florica dimitrescu
alexandru ciolan coman lupu

FONETICĂ și DIALECTOLOGIE
nr. inv. 16.682

dicționar de CUVINTE RECENTE

ediția a III-a

2013

Pentru Biblioteca Institutului de Lingvistică care poartă numele ilustrilor noștri profesori Iorgu Iordan și Alexandru Rosetti, din partea unei colaboratoare din primele zile ale înființării Institutului în 1949,
Florica Dimitrescu
februarie 2013

Logos

Florica Dimitrescu (născută în anul 1928 la București) este eleva unor mari lingviști precum Alexandru Rosetti, Iorgu Iordan, Jacques Byck. În 1949, a fost numită preparatoare la Catedra de istorie a limbii române a Universității din București, unde a trecut prin toate gradele didactice, până la profesorat (obținut în 1982). După pensionare a fost numită profesor consultant (între 2000 și 2010), calitate în care a condus doctorate. Din 2011 este membru de onoare al Academiei Române.

Activitatea sa științifică s-a concretizat în 19 cărți și în circa 200 de studii și articole publicate în țară și în străinătate.

Principalul domeniu de cercetare căruia s-a dedicat este istoria limbii române, cu cele două „extremități" ale lui: limba română veche și limba română actuală.

În anul 1963, la Editura Academiei i-a apărut lucrarea *Tetraevanghelul lui Coresi din 1560-61, comparat cu Evangheliarul lui Radu de la Mănicești din 1574*, prima ediție (transliterată, cu facsimile și indice exhaustiv), întocmită după principii moderne, a unui text vechi românesc comparat cu altul din aceeași epocă.

După apariția volumelor *Introducere în fonetica istorică a limbii române* (1967) și *Introducere în morfosintaxa limbii române* (1974) a luat inițiativa elaborării, împreună cu un colectiv, a unui volum sintetic: *Istoria limbii române* (1978) pe care l-a coordonat.

În 1970 a publicat, în Italia, în special pentru studenții italieni de la secțiile de română, în colaborare cu soțul său, Al. Niculescu, volumul *Testi romeni antichi*, lucrare considerată de Alf Lombard „nu numai ca o culegere de texte ci o mică introducere, foarte strânsă, foarte bogată, în studiul limbii române".

În anul 1973 a publicat volumul *Contribuții la istoria limbii române vechi*, în care a evidențiat, pentru prima oară, din punct de vedere teoretic, necesitatea datarii unor fenomene de limbă. Asupra datării cuvintelor, începând cu cele mai vechi, a revenit, de multe ori, și în alte lucrări.

Lucrarea cea mai importantă concepută de Florica Dimitrescu în domeniul limbii vechi a fost *Dicționarul limbii secolului al XVI-lea*, destinat să reflecte procesul de evoluție a limbii vii către stadiul de limbă literară. Din păcate, *DLR XVI*, elaborat timp de 14 ani, de un colectiv de 10 specialiști în limba veche condus de Florica Dimitrescu, a pierit într-un incendiu, în 1975, în chiar sediul Academiei Române, unde erau depuse, gata de tipar, cele circa un milion de fișe extrase.

Dicționarul de cuvinte recente se plasează în cealaltă extremă, cea care examinează fațeta actuală a lexicului românesc. Gândit la începutul anilor '60, DCR se distinge de alte dicționare de „neologisme": au fost reținuți în DCR numai termeni realmente recenți, apăruți în română din 1960 încoace. DCR este primul dicționar datat al cuvintelor noi. O serie de articole, de cărți sau de teze de doctorat au pornit de la materialul din DCR și de la ideile dezvoltate în prefață, îndeplinind astfel dezideratul autoarei ca acesta să fie o sursă pentru alte lucrări.

Unele dintre rezultatele noilor cercetări ale Floricăi Dimitrescu sunt incluse în două volume intitulate *Drumul neîntrerupt al limbii române* (2002 și 2003).

Considerația de care se bucură Florica Dimitrescu printre colegi și foștii studenți se poate măsura și prin cele patru volume omagiale ce i-au fost dedicate: la împlinirea vârstei de 65, 70, 75 și 80 de ani.

Coperta: Mirela MUSCAN

Redactor: Alexandru CIOLAN

Apărut: București, 2013

Toate drepturile rezervate Editurii LOGOS

Editura LOGOS®
Adresa poștei: OP 4 CP 48 București
Tel.: (021) 327 14 78
Fax: (021) 233 14 82
Mail: office@logos.tm.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DIMITRESCU, FLORICA
Dicționar de cuvinte recente / Florica Dimitrescu, Alexandru Ciolan, Coman Lupu. - Ed. a 3-a. - București : Logos, 2013
ISBN 978-973-8131-77-4

I. Ciolan, Alexandru
II. Lupu, Coman

81'374.2:811.135.1'373.43=135.1

Lui Adrian,
alături de care a crescut acest dicționar,
(Florica Dimitrescu)

Nota editorului la ediția a treia

În această a treia ediție au fost operate, față de edițiile anterioare, unele modificări menite a ușura mânuirea dicționarului (cele mai multe dictate de rațiunile de spațiu, materialul crescând considerabil față de ediția a II-a) sau pentru a-l alinia la practica lexicografică generală. Astfel:

– Au fost reorganizate articolele-titlu, sintagmele fiind trecute la substantivul de bază (de exemplu, *filtru total* apare sub *filtru*, iar *actor-cântăreț* și toate celelalte compuse cu *actor* ca primul termen sub *actor*).

– Numărul citatelor a fost limitat la 3, excepție făcând cazurile în care acestea oferă explicații despre sensul și etimologia cuvântului ori despre istoria semnificatului. Evident, prima atestare (primul citat) a fost păstrată, cu excepția cazurilor de antedatare.

– Din rațiuni de spațiu, nu se mai indică, precum în precedentele două ediții ale DCR, prin trei puncte între paranteze drepte – [...] – trunchierea începutului sau sfârșitului unei fraze în citatele ilustratoare. Citatelor care încep cu literă mică le lipsește începutul frazei, considerat lipsit de relevanță (v., de pildă, *abatorizare*).

– Tot din rațiuni de spațiu, în paranteza finală a articolelor am evitat înșiruirea edițiilor succesive în care apare un cuvânt, un sens ori o construcție în *Dicționarul explicativ* ori în *Dicționarul de neologisme*, indicând numai prima ediție care îl consemnează. (Dacă un cuvânt apare, de pildă, în DEX, DEX-S, DEX 98, DEX 09, este menționat doar DEX).

– Atunci când un citat a fost preluat dintr-o lucrare de specialitate (articol, carte), faptul acesta a fost indicat imediat după sursă, prin „cit. de...", iar numele autorului lucrării nu a mai fost menționat în paranteza finală în secțiunea dedicată studiilor (v. de pildă *absorbi*).

– Anul primei atestări, în cazul în care era indicat după clasa morfologică, a fost mutat, pentru unificare, după trimiterea internă, la alt cuvânt, unde poate fi găsit citatul (v. de pildă *acvanautic*).

– Au fost diferențiate prin font (în loc de a fi eliminate) cuvintele cu o singură atestare, ceea ce ar dovedi – lucru care nu este adevărat întotdeauna – neviabilitatea sau raritatea lor, ca și cuvintele fără atestări după anul 2000, care s-ar putea – dar, iarăși, lucrul nu este întotdeauna adevărat – să fi ieșit din uz (asemenea cuvinte și articolul de dicționar în care apar au fost redate aici cu literă mai mică – corp 8).

– La cuvintele din DCR$_2$, deși faptul nu a fost indicat în vreun fel:

– au fost revizuite unele etimologiile (v. de ex. *emula, programator*)

– au fost revizuite explicațiile de sens (v. de ex. *maletă*)

– au fost operate antedatări (v. de pildă *camorrist* 1983 în loc de 1985)

– au fost adăugate citate, la cuvintele care aveau unul singur, ceea ce confirmă frecvența și viabilitatea cuvintelor incluse în edițiile anterioare ale DCR (v. *acribios, alimenta*).

– Unele dintre cuvintele nou introduse constituie scăpări ale DCR$_2$ (de. ex. *cracker*). Altele (de ex. *agrea*, *atelier* (sensul 2), *piața neagră*, *utilizator*) deși prezente în DCR$_2$, erau pierdute în citate și exemple, fără a fi detașate ca cuvinte-titlu.

Trei precizări finale:

– În citate a fost respectată ortografia din original (de ex., cu sau fără cratimă în cazul spinos al sintagmelor sau cuvintelor compuse – v. de pildă *actor-acrobat* și *actor acrobat*).

– Adresa surselor online a fost indicată prescurtat (*adevarul.ro*, nu *http://www.adevarul.ro*).

– Sursele care nu au indicată pagina sunt versiuni online ale publicațiilor periodice (de ex. Ad. înseamnă de fapt în aceste cazuri adevarul.ro)

– A fost introdusă o nouă categorie de trimiteri interne, în cazul cuvintelor care apar ca al doilea termen al unor compuse (v. de pildă, sub *adevăr*, trimiterea la *cine-adevăr* și *cinematograf-adevăr*).

Cuvânt înainte la ediția a treia

– din istoria *Dicționarului de cuvinte recente* –

Istoria acestui dicționar, bazat pe presă, aflat acum la a treia ediție, s-a inițiat acum cincizeci de ani. Relațiile mele cu „presa" au început foarte demult: am învățat „literele", înainte de 7 ani, fără să mă oblige cineva, din ziarul *Universul*, care era citit în casa noastră. „Fonturile" lui (cum am aflat mult mai târziu că se numesc), mari, negre, îmi răsar și acum în fața ochilor. Când am intrat la școala primară, în 1935, părinții mi-au făcut abonament la revistele pentru copii de atunci, *Universul copiilor* și *Dimineața copiilor* și îmi amintesc că așteptam cu mare bucurie să le primesc la sfârșit de săptămână, când apăreau. Acolo am văzut pentru prima oară numele lui Nea Nae (Nicolae Batzaria, scriitor aromân, dispărut în închisorile comuniste), și al Sidoniei Drăgușanu, redatorii lor. Mama citea revista *Mariana,* așa că o răsfoiam și eu. În timpul liceului am avut abonament la *Ziarul științelor și al călătoriilor* și, în clasele mai mari, la *Revista matematică* pentru elevi. Mai citeam, când eram în cursul superior de liceu, *Revista Fundațiilor,* la care era abonat vărul preferat al tatălui meu; acesta, atunci când m-am căsătorit, ne-a făcut, mie și soțului meu, o minunată surpriză dăruindu-ne întreaga sa, prețioasă, colecție.

Din 1949, când fiind în anul al treilea de facultate, la Litere, excepționalul nostru profesor Alexandru Rosetti m-a reținut, împreună cu un grup de alți patru colegi, rămași prieteni pe viață, ca preparatoare la catedra de Istorie a limbii române (la care am lucrat întreaga viață), am devenit mai atentă la limbajul vehiculat în presă (pe atunci citeam mai multe ziare și, cu precădere, reviste literare). Astfel am început să observ că numeroase cuvinte, relativ frecvente în presă – ce reprezentau realități și concepte ale acelei epoci din istoria noastră – nu figurează în dicționarele curente ale limbii române și nici măcar în lucrările lexicografice dedicate special neologismelor, că aceste dicționare nu consemneaza sensurile noi ale altor lexeme, că nici unele expresii care circulau atunci nu erau înregistrate în dicționare etc., drept care am început să extrag fișe cu astfel de cuvinte și expresii, hotărâtă să mă rezum la presă. De ce mi-am fixat ca obiect de cercetare a lexicului exclusiv presa? Am dat explicația în prefața la prima ediție a acestui dicționar, dar cred că nu este inutil să o repet: lexicul folosit în presă este, într-un fel, cel mai apropiat și, deci, cel mai accesibil marilor mase și, în plus, presa, facând să circule o serie de cuvinte noi, are posibilitatea de a le impune cu mai mare rapiditate decât operele beletristice, științifice etc., mai greu aflate la îndemâna celor mulți. Astfel am început să adun sumedenie de cuvinte „recente", demne de a figura și de a fi prezentate în unele – mă gândeam pe atunci – articole cu caracter științific în revistele de lingvistică (*Limba română, Studii și cercetări lingvistice* etc.). Așa s-a și întâmplat: începând cu anul 1962 am publicat, pe lângă unele articole ce conțineau material lexical „brut", deci liste de termeni noi, altele privitoare la o serie de aspecte specifice lexicului din acel timp: formații noi cu prefixoide, cu sufixoide, cuvinte de curând compuse etc., în care am decelat mai multe tendințe, dintre care câteva s-au dovedit a fi viabile în anii următori, unele până astăzi.

Destul de repede apoi, ținând seama de numărul ridicat de fișe care se tot acumulau, am luat hotărârea de a le îngloba într-un dicționar și mai târziu, în 1983, a apărut prima ediție a *Dicționarului de cuvinte recente.* În DCR se scot în relief posibilitățile de creație ale limbii române, pe de o parte, ca și puterea de absorbție a unor elemente lexicale străine, pe de alta, una dintre caracteristicile limbii române, observate, pe bună dreptate, de marele românist suedez Alf Lombard, fiind ospitalitatea sa. Pe scurt, în DCR se evidențiază vitalitatea lexicului românesc. Aici trebuie accentuat caracterul internațional al dezvoltării lexicului actual al limbii române, prin care româna se racordează, din această perspectivă, la vocabularul altor limbi de mare cultură. În prefața la prima ediție, la paginile 7–10, am schițat unele principii călăuzitoare pe care m-am străduit să le respect. Dintre acestea, cel mai important mi s-a părut a oferi – cu tot caracterul său aleatoriu – măcar o primă indicație asupra „vârstei" cuvântului în limba română. Astfel am furnizat, prin datarea citatelor, întâia apariție a termenului în limba română. În acest fel DCR a devenit primul dicționar datat al cuvintelor noi apărute în limba română începând cu deceniul al șaselea din secolul al XX-lea. Cum cercetările asupra „datei de naștere" a cuvintelor sunt extrem de rare, tot ce am întreprins este sub semnul schimbării și oricând ne putem aștepta la apariția unei antedatări care poate schimba „eșichierul" din DCR. Nu de puține ori, chiar la cuvintele dintr-o nouă ediție a DCR-ului, de la o etapă de limbă la alta, am înregistrat predatări, de pildă cu 2 ani pentru termenii *star-sistem, tupeu*, cu 7 ani pentru lexemele *problematiza, scientică, telescaun* etc. (vezi prefața la ediția a 2-a, p. 7). Ne aflam atunci (dar nici acum lucrurile nu s-au schimbat prea mult...) în stadiul când aceste probleme nu intrau în sfera de interes a multor specialiști, dar am pornit să procur prime datări cu sentimentul că de undeva trebuie făcut un început, chiar dacă „mâine" rezultatul de „azi" va fi rectificat...

Dar, în raport cu data primei prezențe în limbă a unui cuvânt, este mult mai dificil de stabilit data „morții", adică a dispariției unui termen din limbă. În fond, cuvintele de bază ale unei limbi nici nu prea se pierd, ele fiind acel pivot fundamental care, alături de gramatică, „(men)țin" o anumită limbă. Și totuși! Unele vocabule se învechesc, își pierd din vigoare și, din motive diverse, sunt înlocuite cu altele sau cad la rangul de „regionalisme", restrângându-și aria de folosire, sau devin „arhaisme". Acestea mai apar, rareori, ca elemente specifice, la un moment dat, de obicei sub pana scriitorilor care știu ce rol îndeplinește „culoarea locală". Același lucru se poate întâmpla, mai rar însă, și termenilor noi. Un exemplu de cuvânt recent, din domeniul comunicației, azi atât de importantă, căzut în desuetudine îl constituie *pagerul,* des folosit după anul revoluționar 1989, când în țara noastră era aproape imposibil să vorbești la telefon cu cineva atunci când nu te aflai acasă ori la serviciu. Cei care se foloseau cel mai mult de *pagere* erau incipienții oameni de afaceri. Foarte repede însă, către sfârșitul anilor '90, și-a făcut apariția și în țara noastră *mobilul,* a cărui fulminantă răspândire a echivalat realmente cu moartea *pagerului.*

Alteori, însă, unii termeni din trecut învie! Astfel, sub ochii noștri „înflorește" vocabula *beizadea* (R. Zafiu, R. lit. 31, 2011), cuvânt de sursă turcească, odată cu fenomenul social – nedorit! – al aroganței afișate de copiii „de bani gata" – cum li se spunea altădată – care își permit, cu cinism și cu insolență, să încalce orice lege a țării și a bunului simț. Desigur, în toate epocile au existat (și vor exista) copii născuți în familii avute sau foarte avute, dar educația lor, altădată, măcar în principiu, era alta. Să mi se permită să dau exemplul clasei de la liceul pe care l-am urmat (Școala Centrală de Fete din București, între anii 1939-1947) în care existau eleve din toate straturile sociale – de la fete de miniștri până la fete ai căror tați erau muncitori sau își câștigau existența cu cobilița – dar nimeni nu diferența elevele decât după meritul școlar, după capacitățile lor... În plus, unele dintre colegele noastre – una fiind fiica guvernatorului Băncii Naționale, alta a unui important profesor universitar de la Facultatea de Drept, alta a celui mai mare constructor din acea vreme – mai învățau și altceva, mergând dimineața, înainte de ora 8, la o școală de croitorie, pentru a se pregăti și în această direcție (ceea ce, în anii grei care au urmat, le-a fost de mare utilitate). Aceasta o făceau numai puține colege, dar întreaga noastră serie a învățat și o meserie

adiacentă cărților, dar deloc „intelectuală", ci practică în sensul cel mai concret al termenului: legătoria de cărți. Am zăbovit ore lungi pentru a ne însuși această frumoasă meserie pe care o exersam pe volume din bogata bibliotecă a liceului, dar și pe reviste pe care le legam în colecții pe un an de zile sau pe numai șase luni dacă erau prea voluminoase. Altă epocă, altă educație!...

Jumătatea de secol luată în considerație în cele trei ediții ale DCR se poate divide în două perioade: 1961–1989 și 1990–2012. Se vede că este vorba de două segmente de timp inegale, situație determinată de starea politico-socială a țării, radical schimbată după Revoluția din decembrie 1989. Aceasta a descătușat nebănuite energii iar, din punctul de vedere al lexicului, a adus schimbări însemnate. Dacă prima ediție cuprinde numai termenii noi excerptați în perioada totalitarismului, între anii 1961–1980, a doua ediție oglindește atât lexicul din ultima perioadă ceaușistă – anii 1980–1989 – cât și din primii ani de după revoluție – anii 1990–1996– iar în ediția de față s-au adăugat termenii noi din limbă din anii democratizării țării noastre, între 1997–2012. Astfel, dacă ne referim la neologismele vehiculate în ultima vreme, oricine poate remarca o serie de mutații, de exemplu o avalanșă a cuvintelor de sursă anglo-americană, în special în denumiri terminologice de tip tehnic, mai ales, în specialități în care progresele au fost, în ultima vreme, imense, cum ar fi cele ale informaticii, ale medicinei și ale biologiei, ale comunicării etc. sau în domenii precum economia ori politica, puternic dependente ideologic, schimbarea de regim din decembrie 1989 reflectându-se larg în lexicul de specialitate. Alte „influențe" asupra limbii române s-au întărit în această perioadă, de exemplu elementele lexicale de sorginte italiană și spaniolă, devenite numeroase în special în aria gastronomiei. În fine, limbile exotice își fac simțită o prezență activă în româna actuală, mai ales, de exemplu, în zona sportului sau a alimentației.

Trecând la formanții noi frecvenți în română, observăm că unii și-au lărgit considerabil sfera utilizării, de exemplu *bio-* sau *tele-* iar alții, pur și simplu au „răsărit" și în limba română, de exemplu mai recentele prefixoide *eco-, nano-* sau sufixoidele *-iadă* ori *-șima* și chiar au început să se dezvolte cu forță, precum *euro-*, și nu numai într-o singură postură semantică!

În ultima vreme, pare a se profila și o altă tendință, mai demult înregistrată în limbajul tinerilor din America și anume folosirea părții finale a unui cuvânt ca „reprezentant" al întregului termen, ca în, de exemplu, *rents* pentru *parents*, *bot* pentru *robot* etc. O „licărire" a acestui nou procedeu a apărut relativ de curând și la noi, unde s-a înregistrat forma „prescurtată" *bot* pentru *robot*. Mâine ce va mai urma? Oricum, trebuie semnalată această inovație, precum și altele tocmai pentru că oricând se mai pot înregistra noi situații similare.

Un dicționar de neologisme precum DCR este totdeauna un bun seismograf pentru a înregistra „mișcările" limbii la un anumit moment dat al istoriei sale lexicale. Astfel, cantitativ, cele trei ediții ale DCR-ului sunt martore ale unei evoluții rapide. O simplă comparație între edițiile succesive ale DCR este edificatoare: în ediția a doua s-au adăugat 1885 de noi cuvinte față de cele 3743 de cuvinte conținute în prima ediție. Ediția a treia cuprinde 9875 de cuvinte-titlu, dintre care 4853 (peste 49%) sunt cuvinte noi. Evident, la aceste cifre trebuie adăugate și noile semnificații dobândite de cuvinte mai de mult cunoscute, de pildă la substantivul *impact* am întâlnit 6 accepții, iar la verbul *a realiza* nu mai puțin de 10 sensuri etc. Prezenta ediție a DCR cuprinde 12777 de sensuri ori construcții, dintre care 7036 (peste 55%) sunt sensuri ori construcții noi. Să mai adăugăm, în acest paragraf statistic, și cele 1658 de trimiteri interne (de tipul: *burka* v. *burqa* sau *carbonatat* v. *apă* (*carbonatată*) ori *șerif* v. *femeie-șerif* etc.).

Cifrele care însoțesc numărul de cuvinte din fiecare perioadă trebuie însă coroborate cu numărul de ani în care s-au extras fișele; 22 pentru ediția I, 14 pentru ediția a doua și 14 pentru ediția de față. Se observă o creștere a numărului de cuvinte, în pofida numărului de ani reflectați în dicționar, iar în perioada de după Revoluție, un număr mult ridicat, pe măsura deschiderii țării noastre către multiple alte orizonturi.

O bucurie pe care am avut-o de pe urma acestui dicționar (ale cărui elemente prezentate aici, precum și altele, expuse mai amănunțit, se găsesc în articolul *Din istoria unor lucrări lexicografice – După 50 de ani*, în volumul *Limba română, direcții actuale în cercetarea științifică*, București 2012) a fost, chiar de la prima ediție, că a putut juca rolul unui „măr de lângă drum" din care cine dorea putea să culeagă roadele. Aceasta s-a întâmplat cu multe articole, studii sau cărți cu caracter lexicologic scrise de tineri sau mai puțin tineri colegi sau foști studenți. De asemenea, o serie de lucrări de doctorat s-au inspirat din DCR, una dintre ele fiind excelenta teză a Mădălinei Stăncioi-Scarlat intitulată *Elemente lexicale recente în limba română. Aspecte etimologice*, susținută în anul 2010; pentru a aduna material nou necesar lucrării sale, autoarea a înțeles să continue excerptarea de material după anul 1997, când a apărut ediția a II-a a DCR și să completeze astfel o sumă de datări, să confirme sau să infirme unele tendințe manifestate în lexicul actual etc. În sfârșit, trebuie spus că și eu am „exploatat" zestrea lexicală cuprinsă în DCR pentru a studia, într-o serie de articole, anumite cuvinte recent pătrunse în limba română (*ADN, paparazzo, SIDA, tsunami*), unele semnificații noi surprinse în ultimii ani la cuvinte pre-existente în lexicul românesc, ori termenii noi introduși în ultima vreme din unele limbi străine (din franceză, italiană, japoneză). În plus, materialul din DCR mi-a permis să studiez câteva limbaje sectoriale cum sunt cel medical, cel al vestimentației, al gastronomiei, al culorilor, al astronauticii, al textilelor naturale, artificiale sau sintetice etc.

În schimb, nu am putut rămâne indiferentă atunci când unele lucrări științifice deși au trecut în bibliografie DCR-ul – și mă refer aici în mod special la DLR – nu l-au folosit în mod suficient sau chiar au ignorat materialul nou cuprins acolo. Astfel, în unele articole recente m-am oprit la câteva cazuri flagrante, dintre care aleg unul singur: la termenul din astronomie *quasar*, în DLR nu se înregistrează nici un exemplu, dar se trece (pe ce bază?) data celei mai vechi atestări, anul 1976. Dacă s-ar fi consultat ediția a doua a DCR, s-ar fi constatat că acolo termenul este ilustrat cu nu mai puțin de 5 exemple și că primul citat este cu doi ani mai vechi (din 1974) decât anul indicat de DLR. În plus, în DCR se dă explicația „nașterii" noului termen dintr-o abreviere din engleza americană, în timp ce în DLR este notată numai limba din care provine, „din fr. sau din engl. americană". Informațiile mai extinse din DCR nu ar fi fost normal să se regăsească în DLR, în special să se fi ilustrat termenul *quasar* măcar cu un citat dintre cele 5 prezente în DCR?... *Quod erat demonstrandum*.

Dar, cum zicea Grigore Alexandrescu în poezia sa intitulată *1840*: „să stăpânim durerea care pre om supune" și să privim cu încredere către viitorul limbii noastre și chiar al acestui dicționar. În DCR am pornit de la ideea că trebuie, într-un fel, să fie urmărite neapărat cuvintele „vii", deci termenii pe care chiar dacă nu îi întâlnim extrem de des, sunt înregistrați măcar o dată în 10 ani. De aici necesitatea ca dicționarele de felul acestuia, inclusiv DCR-ul, să fie prezentate, în mod ideal, în noi ediții cel puțin la 10 ani odată, deziderat pe care, singură fiind la cârma acestui dicționar, nu l-am putut îndeplini. Sper însă ca lucrurile să se remedieze începând cu ediția a 4-a, care ar fi de dorit să apară în 2022... De asemenea, nu totdeauna am reușit să respect unul dintre criteriile autoimpuse încă de la prima ediție: acela de a integra în DCR exclusiv termenii cu două ocurențe din presă, deci a căror minimă răspândire în limbă este, cât de cât, garantată. Dar, având bănuiala că un anumit termen sau fenomen lingvistic se poate repeta, am „transgresat" acest comandament, drept care – rareori, este adevărat – am consemnat în DCR și termeni cu un singur citat. Credem că nu am greșit prea tare și o dovadă o poate constitui împrejurarea că, la unii dintre termenii aflați, la început, în această situație, în edițiile următoare am fost în măsură să adaug noi citate. Astfel, deși nu aveam, la momentul inițial, decât un citat cu termenul X, l-am introdus în DCR și, deja în ediția a doua s-a putut proba că intuiția noastră nu a fost departe de adevăr.

În sfârșit, trebuie să fac o mărturisire: volumul de față reprezintă un tardiv omagiu adus Școlii Centrale din București, căreia-i datorez

formația mea generală. Drumul către această Școală de excepție mi-a fost deschis de surorile tatălui meu, Florica și Victoria Dimitrescu, prima devenită medic pediatru, și a doua, chimist, ambele foste „centraliste" în primul deceniu al secolului al XX-lea. Nu mai puțin omagiez astfel și memoria admirabilelor și, de aceea, neuitatelor profesoare Aurelia Simian, Anina Rădulescu-Pogoneanu, Lia Moscuna; Mariana Vasilescu, Amalia Chirescu, Mărioara Codreanu – adevărate modele de urmat – primele care ne-au învățat, pe lângă „carte" la disciplinele domniilor lor, în ordine: română, filozofie, latină, religie, istorie, chimie, o serie de norme de conduită ca și... la ce folosește și cum se utilizează un dicționar, indiferent că este al unei singure limbi sau este bilingv...

Inițiatoarea DCR-ului este recunoscătore tuturor acelora care i-au stat aproape atunci când l-a elaborat. Astfel, pentru această ediție au ajutat-o considerabil fișele puse la dispoziție de colegele și prietenele sale Claudia Tudose și Cristina Gherman, precum și lucrările mai multor cercetători ai neologiei lexicale și semantice, dintre care se disting Adriana Stoichițoiu Ichim, profesoară la catedra (azi – departamentul) de limbă română a Facultății de Litere a Universității București și prof. Dorin Uritescu. De asemenea datorez mult tuturor recenzenților care, înțelegând sensul, obiectivele și noutatea acestui dicționar, au adus completări și au făcut sugestii de care am ținut cu interes și cu plăcere, seama.

Cele mai însemnate contribuții la această ediție a DCR au fost aduse de prietenii și colaboratorii mei, profesorul Coman Lupu, actualmente șeful departamentului de limbi romanice și spaniolă al Facultății de limbi străine a Universității din București și Alexandru Ciolan, excelentul editor al ediției precedente și al celei de față. Ambii au competențe manifestate atât sub raport lingvistic, în special în cercetarea lexicului, cât și redacțional ori tehnic (computeristic). În momentul actual, pentru devotamentul lor arătat DCR-ului, cei doi sunt pe deplin îndreptățiți a fi coautori ai acestei ediții. Munca dusă de mine până în acest moment va fi, de acum înainte, preluată și continuată de acești vechi colaboratori ai mei care vor putea adăuga, conform stadiului de limbă următor, și alte criterii de selectare a cuvintelor ce vor intra în viitoarele ediții ale DCR-ului sau vor găsi o mai bună structură a articolelor.

Cum mă aflu aproape de „fine" (în toate sensurile!), aș vrea să-mi exprim dorința ca viitoarea ediție să-i aibă, în continuare, pe ambii coautori de acum, cărora le sugerez, pentru a avea alături și pe cineva mai tânăr, dar versat întru ale lexicologiei, să colaboreze cu Mădălina Stăncioi-Scarlat, profesor doctor la Școala Centrală din București, care, prin teza de doctorat a dovedit că are abilitățile cerute pentru a se alătura micului colectiv ce va elabora mai departe noul dicționar de cuvinte recente. Desigur că atât cât voi fi în stare, până ce îmi va trece „clipa cea repede ce ni s-a dat", nu voi înceta să lucrez pentru acest dicționar conceput atât ca o mărturie a stadiului limbii române actuale cât și ca o „sursă" pentru alte și alte lucrări de lexicografie și/sau de lexicologie.

Tuturor celor care vor contribui, într-un fel sau altul, la continuarea DCR-ului, le urez succes și ani mulți cu sănătate pentru a îndeplini în bune condiții această – îndrăznesc să o numesc nobilă – sarcină pusă în slujba limbii române.

Florica Dimitrescu
Decembrie 2012

Cuvânt înainte la ediția a doua

Între data când am încheiat scoaterea fișelor pentru prima ediție a DCR (1980) și momentul când am încetat introducerea de noi fișe pentru ediția a doua a DCR-ului (sfârșitul anului 1996 – deși, sporadic, în faza de corectură a ediției de față, am adus și unele atestări de la începutul anului 1997) au trecut ani buni, în care progresele făcute de știință și de tehnică – cele mai active „motoare" ale noului în vocabular – au fost considerabile, iar în anumite domenii, de exemplu cel al informaticii, de-a dreptul uimitoare. În acest răstimp s-au petrecut evenimente politico-sociale de primă importanță, printre care fundamentală pentru noi este, cu evidență, Revoluția din Decembrie '89, cu consecințele ei pe toate planurile, dintre care unul semnificativ este de natură lexicală. Într-adevăr, deschiderea granițelor a cauzat și a permis pătrunderea unei mari cantități de cuvinte corespunzătoare rapidei evoluții științifice amintite. Un simplu exemplu edificator: prin anii '87-'88, aflându-mă în exil în Franța, unde utilizarea *fax*-ului era curentă, o persoană foarte apropiată, cu intense preocupări politice anticomuniste, îmi spunea, cu amărăciune, că această capitală inovație nu va putea trece niciodată într-o țară ca a noastră pentru că ar echivala cu suprimarea cenzurii, una dintre „pârghiile" cele mai puternice de reprimare folosite în totalitarism... Iar azi, la aproape opt ani de la descătușarea energiilor românești prin sacrificiul tinerilor eroi din Decembrie '89, *fax*-ul și verbul corespunzător, *a faxa* fac parte din existența zilnică a enorm de multor români, care îl folosesc la serviciu sau chiar acasă!

În perioada benefică de după '90 s-a putut pune „sub lupă" limba de lemn a foștilor „activiști" (și nu numai a lor!), s-a dat posibilitatea definirii corecte a unor termeni până atunci maculați de ideologia comunisto-totalitaristă *(disident, rezistent, partizan* etc.) și a ieșirii la lumină a unor cuvinte sau sensuri cunoscute și până în Decembrie '89 dar care, din motive lesne de înțeles, nu-și puteau găsi locul în nici un dicționar; să ne gândim, de pildă, la nedoriții *ceaușei* sau la gama de termeni cu care erau denumiți securiștii, mergând de la simplul *băieții*, veștejiți în curajoasa poezia *Totul* a Anei Blandiana, până la poeticul *stînjenei*.

În ce constau diferențele principale între ediția actuală și ediția din 1982?

– Ediția de față s-a îmbogățit cu o serie de cuvinte recente – născute în interiorul limbii române sau împrumutate, de obicei din limbile de mare circulație, în special din franceză și din engleză, cu observația că engleza a avut în ultimii ani un impact net superior asupra românei în comparație cu perioada cuprinsă între 1960–1980. Au fost înregistrați astfel termeni reprezentativi pentru epoca traversată de curând ce exprimă realități, unele de neimaginat în epoca precedentă, de exemplu *ecu, e-mail, fax, internet, cd(-rom), telecomandă, telefax, (telefon) celular, TVA, Sida, zapá* etc. etc. În total s-au adăugat, dacă socotelile noastre nu ne înșeală, un număr de 1885 de cuvinte noi, deci mai bine de jumătate în raport cu prima ediție a DCR-ului; acesta avea 3743 de cuvinte, față de cele 5628 de cuvinte (și expresii) conținute în ediția actuală. Cifra aceasta se mărește sensibil dacă se ține seama de *sensurile noi*, corespunzătoare și ele unor noutăți ale epocii, ale cuvintelor deja existente în DCR sau în alte dicționare curente ale limbii noastre, de exemplu *baghetă* "tip de pîine", *gorilă* "bodyguard" (de menționat că, la rândul lui, acest termen era absolut necunoscut marelui public, dar astăzi a devenit atât de obișnuit încât poate ajuta la „definirea" unui sinonim...), *pilulă* "contraceptiv", *plajă* "distanță, diferență", *țestoasă* "duba poliției", candidat *nefericit/nenorocos* "care a pierdut în alegeri", *susținător* "întăritor" etc. etc. pentru a nu mai aminti cuvinte care, precum *virus*, au câte 3–4 semnificații noi.

– DCR conține un sporit număr de sintagme recent introduse în circuitul românei ca, de exemplu, *apă plată, carte de credit, celulă de criză, coktail Molotov, cod genetic, copil al străzii, economie de piață, fir de siguranță* (la bancnote), *guler alb, lup tînăr, lumină verde, placă turnantă, planning familial, semestru alb, vîrf de lance* etc. etc.

– Ediția actuală s-a îmbogățit cu o serie de noi atestări. Acestea sunt de trei feluri:

a) la cuvintele cu 2–3 atestări în DCR s-au adăugat noi exemple din anii 1980–1996, care sunt în măsură să dovedească vitalitatea cuvântului respectiv, chiar deplina sa implantare în română. În DCR multe cuvinte și-au probat existența de-a lungul a trei decenii (*aerofotografie:*'65, '76, '84, *establishment:*'74, '82, '95, *giacă:*'78, '81, '93) sau chiar a patru decenii (*monografist:*'67, '79, '85, '93, *om sandwich:*'61, '78, '84, '96, *vinotecă:*'62, '78, '80, '93). De altfel, ar trebui ca în orice dicționar istoric al limbii să existe minimum o atestare a cuvintelor pentru un deceniu; numai astfel se pot „evalua" câștigurile dar și, ceea ce este mai greu de urmărit, pierderile unor termeni, deci cuvintele căzute în desuetudine din varii motive...

– În DCR s-a acordat o atenție specială predatărilor, ceea ce a condus la o serie de datări anterioare față de cele din DCR, de la 2 ani *(star-sistem, tupal)*, 3 ani *(minighid)*, 4 ani *(pizza)*, 6 ani *(panty)*, până la 7 ani *(problematizá, scientică, telescaun)*.

– La unii termeni s-a detectat – până la proba contrarie! – „paternitatea": Andrei Cornea pentru *directocrat*, Tatiana Slama-Cazacu pentru bogata „familie" *trogloditic, trogloditism, trogloditizare, trogloditie*, Eugen Simion pentru *calendaritate,* restauratorul Cipriani din Veneția pentru *carpaccio*.

– S-au stabilit mai precis unele etimologii și s-au adus unele explicații de natură enciclopedică pentru mai buna înțelegere a unor cuvinte, de exemplu la *adidas, futurolog, internet, laser, ninja, pubelă*.

– Pentru această nouă ediție s-a amplificat bibliografia cu lucrări de specialitate, române și străine – fără a avea nici pe departe pretenția de a fi cunoscut, din motive deseori obiective, măcar majoritatea lor. De asemenea s-a mărit lista surselor, în special pentru că după Decembrie '89 numărul ziarelor și al revistelor – multe efemere – a crescut considerabil.

– S-au adus retușări la unele definiții din DCR și s-au făcut precizări referitoare la domeniul căruia îi aparțin termenii.

Numeroasele recenzii – în general binevoitoare – ne-au ajutat prin observațiile lor, nu de puține ori pertinente, în alcătuirea acestei noi ediții, așa că mulțumim tuturor acelora care s-au aplecat asupra DCR-ului și au scris despre el: L. Bercea, Rodica Bogza, Gh. Bulgăr, Virginia Burdujea, Matilda Caragiu Marioțeanu, B. Cazacu, R. Ciobanu, Al. Ciolan, N. Felecan, Al. Graur, Th. Hristea, Alf Lombard, C. Lupu, N. Mocanu, Gh. Moga, I. Nicolescu, G. Pruteanu, Luiza Seche, Stela Toma, Ana-Maria Tupan; sperăm că nu am uitat pe nimeni, iar dacă așa ceva s-a întâmplat, este din regretabila necunoaștere a recenziei respective și, în nici un caz, din reavoință. Un loc aparte l-a avut prezentarea DCR-ului în februarie 1985, în cadrul a două spumoase emisiuni la postul de radio Europa Liberă de către binecunoscutul ziarist N.C. Munteanu.

După 1989 s-au scris multe articole privitoare la cuvintele noi și în mod special mi-au fost utile cele semnate de Mioara Avram, Valeria Guțu Romalo, Th. Hristea, Irina Preda, G. Pruteanu, Tatiana Slama-Cazacu, Adriana Stoichițoiu, Sanda Șora, Manina Vulpe, Laura Vasiliu, Rodica Zafiu, M. Zamfir, iar D. Uritescu, o carte, cărora le mulțumim pe această cale.

De asemenea le suntem recunoscători – în afara celor menționați în prefața la ediția I (3.3.) – colegilor și prietenilor noștri din țară și

din Franța care ne-au fost aproape în diverse momente ale elaborării ediției de față: Sanda Anghelescu, A. Bantaș, Luminița Brăileanu, D. Caragiu Gheorghiță, A. de Charnacé, Maria Luisa Chevalier, Antonia Constantinescu, Marie France Delport, Paula Diaconescu, Valeria Guțu Romalo, Doina Hanu, Claire Herly, O. Hoancă, Viki Hagiopol, Lubica Jolly, Mihaela Macovei-Trandafir, Ș. Mihăileanu. N. Mocanu, Liana și Vlad Murgu, Gabriela Pană Dindelegan, Mihaela și Mirel Rodina, Sanda Reinheimer-Rîpeanu, Andreea Roman, Solange Seailles, Smaranda și Ioana Vultur.

În mod special gratitudinea noastră se îndreaptă spre cei care ne-au asistat continuu, cu devotament, în munca de redactare a acestei ediții:

– Coman Lupu, care a adăpostit – între 1986, anul exilului meu, și începutul anului 1990, când am putut reveni în țară – totalitatea fișelor strânse de mine între 1980–1986 și care, în plus, mi-a făcut marea și plăcuta surpriză de a mi le preda mult îmbogățite cu materialul lexical adunat de el în tot răstimpul absenței mele din țară deși, atunci, nu se străvedea posibilitatea reluării lucrului la o nouă ediție...

– Valentina Gobjilă-Hristea, Theodor Hristea și Anca Gherman, care mi-au pus la dispoziție, cu amabilitate prietenească, cărți și fotocopii după articole greu accesibile mie, de departe.

– Alexandru Ciolan, căruia îi datorez, pe lângă atenta și competenta trecere pe computer a întregului DCR, o serie de rectificări și de precizări, în special la unele definiții, la accentuarea unor cuvinte etc.

Fidelitatea celor menționați aici ca și în ediția I mi-a fost deosebit de prețioasă în special în epoca de beznă a „anilor lumină" și în perioada exilului. În timp ce persoanele amintite mai sus nu și-au dezmințit profunda prietenie și solidaritate față de autoarea DCR-ului, acest dicționar era utilizat în țară dar citat ca și cum ar fi fost o operă „anonimă", numele fiindu-mi ostracizat...

Dicționarul de față și-a propus să reflecte, pe cât a fost posibil, noua dinamică lexicală dintre 1960–1996. Măsura în care a reușit rămâne să o decidă generațiile viitoare de vorbitori ai limbii române, pe care nimeni și nimic nu o poate ține sub un clopot de sticlă. „Elasticitatea" limbii noastre – cum sugestiv se exprima Alf Lombard în recenzia sa la DCR – i-a permis acesteia să adauge un mare număr de termeni noi într-un răstimp scurt, dar este sigur că nu toți vor avea o egală „speranță de viață". Cei cu un mare aport informațional și expresiv se vor impune în vocabularul viitor, alții vor dăinui numai o perioadă, iar cuvintele „aventuriere" (după expresia lui Ferdinand Brunot) vor fi eliminate relativ rapid din țesătura lexicului românesc. Dar chiar și aceste ultime două categorii de cuvinte nu pot lăsa indiferent pe viitorul lexicolog interesat de starea generală – lingvistică și sociologică – a vocabularului limbii române. Să ne gândim numai ce valoare au acele „hapax legomenon" din româna veche sau termenii rarisimi din sec. al XIX-lea, care au cunoscut o nouă viață în epoca noastră...

Pentru moment observăm însă, împreună cu academicianul francez Bertrand Poirot-Delpech, fin comentator al meandrelor lexicale, că limbajul presei – sursa de bază a DCR-ului – are o covârșitoare influență asupra lexicului curent: „C'est étonnant comme l'argot du journalisme a envahi le vocabulaire commun, signe de son emprise sur le public!" (Le Monde, 13 III 1996, p. 16).

Înainte de a încheia, un *îndemn* către cei care vor avea în mâini acest dicționar: astăzi, când dezvoltarea lexicală este atât de impetuoasă, îi invităm pe concetățenii noștri să *colaboreze* cu noi, trimițînd pe adresa Editurii fișe cu cuvintele noi întâlnite în paginile presei, cu rugămintea de a se conforma sistemului utilizat în DCR. Este o inovație care, sperăm, va incita pe cititori și (ne) va ajuta la o cunoaștere mai adâncă a vocabularului actual – și viitor! – al limbii noastre; această colaborare se poate constitui într-o probă a dragostei și a grijii noastre, a tuturor, pentru limba română, primordial factor al culturii.

Paris, 21 aprilie 1997

PREFAȚĂ

0. În cele de mai jos ne propunem să înfățișăm concepția care a stat la baza elaborării acestui *Dicționar de cuvinte recente al limbii române* (DCR), precum și structura articolelor cuprinse în el.

1.1. Pornim de la principiul că, pentru a răspunde extraordinarei înnoiri lexicale de astăzi, este necesar să se consacre un dicționar special cuvintelor apărute și/sau (mai frecvent) folosite în ultima perioadă în limba română; acestea, în marea lor majoritate, reprezintă realitățile și ideile epocii noastre, etapă istorică marcată de o largă difuzare a noilor cuceriri ale științei și tehnicii, de amplificarea raporturilor internaționale și, deci, de extinderea contactelor dintre diversele limbi. Pe plan lingvistic, toate acestea se traduc, pe de o parte, prin creșterea forței interne de creație a limbii române și, pe de altă parte, printr-o serie de împrumuturi. Considerăm că este necesar ca această dinamică a vocabularului să fie urmărită sistematic și înregistrată în lucrări de specialitate. Desigur că memoria prezentului reține cu mai mare exactitate decât ar putea să determine o cercetare ulterioară împrejurările în care s-au format în limbă anumite cuvinte și expresii, sensurile caracteristice cu care acestea sunt folosite, influențele ce au impus împrumuturi lexicale din alte limbi etc.

1.2. Ce se înțelege prin cuvânt recent? Vom porni de la sensul cel mai general, care are în vedere trei accepții:
a. formațiile noi din elemente preexistente în limbă;
b. împrumuturile din alte limbi;
c. sensurile adăugate recent la cuvintele mai vechi ale limbii.
Am înglobat toate aceste semnificații ale cuvântului *recent*, întrucât am considerat că DCR va trebui să devină un instrument practic de informare curentă pentru un public foarte larg, în care acesta să găsească explicate cât mai exact, și în același timp mai accesibil, cuvintele (și unele sintagme) noi apărute masiv în ultima vreme în limba română.
În plus, așa cum vom avea prilejul să subliniem și mai departe, acest dicționar va putea îndeplini un rol *științific-documentar*, urmând să fie utilizat ca un instrument de lucru de către specialiști, ca izvor de material lexical pentru dicționarele cu alt specific ale limbii române (generale, explicative, normative etc.), ca și pentru o serie de lucrări din domeniul lexicologiei.
În mod deliberat am evitat termenul neologism, mai frecvent utilizat, și aceasta pentru că, de obicei, la noi, neologismul are – fie în dicționare, fie în alte lucrări de lingvistică – un sens temporal vag, înțelegându-se prin neologisme cuvintele împrumutate sau create în limba noastră începând cu sfîrșitul secolului al XVIII-lea, așa încât se ajunge ca cele mai vechi neologisme să aibă o „vârstă" de aproximativ 200 de ani, ceea ce, evident, este destul de mult. Concepția potrivit căreia se înregistrează neologisme începând cu secolul al XVIII-lea stă – pe bună dreptate, fiind vorba de un dicționar general de neologisme – de exemplu, la baza *Dicționarului de neologisme* (*DN*) elaborat de Florin Marcu și Constant Maneca (ediția a III-a, 1978; v. *Prefața*, p. 7).

1.3. În cazul nostru, perioada de timp la care ne vom referi este relativ redusă și foarte apropiată de momentul actual, pornind de la un material lexical recoltat în ultimii 20 de ani. Desigur că acest interval de timp este arbitrar ales, dar trebuie adăugat că lingviștii sunt de acord asupra faptului că lexicul se transformă în chip sensibil în aproximativ 10 ani[1].
Înregistrate fiind într-un timp limitat, cuvintele din DCR vor fi datate, acesta devenind primul dicționar *datat* al limbii române contemporane.

1.4. O primă caracteristică a unei astfel de lucrări constă, așadar, în *unitatea de timp*. Aici însă trebuie făcută o precizare: în privința datării, este posibil ca termenul respectiv să fi aparținut și limbii de dinainte de 1960, dar să nu fi fost înregistrat de alte dicționare, chiar de cele recente, de exemplu DEX sau DN, cu care am comparat cuvintele cuprinse în dicționarul nostru. Evident că noi explorări pot corecta datele noastre, atât în intervalul celor 20 de ani, cât și în afara acestora, mai precis, se pot întîlni în anii precedând ultimele două decenii termeni înregistrați de noi ca aparținând perioadei de după 1960.

1.5. În plus, caracterul unitar al lucrării se datorește corpusului său constituit din limba prezentă în presă. Pentru excerptarea materialului lexical ne-am adresat presei pentru că ea este printre primele canale care, prin intermediul cuvântului scris, aduce la cunoștința maselor noutățile din diverse domenii, surprinde „pe viu" schimbările în limbă; presa mânuiește un limbaj extrem de receptiv (deci deschis inovațiilor) menit să reflecte realitatea lingvistică actuală; în plus, aceasta are calitatea de a influența în gradul cel mai înalt limba vie de astăzi[2].
Trebuie menționat imediat că, în afară de materialul oferit de presă, din dorința de a cuprinde cât mai mult din limba vie a epocii noastre, am consemnat și unele cuvinte aparținând limbii vorbite, unele din limba auzită la emisiunile de radio sau de televiziune – deci din presa vorbită –, altele din limbajul familiar, din cel argotic etc.

1.6. Ce dimensiuni are DCR, cât de cuprinzător este? Considerăm că în acest dicționar trebuie introduse și explicate cuvintele necesare pentru înțelegerea lexicului limbii curente, cu noutățile sale cele mai recente[3]. Afirmând acestea, suntem conștienți de caracterul totdeauna „deschis" al unui dicționar și de faptul că nici o operă lexicografică nu poate fi „completă", că numărul cuvintelor titlu din acest dicționar nu corespunde cu numărul cuvintelor răspândite recent în limba actuală.
Trebuie precizat că în DCR se înregistrează atât cuvintele care au, de pe acum, șansa să se impună în limbă (sau care în perioada respectivă s-au instalat definitiv, circulând curent în vocabular), cât și acelea care nu au căpătat o consacrare, dar care circulă în limba scrisă sau în cea vorbită și pun probleme pentru buna înțelegere a semnificației lor. Am acordat atenție acestor cuvinte încă fără un statut stabil în limbă, pentru că nu considerăm exclus ca în istoria unui termen, după înregistrarea prezenței sale efemere, uneori de „hapax", să urmeze o perioadă de non-utilizare, iar după o serie de ani, cuvântul respectiv să se încetățenească în limbă[4]. Din acest

1 J. Rey-Debove, *Étude linguistique et sémiotique des dictionnaires français contemporains*, La Haye, Mouton, 1971, p. 41.
2 Al. Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, Ed. Științifică, 1968, p. 285; I. Iordan în „Limba română", nr. 3, 1968, p. 202.
3 Această atitudine apare într-un dicționar relativ recent al limbii franceze, *Dictionnaire du français vivant*, de M. Davan, M. Cohen, M. Lallemand, Paris, Bruxelles, Montreal, 1972.
4 Pentru atenția acordată soartei cuvintelor, implantării lor în limbă, v. G. Matoré, în „Le français moderne", nr. 2, 1952, p. 88-92, A.J. Greimas, în „Cahiers de Lexicologie", I, p. 60 ș.u.

punct de vedere se poate afirma că lucrarea de față are mai puțin specificul unui dicționar lucrat după o tehnică lexicografică instituționalizată și este mai curând ceea ce în lingvistica germană se numește un *Wortregister*.

Evident că în dicționarele normative și explicative ale limbii va trebui să se manifeste multă exigență față de cuvintele recent introduse, să se vegheze cu grijă asupra destinului limbii, separându-se cuvintele noi necesare de împrumuturile și inovațiile de lux, superflue, de xenisme.

1.7. Lucrarea prezentată astăzi publicului larg are particularitățile unui dicționar descriptiv. Desigur, de la caz la caz, se va consemna specificul cuvintelor respective (medical, tehnic, familiar, argotic etc.). Caracterul uzual al dicționarului este exprimat prin indicarea pronunțării și a accentuării termenilor de origine străină, a scrierii cuvintelor și prin definirea acestora.

1.8. DCR va funcționa ca sursă lexicografică, va fi un rezervor din care celelalte dicționare ale limbii cu un profil diferit își pot extrage materialul care le interesează, deci trebuie subliniată valoarea sa pragmatică, pentru aducerea la zi a dicționarelor generale ale limbii noastre. El va reprezenta, în același timp, o oglindă a realității lingvistice din perioada ultimelor două decenii – și, din acest punct de vedere, va fi nu numai un instrument de lucru, ci, sperăm, și unul de cultură – și va reflecta concret rata de creștere a tezaurului lexical al limbii române.

1.9. Nu trebuie neglijat nici aspectul științific al problemei pentru o viitoare istorie a vocabularului românesc: reflex al evoluției științifice, tehnice, culturale etc., acest dicționar va deveni un izvor de studii lingvistice privind diferite fațete ale noii structuri lexicale, în primul rând, dar și morfologice, sintactice etc.

1.10. În concluzie, iată elementele distincte ale dicționarului nostru:

– este primul dicționar datat al cuvintelor noi din limba română;

– este primul dicționar care reflectă vitalitatea și dinamica vocabularului limbii române dintr-o perioadă bine determinată, într-unul din stilurile cu cea mai largă circulație – stilul presei. Alcătuit după principiile expuse mai sus, DCR dovedește puterea creatoare a limbii române în epoca istorică circumscrisă (ultimele două decenii);

– DCR pune în evidență accentuarea caracterului internațional al dezvoltării vocabularului actual al limbii române și aceasta nu numai prin împrumuturi lexicale din limbile de largă circulație, ci și prin formarea, pe teren propriu, dar cu procedee și elemente folosite și de alte limbi – ne referim aici, în primul rând, la elementele formative de origine greacă și latină – a unui număr considerabil de cuvinte.

1.11. Un astfel de dicționar care cuprinde și surprinde o parte a vocabularului nostru în mers, pentru a nu rămâne izolat, va trebui să se continue. O soluție economică și, deci, practică, este completarea anuală printr-un supliment publicat ca o fasciculă aparte ce va conține atât cuvinte noi, înregistrate pentru întîia oară în acel an, cât și rectificările aduse unor elemente privitoare la datările propuse în anul sau în anii precedenți, la etimologie etc. Aceste elemente pot constitui începutul unei Arhive lexicale a limbii române actuale, rod al colaborării tuturor factorilor interesați.

2.1. Structura articolelor. În DCR există două tipuri de articole pentru cuvintele-titlu:

A. Articolele propriu-zise sunt alcătuite din:

1. cuvântul-titlu;
2. indicații gramaticale;
3. marca de utilizare care precizează domeniul de activitate (biol., chim. etc.) și/sau caracterul cuvântului (franțuzism, argotic, rar etc.);
4. definiție;
5. exemplificare prin citate din presă și, foarte rar, în cazul cuvintelor argotice, familiare etc., prin exemple simple care ne aparțin, și prin trimiteri care sunt de două feluri: la alte cuvinte cuprinse în DCR și/sau la sursele indicate din presă;
6. trimiterea la alt/alte surse din presă și/sau la alt/alte cuvânt(-inte) din DCR;
7. indicarea pronunțării;
8. indicarea unor variante;
9. etimologia;
10. indicarea unor lucrări românești de lingvistică în care a fost discutat cuvântul;
11. în cazul împrumuturilor, indicarea unor dicționare străine în care este înregistrat (și, de obicei, datat) cuvântul;
12. indicarea dicționarelor curente românești de specialitate (LTR, DM, DC etc., menționate mai ales pentru cei interesați să capete informații suplimentare de specialitate) și generale ale limbii române (DEX, DN) în care este înregistrat cuvântul.

Dintre aceste 12 puncte, în mod obligatoriu un articol propriu-zis trebuie să conțină punctele 1, 2, 5. Absența celorlalte puncte este lesne de înțeles.

B. Articolele-trimitere, variante ale articolelor propriu-zise, sunt alcătuite din:

1. cuvântul-titlu;
2. indicații gramaticale;
3. data primei atestări;
4. marca de utilizare (v. articolele propriu-zise);
5. definiție;
6. trimiterea la un alt (alte) cuvânt (-inte) din DCR;
7. trimiterea la alte surse din presă;

5 Theodor Hristea, în „Limba română", nr. 3, 1972, p. 185 ș.u.

6 Pentru această problemă, v. J. et Cl. Dubois, *Introduction à la lexicographie*, Paris, Larousse, 1971.

7 Un exemplu: P. Gilbert, *Dictionnaire des mots nouveaux* (1971) a fost utilizat de B. Quemada în volumele recente din *Matériaux pour l'histoire du vocabulaire français*, Paris.

8 Vezi Al. Graur, *La romanité du roumain* , București, 1965, p. 65; Fl. Dimitrescu, *Quelques observations sur le rôle des affixes grecs dans la formation des nouveaux termes du roumain littéraire*, în „Beiträge zur Romanischen Philologie", Berlin, 1971, Heft 2, p. 370-381.

9 Așa cum, de pildă, în Franța, sub îndrumarea lui B. Quemada, s-au înființat, în 1964, „Archives du français contemporain" (v. „Langue française", nr. 2, 1969, p. 56 ș.u.). De menționat că în banca de date fono-morfo-semantice a limbii române (BANDASEM) inventarierea are în vedere întregul lexic al limbii române cuprins în diverse opere lexicografice (vezi Ion Dănăilă și Radu Michăescu în LR 5/1980, în special 4.4. și 4.5., p. 473).

8. indicarea pronunțării;
9. indicarea unor variante;
10. etimologia;
11. indicarea unor lucrări românești de lingvistică în care a fost discutat cuvântul;
12. (în cazul împrumuturilor) indicarea unor dicționare străine în care este înregistrat (și, de obicei, datat), cuvântul;
13. indicarea dicționarelor curente românești de specialitate (LTR, DM, DC etc.) și generale ale limbii române (DEX, DN) în care este înregistrat cuvântul.

Dintre aceste 13 puncte, în mod obligatoriu un articol-trimitere trebuie să fie alcătuit din punctele 1, 2, 3, 5, 6.

2.2. Una dintre problemele cele mai dificile ale alcătuirii unui dicționar – și DCR-ul nu a putut constitui o excepție! – este aceea a stabilirii „nomenclaturii" sale, a ansamblului de cuvinte-titlu care nu poate fi decât rezultatul unei selecții.

2.2.1. În cazul dicționarului de față, care este o primă încercare de a determina, măcar și foarte aproximativ, vocabularul recent al limbii române din ultimele două decenii, un criteriu al detașării dintr-un fișier foarte bogat a cuvintelor pentru DCR a fost acela al eliminării cuvintelor care au circulat și înainte de 1960. Pentru aceasta un ajutor prețios ne-a adus DN, apărut în 1961; cuvintele din fișierul nostru prezente în DN, deci cu o atestare anterioară epocii pe care ne-am propus s-o urmărim, au fost înlăturate. De asemenea au fost eliminate din DCR cuvintele cuprinse în DLR cu atestări anterioare anului 1960. Aici trebuie făcute însă două precizări:

a. în dorința ca acest dicționar să devină o sursă pentru dicționarul tezaur al limbii române și pentru alte dicționare am considerat util – în măsura în care am dispus de citate pentru ele – să înregistrăm și cuvinte despre care avem certitudinea că au circulat în perioada premergătoare anilor '60, dar care – deși uneori au fost semnalate în reviste sau în dicționare de specialitate înainte de această dată – nu au fost înregistrate nici în DN, nici în alte dicționare curente ale limbii române.

b. au fost reținute unele cuvinte care apar în DN dacă în contextele din ultimele două decenii prezintă sensuri noi – de exemplu *impact, realiza* etc.

2.2.2. Al doilea criteriu al selecționării termenilor pentru DCR a fost acela al răspândirii cuvintelor în limba română; pentru aceasta am admis în DCR cuvintele pentru care au existat în fișierul nostru minimum două citate, socotind că, dacă din presa excerptată de o singură persoană s-au extras două contexte cuprinzând un anumit cuvânt, acesta poate fi, de fapt, un semn că termenul respectiv este mai bine reprezentat, fie în presă, fie chiar în aspectul vorbit al limbii.

2.2.3. În unele cazuri am inserat totuși în DCR cuvinte ilustrate printr-un singur citat. Este vorba de situații foarte diferite:

– cuvinte care apar înregistrate în DEX sau în DN, deci care au o anumită poziție în limbă, dar care în dicționarele menționate nu sunt însoțite de exemplificări (de exemplu: *cibernetiza, decontracturare);*

– cuvinte uzuale care reprezintă realități ale vieții de toate zilele și care, întâmplător, nu au fost înregistrate de noi în contexte mai numeroase: *ciorap-pantalon, externare.* În situația aceasta se află și unele cuvinte recente alcătuite din abrevieri (*BTT, INCREST*);

– cuvinte care denumesc tipuri de activități sau de profesiuni noi (*arhitect-decorator, cineast-reporter, dactilografă-secretară);*

– cuvinte care denumesc noi cuceriri ale științei și tehnicii (*crenoterapie, criobiologie);*

– cuvinte care reprezintă unele denumiri comerciale noi (*cazeocaroten);*

– cuvinte care apar în contexte ilustrând unele cuvinte-titlu din DCR (de exemplu *discofil* v. *hobbyst, filamentar* v. *cardat).*

2.2.4. În general, în categoriile de mai sus credem că sunt cuprinși – cu toate rezervele impuse de astfel de „pronosticuri" – termeni care vor rezista timpului. Altele însă sunt cuvinte cu o existență efemeră sau care denumesc realități de pe alte meridiane, dar cuvintele respective apărând (des, unele dintre ele) în presă, socotim că trebuie explicate și ilustrate în DCR pentru a ajuta la înțelegerea lor de un public cititor cât mai larg. Am procedat în acest fel întrucât am pornit de la principiul că acest dicționar are menirea să consemneze, uneori, numai trecerea prin limba română a unor împrumuturi sau a unor creații pe teren românesc (v. și 1.6.).

2.3.1. În DCR definiția cuvintelor s-a dat cât mai simplu, prin sinonime cunoscute sau prin explicații menite să lămurească sensul/sensurile pentru masele largi de cititori. Uneori, când sensul reiese cu claritate din citat, acesta suplinește în mod practic orice definiție (v. *conductorină, gazohol).*

2.3.2. Sensurile diferite ale aceluiași cuvânt sunt numerotate. Nu trebuie totuși să ne surprindă împrejurarea că numărul sensurilor este relativ redus și că cei mai numeroși termeni sunt monosemantici în DCR; aceasta se explică prin timpul prea scurt care a trecut de când sunt folosiți în limbă, timp în care, cu rare excepții, nu și-au putut încă dezvolta semnificațiile virtuale.

2.4.1. În DCR am pornit de la principiul verificat de practica lexicografică după care tăria unui dicționar constă nu atât în definiții, care pot fi de diverse tipuri, se pot modifica, se pot rafina, cât în citate, într-o bogată ilustrare[10]. Într-adevăr, realitatea limbii epocii se păstrează prin contextul/contextele cuvântului-titlu. De aceea am căutat ca în articolele propriu-zise să ilustrăm sensurile cu exemple extrase din presă. Pentru a se distinge creațiile efemere de cele cărora li se poate prevedea o viață mai lungă, este clar că numărul citatelor poate avea un mare rol.

2.4.2. Citatele sunt înregistrate cu un dublu scop: în primul rând, de a exemplifica semnificațiile cuvintelor recente și de a oferi exemple ilustrând diferitele combinații sintactice în care poate fi utilizat termenul respectiv și, în al doilea rând, de a prezenta o imagine a limbii actuale pentru că la un moment dat se pot considera toate citatele ca aparținând unui unic „text", având ca „autor" o colectivitate, interesant sub raport sintactic, morfologic etc.

2.4.3. În mod intenționat, pentru a putea cuprinde în DCR un număr mai mare de cuvinte și pentru a ne păstra în limitele impuse, fiecare cuvânt este ilustrat prin maximum trei citate extrase pe cât posibil din perioade de timp diferite. Ca regulă generală, primul citat reprezintă prima atestare, al doilea este mai recent, urmând ca al treilea să aparțină ultimilor ani. Aceasta pentru ca rețeaua citatelor să poată întări ideea circulației în timp a cuvântului, deci, în fond, implantarea sa în limbă. Evident, aceasta este situația ideală, dar uneori ne-am oprit la o singură atestare pentru unele cuvinte (v. 2.2.3.). Am căutat ca, în general, citatele să fie scurte; lungimea unora se justifică prin împrejurarea că în ele apar cuvinte pentru care, într-un alt loc în DCR, se face numai o trimitere (v. de exemplu *chip, containerizare* etc.).

10 „Il n'y a pas de véritable dictionnaire sans exemples" (*Le Petit Robert*, Paris, 1978, p. XV). Să nu uităm că pentru Voltaire „un dicționar fără exemple este un schelet".

2.4.4. Nu am considerat că avem de-a face cu două ocurențe în cazul când un termen apare, în același context – uneori la forme gramaticale diferite – de două ori, de exemplu: *ludotecă, magnetodiaflux.*

2.4.5. Citatele, date între ghilimele, sunt urmate de indicarea exactă a sursei. În situații excepționale s-a indicat f.d. (fără dată), eventual f.p. (fără pagină), f.z. (fără zi). Tot în cazuri foarte rare, pentru cuvintele neîntîlnite în sursele curente, dar cunoscute din vorbirea zilnică, am alcătuit exemple simple (v. 2.1.).

Pentru a nu încărca în mod inutil dicționarul, am selectat din citatele avute la dispoziție numai strictul necesar bunei înțelegeri a sensului, notându-se prin semnele de suspensie [...] omisiunile din text. În același scop, la numele proprii am lăsat numai inițialele; nu am recurs la prescurtări însă în cazul unor nume de personalități ale vieții politice, științifice, artistice; de asemenea, dacă trimiterile se fac la aceeași sursă, nu am repetat siglele acesteia, ci exclusiv ziua, anul și pagina (v. *cinecenaclu).* Menționăm că în citatele folosite nu am intervenit în scrierea cuvintelor; atitudinea noastră față de scrierea corectă a cuvintelor se manifestă în forma cuvintelor-titlu.

2.5.1. Înregistrate fiind într-un răstimp limitat, cuvintele cuprinse în DCR sunt datate. Datarea este indicată în trei feluri:

a. prin data existentă la prima atestare a cuvântului-titlu din articolele propriu-zise;

b. prin anul notat între paranteze la una dintre trimiteri în cazul acelor cuvinte-titlu în care citatul/citatele nu reprezintă prima atestare (v. de exemplu, *microanchetă, LP* etc.) și

c. prin anul notat după cuvântul-titlu al articolului-trimitere.

2.5.2. Trebuie însă imediat subliniat că data primă menționată la fiecare cuvânt nu trebuie absolutizată: este vorba exclusiv de o primă atestare cunoscută, supusă – desigur – relativității generate de carențele cunoștințelor noastre și de inexistența unor preocupări anterioare consecvente de datare a cuvintelor românești. Evident, considerăm aceste datări exclusiv ca un început de drum.

2.5.3. Un caz special îl constituie o serie de cuvinte care există și în alte limbi (de exemplu în franceză, engleză), dar care în română sunt atestate înaintea acestora. De exemplu:

modernitate rom. 1967 fr. 1968
fototelegrafic rom. 1964 fr. 1968
fotocoagulare rom. 1963 engl. 1967

FONETICĂ ȘI DIALECTOLOGIE 16.682

În toate cazurile similare nu am mai considerat că este vorba de împrumuturi, ci – până la proba contrară – de „formații" paralele, ivite independent, prin derivare sau prin compunere.

2.6. Cuvintele de origine străină care prezintă o pronunțare diferită de cea corespunzătoare aspectului scris al cuvântului au fost însoțite de indicarea pronunțării, notată între paranteze drepte, în partea finală a articolului. Din dorința de a da posibilitatea tuturor celor care folosesc acest dicționar să înțeleagă, fără dificultăți, pronunțarea cuvintelor străine, am adoptat o notare simplificată, cu grafeme cunoscute în general de orice vorbitor al limbii române.

2.7.1. Deși nu este un dicționar cu specific etimologic, am considerat că, în măsura posibilului, indicarea etimologiei în DCR se impune. Am precizat „în măsura posibilului", pentru că, în special în cazul împrumuturilor, dar uneori și în acela al cuvintelor create pe teren românesc, în rezolvarea etimologiei am întâmpinat multe și mari dificultăți. Un exemplu: *planetoid* apare atât în franceză, cât și în engleză, dar am considerat că termenul românesc are ca etimon cuvântul francez, deoarece numai în franceză am găsit atestat sensul din limba română. În cazul unor cuvinte nu am putut furniza nici o indicație etimologică, iar în altele am dat exclusiv o descriere a formației cuvântului (de exemplu *minicopter*: din *mini- + [heli]copter)* fără a putea preciza în ce limbă a fost creat sau alcătuit cuvântul respectiv. În acest caz explicația etimologică este cuprinsă între //...//.

2.7.2. Etimologia cuvintelor fomate în cadrul limbii române s-a rezolvat, în general, pornindu-se de la cuvintele înregistrate anterior în dicționarele curente.

2.7.3. Uneori a fost foarte greu de decis dacă un cuvânt s-a format pe teren românesc sau este împrumutat ca o formă alcătuită într-o altă limbă. Evident, dacă modelul străin al unui cuvânt este cunoscut, a fost notat ca atare, de exemplu, *cosmonavă*, după rus. *kosmokorabli*, fr. *cosmonef.*

2.7.4. Desigur, contextul poate furniza unele indicații asupra limbii de origine, dar nu asupra etimonului precis. De exemplu, contextul indică originea americană a invenției numite *magnetoplan*, dar cum nu întâlnim acest cuvânt într-un dicționar al limbii engleze (americane), în spațiul rezervat etimologiei am notat *cuv. engl.*; în cazul când contextul indică apartenența unui termen la o anumită zonă lingvistică și când cuvântul respectiv este alcătuit din elemente reperabile în română, am notat „probabil după model...", de exemplu *miniecran*, din *mini- +ecran, probabil după model engl.*

2.7.5. În DCR cuvintele de origine străină prezente în lexicul românesc actual au fost clasate în trei categorii:

a. împrumuturi propriu-zise, cuvinte cu circulație în limba română în general sau în unele sectoare de activitate, de exemplu medicina; acestea au notată etimologia la sfîrșit. De menționat că, potrivit principiului etimologiei multiple, pentru unele cuvinte întâlnite în mai multe limbi am indicat mai multe surse posibile;

b. împrumuturi cu o sferă mai redusă de circulație și care poartă, la început, în paranteză indicația *franțuzism, anglicism* etc. Și la acestea etimologia este notată la sfârșit;

c. xenisme, cuvinte de origine străină neadaptate sistemului limbii române. Cum etimonul este identic cu forma din text, am considerat suficient să notăm în paranteza inițială *cuv. fr., cuv. engl., cuv. it.* etc., indicație care exprimă de fapt atitudinea noastră față de cuvântul respectiv, față de caracterul „extern" al acestuia.

2.7.6. Este știut că „frontierele" vocabularului (total) al unei limbi sunt imprecise, mobile, contestabile, ceea ce este valabil pentru ziua de astăzi nu era valabil ieri și, cu siguranță, va fi altfel mîine. Și dacă există un mare număr de cuvinte despre care se poate afirma cu certitudine că aparțin, astăzi, limbii române – nu toate întregii limbi române, ci numai unor vorbitori, după specificul ocupațiilor lor – există și alți termeni, și ei numeroși, asupra cărora ne vine foarte greu să ne pronunțăm. În această categorie intră, de exemplu, cuvintele „de ultimă oră", despre care nu avem nici o siguranță că au un „viitor" de stabilitate, creațiile „de moment", cuvintele argotice, chiar și unele cu specific tehnic, dar cu o slabă circulație, denumirile unor produse etc. etc. Aici trebuie incluse și cuvintele de origine străină neintrate încă într-un circuit mai larg (trecute în DCR în categoria b.) sau, pur și simplu, cuvinte străine (categoria c.), exprimând de cele mai multe ori realități inexistente la noi. Desigur că multe dintre cuvintele din aceste ultime două categorii vor fi date uitării, dar

pentru cititorii de astăzi care le întâlnesc în paginile ziarelor, de exemplu, ca şi pentru istoria vocabularului acestei perioade ele trebuie consemnate şi exemplificate într-un dicţionar cu profil preponderent descriptiv ca DCR.

2.8.1. O caracteristică a acestui dicţionar constă în trimiterea, în paranteza finală, la o serie de lucrări anterioare în care s-au discutat ori s-au menţionat unele dintre cuvintele prezente în DCR. Referirea se face în special la volume, de sinteză cele mai multe, consacrate problemelor de lexic, de formare a cuvintelor sau de etimologie. În plus, au fost puse la contribuţie şi informaţiile cuprinse într-o serie de articole recent semnate de F. Asan, M. Avram, A. Beyrer, E. Carabulea, F. Ciobanu, Il. Constantinescu, M. Gheorghiu, I. Gheţie, Al. Graur, V. Guţu Romalo, Th. Hristea, I. Iordan, C. Maneca, L. Mareş, H. Mirska, M. Popescu-Marin, A. Rudeanu, L. Seche, T. Şandu-Olteanu, Fl. Şuteu, El. Toma, L. Vasiliu, ca şi de autoarea acestui dicţionar. Informaţiile culese din lucrările citate au fost folosite pentru stabilirea etimologiilor şi, mai ales, pentru unele pre-datări (s-a indicat între paranteze anul înregistrărilor anterioare la cuvintele cu atestări mai recente în exemplele aduse de noi).

2.8.2. Ori de câte ori cuvintele cuprinse în DCR apar în DEX şi/sau în DN, am menţionat acest lucru. Dacă însă un cuvânt din DCR apare şi în *Dicţionarul limbii române*, red. resp. Iorgu Iordan, Al. Graur şi I. Coteanu, Ed. Acad. R.S.R. (DLR), nu am indicat aceasta, deoarece DLR, cel mai cuprinzător dicţionar al limbii române de până acum, nu este la îndemâna maselor de cititori, cum este DEX-ul. DN a fost utilizat pentru că are un profil asemănător – până la un punct – cu DCR, mai bine spus, DCR poate reprezenta o secţiune din DN, dicţionar care cuprinde şi neologisme din perioade mult anterioare anului 1960. În plus, DCR-ul cuprinde şi formaţii româneşti noi, unele forme argotice, familiare etc. care nu-şi găseau locul în DN.

2.8.3. De asemenea, efectuându-se o comparaţie între DCR şi dicţionare străine recente, consacrate în special cuvintelor noi din franceză şi engleză s-a indicat, acolo unde este cazul, prezenţa (datată, de cele mai multe ori) a acestora în limbile respective. De prisos să mai amintim că atunci când în dicţionarele utilizate unii termeni sunt înregistraţi fără a se preciza nici o dată, aceasta nu are cum să apară în paranteza finală a termenilor corespunzători din română (de exemplu: *multivision*). De menţionat că am înregistrat dicţionarul care dă cea mai veche atestare (de exemplu, pentru *mescalină* PR, care indică 1950 şi nu DMN care dă anul 1964); în caz că data este aceeaşi în două dicţionare ale aceleiaşi limbi am indicat numai unul dintre ele. Pentru franceză ne-am adresat în special lucrărilor *Dictionnaire des mots nouveaux* de P. Gilbert, 1971 (DMN), la care am adăugat datele recente cuprinse în *Dictionnaire des mots contemporains* de P. Gilbert, 1980 (DMC) şi Petit Robert, 1978 (PR), iar pentru engleză lucrării *The Barnhart Dictionary of New English since 1963* de Clarence L. Barnhart, Sol Steinmetz, Robert K. Barnhart (BD). Aceste dicţionare ne-au fost utile de cele mai multe ori în operaţia de stabilire a etimologiilor cuvintelor româneşti şi – de multe ori – în evidenţierea „rapidităţii" cu care româna a împrumutat sau şi-a creat un termen pe baza elementelor sale, în interiorul limbii române. De asemenea, aşa cum am arătat mai sus (2.5.3.), dicţionarele străine citate ne-au dat prilejul să constatăm pre-înregistrarea în limba română a unor cuvinte (este preferabil să vorbim despre pre-înregistrare şi nu despre pre-existenţa cuvintelor în limba română, pentru că este foarte probabil ca înregistrarea în dicţionarele străine respective să fi fost lacunară).

2.8.4. În plus, pe lângă alte dicţionare lingvistice, am utilizat o serie de dicţionare de specialitate, dar trebuie menţionat că, uneori, acestea nu conţin noii termeni specifici disciplinei respective, fiind vorba, în cele mai multe situaţii, de metode noi, descoperite şi aplicate recent. Pentru a ne limita la un singur caz, vom lua ca exemplu *Dicţionarul medical*, Bucureşti, 1969, în care nu am întîlnit cuvinte precum: *cardiomiopatie, endodonţie, endocinematografie, electroacupunctură, electrotermocauterizare, electrooftlam, electronografie, fibroscop* – toate înregistrate în DCR – , unele, de exemplu, *fibroscop*, încă din 1964 (*Dicţionarul medical* apărând în 1969 ar fi fost firesc să-l consemneze).

3.1. În concluzie, acest dicţionar nu reprezintă decât un început şi nu are nici pe departe pretenţia de a fi cuprins în întregime lexicul românesc recent. Fişierul existent, rod al muncii unei singure persoane, însumează, în mod normal, numai o parte din ceea ce există ca nou în vocabularul actual şi din ceea ce ar fi putut fi extras de un colectiv numeros.

3.2. De aceea, înainte de a încheia trebuie subliniat că suntem conştienţi de lipsurile acestei lucrări (nu am cuprins şi alte cuvinte poate cel puţin la fel de importante ca cele incluse în DCR; nu am putut furniza o datare mai veche pentru unele cuvinte inserate, nu am avut elementele necesare pentru a stabili unele etimologii, nu am înregistrat toate locurile unde specialiştii au semnalat şi au discutat un cuvânt recent) şi că vom fi bucuroşi de sugestiile şi îmbunătăţirile care ne vor fi propuse atât de specialişti, cât şi de cititorii nespecialişti în mâna cărora va intra această lucrare de pionierat, oricând ameliorabilă.

3.3. În încheiere, ţinem să aducem mulţumiri călduroase colegilor şi prietenilor noştri, Matilda Caragiu-Marioţeanu, Carmen Dumitrescu, Theodor Hristea, Coman Lupu, Marga Lotreanu, Mihai Marta, Aurel Nicolescu, Maria Rădulescu , Luiza Seche, Elena Toma, Claudia Tudose şi în mod special lui Alexandru Ciolan, care şi-au manifestat interesul pentru această lucrare şi, în diferite faze ale elaborării ei, ne-au fost alături şi ne-au acordat ajutorul lor. Gândurile noastre recunoscătoare se îndreaptă de asemenea către referenţii lucrării, acad. Al. Graur şi conf. dr. Th. Hristea, care ne-au făcut importante observaţii şi sugestii. Şi, *last but not least*, exprimăm viile noastre mulţumiri Editurii Albatros – prin directorul ei, Mircea Sîntimbreanu, şi prin redactorul cărţii, N. Iliescu – care au înţeles semnificaţia şi importanţa publicării acestui dicţionar într-o colecţie adresată atât specialiştilor, cât şi marelui public, în special tineretului.

FLORICA DIMITRESCU

Mihăieşti, 18 august 1979

ABREVIERI

adj. – adjectiv
admin. – administrație
adv. – adverb(ial)
agr. – agricultură
alim. – alimentație
americ. – (engleza) americană
amerind. – amerindian
anat. – anatomie
apic. – apicultură
arg. – argotic
arh. – arhitectură
arheol. – arheologie
art. – artă, artistic
astr. – astronautică
astron. – astronomie
av. – aviație
biol. – biologie
bot. – botanică
bulg. – bulgar(ă)
cf. – confer
chim. – chimie
chin. – chinez(esc)
cib. – cibernetică
cinem. – cinematografie
circ. – circulație
cit. – citat
colocv. – colocvial
com. – comerț
comunic. – comunicații
constr. – construcții
cont. – contabilitate
cosm. – cosmetică
culin. – culinar
cuv. – cuvânt, cuvinte
d. – despre
der. regr. – derivat regresiv
ebr. – ebraic(ă)
ec. – economie
ecol. – ecologie
educ. – educație
electr. – electricitate
electron. – electronică
engl. – englez(ă)
etim. – etimologie
ex. – exemplu
expr. – expresie
f. – feminin
fam. – familiar
farm. – farmacie
fig. – figurat
filoz. – filozofie
fin. – finanțe
fiz. – fizică
fiziol. – fiziologie
folc. – folclor(ic)
form. – formație
foto. – fotografie
fr. – francez(ă)
geofiz. – geofizică
geogr. – geografie
geol. – geologie
germ. – german(ă)
gimn. – gimnastică
gosp. – gospodărie
gr. – greacă
hidr. – hidraulică
iht. – ihtiologie
ind. – industrie
inform. – informatică
inv. – invariabil
ist. – istorie
it. – italian(ă)
înv. – învățământ
jap. – japonez(ă)
jur. – juridic
lat. – latină
lb. – limbaj
lg. – lingvistic
lit. – literar
livr. – livresc
loc. – locuțiune
log. – logică
m. – masculin
magh. – maghiar(ă)
mar. – marină
mec. – mecanică
med. – medicină, medical
meteor. – meteorologie
mil. – militar
mineral. – mineralogie
moț. – moțional
muz. – muzică
n. – neutru
n.loc. – nume de localitate
n.pr. – nume propriu
nav. – navigație
neol. – neologism
nr. – număr
ol. – olandez(ă)
opt. – optică
peior. – peiorativ
pict. – pictură
pl.tant. – plurale tantum
pol. – politică
polon. – polonez(ă)
pop. – popular
port. – portughez(ă)
pron. – pronunțat
psih. – psihologie
radiol. – radiologie
refl. – reflexiv
rom. – român(ă)
rus. – rus(ă), rusesc
s. – substantiv(al)
s.v. – sub voce
scand. – scandinav, limbile scandinave vechi
sg. – singular
sint. – sintagmă
soc. – sociologie
sp. – spaniolă
spect. – (din lumea) spectacol(ului)
speol. – speologie
sued. – suedez(ă)
suf. – sufix
supl. – supliment
ș.u. – și următoarele
șt. – științific
tant. – tantum
tehn. – tehnică
tel. – telefonie, telecomunicații
teol. – teologie
text. – (industrie) textilă
topogr. – topografie
transp. – transporturi
tv – televiziune
ucr. – ucrainean(ă)
v. – vezi
var. – variantă
vb. – verb
vest. – vestimentație
zool. – zoologie
zoot. – zootehnie

SURSE

„22" – „22", revistă, București, după 1990; ediția online, revista22.ro
7plus – ziar, București (sub acest nume a apărut, între 2004 și 2009, ziarul „Național")
7 Seri – „7 Seri", revistă, București, după 1990; ediția online, sapteseri.ro
9am.ro – „9 AM News", portal de știri
A. – „Ateneu", revistă, înainte și după 1990
actualitateaprahoveana.ro – ediția online a ziarului „Actualitatea prahoveană", Ploiești
Ad. – „Adevărul", ziar, București, după 1990; ediția online, adevarul.ro
Ad. lit. și art. – „Adevărul literar și artistic", București, după 1990
agentia.org – site-ul Agenției de Investigații Media
Alm. Sc. – „Almanahul Scânteia", București, înainte de 1990
Ambition – „Ambition!", „revistă universitară"; ediția online, ambition.ro
amosnews.ro – agenție de presă online, din 2002
Antena1 – post de televiziune, București, după 1990
antena3.ro – site-ul postului de televiziune Antena3
antidotul.ro – „primul ezine din România: gândit altfel, scris altfel"
Ap. – „Apostrof", revistă, Cluj, după 1990; ediția online, revista-apostrof.ro
Ap.P. – „Apărarea Patriei", revistă, București, înainte de 1990
As – „Formula AS", revistă, București, după 1990; ediția online, formula-as.ro
Atac – „Atac la persoană", „săptămânal de scandal"; ediția online, ataclapersoana.ro
Av. – „Avantaje", revistă, București, după 1990; ediția online, avantaje.ro
Azi – „Azi", ziar, București, după 1990
b1.ro – site-ul postului de televiziune B1TV
Bănățeanul – „Bănățeanul", Timișoara, după 1990; ediția online, banateanul.ro
BM – „Beau Monde", revistă (ediția românească)
Buc. cultural – „Bucureștiul cultural", supliment al revistei "22", București, după 1990
Bursa – „Bursa", „ziarul oamenilor de afaceri"; ediția online, bursa.ro
Business Mag. – „Business Magazin", „revistă online de business"
C. – „Curentul", București, după 1990
C.n. – „Curierul național", ziar, București, după 1990
C.r. – „Curierul românesc", publicație trimestrială a românilor din Suedia, din 1980; ediția online, curierulromanesc.net
C.z. – „Curierul zilei", „cotidian independent al județului Argeș", ediția online curier.ro
Cancan – „Cancan", revistă, București, după 1990; ediția online, cancan.ro
Cap. – „Capital", București, ziar, după 1990; ediția online, capital.ro
Cat. – „Academia Cațavencu", revistă, București, după 1990
CC – „Caiete critice", revistă lunară, București
cdep.ro – site-ul Camerei Deputaților
Chip – „Chip", revistă, după 1990; ediția online, chip.ro
Cinema – „Cinema", revistă, București, înainte și după 1990
citynews.ro – portal de știri din Cluj
Click – „Click", revistă, București, după 1990; ediția online, click.ro
Clujeanul – ediție on-line, aflată la clujeanul.gandul.info
Compact – „Compact București", ziar distribuit gratuit în stațiile de metrou între luna mai 2006 și februarie 2009
Concret – „Concret în Olt", ziar; ediția online, concretinolt.ro
Cont. – „Contemporanul", revistă, București, înainte și după 1990
Contr. – „Contrapunct", revistă, București, după 1990
Contrafort – „Contrafort", „revistă de literatură și dialog intelectual"; ediția online, contrafort.md
Conv. lit. – „Convorbiri literare", revistă, Iași, înainte de și după 1990; ediția online, convorbiri-literare.dntis.ro
coolgirl.ro – blogul revistei „Cool Girl"
Cosm. – „Cosmopolitan", revistă pentru femei; ediția online, cosmopolitan.ro
Cot. – „Cotidianul", ziar, București, după 1990; ediția online, cotidianul.ro
crainou.ro – ediția online a ziarului „Crai Nou", Suceava
crestinortodox.ro – „portal creștin ortodox"
Crișana – „Crișana", ziar, Oradea, după 1990; ediția online, crisana.ro
Cronica – „Cronica", revistă, Iași, înainte și după 1990
Cronica rom. – „Cronica română", ziar, București, după 1990
csid.ro – ediția online a revistei „Ce se întâmplă, doctore?"
cugetliber.ro – ediția online a ziarului „Cuget liber", Constanța
Cultura – „Cultura", revistă, București, după 1990; ediția online, revistacultura.ro
Cuv. – „Cuvântul", ziar, București, după 1990
Cuv. liber – „Cuvântul liber", ziar, Târgu Mureș, după 1990; ediția online cuvantul-liber.ro
D. – „Dilema", revistă, București, după 1990, urmată de „Dilema veche"; ediția online, dilemaveche.ro
dailybusiness.ro – portal de știri de afaceri
descopera.ro – „portal de știință, tehnologie, natură și călătorii"
Deșteptarea – „Deșteptarea", ziar, Bacău; ediția online desteptarea.ro
dezvaluiri.ro – „săptămânal regional din Constanța, marcă a Organizației de Investigații Jurnalistice"
Dil. – „Dilemateca", după 1990
Dim. – „Dimineața", după 1990
diseara.ro – „portal românesc care oferă date utile despre principalele locuri în care oamenii se pot distra"
Dobrogea – „Dobrogea nouă", ziar, Constanța, înainte de 1990
Dr. – „Dreptatea", ziar, București, după 1990
Drum nou – „Drum nou", ziar, Brașov, înainte de 1990
După afaceri – supliment al „Ziarului financiar", București, după 1900
Echinox – „Echinox", revistă, Cluj, înainte de 1990
ecomagazin.ro – portal de știri ecologice
Economistul – „Economistul", „săptămânalul comunității economico-financiare din România"; ediția online, economistul.ro
egirl.ro – „Revistă online de lifestyle feminin"
ele.ro – portal „pentru femeile care au ceva de spus"
Elle – Elle", revistă (ediția românească)
Ev. – „Evenimentul", Iași, după 1990, am consultat în special ediția online, evenimentul.ro
Ev. de Botoșani – „Evenimentul de Botoșani", ziar; ediția online, evenimentuldebotosani.ro
Ev.z. – „Evenimentul zilei", ziar, București, după 1990; ediția online, evz.ro
eva.ro – portal aflat sub deviza „Internet la feminin"
Expr. Mag. – „Expres Magazin", revistă, București, după 1990
Expres – „Expres", revistă, București, după 1990
eziare.com – portal mass-media românesc
Fam. – „Familia", revistă, Oradea
Făclia – „Făclia", ziar, Cluj-Napoca, după 1990; ediția online, ziarulfaclia.ro
Felicia – „Felicia", „săptămânal de spiritualitate, medicină alternativă, reportaj social"; ediția online, revistafelicia.ro
Femeia – „Femeia", revistă, înainte și după 1990; ediția online, femeia.ro
femina.ro – portal pentru femei
fermierul.ro – ediția online a revistei „Fermierul"
Fin. – „Financiarul", București, după 1990; ediția online financiarul.ro.
Fl. – „Flacăra", revistă, București, înainte și după 1990
Fl. Iașului – „Flacăra Iașului", ziar; ediția online, flacarais.ro
Forum – „Forum", revistă, București
forum.desprecopii.com – forum „pentru părinți, despre copii"
ftr.ro – ediția online a publicației „Foaia transilvană", „știri din Transilvania și nu numai"

G. – „Gândul", ziar, București, după 1990; ediția online, gandul.info
Galenus – „Galenus", „publicație pentru medici și farmaciști"; ediția online, revistagalenus.ro
garbo.ro – publicație online adresată femeilor
Gard. – „Gardianul", București, după 1990
Gaz. de agr. – „Gazeta de agricultură", București, după 1990
Gaz. de Maram. – „Gazeta de Maramureș"; ediția online, gazetademaramures.ro
Gaz. de Sud – „Gazeta de Sud", ziar, Craiova, după 1990; ediția online, gds.ro
Gaz. de Trans. – „Gazeta de Transilvania", revistă; ediția online, gazetadetransilvania.ro
Gaz. lit. – „Gazeta literară", revistă, București, înainte de 1990
Gaz. sp. – „Gazeta sporturilor", București, după 1990; ediția online, gsp.ro
gdo.ro – ediția online a ziarului „Gazeta de Olt"
glasul.ro – ediția online a ziarului „Glasul Maramureșului", Baia Mare, după 1990
go4it.ro – site de „gadgeturi, lifestyle, tehnologie"
Gorjeanul – „Gorjeanul", ziar; ediția online, gorjeanul.ro
Gr. – „Graiul"
Gr. Maram. – „Graiul Maramureșului", cotidian, ediția online, graiul.ro
Historia – „Historia", revistă, București, după 1990; ediția online, historia.ro
hotnews.ro – agenție de știri online
Hunedoreanul – „Hunedoreanul", ziar, Deva, după 1990; ediția online, hunedoreanul.ro
I.B. – „Informația Bucureștiului", ziar, București, înainte de 1990
I.d. – „Idei în dialog", revistă, București, după 1990
I.z. – „Informația zilei", ziar, Satu Mare, după 1990; ediția online, informatia-zilei.ro
Ialomița – „Ialomița", serie nouă; ediția online, ziarulialomita.ro
impactnews.ro – portal de știri
Independent – „Independent", „un ziar pentru ialomițeni", „săptămânal de informație"; ediția online, independentonline.ro
info-ziare.co – „ziare și reviste, știri zilnice, revista presei"
Inf. dum. – „Informația de duminică", ediția de sfârșit de săptămână a ziarului „Informația zilei", Satu Mare
informatiadebihor.ro – "Informația de Bihor", ediție online, Oradea
Ioana – revistă, București; ediția online, revistaioana.ro
J. – „Jurnalul"
J. de Botoșani – „Jurnalul de Botoșani și Dorohoi", ziar; ediția onlne, jurnalulbtd.ro
J. giurgiuvean – „Jurnalul giurgiuvean", cotidian, Giurgiu; ediția online, jurnalulgiurgiuvean.ro
J.lit. – „Jurnalul literar", București, înainte de și după 1990
J.naț. – „Jurnalul național", București, după 1990; ediția online, jurnalul.ro
Kamikaze – „Kamikaze", revistă, București, după 1990; ediția online, kmkz.ro
Kudika – revistă online pentru femei, accesibilă la kudika.ro
L. – „Lumea", revistă, București, înainte și după 1990
L. Mag. – „Lumea Magazin", revistă, București
LAI – „Literatură. Artă. Idei". Supliment al ziarului „Cotidianul", București, după 1990
Le Monde Diplomatique – „Le Monde diplomatique", ediția în limba română
Lib. – „Libertatea", București, după 1990
Lit. – „Literatorul", revistă, București, după 1990
liternet.ro – „portal cultural. Editură, cărți electronice gratuite"
Luc. – „Luceafărul", revistă, București, înainte și după 1990
Lum. – „Lumina", București, după 1990; ediția online, ziarullumina.ro
lumeasatului.ro – ediția online a revistei „Lumea satului"
Lupta – „Lupta", revistă, Paris, din 1983
M. – „Munca", ziar, București, înainte de 1990
Mag. – „Magazin", revistă, București, înainte și după 1990; ediția online, revistamagazin.ro
mami.ro – portal dedicat mamelor și viitoarelor mame
mesagerulhunedorean.ro – ediția online a cotidianului „Mesagerul", Deva, după 1990
MC – „Marie Claire", revistă (ediția românească)
mediafax.ro – portal de știri
mesagerul.ro – ediția online a publicației „Mesagerul de Bistrița-Năsăud"
metropotam.ro – portal de știri despre timpul liber
MF – „Madame Figaro", revistă, ediția românească
miresici.ro – site care reunește "cea mai mare comunitate de mirese din România"
Mon. – „Monitorul"
Mon. de Cluj – „Monitorul de Cluj", ziar; ediția online, monitorulcj.ro
Mon. de Neamț – „Monitorul de Neamț și Roman", ziar; ediția online, monitorulneamt.ro
Mon. de Suceava – „Monitoirul de Suceava", ziar; ediția online, monitorulsv.ro
Mon. Expres – „Monitorul Expres", „ziarul care vorbește cu brașovenii", ediția online, monitorulexpres.ro
money.ro – portal de știri de business, după 1990
monitorulsb.ro – ediția online a ziarului „Monitorul", Sibiu, după 1990
Naț. – „Național", București, după 1990; ediția online enational.ro
NE – „Les Nouvelles Esthétiques", revistă, ediția rom., după 1990
O – „Olivia", revistă, București, după 1990
obiectivbr.ro – ediția online a ziarului „Obiectiv. Vocea Brăilei"
obiectivdesuceava.ro – ediția online a ziarului „Obiectiv. Liderul presei sucevene"
obiectivdevaslui.ro – ediția online a ziarului „Obiectiv. Ediția de Vaslui"
Obs. – „Observator(ul)"
Obs.cult. – „Observator cultural", București, după 1990; ediția online, observatorcultural.ro
onext.ro – „agenție de turism 100% online"
Orizont – „Orizont", revistă, Timișoara; ediția online, revistaorizont.ro
OTV – post de televiziune, București, după 1990
piticu.ro – blog cu „comentarii despre internet, bloguri, filme, muzică și întâmplări cotidiene"
P.N. – „Presa noastră", revistă, București, înainte de 1990
Pentru Patrie – „Pentru Patrie", revistă, București, până în 1989
Piața – „Piața. Revista bunurilor de larg consum", revistă, București, după 1990; ediția online: revista-piata.ro
Pr.R.TV – „Programul radio-tv", revistă, București, înainte și după 1990
Prahova – „Prahova", „cotidian de opinie și informație"; ediția online, ziarulprahova.ro
Pri. – „Privirea", revistă, București, după 1990
ProSport – „ProSport", ziar, București, după 1990; ediția online, prosport.ro
ProTV Mag. – „ProTV Magazin"; ediția online, protvmagazin.ro
Puterea – „Puterea", ziar, București, după 1990; ediția online, puterea.ro
R.I. – „România liberă", ziar, București, înainte și după 1990
R.I. internaț. – „România liberă internațional", București, după 1990
R.lit. – „România literară", revistă, București, înainte și după 1990
R.M. – „România Mare", revistă, București, după 1990
Ramuri – „Ramuri", revistă, Craiova, înainte și după 1990; ediția online, revistaramuri.ro
Răs. – „Răsunetul", ziar, Bistrița, după 1990; ediția online, rasunetul.ro
Real. evr. – „Realitatea evreiască", București, după 1990
Real. rom. – „Realitatea românească", ziar, București, după 1990; ediția online realitatearomanesca.ro
realitatea.net – site-ul postului de televiziune „Realitatea"
recolta.eu – „cotidian online de știri din agricultură"
Ren. – „Renașterea bănățeană", ziar, ediția online renasterea.ro
Rev. de ref. și rec. – „Revista de referate și recenzii. Lingvistică și filologie", București, înainte de 1990
revista-ferma.ro – ediția online a revistei „Ferma"
revistanoinu.com – „Noi, nu!", revistă online „de atitudine și cultură"
rfi.ro – pagina în limba română a postului „Radio France Internationale"
Ring – „Ring", „cel mai citit cotidian local din România", București, după 1990; ediția online, ziarulring.ro
ro.altermedia.info – portal de știri

Rom. liber – „Românul liber", revistă, Londra
Rondul – „Rondul de Sibiu", ziar, după 1990; ediția online rondul-desibiu.ro
rtv.net – pagina online a postului România TV
S.fin. – „Săptămâna financiară", București, după 1990; ediția online, sfin.ro
sansabuzoiana.ro – ediția online a ziarului „Șansa Buzoiană"
satmareanul.net – ziar online de Satu Mare
Săpt. – „Săptămâna culturală a Capitalei", revistă, București, înainte de 1990
Sc. – „Scânteia", ziar, București, înainte de 1990
Sc.t. – „Scânteia tineretului", ziar, București, înainte de 1990
scandaldegorj.ro – ediția online a săptămânalului "Scandal de Gorj"
scientia.ro – publicație online cu "articole și știri din știință"
Sec. 20 – „Secolul 20", revistă, București, înainte și după 1990
Sec.c. – „Secera și ciocanul", ziar, Pitești, înainte de 1990
Sf. pol. – „Sfera politicii", revistă, București, după 1990
Sibianul – „Sibianul", ediție on-line, la adresa sibianulonline.ro
sibiul.ro – site de știri despre Sibiu
Sp. – „Sportul (popular)", ziar, București, înainte și după 1990
Sp. tehn. – „Sport și tehnică", revistă, București
standard.ro – plaforma de bloguri, opinii și comentarii a portalului money.ro
Stetoscop – „Stetoscop", „revistă de informare pentru medici"; ediția online, stetoscop.ro
stiintaazi.ro – forum de știință, devenit scientia.ro
stiriazi.ro – portal de știri
Sud-Est – „Gazeta de Sud-Est", Slobozia; ediția online, gazetadesudest.ro
Suplim. de cult. – „Suplimentul de cultură", Iași, din 2004
Șt. și tehn. – „Știință și tehnică", revistă, București, înainte și după 1990
T.l. – „Timpul liber", supliment al „României libere"
T.N. – „Timpuri noi", revistă, București, înainte de 1990
tabu.ro – „cel mai curajos site de femei"
Taifasuri – „Taifasuri", „săptămânal de medicină naturistă, sănătate și frumusețe"; ediția online, taifasuri.ro
Tango – „Tango", revistă, București, după 1990; ediția online, revistatango.ro
TeleG – „TeleGândul", supliment al ziarului „Gândul"
Teleg. – „Telegraf", Constanța, după 1990; ediția online telegrafonline.ro
Time Out – „Time Out București", revistă
Timișoara – „Timișoara", ziar, Timișoara, după 1990
Timișoara internat. – „Timișoara internațional", Timișoara, după 1990
Timpolis – „Timpolis", „bisăptămânal timișean de informație și opinie"
Tin.lib. – „Tineretul liber", ziar, București, după 1990
Tiner. – „Tinerama", revistă, București, după 1990
tpu.ro – forum de întrebări și răspunsuri
Trat. nat. – „Tratamente naturiste", revistă, ediția online revista-tratamente-naturiste.ro
Trib. Rom. – „Tribuna României", revistă, București, înainte de 1990
Tric. – „Tricolorul", ziar, București, după 1990; ediția online, ziar-tricolorul.ro
Ultima oră – „Ultima oră", „cotidian național independent"; ediția online, ultima-ora.ro
Unica – „Unica", revistă, București, după 1990, ediția online, unica.ro
V. – „Vremea", ziar, București, după 1990
V.l. – „Viața liberă", „cotidian independent", Galați; ediția online, viața-libera.ro
V. rom. – „Viața românească", revistă, București, înainte și după 1990; ediția online, viataromaneasca.eu
V. stud. – „Viața studențească", revistă, București, înainte de 1990
Vatra – „Vatra", revistă, Tg. Mureș, înainte și după 1990; ediția online, revistavatra.ro
Verso – „Verso", revistă, București; ediția online revistaverso.ro
wall-street.ro – portal de știri economice
wintersports.ro – portal dedicat sporturilor de iarnă
Z. – „Ziua", ziar, București, după 1990
Z. de Bacău – „Ziarul de Bacău", „cotidian de știri al județului Bacău"; ediția online, ziaruldebacau.ro
Z. de Brăila – „Ziarul de Brăila", ziar
Z. de Cluj – „Ziua de Cluj", ziar, ediția online, ziuadecj.ro
Z. de Constanța – „Ziarul de Constanța", cotidian; ediția online, ziaruldeconstanta.ro
Z. de Iași – „Ziarul de Iași", Iași, după 1990; ediția online, ziaruldeiasi.ro
Z. de Mureș – „Ziarul de Mureș", Târgu Mureș, după 1990; ediția online, ziaruldemures.ro
Z. de Vrancea – „Ziarul de Vrancea", cotidian, ediția online, ziaruldevrancea.ro
Z. dum. – „Ziarul de duminică", supliment al „Ziarului financiar"; ediție online
Z. fin. – „Ziarul financiar", București, după 1990; ediția online, zf.ro
zdg.md – „Ziarul de gardă", ediția online, Chișinău
Zi de zi – „Zi de zi", cotidian, Târgu Mureș, după 1990; ediția online, zi-de-zi.ro
Ziarul – „Ziarul", București, după 1990; ediția online, z-ziarul.ro
ziaranunturi.ro – ziar de anunțuri online
ziare.com – portal de știri, după 1990
ziarulatac.ro – ediția online a publicației „Atac", „ziar național"
ziarulstiintelor.eu – portal de „știri din toate domeniile științei"
ziuaconstanta.ro – ediția online a cotidianului „Ziua de Constanța"
ziuadevest.ro – „Ziua de vest", Timișoara, ediția online
ziuaveche.ro – ediție online a ziarului „Ziua" după dispariția ediției pe hârtie
zvj.ro – „Ziarul Văii Jiului", ediția online

LUCRĂRI, DICȚIONARE, REVISTE

123urban.ro – Dicționar online de termeni urbani

AD – J. Kleczek, *Astronomical Dictionary*, Praha, 1961.

ADLRA1 – *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Ed. Universității din București, vol. I – 2002.

ADLRA2 – *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale. Actele Colocviului Catedrei de Limba Română (27-28 noiembrie 2002)*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Ed. Universității din București, vol. II – 2003.

Ardeleanu Cruceru, *C* – Monica Ardeleanu Cruceru, *Comportamentul morfologic al termenilor din domeniul informaticii*, în ADLRA2, p. 99-106.

AUB – *Analele Universității București*, București, înainte de și după 1990.

Avram, *TR* – Mioara Avram, *Un tip recent de compuse cu sintaxă aparte în limba română*, în SCL 3 / 72.

Bantaș, *BE* – A. Bantaș, *A Bird's Eye-view of English Influences upon the Romanian Lexis*, București.

Barbu, *O* – Ana-Maria Barbu, *Observarea cuvintelor din presă neînregistrate în dicționar*, în LRASD, p. 243-248.

BD – Clarence L. Barnhart, Sol Steinmetz, Robert K. Barnhart, *The Barnhart Dictionary of new English since 1963*, Bronxville, New York, Evanston, San Francisco, London, 1972.

BRPh – *Beiträge zur romanischen Philogie*, Berlin, din 1961.

CD – *College Dictionary*, Editor in chief Laurence Urdang, based on The Random House, Dictionary of the English Language, New York, 1972.

cnrti.fr – „Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales", portal care reunește resurse lingvistice informatizate

Ciolan, *MC* – Alexandru Ciolan, *Misterele cuvintelor*, Editura Universității din București 2012; ed. a doua, Ed. Logos 2013.

CO – *The Concise Oxford Dictionary of current English*, Oxford, 1954.

Croitoru Bobârniche – *Dicționar de argou al limbii române*, București 1996, 2003.

Cvasnîi Cătănescu, *R* – Maria Cvasnîi Cătănescu, *Retorică publicistică. De la paratext la text*, Ed. Universității din București, 2006.

D. Am. – Florin Ionescu, *Dicționar de americanisme*, București, 1972.

D. Angl. – Josette Rey Debove et Gilberte Gagnon, *Dictionnaire des anglicismes*, Paris, 1980.

D. Enc. – *Dicționar Enciclopedic*, Editura Enciclopedică, 1993-2009.

D. Filoz. – *Dicționar de filozofie*, București, 1970.

D. Min. – *Dicționar poliglot de mine, geologie și petrol extracție*, coord. prof. dr. ing. Popa Aron, București, 1964.

D. Muz. – Iosif Sava, Luminița Vartolomei, *Dicționar de muzică*, București, 1979.

D. Pisc. – L. Lustun, I. Rădulescu, V. Voican, *Dicționar piscicol*, București, 1978.

D. Tr. – *Dicționar poliglot de transporturi terestre, navale și aeriene*, coord. ing. C. Avram, București, 1974.

DALR – George Volceanov, *Dicționar de argou al limbii române*, București, 2007.

DAS – Silvia Pitiriciu, Dragoș Vlad Topală, *Dicționar de abrevieri și simboluri*, București, 1998

DC – *Dicționar de chimie*, coord. dr. Gr. Bălănescu, București, 1974.

DCMM – Sultana Craia, *Dicționar de comunicare, mass-media și știința informării*, București 2008.

DCR – Florica Dimitrescu, *Dicționar de cuvinte recente*, București, 1982; ed. a II-a, București 1997.

DE – Romulus Vulcănescu, *Dicționar de etnologie*, București, 1979.

DEA – *Dicționar de economie agrară*, coord. dr. ing. S. Hartia, București, 1969.

DEbR – Dr. Alfred Hârlăoanu, *Dicționar explicativ ebraic-român*, vol. I-II, București, Ed. Nemira, 1998.

DEI – Carlo Battisti, Giovani Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, Firenze, 1950.

DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, 1975; ediții succesive în 1984, 1996, 1998, 2009.

DEXI – *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, 2007

DEX-S – *Dicționarul explicativ al limbii române – Supliment*, București 1988.

DexX – *Dicționar explicativ român*, accesibil online la adresa dexx.ro

DF – *Dicționar de fizică*, București, 1972.

DFAP – Fr. Caradec, *Dictionnaire du français argotique*, Paris, 1977.

DFMB – A. Manuila, L. Manuila, M. Nicole, H. Lambert, *Dictionnaire français de médicine et de biologie*, 3 vol., Paris, 1970.

DFP – Ch. Bernat, P. Rézeau, *Dictionnaire du français parlé*, Paris, 1989.

DG – V. Băcăuanu, I. Donisă, I. Hîrjoabă, *Dicționar geomorfologic*, București, 1974.

DGE – A. M. Gal, *Dicționar gastronomic explicativ*, 2003.

DHLF – *Dictionnaire historique de la langue française*, sous la direction de Alain Rey, Paris, 1992.

Dimitrescu, *C* – Florica Dimitrescu, *Despre culori și nu numai. Din cromatica actuală*, în ADLRA1, p. 147-184.

Dimitrescu, *Din.* – Florica Dimitrescu, *Dinamica lexicului românesc*, București-Cluj, 1995.

Dimitrescu, *Dr.* – Florica Dimitrescu, *Drumul neîntrerupt al limbii române*, Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2002.

Dimitrescu, *Dr.2* – Florica Dimitrescu, *Drumul neîntrerupt al limbii române*, vol. 2, Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2003.

Dimitrescu, *ERI* – Florica Dimitrescu, *Elemente recente italiene în lexicul gastronomic românesc*, în LRDLDI, p. 601–616.

DIR – *Dizionario italiano-romeno. Dicționar italian-român*, coord. Alexandru Baiaci, ediția a III-a, revăzută și adăugită, București, Ed. Gramar, 2007.

DJ – M. Berindei, *Dicționar de jazz*, București, 1976.

DLI – Giacomo Devoto, Carlo Oli, *Dizionario della lingua italiana*, Firenze, 1971.

DM – *Dicționar medical*, red. resp. dr. P. Simici, București, 1969.

DMA – *Dicționar de mecanică agricolă*, București, 1972.

DMC – P. Gilbert, *Dictionnaire de mots contemporains*, Paris, 1980.

DMM – Dr. Virginia Cartianu, dr. Eugenia Farca, ing. Adrian Popescu, *Dicționar de management și marketing*, București, 1973.

DMN – P. Gilbert, *Dictionnaire de mots nouveaux*, Paris, 1971.

DN – Fl. Marcu, C. Maneca, *Dicționar de neologisme*, București, 1961.

DN_3 – Fl. Marcu, C. Maneca, *Dicționar de neologisme*, ed. a 3-a, București, 1978.

DN_4 – Fl. Marcu, *Dicționar de neologisme*, București, 1984.

DNAR – Elena Trifan, Adrian Ioan Trifan, *Dicționar de neologisme și abrevieri recente*, Scrisul Prahovean – Cerașu, 2003.

DP – *Dicționar politic*, București, 1975.

DPN – M. Cortelazzo, U. Cardinale, *Dizionario di parole nuove*, 1964-1984, Torino, 1986.

DPTTMT – *Dicționar poliglot de termeni tehnici și mașini termice*, coord. prof. dr. ing. Bazil Popa, București, 1975.

DT – *Dicționar tehnic român-francez*, București, 1973.

DTA – P. Cristea, C. Szabados, *Dicționar tehnic auto*, București, 1975.

DTL – *Dicționar de termeni literari*, coord. Al Săndulescu, București, 1976.

DTM – *Dicționar de termeni muzicali*, Univers Enciclopedic, București, 2010.

DTN – *Dictionnaire des termes nouveaux des sciences et des techniques*, Paris, 1983.

DTP – *Dicționar tehnic poliglot*, București, 1963.
DTR – *Dicționar tehnic de radio și televiziune*, red. coord. ing. V. Văcaru, București, 1975.
DZ – *Dicționar de zootehnie și de medicină veterinară*, coord. conf. dr. doc. Eugen Pașteа, București, 1969.
ER – *Études romanes dediées à Iorgu Iordan*, Bucarest, 1978.
Europe – *Europe, revue mensuelle fondée en 1923*, Paris.
F – *Der Grosse Duden Fremd-Wörterbuch*, Mannheim, 1966.
FC I – Fulvia Ciobanu, Finuța Hasan, *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. *Compunerea*, București, 1970.
FC II – *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. al II-lea. *Prefixele*, red. resp. acad. Al. Graur și Mioara Avram, București, 1978.
FS – Henriette Walter, *Le français dans tous les sens*, Paris, 1988.
Gal, *APC* – Ana Maria Gai, *Alimente și preparate culinare din bucătăria românească și internațională. Dicționar explicativ român-englez-german-francez-italian*, București, 2007.
Giurescu, *M.C.* – Anca Giurescu, *Les mots composés dans les langues romanes*, The Hague-Paris, 1975.
Goga, *Lex.* – Ec. Goga, *Lexicologie romanică (lexic profesional)*, București, 1976.
Granser, *M.* – Th. Granser, *„Mișlocărească", Materialen zum rumänischen Argot*, Salzburg, 1992.
Graur, *C.* – Alexandru Graur, *„Capcanele" limbii române*, București, 1976.
Graur, *T.* – Alexandru Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, 1968.
Guția, *A.* – I. Guția, *Americanisme intrate în limba română prin cinematografie*, Roma, 1955.
Guțu Romalo, *CG* – Valeria Guțu Romalo, *Corectitudine și greșeală*, București, 1972.
GWDS – *Der Grosse Duden Wörterbuch des deutsche Sprache in 6 Bäden*, I, 1966, Mannheim.
Hristea, *O.* – Th. Hristea, *Ortografia și ortoepia neologismelor românești*, în LL II, 1995.
Hristea, *PE* – Theodor Hristea, *Probleme de etimologie*, București, 1968.
L – Lexis, *Dictionnaire de la langue française* (Direction de Jean Dubois), Paris, 1975.
LGG – *Lexicon, geologie, geografie, mine, petrol*, coord. conf. ing. N. Mihăilescu, București, 1975.
LI – Marius Sala, Dan Munteanu, Valeria Neagu, Tudora Șandru-Olteanu, *El léxico indígena del español americano*, Academia Mexicană, México-Bucarest, 1977.
LII – *Larousse illustrated international, Encyclopaedia and dictionary. Larousse*, Mc. Graw-Hill International Book Company, 1972.
LL – *Limbă și literatură*, Societatea de științe filologice București, din 1955.
LLR – *Limbă și literatură română*.
LR – *Limba română*, Editura Academiei, București, din 1952.
LRASD – *Limba română. Aspecte sincronice și diacronice* – Actele celui de al 5-lea colocviu al catedrei de limba română (8-9 decembrie 2005), coord. Gabriela Pană Dindelegan, Ed. Universității din București, 2006.
LRC II – I. Coteanu, A. Bidu-Vrânceanu, Limba română contemporană, vol. II, Vocabularul, București, 1975.
LRDLDI – *Limba română. Dinamica limbii, dinamica interpretării. Actele celui de al 7-lea Colocviu al Catedrei de Limba Română (7–8 decembrie 2007)*, coord. Gabriela Pană Dindelegan. Ed. Universității din București, 2008.
LRSAC – *Limba română. Stadiul actual al cercetării – Actele celui de la 6-lea colocviu al catedrei de limba română (29-30 noiembrie 2006)*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Ed. Universității din București, 2007.
LRSF – *Limba română. Structură și funcționare (Actele celui de al 4-lea Colocviu al Catedrei de Limba Română – 25-26 noiembrie 2004)*, Ed. Universității din București, 2005.
LTR – *Lexiconul tehnic român*, coord. acad. Remus Răduleț, vol. I-XVIII, București, 1957-1966.
MDN – Florin *Marcu, Marele dicționar de neologisme*, București, 2000.
MF – Loïc Depecker, *Les mots de la francophonie*, Paris, 1987.
MN – Gabriel Merle, R. Perret, J. Vince, Cl. Juillard, *Les mots nouveaux apparus despuis 1985*, Paris, 1989.
MNC – *Mots nouveaux contemporains* (sous la direction de B. Quemada), Paris, 1993.
MP – *Mots de passe* (dirigé par Pascal Ory), 1945-1985, Paris, 1985.
NDULR – Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Albu, Victoria Zăstroiu, *Noul dicționar universal al limbii române*, Ed. Litera Internațional, 2006.
NODEX – *Noul dicționar explicativ al limbii române*, București, 2002.
OA – *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* by A.S. Harnby (fourth edition), Oxford University Press, 1989.
OSRI – *Ortograficeski slovar russkogo iazîca*, Moscova, 1973.
PL – *Petit Larousse*, Paris, 2012.
PN – Ottavio Lurati, *3000 parole nuove. La neologia negli anni 1980–1990*, Bologna, 1990.
PR – Paul Robert, *Le Petit Robert*, Paris, 1978, 1984, 2008, 2012.
RLR – Revue de Linguistique Romane, Strasbourg.
RRL – Revue Roumaine de Linguistique, Ed. Academiei, București, din 1956.
Șora, *N.A.* – Sanda Șora, *Nouvelles acquisitions lexicales*, în RLR 205–206/1988.
SC – Gheorghe I. Tohăneanu, Teodor Bulza, *O seamă de cuvinte românești*, Timișoara, 1976.
SCL – *Studii și cercetări lingvistice*, Editura Academiei, din 1950.
SG – *Studii de gramatică*, Editura Academiei, București, din 1956.
Stăncioi-Scarlat – Mădălina Stăncioi-Scarlat, *Elemente lexicale recente în limba română. Aspecte etimologice*, teză de doctorat (susținută la Universitatea din București în anul 2010).
Stoichițoiu Ichim, *A* – Adriana Stoichițoiu Ichim, *Aspecte ale influenței engleze în româna actuală*, Ed. Universității din București, 2006.
Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – Adriana Stoichițoiu Ichim, *Creativitate lexicală în româna actuală*, București, 2006.
Stoichițoiu Ichim, V – Adriana Stoichițoiu Ichim, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, 2001.
Ștefănescu, C – Ariadna Ștefănescu, *Caracteristici ale limbajului vag în jargonul informaticii*, în ADLRA1, p. 263-296.
TDE – Peter Neidhardt, *Technical Dictionary of electronics*, Berlin, 1967.
TDTF – R. Körner, *Technical Dictionary, Textile Finishing*, Berlin, 1966.
Uritescu, *CV* – D. Uritescu, *De la chioșcari la vesternizare*, București 1993.
Uritescu, *DCS* – D. Uritescu, *Dicționar de cuvinte și sensuri noi*, București 2009.
Vârlan, *F* – Mariana Vârlan, *Formantul neologic -ist în româna actuală*, în LRSAC, p. 625-634.
VLI – Nicolo Zingarelli, *Vocabolario della lingua italiana*, ed. a XII-a, Bologna, 2008.
Volceanov 1998 – George Volceanov, Anca Volceanov, *Dicționar de argou și expresii familiare ale limbii române*, 1998.
VRC – Vasile Șerban, Ivan Evseev, *Vocabularul românesc contemporan*, Timișoara, 1978.
W – *Webster's New International Dictionary of the English Language*, ed. a III-a, 1958.
WN – *Webster's New World Dictionary of the American Language*, Cleveland – New York, 1966.
WNW – *Webster's New World Dictionary of the American Language*, Second College Edition, 1982.
WT – *Webster's Third New International Dictionary of the English Language unabridged*, London, 1961.
Zafiu, *D* – Rodica Zafiu, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Ed. Universității din București, 2001.

A

a s.m. în *a rond* (inform.) –Simbolul @, numit și coadă de maimuță– „Savanții de la Fundația «Nikolai Haitov» susțin că au rămas uimiți să constate că simbolul *«a rond»* a fost folosit în traducerea bulgară a Cronicii bizantinului Constantin Manasses, informează Agerpres." evz.ro 11 III 12; v. și *coadă (de maimuță)* 2012 (DCMM)

AAC s. (inform.) v. *megapixel* 2005. *„AAC* – un standard audio care poate înlocui MP3-ul. Oferă o calitate a sunetului mult mai bună, folosește o fracțiune din lățimea de bandă a MP3-ului, iar asta înseamnă că fișierele au o dimensiune mai mică." Ev.z. 4 IX 10 p. 7 (din engl. *A*[dvanced] *A*[udio] *C*[oding]; a fost declarat standard internațional în 1997)

abáia s.f., s.n. (cuv. arab) „A doua zi prințesa Brianna și-a cumpărat un *abaia* – ținută obligatorie care nu permite să se vadă nimic din nurii femeilor din țările islamice." Nat. 19 VIII 00 p. 12. „Ori de câte ori se roagă, se așează cu fața spre Mecca și își acoperă corpul cu o *abaia* (veșmânt specific) de culoare neagră" hunedoreanul ro 22 V 07. „Fantomele negre în *abaia* au voie să bântuie doar pe teritoriile domestice ale budoarului și bucătăriei, nicicum prin încăperile unde se fac politica și afacerile." Foaia transilvană 14 II 08. „Dacă un bărbat îi dă soției sale 320 de dolari și ea își cumpără o *abaya* (acoperământul negru de pe capul femeilor din Arabia Saudită, n.r.) dintr-un magazin de firmă la un preț de 240 de dolari, iar soțul o pălmuiește ca reacție la fapta ei, ea își merită pedeapsa." jurnalul.ro 11 V 09 [scris și *abaya*] (prin engl. *abaya*)

abajúr s.n. *abajur-glob* –Abajur în formă de glob– „Lămpile de masă [au] aceeași și aceeași banală tijă metalică și *abajur-glob* pictat sau nu cu floricele." Sc. 8 III 64 p. 2 (din *abajur + glob*)

abatorizá v.t. –A duce un animal la abator pentru a fi tăiat– v. *crotaliat* 2004. „Alte 72 de vaci bolnave din județ au fost *abatorizate"* cugetliber.ro 13 XI 12 (din *abator* + -iza; DexX)

abatorizáre s.f. –Acțiunea de a abatoriza și rezultatul ei– „la *abatorizare*, au mers pe lângă păsările sănătoase și cele fără semne clinice de boală, dar la care virusul era în perioada de incubație..." G. 15 V 06 p. 1. „Săptămâna trecută au mai fost extrase 72 de vaci seropozitive LEB (leucoză enzootică bovină) din gospodăriile constănțenilor și dirijate spre *abatorizare*, au precizat reprezentanții Direcției Sanitare Veterinare și pentru Siguranța Alimentelor Constanța (DSVSA)." cugetliber.ro 13 XI 12 (din *abatoriza*)

abc s.n. –Noțiunile de bază ale unei meserii, ale unei științe etc.– *„ABC*-ul agresivității" ziaruldeiasi.ro 6 X 06. *„ABC*-ul securității calculatorului" Fin. 31 VIII 08. „Elena N. îi învață pe copii *ABC*-ul picturii" adevarul.ro 14 XII 09; v. și *CTC* 2009, *secund* 1982 [pron. *abecé*] (cf. fr. *abc*; NODEX, MDN, DEX 09, DexX)

abdomenoplastíe s.f. „Cele mai mari cerințe vin din partea femeilor, care solicită cel mai des mamoplastii, operații de liposculptură (scoaterea unor mici pungi de grăsime depuse pe corp), lifting și *abdomenoplastie.*" C.n. 9 X 04; v. și Cap. 21 X 04, G. 10 X 07 p. 22. „Fiica Andei Călugăreanu a făcut o *abdominoplastie*" libertatea.ro 24 II 11. „Potrivit datelor statistice [...] *abdominoplastia* și liposucția sunt printre cele mai solicitate intervenții chirurgicale." G. 18 VIII 10 p. 12; v. și *rinoplastie* 2009 [var. *abdominoplastie*] (din *abdomen* + *-plastie*; cf. engl. *abdominoplasty*)

aberá v.i. –A bate câmpii, a înșira aberații– „PSD a acuzat instituția americană nici mai mult, nici mai puțin decât că *aberează*." Z. 29 IV 04 p. 6. „«Porumboiu *aberează*» când îi acuză pe ieșeni că vor ceda puncte altor echipe" Cot. 21 IV 08 (din *aberație*)

abonaménț s.n. *abonament-legitimație* –Legitimație care, în schimbul unei sume de bani, permite posesorului să călătorească cu anumite mijloace de transport– „I.T.B.-ul va pune în vânzare și noul tip de *abonament-legitimație* cu durată nelimitată (până la pierdere sau deteriorare)." R.l. 12 X 77 p. 5; v. și *legitimație-abonament* (din *abonament + legitimație*)

ábra s.f. (cuv. arab; transp.) „Ca să admiri pe îndelete amestecul de arhitectură veche și modernă a Dubaiului, închiriază o *abra* (barcă de lemn, un fel de taxi pe apă)." Av. XI 02 p. 154, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Bărcile tradiționale (*abra*) mai servesc și acum drept taxiuri pe apă..." Cot. 27 VI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (prin engl. *abra*)

ABS s. (abreviere engleză; auto) –Anti-lock Braking System. Sistem de prevenire a blocării roților în timpul frânării, cu scopul de a preveni deraparea– v. *EBD* 2000. „Sistemul *ABS* (Antilock Braking System) a fost creat pentru a ajuta conducătorul auto să mențină controlul direcției și să împiedice vehiculul să derapeze în timpul frânării. Apărut la mijlocul anilor 1980, *ABS*-ul echipează acum din ce în ce mai multe vehicule, tendința fiind de a se impune ca echipament obligatoriu pe toate autovehiculele noi." Mon. de Cluj 27 II 07; v. și *adolescentism* 2005, *AFU* 2009, *airbag* 2001, *ASR* 2003, 2008, *dezaburire* 2011, 2005, 2008, *EBV* 2007, *EDS* 2005, *MSR* 2002, *servodirecție* 2010, *servofrână* 2006 [pron. *abeés*] (Random House 1980-1986, PR 1982)

absconzitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este abscons– „Eugen Suciu [este] original, inventiv, chiar dacă, uneori, cultivă *absconzitatea* rece în felul lui René Char." R.lit. 8 V 80 p. 9 (din *abscons* + *-itate*; DN_3)

absenteísm s.n. *absenteism-record* –Absenteism care constituie un record– „Cea mai mare noutate o reprezintă *absenteismul-record* al electoratului de la sate." Cot. 21 V 07 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Victorie a conservatorilor la nivel european, *absenteism-record* la scrutin." 9am.ro 8 VI 09 [var. *absenteism record*] (din *absenteism* + *record*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005)

absénță s.f. *absență-record* –Absență în masă, care constituie un record. Absenteism-record– „Alegerile parțiale nu au contat pentru bucureșteni, și acest lucru s-a văzut în *absența-record* de la vot." J.nat. 5 IV 05 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. *„Absență-record* la vot" R.l. 8 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *absență + record*)

absolutaménte adv. –În mod absolut– „Magistratura noastră este compusă din judecători *absolutamente* corupți, chiar dacă nu toți." R.lit. 10 III 04 p. 16. „Pentru doamna Rădulescu – o minte *absolutamente* deschisă – granițele nu înseamnă nimic. Ubi bancomat, ibi patria." Sfin.ro 22 V 09 (după fr. *absolument*; cf. it. *assolutamente*, sp. *absolutamente*)

absorbánt s.n. –Produs de igienă personală feminină destinat reținerii scurgerilor menstruale, dotat cu un sistem adeziv pentru a-l fixa pe partea interioară a chilotului– *„Absorbante* zilnice" Catalog Carrefour, IX 03. „Când te străduiești să alegi între zeci de tipuri de *absorbante* și tampoane, te întrebi vreodată ce foloseau, în «acea perioadă a lunii», bunicile și străbunicile noastre?" unica.ro 19 I 10 (din fr. *absorbant*; în dicționarele curente apare ca adjectiv, fără acest sens specializat; DexX)

absorbí v.t. (ec.) –A utiliza o sumă de bani în domeniile, pentru scopurile și în condițiile stabilite– „România nu are capacitatea administrativă pentru a putea *absorbi* fondurile de preaderare ale UE." adevarul.ro 16 I 03. „România *nu va absorbi* timp de șase luni nici un ban european." Ev.z. 10 VII 06 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „incapacitatea de *a absorbi* fondurile europene." J.nat. 11 VI 07 p. 2, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *to absorb*, fr. *absorber*; în dicționarele curente nu apare acest sens)

absorbíre s.f. (ec.) –Asimilare / inserare / utilizare a unei sume mari de bani. Absorbție– „Prima cerință era *absorbirea* acestui surplus de masă monetară." D. 304 / 98 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „numeroasa sa familie constituită într-o adevarată rețea de *absorbire* a banilor comunitari." adevarul.ro 4 X 03. „*absorbirea* banilor europeni" Ev.z. 10 VII 06 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *absorbi*)

absórbție s.f. (ec.) –Asimilare / utilizare a unei sume mari de bani– „tema se anunță a fi *absorbția* fondurilor comunitare." Ev.z. 10 VII 06 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. *„Absorbția* fondurilor europene netezește drumul către euro." Ev.z. 23 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (după fr., engl. *absorption*; PR, PL; în dicționarele curente nu apare acest sens)

abstráct, -ă adj. || *prin abstract* „Am convingerea că dacă *«prin abstract»*, vorba tovarășului Ceaușescu, băieții de la «Academia Cațavencu» ar fi toți brusc loviți de amnezie în ziua de luni, când se face revista, ea ar putea liniștit să apară, în același număr de pagini, numai cu bule ale demnitarilor adunate din săptămâna precedentă." Z. 11 I 99, cit. de R. Zafiu în R.lit. 12 / 07. „Dacă, *«prin abstract»*, cum îi plăcea tovarășului Ceaușescu să zică, prietenul meu din Vișeu de Sus, Lucian P., ajunge președintele țării..." Jurn. de vineri 19 I 07, cit. de R. Zafiu în R.lit. 12 / 07 (apărut din confuzia între *prin absurd* și *în abstract*)

abureálă s.f. (fam.-arg.) **1.** –Vorbărie fără conținut– „Socoteala a fost că sigur din *abureala* asta pică la partid un ce electoral." "22" 2 III 04. „Spre deosebire de alți confrați, cuvintele lor au depășit obișnuita *abureală* cu care se face trecerea de la prezentarea artistului la paharul cu șampanie." Z. dum. 23 I 06. **2.** –Păcăleală, minciună, vrăjeală– „Reducerile în hipermarketuri, doar o *abureală* de aprilie" Ev.z. 20 III 09. „Marea *abureală*: creditele în franci elvețieni" gds.ro 23 VII 09; v. și "22" 40 / 98 p. 15 (123urban.ro, DALR; în dicționarele curente apare doar cu sensul propriu)

aburí v.t. (fam.-arg.) –A păcăli, a vrăji, a convinge prin vorbărie, nu prin argumente– „Emanoil l-*a aburit* pe Eduard." „Cotrocenianul președinte și al său omolog o *aburesc*" Cat. 21 / 92, cit. de R. Zafiu în R.lit. 7 / 09. „Athanasiu îi *aburește* pe dascăli în privința salariilor" adevarul.ro 29 VII 04. „Ministrul care ne *aburește*" Cot. 10 I 06; v. și Nat. 3 XII 97 p. 11, Z. 11 X 06 (din *abur* + *-i*; comunicat Mihaela Macovei 1991; Croitoru Bobârniche 1996, Volceanov 1998, DALR)

aburomobíl s.n. „Englezul E.K. a construit un automobil cu două locuri pus în mișcare de un motor cu aburi de tipul celor ce se fabricau prin anul 1911 [...] *Aburomobilul* cântărește 500 kg." Sc. 23 II 74 p. 6 (din *abur* + *[auto]mobil*, după engl. *steammobile*; DexX)

abuzá 1. v.t. –A agresa, a maltrata– „Natacha are un soț gelos, care o *abuzează*" apropo.ro 28 IX 04, cit. de R. Zafiu în R.lit. 8 / 10. „Mărturia unui protestatar *abuzat* de jandarmi: «Am fost strâns de gât și bruscat»" rtv.net 20 I 12. **2.** v.t., v.i. –A viola– „copii *abuzați* sexual" Antena1 30 I 96, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 54. „Minora *abuzată* sexual, examinată medico-legal" jurnalul.ro 2 IV 05. „Constanța: Tânărul care *a abuzat* o fată de 11 ani riscă 25 de ani de închisoare" Cot. 26 III 12; v. și gandul.info 17 VI 06 (după engl. *to abuse*; DexX – sensul 2)

ac s.n. || *curbă în ac de păr* –Curbă în forma literei „u", care schimbă cu 180 de grade traseul– v. *decor* 2003. „Concursul desfășurat în weekendul trecut a fost extrem de greu, iar piloții au avut mari bătăi de cap cu traseul ales de organizatori, cu multe *curbe în ac de păr* și o diferență de nivel de 300 de metri." gds.ro 14 VII 08; v. și Ev.z. 27 IX 08 (după engl. *hairpin*)

accelerométru s.n. –Aparat care stabilește în permanență coordonatele (pe axele x, y și z) și calculează accelerațiile determinate de fiecare mișcare– „cercetătorii au inclus în studiu copii cu vârste cuprinse între 11 și 12 ani pe care i-au rugat să poarte un *accelerometru* timp de 7 zile care înregistra minut cu minut intensitatea și frecvența activității fizice." ziare.com 12 XII 07. „Alte funcții includ *accelerometru*, busolă digitală, HSDPA, mp3 player, conexiune Wi-Fi și porturi USB." G. 6 I 10 p. 16 (din fr. *accélérometre*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX; cuv. este mai vechi, dar a devenit mai cunoscut datorită integrării accelerometrelor în unele telefoane mobile)

accentuáre s.f. (arh.) „Domină blocurile de P + 4 nivele cu *accentuări*, adică blocuri de P + 8 nivele..." R.l. 11 XI 86 p. 1 (din *accentua*; DEX, DN_3 – alte sensuri)

accépt s.n. –Acord, aprobare– „Prima mișcare – *acceptul* de a plăti un impozit de 649 691 lei." Sc. 19 V 82 p. 2. „Băsescu așteaptă *acceptul* lui Bush" Z. 24 VII 06. „UTA are *acceptul* să joace în nocturnă" Bănățeanul 30 VII 08; v. și G. 20 III 07 p. 1 (din *accepta*; DN_3 – alt sens, MDN, DexX, DEX 09)

acceptór 1. adj. –Care acceptă primirea unui client transferat de la altă firmă– „În momentul în care un utilizator renunță la serviciile de telefonie oferite de un furnizor (furnizor donor) în favoarea altui furnizor (furnizor *acceptor*), utilizatorul nu va fi facturat de către furnizorul donor pentru portarea numărului, furnizorul acceptor suportând costurile determinate de portarea numărului." Z. 30 I 08. „legea prevede că operatorul de la care se pleacă (furnizorul donor) nu va factura costurile ocazionate de portarea numărului. Aceste costuri urmează să fie suportate integral de către operatorul al cărui client deveniți (furnizorul *acceptor*)." R.l. 21 X 08. **2.** s.m. –Primitor– „Energia trece de la donator la *acceptor* și invers dar de o calitate inferioară, avantajat fiind doar *acceptorul*." Ev. 29 III 03. **3.** s.n. || *acceptor de monede* –Aparat, de obicei atașat unui automat de cafea, ziare etc., care verifică dacă moneda introdusă este autentică– „În 2006, președintele Rusiei anunța interzicerea unei prospere industrii a jocurilor de noroc [...] O mare parte din aparatele rusești de joc au ajuns la noi, iar fiecare dintre acestea folosește și un *acceptor de monede* sau un validator de bancnote." adevarul.ro 9 XI 09 (formal din fr. *accepteur*; în dicționarele curente apare numai cu sensul din chimie)

accesá v.t. **1.** (inform.) –A avea acces la informația stocată pe un computer, pe o unitate de stocare externă, pe un server, pe internet etc.– „Sau poți *accesa* în bănci de date mai speciale, respectând una dintre dogmele libertariene: libera circulație a informațiilor. Birocrații vor fi însă acolo, încercând să te blocheze cu parole și coduri." D. 134 / 95 p. 14. „Internetul *este accesat* de 40 milioane de oameni" R.l. 2147 / 97 p. 9, cit. de R. Zafiu în R.lit. 9 / 00. „Cei care *accesează* în prezent site-ul [...] au parte de un alt cadou [...]: pot descărca cântecul..." G. 22 VIII 08 p. 16; v. și Nat. 31 I 01 p. 8, G. 3 XII 09; v. și *adresă* 2010, *applet* 2007, *bana* 2011, *bază* (*de date*) 2007, *cibercriminalitate* 2011, *ciberpirat* 2007, *cititor* (*digital de carte*) 2008, *criptare* 2007, *digitaliza* 2010, *fotocronică* 2009, *fototecă* 2008, *hypertext* 2011, *Internet* 2011, *logare* 2010, *miniecrán* 2006. **2.** (fin.) –A obține, a avea acces la (fonduri etc.)– „Dar ce gingaș o spune: «Să *acceseze* fonduri europene» [...] Noi nu furăm, «*accesăm*»!" Ev.z. 3993 / 05 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 05. „Externalizarea creditelor în valută va continua. Băncile vor externaliza și în acest an o parte din creditele în valută *accesate* de companiile din România..." G. 25 I 07 p. 10; v. și *cofinanțare* 2007, *grant* 2007. **3.** (tel.) –A avea acces la (un număr de telefon)– „detectivul particular G.M. și editorul C.G. de la News of the World *au accesat* căsuța vocală a multor membri ai Casei Regale și a prietenilor și apropiaților acestora." evz.ro 25 VII 11; v. și *parolare* 2006. **4.** (prin extensie) –A ajunge la, a avea acces la– „la mansardă – hobby-room, cameră de joacă, debara, grup sanitar; *accesate* din holul scării care permite și ieșirea dintr-o loggie." R.l. 25 VI 03 p. 2 (după engl. *to access*; Zafiu, *D*; Ardeleanu Cruceru, *C* – sensul 1; Stoichițoiu Ichim, *A*; NODEX – alt sens, MDN – sensul 1, DexX – sensurile 1 și 2, DEX 09 – sensul 1)

accesáre s.f. –Acțiunea de a accesa și rezultatul ei– „Îți poți permite să ignori dramoleta Mihaelei Rădulescu, atunci când jurnalele de știri deschid trei zile la rând cu ea și când concurența ta face recorduri de *accesări* publicând scrisori-fluviu și știrițe altfel inepte?!" G. 17 III 09 p. 1; v. și *Europol* 2002, *incubator* 2008, *spam* 2005, *video sharing* 2007 (din *accesa*; DexX)

accesorizá v.t. **1.** –A dota un vehicul cu accesorii– „La Avia Motors Mall veți avea ocazia să vedeți cum *se accesorizează* în mod profesionist Skoda" informatiiauto.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 18 / 09. „Ți-*ai accesoriza* mașina cu o pereche de gene? E noul trend pe piață" stirileprotv.ro 8 IX 10. **2.** –A completa ținuta cu accesorii vestimentare– „Mă fascinează și bijuteriile și ador *să accesorizez* fiecare ținută cu mare atenție. Dacă nu adaug un colier, o bijuterie sau o broșă, simt că ținuta nu este completă." R.l. suplim. Secretele frumuseții 3 / 08 p. 2. „Sunt o tipă mai clasică și habar nu am *să mă accesorizez*. Adică, știu să-mi aleg pantofii și o geantă frumoasă... dar eu vorbesc de mai mult de atât... de lucruri care vin din imaginație... un șal, o broșă, mărgele, cercei... aș vrea *să mă accesorizez* în aur..." mirandaspune.wordpress.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 18 / 09. „O rochie simplă trebuie *accesorizată* corect și elegant ca să-i accentuați tăieturile simple, dar la o rochie încărcată nu se mai adaugă absolut nimic, decât strictul necesar de accesorii, și acelea foarte subtile și fine." Ev.z. 14 XI 09 p. 13; v. și sfin.ro 27 VII 07, R.lit. 25 IX 09 p. 18. **3.** –A completa cu accesorii un obiect– „În loc de șnururile cu ciucuri de la draperii puteți opta pentru aceste coliere deosebite, puteți îmbrăca o ramă foto cu ele sau *accesoriza* pernele decorative." adevarul.ro 5 VIII 07; v. și *supradimensionat* 2006. **4.** –A însoți un produs cu diferite accesorii pentru a încuraja vânzările– „Studiourile muzicale *vor accesoriza* CD-urile, pentru a retrezi pasiunea pentru muzică [...] dotarea CD-urilor cu diverse accesorii: broșuri cu informații despre artist și liste de versuri care să exprime identitatea muzicală a artiștilor." adevarul.ro 17 VIII 09. **5.** –A înfrumuseța trupul cu un tatuaj, un piercing etc.– „Prețurile tatuajelor diferă în funcție de mărimea lor, dar nu și în funcție de culoare. Pentru *a-și accesoriza* trupul cei care vin au posibilitatea să-și aleagă modelul preferat dintr-un catalog." adevarul.ro 19 VIII 09 (din fr. *accessoiriser*; cf. engl. *accessorize*; PR 1980)

accizá v.t. –A legifera introducerea unei accize în prețul unui produs– „Ministrul Finanțelor nu vrea *să accizeze* suplimentar taxa pe viciu" zf.ro 8 III 06. „Guvernul vrea *să accizeze* din nou produsele de lux" ziare.com 20 V 10 (din *acciză*; DexX, DEX 09)

accizábil, -ă adj. –Pentru care trebuie plătite accize– „Combustibilul lichefiat ușor (CLU) a devenit *accizabil*" R.l. 28 IV 05. „Singura modificare pe care o avem în vedere e în legătură cu produsele *accizabile*, pentru care există un calendar..." G. 2 II 06. „Mai mult vor costa de la anul și țigările, carburanții, alcoolul și electricitatea, adică produsele accizabile." G. 1 XII 09; v. și G. 15 VI 05 p. 7, zf.ro 18 I 08 (din *accizá* + *-bil*; Ciolan, *MC*)

accíză s.f. –Taxă pe consum inclusă în prețul anumitor produse– „Deși pare complicată – costuri, transport, taxe, *accize*, adaos comercial,

împozite, profit – gândirea crescătorilor de prețuri este destul de simplă." J.nat. 2 IX 97 p. 2. „*Acciza* la tutun a adus la buget 5 mld. lei anul trecut iar Fiscul speră la mai mult în 2010" Z.fin. 4 II 10; v. și R.l. 15 VII 93 p. 4 (din fr. *accise*; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX 98 – *acciz*, NODEX, DexX)

acedíe s.f. „De fapt *acedia* este, stricto sensu, varianta monastică a spleen-ului [...] Emil Cioran descria *acedia* ca pe o stare care urmează extazului: «Misticul se resimte părăsit, respins de Dumnezeu, amenințat de amărăciune spirituală. El se cufundă atunci în plictis, în *acedia*, boală a singuraticilor, care comportă un aspect aproape demonic. Primejdia pentru ei nu este diavolul, ci vidul» [...] Luciditatea devine atunci, arată Cioran, o compensație pentru astfel de stări. Relația dintre *acedie* și luciditate, între deznădejde și sterilitatea clarvăzătoare [...] este recunoscută și de Steinhardt..." R.lit. 24 VII 02 p. 16. „Pentru monahii din pustia Egiptului, vina pentru timpul pierdut și pentru abaterea atenției de la meditație și rugăciune o purtau atacurile unui demon, numit *Acedia* sau Demonul de la amiază. Ori de câte ori calugării și călugărițele se retrăgeau în chilii pentru a munci și pentru a medita la cele ale spiritului, demonul pornea la atac. Maladia *acediei*, scrie John Plotz, îi afecta tocmai pe aceia al căror stil de viață prefigura rutina multor muncitori ai economiei noastre postindustriale. Cei care sufereau de *acedie* erau angajați într-un efort solitar, sedentar și cerebral către un scop final bine definit. Acest scop putea fi atins la sfârșitul unei vieți de contemplare spirituală într-o chilie asediată de demonul *acediei* – o viață întrucâtva asemănătoare cu existența noastră sedentară, în fața unui laptop cu o conexiune la internet de mare viteză." revistacultura.ro 12 I 12 (din fr. *acédie*, din gr. *akedia*, lat. *acedia*; cuvântul este vechi în limbajul Bisericii)

acidifiánt adj., s.m. –Substanță care crește aciditatea alimentelor, conferindu-le un gust acru– „aditivii (E-urile) au fost grupați în coloranți, conservanți, antioxidanți și *acidifianți*, stabilizatori, emulsificatori, agenți de afânare, potențatori, îndulcitori, substanțe suport..." Azi 1 X 02 p. 12. „Este o diferență între natura acidă a unui aliment și efectul lui *acidifiant* sau alcalinizant. Fructele sunt acide prin natura lor. În organism, acizii din fructe creează alcalinitate, reducând hiperaciditatea." J. nat. 5 II 08 (din fr. *acidifiant*; DN)

acluofobíe s.f. „*Acluofobia* – frica de întuneric" ziare.com 21 VI 08. „Până în acest moment, există nume pentru nu mai puțin de 200 de frici omenești ordonate alfabetic, de la *acluofobie* (frica de întuneric), la zoofobie (frica de animale)." AS 09 I 10 p. 32 (din engl. *achluophobia*; MDN, DexX)

acnéic, -ă adj. **1.** (med.) –Privitor la acnee– „Cercetări recente au pus în evidență capacitatea unei molecule (isotretinoina) de a stopa procesul *acneic*." Mag.17 I 01. **2.** –Care este plin de coșuri– „filmul a rulat la cinema «Studio», unde se află UCIN-ul și unde ultimul picior de adolescentă *acneică* a călcat acum vreo 50 de ani." R.lit. 3 IX 03 p. 23; v. și *tontonmacut* 1993 (din *acnee* + *-ic*; cf. fr. *acnéique*, cu prima atestare într-o lucrare medicală din 1910)

acomerciál, -ă adj. –Care este lipsit de caracter ori spirit comercial– „Brânză amestecată cu scrum de țigară și mezeluri mirosind a «Carpați», «Litoral» sau «Snagov» [...] pot recomanda mustrarea unui vânzător, iar în timp [...] îndreptarea acestei stări de fapt, s-o numim... *acomercială* (adică în afara comerțului civilizat)." I.B. 11 IX 71 p. 5 (din *a-* + *comercial*; DEX-S, NODEX, DexX)

acometizá v.i. –A se opri pe o cometă– „În afara zborului spre Marte, programat în deceniul următor, un pas și mai temerar se va face peste alte câteva zeci de ani, când nava cosmică nu va mai zbura doar spre întâlnirea cu o cometă, ca în cazul sondei spațiale vest-europene «Giotto», ci va... *acometiza* efectiv pe suprafața ei! Aici, cum am spus, ea își va face plinul cu carburantul viitorului – hidrogenul – și va porni spre alte lumi ale Căii Lactee." I.B. 10 IX 87 p. 8 (din *cometă*, după modelul *amartiza, aluniza*)

acomodánt, -ă adj. „Autorul *Jurnalului* [Gala Galaction] ținut aproape 60 de ani, ajuns acum la al cincilea și ultimul volum (ediția a II-a), este un *acomodant* sau un dezamăgit?" romlit.ro 8 X 03. „Adjectivul «*acomodant*» înseamnă caracter conciliant, indulgent, adaptant, ajustant, comod, conciliant, binevoitor, compliant, sociabil, suplu, convenabil, tolerant; semnifică disponibilitate pentru ceva, se referă chiar și la talentul de aranjor. Într-un dicționar francez am găsit 26 de sinonime, toate utilizabile și în limba română. Voi da aici însă o turnură psiho-sociologică acestui concept, insistând pe «capacitatea» individului de a tolera situații dezagreabile, murdăria și mizeria din jur, un câmp social promiscuu." ziaruldeiasi.ro 11 V 09. „Guvernele sunt, adesea, mai *acomodante* decât e cazul, iar societatea civilă mai autoritară decât îi stă în putere." adevarul.ro 22 VI 10 (din fr. *accommodant*)

acoperí v.t. **1.** –A asigura informația privitoare la un eveniment, o zonă geografică etc.– „Jill C. a decis în 2002 că *va acoperi* conflictul în Irak și a început să învețe limba arabă. După ce a trăit în Iordania un an, fosta angajată a cotidianului Wall Streeet Journal a plecat în 2003 la Bagdad." G. 11 II 06 p. 10. „finanțare europeană în vederea înființării unor centre media la Galați și Chișinău și, ulterior, a unei agenții de presă care *să acopere* România, Moldova și Ucraina." jurnalismonline.ro 22 III 07. „Mai multe posturi internaționale, între care BBC și CNN, nu au primit permisiunea de *a acoperi* mediatic alegerile generale de sâmbăta trecută [din Zimbabwe]." Europa FM 3 IV 08; v. și fastnews.ro 3 V 06. **2.** (com.) –A oferi produse ori servicii populației dintr-o anumită zonă– „Lanțul de magazine Avangarde *acoperă* zona de est a României, unitățile fiind prezente în Arad, Timișoara și Caraș-Severin." zf.ro 6 IV 07. „proiectele AFI Palace Cotroceni, Plaza România și hipermarketul Cora Lujerului cu galeria comercială, care *acoperă* zona Cotroceni – Drumul Taberei – Militari..." zf.ro 3 II 10 (după engl. *to cover*, fr. *couvrir*; DexX – sensul 2)

acoperít, -ă adj. –Care lucrează sub acoperire– „Cu ajutorul unor polițiști *acoperiți*, peste 2000 pastile cu droguri sintetice – capturate în Piața Romană din Capitală" Ad. 4 V 02 p. 5. „Serghei Gribenco, agent *acoperit*?" ziare.com 26 II 09 (după engl. *covered*)

acórd s.n. *acord-cadru* –Înțelegere la nivel general, care servește drept cadru pentru acorduri ulterioare– „Avem cu România un *acord-cadru* pentru colaborarea științifică și tehnică." Sc. 7 IX 66 p. 6. „*Acord-cadru* între socialiștii și comuniștii spanioli" Sc. 6 IV 79 p. 4. „Datorită specificului instituției, s-a optat pentru un *acord-cadru* cu o durată de patru ani, care să garanteze menținerea numerelor de telefon." Cot. 8 IV 08; v. și Sc. 9 XII 73 p. 3 (din *acord* + *cadru*; cf. fr. *accord-cadre*; DMN 1950)

acquis s. || *acquis comunitar* –Ansamblul regulilor de drept la care candidații la aderare trebuie să subscrie pentru a intra în UE– „DIE va elabora un document intitulat «Plan național de absorbție a *acquis-ului comunitar*», care va însemna o nouă strategie de integrare." Ev.z. 16 XII 97 p. 6. „Este alarmant că aproape jumătate din firmele din România nu au început pregătirile pentru implementarea *acquis-ului comunitar*...." Ad. 11 VII 03 p. 6; v. și "22" 51 / 97 p. 15, R.l. 26 IV 05 [pron. *achí*] (după fr. *acquis communautaire*; DEX 09, DexX)

acribiós, -oásă adj. –Extrem de exact(ă)– „Metodic și exact în tot ce scrie, practicând o critică *acribioasă* (efect benefic al preocupărilor de istorie literară), esențial simpatetică, așa ne apare Nicolae Ciobanu la sfârșitul lecturii volumului *Însemne ale modernității, II*." Cont. 1 VIII 80 p. 11. „un istoric și critic literar *acribios* și cu condei dăruit ca F. F." Ev. 31 VII 03. „Eseul despre idei & blocaje – scris curat, fără multe trimiteri, incisiv și *acribios* – ar fi putut fi despre H.-R. Patapievici însuși..." D. 15 XI 07 (din *acribie* + *-os*; DexX)

acridián, -ă adj., s.m. (zool.) –Familie de insecte din ordinul ortopterelor săritoare (lăcuste)– „Organizația «Supravegherea lăcustelor din Sahel» a dat publicității un document în care relevă că pericolul *acridian* nu a fost încă eliminat complet din zonele la sud de Sahara. Specialiștii acestui organism consideră că autoritățile țărilor africane, unde s-a manifestat puternic la sfârșitul anului trecut «ciuma verde», trebuie să continue campania împotriva lăcustelor de deșert, inclusiv prin măsuri care să ducă la stârpirea larvelor, care așteaptă doar sezonul ploios pentru a se manifesta ca adevărată plagă pentru culturile și vegetația din unele țări africane." I.B. 29 IV 89 p. 4 (din fr. *acridien*, engl. *acridian*)

acromanție s.f. „Capitala elenă numără nu mai puțin de 12 000 de prezicători, magi, cartomancieni, astrologi, pretinși experți în chiromanție (ghicitul în palmă), cristalomanție (ghicitul după modul de cristalizare a anumitor substanțe), *acromanție* (ghicitul după conformația norilor), xilomanție (ghicitul în... lemn) și o puzderie de alte practici oculte, cu nume tot atât de pompoase." Sc. 23 III 77 p. 5 (din gr. *akros* "în cel mai înalt grad, superior" + gr. *manteia* "prevestire"; MDN, DexX)

acroșánt, -ă adj. **1.** –Atrăgător, care atrage atenția– „Vântu a tratat destul de bine problema și a dat un răspuns inteligent, șmecheresc de altfel, dar destul de *acroșant* pentru public: «Eu nu răspund la romane»." "22" 15 I 02. „Adio, adio patria mea, cu î din i, cu â din a. Titlul acesta lung, *acroșant*, melodios ca un distih și cam frivol-gazetăresc este al unei cărți despre America..." Ev. 04 VIII 03. „Mulți considerau că nu este un titlu suficient de sexy din punct de vedere electoral, că nu e suficient de *acroșant*." Gaz. de Maram. 19 II 07. **2.** –Antrenant, care reține, care te prinde– „oarecum surprinzător, volumul al doilea al jurnalului nu mai este tot atât de *acroșant* la lectură precum cel precedent." Ad. lit. și art. 746 / 04 p. 12. **3.** –Razant, foarte aproape– „Valea Dragului a trecut *acroșant* pe lângă câteva oferte care ar fi

schimbat radical destinul comunei." Ev.z. 22 III 07 (din *acroșa* + *-ant*; cf. fr. *accrocheur*)

activá v.t. (comunic.) –A face să funcționeze, a face să fie activ, a pune în funcțiune– „Programul care oferă reclame *este activat* prin apăsarea unui buton situat pe monitor." zf.ro 7 III 00. „[Parlamentarii] *vor avea activat*, pe toată perioada vacanței parlamentare, serviciul de roaming [...] vor putea comunica telefonic cu țara chiar și din locurile exotice unde își vor petrece concediile." Ad. 2 VII 03 p. 2. „Spania: *S-au activat* alarmele la centrul nuclear din Burgos" adevarul.ro 24 IV 09 (după engl. *to activate*; DexX)

activísm s.n. **1.** –Faptul de a fi activ– „remarc un *activism* și un pragmatism sporit din partea comunităților românești [din Statele Unite]..." Cap. 3 VII 03. „Una peste alta, cifrele amintite ne oferă argumente pentru a contura imaginea unui *activism* sporit al Curții Constituționale, din ce în ce mai pronunțat de la an la an..." Sf. pol. IX 09. **2.** –Mod de a acționa– „pentru a obține informații despre România și Bulgaria, nu trebuie să faci poze din satelit, asta e o prostie. Este un *activism* care procedează orbește și am o atitudine foarte critică în această privință." Cot. 5 XII 05. **3.** –Doctrina sau practica acțiunilor viguroase pentru atingerea unor obiective civice, politice etc.– „Feminismul nostru între mișcarea de idei și *activism*" Obs.cult. 28 IX 04. „Aceasta este prima expoziție organizată în țară în cele 16 zile de *activism* împotriva violenței asupra femeii..." adevarul.ro 2 XII 03. || *activism civic* „După decăderea fostului premier s-a retras într-o zonă de *activism civic* și social, de unde a avut grijă să transmită, constant, discrete mesaje publice." Cot. 6 IV 09 || *activism on-line, on-line activism* „Degeaba, de exemplu, generezi o dezbatere pe site-ul de campanie, dacă această dezbatere nu e promovată prin search marketing, display, online PR sau *online activism*." Cot. 27 X 09; v. și *viral* 2009 || *activism politic* „Avem o problemă de *activism politic* la București" adevarul.ro 21 II 03. „Emil Constantinescu a ales să revină în bătălia politică. Și rău a făcut, căci, în această perioadă de *activism politic* postprezidențial, fostul președinte al României a ratat rareori un moment în care să nu fie ridicol și, ca prestație și impact, marginal" Cot. 27 XI 05. „[Candidații] care au fonduri plătesc pentru publicitate online, pentru *activism politic*, pentru anticampanie..." Cap. 29 X 09 (sensul 3 după engl. *activism*)

activíst, -ă s.m.f. (pol.) **1.** –În comunism, membru salariat al unei organizații, de obicei partidul comunist, care se dedica exclusiv activității în acea organizație; în regimul comunist, cu sens pozitiv; după decembrie 1989 și, pe ascuns, și înainte, cu sens profund negativ– „Un filosof se bate cu un *activist*" Z. 3 VII 98. „E, probabil, incomod să gândești la reforme și descentralizare prin aburii de marxism sulfuros ridicați de foștii *activiști* de partid pe care reforma PSD i-a adus să facă democrație și reformă în țară." "22" 7 I 02; v. și R.l. 24 IX 92 p. 1. **2.** –Adept al activismului politic, militant activ– „Uitați-vă la ei. Nu vor reconcilierea, nu vor consensul. Nu vor să se pupe în piață cu noi, necomuniștii, cu noi, *activiștii*." "22" 28 I 93 p. 10. „«*Activist* PSD, filmat în timp ce vandaliza afișele PD-L [...] s-a descoperit că principalul protagonist al mâzgălelilor și decapitărilor electorale este chiar unul dintre membrii marcanți ai organizației județene a Partidului Social-Dmocrat..." Gard. 29 V 08. „Iranul a condamnat la moarte încă un *activist* al opoziției sub acuzații legate de dezordinea postelectorală din această țară [...] *activistul* a fost condamnat pentru Moharebeh, sau nesupunere față de Dumnezeu, și a primit pedeapsa capitală." adevarul.ro 10 II 10; v. și Cot. 3 IV 08, Z. 23 VII 08. **3.** –Lider sau membru marcant al unui partid, al unei organizații– „*Activist* politic din Neamț reținut pentru trafic de influență. Fostul lider al organizației de tineret a PNL Piatra Neamț, A.S., a fost reținut de Serviciul de Investigare a Fraudelor din cadrul IPJ Neamț." R.l. 24 I 08. **4.** –Persoană care activează într-un domeniu– „*Activistă* de mulți ani în zona vestimentației și a impactului acesteia asupra personalității, ea spune despre romînce că sunt frumoase și cochete." Ev.z. 14 XI 09 p. 13 (sensul 1 din rus. *aktivist*; cf. fr. *activiste*; DMN 1958; DEX 98, MDN, DexX)

actór, actriță s.m.f. || *actor-acrobat* –Actor de circ specializat în acrobații– „tripla medaliată cu aur la Olimpiada de la Atena, Cătălina Ponor, ar putea ajunge *actor acrobat* al companiei canadiene «Cirque du Soleil»?" Cronica rom. 10 I 06. „afișul întâlnirii a fost o mască desenată pe spatele gol al unui *actor-acrobat*." "22" 20 IV 07. „Edith Piaf [...] s-a născut [...] din doi părinți artiști: mama – cântăreață într-o cafenea, iar tatăl, *actor-acrobat* ambulant." G. 25 III 08; v. și G. 30 VII 07 p. 21 (din *actor* + *acrobat*) || *actor-cântăreț* –Actor care, în timpul unei reprezentații, cântă din gură sau la un instrument– „În activitatea teatrului există căutări [...] spre o formare mai complexă a unui *actor-cântăreț* sau cântăreț-actor, spre profesionalizarea interpreților." Sc. 31 VII 66 p. 4. „În interpretarea artiștilor argentinieni «Scara de mătase» s-a derulat într-un diapazon ce oscila între suavitate și candoare, cu o frapantă galerie de *actori-cântăreți* capabili de reflecții pătrunzătoare asupra psihologiei personajelor." Cont. 2 VII 73 p. 11. „În spectacolul văzut de mine [...] *actorii-cântăreți*, stele de operă, au fost tinerii..." AS 19 VI 10 p. 22; v. și Ad. 26 IX 02 p. 13, zf.ro 25 IV 08, hotnews.ro 8 XI 08, Ev.z. 5 XI 09, ProTV Mag. 1 / 10 p. 4 (din *actor* + *cântăreț*; cf. fr. *acteur-chanteur*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 326) || *actor-cascador* **1.** –Actor care este și cascador– „Eu am mai avut un contract de *actor-cascador* pentru Castel Film și am luat lecții de pregătire de la cascadorul Daniel Tomescu." Ziarul 5 I 04; v. și R.l. 10 VIII 06 p. 27. **2.** (umoristic) „Am aflat mai apoi ce înseamnă un *actor-cascador*. «Cum, nu știi? Este un actor care nu este distribuit inițial, dar dintr-un motiv sau altul, trebuie să-l înlocuiască pe titular.»" ftr.ro 19 X 09 (din *actor* + *cascador*) || *actor-cheie* –Persoană, instituție, formațiune politică ori statală care are un rol hotărâtor în evoluția unui fenomen– „În ce privește problema minorităților, respectiv cea maghiară, în România există un *actor-cheie*, UDMR-ul, precum și celelalte partide maghiare." G. 11 IV 06. „Romania, un *actor-cheie* al politicii europene" Cronica rom. 20 IV 07. „ambițiile Ankarei de a deveni un *actor cheie* pentru rezolvarea crizei din Orientul Mijlociu" Z.fin. 2 II 09; v. și Cronica rom. 19 XII 06 //din *actor* + *cheie*// || *actor-cineast* –Actor care este și realizator de filme– „Coincidența face ca, în 1994, când cineastul-actor, sau *actorul-cineast* [Clint Eastwood], cum vreți, a fost președintele juriului, «Regina Margot» al lui Chereau să fie distins cu Premiul special." Ad. 22 V 03 p. 10. „Recent, în cadrul unei conferinte de presă pentru promovarea thriller-ului «Edge of Darkness», *actorul-cineast* [Mel Gibson] a livrat câteva detalii în plus." cinemarx.ro 19 I 10 (din *actor* + *cineast*) || *actor-copil, actriță-copil* –Copil care joacă într-un film sau într-un serial tv– „*actorul-copil* (sau invers), actorul total, actorul «boom», actorul ratat, actorul care vine, actorul care pleacă..." Cont. 6 I 84 p. 16. „Shirley Temple, *actrița-copil* care s-a consacrat diplomației, va primi un premiu onorific pentru întreaga sa carieră." R.l. 15 IX 05. „Keira Knightley, *actrița-copil*" Ev.z. 12 VIII 08; v. și Z. Mag. 31 I 06, Time Out XI 06, D. 10 XI 07, Z. 1 VIII 08, Compact 8 I 09 p. 11 (cf. engl. *child actor, child actress*) || *actor-dansator* –Actor care dansează în mare parte a unui spectacol– „Punct și de la capăt reunește trei actori-instrumentiști care cântă live [...], un *actor-dansator* [...] și trei dansatoare-actrițe..." Obs.cult. 2 XII 03 p. 32. „Marshall și John DeLuca, co-producătorul și coregraful filmului, au fost invitați în culise, pentru a-l urmări pe legendarul *actor-dansator* Tamasaburo Bando pregătindu-se pentru un spectacol de Kabuki." Cinemagia.ro, prezentarea filmului *Memoriile unei gheișe*, premiera în România 14 IV 06. „Este, la rândul său, profesor, coregraf și *actor-dansator*." culturapoloneza.ro, IX 07 (din *actor* + *dansator*; cf. fr. *acteur-danseur*, engl. *actor-dancer*) || *actor-dansator-cântăreț* –Artist care în timpul unei reprezentații dansează, cântă din gură sau dintr-un instrument; artist total– „Echipa formată din interpreți – toți – «totali» se mișcă ca un mecanism superb, din care iese din când în când [...] R.M., *actor-dansator-cântăreț*." Cont. 18 VII 69 p. 5. „Excelenta coregrafie a spectacolului era pusă în valoare de o echipă foarte bună de *actori-dansatori-cântăreți*." R.lit. 29 II 74 p. 28 (din *actor* + *dansator* + *cântăreț*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 333) || *actor-director-animator* –Persoană care deține tripla calitate de actor, director și animator de teatru– „Am descoperit cu plăcere rolul de *actor-director-animator* – mărturisește José Maria Flotas..." R.lit. 5 IV 84 p. 22 (din *actor* + *director* + *animator*) || *actor-dramaturg* –Actor care este și autor de opere dramatice– „Un regizor din Armenia și un *actor-dramaturg* din Chișinău sunt creatorii spectacolului «Hitler in love», care începând din 2009 se va juca la Moscova și Berlin." G. 22 XI 08. „Mimi B., *actorul-dramaturg*, care propune acest decupaj rupt din realitate." Time Out 8 V 09 (din *actor* + *dramaturg*) || *actor-fetiș* –Actor distribuit în (aproape) toate filmele unui regizor– „Barry Sonnenfeld l-a invitat să-i fie partener la regie și nu doar *actor fetiș*." R.lit. 24 III 99. „Din distribuția filmului fac parte și *actorii fetiș* ai lui Tim Burton, Johnny Depp și Helena Bonham Carter." G. 10 III 10 p. 14; v. și Obs.cult. 19 VI 08, ziare.com 24 VII 08, R.l. 11 XI 09, R.l. suplim. Week-end 26 III 10 p. 2, "22" 24 V 11 p. 12 (după engl. *fetish actor*, fr. *acteur fetiche*) || *actor-mânuitor* –Artist specializat în mânuirea păpușilor (în special la teatrele de marionete și păpuși)– „În toate cele trei spectacole, *actorii-mânuitori* ai teatrului au demonstrat o mare putere de dăruire, pasiune și energie." Sc. 16 V 73 p. 6. „La unele reprezentații își dau concursul 25 de *actori-mânuitori*; una din piese este prezentată de un singur mânuitor de marionete." R.l. 31 III 79 p. 6. „și-a început cariera

de *actor-mânuitor* la Teatrul de Păpuși din Baia Mare, unde și-a desfășurat activitatea până în 1999." Lib. 1 IV 04; v. și I.B. 11 I 74 p. 3, 12 I 76 p. 5 (din *actor* + *mânuitor*) || *actor-model* –Actor care constituie un model pentru alt actor sau alți actori– „Aveți un *actor model*? – Orice actor bun este un model. Nu am un model anume." ziaruldeiasi.ro 2 II 04. „B.C. este un *actor model* pentru mine și, de multe ori, în pauzele dintre secvențe, stau și-l analizez." Ev.z. 25 IX 09; v. și R.l. 19 I 07 p. 16, AS 13 IX 08 p. 19 (din *actor* + *model*) || *actor-muzician* –Actor care este și muzician– „Ștefan Banică Jr. invită românii la muzică și dans. *Actorul-muzician* va susține un turneu în cinci orașe din țară" Cronica rom. 26 V 07. „Pentru că are o relație stabilă și specială cu această categorie socială, *actorul-muzician* [Tudor Chirilă] se va întâlni cu liceeni pe terenul acestora, într-o încercare de a găsi înăuntrul lor ce își doresc să facă pe viitor." G. 13 V 09 p. 5 (din *actor* + *muzician*) || *actor-prezentator* –Artist (profesionist) care face comperajul la un spectacol, la televiziune etc.– „Nu știm sub imperiul cărei magii, *actorii-prezentatori* [...] își pierd în fața camerelor de televiziune orice urmă de umor și spontaneitate." R.l. f.z. IX 66 p. 2. „am ajuns la televiziunea națională, unde eram *actor-prezentator* al unor momente de arhivă." R.l. 24 III 11; v. și Cont. 29 VII 67 p. 4 (din *actor* + *prezentator*); *actor-regizor* –Persoană care deține dubla calitate de actor și regizor– „Am asistat [...] la premiera mondială a documentarului de lung-metraj Marlene, dedicat Marlenei Dietrich de către *actorul-regizor* Maximillian Schell..." R.lit. 22 III 84 p. 24. „spectatorul român nu are obișnuința spectacolelor-lectură, iar simplitatea extremă aleasă de *actorul-regizor* pentru lectură nu era de natură să sporească interesul privitorilor." G. 7 XI 06 p. 27 (din *actor* + *regizor*). „Aproape octogenar, *actorul-regizor* mai face un film..." G. 21 IV 08 p. 14 || *actor-regizor-scenarist* „*Actor-regizor-scenarist*. Așa cum ne-a obișnuit la «Chestiunea zilei», și în acest serial Călinescu are mai multe responsabilități: actor, regizor, scenarist." jurnalul.ro 7 III 08 (din *actor* + *regizor* + *scenarist*) || *actor-scriitor, actriță-scriitoare* –Actor autor de literatură– „Actorul-cititor ca și *actorul-scriitor* sunt, așadar, creații ale literaturii, ale marilor sentimente." R.lit. 29 III 73 p. 2. „În vârstă de 54 de ani, *actrița-scriitoare* vădește în cartea ei aceeași «clasă» ca și în existența ei cinematografică și teatrală." R.lit. 15 II 79 p. 23. „Personajele sunt mama-actriță și fiul *actor-scriitor*." Suplim. de cult. 31 III 07; v. și Cont. 20 VII 73 p. 4 (din *actor* + *scriitor, actriță* + *scriitoare*) || *actor-vedetă* –Actor de mare vogă– „Actorii din institut, *actorii-vedetă* ai școlii pot arăta exact că sunt un real talent." Sc. 22 XI 64 p. 4. „Personajul principal, *actorul-vedetă* C.B., este victima și autorul propriei sale degradări morale." R.lit. 23 V 73 p. 9. „În anii 60-70, nici un alt regizor român care nu cumula și carisma unui *actor-vedetă* (din categoria Sergiu Nicolaescu) nu a fost subiectul a trei cărți poștale ilustrate..." zf.ro 14 VIII 09; v. și Cont. 16 VII 71 p. 9, G. 26 III 08 p. 3 (din *actor* + *vedetă*) || *actriță-fotomodel* –Actriță care este și fotomodel– „frumoasa *actriță-fotomodel* de origine israeliană Sarai Givati [...] a decis să rupă tăcerea, la câteva luni bune de la scandal" G. 3 IX 07. „Ultima pipiță focoasă care-i dă palpitații este *actrița-fotomodel* Elisabetta Canalis." 9am.ro 28 VII 09; v. și Ad. 20 V 03 p. 9, time4news.ro 25 XI 08 (din *actriță* + *fotomodel*) || v. și *câine-actor, cineast-actor, copil-actor, director-actor, dramaturg-actor, mașinist-actor, poet-actor, regizor-actor, student-actor*

acțiónál, -ă adj. –Referitor la acțiune– „Liniile majore de politică externă sunt, în mare măsură, cunoscute. Detaliile tactice depind de ministru și se transformă în gest politic – capătă valoare *acționlă* – numai în momentul în care aparatul funcționează potrivit partiturii pe care o desenează titularul de post." D. 30 IV 07. „Este un univers *acțional* (f-action), deși nu lipsește o tehnică a stop-cadrului sau a unei reluări (de cameră) cu încetinitorul a unor evenimente." Steaua 7-8 / 07 (cf. fr. *actionnel*; Oana Chelaru-Murăruș în D. 26 V 00)

acționariát s.n. –Totalitatea acționarilor unei societăți pe acțiuni– „aceste creșteri de capital pentru băncile mici, cu *acționariat* mai puțin puternic, sunt destul de greu de dus până la capăt." ziaruldeiasi.ro 10 VII 99. „aproape toate fostele uzine de produse zaharoase au acum *acționariat* majoritar străin..." Z.fin. 15 XI 01. „Cum să-ți salvezi firma de la faliment: primești banca în *acționariat*" G. 16 II 11 p. 9; v. și Rom. actualități 22 IV 02, R.l. 4614 / 05, Ev.z. 22 XI 06 p. 5, Fin. 2 X 07, zt.ro 8 V 08, Fin. 30 VII 08, Cap. 3 VIII 09, R.l. 11 VIII 10 p. 14 (din fr. *actionnariat*; Ciolan, *MC*; MDN – alt sens, DexX)

acțiúne s.f. || *acțiune afirmativă* –Discriminare pozitivă– „Conform *acțiunii afirmative*, statul poate lua măsuri speciale, incluzând finanțarea unor instituții educative, a unor locuri în administrație etc., până la introducerea unor cote în ocuparea funcțiilor în stat, în favoarea unor grupuri dezavantajate. Nevoia unor astfel de măsuri a apărut limpede atunci când s-a ridicat tema realizării concrete a egalității – și deci a nondiscriminării – între persoane." Obs.cult. 11 VII 00. „Cei preocupați de eradicarea discriminării, scrie Browne, pot ușor găsi în Malaysia singura politică de *acțiune afirmativă* în care o majoritate este privilegiată în fața unei minorități. Este vorba de majoritatea mahomedană..." hotnews.ro 11 I 10 (după engl. *affirmative action*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *acțiune-filtru* v. *filtru*

acuarelizát, -ă adj. (d. culori) –Care este diluat în apă, pastelat– „Totul este fals în filmul lui Zeffirelli. De pildă, culoarea. În loc de culoarea aceea plină, grea, saturată a lui Quattrocento, avem o coloratură spălată și *acuarelizată*." R.lit. 4 III 71 p. 24 (din *acuarelă*; DexX)

acumulátor s.m. || *acumulator-auto* (tehn.) –Acumulator pentru autovehicule– „La întreprinderea «Acumulatorul» din Capitală s-a trecut la realizarea unor noi tipuri de *acumulatori-auto*." Cont. 10 III 62 p. 2. „*acumulator auto* obișnuit, reîncărcabil prin alternatorul clasic." Mag. 20 XI 02 (din *acumulator* + *auto*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 232)

acupuncturál, -ă adj. –Care are relevanță în acupunctură– „Laseropunctura nu este o practică fizioterapică. Este o metodă terapeutică de fotostimulare cu lumină coerentă a unor zone sensibile care se înscriu în punctele *acupuncturale* și în punctele motorii cunoscute. Fascicolul luminos este menținut pentru un anumit interval de timp pe zona de interes, în funcție de specificul bolii și particularitățile pacientului." R.l. 30 IX 95 p. 16 (din *acupunctură* + *-al*; DexX)

acupunctúră s.f. –Metodă terapeutică originară din China care constă în înțeparea pielii în anumite puncte ale corpului, cu ace foarte subțiri– v. *reflexogen* 1969. „Legătura dintre celulele stem și *acupunctură*" R.l. 9 VIII 08; v. și *aguagym* 2009, *bioenergoterapie* 2008, *dermopunctură* 1974, *electronograf* 1985, *moxa* 1988, 2009, *presopunctură* 2000, *radiestezic* 2002, *reflexoterapeut* 2003, *reflexoterapie* 1978, *shiatsu* 2009, *stimuloterapie* 2011 (din fr. *acupuncture*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

acupuncturíst s.m. –Persoană care practică acupunctura– „Șapte japonezi în dialog cu *acupuncturiști* români" Fl. 21 IX 84 p. 8. „pentru o recuperare cât mai rapidă s-a apelat și la serviciile unui medic *acupuncturist*." Ad. 3 IV 02 p. 1. „Dr. Vang face parte din casta celor mai buni *acupuncturiști*, medic al Institutului de Acupunctură și Moxibustie din cadrul Academiei de Medicină Tradițională Chineză din Beijing. Locuiește de opt ani în România." G. 9 VIII 07 p. 6 (din *acupunctură* + *-ist*; DMN, DexX)

acutizá v.t. **1.** (med., fig.) –A face să devină acut– „Conflictul, mai mult latent, dintre FSN și președintele Camerei, M.D., *s-a acutizat*, materializându-se într-o Declarație prin care acest partid protestează împotriva modului deloc imparțial în care domnul D. conduce lucrările." R.l. 15 V 92 p. 3. „Frigul și umezeala pot *acutiza* bolile reumatismale" Ev. 23 X 03. **2.** (fig.) –A ascuți, a intensifica– „Criza de oameni *se va acutiza* în următorii 10 ani" Z.fin. 23 IV 07; v. și Teleg. 22 III 08 (din *acut* + *-iza*; DN_3 „rar", DexX)

acutizáre s.f. **1.** (med.) –Atingere a fazei acute– „Adesea, prima consultație coincide cu o *acutizare* a bolii care necesită internare." Gard. 18 X 04. **2.** (fig.) „Se vorbește despre o *acutizare* a crizei în următorii 10 sau chiar 20 de ani, ceea ce ar putea duce la grave dezechilibre economice." Z.fin. 23 IV 07 (v. Irina Preda în LR 11–12 / 92 p. 588; DexX)

acúză s.f. –Acuzație– „Decizia e sută % politică și oferă o confirmare uluitoare a *acuzei* Comisiei Uniunii Europene de la Bruxelles că în România justiția este la cheremul puterii executive." Z. fin. 15 XII 03. „Nicolae Manolescu este criticat atunci când, într-un text, vede părțile luminoase din activitatea unor critici marxiști din perioada de început a carierei sale literare, dar este apărat în fața «revelațiilor» lui Edgar Reichmann cu privire la presupusele înclinații antisemite ale directorului «României literare» (*acuză* ce i-a fost adusă și lui Gabriel Liiceanu)." R.lit. 6 IV 05 p. 9. „Tăriceanu ar trebui să demisioneze dacă *acuzele* formulate de președintele T. Băsescu sunt adevărate." G. 18 I 07 p. 3. "22" 25 II 05 (din *acuza*; cf. it. *accusa*; DN_3, DEX 98)

acvacultúră s.f. –Creșterea unor specii de faună și floră marină în vederea comercializării– „În cadrul dezbaterilor «Oceanul, sursă inepuizabilă de hrană?» ce au avut loc la Paris, a fost abordată și problema *acvaculturii*. După datele disponibile, producția anuală de pește obținută prin *acvacultură* nu atinge decât 300000–350000 tone din totalul de 75-78 milioane tone pește prins anual." R.l. 21 IV 75 p. 6. „E momentul ca omul să treacă de la stadiul «culesului și vânătorii», depășite pe pământ de 5000 de ani, la stadiul «culturii». Astfel e pe cale să se nască *«acvacultura»*. Se prevede că *acvacultura* va constitui în viitor una din principalele industrii alimentare." Cont. 10 III 78 p. 5.

„230 de milioane de euro, fonduri UE pentru *acvacultură*" Z.fin. 24 IV 07; v. și R.l. 14 IV 80 p. 2, R.l. 24 VI 83 p. 5, I.B. 30 X 86 p. 8, Fl. 16 X 88 p. 21 [var. *acvicultură*] (din fr. *aquaculture, aquiculture*; D. Pisc.; DEX-S, DN_3, DexX)

acvafobie s.f. „*Acvafobia* – Teama de apă" jurnalul.ro 19 VIII 06. „*Acvafobia* – teama de apă" ziare.com 21 VI 08 (după fr. *aquaphobie*; DexX)

acvanaút s.m. –Scafandru, cercetător al profunzimilor submarine– „Platoul continental este deschis *acvanauților*." Șt. și tehn. 7 / 67 p. 36. „Record acvanautic. Un grup de *acvanauți* britanici și americani au stabilit un nou record mondial de scufundare." Sc. 8 IV 76 p. 4. „«*Acvanautul*» Godson a petrecut 12 zile într-un container din oțel scufundat într-o groapă de pietriș inundată, pe fundul unui lac din apropierea orașului australian Albury..." Ev.z. 20 IV 07; v. și I.B. 17 II 72 p. 1, R.l. 23 V 73 p. 8, 13 XII 77 p. 6, Sc. 28 II 79 p. 5 (din engl. *aquanaut*, fr. *aquanaute*; PR 1967, BD 1968; FC I 141, 284, Graur, *C.* 20; DN_3, DEX-S, DexX)

acvanaútic, -ă 1. adj. –Care se referă la acvanauți– v. *acvanaut* 1976. „Investițiile masive realizate de Primăria municipiului Constanța în puncte de atracție și facilități cum ar fi telegondola sau concursuri *acvanautice* [...] dau roade." prezentonline.ro 24 VIII 08. **2.** s.f. –Înot subacvatic– „Pasiunea sa este înotul (a practicat doi ani *acvanautica*)." AS 19 VII 99 (din *acvanaut* + *-ic*; DEX-S, DexX)

acvapárc s.n. –Parc de distracții legate în mod direct sau indirect de apă, dotat cu instalații, precum piscine, tobogane etc. Parc acvatic– „ne-am încheiat și vizita subacvatică în ultimul *acvaparc* construit..." Mag. 9 I 00. „Primul *aquaparc* din România. Ministrul Dan Matei Agathon a anunțat demararea lucrărilor la un parc acvatic, tip aqualand, în stațiunea Mamaia." Ad. 31 X 02 p. 15. „Dacă proiectul s-ar fi finalizat ar fi fost o bijuterie invidiată chiar și de primarul Solomon, susținătorul decedatului *Acvaparc* din Craiova." gds.ro 10 IV 06; v. și adevarul.ro 31 X 02, Ad. 16 II 04 p. 9, Z.fin. 21 V 04 [var. *aquaparc*] (cf. engl. *waterpark*, fr. *aquaparc*)

acvaplán s.n. (mar.) –Ambarcațiune de mare viteză– „O flotilă de 30 de *acvaplanuri*, având propulsie cu reacție submarină, va fi pusă în serviciu. Lung de 30 de metri, *acvaplanul* efectuează naveta între cele două maluri, transportând la fiecare traversare 300 de persoane." I.B. 27 I 71 p. 4 (din fr. *aquaplane*; DMN; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX – alt sens; MDN, DexX)

acvaplanáre s.f. –Starea de plutire a unui vehicul care se deplasează cu viteză mare pe un strat subțire de apă în timpul unei ploi puternice– „Când învelișul drumului este ud, unii automobiliști reduc presiunea pneurilor, astfel încât să mărească suprafața punctelor de contact cu șoseaua. Procedeul este greșit. Prin respectarea presiunii corecte din pneuri se evită *acvaplanarea*, întrucât pneul cu presiune scăzută va avea canalele de evacuare a apei deformate..." R.l. 7 II 84 p. 5. „în timp ce rula cu mare viteză, pe o ploaie torențială, bolidul a intrat la un moment dat în *acvaplanare*" Ad. 22 VII 02 p. 14. „Desenul circular de pe cauciuc diferă la anvelopele de iarnă față de desenul celor obișnuite, asigurând o aderență sporită și înlăturând mai bine *acvaplanarea* și derapajul în curbe." Cap. 15 I 03 (din *acvaplan* + *-are*; cf. engl., fr. *aquaplaning*, fr. *aquaplanage*; PR 1968; DN_3, NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

acvariofíl s.m. –Pasionat de acvaristică– „reziduurile de hârtie veche macerată au devenit un compus foarte fertil, util în grădinărit, ca și hrană pentru peștii exotici ai pasionatului *acvariofil* Rosello." R.l. 29 I 82 p. 6 (cf. fr. *aquariophile*; PR 1949; DN_3, NODEX, DexX)

acvaríst s.m. –Persoană care se ocupă cu creșterea viețuitoarelor de acvariu– „Noutăți pentru *acvariști*." R.l. 21 XII 66 p. 2. „În atenția *acvariștilor*. Natura publică în numerele 5 și 6 din acest an un ciclu de articole pentru inițierea celor ce au preocupări de acvaristică." I.B. 8 X 70 p. 2. „Acest bazin face parte din categoria nanoacvariilor (acvarii de dimensiuni reduse) și reprezintă un concept nou lansat în România de către tânărul *acvarist*." jurnalul.ro 17 V 08; v. și R.l. 1 VII 73 p. 3 (din *acvariu* + *-ist*; cf. germ. *Aquarist*; D. Pisc.; DEX-S, DN_3, DexX)

acvarístică s.f. –Ramură a acvaculturii care se ocupă cu tehnologia creșterii viețuitoarelor în acvarii– „Zilele trecute, în incinta halelor Obor, la etaj, s-a deschis un magazin de *acvaristică*. Amatorii pot găsi aici acvarii, pești, hrană pentru pești, vegetație, precum și aparatură pentru acvarii." I.B. 24 IX 68 p. 1. „Cum încă din copilărie avea pasiunea *acvaristicii*, s-a gândit că o mică afacere în acest domeniu ar fi cu atât mai interesantă pentru el." Cap. 25 XI 04; v. și *acvarist* 1970 (din germ. *Aquaristik*; DN_3, DEX-S, DexX)

acvasól s.m. (chim.) „Pentru a pune capăt acestei controverse, inventatorul spray-ului cu aerosoli, americanul R.A. a pus la punct un nou tip de recipient cu *acvasoli* care folosește ca «vehicul antrenant» un amestec de apă și butan." Sc. 19 VII 77 p. 5 (din *acva-* + *sol*, după modelul lui *aerosol*; DexX)

adaptométru s.n. (tehn. med.) –Aparat care măsoară viteza de reacție a retinei la variațiile de intensitate a luminii– „s-a realizat o instalație – cabină de control și aparat electronic de înregistrare – complet automatizată cu ajutorul căreia se poate măsura capacitatea omului de la volan la întuneric [...] Cu ajutorul acestui «*adaptometru*» [...] se poate realiza și măsurarea timpului de revenire a unui șofer orbit de farurile unui autoturism ce circulă din sens opus." R.l. 7 X 81 p. 3 (din engl. *adaptometer*, fr. *adaptometre*)

adaptór s.n. –Dispozitiv care permite adaptarea unui aparat la utilizări diferite de cele pentru care a fost creat– „De la Întreprinderea de traductoare și reductoare directe Pașcani – *adaptoarele* pentru detectare și detectoarele electromagnetice." Sc. 27 VII 82 p. 2. „Firma japoneză JVC, producătoare de aparatură electronică, a anunțat că a pus în vânzare primul aparat de proiecție tridimensională a videodiscurilor. Spectatorii vor beneficia de acest avantaj și folosind televizoarele obișnuite, cu ajutorul unui *adaptor*" Pr.R.TV 30 XI 86 p. 3. „Cel mai mic *adaptor* Bluetooth din lume" G. 14 III 08 (din engl. *adaptor*; cf. fr. *adaptateur*; PR 1948; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

adevăr s.n. v. *cine-adevăr, cinematograf-adevăr*

adevărát, -ă adj. (fam.-arg.) –Foarte bun, foarte frumos– „Când o să-ți fluture unul cheile unui apartament și ale unei mașini *adevărate*, vei uita promisiunile" Cot. 00, cit. de R. Zafiu în R.lit. 18 / 01. „Și asta nu e singura mașină *adevărată* din parcul auto al fotbalistului." sport365.ro 7 II 12 (DALR, 123urban.ro)

adhán s.n. „Muezinii sfârșiseră *adhanul*, tânguitoarea chemare la rugăciune" G. 19 IX 08 p. 10. „*Adhanul* este anunțul islamic prin care musulmanii sunt chemați la rugăciune, ce constă dintr-o serie de fraze recitate melodios..." 9am.ro 24 III 11 (din engl. *adhan*)

adíct, -ă adj., s.m.f. –Dependent (fiziologic sau psihologic)– „Exemplu: prostituată venită la oraș la șaptesprezece ani; la optsprezece ani intră pe pococaină (crack-cocaine); de la nouăsprezece ani este atât de *adictă* încât nu mai deosebește ziua de noapte." Steaua 12 / 07. „crearea în America a ceea ce se numește «workaholic», un om *adict* muncii, care se gândește în permanență la cerințele slujbei, inclusiv după orele de muncă, sau în weekend." C. 17 VII 09. „Schizoida și *adictul*, depresivul și hiperactivul, insomniaca și depresiv-somnoroasa se întâlnesc cu icoanele pharmakoanelor (prozac, paxil, barbiturice...), aliniind întru alinare diversele tipuri." Obs.cult. 3 XII 09 (din engl. *addict*, fr. *addict*; PR 1985; Ciolan, *MC*; DexX — numai dependent de droguri)

adíctív, -ă adj. **1.** –Care creează sau denotă dependență– „Marc V., psihiatru și director al Centrului medical Marmottan din Paris dedicat tratamentului conduitelor *adictive*" Cot. 13 XI 08. **2.** (fig.) –Atașant, seducător– „o sută și ceva de pagini livrate într-un stil impecabil și *adictiv*" G. 6 II 03 p. 14. „[Romanul] e ultra-*adictiv* și plin de faze pe care veți muri să le dați mai departe" G. 14 XII 07 p. 31; v. și ziare.com 2 II 07 (din fr. *addictif*; PR 1983; Ciolan, *MC*; DexX – sensul 1)

adíctologíe s.f. –Studiul și tratamentul adicțiilor (al dependențelor fiziologice sau psihologice)– „În perioada 4-6 octombrie, dr. V.E. participă în metropola Moldovei, Iași, la un congres internațional de *Adictologie*..." I.z. 3 X 07. „medici specialiști în psihiatrie, psihiatria copilului, radiologie, *adictologie* și patologie..." Z. de Cluj 24 X 09. „Anitea (Asociația Națională a Intervenienților în Toxicomanie și *Adictologie*)" Fin. 16 XII 09 (din fr. *addictologie*; cf. engl. *adictology*; PR 1999; Ciolan, *MC*; DexX – numai despre dependența de droguri)

adícție s.f. –Dependență (fiziologică sau psihologică)– „Centrul de Asistență Integrată a *Adicțiilor* din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Sector 1 oferă în regim ambulatoriu sprijin pentru dependenții de droguri și cei cu alte probleme sociale." adevarul.ro 6 IV 07. „Psihiatrii [...] au demonstrat că *adicția* la computer este o realitate cu efecte fiziologice măsurabile." Cot. 24 V 07 p. 10. „Șapte membri ai unei grupări de traficanți de droguri – care «alimenta» cu heroină toxicomanii ce primeau asistență în centrul pentru tratarea *adicțiilor*, din sectorul 4 al Capitalei –, au fost «săltați» de polițiștii antidrog." Ev.z. 15 IX 09; v. și Cot. 12 X 07, 13 XI 08; v. și *gaming* 2011 (din fr., engl. *addiction*; Ciolan, *MC*; MDN, DexX – doar cu referire la droguri)

adídas s.m. **1.** –Tip de încălțăminte comodă, inițial folosită exclusiv de sportivi, utilizată mai ales de tineri în anii '80-'90– „s-au creat noi modele de [...] pantofi tip «*adidas*», cu fețe textile și combinate cu piele, având tălpi colorate în masa materiei prime, sandale și pantofi din materiale noi denumite «difur» și «silur»." R.l. 7 IV 83 p. 3. „Unii, mai degrabă cei discreți și fără mari posibilități financiare, recurg la metodele clasice: copiuțe, cărți, cursuri, colegul din față sau de lângă, scrisul

în palmă, pe bancă, pe picior sau pe... *adidas*." G. 13 III 07; v. și Sc. 12 VIII 83 p. 4, Săpt. 14 IX 84 p. 8, R.l. 7 I 85 p. 6, 5 XII 96 p. 24; v. și *Bohotin* 2003. **2.** –Om care poartă adidași, om obișnuit– „De la vlădică (ministrul culturii, dl. M.G.), până la opincă (diverși *adidași* păsitori pe cărările gazetăriei) lumea s-a înveselit..." R.l. 27 III 93 p. 8. **3.** –Picioare de porc, omniprezente înainte de dec. 1989 pe rafturile magazinelor alimentare– v. *tacâm* 1996. „În definitiv, toți vrem să uităm ceea ce nu ne place din propriul nostru trecut, așa încât de ce am acuza memoria colectivă că reține ordinea de pe vremea lui Ceaușescu și nu «*adidașii*»?" Cultura 15 V 04 p. 3. „Pe vremea aia era o fericire când găseai tacâmuri, gheare de pui sau «*adidași*», cum denumeam picioarele de porc din care se făcea piftie." R.l. 12 IX 07 p. 8. „Multe dintre denumirile de pe această planetă necunoscută îi sugerează ceva cititorului din România alimentelor pe cartelă, a celor două ore de program TV pe zi, a «tacâmurilor» de pui și a «*adidașilor*» de porci." R.lit. 18 IV 08 p. 14; v. și Cultura 15 V 04 p. 3, Ad. 23 V 05 p. 11, G. 19 XII 07 p. 18; v. și *colant* 2005, *convers* 2007, *one-man-show* 2010, *superman* 1984, *tacâmuri* 1996, 2007, 2008 || *adidași-role* „La modă sunt acum *adidașii-role*. Aceste încălțări arată ca niște adidași obișnuiți, dar în călcâi au încorporată o rotiță, asemănătoare cu roțile rolelor." G. suplim. Școala 12 III 08 p. VI (*Adidas*, marcă înregistrată – din n.pr. *Adi Das*[sler]; Ciolan, *MC*; DexX – numai sensul 1)

adipocítă s.f. –Celulă specializată în stocarea lipidelor– „Celulita provine din țesut adipos constituit mai ales din *adipocite* sau celule grase, care se stochează mai mult decât ar fi cazul și funcționează neadecvat. Enzimele nu-și mai fac treaba de vidanjare a *adipocitelor*, provocând acest aspect capitonat al pielii." Ev. 16 VII 05. „Numărul celulelor specializate în stocarea lipidelor, *adipocitele*, definitivat în copilărie, rămâne constant pe tot parcursul vieții." Sibianul 5 V 08. „Numărul total de celule *adipocite*, cunoscute sub numele de celule grase, la femei este de două ori mai mare decât la bărbați..." G. 24 VIII 10 p. 12; v. și Lum. 24 X 08 (din fr. *adipocyte*; PR 1970; MDN)

aditív s.m. –Substanță care se adaugă unui produs pentru a-i ameliora calitățile– „Timișoara. Specialiștii Centrului de chimie au realizat noi tipuri de coloranți pentru industria pielăriei, o serie de ignifuganți pentru fibrele sintetice, pigmenți pentru emailuri și mase plastice, precum și o bogată gamă de produse pentru agricultură: pesticide, îngrășăminte chimice, *aditivi* furajeri, biostimulatori pentru creșterea și coacerea plantelor." R.l. 15 I 83 p. 5; v. și *supercarburant* 1978 || *aditiv alimentar* –Substanță adăugată la un produs alimentar pentru a-i ameliora calitățile de prezentare, de conservare etc.– v. *clorină* 2008, *E-uri* 2001, 2003, *sorbitol* 2007, *sucraloză* 2008, *surmi* 2011 (din fr. *additif*; PR 1986; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

adiționále s.f. pl. tant. (tel.) –Convorbiri telefonice suplimentare în raport cu numărul de convorbiri incluse în prețul fix al abonamentului– „Impulsurile corect înlocuind zisele *adiționale* din trecut, când plăteai dacă depășeai numărul de convorbiri decis ca ștachetă..." R.lit. 35 / 93 p. 12. „Rice face *adiționale* cu Lavrov" Z. 18 VII 08 (cf. fr. *additionnel* – alte sensuri; DEX, DN_3, NODEX – alte sensuri, MDN, DexX)

administrátor s.m. || *administrator (de) rețea* –Persoană care administrează o rețea de computere (se îngrijește de securitatea rețelei, instalează noi aplicații, monitorizează funcționarea zilnică, face copii de siguranță ale datelor etc.)– „Cele mai frecvente ocupații nou-apărute în ultimii cinci ani: agent de resurse, dealer sau reprezentant de vânzări, conservator mine, asistent calitate, *administrator rețea*, inginer de sistem, inspector protecția mediului, tehnician terenuri, operator chimist, brand manager, inginer-economist, grafician, inspector resurse umane." G. 15 XI 06 p. 9. „în Timișoara, firma Spar scoate la concurs un post de *administrator rețea*" G. 20 III 07. „Descriere job: *administrator rețea* medie de calculatoare în cadrul Parchetului General, din subordinea Ministerului Public" G. 6 II 10 (după engl. *network administrator*)

administrátie s.f. (ec.) –Conducerea unei întreprinderi, instituții, firme. Consiliu de administrație– „Parlamentarii au cerut ca alegerile să fie organizate după un plan comun al *administrației* și sindicatului, pentru a înlătura eventualele contestații..." Z. 29 VIII 96 p. 12. „Decizia a fost luată în urma discuțiilor dintre sindicate și *administrație*." zf.ro 12 VIII 10 (din fr. *administration*; cf. eng. *administration*; Stoichițoiu Ichium, A; NODEX, DexX)

ADN s.n. (chim.) –Acid dezoxiribonucleic– „în urmă cu 15 ani am reușit să identific *ADN* și ARN în sporii unei ciuperci medicinale, pe care am studiat-o peste 20 de ani [...] În domeniul plantelor medicinale superioare în ce privește clasificarea sistematică, tot biotehnologia își va spune cuvântul." R.l. 12 V 83 p. 5. „Cu numai trei ani în urmă, grupul lui A. Rich a dovedit că anumite fragmente de *ADN* pot adopta în spațiu o conformație diferită de celebra dublă elice, și anume forma literei Z. [...] o echipă [...] de la Institutul de progeneză (Paris) [...] a dovedit că acidul dezoxiribonucleic Z poate fi pus în evidență de cromozomii unui rozător, Gerbillus Nigeriae." Cont. 9 XII 83 p. 7. „*ADN*-ul unui animal dispărut, readus la viață" G. 21 V 08; v. și Ev.z. 4 III 97 p. 3 [pron. *adené*] (abreviere din *A*[cide] *D*[ésoxyribo] *N*[ucléique]; FS 310; PR 1960; DEX 09)

adolescentín, -ă adj. –Tineresc, de adolescent– „Cursa cu masina plină de năzdrăvănii și de închipuiri tipic *adolescentine*." Cont. 3 III 61 p. 3. „Un asemenea lirism *adolescentin*, convențional, se face simțit și în filmele lui Virgil Calotescu." Luc. 17 X 81 p. 4. „Sexul *adolescentin* în România" Cot. 27 IX 07; v. și *băiețism* 1962, *groupie* 2008 (din *adolescent* + *-in*, probabil după fr. *enfantin*; cf. it. *adolescentino*: Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 132; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

adolescentísm s.n. **1.** –Gândire și comportare ca de adolescent. Imaturitate– „*Adolescentismul* lui este evident pe afară, dar nu pe dinăuntru, imaturitatea lui nu-i atât de limpede pe cât dă impresia." R.lit. 2 V 74 p. 17. „Cred că cei care spun că ABS-ul este un moft sau ceva inutil dau dovadă de *adolescentism* în a aborda siguranța rutieră." forum.softpedia.com 15 XII 05; v. și Luc. 14 X 78 p. 2. **2.** –Adolescență, vârsta adolescenței– „Specialiștii consideră *adolescentismul* cea mai dificilă și de neînțeles perioadă din viața unui om." Gard. 18 VI 08 (din *adolescent* + *-ism*; DexX, DEX 09)

adresá v.t. **1.** –A viza, a dedica eforturile, atenția– „Una dintre problemele *adresate* de Janet în carte este «apariția poreclelor», aici cântăreața amintind despre faptul că în adolescență ei i se spunea «Dunk»" libertatea.ro 26 V 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 36 / 10. **2.** –A destina– „O bancă din Spania închide 80 de sedii *adresate* imigranților" adevarul.ro 10 XI 08. „Au început înscrierile pentru cursurile de calculator *adresate* pensionarilor" adevarul.ro 12 III 11 (din engl. *to address*)

adresabilitáte s.f. –Calitatea de a se adresa unei mase largi– „lucrarea de care ne ocupăm [...] apărută în Editura Academiei are un spectru de *adresabilitate* care îi alătură medicilor, biochimiștilor, biofizicienilor sau specialiștilor din industria farmaceutică pe toți cei interesați să-și lărgească informația referitoare la biologia moleculară." I.B. 24 V 82 p. 3. „Maternitatea Dr. I. Cantacuzino se află printre primele din Capitală privind numărul de nașteri, ceea ce înseamnă o *adresabilitate* crescută." R.l. 27 IX 93 p. 9. „*Adresabilitatea*, în acest domeniu [reproducerea umană asistată], este din ce în ce mai mare..." evz.ro 20 VII 10; v. și Săpt. 11 VI 82 p. 8, Emisiune T.V. 3 XII 83, Gard. 10 VII 08; v. și *ludotecă* 2010 (din *adresabil* + *-itate*; MDN, DexX – alt sens)

adrésă s.f. (inform.) –Cod alfanumeric unic, propriu fiecărui utilizator al serviciilor de internet sau de poștă electronică, care permite identificarea acestuia– „La *adresa* irimescu.ro poți găsi informații legate de biografia artistului, muzeu și evenimentele desfășurate aici." Ev. 13 VIII 03. „Cei interesați de oferta de locuri de muncă se pot adresa agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă sau pot accesa *adresa* de internet www.anofm.ro." G. 6 II 10 || *adresă de mail* „Orange România blochează o *adresă de mail* ca urmare a încercărilor de înșelăciune a clienților" Z.fin. 11 XII 07 (din engl. *address*, fr. *adresse*; DN_3, DEX 98, MDN – alt sens, DexX) || *adresă-cerere* –Act oficial prin care o întreprindere face alteia o cerere– „Abonamentele de transport cu autobuzele I.T.A. Craiova [...] se eliberează pe baza unei *adrese-cerere* din partea întreprinderii unde lucrează cel care solicită abonamentul și a unui tabel." Sc. 6 VII 74 p. 2 (din *adresă* + *cerere*) || *adresă-delegație* –Act oficial prin care cineva este desemnat ca delegat– „În cabină, mai mulți salariați ai unității: ce-i drept, cu forme în regulă, cu tabel și *adresă-delegație* aprobată." R.l. 1 VIII 73 p. 1 (din *adresă* + *delegație*) || *adresă-fantomă* –Adresă inexistentă– „Alexandru D. are o *adresă fantomă* pe bulevardul Dacia nr. 71." Z. 3 II 01. „Printre acționarii Companiei Construcții Feroviare SA (CCF) societate înregistrată în Pașcani, la o *adresă-fantomă*, se află S. N., soția fostului director CFR." G. 19 VI 09 p. 2; v. și Z. de Vâlcea 7 X 08 (din *adresă* + *fantomă*)

ADSL s. (anglicism; tel.) –Protocol de transmisie a datelor de bandă largă care folosește liniile de telefonie fixă– „*ADSL* (Asymetric Digital Subscriber Line) este o tehnologie bazată pe modemuri care folosesc ca suport liniile telefonice normale. Performanțele acestor modemuri transformă practic o linie telefonică normală într-un flux digital de mare viteză." Mag. 31 X 99. „nici în Europa, în urmă cu câțiva ani, Internetul furnizat prin *ADSL* nu era ieftin." wall-street.ro 1 II 06 [pron. *adeselé*] (siglă engl.; cf. fr. *ADSL*; PR 1993)

adúlt s.m. || *pentru adulți* –Pornografic– „Producerea de filme pentru *adulți* este interzisă de lege, în cazul în care aceasta se face de alte

societăți decât cele autorizate." adevarul.ro 15 X 05. „Cadouri din ciocolată pentru *adulți*. Vestitul cofetar constănțean Silvian face figurine care imită imagini sexuale din Kama Sutra." adevarul.ro 22 I 10. v. G. 6 IX 06 p. 9, adevarul.ro 12 I 10 (cf. fr. *réservé aux adultes*)

adultizá v.i. –A avea un comportament de adult– „Prins de niciodată încheiatele încurcături prea «adulte», am trecut în goana calului pe lângă 1 Iunie. Firește, copiilor nici că le pasă. Între noi fie vorba, *adultizează* și ei destul." R.l. 12 VI 82 p. 2 (din fr. *adultiser*; MNC 1982)

adunáre s.f. v. *congres-adunare-plenară*

advént s.n. –Perioadă de 4 săptămâni care precedă Crăciunul, la catolici– „La Salzburg... studenți universitari se folosesc de prima duminică din *advent* spre a-și manifesta dorința de pace." R.l. 23 XII 83 p. 1. „Un obicei vechi prezent în toate bisericile romano-catolice în perioada de *Advent*, timpul special de pregătire pemntru sărbătorirea Nașterii Domnului, este coroana de *Advent*." Fam. creștină 4 / 05 (cf. lat. *adventus*, fr. *avent*; MDN, DexX, DEX 09)

advertiser s.m. (cuv. engl.) –Specialist în domeniul publicității– „Cum se pot împaca tendințele utilizatorului cu solicitările *advertiserilor*?" S. fin. 25 XI 05. „Paradoxal aproape, în ciuda seriozității – și uneori chiar aridității – fără fisură a studiului, marele merit al lui Paul Cernat este unul specific îndeobște prozatorilor sau – din când în când – *advertiserilor*: acela de a pune în pagini o extrem de rezistentă arhitectură a iluziei." R.lit. 24 VIII 07 p. 7. „în iulie 2008 nu era nici un *advertiser* din România pe Facebook..." mediafax.ro 13 XI 09; v. și money.ro 13 V 09 [pron. *advertáizăr*]

advertising s. (cuv. engl.) –Publicitate– „O campanie îndrăzneață care nu atrage favorabilitate, ci doar încalcă regulile, în simplul scop al șocării audienței (probabil pentru creșterea impactului awareness-ului și memorabilității) se întoarce împotriva sensului fundamental al *advertisingului*." Cap. 30 V 02 p. 27. „*advertising*-ul a pierdut deja competiția cu PR-ul..." R.lit. 20 IV 07 p. 3. „După 18 ani de *advertising* de tranziție, muncitorii de la Unirea și «V-am prins, vrăjitoarelor!» sunt reclamele care s-au lipit de memoria publicitarilor autohtoni." Cot. 30 VI 08; v. și Cot. 4 V 07 p. 27, G. 3 X 07 p. 1, G., suplim. Proprietatea 27 X 08 p. VII || *advertising multimedia* „Concursul... este structurat pe 7 secțiuni: [...], *advertising multimedia*..." J.nat. 5 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *advertáizing*] (Stoichițoiu Ichim, *A* – 1998; DCMM; DexX, DEX 09)

advertoriál s.n. –Material publicitar cu stilul și aspectul unui editorial– „campanie publicitară pentru emisiune, publicarea de *advertoriale* în presă, promovare outdoor și TV, iar emisiunea trebuia să realizeze anumite performanțe privind cota de piață (share)." Z. 16 I 04 p. 1. „Proiectul [...] prevede apariția unor *advertoriale* în prestigioasele publicații «Financial Times» și «The Economist»..." G. 3 III 07 p. 1. Ad. 20 IX 04 p. 4, D. 1 III 07 p. 4 (din engl. *advertorial*; DCMM)

adviser s.m. (cuv. engl.) –Consultant, consilier– „*Adviser*-ii trimiși mai târziu de Phare să verifice credibilitatea proiectului puneau mereu rezoluții de genul: «documentația e incompletă», «scopurile nu sunt explicate suficient»..." R.l. 11 I 99 p. 1. „Negocierile au început acum câteva luni și nu am folosit *adviseri* externi." zf.ro 1 XII 09 [pron. *ădváizer*]

advocá v.t. (anglicism) –A susține (o idee, o cauză), a pleda pentru– „alterglobalizarea (sau altermondializare din expresia franceză «altermondialisme») este numele mișcării sociale ce susține integrarea internațională a globalizării, dar *advocă* așa-zisele valori ale democrației, justiției economice, protecția mediului înconjurător și drepturile omului [...], suveranitatea națională și diversitate culturală." Rondul 5 II 11 (după engl. *to advocate*)

advocacy s. (cuv. engl.) –Susținere, sprijinire publică a unei idei, a unui efort etc.– „Imaginile vor fi tipărite ulterior și colate pe un afiș care va fi folosit în campania de *advocacy* privind schimbarea Codului Penal." gds.ro 2 V 03. „au început luni, 30 mai, cursurile de formare în lobby și *advocacy* oferite de Academia de Advocacy [...] Pe parcursul a cinci zile, participanții vor deprinde cunoștințe referitoare la modalitățile de planificare a campaniei de *advocacy*, de organizare a unei audieri publice și modalitățile de elaborare a unui document de poziție." ziuadevest.ro 30 V 11 [pron. *ádvocasi*]

adware s. (cuv. engl.; inform.) **1.** –Software care afișează mesaje publicitare și care este integrat în alt program, oferit gratuit sau cu preț redus– „Multe companii au început să producă diverse programe sau software-uri destinate opririi ferestrelor nesolicitate de pop-up și chiar a celor de *adware*." adevarul.ro 27 IV 05. **2.** –Tip de spyware care culege informații despre obiceiurile de navigare pe internet ale unui utilizator și dirijează spre acesta mesaje publicitare care l-ar putea interesa– „Virusul Del-457 este un troian și este descărcat ca parte a unei aplicații de tip *adware* ce este descărcată sub numele Adware-Virtumondo application." adevarul.ro 7 IX 04. „Programele *adware* sunt extrem de prezente si de enervante, iar scopul lor principal este acela de a face publicitate unui produs sau site de Internet." adevarul.ro 13 IV 05; v. și *bot* 2008, *spyware* 2005 [pron. *ádueăr*]

aeratór s.n. –Dispozitiv folosit pentru aerație (ventilație)– „Un *aerator* central absoarbe aerul încălzit din seră și îl dirijează spre un răcitor care reține căldura excedentară." R.l. 6 IV 81 p. 6. „Cu un aspect al părții frontale mai rasat, linii acentuate și robuste, degajă o impresie de forță și dinamism, senzație întărită de noul design al proiectoarelor, calandrul mai adâncit și bara de protecție față cu un *aerator* mai mare." Ev. 3 III 06 (din fr. *aérateur*; PR 1866; DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX)

aeróbic, -ă adj., s.m. „Așadar, la baza de agrement a complexului hotelier «București» puteți beneficia de gimnastică *aerobică* (mișcările și respirația se sincronizează pe ritmuri muzicale)." I.B. 18 II 84 p. 6. „după-amiezele sunt dedicate antrenamentelor *aerobice*... cu exerciții pentru menținerea supleței corpului, semnate de Jane Fonda." R.l. 19 VI 93 p. 15. „Campionat de *aerobic*" adevarul.ro 26 VII 08; v. și I.B. 23 III 87 p. 6, R.l. 12 VI 93 p. 5, 22 VII 93 p. 14, G. 2 IV 08 p. 5, 23 VII 08 p. 8, Ad. de seară 27 III 09 p. 13, G. 25 V 09 p. 12 (din fr. *aérobique*, engl. americ. *aerobics*; BD 1969, DHLF 1981, PR 1981; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

aerobioscóp s.n. (tehn.) „Cercetătorii de la Institutul de protecție a muncii și igienă rurală din Lublin au pus de curând la punct un *«aerobioscop* selectiv», aparat care determină rapid și fără greș – în orice fel de condiții – gradul de poluare a aerului, natura elementelor poluante și cantitatea microorganismelor care pătrund în plămânii oamenilor și ai animalelor." Sc. 11 IV 75 p. 4; v. și R.l. 16 IV 75 p. 6 (din *aero-* + *bio-* + *-scop*; MDN)

aerobúz s.n. (av.) –Avion de pasageri de mare capacitate– „Asaltul *aerobuzelor*." Șt. și tehn. 6 / 67 p. 30. „O competiție acerbă pentru impunerea pe piață a *aerobuzelor* anilor '80." Sc. 12 X 78 p. 6. „*Aerobuzul* este singura soluție viabilă în cazul în care nu ești tocmai pregătit să dai 120 de euroi pe taxi." lifesux.ro 14 IX 07; v. și Sc. 29 VII 75 p. 8, R.l. 10 III 84 p. 6; v. și *airbus* 1984 (după engl., fr. *airbus*; Graur, C. 19: „Nu știu dacă există *aerobuz*, dar nu m-aș mira prea tare dacă l-aș găsi undeva"; PR 1966; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

aeroclúb s.n. (av.) –Club în care se reunesc practicanții sporturilor aerului– „De curând a fost înființat la Pitești un *aeroclub* pentru tinerii amatori de cunoștințe aeronautice." R.l. 13 III 75 p. 2. „Alarmă falsă la *Aeroclub*" Ev. 2 VIII 08 (din fr. *aéro-club*; FC I 24, L. Seche în LR 1 / 74 p. 77; DEX, DN_3, DexX)

aerocósmic, -ă adj. –Referitor la zborul în spațiul aerian și/sau cosmic. Aerospațial– „La centrul de cercetări științifice *aerocosmice* de pe lângă Universitatea din Tokio a fost lansată sâmbătă, cu succes, o rachetă cu trei trepte de tip «Kappa-10-S-1»." Sc. 19 VIII 65 p. 1. „«Trailblazer» – un cosmoavion care consumă... aer! Acest aparat *aerocosmic* a fost denumit Trailblazer, care într-o traducere liberă înseamnă «Urma strălucitoare» (!), deoarece, până va atinge traiectoria finală, va lăsa mereu în urma sa o... dâră strălucitoare de flăcări!" Mag. 20 IX 00 (din *aero-* + *cosmic*; DEX-S, DexX)

aerodinamicitáte s.f. –Caracter aerodinamic– „Aproape întotdeauna când este prezentată o nouă marcă (sau un nou tip) de autoturisme, în dreptul lui apare și o cifră alături de «misterioasele» (pentru mulți dintre cititorii noștri) litere CX. Ce înseamnă acest CX? Este vorba de coeficientul de *aerodinamicitate* a autoturismului." I.B. 27 X 84 p. 6. „O sporire a CX-ului – coeficientul de *aerodinamicitate* – cu 30 la sută duce la reducerea consumului de carburanți cu aproape 5 la sută." R.l. 8 VIII 85 p. 5. „coeficientul de *aerodinamicitate* de 0,33 asigură un consum de numai 8,6 litri de motorină la o viteză constantă de 110 km/h." Ev. 18 XI 03 (din *aerodinamic* + *-itate*; DexX)

aerodróm s.n. v. *platformă-aerodrom*

aeroдúct s.n. –Conductă specială pentru a înlesni pătrunderea aerului în încăperi, instalații subterane etc.– „În uzina pe care a construit-o la 300 de metri sub pământ în Alpii de Jos, aerul e dus prin *aeroducte* și se respiră remarcabil, e frumos și luminos ca în plină vară." Cont. 2 IX 66 p. 10 (din *aero-* + *-duct*, după modelul lui *apeduct*; cf. it. *aerodotto*, engl. *air-duct*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 4; MDN, DexX, DEX 09)

aerofilatelíe s.f. –Colecționarea de mărci poștale utilizate de poșta aeriană– „*Aerofilatelia* jocurilor olimpice [...] Acest volum a fost editat de către Gruparea Tematică Sport." Săpt. 6 I 84 p. 8. „Prezent la Madrid, dr. A.B. a fost ales în premieră membru în biroul comisiei de *aerofilatelie*." Săpt. 18 V 84 p. 8. „Au participat expozanți cu cele mai renumite colecții de filatelie tematică, maximafilie, istorie poștală,

fiscalotelie, *aerofilatelie*, astrofilatelie." Ev. 30 VI 08 (din fr. *aérophilatélie*; DN_3, DEX-S, DexX)

aerofilatelíst s.m. –Practicant al aerofilateliei– „*Aerofilatelistul* bucureștean R.D. ne-a informat că la expoziția mondială Finlanda '88 a obținut o medalie de argint mare, tot atâta cât a realizat ing. M.P. la Praga '88, unde col. dr. (r.) V.P. a primit pentru colecția sa vermeil mare." Săpt. 7 X 88 p. 8 (cf. fr. *aérophilatéliste*; DN_3, DexX)

aerofotográfic, -ă adj. (foto) –Referitor la aerofotografie– v. *aerofotografie* 1976, *aerofotogramă* 1984 (din *aerofotografie* + *-ic*; DEX-S, DexX)

aerofotografíe s.f. (foto) –Fotografiere de la bordul unui avion– „*Aerofotografia* și protecția plantelor. Un grup de cercetători italieni a efectuat [...] un șir de experimente având drept scop descoperirea și tratarea la timp a bolilor diferitelor plante. Pentru aceasta au fost făcute o serie de lucrări aerofotografice," Sc. 28 VIII 76 p. 6. „*Aerofotografia* în slujba arheologiei" Pr.R.TV 16 XII 84. „*aerofotografia* și topografia arheologică, valorificarea muzeală și protecția patrimoniului arheologic." Azi 27 III 08; v. și *spectrozonal* 1965 (din fr. *aérophotographie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

aerofotográmă s.f. (foto) –Fotogramă aeriană– „Orașul Tulcea găzduiește expoziția «Cercetări aerofotografice în arheologie» [...] *Aerofotogramele* prezentate [...] vor fi cuprinse într-o lucrare de mari proporții în curs de elaborare." R.l. 2 VI 83 p. 5. „în acest moment există toată *aerofotograma* bazinului Mureș, hărțile digitale întocmite pe tot bazinul Mureșului [...] și a fost achiziționat soft-ul de simulare a inundațiilor." Punctul 171 / 08 (din fr. *aérophotogramme*; DN_3, DEX-S, DexX)

aerofotogrammetríe s.f. „Până acum, România a fost printre ultimele țări membre ale tratatului «Cer Deschis» (Open Skies) care nu puteau să-și exercite drepturile în întregime, pentru că nu avea un avion militar specializat pe *aerofotogrammetrie* (fotografierea aeriană de mare precizie a obiectivelor terestre)." R.l. 16 IX 08. „Potrivit regulamentelor militare [...] specialitatea navigatori de bord (031), cursurile de navigatori de bord pe aeronave de transport strategic, operativ și *aerofotogrammetrie* sunt efectuate în Școala de Aplicație, imediat dupa absolvirea Academiei Forțelor Aeriene." Z. 30 VI 09 //din *aerofotogramă* + *-metrie*; DexX//

aerogár㎠ s.f. (av.) –Ansamblul clădirilor dintr-un aeroport rezervate călătorilor– „O nouă *aerogară* proiectată special pentru avioanele-gigant «Boeing 747» și «Concorde»." Sc. 16 XI 68 p. 6. „În curând vor începe lucrările de construcție a unei noi *aerogări* cu care va fi dotat aeroportul londonez Heathrow." I.B. 3 II 77 p. 4. „Sibiul are cea mai mare *aerogară* din țară" Ev.z. 17 IX 07; v. și zf.ro 26 III 07 (din fr. *aérogare*; DMN 1950; Graur, *T.* 124, 147, L. Seche în LR 1 / 74 p. 77, LRC II 203; D. Tr.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

aerogél s. „savanții vorbesc despre un material, numit *aerogel*, care, opinează ei, va revoluționa evoluția multor domenii ale civilizației umane." Mag. 12 IX 07. „Un material miraculos a fost dezvoltat în anul 2007 – oamenii de știință susțin că acesta va fi unul dintre cele care vor schimba lumea, tot așa cum s-a întâmplat cu fibra de carbon în anii 80 și cu siliciul în anii 90. Este vorba de «*Aerogel*», un fel de fum înghețat, unul dintre cele mai ușoare materiale solide din lume. *Aerogel* poate proteja incintele de explozii (suportă, fără să pățească nimic, o explozie de 1 kilogram de dinamită), de flăcări (până la temperaturi de 1300 de grade Celsius!), poate absorbi deversările de petrol." G. 31 I 08 p. 12. „*Aerogel* deține 15 intrări în Cartea Recordurilor, mai multe decât orice alt material. Uneori numit «fum înghețat», *aerogel* este format prin supraîncalzire critică a lichidului de alumină, crom, oxid de staniu sau de carbon. Materialul este 99,8% spațiu gol, motiv pentru care este semi-transparent. *Aerogel* este un izolator fantastic și poate suporta explozii de 1 kg de dinamită, poate suporta temperaturi foarte înalte (până la 1300 grade Celsius) și poate absorbi deversări de petrol." apropo.ro 30 X 08 (din engl. *aerogel*; precursorul produsului a fost inventat în 1931, dar numai după anul 2000 a fost produs industrial)

aerogeneratór s.n. –Instalație de transformare a forței eoliene în energie electrică– „în Statele Unite se va trece la construirea unei «mori de vânt» – *aerogenerator*, potrivit terminologiei moderne – cu o putere de 4 MW." Sc. 8 II 80 p. 6. „*Aerogeneratorul* «AM-20» [...] este prima instalație de mare putere pentru conversia forței vântului în electricitate." R.l. 9 III 84 p. 5. „există parametri corespunzători pentru înființarea acestor *aerogeneratoare* de energie și poate fi obținută o eficacitate maximă." Ev. 29 IX 05 (din engl. *aerogenerator*; DEX-S, MDN, DexX)

aeroglisór s.n. (av.) „De curând, a fost lansat la apă, în apropiere de Coweste (Marea Britanie), *aeroglisorul* SRN-4, o navă de tip special, cu perne de aer și mai multe elice, capabil să dezvolte o viteză de aproximativ 110 km/oră." R.l. 13 II 68 p. 4. „Valorificând principiul folosirii pernelor de aer nu numai în *aeroglisoare*, ci și în transportul încărcăturilor grele [...] o firmă franceză a realizat un model în stare să suporte elemente de până la 40 de tone." Sc. 3 X 82 p. 5. „Cinci persoane au fost rănite azi dimineață la Amsterdam după ce o ambarcațiune a jandarmeriei s-a ciocnit cu un *aeroglisor* de transport în comun..." gds.ro 8 X 07 (din fr. *aéroglisseur*; invenția, de origine engl., denumită *howercraft*, datează din 1959; PR 1964; DN_3, DEX-S, DexX)

aeroión s.m. (fiz.) –Ion atmosferic– „în aerul Herculanelor se găsesc mici *aeroioni* negativi într-o proporție nebănuit de mare..." R.l. 5 V 79 p. 2. „Situată la o altitudine de 600 metri, în zona de îmbinare a Munților Carpați, acest loc [stațiunea Covasna] beneficiază din plin de bogăția factorilor naturali: apa minerală carbogazoasă, mofete naturale, precum și de climatul bogat în *aeroioni* negativi, existenți datorită pădurilor de brazi." adevarul.ro 23 VIII 08; v. și Cronica rom. 23 XI 07 (din fr. *aéroion*; DEX-S, MDN, DexX)

aeroionizáre s.f. –Concentrare de aeroioni în atmosferă– „*Aeroionizarea* negativă ridicată și apele termale sulfuroase reprezintă cantități însemnate de agenți REDOX care reechilibrează anumite lanțuri metabolice ale organismului." R.l. 30 III 83 p. 5. „durerile de cap și insomniile sunt pozitiv influențate de *aeroionizarea* stațiunii." Cronica rom. 23 XI 07; v. și Fl. 16 VIII 85 p. 24 (din *aeroion* + *-izare*; MDN, DexX)

aerológ s.m. (av.) –Specialist în problemele zonelor inferioare ale atmosferei– „*Aerologii* se pregătesc să lanseze o radiosondă în stratosferă." Sc. 6 I 62 p. 6 (din fr. *aérologue*, it. *aerologo*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108, Dr.2 124; DN_3, DEX-S, DexX)

aerométric, -ă adj. –Privitor la măsurarea proprietăților aerului– „«Prospecțiune *aerometrică*», așa se numește această metodă modernă de cercetare, care acum câțiva ani făcea încă parte din... geologia viitorului." R.l. 13 I 84 p. 5 (cf. fr. *aérométrique*; DHLF)

aeronavál, -ă adj. (av.) –Relativ la aviație și la marină. Aeromaritim– „Câteva avioane aparținând forțelor *aeronavale* americane, prevăzute cu un sistem electronic perfecționat, au reușit să descopere [...] urmele unor vechi civilizații indiene în deșertul sudic al Californiei." R.l. 3 IV 74 p. 6. „Un grup *aeronaval* de 14 nave, în frunte cu portavionul USS Theodore Roosevelt, a părăsit miercuri portul Norfolk..." Lib. 21 IX 01 (din fr. *aéronaval*; PR 1956; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

aeronavorachetomodél s.n. (av.) „Pentru elevii din învățământul general [...] concursul de *aero-navo-rachetomodele*, radiotelegrafie și carturi (etapa pe județ)." R.l. 23 III 74 p. 5 (din *aero-* + *navă* + *rachetomodel*)

aeropórt s.n. (av.) *aeroport-reléu* „Reprezentanții societăților [aviatice] s-au pronunțat pentru folosirea unor *aeroporturi-releu* unde avioanele și-ar putea face plinul, asigurându-se astfel zborurile dus și întors fără riscul de a ajunge în pană de combustibil." I.B. 10 XI 73 p. 4 (din *aeroport* + *releu*)

aeroportuár, -ă adj. (av.) –Relativ la aeroporturi– „[Avionului Concorde] i s-a refuzat mult timp avizul oficialităților *aeroportuare* americane, sub pretextul producerii de prea mult zgomot." R.l. 30 VIII 78 p. 6. „A.R. – director *aeroportuar* în Departamentul Aviației Civile." I.B. V 87 p. 2. „Operatorul *aeroportuar* BAA ar putea rămâne fără aeroportul Heathrow" zf.ro 21 VIII 08 (din fr. *aéroportuaire*; PR 1970; DEX-S, MDN, DexX)

aerorachetomodél s.n. –Machetă de avion sau de rachetă– „Elevii pasionați de sporturile aerului sunt așteptați să participe la Tabăra de *Aero-rachetomodele* Sălișteii." G. 2 VI 09 p. 11. „Concursul Național de *Aero-rachetomodele* «Cupa Harghitei», care s-a desfășurat Băile Homorod, județul Harghita..." Obs. de Călărași 18 VII 09 (din *aero*[model] + *rachetomodel*)

aerosánie s.f. „*Aerosania*, acest vehicul folosit în nemărginita întindere de zăpadă a Arcticii și a Siberiei nordice, a început să preocupe lumea proiectanților." Sp. tehn. 1 / 63 p. 7. „O *aerosanie* a fost experimentată recent, cu rezultate bune, pe pârtiile de la Păltiniș. Este vorba de o sanie metalică, cu tălpi de schiuri, propulsată în zăpadă sau pe gheață de o elice amplasată în spate, cu diametrul de un metru și dotată cu un motor ce-i asigură circa 3000 de ture pe minut..." R.l. 11 III 78 p. 2 (din *aero-* + *sanie*, probabil după rus. *aerosani*; NODEX, MDN, DexX) || *aerosanie-amfibie* „N.A. Tupolev a creat o mașină originală – *aerosania-amfibie*. Prevăzută cu instalații speciale, noua mașină se poate deplasa atât pe zăpadă, cât și pe apă, fiind o combinație schiuri-barcă." Sc. 7 I 64 p. 3 (din *aerosanie* + *amfibie*, probabil după un model rus.)

aerospațiál, -ă adj. (av.) –Referitor la spațiul aerian și extraterestru. Aerocosmic– „În viață, în cea pământeană, ca și în scurta dar epocala dv. viață *aerospațială*, ce v-a impresionat în cea mai mare măsură?" Cont. 27 II 70 p. 12. „Contracte în domeniul *aerospațial* și de IT cu

firme britanice" zf.ro 22 X 03 (din fr. *aérospatial*; DMN, PR 1960; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

aerotáxi s.n. (av.) –Taxi aerian– „Un tip de avion utilitar cu întrebuințări multiple, în special agricol, *aerotaxi* sanitar." R.l. 16 X 66 f.p. „Astfel, a fost inaugurată [...] prima șosea din Amazonia peruană [...] legând între ele localitățile Merced și Satipo, între care, anterior, comunicarea se făcea prin *aerotaxiuri*." Sc. 25 III 74 p. 4. „Numărul solicitărilor pe piața serviciilor de *aerotaxi* a crescut cu 37% față de aceeași perioadă a anului trecut, România deținând șase companii care prestează servicii de *aerotaxi*..." C.n. 18 VII 08; v. și Săpt. 16 II 73 p. 5, R.l. 17 V 77 p. 5 (din *aero-* + *taxi*, după modelul engl. *air-taxi*; BD; MDN)

aeroterapíe *s.f.* (med.) –Metodă de întărire a organismului sau de tratare a unor boli cu ajutorul aerului (de munte, de mare, rarefiat etc.)– „*aeroterapia* reprezentată de folosirea unui aer de o puritate desăvârșită, cum este situația aerului de pe malul mării..." R.l. 24 VI 83 p. 2. „*Aeroterapie* pentru copiii din centrele de ocrotire" ziare.com 22 VI 09; v. și *fitness* 1980, *talasoterapie* 1977 (din fr. *aérothérapie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

aerotérmă s.f. (electr.) –Aparat electric care aspiră aerul rece și îl expiră, fie ca atare, fie încălzindu-l– „În interior, pe placa de peste subsol, au fost instalate arzătoare și *aeroterme* care degajă căldură în incinta construcției." I.B. 17 XII 62 p. 1. „*Aeroterme*, ventilatoare și «evantaie». Persoanele care nu-și permit să investească într-un aparat de aer condiționat își pot achiziționa *aeroterme*." ziaruldeiasi.ro 17 V 07. „Spre deosebire de convectoare, *aerotermele* asigură un flux de aer orizontal (din spate în față). Aerul este, de asemenea, încălzit de una sau mai multe rezistențe." gds.ro 21 XI 07; v. și Sc. 31 X 65 p. 2, I.B. 23 IX 70 p. 1, R.l. 21 XI 78 p. 5, I.B. 2 VIII 83 p. 2, R.l. 25 X 83 p. 6, Fl. Iașului 24 VI 08 (din fr. *aérotherme*; DN_3, DEX-S , NODEX, DexX)

aerotrén s.n. –Vehicul terestru monorai pe perne de aer– „Ultimele încercări de viteză ale «*aerotrenului*» francez" Sc. 9 XII 67 p. 16. „circulația se realizează cu... *aerotrenuri*, concepute de pionieri [pentru un oraș imaginar] cu aceeași fantezie." Sc. 17 VII 83 p. 4 (din fr. *aérotrain*; cf. it. *aerotreno*, engl. *air-train*; DMN, PR 1965, BD 1966; DN_3, MDN, DexX)

afacerézá s.f. –Limba afacerilor, jargonul domeniului afacerilor– „Peste 1.000 de înscrieri la Testul de *afacereză*" G. 21 III 08 p. 14. „Testul de *Afacereză* constă în întrebări și răspunsuri fulger, în contratimp. Se întrec trei concurenți, iar cel care obține cele mai multe puncte câștigă Ediția Zilei și se califică pentru Ediția Săptămânii, care se desfășoară în fiecare joi, timp de 9 săptămâni." R.l. 30 IX 09; v. și Cot. 31 III 08 (din *afacere* + *-ează*)

afără adv. –În străinătate– „Patriotismul se naște *afară*. În străinătate." Clujeanul 22 XI 06. „cei care au lucrat cu contracte de muncă *în afară* pot beneficia de pensii din două state" Ev. 8 I 08. „Angajatorii români ar trebui educați *afară*, pentru a ști ce să facă cu absolvenții care se întorc din străinătate" zf.ro 4 V 09; v. și ziare.com 13 VI 08, G. 19 VI 08 p. 6 (sensul este mult mai vechi, dinainte de 1989; DALR; DexX)

afemíe s.f. –Afazie– „*Afemie* – imposibilitatea de a exprima ideile, sentimentele prin cuvinte. Termenul se aplică și în cazul în care inabilitatea de a vorbi este cauzată de probleme emoționale, cum ar fi frica de a vorbi ori refuzul de a participa în comunicarea verbală." Scientia.ro 11 VIII 09 (din fr. *aphémie*; DN_3, MDN, DexX)

afirmatív, -ă adj. *acțiune afirmativă* v. *acțiune*

afirmáție s.f. || *afirmație-șoc* –Afirmație șocantă– „*Afirmație-șoc* a președintelui BRD: Bursa de la București este cvasimuribundă" zf.ro 18 VII 08. „«Chiria este mult mai mică decât la pensiunile din zonă», a explicat liberalul, care nu ne-a putut spune, însă, cât se plătește, făcând o *afirmație-șoc*: «Nu știu ce contract s-a făcut»." C.z. 18 VI 09. „Candidatul PNL a mai făcut o *afirmație șoc*." Z. de Cluj 19 X 09 (din *afirmație* + *șoc*)

afiș s.n. || *afiș-catalog* –Afiș care ține și loc de catalog– „*Afișul-catalog* editat de I.M. la expoziția revistei ARTA «Lemn – expresie și tehnologie»." I.B. 29 VIII 72 p. 2. „*Afișul-catalog* al expoziției cuprinde un montaj simultan de ambianță urbană..." Cot. 13 XI 07 (din *afiș* + *catalog*) || *afiș-panou* –Afiș de dimensiuni mari– „*Afișele-panou* realizate de Pavoazarea Capitalei." Sc. 11 I 62 p. 1. „*Afișul-panou* înfățișează un deținut cu număr și zeghe cu loc liber în dreptul feței, unde atât ziariștii cât și cetățenii au posibilitatea de a fi fotografiați." gds.ro 2 V 03 (din *afiș* + *panou*) || *afiș-reclamă* –Afiș cu rol de reclamă– „Privind *afișele-reclamă* pentru filmul «Albă ca zăpada și cei șapte saltimbanci»... ești tentat să crezi că o vei vedea pe Caterina Valente." Cont. 2 IX 66 p. 5. „Fabulos este și *afișul-reclamă* pentru articole fotografice de G. Van Caspel din 1899, unde geniul unui mare desenator comunică, am spune că doar prin gratia și realismul mâinilor personajului feminin și prin aplombul vizual al aparatului pe care acestea îl manevrează, o întreagă suită de mesaje privind utilitatea, funcția, necesitatea." Z. dum. 14 XII 07; v. și Sc. 16 XI 64 p. 4 (din *afiș* + *reclamă*)

afișist s.m. v. *artist-afișist*

afluénță s.f. *afluență-record* –Afluență imensă– „Renumitul turneu [de tenis] de la Anvers... a cunoscut anul acesta o *afluență record* de spectatori: 149000 plătitori." Sc.tin. 11 XI 85 p. 3 (din *afluență* + *record*)

aforíst s.m. –Autor de aforisme– „Theodor W. Adorno, un *aforist* model" 9am.ro 5 II 08. „Oscar Wilde sau Christoph Lichtenberg sunt mari *aforiști* nu fiindcă sunt gânditori esențiali, ci fiindcă sunt spirite malițioase înzestrate cu fler psihologic." R.lit. 6 VIII 10 p. 9 (din engl. *aphorist*)

afrikáans adj., s. –Dialectul limbii olandeze vorbit de urmașii burilor în Africa de Sud– „Brink a fost primul autor de limbă *afrikaans* (principala limbă a albilor din R.S.A.) căruia i s-a interzis, acum câțiva ani, un roman." Sc. 19 IX 79 p. 5. „Părinții îl trimit [pe Coetzee] la o școală de limbă engleză, dar treptat el învață și limba *afrikkans*, pe care va ajunge să o vorbească fluent." "22" 14 X 03; v. și R.lit. 11 X 84 p. 22 (din engl., fr. *Afrikaans*; DHLF 1952; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

afrikáner s.m., adj. inv. –Alb de cultură neerlandeză din Africa de Sud– „datorită numeroaselor căsătorii interrasiale care au avut loc în provincia Capetown în sec. XVII, puțini dintre «*africaneri*» pot pretinde că au o ascendență «albă» pură." Sc. 6 III 81 p. 6. „Primul volum [...] retrasa primii zece ani din viața romancierului sud-african de origine *afrikaner*, într-un oraș de provincie situat la 90 de km. de Cap." R.lit 3 IX 03 p. 29. „Rugby-ul e, în modul cel mai profund, jocul minorității *afrikanerilor*." "22" 28 XI 07; v. și Sc. 30 VIII 88 p. 4 [și *africaner*] (din fr. *afrikaner*; PR, DHLF – sf. sec. XIX)

áfro adj. inv., adv. –(Coafură) cu părul foarte încrețit, după model african– „Amatoare... de coafură *afro*." R.l. 6 VII 81 p. 2. „alte artificii cum ar fi permanentul *afro* sau înmulțirea puținelor fire existente prin lipirea pe «matcă», în degradeuri, a încă zece, douăzeci, treizeci sau mai multe zeci de fire..." Săpt. 28 VIII 81 p. 8. „Coafura *afro*, o alegere surprinzătoare pentru vară" unica.ro 6 VII 11; v. și Săpt. 28 VIII 81 p. 8, 8 VI 84 p. 8, G. 12 IX 09, 23 X 09 (din engl., fr. *afro*; BD 1970, PR 1972; MF p. 20; DEX-S, MDN, DexX)

afroamericán, -ă adj., s.m. –(Referitor la) negrii din Statele Unite– „Pentru prima oară premiul pentru roman a revenit unei scriitoare *afroamericane*, Alice Walker, autoarea lucrării «Culoarea purpurie»." Sc. 20 IV 83 p. 5. „Obama nu-și dorește însă să fie perceput drept un candidat susținut doar de *afro-americani*." G. 28 I 08 p. 5; v. și G. 3 II 10 (din fr. *afro-américain*; cf. engl. *afro-american*; BD 1971; MDN, DexX, DEX 09)

after-hours s. (cuv. engl.) –Perioada de după orele de lucru– „Dacă dj-ii orădeni au devenit deja oaspeți obișnuiți ai petrecerilor *afterhours* de sâmbăta sau de vineri seara din Heat Club, Alex Maresh este la prima întâlnire cu publicul clubului." adevarul.ro 1 V 09. „Locul de *afterhours* al ultimelor luni" G. 16 II 10 p. 16 [pron. *afteráuers*] (DexX – alt sens)

afterparty s.n. (cuv. engl.) –Petrecere care urmează după un eveniment (social, caritabil, monden etc.)– „La *afterparty*, invitații au dansat" J.nat. 30 VII 07 p. 25, cit. de Stăncioi-Scarlat. „am refuzat să mă duc la *afterparty*-ul din Gaia" Cat. 24 XI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat

afterschool adj., s.n. (cuv. engl.) –Școala de după școală, școala de după-amiază– „«Un fel de baby-sitter cu studii superioare și cunoscătoare de limbi străine care știe foarte bine cum trebuie să-și petreacă un școlar timpul liber». Așa s-ar defini, pe scurt, programul *after-school*, o completare a învățământului cerută impetuos de ritmul alert și încărcat în care își trăiesc astăzi viața părinții tineri și cu venituri peste medie." zf.ro 4 XI 05. „În București funcționează în acest moment 30 de *after school*-uri. Statutul acestor unități este încă neclar: firme de prestări servicii sau unități de educație. Aceasta deoarece aici au loc și activități educative." G. 08 II 07 p. 11. „programul *after school* există în peste 60 la sută din grădinițe..." G. 28 VIII 09 p. 3; v. și 24 IX 09 p. 3 [pron. *afterscúl*; scris și *after-school, after school*]

aftershave s.n. (cuv. engl.) –Loțiune folosită după ras; în primul exemplu: "(bărbat) proaspăt bărbierit și dat cu loțiune după ras"– „[Actorul] introvertit, nedormit, neras (incident rarissim pe platourile noastre, în care stilul *aftershave* se practică frecvent la orice oră din zi și din noapte) în pofida unor excese lirice, este foarte convingător..." R.l. 2 XI 77 p. 2. „Soțului, logodnicului sau prietenului îi poate fi oferit un set modern de bărbierit (aparat de ras, gel sau spumă de ras și *aftershave*) sau un set de toaletă, cu deodorant și apă de colonie." Cap. 23 XII 99. „Nu e *aftershave*, balsam după bărbierit sau alt produs cosmetic cu

pretexte masculine." Cot. 13 VII 08; v. și *kukta* 1984 [pron. *after-șéiv*; scris și *after-shave*] (din engl. *after-shave*; cf. fr. *after shave*; DHLF, PR 1959, DMN 1960; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

AFU (auto) –Sistem electronic de asistență la frânarea de urgență– v. *ASR* 2003. „În echiparea de bază pentru noul Megane coupe avem introduse pe lângă sistemele de siguranță ABS, EBV sau *AFU* și cele opt airbaguri și tempomat și limitator de viteză, funcția «Follow me home» sau proiectoare de ceață." zf.ro 9 IV 09 (acronim fr. din *Aide au Freinage d'Urgence*)

AGA –Acronim din Adunarea Generală a Acționarilor– v. *instrumentalizare* 1996. „Fondul Proprietatea a vândut 1,5% din OIL înainte de convocarea *AGA*" zf.ro 12 VI 11; v. și *agaman* 1999

agabarític, -ă adj. –Care depășește gabaritul standard– „Datorită unor transporturi *agabaritice* și a lucrărilor determinate de acestea, astăzi [...] se întrerupe total circulația..." R.l. 28 I 81 p. 5. „Realizat integral cu piese și subansamble ce poartă marca întreprinderii arădene, vagonul va fi utilizat [...] în transportul transformatoarelor de tensiune și al altor piese *agabaritice*." R.l. 7 II 84 p. 1. „pe Calea Griviței [...] va trece un transport *agabaritic* și se va întrerupe alimentarea cu energie electrică a rețelei de contact, a anunțat ieri conducerea RATB." R.l. 26 X 06 p. 29; v. și I.B. 29 XII 83 p. 1, Emisiune radio 11 I 84 (din *a-* + *gabaritic*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

agamán s.m. –Reprezentant în Adunarea Generală a Acționarilor– „Un «CA-ist» sau un «*AGA-man*» abia poate să-și tragă sufletul între două avioane" Ev.z. 14 IV 99 p. 7. „Cei mai mulți dintre «*agamanii*» de succes au devenit iluștri necunoscuți." "22" 16 / 10 p. 5 (fals anglicism, creat în română din *AGA* + *man*)

agéndă s.f. (fig.) –Listă de subiecte, teme, sarcini care trebuie avute în vedere, puse în practică ori atinse– v. *prioritar* 1974; v. și *albire* 2012, *inițiativă* 2010, *jihadist* 2005, *seta* 2006; *agenda publică* v. *unicameralism* 2005 || *agenda verde* v. *verde* || *agendă ascunsă* –Agendă secretă– „Întrebat dacă întâlnirea a avut și o *agendă ascunsă*, senatorul Dâncu a declarat..." G. 19 V 06 p. 4, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 87 (cf. engl. *agenda*; *agendă ascunsă* după engl. *hidden agenda*; Stoichițoiu Ichim, *A*; în dicționarele curente apare doar cu sensul parțial "ordine de zi")

agént s.m. || *agent biologic* –Microb– „Comisia de Justiție a Camerei Reprezentanților a dispus testarea posibilității ca spioni, criminali sau teroriști să intre în clădiri guvernamentale unde să plaseze microfoane, bombe sau *agenți biologici* (microbi)." Nat. 27 V 00 p. 11 || *agent de asigurări* –Angajat al unei firme de asigurări– v. *agent de pază* 2009 || *agent de curățenie* –Angajat care se ocupă de curățenie într-o firmă– „Angajăm *agenți curățenie*, normă întreagă și part-time, salariu atractiv." R.l. 20 III 07 p. 3 || *agent de influență* –Persoană care vehiculează în anumite cercuri opinii (de)favorabile privitoare la un regim politic, la o țară, la o anumită ideologie etc.– „Rezultă că, pe parcursul anilor, serviciile de securitate [din Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria] reușiseră să-și infiltreze [la BBC], sub paravanul unei dizidențe politice, agenți. În terminologia consacrată se numesc «*agenți de influență*»." R.l. 20 III 92 p. 1. „Înțelegem de ce o serie de *agenți de influență* ai vechiului regim continuă să se afle pe ștatele de plată." R.lit. 30 / 93 p. 19. „M-aș fi revărsat deopotrivă iubitor și amarnic pe seama acestei duble amăgiri: a Securității lui Pleșiță și a partidului lui Cornel Burtică precum că-l pot folosi pe Noica drept *agent de influență* și atragere la ceaușism a exilului românesc în frunte cu Eliade, Cioran, Ionescu și Monica Lovinescu" I.d. 1 VIII 09; v. și R.lit. 46 / 95 p. 14 (din fr. *agent d'influence*; DexX) || *agent de pază* –Paznic– „lui Sebastian Popa (23 de ani, *agent de pază*) i s-a părut suspect comportamentul unui muncitor de la SC Avicola, care descărca un camion într-un depozit." Ev. 20 IX 05. „Topul meseriilor 1. Confecționer îmbrăcăminte 2. *Agent de pază* și ordine 3. Agent asigurare" G. 23 IX 09 p. 8; v. și Ad. 18 V 05 p. 3, R.l. 20 III 07 p. 2, ziaruldeiasi.ro 27 X 07, 9am.ro 23 IX 08, ziare.com 22 IX 09 || *agent de publicitate* –Angajat al unei firme de publicitate care caută noi clienți și ține legătura cu ei– „Ghidul comercial al Bucureștiului angajează *agenți publicitate*." Ev.z. 12 I 95 p. 7; v. și *baby-sitter* 1993 (din fr. *agent de publicité*; DexX) || *agent de resurse umane* –Persoană sau firmă care se ocupă de personalul angajat al unei firme– „Nu sunt un *agent de resurse umane*, care adună niște oameni și-i angajează." wall-street.ro 28 X 09 || *agent de vânzări* –Vânzător– „Există slujbe temporare – cum ar fi *agenți de vânzări*, secretare, oameni care fac sondaje de piață, administratori sau personal administrativ, baby-sitter – de pe urma cărora se poate câștiga foarte bine." Ev.z. 2 IX 97 p. 9; v. și *reprezentant media* 2005 || *agent economic* –Firmă– „premierul susține că «mai mulți bani la dispoziția celui mai important *agent economic*, care este cetățeanul, presupune o creștere a economiilor și a investițiilor»" G. 28 III 07. „Conform noului cod lingvistic întreprinderile au devenit «*agenți economici*». Pe vremea mea (ca să zic așa) cuvântul «agent» însemna ceva foarte neplăcut; faptul că el a ajuns și economic nu e de natură să stârnească încrederea." R.l. 5 VI 91 p. 1 (MDN, DexX) || *agent gonflabil* –Manechin gonflabil care reprezintă un agent de circulație– „Poliția Rutieră Constanța a plantat în mașinile cu radar postate la intrarea în municipiu *agenți gonflabili* [...] La vederea mașinii în care stă la volan un manechin schipat în uniformă, șoferii reduc instantaneu viteza." Ad. 16 IX 04 p. 10 || *agent imobiliar* –Persoană sau firmă care se ocupă cu tranzacțiile imobiliare– „premierul a declarat că CEDO «nu este *agent imobiliar* să evalueze locuințele»" Z.fin. 4 XII 02. „Ce face un *agent imobiliar* român în Dubai" capital.ro 14 I 10; v. și E.z. 8 I 04 p. 3

agenție s.f. || *agenție-căpușă* –Agenție care parazitează bugetul de stat– „10 milioane de euro cheltuite de o *agenție-căpușă*" R.l. 17 VIII 09 p. 1. „Peste tot în politica țării s-a vorbit în ultimii ani despre dispariția unor *agenții-căpușă* subordonate Guvernului..." jurnalul.ro 9 II 11 (din *agenție* + *căpușă*)

aggiornaménto s. (cuv. it.; rel.) –Adecvare a bisericii la noile realități sociale– „Teoctist forțează un «*aggiornamento*», o adecvare a Bisericii strămoșești la actualitate..." Ad. 13 II 04 p. 1. „La vremea respectivă, fostul cardinal, astăzi Papă, a justificat ceea ce multora le-a părut a fi o întoarcere violentă la spiritul antiecumenic de dinainte de *aggiornamento*." G. 13 VII 07 p. 24 (MDN, DexX)

agorafobíe s.f. –Frica de spații deschise, de spații publice și de mulțimi– „*Agorafobia* de care dau dovadă liderii partidelor oligarhice s-ar putea să-i coste mai mult decât își închipuie." R.lit. 20 IV 07 p. 4. „Cu mai mult timp în urmă, scriam undeva despre un «coleg» universitar, care suferea – paradoxal, având în vedere cariera aleasă – de *agorafobie*. Îl îngrozeau, altfel spus, spațiile mari, pline cu oameni – oameni cărora, în plus, trebuia să li se mai și adreseze ca orator." revistacultura.ro 24 III 11 (din fr. *agoraphobie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

agrarianísm s.n. –Teorie care dorește menținerea agriculturii ca principală ramură a economiei și prezervarea societății rurale. Țărănism– „Lichidarea *agrarianismului* a fost una dintre cauzele crizei endemice a Europei răsăritene în toată perioada postbelică. *Agrarianismul* este expresia «spiritului de corp» al țărănimii, în stare să-i garanteze acesteia unitatea sufletească, solidaritatea socială și lungimea voinței." Dr. 2 II 90 p. 1. „Am tot așteptat valuri de intervenții și studii despre *agrarianismul* interbelic, poziția acestuia pe spectrul stânga-dreapta și situația actuală a partidelor agrariene." Obs.cult. 17 X 00. „Revenind la situația de euforie folcloric-muzicală a României, e de reținut că *agrarianismul* și păstoralismul ilustrate pe bancnote reprezintă încoronarea sentimentalismului." sfin.ro 12 VIII 05 (din *agrarian* + *-ism*; cf. fr. *agrarianisme*; DEX, DN_3, DexX; cuvântul apare încă din 1936 în titlul unei lucrări a lui Virgil Madgearu, *Agrarianism, capitalism, imperialism*)

agravántă s.f. –Circumstanță cu caracter agravant– „Adrian Năstase acceptă eliminarea *agravantelor* la articolele 205, 206 din Codul Penal" R.l. 16 X 95 p. 1. „începerea urmăririi penale față de cei șase, pentru constituirea unui grup organizat în vederea consumului de droguri, procurarea și deținerea de droguri de risc, fără drept, trafic de droguri, îndemnul la consum de droguri, cu *agravanta* că au fost atrași în grup și minori" Gaz. de Sud 21 XI 05 (din [circumstanță] *agravantă*)

agreá v.t. –A aproba, a accepta– v. *time-share* 1994. „se vorbește de eventualitatea desemnării lui M.I. drept prim ministru [...] dacă [...] va trebui impus un finanțist cvasi-pedeserizat dar *agreat* de instituțiile internaționale de profil." R.l. 2 VII 96 p. 2. „Până aseară invitația nu fusese *agreată* de către protestatari." Ad. 16 VI 97 p. 16, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 83; v. și *laogai* 2001, *marketer* 2007, *reeșalonare* 2009 (după engl. *to agree*)

agreement s.n. (cuv. engl.) –Acord, înțelegere– „Iglesias vine în România pe 21 mai. Am semnat un *agreement* cu managerii lui..." C.n. 25 III 99 p. 6. „Crearea unei burse regionale de energie presupune un interes economic și un *agreement* politic" financiarul.ro 6 VIII 08 [pron. *agrimánt*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

agreménт s.n. –Aprobare acordată de o autoritate– „Dacă primul ministru nu are *agrementul* partidelor, nu este votat." Ad. 1 IV 98 p. 2, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 58. „Pentru ca acestea [materiale de construcții de import] să poată fi utilizate, trebuie să aibă la baza *agrementului* tehnic o declarație de conformitate. Aceasta se poate elibera de către un laborator independent de gradul 1..." financiarul.ro 16 II 08. „După aderarea la Uniunea Europeană, produsele comercializate pe teritoriul României, provenite din import trebuie certificare prin marcaj CE sau

agrement tehnic, respectiv echivalarea diverselor tipuri de certificări de calitate cu cele autohtone, respectiv, europene." zf.ro 27 IX 07 (din fr. *agrément*; în dicționarele curente apar alte sensuri; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

agrementáre s.f. **1.** –Acțiunea de a face agreabil– „Pentru *agrementarea* timpului liber, se organizează excursii în împrejurimi." Emisiune T.V. 22 X 83. **2.** –Acțiunea de acordare a unui agrement– „Într-o primă fază, ar trebui să se constituie o Comisie de *agrementare* a tehnologiilor și instalațiilor de tratare a deșeurilor spitalicești care să elimine propunerile de tehnologii sau instalații neconforme cu legislația de mediu și de sănătate." adevarul.ro 3 IX 02. „În cazul în care nu există un standard armonizat, produsele vor primi un agrement tehnic din partea acelorași organisme de *agrementare*." financiarul.ro 16 II 07. „S-au terminat testele pe voluntarii adulți pentru vaccinul produs de Institutul Cantacuzino. În momentul de față suntem în procedurile de *agrementare* de către Agenția Națională a Medicamentului." G. 17 XI 09; v. și financiarul.ro 21 IV 10 || *certificat de agrementare* –Certificat de agrement– „Zeci de elevi de clasa a XII-a și-au asigurat un loc fără taxă la Universitatea «Ștefan cel Mare» Suceava (USV) participând la concursul regional «Student pentru o zi». Au fost puse la bătaie 42 de *certificate de agrementare* în baza cărora premianții vor fi admiși pe locurile fără taxă la specializarea dorită, în fruntea listei de admitere." Ad. 29 III 11 (din *agrement*; DN_3, DEX-S, DEX 96 – alt sens, DexX)

agricultúră s.f. || *agricultură durabilă / sustenabilă* v. *sustenabil*

agrienergíe s.f. –Energie extrasă din plante– „Se vor putea cultiva plante cu scopul unic de a extrage din ele energie. Americanii au și creat un termen nou – «energy-farming» – în acest sens, termen care ar putea fi tradus prin *agrienergie*. *Agrienergia* va putea furniza, pornind de la plante sau alge supuse unui proces de fermentare, biocombustibili din cei mai prețioși: alcool, metanol, metan." Sc. 25 III 79 p. 5 (după engl. *energy-farming*)

agroalimentár, -ă adj. –Referitor la procesarea industrială a produselor agricole– „Se lucrează la reamenajarea halei din piața *agroalimentară* a orașului Roman." I.B. 8 VI 76 p. 5. „sectorul *agroalimentar* se poate spune că este emblema decăderii economiei românești." R.l. 19 III 08. „investițiile în unități din industria *agroalimentară* realizate cu fonduri Sapard..." evenimentul.ro 11 XII 09; v. *și biotehnic* 2006, *circ* (*circul foamei*) 2009, *textile-galanterie-tricotaje* 1978 (din *agro-* + *alimentar*; cf. fr. *agro-alimentaire*; DMN, PR 1971; FC I 185, 191, VRC 273; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

agrobusiness s.n. (cuv. engl.) –Agricultură organizată pentru a produce profit– „Când *agro-bussines*-ul preferă trufandalele" Sc. 15 I 81 p. 6. „De la «*agro-bussines*» la subnutriție [...] Revista vest-germană «Der Spiegel» face o analiză a situației alimentare pe glob, încercând să deslușească mecanismele care au dus la transformarea hranei într-un «bussines» din cele mai profitabile pentru marile societăți multinaționale..." Sc. 10 VII 81 p. 5. „Vestul Mijlociu [al Statelor Unite] arată precum câmpia ungară, dar pe o scară mult mai mare. Totul este *agro-business* la scară industrială." Obs.cult. 30 XI 06 [pron. *agrobísnis*] (din *agro-* + *business*)

agroecológic, -ă adj. **1.** –Privitor la situația agricolă și ecologică a unui ținut– „Țara noastră se află într-o situație ecologică și *agroecologică* avantajoasă, cu generoase perspective de dezvoltare determinate de o politică riguros științifică privind resursele și valorificarea lor." Cont. 9 XII 83 p. 6. **2.** –Privitor la agricultura ecologică– „la Fundulea, lângă București, ființează Centrul *Agroecologic* de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic." Ev. 3 II 07. „Agricultura și mediul înconjurător pot «conviețui» dacă se va trece, pe cât de repede posibil, la un mod de producție *agroecologic*." adevarul.ro17 XI 09 (din *agro-* + *ecologic*)

agroecologíe s.f. –Aplicarea principiilor ecologice în practica agricolă– „m-am gândit să intensific ceea ce fac de mulți ani de zile, prin intermediul unei ecologii, pe care o numim *agroecologie*, să obținem hrană de foarte bună calitate, dar respectând pământul. Aceste metode ale *agroecologiei* pot ameliora chiar terenurile degradate." Lum. 24 X 09. „Agricultor, scriitor, filosof și gânditor francez de origine algeriană, Pierre Rabhi este unul dintre pionierii *agro-ecologiei* [...] Pierre Rabhi apără un mod de viață respectând omul și natura și susține dezvoltarea practicilor agricole accesibile tuturor, mai ales celor nevoiași, fără impact asupra patrimoniului natural. " adevarul.ro 10 VI 11 (din fr. *agroécologie*, engl. *agroecology*; MDN, DexX)

agroenciclopedíe s.f. –Emisiune de știință și practică agricolă– „*Agroenciclopedie*" Pr.R. TV 2 VI 74 p. 13; v. și 15 XII 74 p. 8 (din *agro-* + *enciclopedie*; DexX)

agroindustriál, -ă adj. –Referitor la producția agricolă și la prelucrarea ei industrială– „Un nou tip de liceu: *agroindustrial*. În noul an de învățământ, rețeaua școlară [...] are în componența ei 91 de licee *agroindustriale*, create în urma măsurilor de îmbunătățire a învățământului agricol." R.l. 22 XI 75 p. 5. „Consiliile unice *agroindustriale*, în fața primului examen – campania agricolă de primăvară." Sc. 21 II 79 p. 1. „Parcul *agroindustrial* de la Matca, o promisiune industrială" R.l. 24 VI 08; v. și 9 XI 78 p. 3 (din *agro-* + *industrial*; cf. fr. *agroindustriel*; DMN 1970; FC I 190; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

agroméc s.n. „Ministrul privatizării [...] declara zilele trecute că până la sfârșitul lunii octombrie privatizarea *agromecurilor* (secțiile de mecanizare agricolă – n.n.) [...] va fi finalizată." Ad. 25 VI 98 p. 6. „În urmă cu vreo 3 ani, E.E. a început să-și facă mâna în afacerile cu *agromecuri*, cumpărând de la FPS toate fostele SMA-uri... La ora actuală, din cele două *agromecuri* a rămas doar amintirea. În cel de la Turia funcționează acum un sereleu brașovean... profilat pe comerț cu material lemnos." Ad. 2 XI 01 p. 9. „După ce a devalizat șapte *agromecuri* din țară și alte foste întreprinderi de stat [...], țepuind statul cu sute de miliarde de lei, E.E. a scăpat cu doar un an de pușcărie." Ad. 7 IV 04 p. 1; v. și *prăduire* 2001 (din *agro-* + *mec*[anizare]; cuvântul este mai vechi, născut înainte de 1989)

agrometeorológic, -ă adj. –Privitor la condițiile meteorologice în care se dezvoltă agricultura– „Întreținerea culturilor în actualele condiții *agro-meteorologice*" R.l. 22 V 78 p. 7. „Anul 2009 pare un an optim din punct de vedere meteorologic și *agrometeorologic*..." Fin. 22 X 08; v. și Cont. 14 XII 79 p. 8, Fin. 20 VII 08 (din *agro-* + *meteorologic*; VRC 273; DEX-S, NODEX)

agrometeorologíe s.f. –Cercetarea condițiilor meteorologice sub aspectul influenței lor asupra producției agricole– „În executarea lucrărilor de întreținere a culturilor prășitoare trebuie avute în vedere condițiile deosebite în care au fost executate însămânțările în această primăvară, starea terenurilor și răsărirea plantelor – este de părere tovarășul O.B., șeful laboratorului de *agrometeorologie* din Institutul de meteorologie și hidrologie." Sc. 5 V 81 p. 2. „Elena M., șefa laboratorului de *agrometeorologie* de la ANM, a declarat că potrivit interpretării acestor hărți, în România, în ultimele două luni de toamna vor fi temperaturi apropiate de valorile normale în majoritatea regiunilor..." ziare.com 16 X 10 (din fr. *agrométéorologie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

agronóm s.m. v. *femeie-agronom*

agropensiúne s.f. –Pensiune agroturistică– „În Brașov, zeci de *agropensiuni* clandestine – lăsate să funcționeze nestingherite" G. 11 VIII 06 p. 7. „românii cu venituri modeste pot petrece șase zile de relaxare într-o *agropensiune* turistică..." G. 3 V 08 zf.ro 16 IV 09; v. și adevarul.ro 11 VI 09 (din *agro-* + *pensiune*)

agroturísm s.n. –Turism practicat în mediul rural– „Valoarea economică a *agroturismului* montan" R.l. 10 I 83 p. 5. „*Agroturismul* – o șansă pentru săraci" Ad. de Cluj 20 VIII 93 p. 4. „de mai bine de un deceniu se ocupă cu *agroturismul*." adevarul.ro 21 XII 09; v. și Românul liber I 96 p. 22, ziaruldeiasi.ro 5 II 02, recolta.eu 28 XII 10 (din *agro-* + *turism*; cf. fr. *agro-tourisme*, it. *agriturismo*; DMN, DMC 1966, PR 1977, PN 1973; MDN, DexX, DEX 09)

agroturístic, -ă adj. –Referitor la agroturism– „Numărul pensiunilor *agroturistice* de vânzare a crescut..." J.nat. 9 VII 04 p. 28, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Pensiunile *agroturistice* și-au desemnat câștigătorii." ziare.com 21 XII 06. „Pensiunile și restaurantele *agroturistice* ar putea fi scutite de taxe" ziare.com 21 VI 09; v. și ziare.com 2 II 10 (din *agroturism*; DexX)

AH1N1 adj. (med.) „Îngrijorarea autorităților sporește, ieri fiind confirmate alte 39 de cazuri de gripă *A/H1N1*..." R.l. 9 X 09 p. 5. „România va demara campania de vaccinare împotriva virusului gripei porcine *AH1N1* la începutul lunii decembrie." G. 29 X 09 p. 1; v. și Ev.z. 14 XI 09 p. 3, 16 XI 09 p. 8 || *anti-AH1N1* „Copiii cu vârste cuprinse între 6 luni și 6 ani nu vor mai fi vaccinați *anti-AH1N1*..." G. 13 XI 09 p. 1

aide-mémoire s.n. (cuv. fr.) –Schiță (scrisă) prezentând elementele esențiale ale unei discuții, ale unei înțelegeri etc., folosită în relațiile diplomatice– „A fost semnat un *aide-mémoire* privind dezvoltarea în continuare a colaborării și cooperării dintre cele două ministere." R.l. 10 VI 77 p. 5. „Vor fi semnate două *aide-mémoires*." Ad. 21 II 98 p. 1. „«*Aide-Mémoire*»-ul trimis de Banca Mondială, Biroul România, către Ministerul Justiției (MJ) și Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a declanșat reacții ale celor două instituții publice." jurnalul.ro 24 VIII 07; v. și Sc. 26 I 80 p. 5 [pron. *ed-memoár*] (cuv. fr.; MDN, DexX, DEX 09)

AIDS s. –Numele englezesc pentru Sida– „Centrul de control al bolilor din Atlanta, S.U.A., a anunțat că o boală misterioasă, care distruge sistemul de apărare imunologică al organismului, provoacă moartea a

aproximativ 40 la sută din persoanele contaminate, maladia propagându-se în Statele Unite «într-o manieră alarmantă». Numită «*aids*» după inițialele englezești ale bolii (sindromul deficienței imunologice), boala a afectat până acum 593 de persoane, din care 41 la sută n-au mai putut fi salvate. Maladia, despre ale cărei origini nu se cunosc detalii, a fost semnalată, pentru prima dată, în urmă cu un an." R.l. 11 X 82 p. 6. „[Copolla] intenționează să transpună pe peliculă o poveste despre necruțătorul *AIDS* (Sida)." R.lit. 38 / 93 p. 22; v. și *antiretroviral* 2000 (prescurtare din engl. *A*[cquired] *I*[mmune] *D*[eficiency] *S*[yndrome]; cf. it. *aids*; DPN 1982, PN 1983, Random House 1982; Dimitrescu, *Dr.* 173, 175; Stoichițoiu Ichim, *A*)

aikído s. (cuv. jap.) –Artă marțială japoneză care urmărește neutralizarea forței adversarului– „*Aikido* înseamnă în japoneză «drumul spre armonia energiei spirituale»." Cosmo. I / 00 p. 37, cit. de Stăncioi-Scarlat. „La *Aikido*, copiii învață cum să evite un atac, nu cum să-l inițieze" G. 18 VIII 09 p. 13; v. și Ad. 21 V 01 p. 8, AS 13 VI 09; v. și *dan* 2008, *dojo* 2001, *full-contact* 1997 (cf. fr., engl *aikido*; Dimitrescu, *Dr 2* 151, 154; Ciolan, *MC*; PR – 1961; PL; DN_3, DexX)

aínu s.m., adj. –Nume sub care se desemnează o populație indo-europeană din insula Sahalin, insulele Kurile și insula Hokkaido din nordul Japoniei; limba vorbită de această populație– „Epopeile lor, yukar, lasă să se presupună că acești *ainu* debordau de vitejie." R.lit. 3 / 97 p. 23. „Parlamentul japonez a recunoscut oficial vineri enigmaticul popor indigen *ainu*, care trăiește din vechi timpuri în arhipelagul nipon, dar care a fost privat până în prezent de o existență legală [...] Rezoluția, votată și adoptată în unanimitate de aleșii formațiunilor de la putere și din opoziție, a afirmat, în premieră, că etnicii *ainu* «sunt un popor indigen cu propria lor limbă, religie și cultură»." 9am.ro 7 VI 08. „dansul tradițional japonez «*Ainu*»..." adevarul.ro 7 X 09 (cuv. a intrat în română prin engl. și franceză; MDN, DexX)

aióli adj., s. (culin.) –Sos de maioneză cu usturoi, de origine provensală– „Pentru sosul *aioli* – 5 căței de usturoi, 2 gălbenușuri, 300 ml untdelemn fin, 1 lingură de suc de lămâie, 1 cartof fiert în coajă, sare, piper." AS 27 XI 00. „*Aioli* – maioneză cu usturoi" Av. VIII 06 p. 69, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Mesenii sunt încântați și de sosurile cu *aioli* și șofran." adevarul.ro 11 IX 10. v. și Euforia TV 2 IX 07, Av. IX 07 p. 97 (din fr. *aioli, ailloli*; PR, PL)

airán s. (cuv. turc.; culin.) „*Airan* este o băutură tradițională. Este pregătită din iaurt (de oaie sau de capră), amestecat cu mentă, bucăți de gheață și sare." BM XI / 04 p. 92, cit. de Stăncioi-Scarlat. „«Remediile sunt pe bază de iaurt, *airan*, lapte bătut cu sare, geagicu, iaurt cu usturoi și castraveți», spune managerul unui restaurant turcesc." Antena3 26 XII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Prospețimea ingredientelor și prețurile, «stropite» cu puțin *airan* (celebrul iaurt cu usturoi și mentă) vă vor convinge la final că veți reveni pentru un nou festin libanez tradițional." G. 28 VIII 09 p. 16 [var. *ayran*] (din tc. *ayran*)

airbag s.n. (cuv. engl.; auto) –Echipament de protecție auto, constând dintr-o pungă de aer care se umflă instantaneu în momentul unui impact, protejând șoferul și pasagerii– „În dotarea standard intră dublu *airbag* pentru locurile din față..." Lib. 19 VI 98 p. 8. „vedetele încep s-o pățească la fel ca orice alt «participant la trafic», în ciuda *airbag*-urilor și a ABS-urilor" Ad. 6 II 01 p. 9. „în funcție de varianta de echipare, noul Albea are *airbag* pentru șofer și pasager..." R.l. 14 V 06 p. 1; v. și 25 VII 03 p. 17, Ad. 31 XII 04 p. 16 [pron. *eărbég*] (invenția datează din 1952 și a fost patentată în 1953 în Statele Unite, dar a devenit comună în anii 1980; BD 1970, PR 1992; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

airbus s.n. (av.; franțuzism) –Avion de transport pentru pasageri. Aerobuz– „Este vorba de proiectul unui uriaș avion de pasageri, de 300 de locuri. Încă nu se reușise să fie studiat cu atenție acest proiect și, la Londra, au început să vină oferte pentru un «*airbus*» american." Sc. 4 IX 67 p. 1. „Avion de tipul celor cu rază lungă de acțiune, la construcția căruia au participat mai multe țări vest-europene, așa-numitul «*airbus*» a parcurs, fără escală, distanța dintre Paris și New York în 8 ore." Sc. 20 XI 75 p. 4. „Un *Airbus* 320 s-a prăbușit în mare" Z.fin. 25 VIII 00; v. și R.l. 21 III 74 p. 6, 30 VIII 78 p. 6, R.l. 10 III 84 p. 6 [pron. *érbüs*] (din fr., engl. *airbus*; DMN 1965, PR 1966, BD 1970; DexX, DEX 09)

aiurisánt, -ă adj. (franțuzism) –Stupefiant, aiuritor– „Și totuși mă întorc și zic că această teribilă viitură care s-a abătut azi peste cinematografia franceză n-ar trebui să fie atât de *aiurisantă* pe cât ne apare, aici, la Milano, când operatorul ne anunță că mai are în cabină un singur film." R.lit. 14 XI 75 p. 24. „Complex, îmbinând *aiurisant* elemente de ficțiune și realitate, acest subiect suprapune mai multe teorii și explicații, toate discutabile." Mag. 29 V 02 (din fr. *ahurissant)*

aiuritór, –oáre adj. –Stupefiant, aiurisant– „*Aiuritor*: PDL vrea motțiune contra propriei legi" Ev.z. 18 VII 07. „O adevărată invazie de «specialiști», de «clarvăzători» care s-au întrecut în a debita cele mai *aiuritoare* povești." Cancan 29 I 08; v. și *rinoplastie* 2009 (din *aiuri* + *-tor*; cuv. este cu siguranță mult mai vechi; DexX)

ajutór 1. s.n. –Donație de îmbrăcăminte, alimente, medicamente făcută populației aflate în dificultate după un război, un accident etc.– „O românică stabilită în Germania mi-a povestit prin câte a trecut ca să poată aduce un camion cu *ajutoare* în România." Zig Zag 3–9 VII 91 p. 6. „un convoi cu *ajutoare* umanitare..." Ev.z. 20 VI 97 p. 16. „Băsescu duce *ajutoare* umanitare în Georgia" G. 21 VIII 08; v. și R.l. 26 XII 91 p. 2, 3 XI 93 p. 1. **2.** s.m. *ajutor-programator* –Programator adjunct– v. *analist-programator* 1975. „din iunie 2007 și până în prezent este *ajutor programator* la o companie străină." Argeș Expres 3 IX 08; v. și Anexa nr. 2 la Hotărârea de Guvern nr. 742, M.Of. nr. 305 / 28 X 94 (din *ajutor* + *programator*)

aka adv. (cuv. engl.) –Cunoscut și sub numele de– „Câțiva «bloggeri» (sau măcar «blogeri») mi-au reproșat transcrierea «blogăr». Explicația: în română sunetele se transcriu aidoma, e una dintre legile limbii noastre, odată acceptat de limbă, *aka* odată cunoscut unui număr mare de vorbitori, un neologism ar trebui să se supună acestei legi. (Eu scriu și «containăr», «picamăr», «rockăr» etc.)" R.l. 29 XII 01 p. 19. „Bogdan Ionescu, *aka* Syda Șmecherașul cel Viteaz" catavencu.ro 26 II 09 (acronim engl. din *A*[lso] *K*[nown] *A*[s])

akân s.n. „*Akânii*, poeți și cântăreți improvizatori, sunt din vremuri străvechi oamenii cei mai respectați la kirghizi." R.lit. 27 IX 84 p. 23 (din rus *akân*; DEX, MDN, DexX)

al dente sint. adj. (cuv. it.; culin.) (d. paste sau orez) –Fierte puțin, pentru a-și păstra consistența– „Continuați procedeul [...] până când orezul devine *al dente*." Av. IX 02 p. 92, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Fierbe pastele [...] până devin *al dente*." Av. III 04 p. 93, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*; DIR)

Alain Delon v. *delon*

alb, -ă 1. adj. || *alb-argintíu, -íe* –Alb bătând în argintiu– „De aici de sus, orașul are aspectul unei cetăți străjuite în cele patru zări de crenelurile *alb-argintii* ale șirurilor de blocuri din cele mai noi cartiere-oraș." I.B. 7 VII 73 p. 4. „Combinația de culori pentru acest sezon, în ceea ce privește gresia și faianța pentru baie, este *alb-argintiu*, la care se poate asorta un mobilier roșu, rezultatul fiind fascinant..." Ev.z. 8 VI 08 (din *alb* + *argintiu*) || *alb ivoríu* –Alb bătând în culoarea fildeșului– „Pe fațadele înconjurate de schele se așternu cărămizi ceramice *alb-ivorii*." Sc. 14 V 61 p. 3. „Ornamentul, dispus pe fonduri de *alb ivoriu*, cu combinații de brun, verde, roșu-cărămiziu, poate apărea pe întreaga suprafață a obiectelor sau doar pe margini." Ad. 14 XII 02 (din *alb* + *ivoriu*; cf. germ. *elfenbein* (*weiss*); Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 398; FC I 168) || *alb lăptat* –Alb bătând în culoarea fildeșului– „Stelele Kremlinului sunt prevăzute cu geamuri rubinii și *albe-lăptate*, între care se află cristal transparent." I.B. 26 I 61 p. 3 (din *alb* + *lăptat*; cf. germ. *Milchweiss*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 398; FC I 173) || *alb lăptos* –Alb bătând în culoarea fildeșului– „Trei mari măcelării sunt în cartierul Drumul Taberei. Toate au tras cu înverșunare peste ferestrele mari, dinspre laboratoare, perdea de vopsea *alb-lăptoasă*." I.B. 3 X 70 p. 3. „Dacă procedura a fost corect realizată, lichidul devine *alb-lăptos* și trebuie aruncat..." Ev. 24 I 02 (din *alb* + *lăptos*; cf. germ. *Milchweiss*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 398) || *alb lumina zilei* „Lampa *alb-lumina zilei*, cu o culoare apropiată de lumina zilei." Sc. 3 II 61 p. 2 (din *alb* + *lumina zilei*; cf. germ. *weiss tageschell*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 398) || *alb-albastru* –Component sau suporter al echipei Universitatea Craiova– „Ieri, lovitură de teatru în tabăra *alb-albaștrilor*." Nat. 28 IX 01 p. 15 || *alb-negru* –Component al echipei de fotbal Sportul Studențesc– „*Alb-negrii* din Regie vor evolua în Liga 2..." J.nat. 27 VII 06 p. 30, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Alb-negrii* au trecut cu succes de vizita medicală" Ad. 13 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *alb* + *negru*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005) || *alb-roșu* –Component al echipei de fotbal Dinamo– „a fost una dintre cele mai bune partide făcute de *alb-roșii* în acest retur." G. 6 V 05 p. 9, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Alb-roșii* au înscris..." R.l. 10 VII 06 p. 9, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *alb* + *roșu*; Dimitrescu, *C*; Zafiu, *D*; Barbu, *O*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005) || *alb-viola* –Component sau suporter al echipei de fotbal Politehnica Timișoara– „a aruncat cu torțe în mijlocul galeriei «*alb-viola*»." G. 6 V 05 p. 9, cit. de Stăncioi-Scarlat. „cu noile achiziții Curtean și Amuneke pentru prima dată sub tricoul *alb-viola*, au muncit din greu..." realitateabihoreana.ro, 7 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *alb* + *viola*) || *la alb* –Legal– „«Angajatori, lăsați orice speranță!» Cam așa ar suna mesajul ministrului Finanțelor [...] către patronii care angajează

și plătesc «*la alb*» forța de muncă în România." Ad. 31 X 01 p. 6 || *scor alb* –Zero la zero– „[meciul] s-a încheiat fără gol, cu un *scor «alb»*." Ad. 7 VII 02 p. 12 (DexX); v. și *roș-alb* **2.** || *alba-neagra* s.f. **1.** –Tip de joc de noroc– „Legalizat cu puțin timp în urmă, faimosul joc «*Alba-Neagra*» poate aduce beneficii mari pentru patroni, nu numai în țările occidentale. În Focșani, trecătorii sunt îmbiați să întoarcă una din cele trei bucăți de cauciuc. Bineînțeles, doar cei din «gașcă» au privilegiul de a ghici pe cea cu punct alb." R.l. 6 VII 93 p. 9. „Au fost prinși C.M. și A.S. care practicau, de acum, celebra «*alba-neagra*». Ei tocmai înșelaseră pe tânăra M.S. «subtilizându-i» 4000 de lei." R.l. 24 VIII 93 p. 16. **2.** –Aspect sau episod rușinos sau blamabil, ținut secret– „Deocamdată, domnul Moisescu [procurorul general] studiază *alba-neagra* biografiilor de procurori." Cat. 2 IX 97 p. 2. **3.** –Șir de afirmații și retractări– „*Alba-neagra* cu canalul. Un purtător de cuvânt al guvernului ucrainean a declarat... că autoritățile ucrainene nu știu nimic despre o decizie privind sistarea lucrărilor la canalul Bâstroe, deși ambasadorul Ucrainei la București... a transmis Ministerului Afacerilor Externe... o copie a actului emis pe 11 august anul trecut, prin care guvernul de la Kiev revoca decizia de finalizare a canalului..." Ev.z. 19 VIII 08 (din *alba* + *neagra*; Ciolan, *MC*; DALR; DexX, DEX 09)

albaiulián, -ă adj., s.m.f. –Din Alba Iulia– „Dinspre Mureș spre centru, spațiul *albaiulian* tradițional arunca ramificația drumurilor spre Cetate..." R.l. 12 XII 80 p. 1. „Un elev *albaiulian* susține bacalaureatul la domiciliu" Unirea 23 VI 08 (din *Alba Iulia* + *-ian*; DEX 09)

albanizáre s.f. **1.** –Instaurarea anarhiei– „«*Albanizarea*», respectiv anarhia politică (...), nu avea cum să se producă în România" R.l. 2559 / 98 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 99. „Balcanii sunt amenințați de trei pericole, care poartă numele a trei fenomene deja petrecute: *albanizare* (implozia statului), iugoslavizare (tribalism și tendințe autoritariste), bulgarizare (prăbușire economică totală)." ziaruldeiasi.ro 26 XI 99. **2.** –Ruinare, sărăcire– „Atunci trebuie să ne pregătim de *albanizare* sau bulgarizare." "22" 5 / 98 p. 3. „Beckenbauer se teme de *albanizarea* fotbalului german" R.l. 2582 / 98 p. 23, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 99 (din *albaniza*; Ciolan, *MC*)

albástru, -ă adj. „Top 5 nuanțe de *albastru* pentru 2008: albastru iris... albastru neon... albastru nautic... albastru intens... albastru turcoaz." Cot. 11 I 08 p. 28 || *albastru-argintiu, -ie* –Albastru cu străluciri argintii– „Stâlpii și pereții au o culoare plăcută, *albastru-argintiu*." Sc. 20 V 61 p. 1. „Doi tauri roșii luptându-se pe un fond *albastru-argintiu* – cine nu cunoaște astăzi însemnele Red Bull?" Z.fin. 20 I 05 (din *albastru* + *argintiu*; cf. germ. *silberblau*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 398) || *albastru-cobalt* „Este vorba de *albastru-cobalt*, galben-crom și roșu-vermillon. Culorile folosite de statul român când vine vorba de drapel sunt însă departe de a fi clare." G. 4 XII 08 p. 8. „flori albastre; nu liliachiu, nu mov, nu *albastru-cobalt* ca la stânjenei, ci albastru pur și cimplu, ca cerul..." R.lit. 22 V 09 p. 9 || *albastru-electric, -ă* –Albastru aprins– „Lumea ecranului, se pare, sprijină inițiativa miresei colorate. Revistele publică fotografii de la căsătoria lui A.H. îmbrăcată – ce-i drept – nu în *albastru electric*, nu în roșu-cadmiu, nu în verde-veronez, ci într-o nuanță de tranziție: trandafiriu." Cont. 21 II 69 p. 6; v. *noctilucent* 2007 (după fr. *bleu électrique*) || *albastru-fumuriu, -ie* –Albastru închis, cu tente cenușii– „Din nou un fel de retro deci, în care reapar rochiile dintr-un impecabil voal de lână, încrețite în talie sau generos closate, cu bustul plisat și mâneci lungi, în care șalvarii din cașmir negru imprimat cu minuscule flori albe se combină cu bluze din voal violet-fumuriu, *albastru-fumuriu*, verde-fumuriu sau alte culori ce pot fi și fumurii, în care delicații pantofi cunoscuți sub numele de «balerini», fără toc sau cu un toc de doi, maximum trei centimetri, realizați din lac negru sau din piele fină și moale, acaparează inimile tinere." Săpt. 1 IV 83 p. 8 || *albastru indigo* –Albastru închis– „*Albastru indigo*" T.l. 24 VI 10 p. 59 || *pastilă/pilulă albastră* –Viagra– „Țări în care *pastila albastră* [Viagra] nu se vinde oficial" Ad. 4 XI 98 p. 16. „Ce trebuie să știi despre *pilula albastră*" Ad. 26 III 10; v. și Ad. 15 VI 02 p. 1, G. 16 VI 06 p. 8, G. 28 VIII 07 p. 12, 20 IX 07 p. 6; v. și *roș-albastru* (Ciolan, *MC*)

albatrosíst, -ă adj., s.m. –Poet din jurul revistei sibiene «Albatros», editată în anul 1941– „În spirit «*albatrosist*», Virgil Ierunca se joacă uneori cu imaginile..." Obs.cult. 4 VI 02, cit. de Stăncioi-Scarlat. „tinerii «*albatrosiști*» se dovedesc tot mai preocupați în a descoperi alte modalități de a-și afirma prezența în plan literar." R.lit. 11 VIII 04 p. 18, cit. de Stăncioi-Scarlat (din n. pr. *Albatros* + suf. *-ist*)

albédo s.n. (tehn.) „Aceste geamuri lasă să treacă totul: razele directe ale soarelui, soarele difuzat prin nori și chiar soarele reflectat de suprafața solului, mai ales după ce a căzut zăpada. Specialiștii numesc acest fenomen *albedo*, ceea ce înseamnă coeficientul de reflectare a solului care se adaugă rezervelor directe sau difuze." Cont. 25 I 74 p. 10. „*Albedo* este un termen de fizică (mai exact de astrofizică) și semnifică partea de energie reflectată de o suprafață planetară din cantitatea totală pe care o primește de la o sursă – în cazul nostru specific e vorba de cei 39% pe care îi reflectă suprafața planetei Terra, casa noastră în Cosmos, din toată radiația solară." jurnalul.ro 21 IX 05 (din fr. *albédo*, engl., germ., rus. *albedo*; DTP; DEX, DN_3, DexX)

albí v.t. (fig.) **1.** –A curăța, a șterge urmele colaborării cu Securitatea– „vom avea doar politicieni *albiți*..." R.l. 21 VIII 06 p. 2. „Judecătoarea Aspazia Cojocaru, *albită* de CNSAS la a doua strigare" G. 27 IV 07 p. 3. **2.** –A integra în circuitul financiar legal sume obținute prin mijloace ilegale– „[Oligarhul rus Potanin] n-a fost afectat, ca Abramovici, de dorința de a-și «*albi*» banii în fotbal: n-a știut cum să dezmintă mai înverșunat zvonurile că ar vrea să cumpere Arsenal Londra sau, mai nou, Manchester City." zf.ro 20 V 04. „se contractează și nu se execută studii și cercetări sociologice, în fapt mijloace de *a albi* banii negri" amosnews.ro 20 II 12 (după fr. *blanchir*; Ciolan, *MC*)

albíre s.f. (fig.) **1.** –Curățare, ștergere a urmelor colaborării cu Securitatea– „Hrebenciuc negociază *albirea* dosarelor de la CNSAS" R.l. 20 VIII 06. „La Colegiu au început negocieri pentru *albirea* dosarelor" R.l. 21 VIII 06 p. 2. **2.** –Introducerea în circuitul financiar legal a unor bani obținuți prin mijloace ilegale– „Proiect de lege pentru *albirea* banilor electorali" ziaruldeiasi.ro 11 IX 01. „Activitățile de spălare de bani sunt astăzi pe o poziție înaltă pe agenda națională și internațională; liberalizarea fluxurilor internaționale de capital, și comunicarea imperfectă între autoritățile naționale, poate oferi ocazii pentru «*albirea*» banilor, a mai explicat Isărescu." hotnews.ro 19 III 12 (din *albi*; Ciolan, *MC*)

albúm s.n. –Colecție de melodii ale unui cântăreț, ale unei formații reunite pe un singur disc; LP– v. *single* 1979. „«Melody», primul *album* solo (și profund confesiv) al solistei de la Texas" Cot. 28 VIII 08 (din fr., engl. *album*; MDN, DexX, DEX 09); v. și *carte-album, catalog-album* || *album-catalog* –Catalog (al unei expoziții) realizat în condițiile grafice și la dimensiunile unui album– „Reproducem câteva din crochiurile selectate de pictor pentru a ilustra *albumul-catalog* editat cu prilejul vernisajului expoziției." R.lit. 10 IV 75 p. 24. „La vernisaj va fi lansat și *albumul-catalog* «Culorile Avangardei. Arta în România 1910-1950»..." G. 15 V 07 p. 2 (din *album* + *catalog*)

alcalinizant adj., s.m. –Substanță care contribuie la reducerea acidității– „[Florile de salcâm] combinate, în părți egale, cu frunze de dud, care conțin carbonat de calciu, cu efect *alcalinizant*, se obține un amestec excelent în tratarea gastritelor hiperacide." Ev. 22 IV 04; v. și *acidifiant* 2008 (din *alcaliniză*; DexX)

alcaloídic, -ă adj. (chim.) –Referitor la alcaloizi– „Complexul *alcaloidic* pe care-l conțin [plantele] stă la baza preparării unui medicament hipotensiv deosebit de eficient, fără efecte secundare." R.l. 22 VI 81 p. 5. „Totalul *alcaloidic* blochează transmiterea impulsurilor nervoase la nivelul ganglionilor simpatici sau parasimpatici (acțiune ganglioplegică) și calmează spasmele." Trat. nat. II 11 p. 4 (din fr. *alcaloidique*; DHLF 1879; DN_3, DexX)

alcoolemíe s.f. (med. leg.) „W.S., actualul primar din Coburg și autor al legii relative la *alcoolemia* la volan." R.l. 18 VIII 77 p. 6. „În Franța a fost pus la punct un dispozitiv electronic pentru controlarea gradului de alcool din sânge (*alcoolemia*). Dispozitivul funcționează pe bază de cristale lichide (ca și ceasurile cu afișaj digital), care, în funcție de cantitatea de alcool din sânge conținută în răsuflarea celui în cauză, se colorează în mai multe feluri." Sc. 26 X 78 p. 5. „*Alcoolemie* de aproape 2 la mie, în cele mai grave accidente mortale din Constanța" G. 26 VIII 08; v. și *alcooltester* 2008 (din fr. *alcoolémie*; DMC 1950, PR 1960; DN_3, DEX-S, DexX)

alcoolíst[1] s.m. –Alcoolic, dependent de alcool– „Eu știu că e *alcoolist*, că a fost la dezalcoolizare, l-a atacat Becali pe Orban..." G. 20 VI 08 p. 4. „Am dragat pe ghiolurile Matița, Babina și Merheiul mare. Era elita «*alcoolișilor*»! Veneam beat, plecam beat! Altfel, nu rezistai... Dacă nu beai ca ei, erai mâncat!" evz.ro 4 XII 12 (din *alcoolism*, prin substituție de sufix)

alcoolíst[2] s.m. –Producător de alcool– „Ministerul Finanțelor îndeamnă «*alcoolișii*» să încalce legea" Ad. 20 VIII 02 p. 6. „*Alcoolișii* – campioni la evaziune fiscală" Ad. 11 X 02 p. 8 (din [producător de] *alcool* + *-ist*)

alcoolmobíl s.n. (cuvânt port. folosit, la origine, în Brazilia) „*Alcoolmobilele*. Guvernul brazilian a semnat cu reprezentanții industriei naționale de automobile un acord prevăzând producerea în perioada 1980-1982 a 900000 vehicule funcționând pe bază de alcool..." Sc. 21 IX 79 p. 5. „Penuria de combustibil și

«*alcoolmobilele*» [...] într-un șir de țări a început să se folosească în chip de carburant pentru autovehicule un amestec de benzină (în proporție de 80-85 la sută) și alcool (în proporție de 15–20 la sută), amestec cunoscut sub numele de «gasohol» sau «benzohol».“ Sc. 13 I 80 p. 6

alcoolomanie s.f. –Dependență de băuturile alcoolice– „*Alcoolomania* [...] Una dintre cele mai discutate probleme de psihiatrie pe plan internațional.“ R.l. 9 III 81 p. 2 (din fr. *alcoolomanie*; PL)

alcoolscóp s.n. –Instrument pentru examinarea cantității de alcool din sânge– „T.C. n-a fugit, ci a încercat o altă ieșire: a băut benzină. Astfel că în momentul în care a fost testat, fiola *alcoolscop* s-a înnegrit.“ R.l. 24 XI 75 p. 6. „Testul *alcoolscop* a arătat că [...] băuse bine înainte de a porni la drum.“ C.n. 16 IV 04 //din *alcool* + *-scop*, după modelul *stetoscop*; DEX-S, MDN//

alcoolscópic, -ă adj. –Făcut cu alcoolscopul– „este testat *alcoolscopic*. Fiola se înverzește.“ R.l. 1 VIII 73 p. 5. „Din 48 conducători auto testați *alcoolscopic*, numai doi au înverzit fiola. Spunem numai doi, având în vedere că în alți ani, în acest sezon, proporția adepților lui Bachus aflați la volan era mai mare.“ Sc. 10 XI 81 p. 5. „Polițiștii ajunși la fața locului l-au pus pe tânăr să sufle în aparatul *alcoolscopic*...“ ziaruldeiasi.ro 27 II 06 (din *alcoolscop* + *-ic*)

alcooltést s.n. **1.** –Test pentru stabilirea concentrației de alcool în sânge– „După introducerea în Anglia a *alcooltestului*, numărul accidentelor de circulație între orele 22–01 a scăzut la Londra cu 42 la sută.“ I.B. 14 XII 67 p. 2. „Datorită noilor cercetări, există perspectiva ca în unele țări clasicul *alcooltest* să fie completat cu un «marijuana-test», menit să-i demaște pe cei ce conduc prost mașina...“ R.l. 4 I 78 p. 6. „Unii critici spun că rezultatele *alcooltestului* nu sunt întotdeauna relevante...“ gandul.info 21 II 12; v. și R.l. 15 VI 72 p. 6, 8 XI 79 p. 6, Fl. 17 VI 88 p. 21. **2.** –Aparat pentru măsurarea alcoolemiei– „La controlul cu *alcooltestul* s-a constatat că fiul deputatului Tărniceru consumase alcool...“ G. 13 IX 06 p. 15. „Polițiștii francezi îi vor obliga pe șoferi să aibă mașinile echipate cu un *alcooltest*“ gandul.info 21 II 12 (după fr. *alcootest*; DMC, PR 1960; MDN – sensul 2)

alcooltéster s.n. –Aparat de măsurat alcoolemia. Alcooltest– „Telefonul este prevăzut cu un *alcool-tester* și îi «fortează» într-un fel pe utilizatori să nu conducă în stare de ebrietate.“ G. 17 VII 06 p. 10. „suflu în *alcool-tester*, cer să semnez, fără să mai citesc, că «nu am obiecții» și îl las pe un șofer de-al nostru, de la redacție, să ia actele.“ G. 24 V 06 p. 11. „din cauza leziunilor suferite, nu a putut sufla în *alcooltester*. În schimb, i s-au recoltat probe biologice pentru stabilirea alcoolemiei.“ Mon. de Neamț 30 VIII 08 (cf. engl. *alcohol tester*)

aleatorísm s.n. **1.** –Caracter aleatoriu; hazard– „Dintre numele citate mai sus într-un aproximativ *aleatorism* al vârstei nu pot lipsi...“ R.l. 17 X 78 p. 22. „Rezultatele sunt pe măsură, «înscrise» în *aleatorismul* bogomilic al concluziilor...“ Luc. 28 IV 84 p. 6. „un jurnal de lecturi, atitudini, reflecții morale și estetice, glose, evocări și eseuri, configurând acel spațiu vital de libertate ludică, asociativă și meditativă, de *aleatorism* fermecător [...] de care Cronicarul are imperioasă nevoie între două scufundări în hățișurile mâloase ale actualității literare.“ jurnalul.ro 26 VIII 08. **2.** (muz.) –Curent muzical care acordă o mare libertate de interpretare a compoziției– „cu cât investiția de luciditate, de încăpățânare prin care ni se amintește că lumile sonore sunt guvernate de legi fizico-matematice, de a căror tiranie nu poate scăpa până la urmă nici un compozitor, cu atât mai evidentă este scurgerea de *aleatorism*, invazia de spirit ludic, improvizatoric.“ R.lit. 26 I 07 (din fr. *aléatorisme*; DN, DEX-S, MDN, DexX)

alegorism s.n. –Folosire exagerată sau stângace a alegoriei– „Filmul lui Gabrea, precum și cel al lui Nae Caranfil, deschid și către alte moduri de a face film, onest, fără *alegorisme* obscure, fără derapaje stilistice, urmărind cu sensibilitate firul unei povești.“ R.lit. 29 II 08 p. 24. „I.B. izbutește să convingă ori de câte ori reușește să evite capcanele unui *alegorism* prea transparent sau imaginile ce țin de vârste mai vechi ale poeziei.“ Tribuna 16 XII 08 (din fr. *allégorisme*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

alegorizá v.t. (lit.) –A exprima alegoric– „Mărunta istorie a cuplului ce se izolează de lume într-o carapace a falsei bunăstări *alegorizează* hipertrofierea egoismului.“ R.lit. 6 XI 75 p. 23. „Suita ei de personaje și scene incizate pe placa de gravură *alegorizează* diferite stadii ale extazului liric, ale devoțiunii mistice, ale dăruirii maternale, ale expansiunii creative, ale înseninării serafice, dar și ale savorii senzoriale.“ Z. dum. 11 VII 08 (din fr. *allégoriser*; DN_3, DEX-S, DexX)

alergogén, -ă adj. (med.) –Capabil să producă alergie– „Deși toxice pentru unele specii de animale și *alergogene* pentru om, ele [insecticidele naturale] prezintă față de insecticidele chimice avantajul de a fi biodegradabile.“ Sc. 29 VII 81 p. 5. „Sunt controversate administrarea de banană și kiwi – cu conținut vitaminic și de minerale bogat, dar cu potențial *alergogen*, de aceea sunt recomandate de unii medici după vârsta de un an.“ Gaz. de Sud 26 II 06 //din *alergo-* + *-gen*; cf. fr. *allergene*//

alergológ adj., s.m. (med.) –Specialist în alergologie– „Precizez că diagnosticul stabilit de medicul *alergolog* nu se bazează pe teste alergologice, ci doar pe consult.“ Ad. 5 II 10. „Ioana Onoiu, singurul *alergolog* din Hunedoara“ Ad. 14 IV 10 (din *alergologie*; DN_3, DEX 98, DexX)

alergológic, -ă adj. (med.) –Referitor la alergologie– „Se aduce la cunoștință că serviciul de consultații de tratamente *alergologice* de la Policlinica Colțea va funcționa [...] la Spitalul Clinic Fundeni.“ I.B. 23 III 61 p. 4. „mai este necesar și un examen *alergologic*.“ Ev. 24 III 01 (din fr. *allergologique*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 132; PR 1958; DEX-S, DEX 98)

alergologíe s.f. (med.) –Specialitate a medicinei care se ocupă cu bolile de origine alergică– „Un studiu efectuat de colaboratorii catedrei de *alergologie* a Facultății de medicină din Sofia a ajuns la concluzia că 68 la sută din alergiile căilor respiratorii la adulți și 85 la sută la copii sunt provocate de către praful din locuințe.“ R.l. 14 I 78 p. 6. „Camelia B., medic specialist *alergologie* și imunologie clinică“ Ad. 1 X 08 (din fr. *allergologie*; DHLF 1938, PR 1958; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

alertă v.t. –A anunța, a preveni– „a luat o sticlă de biter și a încercat să o fure ascunzând-o în haină. E.P. l-a observat *alertându-și* colegii.“ R.l. 7 II 84 p. 2. „cele două cadavre au fost găsite în groapa respectivă de către proprietarii casei din Bacău, însă aceștia, înainte de *a alerta* Poliția, le-au scos din locația respectivă...“ C. 7 X 08 (din fr. *allerter*; Dimitrescu, *Dr.* 171; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

alexitimie s.f. (med.) „*Alexitimie*. La o reuniune a Asociației medicilor din Ontario a fost luată în discuție o stare întrucâtva bizară întâlnită la unii pacienți, numită *alexitimie*, cuvânt ce provine din limba greacă și înseamnă «lipsă de cuvinte pentru sentimente». «Pacienții aceștia au dificultăți în a-și numi și exprima emoțiile.»“ R.l. 21 VI 82 p. 6. „Oamenii de știință au ajuns la concluzia că incapacitatea de a exprima verbal emoțiile este ereditară. În opinia cercetătorilor, rolul factorilor genetici și ambientali în dezvoltarea acestei probleme, numită în limbajul de specialitate *alexitimie*, este încă necunoscut, însă rezultatele unui studiu danez recent au furnizat noi informații.“ Ev. 18 XII 07; v. și Săpt. 2 VII 82 p. 2 //din *a-* + gr. *lexis* + gr. *thymia*; cf. engl. *alexithymia*//

alfabetizatór s.m. –Persoană implicată într-o campanie de alfabetizare– „apelul lansat de un șir de personalități culturale franceze în scopul de «a veni în ajutorul *alfabetizatorilor* din Nicaragua».“ Sc. 25 VI 80 p. 5. „școli mobile de predare a cunoștințelor pentru PC-uri, în microbuze, care să se deplaseze dintr-un sat în altul, dintr-o tabără de vară în alta; grupuri «nomade» de «*alfabetizatori*» – căci, din păcate, fenomenul neștiinței de carte își arată tot mai tare colții în România și va trebui să-l stopăm...“ Mag. 16 IV 03 (cf. fr. *alphabétiseur*; DMN, DMC 1970)

alfanuméric, -ă adj. (inform.) –Care utilizează litere și cifre– „Sistemul include un echipament nou, cu dispozitiv de afișare *alfanumerică* a datelor...“ R.l. 10 VII 81 p. 5. „Introdus în 2004, codul IBAN era un șir de caractere *alfanumerice* care identifica în mod unic la nivel internațional contul unui client la o instituție (bancă, trezorerie, BNR) și era utilizat pentru procesarea plăților. Însă codul IBAN *alfanumeric* nu mai poate fi utilizat. Din această lună, codul IBAN va conține, în loc de caractere alfanumerice, coduri de bare.“ Ev. 11 I 06 (cf. fr. *alphanumérique*, engl. *alphanumeric*; DHLF 1947, PR 1960, Random House 1950-55; DN_3, DEX 98, DexX)

algezimétru s.n. –Algometru– „*Algezimetru*. Dr. Jean-Vincent Willer, de la o clinică universitară din Paris [...] a conceput și realizat un aparat cu ajutorul căruia medicii pot măsura intensitatea senzațiilor de durere în diferite maladii. Aparatul măsoară de fapt mărimea contracțiilor musculare determinate de reacțiile nervoase la durere. Acest aparat poate fi utilizat pentru determinarea cu precizie a efectului unor medicamente destinate calmării durerilor, ca și eficienței anestezicelor.“ I.B. 12 III 88 p. 8. „*Algezimetrul* măsoară intensitatea stimulării dureroase prin ciupire, presiune sau înțepare“ Știința sportului 02 (din fr. *algésimètre*; DN_3, DexX)

algológ s.m. –Specialist în algologie– „Dezvoltarea științei și tehnicii în țara noastră a determinat și impulsionat cercetările diferitelor colective de *algologi*. «Tratatul de algologie» [...] și numeroase lucrări de popularizare [...] sunt dovezi elocvente în acest sens.“ Cont. 17 VII 81 p. 5 (din fr. *algologie*; DHLF 1838; DN_3, DEX-S, DexX)

algologíe s.f. –Ramură a botanicii care studiază algele– v. *algolog* 1981 (din fr. *algologie*; cf. germ. *Algologie*; DHLF 1817; DEX, NODEX, MDN, DexX)

algorítm s.n. **1.** –Set de reguli și acțiuni necesare pentru a rezolva, respectând o ordine clară, o anumită sarcină– „Mâine, ministrul Sănătății, I.B., se va întâlni cu specialiștii epidemiologi din țară, pentru a stabili *«algoritmul»* de prevenire a gripei porcine în școli și grădinițe." Ad. 8 IX 09. „are un *algoritm* ce îi asigură un anumit confort financiar. De când s-a angajat [...] la fiecare salariu pune deoparte 10% din bani." Ad. 23 IX 09; v. și Ad. de Arad 10 IX 09; v. și *bifare* 2009, *fixing* 2008. **2.** –Model– „Exact după același *algoritm* se derulează și actualul protest al magistraților." Ad. 25 IX 09; v. și *bioritmologie* 1982, *criptare* 2002, *play-list* 2004. **3.** –Pondere procentuală– „Eu și Horea împărțeam, așadar, în redacție aceeași strâmtă încăpere în care ne primeam colaboratorii, eu criticii, iar el poeții, ceea ce înseamnă că la el venea mai multă lume decât la mine, potrivit *algoritmului* din comunitatea literară." R.lit. 12 V 99 p. 7. „De exemplu, o autoritate organizează achiziția unui autobuz, precizând specificațiile tehnice și stabilește următorul *algoritm*: prețul 70%, iar termenul de livrare 30%." Ad. 26 X 09. **4.** (pol.) –Număr de posturi, locuri etc. care îi revine fiecărei formațiuni politice componente a unei coaliții– „conjunctura l-a adus probabil printr-un *algoritm* într-o funcție deosebit de importantă." ziaruldeiasi.ro 20 VIII 99. „Centrala Nucleară Cernavodă, împărțită pe *algoritm* politic" R.l. 23 V 07. „Moldovenii au rezolvat *algoritmul* guvernamental" Ad. 24 IX 09; v. și zf.ro 10 VI 00, ziaruldeiasi.ro 20 I 01, G. 27 II 06, 15 VII 06, Ad. 6 VII 09, 6 X 09; v. și *racket* 1998 (formal din fr. *algorithme*)

aliá s.f. (cuv. ebr.) –Imigrarea evreilor în Palestina sau Israel (începând cu 1934)– „Evreii veniți în Israel din România continuă să-și spună români, așa cum ceilalți sunt polonezi, ruși... fiecare cu *aliaua* lor în care se păstrează limba, cultura și obiceiurile țării din care au emigrat. Mai legați de *alia* sunt cei din prima generație de emigranți." Sec. 20, nr. 346-48 / 91, cit. de Stăncioi-Scarlat. „meritată subliniată participarea sufletească a autoarei la problematica și suferințele de zi cu zi ale Israelului și cetățenilor săi, analizate lucid și afectiv în același timp; de asemenea, paginile dedicate *alialei* române și activităților sale literar-artistice..." R.lit. 12 X 05. „După crearea statului Israel și până prin 1952 au făcut *alia* (au plecat spre Țara Sfântă) 130.000 [de evrei]." G. 27 X 08 p. 10 (cf. engl. *aliyah*; BD 1970)

aliát s.m. || *aliat-cheie* –Aliatul cel mai important– „în urma atacului de cord, Umberto Bossi, un *aliat-cheie* al premierului Silvio Berlusconi, a fost transportat la spiralul din Varese." R.lit. 12 X 05 p. 7. „Ankara, un *aliat-cheie* al Washingtonului" G. 7 IV 09 p. 5 (din *aliat* + *cheie*)

alicaméntt s.n. –Aliment care are un efect activ asupra sănătății consumatorului– „Nu ridicați sprâncenele când vi se oferă un *«alicament»* (supliment alimentar, aliment medicament) sau când sunteți invitați în «bedetheque» (biblioteca de benzi desenate)." După afaceri 21 XII 07. „O altă păcăleală publicitară care produce victime este cea la așa-numitele *«alicamente»*. Acestea sunt alimente («alimente» plus «medicamente») cărora reclamele le atribuie virtuți terapeutice asemenea medicamentelor. În această categorie intră de exemplu iaurturile cu bifidus, sucurile de portocale cu multiminerale și vitamine, laptele «îmbogățit» cu minerale sau omega-3 etc." informatiadeseverin.ro 23 IV 10 (din fr. *alicament*; PR 1996)

alicínă s. (biochim.) „O substanță din usturoi, numită *alicină*, este cea care protejează inima de boli." G. 28 X 07 p. 22. „*Alicina*, principiul său activ [al usturoiului], este extrem de eficientă în combaterea infecțiilor, numeroase studii demonstrând efectele benefice ale consumului de usturoi în tratamentul infecțiilor bacteriene și virale [...] Aroma usturoiului se datorează *alicinei*, substanță care are numeroase efecte benefice pentru sănătate." gds.ro 4 IV 08 (cf. engl. *allicin*)

alien s.m. (cuv. engl.) –Străin, venetic– „trebuie să-mi repet în fiecare dimineață înainte de a ieși din casă cum să mă port ca să trec drept localnic și nu *alien*." "22" 687 / 03 p. 13. „Purta adidași și tricou vișinii, jeanși, iar craniul era ras. Asta îi accentua arcadele și-așa pronunțate, dându-i o înfățișare stranie, de *alien*." Z.dum. 19 II 09 [pron. *éliăn*]

aliménttt s.n. || *aliment-medicament* –Aliment care are indicații terapeutice– „Un *aliment-medicament* al livezilor noastre: mărul" ziaruldeiasi.ro 16 XII 06. „[Mazărea] își câștigase deja statutul de *aliment-medicament*." AS 19 IX 09 p. 8. „Lista *alimentelor-medicament*" G. 24 III 10 (din *aliment* + *medicament*) || *aliment-minune* –Aliment cu efecte miraculoase– „Chiar dacă nu s-a găsit *alimentul-minune*, o alimentație sănătoasă poate fi de ajutor" G. suplim. Sănătatea 3 III 08 p. I. „*Alimente-minune* pentru fiecare zi" evenimentul.ro 31 XII 09 (din *aliment* + *minune*)

alimentá v.t. (fin.) –A depune bani într-un cont– „La sfârșitul lunii, angajatul știe că firma la care lucrează îi *va alimenta* contul cu o sumă de bani pe care o cunoaște foarte bine,o planifică și o drămuiește cum știe mai bine – el și familia lui." zf.ro 2 VI 03. „Opțional, ING poate oferi un card gratis pe care să-l folosească altă persoană pentru a *alimenta* contul, în zonele special amenajate de self-banking." ziuadevest.ro 26 IX 08. „Potrivit ministrului Finanțelor [...] banii destinați acoperirii deficitului bugetar, reprezentând jumătate din cele două tranșe, vor *alimenta* contul Trezoreriei deschis la BNR în cursul zilei de marți." zf.ro 22 II 10 (din fr. *alimenter*; DexX; cuv. este mai vechi)

aliteratúră s.f. (lit.) –Literatura eliberată de elemente estetice superflue– „Camil Petrescu teoretizează *«aliteratura»* înainte cu treizeci de ani de a se folosi termenul ca atare." R.lit. 10 IV 75 p. 9; v. și Sc. 15 III 81 p. 4 (din fr. *alittérature*; DMN 1958; MDN, DexX; cuv. este mai vechi)

all inclusive adj. (cuv. engl.) „Omul cumpărase bilete *«all-inclusive»*. Practic, nu avea nevoie de bani în buzunar, cât nu ieșea din curtea hotelului. Trei mese pe zi, tip bufet, sucuri și înghețată, fructe, pe malul piscinei, cafea, adusă la șezlong, totul inclus în pretul biletului." Ad. 15 VIII 02 p. 7. „nu mai e *all inclusive*, ci doar demipensiune." G. 4 VIII 06 p. 7. „Hotelurile care au oferte *all inclusive* vă pun la dispoziție pensiune completă (mic dejun, prânz și cină), băuturi alcoolice și nonalcoolice locale, precum și posibilități de distracție și activități sportive." Compact 19 VI 08 p. 12; v. și G. 3 VIII 06 p. 1, Cot. 26 VIII 06 p. 14, 24 III 07 p. 14, ProTV Mag. 23 / 08 p. 15, G. 29 VIII 08 p. 11, 30 VIII 10 p. 2 [pron. *ol-inclúsiv*]

allotransplánt s.n. (cuv. engl.; med.) –Transplantarea de țesut de la un donator nelegat genetic de recipient– „singura speranță a băiatului este un *allotransplant* non-familial într-o clinică din străinătate..." Ad. 8 III 02 p. 3. „ar trebui să ajungă la o clinică în străinătate pentru a face un *allotransplant* de celule stem." jurnalul.ro 4 II 11 (Random House 1965-70)

alogénic, -ă adj. (med.) –Genetic diferit, chiar dacă aparține aceleiași specii– „Pentru prima oară în România, la Institutul Clinic Fundeni a fost realizat un transplant de măduvă *alogenic* la un băiețel în vârstă de 13 ani, care suferea de o formă foarte gravă de leucemie. Donatorul este un copil din familie." R.l. 14 XI 03 p. 1. „Un transplant *alogenic* (măduvă recoltată de la o altă persoană decât cea bolnavă – n.r.) costă în România circa 38 de mii de euro, iar în străinătate ajunge la 150-200 de mii de euro" renasterea.ro 23 XI 10 (MDN)

alónjă s.f. (fig.) –Întindere, extensiune, putință de cuprindere– „Cartea nu are valoare nici ca roman realist-descriptiv (totul fiind spus pe ocolite, ambiguizat, ascuns în subsol, tradus în simboluri), nici ca roman parabolic (parabolele fiind puerile, lipsite de *alonjă*, chiar rizibile; diversele influențe – din literatura absurdă, de pildă – sunt preluate la modul minor)." G. 14 VIII 07 p. 21. „complexitatea narativă și anvergura problematică a unei opere cu *alonjă* universală." Obs.cult. 10 IV 08 (în dicționarele de limbă curente – alte sensuri)

alopecíe s.f. (med.) „Fumatul accelerează procesul de pierdere a părului [...] În timp ce bărbații asiatici, amerindieni și cei de culoare au mai puține probleme decât caucazienii cu cea mai comună formă de *alopecie* ereditară, fumatul poate șterge această diferență." G. 26 XI 07. „Deși căderea părului (*alopecie* în termeni medicali) este extrem de frecventă atât în cazul bărbaților cât și al femeilor, cauzele pot fi dintre cele mai diverse." eva.ro 18 XII 10 (din fr. *alopécie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

alpaleológic, -ă adj. (formație personală) –Specific lui Al. Paleologu– „Alpaleologia e o artă a argumentației, poate [...] Cel mai interesant este însă că V.C. are curajul intelectual de a-și asuma modalitatea *alpaleologică* a criticii chiar ca pe o artă a autoportretului." Săpt. 21 XII 84 p. 8 (din n.pr. *Al. Paleologu* + *-ic*)

alpaleológie s.f. (formație personală) v. *alpaleologic* 1984 (din n.pr. *Al. Paleologu* + *-ie*)

alpiniádă s.f. –Concurs de alpinism– „În zona refugiului Coștila din Bucegi s-a desfășurat prima etapă a *alpiniadei* universitare București (cățărare contra cronometru)." R.l. 10 V 78 p. 5. „El [Torok Zsolt] a străbătut cele mai grele trasee montane din România, câștigând numeroase concursuri: [...] 2003 – *Alpiniada* Domogled." banateanul.ro 6 III 06 (din *alpin* + *-iadă*; Ciolan, *MC*)

alpinísm s.n. || *alpinism utilitar* –Cățărarea pe fațadele clădirilor înalte, folosind tehnici ale alpinismului, pentru a realiza lucrări de reparații, întreținere sau renovare– „*Alpinismul utilitar* – soluția ieftină pentru lucrările de hidroizolații la blocuri" Ad. 9 I 04 p. 7. || *alpinism de apartament* (sport) „Dar în zilele noastre a apărut și un alt fel de alpinism, *alpinismul de apartament* care se practică în centrele marilor orașe. În acest caz, muntele este înlocuit cu pereți special construiți pentru escaladă, iar dificultatea unui traseu poate fi ajustată în funcție de

ambiția sau capacitățile fiecărui sportiv." G. 15 IX 05 p. 9 (1 după engl. *utilitarian alpinism*, fr. *alpinisme utilitaire*)

alpinist s.m. || *alpinist utilitar / de oraș* –Cățărător pe fațadele clădirilor înalte, care folosește tehnici ale alpinismului, pentru a realiza lucrări de reparații, întreținere sau de renovare– „*Alpinistul utilitar* V.P. s-a specializat în lucrări la blocurile de locuințe: remediază infiltrațiile de apă pe fațade, face reparații înainte și după montarea tâmplăriei PVC." Ad. 9 I 04 p. 7. „Era, prins în chingi și balansându-se delicat prin aer, un *alpinist de oraș*, pentru care blocul e stâncă de munte. Tocmai lipise ultimul colț al unei reclame uriașe..." R.lit. 8 IX 06 p. 21. „Un *alpinist utilitar* care curăța fațada de sticlă a unei clădiri de birouri din zona Grozăvești a murit după ce cordelina cu care era legat s-a rupt" Ad. de seară 8 V 10 p. 1; v. și R.l. 16 IV 05 p. 28, 16 IX 05 p. 28, Ev.z. 6 VIII 07 p. 26, R.l. 16 VII 07 p. 2, Ev.z. 31 III 08 p. 26 (după engl. *utilitarian alpinist*, fr. *alpiniste utilitaire*)

alterglobalísm s.n. –Mișcare care se opune globalizării de tip neoliberal, dar este favorabilă globalizării care respectă drepturile omului, mediul, suveranitatea națională și diversitatea culturală. Altermondialism– „câteva zeci de mii de manifestanți sunt așteptați să se întâlnească la Summit-ul anti-G8, sub semnul *alterglobalismului* – un altfel de globalizare. Reprezentând grupări cu interese extrem de diverse, de la partide socialiste în cautare de popularitate la anarhiști în căutare de vitrine bune de spart, alter-globaliștii încearcă de pe acum să se organizeze pentru marele eveniment." ro.altermedia.info 10 IV 03 (din engl. *alterglobalism*; Ciolan, *MC*)

alterglobalíst, -ă s.m.f. –Adept al ideilor alterglobalismului. Altermondialist–„«*Alterglobaliștii*» și-au instalat taberele din care vor ataca G8, la Evian" C.n. 30 V 03. „atât manifestațiile de pe bulevardul Habib Burguiba din Tunis, cât și cele din Piața Tahrir din Cairo au mobilizat manifestanți pașnici din toate mediile ideologice, de la islamiști la *alterglobaliști*, iar cererea privind democratizarea nu a încetat..." R.l. 29 IV 11; v. și *alterglobalism* 2003 (din engl. *alterglobalist*)

alterglobalizáre s.f. –Alterglobalism, altermondializare– „«Termenul de *alterglobalizare* este mai potrivit, acesta sugerând că se caută alte moduri, alte posibilități de acțiune», a opinat jurnalistul elvețian Blaise Lempen care subliniază și faptul că, «paradoxal, așa-zisele mișcări antiglobalizare sunt extrem de favorabile globalizării politice»." C.n. 30 V 03. „Curente noi, precum *alter-globalizarea*, demonstrează că încremenirile în proiect sunt stările cele mai periculoase și că ar fi bine să nu uităm că, oricând, «o altă lume este posibilă»." sfin.ro 7 III 08. „Termenul «*alterglobalizare*» este derivat din termenul «antiglobalizare», pe care jurnaliștii și alții obișnuiau să-l folosească pentru a descrie această mișcare. Termenul de antimondializare a fost primul folosit, mai ales de către jurnaliști, pentru a desemna mișcarea contestatară a actualei ordini mondiale. În 1999, pentru a se adăuga contestării și o alternativă, s-a impus termenul de altermondialism sau altermondializare, de origine belgiană, născut sub impulsul mișcării forumurilor sociale. Este menit să distingă susținătorii *alterglobalizarii* de activiști diferiți ai «*antiglobalizării*» (cei ce sunt împotriva oricărui tip de globalizare: naționalism, protecționism, comunitarieni, etc.)." Rondul 5 II 11 (după engl. *altermondialization*; Ciolan, *MC*)

alteritáte s.f. (filoz.) –Faptul sau însușirea de a fi diferit, de a fi altul– „Singurele adevărate *alterități* existente în Occident (societățile primitive) au fost eradicate." Ap. 9 / 93 p. 22. „Ar fi necesar însă ca și ideologii minorităților să adauge, conștiinței de sine, conștiința *alterității*." "22" 42 / 93 p. 1. „Am și la Bruxelles un exemplu de *alteritate* în vecinătate." D. 1 III 07 p. 6; v. și *diaboliza*1993, *pluriculturalism* (sensul 1) 2006 (din lat. t. *alteritas*; cf. fr. *altérité*; DHLF; DN_3, MDN, DEX 09 – alt sens, DexX)

altermondialísm s.n. –Mișcare care contestă mondializarea, globalizarea liberală și cere alte modele economice, sociale, ecologice și culturale– „Să te implici: *altermondialism*, ecologism..." D. 7 X 05. „manualul respectiv nu face parte din lucrările acuzate de simpatie față de *altermondialism*, el pledează, pur și simplu, pentru protejarea diversității culturale." Contrafort V 08. „*Altermondialismul* pornește mai ales de la îngrijorarea profundă că actuala ordine mondială rămâne incapabilă spre a rezolva probleme. Se vrea altceva decât mondializarea prin intermediul pieței, care nu este sinonimă cu progresul uman." Rondul 5 II 11; v. și *alterglobalizare* 2011 (din fr. *altermondialisme*; Ciolan, *MC*; PR 2002)

altermondialíst, -ă adj. **1.** –Referitor la altermondialism– „Mișcările *altermondialiste* pot fi înțelese în acest context: nu vor să «distrugă», ci dimpotrivă, reprezintă comunități care propun paradigme economice și politice alternative, pornind de la constatarea degradării democrației la nivel global și a faptului că sărăcia nu încetează să crească, în ciuda acumulării bogăției în centrele de dominație ale lumii. Participanții la mișcările *altermondialiste* împărtășesc convingerea în prioritatea valorilor sociale în fața celor economice, mențin atenția pentru omul de lângă noi și acordă sprijin concret categoriilor sociale marginalizate." D. 89 / 05 p. 10. „Sadism *altermondialist* sau masochism europenist?" Obs.cult. 20 IV 06. **2.** s.m. –Partizan al altermondialismului– „forțele politice situate la stânga Partidului Socialist (PS) – Partidul Comunist Francez (PCF), extrema stângă trotkistă, stânga alternativă, *altermondialiștii*..." Le Monde Diplomatique VII 07. „*Altermondialiștii* consideră că economia nu este guvernată de legi economice naturale, ci este consecința politicilor conștiente ale guvernelor care cedează din ce în ce mai mult din puterea lor pieței absolute." Rondul 5 II 11 (din fr. *altermondialiste*; PR 2002)

altermondializáre s.f. –Mișcare care contestă mondializarea, globalizarea liberală și cere alte modele economice, sociale, ecologice și culturale. Altermondialism, alterglobalism, alterglobalizare– „[Ultrastângiștii europeni] susțin că prin însăși existența lui statul este o formă de fascism și militează pentru «*alter-mondializare*»." jurnalul.ro 8 XII 07. „Militând pentru o rețea de educație fără frontiere și apropiat mișcărilor *altermondializare*, Herve Eon a fost judecat de Tribunalul din Laval pentru că în momentul în care mașina prezidențială a trecut, a fluturat o pancartă pe care scria «Dispari, idiotule!»." mediafax.ro 7 XI 08; v. și *advoca* 2011, *alterglobalizare* 2011 (după fr. *altermondialisation*; PR 2002)

Althíng s.m. (cuv. islandez) „*Althing-ul* sau Adunarea poporului din întreaga Islandă, sau, pe scurt, Thing-ul, a fost înființată în anul 930 [...] Astăzi, *Althing-ul* este forul legislativ al Islandei." L. 27 III 80 p. 32. „Prin formarea unei comisii speciale în *Althing* (parlamentul Islandei), cele două partide își manifestă voința de a depăși diferențele și de a se orienta spre viitor..." jurnalul.ro 23 V 07

alúmn, -ă s.m.f. (livr.) –Elev, discipol– „[Conform principiului] comunității universitare pe profesorii pensionari și pe foștii absolvenți (*alumni*) îi dorim uniți în jurul Almei Mater." "22" 38 / 94 p. 9. „Eram un simplu *alumn* al lui Nichita Stanescu și Matei Călinescu..." Z. 17 III 03. „L-au angajat [la Yahoo] pe Tim Koogle, un veteran al Motorola și un *alumn* al departamentului de inginerie de la Stanford, pe postul de CEO..." bloombiz.ro 3 IV 06; v. și R.lit. 22 / 96 p. 7, Orizont 1 / 98 p. 3 (cf. lat. *alumnus*, it. *alumno*, germ. *Alumnus*; DN, DexX; termenul este mai vechi)

alunizá v.i. –A lua contact cu Luna venind de pe Pământ; a aseleniza– „pentru a *aluniza* la punctul cel mai puțin accidentat." Sc. 21 VII 69 p. 6. „Sunt aproape convins că se poate *aluniza* aproape peste tot și fără prea mari dificultăți. Sigur, există unele zone inaccesibile pentru vehiculele noastre." Oriana Falacci, interviu cu von Braun, în *Dacă Soarele moare*, Ed. Dacia, 1985 (după fr. *alunir*; DMN 1959; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 239, Guțu Romalo, *CG* 234, FC II 34, 36, Th. Hristea în R.lit. 28 II 80 p. 8; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

alunizáre s.f. –Faptul de a aluniza. Aselenizare– „Ca cel mai adecvat loc pentru *alunizare* autorul citează «mările» lunare." Sc. 28 II 62 p. 4. „Radarul de *alunizare* a fost pus în funcțiune." Sc. 21 VII 69 p. 6. „După «*alunizare*», echipa de savanți admiră peisajul străin și se zărește la orizont Pamântul răsărind." Cronica rom. 25 XI 06 (din *aluniza*; cf. fr. *alunissage*; DMN 1958; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

amakudári s. (cuv. jap.) –Parașutare a unui funcționar (japonez) de stat într-un post important pentru monopoluri– v. *post-cheie* 1974. „unii din funcționarii de rang înalt se retrag în poziții cheie din cadrul unor companii, practică destul de răspândită, numită «*amakudari*». Aici ei îndeplinesc funcții de consultanță sau de efectuare a lobby-ului pe lângă ministerele și agențiile din care s-au retras." Tribuna 16 IV 07 p. 11 (Dimitrescu, *Dr:2* 150, 168)

amarâre s.f. **1.** –Legare a unei nave de țărm sau de altă navă printr-o parâmă– „Luni la 7,09 (ora Moscovei), relatează agenția TASS, nava «Soiuz-25» a început să se apropie, în regim automat, de stația «Saliut-6», iar în momentul în care distanța dintre ele s-a redus la 120 metri, s-a procedat la operațiunea de *amarare*..." Sc. 11 X 77 p. 2. „un bazin de *amarare* a navelor..." R.l. 22 XII 83 p. 3. **2.** –Legare, prindere cu o chingă– „Garda la sol este ridicată, până la nivelul de 18.5 centimetri, spoilerele sunt specifice rulării pe teren accidentat, apar bare de *amarare* pe plafon, grila este mărită în dimensiuni iar bullbar-ul din partea frontală încheie peisajul Stepway" Lib. online 24 IX 08 (din *amara*; DN_3, DEX-S, DEX 98, DexX, sensul 1)

amarétto s. (cuv. it.; culin.) **1.** –Lichior italian cu aromă de migdale– „un pahar *Amaretto*" Unica XII 05 p. 156, cit. de Stăncioi-Scarlat. „lichiorul *amaretto* [...] se spune că a fost creat din dragoste, oglindind

afecțiunea unei femei față de iubitul său." jurnalul.ro 5 III 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (Random House 1975-80). **2.** pl. *amaretti* –Fursecuri / biscuiți cu migdale și lichior Amaretto– „18 biscuiți *Amaretti* [...] 2 linguri lichior *Amaretti*" Av. VI / 98 p. 82, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Ingrediente: [...] 300 g *amaretti* (fursecuri cu cremă de migdale)" jurnalul.ro 23 I 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*)

amartizá v.i. –A lua contact cu planeta Marte– „Unde va *amartiza* «Viking-1»? Cea de-a doua zonă aleasă pentru amartizarea sondei spațiale «Viking-1» pare utilizabilă – anunță conducătorii misiunii." R.l. 2 VII 76 p. 6. „eșecul unora dintre sondele interplanetare de a *amartiza*..." Ev. 3 XII 05. „Phoenix Mars Lander a *amartizat*" Ev.z. 25 V 08 (din *a-* + *Marte* + *-iza*, după modelul lui *aluniza*; FC II 11; NODEX, MDN, DexX)

amartizáre s.f. –Acțiunea de a lua contact cu planeta Marte venind de pe Pământ– „Amânarea *amartizării* sondei spațiale «Viking-1»" R.l. 28 VI 76 p. 6. „Experții NASA urmează să decidă miercuri dacă vor utiliza sau nu a doua zonă de *amartizare* pe planeta Marte..." R.l. 30 VI 76 p. 6. „Sonda spațială americană Phoenix Mars Lander și-a încheiat drumul [...] cu o *amartizare* reușită în apropierea polului nord al Planetei Roșii." Ev.z. 25 V 08; v. și *amartiza* 1976 (din *amartiza*; NODEX, MDN)

amatór adj. v. *artist-amator*

amatorístic, -ă adj. –Făcut de un amator– „Este instructiv să urmărești mișcarea acestei literaturi *amatoristice* de unde chiar azi pot ieși scriitori adevărați pe care doar absența unui spirit răzbătător i-a împiedicat să se vadă." Săpt. 22 VI 84 p. 3. „Eu nu cred că există un tratat mai *amatoristic* decât cel cu Ucraina" ProTV 15 I 98. „a eșuat amatoristic" evz.ro 24 XII 12 (din *amator* + *-istic*; DexX)

amănúnt s.n. || *amănunt-cheie* –Amănunt extrem de important, care oferă cheia înțelegerii / rezolvării problemei– „dacă Bukovski știe atât de mult despre revoluția română din accesul său la arhivele sovietice, cum se explică că nu știe nimic despre ceea ce pare un *amănunt cheie* – rolul «turiștilor» ruși și din blocul de Est în răsturnarea lui Ceaușescu?" ro.altermedia.info 16 V 06. „În biroul firmei sale, bărbatul punctează un *amănunt-cheie*..." Ev.z. 20 III 07 p. (din *amănunt* + *cheie*)

amărăștéan s.m. (fam.) –Amărât, sărăntoc– „Transportul cu autocare în Vest are clienți numai din provincie. *Amărăștenii*, care caută de lucru." Ev.z. 6 VI 98 p. 3. „Fostul șef al Secției 5 – tratat ca un *amărăștean* de «benzinarii» din subordine" Ad. 15 X 03. „*Amărăștea-nul* se întreabă dac-o fi intrat mafia și în anturajul președintelui sau dacă nu cumva, pocitania de ea, se aciuase de mai mult timp pe acolo." Deșteptarea 12 III 07; v. și Nat. 2 IV 99 p. 6, R.l. 21 III 02 p. 1, R.l. 30 I 03 p. 1, R.l. 6 X 05 p. 1 (din *amărăști* + *-ean*; R. Zafiu în R.lit. 39 / 97, 51-52 / 99; 123urban.ro, DexX)

amânác s.m. (iron.) –Adept al amânării alegerilor– „*Amânaci* și termenagii" G. 12 III 07 p. 1 (din *amâna* + *-ac*; apărut într-un articol de Florin Negruțiu; Ciolan, *MC*)

ambalát s. v. *sortat-ambalat*

ambiént s. –Mediu, ambianță– „O nouă expoziție la complexul expozițional al Teatrului Foarte Mic [...]: *Ambient* cotidian." R.l. 5 V 83 p. 2. „*Ambientul* [grădiniței] este deosebit de plăcut, copiii sunt bine îngrijiți și protejați." R.l. 4757 / 05 (din it. *ambiente*; DN_4, DEX 98, NODEX, DexX)

ambientál, -ă adj. –Care ține de ambient– „Spre asta tind. Spre o sculptură *ambientală*, făcută din mai multe piese care să creeze sau să sugereze un spațiu special." R.lit. 24 IX 70 p. 26. „Arta *ambientală*" R.l. 27 V 81 p. 2. „Nivelul zgomotului *ambiental* va fi evaluat și gestionat, pentru a preveni și a reduce efectele dăunătoare provocate de zgomot, a hotărât Guvernul în ședința din 14 aprilie." J. de Botoșani 18 IV 05; v. și R.l. 15 II 72 p. 2, Sc. 25 III 83 p. 4, I.B. 15 II 84 p. 5; v. și *electroluminescent* 2007, *microcip* 2004, *op* 1971, *stimuloterapie* 2011 (din it. *ambientale*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

ambiguizá v.t. (livr.) –A face să devină ambiguu– „Propozițiile teoretice atât de limpezi în capitolul «Lectura și cărțile ei» riscă să fie *ambiguizate* astfel de o aplicație inadecvată..." Sc. 14 I 78 p. 4. „Credeți că un discurs hipnotic e doar un fel de a spune mai mult prin a *ambiguiza* sau e un soi de evaziune prin interiorizare, însă fără a cădea în mrejele unui eu «localizabil»?" Tribuna 1 IV 08 (din *ambiguu* + *-iza*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

ambiofonie „Tetrafonia sau cvadrifonia sau *ambiofonia* este o nouă tehnică bazată pe folosirea a patru surse acustice [...] Se pare că tetrafonia, care creează o ambianță sonoră mult mai bogată, va înlocui rapid stereofonia." M. 28 VI 75 p. 7 (din fr. *ambiophonie*, marcă înregistrată; PR 1972; DEX 98, MDN, DexX)

ámbitus s. **1.** (muz.) –Întinderea unui glas, a unui instrument sau a unei melodii de la sunetul cel mai grav până la cel mai înalt– „un glas care-și etalează generos profunzimea în registrul grav, căldura și minunatul timbru baritonal pe tot *ambitusul* până la sonoritatea, amplitudinea, forța registrului înalt." Sc. 30 VI 83 p. 4. „[Gil Dobrică] n-avea un *ambitus* mare, doar piesele speciale se potriveau vocii lui. Avea un timbru aparte..." Cot. 27 IV 07. **2.** –(Prin extensie) Evantai, gamă (a posibilităților)– „în primul rând, concertul a demonstrat largul *ambitus* al posibilităților pe care le are jazul românesc..." Sc. 17 IV 80 p. 4. „Sistemul Putin îi dezvăluie pe adevărații moștenitori ai Uniunii Sovietice. Ei nu sunt politicienii care au abandonat ideologia comunistă în favoarea unui larg *ambitus* doctrinar, ci foștii ofițeri ai poliției politice sovietice care, după o aparentă remisiune, au redobândit puterea politică și economică..." "22" 19 VIII 08; v. și ziaruldeiasi.ro 7 XI 06 (din fr. *ambitus*; cf. lat. *ambitus*, germ. *Ambitus*; DTM; DEX, DN_3, DexX)

ambulanțiér s.m. –Lucrător pe ambulanță– v. Prima TV 27 I 98. „Un bărbat care a tras mai multe focuri de armă ieri dimineață în curtea Spitalului Județean de Urgență din Craiova a fost imobilizat de un *ambulanțier* de la Serviciul de Ambulanță Dolj." jurnalul.ro 30 IV 08. „Dacă s-ar trasa o graniță între viață și moarte, atunci sigur aceasta ar fi impusă și de viteza cu care se mișcă *ambulanțierii*." Mon. de Vaslui 5 VII 08; v. și *antișoc* 2010 (din *ambulanță* + *-er*; cf. fr. *ambulancier*)

ambuscá v.t. –A surprinde în ambuscadă– „Burebista, un foarte redutabil porumbel al concursurilor naționale [...] *a fost ambuscat* de doi ulii, într-o zi de primăvară, când abia își dezmorțea aripile după repausul lunilor de iarnă." Prahova 3 VII 07. „Lugubrul de fond *e ambuscat* de comicul unor personaje eminamente zurlii, de dialogurile simpatice..." D. 16 VIII 07 (din *ambuscadă*; cf. fr. *embusquer*; MDN, DexX)

ambuscát, -ă adj., s.m.f **1.** –Prins într-o ambuscadă– „un oraș *ambuscat* auto, o capitală sufocată de automobile..." Ziarul 19 I 08. „*Ambuscat* în Cadillacul său neblindat, prim-ministrul României [Armand Călinescu] a fost [...] efectiv ciuruit." Obs.cult. 19 III 09. **2.** –Neisprăvit, incapabil– „Să stai cu Radu II, Balint, Belodedici pe tușă și să joci cu niște *ambuscați* ca acei pe care i-am pomenit mai sus..." Săpt. 5 X 84 p. 8. „Am convingerea că într-o presă cu un lider ca domnia sa, într-o presă cu un asemenea reper, moral și profesional, nu se poate scrie oricum și nu-și pot face meandrele orice *ambuscat* și orice lichea, deveniți peste noapte jurnaliști." Ev. 26 IV 06. „Chiar nu reprezintă nici un pericol faptul că orice *ambuscat* cu «viziuni» artistice vine și încearcă să ne convingă că «Masa Tăcerii» este doar o «masă inutilă de poker»..." Gard. 14 IX 08; v. și R.lit. 4 IV 85 p. 10 (din *ambusca*; cf. fr. *embusqué*; sensurile nu apar în dicționarele curente)

ambuteiá v.r. (fig.) –A se întretăia, a se încrucișa, a se jena reciproc– „Cei trei autori sunt veterani într-o viață publică extrem de tumultuoasă. Carierele lor s-au cumulat, s-au înstrăinat, «s-au *ambuteiat*»." f.d. (din fr. *embouteiller*; PR sec. XX; DEX 98, MDN – alte sensuri, DexX)

ambuteiáj s.n. **1.** (circ.) –Gâtuirea circulației– „Dezorganizarea circulației creată prin *ambuteiajul* fără precedent și datorită ciocnirilor succesive a sporit și mai mult, în urma sosirii camioanelor cu nisip." R.l. 14 XI 75 p. 6. „Căderile de zăpadă au provocat numeroase *ambuteiaje* pe șoselele din Lombardia..." R.l. 15 I 85 p. 6. „*Ambuteiaj* de 10 km" G. 9 X 08; v. și Sc. 16 IV 83 p. 5. **2.** (fig.) –Blocaj– „*Ambuteiaj* socio-climatic la Olimpiadă. Problemele drepturilor omului sunt dublate în China de studiile privind impactul poluării asupra sportivilor." Cot. 17 III 08 (din fr. *embouteillage*; DEX, DN_3, DexX – numai sensul 1)

ambutisáre s.f. –Supunerea unui metal la șocuri mecanice pentru a-i da forma dorită– „începerea probelor tehnologice la cald la noua presă de 1100 tone forță, destinată *ambutisării* capacelor elipsoidale din tablă..." R.l. 1 IV 80 p. 5. „Oamenii legii au fost chemați pentru că intrarea în secția de *ambutisare* a tablei de la Roman Brașov, sigilată de cei de la Dacia, a fost forțată de angajații uzinei de autocamioane." Ad. 22 VI 07 (din *ambutisa*; DEX, DN_3, DexX)

ambutisát, -ă adj. –Care a fost supus acțiunii de ambutisare– „Realizate din module ce permit obținerea a patru variante de sere-solar cu suprafețe cuprinse între 36 și 80 mp, acestea sunt construite din elemente metalice ușoare – tablă *ambutisată* – și sticlă..." R.l. 20 V 82 p. 5. „Tabla *ambutisată* [...] a fost înlocuită cu masele plastice..." R.l. 23 V 95 p. 5. „piese din tablă *ambutisată* pentru automobilele din import." Ev. 25 X 03 (din *ambutisa*)

amelíe s.f. (med.) –Anomalie congenitală constând în absența totală a membrelor– v. *focomelie* 1979 (din *a-* + gr. *melos* "extremitate"; DM, MDN, DexX)

aménd s.f. || *amendă-record* –Amendă foarte mare– „*Amendă-record* de la CNVM" R.l. 22 IX 07 p. 5. „Orange și Vodafone, *amendă record*. Consiliul concurenței a sancționat cei doi operatori cu 63 milioane de

euro" J.naț. 16 II 11 p. 11; v. și Realitatea TV 2 VIII 07, G. 14 V 09 p. 16, evz.ro 16 XII 09, G. 17 XII 09 p. 7, zf.ro 10 I 10 (din *amendă* + *record*)

americanística s.f. –Studiul literaturii, culturii și civilizației americane– „o nouă conferință de *americanistică*, sub genericul «New / Old Worlds. Spaces of Transition» («Lumi noi / vechi. Spații ale tranziției»)." 9am.ro 7 II 06. „*Americanistica* s-a profilat ca opțiune de studiu, la noi, după inițierea [...] sondajelor în această direcție." Obs. cult. 16 IV 10 p. 15. „Premiile Asociației de *americanistică* pentru lucrări de doctorat și master" cugetliber.ro 8 X 10 (din germ. *Amerikanistik*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX; cuvântul este mult mai vechi)

americanizát, -ă adj. **1.** –Alcătuit după modelul american– „Critica turismului *americanizat*" jurnalul.ro 18 XI 05. **2.** –Care a asimilat cultura, limba și obiceiurile locuitorilor Statelor Unite ale Americii– „Un adversar foarte apreciat de Aldous Huxley pe piața vanităților lumii a fost mamiferul cel mai straniu al epocii sale: Lin Yutang, un chinez *americanizat* care, pe lângă faptul că a vândut ca pe cârnați numeroasele sale cărți traduse..." R.lit. 22 XII 83 p. 23. „Până ieri, omul [Mircea Geoană] trecea drept băiat subțire, diplomat care va să zică, bine *americanizat* și integral occidentalizat." hotnews.ro 3 V 07 (din *americaniza*)

americanofilíe s.f. –Dragoste/admirație față de americani– „dorințe imprimate de o *americanofilie* de duzină." D. 18 XII 98 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „s-a transformat între timp în *americanofilie*..." financiarul.ro, 14 XII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *american* + *-filie*)

amerizáre s.f. –Așezarea pe apă la revenirea dintr-un zbor– „Filmul pasionant al *amerizării* și recuperării." R.l. 25 VII 69 p. 1. „Sunteți pe coridor. Aveți drum deschis pentru *amerizare*." Mag. 2 I 00 (din *ameriza*; Guțu Romalo, *CG* 225; DEX, DN_3, DexX)

amfetamínă s.f. (farm.) –Benzedrină– v. *speed* 1975. „Drogul cel mai răspândit în Japonia, metamphetamina, este de două ori mai puternică ca *amphetamina*; la această dată, el a ajuns să fie «starul» pieței stupefiantelor din această țară, devenind o problemă socială..." I.B. 11 IV 85 p. 8. „Canabis, haşiş, *amfetamine* și marijuana, la ofertă pentru turiștii de pe litoral" G. 16 VIII 07; v. și *narcotest* 2002, 2007, *sibutramină* 2010 [scris și *amphetamină*] (din fr. *amphétamine*; PR 1959; DEX, DN_3, DexX)

amfíbiu, -ie adj. v. *aerosanie-amfibie, sanie-amfibie*

amforétă s.f. –Amforă mică– „Pe raza comunei Țigănași, județul Iași, unde a fost identificată o așezare de tip cucutenian, a fost scoasă la iveală o *amforetă* ce sugerează silueta tipică a unei dansatoare...". „*Amforete* din sticlă în colecțiile Muzeului de Istorie" Teleg. 8 III 07. „Fibula, cele șapte inele, frunzele cusute pe suport textil în formă de cununi de lauri, mărgelele din aur cu *amforetă* o însoțesc și acum." Cot. 26 XII 07 (din it. *amforetta*; Dimitrescu, *Dr.2* 138; DN_3, DexX)

amicál s.n. –Meci amical, partidă amicală– „După succesul din «*amicalul*» cu Poiana Câmpina (5-1), noua promovată în divizia B de fotbal, Dinamo Victoria, a întrecut cu 3-2 pe Mecanică Fină..." I.B. 3 VIII 82 p. 3. „*Amicalul* România-Japonia pe stadionul «Dinamo»" Ad. 27 IX 03 p. 11; v. și I.B. 23 XI 82 p. 3 (din *meci amical*; DexX, DEX 09)

amidazínă s.n. (farm.) „*Amidazina* este numele noului medicament românesc cu acțiune tuberculostatică." Cont. 1 IX 61 p. 7 (din *amidază* + *-ină* sau din *amidazin*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 132; DC)

amónte adv. || *în amonte* **1.** (ec.) –La furnizori– „*În amonte* s-a liberalizat prețul la cereale, furaje, prețul cărnii a rămas la fel și în felul acesta s-a ajuns la nerentabilitate." J.naț. 2 IX 97 p. 23. „a oprit producția mai mult de 40 de zile lucrătoare, iar ceilalți actori *din amonte*, producătorii de componente au urmat, deoarece sunt dependenți de comenzile de la Mioveni..." zf.ro 12 XII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *aval*[1] 2011. **2.** (fig.) –Mai sus, la un for superior– „una dintre soluții este *în amonte*: printre altele, trebuie sporite eforturile organizațiilor internaționale..." D. 468 / 02 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr. *d'amont, en amont*)

amórsă s.f. –Material care, aplicat pe perete, ajută la fixarea stratului de tencuială, vopsea etc. Grund– „Meșterul a ras, cât s-a putut, vopseaua de pe pereți, a dat apoi o *amorsă* cu o pastă subțire din amestec de nisip fin, ciment și var." Ad. 25 X 02 p. 15. „*Amorsa* aplicată are rolul de a consolida suportul și de a spori aderența vopselei, asigurând în același timp un consum redus de vopsea de finisare. Pentru rezultate cât mai bune, este important ca atât *amorsa*, cât și vopseaua lavabilă să provină de la același producător, deoarece produsele de același tip funcționează ca un sistem." adevarul.ro 17 XI 09 (formal din fr. *amorce*; în dicționarele curente apare cu alte sensuri)

amplitúdine s.f. (impropriu) –Amploare– „Unii dintre luptători mor în această încleștare finală (tragismul capătă *amplitudine* căci până la Berlin mai sunt doar 38 de km, 38 de km până la victorie...)" f.d. „Văzând [...] diferențele de *amplitudine* a sentințelor, înclinăm să credem că și ceilalți doi judecători au fost întrucâtva influențați de retorica lui Năstase, căci e greu de acceptat ca principalul beneficiar al schemei de extorcare să primească pedeapsa cea mai mică." adevarul.ro 30 I 12 (din it. *amplitudine*; cf. fr. *amplitude*; Guțu Romalo, *CG* 167; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

amprentá v.t. **1.** –A lua amprentele cuiva– „*Au fost amprentate* și fotografiate 43 de persoane..." Ad. 12 VI 01 p. 14. „Solicitanții de vize pentru SUA *vor fi amprentați*" Ad. 27 IV 04 p. 14; v. și 28 XI 01 p. 8, 16 X 02 p. 8, 29 I 04 p. 3. **2.** (fig.) –A marca, a-și pune amprenta– „Literatura franceză *m-a amprentat* puternic." R.l. 10 III 04 p. 17. **3.** (inform.) –A individualiza un produs prin asocierea cu un cod unic– v. *piratare* 2010 (formal, după fr. *empreindre*; DN_3, MDN, DexX – sensurile 1 și 2)

amprentáre s.f. **1.** –Realizarea unui model prin apăsare pe o suprafață plastică– „după modelul *amprentărilor* prezentate la expoziția de noi soluții constructive [...] Avem pregătit un set de asemenea modele amprentate pe care îl vom înainta spre avizare..." R.l. 17 III 79 p. 3. **2.** (inform.) –Individualizare, marcare a unui produs prin asocierea cu un cod unic– „Noi dezvoltăm, în premieră în România, o modalitate de *amprentare* a fiecărei cărți digitale cu datele personale ale celui care descarcă cartea. Nume, prenume, loc, furnizor internet." Ev.z. 8 I 10 p. 15. **3.** –Citire electronică a amprentelor– „s-a realizat conexiunea la sistem a celor 26 de stații de *amprentare* electronică în locații ale Oficiului Național pentru Refugiați, IGPF și Autorității pentru Străini." jurnalul.ro 26 VII 07. „Introducerea unui sistem de *amprentare* electronică a funcționarilor din cadrul Primăriei Cluj-Napoca este ilegală [...] În esență, sistemul introdus de Primărie presupune citirea electronică a amprentelor angajaților municipalității, pentru ca membrii conducerii instituției să știe când intră și când ies funcționarii din clădirile municipalității." R.l. 27 VI 11 (din *amprenta*; DN_3 – alte sensuri, DexX)

amprentát, -ă adj. **1.** –Care a fost realizat prin amprentare– v. *amprentare* 1979. **2.** (inform.) –Care a fost individualizat prin asocierea cu un cod unic– „Românii vor citi cărți digitale *amprentate*" Ev.z. 8 I 10 p. 1 (din *amprenta*)

ampréntă s.f. –Caracteristică identificatoare– || *amprentă electronică* –Semnătură electronică– „Obligatorie de la anul, semnătura electronică va fi necesară de exemplu la înscrierea copilului la școală sau la înmatricularea mașinii. *Amprenta electronică* nu se va obține gratuit, ci contra cost" antena3.ro 13 IV 10. „Bineînțeles, amprenta electronică nu se va obține gratuit, ci contra cost..." cancan.ro 14 IV 10 (Ciolan, *MC*) || *amprentă genetică* –Cod genetic individual– „Avocații lui Kevin au luptat permanent să dovedească nevinovăția lui. Și au reușit pe baza «*amprentei genetice*»." Naț. 22 II 99 p. 8. „Specialiștii au pornit de la ipoteza că migrația de populație din Orientul Mijlociu spre Europa nu se poate să nu fi lăsat o «*amprentă*» *genetică* asupra europenilor de astăzi." adevarul.ro 7 VIII 02. „*Amprenta genetică* – ADN-ul unei persoane / profilul său genetic – are două mari avantaje: este unic pentru fiecare om, iar unui individ îi este aproape imposibil să nu lase urme atunci când ucide." R.l. 31 X 07 || *amprentă literară* –Stil specific– „Don Foster, un celebru detectiv literar (specialist care, pe baza unei așa-numite *amprente literare* – folosirea acelorași cuvinte în aceleași combinații, a unei punctuații specifice..." G. 8 VI 06 p. 7. „După cât se pare, fiecare autor are o *amprentă literară* unică, dată de modul în care își gestionează cuvintele de legătură." gandul.info 18 XII 07 || *amprentă termică* –Urme detectabile prin studierea temperaturii mai ridicate, datorită contactului cu degetele, a tastelor după ce a fost introdus codul PIN la un bancomat– „Furăciuni la bancomat cu *amprenta termică*" Concret 7 IX 11 p. 16 (formal din fr. *empreinte*)

amprízá s.f. –Suprafață de teren pe care urmează să se construiască o cale ferată, o șosea etc.– „*Ampriza* penetrației Moșilor este de 3 ori mai mică decât ampla deschidere a Colentinei și a inelului de centură..." Luc. 14 III 81 p. 4. „taluzul și-a pierdut stabilitatea, micșorându-se *ampriza* drumului la 3–5 metri..." adevarul.ro 29 XII 10 (formal din fr. *emprise*; DN_3, DEX 98, DexX)

anabazín s.n. –Substanță lichidă toxică utilizată ca insecticid– „Extras dintr-o plantă sălbatică ce crește în Asia Centrală, *anabazinul* a dovedit calități deosebite: stimularea respirației și accelerarea procesului de creștere a bumbacului." R.l. 31 X 77 p. 6 [var. *anabasină, anabazină*] (din fr., engl. *anabasine*; MDN, DN_3 – *anabasină*, DexX – *anabazină*)

anabióză s.f. (biol.) –Reducere a activităților vitale la unele organisme din cauza condițiilor neprielnice de viață– „Când însă hrana este puțină și în plus vine și anotimpul friguros, el [șoricelul] cade într-un fel de *anabioză*, pulsul inimii scăzându-i până la o stare de cvasi-moarte, stare ce se poate menține timp îndelungat." Sc. 17 X 81 p. 5 (din fr. *anabiose*, engl. *anabiosis*; DEX 98, DexX.

în DEX, DN_3, NODEX, MDN apare cu sensul din greacă, de "trezire la viață, reînviere")

anablandián, -ă adj. –Specific Anei Blandiana– „Frumosul și binele sunt paradigmele cele mai puternice ale viziunilor poetice *anablandiene*." R.lit. 17 VII 82 p. 5 (din n.pr. *Ana Blandiana*)

anabolizánt, -ă adj., s.n. (biol.) –(Substanță) care stimulează anabolismul, antrenând o creștere a masei musculare– „Larg recomandate sunt, de asemenea, *anabolizantele*, între care Gerovitalul ocupă un loc aparte, apoi antialgicele și antiinflamatoriile..." R.l. 8 XII 81 p. 5. „În urmă cu câteva zile, în presa sportivă a apărut o știre neobișnuită: un boxer profesionist olandez s-a dopat înaintea unui meci important! Auzisem până acum de cicliști care au plătit cu viața acest gest, de atleți care au ajuns diformi din cauza abuzului de *anabolizante*, dar într-unul dintre cele mai dure sporturi, boxul, nu credeam că se va găsi cineva care la pumnii adversarului să adauge în mod conștient și lovitura dopingului." Cont. 5 VIII 83 p. 11. „Fiecare dintre cei trei fotbaliști a fost depistat pozitiv o dată cu cocaină, cealaltă substanță incriminată fiind efedrina (un stimulent) în cazul lui Maradona, nandrolonul (un steroid *anabolizant*) în cazul lui Turley și sibutramina (substanță pentru slăbit, dar și stimulent) în cazul lui Mutu." adevarul.ro 28 I 10; v. și 15 X 10; v. și *steroid* 2011, *supraantrenament* 1990, *vergeturi* 2004 (din fr. *anabolisant*; PR 1969; MDN, DexX)

ANÁF s. „Agenția Națională de Administrare Fiscală (*ANAF*) a început, la sfârșitul lunii martie, să solicite instanțelor declanșarea procedurilor de reorganizare judiciară sau faliment pentru firmele cu datorii bugetare de peste 5.000 euro care nu mai pot deveni viabile din punct de vedere economic." zf.ro 5 IV 04. „Agenția Națională de Administrare Fiscală (*ANAF*) a fost înființată la data de 1 octombrie 2003 în subordinea Ministerului Finanțelor Publice. *ANAF* are atribuții în aplicarea politicii de administrare fiscală și își desfășoară activitatea în domeniul administrării veniturilor bugetare, prin intermediul procedurilor de: gestiune, colectare, control fiscal și dezvoltarea unor relații de parteneriat cu contribuabilii." hotnews.ro 4 IV 10; v. și J.nat. 5 V 05 p. 15, Cot. 14 III 07 p. 2, J.nat. 2 VII 07 p. 26

anafiláctic, -ă adj. || *șoc anafilactic* (med.) –Reacție violentă a organismului la anumite substanțe– „Cu cât se iau mai multe medicamente deodată, cu atât este mai mare riscul de a declanșa o alergie medicamentoasă, uneori extrem de periculoasă (*șoc anafilactic*)." I.B. 12 II 87 p. 3. „*Șocul anafilactic*, o reacție alergică mortală!" evenimentul.ro 31 V 03. „Alergiile pot duce la *șoc anafilactic*" ziaruldeiasi.ro 29 VIII 07 (după fr. *choc anaphylactique*; DN_3, DEX 98, DexX; cuvântul este mult mai vechi)

analíst s.m. || *analist-programator* –Autor de programe aplicative de computer– „A fost elaborată o monografie a profesiei de *analist-programator*, lucrare care oferă totodată o metodologie de analiză psihotehnică privind rezolvarea unor teste de aptitudini. Specialiștii lucrează de asemenea la definitivarea monografiilor de ajutor-programator, operator la calculator, precum și operator-perforator de cartele." R.l. 11 VIII 75 p. 2. „Dintre specializările oferite prin rețeaua de instruire a cooperației, cele mai atractive continuă să rămână cele de *analist programator* asistent, contabilitate, secretariat, birotică." Cap. 6 V 99. „Chiar mie mi se solicită să recomand proaspăt absolvenți români, declară T.Ș., din București, *analist programator*." Ad. 5 IX 08 (din *analist* + *programator*, după fr. *analyste-programmeur*; PR 1960, DMN 1966)

analógic, -ă adj. || *afișaj analogic* –Afișaj al datelor sub formă de valori continue– „Întreprinderea de mecanică fină București a realizat și trimis în rețeaua comercială opt tipuri de ceasuri bărbătești cu cristale de cuarț și *afișaj analogic*. Mecanismul este «pas cu pas» și este alimentat de la o baterie de 1,5 volți..." R.l. 24 X 85 p. 5 || *semnal analogic, transmisie analogică, televiziune analogică* etc. –Semnal transmis sub formă de unde– „Conform cerințelor Uniunii Europene, până în 2012, *televiziunea analogică* ar trebui să fie înlocuită cu cea digitală." ziare.com 20 VI 06. „Toate țările europene vor trebui să treacă, până la 1 ianuarie 2012, la transmisia programelor de televiziune în format digital și să înceteze *transmisia analogică*." ziare.com 1 IV 10 (din fr. *analogique*; DEX 98, MDN, DexX)

analogísm s.n. –Analogie, echivalență– „*Analogisme* bucureștene" (titlu de articol, în care se dau exemple de genul: blocuri noi = emblema Bucureștiului, stopul = halta pietonului) I.B. 13 I 62 p. 2 (din fr. *analogisme*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 239; DN_3 – alt sens, DEX 98, MDN, DexX)

anatomopatológ adj., s.m. (med.) –Specialist în leziunile anatomice– „*Anatomopatologii* au arătat, de asemenea, că stomacul gol, zbârcit și pipernicit, al puiului indică faptul că el nu mâncase nimic câtva timp înainte de a muri." R.l. 16 I 79 p. 6. „Medic primar *anatomopatolog*" Ad. 13 IV 02. „Răspunsul evaziv al medicului *anatomopatolog* i-a surprins pe părinți..." Z. de Vrancea 7 XII 07 (der. regr. din *anatomopatologie*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

anchétă s.f. || *anchetă-dezbatere* –Material publicistic compozit, care recurge atât la anchetă cât și la dezbatere– „Copilul – viitorul om de omenie. *Anchetă-dezbatere*" Pr.R.TV 21 V 80 p. 8. „Semințe cu valoare biologică ridicată – producții bune în anul viitor – *anchetă-dezbatere*" Pr.R.TV 31 VII 83. „O *anchetă-dezbatere* de 14 pagini [...] cu absolvenți din Republica Moldova ai unor instituții de învățământ superior din România și Occident..." Obs. cult. 1 I 03 (din *anchetă* + *dezbatere*) || *anchetă-fulger* –Anchetă desfășurată cu rapiditate– „au demarat o *anchetă fulger*..." evenimentul.ro, 24 XII 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Anchetă-fulger*, condamnare promptă" Cot. 14 III 07 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Anchetă-fulger*" G. 15 I 09 p. 3; v. și R.l. 1 X 09 p. 8 (din *anchetă* + *fulger*); v. și *buletin-anchetă, emisiune-anchetă, film-anchetă, raid-anchetă, reportaj-anchetă*

anchorman s.m. (cuv. engl.) –Prezentatorul principal și coordonatorul celorlalți crainici, reporteri sau corespondenți ai unui program de știri sau sportiv, la radio sau televiziune– „Alături de cei doi magnifici actori amintiți, o prestație strălucitoare are și veteranul Christopher Plummer în rolul unui *anchorman* cinic și lucid, adevărat raisonneur al nemaipomenitei întâmplări." Ad. 12 X 01 p. 19 [pron. *áncărmen*]

áncoră s.f. –Magazinul cel mai mare din cadrul unui centru comercial, care asigură afluxul cumpărătorilor și pentru magazinele mici din jurul lui– „Locatarii *ancoră* ai centrelor comerciale vor să treacă la chirii variabile" mediafax.ro 17 III 09. „atragerea de retaileri internaționali, cărora li s-au oferit condiții speciale – pentru *ancore*, iar în unele cazuri chiar și contribuții la cheltuielile de amenajare." Fin. 7 XI 09 || *magazin ancoră* „retailerul german de îmbrăcăminte New Yorker [...] a deschis luna trecută un *magazin-ancoră*, de circa 800 metri pătrați, in mallul bucureștean AFI Cotroceni Palace..." Fin. 7 XI 09. „Flamingo a intrat recent în litigiu cu proprietarul mall-ului Grand Arena, unde compania de retail ar fi trebuit să deschidă la finalul anului trecut un *magazin «ancoră»*, sub marca Flanco." dailybusiness.ro 19 I 10 (după engl. *anchor store*; Ciolan, *MC*)

andín, -ă adj. –Referitor la Munții Anzi– „Prioritate dezvoltării agriculturii în țările *andine*. Junta Acordului de la Cartagena va acorda cea mai mare atenție, în 1982, dezvoltării sectoarelor agriculturii și creșterii animalelor, precum și proiectelor de promovare a schimburilor comerciale dintre țările membre ale Pactului *Andin*, a declarat, la Lima, José de la Puente Redbil, coordonator al juntei." Sc. 5 I 82 p. 7. „Incursiune în imagini în ținuturile *andine*" jurnalul.ro 12 XI 08 (din fr. *andin*; DEX 98, MDN, DexX)

andocáre s.f. –Urcarea unei nave pe un doc plutitor– „În vederea creării spațiului necesar construirii unui nou bazin de *andocare* la Frederikshaven (Danemarca), trebuia ca edificiul existent în acea zonă să fie strămutat la o distanță de 300 m." R.l. 29 VIII 75 p. 6. „Docul [...] putând fi folosit pentru *andocarea* și repararea navelor de până la 25 000 tdw." Sc. 10 II 84 p. 5. „Ultima *andocare*. Acasă" jurnalul.ro 10 XI 06 (din *andocá*; DN_3)

androfobíe s.f. „*Androfobia* – frica de bărbați" ziare.com 21 VI 08. „Emily Day are 26 de ani și suferă de *androfobie*, teama morbidă de bărbați." mondonews.ro 1 VI 11 (din engl. *androphobia*; cf. fr. *androphobie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

androgínie s.f. (anat.) –Prezență a caracterelor secundare ale sexului opus– „Fata de împărat și Cătălin întruchipează *androginia* cuplului uman perfect." Luc. 28 IV 84 p. 6. „etalarea unor imagini terifiante ale degradării umane – narcotice, homosexualitate, prostituție, tulburări de personalitate, *androginie*, cruzime." Sud-Est I / 07 (din fr. *androgynie*; DHLF; DN_3, DEX 98, DexX)

androíd s.m. –Robot sau creatură cu aspect uman– „Japonezii au creat primul *android* femeie" Ad. 29 VII 05; v. și *geminoid* 2006 (din fr. *androïde*; DN_3, DEX 98, DexX)

andrológ s.m. (med.) –Medic specialist în andrologie– „[Când] îți anunți intenția [...] de a dona sperma, ești îndreptat [...] către domnișoara doctor *androlog* A.V." Nat. 15 IX 99 p. 3. „Un alt factor de risc al utilizării papaverinei în exces este o boală numită peicromie, adică o curbare a penisului în erecție, ca un cârlig, spune medicul *androlog*." Sibianul 30 I 06; v. și C.n. 11 IV 03 (din fr. *andrologue*; cf. engl. *andrologist*; MDN, DexX)

andrologíe s.f. (med.) –Ramură a medicinei care studiază fiziologia și patologia aparatului genital masculin– „*Andrologia* înseamnă, într-o

traducere cât se poate de liberă din greaca veche, «știința bărbaților», adică opusul ginecologiei." Nat. 15 IX 99 p. 3. „Specialistul în *andrologie* susține că disfuncțiile apărute la organele sexuale reprezintă un semnal de alarmă pentru alte boli." Mon. de Cluj 13 X 06; v. și AS 19 I 03 (din fr. *andrologie*; cf. engl. *andrology*; PR înainte de 1970, Random House 1970-75; DN_3, DEX 98, DexX)

anduránță s.f. –Rezistență în exploatare (a unui motor, a unui vehicul etc.)– „La întreprinderea mecanică «Nicovala» a trecut cu bine probele de *anduranță* un produs destinat construcțiilor de drumuri." R.l. 2 II 82 p. 5. „Căldura produsă de frecare la o asemenea viteză face ca turboreactoarele și hidrocarburile să ajungă la limita *anduranței*, la care se adaugă aerul rarefiat. În această situație turboreactoarele își încetează activitatea intrând în funcțiune fuzeele criogenice." Fl. 17 VI 88 p. 21. „Trei martori trebuie verificați în cazul achiziționării unei astfel de utilitare: capacitatea de încărcare, consumul și comportamentul în cadrul testului de anduranță." jurnalul.ro 3 V 12; v. și I.B. 28 VII 82 p. 2 (din fr. *endurance*; MDN, DexX)

aneantizá v.t. –A distruge în întregime. A nimici– „Capacitatea de a săvârși Răul după ce au *aneantizat* Binele printr-un joc cinic." R.lit. 41 / 88 p. 16. „Cantitatea de spectacole fără relief [...] *aneantizând*, uneori, scrieri din fondul dramatic național peren..." R.lit. 1 / 90 p. 16. „dacă un cataclism înfricoșător *ar aneantiza* brusc lumea toată..." Contrafort 9 / 07 (după fr. *anéantir*; cf. L. Mareș în LR 2 / 90 p. 119; DEX-S, MDN, DexX)

aneantizáre s.f. –Dispariție totală. Nimicire– „Paradoxala situație a scriitorului de limbă idiș după *aneantizarea* comunităților care o vorbeau." R.lit. 6 / 89 p. 22. „Indicau [...] simptomele cele mai grave ale *aneantizării*." R.lit. 3 / 90 p. 11. „Să fie *aneantizarea* pur și simplu?" Oglinda literară IV 07 (din *aneantiza*; cf. L. Mareș în LR 2 / 90 p. 119; DEX 98, MDN, DexX)

anecoíd, -ă adj. (d. încăperi etc.) –Lipsit de ecou– „Printre echipamentele de cercetare se vor regăsi: supercalculator TERA-10, cameră *anecoidă*, camere de termoviziune, cameră adiabată, instalație criogenie, roboți industriali și mobili de laborator, analizoare de rețea..." R.l. 24 VI 10 p. 7 (din fr. *anéchoïde*; DN_3, DEX 98, DexX)

anemotést s.n. (med.) „La Centrul de hematologie București a fost realizată o metodă pentru depistarea stărilor de anemie – *anemotest*." R.l. 8 II 84 p. 5. „La Centrul de hematologie București [s-a] realizat o metodă rapidă de control al hemoglobinei, cu ajutorul unui carnețel – «*Anemotest*» – ce cuprinde o hârtie specială peste care este lăsată o picătură de sânge, după care se compară pe o grilă de culori, indicându-se hemograma normală." R.l. 17 VII 85 p. 5; v. și R.l. 14 VI 85 p. 5 (din *anem*[ie] + *test*)

anestezíe s.f. (med.) || *anestezie-reanimare* –Specialitate medicală în care se practică anestezierea și reanimarea pacienților– „Ținându-se seama de complexitatea și dificultatea unor specialități medicale – chirurgie cardiacă, neuro-chirurgie, chirurgie urologică, chirurgie oftalmologică, chirurgie toraco-pulmonară, cofo-chirurgie și *anestezie-reanimare* – respectivul personal va beneficia de retribuții tarifare majorate." I.B. 18 IV 74 p. 4. „Secția de *anestezie-reanimare* de la Spitalul Fundeni." R.l. 4 V 79 p. 5. „Cele mai vitregite specialități sunt medicina generală [...] *anestezie-reanimare*, oftalmologie..." Mon. de Suceava 16 I 07 (din *anestezie* + *reanimare*)

anesteziológ s.m. (med.) –Medic sau asistent medical care practică anestezia; anestezist– v. *psihosomatic* 1967. „Va trebui să-i dăm anatemei pe *anasteziologi*, care ușurează suferințele femeii din timpul nașterii." Atac 6 II 07 (der. regr. din *anesteziologie*; PR 1950; DEX-S, DexX)

anesteziologíe s.f. (med.) „Noua ramură a științelor medicale – *anesteziologia* – are sarcina nu numai de a insensibiliza organismul la durere, ce se realizează astăzi relativ ușor, ci și de a regla diferitele funcții ale acestuia în timpul diverselor tratamente sau intervenții chirurgicale, precum și în perioada imediat următoare operației, când organismul încă se mai resimte." Sc. 17 IX 67 p. 4. „La al VII-lea Congres mondial de *anesteziologie* de la Hamburg..." R.l. 6 XI 80 p. 5. „specialitățile în care criza de medici este cea mai accentuată: *anesteziologie*, chirurgie generală și digestivă, medicină de familie și comunitară, pediatrie și radiologie." Ad. 9 III 07 (din fr. *anesthésiologie*; PR 1950; DN_3, DEX-S, DexX)

anestezíst s.m. (med.) || *anestezist-reanimator* –Medic sau asistent medical care practică atât anestezia, cât și reanimarea bolnavilor– „Misiunea medicului *anestezist-reanimator* era să asigure rezistența organismului." Sc. 7 IV 63 p. 2. „șeful gărzii, doctorul I.C. și doctorul A.D., *anestezistul-reanimator*, au făcut toaleta chirurgicală primară și osteosinteza, prin introducerea a patru brose metalice în metacarpienele 2, 3, 4 și 5." I.B 27 IX 82 p. 2. „Pacientul a fost preluat [...] de echipa de [...] medic de urgență, chirurg recontructiv, *anestezist-reanimator*..." Mon. 11 X 08; v. și R.l. 12 XII 80 p. 2 (din *anestezist* + *reanimator*; DM)

anéu s.m. (arg.) –Autor necunoscut al unei infracțiuni– „*Aneii* papagali. Vecinii veniți în pelerinaj au contemplat ușa spartă și au dat și ei declarații că n-au auzit nimic și nu bănuiesc pe nimeni. Fiindcă nici noi nu știam cine poate fi bănuit, dosarul a devenit A.N. (adică, autori necunoscuți). Concluziile Sefului au fost că aneii noștri sunt niște papagali veniți la pont. Adevărații profesionisti nu operează cu ranga, au instrumente speciale cu care deschid curat orice ușă si dintre aceștia, puțini au mai rămas în țară, preferă să «lucreze» în occident" R.lit. 18 XII 02 p. 22 (abreviere din *autor necunoscut*)

anexă s.f. v. *construcție-anexă, gospodărie-anexă*

angajaménț s.n. v. *contract-angajament*

angajatór s.m. –Persoană, fizică sau juridică, care angajează personal lucrător– „Trebuie să se știe că nu salariatul care își vinde forța de muncă la negru este penalizat, ci *angajatorul*." Cap. 20 XI 97 p. 8. „*Angajatorii* care nu pot asigura condiții pentru angajații lor..." Cot. 16 VI 00 p. 2. „O mare parte dintre tinerii din instituții, care au împlinit 18 ani, și-au terminat studiile și ar trebui să se angajeze au refuzat sau pur și simplu nu au contactat niciodată un *angajator*..." Cot. 28 IV 09 p. 8; v. si Ad. 25 XI 02 p. 7, 22 I 04 p. 3 (din *angaja* + *-tor*; Ciolan, *MC*; MDN, DexX)

angelologíe s.f. (teol.) –Doctrină despre îngeri– „Curs de *angelologie* pentru prichindei" sibiul.ro 13 I 05. „Mulți dintre studenții Facultății de Filozofie își amintesc cu plăcere de cursurile de «*Angelologie*» ale lui Andrei Pleșu..." Ad. 14 XI 05 p. 4 (din fr. *angélologie*; DN_3, DEX 98, MDN)

angiofluorografíe s.f. (med.) –Studiu radioscopic sau radiografic al vaselor sanguine cu ajutorul fluorului– „Un grup de medici oftalmologi [...] din Bacău a realizat un ingenios aparat pentru efectuarea *angiofluorografiei* vaselor retinale." R.l. 8 X 77 p. 5. „Se poate efectua la noi o *angiofluorografie*?" AS 2 XI 98. „Monitorizarea evoluției Retinopatia Diabetica include: fotografierea retinei, *angiofluorografia* și ecografia oculară." J. giurgiuvean 17 XII 07 (din *angio-* + *fluorografie*; DEX-S, MDN, DexX)

angiográf s.n. (tehn. med.) –Aparat pentru efectuarea angiografiilor– „până acum, funcționează un *angiograf* și au fost făcute deja testări, de către echipele străine, pentru bisturiul cu raze gamma..." Ad. 25 III 05. „primul *angiograf* biplan din România..." R.l. 20 V 08; v. și *angiografie* 1999 (din *angiografie*)

angiografíe s.f. (med.) –Radiografia vaselor sanguine– „La Laboratorul de explorări funcționale a fost realizată o seringă automată pentru injectarea substanței de contrast. Aparatul, folosit la efectuarea *angeografiilor*, are performanțe tehnice similare celor din import. Tot aici a fost conceput un alt aparat, denumit Vibrotest 100, folosit în analizele bolilor de nervi și ale mușchilor periferici." R.l. 6 I 82 p. 5. „Ieri, la Spitalul de Urgență Floreasca din Capitală a fost inaugurat un departament modern de *angiografie* [...] Cu noul angiograf se vor putea vizualiza arterele «înfundate»..." R.l. 4 III 99 p. 24. „Centrul poate oferi o gamă completă de examinări și intervenții neurochirurgicale, în cadrul următoarelor departamente medicale: *Angiografie* – pentru care este utilizat cel mai performant echipament de neuroangiografie..." Ad. 25 III 05 [var. *angeografie*] (din fr. *angiographie*; PR 1952; DN_3, DEX 98, DexX)

angiomicrocinematografíe s.f. (med.) –Prezentare cinematografică a vaselor capilare– „România a prezentat filmele [...] «Polenizare» și «*Angiomicrocinematografia*»." Sc. 1 X 62 p. 1 (din *angio-* + *micro-* + *cinematografie*)

angoasánt, -ă adj. –Care produce angoasă– „Acest număr din Plural este o incursiune [...] în lumea *angoasantă* a anomaliei." R.l. 4740 / 05. „Filtrul *angoasant* al modernității umaniste" Ad. 4822 / 06 (din fr. *angoissant*; DN_3, DEX 98, DexX)

angró s.n. –Depozit angro– „De ani de zile, controalele și, respectiv, neregulile descoperite la *angroul* «Europa» țin capul de afiș al raportărilor Gărzii Financiare." adevarul.ro 10 III 03. „*angroul* Europa e mall-ul săracilor. Găsești acolo de toate: geci îmblănite, chiloți antifurt. ciunga la vrac [...] Din ruinele *angroului* Europa se naște o lume nouă, a second-handurilor de lux, supermarketurile vor vărsa pe ușile din dos solduri piperate..." G. 31 X 07 p. 12 (din fr. *en gros*; DN_3. DEX 98, NODEX, MDN – numai adv., DexX)

ANI s. –Agenția Națională pentru Integritate– „*ANI* s-a împotmolit din nou la Senat..." Cot. 14 III 07 p. 2, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Agenția* Națională de Integritate (*ANI*) îl reclamă la Parchetul instanței supreme pe liderul PSD" mediafax.ro 29 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (DAS – alt sens)

animaltécă s.f. „La Richmond în S.U.A. s-a deschis prima *animaltecă*, de unde

copiii pot împrumuta pești roșii, șoareci albi, porci de India sau reptile inofensive." Săpt. 4 VI 73 p. 2 (din *animal* + *-tecă*, probabil după model engl.)

animatór, -oáre s.m.f. **1.** –Persoană care animă, înveselește o colectivitate, un spectacol etc.– „*Animator* acvatic" Euforia TV 31 VII 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Nu vor lipsi *animatoarele* și efectele de lumini și lasere." G. 3 XII 09 p. 16. **2.** (cinem.) –Creator de desene animate– „Regizorul elvețian E.A. consideră că animația va fi complet independentă când va deveni un mijloc de reflectare a problemelor epocii noastre. «Va deveni un spectacol independent» – declară pictorul și *animatorul* român S.B." Sc.t. 25 VI 68 p. 3. „Cunoscutul grafician și *animator* – marele absent la evenimentul de la București – este discipol declarat al lui Iuri Norstein și s-a distins în Canada, unde a realizat după 1989 o serie de filme premiate la diverse festivaluri." Ad. 17 X 07 (din fr. *animateur, -trice*; DN, DEX, DN_3, NODEX – alte sensuri, DEX 98 – numai sensul 1, MDN, DexX); v. și *actor-director-animator*

animație s.f. (cinem.) –Gen al filmului cu desene animate– v. *animator* 1968. „Dat fiind că una dintre principalele mize ale festivalului este să reanimeze *animația* românească, organizatorii își încurajează publicul să vadă producțiile made in Romania..." Cot. 30 IX 08 (cf. fr. *animation*; DN, DEX – alte sensuri, MDN, DexX, DEX 09)

animé s. –Stil japonez de animație caracterizat prin stilizare extremă, colorit artificial și peisaj futuristic– „Două seri de *anime* japoneze [...] fanii *animelor* si BD-urilor (manga) japoneze sunt numeroși în România. Există site-uri românești de manga și *anime*..." Obs.cult. 16 II 06. „unii, tinerii, mai ales, sunt atrași de *anime* și manga, alții – de obiceiurile și ceremoniile japoneze." R.lit. 29 VIII 08 p. 26; v. și *manga* 2006, *otaku* 2006 (cuv. jap., abreviere din engl. *animation*; cf. engl. *anime*; Random House 1985-90)

anisét s.n. (culin.) –Băutură răcoritoare preparată din anason– „S-au încheiat toate probele noului produs «Mentovit», aflat acum în faza de omologare. Această băutură, ca și cea denumită *«Aniset»* (în fază de încercări în prezent) sunt realizate pe bază de arome de plante și fructe." I.B. 10 I 74 p. 3; v. și *cico-cola* 1974 (din fr. *anisette*; DEX 98, MDN – alte sensuri, DEX 09)

an s.m. || *an-lumină* (astron.) –Unitate de măsură pentru distanțele mari, echivalentă cu distanța străbătută de lumină într-un an– „Radio-astronomii de la Observatorul din Pulkovo au confirmat ipoteza că o parte însemnată a radiogalaxiilor coincide cu locul pe care se află pe cer obiectele cu o luminozitate excepțional de mare și care se află la o distanță de câteva miliarde *ani-lumină*." Cont. 7 X 66 p. 8. „două grupuri de galaxii, Abell 222 și Abell 223, aflate la o distanță de aproximativ 2,3 miliarde de *ani lumină* de Pământ (un an lumină = 9.460 de miliarde de kilometri)." Lum. 28 V 08 (din *an* + *lumină*, după fr. *année-lumière*; PR 1946; FC I 45, 48, 57, 58; DEX, NODEX, DexX) || *an-record* –An în cursul căruia se înregistrează o serie de recorduri– „Se apropie scadența unui an care n-a fost deloc ușor pentru constructorii de locuințe, un *an-record* de lucrări, un an-examen pentru capacitatea lor de a se organiza." R.l. 12 XII 70 p. 3. „*Anul-record* la taifunuri în regiunea tropicală a Oceanului Pacific este 1967..." Sc. 31 X 75 p. 2. „*An-record* pentru Hilton, cu o creștere a veniturilor de 23%" Z.fin. 20 II 08 (din *an* + *record*)

ANM s. „În următoarele zile vom avea parte de o vreme capricioasă [...] avertizează specialiștii de la Administrația Națională de Meteorologie (*ANM*)." Ev.z. 10 VII 06 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Prognoză *ANM*: secetă și temperaturi de peste 35 de grade..." RealitateaTV 18 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *anemé*] (abreviere din *A*[dministrația] *N*[ațională de] *M*[eteorologie])

anonimizá v.t. –A scoate dintr-un document pasajele care pot duce la personalizarea lui, a face ca documentul sau persoanele pomenite în el să devină anonime– „CNSAS va elimina din dosarele de Securitate puse la dispoziția publicului numele «terților» care figurează în dosar [...] modificare Legii astfel încât CNSAS să fie obligat *să «anonimizeze* dosarele» cerute și transmise..." Ad. 23 I 04 p. 2. „Companiile de tip offshore – companii paravan, menite a *anonimiza* acționariatul unei firme locale, sau a optimiza fiscal rezultatele financiare ale unei societăți românești pe care o controlează – au devenit tot mai vizibile și active în economia românească, multe tranzacții fiind derulate de proprietari prin firme înregistrate în țări cu statut offshore." sfin.ro 11 XII 09 (din *anonim* + *-iza*; cf. fr. *anonymiser*; PR 1984)

anoxie s.f. (med.) –Diminuare a cantității de oxigen distribuite țesuturilor– „În 1973, Sartre are crize de *anoxie* (asfixie a creierului)..." R.lit. 18 X 84 p. 20. „cronica avizată, metodică, cu verdict asumat [...] continuă să fie oxigenul circuitului cultural, amenințat adesea de *anoxie* cerebrală." D. 23 XII 05 (din fr. *anoxie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

ANPC s. „președintele Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorului (*ANPC*)." J.nat. 9 VII 04 p. 28, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*ANPC* a primit 1.500 de reclamații..." zf.ro 29 X 08, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *anepecé*]

ANPH s. „Printre asociațiile care au obținut anul acesta finanțări din bani publici, prin Autoritatea Națională pentru Persoane cu Handicap (*ANPH*), se află una pur românească..." G. 13 VI 05 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*ANPH* dorește centre de servicii sociale pentru persoanele cu handicap." Cot. 10 IV 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *anepehấș*]

ANRC s. „În ajun de Crăciun, Autoritatea Națională de Reglementare în Comunicații (*ANRC*) a aprobat rebalansarea tarifelor solicitată de Romtelecom." Ad. 27 XII 04 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Potrivit unor date ale Autorității Naționale de Reglementare în Comunicații (*ANRC*), în timpul anului trecut, numărul românilor care așteptau la rând să li se monteze un aparat telefonic a scăzut cu doar 40000." G. 13 VI 05 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *anerecé*]

ANRE s. „Agenția Națională de Reglementare în Domeniul Energiei (*ANRE*) a anunțat ieri că pentru acest sfârșit de an nu se întrevede majorarea energiei..." J.nat. 14 XII 00 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „președintele Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei (*ANRE*)." J.nat. 2 VII 07 p. 27, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *anereé*] (DNAR 1999)

anrocaménț s.n. –Îngrămădire de bolovani– „Este singura construcție hidrografică de acest gen formată din *anrocamente* și nu din beton." R.l. 2 XI 05. „Inundațiile din luna mai au afectat cinci lucrări hidrotehnice pe râul Vișeu (un dig de apărare și consolidare din prism de *anrocamente*, pe tronsonul amonte, pe o lungime de 100 m și în aval pe o lungime de 200 m, cu dislocarea *anrocamentelor*; două consolidări de mal; respectiv stațiile hidrometrice Moisei și Leordina)." ziare.com 27 IV 11 (după fr. *enrochement*; DN_3, DEX 98, DexX)

ansámblu s.n. v. *corp-ansamblu*

antagonizá v.t. –A face să-i fie ostil– „Când ai reușit *să-ți antagonizezi* câțiva dintre membrii cu excepțională priză la public [...] înseamnă că ai pierdut legătura [...] cu segmente importante din cei care fac jocurile de lungă durată ale partidului." R.lit. 7 VII 06 p. 4. „Cu puține luni în urmă, s-ar fi zis că Barack Obama va ajunge *să antagonizeze* milioane de femei, dat fiind că o devansase pe Hillary Clinton, deși senatoarea de New York obținuse, în fapt, mai multe voturi cu ocazia alegerilor primare." R.l. 3 XI 08 p. 6 (după engl. *to antagonize*; MDN, DexX)

antamá v.t. (franțuzism, în lb. colocv. în special) **1.** –A începe, a deschide– „Florentina și Liviu *antamează* o nouă fază a vieții lor." „Consiliul Local Ruginoasa va încerca să ofere investitorilor posibilitatea de *a antama* afaceri profitabile și pentru administrația publică." Mon. de Neamț 15 VII 08. **2.** –A tocmi, a contracta– „Aici [pe site-ul unui manelist] afli cum îl poți *antama* la nunți, botezuri, cumetrii..." Cot. 5 X 07. „În timp ce țipa că nu mai are bani de fotbal, Iancu *antama* terenuri de 1,5 milioane euro, prin Poli" G. 13 III 08; v. și sfin.ro 30 V 08, G. 11 XIII 08 p. 8 (din fr. *entamer*; MDN, DexX – sensul 1)

antarctológ s.m. –Specialist în problemele Antarcticii– „Ziarul vest-german «Rheinischer Mercur» susține că Antarctida este ca o «prăjitură» intactă, care ne așteaptă. Unii emit ipoteza că nu-i departe timpul când continentul va fi «suprapopulat». Care este opinia dumneavoastră, ca *antarctolog*?" I.B. 13 XI 82 p. 5 //din *antarct*[ic] + *-log*//

antecalculát, -ă adj. –Calculat dinainte, prevăzut– „Care sunt economiile *antecalculate* la cele 26 de inovații acceptate până în prezent?" Gaz.lit. 6 IV 61 p. 3. „Pe bună dreptate se întreabă deci unii economiști dacă ritmul *antecalculat* al creșterii economice justifică coeficientul de creștere legiferat." Mon. de Sibiu 23 VII 07; v. și I.B. 14 X 63 p. 10 (din *antecalcul*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 132; FC II 47, 49, 50; DEX 98)

antecalculáție s.f. –Deviz, calcul anticipat de cost– „O practică des întâlnită în unele întreprinderi, cu implicații directe asupra nivelului prețurilor de producție, constă în includerea în *antecalculațiile* de preț a unui volum de opere-manoperă ce depășește pe cel normat." Sc. 16 IV 73 p. 3. „CNPAS are în vedere [...] o *antecalculație* a pensiei cuvenite persoanelor care mai au un an sau doi până la vârsta de pensionare." Ev. 23 I 03 (din *ante-* + *calculație*; DN_3, DEX 98, DexX)

antecontráct s.n. –Contract care consemnează voința părților de a încheia ulterior un contract care va consemna amănuntele tranzacției– „Conform uzanțelor, vechiul și noul proprietar au întocmit un *antecontract* de vânzare-cumpărare [...] în *antecontractul* autentificat la Notariatul de stat din Sighetu Marmației părțile au stipulat că se va încheia contract autentic după obținerea autorizației de înstrăinare de către vânzători." Fl. 23 X 87 p. 17. „Clauzele menționate în mod curent în *antecontractul* de vânzare-cumpărare se referă la descrierea exactă a

bunului imobil ce face obiectul promisiunii de vânzare-cumpărare, modul de dobândire a acestuia, durata pe care se încheie *antecontractul* și la finalul căreia părțile se obligă să încheie contractul de vânzare-cumpărare, prețul la care se va vinde imobilul și suma care se dă cu titlu de avans, obligațiile vânzătorului și cele ale cumpărătorului, dar și clauze finale, în care părților li se aduc la cunoștință obligațiile lor fiscale, consecințele nedeclarării prețului real al vânzării." adevarul.ro 15 IX 09 (din *ante-* + *contract*)

antedecembríst, -ă adj. –Dinainte de decembrie 1989– „tânărul prozator se situează și la mare distanță de tiparele literaturii noastre *antedecembriste*, evitând caracterul militant sau tezist, prețiozitățile filosofice sau machismele (fie ele intelectuale sau de mahala)." Ad. 30 VIII 03 p. 3. „S-a produs o schimbare față de canonul literar *antedecembrist*? Dacă da, în ce constă ea?" Obs.cult. 12 V 05. „stânga românească încă nedesprinsă de trecutul *ante-decembrist*, va fi izolată în peisajul politic românesc..." Z. 9 IX 09 (din *ante-* + *decembrist*; Ciolan, *MC*)

anteintitulá v.i. –A pune înaintea numelui– „Spre regretul nostru că realitatea este cu totul alta, *am anteintitulat* la nume și sigla «acad.», înțelegându-se ceea ce și credeam, că domnul profesor este și membru al Academiei Române." R.l. 28 III 91 p. 1 (din *ante-* + *intitula*)

antenatál, -ă adj. –Anterior nașterii. Prenatal– v. *supraadăugat* 1979. „insuficiența renală cronică dată de malformațiile aparatului urinar nediagnosticate *antenatal* afectează 16 din 1.000 de nou născuți..." Mon. de Cluj 22 VI 07 (din fr. *anténatal*, engl. *antenatal*; PR 1950; DEX-S, MDN, DexX)

anténă s.f. –Post avansat care păstrează legătura cu centrul și îi oferă informații– „În prezent, fostul premier se află la Nantes, pentru a-și îngriji ulcerul de care suferă la clinica condusă de tatăl șefului *antenei* de la București a organizației «Médecins du Monde»." R.l. 5 XI 91 p. 5. „Era esențial pentru *antena* CIA de la București să monitorizeze aceste grupări pro-sovietice, singurele care ar fi putut organiza răsturnarea lui Ceaușescu de la putere." R.l. 13 XII 05 (din fr. *antenne*; PR; DMC 1970; MDN) || *antenă parabolică* –Antenă de formă paraboloidală– „Poliția iraniană confiscă *antenele parabolice*" Ad. 15 VIII 06; v. și *telecomandă-ceas multimedia* 2008 (cf. fr. *antenne parabolique*; DexX) || *drept de antenă* –Dreptul de a emite– „Liderul democrat a mai spus că nu este admisibil ca, în condițiile unui referendum pentru demiterea președintelui, Traian Băsescu să nu aibă *drept de antenă* pe posturile publice." R.l. 26 IV 07. „proprietarul Bolșoi Radio și-a motivat alegerea prin cererea emisă de autoritățile care emit licențele de difuzare de a retrage programele BBC, pentru a nu-și pierde *dreptul de antenă*." R.l. 17 VIII 07 (cf. fr. *droit à l'antenne*, engl. *broadcasting right*) || *timp de antenă* –Timp alocat unei apariții pe post– „A început tocmeala pentru *timpii de antenă* la TvR. Repartizarea *timpilor de antenă* pentru alegerile parlamentare face valuri în Biroul Permanent al Camerei Deputaților." R.l. 10 IX 96 p. 3. „*timpii de antenă* sunt drastic drămuiți de o comisie parlamentară specială" R.l. 16 VII 05. „senatorii și deputații au reușit să cadă de acord asupra înființării unei comisii parlamentare care să repartizeze și să monitorizeze *timpii de antenă*." R.l. 8 XI 07; v. și ziaruldeiasi.ro 19 II 04 (cf. fr. *temps d'antenne*)

anteníst, -ă 1. s.m. –Specialist în montarea și întreținerea antenelor (de emisie, de recepție)– „Cum nu suntem nici noi *anteniști* și nu suntem la tine în casă să te vedem cum te uiți la antena aia îți dai seama că mai mult nu puteam face." romania-italia.info 4 X 07. „transformarea unui post de pilonist *antenist* (cod: 313211) [...] într-un post de tehnician radioelectronist (cod: 313207)" tvr.ro 17 XII 07. „Descrierea postului: coordonează una sau mai multe echipe de lucru (tehnicieni, *anteniști*)" myjob.home.ro / locuri-de-munca 11 IV 08. **2.** adj., s.m.f. –(Persoană) care lucrează la una dintre televiziunile Antena 1, 2, 3– „Teama *antenișt*ilor de a o concura pe Teo, promovând-o pe Andreea la aceeași oră cu vedeta ProTV, nu ni se pare deloc justificată..." Ev. 2 II 02. „În ceea ce privește inerentele comparații cu alte prezentatoare de la sport, vedeta *antenistă* spune că nu este deranjată..." TV Satelit 12 V 06 p. 9. „Unde sunt *antenișt*ii voiculeștieni?" adevarul.ro 7 XI 07; v. și Z. 5 / 02 p. 4, Ziarul 22 II 08 (din *antenă* + *-ist*; MDN, DexX – numai sensul 1)

antepreșcolár,-ă adj. –Anterior perioadei preșcolare, referitor la copii între 1 și 3 ani– „Învățământul *antepreșcolar*" Em. radio 5 XI 74. „În termen de maximum 12 luni de la intrarea în vigoare a Legii Educației (9 februarie 2011) trebuie să se stabilească noile norme de organizare a unităților de educație timpurie *antepreșcolară*, conținutul educativ, standardele de calitate și metodologia de organizare ale acesteia. Educația *antepreșcolară* se organizează în creșe și, după caz, în grădinițe și în centre de zi." desteptarea.ro 4 II 11 (din *ante-* + *preșcolar*)

anteprogramát, -ă adj. –Programat dinainte– „Teleghidat sau *anteprogramat*, robotul, utilizat cu cele mai diferite aparate, poate realiza fotografii și hărți marine, prelevarea unor probe de apă și sol etc. «Pinguin» este legat de vasul-mamă printr-un cablu lung de 1000 metri." R.l. 27 III 73 p. 6. „Creștinismul ne conduce către un fond de «amintiri» profunde și ne poate ajuta să ne valorificăm fondul *anteprogramat*." Z. dum. 9 XI 07 (din *ante-* + *programat*; DEX 98, MDN)

antepronunță v.r. –A-și spune părerea înainte ca organul competent să o fi făcut– „Uniunea Europeană, judecătorul pe tema Bâstroe, *s-a antepronunțat*: Ucraina are voie să sape Delta" Ad. 1 III 05 p. 12. „Comisia de Etică a SRTV *s-a antepronunțat* și și-a depășit competențele." Z. 7 II 07 p. 2. „Antonescu a fost mai șmecher, chipurile a consultat partidul. Numai că *s-a antepronunțat* de fiecare dată..." G. 21 XII 09 p. 3; v. și R.l. 2 XI 05 (din *ante-* + *pronunța*)

antestabili v.t. –A stabili în prealabil– „stabilim suma, *antestabilim* prețul." R.l. 12 IV 01 p. 2. „în multe cazuri a fost eliminat din start caracterul corect și aleatoriu al licitațiilor sau al cererilor de ofertă pentru achiziția de echipament medical, furnizorul *fiind antestabilit* după criterii arbitrare și subiective..." amosnews.ro 10 X 02 (din *ante-* + *stabili*)

antestabilít, -ă adj. –Stabilit dinainte– „parcurgerea liniară a itinerarului hermeneutic *antestabilit*" R.lit. 2 X 02. „Am identificat [...] o suită de condiții suspecte, subiective, demne să ne întărească bănuielile că întreaga procedură a fost efectiv croită pe măsura unui câștigător *antestabilit*." zvj.ro 29 X 11 (din *antestabili*)

antiacadémic, -ă adj. –Care nu recunoaște principiile academice– „N-a apărut oare un academism al teatrului *antiacademic*?" Cont. 30 IX 66 p. 4. „suprarealismul francez care, dintr-un joc și protest *anti-academic* a ajuns în capitala Franței să decidă asupra «noilor canoane» în artă..." Cont. X / 06 (din *anti-* + *academic*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

antiaccidént(e) adj. inv. „Automobil *antiaccident*. În țările cu o mare producție de automobile se întreprind cercetări pentru dotarea autovehiculelor cu un sistem complex de caracteristici tehnice menite să reducă riscul pierderii vieților umane, în caz de accidente grave." Fl. 14 I 67 p. 20. „În caz de pericol, se declanșează un semnal optic și sonor. Se consideră că dispozitivul respectiv – radar *anti-accidente* – va putea fi îmbunătățit în viitor, în sensul acționării directe asupra sistemului de accelerație sau frânare a vehiculelor." R.l. 31 X 77 p. 6. „Saci cu ciment *antiaccident*" Ad. 15 II 08 (din *anti-* + *accident*; cf. fr. *anti-accidents*; DEX-S, DEX 98)

antiacnée adj. –Care combate acneea– „Tratamente *antiacnee*" Ev.z. 16 VII 09; v. și Tango 48 / 09 p. 115 (din *anti-* + *acnee*; cf. engl. *anti-acne*)

antiacnéic, -ă adj. –Care combate acneea– „Schering revine pe piață cu un tratament *antiacneic*" 9am.ro 8 VII 06. „Multe dintre tratamentele *antiacneice* produc descuamare și creșterea fotosensibilității cutanate." Ev.z. 16 VII 09 (din *anti-* + *acneic*; cf. fr. *anti-acnéique*)

antiacridiăn, -ă adj. –Îndreptat împotriva familiei acridienelor– „Din surse ale F.A.O. s-a făcut cunoscut că amenințarea constituită de lăcustele migratoare – un fenomen grav anul trecut în Africa – a fost în cea mai mare parte îndepărtată din țările continentului, datorită eforturilor de combatere pe plan național. După cum relevă agenția M.A.P., în Maroc campania de luptă împotriva «ciumei verzi» continuă, tratându-se zilnic cu substanțe *antiacridiene* între 40 și 80 de hectare." I.B. 10 III 89 p. 4 (din fr. *antiacridien*)

antiage adj. –Care întârzie efectele îmbătrânirii– „Tratament *antiage* cu celule stem" R.l. 28 VIII 09 p. 9. „Este *anti-age* și are protecție UV. Rimelul nu conține nici un solvent, este făcut din apă, sâmbure de salcâm și ceară de catuaba, un copac din Brazilia." G. 25 XI 09 p. 11 [pron. *antiéidj*] (fals anglicism, din *anti-* + engl. *age*)

antiaging adj. (cuv. engl.) –Care întârzie efectele îmbătrânirii– „Magiunul este un campion *antiaging*" G. 3 VI 09 p. 12. „Specialistul spune că apa sărăcită în deuteriu este creată în laborator și are efect *anti-aging*." G. 12 XI 09 p. 12; v. și 24 IX 09 p. 13, 27 X 09 p. 12 [pron. *antiédjing*]

antiagregánt, -ă adj. (med.) –Care împiedică agregarea– „Acțiune *antiagregantă* asupra trombocitelor" Nat. 26 X 02 p. 5 (din *anti-* + *agrega* + *-ant*; DexX)

antiálgic, -ă adj. (farm., med.) –Contra durerii– „Își găsește utilizare în sindroamele dureroase, evitând cu succes abuzul de medicamente *antialgice*, atât de vătămătoare bolnavului." I.B. 23 VII 69 p. 3. „În scop *antialgic* (contra durerilor) și mai ales în durerile reumatice, în nevralgii sau în mialgii, în lumbago sau sciatică dar și în unele tulburări circula-

torii locale, recomandarea dlui B. este să se facă băi generale, după următoarea formulă..." evenimentul.ro 12 V 05 (din *anti-* + *algic*)

antiamericanísm s.n. –Atitudine ostilă Statelor Unite (statului, politicii externe, locuitorilor și modelului de civilizație)– „Europa pendulează între americanizare brutală și *anti-americanism* provincial." Ad. 4 V 02 p. 3. „*Antiamericanismul* occidental" "22" 9 I 08 (din fr. *antiaméricanisme*; PR 1948; MDN)

antianémic, -ă adj. (med.) –Care previne anemia– „La Institutul de medicină și farmacie din Târgu Mureș, s-au realizat o serie de preparate medicamentoase noi: siropul *antianemic* «Perdot»..." R.l. 1 III 83 p. 5. „Ceai *antianemic*" Ev. 10 I 07; v. și *microproducție* 1985 (din *anti-* + *anemic*; MDN, DexX)

anti-antirachétă adj. inv. (d. rachete) –Care preîntâmpină efectele rachetei antirachetă– „Mai mult, Pentagonul [...] consideră că momentul este propice să scoată din raft «Planul construcției unei noi rachete de tip ofensiv», racheta *anti-anti-rachetă*, care – dotată cu multiple focoase independente – ar putea reduce în proporție decisivă eficiența rețelei antirachetă, anulând deci efortul financiar și tehnico-științific incipient." R.l. 4 X 67 p. 4 (din *anti-* + *antirachetă*, probabil după model engl.)

antiapartheid adj. inv. –Îndreptat împotriva apartheidului– „Elevi și studenți sud-africani participând la o mare demonstrație *antiapartheid*, în orașul Capetown." Sc. 4 IX 84 p. 4. „Romanciera britanică [Doris Lessing] în vârstă de 87 de ani a fost, pe rând, simbol al cauzelor marxiste, anticolonialiste, *antiapartheid* și feministe." Obs.cult. 18 X 07. „Simbolul luptei *anti-apartheid*, Nelson Mandela, la 90 de ani" Cot. 18 VII 08; v. și I.B. 5 I 87 p. 4 (din *anti-* + *apartheid*; MDN, DexX)

antiártă s.f. –Creație lipsită de conținut artistic– „Alegând *antiarta* – căci ce este un concert mut dacă nu *antiartă* – ei nu fac dovadă nici măcar de inventivitate." Gaz.lit. 2 III 61 p. 8. „Vorbind despre această *antiartă*, scriitorul ceh Milan Kundera spunea (1984) despre kitsch ca «dă răspunsuri la întrebări nerostite», deci nu este numai inutil, ci și periculos." Mag. 1 XI 06 (din fr., engl. *anti-art*; Random House 1940-45, BD 1968, DMN 1969; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 132; FC II 51, 53, 55, 266 – atestări din 1959; DN_3, DEX 98, DexX)

antiartístic, -ă adj. –Care are caracter opus celui artistic– „Pe afișele anunțând un «concert» (dacă o asemenea manifestație *antiartistică* își merită numele de concert) ei anunțau ca «atracție a serii» o... ghilotinare pe viu." Sc. 9 XI 78 p. 5. „Nu cunosc criteriu mai *antiartistic* decât înregimentarea..." Obs.cult. 10 III 05 (din *anti-* + *artistic*; DEX 98, MDN, DexX)

antiastmátic, -ă adj. (med.) –Care combate astmul– „Caut de mai multe luni de zile în farmacii țigări *antiastmatice*." R.l. 5 V 79 p. 5. „Sirop *antiastmatic*" Ev. 4 IX 03 (din fr. *antiasthmatique*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

antiaviár, -ă adj. –Menit să combată gripa aviară– „Laboratorul *anti-aviar* există, dar fără aparatură" Cot. 9 X 05. „Un găinar inconștient a furat dintr-o zonă supravegheată *anti-aviar*" G. 31 V 06 p. 3 (din *anti-* + *aviar*; cf. fr. *antiaviaire*)

antibacterián, -ă adj. (biol.) –Care contracarează acțiunea bacteriilor– „La Centrul de cercetări științifice din New Orleans, S.U.A., se află în curs de elaborare o tehnică specială pentru fabricarea de țesături *antibacteriene* destinate confecționării lenjeriei de pat din spitale, pansamentelor, halatelor personalului medical." Sc. 23 I 76 p. 4. „Unele substanțe din coacăze au efect *antibacterian*" G. 16 XI 07 (din *anti-* + *bacterian*, cf fr. *antibactérien*, engl. *antibacterial*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

antibalistic, -ă adj. –Îndreptat împotriva rachetelor balistice– „Tun *antibalistic* cu laser, testat cu succes de către americani" financiarul.ro 14 II 10. „Moscova ar putea propune Washingtonului instalarea de rachete *antibalistice* rusești S-300, în cadrul unui scut antirachetă comun." G. 3 VI 10 p. 7 (din engl. *antiballistic*; Random House 1955-60; DexX)

antibăsescián, -ă adj., s.m. –Ostil lui (Traian) Băsescu– „areopagul ajuns Cosa Nostra prin antichitatea devenită și ea... *antibăsesciană* și fidelă clicii 322" Cot. 30 IV 07 p. 18. „evenimentul a devenit singura armă de apărare a *antibăsescienilor* complet derutați de propria prostie, cea a suspendării." Cot. 23 V 07 p. 31; v. și *probăsescian* 2007 (din *anti-* + *băsescian*)

anti-Băséscu adj. –Îndreptat împotriva lui (Traian) Băsescu– „Coaliția *anti-Băsescu*" Cot. 26 IV 07 p. 3. „ești plătit să spui chestii *anti-Băsescu* la Antena 3..." R.l. 2 XII 09 p. 4 (din *anti-* + *Băsescu*)

antibling adj. –Îndreptat împotriva opulenței ostentative– „Este mișcarea «*antibling*», susține cotidianul britanic The Times, salutând revolta italienilor împotriva bogăției ostentative a celor puternici și aroganți." G. 13 VIII 08 p. 15. „*Anti-bling*, subtilitate, un plus de eleganță, mai puțin «apartenență» la un brand și mai multă expresivitate – acestea sunt atributele noului lux în Vest." sfin.ro 27 VIII 10 (din engl. *anti-bling*)

antibraconáj adj. inv. –Care combate braconajul– „lupte îndârjite între unitățile *antibraconaj* și 30 de braconieri înarmați..." R.l. 28 II 83 p. 6. „Comandament *antibraconaj*" jurnalul.ro 25 IX 06 (din *anti-* + *braconaj)*

antibronșític, -ă adj. (farm., med.) –Împotriva bronșitei– v. *tusigen* 1977. „V-aș recomanda cu multă căldură ceaiul *antibronșitic* Plafar..." AS 22 VI 08 (din *anti-* + *bronșitic*; DEX-S, MDN, DexX)

antibúncăr adj. „Pentru prima oară, americanii au folosit bombe *antibuncăr*" Ad. 12 X 01 p. 13. „SUA pregătesc bombe *antibuncăr* pentru atacarea Iranului" Z.fin. 26 X 07 (din *anti-* + *buncăr*)

anticamórra adj. inv. –Menit să combată acțiunea Camorrei– „Câteva sute de polițiști și carabinieri participă [...] la Napoli la o vastă acțiune *anticamorra*, variantă locală a crimei organizate italiene, alături de mafia și n'dranghetta..." Sc. 17 III 84 p. 6. „arestări, percheziții și sechestrări în cadrul unei anchete *anticamorra* coordonată de procuratura districtuală antimafia din Roma." Fin. 17 VII 08 (din it. *anticamorra*; Dimitrescu, *Dr.2* 131, 142)

anticampánie s.f. –Campanie de denigrare a cuiva– „PNL îi face *anti-campanie* lui Băsescu" G. 27 IV 07 p. 3. „*Anticampanie* de noapte. Contracandidații primarului băcăuan, R.S., susțin că acesta îi boicotează în alegeri" Cancan 6 V 08 (din *anti-* + *campanie*)

anticáncer adj. inv. –Menit să combată cancerul– „Coaliția *anti-cancer*." Cont. 4 XI 66 p. 10. „A fost creat un vaccin *anticancer*" Cot. 22 VII 08; v. și AS 1 IV 08 (din *anti-* + *cancer*; MDN, DexX)

anticancerigén, -ă adj., s. (farm.) –Care combate cancerul; anticanceros– „R.S., profesor de genetică celulară la Harvard University [...] opinează că ar exista unele gene umane care conțin substanțe *anticancerigene*." I.B. 9 IV 86 p. 4. „Broccoli, *anticancerigen* natural" Ev. 7 II 07 (din *anti-* + *cancerigen*, după fr. *anticancéreux*; cf. fr. *cancérigène*; DMN, DexX)

anticanículă adj. inv. –Menit să combată efectele caniculei sau să ferească de canicula– „Una dintre măsurile *anticanículă* stabilite de autoritățile locale constă în montarea a 6 corturi în punctele centrale ale municipiului Galați." R.l. 23 VI 07. „Corturile *anticanículă* ale lui Oprescu, fără apă, pahare sau scaune" G. 7 VIII 08. „Adăpost *anticanículă* montat de primărie la intrarea în Cișmigiu" G. 15 VIII 08 p. 15 (din *anti-* + *canículă*)

anticárie adj. inv. (farm.) –Menit să împiedice sau să întârzie formarea cariilor– „Bomboane *anticarie*. Adaosuri de fluor la apa potabilă, la pasta de dinți sau apa de gură au dus, în Suedia, la reducerea cariilor dentare." Sc. 23 XII 73 p. 6. „Gumă de mestecat *anticarie* [...] Noul produs conține substanțe care protejează dantura împotriva cariilor." Sc. 11 I 77 p. 5. „S-a inventat acadeaua *anticarie*!" Ev.z. 12 II 08 (din *anti-* + *carie*; cf. engl. *anticarious*; MDN, DexX)

anticeárcăn adj. inv. **1.** –Menit să ascundă cearcănele– „Pe aripile nasului, după ce s-a aplicat fondul de ten, se întinde puțin fard *anticearcăn*, procedându-se la fel și în partea de sus a nasului (sub frunte)." Ev.z. 30 VIII 97 p. 10. **2.** –Menit să combată cearcănele– „Cremele *anticearcăn* conțin trofice vasculare..." Ad. 10 V 06 p. 7; v. și Tango 48 / 09 p. 115 //din *anti-* + *cearcăn*//

anticelulitic, -ă adj. (farm.) –Menit să combată celulita– „Gama de produse «Hebe», care conține cremă de față antirid, unguent *anticelulitic*, precum și o serie întreagă de alte creme, unguente și emulsii cu diferite extracte naturale, pentru îngrijirea tenului și a corpului." AS 2 XI 98. „Chiar dacă masajul *anticelulitic* este unul din cele mai eficiente tratamente contra celulitei, având și alte efecte pozitive, rezultatele obținute sunt doar de moment." unica.ro 6 VII 10; v. și Tango 48 / 09 p. 115, libertatea.ro 10 VII 10 (din *anti-* + *celulitic*; DexX)

antichizát, -ă adj. –A conferi aparența unui obiect vechi– „Blocuțul a fost placat cu marmură *antichizată*, un material foarte scump." Ad. 12 VII 03 p. 1. „persoanele care preferă stilul clasic cu accente romantice pot opta pentru un pat alb cu baldachin sau pentru unul cu aspect de lemn *antichizat*, cu detalii încrustate." Ev.z. 20 VIII 08 (cf. engl. *antiqued*)

anticinematográfic, -ă adj. –Care contravine regulilor artei cinematografice– „Ceea ce s-ar putea spune despre ea [piesa de teatru] la prima vedere e că ar fi complet *anticinematografică*: întreaga incursiune în conștiințele celor aflați în sufrageria familiei B., pe care o frecventează inopinatul personaj, este un model dramatic, prin excelență scenic." R.l. 21 III 67 p. 2. „După prima lectură am rămas interzis de materia literară

a cărții, care era atât de *anticinematografică*." R.l. II 02. „Există o retorică a tematicilor utile absolut *anticinematografică*..." Tribuna 1 VII 03 p. 15 (din *anti-* + *cinematografic*; DEX-S, DEX 98, DexX)

anticipáte s.f.pl. –Alegeri anticipate– „Timișorenii [...] au cerut «*anticipate*»" J.nat. 1669 / 98 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 32 / 99. „PSD vrea să scape de *anticipatele* pe București, cu ajutorul instanței" Ad. 21 V 02 p. 2. „PD-L și PSD văd *anticipate*, dacă Băsescu forțează un premier PD-L" zf.ro 9 VI 08 (dicționarele curente consemnează doar valoarea adjectivală; Ciolan, *MC*; DexX)

anticipatív, -ă 1. adj. –Care anticipă– „Călătorie *anticipativă* după viitorul mers al trenurilor. Vă invităm [...] la o călătorie cu anticipație..." I.B. 3 II 77 p. 3. „Spre deosebire de sondajul *anticipativ*, care vizează un eveniment din viitor, sondajul la urne vizează unul din trecut, întâmplat cu un minut în urmă și pe care nici o răzgândire ulterioară nu-l poate schimba." Cronica rom. 11 VI 04. **2.** adj., s.m. –(Persoană) care presimte modificările meteo– „*Anticipativii* presimt modificarea vremii chiar și cu 48 de ore în avans, de pildă sub forma durerilor apărute într-o cicatrice." AS 15 V 00. „*anticipativele* presimt modificarea vremii în avans..." adevarul.ro 4 X 10 (din fr. *anticipatif*; DN_3, DEX-S, DexX)

anticolesteról adj. inv., s.n. (farm.) –(Substanță) care are proprietatea de a diminua colesterolul din sânge– „Se pare că soia deține ideale calități *anticolesterol*." Sc. 25 II 77 p. 5. „Proteină *anticolesterol*" I.B. 28 XII 85 p. 8. „Potențialul *anti-colesterol* al afinelor a mai fost demonstrat și în alte cercetări, când au fost asociate și cu protecția împotriva cancerului și a bolilor neurodegenerative." G. 25 VI 08 p. 8 (din *anti-* + *colesterol*; DEX-S, MDN)

anticomerciál, -ă adj. **1.** –Care nu corespunde cerințelor unui comerț civilizat– „Oare nu este *anticomercial* ca un spațiu de comerț dotat cu instalație frigorifică să fie scos din circuitul lui firesc..." Sc. 27 VIII 67 p. 2. „două vânzătoare care se poartă mai urât, mai dizgrațios, mai *anticomercial* decât am văzut eu și pe-acasă, în timpul vieții mele." Adrian Păunescu, De la Bârca la Viena și înapoi, 1981, citat în jurnalul.ro 12 X 08. **2.** –Care nu poate fi comercializat, care nu are priză la publicul larg– „o publicație blues-rock prea deșteaptă, prea incisivă și prea *anticomercială* ca să reziste pe piața românească de gen..." Z. 14 VII 05. „Este probabil cel mai *anticomercial* liric care nu a atins 30 de ani..." Cronica rom. 30 III 06. „13 *anti-comercial*. Centrul universitar clujean are un nou festival studențesc. Organizat de 13 organizații studențești de la trei universități, UrbanFest va anima vreme de 14 zile orașul cu manifestări neconvenționale adresate publicului care nu agreează genul comercial." Mon. de Cluj 11 V 07 (din *anti-* + *comercial*; DEX-S, MDN, DexX – sensul 1)

anticomuníst, -ă adj., s.m.f. –Care se opune comunismului– „Cu un an în urmă «stimatul provizoriu președinte» a numit cu vehemență «golani» manifestanții *anticomuniști* din Piața Universității." R.l. 26 IV 91 p. 1. „Femeia-instanță [Monica Lovinescu] este *anticomunistă*" R.lit. 28 III 01 p. 4. „Moartea unui *anticomunist*: pr. Gheorghe Calciu" Cot. 22 XI 06 (din *anti-* + *comunist*; cf. fr. *anticommuniste*; Ciolan, *MC*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

anticoncepționál s.n., adj. (farm.) –(Mijloc, substanță) care împiedică graviditatea. Contraceptiv– „Se scumpesc și *anticoncepționalele*." R.lit. 35 / 93 p. 13. „La fete, utilizarea pilulelor *anticoncepționale* se face în 18,6% din cazuri la primul raport sexual." R.l. internat. 5 VII 95 p. 1. „Nouă metodă *anticoncepțională* cu unde radio" G. 29 XII 07 (din fr. *anticonceptionnel*; Dimitrescu, *Dr.* 173, 174, 175; DN, DEX 98, NODEX, DexX)

anticoncurențiál, -ă adj. –Care contravine principiilor liberei concurențe– „Corupția, impozitele ridicate și practicile *anticoncurențiale* îndepărtează investitorii" Ad. 14 XI 03 p. 5. „practici *anti-concurențiale* în publicitatea TV" G. 9 X 07 p. 11; v. și J.nat. 5 VII 07 p. 15, zf.ro 9 VII 09, G. 23 IX 09 p. 9 (din *anti-* + *concurențial*; Barbu, *O*)

anticopiát adj. inv. –Menit să depisteze tentativele de copiere la examene– „Să nu ne imaginăm că vom pune câte un gardian în fiecare sală de examen sau că vom inventa cele mai avansate metode electronice *anticopiat*." adevarul.ro 7 VII 08. „Radar *anticopiat* pentru depistarea telefoanelor-fițuică" G. 8 VII 10 p. 1. „Planul *anticopiat* la Bacalaureat al ministrului Educației" gandul.info 6 V 11 (din *anti-* + *copiat*)

anticopiére adj. inv. **1.** –Menit să împiedice copierea (unei bancnote, a unui CD etc.)– „în sprijinul unei și mai mari siguranțe, la aceste bancnote s-au introdus, pe lângă elementele deja folosite la emisiunile anterioare (cerneala magnetică, cerneala fluorescentă și desen *anticopiere*), o serie de elemente suplimentare și anume: microtext cu conținutul BNR pe fața cu filigran, pe fundalul chenarului unde apare cifra 5.000; cerneala *anticopiere* pe imaginea sigiliului lui Mihai Viteazul; compoziție grafică specială și text «în undă» pe fundalul stindardului dacic..." Cot. 19 V 92 p. 1. „Bancnotele prezentau o liniatură *anticopiere* fină, imprimare în relief bine imitată, vizibile sub lumina ultravioletă, dar și firele colorate din masa hârtiei." libertatea.ro 22 XII 09. **2.** –Menit să împiedice tentativele de copiere la examene. Anticopiat– „Măsuri speciale *anticopiere* la BAC: Telefoanele mobile vor fi sigilate" ziare.com 17 VI 09 (din *anti-* + *copiere*)

anticorozív, -ă adj. (chim.) –(Substanță) care împiedică coroziunea– „În prezent, ei [roboții] își găsesc utilizarea în lucrări de montaj și sudură, de turnare sub presiune și de efectuare a acoperirilor *anticorozive*." R.l. 9 VII 84 p. 6. „Producătorul de materiale *anticorosive* Anticorosiv București intenționează să contracteze un credit în valoare de maxim 2 milioane de euro pentru finanțarea achiziției unei instalații de producție." Z.fin. 23 I 06 [scris și *anticorosiv*] (din *anti-* + *corosiv*; cf. fr. *anticorrosion*; DEX, NODEX, MDN, DexX)

anticorúpție adj. inv. –Îndreptat împotriva corupției– „Fostul judecător-vedetă al anchetelor *anticorupție* «Mâinile curate», Antonio di Pietro, a dezmințit că ar dori să formeze un partid politic." R.l. 4 XI 95 p. 8. „prin această demitere toți cei care sunt angrenați în lupta *anticorupție* vor da un pas înapoi." J.nat. 2 IX 97 p. 6. „Industria *anticorupție*" jurnalul.ro 28 VI 07; v. și Lib. 21 X 99 p. 2, R.l. 21 VII 00 p. 3, 19 VIII 00 p. 1, 9 IX 00 p. 1, "22" 14 X 03 p. 4, D. 30 / 04 p. 9; v. și *apelabil* 2010, *copy-paste* 2008, *DNA* 2007, *emana* 1999, *emanator* 2003, *firmă-fantomă* 1997, *PNA* 2002, *sodomiza* 2009, *triumfalism* 2005 (din *anti-* + *corupție*, cf. engl. *anticorruption*; MDN, DexX, DEX 09)

anticreditáre adj. inv. –Menit să îngreuneze condițiile de creditare– „Pesimiștii văd în pachetul *anticreditare* șomaj și temperarea creșterii economice, odată ce aragazuri, frigidere și mobilă produse în țară vor rămâne fără clienți." adevarul.ro 25 I 06. „Normele BNR *anticreditare*, fentate de români" G. 17 IX 08 (din *anti-* + *creditare*)

anticríză adj. inv. –Îndreptat împotriva crizei– „Guvernul minoritar social-democrat al Danemarcei a prezentat în Folketing (parlamentul țării) un nou program *anticriză*..." Sc. 10 IV 80 p. 4. „Scutul românesc *anticriză*: gradul redus de dezvoltare" Fin. 17 IX 08. „Poliția spaniolă a intervenit și a tras asupra manifestanților cu gloanțe de cauciuc joi seară la Madrid la sfârșitul marelui protest față de măsurile *anticriză* ale guvernului." mediafax.ro 20 VII 12; v. și *bomboană* (*pe colivă*) 2010 (din *anti-* + *criză*; MDN, DEX 09)

anticuțít adj. inv. „Vestă *anticuțit* pentru micuții școlari. O firmă britanică a creat o gamă de uniforme școlare rezistente la loviturile de cuțit și la alte obiecte tăioase, acestea fiind făcute din același material din care sunt fabricate uniformele militare. Compania [...] a introdus în catalogul său uniforme fabricate din kevlar." G. 16 VIII 07 p. 15. „Haine anticuțit pentru români" obiectivbr.ro (din *anti-* + *cuțit*)

antidăunátór s.m. –Substanță împotriva dăunătorilor– „Specialiștii francezi au propus Ministerului Agriculturii un model de deltaplan cu motor pentru împrăștierea *antidăunătorilor*. Dispunând de un motor în doi timpi de 30 CP și de un recipient pentru substanțe de 90 l, deltaplanul poate zbura la o înălțime de o jumătate de metru deasupra culturilor." R.l. 21 XII 81 p. 6. „*Antidăunători biologici*." Fl. 17 II 89 p. 17. „Pentru culturile vegetale subvențiile vor fi acordate ca și în acest an, în funcție de suprafețele cultivate, atât pentru producția obținută, cât și pentru sămânță, tratamente *antidăunători* etc." adevarul.ro 20 XII 03 (din *anti-* + *dăunător*)

antidepresív, -ă s.n., adj. (farm., med.) –(Medicament) care combate stările depresive– „Recent ați comunicat că *antidepresivele* pot fi utile într-o anumită formă a unor tulburări de vorbire." Mag. 16 VII 83 p. 8. „fiica fratelui lui George Bush a recidivat trecând de la *antidepresivele* pe care le lua fără rețetă, la drogul mult mai puternic cocaină cristalizată sau crack." Ad. 19 X 02 p. 9 (din *anti-* + *depresiv*; cf. fr. *antidépressif*; PR 1957; DEX-S, MDN, DexX)

antidiscriminăre adj. inv. –Menit să combată discriminarea minorităților sexuale, religioase, etnice etc.– „Reglementări *antidiscriminare* la angajarea forței de muncă" adevarul.ro 16 III 03. „Nu faci nimic aplicând pedepse și sancționând prin intermediul consiliilor *antidiscriminare*." Cot. 23 V 07 p. 31 (din *anti-* + *discriminare*; cf. engl. *antidiscrimination*)

antidóping adj. inv. –Contra dopingului– „Dificultăți de interpretare a regulamentelor *Anti Doping*. Comisia medicală internațională creată pentru a examina «cazul Merckx» [...] și problemele dopingului în general, s-a întrunit în orașul Hulpe..." Sc. 25 III 74 p. 4. „Termenul dopaj nu se cunoștea încă și nu existau reguli *antidoping*." I.B. 17 IV 74 p. 4. „Lance Armstrong, avertizat să respecte regulile *antidoping*" G. 11

IX 08 (din engl., fr. *antidoping*; DMC, PR 1960, DHLF 1966; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 27 – atestare din 1969; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

antidoxánt s.n. (chim.) –Produs utilizat la fabricarea cauciucului sintetic– v. *fitosanitar* 1977

antidróg adj. inv. –Contra stupefiantelor– „Poliția vamală italiană a capturat o cantitate de 120 litri ulei de hașiș [...] Această operațiune este apreciată ca una dintre cele mai importante realizate în Europa în ultimii ani, în cadrul luptei *anti-drog*." Sc. 7 III 75 p. 6. „Responsabilii luptei *antidrog* și, mai ales, cei din S.U.A. știu că, atât timp cât va exista o «supraproducție» în țările latino-americane, va fi dificil de luptat împotriva flagelului." I.B. 4 VIII 86 p. 8. „Un scenariu standard, cu doi polițiști din brigada *antidrog* care se confruntă cu un mafiot, traficant de droguri." R.l. 20 III 07 p. 18; v. și Sc. 1 V 74 p. 4, R.l. 19 V 75 p. 6, Săpt. 10 VIII 82 p. 2, I.B. 12 I 84 p. 8, 17 I 86 p. 4; v. și *adicție* 2009, *hip-hoper* 2006, *postcură* 2009, *scanner* (sensul. 4) 2008, *supermarket* 1978 (din fr. *antidrogue*; DMN; FC II 151, 281; DEX-S, DexX)

antidumping adj. inv. (ec.) –Îndreptat împotriva dumpingului– „Adoptarea măsurilor *antidumping* ar putea să dăuneze poziției S.U.A. la viitoarele tratative privind tarifele vamale." Sc. 15 V 63 p. 4. „Taxe *anti-dumping* pentru încălțămintea chinezească" Bursa 29 IX 08 [pron. *antidámping*] (din fr., engl. *antidumping*; BD 1970; PR; FC II 51, 53; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – s.n., DexX, DEX 09)

antiefrácție adj. inv. –Menit să preîntâmpine efracțiile– „sticlă *anti-efracție*, ornamentală..." R.l. 3 II 99 p. 14. „ne-au încântat echipamentele [...]: geamuri *antiefracție*." Ad. 9 VII 04 p. 9, cit. de Stăncioi-Scarlat. „ar folosi echipamentele ca sistem *antiefracție*" Ad. 16 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *anti-* + *efracție*; cf. fr. *antieffraction*; MDN, DexX)

antielectrón s.m. (fiz.) –Element constitutiv al corpurilor încărcat cu electricitate pozitivă. Pozitron– „Electronului îi corespunde *antielectronul*, cu aceeași masă, dar cu sarcină electrică pozitivă și nu negativă." Sc. 14 XII 63 p. 4. „dacă spargem un foton, vom avea un electron și un *antielectron*." I.D. 1 VI 07 (din fr. *antiélectron*; DF; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

antielectrostátic, -ă adj. –Împotriva electricității statice– „În Germania s-a pus la punct tehnica metalizării fibrelor textile. Procedeul permite depunerea pe fibrele textile a unui strat metalic [...] care le conferă proprietăți *antielectrostatice*." R.l. 5 VI 80 p. 6. „Obiectele de mobilier sculptate trebuie șterse de praf cu un spray special, *anti-electrostatic*, cu o lavetă moale, de preferat din bumbac." Ev.z. 20 II 08 (din *anti-* + *electrostatic*)

antieróu, antieroínă s.m.f. –Personaj care nu are niciuna dintre trăsăturile proprii unui erou– „Privirea tăioasă, de oțel, a lui J.R.? «Sunt miop ca o gâscă» (de ce tocmai gâscă?) – izbucnește Larry Hagman într-un hohot de râs, desolidarizându-se încă o dată, în felul său, de *anti-eroul* pe care-l personifică – totuși – cu deplină dăruire de artist." R.l. 21 III 81 p. 6. „se dau și rețete, printre care aceea de a confecționa romane de dragoste cu «*anti-eroi*» – bărbați scunzi, firavi, cu ochelari, grași sau pur și simplu nearătoși – precum și cu *anti-eroine* – care să semene cu «americanca medie»..." R.lit. 3 VI 82 p. 23. „Aventurile unui *antierou*" R.lit. 18 III 11; v. și 18 XII 86 p. 17 (din *anti-* + *erou*; cf. fr. *antihéros*; PR 1948; DexX)

antievreiésc, -iáscă adj. –Ostil evreilor– „să micșoreze impactul prigoanei *antievreiești* la nivelul instituțiilor de învățământ." R.lit. 24 III 99 p. 14. „Iranul, implicat într-un atentat *antievreiesc* din Buenos Aires" adevarul.ro 27 X 06 (din *anti-* + *evreiesc*)

antiexplozív, -ă adj. –Construit astfel încât să preîntâmpine declanșarea unei explozii– „Este vorba de o familie de lămpi *antiexplozive*, cu bună protecție împotriva gazelor, destinate industriei miniere și mediilor cu praf combustibil." R.l. 21 XI 81 p. 2. „Începând de azi, mai mulți specialiști ai Institutului Național pentru Securitate Minieră și Protecție *Antiexplozivă* (INSEMEX) Petroșani vor fi prezenți în județ pentru a expertiza stațiile de combustibili." Ev. 1 IV 02 (din *anti-* + *exploziv*)

antifá adj. inv. –Antifascist– „«Fuck Impe...», au scris anarhiștii pe clădirea comisariatului din Timișoara. Cuvântul nu e terminat, semn că santinela nu dormea în momentul în care activistul *Antifa* își storcea Romparkinul pe peretele instituției publice sus amintite." ro.altermedia.info 16 IX 03. „După căderea regimurilor comuniste, ultra-stângiștii europeni s-au regrupat în tot felul de «mișcări *antifa*», de nuanță anarhistă." jurnalul.ro 8 XII 07 (din engl. *anti-fa*)

anti-fast-food adj. inv. „Efectele legii *anti-fast-food* se vor vedea într-un an" C. 16 V 08 p. 8. „Inițiatorul Legii *anti-fast-food*, M.G., consideră că actul normativ trebuie să fie aplicat din anul școlar 2008-2009." G. 5 VIII 08 p. 6. „Campanie *anti-fast-food* la nivel mondial" G. 17 III 09 p. 16 (din *anti-* + *fast-food*)

antifeseníst, -ă adj. –Ostil Frontului Salvării Naționale– „Martori îmi sunt linotipiștii, dacă nu cumva vor zice că sunt «*antifesenist*» – na, că am «inventat» și eu un cuvânt!" Obs. 30 III 90 p. 3. „ziarul Azi era înainte de orice «antimonarhist», la fel cum era și antițărănist, antiliberal și, în general, anti-orice era *antifesenist*." D. 9 VI 11 (din *anti-* + *fesenist*)

antifílm s.n. –Film lucrat după alte reguli decât cele obișnuite ale filmului– v. *antiroman* 1963. „Film și *antifilm*" Contrafort 2 / 03 (din *anti-* + *film*; LRC II 200, FC II 51, 53; DMN, DexX)

antifíțe adj. inv. –Care nu agreează și nu încurajează nefirescul, snobismul– „nu este o cârciumă amărâtă, o bombă oarecare. Vrea doar să arate așa. În realitate, este un loc cât se poate de onorabil, dar care ține la imaginea sa de loc boem, «*antifițe*», motiv pentru care cultivă o ambianță neglijentă, cu o decorație austeră, mese și bănci de lemn..." R.l. 19 VII 08 p. 24. „Bogdan C., devenit celebrul sub numele de Fizz, s-a relansat recent sub numele de Bob Taylor și a lansat o campanie *anti-fițe*." 9am.ro 14 X 09 (din *anti-* + *fițe*)

antifoáme adj. inv. –Care taie senzația de foame– „Pastilă *anti-foame*. În Marea Britanie a fost lansat un medicament care diminuează pofta de mâncare și poate reduce greutatea corporală cu zece la sută într-un an." evenimentul.ro 4 VII 06. „Efectul *antifoame* a fost remarcat în timpul operațiilor chirurgicale asupra stomacului și s-a descoperit că procedura afectează nivelul substanței numite grelină (sau «hormonul foamei»), care, împreună cu alți hormoni, contribuie la reglareea cantității de glucoză în organism." G. 10 IX 08 p. 13. „Președintele Traian Băsescu a primit, vineri, de la un expozant la Ziua Fermei Horticole de la Araneag, județul Arad, o pungă cu plante, despre care producătorul a spus că este «ceai *antifoame*»." ziare.com 7 VIII 09 (din *anti-* + *foame*)

antifoná v.t. –A izola fonic– „Discotecile ar trebui *antifonate*." G. 8 III 07 p. 12. „străduania unora [...] de *a-și antifona* cât mai bine pereții." Z.fin. 3 VIII 07; v. și G. 11 III 10 p. 14 (din *anti-* + *fon*(ic) + *-a*; MDN, DexX)

antifonáre s.f. –Acoperire (a caroseriei unui autovehicul) cu un strat protector în vederea atenuării zgomotelor– „Aici se efectuează diferite lucrări de reparații capitale, testări și verificări tehnice, lucrări pentru caroserii, *antifonări*, spălări-degresări etc." R.l. 4 V 83 p. 5. „[Capsula pentru dormit] este prevăzută cu *antifonare* și geamuri opace." Z.fin. 17 II 06 (din *antifona*)

antifonát, -ă adj. –Acoperit cu un strat protector care atenuează zgomotul– „camere *antifonate*" Tin.lib. 27 II 90 p. 2. „spațiul în care funcționează clubul, învederează patronul, este *antifonat*" Z. de Constanța 18 IV 08 (din *antifona*)

antifónic, -ă adj. –Care apără de zgomot– „Un nou tip de cască *antifonică* au elaborat specialiștii Institutului de cercetări și proiectări din Cluj. Destinată muncitorilor care lucrează în medii unde frecvența sonoră este ridicată, noua cască *antifonică* are o eficiență dublă, în comparație cu tipul care se fabrică în prezent." R.l. 24 VI 75 p. 5. „Un nou zid *antifonic*, eficace și economic – relatează cunoscuta revistă franceză Science et Vie – a fost pus la punct [...] Zidul respectiv nu se limitează la protecția sonoră a locuitorilor prin devierea zgomotului în altă parte, ci pur și simplu îl absoarbe..." I.B. 10 VIII 83 p. 8. „Încerc din 2003 să fac autogara și acum am obținut autorizația pentru construcția unui zid de împrejmuire *antifonic*..." ziaruldeiasi.ro 15 VIII 06; v. și R.l. 21 I 82 p. 5 (din *anti-* + *fonic*; DEX, DN_3 – alt sens, DEX-S, DexX)

antifráudă adj. inv. –Menit să descopere și să combată frauda– „Treizeci de kilograme de diamante au fost găsite, zilele trecute, de către brigada *anti-fraude* a aeroportului N'Djili-Kinshasa asupra unui om de afaceri zairez [...] care se pregătea să urce în cursa spre Bruxelles." R.l. 25 X 85 p. 6. „Organizația de luptă *antifraudă*, atât de lenească când e vorba să afle ce vrăji au mai făcut miniștrii noștri cu fondurile europene." "22" 14 X 03 p. 4. „Lupta *anfifraudă*" Cot. 23 V 07 p. 9 [var. *antifraude*] //din *anti-* + *fraudă*//

antifrontíst, -ă s.m.f. –Persoană care este ostilă Frontului (Salvării Naționale). Antifesenist– „În ceea ce privește cealaltă tabără, cea a *antifrontiștilor*, nici aceasta nu s-a dovedit a fi la înălțime..." "22" 2 III 90 p. 6

antifumát adj. inv. –Menit să combată fumatul– „Campania *antifumat* este din ce în ce mai puternică în Europa." J.nat. 24 V 05 p. 16, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Medicament *antifumat* aprobat în UE. Produsul Champix (varenicline) a fost aprobat de Comisia Europeană pentru renunțarea la fumat în rândul adulților." G. 28 X 06 p. 3. „Țigări moldovenești în locul programului *anti-fumat*" Ad. 16 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din pref. *anti-* + *fumat*; cf. engl. *antismoking*)

antifúrt adj. inv. –Menit să semnaleze ori să împiedice o tentativă de furt– „Progrese uimitoare face tehnica *anti-furt* în Statele Unite." Sc. 31 X 75 p. 2. „gama accesoriilor auto *antifurt* este completată cu o piesă simplă, care blochează levierul pentru schimbarea vitezelor precum și frâna de mână." Sc. 18 VII 81 p. 5. „A.M.C. a declanșat alarma *anti-furt* a unui magazin de lux" Z. 5 VII 08; v. și R.l. 12 XI 75 p. 6, Săpt. 30 VII 82 p. 12 , R.l. 7 X 82 p. 6 (din it. *antifurto*; cf. fr. *antivol*; PR 1948, DPN 1955; Dimitrescu, *Dr.2* 130, 143; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

antigáng(ster) adj. inv. **1.** –Care este prevăzut cu o instalație specială împotriva hoților– „N-a fost expus ghișeul *antigangster* inaugurat la Banca Angliei." Cont. 28 X 66 p. 10. **2.** –Care este îndreptat împotriva gangurilor, a bandelor de hoți– „Criminalul J.M. a fost împușcat, vineri, la Paris, în cursul unei acțiuni a brigăzii *«antigang»*, la care au participat 50 de polițiști." Sc. 4 XI 79 p. 6. „Un raport sponsorizat de oraș [Los Angeles] vorbește de un așa-numit «Plan Marshall *anti-gang*» împotriva bandelor responsabile de creșterea ratei criminalității, cu referire la cunoscutul plan elaborat după cel de-al Doilea Război Mondial care includea investiții masive pentru a instaura pacea în foste teritorii dușmane." Ad. 12 V 07; v. și R.l. 10 II 81 p. 6 [var. *antigangsteri*] (din *anti-* + *gang(ster)*; cf. fr. *antigang*; PR 1965; DMN 1966; *brigade antigang*, DMC 1973; MDN – sensul 2, DexX)

antigay adj. inv. (cuv. engl.) –Care este împotriva homosexualilor– „Noua Dreaptă a organizat un protest *anti-gay*" mediafax.ro 24 V 08. „Apărătorii amorului carpatin, care au zbierat lozinci *antigay* în Piața Unirii, aduceau foarte bine cu niște ultrași." G. 5 VI 06 p. 12 [pron. *antighéi*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

antigénă s.f. (biol.) –Substanță care, introdusă în organism, provocă formarea anticorpilor– „În ceea ce privește celălalt tip de hepatită virotică, provocată de virusul b, transmis prin injecții sau transfuzii de sânge, care este identificat printr-un fel de «urmă» – *antigena* «Australia» – prof. Hilleman a arătat că vaccinurile fabricate din această *antigenă* au fost deja experimentate pe cimpanzei și se va trece la teste pe oameni." Sc. 26 XII 74 p. 6. „trei cercetători [...] din Moscova [...] au descoperit în mucoasa bucală o *antigenă* specifică: o proteină antiinfecțioasă secretată de pereții intestinelor. Proteina respectivă «semnalizează» afecțiunile stomacului și intestinelor încă în etapa lor latentă." Sc. 24 X 81 p. 5. „a început în urmă cu două luni să elimine *antigenele* care ar fi dus la eșuarea operației." R.l. 31 III 08; v. și 17 X 84 p. 6 [var. *antigen*, s.n.] (din fr. *antigène*; *anti-* este aici prescurtarea s.pl. *anticorpi*; DMN; FC II 52; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN, DexX – *antigen*)

antigénic, -ă adj. (biol.) –Referitor la antigenă– „Noul prototip de virus a fost izolat în U.R.S.S. și corespunde din punct de vedere al structurii *antigenice* și al formelor clinice..." R.l. 31 I 78 p. 5. „Specialiștii spun că vaccinarea antigripală obișnuită, practicată anual în țara noastră, nu asigură o protecție față de virusurile gripei aviare, acestea fiind diferite din punct de vedere *antigenic*." Gard. 14 X 05 (din fr. *antigénique*; DEX, DN_3, DexX)

antiglamour adj. (cuv.engl.) –Îndreptat împotriva frumuseții convenționale propuse de publicitate– „Campanie *antiglamour* [...] pentru renunțarea la modelele prefabricate oferite de industria glamour" Cot. 5 X 07 p. 28. „*Antiglamour* european. «Oscarurile» europene din 2007 au demonstrat că pe acest continent știm multe despre film și mai nimic despre spectacol." 9am.ro 10 XII 07 [pron. *antiglémăr*]

antiglisánt, -ă adj. –Care are proprietatea de a împiedica alunecarea– „combinatul petrochimic de la Pitești a realizat în premieră [...] o valoroasă materie primă pentru producerea sacilor de ambalaj și a foliilor cu proprietăți *antiglisante*..." R.l. 8 X 81 p. 5 (după fr. *antiglisse*; PR 1970; MDN)

antigloánțe v. *antiglonț*

antiglobalíst, -ă adj., s.m.f. –Care se opune globalismului. Antimondialist– „*Antiglobaliștii* au declarat că se opun «manierei în care sunt folosite resursele de către țările din G8» și că ei propun «o experiență alternativă de a trai și de a comunica». Un studiu asupra evoluției mișcării de contestare a ordinii economice mondiale arată că militanții sunt mai degrabă «alterglobaliști» decât *«antiglobaliști»*." C.n. 30 V 03. „cartea duce mult mai departe poziția *antiglobalistă* prin care jurnalista independentă și-a construit statutul de vedetă media..." cotidianul.ro 15 III 09 (după engl. *anti-globalizer*)

antiglobalizáre adj., s.f. –Care se opune globalizării– „Ce ar putea avea în comun demonstrațiile *anti-globalizare* contemporane, perpetua animozitate a relațiilor diplomatice franco-americane, spargerea geamurilor la restaurantele «Mac Donald», terorismul islamic..." Contrafort V-VI 04. „pe planetă răsună voci *antiglobalizare*..." J.nat. 6 XII 04 p. 18, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Protestele *antiglobalizare* au însotit de fiecare dată reuniunile..." RealitateaTV 30 III 08, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *alterglobalizare* 2003, 2011, *freegan* 2010, *freeganism* 2008, *itinera* 2007 (după engl. *anti-globalization*; Ciolan, *MC*; DexX)

antiglónț adj. inv. –Care protejează împotriva gloanțelor– „A apărut și o «vestă *antigloanțe*» modernizată; nu mai seamănă cu o plăpumioară, se poate purta și sub smoking sau costum de oraș, rezistă și la gloanțe trase de la 2-3 metri." Sc. 3 V 81 p. 4. „Jandarmii chinezi oferă veste *antiglonț* colegilor români" Ad. 9 X 02 p. 14. „Sutienele *antiglonț*, ultima modă printre femeile-polițist" G. 6 VIII 08 p. 16; v. și R.lit. 17 VI 82 p. 6; v. și *kevlar* 1997, 2000, 2006, *ninja* 1992, *pază* 2006 [var. *antigloanțe*] (din *anti-* + *glonț*; cf. fr. *antiballe*; DexX, DEX 09)

antigrindină adj. inv. –Menit să combată grindina– „Sistem *antigrindină* [...] un original sistem de prevenire a grindinei, de fabricație italiană." Sc. 17 I 76 p. 6. „Programul *antigrindină*, blocat" Ev.z. 18 IV 08. „O rachetă *antigrindină* a căzut, duminică, în curtea unei gospodării din satul Valea Dulce [...] fără a exista victime sau pagube materiale." G. 31 VIII 09 p. 4; v. și Sc. 3 IV 77 p. 4, 17 XI 79 p. 5 (din *anti-* + *grindină*; DEX-S, DEX 98)

antihacker adj. inv. –Menit să protejeze împotriva atacurilor informatice pornite de hackeri– „Iliescu este de acord cu atragerea de hackeri pentru crearea de programe *antihacker*." Ad. 19 VII 01 p. 10. „Asigurarea *antihacker* se poate preocura doar din import" sfin.ro 20 IV 07 [pron. *antihécăr*] (fals *anglicism*, din *anti-* + *hacker*)

antihemorágic s.n. (farm., med.) –Medicament care oprește sau care împiedică hemoragiile– „Este indicat ca *antihemoragic* uterin." R.l. 15 II 83 p. 5. „coada-calului (efect mineralizant, *antihemoragic*)..." AS I VII 02 (din fr. *antihémorragique*; DEX, DN_3, MDN, DexX)

antihistamínic adj., s.n. (farm., med.) –(Medicament) care combate efectele histaminei din organism– „Spre deosebire de *antihistaminicele* existente, indicate în stări alergice, noul *antihistaminic* nu are acțiune somniferă." I.B. 9 II 61 p. 1. „Un *antihistaminic*, benefic pentru cazurile ușoare de Alzheimer" Teleg. 19 VII 08 (din fr. *antihistaminique*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 132; DEX, DN_3, MDN, DexX)

anti-HIV adj. inv. „Alte câteva vaccinuri *anti-HIV* sunt testate în acest moment în lume, dar rezultatele finale nu vor fi disponibile decât peste câțiva ani." Ad. 14 XI 03 p. 13. „În Alba, curs *anti-HIV* pentru preoți" G. 18 X 06 p. 3. „Vaccin *anti-HIV* care crește riscul de îmbolnăvire de SIDA!" Ev. 15 I 08 (din engl. *anti-HIV*)

antihormón s.m. (biol.) –Substanță care blochează secretarea hormonilor– „*Antihormoni* împotriva dăunătorilor. Cercetătorii maghiari au reușit să producă *antihormoni* care întrerup funcțiile vitale ale insectelor ce atacă culturile, nimicindu-le." Sc. 22 XII 80 p. 5. „Este o mare bucurie să scapi un om de un handicap, să-i redai vederea, cu un hormon sau *antihormon*." jurnalul.ro 5 IX 08 (din fr. *antihormone*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

antihóț(i) adj. inv. –(Dispozitiv) menit să semnaleze o tentativă de furt. Antifurt– „Sistemul *«antihoț»* costă 1.000 de dolari" Cot. 24 VII 06 p. 24. „Gadgeturile *antihoți* pentru o «casă deșteaptă»" gandul.info 14 V 07 (din *anti-* + *hoț(i)*)

antiimpoténță adj. –Menit să combată impotența– „Noul venit pe piața produselor *anti-impotență*, Cialis, pare să se îndrepte spre câștigarea bătăliei pentru Europa." Ad. 6 VI 03 p. 13. „Producătorii noului medicament *antiimpotență* au declarat că este cu 25 la sută mai ieftin decât «concurentele» existente deja pe piață." Ad. 30 I 04 p. 16 (din *anti-* + *impotență*)

antiinflaționist, -ă adj. (ec.) –Menit să prevină și să combată inflația– „Obiectul acestor dezbateri: lupta *antiinflaționistă*, pe baza planului prezentat de către guvernul laburist." Sc. 27 VII 75 p. 4. „[BNR] a apelat, în colaborare cu Guvernul, la alte politici *antiinflaționiste*." R.l. 22 VIII 02 p. 5. „BNR nu este nici în corzi și nici nu și-a epuizat arsenalul *antiinflaționist*" Z.fin. 7 XI 07; v. și R.l. 28 I 77 p. 6 (din fr. *anti-inflationniste*; PR 1949; DEX-S, MDN, DexX)

antiîmbătrânire adj. inv. –Menit să întârzie efectele îmbătrânirii. Antiaging– „Migdalele oferă tenului luminozitate și au un puternic efect *antiîmbătrânire*." G. 19 III 09 p. 12. „Bărbații cumpără geluri de curățare, uleiuri de ras, creme *antiîmbătrânire*, deodorante și altele." G. 25 XI 09 p. 11 (din *anti-* + *îmbătrânire*; cf. engl. *antiaging*)

antiînghéț adj. inv. –Menit să combată sau să prevină înghețul– „Firma care asigură, alături de ADP, curățenia și deszăpezirea în acest sector al Bucureștiului a comandat deja 600 de tone de soluție *antiîngheț*" Ad. 27 X 03 p. 7. „Singura firmă care a obținut exclusivitate de distribuție a soluției ecologice *antiîngheț* [...] a testat soluția Eco-thaw pe străzile din sectorul 6, în zilele și nopțile geroase care au trecut." Ad. 10 XII 03

p. 3. „Primăria Capitalei a dispus până în prezent aplicarea a două tratamente *antiîngheț* pe străzile principale ale orașului..." R.l. 16 XII 05 //din *anti-* + *îngheț*//

antijóc s.n. –Joc care prin calitatea lui și prin modalitatea de comportare a jucătorilor sau a echipei contravine idealurilor sportive și ideii de spectacol– „Au fost prezente, în schimb, cele mai diverse forme de *antijoc*, proteste, busculade, loviri, simulări..." R.l. 27 IX 82 p. 5. „recordmanul P., căruia trebuie să i se ridice un monument la Roma pentru *antijocul* practicat timp de 92 de minute, spre groaza spectatorilor bucureșteni..." Săpt. 5 X 84 p. 8. „Indiferent unde evoluează, nu face *antijoc*, ci joacă deschis." G.sp. 9 X 08; v. și I.B. 26 VI 82 p. 7, Fl. 2 VIII 88 p. 22, Săpt. 7 IV 89 p. 8 (din *anti-* + *joc*)

antikaghebist adj. –Care se opune KGB-ului (fostul serviciu secret sovietic)– „Pentru a afla ce va urma, nu-i de ajuns să fii *antikaghebist*..." D. 372 / 00 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Și Roncea se dă *antikaghebist*." Z. 9 VI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *anti-* + *kaghebist*)

antilehámite s.f. „Lecția globală a mișcărilor studențești actuale este o lecție de *anti-lehamite*, o lecție care te trimite la veghe civică și la eficacitate politică și socială." "22" 44 / 95 p. 9 (din *anti-* + *lehamite*)

antiliberál, -ă adj. –Ostil Partidului Național Liberal– „Eminescu – gazetarul *antiliberal*" ziuaconstanta.ro 16 I 07; v. și *antifesenist* 2011 (din *anti-* + *liberal*; DexX)

antiliteratúră s.f. –Formă de creație literară în care nu se ține seama de procedeele artistice tradiționale– „Ajunși la antipoezie, la antiteatru, la antiroman, într-un cuvânt la *antiliteratură*, ce avem de făcut, ce ne mai rămâne de făcut?" R.l. 28 III 74 p. 13. „Ultimul capitol masiv din *Biografia ideii de literatură* evocă istoria conceptului de *antiliteratură*." Obs.cult. 24 IV 01. „*Antiliteratura* fusese teoretizată și de Camil Petrescu." R.lit. 6 IV 07 p. 16; v. și Săpt. 29 IX 78 p. 2 (din *anti-* + *literatură*; LRC II 200; DEX-S, MDN, DexX)

antilúme s.f. –Lume alcătuită simetric lumii noastre– „*Antilumea* – o certitudine fizică, antipământul – o probabilitate. Stupefacția provocată de știrea obținerii pe cale experimentală a antimateriei n-a încetat; [...] se comentează, încă, viu, performanța savanților sovietici care au creat artificial antimolecule, cu ajutorul giganticului accelerator de particule de la Serpuhovo." I.B. 24 X 73 p. 2. „Pe măsură ce Biserica devenea o structură de putere, ea se transforma și într-o surprinzătoare *antilume*." "22" 7 VII 06 (din *anti-* + *lume*, după engl. *antiworld*; BD 1970)

antimáfia adj. inv. –Care combate acțiunea Mafiei– „Astfel, el propune instituirea unei comisii parlamentare *anti-Mafia*." L 27 III 80 p. 32. „O vastă acțiune *antimafia* [...] s-a soldat cu 14 arestări." I.B. 8 VII 83 p. 4. „Direcția Națională *Antimafia* din Italia" Ev.z. 14 I 97 p. 1; v. și R.l. 16 XI 82 p. 6; v. și *anticamorra* 2008 (din it. *antimafia*; Dimitrescu, *Dr.2* 131, 143; DexX; DEX 09)

antimahmureálă adj. inv. –Care combate mahmureala– „În premieră pentru România, adepții lui Bahus au acum la dispoziție o pastilă *antimahmureală*: RU-21." Independent 24 X 08 p. 18. „Cât de eficiente sunt pastilele *antimahmureală*" G. 18 IX 09 p. 12 (din *anti-* + *mahmureală*)

antimaneá, antimanéle adj. inv. –Ostil manelelor și sistemului de valori promovat prin ele– „Virus informatic *antimanele* [...] Una dintre acțiunile virusului este aceea de a șterge de pe calculatorul virusat toate fișierele multimedia care conțin titlurile acestora sau nume ale unor interpreți de manele." ziaruldeiasi.ro 27 IV 05. „nu cred [...] că reacția *anti-manea* este numai la muzică; nu respingi maneaua numai din motive de ritm. Maneaua vine la pachet cu o întreagă atitudine și un întreg set de valori – care sunt, s-o spun pe șleau, insalubre." D. 13 VII 06. „Priviți de regulă ca «băieți răi» sau chiar hăituți de poliție, creatorii de programe virus au și momente de... simț civic. Cel mai elocvent exemplu, pentru poluata Românie, este seria de viruși *antimanele*. Viermele «Delf» [...] vânează fișiere multimedia ce conțin cuvinte cheie legate de manele, dar modifică și fișierul «hosts» pentru a interzice utilizatorului infectat accesul la diverse site-uri cu conținut piratat sau pornografic." jurnalul.ro 28 VI 11 (din *anti-* + *manele*; Ciolan, *MC*)

antimanifést s.n. –Manifest împotriva a ceva ori împotriva cuiva– „*Antimanifest* față de globalizare..." J.nat. 23 V 05 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*antimanifestul* [...] reprezintă, mai degrabă, un interesat strigat de disperare." sfin.ro 26 IV 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *anti-* + *manifest*)

antimatérie s.f. (fiz.) –Materie ipotetică alcătuită din antiparticule– v. *antilume* 1973. „cercetătorii americani au reușit să descopere, pentru prima oară, probe că *antimateria* există în univers. Ei au detectat 29 particule de antimaterie, după cum a anunțat NASA." R.l. 19 X 79 p. 6. „A fost descoperită sursa *antimateriei* din galaxia noastră" Cronica rom. 22 I 08; v. și Mag. 2 I 99 (din *anti-* + *materie*, după fr. *antimatière*; în fiz. se folosește din anii '40; PR 1958; DF, D. Filoz.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

antimelodrámă s.f. –Lucrare dramatică opusă melodramei– „*Antimelodrama* este perfectă, tocmai fiindcă distruge melodrama cu înseși anexele ei." Cont. 8 II 63 p. 5; v. și I.B. 13 IX 66 p. 2 (din *anti-* + *melodramă*)

antimemórii s.f.pl.tant. –Memorii care, folosindu-se de forma tradițională, servesc altor scopuri (portretistice, reflecții)– „[Pompidou] și-a propus să citească *Antimemoriile* colegului său André Malraux." Cont. 25 VIII 67 p. 8. „Memoriile lui Belu Zilber sunt o specie de *antimemorii*." D. 261 / 98 p. 12. „În ultima vreme, au apărut mai multe cărți de memorii și «*antimemorii*» cu atât mai interesante cu cât sunt foarte diferite ca formulă." Ev. 23 II 04; v. și Cont. 29 IX 67 p. 3 (din fr. *anti-mémoires*; cf. engl. *antimemoir*; BD 1968; DEX-S, MDN, DexX)

antimicrobián, -ă adj. –Îndreptat împotriva microbilor– „În cameră se pompează aer trecut prin filtre speciale, *antimicrobiene*." Sc. 7 VII 78 p. 6. „Motorola lansează telefonul *antimicrobian*" G. 16 X 08 (din *antimicrobien*; cf. engl. *antimicrobial*; MDN, DexX)

antimolecúlă s.f. (fiz.) –Moleculă alcătuită simetric moleculelor– v. *antilume* 1973 //din *anti-* + *moleculă*; MDN//

antimondializáre adj. –Care se opune globalizării de tip neoliberal– „manifestații *anti-mondializare*" R.l. 19 III 01 p. 4; v. și *alterglobalizare* 2011 (după fr. *antimondialisation*; Ciolan, *MC*; PR 1997)

antimoțăit adj. „Ochelari *antimoțăit* [...] ochelari vibratori... purtați de preferință la spectacol, la teatru, la întâlnirile plictisitoare." G. 9 II 07 p. 15 (din *anti-* + *moțăit*)

antineutrínо s.m. (fiz.) –Neutrino al antimateriei– „pe rând au fost apoi descoperiți antiprotonul, antineutronul, *antineutrinul* ș.a." Mag. 27 IX 99 (din engl., fr. *antineutrino*; Random House 1930-35; PR 1958; DN_3, DEX 98, DexX)

antineutrón s.m. (fiz.) –Neutron al antimateriei– v. *antineutrino* 1999 (din engl., fr. *antineutron*; Random House 1940-45; PR 1956; DN_3, DEX 98, DexX)

antinicotínic, -ă adj. –(Substanță) care combate sau atenuează efectele nicotinei– „La o fabrică de dulciuri din orașul sovietic Vilnius s-a produs un lot experimental de gumă de mestecat cu acțiune *antinicotinică*." R.l. 29 VIII 85 p. 6. „Vaccinul *antinicotinic* a fost și el studiat în ultimii 10 ani și se pare că nu mai este mult până la obținerea produsului final." Ev. 24 IV 06 (din *anti-* + *nicotină* + *-ic*; PL, DMC 1960; DN_3, DEX-S, DexX)

antiobezitáte adj. inv. „Medicament *antiobezitate* pe baza unui hormon care reglează dorința de a mânca" G. 11 VIII 07 p. 8. „Injecția *antiobezitate*" R.l. 9 IX 08. „În cel mult cinci ani, toată lumea va putea avea acces la o metodă mult mai simplă de a scăpa de kilogramele în exces: injecția *antiobezitate*." G. 10 IX 08 p. 13 (din *anti-* + *obezitate*)

antioccidentál, -ă adj. –Care se opune politicii și sistemului de valori proprii Occidentului– „în fața forțelor antidemocratice, antireformiste, *antioccidentale*, a strigoilor «vechiului regim»..." R.l. 15 I 99 p. 1. „[Secretarul general al NATO] îi cere lui Putin să renunțe la discursul *antioccidental*" ziare.com 28 III 08 (din *anti-* + *occidental*; cf. fr. *anti-occidental*)

antioccidentalism s.n. –Atitudine ostilă Occidentului– „*Antioccidentalismul* sovietic transferat silnic pe teritoriul spiritual românesc..." R.lit. 11 04 p. 14. „Rusia: Bizantinismul ascunde *antioccidentalismul*" obiectivdesuceva.ro 27 III 08 (din *antioccidental* + *-ism*; DexX)

antiól s. (farm.) „Iată-ne așadar, după un an și jumătate de la apariția articolului precedent, din nou pe urmele «medicamentului pentru tratamentul intoxicațiilor cu alcool» [...] Între timp, așa cum ați putut observa, medicamentul respectiv a mai primit o denumire prin comprimarea cuvintelor anti și alcool: *Antiol*." Fl. 16 VI 66 p. 22 (din *anti-* + [alco]*ol*)

antioráș s.n. „În unele zone suprapopulate orașul-centru, împreună cu periferiile sale denumite *anti-orașe*, se desfășoară pe zeci de km." Sc. 14 IX 65 p. 4. „Pipera e un exemplu de *anti-oraș*." Cot. 14 XII 06 (din *anti-* + *oraș*; DexX)

antioxidánt, -ă adj., s.m. –(Substanță) care împiedică oxidarea– „la un anumit grad de concentrare, acidul uric încetinește procesul de îmbătrânire al globulelor roșii. Explicația rezidă în efectul său *antioxidant*, sub acțiunea căruia se blochează procesul de îmbătrânire..." Sc. 22 II 83 p. 5. „acțiune *antioxidantă*..." Nat. 26 X 02 p. 5. „Organismul uman are un sistem de apărare natural bazat pe *antioxidanți*, care protejează corpul împotriva radicalilor liberi." G. 14 IV 10 p. 12; v. și Ad. 14 VI 03 p. 5, G. 3 VI 09 p. 12, R.l. 14 IV 10 p. 13 (din fr. *antioxydant*; PR 1960; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

antipandémic, -ă adj. „Într-o săptămână, cât a trecut de când Direcția

de Sănătate Publică (DSP) Vaslui a început distribuirea vaccinului *antipandemic* către personalul medico-sanitar, doar 17 medici de familie din 180 și-au ridicat dozele de produs pentru imunizarea lor și a celor care lucrează în cabinet împotriva gripei noi." ziare.com 4 XII 09. „În urma întrebărilor primite referitoarea la imunizarea copiilor cu vaccinul *antipandemic* Cantgrip, reprezentanții Direcției de Sănătate Publică Arad au precizat că în acest caz de testare pe copii a noului vaccin trebuie făcută doar cu respectarea legilor aflate în vigoare..." observator.info 4 II 10 (din *anti-* + *pandemic*)

antipandemie adj. inv. „nu a dorit să dea amănunte despre calendarul vaccinării antigripale (*antipandemie*) în România." G. 4 XI 09 p. 9. „Planul *antipandemie* nu a fost respectat. Fostul ministru al Sănătății I.B. a spus, joi, că România nu a comandat la producătorii internaționali vaccin, deoarece nu exista «contextul epidemiologic» și a lăudat calitățile produsului autohton." adevarul.ro 6 XI 09. „Premierul: copiii români nu sunt cobai pentru vaccinul antipandemie GSK" gandul.info 17 XI 09 (din *anti-* + *pandemie*)

antipartículă s.f. (fiz.) „*Antiparticulele* au caracteristici exact contrare particulelor, în ceea ce privește sarcina electrică, câmpul magnetic, sensul de rotație etc." Cont. 11 X 63 p. 7. „Cercetător de elită recunoscut, a descoperit a treia *antiparticulă* înregistrată." jurnalul.ro 24 IX 08; v. și Sc. 22 I 63 p. 2 (din fr. *antiparticule*; PR 1956; FC II 51, 53, 54; DF; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

antipământ s.n. (fiz., astr.) –Presupusă planetă alcătuită simetric și opus Pământului– v. *antilume* 1973 (din *anti-* + *pământ*)

antipersonál adj. inv. –Îndreptat împotriva oamenilor și nu a tehnicii de luptă– „Nimeni n-a băgat de seamă că oferta de armament a României include și mine *antipersonal*..." R.lit. 39 / 99 p. 24. „Un cetățean rus care a plantat mine *antipersonal* pentru a-și feri grădina de zarzavaturi de atacurile hoților a fost condamnat pentru posesie și folosire ilegală de arme." mediafax.ro 12 II 10 (din engl., fr. *antipersonnel*; PR 1950; DexX, DEX 09)

antiperspiránt adj., s.n. –(Preparat) menit să reducă transpirația și efectele ei neplăcute– „Ingredientul-minune poate fi folosit în bere, băuturi răcoritoare, ciocolată și chiar *antiperspirante*." Nat. 15 XII 01 p. 5. „evenimentul de lansare a primului deodorant *antiperspirant* cu afect absorbant" R.l. 24 VIII 06 p. 28. „Dacă transpiri abundent prin bluză, încearcă să folosești o soluție *antiperspirantă* cu un conținut mai ridicat de aluminiu decât deodorantele obișnuite." Ev.z. 6 V 08 p. 23; v. și Catalog Carrefour IX 03, Tango 48 / 09 p. 115, R.l. 3 VI 10 p. 9 (din engl. *antiperspirant*; Random House 1940-45; DexX)

antipesedísm s.n. –Atitudine ostilă Partidului Social Democrat– „«Nu putem să acceptăm ca niște impostori, niște oameni care și-au făcut din *antipesedism* o carieră politică să se dovedească a fi, de fapt, niște penibili turnători ai fostei Securități», a declarat președintele PSD." evenimentul.ro 26 VIII 06. „Liderii PD-L au calculat că au nevoie de 50 la sută din voturile obținute de acesta [candidatul liberal] în primul tur [al prezidențialelor] și că le pot «fura» făcând apel la *antipesedismul* tradițional al alegătorilor liberali." G. 14 XI 09 p. 2 (din *anti-* + *pesede* + *-ism*)

antiphishing adj., s. (inform.) –Sistem de securitate care protejează utilizatorul împotriva atacurilor de tip phishing– „Primele două soluții integrează: antivirus, antispyware, antispam, *antiphishing* și motoare de filtrare a conținutului și a atașamentelor." J.nat. 5 VII 07 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Comisia Europeana ia măsuri *anti-phishing*" R.l. 5 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Kaspersky a brevetat o nouă tehnologie *anti-phishing*" capital.ro 7 VI 11 [pron. *antifișing*] (din engl. *anti-phishing*)

antipiésă s.f. –Piesă de teatru scrisă fără a se ține seama de procedeele artistice tradiționale, parodie a unei piese– v. *antiroman* 1963. „Într-o scrisoare către un prieten, Eugen Ionescu spune despre «Cântăreața cheală»: «sunt sigur ca am scris o *antipiesă*»." Z. 7 V 05 (din fr. *antipèce*; DTL 1950, DMN 1958, dar apare, în 1948, ca subtitlu la Eugen Ionescu: *La cantatrice chauve, antipièce*; DEX-S, MDN, DexX)

antipiraterie s.f. –Îndreptat împotriva pirateriei (informatice)– „Campania *antipiraterie* a Microsoft..." wall-street.ro 20 V 05. „H.P., de la Biroul *antipiraterie* din Suedia, a spus că «nu există altă explicație pentru scăderea abruptă a traficului decât teama celor ce schimbă ilegal fișiere online de a nu intra sub incidența noii legi»." R.l. 7 IV 09 p. 7 (după engl. *antipiracy*)

antípódic, -ă adj. –Diametral opus– „Pe cât de *antipodice* au fost cele două interpretări, pe atât de unitar s-a arătat publicul în simpatia sa." Cont. 7 I 62 p. 6. „Cât de *antipodici* ar fi ei, între ei, prin o mie și una de trăsături, regăsesc în poeți moderni ca E.J. și N.S. [...] paradoxala, fulguranta anulare a antiteticelor categorii." Cont. 4 XII 70 p. 1. „Noica rămâne foarte departe, ca să nu zic *antipodic*, față de furibundele, cumplitele ori savuroasele biciuiri de idei, care sunt sententele cioraniene." Ev.z. 26 IX 08 (din *antipod* + *-ic*; DEX 98, MDN, DexX)

antipoém s.n. –Poem scris altfel decât după regulile obișnuite ale unui poem– v. *antiroman* 1963 //din *anti-* + *poem*; DEX-S, MDN, DexX//

antipoezíe s.f. **1.** –Poezie scrisă fără a se ține seama de procedeele artistice tradiționale– v. *antiliteratură* 1974. „[Marin Sorescu] a declarat că face *antipoezie*, ceea ce îi reușește minunat, de fiecare dată." Săpt. 12 X 84 p. 2. **2.** –Poezie lipsită de valoare– „Ce e la urma urmelor *antipoezia*? Absența poeziei." Săpt. 24 VI 83 p. 2. „Ce a publicat [...], scuză-mă, dar nu e poezie! E *antipoezie*!" Gaz. de Sud 26 VII 08 //din *anti-* + *poezie*; DEX-S, MDN, DexX//

antipoléi adj. inv. –Care anihilează poleiul– „Nu vor să spună nici măcar prețul soluției *antipolei*" G. 20 I 10 p. 7. „Metode moderne *antipolei* aplicate și la Brăila" ziare.com 3 II 10 (din *anti-* + *polei*)

antipólio(mielític, -ă) adj. –Utilizat împotriva poliomielitei– „S-a inițiat [în Cuba] atunci o veritabilă campanie – la început trei mii de persoane au fost școlarizate, fiind instruite în domeniul vaccinării *anti-polio*." R.l. 15 IV 76 p. 6. „în 1925 se obține vaccinul împotriva tusei convulsive, în 1943 – primul vaccin antigripal, în 1954-56 prin vaccinul antipolio se obține controlul asupra unei grave boli a copilăriei, poliomielita; primul vaccin anti-hepatita B se obține în 1975" Z.fin. 30 IV 03; v. și *primovaccinare* 1976 (abreviat din fr. *antipoliomiélitique*; DEX, DN_3, DexX)

antipoluánt, -ă adj. –(Orice mijloc) folosit împotriva poluării– „La al 17-lea Salon anual automobilistic de la Tokio au fost prezentate câteva modele *antipoluante* ca Nissan electric și Toyota Commuter." Sc.t. 6 X 70 p. 4. „Anti-poluare. Începând cu 1 octombrie, în țările membre ale Pieței Comune se vor aplica noi norme tehnice privind controlul *anti-poluant* al autovehiculelor." R.l. 25 III 75 p. 6. „Nava din care s-a scurs motorina a fost remorcată în Dana 2 a Portului Midia Năvodari, unde a fost înconjurată de un baraj flotant *antipoluant*." Ev. 24 XI 06; v. și Sc. 19 IX 79 p. 5, R.l. 24 VI 80 p. 5, 25 IX 84 p. 5; v. și *Euro*[2] 2003 (din *anti-* + *poluant*; cf. engl. *antipollution*; BD 1969; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

antipoluáre 1. s.f. –Acțiune împotriva poluării– „Poluarea este asemenea unei boli, poate fi cronică [...] sau poate interveni accidental, când e nevoie de o «reanimare» urgentă și în acest caz e mai eficace și mai economic un dispozitiv mobil de *anti-poluare*." Mag. 4 VIII 73 p. 5. „Experții [...] în domeniul *antipoluării* s-au bucurat nespus de mult considerând apariția somonului drept o dovadă a rezultatelor bune obținute în eforturile de depoluare a Tamisei..." R.l. 20 XI 74 p. 6; v. și *antipoluant* 1975. **2.** adj. inv. –Menit să combată poluarea– „Referendum *antipoluare*" Z. de Cluj 24 IX 07. „Italia și Polonia cer relaxarea legilor *antipoluare*" Ev.z. 16 X 08 (din *anti-* + *poluare*; cf. fr. *antipollution*; DMC 1970, DMN 1971; DEX-S, MDN – numai s.f., DexX)

antipórno adj. inv. –Care este împotriva pornografiei– „*Antiporno*. Presa franceză începe a fi tot mai preocupată de amploarea pe care o ia coborârea gustului public prin distribuirea de filme pornografice." R.lit. 17 VII 75 p. 23. „Lady *Antiporno* – așa a fost denumită în presa britanică D.S., o femeie în vârstă de 49 de ani, căreia i s-a încredințat conducerea brigăzii de combatere a pornografiei din cadrul Scotland-Yard-ului. Ea a fost desemnată în acest post după o succesiune de procese intentate șefilor brigăzii *«antiporno»* care i-au precedat." Sc. 11 IX 77 p. 5. „Dar după decenii de interdicții și campanii *anti-porno*, redescoperirea sexualității de către chinezi nu este lipsită de ambivalență." C.n. 7 II 04 //din *anti-* + *porno*[grafie]; DEX-S, MDN, DexX//

antiprezidențiál, -ă adj. –Care este împotriva instituției președinției sau a persoanei președintelui– „Dar nimeni nu s-ar fi așteptat ca, după alegerile din 1996, dl. Rațiu să patroneze cel mai antiguvernamental și *antiprezidențial* ziar..." R.l. 11 IX 99 p. 1. „Coaliția *antiprezidențială*" Cot. 26 IV 07 p. 18; v. și R.l. 25 I 07, J.nat. 5 VII 07 p. 2 (din *anti-* + *prezidențial*)

antiprostíe adj. inv. –Care își propune să anihileze efectele prostiei– „Pilulă *antiprostie*. Un cercetător german testează o pilulă *«antiprostie»*..." Ev.z. 7 VIII 06 p. 21. „Pe când un scut *anti-prostie* în curtea IPJ?" ziuaconstanta.ro 5 V 11 (din *anti-* + *prostie*)

antiprotón s.m. (fiz.) –Proton al antimateriei– „Protonului îi corespunde *antiprotonul* [...] cu sarcină negativă." Sc. 14 I 63 p. 4. „*Antiprotonii*, descoperiți încă din anul 1955, pot exista – este drept, o durată extrem de redusă de timp – în spațiu, în urma coliziunilor cu particule energetice din radiația cosmică." Mag. 27 IX 99 (din fr. *antiproton*; PR 1956; DF; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

anti-PSD adj. inv. –Împotriva PSD-ului (Partidul Social Democrat)– „Semnalele unui vot *anti-PSD* s-au ivit încă de acum un an..." D. 30 / 04 p. 10, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Campania *anti-PSD*" jurnalul.ro 2 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din pref. *anti-* + *P*[artidul] *S*[ocial] *D*[emocrat])

antipsoriázis adj. inv. (med.) –(Remediu) împotriva bolii numite psoriazis– „Am scris în această rubrică despre un medicament *antipsoriazis*." R.l. 1 IV 75 p. 5. „*Anti-psoriazis*. O echipă de medici argentinieni a anunțat că a pus la punct un medicament, pe bază de uleiuri vegetale, care tratează și vindecă psoriazisul." R.l. 16 IV 83 p. 6 (din *anti-* + *psoriazis*; DEX-S, MDN, DexX)

antipublicitár, -ă adj. –Îndreptat împotriva publicității socotite neadecvate– „Campania *antipublicitară* va ataca succesiv toate tipurile de anunțuri." Cont. 24 XI 67 p. 10 „Poza cuprinzând mesajul injurios pe care domnul A. mi l-a adresat a fost pubicată de mine pe Facebook fără niciun scop publicitar sau *anti-publicitar* și aceasta prezintă realitate în mod obiectiv." realitatea.net 30 IX 11 //din *anti-* + *publicitar*; DEX-S, MDN, DexX//

antipúrici adj. || *colier/zgardă antipurici* –Zgardă care conține substanțe ce îndepărtează puricii– „[Se vinde] *colier antipurici* (pentru câini) – 650 lei, *colier antipurici* (pentru pisici) – 613 lei." R.l. 7 IX 93 p. 7. „Nu lipsesc [...] zgărzile cu clopoței ori cele *antipurici*." Ev. 16 XII 00. „Militarii se bucură de proviziile de țigări, de jocuri pe calculator, de CD-player-ul nou și chiar de un lucru banal precum zgarda *antipurici* pentru Bebe, câinele de pază al bazei Maizan." Ad. 18 IX 06 (după fr. *collier anti-puces*; DexX)

antirachétă adj. inv. –Îndreptat împotriva unei rachete– „specialiștii Pentagonului au încheiat deja pregătirile pentru testările sistemului *anti-rachete* și anti-satelit..." R.l. 13 III 84 p. 6. „o rachetă *antirachetă* cu rază scurtă de acțiune [...] a pulverizat în aer, în plin zbor razant, un Exocet din prima generație." R.l. 20 XII 84 p. 6. „Toate avioanele israeliene de pasageri – dotate cu sisteme *antirachetă*" G. 17 II 06 p. 9; v. și R.l. 5 III 81 p. 6, I.B. 14 X 86 p. 4; v. și *anti-antirachetă* (1967) || *scut antirachetă* „Demonstrație împotriva *scutului antirachetă* în Polonia" R.l. 20 III 07 p. 16. „*Scutul antirachetă*: România atinge cel mai înalt nivel de securitate din istoria sa" wall-street.ro 16 IX 11 [var. *antirachete*] (din *anti-* + *rachetă*, după fr., engl. *antimissile*; Random House 1955-1960, PR 1960, DMN; DEX-S, NODEX, DexX)

antirăpire, antirăpiri adj. inv. –Care este menit să combată sau să prevină răpirile de persoane– „«Comandoul *antirăpiri*» a fost trecut sub comandamentul unic al Departamentului administrativ al securității. În 1977, 80 de persoane au fost răpite în Columbia..." R.l. 6 I 78 p. 6. „Implant *antirăpire* pentru bogătași" Ad. 30 IV 05 p. 9 (din *anti-* + *răpire*)

antirechíni adj. inv. –Menit să țină la depărtare rechinii– „Aparat «*antirechini*». Numeroase accidente mortale cauzate de rechini – mai multe sute în fiecare an – au stimulat un grup de oameni de știință de la Universitatea din Quebec să pună la punct un echipament electronic portativ care să permită crearea în jurul naufragiatului a unui câmp electromagnetic de natură să alunge rechinii..." Sc. 7 III 78 p. 4. „*Antirechini*. Doctorii [...] au descoperit că secreția unui pește plat din Marea Roșie poate paraliza și ucide un rechin." R.l. 16 IV 80 p. 6. „e vorba de un spray *antirechini*..." moneyexoress.ro 22 VII 08 (din *anti-* + *rechini*)

antireclámă s.f. „Această parodie de publicitate, această *antireclamă* a fost difuzată duminică 5 noiembrie." Cont. 24 XI 67 p. 10. „E absurd să crezi că cineva, oricât de nepriceput sau de neinspirat, poate face o astfel de reclamă care nu numai că nu folosește produsului, dar îl și deservește. Și totuși, fenomene de *antireclamă* apar." R.l. 20 III 71 p. 2. „*Antireclamă* de campanie" Cot. 4 V 08; v. și Cont. 17 X 69 p. 10 //din *anti-* + *reclamă*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX//

antireformíst adj., s.m. –Care se opune reformelor. Reacționar– „succesul *antireformiștilor*" R.l. 16 V 98 p. 7. „agresivitatea *antireformistă* a PDSR" R.lit. 11 IV 01 p. 24; v. și *antioccidental* 1999 (din *anti-* + *reformist*; DexX)

antiretrovirál, -ă adj. (farm.) –Care acționează împotriva retrovirușilor, blocând multiplicarea lor în organism– „mama, bolnavă de AIDS a murit, el a avut șansa să fie adoptat de G.J., care i-a prelungit viața cu un medicament *antiretroviral*..." "22" 29 / 00 p. 36. „Indicat în asocierea cu alte medicamente *antiretrovirale*, Prezista este un inhibitor de protează folosit în tratamentul infecției cu virusul imunodeficienței umane (HIV) la pacienții adulți." Ad. 6 IX 08 p. 19; v. și Ev. 30 IV 05 (din engl. *antiretroviral*, fr. *antirétroviral*; PR 1990; DEX 09)

antireumatismál, -ă adj. –Care alină durerile reumatismale– v. *liniment* 1984. „O nouă metodă de tratament *antireumatismal*" Ev. 10 I 04 (din *anti-* + *reumatismal*; DN_3, DEX 98, DexX)

antiríd adj. inv. (cosm.) –Menit să prevină sau să combată ridurile– „Omul este frumos în urâțenia lui relativă. Sigur că putem inventa o alifie *antirid* care să nu dea voie femeilor să pară bătrâne decât în preziua morții..." Fl. 2 XII 83 p. 32. „Funcționarea pernei *antirid* a fost explicată de specialiști prin faptul că umezeala pielii determină emanarea de ioni de cupru din fața de pernă, aceștia stimulând producția de colagen din apropierea suprafeței pielii." G. 25 VIII 08 p. 3; v. și 10 II 09, 20 X 09 p. 12, 12 XI 09 p. 12, Tango 48 / 09 p. 115 (din fr. *antiride*; DN_3, MDN, DexX)

antiríduri adj. inv. (cosm.) –Menit să prevină sau să combată ridurile– „un medic nutriționist și biochimist în cadrul Universității din Napoli [...] a inventat pizza *antiriduri* [...] în meniu se spune că este pizza care îți aduce sănătate." G. 15 VIII 07 p. 12. „Dieta *antiriduri* este foarte simplă: mănânci sănătos și rămâi tânără." femina.ro 6 X 11 (din *anti-* + *riduri*)

antiromán s.n. (lit.) –Gen de roman apărut, la sfârșitul anilor '40, în cadrul noului val al literaturii franceze, care preconizează construirea unei lumi mai «imediate», prezentând realitatea nudă– „O noțiune foarte curentă, investită și cu prestigiu prezumtiv, mai cu seamă în lumea snobilor – deopotrivă autori și cititori – dar nu fără semnificații, e aceea de anti: *antiromanul*, nume dat de J.P. Sartre literaturii românești ce a urmat după «Străinul» lui A. Camus, antiteatrul, antipoemul. Pronunțându-se împotriva fenomenului «*antiromanelor*», «antifilmelor» și «antipieselor» P. și-a explicat nemulțumirea în legătură cu actuala situație a literaturii și dramaturgiei engleze." Cont. 13 XII 63 p. 2. „«Carapacea» de C.S., un *antiroman*?" Luc. 21 IV 79 p. 2; v. și Cont. 22 V 94 p. 8; v. și *antiliteratură* 1974, *antiteatru* 1974 *(din* fr. *antiroman;* cf. engl. *antiroman*; DMN 1949, BD 1968; DTL; DN_3, DEX-S, DexX)

antirománism s.n. –Împotriva intereselor românilor– „poetul odinioară acuzat de *antiromânism*." D. 20 VII 01 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Voronin, premiat pentru *antiromânism*" Z. 21 I 08, cit. de Stăncioi-Scarlat. „O profesoară de la Școala Rupea, acuzată de *antiromânism*" monitorulexpres.ro 3 III 11 (din *anti-* + *românism*)

antir(r)ómi adj. inv. –Antițigănesc– „Isteria «*anti-rromi*» se întinde în Anglia și Finlanda" G. 11 VIII 10 p. 3. „majoritatea francezilor sprijină campania *antiromi*." R.l. 27 VIII 10 p. 1 (din *anti-* + *romi*)

antirujeólic, -ă adj. –Menită să combată rujeola– „a doua campanie națională de vaccinare *antirujeolică* a copiilor..." R.l. 11 VII 80 p. 5. „O sută de copii, nevaccinați *antirujeolic*!" telegrafonline.ro 1 VII 11 (din *anti-* + *rujeolic*)

antiseísmic, -ă adj. –Care rezistă cutremurelor– „Casă *antiseismică*. Prototipul unei case «suspendate» adaptată regiunilor cu înaltă seismicitate a fost realizat la Așhabad, în R.S. Turkmenă. Casa este menținută deasupra solului cu ajutorul unor suspensoare din oțel dotate cu arcuri la ambele extremități. Ea a rezistat unor seisme cu amplitudinea de șase grade pe scara Richter." Sc. 3 I 76 p. 4. „Prețul locuințelor consolidate *antiseismic* va crește" Gard. 26 I 06 //din *anti-* + *seismic*; DEX-S, NODEX, DexX//

anti-SÍDA adj. inv. „Optimism privind perspectiva găsirii unui vaccin *anti-S.I.D.A.*" I.B. 14 VII 87 p. 4. „L.V., coordonator proiecte la ARAS – Asociația Română *Anti-SIDA*." Ad. 5 XII 03 p. 15 (din *anti-* + *SIDA*; cf. engl. *anti-AIDS*)

antisistém adj. inv. –Ostil sistemului politic și economic– „a reușit să-i convingă pe bucureșteni că este un politician *antisistem*..." R.l. 17 VI 08 p. 3. „Fosta legendă a echipei Manchester United, Eric Cantona, a lansat o revoluție *antisistem*, începând cu distrugerea băncilor și a îndemnat publicul să-și retragă masiv banii depuși pe 7 decembrie." realitatea.net 22 XI 10 (din *anti-* + *sistem*; cf. engl. *antisystem*)

antisistémic, -ă adj. –Ostil sistemului politic și economic. Antisistem– „pentru priceperea pericolului populismului *anti-sistemic* în România." Ev.z. 22 XI 06 p. 6. „Discursul *antisistemic* din era doctrinei Nixon era susținut de un întreg aparat al practicii teatrale, cu precădere grupuri artistice alternative." Obs.cult. 17 IX 09; v. și revistacultura.ro 21 IX 06 (din engl. *antisystemic*)

antísm s.n. –Curent contrar altui curent literar, cultural etc.– v. *antiteatru* 1974 (din *anti-* + *-ism*)

antismóg adj. inv. –Menit să combată smogul– „autoritățile orașului au deschis 120 de centre «*anti-smog*» dotate cu aer condiționat în încercarea de acorda moscoviților niște răgaz." adevarul.ro 9 VIII 10. „Țigla *anti-smog*, o nouă armă în lupta cu poluarea" ziaruldeiasi.ro 9 IV 11 (din *anti-* + *smog*; cf. engl. *antismog*)

antisolár, -ă adj. –Care protejează împotriva soarelui– „O husă *antisolară*, pentru automobile, a fost realizată în Franța. Confecționată dintr-un material asemănător celui utilizat pentru costumele de protecție ale cosmonauților, husa este suplă, rezistentă și reflectă 90 la sută din razele solare." Sc. 18 X 78 p. 5. „cremă *antisolară*..." Mag. 24 X 87 p. 9. „Monoi sau uleiul de tiare, scut *antisolar*" Teleg. 27 XII 06 (din fr. *antisolaire*; DEX, DN_3, DexX)

antisómn adj. inv. „Pe un circuit automobilistic, în apropiere de Marsilia, se efectuează acum o experiență cu un produs realizat de cercetătorii francezi – un produs *antisomn*. Noutatea lui constă, afirmă specialiștii, în faptul că nu sunt resimțite efectele oboselii." R.l. 26 IV 72 p. 6. „Sistem *antisomn*. SAAB a dezvoltat un sistem cu scopul de a preveni accidentele cauzate de somnolența la volan." 9am.ro 16 XI 07. „S-a inventat șapca *antisomn* pentru șoferi" curentul.ro 9 X 09 (din *anti-* + *somn*; cf. engl. *antisleep*)

antispám adj. inv. (cuv. engl.; inform.) –Îndreptat împotriva mesajelor de tip spam sosite prin poșta electronică– „Un memorandum pentru lupta comună *antispam*" J.nat. 9 VII 04 p. 17. „Outlook Express [...] nu are un filtru *antispam* încorporat." Ev.z. 1 X 05 p. 17. „În condițiile în care instrumentele *anti-spam* devin tot mai sofisticate și utilizatorii de e-mail din ce în ce mai conștienți de pericolele la care se expun, cei care trimit spam-uri apelează la metode noi de a face ca mesajele lor nedorite să treacă de filtre și să ajungă în inbox-urile cât mai multor oameni." G. 7 XI 07 p. 21; v. și J.nat. 9 V 05 p. 19

antispyware adj. inv., s. (cuv. engl.; inform.) –Program care oferă protecție împotriva programelor de tip spyware– „4,5% consideră că protecția *anti-spyware* s-ar putea să devină necesară în viitor" R.l. 24 V 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „ponderea soluțiilor de securitate (antivirus, firewall, *antispyware*) va fi de circa 2,3 mil. euro" zf.ro 16 IV 08; v. și *antiphishing* 2007 [pron. *antispaiuéăr*]

antistatizáre s.f. –Acțiunea de a împiedica electrizarea materialelor din fibre sintetice– „Aflăm de la Ministerul Comerțului Interior că au fost introduse de curând în circuitul comercial produse pentru întreținerea vestimentației: «Primăvara» pentru *antistatizarea* țesăturilor din fibre sintetice (folosește la îndepărtarea efectului de încărcare cu electricitate statică)." R.l. 16 V 78 p. 5 //din *antistatic*; DEX-S, MDN, DexX//

antistrés adj. inv. –Care nu provoacă stres– „Fiind silențioasă și prevenitoare a greșelilor a fost numită «mașină de scris *antistres*»." R.l. 12 XI 79 p. 6. „Telefon *anti-stress*. O firmă din «țara cantoanelor» [...] a anunțat realizarea unui telefon «*anti-stress*», al cărui apel poate fi sesizat chiar și în birourile supraaglomerate și supraîncărcate de decibeli." I.B. 31 V 86 p. 8. „O ingineră agronomă a brevetat perna *antistres*, contra insomniilor și pernița afrodisiacă." G. 8 XI 07 p. 17; v. și 24 II 06 p. 7 (din *anti-* + *stres*; MDN, DexX, DEX 09)

antisubmarin, -ă adj. –Îndreptat împotriva submarinelor– „La nord de insula Honsin s-a prăbușit în luna mai un avion *antisubmarin* al forțelor maritime militare japoneze." Sc 8 II 62 p. 6. „Mine *antisubmarin*" R.l. 21 X 05 (cf. fr. *anti-sous-marin*; DN_3, DEX-S, DexX)

antisudorífic s.n., adj. –(Substanță) care diminuează transpirația– „Ținând seama de sporirea solicitărilor cumpărătorilor, asemenea articole – cum sunt emulsiile și loțiunile pentru față, apa de toaletă, deodorantele și *antisudorificele*, produsele pentru colorarea și întreținerea părului – înregistrează în actualul cincinal o creștere de 4–5 ori." R.l. 3 VIII 78 p. 8. „Salvia este cel mai bun remediu *antisudorific*." Ev. 14 VII 06 (din *anti-* + *sudorific*; cf. engl. *antisudorific*; DEX-S, MDN, DexX)

antișifonáre adj. inv. „program *anti-șifonare*, program scurt sau pentru țesături delicate." Ad. 25 III 02 p. 7. „există uscătoare performante cu programe speciale *antișifonare*, ceea ce vă va diminua munca cu călcatul hainelor." R.l. 15 X 10 (din *anti-* + *șifonare*; cf. engl. *anti crease*, fr. *anti-chiffonnement*)

antișóc adj. inv. **1.** –Care diminuează șocurile– „Dale *anti-șoc*. În Olanda a început fabricarea unui tip de dală din cauciuc. Inserată într-o altă dală de beton, prin 8 puncte de ancorare, noua piesă intervine ca un amortizor de șoc, oricare ar fi direcția acestuia. La Amsterdam, astfel de dale se folosesc deja pentru pardosirea terenurilor de joacă ale copiilor." Sc. 21 III 79 p. 5. „Ceramică *antișoc*. În familia materialelor ceramice noi, cu largi perspective de utilizare în industrie, a intrat, de curând, o realizare a specialiștilor francezi din cadrul Centrului național de cercetări științifice." Sc. 6 IX 85 p. 5. „materialele textile ignifuge și *antișoc* sunt doar câteva din rezultatele cercetărilor în domeniul nanotehnologiei." adevarul.ro 23 II 09. **2.** –Protejat împotriva șocurilor– „Fujitsu va produce un hard-disk în care va încorpora senzori *anti-șoc* pentru a proteja împotriva pierderilor de date ce pot apărea când utilizatorii scapă laptopurile pe jos..." wall-street.ro 16 IV 07. „Carcasa de 1,8 inchi îl protejează împotriva lovirilor accidentale, cu ajutorul unui sistem *antișoc* special." adevarul.ro 22 III 09. **3.** (med.) –Menit să combată șocurile operatorii, traumatice, anestezice etc.– „Vaccinul vine la pachet cu trusa *antișoc*, care conține substanțe ce vă pot salva din cele mai neașteptate reacții secundare." adevarul.ro 9 XII 09. „Fiind vorba de un caz grav, a fost solicitat echipajul *antișoc* și am mers eu, asistenta M.O. și ambulanțierul L.S. Când am ajuns, bătrânul își dădea duhul." adevarul.ro 30 VII 10 (din fr. antichoc; DN_3, DEX 98, NODEX, MDN, DEX 09 – sensul 1, DexX – sensurile 1 și 2)

antișomáj adj. inv. **1.** –Care oferă protecție împotriva șomajului– „Biserica în criză: acatiste pentru spor la bani și *anti-șomaj*" ziare.com 28 III 09. „Noutate de criză: asigurare *antișomaj*" G. 15 IX 09 p. 1. **2.** –Care sporește șansele pentru a ieși din șomaj– „Cursuri *anti-șomaj* la Iași" adevarul.ro 1 III 11. **3.** –Care contribuie la diminuarea șomajului– „Oferte pentru investitori *antișomaj*" adevarul.ro 21 II 09. „România, ultimul loc în regiune la strategii *anti-șomaj*" sfin.ro 8 XI 09 (din *anti-* + *șomaj*; cf. fr. *anti-chômage*)

antișpágă adj. inv. –Menit să combată șpaga– „Ministrul Justiției dorește introducerea unui sistem *antișpagă* pentru funcționarii publici și demnitari." G. 30 VIII 05 p. 1. „soluțiile *antișpagă* nu pot da roade decât dacă sunt completate de o instrucție pe măsură..." G. 25 IX 09 p. 7; v. și G. 12 VI 06 p. 4, R.l. 29 I 08 p. 3 (din *anti-* + *șpagă*)

antitabác adj. inv. –Împotriva fumatului– „Campanie *anti-tabac* lansată de guvernul francez." I.B. 18 IX 75 p. 4. „La Londra a avut loc ziua națională *anti-tabac*." R.l. 26 III 85 p. 6. „O firmă de lenjerie a prezentat, la Tokyo, prototipul unui sutien *anti-tabac*, al cărui obiectiv este să ajute femeile să se lase de fumat." Ad. 7 XI 03 p. 13; v. și R.l. 18 IX 75 p. 6; v. și *ging-seng* 1997 (din fr. *antitabac*; PR 1960; DMN; DEX-S, MDN, DexX)

antitabágic, -ă adj. –Împotriva fumatului– „Ofensiva *antitabagică*." Sc. 10 X 75 p. 6. „Ceai *antitabagic*" Ev. 1 III 03 (din *anti-* + *tabagic*; DEX-S, MDN, DexX)

antiteátru s.n. –Curent modern în teatru care încearcă să reducă dramaturgia la elementele ei esențiale– „Ceea ce era de prevăzut s-a întâmplat; după antiroman, *anti-teatru*, anti-joc, anti-public, precum și alte antisme binecunoscute nouă pentru combaterea cărora (curentele pro-anti fiind, după cum se știe, ispititoare) s-au ivit, la rându-le, o seamă de anti-antisme." Cont. 8 II 74 p. 1. „*Antiteatrul* lui Ionescu înseamnă un teatru cu posibilități infinite, forme diverse, teatru care ne duce spre un nivel spiritual, emoțional, intelectual, transcendental, la un nivel mai înalt, ne purifică și ne face conștienți de lumina care există înăuntrul ființei umane și care o face să devină un bun cetățean al planetei." Z. 7 V 05; v. și *antiliteratură* 1974, *antiroman* 1963 (din fr. *antithéâtre*; cf. engl. *antitheater*; DMN 1965, BD 1970; L. Seche în LR 1 / 60 p. 58; DTL; DN_3, DEX-S, MDN, DexX)

antitéhnic, -ă adj. **1.** –Îndreptat împotriva tehnicii– „Cei ce răspândesc absurdități *antitehnice* în numele unor «valori umane» nebuloase trebuie întrebați despre care «ființe umane» este vorba!" Cont. 22 III 74 p. 10. „De aici, însă, nu decurge că psihologia românilor ar fi una rutinieră și arhaică și că, prin urmare, s-ar manifesta în manieră *antitehnică*" Ștefan Zeletin, *Neoliberalismul*, 1927, citat în Clipa 1 X 05. **2.** (d. persoane) –Lipsit de aptitudini tehnice. Atehnic– „Este «antisportiv», *antitehnic* (nu știe să bată un cui) și nu știe să facă ordine." AS 12 II 01 (din *anti-* + *tehnic*; DEX 98, MDN, DexX)

antitéro 1. adj. inv. –Care luptă împotriva terorismului– „Forțe *anti-tero*, cu elicoptere și echipamente pentru detectarea radiațiilor și dezamorsarea bombelor au împrejmuit zona." Ad. 31 III 03 p. 5. „Polițiștii din Sao Paulo au simțit pe pielea lor duritatea forțelor *antitero*, care i-au împiedicat să intre într-o clădire guvernamentală, pentru a protesta împotriva salariilor mici." R.l. 18 X 08 p. 32. **2.** s.m. –Luptător din forțele antitero– „o secvență din filmul «Airplane»: niște inși cu turbane, cărând bazuci și mitraliere cât un stat de om, trec la pas printr-un checkpoint de aeroport, în vreme ce *antiteroii* cu scoică în ureche se reped asupra unei pensionare suspecte, cu pălărie înflorată și gentuță." G. 30 I 09 p. 1 (din *antiterorist*; DexX, DEX 09)

antiterorist, -ă adj. **1.** –Menit să combată sau să prevină terorismul– „În cadrul unei vaste acțiuni *antiteroriste* organizate în principalele orașe din Sicilia orientală, la care au participat peste 700 de polițiști, au fost arestate 99 de persoane bănuite a face parte din Mafia, anunță agenția France Presse." Sc. 23 XII 83 p. 6. „Consecințele războiului mondial *antiterorist*" Z. 22 X 07. **2.** –Care protejează sau este de ajutor în cazul unui act de terorism– „Nu demult și orașul New York a găzduit

o expoziție originală. Tema: vestimentație *antiteroristă*." R.l. 17 VI 82 p. 6. „Sufertașul *antiterorist*. Autoritățile locale din Sydney i-au îndemnat pe rezidenți să își facă un fel de sufertaș «de supraviețuire» în cazul unui atac terorist sau al unui dezastru natural." Cot., ediție specială 19 VII 07 (din *anti-* + *terorist*; cf. fr. *antiterroriste*; MDN, DexX, DEX 09)

antitrúst adj. inv. (ec.) –Menit să împiedice sau să restrângă activitatea trusturilor, pentru a menține competiția pe piață– „Senatul american a aprobat un proiect de lege care stabilește sancțiuni sporite pentru violarea legislației *antitrust*." I.B. 11 XII 74 p. 8. „Autoritatea *antitrust* din Rusia a lansat, în mod ificial, anchete la companiile «Evraz Group» și «Raspadskaya», pe care le acuză că au abuzat de «poziția dominantă» de pe piața cărbunelui cocsificabil..." Bursa 31 VII 08 (din engl., fr. *antitrust*; PR 1950, DMN; DN_3, DEX 98, DexX)

antitumorál adj. –Care împiedică instalarea sau răspândirea celulelor canceroase în organism– „Direcția asistenței medicale din Ministerul Sănătății ne comunică următoarele: Preparatul «L1» cu efecte *antitumorale* – autor dr. Mihai Leontopol – a fost verificat de către o comisie condusă de prof. dr. Ștefan Berceanu, care a constatat că în unele cazuri a avut efecte pozitive." R.l. 1 VII 80 p. 2. „Topul condimentelor cu efect *antitumoral*" adevarul.ro 2 IV 10 (din *anti-* + *tumoral*; cf. fr., engl. *antitumoral*, it. *antitumorale*; DN_3, MDN, DexX)

antitusív, -ă adj., s.n. (farm.) –Medicament contra tusei– „Față de produsele similare existente în prezent, *antitusivul* elaborat de institut este apreciat ca unul dintre cele mai bune medicamente de acest gen folosite în terapeutica mondială." I.B. 9 III 61 p. 1. „Mierea de salcâm este foarte apreciată, atribuindu-i-se proprietăți *antitusive*..." Ev. 22 IV 04 (din fr. *antitussif*; PR 1970; FC II 52, Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 132; DEX-S, MDN, DexX)

antițânțár(i) adj. inv. –Care ține la distanță țânțarii– „Becuri *anti-țânțar*. O întreprindere din Budapesta a trecut la producția unor becuri a căror lumină gălbuie nu atrage țânțarii [...] Lumina emanată de aceste becuri [...] se află sub limita de perceptibilitate a insectelor." Sc. 4 IX 75 p. 4. „deasupra patului atârnă un voal protector *antițânțari*" Ad. 2 VIII 02 p. 11. „Sunet *antițânțari*: este noul serviciu propus clienților săi de operatorul de telefonie mobilă sud-coreean SK Telecom [...] în schimbul sumei de 3000 de woni (echivalentul a 2 euro), pe telefonul celular poate fi introdusă o sonerie aproape imperceptibilă pentru auzul uman, dar menită să țină la distanță insectele-vampir pe o rază de un metru." Ad. 1 VIII 03 p. 13 (din *anti-* + *țânțari*)

anti-UE adj. **1.** –Îndreptat împotriva Uniunii Europene– „politici *anti-UE*" Ev.z. 10 VII 06 p. 9, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Alianță de extremă dreapta *anti-UE*" evz.ro 29 X 09. **2.** –Contrar normelor Uniunii Europene– „Taxe *anti-UE* anulate" monitorulneamt.ro 13 I 07. „E-uri *anti-UE* [...] Otrăvurile alimentare de pe piața autohtonă sunt interzise în majoritatea țărilor din UE,SUA, Australia sau în țări din fosta URSS" 9am.ro 29 VIII 07 (din anti- + U[niunea] E[uropeană]; DNAR 1999)

anti-UV adj. –Care protejează de acțiunea razelor ultraviolete– „O cremă hidratantă *anti-UV* este obligatoriu grasă." BM VII-VIII 08 p. 127, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Loțiune bronzantă cu efect *anti-UV*" G. 19 IV 10 p. 12 (din engl. *anti-UV*)

antivaríce adj. inv. –Care împiedică dezvoltarea varicelor– „Terapii *antivarice*" R.l. 27 V 10 p. 12. „Referitor la ciorapii *antivarice*, chiar dacă ei nu determină dispariția venelor umflate, totuși, ameliorează simptomele și ajută la prevenirea complicațiilor." cugetliber.ro 29 III 11 (din *anti-* + *varice*)

antivedétă s.f. –Vedetă cu un comportament și o înfățișare, deliberat sau nu, lipsite de vedetism– „Casele de modă cumpără costume uzate dar – atenție! uzate «autentic», *antivedetele* se plimbă în fuste gitane, model petec de petec." Cont. 1 VI 73 p. 5. „sunt în faza în care mă înjură toată lumea. Sunt *antivedeta* perfectă." Ad. 11 III 08 (din *anti-* + *vedetă*, după engl., fr. *anti-star*, în care *star* "vedetă"; DMN 1968; DEX 98, MDN, DexX)

antivirál, -ă adj. (med.) –Care combate acțiunea virușilor– „Specialiștii Institutului de igienă și sănătate publică au experimentat un nou dezinfectant antibacterian și *antiviral* ce poate fi utilizat în spălătoriile spitalelor, cantinelor, hotelurilor și internatelor." R.l. 15 IV 76 p. 5. „Relenza, un medicament *antiviral*, s-a dovedit eficient, în testele de laborator, împotriva virsului H5N1 al gripei aviare, susțin cercetătorii australieni." Ad. 28 II 04 p. 7. „Prima mască *antivirală* tratată cu tehnologia «Virucoat TM» care omoară 99,99 la sută din virusurile gripale care intră în contact cu ea..." G. 19 XI 09 p. 12; v. și R.l. 17 VI 82 p. 5, Fl. 10 IV 87 p. 24; v. și *gripă (nouă)* 2009, *interferon* 1979, *Tamiflu* 2009 (din engl., fr. *antiviral*; PR 1950, BD 1969; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

antívirín s.n. (farm.) „La Institutul de microbiologie al Academiei de Științe al R.S. Cehoslovace a fost obținută o nouă substanță menită a fi folosită în combaterea maladiilor virotice, denumită în mod provizoriu *«Antivirin»*." Sc. 11 VI 75 p. 6 (din *anti-* + *vir[us]* + *-in*)

antivírus adj. inv. **1.** (biol.) –Substanță care împiedică dezvoltarea virușilor– „La naștere, asemenea copii sunt vaccinați împotriva virusului respectiv o dată cu imunoglobulina *antivirus* B." Mag. 5 XII 07. **2.** (inform.) –Produs software capabil să detecteze și să elimine virușii informatici– „Cel mai sigur mod de apărare este încărcarea de pe Internet a ultimelor programe *antivirus* și liste cu ultimii viruși..." Mag. 21 I 00. „Cu asemenea performanțe, AVX 6 se anunță a fi unul dintre cele mai puternice programe *antivirus* din lume." Ad. 19 V 01 p. 7. „Trei PC-uri pot fi protejate cu o singură licență *antivirus*" R.l. 1 X 07; v. și Nat. 25 III 02 p. 5; v. și *antiphishing* 2007, *antispyware* 2008, *firewall* 2005, *rootkit* 2008, *scana* 2002, *server* 2005 || *scanare antivirus* v. *scanare* (din engl., fr. *antivirus*; PR 1989; DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – numai sensul 1, DexX, DEX 09)

anti-Wessi adj. (peior.) –Contra germanilor din vest– „Vă pare rău, de exemplu, de Ossi și sunteți *anti-Wessi*." "22" 34 / 94 p. 2 (din *anti-* + *Wessi*, după germ.)

antízgómot 1. adj. –Împotriva zgomotului– „Aeroportul internațional «Schiphol» de lângă Amsterdam va rămâne închis în cursul nopții [...] pentru avioanele care nu posedă certificate care să ateste că nu aduc prejudicii prin zgomotul produs la operațiunile de aterizare. Avioanelor care nu prezintă garanția *anti-zgomot* le este rezervată o singură pistă." I.B. 5 VII 72 p. 4. „Gard *anti-zgomot*. Pentru a-și proteja căminul de zgomotele străzii, un locuitor din orașul Bremen (R.F.G.) a avut o idee originală: a ridicat în jurul casei sale un gard alcătuit din... ghivece uriașe de flori suprapuse." Sc. 26 I 77 p. 5. „Strategie *antizgomot* în Capitală" Cot. 10 VI 08; v. și R.l. 17 V 74 p. 6, 11 II 77 p. 2. **2.** s.n. –Sunet care, având o lungime de undă diferită, anihilează zgomotul– „Prototipul unui nou tip de cască de protecție împotriva zgomotului a fost realizat în Anglia. Un dispozitiv montat în cască înregistrează intensitatea zgomotului și dă naștere unui *«antizgomot»* egal ca intensitate, dar cu o altă lungime de undă. În acest fel undele sonore se anihilează reciproc, realizându-se liniștea dorită." Sc. 11 I 78 p. 6. „Pentru a anihila zgomotul, cercetători englezi au încercat să suprapună emisiei sonore un zgomot complementar de exact aceleași caracteristici, dar defazat în așa fel încât atunci când unda zgomotului primar atinge amplitudinea maximă, *antizgomotul* să aibă aceeași mărime dar cu semnul minus." Cont. 11 V 79 p. 5 (din *anti-* + *zgomot*, după fr. *antibruit*; PR 1972; DEX-S, MDN, DexX – sensul 1)

antologá v.t. (livr.) **1.** –A întocmi o antologie, a alege piesele pentru o antologie– „Piesele *antologate* [...] sunt grupate pe criteriul tematic." Cont. 22 III 63 p. 3. „Fără pretenții de *a antologa* ceea ce a acumulat mai bun, redactorii actuali ai revistei aniversate încearcă să adune la un loc câteva dintre colaborările reprezentative..." Ziarul Ialomița 6 III 07. **2.** (fig.) –A reține, a alege– „Volumul lui D.A. e sărăcuț; poetul ierborizează plat, narativ, stări oarecari. *Antologăm* doar trei versuri..." R.l. 1 VIII 74 p. 2. „«Biblioteca de poezie românească» alcătuită de Marin Sorescu *antologhează* în acest număr versurile lui Dosoftei." R.lit. 12 I 84 p. 4. „nu-i suficient pentru *a te antologa* drept politician performant." Mon.17 X 08 (der. regr. din *antologie*; DN_3, DEX-S, DEX 98, DEX 09 – doar sensul 1, MDN)

antologábil, -ă adj. –Care merită să figureze într-o antologie– „Mature și candide, grave, versurile lui D.R. [...] sunt *antologabile*." R.lit. 14 VI 73 p. 11. „Cu toată scurtimea sa, textul este convingător, echilibrat, penetrant și oricând *antologabil* alături de studii meritorii, mult mai ample, din alți autori." Tribuna 16 VII 07 (din *antologa* + *-bil*; DEX 98, MDN, DexX)

antologie s.f. v. *film-antologie, volum-antologie*

antologatór s.m. –Autor de antologii. Antologist– „Inițiativa acestora, emoționantă și demnă de toată stima, nu produce decât întâmplător selecții sigure, căci gustul acestor *«antologatori»* e, în chip aproape general, vetust și totuși despotic." Fl. 13 VIII 82 p. 11. „iată încă o informație utilă, nu numai pentru cititori, ci și pentru *antologator*..." Steaua 6 / 07 (din *antologa* + *-tor*; DN_3 – rar, livr., MDN, DexX)

antologíe s.f. || *antologie-spectacol* –Spectacol realizat pe baza unei antologii de texte– „Cel de-al treilea recital din *antologia-spectacol* «Creșterea limbii românești și-a patriei cinstire» se va desfășura luni, ora 18, la sediul Muzeului de Istorie a municipiului." I.B. 23 III 74 p. 2. „Am sublinia, în continuare, *antologia-spectacol* «Creșterea limbii românești și-a patriei cinstire»." Sc. 12 IV 74 p. 4 (din *antologie* + *spectacol*)

antologíst s.m. –Autor de antologii. Antologator– „Cu siguranța unui aparat

radiografic, verbul critic al *antologistului* a fixat creația lui V.S. în două fraze lapidare dar pline de esență." R.lit. 5 IV 84 p. 15 (cf. fr. *anthologiste*; DN_3, DexX)

antrenór s.m. *antrenor-jucător* –Persoană care are dubla funcție de antrenor și de jucător– „în trecutul sezon au fost cazuri de *antrenori-jucători*." R.l. 14 VII 82 p. 5. „Luminița H., *antrenor-jucător* la națională de handbal feminin" Ad. 2 X 08; v. și Sc. 2 XI 83 p. 5, supl. Fotbal 20 IX 85 p. 4, Fl. 14 II 86 p. 20, Săpt. 4 VII 86 p. 12, 5 IX 86 p. 8, 5 IX 87 p. 8 (din *antrenor* + *jucător*); v. și *jucător-antrenor*

antrenorát s.n. (sport) –Calitatea de a antrena sportivi, funcția de antrenor– „unii dintre acești proaspeți antrenori își fac ucenicia pe seama echipelor care-i acceptă. *Antrenoratul* nu este diletantism." V.stud. 17 X 73 f.p. „În 30 de ani de *antrenorat*, nu am fost sancționat nici eu, nici sportivii sau sportivele din echipele pe care le-am condus, de la spartachiada pionierilor până la reprezentative naționale." Fl. 8 IV 88 p. 22. „Mircea Sandu nu se pricepe la *antrenorat*, dar fotbal știe!" ProSport 23 IX 08 (din *antrenor* + *-at*; DexX)

antreprenór s.m. v. *femeie-antreprenor*

antreprenoriál, -ă adj. –Referitor la întreprindere și la întreprinzător– „Pentru examenul de bacalaureat 2003, numărul de discipline la alegere a fost micșorat, iar la proba f au apărut discipline noi, precum educația *antreprenorială*." Ad. 8 X 02 p. 8. „Experiența în vânzări și spiritul *antreprenorial* sunt atuurile pentru achiziționarea unei francize bancare sau în asigurări" Z.fin. 25 VIII 08 (din engl., fr. *entrepreneurial*; PR 1984; MDN, DexX, DEX 09)

antrópo adj. (biol.) –Element de compunere savant, cu sensul "referitor la om"– „Profesorul C.T. are mai multe pasiuni: filatelia, numismatica, exobiologia, arta populară, iar cea mai recentă este paleoastronautica. Cercetând, în ultima vreme, diferite zone montane, el a descoperit adevărate chipuri de piatră cu aspect «*antropo*» sau «zoomorf»." R.l. 10 X 75 p. 5 (din fr. anthropo); DEX, DN_3, MDN, DexX)

anualizát, -ă adj. –Extrapolat la nivelul unui an– „Economia Franței a crescut cu 0,5 procente anualizat, în primul trimestru al acestui an, sub estimările de 0,6 procente ale analiștilor" wall-street.ro 20 V 06. „inflația *anualizată* aferentă lunii septembrie va depăși 5%." R.l. 3 X 07 p. 10. „Prețurile producției industriale au urcat *anualizat* cu 6,2%." hotnews.ro 3 VIII 10 (din *anual*; cf. fr. *annualisé*)

anúnț s.n. || *anunț-șoc* –Veste neașteptată– „Finanțatorul Stelei a făcut apoi un *anunț-șoc*..." J.nat. 25 VI 07 p. 30, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Anunț șoc*: Pe Marte ninge în fiecare noapte." medifax.ro 30 IX 08, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *anunț șoc*] (din *anunț* + *șoc*)

anvelopá v.t. (constr.) –A acoperi o clădire cu un material izolant– „Botoșănenii care și-au întocmit deja dosarele pentru a-și *anvelopa* termic blocurile cu sprijin financiar de la Primărie și de la Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului vor fi amânați până anul viitor." adevarul.ro 19 VIII 10. „Până acum, edilii sectorului 1 au reușit *să anvelopeze* 25% din blocurile care necesită reabilitare, fiind sectorul fruntaș la acest capitol." adevarul.ro 30 IX 11. „Dacă *am anvelopa* corect o clădire, pierderile energetice ar putea scădea cu 50%-60%, precizează reprezentasntul producătorilor de polistiren." Ev.z. 12 X 11 p. 15 (din fr. *envelopper*)

aparátcic s.m. (cuv. rus.; peior.) „În cadrul plenarei foștii «*aparatciki*» au discutat probleme de strategie și tactică." R.l. 9 X 91 p. 8. „Locul populației băștinașe [în Republica Moldova] a fost luat de «specialiștii» (chiar necalificați fiind) ruși, de *aparatcikii* (activiști ai partidului comunist de la diferite niveluri) care era obligatoriu să fie tot ruși..." Aldine 16 IX 05 p. II. „Ca un *aparatcic* al timpurilor noastre înaintez lin pe străzile Sankt Petersburgului, într-o mașină somptuoasă, neagră..." R.lit. 6 II 09 p. 22; v. și R.l. 6 V 93 p. 3, D. 148 / 95 p. 15, "22" 16 / 00 p. 8, Obs.cult. 2 III 04 p. 21, R.l. 16 IX 05 [scris și *aparatcik*] (cf. fr. *apparatchik*; PR, DMC 1965; DexX, DEX 09)

apartaménț s.n. || *apartament-etalon* –Apartament care servește drept model– „Așa a apărut în practica muncii pe șantiere *apartamentul-etalon*, ca o necesitate. Ca o mostră a ceea ce au de gând să construiască oamenii pe șantier. Ca un model pe care întreprinderea îl supune discuției tuturor celor interesați." Sc. 18 V 62 p. 2. „Pentru claritatea expunerii, se prezintă cazul unui *apartament etalon*, dintr-un bloc de P+4 niveluri, cu trei camere..." Gaz. de Sud 29 VIII 07 (din *apartament* + *etalon*)

apártheid s.n. –Regim aplicat de guvernul sud-african între 1948 și 1991– „*Apartheid-ul*, adică «dezvoltarea separată» a grupurilor etnice, cum o numesc eufemistic autoritățile de la Pretoria – în fapt discriminarea rasială și dominația unei minorități de origine europeană asupra populației de culoare care constituie marea majoritate a populației, și-a pus amprenta pe toate laturile vieții din această țară." Sc. 24 IV 74 p. 8. „*Apartheid-ul* din Republica Sud-Africană, un anacronism al istoriei." R.l. 8 X 77 p. 6. „Nelson Mandela, cel care a jucat un rol important în încheierea regimului *apartheid* în Africa de Sud [...] împlinește 90 de ani." Cot. 18 VII 08; v. și R.l. 12 II 77 p. 6, Sc. 5 VIII 77 p. 6; v. și *bantustan* 1974, *bantustanizare* 1977, *pisică* (*îngrășată*) 2010 (cuv. afrikaans pătruns prin engl., fr. *apartheid*; Th. Hristea în R.lit. 31 V 79 p. 8; Random House 1945-50; DMC, PR 1950; DP; DEX, DN_3, DexX)

aparthotél s.n. „În centrul istoric al Brașovului, o clădire care datează din 1844 este restaurată pentru a fi transformată în *apart-hotel*. Conceptul, încă puțin cunoscut în România, desemnează un hotel cu apartamente de lux, complet mobilate și echipate, care urmează să fie închiriate pe termen scurt, mediu sau lung." Ad. 5 XII 03 p. 10. „Închirierea locuințelor în regim hotelier este o afacere profitabilă în București [...] Stocul de apartamente sau «*aparthoteluri*», cum mai sunt ele denumite, va crește anul acesta." G. 21 IV 07 p. 24 (din engl. *aparthotel*)

aparțínător 1. adj. –Care este subordonat unei entități superioare– v. *arbore* (*mamut*) 2005. „Scenariul se repetă în cazul drumului județean 152A ce face legătura între Iernut și satul *aparținător* Lechința din județul Mureș. Drumul este din nou sub ape." realitatea.net 20 V 10. **2.** s.m. –Proprietar– „În urmă cu doi ani, groparii au descoperit cadavrul [...] în ușa încăperii funerare. Lucrătorii cimitirului au anunțat Poliția despre macabra descoperire. În lipsa *aparținătorilor*, care nu au mai fost văzuți prin zonă de aproximativ șase ani, groparii au decis să rezolve cumva situația." Clujeanul 13 III 08. **3.** (med.) –Însoțitor al unui bolnav– „pacienții, bieții de ei, și *aparținătorii* (ăsta e un cuvânt nou, care desemnează rudele tolerate lângă patul bolnavilor pentru a-i îngriji, admițându-se tacit că personalul mediu restructurat nu mai poate face față) sunt pisălogi iar timpul, sever drămuit." R.lit. 12 VI 02. „Documentele medicale ale bolnavului [...] se depun de către medicul de familie, de către *aparținător* (soț / soție, rudă de gradul IV sau reprezentant legal) sau de către bolnav [...] împreună cu o cerere din partea bolnavului sau a *aparținătorului*" Ordinul nr. 50/23.01.2003, cu privire la metodologia de trimitere a unor categorii de bolnavi pentru tratament în străinătate, cit. de S. Dumistrăcel. „Dacă ar fi doar situații de violență verbală, ar mai fi cum ar mai fi, dar există situații în care *aparținătorii* atacă medicii sau asistentele." J.nat. 18 VI 10 p. 13; v. și Bănățeanul 24 V 04, Stetoscop 30 / 04, Ad. de seară 12 X 09 (din *aparține* + *-ător*; Stelian Dumistrăcel în Lum., 15 IX 10, 22 IX 10, DexX -e sensurile 1 și 2)

apastóp s.n. (chim.) „În magazine se desface un produs chimic numit «*Apastop*» care are proprietatea de a izola și proteja construcțiile de infiltrații." R.l. 19 III 83 p. 2. „*Apastop-P* se folosește pentru înlăturarea igrasiei." R.l. 29 II 84 p. 5. „Golurile, care au o adâncime în zid de maximum jumătate din grosimea acestuia, se umplu cu un amestec de beton impermeabil cu *Apa Stop*..." Ad. 14 III 03 (din *apa* + *stop*; DexX)

apatítă s.f. (chim.) –Mineral cristalizat folosit pentru prepararea îngrășămintelor– „Specialiștii [...] din Jena [...] au anunțat realizarea unui produs de ceramică sticloasă biotolerată care poate fi utilizată pentru înlocuirea oaselor. Ea se compune din cristale de mică și *apatită* și [...] nu este respinsă de țesuturi." R.l. 23 I 85 p. 8. „În urma combinației dintre două roci, fosforita și *apatita* (importate din Maroc, Togo sau Israel), și acidul sulfuric (ori azotic, la alte combinate din țară), rezultă acid fosforic și sulfat de calciu – numele științific al fosfogipsului." Obs. de Bacău 18 XIII 07 [și *apatit*] (din fr. *apatite*; PR; DN, DEX, DN_3 – s.n., DexX)

ápă s.f. || *apă carbonatată* –Apă cu bioxid de carbon– „Pentru cei mai mulți, *apa carbonatată* este minerală, în timp ce apa plată nu intră în această categorie." capital.ro 2 X 03. „Izvor de *apă* minerală *carbonatată*" eimobiliare.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 36 / 04 || *apă cu bule* (colocv.) –Apă carbonatată– „*Apa cu bule*, la loc de cinste" jurnalul.ro 18 VI 04, cit. de R. Zafiu în R.lit. 36 / 04. „Am fost învățați că *apa cu bule* nu este sănătoasă și cartofii îngrașă. Specialiștii în nutriție contrazic aceste mituri, potrivit femeia.ro." cotidianul.ro 12 VI 11 || *apă gazeificată* –Apă carbonatată– „*Apa* minerală, *gazeificată*" terapii-naturiste.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 36 / 04 || *apă plată* –Apă negazoasă și cu un conținut scăzut de microorganisme, extrasă de la mare adâncime– „Regia Autonomă a Apelor Minerale din România a atribuit firmei Flash exploatarea izvoarelor de la Herculane, *apă plată* foarte bine plătită în Occident." Lupta 263 / 96 p. 4. „Cară sticle cu *apă plată* românească" Ev.z. 20 X 03, cit. de R. Zafiu în R.lit. 36 / 04; v. și Ev.z. 30 XI 96 p. 12, Ad. 20 VI 03 p. 19 (trad. din fr. *eau plate*; S. Dumistrăcel în Lum. 9 I 08; DexX) || *apă vie* –Apă cu un procentaj scăzut de deuteriu, izotop al hidrogenului considerat responsabil pentru îmbătrânire– „«*Apa vie*» – o minune 100% românească: salvează vieți, întârzie

îmbătrânirea. Apa săracă în deuteriu a fost inventată de români și premiată în străinătate." gandul.info 18 I 10. „Secretul profitului din *«apă vie»*. Fosta uzină secretă «G» produce apă săracită în deuteriu, care se vinde în toată lumea." R.l. 30 VIII 10 p. 1

apél s.n. v. *hotărâre-apel*

apelá v.t. (tel.) –A suna la telefon, a telefona– „Dacă-i găsiți, *apelați-ne*." ProTV 13 X 00. „Cei care și-au pierdut cardul pot *apela* un număr unic de urgență, indiferent de banca responsabilă de emiterea cardului cu pricina." ziare.com 19 X 09 (din fr. *appeler*; Zafiu, *D*; DexX)

apelábil, -ă adj. (tel.) –Care poate fi apelat, la care se poate suna– „Compania media multinațională va promova numărul de telefon *apelabil* gratuit în Turcia." ziare.com 19 X 09. „Începând de ieri, 25 ianuarie a.c., linia verde anticorupție 0800.806.806, este *apelabilă* gratuit și din rețelele de telefonie mobilă." ziuaconstanta.ro 26 I 10 (din *apela* + *-bil*; DN_3 – alt sens, DexX)

apendicectomíe s.f. (med.) –Extirpare chirurgicală a apendicelui– „Excesiva ușurință cu care se practică *apendicectomia* în Italia va fi tema unei dezbateri multidisciplinare care se va ține la Milano." R.l. 13 VI 77 p. 6. „au pus la punct o tehnică de *apendicectomie* care nu lasă la femei decât o cicatrice minusculă, ascunsă de cavitatea ombilicală. Nu se mai extrage apendicele printr-o incizie, ci printr-o intervenție de genul celor necesare pentru o endoscopie." R.l. 25 IX 82 p. 6 (din fr. *appendicectomie*; DM; DN_3, DexX, DEX 09)

aperíst, -ă adj., s.m.f. –Care este membru al partidului Alianța pentru România– „În sprijinul primarului *aperist* au sărit imediat colegii săi de partid." ziaruldeiasi 1 IV 00. „acest *aperist* de carton [Teodor Meleșcanu]" Plai cu boi 1 / 01 p. 18. „apele în care navighează democrații, liberalii și *aperiștii* sunt pline de nămol." R.l. 31 I 01 p. 1 (din inițialele *apere* + *-ist*)

apilarníl s.n. „Fiecare produs al stupului – miere, polen, lăptișor, păstură, *apilarnil* etc. în afară de faptul că sunt plăcute pentru consum, reprezintă și concentrate alimentare în care organismul nostru găsește toate elementele vitale: proteine, glucide (sau zaharuri), vitamine, microelemente esențiale vieții. Mai adăugăm la acestea o serie de enzime și alte substanțe active, pe care specialiștii noștri le-au cercetat și au confirmat acțiunea lor biostimulatoare." Sc. 25 XII 83 p. 2. „Atât infertilitatea feminină, cât și cea masculină, se pot vindeca în totalitate cu produse apicole. Este vorba, în primul rând, de lăptișorul de matcă și de *apilarnil*." Ev. 5 IV 03; v. și R.l. 6 V 85 p. 5; v. și *Apilarnilprop* 1983 (format din *api-*"de albină, referitor la albine"; DexX)

Apilarnilpróp s.n. „Utilizarea drajeurilor de Apilarnil și *Apilarnilprop* ca produse apicole tonice, trofice și în scop terapeutic și vitalizant." R.l. 12 IV 83 p. 5. „Consumați de două ori pe zi drojdie de bere proaspătă, cât o nucă, *Apilarnil Prop* (de la magazinele Apicola)..." AS 12 II 01 (din *apilarnil* + *prop*[olis])

apiterapeútic, -ă adj. –Care utilizează produsele apicole în scop terapeutic– „Cercetările privind utilizarea veninului de albine pentru realizarea produselor *apiterapeutice* a dus la obținerea, în cadrul Institutului de cercetări și producție pentru apicultură, a unui nou medicament românesc, denumit «Apireven». Produsul, care reprezintă o premieră românească în domeniul tratării bolilor reumatice, se obține din materii prime autohtone și nu necesită pentru fabricare aparatură complicată și nici investiții speciale." R.l. 24 XII 81 p. 5. „La extracția mierii stuparii înlătură căpăcelele, pe care le colectează apoi pentru a le transforma în ceară prin topire în apă. Utilizarea acestor căpăcele pe cale *apiterapeutică* devine tot mai frecventă: căpăcelele respective se dovedesc vindecătoare, la numai 3–4 zile de tratament, pentru mulți bolnavi de faringite acute, faringo-amigdalite, laringite și faringo-traheo-bronșite acute." R.l. 4 X 82 p. 2. „Formulă de tratament *apiterapeutic* pentru sterilitate secundară" Ev. 11 IV 07; v. și R.l. 12 IV 83 p. 5 //din *api-* + *terapeutic*; DexX//

apiterápic, -ă adj. –De apiterapie– „Mipropol este numele unui medicament natural *apiterapic*..." R.l. 16 V 80 p. 5. „un tratament *apiterapic* local, de exemplu, în afecțiunile ORL sau dermatologice, este secondat de un tratament pe cale generală cu produsele stupului." R.l. 10 V 08 (din *apiterap*[ie] + *-ic*; DEX-S)

apiterapíe s.f. (med.) –Terapie cu produse apicole– „Am citit nota apărută în cadrul rubricii «Alo» privind *apiterapia*." R.l. 17 III 75 p. 5. „*Apiterapia* în sprijinul tratării unor maladii de sezon" R.l. 20 VI 83 p. 2. „*Apitearapia* nu are efecte adverse dacă este corect aplicată" R.l. 10 V 08; v. și R.l. 23 IV 77 p. 6, Cont. 6 VI 80 p. 11, R.l. 26 VI 84 p. 5, 25 IX 95 p. 5; v. și *biomedicină* 2007, *fiziobalnear* 2009, *liniment* 1984, *propolis* 1975 (din *api-* "albină" + *terapie*; cf. fr. *apithérapie*, engl. *apitherapy*; DN_3, DEX-S, DexX)

aplaudác s.m. (peior.) **1.** –Persoană care are menirea să aplaude (de obicei pe cei ce dețin puterea)– „Peste tot echipa de *aplaudaci* (15–20) a fost prezentă." R.l. 6 VI 91 p. 2. „Îl urăsc din suflet [pe Emil Constantinescu] activiștii pentru că-i jurist, geolog și universitar – deci însumează mai mulți ani de școală decât întregul Comitet Central (fie-i detenția ușoară!). Stârnește urticarie *aplaudacilor* cu vechime [...] care urăsc tot ce nu le seamănă..." R.l. 24 IX 92 p. 1. „Simțindu-se cu sala de partea lui, plină de *aplaudaci* și yesmeni care se spionau reciproc [...] liderul PD i-a dat replica lui Roman." Nat. 31 VIII 02 p. 3; v. și R.l. 17 VII 03 p. 3, 4619 / 05. **2.** –Conformist– „Atât de mulți *aplaudaci* se dau disidenți." Cuv. 34 / 92 p. 5. „În meciul vociferărilor de la tribuna oficială, dinamovistul Borcea «ham, ham» l-a învins la scor pe *aplaudacul* Copos" G. 24 IV 07 p. 31. **3.** –Figurant, în unele emisiuni de televiziune, de obicei plasat pe gradene, care intervine aplaudând intrarea vedetelor, glumele etc.– „Doamna Ana este o pensionară optimistă care practică o meserie ieșită din comun: este *aplaudac* și, mai mult decât atât, uneori joacă rolul unui co-prezentator." Click 25 XI 08 p. 9 (din *aplauda* + *-ac*; R. Zafiu în Luc. 12 / 93; Dimitrescu, *Dr.* 174, 175; DexX, DEX 09 – sensurile 1 și 2)

aplicá v.i. –A solicita, a completa un formular de solicitare– „Pot *aplica* studenți de la profile tehnice și umaniste." Ad. 5 III 98 p. 9, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 58. „vom asambla echipe din oameni cu interese de cercetare apropiate care *au aplicat* la noi." "22" 6 / 01 p. 7. „Până acum *am aplicat* pentru o sută de anunțuri și mai bine." G. 22 X 09 p. 11. v. și R.l. 3 VII 02 p. 11, Ad. 12 II 05 p. 3, 5 IV 05 p. 12, Ev.z. 20 VI 05 p. 13, 10 VII 06 p. 26, Compact 28 VIII 06 p. 10, G. 16 IV 07 p. 11; v. și *accesa* 2006 (după engl. *to apply*; M. Avram, în LLR 3 / 97 – 1997, LL 1 / 98; Stoichițoiu Ichim, *A*; Zafiu, *D*; DCB)

aplicánt, -ă s.m.f. –Persoană care completează un formular pentru a solicita un post, o finanțare etc. Solicitant, candidat– „*Aplicanții* trebuie să fie cetățeni britanici cu experiență în activitatea administrativă și discreți" R.l. 4611 / 05. „Șefii Poliției Române au recomandat femeilor să se îmbrace decent la ședința foto pentru buletin, după ce au primit fotografii «obraznice» ale *aplicantelor* pentru cărțile de identitate." R.l. 2 IX 08 p. 11. „Creșterea numărului de *aplicanți* pentru un loc de muncă duce, în ultima perioadă, la o selecție mai atentă a CV-urilor." R.l. 25 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Cot. 14 III 07 p. 10, R.l. suplim. 5 X 09 p. 2 (după engl. *applicant*; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1998, A; Zafiu, *D*; DexX)

aplicáție s.f. (inform.) –Program de calculator destinat unei sarcini sau nevoi specifice (spre deosebire de programele de sistem)– „Acest sistem [...] va încorpora o gamă de *aplicații* din domeniul de retail banking: conturi, depozite, facilități de creditare etc." zf.ro 24 V 01. „a lansat [...] cea mai populară *aplicație* folosită pe Internet..." zf.ro 13 XII 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Aplicațiile* malware sunt programele care afectează performanțele PC-urilor." G. 23 VIII 07 p. 11; v. și J.nat. 27 VII 06 p. 18; v. și *handset* 2011 (după engl. *application*; Stoichițoiu Ichim, *A*, *O* – alt sens; DexX)

apologizá v.t. –A face apologia, a lăuda– „«Manechinul ca sculptură», «păpușa ca sculptură» par să *apologizeze* posibilitățile artefactului utilitar, determinat prin voința artistului care-l alege ca exponent al sensibilității sale." Cont. 22 III 74 p. 7 (din *apologie* + *-iza*; DEX-S, MDN, DexX)

apoteótic, -ă adj. –De apoteoză. Triumfal– „Final *apoteotic*: «Se ivesc zorile unei noi vieți»." I.B. 4 VII 72 p. 2. „unul din acele finaluri care nu pot încolți decât pe teritoriul filmului adevărat, pentru că refuză convenția *apoteoticului* și așază, încă o dată, întreaga curgere a faptelor în matca vieții obișnuite." I.B. 27 XII 77 p. 2. „Sfârșit de an *apoteotic*" Z. de Vrancea 6 XII 06 (din *apoteoză*; DN_3, DEX 98, DexX)

applet s.n. (cuv. engl.; inform.) –Aplicație, scrisă în limbajul de programare Java, care rulează împreună cu browserul de internet pentru a realiza efecte speciale (animații etc.)– „Site-urile web de producție autohtonă devin din ce în ce mai numeroase, multe din ele sufocându-ne browserele cu gif-uri animate, *applet-uri* java și alte dracii asemănătoare." zf.ro 11 II 04. „Deși cea mai eficientă metoda de a te conecta la un computer cu un server Ultr@VNC instalat este să folosești clientul cu care este distribuit, poți de asemenea să accesezi calculatorul cu pricina și folosind browserul web, acesta folosind un *applet* java cu ajutorul căruia poți administra PC-ul direct din fereastra de Firefox sau Internet Explorer." jurnalul.ro 1 III 07 (Random House 1990-95)

apreciá v.t., v.r. **1.** (fin.) –A(-și) spori valoarea în raport cu altă monedă– „În luna aprilie, leul *s-a apreciat* modest față de dolar..." Z.fin. 8 V 98 p. 1. „Moneda americană nu a reușit *să se aprecieze*." Ad. 16 XII 03 p. 5. „anunțul FMI că România primește a doua tranșă, de 1,9 miliarde

de euro, *a apreciat* leul..." G. 25 IX 09 p. 8; v. și 18 III 09 p. 16. **2.** –A ridica, a spori, a crește– „[Se] înregistrează o ușoară creștere, prețurile urmând *a se aprecia* cu 15-18 la sută..." Ad. 22 XII 04 p. 5. „Compania Petrom refuză să vândă rovinietele pe care le deține pentru a forța Ministerul Transporturilor să *aprecieze* comisionul încasat de la 4% la 6%..." G. 22 VIII 08 p. 16 (probabil după *deprecia*; cf. fr. *apprécier*; PR sec. XX; în dicționarele curente apare cu alte sensuri)

apreciére s.f. (fin.) –Sporire a valorii unei monede în raport cu alta– „O *apreciere* puternică a leului nu este benefică pentru economie, după stabilizarea din ultimele luni a monedei naționale în jurul valorii de 7500 lei/dolar." Lib. 11 VIII 97 p. 7. „Pentru a-i putea vinde însă, au fost nevoiți [cei care voiau să vândă euro] să ceară un curs sub cel al pieței, ceea ce a dus la *aprecierea* leului." G. 25 IX 09 p. 8 || *apreciere-surpriză* „*Apreciere-surpriză*. Leul a devenit «agresiv»" Ev.z. 7 I 10 p. 9; v. și Z. 21 I 98 p. 4, Z.fin. 8 V 98 p. 1 (probabil după *depreciere*; cf. fr. *appréciation*; PR sec. XX; în dicționarele curente apare cu alte sensuri; DexX)

apreschí s.n. **1.** –Gheată călduroasă care se folosește iarna, după schiat– „[Vând] *apreschiuri* 40, radiocasetofon stereo (defect)..." R.l. 5 I 85 p. 4. „m-a contrariat un pic faptul că aveau în picioare un fel de *apreschiuri* din blană." 9am.ro 27 IV 05; v. și R.l. 18 X 85 p. 5. **2.** (impropriu) „Un nou termen în ziaristica română: *apreschi*, prin care se înțelege întreaga gamă de posibilități de agrement posibile de practicat după schi (redactarea ne-a lăsat paf!)." Săpt. 3 XII 82 p. 2 (din fr. *après-ski* 1941, răspândit după 1950; PR, DMC, FS 263; MDN, DexX, DEX 09)

aprovizioná v.t. (fin.) –A depune bani într-un cont– „Nicu nu și-a mai *aprovizionat* contul cam de multă vreme". „Marocanul este acuzat că *a aprovizionat* contul unuia dintre piratii aerului, care a folosit banii primiți pentru a lua lecții de pilotaj." C.n. 7 II 03. „Contul în dolari *era aprovizionat* prin transferuri provenind din contul GSE la UBP..." Z. de Constanța 10 I 08 (din fr. *approvisionner*; DexX)

aprozarístă s.f. –Persoană de sex feminin care servește într-un aprozar– „În fiecare zi se întâmplă să am confruntări. Cu strada, cu birocrația, cu mitocanii, cu *aprozarista*, cu femeia, cu șoferii teribiliști, cu tupeul inculturii." R.lit. 22 X 03 p. 22 (din *aprozar* + *-istă*; DEX-S, DEX 98, DexX)

aprozărítă s.f. –Persoană de sex feminin care servește într-un aprozar– „La o curbă *«aprozărița»* [care conducea un autoturism] s-a pomenit în gardul unui gospodar pe care l-a făcut arșice, iar mașina... varză." Sc. 20 V 75 p. 2 (din *aprozar* + *-iță*; DEX-S, DEX 98)

apsára s.f. (cuv. sanscrit) –În mitologia hindusă și budistă, divinitate inferioară de sex feminin, de o mare frumusețe și eleganță, neîntrecută în arta dansului– „te trezești [în Angkor – Cambodgia] față în față cu surâsul unor dansatoare *apsara*..." MF VI 01 p. 27, cit. de Stăncioi-Scarlat. „cele mai importante ornamente sunt nimfele (*Apsara*), peste 300, fiecare modelată în stilul său." C.n. 16 I 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (cf. fr. *apsara*)

apuntá v.i. (d. avioane etc.) –A se așeza pe puntea unui portavion, revenind din zbor– „Un avion militar de tip «F-14 Tomcat» nu a reușit să *apunteze* duminică pe port-avionul american «Enterprise» și s-a scufundat în mare." Sc. 21 XII 76 p. 6. „un IAR 330 Puma Naval poate oricând *apunta* pe o navă NATO..." R.l. 9 IX 08 (din fr. *apponter*; PR 1948; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

apuntáre s.f. –Acțiunea de a apunta; apuntizare– „Pistă de *apuntare*" (la televiziune și radio în iulie 1969). „Echipajele navelor sunt pregătite pentru *apuntarea* oricărui tip de elicopter NATO." R.l. 9 IX 08 (din *apunta*; SMFC IV 310, Guțu Romalo, *CG* 235, FC II 34, 35, 36, 281; DEX, DN_3, DEX 98, DexX)

apuntizáre s.f. –Apuntare– „Imediat după *apuntizare* (termen tehnic care indică aterizarea pe puntea portavionului), cei trei membri ai echipajului «Apollo-11» trec în interiorul cabinei mobile de carantină, unde rămân timp de 40 de minute." Sc. 25 VII 69 p. 6 (din *punte*; DEX-S, DEX 98, DexX)

aqua park s. –Parc acvatic– „De vineri, 4 iulie, Mamaia are în stațiunea Saturn un competitor redutabil la capitolul divertisment acvatic: după nici trei luni de șantier, aici și-a deschis oficial porțile primul *Aqua Park* din sudul Litoralului, situat în imediata vecinătate a hotelului de 3 stele «Balada»." adevarul.ro 7 VII 03. „stațiunea Hajduszboszlo, din Ungaria, a devenit atrăgătoare și pentru români datorită toboganelor din imensul *Aqua Park*." R.l. 13 VIII 10 p. 9 (format din lat. *aqua* + engl. *park*; cf. engl. *aqua park*)

aquagym s. (cuv.fr.) –Gimnastică în mediu acvatic artificial– „[Femei] pentru care viața de zi cu zi înseamnă să muncească cel puțin opt ore la un birou unde sunt solicitate de probleme de serviciu, nu să «tragă» (cam tot atâtea ore cât durează ziua de lucru) la masaj, saună, fitness, jacuzzi și *aquagym*, tracasate din cale afară de grave probleme existențiale, cum ar fi celulita, două kilograme în plus, un rid de expresie și un rând nou de unghii false." Ad. 12 V 06. „*Aquagym* sau pe românește gimnastică subacvatică este un sport ce s-a născut în Franța, ca rezultat al contopirii exercițiilor sportive cu mediul acvatic, și era folosit la început ca mijloc de recuperare a sportivilor accidentați." Taifasuri 72 / 07 p. 11. „De asemenea, exercițiile fizice realizate în apă (*aquagym*) și acupunctura pot fi eficiente atât în ameliorarea durerilor, cât și în reducerea anxietății și oboselii." Ad. 18 VII 09; v. și Ev.z. 3 VI 07 p. 5, Felicia 16 X 08; v. și *pilates* 2007 (PR 1984)

aqualand s.n. –Parc de distracții acvatice; acvaparc– „Mamaia – defrișată și răscolită pentru a face loc *Aqualand-ului*" Ad. 11 IV 03 p. 7. „[La Budapesta este] cel mai mare *acqualand* acoperit din Europa..." G. 9 VII 10 p. 16; v. și Ad. 12 V 03 p. 1, Bănățeanul 26 VIII 08, antena3.ro 21 XI 09; v. și *acvaparc* 2002 [scris și *acqualand*] (cuv. internațional, formațiune hibridă din lat. *aqua* "apă" și engl. *land* "teritoriu, domeniu")

arabíst, -ă s.m.f. –Specialist în arabistică– „Câte manuscrise arabe sunt în lume? La această întrebare răspunde [...] lucrarea *arabiștilor* leningrădeni I.B.M. și A.B.H." R.lit. 26 IV 84 p. 22. „«Călătoria lui Ibn Battuta» cunoaște în secolul nostru o nouă ediție datorată cunoscutului *arabist* H.A.R. Gibb (Cambrige, 1958, 1962, 1971)." R.lit. 7 VI 84 p. 23. „filolog și *arabist*." 7plus 4 IV 08 (din germ. *Arabist*, it. *arabista*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

aracét s. –Numele comercial al unui adeziv păstos de culoare albă folosit în construcții, industria mobilei, legătorie etc.– „o comandă pentru o cantitate de *aracet* [...] a ajuns în mâna lui M.M., un infractor înrăit." Sc. 27 V 83 p. 2. „o cisternă încărcată cu *aracet* s-a răsturnat pe marginea drumului" Ev. 18 II 08 (nume comercial; MDN, DexX, DEX 09)

aracetín s.n. –Substanță cleioasă cu care se lipesc obiecte din diferite materii– v. *prenadez* 1977; v. și R.l. 30 V 92 p. 8 (din *aracet* + *-in*; MDN, DexX)

arak s.n. (cuv. arab; culin.) –Băutură alcoolică foarte tare; rachiu din orez sau din plante suculente, bogate în zahăr– „Ce să mâncați [în Bali – n.n.]? – «Sate bali» din carne de pui tocată fin sau din pește, cu *arak* (băutură din orez)." BM IX 02 p. 80, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Băieții au băut bineînțeles *arak*, băutura pe bază de anis..." sfin.ro 21 VII 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (variantă etimologică a rom. *rachiu*; din fr. *arac / arak*, engl. *arak / arrack*; Graur, DCC; MDN – var. *arac*)

arancíno s. (cuv. it.; culin.) –Preparat culinar sicilian, un fel de gogoși de orez cu brânză și sos de roșii– v. *cartocciata* 1993. „*Arancini*, un deliciu de orez" gds.ro 24 I 07 (Dimitrescu, *ERI*)

aranjór s.m. –Persoană care face aranjamente, care pune la cale sau mediază o acțiune– „E clar că, în urma celor dezvăluite de ziar, federația [...] va așeza... sforile cap la cap și-i va lega cu ele pe *aranjorii* de meciuri!" Sc. 9 VII 84 p. 4. „Nu e el, preponderent, un «abil», un *aranjor*, un sforar de geniu? Nu asta vrea electoratul?" adevarul.ro 29 X 08. „Société Générale este cel de-al doilea *aranjor* al programului de împrumut." adevarul.ro 12 IX 10 (formal din fr. *arrangeur*; în dicționarele curente apare cu alte sensuri)

arbitragíst s.m. (fin.) –Persoană care se ocupă cu arbitrajul, cu acțiunile speculative– „R.S., *arbitragist*, Banca Comercială Română" "22" 3.9 VI 03 p. 9. „M.D., *arbitragist* în cadrul Direcției de Trezorerie și Arbitraj a BCR" zf.ro 15 VII 09 (din fr. *arbitragiste*; DN_3, DexX)

arbítră s.f. (sport) –Femeie arbitru– „*Arbitra*. Maria Rosa Bonet, o tânără madrilenă, a devenit prima femeie arbitru în fotbalul spaniol." R.l. 24 IV 79 p. 6. „au stat cu ochii pe *arbitră* și au comentat deciziile acesteia." Ad. 23 X 03 p. 11 (în dicționarele curente apare doar *arbitru* s.m.)

arbítru s.m. || *arbitru-judecător* –Arbitru care privește de pe marginea suprafeței de evoluție (ring etc.) și punctează reușitele concurenților, stabilind învingătorul– „Antrenorul americanilor [...] a declarat după finală, dominată copios de elevul său, că a văzut cu câteva zile în urmă cum unul dintre «darnicii» *arbitri-judecători* a primit «ceva de aur și un teanc de bancnote» de la un oficial sud-coreean..." Fl. 7 X 88 p. 22. „Cei trei *arbitri-judecători* l-au văzut câștigător în unanimitate..." prosport.ro 9 VII 11 (din *arbitru* + *judecător*; cf. fr. *juge-arbitre*); v. și *critic-arbitru, femeie-arbitru*

árbore s.m. (bot.) || *arbore-mamut* –Sequoia– „Sequoia, *arborele-mamut*, care atinge înălțimi de până la 150 m, o circumferință de 40 m și vârsta de 400–500 de ani a fost aclimatizat și în Uniunea Sovietică." Sc. 27 V 79 p. 5. „Două dintre puținele exemplare de *arbore mamut* sau sequoia gigantea existente în Europa se află în localitatea Măderat,

aparținătoare comunei arădene Șiria...“ J. de Botoșani 24 I 05 //din *arbore* + *mamut*; v. C. Lupu în CL 1 / 83 p. 53// || *arborele vieții* –Tuia– „Un subaltern al directorului Finanțelor Publice Bihor a solicitat trei milioane de lei de la un patron, pentru a-i cumpăra șefului său 20 de *arbori ai vieții* (thuya)“ Nat. 15 VI 98 p. 11. „Miracolele naturii: Tuia. Indienii americani o consideră «*arborele vieții*» și o investesc cu puteri divine“ AS 30 I 06 (după fr. *arbre de vie*)

arc s.n. || *arc guvernamental / majoritar* –Alianță sau coaliție de formațiuni politice majoritare în parlament, care susțin guvernul– „În ceea ce privește textul protocolului prezentat ieri de către PD celorlalte trei formațiuni din *arcul majoritar*, Quintus afirmă că este de acord cu prevederile cuprinse în el.“ J.nat. 12 IX 97 p. 6. „principalele trei formațiuni politice din actualul *arc guvernamental* – PNL, PD și UDMR...“ “22” 15 IV 05. „să văd guvernul acela politicos într-un *arc majoritar* politicos, înfruntînd «căci n-ar avea încotro» o opoziție și ea politicoasă.“ D. 27 III 09. „În Senat, Opoziția mai are nevoie de un un singur vot. Sunt senatori din actualul *arc guvernamental* care nu mai acceptă să fie responsabili pentru dezastrele cuplului Băsescu-Boc.“ realitatea.net 7 II 11 (după fr. *arc gouvernemental/majoritaire*)

ardéi s.m. (bot.) || *ardei-gogoșar* –Legumă cu caracteristicile ardeiului și ale gogoșarului– „A primit girul de a fi introdus în fabricație soiul de *ardei-gogoșar* «Timpuriu de Cluj», care a dat recolte de 35–40 tone la ha...“ R.l. 8 III 78 p. 5. „*Ardei gogosar*: 1 RON/kg“ gds.ro 17 XI 06 (din *ardei* + *gogoșar*)

ardelenitáte s.f. –Caracter ardelenesc– „«Provincia» se referă la conceptele de «*ardelenitate*», «transilvanitate», «regionalism», «subsidiaritate», respectiv «descentralizare» și «toleranță etnică».“ Ad. 11 XII 01 p. 3. „model de *ardelenitate* veritabilă (vorbea aproape la perfecție română, maghiara și germana, traducea Ady în românește și Blaga în germană), om de omenie în regimuri în care trădarea idealurilor umaniste a fost răsplătită cu avantaje și chiar decorații.“ Tribuna 1 IX 07 (din *ardelean* + *-itate*)

areál s.n. **1.** (biol.) –Arie de răspândire a unor plante sau animale– „Dintre cele aproximativ 4000 specii de plante sălbatice cu flori din țara noastră, majoritatea au o răspândire largă atât la noi, cât și în alte regiuni ale globului. Se zice despre ele că au un *areal* mare de răspândire.“ Sc. 21 VII 62 p. 4. **2.** –Arie de răspândire a unui fenomen etc.– „Tabără speologică în *arealul* carstic Garda de Sus“ R.l. 8 IX 05. **3.** –Zonă, suprafață– v. *plusa* 1997, *hidroameliorativ* 2010 (din germ. *Areal*, it. *areale*; DEX, DN_3, DEX 98, MDN, DEX 09 – numai sensul 1, NODEX – sensul 2 numai pentru fenomenele lingvistice, DexX – sensurile 1 și 2)

argán s.m. (bot.) –Arbust tropical din familia sapotaceelor, cu fruct oleaginos– „conține ulei esențial de cedru și de *argan*, supranumit și «aurul Marocului», bogat în antioxidanți și acizi grași Omega 3 și 6.“ G. 25 XI 09 p. 11. „Uleiul de *argan*, cunoscut și sub numele de aurul verde de Maroc, este unic în lume datorită caracteristicilor sale nutritive și cosmetice.“ ziare.com 31 VII 10 (din fr. *argan*)

argint s.n. v. *gri-argint*

argintár s.n. –Mobilă care conține argintăria din casă– „Sufrageria se compune dintr-o bibliotecă [...] un bufet, un *argintar* și o masă extensibilă cu șase scaune.“ R.l. 21 III 84 p. 5 (din *argint* + *-ar*; cf. fr. *argentier*; PR; DEX – alt sens, DexX)

arheoastronomíe s.f. –Disciplină care studiază, pe baza dovezilor arheologice, cunoștințele astronomice antice– „Președintele conferințelor internaționale «Oxford» pentru *arheoastronomie* [...] a răspuns invitației [...] de a vizita Sarmizegetusa Regia pentru a cunoaște vestigiile referitoare la preocupările astronomice ale dacilor.“ R.l. 4 IX 93 p. 1. „specialista în *arheoastronomie* Chantal Jégues-Wolkiewicz se lansează într-o demonstrație aiuritoare privind înaltele cunoștințe de astronomie ale Omului de Cro Magnon!“ Gaz. de Trans. 8 III 08 (din *arheo*[logie] + *astronomie*, probabil după model engl.; MDN, DexX)

arheochimíe s.f. –Disciplină a chimiei în slujba arheologiei– „universitatea din Tübingen, în cadrul căreia funcționează unul din puținele laboratoare de «*arheochimie*» din lume.“ Sc. 23 VI 78 p. 5 //din *arheo*[logie] + *chimie*; DEX 98, MDN, DexX//

arheográf s.m. „Spre deosebire de arheolog, *arheograful* culege relicvele trecutelor civilizații nu din scoarța terestră, ci... din casele oamenilor. Este vorba de manuscrise și cărți vechi, predate din generație în generație sau, pur și simplu, rătăcite de-a lungul vremii. Mai multe mii de oameni participă la recuperarea acestor tezaure.“ Sc. 4 IV 74 p. 6 //din *arheo*[log] + *-graf*; DEX 98, MDN//

arheografíe s.f. –Disciplină care se ocupă cu descoperirea și publicarea manuscriselor și a textelor antice– „*Arheografia* a devenit o nouă specialitate [...] Așa cum indică numele, este o îmbinare între arheologie și știința scrisului.“ Mag. 22 VI 74 p. 4 (din fr. *archéographie*; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 49; DEX-S, MDN, DexX)

arheológ s.m. || *arheolog-scafandu* –Arheolog cu pregătire de scafandru care face scufundări pentru descoperirea vestigiilor arheologice– „*Arheologii-scafandri* în adâncurile Mării Negre.“ Mag. 11 VIII 73 p. 1. „*Arheologii-scafandri* au descoperit în largul coastei ligurice, în fața localității Diano Marino, epava unei nave comerciale romane din primul secol al erei noastre.“ Sc. 21 I 77 p. 5 (din *arheolog* + *scafandru*)

arhipelág s.n. v. *țară-arhipelag*

arhitect, -ă s.m.f. || *arhitect(ă)-decoratór(-oáre)* –Arhitect care se ocupă cu decorarea clădirilor sau cu scenografia– „Transmitem opinia *arhitectei-decoratoare* V.C.“ Sc. 18 I 67 p. 2. „R.I., *arhitect decorator*“ jurnalul.ro 5 IX 05 (din *arhitect* + *decorator*) || *arhitect-designer* –Arhitect specializat ca designer– „Amintirea *arhitectului-designer* I.P.“ R.l. 8 V 90 p. 3 [pron. *arhitéct-dizáiner*] (din *arhitect* + *designer*) || *arhitect-pictor* –Arhitect care se ocupă în același timp și de pictură– „*Arhitectul-pictor* G.L. a deschis sâmbătă, în capitala țării, o expoziție pe care a numit-o «a pătimirii Bucureștiului».“ R.l. 10 IV 91 p. 2 (din *arhitect* + *pictor*) || *arhitect-scenograf* –Arhitect specializat în scenografie– „Decorul, premeditat teatral, e realizat de *arhitecta-scenograf* D.M.“ AS 23 II 04 p. 15. „am fost invitat să fac regia spectacolului de directorul general al TNB, *arhitectul scenograf* Cătălin Ionescu Arbore...“ AS 18 IV 09 p. 25 (din *arhitect* + *scenograf*) || *arhitect-șef* –Persoană responsabilă cu arhitectura într-o întreprindere, un oraș etc.– „supraîncărcarea cu sarcini care nu îi sunt specifice face – de cele mai multe ori – din activitatea *arhitectului-șef* de oraș o muncă legată de birou, necreatoare.“ Sc. 9 XI 66 p. 2. „G.P. – noul *arhitect-șef* al Capitalei“ G. 4 IX 08 (din *arhitect* + *șef*); v. și *conductor-arhitect, femeie-arhitect, proiectant-arhitect, student-arhitect*

arhitectúră s.f. (inform.) –Organizare a elementelor componente ale unui sistem informatic– „În unele teste, Pentium 4 funcționează pe *arhitectura* unui notebook la fel de repede ca unul dotat cu Pentium III la 1,2 GHz.“ Ad. 29 X 02 p. 7. „Edimax oferă clienților săi soluții de rețelistică și conectivitate care acoperă toate necesitățile unei rețele, indiferent de *arhitectură* sau implicații: soluții wireless, print servere, routere xDSL, switchuri Ethernet, soluții PoE, soluții Powerline, Network Access Controllere, soluții Load Balancer, camere IP, soluții VoIP, soluții KVM, media convertoare și soluții de Home Entertainment.“ capital.ro 14 VI 11 (după engl. *architecture*; cf. fr. *architecture*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

arhondologíe s.f. „am citit cu sentimente amestecate articolele amintite, care scutură praful de pe o veche disciplină («*arhondologie*» = «istorie a nobilimii, repertoriu al familiilor nobile dintr-o țară»).“ R.l. 2 VII 96 p. 1. „Ce au acceptat, în textul cu pricina, specialiștii noștri în *arhondologie* și patristică?“ jurnalul.ro 10 III 06 (din ngr. *arhondológhion*; DEX 98, DexX)

aríci s.m. –Sistem de închidere a genților, servietelor, buzunarelor, pantofilor etc. prin două benzi prevăzute cu țepi foarte fini care se întrepătrund– „Buzunar exterior [la genți] cu «*arici*» pentru batistă.“ Ad. 15 VI 95 p. 3. „avem și ghete de sport cu *arici*.“ D. 2 II 01 p. 19. „colegii mei de la grădiniță nu aveau încălțări cu *arici*.“ cugetliber.ro 19 VIII 08 (din *arici*, din cauza asemănării țepilor foarte fini ai animalului menționat cu mecanismul modern de prindere-închidere; DexX)

arieráte s.f.pl. (fin.) –Plăți restante– „În legătură cu o întrebare privind problema *arieratelor* financiare româno-suedeze, președintele Nicolae Ceaușescu a spus...“ R.l. 10 XI 80 p. 2. „*Arieratele* statului, la finele lunii martie, erau la o valoare de aproximativ un miliard de lei, încadrându-se în limita stabilită cu Fondul Monetar Internațional“ ziare.com 27 IV 11; Lib. 11 VIII 97 p. 3, 6 VI 98 p. 2, R.l. 24 VIII 00 p. 1, 6 X 00 p. 1, 22 VIII 02 p. 5 (din fr. *arriéré*; Ciolan, *MC*; DEX 98, NODEX, DexX)

áripă s.f. || *aripă zburătoare* –Tip de avion în care fuzelajul este parțial integrat în lățimea aripii– „«Spanloader» este o *aripă zburătoare* propulsată de șase turboreactoare. Aparatul ar fi lipsit de trenul de aterizare obișnuit, cu roți. Decolarea și aterizarea ar urma să se facă cu ajutorul unor perne de aer.“ R.l. 11 VI 80 p. 6. „Proiectul prevede «*aripi zburătoare*» uriașe, dotate cu săli de așteptare, purtând fiecare circa 100 de pasageri și care se rotesc permanent deasupra aeroporturilor.“ R.l. 15 V 81 p. 6. „«*Aripa zburătoare*» de la Boeing a trecut primul test de zbor“ Ev.z. 30 VII 07; v. și R.l. 25 XI 80 p. 6 (după fr. *aile volante*)

aripioáră s.f. **1.** (av.) –Eleron– „Cu puțin timp înainte de efectuarea manevrelor pentru venirea pe sol, o «*aripioară*» – piesă metalică lungă de șase metri și lată de 1,50 metri care servește la dirijarea aeronavei pe verticală – s-a desprins de aparat.“ R.l. 19 IV 75 p. 6. **2.** –Depuneri de

grăsime pe burtă și coapse– „Scapă de «*aripioare*»" Click 25 XI 07. „Pot fi purtați numai de femeile subțiri și zvelte, fără «*aripioare*» pe coapse." AS 19 IX 09 p. 12; v. și *lipoabsorbție* 2002 (din *aripă* + *-ioară*, după fr. *ailette*; D. Tr.; DEX, DEX 98, NODEX, DexX – sensul 1)

aristocratizá v.r. –A deveni aristocrat– „bunul simț – socotit îndeosebi o calitate preponderent populară – se rafinează, *se aristocratizează*..." Săpt. 20 IV 82 p. 2. „Cum vine acasă *se aristocratizează*, nu mai suportă mitocanii, scursurile. Nu mai e nimic demn de el. Totul îi pute." Obs.cult. 17 VI 03 (cf. fr. *aristocratiser*; DN_3, DexX)

ármă s.f. || *armă-jucărie* –Jucărie în formă de armă– „Poliția din Locarno [...] a constatat că s-au înmulțit cazurile în care răufăcătorii și-au amenințat victimele cu *arme-jucării*." I.B. 1 II 67 p. 4. „Fabricanții de *arme-jucării* au trecut și la militarizarea celebrilor «roboți convertibili»." I.B. 28 XII 85 p. 8. „Premierul Ungariei, F.G., a fost amenințat cu o *armă-jucărie* de un participant la o serbare organizată de 1 Mai în parcul central din Budapesta" I.z. 4 V 08; v. și Cont. 18 II 77 p. 2. (din *armă* + *jucărie*)

armstrongít s.n. (mineral.) „*Armstrongitul*. Este numele conferit de savanții sovietici unui minereu rar, necunoscut până în prezent, în cinstea astronautului american Neil Armstrong, primul om care a păsit pe suprafața lunii. Mineralul, maron deschis cu aspect mătăsos, face parte din familia compușilor zirconiului și a fost găsit recent în sudul deșertului Gobi." R.l. 12 V 73 p. 6 (de la n.pr. *Armstrong*; DexX)

armurárіu s.m. (bot.) „*Armurariul* este o plantă asemănătoare scaietelui, având talie și formă asemănătoare. Spre deosebire de acesta, fructele sale (achene) au un conținut bogat în silimarină, substanță folosită la prepararea medicamentelor destinate tratamentului bolilor hepatice." R.l. 30 VIII 80 p. 5. „Salvatorul ficatului – *Armurariul* (Silybum marianum). Este o plantă țepoasă, de vreun metru înălțime, cu tulpini și frunze de un verde șters, cu flori roșietice, care fac niște semințe cu gust amărui. Acest scaiete este printre cele mai utilizate plante medicinale din lume. De ce? Pentru că în semințele sale se ascund substanțe cu o extraordinară acțiune benefică asupra ficatului." AS 6 III 06 (din lat. *armurarium*; DexX)

ARN s.n. –Acid ribonucleic– v. *ADN* 1983. „*ARN*-ul dublu catenar (acid ribonucleic)" G. 9 X 06 p. 7; v. și Ad. 13 X 06 p. 10 [pron. *arené*] (abreviere din fr. *acide ribonucléique*; PR 1960; în terminologia engl. *RNA*)

aromografíe s.f. „Oricât de sensibile ar fi papilele gustative ale omului, ele nu au totuși decât o capacitate limitată de identificare a diferitelor arome. Metodele analitice ale chimiei moderne reușesc, în schimb, acolo unde nici cel mai fin degustător nu mai face față. Astfel, la Institutul federal de cercetări viticole din Landau (R.F.G.) au fost descoperite cu ajutorul cromatografiei în gaze aproape 400 de arome diferite ale vinului, multe aproape insesizabile omului. *Aromografia*, denumirea dată acestei aplicații științifice, are un scop practic: îmbunătățirea soiurilor de viță." Sc. 30 V 74 p. 6 //din *aromă* + *grafie*//

aromoterapíe s.f. –Utilizare terapeutică a uleiurilor aromatice– „Acum, când poluarea medicamentoasă ocupă un trist loc patru în statistica mondială a deceselor, omenirea se îndreaptă cu tot mai multe speranțe spre medicina naturistă. De aceea, și utilizarea uleiurilor volatile din plante a revenit în prim plan. S-a găsit și o denumire adecvată: *aromoterapie*. Pe lângă folosirea tradițională, prin inhalații sau băi, a apărut și una nouă: administrarea pe cale bucală prin picături. Acest domeniu tot mai la modă al fitoterapiei a prins contur și la noi în țară..." Fl. 13 XI 87 p. 17. „*Aromoterapia*. Miresmele acționează multiplu asupra spiritului și corpului." AS 4 III 08 p. 9; v. și Mag. 354 / 00 p. 9 (după fr. *aromathérapie*; MDN, DexX)

arondá v.t. –A repartiza în vederea unei bune administrări– „Examenele medicale pentru angajare și controalele periodice [...] se efectuează de către unitățile sanitare [...] la care este *arondată* întreprinderea unde lucrează oamenii muncii respectivi." R.l. 19 IV 80 p. 5. „Primului colegiu i *se vor aronda* Secțiile de Votare nr. 1–25..." Z. de Brăila 15 VII 08 (cf. fr. *arrondir*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

arrabbiáta adj. (cuv.it.; culin.) –Sos pentru paste, din roșii, usturoi și ardei iute– „Spaghete napoletane *arrabiata*" Av. XII 03 p. 120, cit. de Stăncioi-Scarlat. „La paste, alege varianta cu sos de roșii și legume (*arrabiata*), în loc de carbonara cu sos de smântână" Av. IX 07 p. 97, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*; DIR)

art decó s.f. „Dacă vreți, vă pot desena fotoliile joase, model *art deco* din bibliotecă (the library). Aici se adună întreaga familie când J.R. mai omoară pe cineva sau mai dă faliment..." Cont. 31 V 81 p. 9. „Situându-și activitatea în orizontul distinct al esteticii industriale, fără contaminări cu *art-deco* sau hibridizări deconcertante [...] realizează dubla performanță de a-și demonstra incontestabilele calități de creatori..." R.l. 29 XI 84 p. 8. „*Art Deco* este un stil geometric manifestat în anii 1920-1930 și caracterizat prin accente în oglindă (simetrie), linii strălucitoare în ceea ce privește mobilierul de lemn, blaturi de sticlă și elemente de feronerie. Acest stil reprezentativ mișcării artistice a începutului de secol XX în artele decorative a crescut ulterior în amplitudine și importanță, influențând semnificativ arhitectura, sculptura, moda, decorările interioare și artele vizuale pentru următorul sfert de secol." jurnalul.ro 26 I 08 (din engl. *art deco*, povenit din fr. (*Exposition Internationale des*) *Arts Déco(ratifs et Industriels Modernes*), găzduită de capitala Franței în anul 1925; Random House 1965-1970, BD 1968; MDN)

arteriopatíe s.f. (med.) –Boală a pereților arteriali– „*Arteriopatiile* sunt boli ce afectează arterele – în special cele mari – care în final [...] duc la obturarea sau astuparea mai mult sau mai puțin completă a vasului afectat." Sc. 24 IV 83 p. 2. „Am *arteriopatie* obliterantă. Pot să mai fac ceva?" AS 07 V 07 (din fr. *artériopathie*; DHLF 1855; DN_3, DEX-S, DexX)

articliér, -ă s.m.f. –Autor de articole; jurnalist, ziarist– „Ziaristul, Reporterul, *Articlierul*, Eseistul." R.lit. 16 XII 71 p. 8. „Tana Qvil, părăsind proza cu conținut social – care promitea o *articlieră* de har și substanță – deveni poeta en titre a revistei." R.lit. 8 IV 76 p. 8. „Nae Ipingescu, cititor de Vocea patriotului naționale, jurnal care place și jupânului, îl recunoaște pe Rică – e chiar tânărul *articlier* al cărui text tocmai îi produsese entuziasme patriotice în ajun." D. 14 VIII 08; v. și Z. 30 IX 04, Ev. 25 III 06 (din fr. *articlier*; DHLF 1839; MDN, DexX)

artícol s.n. || *articol-program* –Articol care expune un program– „*Articolul-program* redat parțial." R.lit. 13 XI 69 p. 2. „În ultima instanță, ancheta stă sub semnul unei fraze de sinteză din *articolul-program*." Cont. 15 I 71 p. 5. „Într-un *articol-program* intitulat «Rusia și lumea în secolul XXI», ministrul rus propune convocarea unui summit paneuropean, care să umple vidul politic în spațiul euroatlantic..." Z. 7 VIII 08 (din *articol* + *program*; H. Mirska în SMFC I p. 172; DEX); v. și *mențiune-articol*

articuláre s.f. **1.** –Unire, îmbinare– „*articularea* deciziei politice cu cea economică." D. 4 XII 98 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. **2.** –Organizare armonioasă a elementelor unui ansamblu– „observăm în scrisul său o *articulare* teoretică și un stil cărora criticul le-a rămas fidel..." zf.ro 11 II 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „producerea de noi valori de cultură și civilizație, accentul urmând a se muta pe *articularea* proiectelor corespunzătoare, în locul actualei stagnări a dezbaterii." gandul.info 14 IX 12. **3.** –Integrare armonioasă într-un ansamblu– „Volumul al II-lea abordează, de asemenea, aspecte ce permit *articularea* rolului Băncii Naționale în viața cotidiană a societății românești, în progresul factorilor de producție și al condițiilor de viață ale românilor, precum și avatarurile băncii centrale în anii războiului și ai refugiului la Iași." gandul.info 5 VII 09 (după fr. *articularion*)

artist(ă) s.m.f. || *artist(ă)-coregraf(ă)* –Coregraf care prin calitatea muncii lui este un adevărat artist– „Parafrazându-l pe marele pictor, *artistul-coregraf* poate spune: «Nu, baletul nu este făcut pentru a decora scena»..." Sc. 11 VI 74 p. 4. „Creatoarea spectacolului [...] este o *artistă-coregrafă* care arde și se consumă pentru fiecare secundă din spectacolele ei." R.l. 12 VI 76 p. 2. „Când am părăsit România și am ajuns în Occident, am fost imediat angajat nu numai ca dansator, ci solicitat, cu toate că foarte tânăr, ca *artist coregraf* și profesor de dans contemporan..." Obs.cult. 20 IX 07 (din *artist(ă)* + *coregraf(ă)*) || *artist(ă)-fotográf(ă)* –Fotograf care face fotografii artistice– „Cunoscutul *artist-fotograf* ne oferă o «Roma» de buzunar." Săpt. 3 VII 70 p. 3. „O uimitoare colecție de imagini fotografice ale Bucureștiului din 1856, culese, unele, din colecția vestită a îndrăznețului și originalului reporter-fotograf C.P., altele din creațiile unor *artiști-fotografi* amatori." R.lit. 20 III 75 p. 16. „Un *artist fotograf* vă poftește în paradis" AS 27 IX 04; v. și Sc. 7 II 75 p. 4 (din *artist* + *fotograf*) || *artist-afișist* –Artist specializat în a lucra afișe– „Realizarea primei expoziții personale a unui *artist-afișist* este pentru mine o satisfacție de breaslă." Cont. 25 V 62 p. 2 (din *artist* + *afiș* + *-ist*) || *artist-amator* –Persoană cu o anumită profesiune care în timpul liber se ocupă cu teatrul, pictura etc.– „După ce, timp de șase ani, și-a avut destinul ei, fiind reprezentată de *artiști-amatori*, de teatrul studențesc și premiată de Uniunea Scriitorilor, lucrarea «A opta zi dis-de-dimineață» prilejuiește acum [...] debutul profesionist al lui R.D." R.lit. 23 V 74 p. 18. „Un *artist amator* departe de țară" Ev.z. 10 VI 08 (din *artist* + *amator*) || *artist-cetățean* „Costică Caratase, Actorul, este justificat de existența lui Constantin Tănase; personajului principal i s-a creat astfel biografia unui *artist-cetățean*,

luptător împotriva tarelor societății..." Săpt. 24 I 75 p. 4. „Toma Caragiu intră în istoria scenei naționale ca un simbol. Al marelui *artist-cetățean*, al forței biruitoare a artei care înfruntă timpul și îl supune." Săpt. 11 III 77 p. 4. „I s-a spus «*artist-cetățean*»; pură propagandă!" Tric. 11 VI 07; v. și Săpt. 17 VIII 79 p. 5, ziaruldeiasi.ro 2 IX 03; v. și *carmenist* 1966 (din *artist* + *cetățean*; LRC II 215) || *artist-patriot* –Artist cu un înalt simț patriotic– „personalitate complexă, *artist-patriot*." Sc. 15 IX 67 p. 1. „25 de ani de la moartea lui Ciprian Porumbescu. Un mare *artist-patriot*." R.l. 14 X 78 p. 2; v. și Săpt. 24 I 75 p. 4 (din *artist* + *patriot*); v. și *cântăreț-artist, femeie-artist, fotograf-artist, mim-artist, profesor-artist, regizor-artist*

artisticitáte s.f. –Valoare artistică– „Alături de stilul foarte îngrijit, aceasta este latura care conferă romanelor Gabrielei Adameșteanu gradul foarte ridicat de *artisticitate*." R.lit. 12 IX 08 p. 14. „Un stil zgrunțuros, aparent străin de orice preocupare pentru *artisticitate* în care cuvintele se repetă deranjant." R.lit. 17 X 08 p. 14 (din it. *artisticità*; DN_3, DexX)

artotécă s.f. „În cadrul librăriei municipale din Köln, a luat ființă un nou serviciu de un fel deosebit. Este vorba de o *«artotecă»*, adică de o secție de împrumutare acasă a unor tablouri și diverse alte obiecte de artă." R.l. 12 XII 73 p. 6. „Instituția unde am expus de curând se numește *Artoteca* și se găsește în Caen, Normandia. Principiul e simplu, îți faci un abonament de 60 de euro pe an și ai dreptul tot la două luni să împrumuți o lucrare de artă din cele 2.000 de desene, sculpturi și fotografii pe care le are în colecție și să ți-o pui unde ai chef în casă." "22" 27 V 08 (din *artă* + *-tecă*, după modelul lui *bibliotecă*; L. Seche în LR 3 / 77 p. 271; MDN, DexX)

artropatíe s.f. (med.) –Boală care afectează articulațiile– „Noul medicament avizat de specialiști se utilizează în terapia *artropatiilor* de tip degenerativ reumatismal..." R.l. 14 II 85 p. 5. „Există boli inflamatorii cronice reumatismale – poliartrita reumatoidă, *artropatia* psoriazică etc. și boli degenerative – artroza." ziaruldeiasi.ro 10 I 07 (din fr. *arthropathie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

artroscóp s.n. (tehn. med.) –Aparat care examinează endoscopic o cavitate articulară– „*Arthroscopul* este un instrument realizat de specialiștii francezi, care permite consultarea articulației genunchiului și depistarea unor leziuni invizibile în imaginile Roentgen." Sc. 25 VII 81 p. 5. „Spitalul Clinic de Urgență Brașov a achiziționat un *artroscop*" Gaz. de Olt 15 I 08 (cf fr. *arthroscope*; DMN, DexX)

arțár s.m. (bot.) || *arțar-platan* –Varietate de arbore obținută prin încrucișarea arțarului cu platanul– „Muncitorii și tehnicienii [...] vor planta – în zilele următoare – o nouă varietate de *arțar-platan*, denumită «acer pseudoplatanoidea»." R.l. 12 III 67 p. 3 (din *arțar* + *platan*)

arubán, -ă adj., s.m.f. –Din insula Aruba– „La 1 ianuarie, 1986, Insula Aruba, teritoriu colonial făcând parte din Antilele Olandeze, a căpătat «statut aparte», angajându-se plenar pe calea independenței naționale, care va fi declarată oficial în 1996, dată la care departamentele apărării și cel al relațiilor externe vor trece sub controlul guvernului de la Oranjestad, capitala acestui stat. Noua țară dispune acum de un guvern propriu, de drapel național și de propria sa monedă, florinul *aruban*." R.l. 3 I 86 p. 6. „Aruba este o insulă [...] în Marea Caraibelor, la mică distanță în nordul peninsulei venezuelene Paraguaná [...] 70.000 de *arubani* și olandezi, 90% creștini, restul musulmani și hinduiști." Z.fin. 2 XI 07 (din *Aruba* + *-an*)

asádo s.m. (cuv. sp.; culin.) „marea majoritate a celor 8000 de participanți la Congresul internațional al cancerului [...] au fost prezenți la un festin pantagruelic cu *«asado»*, specialitate culinară deosebit de populară în Argentina, care nu este altceva decât carne friptă la grătar, pe cărbuni." Sc. 11 X 78 p. 5. „Felul de mâncare tradițional argentinian este *«asado»* (carne friptă pe un grătar mare)." Gaz. de Sud 9 I 07

asamblatór s.m. v. *finisor-asamblator*

asasinométru s.n. „I-aș putea spune că *«asasinometrul»*, calculul crimelor comise în anul în curs, pe care ziarele îl publică zilnic, a ajuns de la 112 morți la data de 15 martie, exact «un mort și jumătate pe an»..." Fl. 14 IV 89 p. 3 //din *asasin* + *-metru*//

ascendénță s.f. –Creștere, evoluție ascendentă– „*Ascendență* de neoprit a deficitului comercial al SUA" C.n. 14 II 05. „Este de așteptat ca *ascendența* coreenilor în România să continue odată cu lansarea noului hatchback pro-ceed în 3 uși." G. 1 IV 08 p. 16 (din *ascendent* "crescător"; cf. fr. *ascendance* "fază de creștere a unui astru")

ascetizá v.t. –A transform într-un ascet, a priva de bucuriile vieții– „Un popor care a fost *ascetizat* timp de 4 decenii s-a obișnuit cu privațiunile de tot felul și suportă resemnat efectele privatizării originale." Real. rom. 23 VIII 91 p. 2. „Arta bizantina schimbă total regulile artei elenistice din care provine, corpul omenesc pierzându-și aspectul natural, spiritualizându-se, *ascetizându-se* sau ascunzându-se sub diferite feluri de drapaje." V. rom. 6-7 / 09 (din *ascet* + *-iza;* Uritescu, *CV* 20–21; MDN, DexX)

aselenizábil, -ă adj. –Care se poate așeza pe solul lunar– „Crearea de stații automate multivalente, care să fie capabile să îndeplinească funcțiuni de seleno-sateliți, aparate *aselenizabile* și cercetători științifici." R.l. 13 XI 70 p. 6 (din *aseleniza* + *-bil*)

aselenizáre s.f. –Acțiunea de a aseleniza și rezultatul ei. Alunizare– „Cu o oră înaintea *aselenizării* orașele americane arătau ca părăsite." Sc. 22 VII 69 p. 6. „Amplasarea cu ajutorul unei imense macarale a modulului pe pământ apare mult mai dificilă decât *aselenizarea* propriu-zisă." Sc. 30 VI 79 p. 5. „Polul sud al Lunii, zonă de *aselenizare* mai accidentată decât s-a crezut – NASA" jurnalul.ro 28 II 08; v. și Sc. 11 II 71 p. 8 (din *aseleniza*; FC I p. IX, Guțu Romalo, *CG* 234; DEX, DN_3, DexX)

aseptizáre s.f. –Acțiunea de a aseptiza și rezultatul ei. Dezinfectare– „Un proces tehnologic de *«aseptizare»* a reziduurilor apelor de canal prin iradiere cu izotopul cesiu 137 – un subprodus al reactorilor nucleari – în scopul de a le face utilizabile ca hrană pentru animale a fost pus la punct de un grup de cercetători din S.U.A. Instalația-pilot a fost construită în apropiere de Albuquerque, unde zilnic sunt tratate 8 tone de reziduuri." Sc. 11 X 79 p. 5. „Metode de *aseptizare* și tratare in situ a depozitelor de carte veche" Ev. 24 III 03 (din *aseptiza*; DN_3, DEX 98, DexX)

asfixíe (med.) || *asfixie albă* –Condiție extremă datorată lipsei de oxigen și excesului de bioxid de carbon din sânge– „bebelușul a murit prin *«asfixie albă* datorată unei duble circulare de cordon ombilical», ceea ce se știa deja. Asta înseamnă că bebelușul s-a strangulat cu cordonul ombilical și că nu a respirat normal după ce a ieșit din pântecele mamei." Z. de Vrancea.ro 14 XII 07. „Unele cazuri ne depășesc, mai ales la așa-zisa *asfixie albă*. Aceasta e atunci când copilul nu are nici puls, nici respirație, nici tonus, e flasc ca o cârpă. E alb-cenușiu, fără reflexe și nu țipă." G. 2 VI 09 p. 9 (după engl. *white asphixia*)

ashram s.n. (cuv. indian) „Un *ashram* este un lăcaș de meditație și inițiere în spiritualitatea indiană, așezată în afara zonelor locuite și servit de maeștrii spirituali recunoscuți pentru înțelepciunea și cultura lor." Femeia 12 / 92 p. 22, cit. de Stăncioi-Scarlat. „au fost identificate [...] unele *«ashram*-uri» ale MISA, dotate cu videochat-uri." Ad. 7 X 04 p. 13. „în India, află într-un *ashram*, prin asceză, ce este căutarea spirituală și se roagă la greu..." Ev.z. 14 VII 08 p. 22; v. și Ad. 26 X 04 p. 13, adevarul.ro 20 VI 06, G. 4 X 06 p. 15, 22 V 08 [pron. *așrám*] (din fr., engl. *ashram*, la rândul lui venit din sanscrit. *asrama*; PR 1960; MDN, DexX)

asigurábil, -ă adj. –Care poate fi asigurat fără riscuri majore ale asiguratorului– „există o serie de riscuri *asigurabile*..." Realitatea TV 10 XI 06. „nefiind obligați să-și asigure locuința, proprietarii nu sunt nici pasibili de amenda de 500 de lei aplicată în cazul celor care au locuințe *asigurabile*." adevarul.ro 5 IV 11 (din *asigura* + *-bil*)

asimiláre s.f. –Integrare în cultura țării adoptive– „Berdiaev, spre deosebire de Soloviov, nu crede în soluția *asimilării* evreilor fie și pentru că «acest lucru ar însemna dispariția evreității» [...] Împotriva asimilismului s-a pronunțat și Fedotov, într-un text din 1942..." R.lit. 18 XI 92 p. 11. „Avem deci [în Ucraina] deznaționalizarea (*asimilarea*) minoritarilor, promovate consecvent la nivel de stat." evenimentul.ro 30 VIII 08 (din *asimila*; DN_3, DexX)

asimilaționist, -ă adj. –Referitor la politica de asimilare a minoritarilor– „Lipsiți de proprietate și marginalizați, romii au fost subiecții unei politici comuniste *asimilaționiste* cu rezultate dezastruoase..." D. 372 / 00 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În ce măsură aceste politici, care vizează o mai bună integrare a romilor în sistemele educațional, de sănătate etc., nu sunt *asimilaționiste* va rămâne de văzut." "22" 14 XII 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Marko Bela a întrebat retoric dacă în viitor va fi o Europă a statelor naționale, unde minoritățile se vor confrunta cu tendințe *asimilaționiste*, sau va fi o Europă a regiunilor, în care principiul subsidiarității și implementarea diferitelor forme de autonomie vor asigura un echilibru în fața statelor naționale." ziare.com 8 VII 09 (din engl. *assimilationist*)

asimilísm s.n. –Asimilare– v. *asimilare* 1992. „Știm că atunci când doi critici, Șerban Cioculescu și Pompiliu Constantinescu, au vorbit de *«asimilism»*, Sebastian a reacționat cu nervozitate, deși îi stima pe cei doi colegi..." Obs.cult. 22 XI 07 (din *asimila*[re] + *-ism*; DexX)

asincrón, -ă adj. –(Motor) a cărui viteză depinde de sarcină și nu de frecvența curentului– „Prin reproiectarea motoarelor *asincrone* pentru

schelele petroliere, consumul specific de materie primă a fost redus pe fiecare bucată cu circa 20%." Sc. 28 VII 63 p. 1. „Echipamentul electric de propulsie include un motor electric *asincron* şi un reductor mono-raport. " handul.info 2 IV 11; v. şi *gabaritic* 1977 (din fr. *asynchrone*; FC II 40; LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

asisténţ, -ă s.m.f. || *asistent de achiziţii* „Operaţional, *asistentul de achiziţii* pregăteşte documentaţia de achiziţii, transport, verifică livrarea materialelor cumpărate pentru a corespunde standardelor contractuale şi completează rapoarte specifice." R.l. 20 VIII 09 p. 13 || *asistent(ă) maternal(ă)* –Persoană care primeşte în plasament, contra cost din bugetul de asigurări sociale, un copil abandonat– „Sute de ieşeni fără un loc de muncă s-au prezentat la Direcţia pentru Protecţia Copilului din Iaşi în speranţa că vor deveni *asistenţi maternali*..." Ad. 2 VIII 03 p. 7. „O *asistentă maternală* profesionistă, prostituată «de parcare»" G. 17 V 07 p. 32. „O femeie din Iaşi, care lucrează ca *asistent maternal* chiar de la apariţia acestei meserii la noi, a crescut până acum 12 copii ai nimănui" G. 6 V 08 p. 7; v. şi Ad. 28 IV 04 p. 9, 27 IX 04 p. 13, monitorulexpres.ro 18 I 06 (după fr. *assistant maternel*)

asisténţă s.f. || *asistenţă maternală* –Sistem de plasare a unui copil abandonat la o familie obişnuită, sistemul de asigurări sociale acoperind cheltuielile– „Statul dă aproape 7 milioane de lei lunar pentru un copil crescut în regim de *asistenţă maternală*" Ad. 27 IX 04 p. 13. „*Asistenţa maternală* este o meserie ca oricare alta, cu diferenţa că părintele de profesie lucrează de luni până duminică, fără întrerupere, la domiciliu." monitorulexpres.ro 18 I 06 (după fr. *assitance maternellle*)

asistenţiál, -ă adj. –Referitor la politica de asistenţă socială– „politici *asistenţiale*" Realitatea TV 8 II 07. „preşedintele Băsescu şi-a ieşit din papuci pe la începutul crizei şi s-a luat de statul *asistenţial* hipertrofiat, pe care nu ni-l putem permite." evz.ro 7 VI 11 (din fr. *assistantiel*)

Aslavitál s. (farm.) –Numele comercial al unui produs vitalizant– „Elaborarea produselor Gerovital şi *Aslavital* reprezintă un domeniu de primă dimensiune al contribuţiilor româneşti." Cont. 15 VI 79 p. 7. „Prof. dr. Ana Aslan a aplicat *«Aslavitalul»* în tratamentul de recuperare a unor copii deficienţi mental." Fl. 2 VIII 79 p. 8. „Contrabandă cu Gerovital şi *Aslavital* la Vama Veche" Ad. 29 III 05 (din n.pr. [Ana] *Asla*[n]n + *vital*)

asomáre s.f. –Uciderea unui animal cu o lovitură puternică în cap– „Actul normativ [Ordinul ministrului agriculturii 425/2002] prevedea că în virtutea legislaţiei europene, indiferent unde are loc sacrificarea – în gospodăriile populaţiei sau la abatoare – înainte de a fi ucise, animalele trebuie ferite de stres, prin aşa-zisa operaţiune de *asomare* (un fel de anestezie – n.n.)." adevarul.ro 5 XI 03. „Tăierea animalelor pentru larg consum prevede *asomarea* acestora" R.l. 26 IV 05 (din *asoma*; DN_3, DexX)

asortéu s.n. –Accesoriu asortat– „Jos *asorteurile*! Gânditorii modei au decretat că nu se mai poartă pantofii asortaţi cu geanta." R.l. suplim. Secretele frumuseţii, 3 / 08 p. 5 || *la asorteu* –Asortat– „oglinzile retrovizoare sunt vopsite în roşu aprins, o culoare ce subliniază întotdeauna valenţele sportive. *La asorteu* cu acestea sunt aeratoarele de pe bord şi partea superioară a schimbătorului de viteze, evident vopsite în roşu." monitorulsv.ro 1 VII 08 (din *asorta* + *-eu*)

aspartám s.n. (farm.) –Tip de edulcorant– „Studiind noi metode de tratament al ulcerului stomacal, cercetătorii de la laboratorul farmaceutic G.D. Searle & Co. din Chicago au descoperit întâmplător – prin asocierea a doi aminoacizi care se găsesc în mod obişnuit în proteinele naturale, acidul L-aspartic şi L-fenilamina – un înlocuitor nesintetic al zahărului. Denumit *aspartam*, noul edulcorant este de două sute de ori mai dulce decât zahărul şi aproape total lipsit de calorii." Cont. 12 IX 75 p. 5. „Sucuri îndulcite sintetic cu *aspartam*." R.l. 15 IV 92 p. 3. „a fost admis încă un îndulcitor sintetic pe lângă cele patru existente (acid sulfam K, ciclamat, zaharină şi *aspartam*). Este vorba de sucraloză (E955). Consumul produce un stres metabolic şi îmbolnăvirea se produce chiar din străfundurile organismului, adică de la celule." R.l. 19 I 08 p. 2; v. şi Sc. 13 IV 77 p. 6. (din fr. *aspartam(e)*; PL; LTR; Dimitrescu, D. 288; DexX)

aspectomát s.n. –Aparat de proiecţie cu telecomandă– „Sălile pot fi dotate la cerere cu retroproiectoare, *aspectomate*, epidiascoape, flipchartere, traducere simultană, casetofoane, aparate de proiecţie de 8, 16 şi 35 mm, televiziune în circuit închis, atelier de multiplicare etc." R.l. 10 XI 82 p. 4. „[Cumpăr] *aspectomat* (aparat proiecţie) sovietic, diafilme..." R.l. 21 X 91 p. 6. „În cazul diaporamelor clasice, diapozitivele vor fi în rame cu sticlă 5x5 cm şi 2,5-3 mm grosime, cu colţuri rotunjite, magaziile cu diapozitive vor fi de tip *Aspectomat* (închise pe 3 feţe) sau magazii deschise, liniare." monitorulsv.ro 19 IX 12; v. şi 12 II 85 p. 5 (din germ. *Aspektomat*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

aspersá v.t. (fig.) –A împroşca– „În continuare Jean Cassou spune o mulţime de lucruri interesante şi adevărate, dar ne şi *aspersează* cu un potop de «epitete ornante» care diluează argumentaţia." Săpt. 7 III 81 p. 6 (din *aspersor*, după fr. *asperger*; MDN, DexX)

aspersáre s.f. –Acţiunea de a aspersa şi rezultatul ei– „Profesorul vest-german H.G.M. experimentează, din 1970, diferite metode de risipire a ceţei. Cel mai eficient dintre ele pare a fi «vaccinarea» bancului de ceaţă cu zăpadă carbonică sau *aspersarea* de bioxid de carbon lichid în apropierea pistei de aterizare. În această a doua variantă, cu ajutorul unor instalaţii de *aspersare* de mare capacitate, în cel mult o oră şi jumătate un aeroport poate fi făcut practicabil." Sc. 16 XII 75 p. 6 (cf. fr. *aspersion*; DEX-S, DexX, DEX 09)

aspiratór s.n. v. *dragă-aspiratoare*

ASR s. (auto) „Să nu uităm însă de sisteme precum ABS (împotriva blocării roţilor la frânare), *ASR* (anti-patinaj), ESP (program electronic de stabilitate care implică controlul dinamic al traiectoriei), AFU (asistenţă de frânarea de urgenţă)." zf.ro 26 III 03. „La acestea se mai adaugă *ASR*-ul şi un sistem de control al cuplului motor." C.n. 7 X 08. „Pe baza sistemului ABS, Bosch a construit sistemul antipatinare (*ASR*) şi programul electronic de stabilitate (ESP), sisteme de asemenea consacrate pe piaţă." C.n. 18 III 08; v. şi *EDS* 2002, *MSR* 2002, *servodirecţie* 2010, *TCS* 2005 [pron. *aseré*] (abreviere din *Anti-Slip Regulation*)

astenosféră s.f. (geol.) –Pătură geologică pe care se deplasează plăcile tectonice– „Plăcile litosferice sunt mobile, alunecând pe pătura subiacentă, denumită *astenosferă*, din cauza diferenţelor de temperatură din interiorul globului care generează curenţi de reechilibrare termică." Cont. 8 VI 79 p. 5. „În prezent, se ştie că scoarţa terestră, sau litosfera, este formată din plăci rigide, fragmentate, aflate pe un strat vâscos, *astenosfera*." Ev. 12 X 05 (din fr. *asthénosphère*; PR 1914; MDN, DexX)

astrobiológ s.m. –Specialist care studiază formele de viaţă din univers– „*Astrobiologii* sunt convinşi că tehnicii descrise mai sus îi va reveni un rol de primă mărime în efectuarea zborurilor cosmice proiectate pentru distanţe absolut fantastice." I.B. 18 VII 85 p. 8. „microorganisme din Cosmos au pătruns de mai multe ori de-a lungul istoriei omenirii pe pământ, apreciază un *astrobiolog* britanic." Ad. 25 IV 03 p. 13 (din *astrobiologie*; DN_3, DEX-S, DexX)

astroclimát s.n. –Totalitatea factorilor care contribuie la stabilirea unui loc propice observaţiilor astronomice cu instrumente optice adecvate – „în funcţie de condiţiile meteorologice şi de *astroclimat*, ea [cometa Halley] va fi vizibilă de la Observator." I.B. 22 IV 86 p. 2 (din fr. *astroclimat*; DEX-S, MDN, DexX)

astroclúb s.n. –Club în care se studiază astronomia– „În judeţul Prahova s-a constituit recent un *astroclub*, primul de acest fel din judeţ şi al doilea din ţară. Membri fondatori: 30 de entuziaşti ingineri, economişti, chimişti, lăcătuşi etc., de la Întreprinderea «Dero», dornici să exploateze tainele universului şi să le facă cunoscute şi altora." R.l. 27 XII 76 p. 5. „*Astroclubul* Bucureşti – autostrada Universului" G. 19 XII 07 (din *astro-* + *club*; DexX)

astrofilatelíe s.f. –Filatelie dedicată tematicii explorării cosmosului– v. *aerofilatelie* 2008. „Asociaţia Filateliştilor din Judeţul Sibiu a vernisat sâmbătă o expoziţie filatelică ce conţine exponate de cosmos, *astrofilatelie*, aviaţie sau dirijabile." evenimentsibiu.ro 9 IV 11 (din engl. *astrophilately*, fr. *astrophilatélie*)

astrofizician s.m. (astron.) –Specialist care studiază fizica mediilor spaţiale– „*Astrofizicienii* sovietici au stabilit că păturile superioare ale atmosferei planetei Venus se rotesc în jurul planetei cu viteza unui automobil de curse." R.l. 10 XI 82 p. 6. „Acum începem să vedem firele imensei pânze de păianjen cosmice, a explicat *astrofizicianul* Aurora S. de la Institutul Max Planck." R.l. 9 V 08 p. 11 (din fr. *astrophysicien*; PR 1964, DHLF înainte de 1954; DEX, DN_3, DexX)

astrográmă s.f. –Schema unei zile sub aspect astrologic– „*Astrograma* zilei" Ultima oră 14 XI 08 p. 11. „Libertatea.ro îţi oferă şansa, săptămânal, de a primi o *astrogramă* completă." libertatea.ro 19 I 09 (din *astro*[logic] + *-gramă*)

astronaút s.m. v. *femeie-astronaut, fizician-astronaut, pilot-astronaut*

astronaútă s.f. –Femeie astronaut– „În laboratoarele NASA a început testarea unui lot de 12 femei, în vederea lansării în spaţiul extraterestru a unei echipe de *astronaute*." R.l. 4 XI 73 p. 6. „Peggy W., *astronauta* americană care îşi petrece a 130-a zi pe Staţia Spaţială Internaţională (ISS) a declarat că se simte foarte bine acolo." Ad. 15 X 02 p. 11. „*Astronauta* americană Lisa N. a fost arestată după ce a atacat şi a

încercat să răpească o femeie pe care o bănuia de o legătură intimă cu astronautul William O..." Z. 7 II 07 p. 20; v. și R.l. 3 XI 75 p. 6, Cont. 14 X 77 p. 4 (din *astronaut* + suf. moț. *-ă*; BD 1970; Goga, *Lex.* 51; MDN, DexX, DEX 09)

atașaménț s.n. (inform.) –Fișier atașat unui mail– „trimite o copie a virusului ca un *atașament* tuturor contactelor din lista de adrese a Microsoft Outlook Express." Ad. 19 V 01 p. 7. „Trimiteți CV-ul sub formă de *atașament*." myjob.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 02. „E-mailurile cu *atașament* infectat, un pericol uriaș" evz.ro 12 XI 10; v. și zf.ro 25 VII 06 (după engl. *attachment*; dicționarele curente consemnează omonimul venit din franceză)

atașamentíst s.m. –Persoană care completează pe un șantier caietul de atașament, care ține evidența lucrărilor executate– „Firmă construcții angajează normator și *atașamentist* cu vechime..." Ev.z. 12 I 95 p. 7. „Locuri de muncă. *Atașamentist*" J. de Botoșani 17 IX 08 (din [*carnet de*] *atașament* + *-ist*; DN_3, DexX)

atașánt, -ă adj. –Interesant, captivant, seducător– „J.V., și el foarte *atașant* în rolul unui personaj-invadator, gălăgios, fanfaron." R.l. 9 X 82 p. 2. „actor de excepție [...] place, captivează, e *atașant* – cum se zice" R.lit. 9 II 84 p. 17. „Acum aș fi fericită să scriu la o telenovelă. Cel puțin aș avea orgoliul că am născocit niște personaje *atașante* și promisiunea unor sugari botezați cu numele lor." D. 12 XI 99; v. și R.lit. 9 II 84 p. 17, 42 / 93 p. 22 (din fr. *attachant*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 175; MDN, DexX)

ateliér s.n. **1.** în *atelier-școală* –Atelier școlar în care se efectua practica productivă a elevilor (în perioada comunismului)– „În *atelierul-școală* [...] privirile mi-au fost atrase de sertarele cu scule." Sc. 12 XII 63 p. 1. „Realizarea, în cadrul *atelierelor-școală*, a microîntreprinderilor de producție școlară și a microcooperativelor agricole de producție școlară a unor produse în valoare de 3.500.000 lei." Sc. 16 I 73 p. 4. „școala a primit bani pentru refacerea instalației sanitare și construcția unui *atelier-școală* de tâmplărie" Ev. 6 IV 02; v. și R.l. 8 VII 73 p. 2, I.B. 10 XI 75 p. 4, 28 VI 82 p. 6, R.l. 7 II 84 p. 1 (din *atelier* + *școală*). **2.** –Reuniune într-un grup de lucru, seminar– v. *workshop* 1982. „«workshop-ul (*atelierul* de creație) de la Arad se va desfășura în perioada..." Dr. 21 VII 94 p. 13. „Spectacolul a rezultat în urma a doi ani de *ateliere* în cadrul cărora autoarea a lucrat cu tineri din Constanța și Bristol." Ad. 6 V 98 p. 14, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 83. „Marți, 24 aprilie, a avut loc la Muzeul Literaturii Române *atelierul* «Laptopisețul Bucureștilor», pe tema «La ce te gândești când spui București?»" R.l. 27 IV 07 p. 24; v. și *mônitoriza* (sensul 2) 1992 || *atelier de creație* v. *bifa* (sensul 18) 2011, *cinecenaclu* 1978 (după engl. *workshop*); v. și *autoturism-atelier, expoziție-atelier, seminar-atelier*

atentát s.n. || *atentat sinucigaș* –Atentat a cărui declanșare provoacă moartea autorului– „este vorba de un *atentat* sinucigaș în cursul căruia teroristul și-a pierdut viața." Ad. 13 VIII 01 p. 1. „*Atentat* sinucigaș într-un mall din Israel" G. 6 XII 05 p. 10 (după fr. *attentat suicidaire, attentat-suicide*)

atenționá v.t. –A atrage atenția; a preveni– „Va fi *atenționată* șefa de unitate." R.l. 22 II 83 p. 3. „Inginerul A.D. a fost *atenționat* pentru disciplina din cadrul atelierului..." Fl. 21 IX 84 p. 18. „Ministerul Educației și Cercetării *va atenționa* toți directorii de unități școlare să nu se perceapă în școlile pe care le conduc taxe ilegale." Ev. 9 II 07 (din *atenție* + *-ona*; cf. fr. *attentionner*, care are însă alte sensuri; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

atenționáre s.f. –Acțiunea de a atenționa și rezultatul ei– „față de vârsta pe care o are Maricica [...] și față de *atenționarea* și rezerva pe care le luasem inițial [...] considerăm că obiectivul nostru a fost atins." Fl. 26 IX 86 p. 21. „Guvernul va trimite Președinției o notă de *atenționare* asupra lipsei banilor pentru profesori" Mon. de Suceava 2 X 08 (din *atenționa*; DN_3, DEX 98, DexX)

atenuatór 1. s.n., s.m. (tehn.) –Dispozitiv, instalație, element constructiv care servește pentru atenuarea (zgomotului, a unui semnal etc.)– „Cu *atenuatorul* de zgomot lucrurile stau așa [...] Atenuarea despre care vorbesc [...] a redus zgomotul la jumătate." R.l. 10 VI 73 p. 8. „Apele Române propun ca zonele umede (luncile) să fie restaurate, astfel încât să constituie «*atenuatori* naturali ai viiturilor»..." Cap. 2 VIII 05. **2.** adj. –Care atenuează– „Coca-Cola le va datora de acum încolo frunzelor de coca doar efectul tonic-stimulator, nu și pe cel *atenuator* de dureri care l-au împins pe dr. Pemberton să-și perfecționeze licoarea ca o alternativă mai blândă și mai naturală a morfinei." Ad. 31 I 08 (din fr. *atténuateur*, engl., rus. *attenuator*; PR 1948; DN_3, DEX-S, DexX)

aterogenéză s.f. (med.) –Procesul de constituire a depozitelor de grăsimi pe pereții arterelor– „În noua concepție care se desprinde cu claritate din cercetarea și constatările noastre privind mecanismul imunologic în *aterogeneză*, este important a lua în considerare nu numai alimentația bogată în colesterol ci și infecțiile, stările de încordare nervoasă, unele oligominerale din alimente, chiar cantitatea apei pe care o bem și firește ceilalți factori de risc cunoscuți: poluarea, la omul matur fumatul ș.a.m.d." R.l. 5 X 82 p. 2. „*Aterogeneza*, numită în popor «rugina vieții», poate să-l însoțească pe om și să nu se manifeste funcțional-clinic. În acest caz el ar fi capabil să trăiască și peste o sută de ani! Și invers. Stresul, condițiile mediului ambiant stimulează și determină aceste patologii." Contrafort 3 / 03 (din fr. *athérogenèse*; MDN, DexX)

ateromatóză s.f. (med.) –Prezența în mare cantitate a plăcilor de aterom în pereții arterelor– „Alăptarea previne unele maladii cum sunt: hipocolesterolemia, obezitatea, *ateromatoza*, alergia, astmul..." R.l. 21 III 84 p. 2. „*Ateromatoză* înseamnă când îți înfunzi vasele de sânge cu grăsime." Mon. de Suceava 29 IX 08 (din fr. *athéromathose*; DHLF; DN_3, DexX)

atitudinál, -ă adj. –Referitor la atitudine, de atitudine– „Domnul Pluhar al lui P.G. – care știe excelent să compună bătrâni – are o gamă *atitudinală* amplă, în aceeași situație putând fi, în doar câteva minute, abătut, dezinvolt, șoltic, farsor..." R.lit. 15 X 84 p. 16. „Regret doar că «Exercițiile...» nu au devenit și un jurnal de creație, ci doar unul *atitudinal*." Ap. 7–8 / 93 p. 10. „Numeroase capitole sunt consistente, analitice și procedurale ghidând comportamental și *atitudinal* profesorul..." Gr. Maram. 7 III 08 (din it. *attitudinale*; Dimitrescu, *Dr.2* 134, 140, 142; DN_3, DexX)

ATM[1] s. –Asociația oamenilor de teatru și muzică– v. *reveiona* 1960. „Asociația oamenilor de teatru și muzică (*A.T.M.*)" R.l. 11 VI 81 p. 2; v. și Săpt. 30 XI 79 p. 3; v. și *concert(-spectacol)-concurs* 1977 [pron. *atemé*] (abreviere din *A*[sociația oamenilor de] *T*[eatru și] *M*[uzică])

ATM[2] s.n. –Automat bancar– „Comision zero la retragerea de numerar de la orice *ATM* pentru cardurile de debit..." Z.fin. 8 IX 08; v. și *bancomat* 2005, *skimming* 2002, *POS*[1] 2001, 2011 (din *A*[utomated] *T*[eller] *M*[achine])

atomíst s.m. v. *savant-atomist*

atomoeléctric, -ă adj. (fiz.) –Referitor la electricitatea produsă cu ajutorul energiei atomice– „În Iugoslavia a început construirea primei centrale *atomoelectrice*." Sc. 25 II 71 p. 8. „În Statele Unite se preconizează construirea a 16 uzine *atomoelectrice* în largul mării." Sc. 16 III 74 p. 8. „[Activiștii Greenpeace] au legat un banner de una din clădirile din complexul *atomoelectric* de la Belene, cerând stoparea imediată a construcției." Ad. 11 VIII 05 (din fr. *atomoélectrique*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

atomoterapíe s.f. (med.) „*Atomoterapie*. Cercetările efectuate la Academia de științe a R.D. Germane fac posibilă aplicarea, într-o măsură tot mai mare, a izotopilor radioactivi în diagnosticare și terapie." Sc. 30 VIII 75 p. 6 (din *atom* + *terapie*, probabil după model germ.; DEX-S, DexX)

atracțiós, -oásă adj. –Captivant, atrăgător, atractiv– „Reprezentația ansamblului pe gheață din Budapesta e, în principal, *atracțioasă* prin sine însăși." Sc. 8 VII 63 p. 2. „«Alcor și Mona» [...] un muzical *atracțios* și de bun gust." I.B. 22 II 71 p. 2. „Iată un titlu foarte *atracțios*" AS 15 X 07; v. și Săpt. 16 V 69 p. 2, R.l. 13 XII 00 p. 3 (din *atracție* + *-os*; M. Avram în SMFC IV p. 107, Hristea, *PE* 35, Guțu Romalo, *CG* 212, 236; Al. Graur ne-a comunicat că l-a auzit în 1930; DN_3, DexX)

atracțiozitáte s.f. –Caracter atracțios– „În perspectivă, deci, un concurs cu multe valențe de *atracțiozitate*!" I.B. 28 V 82 p. 2. „au constituit momentele de autentică *atracțiozitate* ale acestei producții..." R.l. 17 IX 07 (din *atracțios* + *-itate*; DN_3)

attosecúndă s.f. v. *subnuclear* 1964. „Biroul american de standarde a publicat propunerile sale privind termenii meniți să definească, în secunde, toate măsurile de timp posibile de la 10 la puterea minus 18 și până la 10 la puterea 18. În cazul în care propunerile vor fi omologate, miliardul de miliardime de secundă se va numi *attosecunda*. Zece secunde vor căpăta numele de decasecundă, 100 secunde de hectisecundă. Pentru un miliard de miliarde de secunde – care ar echivala cu 317 secole – se propune folosirea termenului de exasecundă." R.l. 20 XII 76 p. 5. „*attosecunda* este de o mie de ori mai scurtă decât o femtosecundă." Cronica rom. 14 IV 08 (din engl. *attosecond*; cf. fr. *attoseconde*; Dimitrescu, *Dr.* 180; MDN)

ATV s.n. –Vehicul tot-teren fără caroserie, cu trei sau patru roți late, cu un singur loc pe scaun, destinat parcurgerii terenului denivelat– „Moda *ATV*-urilor a introdus-o la Constanța primăria lui Radu Mazăre." G. 23 VIII 05 p. 7. „Poliția litorală, dotată cu *ATV*-uri chinezești" G. 14 VII 06 p. 3. „12 motostivuitoare și 30 de *ATV*-uri, 60 de containere" G. 20 VIII 09 p. 11; v. și adevarul.ro 12 X 06, Fin. 22 IX 08; v. și *aventură* 2009,

paintball 2007, *vitezoman* 2007 (din engl *A*(ll) *T*(errain) *V*(ehicle); Random House 1965-1970)

au pair adj. (cuv. fr.) –Muncă fără salariu, pentru casă și masă– „absolventă a Liceului de limbi moderne Privategymnasium der Ursulinen din Salzburg (1992); *au-pair* în Milano (1992-1993)..." "22" 695 / 03 p. 13. „Prin urmare, programul «*au pair*» nu presupune un scop lucrativ, ci perfecționarea educațională, culturală și lingvistică." R.l. 10 VIII 06 p. 7. „A plecat din țară în urmă cu patru ani, prin sistemul «*au-pair*», adică a fost pentru o perioadă un fel de baby-sitter la o familie de francezi care i-au oferit locuință." G. 26 IX 07 p. 15; v. și 10 VIII 06 p. 7, Ev.z. 6 VIII 07 p. 6, G. 17 III 10 p. 11 [pron. *o-pér*]

auch int. (cuv. engl.) –Au!– „*Auch*... doare!". „românul, oricât de modestă i-ar fi condiția culturală, tot se simte dator să-și presare afirmațiile cu [...] câte o interjecție neaoș americană, gen oops! sau *auch*!, cum a auzit el că se miră sau oftează lumea bună de peste ocean." Nat. 5-6 / 01 p. 1. „*Auch*... It hurts..." jurnale.ro 5 IV 05 [pron. *áuci*] (din engl. *ouch*)

audiénță s.f. || *audiență-record* –Audiență care constituie un record– „emisiunile lui Dan Diaconescu, despre care amfitrionul pretinde că produc *audiențe-record*." G. 11 XI 06 p. 18. „Emisiunea cea mai longevivă în aria *audiențelor-record*, «Surprize, surprize», va fi înlocuită, de la începutul anului 2008 și până în martie, de filme." C. 19 XII 07 p. 14 (din *audiență* + *record*)

aúdio adj. v. *carte-audio*

audiobook s.n. (cuv. engl.) –Înregistrarea lecturii unei cărți. Audiocarte– „Humanitas Multimedia vă invită la lansarea unui nou produs: *audiobook* – cărțile care se aud." Ad. 9 VI 03 p. 4. „Un element clar de noutate sunt «cărțile vorbite», *audio-book*" R.l. 9 X 06 p. 15. „Românii nu sunt familiarizați nici cu *audiobookurile*." G. 20 I 10 p. 14; v. și "22" 693 / 03 p. 9, G. 15 VI 06 p. 7, 13 VI 06, R.l. 5 II 10, G. 11 VIII 10 p. 16 [pron. *audiobúc*] (Random House 1985-1990)

audiocárte s.f. –Înregistrarea lecturii unei cărți. Audiobook– „O noutate – *audio-cărțile*. În librăriile și magazinele de discuri din Italia vor apărea, zilele acestea, primele *audiocărți*. Departe de a constitui o simplă înregistrare a unui text scris, *audio-cartea* este un fel de spectacol sonorizat original. O *audiocarte* comportă 60–90 minute de înregistrare pe bandă..." Sc. 16 X 76 p. 6. „În rafturile librăriilor din Italia își vor face în curând apariția primele *audio-cărți*. «Audio-cartea – declară editorul Mondadori – este cu precădere un spectacol cu o punere în scenă originală care merge mult dincolo de simpla înregistrare a operei scrise.»" R.lit. 28 X 76 p. 23. „*Audio-cărți* pentru copii" Ad. lit. și art. 4 VII 07 //din *audio* + carte, după engl. *audiobook*, it. *audio-libro*; Dimitrescu, *Dr.2* 133, 142//

audiocasétă s.f. –Casetă audio– „*Audiocaseta* magică (pagini din fonoteca de aur)" Pr.R.TV 3 III 84. „nu a precizat dacă este vorba de o *audiocasetă* sau de o videocasetă, dar a indicat că ea nu cuprindea amenințări și ca era asemănătoare celor folosite pentru învățarea Coranului." adevarul.ro 13 III 04 (din engl. *audiocassette*)

audiofíl, -ă adj., s.m. –Iubitor al înregistrărilor și redărilor sonore de calitate– „Este o tendință care se menține pe piața *audiofilă* a lumii..." Ev.z. 13 XI 09 p. 9 (din engl., fr. *audiophile*; Random House 1950-55, PR 1980)

audiofonologíe s.f. –Disciplină medicală care se ocupă de bolile vorbirii și ale auzului– „La Paris s-a desfășurat un colocviu internațional de *audiofonologie*, dublat de o reuniune consacrată protezelor auditive. Aceste manifestări s-au încadrat într-un program de acțiuni inițiate cu prilejul Anului de luptă împotriva surdității organizat în Franța în 1977." R.l. 22 XI 77 p. 6 (din fr. *audiophonologie*; DEX-S, MDN, DexX)

audiomát s.n. (TV, radio) –Sistem de evaluare a audienței unei emisiuni– „*Audiomat*. Pentru cunoașterea comportamentului telespectatorilor și întocmirea de sondaje, constructorii francezi au pus la punct un aparat numit «*Audiomat*» care, plasat sub televizor și conectat la telefon, înregistrează ora la care se aprinde aparatul, canalul, momentul schimbării programului și timpul petrecut în fața micului ecran." R.l. 18 I 82 p. 6. „Procedeele disperate ale mediilor de a menține *audiomat*-ul." R.lit. 9 / 96 p. 3. „Nu mai suntem nici măcar electorat, ci *audiomat*!" Cot. 1 II 07; v. și D. 18 / 95 p. 14 (din fr. *audiomat*; DHLF 1981; MDN, DexX)

audioșáh s.n. „«*Audioșah*» [...] nu este vorba de casete cu înregistrări muzicale, ci de benzi pe care sunt imprimate texte privitoare la jocul de șah. *Audioșahul* – cum sunt numite aceste casete – oferă ascultătorului posibilitatea de a audia prelegeri despre partidele de șah, anecdote șahiste, descrierea unor partide comentate, de a rezolva probleme și studii, precum și alte exerciții șahiste." R.l. 15 VI 77 p. 6 //din *audio* + *șah*; DexX//

audiovizuál, -ă 1. adj. –(Despre mijloacele de comunicare și informare) Care se adresează auzului și văzului– „Regizorul J.M.S. propune ca supliment la program un teatru-imagine, o suită de proiecții fixe sonorizate. Nu e vorba de un jurnal luminos, explică regizorul, ci de un spectacol *audio-vizual*." Cont. 7 III 69 p. 4. „«Învățământul *audiovizual*». Va să zică, aceasta este denumirea generică pentru magnetofoanele, difuzoarele, tabla rulantă, cabinele de ascultat, ecranul, aparatele de proiecție – pentru diafilme de 8 mm, de 16 mm – pentru complicatul aparat la care mă uit cu respect și aflu că-l cheamă «retroproiector»." R.l. 22 V 71 p. 1. „În liceul din Covasna a fost dat în folosință un laborator *audio-vizual*, cu 36 de locuri, folosit pentru predarea limbilor străine." R.l. 4 XII 75 p. 5; v. și I.B. 8 XII 70 p. 1, Sc. 19 XI 75 p. 4, Săpt. 9 XI 84 p. 5; v. și *industrie* (*audiovizuală*) 2010, *industrie* (*industrie video*) 1981, *laserium* 1978, *magnetotecă* 1979, *mass-media* 1975, *multiplexor* 2009, *preînregistrat* 1975. 2. s.n. –Denumire generică pentru radio și televiziune– „deoparte «presa scrisă» cuprinsă brusc de o colerică manie a persecuției. De cealaltă, *audiovizualul*, luat în stăpânire de o megalomanie incipientă, dar promițătoare și pe deplin justificată pentru că adevăratele staruri ale festivalului au devenit cine-prezentatorii..." R.lit. 30 V 85 p. 20; v. și *burtieră* 2008, *CNA* 2002, 2007, *industrie* (*industria audiovizualului*) 2010, *talk-show* 1995 (din fr. *audio-visuel*; PR 1947; DEX, DN_3, DexX)

áudit s. „Termenul vine de la latinescul *auditum* = ascultare. Ca demers de ascultare, apoi de anchetă și, în final, de sugerare de soluții, *auditul* permite aportul unui raționament motivat și independent. Ca examinare în vederea determinării proprietăților unei reprezentări, *auditul* s-a aplicat mai întâi reprezentărilor financiare. Teoreticienii *auditului* susțin că acesta exista deja în anul 500 î.e.n., la Atena, unde 3 consilii se ocupau cu verificarea veniturilor și cheltuielilor cetății. Lionel Stoleru a comparat cu subînțeles *auditul* intern cu urechea internă, sediul echilibrului corpului uman. *Auditul* nu trebuie să asigure echilibrul, ci doar să verifice dacă sunt întrunite condițiile necesare pentru a-l păstra, să instrumenteze stăpânirea dezordinii, adaptarea la schimbări, să evalueze gradul de securitate și riscurile. Termenul de *audit* este la modă. Moda poate trece, dar necesitatea unor evaluări competente și independente în diverse domenii se manifestă tot mai pregnant. Există *audit financiar, audit al investițiilor, audit al marketingului, audit al calității, audit al sistemelor informaționale, informatice, birotice*, există și *audit social* [...] *Auditul* este procesul prin care persoane competente, independente colectează și evaluează probe pentru a-și forma o opinie asupra gradului de corespondență între cele observate și anumite criterii prestabilite – Wanda Wallace, *Auditing*." PC World Romania 6 / 95 p. 48. „Suntem convinși că *auditul* (n.r. – controlul pe care îl va efectua Uniunea Europeană) va arăta că nu este nici un fel de neregulă." Ev.z. 3 IX 03 p. 2. „Firma de consultanță și *audit* Ernst & Young a angajat 90 de oameni anul acesta" Z.fin. 27 X 06; v. și R.l. 25 II 97 p. 9, Ad. 21 II 98 p. 12, Nat. 9 II 01 p. 6; v. și *auditor* 1995 (din engl., fr. *audit*; PR mijl. sec. XX, dar răspândit prin 1970; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

auditá –A realiza operațiunea de audit– „Publicație *auditată* BRAT" G. 16 XII 05 p. 10. „«KPMG» *va audita* situațiile financiare ale «Electrica»" Bursa 26 I 07 (din engl. *to audit*; cf. fr. *auditer*; PR înainte de 1977; DexX, DEX 09)

auditáre s.f. –Acțiunea de a audita și rezultatul ei– „La sfârșitul săptămânii, dna Wilson s-a aflat la București [...] în vederea *auditării* externe a agenției române a calității învățământului superior." "22" 38 / 94 p. 8. „Procesul de *auditare* va dura cel puțin 3-4 luni..." Ad. 28 V 04 p. 14. „Edu Gate cere premierului o *auditare* externă a Ministerului Educației" Ev. 9 X 08 (din *audita*; DexX)

auditór s.m. –Persoană autorizată să efectueze operațiuni de audit– „Există *auditori* interni, angajați ai unor mari organizații (bănci, societăți transnaționale) și *auditori* externi, care fac parte din firme specializate de profil. Aceștia pot fi inspectori financiari, experți judiciari, avocați, profesori, informaticieni, care exercită adesea aceste activități de audit în paralel cu alte activități, cum ar fi auditul financiar, elaborarea de proiecte directoare, consultanță în organizare, realizarea de aplicații, formare etc." PC World Romania 6 / 95 p. 48. „*Auditorii* de la KPMG au nevoie de 140 de tineri specialiști în acest an, cărora le promit «condiții de muncă la standarde internaționale»" G. 25 IV 07 (din engl. *auditor*; cf. fr. *auditeur*; PR 1950; DexX, DEX 09)

audiție s.f. v. *prelegere-audiție*

augurá v.i. –A da semne de bun augur– „iată-l, în mai puțin de două săptămâni, la a treia premieră [...] *Augurând* astfel, să sperăm, pentru

întreaga stagiune." R.l. 7 X 77 p. 2 (din fr. *augurer*, it. *augurare*; Dimitrescu, *Dr.2* 138; DN_3 – alt sens; MDN)

aurolác 1. s.n. (chim.) –Marcă de lac pentru vopsit elemente metalice conținând solvenți cu efecte halucinogene– „Un drog rudimentar și nefast – *Aurolacul*" Ad. 3 II 90 p. 2. „[Copiii străzii sunt] pe jumătate dezbrăcați, murdari, cu punga de *aurolac* într-o mână." R.l. 20 IX 93 p. 16; v. și R.l. 24 IX 93 p. 9. **2.** s.m. (fig.) –Copil fără cămin, al străzii, care se droghează cu aurolac– „Un grup de *aurolaci* făceau planul de bătaie pentru a doua zi." R.l. 893 / 93 p. 5. „Nu s-a întreprins nimic și *aurolacii* au revenit pe vechile amplasamente." Ad. 11 IV 02 p. 1; v. și Ev.z. 12 1 95 p. 4, 13 III 97 p. 3, D. 106 / 95 p. 7, J.nat. 7 VIII 97 p. 4; v. și *mineriadă* 1999, *underground* 2009. **3.** (prin extensie de sens) –Prost, redus mintal– „Degeaba îți bați gura cu el, nu pricepe, e un *aurolac*." (din numele produsului chimic *aurolac*; R. Zafiu în R.lit. 27 / 94 p. 9, 41 / 98 p. 7; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

ausländer s.m. (cuv. germ.) –Imigrant– „Erika, eroina principală a romanului, cutreieră noaptea luncile din jurul Praterului și ascunsă prin bălării privește cu ochii mariți și gâfâind de plăcere și scârbă amorurile animalice dintre *ausländerii* zilieri și curvele fără căpătâi care-și agață clienții prin jurul Riesenrad-ului." R.lit. 41 / 04 p. 26. „Wolfgang mai spune că aici nu s-a simțit niciodată străin. «Eu sunt *auslander* doar atunci când doresc, când interlocutorul meu mă indispune.»" banatean-ul.ro 15 IX 08 [pron. *áuslender*]

austrál s.m. „Guvernul argentinian a anunțat la sfârșitul săptămânii trecute un vast plan antiinflaționist prevăzând introducerea imediată [...] a unei noi unități monetare, «*austral*»-ul, în valoare de 0,80 dolari (S.U.A.)..." R.l. 17 VI 85 p. 6 (din sp. *austral*; cf. fr. *austral*; PL; DN, DEX – alt sens, DexX)

autenticíst, -ă adj., s.m.f. –Iubitor al autenticului în literatură– „Prima îi încearcă pe «*autenticiști*». A doua, pe «formaliști»." R.lit. 24 VIII 05 p. 7. „Cruzimi *autenticiste* și cochetărie livrescă" Obs.cult. 21 VI 07 (din *autentic* + *-ist*)

autísm s.n. (med.) „*Autismul*, maladie psihică ce se manifestă sub forma unei grave dereglări de comportament – bolnavii trăiesc «închiși în sine» (de unde și numele maladiei, de la grecescul *autos* = însuși), fără un contact psihic normal cu lumea înconjurătoare – a fost considerat multă vreme ca o boală nevindecabilă." Sc. 6 I 76 p. 4. „Descoperirea unui anticorp neobișnuit la copiii atinși de *autism* – boală întâlnită în special în forme de schizofrenie infantilă, manifestându-se prin ruperea contactului psihic cu lumea înconjurătoare și trăire intensă, exclusiv, a propriei vieți interioare – ar putea explica cauza acestei maladii, care atinge un copil din 3000..." R.l. 14 II 85 p. 6. „Deși statisticile arată că în România există circa 200.000 de copii care suferă de acest sindrom, *autismul* este încă o afecțiune invizibilă." jurnalul.ro 3 V 06 (din fr. *autisme*, engl. *autism*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

autíst, -ă s.m.f., adj. (med.) –(Persoană) care suferă de autism– „[Procesul] de autoformați a unui grup de copii *«autiști»* (considerați ca arierați, inadaptabili, muți sau suferind de anumite boli mintale)..." R.lit. 18 X 79 p. 24. „Când sunt copii, li se spune «*autiști*», când devin adulți, termenul nu-i mai reprezintă și sunt numiți «persoane cu psihoze»." jurnalul.ro 3 V 06 (din fr. *autiste*, engl. *autist*; DN_3, DEX-S, DexX)

auto^1- –Element de compunere cu sensul "de la sine, pe sine"– (din fr., it. *auto*; DEX, DN_3, DexX)

auto^2- –Element de compunere cu sensul "automobil" sau "automat"– (din fr. *auto*[mobile]; L. Seche în LR 1 / 74; DEX, DN_3, DexX)

auto^3 adj. inv. –De automobil– „Firmele *auto* își desfășoară activitatea sub laitmotivul: «Ne așteaptă o toamnă dificilă»." Sc. 25 VII 74 p. 6. „La Secțiunea financiară a sectorului IV din Capitală, la ghișeul *auto*, cu o cerere de radiere-înscriere autoturism..." R.l. 6 V 78 p. 5. „Piața *auto* din SUA, în cădere accentuată!" Cap. 1 X 08; v. și *ABS* 2007, *adevărat* 2012, *ambuscat* 2008, *autobalsam* 1977, *beton-auto* 1973, *controlor-încercător* 1971, *desfacere-transport* 1977, *minimașină* (*electronică*) 1968 (din fr., it., germ. *auto*; DEX, DN_3, NODEX, DexX); v. și *acumulator-auto, beton-auto, conducător-auto, parc-(auto-)școală, portbagaj-auto, spălător-ungător auto* || *auto-moto-carting* s.n., adj. inv. –Referitor la automobile, motociclete și carturi– „Automobiliștii băimăreni dispun, de câteva zile, de un club dotat cu material documentar de tehnică auto, turism rutier și sport *auto-moto-karting*." R.l. 3 III 77 p. 5 (din *auto^2-* + *moto-* + *carting*) || *auto-moto-velo* s., adj. –Referitor la automobile, motociclete și biciclete– „Pentru amatorii de *auto-moto-velo*, pe lângă noua motoretă «Mini-Mobra», se vor mai prezenta la Târgul de mostre noile tipuri de biciclete «Pegas 18 B» și «Standard B.»." R.l. 10 VIII 77 p. 2; v. și 1 VIII 80 p. 5 (din *auto^2-* + *moto-* + *velo*) || *auto-moto-velo-sport* adj. –(Magazin) specializat în desfacerea pieselor de schimb și a mijloacelor de transport pe două și patru roți, ca și a materialului sportiv– „Două noi magazine *auto-moto-velo-sport* s-au deschis în București..." Sc. 14 XI 82 p. 5. „Un nou magazin *auto-moto-velo-sport*." Sc. 19 III 83 p. 5 (din *auto^2-* + *moto* + *velo* + *sport*)

autoaccídentát, -ă adj., s. –Care s-a accidentat singur– „Medicii brașoveni [...] au avut de lucru în zilele care au sărbătorit noul an cu un soi de accidentați, mai bine-zis *autoaccidentați* din proprie ignoranță și inițiativă nesăbuită." R.l. 10 I 84 p. 2. „*Autoaccidentatul*..." R.l. 14 II 84 p. 2. „Bărbat *autoaccidentat* din cauza vitezei" J. de Botoșani 9 IX 05 (din *autoaccidenta*; DEX 98, DexX)

autoacuzá v.r. –A se acuza pe sine însuși– „R. s-a declarat gata să se *autoacuze*." Sc. 7 X 66 p. 6. „Primăria *se autoacuză* pe Internet" Gaz. de Sud 27 IX 07 (din *auto^1-* + *acuza*; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DN_3, DEX-S, DexX)

autoacuzáție s.f. –Acțiunea de a se autoacuza și rezultatul ei; autoacuzare– v. *autodenunța* 1978. „«*autoacuzația*» naratoarei" Obs. cult. 26 XI 02 (din *auto^1-* + *acuzație*; cf. fr. *autoaccusation*; DEX-S, DexX)

autoadaptá v.r. –A se adapta prin eforturi proprii– „Mașinile electronice de calcul pot să prevadă timpul probabil, să întocmească rezumatele unor cărți, să compună muzică, precum și să înmagazineze experiențe noi, adică se pot *autoadapta* și autoeduca." Cont. 17 VIII 62 p. 7. „dacă acest asistent digital ar avea personalitate și *s-ar autoadapta* în funcție de preferințele «șefului»? Tocmai acest lucru susțin că l-au realizat britanicii, telefonul devenind pentru ei un adevărat valet virtual." Z.fin. 23 VI 03 (din *auto^1-* + *adapta*; DEX-S, MDN, DexX)

autoadezív, -ă adj., s.n. –(Hârtie etc.) care se lipește fără a fi nevoie să fie umezită sau gumată. Autocolant– „Întreprinderea «7 Noiembrie» din Sibiu a realizat o mașină de decupat și imprimat etichete cu *autoadezive* destinate ambalării ciorapilor-pantalon care se fabrică aici." R.l. 17 V 83 p. 5. „etichetele *autoadezive* care se folosesc la șampon sau sticlele de vin." Ad. 3 XII 07; v. și *inscripționare* 1985 (din fr. *autoadhésif*; PR 1972; MDN, DexX)

autoadresát, -ă adj. (d. plicurile de corespondență introduse într-o scrisoare) –Care are scrisă adresa expeditorului pentru a mări șansele de a i se răspunde– „Plic timbrat *autoadresat* CP 5-121, București." R.l. 20 III 07 p. 7. „Angajăm colaboratori din toată țara! Informații gratuite! Trimiteți plic *autoadresat* la..." antena3.ro 2 XII 10 (din *auto^1-* + *adresat*)

autoaprecíére s.f. –Judecată, analiză a propriei persoane. Autoevaluare– „Iată două tulburătoare *autoaprecieri* [ale lui Th. Mann] despre «Muntele vrăjit»." Cont. 6 IX 63 p. 3. „Datorită experienței de viață limitată și a lipsei unor criterii de *autoapreciere* corectă, adolescenții au nevoie de consiliere și îndrumare discretă..." Ev. de Botoșani 17 X 08 (din *auto^1-* + *apreciere*; DN_3, DEX 98, DexX)

autoaprínde v.r. –A se aprinde spontan– „pășind, omul apasă pe platformă și astfel se comprimă și *se autoaprinde* amestecul combustibil din cilindru..." R.l. 4 III 85 p. 6. „Mii de tone de cărbune, aflate pe patru barje în rada Portului Constanța Sud, *s-au autoaprins* ieri." Teleg. 5 IX 08 (din *auto^1-* + *aprinde*; DN_3, DexX)

autoatelíér s.n. –Atelier amenajat pe un autovehicul– v. *autostație* 1998. „trei Dacii, o cisternă de combustibil, o remorcă și un *autoatelier* Saviem." Ev. 11 VI 05 (din *auto^2-* + *atelier*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

autobalsám s.n. –Unguent pentru automobile– „În magazinele I.D.M.S., au apărut noi articole de cosmetică auto: cleaner special, elaskon, permosal, autopolish, *autobalsam*, soluție grafitată «Globo»." R.l. 9 IV 77 p. 5 (din *auto^2-* + *balsam*; DEX-S, MDN, DexX)

autobánd s.n. –Autostradă– „Plecam la 5 jumătate dimineața pe *autoband* ca să ajung la 7 acolo." R.l. 15 I 93 p. 4. „M-am suit în mașină împreună cu alți trei români [...] Pe *autoband* la 120 km/h ne-a zis că dacă nu scoatem 150 DM ne bagă-n șanț." R.l. 18 I 93 p. 4; v. *tirist* 2005 [var *autobandă*, s.f.] (cf. germ. *Autobahn*; MDN, DexX)

autobasculántă s.f. –Autocamion cu benă basculantă– „I.M., șofer pe *autobasculanta* 31-TR-247..." Sc. 27 XI 73 p. 2. „coloșii șoselelor – *autobasculantele*..." R.l. 5 XII 84 p. 5. „Un sibian a murit călcat de o *autobasculantă* pe trotuar" Gard. 5 IX 06; v. și R.l. 28 VIII 79 p. 2, G. 28 II 07 (din *auto^2-* + *basculantă*; D. Tr.; FC I 139; DEX, DN_3, DexX)

autobénă s.f. –Vehicul auto prevăzut cu benă– „A tamponat violent un autoturism ce se afla oprit la semafor, strivindu-l între *autobenă* și un stâlp." R.l. 24 VII 84 p. 5. „polițiștii au descoperit că *autobena* nu avea sigilii, iar șoferul, acte de însoțire a mărfii." (din *auto^2-* + *benă*; MDN, DexX)

autobetoniéră s.f. –Vehicul special care transportă beton– „La între-

prinderea «Automecanica» s-a realizat un nou tip de *autobetonieră*...“ R.l. 9 IX 82 p. 2. „nu a respectat distanța regulamentară față de *autobetonieră*, lovind-o din spate...“ Mon. de Cluj 26 III 08 (din *auto*^{2}- + *betonieră*; DN$_3$, DEX 98, NODEX, DexX)

autobronzánt, -ă adj., s.n. –Substanță care, aplicată pe piele, capătă o culoare cafenie, asemănătoare cu aceea a bronzajului– „mă plictisește să stau 10-12 minute la solar. Prefer să-mi dau cu un *autobronzant*, ține cinci zile, șapte zile, și e un bronz frumos.“ Cot. 8 VI 07 p. 27. „Produsele *autobronzante* conțin un derivat al zahărului care devine maro în contact cu aerul și cu stratul superficial al pielii“ G. 6 IV 09 p. 12. „Așadar nu este cremă *autobronzantă* și nici solar.“ G. 2 VI 09 p. 12 (din fr. *autobronzant*; PR 1981; DexX)

autobúz s.n. || *autobuz-capcană* –Autobuz abandonat în locuri publice pentru a declanșa explozii datorită bombelor plasate la bord– „Un *autobuz-capcană* a făcut 32 de morți și peste 250 de răniți în Sri Lanka.“ Nat. 6 III 98 p. 15. „Un număr de 11 persoane au fost ucise și alte 18 rănite, duminică, în explozia unui *autobuz-capcană* în centrul Bagdadului.“ telegrafonline.ro 16 IV 07 (din *autobuz* + *capcană*, probabil după un model străin) || *autobuz-dormitor* „Pentru cazare, în afară de căsuțe, ei au la dispoziție și zece... autobuze. Scoase din uz, ele au fost amenajate chiar de părinții copiilor, în timpul lor liber, în tot atâtea dormitoare cochete. Atât de mult le plac pionierilor *autobuzele-dormitoare*, încât cu greu se lasă convinși cei care «pică» în căsuțe.“ Sc. 5 VIII 75 p. 5 (din *autobuz* + *dormitor*) || *autobuz-școală* „Pentru suplimentarea parcului de autobuze (de pe liniile centrale, în special) I.T.B. a luat măsura de a introduce în traseu, în orele de vârf, 60 de *autobuze-«școală»*. Sunt conduse chiar de instructorii școlii de șoferi profesioniști din I.T.B.“ R.l. 20 XII 77 p. 5 (din *autobuz* + *școală*)

autocalificá v.r. –A caracteriza propria persoană– „Panait Istrati *se autocalifică*, până în pragul trezirii definitive, drept «naiv» sau «imbecil».“ R.lit. 2 II 07 p. 18. „Știu ce înseamnă să fii pândit doar-doar vei face o greșeală, doar-doar vei recunoaște ce n-ai făcut, doar-doar *te vei autocalifica* drept infractor.“ adevarul.ro 9 IX 10 (din *auto*^{1}- + *califica*)

autocámeră s.f. (foto.) „O premieră: *auto-camera*, o mașină a cărei caroserie a fost astfel transformată, încât pe ea să poată fi instalată o cameră de luat vederi pivotantă, capabilă să filmeze sportivii mult mai îndeaproape și în bune condițiuni.“ R.l. 15 VII 76 p. 6 (din *auto*^{2}- + *cameră* [de filmat]; MDN, DexX)

autocaravánă s.f. **1.** –Autovehicul special amenajat pentru a da reprezentații cinematografice în diferite locuri– „D.C., circulând cu *autocaravana* 53 294 B, s-a angajat în depășirea unui autocamion.“ Sc. 28 VII 66 p. 2; v. și *proiecționist* 1981. **2.** –Rulotă autopropulsată– „Polițiștii de frontieră gălățeni au descoperit, pe o stradă din orașul de la Dunăre, trei *autocaravane* marca Fiat, care erau pregătite pentru vânzare. Rulotele autopurtate, înmatriculate în Italia, erau declarate furate în țara de proveniență încă din lun“ G. 9 VIII 07 p. 9 (din *auto*^{2}- + *caravană*; pentru sensul 2 cf. it. *autocarovana*, sp. *autocaravana*; ; DEX-S, DEX 98, MDN – sensul 1, DexX)

autocárt(ing) s.n., adj. „Noul kart românesc. Aceasta este tema concursului de proiectare și construcție inițiat de A.C.R., Federația de *auto-karting*, în colaborare cu U.T.C.“ Mag. 23 III 74 p. 8. „Aflăm de la A.C.R. București că probele de control ale sportivilor *autokart* se vor da în zilele de 21 și 22 martie a.c.“ R.l. 21 III 78 p. 5 (din *auto*^{2}- + *cart*(ing); DexX)

autocasetofón s.n. –Casetofon conceput anume pentru a dota bordul unui autovehicul– „«Corina stereo» este denumirea primului *autocasetofon* de fabricație românească...“ Sc. 27 VI 82 p. 2. „La Întreprinderea «Electromureș» din Tg. Mureș a fost introdus în fabricația de serie *autocasetofonul* «Corina stereo».“ R.l. 29 VI 82 p. 3 (din *auto*^{2}- + *casetofon*; MDN, DexX)

autoclavizát, -ă adj. (d. beton) –Tratat cu aburi sub presiune– „Mai ușor decât apa, betonul celular *autoclavizat* are proprietăți superioare de izolator termic și fonic.“ Sc. 12 V 64 p. 1. „Piata de BCA (beton celular *autoclavizat*), una dintre cele mai competitive de pe piata constructiilor, va inregistra in urmatorii doi ani un ritm mediu de creștere de circa 10-15%...“ Z.fin. 29 VII 08; v. și R.l. 1 VII 81 p. 1 (din *autoclavă*; DEX-S, DexX)

autocolánt, -ă adj., s.n. –(Etichetă) impregnată cu o substanță specială care se lipește fără a trebui să fie umezită sau gumată. Autoadeziv– „Ziarele sunt pline de oferte pentru executarea de *autocolante*.“. „Ieri dimineață, proprietarii de autoturisme s-au trezit cu câte un *autocolant* portocaliu lipit pe parbriz, pe care era inscripționat numele unei formațiuni politice.“ Ev. de Botoșani 31 V 08 (din fr. *autocollant*; PR 1971; MDN, DexX, DEX 09)

autocoloánă s.f. –Coloană de automobile– „Caravană auto spre Irak. Vă amintiți, desigur, de *autocoloana* românească ce a inaugurat traseul România-Lahore-Pakistan.“ R.l. 19 XII 74 p. 5. „Cei de la *autocoloană*, de la autobaza 6 ITAC, știu ceva de situația dumneavoastră?“ I.B. 4 VII 84 p. 7 (din *auto*^{2}- + *coloană*; DEX-S, MDN, DexX)

autocompactór s.n. –Vehicul cu cilindri pentru compactarea gunoiului– v. *autocontainer* 2007. „*autocompactoare* de gunoi mari, 2 autocisterne de apă, 1 autocontainer, 2 autoutilitare și 2 autobasculante.“ Gr. Maramureșului 5 VII 07 (din *auto*^{2}- + *compactor*)

autoconducére s.f. –Conducere a activității economice, sociale etc. de către comunitatea respectivă– „Gospodarii unităților teritorial-administrative din județul Ilfov au în vedere, așadar, atât cerințele imediate, cât și cele de perspectivă, autoconducerea și autofinanțarea dovedindu-se [...] drept căi sigure care duc la propășirea tuturor localităților“ R.l. 5 IV 79 p. 5. „Femeile – factor activ în aplicarea principiilor autoconducerii muncitorești, a autogestiunii, în dezvoltarea democrației socialiste...“ Sc. 15 XII 82 p. 5. „Iliescu a evocat anii de după război, când se manifesta «spiritul democratizării» Europei și a României. «Voiam și noi să democratizăm școala și clasa și atunci am pledat pentru constituirea de comitete de clasă, ca formă de *autoconducere* a elevilor...“ C.n. 28 VI 04; v. și Sc. 5 IX 79 p. 1 (din *auto*^{1}- + *conducere*, probabil după model străin; cf. fr. *autogestion*; DMC 1960; DP; DEX, DN$_3$, DexX)

autocontáiner s.n. –Autovehicul destinat transportului containerelor– v. *autostropitoare* 1977. „se fac investiții importante, urmând să fie achiziționate cinci autocompactoare și un *autocontainer*...“ Gaz. de Sud 16 III 07; v. și *autocompactor* 2007, *autostropitoare* 1977 (din *auto*^{2}- + *container*; MDN, DexX)

autocontemplá v.r. –A se contempla pe sine însuși– „Retrași în taina căminelor sau în larma veselă a vreunui restaurant, N.R. sau C.F., D.B. sau M.P. se *autocontemplă* în secvențele realizate în prealabil.“ R.l. 3 I 67 p. 3. „Uneori *se autocontemplă*, în fapt *își autocontemplă* destinul...“ Cronica rom. 8 VI 06 (din *auto*^{1}- + *contempla*; cf. fr. *autocontempler*; DN$_3$, DexX)

autocontempláre s.f. –Acțiunea de a se autocontempla– „*autocontemplarea* de până acum trebuie să lase locul autoexigenței.“ Gaz.lit. 16 II 67 p. 7. „Emma plutește, cum spune Flaubert, peste o «imensitate albastră», pierdută în *autocontemplare*, încântată să se alăture mulțimii de femei care au iubiți.“ Obs.cult. 28 I 03 (din *autocontempla*; DN$_3$, DexX)

autocontról s.n. –Operațiunea de control asupra propriei activități– „Știți că nu se mai spune *autocontrol?* Dat la nichelat, termenul a căpătat acum un luciu proaspăt. Ascultați cum sună: selfcontrol. Să-ți muști limba de plăcere, nu alta! Mâine-poimâine o să ne și self-depășim.“ I.B. 1 VII 71 p. 3. „Spre deosebire de medicii psihiatri, care nu prea cred în eficiența metodelor de *autocontrol* în prevenirea unor boli psihice...“ Ev. 20 VII 06 (din *auto*^{1}- + *control* sau calc după engl. *self-control*; cf. fr. *autocontrôle*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DMN; DEX, DN$_3$, DexX)

autocopiánt, -ă adj. –(Hârtie) care, prin scris apăsat, reproduce scrisul pe o copie– „[Facturile] vor fi hârtii speciale, *autocopiante*, cu un înalt grad de securizare și care vor fi tipărite și distribuite numai de către Imprimeria Națională.“ Ad. 29 IV 02 p. 1. „La testele de tip grilă, elevii vor primi foi tipizate pentru răspunsuri sub formă de hârtie *autocopiantă*. Când vor preda lucrările, supraveghetorii păstrează originalul, iar elevul primește copia.“ Ad. 20 V 03 p. 1. „marea problemă este chiar respectivul formular *autocopiant*.“ Obs. de Constanța 28 VIII 08 (din fr. *autocopiant*)

autoculturalizáre s.f. –Culturalizare prin forțe proprii– „La punctul doi: isprăvirea [...] seralului. Punctul trei: *auto-culturalizarea*.“ Gaz. lit. 29 XI 62 p. 6 (din *auto*^{1}- + *culturalizare*; DexX)

autocurățá v.r. –A se curăța singur– „La un recent congres mondial de bronhologie [...] au fost prezentate mai multe comunicări cu privire la mecanismele prin care căile respiratorii ale omului sunt capabile să se *«auto-curețe»*...“ R.l. 6 VII 81 p. 6. „Nanomat, vopsea de interior fotocatalitică. Este o vopsea lavabilă mată de interior, produsă prin intermediul nanotehnologiei. Nanomat este foarte aderent la suprafață și *se autocurăță* cu ajutorul luminii. Această curățare fotocatalitică protejează suprafețele vopsite de eventualele murdăriri, cum ar fi fum de țigară, zona din spatele caloriferului, pete de grăsime, mâncare, carioci sau acuarele. Acestea se pot șterge foarte ușor...“ ziaruldeiasi.ro 8 III 07 (din *auto*^{1}- + *curăța*; DexX)

autocurățáre, autocurățíre s.f. –Curățire a sa însuși– v. *autocurăța* 1981. „Efortul de masticație a pâinii tari, a fructelor și legumelor,

determină o bună *autocurățire*, deci îndepărtarea depunerilor moi de pe suprafețele dentare." ziaruldeiasi.ro 28 XI 07. „nu se murdărește niciodată pentru că are un sistem de *autocurățare*. Folosind ceea ce se numește «efectul lotus», ei au creat materiale textile care practic se curăță singure." R.l. 2 VII 10 p. 13 (din *autocurăța, autocurăți*; DexX)

autocurățitór, -oáre adj. –Care se curăță singur– „mașinile de gătit dotate cu email *autocurățitor*..." R.l. 19 II 82 p. 2 (din *auto*[1]- + *curăța* + *-tor*; DexX)

autocurățitór s.n. –Autovehicul cu instalație de curățat canale– „dorim să achiziționăm un *autocurățitor* de canale, modern." Ev. 16 XII 04. „Contractul prevede achiziția a patru *autocurățitoare* combinate și patru echipamente hidrocurățitoare pentru canalizare, opt motopompe mobile, un *autocurățitor* combinat pentru canalizare..." Z. de Cluj 18 VIII 10 [var. *autocorățătoare*] (din *auto*[2]- + *curăța* + *-tor*)

autocușétă adj. (transp.) „Până acum existau în Franța numai trenuri *auto-cușete* de noapte, în care mașina și stăpânul ei mergeau în același tren până la destinație, aceasta din urmă [stăpânul] dormind în cușeta vagonului de dormit." Sc. 9 IX 67 p. 6 (din fr. *auto-couchettes*; PR 1962; MDN)

autodeclarát, -ă adj. –Care se declară pe sine..., care se autointitulează...– „Câțiva tineri *autodeclarați* liberali, discutau aprins..." D. 4 XII 98 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „sunteți *autodeclarați* avocații și apostolii democrației..." R.l. 22 IV 01 p. 2. „afirmă regele *autodeclarat* al romilor..." R.l. 7 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și R.l. 5 III 01 p. 32 (din *autodeclara*)

autodefiní v.r. –A se caracteriza singur– „Cel care se *autodefinește*: «Ești tot numai răspântii și drumuri fără-ntors» (Împăcare), proiectează o acută dezbatere filozofică pe fundalul unei naturi încrâncenate, spasmodice, halucinante." Cont. 16 IV 65 p. 1. „Acum și-a schimbat maniera. De această dată încastrează chitare, clarinete, violoncele și alte instrumente muzicale – rupte, sparte sau arse – în... blocuri de beton. «Seamănă cu niște epave eșuate într-o mare de lavă», își *autodefinește* «artistul» opera." Sc. 20 II 75 p. 4. „Nicolae Breban se *autodefinește* în memoriile lui portretizându-i pe contemporanii săi." Ev. 23 II 05; v. și Cont. 14 XII 79 p. 4 (din *auto*[1]- + *defini*; DN_3, DEX-S, DexX)

autodefiníție s.f. –Caracterizare a propriei persoane– „o *autodefiniție* scumpă lui Green: «În mine e un alt om care e supărat pe mine»." R.lit. 17 X 74 p. 22. „Această *autodefiniție* rezumă una din cheile romanului." Rev. de sud.est 20 II 02. „O posibilă *autodefiniție* a publicației..." Obs.cult. 16 XII 03 (din *auto*[1]- + *definiție*; MDN, DexX)

autodenúnț s.n. –Denunțarea propriei persoane– „în mass-media a apărut informația privitoare la înregistrarea unui *autodenunț* de acordare a unei mite de 1000 de dolari unor lucrători ai Ministerului Muncii [...] pentru înlesnirea unor plecări la muncă în Portugalia." R.l. 4 VII 02 p. 2. „marii procurori se zbat [...] să găsească alte probe ca să-i incrimineze [pe arestați] sau așteaptă blazați *autodenunțurile*." R.l. 30 I 03 p. 1; v. și R.l. 8 X 02 p. 1 (din *autodenunța*; DexX)

autodenunțá v.r. –A aduce la cunoștința unei autorități o infracțiune săvârșită de propria persoană– „Deși izbutește să se *autodenunțe* înainte de a muri, măcelul nu este oprit." Cont. 19 IV 63 p. 5. „În plin război, la 13 mai 1943, în București, un anume B.C.I. de profesie actor se *autodenunță* ca «autorul a trei asasinate» și «vechi membru al unei organizații germane de spionaj». Cercetările întreprinse de Siguranță nu confirmă însă spusele ciudatului" R.lit. 23 II 78 p. 10. „Lupescu se *autodenunță*: «Am vrut să ajut Steaua!»" Cot. 25 VII 08; v. și R.lit. 5 VI 02 p. 31, R.l. 2 II 07 p. 18 (din *auto*[1]- + *denunța*; cf. it. *autodenunziare*; FC I 213; DN_3, DEX 98, DexX)

autodepășí v.r. –A se depăși pe sine– „În fața unui adversar mai mult decât modest, elevii italianului *s-au autodepășit* după pauză..." adevarul.ro 28 IX 06. „o teamă de ratare în condițiile în care nu se poate *autodepăși*..." R.lit. 30 III 07 p. 19 (după fr. *se surpasser*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX; cuv. este mult mai vechi)

autodesființá v.r. –Autodizolva– „Biserica greco-catolică nu a fost suprimată, după cum afirmă unii răuvoitori, ci ea *s-a autodesființat*, s-a autodizolvat, de vreme ce în noua orânduire socialistă ea nu mai avea rost să fie." Memoria nr. 29 p. 85. „Peluza Sud *s-a autodesființat*" 9am.ro. „Organizația PRM Olt *s-a autodesființat*" gds.ro 2 X 07 (din *auto*[1]- + *desființa*; DexX)

autodezagregábil, -ă adj. –Care se dezagregă de la sine– „Ciment *autodezagregabil*. În R.F.G. a fost creat un nou tip de ciment, a cărui particularitate constă în faptul că – după întărire – rezistența sa se menține un anumit timp, după care ea începe să se reducă treptat până la completa anulare." R.l. 13 I 67 p. 3 (din *auto*[1]- + *dezagregabil*; DEX-S, MDN, DexX)

autodidaxíe s.f. (livr.; ed.) –Autoinstruire– v. *autoinstruire* 1965 (din *auto*[1]-; *pentru partea finală cf. gr. didaskein* "a învăța"; DexX)

autodisciplínă s.f. (ed.) –Disciplină pe care și-o impune cineva– v. *formal* 1976. „hotărârea și *autodisciplina* vă ajută să terminați treburile." Cot. 1 V 08 (cf. fr. *autodiscipline*, it. *autodisciplina*; PR 1946; DN_3, DEX-S, DexX)

autodispréț s. –Dispreț pentru propria persoană– „Monumentalizat este și Caragiale, printr-un mecanism diferit, invers cumva față de cazul lui Eminescu, cel al cinicului *autodispreț*, al ororii de sine." R.lit. 26 I 00. „ajungând la lașitate și *autodispreț*." R.lit. 30 III 07 p. 17 (din *auto*[1]- + *dispreț*)

autodistrúcție s.f. –Faptul de a se autodistruge– „Ultima fază a nebuniei distructive nu poate fi decât *autodistrucția*" R.lit. 37 / 04 p. 2. „Cum ne-am procopsit cu astfel de învățături păguboase, care îndeamnă la pasivitate și *autodistrucție*?" evz.ro 27 XII 10 (din *auto*[1]- + *distrucție*; cf. fr. *autodestruction*)

autodistrúgere s.f. –Faptul de a se autodistruge– „singurul care poate mișca scena politică paralizată pe poziția «*autodistrugere*» este chiar dl. Băsescu." Cot. 26 IV 07 p. 18. „10 căi sigure către *autodistrugere*" ziare.com 10 IX 09 (din *autodistruge*; cf. fr. *autodestruction*; DN_3, DEX 98, DexX)

autodocumentá v.r. –A se informa singur– „Varietățile [emisiune a televiziunii] au devenit lucide, au început să se autoobserve, să se *autodocumenteze*, să-și aprecieze limitele." Cont. 11 X 63 p. 5 (din *auto*[1]- + *documenta*; DexX)

autodotáre s.f. –Acțiunea de a se autodota și rezultatul ei– „la Universitatea [...] din Cluj-Napoca s-a amenajat, prin *autodotare*, un laborator-școală..." R.l. 1 VI 82 p. 2. „Inițial, producția a început cu două echipamente realizate prin *autodotare* și cu o echipă de 5 lucrători..." Z.fin. 21 III 06 (din *autodota*; DN_3, DEX 98, DexX)

autodubíță s.f. –Autovehicul utilitar de mic tonaj, fără ferestre, utilizat pentru transportul mărfurilor– „va trebui să răspundă și cel care a permis [...] *autodubiței* [...] s-o ducă acasă pe responsabila restaurantului..." Sc. 16 VIII 79 p. 5. „intrând într-o depășire fără să se asigure au intrat în coliziune cu *autodubița* 5–SB–4290..." R.l. 24 V 93 p. 2. „Actrita L.L. a fost rănită în momentul în care *autodubița* unui paparazzi s-a izbit de Mercedesul unde se afla vedeta." Ad. 24 VI 05 (din *auto*[2]- + *dubiță*; DexX)

autodumper s.n. (circ.) –Autocamion cu cupă metalică basculantă– „G.N. s-a urcat pe *autodumper* și a început să alerge cu ditamai namila de metal după cetățenii care mergeau pe șosea." Sc. 6 X 73 p. 2. „sistem de încărcare cu bandă a minereului direct în vagoneți sau în *autodumpere*." R.l. 17 I 83 p. 5 [pron. *autodámper*] (din engl. *autodumper*, germ. *Auto-Dumper*; Dimitrescu, *Din.* 284; D.Tr.; DEX-S, MDN, DexX)

autoechilibráre s.f. **1.** (tehn.) „*Autoechilibrarea* roților de automobil. O firmă din Bremen (R.F.G.) a construit un dispozitiv din material sintetic cu ajutorul căruia se produce o echilibrare automată a roților de automobil. Dispozitivul se intercalează, la montajul roților, între jantă și butuc." Sc. 30 X 77 p. 6. **2.** –Echilibrare prin forțele proprii– „Vrem să înțelegem ce ni se întâmplă. Pentru aceasta avem nevoie [...] de o nouă paradigmă, întrucât cea dominantă până acum, cea liberală, a *autoechilibrării* pieților, s-ar fi dovedit «falsă și înșelătoare»..." ziaruldeiasi.ro 24 IX 08 (1. din *auto*[2]- + *echilibrare*; DEX 98, MDN; 2. din *auto*[1]- + *echilibrare*; DexX)

autoecranizáre s.f. –Ecranizare după o lucrare proprie– „Așadar, cu «Străinul», Titus Popovici este la a doua *autoecranizare*." Gaz.lit. 5 IX 63 p. 6. „Nicolae Breban debutează cu autoecranizarea romanului Răutăciosul adolescent..." V. rom. 5-6 / 11 (din *auto*[1]- + *ecranizare*; DexX)

autoeducá v.r. (educ.) –A se educa pe sine însuși– v. și *autoadaptá* 1962. „Multilateralitatea se deprinde prin experiență și de la alții (școală, loc de muncă etc.) dar, mai ales, se *autoeducă*. Cine își pretinde prea puțin, sub posibilitățile sale, izbutește și mai puțin!" I.B. 9 VIII 75 p. 2. „Nu-i oprește nici un obstacol, se mișcă mai repede decât privirea noastră, *se autoeducă*." jurnalul.ro 30 III 08 (din *auto*[1]- + *educa*; cf. it. *autoeducare*; DN_3, DEX-S, DexX)

autoeducáție s.f. (educ.) –Educația prin eforturi proprii, fără ajutorul unui educator– v. *autoinstruire* 1965. „Pentru a ajunge la sănătate, omul are nevoie de cunoașterea propriului suflet și de pătrunderea în tainele *autoeducației* conștiente, în care sufletul primește hrană spirituală și se vindecă." Ev. 30 VI 05 (din *auto*[1]- + *educație*; DN_3, DEX-S, DexX)

autoelectromobíl s.m. „constructorii americani au realizat un prototip care funcționează atât cu benzină cât și cu energie electrică [...] «*Autoelectromobilul*» are 5 locuri și este ușor de condus..." R.l. 2 VII 85 p. 6 //din *auto*[2]- + *electro-* + *mobil*; MDN//

autoevaluá v.r. **1.** –A-și evalua propria activitate– „Profesorii ar putea primi anual note de la colegi, directorii instituției în care activează și

chiar *să se autoevalueze*." citynews.ro14 III 09. **2.** –A se pune în situația de a-și evalua răspunsurile la o probă de examen– „să se familiarizeze cu situația de examen și *să-și autoevalueze* rezultatele." R.l. 7 VII 00 p. 2 (din *auto*^{1}- + *evalua*; DN_3, DEX 98, DexX, DEX 09 – doar sensul 1)

autoexigență s.f. –Exigență față de propria persoană– „*Autoexigența* – condiție determinantă a actului de creație" Sc. 15 VII 66 p. 4. „Nu-i rămâne actorului, drept etalon [valoric], decât *autoexigența* [...] «Am putea vorbi, în ceea ce vă privește, despre o [...] autourmărire continuă și sistematică a creșterilor profesionale?»" I.B. 5 I 74 p. 2. „Senatul României [...] așteaptă din partea ziariștilor o continuă *autoexigență* și rigoare, în înfăptuirea dialogului democratic firesc într-o societate pluralistă și liberă." jurnalul.ro 21 III 08; v. și Cont. 10 V 74 p. 4; v. și *autocontemplare* 1967 (din *auto*^{1}- + *exigență*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

autoexíl s.n. **1.** –Exil pe care și-l impune cineva– „Reputatul cineast și om de teatru suedez, Ingmar Bergman, a revenit la Stockholm, după opt ani de *autoexil*. El a părăsit Suedia în 1975, pentru a se sustrage tracasărilor administrației fiscale, stabilindu-se la München." R.l. 9 XII 83 p. 6. „A.B. s-a întors în țară după două decenii de *autoexil* în Spania: «sunt și voi fi român»" gsp.ro 2 VII 10. **2.** (incorect) –Autoizolare– „AS Roma l-a convins pe Adriano să iasă din *autoexil*. [...] Adriano revine astfel în fotbalul italian după ce s-a izolat singur în Brazilia, timp de un an și jumătate." antena3.ro 10 I 10 (din *auto*^{1}- + *exil*; MDN)

autoficțiúne s.f. –Tip de proză care îmbină ficțiunea cu realitatea autobiografică. Egoficțiune– „Caracteristică mai degrabă literaturii central și est-europene recente, *autoficțiunea* e binișor depășită în Occident..." R.lit. 19 X 05. „Ultimii ani au adus o explozie de astfel de egoficțiuni, fie că e vorba de literatura îndeobște cunoscută sub numele de *autoficțiune*, de reality show-urile Big Brother&Co. sau de mai nou-apărutele (la noi) bloguri." R.l. 20 III 07 p. 7. „[Cartea] aparține speciei de roman numite *autoficțiune* sau, mai propriu spus, autonarațiune, în care autorul, povestitorul și personajul principal poartă același nume, iar faptele narate sunt reale." AS 17 VIII 08 p. 25 (după fr. *autofiction*; PR 1977)

autoflatá v.r. –A se flata pe sine însuși– „Nu cumva ne *autoflatăm* zicând că suntem un popor foarte inteligent?" R.l. 2 VII 96 p. 2. „după ce a sărit cu aplomb peste etapa în care *se autoflata* pe la televizor drept «instituția președintelui», acum i s-a năzărit că-i de-a dreptul România." jurnalul.ro 21 IX 09 (din *auto*^{1}- + *flata*)

autofócus s. (foto) –Capacitatea de a se focaliza automat– „[Telefonul] are și o funcție de *autofocus* care permite utilizatorului să facă fotografii care focalizează pe imaginea principală, în timp ce background-ul este neclar." Ad. 12 X 04 p. 6. „Ochelari cu lentile bifocale, la revedere. *Autofocus*, bine-ai venit. [...] Ochelari de vedere cu reglare automată." jurnalul.ro 6 I 11 (din engl. *autofocus*; Random House 1955-60; PR 1980; DexX)

autoformáție s.f. (educ.) –Educație prin sine însuși; autoeducație– v. *autist* 1979 //din *auto*^{1}- + *formație*; MDN, DexX//

autofotografiére s.f. –Fotografierea propriei persoane– „Elementul aleator presupus de *autofotografiere* este controlat de o atentă compunere a imaginii..." Obs.cult. 25 VII 00, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Butonul de tip Timer face posibilă *autofotografierea* în orice moment..." Ad. 4 V 05 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *auto*^{1}- + *fotografiere*)

autofrézá s.f. (tehn.) –Freză autopropulsată– v. și *autogreder* 1975. „Pentru redarea acestor drumuri în circulație, au fost mobilizate toate mijloacele mecanizate disponibile: *autofreze*, autogredere, buldozere, tractoare – și se acționează în cooperare cu comandamentele locale pentru deszăpezire." R.l. 18 I 77 p. 3. „Pentru deblocarea drumurilor județene se acționează cu trei *autofreze*, două autogredere, 16 lame și două încărcătoare." ziaruldevrancea.ro 6 II 12 (din *auto*^{2}- + *freză*; MDN, DexX)

autofrigorífică s.f. (tehn.) „*Autofrigorifice* îmbunătățite. Specialiștii sovietici au realizat un nou sistem de răcire pentru autocamioanele frigorifice [...] Primul lot de *autofrigorifice* echipate cu noul sistem de răcire a fost construit în R.S.S. Ucraineană." Sc. 16 IX 84 p. 5. „mijloace de transport specializate cum ar fi autoizoterme, *autofrigorifice*..." Ev. 3 XII 07 //din *auto*^{2}- + [mașină] *frigorifică*; MDN, DexX//

autofurajáre s.f. –Asigurarea furajelor prin mijloace proprii– „*Autofurajarea* crescătoriilor de pește." R.l. 27 XII 73 p. 3 (din *auto*^{1}- + *furajare*; DEX 98, DexX)

autofurgonétă s.f. –Autovehicul mai mic decât camionul, folosit pentru transportul de mărfuri– v. *gestionar-remizier* 1969. „O *autofurgonetă* plină cu țigări, furată de un ofițer de poliție" Z. 28 VIII 07; v. și R.l. 28 VII 79 p. 2 (din *auto*^{2}- + *furgonetă*; DEX, DN_3, menționat la *furgonetă*, DEX 98, MDN, DexX)

autogestiúne s.f. –Gestiune (a unei întreprinderi, a unei colectivități) de către cei care lucrează sau trăiesc în ea– „*Autogestiunea* impune întărirea răspunderii pentru cheltuielile de producție la fiecare loc de muncă." Sc. 24 IV 79 p. 6. „În primăvara lui 1968, apăruseră însă aici noi cuvinte-cheie în chiar discursul oficial: adevăr, cultură, *autogestiune* și consilii muncitorești." jurnalul.ro 26 V 08; v. și 5 IX 79 p. 1, 29 VI 79 p. 3 (din *auto*^{1}- + *gestiune*; cf. fr. *autogestion*; DMN, PR 1960; DN_3, DEX 98, DexX)

autogól s.n. (sport.) –Gol în propria poartă– „În minutul 69 [înaintașii] au reușit să reducă scorul de pe tabela de marcaj printr-un... *autogol*." Sc. 19 XI 62 p. 3. „Același comentator i-a atribuit lui I. un *autogol*, în realitate acest *autogol* nu a existat, fiind vorba de un gol înscris de vâlceni!" Săpt. 25 XI 83 p. 8. „Un *autogol* bine gândit duce o națională de fotbal la un turneu final continental" Cot. 3 VII 08; v. și Cont. 5 XII 69 p. 2 (după fr., engl. *autogoal*; Dimitrescu, *Din.* 169; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

autogospodărire s.f. –Gospodărire prin mijloace proprii– „*Autogospodărirea* – expresie a interesului cetățenilor pentru dezvoltarea edilitar-urbanistică a tuturor localităților" Sc. 4 V 79 p. 2. „se va încerca un sistem de *autogospodărire*. Tinerii deja și-au ales un lider și se declară foarte mulțumiți și optimiști." Ev. 4 I 02 (din *auto*^{1}- + *gospodărire*, DEX 98, DexX)

autografiá v.t. –A scrie un autograf– „Sorin Radu i-a fotografiat lucrările, l-a fotografiat pe maestrul cel fantast [Salvador Dalí], iar acesta *i-a autografiat* lucrările." R.l. 4740 / 05 (din *autograf*; DexX – alt sens, MDN)

autogréder s.n. (tehn.) –Greder autopropulsat– „Văzând că a dat prea tare cu oiștea în zid, a părăsit cât a putut de repede locul, cu *autogreder* cu tot!" R.l. 3 II 73 p. 2. „În zonele afectate de zăpezi, un număr de 124 de autofreze, *autogredere*, buldozere ș.a. acționează continuu pe drumurile naționale pentru a preîntâmpina blocarea lor." R.l. 25 XI 75 p. 2. „Un *autogreder* a pus la pământ o fundație" Ad. 2 III 06 (din *auto*^{2}- + *greder*; cf. rus. *avtogreider*; DT; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

autográfă s.f. (med.) –Grefă cu țesut prelevat de la pacientul însuși. Autoplastie– „Noua metodă a dat rezultate bune la bolnavii supuși *autografelor* osoase." R.l. 31 X 77 p. 5. „La spitalul de cardiologie din Lyon, dr. G.D. a realizat o intervenție chirurgicală în premieră mondială: autografa valvelor inimii. Pentru prima dată la o asemenea operație de înlocuire a valvelor bolnave, medicul francez a utilizat valve «fabricate» din țesutul propriu al pacientului prelevate din zona pericardului. Spre deosebire de practicile actuale ale altor specialiști, bazate pe homografe (țesut prelevat de la un om decedat) sau heterografe (țesut prelevat de la porc sau vițel), care prezintă riscul alterării rapide imediat după implant, metoda D. oferă un șir de avantaje: înlăturarea riscului fenomenului respingerii și integrarea firească, perfectă a implantului în țesuturile organismului. Semnificativ este că asemenea valve-autografe realizate la copii continuă să crească o dată cu organismul pacientului." Sc. 19 II 78 p. 6. „Transplantul s-a realizat prin *autografă* de celule stem periferice." Ad. 29 IX 08; v. și R.l. 3 V 02 p. 16; v. *bancă de piele* 2002 (din fr. *autogreffe*; DMN; DM; DN_3, DEX 98, DexX)

autogunoiéră s.f. –Autovehicul pentru transportul gunoiului– „*Autogunoiera* [...] a plecat deunăzi într-o cursă mai puțin obișnuită..." R.l. 18 IV 75 p. 5. „Șoferii de pe *autogunoiere*, din nou, au oprit motoarele." R.l. 13 VII 93 p. 9. „*Autogunoieră* cumpărată cu 250 milioane și vândută la «Salubris» cu 850" ziaruldeiasi.ro 30 VII 05; v. și *autoperie* 2007 (din *auto*^{2}- + *gunoi* + *-ieră*; DEX 98, DexX)

autohtoníst adj., s.m. –Adept al factorului autohton, în detrimentul noilor achiziții culturale– „Eseistul M.M. se arată neliniștit din pricina unei presupuse mentalități «*autohtoniste*» care ar avea nu se știe ce cu avangarda. Iată ce zice el: « [...] s-a și constituit o mentalitate dogmatică și *autohtonistă* ce se opune aproape în exclusivitate achizițiilor avangardiste». Interesant este că polemistul [...] nu ne spune și cine sunt «autohtoniștii» în chestie." Săpt. 21 IX 84 p. 2. „Singurul răspuns favorabil pe care Ceaușescu și echipa lui l-au primit a venit din partea grupului protocronist; acesta s-a văzut confirmat în opțiunile sale *autohtoniste*..." "22" 5 XI 02. „Încă de la subtitlul cărții – În ce se ține lumea când temeiurile cad, iar originarul e de negăsit? – recunoaștem stilul *autohtonist*-sacerdotal al mentorului [C. Noica]." Z. dum. 1 XI 08 (din *autohton* + *-ist*; DexX)

autohtonizá v.t., v.r. –A conferi / căpăta un caracter autohton– „Nemulțumit de rezultatele pecuniare ale «vizitei», domnu' doctor și-a continuat «terenul». Întâi a trecut pe la o grădiniță de copii din str. Amurgului. Între timp, se *autohtonizase*. Îl chema acum «dr. Cristescu

de la județeană».“ I.B. 1 III 74 p. 2. „El [cuvântul look] trebuie românizat, trebuie *autohtonizat* («luk, lukul»).“ jurnalul.ro 26 III 06 (din *autohton* + *-iza*; cf. it. *autoctonizzare*; DN$_3$, DEX-S, NODEX, DexX)

autoimpúne v.r. –A impune propriei persoane, din proprie voință– „Primarul demisionar al orașului [...] *și-a autoimpus*, subit, legea tăcerii.“ ziuadecj.ro 8 VIII 08. „*Mi-am autoimpus* să cuceresc titlul“ realitatea.net 21 III 10 (din *auto*^{1}- + *impune*; DexX)

autoimpús, -ă adj. –Impus propriei persoane din proprie voință– „castrare socială *autoimpusă*...“ “22” 14 I 03 p. 2. „Deja, peste 400 de persoane s-au aratat dispuse să efectueze călătoria dus spre Marte, un voiaj ce seamănă cu un «exil *auto-impus* de pe Pământ», din moment ce drumul de întoarcere va fi practic imposibil.“ ziaruldeiasi.ro 12 I 11 (din *autoimpune*)

autoimún, -ă adj. (med.) (d. boli) –Care prezintă imunitate la reacția de apărare a organismului în care se instalează– „Se consideră că imunochimia poate aduce o importantă contribuție la rezolvarea problemelor transplantării de organe[,] ale bolilor *autoimune* și cancerului.“ Sc. 28 XI 64 p. 4. „Reprimun, medicament finalizat pe bază de ingrediente indigene. El se recomandă, cu precădere, atât la adulți, cât și la copii, în afecțiuni *autoimune*, cum ar fi cele cunoscute sub numele de purpură și trombocitopenie...“ R.l. 12 VI 86 p. 5. „Un bărbat de 52 de ani, care suferea de cancer de piele în fază avansată, s-a refăcut în două luni, după ce a urmat un tratament cu celule *autoimune*, informează «Daily Telegraph».“ Z. 19 VI 08 (din fr. *auto-immun*; DMN, PR 1973; DEX-S, MDN, DexX)

autoincendiá 1. v.t. –A incendia ceva ce îi aparține incendiatorului însuși– „În fiecare zi în Statele Unite *sunt auto-incendiate*, în medie, 139 uzine sau fabrici, 215 magazine, restaurante sau clădiri pentru birouri, 216 blocuri de locuințe...“ Sc. 7 X 75 p. 6. **2.** v.r. –A-și da foc– „amenințase că *se va autoincendia* dacă nu i se dă un loc de muncă.“ Ev. 6 III 01. „La un pas de *a se autoincendia*. Un pensionar din Medgidia [...] a amenințat, vineri, că își dă foc în fața blocului unde locuiește.“ Teleg. 29 III 08 (din *auto*^{1}- + *incendia*; MDN – sensul 2, DexX)

autoincendiére s.f. –Actul de a-și da foc– „*Autoincendierea*, mijloc de protest al budiștilor împotriva regimului Ngo Dinh Diem, se răspândește și în Europa.“ Cont. 20 X 63 p. 8. „*Autoincendiere din cauza divorțului*“ Ev.z. 18 IX 08 (din *auto*^{1}- + *incendiere*; DexX)

autoinstruíre s.f. –Acțiunea de îmbogățire a cunoștințelor prin efort personal– „De fapt nu numai despre autoeducație am vrea să vorbim aici, ci și despre *autoinstruire*. Sau – cu un cuvânt mai puțin folosit – autodidaxie. Între autoeducație și autodidaxie (*autoinstruire*) e o strânsă legătură.“ Cont. 9 VII 65 p. 1. „o ființă fragilă, nesigură, inocentă prin *autoinstruire*...“ “22” 25 V 07 (din *autoinstrui*; DN$_3$, DEX 98, DexX)

autointitulá v.r. –A-și atribui un nume sau un titlu (pe nedrept)– „Așa se înfățișează aceste așa-zise «drame de tip nou», care se *autointitulează* «de avangardă».“ Sc. 7 I 62 p. 3. „«Dosarul Moro» a fost dat publicității la Roma, la cererea forțelor politice. Acesta este un document însumând 50 de file dactilografiate găsit de poliție la una din bazele de la Milano ale organizațiilor teroriste *autointitulate* «Brigăzile roșii».“ Sc. 20 X 78 p. 6. „Grupa de teroriști condusă de acuzat în comun cu Sanchez *se autointitulează* «Organizația Revoluționarilor Internaționali»“ R.l. 14 XII 05; v. și 4 VII 79 p. 6, 3 X 02 p. 1; v. și *cottage* 1983 (din *auto*^{1}- + *intitula*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 236; DN$_3$, DEX-S, DexX)

autoironíe s.f. –Ironie la adresa propriei persoane, opere etc.– „Această anchetă din care a lipsit numai simțul *autoironiei*.“ Cont. 11 III 66 p. 5. „Ar fi fost de dorit, poate, mai multă *autoironie*.“ R.lit. 17 XII 70 p. 25. „*Autoironia*, o binecuvântare“ Z.fin. 20 I 06 (din *auto*^{1}- + *ironie*; FC I 142; DN$_3$, DEX-S, DexX)

autoironizá v.r. –A zeflemisi propria persoană– „Varietățile au început [...] să se privească cu ochi critici, să se *autoironizeze*.“ Cont. 11 X 63 p. 5. „Puneți, probabil, această declarație a mea pe seama plăcerii vanitoase de a mima modestia, de *a mă autoironiza*.“ Z. dum. 28 VII 08; v. și Sc. 12 XI 66 p. 2 (din *auto*^{1}- + *ironiza*; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DN$_3$, DEX-S, DexX)

autoizotérmă s.f. –Mașină de transport de tip dubă, cu caroseria izolată termic– „La o intersecție, nu a putut evita coliziunea cu o *autoizotermă*. Mașina s-a făcut zob.“ Sc. 9 IV 81 p. 4. „numai prezența de spirit extraordinară a șoferului [...] de pe *autoizoterma* 31–CT–7271 a făcut să se evite, în ultima clipă, un accident...“ Sc. 8 VII 84 p. 5. „Nu după mult timp poarta a fost deschisă, pentru că am văzut intrând o *autoizotermă* în curte.“ R.l. 19 XII 05; v. și Sc. 27 VI 82 p. 5 (din *auto*^{2}- + *izotermă*; MDN, DexX)

autoîmpușcáre s.f. –Sinucidere prin împușcare– „*Autoîmpușcarea* în zona pieptului este o situație atipică. De obicei, militarii se împușcă în cap.“ Ad. 5 XI 09 p. 8. „Nu se știu cauzele morții, singurul lucru cert fiind că moartea s-a produs prin *autoîmpușcare*.“ libertatea.ro 16 III 10 (din *auto*^{1}- + *împușcare*)

autolaboratór s.n. –Laborator instalat într-un autovehicul– „Indicativul de circulație «31» glăsuiește de la sine că *autolaboratorul* [...] condus de șoferul D.G. nu este economicos a fi folosit ca autoturism.“ R.l. 15 VII 78 p. 3. „*Autolaboratorul* din dotarea Primăriei Capitalei a efectuat măsurători ale parametrilor de mediu...“ J.nat. 12 IX 97 p. 3. „Direcția Agricolă a primit un *auto-laborator*“ J. de Botoșani 1 XI 08; v. și R.l. 20 II 82 f.p. (din *auto*^{2}- + *laborator*; DEX-S, MDN, DexX)

autolibrărie s.f. –Librărie mobilă instalată într-un autovehicul– „*Autolibrăria*, un autobuz special amenajat, este înzestrată cu rafturi, bănci, masă de prezentare a noutăților editoriale etc.“ Sc. 12 X 62 p. 1; v. și I.B. 17 V 62 p. 3 (din *auto*^{2}- + *librărie*; DEX-S, MDN, DexX)

autológ adj. în *implant autolog* v. *implant*

autoluminatór, -oáre adj. „Geamuri *autoluminatoare*. Laboratoarele Universității de electronică din Riga sunt de pe acum utilate cu ferestre ale căror geamuri își schimbă culoarea la diferite ore ale zilei, după intensitatea luminii.“ I.B. 18 XII 63 p. 3 (din *auto*^{1}- + *luminator*; DexX)

autolustrá v.r. –A se retrage benevol din funcțiile deținute sau a renunța la avantaje, ca act de penitență– „Sorin Antohi *s-a autolustrat*. Sorin Antohi a demisionat din funcțiile academice deținute după ce s-a descoperit că nu are titlul de doctor.“ Cot. 22 X 06. „singura persoană din România care *s-a autolustrat*“ R.l. 25 VIII 08 p. 2 (din *auto*^{1}- + *lustra*)

automacará s.f. –Macara montată pe un șasiu de autocamion– „O *automacara* [...] a pornit la drum...“ Sc. 29 X 75 p. 4. „*Automacaraua* miliției a ridicat 17 autoturisme staționate în locuri interzise...“ R.l. 6 III 77 p. 5. „venea dispre București la volanul unei *automacarale*“ Top 26 III 07 (din *auto*^{2}- + *macara*, după germ. *Autokran*, rus. *avtokran*; cf. fr. *auto-grue* DTN; Hristea, *PE* 168; OSRI; D. Tr.; DEX, DN$_3$, NODEX, DexX)

automagazín s.n. **1.** –Magazin mobil, instalat într-un autovehicul– „*Automagazinul*, în Balta Albă [...] în urmă cu câtva timp, pe poarta uzinei «Autobuzul», a ieșit un autobuz deosebit de celelalte. De fapt, era un... magazin cu un profil bine determinat, menit să se deplaseze din loc în loc, acolo unde rețeaua comercială nu putea asigura o deservire în condiții optime.“ I.B. 13 IX 66 p. 1. „Mobilitatea presupusă a caracteriza activitatea comercială ar impune amenajarea unor chioșcuri, trimiterea unor *automagazine*.“ I.B. 24 XI 71 p. 3. „macheta unui *automagazin* rulotă...“ Ev. 16 V 03. **2.** –Magazin auto, revistă sau emisiune pe teme auto– „Din 1984 colaborator permanent al secției române a postului de radio Deutsche Welle, din Koln (cronica lunară *Automagazin*, pseudonim Ioan Sebastian).“ Prezentarea lui Andrei Săvulescu, autor al volumului *Regele Mihai – automobilist, mecanic, pilot profesionist*, Humanitas 1996. **3.** –Magazin de piese auto– „Caut pe net un *automagazin*.“ (din *auto*^{2}- + *magazin*; sensul 2 din germ. *Automagazin*; DEX-S, DEX 98, NODEX, MDN, DexX – sensul 1)

automát adv. –Inevitabil, obligatoriu– „Acum, sinceri să fim, faptul că citești mult nu înseamnă *automat* că știi să citești“ weblog.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit 37 / 07. „«12 ore pe zi de muncă, de multe ori fără weekend», răspunde scurt, fără pic de ezitare. Ceea ce înseamnă, *automat*, că uneori trebuie să renunțe la «micile plăceri ale vieții».“ Ad. 14 X 08 (DexX)

automăturătoáre s.f. –Vehicul pentru măturatul și curățatul străzilor– „Alte treizeci de mașini (*automăturători)* au curățit zăpada de pe principalele artere.“ I.B. 18 XII 61 p. 1. „*Automăturătoare* pentru Serviciul Public de Ecologizare Mediaș [...] Serviciul Public de Ecologizare din cadrul Primăriei Mediaș va achiziționa până la sfârșitul acestui an o nouă autospecială măturătoare.“ Tribuna 13 X 08 (din *auto*^{2}- + *măturătoare*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 236; Graur, *T.* 268; DEX-S, DEX 98, DexX)

automedicáție s.f. (med.) –Consumul de medicamente eliberate fără rețetă– „Semnificația cuvântului *automedicație* este clară: a lua medicamente din proprie inițiativă, fără prescripție medicală.“ Sc. 5 XII 71 p. 1. „Eu cred că, oricât de mult s-ar vorbi despre *automedicație*, nu va fi niciodată prea mult...“ Sc. 25 V 86 p. 4. „*Automedicația*, obsesia care-i îmbolnăvește pe români“ G. 23 X 08 p. 1; v. și Cont. 21 IX 84 p. 5, R.l. 22 X 08 (după engl. *selfmedication*, fr. *automédication*; DEX-S, MDN, DexX)

autominți v.r. –A se autoamăgi– „să mințim și *să ne autominț*im“ R.l.

16 I 01 p. 3. „Ungaria este țara în care merg banii românilor, întrucât ei au scos maximul posibil din două-trei ape cu potențial turistic. Noi încă *ne autominţim* cu Herculane, Sovata sau Băile Felix." glasulmaramuresului.ro 27 V 10 (din *auto*[1]- + *minți*)

automobíl s.n. || *automobil-capcană* –Automobil abandonat în locuri publice pentru a declanșa explozii datorită bombelor plasate la bord– „În semn de protest împotriva exploziei de luni dimineața a unui *automobil–capcană* care a provocat moartea a 16 persoane și rănirea altor 100, în sectorul de vest al Beirutului a avut loc marți o grevă generală." Sc. 7 XII 83 p. 7. „*Automobil-capcană* la Beirut" R.l. 28 I 90 p. 4. „Atac cu rachete și cu un *automobil capcană* asupra Ambasadei SUA în Yemen" Z. 17 IX 08; v. și Sc. 21 VIII 85 p. 6, I.B. 24 XI 86 p. 8, Pri. 22 / 96 p. 47, R.l. 24 VII 00 p. 1 (din *automobil* + *capcană*; cf. fr. *automobile-piegée*; DexX); v. și *avion-capcană* 2001 || *automobil-caravană* –Automobil adaptat pentru a servi ca locuință, rulotă de camping etc.– „Poliția franceză a descoperit într-un *automobil-caravană* un adevărat depozit de arme și muniții..." I.B. 13 VI 86 p. 4 (din *automobil* + *caravană*; DexX); v. și *șalupă-automobil*

automodelíst, -ă s.m.f. –Sportiv care participă la întreceri de automodele– „Recent, la campionatul municipal de automodele tipurile prezentate de *automodeliștii* de la «Semănătoarea» au înscris noi recorduri mondiale la clasele 1,5 cm^3, respectiv 2,5 cm^3. În imaginea de mai sus, noul tip de automodel..." I.B. 17 V 82 p. 6. „*automodeliștii* din Turda au cucerit mai multe titluri de campioni și vicecampioni naționali și internaționali..." Sc. 4 II 84 p. 4 (din *automodel* + *-ist*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

autonumí v.r. –A-și atribui un nume. A se autointitula– „Deși *se autonumește* cel mai bogat om din România [...] Gigi Becali refuză să plătească statului o datorie de 20 de milioane de lei vechi." G. 29 X 07 p. 1. „Un grup de extremiști islamiști care *se autonumește* Emiratul Islamic a luat ostatici agenți ai forțelor de securitate și cetățeni..." crisana.ro 20 II 11 (din *auto*[1]- + *numi*)

autoobservá v.r. –A se observa pe sine însuși– v. *autodocumenta* 1963. „Acest mare clasic al filmului francez [Jean Renoir], autor a 35 de filme, *se auto-observa* cu o maximă claritate atunci când spunea: «Uneori mă gândesc că în toată cariera mea de regizor nu am făcut decât un singur film – un film cu 37 de povești." Tribuna 16 V 08 (din *auto*[1]- + *observa*; cf. fr. *autoobserver*; DN_3, DEX-S, DexX)

autopastișá v.r. –A-și copia procedeele (artistice) proprii– „E oare firesc ca un foarte tânăr poet (evident talentat) *să se autopastișeze*?" Gaz.lit. 19 I 61 p. 2. „Tânărul critic conchide că ceea ce ar caracteriza poezia actuală ar fi «autopastișa»: «Ceea ce era spontan, la un moment dat [...] a devenit normă, șablon [...] Poezia *se autopastișează*»." R.lit. 7 II 74 p. 13. „Wanda Sachelarie, o «clasică în viață» a modernismului românesc, deține la 90 de ani secretul de *a nu se autopastișa*." Z. dum. 30 VI 06 (din *auto*[1]- + *pastișa*; Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 132; Fl. Dimitrescu, *Dr.2* 106; DEX, DN_3, DexX)

autopastíșă s.f. –Pastișă a propriei creații– „La rândul său, Nichita Stănescu [...] nu poate continua experiența din cele «11 elegii» fără riscul de a transforma în manieră, adică în *autopastișă*..." Gaz.lit. 2 III 67 p. 7. „poezia avangardistă sfârșește incomod, în extincție, istoricizare sau tăcere, e lucru știut. Sau poate în *autopastișă*." Obs.cult. 29 III 07. „alunecare în *autopastișă*" Z. dum. 15 V 08; v. și *autopastișa* 1974 (din *auto*[1]- + *pastișă*; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DN_3, DEX-S, DexX)

autoperfecționáre s.f. –Acțiunea de a se autoperfecționa și rezultatul ei– „Talentul adevărat nu-i lipsit niciodată de simțul *autoperfecționării* continue." Cont. 3 IV 64 p. 1. „*Autoperfecționarea* cea mai eficace – mi-a dezvăluit-o un psihiatru parizian – este aceea în care găsești, zilnic, un minut («pot fi și cinci...») pentru a te vorbi de bine, lăsînd deoparte regretele, remușcările, justificările." D. 26 I 08 (din *auto*[1]- + *perfecționare*; DN_3, DexX, DEX 09)

autopérie s.f. –Vehicul prevăzut cu perii pentru curățatul străzilor– v. *sărăriță* 1970. „Urban SA a venit la Călărași cu patru autogunoiere ce au o capacitate de 23 mc, o *autoperie* colectoare mare de măturat, două autoperii mici, o autocontainieră, două cisterne pentru spălat și stropit carosabilul și patru autoutilitare pentru transportarea recipienților către clienții casnici și asociațiile de locatari, urmând să sosească în scurt timp și o autovidanjă cu care se va acționa în zonele inundabile." Obs. de Călărași 19 XI 07 (din *auto*[2]- + *perie*; DEX-S, MDN, DexX)

autoprezentá v.r. –A se prezenta drept ceva sau cineva (de obicei fără temei)– „D.N. din Ploiești [...] *se autoprezintă* vecinilor drept director la Uzinele «1 Mai»." Cot. 7 III 93 p. 1. „Energia produsă ieftin în România a ajuns să fie confiscată de o serie de intermediari care *se autoprezintă* abuziv a constitui piața însăși și care o vând unor clienți privilegiați sau o exportă..." "22" 15 IV 08 (din *auto*[1]- + *prezenta*; MDN, DexX)

autoprezentáre s.f. –Prezentare pe care și-o face cineva– „Erorile – nu foarte frecvente – rămân desigur foarte supărătoare, într-un text de autoprezentare." R.lit. 20 X 06. „N.N. a deschis seria *autoprezentărilor*, spunând că «a venit vremea să trimitem în capitala europeană o marfă de calitate: liberalii»." G. 8 V 09 p. 16 (din *autoprezenta*)

autoprivilégiu s.n. –Privilegiu pe care și-l creează cineva– „băscălia parlamentară a votării unor nerușinate *autoprivilegii* și a refuzului sfruntat de a vota Agenția Națională de Integritate..." R.lit. 30 III 07 p. 17 (din *auto*[1]- + *privilegiu*; termen creat de Ana Blandiana)

autoproclamá v.r. –A se învesti cu anumite titluri (de obicei pe nedrept)– „Este, după părerea mea, un exemplu care ilustrează tendința de a se *autoproclama* ei înșiși «vârfuri» ale științei contemporane." Sc. 24 XI 66 p. 4. „După ce s-a încercat de către câțiva autori obișnuiți să facă multă gălăgie în jurul numelui lor, să se *autoproclame* valori supreme [...] poeții s-au întors [...] la uneltele specifice, tradiționale ale poeziei." R.l. 29 IX 75 p. 2. „Un om de afaceri *se autoproclamă* Mare Cneaz Riurikovici și pretinde coroana Imperiului Rus" Z. 3 X 08; v. și I.B. 5 I 74 p. 4 (din *auto*[1]- + *proclama*; MNC, PR 1971; DN_3; MDN, DexX, DEX 09)

autoproclamát, -ă adj. –Care și-a atribuit sieși un titlu etc.– „monotonia unei singure voci *autoproclamate* ca deținătoare exclusivă a «căii juste» ce ne recomandă fericirii." R.l. 10 IX 99 p. 1. „Boc, câștigător *autoproclamat*" gandul.info 11 IV 11 (din *autoproclama*; cf. fr. *autoproclamé*)

autopropagándă s.f. –Propagandă pe care și-o face cineva– „Petre Roman [...] își compensează lipsa de rezultate printr-o *autopropagandă* agresivă." R.l. 10 VI 00 p. 1. „[Emil Cioran:] În general sunt ostil interviurilor. Trebuie să te ții deoparte, să nu-ți faci *autopropagandă*." tribuna.ro 5 IV 11 (din *auto*[1]- + *propagandă*)

autopropulsát, -ă adj. –Care se propulsează cu mijloace proprii– „Navă *autopropulsată*. La Întreprinderea de construcții nave și utilaj tehnologic din Tulcea [...] a fost lansată la apă prima navă *autopropulsată* construită aici. Este vorba de tancul de buncheraj de 1.200 tdw. De remarcat că toate echipamentele și subansamblele navei sunt de construcție românească." Sc. 17 VI 83 p. 5. „Primul endoscop *autopropulsat* din lume înoată, teleghidat, prin tractul digestiv" adevarul.ro 24 VI 11 (din fr. *autopropulsé*; PR 1950; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

autoprotectór, -oáre adj. –Care se autoprotejează– „Noul tip de televizor folosește un tub cinescop *autoprotector*, deci ecranul nu mai are geam protector." I.B. 12 IX 66 p. 1. „E un univers al urii gratuite, al ideologiilor intersanjabile, al disprețului *autoprotector*, un univers concentraționar din care doar urma mnezică a unei ființe (încă) inocente se poate salva." D. 26 VI 08 (din *auto*[1]- + *protector*; MDN, DexX)

autoprotejá v.r. –A se proteja prin mijloace proprii– „Cercetările științifice [...] au dus la identificarea mecanismelor naturale prin care diverse viețuitoare se *autoprotejează* împotriva frigului." Sc. 2 III 77 p. 6. „Se știau «culoarele» spăgii de multă vreme, însă sistemul *s-a auto-protejat* perpetuu pe principiul corb la corb nu-și scoate ochii." Z. 7 XII 07. „Conform părerii specialiștilor, aceasta este o metodă a speciei de *a se autoproteja*" jurnalul.ro 2 XI 08 (din *auto*[1]- + *proteja*; DEX-S, MDN, DexX)

autoproteját, -ă adj. –Care nu are nevoie de mijloace suplimentare de protecție– „Oferim un aparat de concepție românească – E 59 «Dacia» – având diagonala ecranului de 59 cm și [...] tubul kinescopic *autoprotejat* (sticla nu acoperă toată fața aparatului, ci doar tubul)." Sc. 7 VII 65 p. 1. „avem de-a face cu o veritabilă Cupolă transpartinică, legată doar prin interesul jafului *autoprotejat*." Cot. 14 VIII 08 (din fr. *autoprotégé*; cf. [tube électronique] *autoprotégé*; DMN, DexX, DEX 09)

autopsiér, -ă s.m.f. –Specialist în efectuarea de autopsii– „singura *autopsieră* a spitalului dorește să se pensioneze..." Nat. 11 X 00 p. 8. „Sunteți, de fapt, un *autopsier* de benzi audio și video? [...] Analiza legală a înregistrărilor audio și video este doar o parte din științele care încearcă să ajute Justiția să stabilească adevărul." Ad. 28 II 04 p. 6 (din *autopsie* + *-ier*; DN_3, DEX 98, DexX)

autopsiére s.f. –Efectuarea unei autopsii– „Prof. dr. C.T. [...] ridică două probleme. Una în legătură cu *autopsierea* (tot el e de părere că n-are sens să o efectueze), cealaltă privitoare la spațiul neîncăpător de la morgă și starea de nefuncționare a camerelor frigorifice." R.l. 14 III 90 p. 1. „au participat la un curs despre gestionarea unor probleme medicale extreme precum obținerea acordului la *autopsiere* sau moartea cerebrală a pacienților." ziuadecj.ro 19 II 09 (din *autopsia*; DexX)

autoradiocasetofón s.n. –Radiocasetofon fixat pe bordul unui automobil– „[Vând] *autoradiocasetofon* stereo, minimagnetofon Sony..." R.l. 29 III 85 p. 6 (din fr. *autoradio* [PL 1958, PR 1963] + *casetofon*; MDN, DexX)

autoradiocd s.n. –Aparat de radio și player CD fixate pe bordul automobilului– „*Autoradiocd* [...] redare CD-R/RW, smart Jog dial, tuner FM/MW/LW cu 30 presetări" Reclamă Carrefour VII 03. „[pron. *-sidí*] //din *auto*^{2}- + *radio* + *CD*//

autoradiográfic, -ă adj. (med.) –Privitor la imaginea radiografică a unui organ conținând un produs radioactiv– „O chimistă de la Centrul spațial din Houston [...] a pus la punct un procedeu *autoradiografic* de ameliorare a imaginilor care folosește un compus radioactiv, «thiourea-sulphur – 35». Procedeul permite o utilizare optimă a clișeelor subexpuse și aplicații în domeniul radiografiei medicale..." R.l. 31 I 79 p. 6 (din *autoradiografie* + *-ic*; DexX)

autór s.m. || *autor-cult* –Scriitor a cărui operă constituie obiectul unui adevărat cult– „Născut la Shanghai în 1930, James Graham Ballard e unul din *autorii-cult* ai romanului anglo-saxon, un fel de papă al SF-ului britanic (în cazul lui, SF însemnând mai mult speculative fiction decât science fiction)." R.lit. 9 III 05 p. 29. „Sylvia Plath a devenit *autor-cult* abia după moarte, iar posteritatea i-a rezervat o viață postumă de-a dreptul fabuloasă" evz.ro 21 VII 09 (din *autor* + *cult*, după engl. *cult author*); v. și *cântăreț-autor, femeie-autoare, regizor-autor*

autoreclámă s.f. –Reclamă a propriilor realizări– „Aceste însemnări nu au intenția să se constituie în *autoreclama* turneului pe care T.L.B. l-a efectuat peste hotare." Cont. 13 I 67 p. 4. „un blog care se vrea a fi când jurnal, când postare de anunțuri, când publicitate la evenimente, când *autoreclamă* la cărțile proprii." Obs.cult. 31 I 08 (din fr. *autoréclame*; DN_3, DEX-S, DexX)

autorecuzá v.r. –A-și declina competența pe motiv de judecată părtinitoare, lipsă de pregătire etc.– „judecătoarea dosarului a fost, astfel, nevoită *să se autorecuze*, pentru că nu deține certificat ORNISS, care să-i permită accesul la documente secrete." R.l. 3 IX 08 p. 6. „ajunge în postura de *a se autorecuza* ca membru cu drepturi depline odinioară din familia uriașă a celor ce conduc un autovehicul." Cronica rom. 15 IX 06 (din *auto*^{1}- + *recuza*)

autoreferențiál, -ă adj. –Care referă la sine însuși– „Ne aflăm într-un joc strategic *autoreferențial*..." R.lit. 29 IX 06 p. 19. „Ceea ce în proza optzecistă are un caracter *autoreferențial* și demonstrativ apare aici ca o radicalizare a mimesis-ului clasic (narațiuni la persoana a doua, indicații regizorale, montaj caleidoscopic, perspectivă tip camera eye)." Obs.cult. 16 X 08 (din *auto*^{1}- + *referențial*; cf. fr. *autoréférentiel*)

autoreformá v.r. –A proceda la reformarea propriului sistem– „În primul rând, aș vrea să întreb retoric, a fost vreodată vreun sistem dornic, gata *să se autoreformeze*? Niciodată." adevarul.ro 24 X 05. „Cu părere de rău, constat că scepticismul meu în ceea ce privește capacitatea partidelor noastre de *a se auto-reforma*, contribuind astfel la reforma structurală a câmpului politic și a vieții politice băștinașe, s-a mai verificat o dată." adevarul.ro 7 III 11. „[Elena Udrea crede că] PDL este singurul partid capabil *să se autoreformeze*." ultima-ora.ro 6 V 11 (din *auto*^{1}- + *reforma*; cf. engl. *self-reform*)

autorefórmă s.f. –Acțiunea de autoreformare și rezultatul ei– „La noi n-au existat condiții pentru *autoreforma* de tip sovietic a sistemului." R.lit. 27 IX 90 p. 3. „clasa politică în ansamblul ei nu înțelege că *autoreforma* morală este vitală." adevarul.ro 4 XII 07. „Nevoia de «*autoreformă*», pe care [Leonard Cohen] o resimțise de mult, e precipitată de întâlnirea cu magistrul zen Roshi." jurnalul.ro 15 IX 08 (din *auto*^{1}- + *reformă*; cf. engl. *self-reform*)

autorefractór s.n. „*Autorefractorul* – aparatul pentru examinarea automată a vederii [...] Este indicat pentru examene în școli, uzine ca și pentru pacienții dificili – copii foarte mici, bătrâni etc." Sc. 22 XI 74 p. 6 (din *auto*^{1}- + *refractor*; MDN, DexX)

autoregeneráre s.f. –Regenerare prin sine însuși– „transplantată unor bolnavi cu arsuri grave, [pielea artificială] apără în primul rând rănile împotriva infecțiilor, contribuind totodată la *autoregenerarea* pielii naturale." R.l. 17 IV 84 p. 5. „Ficatul are nevoie de alimente care să îi stimuleze capacitatea de detoxifiere și *autoregenerare*" jurnalul.ro 25 VI 06 //din *auto*^{1}- + *regenerare*; MDN, DexX//

autorelaxáre s.f. –Relaxare indusă prin resurse proprii, fără administrarea de calmante– „Opusă administrării de calmante și barbiturice, noua metodă constă în *autorelaxare*. Ea se însușește prin antrenamente dirijate la început printr-o înregistrare pe bandă de magnetofon a principalelor instrucțiuni: poziție relaxată, repetarea în gând a anumitor fraze." Sc. 22 V 77 p. 6. „rîști ca vreo manea răutăcioasă, apărută din senin, să-ți invadeze spațiul de *autorelaxare*." D. 29 VII 05 (din *auto*^{1}- + *relaxare*; DEX-S, MDN, DexX)

autoremorchér s.n. –Autotrailer– „Autoturismul a scăpat de sub control și, ieșind în afara părții carosabile, s-a tamponat cu un *autoremorcher* care era parcat." R.l. 3 III 82 p. 5. „1 *autoremorcher* și 1 macara" Mon. de Vaslui 31 X 08 (din *auto*^{2}- + *remorcher*; MDN, DexX)

autoreparâ v.r. –A se repara prin resurse proprii– „Cauciucul care *se «autorepară»*. Cunoscuta firmă britanică «Dunlop» a pus la punct un cauciuc [...] care are proprietatea de a asigura autosudarea instantanee a eventualelor orificii produse în urma înțepăturilor." Sc. 25 X 79 p. 5. „Creiere care *se autorepară*" Mag. 15 X 03. „Există obișnuitele urmări în mașini, explozii și scene de luptă, însă toate pălesc în fața capacității stupefiante a noului Terminator de *a se autorepara*: metalul lichid din care este constituit își revine instantaneu la stadiul inițial, indiferent de cât de mari avarii ar suferi." Ad. 31 VIII 08 (din *auto*^{1}- + *repara*; DexX)

autorespéct s.n. –Respect față de propria persoană– v. *peliculă-document* 1970. „Să nu fim avari în laude și aprobări, dacă se dorește un copil sigur de sine, fericit, recompensat, cu mult *autorespect*, pregătit să înfrunte lumea exterioară cu instrumente potrivite." Ev. 17 I 04 (din *auto*^{1}- + *respect*; DexX)

autoridicătór, -oáre adj. –Care se ridică și coboară fără mijloace suplimentare– „În perioada când trebuiau predate cele două platforme *autoridicătoare* pentru șantierul de la Porțile de Fier [...] aveau loc convorbiri-fulger, în care oamenii erau încunoștințați de stadiul lucrărilor." Sc. 23 X 65 p. 1. (substantivat) v. *check-in* 2003 (din *auto*^{1}- + *ridicător*; DexX)

autoritarism s.n. (pol.) –Sistem politic autoritar– „Începutul de *autoritarism* s-a manifestat în prezența apărării lui Priboi [de către Adrian Năstase]." R.lit. 25 IV 01 p. 2. „pericolul instaurării unui *autoritarism* personalist..." Ev.z. 22 XI 06 p. 6. „o democrație bolnavă de *autoritarism*" Cot. 26 IV 07 p. 19 (din fr. *autoritarisme*; DN_3, DEX 98, DexX)

autorlâc s.n. (iron.) –Obsesia de a fi autor (al unei cărți etc.)– „Președintele [Ion Iliescu] are și el boala grea a *autorlâcului*." D. 145/95 p. 11. „Această decență, poate cam excesivă, contrastează însă mult cu delirantul *autorlâc* ambiant, ilustrat nu numai de impostori caracterizați, ci și de persoane cu totul onorabile cultural, căzute, pare-se, la mania gigantismului bibliografic." "22" 12 II 02. „Uneori, «irepresibila nevoie» a *autorlâcului* este atât de imperioasă, încât acest auditoriu alcătuit din, numai, o persoană, nici nu apucă bine să-și dreagă răsuflarea, după ascensiunea a trei caturi, ca este «încolțită» de paginile mele." Z. 6 XII 07 (din *autor*)

autorulótă s.f. –Rulotă autopropulsată– „*Autorulotă* Mercedes 206D, Diesel cu toate utilitățile. Schimb cu apartament..." R.l. 26 IX 91 p. 7. „*Autorulotele*, combinația dintre o casă miniaturală și un automobil, au transformat cu mult timp în urmă vacanțele în adevărate «expediții»." Lib. 12 IV 06. „*autorulota* poate ajunge până la 50.000 euro, însă e altceva, e motorizată, se conduce, rulota intră la categoria remorci." G. 26 VIII 09 p. 14; v. și R.l. 19 X 91 p. 7 (din *auto*^{2}- + *rulotă*; MDN, DexX)

autorutiér, -ă adj. –Relativ la transportul auto pe autostrăzi și șosele– „Dănuț ascultă buletinul *autorutier*". „Nu prevede oare programul *autorutier* francez construcția a 3.000 de noi kilometri de autostradă?" Le Monde Diplomatique XI 07 (din fr. *autoroutier*; PR 1957; DEX 98, MDN, DexX)

autosalváre s.f. (med.) –Mașină a stației de salvare; autosanitară– „Era ora 10,30 când alte două *autosalvări* [...] au încercat și ele să-și facă drum spre Oncești." R.l. 14 II 84 p. 2. „Botoșănenii beneficiază de cel mai modern tip de *autosalvare*" Ev. 23 VIII 02 (din *auto*^{2}- + *salvare*; DN_3, DEX 98, DexX)

autosanitárâ s.f. –Autovehicul dotat pentru acordarea ajutorului sanitar de urgență și pentru transportul bolnavilor. Ambulanță– „*Autosanitarele* sunt dotate cu stații radio, astfel încât înregistrarea chemărilor și deplasarea la domiciliul bolnavilor se pot face cu promptitudine." R.l. 12 VII 82 p. 2. „*Autosanitară* implicată într-un grav accident rutier" Mon. de Neamț 11 X 06; v. și *radiotelefon* 1967 (din *auto*^{2}- + *sanitară*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

autoscárâ s.f. –Autovehicul cu un schelet în formă de turn cu scară– „A ajuns, a sunat la ușă, dar văzând că nu i se răspunde a urcat din nou la volanul *autoscării* hidraulice, a făcut o manevră, a accelerat..." Sc. 12 V 77 p. 2. „Pentru a se interveni la etajul patru, unde se declanșase incendiul, a fost nevoie de *autoscară*." R.l. 23 VII 93 p. 9. „[Pompierii] s-au deplasat în zonă cu o autospecială, cu o *autoscară* și cu mai mulți ofițeri și subofițeri." Deșteptarea 15 VII 08; v. și Ad. 24 VIII 02 (din *auto*^{2}- + scară; D. Tr., LTR; DEX-S, MDN, DexX)

autoscopíe s.f. –Observații asupra propriei persoane făcute din exterior– „După această *autoscopie* în cea mai bună tradiție folclorică,

poetul introduce brusc un motiv grav..." Cont. 24 V 63 p. 3. „Obișnuită doar cu mecanica votului și a împărțirii zonelor de influență politică și economică, lumea noastră politică nu și-a pus până acum niciodată problema unei *autoscopii* sincere de pe urma căreia să câștige și ea, dar, mai ales, publicul alegător." Z. 29 VII 08 (din *auto*[1]- + *-scopie*; cf. fr. *autoscopie*, engl. *autoscopics*; DTN 1973; MDN, DexX)

autoservi v.r. (lb. vorbită, pleonastic) –A se servi singur– „Vali întreabă dacă poate să se *autoservească*." (din *autoservire*; Hristea, *PE* 190; DexX, DEX 09)

autoservice s.n., adj. (anglicism) –Stație de întreținere a autovehiculelor– „unitățile *autoservice* au fost dotate cu numeroase mașini, utilaje și instalații de înaltă tehnicitate: compresmetre, instalații pentru verificarea direcției." R.l. 29 I 77 p. 5. „În orașul Tulcea se construiește o stație *autoservice*..." R.l. 11 V 79 p. 5. „Un atelier *autoservice* din Târgu Jiu a luat foc ieri după-amiază punând în pericol mai multe clădiri din apropiere..." Gaz. de Sud 27 III 08 [pron. *autosérvis*] (din engl. *auto-service*; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 131, Avram, *TR* 290; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

autoservíre s.f. –Magazin, local de alimentație publică etc. în care clienții se servesc singuri– v. *supermagazin* 1966. „Cine nu a mâncat măcar o dată în viață la *autoservire*?" zf.ro 17 VI 08. „Cărți la *autoservire*. Biblioteca Centrală Universitară «Lucian Blaga» din Cluj-Napoca va funcționa din toamnă în regim de raft deschis." Ad. 28 VIII 08; v. și *cash and carry* 2002, *ceainărie-cofetărie* 1975, *dulciuri-răcoritoare* 1974, *industrie* (*industria ambalajelor*) 2004, *inscripționare* 1973, *împinge* (*tava*) 2005, *lacto-bar* 1974, *legumă* (*legume-fructe*) 1978, *preferențiat* 1974, *restaurant* (*-cantină*) 1967, (*-pizzerie*) 1985, *sex* (*-magazin*) 1977 (din *auto*[1]- + *servire*, după engl. *self-service*; cf. rus. *samoobslujivanie*; Hristea, *PE* 189–190, FC I 131; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

autosesizá v.r. –A se sesiza fără să existe o semnalare sau o cerere a cuiva– „Parlamentarii harghiteni sunt nemulțumiți de faptul că Parchetul *s-a autosesizat* în legătură cu intonarea imnului Ungariei în cadrul ședinței Consiliului Reprezentanților Unionali ai UDMR de la Târgu Mureș." adevarul.ro 19 XII 01. „Noi putem *să ne autosesizăm* și probabil că o s-o facem..." Z. 8 I 05 p. 5. „[Senatorul] cere Gărzii Naționale de Mediu «*să se autosesizeze*» și să verifice respectarea legislației în acest proiect." evenimentul.ro 4 V 11; v. și adevarul.ro 6 II 02 (din *auto*[1]- + *sesiza*; DexX)

autosifón s.n. „*Autosifon* – aparat cu care se poate pregăti sifon la domiciliu." Sc. 28 VI 64 p. 2. „La Rm. Vâlcea, capsulele pentru *autosifoane* au dispărut din luna octombrie a anului trecut." R.l. 30 X 78 p. 5 (din *auto*[1]- + *sifon*; cf. fr. *autosiphon*; Dimitrescu, *Dr.2* 106, 122; DN_3, DEX-S, DexX)

autospeciálă s.f. –Autovehicul de serie mică adaptat unor nevoi specifice– „Pentru stingerea incendiului au fost folosite șapte *autospeciale* și au intervenit peste 35 de pompieri." Ad. 14 IV 04 p. 7. „management defectuos în derularea procedurilor de achiziție a *autospecialelor* pentru poliție." G. 17 X 08 p. 2; v. și jurnalul.ro 8 X 08; v. și *automăturătoare* 2008, *autoscară* 2008, *autoșasiu 2006* || *autospecială-frigider* „Jucându-se de-a v-ați ascunselea pe străzile orașului Brad, frații F. și T.G. dădeau roată unei *autospeciale-frigider*. Într-un moment când nu-i putea observa nimeni au intrat pe o ușă deschisă din camera frigorifică." Sc. 30 I 71 p. 4; v. și 16 IX 75 p. 5, 9 XI 75 p. 2, R.l. 28 VII 79 p. 2 (din *auto*[2]- + *specială* (+ *frigider*); cf. it. *autospeciale*; DN_3, DEX 98, DexX)

autostáție s.f. **1.** –Stație de autobuz– „*Autostația* IRTA de la Casa Scânteii s-a mutat." I.B. 21 IV 61 p. 1. **2.** –Stație de emisie-recepție montată pe un autovehicul– „Generalul Eugen Bădălan [...] avea în subordine, în timpul represiunii [...] 285 gradați și soldați, sprijiniți de opt TAB-uri, noua DAC-uri, o *autostație*, un autoatelier și un autobuz" Z. 20 X 98. „Plt. maj. E.V.C. – șef *autostație* radio" Lib. 26 III 02 (din *auto*[2]- + *stație*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 64 p. 132; DN_3, DEX 98, DexX)

autostivuitór s.n. –Mașină de stivuit– „Munca grea a docherilor e tot mai mult despovărată astăzi [...] prin folosirea macaralelor, benzilor transportoare, a *autostivuitoarelor*." Sc. 17 I 63 p. 1. „cei doi au aprins un bec sprijinit pe un trepied. Pentru a evita ca un *autostivuitor* să tragă cablul, unul dintre muncitori a încercat să-l prindă de o parte metalizată și a fost electrocutat." Lib. 3 VIII 06 (din *auto*[2]- + *stivuitor*; DEX 98, DexX)

autostóp s.n. **1.** –Procedeu constând în a opri un automobilist necunoscut pentru a-i cere să te ia (gratis) în mașină– „*Autostopul* ar putea deveni în curând o activitate recunoscută oficial în Belgia." Sc. 15 II 75 p. 6. „Poliția din statul african recomandă populației să nu facă *autostopul* și să călătorească numai cu transportul public..." adevarul.ro 26 IV 11; v. și *lua* (*ia-mă, nene*) 2007. **2.** –Mecanism de oprire automată– „Combina ultramodernă, stereo, «National Panasonic», semiprofesională (casetofon-radio-picup-amplificator), boxe 2 x 8,5 W, automatic, *autostop*, posibilități quadrofonie..." R.l. 21 XI 77 p. 5; v. și Săpt. 16 II 73 p. 16 (din fr. auto-stop; DMC 1952, PR 1953; L. Seche în LR 1 / 74 p. 77; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – sensul 2 numai ferov., DexX, DEX 09)

autostopist, -ă s.m.f. –Persoană care face autostopul– „un tinerel de alături, tot «*auto-stopist*», i-a spus..." Sc. 27 XI 73 p. 2. „cum ar fi cutezat cineva să-și oprească mașina lângă un *autostopist* ce se clătina din cauza alcoolului?" R.l. 4 V 84 p. 2. „o învățătoare, o profesoară de matematică, o vecină, o *autostopistă*, o editoare, o vecină, iubite de o noapte." G. 29 X 09 p. 16; v. și R.lit. 18 VII 74 p. 14, R.l. 26 X 82, Cot. 6 X 08 (din *auto-stop* + *-ist*, probabil după modelul fr. *auto-stoppeur*; DMN 1950, PR 1953; DEX-S, NODEX, DexX)

autostropitoáre s.f. –Vehicul folosit pentru stropitul și spălatul străzilor– „Pe unele străzi trec *autostropitoarele*." R.l. 18 VII 75 p. 3. „Deși avea în primire un autocontainer SR 14, revizorul G.Gh. i-a «dat liber» cu *autostropitoarea* de tip ROMAN Diesel." Fl. 19 V 77 p. 22. „am fost nevoiți să trimitem o *autostropitoare* ca să stingă focul aprins în container..." Ev. 22 V 03 (din *auto*[2]- + stropitoare; cf. fr. *automobile d'arrossage*; DT, D. Tr., DEX-S, MDN, DexX)

autosudáre s.f. –Sudare a unui material / țesut fără intervenția specială a cuiva– v. *autorepara* 1979 (din *auto*[1]- + *sudare*; MDN, DexX)

autosupravegheá v.r. –A se controla– „A educa înseamnă și a te *autosupraveghea*." Sc. 28 IX 66 p. 4. „cabotini senili mușcând dureros, deprinși *să se autosupravegheze* și să-i supravegheze în permanență pe cei din jur..." Sud-Est 4 / 07 (din *auto*[1]- + *supraveghea*; DEX-S, MDN, DexX)

autosuspendá v.r. –A întrerupe, din proprie voință, exercitarea unei funcții, a unei calități etc.– „criza s-a adâncit din cauza deciziei Alianței Civice de *a se autosuspenda* din Convenție, situație considerată îngrijorătoare pentru liderii țărăniști. Reacțiile pe această temă s-au soldat cu o Declarație-apel adresată conducerii țărăniste." Lib. 13 IV 98 p. 2. „După ce *se* «*autosuspendase*» din funcția de președinte al băncii..." R.l. 8 X 02 p. 1; v. și R.l. 7 X 02 p. 1 (din *auto*[1]- + *suspenda*)

autosuspendáre s.f. –Faptul de a se autosuspenda– „Alianța Civică decide *autosuspendarea* sa din CDR [...] *autosuspendarea* are drept cauză revolta stârnită de înlăturarea lui Victor Ciorbea printr-o mineriadă de catifea." Lib. 13 III 98 p. 4. „recenta *autosuspendare* a bisericilor ortodoxe din Rusia și Bulgaria din Consiliul Mondial al Bisericilor..." R.l. 15 I 99 p. 1. „*Autosuspendarea* este, dacă mi-aduc bine aminte, o metodă brevetată de PSD." G. 25 V 09 p. 2; v. și R.l. 22 VIII 02 p. 3, 7 X 02 p. 6 (din *autosuspenda*)

autosusținere s.f. –Faptul de a se autosusține, de a-și asigura necesarul prin forțe proprii– „*Autosusținerea* sferei nonguvernamentale..." R.l. 13 VI 97 p. 3. „Proiectarea și construirea Stației de epurare a apelor uzate Bacău [...] asigură [...] obținerea unei calități ridicate a apei deversate, fapt ce conduce la un grad sporit de protecție a mediului, contribuind la ecologizarea bazinul râului Bistrița și Siret în aval de Bacău [...] dar și o *autosusținere* energetică, investiția producând până la 60 la sută din energia electrică necesară în procesul de funcționare, putând, de asemenea, acoperi în totalitate consumul de energie termică absorbit de sistem pentru încălzire și agent termic." evenimentul.ro 27 XI 10 (din *autosustine*)

autoșasíu s.n. –Tip de autovehicul, doar cu un șasiu pe care se pot atașa bene, containere etc.– „șoferul I.L. a provocat o tamponare în urma căreia a fost grav avariat atât *autoșasiul* pe care-l conducea, cât și un alt autovehicul." Sc. 30 I 75 p. 2. „Tehnica de luptă din dotarea detașamentului MAI care va fi prezentată la paradă: Autospeciala pentru iluminat și descarcerare pe *autoșasiu* Mercedez Vito; Autospeciala Punct de comandă mobil pe *autoșasiu* VW Transporter" Z. 1 XII 06 (din *auto*[2]- + *șasiu*; DEX 98, MDN)

autotaxáre s.f. –Compostarea biletelor de către pasagerii din tramvaie, autobuze etc.– „Sistemul de *autotaxare* va fi extins în curând pe autobuzele care circulă pe alte trasee." Sc. 11 IV 63 p. 1. „Călătoriile cu *autotaxare*. În prezent acest sistem este extins în 25 de județe." R.l. 4 XI 77 p. 5. „Eltrans Botoșani caută bani pentru aparatele de *autotaxare*" Ev. 19 IX 07; v. și R.l. 13 V 75 p. 5; v. și *preorășenesc* 1978 (din *auto*[1]- + *taxare*; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

autoterapie s.f. (med.) –Tratament aplicat fără ajutor medical– „Vă propunem un program de *autoterapie* menit să vă ajute să vedeți mai bine soluția la dilema în care vă găsiți." gds.ro 27 VIII 07. „Presopunctura este un procedeu tipic de *autoterapie*, deoarece nu necesită

instrumente ajutătoare." G. 11 VIII 09 p. 12 (din fr. *autothérapie*, engl. *autotherapy*; DN_3, NODEX, DexX)

autotést s.n. (psih.) –Test la care se supune cineva, interpretarea rezultatelor făcându-se în funcție de coeficienți numerici atribuiți răspunsului la fiecare întrebare– „Un interesant test adresat [...] cetățeanului american de rând constituie, în fapt, un *autotest*, un solilocviu pe teme de conștiință." R.l. 12 I 82 p. 6. „*Autotest* – Fals tratat de psihologie urbană" viata-libera.ro 25 IV 09 (din *auto*[1]- + *test*; cf. engl. *self-test*; DexX)

autotráiler s.n. –Vehicul folosit pentru transportul pieselor grele– „Un taximetru gonea ca un bolid pe șoseaua Olteniței din București. Pe aceeași șosea staționa un *autotrailer*. Tamponarea n-a putut fi evitată." Sc. 12 XII 75 p. 4. „*Autotrailer* gigant." Sc. 8 VII 84 p. 5. „Accidentată grav de *autotrailer*" cugetliber.ro 28 VII 07 (din *auto*[2]- + *trailer*; DEX 98, MDN, DexX)

autotransfúzie s.f. (med.) –Transfuzie făcută cu propriul sânge, recoltat anterior– „*Autotransfuzie*. Chirurgii de la un spital din Erlangen, R.F.G., folosesc, de câteva luni, cu succes metoda *autotransfuziei* în cazurile operațiilor pe cord [...] pacienților care vor fi operați li se ia de două-trei ori câte 450 mililitri, o dată pe lună." R.l. 29 X 82 p. 6. „Pentru a evita crizele de sânge, conducerea Centrului de Recoltare și Transfuzii Sanguine intenționează să pună accent în 2006 pe *autotransfuzie*. O persoană care este sănătoasă și care știe că într-un viitor apropiat va avea nevoie de sânge..." Ev. 9 XI 05 (din *auto*[1]- + *transfuzie*, probabil după model germ.; DN_3, MDN – alt sens, DexX)

autotransplánt s.n. (med.) –Transplantarea de țesut într-o altă parte a corpului aceleiași persoane– „a abordat cu curaj și competență chirurgia pediculului renal, realizând anterior numeroase *autotransplante* ce au condus la rezolvarea stenozelor de arteră renală." R.l. 22 II 80 p. 6. „chirurgii de la Institutul C.C. Iliescu din Capitală au realizat un «*autotransplant*» (inima a fost scoasă, reparată în afara corpului și reconectată la vasele de sânge." Ad. 24 IX 03 p. 1. „*Autotransplantul* de grăsime acoperă cearcănele mai bine ca fondul de ten" Ad. 10 V 06 p. 7 (cf. fr. *autotransplant*; DN_3, DexX)

autotransportór, -oáre s.m.f. –Persoană care lucrează pe o mașină de transportat materiale– „Maria e fruntașă în muncă, *autotransportoare*." Sc. 12 XII 61 p. 1 (din *auto*[2]- + *transportor*; cf. it. *autotransportatore*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 236; DN_3, DEX-S, DEX 98, DEX 09 – alt sens, MDN, DexX)

autotratamént s.n. (med.) –Tratament medical aplicat fără o indicație medicală autorizată– „Ne referim la abuzul sau chiar la fetișizarea unor medicamente, la tendința spre *autotratament*..." R.l. 17 I 77 p. 5. „Prescripție medicală sau *autotratament*?" ziaruldeiasi.ro 5 IV 07 (din *auto*[1]- + *tratament*; MDN, DexX)

autotrén s.n. (transp.) –Autovehicul cu una sau mai multe remorci– „La uzina constructoare de mașini din Mtisci a fost realizat prototipul unui puternic *autotren* cu descărcare automată." Sc. 22 V 64 p. 3. „S.C. Transilvania [...] S.R.L. oferă societăților de transport interesate posibilitatea asigurării volumului de marfă pentru transport în *autotrenuri* de capacitate 20–22 tone..." Ev.z. 22 VIII 96 p. 7. „O pasarelă s-a prăbușit pe DN1 după ce a fost acroșată de un *autotren*" realitatea.net 30 VIII 08; v. și R.l. 22 I 72 p. 1, 18 I 82 p. 5, 28 VI 82 p. 5, I.B. 9 VII 82 p. 1 (din *auto*[2]- + tren; cf. it. *autotreno*; D. Tr.; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

autoturísm s.n. || *autoturism-atelier* –Autoturism amenajat ca atelier– „A fost înființat un serviciu de reparare la domiciliu a aparatelor de radio și televizoarelor, precum și a obiectelor de uz casnic de folosință îndelungată. Acest nou serviciu este încadrat cu cei mai buni specialiști și dotat cu un *autoturism-atelier*." Sc. 19 IX 76 p. 5 (din *autoturism* + *atelier*)

autoutiláre s.f. –Autodotare– „*Autoutilarea* își confirmă marea însemnătate economică." Sc. 23 IV 75 p. 2. „Instalația, în întregime românească, realizată prin *autoutilare*..." R.l. 14 I 77 p. 5. „Pentru magazia de *autoutilare* și hala de tâmplărie, precum și un teren [licitația] a pornit de la 350 de milioane de lei" Ev. 20 V 05; v. și R.l. 13 VII 83 p. 5 (din *auto*[1]- + *utilare*; DN_3, DEX 98, DexX)

autoutilitáră s.f. –Autovehicul, de obicei de capacitate mică, folosit pe trasee scurte pentru necesitățile întreprinderilor etc.– „a văzut în fața hotelului *autoutilitara* 21-PH-3097 [...], al cărei șofer își lua micul dejun la restaurant." R.l. 18 VII 79 p. 2. „s-au asimilat și fabricat primele *autoutilitare* destinate unităților de gospodărie comunală din orașele și municipiile țării." R.l. 27 X 84 p. 5. „Cabina unei *autoutilitare* încărcate cu butelii a luat foc pe DN1A" realitatea.net 8 X 08 (din *auto*[2]- + *utilitar*; cf. it. *autoutilitaria*; DEX, DN_3, DexX)

autovaccín s.n. (med.) –Vaccin preparat din germeni recoltați de la bolnavul însuși– v. *celulomicrobian* 1984. „Recoltând sângele de la bolnav și preparând un produs potențat prin tehnici homeopatice, am obținut un *autovaccin* pe care bolnavul și-l poate administra acasă, sub formă buvabilă, de picături." AS 29 III 04. „pentru virusuri nu există tratament: ori vaccin, ori *autovaccin*, adică boala propriu-zisă." R.l. 6 XI 09 p. 3 (din fr. *autovaccin*; PR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

autovictimizá v.r. –A face din sine însuși o victimă– „Plenara a fost un nou prilej pentru Corneliu Vadim Tudor de a se autovictimiza." adevarul.ro 6 VI 05. „Când ai ajuns la capătul competențelor, când ești dărâmat moral și toate straturile de falsă imagine de dizident și intelectual create cu grijă au dispărut, *autovictimizează-te*! Ți-ai atins nivelul de incompetență? Victimizează-te!" napocanews.ro 2 XII 10 (din *auto*[1]- + *victimiza*)

autovictimizáre s.f. –Transformarea personală în victimă– „O ultimă observație, *autovictimizarea*..." J.nat. 15 ian 07 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Autovictimizarea* este o cale de a face succes verificată în timp" Cot. 10 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Să ne clădim imaginea publică prin *autovictimizare*!" napocanews.ro 2 XII 10 (din *autovictimiza*)

autovidánjă s.f. –Autovehicul dotat special pentru operațiuni de vidanjare– „Polițiștii de frontieră olteni au descoperit un bărbat care transporta, fără acte de proveniență, 1.300 kilograme de pește cu o *autovidanjă*." amosnews.ro 6 IV 07; v. și *autoperie* 2007 (din *auto*[2]- + *vidanjă*)

autovulcanizá v.r. –A se vulcaniza fără alte soluții sau intervenții– „Produsul are proprietățile asfaltului, dar prin pulverizare *se autovulcanizează* și capătă caracteristicile cauciucului, având o mare rezistență [...] la intemperii..." R.l. 7 VI 85 p. 6 (din *auto*[1]- + *vulcaniza*; DexX)

auxologíe s.f. (med.) „Dr. Mircea Popa, *Endocrinopediatrie si auxologie*, Ed. Cerma 1993". „*Auxologia*, știința despre creștere și dezvoltare, a dovedit că lipsa proteinelor animale chiar pe perioade, cum este postul, împiedică procesele de sinteză și descărcare a hormonului STH (hormon de creștere)." Felicia 22 III 07 (cf. engl. *auxology*, it. *auxologia*; DN, DexX)

avál[1] s.n. || *în aval* (ec.) –La beneficiari– „Efectele de multiplicare sunt prezente *în aval*, în amonte și lateral." zf.ro 23 I 11. „Impactul pentru producția *din aval*, cum ar fi pentru cea a laminoarelor, a fost limitat prin aducerea din Grup de slab-uri de calitate..." adevarul.ro 28 V 11 (din fr. *d'aval, en aval*)

avál[2] s.n. (fin.) –Garanție de plată a unei cambii– „Pentru firma Iris, Temeșan aprobă un *aval* de 5,3 milioane dolari... Pentru Agroiris – un *aval* de 1,5 milioane dolari." Z. 30 VIII 96 p. 2. „Remarcabil, totuși, gestul lui Dan Popescu, care a rămas în tabăra protestatarilor deși fusese trecut și în Comisia de selecție ce a dat *avalul* afacerii..." Bursa 7 XII 07; v. și *avalist* 2008 (din fr. *aval*; DN_3, MDN, DexX)

avalíst s.m. (fin.) –Garant, girant al unei cambii prin aval– v. *avaliza* 1998. „Avalul se dă pe cec. El se exprimă prin cuvintele «pentru aval» sau orice formă echivalentă; el este semnat de *avalist*." Fin. 23 IV 08 (din fr. *avaliste*; MDN, DexX)

avalizá v.t. (fin.) –A garanta o cambie– „Aceste bilete la ordin *au fost avalizate* (garantate la plată) de către Bancorex și au circulat pe piața internațională, la scadență posesorul lor având dreptul de a cere plata acestora." R.l. 21 I 98 p. 8. „Se poate constitui, prin licitație publică, o linie specială de audit, prin intermediul unei companii internaționale, care *va avaliza* toate facturile din cadrul programelor naționale pentru investiții..." Ad. 28 IV 03 (cf. fr. *avaliser*; MDN, DexX)

avalizáre s.f. (fin.) –Garantare a unei cambii– „Tot pentru Kiminvest, Temeșan scontează un bilet la ordin de 1,4 milioane dolari... plus o *avalizare* de 1,4 milioane dolari." Z. 30 VIII 96 p. 2. „De ce merge omul cu flori la bancherițe, nu poți afla [...] i-o supraveghea sacoșa lăsată la rând, pentru când o băga *avalizări* la jumătate?" Ad. 5 III 01 p. 3 (din *avaliza*; MDN, DexX)

avantajós, -oásă adj. (în special la rubrica de mică publicitate, pentru vânzări-cumpărări, despre plăți) –Făcut în monedă forte, în dolari– „Urgent cumpărăm vilă [...] Plată *avantajoasă*." R.l. 12 X 91 p. 7 (formal cf. fr. *avantageux*; R. Zafiu, *D*; DEX – alt sens)

avatár s.n., s.m. **1.** –Personificare, materializare (a unei idei, a unei atitudini etc.)– „un *avatar* contemporan al acestei tradiții, sincron evoluțiilor intelectuale și tehnologice ale secolului XX." "22" 14 XII 05. „Florea Lucaci, *Avatarul* ideii de absolut. De la Kant la filosofia limbajului, Ed. Provopress 2008". **2.** (inform.) –Imagine grafică, statică sau dinamică, reprezentare a unei persoane reale în spațiul virtual– „pot cumpăra [...] *avatarurile* pe care le administrează." J.nat. 11 VI 07 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Alții au un *avatar* atât de special încât merită printat pe o carte de vizită." Z.fin. suplim. După afaceri 28 IX 07. „*Avatarurile* ar putea avea scopuri terapeutice, ajutându-i pe cei cu

sociofobie să aibă mai multă încredere în sine." money.ro 26 II 08; v. și realitatea.net 16 VI 08. **3.** –Pățanie– „Despre *avatarurile* d-nei Chiotea cu infractorul Drăguț [...] am mai scris în paginile acestui ziar" Tric. 23 IV 08. **4.** –Rezultat al unei transformări, schimbări, metamorfoze– „efortul militar și strategic disperat pe care occidentalii îl fac împotriva noului *avatar* al barbariei în istorie – rețeaua globală a terorismului islamic." "22" 14 IX 05. „*Avatarurile* lui 23 August" Z. dum. 20 VI 08. **5.** –Personaj straniu, asemănător celor din jocurile de calculator– „Piesa de teatru debutează afară, printre publicul ce așteaptă să intre la spectacol. Un «avatar» cu fața albastră și plete albe se mișcă acid printre oameni și îi fotografiază. Imaginile surprinse de actorul Ion Rizea vor fi proiectate pe un perete în timpul piesei propriu-zise." Ev.z. 2 XI 10 (din engl. *avatar*; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX 98, MDN – numai sensul 4, DexX – numai sensul 2)

avén(ă) s.n., s.f. (geol.) „cei doi speologi francezi [...] și-au propus să studieze un *aven* (puț adânc, cu pereți abrupți) nu departe de Grenoble." R.l. 12 IX 75 p. 6. „Zeci de peșteri și *avene* neexploatate din Valea Jiului, de o frumusețe rară, au fost lăsate de izbeliște, deși ar putea constitui un plus pentru potențialul turistic al zonei." R.l. 11 II 08; v. și *rafting* 2004 (din fr. *aven*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

avenída s.f. (cuv. sp.; urb.) –Stradă mare, bulevard (în Spania, Portugalia, America Latină)– „Existența acestei citadele incașe care, potrivit legendei, ar fi fost împodobită cu magnifice palate și *«avenidas»* pavate cu aur și argint, ar părea să fie confirmată de tradițiile orale ale indienilor Masheguengasm, care locuiesc în regiune." R.l. 27 XII 78 p. 6 (DN_3, MDN, DexX)

aventúră s.f. –Vacanță sau călătorie în mediu natural (la munte, în pădure etc.) cu scopul de a parcurge itinerarii fizic solicitante și care comportă un grad variabil de risc– „În Romania cererea pentru turismul de *aventură* nu este ridicată, anual contractându-se doar cateva zeci de pachete, astfel ca agențiile de turism le recomandă doritorilor de adrenalină destinații ca Brazilia, Costa Rica, Argentina, Chile sau Alaska." dailybusiness.ro 5 VII 08. „Într-o tabără de *aventură*, copilul are parte de multă acțiune în vârful muntelui. Cățărare, rapel, tiroliană, orientare turistică, mountain bike pe trasee montane ușoare, tir cu arcul, distracție în parc acvatic acoperit, drumeție, plimbare cu ATV-ul, paintball și echitație" jurnalul.ro 10 V 09; v. și *parc (de aventură)* (după engl. *adventure* [travel])

avenue s.n. **1.** (arg.; franțuzism) –Bulevard– v. *italienist* 1979. **2.** (cuv. engl.) –Bulevard– „Străzile [Londrei] fie că se numesc walks, streets, lanes, roads, *avenues*, rows sau drives par croite cumva haotic..." R.lit. 15 VIII 85 p. 24 [var. vorbită: *aveniu*] (cf. fr., engl. *avenue*; Dimitrescu, *Din.* 251; DN_3, DexX)

avertisment s.n. v. *film-avertisment*

aviár, -ă adj. –De păsări, care aparține păsărilor– „Cercetătorii au reușit să producă vaccinuri antipestoase *aviare* cu o bună eficacitate, care feresc de îmbolnăvire atât păsările tinere, cât și pe cele adulte." Sc. 6 II 63 p. 1 || *febră/gripă aviară* „Gripa puilor, *febra aviară*, viroza H5N1 sunt doar câteva din etichetele care s-au pus unei noi amenințări globale de sănătate. Ca și SARS, anul trecut, gripa aviară vine tot din Asia." Ad. 26 I 04 p. 1. „În prezent, cercetătorii lucrează la realizarea unui vaccin pentru *gripa aviară* H5N1..." G. 29 VII 06 p. 3; v. și Ad. 27 I 04 p. 1, 2 II 04 p. 13, 11 II 04 p. 9, 16 II 04 p. 9, 21 II 04 p. 9, 5 III 05 p. 5 (din fr. *aviaire*; DN_3, DexX, DEX 09)

aviatór s.m. (pol.) –Migrator politic, traseist– „O.C.P. este și el un exemplu elocvent de *aviator* politic." Cronica rom. 3 VIII 04. „*Aviatorii* politici [...] Calificativul de *«aviatori* politici» a fost atribuit, în special în perioada interbelică, aleșilor care – din varii motive – se plimbau dintr-un partid în altul, fără nici un fel de sfială (că de remușcare nici nu putea fi vorba), trădându-i, dacă se poate spune așa, pe cei care le-au acordat încrederea de a-i înscrie pe listele propriului partid, dar, mai cu seamă, pe cei care i-au votat." Azi 11 VIII 06 p. 1. „O.C.P. este și el un exemplu elocvent de *aviator* politic." jurnalul.ro 10 II 07 (formal din fr. *aviateur*; Ciolan, *MC*); v. și *femeie-aviator*

aviatorísm s.n. (pol.) –Ușurință în trecerea de la un partid la altul. Traseism politic– „mai mulți venerabili lideri țărăniști [...] s-au chinuit să explice presei că este mai puțin important *aviatorismul* politic al celui desemnat să preia portofoliul agriculturii și că primează profesionalismul acestei persoane, mai presus – conform spuselor lor – de orice bănuială." Lib. 13 III 98 p. 4; v. și Gaz. de Sud 17 I 03, 16 I 04, Cronica rom. 3 VIII 04, Mon. de Neamț 5 VIII 06, Azi 11 VIII 06 p. 1 (din *aviator* + *-ism*; Ciolan, *MC*)

avicultór s.m. (arg.) –Hoț, găinar– v. *zarzavat* 1991 (formal din fr. *aviculteur*; DexX)

aviocár s.n. „Atunci unde să mergem? În Piața Unirii, la «Luna-Parc», să vizităm ultima noutate lansată în acest sezon, adică *aviocarul*. Mă veți întreba ce este *aviocarul?* Ei, asta mai zic și eu distracție. Te urci frumușel în avion și un scripete ingenios te catapultează în niște loopinguri acrobatice." R.l. 26 V 71 p. 2. „Realizarea parcului va începe încă din acest an. În jur vor fi ciclodromul Montagne Russe, o pistă de «Baby-cart» [...] Acest prim centru va fi completat de utilaje de distracție; *aviocarul* pentru adulți, un manej acvatic pentru copii..." I.B. 29 V 74 p. 2 (din *avion* + *car*; MDN)

aviochímic, -ă adj. || *tratament aviochimic* (chim.) –Tratament al plantelor cu substanțe chimice, efectuat din avion– „Un colectiv de tehnicieni și ingineri a aplicat în pădurile din raza ocolului silvic Ploiești tratamente *aviochimice* pentru combaterea paraziților vegetali. S-au folosit prăfuiri din avion cu sulf." Sc. 23 VI 61 p. 3. „combaterea *aviochimică* a dăunătorilor pădurii." R.l. 6 III 84 p. 5. „Firma [...] își extinde activitatea în sectorul serviciilor de tratament *aviochimic*..." Bursa 28 IX 07 (din *avion* + *chimic*; DN_3, DexX)

avión s.n. || *avion-capcană* **1.** –Avion folosit de teroriști care, prin explozia provocată de o bombă sau prin impact, produce mari pierderi– „Nimeni nu putea prevede că de la automobilele-capcană se va trece la *avioane-capcană* pilotate de fanatici kamikaze." Ad. 12 IX 01 p. 12. „Poliția spaniolă a descoperit pe Internet un manual de antrenament al organizației al-Qaida ce conținea informații privind comiterea atentatelor cu mașini-capcană sau *avioane-capcană* fără pilot..." Crișana 5 VIII 08. **2.** (mil.) –Avion fără pilot atașat la un avion de vânătoare sau de bombardament și care joacă rolul de capcană, atrăgând rachetele inamice– „Avioanele de bombardament americane B-52 folosesc un alt tip de *avion-capcană* israelian denumit «Popeye»..." Z. 24 III 03 //din *avion* + *capcană*// || *avion-cargou* –Avion pentru transportat mărfuri– „În vara lui 1968, un pilot american [...] ce se afla la bordul unui *avion-cargou*, nu departe de coastele Floridei [...] a observat în apă niște formațiuni curioase." R.lit. 4 III 71 p. 31 (din *avion* + *cargou*, după fr. *avion-cargo*; DMN 1965; DT). „Un *avion-cargou* s-a prăbușit vineri în Sudan..." Ad. 27 VI 08 || *avion-cisternă* –Avion amenajat ca o cisternă– „Puternicul foc [...] a fost stins până la urmă. Dar numai după mai multe ore în șir, timp în care 21 unități de pompieri ajutate de patru *avioane-cisterne* au acționat cu hotărâre." R.l. 15 VII 74 p. 6. „perioada de secetă a determinat apariția unor focare de incendiu în mai multe regiuni forestiere din sudul țării, dar intervenția promptă a *avioanelor-cisternă*, special pregătite pentru stingerea incendiilor, a dus la prevenirea extinderii acestora." Sc. 5 VIII 75 p. 6. „Români expulzați în *avion-cisternă*" Ev.z. 5 V 06 (din *avion* + *cisternă*, după fr. *avion-citerne*; DMN 1966; DT) || *avion kamikaze* –Avion care se izbește intenționat de un obiectiv pentru a-l distruge– „Cele două uriașe paralelipipede din beton și sticlă [...] au fost izbite din plin de cele două *avioane kamikaze*." Ad. 12 IX 01 p. 12 (GTA) || *avion de vânătoare-bombardament* –Avion care lovește cu bombe și cu focul armamentului din dotare obiective terestre și maritime de mici dimensiuni– „Un *avion de vânătoare-bombardament* de tip «F-15» aparținând forțelor aeriene ale S.U.A. staționate în R.F.G., a pierdut luni seara o rachetă într-o zonă din Munții Pădurea Neagră, la o distanță de aproximativ 40 km de orașul Lahr..." R.l. 3 II 82 p. 6. „Din partea britanică au participat opt avioane: patru de *vânătoare-bombardament* Tornado..." R.l. 17 II 01 p. 1 (GTA) || *avion de vânătoare-bombardier* „Ultimele *avioane de vânătoare-bombardiere* americane F-105 [...] vor fi scoase din uz – a anunțat Pentagonul." R.l. 2 III 84 p. 6 || *avion-laborator* –Avion amenajat ca laborator– „13 *avioane-laborator* și cel puțin doi sateliți vor culege date asupra straturilor atmosferice, asupra așa-numitului profil vertical al temperaturilor ș.a.m.d." Sc. 28 I 74 p. 4. „Sute de stații meteorologice situate pe cele două țărmuri ale Atlanticului și pe insule, 35 de stații de nave științifice, 15 *avioane-laborator*, zeci de geamanduri meteo ancorate sau în derivă și câțiva sateliți, dintre care unul geostaționar, vor sta la dispoziția observatorilor în cursul experienței." I.B. 1 III 74 p. 4 //din *avion* + *laborator*// || *avion-liliput* –Avion de mici proporții– „Acum, Rowley lucrează la un alt tip de *avion-liliput*, cu deosebirea că viitorul aparat va fi... pliabil..." I.B. 20 V 85 p. 8. „Rowley lucrează la un *avion liliput* pliabil, care va fi purtat într-o mică remorcă a automobilului său." Săpt. 24 V 85 p. 2 (din *avion* + *liliput*, probabil după model străin) || *avion-mașină* „O nouă formă de turism (Fly and Drive) *avion-mașină*, va fi organizată de Automobil Clubul Român, în colaborare cu TAROM și cu o serie de alte companii aviatice. În noua formulă de turism organizat, excursioniștii [...] vor avea la dispoziție mașini, fără șofer, pe aeroportul internațional Otopeni." R.l. 29 I 71 p. 5 (din *avion* + *mașină*, după engl. *Fly and Drive*) || *avion-pirat* –Avion care zboară ilegal– „Unul din cele peste 1600 *avioane-pirat*." Sc. 16 XII 66 p. 6. „Sute de *avioane-pirat* lăsau încărcătura în Statele Unite." I.B. 22 IX 75 p. 8. „Toate *avioanele-pirat* au decolat între 7.58 și

8.10. Adunate, ele au zburat 132 de minute în total. Primul *avion-pirat* a decolat la 7.59 și a lovit WTC la 8.45." Z. 16 II 02 (din *avion* + *pirat*; v. C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504) || *avion-proiectil* –Avion kamikaze– „M.C. vehicula ideea că turnurile gemene din New York nu s-au prăbușit pe 11 septembrie 2001 din cauza *avioanelor-proiectil*." G. 3 III 08 p. 15 //din *avion* + *proiectil*// || *avion-rachetă* –Navă care combină caracteristicile de zbor ale avionului și ale rachetei– „Când vom avea gata sistemul de lansare bazat pe *avionul-rachetă* [...] se va putea lucra în haine obișnuite, despre mediul în care se desfășoară activitatea știm de acum destule. Ca parte a programului shuttle se are în vedere transportarea pe orbită chiar a unor persoane care nu fac operații de zbor, ele urmând să participe la experiențele științifice planificate, cum ar fi cele biologice." Sc.t. 18 IV 74 p. 6. „Mark I, cum este denumit noul *avion-rachetă*, a fost prezentat publicului recent în deșertul californian Mojave, relatează New Scientist. Avionul este destinat clienților care doresc – și care își permit – o aventură extremă până în orbita terestră." jurnalul.ro 3 IV 08 //din *avion* + *rachetă*// || *avion-radar* „Euro-summit. *Avioane-radar* și F-18 vor veghea din cer, iar 9.000 de polițiști, de pe pământ" Azi 21 VI 02 p. 8. „E-8C Joint Stars este un *avion radar* care găzduiește, de fapt, un centru de comandă și control aeropurtat și dispune de mijloace puternice de detectare și supraveghere a țintelor la sol." C.n. 18 III 03. „Pe durata vizitei, un *avion-radar* Awacs apartinand NATO va supraveghea spațiul aerian al Poloniei." Z. 25 V 06 //din *avion* + *radar*// || *avion-robot* „Se poate decola și zbura cu un aparat fără combustibil? Se pare că da, întrucât în scurt timp un astfel de *avion-robot* va fi testat în Canada." R.l. 6 V 89 p. 6. „Meteorologie. Datele științifice periculoase vor fi adunate de *avioane-robot*" G. 28 I 08 p. 18 //din *avion* + *robot*// || *avion-spion* –Avion care zboară într-o misiune de spionaj– „la 12 martie, a fost pus în libertate J.T.D., spion al Agenției Centrale de Investigații a S.U.A., arestat după doborârea *avionului-spion* la bordul căruia la 29 noiembrie 1952 a pătruns în spațiul aerian al R.P. Chineze." R.l. 13 III 73 p. 6. „Israelul livrează Turciei *avioane-spion* fără pilot" G. 28 XII 07 p. 5. „Compania italiană Alenia Aeronautica a finalizat cu succes testarea funcționalității primului *avion-spion* european pilotat de la sol..." G. 21 XI 08 p. 16 (din *avion* + *spion*; cf. fr. *avion espion*; DMN 1969; GTE) || *avion-taxi* –Taxi aerian– „În perioada Campionatului Mondial, compania «Avion Service», de la Rovato, va organiza transporturi pentru suporteri cu *avioane taxi* între cele 12 orașe ce vor găzdui Campionatul Mondial. De asemenea, vor circula, în același scop, elicoptere-taxi..." Gaz.sp. 14 IV 90 p. 3. „nu se pomenește un cuvințel despre nesimțirea cu care dl. Văcăroiu și-a alocat 300 milioane din banii cetățenilor ca să zboare fulger cu un *avion-taxi* până la Sofia..." G. 10 VI 02. „Francezii au găsit și o soluție pentru a scăpa de traficul congestionat din România, prin punerea în funcțiune a unei linii de *avion-taxi* pentru oamenii de afaceri" Bursa 12 VI 08; v. și C.n. 5 II 91 p. 6 (din *avion* + *taxi*; cf. engl. *taxiplane*, fr. *avion-taxi, taxi-avion*); v. și *tren-avion*

avocádo s. –Fruct tropical în formă de pară– „J. își prepară singură o masă de pulpă de *avocado*." Expr. Mag. 31 / 95 p. 13. „*Avocado* sau untul vegetal" jurnalul.ro 13 IX 08 (din fr., engl. *avocado*; MDN, DexX, DEX 09)

avocát s.n. || *avocat de serviciu* –Avocat care oferă asistență juridică în regim de urgență– „Instituția «*avocatului de serviciu*», restructurată" R.l. 29 V 03 p. 29. „Din decembrie 2008, de când PDL s-a instalat la putere la toate nivelurile statului, vicepreședintele pedelist Valeriu Stoica s-a aplecat cu precădere spre contractele de tipul celor de mai sus, devenind un fel de unic *avocat de serviciu* al statului condus de Traian Băsescu și Emil Boc." cotidianul.ro 18 XI 10. „TPI a emis un ordin de numire a lui Aleksandar Aleksici drept *avocat de serviciu* pentru fostul lider al sârbilor bosniaci, care va compărea mâine în fața judecătorilor." evz.ro 2 VI 11 || *avocatul poporului* (jur.) –Persoană însărcinată să-i apere pe cetățeni de excesele de putere ale Administrației– v. *ombudsman* 1991. „Dorind să arate cu orice chip că România a rupt-o cu trecutul, cu vremurile când cetățeanul era la mâna instituțiilor statului, fără a avea posibilitatea de a fi apărat de cineva, atunci când a fost elaborată actuala Constituție s-a dorit menționarea expresă a înființării unei noi instituții: *Avocatul poporului*. Omul care avea să fie numit în această funcție era cel desemnat de lege să-i apere cetățeanului drepturile și libertățile." Ev.z. 5 IX 97 p. 6. „*Avocatul Poporului* este echivalentul românesc al Ombudsmanului, instituție de tradiție în Europa Occidentală. În Suedia, ea există din 1909, iar la nivelul UE, Mediatorul European a luat ființă în 1995." "22" 12 IX 05 p. 8; v. și J.nat. 20 IX 97 p. 7 (DexX) || *avocat-parlamentar* –Parlamentar care își exercită profesiunea de avocat– v. *Bex* 2001. „Potrivit prevederilor inițiale ale legii, persoanele cu dublă cetățenie nu vor putea să îndeplinească următoarele funcții: președinte al Republicii Moldova, membru al Guvernului, deputat în Parlament [...] *avocat parlamentar*, lucrător vamal etc." ziaruldeiasi.ro 11 IV 08; v. și Ad. 22 IV 02 p. 1, 23 IV 02 p. 2, 14 V 02 p. 1, 21 VII 03 p. 1, R.lit. 19 VI 02 p. 31 (din *avocat* + *parlamentar*); v. și *deputat-avocat, femeie-avocat*

avocatúră s.f. || *avocatură de business* „*Avocatura de business* a împlinit 15 ani [...] În vreme ce alți colegi făceau pe atunci bani frumoși din procese de divorț sau speculând necazurile oamenilor obișnuiți, Gheorghe Mușat s-a orientat către *avocatura de business*." sfin.ro 17 XI 06. „Ce este *avocatura de business*. Segment al consultanței juridice apărut relativ nou, după 1990. *Avocatura de business* nu are nici o legătură cu avocatul de tribunal. Este o nișă din ceea ce înseamnă servicii prestate de un jurist sau un avocat. Rolul avocatului este acela de a sprijini investitorii, marile corporații, în achiziții de alte firme, a analiza și identifica problemele juridice ale companiilor, precum și implementarea soluțiilor acestora." Ev.z. 10 IX 07 p. 14

avtolét s.n. (cuv. rus.) –Automobil zburător– „*Avtolet*-ul e un automobil fără roți." Sc. 18 II 63 p. 6

áxă s.f. || *axa răului* –Axă imaginară care unește, în viziunea Administrației americane, țările aflate la originea terorismului internațional– „Statele Unite, care au trecut Coreea de Nord în *Axa Răului* – alături de Irak și Iran – nu au exclus folosirea forței împotriva Phenianului însă, oficial, președintele George W. Bush a declarat în mai multe rânduri că dorește rezolvarea crizei pe cale pașnică." zf.ro 10 II 03. „La includerea de catre Bush a Coreei de Nord în «*axa răului*», această țară a răspuns că «administrația Bush este compusă din cei mai periculoși gangsteri din lume»." ziare.com 24 VII 06 (după engl. *axis of evil*; Stoichițoiu Ichim, *A*; sintagma a fost rostită de președintele George W. Bush în ianuarie 2002, în raportul anual despre starea națiunii)

ayatoláh s.m. **1.** –Șef al sectei mahomedane șiite– „s-a reîntors în Iran *aiatolahul* K., liderul opoziției șiite iraniene." Sc. 2 II 79 p. 6. „În 19 decembrie [1989] Nicolae Ceaușescu depunea o coroană de flori la mormântul *ayatolahului* R. Khomeini." R.lit. 50 / 95 p. 8; v. și Sc. 3 II 79 p. 6, 3 V 79 p. 4; v. și *Majilis* 2003. **2.** (fig.) –Lider al unei formațiuni politice– „Joerg Hayder, *ayatollahul* extremei drepte din Austria, va vizita municipiul Suceava" Ad. 9 X 02 p. 14. „Ion Iliescu, *ayatolahul* PSD..." jurnalul.ro 3 I 05 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Din afară, partidul pare închis. Sunt câțiva «*ayatolaci*» și restul, figurație. Uneori mai avem în partid alegeri cu grijă organizate și, ce să vezi!, tot «*ayatolacii*» câștigă. Prin urmare, nimeni nu vrea nici o schimbare, totul e bine și frumos la noi..." R.l. 13 I 10 p. 4; v. și 8 VI 07 [scris și *ayatollah*] (cuv. persan, intrat în rom. prin fr., engl., it.; DPN 1979, PR 1977; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

ayrán s. (cuv. turc.; culin.) „Am început cu un *ayran* – am apreciat gustul sărat al laptelui de capră în combinație cu izul răcoros al mentei" Ad. 22 X 03 p. 9. „Iaurtul *Ayran*, ceaiul și cafeaua turcească foarte tare sunt cele mai populare băuturi turcești. Licoarea națională se numește raki și este preparată din struguri asezonați cu anason." Ad. 6 V 05 p. 8. „Ca să taie greața, la sfârșit luați un *Ayran* (un fel de iaurt cu mentă arăbesc)." R.l. 21 VI 08

ayurvéda s. (cuv. sanscrit) „*Ayurveda*, literal – «știința pentru o viață lungă», *Ayurveda* este un sistem holistic destinat conducerii vieții, astfel încât să o prelungească sau să prevină bolile [...] În India, «*Ayurveda*» este un cuvânt din sanscrită, care înseamnă înțelepciunea vieții" NE 2 / 03, p. 17, 74, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Respirația *Ayurveda* este o respirație controlată mintal. Cei care o practică nu mai respiră la întâmplare, ci fac un efort de maximă concentrare asupra modului în care inhalează și apoi dau afară aerul din plămâni." AS 10 XI 03 p. 7. „Știam de *ayurveda*, vechiul sistem de medicină tradițională indiană (ceea ce la noi s-ar numi «terapii alternative»), conform căreia universul este alcătuit din cinci elemente primordiale, iar corpul uman are trei substanțe («doshas»)..." AS 07 II 09 p. 20; v. și Av. II / 04 p. 119 (cf. fr. *ayurvéda*, engl. *ayurveda*; PR 1989)

ayurvédic, -ă adj. –Care este conform principiilor ayurveda– „Dacă asistăm [...] la proliferarea sectelor budiste, a teoriei și a practicilor Yoga, a medicinii *ayurvedice* și a muzicii zen, admitem că poarta spre magica Indie a deschis-o Mircea Eliade." Femeia 12 / 92 p. 22, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Masajul *ayurvedic*: elaborat de medicina tradițională indiană, vizează purificarea corpului, deblocarea tensiunilor; generează stări confortabile și are mai multe forme: complex de uleiuri *ayurvedice* sau masaj al corpului cu făină de năut." Elle IV 99 p. 104, cit. de Stăncioi-Scarlat. „rețete inspirate din medicina *ayurvedică*. Este considerat cel mai vechi sistem de medicină din lume, de peste 5-6000 de ani.

Ayurveda provine din textele Vedelor indiene, iar principiile sale sunt folosite astăzi în diverse terapii alternative." G. 10 III 10 p. 11; v. și Elle XII 02 p. 70, G. 24 VIII 09 p. 12, AS 10 XI 03 p. 7, AS 07 II 09 p. 20 (cf. engl. *ayurvedic*, fr. *ayurvédique*; PR 1949)

azilánt s.m. –Persoană care a obținut azilul (politic) în altă țară– „Dacă cererea de azil este recunoscută și delegatul federal pentru probleme de azil nu ridică obiecții timp de o lună, refugiatul primește statut de *azilant*." R.l. 10 X 91 p. 5. „Statutul de *azilant* politic nu poate fi obținut prin fals!" Timișoara 28 XI 92 p. 3. „SUA l-ar primi ca *azilant* pe Musharraf" G. 21 VIII 08; v. și R.l. 21 X 92 p. 7, 27 X 92 p. 7, 14 XI 92 p. 2, Ev.z. 8 XII 92 p. 5; v. și *haios* 1993 (din germ. *Azilant*; NODEX, MDN, DEX 09)

azoospermíe s.f. (med.) „am obținut rezultate foarte bune în tratarea unor boli pentru care pacienții nu găsiseră soluții medicale: *azospermie*, impotență sexuală..." AS 14 VI 04. „Mai sunt bărbați cu *azospermie*, adică nu au spermatozoizi deloc în ejaculat." Ad. 30 X 04 p. 7 (din gr. *a-* "fără, lipsit de" + *zoon* "animal" + *sperma* "sămânță"; cf. engl. *azoospermia*, fr. *azoospermie*; DN_3, DEX 98, DexX)

azotemíe s.f. (med.) –Cantitatea de azot din sânge– „Starea clinică, anterior transplantului, era deosebit de gravă: anemie accentuată, hipertensiune arterială, *azotemie* crescută și anurie, ceea ce a necesitat rezolvarea rapidă prin transplantul renal, care a salvat viața tinerelor." R.l. 26 III 80 p. 5. „Cauze de creștere a ureei în sânge: afecțiuni renale acute și cronice; *azotemie* prerenală, hemoragii, vărsături, diaree, arsuri..." Lum. 26 VI 08; v. și evenimentul.ro 4 VII 07 (din fr. *azotémie*; PR 1909; DEX, DN_3, DexX)

azulejo s.n. (cuv. sp.-port., folosit mai ales în pl. *azulejos*) „Desigur, oricât de grăbită ar fi trecerea în revistă a arhitecturii lusitane, nu poate să nu fie amintită particularitatea conferită de «*azulejos*», acele plăci de ceramică, în alb și albastru, ce însoțesc decorația sculpturală cu un paralelism al formelor jucând rolul tapiseriei și frescelor din decorația murală." R.l. 25 I 80 p. 5. „În clădirea fostului Institut Vasco da Gama, împodobită la intrare cu «*azulejos*» înfățișând momente din «Lusiada» lui Camoes, se desfășoară Simpozionul internațional de istorie indo-portugheză." R.lit. 29 I 81 p. 24. „Ocupația maură [în Portugalia] a durat din secolul VIII până la jumătatea secolului XII, o contribuție arhitecturală fiind introducerea *azulejo*, o gresie folosită pentru decorațiunile interioare și exterioare." C.n. 2 V 08 [pron. *asulého*] (cf. fr., engl. *azulejos*; PR 1846, BD 1967)

azzur, -ă adj. (sport) –Care se referă la echipa de fotbal a Italiei– „Echipa *azzură* avea calificarea." R.l. 27 VI 78 p. 2; v. și R.l. 20 III 83 p. 5 [pron. *adzúr*] (din it. *azzuro*)

azzuro s.m., pl. *azzuri* (sport.) –Fotbalist din echipa Italiei– „*Azzurii* conduceau cu 1–0..." R.l. 23 V 78 p. 5. „«Italia, Pertini Olé», scanda mulțimea în piețe după fiecare victorie a «*azzurri*»-lor." Săpt. 30 VII 82 p. 12. „În mod surprinzător nimic despre fotbal, chiar în anul «Mundialului» câștigat de «*azzuri*»..." I.B. 4 X 82 p. 8; v. și Săpt. 13 VIII 82 p. 8, Sc. 13 IV 83 p. 5 [pron. *adzúro*] (din it. *azzuro*; R. Zafiu, *D*: Dimitrescu, *Dr.2* 135)

B

babaganúj s.n. (cuv. arab; culin.) „Dacă ţineţi neapărat la gustarea rece, încercaţi salata libaneză de vinete (*Babaganuj*) sau kebnenaee (un fel de biftec tartar cu condimente specifice bucătăriei libaneze." Time Out 8 X 07; v. şi G. 19 X 09 p. 16 (cf. engl. *babaganuj*)

babalâcíme s.f. (fam.-arg.) –Categoria vârstnicilor– „Am văzut astfel de mixturi kitsch şi la Antena1, grotesc melanj de «populară» şi «uşoară», care, probabil, place, promotorii fiind din clasa *babalâcimii* TV ce promovau varietăţile duminicale de pe vremuri." Obs.cult. 2 VIII 07. „Deshumarea [...] soţilor Ceauşescu [...] a creat o bruscă emulaţie nostalgică. Nu doar în rândul puştimii [...] ci mai ales în cel al *babalâcimii*..." Obs.cult. 6 VIII 10 p. 4. *„Babalâcimea* securisto-PCR-istă trage sforile din subteranele puterii de azi." Obs.cult. 24 VI 11 (din *babalâc* + *-ime*)

baby s.m. (cuv. engl.) || *baby-baschet* (sport) –Baschet adaptat pentru a fi jucat de copii foarte mici– v. *minibaschet* 1976. „Festival de *baby-baschet* cu participare arădeană" Gl. Aradului 9 VI 08 [pron. *bebibáschet*] (din *baby* + *baschet*; cf. engl. *baby basketball*) || *baby-cart* –Cart pentru copii în parcurile de distracţii– v. *miniavion* 1973, *aviocar* 1974 [pron. *bebicárt*] (din *baby* + *cart*; MDN, DexX) || *baby-doll* –Stil de îmbrăcăminte inspirat din neglijeul transparent, scurt, larg, foarte decoltat lansat în 1956 în filmul Baby Doll– „noua colecţie a adus în prim-plan un look de *baby-doll* modern." R.l. 19 VIII 10 p. 13; v. şi *XXL* 2007 || *baby-lift* –Babyschilift– „Consiliul Popular [...] a instalat un *bebi-lift* pentru a facilita practicarea schiului de către copii." R.l. 2 III 81 p. 2. „Schiorii au la dispoziţie un telescaun (...), teleschi (...) şi *baby-lift*." J. Naţ. 6 XII 04 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Parcul dispune de un *baby lift*, precum şi de o instalaţie de iluminare." sibianulonline.ro 17 I 09; v. şi Ad. 20 XII 09 [pron. *bébi-líft*] (probabil pseudoanglicism, creat după modelul engl. *ski-lift* || *baby-schilift* –Schilift care poate fi folosit şi de copii– „Prin grija [...] asociaţiilor sportive locale, a fost montat un *«baby-ski-lift»*, s-au procurat 120 perechi noi de schiuri, echipament şi bocanci, au fost verificate şi marcate pârtiile de fond şi probe alpine." M. 19 XII 73 p. 5. „Salvamontiştii hunedoreni au amenajat o pârtie de schi la Râuşor în Retezat, dotată cu *baby schi-lift* executat din materiale recuperabile [...] În apropiere, salvamontiştii au organizat o şcoală de schi pentru copiii constructorilor." R.l. 19 II 82 p. 5. „Această locaţie dispune de *Baby schilift* în lungime de 300 m, se poate practica snowboard, schi fond, săniuş, este o pistă de coborâre cu o lungime de 7 km." Z. 9 XII 05; v. şi *telecabină* 1975 [pron. *bebischilift*] (din *baby* + *skilift*; DEX 09)

baby-boom s.n. (cuv. engl.) „Franţa va deveni în 2035 o putere economică datorită *baby-boom*-ului, adică a numărului foarte mare de naşteri." G. 20 II 07 p. 7. „Kathleen Casey-Kirschling, oficial considerată în SUA primul copil al *«baby-boom»* (explozia demografică postbelică), se va pensiona începând cu luna ianuarie 2008, marcând începutul unei mişcări cu vaste repercusiuni economice, dar şi politice şi sociale." Ev.z. 24 XII 07 p. 14. „O pană de curent a creat un *baby-boom"* ziare.com 29 X 08; v. şi Ad. 7 III 07 p. 24, Ev.z. 24 XII 07 p. 14 [pron. *bebibúm*] (Random-House 1950-55, PR 1958)

baby-sitter s.m.f. (anglicism) –Persoană care, pentru bani, are grijă de copii în lipsa părinţilor– „Fiind pus în situaţia de a-şi creşte el copiii, de a deveni menajeră, bucătar, fată în casă şi *baby-sitter*, de a da de greul vieţii de familie, Romeo revine la Julieta." Sc. 16 VII 81 p. 4. „Gama de meserii spre care se îndreaptă studenţii este deosebit de largă: de la meditator la hamal, de la vânzător la disc-jockey, de la şofer de taxi la agent de publicitate, de la ghid la *baby-sitter*." "22" 20 V 93 p. 10. „noua orientare [...] constă în formarea de *baby-sitter*, adică de îngrijitori de copii." Expr. Mag. 7 / 95 p. 14; v. şi R.lit. 5 V 93 p. 17, Cot. 19 X 98 p. 18; v. şi *afterschool* 2005, *agent (de vânzări)* 1997, *au pair* 2007, *menajerie* 1996 [pron. *bebi-sítăr*] (din engl., fr. *baby-sitter*; PR 1953, DMC 1960; Stoichiţoiu Ichim, *A*; D. Am.; MDN, DexX, DEX 09)

baby-sitting s. (cuv. engl.) –Serviciu de supraveghere şi îngrijire a copiilor, la domiciliul lor, în lipsa părinţilor– „vor fi finanţate înfiinţarea de creşe, grădiniţe şi servicii de *baby-sitting*..." G. 24 VII 06 p. 1. „Cele mai multe agenţii de *babysitting* oferă şi servicii de oldsitting, adică de îngrijire pentru bătrâni şi chiar de petsitting, îngrijirea animalelor." G. 21 XII 07 p. 23. „Servicii medicale, *baby-sitting*, spălătorie, coafor, internet cafe, magazine, rent a car..." Compact 19 VI 08 p. 12; v. şi G. 16 XII 08 p. 16, R.l. 12 IV 10 p. 12 [pron. *bebi-síting*]

baby-talk s. (cuv. engl.) „Excesul de diminutive e tipic pentru *baby talk* – limbajul special în care adulţii se adresează copiilor, imitându-le modul de a vorbi şi imprimând enunţului o puternică notă afectivă." R.lit. 28 IX 07. *„Baby talk* [...] Când vezi doi oameni maturi că vorbesc şi se comportă ca nişte copii neînţărcaţi, parcă îţi vine să le dai o bătăiţă la poponeaţă pentru a-şi băga minţile în cap." ele.ro 13 XI 07 [pron. *bebi-tóc*]

bac[1] s.n. (lb. vorbită) –Bacalaureat– „Pentru mine *bacul* înseamnă sfârşitul liceului, un fel de baraj peste care altfel nu poţi să treci." R.l. 17 V 93 p. 5. „Media de la *bac"* C. 27 I 98 p. 8. „Cât le foloseşte elevilor *Bacul"* R.l. 1 VII 11; v. şi "22" 28 / 98 p. 1, G. 12 VII 06 p. 14 (abreviere din *bac*[alaureat]; cf. fr. *bac;* FS 90; Th. Hristea în R.lit. 26 III 81 p. 8)

bac[2] s.n. || *bac-dormitor* –Bac cu funcţie de dormitor– v. *şalupă-automobil* 1963. „Găzduirea se poate face fie la cabana de la «Mila 35», fie direct pe *bacurile-dormitor*." Sc. 23 VII 82 p. 2. „Flota turistică a Deltei cuprinde, totodată, numeroase hidrobuze, *bacuri-dormitor*, şalupe şi bărci pescăreşti..." R.l. 29 IV 83 p. 5; v. şi Sc. 6 IV 83 p. 5 (din *bac* + *dormitor*)

bachelor s. (cuv. engl.) || *bachelor degree* –Titlu universitar de bază, inferior masteratului– „În 1952 obţine un *Bachelor Degree* la Universitatea din Florida, specializarea istorie, engleză, sociologie [...] Dar nu se mulţumeşte cu acest background ci decide să continue studiile la Emory University, obţinând de data aceasta un Bachelor of Dignity, echivalent cu un Master degree." R.lit. 38 / 95 p. 14. „Facultăţile vor acorda diplome de tip «*bachelor*» (după 3 sau 4 ani de studii) şi masteratul." Naţ. 10 VI 00 p. 1 [pron. *bacelăr digrí*]

backdoor s. (cuv. engl.; inform.) –Mic program care evită sistemele de autentificare pentru a avea accest la un computer– „[Virusul] încearcă să realizeze un download pentru un *backdoor*..." adevarul.ro 4 II 03. „este un «vierme» de Internet ce se răspândeşte sub formă de mesaj e-mail, având caracteristici de *backdoor*." evenimentul.ro 28 I 04; v. şi *troian* 2011 [pron. *bécdor*]

background s.n. (anglicism) **1.** –Fundal, decor– „Dar San Francisco nu este decât un *«background»*, un decor, un mediu de contrast în raport cu care se defineşte existenţa femeii necaliforniene, deprinsă să muncească, să creeze, să trăiască intens, să gândească, să fie un om întreg." R.lit. 24 VI 82 p. 22. **2.** –Educaţie, formaţie culturală– „Am un *background* (vorbind în spaniolă, dl. C., care este mexican, a folosit acest cuvânt englez însemnând fundal, formaţie) cultural în domeniul dreptului politicii, dar nu sunt demograf." Cont. 14 VI 74 p. 2. „Coordonatele culturale franceze, române sau evreieşti sunt topite în *backgroundul* meu cultural." "22" 35 / 95 p. 8. „Eu nu pot fi om politic. Nu am cultură politică, nu am un *background* politic." G. 19 III 08 p. 5; v. şi R.lit. 38 / 95 p. 14, "22" 27 / 99 p. 5, Naţ. 1 III 03 p. 3; v. şi *autofocus* 2004, *bachelor* 1995 [pron. *bécgraund*] (din engl. *background*; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 49, T. Slama-Cazacu în R.lit. 16 XII 93 p. 12; DPN 1963; DN_3, DEX 98, MDN – alte sensuri, DEX 09 – sensul 1)

backing vocal s. (cuv. engl.; muz.) –Armonia vocală asigurată pentru solist de către un cor– „voce, chitară, bas, *backing vocal*, claviaturi şi tobe..." Ad. 28 VI 03 p. 4. „Direcţia 5 caută vocalistă pentru *backing-vocals"* R.l. 25 V 06 p. 32. „Elena ar fi făcut playback în vreme ce singura voce care s-a auzit live ar fi fost cea a Luciei Dumitrescu, responsabilă de *backing vocal*." G. 18 V 09 p. 1; v. şi R.l. 4772 / 05 [pron. *beching-vócăl*] (din engl. *backing vocalist*)

backlight s. (cuv. engl.) –Formă de iluminare «din spate» a ecranelor cu cristale lichide– „Ecranele normale LCD au o parte de *backlight*, care are o grosime de 20-30 de milimetri." Cot. 3 IX 08 p. 4. „BenQ lansează pe piaţa din România [...] un monitor LCD de tip LED *backlight*..." antena3.ro 24 I 10 [pron. *béclait*]

back-office s. (cuv. engl.) –Birou, departament etc. a cărui activitate se desfăşoară într-o zonă în care publicul nu are acces– „Bulevardul Unirii, o locaţie potrivită pentru conceptul de «shopping street», este utilizat cu precădere pentru activităţi de *back-office* sau banking." zf.ro 22 II 07.

„Banca Comercială Română (BCR) va repoziționa 7.000 de angajați din cei 13.000 de salariați ai grupului financiar, în special prin mutarea a 2.700 de salariați din *back-office* în front-office..." G. 1 VIII 07 p. 11. „Compania suedeză de servicii financiare Festival International va deschide la București centrul de *back-office*..." zf.ro 27 VI 11 [pron. *bec-ófis*]

backstage s.n. (cuv. engl.) –Spatele scenei– „În Occident, conceptul de *backstage* (reportaj din culise), ca și acela de making of (istoria realizării unui spectacol ori film) sunt de mult genuri consacrate, de sine stătătoare." zf.ro 28 III 08. „Cele două trupe nu acceptă produse fast food în *backstage*" G. 22 XI 08. „numeroase feluri de fructe și legume care să îi fie puse la dispoziție în zona de *backstage*." G. 20 XI 09 p. 14; v. și 30 VI 08 p. 16, zf.ro 9 VII 09, G. 25 VIII 09 p. 16 [pron. *becstéidj*]

backup s.n. (cuv. engl.) **1.** (inform.) –Copie de siguranță a unui fișier– „*Backup*" 7 seri 22 / 99 p. 16. „Pentru a recupera datele, în ambele cazuri este nevoie de o copie de siguranță [...] Pentru a executa o copie de siguranță sau *backup*, cum este denumită în literatura de specialitate, este nevoie de cunoștințe minime în domeniu." Ad. 30 VII 02 p. 7. „Corsair Voyager Port este un adaptor de *back-up* care se conectează la PC, notebook sau netbook prin intermediul unui port USB 2.0..." R.l. 29 IV 09 p. 7; v. și G. 18 VIII 09 p. 4. **2.** (fig.) –Soluție de siguranță, variantă de rezervă– „O variantă de *back-up* în orice carieră este bună." Cot. 16 X 07 [pron. *bécap*; scris și *back-up*]

bacon s. (cuv. engl.) „A fost inventată și slănina (*baconul*) pe bază de soia!" Sc. 11 I 81 p. 5. „«*Bacon*»-ul (feliile subțiri de carne cu grăsime de pe costițe – termenul fiind preluat ca atare în mai mult limbi) este o instituție pentru britanici." G. 6 XI 07 p. 32 [pron. *béicăn*] (DEX 09)

badántă s.f. –Îngrijitoare de copii, bătrâni, handicapați– „o *badantă* româncă a fost medaliată în Italia de chiar președintele respectivei țări. În Italia au devenit de mai mulți ani căutate româncele care fac munca, deloc ușoară, căutși de puțin savantă, de a îngriji bătrâni italieni." jurnalul.ro 9 VIII 05. „Sosită în Italia în urmă cu patru ani, L.S. lucrează ca *badantă* la aceeași familie din primele săptămâni de la emigrare." Ev.z. 10 VI 08; v. și *colf* 2007 (din it. *badante*)

badge s. (cuv. engl.) –Ecuson– „să nu încerci să descifrezi numele de pe *badge*-ul domnului grizonat și important care tocmai trece..." Obs.cult. 2 IV 02 p. 16. „Cristian Mungiu (despre care, la vederea *badge*-ului cu «Roumanie», am tot fost întrebată ce mai face)." Obs.cult. 29 V 08 [pron. *bedj*]

badminton s.n. (anglicism; sport) –Joc sportiv, înrudit cu tenisul, practicat cu o minge mică prevăzută cu pene sau cu un fel de aripioare de plastic, care se aruncă cu racheta– „Un sport mai puțin cunoscut: *badminton*." Pr.R.TV 11 III 78 p. 14. „Jocurile Balcanice de *Badminton* seniori organizate în acest an în România, cu prilejul împlinirii a 30 de ani de activitate în sportul cu fluturași..." Z. de Bacău 28 X 08 [pron. *bédminton*] (cf. fr. *badminton*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

bag in box sint.s. engl. „Dr. Pușcă a introdus și cel mai nou sistem de vânzare, la mare succes azi în SUA și țările UE, respectiv sistemul «*Bag in box*» (pungă în cutie) [...] Noutatea constă în aceea că vinul este introdus direct la podgorie în pungi vidate [...] confecționate dintr-un material special, rezistent și flexibil. Pungile prevăzute cu o canea la una din extremități sunt introduse în cutii speciale, frumos ornate [...] Vinul fiind îmbuteliat sub vid, pe măsura golirii, punga se restrânge, astfel că niciodată conținutul acesteia nu va intra în contact cu aerul." Ad. 29 II 04 p. 7. „Bonnet este creatorul liniei de îmbuteliere a vinurilor cunoscută sub numele de «*Bag in Box*» (1984)." Ev.z. 19 IX 06 [pron. *beg-in-bóx*]

bagásă s.f. „O echipă condusă de dr. John Stanford din Departamentul științific de fibre și polimeri ai institutului a arătat că este posibil să se obțină o gamă foarte largă de mase plastice, cu o multitudine de proprietăți, de la polimeri obținuți din resturi agricole, precum zahăr, frunze, paie de grâu, *bagasă* (resturi de trestie de zahăr)." R.l. 1 VIII 82 p. 6. „Bronhoalveolita alergică extrinsecă. Fân mucegăit, *bagasa*, dejecții de animale, malț, ciuperci etc." Norme Generale de Protecție a Muncii 2002, pe site-ul medicina-muncii.com (din fr. *bagasse*; DexX)

baghétă s.f. (culin.) –Pâine lungă și subțire de tip franțuzesc– „de câtva timp încoace, batardele și *baghetele* (variante de pâine) au devenit de nemâncat..." R.l. 11 VIII 92 p. 1. „Produse franțuzești, *baghete*." D. 205 / 96 p.12. „Eu am cumpărat o *baguette*, gustoasă, dar avea coaja niței cam tare, pain polka, neagră cu cartofi, cu miros și gust de cuptor..." G. 10 XII 09 p. 16; v. și "22" 40 / 95 p. 16, Z.fin. 22 IX 07 p. 9 [scris și *baguette*] (din fr. *baguette*; DEX, DN_3 – alt sens, MDN, DexX)

bahaism s.n. –Religie ecumenistă persană– „Născut în Persia, în secolul XIX, *bahaismul* cultivă «revelarea progresivă» a lui Dumnezeu, ale cărui ultime reîncarnări ar fi fost «maestrii» Bab și Baha U'llah. Această religie nu presupune convertirea formală, dar implică anumite rigori, cum ar fi «căutarea păcii universale», abstinența de la alcool și păstrarea virginității până la căsătorie." Ev.z. 15 VIII 97 p. 4. „Liberalizarea politică de după 90 a adus în România trei lucruri: creșterea autorității Bisericii Ortodoxe, proliferarea sectelor și orientarea tineretului către sisteme religioase exotice, orientale – de la yoga la *bahaism*." AS 26 VI 00. „circa 58 milioane de persoane, respectiv mai puțin de 1 % din populație, îmbrățișează religii precum *bahaismul*, sikhismul sau taoismul." evz.ro 20 XII 12 (din fr. *bahaïsme*; cuvântul este mult mai vechi)

bahaist, -ă adj. –Referitor la bahaism– „Regina Maria a României a fost adeptă a cultului Baha'i din 1926 până la moartea sa, în 1938 [...] «a descoperit calea *bahaistă*» la 51 de ani, după ce a citit lucrarea «Baha U'llah și noua eră», «biblia» acestei religii, care «a transformat-o profund»." Ev.z. 15 VIII 97 p. 4 „Meritul lui Abdul Baha este, în primul rând, acela de a face cunoscută doctrina bahaistă în Occident." crestin-ortodox.ro 17 VII 12 (din *bahaism*, prin substituție de sufix; cuvântul este mult mai vechi)

baht s.m. –Moneda națională thailandeză– „Prețurile la benzină în Thailanda au crescut cu peste 50% din cauza deprecierii *bahtului*, dar dacă moneda va rămâne la același nivel, vor urma alte zeci de scumpiri." Z. 21 I 98 p. 4. „Anul trecut, veniturile companiei s-au cifrat la 95,08 miliarde *baht* (2,3 mld.$)..." Z.fin. 9 VI 05 (din engl., fr. *baht*; DN_3; cuvântul este mai vechi)

baie s.f. || *baie de mulțime* –Acțiunea unei personalități (politice) de a se amesteca în mulțime– „Vizita în județul Suceava a început cu o «*baie de mulțime*» în fața Muzeului Colecțiilor de Artă..." Ad. 10 V 03 p. 5. „Băsescu, *baie de mulțime* la Bucharest Food Festival" Gard. 20 X 08; v. și Cot. 27 I 10 (după fr. *bain de foule*)

bakalao s. (cuv. sp.; muz.) –Muzică sintetică, cu ritm agresiv și repetitiv– „forumuri cu muzică *bakalao* (termen peiorativ prin care spaniolii desemnează muzica de proastă calitate, n.red.)..." Ad. 6 IV 05 p. 1

baladíst s.m. –Autor sau cântăreț de balade– „Nicu Alifantist, *baladist* și familist convins" apropo.ro 16 VII 02. „Acompaniat de patru lăutari din Pitești, toți tineri și blonzi și frumoși, *baladistul* [Tudor Gheorghe] stăpânea mașina timpului, obligându-și vocea să «hălăduiască» de la Anton Pann la Barbu Lăutaru, cinstindu-i pe toți anonimii care au purtat prin veac sublimul mesaj lăutăresc al sudului românesc." AS 12 I 04 p. 2 (din *baladă* + *-ist*; DN_3, DexX)

balansélă s.f. –Mobilă de grădină constând dintr-un balansoar cu umbrelă– „Sub copac era, cum ziceam, o *balanselă*, adică o sofa-balansoar, cu umbrelă." R.lit. 16 VI 83 p. 20 (din fr. *balancelle*)

balansoár s.n. v. *scaun-balansoar*

balcanít s. (mineral.) „Asociația internațională de mineralogie a aprobat numele noului mineral descoperit de Vasili Atanasov de la Institutul de geologie din Sofia și denumit *Balcanit*. Acest mineral necunoscut se compune din cupru, argint și sulfat de mercur, descoperirea lui fiind considerată de mare importanță științifică." R.l. 22 X 79 p. 6. „Numeroasa familie a mineralelor cunoscute până astăzi științei s-a îmbogățit cu un nou membru – *balcanitul* – descoperit, după cum arată și numele, în Munții Balcani din Bulgaria." Sc. 20 XI 79 p. 5 (cuv. creat în bulg. din *Balcani* + *-it*)

balcanizá v.t. **1.** –A face să capete caracter balcanic– „mă simt înconjurat de un aer greu care tinde să balcanizeze întreaga Europă, odată cu inevitabila intrare în spațiul Schengen." ziare.com 2 IX 12. **2.** (pol.) –A dezmembra, a fărâmița– „Partidul Popular (opoziție) îi acuză pe socialiști că vor să «dezmembreze» și să «*balcanizeze*» Spania." R.l. 20 VI 06 (din *Balcani*, după fr. *Balkaniser*, engl. *balkanize*; DN_3, DexX – sensul 1)

balcanizáre s.f. (pol.) –Dezintegrare, fărâmițare– „Măi, ce vrea să zică asta cu *balcanizarea* Irakului? că încep să am nervi" doc.hotnews.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 1 / 01. „Risc de «*balcanizare*» în Spania? Catalonia a votat pentru autonomie" R.l. 20 VI 06. „trecerea la planul de fragmentare și «*balcanizare*» («iugoslavizare») al Pakistanului." Z. 19 I 08 (cf. engl. *balkanization*, fr. *balkanisation*, germ. *Balkanisierung*, it. *balcanizzazione*; R. Zafiu în R.lit. 1 / 07; Ciolan, *MC*; DN_3, DexX – alt sens)

balcoáne s.n. pl.tant. (fam.-arg.) –Sâni (mari)– „«*Balcoanele*» au fost cântate de-a lungul timpului de artiștii din toate cele șapte arte..." Nat. 11 VI 02 p. 2. „celebrele tâțoase Roxana I. și Nicoleta L. au intrat într-un con de umbră, nemaiapărând cu *balcoanele* la înaintare de ceva vreme." Interesul public 16 III 08 (DexX; termenul e mult mai vechi)

balconiádă s.f. „balconiada inițiată de Elena Ceaușescu în urmă cu 15 ani nu a dat rezultate..." Ziua 30 VIII 96 p. 7. „Noua *balconiadă*.

Locuitorii orașelor românești care au depășit vârsta adolescenței își aduc, fără îndoială, aminte de războiul pe care, la începutul anilor '80, l-au pornit primarii și reprezentanții diverselor organe de partid și de stat împotriva celor care își închideau, fiecare cum îi dădea mâna, balcoanele [...] Această campanie, desfășurată pe cuprinsul întregii țări, «lupta cu balcoanele» a primit atunci numele ironic (ce altceva decât ironia le mai rămăsese la îndemână locatarilor din blocuri cu balcoane?) de *balconiadă*." C.n. 11 I 03 (din *balcon* + *-iadă*, după modelul *olimpiadă*; Ciolan, *MC*)

baleiá v.t. **1.** –A mătura cu un fascicul luminos o suprafață întunecată– „Imaginați-vă că, deodată, lumina se stinge iar proiectoarele încep *să baleieze* mulțimea." Deșteptarea 25 V 05. **2.** (fig.) –A scoate la lumină, a prezenta– „Această (de)sagă melodramatică plină de «indienisme» *baleiază* decenii bune de istorie americană." "22" 125 / 95 p. 12 (din fr. *balayer*; DN_3, DexX)

baleiáj s.n. **1.** –Mișcare oscilatorie în jurul propriei axe– „mașina de spălat rufe cu program automat, ventilatorul de masă cu *baleiaj*..." R.l. 1 VIII 80 p. 5. „Să mai amintim încă un produs, anume ventilatorul cu «*baleiaj*» un ventilator orientabil în plan vertical și oscilant (în timpul funcționării) în plan orizontal." R.l. 18 VII 81 p. 3. „ventilator, cu o treaptă de viteză, fără *baleiaj*" ziaruldeiasi 5 VIII 98; v. și R.l. 27 XI 80 p. 5. **2.** (electron.) –Trecerea unui fascicul de unde sau particule peste o suprafață– „La institutul «Pasteur» din București doctorii N.M. D.P. și R.B. au definitivat o tehnică inedită de transformare a imaginilor alb-negru specifice microscopiei electronice de *baleiaj*, în imagini color" R.l. 25 II 83 p. 5. „Microscopul electronic de *baleiaj* (SEM) [...] furnizează imagini tridimensionale ale suprafețelor probelor analizate, ale căror dimensiuni sunt de ordinul centimetrilor." adevarul.ro 22 X 09 || *baleiaj electronic*– „Pentru transmiterea imaginilor video la televizor se folosește, în prezent, *baleiajul electronic*. Un spot de electroni parcurge, de 25 de ori pe secundă, imaginea. *Baleiajul* produce un curent electric, modulat de luminozitatea imaginii. Acest mod de transmitere este cunoscut sub denumirea de analog." Fl. 11 XII 87 p. 21 (din fr. *balayage*; DN_3, MDN, DexX – doar sensul 2)

balerín s.m. **1.** pl.tant. *balerini* –Pantofi ușori fără toc– „*Balerinii* nu au fost nici ei «detronați»." Ev.z. 20 III 07 p. 23; v. și *platformă* 2007 (din fr. *ballerines*; PR 1952; DN_3, DexX). **2.** || *balerin-coregraf*–Balerin care creează un balet– „Cunoscutul cuplu de *balerini-coregrafi* M.C. și Gh.C. evoluează în aceste zile la Santiago de Chile." Cont. 11 II 72 p. 6 (din *balerin* + *coregraf*; DexX)

balét s.n. v. *film-balet*

baletá v.i. **1.** –A dansa în stil clasic– „Nimeni nu scotea un cuvânt. Doi feciori cu ciorapi albi, cu peruci albe, cu mănuși bineînțeles de aceeași culoare, *baletau* în jurul unei mese rotunde, acoperită cu o dantelă evident albă. Masa era încărcată cu ceainice, zaharnițe." R.lit. 16 VI 83 p. 20. „Kate Moss «*baletează*» cu Mihail Barâșnikov. Top modelul Kate Moss va dansa alături de Mihail Barâșnikov, considerat a fi unul dintre cei mai importanți balerini ai perioadei moderne, într-un scurtmetraj realizat de renumitul coregraf și regizor Michael Clark." liderulde-opinie.ro 1 III 10. **2.** (fig.) –A pendula, a evita adoptarea unei poziții ferme– „Aspectul Capitalei se datorează și celor șase urbaniști ai primăriilor, care *baletează* între interesul politicului, conștiință și presiunea privată." evz.ro 19 III 08. „Banca Națională spune un lucru, el *baletează* și spune altceva." RealitateaTV 15 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *balet*; MDN, DexX)

balíc, -ă s.m.f. (arg.) –Boboc, student în anul întâi– „ca într-un studiu etnografic, el își grupează observațiile în jurul unor momente specifice ale existenței «populației» investigate: examenul de admitere, trăit ca o «zi fatală», primul curs, balul bobocilor (al «*balicilor*» după o expresie mai «modernă»..." Sc. 30 XI 77 p. 4. „Apărută ca o ciupercă după ploaie, revista «Fotbal '82», creație a studenților (Sportul Studențesc?!), în loc să se ocupe de învățarea *balicilor* înjură strașnic și fluieră cu degetul în gură pe diverși cronicari sportivi în ideea de a le rupe câte un picior." Săpt. 2 VII 82 p. 8 (din țig. *balih*; DEX-S; mai vechi, *balic* este discutat de Iorgu Iordan în *Stilistica limbii române*, 1944 p. 357, dar până la DCR și DEX-S nu a fost înregistrat în dicționarele generale ale limbii române)

balinéz, -ă adj. –Din insula indoneziană Bali– „Salata *balineză* amestecă roșii, orez, ananas, alune și lapte" Ad. 12 V 05. „Masajul *balinez* folosește o varietate de tehnici de la rularea, frământarea, mângâierea și presarea pielii până la reflexoterapie; uleiurile speciale vă vor relaxa și vă vor calma pielea." Ev.z. 2 IX 07. „SC Proestetica Sana SRL angajează maseuză cu studii medii, specializată în masaj *balinez* precum și spate, picior, aromoterapie și exfoliere corp cu certificat indonezian și minimum un an de experiență." Life in 4 IX 07 p. 40 (din *Bali* + *-ez*; cf. engl. *balinese*)

balistocardiográmă s.f. (med.) „Cu ajutorul sistemelor biotelemetrice fiziologii sovietici au reușit să înscrie o *balistocardiogramă*, adică o diagramă care reflectă efectul mecanic al contracțiilor cardiace." Sc. 29 III 61 p. 4 (din fr. *ballistocardiogramme*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 133; DN_3, DexX)

baliză s.f. || *baliză-far* –Baliză cu rol de far– v. *minigenerator* 1979 (din *baliză* + *far*)

balneofizioterapeútic, -ă adj. (med.) –Referitor la fizioterapie prin factori balneari– „La Râmnicu-Vâlcea a fost înființată o secție de recuperare *balneo-fizio-terapeutică*, dotată cu bazine cu apă termală, aparatură electro-fizio-terapeutică." R.l. 4 XII 75 p. 5. „Tratamentul *balneofizioterapeutic* urmărește recuperarea..." Ad. 3 V 06 (din *balneo-* + *fizio-* + *terapeutic*)

balneokineoterapíe s.f. (med.) „*Balneokineoterapia* – tratamentul prin mișcare în mediu balnear – este o formă mai complexă de tratament, de care pot beneficia atât oamenii bolnavi, cât și cei sănătoși, în scopul prevenirii unor boli." Sc. 13 VIII 78 p. 2 (din *balneo-* + *kineoterapie*)

balón s.n. || *balon de încercare* –Balon lansat pentru a cunoaște direcția vântului și, figurat, acțiune menită a sonda reacția publicului– „specialiști chinezi în telefonie mobilă consideră că acest proiect de lege se dorește a fi un «*balon de încercare*» pentru testarea reacției celor care lucrează în industria de telefonie, dar și a populației." Ad. 12 VI 02 p. 8. „Tensiunile în legătură cu succesorul lui Osama bin Laden par a nu fi luat sfârșit. Desemnarea ca interimar a lui Al-Adel (Justițiarul), zis, de asemenea, și Sayf al-Adel (Sabia Dreptății) poate fi un *balon de încercare* și un demers pentru a câștiga timp." gandul.info 18 V 11 (după fr. *ballon d'essai*; DexX) || *balon-sondă* (tehn.) –Balon liber echipat cu o radiosondă, utilizat în meteorologie– „El a exclus, de asemenea, posibilitatea interceptării unui *balon-sondă* sau a unei parașute meteorologice." R.l. 8 II 74 p. 6. „Cu ajutorul unui *balon-sondă*, cercetătorii de la Institutul Max Planck și de la Universitatea din Tübingen au descoperit o stea cu cel mai puternic câmp magnetic cunoscut – 4,6 miliarde de Gaussi." Cont. 12 VIII 77 p. 5. „Nu-i posibil, ați avut halucinații. De fapt, a fost vorba de un *balon-sondă* și atâta tot – o aterizare forțată – și atât." Tric. 16 XI 06; v. și I.B. 4 X 74 p. 4 (din germ. *Ballonsonde*, fr. *ballon-sonde*; DTP, LTR; DexX)

balotât s.n. (tehn.) –Strângere în baloturi. Balotare– „De regulă paiele ce rămân de la recoltatul grâului pot fi valorificate la un preț bun. La cooperativa agricolă din Hagiești-Ilfov s-a găsit o soluție «originală»: au fost arse pe loc. În felul acesta s-a renunțat la *balotatul* paielor de pe 137 ha. Halal gospodari!" R.l. 28 VII 73 p. 5. „Pasionat de mașini agricole [...] deține un tractor, un plug, o semănătoare și mașină de *balotat*." Ad. 22 V 03 (din [a face] *balot* + *-at*; DEX-S, DexX)

balsâmic adj. || *oțet balsamic* –Oțet preparat din must de struguri fiert și pus la învechit în butoaie de diferite esențe, pentru a căpăta aromă– „terină de rață cu ulei de trufe și *oțet balsamic* servită cu brioșe..." adevarul.ro 27 II 04. „Obținerea *oțetului balsamic* durează ani" gandul.info 9 III 08. „Vizitatorii magazinului mai pot alege între o jumătate de litru de oțet sovietic și echivalentul lui italian, *oțetul balsamic* cel mai fin – de zeci de ori mai scump." G. 28 VII 08 p. 16 (după it. *aceto balsamico*, engl. *balsamic vinegar*, fr. *vinaigre balsamique*; Dimitrescu, *ERI*; DexX)

balsámico s. (cuv.it.; culin.) –Oțet balsamic– „sare/piper, ulei de măsline și *balsamico*..." G. 29 X 09 p. 16

balséro s. (cuv. sp.) –Cubanez care, la începutul anilor '90, fugea în Statele Unite pe ambarcații improvizate; în traducere literală, "plutaș"– „*Los balseros*, cubanezii disperați, gata să treacă aproape înot cei 170 de km. ce despart insula lor de Statele Unite, au ajuns pe prima pagină a ziarelor." R.lit. 37 / 94 p. 2. „sosit clandestin prin Mexic, petrece o saptămână în bătaia soarelui, pe un acoperiș-terasă, pentru a avea look-ul unui adevarat «*balsero*» care a fugit din Cuba pe mare cu o plută." sfin.ro 23 III 07

bamboccione s.m., pl. *bamboccioni* (cuv. it.) „Brunetta a admis că în tinerețea sa și el era un *bamboccione*, «copil mare ce stă acasă», și, spre rușinea sa, mama sa i-a făcut patul în fiecare dimineață până la 30 de ani." antena3.ro 19 I 10. „Ultimele statistici arată că 60% dintre italienii cu vârste cuprinse între 18 și 34 de ani locuiesc încă în casa părinților [...] Numărul de «*bamboccioni*» (bebeluși mari, termenul zeflemist care le-a fost acordat, n.r.) a crescut simțitor în ultimii doi ani, de la începerea crizei." G. 25 VI 10 p. 7

baná v.t. **1.** (inform.) –A bloca accesul cuiva (pe un site etc.) pentru că a încălcat regulile stabilite pentru vizitatori– „Nu am dovezi că cineva a avut interes să-mi *baneze* contul, dar oricum nu-l mai pot accesa de două zile." adevarul.ro 1 II 11. **2.** (fig.) –A bloca, a îngheța (prețurile)– „Nu este legal *să baneze prețurile*, acestea sunt stabilite de cerere și ofertă."

adevarul.ro 14 VI 10 (din engl. *to ban*; R. Zafiu în R.lit. 48 / 08, 51-52 / 08)

banánă s.f. –Ambarcațiune de agrement, cu motor, a cărei formă amintește de o banană– „Amatorii de ski nautic pot practica acest sport [...] La tot pasul se găsesc «*banane*» pentru cinci persoane plus cârmaci." R.l. 3 VII 03 p. 19. „În amintirea distracțiilor pe apă, din vară, mai mulți tineri au scos «*banana*» la o plimbare. De această dată nu pe valurile Mării Negre, ci pe zăpadă, într-o parcare din stațiunea Mamaia." realitatea.net 20 I 10 (sens adăugat datorită analogiei de formă a ambarcațiunii cu fructul)

bananiér, -ă (ec.) **1.** adj. –Subdezvoltat– „Românii trăiesc ca în Africa *bananieră*. Veniturile și cheltuielile unei gospodării românești sunt similare unei gospodării africane." Z. 1 X 97 p. 3. „România rămâne pe locuri *bananiere* în clasamentele internaționale." R.l. 5 II 04 p. 1 || *republică bananieră* v. *lume* (*lumea a patra*, sensul 2) 2009 (după engl. *banana republic*). **2.** s.m. –Locuitor al unei țări bananiere– v. *cascador* 2008 (din fr. *bananier*; PR 1985; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 09)

bancábil, -ă adj. –Care poate fi creditat de o bancă– „Peste 25% din proiectele eligibile pentru fondurile europene nu sunt *bancabile*." zf.ro 14 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Puține companii sunt *bancabile*, deoarece multe societăți au ieșit «sleite» din criză" evenimentul.ro 20 V 11; v. și TVR1 12 VII 09 (din *bancă* + suf. *-bil*; cf. fr. *bankable*)

bancagíu s.m. (fam.) –Persoană care face bancuri– „pontoșii, *bancagiii*, oamenii-banc, vectorii așa zisului haz de necaz." D. 136 / 95 p. 7. „vă merge vestea de bun *bancagiu* [...] sunteți înzestrat cu harul de a face cititorul să râdă de orice soi de prostie cotidiană." Timpul 28 IX 07 (din *banc* + *-agiu*)

bancár, -ă s.m., adj. (sport) –Component al echipei de fotbal Național; care se referă la echipa F.C. Național (fostă Progresul)– „Reprezentanții clubului FC Național le-au prezentat fotbaliștilor «*bancari*» noul regulament de ordine interioară, cu mențiunea că aceștia vor trebui în zilele următoare să-l semneze." Pro Sport 15 I 98 p. 3. „Cel puțin în prima repriză, *bancarii* n-au reușit să se apropie [...] Repriza secundă a început și mai slab pentru echipa *bancară*..." Ad. 19 III 01, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Bancarii* nu au jucat rău..." G. 4 VIII 06 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și J.nat. 15 III 04 p. 37 (DNAR 1997; Zafiu, *D*; cuv. este mai vechi)

bancarizáre s.f. –Importanță a populației care deține un cont bancar– „România, a doua țară ca mărime din regiune după Polonia, ocupă în continuare ultimele locuri în ceea ce privește gradul de *bancarizare*, ponderea activelor bancare în Produsul Intern Brut, dar și după volumul creditelor acordate în economia reală." zf.ro 23 XI 01. „Grad ridicat de *bancarizare* în Constanța" telegrafonline.ro 5 III 07. „există încă în rândul românilor o categorie de persoane care preferă să-și păstreze economiile acasă, deși nivelul de *bancarizare* crește." R.l. suplim. Bani și afaceri 3 IV 08 p. 1 (cf. fr. *bancarisation*; PR 1973)

báncă[1] s.f. **1.** (sport) –Loc destinat jucătorilor de rezervă și antrenorului– „prima victorie pe *banca* Naționalului" Ad. 19 III 01, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Tehnicianul brazilian [...] n-a decis, deocamdată, dacă va rămâne pe *banca* lusitanilor." Ev.z. 10 VII 06 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat (după fr. *banc des reserves*; sintagma *bancă de rezerve* este mai veche). **2.** *bancă-pupitru* –Bancă combinată cu o masă de scris– „O *bancă-pupitru*, masă-birou de studiu etc." Mag. 7 I 67 p. 6 (din *bancă* + *pupitru*)

báncă[2] s.f. **1.** –Loc unde se centralizează și se conservă informațiile prelucrate cu ordinatorul, organe ale corpului omenesc, fișe de cuvinte etc.– || *bancă de celule* „Prima *bancă de celule* stem cu depozitare în România a fost inaugurată ieri, la București." G. 14 V 09 p. 12 || *bancă de date* „Pentru orice om avizat termenul acesta definește cea mai modernă formă de stocare a informației fără de care practic nu este de conceput progresul în condițiile revoluției științifico-tehnice. Mult mai puțini sunt aceia care știu că Bucureștiul dispune de o asemenea *bancă de date*. Este vorba de Institutul național de informare și documentare, pe scurt INID situat chiar în centrul Capitalei." Săpt. 29 X 82 p. 4; v. și *accesa* 1995, *microfișă* 1985, *site* 1997, *telematică* 1979, *Transpac* 1979 || *bancă de idei* v. *brevetotecă* 1984 || *bancă de informații* „Proiectul prevede ca personalul medical să aibă acces la *banca de informații* a unui calculator [...] prin intermediul a 80 de displayuri – echipament terminal asemănător unui ecran de televizor cu ajutorul căruia se poate dialoga cu computerul." R.l. 14 I 78 p. 6 || *bancă de ochi* „Prima *bancă de ochi* din China a luat ființă recent..." R.l. 31 V 82 p. 6 || *bancă de organe* „problema transplanturilor de organe [...] se izbește, adesea, de lipsa organelor înlocuitoare compatibile biologic cu organismul persoanelor ce ar trebui să le primească. «*Băncile de organe*» create în diferite țări nu fac întotdeauna față împrejurărilor." Sc. 22 II 79 p. 5 || *bancă de piele* „O *bancă de piele* ar contribui la modernizarea tratamentului pentru marii arși și creșterea șansei de rezolvare a acestor cazuri. Noi suntem limitați de zonele donatoare să îndepărtăm cât mai multă piele, neputând pune decât autogrefe. În condițiile în care am fi avut grefe de la alte persoane, am fi putut acoperi zonele curente rămase după îndepărtarea tegumentelor arse cu heterogrefe." R.l. 3 V 02 p. 16 || *bancă de sânge* „În 1983 existau probe multiple [de SIDA] care stăteau la dispoziția *băncilor de sânge*." "22" 29 / 95 p. 16 || *bancă de știri* v. *teletext* 1977 || *bancă de transplantologie* „*Banca de transplantologie*. Clădirea Institutului de biostructură al Academiei de medicină din Varșovia adăpostește Banca centrală națională de țesuturi – cea mai mare instituție de acest fel de pe continent și a doua din lume, după cea din Maryland, S.U.A. Țesuturile destinate transplanturilor – grefe de oase, cartilaje, meninge, tendoane, nervi periferici, piele – sunt preparate pe baza unei tehnologii moderne." Sc. 6 XI 77 p. 6 || *bancă de țesuturi* v. *bancă de transplantologie* (după fr. *banque de données, d'informations, d'organes, de mots* etc.; cf. engl. *data-bank*; PR 1949, Random House 1965-70, BD 1970, DTN 1972; DCMM – *bancă de date, bancă de informații*; DEX-S, DexX). **2.** *bancă-mamă* (fin.) –Bancă în relația cu sucursalele deschise în străinătate– „*Banca mamă* a decis să majoreze capitalul subsidiarei din România încă de anul trecut, deși nu era o necesitate impusă de cerințele băncii centrale, dar a considerat că cel mai bun moment este acum." zf.ro 13 III 01. „Băsescu, președintele-misionar se duce peste *băncile-mamă*" Cot. 20 III 09 p. 1; v. și G. 4 II 09 p. 1 (după fr. *banque-mère*)

bancheríță s.f. –Lucrătoare la bancă– v. *avalizare* 2001 „*Bancherița* «Robin Hood» lua bani de la bogați pentru a da la săraci" Ev.z. 26 XI 09 p. 1 (din *bancher* + *-iță*)

bancomát s.n. –Automat bancar, ATM– „Îi mai propunem ministrului să-și imagineze cei 500.000 de pensionari ai Bucureștiului petrecându-și timpul liber bulucindu-se la cozile ce vor înconjura de câteva ori cele aproximativ 50 de *bancomate*" Ev.z. 9 II 99 p. 3. „Biserica anglicană plănuiește să introducă *bancomate* în mii de biserici de la sate, relatează ziarul «Sunday Telegraph»." Nat. 18 IX 00 p. 1. „Întreaga rețea de *bancomate* și POS-uri, precum și modulul de internet banking ale Bancpost vor fi oprite astăzi de la ora 22.00 până la 23.00 ca urmare a upgradării sistemului informatic de carduri. Banca informează că în această perioadă nu se vor putea efectua operațiuni cu cardurile Bancpost, care nu vor putea fi folosite nici la ATM-urile și POS-urile altor bănci." R.l. 30 IX 05 p. 24; v. și Ad. 6 XII 03 p. 1, R.l. 16 VII 07 p. 8; v. și *absolutamente* 2009, *amprentă* (*termică*) 2011, *card* (*de cumpărături*) 2010, *clonator* 2009, *cod* (*PIN*) 2004, *skimming* 2009 (cf. it. *bancomat*, germ. *Bankomat*; Ciolan, *MC*; DEX 09)

bancurist s.m. (glumeț) –Persoană care face bancuri– „George Pruteanu, ghidușul care ne mai descrețește frunțile din când în când, domnia sa fiind cam ultimul «*bancurist*» sadea..." D. 136 / 95 p. 14 (din pl. *bancuri* + *-ist*; DexX)

bandánă s.f. –Fular de formă pătrată din bumbac ori mătase, imprimat cu motive și culori vii– „Anul trecut am văzut o mulțime de oameni purtând tricouri și *bandane* cu steagul american." Ad. 4 VII 03 p. 1. „Îi știți, li se spune huligani. Șmecherii cu *bandane* pe figură, prevăzuți cu lanțuri și bocanci." G. 30 X 07 p. 12; v. și G. 2 V 07 p. 1 (din fr. *bandana*; PR 1985)

bándă s.f. || *bandă de alergare* –Aparat electromecanic pentru exerciții fizice care permite mersul sau alergarea pe loc– „*Bandă alergare* electrică – viteză reglabilă 0-10 km/h, display electronic digital..." Reclamă Carrefour IX 03. „*Banda de alergare* e unul din instrumentele de fitness care dezvoltă armonios corpul..." gsp.ro 28 VI 11 (cf. sp. *cinta de correr*) || *bandă desenată* –Serie de desene însoțite de un text scurt care ilustrează o întâmplare– „volumul de *benzi desenate* «În lumea lui Harap Alb»." R.l. 9 V 80 p. 6. „Care este povestea Salonului Românesc al *Benzii Desenate*? – Asociația Bedefililor din România organizează această manifestare în strânsă colaborare cu Alianța Franceză din România și cu sprijinul punctual al Ambasadelor Franței, Wallonie-Bruxelles, Elveției și Canadei." jurnalul.ro 2 VI 07. „În alte țări europene chiar și *benzile desenate* au texte în limba latină." Ap. 5–6–7 / 94 p. 7; v. și Ev.z. 28 II 97 p. 9 (după fr. *bande dessinée*; PR 1929, răspândit prin 1955; DMC 1967; R. Zafiu în R.lit. 11 / 97, 51-52 / 99; Dimitrescu, *Dr.* 171; DCMM; DEX, DN_3 – alte sensuri, DexX) || *bandă magnetică* –Fâșie magnetizată care servește drept suport pentru stocarea datelor– v. *videocasetă* 1971. „CD-ul, care a scos de pe piață *banda magnetică*, pierde lupta cu muzica digitală" Z.fin. 16 VI 04; v. și *cartelă* 1993, *cutie* (*neagră*) 1978, *flash* 1975, *fotozaț* 1978, *implementa* 2006, *skimming* 2002, *videomagnetofon* 1970, 1981 (NODEX,

MDN, DexX) || *bandă rulantă-școală* –Sistem de organizare a producției pe bandă (în scopuri didactice)– „*Bandă rulantă-școală*. Recent, la fabrica «Flacăra Roșie» din Capitală a început organizarea unei *benzi rulante* pe lângă sectorul încălțăminte, care va servi drept școală în vederea ridicării calificării muncitorilor." I.B. 3 X 61 p. 1 (din *bandă + rulantă + școală*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 331)

bandít s.m. (înainte de 1989) –Denumire dată de securiști deținuților politici– v. *partizan* 1993, *rezistent* 2009

banián s. (bot.) –Smochin din India cu rădăcini adventive aeriene– „Pentru Adunarea mondială referitoare la persoanele în vârstă, ale cărei lucrări se vor desfășura la Viena, între 26 iulie – 6 august a.c., Organizația Națiunilor Unite a ales o emblemă oficială [...] Ea reprezintă un *banian* (ficus benghalensis) stilizat, simbol al longevității." R.l. 16 III 82 p. 6. „Cu numărul său mare de crengi înfipte în pământ asemenea unor trunchiuri, Marele Arbore *Banian* pare a fi mai mult o pădure decât un singur copac." descopera.ro 27 II 11 (din fr. *banian*; MDN, DexX)

banking s. (cuv. engl.; fin.) –Activitatea bancară– „Clienții de pe piața autohtonă provin din industria de petrol și gaze, construcții, retail, telecom, farma, automotive sau *banking*." zf.ro 25 VIII 09; v. și *alimenta* 2008, *aplicație* 2001, *back office* 2007, *bancomat* 2005, *e-banking*, *escrow* 2006 || *home banking* –Operațiuni bancare efectuate cu ajutorul telefonului sau al videotexului– „BRD și West Bank au primit avize pentru *home-banking* și *internet-banking*" adevarul.ro 8 VIII 03 || *internet banking* –Soluție informatică de administrare a unui cont bancar prin conectarea securizată la serverul băncii– v. *mobile banking* 2002. „10 bănci au primit «verde» pentru *Internet banking*" adevarul.ro 26 V 03. „Pensionarii bloggeri care-și plătesc întreținerea prin *internet-banking*" adevarul.ro 19 II 10; v. și *bancomat* 2005, *escrow* 2006 || *investment banking* –Activitatea de investiții a unei bănci– „Cel mai performant angajat al diviziei de *investment banking*..." J.nat. 5 III 09 p. 8 || *mobile banking* –Operațiuni bancare efectuate cu ajutorul telefonului mobil– „Sucursala bancară rămâne principala «poartă de legătură» între bănci și clienții lor, canalele de distribuție mai moderne ca internet-bankingul sau *mobile-bankingul* fiind departe încă de a fi primite bine de clienți." zf.ro 27 XI 02. „Banc Post oferă un serviciu de *mobile banking* [...] care permite clienților abonați ai rețelei Connex accesarea informațiilor financiar-bancare prin intermediul telefonului mobil..." adevarul.ro 16 VI 03 || *private banking* „Serviciile personalizate de investiții acordate de angajați ai băncilor, cunoscute sub denumirea de *private banking*, încep să prindă tot mai mult la români. Principalii clienți care recurg la serviciile unui așa-numit bancher personal sunt din rândul oamenilor de afaceri sau al persoanelor cu poziții de top în companii multinaționale." adevarul.ro 22 I 07. „UniCredit Țiriac Bank, active de 200 milioane de euro din *private banking*" adevarul.ro 28 I 08 || *self-banking* –Operațiuni bancare realizate de clienți fără a fi necesară prezența unui angajat al băncii– „*Self-banking* de la BCR [...] o zonă amenajată în unitățile BCR pentru efectuarea de operațiuni prin intermediul bancomatelor, mașinilor multifuncționale, automatelor de schimb valutar, service-boxurilor, dar și operațiunilor prin telefon." adevarul.ro 12 VIII 08 || *smart banking* –Activitate bancară informatizată– „Clienții Citibank beneficiază de tehnologii performante în prima agenție *smart banking* din România. Citibank a inaugurat prima agenție digitalizată din România, după lansarea celor mai recente agenții *smart banking* în New York, Tokyo, Singapore și Hong Kong." adevarul.ro 20 I 11 || *tv-banking* „iei telecomanda, comuți pe canalul de *tv-banking* și în câteva minute îți rezolvi problemele cu banca. Acesta este conceptul de *tv-banking* care va fi lansat în premieră în țara noastră [...] Practic, televizorului i se atașează o conexiune, via satelit, cu banca la care ai conturile, serviciul funcționând apoi în regim de Internet-banking, doar că operațiunile de transfer bancar, plăți etc. se fac cu ajutorul telecomenzii, alegând din meniurile afișate pe monitorul televizorului, operațiunea dorită." R.l. 26 VI 06 p. 5 || *a face banking* –A lucra cu o bancă– „Contează cu cine *faci banking*" R.l. 11 VIII 10 p. 7 [pron. *bénching*] (R. Zafiu în R.lit. 12 / 11; DEXI, DexX, DEX 09)

banlieu s.n. (cuv. fr.) –Suburbie– „Cum e la București, e la Sinteși, ce se asfaltează pe Magheru – pac și în *banlieu* la Glina." Ad. 30 VI 03 p. 1. „*Banlieu*-urile pariziene (cartierele de locuințe sociale din zonele sărace care înconjoară Parisul) ard, noapte de noapte, de două săptamâni." Cot. 22 XI 05

banner s.n. (cuv. engl.) **1.** –Pânză de mari dimensiuni pe care sunt imprimate mesaje, de obicei în scop publicitar– „Deasupra intrării în Sala Palatului din București, acolo unde «pe vremuri» se puneau portretele și lozincile mobilizatoare, se află acum un *banner* cu textul: «Licitația bunurilor familiei Nicolae și Elena Ceaușescu»..." D. 15 X 99 p. 15. „[Susținătorii] au venit cu *bannere*." Ad. 1 III 04 p. 3. „În aceste zile au apărut în București «*banner*»-ele Festivalului." R.lit. 34 / 07 p. 21; v. și Z. 13 VI 00 p. 13, R.l. 9 X 00 p. 3, Nat. 28 XI 00 p. 6, 8 XII 00 p. 12, Ad. 9 II 01 p. 12, R.l. 28 IV 05, G. 17 VI 05 p. 7; v. și *atomoelectric* 2005, *indoor* 2008, *mash* 2005, *plastifiere* 2009, *tifoso* 2010. **2.** (inform.) –Mesaj publicitar, de obicei de lățimea paginii, care apare pe internet– „Dacă aș avea un buget de publicitate, l-aș folosi pentru cumpărarea de afișări de *banner* pe Internet..." zf.ro 3 IV 01; v. și *mesagerie* (*electronică*) 2011, *microsite* 2011, *pop-up* 2006 [pron. *bénăr*] (DEX 09 – sensul 1, DexX)

banténg s.m. (zool.) „La începutul lunii trecute, un pui de *banteng*, o specie de bivol sălbatic pe cale de dispariție, care trăiește în Asia de Sud-Est, s-a născut și se dezvoltă, în continuare, în condiții normale." Ad. 21 V 03 p. 12. „Un *banteng*, adică cerb de Asia, adus pe lume [prin clonare] în aprilie 2003, a ieșit din uter complet greșit, cu de două ori masa normală a unui pui; a fost eutanasiat de către propriii lui creatori." Mag. 26 V 04 (din engl. *banteng*)

bantustán s.n. **1.** –Rezervație pentru populația de culoare în perioada segregaționistă din istoria Africii de Sud– „De ce au extins ei rigorile inumane ale apartheidului în Namibia [...] închizând și aici pe băștinași în țarcurile sinistrelor *bantustane*?" I.B. 13 XI 74 p. 8. „Romanul surprinde, prin prisma unui caz particular, mai toate racilele tragice ale segregaționismului – dezmembrarea forțată a familiilor, transmutarea cu sila în *bantustane*, brutalitatea polițiștilor..." Sc. 19 I 79 p. 3; v. și 23 IX 76 p. 6, R.l. 15 XII 81 p. 6. **2.** –Prin extensie, orice zonă izolată în mod deliberat– „prin noul regulament privind acreditarea ziariștilor [deputații intenționează] să creeze «rezervații *bantustane*» pentru presă." Ad. 31 V 02 p. 2. „În dimineața unei zile de august a anului 2009, prefectul de Harghita îmi declară că acolo este «*bantustan*», că niciun străin nu e binevenit acolo. Că liderii maghiari nu au dorit investiții majore în zonă ca să nu se altereze etnic poulația. Că sunt ținuți ca într-o enclavă feudală, sărăciți deliberat, ca să fie mai ușor de supus." ziuaconstanta.ro 23 VI 11 (din engl. *bantustown*, fr. *bantoustan*; PR 1960; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

bantustanizáre s.f. **1.** –Mutarea silită într-o rezervație, într-un regim de apartheid– „Farsa *bantustanizării*. Săptămânalul «Time» despre încercările regimului de la Pretoria de a perpetua politica de apartheid." Sc. 23 XII 77 p. 6. **2.** –Prin extensie, izolarea deliberată a unei zone– „Această lege încă din faza de elaborare a iscat mari discuții privind legiferarea ideii de *bantustanizare* a unei părți din populația României, spre a putea fi sub controlul politic al conducerii U.D.M.R., neglijându-se total drepturile efective ale cetățeanului român de etnie maghiară." cdep.ro 16 XII 97. „În realitate, ni se propune un proces de *bantustanizare*..." Tric. 8 X 07 (din *bantustan*; DEX-S, DexX)

bar s.n. || *bar-cafenea* –Bar în care se bea cafea– „*Barul-cafenea* [...] a fost desființat. Acum unitatea desface specialități de bombonerie și băuturi pentru acasă." I.B. 5 VI 72 p. 2 (din *bar + cafenea*) || *bar-club* –Bar în care funcționează un club– „*Barul-club* este deschis non-stop, iar atmosfera se schimbă în funcție de fiecare oră și zi a săptămânii." Compact 25 VII 08 p. 4. „*Bar-clubul* se declară o intersecție de străzi ale genurilor muzicale, de la blues la jazz, la folk sau old-rock." G. 26 XI 09 p. 16 (din *bar + club*) || *bar-discotecă* –Bar cu specific de discotecă– „Anul acesta complexul vine cu noutăți: un camping cu 13 căsuțe cochete suspendate pe stâlpi, un *bar-discotecă*, al cărui program a debutat sâmbătă cu muzică excelentă, stereofonică și cu orgă de lumini." I.B. 9 VII 73 p. 3. „În ultimii doi ani, au reclamat de nenumărate ori la toate instituțiile statului disconfortul fonic creat de amenajarea și funcționarea *barului-discotecă* de la subsolul blocului în care locuiesc." Ad. 9 III 04 p. 1 (din *bar + discotecă*, după fr. *bar-discothèque*; DMC 1968); v. și *bufet-bar, cafe-bar, club-bar, disco-bar, lacto-bar, snack-bar, student-club(-bar), sushi-bar*

bar mitzvah s. (cuv. ebr.) „El a tras mai multe rafale asupra numeroaselor persoane care participau la ceremonia *Bar Mitzvah* (majorat religios) a unei fete de 12 ani..." adevarul.ro 19 I 02. „Cântăreața americană [...] a fost vedeta unui *bar-mitzvah* (ceremonia prin care băieții evrei intră în rândul bărbaților), organizat pentru fiul lui P.G., unul dintre cei mai bogați britanici." G. 16 V 05 p. 14. „*Bar mitzvah* la băieți, bat mitzvah la fete este ceremonia care face trecerea de la copilărie la viața de adult" adevarul.ro 11 IV 10 (în primul citat este greșit folosit *bar mitzvah*, ceremonia dedicată băieților, în locul lui *bat mitzvah*, ceremonia dedicată fetelor)

barácă s.f. || *baracă-dormitor* –Baracă folosită ca dormitor– „Din plăcile aglomerate se vor face și cabane turistice, *barăci-dormitor* în

pădure, solarii etc." Sc. 14 VIII 62 p. 3. „Asediind *barăcile-dormitor* din localitate, forțele de ordine au arestat 22 de persoane, conducându-le spre o destinație necunoscută în vederea expulzării." Sc. 1 VI 77 p. 4. „*baracă dormitor* de 298,5 m.p." stirilocale.ro 3 X 06 (din *baracă* + *dormitor*)

barbecue s.n. (cuv. engl.) **1.** –Grătar cu mangal pentru pregătirea mâncării în aer liber– „Grătarul Picnic *Barbecue* poate fi utilizat oriunde, ori de câte ori doriți." Ad. 5 VII 95 p. 2. **2.** –Carne friptă la grătar– „Ahtiat după hamburgeri, *barbecue* și pizza, fostul președinte american [Bill Clinton] s-a speriat rău de boala de inimă pe care a căpătat-o și a trecut pe regim cu fructe și legume." jurnalul.ro 4 X 10. **3.** –Picnic cu mâncare la grătar– „Ski nautic și *barbecue* elvețian" Ad. 20 VI 03 p. 17. „cel mai important lucru e familia, în nici un caz banii, și reuniunile familiale la un cookout (grătar, un alt fel de a spune *barbecue*) sunt culmea fericirii americane..." "22" 12 IX 05 p. 18. „Premierul David Cameron se va alătura festivităților, găzduind un *barbecue* în Downing Street." jurnalul.ro 23 IV 11 [pron. *barbecii*] (cf. it. *barbecue*; MP 36–39, DPN 1962; MDN, DexX – sensul 1)

barbián, -ă adj. **1.** –Propriu scriitorului Ion Barbu– v. *echinoxist* 1984, *ermetiza* 2003. **2.** –Propriu scriitorului Eugen Barbu– v. *țuțer* 2003; v. și R.lit. 26 XI 03 p. 2 (din n.pr. [I.] *Barbu* + *-ian*; DexX, DEX 09)

barbizá v.i. –A scrie în maniera lui I. Barbu– „Cum? *barbizează*? își permite să?" f.d. (din n.pr. [I.] *Barbu* + *-iza*)

barcód s.n. „Galeriile Victoria S.A. au optat pentru introducerea unui sistem informatic integrat de conducere economică bazat pe un sistem de codificare de tip *barcod* (cod cu bare)." R.l. 6 V 96 p. 4. „Utilizarea *barcod*-ului precum și evidența circulației la sala de lectură..." bcu.ubbcluj.ro / bibliorev 1 / 07 (din engl. *barcode*)

bardót s.m. –Câine maidanez– „*Bardoți*, carcase, talibani: lumea în care trăim." "22" 12 / 01 p. 3. „ei nu mai sunt maidanezi. Sunt «*bardoți*». Cu totul altceva, nu-i așa? Chiar dacă de mușcat, mușcă la fel." R.l. 5 III 01 p. 17; v. și D. 23 III 01 p. 3 (din numele actriței franceze Brigitte Bardot, care a venit în România să protesteze împotriva eutanasierii câinilor vagabonzi)

baríton s.m. v. *bas-bariton*

bárjă s.f. –Ambarcațiune cu fundul plat– „*Barja*, trasă de un remorcher, a ieșit din zona navigabilă a fluviului..." Ev.z. 3 V 93 p. 6. „O *barjă* scufundată în portul Constanța Sud a fost scoasă la suprafață" cugetliber.ro 27 II 08; v. și *autoaprinde* 2008, *ecluza* 1985, *navă-împingător* 2007, 2008 (din fr. *barge*; MDN, DexX, DEX 09)

bárman s.m. || *barman-ospătar* „Angajăm *barmani-ospătari*, chiar și fără experiență" R.l. 25 VII 03 p. 12. „Caut un job ca *barman-ospătar*..." Mon. Expres 17 IX 08 (din *barman* + *ospătar*)

barmaníță s.f. –Femeie care servește la bar– „La un control efectuat la barul restaurantului [...] *barmanița* Z.M. a fost găsită «încurcând băuturile», procedeu care i-a adus, în ziua aceea, o «ciupeală» din buzunarul consumatorilor de 3000 lei..." Pentru Patrie 9 / 80 p. 9. „Angajăm pentru Cipru: ospătărițe, *barmanițe*..." Ev.z. 12 I 95 p. 7. „C.P., *barmaniță* pentru o seară" R.l. 27 V 06 p. 20; v. și Săpt. 6 IX 85 p. 7, TeleG 24 V 05 p. 13 (din *barman* + *-iță*; DEX-S, NODEX, DexX)

barocámeră s.f. –Încăpere etanșă în interiorul căreia temperatura și presiunea pot fi asigurate la parametrii doriți– „Patru persoane au petrecut timp de trei săptămâni în *barocamere* în care presiunea era echivalentă cu o scufundare la adâncimea de 500 metri." I.B. 1 IX 75. „Un milion de euro *barocamera* nemțească" G. 5 VIII 09 p. 11 (din *baro-* + *cameră*; DexX)

barochísm s.n. –Manierism, caracter artificial– „Ceea ce supără este *barochismul* manierist al construcției, instabilitatea ei hazardată. Se vorbește aici imens. Cuvintele apar fără nici o dificultate. Locvacitatea lui Anouilh pare inepuizabilă." R.lit. 23 X 70 p. 32. „montarea suferă de un «*barochism*» exagerat și de supradimensionare." Z. dum. 29 IX 06. „discursul d-sale exprimă un *barochism* senzual" Rom.lit. 42 / 08 (din it. *barocchismo*; cf. fr. *baroquisme*; PR 1959)

barochíst, -ă adj. –De sorginte barocă; manierist– „un pas important în urmărirea modului cum toposurile culturale (de tipologie *barochistă*) substituiesc în mod lent pe acelea autobiografice..." Luc. 4 II 84 p. 7. „Ca și maestrul său, el are vocația construcției unor utopii poetice, fascinante prin ingenuitatea *barochistă*, fără însă a recurge la metoda onirică dimoviană." Z. literară 14 X 02 (din *baroc* + *-ist*; DexX)

barochizánt, -ă adj. –Care imită stilul baroc– „În «Cahiers Roumains» nr. 4 Dim. Păcurariu publică articolul «Despre baroc și despre interpretări *barochizante*», un recurs substanțial asupra problemei." Săpt. 24 IV 87 p. 2. „Noutatea pe care o aduce *Aripa dreaptă* în cuprinsul prozei vizionare, fantas(ma)tice și onirice a *Orbitorului* (un etalon al stilului *barochizant*, poematic și muzical), constă în introducerea dimensiunii social-politice, a memoriei comunismului românesc și a Revoluției din decembrie '89..." Ramuri 10 / 07 (din it. *barocchizzante*; DexX)

barón s.m. –Personaj influent, la nivel local sau central, pe plan politic și economic– „«*Baronii*» PD-ului au fost înfrânți fără probleme ieri, la Consiliul Național, de tinerii fideli lui Băsescu" Nat. 16 VI 01 p. 4. „Pe *baroni* vicepreședintele amintit îi împarte în buni și răi, după natura activităților la care s-au dedat" Z. 7 I 03, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 03. „*Baronul* PNL de Gorj, Dan Ilie Morega..." Ev.z. 24 XII 08 p. 14; v. și "22" 20 / 01 p. 4, 23 VII 02 p. 6, Ad. 26 X 01 p. 3, 30 VII 02 p. 2, D. 468 / 02 p. 3, Cot. 30 IV 04 p. 1; v. și *instituție-cheie* 2008 || *baron local* „În timp ce șeful statului îi critică pe «noii parveniți», Năstase le ia apărarea, susținând că aceștia nu sunt «*baroni locali*», ci «oameni independenți sub aspect material»" Cot. 26 VIII 02, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 03. „Unul dintre *baronii locali* [...] era arestat pentru dare de mită și înșelăciune bancară." R.lit. 8 / 03 p. 32; v. și Ad. 18 VII 02 p. 2 || *baron roșu* –Înalt activist al fostului Partid Comunist– „Veți regăsi elita foștilor «*baroni roșii*» ai culturii" L. mag. 7 / 02, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 03 || *baron sindical* –Conducător sindical care a adunat putere și bogăție– v. *căpușard* 2001 (Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2004; DCB; Cvasnîi Cătănescu, *R*; DexX)

baronáș s.m. „Ehee, dacă au lăsat totul la mintea unui *baronaș* local, așa le trebuie" Z. 4 II 03, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 03. „Dacă discutăm de avere, și am suficientă, din punctul acesta de vedere pot fi un «*baronaș*»." Z. de Mureș 2 IV 07 (din *baron* + *-aș*)

baronát s.n. **1.** –Totalitatea baronilor locali– „comunității aflate în directă dependență de *baronat*" Z. 10 IX 02, cit. de Stăncioi-Scarlat. **2.** –Statutul de baron (local)– „«*Baronatul*» lui X" G. 13 VI 05 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. **3.** –Teritoriul controlat de un baron local– „Astăzi vă prezentăm primul pas către transformarea Deltei într-un baronat al fidelilor PSD..." hotnews.ro 27 IX 05. „Județul Bistrița-Năsăud s-a transformat într-un *baronat*!" atacdebistrita.ro 11 V 06. „Așa stau lucrurile în Vrancea, locul în care unii se luptă pentru a o face mai atractivă din punct de vedere turistic, iar alții pentru a o menține la nivel de *baronat*." vranceamedia.ro 14 VII 11 (din *baron* + *-at*; MDN din germ. *Baronat*)

baronét s.m. –Baron local de mâna a doua– „Un *baronet* care aspiră din greu la titlul de baron local" Ev.z., Ed. de Vest, 6 III 03, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 03. „se mai poate afirma un lucru: tot ce se cheamă *baronet* local – de la mischii la sechelarii – știe foarte bine că, deși gruparea este privită ca una apropiată de interesele premierului, plecăciunea de supunere trebuie făcută tot în fața lui I. I." Ev. 13 III 04 (extensie de sens operată în limba română)

baroní v.i. –A stăpâni, a tăia și spânzura pe plan local– „Ar fi nevoie să se facă un pic de curățenie printre dogii arlechin care *baronesc* județele și care umblă cam prea dezlegați prin curtea partidului." Ev. 6 III 04. „Să începem cu Moldova. Aici *baronește* un domn care a cumpărat cu banii obștii palmieri, pentru a-i satisface fantasmele unui ministru al turismului bântuit de idei bizare." AS 24 V 04 p. 3 (denominal din *baron*)

baroniádă s.f. –Curățirea partidului de baroni locali– „acești «baroni» au o influență atât de mare, încât operația de separare ar însemna de-a dreptul o amputare, în urma căreia PSD s-ar putea să rămână și ciung și șchiop [...] O *baroniadă* de operetă nu rezolvă problema, aici e nevoie de un buldozer care să mute gunoiul cu casă cu tot." Ev. 8 II 03. „Președintele executiv al PSD, O.C., are de gând să declanșeze o a doua «*baroniadă*»" Ev.z. 26 VI 03, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 03. „«*Baroniada*» [...] a declanșat nu numai o vastă operațiune de schimbare la nivelul eșaloanelor de conducere PSD, ci și tentative de linșaj public al acestora. Pentru că «*Baroniada*» a fost însoțită chiar și de o «dosariadă». Penală." Z. 22 II 08; v. și Ev.z. 23 XII 03 p. 7, Cot. 30 IV 04 p. 3, Ad. 12 IV 07 p. 7 (din *baron*, după modelul *olimpiadă*; Ciolan, *MC*)

barrique s.n. (franțuzism; culin.) –Butoi de stejar de 200 de litri– „Cea mai bună alegere ar fi un cabernet ținut la *barrique* (butoi mic de stejar)." Ad. 24 IV 03 p. 3. „Un soi foarte apreciat de vin, chardonnay-ul are o aromă diferită în funcție de clima, solul și de provenienta și vechimea *barrique*-rilor, butoaiele speciale în care fermentează." adevarul.ro 2 V 10 [pron. *baric*] (din fr. *barrique*)

bárter s.n. (ec.) –Schimb de mărfuri și servicii în echivalent bănesc, fără a apela la bani– „Avem o sumă imensă prin *barter* la televiziuni, circa 500.000 de euro, pe care am putea să-i folosim pentru promovare." "22" 22 IX 04 p. 6. „lipsa lichidităților readuce în actualitate în Rusia idei pe cât de vechi, pe atât de eficiente. Una care pare să funcționeze perfect în condiții de criză economică este schimbul în natură (elegant

numit «*barter*»)..." G. 10 II 09 p. 5. „particularii și firmele pot participa [pe site] la diverse licitații și *bartere*." G. 13 VIII 10 p. 8; v. și R.l. 20 III 07 p. 7, G. 23 III 09 p. 10 (din engl. *barter*; MDN, DexX; cuvântul este mult mai vechi)

bas s.m. (muz.) || *bas-bariton* –Voce bărbătească intermediară între cea de bas și cea de bariton– „Vocea sa generoasă de *bas-bariton* a sunat la sfârșitul spectacolului tot atât de odihnită și de proaspătă ca și la început." I.B. 26 I 61 p. 2. „Vocea sa [a lui Leonard Cohen] înaltă, de bariton, a evoluat spre registre mai grave (de *bas bariton* și bas), fiind pusă în valoare de sintetizator și grupul său feminin de acompaniament." Pro TV Mag. 15 IX 08 (din *bas* + *bariton*; FC I 53; D. Muz.)

báschet s.n. v. *baby-baschet*

baseballist, -ă s.m.f. „Madonna s-a cuplat cu un *baseballist* de la NY Yankees" cotidianul.ro 10 VII 08. „Câțiva oficiali sportivi au ideea inițierii unui campionat feminin de baseball [...] După câteva antrenamente făcute fără menajamente, proaspetele *baseballiste* vor reuși să joace acest sport la fel de bine ca bărbații." Nat. TV 5 IX 97 p. 11 [pron. *beisbolist*] (fals anglicism, din *baseball* + *-ist*)

basm s.n. || *basm-comedie* –Comedie în formă de basm– „«Dragonul», *basm-comedie* în trei acte de autorul sovietic E.S." Cont. 19 V 67 p. 4 (din *basm* + *comedie*); v. și *piesă-basm*

basmáti s. (cuv. hindi; culin.) –Tip de orez indian cu bobul lung– „Când doriți să obțineți un orez afânat, fără ca boabele să se lipească unele de altele, folosiți orezul *Basmati*, Jasmin sau orezul american cu bobul lung." Av. VIII 02 p. 93, cit. de Stăncioi-Scarlat. „250 g orez cu bob lung (*Basmati*, vă rog!)..." S.fin. 6 VIII 07 p. 39, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Folosește numai fructoză și alimente cu indice glicemic mic: fructe, orez *basmati*, orez sălbatic, legume de tot felul..." G. 12 XII 08 p. 9 (din fr., engl. *basmati* hindi *basmati* "aromat"; PR 1985; DexX)

başkán s.m. (cuv. turc.) **1.** –Guvernator al Găgăuziei basarabene– „Găgăuz-Yeri e condusă de un *başkan* (guvernator), are o Adunare Populară și un buget propriu, dar conducerea ei a intrat în conflict cu Voronin." Ad. 14 III 02 p. 11. **2.** –Barosan, șef– „Gică Hagi a promis că din vară va antrena din nou, dar el ar putea să înceapă mult mai devreme. Chiar de azi dacă reușește să se înțeleagă cu *başkanii* de la Galatasaray." G. 7 IV 08 p. 1

baștán s.m. (arg.) **1.** –Barosan, persoană cu putere și bogăție– „În țara lui Papură Vodă, numai un Dom' Primare e *baștan*" Expres 13 / 91, cit. de R. Zafiu în R.lit. 4 / 09. „A meritat bătaia luată de la gabori, că peste trei zile, deși de-abia mă mai țineam pe picioare, toți puștanii mă salutau cu respect, recunoscându-mă de *baștan*." Nat. 30 I 98 p. 3. „Primă de *baștan* la Complexul Turceni" Gaz. de Sud 6 XI 08; v. și "22" 25 XI 03 p. 5. **2.** –Țigan bogat (mai ales din Banat)– „Cine poate scăpa de *baștani*. Pe țiganii care au instituit teroare imobiliară în centrul Timișoarei pare că nu-i sperie nimic" Cot. 2 IX 07, cit. de R. Zafiu în R.lit. 4 / 09. „Vezi cum au profitat clanurile de *baștani* de o lege neclară!" adevarul.ro 13 VII 11 (probabil din turc. *başkan* "șef"; DexX)

bat mitzvah s. (cuv. ebr.) –Ceremonie care marchează majoratul religios al fetelor la evrei– „o consultație pe aproape orice temă, inclusiv ceremonia circumciziei, Bar și *Bat Mitzvah*." ziare.com 16 VI 09; v. *bar mitzvah* 2010

batáj s.n. (text.) **1.** –Operație constând în lovirea repetată a materialului fibros în procesul filării; deșeuri rezultate în urma acestui proces– „Ne-a prezentat ca probă trei saci ce conțineau materiale refolosibile rezultate din filatură, țesătorie și finisaj: [...] 80 tone resturi de bumbac «*bataje*» și măturătură din hale..." R.l. 13 VIII 80 p. 3. **2.** –Utilaj cu ajutorul căruia se execută batajul– v. *ring* 1978 (din fr. *battage*; DTP; DEX-S, DEX 98, MDN, DexX)

batárdă s.f. (culin.) –Pâine în greutate de un sfert de kilogram, de tip francez– „Lisandra și Marta cumpără o *batardă* proaspătă din magazinul de vis-a-vis."; v. și *baghetă* 1992 (din fr. [*pain*] *bâtard*; DexX)

batardóu s.n. v. *dig-batardou*

bateríe s.f. || *a-și încărca bateriile* (fam.) –A-și recăpăta puterile– „ocazie pe care francezul n-o ratează, luându-și o scurtă vacanță pentru a-și «*încărca bateriile*»." D. 339 / 99 p. 4. „Naționala Under 17 *își încarcă bateriile* pentru Euro la Steaua-Dinamo" gsp.ro 24 IV 11

batiscáf s.n. (mar.) –Submarin folosit pentru explorarea marilor adâncimi– „Un exercițiu de salvare marină a fost realizat cu succes de marina franceză în rada portului Bormes-les-Minosas, cu participarea *batiscafului* «Arhimede» și a farfuriei-plonjante «Cyana»." R.l. 5 VI 74 p. 6. „Centrul Național francez pentru studii asupra oceanelor a anunțat trecerea «în rezervă operațională» a *batiscafului* «Arhimede»." R.l. 5 IV 75 p. 6. „*Batiscaful* Alvin are structura de rezistență făcută dintr-un aliaj de titan și face în jur de 150 de scufundări în fiecare an" Ad. 26 VI 07 (din fr. *bathyscaphe*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

bax s.n. **1.** –Ambalaj de carton care cuprinde 10 cartușe de țigări– „un marinar și un civil vin la «Acapulco» și [...] îi oferă lui Tache două *baxuri* de țigări Kent. Adică 100 de cartușe. Adică 1000 de pachete." Sc. 3 X 82 p. 2. „*Bax*-uri de Assos" Nat. 18 II 99 p. 1. „Băiat deștept și curajos, Traian Băsescu, cel mai tânăr căpitan din flota comercială a României socialiste, combătea sistemul bombardând, pe sub mână, portul Constanța cu *baxuri* de kentane, videoplay-ere și prespălați." G. 11 V 05 p. 4; v. și R.l. 10 X 91 p. 5. **2.** –Cutie (compartimentată) de carton în care sunt ambalate cutiile metalice sau peturile de băutură– „se plânge că a primit [drept premiu] două *baxuri* de bere în loc de trei..." Mon. de Cluj 14 VI 07. „Astfel, pentru a se împrieteni cu șoferii săi de taxi, solistul i-a invitat la un meci de fotbal, după care i-a premiat cu *baxuri* de bere." Click 25 IV 08. **3.** (fig.) –Mulțime, număr mare– „C.V. Tudor a venit cu un «*bax*» de declarații critice la adresa UDMR." Ad. 21 II 01 p. 2 [var. *box*] (din engl. *box*; Dimitrescu, *Dr.* 170; MDN, DexX, DEX 09)

bazarist s.m. –Vânzător în bazar– „La insistențele primarului I.L., *bazariștii* suceveni și-au ales, în cele din urmă, un comitet de conducere care să negocieze cu Primăria condițiile de modernizare a Bazarului." Ev. 12 IV 05. „Un *bazarist* din Vatra Dornei și-a ridicat vilă în mijlocul unei străzi" obiectivdesuceava.ro 12 VII 06. „*Bazariștii* din Lunca Sucevei se plâng că vânzările au scăzut cu circa 70 la sută..." Ev. 27 II 09 (din *bazar* + *-ist*)

bazarizá v.t. –A transforma într-un bazar, a instaura lipsa de stil și prostul gust– „Schingiuit, umilit, păcălit, banalizat (atunci când nu a fost de-a dreptul *bazarizat*), Bucureștiul mai găsește [...] energiile necesare să-și dezvăluie, într-o lumină nouă, detaliile miraculoase și vestigiile vremurilor sale de aur." Z. dum. 24 VII 09 (din *bazar* + *-iza*)

bazát, -ă adj. (fam.-arg.) **1.** –Referitor la persoane, care are o puternică bază de cunoștințe, aptitudini etc.– „Ia zi tu mai departe că vad că știi, ești *bazat*." forum.softpedia.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 12 / 06. „DJ Andi recrutează dansatoare. Cine se crede *bazată* și cu șanse, se poate prezenta mâine în Agronomie, pentru a participa la preselecția pentru videoclipul și turneul lui DJ Andi." C. 17 VI 08 p. 14.. **2.** –Referitor la persoane, care are o solidă bază economică– „dacă ești «*bazat*», musai să arunci câteva mii de euro pe câteva zile în Poiană" G. 21 X 05, cit. de R. Zafiu în R.lit. 12 / 06. „cei care vor dori să călătorească într-o asemenea ambianță trebuie sa fie *bazați* financiar, nu orice afacerist de en-gros își va permite luxul Sensosphere" go4it.ro 27 VI 07. **3.** –Referitor la obiecte, performant– „Vă trebuie un calculator *bazat* dacă vreți să jucați cu full options" roportal.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 12 / 06. „ai o mașină *bazată* (motor mare și opțiunile multe)..." iturism.ro 3 VII 07 || *bun bazat*– „Eu m-am îmbătat ca prostu', m-am suit în căruță ș-am adormit, *bun bazat* că tu mă duci acasă!" Florin Lăzărescu, liternet, cit. de R. Zafiu în R.lit. 12 / 06 (din *bază*; DexX, 123urban.ro)

bázá s.f. || *bază de date* –Colecție de date dintr-un anumit domeniu, organizate pentru a fi eficient folosite, stocate de obicei pe un computer. Bancă de date– v. *minitel* 1991. „În plus, abonații pot accesa o *bază de date* extinsă..." R.l. 4 IV 07 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Ne enervează că Vasile Blaga folosește *baza de date* a Ministerului de Interne în interes electoral." jurnalul.ro 2 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *compilator* 2008, *crotalie* 2004, *dezvoltator* (sensul 1) 2005, *distanță* (*vânzare la distanță*) 2009, *eșantionaj* 2009, *fototecă* 2008, *georeferențial* 2010, *hacking* 1997, *informațional* 2009, *inteligent* (*gadget inteligent*) 2006, *mail* (*adresă de mail*) 2008 (după engl. *data base*; Random House 1965-70; DCMM) || *bază de lucru* (în limbajul Securității, înainte de 1989) „Dicționarul turnătoriei. *Baza de lucru:* totalitatea persoanelor urmărite sau «lucrate»." Ev.z. 25 VI 98 p. 3 || *a avea la bază* (arg. elevilor) „Elevii dacă vor să spună că-s bine pregătiți, se folosesc de expresia *a avea la bază (am la bază*, «știu, am învățat»)." Al. Niculescu în R.lit. 19 VII 79 p. 9 || *bază-magazin* –Depozit cu statut de magazin– „Poate că ar trebui luată în seamă ideea înființării de *baze-magazin* pentru unitățile de cercetare și învățământ, de unde să se poată procura rapid și în cantități strict necesare diverse materiale și piese de schimb." I.B. 1 IV 72 p. 3 (din *bază* + *magazin*); v. și *morfină-bază, navă-bază*

bazooka s.f. –Tip de drog– „Cumulând, după cum se vede, destui «cel mai», proaspătul drog este produs din derivați de cocaină și conține mari cantități de plumb, acid fosforic și alte substanțe nocive. Botezându-l «*Bazooka*», creatorii lui au dovedit un umor sinistru: asemenea respectivului aruncător de grenade antitanc, ce străpunge blindajele cele mai groase, noul drog are efecte distrugătoare asupra organismului

uman." I.B. 14 VI 88 p. 4 [pron. *bazúca*] (Ciolan, *MC*; DN_3, DEX 98, DexX – alt sens)

băbăciúne s.f. (fam.) –Băbătie– „Din idol, «Moldogol» a devenit *«băbăciune»* și «pensionar»" Gard. 2 II 06. „când se crede miss Paris, *băbăciunea* își dă ochii peste cap și face demonstrații de educație infantilă, cu toate că este pe alăturea în privința modei și a manierelor." telegrafonline.ro 4 III 09 (din *babă* + *-ciune*; R. Zafiu în R.lit. 8 / 08)

băgá v.i. (în limbajul vorbit, incult, înainte de 1989) –A aduce (de obicei produse alimentare) în magazine– „În Gara de Nord *s-a băgat* bere." R.l. 11 IX 93 p. 1. „Să afli dacă vine alcool rafinat sau hârtie higienică, dacă *s-a băgat* pastă de dinți la colț sau dacă mai este vreo șansă pentru bere." "22" 29 / 95 p. 4. „exceptând momentele de paroxism premergătoare epuizării produsului care *«se băgase»*, erau respectate tacit anumite coduri, cum ar fi acela al lăsării sacoșei sau acela al listei, ceea ce implica o anume idee de disciplină și de ierarhie." D. 339 / 99 p. 4; v. și R.l. 17 IX 93 p. 1, D. 173 / 96 p. 16 (cuvânt cu largă circulație în vremea comunismului; Ciolan, *MC*; DexX)

băiát s.m. **1.** –Securist (în regimul comunist al țării noastre)– „Apeluri [la radio] cu vorbe colorate, înjurături, mă rog, limbajul cunoscut al *«băieților»*." Lupta 212 / 93 p. 5. „Ne-am întrebat, în schimb, de ce acești soldați ai răului fratricid, oprimant și inutil, pe care poporul îi numea «securiști», puteau fi denumiți și cu un termen atât de neutru-mângâietor: *«băieți»* (plural). Dacă cel dintâi a mai dispărut din circulație după decembrie 1989, cel de-al doilea a rămas. *Băieții* a devenit «băieții cu ochi albaștri» sau chiar cu «ochi cenușii» [...] Dar de ce *băieții*? De ce, mai ales, la plural are acest substantiv sensul 'cadre ale Securității'? Întrebarea are un răspuns. Este, foarte probabil, un nume «binevoitor» dat din interiorul Securității de către ofițeri mai în vârstă, de bună seamă comandanți ai tinerilor angajați [...] *Băieții* de pe Calea Victoriei." Ap. 8 / 95 p. 15; v. și Lupta 212 / 93 p. 5, R.l. 41 / 95 p. 3 || *băiat cu ochi albaștri* –Securist– „Acest om, care a crescut 7 copii, deși timp de 8 ani a fost scos de pe lista cu cotă de zahăr și ulei din ordinul *«băieților cu ochi albaștri»*, este un monument viu al suferinței și mizeriei extreme..." R.l. 8 VI 93 p. 9. „securiștilor li se mai spunea și *«băieții cu ochi albaștri»*" Cultura 15 V 04 p. 3. „[Dosarul militantei ecologiste] este mai degrabă o «notă» cu elemente biografice care pot fi găsite ușor și pe Internet, au insistat *băieții cu ochi albaștri*." G. 27 I 07 p. 5; v. și R.l. 23 IV 93 p. 3, 29 VII 93 p. 1, 13 VIII 93 p. 10, 6 IX 96 p. 3, 16 XI 96 p. 9 (Ciolan, *MC*; DexX) || *băiat cu ochi cenușii* –Securist– „*Băieții cu ochii cenușii*, metalici, inexpresivi, sunt capabili de orice." Al. Niculescu în Ap. 8 / 95 p. 15. **2.** în *băiat de băiat* (fam.-arg.) –Băiat la superlativ– „toată lumea, de la *băieții de băieți* și fetele de fete, până la repetenții de repetenți ajunși la vârsta părinților lor, strigă cât îi ține gura..." D. 398 / 00 p. 15. „În opinia unui tânăr teribilist aflat la pușcărie, un cui bătut în frunte te face *«băiat de băiat»*" Nat. 2 VIII 00 p. 7. „*Băieți de băieți*. Echipa masculină de gimnastică a României a revenit pe podium după patru ani" gsp.ro 27 V 12 (R. Zafiu în R.lit. 26 / 99 p. 11; DALR)

băiețísm s.n. –Specific al caracterului de băiat (întâlnit la o fată)– „În gama variată a rolului într-o dramă puternică, naivitatea de idilă reținută, uimire, eroism, *băiețism*, feminitatea ușor adolescentină." Luc. 15 V 62 p. 9 (din *băiat* + *-ism*; DexX)

bănuíbil, -ă adj. –Care poate fi bănuit, previzibil– „Dincolo de povestea lineară, același ceremonial *bănuibil*, cu lentoarea unei vieți asumate ca atare, cu implicațiile simbolice ale universului cărții pentru personajul obligat să fiinţeze într-un ceremonial al vieții de provincie." Conv. lit. XI 05. „Cerșetori profesionalizați, invalizi în cărucior, bătrâne supte de vlagă, găligani energici, femei de vârste incerte și ocupații *bănuibile* – un tablou în care se amestecă tentația ciupelii, disperarea și pofta de circ." Ev.z. 20 III 07 p. 15 (din *bănui* + *-bil*)

bărbát s.m. || *bărbat-cavaler* –Bărbat cu atitudine cavalerească– „Nefiind suficiente bărci de salvare pentru cei 2200 de pasageri de pe navă, peste 1000 de bărbați au consimțit să-și sacrifice viața lăsând să plece femeile și copiii. În 1931, o asociație a femeilor de pe «Titanic» a organizat ridicarea la New York a unei statui în memoria *«bărbaților-cavaleri»* de pe navă. Statuia s-a pierdut însă [...] și a fost regăsită în 1978 de actualul președinte al societății bărbaților «titaniști»." R.l. 3 V 85 p. 6; v. și 10 V 85 p. 1 //din *bărbat* + *cavaler*//

băsescián, -ă adj., s.m. –Propriu lui sau favorabil lui (Traian) Băsescu– „aserțiunile despre o iminentă dictatură *băsesciană* sunt expuse mai degrabă infrecvent." R.l. 2 XI 09 p. 6. „Pedeliștii «puri» S.V. și R.A. se plâng că membrii partidului nu sunt suficient de *«băsescieni»*." R.l. 25 II 10 p. 5 (din *Băsescu* + *-ian*; Ciolan, *MC*)

băsescianísm s.n. –Comportament tipic pentru (Traian) Băsescu– „S.V. crede că PD-L are nevoie de mai mult *«băsescianism»*" G. 24 II 10 p. 5. „*Băsescianism*, pontism, antonescianism, tembelism" R.l. 28 II 10 p. 2; v. și R.l. 25 II 10 p. 5 (din *băsescian* + *-ism*)

băsescianizá I. v.t. –A face să devină servil lui Traian Băsescu– „Băsescu și partidul său «de suflet» au început asaltul final împotriva libertății presei, cu scopul de a o «putiniza», recte *«băsescianiza»*..." telegrafonline.ro 13 IX 10. **2.** v.r. –A instaura un regim autoritar de tipul celui atribuit lui Traian Băsescu– „Propun schimbarea pentru că riscăm *să ne băsescianizăm* pentru 20 de ani încolo..." G. 24 XI 09 p. 11 (din *băsescian* + *-iza*)

bășcăliós, -oásă adj. (fam., pop.) –Care ia în râs– „un text din cartea sa [...] pe jumătate grav, pe jumătate *«bășcălios»*, pe de-a-ntregul amuzant..." Luc. 4 II 84 p. 2. „Tăriceanu, *bășcălios*: La Strasbourg nu e concurs de miss" Cronica rom. 10 X 06 (din *bășcălie* + *-os*; DEX 98, DexX; cuvântul este mai vechi)

bășcăliză v.t. –A lua în bășcălie– „În România, totul *se bășcălizează*, totul se minimalizează, totul se încolonează." R.l. suplim. 9 X 09 p. 2. „guristul Coșneguță *bășcălizează* inconștient memoria sfântă a lui Ciprian Porumbescu" monitorulsv.ro 12 VI 10 (din *bășcălie* + *-iza*)

bășicá v.r. (fam.-arg.) „Argou party. *bășica* – a se enerva, a se supăra, a se simți jignit (Din «Dicționar de argou al limbii române» de Nina Croitoru Bobârniche – Editura Arnina)" Nat. 1 IX 98 p. 12. „am ajuns să cred că de câte ori *se bășică* rușii în fața unor declarații sau în fața unor acțiuni ale statului român îmi place să cred că suntem pe drumul cel bun." pandurul.ro 23 VIII 10 (din *bășică*; DexX – alte sensuri)

bătrân s.m. (arg. stud.) –Student din anii mari, spre deosebire de „bobocii" din anul I– „Mișcarea browniană a «boboceilor», dezorientați și fără cămine, goana după orare și cereri de înscriere, nedumerirea *«bătrânilor»* legată de noile condiții pentru obținerea burselor, agitația specifică după vacanță – toate acestea le-am putut constata în raidul făcut prin universitățile Capitalei." R.l. 3 X 95 p. 9

băútă s.f. „Mă interesează cum au numit bucureștenii petrecerile în ultima sută de ani: sindrofie, mangiarlâc, ceai, party, zaiafet, bairam. Știți cum îi spun tinerii acum? *Băută*: «facem o *băută*»." D. 9 / 93. „După o *băută* zdravănă [era] cu mintea îmbibată de alcool" Ev.z. 27 I 97 p. 8. „cu prietenii, la o *băută*..." G. 16 XI 06 p. 19; v. și Ev.z. 23 VIII 93 p. 3, D. 353 / 99 p. 14, 8 XI 03 p. 9, R.lit. 39 / 05 p. 6, G. 9 IX 06 p. 9, 7 XI 08 p. 15, 23 I 08 p. 23 (din part. *băut*; cf. engl. *drink*; Dimitrescu, *Dr.* 171, 174, 175; DexX)

băutúră s.f. || *băutură-dinamită* –Băutură foarte tare– „Din comerț au dispărut aproape complet acele *băuturi-dinamită*, fabricate pe bază de esențe și culori, numite popular «Secărică», «Adio mamă» etc." R.l. 19 II 67 p. 3 (din *băutură* + *dinamită*)

bârfotécă s.f. –Colecție de bârfe– „Sătulă de *bârfoteca* din jur, Melissa i-a pus în vedere lui Harrison..." Nat. 20 I 01 p. 1. „*Bârfoteca* APH" actualitateaprahoveana.ro 31 III 11 (din *bârfă* + *-tecă*)

bâtocrât, -ă adj. (formație ironică) „Mastacan, trăind o viață întreagă în ideile *«bâtocrate»*, se descoperă singur umilit, neputincios, într-o lume a omului, a cărui armă cea mai de preț este puritatea morală, demnitatea." Cont. 15 IV 62 p. 4 (din *bîtă* + *-crat*, după tipul *autocrat*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108)

bboying s. (cuv.engl.) –Stil de dans de stradă creat ca parte a culturii hip-hop în anii '70 la New York Breakdance– „Originea *B-boyingului*, sau a breakdance-ului cum este cunoscut, nu stă în mâinile tinerilor NewYorkezi ci în picioarele lui James Brown. Cunoscut pentru pașii săi de dans foarte energici, Brown își etala cele mai bune mișcări ale sale, în timpul prestațiilor live.Nu peste mult timp, tinerii din NewYork au început să îl imite." diseara.ro 7 VI 07. „Între aceste case, la care se adaugă și performeri de vogueing independenți au loc competiții acerbe și amuzante pentru dans, cat walking costume și peruci, iar premiile în bani nu sunt deloc neglijabile. Aș merge mai departe și m-aș hazarda să compar, aceste competiții cu foarte cunoscutele *bboying*, bătai simbolice între dansatorii străzii." Time Out 28 II 08

BCA s. –Beton celular autoclavizat– „Xella va face *BCA* în România" Ev.z. 9 X 08; v. și *autoclavizat* 2008 [pron. *beceá*] (abrevierea este mult mai veche, cel puțin din anii '70)

BCCC s. –Biroul de Conducere, Coordonare și Control (al PNTCD)– „Virgil Petrescu anunță un *BCCC* furtunos." Z. 9 VIII 99, cit. de Stăncioi-Scarlat. „ședința *BCCC* s-a lăsat cu scântei, departe de a fi doar focuri de artificii." C.19 VIII 99 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat (DAS; DNAR 1999)

BCCO s. „Ofițerii Brigăzii de Combatere a Criminalității Organizate (*BCCO*), sprijiniți de luptătorii DIAS au reușit să destrame o rețea de trafic de persoane..." R.l. 10 VII 06 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Un ofițer de la *BCCO* Craiova s-a «caftit» în trafic cu patru arbitri de fotbal." G. 7 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (DAS)

BCR s. –Banca Comercială Română, instituție apărută după Revoluție prin desprindere din Banca Națională– „*BCR-ul* are filiale în toată țara.". „*BCR*-ul speră în scăderea inflației" Făclia 5 VIII 08; v. și *arbitragist* 2009, *bilanțier* 2008, *buffer* (sensul 2) 2009, *back-office* 2007, *banking* (*self-banking*) 2008, *cip* 2009, *credit* (*de consum*) 2004, *credit* (*de nevoi personale*), 2002, 2011, *dividend* 2011, *euroobligațiune* 1996, *interbancar* 1996, *neperformant* [pron. *beceré*]

BD s.n. –Benzi desenate– „Recompense *B.D.* Salonul benzilor desenate și al animației organizat în cadrul Târgului de la Paris a întrunit 18 editori și aproximativ o sută de desenatori și scenariști. Această a treia întâlnire a creatorilor din domeniul popularei specii, în ambiția de a-și depăși «concurenții», a prezentat «cea mai mare *B.D.* din lume»." R.lit. 17 VI 82 p. 23. „publicul n-are de unde să știe dacă-i plac ori nu *BD*-urile din moment ce acest produs nu-i prezent pe piață." ziaruldeiasi.ro 7 XI 08; v. și *anime* 2006 [pron. *bedé*] (din fr. *B.D.*; PR 1966; Zafiu, *D*)

BD-ist s.m. –Realizator de benzi desenate– „tactică foarte curentă printre BD-iști." Cot. 21 V 07 p. 24, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Sandu Florea este un *BD-ist* care a semnat mii de benzi desenate în țară, apoi a plecat în SUA" newsiasi.ro, 27 X 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (*BD* + *-ist*)

beach-bar s.n. (cuv. engl.) –Spațiu, de obicei în aer liber, cu mese și umbrele, unde se vând băuturi pe o plajă– „Pe plajă se află amenajată și o anexă a restaurantului, respectiv un *beach-bar*, unde puteți bea o bere rece de la dozator." R.l. 3 VII 03 p. 10. „Pensiunea are restaurant, terasă, pizzerie, grătar, berărie, bar de interior și *beach-bar*." G. 11 V 07 p. 13. „a efectuat ieri un control la *beach-barurile* din stațiune..." G. 2 II 08 p. 3; v. și 29 V 06 p. 3, 14 VI 06 p. 2, 2 VII 08 p. 3, ziare.com 16 IV 09 [pron. *bíci-bar*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

beanbag s.n. (cuv.engl.) –Fotoliu fără cadru, în formă de scoică, dintr-un material care permite mularea după trupul ocupantului– „Avem mâncare gratis, sunt scootere în săli, jocuri video, scaune «*beanbag*»." moneyexpress.ro 30 X 07. „fotolii care se mulează – așa-zisele «*beanbags*», foarte confortabile și ușor de mutat." G. 9 I 08 p. 12 [pron. *bín-beg*]

beat s.n. (muz., anglicism) –Stil de muzică dezvoltat în anii '60, combinație de rock and roll, R&B și soul– „George Fame este un amalgam rar întâlnit – vocalist, instrumentist și compozitor de valoare, aflat la intersecția *beat*-ului cu jazz-ul și blues-ul." Săpt. 22 III 74 p. 13. „Are un stil aluvionar ce amintește de poezia *beat* dar, în același timp își controlează metaforele." Săpt. 2 XI 79 p. 7. „tensiunile majore au apărut mai târziu, când muzica *beat* – apropiată de pop, se transforma în rock, cu diversele sale ramuri – hard, heavy, progresiv." jurnalul.ro 29 IX 08; v. și Z. 16 XII 00; v. și *rap* 2002 [pron. *bit*] (din engl., fr. *beat*; PR 1966; DJ; DN_3, DEX-S, DexX)

beatboxing s. (cuv.engl.) „Ce este *BeatBoxingul*? Tehnica și arta reproducerii percuției sunetelor cu o singură voce, a apărut în India cu sute de ani in urmă." diseara.ro 7 VI 07. „Breakdance, *beatboxing*, graffiti și fotografie în aer liber" zvp.ro 19 IV 11 [pron. *bitbóxing*]

beatnic s.m. (anglicism) –Tânăr care, printr-o ținută total neîngrijită și prin stilul de viață non-conformist, își afișa în anii '60–'70 protestul față de societatea de consum– v. *halucinogen* 1967. „vor trebui să se familiarizeze înainte cu biografia și bibliografia marelui *beatnic*, pentru a-și croi drum printre segmentele lumii onirice a lui Kerouac." Cot. 1 XI 08 [pron. *bítnic*] (din engl., fr. *beatnic*; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 131; DHLF, PR 1959; D.Am; DN_3, DEX-S, DexX)

beaujolais s.n. (cuv. fr.) –Vin franțuzesc din regiunea Beaujolais– „În Franța noua recoltă de *beaujolais* va fi pusă în vânzare în noiembrie." R.l. 15 VII 83 p. 6. „Într-o stațiune balneoclimatică de lângă Tokyo s-a inaugurat o piscină în care curge vin franțuzesc *Beaujolais*." R.l. 15 XI 07 [pron. *bojolé*] (DEX 09)

bébe s.m. || *bebe-eprubetă* –Copil născut ca urmare a unei inseminări artificiale– „Primul «*bebe-eprubetă*» norvegian s-a născut marți, prin cezariană, la spitalul din Tronheim." R.l. 21 VII 84 p. 6. „Natalie Brown, care a venit pe lume în 1982 tot prin fertilizare in vitro, este și primul *bebe-eprubetă* care a dat naștere, în 1999, unui copil perfect sănătos conceput în mod natural" ziare.com 25 VII 08; v. și *in vitro* 1984 (din fr. *bébé-éprouvette*; DMC 1967; DexX) || *bebe-medicament* „Adunarea Națională a Franței a autorizat crearea celor dintâi «*bebeluși medicament*», în cadrul votului legilor bioeticii. Vor putea fi, astfel, aduși pe lume copii doar în scopul constituirii unui rezervor de celule necesare supraviețuirii fraților și surorilor lor." Ad. 16 XII 03 p. 12. „S-a născut primul *bebe-medicament*! Se numește Umut-Talha (în limba turcă însemnând «speranța noastră») și s-a născut într-un spital din Franța. [Părinții] au conceput in vitro un frățior, urmând a-i folosi cordonul ombilical pentru a vindeca unul dintre frați, cu care este compatibil" arges-online.ro 10 II 11. R.l. 20 VI 03 p. 6, Ad. 22 V 04 p. 9; v. și *bioetică* 2005 (după fr. *bébé-médicament*)

bebelúș s.m. || *bebeluș-medicament* v. *bebe-medicament*

becaliádă s.f. **1.** –Campania de transferare a unor fotbaliști români în străinătate, susținută de Giovanni Becali– „*Becaliada* în Spania [...] Giovanni Becali a luat primul avion spre Spania, țara tuturor transferurilor" Z. 13 I 99. **2.** –Spectacol mediatic de prost gust oferit de Gigi Becali– „Vine *Becaliada* de toamnă [...] Acum Steaua s-a calificat în grupele Ligii Campionilor, performanță remarcabilă, dar, în același timp, Gigi Becali s-a calificat în topul aparițiilor media." crisana.ro 25 VIII 06. „Singurul episod cu adevărat spectaculos dintr-o campanie electorală fără pic de vână a fost, cel puțin pînă acum, declanșarea *Becaliadei* de primăvară. O dată cu finalul campionatului de fotbal, excesiv de gureșul latifundiar din Pipera a devenit, cvasioficial, o țintă [...] de undeva de foarte sus, s-a dat liber la Becali." jurnalul.ro 12 V 08. „*Becaliada* întrece cele mai negre așteptări în ce privește cantitatea de mizerie și manipulare pe care o pot produce televiziunile. Iată cum a arătat ziua de luni, 6 aprilie, în care s-a judecat recursul lui Becali." "22" 6 IV 09; v. și sfin.ro 3 IV 09, cugetliber.ro 7 IV 09. **3.** –Competiție dominată prin mijloace dubioase de clubul lui Gigi Becali– „Acesta este cel mai murdar campionat din ultimii ani, dar patronul Stelei își vede liniștit de treabă, chiar dacă luptă după alte reguli și cu arme neconvenționale. Competiția numită oficial Liga I s-a transformat în «*Becaliadă*», după modelul celebrelor «Spartachiade» sau «Daciade» din anii comunismului." Ev.z. 1 IV 08. **4.** –Stil autoritar și imprevizibil, propriu lui Gigi și Giovanni Becali, de a conduce un club sportiv– „*Becaliada* s-a mutat la Dinamo. Deși președintele CA, Nicolae Badea hotărâse menținerea antrenorului Dario Bonetti în funcție, Giovanni Becali, împreună cu Borcea și Turcu, au decis demiterea italianului." ziaruldeiasi.ri 5 X 09. **5.** –Venire masivă la București a suporterilor lui Gigi Becali– „Urmează *Becaliada*? Patronul Stelei, Gigi Becali, a declarat că în următoarele zile vor veni la București aproximativ 10.000 de suporteri pentru a participa la un miting pro Becali." prosport.ro 22 IX 09 (din n.pr. *Becali* + *-iadă*, după modelul *olimpiadă*; Ciolan, *MC*)

becalián, -ă adj. –Referitor la sau propriu lui Gigi Becali– „Recitalul *becalian*, oferit cotidian prin grija televiziunilor, nu poate ascunde însă conflictele mocnite care au deteriorat climatul ghencean." Crai Nou 7 V 05. „de un palat *becalian* sau un Bentley poate că n-am bani, dar măcar până la Saint Tropez pot să mă duc." zf.ro 14 IX 07. „De fiecare dată când văd imagini din palatul *becalian*, cad pe gânduri." Cat. 24 III 10; v. și Ad. 19 I 10, Gr. Maram. 10 XI 07, arges.prosport.ro 14 VIII 09, Tribuna 11 V 09 (din n.pr. *Becali* + *-an*; Ciolan, *MC*)

becalísm s.n. **1.** –Capitalismul dominat de modelul Becali– „avatarurile persoanei în fața istoriei, de la comunism la *becalism*." "22" 9 III 07. **2.** –Autocrație, regim forte– „nu poți guverna onorabil doi ani cu 20 la sută oficial în Parlament și cu vreo 15 în sondaje fără a produce spiritelor fine o ușoară greață de democrație și majorității o grețoasă poftă de *becalism*." Cot. 4 X 07. **3.** –Promovarea valorile naționale, ortodoxe și familiale în stilul direct și frust al lui Gigi Becali– „*Becalismul*, știință și meserie [...] ne gândim la un curent, iar Becali îl reprezintă cel mai bine, îi dă formă, îi imprimă personalitate și sens – *becalismul*. Totul pleacă de la potențialul Becali." ziaruldeiasi.ro 23 IX 06. **4.** –Lipsă de bun simț și de respect față de adversar, manifestat prin declarații făcute presei– „când constați [...] că până și oamenii care au creat CFR-ul modern s-au îmbolnăvit de *becalism*, nici nu mai contează cu ce scor s-a terminat meciul..." Făclia 15 IV 10. **5.** –Declarație iresponsabilă făcută presei, în stilul Becali– „Comentând, ieri, acest război al declarațiilor declanșat de Gigi Becali la adresa lui Adrian Mutu, președintele FRF, Mircea Sandu, a precizat la gsp.tv: Astea sunt *becalisme*. Atâta timp cât ești un om credincios, nu poți să blestemi pe cineva." Lib. 3 IX 08 (din n.pr. *Becali* + *-ism*; Ciolan, *MC*)

becalizâre s.f. –Invazia modelului suburban și subcultural– „și «*becalizarea*», și «vadimizarea», și «manelizarea» României li se datorează canalelor particulare de televiziune." R.l. 30 IX 06 p. 9. „Și uite-așa, cătinel cătinel, au început «*becalizarea*» și «columbenizarea»." R.l. 14 X 06 p. 10. „Când a spus că nu se teme nici de *becalizare*, nici de imbecilizare, ci de imbecalizare, Octavian Paler a dat glas unei neliniști pe care au încercat-o mulți, fără să aibă arta calamburului." Ev.z. 20 III 07 p. 15; v. și G. 3 VIII 06 p. 13 (din n.pr. *Becali* + *-izare*; Ciolan, *MC*)

bedefíl s.m. –Persoană pasionată de benzile desenate– „Asociația *Bedefililor* din România" R.l. 2015 / 96 p. 5. „asociația *Bedefililor* din România..." R.l. 10 X 98 p. 16. „D.N., președintele Asociației *Bedefililor* din România..." Obs.cult. 26 VI 08 p. 2; v. și 16 VI 05 p. 16,

jurnalul.ro 2 VI 07, Ev. 29 IX 07 (din fr. *bédéphile*; R. Zafiu în R.lit. 11 / 97; PR 1978)

beefalo s.m. (americanism; zool.) „Fermierul elvețian F.S. a reușit, pentru prima oară pe continentul nostru, să încrucișeze bizonul cu vaca. În S.U.A. a fost nevoie de 75 de ani de cercetări și experimente pentru a obține acest hibrid pe care americanii îl numesc *«beefalo»* (de la *buffalo* – bivol, bizon și *beef* – carne de vită)." Sc. 16 VI 79 p. 5. „*Beefalo* este un hibrid între un bizon și o vacă." urbaniul.ro 28 II 08 [pron. *bifălou*] (din engl. americ. *beefalo*)

beeper s.n. (cuv. engl.) **1.** –Pager– v. *bip* 1994. **2.** –Dispozitiv electronic care emite bipuri– „Îmi trebuie musai un *beeper*, ceva să mă țiuie la oră fixă..." forum.desprecopii.com 9 V 06 [pron. *bípăr*] (MDN, DexX – sensul 1)

belarús, -ă adj. –Din Bielorusia– „Parlamentul *belarus* vrea să-l debarce pe Lukașenko" Z. 30 VIII 96 p. 4. „Președintele *belarus* a reacționat dur la avertismentele Moscovei privind diminuarea drastică a exporturilor de gaze, sistând livrările spre Uniune." evz.ro 22 VI 10 (din n.pr. *Belarus*; DexX, DEX 09)

belbór s. (cuv. rus.) „Specialiștii Academiei de științe din Bielorusia au elaborat procedeul fabricării unui nou produs foarte rezistent, denumit *«Belbor»* a cărui duritate este comparabilă cu cea a diamantului..." Sc. 19 V 77 p. 4. „Noul material extradur, numit *«Belbor»*, este comparabil ca duritate cu diamantul, fiind chiar mai rezistent." Sc. 15 I 84 p. 5; v. și 3 VIII 77 p. 6, Sc. 29 V 79 p. 5

beleá adj. (arg.) –Foarte bun/rău– „are o gagica *belea*, *belea* și îi face poftele că moare după ea." Ad. 5 VIII 05. „*Belea* descriere, meriți un 10 pt ea" clopotel.ro 27 I 05, cit. de R. Zafiu în R.lit. 5 / 05 || *de belea* –Minunat, grozav– „O întreb de hobby-uri și încerc s-o fac să creadă că ne potrivim *de belea*." e-joy.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 5 / 05. „Poza e *de belea*!" Ad. 19 IX 09, comentarii, cit. de R. Zafiu în R.lit. 25 I 08

bellezza s.f. (cuv. it.; fiz.) „Un grup de cercetători italieni a descoperit, la Centrul European de Cercetări Nucleare (C.E.R.N.) de la Geneva, o nouă particulă subnucleară, care cântărește de șase ori mai mult decât neutronul. Descoperirea acestei particule deschide calea unei noi familii de particule subnucleare, caracterizate printr-un nou tip de sarcină, denumită *«bellezza»* (frumusețe)." Sc. 15 V 81 p. 5 (Dimitrescu, *Dr.* 180, Dr.2 130, 142)

benéfic, -ă adj. –Favorabil, binefăcător, plăcut– „Am putea spune, poetizând, că în aceste zile, pereții «Simezei» au fost incendiați de Dipse. Dar incendiați *benefic*, feeric." Sc. 1 VII 75 p. 4; v. și G. 24 III 10 p. 12; v. și *acribios* 1980, *alicină* 2008, *antihistaminic* 2008, *apreciere* 1997, *armurariu* 2006, *bobo* 2000, *brand-umbrelă* 2007, *cowboyesc* 1978, *elongație* 2010, *fitonutrient* 2009, *fotocoagulare* 2009, *mezotermal* 2006, *nisipoterapie* 1984, *pastilă* (*cu vin roșu*) 2004, *probiotic* 2009, *stretching* 2007 (din fr. *bénéfique*; cf. it. *benefico*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

bengós, -oásă adj. (arg.) –Bun, adevărat– „Mașinile «*bengoase*» s-au transformat într-un simbol al virilității" Ev.z. 2486 / 00 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 18 / 01. „Sorin Oprescu, live cu bucureștenii: «Piedone e *bengos*»" G. 6 IX 08 (din țig. benga "drac"; DexX – alt sens, DALR; cuvântul e mult mai vechi)

benzi desenate v. *bandă* (*desenată*)

benzinár s.m. **1.** –Vânzător de produse petroliere– „«*Benzinarii*» noștri au descoperit de mult sistemul, l-au pus în practică, iar automobilele noastre, chiar cu o lună și ceva în urmă, au stat frumușel în parcare, pentru că apa s-a ambiționat să înghețe în rezervoare, pe conductele de alimentare etc." Săpt. 24 IV 87 p. 2. „Sunt exemple în țară prin care se poate argumenta că *benzinarii* particulari au scăzut întrucâtva prețul de vânzare la pompă cu 50 și 100 de lei pe litru pentru a-și atrage clientela și a crește volumul de vânzări." J.nat. 2 IX 97 p. 15. **2.** –Persoană implicată în furturile de combustibil din conducte– „Numai în anul 2000, conform statisticii IJP Ilfov, au fost cel puțin șapte cazuri în care procurorii i-au eliberat în mod curios pe *benzinari*." Ad. 9 I 01, cit. de R. Zafiu în R.lit. 45 / 04 p. 15. „Magistrații militari au pus în libertate încă 12 *benzinari*" Ad. 15 IX 04 p. 16 (din *benzină* + *-ar*)

berărie s.f. || *berărie-plăcintărie* –Berărie în care se consumă și plăcintă– v. *intimizare* 1969 (din *berărie* + *plăcintărie*); v. și *restaurant-berărie*

BERD s. „Credite cu dobândă subvenționară oferite de *BERD*" evenimentul.ro 19 VI 01. „*BERD* va depune eforturi pentru o mai mare transparență în sectorul bancar moldovenesc" adevarul.ro 1 XII 11; v. și evenimentul.ro 20 VI 02, 23 X 04, ziare.com 21 XI 06; v. și *panelist* 2005 (abreviere din *B*[anca] *E*[uropeană pentru] *R*[econstrucție și] *D*[ezvoltare]; DAS; Stoichițoiu Ichim, *CLRA*; DNAR 1998)

Berlinálă s. –Festivalul de la film de la Berlin– „*Berlinala* a creat un suspans, prin faptul de a lăsa unui film francez rolul de arbitru în crâncena bătălie dintre armata germană și armata rusă..." Ad. 10 II 01 p. 3. „Ce români are *Berlinara*" cotidianul.ro 7 I 09; v. și Ad. 13 II 01 p. 4, Obs.cult. 20 II 01 p. 23 (din germ., engl. *Berlinale*)

bestér s.m. (zool.) „O nouă specie de pește va îmbogăți bucătăria sovietică. Este vorba de așa-numitul *«bester»*, rezultatul încrucișării unei specii de moruni mari de sute de kilograme cu cega." Sc. 22 IV 75 p. 6. „ritm de creștere bun îl are și hibridul dintre cegă și morun – *besterul*." rapitori.ro 3 IX 04 (cuv. rus. compus din *be*[luga] "morun" + *ster*[liad'] "cegă")

bestiál, -ă adj. (arg. tinerilor) –Excepțional (de bun, de frumos etc.)– „Caseta asta e *bestială*, nu mă mai satur ascultând-o.". „–Cum arăt în hainele astea? –*Bestial*". „«E *bestial*, domn'e, *bestial*!» Un cuvânt pe care orice artist ajuns în muzeu ar trebui să și-l dorească (sau, mă rog, altele de același fel din argoul prin care tinerii de azi, chiar și cei sofisticați, își exprimă pe scurt entuziasmul)." Obs.cult. 12 XII 02 p. 7. „Le spun că sunt primarul *bestial* care face totul legal, a declarat Sorin Oprescu." zf.ro 19 VI 11 (R. Zafiu în R.lit. 41 / 00; DALR, DexX)

best-seller s.n. (anglicism) –Carte, lucrare care are un mare succes (de vânzare)– „Succesul pe care l-a avut la începutul acestui an în Japonia filmul realizat după cartea lui Sakio Konatsu «Sfârșitul Japoniei» (un *best-seller* și ea) se explică tocmai prin faptul că cineastul, ca și scriitorul, arată ce s-ar întâmpla cu viața oamenilor dacă s-ar produce o mare catastrofă seismică." Cont. 30 IV 74 p. 10. „*Best-sellerul* internațional Lumea Sofiei." R.lit. 28 / 95 p.15. „O carte ce a stârnit senzații tari de-a lungul întregii Europe, un *best-seller* vândut în milioane de exemplare!" jurnalul.ro 5 X 08; v. și R.lit. 10 X 74 p. 22, Săpt. 5 VII 75 p. 4, R.l. 4 V 83 p. 6, R.lit. 3 V 84 p. 21, R.l. 9 III 00 p. 4; v. și *bikini* 1993, *celular* 2008, *docufictiune* 2000, *kaizen* 2010, *postfațator* 1982, *roman-cult* 2008, *seta* 2007, *spălat* 1991 [pron. *bestsélăr*] (din engl., fr. *best-seller*; DHLF 1948, DMN 1954; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DN_3, DEX 98, NODEX)

béta adj. || *versiune beta* –Versiune a unui produs informatic aflat în faza finală de testare, înainte de a fi comercializat– „Produs de compania Opera Software ASA, browserul a făcut furori la ultima ediție a expoziției internaționale IT Comdex, ultima sa versiune *beta* fiind copiată de pe Internet de peste 500.000 de utilizatori." zf.ro 4 XII 01. „Colosul american [Google] a lansat ieri versiunea *beta* a browserului open source Chrome, care va concura cu liderul de piață Internet Explorer și cu vicele Firefox." Cot. 3 IX 08 p. 2 (după engl. *beta version*) || *beta-caroten* s.n. (biochim.) –Pigment carotenoid, precursor al vitamieni A– „concentratul «Citrom» pe bază de *beta-caroten*, destinat fabricării băuturilor răcoritoare. Această nouă esență realizată pentru prima dată în țara noastră din plante și fructe indigene înlocuiește cu succes concentratele de citrice care se importă." R.l. 30 V 81 p. 4. „Medicina naturistă recomandă uleiul de dovleac, bogat în acizi grași esențiali, *beta-caroten*, vitamina E și seleniu, împotriva aterosclerozei, a hipertensiunii arteriale, a afecțiunilor de prostată și a celor gastrice." zf.ro 11 IV 01. „Efectele secundare ale *beta-carotenului*" ziare.com 21 II 11 (din fr. *bêtacarotène*; PR 1975) || *beta-endorfină* v. *endorfină*

betél s.m. (cuv. malaezian, la origine) (bot.) –Mic arbust tropical din familia piperaceelor, cu tulpini ghimpate, cultivat pentru frunzele sale cu gust înțepător, mestecate pentru digestie– „Toate [femeile din tribul Akha se înfățișau – n.n.] cu [...] restul dinților negri de la mestecat *betel*, cu baticuri roz și un soi de jambiere din cânepă." Cosmo. X 03 p. 157, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *burqa* 2009 (din fr. *bétel*; DN_3, DEX 09, DexX)

betón adj. (fam.-arg.) –Tare ca betonul, garantat 100%– „De-acum, suntem *beton*: odată despuiați de orice iluzie, nu ne mai poate amăgi nimeni și nimic." D. 26 V 00. „Jocul ăsta, cu grafică și sunete *beton*, ar avea drept personaje pe soții Ceaușescu, pe Stănculescu cu piciorul în ghips, pe Roman în pulover și pe Iliescu tapetat cu discursuri." D. 22 XII 05. „Șoselele României – sursă de profituri grase pentru străinii veniți doar cu laptoape și garanții «beton»" G. 13 V 06 p. 1; v. și *marfă* 2001 (R. Zafiu în R.lit. 41 / 00; DALR, DexX); v. și *fier-beton* || *beton-auto* –Material de construcție rezultat din presarea autovehiculelor vechi și amalgamarea cu beton– „*Beton auto*. Sculptorul german G.E. este autorul unui brevet care propune o soluție ingenioasă pentru valorificarea caroseriilor autovehiculelor scoase din uz. Potrivit procedeului său, «epavele» auto sunt presate și apoi se toarnă peste ele beton. Blocurile astfel realizate pot fi folosite la ridicarea digurilor, barajelor și altor construcții similare." Sc. 14 V 73 p. 4 (din *beton* + *auto*)

betoná v.t. **1.** –A acoperi cu beton– „În parcuri *sunt betonate* hălci mari de gazon pentru câte o terasă kitch-ioasă." D. 138 / 95 p. 9. „I-am dat 300.000 de lei lu' dom' Puiu, pentru parcare, că zicea că vin ăia de la

primărie s-o *betoneze* când s-o încălzi vremea..." Ev. z. 18 II 08. **2.** (fig.) –A întări, a consolida– „Kim își *betonează* spusele afirmând că a lucrat 14 luni full-time (cu o normă întreagă) pentru Heidi (o proxenetă de lux)." R.l. 16 VIII 93 p. 8. „Sorin Cârțu, un tehnician arhicunoscut pentru stilul aparte prin care își *betonează* apărările." Ev. 30 X 08 (din fr. *bétonner*; DMC 1978, MNC 1980; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – sensul 1)

betonist s.m. v. *fierar-betonist*

beurék s. (culin.; cuv. armean) „plăcintă armenească cu brânză (*beurek*)..." ProTV Mag. 15 / 09 p. 32. „am început să fac diverse chestii pentru că mi-au mai plăcut pe unde le-am mâncat: tarta cu praz, pateurile armenești *Beurek* și supa gazpacho." gandul.info 9 IX 09

Bex s. –Birou executiv– „*Bex*-ul PSD n-a luat o decizie fermă în chestiunea avocaților-parlamentari" Ad. 4 X 01 p. 2. „PNL Hunedoara și-a dizolvat *BEx*-ul ca să scape de un platformist" gandul.info 4 XII 06 (din *b*[irou] *ex*[ecutiv])

bháji s. (cuv. hindi; culin.) –Fel de mâncare din bucătăria indiană, din legume prăjite/fripte– „*Bhaji* din spanac și cartofi cu sos raita..." Av. XI 02 p. 104, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cum nu eram prea înfometați, am comandat un singur aperitiv: Onion *Bhaji* – mingiuțe de ceapă prăjită în făină galbenă." sfin.ro 16 XII 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Pyaz *Bhaji* (chifteluțe de ceapă cu sos de mentă) – 12 lei porția" adevarul.ro 12 III 10 (din engl. *bhaji*)

biatloníst s.m. (sport) –Sportiv care practică biatlonul– v. *bober* 1984. „Norvegianul Ole Einard Bjorndalen [...] a devenit primul *biatlonist* din istorie care câștigă trei titluri la o ediție" Ev. 18 II 02 (din *biatlon* + *-ist*; DEX, DN_3, DexX)

bibliofilístic adv. –Din punctul de vedere al bibliofiliei– „*Bibliofilistic*, varianta gălățeană prezintă unele particularități. Manuscrisul este încadrat în chenar de aur..." Sc. 29 III 72 p. 4 (din *bibliofil* + *-istic*; DEX 98, DexX)

bibliotécă s.f. || *bibliotecă-ceainărie* –Bibliotecă în care se poate bea, contra cost, ceai– „la Teatrul Act – o *bibliotecă-ceainărie*, dotată cu internet wireless." evz.ro 10 III 08. „Cei zece ani aniversari aduc la Teatrul ACT un nou spațiu de întâlniri: «Sala de lectură», *biblioteca-ceainărie* de la etajul doi al imobilului din Calea Victoriei." Ev.z. 22 IV 08 p. 10 (din *bibliotecă* + *ceainărie*) || *bibliotecă-vitrină* –Piesă de mobilă ce cuprinde o bibliotecă și o vitrină– „[Camera] cuprinde, între altele, o *bibliotecă-vitrină*, având un loc special prevăzut pentru pic-up și magnetofon." Sc. 2 VI 62 p. 2. „Nu este cu putință să nu doriți a vă trece palma peste furnirul de înaltă calitate, peste bronzurile fin cizelate, peste incrustațiile în «biscuit» al unei superbe *biblioteci-vitrină* de cel mai autentic stil «Empire»; sau poate vă atrage mai curând asprimea aparentă a mahonului din care este construită această comodă-scrin, piesă funcțională de mare efect." Săpt. 14 XII 73 p. 8. „Vând *bibliotecă-vitrină* veche (cca 100 de ani)" bursa.rol.ro 28 VI 08 (din *bibliotecă* + *vitrină*); v. și *dulap-bibliotecă, tramvai-bibliotecă*

biblist s.m. –Specialist care studiază Biblia– „Sunt foarte încântat de dubla mea calitate, de lingvist și de *biblist*. Acestea sunt cele două câmpuri vocaționale." G. 28 X 08 p. 8. „Septuaginta este un domeniu ideal de lucru pentru un *biblist*: îți impune să faci uz în mod continuu de ambele limbi ale celor două testamente și în același timp să te miști cu regularitate între scrierile celor două canoane." oglindanet.ro 24 X 10 (din *Biblie* + *-ist*, după engl. *Biblist*; DexX)

bic s.n. –Instrument de scris alcătuit dintr-un tub de pastă colorată cu o mică bilă în vârf. Pix– „Prefer să scriu cu *bicul* decât cu stiloul." „Aceste instrumente de scris s-au impus în anul 1950, când baronul francez Bich a înlăturat «h»-ul de la numele său și a pornit să vândă pixurile cu bilă «*BIC*»." Ad. 30 V 03 p. 8 (din fr. *bic*; PR 1950)

bicáblu adj. –Care funcționează cu două cabluri– „Am construit noi însă un funicular *bicablu*, cu capacitate de 900000 tone calcar pe an." R.l. 29 IX 86 p. 1 (din fr. *bicâble*; DMC 1965; MDN, DexX)

biciclétă s.f. || *bicicletă-schi* „Un original vehicul, așa-numita *bicicletă-ski*, realizată din ghidonul unei biciclete și un ski, apărută în anul acesta pe pârtiile din Alpii elvețieni." Mag. 29 XII 66 p. 3 [scris și *bicicletă-ski*] (din *bicicletă* + *schi*, probabil după model fr.) || *bicicletă-tandem* –Bicicletă pentru 2 sau mai multe persoane, fiecare acționând câte o pereche de pedale– „O *bicicletă-tandem*, carosată aerodinamic, a reușit să atingă performanța de 93,983 km/h pe o pistă din California..." R.l. 7 V 81 p. 6. „Călătoria tinerilor pe o *bicicletă-tandem* [...] s-a desfasurat pe teritoriul a 11 țări." Lib. 14 III 06 (din *bicicletă* + *tandem*; DEX, DexX)

biciclí v.i. –A merge cu bicicleta– „Sub imaginea lui Ștefan cel Mare, care claxonează la o sonerie de bicicletă, stă scris «*Bibiclim* [!], măria ta!», în timp ce Lenin îndeamnă «Pedalează, pedalează, pedalează»..." G. 30 I 09 p. 6. „tricouri ce vor fi împărțite bicicliștilor, cu mesaje incitante: «*Biciclim*, Măria Ta!», «Pedalează, pedalează, pedalează» sau «Viva la biChecleta!»." Ev.z. 30 I 09 (din *bicicletă*)

biclonál, -ă adj. (med.) –Cu dublă reproducere– „Ultimele cercetări demonstrează însă că într-o formă de cancer – denumită cancer «*biclonal*» – malignitatea poate proveni din două celule fără nici o legătură între ele." R.l. 7 VII 84 p. 6 //din *bi-* + engl., fr. *clonal*; DHLF 1961; MDN, DexX//

bicomunitár, -ă adj. –Care reunește membrii a două comunități (etnice, lingvistice etc.) diferite– „Un cipriot turc care le servea drept interpret a fost și el arestat, au arătat autorii acestei lovituri mediatice, un grup *bi-comunitar* de ciprioți turci și greci ce susțin reunificarea Ciprului." Ad. 24 IX 03 p. 11. „Unii analiști politici se tem, însă, că această criză este începutul sfârșitului pentru regatul *bicomunitar* fondat în 1830 [Belgia]." Cronica rom. 23 IV 10 (din *bi-* + *comunitar*)

bicórp adj. inv. (auto) –Caroserie în două volume, de tip break– „Renault contează pe modelele din familia consacrată, respectiv Megane (Break, Classic, *Bicorp*)..." adevarul.ro 13 XII 01. „Din față Renault, din spate: Megane *bicorp*. Atât de Megane încât, văzut în trafic, posteriorul mașinii nu lasă loc la confuzii." Ad. 27 I 05 p. 12. „Modelele din gama Dacia care vor fi echipate cu motorul 1,2 I 75 CP GPL sunt berlina Dacia Logan și modelul *bicorp* Dacia Sandero." adevarul.ro 15 III 11 (din *bi-* + *corp*; cf. fr. *bicorps*)

bidonvíl s.n. –Cartier de locuințe foarte sărăcăcioase, de obicei improvizate la periferia marilor orașe– „Oferise propria sa locuință din *bidonvil* unei biete văduve, mamă a patru copii, expulzată de un proprietar necruțător." R.l. 3 V 74 p. 2. „C.C. a fost violată în două rânduri. Prima oară, în august trecut, de către 14 tineri de la periferia Romei, dintre cei care sunt numiți acolo «borgatari» și trăiesc îngrămădiți în mizeria lor în *bidonviluri*..." R.l. 25 IV 77 p. 6. „romi proveniți din România trăiau până de curând într-un *bidonvil*..." Ad. 22 VIII 07; v. și Cont. 31 VIII 79 p. 6, R.l. 27 III 84 p. 6; v. și *așezare-satelit* 2008, *favela* 1979, *submarginal* 1979 [scris și *bidonville*] (din fr. *bidonville*; cf. engl. *bidonville*; PR 1950, DMC 1954, BD 1970; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

biéniu s. –Interval de doi ani– „România învață (cu, în acest bienium, subprogramele Deschide cartea – pledoarie pentru Galaxia Gutenberg – și Pro Teatru..." Ad. 31 VII 02 p. 15. „Alexandra a fost bursier «Vasile Pârvan» la Accademia di Romania în *bieniul* 2006-2008." amosnews.ro 13 V 10 [scris și *bienium*] (din lat. *biennium*; MDN)

bifá v.t. **1.** –A marca opțiunea/alegerea– „peremiștii ar putea avansa o soluție de compromis: liste electorale, dar cu posibilitatea lăsată alegătorului de a *bifa* pe cine vrea din înșiruirea de nume de pe buletinul de vot." adevarul.ro 15 I 03. „Școlarii *vor bifa* liceele în ordinea preferințelor și vor ține cont de ultima medie de admitere de anul trecut." adevarul.ro 26 V 09; v. și 25 VI 04, 3 V 09, 5 VI 09. **2.** –A marca pe o listă cu variante pe cea adevărată– „candidatul *bifa* respectivul răspuns, reușind astfel să obțină permisul de conducere" mediafax.ro 18 III 09. „dacă acest rezultat *este bifat* înseamnă că nu există anomalii..." unica.ro 31 III 11; v. și adevarul.ro 29 VIII 09, 4 V 10. **3.** (inform.) –A aproba, prin marcare, o opțiune propusă– „Nu *bifa* niciodată butonul «Keep me signed in» dacă utilizezi un calculator la care mai au acces și alții." mediafax.ro 16 X 10. **4.** –A înregistra, a consemna– „Daniel P. a fost eliberat de procurorii PNA, magistrați care sperau că, după arestarea șefului de post din Vlădeni, *vor bifa* prima acțiune consistentă a PNA Iași." adevarul.ro 26 XI 02. „zilele trecute statistica *bifa* un număr de peste 1650 de persoane bolnave" adevarul.ro 12 XI 09; v. și adevarul.ro 22 III 03, 10 X 09. **5.** –A tăia de pe o listă de sarcini lucrurile realizate deja– „în timp ce statul își *bifa* la capitolul privatizări o nouă realizare, «investitorul» își recupera cu vârf și îndesat obolul plătit protectorilor afacerii vânzând până și ultimul șurub din fabrica «cumpărată»." adevarul.ro 28 I 02. „Pe partea de infrastructură și flexibilitatea forței de muncă s-au mai înregistrat câteva lucruri. *Bifăm* astfel două din patru lucruri..." hotnews.ro 14 IV 11; v. și adevarul.ro 28 VIII 03, 13 VIII 10, 12 X 10. **6.** –A înregistra, a consemna (pe lista realizărilor sau a eșecurilor)– „PSD *va bifa* încă o organizație cu probleme, respectiv Bihorul." adevarul.ro 24 IX 02. „acesta a fost prețul plătit de toți românii sub forma a tot felul de scutiri de impozite și facilități pentru investitori acordate de generosul guvern de la București pentru a putea *bifa* câteva mari succese în privatizare." 9am.ro 12 III 05. „«Tricolorii» *vor bifa* a 11-a calificare ratată..." gsp.ro 12 VI 07; v. și 25 VI 07, 29 VII 07, adevarul.ro 25 VI 09. **7.** (fig.) –A rezolva de mântuială o sarcină, doar pentru a consemna îndeplinirea ei– „Este o lege făcută de formă astfel încât să se poată *bifa* încă o reglementare care să semene cu cele

europene." adevarul.ro 12 XII 02. „Problema e că naționala există doar spre a *bifa* obligații decorative." gsp.ro 28 I 09. „Mulți dintre protestatari păreau a fi venit până la București doar pentru a *bifa* ceva, nu pentru că ar fi sperat în vreo schimbare." mediafax.ro 16 III 11; v. și adevarul.ro 9 I 03, 7 XII 04, 14 V 05, 16 VI 05, gsp.ro 21 II 10, flacarais.ro 3 VI 10, hotnews.ro 1 XI 10. **8.** –A include, a înregistra– „activitățile pe care le-a desfășurat și le poate *bifa* cu succes în CV-ul său." adevarul.ro 6 I 11. **9.** –A înregistra, a marca– „piața de construcții *va bifa* pentru următorii cinci ani o creștere medie de 8,5%." adevarul.ro 16 XII 09. **10.** –A trăi, a cunoaște, a trece prin– „[În emisiune] Mihai *va bifa* și chinul dat de o alergie la fân, dar și experiența de a fi târât de vacă în momentul în care o duce la păscut și aceea de a fi lovit de măgărușul pe care toată lumea îl alintă." mediafax.ro 2 IX 09. „După episodul mai puțin reușit de la Chelsea, Adrian ar putea *bifa* o a doua experiență în Albion." hotnews.ro 15 XII 09. **11.** –A fi, a constitui, a reprezenta– „Vernisajul expoziției de pictură din ciclul «Metamorfoze» de Petrică Diaconu *va bifa* un nou punct în program, la ora 20.00." adevarul.ro 23 X 10. **12.** –A vizita– „În Lisabona sunt atâtea lucruri de văzut, încât trebuie doar să ai bani și răbdare pentru a *bifa* tot ce este mai important și mai frumos în acest oraș." adevarul.ro 7 VIII 07. „vor ateriza în Los Angeles. Aici vor poposi doar două zile, unde vor fi cazați într-un hotel de cinci stele, se vor plimba cu limuzina și *vor bifa* și cel mai celebru bulevard din lume, Walk of Fame." adevarul.ro 28 XII 10. „După ce a filmat în România pentru Ghost Rider 2 [...] Nicholas Cage *va mai bifa* câteva locații istorice, de această dată din Turcia." antena3.ro 17 I 11. **13.** –A face– „Andreea T. s-a gândit că ar avea de câștigat dacă *ar mai bifa* câteva îmbunătățiri fizice." click.ro 20 IX 10. „*voi bifa* cu siguranță o escapadă în Deltă și nu voi rata nici o ocazie de a ieși la pescuit, marea mea pasiune..." flacarais.ro 26 V 11. **14.** –A obține– „Mergem pe Nou Camp pregătiți fizic și psihic pentru a *bifa* un rezultat mare." hotnews.ro 8 IV 09. „a existat o tendință de a *bifa* puncte politice în loc să își sufleci mânecile pentru a rezolva problemele adevărate" hotnews.ro 14 IV 09. „Mendy nu va rezista mai mult de 6 reprize în fața lui Bute, care *va bifa* un nou KO..." ziare.com 5 VII 11; v. și gsp.ro 18 IX 08, adevarul.ro 17 V 11. **15.** –A câștiga, a cuceri– „FC Porto și-a făcut un obicei din a obține astfel de performanțe și este pe cale de a *bifa* chiar a doua «triplă» în 8 ani." adevarul.ro 29 IV 11. **16.** –A cuceri– „are fane cât ar încăpea în Palatul Parlamentului și totuși, după cum a declarat recent, nu-l interesează acest aspect, pentru că nu și-a făcut un crez din a *bifa* duduile disponibile din București." adevarul.ro 10 III 06. „Reprezentativa «Seleçao», care a avut și doi eliminați, a ratat o nouă șansă de a *bifa* prima medalie de aur din istoria participării la Jocurile Olimpice la fotbal..." adevarul.ro 20 VIII 08. **17.** –A marca, a face cunoscut– „Îmi pare rău că această generație [de fotbaliști] a ratat posibilitatea de a *bifa* o mare performanță..." mediafax.ro 9 IX 08. „Amicalul care *va bifa* inaugurarea noului Stadion Național..." adevarul.ro 6 II 11. **18.** –A celebra, a sărbători– „la Poiana Brașov [...] ministrul Turismului *va* «*bifa*» etapa a doua a «deschiderii oficiale a sezonului de iarnă»." adevarul.ro 12 XII 02. „organizarea atelierelor de creație de la Casa Băniei, deschise pentru a *bifa* frumos săptămâna internațională a teatrului, cu zile dedicate marionetiștilor." adevarul.ro 24 III 11; v. și adevarul.ro 13 III 03, 30 X 09. **19.** –A demasca, a descoperi– „Într-un spectacol mai vechi, «Accidens», Garcia punea un microfon în dreptul inimii unui homar, iar oamenii îi auzeau viața în direct. Un actor îl tăia apoi, ca la restaurant, îl prăjea și îl mânca. Regizorul *bifa* ipocrizia oamenilor, care se arătau vexați de moartea lirică a homarului, în timp ce în mii de restaurante mureau în aceeași secundă alte mii de homari..." adevarul.ro 16 XI 10. **20.** –A obține dreptul la/să, a-și asigura– „Patru meciuri mai are de disputat echipa României pentru a *bifa* o nouă participare la Cupa Mondială." adevarul.ro 30 V 10. „se pregătește cu multă tenacitate pentru a *bifa* cea de-a șasea participare la Jocurile Olimpice..." adevarul.ro 7 II 11. **21.** –A asista la– „Fiecare a plătit 300 de lei pentru a *bifa* primul concert al RBD în România." adevarul.ro 13 VI 07. **22.** –A-și revendica, a-și asuma, a-și atribui– „Cameron Diaz poate *bifa* câteva relații care au ținut primele pagini ale ziarelor." cosmopolitan.ro 18 VI 10. **23.** –A asigura, a lua măsuri ca să se îndeplinească– „familiile acelor elevi au și de ce să adopte orice metode de a *bifa* frecvența la cursuri, din moment ce numai luna trecută au fost exmatriculați 15 elevi pentru cumul de absențe." adevarul.ro 5 II 08. **24.** –A elibera, a viza (un permis, o legitimație)– „Încă din primele zile ale lui 2005, peste 16.000 de persoane [...] au luat cu asalt tonetele Regiei Autonome Transport Persoane (RATP) pentru a-și viza legitimațiile gratuite de călătorie [...] Slujbașii nu pot însă *bifa* mai mult de 200 de «libere» într-o zi, în condițiile în care trebuie să vândă și bilete de călătorie." adevarul.ro 5 I 05. **25.** –A afla, a găsi– „la capitolul gratuități mai puteți *bifa* [pe site] câteva articole și interviuri cu specialiști în scrierile lui Sun Tzu..." businessmagazin.ro 1 IX 05. **26.** –A încasa– „marea câștigătoare *va bifa* un cec de 9 milioane de euro de la UEFA." hotnews.ro 14 IX 10. **27.** –A încheia– „emisiunea profetului Brucan va diseca până la cele mai ascunse detalii încercarea României de a *bifa* cu bine ultimul an înainte de integrarea europeană." adevarul.ro 11 I 06. **28.** –A confirma, a reconfirma– „Nu lipsește grandoarea vizuală [...] și evident că pe undeva filmul *va bifa* strălucirea cu care autorul ne-a obișnuit." adevarul.ro 30 XII 08. **29.** –A participa– „*vor bifa* evenimentul doar din dorința de a nu rata vreo ocazie de a mai apărea și ei, sărmanii, prin reviste de gen..." adevarul.ro 21 VII 06. **30.** (sport) –A juca, a participa ca jucător (la un meci, o partidă)– „C., fotbalist care anul trecut *bifa* 80 la sută din partidele Stelei în Ligă." gsp.ro 24 X 07. „Cu toate că are o fractură la mâna dreaptă [...] Ibra *va bifa* câteva minute în partida cu Manchester City..." hotnews.ro 28 VII 09; v. și gsp.ro 11 VIII 08, 18 I 09, 2 III 09, 6 III 09, 5 VIII 10, hotnews.ro 7 X 10. **31.** (sport) –A înscrie, a marca– „Câinii puteau *bifa* golul de onoare, dar penaltiul obținut de Zicu (88') a fost ratat cu nonșalanță de Marius Niculae." hotnews.ro 23 XI 09. **32.** (sport) –A da (o pasă)– „Levente S. petrecea 9 minute pe parchet, timp în care *bifa* o pasă decisivă." adevarul.ro 10 IV 11. **33.** (meteo) –A marca prin prezență (d. fenomene climatice)– „Ceața *va bifa* din nou orele dimineții, iar pe ici, pe colo, burnița intră și ea în peisaj." adevarul.ro 27 X 09. „Aceeași ceață *va bifa* ca și miercuri zonele joase ale țării." flacarais.ro 28 XII 10; v. și 1 XI 10 (din fr. *biffer*; DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alt sens; R. Zafiu în R.lit. 2 / 04, DexX – sensurile 2 și 5)

bifamiliál, -ă adj. –Care este folosit de sau se află în proprietatea a două familii– „Clădirea din foto [...] nu e un motel [...] ci o locuință *bifamilială* aparținând doamnei N.E." Cot. 7 VI 94 p. 1. „Vând apartament *bifamilial*, adică este transformat în 2 garsoniere cu intrare separată..." craiovaforum.ro 24 VIII 08 (din *bi-* + *familial*; DexX)

bifáre s.f. **1.** –Acțiunea de a bifa[1]– „Loteria vinde mai puțin șanse de câștig cât două trei zile de vise de tipul «ce ar fi dacă...». Practic, milioane de români visează cu ochii deschiși la lumea imaginară care li s-ar deschide prin simpla *bifare* cu pixul a șase pătrățele." gandul.info 21 VIII 07. **2.** –Acțiunea de a bifa[2]– „Există un algoritm foarte clar de stabilire a vinovăției, în funcție de modul în care se completează formularul de constat amiabil. Acesta este realizat de așa natură încât, din simpla *bifare* a căsuțelor, reiese clar cine este vinovatul." gandul.info 28 VII 09. **3.** –Acțiunea de a bifa[7]– „Galeria de Artă Medievală Românească – încă o «*bifare* de acțiune»" adevarul.ro 27 IV 02. „s-a creat impresia că prin simpla *bifare* a unor obiective, economia de piață poate fi calificată drept funcțională." adevarul.ro 18 IX 03. „etape pur formale, de *bifare* a unor rubrici..." adevarul.ro 18 X 10; v. și gandul.info 12 XII 06. **4.** –Acțiunea de a bifa[9]– „Sperăm într-o redresare până la sfârșitul anului și cel puțin o *bifare* a volumului înregistrat în 2008" adevarul.ro 4 VIII 09. **5.** –Acțiunea de a bifa[12]– „La modă e acum turismul de week-end, de «*bifare*» a litoralului." adevarul.ro 15 VII 03 (din *bifa*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 04; DN_3, DEX 98 – alt sens, DexX – sensul de "rezolvare")

bifă s.f. –Semn grafic prin care se marchează o alegere/opțiune din mai multe prezente– „Atenție, însă, că fereastra aceasta are un pătrățel micuț în stânga jos în care se află o *bifă*. Scoateți-i *bifa* și dați-i close" kool-yo.home.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 2 / 04. „în fereastra aia, de-obicei era o *bifă* cum că să țină minte userul și parola." xpc-forum.ro 6 III 06 (derivat regresiv din *bifa*)

bifuncțional, -ă adj. –Cu dublă funcție– „Construirea podului [...] a durat nouă ani [...] El este *bifuncțional*– feroviar și rutier – urmând ca după încheierea întregului sistem [...] să fie folosit de trenurile superexpres «Hikkari»." R.l. 17 VIII 85 p. 6. „Conturile *bifuncționale* sunt conturi care pot avea și funcție de activ și funcție de pasiv. Cel mai întâlnit cont bifuncțional este 121 Profit și pierdere. Soldul lui poate fi debitor când ai pierdere și creditor când ai profit." eurocontab.ro / forum 11 II 07 (din *bi-* + *funcțional*; MDN, DexX)

BIG s.n. –Unitate comercială de mari proporții, supermagazin– v. *unitate-etalon* 1975. „magazinul de tip *BIG* din Mănăștur de circa 10000 mp cu un profil universal..." R.l. 25 IX 84 p. 5. „Un sfert din *BIG* Berceni, amendat de primărie" Ad. 17 I 06; v. și Săpt. 7 XII 79 p. 6, Sc. 10 VI 80 p. 2, R.l. 2 II 83 p. 1; v. și *microzonă* 2010, *miniautodrom* 1977 (abreviere din inițialele cuv. *B*[ăcănie], *I*[ndustriale], *G*[ospodina]; Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09)

big band s.n. (anglicism; muz.) –Orchestră mare de jazz– „La Timișoara A.U. a susținut recent un concert «in memoriam» R.O. – acom-

paniată de *big-band*-ul Filarmonicii «Banatul» din localitate." Săpt. 13 IV 84 p. 2. „Dirijorul de jazz Peter Herbolzheimer și *Big Band-ul* Radio, în concert la Sala Radio" realitatea.net 26 III 08. „Îmi doresc foarte mult un spectacol pe o scenă din România, cu un *big-band* din afara țării." AS 10 IV 10 p. 23 [pron. *bigbénd*] (din engl. *big band*; DN_3, DexX)

big box s.n. (cuv. engl.; com.) –Magazin de mari dimensiuni (peste 4500 de mp), dreptunghiular, pe un singur nivel, de obicei parte a unui lanț. Exemplul tipic de big-box store este Wal-Mart. Superstore– „pe lângă mall-uri sau hipermarketuri, piața se va diversifica, continuând să apară concepte noi pentru piața de aici, cum ar fi *big box* retailers (magazine de dimensiuni foarte mari, care au stocuri enorme și o gamă foarte largă de produse – n.r.)..." zf.ro 12 II 03. „[Magazinele] sunt create pe un format «*big box* retail» (magazin de dimensiuni mari), cu suprafețe între 2.000 și 5.000 de metri pătrați și amplasate în parcuri de retail." Cot. 1 VII 08. „magazine de tip «*big box* retail» (1500-6000 mp), situate în parcuri de retail." wall-street.ro 21 IX 09; v. și zf.ro 24 X 03, 12 X 04, 4 XI 04, 2 VI 05, 19 III 09, 21 V 09, 1 VI 09, 25 VI 09, 25 IX 09, 1 X 09; v. și *strip-mall* 2003

big-store s.n. (anglicism) –Supermagazin– „Mândria cartierului, un *big-store* tipic yankeu." R.l. 17 VIII 93 p. 1 [pron. *bigstór*] (din engl. *big store*; MDN)

bijuterie s.f. **1.** –Persoană cu calități deosebite. Giuvaier– „cel mai probabil cumpărător va fi Șevcenko, noua *bijuterie* a rusului Abramovici." Lib. 10 VII 06 p. 18, cit. de Stăncioi-Scarlat. **2.** –Reușită tehnică deosebită– „Alexandr Ovechkin a reușit o nouă *bijuterie* în liga profesionistă de hochei" PROTv 5 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *oraș-bijuterie*

biker s.m. (cuv. engl.) –Biciclist sau motociclist– „Peste 50 dintre cei mai buni *bikeri* din țară și-au confirmat deja participarea." C.n. 15 X 05. „*Bikerii* bucureșteni își demonstrează măiestria pe rampa din Parcul Herăstrău" Compact 6 V 08 p. 2. „Ținută sport – bluză din mătase, purtată cu șort și haină de piele, în stil «*biker*» (motociclist)." AS 19 VI 10 p. 12; v. și G. 8 IV 06 p. 7, AS 10 IX 07 p. 5 [pron. *báicăr*] (DEX 09)

bikíni s.n., adj. (modă) –Costum de baie feminin foarte redus, alcătuit din două piese– „În această teribilă vară, costumul de baie lansat cu tamtam, cu reclamă publicitară de cea mai profundă rezonanță, este costumul dintr-o singură piesă, dar care nu se știe prin ce miracol al croielii, este chiar mai insignifiant decât *bikiniurile* anilor trecuți." Săpt. 17 V 74 p. 8. „Supranumită și «nimfa» datorită scenelor sexy cuprinse încă din primele episoade ale serialului, Charlene n-a rămas doar un sex-simbol al Dallasului, ci a devenit și un sex-simbol al Americii. Primele ei postere [...] doar într-un chilot *bikini* cât o frunzuliță de arțar, s-au vândut cu regim de best-seller." As 74 / 93 p. 16. „Reality show-urile, între marketing și *bikini*" Cot. 3 VII 08; v. și Săpt. 6 VI 81 p. 8; v. *burqini* 2007, *tankini* 2009 || *bikini-cordeluță* –Tip de cache-sex foarte sumar alcătuit dintr-un triunghi care se continuă cu un fel de coardă petrecută printre picioare– „*Bikini-cordeluță*" ProTV, telejurnalul din 19 II 09 (din engl., fr. *bikini*; PR 1946; MP 52–57; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

bikinián, -ă s.m.f. –Locuitor al insulei Bikini– „Primii 97 de *bikinieni* care au revenit acum la casele lor privesc încă cu suspiciune perspectivele insulei lor." R.l. 18 XII 74 p. 6 (din *Bikini* + *-ian*; DexX)

bilanțiér, -ă adj. –De bilanț– „Atingerea acestei cifre *bilanțiere* ne dă prilejul unor constatări..." Emisiune Radio 20 III 76. „Un număr *bilanțier* și omagial..." R.lit. 28 XI 85 p. 19. „La sfârșitul anului trecut băncile din România aveau un activ net *bilanțier* de peste 250 de miliarde de lei, iar în funcție de acest criteriu pe primul loc în top se clasează BCR cu un activ net *bilanțier* de 59,6 miliarde, adică 23,8% din totalul sistemului bancar." Teleg. 4 VII 08; v. și R.l. 15 III 81 p. 6, Sc. 13 VI 83 p. 4, Emisiune TV 24 XII 83 (din *bilanț* + *-ier*; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 50; Dimitrescu, *Dr.* 171; DN_3, DEX-S, DexX)

bílă s.f. (arg.) –Doză de heroină– „Ofițeri sub acoperire au mers luni seara să cumpere *bile*, iar tranzacțiile au fost filmate." G. 15 IX 05 p. 10. „țiganii conduși de S. s-au reprofilat. Trecuseră de la «managementul» femeilor de pe centură la trafic de «*bile*»." G. 7 X 05 p. 7. „tatăl băiatului dădea câte o fugă în Ferentari ca să procure «*bile*», însoțit de un drogat din cartier..." G. 22 VII 08 p. 9 (extensie de sens)

bildungsromán s.n. (germanism) –Roman psihologic al formării unei personalități– „Criticul își devine personaj, iar critica sa ne apare ca fragmentarium al unui *bildungsroman*-foileton care se va scrie pe măsură ce va fi trăit." Săpt. 31 XII 84 p. 8. „Un *bildungsroman* liric" Obs.cult. 8 II 07 (din germ. *Bildungsroman*; cf. it *bildungsroman*; PN 1987; DN_3, DEX-S, DexX)

biletofíl s.m. –Colecționar de bancnote– „Când ne-am întâlnit s-a întâmplat invers, mi-a dăruit el vreo cinci și așa m-a atras în lumea *biletofililor*, povestește pasionatul de bancnote." Ad. 6 I 11 //din *bilet* + *-fil*//

biletofilíe s.f. „După pensionarea din armată, Victor B. a avut norocul să își găsească repede o pasiune care să-i dea un rost în timpul liber. Se numește *biletofilie*, pe care ne-o definește ca fiind «pasiunea de a studia, vizualiza, de a citi bancnotele lumii, o pasiune imensă care cere mult timp, studiu și investiții serioase»." Ad. 6 I 11 //din *bilet* + *-filie*//

bilharziózã s.f. (med.) –Schistosomiază– „Apa din anumite regiuni ale globului [...] poate să pună în pericol, în special în țări mai puțin dezvoltate din Africa, sănătatea oamenilor. Este vorba despre răspândirea *bilharziozei*, maladie infecțioasă implacabilă care amenință sute de milioane de oameni [...] În apa dulce a râurilor din aceste regiuni există o larvă microscopică care [...] poate invada treptat sistemul digestiv, ficatul, rinichii." R.l. 9 I 77 p. 6. „singurul medicament susceptibil să prevină *bilharzioza* (maladie mortală contractată de numeroși copii)." R.l. 22 II 84 p. 6. „*Bilharzioza* este răspândită în majoritatea țărilor din Africa și în câteva zone limitate din America de Sud, Orientul Mijlociu și Asia." Lum. 14 VII 07; v. și Sc. 11 VI 80 p. 5, Sc. 2 VI 81 p. 5 (din fr. *bilharziose*; cuv. este mai vechi în limba română; DM; MDN, DexX)

biluță s.f. (arg.) –Doză de heroină– „După ce porționau și ambalau drogurile, încasau banii în avans de la consumatori, «plantând *biluțele*» în locuri speciale, unde clienții erau trimiși să le ridice." Ad. 18 VIII 03 p. 12 (extensie de sens)

bimestriál, -ă adj. –Care are loc din două în două luni– „Revista *bimestrială* are un tiraj de 56.000 de exemplare în patru versiuni – italiană, spaniolă, franceză și engleză și se vinde prin abonament sau în librării..." R.lit. 22 IX 04 p. 29 (din fr. *bimestriel*; DN_3, DexX)

bínder[1] s.n. (cuv. germ.; constr.) –Beton asfaltic– „După ce s-au turnat două rânduri de *binder* peste piatra de râu cu care era pavată strada și au fost ridicate bordurile trotuarelor cu circa 15 centimetri, lucrarea a fost abandonată fără a se face îmbrăcămintea asfaltică." R.l. 22 VI 83 p. 2. „nu s-a aplicat stratul de legătură *binder* de 5 cm grosime..." Ad. 14 III 03 (din germ., engl. *Binder*; DEX, DN_3, DexX)

binder[2] s.n. –Aparat de îndosariat documente cu inele sau spirale– „Aparat de îndosariat Smart *Binder* A4" (din engl. *binder*)

bíne adv. || *a da bine* (lb. vorbită) –A face impresie bună– „*Dă bine* puțin zgomot degeaba pe tambalul de hârtie" Cat. 5 / 92 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 6 / 01. „Încrezător în forța sa de muncă, Gabi face tot posibilul să «*dea bine*» pe ecran. Practică culturismul ca să se mențină în formă..." Lib. 19 VI 98 p. 1. „La Iași, un politician în afaceri «*dă bine*»" Ad. 30 IV 04 p. 2; v. și R.l. 21 IV 01 p. 2, R.lit 23 / 01 p. 5

bíngo s.n. –Joc de noroc asemănător loteriei– „Comisia de coordonare, avizare și testare percepe pentru eliberarea documentelor următoarele taxe: [...] 1,5 milioane lei pentru un mini-cazino; 3 milioane pentru un cazino, 1,5 milioane lei pentru o sală de jocuri *bingo-keno*." R.l. 9 XI 92 p. 3. „Aproape toate statele USA permit câteva forme de jocuri de noroc cum ar fi loteria, *bingo*." R.l. 3 IX 93 p. 7. „Vor fi mai puține cazinouri, firme de pariuri sportive și de *bingo*" G. 27 V 09 p. 7; v. și Ev.z. 12 III 97 p. 2, Naț. 8 XI 99 p. 14, Cot. 9 III 00 p. 12, D. 366 / 00 p. 8, Obs.cult. 9 II 06, suplim. p. III; v. și *pub* 2003, *trișerie* 2000 (din engl., fr. bingo; PR 1944, Zingarelli 1963; MDN, DexX)

bingomán s.m. –Jucător de bingo– „*Bingomani* de pretutindeni, uniți-vă!" Reclamă la posturile TV, IX 99. „Bingomanul Mitoșeru – achitat de magistrații Judecătoriei Sectorului 1" Ad. 2 VI 01 p. 12. „al nostru *bingoman* se lăudase că o să câștige la Bingo." libertatea.ro 8 V 10; v. și D. 355 / 99 p. 15, 363 / 00 p. 14 (fals anglicism, format în rom. din *bingo* + *man*)

bingomanie s.f. –Mania de a juca la bingo– „*Bingomania* nu salvează România!" T.l. 3 II 00 p. 46. „Recesiunea dezlănțuie *bingomania*" evz.ro 26 IX 09 (din bingo + manie)

bingót, ă s.m.f. **1.** –Jucător la bingo– „*Bingotele* și *bingoții* se dau la fund, rușinați că au umplut buzunarele unor escroci." R.l. 12 XII 00 p. 1. **2.** –Câștigător la jocul de bingo– „O *bingotă*: Alexandra N." R.lit. 20 / 00 p. 16 (din *bingo* + *-ot*)

binóm adj. –Mod de taxare în cotă fixă și în cotă variabilă– „Tariful *binom* cuprinde o cotă parte fixă lunară, stabilită în acord cu consumatorii branșați la sistemul de încălzire centralizată, precum și una variabilă, care se determină pe bază de contor și repartitoare de costuri..." Ad. 25 IX 04 p. 12; v. și *monom* 2005 (formal din fr. *binôme*; DMN "grup de două elemente")

bio adj. inv. –Ceea ce este biologic, natural– „Micii producători de lactate *bio* încearcă să-și facă loc pe piață..." Ad. 24 VI 05 p. 21. „Produsele *bio* sunt mai scumpe decât cele convenționale" R.l. 23 III 07 p. 13. „*Bio* sau organic sunt termeni sinonimi, au aceeași semnificație.

Folosirea lor depinde de termenul impus într-o anumită zonă geografică. De exemplu: în spațiul anglo-saxon, SUA și Canada se folosește termenul organic, în spațiul german se folosește oficial termenul *ökologisch* (ecologic) dar este popular și *bio*, iar în spațiul italian sau în Ungaria termenul folosit este cel de *bio*." sanatatesiviata.ro 30 XII 10; v. și Ecologistul 5 / 07 p. 14, G. 15 IX 07 p. 12, J.nat. 7 III 08 p. 14, J.nat. 29 III 08 p. 14, J.nat. 10 V 08 p. 14, G. 24 IV 09 p. 9, R.l. suplim. de week-end 14 VIII 09 p. 9, G. 11 IX 09 p. 14, 22 X 09 p. 14 (din fr. *bio*; PR 1971; LRASD p. 316-319, CLRA p. 53-54, Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005)

bioactív, -ă adj. –Care are efect asupra organismelor vii– „La o expoziție internațională de lenjerie organizată în Franța, locul întâi la categoria «produsul textil al anului în materie de inovație în domeniul textilelor» a fost obținut de o firmă franceză care produce chiloți antibacterieni, dar și maiouri, ciorapi sau tricouri, relatează AFP. Noua familie de textile, zise și *bioactive*, cuprinde deopotrivă o gamă de multe alte produse, cum ar fi lenjeria de pat, tapiserii, tapete, mochete, care pot fi active și în alte domenii, cum ar fi combaterea stresului, a țânțarilor și moliilor, dar și în stimularea activității sexuale. «Secretul» noii tehnologii stă în microcapsulele înglobate de fabricant în produs..." Ev.z. 16 XII 97 p. 2. „Mierea se asimilează foarte ușor de către organism și ne oferă energie și substanțe *bioactive* și nutritive." ziare.com 14 VI 08 (din engl. *bioactive*; DexX)

bioadezív, -ă adj. –Care aderă bine la țesuturile vii– „Silence rămâne activ în timpul somnului datorită formulei sale *bioadezive*." G. 12 VIII 09 p. 11 (din *bio-* + *adeziv*; cf. engl. *bioadhesive*)

bioastronaútică s.f. (biol.) „Institutul de medicină aeronautică din Polonia – primul de acest fel din Europa – își serbează zilele acestea a 50-a aniversare. Institutul întâmpină jubileul desfășurând o activitate prodigioasă pe tărâmul *bioastronauticii* – un nou domeniu al cercetărilor biologice și medicale. Această nouă disciplină își propune ca obiectiv principal să ferească pe om de factorii care-i dăunează sănătății în timpul zborurilor cosmice." Sc. 3 XI 78 p. 5. „În cele șapte compartimente destinate cercetărilor științifice au fost deja efectuate numeroase studii și testări de *bioastronautică*, fizică, știința materialelor, astronomie și alte discipline, specifice zborului spațial" Mag. 8 X 03 (din germ. *Bioastronautik*, fr. *bioastronautique*; DMC 1966; DN_3, DEX 98, DexX)

biobucătărie s.f. „Așa cum s-a anunțat, la bordul lui «Soiuz-13» funcționează o *«biobucătărie»*, producând albumină ce poate servi ca aliment." R.l. 22 XII 73 p. 6 (după fr. *biocuisine*; DTN)

biocafeă s.f. –Surogat de cafea obținut din cereale bio– „*Biocafeaua*, de exemplu, nu conține cafeină și e făcută din secară, malț, orz, cicoare și smochine." Ad. 30 XII 04 p. 15 (din engl. *biocoffee*)

biocarburánt s.m. –Carburant alternativ, de origine vegetală. Biodiesel– „*Biocarburant* din untură de pește" Ad. 5 VII 06. „Scumpirea a fost una în lanț, fiind provocată de creșterea prețului grâului dur, din care se fac pastele. Același grâu este folosit, mai nou, și pentru *biocarburanți*, fapt pentru care este foarte căutat pe piața internă din Italia." G. 14 IX 07 p. 20; v. și R.l. 20 III 07 p. 1; v. și *bioetanol* 2007 (din fr. *biocarburant*; cf. engl. *biofuel*; Random House 1970-75, PR 1977)

biocerámic, -ă adj., s.f. (med.) „Specialiștii din R.F.G. au pus la punct un material care dă rezultate deosebit de bune ca substituent al materialului osos. Este vorba de un tip de argilă pe bază de oxid de aluminiu pur, care se deosebește de masele plastice și metalele folosite până în prezent în protezele de os prin faptul că este suportat mai bine de țesuturi, nefiind descompus sau atacat prin coroziune. Proteza *bioceramică* poate fi grefată fără a se recurge la cimentul de os, care dă deseori naștere la complicații." Sc. 5 X 74 p. 6. „Un material *bioceramic* făcut din pulbere de aluminiu extrem de pură se modelează în forma dorită și apoi se calcinează [...] Fabricați din *bio-ceramică*, dinții se fixează printr-un bulon de safir sintetic." Fl. 2 III 84 p. 23. „Cercetări recente au condus la fabricarea *bioceramicii*, cu aplicabilitate în implanturile dentare și producția oaselor sintetice." jurnalul.ro 8 V 08 (din germ. *Biokeramik*; MDN, DexX)

biocibernétică s.f. –Specialitate bazată pe transferul de principii între biologie și cibernetică– „Pornind de la constatarea că electrocardiogramele oferă, uneori, concluzii eronate, colaboratorii institutului de *biocibernetică* și de inginerie biomedicală al Academiei de Științe a R.P. Polone au pus la punct un aparat pentru studierea câmpului magnetic al inimii." Sc. 11 II 81 p. 3. „Institutul pentru *Biocibernetica* Aplicată și Cercetarea Feedback-ului din Viena" Ev. 9 IV 08 (din fr. *biocibernétique*, engl. *biocybernetics*; BD 1970; DEX-S, MDN, DexX)

biocíd s.n. (chim.) –Produs care distruge microorganismele– „Datorită proprietăților sale termoizolante, hidrofobe și *biocide* – intrând în componența mortarelor cu care se tencuiesc clădirile –, modilitul respinge apa provenită din condens (în interior) sau de la ploaie și ceață (în exterior), eliminând astfel posibilitatea formării igrasiei." R.l. 5 I 82 p. 5. „200 de kg de *biocid*..." Z. 18 XII 06 (din fr. *biocide*; Radom House 1945-50, PR 1969; MDN, DexX)

bioclimátic, -ă adj. –Referitor la influența climei asupra organismelor vii– „Alexandros Tombazis este un renumit arhitect grec [...] Este cunoscut îndeosebi pentru conceptul de design *bioclimatic*, o variantă de arhitectură ecologică." R.l. 24 V 07. „Construirea cartierelor de tip ecologic are un singur scop: creșterea calității vieții. De aceea, eco-cartierele din Strasbourg răspund din punct de vedere tehnic celor mai înalte norme de mediu. Totul va fi construit conform principiilor arhitecturii *bioclimatice*." adevarul.ro 10 II 09 (din fr. *bioclimatique*, engl. *bioclimatic*; Random House 1915-20, PR 1966; DN_3, DEX 98, DexX)

biocombustíbil s.m. –Combustibil de origine biologică– v. *agrienergie* 1979. „Cercetătorii americani sunt de părere că grăsimea animală va juca un rol esențial în compoziția *biocombustibilului* produs în SUA, anticipând că jumătate din el o va avea ca ingredient până în 2012." Cot. 9 I 07 p. 21. „*Biocumbustibil* din plastic" J.nat. 8 I 09 p. 14; v. și *geotermie* 2008 (din *bio-* + *combustibil*; cf. engl. *biofuel*; DEX-S, MDN, DexX)

biocompatíbil, -ă adj. (med.) –Tolerat de organismul uman– „Pentru prinderea oaselor în caz de fractură se folosesc adesea știfturi metalice. Scoaterea lor din os, după sudare, necesită însă o operație suplimentară. Pentru a evita această a doua intervenție, specialiștii sovietici în domeniul tehnicii medicale au propus confecționarea știfturilor din polimeri *biocompatibili*. Asemenea știfturi [...] prezintă marele avantaj că se resorb cu timpul în organism, fără nici un fel de efecte dăunătoare." R.l. 29 VIII 77 p. 6. „Nu există pacienți alergici la acest material, [zirconiul] este *biocompatibil* și bioinert." J.nat. 12 II 08; v. și G. 25 XI 08 p. 8 (din fr. *biocompatible*; PR 1970, DTN 1973; DEX, MDN, DexX)

biocontáiner s.n. –Recipient pentru conservarea produselor biologice– „La Facultatea de fizică din Cluj-Napoca s-a construit și experimentat cu bune rezultate un *biocontainer* pentru conservarea globulelor roșii..." R.l. 23 X 84 p. 5 (din *bio-* + *container*)

biocosmétică s.f. –Cosmetică în care tratamentul se face cu produse naturale– „*Biocosmetica* tratează biologic toate tipurile de ten, inclusiv acneea." R.l. 21 X 86 p. 4. „*Bio cosmetica* – frumusețe tandră din natură" Ioana 31 X 08 (din *bio-* + *cosmetică*; MDN, DexX)

biocurént s.m. (fiz.) –Electricitate de origine animală– „La bordul navelor era instalat un aparataj suplimentar pentru măsurarea conductibilității electrice și a *biocurenților* creierului." Sc. 23 X 62 p. 4. „toate organele și țesuturile produc *biocurenți*..." R.l. 31 V 83 p. 6. „«Forța rugăciunii declanșează *biocurenți* electrici», spune Carrel." AS 22 III 04; v. și R.l. 13 XI 79 p. 6 (din *bio-* + *curent*; cf. it. *biocorrente*; VRC 271; Dimitrescu, *Dr.2* 122; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

biodegradábil, -ă adj. (biol.) –Care se degradează sub acțiunea unor microorganisme– „În tratarea glaucomului, afecțiune oculară gravă, de exemplu, o minusculă pastilă este inserată sub pleoapa inferioară; confecționată dintr-un material plastic *biodegradabil*, pastila distribuie treptat, timp de mai multe zile, medicamentul." Sc. 26 IV 74 p. 6. „Într-o anumită perioadă de timp, masele plastice sunt convertite de bacterii în apă, bioxid de carbon și humus obișnuit. Descoperirea a fost valorificată de firma engleză «Coloroll Ltd.» care a și pus în vânzare diverse obiecte realizate din plastic *biodegradabil*." Sc. 12 IX 75 p. 6. „[Marile magazine americane] ori aduc sacoșe biodegradabile pe care să scrie clar *«biodegradabil»*, ori aduc pungi din hârtie care să conțină 40% material reciclat." G. 18 I 08 p. 3; v. și Sc. 16 V 80 p. 5, 5 XII 82 p. 5; v. și *alergogen* 1981, *hipodermic* 2008, *plastin* 2008 (din fr. *biodégradable*, engl. *biodegradable*, it. *biodegradabile*; Random House 1960-65, PR 1966, DMN 1966, DMC, DPN 1978, BD 1968; DEX 98, MDN, DexX)

biodegradabilitáte s.f. –Proprietatea de a fi rezistent la acțiunea degradantă a microorganismelor– „Colectivul de microbiologie al Facultății de biologie, geografie și geologie din Cluj-Napoca a efectuat cercetări asupra *biodegradabilității* polimerilor armați cu fibre de sticlă de fabricație românească. Rezultatele obținute au dovedit că aceste produse sunt de calitate superioară, rezistând la acțiunea degradantă a diferitelor microorganisme (bacterii, micromicete). Ele pot fi folosite pentru consolidarea malurilor, a canalelor de irigație, a terasamentelor drumurilor și căilor ferate etc." R.l. 6 X 82 p. 5. „[Producătorii nu au] nici un studiu științific care să demonstreze *biodegradabilitatea* la

groapa de gunoi, adică acolo unde sacoșele ajung în România." G. 18 III 09 p. 5 (din fr. *biodégradabilité*; PR 1970)

biodegradáre s.f. (biol.) –Degradare ca efect al acțiunii unor microorganisme– „Un produs nou care provoacă degradarea rapidă a pânzelor de petrol, prin microorganismele ce se găsesc în apa mării va fi testat în curând [...] Denumit «Inipol», produsul este un lichid conținând azot, fosfor și carbon care provoacă creșterea într-o măsură considerabilă a numărului de microorganisme capabile să «digere» petrolul brut. Fără acest «dopaj», bacteriile antrenează în mare *biodegradarea* petrolului într-o perioadă de 6-8 luni, iar cu ajutorul «Inipol»-ului acest proces este accelerat, pânza de petrol poluantă fiind «digerată» în proporție de 65-80 la sută, în numai patru zile." R.l. 1 VI 83 p. 6. „Specialiști din cadrul unei societăți petroliere franceze [...] au pus la punct un nou și economic procedeu de combatere a «mareelor negre» prin *biodegradarea* hidrocarburilor efectuată de microorganisme..." I.B. 13 II 84 p. 8. „În ultimii zeci de ani, microbiologiștii au studiat colonizarea microbilor și *biodegradarea* picturilor murale apațînând monumentelor antice sau pereților pictați din biserici." stiintaazi.ro 28 X 08 (din *bio-* + *degradare*; cf. engl. *biodegradation*; PR 1966, Random House 1970-75, BD 1970; MDN, DexX)

biodeterioráre s.f. (biol.) –Degradare ca efect al acțiunii unor microorganisme. Biodegradare– „Vizita [specialiștilor japonezi] are ca obiectiv soluționarea unor probleme de *biodeteriorare* la mănăstirile din Bucovina." R.l. 24 VII 93 p. 2. „Nicoleta Vornicu, Cristina Bibire, *Biodeteriorarea operelor de artă*, Ed. Trinitas, 2002" (din *bio-* + *deteriorare;* DEX-S, MDN, DexX)

biodiesel s. –Biocombustibil– „Consorțiul portughez Martifer va investi 50 de milioane de euro la Lehliu pentru construcția unei rafinării de *biodiesel*, un combustibil ecologic obținut prin prelucrarea de rapiță și soia..." G. 12 VIII 05 p. 5. „*Biodieselul* de Lehliu va acoperi o parte din necesarul autohton de motorină" Ad. 17 VIII 05 p. 5. „ei bine acum poate fi înlocuit tutunul cu culturi pentru *biodiesel*." G. 29 II 08 p. 11 (din fr., engl. *biodiesel*; PR 1992; MDN; Stoichițoiu Ichim, în LRASD – 2005)

biodinámic, -ă 1. adj. –Referitor la metode naturale de cultivare a plantelor, pentru a obține alimente organice – „Consider și în prezent că este bine să mâncăm cereale integrale și legume de cultură *biodinamică*." AS 1 VI 08 p. 28. „Ca toți agricultorii care au aderat la curentul «*biodinamic*», Wolfgang Radatz își cultivă plantele din fermă după tehnologii prietenoase cu acestea." G. 11 VIII 08 p. 8. „Introdusă de Rudoph Steiner în 1924, agricultura *biodinamică* îmbrățișează înțelesuri holistice și sprituale ale naturii, cu ferma în nteriorul acesteia, unde natura este un organism independent de dezvoltare, care ține la minimum intrările externe: se folosește prepararea *biodinamică*, iar cerințele includ, printre altele, armonia cu ritmurile cosmice, comerț onest și promovarea relațiilor economice asociative între producători, procesatori, comercianți și consumatori." recolta.eu 28 XII 10. **2.** s.f. –Ramură a biologiei care studiază procesele dinamice în cazul organismelor vii– „*Biodinamica* l-a dat gata pe Prințul Charles" G. 11 VIII 08 p. 2. „în laboratorul Institutului de *Biodinamică* din București, senzori cu enzime ce pot măsura nivelul glucozei din sânge..." G. 21 X 08 p. 8 (din fr. *biodynamique*, engl. *biodinamic(s)*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

biodisponibil, -ă adj. (biochim.) –Care poate fi absorbit rapid și în mare cantitate de către organism– „În prezent, cercetările sunt axate pe conservarea structurilor naturale, pe «manipularea lor cât mai fină», pe protejarea lor, în așa fel încât să fie cât mai ușor asimilabile, cât mai *biodisponibile*, cât mai aproape de ceea ce se numește viață. Să nu uităm nici o clipă că ele se adresează întregului organism și nu organului. Oricât de eficient ar fi un medicament, dacă nu se ține seama de efectele produse la nivelul molecular, de reacțiile biologice în organism în totalitatea lui, el nu este un medicament natural." R.l. 13 V 83 p. 5. „se știe că diverse vitamine și minerale prezente în unele alimente sunt *biodisponibile* în cantitate relativ scazută." citynews.ro 18 IV 10 (după engl. *bioavailable*)

biodisponibilitáte s.f. (biochim.) –Gradul în care un nutrient sau un medicament este absorbit de către organism– „Un medicament cu același principiu activ, poate și mai scump, dar nu cu aceeași *biodisponibilitate* la administrare" R.l. 4686 / 05. „Regimul fără carne nu le este recomandat copiilor, adolescenților, femeilor care nu au depășit menopauza și bărbaților până în 40 de ani, deoarece aceștia au nevoie de fier cu cea mai mare *biodisponibilitate*." R.l. 13 IV 10 p. 12. „Mai noul concept de *biodisponibilitate* este oarecum complex și există mai multe definiții propuse de nutriționiști. În general, prin *biodisponibilitate* se înțelege concentrația unei substanțe absorbite de un organism viu sau care rămâne disponibilă pentru locurile cu activitate fiziologică." citynews.ro 18 IV 10 (după engl. *bioavailability*; Random House 1965-1970; DexX)

biodiversitáte s.f. (biol.) –Diversitate din punctul de vedere al elementelor biologice– „Creditul va fi folosit pentru conservarea și ameliorarea *biodiversității* celei mai mari arii protejate din țară și din Europa – Delta Dunării..." R.l. 14 V 94 p. 5. „Prof. Raven a salutat inițiativa Institutului Darwin de a crea un fond de 50 milioane dolari pentru finanțarea proiectelor de conservare a *biodiversității* în țările în curs de dezvoltare." Ad. 28 V 03 p. 12. „Un muzeu al *biodiversității*, Delta este o prețioasă bancă genetică naturală, cu peste 30 de tipuri de ecosisteme." R.l. 7 VII 10 p. 17; v. și Ad. 13 X 06 p. 5, G. 10 II 07 p. 8 (din fr. *biodiversité*; PR 1985; DexX, DEX 09)

biodóm s.n. –Sistem ecologic închis creat într-o construcție de forma unui dom– „*Biodomul* din orașul canadian Montreal – amplasat pe vechiul velodrom al Stadionului Olimpic, în apropierea Grădinii Botanice și insectariumului – este o unitate care, sub o singură cupolă, prezintă starea vegetației și a animalelor în succesiunea anotimpurilor. *Biodomul* este un muzeu viu al mediului, unic, din câte știm, în lume. Aici, mii de plante și animale trăiesc în conditii care reproduc cât mai fidel posibil habitatul lor natural: climat, relief, umiditate, temperatură etc." fermierul.ro 1 IX 03. „Primul *biodom* este cel recunoscut drept cea mai mare seră din lume..." R.l. suplim. Focus 6 XI 09 p. 8 (din engl. *bio-dome*, titlul unui film produs la Hollywood în 1996)

bioeconómic, -ă adj. –Referitor la biologie și la economie– „Revoluția *bioeconomică*, istoria reconcilierii economiei occidentale cu biologia evolutivă" Economistul 16 II 06 p. 8. „Burse doctorale de pregătire ecoeconomică și *bioeconomică* complexă pentru siguranța și securitatea alimentelor și furajelor din ecosisteme antropice" ziuadevest.ro 24 III 11 (din engl. *bioeconomic*, fr. *bioéconomique*)

bioefect s.n. –Efect asupra organismelor vii– „Raportul numit «*Bioefectele* unor arme non-letale» se referă la dispozitive ce utilizează microunde, laser și sunete..." G. 26 III 08 p. 12. „*Bioefectul* ultrasunetelor asupra celulei microbiene este specific și complex, depinzând de frecvență, intensitate, durată, densitate de celule, etc." jurnalul.ro 19 VII 08 (din engl. *bioeffect*)

bioeléctric, -ă adj. –Referitor la electricitatea produsă de organismele vii– „Așa cum la licurici se emite energie luminoasă în spectru vizibil, toate organismele vii emit unde *bioelectrice* cu lungimi de undă care nu sunt în spectru vizibil." R.l. 23 III 85 p. 5. „Orice gând reprezintă expresia activității cerebrale din punct de vedere biochimic și *bioelectric*." adevarul.ro 18 IV 09 (din engl. *bioelectric*; DN_3, DEX 98, DexX)

bioelectromagnetism s. –Studiul proceselor electromagnetosenzitive la nivelul fundamental de interacțiune a câmpurilor cu substanța– „Într-o comunicare ținută recent în fața Societății de *Bioelectromagnetism*, prof. Yagi afirmă că pulsațiile electromagnetice au dereglat «ceasul biologic» al șoarecilor, care au dat semne de agitație și și-au pierdut somnul." Ad. 30 VII 09 (din engl. *bioelectromagnetism*)

bioenergétic, -ă adj. –Privitor la bioenergie– „folosirea rezervelor bioenergetice." R.l. 17 VI 80 p. 6. „Dl. I.I. [...] este posesorul unui puternic câmp *bioenergetic*, ceea ce îi dă posibilitatea de a vindeca majoritatea bolilor psihice, cardiopatiile, reumatismele și paraliziile." Ev.z. 1 VI 93 p. 2. „A obținut o specializare în psihoterapie și în psihologia *bio-energetică* și a început să studieze medicina chineză tradițională, yoga și practicile orientale cu nume atât de stranii pentru urechea europeană: ayurveda, tai chi și qigong." R.lit. 21 III 08 p. 6 (din fr. *bioénergétique*, engl. *bioenergetics*; PR 1929; DEX-S, MDN, DexX)

bioenergíe s.f. –Energie de natură organică– „În anul 2000, în ansamblul balanței energetice mondiale: petrolul va constitui 30 la sută din această balanță; cărbunele și derivații – 13 la sută; energia nucleară – 12 la sută; hidroenergia și energia solară – câte 5 la sută; *bioenergia*, 2 până la 5 la sută; geotermia – 2 la sută și energia eoliană – 1 la sută." Sc. 3 II 78 p. 8. „Dl. I.I. poate vindeca prin *bioenergie*." Ev.z. 1 VI 93 p. 2. „Vindecări prin bioenergie" J.nat. 23 IX 08; v. și 11 II 78 p. 5, R.l. 17 V 80 p. 6 (din engl. *bioenergy*; PR 1975, DTN 1977; DEX-S, MDN, DexX)

bioenergoterapeút s.m. –Persoană care vindecă bolile prin calitățile sale bioenergetice– „Am cunoscut pe toți marii medici din țară, am fost la toți *bioenergoterapeuții*." R.l. 7 VIII 93 p. 9. „P.M., *bioenergoterapeut* în cadrul spitalului Munposan." R.l. 26 VIII 04 p. 31. „Sunt o grămadă de *bioenergoterapeuți* în lume, dar cei mai mulți au căpătat harul acesta după un accident sau prin revelație. Lavinia este, poate, singura bioterapeută cunoscută la ora actuală care s-a născut cu tot cu

forța vindecătoare." G. 28 XII 06 p. 1; v. și ziaruldeiasi.ro 1 II 02 //din bioenergie + terapeut; MDN, DexX//

bioenergoterapeútic, -ă „Cabinetul de masaje *bioenergoterapeutice* «Lavinia Tatomir»" Nat. 8 XI 99 p. 13 (din *bioenergoterapeut* + *-ic*)

bioenergoterapíe s.f. –Folosirea bioenergiei pentru echilibrarea câmpului energetic uman– „Concomitent, puteți apela și la *bioenergoterapie*, iar sfatul meu este să încercați și un tratament cu acupunctură care se pretează foarte bine pe profilul dvs. bioenergetic." adevarul.ro 18 V 08. „Câmpul energetic (aura umană) este întreținut de psihic și poate fi influențat de modul în care gândim, de stările sufletești sau chiar de câmpul energetic al altor persoane cu care intrăm în contact, explică specialiștii în *bioenergoterapie*." adevarul.ro 13 XII 09 (din *bio-* + *energo-* + *terapie*)

bioetanól s. „*Bioetanolul* este un combustibil ecologic, formula chimică fiind aceeași cu cea a alcoolului etil găsit în băuturile spirtoase. *Bioetanolul* este folosit ca o alternativă la benzină, în amestecuri de proporții diferite cu aceasta sau în stare pură (E100)." energeia.ro. „Trestia de zahăr, din care se extrage *bioetanolul*, este considerată de președintele brazilian Lula da Silva planta ce va permite Lumii a Treia să se ridice din sărăcie. Aflat la Bruxelles, el a încercat să convingă Comisia Europeană că biocarburanții sunt un combustibil sigur, regenerabil și mai economic decât petrolul." R.l. 12 VII 07. „Prima fabrică de *bioetanol*" jurnalul.ro 8 X 08 (din engl. *bioethanol*)

bioétic, -ă 1. s.f. –Etica cercetării și aplicării descoperirilor din domeniul biologic, genetic sau medical– „Comisia de *bioetică* a Academiei de medicină organizează simpozionul «Etica în fața unei urgențe medicale»." R.l. 29 XI 91 p. 2. „Cea mai înaltă jurisdicție britanică, The Low Lords, a autorizat recurgerea la tehnica așa-zișilor «bebeluși-medicament», concepuți pentru a trata un frate sau o soră atinși de o maladie gravă [...] Decizia pune capăt unei bătălii judiciare în Marea Britanie angajate de un grup de reflecție privind problemele de *bioetică* pentru interzicerea recurgerii la «bebeluși medicament»." Ad. 30 IV 05 p. 9. „*Bioetica* s-a născut dintr-o necesitate firească a omului de a fi tratat ca o persoană, și nu ca un simplu obiect" R.l. 6 I 09 p. 7; v. și Ad., suplim. Sănătatea 2 / 09 p. 9, R.l. 26 X 09 p. 1; v. și *bebe(luș)-medicament* 2003. **2.** adj. –Privitor la bioetică– „Cercetările pe ființe umane trebuie să aibă limite. România este singura țară din UE fără un control *bioetic*" R.l. 6 I 09 p. 7 (din fr. *bioéthique*; cf. engl. *bioethics*; BD 1971, PR 1982; MDN, DexX)

biofarmaceútic, -ă adj. –Referitor la producerea de medicamente folosind tehnici ale biotehnologiei– „Decode Genetics, o societate *biofarmaceutică* americană..." evenimentul.ro 18 I 06. „Pfizer este prima companie *biofarmaceutică* la nivel mondial..." R.l. 2 VIII 10 p. 3 (din *bio-* + *farmaceutic*)

biofilmografíe s.f. –Activitatea și viața cineaștilor– „Printre autori sunt prezenți, în afară de Clair, Gance, Monicelli și alții. Deosebit de interesante sunt fișele introductive, care prezintă în mod succint *biofilmografia* autorilor." I.B. 7 II 67 p. 2; v. și R.lit. 20 III 75 p. 22 //din *bio-* + *filmografie*; MDN, DexX//

biofitotrón s.n. (tehn.) –Fitotron– „Primul *biofitotron* românesc. Construcția la care vă referiți este un *biofitotron*. Deoarece acest termen nu a intrat încă în vorbirea curentă, mă simt obligat să dau câteva explicații. Cuvântul «fitotron» este derivat din două cuvinte grecești: «phyton», care înseamnă plantă, și «tron» care înseamnă mașină, unealtă. Această denumire se folosește pentru a desemna un sistem de sere, camere sau dulapuri de creștere a plantelor, utilizate în scopul efectuării de cercetări aprofundate asupra organismelor vegetale în cadrul unor programe ce impun dirijarea factorilor de mediu în totalitate sau parțial." R.l. 21 III 75 p. 2 (din *bio-* + *fitotron*)

bioflavonoíd s.n. (biochim.) –Compus solubil în apă, prezent de pildă în citrice, care la mamifere ajută la menținerea rezistenței pereților capilari. Alt nume al vitaminei P– „*Bioflavonoide* din fructe, legume și plante" jurnalul.ro 12 VI 07. „*Bioflavonoidele* întăresc peretele arterial și previn formarea varicelor, scad inflamația din poliartrita reumatoidă și riscul bolilor cardiovasculare." G. 18 VI 09 p. 12 (din engl. *bioflavonoid*)

biogáz s.n. (biol.) –Gaz degajat prin fermentarea deșeurilor de substanțe organice și folosit drept combustibil– „*Biogaz*. În perimetrul întreprinderii agricole Medlin din apropierea Varșoviei a început construirea primei instalații de producere a gazului biologic de pe teritoriul Poloniei." Sc. 2 XI 78 p. 5. „*Biogazul*, o posibilă sursă de energie" R.l. 27 III 79 p. 3. „Prima «fabrică» de *biogaz* din România, în 2009" gandul.info 23 I 08; v. și R.l. 17 VI 80 p. 6; v. și *bioîngrășământ* 1980, *criofil* 2008, *milion* 1981, *stație-pilot* 2010 (din germ. *Biogas*, engl. *biogas*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

biogeneratór s.m. (fiz.) „Noi tipuri de *biogeneratori*. În Anglia se acumulează anual circa 60 milioane tone de reziduuri agricole. Aceste resturi organice pot constitui o prețioasă materie primă pentru fabricarea de... gaz metan. În scopul valorificării lor au fost create două modele de *biogeneratori* de gaze, cu un volum de 227 litri și, respectiv, 1362 litri. Confecționate din cauciuc, aceste rezervoare se umplu cu gunoi de grajd. Prin fermentarea acestui gunoi se dezvoltă bacterii care produc apoi gazul metan." Sc. 14 XI 76 p. 6 (din *bio-* + *generator*, probabil după model engl.; DEX-S, MDN)

biogenéză s.f. –Geneza materiei vii– „De fapt erau «vrăjitorii» pentru cei care nu cunoșteau *biogeneza* unei substanțe active..." R.l. 12 V 83 p. 5. „La mijlocul anilor '60, în laboratorul nostru au început o serie de investigații despre *biogeneza* membranelor în celulele eucariote..." stiintaazi.ro 13 X 08 (din fr. *biogenèse*, germ. *Biogenese*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

bioglass s. (tehn.; cuv. engl.) „«*Bioglass*» este numele unui material foarte asemănător cu sticla, realizat de curând de un cercetător de la Universitatea din California și care, potrivit specialiștilor, va permite evitarea a numeroase amputări chirurgicale. Experimentat asupra animalelor, noul material a dat rezultate deosebit de bune în protezele maxilare, femur etc. Conținând elemente similare celor care alcătuiesc osul natural, «*bioglassul*» asigură o sudare rapidă." Sc. 18 VI 76 p. 6 (DexX)

biografiá v.t. –A scrie o biografie– „[I.B.] *biografiază* metodic, ca un astronom, pe fiecare dintre membrii acestei constelații." Luc. 27 V 67 p. 3. „Autoarea *biografiază* toate personajele cu care a vorbit, alcătuind o cronică bogat colorată emoțional și științific." Gard. 11 II 04 (din *biografie*; DEX)

biografie s.f. v. *roman-biografie*

biografíst, -ă adj. –Privitor la biografie– „ca un comentator, ca un teoretician al discursului *biografist*, cultivând de preferință monologul interior." Cont. 7 VII 78 p. 10. „S-a spus despre Mariana Marin că este o poetă de tip expresionist, o poetă a marilor teme moderniste, oarecum în dizidență față de trendul *biografist* și jucăuș al lunediștilor." Obs.cult. 6 VI 00. „Minimalismul *biografist*, o formă de nou conformism" Obs. cult. 21 VIII 08 (din *biograf* + *-ist*; DexX)

bioindicatór s.m. –Plantă sau animal folosite ca indicator al anumitor parametri– „Dacă pe de o parte, sub formă de materie primă pentru industria țigărilor, tutunul contribuie la poluare, pe de altă parte el este apreciat de specialiștii germani ca un *bioindicator* deosebit de fidel, care va permite efectuarea unor măsurători precise asupra poluării atmosferice din fostul oraș olimpic." Sc. 21 XI 74 p. 6. „Cercetătorul Vasile Rudan este descoperitorul unui fenomen care poartă numele de «Efectul Rudan». ER este un *bioindicator* extern al funcțiilor fiziologice vitale ale organismului, care poate fi aplicat și în cercetarea influenței focarelor geopatogene." Ziarul 10 II 04 (din *bio-* + *indicator*; MDN, DexX)

bioinformátică s.f. –Aplicarea tehnologiei informatice în domeniul biologiei moleculare– „*Bioinformatica*: o punte spre soluția problemelor medicinei și biologiei" Cot. 3 VI 08 p. 13. „O a doua tehnică utilizată a fost una importantă din *bioinformatică* și care, practic, este independentă de limbă." Obs.cult. 13 VIII 10 p. 19; v. și *nanotehnologie* 2008 (cf. fr. *bio-informatique*, engl. *bioinformatics*; PR 1995, DexX)

bioinginér s.m. –Specialist în bioinginerie– „*Bioinginerii* și gama aparaturii medicale românești." R.l. 1 IX 78 p. 2. „D.B.: *bioinginer* – specialist ortezare" R.l. 20 XI 07. „*Bioinginerii* sunt priviți, în primul rând, ca integratori și analiști de sistem, specialiști capabili să elaboreze dezvoltări teoretice care să modeleze cât mai adecvat sistemele de mare complexitate ale biologiei și medicinei." Cot. 3 VI 08 p. 13 (der. regr. din *bioinginerie*; cf. engl. *bioengineer*; BD 1970; DEX-S, MDN, DexX)

bioinginerie s.f. –Știință de graniță între biologie și științele tehnice– „Se formează o pleiadă de electroniști specializați în astfel de aparate, punându-se bazele unei noi profesii de mari perspective: *bioingineria*. Un cerc studențesc de *bioinginerie* [...] activează în prezent la Institutul politehnic..." R.l. 1 IX 78 p. 2. „Dr. D.J.L. [este] profesor de *bioinginerie* la Universitatea din Utah, S.U.A." R.l. 4 V 83 p. 6. „*Bioingineria* este percepută ca o interfață între științele vieții și inginerie, prin care transferul cunoștințelor se face în ambele sensuri." Cot. 3 VI 08 p. 13; v. și R.l. 4 IV 83 p. 6, Ad. 2 V 01 p. 8, 15 IV 02 p. 8; v. și *electronograf* 1985 (din *bio-* + *inginerie*; cf. engl. *bioengineering*, it. *bioingegneria*; Random House 1960-65, BD 1969, DPN 1978; Th. Hristea în R.lit. 17 I 80 p. 9; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DEX-S, DexX)

bioîngrășământ s.n. –Îngrășământ de tip biologic– „Pentru țările în curs de dezvoltare, cu o economie preponderent agricolă, aplicarea

procedeului de obținere a biogazului și *bioîngrășămintelor* din subprodusele agricole și alte resturi organice reprezintă, susțin experții în materie, o problemă de maximă importanță." R.l. 17 VI 80 p. 6. „Aveți afaceri legate de industria chimică. *Bioîngrășăminte*, biodiesel, bio nu știu ce. Ce înseamnă de fapt «bio»?" ziaruldemures.ro 8 II 09; v. și Sc. 19 I 81 p. 7 (din *bio-* + *îngrășământ*; MDN, DexX)

biológ s.m. || *biolog-protecționist* „Nu vreau să spun vorbe mari, dar prevăd că în viitorul cel mai apropiat viața va impune apariția unei noi meserii: cea de *biolog-protecționist*. Poate că nu-i va zice chiar așa, dar oricum se va numi, va fi nevoie de oameni specializați în păstrarea echilibrului ecologic." R.l. 12 XI 75 p. 2 (din *biolog* + *protecționist*); v. și *oceanolog-biolog, pionier-biolog, scafandru-biolog*

biologie s.f. v. *geografie-biologie*

bioluminescént, -ă adj. –Care are proprietatea de a emite lumină de origine biologică– „Oamenii de știință de pe o navă de cercetări a marinei americane au capturat, în largul insulei Hawaii, un rechin de un tip necunoscut până acum. Botul său suscită în mod deosebit interesul specialiștilor. Prevăzut cu o limbă mare și groasă și cu șirul de colți extrem de ascuțiți (în afara dinților obișnuiți), acest bot este acoperit cu substanțe *bioluminiscente*." Sc. 29 XII 76 p. 5. „Lanterna lui Aristotel este denumirea dată aparatului masticator *bioluminescent* al ariciului de mare, un animal marin acoperit de numeroși spini." Gaz. de Maram. 25 IX 06. „a creat un prototip al unei lămpi *bio-luminiscente* [...] speră să facă lampa să strălucească, introducând în celule de cancer chinez un genom fosforescent luat de la un licurici." R.l. 13 IV 10 p. 13 (din fr., engl. *bioluminescent*; DN_3, DEX-S, DexX)

biomagnetísm s.n. **1.** –Sensibilitate a ființelor la câmpurile magnetice– „Unul dintre subiectele abordate în cadrul congresului l-a constituit *biomagnetismul*, numeroase comunicări referindu-se la sensibilitatea corpului uman față de fenomenele magnetice." R.l. 25 V 81 p. 6. **2.** –Câmp magnetic generat de structurile biologice– „Are un puternic *biomagnetism*, iar calitatea de «om magnetic» îl ajută să aline durerea pacienților." Ev. 17 VIII 06 (din fr. *biomagnétisme*; DN_3, NODEX, DexX)

biomásă s.f. **1.** –Cantitatea de materie vie pe unitatea de suprafață– „În procesul de obținere a albuminei rolul principal îl are bacteria denumită Methylomonas Clara, care se hrănește cu metilalcool, un produs al țițeiului. «Bine hrănită», bacteria crește și se înmulțește foarte repede, astfel că, în decurs de câteva ore, ea își dublează *biomasa*, odată la 2 sau 3 zile putând fi recoltată." Sc. 12 V 78 p. 6. **2.** –Materie organică, mai ales provenită din plante, folosită ca sursă de energie– „Gaz metan din *biomasă*." R.l. 2 IV 79 p. 3. „*Biomasa* este principalul combustibil rural, fiind folosit mai ales pentru încălzirea spațiului și a apei, precum și pentru gătit." G. 10 VII 07 p. 3; v. și Sc. 21 V 80 p. 5, 13 III 81 p. 5, R.l. 9 VIII 82 p. 6, Sc. 15 I 83 p. 5, I.B. 13 IV 89 p. 4, Ev.z. 20 III 07 p. 6, R.l. 9 V 09 p. 1, G. 18 IX 09 p. 8; v. și *biorafinărie* 2007, *biotehnic* 1982, *parc* (*industrial*) 2009, *pelet* 2011 (din fr. *biomasse*, engl. *biomass*; DMC 1978; DM, LGG; DN_3 – alt sens, DEX-S, NODEX, DexX)

biomatemátică s.f. „*Biomatematica* – tânără știință de contact născută din asocierea biologiei cu matematica – cunoaște de pe acum o serie de realizări interesante." Cont. 18 III 66 p. 8. „Dr. T.P., cercetător la Institutul de statistică matematică, a plecat în Anglia unde va urma, timp de 6 luni, un program de specializare în domeniul *biomatematicii*." I.B. 22 I 72 p. 3. „Am aflat că între matematică și biologie nu este o diferență atât de mare pe cât s-ar putea crede. Le leagă biometria sau *biomatematica*, depinde de etimologie." Atac 14 I 08; v. și *interdisciplinaritate* 1978 (din fr. *biomathématique*; cf. engl. *biomathematics*; Th. Hristea în R.lit. 11 XI 76 p. 9; DM; DN_3, DEX-S, DexX)

biomateriál s.n. (med.) –Material sintetic utilizat pentru implanturi– „*Biomaterialele* sunt produse care servesc la restaurarea sau înlocuirea unor țesuturi vii care au avut de suferit din diferite cauze. Ortopedia este principala beneficiară a unor asemenea materiale, dar ele sunt utilizate, de asemenea, în chirurgia vasculară." Sc. 11 X 77 p. 4. „Trei dintre specialiștii veniți la Paris au prezentat o serie de conferințe publice: «*Biomateriale* și evoluția științei moderne»..." Cont. 3 VII 81 p. 18; v. *nanotehnologie* 2008 (din fr. *biomatériau*; cf. engl. *biomaterial*; PR 1969, Random House 1965-70, DMN; MDN, DexX)

biomedicál, -ă adj. (med.) –Referitor la biologie și la medicină– v. *microecran* 1974. „Fizicianul dr. I.I.N. șeful laboratorului de ecografie al institutului de medicină Timișoara, este autorul unei instalații de investigații *biomedicale*, bazate pe efectul ultrasunetelor." R.l. 21 IV 81 p. 1. „Lenjeria «*biomedicală*» monitorizează bătăile inimii și, utilizând tehnologia «wireless» (fără fir), anunță imediat ivirea unei probleme deosebite departamentelor de cardiologie din rețeaua sanitară [...] Lenjeria «hi-tech» nu se deosebește cu nimic de lenjeria normală, putând fi spălată și, dacă e nevoie, călcată de un mare număr de ori." Ad. 10 X 03 p. 13. „Este [...] director general al Centrului de Inginerie *Biomedicală* al UPB și director al Societății Române de Bioinformatică." Cot. 3 VI 08 p. 13; v. și R.l. 10 XI 80 p. 4; v. și *biocibernetică* 1981, *imunologie* 1996 (din fr. *biomédical*, engl. *biomedical*; DMC, PR 1965, BD 1969; DEX-S, MDN)

biomedícínă s.f. –Știință de graniță care urmărește aplicarea principiilor biologiei în medicina clinică– „În zilele de 26 și 27 februarie, la Washington a avut loc o conferință româno-americană în problemele *biomedicinei*." Sc. 28 II 79 p. 2. „Apiterapia, *biomedicina* viitorului" Ev. 10 X 07. „Aria sa de cercetare se împarte în trei categorii: eugenie, *biomedicină* și ideologii politice, proiecte moderniste de regenerare rasială și istoriografie și teorii ale istoriei." Cot. 14 V 08 (din engl. *biomedicine*; BD 1970; DEX-S, MDN, DexX)

biometán s.n. –Biogaz– „Instalație de *biometan*" R.l. 11 VI 81 p. 2. „Prin producerea *biometanului*, combustibil utilizat în procesele tehnologice interne stațiile de epurare din Cluj-Napoca și Gherla economisesc anual 750 tone de combustibil convențional." R.l. 22 III 82 p. 5. „Materia organică intră într-o putrefacție care produce un gaz, *biometan*..." Ad. 12 XI 08 (din *bio-* + *metan*; cf. engl. *bio-methane*; DEX-S, DexX)

biométric, -ă adj. –Referitor la biometrie, la caracteristicile fizice unice ale unei persoane– „Siemens Business Services a dezvoltat o soluție care permite pentru prima oară stocarea a trei identificatori biometrici – voce, figură și amprente – pe un singur smartcard." Ad. 6 VIII 02 p. 7. „Pașaportul *biometric* are, ca principal element de noutate, un microcip care stochează datele personale ale posesorului: nume, prenume, data nașterii, codul numeric personal, termenul de valabilitate al documentului, autoritatea emitentă, cetățenia, imaginea facială și amprentele a două degete pereche de la ambele mâini." G. 13 X 09 p. 4; v. și Ad. 25 VI 03 p. 13, J.nat. 18 VIII 04, Ad. 21 XII 04 p. 13, R.l. 20 VII 05, 14 IV 06 p. 24, 27 IV 06 p. 4, G. 9 VIII 06 p. 8, R.l. 20 III 07 p. 21, G. 8 VII 07 p. 11, 25 VII 07 p. 12 (din engl. *biometrical*, fr. *Biométrique*; DexX)

biometríe s.f. „În ceea ce privește *biometria*, este vorba de identificarea unei persoane prin intermediul unei caracteristici umane unice: forma și dimensiunea palmei, o amprentă, fața sau mai multe trăsături ale ochiului." J.nat. 18 VIII 04. „Știința numită *biometrie* (din greacă: bios = viață, metron = măsură) a dezvoltat în ultimii ani metode automate, extrem de sofisticate, pentru recunoașterea unică a persoanelor, facând uz de cele mai noi tehnologii informatice [...] Fie că este vorba despre amprente, harta retinei sau a irisului (caracteristici pur fizice), fie despre semnatură, mers ori voce (considerate amestecuri de caracteristici fizice și comportamentale), *biometria* face uz de parametri umani greu de falsificat, dacă nu chiar imposibil, dată fiind unicitatea fiecărei ființe umane." Șt. și tehn. 7-8 / 06. „controversate tehnici și tehnologii de supraveghere: ADN, *biometrie* etc." R.l. 12 IX 08 p. 11; v. și 20 III 07 p. 21 (din engl. biometrics, fr. biometrie; DEX 98 – alt sens, DN, DexX, DEX 09)

biomimetísm s.n. „*Biomimetismul* este o disciplină industrială și științifică atât de nouă încât nu se află încă în atenția analiștilor, iar universitățile abia ce încep să o adopte în programul de studiu." cotidianul.ro 17 II 08. „o nouă știință, *biomimetismul*. *Biomimetismul* constă în reproducerea artificială a proprietăților unor sisteme biologice." R.l. 2 VIII 10 p. 13 (din engl. *biomimetism*)

biónic, -ă 1. s.f. (biol.) „*Bionica*: știința sistemelor al căror principiu este sugerat de sistemele naturale." R.lit. 1 X 68 p. 23. „De fapt ce este *bionica*? întreabă autorul P.R. în introducerea articolului. Această știință ambițioasă, pasionantă – răspunde el – vrea să fie o tentativă de apropiere a disciplinelor biologice și fizico-matematice. Ea ar putea fi definită și ca «arta de a utiliza cunoașterea sistemelor vii pentru a găsi soluții problemelor tehnice»." Sc. 25 XII 77 p. 5. „*bionica* înseamnă set de tehnologii (electronice, mecanice, aero și hidrodinamice etc.) copiind patentele naturii..." Mag. 30 X 02. **2.** adj. –Referitor la bionică– „Documentar: *Bionica* și arhitectura." Pr.R.TV 11 IV 83. „Omul *bionic*, varianta 2008" Cot. 9 X 08. „Costum *bionic* care înzecește forța posesorului [...] El a fost prezentat și lansat de o companie japoneză – Cyberdyne – care l-a botezat HAL (abreviere de la Hybrid Assistive Limb – membru de ajutor hibrid) [...] exoscheletul real crește semnificativ forța celui care îl poartă" G. 22 X 08 p. 13; v. și *mioelectric* 2010 (din fr. *bionique*, engl. *bionics*, it. *bionica*; PR 1958; bionica s-a născut oficial în 1960, cf. DMN; DMC; BD 1966, MNC 1980, PN 1988; D. Filoz.; DEX, DN_3, DexX)

bionician s.m. –Specialist în bionică– „în marile laboratoare ale lumii *bionicienii* și specialiștii în biologia moleculară – să le zicem: proteonomicieni – lucrează de zor." Mag. 30 X 02 (cf. fr. *bionicien*; DN_3, DexX)

bionutriționíst s.m. –Specialist în nutriția naturală– „dr. Livia N., *bionutriționist*" mediafax.ro 18 VIII 09. „spune *bio-nutriționistul* Livia N." G. 7 VI 10 p. 12 (din *bio-* + *nutriționist*)

biopatologíe s.f. (biol.) –Știință de graniță între biologie și patologie– „În București a fost înființat Institutul de biologie și patologie celulară. În cadrul noului institut, subordonat Ministerului Educației și Învățământului, se vor efectua cercetări privind *biopatologia* celulară și moleculară a țesuturilor funcționale." Sc. 7 V 78 p. 5 //din *bio-* + *patologie*; MDN; DexX//

biopesticíd s.n. –Pesticid produs de un organism viu– „Există microbi care fabrică pe cale naturală *biopesticide* deosebit de eficiente." Sc. 11 II 78 p. 5. „Utilizarea biopesticidelor vegetale în tratamentele preventive produce efectul maxim de fitoprotecție sanitară." precis.ro 5 IX 06 //din bio- + pesticid; MDN, DexX//

biopíc s.m. –Film dedicat biografiei unui personaj celebru– „Că marele public e atras și azi de viața personajelor istorice și a creatorilor de geniu din toate domeniile științei și artei, deși se citește mai puțin, o dovedește proliferarea filmelor artistice care le sunt dedicate, așa-numitele *biopic-uri* (vezi succesul comercial mondial al lung metrajelor despre Van Gogh, Gustav Mahler, familia Shelly, Frida Kahlo etc.)." AS 14 VIII 10 p. 25. „Beyond the Sea – un *biopic* despre cântărețul Bobby Darin..." R.l. 10 III 11 (din engl. *bio*[graphy] *pic*[ture]; Random House 1950-55)

bioplást s.n. (chim.; probabil cuv. engl.) „O firmă din Londra a fabricat un material plastic degradabil. Noul produs, denumit «*bioplast*», este obținut printr-un procedeu special din polimeri și amidon. Acesta din urmă intrând în compoziție în proporție de 40 la sută, face materialul atacabil de microorganismele din sol, astfel că îngropat în pământ, *bioplastul* se descompune în decurs de cinci ani. În acest fel, încetează de a mai fi poluant." R.l. 23 XI 75 p. 4. „Studioul nostru a renunțat la folosirea bijuteriilor confecționate din oțel chirurgical, preferat fiind titanul, zirconiul, implantanium (marcă înregistrată Wildcat) și, mai nou, *Bioplast*." Z.fin. 14 I 05 (MDN, DexX)

bioplástic s.n. –Material plastic biodegradabil– „*Bioplastic* din porumb, fără metale «grele» și cu vopsea solubilă, acestea sunt [telefoanele mobile] Samsung" Cot. 17 VI 08. „Primul telemobil din lume învelit în *bioplastic*" Ad. 18 VIII 08 (din *bio-* + *plastic*; cf. engl. *bioplastic*; Random House 1980-85; MDN, DexX – alt sens)

biopolimér s.n. „O cusătură chirurgicală cu fire obținute din *biopolimeri* (substanțe produse în mod natural în corpul uman, dar recreate artificial cu o consistență asemănătoare plasticului) vor fi absorbite de organism odată cu vindecarea rănii." G. 24 III 07 p. 17. „Centru de cercetări avansate în *Biopolimeri*, la Institutul «Petru Poni»" ziaruldeiasi.ro 27 III 09 (din engl. *biopolymer*; MDN, DexX)

biopreparát s.n. (biol.) –Preparat de origine biologică– „O vizită la Institutul de cercetări veterinare și *biopreparate* «Pasteur»." Sc. 6 II 63 p. 1. „De exemplu, se pot utiliza *biopreparate* care înlocuiesc perfect insecticidele chimice în combaterea unor larve defoliatoare..." zf.ro 10 VI 10 //din *bio-* + *preparat*; cf. rus. *biopreparat*; MDN, DexX//

bioprotézã s.f. –Proteză care constă din sau care conține țesut animal– „în clinica din SUA, care este specializată pe tratamentul militarilor răniți în luptă, se pot realiza *bioproteze*. Un asemenea aparat primește impulsul cortical nervos și comandă mișcarea membrului artificial, astfel încât rănitul se poate deplasa autonom, aparent normal." G. 15 VII 06 p. 11. „*Bioproteza*, cel mai probabil o valvă de viței, va fi pusă printr-un cateter introdus printr-o arteră de la picior și ghidat prin sistemul circulator al pacientului. Ea va acționa ca un stent." ziarulring.ro 17 I 11 (din engl. *bioprosthesis*, fr. *bioprothèse*)

biorafinãrie s.f. –Rafinărie care produce combustibil, căldură etc. din biomasă– „a investit în Pacific Ethanol, o companie cu *biorafinării* în California." Elle VIII 07 p. 62, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cea mai mare *biorafinărie* din UE va începe producția în 2009." financiarul.ro 12 V 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *biorefinery*)

biorezonánță s.f. –Formă de terapie electromagnetică folosită în medicina alternativă– „O terapie nouă pentru renunțarea la fumat cu ajutorul aparaturii de *biorezonanță* este disponibilă începând de ieri și în România." R.l. 15 VI 06 p. 29. „Un aparat nemțesc ce aduce cu un radio vechi analizează mostra de nicotină cu care Rudi a venit de acasă. Pacientul e conectat la dispozitivul-minune, ca să rezolve, în 20 de minute, ce n-a fost în stare într-o viață: să se lase de fumat. Metoda funcționează după principiul *biorezonanței* și îl costă cât țigările pe o lună." G. 17 VI 06 p. 2 (din engl. *bioresonance* [therapy])

biorítm s.n. (biol.) –Cadență echilibrată a activității organismului– „Geroigiena înseamnă în primul rând planificarea modului de viață a fiecărei zile și apoi a săptămânii, anului etc. *Bioritmurile* trebuie respectate dacă dorim să rămânem oameni echilibrați fizic și psihic." Sc. 28 II 76 p. 2. „Despre *bioritm* și influența Lunii în vindecarea bolilor" Ev. 6 VII 06; v. și R.l. 4 II 81 p. 1, 2 III 81 p. 1; v. și *cronoterapie* 2009, *fiziobalnear* 1981 (din engl. *biorhythm*, fr. *biorythme*; BD 1966, DTN 1972; DM; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

bioritmográmã s.f. (biol.) –Reprezentare grafică a evoluției bioritmului– „În programul universităților din S.U.A., Canada precum și dintr-un număr de țări din Europa occidentală a fost introdusă ca obiect de studiu teoria bioritmurilor. Potrivit acestei teorii, viața oricărui individ este reglată, chiar din momentul nașterii, de trei ritmuri biologice: fizic, emoțional și intelectual [...] Se alcătuiesc, cu ajutorul computerelor, așa-numitele *bioritmograme*, care oferă indicii utile pentru planificarea activității individuale." Sc. 14 VI 79 p. 5; v. și R.l. 19 II 81 p. 2 (din *bioritm* + *-gramă*; DEX-S, MDN, DexX)

bioritmologíe s.f. –Studierea bioritmurilor– „Și dacă admitem aceste realități, pe care de altfel le confirmă recente cercetări de *bioritmologie*, de ce să nu admitem că există perioade bune și din punct de vedere afectiv, emoțional, al tonusului vital, al sănătății etc., alternând cu perioade mai puțin bune." R.l. 10 VII 81 p. 2. „au fost formulate unele ipoteze în legătură cu ciclicitatea unor procese și fenomene psihice la om, cercetări psihologice care în prezent sunt de actualitate. Dar aici au intervenit și diletanții sau șarlatanii care au întrezărit în *bioritmologie* o posibilitate speculativă. Așa au apărut «psihobioritmurile» sau «biohoroscopul», cărora, pentru a li se da un aer mai științific, li s-a creat un algoritm simplu pentru tratarea pe calculator." Cont. 2 IV 82 p. 10. „În ultimele decenii s-a dezvoltat *bioritmologia*, o știință bazată pe observații vechi, pe ciclicitatea unor fenomene și procese fiziologice." Ev. 16 I 08 (din *bioritm* + *-logie*; DEX-S, MDN, DexX)

biosatelít s.m. (astron.) –Satelit artificial cu viețuitoare la bord– „Alți specialiști au afirmat că Bonny a fost expusă unor «condiții extreme», după cum reiese din afirmația făcută în ziua lansării *biosatelitului* (28 iunie) că dacă «maimuța-astronaut» supraviețuiește 15 zile efectelor imponderabilității experiența poate fi considerată drept un succes." Cont. 11 VII 69 p. 9. „Puritatea medicamentelor obținute în *biosateliți* va conduce la dispariția efectelor secundare induse la medicamentele actuale, scăzându-se în întregime riscul precalculat al medicamentelor." Galenus XI 06 (din engl. *biosatellite*; BD 1964; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 133; DN_3, DEX-S, DexX)

biosénzor s.m. (med.) –Dispozitiv care culege și transmite informații despre procese biologice, cum ar fi presiunea sanguină– „În Japonia a fost realizat un *biosenzor*, cu membrane din enzime, construit din doi tranzistori montați pe un suport de safir, destinat măsurării cantității de uree în sânge." R.l. 15 I 84 p. 6. „Sub noua uniformă se va găsi o întreagă gamă de *biosenzori*, care vor înregistra și transmite simultan postului de comandă datele medicale ale purtătorului." Ad. 18 IX 03 p. 12. „*Biosenzorii* sunt încorporați într-un aparat de mărimea unui pix și funcționează pe baza reacțiilor chimice produse în timpul contactului dintre substanța analizată și enzimele prezente în vârful de doar câțiva microni al mașinăriei." G. 21 X 08 p. 8; v. și Ad. 30 VII 03 p. 12 (din engl. *biosensor*; DexX)

biosféric, -ă 1. adj. –Referitor la biosferă– „Cercetătorii și-au bazat estimările pe analizarea schimbărilor atmosferice, oceanice, tectonice și *biosferice* suferite de Pământ din anul 1756 și până astăzi." descopera.ro 10 II 09. „inițiativa Ministerului rus al Resurselor Naturale de creare în Caucaz a unui poligon *biosferic* unic, care ar include rezervația Ritinsk și delifeul Kodori din Abhazia." ecomagazin.ro 26 VIII 09. **2.** s.m. –Gardian ecologic. Ranger– v. și *ranger* 2003 (din *biosferă* + *-ic*)

biosintétic, -ă adj. –Obținut prin biosinteză– „Cornee *biosintetice* produse în laborator și testate pe 10 pacienți din Suedia au îmbunătățit considerabil vederea subiecților afectați de leziuni grave ale corneei." R.l. 27 VIII 10 p. 5. „Corneele *biosintetice*, implantate pe cale chirurgicală, au permis restaurarea parțială a vederii în cazul unor pacienți cu deficiențe vizuale..." R.l. 22 I 11 (din engl. *biosynthetic*, fr. *biosynthétique*)

biosintetizát, -ă adj. –Obținut prin biosinteză– „Plante și substanțe active *biosintetizate* din plante cu acțiune puternică." ziaruldeiasi.ro 15 XII 07. „14 kilograme de cannabis cu THC *biosintetizat*" R.l. 11 III 10 p. 12 (din *bio-* + *sintetizat*)

biosintézã s.f. (biol.) **1.** –Sinteza unei substanțe organice produse de un organism viu– „*Biosinteza* și biotehnologia constituie calea spre viitor, cale ce va deschide porți încă nebănuite, atât în domeniul cunoașterii vieții, cât și cel al modelării ei în sensul dorit." R.l. 12 V 83

p. 5. „Studii recente au demonstrat că *biosinteza* acizilor grași este extrem de importantă pentru înmulțirea diverșilor virusi." Ev. 14 X 08. **2.** –Obținerea în laborator de celule biologice după modelul proceselor naturale de producere a lor– „una dintre cele mai mari fabrici de zahăr din țară, căreia i se vor adăuga, în viitor, întreprinderea de *biosinteze*, fabrica de amidon și glucoză și o centrală de termoficare." R.l. 3 III 83 p. 1. „După secția de thuringin, în cadrul întreprinderii de *biosinteze* din Calafat a intrat în funcțiune și secția de subtilază..." R.l. 18 V 84 p. 2. „[Antibiotice Iași] Este unicul fabricant român de substanțe active obținute prin *biosinteză*..." Ad. 25 II 08 (din fr. *biosynthèse* (sensul 1), engl. *biosynthesis*; Random House 1925-30, PR 1950; DN_3, DEX-S, DexX)

biostatístică s.f. –Aplicarea statisticii în datele oferite de biologie și medicină– „*Biostatistica* forestieră" ecomagazin.ro 14 XI 08. „directorul Catedrei de Epidemiologie Clinică și *Biostatistică* din cadrul Universității din Auckland..." G. 18 VI 09 p. 12 (din engl. *biostatistics*; DN_3, DEX 98, DexX)

biostimulatór s.m., adj. –Produs, substanță care stimulează creșterea și dezvoltarea– „În cadrul fabricii de antibiotice a început organizarea șantierului de construcție a unui pavilion în care se vor produce *biostimulatori*, pentru creșterea și îngrășarea animalelor." R.l. 6 IX 66 p. 2. „La noua întreprindere de nuclee proteice «Biofort» din municipiul Craiova a intrat în funcțiune sectorul de fabricare a premixturilor vitaminice și minerale – *biostimulatori* cu valoare nutritivă recunoscută – care vor potența calitățile nutreturilor concentrate..." R.l. 7 VIII 85 p. 1; v. și I.B. 27 IV 76 p. 4, R.l. 25 XII 82 p. 5, 7 V 83 p. 5, 18 V 84 p. 2; v. și *aditiv* 1983, *biotrofic* 2003, *apilarnil* 1983, *parodontoză* 1975, *zoofort* 1981 (din *bio-* + *stimulator*; DN_3, DEX-S, DexX)

biostimulatóriu, -ie adj. –Care ajută la regenerarea țesuturilor– „În sectorul cosmetic, atenția pentru înfățișarea omului se împletește cu grija pentru sănătate. Un exemplu din numeroasele care se pot cita: crema pentru bărbierit *biostimulatorie* semigrasă conține vitamina F, alantoină, unt de cacao." Cont. 28 IX 62 p. 2 (din *bio-* + *stimulatoriu*; DEX-S, DexX)

biostructúră s.f. –Structura materiei vii– „un incitant interviu cu «părintele» *biostructurii*, acad. Eugen Macovschi..." Săpt. 16 III 84 p. 2. „Academicianul Eugen Macovschi (1906-1985) a pus în evidență existența *biostructurii*, cântărind animale muribunde în incinte perfect etanșe. El a descoperit că *biostructura* este proprie numai celulelor vii. Substanțele organice integrate în *biostructură* au o altă comportare față de substanțele organice din laborator. Când celula moare, *biostructura* se transformă în materie obișnuită, nevie." monitorulexpres.ro 19 VII 06 (din *bio-* + *structură*; lucrarea *Biostructura* a lui Eugen Macovschi a apărut în 1969; MDN, DexX)

biosubstánță s.f. –Substanță care influențează puternic procesele biologice– „Cele 7 *bio-substanțe* care grăbesc slăbitul" AS 23 VIII 08 p. 13. „în interiorul celulelor, [calciul] devine el însuși o *bio-substanță* care transmite stimuli nervoși." formula-as.ro 16 I 10 (din *bio-* + *substanță*)

biotéhnic, -ă s.f. **1.** –Ansamblul tehnicilor de folosire a microorganismelor în industria farmaceutică, industria alimentară sau în agronomie. Biotehnologie– „Cercetările întreprinse în toate aceste domenii, în sectorul militar [...] ar putea aduce indiscutabile avantaje dacă ar veni să sprijine eforturile sectorului civil în diverse direcții: al *biotehnicilor*, producției de energie din *biomasă*, purificării apelor, tratării reziduurilor, imunizării, al producerii și stocării de hrană, al medicinei etc." R.l. 22 V 82 p. 6. „își extinde utilizările într-un nou domeniu: *biotehnica* [...] Prin aceste metode un biotehnician poate «prelucra» circa 1000 de celule pe oră..." R.l. 5 VII 84 p. 8. „O nouă specie de pisici, care nu provoacă nici un fel de reacții alergice, se află la mare căutare în SUA. Compania americană de *biotehnică* Allerca a precizat că foarte multe persoane s-au arătat deja interesate de cumpărarea unei pisici hipoalergenice, chiar dacă prețul uneia este de 3.800 de dolari." Ev. 26 IX 06; v. și Sc. 12 I 83 p. 5, R.l. 12 V 83 p. 5. **2.** adj. –Referitor la biotehnică– „O altă facultate din cadrul UPB care organizează în vară concurs de dosare este cea de Ingineria Sistemelor Biotehnice. Noțiunea de «sistem *biotehnic*» – apărută relativ recent pe plan mondial, se referă la orice sistem tehnic (mașină, instalație, echipament sau utilaj) care interacționează cu mediul «bio», reprezentând produse agroalimentare, biopreparate și mediul înconjurător etc." G. educațional 23 II 06 p. IV (din fr. *biotechnique*; DEX-S, MDN, DexX)

biotehnicián s.m. –Specialist în biotehnică– v. *biotehnică* 1984. „Jack, *biotehnician* cu studii la Harvard și vicepreședintele unei firme farmaceutice, refuză noul produs, un vaccin contra SIDA..." ProTV Mag. 42 / 08 p. 119 (din *biotehnică* + *-ian*; MDN, DexX)

biotehnologíe s.f. „*Biotehnologia* este o ramură tânără a științei care își propune să contribuie la prevenirea efectelor penuriei mondiale de alimente, materii prime și de energie, prin studiul posibilităților oferite de activitatea enzimelor în procesele industriale." Sc. 21 VII 81 p. 5. „În afară de pasiunea pentru computere și software, Gates este interesat și de domeniul *biotehnologiei*." G. 31 I 07 p. 22. „Singularity University va oferi cursuri de *biotehnologie*, nanotehnologie și inteligență artificială." G. 4 II 09 p. 16; v. și R.l. 3 XI 82 p. 6, 2 XI 83 p. 3, 9 V 84 p. 6, Sc. 3 IX 82 p. 6, Cont. 9 XII 83 p. 6, Fl. 14 III 86 p. 22, Mag. 24 X 87 p. 7, Ad. 25 VI 03 p. 13, Ev.z. 22 IV 08 p. 18; v. și *ADN* 1983, *biosinteză* 1983 (cf. engl. *biotechnology*, germ. *Biotechnologie*, it. *biotecnologia* (1974); PR 1969, DPN 1983; MDN, DexX)

biotelemétric, -ă adj. (biol.) –Care ține de biotelemetrie– „Cu ajutorul sistemelor *biotelemetrice* fiziologii sovietici au reușit să înscrie o balistocardiogramă." Sc. 29 III 61 p. 4 (din *biotelemetrie* + *-ic*; cf. engl. *biotelemetric*, fr. *biotélémétrique*; Dimitrescu, *Dr.2* 106; BD 1969, DTN 1976; DEX-S, DexX)

biotelemetríe s.f. (biol.) –Monitorizarea de la distanță a organismelor vii cu ajutorul tehnicilor telemetrice– „Ziarul «Ekonomiceskaia Gazeta» subliniază că experiența bogată acumulată de *biotelemetrie* – o nouă ramură a științei – a avut un rol important cu prilejul zborului lui Iuri Gagarin." Sc. 18 VII 61 p. 3 (din fr. *biotélémétrie*; cf. engl. *biotelemetry*; Random House 1960-54, BD 1966, DTN 1976; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 133; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DM; DEX-S, MDN, DexX)

bioterapeút, ă s.m.f. –Specialist în bioterapie– „*Bioterapeutul* Mudava" R.l. 17 IV 98 p. 1. „*Bioterapeut* tratez cu bioenergie orice afecțiuni." R.l. 19 V 07 p. 16. „G.C. s-a tratat de depresie la o *bioterapeută*" Ad. de seară 25 XI 08 p. 15 (cf. fr. *biothérapeute*; MDN, DexX)

bioterapíst, -ă s.m.f. –Persoană care vindecă bolnavii cu substanțe obținute din bioorganisme– „L.F este unul dintre cei mai cunoscuți *bioterapiști* din Italia." R.l. 13 XII 93 p. 10 (din *bioterapie* + *-ist*; cf. it. *bioterapista*; MDN)

bioterorísm s. –Activitate teroristă bazată pe utilizarea agenților de origine biologică, cum ar fi microorganismele producătoare de boli sau toxinele– „Americanii – atinși de psihoza *bioterorismului*" Ad. 12 X 01 p. 12. „Trebuie să luăm în calcul și *bioterorismul*" Ad. 16 III 04 p. 7 (din engl. *bioterrorism*, fr. *bioterrorisme*; PR 1998)

bioteroríst, -ă adj. –Efectuat de teroriști cu arme biologice– „Atac *bioterorist*" Telejurnal TVR1 9 X 01 ora 14. „Gripa porcină, un virus «*bioterorist*»?" G. 29 IV 09 p. 11; v. și 24 II 07 p. 8, 1 IV 08 p. 3 (din engl. *bioterrorist*, fr. *bioterroriste*; PR 1998)

biotínă s.f. –Vitamină hidrosolubilă din grupul vitaminei B– „*Biotina* și vitamina H au rolul de a normaliza metabolismul lipidic și glucidic. *Biotina* se sintetizează din flora intestinală și se ingerează cu produsele alimentare, precum drojdia de bere și cea alimentară, gălbenușul de ou, ficatul, arahidele și legumele proaspete – varza, ciupercile, mazărea, morcovii, roșiile, spanacul." Ev.z. 19 IX 05 p. 24. „Miracolul vitaminelor – *Biotina*. Face parte din familia numeroasă a vitaminelor B. Zodia ei guvernează pielea și părul" AS 14 VIII 06 (din fr. *biotine*; PR 1950; DN_3, DEX 98, MDN)

biotolerát, -ă adj. (med.) –Care este acceptat de corp– v. *apatită* 1985. „biocompatibilitatea reflectă calitatea unui material de a fi *biotolerat* și inert, fără a da naștere unor reacții specifice de apărare sau în final de respingere..." Congresul Internațional de Medicină Dentară, București 9-12 IV 08, catalog p. 31 //din *bio-* + *tolerat*; DexX//

biotóp s.n. (biol.) –Habitat– „Silvicultorii și vânătorii brăileni și-au propus protejarea migrațiilor naturale, precum și colonizarea unor fonduri cu specii de vânat. De o protecție deosebită se bucură *biotopul* «Vâlciu», loc unic în Lunca Dunării, în care vânatul aripat se bucură de liniștea necesară cuibăritului." R.l. 5 V 78 p. 5. „Taigaua constituie un *biotop* (spațiu unitar de conviețuire a diferite specii de viețuitoare) de mare complexitate." I.B. 21 II 85 p. 8. „Lacul Myravann din Norvegia este un *biotop* unic care, de 30 de ani, este folosit de Bergen University pentru studii și cercetări." Ad. 18 VIII 08 (din. fr., engl. *biotope*; PR 1947; LTR; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

biotrófic, -ă 1. (adj.; med.) –Relativ la nutriția țesuturilor– „terapia *biotrofică* după metoda Aslan [...] a fost și este utilizată cu rezultate confirmate în întreaga lume ca o terapie ce intervine în restabilirea echilibrului neuro-psihic, a stării fizice, ca factor antidepresiv și de regenerare, cu eficiență maximă în prevenirea fenomenelor de îmbătrânire precoce." Sc. 30 XI 75 p. 2; v. și Cont. 15 VI 79 p. 7. **2.** (s.m.) –Substanță care hrănește țesuturile– „Cătina este un *biotrofic* și un biostimulator de excepție, un regenerator și un energizant dintre cele mai puternice, calități datorate existenței în cantități apreciabile a serotoninei." Ev. 30 VIII 03 (din *bio-* + *-trofic*; MDN, DexX)

biotrón s. (med.) „Un complex de săli climatizate, destinat diferitelor trata-

mente medicale, a fost construit în apropierea Moscovei. În momentul de față, acest centru, denumit *biotron*, se află în probe tehnologice [...] *Biotronul* este construit dintr-o cutie metalică de mari proporții, acoperită cu un strat gros de beton. Pereții celor două saloane ale sale, având contact permanent cu pământul, reprezintă un fel de ecrane protectoare împotriva câmpului electromagnetic." Sc. 18 V 78 p. 5 (probabil preluat din rusă; cf. engl. *biotron*; Random House 1970-75; DexX)

biovít „Un colectiv de cadre didactice de la Facultatea de industrie alimentară a Universității din Galați a realizat un nou produs alimentar denumit *«Biovit»* obținut prin valorificarea superioară a germenilor de grâu. Bogat în vitamine, grăsimi și proteine și având un gust plăcut este recomandat ca fortifiant și stimulator în hrana copiilor și convalescenților." R.l. 17 VI 76 p. 5. s.n. „*Biovit* (făină de germeni de grâu) este noul produs alimentar care se recomandă gospodinelor pentru prepararea înghețatei și a diferitelor creme pe bază de lapte." R.l. 29 VII 77 p. 3. „Ceai de slăbit *Biovit* cu lămâie" kaboo.ro 27 XII 08 (din *bio-* + *vit*[amină])

bip s.n. **1.** –Semnal sonor de avertizare emis de un aparat de comunicații; țiuit, piuit– „Viața mea e ritmată de sunetul beep-erului care de câte ori sună îți dă ceva de făcut. Dar fiecare *beep* înseamnă business." "22" 5 X 94 p. 13. „Ziariștii din Buzău au primit *«bip-ul»* prietenesc prin care erau anunțați că e rost de-o știre." Ev.z. 3742 / 04 p. 5, cit. de R. Zafiu în R.lit. 46 / 04 p. 11 || *în a da (un) bip* –A suna scurt pe telefonul mobil, fără a aștepta ca destinatarul să răspundă– „Ei ne dau un *«bip»* și noi îi sunăm" Ev.z. 3742 / 04 p. 5, cit. de R. Zafiu în R.lit. 46 / 04 p. 11. „îmi dai un *bip* să vedem care-i situația?" R.lit. 41 / 07. **2.** –Sunetul cu care posturile de televiziune acoperă cuvinte obscene și/sau înjurături– „Drăgălășenii verbale, de-alea care impun inserarea de *bip-uri* pe casetă." Ev.z. 2856 / 01 p. 15, cit. de R. Zafiu în R.lit. 46 / 04 p. 11. „Agathon nu s-a simțit în siguranță și a țipat (cu multe *bip-uri*) la un fotoreporter rătăcit." Ad. 25 VII 02 p. 1; v. și 24 V 02 p. 12 [scris și *beep*] (din onomatopeea engl. *beep-beep* răspândită în întreaga lume o dată cu trimiterea sateliților artificiali în spațiu; cf. fr., it. *bip*[*-bip*]; DPN 1982; DexX – *beep*, DEX 09)

bipárk s.n. (cuv. fr.) „Dispozitivul *«Bipark»*, realizat în Franța, permite gararea a două autovehicule în locul destinat pentru unul singur. Primul din vehicule este garat la nivelul solului, iar celălalt pe o platformă superioară." Sc. 25 XI 75 p. 6 (MDN, DexX)

bipăí 1. v.i. –A piui, a țiui– „De ce-mi *bipăie* Windowsu, mă? ... Ia-l și tu la mișto... bipăie și tu la el" computergames.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 49 / 04 p. 11. „monitoarele *bipăie* și mai tare, iar o pacientă se roagă să fie mutată în alt pat, că «parcă-i bat clopotele în cap»." G. 16 II 09 p. 9; v. și 11 VI 08 p. 9. **2.** v.t. –A da un bip– „Dacă te pot ajuta cu ceva *bipăie-mă*." desprecopii.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 49 / 04 p. 11. **3.** v.t. –A verifica (bagajul etc.) la intrare într-o zonă supravegheată– „Limita e marcată de un post de control care-ți *bipăie* bagajul." "22" 42 / 97 p. 16, cit. de R. Zafiu în R.lit. 43 / 98 (de la interj. *bip*; DexX)

bipolár, -ă adj. (pol.) –Care este caracterizat prin două ideologii etc. opuse– „Năstase crede într-un sistem politic *bipolar*" Ad. 25 IX 03 p. 2 (din engl. *bipolar*, fr. *bipolaire*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

birasiál, -ă adj. –Care întrunește caracteristicile a două rase– „Un candidat *birasial*, dotat cu un nume de o stranie rezonanță, se află pe punctul de a câștiga încrederea unei mari părți a populației din inima Americii." R.l. 3 XI 08. „Avem un președinte *birasial*, admirat deopotrivă de albi și de alte rase..." R.l. 17 III 09 p. 13 (din *bi-* + *rasial*)

birótică s.f. –Aplicarea sistematică a informaticii în activitățile de birou– „În urma solicitărilor societatea *Birotica* continuă [...] cursurile practice în microcalculatoare IBM-PC: inițiere (sistem operare, procesare text), programare (Base, Pascal, C)." R.l. 20 XI 91 p. 6. „Pelikan, Rotring, Schwan Stabilo, Mita, Panasonic, Meteor Siegen reunite în liniile de *birotică* Lecon conectează birourile dumneavoastră la o lume în care eficiența devine estetică." R.l. 26 IV 91 p. 3. „După reducerea producției, Mittal taie la Galați *birotica* și protocolul angajaților" G. 3 XI 08; v. și *analist-programator* 1999 (din fr. *bureautique*, marcă înregistrată; DMC 1976, PR 1976, FS 285; DCMM; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

birr s.m. (cuv. etiopian) „Etiopia are o nouă monedă națională *«bir»* (sic!) în locul «dolarului etiopian»." R.l. 11 X 76 p. 6. „*Birr* – Etiopia. În limba amharică, o limbă semitică vorbită de populația din regiunea central-nordică a Etiopiei, *birr* înseamnă «a fi alb», dar și «argint». *Birr* a fost, de asemenea, numele local dat thalerilor Mariei Theresa care au circulat în zonă în secolele XVIII-XIX. În 1894 Menelek II a emis o monedă de argint numită *birr* care era echivalentă thalerului austriac." Colecționarul român 8 / 07

birou s.n. v. *cameră-birou, masă-birou*

bisérică s.f. || *biserică-cetate* –Biserică întărită ca o cetate– „O altă lucrare a academicianului G.O [...] este studiul monografic consacrat *bisericilor-cetăți* din Ardeal." Cont. 18 I 63 p. 2. „Părăsită de preoți și săteni cu 500 de ani în urmă, bătrâna *biserică-cetate* [din Cisnădioara] se înfățișează azi cu splendoarea-i intactă." AS 13 VIII 07 p. 24; v. și Ad. 7 V 02 p. 2 (din *biserică* + *cetate*) s.f. || *biserică-monument* (*istoric*) „În perioada 29 octombrie–9 noiembrie, o echipă de specialiști [...] a executat la *biserica-monument istoric* de la Boiana (ridicată în secolele X–XIII) lucrări de desalinizare a picturii murale printr-o metodă originală [...] [care] constă în folosirea fenomenului electroosmotic și a efectului de perturbare termodinamică." R.l. 11 XI 72 p. 6. „Păzitorul și spiritul tutelar al *bisericii-monument* din Țebea împlinește 80 de ani." R.l. 13 XI 81 p. 1. „*Biserica-monument istoric* Vovidenia din Galați a rămas fără teren" G. 29 XII 07 (din *biserică* + *monument* [*istoric*]) || *biserică-necropolă* –Biserică în subsolul căreia se găsesc morminte și cripte– „S-a terminat restaurarea *bisericii-necropole* a lui Ștefan cel Mare și construirea unui muzeu care va adăposti o valoroasă colecție de artă medievală." R.l. 26 XII 75 p. 5. „În 1990, mănăstirea [Războieni] a fost redeschisă, prin aducerea de la Văratec a unui grup de maici și surori. Acestea, alături de cele patru călugărite care nu s-au depărtat de *biserica-necropolă* în toată perioada de restriște, au reînnodat firul trăirii monahale în acest loc." Gard. 6 XI 04 (din *biserică* + *necropolă*)

bisexuál, -ă adj. –Care întreține relații sexuale cu ambele sexe– „făptura e miliardară și *bisexuală* și asortată cu o inteligență diabolică..." R.lit. 28 / 92 p. 17. „Prințul Charles – *bisexual*?" Ad. 10 XI 03; v. și *drogoman* 1994, *pansexual* 2008, *travestism* 2006 (din fr. *bisexuel*; cf. engl. *bisexual*; DN_3, DEX 98, DexX)

bisque s. (cuv. fr.; culin.) –Cremă de crustacee fierte cu vin alb– „*Bisque* – supă cremă de pește și fructe de mare (cea mai cunoscută este cea de homar)" Av. VIII 06 p. 69, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Supa (*Bisque*) de langostini" csid.ro XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *bisc*]

bistróu s.n. (com.) –Mic restaurant, cârciumioară– „În badineria de *bistro* care se consumă pe scena Teatrului de Comedie, ecoul grav al piesei [...] are o rezonanță vătuită." R.lit. 15 II 79 p. 16. „O prietenă jurnalistă, venită în țară pentru summit, mi-a povestit că – vrând să ia cina la un *bistrou* de lângă Hilton, împreună cu colegii – a fost legitimată de 2 (două) ori de vigilentele «forțe de ordine»!" D. 13 IV 08 [var. *bistro*] (din fr. *bistro*(*t*); DN_3, DEX-S, NODEX, DexX) || *bistro-librărie* –Bistrou de unde se pot cumpăra și cărți cu preț redus– „Unica *bistro-librărie* din România oferă meniu complet pentru bunul gust" Obs.cult. 26 V 05 p. 11 (din *bistrou* + *librărie*)

bisturíu s.n. || *bisturiu solar* „Medicii israelieni au captat razele solare și le-au folosit la efectuarea unei intervenții chirurgicale, în locul «tradiționalelor» unde laser. Testele pe animale vii au demonstrat că *«bisturiul solar»* este la fel de eficient ca și laserul." Ad. 1 VIII 03 p. 13 (după engl. *solar scalpel*) || *bisturiu-radio* „*Bisturiul radio* ar putea fi utilizat și în România. Chirurgii români ar putea folosi bisturiul care taie cu ajutorul unei unde de înaltă frecvență, folosit la nivel mondial de aproape jumătate de secol..." G. 11 IV 06 p. 3 (după fr. *bistouri radio-fréquence*)

bișnițár s.m. (colocv., peiorativ) –Persoană care face mărunte afaceri necinstite– „Ne-a acostat cu vorbe șoptite printre dinți: «Am un ceas, chilipir, îl vând ieftin...» «Cum vă numiți?» îl întrebăm pe *bișnițar*." I.B. 22 I 75 p. 6. „Îmbogățiții revoluției din decembrie pot fi împărțiți în trei categorii: *bișnițarii*, buticarii și noua nomenklatură." R.lit. 18 VII 91 p. 2. „Dosar penal pentru un *bișnițar* de telefoane" Gaz. de Sud 24 XII 08; v. și R.l. 5 XI 82 p. 2; v. și *bișniță* 1982 (din *bișniță* + *-ar*; Graur, *C.* 39; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN – alt sens, DEX, NODEX, DexX)

bișnițát, -ă adj. (colocv., peior.) –Vândut sau cumpărat ilegal– „Ținea în geanta de voiaj un cântar portabil și două recipiente – un borcan și un flacon. Ele aveau să deschidă o nouă filă în nomenclatorul bunurilor *«bișnițate»* pe străzile și pasajele din centru." Sc. 17 VII 83 p. 4 (din *bișniță* + *-at*)

bișniță s.f. „Vorbim adeseori, și pe un ton aspru, despre acea faună socială denumită, cu un termen venit de aiurea: *«bișniță»*. Dacă ne-am lua după etimologia cuvântului (engl. *business*) s-ar putea crede că avem de-a face cu niște oameni întreprinzători. Sensul real este departe, însă, de cel etimologic și *bișnițar* înseamnă nici mai mult nici mai puțin, un fel de escroc, amator de afaceri necinstite, în marginea legii, prin care el câștigă pe seama credulității altora." I.B. 2 VIII 82 p. 6. „Un român, pus sub acuzare pentru *bișniță* cu bilete la finala Ligii" jurnalul.ro 29 VI 11; v. și *bișnițărie* 1982 (din engl. *business*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 98, NODEX, DexX; cuvântul e mult mai vechi)

bișnițăreálă s.f. (fam.-arg.) –Bișnița, ca activitate permanentă– „Pri-

mele mele impresii după revoluție au fost că românii erau puțin amețiți, zăpăciți, era o invazie de *bișniță*reală până și în teatru." cotidianul.ro 14 VII 08. „Afacerea «Drepturi TV» – *bișniță*reală la nivel înalt sau prostie cât Casa Poporului?" ziarulatac.ro 15 V 11 (din *bișnițări* + *-eală*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

bișnițárí v.i. (colocv., peiorativ) –A face mici afaceri ilegale– „Era un speculant sadea. *Bișnițărea* sub paravanul mistriei." I.B. 9 X 80 p. 2. „Stau câteva luni prin țară, apoi merg în străinătate, mai lucrează, mai păcălesc, mai *bișnițăresc*, după care se întorc acasă." Ren. 19 I 06 (din *bișnițar*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

bișnițăríe s.f. (fam.-arg.) **1.** –Mică afacere necinstită. Învârteală– „Bișnițarii. Oameni fără căpătâi, V.G. și F.M. au plecat împreună la Timișoara unde, prin *bișnițării*, au făcut «rost» de vreo 80000 lei. Mulțumiți, s-au instalat la cel mai luxos hotel din oraș. Într-una din nopți însă, F.M. s-a făcut nevăzut, plecând la Cluj-Napoca și cu partea ce i se cuvenea celuilalt. Și s-a apucat din nou de bișniță." R.l. 5 XI 82 p. 2. „Ei își continuă nestingheriți activitatea și *bișnițăriile*, în timp ce românii de rând au ajuns să tremure de frica zilei de mâine." gazetadebistrita.ro 17 XI 08. **2.** –Bișnița ca activitate permanentă– „Propun a exista articole și în această lege care să interzică practicarea *bișnițăriei*, deoarece în plin centrul Capitalei mișună *bișnițari* în preajma hotelurilor «Intercontinental», «Ambasador», «Lido» etc., fără a părea stânjeniți în «activitatea lor». Aș sugera ca organele de ordine, cetățenii să fie mai activi în combaterea unor astfel de practici." Sc. 7 VIII 82 p. 4;. „Are la activ mișmașuri, *bișnițărie*, scandaluri și dosare penale cu nemiluita." gazetanoua.ro 20 II 11; v. și Sc. 9 XI 82 p. 2 (din *bișnițări*)

bit s.m. (inform.) –Unitate de informație în sistem binar– „Firma «Nec Corporation» din Japonia a anunțat că a construit o diodă emițătoare de lumină (LED) pentru comunicații prin fibre optice, care, după părerea sa, este dioda cu cea mai mare capacitate din lume. Un purtător de cuvânt al firmei a precizat că noua diodă poate emite 500 milioane de «*bits*» de informații pe secundă, aproape de două ori mai mult decât cele mai eficiente diode existente în prezent." R.l. 4 VII 83 p. 6. „Un purtător de cuvânt al firmei a precizat că noua diodă poate emite 500 milioane «*bits*» de informații pe secundă..." Sc. 14 VII 83 p. 5. „va trebui să apelați la o versiune pe 64 de *biți* a sistemului de operare Windows Vista." G. 20 XI 08 [var. pl. *bits*] (din engl., fr. *bit*; PR 1959; DN_3, DEX-S, DexX)

bíter s.n. (culin.) (mai ales în sintagmele *biter-citro, biter-tonic*) –Băutură cu gust amărui– „Sortimente noi de băuturi răcoritoare, realizate de I.P.A. București în acest sezon: *biter-citro, biter-tonic*, mandorla." R.l. 23 V 77 p. 5 || *biter suedez / medicinal* –Băutură cu gust amărui obținută dintr-un amestec de plante macerate în alcool, folosită în scopuri curative– „*Biter* «*suedez*», din plante autohtone. Se cheamă *biter* «*suedez*» pentru că în Suedia a fost realizat pentru prima dată un astfel de preparat și tot în această țară este înregistrată marca. De fapt, atunci când este realizat din plante care cresc în alte țări decât în Suedia, mai corect ar fi ca remediul să se cheme *biter* medicinal." Ev. 19 IX 07. „Și-a tratat ipohondriile cu bitter suedez..." D. 212 / 08 p. 4; v. și R.l. 7 II 84 p. 2 [scris și *bitter*] (din germ. *Bitter*; cf. fr., engl. *bitter*; DEX, DN_3, DexX)

bitumáre s.f. **1.** –Acoperire cu bitum a unui strat de piatră măruntă– „trotuarele au fost refăcute [...] urmând să se acorde o atenție deosebită lucrărilor de *bitumare*." I.B. 8 V 84 p. 6. „de la primărie au fost alocați bani pentru refacerea terenului de sport, deteriorat peste ani. Astfel că, pentru *bitumarea* terenului și realizarea sistemului de canalizare, școala a mai primit încă 30.000 de lei." Obs. de Călărași 12 VII 07. **2.** –Acoperire cu bitum a unei suprafețe– „nu i s-au plătit cheltuielile de «*bitumare* a acoperișului»." ziaruldeiasi.ro 12 IV 00 (din *bituma* + *-are*; cf. fr. *bitumer*; DN_3, DEX 98, DexX)

bitúrbo adj. (auto) –Motor pe care „sunt montate două turbocompresoare (la motoarele în V, câte unul pentru fiecare bloc de cilindri)– „VW s-a concentrat asupra mecanicii, motorul fiind acum un impresionant *biturbo*, care produce un cuplu de-a dreptul fabulos..." Ad. 26 IX 03 p. 7. „*Biturbo*? Nu, BMW vrea triturbo pentru viitorul M3!" 9am.ro 13 VII 11 (din engl. *biturbo*)

bizantinísm s.n. –Caracter bizantin, caracter oriental– „Un volum de balade propune Horia Bădescu, sub un titlu puțin derutant, dacă ar fi să bănuim în *bizantinism* o spoială; în realitate avem de-a face cu o resurecție a expresivității limbii române pe latura meridionalismului ei fastuos." Sc. 12 I 84 p. 4. „Noi avem parfumul nostru, în tot acest *bizantinism*. În România se vorbește foarte mult, dar nu-i un lucru rău la urma urmei." adevarul.ro 26 IV 11 (din *bizantin* + *-ism*; DN_3, DEX 98, NODEX – alte sensuri; MDN, DexX, DEX 09)

bizutáj s.n. (franțuzism) „Un alt eseu e despre *bizutaj*, adică practicile de hărțuială între inițiere și dominare a novicilor." Expr. Mag. 10 / 95 p. 17. „Nu fără noimă îl preocupă pe Luca Pițu *bizutajul*, adică inițierea, «seria de încercări și de violentări amuzante», un rit de trecere dintre cele care, în accepția lui Arnold van Gennep, nu se pot săvârși fără violență, durere, suferințe felurite." R.lit. 22 / 96 p. 5. „Un interes aparte prezintă studiul [...] despre «bizutaj» – ritual de inițiere-umilire-triere a nou-veniților într-o colectivitate (de studenți, de soldați) etc.)" R.lit. 34 / 04 p. 6 (din fr. *bizutage*; PR 1949, DMC 1961; MDN, DexX)

black hole s. (cuv. engl.; astron.) „Neîndoielnic, civilizația spirituală a unor țări scade brusc în luminozitate, sărăcind vizibil, odată cu dispariția unui mare artist. Iar atunci când artistul se întâmplă să fi fost scriitor, prin urmare un vârf și o instanță a conștiinței colective, golul produs prin stingerea lui este un dramatic «*black-hole*» pe harta cerului nostru sufletesc." Săpt. 18 XII 81 p. 12. „te atrage, te absoarbe: ca acele *black holes* («găuri negre») de care vorbesc astronomii." Săpt. 25 V 84 p. 5. „Prin urmare, scrisul acționează ca un fel de *black hole* (ciudată coincidență cromatică!): el este un fel de antimaterie care absoarbe – sau, dacă vreți, «amortizează» – ireversibil materia înconjurătoare." Z.dum. 19 VIII 09; v. și 28 IX 84 p. 3 [pron. *blec houl*] (din engl. *black hole*; BD 1970)

black list sint. s. engl. –Listă neagră– „Într-o notă adresată la sfârșitul lui octombrie 1940 de catre Foreign Office (ministerul de externe englez) către serviciul de informații Military Intelligence se menționează: «Eliade este unul din cei șase români aflați pe o listă neagră ('a *black list*') pe care am fost siliți să o facem de când a început criza româna. El este adept al Gărzii de Fier și ne-a fost semnalat cu mai multe prilejuri ca fiind susceptibil să lucreze pentru germani...»." Z.dum. 26 I 07. „numele și semnalmentele lor apar pe așa-zisa «*black list*», o listă a persoanelor indezirabile." G. 2 IX 09 p. 14

blackjack s. (cuv.engl.) –Numele englezesc de cazinou al jocului de cărți douăzeci-și-unu– „Pe lângă jocurile clasice ruletă, *black-jack* și poker, Palace e singurul loc unde există «Texas hold em poker» (poker american, se joacă între parteneri)." Ad. 29 VII 02 p. 10. „Botoșănenii sunt așteptați la karaoke, concursuri de *blackjack*, filme, petreceri și filme." adevarul.ro 4 XII 09; v. și *realizator* 2010 [pron. *blécgec*]

blánă s.f. || *a da blană* (arg. șoferilor) –A apăsa accelerația până la fund– „Supărat de atitudinea mobristului șoferul bagă a treia și-i *dă blană* depășindu-l pe mobrist [...] După numai câteva secunde acesta îl depășește din nou... Contrariat la culme șoferul bagă a cincea, îi dă talpă, îl depășește pe mobrist și se oprește să vadă cum reușește acesta să-l depășească." motociclism.ro / forum 23 I 08. „Motociclistul a încetinit, iar în dreptul filtrului a accelerat brusc, *a dat blană* și a dispărut în câteva secunde." G. 5 IX 08 p. 3 || *a o călca la blană* –Cu pedala accelerației apăsată până la podea– „Vine din spate un descreierat cu un gipan care *o calcă la blană*" maimultverde.ro, cit. de R. Zafiu || *la blană* **1.** –Cu pedala accelerației apăsată până la podea– „Nu trec de 2 500 turații, adică ajung cu pedala *la blană* și nu trec de 120k/h" clubopel.com cit. de R. Zafiu. „Rar când ajung cu pedala de accelerație *la* «*blană*» sau în podea, doar în depășiri" vwforum.ro, cit. de R. Zafiu. **2.** –La maximum– „Trebuie să dau boxele *la blană* ca să aud și eu ceva" craiovaforum.ro, cit. de R. Zafiu. „Muzica-i *la blană*" versuri.ro, cit. de R. Zafiu. **3.** –Dur, crâncen– „Firmele românești... vor intra într-o competiție directă, «*la blană*», cu companii din alte state, a declarat, joi, premierul." zf.ro 28 V 09, cit. de R. Zafiu. **4.** –Total, până nu mai rămâne nimic– „Vorbesc cu ăla să vândă tot, «*la blană*»" Ev.z. 25 I 00, cit. de R. Zafiu (expresia e, probabil, mult mai veche; R. Zafiu în R.lit 13 / 10)

blatíst s.m. (fam.-arg.) **1.** –Călător fără bilet, care face blatul– „*Blatiștii* își fac de cap. În primele trei luni ale acestui an, au fost depistați în trenuri 80000 de călători fără bilet." Lib. 13 IV 98 p. 2; v. și *naș* (sensul 1) 2007. **2.** –Persoană care blătuiește rezultatul unor întreceri sportive– „«*Blatist*». Presa bulgară susține că Grigoraș a participat la un meci aranjat pe vremea când juca la Lokomotiv Plovdiv." G.sp. 15 VIII 07 p. 7. „Ceaușescu, primul *blatist* al țării" Ev.Z. 15 VII 08 (din *blat* + *-ist*; R. Zafiu în R.lit. 21 / 05; DexX)

blazer s.n. (vest.) –Veston din stofă (flanel) de obicei de culoare închisă și cu un ecuson pe buzunarul de la piept– „*Blazerele*, pardesiele și pelerinele vor fi din nou în actualitate." Săpt. 2 III 79 p. 8. „am avea nevoie de încălțăminte pentru femei și pentru bărbați cu caracteristicele pantofilor de primăvară [...] de pardesie, trench-uri și *blazere*, de costume, sacouri și pantaloni, de o mulțime de accesorii care se combină cu un veșmânt sau cu un altul." Săpt. 23 III 79 p. 8. „*Blazer* (taior) din piele sau scai, cu lungimea menită să acopere burta și coapsele" AS 13 VIII 07 p. 8; v. și C. 20 IV 02 p. 16; v. și *etui* 2008 [pron. *blézăr*] (din engl., fr. *blazer*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

blănărie s.f. v. *cojocărie-blănărie*

blătuí v.t. –A falsifica, a truca– „Nu vom tolera la infinit ca arbitrii să *blătuiască* meciurile" Cronica rom. 15 VIII 01 p. 11. „Doi dintre judecătorii care *au blătuit* dosarul au scăpat de una dintre acuzații, iar ceilalți doi au fost complet scoși din cauză" G. 21 XII 05 p. 12 (din *blat*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 09; DexX)

blătuít, -ă adj. –Falsificat, trucat– „încercase să treacă în Ungaria cu alt pașaport românesc «*blătuit*». Femeia intrase legal în România, iar la Arad obținuse actul falsificat cu ajutorul compatrioților." Ad. 12 XI 02 p. 10 (din *blătui*)

blefaroplastíe s.f. (med.) –Chirurgia pleoapelor– „Peste 50 la sută din operațiile estetice efectuate în România sunt cele de estetică facială. Dintre acestea, cele mai căutate sunt *blefaroplastia* și liftingul..." adevarul.ro 28 X 08. „cele mai căutate operații estetice de către bărbați sunt lifting facial, *lefaroplastie* [sic!] (diminuarea cearcănelor și ridicarea pleoape căzute), botoxul (folosit pentru corecția riduri), lipoaspirație, excizie de alunițe sau negi și implantul de păr." G. 26 XI 09 p. 12. „*Blefaroplastia* estetică este o procedură de chirurgie plastică ce are rolul de a îndepărta excesul de tegument și grăsime, care alcătuiesc pungile și ridurile pleoapelor." G. 27 VIII 10 p. 12 (din fr. *blépharoplastie*; DN_3, MDN, DexX)

blendá v.t. –A mărunți sau a omogeniza în blender– „se fierbe, *se blendează* și se adaugă smântână cremă..." gustos.ro 2 XII 06. „după ce călești ceapa, scoate-o și *blendeaz-o*, după care pune-o înapoi în ciulama. Și dacă îți place mai groasă, pune și un cartof pe care l-ai fiert în prealabil, tot în blender, cu ceapa." Ev.z. 23 IV 08 p. 6 (din engl. *to blend*)

blénder s.n. –Aparat de bucătărie pentru mărunțitul și amestacatul alimentelor, constând dintr-un vas înalt dotat la bază cu un cuțit orizontal– „Cel mai complex aparat electrocasnic cu care vă puteți dota propria bucătărie, robotul de bucătărie, este în același timp storcător de fructe și de citrice, tocător electric, aparat de frământat, de răzuit, *blender*, tel pentru frișcă, tocător pentru verdețuri." Cap. 4 X 01. „Spălați 200 g de zmeură și amestecați-le în *blender* cu 2 piersici spălate și tăiate bucățele." AS 19 VIII 02; v. și Ev.z. 23 IV 08 p. 6; v. și *blenda* 2008 (din engl. *blender*)

blind s.n. (tehn.) –Izolator– „explicații tehnice (*blindul* și bavurile revenind ca leit-motive ale dialogurilor)." R.lit. 20 XII 84 p. 17. „Și mai trebuia montat un *blind* [...] adică au blindat vana pentru a nu mai ieși apa." R.l. 28 I 85 p. 5 (din *blinda* "a închide")

bling 1. s.n. –Accesoriu excesiv, ostentativ, la îmbrăcăminte sau la automobile– „Pușcanii teribiliști cu carnete proaspăt luate și cu Dacia lu tătucu subtil tunată cu un spoiler decupat la joagăr și împopoțonată cu *blinguri* autohtone, mândri posesori de loganuri astmatice dar cu pretenții de mari viteziști..." G. 9 IV 08 p. 8. „Personajul digital al parodiei poartă foarte multe bijuterii (*blinguri* în argou – n.red), fumează trabucuri și vorbește la două telefoane mobile." Cot. 31 X 08. **2.** adj. || *bling-bling* –Stil ostentativ și excesiv de a se îmbrăca, cu accesorii și bijuterii scumpe și strălucitoare, la origine desemnând ținuta interpreților de rap– „deși nu și-a ascuns niciodată pasiunea pentru lux, Sarkozy, «președintele *bling-bling*», a devenit o victimă a modei, fluturând prin fața francezilor doar produse de firmă, extrem de scumpe." G. 18 III 08 p. 5. „VIP-uri *bling-bling* (expresie care-i desemnează pe îmbogățiții de ultimă oră care se scaldă cu nerușinare în averile lor)." R.lit. 18 VI 10 p. 31; v. și G. 4 IV 08 p. 5 (sensul 1 din engl. *bling*, sensul 2 dezvoltat în fr.)

blíster s.n. –Ambalaj transparent în care se vând unele produse, mai ales medicamente sub formă de pilule– „*Blistere* cu 30 și 60 de tablete" AS 20 X 03 p. 14. „În cazul *blisterului* cu două pilule, se iau la o diferență de 12 ore una de cealaltă, iar dacă acest interval se calculează greșit sau se depășește, metoda devine ineficientă." G. 30 IX 08 p. 8 (din fr., engl. *blister*; PR 1967; MDN, DEX 09)

bliț 1. s.n. –Sursă de lumină intensă și de scurtă durată, cu care sunt prevăzute aparatele de fotografiat– „festivitățile de admitere a noi membri în cluburi unde pocnesc sticle de șampanie și străfulgeră *blitzurile* fotografice." Sc. 4 XI 79 p. 6. „Gadgetul are un ecran capacitiv de 4,7 inchi și o cameră foto de 16 megapixeli, cu funcții de stabilizare a imaginii, un dublu bliț cu leduri și reducerea efectului de ochi roșii." zf.ro 13 I 12. **2.** adj. –Rapid, fulger– „Inspectorii de muncă au efectuat în noaptea de 30 spre 31 octombrie un control *bliț* de o noapte la nivel național la agenții economici care desfășoară activitate pe perioada de noapte." amosnews.ro 1 X 03 [scris și *blitz*] (din germ. *Blitz*[licht]; DEX, DN_3, MDN – sensul 1, DexX)

bliță 1. v.t. –A fotografia– „Urmează pozele făcute de Mindwar și cele făcute de Trancerem... Și parcă mai *blița* cineva..." craiovaforum.ro 12 XI 05. „O.W. și K.H. surprinși de paparazzi la micul dejun. Cei doi «*bliță*ți» mâncând omletă și clătite." R.l. 16 X 06 p. 30. **2.** v.i. –A semnala automobilelor din sens contrar, cu aprinderi scurte de faruri, prezența radarului– „Nimeni nu *blița* de pe contrasens, mi l-a detectat (din față) de la aprox 400 m..." forum.softpedia.com 30 I 07. „cu greu îl depășesc la aprox 160 la oră, eram așa concentrată că nici nu am văzut că unu mă *blița* și făcea semne în spate..." rambase.ro 10 II 08. „O mașină de poliție cu girofaru și semnalele acustice pornite gonea în spatele meu și ma *blita* de numa numa... unde să mă bag... pe dreapta aveam 2 mașini... ăla mă *blița*, eu încercam să mă feresc, da nu aveam unde..." untipscump.bloggerul.ro 14 X 08. **3.** v.i. –A sclipi, a licări– „pozam fotografi încălțați cu opinci / stingeam stelele *bliță*nd ca semnale [...] Nu cred că există verbul «*a bliț*a» în limba română." hermeneia.com 13 I 09 (din *bliț*)

bloc¹ s.n. || *bloc-cămin* –Bloc special amenajat pentru a servi drept cămin (studențesc, muncitoresc)– „În București, a apărut un adevărat cartier al studenților. Aici se înșiră unul lângă altul *blocurile-cămine* care asigură studenților cele mai bune condiții de viață și de studiu." I.B. 1 XI 61 p. 1. „Este de vizitat un *bloc-cămin* pentru 225 de locuri destinat muncitorilor nefamiliști. În apropiere se vor ridica alte *blocuri-cămin* în care vor fi cazate circa 3000 de persoane." R.l. 13 XI 69 p. 3. „De afară, arată ca un bloc nou, însă nu e din programul ANL și nici vreun proiect finisat al dezvoltatorilor imobiliari. E unul dintre *blocurile-cămin* ale Universității Titulescu..." frontnews.ro 1 X 08 (din *bloc* + *cămin*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 232) || *bloc-fantomă* **1.** –Bloc cu o situație legală neclară– „Cartierul Aviației din București are un *bloc-fantomă*. După podul Băneasa, vizavi de sediul AVAS, scheletul unui P+8, început pe vremea lui Ceaușescu, își rânjește orbitele goale și stâlpii șubrezi din beton. Revoluția l-a prins neterminat și se degradează de la an la an. Ciudat e că nimeni nu știe – sau nu vrea să spună – a cui e clădirea, ce se întâmplă cu ea." sfin.ro 24 VI 06. „Peste 200 de suflete se înghesuie într-un *bloc-fantomă*, pe un câmp de la marginea orașului Constanța." adevarul.ro 29 XI 10. **2.** –Bloc inexistent– „continuă investigațiile legate de *blocul-fantomă* vândut de L..." G. 19 VIII 08 p. 2. „Leontiuc, condamnat la zece ani de închisoare după ce a înșelat 120 de persoane cu apartamente într-un *bloc* «*fantomă*»" stiridecluj.ro 23 V 11 (din *bloc* + *fantomă*) || *bloc-ghetou* –Bloc mizer, cu locatari ilegali, deconectat de la utilități (apă curentă, electricitate etc.)– „Locuitorii *blocurilor-ghetou* s-au călcat în picioare pentru pixurile și brichetele PD-L, deși sărăcia ofertei i-a nemulțumit profund." G. 24 XI 08 p. 1. „Ferestrele unui *bloc-ghetou*, zidite ca locatarii să nu mai arunce gunoiul menajer" adevarul.ro 26 IV 10 (din *bloc* + *ghetou*) || *bloc-lamă* –Bloc înalt, paralelipipedic, cu lățimea foarte mică în raport cu lungimea sa– „Între pilonii de înaltă tensiune și dealurile vechi ale Clujului, silueta câtorva din *blocurile-lamă* ale cartierului Grigorescu." Sc. 20 III 65 p. 3 (din *bloc* + *lamă*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 326) || *bloc-plombă* –Bloc construit în spațiul liber dintre alte clădiri– „Mai întâi au venit constructorii care au deschis lucrările la câteva *blocuri-plombă* de pe strada Hrisovului." Sc. 17 IV 80 p. 2. „vatmanilor li s-a impus ca pe strada Cuza Vodă [din Iași], pe tronsonul Filarmonica – *bloc Plombă*, să circule cu cel mult 5 km/oră. Însă, în van." evenimentul.ro 27 VIII 02 (din *bloc* + *plombă*) || *bloc-turn* –Clădire înaltă în formă de turn– „[Vrei să fii] ca o mare poposind în munți ori ca pe o stradă cu *bloc-turn*." Gaz.lit. 23 II 61 p. 1. „Zgârie stele. Un grup de arhitecți americani a elaborat proiectul unui *bloc-turn* cu înălțimea de peste 11500 m." Săpt. 16 II 73 p. 14. „imobilul central al întreprinderii – un *bloc-turn* cu 31 de etaje..." Sc. 13 I 77 p. 4. „*Bloc turn* în locul casei prim-secretarului PCR" Mon. de Suceava 28 VIII 08; v. și Sc. 29 III 75 p. 6, I.B. 17 IV 87 p. 4; v. și *prefața* (sensul 2) 1979 (din *bloc* + *turn*, după fr. *immeuble-tour*; DMN 1965; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 133; FC I 44, 48, 55, 58, 237; DEX-S, DexX) || *bloc-țeapă* –Bloc-turn– „Cișmigiul, fără *blocuri-țeapă*" G. 28 II 08 p. 9. „Ordonanța împotriva *blocurilor-țeapă*, demolată în Camera Deputaților" G. 23 III 09 p. 16; v. și 9 IV 09 p. 16, 29 VI 09 p. 16 (din *bloc* + *țeapă*) || *bloc-vilă* –Bloc mic, cu aspect de vilă– „s-au înălțat mai multe *blocuri-vilă*..." Sc. 8 XI 74 p. 4. „Închiriez apartament 2 camere decomandate, confort sporit, în *bloc-vilă*" anunturigratuite.com 31 I 09 (din *bloc* + *vilă*; v. Coman Lupu în CL 1 / 83 p. 53)

bloc² s.n. –Ansamblu de elemente care alcătuiesc o unitate funcțională, grupate într-un spațiu restrâns– v. *materno-infantil* 1984 (DN, DEX, DN_3, MDN – alte sensuri, DexX) || *bloc-operator* (*med.*) –Ansamblul camerelor și instalațiilor unui centru chirurgical– „aparatură medicală fabricată la «I.O.R.», printre care *bloc-operator*, bloc de sterilizare, instrumente pentru sălile de reanimare și de urgență etc." Sc. 15 IV 75 p.

6. „Bloc *operator nou* pentru Unitatea de Primire Urgențe" Teleg. 29 V 07 (după fr. *bloc-opératoire*; DM; DEX 98, MDN, DexX)

blocatár s.m. –Locatar de la bloc– „porția zilnică de realitate în România mutată la bloc. Temele anilor '80 revin, scurt și suculent, în câteva «cronici» despre «*blocatar*»" R.lit. 49 / 04 p. 1. „«*Blocatarii*» care lipsesc de acasă cel puțin o lună sunt scutiți de la plata taxelor lunare stabilite de asociația de proprietari." Ring 30 VI 08 p. 6; v. și G. 1 VIII 06 p. 13, PRO TV Magazin 41 / 07 p. 12, G. 24 X 08 p. 4 (din *bloc* + *locatar*)

blockbuster s.n. (cuv. engl.; cinem.) „Vinerea este seara *blockbusterelor*" Ad. 28 I 01 p. 9. „Spaima de înfrângere este mai puternică decât oricând, astăzi, când unitatea de măsură a rentabilității, din ce în ce mai extinsă, este «*blockbusterul*», noțiune paralizantă pentru mulți, introdusă în anii '80: acced, în această categorie, filmele ale căror încasări ating, acasă, stacheta celor 100 de milioane de dolari. Unele dau lovitura încă din primul week-end." Ad. lit. și art. 682 / 03 p. 16. „Acest *blockbuster* de subcultură este difuzat duminică, la ora 23.00..." R.l. 18 X 08 p. 27; v. și Ad. 4 V 04 p. 4, R.lit. 22 IX 04 p. 23, R.l. 19 I 08 p. 25 [pron. *blocbáster*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

blocuíre s.f. –Locuirea la bloc– „Dacă până mai anii trecuți românii alergau după vile, în prezent și-au schimbat opțiunea și aleg «*blocuirea*»." Ad. 3 X 03 p. 8. „a ținut să recite ilustrativ o poezie din creația proprie, pe tema «*blocuirii*» [...] Cartea încearcă să descopere în ce măsură viața la bloc este sau nu ghetoizare..." Obs.cult. 25 V 06 p. 7 (din *bloc* + *locuire*)

blog s.n. –Tip de site web actualizat periodic, care cuprinde texte ale unuia sau mai multor autori, imagini și linkuri către alte site-uri, primul apărând cel mai recent text– „Despre *blog* sau noile culmi ale exhibiționismului" zf.ro/dupa-afaceri 13 VIII 04. „Iubesc *blogurile*, dar îi urăsc pe blogări." G. 2 XI 06 p. 19. „La sfârșitul lui 2005, în lume existau 50 de milioane de *bloguri*, majoritatea fără cititori" Ev.z. 2 IV 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 9 / 07; v. și G. 20 III 07 p. 30, 7 IV 09 p. 24, Cot. 21 V 07 p. 24, J.nat. 23 VII 07 p. 3, R.l. 20 XII 07, Cuv. 8 / 07 p. 3; v. și *autoficțiune* 2007, *autoreclamă* 2008, *banking* 2010, *bricola* 2006, *free-lance* 2007, *gherilă* 2007, *industrie* (*industra on-line*) 2008, (*industria spectacolului*) 2006, *late-night talk show* 2009, *layout* 2010, *ministru-parlamentar* 2008, *naviga* 20 [și pl. iron. *bloage*] (creat în engl. în 1997, din *weblog* "jurnal pe web"; Zafiu, BL; Zafiu, BLO; Ciolan, *MC*; DCMM; PR 2002)

blogá v.i. –A posta texte pe blog– „*Bloghez*, deci exist!" bogdan.menshealth.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 07. „m-am apucat *să bloghez* din mașină." piticu.ro 23 III 09 (din *blog*)

blogát s. –Acțiunea de a bloga. Blogărit– „Am mai mult chef de *blogat* când sunt ocupată cu alte chestii" monicri.blogspot.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 07 (din *bloga*)

blógăr s.m. –Persoană care ține un blog– „Chiar dacă proporțiile nu se păstrează în România, blogurile au prins și aici, apărând tot mai mulți *bloggeri* și comunități ale acestora." G. 24 VIII 06 p. 7. „Să știți că noi, *blogării* pesediști, comunicăm foarte mult." kmkz.ro 18 X 10. „Noaptea *blogăr*, ziua politician" adevarul.ro 21 II 11; v. și Cot. 12 I 07 p. 3, Obs.cult. 15 II 07 p. 30, G. 25 IV 07 p. 19, R.l. 12 IX 07 p. 6, Cot. 27 II 08 p. 32; v. și *aka* 2001, *banking* 2010 [var. *bloger, blogger, blogher*] (din engl. *blogger*; Ciolan, *MC*); v. și *femeie-blogăr*

blogăreálă s.f. –Activitatea de a posta texte pe blog– „De unde timp pentru *blogăreală*?" G. 16 XI 06 p. 19. „Mă las de *blogăreală*" blognervos.ablog.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 07. „A fost un an bun pentru *blogăreală* VIP. Unii își anunță despărțirile pe blog, alții încep răfuielile tot de acolo." Cot. 21 XII 08 p. 16 (din *blogări* + *-eală*; Ciolan, *MC*)

blogărí v.i. –A posta texte pe blog. A bloga– „Cine va mai fi atras să *blogărească*?" zoso.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 07. „Cine este Gia și de ce *blogărește* ea?" hotcity.ro 12 I 10 (din *blogăr*)

blogărít s. –Acțiunea de a blogări. Blogat– „*Blogăritul* și intoleranța nu se exclud reciproc" fluture.blogs.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 07 (din *blogări*)

blogăríță s.f. –Blogăr de sex feminin– „două *bloggerițe* care se citesc reciproc..." Cot. 12 I 07 p. 3. „Iată desktopul meu de *blogeriță*" michaela.dcnet.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 07. „O *blogăriță* la vreo 40 de ani poartă cu mândrie o insignă cu Iliescu în dreptul inimii." kmkz.ro 18 X 10; v. și G. 10 II 09 p. 11, adevarul.ro 29 XII 09 [var. *blogeriță, bloggeriță, blogheriță*] (din *blogăr* + *-iță*; Ciolan, *MC*)

bloger s.m. v. *blogăr*

blogeriță s.f. v. *blogăriță*

blogger s.m. v. *blogăr*

bloggeriță s.f. v. *blogăriță*

blogging s. (cuv.engl.) –Activitatea de a ține un blog– „profesorul s-a apucat de *blogging* de doi ani pentru a apăra ideea de educație publică în SUA..." G. 1 II 07 p. 19. „*Bloggingul* despre locul de muncă" z.weblog.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 07. „Blog. Oare cum ne petreceam timpul înaintea *bloggingului*?" R.l. 31 XII 09 p. 9; v. și G. 23 IV 07 p. 19 [pron. *blóghing*] (Zafiu, BLO; Ciolan, *MC*)

blogher s.m. v. *blogăr*

blogosféră s.f. –Lumea blogurilor– „Politicienii europeni se strecoară în *blogosferă*. Strategia comunicării prin jurnalele on-line îi vizează pe alegătorii tineri" Ev.z. 8 X 06 p. 8. „*Blogosfera* românească are nevoie de oameni noi" subiectiv.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 07. „PSD stă cel mai bine la *blogosferă* și virtual" Cot. 27 II 08 p. 32; v. și G. 6 XI 06 p. 19 (din *blog* + *sferă* după modelul *biosferă*; Ciolan, *MC*; DCMM)

bloguí v.i. –A posta texte pe blog– „*Blogui-m-aș* și n-am cui" G. 2 XI 06 p. 19. „Voi «*blogui*» despre viața mea" 123.urban.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 07 (din *blog*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

bloguít s.n. –Activitatea de a blogui– „Oportunitate de *bloguit*" forum.liberalism.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 07 (din *blogui*)

blónd, -ă adj., s.f. –Reprezentantă a sexului frumos care nu strălucește prin inteligență– „Am fost păcălită doar o dată, dar bine. Pot să spun că am fost foarte «*blondă*» la faza asta. Am primit pe net un link care, chipurile, îți spunea, prin satelit, unde se află iubitul tău, în acel moment." Compact 3 IV 08 p. 11. „concursuri, pentru a găsi cea mai interesantă «*blondă*-avocat», «*blondă*-jurnalist», «*blondă*-doctor» etc." G. 29 V 09 p. 16 || *blond-miere* –Blond de nuanța mierii– „*Blondul-miere*, care pare natural, este cea mai dorită culoare a anului." G. 5 V 07 p. 12. „Revine în forță nuanța deschisă de blond, dar puteți opta și pentru o variantă mai dulce, de *blond-miere*." libertatea.ro 18 IV 10 (din *blond* + *miere*) || *blond-platinat* –Blond cu reflexe argintii– „Neluând în seamă și latura educativă în prezentarea și ținuta păpușilor, I.I.S. «Arădeanca» își prezintă modelele cu o coafură foarte «modernă» în care abundă culoarea *blond-platinat*." R.l. 28 IX 66 p. 2. „Nuanțele calde de blond devin șterse în timp, iar cele reci, precum *blondul platinat* sau argintiu, își pierd din luminozitate." Ev. 17 VII 08 (după fr. *blond-platiné*; DEX 98, s.v. *platinat*)

blow-job s. (cuv. engl.) –Numele, în slang, al felației– „iar când este la putere [Iliescu] să aprobe ca pe o necesitate pragmatismul grețos cu gust de *blow-job* al adeziunii la imunitatea soldaților Înaltei Porți în fața instanțelor internaționale." Cat. 27 VIII 02. „Trucuri pentru un *blow-job* de nota 10" cosmopolitan.ro 17 II 09 [pron. *blójob*]

blue jeans s.m.pl. (cuv. engl.; vest.) –Pantaloni confecționați dintr-un material special foarte rezistent, la modă începând cu anii '60, purtați la început mai ales de tineri– „Parcă altfel port «*blue-jeans*»-ii cumpărați din banii mei, parcă altfel este micro-bicicleta pe care mi-am cumpărat-o din munca mea." Sc.t. 23 VII 73 p. 6. „Suntem intoxicați, în schimb, cu o mulțime de contrafaceri, dintre care cele mai invadatoare par a fi nenumăratele fețe și fațete pe care le capătă *blue-jeans*-ii cu prescurtarea franceză «le jean»." Săpt. 26 VII 74 p. 8. „Pereche de *blue jeans* de 43 de metri, made in Peru" ziaruldeiasi.ro 2 XI 08; v. și R.lit. 19 XII 74 p. 23, R.l. 21 XI 83 p. 4 [pron. *blugíns*] (din engl. *blue-jeans* 1932; PR 1954, DHLF 1954; Al. Niculescu în LL 4 / 73 p. 7–8; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DEX, DN_3 – *blugi*, NODEX, MDN, DexX)

blue-chip s.n. (cuv. engl.; fin.) –Pachet de acțiuni foarte valoroase, care prezintă garanții de stabilitate și de plată a dividentelor– „[Câteva societăți] sunt considerate adevărate blue-*chips* ale pieței extrabursiere..." R.l. 14 I 99 p. III. „Conform reprezentanților societății de brokeraj, «Petrom este singura acțiune *blue-chips* din domeniul petrolier»." G. 6 V 05 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*blue-chip-urile* de la BVB mai au potențial de creștere" S.fin. 6 VIII 07 p. 28, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *blucíp*]

blues s.n. (muz.) –Formă muzicală elaborată de negrii din Statele Unite, caracterizată printr-o formulă armonică constantă și un ritm în patru timpi– „În primul articol din seria *Blues*, publicat în numărul trecut, clasificările – aproximative, ca toate clasificările artistice – se refereau la *blues*-ul originar – cel negru. De fapt, din «new-generation *blues*», de care aminteam în final, fac parte și interpreții albi." Săpt. 19 IV 74 p. 8. „Noi vă aducem exuberanța jazzului, extazul cântecelor sale spirituale și vraja întunecată a *bluesului*. Ca în această «Suită de *bluesuri*», bucată coregrafică atât de colorată și de expresivă." Sc. 6 VII 74 p. 4. „*Blues-ul* consolează și mângâie." AS 4 III 08; v. și D. 40 / 93 p. 16; v. și *bar-club* 2009, *beat* 2004, *estaminet* 2007, *hip-hop* (sensul 2) 1998, *morna* 2003, 2009, *muzicuționist* 2008, *psihedelic* 1974 [pron.

bluz] (din engl. americ., fr. *blues*; DHLF 1917, DMN 1964; D. Am., DJ; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

bluesman s.m. (muz.) „Blues-ul nu poate fi comparat cu o poveste înfloritǎ, complicatǎ «literar». Nu. El povesteşte o «story» (zice B.B. King). Nu o story fabricatǎ, ci realǎ; fapte, evenimente. De fapt, *bluesmanul* îşi povesteşte viaţa; fără amor propriu, fără milă de sine, fără sentimente false." Săpt. 19 IV 74 p. 8. „Celebrul *bluesman* Sugar Blue va cânta joi, în clubul Diesel" clujeanul.ro 3 XI 08; v. şi Săpt. 25 X 74 p. 7 [pron. *blúzmen*] (din engl. amer. *bluesman*; DHLF 1961; Random House 1965-70; MDN, DexX)

bluetooth adj. –Cale de comunicare, pe o frecvenţă radio de razǎ micǎ, între diferite aparate (telefon, laptop etc.)– „*bluetooth* încorporat face posibilă conectarea fără cabluri la un PC, imprimantă sau orice alt dispozitiv cu capabilităţi *Bluetooth*" Ad. 8 III 02. „Prin tehnologia *Bluetooth*, iPod-ul, telecomandă pentru sistemul home stereo" R.l. 19 I 07 p. 11. „Tehnologia *bluetooth*, utilizată cel mai des în telefonia mobilă, ar putea fi adaptată curând pentru a alerta serviciile de urgenţă în cazul în care o persoană face infarct..." Ev.z. 9 V 08 p. 24; v. şi G. 16 X 09 p. 9, Ev.z. 4 IX 10 p. 7; v. şi *adaptor* 2008, *capabilitate* 2005, *electronic* (*poştă electronică*) 2006, *energiza* 2008, *headset* 2007, *LAN* 2011, *run-flat* 2004 [pron. *blutús*] (din termenul internaţional *bluetooth*, format la mijlocul anilor '90 din numele regelui danez Harald Bluetooth; DNAR 2000)

blufá v.i. –A încerca inducerea impresiei false că se dispune de mijloace în realitate inexistente– „Poate că domnul ministru *a blufat*..." ziaruldeiasi.ro 5 X 04. „îşi dau deoparte, ocupaţi *să blufeze*, problemele serioase..." R.lit. 6 VII 05 p. 10. „Am încercat să spun că am o înregistrare pentru a-l determina să nu mai mintă. Asta e. *Am blufat*..." adevarul.ro 21 II 08 [pron *blafá*] (din fr. *bluffer*; MDN, DexX; cuv. este mult mai vechi)

blúgi s.m.pl.tant. (vest.) –Blue jeans– v. *disco* 1981, *discount* 2004, *hamlet* 1985, *marfă*, *modist* 2004, *naşpa* (sensul 1), *prespălat* 2008, 2009, *superstore* 2007, *sofiot* 2001, *top* (sensul 2) 2002, *vintage* (sensul 4) 2004 (din engl. *blue jeans*; Stoichiţoiu Ichim, *A*; DEX, DN_3, DexX) || *blugi-creion* „*Blugi creion*, strâmţi şi drepţi, purtaţi cu bluză Eaton (stil studenţesc)." AS 26 II 08 p. 12. „*Blugi* stil «*creion*» (pe picior) + bluză transparentă din voal." AS 1 VI 08 p. 12 (din *blugi* + *creion*) || *blugi-ţigară* –Blugi foarte strâmţi– „*Blugi-«ţigară»*, asociaţi cu un bluzon din material argintiu. Culorile metalizate sunt în top" AS 27 IV 08 p. 12 (din *blugi* + *ţigară*)

blugíst, -ă s.m.f. (depreciativ) –Purtător de blugi– „Iată şi primul grup de cenacliştі, «*blugişti*», «optzeciştі» care aveau să intre grupaţi compact în literatură – Horia Gârbea, Radu Ţeposu, Doru Mareş, Traian T. Coşovei, Florin Iaru, Nino Stratan şi Mircea Cărtărescu." "22" 8 IV 02. „*Blugista* mi-a trântit, în final, cafeaua-n masă şi-a luat, ofensată, banii." R.lit. 43 / 03 p. 7 (S. Dumistrăcel în *Dacia literară* nr. 4 / 10)

blurá v.t. (anglicism) –A face neclară o imagine sau o porţiune de imagine (fotografie etc.)– „Deputaţii Comisiei juridice au decis, ieri, cu unanimitate de voturi ca demnitarii să completeze câte o singură declaraţie de avere şi de interese, ca şi până acum, iar la postarea pe site-ul instituţiilor *vor fi blurate* adresa, semnătura şi codul numeric personal." monitorulvn.ro 22 VI 10. „De fapt, ei *au blurat* slipii, pentru a crea impresia că sunt goală, în cadă." click.ro 8 VI 11; v. şi jurnalul.ro 13 VI 10 (din engl. *to blur*)

blurát, -ă adj. (d. fotografii, imagini etc.) –Neclar– „prim-plan *blurat* al unei biciclete..." Z. dum. 8 VIII 08. „în emisiune au fost prezentate două fotografii *blurate*, în care apărea o tânără cu părul lung, dezbrăcată." G. 3 III 10 p. 15. „Aerul, deasupra asfaltului de capitală balcanică, tremura «*blurat*»." jurnalul.ro 8 VII 10 (din *blura*)

blu-ray s. (cuv. engl.; inform.) „Primele filme în format *Blu-ray*" evenimentul.ro 28 VI 06. „Datorită utilizării laserului albastru-violet, factorul-cheie în dezvoltarea acestei tehnologii, dispozitivul *Blu-ray* permite consumatorilor să scrie/rescrie şi să vizualizeze filme high-definition, precum şi să stocheze un volum de 25 GB de date." ziare.com 29 VIII 06. „*Blu-ray* – reprezintă un tip de disc optic de mare densitate, care este folosit pentru stocarea de date digitale, în special înregistrări video de înaltă definiţie. Cinci studiouri de la Hollywood lansează filme exclusiv pe discurile Blu-ray..." evenimentul.ro 29 XII 08 [citit *blu-réi*]

blush s.n. (cuv.engl.; cosm.) –Produs cosmetic asemănător rujului, folosit pentru a da culoare obrajilor– „Uită de fardurile de obraz obişnuite – a venit timpul *blush*-ului roz în nuanţe vesele, sănătoase, strălucitoare." kudika.ro 3 V 05. „Pudrele, *blush*-ul şi fardurile pentru pleoape sunt de nouă ori mai fine decât cele tradiţionale, fiind obţinute prin microionizare." G. 25 XI 09 p. 11 [pron. *blaş*]

BMI s. –Abreviere engl. pentru Indicele Masei Corporale. IMC– „cercetătorii au măsurat tuturor voluntarilor indicatorii esenţiali în cazul bolilor de inimă, între care tensiunea, pulsul, indicele masei corporale (*BMI*), nivelul grăsimilor şi al colesterolului." evenimentul.ro 29 XI 05. „etalonul greutăţii sănătoase, recunoscut peste tot în lume, şi anume, Body-Mass-Index. Acest *BMI* se calculează împărţind greutatea la înălţimea la pătrat. *BMI*-ul acceptat la Madrid este 18. Deci, cine măsoară 1,80 şi nu cântăreşte minimum 58,59 kg nu este admis [ca model]." AS 9 X 10 p. 29; v. şi evenimentul.ro 27 IX 06 [pron. *bemei*] (din *B*[ody] *M*[ass] *I*[ndex])

BMX s.n. (sport) **1.** –Întrecere de biciclete pe teren accidentat– „Cu această ocazie se vor organiza concursuri de Graffiti, *BMX* Flatland, Street, MTB Street." adevarul.ro 4 V 08. „Competiţia cuprinde probele de «dirtjumping», «*Bmx* cross» şi «dual slalom», adresat strict disciplinelor *BMX* şi MTB, însă nu va lipsi nici proba de best trick, cea mai apreciată de spectatori la ediţiile precedente, potrivit organizatorilor." adevarul.ro 11 IX 09; v. şi *crew* 2010, *parc* (*de biciclete*) 2009. **2.** –Bicicletă pentru întrecerile pe teren accidentat– „«sporturile urbane» – categorie în care intră utilizarea de biciclete *BMX*, a patinelor cu rotile în linie, a skate-boardurilor pe rampe şi trasee special amenajate" adevarul.ro 12 X 06. „Vin la noi cu rolele, cu *BMX*-urile sau cu skateboard-ul şi ne antrenăm unde putem." evenimentul.ro 10 III 09. „În cele două showroom-uri compania expune circa 300 de biciclete – din toate zonele de interes, de la biciclete de curse la gama de entry level din Road, *BMX*, Dirt, MTB, hibride şi copii – şi piese, componente şi echipamente specifice acestui domeniu." zf.ro 25 XII 10 [pron. *bemeícs*] (abreviere din engl. *B*[icycle] *M*[oto] *C*[ross]; Ciolan, *MC*)

BNR s. –Banca Naţională a României– v. *coîmprumutat* 2007, *cotaţie* 2009, *decădere* 1997, *dobândă-cheie* 2008, *docudramă* 2003, *masă rotundă* 2010, *PIN1* 2006, *pisică grasă* 2010, *prudenţial* 2003, *prudenţialitate* 2002, 2007, *sustenabil* 2007 [pron. *beneré*] (abrevierea este mult mai veche)

boábă s.f. **1.** (arg. stud.) –Examen la care un student a căzut sau pe care l-a amânat– „Are două *boabe* pentru la toamnă." **2.** (arg. sportiv) –Gol, punct înscris– „Le-a dat două *boabe* în deplasare." (C. Lupu în LL 3 / 72 p. 350; DexX, sensul 1, 123urban.ro, sensul 2)

boálă s.f. (med.) || *boală bipolară* (med.) –Psihoză maniaco-depresivă– „Doi cercetători canadieni au patentat în Statele Unite ale Americii tehnica de determinare a vulnerabilităţii (predispoziţiei) pentru *boala bipolară* (maniaco-depresivă)." G. 21 II 07 p. 9. „Analiza sângelui – şansă de diagnostic pentru *boala bipolară*" gandul.info 12 III 08. „Un test de sânge ar putea fi folosit pentru a diagnostica *boala bipolară*, se arată într-un studiu recent [...] Până acum, diagnosticul de tulburare *bipolară* sau cel de depresie este pus de către psihiatru, bazându-se pe simptomele descrise de către bolnav [...] Scopul cercetărilor efectuate la Universitatea de Medicină din Indianapolis este acela de a identifica genele care duc la simptomele severe de manie, depresie sau tulburare *bipolară*." G. suplim. Sănătatea 13 III 08 p. VII (după fr. *maladie bipolaire*; DexX) || *boala jeepului* v. *boala pilonidală* G. suplim. Sănătatea 3 IV 08 p. I || *boala oaselor de sticlă* „*Boala oaselor de sticlă* este, de fapt, o formă de osteoporoză la copil, determinată genetic." Ad. 23 I 03 p. 9. „Ce înseamnă *boala oaselor de sticlă*? Afecţiunea este cunoscută sub numele de osteogenesis imperfecta, termenul fiind introdus pentru prima dată de Vrolik în 1840 [...] Copiii afectaţi de această boală prezintă fracturi repetate la traumatisme minore, încă de la naştere, motiv pentru care a mai fost denumită şi *boala oaselor de sticlă*..." G. 3 VI 06 p. 3. Abia la 3 luni medicii au putut explica familiei ce se întâmpla cu bebeluşul lor. Diagnosticul a fost necruţător – Osteogenesis incompleta sau «*boala oaselor de sticlă*» [...] Boala de care suferă băieţelul se manifestă prin deformări ale membrelor, fracturi, laxitate articulară şi transpiraţii excesive. jurnalul.ro 1 IV 10; v. şi AS 1 III 04, R.l. 6 VII 06 p. 25, Lib. 12 I 07 p. 5 (după fr. *maladie des os de verre*, engl. *brittle bone desease*) || *boala pilonidală* –Boală inflamatorie a tegumentelor situate deasupra şantului interfesier– „Traficul infernal te obligă să stai cu orele la volan, în maşină. Pe lângă nervii pe care ţi-i poţi face, există riscul să te alegi cu o afecţiune dureroasă. Medicii spun că *boala pilonidală* mai este numită şi «*boala jeepului*», această afecţiune având o incidenţă crescută, în timpul războiului, la soldaţii care stăteau ore în şir la volanul maşinii de teren." G. suplim. Sănătatea 3 IV 08 p. I || *boala spaţială* –Tulburări cauzate de statul în spaţiul cosmic– „La Centrul spaţial de la Houston s-a anunţat că unul dintre cei 4 astronauţi, aflaţi la bordul «Columbiei» continuă să aibă

simptome ale *«bolii spațiale»*. Medicul Centrului spațial a declarat că acest fapt nu este îngrijorător. starea sănătății astronauților fiind, din punct de vedere medical, conform așteptărilor." Sc. 14 XI 82 p. 6 (după engl. *space illness*, fr. *mal de l'espace*, *mal spatial*) || *boala vacii nebune* –Encefalopatia spongiformă bovină– „Reprezintă însă *boala vacii nebune* un risc comparabil cu SIDA pentru sănătatea oamenilor? [...] Sunt atâtea lucruri care nu se cunosc cu privire la apariția și căile de răspândire ale prionului vinovat de «expandarea» creierului, încât nu putem risca." Ad. 7 II 01 p. 1. *„Boala vacii nebune* ne-a amenințat în trecut, însă ar putea reveni." ziare.com 10 III 11 (după engl. *mad-cow desease*, fr. *maladie de la vache folle*)

board s.n. (anglicism) –Grup de persoane care conduc sau supraveghează o activitate– „Mi se pare important ca un specialist în probleme internaționale să fie în *board-ul* unui post de radio." Lib. 6 VI 98 p. 3. *„Board-ul* FMI discută astăzi prelungirea acordului cu România" Ev.z. 31 V 00 p. 3. „Fostul membru al *board-ului* BVB, Cristian Sima, acuzat că a încercat să preia în mod ilegal Bursa" G. 9 VIII 07 p. 3; v. și Sf. pol. 64 / 98 p. 26, Nat. 22 IV 99 p. 4, R.lit. 22 III 00 p. 2, Ad. 28 I 05 p. 16 [pron. *bord*] (Stoichițoiu Ichim, *V* – 1996, A; DNAR 1997; MDN, DexX, DEX 09)

bob s. || *coafură/tunsoare bob* „Tunsoarea *bob* cu breton continuă să fie la mare modă..." G. 5 V 07 p. 12. „Coafura *bob*, inventată de stilistul francez de origine poloneză Antoine de Paris, sărbătorește cei 100 de ani de existență în acest an [...] Cu o lungime a părului care variază de la nivelul urechii până undeva puțin mai jos de bărbie, acest stil de coafură este recunoscut pentru faptul că este atât versatil cât și foarte ușor de întreținut." mediafax.ro 17 I 09. „I s-ar potrivi o tunsoare mult mai scurtă, la nivelul gâtului, un «*bob*» complex, de exemplu." Ev.z. 6 III 10 p. 12; v. și *stiletto* 2010 (după engl. *bob cut*, fr. *coiffure bob*)

bobér s.m. (sport) –Persoană care practică sportul numit bob– „Cea mai interesantă evoluție în străinătate a schiorilor și a *boberilor* români este, fără îndoială, aceea de la Innsbruck." Sc. 10 I 64 p. 3. „Săniorii și *boberii* au plecat deja la Sarajevo, astă seară urmând să plece patinatorii și biatloniștii..." I.B. 2 II 84 p. 7. „CSO Sinaia vrea *boberi* cum n-au mai fost." Prahova 5 VIII 06; v. și R.l. 7 II 84 p. 5 [scris și *bobeur*] (din engl. *bobber*; DEX, DN_3, DexX)

bóbo s.m. *„Bobos* e un termen ce desemnează noua elită a erei informației, o clasă burghezo-boemă alcătuită din «oameni cu studii avansate, având un picior în lumea boemă mai mult sau mai puțin creativă și altul în universul burghez unde domnesc ambiția și reușita socială» [...] Născuți după anii '50, din părinți care, după crize economice și război, au dorit să le ofere siguranța, bunăstarea și perspectivele de care ei au fost privați, *boboșii* sunt descriși de David Brook ca o elită bazată pe merite [...] «Oricare ar fi lacunele ei, etica *bobo* e benefică în materie economică: întreprinderile americane sunt eficace și creative.»" R.lit. 26 VII 00 p. 21. *„Bobo* este un acronim de la bourgeois bohème, așa cum Yuppie era acronimul pentru young urban Professional. *Bobos* sunt reușiții profesional și social din SUA de la răscrucea mileniilor, posesori de laptopuri, mașini 4x4, biciclete sport și alte gadgeturi, niște Yuppies evoluați cu 30 de ani, îmbinând contracultura anilor '60 cu etosul social al anilor '90." R.lit. 29 VIII 01 p. 24 (din engl. *bobo*, acronim din *bourgeois bohemian*, fr. *bobo*; PR 2000)

body s.n. (anglicism) –Tricou cu chilot dintr-o singură piesă, mulat pe trup, cu sau fără mâneci– „a inițiat o linie de *body-uri* pentru nou-născuți încă din 2004..." G. 15 X 09 p. 16. „Andreea Esca a creat noi modele simpatice și trendy de *body-uri* special pentru colecția din această primăvară" libertatea.ro 25 III 11 (Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

body building s. (cuv. engl. americ.) –Exerciții de forță menite să remodeleze corpul– „Fost-au odată ca niciodată [...] niscaiva zei nemiloși și cruzi pe care americanii s-au gândit să-i îmblânzească producând eroi pe bandă rulantă, modelați la *body-building*..." Cat. 10 VI 97 p. 8. „Fitness și *body-building*, metode alternative de antrenament" Ev. 10 II 06; v. și *fitness* 2001, *sport* (*extrem*) 2002 [pron. *bodibílding*; scris și *body-building*, *bodybuilding*] (PR circa 1980; DexX, DEX 09)

body painting sint.s. (cuv. engl.) –Pictură pe corp– „prezentarea primei demonstrații de *body-painting* la Arad [...] patru superbe tinere «îmbrăcate» cu motive grafice sugerând fiecare anotimp în parte." R.l. 3 V 02 p. 2. „Cele mai sigure substanțe folosite în *bodypainting* sunt: pigmenții naturali, dermatografele și Henna, un colorant care se menține pe piele mai mult timp." J.nat., suplim. J. de sănătate 14 VI 05 p. 4. „Dacă, în urmă cu cinci ani, *body-painting-ul* era privit de cei mai mulți ca un lucru extravagant, astăzi este din ce în ce mai căutat." Teleg. 8 X 06; v. și G. 13 VI 05 p. 7, RealitateaTV 27 V 07 [pron. *bodipéinting*; scris și *body-painting*, *bodypainting*] (Stoichițoiu Ichim, *V*, *A*)

body piercing sint.s. (cuv. engl.) „Dacă majoritatea magazinelor virtuale oferă bijuterii de toate tipurile, există și site-uri unde se vând exclusiv bijuterii pentru picior (www.toetalelegance.com) sau pentru corp, înțelegând prin aceasta inclusiv micile instrumente de tortură ale *body-piercing*-ului (www.bodyjewelry.com)." Z.fin. 27 VIII 01. „adolescenții care recurg la *body piercing* (moda implantării de cercei în alte părți decât urechi) tind să fie fumători, băutori de alcool și să se implice în acte de violență." Ad. 19 V 02 p. 12. „Unicul salon de tatuaje și *body-piercing* din România recunoscut internațional..." 7 seri 17 IX 04 p. 74; v. și Nat. 22 XI 03 p. 9; v. și *priză* 2003 [pron. *bodipírsing*; scris și *body-piercing*, *body piercing*] (Random House 1990-95; Stoichițoiu Ichim, *A*)

bodyguard s.m. (anglicism) **1.** –Gardă de corp– „C.V.T. i-a asmuțit pe cei 3 *bodyguards*, strigându-le: «Puneți mâna pe ăsta și bateți-l»." R.l. 29 V 93 p. 3. „Fata le făcea însă zile fripte *badigarzilor*, căci fiecare din mulțime ar fi dat orice să pună măcar un deget pe trupul apetisant al stripteuzei." Ad. 1 XI 02 p. 16. *„Bodyguard-ul* Angelinei Jolie va scrie o carte despre actriță" mediafax.ro 25 I 09; v. și R.l. 10 II 93 p. 2, 13 IV 93 p. 7, R.l. 2 VII 96 p. 1, Ad. 3 V 01 p. 1, Cot. 28 V 93 p. 1, R.l. 2 II 01 p. 1; v. și *CSAT* 2002, *lobbysm* 2003. **2.** –Paznic– „Doi *body-guards* proptesc intrarea [...] Triază oamenii." C.r. 2 II 93 p. 7. V.C., *bodyguard* la hora din satul... Ev.z. 260 / 93 p. 10. „La intrare, un alt rând de *badigarzi*, care coordonează bombănind traficul intrare-ieșire. Înăuntru – aglomerație năucitoare." Ad. 22 XII 04 p. 1; v. și 17 II 09; v. și *doi* (*doi pe doi*) 2008. **3.** (fig.) –Apărător, paznic– *„Bodyguarzii* [medicamentele] care țin infarctul la distanță" Ad. 13 VII 02 p. 5 (cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 19) [citit și scris și *bodigard*, *badigard*] (din engl. *bodyguard*; R. Zafiu în Luc. 20 / 1993 p. 4, R.lit. 19 / 97; Dimitrescu, *Dr.* 172, 174, 175; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

bodyguardă v.t.. **1.** –A păzi în calitate de bodyguard– „Ar fi de neconceput [...] ca celebra SPP-istă Aida, femeia care-l *body-guard-ează* pe dl. Năstase și-i duce poșeta diplomat, să se despartă de el. Și viceversa." R.l. internat. 23 III 95. **2.** –A supraveghea urmărind de aproape– „O tanti s-a fâțâit după noi [prin muzeu] precum supraveghetoarele din supermarketuri de teamă să nu rateze vreun gest de impietate [...] De această dată nu ne mai *bodyguardează* nimeni." Cronica rom. 8 VI 05 (din *body-guard*)

bodyguárdă s.f. –Femeie bodyguard– *„Bodyguarda* (sic) dlui N. a fost tăiată de pe listă" R.l. 2082 / 97 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit. 40 / 00. „Un puhoi de *badi-garde* scormoneau căutând băuturi, obiecte contondente..." Nat. 11 XII 00 p. 3. *„Bodyguarda* care prinde elevii fumând prin W.C.-uri, pentru că direcția nu le face nimic acestora, este înjosită cu vorbe grele, injurioase, cu înjurături." R.l. 4 XII 08. v, și ziarauldeiasi.ro 12 VIII 00 [citit și scris și *badigardă*] (din *bodyguard* + *-ă*; Stoichițoiu Ichim, A)

bodyguardesc, -ă adj. –De bodyguard– „Statul *bodyguardesc*" Nat. 18 IX 00 p. 1 (din *bodyguard* + *-esc*)

bodyguardísm s.m. –Ocupația de bodyguard– „Zdrahonții cu grade [sunt] convertiți la *bodyguardism*." R.lit. 16 / 94 p. 2. „Poate nu știți că domeniul de activitate al lui D. Iliescu este tocmai «*badigardismul*»." R.lit. 11 VI 03 p. 2 (din *bodyguard* + *-ism)*

bodyguardiță s.f. –Femeie bodyguard– *„Bodyguardița* își croiește consortul pentru că acesta nu-i face de mâncare destul de des, nu știe să croșeteze și nu face copii." J.nat. 9 IV 02 p. 12 (din *bodyguard* + *-iță*)

bodyguardizá v.t. –A păzi pe cineva ca bodyguard– „Nu e nevoie să-l *bodiguardizezi* pe Iliescu în Canada pentru a-ți da seama ce fel de concepție politică a ieșit din mintea sa blocată în cretinismele comuniste" R.lit. 39 / 04 p. 2 (din *bodyguard* + *-iza*)

body-language s. (cuv. engl.) –Comunicare non-verbală realizată prin expresii ale feței, ale ochilor, ale diferitelor părți ale corpului– „Fii atent și la propriul *body-language* (limbaj corporal) pentru a nu transmite mesaje contradictorii și pentru a nu risca să pari fals." Ad. 8 XII 03 p. 14. „Arhitectura ca *body language*" Tomis 20 V 05 [rostit *bodilénghigi*]

bodyspray s.n. –Parfum sub formă de spray– „Oricare dintre cele trei *body-spray-uri* [...] costă 17,5 RON..." G. 1 VI 06 p. 10. „Axe a lansat noul *bodyspray* Axe Dark Temptation, pentru a-i face pe bărbați la fel de irezistibili pentru femei ca și ciocolata." PRO TV Mag. 9 / 08 p. 17 [scris și *body-spray, body spray*]

boemie s.f. „Un grupuscul de domni cu bărbi care afișau un soi de *boemie*" J. 6 II 01, cit. de R. Zafiu în R.lit. 5 / 04. *„Boemie* [...] este doar parțial echivalent cu boemă, fiind specializat pentru denumirea stării, a atitudinii care caracterizează «viața de boem»" R. Zafiu în R.lit. 5 / 04.

„Astăzi nu mai există boema interbelică [...] *Boemia* tineretului este computerul. Viața unui artist s-a simplificat, s-a mecanizat. Eu mai am o *boemie* a mea în care intră și cititul, și muzica, și întâlnirea cu prietenii. O *boemie* creatoare." Ad. lit. și art. 17 IX 08 (din *boem*)

bogzián, -ă adj. –Al sau ca al lui Geo Bogza– „un mic poem, cum e acela *bogzian* al cactusului." R.lit. 23 X 80 p. 9. „Va mai putea literatura să joace pe viitor rolul din viața noastră pe care l-a jucat în vremuri *bogziene*?" "22" 37 / 93 p. 14 (din n.pr. *Bogza* + *-ian*; DexX)

bohotín s.n. –Vin roșu, dulce, cu aromă de busuioc și de trandafiri– „«*Bohotinul*» a ajuns substantiv comun, la fel ca xerox sau adidas" Ad. 5 VII 03 p. 6. „Cu viagra, nea Sorin, / Rezultatele-s știute, / Dar de bei un *Bohotin* / O să fie coadă-n curte." poezie.ro 18 VII 06 (din n.pr. *Bohotin*)

boiangerie s.f. v. *curățătorie-boiangerie*

bold adj. (tipo.; d. litere) –Care are conturul mai gros decât al al literelor obișnuite. Aldin, gras– „În ceea ce privește aspectul unui CV, cel clasic pare potrivit în orice situație: pentru a sublinia un anumit lucru trebuie utilizate numai caracterele îngroșate (*bold*); nu se utilizează hârtie colorată." evenimentul.ro 28 V 01. „După câteva nume scrise cu *bold* în pomelnicul mondial al scriitorilor importanți ai secolelor XX-XXI (în 1998 Saramago, în 1999 Gunther Grass, în 2001 Naipaul, în 2003 Coetzee, Orhan Pamuk în 2006), au urmat personalități care au început să sugereze un registru minor." Z. dum. 14 X 10 (din engl. *bold*; R. Zafiu în R.lit. 37 / 09, DexX, DEX 09)

bolduí v.t. –A folosi caractere aldine– „După ce rezolvi tema, *bolduiește* cuvintele folosite greșit sau inexistente și demască-l pe autor!" hondafan.ro/forum, cit. de R. Zafiu în R.lit. 37 / 09. „Dacă tot există opțiunea de *a boldui*, colora sau sublinia mesajele sau părți din ele, nu văd de ce nu m-aș folosi de aceste opțiuni... doar de-asta au fost introduse" copilul.ro 29 V 10 (din *bold*)

bolduít, -ă adj. (tipo.; d. litere) –Îngroșat, mai gros decât literele obișnuite. Aldin, gras– „un titlu *bolduit*: «Dacă nu aș fi făcut televiziune, mi-aș fi urmat vocația și aș fi devenit critic literar, cu normă întreagă»..." R.lit. 2 X 09 p. 32. „anul apariției se va scrie cu cifre *bolduite*" cfdp.utcb.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 37 / 09. „comentariul nostru este *bolduit*, aplecat, numerotat și pus între paranteze, spre a-l deosebi de textul care ne-a obligat să intervenim." ioncoja.ro 11 II 11 (din *boldui*)

bolnáv s.m. || *bolnav-robot* „Un profesor de la Facultatea de medicină din Tokio a pus la punct un *bolnav-robot*, capabil să simuleze simptomele câtorva zeci de maladii." Sc. 24 II 83 p. 5 //din *bolnav* + *robot*//

bolovănós, -oásă adj. (fig.) –Lipsit de eleganță– „după sărăcia limbajului plimbat *bolovănos* pe la posturile de televiziune..." R.lit. 6 VI 01 p. 2. „Deschiderea mitingului a făcut-o senatorul I.S. cu un discurs *bolovănos*, care nu cadra cu atmosfera tinerească." adevarul.ro 24 XI 04. „Această întrebare, formulată așa *bolovănos*, este idioată și răspunsul greu de imaginat." adevarul.ro 16 IV 10 (DEX 98, DexX; sensul este mai vechi)

bomb s.n. (anglicism; arte) –Graffiti realizat în grabă, cu două sau trei culori, viteza fiind mai importantă decât estetica rezultatului– „nocturne peregrinări clandestine pe străzi în căutarea celor mai bune ziduri pentru *bomb-uri*, graff-uri și tag-uri." Obs. cult. 10 VI 03 p. 12. „Nu mă pricep la evaluarea graffiti-urilor. Mă întreb ce diferență o fi exact între *bomb-uri*, tag-uri, throw-uri, wild-uri." Obs.cult. 1 I 04

bombasticísm s.n. –Exagerare– „Singura anomalie e absurditatea titulaturii cu *bombasticismele* despre imortalitate și mobilitate." Sc. 27 VI 72 p. 6. „I.M. realizează un tip de eseu lucid fără teribilisme sau *bombasticisme*." Cont. 19 I 73 p. 3. „o anumită expeditivitate care nu lasă loc pentru *bombasticism*..." D. 7 V 07 (din *bombastic* + *-ism*; MDN)

bómbă s.f. || *bombă cu fragmentare / fragmentație* „Un purtător de cuvânt al Pentagonului cit. de AFP a confirmat, ieri, că aviația americană folosește *bombe cu fragmentare* în Afganistan." Ad. 26 V 01 p. 1. „O *bombă cu fragmentare* poate conține până la 650 de bombe mai mici, care sunt dispersate pe o suprafață extinsă. Acestea sunt prevăzute să explodeze în momentul impactului..." europafm.ro 23 II 07; v. și Ad. 27 X 01 p. 9, 30 X 01 p. 12; v. și *microdispozitiv* 2003 (după engl. *fragmentation bomb*) || *bombă umană* –Terorist kamikaze– „decrete care privesc toate teritoriile palestiniene, și implicit toate mișcările, inclusiv Hammas-ul și Jihadul Islamic, principalele furnizoare de «*bombe umane*»." Ad. 7 X 03 p. 9 (din *bombă* + *umană*); v. și *declarație-bombă, știre-bombă, veste-bombă*

bomboánă s.f. || *bomboana (de) pe colivă* –Element care marchează sfârșitul unei evoluții funeste– „Atentatul a pus «*bomboana pe coliva*» păcii israeliano-palestiniene" R.l. 21 VIII 03 p. 6. „București: *Bomboana de pe coliva* măsurilor anticriză: se scumpește apa caldă cu 250%, iar căldura cu aproximativ 20%" adevarul.ro 8 VII 10 || *bomboane agricole* –Semințe de floarea soarelui sau de dovleac– „Prejudiciu de patru miliarde din «*bomboane agricole*»" Ad. 20 II 02 p. 7. „publicul înghite reclamele [...] cum înghit băieții de la peluză o sămânță prea arsă. Simt că «*bomboana agricolă*» e înecăcioasă și o scuipă automat pe jos..." G. 25 VIII 09 p. 10 (sintagmele sunt mult mai vechi)

bomboneríe s.f. –Ramură a industriei alimentare care se ocupă cu fabricarea bomboanelor– v. *bar-cafenea* 1972. „– Și care secțiune v-a atras cel mai mult? – Mi-a plăcut tot, și la *bomboneríe*, și la frișcărie, și la patiserie franceză, dovadă că eu fac acum toata gama de produse, aici, la cofetărie..." C.n. 16 V 03 (cuvânt mai vechi în limba română, consemnat în dicționarele curente doar cu sensul de "local unde se vînd bomboane"; MDN, DexX)

bónă s.f. || *bonă de / pentru câini* –Persoană angajată de o familie bogată să aibă grijă de câini– „Chiar dacă sintagma «*bonă de câini*» stârnește râsul, meseria e bănoasă mai ales în această perioadă când se apropie concediile de odihnă și e musai ca bogătașii să lase patrupedul în grija cuiva." Ad. 13 VI 05 p. 5. „Lili S. și-a luat bonă *pentru câini*" ziare.com 2 XI 07 (cf. engl. *dog sitter*)

bond s.n. (fin.) –Obligațiune– „*Bonduri* de 400 mil. $ pe piață" Z.fin. 23 II 00 p. 16. „Prima emisiune de *bonduri* pe 10 ani după ratingul Fitch: suprasubscriere, dar fără scădere notabilă de randament. Ministerul Finanțelor a pus ieri pe piață prima emisiune de obligațiuni de stat pe zece ani de după recăpătarea ratingului din grupa investment grade din partea agenției Fitch." zf.ro 22 VII 11 (din engl. *bond*)

bonier s.n. v. *carnet-bonier*

bonitáte s.f. (fin.) –Solvabilitate– „Persoanele fizice sau juridice interesate în asigurarea unor servicii de calitate privind *bonitatea* și seriozitatea partenerilor de afaceri români și străini [...] sunt rugate să ne contacteze..." R.l. 21 II 92 p. 5. „singurul document aflat în dosarele de finanțare referitor la *bonitatea* partenerilor externi este simpla scrisoare de accept a acestora de a intra în parteneriat cu promotorul proiectului în România." Ad. 28 VIII 03 p. 12. „Strategicul Perez a primit ARO «pe ochi frumoși», fără să prezinte scrisoare de *bonitate*" G. 22 II 06 p. 12; v. și *subcontractant* 2004 (din germ. *Bonität*; DN – alt sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

bonsái s.m. (cuv. jap.) „Cei mai ieftini *bonsai* (copaci pitici, care pot atinge vârste seculare într-o glastră, prin tăierea repetată a rădăcinilor și ramurilor, cu migala unor iubitori adevărați de plante) din lume, se găsesc în România..." Expr. Mag. 16 / 95 p. 7. „*Bonsaii* sunt copăcei miniaturali care trăiesc în ghivece sau tăvițe speciale." Gaz. de Sud 11 II 09 (din fr. *bonsaï*; Dimitrescu, *Dr.2* 169; DHLF, PR 1975; DexX)

bónus s.n. –Gratificație; tantiemă– „La 22 de ani, tânărul angajat al companiei Hitachi, absolvent de facultate, primea circa 30000 dolari pe an. În acest salariu era inclus și *bonus*-ul – dat de două ori pe an, o dată în iunie și o dată în decembrie și reprezentând ca sumă totală circa 7 salarii lunare." "22" 3 XII 92 p. 16. „Frumusețea este considerată un *bonus*, chiar dacă persoanele frumoase contribuie, în medie, la fel de mult ca celelalte la realizarea proiectelor..." G. 14 VIII 07 p. 7; v. și "22" 10–16 XII 92 p. 16, R.l. 11 I 07 p. 3, G. 3 XII 09 p. 16; v. și *renegocia* 1992 (din fr. *bonus*; MDN, DexX) || *bonus track* –Melodie în plus față de numărul curent al melodiilor de pe un CD sau DVD– „CD-ul care va fi lansat în martie 1998 va avea, în plus, patru melodii (*bonus tracks).*" Ev.z. 16 XII 97 p. 2; v. și jurnalul.ro 26 X 07 [pron. *bonus-trék*]

bonus-málus adj. || *bonus-malus* –Sistem de asigurări în care asiguraților sunt încurajați să nu producă daune– „Asiguratorii vor aplica din 2010 sistemul *bonus-malus* pentru polițele de răspundere civilă auto (RCA), potrivit ultimelor anunțuri ale Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor (CSA)." wall-street.ro 25 XI 09. „Sistemul de plată în funcție de istoricul accidentelor provocate de fiecare șofer se numește *bonus-malus*, iar noile norme ale CSA reglementează existența a 14 clase de bonus." R.l. 5 I 10 p. 9 (cf. engl., fr. *bonus-malus*)

boogie s. (cuv. engl.) **1.** (muz.) –Formă vioaie de rock and roll, bazată pe blues– „o colecție vastă de muzică funk, disco și *boogie*..." Compact 21 XI 08 p. 4. **2.** (auto) „Acum doi ani, tata mi-a construit un *boogie* (n.r.: o mașină de teren de dimensiuni mici), pe care am învățat să îl conduc și care m-a ajutat să capăt încredere la volan." adevarul.ro 24 VI 10 [pron. *búghi*] (DEX 09 – sensul 1)

bookcrosser s. (cuv. engl.) –Persoană prinsă într-o rețea de bookcrossing– v. *bookcrossing* 2006

bookcrossing s. (cuv. engl.) „Despre fenomenul numit *bookcrossing*, născut în aprilie 2001 în SUA am mai scris în această pagină, dar

revenim fiindcă [...] el a luat amploare și în Europa, în special în Anglia, Franța, Belgia și Italia. El consistă în lăsarea într-un loc public foarte frecventat, de pildă în stațiile de metrou, cafenele, pe o bancă în parc, în sălile de așteptare la doctori, în saloane de coafură etc., a unei cărți care ți-a plăcut în mod special, pentru a fi găsită și citită și de alții. Adepții procedeului – tot mai numeroși – văd în el un mijloc de a exercita o influență intelectuală în aceste vremuri tulburi, având și satisfacția unei fapte bune. În ultimii ani bookcrosserii s-au perfecționat, creând un fel de vastă bibliotecă de împrumut virtuală și interactivă, bazată pe principiul «cine găsește cartea o poate păstra sau, după lectură, să o dea mai departe».“ R.lit. 19 V 06 p. 29. „Pentru prima dată, Târgul Gaudeamus prezintă proiectul *Bookcrossing*, inițiat de Radio România Cultural. Proiectul funcționează după un principiu original: cineva lasă într-un loc public (cafenea, autobuz, parc) o carte pe care și-ar dori ca o altă persoană să o citească.“ adevarul.ro 17 XI 10 [pron. *búc-crosing*]

bookmaker s.m. (cuv. engl.) –Agent de pariuri– „Mai «văd» [un favorit] cu care am «o viziune» de pariu la orice «*book-maker*»: Polonia!“ R.lit. 10 VI 82 p. 23. „lista favoritelor, în viziunea *bookmaker-ilor* britanici, continuă cu...“ Ev.z. 20 VI 97 p. 15. „*Bookmaker* în Gibraltar“ Bănățeanul 16 IV 07 [pron. *búcmeicăr*] (DN_3)

bookmark s.n. (anglicism; inform.) –Calea, salvată în interiorul browserului, pentru a facilita accesul către o pagină frecvent accesată de pe Internet– „am avut la calculatorul de la serviciu un *bookmark* la harta orașului Gdansk.“ adevarul.ro 26 XI 08. „Adaugă în *bookmark-ul* tău...“ businessmagazin.ro 2 VI 11 [pron. *búcmarc*]

boom s.n. (americanism) **1.** –Creștere ori dezvoltare rapidă– „se poate vorbi de un «*boom*» al studiourilor de imprimare, exagerat de numeroase actualmente, dar utilizate la nivelul tehnicii mondiale“ Sc. 28 VI 74 p. 8. „În Franța, țară în care arta coregrafică se află la mare preț și într-un extraordinar *boom*, au loc anual numeroase concursuri naționale și internaționale de balet.“ Cot. 7 VI 93 p. 2. „Creșterea prețului cimentului se datorează *boom-ului* construcțiilor“ R.l. 20 III 07 p. 13; v. și *heliotehnică* 1977. **2.** (ec.) –Perioadă de creștere și prosperitate, de obicei de scurtă durată– „Date fiind cifrele «de afaceri» cu care era obișnuit întreprinzătorul personaj, se contura un adevărat *boom*.“ Sc. 17 V 81 p. 2. „un *boom* al agenților pentru asigurarea pazei personale la Los Angeles...“ Cont. 3 VII 81 p. 12. „A încetinit gradul de creștere a cererii? Zilele de *boom* nu puteau dura o veșnicie.“ Ad. 5 XI 02 p. 5; v. și 20 X 77 p. 6. **3.** –Succes, lovitură– „Considerat un veritabil «*boom*» al anului, filmul [...] a fost prezentat [...] la Cannes.“ R.l. 27 IX 93 p. 1. „mexicanul Gael Garcia Bernal, afirmat odată cu Amores perros, marele *boom* al lui Iñáritu, din 2000.“ “22” 764 / 04 p. 18. **4.** –Revenire, recuperare a succesului de altădată– „Este o falsă impresie că astăzi ar exista un «*boom*» al pieselor mele. De fapt, în ultimii 25 de ani, numărul montărilor a rămas constant.“ R.lit. 13 XII 84 p. 22. „Toate filmele sale au avut un *boom*, după mulți ani de la premieră.“ R.l. 11 IX 93 p. 7. **5.** || *boom sonic* –Explozie sonică– „În general, «flexa» sau riscurile de bază, acoperă incendiu, explozie, căderi de corpuri pe clădiri și trăsnet, dar mai există și riscurile suplimentare: inundație, cutremur, alunecări de pământ, *boom* sonic...“ G. 2 X 07 p. 19. „*Boomul* sonic este un fenomen care apare atunci când un obiect se deplasează cu o viteză mai mare decât cea a sunetului. Practic, atunci când un aparat de zbor – de exemplu un avion supersonic – depășește bariera sunetului, acesta călătorește mai repede decât undele sonore o pot face. Ceea ce rezultă este un fenomen de compresie a undelor sonore care creează un «boom» când ajung la nivelul urechii unei persoane.“ scientia.ro 19 I 09 [pron. *bum*] (din engl. americ., cf. fr. *boom*; DMC, DMN 1968; D. Am., DP; DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX 98 – doar s. 1, MDN, DexX)

boom swinger sint.s. (cuv.engl.) –Boomist– v. *boomist*

boomist s.m. „Un anunț al unui post tv dornic să-și mărească personalul specifica, nu de mult, că, printre altele, ar vrea să angajeze și «boom-iști». M-am gândit că poate unor tineri le-ar surâde ideea de a lucra cocoțați pe o «girafă», una dintre acele macarale ce pot fi văzute când o echipă ce filmare se instalează pe o stradă, într-o piață etc., dar nu știe ce vrea să zică «boomist» sau «boom swinger».“ G. 11 VIII 05 [pron. *búmist*] (fals anglicism din *boom* + *-ist*)

BOR s. –Biserica Ortodoxă Română– „PSD nu va acorda statutul de Biserică națională *BOR*“ adevarul.ro 14 V 02. „Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (*BOR*), Daniel, a îndemnat, duminică, la închiderea telefoanelor mobile în biserică, în timpul Sfintelor Slujbe, a căror folosire a devenit o «molimă».“ gandul.info 12 VI 11

borborígm s.n. –Bolboroseală– „Dar oare, nu cumva, filmului îi datorește Iurie Darie o influență neplăcută, negativă asupra vorbirii scenice, care face că mai fiecare ultimă silabă a cuvintelor pe care le rostește (cu deosebire, desigur, a cuvintelor cu mai mult de două silabe) rămâne nearticulată, nevorbită, incomprehensibilă, un soi de mormăit, de *borborigm*?“ R.l. 7 VI 80 p. 2. „E curios însă că regizorul foarte exercitat în radio și T.V. nu a dat nici o atenție scenei și sălii, care au acustica (!) lor (suntem în sala-bunkăr Atelier), așa că dezlănțuirile (comandate) ale actorilor au devenit simple înșiruiri de *borborigme*.“ R.l. 3 XI 82 p. 2. „Nimic nu e adevărat din ce scrie F. Poenaru – dar, repetând energic aceleași idei false ca o mantră învelită-n *borborigme* la modă, presupun că acționează hipnotic asupra gata-convertiților...“ dilemaveche.ro 10 XII 10 (din fr. *borborygme*; DN_3, MDN)

bord s.n. –Tablou de bord, panou de bord– „*Bordul* a fost la rându-i mobilat cu o consolă, pe ecran apărând, la cerere, informația de curentă necesitate.“ Fl. 2 XII 83 p. 29. „Șeful Executivului a remarcat *bordul* modern [al noii Dacii] și spațiul alocat portbagajului.“ adevarul.ro 11 IX 03. „cele cinci instrumente rotunde de *bord*, dintre care unul este un display multifuncțional de înaltă rezoluție, turometrul dispus central și contactul aflat în stânga volanului.“ zf.ro 24 VIII 11; v. și adevarul.ro 27 V 04 (din *tablou de bord*; DexX)

borduriádă s.f. –Acțiune de schimbare a bordurilor din oraș– „«*Borduriada*» lui Videanu continuă“ J.nat. 3 VIII 07 p. 1. „*Borduriada*, seria Oprescu. Edilii Capitalei, în frunte cu primarul general, au găsit o nouă rețetă de tocare a banilor publici, după un vechi obicei, marcă a fostului șef al municipalității, Adriean Videanu: schimbarea bordurilor“ Ad. 26 VIII 10 p. 11; v. și G. 19 X 07 p. 13, Cot. 24 IV 08 p. 8, G. 26 III 08 p. 32 (din *bordură* + *-iadă*; Ciolan, *MC*)

borgáta s.f. „La Roma, în perioada postbelică, au apărut o sută de *borgate* (locuințe grupate în mici așezări, ridicate fără permis de construcție, în zonele agricole de la periferia orașelor).“ Cont. 31 VIII 79 p. 12; v. și *favela* 1979 (din it. *borgata*; Dimitrescu, *Dr.2* 137, 142; MDN, DexX)

borgatár s.m. –Locuitor al unui cartier mărginaș (borgata)– v. *bidonvil* 1977 (din it. *borgataro*; Dimitrescu, *Dr.2* 137, 142; DexX)

borselínă s.f. –Gențică bărbătească– v. *scippo* 1984 (din it. *borsellino*; Dimitrescu, *Dr.2* 136, 137, 141, 142; MDN, DexX)

borsétă s.f. „Pierdut *borsetă* albastră.“ Sc. 11 VI 80 p. 2. „din camera pe care o ocupă la Hotelul București ar fi dispărut o *borsetă* plină de bijuterii.“ G. 12 X 06 p. 9 (din. it. *borsetta*; VLI; Th. Hristea în R.lit. 25 X 79 p. 8; Dimitrescu, *Dr.2* 136, 140, 141, 142, 143; DEX-S, DEX 98, MDN, DexX)

bos(s) s.m. (americanism) –Șef, căpetenie; patron– „lângă frontiera cu Franța s-au depistat câteva rețele cu largi ramificații la New York și Marsilia, au fost închiși câțiva renumiți «*boss*» ca G.B., G.A. sau L.L.“ I.B. 6 IV 74 p. 6. „*Boșii* vechi au dat mâna cu *boșii* noi.“ R.l. 20 III 93 p. 8. „*Bossul* lui Hoffenheim, un minus de două miliarde“ ProSport 7 II 09; v. și I.B. 28 XII 74 p. 4, Sc. 20 V 77 p. 5, “22” 25 X 91 p. 6; v. și *interpol* 1974 (din engl. americ., fr. *boss*; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am., DP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

boschetár s.m. (peior.) „oameni fără familie, fără casă și masă, care au dormit pe unde au apucat (guri de canal, pivnițe, pe sub poduri, prin parcuri). Fac parte din tagma tot mai numeroasă a așa numiților *boschetari* care trăiesc în mizerie, de azi pe mâine.“ R.l. 13 III 93 p. 5. „Vrea el să moară pe cartoane, ca *boschetarii?*“ R.l. 16 X 95 p. 1. „Foc din cauza unui *boschetar* uituc“ Ev. 16 II 09; v. și D. 111 / 95 p. 9, Nat. 20 I 98 p. 7, Ev.z. 6 VI 98 p. 5; v. și *centuristă* 2007, *cocârț* 2010, *femeie-parlamentar* 2003, *homeles* 2002 (din *boschet* + *-ar*; DexX)

boschetáră s.f. –Boschetar de sex feminin– „Ea era fugită de-acasă de câteva luni, timp în care a dus o viață de *boschetară*, dormind prin canale sau prin cavourile libere din cimitir.“ Nat. 7 X 98 p. 14 (din *boschetar* + *-ă*)

boschetoáică s.f. „Cerșetor handicapat – omorât în bătaie de stăpâna lui, *boschetoaica*“ Ad. 27 II 04 p. 4 (din *boschet*[ar] + *-oaică*)

bosón s.m. –Particulă nucleară elementară al cărei spin se măsoară cu numere întregi– v. *graviton* 1979, *spin* 1979, *superparticulă* 1979. „Este un *boson*, adică are un spin întreg...“ stiintaazi.ro / forum 30 XI 07. „*Bosonii* sunt unități de bază ale materiei și energiei“ 9am.ro 11 IX 08; v. și *electrosalb* 2011, *fermion* 2008, *gravitino* 2008 || *bosonul Higgs* v. *particulă* (*particula lui Dumnezeu*) 2008 [var. *bozon*] (din fr. *boson*; Ciolan, *MC*; PR 1958; DT, DF; DMN, DexX)

bot s.m. (anglicism; inform.) –Prescurtare de la „robot“. Dispozitiv sau program informatic capabil să execute comenzi, să răspundă la mesaje sau să execute sarcini de rutină, cum ar fi căutările online, fie automat, fie cu o minimă intervenție a omului– „Pentru asigurarea unor câștiguri consistente este, însă, nevoie de compromiterea unui număr cât mai mare de sisteme, pe care să fie instalate cât mai multe varietăți de malware, precum *bots*, adware, spyware etc.“ ziare.com 13 VIII 08.

„peste 1.000.000 de calculatoare compromise ce răspândesc *bots*, rootkits, troieni sau alte forme de malware..." Ad. 17 XI 09 p. 46. „Folosite mai ales pentru a vinde bunuri contrafăcute sau ilicite, practic toate spam-urile vin de la calculatoare infectate cu malware (cunoscute sub numele de «*bots*» sau «zombie») controlate de cyber-infractori." ziare.com 15 VII 10 (din engl. [ro]*bot*; Douglas Harper 2000)

botmáster s.m. (anglicism; inform.) –Administratorul unui botnet– v. *botnet* 2006. „Cel mai greu este să găsești *Botmaster-ul* [...], nu să criminalizezi activitatea!" contributors.ro 9 XII 10 (din engl. *botmaster*)

bótnet s.m. (anglicism; inform.) „O rețea *botnet* este compusă din computere care, fără știrea utilizatorului, au fost compromise prin exploatarea unor vulnerabilități de către o aplicație malware, și sunt manipulate prin IRC pentru a derula activități nocive, cum ar fi trimiterea de mesaje spam sau spyware către alte computere de pe Internet. Aceste computere «bot» acționează sub comanda unui singur hacker (sau grup de hackeri de dimensiuni reduse) denumit «*botmaster*»." 9am.ro 21 XII 06; v. și *criminalitate* (*cibernetică*) 2010, *rootkit* 2011 (din engl. *botnet*)

bótox s. –Preparat obținut din toxina botulinică folosit pentru tratarea spasmelor musculare și îndepărtarea ridurilor– „În «Hollywood», Madonna își expune trupul fără jenă, în atitudini lasciv-șocante, își injectează *botox* pentru a-și netezi ridurile de pe față și face apropouri sexuale unei tinere inocente." Ad. 26 VI 03 p. 6. „Cu timpul, actrița a apărut cu un chip din ce în ce mai obosit și transfigurat de *botox*, colagenul injectat în buze și liftingurile repetate, iar forma feței s-a schimbat din rotundă în ovală." G. 30 IX 09 p. 10. „Săptămâna asta îmi voi băga iarăși *botox* în buze, pentru că deja acesta s-a dus." Ring 1 III 10 p. 7; v. și *blefaroplastie* 2009, *lup* (*tânăr*) 2004 (din engl. *botox*, marcă înregistrată a firmei Allergan, Inc.)

botulínic, -ă adj. || *bacil botulinic, toxină botulinică* –Referitor la botulism– „Sunt proceduri care «expiră» după 6-9 luni, de pildă toxina *botulinică*, folosită împotriva ridurilor." Ad. 31 V 03 p. 6. „Toxina *botulinică* este o alternativă sigură și eficace la metoda chirurgicală de tratare a fisurii anale." Ad. 10 V 06 p. 7; v. și G. 18 II 06 p. 7 (din fr. *botulinique*; DN_3, DEX 98, DexX)

botulísm s.n. (med.) –Intoxicație alimentară gravă produsă de un bacil– „Ultimul caz de *botulism* la Suceava. Eleva G.M. din Fălticeni a fost internată recent la Clinica de boli infecțioase de pe lângă Spitalul județean Suceava, fiind suspectă de *botulism*." R.l. 19 XI 93 p. 16. „*Botulismul* este o intoxicație alimentară severă, care se manifestă prin afectarea bilaterală a unor nervi cranieni" Ad. 31 VIII 02 p. 7. „*Botulismul* a ucis un român și a îmbolnăvit alți 7" G. 7 V 07 p. 21; v. și R.M. 26 XI 93 p. 3, Ev.z. 12 IX 96 p. 5, 29 XI 96 p. 7; v. și *mascarpone* 1996 (din fr. *botulisme*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

bouldering s. (cuv. engl.; sport) „Gândind *boulderingul* ca o extensie a gimnasticii, Gill a fost primul american care a practicat cățăratul pe bolovani porosi, cu aderență ridicată, introducând, de asemenea, mai multe tehnici de mișcare pe pereții abrupți." G. 7 XI 07 p. III. „*Bolderingul* este o cățărare pe porțiuni stâncoase sau structuri artificiale (care nu depășesc de obicei înălțimea de 4 m) fără utilizarea echipamentului de siguranță folosit în escalada clasică: ham, coardă, cască. Se practică de obicei pe stânci surplombate, faleze stâncoase situate pe malul mării, bolovani sau pe structuri artificiale special create și în sălile de cățărare." Ad. 16 II 08. „În București, există doar patru săli unde se pot practica escaladă și *bouldering*, un sport asemănător. Diferența dintre cele două este faptul că, în cazul escaladei, cățărătorul este ancorat cu o coardă de un ham și «filat» de un coleg care se află la sol. La boulder se urcă fără frânghie, cățărătorul fiind protejat doar de o saltea pe care poate să cadă în siguranță." Ad. 21 XI 09; v. și G. 7 XI 07 p. VIII [pron. *bóldering*]

bouzouki s. (cuv. gr.) –Instrument muzical din familia lăutei– „Muzica *bouzouki* nu te va lăsa să stai jos nici măcar o clipă..." Unica V 04 p. 141, cit. de Stăncioi-Scarlat. „un concert adevărat de *buzuki* cu grecul T.P...." D. 7 / 05 p. 11. „A doua zi din 2010 va fi organizată o petrecere grecească, cu tzatziki, *bouzuki* și dansuri elene." Timișoara internaț. 31 VII 93 p. 1 [pron. și scris și *buzúki*] (din fr. *bouzouki*; PR 1961)

bowling s.n. (sport; americanism) –Joc de popice automatizat– „28 aprilie–2 mai, minivacanță la mare. În aceste zile vă stau la dispoziție piscine acoperite cu apă de mare încălzită, luna-parkuri, *bowling*, plimbări cu vaporașul pe lacul Siutghiol." R.l. 24 IV 74 p. 4. „La «Popicărie» nu m-ai fi lăsat [...] Dar fiindcă-i zice «*Bowling*» vrei să mergi și tu..." R.l. 18 VII 81 p. 2. „West Gate Mall va dispune de 1.700 de locuri de parcare, un cinema cu peste 1.000 de locuri, un cazino cu automate, opt piste de *bowling*, un fitness center și 5.500 m^2 de restaurante." Ad. 11 II 09; v. și I.B. 28 V 74 p. 1, Sc. 7 IV 79 p. 3, R.l. 3 VIII 80 p. 5, 17 IV 09; v. și *darts* 2012, *mall* 1999, *minigolf* 1973 [pron. *báuling*] (din engl., fr. *bowling*; DHLF 1945, PR 1950, DMC 1960; Th. Hristea în R.lit. 4 V 78 p. 19; DN_3, DEX 98, DexX)

box s. || *box thailandez* „Pentru prima dată, Băsescu cel tare-n gură a avut în față un luptător de *box thailandez*, adică nu numai pumni, ci și picioare în gură, la fel ca el, dar ceva mai iute și mai precis." gandul.info 15 XI 09. „Occidentul a luat contact cu Muay Thai, *boxul thailandez* la sfârșitul anilor '80 [...] Timp de secole, practicanții artei marțiale Muay Thai, care se trage din Muay Boran (boxul strămoșilor), s-au străduit să stăpânească armele ei specifice – pumnii, coatele, genunchii și picioarele..." evz.ro 9 XII 11 (după engl. *thai boxing*; cf. fr. *boxe thaïlandaise*)

bóxă s.f. **1.** (tehn.) –Incintă acustică– v. *autostop* (sensul 2) 1977, *casetofon* 1978. „Aveți nevoie de *boxe* portabile, care să ocupe un spațiu mic (să încapă într-o poșetă), să fie ieftine, dar să dea un sunet puternic și clar ca al unei *boxe* de apartament, care în plus să se audă în toate direcțiile (unghi de difuzare de 360 de grade)?" G. 22 X 07. **2.** (în special la plural; auto) –Compartiment pe marginea pistei de curse automobilistice unde sunt alimentate și reparate automobilele participante. Stand(uri)– „Bătaie la *boxe*. Schumi a pierdut două puncte în fața lui Alonso pe o greșeală la standuri" Cot. 28 VIII 06. „Regula «safety car»-ului și a intrării la *boxe* a fost schimbată" ProSport 28 I 09 (din engl. box; DEX-S, DEX 98, MDN, DEX 09 – sensul 1, MDN – sensul 2, DexX)

bóxer s.m. „Ce fel de lenjerie intimă porți? Chiloți. Nu îmi plac *boxerii*." Naț. 9 III 02 p. 11. „Evitați *boxerii* care vă fac coapsele mai mari decât sunt." G. 12 V 07 p. 12. „*boxerii* sunt și ei la mare căutare..." Ad. de seară 24 V 09 p. 13; v. și G. 2 X 09 p. 16 (din engl. *boxers*; cf. fr. *boxer-short*; Random House 1945-50, PR 1966)

boxéră s.f. –Femeie care practică boxul– „au devenit suspicioși când au văzut sacoșele pline ale celebrei *boxere*." Ad. 20 IX 02 p. 13. „o *boxeră* română ajunsă să se bată pentru titlul mondial." Gard. 21 I 05 (din *boxer*)

boxeriță s.f. –Femeie care practică boxul– „Împinsă de lipsurile zilnice, *boxerița* și-a încercat mușchii în afara ringului furând de la o elevă de 8 ani o pereche de cercei din aur." ziaruldeiasi.ro 26 VI 03. „«Arsenalul» de lovituri pe care îl pune la bătaie un boxer nu mai e de mult străin fetelor. Le-am spune *boxerițe*, dar nu avem garanția că este corect, pentru că în Dicționarul Explicativ al Limbii Române nu există decât termenul boxer, substantiv masculin care denumește un sportiv care practică boxul." Ad. 4 VII 03 p. 12. „Bătaia a început când Rareș Niculescu a lovit-o cu pumnul în față pe o domnișoară (Mihaela «*boxerița*») care i-a «întors» lovitura." R.l. 9 II 09 (din *boxer* + *-iță*)

box-office s.n. (anglicism) –Totalitatea încasărilor pentru o carte, un film, un spectacol etc.– „Domnia sa [Dürrenmatt] nu fuge cu tot dinadinsul de avantajele unui bun *box-office* în lumea librăriilor." Săpt. 22 III 74 p. 6. „În *box-office* (clasificare în funcție de numărul de spectatori) [Elise] s-a plasat încă de la început pe primele locuri." Cot. 2 X 95 p. 1. „Al 12-lea film din seria horror «Vineri 13» a intrat direct pe prima poziție în *box office-ul* nord-american la sfârșitul săptămânii trecute" mediafax.ro 16 II 09; v. și Săpt. 4 II 78 p. 4, Cont. 1 XII 78 p. 10, R.l. 31 V 79 p. 2, R.lit. 8 VII 82 p. 17, 38 / 95 p. 8, G. 9 III 10 p. 4; v. și *spaghetti-western* 1978 [pron. *box-ófis*] (din engl., fr. *box-office*; DCMM; DHLF 1952, DMC 1973; DN_3, DexX, DEX 09)

box-palét s.n., s.m. (anglicism; com.) –Ansamblu format dintr-o paletă (suport) și ambalajul propriu-zis folosit pentru depozitarea și manipularea mărfurilor– „uriașe piramide de diverse lăzi, bidoane, *box-palete*, butoaie, cutii etc., care blochează rampele gării." R.l. 28 X 80 p. 2. „*Box-paleții* sunt și ei de cinci tipuri." Fl. 10 V 85 p. 25. „nu se mai justifică începerea unei anchete pentru că, la sectorul 2, s-ar fi găsit doi *box-paleți* numerotați cu același număr, 26, așa explicându-se *box-paletul* rămas în plus în sediul Monitorului Oficial." Cot. 22 V 08; v. si R.l. 23 XI 81 p. 2, 4 XII 84 p. 5 (din engl. *box-pallet*; MDN, DexX)

boy s.m. (anglicism) –Băiat de serviciu (într-un hotel etc.)– „În cei 15 ani petrecuți ca «*boy*» în serviciul familiei Smales..." R.lit. 6 V 82 p. 22. „Personal uman? Peste 300 de servitori de gradul I, 100 de *boy* (băieți de serviciu)" G. 79–80 / 96 p. 30. „broșura pe care v-o strecoară pe sub ușă un «*boy*» mai dezghețat de la orice hotel de lux din State." sfin.ro 30 VIII 05; v. și R.lit. 9 VI 83 p. 2; v. și *supercivilizație* 1979 (din engl. *boy*; DN_3, DexX, DEX 09)

bracá (auto) **1.** v.i. –A întoarce, a vira– „După 500 de metri *bracati* la dreapta și exact între snack-bar și rotiserie încep bungalow-urile de la motel!" R.l. 6 V 81 p. 2. **2.** v.t. –A orienta volanul sau roțile unui

automobil în direcția de viraj– „Volanul este gros și îmbrăcat în piele perforată, iar comenzile audio de pe el sunt foarte ușor de utilizat, chiar și atunci când îl ai *bracat*." promotor.ro 16 XI 07 (din fr. *braquer*; DN_3, DexX, DEX 09)

braconáj s.n. (prin extensie de sens) –Furt– „Presupun că atât ghinionista mea studentă, cât și dl. L.T. au recurs la aceeași metodă a *braconajului* pe Internet." Obs.cult. 2 XII 03 p. 32. „Siturile sunt în continuare ținta *braconajului* arheologic." J.nat. 2 VII 07 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Braconaj* arheologic la Orăștie" R.l. 6 IX 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (formal din fr. *braconnage*)

bradisísm s.n. (geol.) „Palatul Justinian din Veneția va fi salvat. Noul palat din zona lagunei Veneția va fi ridicat pentru a se preveni scufundarea lui definitivă din cauza terenului, fenomen cunoscut sub numele de *bradisism*." Sc. 18 IX 74 p. 6. „Zona Pozzuoli este situată, după cum se știe, pe un vulcan care cu câtva timp în urmă a reintrat în activitate, fapt ce a determinat ridicări și coborâri continue ale terenului, fenomen numit «*bradisism*»." Sc. 17 XI 83 p. 6; v. și I.B. 17 IX 74 p. 4 (din it. *bradissismo*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504, Dimitrescu, *Dr.2* 130, 142; VLI)

braillogramă s.f. –Comunicare transmisă pentru nevăzători utilizând sistemul Braille– „J.W., orb din Washington, a primit la sfârșitul săptămânii trecute prima «*braillogramă*» din istoria telecomunicațiilor, ca urmare a inițiativei companiei «Western Union». Aceste «*braillograme*» vor putea fi, în curând, difuzate pe întreg teritoriul S.U.A." R.l. 27 VIII 75 p. 6 [pron. *braiográmă*] //din *Braille* + *-gramă*; MDN, DexX//

brain-drain s. (cuv. engl.) –Emigrarea specialiștilor în țări dezvoltate. Exodul creierelor– „Țările în curs de dezvoltare sunt pe cale de a lua măsuri serioase, în propriile țări, pentru reglementarea problemelor care apar drept cauză a fenomenului de *brain-drain*." Sc. 6 VII 77 p. 5. „În ultimul sfert de veac nu mai puțin de un milion de cadre calificate au fost racolate din «lumea a treia» de către țările occidentale industrializate [...] La același fenomen, cunoscut sub numele de *brain-drain*, se referă și un studiu al UNCTAD..." R.l. 6 V 89 p. 6. „Ministrul delegat pentru cercetare [...] a propus programul «*Brain drain* stop» pentru a cărui susținere, guvernul a adoptat o hotărâre prin care se stabilesc o serie de măsuri menite să atragă, să pregătească și să mențină tinerii în cercetare." Z.fin. 7 IV 03; v. și Sc. 16 XII 77 p. 5, 17 II 79 p. 6, R.l. 8 XI 79 p. 6, Pr.R.TV 12 XI 82, I.B. 18 IX 87 p. 4, Fl. 8 IV 88 p. 7 [pron. *brein-dréin*] (cf. fr. *brain-drain*; DMN, DMC 1966, BD 1968; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DexX, DEX 09)

brain-hunting s. (cuv.engl.) –Head-huning– „o școală/instituție de marketing/agenție de *brain-hunting* care se ocupă exclusiv de identificarea și promovarea noilor talente." sfin.ro 6 VIII 07 p. 33, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *hédhanting*]

brainstorming s.n. (anglicism) –Tehnică de găsire a soluției unei probleme în reuniuni în cadrul cărora fiecare participant propune o rezolvare– „Computerul-translator, controlând un fișier bilingv (franco-englez), a răspuns imediat la întrebarea ce este cuvântul «*brainstorming*», indicând conținutul a nouă fișe pe care le are în memorie." R.l. 16 IX 75 p. 6. „Sesiune de *brainstorming* pentru bancherii centrali" sfin.ro 29 VIII 08 [pron. *breinstórming*] (din engl., fr. *brainstorming*; Random House 1955-60, PR 1958; Th. Hristea în R.lit. 15 V 80 p. 9; DN_3, DexX, DEX 09)

brand s.n. –Marcă comercială și percepția publică asociată ei– „În briefurile de la Connex «să fiți curajoși și altfel, evident în spiritul *brandului*» («Îndrăznește») este aproape o condiție." Cap. 30 V 02 p. 27. „Ce e *brandul*? E marca, e ștampila pe care o aplici unui produs, fie el și o țară, încercând să sintetizezi ce are mai bun." G. 19 VIII 05 p. 1. „Un *brand* este totalitatea percepțiilor pe care un public le are despre un subiect." R.l. 16 VIII 10 p. 14; v. și Cot. 30 IV 04 p. 7, C. 9 V 08 p. 1, Z. dum. 24 X 08, R.l. 10 XI 09 p. 12; v. și *antibling* 2010, *concept store* 2008, *dermatocosmetic* 2010, *dero* 2008, *eco-friendly* 2008, *franciză* 2006, *festival* (*festivalul shoppingului*) 2009, *globalizant* 2009, *industrie* (*industria de lux*) 2008, *inteligent* (*terminal inteligent*) 2008, *linie* (*linie revolving*) 2005 || *brand manager* „E de notorietate dificultatea *brand managerilor* români în a salva onorabil și a aduce la zi identitatea unor branduri cu notorietate înainte de '89." J.nat. 4 V 05 p. 26, cit. de Stăncioi-Scarlat. „venitul unui *brand manager* poate ajunge și la 2.500 de euro." R.l. 5 III 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *administrator* (*de rețea*) 2006 (din engl. *brand* [name]; R. Zafiu în R.lit 21 / 06 p. 14; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; DCMM; MDN 2006, DexX, DEX 09) || *brand-umbrelă* –Brand generic sub care sunt expuse sau prezentate mai multe produse– „prezentarea tuturor companiilor românești sub un singur *brand-umbrelă* a fost benefică." R.l. 23 III 07 p. 21 (din *brand* + *umbrelă*)

branding s.n. (anglicism) –Crearea unui brand– „Astăzi, în ceea ce numim *branding* (construcție de marcă), distanța însemnată între categoria din care face parte un produs sau serviciu [...] și promisiunea unei mărci [...] e soluția firească de ieșire din anonimat." J. nat. 1 VI 04 p. 25, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Jovovich pare să fi câștigat jocul *brandingului*, acum la modă printre celebrități." G. 7 IV 07 p. 13; v. și G. 23 II 06 p. 4 || *branding de țară* „Sosit la București la o conferință despre «*branding-ul*» de țară, Bill Clinton a descins direct de la aeroport la lansarea versiunii în limba română a cărții sale de memorii «Viața mea»..." G. 23 V 05 p. 8. „*Branding* de țară" R. Zafiu în R.lit 21 / 06 p. 14; v. și Ad. 23 V 05 p. 11 || *branding personal*, „*Brandingul personal* urmărește să pună în acord felul în care ne vedem noi înșine cu felul în care credem că suntem văzuți de către ceilalți." R.l. 16 VIII 10 p. 14 (din engl. *branding*; Zafiu, BR; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

brandmanie s.f. –Mania de a cumpăra, din snobism, mărfuri ale unor mărci celebre sau de lux– „Ne pregătim de *brand-mania*! Un studiu recent confirmă apetența românilor pentru cheltuieli și prevestește intrarea într-o nouă epocă: cea a cultului brandurilor" business.ro 20 VI 06. „*Brandmania*, la români" Ad. 7 V 08 (fals anglicism, din *brand* + *manie*; Ciolan, *MC*)

brandológ s.m. –Specialist în branduri; persoană care se ocupă cu studiul apariției și evoluției brandurilor / mărcilor– „Chiar și celebrul *brandolog* Walli Ollins făcea niște previziuni sumbre..." sfin.ro 23 II 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „celebrul *brandolog* [...] a făcut o declarație..." S. Fin. 6 VIII 07 p. 37, cit. de Stăncioi-Scarlat (fals anglicism, din engl. *brand* + *-log*)

brandt s. –Pastă de carne– v. *cuter* 1992. „Materii prime [...] carne porc lucru pentru *brandt*" revista-piata.ro 17 X 07 (et. nec.)

branduí v.t. –A construi un brand– „A te *branduí* înseamnă să construiești încredere în valoarea care se poate primi dacă se investește în tine" ele.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit 21 / 06 p. 14. „Stațiunile montane sucevene *se branduiesc* pe cont propriu" G. 9 II 07 p. 13 (din engl. *to brand*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

branduíre s.f. –Crearea unui brand– „firma desemnată de Primărie să se ocupe cu *branduirea* orașului a demarat dezbaterile publice, pentru stabilirea imaginii de capitală europeană." Z. de Sibiu 12 XII 05. „Așa că, spontan, a venit și sloganul campaniei noastre de *branduire*" mainimic.blogspot.com, cit. de R. Zafiu în R.lit 21 / 06 p. 14 (din *brandui*; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*)

branduít, -ă adj. –Care are înscrisă o marcă, un însemn publicitar– „La fiecare pas întâlnești pe cineva care poartă un obiect *branduit*, mai mult ca sigur câștigat la vreo promoție: o șapcă, o borsetă, un tricou sau un ceas" iqads.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit 21 / 06 p. 14. „sau pot cumpăra haine *branduite*..." J.nat. 11 VI 07 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Noile canale *branduite* de pe YouTube vor include link-uri către site-ul oficial al Dori Media, companie care are o arhivă numărând peste 4000 de ore de telenovele." G. 20 VIII 07 p. 20 (din *brandui*; Stoichițoiu Ichim, *A*, BR; Ciolan, *MC*)

braserie s.f. || *braserie-terasă* –Braserie amplasată pe terasă– „La Piatra Craiului se construiește o *braserie-terasă*, iar la Izvorul Crișului, un bufet-terasă." Sc. 13 XI 63 p. 1 (din *braserie* + *terasă*); v. și *bufet-braserie*

brasíst s.m. –Înotător specializat în stilul bras– „Un *brasist* al țării se pregătește [...] să devină antrenor de mâna întâi." Sc. 6 XI 60 p. 5. „Spre deosebire de colegul său *brasist*, Mircea s-a specializat deja în cel mai spectaculos procedeu din înot, liber, unde se numără printre lideri la categoria sa de vârstă." cugetliber.ro 14 IV 06 (din *bras* + *-ist*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 133; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

BRAT s. „S.I. a fost ales cu unanimitate de voturi în funcția de președinte al Biroului Român de Audit al Tirajelor (*BRAT*)..." Ev.z. 20 III 07 p. 15. „Se implică în vreun fel *BRAT* în medierea conflictelor?" wall-street.ro 13 V 11

brazdométru s.m. –Stinghie de lemn gradată cu care se măsoară adâncimea arăturii– v. *oehiometru* 1960. „Aparatură și accesorii de uz didactic, aparatură de teren pentru agricultură (spirometru, higrometru, pluviometru, penetrometru, *brazdometru* etc.)" Ordinul Min. Fin. nr. 188 din 29 III 91 (din *brazdă* + *metru*)

brânză s.f. || *brânză-cremă* –Brânză cremoasă– „Din 2000 producem lapte, *brânză-cremă*, feta, cașcaval și smântână ecologice." Ad. 24 VI 05 p. 21. „Produc câteva feluri de cașcaval, *brânză-cremă*, smântână..." R.l. 30 VIII 10 p. 6 (din *brânză* + *cremă*)

break adj. inv., s.n. (cuv. engl.; auto) –Tip de automobil cu un compartiment de bagaje integrat în habitaclu, la care se ajunge pe o ușă situată la spate– v. *TIBCO* 1978. „Noi îți spunem care este cel mai sportiv

break, care este cel mai ieftin de achiziționat și întreținut sau care are cel mai mult spațiu interior." promotor.ro 16 II 09; v. și *hatchback* 2006, *sedan* 2007 [pron. *brec*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, MDN – *brec*, DexX)

break-dance s.m. (cuv. engl.) –Stil de dans acrobatic născut la mijlocul anilor '70, practicat de adolescenți pe străzi, pe ritm de rap– „în timp ce dansa după o melodie gen *break-dance* [...] a vrut să-și etaleze măiestria în executarea unor adevărate figuri acrobatice de senzație." R.l. 15 IX 01 p. 20. „în curând va avea o sală de *break-dance* și street dance. Sala va fi amenajată cu toate dotările necesare, de la asistență medicală până la saltele speciale." R.l. 3 VIII 03 p. 26; v. și *wrestling* 2008 [pron. *brécdens*]

break-dancer s.m. (cuv. engl.) –Interpret de break-dance– „cântăreața a dansat cu un *break-dancer* care își executa numărul în Gara de Nord din capitala franceză." G. 29 I 08 p. 24. „Geri Halliwell, fosta membră Spice Girls, s-a îndrăgostit de Ivan Velez, un *brakedancer* care a lucrat cu Geri pe parcursul ultimului său turneu, relatează The Sun." ziare.com 5 IV 08 [pron. *brecdénser*]

breakfast s.n. (anglicism) –Micul dejun– „Existența celebrului *«breakfast»* este amenințată serios [...] O anchetă întreprinsă [...] dovedește cu prisosință că obiceiurile alimentare sunt pe cale de a se schimba. Porridge-ul înlocuiește din ce în ce mai mult ouăle cu șuncă, cămăciorii conservați și carnea proaspătă." R.l. 13 VIII 75 p. 6. „Luni dimineață [...] a fost poftită la *breakfast*..." Săpt. 18 V 84 p. 7. „Apropo de *breakfast*... cine mai dejunează ca la carte, domnilor?" pantacruel.blogspot.com 4 XII 07; v. și R.lit. 29 X 76 p. 10, Sc. 22 V 77 p. 6, R.l. 10 XI 82 p. 5 [pron. *brécfăst*] (din engl. *breakfast*; DEX, DN_3, DexX)

breaking news sint.s. engl. –Știre importantă, pentru a cărei transmitere este întrerupt un program la radio sau televiziune– „Postul va emite pe frecvența de 89 FM și va difuza buletine de știri și informații de tip *breaking news*." G. 31 X 07 p. 11. „președintele României i-a făcut o bucurie unui cetățean pașnic, lovindu-i Dacia în aripă [...] Acesta dă *breaking news*." G. 1 IV 08 p. 10 [pron. *bréiching-niuz*]

brebanián, -ă adj. –Propriu scriitorului N. Breban– „proza lui Nicolae Breban a exercitat și exercită o puternică atracție asupra criticii [...] invitând [...] la comentarii în contradictoriu și, mai nou, chiar, în stil... *brebanian*..." R.lit. 2 II 84 p. 5. „Despre «imensa orgă *brebaniană*» scrie, mai recent, P.D." Săpt. 21 IX 84 p. 2. „Exilul *brebanian*" R.lit. 39 / 06 (din n.pr. *Breban* + *-ian*; DexX)

bref (franțuzism) **1.** adv. –Pe scurt– „iată, *bref* valoarea de «document» a «prozei» lui Paul Goma." Luc. 29 X 83 p. 11. „*Bref*, mi s-a spus mai târziu că s-a împotrivit un șef de la etajul II." D. 169 / 96 p. 2. **2.** s.n. –Comentariu de mici dimensiuni– „Tia Șerbănescu l-a înțepat pe Ion Cristoiu cu floreta *brefurilor*." R.lit. 6 / 96 p. 16. „În Curentul, Tia Șerbănescu a publicat un *bref* antologic spunând exact ceea ce era de spus: că atunci când au pe cine, alegătorii se duc să voteze." R.lit. 25 / 00 p. 24; v. și C. 27 I 98 p. 12 (din fr. *bref*; MDN – sensul 2, DexX)

bretélă s.f. (circ.) **1.** –Cale de acces spre un pod, o autostradă etc.– „Noi zone cu staționare limitată – timp de două ore în cursul zilei – au fost fixate pe *«bretelele»* din fața magazinelor «Unic», «Polar», «Eva» etc." I.B. 11 I 74 p. 3. „Cele 6 *«bretele»* de acces, denivelate [...] sunt aproape echivalente cu marele pod [Grant] fiind, practic, încă 6 poduri, cu 4 fire de circulație fiecare." R.l. 24 III 82 p. 1. „Încă o *bretea* pentru șoseaua de centură" ziaruldeiasi.ro 24 II 09; v. și I.B. 31 X 79 p. 2, 17 VII 80 p. 5. **2.** –Șosea ocolitoare, șosea de centură– „Concomitent cu dezvoltarea economico-socială și urbanistică sporește și numărul orașelor care dispun de șosele ocolitoare (numite și centuri sau *bretele*). Utilizarea acestor artere permite evitarea tranzitării perimetrelor centrale ale orașelor, cu tot cortegiul lor de intersecții, semafoare, treceri de pietoni, oferind condiții pentru realizarea unei circulații mai rapide și mai cursive." (f.d.) [și *bretea*] (din fr. *bretelle*; DMN 1964; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alt sens, DexX – sensul 2)

brevetotécă s.f. „În cadrul bibliotecii centrale a Institutului Politehnic din Cluj-Napoca s-a organizat o *brevetotecă*, reunind un fond de peste 42.000 titluri și descrieri de invenții publicate de O.S.I.M. între anii 1957–1983..." R.l. 12 VII 83 p. 2. „La Cluj-Napoca s-a înființat *brevetoteca* sau banca de idei." Emisiune TV 4 VI 84. „*brevetoteca* Oficiului de Stat pentru Inventii si Marci..." Cronica rom. 14 II 04; v. și emisiune radio 12 X 82 (din *brevet* + *-tecă*; DexX)

briánt, -ă adj. (franțuzism) –Strălucit(or)– „Îl secondează, mai puțin *briant* și spectaculos histrionic, dar cu o mai fină adecvare la rol, M.H." Sc. 30 IX 79 p. 4. „Mă lasă perplex [...] un vals *briant* al lui Chopin, masacrat într-o casă veche..." D. 28 X 05; v. și *știință-fictiune* 1969 (din fr. *brillant*; DEX, DN_3, DexX)

briánță s.f. (franțuzism; livr.) –Strălucire– „A.B. [este] inteligent cu măsură (iată o supremă probă de electrificare interioară: să înțelegi și că uneori prea multă *brianță* strică)." Cont. 3 XI 78 p. 8. „aparatul lui I.M. își dă drumul cu *brianță*, plutește peste livezi, peste câmpuri, parcă peste însuși spațiul mioritic..." R.l. 17 IV 80 p. 2. „Ceremonia decernării premiilor revistei «Ateneu» pe anul 2002 [...] nu ținuse prea mult, doar atât cât să nu lâncezească, avusese chiar *brianță* prin luările de cuvânt ale premianților..." Ev. 8 II 03 (din fr. *brillance*; DMC 1970; DEX-S, MDN, DexX)

bric-à-brac s.n. (franțuzism) –Adunătură de lucruri vechi, puse alandala– „Acțiunea a fost plasată într-o singură odaie (atelierul pictoriței? budoarul ei?), hală domestică într-un fad *bric-à-brac*, cu o singură ușă, monotonizând, exasperant, intrarea și ieșirea personajelor." R.lit. 17 IV 80 p. 17. „desființarea Muzeului Hrib e-o eroare ce se cere grabnic reparată [...] Statul poate și trebuie să se implice în reconstituirea colecției, importantă muzeistic tocmai prin *bric-a-brac-ul* spectaculos, unic și inimitabil." Mon. de Suceava 12 VI 08 (din fr. *bric-à-brac*; DEX, DN_3)

brichétă s.f. –Pește congelat sub formă paralelipipedică– „Operațiunile de descărcare se desfășoară cu rapiditate *«brichetele»* de pește luând drumul beneficiarilor." Rl 12 IV 83 p. 1. „La magazinul «Delta Dunării» [...] se găsesc, pe lângă clasicele conserve de pește și *brichetele* de pește oceanic congelat..." R.l. 1 VI 93 p. 2. „ne-au explicat că ei mănânca numai *brichete* de pește, crochete, fileuri dezosate, că au văzut la TV un om care s-a înecat cu un os de pește și a murit." forum.pescar-sportiv.ro 25 II 08; v. și *ceas-brichetă* (din fr. *briquette*; DN, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX)

bricolá v.t., v.i. **1.** –A face treburi cu caracter meșteșugăresc în propria locuință– „N. stă câteva zile la cabana sa de lângă Câmpina unde va cosi și *va bricola* cum a făcut și vara trecută." „Conform dicționarului, *a bricola* înseamnă a meșteri. Cuvântul de origine franceză se potrivește ca o mănușă românului. În fiecare din noi zace un mic meseriaș: reparăm singuri ceea ce se strică în casă, economisim un ban zugrăvind sau punând faianta cu forțe proprii, petrecem timpul liber meșterind suporturi de flori sau încercând sa dăm un nou look faianței din baie, mobilierului învechit din bucătărie, stăm ore întregi în grădină îngrijind florile." Ad. 7 VI 02. **2.** –A realiza o operațiune tehnică relativ simplă– „A publica o carte online costă mai nimic, a *bricola* un blog, la fel." D. 6 X 06. **3.** (fig.) –A pune cap la cap– „*Bricolând* locuri comune despre poeții în discuție, C.T. adaugă de obicei numai poleiala. Frazele lui acoperă cu staniol lucitor improprietatea cea mai evidentă..." R.lit. 4 VIII 83 p. 9. **4.** –A aranja, a modela în scop de înșelăciune– „[Ceaușescu] își *bricola* imaginea unui domnitor pământean, patriot și naționalist." R.lit. 42 / 93 p. 2. „Instalarea lui Everac în fruntea Televiziunii echivalează [...] cu întoarcerea la perioada de dinainte de '65, la cel mai curat dejism cu putință. Nu e nimic de mirare în asta, câtă vreme ideologia fedesenistă a fost *bricolată* în mințile sprintene ale lui Bârlădeanu și Brucan, oamenii de casă ai lui Ghiță Dej." C.r. III 93 p. 4; v. și R.l. internat. 4 VIII 94 (din fr. *bricoler*; DN_3, DexX, DEX 09)

bricoláj s.n. –Acțiunea de a bricola și rezultatul ei– „Întrucât pretutindeni în lume există o vădită înclinație pentru ceea ce cu un termen devenit internațional *«bricolaj»* este firesc ca și pentru jocurile de construcții ce se adresează copiilor de toate vârstele să existe un interes deosebit." Săpt. 6 VIII 82 p. 5. „vor putea învăța câte ceva din tainele *bricolajului*, pasiune care are la bază conceptul englezesc «do it yourself» (meșterește singur)..." R.l. 22 V 08 p. 20 (din fr. *bricolage*; DN_3, DexX, DEX 09)

bridgeist, -ă s.m.f. –Jucător de bridge– „Recent A.C.R. a organizat un reușit weekend-bridge-istic la Mamaia, turneul fiind câștigat de P.M.-M.C. Păcat că data aleasă nu a coincis cu ancorarea în portul Constanța a pachebotului «Regina Prima» care efectuează o croazieră având la bord un mare număr de *bridgeiști* care ar fi putut lua parte la turneu." Săpt. 5 VII 74 p. 7. „*bridgiștii* deveniseră un fel de [...] transcendentali, în sensul că erau priviți ca o categorie de dăunători sociali." Gaz.sp. 23 II 90 p. 4. „Procentul de *bridgeiști* [la polonezi] este impresionant, în universități se preda bridgeul, Paderevski era și pianist, și bridgeist, și politician." R.l. 2 IX 08 [pron. și scris și *bridgist*] (din *bridge* + *-ist*; DN_3, DEX-S)

bridgeistic, -ă adj. –Care se referă la bridge– „Luați cunoștință și de cum trebuie să vă drămuiți timpul liber, la anul, pentru a putea participa la cât mai multe manifestări *bridgeistice*." Săpt. 26 XII 75 p. 7. „s-a încheiat Campionatul Național de perechi, găzduit de frumosul Tușnad.

Rezultatele celei mai spectaculoase probe *bridge-istice* sunt următoarele..." Obs. 23 III 90 p. 3. „se spune cel mult în limbaj *bridgistic* «se trag atuurile»" ziua.ro forum 13 IX 04; v. și *bridgeist* 1974 [pron. *brigístic*] (din *bridge* + *-istic*)

briefing s.n. (anglicism) –Reuniune de informare în vederea realizării unei sarcini comune– „[Primul ministru] a decis ca purtătorul său de cuvânt să organizeze zilnic câte un *briefing* [cu presa]." R.l. 29 X 91 p. 2. „angajații partidului au încercat [...] să evacueze jurnaliștii sosiți pentru *briefing*, undeva în subsolul partidului." R.l. 14 II 01 p. 3. „Joi și vineri se vor desfășura *briefingurile*, la care studenții își vor prezenta proiectele." Cot. 18 IV 06 p. 10; v. și Calende 6 VI 93 p. 14, R.l. 14 V 94 p. 7 [pron. *brífing*] (din engl. americ. *briefing*; PR 1945, DMN 1957, DMC 1969; T. Slama-Cazacu în R.lit. 16 XII 93 p. 12; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

Brífcor s.n. –Băutură răcoritoare cu gust de citrice– v. *dughenar* 1991. „Am auzit că o firmă va readuce pe piață legendarul *Brifcor*, sucul care ne îndulcea copilăria sub Ceaușescu." G. 20 V 06 p. 5. „mă întâlnesc cu colegii din liceu și ne amintim cum beam noi *Brifcor*, ne luam haine de la «Romarta Copiilor»..." Cot. 21 VII 06 p. 10 (nume comercial)

brise-glace (franțuzism) –Cuțit de spart cuburile de gheață– „Arma nu mai e însă un *brise-glace*, ci un coupe-papier." R.lit. 15 IV 93 p. 7 [pron. *brizglás*] (din fr. *brise-glace*; MDN, DexX)

brizúră s.f. (culin.) –Sfărâmătură (alimentară)– „La Brăila a fost realizat un nou sortiment de pâine cu amestec din făină de orez. Este înlocuită, astfel, făina de cartofi cu cea de orez, obținută prin măcinarea *brizurii* rezultată de la prelucrarea orezului (cum se știe, la Brăila funcționează cea mai mare secție de decorticat din țară)." R.l. 16 IV 77 p. 2. „Regulamentul Comisiei (CE) nr. 965 / 06 din 29 iunie 2006 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 327/98 pentru deschiderea și administrarea anumitor contingente tarifare pentru importurile de orez și *brizură* de orez" Jurnalul Oficial L, 176, 30 VI 06 p. 12 (din fr. *brisure*; DT, DTP; DN_3, DexX, DEX 09)

BRM s. –Bursa Română de Mărfuri– „Dolar *BRM*, cel mai puternic contract pe piața futures" Ev.z. 26 IV 99 p. 5. „Conducerea *BRM* din primul semestru al anului avea ca obiectiv pentru 2008 un volum al tranzacțiilor de un miliard de euro..." zf.ro 14 VIII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (DNAR 1999; DAS)

broadband adj., s. (cuv. engl.; comun.) –Bandă largă, în transmisiuni de date (internet, telefonie mobilă)– „Unii angajați studiază cu atenție fotografii porno, iar alții urmăresc clipuri full-screen pe un site Internet *broadband*, clipuri în care câteva trupuri goale se zbenguie pe o plajă." zf.ro 21 VIII 01. „Romtelecom mizează pe o jumătate de milion de clienți pentru *broadband*" R.l. 12 IV 06 p. 10. „rețeaua extensivă de *broadband* își va pierde importanța." R.l. 7 IV 09 p. 7 [pron. *bródbend*] (DNAR 2001)

broadsheet s. (cuv.engl.) –Ziar care, spre deosebire de tabloid, apare în format mare și are un conținut respectabil– „Declinul tirajului cotidienelor în format *broadsheet* din Ungaria continuă, în timp ce tabloidele din această țară înregistrează creșteri..." zf.ro 14 XI 07. „Ziarul Unu se înscrie de la început în categoria «Quality papers», are 24 de pagini full color, format *broadsheet*, cu două caiete..." R.l. 1 XI 08 p. 27 [pron. *bródșit*]

broască s.f. v. *om-broască*

brócăr s.m. v. *broker*

bróccoli **1.** s.pl. tantum (bot.) –Tip de legumă verde cu gust și aspect de conopidă– „Tăiați felii următoarele legume crude: *Brocoli* (seamănă cu conopida, însă este verde), morcovi, ardei, țelină..." As 74 / VI 93 p. 6. „Mătușa Elena e nespus de mândră de ridichile ei, pe care nimeni nu le mai are și, de altfel, ea e prima care a adus la vânzare și *broccoli. Broccoli.* Da, un fel de conopidă, dar mai fină. Cum o face? Păi, cu maioneză sau la cuptor, foarte bună la gust, plină de vitamine, de săruri minerale, se spune chiar că și anti-cancerigenă." D. 1 X 99 p. 7. „F.B. vinde de ani întregi *broccoli* în Piața Obor" Ev.z. 2805 / 01 p. 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 IX 04. **2.** adj. „Conopida *broccoli* este cea verde albăstruie care se găsește în Piața Amzei." Expres 3 / 95 p. 14. (din pl. (sg. *broccolo*) it. *broccoli; cf.* fr. *brocoli*; Dimitrescu, *Dr.2* 138, 143, 144; Dimitrescu, *ERI*; MDN, DexX, DEX 09)

bróker s.m. (anglicism) „Profitând de criza de carburanți, toate aceste pretinse persoane onorabile sunt de fapt niște infractori care au format peste noapte categoria clandestină a *brokerilor* (intermediarilor) de petrol." Sc. 9 III 74 p. 6. „Afirmația îi aparține unui *broker* (agent de bursă) care a lucrat la importanta firmă americană de *brokeri* Drexel Burnham Lambert Inc." R.l. 20 V 86 p. 6. „De ce tocmai societățile de valori mobiliare (de *brokeri)* au fost excluse de la intermedierea schimbului cupoanelor pe acțiuni?" D. 143 / 95 p. 24. „*Brokerii* – cu ochii pe evoluția economiei SUA" Ad. 11 VII 03 p. 5; v. și Cuv. 33 / 93 p. 5, Timișoara Internaț. 50 / 95 p. 9; C.r. 5 / 96 p. 10, Ad. 20 I 04 p. 9; v. și *dealer* 1996, *decapitalizare* 2010, *extrabursier* 2009, *procesare* (sensul 1) 1996, *sustenabil* 2009 [scris și *brocăr*] (din engl. *broker*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

brokeráj s.n. –Intermedierea de valori mobiliare– „FPP-urile au convenit să organizeze la nivelul fiecăreia, contra unui comision, activități de *brokeraj* – schimb de certificate" R.l. 16 X 95 p. 21. „Societățile de *brokeraj* trebuie să asigure verificarea identității investitorului..." Ad. 4 V 05 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Casa de *brokeraj* Estinvest își mai închide 10 sedii secundare, în urma scăderii rulajelor bursiere" C.n. 4 II 09; v. și *blue-chip* 2005, *geotermie*2008, *sesiune* 1997 (din engl. *brokerage*; MDN, DexX)

brokeráre s.f. –Acțiunea brokerilor– „Prin intermediul lui I.S. S.C. Comat Timiș a plătit 3500000 lei pentru *brokerarea* a 11827 certificate." R.l. 16 X 95 p. 21 (din *broker* + *-are*; DexX)

bronhologíe s.f. (med.) –Ramură a medicinei care se ocupă de afecțiunile bronhiilor– v. *autocurăța* 1981. „România are primul centru privat de *bronhologie*" 9am.ro 28 V 08 //din *bronho-* + *-logie*; MDN, DexX//

bronhoscóp s.n. (med.) –Instrument medical prevăzut cu un sistem optic cu ajutorul căruia sunt examinate bronhiile– v. *esofagoscop* 1964. „*Bronhoscopul* este eficient în diagnosticarea majorității bolilor respiratorii." Ev. 14 IX 06 (din fr. *bronchoscope*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Th. Hristea ne înștiințează că îl cunoaște din 1948; DT; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

bronzáj s.n. –Bronzare– „Razele ultraviolete vă asigură *bronzajul* în toate sezoanele în salonul de cosmetică Venus." R.l. 30 XI 74 p. 6. „În Occident, unde există «centre de *bronzaj*» bazate numai pe UV de tip A, adică «moi» (generate de becuri speciale), o lege din 1997 interzice reclama prin afișarea de beneficii pentru sănătate, căci am văzut că și aceste UV-A, deși mai blânde, produc daune prin radicalii liberi generați în dermă." Ev. 28 VIII 03 (din fr. *bronzage*; DMC 1971; DN_3, DEX-S, DexX)

bronzánt, -ă adj. –Care ușurează ori provoacă bronzajul– „Înainte de aplicarea soluțiilor *bronzante*, pielea are nevoie de un peeling" G. 2 VI 09 p. 12. „Poți încerca laptele *bronzant* de la [...] Gerovital..." adevarul.ro 25 VI 11 (din fr. *bronzant*; PR 1975)

bros adj. –Stil de tunsoare bărbătească foarte scurt, în vogă în anii '90– „M-am uitat și după freze *bros* sau după celebrii pantofi gogoșar, marcă a fanilor Depeche." G. 25 V 09 p. 8. „deja silicoanele sunt niște necesități așa cum era freza *bros* pe vremuri..." cancan.ro 12 VIII 10 (din fr. *brosse*)

broscár s.m. (fam.-arg.) –Italian– „Hotelurile și pensiunile din Timișoara și Arad câștigă bani frumoși de pe urma «*broscarilor*». Aproximativ 60 la sută din clienți sunt italieni." Ad. 25 VIII 03 p. 11. „Doi deputați sprijină un mafiot și un *broscar*" bzi.ro 29 XI 09 (din *broască* + *-ar*; DexX; cuv. este mult mai vechi)

broșă s.f. v. *ceas-broșă*

broșúră s.f. || *broșură-ghid* –Ghid redus, în formă de broșură– „Popularizarea sa vine de la centru, prin *broșurile-ghid*." Sc. 25 I 65 p. 3. „Organizația Mondială a Sănătății a elaborat în 2003 o *broșură-ghid* ce propune reglementări privind funcționarea saloanelor și anumite măsuri de protecție..." pharma-business.ro 25 XII 08 (din *broșură* + *ghid*)

browser s.n. (anglicism; inform.) –Program care permite găsirea informației pe Internet– „*Browser*" 7 Seri 22 / 99 p. 16. „Utilizarea Sistemului de achiziții publice prin licitații electronice presupune existența în dotarea instituției sau companiei care se va înscrie în sistem a unui calculator conectat la Internet pe care să fie instalat un program de tip *browser* de Internet (minim Internet Explorer 5.0)." adevarul.ro 11 III 02. „Netscape Navigator, cel mai popular *browser* web în urmă cu peste 10 ani, va fi «înmormântat» luna viitoare [...] Lansat în 1994, Netscape a deținut supremația până anul următor când Microsoft a lansat Internet Explorer și a fost declanșat așa-numitul «război al *browserelor*»." G. 5 II 08 p. 19; v. și 4 IV 07 p. 22, R.l. 2 IX 09 p. 8 [pron. *bróuzer*] (din engl. *browser*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DNAR 1999)

brucanián, -ă adj. –Propriu lui Silviu Brucan– „Atitudinea *brucaniană* de a vedea doar cusururile Opoziției și puterea Puterii" "22" 37 / 96 p. 7. „În anul 2010, la împlinirea soroculuí oracolului *brucanian* de democrație, nu mai avem nici o nădejde să trăim viața aceea minunată!" Gorjeanul 1 VII 10 (din *brucan* + *-ian*)

bruiá v.t. –A împiedica, prin producerea de zgomot, recepția unui mesaj– „Ce-i drept, nu semăna cu tropăiturile la care au apelat parla-

mentarii PSD pentru a-i *bruia* pe colegii lor din Parlament miercuri, când s-a decis soarta SRR." adevarul.ro 15 XII 01. „campanie virulentă și penibilă pentru *a bruia* această apariție..." D. 11 I 02 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Nu mai suntem în anii 1990, când se lăsa brusc ceața dacă trebuia difuzat ceva neconvenabil puterii, când se *bruia* Proclamația de la Timișoara..." adevarul.ro 27 I 09 (extensie de sens)

brunch s.n. (cuv. engl.) „A fost invitat la un *brunch* (ceva între mic dejun și prânz) cu și la Andrei C." R.lit. 15 IV 93 p. 12. „meritã sã veniți [...] pentru *brunch*, pentru toate bunătățile și pentru terasa magnifică." Z.fin. 22 IX 07 p. 9. „Pensiunea [...] organizează Transilvanian *Brunch*, un picnic cu mâncare organică..." R.l. 26 IV 08 p. 10; v. și J.nat. 12 IV 07 [pron. *brânci*] (abreviere din *br*[eakfast] + [l]*unch*; PN 1987; R. Zafiu în R.lit. 25 / 07; MDN, DexX)

brun, -ă adj. || *brun-roșiatic* –Maroniu spre roșu–„Începând cu 1969, anul când au apărut primele simptome ale catastrofalei secete din Africa, în America Centrală și de Nord au fost înregistrate particule de praf *brun-roșietic* de proveniență sahariană – fenomen pus în legătură de către specialiști cu serioase perturbări climatice." Sc. 29 XII 74 p. 5. „anchetatorii au adus ca probă, împotriva lui M., o pată *brun-roșiatică* găsită în interiorul hainei purtate de acesta..." Gard. 10 II 09 (din *brun* + *roșiatic*)

bruschétte s.f. pl.tant. (cuv. ital.; culin.) –Felie de pâine prăjită, frecată cu usturoi, condimentată cu ulei și sare– „În stare crudă, acesta [usturoiul] se folosește la împănarea fripturilor sau pentru condimentarea feliilor de pîine atunci când doriți să preparați *bruschette*." evenimentul.ro 30 X 08. „În meniu au figurat *bruschette* cu tomate și măsline..." adevarul.ro 9 VII 09. „*Bruschette* cu pastă de măsline și rucola." G. 10 III 10 p. 16 (Dimitrescu, *ERI*)

brutăriță s.f. –Femeie brutar– „Angajăm *brutar(iță)* pentru fabrică de pâine, calificat, indiferent de vârstă" R.l. 25 VII 03 p. 12. „a ieșit cu fetița îmbrăcată ca o mică *brutăriță* gata-gata să bage prăjiturile la cuptor." jurnalul.ro 17 IX 10 (din *brutar* + *-iță*)

BTS s. (med.) –Abreviere pentru Boală cu Transmitere Sexuală– „sexul oral cu un partener infectat cu o boală cu transmitere sexuală (*BTS*) reprezintă un risc major de îmbolnăvire." Naț. 6 IV 01 p. 7. „GfK Healthcare România a realizat un sondaj online pentru a afla cât știu românii din mediul urban despre metodele de contracepție și preventie a bolilor cu transmitere sexuală (*BTS*)." cosmopolitan.ro 30 III 11

BTT s. –Oficiu care se ocupa înainte de 1989 cu turismul pentru tineret– v. *navă-dormitor* 1975. „Privatizările *BTT*, pe punctul de a fi anulate" G. 17 X 06 [pron *beteté*] (abreviere din *B*[iroul de] *T*[urism pentru] *T*[ineret])

bubble s.n., s.f. (cuv. engl.) –Creștere exagerată, în scopuri speculative, a prețurilor– „România, Bulgaria și țările baltice s-ar putea confrunta pe termen mediu cu o supraîncălzire a pieței imobiliare, însă per ansamblu nu există semne clare privind apariția unui *bubble* la nivelul prețurilor, în ciuda creșterii rapide de ultimii ani..." zf.ro 14 IX 07. „De ce vorbim de o «*bubble*»? La nivel internațional o locuință nu ar trebui să coste mai mult de 5,5-6 venituri anuale, iar cota de alarmă în ceea ce privește chiriile (300:1 raport preț/chirie lunară) a fost, de asemenea, depășită" R.l. 18 I 10 p. 8 [pron. *babl*]

bucătăreálă s.f. „Asociația Emovere și Irinuca îi așteaptă pe părinți și copii de orice vârstă la «*Bucătăreala* în familie»..." stiri.com.ro 8 III 11 (din *bucătări* + *-eală*)

bucătărí v.i. (fam.-ironic) –A găti– „Jakob Hausmann, gazda emisiunii «Hai *să bucătărim*» de la TVR1, oferă în fiecare duminică preparate gustoase la mai bine de 100 de oameni nevoiași..." ProTV Mag. 15 / 08 p. 8. „«Hai *să bucătărim*»" Cot. 21 VIII 08 p. 16; v. și ProTV Mag. 23 / 08 p. 14, 30 / 08 p. 30 (din *bucătar*)

bucătărie s.f. || *bucătărie rapidă* „O satiră la adresa culturii «*bucătăriei rapide*» (*fast food*) de peste ocean, căreia înșiși americanii îi spun, în derâdere, junk-food, mâncare bună de aruncat la gunoi... Care mâncare, așa disprețuită cum e de rafinații gourmets, are însă un succes monstru nu numai la New York și Chicago, ci și la Moscova și Beijing, inclusiv în rândurile băieților de băieți și fetelor de fete de pe meleagurile dâmbovițene." Ad. 4 V 01 p. 9 (după engl. *fast food*) || *bucătărie-tip* –Mobilă de bucătărie, care poate servi drept etalon– „Dotarea unei *bucătării-tip* necesită un element masă-dulap și două elemente suspendate." Sc. 16 XII 62 p. 2 (din *bucătărie* + *tip*)

bucláj s.n. (text.) (d. lână, stofe) –Faptul de a fi buclat– v. *voluminozitate* 1976. „ameliorarea ovinelor în direcția producerii de pielicele superioare calitativ, diversificate ca *buclaj* și culoare." Gaz. de agr. 26 XI 07 (din fr. *bouclage*; DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

buclé 1. adj. inv. (d. lână) –Care are mici excrescențe– „Ca urmare s-a contractat un număr de 800 mii bucăți de tricotaje fabricate din fir *buclé*, foarte mult cerute de cumpărători pentru sezonul cald." Sc. 12 I 78 p. 5. **2.** s.n. „Noile modele de îmbrăcăminte tricotată sunt realizate din fibre naturale în amestec cu fibre chimice, din fire cu efecte speciale (*bucleuri*, nopeuri, flameuri etc.), precum și din alte tipuri de fire." R.l. 30 VII 80 p. 2. „*Buclé* din tercot. Noi modele de pulovere, veste și jachete (cu fermoar) din tercot *buclé* realizate de I.C. Botoșani și-au făcut apariția în magazinele de specialitate ale Capitalei." I.B. 24 IX 82 p. 2. „Materialele acestei toamne la Nichi Cristina Nichita sunt stofele (uni sau cu imprimeuri), *bouclé-urile*, blana și pielea (în insertii pe alte materiale)." R.l. 23 VIII 08 [var. *bucleu*] (din fr. *bouclé*; DN_3, NODEX – *bucleu*, s.n., DexX, DEX 09)

bucureșteánă s.f. (sport) –Echipă sportivă cu sediul în Bucuresti– „Deci victorii «la indigo» ale *bucureștenilor* care au jucat în Capitală." I.B. 28 III 83 p. 7 (din *București* + *-ean* + *-ă*)

bucureștenísm s.n. –Calitatea de a fi bucureștean– „Las' că acest atribut de «*bucureștean*» mă irită teribil [...] pentru că «*bucureștenismul*» e o atitudine provincialistă..." R.l. 2–8 XII 92 p. 13 (din *bucureștean* + *-ism*)

bufét s.n. || *bufet-bar* **1.** –Unitate de alimentație publică cu funcție de bufet dar în care care se servesc băuturi– „O altă noutate: *bufetul-bar* modern amenajat pe un vagon întreg (autorapidul «Săgeata» de pe linia București-Eforie Sud) și *bufetul-bar* instalat pe o jumătate de vagon (la acceleratul București-Timișoara)" R.l. 8 IX 67 p. 1. „Clădirea autogării «Grivița» cuprinde și un *bufet-bar* pentru răcoritoare și gustări." R.l. 17 XI 75 p. 3; v. și Sc. 14 I 71 p. 5. **2.** –Piesă de mobilier cu funcții de bufet și de bar– „Vând *bufet-bar* din lemn masiv, sculptat" anunturigratuite.ro 10 I 08 (din *bufet* + *bar*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 326) || *bufet-braserie* –Bufet cu specific de braserie– v. *café-bar* 1967 (din *bufet* + *braserie*) || *bufet-cabană* –Bufet amenajat într-o cabană– „Vă indicăm următoarele unități: Stâna și bufetul Ilișești, *bufetul-cabană* Rădășeni, restaurantul Vatra Moldoviței." Sc. 11 XII 67 p. 2 (din *bufet* + *cabană*) || *bufet-clasă* –Bufet amenajat în interiorul unui vagon clasă– „De asemenea, s-a luat măsura amenajării de bufete la vagoane clasă, în spațiul a două compartimente: astfel de *bufete-clasă* funcționează în rapidul «Traian» de pe linia București-Timișoara." R.l. 8 IX 67 p. 1 (din *bufet* + *clasă*) || *bufet-terasă* –Bufet amplasat pe o terasă– v. *braserie-terasă* 1963 (din *bufet* + *terasă*)

buffer s.n. (anglicism) **1.** (inform.) –Zonă de memorie-tampon, dispozitiv care stochează temporar datele trimise de o unitate de procesare către una de stocare– „On-Chip Frame Buffer Size – folosește la mărimea *buferului* pentru placa video integrată în mainboard." adevarul.ro 11 III 03. „această facilitate necesită utilizarea unei tehnologii scumpe, cu *buffere* ultra-rapide și de mare capacitate." Ad. 4 V 05 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Hard-ul de 320 GB include două discuri și patru capete, oferind timpi de răspuns de 12 ms și o capacitate de *buffer* de 8 MB." R.l. 27 VIII 07, cit. de . (fin.) –Rezerve– „Deja în sistemul bancar românesc nu mai există un surplus de lichidități care să confere un anumit confort. Dar deocamdată există un *buffer* în acest sens dacă situația se deteriorează și mai mult și aici mă refer la rezervele minime obligatorii. BNR-ul are ocazia să diminueze nivelul acestora." zf.ro 18 IX 08. „politicile de creditare conservatoare ale BCR și practicarea unui grad de îndatorare relativ redus, de 40-45% din veniturile clienților, pot constitui un *buffer*." zf.ro 20 I 09 [pron. *báfer*] (din engl. *buffer*; MDN, DexX – doar sensul 1)

bug s.n. (anglicism; inform.) –Eroare într-un program de calculator– „Anul [1999] s-a terminat în coadă de pește. Nici urmă de faimosul «*bug* Y 2K» cum i-au spus americanii, dintre care câțiva țicniți s-au baricadat prin munți, cu provizii pentru vreo cinci ani." J.lit. 12 / 00 p. 1. „Dacă IBM dezvoltă un software, iar utilizatorii raportează *bug-uri*, ce face compania în aceste condiții? – În 24 de ore de la constatarea problemei s-a realizat un patch care să rezolve problema." Ad. 29 VII 02 p. 6. „Au fost rezolvate mai mult de 300 de *bug*-uri..." R.l. 27 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Ad. 29 VII 02 p. 6 [pron. *bag*] (din engl. *bug*)

bugetá v.t. –A cuprinde o sumă în proiectul de buget– „Ideea că dacă statul *bugetează* un număr de locuri în universități el va și impune linia [este] un mod foarte simplist de a privi problema." Ad. 28 XI 03 p. 6. „55.671 de locuri *bugetate* pentru bobocii de facultate" G. 16 VII 07 p. 9. „Ministrul Finanțelor spune că sumele *au fost bugetate* încă din 2007" G. 26 II 08 p. 7 (din *buget*)

bugetár s.m. –Salariat la stat, plătit din bugetul țării– „*Bugetarii* ar putea primi salarii mai mari, dar nu este clar de unde" zf.ro 17 III 00. „Statul dă afară 326.000 de *bugetari* până în 2015." zf.ro 26 VIII 09 (din *salariat bugetar*: DexX, DEX 09)

bugetáre s.f. –Acțiunea de a bugeta– „Sistem de *bugetare*" Realitatea

TV 9 III 06. „Am pornit *bugetarea* anului 2010 după principiul că singurul lucru controlabil sunt costurile" Z.fm. 22 X 09. „*bugetarea* universităților aproape exclusiv proporțional cu numărul de înmatriculați" D. 14 VII 11 (din *bugeta*)

bugetát, -ă adj. **1.** –Finanțat de la bugetul de stat– „Studenții chiulangii vor pierde postul *bugetat*" adevarul.ro 4 I 02. „443 de locuri *bugetate* – vacante la Universitatea din București" G. 1 IX 08 p. 12. „proba de foc la ASE va fi după primul semestru, când în funcție de performanță se vor reașeza candidații pe locuri *bugetate* sau cu taxă." zf.ro 18 VII 11. **2.** –Prevăzut în proiectul de buget– „atât veniturile, cât și cheltuielile de la 30 septembrie sunt mai mari decât nivelurile *bugetate* pentru întregul exercițiu financiar." adevarul.ro 13 XI 06. „Volumul total de mărfuri manipulate de operatorul portuar a ajuns în primul semestru la 1,27 milioane de tone, cu 41,4% peste nivelul *bugetat* de conducere la începutul anului." zf.ro 1 VIII 11 (din *bugeta*)

bugetofág, -ă adj. –Care înghite mari resurse bugetare– „schimbarea opticii potrivit căreia învățământul este neproductiv, *bugetofag*, când de fapt este creator de resurse umane calificate..." R.l. 2 VII 96 p. 2. „Nu văd [...] o alternativă la blocajul care se conturează și care se va amplifica în perioada următoare, o dată cu trecerea la lichidarea efectivă a primelor «*bugetofage*»." C.r. 6 VIII 97 p. 1. „În cele mai recente dezvăluiri despre risipa bugetară din UE, publicația britanică Daily Mail estimează că noua diplomație europeană, condusă de baroana Catherine Ashton, este, de departe, cea mai «*bugetofagă*»." J.nat. 3 XI 10 (din *buget* + *-fag*)

building s.n. (anglicism; constr.) –Zgârie-nori, clădire foarte înaltă– „Cu toate acestea, americanizarea orașului Quebec este vădită în cartierele lui noi, cu *buildinguri* impozante." R.lit. 23 X 75 p. 24. „Tot uitându-mă și eu la gipuri, *bildinguri* de metal și sticlă [...] mă amăgesc că viețuiesc în România." Ad. 9 VII 04 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Constanda poate ridica *buildinguri* in Satul Francez" Gard. 20 I 08; v. și Cont. 30 III 79 p. 6 [pron. și scris și *bílding*] (din engl. *building*; cf. fr. *building*; Stoichițoiu Ichim, *A*; D.Am; DN_3, MDN)

buldozerist s.m. –Persoană care lucrează pe un buldozer– „*Buldozeristul* D.L. din Ciukotka a găsit un bulgăre de aur nativ [...] a cărui formă seamănă cu o labă de urs." Sc. 11 VI 81 p. 5. „înainte de a se da lumină verde *buldozeriștilor*, decizia privind Colțea rămâne o rușine pe obrazul Bucureștiului" AS 6 XI 06 p. 2; v. și I.B 24 V 82 p. 3, Clujeanul 26 II 08 (din *buldozer* + *-ist*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

buletín s.n. || *buletin-anchetă* –Buletin prin care se efectuează o anchetă– „În numărul de mâine al ziarului nostru va apărea un *buletin-anchetă*, la care sunt invitați să răspundă spectatorii cuplajului interbucureștean de miercuri." I.B. 13 III 67 p. 4 (din *buletin* + *anchetă*)

bulevardizáre s.f. –Transformarea spectacolelor, a programelor tv etc. în unele facile– „Scriitorul german originar din România face un implacabil rechizitoriu presei care, cedând «*bulevardizării* discursului mediatic», preferă să demaște și nu să elucideze rătăcirile de tinerețe ale autorului." R.lit. 25 VIII 06. „X critică *bulevardizarea* emisiunilor de televiziune." R.lit. 23 X 09 p. 26 (din *bulevard*[ier] + *-izare*)

bulgarizá v.r. –A ajunge în ruină economică, precum Bulgaria în 1996–97– „Dacă Guvernul cedează în fata sindicatelor, economia «*se bulgarizează*»" R.l. 2560 / 98 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 99. „Una peste alta, România *se bulgarizează*, dar la noi ar putea fi chiar mai rău." gandul.info 15 II 09 (din *bulgar* + *-iza*; DexX – alt sens)

bulgarizáre s.f. (pol.) **1.** –Aducerea unei țări către distrugerea totală, precum Bulgaria în 1996–97– „*Bulgarizarea* spre care ne îndreptăm în galop își are originile, și la noi și în sudul Dunării, în indecizia guvernanților de a tăia în carne vie." R.lit. 7 / 97 p. 2. „Noi am salvat țara de la *bulgarizare*, spunea Radu Sârbu." Ad. 23 VIII 01 p. 2; v. și Nat. 16 II 98 p. 2, "22" 8 / 98 p. 1; v. și *albanizare* 1998, 1999. **2.** –Înmatricularea unui autovehicul în Bulgaria– „*Bulgarizarea* mașinilor [...] Persoanele care își înmatriculează mașinile în țara vecină nu plătesc nici impozite la Primărie." ziaruldeiasi.ro 20 II 10 (din *bulgariza*; R. Zafiu în R.lit. 42 / 99 și 1 / 01; Ciolan, *MC*)

bulgăreálă s.f. –Bătaie cu bulgări de zăpadă– „Iarna e pentru schi, pentru snow-board, pentru *bulgăreală*, vara pentru mare." AS 20 VIII 07 p. 24. „La sfârșitul orelor însă au avut «lecție deschisă de *bulgăreală*» [...] Bulgări, tăvăleală și bucurie." G. 8 I 08 //din *bulgări* + *-eală*; R. Zafiu în R.lit. 4 / 12//

bulgări v.r. –A se bate cu bulgări de zăpadă– „Turiștii vor veni pentru a se *bulgări* cu zăpadă la munte" Realitatea TV 23 XI 08 ora 15 (din *bulgăre*; DEX 98, NODEX, DexX)

bulină s.f. **1.** –Cerculeț roșu care atrage atenția că un program de televiziune sau un film sunt destinate exclusiv adulților– „în barurile cu striptease nu pot intra copiii, iar filmele «*cu bulină*» sunt interzise în programul de vizionare al minorilor." Ad. 29 I 04 p. 1. „Revista «Empire» a realizat un clasament al celor mai bune filme *cu bulină roșie*." 9am.ro 16 VI 07. **2.** –Însemn rotund de culoare roșie care, lipit pe o clădire, avertizează că aceasta prezintă un risc maxim de prăbușire în caz de cutremur– „Expertiza inițială, cea cu *bulina*, se baza pe faptul că această construcție a fost ridicată în 1939 și că a prins cutremurul din '77." R.l. 2 XII 08 p. 20. „principalul impediment în reabilitarea clădirilor *cu bulină* constă în împotrivirea proprietarilor, care se tem că ar putea rămâne fără case." G. 28 IV 09 p. 16. „de regulă companiile de asigurări nu fac asigurare antiseismică pentru apartamentele situate în blocurilre cu *bulină* roșie." Cot. 28 IV 09 p. 12 (formal din fr. *bouline)*

bun, -ă adj. || *pe bune* (arg.) –Adevărat, serios– „Dacă recitim ultimele programe săptămânale apare o întrebare firească: de ce din trei filme, nici unul, dar nici unul nu a fost o comedie [...] «*pe bune*» cum se zice?" Săpt. 29 IV 77 p. 6. „Basmul, *pe bune*, se intitulează «O albă ca zăpada și cei șapte pitici negri ca noroiul»" R.lit. 38 / 93 p. 5; v. și *cool* 2006, *coș zilnic* 1997, *intertitlu* 2010 || *a fi pe bune* (cu cineva) –A se înțelege bine (cu cineva):– „Adrian *este pe bune* cu Dragoș și cu Nicole." (C. Lupu în LL 3 / 77 p. 350)

bunăciúne s.f. (fam.) –Frumusețe, femeie frumoasă– „Ei [peștii] racolează [fete] modele și «*bunăciuni*» și le fac întreținutele lor, pe o perioadă de câteva luni." Nat. 24 VII 00 p. 5. „Geoană, ce *bunăciune* ai băgat în guvern!" Lib. 6 II 09. „Stela Popescu, o «*bunăciune*» de 74 de ani! [...] Cochetă dintotdeauna și foarte atentă cu imaginea sa, actrița impresionează printr-o ținută impecabilă, coafura fără cusur și machiaj bine pus la punct, chiar ea recunoscând că este o «*bunăciune*»." Gard. 7 VII 09 (din *bun* + *-ciune*; R. Zafiu în R.lit. 8 / 08)

bungalóu s.n. –Casă (de vacanță) cu un singur nivel și cu verande– v. *braca* 1981. „*Bungalouri* și hoteluri de patru stele" evz.ro 17 II 08 (din engl. *bungalow*; cf. fr. *bungalow*; DEX, DN_3, DexX)

bungee-jumping (cuv. engl.; sport) „practică al treilea sport extrem din lume: «*bungee-jumping-ul*», adică săritura cu coarda elastică." Ad. 14 VIII 00 p. 3. „El a montat la Cheile Râșnoavei una din cele mai înalte instalații de *bungee* din Europa." Ad. 20 VI 03 p. 20. „O demonstrație de *bungee-jumping*" R.l. 18 VIII 09 p. 2. „*Bungee jumping*, rafting, parapantă, escaladă, tiroliană, mountain bike – sunt sporturile pe care le poți face și acum, dacă ai un concediu întârziat. La *bungee* sosesc și turiști de 65 de ani, iar cursele de off road vin, toamna, ca o mănușă." G. 22 X 10 p. 13; v. și Ad. 12 VII 02 p. 2, 16 VI 03 p. 3, cugetliber.ro 8 IX 07, R.l. T.l. 24 VI 10 p. 17 [pron. *bánghi jámping*; var. *bungee*] (Random House 1975-80; DNAR 2000, MDN)

bunráku s. (cuv. jap) –Teatru tradițional japonez de marionete– v. și *shamisen* 1974. „Programul [...] include spectacole de teatru clasic japonez de tip «kabuki», «nô» și «*bunraku*», precum și spectacole și concerte..." R.lit. 9 IV 81 p. 22. „Tinerele personaje politice seamănă până la confuzie cu păpușile *bunraku*. În teatrul japonez, există niște marionete palide, mânuite fiecare de câte trei păpușari odată. Undeva, în colțul scenei, un actor cântă textul tuturor. Păpușile rotesc ochii, încruntă din sprâncene, par a mișca din buze, fețele lor de lemn vopsite în alb exprimă fie mirare, fie spaimă, fie tristețe, fie bucurie – într-o mimică groasă." G. 3 X 07 (cf. engl. *bunraku*; Dimitrescu, *Dr.2* 150, 154; BD 1968; MDN, DexX)

burger s.n. (cuv. engl. amer.; culin.) –Hamburger– „De obicei îmi iau un dublu-dublu *burger* și cartofi prăjiți." PRO TV 30 / 07 p. 15. „Cum se face un *burger* la McDonald's" gandul.info 21 VII 11 [pron. *búrgăr*]

búrka s.f. v. *burqa*

burkini s.n. v. *burqini*

burkinistă s.f. v. *burqinistă*

burlăcíță s.f. –Femeie sau fată necăsătorită– „D.B., proprietar de agenție care organizează nunți ce includ și petrecerile de burlaci și *burlăcițe*, spune că mai este mult până ca petrecerea de burlaci să devină o tradiție și în România." G. 4 II 09 p. 9. „Jennifer Aniston a fost desemnată drept cea mai dorită *burlăciță* din lume în urma unui sondaj de opinie făcut de Vanity Fair." evaclub.ro 5 X 10 (din *burlac* + *-iță*)

burqa s.f. (cuv. arab) „[În Afganistan] femeile nu au voie în public decât însoțite de soț, tată [...] și atunci acoperite de «*burqa*», un văl dens, cu țesătura un pic mai largă în dreptul ochilor." Nat. 19 XII 00 p. 3. „un grup de femei ce purtau *burka* mestecau betel și se vopseau una pe alta cu hena pe unghii." Cot. suplim. Festivalul Enescu 22 IX 09 p. 16. „Interzicerea purtării tradiționalului văl musulman *burqa* în public" hotnews.ro 20 VIII 09, cit. de R. Zafiu; v. și Ad. 11 X 01 p. 12, 24 X 01 p. 13, 14 V 02 p. 12, 24 IX 02 p. 12; v. și *chadri* 2008 [var. *burka*] (cf. fr., engl. *burka, burqa*; PR 1993; R. Zafiu în R.lit. 21 / 10; Ciolan, *MC*)

burqini s.n. „Creatoarea de modă Aheda Zanetti, libaneză de origine, care trăiește în Australia din copilărie, a creat *burquini*, un costum de baie funcțional și care satisface și preceptele religioase musulmane." G. 29 I 07 p. 24. „O libaneză a creat *burquini*, un costum de baie pentru femeile musulmane [...] rezultat al «încrucișării» dintre binecunoscuții bikini și burqa obligatorie pentru musulmane." L. femeii VII 07 p. 8; v. și *burqinistă* [var. *burkini*] (cf. engl. *burkini, burqini*)

burqinístă s.f. „Apariția *«burquinistelor»* pe plajele australiene a avut drept consecință apariția salvamarilor musulmani [...] a căror misiune este salvarea înotătoarelor în burqini." L. femeilor VII 07 p. 8

burrito s. m. (cuv. sp.; culin.) –Preparat mexican, dintr-o foaie de tortilla umplută cu carne, fasole sau brânză– „Poate vei mânca un *buritto*" R.l. 14 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Tortilla, fajitas, quesadillas sau *buritto*, toate și fiecare în parte, sunt sinonime cu bucătăria mexicană" Unica II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *burito*]

bursiér, -ă adj. –Referitor la bursa de valori– „Se pare că la originea acestor dificultăți *bursiere*, cum le numește «Neue Zuricher Zeitung» ar sta o știre din San José, capitala Republicii Costa Rica, potrivit căreia compania «Standard Fruit» își va înceta, în curând, activitatea în această țară." I.B. 18 VI 74 p. 4. „Directorul BRM ne spune că, încadrându-se în normele legale, agenții *bursieri* pot vinde chiar și vapoare transoceanice." Ev.z. 8 VI 93 p. 4. „Măcelul *bursier* de pe bănci a traversat Atlanticul" Z.fin. 17 II 09; v. și R.l. 26 VI 85 p. 6, 27 XI 92 p. 1 (din fr. *boursier*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

búrtă s.f. (lb. vorbită) –Excrescență, lungime (nedorită)– „«Scrisori de vacanță» (roman epistolar, apărut în Editura Cartea Românească) de T.C. conținând nu puține pagini de epică izbutită, dar și unele *«burți»* ale textului." Săpt. 6 V 77 p. 8. „Nici chiar [filmul] «Patul conjugal» nu este scutit de *«burți»* scenaristice." Lit. 36 / 94 p. 11. „Regizorul filmului [...] tocmai taie *«burțile»* la montaj." As 182 / 95 p. 12; v. și R.l. 16 II 78 p. 2, Apostrof 7-8 / 98 p. 25 (de la *burtă* "abdomen", prin analogie)

burtiéră s.f. –În televiziune, dreptunghi la baza imaginii, în care este înscrisă o informație (cel mai frecvent numele unei persoane, în timp ce aceasta își exprimă punctul de vedere)– „Simpatica formulă din titlu, preluată de pe *«burtiere»* unui canal de televiziune, e nu doar sugestivă, ci și plină de adevăr." R.lit. 38 / 03 p. 2. „Sigur că nu toți agramații care vor să-și vadă mesajul pe *«burtiera»* televizorului sunt studenți..." R.lit. 44 / 03 p. 2. „Consiliul Național al Audiovizualului a constatat greșeli de ortografie, pe crawl și *burtiere*, precum și o serie de greșeli de pronunție." ziare.com 13 IV 08 //din *burtă* + *-ieră*; DCMM//

business plan s.n. (cuv. engl.) –Plan de afaceri– „Am făcut un *business-plan*, un proiect de investiții." Ad. 12 IV 07 p. 3. „A.F. și C.R. [...] sunt vrâncenii premianți la faza națională a concursului *Business Plan*..." info-ziare.ro 14 V 09 [pron. *bísnis-plan*]

businessman s.m. (cuv. engl.) –Om de afaceri– *„Businessman-ul* somnambul. În urma unui accident de circulație, un om de afaceri din Iași a început să aibă episoade de somnambulism." ziaruldeiasi.ro 3 VII 00. „Soldat sau *businessman*?" evenimentul.ro 25 VI 02. *„Businessman-ul* tipic se regăsește într-o continuă căutare a succesului." ziare.com 22 IX 10; v. *multinațională* 2001 [pron. *biznismen*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; DN, DEX 98, NODEX, DexX; cuvântul este mult mai vechi)

busuióc s.n. || *a drege busuiocul* (fam.) –A îndrepta o greșeală– „Guvernanții *dreg busuiocul*: Statul și-a pierdut autoritatea, dar și-a recâștigat-o" Ad. 28 XI 01 p. 2. „Încercând *să dreagă busuiocul*, autoritățile au schimbat abonamentul cu «tariful de rezervare»" Ad. 5 II 05 p. 1. „MAE încerca *să dreagă busuiocul* explicând că diplomatul a acționat în baza instrucțiunilor Ministerului de Externe." Z. 7 II 07 p. 8; v. și G. 10 VIII 06 p. 13 (DexX; expresie veche în limbă, neconsemnată în dicționarele curente)

butá v.t. (inform.) –A porni computerul inițiind sistemul de operare– „Cum se face *să buteze* un CD cu Windows?" tpu.ro 14 VIII 09. „Unul dintre lucrurile cu care speră să se remarce acest nou model este faptul că *butează* în mai puțin de 10 secunde." giz.ro 6 XII 11 (din engl. *to boot*)

butíc s.n. (com.; franțuzism) **1.** –Magazin mic în care se desfac confecții, de obicei de serie mică– „Suflarea feminină a căutat, a sondat, a defrișat magazine și *boutique*-uri întru aflarea lenjeriei adecvate." Săpt. 31 X 75 p. 8. „multe din articolele de lux rafinat expuse în altă țară în vitrinele sclipitoare ale ultraelegantelor *boutique-uri* provin din ateliere improvizate în beciuri și mansarde sordide unde fetițe de 12-14 ani, fiice de imigranți, își distrug ochii și copilăria." Sc. 29 V 83 p. 6. „Un *butic* dintr-un mall oferă clienților concerte de pian live și îi tratează cu cafea" G. 16 I 09 p. 9; v. și Cont. 14 V 71 p. 6, R.l. 15 III 76 p. 3, I.B. 19 VII 79 p. 2, R.l. 12 VIII 80 p. 3, 28 VI 08 p. 24. **2.** (Sens dezvoltat după 1989, de multe ori peiorativ) –Magazin de dimensiuni reduse, amenajat fără pretenții și care vinde mărunțișuri– „Cred că peste 90% din *buticuri* sunt de tipul consignației cu marfă străină." R.lit. 18 VII 91 p. 2. „«Capitalismul sălbatic» a pus cruce *buticurilor* de cartier, le-a distrus viețile micilor comercianți și a dat liber invaziei supermarketurilor, hipermarketurilor, mega și giga magazinelor" G. 22 II 08 p. 10. „Nu putem să obligăm acum toate *boutique-urile* sau magazinele de cartier, pentru că nu ar avea spații de colectare." G. 21 IX 09 p. 5; v. și R.l. 20 XI 91 p. 7, Gard. 20 X 08, G. 22 IX 09 p. 8 [pron. *butíc*; var. *butică, boutique*) (din fr. *boutique*; R. Zafiu în Luc. 13 / 92 p. 5, R.lit. 51-52 / 99; Dimitrescu, *Dr.* 169, 170, 174; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX-S, DEX 98, NODEX, MDN – sensul 1, DexX – sensul 2)

buticá v.r. –A se umple de buticuri– „Stațiunea balneară s-a *buticat*." Emisiune TV (din *butic* + *-a*)

buticár s.m. –Proprietarul sau gestionarul unui butic– „În concurență cu bișnițarii, și înfățișând un fenomen mai profund și mai complex, sunt buticarii. Cuvântul nu există în dicționare, dar are bune șanse să se impună. Privatizarea n-a coborât, în anul și jumătate scurs de la revoluție în adâncul economic." R.lit. 18 VII 91 p. 2. „Este adevărat că *«buticarii»* vor trăi mai bine decât mine, chiar și după ce o să termin facultatea." R.l. 23 XI 92 p. 5. „La ora 5 la complex apar *«buticarii»*, adică micii comercianți care au magazine și chioșcuri prin diverse colțuri ale țării, pe care le aprovizionează din Dragonul Roșu. *Buticarii* pot fi recunoscuți după sacoșele imense pe care le trag după ei, în care ar putea încăpea lejer două persoane." R.l. 23 XII 08 p. 5; v. și R.l. 23 X 93 p. 5; v. și *bișnițar* 1991, *cotrocenizare* 2006, *nomenclaturist* 1991 (din *butic* + *-ar*; cf. it. *buticcaro*; DPN 1983; Uritescu, *CV* 24–25, Irina Preda în LR 10 / 92 p. 545; Ciolan, *MC*; MDN, DexX)

butón[1] s.n. || *buton de panică* –Buton de alarmă– „Școlile din București vor fi dotate cu *«butoane de panică»* prin intermediul cărora elevii vor putea să sesizeze în timp real poliția comunitară în cazul unor incidente." G. 22 I 09 p. 11 || *buton roșu* **1.** (mil.) –Buton care declanșează un atac cu rachete– „șefii de stat major sunt cu o mână pe telefon și cu alta în apropierea *butonului roșu*." C.n. 18 IX 97 p. 15 **2.** –Buton de alarmă– „Primele unități de învățământ ce urmează a fi dotate cu *butonul roșu* de urgență vor fi cele din sectorul 1, unde aparatura va fi instalată în următoarele trei luni." G. 22 I 09 p. 11

butón[2] s. (biol.) „Un preparat realizat în Uniunea Sovietică de către cercetătorii de la secția de spații verzi a Academiei «K. Pamfilov» prelungește însă pentru mai multă vreme prospețimea florilor. Câteva tablete din acest preparat denumit *«Buton»* mențin până la o lună calitățile florilor tăiate. Mai mult, el are și rol de conservant." Sc. 9 IX 77 p. 6 (din rus. *buton*)

butoná v.t. **1.** –A zapa, a schimba canalele la televizor cu telecomanda– „Iaca și sâmbătă dimineață. Nu mai *butonezi* talk-show-uri." Ev.z. 31 I 98 p. 1. „Toată ziua *«a butonat»* telecomanda" Lib. 2181 / 97 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit. 26 / 00 p. 7. „Faci scurtă la mână *butonând* ca să descoperi pe un post cu pretenții naționale o emisiune mai acătării" T.l. 2 VIII 07 p. 46; v. și Ad. 24 III 01 p. 14. **2.** –A tasta, a apăsa tastele unui computer– „În Elveția, absolut toate cabinele telefonice sunt prevăzute cu computere (laptopuri), pe care poți *butona* în căutarea numerelor dorite sau a altor informații." D. 314 / 99 p. 15. „Elevii *butonează* la calculatoare de ultimă generație" R.l. 17 III 99 p. 10 (din *buton*; Dimitrescu, *Dr.2* 115; MDN, DexX – sensul 2)

butúc s.m. || *a pune pe butuci* (fam.) –A aduce în stare de nefuncționare– „Tomograf pus *pe butuci* de indolența autorităților medicale" adevarul.ro 25 II 04. „Aviara poate pune *pe butuci* turismul românesc" G. 26 V 06 p. 7. „Dinamo, *pe butuci*" adevarul.ro 18 VI 11; v. și G. 6 VI 06 p. 12 (mult mai vechi în limbă; DALR)

buvábil, -ă adj. –Băubil– „îi voi îndruma pe specialiștii farmacologi în elaborarea Imunomodului *buvabil*, indicat copiilor." AS 19 VIII 02. „a cumpărat Saridon și Ginseng *buvabil*" Gaz. de Sud 13 II 04; v. și *autovaccin* 2004 (din fr. *buvable*; DN_3, DEX 98, DexX)

buviniétă s.f. „Cea mai spectaculoasă măsură pe care o coc autoritățile este o taxă percepută pentru circulația în centrul orașului, ce va purta numele de *«buvinietă»* (de la București), după modelul rovinietei percepute de Administrația Națională a Drumurilor (AND)." Z. 12 I 06 p. 8. „Edilii o lasă mai moale cu *«buvinieta»*" R.l. 13 I 06 p. 25 (din *Bu*[curești] + *vinietă* "timbru care atestă plata unei taxe")

buwiplást s.n. *„Buwi-plast* este un nou produs destinat lustruirii pardoselilor din material plastic." R.l. 25 VII 77 p. 5 (format cu *-plast* "plastic")

buy-back adj., s.n. (cuv. engl.; fin.) –Recumpărare în temeiul unui contract– „Anul acesta, organizatorii vin cu o ofertă inedită, *buy-back-ul* imobiliar. Mecanismul este același ca în cazul autoturismelor vechi [...] Cine deține deja o locuință, o poate schimba pentru una nouă, mai

spațioasă, adăugând, evident, diferența de bani.“ G. 13 IV 07 p. 2. „Prin sistemul *buy-back* imobiliar, oamenii pot veni cu propriile apartamente, pe care constructorii le cumpără, oferindu-le în schimb apartamente noi.“ G. suplim. Proprietatea 14 I 08 p. 1. „Serviciul *buy-back* se adresează celor care vor să-și înlocuiască terminalul cu unul nou sau să îl recicleze...“ Z.fin. 16 XII 09; v. și Cot. 8 V 08 p. 15, G. 7 XI 08 p. 16, 17 XII 09 p. 8 [pron. *bai-béc*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

buzuki s. v. *bouzouki*

bypass s.n. (anglicism; med.) –Operație chirurgicală care are drept scop restabilirea circulației sângelui în urma ruperii unei artere– „Henry, dentistul, a murit la 39 de ani, în timpul unei operații de *by-pass* la care recursese întrucât medicamentele pe care le lua pentru a-și ține sub control boala de inimă îi afectau virilitatea.“ R.lit. 2 VII 87 p. 22. „[La Cluj se fac] operații de intestine, vezică biliară (prin metoda laparoscopică), *by-pass*-uri.“ R.l. 13 V 94 p. 5. „operația clasică, de *by-pass*, este una mult mai periculoasă.“ Ad. 24 V 05 p. 3; v. și Ad. 10 II 90 p. 6, R.l. 17 X 92 p. 3; v. și *valvulotomie* 1984 || *bypass gastric* –Instalarea, pe cale chirurgicală, în corpul pacienților cu obezitate morbidă, a unui balon gastric pentru a crea senzația de sațietate– „Realizatorii studiului au constatat că suma plătită pentru un «*bypass*» *gastric*, care reduce volumul stomacului și costă 17.000 de dolari dacă este realizat prin intermediul laparoscopiei, este compensat în decursul a doi ani, printr-o reducere a medicamentelor prescrise, a vizitelor la medic sau spital.“ mediafax.ro 9 IX 08. „întrebate pe ce cale ar încerca să slăbească, 34 la sută dintre femei au ales liposucția, *bypassul gastric* situându-se pe locul 2, cu 26 la sută...“ G. 12 III 10 p. 12 [pron. *bai-pés*; scris și *by-pass*, *bai-pas*] (din engl. *bypass*; PR 1922, DMC 1966; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

byte s.m. (cuv. engl.; inform.) –Secvență de 8 biți care constituie o unitate completă de informație (un caracter alfanumeric). Octet– *„byte“* 7 seri anul III / 22 / 99 p. 16. „Am un *byte* și veau să-l beau“ Făclia 9 VII 08 [pron. *báit*] (Random House 1959, PR 1964; NODEX, DexX, DEX 09)

C

CA s.n. –Abreviere pentru Consiliul de Administrație– v. *instrumentalizare* (sensul 2) 1996. „Membrii *CA* și salariații FPS nu răspund pentru operațiunile FPS, afară de cazul în care comit infracțiuni sau delicte civile «din culpă gravă».“ Ad. 21 I 98 p. 1. „Șeful SIF Muntenia pleacă din *CA* al BRD“ 9am.ro 17 III 06 [prin. *ceá*]

cabaleríe s.f. –Unitate de măsură agrară din Cuba și Porto Rico– „Începând din 1968 nu mai puțin de 5000 de *cabalerii* (unitate de suprafață egală cu 13,43 ha) au cunoscut astfel largi metamorfoze înnoitoare: de curând, planul respectiv a fost extins, înglobând încă 900 de *cabalerii*.“ Sc. 25 III 74 p. 4. „Cea mai mare rețea de irigații din Cuba se află în curs de construcție în provincia Guantanamo [...] canalul principal va iriga peste o mie de *«cabaleria»* (1 *cabaleria* = 13,43 ha) de plantații de trestie de zahăr.“ Sc. 26 IV 77 p. 4 (din sp. *caballería*; DexX)

cabánă s.f. || *cabană-dormitor* –Cabană folosită exclusiv ca dormitor– „Un colectiv de specialiști a proiectat și construit un nou tip de *cabană-dormitor* pentru lucrătorii de la construcții. Cabana are o capacitate de 32 locuri.“ Sc. 28 X 66 p. 3 (din *cabană* + *dormitor*) || *cabană-hotel* –Cabană dotată cu facilități care o apropie de statutul de hotel– „În primele zile ale acestui an s-a dat în folosință o *cabană-hotel* la Peștera-Padina (Dâmbovița), având restaurant, bar de zi, iar în imediata vecinătate, terenuri de sport.“ R.l. 12 I 79 p. 5 (din *cabană* + *hotel*) || *cabană-restaurant* –Cabană care conține un restaurant– „Duminică la *cabana-restaurant* «Izvorul rece» de lângă Sinaia.“ Sc. 17 VIII 64 p. 2 (din *cabană* + *restaurant*); v. și *bufet-cabană, restaurant-cabană*

cabínă s.f. || *cabină-mamă* (astr.) –Cabina principală dintr-o navă cosmică– „Collins [...] va rămâne singur la comanda *cabinei-mamă*.“ Sc. 21 VII 69 p. 6. „Admițând că o nouă defecțiune a dispozitivului de cuplare a survenit la întoarcerea lui S. și M. de pe Lună – a precizat F. – situația va fi grea, dar nu dramatică, fiind asigurate atât mijloacele necesare revenirii lor în condiții de securitate în interiorul *cabinei-mame*, cât și materialul selenar.“ R.l. 3 II 71 p. 6 (din *cabină* + *mamă*, după fr. *cabine-mère*; DMN 1969)

cabinét s.n. || *cabinet alternativ* (pol.) –Cabinet fantomă, cabinet din umbră– „Președintele de onoare al PSD, Ion Iliescu, a declarat, vineri, că prezentarea de către liderul PNL a unui *Cabinet alternativ* al liberalilor este «o idee cam năstrușnică», practica fiind specifică unui sistem bipartid...“ zf.ro 17 IX 10. „Antonescu a mai lăsat să se înțeleagă că, dacă liberalii nu sunt de acord cu formula sa de *cabinet alternativ*, ar putea renunța la mandatul de președinte al PNL.“ ziare.com 23 IX 10 || *cabinet de planificare familială* (Concept introdus oficial în țara noastră după decembrie 1989) „Lângă Spitalul studențesc [s-a deschis] un *cabinet de planificare familială* (CPF); acest cabinet oferă gratuit studenților și elevilor cele mai variate metode contraceptive: pilule orale [...] sterilete, pilulele «de a doua zi» (după contactul sexual neprotejat).“ R.l. 14 VII 93 p. 5. „Dacă ai o relație și aveți o viață sexuală stabilă, dar nu sunteți încă pregătiți pentru venirea pe lume a unui copil sau nici nu poate fi vorba la vârsta pe care o aveți, atunci o vizită la un *Cabinet de planificare familială* este iminentă.“ Z. de Mureș 19 V 08 (din *cabinet* + *planificare familială*, după engl., fr. *planning familial*; PR după 1960) || *cabinet din umbră* (pol.) –Cabinet fantomă, cabinet alternativ– „Conducerea interimară a PNȚCD a decis să propună Congresului constituirea «unui *Cabinet din umbră*», care să monitorizeze eventualele neconcordanțe între promisiunile electorale și programul de guvernare și dintre acest program și aplicarea lui de către Guvern“ ziaruldeiasi 13 XII 00. „Vosganian și-ar fi exprimat nemulțumirea față de *cabinetul din umbră* alcătuit de Antonescu, pentru că promovează oameni din exteriorul partidului.“ ziare.com 23 IX 10 (după engl. *shadow cabinet*) || *cabinet fantomă* (pol.) –Cabinet fantomă, cabinet alternativ– „Conducerea interimară a PNȚCD a decis să propună Congresului constituirea «unui *Cabinet din umbră*», care să monitorizeze eventualele neconcordanțe între promisiunile electorale și programul de guvernare și dintre acest program și aplicarea lui de către Guvern“ ziaruldeiasi 13 XII 00. „Vosganian și-ar fi exprimat nemulțumirea față de *cabinetul din umbră* alcătuit de Antonescu, pentru că promovează oameni din exteriorul partidului.“ ziare.com 23 IX 10 (după engl. *shadow cabinet*) || *cabinet fantomă* (pol.) –Cabinet fantomă, cabinet din umbră– „Președintele de onoare al PSD, Ion Iliescu, a declarat, vineri, că prezentarea de către liderul PNL a unui *Cabinet alternativ* al liberalilor este «o idee cam năstrușnică», practica fiind specifică unui sistem bipartid...“ zf.ro 17 IX 10. „Antonescu a mai lăsat să se înțeleagă că, dacă liberalii nu sunt de acord cu formula sa de *cabinet alternativ*, ar putea renunța la mandatul de președinte al PNL.“ ziare.com 23 IX 10 || *cabinet de planificare familială* (Concept introdus oficial în țara noastră după decembrie 1989) „Lângă Spitalul studențesc [s-a deschis] un *cabinet de planificare familială* (CPF); acest cabinet oferă gratuit studenților și elevilor cele mai variate metode contraceptive: pilule orale [...] sterilete, pilulele «de a doua zi» (după contactul sexual neprotejat).“ R.l. 14 VII 93 p. 5. „Dacă ai o relație și aveți o viață sexuală stabilă, dar nu sunteți încă pregătiți pentru venirea pe lume a unui copil sau nici nu poate fi vorba la vârsta pe care o aveți, atunci o vizită la un *Cabinet de planificare familială* este iminentă.“ Z. de Mureș 19 V 08 (din *cabinet* + *planificare familială*, după engl., fr. *planning familial*; PR după 1960) || *cabinet din umbră* (pol.) –Cabinet fantomă, cabinet alternativ– „Conducerea interimară a PNȚCD a decis să propună Congresului constituirea «unui *Cabinet din umbră*», care să monitorizeze eventualele neconcordanțe între promisiunile electorale și programul de guvernare și dintre acest program și aplicarea lui de către Guvern“ ziaruldeiasi 13 XII 00. „Vosganian și-ar fi exprimat nemulțumirea față de *cabinetul din umbră* alcătuit de Antonescu, pentru că promovează oameni din exteriorul partidului.“ ziare.com 23 IX 10 (după engl. *shadow cabinet*) || *cabinet fantomă* (pol.) –Guvern virtual, alcătuit din membri ai opoziției parlamentare, care dublează fiecare post ministerial și propun soluții alternative la inițiativele guvernului. Cabinet/guvern din umbră– „Un membru al *cabinetului-fantomă* al laburiștilor a calificat drept dezastroasă starea financiară a țării.“ emisiune Radio 2 XI 82. „Un contra-proiect de buget a fost prezentat la Londra de P.S., deținător al funcției de ministru al finanțelor în așa-numitul *«cabinet fantomă»* al opoziției laburiste.“ R.l. 12 III 83 p. 6. „dacă-l cheamă Crin Antonescu, se autoproclamă prim-ministru, fie și al unui *«cabinet-fantomă»*, sau susține că nu va accepta să intre într-o coaliție de guvernare decât ca prim-ministru.“ “22” 28 IX 10; v. și *guvern* (*din umbră*) (după engl. *Shadow Cabinet, Shadow Ministry*, fr. *cabinet fantôme*)

Cablegate s. (cuv.engl.) –Scandalul rapoartelor diplomatice ale Ambasadei SUA la București publicate de WikiLeaks– „România în *Cablegate* – „Dosarele secrete ale SUA publicate de WiliLeaks – 830 de telegrame secrete trimise de la București“ G. 29 XI 10. „*Cablegate* – Mesajul secret despre «terorism» trimis cu 5 zile înainte de răpirea ziariștilor. Ce află SUA din România“ mediafax.ro 30 XI 10 [pron. *chéiblgheit*]

cablíst s.m. –Firmă care asigură transmiterea prin cablu coaxial a programelor de televiziune, conexiunea la internet, servicii de telefonie etc. Operator de cablu– „Birul impus *cablиștilor* – respins de Camerele reunite. Abonații firmelor de televiziune prin cablu nu vor mai plăti preconizata taxă lunară de cinci la sută din valoarea abonamentelor...“ Ad. 5 XI 02 p. 1. „TVR Cultural, un post discriminat de *cablиști*. Obligați să retransmită un canal cu emisiuni de cultură, cu audiență mică, operatorii de cablu îi alocă frecvențe greu accesibile“ Ev.z. 15 IX 05 p. 23. „Un *cablist* ca Watch TV oferă chiar variante de canale «customizate» pe fiecare consumator dintr-o casă, pe lângă servicii de telefonie prin Internet.“ Cot. 2 V 08 p. 15; v. și Ad. 11 VI 03 p. 10, G. 24 V 07 p. 26, R.l. 15 VIII 07 p. 9; v. și *operator* (*de cablu*) 2005 (din *cablu* + *-ist*; cf. fr. *câblodistributeur*; Vârlan, *F*)

cabotier s.n. v. *navă-cabotier*

cabotinizá v.i., v.r. –A deveni cabotin– „Am mers eu grăbit [la cinema] să văd cum se *cabotinizează* puștiul [un actor copil].“ R.lit. 34 / 95 p. 13. „Orice sentiment se mai și *cabotinizează*, că de aia ești om politic, sau altfel cum?“ forum.cotidianul.ro 29 VII 05 (din cabotin + *-iza*; DexX)

câbrio s.n. (auto) –Automobil decapotabil. Cabrioletă– „O noutate pentru segmental *cabrio* [...] este modelul Mazda MX-5 Magic, disponibil cu dotări de vârf...“ adevarul.ro 9 IV 02. „liniile noului *cabrio* au personalitate“ sfin.ro 26 V 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 31 / 10. „Nu era păcat să lași o așa mândrețe de *cabrio* abandonată o lună într-un garaj subteran din București, când pe Promenade des Anglais toată lumea bună a Europei se dădea cu mașini care mai de care mai fițoase?“ adevarul.ro 27 V 11; v. și 21 IV 05, 1 V 06; v. și *coupe-cabrio* (din egl. *cabrio*; DexX)

cabriolét, cabriolétă s.n., s.f. (auto) –Automobil decapotabil– „Citroen C3 Pluriel – 4 mașini în una singură – berlină, *cabriolet*, spider, pick-up“ adevarul.ro 13 VI 03. „Vânzările de *cabriolete* în Europa occidentală aproape s-au dublat din 2002 până în 2004.“ evenimentul.ro 22 VIII 05. „Oricui îi stă bine într-o *cabrioletă*!“ gandul.info 17 VII 06. „*Cabrioleta* ar putea costa de la 11.000 euro“ hotnews.ro 21 VI 10, cit. de R. Zafiu. „Acum 15 ani un *cabriolet* era considerat culmea luxului auto“ Ad. 13 VII 07, cit. de R. Zafiu. „Un *cabriolet* pe baza lui Dacia Sandero ipotetic“ promotor.ro 22 VI 10; v. și *coupe-cabriolet* 2005 (din fr., engl. *cabriolet*; R. Zafiu în R.lit. 31 / 10; DN_3, MDN – *cabriolet*, DexX – *cabrioletă*)

cacáo s.f. || *de cacao* (fam.-arg.) –De rahat, de baftă, de rușine– „Fira-și [sic!] al dracului, iar ne-am făcut *de cacao*!“ Ad. 8 IV 02 p. 9. „Ceea ce au făcut paparazzi mi se pare o chestie *de cacao*.“ Nat. 13 IV 02 p. 3. „Dacă nu plătim taxa de drum ne găsește poliția în 24 de ore. O plătim și avem parte de niște drumuri *de cacao*.“ G. 16 I 08 p. 19 (DALR)

cacaoríe s.f. (formație glumeață) –Întreprindere în care se fabrică produse cu cacao– v. *ciocolaterie* 1973 (din *cacao*, după modelul lui *lăptărie*)

cachaça s.f. (cuv.port.braz.) –Băutură alcoolică braziliană obținută prin distilarea sucului fermentat de trestie de zahăr– v. *caipirinha* 2006. „Caipirinha este o băutură numai bună pentru după-amiezile fierbinți ce urmează să-și facă apariția, fiind obținută din *cachaca* (băutură spirtoasă distilată din sucul trestiei de zahăr). *Cachaca* este băutura națională a Braziliei, unii clasificând-o ca rom brazilian...“ Z. de Brăila 28 VI 08 [pron. *caciâsa*]

cache adj., s. (cuv. engl.; inform.) –Memorie de mare viteză folosită de computer pentru a stoca datele frecvent accesate– „Pentium 4 [...] va include un *cache* L1 divizat între Execution Trace Cache de 8KB și Data Cache tot de 8KB. *Cache*-ul L2 va fi de 256KB și va funcționa la viteza procesorului.“ evenimentul.ro 2 XII 00. „Compania crede că noul

sistem de numerotare este în beneficiul consumatorului, care va putea să aleagă mai ușor dintr-o gamă de procesoare care au aceeași frecvență dar care au o cantitate mai mică sau mai mare de memorie *cache*..." zf.ro 7 IV 04. „Fiecare procesor conține până la 8MB *cache* Level 3." jurnalul.ro 31 III 09; v. și adevarul.ro 14 V 02 [pron. *cheș*]

cache-radiator s.n. (franțuzism) –Mobilă care ascunde caloriferul– „Posibilități noi de utilizare a ceramicii în interioare: *cache-radiatoare*, paravane." Cont. 3 IV 64 p. 2 [pron. *caș-radiatór*] (din fr. *cache-radiateur*; MDN, DexX)

cacík s. (cuv. turc.; culin.) –Sos diluat din iaurt, castraveți și usturoi. La greci se numește tzatziki– „Rețeta similară turcească poartă numele de «*cacik*»" jurnalul.ro 15 I 08, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Cacik* (salată turcească de castraveți). Ingrediente (pentru 4 persoane): 1 castravete, 1 lingură sare de mare, 2-3 căței de usturoi, 50 g smântână, 250 g iaurt, 1 ceapă, sare, piper măcinat, 1 vârf de cuțit nucșoară rasă, 1 vârf de cuțit chimen, 1/2 legătură mărar, câteva frunze de mentă" AS 30 VIII 08 p. 13 [*var. cacic*] (cf. engl. *cacik*)

cacofobíe s.f. –Senzația de teamă în fața persoanelor sau lucrurilor urâte– „*Cacofobia* – frica de urâțenie" ziare.com 21 VI 08. „*Cacofobia* – frica de urâțenie" 9am.ro 16 V 11 (din gr. *caco* "urât, rău" + *phobia*; cf. engl. *cacophobia*)

cadarníst s.m. **1.** –Lucrător la Registrul de cadastru– „Fiscul vrea să fie «online» cu notarii și *cadastriștii*" G. 9 IV 07 p. 3. **2.** –Specialist în lucrări de cadastru– „Schițele cadastrale, planul parcelar, sunt lucruri care țin de un inginer *cadastrist*." evenimentulmuscelean.ro 3 III 09. „Scandalul a izbucnit de la plângerea unui *cadastrist* autorizat care spune că planurile pentru podurile din Mironeasa nu au fost realizate de el..." ziaruldeiasi.ro 14 VIII 10 (din *cadastru* + *-ist*)

cadét, -ă s.m.f. –Sportiv din categoria de vârstă cuprinsă între 16-17 ani– „Volei. Campionatele mondiale de *cadete* au revenit Braziliei" Pro Sport 14 VIII 97 p. 8. „România, nouă medalii la CE de juniori și *cadeți*" jurnalul.ro 26 VII 10 (din fr. *cadet*; NODEX)

cadóu s.n. || *cadou-surpriză* –Cadou care constituie o surpriză– „Popularа realizatoare și prezentatoare de televiziune este cunoscută pentru *cadourile-surpriză* pe care le face." G. 18 VI 10 p. 14. „Moni și Irina, *cadou surpriză* pentru Iri!" click.ro 27 V 11 (din *cadou* + *supriză*)

cadríst adj., s.m. –Funcționar de la serviciul de cadre al unei instituții sau întreprinderi (înainte de 1989)– „Raționamentul este de tip *cadrist* și [...] ține de o gândire totalitară, în care de faptele strămoșilor trebuie să răspundă, în solidar, toți descendenții, până la a nu știu câta spiță." "22" 41 / 02, cit. de R. Zafiu în R.lit. 2 / 07 p. 14. „După cum spun anchetatorii, pe unii dintre cei pe care-i ajuta să plece la muncă în străinătate, *cadristul* Ică îi escroca." ziarulring.ro 16 X 09 (din *cadre* + *-ist*; DN_3, DEX 98, DexX)

cadru v. *acord-cadru, contract-cadru, grafic-cadru, plan-cadru, portret-cadru, program-cadru, regulament-cadru, stop-cadru*

cafeá s.f. || *cafea-dulciuri* (com.) –Tip de magazin alimentar profilat pe vânzarea cafelei și a dulciurilor– „Pe o distanță foarte scurtă, patru magazine de *cafea-dulciuri* din centrul Bucureștiului sunt închise în fiecare luni." R.l. 3 VII 74 p. 5 (din *cafea* + *dulciuri*) || *cafea-filtru* (culin.) –Cafea preparată cu ajutorul filtrului– „În Târgoviște s-a deschis o unitate tip «Express» destinată consumatorilor de cafea. Nu se poate însă servi *cafea-filtru*, așa cum ar fi normal, chiar dacă noua unitate este dotată și cu aparat modern destinat acestui scop. Aparatul în cauză este folosit drept [...] oală pentru încălzit apă și nicidecum pentru prepararea *cafelei-filtru*. Cu apa încălzită în aparat se prepară însă nes-café." R.l. 5 IX 75 p. 5. „Servește în același timp și câte o ceașcă cu *cafea filtru*, fierbinte." avantaje.ro 27 XI 08 (din fr. *café-filtre*; cf. engl. *café-filtre*; BD 1970; DexX)

cafe-bár s.n. –Local unde se servesc cafele și băuturi alcoolice– „Rețeaua comercială din cartierul Drumul Taberei se va mări cu încă patru unități ce urmează să se deschidă în complexele nr. 4 și 11. Este vorba de un *cafe-bar*, de magazinul universal «Favorit», de o cofetărie și de un bufet-braserie." I.B. 3 VIII 67 p. 3. „Luni seară, agenți de siguranță publică l-au depistat, într-un *cafe-bar* [...] pe Ion G., 30 de ani, din Brăila, în timp ce purta fără drept un cuțit tip briceag și un baston telescopic metalic, în lungime de 50 cm." Z. de Brăila 20 II 09; v. și R.l. 17 X 70 p. 1, Sc. 25 III 74 p. 4, I.B. 22 V 74 p. 6 (din *cafe*[nea] + *bar*; Avram, *TR* 297; DEX-S, MDN, DexX)

cafe-concert s.n. (spect.; franțuzism) –Gen muzical specific spectacolelor prezentate într-un restaurant– „În 42 de restaurante au debutat orchestre de *café-concert*." I.B. 6 VII 74 p. 5. „programele lejere, de *café-concert*, propuse de band-uri moderne, când un solist cu îndelungată experiență [...] oferă inspirate micro-recitaluri..." Sc. 6 VII 83 p. 4. „în 1900, conducerea localului a decis să adopte ideea tradițională italiană de «*café concert*», perpetuată până astăzi, fapt care a contribuit la fascinația exercitată asupra milioanelor de turiști din întreaga lume de Cafeneaua «Florian»" jurnalul.ro 23 I 09; v. și R.l. 3 XII 77 p. 5 [pron. *cafe-consért*] (din fr. *café-concert*; DN_3, DEX-S, DexX)

café-frappé s.n. (cuv. fr.; culin.) –Băutură preparată din cafea rece cu înghețată, frișcă și, eventual, alcool– „Considerabil vor crește, atât cantitativ, cât și sortimental, specialitățile de înghețată [...] 17 cofetării ale ICR 1 [...] și-au adăugat sortimente noi, ca ponciuri cu lămâie, mazagran, *café-frappé*, compoturi pasate." I.B. 9 VI 75 p. 2. „*Caffe frappe* (11 lei) arată impecabil, cu glazura de ciocolată scurgându-se ca o ghirlandă pe interiorul paharului, în fine, e mai mult operă de artă decât cafea." R.l. 21 III 07 (DEX-S, NODEX)

cafenea v. *bar-cafenea, ceainărie-cafenea, librărie-cafenea*

cafetiéră s.f. –Aparat pentru prepararea cafelei– „Între două gesturi ale personajului, naratorul descrie pe o întreagă pagină o scrumieră de Limoges, oarecum în felul în care Robbe-Grillet descria *cafetiera* din «Le Mannequin»." R.lit. 7 II 85 p. 9. „coșul cu ouă vosite aflat pe bufet, lângă *cafetieră*" jurnalul.ro 14 X 12 (din fr. *cafetière*; FS 247; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

caft s.n. (fam.-arg.) –Bătaie– „preîntâmpinarea *cafturilor* de sorginte britanică" Orizont 28 / 90, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 09. „în fața ambasadei Germaniei la București a avut loc un «*caft*» general în care au fost angrenate numeroase persoane care așteptau intrarea la viză." Expres 19 V 92 p. 16. „Marele *caft*" jurnalul.ro 8 XI 08 (din *cafti*; cuvântul e mult mai vechi; Gransner M. 31, 87; DALR, 123urban.ro; DEX, DexX)

caftangíu s.m. (fam.-arg.) –Bătăuș– „represaliile anti-presă ale *caftangiilor* din escortă" Expres 34 / 92, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 09. „Un *caftangiu* notoriu a ajuns să păzească spitalul de bătăuși" obiectivbr.ro 17 VI 11 || *caftangiu-șef* „«Primarul caftangiu» [...] Șmecheros, deștept și inventiv, *caftangiul-șef*, școlit parcă de milițienii de altădată, ne-o trage destul de discret, evitând să lase urme care să-l incrimineze, ne administrează lovituri ascunse, care ne macină organele pe dinăuntru, însă, de un timp încoace, îi mai scapă și lui câte o scatoalcă mai la vedere, care lasă urme adânci pe fața orașului." ziuaconstanta.ro 21 II 08 (din *cafti* + *-giu*; cuvântul e mult mai vechi; DexX)

cáfting s.n. (formație glumeață) –Bătaie, caft– „Tocmai zărisem înainte de asta tot felul de *caftinguri* între roboți și monștri..." G. 6 V 05 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Moțiunea, prilej de *cafting* politic" observatordebacau.ro 8 VI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Cafting* între două mirese" jurnalul.ro 13 II 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 09 (pseudo-anglicism din *caft* + *-ing*; Zafiu, C)

caftitór (fam.-arg. și ironic) **1.** adj. –Referitor la pofta de a se cafti, de a se lua la bătaie– „vrea să dea legi care să le tempereze elanul *caftitor*" G. 30 X 07, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 09. **2.** s.m. –Bătăuș, caftangiu– „Eram un *caftitor* mare." jurnalul.ro 10 IV 05. „gloriosul *caftitor* de suporteri" Ev.z. 17 III 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 09. „mare *caftitor* cu bodygarzi în spate, cum ești la urma-urmei mata." click.ro 3 IV 11 (din *cafti* + *-tor*)

cagulát 1. adj. –Cu capul acoperit de cagulă– „În balcoanele hotelului, gărzi *cagulate* scrutau cu binoclul plaja și întinderea mării." Ad. 5 VI 03 p. 3. **2.** s.m. –Lucrător al serviciilor de intervenție rapidă ale poliției, care poartă cagulă– „dubă escortată de *cagulați*" Antena 1 22 XI 02. „Ieri dimineață, în jurul orei 8,30, A.C. s-a trezit cu *cagulații* la locuința sa...." Ad. 1 VI 04 p. 20; v. și *mascat* 2003 (din *cagulă* + *-at*; DexX)

cagúlă s.f. –Glugă (trasă peste față)– „Castelul Norman din Scoția a sărbătorit «a 500-a aniversare a fantomei castelului»; participanții aveau costumația de rigoare – halatul alb, lung, și *cagula*..." I.B. 10 IV 74 p. 4. „România cu *cagulă*" J. nat. 20 II 09; v. și Luc. 13 X 79 p. 8 (din fr. *cagoule*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cagulíst s.m. –Lucrător al serviciilor de intervenție rapidă ale poliției, care poartă cagulă– „Magazinul era împânzit de polițiști și *caguliști*..." Nat. 11 IX 00 (din *cagulă* + *-ist*; DexX)

caiacíst s.m. (sport) –Sportiv care participă la întrecerile de caiac– „*Caiaciștii* și canoiștii români învingători în Danemarca." Sc. 24 VII 67 p. 1. „Fostul mare *caiacist* român A.V. decedat luni, la vârsta de 69 de ani..." Ultima oră 3 XII 08; v. și R.l. 30 VII 80 p. 5 (din *caiac* + *-ist*; cf. fr. *kayakiste*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

caíd s.m. –Șef de bandă criminală– v. *favela* 1985 (din fr. *caïd*; DEX, DN_3 – alt sens, DexX)

caipirinha s.f. (cuv. port. braz.) „Una dintre cele mai frumoase imagini cu care plec din Brazilia aceasta este: pe malul Atlanticului, la o terasă savurând o *caipirinha*, stăm la aceeași masă..." Ad. 8 II 01 p. 4. „*Caipirinha* este un cocktail răcoritor, exotic care s-a născut pe plaja

Copacabana și a ajuns cu timpul să cucerească întreaga lume. *Caipirinha* tradițională braziliană amestecă Cachaca, zahăr brun, lămâie verde și gheață." gastronomie.ele.ro 26 IV 06. „*Caipirinha* este un cocktail tradițional [brazilian], localnicii folosind zahăr și lămâi verzi [...] În traducere «*caipirinha*» înseamnă «băutură mică de la țară»." Z. de Brăila 28 VI 08 [pron. *caipirínia*]

caiét s.n. || *caiet-catalog* –Catalog de expoziție, sub formă de caiet– „Cu acest prilej, Casa Scriitorilor a editat un elegant *caiet-catalog* cuprinzând: un comentariu plastic, reproduceri de lucrări expuse, poezii inedite, șapte portrete de G.P." Gaz.lit. 9 II 67 p. 2. „Această apariție ne rememorează «*caietul-catalog*» editat cândva de revista «Secolul 20»." R.lit. 11 I 73 p. 26. „Într-un fel de *caiet-catalog* ținut de o maică responsabilă cu disciplina – alcătuit la cererea mitropolitului vremii, în care erau trecute calificativele pentru buna comportare a maicilor tinere în mănăstire –, se amintea că monahia Olimpiada Iurascu, care a devenit stareță a mănăstirii, avea note foarte bune la disciplinele religioase studiate în mănăstire, precum și o comportare fără reproș." AS 12 II 01 (din *caiet* + *catalog*; DEX 98, MDN, DexX) || *caiet-program* –Program (de spectacol) sub forma unui caiet– „Pe canavaua unei farse-balet (de tip molieresc, se pretinde în *caietul-program*) s-a brodat un pretext de relaxare cu totul neașteptat de periferic." Sc. 1 II 71 p. 2. „Elegantele *caiete-program* nu sunt simple obiecte de paradă menite să umilească, și ele, teatrele mult mai sărace din noile democrații; și nici efectul unei banale strategii publicitare. În spatele lor stă, înainte de orice, un mare respect pentru spectator." Lib. 11 VIII 97 p. 17. „*Caiet-program* al Institutului Polonez din București" Obs.cult. 6 XI 01; v. și Cont. 24 XI 61 p. 4, I.B. 10 IV 74 p. 2, Săpt. 30 XII 83 p. 4, 5 X 84 p. 4 (din *caiet* + *program*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 232; FC I 48, 65; DEX-S, MDN, DexX)

calendar s.n. v. *ceas-calendar*

cal troian v. *troian*

calamitá v.t. –A produce mari pierderi, ca în urma unei calamități– „Țăranii din Mureș vor *să fie calamitați* de mistreți [...] În cazul în care ogorul este călcat de mistreț sau cerb, săteanul-proprietar devine «calamitat» și poate cere daune de la Romsilva." G. 11 X 07 p. 16. „Temperaturile ridicate pot *calamita* culturile de toamnă" J. de Botoșani 3 II 08; v. și G. 03 XII 07 (din *calamitat*; DN_3, DexX, DEX 09)

calamitát, -ă adj. –Care a suferit mari pierderi în urma unei calamități– „S-a adus sămânță de porumb timpuriu [...] pentru a se face imediat reînsămânțarea suprafețelor *calamitate*." Sc. 21 VI 63 p. 3. „Această «sală de operații pe roți» este destinată, în principal, acordării de prim ajutor în zonele *calamitate*." R.l. 21 VI 84 p. 6. „Satul *calamitat* de 100 de ani, dar în care oamenilor nu le lipsește nimic" R.l. 15 II 12; v. și 23 IV 79 p. 8; v. și *calamita* 2007 (din *calamita*; cf. fr. *calamité*; FS 244; Guțu Romalo, *CG* 217–218, 220; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

cálcio s. (cuv. it.) –Fotbalul italian– „«*Calcio*» nu are bani să îl plătească pe [jucătorul] Hagi" R.l. 3 VIII 93 p. 15. „Il *calcio* se pune în mișcare" R.l. 7 IX 96 p. 15. „«*Calcio*» este consemnat oficial ca datând aproximativ din secolul al XVI-lea." blog.mysport.ro 12 XI 07 (Dimitrescu, *Dr.2* 135, 140)

calcitonínă s.f. (biol.) –Hormon tiroidian– „Relativ recent, odată cu lucrările lui C. și H., s-au acumulat dovezi că tiroida secretă un hormon, care a fost denumit *calcitonină* (sau tirocalcitonină) cu rol în scăderea nivelului calciului sanguin, deci opus într-o anumită măsură paratiroidei. Mecanismul de apariție al unor afecțiuni osoase (ca osteoporoza și osteopetroza) sau unele boli endocrine este strâns corelat cu efectele *calcitoninei*." R.l. 10 VI 74 p. 4. „«*Calcitonina*» este considerată în prezent de oamenii de știință ca o substanță foarte importantă..." Sc. 2 XII 84 p. 5. „*Calcitonină* – hormon secretat de glandele paratiroidiene, cu rol în metabolismul calciului (favorizează trecerea calciului din sânge în os)" Lum. 4 IV 08 (din engl. *calcitonin*; Random House 1960-65; BD 1970; DM; DMN)

calculatór s.n. || *calculator-ceas* „Minicalculator. În Franța a fost deja anunțată apariția unui *calculator-ceas* cu brățară. Pe un pătrat cu latura de 4 cm se găsesc 20 de butoane. Mai multe ecrane luminoase permit afișarea rezultatelor de ordinul a 9 cifre. Când calculatorul nu este folosit, aparatul are rol de ceas." Sc. 4 X 74 p. 5. „*Calculator-ceas*. Casio Computer Co va pune în vânzare, cu începere din luna iulie, un aparat electronic cu funcții multiple. El va putea fi folosit, după nevoie, atât ca minicalculator, cât și ca ceas." R.l. 12 VI 76 p. 6 //din *calculator* + *ceas*//

calculatorist s.m. **1.** –Specialist în calculatoare și programe de calculator– „Doar «*calculatoriștii*» își pot găsi o slujbă bună" Lib. 15 III 07. „Bugetul Radioului, «piratat» de un program scornit de «*calculatoristul* șef» al TVR" Gard. 20 VI 07. **2.** –Persoană care stă mult în fața calculatorului– „Pentru a evita problemele oculare, «*calculatoriștii*» ar trebui să utilizeze lacrimile artificiale la începutul programului de lucru." Ev. 4 VII 07 (din *calculator* + *-ist*)

calculóză s.f. (med.) –Litiază– „cura cu hrean influențează pozitiv *calculoza* biliară și renală..." R.l. 18 II 84 p. 2. „*Calculozele* se înscriu în patologia renală printre afecțiunile des întâlnite care necesită în general pe lângă o terapie medicamentoasă și una chirurgicală, destul de complexă." Sănătatea V 84 p. 9. „Amestec de plante util în caz de *calculoză* (litiază) biliară" Ev. 30 I 03 (din fr. *calculose*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

calendaritáte s.f. (livr.) –Cronologie– „Jurnalul [...] exclude din principiu cronica faptelor inutile, *calendaritatea* în latura existențială." Lit. 16 VII 93 p. 3. „din însemnările fragmentare, ignorând *calendaritatea*, ale diaristului [E. Simion], iese [...] și un autoportret, mai discret..." R.lit. 7 XII 07 (din *calendar* + *-itate*, probabil creație a lui E. Simion)

californizáre s.f. –Generalizarea stilului de viață și a sistemului de valori bazat pe materialism și pe eficiență– „țăranul nou e numai nou, deci fără nume, fără identitate, un necunoscut buimac, un fel de produs mai mult sau mai puțin întâmplător al globalizării, *californizării*, cocacolizării sau al tranziției originale românești, e un anonim care nu seamănă cu nimic din ce a fost..." D. 1 X 99 p. 7. „Ura cu care vorbea despre «cultura Coca-Cola», «*californizare*», «imoralismul Occidentului» și alte bazaconii m-au determinat, de altfel, să părăsesc amfiteatrul mult înainte ca dl. Barbăneagră să fi atins apogeul elucubrațiilor sale de extremă dreaptă." R.lit. 31 V 00. „de la Paul Barbăneagră împrumută autoarea formula «*californizarea* culturii»" R.lit. 22 VIII 08 p. 14 (din *California* + *-izare*; probabil creația lui Paul Barbăneagră)

call center s. (cuv. engl.) –Serviciu de asistență oferită clienților prin telefon; centrul special echipat pentru a asigura acest serviciu– „pe lângă sucursala bancară un rol important în promovarea produselor și serviciilor bancare, dar și pentru efectuarea propriu-zisa de tranzacții, îl vor avea potrivit sudiilor de piață, automatele bancare sau *call-center-urile* (linii telefonice) unde clienții pot obține informații despre oferta băncilor și pot face operații bancare." zf.ro 27 XI 02. „Cererea pentru servicii de *call center* în România cunoaște o rată de creștere de 20 la sută anual" evenimentul.ro 22 VI 05. „cele mai multe posturi vin din turism, logistică, construcții și servicii, gen *call center*, realizarea de studii de piață și așa-numitele «mistery shopping» (verificarea incognito a modului în care lucrează angajații, n.r.), spun specialiștii în resurse umane." G. 5 VII 10 p. 8; v. și 25 VII 06 p. 6, 26 IV 07 p. 11, 21 IX 09 p. 4, R.l. 18 I 10 p. 2 [pron. *colsénter*; scris și *call-center*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

call-centru –Call center– „Microsoft și-ar face *call-centre* în România." 9am.ro 18 V 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Operatorii din *call-centre* pot rezolva toate formalitățile..." Ev.z. 10 VII 06 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat (Formă hibridă în care rom. *centru* ia locul engl. *center*)

call girl s.f. (anglicism) –Prostituată convocată telefonic– „O altă categorie, și poate cea mai selectă, o constituie «*call-girls*» adică cele chemate prin telefon." Expres 9 VI 92 p. 7. „tot mai mulți bărbați evită să mai meargă la bordel. În schimb, ei apelează la serviciile unei *call-girl*, căreia îi dau întâlnire într-o cameră de hotel..." Ev.z. 19 III 08 [pron. *colgăl*] (din engl. *call-girl*; cf. fr., it. *call-girl*; PR 1960, DPN 1969, DMC 1972; MDN, DexX, DEX 09)

calm s.n. **1.** *calm-plat* (mar.) „Beneficiind de condiții favorabile de concurs, fără a exista însă acel *calm-plat* (apă absolut liniștită, fără vânt), concursul de canotaj s-a bucurat de un real succes." Sc. 3 VII 61 p. 3. **2.** (fig.) –Desfășurare fără surprize– „*Calm plat* în divizia A" ziaruldeiasi.ro 12 III 98. „Turul ciclist al Italiei. *Calm plat*" Ev. 12 V 03 (din fr. *calme-plat*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 133; DT, D. Tr.; DEX-S, DexX)

caloriferíst s.m. –Persoană care se ocupă cu întreținerea și repararea caloriferelor– „Un *caloriferist* refuză bacșișul umilitor pe care i l-a oferit povestitorul." Cont. 5 X 62 p. 3. „Ultimul era *caloriferist*, iar soția lui, o poloneză care cânta și recita splendid, făcea curățenie într-o școală." Tomis 20 III 06; v. și I.B. 21 V 64 p. 4 (din *calorifer* + *-ist*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

camcórder s.n. (anglicism; tv) –Cameră video și videorecorder combinate într-un dispozitiv portabil– „Îndeplinește funcțiile de fotocameră, *camcorder* și player mp3." zf.ro 1 IX 04. „Samsung lansează *camcorder*-ul cu cel mai mare timp de înregistrare" realitatea.net 15 VII

08. „Samsung a lansat camera foto ST550 și *camcorder*-ul U10" Cap. 28 X 09 (din engl. *cam*[era] + [re]*corder*; Douglas Harper 1982)

camelback s.n. (anglicism) „După inspecția de la Kandahar, ministrul [...] a promis că va face demersuri pentru ca militarii români să fie dotați cu «*camel bak*»-uri (un fel de termosuri pânzate, care se poartă în spate și care mențin trei litri de apă la o temperatură scăzută) și uniforme adecvate." Ev.z. 16 VII 02 p. 7. „Obligatoriu trebuie să ai la tine: bidon de apă sau *camelback*, mai multe petece noi, lipici, smirghel, pompă și trusă de imbusuri." adevarul.ro 11 IV 11 (din engl. *camelback* "cocoașă de cămilă", despre care se crede în mod greșit că înmagazinează apă; ortografiat și *camelbak*, după numele firmei Camelbak LLC, specializată în produse de hidratare pentru armată și sportivi)

cameramân s.m. (cinem.) –Operator cinematografic sau de televiziune care manevrează camera de luat vederi– „A fost ajutat de un excelent șef de imagine, F.M [...] și de *cameramanul* R.C." Săpt. 7 III 75 p. 4. „Imaginea: O.D. și o echipă de *cameramani* care au dat incredibile probe de virtuozitate..." Cont. 14 IV 84 p. 13. „Deoarece micuța Adriana, fiica «Briliantului», se sperie de fiecare dată când casa este invadată de persoane străine cu camere de filmat, fotbalistul a decis să facă el pe *cameramanul*." Ad. 16 IV 08 (din engl., fr. *cameraman*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX); v. și *femeie-cameraman*

camera-phone s. (cuv. engl.) „Conectat la site-ul rețelei de televiziune prin satelit Sky, un *camera-phone* (adică un mobil prevăzut cu o minusculă cameră tv) oferă posibilitatea urmăririi pe display-ul de afișaj a noutăților de la telejurnal." Ad. 14 VIII 02 p. 8 [pron. *camerafăun*)

cámeră[1] s.f. || *cameră de/pentru chat* –Loc virtual de întâlnire, găzduit de un site, pentru a comunica, în mod text, cu alte persoane– „au o serie de jocuri interactive și *camere pentru chat* care îi încântă pe micuți." J.nat. 11 VI 07 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „site-urile de socializare sunt, de fapt, mai sigure decât *camerele de chat* și mesageria instant..." G. 12 II 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (formație hibridă, traduce pe jumătate engl. *chat room*) || *cameră de zi* –Living– „Daniel, Toby și Simona se joacă în *camera de zi* a bunicilor.". „Idei pentru *camera de zi* și dormitor" jurnalul.ro 18 II 09; v. și *cameră-dormitor* (din *cameră* + *de* + *zi*; DexX) || *cameră tehnică* –Încăpere dedicată instalațiilor de filtrare a apei, încălzire centrală etc.– „La parter există living, dining, bucătărie, *cameră tehnică*, baie și garaj." ztb.ro 4 VI 11; v. și *dining room* 2007 (după engl. *technical room*) || *cameră-birou* **1.** –Tip de mobilă care dă unei încăperi aspectul și folosința exclusivă de birou– „Activitatea de proiectare a mobilelor a fost îndreptată spre acele tipuri de mult solicitate, cum ar fi biblioteci combinate, *camere-birou* complete, dulapuri combinate." Sc. 27 I 62 p. 2. „O *cameră-birou* stil cubist, compusă din birou masiv cu uși laterale, bibliotecă cu patru uși – cele exterioare în blat masiv, cele interioare cu cristaluri – piesă solidă, de mare calitate; un scaun-fotoliu, cu tapiseria în ton roșu, armonizând ansamblul..." Săpt. 30 III 73 p. 8. **2.** –Cameră de lucru– „*Camera-birou* în care obișnuiește să-și scrie volumele de proză și versuri este rnptă parcă din altă lume." Clujeanul 28 IV 04 (din *cameră* + *birou*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 232) || *cameră-depozit* –Cameră utilizată ca depozit– „Unitățile vor dispune de încăperi spațioase pentru recepturi și laborator, *camere-depozit* etc., toate dotate cu mobilier și aparatură modernă." I.B. 18 X 65 p. 1. „Bâjbâială disperată prin *camera-depozit* plină cu mobilier dispus ca într-un labirint." fanclub.ro 17 II 07 (din *cameră* + *depozit*) || *cameră-dormitor* –Cameră de dormit– „Schema sa cuprinde o cameră de zi și 4 *camere-dormitor*, desfășurate pe o suprafață de aproape 80 mp." R.l. 24 IV 73 p. 1 (din *cameră* + *dormitor*) || *cameră-laborator* –Cameră în care este instalat un laborator– „Construcția [...] cuprinde *camere-laborator*, depozite etc." Cont. 1 III 63 p. 7. „camera copiilor cu patul lui Baruțu, jucăriile, tăblițele de scris și buretele de șters și «*camera-laborator*», în care Arghezi prepara apa de colonie și în care acum sunt păstrate câteva obiecte personale ale lui Arghezi și un aparat de radio din 1928..." Ioana 12 II 09 (din *cameră* + *laborator*)

cámeră[2] s.f. || *cameră de scintilație* (tehn., med.) –Dispozitiv cu ajutorul căruia este vizualizată scintilația (scânteierea) particulelor, a anumitor substanțe– „Un grup de fizicieni gruzini au realizat o *cameră de scintilație*-traiectorie cu care urma unei particule elementare poate fi fotografiată în cinci sutimi de milionimi de secundă." Sc. 28 XI 63 p. 5. „*Camera de scintilație* reprezintă o noutate în lumea aparaturii medicale. Este utilizată pentru investigație și diagnostic. Pacientul este injectat cu substanțe de contrast – izotopi radioactivi. O cameră cu captatori culege radiații gamma și transmite informațiile unui computer." R.l. 3 VII 93 p. 5. „Avon România a donat Institutului Oncologic «Prof. Dr. I. Chiricuță» din Cluj o gamma *cameră de scintilație* [...] Aparatul, o premieră tehnologică în Europa, ajută la detectarea precoce a metastazelor osoase." reprezentantavon.ro X 05 //din *cameră* "aparat fotografic" + *scintilație*// || *cameră digitală* –Aparat de fotografiat sau de filmat care captează imaginile cu ajutorul unui senzor de imagine electronic– „Este dotat cu un dispozitiv de localizare prin satelit, *cameră digitală* și giroscop." J.nat. 24 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Ambele modele permit printarea direct [...] de pe *camera* foto *digitală* sau de pe camera video." jurnalul.ro 13 XII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (engl. *digital camera*) || *cameră-stilou* (cinem.) –Echivalarea literaturii cu cinematograful, a stiloului cu camera– „La frumusețea imaginilor, în sfârșit, filmul adaugă pe aceea a unui admirabil ritm interior. Teoreticianul *camerei-stilou* transformă ritmurile compoziției în montaj într-o frazare sobră." Gaz.lit. 6 IX 62 p. 3; v. și P.N. 5 / 67 p. 18 [și *stilou-cameră*, v. Sc. 5 III 81 p. 4] (din fr. *caméra-stylo*; termenul a fost utilizat pentru prima dată de scriitorul și cineastul francez A. Astruc în *L'Ecran Français* în 1948 – DMC p. 434-435) || *cameră subiectivă* (cinem.) –Procedeu de filmare care îi creează spectatorului impresia că privește prin ochii personajului– „Ultimul film al lui Brian de Palma [...] oferă surpriza unui thriller care iese din șabloanele acestui gen. Începând cu personajul central [...] continuând cu neliniaritatea temporală a montajului și filmările cu *camera subiectivă* pricinuite de flash-back" Excelsior cultural, nr. 3, I 99 p. 3. „Folosește *camera subiectivă* într-un mod fără precedent în filmul românesc, are interpretări puternice și un scenariu cu premise incitante." cotidianul.ro 16 II 09 (după engl. *subjective camera*, fr. *caméra subjective*) || *cameră video* –Cameră digitală de filmat– „la întoarcere, a constatat că din casă lipsesc mai multe lucruri de valoare: o *cameră video*, un lap-top, mai multe bijuterii din aur..." Nat. 5 XII 00 p. 1. „Vânzătorii de electronice remarcă, de asemenea, o creștere spectaculoasă a categoriei *camere video*." J.nat. 5 V 05 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *cameră digitală* 2008 (după engl. *video camera*) || *cameră web* –Cameră video conectată la un computer, ale cărei imagini sunt transmise în direct, prin internet, către o pagină web sau către alt computer– „EyeToy este un soi de *cameră web* pe care o conectezi la o consolă PlayStation pentru a-ți transpune imaginea în mijlocul jocului de pe televizor." J.nat. 24 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Pentru cei care folosesc *camera web* pentru videoconferințe, sunetul joacă un rol foarte important..." G. 7 III 07, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *web-cameră, webcam* (după engl. *web camera*)

camerunéz, -ă adj. –Din Camerun– „Tot o glumă, dar de această dată a radioteleviziunii *cameruneze*, i-a făcut pe amatorii de sport din Yaounde să meargă în număr foarte mare la aeroport pentru a-l întâmpina pe celebrul boxer Cassius Clay. Spre a afla că în acea zi, de 1 aprilie, nici un avion nu sosea de peste ocean." R.l. 3 IV 74 p. 6. „Internaționalul *camerunez* Carlos Kameni, aproape de o bătaie cu un fan!" Gaz. sp. 5 I 09; v. și Sc. 30 VIII 80 p. 1 (după fr. *camerounais*; DEX, DexX)

camilpetrescián, -ă adj. –Al lui Camil Petrescu, în maniera lui Camil Petrescu– „În cunoscuta manieră *camilpetresciană*..." R.lit. 30 V 01 p. 5. „Eliade preconiza un alt tip de roman decât acela clasic și chiar decât acela *camilpetrescian* din care generația '27 își va face titlul de glorie." R.lit. 6 IV 07 p. 16 (din *Camil Petrescu* + *-ian*)

camión s.n. || *camion-capcană* „Într-un atac separat, un *camion-capcană* a ucis cel puțin șapte persoane pe un pod din nordul Bagdadului." G. 13 IV 07 p. 15. „Un *camion-capcană* a explodat luni în nordul Irakului [...] provocând moartea a 25 de persoane și distrugerea a zece locuințe." 9am.ro 7 VIII 07. „Un *camion-capcană* a fost capturat în Pakistan. Un camion încărcat cu o tonă de explozibil a fost confiscat, duminică, în Pakistan, pe unul din principalele drumuri de aprovizionare a NATO în Afganistan" Ad. 5 I 09 //din *camion* + *capcană*, după modelul *automobil-capcană*// || *camion-cisternă* –Camion care servește la transportul lichidelor– „Un *camion-cisternă* conținând 22500 litri de whisky a fost furat la Montreal, în timp ce șoferul vehiculului dormea într-un motel." R.l. 8 III 67 p. 6. „Explozia unui *camion-cisternă* care transporta propan pe autostrada trans-canadiană..." R.l. 19 X 84 p. 6. „Un kamikaze a intrat cu un *camion-cisternă* într-o clădire oficială din Irak" realitatea.net 21 VI 07; v. și I.B. 13 VI 73 p. 4, R.l. 16 V 74 p. 6, 3 VII 76 p. 6, 12 VII 78 p. 6 (din *camion* + *cisternă*, după fr. *camion-citerne*; PR 1949; FC I 47; DT; DexX) || *camion-platformă* –Camion cu partea din spate alcătuită dintr-o platformă– „Recent, a fost încercată rezistența Podului Lukeukiao [...] din timpul dinastiei Kin (1115–1234). Mai întâi l-a traversat un *camion-platformă* cu o încărcătură de 400 de tone." R.l. 30 VIII 77 p. 6. „Autocarul [...] a intrat in

coliziune cu un *camion-platformă*, care transporta autoturisme și care se deplasa pe banda stângă din motive deocamdată necunoscute." Z.fin. 18 VII 07 (din *camion* + *platformă*, după fr. *camion à plateforme*; DT) || *camion-școală* –Camion care servește drept școală (la școala de șoferi)– „Au dosit *camionul-școală* într-un boschet și au încercat să-și facă «plinul»." Sc. 26 V 77 p. 2. „a fost accidentat mortal [...] de un elev al Liceului Auto din Piatra Neamț, care efectua ore de conducere pe un *camion-școală*." ziaruldeiasi.ro 24 X 99. „Ieri, elevi și profesori de la Liceul de Transporturi «La Floride» din Marsilia (Franța) au sosit la Iași cu un *camion-școală* încărcat cu saltele antiescare (speciale pentru persoanele care au răni la spate)..." Ev. 23 VI 04 (din *camion* + *școală*)

Camórra s.f. „Unul din șefii *camorrei* (mafia napolitană) [...] a fost arestat la Napoli. «Nașul» a fost surprins într-o companie galantă într-o luxoasă vilă din cartierul «Forcella» unde se ascundea." R.l. 4 VI 82 p. 6. „*Camorra* începe «vânătoarea de țigani»" Cot. 15 V 08. „Cele patru mari grupări ale mafiei italiene și-au pus bazele în sudul sărac al țării: Cosa Nostra în Sicilia, *Camorra* în Campania, 'Ndragheta în Calabria și Sacra Corona Unita în Puglia." R.l. 28 XII 09 p. 3; v. și 20 VII 82 p. 6, I.B. 20 VII 82 p. 4, R.l. 17 II 83 p. 6, Sc. 10 IV 83 p. 6 (din it. *Camorra*; Dimitrescu, *Dr 2* 131; DEX-S, MDN, DexX)

camorríst s.m. –Membru al Camorrei– „Câteva luni mai târziu, Barra a eliminat un tânăr *camorrist*, «plin de viitor», A.C., pentru că îl «deranja» pe Cutolo." R.l. 29 VI 83 p. 6. „Potrivit relatărilor poliției «*camorriștii*» se masacrează între ei în toate cartierele orașului." R.l. 16 IX 85 p. 6. „Căutările noastre nu se opresc însă odată cu arestarea unui *camorrist*." jurnalul.ro 22 I 09 (din it. *camorrista*; Dimitrescu, *Dr.2* 131; MDN)

campáiner s.m. –Șef de campanie– „Lindsay Keenan, *campainer* Greenpeace, a afirmat..." sanatatea.com 29 X 06. „T.S. este unul dintre cei mai buni *campaineri* pe care i-am avut." Ev.z. 19 III 07 p. 5 (din engl. *campaigner*)

campanélla s.f. (greșit pentru *campanile*) „Proiectul ansamblului [bisericii greco-catolice de la Cluj] cuprinde: biserica-sanctuar [...], o clopotniță (o *campanella* italiană), centrul de formare spirituală a familiei." R.l. 24 VII 93 p. 2 (din it. *campanella*; DN_3; în citat se face confuzia între *campanella* "clopoțel" și *campanile* "clopotniță"; Dimitrescu, *Dr.2* 137)

campáre s.f. –Instalarea cortului– „începând din acest sezon, *camparea* pe litoral se va face numai în incinta popasurilor turistice sau a zonelor rezervate în acest sens de către consiliul popular pe raza căruia se găsesc terenurile respective. *Camparea* neorganizată este strict interzisă." I.B. 5 V 82 p. 7. „Față de prima zi, în spațiul de *campare* apăruseră cam treizeci de corturi..." Cot. 25 VI 07 p. 32, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Mai puține locuri de *campare*" Ad. 25 VIII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *campa*; DN_3, DexX)

camping s.n. (sport) –Tabără de turiști– „Minifrigider (frigidere mici, destinate *camping*-urilor, autovehiculelor etc.)." R.l. 1 VI 74 p. 5. „Minighid. La Eforie Nord (lângă complexul sanatorial) s-a dat în folosință un *camping* model cu 1500 locuri și un teren în care se pot monta până la 500 de corturi." I.B. 13 VII 74 p. 6. „Produsele românești de *camping* sunt aproape inexistente" Fin. 13 V 08 [pron. *chémping*] (din fr. *camping*; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 26, Dimitrescu, *Dr.2* 113; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX, DN_3, NODEX, DexX) s.n. || *camping-caravaning* „Automobil Clubul Român pune la dispoziția turiștilor, din țară și peste hotare, cupoane hoteliere sau «*camping-caravaning*», în baza cărora pot să-și stabilească itinerariul și programul de concediu. Fiecare cupon dă dreptul la 5 litri benzină gratuit, cazare în hoteluri și locuri de popas – și jumătate de pensiune." R.l. 26 IV 77 p. 5 [pron. *chémping-caraváning*] (din fr. *camping* + fr. *caravaning*, care este un fals anglicism; v. DMN s.v. *caravanning*; DHLF 1971, DMC 1978); v. și *casă-camping, căsuță-camping, remorcă-camping*

campíon s.m. –Deținător al unui record negativ– „orașul este *campionul* la accidente, soldate cu numeroși morți și răniți..." G. 27 VII 06 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Suntem *campioni* la accidente mortale." Lib. 15 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (extensie de sens operată în română)

cámpus s.n. (înv.; americanism) –Așezare în care (în special în S.U.A.) este amplasat un institut de învățământ superior cu toate anexele sale– „o mulțime de scriitori nu mai fac un pas dincolo de viața *campus*-ului, și experiența lor e limitată fatal la specia umană universitară și la evenimentele interne ale universității care, oricât de interesante, sunt și specioase și previzibile." R.lit. 28 III 74 p. 32. „Asupra lor [cărților] se reped nu numai studenții din *campusuri*, ci și gospodinele adepte ale matriarhatului conjugal." Cont. 16 III 79 p. 8. „*Campus* universitar sub noroaie" realitatea.net 15 II 09; v. și R.l. 3 X 93 p. 9 (cuv. lat. transmis prin engl. americ. *campus*; cf. fr., it. *campus*; DMN 1958; MP 1962–65; D. Am.; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

can s.n. (cuv. engl.) –Cutie, doză– „În prezent, sunt în derulare două campanii diferite care promovează cutiile de aluminiu destinate băuturilor. De unde, brusc, atâta interes pentru imaginea *can*-urilor?" sfin.ro 14 VII 06. „Înaintea Jocurilor Olimpice de la Beijing 2008, Compania Coca-Cola va transmite mesajul «Fericire Delicioasă» pe sticle sau *can*-uri de colecție care vor fi distribuite în peste 150 de țări simultan." standard.money.ro 28 VII 08 [pron. *chen*]

canabicultór s.m. –Cultivator de canabis– „O mie cinci sute de hectare cultivate cu canabis sau cu «cânepă indiană», din care se extrage marijuana, au fost descoperite în provincia columbiană Guajira [...] Potrivit mărturisirilor celor arestați, peste 300 de «*canabicultori*» sunt angajați în această activitate în peninsula Guajira, cultivând o suprafață considerabilă." R.l. 26 V 77 p. 6 //din cannabis + [agri]cultor; DEX 98, MDN, DexX//

canábis s. (chim.) –Stupefiant extras din cânepa indiană– „Experții italieni au declarat că este vorba de un nou tip de drog, care se prezintă sub forma unui lichid concentrat, obținut în laborator prin sinteză, după un procedeu asemănător distilării *canabisului*." R.l. 24 II 75 p. 6. „Potrivit datelor statistice, pe primul loc se află consumatorii de *cannabis* (hașiș, marijuana)..." R.l. 6 II 85 p. 6. „Multiplul campion olimpic la natație, Michael Phelps, a fumat *canabis* la o petrecere..." Cot. 1 II 09; v. și R.l. 31 I 79 p. 6, 14 VII 80 p. 6, I.B. 13 II 84 p. 8, Cuv. liber 12 IX 08; v. și *canabicultor* 1977 (din fr., engl., it. *cannabis*; PN 1987; DEX-S, NODEX, DexX)

canál s.n. || *canal fantomă* –Post de televiziune fără audiență, neinclus în abonamentele de bază ale firmelor de cablu sau de transmisie prin satelit– „*Canalul fantomă* TVR Info" Ev.z. 10 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Oricum cel cu Urziceni nu-l pot vedea, fiind transmis de un *canal fantomă*..." gsp.ro 20 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *canal* + *fantomă*)

canalagíu s.m. –Muncitor care curăță canalele– „gunoierii, *canalagiii*, măcelarii, prostituatele, proxeneții îndeplinesc funcția socială de a îndepărta și drena ceea ce este contagios, impur de comunitățile umane. Jurnalistica erotomană, ca și industria video sau magazinele porno ar putea să facă parte din același sistem." "22" 25 IX 92 p. 2. „România de azi e Curtea Miracolelor, unde Regele era *canalagiu*!" R.l. 16 I 08 (din *canal* + *-agiu*; DEX 98, NODEX, DexX)

canapeá s.f. (culin.) –Felie de pâine fără coajă, de forme variabile (pătrată, triunghiulară etc.), de dimensiuni care permit să fie înghițită dintr-o îmbucătură, unsă cu unt și garnisită (cu mezeluri, pește etc.), servită caldă sau rece– v. *mousse* 2003. „m-a poftit să gust niște *canapele* cu creveți. Am înfulecat vreo șase..." sfin.ro 23 II 07. „*Canapele* cu verdeață" revistafelicia.ro 12 V 11 (din fr. *canapé*; DGE; DN_3, DexX)

cancaniér, -ă adj. (franțuzism) –Bârfitor– „Nu către spiritul *cancanier* mă îndrept eu în ce-l privește «pe cel mai puțin teatral și cel mai constructiv messianic», cum îl numește Călinescu, referindu-se la grupul pașoptist care avea să joace rolul atât de mare în zbuciumata noastră istorie..." R.l. 14 I 77 p. 1. „Mediul care face obiectul cărții este [...] cel al scriitorimii, tagmă boemă, extravagantă, prezumțioasă, observată dintr-un unghi *cancanier*, caricatural, cu o nuanță satirică." Ramuri 7-8 / 07 (din fr. *cancanier*; DN_3, DEX-S, DexX)

cancel s. (anglicism; inform.) –Anulare– „Cu opțiunea «da» sau «nu», opțiunea «*cancel*» nu există." D. 30 / 04 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat || *a da cancel* –A anula– „O parte din parlamentari au dat «*cancel*» cererilor CJ" ziare.com 13 I 10. „Învățasem să dau *cancel* și ok." adevarul.ro 13 VIII 10 [pron. *chénsăl*] (din engl. *cancel*)

cancelá v.t. –A anula– „Să «*cancelezi*« o întâlnire" Ev.z. 3494 / 03 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 05. „Ele au spus că sunt foarte ocupate și că au «*cancelat*» (în engleză, anulat – n.red.) câteva evenimente pentru a se afla în țară." G. 2 IV 04 p. 2. „Disperată, stăpâna și-*a cancelat* vacanța în Florida, s-a internat cu câinele în spital și, după operația delicată, zece mii de dolari mai târziu, a ieșit cu animalul ca nou." Obs.cult. 3 IX 09 (din engl. *to cancel*)

cancelár s.m. **1.** –Șeful Cancelariei primului ministru– „*Cancelarul* Teodorescu menționează..." Ev.z. 17 IX 04 p. 5. „Fostul *cancelar* al Guvernului Năstase [Alin Teodorescu] susține că, în perioada iulie-august 1988, a scris 150 de pagini la un sediu al Securității din Rahova." Compact 11 VII 06 p. 4. **2.** –Secretar științific al Universității Babeș Bolyai– „Miclea a fost, în perioada 2001-2004 (când Andrei Marga era încă rectorul UBB) *cancelar* al aceleiași universități." Ev.z. 31 XII 04 p. 7; v. și Ev.z. 4 I 05 p. 6 (extensie de sens operată în limba română)

cáncer s.n. (fig.) –Flagel– v. *dopare* 1963. „*Cancerul* scepticismului"

R.l. 11 V 78 p. 1. „*Cancerul* ciclismului este dopajul" gsp.ro 13 II 09 (din fr. *cancer*; DMN 1966; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX-S, DexX)

cancerigén, -ă adj. (med.) –(Factor) care provoacă sau favorizează apariția cancerului– v. *poliglicol* 1962. „Bem benzen *cancerigen*! Mare parte a băuturilor răcoritoare carbogazose, inclusiv cele mai populare mărci de pe piață, au în compoziție precursorii benzenului, un puternic *cancerigen*" S. fin. 24 III 06 (din fr. *cancérigène*; PR 1946; DM; DEX, DN_3, NODEX, DexX).

cancerogenéză s.f. (med.) –Originea (și cauzele) cancerului. Carcinogeneză– „Miercuri [la Congresul internațional de oncologie] a fost luată în discuție, printre altele, problema *cancerogenezei*." Sc. 26 VII 62 p. 6. „La mare cinste se află astăzi aceste ultraviolete și pielea bronzată. Totuși, orice cunoscător și, mai ales, medicii explică științific avantajele (vitamina D) dar și dezavantajele acestor raze, ca degradarea pielii, mutații și chiar *cancerogeneza*." Ev. 28 VIII 03 (din *cancer* + *geneză*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108; DEX-S, DexX)

candelabru s.n. v. *lustră-candelabru*

candelăreásă s.f. –Femeie care, contra cost, aprinde candelele în cimitire– „*Candelăreasa* cere 300 de lei pentru consumul [de ulei] de 3–4 ore o dată la săptămână." R.lit. 35 / 93 p. 12. „*Candelăresele* țin morților de urât" jurnalul.ro 15 IV 04 (din *candelă* + *-easă*; cuv. mai vechi în limba rom.)

candidát s.m. || *candidat-locomotivă* „*Candidații-locomotivă* trag lista de anonimi" R.l. 23 X 08 p. 7. „Partid de 5% caută *candidat locomotivă* pentru Primărie" ziuaconstanța.ro 4 VIII 11 (din *candidat* + *locomotivă*)

canibalizá v.t. **1.** (ec.) –A provoca, prin lansarea unui nou produs, care face concurență unuia mai vechi al aceleiași firme sau al aceluiași grup de firme, vânzări mai mici ale acestuia din urmă– „HP va dezvălui primele tablete proprii în februarie – acestea «nu *vor canibaliza*» PC-urile" stiriazi.ro 17 I 11. „Dacia să nu fie împinsă prea sus în gamă pentru a nu *canibaliza* modelele companiei-mamă – fapt care s-a întâmplat deja în unele piețe cu tandemul Skoda – Volkswagen." capital.ro 22 I 11. **2.** (fin.) –A provoca, prin încurajarea unui singur capitol bugetar, subfinanțarea celorlalte– „Consumul de medicamente *a canibalizat* fondul de asigurări de sănătate" hotnews.ro6 V 09. **3.** (pol.) –A determina, prin lansarea în cursa electorală a unui nou candidat al unui partid sau al unei coaliții împotriva unuia mai vechi, împărțirea voturilor aceluiași electorat– „PSD îl sfătuiește pe Oprescu să nu candideze independent pentru a nu «*canibaliza*» votul social-democraților și-l amenință cu excluderea" G. 21 III 08 p. 4. „președintele Consiliului Național al PSD Adrian Năstase a spus, referindu-se la senatorul Sorin Oprescu, că o candidatură independentă a acestuia «*va canibaliza* voturile PSD»." ziare.com 14 IV 08. **4.** (fig.) –A înghiți și distruge– „Expansiunea internetului tinde *să canibalizeze* știrea, partea de news pe care un cotidian o oferă publicului larg, dar nu poate *canibaliza* așa ușor, ba din contra, partea de grafică, de exprimare vizuală, de comentariu, de analiză, de investigație." hotnews.ro 6 V 09 (din fr. *cannibaliser*; PR 1984)

canibalizáre s.f. –Fenomenul de a canibaliza– „Fenomenul de «*canibalizare*» apărut în urma lansării unui nou produs sau a relansării sub o altă poziționare (de preț, mesaj sau o nouă rețetă) a unui produs deja existent în portofoliu este din ce în ce mai prezent în industria bunurilor de larg consum..." capital.ro 10 IV 06. „N. spune că nu există niciun risc de *canibalizare* între modelele Renault și cele de la Dacia." capital.ro 22 I 11 (din fr. *cannibalisation*)

cannellóni s.pl. (cuv. it.; culin.) –Tip de paste italienești, sub formă de tub, care pot fi umplute cu diverse amestecuri– „*Cannelloni* cu cod și brânză" Av. III 98 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „[Este] ideală pentru paste umplute, cum ar fi [...] *cannelloni*." Av. III 04 p. 96, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Cannelloni* cu ardei" Unica II 06 p. 116, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR; MDN, DEX 09)

canoíst s.m. (sport) –Sportiv care participă la întrecerile de canoe– v. *caiacist* 1967. „Ivan Patzaichin, cel mai bun canoist român" Gaz. sp. 17 VII 08; v. și R.l. 30 VII 80 p. 5 (din *canoe* + *-ist*; cf. fr. *canoéiste*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cantátă s.f. (muz.) || *cantată-oratoriu* –Compoziție vocal-instrumentală în mai multe părți, având la bază un libret cu o desfășurare dramatică– „Nu departe ca sferă emoțională (de unde o anume monotonie a programului) s-a aflat *cantata-oratoriu* «Mihai Viteazul» de V.H." Sc. 29 X 78 p. 4 (din *cantată* + *oratoriu*; D. Muz.)

cantautór s.m. –Cântăreț care își compune singur melodiile– „A.B. mărturisea nu de mult că se socotește pe sine în calitate de *cantautor*." R.lit. 4 II 71 p. 5. „A încetat din viață N.V., unul din cei mai mari *cantautori* români." Ev.z. 11 X 95 p. 8. „Primarul din localitatea mureșeană Band, *cantautorul* M.R., ar putea trece de la PNL la PD, după ce în urmă cu doar un an acesta a părăsit partidul pentru care a candidat – PSD – pentru a trece la liberali." G. 8 VIII 06; v. și Săpt. 10 III 72 p. 13, 31 V 74 p. 7, 23 VIII 84 p. 8, Nat. 16 II 98 p. 7, R.l. 8 III 00 p. 1, Obs.cult. 13 VIII 10 p. 15 (din it. *cantautore*; Dimitrescu, *Dr.2* 136, 141; DLI; DEX-S, NODEX, DexX)

cantínă s.f. || *cantină-restaurant* „*Cantinele-restaurant* se înființează și se organizează prin decizii ale comitetelor executive ale consiliilor populare orășenești, municipale sau județene." Sc. 25 III 71 p. 2. „Primul furnizor al *cantinei-restaurant* – gospodăria-anexă" I.B. 20 XII 84 p. 4. „Popota IPJ s-a transformat într-o *cantină restaurant* la standarde europene" Teleg. 3 VIII 06; v. și R.l. 13 I 75 p. 5, I.B. 11 II 75 p. 1, 24 V 82 p. 6, Sc. 6 XII 75 p. 2 (din *cantină* + *restaurant*); v. și *restaurant-cantină*

cantitáte s.f. || *cantitate-record* –Cantitate care constituie un record– „Litoralul, sufocat de o *cantitate-record* de alge" 9am.ro 30 V 07. „Acestea sunt considerate deja *cantități-record*..." G. 12 VIII 09 p. 16 (din *cantitate* + *record*)

canióning s. „R.S. vă invită să practicați un sport inedit: *cannioning* [...] *Cannioning-ul* este rapelul (coborârea cu coarda de alpinist) în canioane." Nat. 27 X 01 p. 8. „Programul «Gorj Aventura» include următoarele activități: rafting, rafting nocturn (pentru prima dată în România), cascade, *canyoning*, peșteri, avene, scuba, speleo scuba, alpinism, escaladă, mountainbike, cicloturism, drumeție, schi alpin, iceclimbing, 4x4, caiac." Ad. 25 X 04. „*Canyoningul* este un sport relativ nou, foarte iubit în Europa și Statele Unite și practicat din ce în ce mai mult și la noi în țară. Ca activitate sportivă, *canyoningul* este încadrat în speologie, iar ca activitate turistică se încadrează în turismul activ sau de aventură și nicidecum în sportul extrem, cum este de multe ori prezentat [...] Echipamentul folosit în *canyoning* este compus din costumul și încălțămintea de neopren, casca, hamul individual, corzile, cordelina, carabiniere, buclele de asigurare, bidonul etanș, sacul de transport etanș, protecții de ham și echipament, dispozitive de coborâre și lansare." Ad. 31 VII 10; v. și *scuba* 2004 [scris și *canyoning*] (din engl., fr. *canyoning*; PR 1990)

cap s.n. (arg., sport.) –Lovirea mingiei cu capul– „Umor macabru (și, firește, involuntar) la Radio, miercuri după amiază, în cadrul transmisiei unei partide de fotbal: *capul* lui Adam – zicea emoționat crainicul – a luat o traiectorie ciudată [...] (pentru persoanele mai sensibile: «*cap*» în argoul fotbalistic înseamnă lovirea mingii cu capul de un jucător)." Cont. 21 V 74 p. 11. „Un «*cap*» al lui Moldovan și un alt «*cap*» al lui Apostu se puteau transforma în goluri dar cei doi portari au fost pe post." Cronica rom. 29 VIII 06 || *cap compas* –Direcție, destinație" „Profitând de un vânt foarte bun, din pupa, așa cum sună orice urare adresată unei ambarcațiuni cu pânze, și fixându-și *cap-compas* Istambulul, prima escală a navei «Decebal» a ajuns, după câte suntem informați, cu bine în magnificul port al străvechiului Constantinopole." Fl. 12 VI 87 p. 24. „Vasul «Allegro» va lua *cap compas* – Nilul." R.l. 14 VIII 93 p. 9. „Cum să pui *cap-compas* Est fără tangajul euro?" Azi 21 VI 02 p. 3 (lat. *caput*; cf. fr. *cap* "direcție"; DMC 1966; DEX 98- sensul 1, DN_3, s.v. *compas* – sensul 2) || *capete rase* –Skinheads– „*Capetele rase* își fac de cap. Așa-zișii skinheads, indivizi cu capetele rase și îmbrăcați cu haine de piele, au pornit un atac împotriva unui cămin locuit de imigranți." Aici Radio Europa liberă 18 VI 91 p. 12. „Vin 500 de *capete rase* să ne omoare" adevarul.ro 17 VIII 07 (traduce engl. *skinheads*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *cap-coadă* (fam.) –De la cap la coadă, în totalitate– „Am văzut spectacolul, *cap-coadă*, de patru ori." D. 30 III 06 p. 14. „Viața Românească a devenit una din revistele pe care Cronicarul o scoate din teanc și o citește *cap-coadă*..." R.lit. 3 VIII 07 p. 32. „n-a citit legea cinematografiei *cap-coadă*, ceea ce e aiurea..." Cot. 29 IV 09 p. 13; v. și G. 16 VI 06 p. 7, 31 VI 06 p. 5, R.lit. 7 XI 08 p. 32 (DALR)

capabilitáte s.f. –Abilitate, capacitate– „*Capabilitățile* avansate ale acestui telefon includ Bluetooth, USB, PictBridge, Bluetooth Printing, File Viewer, precum și capacitatea de a susține E-mail Client, SynML DS (local sync) și memorie externă." Ad. 11 V 05 p. 8. „Puncte forte: *Capabilitate* de transfer de date de mare viteză..." G. 12 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *capability*; DN_3, MDN, DexX – alt sens)

capacimétru s.n. (tehn.) –Instrument cu care se măsoară capacitatea electrică– „*Capacimetru* digital [...] destinat măsurării capacităților de la 10 pF la 4000 microfarazi pe 4 domenii de măsură." R.l. 21 VII 84 p. 4. „Propun cititoriilor revistei Tehnium un *capacimetru* care se adap-

tează (se cuplează) cu un multimetru digital." tehnium.org 7 I 08 (din fr. *capacimètre*; DEX, DN_3, DexX)

capacitáte s.f. || *capacitate de producție* (ec.) –Secție, unitate într-o întreprindere– „a intrat în funcțiune o nouă *capacitate de producție*..." R.l. 3 II 81 p. 5. „La întreprinderea «Mecanica» din Vaslui a intrat în funcțiune o nouă *capacitate de producție*. Este vorba de o *capacitate* de 1700 tone pe an de prealiaje feroase cu grafit nodular." Sc. 5 V 83 p. 3. „Austrotherm a deschis o noua *capacitate de producție* la Horia" Fin. 21 XI 08; v. și R.l. 22 XI 84 p. 15 || *examen de capacitate* –Examen de absolvire a ciclului gimnazial– „Structura anului școlar 1997-1998 rămâne neschimbată. Modificări se vor efectua în programul orelor de la clasele a VIII-a și a XII-a [...] deoarece din acest an școlar se vor desfășura prima sesiune a *examenului de capacitate* și noua formulă a celui de bacalaureat." Ev.z. 5 IX 97 p. 8. „Comisia de învățământ a Camerei Deputaților a stabilit la începutul acestei săptămâni că la sfârșitul celor nouă clase elevii vor da *examen de capacitate*." Lib. 6 VI 98 p. 11. „Liberalii mai vor să organizeze un *examen de capacitate*, după rezultatele dezastruoase ale testelor naționale desfășurate în urmă cu câteva săptămâni, de dragul creșterii în sondaje." Z. 17 VII 07 (formal din fr. *capacité*; MDN, DexX)

capcaná v.t. –A însemna cu substanță fluorescentă pentru a prinde în flagrant un infractor– „Polițiștii *au capcanat* cu creionul fluorescent 300 DM, bancnotele fiind predate, ulterior, victimei." Ad. 3 III 01 p. 10. „Teancul de bani, euro și dolari, *a fost capcanat* din abundență cu praf chimic, cu inscripțiunea «mită», invizibilă pentru vederea obișnuită." hotnews.ro 18 IV 05. „Seiful pe care l-au furat *fusese capcanat* (n.r. acoperit cu o sbstanță fosforescentă) de polițiștii din Medgida." Teleg. 8 VIII 07 p. 16 (din *capcană*; DexX)

capcaná v. *autobuz-capcană, automobil-capcană, avion-capcană, camion-capcană, colet-capcană, mașină-capcană, pachet-capcană, scrisoare-capcană*

capilár, -ă adj. || *umiditate capilară* (constr.) „Pereți din cărămidă, afectați de *umiditate capilară* (umiditatea care se ridică prin ziduri, din fundații)" Ad. 11 VII 03 p. 10. „Prin anumite procedee, se pot înlătura atât *umiditatea capilară*, cât și cea provenită din infiltrații." adevarul.ro 4 V 04 (după fr. *humidité capillaire*)

capilaroscóp s.n. (med.) –Aparat care studiază aspectul vaselor capilare– „Specialiștii sovietici au pus la punct un *capilaroscop* cu monitor de televiziune destinat diagnosticării precoce a mai multor boli. Este vorba despre un sistem de aparate ce se compune dintr-un microscop, o cameră de televiziune și o instalație de videocontrol. Cu ajutorul sistemului, imaginile vaselor sanguine pot fi mult mărite și apar pe ecranul televizorului." R.l. 15 VII 85 p. 6. „Specialiștii sovietici au pus la punct un *capilaroscop* cu monitor de televiziune destinat diagnosticării precoce a mai multor boli. Este vorba despre un sistem de aparate ce se compune dintr-un microscop, o cameră de televiziune și o instalație de *videocontrol*. Cu ajutorul sistemului, imaginile vaselor sanguine pot fi mult mărite și apar pe ecranul televizorului. Se stabilește care este starea sistemului vascular periferic și modificările ce survin după administrarea unor medicamente și, în funcție de rezultate, medicii decid modul de continuare a tratamentului." R.l. 31 X 85 p. 6 (din fr., engl. *capillaroscope*; MDN)

capitală s.f. v. *oraș-capitală*

capitalíst s.m. (ironic) –Locuitor al Capitalei– „Sunt născut și crescut în București, «*capitalist*» sută la sută, copil de bloc, fără rude la țară." AS 5 IX 05 p. 17. „Polemica deseori sterilă, rătoiala suburbană dintre «*capitaliști*» și «provinciali» este un fel de hârjoană istorică, deseori isterică, întâlnită nu numai la noi, ci și aiurea." Z. dum. 11 XI 05 (din *capitală* + *-ist*; cuvântul e mult mai vechi, atestat în textele lui Caragiale)

capitalizáre s.f. Constituirea ori sporirea capitalului unei societăți comerciale „Fondul [de investiții pentru operațiuni imobiliare], cu o *capitalizare* de 240 milioane de dolari [...] vizează 23 de țări, de la Polonia până la Vladivostok..." R.l. 10 IX 96 p. 4. „*Capitalizarea* investitorilor români trebuie făcută cât mai curând." C.r. 6 VIII 97 p. 2. „Liderii celor mai dezvoltate 20 de țări au stabilit, luna trecută, să creeze niște reguli mai stricte pentru *capitalizarea* băncilor." ziare.com 5 X 09 (din *capitaliza*; DN_3, DEX 98, DexX)

capoeira s. (cuv. port. braz.) –Combinație de artă marțială, dans și muzică– „*Capoeira* – luptă în pași de dans [...] Cuvântul «*capoeira*» are mai multe sensuri, printre care și acela de porțiune de pădure sau de junglă care a fost defrișată și arsă." ProTV Mag. 32 / 05 p. 21, cit. de Stăncioi-Scarlat. „vei putea [...] să admiri demonstrațiile de *capoeira* și să iei lecții de samba pe Copacabana" jurnalul.ro 1 VIII 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (cf. engl. *capoeira*)

cappuccíno (cuv. it.) –Băutură de origine italiană preparată cu cafea expres, lapte, ciocolată, eventual și frișcă– „La cafenelele din Dorobanți [...] unde un *cappucino* umple coșul zilnic al unei familii standard [...] lumea discută avizat despre gmailurile Elodiei..." G. 12 XI 07 p. 30. „Micul dejun fără *cappuccino*" Gaz. de Sud 31 I 08 (Dimitrescu, *ERI*; MDN, DEX 09)

caprolactámă s.f. (chim.) –Monomer din care se obțin fibre sintetice– „se zămislește materia primă a fibrei de relon: *caprolactama*." Gaz.lit 23 II 61 p. 4. „La Roman a fost pusă în funcțiune o instalație modernă de recuperare a *caprolactamei* din deșeurile rezultate în procesul de fabricare a fibrelor sintetice." R.l. 21 II 85 p. 5. „Producția de *caprolactama*" Ad. 13 III 01 p. 7 (din fr. *caprolactame*, germ., rus. *Kaprolaktam*, engl. *caprolactam*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 133; Dimitrescu, *Dr.* 184; LTR, DTP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

caprovecinítă s.f. –Invidia pe capra vecinului– „A vorbi despre alergia la succesul celuilalt în țara care a inventat conceptul de «*caprovecinită*» e tot una cu a (mai) striga într-o peșteră arhiplină." D. 26 V 00. „ne autodenigrăm masochist, ne scuipăm valorile, ne autosabotăm cu frenezie, «cui nu-i place-n mizeria noastră – să se ducă dracului în America!», «*caprovecinita*», meșterul Manole și blestemata succesiune a generațiilor de sacrificiu." D. 529 / 03 p. 11 (cuv. creat de Dan C. Mihăilescu)

capsulá v.t. –A astupa cu o capsulă– „În fotografie: un ultim progres al sticlelor de suc: mașina de *capsulat*." I.B. 2 III 62 p. 1 (din fr. *capsuler*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 239; DEX, DexX)

captúră[1] s.f. || *captură-record* –Captură care prin dimensiunile ei constituie un record– „Poliția canadiană a reușit o *captură-record* de marijuana, nu mai puțin de o tonă, în valoare de aproximativ 5 milioane de dolari canadieni, pe piața drogurilor!" Săpt. 6 I 84 p. 2. „*Captură-record* de țigări la frontieră" Ev.z. 6 VIII 07 p. 4. „*Captură-record* în Portul Constanța. Depozitele vămii și poliției de frontieră sunt pline ochi cu produse confiscate (țigări, îmbrăcăminte și încălțăminte)" R.l. 4 I 10 p. 1; v. și Ad. 21 VI 08 (din *captură* + *record*)

captúră[2] s.f. (inform.) –Surprinderea unei imagini și stocarea ei într-un fișier– „S-a ajuns în prezent la realizarea unor camere ce oferă, pe lângă o calitate bună a imaginii, și rezoluții de *captură* destul de mari [...] O altă inovație o reprezintă introducerea de tehnologii NightVision. Acestea se activează și permit *captura* imaginilor atunci când lumina este insuficientă pentru o funcționare normală." Computerworld 19 IX 06. „Cea mai frumoasă «*captură*» alb-negru va fi recompensată cu 300 de euro..." G. 14 V 08 (din engl. *capture*; PR; DexX)

caracaleán, -ă adj., s.m.f. –Din Caracal sau referitor la Caracal– „Un *caracalean* de 12 ani a încercat să plece cu avionul de pe Otopeni spre Germania" gds.ro 18 VII 02. „România *caracaleană* a lui Caranfil, un fel de fiică miserupistă a celei caragialene, sugerează o constatare de bun-simț: în anii '80, la noi era – în lipsă de altceva – mai mult timp pentru dragoste decât acum." G. 6 XI 09 p. 16 (din *Caracal* + *-ean*)

caracátiță s.f. –Rețea organizată în scopuri ilegale. Mafie– „Unitățile de elită ale MI, gata să înfrunte *Caracatița*" Ev.z. 16 XII 97 p. 3. „*Caracatița* liderilor pesediști din Covasna ține la distanță, cu tentaculele sale, brațul legii." Ad. 7 IV 04 p. 1 || *caracatița roșie* „«*Caracatița roșie*» lovește!" R.l. 1 V 91 (DALR; DexX)

caragián, -ă adj. –De tipul celui al artistului Toma Caragiu– „geniul unui actor tânăr-tinerel poate face față crocodilianului umor *caragian*." R.lit. 9 I 75 p. 17 (din numele actorului [Toma] *Caragiu* + *-ian*)

caramelái s.n. –Producția de dulciuri cu (zahăr) caramel– v. *ciocolaterie* 1976. „În ceea ce privește oferta [de produse zaharoase], aceasta se limitează la patru categorii binecunoscute: *caramelaj* sau dropsuri, caramele sau bomboane gumate, jeleuri și drajeuri" Piața 5 / 07 (din *caramel* + *-aj*; DN, DexX)

caramelátte s. (cuv.it.; culin.) –Cafea cu sirop de caramel și frișcă– „Ținând cont de clasa amenajării, prețurile sunt rezonabile (de la 4,5 lei un espresso la 9 lei pentru *caramelatte*)." R.l. 5 III 07 p. 28 (Dimitrescu, *ERI*)

caravană s.f. v. *automobil-caravană*

carbocatión s.m. (chim.) „Premiul Nobel pentru chimie a fost atribuit americanului George Olah pentru cercetările referitoare la *carbocationi* (ioni cu încărcătură pozitivă ai carbonului), rezultatele obținute putând fi folosite la multe aplicații practice, de la punerea la punct a unor metode de creștere a indicelui octanic al hidrocarburilor până la sinteza hidrocarburilor, pornind de la metan și trecând prin cracarea uleiurilor grele și lichefierea carbonului." L. Mag. 12 / 94 p. 47 (din engl., fr. *carbocation*; MDN)

carbocromén s. (farm.) „Un produs nou: *carbocromen*, necesar fabricării medicamentului cu același nume. Este o substanță realizată la întreprinderea «Terapia» din Cluj-Napoca. Medicamentul este indicat cu prescripția medicului în tratamentul insuficienței cardiace." R.l. 24

II 77 p. 5. „Ma săturasem de spitale, de cabinete medicale sau de *carbocromen*, pastilele negre cu care mă îndopam." Felicia 8 III 07 (etim. nec.)

carbogazós, -oásă adj. –Despre apele minerale, care conține gaz carbonic. Acidulat– „Aici se produce Quick-cola, suc de fructe și ape *carbogazoase*." R.l. 9 VII 74 p. 5. „beneficiind de zeci de izvoare de ape minerale bicarbonate, calcice, *carbogazoase*, sodice, magneziene și hipotone, precum și de un aer curat, puternic ozonat, Borsec este una din cele mai renumite și mai solicitate stațiuni balneoclimaterice românești." Sc. 16 VI 83 p. 5. „Primul șirand cu apă minerală *carbogazoasă* din Europa s-a inaugurat la Buziaș" J. de Botoșani 3 VII 06 (din *carbo-* + *gazos*; DEX-S, MDN, DexX)

carbogél s. (cuv. sued.) „Specialiștii suedezi au descoperit un procedeu de transformare a «rocii negre» într-o gelatină care, în timpul arderii, nu mai poluează aerul. Denumit *«carbogel»*, acest produs se obține prin concasarea cărbunelui, amestecarea sa cu apă (30 la sută) și cu o substanță chimică ce-i conferă consistență de pastă." Sc. 17 X 78 p. 3. „În Suedia a fost produs un combustibil sub formă de jeleu care prin ardere nu poluează. Numit *carbogel*, combustibilul se produce prin măcinarea cărbunelui în particule fine." R.l. 17 I 79 p. 6 //din *carbon* + *gel*//

carbonára adj. inv. (cuv.it.; culin.) –Sos iute servit la paste, în bucătăria italiană, care are în compoziție ouă, șuncă, brânză și piper alb– v. *arrabbiata* 1997. „Pentru cei care caută cu precădere mâncare italienească, restaurantul le pune la dispoziție Spaghetti *Carbonara*, Involtini (rulou cu șuncă, cașcaval și smântână) sau Stroganoff (carne de vită, ciuperci, ceapă asortată)." R.l. 25 VII 03 p. 10. „O porție de spaghete *carbonara* – 800 cal/40 g grăsimi." Av. VI 07 p. 138, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*)

carbonatát, -ă v. *apă* (*carbonatată*)

carbovanéț s.m. (cuv. ucr.) „*Carbovaneți* în culori americane. Banca Națională a Ucrainei a lansat miercuri în circulație biletul de 100.000 *carbovaneț*, având valoarea de trei dolari și culoarea apropiată de cea a bancnotei americane. *Carbovanețul* este monedă națională provizorie pusă în circulație încă de anul trecut, dar guvernul de la Kiev amână de luni de zile introducerea devizei naționale, grivna, realizată încă de acum doi ani de o monetărie din Canada." R.l. 19 XI 93 p. 8

carburól s.m. „Guvernul francez a autorizat și dat publicității un program pentru producerea de carburanți de automobil cu zece la sută alcool. Programul se numește «Planul *carburol*» [...] actualele tipuri de automobile pot folosi *carburolul* fără nici o problemă..." R.l. 16 I 81 p. 6 //din *carbur*[ant] + -ol//

carcerál, -ă adj. –Referitor la închisoare– „Închisoarea transformată în universitate de către deținuți – e un loc comun al mai tutror mărturiilor carcerale." R.lit. 11 IV 01 p. 7. „Dincolo de zidurile reci ale mediului *carceral* se află suflete." adevarul.ro 22 IV 11 (din fr. *carcéral*; PR 1959; MDN, DexX)

card s.n. **1.** –Cartelă magnetică, de dimensiunile unei cărți de vizită, folosită pentru identificarea posesorului ori efectuarea de plăți cu mijloace electronice– v. *carte* (*de credit*) 1993; v. și *alimenta* 2008, *apela* 2009, *bancomat* 1995, 2005, 2007, *cash* 2003, *check-aut* 2009, *cod* (*cod PIN*) 2006, *clona* 2009, *clonator*2006, *implementa* (sensul 5) 2006, *mail* (sensul 1) 2009, *one-stop-shop* 2008, *overdraft* 2005, *phishing* 2005, *PIN*[1] 2006, 2009, *restartare* 2010, *scoring* 2008, *skimming* 2002, 2010, *terminal* (*bancar*) 2003, 2009 (din engl. *card*; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09) || *card bancar* –Card eliberat de o bancă– v. *clonator* 2009, *microprocesor* 2005 || *card biometric* „de ceva vreme sistemul de acces în diverse instituții se făcea deja prin identificare *biometrică*, în principal prin amprente digitale [...] SUA, Japonia sau Marea Britanie testează *carduri* de identitate *biometrice*, mult mai sofisticate din punct de vedere al informațiilor strânse în cipurile de pe cardul respectiv." jurnalul.ro 18 VIII 04. „O nouă procedură de îmbarcare, rapidă și inovatoare, aflată în faza de testare la Lufthansa, este *cardul biometric*. Amprenta digitală a pasagerului, împreună cu datele de check-in sunt transformate într-un cod de bare bidimensional, care va fi tipărit pe cardul de îmbarcare." R.l. 20 VII 05 || *card de credit* „*Carduri de credit*" R.l. 26 IV 05. „Ultima modă în materie de produse financiare cu care băncile au ieșit pe piață sunt *cardurile de credit* «instant»" G. 26 X 07 p. 19; v. și *card de debit*, *linie* (*revolving*) 2005, *spyware* 2005; v. și *credit card* (după engl. *credit card*) || *card de cumpărături* „București Mall a lansat recent noul *card de cumpărături* – Cardavantaj – o inovație pe piața românească." Ad. 17 X 03 p. 14. „Carrefour a lansat un *card de cumpărături* [...] Noul produs este un card de debit reîncărcabil, care poate fi folosit și pentru plăți online. Acesta se poate obține pe loc, fără cont bancar și poate fi folosit doar în limita sumelor disponibile pe card. Reîncărcarea se poate face direct la casele de marcat din hypermarketurile Carrefour. Retragerea banilor se face de la orice bancomat ce afișează sigla MasterCard, atât în țară cât și în străinătate." evz.ro 7 X 10 || *card de debit* „Marele avantaj al *cardului de debit* este că nu-ți permite să te întinzi mai mult decât îți este plapuma. Cât ai disponibil în cont, atâta poți cheltui! Spre deosebire de cardul de debit, cel de credit permite operațiuni cu sume mult mai mari, în limita plafonului de creditare oferit de banca emitentă." G. financiar 20 II 06 p. 1; v. și *ATM*[2] 2008 (după engl. *debit card*) || *card de discount* –Card care dă dreptul la achiziții cu reducere de preț– „pentru oaspeții casei, care consumă de minimum 200 de lei, există un *card de discount*, cu care ulterior pot obține o reducere de 10% la oricare produs din meniul restaurantelor." G. 22 XII 09 || *card de salarii* –Card care permite utilizatorului administrarea contului personal în care este virat salariul– „80% dintre utilizatori preferă cardul de credit și doar 20% optează pentru un descoperit de cont acordat pe un *card de salarii*." R.l. 23 XII 05 || *card de serviciu* –Card eliberat de angajator pentru a achita electronic achizițiile făcute în interes de serviciu– v. *tun* (*a da un tun*) 2007 || *card inteligent / cu cip* „Până nu de mult, *cardurile inteligente* nu existau în țara noastră [...] Principalul avantaj al *cardurilor cu cip* este că oferă mult mai multă siguranță, fiind mult mai dificil și scump de falsificat." G. financiar 20 II 06 p. 1; v. și *cip* 2009 || *card personal* –Card pentru un cont personal– „este activat cu ajutorul unui *card personal*, primit la abonare." J.nat. 27 XII 04 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „a virat 1.459.000.000 ROL [...] într-un cont de *card personal*..." G. 26 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *personal card*) || *cont de card* v. *skimming* 2002. **2.** (inform.) –Cartelă conectată la un computer, telefon mobil etc. pentru a-i mări capacitatea de stocare a datelor– „telefonul Google va fi livrat cu un *card* microSD de 4 Gb..." G. 6 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat || *card de memorie* v. *electronic* (*poștă electronică*) 2006 || *card mini SD* –Secure Digital card, card de memorie nevolatilă pentru dispozitive portabile (telefoane etc.)– v. *slot* 2007 || *card MMC* –Multimedia Card, card de memorie flash anterior apariției cardurilor SD, superioare tehnologic– v. *videoplayer* 2009

cardát 1. adj. (text.) –Scărmănat (despre țesături)– „întreprinderea timișoreană a trecut în acest an la producerea de fire *cardate* cu conținut de melană [...] precum și la realizarea de țesături pentru costume cu poliester filamentar – ceea ce conferă noilor contexturi rezistență mărită la purtat și un grad sporit de nesifonabilitate." Sc. 20 VI 74 p. 2. **2.** s. –Scărmănat, dărăcit– „Vând mașini tors lână și *cardat* (scărmănat), linie completă" anunt123.com 19 III 06 (din *carda*; DEX, DexX)

cárder s.m. „Una dintre paginile tapetate cu lozinci și imagini revizioniste a fost acoperită cu un uriaș steag românesc sub care scrie «Transilvania este a României». Este pentru a doua oară când hackerii români – cunoscuți mai mult drept *«carderi»* (spărgători de cărți de credit) – se implică «ideologic»." Ad. 10 IX 02 p. 10. „*Carder* «spălat» de instanțele doljene" gds.ro 20 VI 11 (din engl. *carder*)

cárding s. –Fraudă comisă folosind un card de credit sau orice alt instrument similar de plată– v. *phishing* 2005. „Ei au pus la cale un sistem ingenios de fraudare, prin fishing, escrow, *carding* și shipping, acesta fiind primul caz complex de acest gen trimis în judecată la Sibiu." adevarul.ro 11 II 10 (din engl. *carding*)

cardiomiocítă s.f. (med.) „Mai nou însă, oamenii de știință americani au reușit să cultive *cardiomiocite* (celule cardiace) pe un suport de plastic din polimer [...] Cercetătorii de la Harvard au amplasat întâi pe folia de polimer șiruri de fibronectină (o proteină)..." G. 15 X 07 p. 24. „Studiile recente au aratat că unele celule ale mușchiului cardiac, cunoscute drept *cardiomiocite*, au abilitatea de a se regenera." ziare.ro 24 VII 09 (din engl. *cardiomyocyte*)

cardiomiopatíe s.f. (med.) –Boală a miocardului– „În prezent în vârstă de 20 de ani, D. a suferit intervențiile chirurgicale la centrul medical Stanford din Palo Alto, California, ca remediu la *cardiomiopatia* sa. În tot timpul scurs de atunci el a fost obligat să ia doze mari de steroizi pentru a preveni reacția de respingere din partea organismului a inimii transplantate." R.l. 21 VIII 78 p. 6. „*Cardiomiopatia* alcoolică, o boală veche cu o denumire nouă" Ev. 24 I 04 (cf. engl. *cardiomyopathy*; Random House 1960-65; DEX-S, MDN, DexX)

cardiomobíl s.n. (tehn. med.) „În R.F.G. a fost pusă la punct o ambulanță specială pentru cardiaci, *cardiomobilul*, dotat cu toate instalațiile necesare pentru a da primul ajutor pentru accidentele cardiace: infarct, perturbări de ritm, opriri subite ale bătăilor inimii etc." Sc. 29 I 73 p. 1 //din *cardio-* + [auto]*mobil*; DexX//

cardiorespiratór adj. || *stop cardiorespirator* (med.) –Încetarea funcțiilor cardiacă și respiratorie– „Stop *cardiorespirator*" R.l. 5 III 01 p. 3.

„a murit ieri în urma unui stop *cardiorespirator*." R.l. 16 IX 09 p. 1 (din fr. *cardiorespiratoire*, engl. *cardiorespiratory*)

cardiotahimétru s.n. (tehn. med.) –Aparat care înregistrează bătăile inimii– „În R.S. Cehoslovacă a fost construit un *cardiotahometru* pe bază de transistori." I.B. 18 I 61 p. 3 (din fr.*cardiotachymètre*; Lexiglos 1970; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 134; MDN, DexX)

carént, -ă adj. –Insuficient, cu lipsuri– „Apreciind regia tinerească (D.M.), strădaniile de omogenizare a imaginii (nu și sunetul, în general *carent*, confuz), este de salutat cu satisfacție noua rubrică «Revista literară» T.V." Sc. 3 II 73 p. 6. „individualitate critică pregnantă, expusă insuficient, *carent*." Obs.cult. 9 VIII 07 (din *carență*, prin substituție de sufix *-ent / -ență*; DEX 98, NODEX, DexX)

carențáre s.f. –Înrăutățire, carență– „În plus, un asemenea om alterează climatul necesar educării copiilor, constituie un exemplu rău pentru ei, împiedică dezvoltarea lor normală – deci produce o *carențare* integrală a vieții de familie." R.l. 19 II 67 p. 3 (din *carență* + *-are*)

cargou s.n. v. *avion-cargou*

cariéră s.f. || *femeie de carieră* –Femeie care face din cariera profesională un obiectiv important– „Pentru *femeia de carieră*, sunt de actualitate costumele clasice gri, bej, mov și maro din lână și bumbac..." G. 15 II 08. „Reguli nescrise pentru *femeile de carieră*" ziare.com 24 X 09 (după engl. *career woman*)

carióca adj. inv. –Brazilian– „Enervat de faptul că antrenamentele echipei *carioca* s-au desfășurat [...] cu porțile închise, Socrates, a declarat..." Fl. 4 VII 86 p. 23. „Cea mai bună jucătoare, E.C., căpitanul națională *cariocas*, a acumulat trei dintre aceste nominalizări." Pro Sport 14 VIII 97 p. 8. „70 de milioane pentru naționala «*carioca*»" ProSport 23 X 08 (din port. braz. *carioca*; DexX – alt sens)

cariócă s.f. –Instrument de scris cu tuș îmbibat în pâslă– „El susține că membrii alianței nu au putut vota cu adevărat în secret, întrucât au primit 14 pixuri tip *carioca*, de 14 culori diferite, pentru a bifa candidatul preferat de pe bilețele." adevarul.ro 25 VI 04. „Pe cartotecile Securității predate de SRI la CNSAS multe informații sunt șterse sau acoperite cu *carioca*." Cot. 6 XI 06. „Consilierii PSD spun că au utilizat pixuri albastre la vot, iar cei ai PNL și PD-L au folosit *carioci*..." Cancan 14 VII 08; v. și *trialog*[2] 2009 (nume comercial; R. Zafiu, R.lit. 18 / 99; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX; cuvântul e mai vechi)

carismátic, -ă adj. –Care are darul de a influența publicul– „Șarmul inspirat de o pereche evident *carismatică* [JFK și Jacqueline]" R.lit. 9 / 89 p. 11. „Portret de euro-observator: lipicios, *carismatic*, umblat, bun lobby-ist" R.l. 23 V 05, cit. de R. Zafiu în R.lit. 13 / 06. „*carismaticul* (lipsit complet de cabotinerie) Julien Lepers a făcut dintr-un concurs de cultură generală o emisiune-cult." R.lit. 7 III 08 p. 29; v. și 46 / 98 p. 22, 5 IV 00 p. 19; v. și *demonizare* 2009 [scris și *charismatic, harismatic*] (din fr. *charismatique*; MDN, DexX, DEX 09)

carísmă s.f. –Darul de a influența publicul– „[Th.M.] *charismă* deosebită, imagine de politician tânăr" Nat. 3 VIII 98 p. 3. „Studenții lui Moisil visau să fie ca Moisil. Acum vorbim despre *charismă*. Pe vremea lui Moisil, cuvântul care definea capacitatea de a fi admirat și urmat era unul mai simplu și mai popular: farmec." Nat. 21 V 99 p. 16. „Boc și Blaga, doi lideri fără *carismă* se bat să conducă un partid plin de sine, dar urât de toți" zf.ro 12 V 11; v. și "22" 288 / 98 p. 6, Nat. 31 X 98 p. 1, R.lit. 10 III 99 p. 1 [scris și *charismă, harismă*] (din fr. *charisme*; DCMM; MDN – alt sens, DexX, DEX 09)

carmeníst s.m. –Cântăreț în corul bucureștean «Carmen» de la biserica Domnița Bălașa– „Trei generații de cântăreți (nu a lipsit nici un *carmenist*, chiar dacă unii – ca profesorul N.B. – au depășit vârsta de 90 de ani!) au ținut să evoce amintirea dascălului Kiriac, făuritorul de frumos, artistul cetățean care a făcut totul «numai din drag pentru popor»." I.B. 19 XII 66 p. 2. „Ioan D. Chirescu, ultimul exponent «*carmenist*» a rămas în istoria muzicii noastre prin piese corale de o cuceritoare simplitate." Săpt. 4 IV 80 p. 6 (din *Carmen* [numele unui cor bucureștean celebru de la biserica Domnița Bălașa] + *-ist*)

carmin s.n. v. *roșu-carmin*

carminatív, -ă adj. (farm.) –Care calmează durerile de stomac și favorizează evacuarea gazelor intestinale– „Ceaiul de busuioc este un bun calmant al tusei. Uleiurile volatile pe care le conține au un rol *carminativ*, reglând digestia." R.l. 6 IX 74 p. 5. „feniculul absoarbe gazele ce se formează în stomacul sugarilor, liniștind astfel crampele (*carminativ*). Același efect are și asupra adulților care se simt balonați după masă." Ev. 7 V 08 (din fr. *carminatif*; DN, DEX, DexX)

carnát, -ă adj. –Cu carne– „Dacă însă acestui regim *carnat* i-am adăuga [...] produse derivate ale laptelui sau compoturi și dulcețuri, am da organismului nostru toate principiile alimentare necesare." Sc. 1 I 61 p. 8 (din *carne*; cf. fr. *carné*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 134; DEX 98, MDN, DexX)

carnét s.n. || *carnet-bonier* –Carnet care servește drept bonier– „ca urmare, responsabilii și casierele din asemenea unități au în prezent la îndemână *carnete-bonier* pentru eliberarea mărfurilor în cazul defectării caselor de marcat." I.B. 12 XI 64 p. 2 (din *carnet* + *bonier*)

carosá v.t. (tehn.) –A proiecta, construi sau monta caroserii– „Șasiul și motorul au fost realizate în Anglia, iar apoi *a fost carosat* în America de celebrul carosier Brewster." Tin.lib. 4 XII 92 p. 3. „Daca cineva vrea să facă bani, nu are decât să ia șasiurile motorizate gata de rulaj și *să* le *caroseze*..." Gaz. de Sud, comentarii la ediția on-line 6 VIII 08; v. și *bicicletă-tandem* 1981 (din fr. *carrosser*; PR 1928; DN_3, DexX)

carotá v.t. –A extorca– „Mircea Sandu, *carotat* de membrii Comitetului Executiv" J.nat. 20 IX 00 p. 14. „atunci când a fost invitat spectacolul «Unchiul Vanea», în regia lui Yury Kordonsky [Alexandru Darie] *a carotat* această plecare și a trimis în schimb spectacolul lui..." G. 6 V 06 p. 7 (din fr. *carotter*; DN_3, DEX 98, DexX)

carpáccio s. (cuv. it.; culin.) –Fel de mâncare preparat din felii foarte subțiri din carne de vită (în primul citat este greșit tradus prin carne de pui)– „A devenit o adevărată manie: sushis de pește (pește crud), *carpaccios* (carne crudă de pui)." As 253 / 97 p. 3. „*Carpaccio* – felii subțiri din carne crudă servită ca atare, stropită cu ulei de măsline, zeamă de lămâie și presărată cu verdeață" Av. VIII 06 p. 69, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Carpaccio* de vită cu brânză de vacă" Elle VII 07 p. 190, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și AS 13 XII 03 (numele vine de la restaurantul venețian omonim, unde a fost pregătit pentru prima dată felul de mâncare; PR 1973; Dimitrescu, *Dr.2* 129; Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*)

carstologie s.f. –Cercetarea fenomenelor carstice– v. *biospeologie* 1993. „Cursuri de *carstologie* și speologie" Crișana 20 IV 07 //din *carst* + *-logie*; DN_3, MDN, DexX//

cart s.n. (sport) –Tip de mic automobil simplificat, de obicei folosit de copii în concursuri sportive– „Inițiativa elevilor de la Liceul mecanic nr. 1 de a înființa un club de carting a fost bine primită de către colegii lor din oraș. Noul club își propune să introducă pe elevi în tainele motorului de automobil, să-i învețe regulile de circulație auto si, deocamdată, să experimenteze totul pe cele 50 de *carturi*." R.l. 3 IV 75 p. 2. „La 3 ani conducea deja un *cart*..." Ev.z. 19 VII 08; v. și *aeronavorachetomodel* 1974 [scris și *kart*] (din engl., fr., germ., it. *Kart*; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 26; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

cárte s.f. || *carte albă* –Raport oficial prezentat de o instituție sau organizație– v. *renegociere* 1975. „PDSR a acuzat, ieri, cu ocazia prezentării documentului «*Cartea Albă* a preluării guvernării în luna decembrie 2000», fostele Executive din perioada 1996-2000 că au promovat politici economice greșite, cu rezultatul unei căderi economice dezastuoase." zf.ro 4 V 01. „Invoc și citez la cursul meu de literatură română contemporană *Cartea Albă a Securității. Istorii literare și artistice, 1969-1989*, de unde iau mostre de note informative, note de filaj, note-raport despre Marin Preda, Adrian Păunescu sau despre Conferința Națională a Scriitorilor din 22-24 mai 1972 etc." R.lit. 28 III 08 p. 13 (după engl. *white paper*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *carte albastră* –Permis de rezidență– „Cancelarul austriac A. G. a respins proiectul «*cărții albastre*» propus de Comisia Europeană, care vrea să creeze un permis de ședere în Uniunea Europeană, pentru a atrage imigranții calificați..." G. 15 X 07 p. 7 || *carte-album* –Carte care cuprinde un album– „O *carte-album*, superbă, cu peste două sute de reproduceri în facsimil..." R.lit. 27 X 04 p. 32. „*carte-album* de călătorie: Abisinia, de Mihai Tican Rumano..." R.lit. 15 II 08 p. 30 (din *carte* + *album*) || *carte-audio* –Înregistrarea lecturii unei cărți– „Cu ani în urmă, înainte de voga occidentală a *cărților-audio*, am ascultat o casetă cu înregistrarea romanului..." R.lit. 12 IV 00 p. 19. „Desigur, așa-numitele *cărți audio* sau cărți sonore, cum li se mai spune, nu constituie o noutate. Un oarecare început se face simțit și în peisajul cultural românesc, dar în comparație cu proporțiile atinse de acest fenomen în America, est absolut neglijabil." Ad. lit și art. 7 VI 05 p. 10. „Producem *cărți audio*. Avem o cabină de înregistrare cu aparatură performantă și citesc cărțile la microfon." G. 28 XII 07 p. 9 (după engl. *audiobook*) || *carte de credit* –Card de credit– v. *microelement* 1979. „Serviciile poștale ale Marii Britanii experimentează noi tipuri de aparate telefonice automate care sunt utilizate nu prin introducerea unor monezi, ci a unor *cărți* speciale *de credit* fabricate din plastic. Pe videoindicatorul aparatului telefonic apare suma care reprezintă costul convorbirii." Sc. 29 XII 81 p. 5. „Visa International oferă șase produse de bază care se potrivesc diferitelor operațiuni de casă. Acestea sunt: Classic Card (carduri clasice), care poate fi folosită drept *carte de credit*, carte de schimb sau carte de debit." R.l. 1 IX 93 p. 4. „«Trasul cu

cartea», așa cum este supranumit de infractori furtul cu *cărți de credit*, se efectuează prin mai multe moduri de operare. Cea mai nouă variantă este «capcana cardului» sau «blocarea cardului». Practic, capcana este făcută dintr-un film pentru radiografii..." G. 17 IX 07 p. 13; v. și Ev.z. 12 I 95 p. 4; v. și *clonator* 2008, *cod confidențial* 1984, *hologramă* 1978, *phishing* 2005, 2006, *PIN*[1] 2002, *piratare* 2008, *shopping* 1985 (după engl. *credit card*, fr. *carte de crédit*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *carte-document* –Carte cu valoare documentară– „O *carte-document* despre Eminescu." R.l. 1 VIII 74 p. 1. „Sper ca Andreea Pora să strângă într-o *carte-document* toate istoriile acestor oameni neștiuți, cu destinul făcut țăndări de securiștii de ieri." R.lit. 14 V 03 p. 3. „O *carte-document* de excepție, despre creația unui titan al teatrului și filmului românesc" AS I VIII 09 p. 22; v. și Săpt. 10 II 78 p. 3, Sc. 18 III 80 p. 4; v. și *carte-eveniment* 2007 (din *carte* + *document*, după fr. *livre-document*; DMC 1975) || *carte-eveniment* –Carte a cărei apariție constituie un eveniment– „O *carte-eveniment*: Octavian Goga – «Ne învață Mărășeștii»" Săpt. 24 II 84 p. 7. „«Euharistia» [...] reprezintă pentru ortodoxia românească o *carte-eveniment*." R.l. 19 III 93 p. 2. „E o carte splendidă, o *carte-eveniment*, o carte-document al unei epoci." "22" 46 / 07 p. 12; v. și Obs.cult. 26 III 09 p. 9, R.l. 16 VI 09 p. 13 (din *carte* + *eveniment*) || *carte-film* „În Franța a început o nouă industrie: de la «film» la «carte», în sensul editării unor somptuoase volume [...] cu prefețe, note și dosare critice, biofilmografie de autori și de interpreți. Este inițiativa casei de cultură Balland, care a lansat deja o primă serie din aceste *cărți-filme* din opera cinematografică a unor mari realizatori precum Carné [...], Renoir [...], Godard..." R.lit. 20 III 75 p. 22 (din *carte* + *film*, după model fr.) || *carte-interviu* –Carte care cuprinde un interviu– „Prima doamnă a Franței, Bernadette Chirac, a ieșit din umbră cu o *carte-interviu*, scrisă sub forma unei conversații-fluviu cu ziaristul Patrick Carolis și intitulată «Conversation»" Ad. 22 X 01 p. 13. „Din păcate, la noi s-au tradus puține *cărți-interviu* cu scriitori, deși acestea sunt cel puțin la fel de frumoase precum literatura lor și, oricum, rezervă numeroase surprize biografice." R.l. 28 VII 07 p. 18. „Într-o spectaculoasă *carte-interviu*, *Parfumul de guayaba*, Gabriel García Márquez afirmă că faimosul «realism magic» prezent în unele din romanele sale nu e decât realism pur și simplu..." R.lit. 14 VIII 09 p. 4 (din *carte* + *interviu*) || *carte-manifest* –Carte în care autorul își exprimă crezul în mod direct– „Matei Călinescu despre o *carte-manifest*: Adrian Marino, *Pentru Europa* (1995)." "22" 26 / 95 p. 11. „O *carte-manifest* care va reaprinde pasiuni pro și contra..." "22" 25 / 10 p. 14 (din *carte* + *manifest*) || *carte-mărturie* –Carte scrisă pentru a da mărturie despre ceva – „«Ferma model Perieți», o *carte-mărturie*" C.n. 19 XII 02. „«Pelerin ortodox la Medjugorje», de Aurel Hasneș-Ciurdariu, *carte mărturie* despre Miracolul care se întâmplă zilnic în mica localitate croată menționată, a fost lansată ieri și la Suceava..." crainou.ro 4 V 06. „O *carte-mărturie* a infernului comunist și a monstruozităților cărora le-a dat naștere" G. 6 IX 07 p. 21 (din *carte* + *mărturie*) || *carte-mozaic* –Carte cu un conținut eterogen– „Stephen King se amuză realizând o *carte-mozaic*, în care se succed CV-ul, descrierea trusei cu scule și confesiunea «Despre scris», încadrate de trei prefețe și postscriptumul cu un titlu simetric «Despre viață», ce include o probă de lucru pe propriul text și lunga listă a cărților citite în ultimii ani." R.lit. 12 X 07 p. 26. „Este un fel de *carte mozaic*, care cuprinde desene din suflet de copil, povești pentru copii, împreună cu muzică pentru copii compusă de mine, a explicat autoarea." graiul.ro 10 I 11 (din *carte* + *mozaic*) || *carte-obiect* –Carte care atrage prin forma ei de prezentare (elegantă, neobișnuită etc.)– „a apărut și un creator de *cărți obiect* [...] volume cu coperte de lemn și de aramă, importate, parcă, dintr-un Paradis al cărții." R.lit. 11 IV 08 p. 4. „Cărțile sunt niște obiecte care transmit ceva prin textul care trebuie citit și prin imagine, iar *cartea-obiect* este deja un obiect de artă. Ia forma unei cărți, dar transmite altceva, și prin modul în care e alcătuită. Nu toate pot fi citite, unele nici măcar nu au text." G. 28 I 09 p. p. „E o carte experiment, un hipertext de tip virtual, condensat într-o formă tradițională, de *carte-obiect*, cu ilustrații retro, elegantă punere în pagină și frumoasă copertă." R.lit. 5 III 10 p. 15; v. și 4 XII 09 p. 32 || *carte-obiect de artă* „volumul bilingv [...] sub îngrijirea cunoscutei graficiene Wanda Mihuleac, este o *carte-obiect de artă*, un eveniment editorial de luat în considerare chiar și de către foarte rafinatul public parizian." R.lit. 31 III 06 p. 5 (din *carte* + *obiect*) || *carte-portret* –Carte care construiește portretul unui personaj– „*cartea-portret* «Regele Scamator, Ștefan Iordache»" G. 11 V 06 p. 7. „*Cartea-portret* al președintelui a beneficiat de o lansare grandioasă (100.000 de exemplare și de un ambalaj mediatic cum rareori se întâmplă)." G. 28 VIII 07 p. 12 (din *carte* + *portret*) || *carte-proces* –Carte care încearcă să facă procesul unei stări de fapt, al unei epoci istorice etc.– „«Decojind ceapa» este, în termeni literari, o capodoperă a prozei lui Grass: o *carte-proces*, în care acuzatul și acuzatorul sunt, deși tardiv, una și aceeași persoană." G. 11 IX 07 p. 21. „«Regele se-nclină și ucide» poate fi [...] și o *carte-proces*, în boxa acuzaților aflându-se încă, după 20 de ani de libertate, umbra celor responsabili cu întreținerea sentimentului de teamă: securiștii." ziarulring.ro 15 III 10 (din *carte* + *proces*) || *carte-simbol* –Carte care se constituie într-un simbol– „O *carte simbol*: «Omenia și frumusețea cea dintâi»" hotnews.ro 30 VI 09. „O *carte-simbol* despre nevoia noastră de real magic." gandul.info 16 I 11 (din *carte* + *simbol*) || *carte-spovedanie* –Carte care cuprinde o mărturisire– „Este o *carte-spovedanie*, de un patetism autentic." Obs. cult. 23 VIII 07 p. 8. „Jurnalista orădeană Mariana Gavrilă s-a supus judecății oamenilor, lăsând să vadă lumina tiparului o *carte-spovedanie*. Incredibila ei poveste de dragoste cu un preot..." libertatea.ro 30 XII 08 (din *carte* + *spovedanie*) || *carte verde* –Permis de muncă– „Ex-timișoreanului îi mai trebuie doar *cartea verde* pentru a juca la echipa bucureșteană..." Cronica rom. 6 VIII 97 p. 9. „Doar imigranții care dețin așa-numita «*Carte Verde*» («Green Card») se pot înrola în forțele armate..." G. 16 II 09 p. 5; v. și Ad. 2 VIII 02 p. 9, G. 26 V 06 p. 3 || *în cărți* –Cu șanse– „Inițial *în cărți* pentru transferul la Seul, S.B. a fost refuzat..." Ev.z. 2 II 98 p. 15. „Umaniștii (PUR) nu sunt *în cărțile* liberalilor" C.n. 4 VIII 03 p. 3. „Liviu Mihaiu, *în cărți* pentru scaunul de guvernator al Deltei" G. 16 IX 08 p. 1; v. și Ad. 28 V 02 p. 4, 8 VII 03 p. 10, 22 IX 03 p. 3, 14 II 04 p. 2, G. 21 IV 06 p. 7, 2 XI 06 p. 29

cartelát, -ă adj. –Reunit într-un cartel– „recenta lovitură de teatru de la Roma [...] pentru o clipă a întărit – aparent – atât de mult poziția celor două grupări ale promotorilor, acum «*cartelate*» – W.C.T. (cu turnee în curs de desfășurare până la 14 mai) și W.T.T. (cu turnee între 15 mai și sfârșitul lui august) încât la un moment dat s-a crezut că, într-adevăr «Marele premiu» va deceda." Mag. 23 III 74 p. 8. „Ce industrii *cartelate* aveți?" "22" 30 VII 08 (din *cartela*; DEX 98, DexX)

cartélă s.f. (inform.) –Carton sau plastic cu fir metalic magnetizat, de dimensiuni standard, care servește ca suport de memorizare a datelor și declanșează instalații automate– „Din numărul total [de telefoane moderne] 1200 au principiul de funcționare pe bază de monedă, iar 800 cu *cartelă* tip «cipcard»." R.l. 23 III 93 p. 9. „cutiile de presă ale jurnaliștilor [...] nu se deschid cu cheia [...] ci pe bază de «*cartelă*» – fiecare legitimație are încorporată o bandă magnetică." R.lit. 20 / 93 p. 17. „*Cartela* Vodafone vine cu internet mobil..." Z.fin. 26 VI 08; v. și R.l. 1 XII 93 p. 16 || *cartelă electronică* „așteptăm un lot de 2000 telefoane din Republica Sud-Africană, parțial cu *cartelă electronică*, parțial cu monedă..." R.l. 4 V 93 p. 16 || *cartelă magnetică* „Poliția îl caută și pe casierul băncii care, pare-se, a remis unor complici o *cartelă magnetică* ce le-a permis să intre în această sală." R.l. 1 VII 82 p. 6. „cheile de la cameră au fost înlocuite cu *cartelele magnetice*." R.l. 3 VII 93 p. 5. „Accesul se va face numai pe bază de *cartelă magnetică*." Compact 8 VI 06 p. 12; v. și R.l. internat. 12 VII 95 p. 2 (formal din it. *cartella*; sensul din engl. *card*; Dimitrescu, *Dr.2* 130, 139, 143; DN, DEX – alte sensuri, DN_3, DEX-S, NODEX, MDN) || *cartelă SIM* –Cartelă pe care sunt înmagazinate datele de identificare a utilizatorului unui telefon mobil etc. astfel încât să poată fi posibilă schimbarea terminalelor– „Un telefon mobil va fi suficient pentru a semna contracte la distanță, grație unei noi tehnologii care înregistrează în *cartela SIM* datele biometrice ale posesorului de drept și oferă garanția că numai acesta folosește aparatul și este într-adevăr cel ce pretinde a fi." G. 24 VII 06 p. 10 (după engl. *SIM card*)

cartelizáre s.f. –Vânzare pe bază de cartelă. Cartelare– „Consiliul de miniștri al Italiei se va întruni, astăzi, pentru a lua în dezbatere planul privind raționalizarea consumului de produse petroliere. Potrivit presei italiene, planul prevede «*cartelizarea*» combustibilului auto." I.B. 18 II 74 p. 4 (din *cartelă*; DEX-S, DexX)

cartiér s.n. || *cartier-dormitor* –Cartier care nu este locuit decât seara, populația lucrând în timpul zilei în altă parte– „Până când economia în totalitatea ei nu se ridică, nici o șansă ca românii să evadeze din *cartierele-dormitor*." Ad. 4 V 05 p. 15. „Locul acesta din *cartierul-dormitor* Drumul Taberei..." AS 3 X 09 p. 26. „Până și apartamentele din blocurile construite de comuniști în *cartierele-dormitor* au început să tindă către 2000 de euro pentru un metru pătrat..." G. 15 X 07 p. 7 (după fr. *cité-dortoir*, *ville-dortoir*; PR 1955) || *cartier-oraș* –Cartier cu o mare extindere– „*Cartier-oraș*. De ce oraș? Pentru că noul cartier va fi, ca număr de apartamente, cât un oraș, de pildă cât Sibiul." Sc. 23 II 62 p. 3. „La Suceava, numele de «Arini» definea o mahala insalubră. «Arini» este astăzi numele unui *cartier-oraș*, al unui spațiu urban de cea mai aleasă modernitate." Sc. 2 IV 75 p. 2; v. și *alb-argintiu* 1973 (din

cartier + oraș; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 232) || *cartier-satelit* –Cartier construit în jurul unui element central– „Blocuri înalte [...] construcții înconjurate de *cartiere-satelit*." Sc. 21 X 62 p. 4. „Blocurile din *cartierele-satelit* au rămas împrăștiate printre arbori și stânci, în jurul câte unui centru social-cultural." R.lit. 31 I 85 p. 24. „Lunca Cetății, *cartier satelit* al Iașiului" G. 3 I 06; v. și I.B. 12 V 89 p. 4 (din *cartier + satelit*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 325) || *de cartier* –De mahala, propriu cartierelor mărginașe ale marilor orașe– „Și Petre Roman este băiat *de cartier* – Primăverii, firește" Cat. 15 / 99 p. 6, cit. de R. Zafiu în R.lit. 23 / 00. „Găștile *de cartier* îi terorizează pe pitești" ziartop.ro 2 VIII 11. „Băiețașul *de cartier* Uzzi pare să se fi săturat de blocurile gri de la capătul lui 14 și de pustanii din Pantelimon strânși «la o caterincă» în colțul blocului." cancan.ro 6 VIII 11 (Zafiu, *D*)

cárting s.n. (sport) **1.** –Sport practicat cu cartul– „O ultimă întrebare privind dezvoltarea sportului automobilistic: Când va lua ființă Federația română de automobilism și *karting*?" I.B. 19 IV 74 p. 3. „Se subliniază faptul că «marele as al volanului» s-a remarcat mai întâi ca alergător și constructor de *karting*." Sc. 8 XI 74 p. 5. „Profesorul de *carting* al lui Tăriceanu jr, șef în Direcția Editorială a TVR" Gard. 8 VIII 08; v. și I.B. 12 I 84 p. 7; v. și *cart* 1975. **2.** –Cart, automobil simplificat– v. *minicar* 1974 [scris și *karting*] (din engl., fr. *karting*; PR 1960, BD 1965; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 26 – atestare din 1969, Th. Hristea în LR 3 / 73 p. 186, L. Seche în LR 2 / 75 p. 176, P.N. 2 / 74 p. 44 – ex. din 1969, Dimitrescu, *Dr.2* 113; DEX, DN_3, NODEX, DexX); v. și *auto-moto-carting*

cartíst s.m. –Practicant al cartingului– „Bogat calendar sportiv al automobiliștilor și *cartiștilor* români" I.B. 12 I 84 p. 7 [și *kartíst*] (din *carting* + *-ist*; cf. it. *kartista*; DPN 1983; MDN, DexX)

cartocciáta s.f. (cuv. it.; culin.) –Specialitate culinară siciliană, un fel de pizza în formă de semilună– „Se execută orice tip de pizza, inclusiv renumitele specialități siciliene «*cartocciate*» și «arancine»." R.l. 13 VII 93 p. 16 (Dimitrescu, *Dr.2* 129, 142; Dimitrescu, *ERI*)

cartodróm s.n. –Loc special amenajat pentru sportul cu carturi– „*Cartodromul* pionierilor. Un teren viran din apropierea gării din Baia Mare [...] a constituit o «pistă de încercare» a forțelor copiilor băimăreni. Pentru că aceștia au hotărât, cu sprijinul edililor locali, să-l transforme într-un *cartodrom*." Sc. 2 XI 73 p. 2. „În incinta *cartodromului* pionierilor din Baia Mare a fost amenajat un parc-școală de circulație, dotat cu toate tipurile de marcaje și 70 de semne de circulație." R.l. 18 XI 76 p. 2 (din *cart* + *-drom*, după modelul lui *aerodrom*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

cartofíl s.m. –Colecționar de cărți poștale– „Apreciat drept cel mai mic ziar din lume, «Cotidianul *cartofililor*», format carte poștală, a sărbătorit cel de-al 100-lea număr." R.l. 24 III 84 p. 6. „Albumul mai cuprinde capitole despre colecții și colecționari, tabele cu *cartofili* români aflați în corespondență de profil cu străinătatea, despre întrepătrunderile colecționistice, tematicile în cartofilie, evaluarea cărților poștale ilustrate, organizarea cartofiliei românești și cluburile de cartofilie." Z. dum. 14 X 10 (din fr. *cartophile*)

cartofilíe s.f. –Colecționarea cărților poștale– „să colecționeze obiecte din domeniile *cartofiliei* (cărți poștale ilustrate)..." Ad. lit. și art. 3 V 05 p. 6. „A apărut de curând un volum de excepție, datorat lui Silviu N. Dragomir, un împătimit al *cartofiliei* – «Istoria *cartofiliei* românești»." Z. dum. 14 X 10 (din fr. *cartophilie*; MDN, DexX)

cartofúlg s.m. –Produs alimentar din cartofi deshidratați– v. *grișpandin* 1979 (din *carto*[f] + *fulg*; DexX)

cartomancián, -ă s.m.f. –Ghicitor în cărți– v. *acromanție* 1977 (din fr. *cartomancien, -enne*; L; MDN)

cartón s.n. || *de carton* –Fals, de mucava– || *discurs / limbaj / limbă de carton* –Limbă de lemn– „Sunt angrenați în procesul de creație (deh, asta ne e *limba de carton* – n.n.)" Obs.cult. 24 IX 02 p. 22. „*Discursul de carton*" G. 9 V 07 p. 6 || *miliardar de carton* „Acuzat că a cheltuit sume enorme de bani care nu-i aparțineau, din vistieria Băncii Dacia Felix. Catalogat drept «*miliardar de carton*». Despre Mureșan s-au scris sute de articole..." Lib. 13 IV 98 p. 1. „*Miliardarul de carton* Dan Pop și SIF Transilvania au dat administrarea companiei unei firme inexistente" R.l. 16 XII 03 p. 4; v. și 9 X 98 p. 28, Nat. 15 I 99 p. 1, 5 IV 99 p. 5, Ad. 16 X 01 p. 11, R.lit. 29 V 02 p. 2 || *politician / lider de carton* „Geoană nu va cădea, dar, la fel ca Tăriceanu, devine un *lider de carton* presat." G. 4 X 07 p. 1. „Antonescu este un soi de «*politician de carton*», decis să calce pe urmele numeroșilor «milionari de carton»." R.l. 13 IV 09 p. 6 || *președinte de carton* „*președintele de carton* al Rapidului, Grigore Sichitiu, are zilele numărate în această funcție la echipa din Giulești." Cronica rom. 6 VIII 97 p. 9 || *star / vedetă / VIP de carton* „inflexiunile mondene și temenelele în fața unor *VIP-uri de carton* de care sunt pline alte publicații." R.lit. 23 V 01 p. 32. „[Copiii cărați pe la întâlniri cu vedete ale telenovelelor, ale manelelor] nu au cu cine să fie lăsați acasă, în absența familiei plecată în exodul adulării isterice a *starurilor* noastre *de carton* sau cineva îi pregătește de mici pentru adăparea culturală de mai târziu?" G. 18 V 05 p. 13. „*Vedeta de carton* Simona S. a spus că pentru ea nu contează numărul banilor dacă nu este fericită." C. 9 V 08 p. 14; v. și T.l. 2 VIII 07 p. 46; v. și *gips-carton*

cartoonist s.m. (cuv. engl.) –Realizator de benzi desenate– „*Cartoon-istul* este altceva: el nu are redacție și, la o adică, nu are nici patrie..." D. 18 XII 98 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cu părul său alb fluturînd rebel, acest political *cartoonist* of the year are grijă de soția sa..." R.lit. 23 III 07, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *cărtúnist*]

cartóș s.m. „plantele hibride, «*cartoșii*», au frunze verzi închise asemănătoare cartofului, tuberculi albi în pământ de dimensiuni cuprinse între 2 cm și 10 cm lungime. Fructul propriu-zis, galben, cu diametrul de circa 2,5 cm, fără semințe, miroase a roșie." R.l. 18 II 83 p. 8 //din *cartof + roșie*//

cartúș s.n. **1.** –Ambalaj de carton care conține zece pachete de țigări– „«Pentru toți problema-i clară: / Paznicul fu vigilent, / Dar l-au «împușcat» aseară / Hoții, c-un *cartuș* de Kent!" Sc. 3 XI 82 p. 2. „1.100 de *cartușe* de țigări pe pașaport diplomatic" Cot. 19 IX 06; v. și R.l. 18 IV 83 p. 3, 16 X 84 p. 6; v. și *bax* (sensul 1) 1982, *duty-free* 2009. **2.** (inform.) –Recipient care conține o substanță consumată în timpul utilizării unui dispozitiv ori aparat (imprimantă, copiator etc.)– „Copiatoare, imprimante, PC-uri, componente PC, multimedia, toner, *cartușe* imprimante ink-jet și laser, refill-uri, ribboane, dischete, hârtie copiator și fax." Ev.z. 20 VI 97 p. 14. „Vânzare / reumplere *cartușe* imprimantă cerneală / laser. Prețuri foarte mici!!! Bonusuri la mai multe reumpleri." anunturi gds.ro 5 II 09; v. și *refila* 2007, *reumple* 2006, 2009 (din fr. *cartouche*; sensul 2 după engl. *cartridge*; DEX, DN_3, NODEX, MDN, DexX, DEX 09 – sensul 1)

carúră s.f. (fig.) –Calibru, anvergură– „Producțiile '74–'75 sunt din ce în ce mai puțin producții și din ce în ce mai mult filme. Nu filme de aceeași *carură*, nu filme de egal impact, dar filme închegate, cu relief, cu idei topite în emoții, filme dintre care multe pot fi trimise peste graniță." Sc. 4 III 75 p. 4. „Numai un cercetător în științe umaniste – socio, psiho, morfo, krypto – avea statura și *carura* morală pentru a vesteji inumaniste practici jurnalicești..." Cot. 24 III 08 [pron. și *carüră*] (din fr. *carrure*; PR; DN_3 – alte sensuri, DexX, DEX 09)

carvertising s. (cuv. engl.) „Firma [...] are ca obiect de activitate publicitatea pe mașini (*carvertising*), o formă de promovare mai puțin obișnuită în România." G. 19 IV 04 p. 1. „Să primești bani ca să porți reclame pe mașină este un concept nou în România, numit «*carvertising*». El a fost preluat din vestul Europei în octombrie anul trecut de societatea Autopres din Cluj" Cot. 14 V 07. „*Carvertising*, sau publicitate pe mașina personală. Să primești bani ca să porți reclame pe mașină este un concept nou în România, numit «*carvertising*». El a fost preluat din vestul Europei în octombrie anul trecut de societatea Autopres din Cluj." Gaz. de Sud 15 V 07 [pron. *carvărtáizing*]

cas[1] s.n. (arg. tin.) –Casetofon– „Unii dispun de un mag – magnetofon – sau de un *cas* – casetofon." R.lit. 19 VII 79 p. 9. „ei au acum «*cas*», cum mi-a spus unul odată: că să trec și pe la el că pune «*cas*» [...] și el se gândea la casetofonul stereo pe care-l mângâia cu ochii..." Săpt. 29 I 82 p. 7; v. și I.B. 9 V 74 p. 5, D. 144/95 p. 13 (prescurtare din *casetofon*; R. Zafiu în Luc. 37 / 91 p. 4; DexX)

CAS[2] s. „Contribuțiile de asigurări sociale (*CAS*) vor fi plătite pentru toate câștigurile realizate de persoanele fizice, luându-se ca bază de calcul venitul brut, în locul salariului brut..." R.l. 2 VII 07. „Fondul Monetar Internațional (FMI) consideră că majorarea contribuțiilor la asigurările sociale (*CAS*) este o măsură binevenită în condițiile economice din prezent..." Cot. 13 II 09

CAS[3] s. „Bolnavii care aleg să-și facă operații în Ungaria au două variante pentru decontare prin Casa de Asigurări de Sănătate (*CAS*)." Ad. 28 X 08. „Sumele cheltuite pentru un bolnav internat în Spitalul de Urgență Craiova depășesc cu mult sumele alocate de Casa de Asigurări de Sănătate (*CAS*) Dolj." Gaz. de Sud 4 III 09

casánt, -ă adj. (fig.; d. ton, cuvinte etc.) –Dur, tranșant– „Northrop Frye cu afirmația *casantă* cum că: «Critica literară are drept obiect o artă și este și ea, evident, de natură artistică»..." R.lit. 17 XI 04. „Ambele eroine ale romanului *regardent les riches*. Paloma din interior, cu ingeniozitate sarcastică. Renée, din exterior, cu ironie *casantă*." R.lit. 25 VII 08 p. 29 (din fr. *cassant*)

căsă s.f. || *casă-camping* –Căsuță simplă din lemn destinată campingurilor– „Un nou tip de *casă-camping*. În cadrul Complexului pentru industrializarea lemnului din Comănești s-a realizat un nou și interesant

tip de casă destinată atât campingurilor montane cât și celor de pe litoral." Sc. 29 XI 69 p. 5 [pron. *casă-chémping*] (din *casă* + *camping*; DexX) || *casă-laborator* –Casă în care se fac lucrări practice, care servește drept laborator– „Pe loturile demonstrative ale *caselor-laborator* urmăresc comportarea diferitelor soiuri, experimentează variante de culturi cu doze diferite de îngrășăminte chimice și naturale." Sc. 27 VIII 66 p. 2. „În munții României există doar două *case-laborator*, puncte de cercetare științifică alpină extrem de utile, amplasate pe creste, ambele construite în 1964. Una este *Casa-Laborator* «Gemenele», din Parcul Național Retezat." R.l. 30 XII 06; v. și 14 I 62 p. 1, Cont. 1 III 63 p. 1, Șt. și tehn. 6 / 67 p. 36 (din *casă* + *laborator*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 325) || *casă-monument* –Casă considerată monument istoric sau artistic– „La nr. 24 există o *casă-monument* de trei caturi." Sc. 21 VI 64 p. 4. „văd centrul vechi, *casele-monument* de pe Victoriei, cupola Cecului Mare, Palatul Telefoanelor, tot ce e mai frumos prin București..." G. 7 VIII 07 p. 6. „Și ea, ca atâția alții, își duce zilele în *case-monument* vechi de peste un secol." Ad. 11 II 04 p. 3; v. și R.l. 25 XI 66 p. 6 (din *casă* + *monument*; DexX) || *casă-muzeu* –Casă în care s-a deschis un muzeu– „În cadrul acțiunilor organizate la *casa-muzeu* H.C. Andersen, Ion Pas, traducătorul în limba română al povestirilor lui Andersen, a citit povestirea «Straiele noi ale împăratului»." Sc. 5 IV 63 p. 3. „Sevilla este cunoscută și recunoscută după ruinele sale romane, după podul Alcantara și *casa muzeu* a lui El Greco." I.B. 7 V 86 p. 4. „*Casa-muzeu* a ziaristului Sorin Roșca Stănescu a fost distrusă într-un incendiu" Ad. 5 III 08; v. și Mag. 7 I 67 p. 4, R.l. 24 I 73 p. 5, R.lit. Sc. 10 X 76 p. 1, 27 IX 84 p. 23 (din *casă* + *muzeu*) || *casă-remorcă* –Rulotă– „Reghin face câteva sugestii constructorilor de mașini. Prima, crearea unei microinstalații de încălzire centrală pentru clădirile mici. Ce-a de-a doua, fabricarea de *case-remorci* pentru autoturisme." R.l. 18 XII 66 p. 3 (din *casă* + *remorcă*; DexX) || *casă-restaurant* –Casă în care s-a deschis un restaurant– „În sfârșit, în spatele *casei-restaurant* s-a amenajat și o grădină de vară, dominată de umbra părului sub care au stat adesea la un pahar Eminescu și Creangă." Sc. 29 XII 65 p. 4 (din *casă* + *restaurant*; DexX) || *casă-reședință* –Casă în care locuiește sau a locuit o personalitate– „La 3 km sud de Râmnicu Vâlcea se află complexul muzeistic Magheru. Aici se poate vizita *casa-reședință* a generalului Magheru." R.l. 1 IX 77 p. 5. „Au plecat de acolo cu tot cu tabla de pe *casa-reședință* a lui Ilie Alexandru [Dallasul din Slobozia] și cu gândul că o pot duce pe toată la mormanul de fier vechi." Ev.z. 23 XI 08 (din *casă* + *reședință*) || *casă-rulotă* –Casă-remorcă– „*Case-rulote* ca ale țiganilor din Occident." Ap. 7–8 / 93 p. 22 (din *casă* + *rulotă*)

cascádă s.f. (sport, spect.) –Salt primejdios– „*Cascadele* spectaculoase realizate [...] de către regizorul V.A." R.l. 12 XII 92 p. 4. „Unii actori își făceau singuri *cascadele*"adevarul.ro 18 VIII 11 (din fr. *cascade*; Ciolan, *MC*; în dicționarele curente apare cu alte sensuri; DexX)

cascadór, -oáre s.m.f. (cinem.) „O profesie originală: aceea de înlocuitor al vedetelor ecranului în turnarea scenelor care cer un curaj și o îndemânare în afară din comun – profesie cunoscută în lumea filmului sub denumirea de *cascador*." Mag. 21 I 67 p. 4. „În Franța, sindicatul lucrătorilor din cinematografie a recunoscut ca atare profesiunea de *cascadoare*. Asta de la emanciparea femeii se trage..." R.l. 20 IX 76 p. 2. „Nu găsești la fiecare colț un *cascador*. Bine, excepție făcând România. Toată populația din România e *cascadoare*. Trăiește în condiții în care nici bananierii nu trăiesc, supraviețuiește și merge mai departe." G. 11 II 08; v. și Săpt. 20 V 77 p. 2, R.l. 19 XII 79 p. 6; v. și *cascadoricesc* 1972, *motorachetă* 1975, *nunceag* 2008 (din fr. *cascadeur*; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 188; DMC 1964; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3, NODEX, DexX); v. și *actor-cascador*

cascadoricésc adj. (cinem.) –De cascador– „Crede, în mod fals, că a risca este un atribut *cascadoricesc*. Pentru un cascador autentic riscul este foarte redus." Săpt. 29 I 72 p. 7 (din *cascador* + *-icesc*; DEX-S, DexX)

cascadoríe s.f. (cinem.) **1.** –Profesiunea de cascador– „De fapt, la noi, *cascadoria* a început de curând a deveni profesie, sau mai bine zis e pe cale de a deveni, riscurile fiind dintre cele mai mari." Mag. 22 XI 69 p. 5; v. și *parkour* 2008, *talkie-walkie* 1979. **2.** –Faptă temerară– „*Cascadorie* fatală. Vrând să facă o «surpriză» unei cunoștințe de a sa ce locuia la etajul 8 [...] S.N.S [...] a încercat să coboare – cu ajutorul unui furtun de cauciuc – de pe terasa blocului în balcon. Imprudența i-a fost fatală." I.B. 2 IV 75 p. 7. „O *cascadorie* scumpă pentru Tăriceanu" Cot. 26 VII 06; v. și R.l. 10 IV 75 p. 6 (din *cascador* + *-ie*; DN_3, DEX-S, DexX)

cascadorísm s.n. –Faptă temerară, de cascador– „O a doua calitate: interiorizarea. Când scriu acest cuvânt mă gândesc la meritul autorilor de a muta mai în adânc clocotul din arsenalul pe cât de uzat, pe atât de gustat al ciocnirilor exterioare (pistoale, revolvere, cuțite, șișuri, urmăriri frenetice, acrobații ameți-toare, *cascadorisme*, trapezisme etc.)" R.l. 27 IX 78 p. 2 (din *cascador* + *-ism*; DEX 98, DexX)

cáscă s.f. || *căști albastre* –Militari în serviciul Națiunilor Unite trimiși în misiune de menținere a păcii în lume; semnul lor distinctiv sunt căștile albastre, culoarea Națiunilor Unite– „*Căști albastre* americane sub comandă străină." Meridian 23 VIII 93 p. 8. „Luarea ca ostatici, de către sârbi, a *căștilor albastre*." D. 136 / 95 p. 5. „România a primit, din partea ONU, cererea de a trimite în Liberia un contingent de jandarmi, care să facă parte din «*căștile albastre*» ce urmează să contribuie la pacificarea acestui stat vestic din Africa..." Ad. 24 IX 03 p. 14 (după fr. *casques bleus*; cf. it. *casco blu*; DPN 1978; MDN, DexX)

caserólă s.f. –Recipient (din material plastic) utilizat pentru păstrarea / prezentarea alimentelor– „Unele dintre sortimentele oferite zilnic gospodinelor [...] sunt porționate și preambalate în *caserole* și pahare." I.B. 21 I 86 p. 1. „Atenție la otrava din *caserolă*! Ambalajele folosite pentru a lua mâncarea la pachet vă pot îmbolnăvi de inimă, arată studiile. Cercetătorii atrag atenția că bisfenolul, o substanță care se găsește în compoziția recipientelor din plastic, poate genera diabet, boli de inimă și afecțiuni hepatice." Ad. 5 XII 08 (din fr. *casserole*; LTR; DEX, DN_3, NODEX – alte sensuri, MDN, DexX)

casétă s.f. –Cutie de material plastic conținând o bandă magnetică, care înregistrează sau reproduce sunetul sau imaginea– „*Casete* muzicale duminicale comentate de G.C.-M." Pr. R.TV 12 XI 78 p. 3. „3500 de *casete* video și 300 *casete* matrice au fost confiscate în patru studiouri situate [...] în regiunea pariziană." R.l. 19 III 84 p. 6. „Modă retro: playerul digital sub formă de *casetă* audio" Click 3 III 09; v. și R.l. 18 V 81 p. 6; v. și *videomagnetofon* 1970 || *casetă pirat* v. *pirat* (din fr., engl. *cassette*; PR 1960, DMC 1967, BD 1970; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri; DEX-S, NODEX, MDN, DexX) || *casetă-serviciu* –Casetă care conține un serviciu util în gospodărie– „Trimestrul II a fost de asemenea bogat în noutăți; între acestea: *casete-servicii* de ceai, garnituri complete pentru aperitive, mașină de răzuit legume." I.B. 30 IV 76 p. 2 (din *casetă* [care conține un] *serviciu*)

casetofón s.n. –Magnetofon cu casete– „*Casetofoane* italienești în raliurile lor cu iubite platinate." Sc. 24 IV 74 p. 6. „[Vând] *Casetofon* auto stereo Sanyo, nou, cu boxe." R.l. 3 VII 78 p. 4. „Moartea vine pe bandă de *casetofon* și șpaga pe țeavă de net!" Cat. 28 VIII 07; v. și I.B. 9 V 74 p. 1, Sc. 28 II 75 p. 3, 24 XI 78 p. 5; v. și *aspectomat* 1982, *autostop* (sensul 2) 1977, *creion* (*optic / luminos*) 1992, *cub* (*Rubik*) 1983, *cas*[1] 1979, 1982, *digicasetă* 1975, *headphone* 1982, *minibicicletă* 1985, *minitelevizor* 1984, *player* (*mp3 player*) 2005, *tuner* 1984, *walkman* 1988 (din *casetă* + [magneto]*fon*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

casetotécă s.f. –Loc de depozitare sau colecție de casete cu benzi magnetice– „Alături de bibliotecă, discotecă, *casetotecă* sonoră, și-a făcut apariția de curând videoteca – la dispoziția publicului larg. La Stockholm a fost inaugurată de curând o primă mostră a acestui gen de cinematograf, care dispune de filme înregistrate pe videocasete, spectatorii alegând ei înșiși programul dorit." Sc. 26 XII 74 p. 6 (din fr. *cassettothèque*; DMC 1972, DTN p. 774; DEX-S, MDN, DexX)

cash s. (ec.; cuv. engl.) || *bani / plată cash* –În numerar, cu bani gheață– „mărfuri care se vând pe piața internațională cu bani *cash* și nu pe credite." Ad. 6 V 90 p. 2. „Vânzare de acțiuni cu plata *cash*." R.l. 30 VI 93 p. 1. „Până la urmă, cardul va învinge *cash*-ul și pe piața românească" Z.fin. 25 III 03, cit. de R. Zafiu în R.lit. 31 / 06 p. 14; v. și R.l. 10 VI 93 p. 16, Ad. 3 IX 98 p. 1 [pron. *cheș*] (cf. fr., it. *cash*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174, 175; Stoichițoiu Ichim, *A*; PR 1945, PN 1987, DFAP; DexX, DEX 09)

cash and carry s., adj. (cuv. engl.; com.) –Sistem de comerț de tip depozit angro, cu servicii minime oferite clienților, în special retaileri, care plătesc cash și își cară singuri marfa– „*Cash and carry* – cea mai modernă formă de comerț angro cu autoservire" Ad. 17 VI 02 p. 5 (cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 18). „rețeaua de magazine *cash&carry* Selgros va aplica un nou program, unitățile urmând a fi deschise de luni până sâmbătă între orele 6 și 22, iar duminica de la 8 la 22" Ad. 30 XII 03. „cel mai dezvoltat sistem *cash & carry* din România..." S.fin. 6 VIII 07 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Ad. 3 I 04 p. 7; v. și *hipermarket* 2008, *industrie* (*industria ambalajelor*) 2004, *retail* 2009 [pron. *cheșendchéri*; scris și *cash&carry*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

cash flow s.n. (cuv. engl.; fin.) –Flux de numerar (intrări și ieșiri) într-o perioadă dată– „Nu e foarte clar de ce s-a ajuns, în 2007, la un *cash-flow* negativ, adică lichidități pe minus, în condițiile în care în 2004, în timpul mandatului lui V.N. exista un excedent bugetar de 6 milioane de euro." G. 3 III 07 p. 26. „Încercăm astfel să asigurăm un *cash-flow*

constant..." R.l. 2 VI 10 p. 5; v. și gds.ro 5 III 09, G. 30 X 09 p. 11 [pron. *chésflău*] (MDN)

cassdeck s.n. (cuv. engl.) –Casetofon fără amplificator de putere– „[Vând] *cassdeck*-uri trei capete [...] video cameră, procesor video, tv color, video Player, compact disc." R.l. 10 X 91 p. 5. „[Vând] capete Rerox sigilate, preamplificator final audio radio, *cassdeck* Mitsubishi." R.l. 29 VII 93 p. 13. „*cassdeck* SONY TC KE 200, ca nou, nefolosit" bursa.rol.ro 16 XII 07 (din *cassette deck*; MDN)

castél s.n. || *castel-cetate* –Castel întărit ca o cetate– „Din Gilău, localitate cu un vechi *castel-cetate* (sec. XV) se poate ajunge urmând drumul de pe Valea Someșului Rece, la cabana cu același nume situată la 27 km distanță." I.B. 8 IX 67 p. 2. „În ultimii ani l-a covârșit o criză de mizantropie. S-a recluzat într-un fel de *castel-cetate* din apropierea orașului Las Vegas." Cont. 10 XII 70 p. 9. „Dromoland, *castel-cetate* transformat în hotel de lux" jurnalul.ro 28 VIII 08 (din *castel* + *cetate*; DexX) || *castel-muzeu* –Castel folosit ca muzeu– „În mod deosebit spărgătorii sunt atrași de zecile de *castele-muzeu* presărate în regiunea orașelor Koblenz și Bingen din Renania și în landul Hessen." I.B. 3 XII 70 p. 4. „Veți învăța gustul și calitățile vinurilor din Spania [...] Cursul include material didactic audio-vizual: casete video, diapozitive și cărți de referință. În timpul cursului, se vizitează renumitul *Castel-Muzeu* al Vinului, zone viticole, crame..." obiectivbr.ro 11 X 04 (din *castel* + *muzeu*; DexX)

casting s. (anglicism) –Selecție pentru un film, o emisiune tv etc.– „s-a apucat să-mi explice că ei caută un prezentator și ar vrea să vin să dau o probă [...] s-a insistat și m-am dus la *casting*." AS 2 VII 01 p. 16. „Dar poate că cea mai importantă latură a campusului este faptul că dă posibilitatea unor tineri să intre în legătură cu producători și agenți de *casting*." G. 14 II 08 p. 10. „*Casting* la TVR pentru prezentatori sportivi" Fin. 23 VII 08; v. și R.l. 15 I 10 p. 11 (Stoichițoiu Ichim, *V* – 1997, A; DNAR 1998; DEX 98 – alt sens, MDN, DexX, DEX 09)

castráre s.f. || *castrare chimică* „Pedofilii polonezi, mai aproape de *castrarea chimică*" ziare.com 7 X 08. „*Castrarea chimică* [a pedofililor] se referă la un tratament medicamentos care inhibă în mod ireversibil dorința sexuală." G. 19 X 09 p. 7. „Potrivit BBC, procesul de *castrare chimică* presupune injectarea cu substanțe care reduc nivelul testosteronului, inhibând astfel dorințele sexuale. Nu este un procedeu ireversibil." ziare.com 11 V 11 (după engl. *chemical castration*)

castratór, -oáre adj. (fig.) –Care inhibă libertatea și creativitatea– „Mi se părea evidentă, în textul lui Maiakovski [...] acuza de societate *castratoare*, violatoare și nu în ultimul rând lobotomizatoare la adresa Rusiei sovietice." "22" 23 XI 05. „Teatrul de repertoriu ca agent *castrator*" Obs.cult. 19 III 10. „Un client de-al meu, ajuns la 30 de ani, avea o mamă «*castratoare*» care-și făcuse un scop din fericirea băiatului: îi spăla, călca și-i făcea de mâncare. Dacă ieșea cu fete în oraș îi făcea crize de nervi, iar dacă stătea în casă, îi reproșa că nu are viață socială." R.l. 23 VIII 10 p. 11 (din *castra* + *-tor*)

castríst, -ă adj. –Aparținător lui sau referitor la (Fidel) Castro– v. *implementa* 1991. „economia hipercentralizată și neconcurențială a regimului *castrist*." "22" 27 II 08 (din fr. *castriste*; PR 1960; cuvântul este mai vechi; MDN, DexX)

casual adj. (cuv. engl.) –Informal, degajat– „Hainele Hugo Boss denotă o personalitate aparte în care detaliile cele mai fine se îmbină cu ținute sport, citadine, *casual* sau neconvenționale, creând impresia de dinamism, confort..." Ad. 13 X 03 p. 3. „Ținutele de zi și de seară, atât cele *casual*, chic sau elegante, sunt preferate, în detrimentul tricourilor și pantalonilor sport." Ad. 26 V 05 p. 14. „Meniul are parte de aceeași incoerență, oscilând indecis între italian și *casual* românesc – pe lângă pizza, paste, penne, lasagna, ciorbe, griluri, tocănițe camuflate în sosuri..." R.l. 2 V 07 p. 24; v. și Ad. 9 V 05 p. 9, G. 25 I 07 p. 6, Unica 2 / 07 p. 68, G. 26 X 07 p. 29 [pron. *chéjuăl*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

cașerát, -ă adj. **1.** (d. țesături) „Ceea ce stârnește curiozitatea este proveniența materialului, un amestec ingenios de tricot și buret. – Din ce sunt confecționate? [vestele] – Dintr-un material *cașerat*. Încep să mă dumiresc. Termenul, adoptat – se pare – după verbul francez *cacher* (ascunde), se referă la spuma poliuretanică «îngropată» între tricot și căptușeală, care face ca vestele să fie ușoare, comode la purtat și foarte călduroase." I.B. 5 XII 67 p. 3. **2.** (d. cartoane) –Cu suprafață lucioasă obținută prin aplicarea unei folii– v. și *tetrapac* 1976, 1977. „cererea de ambalaje din carton ondulat *cașerat* a dus la o dublare a cifrei de afaceri..." Z.fin. 9 XII 08 (cf. fr. *cacher*; Dimitrescu, *Dr.* 184; DN_3, DEX-S, DexX)

catabázã s.f. –Retragere– „Oedip privește în ataraxia luminoasă cu interiorizare, iar apoi nu dispare prin înălțare la ceruri, ci pășește în *catabază*." Obs.cult. 2 X 01. „*Catabaza* este percepută ca «suprema universitate» și «școală de aplicație»." "22" 9 III 04 p. 13. „Foarte elocventă pentru *catabaza* social-politică a lui Bulgakov este, apoi, scrisoarea din 3 septembrie 1929 către Comitetul Central Executiv al URSS; avem de-a face cu un text disperat și ultimativ, în care Bulgakov folosește termeni precum catastrofă, istovire, condamnare, distrugere." Obs.cult. 8 II 07 (din gr. *katábasis*; cf. engl. *katabasis*)

cataclísmic, -ă adj. (rar) –Catastrofal– „Totul a plecat de la erupția *cataclismică* care a avut loc pe insula Thera." Sc. 14 XI 70 p. 6. „De aici, tensiunea neîncetată și ciocnirea *cataclismică* pe care o provoacă orice întâlnire Dinamo-Steaua." "22" 29 IX 06 (din fr. *cataclysmique*; DN_3, MDN, DexX)

catadióptru s.m. (opt.) „Este vorba în primul rând de utilizarea *catadioptrilor* («ochi de pisică») de dimensiuni și modele ameliorate, cu calități reflectorizante superioare care se atașează cărucelor, bicicletelor, pe ghiozdanele școlarilor..." R.l. 27 X 77 p. 5. „Nu foarte mulți își mai amintesc de scandalul *catadioptrilor* montați pe șoselele din Piatra Neamț și rași odată cu trecerea utilajelor de deszăpezire, în iarna 2004-2005." monitorulneamt.ro 27 III 07 (din fr. *catadioptre*; PR mijl. sec. XX; FC II 61; DN_3, DEX-S, DexX)

catalóg s.n. || *catalog-album* –Catalog de expoziție sub formă de album– „Se găsește un *catalog-album* cu ilustrații în culori." Sc. 16 XI 67 p. 4. „O lucrare somptuoasă, prilejuită de un eveniment – *catalogul-album* Brâncuși, semnat de P.O. – urmărită scrupulos de autor până la ieșirea de sub tipar." I.B. 29 VIII 72 p. 2. „Cu ocazia expoziției retrospective de la Sibiu, se va publica și *catalogul-album* «Scenografie»." G. 14 IX 07 p. 21; v. și Luc. 18 II 67 p. 8, Sc. 16 XII 67 p. 4 (din *catalog* + *album*); v. și *afiș-catalog, album-catalog, caiet-catalog*

catártic, -ă adj. (livr.) –Care purifică. Purificator– „Desigur că autorii acestor pelicule au avut în vedere efectul eliberator, *catartic* al coșmarului." Săpt. 3 VII 70 p. 2. „râsul trebuie să relaxeze, să fie *catartic*..." Ev. 17 X 07 [scris și *cathartic*] (cf. fr. *cathartique*; DN_3, DEX 98, DexX)

catastrofă s.f. v. *film-catastrofă*

catastrofísm s.n. –Tendință de a vedea numai consecințe catastrofale. Pesimism– „*Catastrofismul*. Acesta este termenul pe care, prezentând ultimele noutăți editoriale, «Le Nouvel Observateur» îl folosește pentru un nou roman de science-fiction [...] E vorba de o invazie a unor extratereștri sanguinari." R.l. 6 III 75 p. 22. „e obligatoriu să nu ignorăm aplecarea umană spre *catastrofism*..." Cot. 22 XII 05. „[Premierul belgian] a spus că toată situația actuală nu este decât un «*catastrofism* exagerat» vehiculat de către instituțiile media." Cap. 2 III 09 (din fr. *catastrophisme*; PR 1963; DEX, DN_3, DEX 98, MDN – alte sensuri, DexX)

catch s. (cuv. engl.; sport) –Gen de lupte libere în care este permis aproape orice procedeu de prindere a adversarului– „Magnifica Mimi. Așa este supranumită regina *catch*-ului feminin [...] care și-a cucerit faima grație atât corpului ei, cât și evoluției în ring." Tin.lib. 30 XI 92 p. 6. „Scene de *catch* în Congresul Deputaților Poporului de la Moscova..." R.l. 5–6 XII 92 p. 1. „cea mai mare afluență de public, 190.000 de oameni, a fost consemnată la un meci de *catch* organizat de federațiile internațională și japoneză de wrestling." Cot. 1 II 08 (cf. fr. *catch*; PR 1919; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

catedrátic, -ă **1.** s.m. –Profesor universitar– „Capul de serie este aici T. Vianu, erudit *catedratic*, profesor care vorbește cu folos unor studenți imaginari despre ce a văzut în călătorie." R.l. 22 VI 82 p. 9 **2.** adj. –Profesoral– „iar prestația sa *catedratică* și critică este de menționat ca una foarte pozitivă." R.lit. 17 VII 02 p. 11. „Între eseistică, poezie, teorie literară, istorie culturală, proză, publicistică de atitudine, Caius Dobrescu se mișcă dezinvolt și cu neastîmpăr parcă, părăsind constant un domeniu pentru altul, un experiment pentru altul, și oscilînd autoironic, un pic histrionic, între atitudinea conferențiarului *catedratic* și micile extravaganțe – bine temperate – ale scriitorului care vrea să intrige." Obs.cult. 18 III 11 (din it. *cattedratico*; DexX)

caterincós, -oásă adj., s.m.f. (arg.) –Pus pe glume, glumeț, mistocar– „«Fițosul» și tocilarul – modelele elevilor din România. Elevul bine îmbrăcat, «*caterincos*» și chiulangiu este un model pentru colegii lui, alături de elevul studios." G. 5 IX 08 p. 1. „Spre deosebire de înaintașii săi, elevul *caterincos* aruncă injuriile «din datorie», căci asta este ceea ce trebuie să facă, ceea ce îl definește și îi dă un scop, cu alte cuvinte, asta «e cool»." G. 11 IX 08 p. 10 (din *caterincă* "poznă, strengărie" + *-os*)

catering s.n. **1.** –Activitatea de conservare la rece a semipreparatelor– „În ce privește realizarea semipreparatelor, semiindustrializatelor și produselor tip *ketering* (conservate prin frig) amintesc două măsuri

importante luate cu câteva zile în urmă." I.B. 6 V 74 p. 1. „Un restaurant care are o capacitate, în sistem de bufet suedez, de o mie de persoane pe oră, funcționează în regim de *catering* cu cele mai renumite restaurante bucureștene." R.l. 3 XI 94 p. 5; v. și Ev.z. 18 I 97 p. 8, Naț. 20 I 98 p. 3; v. și *handling* 2005, *mostră-etalon* 1974. **2.** –Livrarea și servirea mâncării și băuturii la comanda unui client în alte locuri decât un restaurant– „*Catering*-ul (serviciul de asigurare a mâncării la bord) s-a îmbunătățit [în avioane]." "22" 15 / 95 p. 10. „Cei care asigură *cateringul* la B'estfest va trebui să fie foarte atenți să nu încurce «borcanele», pentru că vedetele au probleme dintre cele mai diverse: alergii la făină și miere, zahăr, lactointoleranță și chiar frică de ciuperci." G. 30 VI 08 p. 16 [pron. *chétering*; scris și *ketering*] (din engl. *catering*; Dimitrescu, *Dr.2* 113; Stoichițoiu Ichim, *A*; DGE; MDN, DexX, DEX 09)

catetér s.n. (med.) –Tijă flexibilă folosită pentru explorarea sau dilatarea canalelor sau a cavităților– „Operația a urmărit lărgirea, prin introducerea unui *cateter*, a vaselor coronariene îngustate în mod periculos la un pacient amenințat de infarct. *Cateterul*, lărgind diametrul interior al vaselor, permite o mai bună circulație a sângelui." Sc. 11 II 78 p. 6. „Cu o sondă medicală performantă (*cateter*) medicul a pătruns prin artera femurală a senatorului și s-a îndreptat către inimă, montând acolo cinci stenturi (proteze), care i-au dilatat vasele de sânge îngustate." Ev.z. 15 I 07 p. 16; v. și *bioproteză* 2011, *gonflabil* 1978, *pacemaker* 1994 (din fr. *cathéter*; DEX, DN_3, NODEX, DexX; cuvântul este mai vechi)

cateterísm s.n. (med.) –Introducere a cateterului într-o cavitate a organismului pentru stabilirea diagnosticului sau în scop curativ– „Sub «câmpurile» chirurgicale este așezat un copilaș de numai trei ani. Se bănuiește o malformație congenitală a inimii, care trebuie operată. Nu înainte însă, de a se afla rezultatul *cateterismului*. O mulțime de cabluri leagă masa de operație cu un angrenaj complex. Circuitele sunt conectate. Echipa își ia în primire locurile: un medic la cateter, unul la pupitrul de afișaj..." R.l. 19 XII 83 p. 5. „Institutul de Boli Cardiovasculare va avea laborator de *cateterism* cardiac" Ev. 18 X 08; v. și *citoscopie* 2008, *fellow* 1994 (din fr. *cathétérisme*; PR 1958; DEX, DN_3, DexX; cuvântul este mai vechi)

cathársis s.sg.tant. (livr.) –Purificare, eliberare psihică– „Mai întâi trebuie să excludem povestea cu «misterul artei». Foiletonul de sâmbătă seara nu se fabrică în vederea *catharsis*-ului." Cont. 15 XI 74 p. 9. „Absurdul ca un *catharsis*" R.lit. 4 V 07 [scris și *catarsis*] (din fr. *catharsis*; DN_3, DEX 98)

catifeá s.f. || *de catifea* –Blând, lipsit de asperități sau de violențe– || *bolșevism de catifea* „Bolșevism *de catifea*" R.l. 2 V 07 p. 6 || *chirurgie de catifea* „Operațiile de prelevare și transplantare a unui rinichi prin metoda «*chirurgiei de catifea*» – metodă laparoscopică de recoltare a unui rinichi de la un donator viu..." Ad. 26 X 02 p. 7 || *curățenie de catifea* „Curățenie *de catifea* în PSD" J.naț. 24 III 04 p. 10. „Epilog la curățenia *de catifea* din PSD" J.naț. 30 III 04 p. 11 || *mineriadă de catifea* „Doctrina [Partidului Miron Cozma]? O nouă mineriadă. Una *de catifea*: «Anul acesta, când se împlinesc 10 ani de la Costești, eu declanșez o nouă revoluție politică»." G. 29 I 09 p. 1 || *politician de catifea* „E un politician «*de catifea*»" R.lit. 25 XII 02 p. 14 || *protest de catifea* „Un protest «*de catifea*» împotriva eliminării programelor culturale din grila de toamnă a TVR" R.l. 12 IX 07 p. 6 || *reformă de catifea* „[România] desfășoară o reformă *de catifea* pentru reducerea durității impactului mecanismelor economiei de piață asupra populației..." Sf. pol. 7 / 93 p. 13 || *restaurație de catifea* „Am fi fost scutiți de restaurații mai mult sau mai puțin *de catifea* ale unor inși care, ascunși prin cotloane în primii ani de după schimbarea de regim, au scos capul pe deplin, pricopsindu-se cu posturi de decizie." Ad. lit. și art. 14 X 03 p. 1 || *revizuire de catifea* „Revizuiri *de catifea*?" R.lit. 1 XII 04 p. 9 || *revoluție de catifea* „România nu a avut o revoluție *de catifea* cum au trăit-o praghezii..." Sf. pol. 7 / 93 p. 13. „Săptămâna aceasta se împlinesc exact 20 de ani de la ceea ce s-a numit *Revoluția de Catifea* din Cehia." R.l. 19 XI 09 p. 1; v. și Ad. 7 V 04 p. 13, Z. 14 IV 05 p. 8, Cultura 24 / 06 p. 15, R.l. 17 VI 08 p. 1 || *ultimatum de catifea* „Ultimatum *de catifea* al FMI" Z. 26 IV 04 p. 1 (după fr. *de velours*)

catifelín, -ă adj. –Cu calități și aspect de catifea– „Și o piatră din Bicaz mă învață cât un cer de mai, *catifelin*." Gaz.lit. 23 II 61 p. 4 (din *catifelat*, prin substituție de sufix, *-at / -in*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 134, Hristea, *PE* 33; DEX 98, MDN, DexX)

catio *s.m.*, adj. „Guvernul Columbiei a decis să acorde ajutoare și să atribuie terenuri și unelte indienilor «*catios*», care trăiesc în provincia Risaralda, în centrul țării." R.l. 12 I 82 p. 6 (cuv. amerind. preluat prin sp.)

catwalk s. (cuv. engl.) –Platformă îngustă care înaintează printre scaunele spectatorilor și pe care defilează manechinele la prezentările de modă– „Sezonul acesta prezentările de modă coboară de pe *catwalk* pentru a defila în cadrul programului derulat în lunile de iarnă de clubul B., care își propune să ofere clienților săi, în special oameni de afaceri, seri plăcute și neobișnuite, în care pot admira colecțiile unor cunoscuți designeri români." Z.fin. 31 I 03. „Pe tot parcursul serii s-au derulat pe *catwalk* prezentări ale unor case de modă..." Compact 19 IV 07 p. 11. „nu ai sentimentul unei scene reale, ci al unui *catwalk*." "22" 14 / 10 p. 4; v. și G. ed. 18 IX 06 p. XII, Cot. 29 VIII 08 p. 12 [pron. *chétuoc*]

cațavénc s.m. –Membru al redacției săptămânalului Academia Cațavencu– „Radu Vasile i-a primit pe «*cațavenci*» ca să le arate că există și țărăniști cu simțul umorului." Z. 8 V 98 p. 3. „am aflat despre mine că sunt omul *Cațavencilor*..." Cot. 14 III 07 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat (Zafiu, *D* – alt sens: "persoane / personalități care amintesc de celebrul personaj al lui Caragiale")

cauciuc(at) s.n., adj. v. *păr-cauciuc(at)*

caucús s. (cuv. engl.; pol.) –Reuniune a membrilor unui partid pentru a desemna candidații, a stabili strategia etc.– „*Caucus*-urile sunt o serie de mici întruniri locale, organizate fie în clădiri publice, fie în locuințe private, la care participanții își declară public sprijinul față de unul dintre candidați." Ad. 20 I 04 p. 9, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 128. „John Kerry [...] a reușit să treacă [...] testul scandalului sexual declanșat la mijlocul săptămânii trecute, câștigând atât *caucus*-ul organizat sâmbătă în Nevada, cât și pe cel de duminică din Washington DC" Ad. 17 II 07 p. 9. „Obama câștigă *caucus*-ul democrat din Wyoming" mediafax.ro 9 III 08

cáva s. (cuv. cat.; culin.) –Vin spumos din zona Barcelonei, asemănător șampaniei– „o masă ușoară [...] însoțită de vinul autohton *cava*." Av. III 02 p. 114, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Am băut și eu o guriță de *cava*, apoi am plecat..." Ev.z. 9 VI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (cf. sp. *cava*)

cavalér s.m. v. *bărbat-cavaler*

cavitáție s.f. (med.) „*Cavitația* reprezintă, în prezent, cea mai eficientă metodă de combatere a celulitei și a adipozității, cu rezultate echivalente liposucției chirurgicale." G. 28 V 09 p. 16. „O nouă terapie, numită liposucția virtuală sau *cavitație*, ajută la pierderea kilogramelor acumulate încă de la prima ședință. Este o variantă non-invazivă de slăbire și presupune topirea celulitei și a stratului de grăsime în trei etape [...] *Cavitația* este un fenomen creat de unde acustice cu intensitate foarte mare și frecvență joasă." G. 21 XII 10 p. 12 (din engl., fr. *cavitation*; în dicționarele curente apare doar sensul din fizică)

cazaniér, -ă adj. (franțuzism) –Care se complace în a sta la el acasă. Sedentar– „Poate că ar trebui să fim mai puțin *cazanieri*, după o vorbă franțuzească greu traductibilă." Ap. 7–8 / 93 p. 7. „rutină nezdruncinată a existenței în socialismul *cazanier*..." Z. dum. 20 VI 08 (din fr. *casanier*; PR; cf. Șora, *N.A.* p. 17; DEX 09)

cazán s.n. (tehn.) || *cazan-turn* „La Rovinari a intrat în probe tehnologice primul din cele patru *cazane-turn* de 1035 tone aburi pe oră ale termocentralei de aici [...] Cazanul are înălțimea de 92 metri și cântărește peste 12000 tone. Ca o particularitate, toate agregatele sale auxiliare – preîncălzitoarele, ventilatoarele de aer și de gaze, precum și electrofiltrele – sunt asamblate în partea superioară." R.l. 4 IX 75 p. 5 (din *cazan* + *turn*)

cazeinát s.n. (culin.) –Derivat metalic al cazeinei– „Specialiștii de la Întreprinderea de industrializare a laptelui din Brăila [...] au realizat un nou produs alimentar: «*Cazeinatul* de sodiu» realizat din lapte smântânit cu o excepțională valoare nutritivă și multiple întrebuințări în numeroase produse alimentare." R.l. 27 IV 77 p. 3. „Lista dată de producător continuă cu: zahăr, *cazeinat* de sodiu, emulgatori..." jurnalul.ro 2 II 08 (din fr. *caséinate*; DT; DEX-S, MDN, DexX)

cazeocarotén s.n. „O gamă sporită de produse este destinată și alimentației copiilor, din care menționăm: «*Caseocarotenul*» pe bază de cazeină și adaos de morcovi." R.l. 28 VII 78 p. 2 [scris și *caseocaroten*] (din *caze*[ină] + *caroten*)

cazeolácț s.n. „*Caseolactul* este de fapt un medicament-aliment, un sort de lapte special din care lipsește lactoza. În conținutul lui intră în schimb proteine din lapte și soia, un complex de 10 vitamine, substanțe minerale și aromatizante." Sc. 22 II 74 p. 5. „Zilele acestea va apare în farmacii noul produs hiperproteic «*Caseolact*». «*Caseolact*»-ul este primul hidrolizat proteic românesc de mare utilitate în patologia digestivă și nutrițională a tuturor vârstelor." R.l. 27 XI 76 p. 5; v. și 6 VI 75 p. 2, 21 IV 76 p. 5 [scris și *caseolact, cazolact*] (din *caze*[ină] + *-lact*)

cazieríst s.m. –Fost deținut politic cu cazier judiciar– „Puteai observa între cei prezenți intelectuali, muncitori, mecanici auto, instalatori, zugravi de la IAL, lucrători de la întreprinderile de cofetării și răcoritoare și câțiva *cazieriști*." Lumea democrației IV / 90 p. 3 (din *cazier* + *-ist*; cf. Uritescu, *CV* 26; DexX)

caz s.n. || *caz-limită* –Caz ieșit din comun– v. *elev-problemă* 1973.

„m-aș referi la început la un *caz limită* al soției unui prieten...“ AS 25 III 08. „Pentru literatura română, Urmuz reprezintă *cazul-limită*, așa cum pentru suprarealismul francez fusese Lautréamont.“ R.lit. 4 III 09 p. 21 (din *caz* + *limită*; cf. fr. *cas-limite*) || *caz-școală* –Caz tipic, de pe urma căruia se pot trage învățăminte– „Privatizarea frauduloasă a IRSS, *caz-școală* de corupție“ R.l. 27 VII 06 p. 4. „Cazul ascensiunii politice a Elenei Udrea are deja dimensiunile unui *caz-școală*.“ Cot. 25 VII 08 p. 1 (din *caz* + *școală*)

cazinóu s.n. v. *oraș-cazinou*

călăuzíer s.m. –Călăuză– „*Călăuzierul* nu mai poate să tragă și cere ajutor de la câțiva marinari. Scafandrul simte și el primejdia.“ R.l. 8 X 70 p. 3 (din *călăuză* + *-ier*; DexX)

călcâi s.n. || *a-i da călcâie* (fam.-arg.) –A pleca– „X *i-a dat călcâie* de la seminarul de azi.“. „Y *i-a dat călcâie* din București.“

călugărie s.f. || *călugărie albă* „În *călugărie albă*, la C.A.P.“ AS 15 VII 02. „Părintele Arsenie a avut 30 de ani de *călugărie albă*. Între monahii care au fost scoși din mănăstire a existat un puternic curent care a perpetuat călugăria în lume. Au realizat că regimul îi considera supuși dacă renunță la formele exterioare ale călugăriei, uniformă, barbă... Și au renunțat la acestea, dar mintea lor tot la Dumnezeu era.“ AS 07 II 09 p. 23

călușíță s.f. –Femeie care joacă călușul– „articolul «Competiția călușarilor», în cuprinsul căruia se spune că s-a remarcat formația de călușari și *călușițe* de la Turburea...“ Cont. 17 X 80 p. 2 (din *căluș* + *-iță*; DEX numai s.m. *călușar*; DexX)

cămășuire s.f. (constr.) –Acoperirea cu un strat de beton, cu metal etc.– „În fig. B – consolidarea unui stâlp; faza inițială, cum arată acesta după decopertarea betonului până la armătură, precum și după *cămășuire*.“ R.l. 22 III 77 p. 2. „La parter au început și lucrări de *cămășuire* a unor stâlpi.“ R.l. 7 IV 77 p. 1. „înlocuirea căminelor existente cu altele cu capac de diametru mai mare (un metru) necesare reabilitării rețelei existente prin lucrări de *cămășuire*“ ziuadecj.ro 3 IX 09 (din *cămășui*; DEX-S)

cămín s.n. || *cămin-hotel* –Cămin cu un grad sporit de confort, care îl apropie de acela al unui hotel– „Se construiesc încă 6 *cămine-hotel* pentru 1000 de tineri mineri.“ Sc. 14 I 61 p. 1. „Este vorba de un *cămin-hotel* cu o capacitate de 300 de locuri, care se va construi pe Calea Moților, unde se află și cantina Agronomia.“ Clujeanul 14 XI 07 (din *cămin* + *hotel*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 134; DexX) || *cămin-spital* –Cămin (de obicei de bătrâni) în care se acordă asistență sanitară– „Din 1961 mă aflu internat în sanatoriul Tulgheș, raionul Gheorghieni. Mi s-a recomandat să intru într-un *cămin-spital*.“ Sc. 6 VI 66 p. 2. „Celălalt compartiment are profil de *cămin-spital*, unde bolnavii vor beneficia de asistență medico-socială. Atât în secția de post-acuți, cât și în *căminul-spital* vor putea fi internați, în funcție de solicitări, bolnavi cronici.“ R.l. 15 V 74 p. 1. „Camioane întregi de «ajutoare» – dispărute fără urmă din *Căminul-spital* «Sf. Toader»“ G. 27 VIII 07 p. 13; v. și Sc. 5 XI 65 p. 2, Sc. 16 V 80 p. 5 (din *cămin* + *spital*; DexX); v. și *bloc-cămin*

căminiádă s.f. (formație glumeață) –Odiseea găsirii unui loc într-un cămin studențesc– „În Regie, la sfârșitul «*Căminiadei*», rămâneseră câteva protestatare – studente la ASE, repartizate de conducerea instituției pe locuri deja ocupate.“ R.l. 3 X 93 p. 9. „«*Căminiada*» – etapa județeană“ Timpolis 9 II 06; v. și 4 X 95 p. 18 (din *cămin* + *-iadă*; Ciolan, *MC*; DexX)

căminizá v.t. –A caza în cămin– „Studenții se *căminizează* în două locuri: pe str. Ștefan Furtună și la Grozăvești.“ (din *cămin* + *-iza*; DexX)

căpăcí v.t. (fam.) –A bate, a trage o bătaie– „Hercules și Xena [...] își petrec vremea *căpăcind* periculoși infractori [într-un serial de televiziune]“ Cat. 10 VI 97 p. 8. „Așa cum am mai relatat, nu credem că există cineva pe lumea asta care să investească măcar 500 de lei vechi pentru a-l *căpăci* pe P.G.“ zvj.ro 23 III 09 (din *capac* + *-i*; DALR, DexX)

căpitán s.n. || *căpitan-nejucător* (sport) „Fostul campion de tenis al S.U.A., D.R., în vârstă de 31 ani, a fost reconfirmat *căpitan-nejucător* al echipei S.U.A. pentru noua echipă a «Cupei Davis».“ M. 19 XII 73 p. 5. „Andrei Pavel, *căpitan nejucător* pentru meciul cu Rusia“ cugetliber.ro 2 X 08 (din *căpitan* + *nejucător*) || *căpitan-regent* –Conducător al Ducatului San Marino– „În San Marino a avut loc duminică ceremonia depunerii jurământului de către noii *căpitani-regenți*...“ Sc. 3 IV 84 p. 6. „Cei doi *căpitani regenți* [...] și-au început mandatul cu o zi înainte de vizita președintelui român.“ Ad. 4 X 04 (după it. *capitano reggente*, fr. *capitaine-régent*)

căpșunár, -ăriță s.m.f. **1.** –Cultivator de căpșuni– „*Căpșunarii* milionari din Radovan. În comuna Radovan, județul Dolj, aproape toți localnicii cultivă căpșuni“ Ev.z. 26 VI 04, cit. de R. Zafiu în R.lit. 45 / 04 p. 15. „În Călărași, căpșunarii au pierdut jumătate din recoltă“ R.l. 1 VI 12. **2.** –Culegător de căpșuni– „Primul lot de *căpșunari* a plecat spre Spania.“ Ad. 25 II 02 p. 3. „apariția unei rubrici noi în nomenclatorul meseriilor – «căpșunar»...“ R.lit. 8 V 02 p. 2. „Chiar dacă, din când în când, mai trag la măsea, *căpșunarii* și măslinarii români sunt iubiți de spanioli“ gard.ro cit. de R. Zafiu în R.lit. 45 / 04 p. 15. **3.** –Român plecat la muncă în străinătate– „El afirmă că românii *căpșunari* sunt tratați ca niște sclavi.“ Nat. 30 III 02 p. 5. „«*Căpșunarii*» din Irak“ Ev.z. 3701 / 04 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit. 45 / 04 p. 15. „Lenuța (30 de ani) și Mariana C. (39 de ani) sunt cumnate, «*căpșunărițe*» cu vechime în Spania.“ Ev.z. 14 IX 05 p. 4. „Termenul «căpșunar» folosit este doar o metaforă – dar văd că unii nu înțeleg acest lucru. Prin el se înțelege un om, forțat să-și caute un rost departe de țară.“ G. 6 XI 06 p. 19; v. și 13 III 07 p. 19 (din *căpșună* + *-ar*; Barbu, *O*; Ciolan, *MC*; Cvasnîi Cătănescu, *R* – 2005, DALR, DexX)

căpșuniádă s.f. **1.** –Odiseea plecării la cules de căpșuni în străinătate– „Căpșuniada – ultima fază. Ultima selecție a celor care au dorit să plece în Spania la cules de căpșuni a avut loc ieri.“ Ad. 8 II 02 p. 3. „«*Căpșuniada*» pentru Spania“ R.l. 15 I 04 p. 5; v. și *delocalizare* 2007. **2.** –Odiseea plecării la muncă în străinătate– „«*Căpșuniada*», etapa a doua: mere, pere și caise“ Ad. 21 V 02 p. 3. „Victimele «*căpșuniadei*»: 100.000 de copii români cresc fără părinți“ antena3.ro 14 X 08 (din *căpșună* + *-iadă*; Ciolan, *MC*; DALR)

căpușá v.t. –A trăi pe spinarea unei întreprinderi de stat, de obicei su știința, aprobarea sau, uneori, complicitatea factorilor politici sau a celor locali– „afacerile cu care au *căpușat* diverse ministere...“ Ad. 8 II 02 p. 1. „Grupuri parazite *căpușează* Teatrul Bulandra“ G. 6 V 06 p. 7. „prezența ei în Parlament era mult mai utilă decât a celor care nu au făcut decât *să căpușească* statul...“ G. 25 VIII 08 p. 4; v. și Ad. 7 X 04 p. 3, G. 7 V 05 p. 11, 15 II 06 p. 5, 23 X 06 p. 14 (din *căpușă*)

căpușárd adj., s.m. –Căpușă, firmă sau persoană care parazitează o întreprindere de stat– „banii mulți care se duc, de pildă, către întreprinderi ale statului aflate într-o permanentă terapie intensivă [...] se pierd în buzunarele *căpușarzilor* de tot felul, ale baronilor sindicali și în producția de dragul producției...“ R.lit. 8 VIII 01 p. 24. „FSN et company au reprezentat supapa de salvare a nomenklaturii comuniste, incluzând concentrația cea mai mare de foști activiști, securiști, directori *căpușarzi* de fabrici ceaușiste, trepăduși de ambasadă urechiști, colectiviști de CAP, ex-gestionari la Gostat și șefi de sală, contabili ștefangheorhiști cu «origine sănătoasă», etc.“ forum.realitatea.net 12 VI 07 (din *căpușa*, după modelul *dinamitard*; Ciolan, *MC*)

căpușáre s.f. –Acțiunea de a căpușa și rezultatul ei– „Nevestele baronilor locali din Suceava – specializate în căpușarea finanțărilor UE“ Ad. 18 II 04 p. 1. „«*Căpușare*» la Direcția pentru Protecția Copilului“ Ad. 17 X 08 (din *căpușa*; Ciolan, *MC*)

căpúșă s.f. –Firmă care parazitează o întreprindere de stat, de obicei cu știința, aprobarea sau uneori cu complicitatea factorilor politici sau ai ademinstrației locale– „«*Căpușa*» Romcomplex are o sursă sigură de venit de la stat.“ Ad. 12 III 01 p. 11. „Blănculescu a găsit *căpușe* la UREX“ Z. 27 IV 04 p. 10. „Primarii ar vrea să scape de funcționarii «*căpușă*»“ R.l. 14 VIII 09 p. 5; v. și 7 IX 01 p. 1, 30 V 02 p. 9, Ad. 20 X 01 p. 2, 25 VI 02 p. 5 || *companie-căpușă* „Pune capăt și furturilor și încarcă definitiv *companiile-căpușă* și [...] oprește hemoragia de bani din bugetul public.“ Ev.z. 25 VIII 01 p. 1 || *firmă-căpușă* „navele vor fi vândute mai departe rețelelor mafiote externe, constituite din *firmele-căpușă*, care au parazitat firma-mamă: Navlomar.“ Cat. 10 VI 97 p. 7. „*Firmele-căpușă* nasc politicieni.“ Ev.z. 24 XI 00 p. 3. „Directorii și foștii directori folosesc metoda *firmelor căpușă*.“ Z. 4 IV 02 p. 3; v. și Cat. 2 IX 97 p. 3, R.l. 4 I 99 p. 1, 16 I 99 p. 1, 30 IX 99 p. 1, 29 XII 00 p. 19, Ad. 13 III 01 p. 1, 27 VI 01 p. 1, 16 X 01 p. 1, 1 IV 02 p. 16, R.l. 31 V 02 p. 24, 1 VI 02 p. 1, 13 VI 02 p. 1, Z. 16 I 04 p. 9 || *sereleu-căpușă* „Un *sereleu-căpușă* suge bani în punctul de frontieră Porțile de Fier“ Ad. 5 II 01 p. 13. „*Sereleul-căpușă* Svet produce alcool, bine mersi, în chiar sediul fostei societăți româno-bieloruse.“ Ad. 12 III 01 p. 11; v. și 23 VIII 01 p. 1 (Ciolan, *MC*; DEX 09 – *firmă-căpușă*); v. și *agenție-căpușă, companie-căpușă, firmă-căpușă, partid-căpușă*

căpușăreálă s.f. –Acțiunea de a căpușa o întreprindere de stat– „*Căpușereală* fără limite în transportul internațional de mărfuri“ Ad. 22 II 02 p. 6. „administrația anglo-indiană [...] a luat măsura unilaterală a ruperii contractelor comerciale cu toate sereleurile, pentru a stopa fenomenul supranumit «*căpușereală*».“ Ad. 21 X 03 p. 3. „Comisia de Audit Intern a Ministerului Finanțelor confirmă *căpușereala* finanță-

rilor SAPARD dezvăluită de Adevărul" Ad. 21 II 04 p. 8 (din *căpușări* + *-eală*; Ciolan, MC)

cărămidâl, -ă adj. (glumeț) –De dimensiunile unei cărămizi– „puteți afla despre filozofia lumii în care trăim mult mai multe chestii decât dintr-o sută de volume *cărămidale* de filozofie posthegeliană sau postheideggeriană." G. 25 VIII 07 p. 19. „Din câte știu, în culturile din Vest de multă vreme nu se mai înhamă nimeni la realizarea unor istorii «*cărămidale*», în favoarea studiilor serioase care țin de evoluția unui segment literar, a unui curent, a unei «aripi» literare etc." Conv.lit. IV 09 (din *cărămidă* + *-al*)

cărămizí v.r. –A deveni de culoarea cărămizii– „[Algele] au căpătat o culoare [...] roșiatică. De aici și apa lacului de acumulare a început să se «*cărămizească*». Drept care, prin partea locului a și început să circule o nouă denumire: «Lacul Roșu... Bicaz»." Sc. 21 VI 74 p. 4 (din *cărămiziu* sau dintr-o formă flexionară a s. *cărămidă* + *-i*; DEX 98, DexX)

cărturar s.m. v. *poet-cărturar*

cărăúș s.m. –Persoană însărcinată de către românii plecați la muncă în străinătate să ducă acasă obiecte, bani etc.– „Astfel, mulți dintre ei preferă să-și încredințeze economiile *cărăușilor* de pachete sau să-și aducă personal în țară banii strânși, atunci când vin în concediu." R.l. 10 VII 06 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Cărăușii* descarcă *pachetele*..." Ad. 8 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (extensie de sens)

cărtărescián, -ă adj. (lit.) –Specific textelor scrise de M. Cărtărescu– „Două sunt obiectivele discursului *cărtărescian*..." R.lit. 17 V 84 p. 4. „Proza *cărtăresciană* emană o incredibilă forță de seducție" Obs.cult. 29 III 07; v. și *light* 2008, *mistocăresc* 1984 (din n.pr. al scriitorului *Cărtărescu* + *-ian*)

căsúță s.f. || *căsuță-camping* –Căsuță din lemn simplă, destinată campingurilor– „Micro-stațiunea balneară Valea Stelii din Băicoi (jud. Prahova) se dezvoltă, devenind una din cele mai cochete de pe Valea Prahovei. S-a deschis la 1 mai – dispune de [...] 20 *căsuțe-camping* cu câte două paturi." R.l. 11 V 73 p. 2. „a venit la mare pe 4 iulie, împreună cu fosta soție și cu fiul lor, cei trei cazându-se într-o *căsuță-camping* din Costinești." cugetliber.ro 18 VII 07 [pron. *căsúță-chémping*] (din *căsuță* + *camping*; DexX) || *căsuță-litoral* –Casă special concepută pentru a fi utilizată pe litoral– „În anul următor întreprinderea va introduce în fabricare noi tipuri de prefabricate, printre care *căsuțe-litoral* și cabane pentru brigăzile de mecanizatori." R.l. 23 XI 66 p. 1 (din *căsuță* + [pentru] *litoral*; DexX) || *căsuță-tip* –Căsuță construită în serie– „În actualul cincinal, până în 1970, se vor mai adăuga litoralului circa 32000 de locuri dintre care [...] 9500 în *căsuțe-tip* cu parter și etaj, având instalații sanitare și un confort sporit." R.l. 21 IX 66 p. 4 (din *căsuță* + *tip*)

câine s.m. || *câine-actor* „O altă realizare importantă pentru L.Ș. o reprezintă participarea la realizarea mai multor filme artistice produse în România, la care a participat cu mai mulți *câini-actori*." R.l. 28 I 08 p. 1. „Cel mai bun *câine-actor*: se preface atât de bine că a murit, încât își convinge partenerul de joacă" gandul.info 29 VII 11 (din *câine* + *actor*) || *câine-explorator* –Câine folosit în diverse explorări– „În Canada [...] câinii vor fi folosiți pentru explorarea unor zăcăminte de minerale utile. În prezent, o echipă de biologi face experiențe cu un grup de asemenea *câini-exploratori*." Sc. 13 XI 72 p. 4 //din *câine* + *explorator*// || *câine-ghid* –Câine dresat pentru a însoți și ghida un nevăzător– v. *câine-însoțitor* 1994. „Un *câine ghid* își poate direcționa stăpânul prin oraș, evitând obstacolele de pe drum. El știe să se oprească la fiecare intersecție și să treacă numai când nu este nici un pericol, ocolește gropile și avertizează stăpânul când trebuie să urce sau să coboare scări." romanialibera.ro 19 II 11 (din *câine* + *ghid*) || *câine-însoțitor* –Câine dresat pentru a însoți și ghida un nevăzător– „Cita este un *câine-însoțitor*, un câine-ghid cum mai sunt numiți. Cita, un Labrador femelă, o însoțește pe stăpâna sa, P.S., care este oarbă." R.l. 30 XII 94 p. 11. „Musulmanii nu pot recurge la serviciile unui *câine însoțitor* pentru că ei consideră că saliva acestui animal este «murdară». Totuși, sunt acceptați pentru paza proprietăților sau a turmelor de oi. În casă, însă, nu au ce căuta." ziare.com 29 VII 09 (din *câine* + *însoțitor*) || *câine roșu* –Dinamovist– „«*Câinii*» *roșii* la Disneyland [...] jucătorii bucureșteni au vizitat Disneyland-ul..." Z. 17 XII 98. „«*Câinii*» sărbătoresc câștigarea celui de-al 18-lea titlu" R.l. 19 V 07 p. 9. „«*Câini roșii*» cu dinți de lapte. Dinamo a dezamăgit aseară..." Ev.z. 19 IX 08; v. și Ad. 31 V 02 p. 12, 4 VI 02 p. 12, Independent 27 V 02 p. 14 (sintagma este mult mai veche, se pare din anii '70, dar a apărut în presa sportivă numai după 1990; Dimitrescu, *C*; Cvasnîi Cătănescu, *R*) || *câine-salvamar* –Câine dresat pentru a sări în apă și a salva persoanele aflate în pericol de înec– „Potrivit The Independent, *câinii-salvamari* nu sunt un simplu experiment, ci «absolvenții» unei școli de dresaj unice în lume, care datează din 1988 și se bucură de aprecierea Protecției Civile și a Marinei italiene." G. 6 VIII 07 p. 12. „Un român a fost salvat de la înec de doi *câini-salvamari* din Italia" adevarul.ro 8 VIII 10 (din *câine* + *salvamar*; cf. it. *cane salvataggio*) || *între câine și lup* „Lansarea cărții «*Între câine și lup*» de Emil Hurezeanu." "22" 7 / 96 p. 15. „acest titlu [...] reprezintă traducerea expresiei franțuzești «entre chien et loup», expresie ce desemnează un anumit moment al zilei, punctul ei final. Totuși, nu este vorba despre un punct în adevăratul sens al cuvântului, ci despre un moment, o trecere. Ne aflăm în fluxul temporal, iar ceea ce se vizează prin acest titlu este o perioadă de tranziție." "22" 8 / 96 p. 14. „Primul ei rol [al Ilenei Lazariuc] într-o producție de lungmetraj a fost în anul 2002, în pelicula «Entre chiens et loups» (*Între câini și lupi*)..." Lib. 6 IX 08

câinofil, -ă s.m.f. (formație glumeață și ușor disprețuitoare) „«*Câinofilii*», cum le spune amicul meu, sunt legați între ei de iubirea pentru animalul lor, fapt necesar și suficient pentru o prietenie trainică." D. 13 X 00 p. 9. „Venirea în țară a *câinofilei* Brigitte Bardot" Ad. 1 III 01 p. 1; v. și 2 III 01 p. 16, 21 IV 01 p. 1 (din *câine* + *-fil*)

câmp s.n. || *câmp operator* (med.) –Porțiune pe suprafața căreia are loc o intervenție chirurgicală– „a simțit de sute de ori aripa morții peste *câmpul* său *operatoriu*, dar nimic n-a putut să-i adumbrească acea încântare, aproape copilărească, față de frumusețea «cu totul particulară», cum spune, a meseriei lui [de chirurg]." R.l. 12 II 85 p. 5. „Pregătirea *câmpului operator*" J. de chirurgie nr. 2, vol. 1, 05 [și *câmp operatoriu*] (după fr. *champ opératoire*; DEX, MDN, DexX)

cântá v.t. (arg.) –A fura– „prietenul meu a zis că trebuie s-o «*cânte*» pe una de portofel, pe care o «descliftase» (îi desfăcuse fermoarul de la geantă – n.n.) mai înainte." R.l. 11 II 93 p. 9

cântăreț s.m. || *cântăreț-actor, cântăreață-actriță* –Cântăreț cu calități scenice– v. *actor-cântăreț* 1966. „*cântărețiii-actori* Janette MacDonald și Nelson Eddy..." R.lit. 28 X 82 p. 22. „întreaga planetă știe cât de grijulie e *cântăreața-actriță* [Jenifer Lopez] cu imaginea ei..." G. 16 VII 08 p. 15; v. și Independent 24 X 08 p. 32 (din *cântăreț* + *actor*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 326) || *cântăreț-artist* –Cântăreț de mare calitate– „N. Secăreanu: *Cântărețul-artist*." Cont. 5 XI 65 p. 6 (din *cântăreț* + *artist*) || *cântăreț-autor* –Cantautor– „Despre acea faimoasă «întoarcere la romantism», despre fracțiunea intelectuală a muzicii ușoare, despre cântărețiii-filozofi și despre *cântărețiii-autori*." Cont. 201 67 p. 5 (din *cîntăreț* + *autor*, după it. *cantautore*; Dimitrescu, *Dr.2* 136, 141) || *cântăreț-compozitor* –Cântăreț care compune muzica pe care o interpretează– „N-am uitat nici pe Udo Jürgens, *cântărețul-compozitor*." Sc. 9 III 69 p. 4 (din *cîntăreț* + *compozitor*) || *cântăreț-filozof* –Interpret de melodii ale căror texte pun probleme filozofice– v. *cântăreț-autor* 1967 (din *cântăreț* + *filozof*); v. și *actor-dansator-cântăreț*

cârțiță s.f. (fig.) „Angleton căuta o «*cârtiță*» – care, în jargonul spionilor, înseamnă «agent adânc infiltrat»." "22" 15 / 94 f.p. „O *cârtiță* cubaneză lucra în Serviciul de Imigrări al SUA" Z. 1 VI 00 p. 16. „președintele TVR [...] e convins că există o «*cârtiță*» în Televiziunea Română." G. 14 II 07 p. 31; v. și R.l. 14 XI 96 p. 3, 20 XII 96 p. 4, R.lit. 8 III 00 p. 23, R.l. 25 II 10 p. 4; v. și *cetățean-model* 2010 (după fr. *taupe*, engl. *mole* "agent infiltrat"; DHLF 1950; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX – alt sens, DexX)

CD s.n. (anglicism; muz.) –Compact disc– „Prima integrală pe *CD* a opusurilor simfonice enesciene din lume." R.lit. 37 / 95 p. 8. „*CD*-ul a împlinit 25 de ani. Tehnologia compact-disc a aniversat [...] 25 de ani." R.l. 20 VIII 07 p. 16. „Cum să te plictisești, când librăriile și magazinele de discuri au fost invadate de minunate *CD*-uri cu lecturi din opere literare de mare valoare?" R.lit. 9 I 09 p. 4; v. și 18 / 96 p. 23; v. și *DVD* 2003, *generalist* 2007, *vinil* 2008 || *CD player* v. *player* [pronunțat *sidí*] (prescurtare din engl. *c*[compact] *d*[isk], fr. *c*[ompacte] *d*[isque]; R. Zafiu în R.lit. 43 / 99; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 09)

CDR s.n. –Abreviere pentru Convenția Democrată din România– v. *negociabil* 1992. „Zece ani de la victoria *CDR* în alegeri" realitatea.net 17 XI 06; v. și *autosuspendare* 1998, *contramanifest* 1995, *ingera* 1994, *mariaj* 1999 [pron. *cederé*]

CD-R/RW –CD care poate fi scris o singură dată, fără ca datele să poată fi șterse sau modificate (CD-R), ori de mai multe ori (CD-RW)– v. *autoradiocd* 2003. „DVD player (formate redate): DVD-Video, VCD, CD-DA, *CD-R/RW*, MP3, JPEG, DivX" zf.ro 24 VIII 07 (abreviere din engl. *Compact disk recordable / compact disk rewritable*)

CD-Rom s.n. (inform.) –Compact disc pe care sunt stocate date care pot fi doar citite, nu și scrise de computer (muzică, de pildă)– „*CD-Rom*.

Dicționarele au fost primele cărți care au părăsit suportul de hârtie pentru a trece pe compact-discuri – *CD-Rom*." R.lit. 17 / 96 p. 23. „Să citim cărțile de pe *CD-Rom*-uri." R.lit. 18 / 96 p. 1. „România își revendică și unele invenții de viitor, precum motorul cu apă sau *CD-ROM*-ul de 10.000 de Gigabytes." Ad. 13 VII 08 [pronunțat *sidiróm*] (Abreviere din engl. *C*[ompact] *D*[isk] *R*[ead] *O*[nly] *M*[emory]; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; DexX, DEX 09)

ceainărie s.f. || *ceainărie-cafenea* –Local specializat în servirea ceaiului și a cafelei– „O *ceainărie-cafenea* a fost deschisă în cadrul complexului comercial «Fortuna» din Pitești." R.l. 14 IX 76 p. 5 (din *ceainărie* + *cafenea*) || *ceainărie-cofetărie* –Ceainărie unde se pot consuma și produse de cofetărie– „În locul a 13 bufete și bodegi, am înființat o *ceainărie-cofetărie*, 2 iaurgerii, 2 restaurante cu autoservire, 1 restaurant-pensiune, o patiserie ș.a." I.B. 14 VI 75 p. 4 (din *ceainărie* + *cofetărie*); v. și *bibliotecă-ceainărie, cofetărie-ceainărie*

ceas s.n. || *ceas-brichetă* –Ceas cu formă (și funcție) de brichetă– v. *ceas-broșă* 1965 //din *ceas* + *brichetă*// || *ceas-broșă* –Ceas care servește drept broșă– „Am văzut ceasuri cu care poți înota liniștit la o adâncime de 200 m; ceasuri-pandantiv și *ceasuri-broșă*; ceasuri ultraplate înalte numai de 3 mm; ceasuri-calendar și ceasuri-brichetă; ceasuri pentru navigația aeriană, care indică simultan timpul mediu și unghiul orar corespunzător timpului sideral." Sc. 8 V 65 p. 4. „Topul ofertelor [...] Orologerie: *Ceas-broșă* Modu..." C.n. 8 VII 08 //din *ceas* + *broșă*// || *ceas-calendar* –Ceas care indică data și zilele săptămânii– v. *ceas-broșă* 1965 //din *ceas* + *calendar*// || *ceas-pandantiv* –Ceas care servește drept pandantiv.– v. *ceas-broșă* 1965. „Topul ofertelor [...] Orologerie: *Ceas pandantiv* Golay Fils Stahl Geneve..." C.n. 2 V 07 (din *ceas* + *pandantiv*); v. și *calculator-ceas*

ceasoficáre s.f. „*Ceasoficare*? Nu știm în ce măsură cuvântul *ceasoficare* este acceptat de lingviști, dar el există și înseamnă dirijarea centralizării celor 73 de ceasuri publice..." I.B. 29 VI 74 p. 2. „Pasagerii și însoțitorii acestora pot beneficia în incinta noului terminal de spații de așteptare dotate cu mobilier confortabil, salon VIP, spații comerciale, restaurant și bar, telefoane publice, sistem de *ceasoficare*, climatizare, ascensoare și escalatoare care facilitează accesul în zona Sosiri Internaționale etc." amosnews.ro 16 VII 03 (din *ceas*, după modelul *radioficare*; DEX-S, DexX)

ceaușél s.m. **1.** –Copil (nedorit) născut după decretul lui Ceaușescu din 1966 conform căruia femeile trebuiau să aibă minimum 4 copii– v. *ceaușit* 1995. „«Ceaușeii» – născuți peste voința unor părinți lipsiți de mijloace" R.lit. 25 X 00 p. 3. „făceam parte din prima generație de «*ceaușei*»..." AS 14 VII 03 p. 18. „«*Ceaușel*» cu cheița de gât și joaca printre blocuri..." AS 5 IX 05 p. 17; v. și Orizont 13/90 p. 10. **2.** –Șef mai mic– „APADOR-CH ar trebui să se autosesizeze în legătură cu abuzurile comise de numeroșii *ceaușei* aflați pe diferite paliere manageriale." "22" 16 / 00 p. 2 (din n.pr. *Ceauș*[escu] + *-el*; R. Zafiu Luc. 13 / 90 p. 4; termenul era folosit oral după 1967; DALR; DEX, DEX 98, DEX 09 – alt sens, DexX)

ceaușísm s.n. (pol.) –Regimul tiranic instaurat de N. Ceaușescu– „Au fost aduși la cârma culturii [...] o seamă de culturnici a căror compromitere pe vremea *ceaușismului* e notorie." Lupta 213 / 93 p. 7. „În loc de «regim comunist» se spune «*ceaușism*» sau «regim totalitar»." D. 98 / 94 p. 15. „Între dejism și *ceaușism*" Ev.z. 19 IX 08; v. și *agent (de influență)* 2009 (din n.pr. *Ceauș*[escu] + *-ism*; DexX)

ceaușíst, -ă adj. –Propriu lui sau referitor la Nicolae Ceaușescu– v. *dizident* 1996. „Băsescu nu-și condamnă trecutul *ceaușist*" evz.ro 23 XII 09; v. și *căpușard* 2007, *talibancă* 2009 (din n.pr. *Ceauș*[escu] + *-ist*; DexX)

ceaușít s.m., adj. (Om) ajuns, din cauza regimului instaurat de Ceaușescu, în situații disperate; nenorocit– „Plecând de la arhicunoscuta realizare «ceaușel», întrebarea «Ce înseamnă *ceaușit, om ceaușit*?» a primit în vara lui 1989 următoarele răspunsuri: «Nu se spune; el e unu'», «om ajuns într-o situație dificilă», «prostit la cap», «pedepsit», «ajuns la sapă de lemn, sărac», «înfometat», «când nu mai știi încotro s-o apuci», «om primejdios», «ticălos», «mațe pestrițe»." R.lit. 34 / 95 p. 12 (din n.pr. *Ceauș*[escu] + *-it*; DexX)

cebiche s. (cuv. sp.; culin.) „Cele mai populare feluri [peruane] sunt *cebiche* (pește crud marinat în suc de lămâie); pachamanca (carne și legume gătite în pământ), chupe de camarrones (supă de creveți), aji gallina (pui condimentat) și juane (piure de porumb) [...] tacu-tacu, fasole prăjită amestecată cu orez" Ad. 25 II 05 p. 7. „Un nou record mondial în Lima, un *ceviche* de 6,8 tone" libertatea.ro 8 XII 08 [pron. *sebíce*; scris și *ceviche*]

cecén, -ă *s.*m.f., adj. –(Locuitor) din Republica Cecenă, regiune din Caucazul de Nord integrată în Federația Rusă– „Până în prezent, 18000 de *ceceni* au fost omorâți de trupele rusești." Ev.z. 12 I 95 p. 7. „Liderul rebelilor din Caucazul rus, *cecenul* D.U., a afirmat azi că moartea lui Osama bin Laden nu afectează cauza islamistă..." evz.ro 17 V 11 (din engl. *chechen*, fr. *tchétchène*; DexX, DEX 09)

cecográmă s.f. „Trimiterea *cecogramelor* (imprimate în relief pentru orbi) beneficiază de gratuitate." R.l. 18 III 95 p. 5 //din *ceco-* + *-gramă*; MDN, DexX//

cederíst, -ă 1. adj. –Referitor la Convenția Democrată din România sau propriu ei– „Prelegerea lui Victor Ciorbea s-a dorit o analiză atotcuprinzatoare a evoluției politice postdecembriste: de la succesele guvernării *cederiste*, până la critica adusă PSD pentru tentativele de a se tranforma în partid stat..." adevarul.ro 19 II 02. „Manifestarea, patronată de foștii funtași *cederiști*, Emil Constantinescu și Ion Diaconescu, nu a beneficiat decât de prezența unei duzini de foști demnitari ai perioadei 1996-2000. Tablou trist, care reflectă fidel lipsa de unitate dovedită de guvernarea *cederistă*." adevarul.ro 18 XI 06 || *cederisto-pedist* –Care se referă la alianța CDR-PD– „«Guvernarea *cederisto-pedistă* a fost un eșec. PIB-ul a scăzut grav, programul impus de FMI a fost nefericit și s-a ratat totul», a spus Șerbănescu..." adevarul.ro 19 II 02. „guvernarea *cederisto-pedistă*..." jurnalul.ro 5 IV 05 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *cederist* + *pedist*). **2.** s.m.f. –Membru al Convenției Democrate din România (CDR)– „Mulți dintre *cederiști* vor fi ajuns poate la această concluzie." Ev.z. 14 VI 00, cit. de Rodica Zafiu în R.lit. 21 / 01 p. 11. „Sorin Z., fostul primar al Râmnicului și fost *cederist*." adevarul.ro 12 I 02 (din *cedere* + *-ist*)

cederizá 1. v.t. –A instala membri ai CDR în funcțiile de la nivelul central și local– „Băsescu nu are sensibilități de genul celor pe care le avea Emil Constantinescu, care trăia permanent cu teama că, dacă va opera schimbări în ambasade, se va spune «că *cederizăm*»." hotnews.ro 28 II 05. „Țara n-a fost, cum pretind naivii, pedeserizată sau *cederizată*. A fost bondrificată. Adică adusă într-o condiție în care diferențele dintre oameni și lichele, dintre competență și șmecherie, dintre curățenie și jeg nu mai sunt semnificative." ziare.com 20 VII 09. **2.** v.r. –A deveni votant al CDR– „acelea care s-au «*cederizat*» și «portocalizat» mai ușor au fost Capitala și marile orașe..." ziarulfaclia.ro 19 VI 08 (din *cedere* + *-iza*)

cederizáre s.f. –Instalarea membrilor CDR în funcțiile de la nivel central și local– „S-a spus că noi am făcut *cederizare*." evenimentul.ro 18 IV 03. „Țara a fost supusă unor valuri de pesederizare, *cederizare*, liberalizare și, mai nou, democrato-liberalizare." cronicaromana.ro 11 VI 10; v. și *cotrocenizare* 2006 (din *cederiza*)

cedrátă s.f. (culin.) „Coca Cola nu a luat locul [la Napoli] sucurilor [...] servite cu gheață sfărâmată (granita) sau al *cedratei*, o limonadă făcută din sucul unei lămâi dulci ca mandarina." D. 92 / 94 p. 10 (din it. *cedrata*; Dimitrescu, *Dr.2* 129; Dimitrescu, *ERI*; MDN, DexX)

CEE s. –Piața comună, Comunitatea Economică Europeană, înființată în 1957, redenumită, după constituirea UE, în CE (Comunitatea Europeană)– v. *renegociere* 1975; v. și *azilant* 1992, *contingentare* 1980, semiautonom 1983, *summit* 1991, *șarpe monetar* 1976 (abreviere din fr. *C*[ommunautée] *E*[conomique] *E*[uropéenne])

ceferiádă s.f. „Întrecerile finale ale «*Ceferiadei*» '82 – competiție polisportivă de masă organizată de Comitetul Uniunii sindicatelor din transporturi și telecomunicații împreună cu Departamentul căilor ferate..." Sc. 3 IX 82 p. 5. „La o cupă de șampanie, președintele și-a adus aminte de anul 1939: «S-a organizat atunci *Ceferiada*, un fel de olimpiadă a ceferiștilor, și tot atunci s-a inaugurat stadionul Giulești»." Ad. 31 V 03 p. 14 (din *cefere* + *-iadă*)

cehovizá v.t. –A transforma pentru a se adapta stilului cehovian– „Trebuie să subliniez încă o dată că în «adaptarea» lui Osip, traducătoarea-adaptoare afirmă, față de celelalte versiuni, un merit cehovian, de reală adâncime: mujicul rudimentar, bruta primară, pe care ceilalți adaptatori au adoptat-o tale quale din proiectul abandonat de Cehov, a fost *cehovizat* în sensul unei complexiuni nobile." R.l. 16 II 67 p. 2 (din numele scriitorului [A.P.] *Cehov* + *-iza*)

celiác, -ă adj., s.m.f. (med.) **1.** –Intestinal, abdominal– **2.** –Bolnav de celiachie– v. *celiachie* 2008 (din fr. *coeliaque*; cf. engl. *celiac*; DN_3, DEX 98, MDN, DexX, DEX 09 – numai sensul 1)

celiachíe s.f. „Un bolnav care suferă de *celiachie* este numit un celiac, sau o persoană celiacă. Numită și boală celiacă, afecțiunea apare sub formele de *celiachie* a copilului și *celiachie* a adultului ." 24-ore.ro 13 VI 08. „*Celiachia* reprezintă o intoleranță permanentă la gluten..." Lum. 13 VII 08. „Boala celiacă afectează intestinul subțire, care nu poate metaboliza glutenul. De aceea, celiacul trebuie să excludă din alimentația lui produse care conțin grâu, orz, secară și hibrizii lor. Dacă din întâmplare, chiar și o cantitate foarte mică din acestea ajunge în intestinul subțire se declanșează reacții adverse. Acestea sunt diferite în

funcție de tipul de *celiachie*." jurnalul.ro 4 XI 08; v. și ziare.com 25 I 09 (din *celiac* + *-ie*; cf. it. *celiachia*, sp. *celiaquía*; DexX)

celioscópic, -ă adj. (med.) –Referitor la examenul sau tratamentul endoscopic al cavității abdominale– „Chirurgia *celioscopică*, una dintre cele mai moderne ramuri ale chirurgiei «fără incizie», se practică de 2 luni în mod curent la Clinica chirurgicală numărul. 3 din Cluj." R.l. 23 III 95 p. 5. „Am fost operata *celioscopic* in anul 1998..." AS 10 IV 00 (din fr. *cœlioscopique*)

celofanáre s.f. –Acțiunea de a acoperi cu celofan– „Linia de la fabrica de țigarete este prevăzută cu dispozitive moderne pentru: confecționarea țigaretelor, atașarea filtrelor [...] și *celofanarea* cutiilor." I.B. 15 I 63 p. 1 (din *celofana*; DN_3, DEX 98, DexX)

celulár, -ă 1. s.n. –Clădire sau parte din clădirea unei închisori unde se află celulele– „Zilnic erau anunțate pe ușa *celularului*, printr-o hârtiuță prinsă în piuneză, celulele sau locul unde erau ținute alte prelegeri sau conferințe..." R.lit. 18 VI 03 p. 14. **2.** s.m. –Deținut– „o dimineață extraordinar de însorită, când *celularii* fuseseră scoși la aer." R.lit. 17 I 01 p. 3. **3.** adj. || *telefon celular* –Telefon mobil– „Dotările sunt la nivelul anilor '80, nu există decât două autoturisme și nici un *telefon celular*." Ev.z. 9 VII 97 p. 12. „Tehnologia poate avea numeroase aplicații, pentru televizoare, calculatoare, sisteme de radio-navigație pentru automobile și pentru *telefoanele celulare*." R.l. 20 III 07 p. 4 || *telefonie (mobilă) celulară* (comunic.) –Telefonie digitală fără fir– „La 1 martie 1993 va fi inaugurat în București primul serviciu de *telefonie mobilă celulară*. Societatea care va implementa acest sistem [este] Telefonica România..." R.l. 14 XI 92 p. 2. „Acest serviciu de *telefonie celulară* asigură legături telefonice între doi abonați aflați în interiorul zonei de acoperire sau între un abonat din acest teritoriu și altul din țară sau străinătate." R.l. 3 IV 93 f.p. „Profituri masive din *telefonia celulară*" R.l. internat. 28 VII 94. **4.** s.n. –Telefon celular, telefon mobil– „cum se simte de când posedă Renault-ul Laguna, locuința, *celularul* și potolul gratuit de la Clubul Petrolistului..." Cat. 10 VI 97 p. 7. „Și-a condus echipa din tribună prin intermediul unui *celular*" cit. de R. Zafiu în R.lit. 22 / 99 p. 11. „în Japonia, cinci din cele zece bestsellers ale anului 2007 au fost cărți scrise... la *celular* (în metrou, la cursuri, în parc) și tipărite ulterior în formă clasică. «Romanul la *celular*» a devenit în ultimii ani un veritabil fenomen." R.lit. 25 I 08 p. 4; v. și J.nat. 12 IX 97 p. 2, Nat. 5 II 99 p. 4, R.lit. 13 / 06 p. 12, R.l. 20 III 07 p. 4, G. 19 III 08 p. 12; v. și *antițânțari* 2003, *ciborg* 2003, *laptop* 1998, *mobisod* 2005, *nomofobia* 2008, *raper* 1999, *telefon (inteligent)* 2005 (din fr. *cellulaire* – sensul 1; sensurile 3-4 din engl. *cellular phone*; cf. fr. *téléphone cellulaire*; R. Zafiu în R.lit. 22 / 98 p. 12; L 1995; DEX – alte sensuri; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX, DEX 09)

celúlă s.f. || *celulă-cobai* (biol.) „*Celulele cobai*. Mai mulți oameni de știință francezi au propus efectuarea experiențelor biologice pe culturi de celule și nu pe animale sau subiecți umani voluntari, cum este practica în mod curent [...] Prin recurgerea la *«celule-cobai»* specialiștii speră, de asemenea, să descopere cauzele mai multor maladii, pornindu-se de la considerentul că celulele reacționează mai puternic decât corpul întreg." Sc. 1 V 77 p. 5 //din *celulă* + *cobai*// || *celulă de criză* –Grup de lucru organizat la nivel guvernamental ori ministerial în caz de criză provocată de războaie, greve etc.– „O *celulă de criză* funcționează fără întrerupere la ministerul sănătății din Rhenania de Nord – Westfalia." R.l. 19 I 85 p. 6. „*Celulă de criză* la Pitești: industria auto cere menținerea actualei taxe pe poluare" Cap. 23 XII 08 (din fr. *cellule de crise*) || *celulă matriță / pluripotentă / primară / primodială / stem / susă / tulpină* (med.) –Celulă capabilă să se divizeze și să dea naștere unor celule diferențiate– „Decizia prezidențială autorizează, în anumite limite, finanțarea din fonduri publice a cercetărilor pe celule nediferențiate provenite din embrionii umani, așa-numitele *celule-tulpină* sau *celule-matriță* (*stem cells*)." Ad. 11 VII 01 p. 9. „*Celule-șuse* obținute din embrioni umani" R.l. 13 VII 01 p. 11. „Acest experiment nu urmărește crearea de ființe umane, ci utilizarea embrionului pentru *celulele-tulpină*, folosite în tratarea diverselor boli. *Celulele-tulpină* pot fi dezvoltate ulterior pentru a înlocui orice celule din corp." Ad. 26 XI 01 p. 1. „Experimentul a dovedit că *celulele stem* sau *susă* sănătoase pot fi surse de spermă, care ar putea veni în ajutorul bărbaților infertili..." Ad. 12 XII 03 p. 12. „*Celulele primordiale* (care mai sunt numite și primare, pluripotente sau susă sunt acele celule ale organismului aflate într-un stadiu incipient de dezvoltare, care au proprietatea de a se diferenția în felurite alte tipuri de celule – nervoase, musculare, osoase ș.a.m.d." Ad. 21 V 05 p. 5. „O nouă «modă» a apărut între fotbaliștii britanici: păstrarea *celulelor-stem* ale copiilor lor, recoltate din sângele din cordonul ombilical, la naștere, pentru a fi folosite în tratamente ale problemelor la ligamente și cartilaje de care suferă fotbaliștii." R.l. 28 VIII 06 p. 26. „*Celulele stem* cultivate pe lentilă vindecă afecțiunile corneei" G. 3 VI 09 p. 11; v. și Ad. 20 VI 03 p. 15, G. 14 IV 07 p. 11, Ad. 14 XI 03 p. 9, R.l. 14 XI 03 p. 1, Ad. 4 V 04 p. 13, G. ed. 21 VIII 06 p. X, Cot. 21 VII 06 p. 16, G. 28 III 07 p. 17, 18 XII 07 p. 22, R.l. 4 VII 08 p. 1 (după engl. *stem cell*, fr. *cellule souche*)

celulít s.m. (pol.) –Fost deținut (politic) care a trecut prin celulele închisorilor– „Eliberarea din detenție nu înseamnă însă că hărțuielile judiciare, la care *celulitul* liber-democrat va trebui să facă față..." Ghilotina VIII 90 p. 5 (din *celulă* + *-it*; Uritescu, *CV* 28; DexX)

celulítă s.f. (med.) –Umflare a țesutului adipos subcutanat– „Obezitatea, *celulita*, spondilozele, tratează specialist autorizat prin metoda electromasoterapiei." R.l. 15 VII 74 p. 4. „Marele pericol ce pândește femeile din Occident îl reprezintă kilogramele suplimentare și *celulita*." R.lit. 6 / 94 p. 3. „Pentru femei, *celulita* este cotată la ora actuală ca un factor important de stres [...] Depunerea stratului inestetic de grăsimi pe coapse, pe genunchi și fese afectează deci și sănătatea, și psihicul." Ad. 29 XI 03 p. 7; v. și *cesepist* 1997, *mezoterapie* 2008 (din fr. *cellulite*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

celulochimíe s.f. (chim.) „se poate concepe o nouă chimie care să producă aproape tot ce se obține în prezent din petrol. Această nouă chimie ar putea primi numele de *«celulochimie»*, în opoziție cu petrochimia actuală." Sc. 25 III 79 p. 5 //din *celulo-* + *chimie*//

celuloíd s.n. (fig.) –Film, cinematografie– „eroi ai *celuloidului*." D. 11 I 02 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. „García Márquez dă în sfârșit de *celuloid*" Cot. 18 VII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cunosc, relativ, două Polonii: una de hârtie, cealaltă de *celuloid*" Obs.cult. 14 VIII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (cf. engl. *celluloid*)

celulomicrobián, -ă adj. (med.) –Referitor la celule și la microbi– „doctorul Băcanu a izbutit să pună la punct primul autovaccin total *celulomicrobian*, dezintegrat prin căldură, cu care a vindecat complet, după numai 3 luni de tratament, parodontoza acută..." Fl. 2 III 84 p. 6. „Așa începe povestea romanțată a autovaccinului total *celulomicrobian* dezintegrat inventat de Constantin Băcanu, doctorul care recoltează substanțe din corpul bolnavului, le bombardează cu ultrasunete și le inactivează prin căldură, pentru a le reintroduce apoi în corpul pacientului." Ev.z. 20 XII 08 p. 9 (din *celulo-* + *microbian*; DexX)

cenaclíst 1. adj. –De cenaclu, care face parte dintr-un cenaclu– „cântece patriotice de rezonanță *cenaclistă*" Nat. 19 VII 03 p. 4. „Chiva e membru al «grupului literar» tutelat de Ianus, dar scrisul lui e departe de orice clișeu *cenaclist*" "22" 759 / 04 p. 15. „Tineretul *cenaclist* și vibrația lui pentru literatură" jurnalul.ro 9 I 09. **2.** s.m. –Membru al unui cenaclu– „Spre seară întâlnesc doi *cenacliști* de la «Lucian Blaga»." R.lit. 5 XI 70 p. 2. „colaborarea foștilor *cenacliști* de la Sibiu..." Fl. 23 V 86 p. 6. „Spusese în fața *cenacliștilor* școlii generale în care învață că-i pare rău pentru că s-a certat cu colega ei de bancă..." jurnalul.ro 9 I 09; v. și R.l. 8 IV 80 p. 2, Luc. 4 II 84 p. 2 (din *cenaclu* + *ist*; DEX-S, NODEX, DexX)

centíd s.m. „O adevărată panică a stârnit la Birmingham difuzarea unui așa-zis «document-oficial» anunțând introducerea, de la 1 ianuarie 1975, a «timpului metric» în Anglia: un minut urma să fie alcătuit din 10 secunde, o oră – din 10 minute, o zi – din 10 ore. Măsurile timpului și-ar fi schimbat și ele denumirile: secunda – milizi, minutul – *centizi*, ora – decizi, anul – kilozi." Cont. 13 XII 74 p. 12 //din *centi-* "a suta parte"//

centráre s.f. || *centrare-șut* (sport) –Centrare care este în același timp șut spre poartă– „bucureștenii au hotărât repede soarta jocului, marcând încă în primele 13 minute, de două ori, la *centrările-șut* ale lui I." I.B. 30 X 86 p. 7. „Zapata scoate cu greu o *centrare-șut* trimisă de Vargas" ziare.com 10 XII 08 (din *centrare* + *șut*)

centráș(ă) s.m.f. –Responsabil al unui centru de pâine, OCL etc.– „*Centrașii* comunică zilnic fabricilor comenzile pentru a doua zi." (din *centru* + *-aș*; DexX; termenul este vechi în limba română)

céntru s.n. || *centru-pilot* –Centru model pentru aplicarea unui program– „*Centru-pilot* pentru persoanele cu epilepsie" Gaz. de București 24 VII 06 p. 26. „După eforturile municipalității de refacere a infrastructurii în *centrul-pilot*, se simte că inima veche a Bucureștiului a reînceput să bată." G. 3 X 07 p. 10 (din *centru* + *pilot*)

centurístă s.f. –Prostituată de pe linia de centură– „Unspreze «fetițe» au fost culese, ziua în amiaza mare, de pe marginea șoselei. După o vizită la sediul Poliției, *centuristele* s-au reîntors la «locul de muncă»." ziaruldeiasi 16 V 01. „*centuristele* și curvele urbane din România nu s-au bulucit să-și facă meseria în Albion, după ce au intrat în Europa. Boschetarii și cerșetorii autohtoni continuă să fie interesați de piața autohtonă..." Cot. 11 I 07 p. 19. „Ea nu e cu nimic mai neobișnuită ca

alte... mi-e jenă, din motive academice, să pronunț numele profesiei. Fără spectatori, ar fi o simplă *centuristă*, adică s-ar reduce la valoarea ei reală, nu la valoarea de piață." click.ro 3 VIII 11 (din [șoseaua de] *centură* + *-istă*; Ciolan, *MC*)

CEO s.m. –Abr. engl. din Chief Executive Officer, director general executiv – „Anunțul a fost făcut de P.D., *CEO* Regional OVS (alte subsidiare Vodafone)." R.l. 13 X 05 p. 5. „*CEO*-ul HP: Cererea nu se redresează în 2009" Fin. 5 III 09 [pron. *se-e-ó*]

CEPÉCA s. „În urmă cu zece ani s-a înființat la București Centrul de perfecționare a pregătirii cadrelor de conducere din economie și administrația de stat (*CEPECA*)." R.l. 29 VIII 77 p. 6. „O știre scurtă de ziar ne anunță că între *CEPECA* (astăzi IROMA) și Serviciul Român de Informații va avea loc un «schimb de locuință»..." R.l. 20 III 92 p. 1. „*CEPECA* a fost faimosul «Centru de Perfecționare și Pregătire a Cadrelor de Conducere din Economie și Administrația de Stat» din cadrul Academiei «Ștefan Gheorghiu»." R.l. 27 XI 08; v. și 10 XI 78 p. 3 (acronim din *Ce*[ntrul de] *pe*[rfecționare a] *ca*[drelor], existent din 1967, când s-a înființat instituția; FC I 52, 158)

cepuíre s.f. –Tăierea crengilor copacilor. Cepuit– „Celelalte operațiuni, cum ar fi *cepuirea*, cojirea, fasonarea materialului lemnos pe tipodimensiuni, potrivit sortimentelor prevăzute în plan, legarea în snopi a crăcilor și a cojilor, au loc «jos» [...] în depozitele de preindustrializare." Sc. 28 III 74 p. 5. „Olăritul reprezintă ajustarea sau rotunjirea părții din față a arborelui, cu care acesta pleacă în vale, și este necesară pentru a permite o alunecare bună, în timp ce operațiunea de *cepuire* înseamnă îndepărtarea tuturor crengilor care ar putea opri bușteanul din drumul său." Mon. de Suceava 9 III 09 (din *cepui*; LTR; DEX 98, DexX)

ceracolór s.n., adj. –Lucrat cu batoane colorate pe bază de ceară– „a fost prezentat filmul «Moara cu noroc» și a fost inaugurată expoziția *ceracolor* a pictorului Gh.C." Sc. 10 X 75 p. 6. „Cealaltă direcție a artei sale este prezentă în lucrările cu multe figuri, cu subiect și atmosferă lirică, realizate în *ceracolor*..." Gaz. de Maram. 9 III 09 (din *ceară* + *color*; DexX)

ceramist s.m. v. *pictor-ceramist*

cerceíi „Ministerul Agriculturii vrea să *cercelească* și potârnichile, și fazanii și urșii din pădure. Ministerul Agriculturii vrea să pună cercei la toate jivinele și păsările cu care vânătorii se întorc acasă după ce le-au luat în bătaia puștii." G. 25 IV 07 p. 2 (din *cercel*)

cercetábil s.m. –Persoană care trebuie cercetată– „probe care ar atesta colaborarea cu Securitatea a cel puțin șase ziariști și formatori de opinie din lista de 324 de «*cercetabili*» a Civic Media." G. 17 VII 06 p. 4. „*Cercetabil*. Dan Ioan Popescu fentează din nou" evz.ro 5 I 07 (din *cerceta* + *-bil*)

cerchíst s.m., adj. –Membru al cercului literar de la Sibiu– „Șt. Aug. Doinaș publică două balade [...] Un fragment din prima definește faza baladist-*cerchistă* a lui Doinaș." Luc. 15 VII 78 p. 7. „Se știe că poetul [Lucian Blaga] a «patronat» Cercul [de la Sibiu] Profesor al *cerchiștilor*, e adesea înfățișat în paginile lor critice sau de retrospecție biografică..." R.lit. 27 VI 08 p. 12. „nu știu cine avusese ideea să numească sibiana societate, simplu, Cercul, de unde denumirea familiară *cerchiștii*, folosită între prietenii singurei și importantei instituții de cultură transilvane, românești." R.lit. 11 IX 09 p. 15; v. și Luc. 18 XI 78 p. 3, J.lit. 15-16 / 99 p. 5, Ad. lit. și art. 739 / 04 p. 25, 755 / 05 p. 5, R.lit. 27 XI 09 p. 12 (din *cerc*[ul de la Sibiu] + *-ist*; DEX 09)

cerealicultúră s.f. (agr.) –Ramură a agriculturii care se ocupă de cultura cerealelor– „A sosit la Palermo, la invitația institutului de *cerealicultură* și culturi erbacee, delegația de agrobiologi români." I.B. 19 IX 62 p. 3 (din fr. *céréaliculture*, DEX 98, MDN, DexX)

cerebralísm s.n. –Raționalism, cerebralitate– „La noi, efortul de a însuma în creație valori de accentuată luciditate [...] este de obicei ferit de amenințarea *cerebralismului* steril." Gaz.lit. 29 XII 66 p. 8. „Există o lume interioară, învăluită într-un abur senzual controlat de *cerebralism* și reflexivitate și, pe de altă parte, un univers exterior, un spațiu al citadinismului afectiv pe care l-au exploatat copios poeții optzeciști." Ad. 1 XI 06 (din *cerebral* + *-ism*; DEX 98, MDN, DexX)

cerebrologíe s.f. –Știința care se ocupă de creier– „un pretențios «Dicționar de *cerebrologie*», conceput, editat și tipărit la Pașcani" flacarais.ro 16 XII 08. „Mă bucură foarte tare o colecție de cărți științifice, specializate în biologie, în matematici, în *cerebrologie* ș.a.m.d." Ad. lit. și art. 16 VI 10 p. 8 (din engl. *cerebrology*)

cerebrovasculár, -ă adj. –Referitor la disfuncțiile vaselor care alimentează creierul– „În țara noastră s-a demonstrat că fiecare al cincilea deces este de cauză *cerebrovasculară*." G. 7 XI 08 p. 5. „hipertensiunea este cauza principală a accidentelor *cerebrovasculare* sau a atacurilor de inimă (infarctul miocardic)." citynews.ro 9 I 10 (din *cerebro-* + *vascular*)

ceremoniá v.t. (rar) –A oficia într-un lăcaș de cult– „Duminică dimineața [...] peste 1000 de musulmani s-au adunat la moscheea din București. Hogea Imam [...] un fel de preot, a *ceremoniat* rugăciunea postului Ramadan, în fața credincioșilor islamici..." R.l. 14 III 94 p. 9. „Botezul [la mormoni] se face după un ritual specific, prin scufundare, și *este ceremoniat* de câțiva credincioși care au și calitatea de preoți." Felicia 12 III 09 (din *ceremonie* + *-a*; DexX)

cérere s.f. || *cerere-record* –Cerere care, prin numărul celor care o fac, constituie un record– „*Cereri-record* pentru vaccinul pandemic" Ev.z. 8 I 10 p. 1. „*Cerere record* de bilete pentru Euro-2012" 9am.ro 4 IV 11 (din *cerere* + *record*) || *cerere-tip* –Model unic de cerere– „părinții trebuie să completeze o *cerere-tip* la Serviciul Evaluare Complexă a Copilului cu Dizabilități..." R.l. 20 III 07 p. 27. „*Cerere tip* de acord de principiu pentru finanțare" efin.ro 18 III 11 (din *cerere* + *tip*); v. și *adresă-cerere*

cerneálă s.f. || *cerneală electronică* „Compania americană E Ink a anunțat marți lansarea unei noi generații de afișaje color cu *cerneală electronică* (e-paper). Acest tip de afișaje sunt radical diferite de ecranele LCD și au ca aplicații principale cititoarele electronice de cărți. Noua tehnologie, denumită Triton, aduce un nivel superior al calității culorilor și al lizibilității în condiții de iluminare directă." hotnews.ro 9 XI 10. „*Cerneala electronică* (e-ink) este folosită de Amazon pentru tableta sa, Kindle..." gandul.info 7 V 11 (după engl. *electronic ink*)

cernuka s.f. (cuv. rus.) „curentul actual din cinematografia rusă denumit «*cernuka*», filme care proiectează o viziune sumbră, întunecată, a societății ruși de astăzi bântuită de violență și indiferentism social." Ad. de week-end 135 / 05 p. 2

certificát s.n. || *certificat de emisii de dioxid de carbon / de gaze cu efect de seră* „Tranzacționarea *certficatelor* CO_2 ar aduce statului 1,5 miliarde de lei" ziare.com 3 XI 09. „Certificatele de emisii de gaze cu efect de seră devin, în perspectiva modernizării industriei la nivel global, un nou tip de marfă ce poate fi tranzacționat și din care se poate obține profit. Wall-Street.ro vă prezintă cum pot fi *certificatele de* CO_2 accesibile din România." wall-street.ro 12 11 (după engl. *CO_2 emission certificate*) || *certificat digital* –Document de identitate virtual care permite crearea unei semnături electronice cu valoare legală, permițând identificarea fără echivoc în mediul electronic– „Angajatorii care nu au *certificat digital* riscă să primească amenzi și să fie declarați inactivi" capital.ro 20 VI 11. „pentru crearea semnăturii electronice se utilizează un *certificat digital*, iar achiziția unui astfel de certificat permite realizarea unui număr nelimitat de semnături electronice cu valoare legală." cotidianul.ro 8 VIII 11 (după engl. *digital certificate*) || *certificat energetic / de performanță energetică* „După 2009, potrivit regulilor impuse de Uniunea Europeană, fiecare clădire va trebui să aibă *certificat energetic*." G. 27 III 07 p. 8. „Casele pot fi vândute fără *certificat energetic*" jurnalul.ro 6 I 11 (după engl. *Energy Performance Certificate*)

cetáte s.f. v. *biserică-cetate, castel-cetate*

cetățéan s.m. || *cetățean-model* –Cetățean care constituie un model pentru ceilalți– „Supermodele, *cetățeni-model*" R.l. 14 I 10 p. 6. „Cârtița pakistaneză este *cetățean model* american" ziaruldeiasi.ro 6 V 10 (din *cetățean* + *model*); v. și *artist-cetățean, medic-cetățean*

cha-cha-chist, -ă s.m.f. (formație ocazională; peior.) –Persoană care degradează capodoperele– v. *cha-cha-chiza* 1974 [pron. *cea-cea-císt*] (din *cha-cha-cha* + *-ist*; DexX)

cha-cha-chizá v.t. (peior.) –A transforma în dansul modern cha-cha-cha, a degrada– „Articolul lui Pierre Petit e o mică piatră azvârlită în obrazul celor ce *cha-cha-chizează* sistematic – în muzică, teatru sau balet – capodoperele lumii. Cha-cha-chiștii pretind a fi combatanți pentru libertatea creației, în vreme ce glasurile care apără dreptul lui Bach și Shakespeare la existență liberă și securitate estetică sunt stigmatizate ca dușmani ai culturii." Cont. 10 X 74 p. 11 [pron. *cea-cea-cizá*] (din *cha-cha-cha* + *-iza*; DexX)

chado s. (cuv.jap.) –Ceremonia ceaiului– v. *chanoyu* 2007. „Am avut, odată, o experiență foarte frumoasă, care m-a și determinat să aleg ceremonia ceaiului ca și cale. De fapt, în japoneză, «*chado*» înseamnă calea ceaiului." G. suplim. Școala 30 I 08 p. VIII [pron. *ciádo*] (cf. engl. *chado*)

chador s. (cuv. persan) –Îmbrăcăminte largă și lungă purtată în unele țări de către femeile musulmane și hinduse pentru a le acoperi corpul, lăsând liberă doar o parte din față– „În aceeași zonă, pe stradă trec femei îmbrăcate în *chador* și care poartă burka: o mască din piele – tipică din

Emirate – care acoperă fruntea, nasul și buza superioară, ascunzând în acest mod frumusețea feminină." Elle X 01 p. 126, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Al șaselea model a venit pe podium complet îmbrăcată în negru. Rochia ei era o referință clară la *chador-ul*, niqab-ul negre ale Orientului Mijlociu." R.l. 5 XI 07 p. 23. „se strecura afară de sub *chador*." Cot. 22 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *ciádor*] (din engl. *chador*, fr. *tchador*; PR 1978)

chadri s. (cuv. persan) –Îmbrăcăminte lungă și largă purtată în țările musulmane de către femei– „De la lungimea bărbii (obligatorii!) la bărbați până la culoarea *chadri-ului* (vălului) la femei, totul e reglementat." R.lit. 3 X 01 p. 1. „Regele a acționat exact în această direcție și a revoluționat totul declarând facultativă purtarea *tchadri*-ului – un văl lung, opac, cu un fel de grilaj textil în dreptul ochilor." Elle XI 01 p. 58, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În Afganistan i se spune «*chadri*», dar toată lumea a ajuns s-o cunoască drept «burkha» - denumirea sa generică din lumea musulmană. Nu apare nicăieri în Coran, dar a devenit simbolul oprimării femeilor în radicalismul islamic. Legenda spune că a fost inventată de unul dintre conducătorii străvechi afgani, care dorea să-și protejeze soțiile de privirile indiscrete." evz.ro 18 XII 08 [scris și *tchadri*] (din engl. *chadri*)

chairman s.m. (cuv. engl.) –Moderator– „La următoarea discuție despre «Presă; politică» *chairman* a fost I.R." "22" 5 VI 92 p. 8. „Ați fost *chairman* la simpozionul internațional de la Costinești unde s-a vorbit de presă ca a patra putere în stat." Expres 9 VI 92 p. 5. „D.S. [...] *chairman* al conferinței." Cot. 5 XI 08 [pron. *céărmen*] (MDN, DexX)

chakra s.f. (cuv. sanscrit) „În cultura indiană *chakrele* și starea lor spun totul despre sănătatea unui om. Indienii vorbesc de șapte *chakre* principale. Când una sau mai multe *chakre* sunt afectate, organismul biologic este în suferință." R.l. 26 VIII 04 p. 31. „*Chakrele* reprezintă șapte puncte repartizate de-a lungul coloanei vertebrale și pe verticală până în creștetul capului. Aceste *chakre* sunt receptori și emițători de energie: dacă sunt deschise, înseamnă că energia circulă liberă, iar organismul este echilibrat și sănătos; dacă sunt închise, organismul suferă blocaje de energie și poate deveni sensibil în fața bolilor. Conceptul de *chakre* provine din tradiția hindusă Ayurveda" info-ghid.com 27 VIII 08 [pron. *ceácra*] (cf. fr., engl. *chakra*; PR 1988)

chalet s.n. (franțuzism) –Vilă la munte (în stil elvețian)– „În imaginația noastră, portretul lui Chaplin nu se decupează pe un «*șaleu*» ci într-o cabană, la o masă de scândură negeluită, unde Charlot își devorează șireturile de la ghete..." Sc. 27 XII 77 p. 3. „Și, ici-colo, pretutindeni, inerentele *chalet-uri*, căsuțele de turtă dulce, cu obloane crestate cu inimioare și acoperișuri în muchii ascuțite, materializate parcă din poveștile unei copilării pigmentate de Frații Grimm." R.lit. 28 VII 82 p. 24. „omul cel mai bogat care trăiește în Elveția este fondatorul Ikea, suedezul Ingvar Kamprad, aproape 85 de ani, cu o avere de 25 miliarde de euro, extrem de discret, aproape necunoscut într-un *chalet* de pe Lacul Leman." adevarul.ro 12 XII 10 [pron. *șalé*; scris și *șalet*] (din fr. *chalet*; DN_3, DexX)

Challenge Day sint.s. (cuv. engl.) „Este pentru prima oară când la ediția din acest an a celebrei competiții deschisă tuturor țărilor lumii «Sportul pentru toți – *Challenge Day*» va participa și România. «*Challenge Day*» este cea mai mare acțiune sportivă mondială din domeniul sportului pentru toți cu durata de o singură zi, organizată sub egida Asociației Internaționale pentru Condiție Fizică și Sport pentru toți..." R.l. 21 V 93 p. 16. „entuziasmul care te-a mânat până la leșin în *cialengi dei*..." R.lit. 35 / 93 p. 12. „*Challenge Day* pe sectoare" Ad. 28 V 05. „Ieri, la Complexul Studențesc Tei, a avut loc manifestarea tip «*Challenge Day*», organizată de Asociația Tineretului Liber din București..." R.l. 27 V 94 p. 9; v. și 24 V 93 p. 2, 26 VI 93 p. 3, Cuvântul 22 VI 93 p. 2 [pron. *cialengi dei*]

chanoyu s. (cuv.jap.) „În timpul rămas liber, mă afund în universul estetic japonez, iar primul lucru despre care vreau să povestesc este sado sau «calea ceaiului», cunoscută și sub numele, mai tehnic, de chanoyu sau de «ceremonie a ceaiului» (*chanoyu* înseamnă, literal, «apă fierbinte pentru ceai»)." Ad. 8 X 05. „Numele de *chanoyu* este cunoscut ca având semnificația de «ceremonia japoneză a ceaiului», deși tradus exact înseamnă, de fapt, apă fierbinte pentru ceai [...] Corespondentul pentru *chanoyu* este chado («calea ceaiului»), aceasta reprezentând calea spirituală a ceremoniei ceaiului." japoniamea.ro 6 II 07. „Dar până la «*chanoyu*» sau «cultul ceaiului» a mai fost necesar un pas, un pas care s-a făcut cu ajutorul preotului budist Murata Juko (Shuko) (1422-1503). El a stabilit principiile ceremoniei punând accentul pe aspectul spiritual și artistic. Mai târziu, *chanoyu* a fost completat de marele maestru Soueki, cel care i-a dat forma cunoscută astăzi." Tribuna 18 VI 08 [pron. *cianoiú*] (cf. engl. *chanoyu*)

chapeau s.n. v. *șapou*

chaplinésc, -eáscă adj. –Ca al lui Charlie Chaplin– „Jocul *chaplinesc*, diabolic sincronizat, al celor 30 de băieți și fete." Cont. 25 VIII 67 p. 4. „Registrul se schimbă de la episodul *chaplinesc* la cel al telenovelei ideologice..." R.lit. 28 XI 08 [pron. *ceaplinésc*] (din numele actorului [Charlie] *Chaplin* + *-esc*)

charter s.n. (av.) –Cursă a unui avion închiriat pentru un zbor, la care prețul biletelor este mai mic decât la cursele regulate, datorită ocupării tuturor locurilor– „Avionul, un DC-8, aparținând societății de *charter* olandeze «Martin Air», avea la bord 182 de pasageri venind din Indonezia." R.l. 6 XII 74 p. 6. „Între țările de unde sosesc turiști în cadrul zborurilor *Charter* se numără unele din cele mai cunoscute pentru frumusețile turistice proprii: Marea Britanie, Spania, Finlanda, R.F. Germania." R.l. 2 VI 79 p. 5. „[Venim] în întâmpinarea cererilor tour-operatorilor în vederea efectuării unor noi curse *charter*..." Ev.z. 29 XI 06 p. 13 [pron. *ceárter*] (din engl. *charter*; cf. fr. *charter*; PR 1950, DMC 1960; DN_3, DEX-S, DexX)

chat s. (inform.) –Schimb, de obicei în direct, de mesaje scrise între utilizatori de calculatoare conectate la o rețea (inclusiv Internet)– „Foarte simplu de utilizat, Internet-ul permite stabilirea unor relații la distanță prin dialog direct (canalele *chat*), schimb de texte (scrisori prin e-mail) dar și schimb de fotografii, benzi sonore sau documente video." Nat. 16 IX 00 p. 3. „Totul a pornit de la niste *chat*-uri pe Internet, de la pasiunea lor comună pentru graffiti..." Obs.cult. 1 I 04. „Tinerele n-au mai venit pe *chat* la întâlnirea cu partenerii de hârjoană din Brazilia sau din Noua Guinee." jurnalul.ro 30 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat || *chat room* –Loc virtual de întâlnire, găzduit de un site, pentru a comunica, în mod text, cu alte persoane– „Ați pierdut timpul vreodată, pe Internet, internați în așa-numitele *chat rooms*, saloane de discuții?" 7 seri 23 III 99 p. 16. „Pentru solitarii mai timizi, canalele de discuții denumite «*chatroom*» (to chat = a discuta, pălăvrăgi, în limba engleză) sunt special concepute pentru a încuraja contactele, cu posibilitatea de a discuta confidențial, pe un canal virtual privat." Nat. 16 IX 00 p. 3; v. și Ad. lit. și art. 2 V 01 p. 4, D. 418 / 01 p. 17 [pron. *cét*] (engl. *chat* "sporovăială"; Stoichițoiu Ichim, *A*; DNAR 1999, MDN, DexX, DEX 09)

chatíst s.m. „D. a intrat serios în rolul de «*chatist*», aranjându-și freza pentru a da cât mai bine în fața interlocutoarelor" cancan.ro 5 VI 10. „Penibil ești tu, *chatist*, mincinos și criminal." evz.ro 12 I 12 [pron. *ceatíst*] (R. Zafiu în R.lit. 21 / 05)

chatuí v.i. (inform.; glumeț) –A schimba mesaje pe chat– „românii se apropie de modelul occidental – «gulere albe» și oameni de afaceri mult prea preocupați profesional pentru a-și căuta, live, jumătatea. Nu într-atât de preocupați, însă, încât să nu-și permită să *chat-uiască* de amor pe computerul de la birou..." Ad. 21 VII 03 p. 8. „Majoritatea tinerilor, mai ales a celor de liceu, petrec tot mai mult timp în realitatea virtuală, *chat-uind* (vorbind) cu prietenii..." G. 23 V 07 p. 11; v. și G. 30 IV 08 p. 10; v. și *forum* 2008 [pron și scris și *cetuí*] (din *chat* + *-uí*; R. Zafiu în R.lit. 48 / 08; Stoichițoiu Ichim, *A*)

check-in s. (cuv. engl.) (aeron.) **1.** –Serviciu, în aeroporturi, de înregistrare și preluare a bagajelor care merg în cala avionului– „Noul terminal este organizat în conformitate cu normele și standardele internaționale în domeniu, dispunând de spații pentru formalități de înregistrare și prelucrare bagaje (11 ghișee *check-in*), zonă de îmbarcare (4 porți), salon VIP, sală de recuperare bagaje [...] facilități pentru persoanele cu mobilitate redusă (ascensoare, autoridicătoare, pante și rampe de acces, toalete cu cabine speciale)..." Ad. 28 VIII 03 p. 3. „Nu vă despărțiți de el [de copil] în sălile de așteptare și la *check-in* și nu îl trimiteți nicăieri singur din comoditate." G. suplim. Școala 19 XII 07 p. VI. **2.** –La hoteluri, serviciu de primire a cheii de la cameră și a cardului de debit pentru room service și pentru alte servicii taxate separat– „Pentru stabilirea gradului de satisfacție al turiștilor, J.D. Power a luat în considerare șapte criterii, în ordinea importanței: costuri, camere, facilități, mâncare și băutură, *check in* / check out, serviciile unității și rezervări." Fin. 20 X 08 [pron. *cec-ín*] (DNAR 1999)

check-out s. (cuv. engl.) –La hoteluri, serviciu de predare a cheii de la cameră și achitare a eventualelor servicii taxate separat– v. *check-in* 2008. „Cardul este ca măsură de siguranță, de obicei plătești la hotel cum vrei, cash, cu card. Și iarăși, de obicei la *check-out*." morar.catavencu.ro 19 II 09 [pron. *cec-áut*]

check-up s.n. (cuv. engl.; med.) „Este în spiritul noului cinema american să ia o instituție și să-i facă un set de analize fundamentale, un

check-up cum se spune." R.lit. 29 V 80 p. 24. „Asta nu-i împiedică pe majoritatea practicienilor să te privească cu un aer surprins atunci când le ceri un *check-up* (examen medical complet al unui pacient) și se înțelege că dacă le pomenești de un *check-up* anual după vârsta de patruzeci și cinci de ani, de două *check-up* după vârsta de șaizeci și cinci te vor lua drept ipohondru." R.lit. 31 XII 81 p. 20. „Noțiunea de colecție de analize – de baterie de analize, de bilanț biologic sau de «*check-up*», cum îi spun autorii de limbă engleză (*check-up* însemnând în această limbă a controla, a verifica), noțiuni foarte la modă în lumea contemporană, care presupun efectuarea periodică a principalelor analize, în scopul depistării, prevenirii sau urmăririi bolilor..." Mag. 13 IX 99. „Numită și *check-up* anual, această serie de investigații recomandată de medic poate descoperi boli înaintea apariției simptomelor, sporind eficiența tratamentelor medicale." R.l. 16 V 12 [pron. *cecáp*] (cf. fr., it. *check-up*; PR în anii '60, DMC 1966, PN 1970; MDN, DexX)

cheddar s. (cuv. engl.; culin.) –Brânză englezească din lapte de vacă maturat, de culoare galbenă și cu gust acrișor, produsă inițial în localitatea omonimă din Somerset– „În S.U.A. s-au creat în acest sens produse care imită perfect – cel puțin din punct de vedere al aspectului – diferite soiuri de brânzeturi, cum ar fi *«cheddar»* sau «mozzarella» – pe bază de ulei de bumbac, porumb, cocos sau soia." Sc. 11 II 77 p. 5. „Brânzeturi fine – Camembert, Emmental, Fribourgeois sau *Cheddar* – vor fi taxate cu 45 %, în loc de 270%..." Ad. 30 XII 03 p. 10. „brânză grasă, tip *Cheddar*..." Av. IV 06 p. 164, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *céder;* scris și *cedar*] (cf. fr. *cheddar*; Gal, *APC*; MDN, DexX)

cheeseburger s. (cuv. engl.; culin.) –Hamburger prăjit cu o felie de brânză deasupra– „Mai mult de 30% [dintre ieșeni] consumă hamburgeri sau *cheeseburgeri* în fast-food, iar 28% preferă să mănânce pe stradă." hotnews.ro 21 VII 04. „brânza din *cheeseburger-ul* de un dolar, aflat la mare căutare în SUA, se va scumpi cu 12-14%." G. 12 XI 08 p. 16 [pron. *cízburgăr*] (PR 1972; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

cheesecake s. (culin.) –Prăjitură cu brânză– „*Cheesecake* cu stafide și lămâie [...] pentru *cheesecake*-urile răcite la frigider, folosiți ulei de floarea-soarelui..." Av. VI 98 p. 82, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Cheesecake* – cea mai fină prăjitură cu brânză" unica.ro 9 IX 10; v. și Av. VII 98 p. 76 [pron. *cízcheic*] (engl. *cheesecake*; PR, Ox, Enc)

cheiáj s.n. –Taxa plătită de nave pentru utilizarea instalațiilor unui port– „la noi, singurul decent este Portul Tomis-Constanța, unde prețul *cheiajului* e în funcție de lungimea bărcii." Ad. 31 I 04 p. 6. „Veniturile unui miniport provin din costurile de *cheiaj* – parcarea ambarcațiunilor – și din întreținerea acestora. În România, un proprietar de iaht plătește pentru *cheiaj* în jur de 1.000 de euro." Ad. 25 X 06 (cf. fr. *quayage*; DEX 98, DEX 09 – sensul 1, NODEX – sensul 2, DN_3, DexX)

chéie s.f. v. *actor-cheie, aliat-cheie, amănunt-cheie, concept-cheie, cuvânt-cheie, dobândă-cheie, domeniu-cheie, element-cheie, emisiune-cheie, factor-cheie, frază-cheie, genă-cheie, idee-cheie, informație-cheie, ingredient-cheie, inițiativă-cheie, instituție-cheie, jucător-cheie, martor-cheie, meci-cheie, minister-cheie, moment-cheie, obiectiv-cheie, om-cheie, partidă-cheie, personaj-cheie, post-cheie, poziție-cheie, problemă-cheie, punct-cheie, ramură-cheie, remorcă-cheie, rol-cheie, scenă-cheie, sector-cheie, substanță-cheie, text-cheie, zonă-cheie*

cheilítă s.f. (med.) „Și rujul pe bază de carmin în mai mică măsură este dăunător. Astfel de rujuri produc o inflamație a buzelor, o dermită artificială, numită *cheilită*. Cum se prezintă aceasta? Mai întâi pe buze și apoi la colțurile gurii sau în jurul gurii, apar erupții roșiatice zemuinde, care se cojesc, produc mâncărimi și chiar durere. Uneori, *cheilita* se poate infecta, generând o boală de piele numită dermoepidermita streptococică." Nat. TV 19 IX 97 p. 26. „Buzele crăpate – *cheilită*, în termeni medicali – sunt o problemă pe cât de frecventă pe atât de enervantă, mai ales că situația poate deveni atât de gravă încât buzele sângerează și te dor când vorbești sau mesteci." unica.ro 4 I 11 (din fr. *chéilite*; DN_3, DEX 98, DexX)

chenóză s.f. (fig.) –Golire, deșertare– „Există o vârstă când chiar și cei care au moștenit credința de la părinți au o criză, un fel de *chenoză* și, în cazurile fericite, urmează o convertire personală." "22" 19 IV 91 p. 5. „Etimologic vorbind, noțiunea de *chenoză* provine de la grecescul kenosis, care la rândul său vine de la kenos, ceea ce vrea să însemne «gol». Prin urmare, kenosis înseamnă înstrăinare, golire de sine, deșertare de sine." Lum. 8 XI 09; v. și *hristic* 2011 [var. *kenoză*] (din gr. *kenosis*)

cherhaná s.f. v. *restaurant-cherhana*

chewing-gum s.n. (cuv. engl.) –Gumă de mestecat– „Mestecă *chewing-gumm*, răsfoiește Play-Boy." Sc. 24 IV 74 p. 6. „la ora actuală există zeci de mii de dughene [...] care, toate, oferă aceleași ultranecesare *chewing-gum*, brichete, whisky etc." R.l. 5 XI 92 p. 5. „Efectul *chewing-gum* al Ideii" Cultura 3 / 25 I 07 [pron. *ciúingam*, incult *ciungă*] (DN_3, DEX-S, DexX)

chi s. (cuv. chin.; med.) –Energia vitală în medicina tradițională chineză– „Este vorba de buna circulație a lui *Qi* (suflul vital) și a sângelui care ajută la păstrarea echilibrului." Elle IV 99 p. 104, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Veche de sute de ani, Reiki este o tehnică orientală de vindecare (dezvoltată de Dr. Mikao Usui, teolog japonez), care asigură curgerea liberă a energiei numită «ki» în japoneză, «*chi*» în chineză, «prana» în sanscrită." Elle I 04 p. 101, 105, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Crește *Chi-ul*, energia vieții, de la 20% la 100%." R.l. 18 IV 11 p. 3 [pron. *ci*; var. *qi, ki*] (din engl. *chi*)

chiacchiére s.f.pl. (cuv. it.) **1.** –Palavre, vorbărie– „Spre a nu întârzia la întâlnirea de la ora 10, traversăm rapid fastuoasa piață în care vom mai reveni, ne înfundăm în via Torino și apoi încă în altă viuță ce ne varsă în strada Olmetto numărul 5, unde începem fără prea multe *chiacchiere* confruntarea propriu-zisă." R.lit. 26 VII 84 p. 24. **2.** (culin.) –Desert milanez pregătit în perioada carnavalului, un fel de minciunele– „În funcție de sezon, bucătăria milaneză mai include și diferite produse de patiserie cum ar fi *chiacchiere* (desert dintr-un aluat de formă plată prăjit), tortelli (desert dintr-un aluat de formă sferică prăjit), colomba (prăjituri glazurate sub formă de porumbei – specialități pentru paști), pane dei morti (prăjituri aromate cu scorțișoară preparate de Paștele Morților) și panettone (specialități servite de Crăciun)." Independent 153 / II 09 (Dimitrescu, *Dr.2* 138, 141)

chiánti s.n. (culin.) –Varietate de vin roșu italian– „Nu departe se află «Little Italy», cartierul cu ghirlande deasupra străzilor și miros de *chianti*, și «Chinatown», unde poți vedea creveți imenși pe tarabe și ziare chinezești la chioșc." R.lit. 2 IX 82 p. 24. „Câteva ore de drum, spre Siena, adaugă la frumusețea tezaurelor de artă din Florența, rămasă în urmă, frumusețea peisajelor regiunii Toscana. Este drumul podgoriilor, al faimosului vin *Chianti* – «Chianti classico» (o combinație între mustul alb și negru, căreia i se adaugă la fermentare struguri stafidiți, ca să nu se piardă aroma de fructe), ce poate să stea alături de cele mai renumite vinuri din lume." Ev. 27 IX 02 (DN_3, DexX)

chicano s.m., pl. *chicanos* –Mexican rezident în S.U.A., îndeosebi în statele limitrofe cu Mexicul– „J.B. este doar unul din cei aproximativ 3 milioane de muncitori agricoli care trăiesc, lipsiți de drepturi și în sărăcie, în cea mai bogată țară occidentală. Majoritatea dintre ei sunt așa numiții *chicanos* – de origine mexicană – care vin an de an, cu miile, ilegal peste frontieră și muncesc, pentru un salariu de mizerie, la strângerea recoltelor de pe uriașele plantații de legume și în livezile de pomi fructiferi din Florida." Sc. 12 XI 74 p. 5. „Textul unui memoriu în care se denunță tratamentul inuman la care sunt supuși «*chicanos*», mexicanii stabiliți în S.U.A. de către serviciile de imigrare americane, a fost remis președintelui Mexicului." R.l. 21 IV 81 p. 6. „mișcări, precum cea a minorității fermierilor mexicani *Chicano*..." D.12 V 06; v. și Sc. 24 I 80 p. 6 (la origine pare a fi fost un termen cu care erau luați în derâdere vorbitorii de nahuatl din Morelos veniți, după 1930-40, în fermele din California, care neputând pronunța *mexicanos*, se recomandau drept *mesheecanos*, hispanizat *chicanos*)

chiciologíe s.f. (glumeț) –Știința prostului gust– „Șerban Foarță. Mic tratat de *chiciologie*" D. 1 III 07 p. 6. „Șerban Foarță, Îndreptar practic de *chiciologie*, poezii, Editura Vinea, București, 2008" R.lit. 21 I 09 p. 12 (din *kitsch* + *-logie*)

chiciós, -oásă adj. v. *kitschos*

chick lit s. (cuv. engl.; lit.) „*Chick lit* = termen din limba engleză ce desemnează un tip de literatură foarte popular în rândul femeilor de 20-30 de ani, care a explodat pe piață odată cu succesul «Jurnalului lui Bridget Jones» (din «chick» – femeie, tipă, în argou american, și «lit», prescurtare pentru «literature»)." G. 13 IV 06 p. 13. „«Cocktail» este dedicată mai ales tinerelor (*chic-lit*), dar are, spre deosebire de concurență, și lad-lit, pentru bărbați. Succesul constă în faptul că personaje tinere și haioase își povestesc realitatea citadină cu foarte mult umor." Ev.z. 29 I 07 p. 19. „*Chick-lit*: literatură pentru puicuțe. Un gen agreabil care se vinde la greu afară și, mai nou, și la noi. E cu totul altceva decât pornografia romantică a Sandrei Brown. Tipele care fac *chick-lit* sunt, majoritatea, absolvente ale unor universități grele și sunt departe de a fi bătute cu bâta de baseball direct peste creier." G. 25 VIII 07 p. 19; v. și 24 VIII 07 p. 20, Ev.z. 29 IX 07 p. 10, G. 11 III 10 p. 16 [pron. *cíclit*]

chief s.m. (cuv. engl.) –Șef, conducător– „Expertul manipulându-și *chief*-ul, *chief*-ul manipulat de staff, staff-ul manipulând electorii, bancherul manipulând politicienii." Cont. 16 III 79 p. 8 [pron. *cif*] (MDN, DexX)

chili s. (cuv. engl.; culin.) –Ardei iute– „[Supă] thailandeză, cu mult *chili* și cu busuioc – mai pomenisem." AS 07 II 09 p. 20. „Ardeii *chili* sunt folosiți atât în dietă, cât și în medicină de foarte mult timp. Ei au proprietăți miraculoase: slăbesc, dau savoare, sunt buni anestezici și foarte sănătoși!" culinar.ro 23 XI 09. „Ca aperitiv, poți gusta *chilli* (18 lei), nachos și quessadilla (20 lei)..." Unica II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *tempura* 2011 [pron. *cíli*]

chilot s.m. v. *ciorap-chilot*

chimioterapíe s.f. (med.) –Terapie prin substanțe chimice– „Cercetătorul californian dr. A.M. a prezentat o nouă metodă de administrare a medicamentelor, menită să revoluționeze, potrivit specialiștilor, *chimioterapia*. În loc de a fi înghițite sau injectate, medicamentele vor fi aplicate sub formă de «timbre», direct pe piele, la locul afecțiunii [...] Împotriva răului de mare sau de avion, «timbrul», impregnat cu scopolamină, medicament administrat de obicei prin injecții, este lipit pe încheietura mâinii cu câteva zile înainte de efectuarea călătoriei." Sc. 26 IV 74 p. 6. „Colectivul de *chimioterapie* virală al Institutului de virusologie «Șt. S. Nicolau» din București a obținut, recent, două produse originale, foarte utile în combaterea virusului herpetic." R.l. 28 X 82 p. 5. „Actorul american [Swazie] în vârstă de 56 de ani, care a fost diagnosticat, anul trecut, cu cancer pancreatic, a renunțat la *chimioterapie* și la toate celelalte tratamente medicamentoase, după ce doctorii i-au spus că nu pot opri evoluția bolii." Ev.z. 29 I 09 (din fr. *chimiothérapie*; DM; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

chinológic, -ă adj. –Care se referă la câini– „Asociația *chinologică* a Municipiului București organizează o expoziție canină care va avea loc la București la 4 iunie 1978 pe stadionul Olimpia." R.l. 20 IV 78 p. 5. „Expoziție *chinologică*" R.l. 6 X 82 p. 2. „Doliul la Centrul *Chinologic*" Mon. de Sibiu 23 VII 08; v. și R.lit. 29 X 81 p. 9, R.l. 2 X 82 p. 5 [și *cinologic*] //din gr. *hynos* + *-logic*; DexX, DEX 09//

chintesențiá v.t. –A sintetiza– „Exemplul unui Brâncuși care *chintesențiază* formele cu mare rigoare intelectuală [...] ne învață ce este marea plenitudine creatoare." Gaz.lit. 29 XII 66 p. 8. „Prin condiția ei biologică, Ara *chintesențiază* Viața ce se cere continuată." Sc. 16 II 84 p. 4. „Sintagma [...] *chintesența* o atitudine de tip totalitar..." "22" 24 I 06; v. și Săpt. 25 XII 81 p. 7 (din *chintesență* + *-[i]a*; MDN, DexX)

chintesențiál, -ă adj. –Care realizează o chintesență– „[Marilyn] a fost – și a rămas – icon-ul *chintesențial* al popculturii." Obs.cult. 30 VII 02 p. 20. „Catolicilor le pasă de drepturile omului și se simt obligați să protesteze contra discriminării celui slab de către cel tare. Asta consideră ei că e rolul Bisericii. Nu aș zice că e o chestie de doctrină aici, în fond e o atitudine *chintesențial* creștină, pentru că asta a fost și esența comportamentului lui Isus." R.l. 23 IX 10 (din *chintesență* + *-ial*; MDN, DexX)

chioșcár s.m. (com.) –Persoană care vinde într-un chioșc– „*Chioșcarii* și bufetierii întind mâinile uleioase cu care își vând berea, mititeii sau farfuria cu mâncare, iar banii și-i înfundă în șorțul cu un buzunar cât o traistă [...] *Chioșcarul* de înghețată [...] se trădează cu nepăsare..." Fl. 8 VII 88 p. 18. „Din *chioșcar*, senator PRM" Mon. de Suceava 7 XII 05; v. și Ev.z. 252 / 93 p. 1, Gaz. de Sud 1 XI 01; v. și *cotrocenizare* 2006 (din *chioșc* + *-ar*; Uritescu, *CV* 111, A. Stoichițoiu în Hyperion III / 94; NODEX, DexX, DEX 09)

chioșcariádă s.f. –Campanie de demolare a chioșcurilor ilegale– „Dintr-un chioșc demolat de fostul primar Traian Băsescu, în *chioșcariada* pornită de acesta în 2001 în București, a răsărit ilegal o clădire cu patru etaje în buricul târgului..." G. 8 XI 07 p. 10. „La numai câteva zile Băsescu a început *chioșcariada*, iar în replică, Oprescu a intrat în terasele din parcuri." adevarul.ro 15 VII 08 (din *chioșcar* + *-iadă*; Ciolan, *MC*)

chioșcărí v.t. (depreciativ) –A vinde într-un chioșc– „Sau vrei un chioșc, să *chioșcărim* ziare..." Papagalul V 90 p. 3 (din *chioșcar* + *-i*; Uritescu, *CV* 112; DexX)

cineást s.m. v. *actor-cineast, femeie-cineast*

cinematográf s.n. v. *grădină-cinematograf*

cineproiécție s.f. v. *sincrono-cineproiecție*

chip[1] s.n. (cib.) v. *cip*

chip[2] s.n., pl. *chips, chipsuri* (anglicism, culin.) –Felie subțire de cartofi prăjiți, crocanți și sărați– „*Chips* Viva 100 g, diverse sortimente" Catalog Carrefour IX 03. „În unele regiuni ale Americii *chipsurile* se numesc «crums» – după numele bucătarului [...] Există soiuri de cartofi cultivate special pentru *chips-uri*, acestea se numesc cartofi «chipping» și cresc în câteva zone..." J.nat. 5 IV 05 p. 18, cit. de Stăncioi-Scarlat. „mezeluri grase, *chipsuri*, biscuiți sărați, covrigei, sticksuri sărate, snacksuri, alune sărate..." R.l. 18 IX 08 p. 1; v. și *cracker* (sensul 2) 2006, *fază* 2010, *feliat* 2005, *toaster* 2008, *trans* 2009 [folosit mai ales la pl.; pron. *cips*] (DOOM 2, DEX 09; Stoichițoiu Ichim, *A*)

chipcard s.n. v. *cipcard*

chiralitáte s.f. (chim.) –Proprietatea unor molecule de a nu fi superpozabile imaginii lor în oglindă– „lui K. Barry Sharpless i-a fost atribuit premiul pentru cercetările întreprinse asupra «reacțiilor de oxidare catalizate prin *chiralitate*» [...] Moleculele pot exista în două stări optice diametral opuse – proprietate denumită chiralitate, de la cuvântul grecesc «chirale» (însemnând «mână» în limba greacă)." Ad. 11 X 01 p. 13. „Problema asimetriei în *chiralitatea* aminoacizilor ce formează organismele vii este încă un mister. După cum se știe, aminoacizii, cărămizile de construcție ale proteinelor, pot fi în principiu sintetizate în două forme: levogire (L) și dextrogire (D). Aceste două forme sunt simetrice în oglindă, după cum și mâna stângă apare ca o mâna dreaptă dacă este privită în oglindă." stiinta.info 7 III 08 (din engl. *chirality*, fr. *chiralité*; DN_3, DexX)

chirnoghiádă s.f. (formație ad-hoc, rar) –Expoziție a artistului plastic M. Chirnoagă– „Justificarea cea mai puternică a «*chirnoghiadei*» presupun a fi alta: artistul sancționează realitatea alienantă în care trăiește." R.l. 3 IX 93 p. 2 (din n.pr. al pictorului *Chirnoagă* + *-iadă*)

chiropráctică s.f. –Sistem terapeutic bazat pe interacțiunea sistemului nervos și spinal, tratamentul constând în așezarea corectă a vertebrelor coloanei. Chiropraxie, osteopatie– „*Chiropractica* / osteopatia. Sunt două metode de masaj practicate exclusiv de specialiști, cu ajutorul mâinilor. Chiropracticienii afirmă că pricina majorității bolilor se află în așezarea greșită a vertebrelor coloanei, care influențează funcția de coordonare a nervilor. Prin mișcări speciale, ei readuc corpul în stare de funcționare normală." AS 4 III 08 p. 9. „*Chiropractica* a fost inventată în 1859 de către americanul D.D. Palmer. Adoptate din medicina tradițională asiatică principiile chiropracticii susțineau la vremea respectivă că prin coloana vertebrală «curge» o «energie vitală» care, blocată, duce la îmbolnăvirea organismului." adevarul.ro 9 VIII 09; v. și *chiropractor* 2009 (din engl. *chiropractic*, fr. *chiropratique*, *chiropraxie*)

chiropractician „Vă recomand un *chiropractician* la care am apelat și eu, într-o situație ca a dvs." AS 18 IX 06. „*Chiropractician* în San Leandro (California), Grundmann îi promite alegătorului american «prosperitate pentru națiune, stat și pentru tine»..." hotnews.ro 25 III 08; v. și *chiropractică* 2008 (din fr. *chiropracticien*; cf. engl. *chiropractor*)

chiropráctor s.m. –Chiropractician– „Pentru a-și trata spatele, cere ajutorul unui *chiropractor*..." adevarul.ro 30 XI 06. „Toate studiile de până acum au arătat că aproximativ jumătate dintre pacienții tratați prin chiropractică au suferit ulterior reacții adverse moderate. Cum efectele secundare au durat cel mult 48 de ore, *chiropractorii* spun că sunt neglijabile." adevarul.ro 9 VIII 09 (din engl. *chinopractor*)

chiropraxíe s.f. –Chiropractică– „«*Chiropraxia*» este o metodă prin care se acționează asupra coloanei vertebrale cu diverse mișcări astfel încât acestea să ducă la vindecarea unor afecțiuni de tipul herniei de disc." R.l. 9 X 06 p. 10. „*Chiropraxie* provine de la cuvântul grecesc «chiros» care înseamnă «mână». Tehnica reprezintă manipularea articulațiilor și vertebrelor pentru ca acestea să poată aluneca, sau mai bine zis reveni în spațiile lor articulare [...] Terapia este întâlnită și sub numele de osteopatie, chiropracție sau manipulări osteo-articulare." adevarul.ro 9 VIII 09 (din fr. *chiropraxie*)

chiroterapie s.f. –Terapie prin chiropractică– „Pentru domeniul medical se pot prezenta asistente medicale cu experiență în chirurgia articulațiilor ortopedice, medicină sportivă sau *chiroterapie*." adevarul.ro 25 IV 07. „deși *chiroterapia* promite rezultate miraculoase în special pentru remedierea deficiențelor și blocajelor legate de sistemele osos, muscular și nervos, pacienții trebuie să țină cont și de posibilitatea ca organismul lor să răspundă negativ manipulărilor." adevarul.ro 9 VIII 09 (din *chiro*[practică] + *terapie*)

chirurgie miniinvazivă v. *miniinvaziv*

chirvái s.n. „La 4 iunie, la Steierdorf [sat de mineri lângă Anina] este «*kirvait*» – hramul bisericii catolice." Timișoara internat. 31 VII 93 p. 5. „Herr Kanton și Herr Mallinger organizează cele două sărbători care dau viață Buziașului: balul mascat și *chirvaiul*." Timișoara 15 I 94 p. 9. „– Când erați fată, înainte de a pleca în Rusia, ați participat la *Chirvai*? – Păi da, am fost toți la Chirvai, sigur că da. Atuncea erau și șatre la *Chirvai* și s-or vândut dulciuri, fel de fel." Interviu realizat de Smaranda Vultur la Oravița, 17 sept. 2002, postat pe memoria.ro [și *kirvait*] (din germ. *Kirchweih*; cuv. vechi)

chitanță v.t. **1.** –A elibera o chitanță pentru suma primită– „Orice

donație primită *se chitanțează*." Realitatea TV 19 VIII 07. **2.** –A taxa, a cere bani și a elibera pentru ei o chitanță– „medicii de familie au spus că fără acest Contract Cadru, dar care să respecte principiul egalității în drepturi, aceștia se văd nevoiți *să chitanțeze* toți pacienții, indiferent dacă au sau nu asigurare de sănătate." ziaruldeastazi.ro 25 III 11 (din *chitanță* + *-a*)

chopper 1. s.m. (electron.) –Dispozitiv care întrerupe un flux de curent electric sau de lumină la intervale regulate– „Dotarea [troleibuzului articulat] cu variator cu tiristori (*chopper*) și recuperarea energiei de frânare conduc la economii energetice în timpul exploatării..." R.l. 18 X 84 p. 5. **2.** s.n. (transp.) –Tip de motocicletă sau bicicletă cu ghidonul foarte înalt și cu șaua mult alungită– „Oferta japoneză de *chopper-e* este destul de vastă din punctul de vedere al capacităților, dimensiunilor și al prețurilor acoperite." Z.fin. 17 IV 04. „Este posesorul unei biciclete *Chopper*, o raritate pe două roți, cu șaua lungă și cadrul jos, ideală pentru plimbările de după-amiază [...] Bicicleta *Chopper* este unisex și este special creată pentru oamenii rebeli, care vor să iasă din tipare" adevarul.ro 30 VII 10 [pron. *ceópăr*] (din engl. *chopper*)

chorizo s. (cuv. sp.; culin.) –Cârnați spanioli foarte picanți– „2 cârnați *chorizo* (sau cârnați picanți)" Av. VI 00 p. 106, cit. de Stăncioi-Scarlat. „La restaurantele «tapeo» din Madrid se pot gusta atât preparate pe bază de carne de vită, *chorizo*, perișoare, chifteluțe și crochete de pește sau cartofi, cât și câteva feluri de mâncare pe bază de fructe de mare, pește și mezeluri." Nat. 27 X 01 p. 5. „Evită [...] *chorizo* (cârnați)..." Av. IX 07 p. 97, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *cioríso*] (PR – răspândit în sec. XX; DSRO – "cârnat")

chrístic adj. v. *hristic*

churro s.m. (cuv. sp.; culin.) –Aluat din făină și zahăr prăjit, sub formă de batoane striate– „În curând [...] se va extinde în tot apartamentul, transformat într-o mică hală pentru instalarea unei mașinării de fabricat *churros* (deliciu național, un fel de biscuiți sprițați)." Ad.lit. și art. 742 / 04 p. 16. „*Churro*, o altă delicatesă spaniolă, e un produs dulce de patiserie, cu aromă de scorțișoară, supranumit și «gogoașa spaniolă»." Lib. 5 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *ciúro*] (sp. *churro*; DSRO – "gogoașă")

chutney s., adj. (cuv. hindi; culin.) –Condiment dulce-acrișor originar din India, făcut din fructe și legume confiate în oțet îndulcit cu zahăr– „Brânză la cuptor cu garnitură de ceapă roșie (*chutney*) [...] Pentru garnitura *chutney*: 2 linguri ulei de măsline, 50 g unt, 2 cepe roșii, curățate și tăiate julien, 2 rămurele de cimbru, 1 măr, curățat de coajă și dat pe răzătoare, 1 linguriță zahăr tos." Av. XII 02 p. 10, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Mixează fin frunzele de mentă și de coriandru cu toate ingredientele pentru *chutney*." Elle X 06 p. 223, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *ciútnei*] (cf. engl., fr. *chutney*, PR – 1964, cuv. engl. din hindi)

ciabátta s.f. (cuv. it.; culin.) –Pâine italienească lungă și plată crocantă, preparată cu ulei de măsline– „16 felii de pâine (*ciabatta*), rumenite" Av. VI 07 p. 105, cit. de Stăncioi-Scarlat. „cea mai reușită varietate de pâine este una italienească – *ciabatta* cu măsline." R.l. 24 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*)

ciális s. –Nume comercial al unui echivalent al Viagrei– „Anul viitor, cei peste 1,3 milioane de români care au probleme de potență vor avea la dispoziție un nou medicament: *Cialis*. Tadalafil este substanța activă a produsului." adevarul.ro 23 XI 02. „Compania farmaceutică Lilly Icos a creat *Cialis*, un medicament împotriva impotenței care concurează cu Viagra și care va fi pus în vânzare în septembrie." Ad. 7 VIII 03 p. 9; v. *antiimpotență* 2003

cianobactérie s.f. (bot.) „Algele și în special *cianobacteriile* (așa-numitele «alge albastre-verzi»), care conțin o enzimă numită hidrogenază, sunt apte să facă fotoliza apei cu producere de hidrogen în sistem continuu." Sc. 5 I 80 p. 4. „Asemenea condiții în care *cianobacteriile* au fost puse să supraviețuiască în vid au fost întâlnite în cadrul experimentelor de la bordul Stației Spațiale Internaționale." ziare.com 12 IX 10 (din fr. *cyanobactéries*)

ciáo s. (lb.vorbită, în special) –Bună (ziua), salut!– „Cu un *ciao* grăbit m-a lăsat în stația de tramvai." (din it. *ciao*, la origine provenind din lat. *sclavus*; Dimitrescu, *Dr.2* 138, 140, 142; MDN, DexX, DEX 09)

cíber- –Element de compunere izolat din *cibernetic(ă)* folosit pentru formarea de cuvinte referitoare la lumea comunicației digitale–

ciberadícție s.f. –Dependența față de internet– „*cyberadicția* (dependența față de jocurile online)..." Obs.cult. 8 V 08 p. 16. „Ce anume îi determină să-și expună viața privată pe net? Experții au numit acest obicei al lumii moderne «*cyber-adicție*», adică un soi de dependență de rețelele de socializare. Explicația este simplă, cele mai multe persoane ajung să depindă de aceste site-uri pentru că se simt singuri și au ajuns să se izoleze din cauza lipsei de timp." cancan.ro 14 XI 10 [scris și *cyber-adicție*] (după engl. *cyber-addiction*; Ciolan, *MC*)

ciberatác s.n. –Atac îndreptat împotriva unei rețele de computere sau unui server– „FBI pregătește scenarii de *ciber-atacuri*" Real. rom. 16 VII 02 p. 12. „autorii raportului evidențiază că un *ciber-atac* comis în timpul unui dezastru natural, spre exemplu, poate duce la un număr crescut de victime." ziare.com 21 I 11. „Bugetul alocat de companiile americane în lupta împotriva *cyberatacurilor* a crescut cu 56% în 2011 față de anul trecut." adevarul.ro 5 VIII 11 [scris și *cyberatac*] (din *ciber-* + *atac*, după engl. *cyber attack*; Ciolan, *MC*)

ciberconflíct s.n. –Conflict apărut pe internet– „La sfârșitul anului trecut, același site a fost spart de hackerii din Transilvania, în urma unui *cyber-conflict*." adevarul.ro 10 IX 02. „La sfârșitul lunii septembrie, același site a fost spart de hackerii din Transilvania, în urma unui *cyber-conflict*." crisana.ro 21 XI 03 (din *ciber-* + *conflict*; Ciolan, *MC*)

cibercrímă s.f. –Infracțiune comisă cu ajutorul computerului și al Internetului. Criminalitate informatică– „[Polițiștii au prezentat] principalele evoluții înregistrate în primele șase luni ale anului în materie de *cyber-crime* în România." Guvernul 10 VIII 06 p. 14. „Episcopii vor încerca să învețe cum să combată amenințarea hackerilor, prin sfaturile primite din partea unui hacker din Elveția și a unui expert în *cibercrimă* al Interpolului." ftr.ro 11 XI 09 [scris și *cyber-crimă*] (după engl. *cybercrime*; Ciolan, *MC*)

cibercriminál s.m. –Autor de infracțiuni pe internet. Infractor informatic– „Britanicii se tem mai mult de *ciber-criminali*" G. 2 XI 07 p. 21. „*cybercriminalii* folosesc adesea dispozitive portabile, ca acelea care se conectează la PC prin port USB, pentru a «păcăli» sistemul de apărare al PC-ului, cunoscut drept «firewall»." G. 3 I 08 p. 15 (din engl. *cyber-criminal*; Ciolan, *MC*)

cibercriminalitáte s.f. –Fenomenul infracționalității în ciberspațiu– „Experți români și străini în domeniul securității informației și al combaterii *cibercriminalității* se reunesc la București, pe 14-15 decembrie 2010, în cadrul Forumului «Provocări și soluții pentru siguranță în ciberspațiu»." ziuaconstanta.ro 13 XII 10. „*Cibercriminalitatea* în mediul social media exploatează linkuri, videoclipuri sau aplicații pe care utilizatorii sunt convinși cu ușurință să le acceseze." ziare.com 8 VI 11 (din fr. *cybercriminalité*; Ciolan, *MC*; PR 1997)

cibercultúră s.f. –Cultura înflorită în mediul virtual al Internetului– „motorul afirmării unui grup care domină sau nu *cybercultura* românească" Ad. 6 I 01 p. 3. „*Cibercultură* și suferință" (titlu la un articol despre cartea lui Adrian Mihalache *Introducere în cibercultură*) Obs. cult. 2 IV 02 p. 16. „Cronici despre cărți, artele plastice, spectacole, *cybercultură*, semnează..." R.lit. 1 II 08 p. 32 [scris și *cybercultură*] (din engl., fr. *cyberculture*; Ciolan, *MC*)

ciberfeminísm s.n. „Conceptul de *cyberfeminism* a început să se contureze la sfârșitul anilor '80 sub forma unor noi dezbateri pe marginea vechilor subiecte de identitate, autonomie, putere sau control. Noțiunea însăși de *cyberfeminism* este o combinație care reflectă cuplarea mișcării feministe cu știința ciberneticii, feminismul aflându-și un nou topos de manifestare și extindere în environment-ul computațional." Obs.cult. 11 XII 01 p. 32. „Am și cumpărat două cărticele: una despre tatuajul facial și alta despre *cyberfeminism*, prost tipărite, ieftine, dar foarte interesante." Obs.cult. 1 I 04. „Dezbaterea online a fost lansată de către o publicație online, hotcity.ro, adresată femeilor, mai ales celor care populează web 2.0, ceea ce în termeni teoretici a fost denumit *cyberfeminism*." 9am.ro 5 II 09 [scris și *cyberfeminism*] (din engl. *cyberfeminism*; Ciolan, *MC*)

ciberhondríe s.f. –Ipohondrie cu manifestare pe internet– „În ultimul timp, medicii trebuie să facă față unui nou fenomen, denumit în țările dezvoltate ca *cyberhondria* [...] o persoană simte că este ceva în neregulă și atunci intră pe un motor de căutare și după simptome, în cele din urmă se autodiagnostighează, de obicei incorect, și, din păcate, încearcă să găsească remedii rapide." G. 17 VI 06 p. 3. „*Ciberhondria* este o boală a generației cu acces la internet. Peste 160 de milioane de persoane caută informații medicale în spațiul virtual, însă numai o mică parte dintre acestea ajung să consulte în realitate un medic. Pe lângă faptul că se alarmează inutil, ciberhondrii își pierd treptat încrederea în medicii din spitale și preferă să se lase tratați exclusiv de Dr. Google." hotnews.ro 6 V 11 [scris și *cyberhondrie*] (după engl. *cyber hypochondry*; Ciolan, *MC*)

ciberbóndru s.m. „*Cyberhondrul* – un nou tip de pacient" G. 17 VI 06. „Dintre cele 160 de milioane de persoane care caută informații medicale pe internet, 81% sunt *ciberhondri*, altfel spus persoane care navi-

ghează pe internet de cel puțin șase ori pe lună în căutarea informațiilor medicale, în baza cărora își pun singure un diagnostic...“ hotnews.ro 6 V 11; v. și *ciberhondrie* 2011 [scris și *cyberhondru*] (după engl. *cyber hypochonder*)

ciberinfractór s.m. –Autor de infracțiuni pe internet. Cibercriminal– „Rezultatul a fost că oamenii din interior reprezintă o amenințare mai mare pentru o companie decât grupările de *cyberinfractori*» din afară.“ J.nat. 23 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Bancherii, salvatori fără voie ai *cyber-infractorilor*“ G. 9 V 08 p. 10. „«*Cyberinfractorii*» provoacă pagube de 100 miliarde dolari pe an...“ G. 24 VI 09 p. 11 [scris și *cyberinfractor*] (din *ciber-* + *infractor*, după modelul engl. *cyber criminal*)

ciberinfracționalitáte s.f. –Infracționalitate informatică, cibercriminalitate. – „O firmă de securitate online a declarat recent că *cyber-infracționalitatea* nu are prea mare legătură cu vârsta.“ G. 15 I 08 p. 13. „*Cyber-infracționalitatea* a «explodat» în Germania“ jurnalul.ro 30 VI 11 [scris și *cyberinfracționaltate*] (după engl. *cybercrime*; Ciolan, *MC*)

cibernaút s.m. –Internaut– „Periodic, poliția și justiția execută public pe câte cineva: un *cibernaut*, care face rost de filme înainte de premiera lor oficială, este inculpat; tarabele unde se vând programe, jocuri și muzică sunt răsturnate cu furie, ca tejghelele zarafilor din Templu; la televizor, se arată cum compresoare strivesc nemilos stive de discuri compact, comori ale e-piraților.“ dilemaveche.ro 22 XII 05. „a vizitat muzeele lumii, transferând în baza lui de cunoștințe vizuale o parte din memoria culturală, așa cum face orice *cibernaut* care navighează prin situri, formându-și un tezaur personal de proiecte vizuale, de combinat ulterior într-o construcție insolită.“ Arhitext 5 / 08 (din engl. *cybernaut*; cf. fr. *cybernaute*; Ciolan, *MC*; PR 1995)

cibernetizá v.t., v.r. (electron.) –A aplica cibernetica și metodele ei– „Ne-am văzut cu ochii noștri pe Lună și ne-am trimis cercetași și prin multe alte părți ale galaxiei, ne-am *cibernetizat* și computerizat, am detronat – metaforic vorbind – «idoli» și ne-am făurit alții.“ I.B. 21 III 74 p. 4. „combinația de ficțiune paranoică și de univers *cibernetizat* cu deschideri filozofico-simbolice și mistico-religioase au produs o revelație în rîndul criticii care s-a predat cu ochii închiși...“ Obs.cult. 6 XI 08 (din fr. *cybernétiser*; DMN 1964; DN_3, DEX-S, DexX)

ciberpirát s.m. **1.** –Persoană care descarcă ilegal de pe Internet produse informatice (programe, fișiere audio sau vdeo, cărți în foprmat digital etc.)– „Printre *ciber-pirați* se numără indivizi care nu ar fura nici măcar o ciocolată de la supermarket.“ dilemaveche.ro 22 XII 05. **2.** –Hacker– „Azi începe la Milano procesul a 26 de *cyberpirați* români și italieni [...] acuzați de fraude financiare pe Internet. Ei au păgubit 150 de persoane cu 250.000 de euro, reușind să captureze numele de utilizator și parolele pentru a accesa conturile bancare ale clienților unor bănci.“ adevarul.ro 29 XI 07. „Adolescentul francez demascat de poliție – dar pe care justiția franceză nu-l consideră încă un «hacker», adică un pirat – și-ar fi adus contribuția la atacuri pe internat lansate în SUA, Germania și Marea Britanie [...] *Ciberpirații* britanici sau francezi sunt în general niște pasionați de informatică.“ rfi.ro 28 I 11 [scris și *cyberpirat*] (din *ciber-* + *pirat*; cf. fr. *cyberpirate*; Ciolan, *MC*)

cibersecuritáte s.f. –Siguranța de a fi păzit de infracționalitatea electronică. Securitate informatică– „Washington-ul va găzdui [...] o conferință organizată de cabinetul de studii și analize Gartner Dataquest, care va reuni principalii factori decizionali în domeniul *ciber-securității* din Statele Unite ale Americii.“ Real. rom. 16 VII 02 p. 12. „«Amenințările și slăbiciunile din spațiul cibernetic sunt grave și importante», a declarat acest consilier prezidențial la postul de televiziune NBC, precizând că un comitet de «*cibersecuritate*» a fost creat la Casa Albă.“ capital.ro 8 II 10 (din engl. *cybersecurity*)

ciberséx s. –Activitate care merge de la privit până la discuții legate de sex în fața computerului. Sex electronic / virtual– „Ally face *cybersex*. În episodul de duminică, Ally face sex cibernetic cu un puști care se dă bărbat pe e-mail și este acuzată de molestare sexuală asupra unui minor.“ Ad. 3 II 01 p. 7. „O dată cu *cybersexul*, sexul electronic, nu mai e nevoie să te furișezi în hoteluri obscure. O aventură on-line poate avea loc chiar în aceeași încăpere în care se află soția sau soțul.“ Ad. 30 VII 03 p. 12. „Cercetătorii au analizat afirmațiile potențialilor adulterini cu privire la ce își doreau de la o aventură: «orice pică», «pe termen scurt», «indecisă», «pe termen lung», «*cybersex*» sau «orice mă excită».“ Ad. 28 X 10; v. și 2 II 01 p. 7, R.lit. 13 II 02 p. 5, cotidianul.ro 12 I 09 [scris și *cybersex*] (din engl. *cybersex*; Random House 1985-1990; Ciolan, *MC*)

ciberspáțiu s.n. –Spațiu de comunicare născut din interconectarea computerelor la nivel global– „În acest moment *ciberspațiul* este ca vestul sălbatic.“ R.lit. 15 III 00 p. 24. „Putem vorbi fără teama de a fi ridicoli de o ontologie a *ciberspațiului*, de un sistem ideologic al *ciberspațiului*, de o ciber-sociologie, -antropologie, -politică, -economie, -cunoaștere, -literatură și -artă, pentru ca în final să ne curățim adâncul sufletesc murmurând – cum altfel? – o ciber-rugăciune. Prin urmare, se pare că am putea alipi particula *ciber* la orice termen și concept apte să dea seama despre o regiune fundamentală a vieții omului actual (sau poate... recent?).“ Obs.cult. 2 IV 02 p. 16. „Childrenets, copiii mai mult ai *cyberspațiului* decât ai părinților, simțeau că s-a dus unul de-ai lor.“ G. 29 VI 09 p. 10; v. și “22” 23 / 00 p. 14, Cont. 39 / 00 p. 14, dilemaveche.ro 22 XII 05, G. 9 X 07 p. 17; v. și *cibercriminalitate* 2010, *weblog* 2009 [scris și *cyberspațiu*] (din engl. *cyberspace*; cf. fr. *cyberespace*; Random House 1985-1990, PR 1995; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; DCMM; DEX 09 – *cyberspațiu*)

ciberterorísm s.n. –Terorism care acționează în ciberspațiu cu scopul de a produce perturbări sau distrugeri computerelor și rețelelor de telecomunicații– „economia SUA va fi blocată și, încet dar sigur, destructurată printr-o combinație de *ciber-terorism* și lovituri calibrate în centrele economice majore.“ “22” 30 VIII 05. „*Cyberterorismul* operează asemenea celebrei mafii siciliene, Cosa Nostra“ R.l. 19 VII 08 p. 32 [scris și *cyberterorism*] (din engl. *cyberterrorism*; Ciolan, *MC*)

cibórg s.m. **1.** –Organism hibrid, natural și mecanic-electronic– „Pe holurile casei lui nea Nicu se vor fugări *cyborgii*“ Nat. 11 IV 00 p. 5. „Va deveni *cyborgul*, hibridul dintre om și mașină, care populează romanele și filmele SF, o realitate a viitorului?“ Ad. 23 XII 04 p. 10. „Maidanezii Capitalei se vor transforma în câini *ciborgi* dotați cu microcipuri și cercei“ G. 15 VII 06 p. 1; v. și Ev.z. 19 IV 01 p. 9, Ad. 20 VII 01 p. 10, R.l. 31 V 02 p. 7, Obs.cult. 28 X 03 p. 12, Ad. 11 V 04 p. 1, Banii noștri VI 04 p. 25, Compact 21 XI 08 p. 12, G. 8 VI 09 p. 10. **2.** (fig.) –Persoană dependentă de tehnologie– „«*Cyborgii*» – referire directă la hibrizii jumătate om, jumătate mașină – sunt acele persoane care nu-și pot imagina viața fără celular.“ Ad. 21 V 03 p. 12 [scris și *cyborg*] (din engl. *cyb*[ernetic] *org*[anism]; Ciolan, *MC*; DEX 98, MDN, DexX)

cicatriciál, -ă adj. (med.) –Referitor la sau care este cuprins de o cicatrice– „operația destinată «îndepărtării secrețiilor și țesutului *cicatricial* din regiunea inimii»....“ 7Plus 12 III 05 p. 2. „Unele femei aleg nașterea prin operație cezariană din cauza unei nașteri pe cale vaginală dificilă în antecedente, din cauza faptului că prezintă uter *cicatricial* secundar unei intervenții chirurgicale anterioare la nivelul uterului, din cauza preocupării pentru eventualele leziuni cerebrale fetale care ar putea surveni în timpul travaliului și expulziei sau a leziunilor perineale materne.“ eva.ro 8 IV 09 (din fr. *cicatriciel*; DN_3, DEX 98, DexX)

cicláre s.f. **1.** (înv.) –Integrare într-un ciclu de învățământ unde se predau cunoștințe în diverse specialități– v. *postuniversitar* 1971. **2.** (acvaristică) „Am observat că modul de efectuare a ciclului azotului, *ciclarea*, nu este prea bine înțeles și respectat de către noii acvariști...“ forum.acvarist.ro 16 I 07. „Unii îl numesc «ciclu biologic», «proces de nitrificare», «sindromul acvariului proaspăt» sau chiar «ciclul de start», însă cu toții se referă la același lucru: ciclul nitrogenului. Acest ciclu foarte important constă practic în propagarea și popularea cu bacterii benefice a acvariului, în mod special a mediilor filtrante, bacterii necesare conversiei amoniac – nitrit și ulterior nitrit – nitrat. Procesul de *ciclare* poate dura între 2 și 8 săptămâni, funcție de natura acvariului și metoda folosită.“ discus-club.ro 7 IX 07 (din *ciclu*; DEX-S, DEX 98, DexX – sensul 1)

ciclicitáte s.f. –Caracter ciclic– v. *bioritmologie* 1982. „Crizele [de epilepsie] se pot repeta la câteva ore, zile sau chiar luni, uneori existând chiar o anumită *ciclicitate* în apariția acestora.“ Ev. 14 VI 03. „teoria *ciclicității* economice“ R.l. 16 V 09 p. 13; v. și Cap. 2 VII 08; v. *bioritmologie* 2008 (din *ciclic* + *-itate*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

ciclísm s.n. || *ciclism montan* –Sport extrem, cu biciclete special construite pentru a urca sau coborî pantele accidentate de la munte– „Pentru clienți, se organizează excursii și drumeții, ture de escaladă, mountain biking – *ciclism montan* –, cursuri de zbor cu parapanta, rafting.“ adevarul.ro 20 V 03. „Record național de participanți la un concurs de *ciclism montan* în Munții Gilăului“ napocanews.ro 29 IX 09; v. și *downhill 2010, mountain biking* 2003, *speoturism* 2008 (după engl. *mountain biking*)

ciclodróm s.n. (sport) –Teren amenajat pentru curse și concursuri cu biciclete– v. *aviocar* 1974 //din *ciclo-* + *-drom*, după tipul *aerodrom*; DEX 98, DexX//

ciclosporínă s.f. (farm.) –Medicament imunodepresor folosit pentru a evita reacțiile de respingere după o grefă de organe– „O ciupercă, descoperită în Norvegia, a produs senzație în lumea medicală. S-a dovedit că ea poate fi folosită pentru obținerea unei substanțe numite *ciclosporină*–A, care are proprietatea de a neutraliza sistemul imunologic al organismului.“ Sc. 3 VII 83 p. 5. „Descoperirea unui medicament care împiedică respingerea grefei, *cyclosporina*, a mărit șansele

transplanturilor de organe." R.l. 7 II 85 p. 6. „*Ciclosporina* de uz oftalmic avizată în Japonia" Obs. medical 24 XI 05; v. și 10 IV 85 p. 6 [scris și *cyclosporină*] (din fr. *cyclosporine*; PR 1976; MDN, DexX)

cicloteque s.f. –Centru de închiriere a bicicletelor– „Facultatea de Drept servește de azi ca sediu pentru *Cicloteque*." G. 1 VIII 08 p. 6. „*Cicloteque* s-a deschis pentru public din 1 august, punând la dispoziția doritorilor un parc velo de 100 de biciclete." ProTV Mag. 32 / 08 p. 4 [pron. *ciclotéc*] (fals galicism, din *ciclo-* + *-t(h)eque*, sufixoid francez)

ciclotímic, -ă adj. (med.) –Bolnav de ciclotimie– „M.R. Paraschivescu (ce-i drept, văzut și ca megaloman *ciclotimic*) apare în ipostaza «tradițională» de mentor." "22" 45 / 94 p. 15. „[L.] e implicat în amoruri chinuitoare. Trăiește *ciclotimic*, așadar epuizant." R.lit. 19 II 03 p. 21 (din fr. *cyclothimique*; PR 1923; DN_3, DEX-S, DexX)

ciclotimíe s.f. (med.) –Stare psihică în care depresia alternează cu buna dispoziție– „Este dominat de mecanismele «Decorativei» și ale *ciclotimiilor* lui Viezur." R.lit. 23 II 84 p. 10. „Unul și același ins trece în chip spectaculos de la depresie la bucurie și de la agonie la extaz, de parcă într-însul ar coexista mai mulți, diferiți cu totul. Pentru a exprima aceste fluctuații parcă blestemate ale sufletului, a fost inventată o sintagmă cu tâlc precis: *ciclotimia*. Germanii îi spun Zyklothymie, englezii Cyclothymia, iar francezii Cyclothimie. Entitatea psihică la care se referă aceste cuvinte este însă una singură.Termenul *ciclotimie* provine din greaca veche, rezultând din alăturarea sintagmelor kyklos (ciclu) și thymos (spirit). Noțiunea ca atare desemnează alternarea stărilor de dispoziție afectivă ale subiectului, care trece rapid de la tristețe la euforie și invers, cu o frecvență semnificativă, evoluția acestei alternanțe având o relevanță categoric ciclo-fazică." Cultura 26 IV 07 (din fr. *cyclothymie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

cicloturísm s.n. –Turism practicat cu bicicleta– „Comisia orășenească de *cicloturism* organizează o excursie de două zile pe ruta București-Slănic Prahova-București." I.B. 22 IX 61 p. 4. „Tot mai mulți tineri covăsneni sunt atrași de *cicloturism*..." R.l. 29 VII 81 p. 2. „România, singura țară din Europa fără *cicloturism*" Teleg. 22 IX 08; v. și R.l. 27 VII 78 p. 6, I.B. 9 VII 82 p. 3, T.l. 31 / 11 p. 3 (din fr. *cyclotourisme*; DN_3, DEX 98, NODEX)

cicloturíst, -ă s.m.f. (sport) –Practicant al turismului pe bicicletă– „Pădurea Ceala – 5000 de *ciclo-turiști* la o serbare câmpenească." Sp. 7 VI 73 p. 3. „*Cicloturiștii* din nou la start." I.B. 5 X 82 p. 7. „*Cicloturist* cu jurnal de 3 kg" Ad. 8 VIII 08 (din fr. *cyclotouriste*; DMN, DMC 1965; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cicloturístic, -ă adj. (sport) –Referitor la cicloturism– „O nouă excursie *cicloturistică* [...] Excursia este deschisă tuturor posesorilor de biciclete..." I.B. 30 VII 82 p. 3. „Tot cu acest prilej, au avut loc întreceri *cicloturistice*, concursuri de tenis și șah." Emisiune Radio 14 V 83. „Traseele *cicloturistice* există deocamdată doar pe hârtie, sub formă de hotărâre de guvern, dar România are deja cicloturiști" G. 11 IV 08 (din fr. *cyclotouristique*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cíco s.n. (culin.) –Băutură răcoritoare cu gust de citrice– „Întreprinderea de produse alimentare (IPA) și-a extins gama sortimentelor de răcoritoare. Se produc curent, în afară de *Ci-co*, Quic-cola (sic!), Mentovit și Sintonic, răcoritoare pe bază de arome de fructe (zmeură, fragi, trandafiri, vișine, citro și vermutină)." I.B. 26 VII 75 p. 4. „aproape întreg spațiul interior este transformat într-o magazie de... răcoritoare (pepsi-cola, *ci-co* și altele) păstrate în navete care se înalță în stive pe mai bine de doi metri." R.l. 10 X 78 p. 5. „*cico* se gaseste și acum am băut în piață la Obor, a fost o adevărată plăcere, mmmmm." igu.ro 9 III 06; v. și Sc. 12 VI 79 p. 2 (din *ci*[tric] + *co*[la]; DEX-S, MDN, DexX) || *cico-cola* –Tip de băutură răcoritoare– „Iată-ne în postura de controlori de calitate la secția «Citro» din str. Avrig a Întreprinderii de produse alimentare (I.P.A.) Aici se produc «Sintonic», «Aniset», «Mentovit», «*Cico-Cola*» și alte băuturi răcoritoare." I.B. 11 V 74 p. 2 (din *cico* + *cola*; DexX)

cífră s.f. || *cifră-record* –Cea mai mare cifră, la o anumită dată, într-un anumit sector– „Șomajul în S.U.A. a atins o *cifră-record*." Sc. 7 III 61 p. 4. „*Cifră record* de candidați la bacalaureatul din Capitală" mediafax.ro 23 VI 08; v. și R.l. 15 V 73 p. 6, Sc. 4 II 75 p. 6, 12 IV 79 p. 4, R.l. 2 XI 79 p. 6; v. și *sejur* 1979 (din *cifră* + *record*, după fr. *chiffre record*; DMN 1969; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 134; DexX, DEX 09)

cimentíst s.m. –Muncitor care lucrează într-o fabrică de ciment– „Realizări ale *cimentiștilor* turdeni." Sc. 23 I 61 p. 1. „În această săptămână s-a dat în folosință la Bicaz, orașul energeticienilor și *cimentiștilor*, o nouă și modernă policlinică." Sc. 15 VII 84 p. 1. „Ziua *cimentistului*" Servus Hunedoara 4 VIII 08; v. și Sc. 30 III 64 p. 1, Fam. IV 80 p. 10, Sc. 3 III 83 p. 1, R.l. 20 V 85 p. 2 (din *ciment* + *-ist*; cf. fr. *cimentier*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 134; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

cimetedínă s.f. (farm.) –Produs farmaceutic utilizat în tratarea ulcerului– v. *neurotransmițător* 1977 (din fr. *cimétédine*)

cimitír s.n. || *cimitir de mașini* „În București intră în funcțiune trei mari *cimitire de mașini*" J.nat. 7 VIII 97 p. 2. „Râmnicu Vâlcea: Incendiu la un *cimitir de mașini* vechi" adevarul.ro 25 VI 11 (după fr. *cimetière de voitures*; NODEX)

cincantenár, -ă adj., s.m.f. –În vârstă de cincizeci de ani– „Nu-i pot dori tânărului *cinquantenar* decât să-și rămână fidel sieși." R.lit. 34 / 94 p. 1. „autorul, poet, prozator și publicist, colaborator cu intermitențe și al revistei noastre, a devenit *cincantenar*." R.lit. 9 VI 04 [scris și *cinquantenar*] (din fr. *cinquantenaire*; DN_3, DexX)

cincuagenár, ă adj., s.m.f. –(Persoană) în vârstă de cincizeci de ani– „o profesoară de muzică *cincuagenară*..." R.lit. 11 V 05 p. 29. „a pătruns fără să bată la ușă un *cincuagenar* cu alură de chefliu jovial și bine hrănit." Z. 13 V 06 p. 4. „portăreasa *cincuagenară* a unui imobil parizian pentru familii bogate" AS 1 VIII 09 p. 25; v. și "22" 813 / 05 p. 14, R.lit. 9 VI 06 p. 32 (din *cinci*, după modelul *octogenar*)

cine-adevăr s.n. „Filmul «O lacrimă de fată», așa de inovator, este (vor zice unii) un tipic caz de *«ciné-vérité»*. Cred că nu. Sau că nu tocmai. Ceea ce se reproșa *«cine-adevărului»* era următoarea minciună: operatorii pretindeau că «surprind» pe cei filmați, care habar n-au că-s filmați. Ei bine, în realitate operatorii de *«cine-adevăr»* ticluiau foarte îngrijit toate aceste pretinse spontaneități." R.lit. 13 XI 80 p. 17 (după fr. *ciné-vérité*; DexX)

cineamatór s.m. (cinem.) **1.** –Amator de filme. Cinefil– „Revista cuprinde rubrici permanente consacrate cineamatorismului (ție, *cineamatorule*) și universităților populare de cultură cinematografică." Cont. 17 XI 61 p. 5; v. și 5 X 79 p. 11. **2.** –Cineast amator– „Studenții din Valea Jiului, prin cineclubul «Studio 18 Petroșani» au prezentat o izbutită satiră la adresa «filmelor facile»: filmul *Lemnul frate cu românul*, realizat de cineclubul «Rarăul» din Câmpulung Moldovenesc de către veșnic tânărul *cineamator* F.M., omagiază un străvechi meșteșug moldovenesc." Cont. 6 I 84 p. 13. „Și, iată, *cineamatorii* români au dobândit un «Cousteau» al lor..." jurnalul.ro 13 III 09 (sensul 1 din *cine-* + *amator*, după fr. *cinéphile*; FC I 139; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 233, L. Mareș în SMFC V p. 67, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 39; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DN_3, DEX-S; sensul 2 din *cine-* + *amator*; DEX 98, MDN, DexX)

cineamatorísm s.n. (cinem.) **1.** –Interes pentru cinematograf manifestat de cineamatori. Cinefilie– v. *cineamator* 1961. **2.** –Activitate de cineamator– „*Cineamatorism*" I.B. 17 I 86 p. 3. „s-a preocupat de *cineamatorism*, la studioul «Dacia Felix» a casei de cultură a studenților brașoveni..." Mon. Expres 3 IX 08 (din *cineamator* + *-ism*; L. Mareș în SMFC V p. 67; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 393; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DN_3, DEX-S, DexX)

cineást, -ă s.m.f. (cinem.) –Realizator sau autor de filme– „Pentru că fiecare dintre noi avem acasă câte un Năică, câte o Veronică sau câte o Cătălină, care se bucură, așa cum numai copiii știu să o facă, de cine-mărțișoarele talentatei noastre *cineaste*." I.B. 29 II 72 p. 2. „prima *cineastă* din lume, Alice Guy, venea din Franța." Ad. 8 III 02 p. 7; v. și Cont. 1 VIII 67 p. 5, R.lit. 13 XI 75 p. 17; v. și *autoexil* 1983, *best-seller* 1974, *conștientizare* 1974, *modera* 1992, *scopochrome* 1964, *teleast* 1966 (din fr. *cinéaste*; cf. it. *cineasta*; Fl. Șuteu în P.N. 5 / 67 p. 27, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 393, L. Mareș în SMFC V p. 66, FC I 21; termen creat în 1920 de Louis Delluc, DMC p. 93-94; DEX, DN_3, NODEX, DexX) || *cineast-actor* „Coincidența face ca, în 1994, când *cineastul-actor*, sau actorul-cineast, cum vreți [Clint Eastwood], a fost președintele juriului, «Regina Margot» a lui Chéreau să fie distins cu Premiul special." Ad. 22 V 03 p. 10 || *cineast-reporter* –Cineast care transpune cinematografic reportaje– „I.G. are un simț deosebit al actualității, e un mare reporter și la acest nivel se ridică V.C., și el un mare *cineast-reporter*." Sc. 31 X 75 p. 4 (din *cineast* + *reporter*; cf. fr. *ciné-reporter*; DMN 1966; DexX) || *cineast-stindard* „Nikita Mihalkov, un Dumnezeu al tinereții mele, unul dintre *cineaștii-stindard* ai secolului XX." Ad. 16 IV 07 p. 1 (din *cineast* + *stindard*)

cinebibliotécă s.f. –Filmotecă– „Pentru *cinebiblioteca* personală, societăți specializate au pus în vânzare filme clasice, mute și sonore, alb-negru și color." Cinema 4 / 75 p. 16 (din *cine-* + *bibliotecă*; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 51; DexX)

cinebiografíe s.f. **1.** –Biografie transpusă cinematografic– „Cel mai recent număr [al revistei Movie et co] propune drept supliment *cinebiografia* «Omul din Lună» [...] dedicată de regizorul Milos Forman

actorului Andy Kaufmann." R.l. 22 XI 05. **2.** –Lista filmelor unui cineast– „*Cinebiografie* [Corneliu Porumboiu]" Ieșeanul 28 I 08 //din *cine-* + *biografie*; cf. port. *cinebiografia*//

cinecenáclu s.n. (cinem.) „Un *cinecenaclu*? Da, adică un atelier de creație al cineaștilor amatori, izvorât, credem, din necesitățile actuale ale mișcării de cine-club de o amploare fără precedent, azi..." Cont. 10 II 78 p. 8. „Substanțială, interesantă, dezbaterea din cadrul *cinecenaclului* «Contemporanul» de vinerea trecută." Cont. 24 XI 78 p. 8; v. și 5 X 79 p. 11 (din *cine-* + *cenaclu*; DEX 98, MDN, DexX)

cineclúb s.n. (cinem.) –Club al cineaștilor amatori– „*Cinecluburile* – aceste mini-case de filme răspândite pe o vastă arie geografică, însumează nu numai o excelentă aparatură tehnică și săli de proiecție moderne, dar și o mare cantitate de pasiune [...] cinematografică." Cont. 2 XI 73 p. 8. „Am și amintit în treacăt un reper istoric: 1957, anul de naștere a mișcării *cinecluburilor*." R.l. 11 III 78 p. 2. „*Cineclub* SF" Z. 19 X 07; v. și R.l. 19 XI 75 p. 2; v. și *cineamator* 1984, *film-poem* 1973, *fotofilmotecă* 1975, *fotoreportaj* 1974 (din fr. *ciné-club*; termen creat în 1920 de Louis Delluc, DMC p. 93-94; L. Seche în LR 1 / 60 p. 59, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 393, FC I 139; DEX, DN_3, DexX)

cineclubíst s.m. (cinem.) –Persoană care activează în cadrul unui cineclub– „Printr-o scrisoare, *cineclubiștii* ne informează asupra planurilor lor." Cont. 1 XII 61 p. 5. „Filmele au fost semnate de studenții regizori [...] și de *cineclubiștii*..." R.lit. 7 VI 84 p. 2. „Cineva spunea că proliferarea canalelor de televiziune trebuie pusă în legătură cu pasiunea de *cineclubist* a atâtora dintre români." R.lit. 16 VI 06 (din *cineclub* + *-ist*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 240, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 393; DN_3, DEX-S, DexX)

cinecromátic, -ă adj. (cinem.) –Referitor la cinecromatică– „Brazilianul A.P. [...] a prezentat primul aparat *cinecromatic*, care – pe baza asamblării – proiectează pe un ecran forme colorate în mișcare." Cont. 26 IV 63 p. 6 (der. regr. din *cinecromatică*; MDN, DexX)

cinecromátică s.f. (cinem.) –Cromatica mișcării– „Expresie a secolului vitezei, *cinecromatica* e bună pentru oamenii obsedați de mișcare, pentru care ea nu mai e un mijloc, ci un scop în sine." Cont. 26 IV 63 p. 6 //din *cine-* + *cromatică*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 393; MDN, DexX//

cinefág s.m. (cinem., peior.) –Consumator (fără discernământ) de filme cinematografice– „Nu vă transformați din cinefili în *cinefagi*!" R.lit. 3 I 74 p. 21. „când nu e *cinefag*, telespectatorul român este cinefil – și viceversa..." Cont. 5 V 78 p. 9. „Din cronicărelile *cinefagului* (de) aiurea" agenda.liternet.ro II 03; v. și Cinema 6 / 74 p. 10 (din fr. *cinéphage*; DMN 1986; MDN, DexX)

cineficát, -ă adj. (cinem.) –Care intră în rețeaua cinematografică– „Raioane *cineficate*" Sc. 20 VIII 62 p. 2 (der. regr. din *cineficare*)

cinefilíe s.f. (cinem.) –Interes, dragoste pentru cinematograf– „Din *cinefilie*, recunosc, mi-ar fi făcut o mare bucurie ca discuția aceasta să-i scoată de pe pânză și pe eroii fără soclu ai acestui film." Cont. 3 II 67 p. 5. „publicul [este] animat de *cinefilie*, în cunoștință de cauză." R.lit. 27 IX 84 p. 2. „Filmele își «cheamă» spectatorii și *cinefilia* își merită aplauzele" jurnalul.ro 13 III 09; v. și R.lit. 24 VI 82 p. 21 (din fr. *cinéphilie*; DMN 1965; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 68 p. 4; Dimitrescu, *Dr.2* 108, 124; DEX, DN_3, DexX)

cineghicitoáre s.f. (cinem.) –Titlul unei emisiuni TV în care se pun întrebări-ghicitoare despre filme, actori etc.– „Vârstele peliculei. Portret-serial; Yves Montand (I); *Cineghicitoare*" Pr.R.TV 12 I 75 p. 14 (din *cine-* + *ghicitoare*; cf. fr. *cinénigme*)

cineidée s.f. (cinem.) (Titlu de rubrică în revista «Cinema») –Idee utilizată în cinematografie– „Cronica *cine-ideilor*." Cinema 9 / 66 p. 18; v. și 12 / 72 p. 6 (din *cine-* + *idee*; I. Mareș în SMFC V p. 68, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 393)

cinelimbáj s.n. (cinem.) –Limbaj al cinematografiei– v. *cinelimbă* 1975 (din *cine-* + *limbaj*; MDN, DexX)

cinelímbă s.f. (cinem.) –Limbaj special al cinematografiei– „Studenții regizori de la Institutul de artă teatrală și cinematografică au dovedit, pentru moment, că știu să facă uz de *cinelimbă*; urmează să demonstreze că au de ce și ce să comunice prin intermediul acestei limbi, bine învățate." Luc. 2 XII 67 p. 10. „Prima lecție de cinelimbaj [...] Eram un tânc pe care taică-său abia îl dusese la primul meci de fotbal, când – tot cu tata – am văzut ce înseamnă limbaj într-o sală de cinema. (E ceea ce azi critica evoluată numește foarte frumos – *cinelimbă*!)" R.lit. 20 II 75 p. 17 (din *cine-* + *limbă*; I. Mareș în SMFC V p. 69, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 393; DexX)

cinemaniác „*Cinemaniacii*, obsedații imaginilor în mișcare. În Franța li se spune «*mordus du cinéma*» (mușcați de morbul cinemaului), în America au diferite nume: *movie buffs* sau *film buffs, movie-crazies* (înnebuniți după film), *film-nerds* («tocilarii» filmului) [...] Chriestlieb și Kijack au preferat să le spună personajelor, reale, firește, care apar în documentarul lor *cinemaniacs*." Ad. lit. și art. 3 V 05 p. 10. „TVR Cultural are, in ordine crescatoare, «*Cinemaniacii*», cu 1.200 de euro..." Cot. 15 III 07 (din engl. *cinemaniac*)

cinematécă s.f. (cinem.) –Instituție în care se păstrează și se proiectează filme (antologice)– „*Cinemateca* cubană a prezentat [...] la Havana filmul lui I. Popescu-Gopo «S-a furat o bombă»." Sc. 20 III 64 p. 4. „Fondatorul *cinematecii* franceze și una dintre personalitățile proeminente ale cinematografiei mondiale, Henri Langlois, a încetat din viață la Paris în urma unei crize cardiace." Sc. 15 I 77 p. 5. „Lectură publică și film de *cinematecă*" Ev. 31 V 06 (din fr. *cinémathèque*; cf. engl. *cinematheque*; BD 1968; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108, 122; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 190, L. Seche în LR 3 / 77 p. 270; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cinematográf s.n. (cinem.) || *cinematograf-adevăr* „De curând, cei mai de seamă reprezentanți ai *cinematografului-adevăr* s-au întâlnit la Lyon, pentru a dezbate problemele acestei atât de interesante și rodnice tendințe apărute în mișcarea cinematografică în ultimii ani, cinematografie ce caută să împărtășească adevărul." Cont. 12 V 63 p. 5. „Filmul «Cazul S» [...] dezvoltă cu mijloacele *«cinematografului-adevăr»* firul unei anchete sociale." Sc. 16 VII 66 p. 4. „decorul, tema și personajele apropie pelicula de un gen jurnalisitic, un *cinematograf adevăr*, care constă în surprinderea pe viu a realității." raluca.vlagea.ro 1 XII 08 (din *cinematograf* + *adevăr*, după fr. *ciné-vérité*) || *cinematograf-document* –Peliculă cinematografică cu rol de document– „acest nou gen al *cinematografului-document* care face din ecran o tribună de dezbatere și invită publicul să fie judecătorul suprem nu numai al operei de artă, ci al realității însăși." Cont. 2 XI 73 p. 5 (din *cinematograf* + *document*; DexX) || *cinematograf-estradă* –Cinematograf care conține elemente specifice estradei– „S-a spus «Lanterna-magică este un *cinematograf-estradă*»." Cont. 22 V 62 p. 4; v. și 18 IX 64 p. 2 //din *cinematograf* + *estradă*; DexX//

cinematografíst, -ă s.m.f. –Cineast– „A murit fulgerător I.N. – vechi *cinematografist*, om de excepție..." R.l. 18 II 86 p. 4. „eu sunt *cinematografistă* [Draga Olteanu-Matei]" T.l. 13 VI 02 p. 3 (din *cinematograf* + *-ist*)

cinemirácol s.n. (cinem.; rar) –Procedeu cinematografic de proiecție de tipul cinerama– v. *cinerama* 1962 (din fr. *cinémiracle*; MDN, DexX)

cinepanorámic s.n., adj. (cinem.) –(Cinematograf) cu ecran lat panoramic și sunet stereofonic– „*Cinepanoramicul* de la Patria." Sc. 27 XI 62 p. 1. „Am urmărit cu toții spectacolul *cinepanoramic*, realizat și transmis în direct de Televiziunea România de Mâine, care a deschis festivitatea ce marchează începerea unui nou an de învățământ la Universitatea Spiru Haret" C.n. 4 X 03 (din fr. *ciné-panoramique*; DN_3, DexX)

cineráma s.f. (cinem.) –Procedeu cinematografic de proiecție pe mai multe ecrane semicirculare– „Mai mare decât *cinerama*, sistemul cinemiracol (cinémiracle) va fi inaugurat la Paris în Sala Empire." Cont. 2 II 62 p. 5. „*Cinerama*" Rev. Acropolis 11 XII 08 (din fr. *cinérama*, engl. amer. *cinerama*; cuvântul, la origine marcă înregistrată, a fost depus în 1951 în SUA; DMC p. 107; FC I 135, 139, Al. Graur în LR 2 / 58 p. 2, C. 19, L. Mareș în SMFC V / 67, L. Seche în LR 4 / 78 p. 339; LTR, D. Am.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cinerestauránt s.n. (cinem.) „Un *cinerestaurant* în care, fără a se întrerupe dejunul sau cina, poți vedea ultimele filme." Cont. 2 XII 60 p. 5 (din fr. *cinérestaurant*; FC I 139; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 1962 p. 398; DN_3, DexX)

cineromán s.n. (cinem.) **1.** –Operă cinematografică bazată pe o operă literară– „Intitularea (*cine-roman* după Eugen Barbu realizată de I.M.) se poate justifica prin aceea că scenariul este extras din romanul «Șoseaua Nordului»." Cont. 25 II 66 p. 6. „Un *cine-roman* de Eugen Barbu, care folosește o bogată informație de epocă în dorința de «a da autenticitate faptelor descrise»." R.l. 29 XII 75 p. 2; v. și Săpt. 5 VII 74 p. 3, 22 VII 74 p. 2. **2.** –Proză cinematografică, roman scris pentru a fi ecranizat– „lipsește R.N., semnatar a trei cărți, unul dintre puținii care au abordat *cine-romanul*." Săpt. 9 VI 78 p. 3. „«Roșu, galben și albastru» (Editura Junimea, 2002) este al doilea *cineroman* publicat în acest an editorial de prozatorul și regizorul de film Ioan Cărmăzan, după cartea tipărită în primăvară și numită chiar «*Cine-roman*». Proza cinematografică, «inventată» în anii '60, are o tradiție foarte subțire, la noi; ea este ficțiune, dar, în aceeași măsură, scenariu de film, poate fi citită ca orice tip de proză, dar, în același timp, își caută cititorul profesionist, pe regizorul de film." Ev. 23 XI 02. „lucrez la un *cine-roman* din care au și început să apară fragmente ici-acolo..." J.nat. 19 II 09 (sensul 1. din *cine-* + *roman*; sensul 2 din fr. *cinéroman*; Ciolan, *MC*; DEX 98, MDN – sensul 2, DexX)

ciné-vérité s.n. (cinem.; franțuzism) –Cinematograf-adevăr– „Este

desigur un serial. Și este un *ciné-vérité*. Tipic." R.lit. 17 III 77 p. 17. „Însăși «miraculoasa invenție a secolului» poseda – deși modeștii săi slujitori abia dacă intuiau – toate mijloacele, cristalizate mai târziu sub numele de «kino-glaz» și *«ciné-vérité»*, formulele expresive rând pe rând valorate de neorealism ori de noile valuri apărute pe felurite meridiane..." R.lit. 17 VI 82 p. 17. „*Ciné-vérité* a la Lelouch" Z.fin. 4 IV 08; v. și R.l. 7 I 78 p. 2, Sc. 17 X 78 p. 5 [pron. *sine-verité*] (din fr. *ciné-vérité*; cf. engl. *ciné-vérité*; DMN 1964, BD 1968; Ciolan, *MC*; DEX-S, MDN, DexX)

ciocáte s.m.f. pl. (fam.-arg.) –Cizme cu vârf ascuțit– „Aveți *ciocate* în picioare" Emisiune RTV XI 93. „în cea de-a doua zi, când s-a filmat pe acoperișul de tablă al Liceului «Tonitza», Radu a venit încălțat cu *ciocate*, care alunecau de mama focului, spre deliciul colegilor care s-au amuzat pe seama lui." Azi 1 IX 02 p. 16 (din *cioc*[1] + *-ată*)

ciocănél s.n. (fam.; culin.) –Partea de sub pulpă a piciorului de găină sau de pui– „Din acești bani se vor asigura pe mesele participanților piftie de curcan, somon, ruladă de vițel, cotlet de porc, *ciocănele* de pui, brânză Rochefort, tort, vin, bere, sucuri și cafea." adevarul.ro 30 XII 03. „Rețeta zilei – *Ciocănele* de pui cu susan și miere" gorjeanul.ro 31 V 10 (numit astfel datorită formei asemănătoare cu aceea a ciocănelului folosit pentru a cânta la țambal; DALR)

ciocolaterie s.f. **1.** –Local în care se fabrică sau se vând produse de ciocolată– „Pe șervețelele de hârtie [...] întreprinderea brașoveană își face reclamă, dar nu oricum, ci oferind consumatorilor produse de *ciocolatărie*. Pe bună dreptate, cititorul nostru se întreabă pe când produse de cacao-rie sau cine știe ce fel de ...rie" Fl. 4 VIII 73 p. 33. „În afara unor noi produse de *ciocolaterie*, caramelaj, jeleuri etc. se vor introduce și extinde în fabricație noi grupe de produse cum sunt: budincile și cremele de tip «instant», praful de ciocolată solubil." R.l. 10 VI 76 p. 2. „s-a deschis săptămâna aceasta prima *ciocolaterie* și gelaterie Venchi din România." R.l. 18 X 08. **2.** –Ramură a industroiei alimentare care se ocupă cu fabricarea produselor din ciocolată– „Jean François Arnaud este directorul Școlii Naționale Superioare de Patiserie, Cofetărie, *Ciocolaterie* și Preparare a Înghețatei din Franța..." G. 13 VIII 08 p. 9 [var. *ciocolatărie*] (din fr. *chocolaterie*; DexX)

ciocolatiér s.m. –Persoană care produce sau vinde ciocolată– „O întreagă pleiadă de specialiști, muncitori [...] au fost calificați de dânsul în meseria de *ciocolatier*." Sc. 11 XII 60 p. 2. „Micii *ciocolatieri* vor putea modela animale, diverse forme geometrice, pot combina mai multe culori de ciocolată și pot degusta propriile creații..." R.l. 16 VIII 08 p. 25 (din fr. *chocolatier*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 134; DN_3, DEX-S, DexX)

ciolănár s.m. (fam., peior.) –Persoană care aleargă după ciolan, după un os de ros, după avantaje și profituri materiale– „S-ar impune, cred [...] o minuțioasă verificare a celor ce au intrat în PNȚCD după alegerile din noiembrie 1996 pentru a vedea dacă nu cumva partidul s-a umflat între timp cu un număr însemnat de *ciolănari*." Lib. 13 III 98 p. 4. „Traian Băsescu a creat efectul încurajării «Partidului Migratorilor *Ciolănari*»." ziare.com 1 III 10 (din *ciolan* + *-ar*; cuv. este mult mai vechi)

cioráp s.m. || *ciorap-chilot* –Ciorap-pantalon– „Faci reclamă pentru vreun circ sau pentru vreo fabrică de *ciorapi-chilot*?" Săpt. 12 IX 75 p. 12 (din *ciorap* + *chilot*; DexX, DEX 09) || *ciorap-pantalon* –Ciorap lung, continuat cu chilot. Dres– „Se găsesc costumașe ursulet, traininguri pentru toate vârstele, jachete cu glugă, *ciorapi-pantaloni*, paltoane din stofă ori blană tricotată, blănuri de la măsura 30 la 40 etc." Sc. 11 XI 64 p. 1. „Luni 10 mai a avut loc lansarea pe piață a *ciorapilor-pantalon* din fire lycra..." R.l. 12 V 93 p. 8. „La ora actuală, Adesgo este cel mai mare producător de *ciorapi pantalon*, ciorapi, șosete din fire poliamidice și lycra, pentru femei și copii din Romania" R.l. 17 XII 07; v. și *autoadeziv* 1983, *legging* 2006 (din *ciorap* + *pantalon*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 325; DEX-S, DexX)

cip s.n. (cib.) –Pastilă cu circuite integrate– „Minicalculatoarele în telecomunicații. Aceasta a fost tema «Zilelor telecomunicațiilor», care s-a desfășurat recent la Florența [...] Principala concluzie: datorită miniaturizării, ca urmare, în special, a introducerii așa-numitelor pastile (*«chips»*) cu circuite integrate, în fața telecomunicațiilor se deschid perspective nebănuite, nefiind departe ziua când un abonat telefonic va putea obține, practic, instantaneu, legătura cu orice punct al globului." Sc. 28 X 76 p. 4. „Ca urmare a perfecționării continue a microcircuitelor, procesul de miniaturizare a ordinatoarelor este în plină desfășurare. De unde, la început, pe o suprafață de un centimetru pătrat erau reunite câteva sute de interconexiuni sau informații, în prezent numărul lor a ajuns la 25000, ceea ce duce și la o scădere vertiginoasă a prețului de cost. Introducerea microcircuitelor – cunoscute în terminologia de specialitate și sub numele de *«chips»* (pastile) – are ca rezultat scăderea cu 99 la sută a prețului «unității de memorie» în raport cu prețul unităților de memorie ale tranzistoarelor clasice." Sc. 29 IV 78 p. 6. „Cardul cu *chip* de la BCR" Ev.z. 10 III 09; v. și R.l. 17 IX 84 p. 6, Nat. 5 III 98 p. 3, J.nat. 1 VI 04 p. 18, 5 V 05 p. 19; v. și *circuit integrat* 1984, *CPU*[1] 2000 [scris și *chip*] (din engl. *chip*; BD 1970; DEX-S, MDN, DexX)

cipándél s.m. –Striper– „Era un puști de vreo douăzeci de ani, cu mișcări de *«cipándel»* în stadiu incipient..." Ad. 1 IV 02 p. 4. „Nimfomane și *«cipănei»* [...] Liviu A., dacă i-am reținut corect numele, care s-a ilustrat, la rându-i, cu fericitul prilej al unui banchet de absolvire, nu numai printr-o exuberantă, excesivă veselie [...], dar și prin însușiri eminente de *«cipándel»* musculos." ziaruldeiasi.ro 9 II 09 (din numele trupei de striperi *Chipendales*)

cipcárd s.n. (cuv. engl.; inform.) –Cartelă cu cipuri– v. *cartelă* 1993. „Soferii pot plăti de astăzi parcările prin intermediul *chip-cardurilor* reîncărcabile." citynews.ro 4 IX 08 [scris și *chip-card*] (MDN, DexX)

circ s.n. || *circul foamei* „Circurile foamei din București – cum sunt denumite marile complexe comerciale, a căror construcție a început înainte de 1990, dar care au fost lăsate în paragină – au mai făcut o victimă." Ad. 19 III 01 p. 1. „un bucureștean s-a înfipt în fiarele fundației *«circului foamei»* din Calea Rahovei." Ad. 21 III 01 p. 3. „*Circurile foamei* s-au lansat ca Fabrici de mâncare în 1985. Era vorba despre un capitol din proiectul amplu al sistematizării Bucureștiului. Construirea complexurilor agroalimentare și a «caselor de sănătate» făceau parte din modernizarea noii societăți, «ca o dovadă a grijii partidului pentru o alimentație sănătoasă, pentru timpul liber al populației, dar și pentru prevenirea îmbolnăvirii»." jurnalul.ro 18 II 09 (DALR)

circár s.m. **1.** –Artist de circ– „Actor, înainte însemna a fi undeva în marginea societății, clovn, *circar*, saltimbanc." Gaz.lit. 16 II 61 p. 1. „Istoria unui *circar* bătrân" G. 17 XII 08. **2.** (fig.) –Clovn, măscărici– „C.G. a declarat, la sfârșitul lunii mai 2002, că orașul Cluj «merită un alt primar decât Gheorghe Funar, care este un clovn, un *circar* și un papagal»." C.n. 19 III 03. „Saddam, poet și *circar* la proces [...] Cea de-a unsprezecea audiere din procesul lui Saddam Hussein s-a transformat ieri intr-un circ generalizat, provocat, ca și până acum, de fostul dictator irakian" J.nat. 14 II 06 (din *circ* + *-ar*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 134; DEX-S, DexX)

circotécă s.f. (fam.; fig.) –Circ, spectacol comic– „De luni de zile, Mircea Badea se căznește să demonstreze că el mai poate «presta» și altceva, în afară de *circoteca* de la «Dimineața devreme»." Nat. 28 VI 00 p. 2. „*Circotecă* la Bruxelles: parlamentarii români se dau în stambă de dragul politicianismului" curentul.ro 14 IV 11 (din *circ* + *-tecă*; cuv. este mai vechi, cel puțin din anii '80)

circuít s.m. || *circuit integrat* (inform.) –Ansamblu complex de conductori și semiconductori miniaturizați și integrați într-o componentă unică pentru a îndeplini o funcție specifică– „*Circuit integrat*. Specialiștii în electronică de la Universitatea din Bochum (R.F.G.) au pus la punct un circuit microelectronic integrat care are o viteză de cinci ori mai mare decât cele cunoscute până în prezent. El poate transmite prin fibre optice până la două miliarde de semne pe secundă. Se apreciază că noul «chip» va da un nou avânt tehnicii comunicațiilor." R.l. 3 IV 84 p. 6. „Industria microcipurilor a sărbătorit în această lună (mai precis pe 12 septembrie 2008) 50 de ani de la inventarea *circuitului integrat*. În general, un *circuit electronic* este alcătuit din componente electronice destul de voluminoase (rezistoare, condensatoare, bobine și tranzistori) lipite pe o plăcuță. Noutatea adusă de *circuitul integrat* o reprezintă faptul că toate componentele sale sunt alcătuite din același material, sunt construite direct în plăcuță (nu mai necesită lipituri) și sunt mult mai puțin voluminoase. Aceasta a permis crearea de circuite electronice tot mai complexe dar de dimensiuni tot mai mici." stiintaazi.ro 21 IX 08 (după fr. *circuit intégré*; cf. engl. *integrated circuit*; Random House 1955-60; DexX) || *cu circuit deschis* (com.) (d. magazine, farmacii etc.) –La care are acces oricine– „este un «Rezidence restaurant» de două stele, *cu circuit deschis*, care are un specific gastronomic italian și românesc." R.l. 25 VII 03 p. 10. „De la 31 martie, farmaciile *cu circuit deschis* nu mai pot onora unele rețete oncologice" realitatea.net 3 IV 11 || *cu circuit închis* (tel.) –Care funcționează pentru uz intern– „Camerele video *cu circuit închis* au filmat atacul din gara din Mumbai" realitatea.net 9 XII 08. „Farmaciile *cu circuit închis* vor asigura medicamente pentru bolnavii internați în unități sanitare, pentru serviciul de ambulanță și pentru ambulatoriu în cadrul programelor naționale de sănătate.

potrivit unui proiect al Ministerului Sănătății." mediafax.ro 24 III 10. „Deținuții vor avea începând din această lună un canal propriu de televiziune *cu circuit închis*, care poate fi văzut în celule, pe cablu." adevarul.ro 4 III 11 (după fr. *en circuit fermé*)

circulábil, -ă adj. –Pe care se poate circula– „toate liniile de cale ferată sunt *circulabile*, instalațiile de dirijare și urmărire a trenurilor fiind, de asemenea, în stare de funcțiune." R.l. 12 I 85 p. 5. „Noul pod Napoca este *circulabil*" Z. de Cluj 15 IX 08 (din *circula* + *-bil*; DexX), DEX 09

circumlunár, -ă adj. (astr.) –Care înconjoară Luna– „În afara roboților depuși pe solul lunar, se prevede amplasarea unor sateliți *circumlunari*, asemănători cu cei circumterestri." Cont. 11 X 63 p. 7. „lansarea de către China a primului satelit *circumlunar*." J.nat.ro 11 XI 07; v. și I.B. 28 X 66 p. 11; v. și *planetoid* 1973 (din fr. *circumlunaire*; DMN 1966; FC II 63, 271, 281; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

circumpacífic, -ă adj. –Care înconjoară Pacificul– „Mexicul face parte din centura *circumpacifică* ce din Japonia în Chile și din Alaska în Filipine este jalonată de vulcani activi." R.l. 21 IX 85 p. 6 //din *circum-* + *Pacific*; DexX//

circumteréstru, -ă adj. (astr.) –Care înconjoară Pământul– „La 11 august 1962, ora 11,30 (ora Moscovei) în U.R.S.S. a fost plasată pe o orbită *circumterestră* nava cosmică satelit «Vostok 3»." Sc. 12 VIII 62 p. 1. „Naveta spațială americană destinată misiunilor orbitale *circumterestre* a efectuat zilele trecute ultimul din cele patru zboruri de probă de lungă durată." Sc. 23 XI 77 p. 6. „Există o economie a spațiului *circumterestru*" Fin. 14 IV 08; v. și *geosincron* 1978 (din fr. *circumterrestre*, it. *circumterrestre*; DMN 1967; FC II 63, 271; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cireáșă s.f. || *cireașa (de) pe prăjitură / tort* –Acțiunea, obiectul etc. care constituie încununarea, în bine sau în rău, a unei activități. Bomboana de pe colivă (numai cu sens negativ)– „Nu voi fi nici *cireașa de pe prăjitură*, nici un simplu purtător de cuvânt. Voi avea putere de decizie, de a critica, de a face și desface..." Ad. 28 VI 01 p. 9. „*Cireașa de pe tort* ar fi marele Caine deghizat la final în femeie." R.l. 26 V 04 p. 3. „Incidentele de la Poliția Deta (județul Timiș) reprezintă «*cireașa de pe tort*», rezultatul lipsei reformei în Poliție, în ultimii 20 de ani." cotidianul.ro 26 VII 11; v. și Ad. 16 IX 04 p. 11, G. 18 VII 05 p. 11 (DALR)

cireșár s.m. „Sunt copii între 12 și 14 ani și li se spune «*Cireșarii*» – nu după titlul unei cunoscute cărți pentru tineret – ci după ocupația pe care au adoptat-o în timpul liber: sunt cântăreți din coajă de cireș, obicei larg răspândit prin partea locului." R.l. 7 IV 73 p. 2 (din *cireș* + *-ar*; DEX – alte sensuri)

ciripitór, -oáre s.m.f. (fam., pop., peior.) –Informator al Securității– v. Ap. 8 / 95 p. 15. „D.T., șeful PIN, *ciripitor* la Secu?" editie.ro 2 VIII 08 (din *ciripi* + *-tor*; cuvântul este mai vechi; DEX, DEX 98, NODEX – alte sensuri, DexX)

cistérnă v. *avion-cisternă, camion-cisternă, tren-cisternă, vagon-cisternă*

citábil, -ă adj. (livr.) –Vrednic de a fi citat, de a fi amintit– „*Citabile* în acest sens sunt șezătorile organizate de revista Luceafărul." Luc. 15 I 61 p. 6. „Nimic notabil, nimic *citabil*." R.lit. 24 VIII 05 (din fr. *citable*; DEX, DN_3, DexX)

citadinizá v.r. –A se urbaniza– „[Sătenii] *s-au citadinizat*, gândesc altfel, au alte aspirații." Sc. 28 XI 79 p. 1. „țăranul de rasă străveche nu *s-a citadinizat* niciodată pe deplin..." Mag. 20 VI 01. „[A.E. Baconsky] «*a citadinizat*» și «a cerebralizat» pastelul..." revistanoinu.com 17 VIII 07 (din *citadin* + *-iza*; cf. it. *citadinizzare*; DN_3, DEX-S, DexX)

cititór 1. s.m. || *cititor-încasator* –Lucrător care citește contorul și încasează factura– – „Într-una din serile trecute, G.M., *cititor-încasator* la exploatarea energo-energetică Botoșani, se întorcea de la serviciu spre casă." Sc. 19 XII 72 p. 2. „L.C. era [...] *cititor-încasator* la Întreprinderea de rețele electrice Maramureș." Sc. 19 III 74 p. 2. „Un fost *cititor-încasator* de la Electrica a vândut în fals apartamentele unității" Șansa buzoiană 27 I 06 (din *cititor* + *încasator*; DexX) **2.** s.n. || *cititor digital / electronic de carte / ziare* –Dispozitiv care permite stocarea și citirea textelor în format electronic– „ziarul va trăi în format electronic! Iar aceasta nu se va întâmpla pe un monitor de computer, ci în buzunarul fiecărui cititor care își va permite să-și cumpere un «*cititor digital de ziare*». Pe un astfel de dispozitiv (asemănător unui computer de mână de tip PDA) oricine va putea accesa paginile publicației favorite din orice loc..." G. 22 VII 08 p. 2. „«Consumatorul din România este încă tributar cărții tipărite», spune D. Ea dă ca exemplu piața din SUA unde, după apariția *cititoarelor electronice de cărți*, nu a scăzut vânzarea de carte." G. 20 I 10 p. 14 || *cititor de cod de bare* –Dispozitiv electronic care citește informația stocată sub formă de coduri de bare– „Telefon, GPS și *cititor de cod de bare*" R.l. 19 I 07 p. 11. „cartele electronice cu numele fiecărui elev, care să poată fi identificat la intrarea în școală cu ajutorul unui aparat – *cititor al unui cod de bare*." botosaneanul.ro 25 VII 11 (după engl. *reader*, cf. fr. *lecteur*; engl. *barcode reader*, fr. *lecteur de codes barres*, engl. *e-book reader, e-reader*, fr. *liseuse*)

citodiagnóză s.f. (med.) –Diagnosticare pe baza studiului microscopic al celulelor prelevate din organism– „Tumorile au mai crescut un timp, apoi au scăzut brusc. Au urmat două reveniri ușoare. Ulterior, în urma unei *citodiagnoze*, medicii au constatat absența celulelor canceroase." R.l. 10 VI 93 p. 5 (cf. fr. *cytodiagnostic*; DexX)

citoscóp s.n. (med.) –Aparat cu care se realizează citoscopia– v. *esofagoscop* 1964. „achiziționarea unui sistem ecografic de înaltă performanță, o trusă de videoendoscopie (care îndeplinește funcțiile de gastro, colono, bronho și *citoscop*)..." punctul.ro 12 I 09 //din *cito-* "celulă" + *-scop*; DexX//

citoscopíe s.f. –Studierea elementelor celulare într-un lichid organic– „*Citoscopia* poate preciza sediul, volumul tumoral, modul de implantare, numărul tumorilor, aspectul tumorilor, aspectul mucoasei vezicale." Prahova 6 II 07. „Se pot produce creșteri ușoare ale valorii enzimei prin unele manopere medicale, ca palparea, sau după *citoscopie* sau cateterism." Lum. 24 VI 08 (din fr. *cytoscopie*; DN_3, DEX 98, DexX; cuv. este mult mai vechi în limbă)

citospectrofotometríe s.f. (fiz.) „*Citospectrofotometria* este una dintre metodele fizice moderne care permit investigarea fină a celulelor și structurii celulare." Cont. 27 VIII 65 p. 8 //din *cito-* "celulă" + *spectrofotometrie*; DexX//

citostátic s.n. (farm., med.) –Substanță (medicament) care stopează sau încetinește proliferarea celulelor– „Nu avem nevoie de *citostatice*, în general, ci de medicamente selective." Fl. 2 VIII 79 p. 9. „Imediat [...] am început tratamentul cu *citostatice* și transfuzii de sânge." R.l. 20 III 07 p. 14 (din fr. *cytostatique*, engl. *cytostatic*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

cítro s.n. (alim.) –Băutură răcoritoare pe bază de citrice– „Fetițelor lui Vali le place mult *citro*."; v. și *cico* 1975, *cico-cola* 1974 (prescurtare din *citrice*; DEX-S, DEX 98, MDN) || *citro-quick* „Combinatul industrial «Progresul» din Ploiești anunță două produse noi: băuturile răcoritoare «Mero» și «*Citro-quick*», bogate în vitamine și zahăr." R.l. 23 IV 75 p. 5; v. și I.B. 26 VII 75 p. 4 [pron. *citro-cuíc*] (din *citro* + engl. *quick*)

citróla s.f. (alim.) –Băutură răcoritoare cu gust de citrice– „La magazinul «Delta» s-au pus în vânzare, în afara unor noi sortimente de înghețată, și numeroase sortimente de băuturi răcoritoare, denumite «*Citrola*», «Zmeurata»." R.l. 16 X 75 p. 5 (din *citro-* + [c]*ola*, după modelul lui *coca-cola*)

citrolínă s.f. (cuv. sp.) „«*Citroline*» ar putea fi un nou combustibil eficace pentru autovehicule, afirmă un expert din Panama." R.l. 27 VIII 79 p. 6. „Potrivit directorului companiei de stat «Citricos de Chiriqui», din Panama, alcoolul extras din resturile de portocală, denumit «*citrolină*», s-a dovedit a fi un carburant eficace. El a fost testat cu succes pe un autoturism «Volkswagen»." Sc. 30 VIII 79 p. 4

city break s. (cuv. engl.; turism) „Conceptul *city break* este unul nou la noi în țară și presupune organizarea unor excursii într-un oraș pe durata unui sfârșit de săptămână." G. 11 VII 08 p. 8. „se găsesc sejururi pentru «*city-break-uri*» în capitala Danemarcei, Copenhaga." G. 13 II 09 p. 16; v. și 23 I 09 p. 8, 19 XI 09 p. 16 [pron *siti bréic*]

ciuciunáa s. (cuv. iakut) „Unii cercetători opinează că «*ciuciunaa*», care în multe privințe poate fi comparat cu omul primitiv «yeti» din Himalaia, este de fapt cel mai primitiv paleoasiatic din Siberia, care s-a retras în munți odată cu venirea unor oameni ajunși la un grad de dezvoltare și civilizație mult mai ridicat. În sprijinul acestei ipoteze vine și faptul că în limba iakută cuvântul «*ciuciunaa*» înseamnă «fugar»." Sc. 4 II 78 p. 6. „în Iakuția (în răsăritul Siberiei) ar mai trăi urmașii unor forme umanoide timpurii. Populația localnică cunoaște aceste ființe sub numele de «*ciuciunaa*», care înseamnă, de altfel, «fugar izgonit»." Sc. 21 VI 79 p. 5

civilitáte s.f. –Politețe– „textele înregistrate satiric sunt comune și nu trec dincolo de relatarea reportericească a defectelor de comportament și abaterilor de la *civilitate* și moralitate." R.lit. 9 II 84 p. 11. „Mă văd obligat să vă răspund cu *civilitatea* pe care ați arătat-o în scrisoarea d-voastră deschisă." R.l. 4 XII 93 p. 3. „Penuria de *civilitate*" Cot. 2 VI 08; v. și Fl. 13 VIII 82 p. 8, R.lit. 12 IV 84 p. 8, Fl. 24 VII 87 p. 23 (cf. fr. *civilité*; DN_3, MDN, DexX)

cízmă s.f. || *cizme Ugg* v. *Ugg*

clacă v.i. (fig., fam.) –A ceda psihic, a nu face față stresului sau solicitărilor– „*clachează* în fața ordinelor" R.l. 12 XII 92 p. 4. „Cât de mare este Cristiano Ronaldo? Portughezul *clachează* în meciurile tari" prosport.ro 2 XII 10 (formal din fr. *claquer*; DN_3, DEX 98, NODEX – alte sensuri, MDN, DEX 09)

clafoutis s. (cuv. fr.; culin.) „se delecta la desert cu acea tartă dintr-un

aluat pufos împănat cu cireșe, numită *clafoutis*." R.lit. 26 XI 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Clafoutis* – aluat de budincă cu fructe proaspete, la cuptor" Av. VIII 06 p. 69, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *clafuti*]

clamshell s. (cuv. engl.) –Mecanism compus din două piese unite în partea de sus și care se deschid asemenea unei scoici. Clapă– „Philips 330 este un telefon *clamshell* care cântărește numai 79 de grame." Ad. 20 IX 04 p. 6. „Telefonul dualband de tip *clamshell* odată deschis prin simpla răscucire a ecranului cu 180 de grade și închiderea clapetei acesteia, se transformă într-un elegant aparat foto." Ad. 4 V 05 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat „Panasonic Computer Solutions Company, unul dintre cei mai importanți producători de laptopuri de pe piață, a lansat două versiuni îmbunătățite pentru modelele Panasonic Toughbook 30, cu *clamshell*, și Toughbook 19, convertibil în TabletPC..." Cot. 23 II 09; v. și zf.ro 13 X 04 [pron. *clámșel*]

clandestinitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este clandestin– „De atunci, vinul dinspre zori, intrând în *clandestinitate*, se bea retras în cămăruța dosnică a vestitei pivniți." R.lit. 13 XII 73 p. 7. „Cu o parte din grupul său, Kexel intră în *clandestinitate* pentru a pregăti acțiuni de mai mare anvergură." R.l. 6 VII 83 p. 6. „Trabucuri fabricate în *clandestinitate*" Ev.z. 18 III 09 (cf. fr. *clandestinité*; DEX, DN_3, NODEX)

clanist s.m. (rar) –Adept al ideilor și metodelor Ku-Klux-Klanului– „De asemenea au fost prezenți și «*claniști*» din municipiul București." Timișoara internat. 31 VII 93 p. 1 (din [Ku-Klux] *Klan* + *ist*)

clánsman s.m. (rar) –Clanist– „*Clansmanii* se vor pregăti [să facă dreptate contra țiganilor] împotrivindu-se cu sprayuri paralizante, grenade fumigene și lacrimogene, grenade și armament ușor." Timișoara internat. 31 VII 93 p. 1 //din [Ku-Klux-] Klans + man//

clapétă s.f. (tel.) –Parte articulată a anumitor tipuri de telefoane sau alte echipamente electronice pe care sunt amplasate un display exterior (mai mic, vizibil când telefonul este închis) și unul interior (cel principal, vizibil când telefonul este deschis)– „LG Electronics a lansat cel mai subțire telefon 3G cu *clapetă* din lume, cu player MP3 încorporat." R.l. 4 XI 05 p. 7. „Este primul dispozitiv BlackBerry cu *clapetă*..." G. 25 VII 08 (cf. fr. *clapet*; DN_4, DEX 98)

clarifică v.t. –A limpezi, a face să fie limpede– v. *clarificat* (sensul 2) 2009 (după engl. *to clarify*; în dicționarele curente de limbă sensurile concrete nu apar; NODEX consemnează doar v.r. *a se clarifica* "a se limpezi, a se decanta")

clarificát 1. adj. –Limpezit, din care au fost îndepărtate impuritățile– „Ghee este un unt *clarificat* (limpede), fără particule solide, lapte sau apă. Acest produs este o parte importantă a bucătăriei Ayurveda (medicina tradițională indiană, cea mai veche știință a vindecării, apărută în urmă cu 5.000 de ani)." J.nat. 20 IX 08 p. 17. **2.** s.n. –Acțiunea de a face o imagine să devină clară, limpede– „Există programe de *clarificat* filme? Vreau să clarific niște filme avi, care nu se văd bine." craiova-forum.ro 23 II 09 (din *clarifica*)

clásă s.f. || *a da clasă* (fam.-arg.) –A depăși pe cineva, a fi superior cuiva din punct de vedere intelectual– „Simina știe la spaniolă și *dă clasă*". „Jandarmii români *dau clasă* militarilor străini, la un sfert de preț" Ad. 5 VI 02 p. 9 (formal din fr. *classe*; C. Lupu LL 3 / 72 p. 350) || *clasa de lux* v. *clasa mijlocie* 2007 || *clasa de mijloc / mijlocie* –Ansamblu eterogen al populației caracterizat prin nivelul de trai mai ridicat decât al clasei de jos, sărace, și sub cel al claselor de sus, avute– „Noi credem că viitorul economic al României este legat de apariția acelei *clase mijlocii*, de oameni întreprinzători, care să știe să facă bani și să-i investească." R.l. 16 XI 92 p. 2. „S-a hotărât reînvierea *clasei de mijloc*." Ev.z. 17 V 95 p. 4. „reprezentanții așa-numitei clase sociale «middle-to-upper-class», adică acea *clasă de mijloc* cu pretenții la cea înaltă." Ad. 2 X 02 p. 9. „Nu mai producem pentru *clasa mijlocie*, ci pentru clasa de lux" G. 23 V 07 p. 8; v. și "22" 24 XII 92 p. 6; v. și *middle class* 1993, *paradoxa* 2004 (trad. fr. *classes moyennes*; cf. engl. *middle class*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *clasă-laborator* –Clasă în care este amenajat un laborator– „Prima *clasă-laborator*. Pe linia continuei perfecționări și modernizări a procesului de învățământ se înscrie și punerea în funcțiune a primului laborator-clasă din regiunea Cluj amenajat în incinta liceului din localitate. Sala-amfiteatru ce adăpostește *clasa-laborator* este înzestrată cu 40 de semicabine fonice, microfoane, difuzoare." R.l. 9 XII 66 p. 1 (din *clasă* + *laborator*) || *clasă-pilot* –Clasă în cadrul căreia se experimentează noi metode și proceduri pedagogice– „Experimentăm tot felul de teste, ajungând până la grilă, nu pe *clase-pilot*, ci pe întreaga populație școlară." Ad. 16 VII 03 p. 1. „Vor exista *clase-pilot* pentru identificarea tinerilor supradotați și programe de învățare pentru obținerea certificatelor SAT, IELTS și TOEFL, necesare pentru admiterea în universitățile străine." G. 11 V 06 p. 3 (din *clasă* + *pilot*); v. și *bufet-clasă*

clasician, -ă s.m.f. –Dansator de balet clasic– „Concurentul din Ucraina nu este genul de *clasician*." Ad. 9 VII 03 p. 4. „*Clasician* ca formație (studii în România și la Școala Teatrului «Kirov» din Sankt Petersburg) și interpret al majorității rolurilor prime din baletele clasice și romantice ale Baletului Operei Române din București..." R.lit. 24 XII 10 (din *clasic* + *-ian*)

clasificát, -ă adj. (d. informații, dosare etc.) –Secret, care poate fi cunoscut doar de persoane autorizate– „Ce șanse sunt ca Legea informațiilor *clasificate* să fie respinsă de Curtea Constituțională?" Ad. 15 III 01 p. 11. „Legea informațiilor *clasificate*" R.l. 13 IV 01 p. 3. „Declasificarea informațiilor *clasificate* secret de stat se face prin Hotărâre de Guvern" G. 2 III 10 p. 5; v. și Ad. 16 V 01 p. 3, 31 VIII 01 p. 3; v. și *concocta* 2002 (după engl. *classified*; DexX)

claustrofóbic, -ă 1. adj. –Care creează senzația de claustrofobie– „Cronica de film: 127 de ore. *Claustrofobic*, dar puternic" ziarul-profit.ro 22 IV 11. „Am avut ocazia să intru într-un tanc și nu îmi imaginam că înăuntru poate să fie locul atât de strâmt, *claustrofobic*, unde aproape că stai înghesuit" adevarul.ro 9 VIII 10. **2.** –Care suferă de claustrofobie– „Este obligatoriu ca individul *claustrofobic* să urmeze un program de terapie comportamentală și cognitiv-comportamentală care constau [sic!], mai ales, în tehnici de desensibilizare." ziarulde-iasi.ro 14 III 07. **3.** s.m. –Persoană care suferă de claustrofobie– „Deși unii *claustrofobici* își pierd uneori autocontrolul, extrem de rar se întâmplă ca ei să se sufoce sau să leșine cu adevărat. Este foarte important de menționat că, în afara situațiilor respective, *claustrofobicii* se comportă normal." ziaruldeiasi.ro 14 III 07 (din engl. *claustrophobic*)

claustromán s.m. –Om care se izolează de societate– „Dar cum sunt în realitate oamenii de care s-au îndepărtat, pe căi diferite, intelectualii *claustromani* din Copiii Soarelui?" Gaz.lit. 28 I 62 p. 7 (din *claustro-* + *-man*, după tipul *meloman*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108; DexX)

claviolínă s.f. (muz.) „*Claviolina*, un nou instrument muzical construit de industria franceză, permite reproducerea pe cale electronică a timbrului tuturor instrumentelor unei orchestre simfonice." Sc. 18 I 66 p. 6 (din fr. *clavioline*; NODEX, MDN, DexX)

claxonagíu adj., s.m. (umoristic) –Șofer care claxonează fără motiv– „Nu contează că e trafic și trebuie să mai și aștepți, dacă ai ghinionul să te afli în fața unui «*claxonagiu*», cu siguranță că vei avea nevoie de o programare la medicul ORL-ist." sibianulonline.ro 15 X 07. „E greu de întocmit o tipologie a *claxonagiului*, dar câteva ipostaze tot merită schițate." Ev.z. 10 I 08 p. 2 (din *claxona* + *-giu*)

clădíre s.f. || *clădire-monument* –Clădire cu valoare de monument (istoric, de artă)– „Polonia este bogată în *clădiri-monumente* istorice." Sc. 23 V 63 p. 5. „Vizavi de clădirea veche, *clădirea-monument* de artă a Școlii superioare de arhitectură." I.B. 10 III 78 p. 1. „înmulțirea numărului de *clădiri-monument* distruse" Ev.z. 6 III 10 p. 1; v. și Ev.z. 20 XII 08 p. 9 || *clădire-monument istoric* „În fosta casă Bucur, *clădire-monument istoric*, construită pe la începutul secolului trecut, funcționează Hanu' Berarilor, Interbelic." G. 21 XII 09 p. 16 (din *clădire* + *monument*; DexX) s.f. || *clădire-turn* –Bloc foarte înalt– „Este realizabilă construirea unei *clădiri-turn* de 4000 m înălțime, destinată unui milion de locuitori?" Sc. 2 XI 70 p. 4. „Tehnicienii de la Consiliul național al cercetării din Canada propun un procedeu, pe care l-au pus de curând la punct, pentru salvarea – în caz de incendiu – a locatarilor *clădirilor-turn*." R.l. 22 II 74 p. 6. „A existat apoi varianta construirii unui sediu nou, o *clădire-turn*, situată chiar în spatele actualului sediu al primăriei. Oprescu spune că planul primăriei-turn a fost pregătit de predecesorul său..." G. 10 XI 08 p. 6 (din *clădire* + *turn*; DexX)

clăpăr s.m. **1.** (sport) –Încălțăminte pentru schi închisă cu clape– „De altfel, lipsesc din magazine și alte articole pentru practicarea sporturilor de iarnă, cum sunt bocanci-schi pentru copii, *clăpari* mari pentru performanță, schiuri de mărimi mici pentru copii începători și altele." Sc. 6 II 80 p. 5. „Înscriere Dacia – octombrie 1987, schiuri [...] *clăpari*..." R.l. 20 XI 91 p. 6. „*Clăpari* 42-43, noi, avantajos." Ev.z. 10 II 04 p. 15; v. și R.l. 12 XI 83 p. 4, 17 X 91 p. 6; v. și *resort* 2008. **2.** (muz.) –Interpret la instrumente cu clape– „Karl L., *clăparul* trupei Mint Condition" Ad. 28 IV 01 p. 15. „Când *clăparul* și solistul Jason W. și saxofonistul Ian F. au înființat trupa, cei doi muzicieni din Marea Britanie au adus toată experiența acumulată pe scenele londoneze..." G. 8 II 06 p. 7. „Sorin D., *clăparul* grupului Vița de Vie, va fi gazda unui nou show de televiziune" G. 6 VIII 09 p. 15; v. și Cot. 16 IX 08 (din *clapă* + *-ar*; DEX-S, DexX, DEX 09 – sensul 1)

clătitărie s.f. –Local specializat în prepararea clătitelor– „Pornim pe jos într-o plimbare care traversează Sena și ne oprim la o *clătitărie* la colț de stradă, pentru o specialitate umplută cu gutui." Obs.cult. 13 XII

07. „Seară de reîntîlnire africană la *clătitărie*“ ftr.ro 11 II 10. „Andrei mi-a oferit ghidaj la câteva dintre atracțiile scenei pariziene, printre care Marché aux Puces, librării, o *clătitărie* anume, dacă-mi amintesc bine, undeva pe linga Place d'Italie...“ Obs.cult. 11 II 11 (după fr. *crêperie*)

cleaner s. (cuv. engl.) –Soluție de șters și curățat– v. *autobalsam* 1977 [pron. *clínăr*]

clearing s.n. (cuv. engl.; ec.) –Sistem de decontări fără numerar folosit mai ales între state. Compensare– „La București s-a propus înființarea casei de *clearing* central europeană.“ Timișoara 43 / 95 p. 7. „compensarea operațiunilor realizându-se prin departamentul de *clearing* al Bursei.“ R.l. 14 I 99 p. III. „OPCOM își dezvoltă serviciile de *clearing*.“ R.l. 4803 / 05 [pron. și scris și *clíring*] (cf. fr. *clearing*; DN_3, NODEX, DexX, DEX 09)

cleptocrát, -ă adj., s.m. –(Persoană) care aparține cleptocrației– „«Bacșișstan» sau «Împărăția *cleptocraților*». Pe drumul lor de aderare la UE, mai toate statele postcomuniste sunt afundate într-o mocirlă de nepotism, dare și luare de mită și alte matrapazlâcuri.“ R.l. 16 XII 03. „vorbim despre persoane nu lipsite de notorietate, care, înainte de a-și descoperi afinități cu cercurile *cleptocrate*, se bucurau de recunoașterea elitei reformatoare românești.“ “22” 4 V 07 (din *clepto*[manie] + *-crat*)

cleptocrátic, -ă adj. –Care prezintă trăsăturile cleptocrației– „Dl. Constantinescu a preferat să prezideze trecerea lină, fără nici un fel de zdruncinături, de la un sistem *cleptocratic* și asasin la un alt sistem – mai puțin asasin, dar la fel de cleptocratic.“ R.lit. 3 V 00. „regimul Voronin, clientelar, cinic, *kleptocratic*, a reușit să antagonizeze mase largi, mai ales în rândul tinerilor“ Ev.z. 13 V 09 [scris și *kleptocratic*] (din engl. *cleptocratic, kleptocratic*)

cleptocrație s.f. –Guvern sau stat în care cei aflați la putere exloatează și fură resursele țării– „Printr-un mișmaș demn de cele mai bune momente ale *cleptocrației* pesediste...“ R.lit. 15 X 04 p. 2. „Tema oligarhizării și *cleptocrației* a fost pusă pe tapet atât de violent de evoluțiile recente, încât eschivările nu mai sunt posibile.“ “22” 4 V 07 (din engl. *cleptocracy, kleptocracy*)

clic s.n. (inform.) –Apăsarea butonului (stâng al) mouse-ului– „*Clic* face acum și pentru noi aparatul foto, iar, într-un limbaj al postmodernelor confluențe lingvistice, penibil de simpla operație a mouse-ului de la computer s-a instalat lejer, fără jenă morfologică, în bogat flexionara română: clicare, adică clichezi și, gata, iar, dacă te răzgândești, declichezi și, iar, gata!“ D. 22 II 02 p. 10. „Era o mică magie în caietul ăla, care te făcea să dai pagina ca la computer, *click*, *click*, să zoom in și să vrei să te simți logat. Așa începe cartea: «– Vreau și eu! / Zoom in. Acum ești logat».“ Obs.cult. 1 I 04. „Chiar simplul fapt că, în fiecare dimineață, vezi acolo, în «Bulk», jdemii de mesaje, e enervant, chiar dacă le poți șterge cu un singur *clic*.“ zf.r 14 VII 06; v. și evenimentul.ro 7 I 08 || *a da / face clic* „Căutarea pe Internet oferă 4.160 de atestări pentru *dați click* și doar 2.610 pentru *faceți click*.“ R. Zafiu în R.lit. 3 / 04. „Și dacă n-ai răbdare să te plimbi cu săgețile din interfață merge să *dai un clic* pe harta respectivă ca să ajungi exact în punctul pe care dorești să-l vizitezi.“ zf.ro 21 III 08. „Dacă utilizatorul *dă clic* pe unul din rezultatele căutarii, apare un player care rulează melodia...“ zf.ro 21 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *click*] (din engl. *click*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 98, DexX)

clicá v.i. „cei interesați de problemele limbii române și de «omenescul din murdăria politicii» nu au decât să «*clicheze*» aici. Și am clicat.“ Ad. 29 X 03 p. 2. „În e-mailul primit de la «Chase Bank» aflu că este o problemă cu «contul meu». Curios, *clichez* pe linkul oferit și ajung la o pagină asemănătoare cu cea oficială.“ wall-street.ro 4 IV 06. „Dispunând de o înaltă conștiință civică, când cred în ceva, merg până la capăt și *clichez* neabătut.“ adevarul.ro 12 VI 10 (din *clic*; DEX 09)

clientelísm s.n. –Tendința de a-și spori influența politică și puterea economică prin apelul la clientelă– „Armata sub imperiul ilegalităților, al agresiunii *clientelismului* politic și nepotismului“ Dim. 20 IX 97 p. 2. „Mai e, apoi, problema consiliilor locale. Aici, *clientelismul* face cu adevărat ravagii.“ R.lit. 6 VI 01 p. 2. „președintele acuza «capitalismul de cumetrie, *clientelismul* politic și luxul puterii.».“ Ad. 9 VII 04 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și R.l. 25 VII 02 p. 1 (din fr. *clientelisme*; PR 1972; MDN, DexX, DEX 09)

cliént s.m. || *client-țintă* –Client potențial pe care vor să-l atragă firmele– „Banca încearcă astfel să-și facă o clientelă din rândul tinerilor, cei care în câțiva ani vor reprezenta *clienți-țintă* pentru instituțiile de credit.“ Ev.z. 19 III 07 p. 14. „În prima fază ne-am imaginat un *client țintă* din topul celor mai bogați 300 de români. Între timp s-a dovedit că și oamenii din clasa mijlocie cumpără produse premium și de lux pe care le privesc ca pe o investiție, având în vedere că durata lor de viață ajunge și la 20 de ani...“ businessmagazin.ro 7 VII 11 (din *client* + *țintă*)

climatizáre s.f. –Realizarea într-un spațiu a unei temperaturi și umidități potrivite– „Fabricile au stații de condiționare și *climatizare* cu ventilatoare foarte puternice care absorb aerul din afară, îl umezesc, îl aduc la o temperatură dată, îl introduc în secțiile de prelucrare.“ R.l. 10 VI 73 p. 8. „*Climatizarea* locuinței trebuie să asigure un regim meteorologic artificial, cu caractere constante, apropiate de zona de neutralitate termică, zonă care nu impune solicitări de adaptare.“ R.l. 16 X 82 p. 2. „În versiunea de bază [automobilul] nu are nici *climatizare*, nici ferestre electrice, nici direcție asistată.“ Cap. 26 II 09; v. și R.l. 28 VII 79 p. 6., 9 VIII 79 p. 6 (din *climatiza*; cf. fr. *climatisation*; PR 1950; LTR; DEX, DN_3, DexX)

climatizát, -ă adj. –Care asigură climatizarea– „Astfel, faimoasele cariatide ale porticului orientat spre sud al Erehteionului [...] au fost scoase și amplasate sub o cupolă de plexiglas *climatizată*.“ R.l. 10 I 77 p. 6. „Faptul că te poți plimba într-un spațiu mare [...] *climatizat*, în care te îmbraci – fie vremea cât de rea – numai cât să-ți pui în valoare silueta, cu holuri ce substituie simbolic demult răposatul «corso» explică întrucâtva noul rol al mall-ului în viața vizitatorilor fideli.“ jurnalul.ro 11 II 08; v. și *biotron* 1978 (din *climatiza*; DEX 98, DexX)

climatologíe s.f. (meteo.) –Studiul climei– „Când va lua sfârșit seceta care s-a abătut de doi ani asupra Californiei? Pentru a răspunde la întrebare, O.G., un specialist în *climatologie* de la Universitatea din Berkeley, a recurs la serviciile unui computer, cu care a făcut un studiu statistic asupra datelor meteorologice din regiune din ultimii 100 de ani.“ R.l. 24 V 77 p. 6. „Colegii din Laboratorul de *climatologie* sunt alături de...“ R.l. 18 X 85 p. 4. „Sally Barnes, membru în consiliul director al Departamentului de Mediu și *Climatologie* din New South Wales, a asigurat că puiul de balenă a fost sedat înainte de a-i fi fost administrată doza letală de anestezic.“ Cot. 22 VIII 08; v. și Sc. 22 X 78 p. 5 (din fr. *climatologie*, engl. *climatology*; LTR; DTN 1972; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

climatrónic s. –Sistem electronic de control al climatizării– „Volkswagen Sharon 2001, Diesel, *climatronic*, argintiu...“ R.l. 25 VII 03 p. 17. „Există și mașini cu dublu climatronic, sau pe mai multe zone. Este doar o formă mai complexă de *climatronic*...“ ziare.com 13 VII 10 (din engl. *clima*[te] + [elec]*tronic*; sistemul a fost introdus de firma Volkswagen la începutul anilor '90)

clip s.n. –Film scurt (publicitar sau de însoțire a unei melodii). Videoclip– „În majoritatea cazurilor *clipurile* au un *«story»*, o povestioară care dă un farmec aparte cântecului.“ Fl. 15 VII 88 p. 21. „Dl Paul Everac interzice *clipul* publicitar al filmului «Patul conjugal» realizat de Mircea Daneliuc.“ R.l. 23 III 93 p. 2. „Prin e-mail sau MMS, imaginile și *clipurile* pot fi trimise prietenilor, oriunde în lume, anexând mesaje text sau sunete.“ Ad. 30 XI 04 p. 7; v. și R.l. 29 XI 91 p. 1, 9 IX 92 p. 3, 9 IX 92 p. 3, 10 IX 92 p. 11, D. 10 II 95 p. 12, R.l. 10 IX 96 p. 3, Naț. 31 X 00 p. 2, Ad. 15 VI 02 p. 1, “22” 759 / 04 p. 6; v. și *bazat* 2008, *broadband* 2001, *cibercriminalitate* 2011, *confuziona* 2008, *Eurovision* 2007, *film-vedetă* 2007, *interlop* 2005 (din engl. [film] *clip* 1958; cf. fr., it. *clip*; PR 1982; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; Ciolan, *MC*; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

clíring v. *clearing*

clișeístic adj., adv. –Cu caracter de clișeu, de șablon– „analiza evoluției vieții și operei poetului conturează un portret umanizat al poetului, scos astfel din tiparele *clișeistice* cu care sunt tratați și, implicit, receptați, scriitorii canonici.“ Obs.cult. 28 VII 05. „nu m-am putut abține să nu-mi repet, tot *clișeistic*: încurcate sunt căile...“ Obs.cult. 13 X 05 p. 7. „«Revolver» [film al Madonnei] dezlânat, *clișeistic*, scremut, degeaba...“ Cot. 24 X 08 (din *clișeu* + *-istic*; DexX)

clișeizá v.t., v.r. –A face să devină / deveni clișeu– „istoria, așa cum o cunoaștem din cărți de popularizare, nu numai că e simplificată, e normal să fie, ci și *clișeizată* pentru a fi înțeleasă.“ R.lit. 8 VII 82 p. 9. „E drept că pe de o parte comunicarea modernă se simplifică, *se clișeizează*, urmărind eficiența maximă; pe de altă parte, ea produce totuși insule de expresivitate, cu atât mai puternice cu cât sunt comprimate și reprimate de uzul dominant.“ R. Zafiu în R.lit. 13 / 99. „Semnificativ ni se pare faptul că însuși maximalismul nebulos, pe punctul de *a se clișeiza*, al ideii de «revizuire» e pus în discuție de unii autori.“ Obs.cult. 5 III 02 (din *clișeu* + *-iza*, DexX – alt sens, DEX 98, NODEX, DEX 09)

clișeizáre s.f. –Transformarea în clișeu– v. *poză-robot* 1980. „Există o știre tabloidală care deja și-a atins limita de *clișeizare* în aceste vremuri, în care «Zâna surprizelor» așteaptă un copil.“ Cot. 18 X 07; v. și *șaizecișioptist* 2008 (din *clișeu*; DexX – alt sens, DEX 09)

clișeizát, -ă adj. –Transformat în clișeu– „Și amândoi ar cădea în dizgrație dacă s-ar transforma în «clasici», învățați pe dinafară până la saturație, pe fragmente comentate, *clișeizate*." Luc. 22 IV 72 p. 7. „o imagine *clișeizată* (de obicei negativă) asupra unei națiuni." R.lit. 20 X 99. „Scriu «sincopat», nerezolvat, incoerent sau *clișeizat*, fiindcă așa văd lumea, incompletă, clișeizată și dogmatică, în încercarea ei de a răspunde normelor socio-cultural-politice." Obs.cult. 30 X 08 (din *clișeiza*; DexX – alt sens; DEX 98, DEX 09)

clișotecă s.f. –Arhivă de clișee fotografice– „«*Clișoteca*», așa cum este denumită, în glumă, arhiva, este rânduită în dulapuri metalice, singura soluție sigură împotriva degradării. Fiecare clișeu este așezat într-un plic pe care este menționată data, manifestarea și numele participanților, pentru identificare. Clișeele sunt de diverse formate și pe diverse suporturi. Unele dintre cele mai inedite sunt cele pe suport de sticlă, tehnica utilizată până prin anii '50, care asigură cea mai bună claritate a imaginii. Acum «*clișoteca*» este îmbogățită săpămânal cu ajutorul unui aparat profesional, de fabricație japoneză." Ev. 10 III 01. „Cartier-Bresson m-a condus în imensa *clișotecă* de la «Magnum», de unde a scos și mi-a arătat pelicula-negativ a fotografiei care îmi stârnise entuziasmul. Aveam sub ochi o suită de zeci de imagini, din care fusese aleasă una, constituind chintesența tuturor celorlalte." Obs.cult. 16 IV 02 p. 6 //din *clișeu* + *-tecă*//

clónă s.f. **1.** (biol.) –Descendent reprodus pe cale asexuată dintr-un strămoș unic– „Savanții elvețieni au izbutit să realizeze «*cloni*» (exemplare absolut identice) de mamifere, mai precis de șoareci." Sc. 8 II 81 p. 5. „Blamăm *clona* din eprubeta altora, în timp ce binecuvântăm *clonul*." D. 304 / 98 p. 5. „ONU, speriată de *clonele* umane" Cot. 13 XI 07; v. și Ev.z. 15 III 97 p. 5, 20 III 07 p. 7, Ad. 17 IX 03 p. 11. **2.** –Copie a unei opere de artă– „*Clonele* lui Brâncuși trebuie distruse. Reprezentanții organizației care gestionează drepturile de autor ale lui Constantin Brâncuși au cerut autorităților de la Uricani să distrugă *clonele* operelor marelui sculptor." Ev.z. 3 VII 08. **3.** (inform.) –Copie a unui mediu de stocare a datelor, a unui computer, a unui site– „Această opțiune reprezintă de fapt «*clon*»-ul site-ului, găselniță care îl face faimos." Ad. 22 VII 03 p. 7. „Cu ce program se face o *clonă* la un hard care este pe un server cu linux?" forum.portal.edu.ro 20 VII 04. „Clienții intrau, fără să știe, pe aceste siteuri *clone* și le ofereau hackerilor toate datele lor de identificare și detalii despre conturi." Ad. 12 III 09 [și *clon*] (din engl. *clone*; cf. fr., it. *clone*; PR 1923, Ray 1953, OA, DMN 1970; R. Zafiu în R.lit. 17 / 97; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – sensul 1)

cloná v.t. **1.** (biol.) –A reproduce un organism animal sau vegetal pornind de la una dintre celulele acestuia inserate într-un ovul cu nucleul suprimat– „«Advanced Cell Technology Inc.» a anunțat [...] că *a clonat* cu succes un embrion uman." Ad. 26 XI 01 p. 1. „Al patrulea copil *clonat* din lume s-a născut în Arabia Saudită, a anunțat președintele companiei Clonaid" Ad. 21 VI 03 p. 13. „Cercetătorii în medicină de la Universitatea Harvard au anunțat, ieri, că vor începe *să cloneze* embrioni umani în scopul creării de celule sușă care să fie folosite în vindecarea unor maladii considerate incurabile..." Compact 8 VI 06 p. 5. **2.** (fig.) –A reproduce, a copia– „Biografia mea [...] *clonează* întreaga concepție comunistă despre structura societății." R.l. internat. 7 IX 94 p. 1. „ideea fixă a premierului Adrian Năstase de *a clona* alegerile din 2000." Ev. 30 XI 02. „Dacă la început chinezii se rezumau doar la a «*clona*» tricouri, șosete, jucării etc. s-a ajuns acum ca produsele electronice de marcă, medicamentele, parfumurile celebre, ceasurile sau chiar limuzinele de lux să fie copiate până la ultimul detaliu." kumparaturi.ro 3 IX 08. **3.** (inform.) –A realiza o copie (a unui mediu de stocare a datelor, a unui computer, a unui site etc.)– „Sub linux sunt multe metode de *a clona* un hard. Majoritatea folosesc utilitarul dd." forum.portal.edu.ro 20 VII 04. „a fost condamnat la 3 ani și o lună de închisoare pentru că a reușit *să cloneze* site-ul Poștei Italiene..." Lib. 27 I 09 (din engl. *clone*; BD 1970, PR 1979; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX – sensul 1)

clonáj s.n. (biol.) –Clonare– „De multă vreme, biologii se preocupă de *clonaj* – obținerea de organisme identice din punct de vedere genetic pe cale asexuată." Sc. 8 II 81 p. 5. „Cercetătorii sud-africani au anunțat că au realizat, în colaborare cu colegi din Danemarca, primul *clonaj* animal pe continentul african, o viță născută luna trecută într-un centru de cercetări din nordul Africii de Sud." Ad. 8 V 03 (din fr., engl. *clonage*; PR cca 1970; DEX-S, MDN, DexX)

clonáre s.f. (biol.) –Reproducere prin cloni– „Comisia de sănătate a Senatului va interzice printr-o lege *clonarea* ființelor umane în România." Ev.z. 12 III 97 p. 12. „Undă verde la *clonare*!" Compact 8 VI 06 p. 5; v. și 15 III 97 p. 5 (din *clona*; DEX 98, DEX 09)

clonát s. –Clonare– „Nea Becali, potolește-te odată cu *clonatu* 'ăsta..." Cat. 9 / 97 p. 8, cit. de R. Zafiu în R.lit. 1 / 99. „Știți ce monstruozitate-i *clonatul*? Clonatul este a face o făptură fără suflet, fiindcă sufletul este Cuvântul, este Dumnezeu, este chipul Mântuitorului nostru." R.lit. 11 VIII 06 (din *clona*)

clonatór adj., s.m. –(Persoană) care clonează– „Prefectul *clonator* al Coloanei [lui Brâncuși]" R.lit. 13 VI 01 p. 24. „5 puncte de vânzare din magazinele lanțului UPIM din Torino au fost luate în colimator de bande de *clonatori* de cărți de credit." G. 15 VIII 08 p. 3. „*Clonator* de carduri bancare. Polițiștii [...] au identificat și reținut un tânăr de 31 de ani care clona carduri bancare. Acesta a fost prins în momentul în care monta un dispozitiv artizanal pe un bancomat." C. 21 III 09 (din *clona* + *-tor*)

clonicizáre s.f. –Clonare– „aceste descoperiri ar putea fi utile în studiile viitoare de «*clonicizare*» a genelor defective și de dezvoltare a mecanismelor moleculare pentru depistarea precoce a KS." R.l. 2 VII 96 p. 16 (din *clonă*)

clóning s. (cuv. engl.; med.) „Obsedat de ideea morții, un milionar excentric din California concepe proiectul fantastic de a deveni, într-un anumit sens, «nemuritor» cu ajutorul ultimelor cuceriri ale biologiei. Este vorba de așa-numita ipoteză *«cloning»* – operațiune prin care nucleul unui ovul prelevat de la o donatoare este înlocuit cu nucleul unei celule provenind din organismul altei persoane; prin reimplantare în organismul donatoarei s-ar produce un nou individ, identic din punct de vedere genetic cu persoana care a furnizat noul nucleu." Sc. 21 III 78 p. 3 (Dimitrescu, *Dr.2* 113; BD 1971; DexX)

cloratór s.n. (chim.) –Recipient pentru clorurare– „Concentratul de minereu polimetalic este introdus în instalația numită *«clorator»* în care se insuflă clor la o temperatură de 700–800 de grade." R.l. 8 VIII 64 p. 3 (din rus. *clorator*; DTP, MDN, DexX)

cloriná v.t. –A cloriza– „În zilele când minerii vor lipsi, zona va fi *clorinată*." R.l. 6 VIII 93 p. 9 (din *clor* + *-a*; MDN, DexX)

clorínă s.f. „Un nou material textil, al cărui scop e anihilarea microbilor, își face intrarea, sub formă de șervețele și fețe de masă, pe piața Statelor Unite [...] Acesta, cu ajutorul unor molecule de *clorină* atașate de suprafața textilei, creează o barieră anti-microbiană eficientă, distrugând 99% dintre bacteriile și virușii frecvent întâlniți." Cot. 24 I 07. „Colile reciclate sunt albite prin procedee care nu conțin *clorină* (o substanță toxică pentru mediu)." J.nat. 28 III 08. „Având în vedere că în compoziția sucralozei intră *clorina*, substanță care se regăsește și în compoziția pesticidelor de tip DDT, a dezinfectanților și a unor tipuri de plastic, cercetătorii își pun mari semne de întrebare legate de siguranța acestui aditiv." consumatoronline.ro 12 IX 08 (cf. engl. *chlorine*)

clou s.n. (franțuzism) –Punct de atracție, de interes– „*Clou*-ul acestui spectacol este un recital George Mihăiță și nu pot decât să-l felicit din toată inima pe acest tânăr." Săpt. 7 III 75 p. 4. „*Clou*-ul acestui cap de serie promițător [...] un excepțional fragment dintr-un inedit jurnal de adolescență al lui Eugen Ionescu." R.lit. 8 / 95 p. 24. „*Clou-ul* analizei este dat, desigur, de procedeul secund" R.lit. 2 XI 07 p. 12; v. și R.lit.10 V 79 p. 23, I.B. 8 III 84 p. 7, R.lit. 17 XII 03 p. 22; v. și *telenoapte* 1971 [pron. *clu*] (din fr. *clou*; I. Gheție în LR 4 / 57 p. 21; DEX-S, DexX)

clovnerie s.f. **1.** (spect.) –Bufonerie– „Curând cei doi se despart: Dean Martin pe drumul vrajei sentimentale, Jerry Lewis pe calea *clovneriei*." R.lit. 13 III 75 p. 16. „Radu Gheorghe are fericitul prilej de a da întreaga măsură a talentului său multiplu. El face pantomimă și *clovnerie* muzicală, dans și interpretare (sau reinterpretare) vocală, realizând totul cu har și dezinvoltură." I.B. 7 VIII 84 p. 5. „Mulți cred despre *clovnerie* că se adresează în special copiilor și este un simplu prilej de amuzament." D. 27 VII 08. **2.** (fig.) –Spectacol de prost gust– „Prețul *clovneriei* politice" "22" 2 XII 03 p. 3 (din fr. *clownerie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX – sensul 1)

clovnésc adj. (spect.) –De clovn– „Negustorul darnic, realizat de J.V., e *clovnesc* la un mod spiritual." R.lit. 14 I 71 p. 25. „Un trio *clovnesc* – grotesc: V.S., I.P., I.B. – nu ne-a făcut să râdem atât cât ne-a făcut să plângem de mila componenților." R.l. 18 VI 74 p. 2. „nu pot să-mi stăpânesc hohotul de râs la spectacolul *clovnesc* al poticnelilor și împleticelilor guvernamentale..." Z. 30 I 09; v. și R.lit. 29 II 08 (din *clovn* + *-esc*; DEX-S, DEX 98, DexX)

clown s.m. v. *femeie-clown*

club s.n. v. *bar-club, sex-club, student-club(-bar)*

clubber s.m. (cuv. engl.) –Persoană care frecventează un club de noapte– „Despre *clubber-ii* români cei doi DJ au o părere foarte bună." Ad. 30 XI 01 p. 10. „*Clubber-i* din România vor avea posibilitatea să se bucure de mixul ce va ieși din platanul mânuit de o profesionistă care a reușit, după mai bine de 10 ani de carieră, să devină un nume foarte

cunoscut și apreciat în lumea DJ-ilor." Ad. 14 XII 01 p. 10. „Plastic Fantastic Records este o marcă foarte cunoscută în rândul participanților de muzică electronică, atât DJ-ii, cât și *clubber-i* [...] aprovizionându-se în mod curent cu vinilurile produse sub acest nume." Ad. 12 IV 02 p. 8 [pron. *cláber*]

clubbing s. (cuv. engl.) **1.** –Frecventarea cluburilor de noapte ca mijloc de petrecere a timpului liber– „Majoritatea [...] spun că au ca pasiuni *club-ing-ul*, grafitti, sportul, călătoriile..." Ad. 1 III 04 p. 3. „Bursa o cheltuiesc într-o seară de *clubing*." Ad. 19 IV 05 p. 15. „*Clubing*, jobbing, jogging, bloging, lifting, shopping, mailing – toate astea nu sunt și ele, mai mult sau mai puțin, simptome ale unei crize sau alteia?" AS 9 I 10 p. 32. **2.** –Totalitatea cluburilor de noapte– „Născut în Israel, Shlomi Aber a făcut furori pe scena *clubbing* în ultimii ani" R.l. 19 I 08 p. 28. „Gazdele serii sunt doi obișnuiți ai *clubbing-ului* bucureștean recunoscuți pentru nopțile incendiare de care se fac «vinovați»." R.l. suplim. de week-end 14 VIII 09 p. 3 [pron. *clábing*]

club s.n. || *club-bar* –Club în care se consumă băuturi– „Un *club-bar* va fi construit chiar pe plajă." Sc. 30 XI 62 p. 1. „Student-*club barurile* câștigă teren [...] La Academia de Științe Economice din Capitală *clubul-bar* este în preajma inaugurării." R.l. 16 X 68 p. 3. „Este restaurant-bar la parter, restaurant simplu la etaj și *club-bar-lounge-karaoke* la subsol." metropotam.ro 6 II 08 (din *club* + *bar*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 325; DexX)

CNA s. „O hotărâre recentă a *CNA* (pentru cei nedeprinși cu acronimele, prescurtările și inițialele: Consiliul Național al Audiovizualului) stipulează limitarea accesului minorilor la programele t.v." R.lit. 21 VIII 02. „OTV călca în picioare, pe de lături, și Constituția și recomandările *CNA-ului*." R.lit. 8 I 03 p. 31. „Limba română, serios avariată la radio și televiziune, va primi ceva sprijin din partea Consiliului Național al Audiovizualului. *CNA* va demara un proiect în valoare de 10.000 de euro prin care să se reducă numărul aberațiilor debitate în audiovizual." G. 21 IX 07 p. 3; v. și Ad. 16 XII 03 p. 12

CNSAS s. –Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității– „Vizavi de această situație creată, SRI ne-a precizat că dosarul «Presa centrală» a fost predat integral *CNSAS* la începutul lunii mai a.c." Ad. 29 IX 01 p. 12. „A făcut ieri public verdictul *CNSAS*." J.nat. 21 IX 06 p. 10, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *cenesás*] (DNAR 2000; Stoichițoiu Ichim, în LRSF)

CNVM –Acronim pentru Comisia Națională a Valorilor Mobiliare– „*CNVM* aruncă fumigene cu titluri de stat" adevarul.ro 13 I 02. „acțiunile în litigiu fuseseră deja oprite de la tranzacționarea bursieră de către Comisia Națională a Valorilor Mobiliare (*CNVM*)" R.l. 10 VII 06 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Șeful BVB crede că și-a îndeplinit o mare parte dintre obiectivele asumate, mai ales cele care țin strict de conducerea BVB, în timp ce altele au fost întârziate din cauză că depind și de alți factori decizionali, precum *CNVM* sau Guvernul." zf.ro 22 VIII 11 [pron. *cenevemé*] (DAS)

coabitáre s.f. (pol.) –Colaborare între partide sau reprezentanți ai unor partide de orientări diferite– „Absențele de la vot s-au datorat, potrivit institutelor de sondaj, dezinteresului francezilor de rând față de politică, după cinci ani de *coabitare* între dreapta și stânga, ca și datorită vremii deosebit de frumoase, care i-a îndemnat pe mulți să iasă la «iarbă verde»." adevarul.ro 22 IV 02. „PD nu preferă nici un fel de *coabitare* cu PSD, a mai spus Boc, după care a reluat ceea ce mai spusese cu o zi inainte: Partidul Democrat preferă, în locul acestei coabitări «la infinit», un guvern minoritar, «pentru a fi foarte clar cine guvernează și cine este în opoziție", întrucât, în opinia sa, în acest moment PSD este atât la putere, cât și în opoziție." zf.ro 26 VII 05. „orice *coabitare* cu PSD prezintă pericole..." medifax.ro 28 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (după fr. *cohabitation* – cu referire la a V-a Republică, coexistența președintelui cu un guvern de orientare opusă; PR 1981; DN_4, DEX 98, DexX)

coach s.m. (cuv. engl.) **1.** (sport) –Antrenor– „Noul *coach* a format un bloc solid, alcătuit atât din jucători mai vechi cât și din cele mai tinere și promițătoare talente ieșite la iveală în campionatul național." Săpt. 11 VI 82 p. 8. „iată certificatul de descalificare al acestui faimos *coach*..." Săpt. 5 X 84 p. 8. „În vârstă de 51 de ani, apreciatul *coach* a pregătit pe Tottenham, cu care a câștigat Cupa U.E.F.A. în 1984." Săpt. 6 II 87 p. 8; v. și Săpt. 20 VIII 82 p. 8, 18 V 84 p. 8. **2.** (management) –Instructor– „Programul va conține: investiția în capitalul uman, arta de a fi *coach* și mentor, managementul schimbării." R.l. 20 IX 05 p. 28. „În limba engleză, *coach* înseamnă antrenor pentru sportivii de performanță, indiferent că este vorba despre un sport individual sau de echipă. Termenul a fost împrumutat în limbajul oamenilor de afaceri, descriind competențele și așteptările de la o profesie nouă, aceea de *coach*. O astfel de persoană își «acompaniază» clientul spre obținerea succesului dorit..." Ev.z. 19 III 07 p. 27. „*Coach*-ul îi prepară emoțional pe angajații superiori, să-și atingă potențialul maxim. Șomerii ambițioși au și ei pseudo-coachingul lor, care-i învață să se vândă cât mai bine la angajator" G. 7 III 08 p. 9 [pron. *couci*] (din engl. *coach*; DN_3, DexX)

coaching s.n. (cuv. engl.) „*Coaching-ul* constă într-un proces pe termen lung care îi pune pe coach și pe persoana care beneficiază de *coaching* (coachee) într-o relație de parteneriat, menită să îl ajute pe cel care beneficiază de acest serviciu să își reorienteze tiparele de gândire și să determine singur căile pentru a se dezvolta sau a depăși anumite blocaje în carieră sau de percepție [...] Diferența între *coaching* și alte metode de dezvoltare (training, mentoring, shadowing) este aceea că procesul de *coaching* determină anumite modificări la nivelul comportamentului individual concretizate prin dorința de auto-cunoastere și de schimbare, dobândirea unor abilități noi și îmbogățirea cunoștințelor [...] Peste 250.000 de persoane au beneficiat de *coaching* de la începuturile profesiei în anii 1980, iar domeniul este în plină dezvoltare" Z.fin. 31 III 03. „*coaching-ul*, o formă modernă de analiză personală, care își propune să rezolve problemele de serviciu din perspectiva viziunii personale a angajatului." Ad. 11 VIII 03 p. 8. „dacă o firmă mică solicită servicii de *coaching* (n.r. analiza problemelor profesionale, dar și cele personale ale patronilor) sau de consultanță referitoare la cum să se dezvolte și să se crească, se stabilește un anumit tarif." G. 10 XI 09 p. 11 [pron. *cóucing*] (din engl. *coaching*)

coádă s.f. v. *cap* (*cap-coadă*)

coaféză s.f. || *coafeză-toaletă* –Piesă de mobilier cu rol de toaletă– „Ce vinde bucureșteanul: vitralii secolul XVIII sau: vând *coafeză-toaletă* stil Ludovic XV de epocă, candelabru mare, lampadar și saltea." Săpt. 7 VI 74 p. 2 (din *coafeză* + *toaletă*; DexX)

coafór s.m. || *coafor-stilist* –Coafor care creează stiluri și tendințe în aranjarea părului– „clientele permanente ale salonului de frumusețe condus de *coaforul-stilist* F.F. Zhanna" R.l. 30 XII 94 p. 11. „*Coafor-stiliștii* de top merg anual la cursuri de mii de euro" Ad. 8 I 05 p. 9 (din *coafor* + *stilist*)

coagulá v.t. (fig.) –A reuni, a aduna în jurul unei persoane, al unei instituții, al unei idei– „Ștefan și-a manifestat încrederea că va reuși *să coaguleze* adevăratele forțe liberale nemțene, în vederea consolidării unui partid de opoziție, credibil, care să constituie o alternativă la actuala Putere." evenimentul.ro 20 X 01. „Se pare că acum Institutul Cultural Român are intenția *să coaguleze* toate energiile existente." R.lit. 24 III 06 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Atâta vreme cât nu se petrece o schimbare de generații, atâta vreme cât forțele politice nu sunt capabile *să coaguleze* energiile unor oameni tineri, cu studii și experiență prin alte părți ale lumii și care nu pretind că înțeleg, ci trăiesc economia de piață, nu vom ieși din mlaștină." adevarul.ro 14 I 11 (cf. fr. *coaguler*; în dicționarele curente nu apare cu acest sens)

coájă s.f. (arg.) –Portofel– „Câțiva au constatat cu durere că fuseseră deposedați de «*coajă*», cum este denumit portofelul în limbajul șuților." Azi 21 VII 00 p. 9. „În argoul hoților de buzunare, cuvântul «*coajă*», de pildă, înseamnă portofel; «ploască» – geantă; «lămâi» – bani; «moară» – ceas; «spital» – palton; «căldură» – buzunarul din interior al hainei; «caraimane» – buzunarele exterioare; «nicovală» – spate; «semans» – buzunarul de la spate al pantalonilor; «fulg» – borsetă; «scafă» – mână; «lustră» – pălărie și «mahăr» – șef. «Muialii» sunt bineînțeles polițiștii." G. 14 VII 06 p. 12 || *coajă de ceapă* (lb. tin.) –Bluză ușoară din material plastic (tip wind-jack; jachetă etc.)– „[Bluze] numite *coji de ceapă* (!) cu inscripții celebre internaționale." R.lit. 19 VII 79 p. 9 (din *coajă* + *de* + *ceapă*; DexX) || *coajă de portocală* (cosm.) „Aspectul de *coajă de portocală* al pielii se reduce după primele două ședințe de tratament." G. 8 IX 09 p. 12. „Aspectul inestetic cunoscut sub numele de «*coajă de portocală*» nu apare doar pe coapse, ci și la nivelul bărbiei..." G. 21 XII 09 p. 12. „«*Coaja de portocală*» este o adevărată pacoste." T.l. 1 VII 10 p. 17 (din *coajă* + *de* + *portocală*)

coárdă s.f. || *în corzi* (fam.) –În dificultate, la anaghie– „Steaua a încheiat *în corzi*, cu un 0-2 la Reșita, o săptămână tensionată." zf.ro 27 III 00. „Guvernul bulgar este *în corzi*..." J.nat. 23 V 05 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Prelungirea crizei din Grecia trimite leul *în corzi*" zf.ro 21 VI 11 (termen preluat din limbajul boxului; cf. *a arunca în corzi* – Stoichițoiu Ichim, *V* – 1994)

cob s. (cuv. engl.) „O căsuță în formă de căpiță de fân [...] ridicată din *cob*, echivalentul englezesc al paiantei românești [...] Casele din *cob* sunt foarte eficiente din punct de vedere termic, pentru că sunt orientate după soare, iar resursele financiare folosite pentru ridicarea unei asemenea locuințe reprezintă aproximativ o zecime din costurile pentru o

clădire tradițională..." ziare.com 3 IX 07. „O casă ecologică din România a fost inclusă în topul 10 al celor mai reușite locuințe «*cob*» (material de construcție similar paiantei, compus din lut, nisip, apă și paie, n.r.) din lume, informează Natural Homes." hotnews.ro 21 XI 12

cóbai s.m. v. *celulă-cobai*

cobaizá v.t. –A trata ca pe un cobai pe care se testează un medicament etc.– „Boala ce l-a răpus [pe Camil Petrescu] a fost un chin prin tratamentul impus de un doctor ce-l *cobaizase* (mă folosesc de expresia victimei)..." R.lit. 19 IV 84 p. 7. „PCM *a «cobaizat»* comunitatea maghiară [...] practic au folosit comunitatea maghiară pe post de cobai." ftr.ro 5 VI 08 (din *cobai* + *-iza*, probabil creația scriitorului Camil Petrescu; DexX)

cobaltoterapíe s.f. (med.) –Iradiere cu cobalt în scop terapeutic– „Cum este organizat serviciul de *cobaltoterapie*? Există un cabinet unde se alcătuiesc planurile de tratament și se stabilesc curbele izodoze care arată distinct modul de acțiune al energiilor înalte, atât în țesutul tumoral, cât și în cel sănătos din jur, astfel încât să se poată administra doza optimă." I.B. 6 II 84 p. 6. „Bolnavii de cancer din Bacău, pe drumuri. Secția de *cobaltoterapie* riscă să nu primească autorizație" R.l. 26 X 05. „Centrul de *cobaltoterapie* este pe ducă" Deșteptarea 2 X 07 (din fr. *cobaltothérapie*; MDN, DexX)

cobaltotrón s.n. (med.) –Aparat folosit pentru radioterapie în anumite boli maligne, cu ajutorul cobaltului radioactiv. Cobaltron– „În încăperile a căror construcție a fost finalizată la spitalul Colțea va funcționa unul dintre cele mai moderne aparate folosite în terapia anticanceroasă: este vorba de un *cobaltotron*." I.B. 13 VII 82 p. 2. „Doctorul S.D. ne anunță o nouă premieră: intrarea în funcțiune a *cobaltotronului*, ca unul din cele mai moderne mijloace terapeutice în tratamentul neoplasmelor." I.B. 6 II 84 p. 6. „voi face toate demersurile necesare pentru ca, în vechiul buncăr, să fie adus și instalat un accelerator liniar de particule de putere medie, mult superior unui *cobaltotron* din punct de vedere al preciziei și eficienței terapeutice." V.l. 23 II 09 (din *cobalt* + *-tron*; cf. engl. *cobaltron*; MDN, DexX)

cobaltrón s.n. (med.) –Cobaltotron– „*Cobaltronul* de la Spitalul de Urgență Craiova, o redutabilă sursă de radiații nucleare" Gaz. de Sud 6 VII 07. „La Institutul «Alexandru Trestioreanu» mai există două aparate pentru radioterapie: un accelerator vechi de 12 ani și un *cobaltron* (tehnică depășită de câteva decenii)." adevarul.ro 26 X 10 (din engl. *cobaltron*)

Cóca s.f. (alim.) –Coca-Cola– v. *dughenar* 1991. „Tânărul intră de 2–3 ori în magazin «să bea o *Coca*»." R.l. 22 IX 93 p. 5 (prescurtare din [Coca]-*Cola*)

Coca-Cóla s.f. **1.** (alim.) –Băutură răcoritoare de proveniență americană– „*Coca-Cola* cu gust de vanilie" Ad. 3 IV 02. „*Coca-Cola* era inexistentă [înainte de 1990] și doar din când în când găseam Pepsi." "22" 23 XII 08; v. și *cubalibre* 1985, *cultură* (*cultura Coca-Cola*) 2006, *californizare* 2000, *cedrată* 1994, *rasta* 2007. **2.** s.n. –Pahar sau sticlă de Coca-Cola– „David și-a îmbrățișat mama [...] și [...] a cerut un *coca-cola*." R.l. 11 II 84 p. 6. „noi vindem produse care se adresează tuturor, oricine își permite să cumpere o *Coca-Cola* sau o apă minerală." Z.fin. 1 X 08. **3.** –Firma producătoare de Coca-Cola– „Băuturile răcoritoare produse de *Coca-Cola* domină pe piața românească." R.l. 22 IX 93 p. 22; v. și *can* 2008 (din engl., fr. *Coca-Cola*, marcă înregistrată; PR 1945; D. Am.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cocalár s.m. (Fam.-arg.) –Fante; țigan tânăr, elegant, cu succes la femei; șmecheraș de cartier– „chipul lui mai poartă vagi urme ale frumuseții de odinioară, ale *cocalarului* despre care se spune că n-a fost țigancă care să nu și-l dorească în pat." Nat. 30 I 98 p. 3. „Istoria *cocalarului* începe din fragedă pruncie, de când pune timpanu pe manele." G. 8 IX 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 11 / 09. „Lumea a început să vorbească despre ei cu dispreț și au apărut tot felul de site-uri în care «pițipoancele» și «*cocalarii* de Dorobanți» erau ironizați." R.l. 18 VI 10 p. 4 (Croitoru Bobârniche 2003, 123urban.ro)

cocârț s.n. (fam-arg.; culin.) –Amestec de băuturi alcoolice ieftine– v. *crack* 1994. „Cocoșul și Cocoașa se îmbată cu *cocârț* [...] ăsta-i un amestec de spirt medicinal «Mona» cu zahăr, pe care-l beau, într-o vreme, boschetarii, pe ideea că-i cel mai ieftin și cel mai sănătos, că, au concluzionat ei, poți să bei cât vrei, că n-ai nica..." redesteptarea.ro 18 IX 10 (et. nec.; 123urban.ro, DexX)

coclít adj., s.m. (fam.-arg.) –Hodorog, rablagit– „*Coclitul* ăsta de Cozma" gandul.info 15 VI 05, cit. de R. Zafiu în R.lit. 44 / 05. „Țăranii *cocliți* preferă în continuare berea la PET" antidotul.ro 25 III 10 (123urban.ro, DALR)

cóco s.inv. (arg.) –Dolar– „Păi, să-l întrebi pe unu' cât e ceasu' și să-ți spună că-i patruj de mii de *coco*, nu rămâi paralizat doi ani?" Ad. 10 I 04 p. 7. „Și-a propus să dea două milioane de *coco* numai pe lumină" Cat. 24 / 04 p. 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 35 / 04 (et. nec.; 123urban.ro)

cocóș sint.s. || *cocoș galic* –Simbolul Franței și, prin extindere, simbolul echipei naționale de fotbal, rugby etc. a Franței– „a vândut 500 000 de tricouri ale reprezentativei *«cocoșului galic»*." R.l. suplim. 10 VII 06 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „selecționerul a alcătuit două echipe care nu aveau legătură cu prima garnitură pe care va miza în confruntarea cu *«cocoșii»*." jurnalul.ro 9 VI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Fostul *cocos galic* a acceptat să lucreze gratis pentru gruparea spaniolă..." jurnalul.ro 16 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Ev.z. 10 VII 06 p. 18 (după fr. *coq gaulois*)

cocsáre s.f. –Transformare în cocs– „Combustibil menajer fără fum. După cum relatează agenția «Novosti», procesul de obținere a combustibilului respectiv se bazează pe *cocsarea* continuă a cărbunelui în paralel cu piroliza de oxidare." Sc. 25 III 74 p. 4. „Flăcările au izbucnit în jurul orei 8,15, în instalația de *cocsare* unde lucrau 25 de salariați." ziaruldeiasi.ro 26 IX 01 (din *cocs* + *-are*; DEX-S, DexX)

coctéil s.n. (fig.) –Ansamblu eterogen– „Un *cocktail* de vitamine încetinește progresia SIDA" Ad. 3 VII 04 p. 5, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 109. „Variante asociind mai mulți hormoni (testosteron, progestative și analogi ai gonadoliberinei, un hormon produs de hipotalamus) sunt în curs de testare clinică, dar un astfel de *cocteil* pare dificil de utilizat la scară mare." jurnalul.ro 19 VIII 12 || *cocteil Molotov* –Sticlă umplută cu benzină, folosită drept grenadă– „Seara [...] grupuri de extremiști de dreapta, în majoritate skinhead (tineri extremiști naționaliști), înarmați cu bastoane de baseball, cuțite, pistoale cu încărcături lacrimogene, lansatoare de rachete luminoase, lanțuri și rângi au atacat căminele candidaților la azil. Au incendiat locuințe, aruncând *cocktailuri Molotov*." R.l. 8 IX 92 p. 7. „Autorii atacului cu *cocteil Molotov* produs la câteva ore de la jaful asupra Băncii Transilvania au fost prinși." J.nat. 18 II 09 [scris și *cocktail*] (după engl., fr. *cocktail Molotov*; DMC 1966; DexX)

cocteilizá v.t. (rar) –A amesteca, a combina– „La Mircea Dinescu, de pildă, aerul candid constituie dominarea unor poeme holteie, *cocktailizând* replici de stradă și frânturi existențiale, surprinse ca din joacă." Săpt. 19 X 79 p. 2 [scris și *cocktailiza*] (din *cocktail* + *-iza*; DexX)

cocurátór s.m. –Curator împreună cu alții– „W.J., *co-curatorul* proiectului «Statuephilia»..." Cot. 29 VIII 08 p. 12. „Unul dintre *co-curatorii* expoziției..." R.l. 9 V 09 p. 25 (din *co-* + *curator*)

cod s.n. || *cod 2D* –Caroiaj de celule pătrate care permite stocarea unui număr mare de informații pe o suprafață mică– „Având la bază ca funcționare același principiu ca și celebrele coduri de bare, *codurile 2D* au fost realizate pentru a putea fi citite cu ajutorul unui telefon mobil. *Codurile 2D* pot ascunde date precum numele și prețul unui anume produs (ca și codurile de bare), dar ele vor fi mai puțin folosite de către producătorii de bunuri de larg consum. Acest nou tip de cod va înmagazina alte tipuri de informații, precum toate datele inscripționate pe tradiționala carte de îmbarcare a companiilor aeriene, parole pentru e-mail-uri sau chiar adrese web." R.l. 24 VI 08. „Vizitatorii au fost impresionați că au putut asculta sunetul original al tulnicului. Instrumentul era expus, iar *codurile 2D* permiteau reproducerea sunetelor pe telefonul mobil al fiecăruia" zhd.ro 1 VIII 11 || *cod alb* (med.) v. *cod roșu* (med.) 2008 || *cod albastru* (med.) v. *cod roșu* (med.) 2008 || *cod confidențial* –Cod secret– „*Codul confidențial*, singurul mijloc utilizat în prezent la identificarea posesorului unei cărți de credit, urmează să fie înlocuit în viitor prin metoda recunoașterii dinamice a semnăturii." R.l. 12 VI 84 p. 6. „Acționarii celor cinci Societăți de Investiții Financiare (SIF) vor primi un *cod confidențial* pe baza căruia vor putea să dispună tranzacționarea acțiunilor pe care le dețin." ziaruldeiasi.ro 16 IX 99. „Cei care au primit cupoane la marea privatizare, de exemplu, le pot vinde doar după ce obțin un extras de cont și un *cod confidențial* de la Regisco." Ev.z. 20 X 06 (după fr. *code confidentiel*; Ciolan, *MC*; DexX) || *cod de bare* –Cod format de o succesiune de linii fine paralele cu care sunt marcate produsele pentru a fi identificate prin lectură optică– „*cod de bare*, data expirării." Cat. 13 / 00 p. 2. „*Codurile de bară* pentru medicamente și pentru rețete reprezintă un sistem de evidență foarte modern." Ad. 20 IX 04 p. 7. „utilizatorul va scana un *cod de bare* ce va reprezenta o rețetă" R.l. 27 VIII 08 p. 9; v. și Ad. 15 VI 01 p. 9, AS 1 VII 02 p. 14, Ad. 24 IX 04 p. 6, 5 X 04 p. 1, 2 III 05 p. 12; v. și *alfanumeric* 2006, *card biometric* 2005, *cititor de cod de bare* 2007, 2011, *cod 2D* 2008, *font* 2003, *implementa* (sensul 5) 2006, *inteligent* (*cod de bare inteligent*) 2009, *lumină verde* 2005, *pdf* 2004, *pixelat* 2008, *scanner* 2004 (traduce engl. *barcode*; cf. fr. *code-barres*) || *cod ereditar* (biol.) –Patrimoniu ereditar– v. *sociobiologie* 1979 //din *cod* +

ereditar; DexX// || *Cod Fiscal* –Set de norme care reglementează domeniul taxelor și impozitelor– „Au intrat de-a valma în rotoarele sale [ale PSD] mari proiecte naționale – reforma Constituției, a legilor electorale, Codul Muncii, *Codul fiscal*." zf.ro 19 VI 03. „Cum văd consultanții fiscali modificările propuse la *Codul fiscal*" zf.ro 23 VIII 11 (după fr. *code fiscal*, engl. *fiscal code*) || *cod galben* (med.) v. *cod roșu* (med.) 2008 || *cod galben* (meteo.) –Avertizare cu privire la fenomene obișnuite dar care pot deveni temporar periculoase pentru anumite activități– „Meteorologii mențin până sâmbătă avertizarea cu *cod galben* pentru 16 județe." ziare.com 24 II 07. „*Cod galben* de ploi și grindină în majoritatea zonelor țării" jurnalul.ro 29 VII 11 || *cod genetic* (biol.) –Mecanism de înregistrare, conservare și transmitere a informației ereditare– „S-a aflat că Hernandez donase sângele pentru Manson și, după caracteristicile lui se modificase *codul genetic* al lui Manson." R.l. 11 IX 93 p. 11. „Similaritățile răspunsurilor oferite de gemenii voluntari în acest studiu pot fi puse pe seama formării lor individuale în același mediu social dar nu pe seama împărțirii aceluiași *cod genetic*." Teleg. 8 XI 06 (din fr. *code génétique*; cf. engl. *genetic code*; BD 1969, PR; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX) || *cod numeric personal* –Succesiune unică de 13 cifre atribuită fiecărui cetățean al României în scopul identificării– v. *policarbonat* 2006. „Aveți *Cod Numeric Personal* (CNP), deci existați!" evz.ro 25 VI 08 || *cod PIN* –Parolă numerică personală care îi asigură utilizatorului accesul la un dispozitiv– v. *PIN*[1] 2002. „După ce bancomatele m-au sfătuit să am grijă ca nimeni să nu-mi vadă *codul PIN* [...] automatul de cafea dintr-o benzinărie m-a informat, concis (înainte să-mi livreze moccacino-ul): «sunt pregătit»!" D. 16 / 04 p. 19. „După aceste formalități, banca oferă cardul cu *codul pin* secret, în două-trei zile." G. financiar 20 II 06 p. 1 || *cod portocaliu* (meteo.) –Avertizare cu privire la fenomene meteo de intensitate mare– „Avertizare *cod portocaliu* pentru cinci județe" mediafax.ro 22 VI 09; v. și *cod roșu* (meteo.) 2010 || *cod roșu* **1.** (fig.) –Alertă de grad maxim– „*Cod roșu* la frontieră. În punctele de frontieră din județul Constanța s-au intensificat măsurile de control pentru a preveni intrarea virusului aviar în țară din Turcia." adevarul.ro 11 I 06. „«*Cod roșu*» în școlile Capitalei. După înmulțirea incidentelor violente, autoritățile propun măsuri drastice de securitate în școlile bucureștene: camere video și «butoane de panică»." Compact 22 I 09 p. 1 **2.** (med.) „Astfel, cazurile se pot clasifica în cinci categorii: *Cod roșu* – situație de gravitate maximă, care impune consultarea imediată a pacientului; Cod galben – prevede ca pacientul să fie consultat în maximum 10 minute; Cod verde – în maximum 30 de minute; Cod albastru – în maximum 60 de minute; Cod alb – în maximum 120 de minute." C. 26 I 08 p. 7. „Va fi o linie telefonică non-stop, iar în caz de *cod roșu* apelul pleacă instantaneu către Administrația Spitalelor..." G. 23 VIII 10 p. 5. „*Cod roșu* de gripă: Peste 90.000 de români au infecții respiratorii" mediafax.ro 16 II 11 **3.** (meteo.) –Avertizare cu privire la fenomene meteorologice periculoase de intensitate foarte mare, care pot provoca pierderi materiale– „Trei persoane au decedat, marți, ziua pentru care a fost emisă avertizarea *cod roșu*, din cauza caniculei..." adevarul.ro 25 VII 07. „*Cod roșu* de radiații ultraviolete pe litoral și portocaliu în restul țării" R.l. 23 VII 10 || *cod sursă* (inform.) –Colecție de instrucțiuni scrise într-un limbaj de programare, comprensibile pentru o persoană avizată, care-i permite programatorului să comunice cu computerul după ce este transpus în cod mașină, limbajul înțeles de computer– „Dacă veți dori o facilitate în plus față de ce oferă programul cumpărat de dumneavoastră, pur și simplu nu se poate. În cazul open source, acest lucru se poate remedia ușor prin modificarea liniilor de comandă din *codul-sursă*." Ad. 22 X 03 p. 8. „Google a trebuit să repare 27 de breșe în *codul sursă* al Google Chrome 11." ziare.com 29 IV 11 (după engl. *source code*; cf. fr. *code source*) || *cod verde* (med.) v. *cod roșu* (med.) 2008

codáre s.f. –Codificare, cifrare– „Memoria este unică. Ea nu e doar înmagazinare de informații, ci și *codare*, prelucrare a acestora." evenimentul.ro 11 VII 02. „părinții responsabili ar face bine să ceară *codarea* unor asemenea programe [nocive] pentru ca dezvoltarea pruncului să nu fie afectată." Ad. 21 VI 03 p. 4 (din *codá*; DN_3, DEX 98, DexX)

codicológic, -ă adj. –Referitor la codicologie– „În ultimul deceniu, bibliotecile din Orientul Apropiat au publicat cataloage de manuscrise ce cuprind descrieri *codicologice* detaliate, care permit identificarea unor texte importante pentru istoria românilor." Ad. 25 X 06. „Există un interes material, codicologic: studierea manuscrisului este în sine interesantă..." 18 VI 12 (din fr. *codicologique*)

codicologíe s.f. –Ramură a istoriei care studiază manuscrisele din punctul de vedere al obiectului în sine– „Un domeniu puțin explorat al *codicologiei* este acela al cercetării cataloagelor concepute de librari pentru vânzările prin licitație publică a bibliotecilor medievale." Luc. 25 II 84 p. 8. „În absența unor specialiști autohtoni în *codicologie* și catalogare de manuscrise orientale, aceste cercetări nu au fost continuate..." Ad. 25 X 06 (din fr. *codicologie*; PR 1951; DN_3, DEX-S, DexX)

codiréctor, -oáre s.m.f. –Persoană care asigură, împreună cu altcineva, directoratul– „K.T., în prezent *codirector* al Teatrului Național britanic împreună cu Sir Laurence Olivier." Săpt. 14 IX 84 p. 7. „Claire Bishop este *co-directoarea* masterului de curatorie de la Royal College." Ad.lit. și art. 16 III 04 p. 8 (cf. fr. *codirecteur*; DEX, DN_3, DexX; termenul este mai vechi)

coeficiént s.n. || *coeficient Gini* (statistică) „*Coeficientul GINI*, un indicator folosit adesea pentru a măsura gradul de inegalitate a veniturilor, arată că dintre toate țările est-europene în tranziție, prăpastia dintre cei bogați și săraci s-a adâncit cel mai mult în România și Rusia." Ev.z. 25 VI 98 p. 2. „Bazându-se pe o unitate de măsură cunoscută sub numele de *coeficientul Gini*, țările sunt cotate cu rate de la 0 la 1, unde zero indică egalitate perfectă, iar 1 arată că tot câștigul îi revine unei singure persoane. *Coeficientul Gini* măsoară dispersiile în statistică și este folosit pentru a reprezenta disproporții în distribuirea veniturilor sau a averilor. A fost inventat de statisticianul italian Corrado Gini care oferea detalii despre aplicabilitatea acestuia în cartea sa publicată in 1912 și intitulată «Variabilitate și mutabilitate» («Variabilità e mutabilità»)." ziare.com 1 VI 11 (cf. engl. *Gini coefficient*, fr. *coefficient de Gini*)

coezív, -ă adj. **1.** –Legat, adunat– „Terenurile se împart în două tipuri, în funcție de prezența forțelor de legătură între particulele solide ale acesteia: pământuri *coezive* – cele prăfoase și argiloase [...]; pământuri necoezive, din care fac parte pietrișuri, nisipuri, bolovănișuri." evenimentul.ro 25 IX 07. **2.** –Unit, solidar– „A venit momentul să fim *coezivi* în jurul unui proiect." "22" 11 / 10 p. 7 (din fr. *cohésif*; DN_3, DexX)

cofetărie s.f. || *cofetărie-ceainărie* „*Cofetăria-ceainărie* «Albina», deschisă recent la Ploiești, își justifică pe deplin numele. Aici, consumatorii găsesc un bogat sortiment de prăjituri care sunt pregătite pe bază de miere de albine; de asemenea, ceaiurile medicinale, băuturile răcoritoare sunt îndulcite tot cu... miere." Sc. 22 III 74 p. 2. „Parterul va cuprinde baie turcească, saună, piscină, jacuzzi și *cofetărie-ceainărie*" Mon. de Neamț 29 III 07 (din *cofetărie* + *ceainărie*); v. și *ceainărie-cofetărie*

cofinanțá v.t. –A finanța împreună cu alții– „Guvernul din Zimbabwe *va cofinanța* filmul, împreună cu «Universal Pictures»." R.l. 14 VI 86 p. 6. „[Experții Băncii Mondiale] care *au cofinanțat* proiectul" R.l. 22 VIII 00 p. 1. „Băncile *vor cofinanța* cu 5 mld. euro proiecte europene, până în 2013" Z.fin. 17 V 07; v. și zf.ro 25 VIII 05 (din fr. *cofinancer*; PR 1987; MDN, DexX, DEX 09)

cofinanțáre s.f. –Acțiunea de a cofinanța și rezultatul ei– „Guvernul va contribui cu 50 milioane euro anual asigurând în felul acesta o *cofinanțare* consistentă." R.l. 8 IX 00 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Cofinanțarea* proiectelor SAPARD – asigurată de 9 bănci comerciale" Ad. 10 IX 02 p. 6. „necesitatea asigurării unor *cofinanțări* pentru a accesa fonduri europene." Z.fin. 17 V 07 (din *cofinanța*; cf. fr. *cofinancement*; PR 1987; DEX 09)

cofochirurgíe s.f. (med.) „Metoda *cofochirurgiei* (utilizată în combaterea surdității) nu e statică, ci dinamică." Cont. 17 VIII 62 p. 7. „șeful secției de *cofochirurgie*..." AS 6 XI 06; v. și 1 V 65 p. 7; v. și *anestezie-reanimare* 1974 (din fr. *cophochirurgie*; DM; DN_3, DEX-S, DexX)

cogeneráre s.f. „Limbajul științific s-a îmbogățit cu un termen nou: *cogenerare*. Ideea este însă veche: este vorba de producerea (generarea) a două tipuri diferite de energie – căldură și electricitate, de pildă – pe baza combustiei unei surse unice: cărbune, gaz sau țiței [...] Recent, în California a avut loc un congres al *cogenerării*. Participanții au arătat că este absurd să se continue a se risipi căldura care se degajă atunci când se produce electricitate, cu atât mai mult cu cât tehnologia modernă permite recuperarea sa." Sc. 6 I 81 p. 5. „noi producem, în *cogenerare*, și energie electrică pentru sistemul energetic național și avem contract de livrare cu Electrica și Transelectrica..." G. 20 III 07 p. 9. „instalația termică de *cogenerare* – un motor cu gaz care produce energie electrică și termică ce reduce foarte mult costurile." antena3.ro 21 XI 09 (din engl. *cogeneration*; Random House 1975-80)

cogníție s.f. –Cunoaștere– „Universitatea București oferă celor interesați să-și continue studiile posibilitatea de a efectua un masterat de științele *cogniției*, care se va desfășura la Facultatea de Filozofie." R.l. 4 IX 03 p. 25. „Testul era fals și nu măsura *cogniția*, scopul psihologilor

fiind acela de a obține de la studenți stări bune sau rele." adevarul.ro 2 III 10 (din fr. *cognition*; MDN, DexX)

coinculpát, -ă s.m.f. (jur.) –Inculpat împreună cu altcineva în aceeași cauză– „Recunosc că am participat împreună cu *coinculpatul* la două furturi, dar eu mă consider nevinovat, deoarece furturile au fost săvârșite fără știrea mea..." Sc. 7 IV 74 p. 4. „*coinculpat* pentru luare de mită..." Ev. 5 XII 03. „Și pe Nicușor Constantinescu, coleg de partid și *coinculpat* în dosar cu primarul Radu Mazăre, procesul l-ar putea arde bine la buzunare..." Z. de Constanța 9 I 09 (din *co-* + *inculpat*; cf. fr. *coinculpé*; DN_3, DEX 98, DexX; termenul este mai vechi)

coîmprumutát s.m. „[Studenții care iau un credit de studii] mai au nevoie de un *coîmprumutat*, care poate avea însă și salariul minim pe economie." Ev.z. 19 III 07 p. 14. „Dacă aveți un salariu prea mic pentru obținerea unui credit imobiliar, banca vă poate lua în considerare și veniturile bunicilor, părinților sau chiar ale prietenilor. Potrivit noilor norme ale BNR, cel care participă la obținerea creditului se numește «*coîmprumutat*» și nu e obligat să aibă același domiciliu cu cel care solicită creditul." Cancan 7 VI 07 (din *co-* + *împrumutat*)

cojocărie s.f. || *cojocărie-blănărie* –Unitate prestatoare de servicii care se ocupă cu prelucrarea pieilor de animale– „La unitățile de *cojocărie-blănărie* din Brăila nu se mai primesc comenzi pentru căciuli până după Anul Nou." R.l. 25 XI 75 p. 5 (din *cojocărie* + *blănărie*; DexX; probabil formație mai veche)

col roulé sint.s. (vest.) –Guler înalt care se rulează– „Pentru călătorie – windjacket de skai argintiu; pentru week-end sportiv, costum «dogging» (când stăpânul face jogging) din burete bleu sau roz; pentru zăpadă «*col-roulé*» de lână și cizmulițe de cauciuc antiderapante; pentru timp ploios, impermeabil ceruit sau loden ecossais «Sherlok Holmes»..." Sc. 20 III 83 p. 6. „un pulovăraș de lână subțire cu *col-roullé* (sic!)." Săpt. 12 II 85 p. 8. „combinația între o fustă prețioasă și un *col roulé* de calitate..." Mag. 30 VII 03 [pron. *col rulé*] (din fr. *col-roulé*; MDN)

colá v.t. (franțuzism) –A combina, a asorta– „Admirabil în comportamentul modiștilor este faptul că, teoretic, direcționează strict moda, dar zecile și sutele de modele demonstrează că ei au și gânduri și inimi generoase, lăsând libertate tuturor stilurilor, *colând* volane pe modele sport, nasturi de metal pe voal, catifea cu piele, pătrate cu puncte, reușind prin nu știm ce aport extraterestru să realizeze armonii vestimentare care convin tuturor." Săpt. 22 III 74 p. 16. „S-au *colat*, așadar, «Urechea mahalalei», satiră ușoară de moravuri vizând cleveteala incontinentă și interesată, care era cât pe-aci să împiedice căsătoria onestă a tânărului Vulturescu cu tânăra Ionescu, și «Pălăria», de asemeni șarjă lejeră a mahalagismului." R.lit. 5 I 84 p. 16. „Copiii vor învăța tehnici artistice, vor desena, picta, modela, schița, *cola*, construi într-un mod creativ și vesel în curtea Muzeului Municipiului București." G. 2 VI 09 p. 8; v. și R.lit. 17 IV 80 p. 17, R.l. 23 XII 80 p. 6, R.lit. 13 IX 07 (din fr. *coller*; DMN 1968; DN_3 – alte sensuri, DEX-S, MDN)

cóla s.f. (alim.) **1.** –Băutură răcoritoare obținută pe baza fructului cu același nume– „Bea *cola* și recita versuri preferate." R.l. 24 VI 80 p. 6. **2.** –Pahar sau sticlă de cola– „Duios franțuzoaica sorbea o *cola*" J.nat. 28 IX 06 (din. fr. *cola*; DN, DEX – alte sensuri, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX); v. și *cico-cola, coca-cola, pepsi-cola, quick-cola*

colaboratór s.m. (în limbajul Securității, înainte de 1989) „Dicționarul turnătoriei. *Colaborator:* individ recrutat de regulă în medii și puncte vulnerabile care, pe lângă atribuțiunile sale de serviciu, era instruit să sesizeze cu prioritate stările de pericol iminente [...] În anumite situații, *colaboratorii* cu calități și posibilități erau «avansați» în secret la gradul de informator..." Ev.z. 25 VI 98 p. 3. „Pârvanov, *colaborator* dovedit" R.l. 20 VII 07 p. 11 (nu apare în dicționare cu acest sens specializat)

colaboraționísm s.n. (pol.) –Colaborarea cu un dușman; la origine trădare a intereselor propriei țări colaborând cu naziștii, în timpul celui de-al doilea război mondial, iar ulterior cu regimul comunist– „E vorba de a ști, între altele, dacă valoarea unor cărți face iertat *colaboraționismul* autorilor lor." R.lit. 30 / 93 p. 1. „Dacă nu ar fi făcut pactul cu diavolul (ce sintagmă eufemistică pentru exactul, infectul *colaboraționism*), Sadoveanu ar fi rămas desigur același venerat scriitor." R.l. internat. 6 VII 95 p. 2. „Serviciul de Informații al Fatah, acuzat de *colaboraționism* cu Israelul și SUA" Ad. 7 II 09; v. și R.lit. 9 VIII 00 p. 2 (din fr. *collaborationnisme*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

colaboraționíst, -ă adj., s.m.f. (pol.) –Partizan al unei politici de colaborare cu un dușman (la origine, în timpul celui de-al doilea război mondial cu naziștii, sau, ulterior, cu comuniștii)– „Se întrevede o opoziție între securiștii români din sacrificata securitate națională și *colaboraționiștii* kominterniști, tovarășii perestroikiști." R.lit. 30 / 93 p. 3. „*colaboraționiștii* români" R.lit. 6 VI 01 p. 5. „[Iosif Constantin Drăgan] *colaborationist* cu regimul Ceaușescu.". R.lit. 25 VI 05 p. 12; v. și ziaruldeiasi.ro 17 IX 05, Cot. 6 IX 06; v. și *guvern-marionetă* 1985 (din fr. *collaborationniste*; PR 1940, DMC 1966; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

coláj s.n. v. *spectacol-colaj*

colánt s.m. (folosit mai ales la plural) –Pantalon foarte strâns pe trup, asemenea unui ciorap. Leggings– „Au nevoie de cel puțin două tricouri pe zi, plus treninguri, *colanți*, adidași." evenimentul.ro 14 XI 05. „Anul trecut, a început un freelance pentru HUE (producător de ciorapi și *colanți* pentru femei) ca designer." adevarul.ro 12 II 11; v. și *cool* 2007, *cotieră* 2009, *leggings* 2010, *pierce* 2009 || *colanți-minune* „În comerț se găsesc și produse contrafăcute, printre care o gamă largă de centuri și de «*colanți-minune*», care pot provoca arsuri sau nu au nici un efect." Ad. 5 XI 09 p. 27 (din fr. *collant*; DN_3, DEX 98, DexX)

colantá v.t. –A lipi un autocolant– „Vreau să-mi *colantez* o parte din mașină..." masini.ro 13 IV 07. „patronul *a colantat* mașinile cu publicitate la adresa companiei sale." Cap. 31 VIII 08 //din *colant* + *-a*//

colantáre s.f. –Acțiunea de a colanta și rezultatul ei– „*Colantarea* se face dintr-o singură bucată." masini.ro 14 IV 07. „Tunerul german Cam Shaft, ce s-a specializat în tuning estetic și *colăntari* auto, devine tot mai creativ." jurnalul.ro 1 V 12 //din *colanta*//

colantát, -ă adj. –Acoperit cu un autocolant– „Nu e greu de ghicit de unde vine «*colantat*» și ce înseamnă. De la colant, prin extensie, acoperit cu colant." mugur-ionescu.ro 21 I 08. „modelele ediției speciale se laudă cu trei nuanțe noi de vopsea [...], oglinzi laterale albe și un plafon *colantat* cu logo-ul J.O. din 2012." jurnalul.ro 28 IX 11. „Cei de la Porsche și-au propus de asemenea să aniverseze două milioane de fani pe Facebook și au colantat un Cayman S cu pozele tuturor celor care au dat like pe pagina oficială." jurnalul.ro 1 V 12 //din *colanta*//

colapsá v.i. –A intra în colaps, a se prăbuși– „GM a preluat, după îndelungi negocieri, o parte din Daewoo Motors Coreea, companie ce *a colapsat* financiar cu câțiva ani în urmă." adevarul.ro 26 IX 03. „Ar putea fi primar și Giuliani, că străzile tot *vor colapsa* de traficul dement, de zece ori mai mare decât pot înghiți arterele noastre..." AS 17 XII 07 p. 3. „Analist rus: SUA *vor colapsa* înainte de 2011, Rusia și China vor domina noua ordine mondială" hotnews.ro 4 III 09; v. și evenimentul.ro 24 VI 04 (din fr. *collapser*; cf. engl. *to collapse*; PR 1985)

colaterál, -ă sint.s. || *pagube / pierderi / victime colaterale* –Pierderi de vieți ale unor civili în conflicte militare– „Acum doi ani, pare-mi-se, păsărica scăpată de doamna Madeleine Albright, despre «pagubele *colaterale*» din Iugoslavia a fost desemnată drept «vorba anului» de către un ziar din Germania." Obs.cult. 12 III 02 p. 7. „Jurnaliști în Irak, pierderi *colaterale*" jurnalul.ro 6 IV 10. „ziariștii sunt mai lipsiți ca oricând de protecție. Pentru unii sunt dușmani; iar pentru alții, simple *pagube colaterale*." romanialibera.ro 11 IV 10 (după engl. *collateral losses*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

colaureát s.m. –Persoană care împarte un premiu împreună cu altcineva– „În expunerea de motive a Institutului Karolinska se scoate în evidență că cei doi *colaureați* [...] au putut demonstra că mesajul informativ care se transmite de la ochi la creier trece printr-un tratament analitic..." R.l. 12 X 81 p. 6. „Diplomata suedeză Alva Mydral, *co-laureată* a Premiului Nobel pentru pace în 1982 (împreună cu ministrul de externe Alfonso Garcia Robles) a încetat din viață la spitalul Ersta din Stockholm." R.l. 4 II 86 p. 6. „Shimon Peres, *colaureat*, împreună cu Yasser Arafat și cu defunctul premier israelian Yitzak Rabin, al Premiului Nobel pentru Pace în anul 1994" Ev. 12 XI 04 (cf. fr. *colauréat*; MDN, DexX)

colăcél s.m. –Strat de grăsime depusă în zona abdomenului– „Inesteticii *colăcei* de grăsime din jurul abdomenului nu sunt deloc de neglijat." evenimentul.ro 2 VIII 06. „Îți vei întări mușchii din zona respectivă dar «*colăceii*» nu vor dispărea." G. 24 II 10 p. 13. „Când îți faci griji că nu mai scapi de burtă și *colăcei*, amintește-ți că și cele mai faimoase femei au exact aceleași probleme." unica.ro 5 V 11; v. și G. 5 II 07 p. 7 (formal din *colac* + *-el*)

colectíbil, -ă adj. –Care poate fi colecționat, care poate face parte dintr-o colecție– „Firmele de țigări produc de-acum pachete *colectibile*, industria în general are grijă să le ofere maniacilor noi obiecte *colectibile*, după principiul «adună azi, că mâine nu mai găsești»..." sfin.ro 15 IX 06. „În toate târgurile de anticuri, de la cele comunale la cele metropolitane, majoritatea obiectelor *colectibile* o fac paharele, cănile, farfuriile, tăvile și derivatele pe funcții particularizate ale acestora." J.nat. 8 I 09 p. 3 (după engl. *collectible*)

colécție s.f. || *colecție-muzeu* –Colecție particulară de artă care a căpătat statut de

muzeu– „La Fălticeni [...] a fost deschisă *colecția-muzeu* a sculptorului Ion Irimescu, artist al poporului." R.l. 14 II 75 p. 2 (din *colecție* + *muzeu*; DexX)

colecționístic, -ă adj. –Referitor la colecții și colecționari– „Dacă pentru unii această pasiune este un refugiu *colecționistic*, pentru alții devine domeniu de studiu și cercetări." Lum. 12 II 10. „Specimen, e = semn distinctiv (supratipar, perforație) cu destinație specială și uz strict limitat, administrativ, care avea efectul de-a scoate din circuitul de francare marca poștală căreia i se aplica, trecând-o în circuitul *colecționistic* intern al U.P.U., în scopul constituirii de colecții oficiale." rasunetul.ro 22 VII 11; v. și *cartofil* 2010 (din *colecționa* + *-istic*)

colét s.n. || *colet-capcană* –Colet în care este ascunsă o bombă– „*Colet-capcană* în centrul Parisului" Ad. 7 XII 07 p. 9. „Oficialii de la ambasada Bulgariei din Grecia au alertat astăzi poliția cu privire la prezența unui *colet-capcană* în sediul instituției." cancan.ro 2 XI 10; v. și G. 7 XII 07 p. 6 (după fr. *colis piégé*)

coif s.f. –Menajeră– „Cine spune că românce le din Italia sunt toate «badante» și «*colf*» și că n-au spirit întreprinzător?" Ad. 12 IV 07 p. 3. „O *colf* poate lua de la 400 la 1200 sau mai mult sau hm, mai puțin, depinde de noroc, negociere, condiții etc." romania-italia.info/forum 7 IX 09 (abreviere ital. din *collaboratrice domestica*)

cóli s. (biol.) –Bacterie aparținând florei microbiene intestinale– „Biologul iugoslav N.P. a reușit să transplanteze gena unei celule de țesut ligamentos la o bacterie denumită «*coli*» și a constatat că aceasta produce proteina umană interferon." R.l. 29 III 85 p. 6 //din *coli*[bacil]; MDN//

colíder s.m. –Lider împreună cu altcineva– „R.M., *co-lider* al «Frontului Patriotic», se va referi la instaurarea unei încetări a focului în Rhodesia." Sc. 13 XI 77 p. 6. „am dorit să aflăm de la *coliderii* I.T. și A.R., dacă J. a fost de acord cu semnarea protocolului de colaborare între cele două structuri." zvj.ro 13 III 09 //din *co-* + *lider*; DexX//

colidrón s.n. (fiz.) –Accelerator de particule în care particulele încărcate pozitiv și cele încărcate negativ circulă din sensuri opuse și se ciocnesc– v. *hadron* 2009 (cf. engl. *collider*)

colimasón s. || *în colimason* –În spirală– „Lumina vine pe fereastra mică, rostogolindu-se parcă pe scara strâmtă *în colimacon* [sic!]" R.lit. 1 X 03 p. 15. „La sfârșitul sec. XVIII sau începutul sec. XIX, dar nu înainte de anul 1821, peste pronaosul bisericii a fost ridicată o turlă clopotniță iar pe latura de N a bisericii a fost realizat un turn cu scară *în colimaçon*, adosat la biserică, acesta asigurând un acces exterior original la noua turlă clopotniță." voceavalcii 6 VII 11 [scris și *în colimaçon*] (după fr. *en colimaçon*; MDN, DexX)

colinár, -ă adj. –De coline– „În zonele *colinare* [...] vor fi valorificate toate locurile pentru creșterea păstrăvului, existând posibilitatea să se obțină 100 tone la hectar prin creșterea lui în incinte flotabile." R.l. 17 XII 75 p 5. „[Pot fi] amenajate cu cheltuieli reduse microcentrale pe cursurile de apă *colinare*." R.l. 28 VI 82 p. 5. „câteva sute de ieșeni vor musai să devină martiri ai slujbei publice, adică să conducă blândul oraș *colinar* vreme de patru ani." Ev. 1 VI 04 (din *colină* + *-ar*; cf. fr. *collinaire*; DEX 98, MDN, DexX)

colistiér, -ă s.m.f. –Persoană care figurează împreună cu altcineva pe o listă– „Zaccaro fusese învinuit de «fraude într-un contract privind televiziunea prin cablu», ceea ce a dăunat enorm campaniei electorale a soției sale, *co-listieră* a lui Walter Mondale contra tandemului republican Ronald Reagan–George Bush." I.B. 29 X 87 p. 8. „În condițiile în care vicepreședintele Cheney este acuzat de malversațiuni financiare și în plus are mari probleme de sănătate, ideea că Rice ar putea deveni *co-listiera* lui Bush în 2004 nu e deloc hazardată." Ad. 15 VIII 02 p. 9. „Candidatul republican la Casa Albă, Mitt Romney, l-a ales pe parlamentarul Paul Ryan drept coechipier (*colistier*), alături de care îi va înfrunta pe președintele democrat Barack Obama și vice-președintele acestuia, Joe Biden, în noiembrie, pentru a cuceri președinția SUA." R.l. 13 VIII 12 (din fr. *colistier*)

colocviá v.i. (livr.) „Ce făceau mai mulți «eminescologi sui-generis» la New Delhi? «*Colocviind* într-un fel de stil internațional Eminescu», scrie, poetic, G.A. în «România literară»." Săpt. 21 IX 84 p. 2 (din *colocviu*; MDN, DexX)

colócviu s.n. v. *concert-colocviu*

coloesofagoplastíe s.f. (med.) „*Coloesofagoplastia* este o tehnică operatorie reconstructivă [...] Se recoltează de la pacient o secțiune de colon din care se «construiește» un esofag nou, în locul celui bolnav." R.l. 6 X 80 p 5. „Un colectiv [din Timișoara] a pus la punct o nouă tehnică operatorie cunoscută sub denumirea de *coloesofagoplastie*. Ea constă în înlocuirea esofagului bolnav cu unul sănătos, realizat dintr-o porțiune de colon, care se recoltează de la același pacient." R.l. 14 IV 81 p. 1 //din *colon* + *esofag* + *plastie*; DexX//

colón s.m. –Membru al unui grup de persoane stabilite într-un loc străin de cel de origine. Colonist– „o declarație guvernamentală subliniază: «Trimiterea de *coloni* israelieni în Hebron constituie un pas înapoi pentru procesul de negocieri..." L. 28 II 80 p. 21. „Protestele survin după un atentat asupra unei mașini [...] în urma căruia o femeie a decedat, iar alți trei *coloni* israelieni au fost răniți." Ad. 3 XII 93 p. 8. „*Coloni* în Aragon [...] În urmă cu cinci ani se inițiia un proiect pilot. Familiilor de imigranți, cu cel puțin un copil, li se oferea o locuință gratuită, școlarizare pentru minori și loc de muncă pentru capul familiei, într-un sat cu mai puțin de 100 de locuitori." adevarul.ro 4 XI 08; v. și J.nat. 20 IX 97 p. 22 (din fr. *colon*; Dex 98, DexX, DEX 09 – „învechit")

colonél s.m. –Organul genital masculin– „Incidentul Lorena Bobbitt nu este o noutate frapantă pentru Thailanda, unde nevestele și fătucile geloase își sancționează de regulă masculii rătăcitori, prin lorenirea podoabelor intime (ziariștii americani numesc deja delicata operațiune cu verbul de tranziție «to bobbitt»!). Practica este atât de obișnuită, încât doctorii thailandezi au devenit experți în suturarea *coloneilor* tăiați." R.l. 28 V 94 p. 10; v. și *loreni* 1994, *măciucă* 1994 (DexX)

colorizáre s.f. –Tehnică de colorare a unei imagini sau a unui film alb-negru în urma interpretării, de către un program dre computer, a tonurilor de gri– „Dacă bătălia împotriva *colorizării* filmelor alb-negru pare să fi fost câștigată, cea care are în vedere măcelărirea peliculelor prin intervențiile fără număr ale publicității nu se anunță a fi victorioasă." R.l. 23 V 77 p. 5. „După onorabilul remake *O crimă perfectă*, a venit rândul lui *Psycho* să intre în colimator. [Filmul] cade în păcatul vulgarizării, în primul rând prin... *colorizare* și calc stereotip..." R.lit. 24 III 99. „acele culori fantastice din clip sunt rezultatul acestui efect, nu s-a aplicat o simplă *colorizare*, ci o prelucrare a fiecărui frame cu expuneri diferite." protvmagazin.ro 16 III 12 (după engl. *colorization*, fr. *colorisation*; PR 1984)

Coloróm s. „Chioșcul I.L.F. din cartierul *«Colorom»* din Codlea a fost preluat de Gostat..." R.l. 17 I 78 p. 5. „«Terocel» este un nou colorant, fabricat în diverse game coloristice de către *«Colorom»* Codlea. Este folosit cu succes în amestecurile cu fibre sintetice și bumbac." Z.fin. 12 IV 07. „Activele *Colorom* Codlea, scoase la licitație pentru 7,5 mil. euro" G. de Sud 12 XII 08 (din *color* + *rom*[ânesc])

colposcopíe s.f. (med.) –Examinare a colului uterin– v. *precanceros* 1962. „Dacă medicul observă zone anormale în timpul *colposcopiei*, el va preleva un mic eșantion din țesutul anormal – o biopsie." D. 339 / 99 p. 12 (din fr. *colposcopie*; L; DM; DEX, DN_3, DexX)

colț s.n. *a da colțul* (fam.-arg.) –A muri– „În urmă cu trei ani [...] am anunțat că omul «*ar fi dat colțul*», nici unul din colegii săi neștiind unde a dispărut, dar cunoscându-l ca bolnav de inimă." Ad. 18 X 03 p. 9. „dacă tu ești cel care *dă colțul*, de soarta omenirii te interesează prea puțin." G. 10 IV 08 p. 10; v. și 8 VIII 06 p. 2, AS 25 III 08 p. 24, G. 18 VI 08 p. 10 (construcție mult mai veche; DALR; DexX)

columbeanít s. „Columbeanu dorește să-și extindă afacerile în Gorj, profitând de faptul că materialul brevetat de el, *columbeanitul*, este singurul ciment produs din sulfogips, prin urmare fabricile sale ar putea deveni un «salubrizator» al termocentralelor din zonă care produc acest tip de deșeu." Ev.z. 29 IX 07 p. 18. „[Irinel Columbeanu] înființase aici o fabrică de materiale de construcții, Materia Construct Columbeanu, bazată pe un produs considerat revoluționar, «*columbeanitul*», dar care a dat faliment în toamna anului trecut." G. 19 I 09 p. 3 (din *Columbeanu* + *-it*)

columinizát, -ă adj. „La fabrica «Tânăra gardă» a început producția articolelor (jachete, scampolouri, bluze) din Relontex, adică din fire de relon *columinizate*, rezistente, cu tușeu mătăsos, foarte atrăgătoare." I.B. 8 VI 65 p. 1 (et. nec.)

columnist s.m. (cuv. engl. americ.) „Nu am uitat articolul acela pentru că nu cred să mai fi citit altul la fel în rubrica sa săptămânală din «Newsweek». S.A., unul dintre cei câțiva mari ai profesiunii regești de *columnist* (termen traductibil doar printr-o perifrază stângace, de pildă «comentator cu rubrică permanentă», care nu redă nici prestigiul, nici autoritatea cvasipontificală, nici aura de inamovibilitate implicate de termenul american), lăsa brusc deoparte temele politice la zi pentru a face cea mai intimă confesiune." R.lit. 20 XII 73 p. 30. „Un scriitor foarte cunoscut în Italia, *columnist* la «Oggi»." As 184 / 95 p. 11. „Marele creator își pierde cuvintele combătând ca *columnist*." R.lit. 8 VIII 08 p. 3; v. și Săpt. 11 III 88 p. 2, "22" 28 / 90 p. 4, 9 / 98 p. 15, Pro Sport 15 I 98 p. 13 [pron. *călámnist*] (D. Am., MDN, DexX)

comandánt s.m. v. *pilot-comandant*

comandát, -ă adj. || *camere comandate* (arh.) –Camere care comunică între ele, sistem vagon– „Schimb apartament două camere, *comandate*." R.l. 15 II 78 p. 4. „Apartament, trei camere, *comandate*, Mihai

Bravu, pentru apartament două camere decomandate, etaj inferior." R.l. 2 VII 79 p. 4. „Magheru, apartament 2 camere, *comandate*, refăcut, mobilat foarte elegant, 52 mp, parchet, gresie, etaj 5/7, 2 lifturi, balcon, termopan, aer condiționat, intercom telefon, TV, 1 baie, bucătărie, frigider, aragaz." anunt123.com 21 I 09; v. și R.l. 3 VII 79 p. 4 (din. fr. *commander*; cf. *pièces commandées*; comunicat de M. Avram; DEX 98, MDN, DexX)

comándă s.f. || *comandă-program* –Sistem de comandă folosit în automatică– v. *electrotelefer* 1966 //din *comandă* + *program*; DexX – *comandă programată*// || *comandă-record* –Comandă care, prin cantitatea solicitată unui producător, constituie un record– „*Comenzi record* pentru Airbus" money.ro 15 XI 07. „*Comenzi-record* la aer condiționat" G. 13 VIII 10 p. 9. „Airbus a înregistrat *comenzi record* la salonul aeronautic din Franța" jurnalul.ro 23 VI 11 (din *comandă* + *record*); v. și *film-comandă*

comanditár, -ă s.m.f. –Persoană care comanditează, care finanțează. Finanțator– „N-a existat nici un terorist în decembrie '89 pentru că [...] descoperit și pedepsit, i-ar fi scos la iveală [...] pe toți ceilalți împreună cu *comanditarii* lor." "22" 41 / 94 p. 3. „[Posturi TV] care slujesc mai fățiș sau mai disimulat interesele unor *comanditari* nedeconspirați..." Ad. lit. și art. 749 / 04 p. 5 (din fr. *commanditaire*; DN, DEX, NODEX, DexX)

comándo s.n. –Grup de persoane antrenat în vederea unor acțiuni rapide și izolate– „12 milioane de dolari vor fi destinați procurării de material și arme pentru poliție. *«Comandoul* antirăpiri» a fost trecut sub comandamentul unic al Departamentului administrativ al securității. În 1977, 80 de persoane au fost răpite în Columbia, dintre care 12 în ultimele două săptămâni." R.l. 6 I 78 p. 6. „Grănicerii zambieni au interceptat o unitate rhodesiană de *comando* care se pregătea să arunce în aer un pod de pe fluviul Zambezi." R.l. 17 I 79 p. 6. „Șeful unui *comando* FARC, arestat în timp ce consulta o vrăjitoare" G. 12 V 08; v. și Sc. 19 VI 79 p. 4, Luc. 13 X 79 p. 4; v. și *cottage* 1983, *desantist* 1984, *fundamentalist* 1993, *milenarism* 2006, *om-broască* 2006 [și *comandou*] (cuv. port. transmis prin fr. *commando*; cf. germ. *Kommando*; PR, DHLF 1943; DP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

comatós, -oásă adj. –Aflat în stare de comă– „În condițiile unei economii blocate, bugetul *comatos* nu va avea nici pe departe fonduri necesare respectivelor subvenții..." R.l. 4 VII 02 p. 1. „În timp, starea generală se agravează, bolnavul devine *comatos* și apar crizele de convulsii." adevarul.ro 17 VI 11 (din fr. *comateux*; DN_3, DEX 98, DexX)

cómă s.f. || *de comă* (fam.) –De groază, groaznic– „Nu trebuie uitată expresia *de comă* – extraordinar, nemaipomenit (cf. [*este*] *de comă*, [este] mortal – este foarte bun, frumos, interesant." R.lit. 19 VII 79 p. 9. „Omul [un mut] nu-și poate striga marfa, de aia are hârtia pe piept. Nu-i *de comă*? [...] Într-adevăr, e *de comă*." R.l. 27 X 92 p. 6. „Un sistem de sănătate «*de comă*»" Bursa 15 X 07; v. și R.lit. 22 IX 04 p. 26 (Zafiu, *D*; DEX-S, DexX)

combinat s.n. v. *seră-combinat*

combinatór s.m. „accesul se face printr-un singur loc, pe sub bolți. Acolo stau peștii și *combinatorii* (cei ce agață clienți), deci mușterii nu au cum pleca fără să plătească..." Azi 21 XI 01 p. 9. „la finalul acțiunii 21 de prostituate și un *combinator* au fost depistați pe străzile Capitalei." Ad. 25 XI 01 p. 8. „de la o vreme numărul curvelor a fost depășit clar de cel al peștilor și al *combinatorilor*." R.l. 28 VIII 06 p. 27 (în dicționarele curente cuvântul apare cu alte sensuri)

combinație s.f. „După ce termină «*combinația*», prostituata întinde pătura mototolită și deschide ușa, să aerisească «iatacul» pentru o nouă «partidă»." Azi 21 XI 01 p. 9 (în dicționarele curente cuvântul apare cu alte sensuri)

combinezón s.n. (vest.) –Obiect de îmbrăcăminte care reunește într-o singură piesă pantalonul și vestonul– „Era îmbrăcat cu *combinezon* și ghete maro." Ev.z. 7 XII 93 p. 8. „arestat de poliția austriacă [...] arată ca în filmele SF: îmbrăcat cu un *combinezon* de cosmonaut și încălțat cu papuci de plastic!" Lib. 11 II 09 (din fr. *combinaison*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

come-back s.n. (cuv. engl.) –Revenire, reluare a activității sportive, artistice etc. a unei vedete după o perioadă de întrerupere sau de eclipsare– „«Veterana» de... 28 de ani F.M.: un *come-back* cu două titluri (dublu și dublu mixt). F. e un exemplu demn de urmat de tinerii sportivi." Săpt. 5 VIII 83 p. 8. „Iată, atacantul vâlcean G. a revenit în teren. Și promite un *come-back* furtunos." Săpt. 21 IX 84 p. 8. „*Come back* – Michelle Pfeiffer pune capăt «concediului». După o absență de 5 ani, Michelle Pfeiffer se va întoarce pe marile ecrane..." J.nat. 20 VI 07; v. și I.B. 16 IX 85 p. 7, Săpt. 24 IV 87 p. 8 [pron. *cambéc*] (din engl. *come-back*; cf. fr. *come-back*; DMC 1970; MDN, DexX)

comedíe s.f. || *comedie-pamflet* –Comedie cu elemente de pamflet– „o *comedie-pamflet* sau, mai bine spus, o tragicomedie scrisă cu mult umor." Cont. 2 II 62 p. 4. „«Poker» este o *comedie-pamflet* care vine să facă un bilanț al tranziției cu toate tarele ei – mită, traficul de influență, prostituția." Bănățeanul 22 XI 04 (din *comedie* + *pamflet*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 233) || *comedie-revistă* –Spectacol de revistă comic– „*Comedia-revistă* pe care o lucrez pentru Teatrul muzical «C. Tănase» se află într-un stadiu avansat." Cont. 7 I 65 p. 4 (din *comedie* + *revistă*); v. și *basm-comedie*

comensurá v.t. (lit.) –A măsura, a evalua– „extazul este deplin. Dar cum poate fi el *comensurat*, prin ce poate fi detectată calea interioară care a sfârșit pe această culme a extazului?" Fl. 9 V 86 p. 23. „Genial? Fie, dar nu asta este unitatea de măsură pentru Traian Băsescu, ci mai degrabă absența oricărei putințe de a-l *comensura*." jurnalul.ro 17 VIII 11 (din *comensurabil*; cf. it. *commensurare*; MDN, DexX)

comentarítă s.f. (iron.) –Mania de a face comentarii– „am obosit de «*comentarita*» românească și de sterilitatea ei." Timpul 5 V 06 p. 3. „*Comentarita* a fost de când mă știu principala îndeletnicire a românului." Ev.z. 7 III 07 p. 6 (din *comentariu* + *-ită*)

comicológ s.m. (spect.) –Specialist în arta comică– „Coca Andronescu – Mișu Fotino, G. Dinică – Moraru etc. au, datorită științei de a provoca râsul (ei sunt adevărați *«comicologi»* ai timpului), posibilitatea să comande cu eficiență reală nașterea cuvintelor și imaginilor necesare." Săpt. 28 IX 74 p. 4 (din *comic* + *-log*)

cómics s.pl. (cuv. engl. americ.) –Publicație (carte, broșură, revistă) de benzi desenate– „Graficianul american M.A. a dat marea lovitură a vieții sale, lansând un roman în desene inspirat din biografia lui Elvis Presley, fostul idol de muzică rock. Presley-*comics*-ul apare simultan în S.U.A., Anglia și Australia. La rândul său, tatăl lui Elvis, în vârstă de 62 de ani, și-a anunțat intenția de a face un turneu de concerte, în repertoriul cărora va figura un ciclu de «Gospel-uri pentru fiul meu, Elvis»." R.lit. 13 X 77 p. 23. „Romanul [...] nu constituie, din păcate, un caz singular; el se încadrează într-o adevărată «modă», incluzând filme, seriale TV, *comicsuri* etc." Sc. 20 I 81 p. 4. „Supereroii *comicsurilor* americane au fost chemați de urgență să vină în ajutorul trupelor împotmolite în deșerturile Irakului..." Ad. 28 IV 05 p. 13 (din engl. *comics*; Bantaș, *BE* 126; Dimitrescu, *Dr.* 171; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.: DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

comidrámă s.f. –Dramă cu momente comice– „Victor Iancu, *Patul*, *comidramă* în două acte..." R.lit. 1 IX 04 p. 12. „Gen: *comidramă*" stiri.port.ro 20 XII 08 (din *comi*[c] + *dramă*)

comilitón s.m. (italienism) –Tovarăș de idei, de luptă, coleg de studii– „Sigur e că aversiunea echipei Monica Lovinescu – Virgil Ierunca în chestiunea G. Călinescu s-a transmis și *comilitonilor* de la «Europa Liberă»..." Luc. 31 XII 83 p. 10. „Copleșitoarea creativitate a *comilitonilor* săi..." D. 175 / 96 p. 13. „De unde, însă, atâta energie, de care dispune, deranjându-și adversari și *comilitoni*?" R.lit. 24 VIII 05 p. 3; v. și Luc. 11 II 84 p. 11, 7 VII 84 p. 7 (din it. *commilitone*; Dimitrescu, *Dr.2* 134; DN_3, MDN, DexX)

cominternist adj. v. *kominternist*

comisár s.m. || *comisar european* –Membru al Comisiei Europene– „parlamentul [Europei] ceruse Comisiei demiterea a doi *comisari* (miniștri), dar în urma rezistenței opuse a adăugat acuzațiilor inițiale și pe aceea de mușamalizare, ridicând la șase numărul candidaților la demitere. O moțiune de neîncredere va fi dezbătută în aceste zile." R.l. 11 I 99 p. 1. „Dar în ce privește candidatura la funcția de *comisar european*, v-ar surâde?" R.l. 27 IX 06 p. 5 (după fr. *commissaire européen*, engl. *european commissary*; DexX) || *comisar-miliardar* „Deputatul V.P. va cere ministrului Remeș cercetarea *comisarilor-miliardari*" R.l. 10 XII 99 p. 1. „«Topul *comisarilor miliardari* din Garda Financiară». Sunt prezentați aici cei mai bogați comisari ai acestei gărzi care tot controlându-i pe alții au strâns averi de miliarde, numai ei știu cum." R.lit. 3 XII 03 (din *comisar* + *miliardar*)

comisăriță s.f. –Femeie comisar– „Ca să le liniștească pe toate, ministrul le-a promis că, de la anul, va angaja 100 de *comisărițe* în Garda Financiară." Ad. 18 X 04 p. 3 (din *comisar* + *-iță*)

comitét s.n. || *de comitet* (fam.) –De treabă, cumsecade– Nu voi putea niciodată adera la un text de tipul: «am spart un stradivarius» [...] «Te felicit [...] ești un *băiat de comitet*!» sau, iertați-mi «limitele academice», dar nu pot accepta nici tipul de «acțiune»... muzicală în care un violist aruncă o partitură de Bach în public, iar întrebându-l ce semnificație are gestul respectiv, acesta îmi răspunde cu un calm imperturbabil: «este un gest magic!» Sc. 25 VII 82 p. 4. „Teo este o fată

de comitet, cum se spunea pe vremuri." ziare.com 11 IV 10 (DALR; cuv. este mai vechi)

comodát s. (jur.) –Formă de împrumut gratuit al unui bun pe o perioadă determinată– „Deși au aprobarea Direcției de Sănătate Publică, directorul unității refuză să semneze contractele de *comodat*" Ad. 19 II 01 p. 3. „am găsit locuri în alte ambulatorii de spital sau le-am oferit cabinete în *comodat* (folosință gratuită, n.r.). Unii dintre medici s-au mutat deja..." G. 26 X 06 p. 3. „Primarul Capitalei, Adriean Videanu, va putea folosi până la sfârșitul anului mașina Volkswagen Touareg luată în *comodat*, de la Ministerul Internelor..." G. 16 VII 07 p. 4; v. și Ad. 6 VIII 02 p. 1, 24 IX 02 p. 8 (din lat. *commodatum*; DEX, DN_3, DexX)

comódă s.f. || *comodă-scrin* –Scrin cu funcție de comodă– v. și *bibliotecă-vitrină* 1973 (din *comodă* + *scrin*)

compáct, -ă adj. (auto) –Denumirea standardizată pentru clasa de sus a automobilelor ieftine– „În clasele mini, mică și *compactă* mașinile devin din ce în ce mai mari, iar standardele de dimensiuni ale acestor clase cresc." gandul.info 28 II 06. „sunt și destule mașini din clasa *compactă* pe care constructorii oferă, opțional, montarea sistemelor de navigație prin satelit." G. 2 VIII 07 (din engl. *compact* [*car*])

compactáre s.f. –Tasare– „probleme legate de dezvoltarea insuficientă a rădăcinilor plantelor, eroziunea, uscarea și drenarea slabă a solului și de *compactarea* terenurilor agricole..." Sc. 24 XII 84 p. 5. „utilajul de *compactare*, care a fucționat în urmă cu 4-5 ani va fi reparat și se va încerca repunerea lui în folosință." Ad. 20 III 09 (din *compacta*; DN_3, DEX 98, DexX)

compactát adj. –Tasat– „[Utilajul] este destinat afânării solurilor *compactate* până la adâncimea de 35 centimetri, înlăturând denivelările de la suprafață." Sc. 24 XII 84 p. 5. „o termocentrală cu o putere instalată de 900 MW. O parte din combustibilul acesteia va fi gunoiul *compactat*." Ad. 16 III 09 (din *compacta*; DexX)

compact-dísc s.n. (muz.) –Disc optic cu diametrul de 12 cm folosit pentru stocarea datelor în format digital– „Ca noutate în domeniul audio prezentăm *compact-discul* cu citire cu laser, care va înlocui treptat discurile microsion actuale, devenind discul viitorului." R.l. 18 X 84 p. 5. „În urma lansării *compactdiscului*..." Ev.z. 554 / 94 p. 6, cit. de R. Zafiu în R.lit 43 / 99. „Popa scoate un *compact-disc* cu rugăciuni." D. 170 / 96 p. 12; v. și *cassdesk* 1991, *CD* 2007, *CD-Rom* 1996, *megabit* 2009, *microsion* 2001, *videodisc* 2007 (din engl. *compact-disk*; MDN, DexX, DEX 09)

compactizá v.t. –A compacta– „producția atelierelor de albitorie, vopsitorie, imprimat și apretură *a fost compactizată* într-un ciclu săptămânal de 5 zile." I.B. 22 1 84 p. 1. „resturile se pot *compactiza* și reutiliza în industria construcțiilor și la drumuri" Ad. 4 VIII 08 (din *compact* + *-iza*; DexX)

compactizáre s.f. –Presare, compactare– „În unele state de pe coasta de est se află într-o fază destul de avansată proiecte pentru construirea unor fabrici de *compactizare* a gunoiului și folosirea calupurilor rezultate la construcția de drumuri." Sc. 5 XII 74 p. 6. „Sindicaliștii au precizat că procentul vehiculat de partea guvernamentală pentru majorarea salariilor bugetarilor cu venituri mici este de 15 la sută și zero pentru categoriile care depășesc salariul mediu, astfel ca, din 2009, să se ajungă la o «*compactizare*» a sistemului." Cot. 7 XI 08 (din *compactiza*; DEX-S, DexX)

companíe s.f. || *companie-căpușă* (ec.) v. *căpușă* || *companie-mamă* (ec.) –Companie care deține alte companii– „Executivii Heidi au vândut participațiile deținute *companiei-mamă*." zf.ro 26 VI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Companiile-mamă* a pompat în companiile din România cu 40% mai puțini bani decât anul trecut" G. 22 XI 09 p. 9 (din *companie* + *mamă*, după fr. *compagnie-mère*) || *de companie*: || *animal de companie* v. *pet-shop* 2008, *toxocaroza* 2009 || *băiat de companie* „*Băieții de companie* înfierbântă nopțile femeilor cu bani" Z. 5 VII 00 p. 7 || *câine / cățel de companie* v. *rapel* 2004 || *damă de companie* „Adriana făcea parte din categoria *damelor de companie*, așa-numitele «hostess», angajate ale barurilor de lux care se «ocupă» de clienții bogați și singuri." Ad. 9 XII 03 p. 7; v. și Ev.z. 27 IX 04 p. 3, G. 4 V 07 p. 15; v. și *trasaeistă* 1998 || *fată de companie* „*fetele de companie* au de lucru non-stop și câștigă mai bine decât în extrasezon [...] ne-a destăinuit una dintre profesionistele sexului." Ad. 25 VIII 03 p. 11 || *robot de companie* „Ia-ți un *robot de companie*! Se mulțumește cu baterii și nu trebuie să-l scoți afară la 5 dimineața. Nici nu trebuie să fie un animal de companie convențional. Poți să-ți alegi o focă, un dinozaur sau chiar un pui de robot." go4it.ro 11 IX 07 (din fr. *de compagnie*; DexX – *damă de companie*, DEX 09 – *damă/doamnă de companie*)

compárs s.m. –Personaj secundar, figurant– „*Comparșii* lui Cristinoiu..." R.l. 14 II 80 p. 2. „Ambele piese au câte două personaje, în prima apărând și doi *comparși* indiferenți și neglijabili." R.l. 12 XI 82 p. 2. „N-am putut decât cu greu reconstitui biografia nevinovatului *compars*, erou și victimă în tragicul joc de-a vărsarea de sânge." J.nat. 21 VII 08 (din fr. *comparse*, it. *comparsa*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

compensát, -ă 1. adj. || *medicament compensat, rețetă compensată* –Al cărui preț de vânzare este suportat în mai mare sau mică măsură din fonduri ale Casei Naționale de Sănătate– „În dosarul listei *medicamentelor compensate*, fostul ministru al Sănătății [...] a fost audiat la Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție." Ad. 20 X 98 p. 16. „Exclusivitate la *rețetele compensate*" evz.ro 13 VI 11. **2.** (substantivat, prin elipsă, folosit mai ales la pl.) „*Compensatele*" R.l. 2360 / 97 p. 17, cit. de R. Zafiu în R.lit. 32 / 99. „Criterii dure pentru acreditarea farmaciilor care eliberează *compensate*" Ad. 25 VII 03 p. 1. „Farmaciile reiau eliberarea de *compensate*" ziaruldeiasi.ro 25 VIII 11; v. și Ad. 17 VII 03 p. 10 (din *compensa*)

compensatóriu, -e adj. || *plată compensatorie, salariu compensatoriu* –Salariu oferit în avans, peste ajutorul de șomaj, în momentul disponibilizării– „Minerii vor primi carnete CEC pentru *plățile compensatorii*" J.nat. 2 IX 97 p. 13. „*Plăți compensatorii*" R.l. 15 XI 99 p. 24. „Un *salariu compensatoriu*, prețul minim al concedierii" evz.ro 5 VIII 10; v. și *privatiza* 1997 || *prestație compensatorie* „Soțul nevinovat, care suferă un prejudiciu material sau moral prin desfacerea căsătoriei, poate cere soțului vinovat să-l despăgubească. Se introduce «*prestația compensatorie*», care să îl ajute pe beneficiar să-și mențină standardul de viață din timpul căsătoriei." G. 14 V 09 p. 2 (din fr. *compensatoire)*

compér s.m. (spect.) –Prezentator al unui spectacol– „Vivacitatea de *comper* exersat și farmecul de băiat bun al lui Florin Piersic au făcut dintr-un rit cam afanisit (prezentarea echipei) un spectacol-la-botul-calului, un «happening», dacă vreți, în orice caz o demonstrație că niciun canon nu e incasabil și că o echipă nu este doar o întâlnire pe același stat de plată, ci o stare de prietenie, de într-ajutorare, de stimă reciprocă..." R.l. 23 V 80 p. 2. „Vor fi și alte surprize, nu mai puțin tentante, pe care le va anunța, în acordurile formației «Retro», *comperul* Gioni Dimitriu." Lib. 18 IX 90 p. 2. „Dar putea rămâne Ion Caramitru fără premiu? Nici vorbă [...] Banca Comercială Română i-a oferit [...] un premiu de excelență, ca răsplată pentru seria celor 14 gale UNITER, al căror inițiator și *comper* a fost." Cronica rom. 5 IV 06; v. și "22" 11 II 05; v. și *rating* 1999 (din fr. *compère* [*de revue*]; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX 98, DexX)

comperáj s.n. –Prezentare a unui spectacol– „Cele cinci fragmente de piese [...] sunt precedate, fiecare, de un *comperaj* succint, dar elocvent, de o punere în temă a ascultătorului..." Cronica rom. 29 IX 04. „Un *comperaj* monoton și lipsit de inventivitate" "22" 4 III 05. „De la acesta din urmă am preluat eu microfonul de *comperaj*, după 1985..." J.nat. 20 III 09 (din *comper* + *-aj*; Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09)

competitív, -ă adj. **1.** –Capabil de a suporta concurența– „Produsele românești – tot mai *competitive* pe piața mondială." Sc. 23 VII 72 p. 10. „Cât de *competitiv* mai este sistemul fiscal românesc în Europa Centrală și de Est" standard.ro 13 III 09; v. și Sc. 26 IX 79 p. 3; v. și *autoclavizat* 2008, *competitivitate* 1979, *flexicuritate* 2009, *input* 1997, *kaizen* 2010, *pop* 1975, *shopping* 1985. **2.** –Care se referă la o competiție, la un concurs– „Singurul patinoar *competitiv* din București, Mihai Flamaropol, funcționează ilegal [...] patinoarul «Mihai Flamaropol», singurul din capitală pe care se pot disputa meciuri de hochei, este depășit și funcționează ilegal în acest moment." Gard. 27 II 09; v. și *film-vedetă* 2007, *juriza* 1992 (din fr. *compétitif*, engl. *competitive*; PR 1950; M. Avram în SMFC IV 105, R. Zafiu în Luc. 46 / 92 p. 4; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

competitivitáte s.f. –Calitatea de a fi competitiv– „Cerințele *competitivității*." R.l. 4 I 67 p. 8. „*Competitivitate*. În timp ce țările industrializate din Occident fac presiuni considerabile asupra Japoniei pentru a-și reduce exporturile de produse industriale pe piața occidentală, o serie de producători japonezi au venit cu un nou articol care, după aprecierea presei japoneze, va putea inunda cu succes și în mod competitiv piața occidentală neindustrială: este vorba de pepenele pătrat." R.l. 12 VI 79 p. 6. „Costul lipsei de *competitivitate*" G. 30 IV 08; v. și Sc. 7 VII 63 p. 3; v. și *flexicuritate* 2009, *market-maker* 2009, *parkour* 2007, *shinkansen* 2002, *talibanism* 2008 (din *competitiv* + *-itate*; cf. fr. *compétitivité*; PR 1960; I. Iordan în SCL 3 / 63 p. 301 – atestări din 1961, Hristea, *PE* 35; DEX, DN_3, DexX)

competiționá v.i. –A rivaliza, a concura– „Cât despre școlile de gândire din Washington, acestea vor continua *să competiționeze* disputându-și modalitățile optime prin care aceste provocări pot fi gândite și

gestionate – așa cum de altfel o fac neîntrerupt de peste 200 de ani." "22" 4 VIII 06. „Unilever trebuie să reducă costurile și să investească în noi produse pentru *a competiționa* cu mărcile private din Europa..." wall-street.ro 8 II 09 (din *competiție* + *-ona*; DN_3, MDN, DexX)

competițional adj. || *competițional-turistic* –(Formă de turism) care are și caracter de competiție– „Raliul turistic «Sud-vestul țării», formă *competițional-turistică* de masă, se va desfășura pe traseul: București – Râmnicu Vâlcea..." R.l. 15 VI 77 p. 5 (din *competiție* + *-onal* [+ *turistic*]; I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 411; DN_3)

compilatór s.n. (inform.) –Program informatic de transpunere a setului de comenzi din limbajul sursă în limbajul mașină, cu scopul de a crea un program executabil– v. *soft*[1] 1983. „Căutăm oameni pentru segmentele tehnologii *compilatoare* și motoare de baze de date, atât specialiști, cât și juniori care au posibilitatea de a promova în timp" adevarul.ro 19 X 08. „Care *compilator* de java e cel mai bun?" tpu.ro 7 XI 10 (din engl. *compilator*, fr. *compilateur*; DN_4, DEX 98, DexX, DEX 09)

completitúdine s.f. –Caracterul a ceea ce este complet, desăvârșit– „Pe această retorică a surprizei, adaptată încontinuu cu un efort considerabil, mizează atitudinea lirică a lui Adrian Păunescu, în *completitudinea* existenței sale." Luc. 30 X 82 p. 2. „În răspuns se făcea apel la simțul nuanței. La necesitatea *completitudinii*." "22" 42 / 93 p. 1. „Pentru Hegel, numai *completitudinea* acestui act împlinește filosofia." I.d. 12 / 06; v. și R.lit. 10 III 04 p. 17 (cf. fr. *complétude*; DEX-S, MDN, DexX – alte sensuri)

compléu s.n. (vest.; franțuzism) –Set complet de îmbrăcăminte pentru o anumită ocazie– „La copii, linie sport (cu garnituri de șireturi), *compleuri*." R.l. 31 III 74 p. 7. „Vor fi expuse noi modele de încălțăminte ușoară, de vară [...] *compleuri* (pantofi, poșete, cordoane) asortate ca material și colorit etc." R.l. 30 VII 80 p. 2. „Atrage atenția și cucerește un *compleu* fin inspirat de curentul Marine Look. Sutienul costă 66 de lei, iar slipul 31 de lei." Gaz. de Sud 3 XI 07; v. și Săpt. 13 VII 79 p. 8 (din fr. *complet*) (MDN, DexX, DEX 09)

complex s.n. **1.** –Întreg, ansamblu compus din mai multe elemente– v. *talasoterapie* 1977; v. și *deisgner* 1978 || *complex de acțiuni* v. *festival* (*festivalul viei și vinului*) 2001 || *complex de factori* v. *psihostresor* 2002, 2005 || *complex de flavonoide* v. *silimarină* 2009 || *complex de rumori* v. *rumoare* 1994 || *complex de vitamine* v. *cazeolact* 1974, *multivitaminizat* 1961 || *complex mecanizat* v. *mină-școală* 1973 || *complex multimedia* v. *multimedia* 1979. **2.** –Ansamblu de unități (comerciale, sportive, industriale) grupate teritorial– v. *restaurant-hotel-școală* 1967; v. și *control-surpriză* 2009, *minicentru* 2008, *taxifurgonetă* 1975, *tiroliană* 2011, *tratoria* 1982 || *complex agroalimentar* v. *circ* (*circul foamei*) 2009 || *complex al cooperației* v. *mobilă-tapițerie* 1975 || *complex atomoelectric* v. *atomoelectric* 2005 || *complex balnear* „Ministerul ar putea construi un *complex balnear* în nordul Bucureștiului" mediafax.ro 28 I 09 || *complex comercial* v. *buticar* 2008, *cafe-bar* 1967, *ceainărie-cafenea* 1976, *circ (circul foamei) 2001*, *galerie* (*comercială*) 2007, *librărie-papetărie* 1978, *mall* (*de fashion*) 2008, *megastore* 2005, *minihipermarket* 2008, *retail* 2001, *strip-mall* 2003, *taekwondo* 2005 || *complex de alimentație publică* „În orașul Câmpia Turzii se va construi un *complex de alimentație publică* cu braserie, restaurant, cofetărie." Sc. 18 XI 78 p. 5 || *complex de amenajări hidroameliorative* v. *terasier* 1967 || *complex de săli climatizate* v. *biotron* 1978 || *complex de vaci și păsări* v. *crescător-îngrijitor* 1977 || *complex energetic* v. *baștan* 2008, *desulfurare* 2007 || *complex expozițional* v. *ambient* 1983, *expozițional* 1970 || *complex hotelier* v. *aerobic* 1984, *bar-discotecă* 1973, *Transfăgărășan* 1977 || *complex motelier* v. *motelier* 1974, 2006 || *complex multiutilitar* v. *food court* 2005, *multiutilitar* 2004 || *complex muzeal / muzeistic* v. *casă-reședință* 1977, *zoobotanic* 1986 || *complex pentru industrializarea lemnului* v. *casă-camping* 1969 || *complex sanatorial* v. *camping* 1974 || *complex spitalicesc* v. *materno-infantil* 1984 || *complex sportiv* v. *defluire* 2009, *microcantină* 2009, *sală* (*de forță*) 2007 || *complex stomatologic* v. *implant* 1992 || *complex studențesc* v. *Challenge Day* 1974 || *complex turistic* v. *cramă-restaurant* 1976, *hamam* 2006, *performa* 2009, *principal* (*în principal*) 1970 (din fr. *complexe*; PR 1950; DN, DN_3 – alte sensuri, DEX, NODEX, MDN, DexX)

comportamentíst, -ă adj. –Care derivă din teoria comportamentului– „Să nu ni se spună că Francisc Munteanu face proză *comportamentistă*." Cont. 3 XI 62 p. 3. „Prozatorul [...] îmbină deci descrierea *comportamentistă* cu discursul reflexiv..." R.lit. 9 II 84 p. 11. „Unghiul de abordare e *comportamentist*, deliricizat și centrat pe relațiile dintre personaje și trăirile lor..." R.l. 17 IX 08 (din *comportament* + *-ist*; cf. it *comportamentista*; DN_3, DEX 98, DexX)

composesorát s.n. –Proprietate obștească– „Guvernul intenționează să modifice în septembrie, prin ordonanță de urgență, Legea de retrocedare a terenurilor agricole și forestiere, în încercarea de a debloca restituirea pădurilor *composesoratelor*, proces care se află în impas în mai multe regiuni ale țării." zf.ro 14 VII 00. „Încântarea udemeriștilor a fost stimulată de prevederea din ordonanță care se referă la limitele restituirii pădurilor-proprietate obștească, așa-numitele *composesorate*." Ad. 28 VI 01 p. 2. „Susținătorii fostului președinte al *Composesoratului* Sărata, comuna Panticeu, A.M., care urmează să fie executat silit pentru o «gaură» de aproape un miliard de lei vechi, au încercat să organizeze un «puci» pentru a-l demite pe actualul șef al asociației." ziuadecj.ro 15 XI 12 (cuv. e vechi în limbă, cel puțin din sec. al XIX-lea)

compound s.n. (anglicism; chim.) –Compus– „să producem tehnopolimeri în compoziții și amestecuri diferite («*compounduri*», cum li se mai spune – n.n.), similare celor care sunt prevăzute a se aduce pe valută-forte în continuare?" R.l. 13 V 83 p. 3. „sunt anvelope sport și *compoundul* folosit la ele nu are ca scop să reducă zgomotul..." hondafan.ro 29 II 08 (pron. *compáund*] (din engl. *compound*; DN_3, DEX 98, DexX)

compozitór s.m. || *compozitor-interpret* –Cântăreț autor– „Din sumar: *compozitori-interpreți* prezintă melodii în primă audiție: Florin Bogardo." Pr. R.TV 21 IV 72 p. 12. „Parisul obosește pe P.G. din cauza căldurii, zgomotului și aglomerației. Iată de ce *compozitorul-interpret* s-a mutat la țară." Săpt. 21 VI 74 p. 5. „Avem de-a face cu un compozitor-pianist care nu poate fi neglijat [...] N-am înțeles de ce «*compozitorul-interpret*», de primă mărime în generația sa este așa de puțin programat, în raport cu multiplele sale calități." Săpt. 15 VI 84 p. 6 (din *compozitor* + *interpret*) || *compozitor-pianist* –Pianist care compune– „Grupul de artiști români, condus de C.H. soprană, D.P. violonist, Gh. C. *compozitor-pianist* a dat un recital în cadrul festivalului muzicii de la Shiraz – Iran." R.l. 2 IX 67 p. 4; v. și *compozitor-interpret* 1984 (din *compozitor* + *pianist*) || *compozitor-poet* –Compozitor care scrie textul cântecelor– „L-am întrebat ce părere are despre formula *compozitor-poet* și a răspuns că i se pare formula ideală pentru succesul muzicii." Sc. 3 III 71 p. 6. „Preferințele cititorilor noștri instalau pe primul loc în referendumul anual «Săptămâna Top '71» pe Alexandru Mandy. *Compozitor-poet*, textier-filozof. Om." Săpt. 21 IV 72 p. 15 (din *compozitor* + *poet*); v. și *cântăreț-compozitor, femeie-compozitor, muzician-compozitor*

comprimát, -ă adj. –Dat afară din serviciu (din motive politice, în perioada comunismului), epurat– v. *restructura* 1992 (formal din *comprima*)

compulsiv, -ă adj. (psih.) –Care acționează sub imperiul compulsiunii, care simte nevoia irezistibilă de a face ceva împotriva propriei voințe– „Daniela E. trăiește și lucrează în Mexic și se descrie ca fiind o persoană *compulsivă*, agitată și inconsecventă." Cot. 28 VI 07. „Decizia de a cumpăra, de a intra în posesia obiectului proiectat de publicitate devine în cazul unui copil cu atât mai mult de neoprit, *compulsivă*..." Ev.z. 9 III 08 (din fr. *compulsif*, engl. *compulsive*; MDN, DexX)

computá v.t. (jur.) –A scădea perioada de închisoare preventivă din timpul total al unei condamnări– „Instanța a menținut celelalte dispoziții ale sentinței recurate, a respins recursul declarat de inculpat împotriva aceleiași hotărâri, *a computat* perioada închisorii preventive [...] și l-a obligat pe inculpat să plătească 5000 lei cheltuieli judiciare către stat." Cot. 29 IV 92 p. 1. „*A computat* prevenția ambilor inculpați de la 13.06.2002 la zi." dezvaluiri.ro 21 II 09 (din fr. *computer*; DN_3, DEX-S, DexX)

computaționál, -ă adj. –Referitor la calcul sau la calculator– „Conceperea minții ca un sistem de organe *computaționale* a cărui alcătuire rezultă de pe urma procesului de selecție naturală (mintea – un soi de computer neuronal încastrat cerebral, cu care, totuși, cine sau ce ne-a echipat?) și al cărui «program» principal ar fi acela de a rezolva orice fel de problemă intrată în atenție ține de ceea ce s-ar putea numi deconstrucția inginerească a minții și creierului uman." Obs.cult. 30 I 01. „Liviu Dinu a publicat și volumul «Metode formale și de clasificare în lingvistica matematică și *computațională*»." Cot. 19 XII 07; v. și *ciberfeminism* 2001, *cromodinamică* 2009 (din engl. *computational*; DexX)

computer s.n., s.m. (anglicism) –Calculator electronic. Ordinator– „Aceste aspecte ale muncii care nu țin de creație pot fi încredințate *computerelor*." I.B. 5 XI 70 p. 2. „Canada manifestă interes pentru o nouă realizare a specialiștilor canadieni: un *computer*-robot care măsoară puterea și rezistența mușchilor." R.l. 4 VII 85 p. 6. „Parlamentul European cere ca jocurile pe *computer* să fie clasificate" realitatea.net 20 III 09; v. și Sc. 24 IV 74 p. 8, 5 XI 74 p. 6, 14 II 75 p. 4, 15 II 75 p. 6, 20

III 75 p. 6, 17 X 76 p. 6, I.B. 22 VI 88 p. 4; v. și *accesa* 1995, *adicție* 2007, *butona* (sensul 2) 1999, *bancă*[2] (*de informații*) 1978, *bioritmogramă* 1979, *biotehnologie* 2007, *boemie* 2008, *botnet* 2006, *chatui* 2003, *cititor* (*digital / electronic de carte*) 2008, *climatologie* 1977, *conectivitate* 2002, *cookie* 2007, *creion* (*luminos / optic*) 1992, *criminalitate* (*cibernetică*) 2010, *clic* 2002, 2004, *digital* (*fotografie digitală*) 2005, diplomat (*valiză-diplomat*) 1982, *dischetă* 1993, *distanță* (*învățământ la distanță*) 2005, *downloada* 2004, *delete* (*a da delete*) 2003, *electroluminescent* 2007, *file sharing* 2011, *hardback* 2010, *industrie* (*industria computerelor*) 2011, *industrie* (*industria media*) 2011, *infectat* 2010, *inteligent* (*sistem de limitare a vitezei inteligent*) 2009, *Internet* 2011, *iPad* 2010, *iPhone* 2009, *icon* (sensul 1) 2005, 2007, *keyboard* 2011, *lista* (sensul 3) 1999, *microblogging* 2009, *microprelucrător* 1976, *mixa* 2010, *mp3* 2011, *Maglev* 1981, *maranta* 1980, *merțan* 2011, *psihofiziolog* 2009, *pagină* (*pagină IT*) 2004, *palm* 2004, *parolat* 2002, *pastilă* (sensul 2) 2002, *PDA* 2002, *peer-to-peer* 2011, *periferic* 2012, *pixelat* (sensul 1) 2007, *print* 2001, *rootkit* 2008, 2011, *radiobiologie* 2008, *scaner* (sensul 4) 2007, *screensaver* 2002, *skimming* 2002, *soft*[1] 2005, *software* 2005, *spyware* 2005, *stick* (sensul 3) 2010, *supercomputer* 1994, *tastatură* 1993, *telecentru*[2] 2006, 2009, *telefonie* (*IP*) 2005, *telematică* 1979, *telerobot* 2004, *televiziune* (*digitală / numerică*) 1987, *tomograf* 1979, *tomografie* 1985, *toner* 1995, *Transpac* 1979, *troian* 2005, *tabletă*[2] 2003, *updatare* 2007, *ultraperfecționat* 1976, *undă verde* 1979, *vehicul-robot* 1980, *videocameră* 2008, *vierme* 2009, *vizualizare* (sensul 2) 1982, *zoom* (sensul 2) 2010, *zombie* (sensul 22) 2008 [pl. *computere* și *computeri*; pron. *compiúțăr*] (din engl. *computer*; DHLF 1950, DMN 1966; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 194–95 – atestări din 1968; O. p. 40; Zafiu, *D*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX, DN$_3$, NODEX, DexX)

computerist s.m. –Specialist în computere– „Tânărul *computerist* a fost prins în flagrant" Ev.z. 2518 / 00 p. 4, cit. de R. Zafiu în R.lit. 21 / 05. „un *computerist* amator e convins că incașii le-au construit garaje extratereștrilor la Machu Picchu..." Obs.cult. 30 I 01. „E *computerist* la o firmă oarecare și duce o viață monotonă, derulată malign în fața calculatorului, în interiorul unei realități virtuale serbede, alienante." Buc. cultural 30 I 08 (din *computer* + *-ist*; cf. engl. *computerist*; MDN, DexX)

computerístic, -ă adj. „procesarea cerebrală a imaginii nu este numai reductibilă la o serie de operațiuni *computeristice*, ci poate fi și redată pe calculator, prin mijloacele specifice acestuia." Obs.cult. 30 I 01. „din punct de vedere *computeristic*, este extrem de vulnerabil." Cot. 29 VI 07 (din *computer* + *-istic*)

computerizá v.t. –A introduce utilizarea computerului într-un domeniu– v. *cibernetiza* 1974. „France Presse *se computerizează*. France Presse intenționează să treacă la o metodă revoluționară de lucru: mașinile de scris și teleimprimatoarele urmează să facă loc așa-numitelor «console vizuale», prevăzute cu o claviatură și un ecran electronic." Sc. 10 III 75 p. 4. „*Se computerizează* dirijarea traficului rutier." Săpt. 21 V 84 p. 2. „Tribunalele *se computerizează*" Z.fin. 13 I 04 (din engl. americ. *to computerize*; BD 1965; D. Am.; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

computerizát, -ă adj. –Realizat cu ajutorul computerului ori controlat de computer– „Un sistem *computerizat* de control al cantității de zahăr din sângele suferinzilor de diabet a fost realizat de medici americani și canadieni." R.l. 13 IX 74 p. 6. „Sistem *computerizat* de irigație. În India – după cum transmit din New Delhi agențiile de presă – a fost elaborat proiectul unui sistem *computerizat* de irigare a terenurilor agricole, prin canale." I.B. 29 IV 89 p. 4. „Semafoare controlate *computerizat*, pentru un trafic mai bun în București" realitatea.net 7 VIII 07; v. și Sc. 2 III 75 p. 6, I.B. 20 VIII 88 p. 7, Cot. 5 XI 07; v. și *confrunta* 1975, *contrast* (*substanță de contrast*) 2008, *radiobiologie* 2008, *război* (*război computerizat*) 2001, 2007, *senzor* 1974, *tomograf* 1979, 1982 (din *computeriza*, după engl. *computerized*; Uritescu, *CV* 86; DEX 98, NODEX, DexX)

Comsat s. (cuv. engl.) „Poșta americană intenționează să experimenteze transmisia electronică a unui curier internațional prin satelit. Contractul încheiat cu societatea de comunicații prin satelit *«Comsat»* prevede tocmai punerea în aplicare a unui sistem experimental timp de o lună în februarie viitor." R.l. 18 IV 78 p. 6 [pron. *cămset*] (abreviere din engl. *com*[munications] *sat*[*ellite*], BD 1968)

comunicațional, -ă adj. –Referitor la comunicare– v. *mix* 2003. „SUA vor utiliza mai eficient internetul și noul mediu *comunicațional* pentru reprezentarea diplomatică." adevarul.ro 15 II 06. „în timp ce spațiul public cultivă propriile sale obsesii, în spațiul eclezial – mă refer la dimensiunea instituțională a Bisericii – se cultivă un paradoxal autism *comunicațional* care, altminteri, nu este specific doar Ortodoxiei." adevarul.ro 22 IV 11 (din engl. *communicational*, fr. *communicationnel*; MDN, DexX)

comunísm s.n. v. *național-comunism*

comuníst adj. || *comunisto-kaghebist* –Care ține de structurile partidului comunist și ale KGB-ului– „Iliescu, mare sforar în interiorul partidului de extracție *comunisto-kaghebistă*" R.lit. 18 VIII 06 p. 4 (din *comunist* + *kaghebist*) || *comunisto-securist* –Care ține de structurile fostului partid comunist și ale Securității– „Principala problemă constă în vechile structuri *comunisto-securiste*..." R.l. 22 III 01 p. 1. „spre bucuria oligarhiei *comunisto-securiste*." R.l. 1 XII 05 p. 1. „O adevărată pasiune a făcut regimul Băsescu-PD pentru exponenți de marcă ai regimului *comunisto-securist* al lui Nicolae Ceaușescu, deși șeful statului român a jucat în piesa pentru proști «Condamnarea comunismului»." cotidianul.ro 25 III 11 (din *comunist* + *securist*; Ciolan, *MC*)

comunistoíd, -ă adj. –Aplecat spre comunism– „PSD s-a aliat cu partidulețe *comunistoide*" Ev.z. 10 XII 04 p. 6. „Eu cred că este foarte bine că un *comunistoid* cum este domnul Băsescu nu va mai fi președintele României și în felul acesta, evoluția democratică a României nu mai este împiedicată, așa cum a fost în ultimii cinci ani." evz.ro 24 XI 09 (din *comunist* + *-oid*)

comunitár, -ă adj., s.m.f. **1.** –Referitor la Comunitatea Europeană– „*Comunitarii* nu au găsit nici ieri soluția extinderii UE. Diplomații *comunitari* au reluat fără succes, ieri, la Bruxelles, negocierile pe marginea strategiei de aderare la Uniunea Europeană a actualelor țări asociate. Majoritatea statelor *comunitare* sprijină recomandarea Comisiei Europene de începere a negocierilor de aderare cu un grup format din șase state..." Z. 25 XI 97 p. 12. „o rețea cât mai mare de specialiști în materie *comunitară*, fie ei în agricultură, în drept, în administrație etc." R.l. 31 I 98 p. 2. „Sprijin financiar *comunitar* pentru procesarea inului și cânepei" evenimentul.ro 6 XII 08. **2.** –Al comunității locale, care aparține comunității locale– || *câine comunitar* –Câine fără stăpân– „cea mai interesantă și mai nouă formulă este cea a *«câinilor comunitari»*: sintagmă de sursă oficială, cum o demonstrează, chiar în articolul respectiv, citarea unor norme ale administrației locale, redactate în pur limbaj birocratic: «reîntoarcerea acestora în teritoriu se va face la cererea comunităților sociale, animalele având statutul de *câini comunitari* ocrotiți de lege»." R. Zafiu în R.lit. 1 / 00. „Au fost singurele nopți fără lătrat de *comunitari*. Când petardele răsună, maidanezii tac." Gazeta de Sud 4 I 01 p. 1. „*Câine comunitar* caut stăpân!" Ad. 9 I 11; v. și 4 V 01 p. 6, Nat. 5 V 01 p. 3, D. 424 / 01 p. 19 || *poliție comunitară* –Poliție plătită de comunitatea locală– „Pentru că municipalitatea [Romanului] dispune în acest an de un buget limitat, s-a decis ca numărul noilor angajați ce vor face parte din efectivul Serviciului Public de *Poliție Comunitară* să fie de cel mult șapte..." evenimentul.ro 2 VI 05. „Ministrul administrației și internelor, V.B., acuză faptul că foști șefi eliminați din poliție ocupă acum funcții similare în *Poliția Comunitară*." adevarul.ro 23 II 06. „Silviu Prigoană, deputat independent, vrea să schimbe denumirea *Poliției Comunitare* în Garda Primăriei." ziare.co 1 IX 10 || *polițist / agent comunitar* –Angajat al Poliției comunitare– „A demarat în trombă luând pe capotă și agentul comunitar, pe care l-a târât vreo nouă metri, după care agentul a căzut la pământ, lovindu-se la genunchi și la față." evenimentul.ro 7 III 06. „*Polițiștii comunitari* aflați în patrulare în zona respectivă au auzit strigăte de ajutor. Apoi au observat o persoană care alerga spre strada Republicii. Un *agent comunitar* a plecat spre casa de amanet, iar altul, în urmărirea persoanei care alerga." adevarul.ro 21 V 07. „Un *polițist comunitar* a salvat viața unei bătrâne care a făcut preinfarct" libertatea.ro 11 II 11 || *acquis comunitar* v. *acquis* (din fr. *communautaire*; DEX 98, sensul 1; DN$_3$, MDN – sensul 2, DexX, DEX 09)

concasáre s.f. –Acțiunea de a concasa și rezultatul ei. Sfărâmare– v. *presortare* 1966. „un fel un panou pe care scrie «demolare și *concasare* pistă aeroport»." Ad. 19 IX 08; v. și *carbogel* 1978 (din *concasa*; cf. fr. *concassage*; D. Min., LTR; DEX, DN$_3$, DexX)

concentraționár, -ă adj. –Privitor la lagărele de concentrare– „Citind ultimele două articole publicate la această rubrică, cineva a avut gândul minunat de a-mi împrumuta volumul «Poezia *concentrațională* – Chipul omului în lagărele naziste, 1940–1945», antologie alcătuită în 1975." R.lit. 1 IV 76 p. 23. „mărturiile, cărțile de autentică experiență *concentrațională*..." R.lit. 6 VI 01 p. 5. „Stâncile din universul *concentrațional*" Ev.z. 5 III 08; v. și R.l. 20 XI 78 p. 6 (din fr. *concentrationnaire*; PR 1945; DN$_3$, DEX 98, DexX)

concépt s.n. –Vehicul prezentat la saloanele auto, aviatice etc., prototip

realizat pentru a testa reacția publicului la noi soluții estetice, tehnologice etc.– „Ford a adus o mașină *concept* U pe care o denumește modelul T al viitorului." Ad. 4 VI 03 p. 15. „*Conceptul* [aripă zburătoare] implică multe promisiuni importante pentru aviația militară..." Ev.z. 30 VII 07; v. și G. 15 V 06 p. 7, 15 V 06 p. 7 (din engl. *concept* [*car, vehicle*]) || *concept-cheie* –Concept fundamental– „Peste *conceptele cheie* ale ascensiunii lui Gigi Becali cad... bani mulți" G. 4 IV 07 p. 1. „«norocul în viață» e *concept-cheie* în cultura lor..." Cot. 20 III 09 p. 18 (din *concept* + *cheie*)

concept car s. (cuv. engl.; auto) –Concept– „De la mașina fără volan și pedale, care merge cu hidrogen – la *concept-car* cu ulei de floarea-soarelui" Ad. 4 VI 03 p. 15. „Dacia va prezenta primul său *concept car* denumit Duster, la salonul auto de la Geneva." businessmagazin.ro 2 III 09 [pron. *cónsept-car*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

concept store s. (cuv. engl.; com.) –Magazin concept– „*Concept store* descrie un spațiu unde se expun mai multe branduri. Un spațiu multibrand, în care fiecare client/vizitator poate găsi de la vestimentație, accesorii, încălțăminte, cosmetice, cărți/CD-uri până la obiecte de decor sau mici obiecte de mobilier" R.l. 28 II 08. „Mall-urile și magazinele întinse pe două sau trei etaje devin extrem de impersonale, pentru un public ce nu se mai regăsește nici în editorialele revistelor glossy, nici în oferta mass-market. Unui astfel de public se adresează *concept-store-urile*. Unui public care are nevoie de individualizare, care nu mai este dispus să plătească 500 de euro pe un sacou, doar pentru că are o anumită etichetă cusută pe spate și nici să își afișeze «louboutinii» la fiecare ieșire în oraș, urmând un binecunoscut deja spirit de «gloată»." hotcity.ro 13 I 10 [pron. *kónsept-stor*]

concért s.n. (muz.) || *concért(-spectacól)-concúrs* „La Curtea de Argeș a fost organizat un *concert-concurs* al corurilor caselor de cultură din jud. Argeș, la care au participat șase formații orășenești." R.l. 28 XII 76 p. 2. „A.T.M.-ul a pregătit pentru sezonul estival un *concert-spectacol-concurs* cu soliști îndrăgiți." Cont. 12 VIII 77 p. 6 (din *concert* + [*spectacol* +] *concurs*) || *concert-colocviu* –Concert urmat de un colocviu– „Sala mică a Palatului va găzdui [...] primul *concert-colocviu* din cadrul ciclului *«Concerte-colocvii* asupra principalelor forme de expresie ale muzicii de cameră», având ca temă «Liedul»." Săpt. 14 XII 73 p. 12 (din *concert* + *colocviu*) || *concert-dezbatere* –Concert urmat de o dezbatere– „Adoptarea *concertului-dezbatere* în viața noastră muzicală înseamnă deodată două lucruri." R.lit. 23 IX 72 p. 23. „*Concert-dezbatere* cu prime audiții de muzică contemporană românească." I.B. 25 V 84 p. 2. „Institutul Goethe. 24 febr., ora 18.00 – *concert-dezbatere* susținut de Ansamblul «Acolade»" Obs.cult. 24 II 04; v. și R.lit. 11 I 73 p. 22, 27 XII 73 p. 23, 30 I 75 p. 19, 26 VI 75 p. 18, 22 XI 75 p. 10, Săpt. 25 IV 80 p. 6 (din *concert* + *dezbatere*) || *concert-eveniment* –Concert de mare valoare, care constituie un eveniment– „Valoarea incontestabilă a Missei de Mozart a creat premisele unui *concert-eveniment*." Cont. 3 XII 65 p. 6. „Oare când vom vedea din nou sala Radioteleviziunii arhiplină? Când vor redeveni concertele săptămânale *concerte-eveniment*?" Sc. 29 X 78 p. 4. „50.000 de români s-au înghesuit să vadă un *concert-eveniment* AC/DC" G. 18 V 10 p. 6; v. și Săpt. 23 VI 78 p. 8, Ev.z. 23 III 07 p. 22 (din *concert* + *eveniment*) || *concert-lecție* (*de balet*) –Concert organizat special pentru a servi ca lecție pentru persoanele care vor să se inițieze în problemele muzicii/baletului– „Filarmonica organizează un *concert-lecție*." I.B. 20 VI 61 p. 1. „La Opera română se preconizează organizarea unor *concerte-lecții de balet* pentru public, în special pentru studenți și elevi. Se va încerca, astfel, prezentarea, pe scena primului teatru al țării, a evoluției baletului de-a lungul timpului, prin comentarii și demonstrații practice." I.B. 22 XI 73 p. 2. „la Colegiul Național de Artă «Ion Vidu» – *concert lecție* cu tema Mari iubiri zugrăvite în creația muzicală." Obs.cult. 28 I 03; v. și R.l. 19 III 81 p. 2 (din *concert* + *lecție* [*de balet*]; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 134; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504) || *concert-spectacol* –Concert la care se prezintă și numere de spectacol teatral– „Secția de estradă a Teatrului Regional București întreprinde [...] un turneu în țară cu *concertul-spectacol* «Din toată inima»." Sc. 18 VIII 62 p. 2. „Nu e revistă, cum nu e *concert-spectacol*, nu e un music-hall. Va fi un spectacol neîncadrat în formule." I.B. 12 III 75 p. 6. „*Concert-spectacol* al studenților Facultății de Arte la absolvire" Teleg. 24 V 08; v. și Sc. 24 IV 66 p. 4, 22 II 67 p. 5, I.B. 9 I 84 p. 6, Sc.tin. 18 VII 88 p. 6 (din *concert* + *spectacol*); v. și *film-concert, operă-concert*

concertmáistru s.m. v. *femeie* (*femeie-concert maistru*)

concertáre s.f. –Punere de acord a partenerilor– „practicarea deliberată, de o parte și de alta a Atlanticului, a unei *concertări* autentice între partenerii occidentali, funcționând de aceeași manieră în ambele sensuri..." Sc. 3 VI 80 p. 4. „se vorbește tot mai mult de o *concertare* arabă, în vederea sporirii presiunilor de toate felurile asupra Israelului..." adevarul.ro 3 IV 02. „Investigația se referă la o presupusă *concertare*, o cartelizare a producătorilor", a declarat președintele Consiliului Concurenței..." evenimentul.ro 2 XII 10 (din *concerta*; cf. fr. *concertation*)

concertát, -ă adj. –Organizat și executat la unison– v. și *sarpe monetar* 1976. „Vă invit, deci la o meditație *concertată* asupra României contemporane." "22" 27 / 96 p. 15. „Băncile care au atacat *concertat* leul – prinse după un mail" Cot. 2 XI 08; v. și Luc. 12 VII 80 p. 6; v. și *dezideologizat* 2009 (cf. fr. *concerté*; DMN 1965; MDN, DexX, DEX 09)

concluzioná v.i. –A trage concluzii, a conchide– „*Concluzionând*, G.I. face o analiză mai largă, arătând că cele două modalități poetice relevate în ședința cenaclului sunt în egală măsură posibile și necesare." Cont. 9 XII 66 p. 3. „Poetul Cezar Ivănescu *concluzionează*: G.G. este un poet cu totul remarcabil..." Luc. 16 VII 83 p. 8. „aș putea *concluziona* că mobilul hoțului nu e neapărat de natură materială..." G. 25 VI 08; v. și Fl. 2 VIII 79 p. 8, R.l. 4 VII 02 p. 2 (din [a trage] *concluzii* + *-ona*; Guțu Romalo, *CG* 230; Th. Hristea, *PE* 140, Th. Hristea în AUB 1 / 73 p. 146; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

concoctá v.t. –A pregăti, a elabora– „Mințind cu nerușinare – așa cum le e felul – că Europa așteaptă de la noi o Lege a Informațiilor Clasificate represivă, *au concoctat* un document care, dacă va fi pus în aplicare, îl va face pe orice român pușcăriabil, și asta cât ai zice pește." R.lit. 13 II 02 p. 2. „Istoricii mai noi încep să aibă rezerve mari față de rezultatele dărâmării Bastiliei, unde, fie vorba între noi, nu se aflau decât 7-8 nevoiași, și nu crema opoziției democrat-populare, care *concocta* cu Regele precum Maxim Gorki cu V.I. Lenin." Obs.cult. 29 XI 07. „Să traducă întâi de toate eseistică [...] câte o antologie bine *concoctată* din Paleologu, Șora și Ciocârlie..." Cot. 8 V 09 (din fr. *concocter*; PR înainte de 1945)

concoctáre s.f. –Acțiunea de a concota și rezultatul ei– „nu cred că fenomenul mai poate fi redus la ideea că totul a fost o *concoctare* a laboratoarelor de inginerie literară Nicolae Manolescu, în complicitate cu vârful decizional de la Evenimentul zilei." LA&I 40 / 02 p. 1 (din *concocta*)

concrescút, -ă adj. (mineral.) –Dezvoltat împreună– „Un grup de specialiști din cadrul Institutului de cercetări miniere a realizat un procedeu original pentru prepararea minereurilor complexe, fin *concrescute*, cu conținut ridicat de cupru." I.B. 5 XII 70 p. 3. „o închinare la fel de emoționată în fața prietenilor români, cu cercul cărora se declară *concrescut*..." R.lit. 6 II 09 (după germ. *Zusammenwuchs*; D. Min.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

concretéțe s.f. –Caracterul a ceea ce este concret– „În sfârșit, Poșta teatrului radiofonic a evidențiat ecoul altei inițiative a redacției: aceea de a transmite cât mai multe scenarii-document, incitante prin *concretețea*, dar și valoarea lor de simbol." R.lit. 11 IV 74 p. 17. „personajele au vigoare dramatică, nu vehiculează lozinci, trăiesc cu mare *concretețe* rezultatul dezastrului..." Săpt. 16 XI 84 p. 5. „Sunt cuvinte cu o *concretețe* cumplită pe care le-a auzit, din senin și fără avertisment..." J.nat. 24 III 08 (din it. *concretezza*; Dimitrescu, *Dr.2* 138; DLI; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

concubináj s.n. (pol.; ironic) –Alianță neconsfințită într-un acord înregistrat la tribunal– „vizează un viitor *concubinaj* între fostul partid de guvernământ și PNȚCD." C. 19 VIII 99 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „PD-L Arad acuză «*concubinajul*» politic dintre PNL și PSD." ziare.com 22 XII 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (extensie de sens)

concurențial, -ă adj. –Caracterizat prin regulile liberei concurențe– „până la momentul 1990, relațiile economice cu aceste țări erau impuse de sus fără să se țină cont, decât în foarte puține din cazuri, de rigorile unei economii *concurențiale*." J.nat. 20 IX 97 p. 4. „Acest regulament accentuează discriminarea băncilor persoane juridice române față de sucursalele băncilor străine care operează în România, influențând negativ climatul *concurențial* din sistemul bancar..." Bursa 27 VIII 08 (din fr. *concurrentiel*; DN_3, DexX, DEX 09)

concurențialitáte s.f. –Caracter concurențial– „au continuat să piardă teren în materie de *concurențialitate*." sfin.ro 25 IX 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Dacă anul viitor, fiecare IMM va crea câte un loc de muncă, situația se poate îmbunătăți și vom avea o rată a șomajului acceptabilă, de patru la sută, care să creeze un segment sănătos de *concurențialitate*..." mesagerulhunedorean.ro 23 XII 09 (din *concurențial* + *-itate*)

concúrs s.n. || *concurs-test* –Concurs care este considerat un test în perspectiva unui concurs mai important– „Echipa noastră a fost formată din [...] sportive care n-au participat la europenele de la Moscova dar

care, nu-i așa, pot fi luate în calcul pentru mondialele de la Rotterdam. De altfel, participarea la această Universiadă a fost considerată [...] drept un *concurs-test*." Fl. 17 VII 87 p. 24. „Cupa Iașiului constituie un *concurs-test* important pentru componenții loturilor naționale." mesagerulhnedorean.ro 5 VIII 11; v. și Fl. 31 VII 87 p. 22 (din *concurs* + *test*); v. și *concert-concurs, emisiune-concurs, expoziție-concurs, festival-concurs, spectacol-concurs, târg-concurs*

condéns s.n. (constr.) –Apă rezultată din condensarea vaporilor din aerul unei încăperi pe pereți sau geamuri etc.– „Am în față un dosar din care rezultă că la blocul M5 [...] aproape zece familii [...] nu-și pot folosi apartamentele, unele total, altele parțial, din cauza fenomenului de *condens*." Fl. 22 VI 78 p. 11. „Printre produsele nou realizate la Fabrica de producție industrială mică și prestații de servicii din Hunedoara se numără și modilitul. Introdus în mortarele pentru tencuieli, acesta este un antidot al *condensului*, degradărilor din cauza ploilor etc." R.l. 13 I 82 p. 1. „*Condens* pe geamurile termopan" Ev.z. 19 XI 08; v. și R.l. 23 III 81 p. 2 (der. regr. din *condensa*; DEX-S, DexX)

condiționalitáte s.f. –Condiție impusă unei țări în curs de dezvoltare de către o organizație economică sau financiară internațională în schimbul acceptării unui împrumut sau unui ajutor– „Este important de înțeles că sunt anumite *condiționalități* care au fost asumate de către partea română pentru a fi îndeplinite într-un oarecare orizont de timp..." R.l. 26 I 08 p. 29. „Fondul [FMI] ne-a impus *condiționalități* și ținte" G. 28 V 09 p. 6; v. și 7 V 09 p. 4, R.l. 11 VIII 09 p. 6 (din engl. *conditionality*, fr. *conditionnalité*; DexX – alt sens)

condóm s.n. –Prezervativ– „Într-un raft [la sex-shop] strălucește ceva: sunt sofisticatele *condoame* fosforescente care costă 3000 lei." AS 187 / 95 p. 3. „Un sunet de apel în care este repetat cuvântul «*condom*» («prezervativ», în română), a fost descărcat de 270.000 de utilizatori de Internet, din momentul lansării, la sfârsitul lunii trecute." ziaruldeiasi.ro 28 III 09 (din fr. *condom*; MDN, DexX)

condominiu s.m. –Denumire, în unele țări anglo-saxone, pentru un imobil cu apartamente aparținând unor proprietari diferiți, dar cu părțile comune deținute în coproprietate. Un apartament într-un asemenea imobil– „*Condominium* – blocuri de lux de dimensiuni mari ori mici cvartale de vile înșiruite." Ad. 29 XII 03 p. 11, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 102. „Asociația de proprietari se dizolvă în situația în care numărul proprietarilor *condominiului* scade sub 5 sau cu acordul tuturor proprietarilor ori al reprezentanților acestora..." R.l. suplim. Casa și grădina 27 IX 06 p. 3. „Prin «*condominiu*» se înțelege o proprietate imobiliară cu regim mixt, constituită dintr-o parte de proprietate individuală, adică apartamente sau spații cu altă destinație decât cea de locuință, și o parte de proprietate comună indiviză, aceasta având, conform legii, caracter perpetuu și forțat. Conform Legii Nr. 114 din 11 Octombrie 1996, («Legea locuinței»), care reglementează cadrul legal de realizare, exploatare și administrare a locuințelor, proprietatea imobiliară nu este un *condominiu* decât dacă cota parte indiviză din proprietatea comună revine proprietarilor apartamentelor și nu poate fi separată de aceasta." Ziarul de imobiliare 18 V 07 (din engl., fr. *condominium*, it. *condominio*; PR 1973; DEX 98, NODEX, MDN, DexX – alt sens)

conducătór s.m. || *conducător auto*– Persoană care conduce un vehicul– „Pasagerii au suferit vătămări ușoare iar *conducătorul auto*, rănit ceva mai grav, a fost internat în spital." Sc. 19 XI 75 p. 2. „*Conducător auto* profesionist caut loc de muncă" ziaruldeiasi.ro 28 III 09 (din *conducător* + *auto*; NODEX, DexX)

conductór s.m. || *conductor-arhitect* –Tehnician arhitect care a absolvit trei ani la Institutul de Arhitectură– „Posesoare a unei diplome de *conductor-arhitect*, repartizată la Slatina, proaspăta absolventă a reușit să construiască în câteva luni un spectaculos sofism de tipul cercului vicios: se prezintă la post ca să ceară negație." Sc. 20 III 74 p. 1. „Angajez absolvent al studiilor de arhitectură de 6 ani, *conductor arhitect*, sau eventual student arhitect în an terminal, tehnicieni proiectanți arhitectură." bursa.rol.ro 22 II 08 (din *conductor* + *arhitect*)

conductorínă adj. f. (biol.) „Femeile *conductorine*, adică acelea care conțin factorii ereditari numai într-unul din cei doi cromozomi sexuali X, prezintă deja o mare sensibilitate alergică la primaquină sau alți derivați ai chininei." Sc. 13 X 66 p. 4 (et. nec.)

conectivitáte s.f. –Posibilitatea unui computer de a intra în legătură și de a comunica cu alte computere ori dispozitive electronice – „Un alt caz îl reprezintă notebook-urile, utilizatorii acestora au nevoie de *conectivitate* către computerele de la serviciu și de acasă." Ad. 25 VI 02 p. 7. „beneficiază și de *conectivitate* EDGE..." J.nat. 5 VII 07 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *arhitectură* 2011, *dual* (*dual-standby*) 2009, *electronic* (*poștă electronică*) 2002, *gif* 2010, *LAN* 2011, *placă*[2] (*placă de rețea*) 2010, *ultraportabil* 2004 (după engl. *connectivity*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

confecție s.f. v. *coton-confecție*

confecționér, -ă s.m.f. –Muncitor specializat în confecționarea unor piese, haine etc.– „D.M., *confecționeră* la Întreprinderea de confecții..." R.l. 30 XI 81 p. 6. „De meserie *confecționeră*, ea a lucrat la «Tricoul roșu» din localitate." Sc. 15 VI 82 p. 2. „Din profesor de geografie a ajuns muncitor *confecționer*" J. de Botoșani 23 XI 05; v. și R.l. 12 V 82 p. 5, Sc. 15 VI 82 p. 2, R.l. 9 XI 83 p. 2, Ad. 4 VI 01 p. 11; v. și *agent* (*de pază*) 2009, *sculer-matrițer* 1973, *zidar-șamotor* 2007 (din fr. *confectionneur*; DN_3, DEX 98, DexX)

conferință s.f. || *conferință-lecție* –Conferință organizată special pentru a servi drept lecție– „Problemele expuse cursanților sub formă de *conferințe-lecții* sunt problemele generale ale artei, istoriei, teoriei și practicii filmului." Cont. 15 III 67 p. 5. „Este vorba despre un ciclu de *conferințe-lecție*, extins pe intervalul octombrie 2007 – mai 2008; auditoriul va fi antrenat într-o călătorie inițiatică în istoria muzicii, parcurgând, prin intermediul unor exemplificări audio-video și live, milenii, secole, momente semnificative în evoluția artei sunetelor, a componisticii și a interpretării." Făclia 15 X 07 (din *conferință* + *lecție*)

confesív, -ă adj. (livr.) –Cu caracter de confesiune– „În seria articolelor *confesive* semnalăm credo-ul lui Gheorghe Tomozei «Pentru cine scriu»." Luc. 15 I 72 p. 3. „Camil Petrescu e un *confesiv* profund sceptic." R.lit. 22 IX 04 (din *confes*[iune] + *-iv*; I. Iordan în SCL 2 / 60 p. 182 – atestări din 1960, SCL 3 / 61 p. 308, M. Avram în SMFC IV p. 104; DN_3, DEX 98, DexX)

Confex s.n. (com.) „La Moscova, Întreprinderea românească de comerț exterior «*Confex*» a inaugurat [...] expoziția «Moda-1977»." R.l. 15 X 76 p. 6 (abreviere din *conf*[ecții pentru comerțul] *ex*[port])

confiá v.t., v.r. –A mărturisi, a destăinui– „El s-*a confiat* lui Ashe, căpitanul de Cupa Davis a S.U.A." Săpt. 26 VII 85 p. 8. „Rabinul Roses Mosen i-a mai *confiat* lui Adrian Păunescu că ar fi primit dispoziții din partea statului Israel să solicite desființarea Comunității evreiești din R.S. România, precum și emigrarea tuturor evreilor." Z. 12 I 04 (din fr. *confier*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

confiát, -ă adj. (culin.; determinând subst. *fructe*) –Conservat într-o soluție de zahăr– „Chec de 500 grame cu fructe *confiate* și rahat." I.B. 6 VII 74 p. 4. „«Cvartet», cu umplutură din cremă de ciocolată și fructe *confiate*, alcoolizate." I.B. 7 II 75 p. 2. „Prăjituri uscate cu lămâie și fructe *confiate*" AS 10 XII 07 (format greșit după fr. [*fruits*] *confits*, pentru că *-at* ne trimite la fr. *confié* "încredințat"; în 1978, Al. Graur ne-a comunicat că îl cunoaște de circa 50 de ani; DEX 98, DexX)

confidențialitáte s.f. –Caracter confidențial– „Consiliul Superior al Magistraturii a propus în cadrul ultimei ședințe – din 3 aprilie – completarea proiectului de lege privind salarizarea personalului auxiliar din cadrul sistemului judiciar cu un text nou, referitor la acordarea unui spor de *confidențialitate* în cuantum de până la 15% din salariul de bază." adevarul.ro 11 IV 07. „Și recenzorii pot fi amendați cu sume între 500 și 1500 de lei dacă nu respectă dispozițiile legale și instrucțiunile privind modul de înregistrare a datelor sau dispozițiile privind păstrarea caracterului de *confidențialitate* a datelor furnizate." adevarul.ro 20 XI 10 || *clauză de confidențialitate* „Printre alte prevederi, contractul conține o *clauză de confidențialitate*, care-l secretizează." adevarul.ro 19 IV 06. „*Clauza de confidențialitate* din contractele energetice – impusă de statul român!" G. 24 XI 06 p. 3 (din fr. *confidentialité*; MDN, DexX)

conflictuál, -ă adj. (jur.) –Care produce sau este rezultatul unui conflict– „Al treilea, lângă cei doi soți *conflictuali*, era băiatul lor, adolescent." Sc. 17 X 66 p. 1. „Ion Iliescu: Băsescu e un om *conflictual* care nu a făcut decât rău" Gard. 16 III 09 (din fr. *conflictuel*, it. *conflittuale*; PR 1958, DLI; I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 411, Guțu Romalo, *CG* 207; DN_3, DEX 98, DexX)

confruntá v.r. (cu o dificultate, cu o problemă) –A avea obligația de a face față unei greutăți, probleme etc.– „Ca editor, sunt obligat, cotidian, să mă *confrunt* cu serii și serii de probleme." Cont. 3 VIII 73 p. 1. „*Confruntată* cu grave dificultăți financiare, direcția cotidianului «Financial Times» a hotărât să instaleze un sistem computerizat de paginare." Sc. 17 VII 75 p. 4. „Europa de Est *se confruntă* cu probleme uriașe din cauza crizei, spune premierul britanic" Cot. 24 III 09; v. și Sc. 10 XI 78 p. 6; v. și *asimilaționist* 2009, *bubble* 2007, *externalizare* 2007, *homles* 1987, *hospice* 2004, *jucător* 2009, *leptospiroză* 2000, *monovolum* 2008, *ordură* 2008, *organism* (*modificat genetic*) 2005, *oniomanie* 2008, *problemă-cheie* 1973, *pilulă* (*de a doua zi*) 2004, *respecia-*

lizare 2009, *rulmentist* 1975, *zombi* (sensul 16) (din fr. *confronter*; DMN 1959; DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

confuzioná v.t. –A produce confuzie mentală– „Tabloul acesta al ezitărilor, întoarcerilor neprevăzute și al aliaților din mers, toxice și de conjunctură, l-ar putea deconcerta și *confuziona* pe orice participant, fie el activ sau pasiv, la viața politică românească." "22" 30 III 07. „Clipul *a confuzionat* spectatorii" R.l. 9 V 08 p. 3 (din *confuzie* + *-ona*; cf. engl. *to confuse*; DexX)

congrés s.n. || *congres-adunare-plenară* –Congres cu caracter de adunare generală– „Va lua parte la cel de al XX-lea *Congres-Adunare-Plenară* al Comisiei internaționale pentru exploatarea științifică a Mării Mediterane." Sc. 17 X 66 p. 3 (din *congres* + *adunare plenară*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 330)

congressman s.m. (cuv. engl.; pol.) –Membru al Congresului Statelor Unite ale Americii– v. *postnuclear* 1983. „mulți oameni îl știau pe *congressmanul* de Wisconsin numai din propunerile legate de buget." ziare.com 12 X 12 [pron. *cóngresmen*; scris și *congresman*] (DN_3, DEX 98, DexX)

conjuncturalísm s.n. –Tendința de a utiliza diversele împrejurări, de obicei urmărind satisfacerea intereselor personale– „Nu încape îndoială că politicianismul și *conjuncturalismul* lipsit de principii [...] constituie un fenomen tipic de «alienare» a personalității." V.rom. 2 / 63 p. 137. „Am terminat, pentru Teatrul Național din București, «Camera de alături» [...] care discută despre – dacă se poate spune așa – libertatea de spirit vis-à-vis de *conjuncturalism*." Cont. 25 VII 69 p. 4. „autorul Jurnalului alunecă spre un întristător *conjuncturalism*, din care se va trezi nu peste multă vreme." R.lit. 30 V 08 (din *conjunctural* + *-ism*; DEX 98, MDN, DexX)

conjuncturíst, -ă adj., s.m.f. (Persoană) care se folosește de împrejurări, de obicei pentru satisfacerea intereselor proprii– „«Caloianul» e romanul unui om mereu disponibil, unui scriitor *conjuncturist*, unui spirit egoist și laș, subiect pretext pentru a prezenta o epocă și o profesiune din interiorul ei." Săpt. 18 VII 75 p. 3. „Ce fel de față ne arată acum domnul Vladimir Tismăneanu? Când e domnia sa om de știință și când e penibil *conjuncturist*?" Tric. 18 XII 06 (din *conjunctură* + *-ist*; cf. fr. *conjoncturiste*; PR 1953; DEX-S, DexX)

consangvinitáte s.f. (fig.) –Înrudire– „Ideea majoră a *consanguinității* materiale a lumii." Săpt. 6 X 67 f.p. „legături de *consangvinitate* spirituală ale imposturii de centru sau de margine..." Cultura II 06 [și *consanguinitate*] (cf. fr. *consanguinité*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

conseiá v.t. (galicism; folosire forțată) –A sfătui, a consilia– „S-a umplut astfel Armata de directori și consilieri, cu vârsta pe jumătatea celor *conseiați*. Evident, după modelul Cotrocenilor. Ne întrebăm, la ce-l *conseiază* foștii studenți, fără o zi de muncă serioasă [...] pe profesorul univ. Emil Constantinescu, bărbat cu experiență și două facultăți?" Dim. 20 IX 97 p. 2. „pentru a-i *conseia* așa cum se cuvine cu ambasada noastră" antena3.ro 10 IV 09 (din fr. *conseiller*)

consemnatív, -ă adj. (livr.) –Cu caracter de consemnare– „Stilul e *consemnativ*, medical [...] coborând pe alocuri în efuziune sentimentală, mai ales în momentele în care R. își notează simptomele propriei boli." R.lit. 6 XII 73 p. 9. „Rămâne însă Jurnalul, scriere ce ar fi trebuit să fie doar receptacolul *consemnativ* al trăirilor intime..." R.lit. 14 VII 06 (din *consemnat* + *-iv*; cf. it. *consignativo*; I. Iordan în SCL 3 / 63 p. 308, atestare din 1960; DN_3, DexX)

conséns s.n. (pol.; termen des folosit la începutul anilor '90; uneori ironic) –Înțelegere la care se ajunge fără ca vreuna dintre părți să se opună– „Domnul Iliescu are dreptate: grevelor le lipsește *consensul*. E nevoie de o planificare riguroasă pe trimestre, deci și cincinală a grevelor." R.l. 18 VIII 93 p. 1. „În acest moment critic primordial este *consensul* național." R.l. 8 IX 93 p. 9. „PSD și PDL, *consens* pe tema împrumutului" Ev.z. 23 III 09; v. și *activist* 1993, *delegitimare* 2008, *emana* 1999 (din fr. *consensus*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

consensualizá v.t., v.r. –A ajunge la consens– „Prin Mircea Hamza, «România Mare» se *«consensualizează»* cu Iliescu în SUA." R.l. 24 X 95 p. 1. „avem suficiente argumente pentru a *consensualiza* cu vecinii noștri din întreaga regiune." Ad. 26 XI 07 (din *consens*)

consiliér s.m. || *consilier-țăran* –Țăran angajat consilier al unui decident politic– „*consilierul-țăran* Matei Barbu așteaptă să fie chemat la ședință pentru că are unele propuneri de făcut." Ad. 2 II 05 p. 6. „Inițial, ministrul intenționa să îl ia în delegația care îl însoțește la Bruxelles și pe *consilierul-țăran* Matei Barbu." Ad. 8 II 05 p. 6. „Remeș l-a concediat pe *consilierul-țăran*. Matei Barbu, consilierul-agricultor în vârstă de 70 de ani, angajat de fostul ministru al Agriculturii, Gheorghe Flutur, nu mai lucrează în Ministerul Agriculturii." G. 12 IX 07 p. 2 (din *consilier* + *țăran*)

consíliu s.n. || *consiliu local* (pol.-adm.) –Organ colectiv de conducere a unei colectivități, format din membri desemnați prin vot direct– „Neștiind la ce folosește si cu ce se mănâncă un *Consiliu Local*" Lib. 1866 / 96 p. 4, cit. de R. Zafiu R.lit 21 / 99. „Uimitoare putere de premoniție trebuie să fi avut cei doi, dacă în loc de «sfat popular», cum se spunea atunci, au introdus o noțiune ce avea să se nască abia după Revoluție, cea de *«consiliu local»*." Ad. 13 V 04: v. și *antama* (sensul 1) 2008, *clientelism* 2001, *zlătnean* 1997 (sintagmă apărută după decembrie 1989)

consólă s.f. **1.** –Ansamblu format din monitorul și tastatura unui computer, care permite dialogul om-mașină– v. *computeriza* 1975, *fotozat* 1978, *megabit* 1984. **2.** –Ansamblu format dintr-un computer specializat și un monitor– „Netpulse, o *consolă* cu un ecran de 37,5 cm legată la Internet, poate fi utilizată și ea în timpul orelor de aerobic fie pentru navigarea online, fie pentru verificarea mesajelor electronice fie pentru ascultarea unui CD." zf.ro 7 III 00. **3.** –Display, monitor, ecran TV– „Iar ultima «comandă» – aparatele video, DVD plus *consolele* – sosește pe 10 ianuarie 2003." gandul.info 4 IV 06. **4.** (auto) –Bord, tablou de bord– v. *bord* 1983. „tapițeria modernă și *consola* cu ale ei comenzi translucide te transpun într-un univers confortabil și foarte luminos..." zf.ro 19 X 04. **5.** (auto) –Partea centrală a bordului unui automobil, prelungită uneori până la scaunele din față, care conține comenzile audio, de deschidere și închidere a geamurilor etc.– „Majoritar este acum plasticul «soft-touch», Mondeo fiind dotat cu inserții metalice pe volan și cadrane cromate pentru instrumentele de pe *consola* centrală." zf.ro 22 VIII 01. „două display-uri high-tech, unul între vitezometru și turometru [...] și unul cu touchscreen, amplasat pe *consola* centrală." zf.ro 6 VII 11; v. și zf.ro 1 VII 11, 10 VIII 11, 24 VIII 11. **6.** (auto) –Spațiu de depozitare între scaunele din față sau din spate ale unui autovehicul– „*Consola* de depozitare prezintă o nouă amenajare eficientă a spațiului: capacul culisabil, folosit de asemenea drept cotieră, ascunde două suporturi pentru pahare, în spatele manetei schimbătorului de viteze." evenimentul.ro 16 XII 05. „ediția limitată vine cu două scaune independente în spate, separate de o *consolă* care incorporează măsuțe pentru laptop și un frigider." zf.ro 20 V 11; v. și evenimentul.ro 30 XI 07, gandul.info 31 VII 09, zf.ro 8 VII 11, 5 VIII 11 || *consolă de comandă / control* –Ansamblu format dintr-un display și comenzile unui sistem electronic– „[Echipamentul] cuprinde două monitoare pentru vizualizarea imaginilor capturate de camera de termoviziune și redarea înregistrărilor video, un echipament video pentru înregistrarea și redarea imaginilor, o *consolă de control* pentru comanda echipamentelor, un panou pentru managementul energiei..." evenimentul.ro 29 V 03. „Chirurgul, aflat la *consola de control*, dirijează instrumentele ținute de brațele robotului care, ceea ce este foarte important, au o acuratețe deosebită și filtrează orice slab tremur al mâinilor chirurgului." evenimentul.ro 29 V 04. „O copie în mărime naturală a *consolei de comandă* de pe nava spațială reprezintă piesa de rezistență a dormitorului, prin intermediul căreia sunt controlate luminile și efectele sonore." evenimentul.ro 19 V 09; v. și *telerobot* 2004 || *consolă de jocuri* –Computer modificat care produce semnal digital afișat pe un aparat TV sau monitor pentru a putea juca un joc video– „PlayStation2 nu se limitează la o simplă *consolă de joc*. La nevoie, ea poate juca rolul unui calculator personal, chiar dacă nu acesta este scopul în care a fost construită." zf.ro 3 III 00. „*Consolele de joc* Sony sunt, mai nou, o modalitate prin care elevii unei școli din Marea Britanie învață franceză, istorie și geografie..." gandul.info 30 III 07; v. și *cameră*^{2} (*cameră web*) 2005, *controller* 2005, *gaming* 2004, 2008, *gadget* 2009, *hit* 2010, *joc* (*multiplayer*) 2005, *modem* 2000, *player* 2008, *PSP* 2008, 2011, *scenă-cheie* 2006, *superaccesorizat* 2010, *telefon* (*inteligent*) 2008, *Wii* 2006, 2011 || *consolă de transfer* (auto) –Computer de bord care coordonează transmisia puterii pe cele două axe ale unui automobil sau numai pe unul dintre ele– „În condiții normale, toată puterea este transmisă spre axul posterior, însă dacă se detectează alunecarea roților, *consola de transfer* redirecționează automat puterea către axul față atât de mult timp cât este nevoie." evenimentul.ro 17 XI 06 (Ciolan, *MC*; MDN, DexX – sensul 1)

consóră s.f. –Colegă (de profesie)– „Remarcabilă, spirituală și vie – «Cronica măruntă» a *«consorei»* noastre A.P. de la «Orizont»." Luc. 26 IX 81 p. 2. „Mihaela M. e o tânără *consoră* în ale criticii de teatru care scrie cronici într-un limbaj atât de metaforic încât jur pe orice că nu am înțeles niciodată de ce i-a plăcut ori ba un spectacol." Fam. XI-XII 09 p. 220 (după fr. *consœur*)

constructor s.m. v. *muncitor-constructor*

construcție s.f. || *construcție-anexă* –Construcție care se adaugă alteia deja existente– „La Piatra-Neamț o *construcție-anexă* va suplimenta cu 114 locuri capacitatea de cazare a hotelului «Central».“ R.l. 17 XII 77 p. 5. „În această *construcție anexă*, ridicată între 1679 și 1686 [...] mitropolitul Dosoftei [...] a adus, de la Moscova [...] o tiparniță.“ Ev. 17 II 01 (din *construcție* + *anexă*) || *construcții-montaj* „Ministerul Construcțiilor Industriale a realizat volumul producției de *construcții-montaj* pe întregul cincinal.“ R.l. 9 X 70 p. 4. „Strada noastră a ajuns să fie prilej de discuție [...] trustul de *construcții-montaj* începuse s-o modernizeze anul trecut prin aprilie.“ R.l. 17 IV 75 p. 5. „Compania *Construcții-Montaj* Crișeni a răscumpărat pachetul de 17,64% de titluri deținut de acționarul minoritar SIF Banat-Crișana“ Z.fin. 20 VII 07; v. și R.l. 1 II 75 p. 3 (din *construcție* + *montaj*)

construíbil, -ă adj. || *perimetru construibil, zonă construibilă* –Pe care se poate construi– „În zona *construibilă* din perimetrul Băneasa, clădirile vor avea un stil aparte.“ „Boala cronică în real estate: terenul *construibil*“ Z.fin. 29 III 07 (din *construi* + *-bil*; cf. fr. *constructible*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 505; DEX 98, MDN, DexX)

consultánt s.m. **1.** (înv.; din anii '60) –Profesor universitar pensionar care ține cursuri (facultative), are ore de consultație și, de obicei, conduce doctoranzi– „Profesorul X a rămas *consultant* la Facultatea de istorie.“ „Titlul de profesor *consultant* se va acorda cu zgârcenie la UMF“ ziaruldeiasi.ro 17 IX 08. **2.** –Specialist în consultanță– v. *consultanță* 1973. „Țiriac a recrutat un *consultant* danez...“ Z.fin. 3 XII 08 (cf. fr. *consultant*, rus. *konsultant*; DEX, DN_3, DexX)

consultánță s.f. –Oferirea de sfaturi calificate în probleme de conducere și organizare– „Spre deosebire de alte profesii, specialistul în *consultanță* pentru problemele organizării și conducerii dispune de pregătirea și competența necesară pentru a investiga și identifica problemele referitoare la obiectivele, procedeele și metodele conducerii unității economice. Deci, în mare, acesta este portretul-cadru al profesiei de consultant.“ Sc. 11 VIII 73 p. 1. „Cei care au demarat o afacere [...] beneficiază de *consultanță* de specialitate gratuită...“ R.l. 28 VI 93 p. 4. „M.D., singurul specialist în *consultanță* hotelieră de pe piața românească“ Ad. 3 III 09; v. și R.l. 29 VII 93 p. 12, 3 VIII 93 p. 12, “22” 5 VIII 93 p. 4, R.l. 18 VIII 98 p. 1, Ad. 7 II 01 p. 7; v. și *amakudari* 2007, *audit* 2006, *auditor* 2005, *avocatură* 2007, *coaching* 2009, *eficientizare* 1998, *incubat* 2002, 2009, *joint venture* 1992, *on-line* (sensul 2) 1997, *one-stop-shop* 2010, *outsourcing* 2010, *portofoliu* (sensul 2) 2010, *pasiv* (*casă pasivă*) 2011, *think tank* 2007 (din *consultant*; MDN, DexX, DEX 09)

consulting s.n. (ec.; cuv. engl.) –Furnizarea de consultații privitoare la organizarea întreprinderilor– „În orașul turc Kayseri a avut loc deschiderea lucrărilor pe șantierul de construcții al sistemului de încălzire centrală a orașului care se va realiza cu cooperarea Institutului român de *consulting* «Romconsult» din București.“ R.l. 10 VI 80 p. 6. „IPCMG, societate de *consulting* [angajează] economist specializat în analiza diagnostic [sic!], studii de fezabilitate.“ R.l. 16 IX 92 p. 6. „cordialitatea băncii este decisivă. În sfera ei se înscrie și *consultingul*, una din marile noastre preocupări [...] Le stăm la dispoziție tuturor eventualilor noștri clienți cu sfaturi și lămuriri privind activitățile bancare.“ As 9 / 93 p. 4; v. și Sc. 16 XII 82 p. 5, C.n. 5 II 91 p. 2 [pron. *cănsálting*] (din engl. *consulting*: T. Slama-Cazacu în R.lit. 16–23 XII 93 p. 12; DN_3, DexX, DEX 09)

consumá v.r. –A se petrece, a avea loc– „Diane G. îl părăsește pe Billy K. când află că între el și Kate A. *s-ar fi consumat* o noapte de dragoste.“ Nat. TV 15 VIII 97 p. 23. „Evenimentul *s-a consumat* în parcarea de lângă Piața centrală a Sucevei.“ evenimentul.ro 13 IV 09 (din fr. *se consommer*)

consumábil s.n. –Produs care se consumă și care trebuie reînnoit pentru a asigura funcționarea unui dispozitiv, a continuării unei operațiuni etc.– „pe piață se găsesc [...] piese de schimb și *consumabile* auto care atentează la siguranța circulației rutiere...“ Ad. 6 X 01 p. 1. „*Consumabilele* și produsele de curățat erau [...] principalele mărfuri licitate în sistemul de achiziții publice prin Internet“ Ad. 18 III 02 p. 7. „Fetele țineau chiar o evidență strictă a numărului de clienți, plățile efectuate de aceștia, din care scădeau cheltuielile pentru *consumabile*: săpun, prezervative, parfumuri etc.“ Ad. 25 II 05 p. 12 (din *consuma* + *-bil*, după fr. *consommable*; DEX 09)

consumactór s.m. „«Coșul Țărănesc» vizează, în principal, transformarea «consumatorului» în «*consum-actor*» responsabil de actul de cumpărare și de consecințele acestuia. Printr-un act de cumpărare responsabil, «*consum-actorul*» poate decide încurajarea unei agriculturi țărănești locale și regionale care să permită menținerea acestor «agricultori-actori» în peisajul rural.“ Făclia 30 I 10. „«Coșul Țărănesc» este, potrivit reprezentanților asociației, un sistem echitabil de distribuție de produse ecologice și tradiționale, pe bază de abonament, care vizează transformarea consumatorului într-un actor responsabil de actul de cumpărare și de consecințele acestuia. Astfel, sistemul vizează transformarea «consumatorului» într-un «*consum-actor*».“ Ad. Cluj 1 II 10 (din *consum*[ator] + *actor*)

consumerism, consumerist v. *consumism, consumist*

consumísm s.n. „În ultima vreme circulă tot mai mult cuvintele *consumism* și *consumerism*: ambele, bineînțeles, neînregistrate de DEX. Sensul e de obicei același, diferența de formă explicându-se prin sursele diferite ale neologismului. *Consumerism* provine fără îndoială din engleză. Îl găsim, în mod previzibil, în texte traduse din această limbă, în articole și documente din Internet. Cu *consumism* situația e mai puțin clară: corespunde perfect cuvântului *consumismo* din italiană și din spaniolă, dar cum aceste limbi nu sunt principalele surse de împrumut actual, pare necesar să presupunem și o formare internă, de la *consum*, cu sensul preluat după modelele străine și cu forma adaptată derivării românești.“ R. Zafiu în R.lit. 35 / 02. **1.** –Politica de încurajare a consumului ca motor al dezvoltării– „Promovând *consumerismul* ca panaceu, stilul de viață excentric, cheltuielile frivole, americanii nu fac altceva decât să își slăbească spiritul, crede Soljenițîn.“ Cot. 27 XI 08; v. și *șaizecișioptist* 2008. **2.** –Consum excesiv– „gunoaiele sunt rodul *consumismului* exacerbat.“ Fin. 24 I 08; v. și D. 27 III 09; v. și *junk* 2008. **3.** –Tentația irezistibilă de a consuma– „Cetățeanul societății post-comuniste – nu doar al celei românești – a devenit victima *consumerismului*“ “22” 26 VII 05, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 07. „Destinul peștelui să fie păcălit de o momeală și prins în cârligul *consumismului* general, putem spune că este o imagine a României în comunitatea europeană.“ Cot. 10 II 09. „violență, *consumerism*, intoleranță, lipsa de comunicare între generații.“ T.l. 20 VIII 09 p. 13. **4.** –Consum de produse de proastă calitate– „Manelele trimit automat la *consumerism*“ Mon. de Brașov 26 VII 01, cit. de R. Zafiu în R.lit. 35 / 02. „«Asimetria Durerii» e o carte-obiect neapărat de cumpărat și de citit în tihna unei inimi eliberate de mode literare și *consumism*.“ Z. dum. 29 V 09. **5.** –Societate de consum– „Românul s-a integrat în *consumism* înainte să intre în NATO sau în Uniunea Europeană“ D. 12 I 07. „De la comunism la *consumism*, drumul este presărat cu victime: ale ideologiei totalitare, mai întâi, ale economiei de piață, ulterior.“ Z. dum. 24 X 08; v. și șaizecișioptist (2008). **6.** –Studiul tendințelor în consum– „Kozak Gyula, specialist în *consumerism*, crede că menționarea conținutului unui produs alimentar în spoturile tv nu va schimba cu nimic modul în care autohtonii aleg cumpărăturile.“ Cot. 18 I 07; v. și 17 VII 06. **7.** –Includerea unor domenii spirituale în sfera comercialului– „Revendicarea [...] magicului de către comercial, de către *consumism*“ Obs. de Constanța 62-64 / 01, cit. de R. Zafiu în R.lit. 35 / 02. „Popa denunță *consumismul* religios («boom-ul religios» [...] care a transformat religia într-un «produs de consum»).“ R.l. 4698 / 05. **8.** –Materialism, reducere a complexității vieții umane la satisfacerea nevoilor de consum– „după unii specialiști, evoluțiile recente ale natalității nu sunt străine de individualism și *consumism*“ Z.fin. 4 VII 05. „O definiție curată a *consumismului*, ca o demonstrație a faptului că ne place, nu ne place, suntem consumatori înainte de orice, poate chiar înainte de a fi oameni“ jurnalul.ro 14 III 07, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 07; v. și *tsunami* (sensul 5) 2008. **9.** –Mod de organizare a producției și comerțului care pune accentul pe cantitate și preț în detrimentul calității– „Acum [calitatea în construcții] se bazează mai curând pe calitatea materialelor, pe utilajele folosite și mai puțin pe calitatea, ca și complexitate, a manoperei. Aceasta este o manifestare a *consumismului* societății moderne pe care și noi o asimilăm...“ Fin. 19 V 08 [var. *consumerism*] (R. Zafiu în R.lit. 35 / 02 și 29 / 07; Ciolan, *MC*; MDN – alt sens)

consumíst, -ă adj., s.m. **1.** –Referitor la consum și la cumpărături– „Succesul planetar al Codului lui Dan Brown dovedise existența unui nesecat spirit *consumerist* religios-ocult.“ D. 28 IV 06. „frenezia *consumistă* a românilor“ Fin. 26 XI 08. „La începutul anilor '90, Generația X refuza ștampila extazului *consumist* al deceniului anterior printr-un manifest anti-fashion, purtat laolaltă cu jeanșii rufoși, puloverele lălâi și bocancii scâlciați“ D. 13 VI 09; v. și 12 I 07, Cot. 28 VI 07, Fin. 15 IX 08, 24 XI 08, D. 23 IV 09. **2.** –Care consumă– „Omul *consumist* nu se mai lasă modelat, cizelat și împodobit de semnificațiile profunde și reale pe care le comportă sărbătoarea Crăciunului.“ D. 12 I 08. **3.** –Făcut prentru consum masiv– „epicul acestor romane este trivial și *consumist*, demn de niște «povestași» plătiți la normă.“ D. 9 VI 06. **4.** –Caracterizat de

consumism– „Rusia a preluat și preia cultura *consumistă* și de masă strict occidentală." Fin. 12 IV 08. „publicitatea ar fi un spațiu exclusiv al fericirii, un fel de rai *consumerist* promis celor care s-ar conforma îndemnului de cumpărare." D. 10 VII 08. „Societatea de tip *consumerist* ne obligă să vizităm magazinele mult mai des decât o făceau strămoșii noștri" jurnalul.ro 22 I 09. „stilul de viață *consumist*" D. 13 VI 09. **5.** –Profitabil ca urmare a consumului masiv – „Într-o continuă eră a «imaginii», producătorii de electronice de profil se pregătesc să tragă linie după încă un an *consumist*." jurnalul.ro 13 XII 07. **6.** s.m.f. –Persoană cu comportament consumerist– „Mersul cu familia la Mall sau Cora sau Selgros etc., face din copil un viitor *consumerist*." D. 23 XII 05. „El respinge oripilat ideea de a fi un simplu *consumist* cultural, dirijat spre o anumită carte prin campanii publicitare, ceea ce nu-i omoară însă curiozitatea de a citi cărțile momentului." D. 6 IX 06. „«Ziua Liberă de Cumpărături» – «Buy Nothing Day» [...] a căzut într-o sâmbătă, sărbătoare consumistă săptămânală pe care o ține cu religiozitate orice *consumist* care se respectă." jurnalul.ro 11 III 08 || *mișcare consumeristă* –Mișcare de protecție a consumatorului– „Mișcarea *consumeristă* este una firească în economia de piață. La noi nu există, dar este în curs de formare..." Ev.z. 18 V 03 [var. *consumerist*] (din *consum[er]ism*; Ciolan, *MC*)

conștientizáre s.f. –Faptul de a face, de a deveni conștient– „Dar, scrie «Le Monde», pentru că e prea cineast, pentru că e prea nesigur când trebuie să abordeze idei generale, Louis Malle nu se arată capabil să facă din filmul său un instrument al *conștientizării*." Săpt. 19 IV 74 p. 10. „*Conștientizarea* conceptuală a realismului avea deja în spate realizări artistice remarcabile." Cont. 16 IX 77 supl. III. „Provocările climatice: *conștientizare*, negare și recuperare" Le Monde diplomatique X 07; v. și Cont. 13 XII 74 p. 4. (din *conștientiza*, după fr. *conscientisation*; DMN, PR 1968, DTN 1974; A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537; DN_3, DEX 98, DexX)

contábil s.m. v. *revizor-contabil*

contactá v.t. –A lua legătura cu cineva– „Specialiștii interesați pot *contacta* direct conducerea institutului fără anunț prealabil..." R.l. 12 VIII 75 p. 4. „atunci când aveam nevoie de informații pe un anumit subiect care ne interesa, dl. Ș. era imposibil de *contactat*." R.l. 26 VIII 96 p. 1. „AVAS *va contacta* firmele care s-au arătat interesate în trecut de Nitramonia" Z.fin. 22 VIII 06 (din fr. *contacter*; cf. engl. *to contact*; PR răspândit după 1940; DN_3, NODEX, DexX)

containerizáre s.f. –Folosirea containerelor în timpul transportului– „S-a preconizat ca – începând de la 1 mai a.c. – Combinatul de industrializarea cărnii – București să treacă, în mod experimental, la *containerizarea* produselor..." R.l. 11 IV 72 p. 3. „Paletizare și *containerizare*. Termenii sunt din ce în ce mai des utilizați. Se vorbește chiar de o revoluționare a transporturilor datorită *containerizării*. Prin paletizare se înțelege tehnica de transport, manipulare și depozitare a produselor cu ajutorul unor platforme fără pereți, așa-numitele palete; pachetizarea este operația de transport a mai multor produse legate între ele sau grupate pachet (cărămizi, table, laminate etc.); *containerizarea* este operația în care este folosit containerul, adică un ambalaj de diferite dimensiuni și caracteristici unificate pe plan mondial, care circulă ca o mare carcasă metalică, ermetic închisă și în care produsul este introdus ca atare sau cu un ambalaj intermediar, și care este prevăzut cu posibilități de trecere de pe un vehicul pe altul." R.l. 18 IX 75 p. 3. „creșterea exponențială a traficului containerizat în portul Constanța în ultimii doi ani, generată de tendința globală de *containerizare*..." Teleg. 29 XII 06; v. și Sc. 2 X 76 p. 2 [și *conteinerizare*] (din *containeriza*; cf. fr. *containérisation*, engl. *containerization*; Random House 1955-60, DMN 1967, BD 1967; DN_3, DEX-S, DexX)

containerizát, -ă adj. –Depus în containere, care se face în containere– „A intrat în funcțiune un nou port maritim, destinat încărcării și descărcării mărfurilor *conteinerizate*." I.B. 10 VI 89 p. 8. „În anul 2006, traficul *containerizat* în Portul Constanța a înregistrat o capacitate de un milion de TEU-uri, adică suma traficului de containere efectuat prin celelalte porturi importante la Marea Neagră..." Teleg. 29 XII 06; v. și *containerizare* 2006 [și *conteinerizat*] (din *containeriza*; DEX 98, DexX)

contemporaneizá v.t. –A face să capete un caracter contemporan– „Impresia celui ce a vizitat Berlinul e că arhitectura a câștigat unele linii mai moi și unghiuri mai calde, *contemporaneizându-se*. Au apărut semne interesante de fantezie urbanistică și policromii tinerești." R.lit. 12 III 81 p. 24. „Dar să revenim puțin la maniera în care *a fost contemporaneizată* povestea celebrei Scufițe Roșii!" evenimentul.ro 19 VI 02 (din *contemporan* + *-iza*; DexX)

contemporaneizáre s.f. –Actualizare– „În toate aceste direcții însă noul manual deschide orizonturi și construiește punți adecvate, iar câștigurile sunt hotărâtoare: de sinteză și *contemporaneizare*, de efort comparatist, de acuratețe didactică și ecarisaj bibliografic." I.B. 27 IX 82 p. 5. „subtila ironie pe care regizorul o aduce în spectacol ca un binevenit accent de *contemporaneizare* a faptelor." Săpt. 28 II 86 p. 5. „Nu pot să nu văd în încercarea de *contemporaneizare* a clasicilor și o tentație a instrumentalizării lor ideologice." Obs.cult. 9 X 08 (din *contemporan* + *-izare*; DexX)

contergán s. (farm.) –Thalidomidă– „După cazul *«contergan»* în R.F. Germania, medicament a cărui administrare la femeile gravide a avut drept consecință nașterea unor copii cu malformații grave, după boala «minamata» din Japonia, provocată prin intoxicarea cu mercur, după nenorocirile cauzate la Sevesso (Italia) de poluarea atmosferei cu substanțe toxice – și S.U.A. se află acum în fața unei catastrofe ale cărei proporții nu pot fi încă determinate." Sc. 12 I 77 p. 5. „În 1950 a fost sintetizat, într-o colaborare germano-americană, un produs care s-a numit *Contergan* (Germania) sau Thalidomida (în SUA), pentru proprietăți analgezice și era recomandat pentru femei gravide, care trebuiau să nască râzând. Fără dureri, cu o stare euforică." Lum. 29 III 09; v. și *focomelie* 1979, *thalidomidă* 1979 (din germ. *Contergan*; GWDS; LTR)

contéx s. (text.) –Tip de material suplu– v. *lactofiltru* 1974 (abreviere din *con*[fecție] + [din] *tex*[tile]; cf. engl., fr. *contexture*; TDTF; CD)

contextualitáte s.f. (impropriu) –Împrejurare, context– „Revenim însă asupra unui aspect pe care l-am discutat adesea, e drept, într-o altă *contextualitate* și cu alte exemplificări." R.lit. 20 III 75 p. 17. „se poate vorbi despre oportunitate și *contextualitate*." "22" 28 VI 05 (din *context*; DEX 98)

contextualizá v.t. –A pune în context– „Demnitarul și-*a contextualizat* afirmația arătând că nu el a avansat acea cifră, ci a fost obligat să dea un răspuns onest unei întrebări directe." G. 4 XI 09 p. 2. „Rattner a prezentat și o telecomandă de televizor care-și identifică utilizatorul după cum este ținută în mână și învață care sunt programele lui preferate. În opinia lui, aparatele care pot *contextualiza* informațiile vor fi disponibile în oferta Intel „într-un viitor nu foarte îndepărtat"." adevarul.ro 16 IX 10 (din engl. *to contextualize*)

contiflúx s.n. „*Contiflux* se numește mașina destinată fabricării brânzei telemea direct din lapte. Este o premieră absolută în materie, realizată în acest an de uzina «Tehnoutilaj» din Odorheiul Secuiesc." R.l. 21 VIII 73 p. 5 (probabil din *conti*[nuu] + *flux*)

contingentáre s.f. (ec.) –Acțiunea de a contingenta, limitare– „Membrii Pieței comune au căzut de acord ca [...] Comisia C.E.E. să ia o decizie în problema *contigentării* producției de oțel..." Sc. 11 X 80 p. 6. „[Olanda] dorește *contingentarea* importurilor sau sporirea taxelor vamale." R.l. 11 XII 84 p. 6. „Dacă nu se va suplimenta cota de *contingentare* pentru 2006, va fi foarte greu să menținem prețurile deja afișate, iar vinurile de import de înaltă calitate, originare din UE, vor intra probabil, din cauza taxelor vamale, la categoria produselor de lux...." Cap. 10 III 06 (din *contingenta*; DN_3, DexX)

contorizáre s.f. –Înregistrare prin contor– „Totodată, din banda aparatului înregistrator se poate vedea – în cazul neefectuării unei convorbiri – numai numărul format pe disc, neînsoțit însă de steluța de *contorizare*, ceea ce înseamnă că nu s-a aplicat, în acest caz, nici o taxă." R.l. 15 II 72 p. 3. „Ampla acțiune a IDEB de *contorizare* a consumului..." I.B. 23 X 75 p. 2. „Începe marea *contorizare*" Ev. 12 II 09 (din *contoriza*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; DEX-S, DexX)

contorsionism s.n. **1.** –Arta contorsionistului– „Ioana R., spectacol de *contorsionism* la «Românii au talent»" R.lit. 20 VI 01 p. 6. „Un indian de 101 ani face *contorsionism* ca la prima tinerețe!" eva.ro 5 III 11. **2.** (fig.) –Deformare conștientă a ideilor cuiva– „un om poate fi atacat în numele propriilor sale idei și idealuri, printr-un *contorsionism* conceptual..." cancan.ro 5 VII 10 (cf. fr. *contorsionnisme*)

contra prep. v. *Gică-contra*

contracandidá v.t. –A candida împotriva altui candidat– „[Becali] a promis să îl *contracandideze* [pe Băsescu] la prezidențialele din 2009." G. 15 V 07 p. 5. „Eu am învățat de la duduia Băsescu o vorbă pe care n-o știam, a zis s-o *contracandideze* cutare pe președinta Monica Rizi." G. 25 II 08 p. 10 (din *contracandidat*)

contraceptív, -ă adj., s.n. (termen și concept cunoscute publicului larg mai ales după dec. 1989) –Produs cu proprietăți anticoncepționale– „Care a fost evoluția cabinetelor de planificare familială după '89? – Primele cabinete au fost cele ale Societății de Educație *Contraceptivă* și Sexuală (SECS), care au format o rețea non-guvernamentală, o repre-

zentanță națională a Federației internaționale de planning familial care are sediul la Londra." D. 134 / 95 p. 9. „Cu toate că nu au minime cunoștințe de anatomie și fiziologie, țigăncile zlătare [...] au început să fie preocupate de metodele *contraceptive*." Ad. 19 X 02 p. 7. „Înainte de a decide metoda *contraceptivă*, țineți cont de efortul pe care-l presupune." Ev.z. 26 VIII 08; v. și "22" suplim. 88 / 99 p. VIII, Ad. 7 X 03 p. 9; v. și *contracepție* 1993, *diafragmă* (sensul 2) 1995, *cabinet* (*de planificare familială*) 1990, *minipilulă* 2005, *pastilă* (*de a cincea zi*) 2009, *pilulă* (*de a cincea zi*) 2010, *planificare familială* 1995, *plasture* (*contraceptiv*) 2006 (din engl. *contraceptive*, fr. *contraceptif, -ive*; Dimitrescu, Dr. 173, 174, 175; PR 1955, DMC 1966; DN_3, DexX, DEX 09)

contracépție s.f. (Termen și concept devenite cunoscute publicului larg mai ales după dec. 1989) –Ansamblul mijloacelor utilizate pentru a provoca temporar infecunditatea– „Centrul de *contracepție* pentru studenți este unicul din București care dispune de cel mai mare și cel mai variat număr de contraceptive [...] Personalul CPF oferă câte 200–300 de plachete *contracepție* pe zi." R.l. 14 VII 93 p. 5. „*Contracepția* reprezintă ansamblul de metode prin care se poate evita apariția unei sarcini nedorite, în urma unui act sexual." R.l. 4 III 94 p. 5. „*Contracepție* după caracter" Ev.z. 26 VIII 08; v. și "22" 758 / 04 p. 14 (cf. engl., fr. *contraception*; it. *contracezzione*; Ciolan, *MC*; DMC, PR 1965, DPN 1979; MDN, DexX, DEX 09)

contraconcépție s.f. (termen și concept cunoscute publicului larg după dec. 1989) –Contracepție– „Un cabinet de *contraconcepție* a luat ființă la Brașov cu ajutorul Federației internaționale de planning familial." R.l. 24 IV 91 p. 1. „Pentru multe femei, noțiunile de *contraconcepție*, educație sexuală sau planning familial au încă rezonanțe insolite." Expres 39 / 94 p. 11 //din *contra* + *concepție*; Ciolan, *MC*; DexX//

contraconcepționál, -ă adj. (Termen și concept cunoscute publicului larg după dec. 1989) –Contraceptiv– „Doamna A.G., coordonatorul CPF, mi-a mărturisit că cele mai eficiente și calitative mijloace *contraconcepționale* se dovedesc a fi cele germane." R.l. 14 VII 93 p. 5 //din *contraconcepție* + *-onal*; Ciolan, *MC*//

contracronométru adj. || *cursă contracronometru* (sport) –Cursă care se cronometrează pentru fiecare concurent în parte– v. *supermaraton* 1972. „Cursă *contra cronometru* în SUA pentru producerea unui vaccin împotriva gripei porcine" 9am.ro 4 V 09 (din *cursă* + *contracronometru*, după fr. [*course*] *contre la montre*; MDN, DexX)

contráct s.n. || *contract-angajament* –Contract cu funcție de angajament– „Extinderea acordului global pe bază de *contract-angajament*; executarea de îmbrăcăminți asfaltice ușoare la 15 km de drumuri peste prevederile de plan." R.l. 26 I 71 p. 5. „agenții economici, instituțiile, organizațiile asociațiile de locatari și proprietarii imobilelor vor suporta cheltuielile pentru suprafețele pe care le dețin, în baza unui *contract-angajament*." ziaruldeiasi.ro 25 II 98. „Pentru înscrierea la Școala Populară de Arte un candidat trebuie să se prezinte cu o cerere de înscriere tip, certificat de naștere (copie simplă), buletin de identitate, chitanța de achitare a taxei de înscriere, *contract angajament* (părinte, tutore)." monitorulsv.ro 23 VIII 05; v. și Sc. 2 VII 83 p. 7 (din *contract* + *angajament*) || *contract-cadru* –Contract care stabilește cadrul general al unei relații contractuale– „agitație fără precedent iscată în jurul deja celebrului *contract-cadru*..." D. 4 XII 98 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat. „S-au distrus o sumedenie de documente, printre care și *contractul-cadru* pentru 600.000 tone de motorină." R.l. 6 IX 00 p. 1. „Contribuabilii Casei Naționale de Asigurări de Sănătate (CNAS) ar putea plăti taxe la internarea în spitale dacă Guvernul va aproba proiectul *contractului-cadru* privind acordarea asistenței medicale în sistemul asigurărilor de sănătate, elaborat de responsabilii în domeniu. Aceste taxe, intitulate «coplăți», trebuie percepute asiguraților, conform proiectului de contract, chiar în momentul în care se decide internarea lor, multe voci din sistemul sanitar comparând noile biruri cu «onorariile care se dau prostituatelor»." R.l. 17 V 06 p. 7 (din *contract* + *cadru*; DNAR) || *contract-convenție* v. *gri* (*muncă la gri*) 1997

contractór s.m. –Persoană (fizică, juridică) care se obligă printr-un contract să furnizeze bunuri ori servicii la un anumit preț și la termenele convenite. Contractant– „Niciodată nu va merge un *contractor* cu sediul și activitatea la Ploiești să liciteze în Oradea. Fiecare contractor știe că este singurul din zonă și-și face propriul joc." adevarul.ro 20 VI 02. „Americanii vor alege *contractorii* în funcție de performanțe, nu de preț" G. 14 IV 07 p. 3 (din engl. *contractor*; DN_3, DEX 98, NODEX, MDN, DexX – alt sens)

contracultúră s.f. (sociol.) –Valorile și normele unui grup cultural care se opune valorilor și normelor culturii dominante– „teza larg acceptată că «generația beat» a reprezentat sămânța unei *contra-culturi* ce avea să înflorească în anii 60 sub forma mișcării hippy" zf.ro 24 XI 04. „*Contracultura* anilor '60 a predicat un refuz total al modului de viață curent și a generat un mare număr de comunități, rupte aproape total de o societate pe care o acuzau de cinism (mai ales cu referire la războiul din Vietnam) și de dezumanizare prin disprețul arătat individului, considerat de societatea industrială a vremii o rotiță impersonală într-un imens angrenaj" Business Mag. 17 IX 08. „Compusă la câteva luni după asasinarea lui Kennedy, melodia «Sound of Silence» a devenit simbolul *contraculturii* americane..." evenimentul.ro 14 IV 10; v. și Ad. 17 VIII 09; v. și *bobo* 2001, *paracivilizație* 2009 (după egl. *counterculture*, fr. *contreculture*; PR 1971; Ciolan, *MC*)

contradeclarátie s.f. –Declarație care contrazice o declarație anterioară– „Un neastâmpăr electoral pornit de la «inițiativa» de modă nouă (*contradeclarație*, contramanifestație) a unui contraziar, «Viitorul» (liberal), în cadrul P.N.L., după ce partidul în cauză anunțase, inclusiv la TVR, prin viitorul redactor șef al «Viitorului» autentic apariția publicației cu acest nume!" R.l. 19 IV 90 p. 3. „Parlamentul polonez a respins însă criticile PE, adoptând un fel de *contradeclarație* în care se afirmă că legislativul european nu a studiat în mod independent situația din Polonia și că nu știe ce vorbește." adevarul.ro 3 VII 06 (din *contra-* + *declarație*)

contrademonstráție s.f. **1.** –Demonstrație care își propune să infirme o altă demonstrație– „nimeni nu a fost în stare să probeze că mostrele mele negative ar fi niște capodopere! Aștept, în continuare, *contrademonstrația*." I.B. 2 II 84 p. 5; v. și R.lit. 3 II 85 p. 24. **2.** –Manifestație organizată ca răspuns la o altă manifestație– „Cu o falsă disperare s-au folosit cuvinte ca: încercare de Lovitură de Stat (28 ianuarie 90), *contrademonstrație*, apelându-se la același fond primitiv, la același instinct de apărare la care s-a apelat și în '46, manipulându-se credința că cineva vine și fură arma Stăpânitorului." R.l. 11 IV 90 p. 1. „În panoplia diversiunilor, tactica dublajului e vecină cu cea a *contrademonstrațiilor*, a mineriadelor, a tele-manipulării." R.l. 10 IV 93 p. 1. „Festivalul Lesby începe cu o *contra-demonstrație*" Z. de Cluj 9 II 09 (din *contra-* + *demonstrație*; cf. it. *contradimostrazione*, engl. *counterdemonstration*; BD 1970; DN_3, DexX)

contrafactuál, -ă adj. –Care nu s-a întâmplat, dar s-ar fi putut întâmpla în alte condiții– „teritoriul fascinant al istoriei *contrafactuale*" R.l. 14 XII 06 p. 5. „2010 e anul în care șotronul *contrafactual* se practică frenetic în România, fiindcă închide ciclul pronosticurilor lui Silviu Brucan." adevarul.ro 11 VI 10 (după engl. *counterfactual*; DexX)

contrafiláj s.n. –Acțiune îndreptată împotriva unei posibile acțiuni de filaj– „Șoferul se plimbă prin tot orașul, făcându-și *contrafilaj*." Ad. 9 VII 02 p. 13. „Ce n-au știut cei doi detectivi e că șofer de taxi era chiar peștele fetei, care împreună cu italianul au mai pus un alt taximetrist în spate să facă un fel de *contrafilaj*..." G. 24 VIII 07 p. 6 (din *contra-* + *filaj*)

contrainterogatóriu s.n. –Interogatoriu luat pentru a se verifica un interogatoriu anterior– „În cursul *contrainterogatoriului* [...] el s-a dovedit mai puțin categoric." Sc. 12 III 64 p. 6. „Reuniunea Kadima va avea loc cu câteva zile înainte ca omul de afaceri Morris T., care a afirmat ca i-a dat lui Olmert și secretarei sale plicuri cu bani, să fie audiat în justiție în cadrul unui *contrainterogatoriu* condus de avocații premierului." ziare.com 25 VI 08; v. și Sc. 18 V 61 p. 6 (cf. fr. *contre-interrogatoire*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 135; DN_3, DEX-S, DexX)

contramanifést s.n. –Manifest opus altui manifest– „Persoane necunoscute au difuzat în București un mare număr de *contramanifeste* [...] prin care se solicita boicotarea mitingului CDR din 14 iunie." "22" 26 / 95 p. 5. „*Contramanifest* la Catedrală. Am citit în ziarele de vinerea trecută un așa-zis «manifest al societății civile pentru construirea Catedralei Patriarhale pe platoul din Parcul Carol»." Z. 25 V 04; v. și R.l. 20 VI 95 p. 3 //din *contra-* + *manifest*; MDN//

contramanifestánt, -ă s.m.f. –Participant la o contramanifestație– „Domnul Petre Roman incita *contramanifestanții* din Piața Victoriei..." R.l. 20 III 99 p. 1. „înaltele fețe bisericești puteau foarte bine să condamne violențele la care s-au dedat *contramanifestanții*, tocmai în numele credinței." evenimentul.ro 21 VII 06 (din *contra-* + *manifestant*; cf. fr. *contre-manifestant*; DexX)

contramanifestáție s.f. –Manifestație care se opune altei manifestații– „A fost o cumplită dezamăgire pentru noi *contramanifestația* din 29 ianuarie 1990." Mesager 6 IV 90 p. 3. „A nu se înțelege că-i luăm partea președintelui, dar, cum bine se știe, el a fost ales. Unde s-ar ajunge dacă o parte din cei ce l-au votat ar organiza în același loc o

contramanifestație? Îl iubim sau nu pe președinte, se cuvine, în conformitate cu legile reale ale democrației, să-l acceptăm până la sfârșitul mandatului său, mandat ce are durata de numai doi ani." Tin.lib. 26 VIII 90 p. 1. „*Contramanifestație* în Piața Universității" Cot. 28 IX 07; v. și *contradeclarație* 1990 (cf. fr. *contre-manifestation*; DN_3, DexX)

contramăsúră s.f. –Măsură menită să combată altă măsură– „Pentru a asigura pătrunderea avioanelor lor de bombardament până în regiunea Hanoi-Haifong, americanii au dezvoltat, începând din 1965, «sisteme de *contramăsuri*»." R.l. 28 VI 83 p. 6. „Președintele Șaakașvili a dus o politică tot mai deschisă de înfruntare a Moscovei, iar *contramăsurile* sale nu au încetat să apară." evenimentul.ro 4 X 08 (după fr. *contre-mesure*; DN_3, DEX 98, DexX)

contramíting s.n. –Miting organizat împotriva altui miting– „televiziunea [...] a prezentat mitingul de la Iași al F.S.N. drept un *contraming*." Ad. 8 V 90 p. 1. „Miting și *contra-miting* cu pumnalele pe masă" ziaruldeiasi.ro 11 V 07 (cf. fr. *contre-meeting*; DMC 1968; MDN)

contrapárte s.f. –Compensare– „Sistemul acesta de sponsorizare există. Sponsorizare firească și fără *contraparte*." "22" 38 / 93 p. 8. „Casele de compensare care îndeplinesc funcția de *contraparte* centrală au drept rol principal garantarea obligațiilor ambelor părți, acționând ca o «contraparte», atât pentru cumpărător, cât și pentru vânzător. *Contrapărțile* centrale contribuie astfel la menținerea integrității pieței bursiere." Fin. 26 II 09 (din *contra* + *parte*; cf. fr. *contrepartie*)

contrapartídă s.f. –Element care se opune altuia, stabilind echilibrul– „Cu ce *contrapartidă*, cronica oficială a vizitei nu ne spune." R.l. 20 X 93 p. 16. „PD nu face «*contrapartidă*»!" R.l. 8 III 00 p. 3 || *în contrapartidă* –În schimb– „*În contrapartidă*, din țară, la reușita simpozionului și-au adus contribuția I.M., M.C. etc." C.r. 6 / 95 p. 7. „Transgaz nu mai primește gaze *în contrapartidă* de la ruși pentru serviciile de tranzit" standard.ro 26 II 08; v. și Ad. 25 XI 93 p. 2, 15 IX 01 p. 1, R.lit. 3 VII 02 p. 1, R.l. 22 VIII 02 p. 5 (cf. fr. *contrepartie*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alt sens, DexX)

contraperformánță s.f. **1.** –Rezultat slab, eșec– „nu orice înfrângere e *contraperformanță*." I.B. 27 IV 84 p. 7. „PDSR-ul amestecă răspunderea proprie cu responsabilitatea echipei Văcăroiu din dorința unei nesărate detașări de *contraperformanțele* acesteia..." R.l. 2 VII 96 p. 2. „Episodul se petrecea pe pământ englezesc, iar autoarele *contraperformanței* bătuseră cale lungă pentru a se face de basme." G. 9 VIII 05 p. 13; v. și I.B. 25 V 84 p. 3, 18 X 84 p. 7, 3 VI 85 p. 7, 20 VI 88 p. 3, Fl. 19 VIII 88 p. 22, I.B. 25 V 89 p. 7, R.l. 29 VI 98 p. 1. **2.** –Incompetență– „[Filmul «Balanța»] a fost amplu mediatizat de presa franceză care a reținut nu o dată *contraperformanța* juriului de la Cannes – aceea de a omite din palmares poate cel mai important film al festivalului." R.l. 21 X 92 p. 5 (din fr. *contreperformance*; DMC 1966; sensul 2 – DMC 1965, PR 1949; MDN, DEX 09)

contraproductív, -ă adj. (fig.) –Care produce efecte contrare celor dorite– „Un astfel de exces, *contraproductiv*, nu face decât să banalizeze solemnitățile religioase, să le mute, din credință, în rutină, în spectacol plictisitor și, la limită, în demagogie." R.l. 31 X 94 p. 3. „E nesănătos și *contraproductiv* să pui în conflict segmente de populație" Teleg. 20 VII 07; v. și *destabilizator* 1987 (din engl. *contraproductive*; BD 1970, PR 1970, MDN, DexX, DEX 09)

contrapropúnere s.f. –Propunere care se opune alteia– „Trandafirul va deveni, probabil, floarea națională a S.U.A. A fost aprobat de către Senat un proiect de lege în acest sens, deși au existat și *contrapropuneri*." Săpt. 4 X 85 p. 2. „lovituri sub centură, propuneri și *contrapropuneri* sau dispute asupra instituției care are dreptul să facă nominalizarea comisarului." evenimentul.ro 28 X 06 (după fr. *contreproposition*; DN_4, DEX 98, DexX)

contrapúnctic, -ă adj. (livr.) –Conceput după regulile contrapunctului– „În același mod *contrapunctic* e concepută și piesa «Ana» care face parte de asemenea din spectacolul nostru." Săpt. 21 II 69 p. 2. „Cortázar este autorul câtorva volume de povestiri în al căror ciudat edificiu ironia, simbolul și fantezia se împletesc *contrapunctic*." Săpt. 24 II 84 p. 2. „Alcătuiește, împreună cu Bijuterii de familie, în raport cu care este construită *contrapunctic*, chiar axul ordonator și simbolic al scrierii." R.lit. 30 V 08; v. și I.B. 24 VII 69 p. 2 (din fr. *contrapuntique*; DN_3, DEX-S, DexX)

contraputére s.f. –Putere care se opune alteia– „În general, Camera Superioară este contestată de Executiv, în Europa mai ales, pentru că de cele mai multe ori aceasta se transformă într-o adevărată *contra-putere*." "22" 27 IX 05 p. 7. „[Premierukl Japoniei a propus] o «Asie lărgită» a democrațiilor aliate ca o *contraputere* la influența în creștere a Chinei în domeniile politic și militar." adevarul.ro 29 XII 07 (din *contra-* + *putere*; cf. fr. *contrepoids*)

contrariánt, -ă adj. –Care contrariază– „ia naștere după lectură o tensiune *contrariantă*, provocatoare..." R.lit. 30 VII 03 p. 26. „Un tors de sculptură greco-latină, lăsat neterminat, stă lângă fotografia unui top-model nud, într-un mixaj *contrariant*." adevarul.ro 5 X 10 (din fr. *contrariant*; MDN, DexX, DEX 09)

cóntras s., adj. (cuv. sp.) –Luptători anticomuniști de gherilă din America Latină– „O grupare a forțelor *contras* [din Nicaragua] din nordul țării..." Meridian 23 VIII 93 p. 9 (cf. it. *contras*; DPN 1983; MDN)

contraséns s.n. (circ.) –Bandă de circulație pentru automobilele care vin din sens contrar– „La volanul unui ARO, el a intrat pe *contrasens* și a izbit în plin mașina Adinei Ș..." Ev.z. 20 VI 97 p. 12. „Un șofer grăbit depășește pe *contrasens* coloana aflată la semafor, în zona Pipera." realitatea.net 31 III 09 (din fr. *contresens*; sensul nu este prezent în dicționarele curente)

contrást s.n. || *substanță de contrast* (med.) –Substanță folosită pentru a face organele / țesuturile opace, deci vizibile, la o analiză (radiografie etc.)– v. *cameră de scintilație* 1993. „Cât de periculoase sunt *substanțele de contrast* utilizate în radioimagistică [...] Substanțele de contrast au un rol esențial și sunt utilizate în toate metodele de radioimagistică: radiologie convențională, ecografie, tomografie computerizată, imagistică prin rezonanță magnetică." ziaruldeiasi.ro 1 X 08 (după fr. *substance de contraste*; DEX, DexX)

contratúră s.f. –Tură efectuată în contratimp cu altă tură– „La cererea lui Gh. T, șoferița E.M. a fost repartizată în *contra-tură* cu el, pe aceeași basculantă. Fiecare îngrijește cu schimbul de fetițe." Sc. 7 X 78 p. 4. „Pentru că de la înființare cabinetele au funcționat în regim tură *contratură*, DSP Vrancea a decis să organizeze concurs pentru ocuparea *contraturelor* vacante." ziaruldeiasi.ro 5 VII 05 (din *contra* + *tură*; DEX 98, MDN, DexX)

contról s.n. || *control-depănat* (text.) –Sectorul de control al depănării corecte a firelor– „Pe tânăra muncitoare I.C. de la *control-depănat* o întâlnești des pe aici." Sc. 20 V 61 p. 1 (din *control* + *depănat*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 135) || *control-fulger* –Operațiune de control rapid și inopinat– „inspectorii Primăriei Sectorului 6 au efectuat un *control-fulger* pe teren pentru a identifica și sancționa abaterile de la legislația privind regimul executării construcțiilor." R.l. 25 V 06 p. 29. „Un *control-fulger* de trei zile al Inspectorilor de la Protecția Consumatorilor a arătat că diferența dintre prețul afișat la raft și prețul scanat a ajuns una dintre cele mai folosite metode de înșelare a consumatorilor." G. 6 XI 08 p. 16 (din *control* + *fulger*) || *control-surpriză* –Control inopinat– „Chinezii din complexul Europa, amuzați de *controlul-surpriză* al ANPC" G. 22 II 09 p. 6. „Pe 23 februarie, la primul *control surpriză* [antidoping], au fost testați..." gsp.ro 6 V 11 (din *control* + *surpriză*)

contróler s.n. (inform.) –Componenta de bază a unui periferic (printer etc.) care interpretează și execută instrucțiunile venite de la computer– „prima matrice de stocare care acceptă atât suporturi pentru discurile SCSI, cât și Serial ATA, prin intermediul unui singur *controller*..." R.l. 11 VIII 04 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cei de la Logitech au lansat două noi *controllere* fără fir pentru console, care asigură o durată de viață a bateriei de până la 300 de ore..." J.nat. 24 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat [scris și *controller*] (din engl. *controller*; Zafiu, *D*; DEX 96, DN_3, DexX)

controlór s.m. || *controlor al aerului, controlor de trafic aerian* –Salariat al unui aeroport care controlează navigația aeriană– „În nomenclatorul profesiilor și în statele de funcțiuni ei se numesc «*controlori de trafic aerian*»." R.l. 10 VII 81 p. 1. „Autoritățile americane au decis [...] să supună cei 14000 de *controlori ai aerului* din S.U.A. la analize anuale pentru identificarea eventualilor consumatori de drog sau alcool." R.l. 12 V 84 p. 8. „Despre *controlorii de trafic aerian* se spune că sunt printre puținii români bine plătiți. Lucru normal, pentru că de ei depinde ca un zbor să înceapă și să se sfârșească bine." Clujeanul 10 III 04 (cf. fr. *contrôleur de la navigation aérienne*; Dimitrescu, *Dr.* 172, 175) || *controlor-încercător* „Li se spune [...] *controlori-încercători*. Eu le-aș spune mai degrabă medici pentru mașini. Niște «medici» cu o pregătire complet deosebită: mecanic auto și șofer [...] La sfârșitul «consultației» se completează fișa tehnică a mașinii, se trece diagnosticul «bună» și șoferul-încercător își iscălește apăsat numele, «Dacia 1300», însoțită de fișa tehnică, ia drumul clienților." R.l. 26 XII 71 p. 3 (din *controlor* + *încercător*)

controversíst s.m. (rar) –Amator de controverse– „istoricul sporturilor e dublat

de un filolog încercat, amator de etimologii rare și *controversist* de elită." R.lit. 3 I 85 p. 7 (din *controversă* + *-ist*; DexX; cuvântul apare în dicționarul lui Scriban din 1939)

conturbá v.t. –A deranja, a stânjeni– „Negociatorii au fost *conturbați* de o opinie publică intoxicată [...] Negocierile privind Tratatul de bază româno-ungar au debutat în 1992, dar s-au împotmolit [...] pentru că «documentul a fost demonizat de opinia publică românească»..." Z. 29 VIII 96 p. 12. „Ungureanu *conturba* prin militantismul și pasionalitatea sa." R.l. 23 III 09 (din lat. *conturbare*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

conținutísm s.m. –Teorie estetică ce acordă o mare importanță conținutului unei creații– „odată și odată va trebui să aruncăm o privire de ansamblu asupra acestui scriitor care a făcut din «*conținutism*» o sursă de energie într-o artă notată convențional cu cifra 7." (din *conținut* + *-ism*; cf. it. *contenutismo*; DN_3, DEX-S, DexX)

conținutíst s.m. –Adept al teoriei conținutismului– „Ceea ce este paradoxal, astăzi, *conținutiștii* îi acuză pe cei care introduc noile metode în operațiile lor critice, de formalism." Sc.tin., Supl. lit. 7 IV 85 p. 3 (din *conținut* + *-ist*; DN_3, DEX 98, DexX)

convectór s.n. –Aparat electric de încălzit bazat pe convecția aerului– „[Deflagrația] a fost provocată de o improvizație la instalația de alimentare cu gaze a unui boiler de apă caldă sau de un *convector* (aparat pentru încălzire – n.r.), care a fost găsit la locul exploziei." Cot. 4 XI 07; v. și *aerotermă* 2007 (din fr. *convecteur*; cf. engl. *convector*; PR 1959; DN_3, DEX-S, NODEX)

convéier s.n. (tehn.) –Bandă rulantă– „Până în prezent, la UNIO au fost introduse în fabricație de serie separatoarele electromagnetice pentru tratarea nisipurilor de turnare, instalațiile de tractat vagoane, *conveioare* speciale pentru linii de montaj, precum și alte produse destinate industriei chimice românești." R.l. 29 XII 77 p. 5. „Pentru condamnare era suficient a recunoaște crima, recunoaștere pe care o obțineau fără greutate anchetatorii în birourile noptoase, prin intermediul interogatoriilor gen *conveier* sau al celor sumare." R.lit. 8 VIII 08. „Ouăle sunt preluate imediat de un sistem *conveier* și transportate spre spațiul de examinare, certificare a calității și ambalare." gazetadeagricultura.info 17 III 09 [și *conveior*] (din fr. *convoyeur*, rus. *konveier*; engl. *conveyer*; Hristea, *PE* 127; DT, LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

convénție s.f. (pol.) –Congres, adunare generală– „Interesul deosebit generat de «superalegerile» din Sud, așa-numita «supermarți» din 8 martie, a fost pe deplin justificat, fiind pentru prima oară în istoria S.U.A. când într-o singură zi s-a selectat un număr atât de mare de delegați la *convențiile* naționale ale celor două partide: 1307 pentru partidul democrat și 753 pentru cel republican." R.l. 11 III 88 p. 6. „Caracterul tranșant al acestui scrutin – denumit generic «Super-tuesday» – este determinat de numărul celor 1151 de delegați [...] la *Convenția* Partidului Democrat..." Ad. 3 III 04 p. 13; v. și *videotransmisie*2008 (după engl., fr. *convention*; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX); v. și *contract-convenție*

convérs s.m. „Casual: Ai o mare libertate de alegere, [capa] nu are interzis decât la adidași, *converse* și articole vestimentare foarte sporty." Unica 2 / 07 p. 68. „*Converse-ul* de la noi tot accesibil rămâne. Dacă vrem *converși*, aceștia se găsesc foarte ușor [...] Devenit legendă, *Converse* este cel mai popular pantof sport al tuturor timpurilor [...] Scurți sau până la genunchi, colorați, simpli, retro, printuri, graffiti, hi-version sau ultratrend, fiecare pereche de converși are o poveste [...] Fie că este preferat într-o ținută pentru o festivitate grandioasă, fie că este purtat într-un bar de cartier, *Converse-ul* este întotdeauna o alegere bună." R.l. 26 I 08 p. 25. „TIFF cu pene și în *converși*" Foaia transilvană 9 VI 08 [var. *converse*] (din n. companiei americane *Converse*, marcă înregistrată, fondată de M. Converse, în prezent subsidiară a firmei Nike)

conversațional, -ă adj. **1.** –Referitor la dialogul dintre om și mașină. Interactiv– „Un comentator de specialitate, imaginându-și o locuință a viitorului, populată de mașini vorbitoare și chiar *conversaționale*, afirma, cu o ușoară tristețe, că vechile idei legate de un viitor populat de oameni care apasă pe butoane sunt total și definitiv depășite." L. 27 III 80 p. 32. **2.** –Propriu conversației– „Șipoș spune că, pentru un nivel *conversațional* și în funcție de scopul pentru care cineva învață japoneza, e nevoie de aproximativ șase luni de cursuri intensive." adevarul.ro 30 VII 09. „Cerințe: experiență, cunoștințe de limbă engleză la nivel *conversațional*, scris și citit." adevarul.ro 11 X 10 (după fr. *conversationnel*; PR 1970; DN_3, DEX 98, MDN – alt sens, DexX)

convertibilitáte s.f. (fin.) –Caracter convertibil– „BNR a demarat procedurile de trecere la *convertibilitatea* leului" Ev.z. 9 VII 97 p. 12. „*Convertibilitatea* leului are trei mari avantaje..." evenimentul.ro 8 VIII 06 (după fr. *convertibilité*; DN_4, DEX 98, DexX)

convorbíre s.f. || *convorbire-fulger* –Discuție rapidă– „În pauza de masă aveau loc *convorbiri-fulger*." Sc. 23 X 65 p. 1 (din *convorbire* + *fulger*; DexX)

coádă s.f. || *coadă de maimuță* (inform.) –Caracter (@ – citit „a rond") folosit în adresele de poștă electronică pentru a delimita numele utilizatorului de serverul de e-mail pe care este deschis contul (destinatarul de destinație)– „sunt înregistrate toate formulele care conțin semnul @, inconfundabila *coadă de maimuță*." zf.ro, după afaceri 6 IV 07. „Semnul «@» folosit la comunicarea pe Internet, prin email sau Twitter, are o istorie curioasă. Originea simbolului arond este încărcată de mister. Unii îi consideră pe călugării medievali părinții simbolului. Se spune că aceștia au convertit cuvântul latin «ad» (către) într-un simbol. Este la fel de posibil însă să fi fost creat de francezii care au vrut să prescurteze cuvântul «at» («la»). Simbolul a apărut însă oficial în 1536, într-o scrisoare a unui negustor florentin, Francesco Lapi. De fapt, negustorii foloseau simbolul cu sensul "la prețul de". De exemplu «două kilograme @ un dolar». Totuși, arond nu a fost inclus în gama de litere a strămoșului tastaturilor de astăzi, mașinile de scris. Obscuritatea modernă a «cozii de maimuță» a luat sfârșit în 1971, când informaticianul Ray Tomlinson dorea ca un mesaj creat pe un calculator să poată fi trimis spre alt calculator, fără ca acestea să fie legate direct. Adresa calculatorului trebuia să conțină un nume individual și numele calculatorului care ar putea servi mai mulți utilizatori. Simbolul care făcea legătura între aceste două instanțe nu putea fi folosit deja la scara largă de alte programe, altfel se creau confuzii pentru calculatoare. «Căutam un simbol care să nu fie folosit. Și nu existau opțiuni – semn de exclamație sau virgulă de exemplu. M-am gândit să folosesc semnul pentru egal, dar nu avea sens.» În cele din urmă, Tomlinson a ales semnul arond deoarece nu voia să ajungă să folosească simbolul pentru «cent». Astfel, după ce fusese abandonată de negustorii moderni, «coada de maimuță» a revenit, fiind folosită de toți internauții. Dacă românii îi spun simbolului @ «coadă de maimuță», în Suedia i se spune «ureche de elefant», în Franța «Petit escargot» (melcușor), în Finlanda «coadă de pisică», în Germania «klammeraffe» (maimuță-păianjen), iar în Ungaria «viermișor»." ziarulactualitatea.ro 14 IX 12 (după engl. *apetail*)

cookie s.n. (cuv. engl.) **1.** (culin.) –Fursec, biscuit– „Preparate în totalitate din produse naturale, X *Cookies* conține ciocolată, alune, stafide, zahăr brun..." "22" 26 / 98 p. 5. **2.** (inform.) –Informație stocată de unele site-uri pe computerul utilizatorului, pentru ca la accesările viitoare să respecte preferințele de navigare ale acestuia– „Nu acceptați module *cookie* de la oricine. Aceste mici programele pot conține viruși ce vor distruge datele dumneavoastră. Dacă nu există siguranța că aceste *cookie-uri* sunt curate, atunci acestea nu trebuie acceptate." adevarul.ro 16 VII 02. „Google a anunțat că propriile *cookie-uri* (acele fișiere foarte mici stocate pe un computer când un utilizator vizitează un site Web și folosite de toate motoarele de căutare pentru a stoca date relevante pentru preferința acestuia în materie de site-uri, precum limba utilizată pentru a căuta anumite informații) se vor șterge automat după doi ani." R.l. 20 VII 07 p. 16 [pron. *cúchi*]

cookout s. (cuv. engl.) v. *barbecue* 2005 [pron. *cúcaut*]

cool adj. (anglicism) –Drăguț, simpatic– „astăzi, peste 80% dintre tinerii care au acces pe Internet își petrec bucuroși tot timpul liber discutând on-line cu necunoscuți. Și li se pare extrem de «*cool*»." Nat. 8 VI 00 p. 9. „În argoul puștimii, «*cool*» e de foarte bine, înseamnă «marfă», adică ceva valabil, ca lumea, meserie." Ad. 1 XII 01 p. 3, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 101. „exagerările jargonului romfranglez, rime nefericite ca «Wittgenstein / fain» ori «deep / tip», alintările pre limba tinerilor *cool*, excesul de «marfă», «pe bune», «mișto», «super», «mi-e târșă» și altele din același pachet." G. 14 VII 06 p. 12. „Și, ca să ne mulăm pe vremuri, s-ar putea spune că sunt *cool*!" jurnalul.ro 15 X 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Nat. 8 XII 01 p. 3, Ad. 1 III 04 p. 3, G. 14 VII 07 p. 11, 1 II 08 p. 2 [pron. *cul*] (R. Zafiu în R.lit. 41 / 00, Zafiu, *D*; MDN și DEX – cu sens restrâns, referitor numai la muzică, DexX, DEX 09)

cooler s.n. (cuv.engl.) „deasupra procesorului instalat se află un *cooler* (ventilator de răcire). Cu ajutorul acestuia se răcește procesorul, defectarea acestuia poate duce la arderea calculatorului." Ad. 20 VIII 02 p. 7. „E clar: căile de ventilație ale aparatului au fost blocate de praf, *cooler-ul* nu mai face față și laptopul se supraîncălzește. O simplă curățare la service (cam 15 euro) va rezolva problema!" adevarul.ro 17 X 08 [pron. *cúler*]

coolie s.m. –Muncitor necalificat chinez sau hindus– „Unul din ziare

povestește despre un «*coolie*» – trăgător de rișcă – care fusese amendat pentru că refuzase să plece într-o cursă. Argumentul prezentat de *colie* (sic!), că pasagerul este prea greu – 90 kg.– nu l-a salvat de o amendă." R.l. 15 XII 77 p. 6. „Atunci când feribotul se apropie lent de debarcader, poate fi zărit un istm îngust, înconjurat de două golfuri adânci unde cuceritorii portughezi și *coolie* chinezi au construit un oraș mitic numit Macao." Le Monde diplomatique IV 07 [pron. *cúli*] (cf. engl., fr. *coolie*, împrumutate din urdu)

coordonátă s.f. (folosit la pl.) –Date, repere– „Documentul prevede, între altele, vizite reciproce de scriitori, traducători, redactori, pentru cunoașterea *coordonatelor* actuale ale vieții social-culturale românești și bulgare." Sc. 14 II 77 p. 5. „Pe *coordonatele* noii revoluții agrare." Pr. R.TV 29 VIII 83. „Uninominalul a schimbat radical *coordonatele* comunicării politice" sfin.ro 7 XI 08; v. și R.l. 19 I 78 p. 1, 18 XI 82 p. 3 (cf. fr. *coordonnée*; Guțu Romalo, *CG* 175–176 – citate din 1969; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX-S)

coorganizatór, -oáre adj., s.m.f. –Organizator împreună cu alt organizator sau alți organizatori– „Proiectul [...] se va desfășura pe 9 mai, Ziua Europei, simultan în 5 țări *coorganizatoare*..." G. 3 IV 07 p. 27. „România, *coorganizator* la Săptămâna verde" jurnalul.ro 26 I 11 (din *co-* + *organizator*)

coparticipánt, -ă s.m.f. –Participant alături de alți participanți– „*co-participant* în lotul procesului Pătrășcanu" R.lit. 6 VI 01 p. 9. „Un bistrițean, *coparticipant* la jaful unei case de schimb valutar" mesagerul.ro 11 XII 07 (din *co-* + *participant*; cf. fr. *coparticipant*; DN_3, DexX)

copatrón s.m. –Patron care împarte proprietatea asupra unei firme cu altul– „Fiind în prag de faliment, cei doi *copatroni* au dispărut din țară." R.l. 1 XII 92 p. 5. „Pozitia contribuabilului e asemănătoare cu aceea a acționarului de la bursă, care devine un *copatron*, cu dreptul de a se articula în ce privește soarta și mersul societății la care a cumpărat acțiuni." "22" 20 I 09 (din *co-* + *patron*; MDN, DexX)

copernícium s. „Oamenii de știință au anunțat adăugarea unui nou element greu, numit *copernicium*, în Tabelul lui Mendeleev. Noul element, cu simbolul Cp, este numit după astronomul Nicolaus Copernic care a dedus că planetele se rotesc în jurul Soarelui. «Noul» element nu este nou, acesta fiind descoperit în urmă cu 13 ani, într-un laborator nuclear german, dar a primit acceptul abia în luna iunie a anului curent. Timp de 13 ani *Copernicium*-ul a fost cunoscut drept elementul 112." realitatea.net 19 VII 09. „«*Copernicium*» este cel mai nou element chimic descoperit și al 112-lea din Tabelul lui Mendeleev. Acesta a fost introdus oficial în iunie 2009. Elementul a fost denumit după astronomul polonez Nicolaus Copernic, savantul care a demonstrat că planetele se învârtesc în jurul Soarelui." Ad. 28 XII 09 (fals latinism)

copertínă s.f. (constr.) –Element de construcție care acoperă de obicei o ieșire– „Plafonul holului și al foaierelor este realizat cu nervuri modelate după un desen structural și decorativ, care se continuă în exterior cu console ce susțin *copertina*-streașină." Cont. 9 VII 71 p. 4. „Întâmplarea a făcut ca tocmai când cei cinci muncitori terminaseră munca, *copertina* rampei să cedeze sub greutatea zăpezii și să se rupă..." R.l. 24 I 85 p. 5. „Primăria construiește o *copertină* uriașă pentru Bazar" Ev. 12 IV 05; v. și Sc. 25 XII 79 p. 2. (din it. *copertina*; Dimitrescu, *Dr.2* 137, 142; DLI; DEX, DN_3, DexX)

copiatór s.n. –Aparat modern de copiat. Xerox– v. *fax* 1991. „cele mai noi modele de: *copiatoare* de birou, telefaxuri, mașini de scris, procesoare de text, imprimante rapide..." R.l. 30 V 92 p. 8. „S-a aprobat doar un *copiator*, un fax și o mașină de tăiat documente." Ad. 12 III 01 p. 2. „Donația [...] cuprinde 10 laptop-uri, o imprimantă, un *copiator* și conexiune la internet." Ad. 2 IV 09; v. și R.l. 23 VII 93 p. 7, 22 VII 99 p. 3; v. și *cartuș* 1997, *imprimantă* 2010, *laptop* 1998, *laser* (*jet*) 1992, *multifuncțional* (sensul 2) 2010, *notebook* 1996, *toner* 1996, *telecentru*[2] 1996, *videocameră* 2008 (din *copia* + *-tor*; cf. fr. *copieur*; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

cópie s.f. –Exemplar de carte, ziar etc.)– „2409 de *copii* ale ziarului «Adevărul» din aceeași zi n-au mai ajuns astfel la cititori..." Ad. 7 VII 09. „Printre rafturile bibliotecii pline cu manuale medicale și *copii* ale Cărții Verzi a lui Gaddafi, am găsit fotografiile de pașaport ale unei femei, în halat medical, care pare a avea în jur de 25 de ani." ziare.com 26 VIII 11; v. și romanialibera.ro 6 VI 11 (din engl. *copy*) || *copie-pirat* –Exemplar de carte, dvd etc. comercializat fără a se plăti drepturile de autor– „1200 de *copii-pirat* ale programului Windows '98 în limba polonă..." R.l. 12 IV 01 p. 7. „Cu peste 20 de milioane de exemplare vândute (dintre care vreo 125 milioane sunt *cópii-pirat*), Totemul lupului de Jiang Rong constituie un caz excepțional în literatura chineză..." R.lit. 15 II 08 p. 29 //din *copie* + *pirat*!/

copil s.m. || *copil al străzii* (în România, fenomen apărut după dec. '89) –Copil fără domiciliu și fără familie, care își petrece viața pe stradă– „În literatura de specialitate, termenul de «*copii ai străzii*» nu este explicitat foarte clar. Totuși, o delimitare se poate face. Ei sunt aceia care n-au locuință (în unele cazuri nici susținător legal) și trăiesc în locuri publice." R.l. 15 V 92 p. 3. „Fenomenul «*copiii străzii*» înregistrează [...] un regres comparativ cu ceilalți ani..." R.l. 7 X 06 p. 17; v. și 11 IX 93 p. 5, 17 IX 93 p. 11, Ev.z. 12 I 95 p. 4, Lib. 11 VIII 97 p. 4 || *copil-actor* –Copil care joacă un rol într-un spectacol– „*Copii-actori* au apărut la fereastra televizorului rostindu-și replicile." Mag. 12 XI 66 p. 1. „Fiecare județ participant a avut cel puțin un *copil actor* de excepție." Ev. de Botoșani 7 VII 08. „În ciuda succesului nebun și a încasărilor uriașe strânse din «Slumdog Millionaire», doi dintre *copiii-actori* din film trăiesc în continuare în niște condiții execrabile." Z. 21 II 09 p. 16; v. și Cont. 15 I 79 p. 4, G. 5 VI 09 p. 10 (din *copil* + *actor*) || *copil biologic* –Copil care nu este adoptat ci născut din părinții săi– „Cuplul, care deja se bucură de compania celor patru *copii*, unul *biologic* și trei adoptați, este gata pentru încă un copil, care va fi tot biologic." ziare.com 21 VIII 07. „Cei doi sunt împreună din 2005, au împreună un *copil biologic*, altul (unii spun că ar aștepta gemeni) pe drum și trei adoptați..." G. 18 II 08 p. 15 || *copil de cartier* „Mișto cari cumințí, *copii de cartier* normali, nici rupându-se-n figuri tip B.U.G. Mafia, nici devenind subit titularii unor aserțiuni filozofice abisale, consumatori mai degrabă de desene animate – ultimul strigăt, Pokemon, e totuși excesiv invocat – de muzică house, victime firești ale conflictului între generații..." Obs.cult. 5 III 02 p. 20 || *copil-eprubetă* „Pionierul tehnicii de fecundare a ovulului «in vitro», medicul ginecolog englez Bob Edwards, a declarat că în cei trei ani de când a fost pusă la punct această metodă s-au născut, datorită intervențiilor sale, 13 *copii-eprubetă*: 7 în Australia și 6 în Marea Britanie." Sc. 26 IX 81 p. 5. „mi-au spus că m-a adus barza, dar după mai mulți ani am aflat că sunt rezultatul unui experiment reușit al medicinii postmoderne: «*copil-eprubetă*» (sau că am fost adoptat)." revistanoinu.com 24 I 10 (cf. fr. *bébé-éprouvette*) || *copil-minune* –Copil cu calități deosebite (de obicei artistice)– „Cariera câinilor-vedetă este încă și mai scurtă decât cea a *copiilor-minune*." Săpt. 1 X 71 p. 12. „*Copil minune*. Un băiețel din Hociungi scrie versuri și proză, făcându-i «să se crucească» pe cei care îl cunosc" Mon. de Neamț 7 II 07. „Top *copii-minune*" R.l. 17 IV 09; v. și Cont. 15 I 71 p. 4 (din *copil* + *minune*, după fr. *enfant prodige* [formația aceasta se folosea la începutul anilor '40 în legătură în special cu actrița copil Shirley Temple]; H. Mirska în SMFC I 172, FC I 32) || *copil-model* –Copil care constituie un model de bună creștere– v. *copil-problemă* 2007. „Soții au înfiat două fetițe părăsite și au mai luat în plasament încă trei copii. I-au despăducheat, i-au învățat să mestece mâncarea, să spună «mulțumesc» și «te rog», până au scos din ei *copii-model*." R.l. 17 VI 08 p. 13 (din *copil* + *model*) || *copil-monstru* –Copil născut cu anomalii fizice– „O tânără americană explică ziariștilor situația sa dramatică. Consumând mari doze de «Thalidomidă» în timpul sarcinii, ea este îngrozită la gândul că ar putea da naștere unui *copil-monstru*." Sc. 18 VIII 62 p. 4. „Tatăl copilului supărat și speriat de acest *copil-monstru* îl abandonează pe treptele unui azil." lifestyle.ele.ro 12 II 09; v. și T.N. 48 / 62 p. 22 (din *copil* + *monstru*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 329; DexX) || *copil-problemă* –Copil indisciplinat, care creează probleme– „P. pornește în căutarea fiului ei, dar de descoperit nu-l descoperă. Între timp sosește și tatăl, care declară aceeași neputință în ceea ce privește recuperarea acestui «*copil-problemă*» [...] Control elementar, la mintea oricui, pe care părinții lui M.P. nu s-au gândit însă să-l efectueze. După cum nu s-au gândit să se asocieze cu părinții celor 4-5 «*copii-problemă*» din zonă și, cu asistența pedagogică competentă a cadrelor didactice, cu concursul asociațiilor de locatari, al altor factori care își pot aduce contribuția la o asemenea acțiune, să-i aducă pe drumul cel bun pe cei rătăciți." I.B. 14 XII 83 p. 4. „Ancuța mea a devenit din *copil-problemă* un copil-model." AS 24 IX 07 p. 17. „Vadim recunoaște că a fost «un *copil-problemă*, un element antisocial, pentru că trăgeam fetele de coadă și mă agățam de căruțe»." G. 14 IX 09 p. 2; (fig.) „Or, puterea de la București pare să uite pur și simplu că România nu e încă în UE, începând să se comporte ca un *copil-problemă* al Europei." G. 6 V 05 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat. „România, un *copil problemă* al Uniunii Europene" zf.ro 11 IV 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *copil* + *problemă*) || *copil-soldat* „*Copilul-soldat* cere ajutorul ONU. Un băiețel de 14 ani din Sierra Leone, care a fost înrolat acum 4 ani ca soldat, a cerul Consiliului de Securitate al ONU să facă tot posibilul pentru a-i ajuta pe 300.000 de copii din lume

care sunt forțați să lupte pentru diferite armate și grupări de gherilă." Ad. 22 XI 01 p. 11. „Ministrul francez de externe [...] aprecia că situația *copiilor-soldați* [din Africa, Orientul Mijlociu, America Latină] este o bombă cu efect întârziat." G. 6 II 06 p. 6. „2 milioane de dolari a donat Nicolas Cage, pentru un fond de ajutorare a foștilor *copii-soldați*" G. 7 XII 09 p. 14 (din *copil* + *soldat*) || *copil-vedetă* –Copil celebru pentru că joacă în filme sau apare în programe de televiziune– „a fost nevoită să amâne pe termen nedefinit lansarea cărții sale despre cum este să crești doi *copii-vedetă*." G. 20 XII 07 p. 32. „Brooke Shields – *copilul-vedetă*" G. 2 X 09 p. 14. „Fosul *copil-vedetă* Drew Barrymore îi are drept nași pe Sophia Loren și Steven Spielberg." ProTV Mag. 20 / 10 p. 20 (din *copil* + *vedetă*); v. și *erou-copil, femeie-copil*

copilót s.m. **1.** (av.) –Pilot secund– „Cei doi cosmonauți, W.S. și *copilotul* L.S. vor efectua diferite manevre." I.B. 19 X 65 p. 4. „zborul este asigurat de un echipaj feminin, din care fac parte S.E. comandant de bord, Karen S. *copilot* și T.A. stewardesă." R.l. 26 III 79 p. 6. **2.** (auto) –Asistent al pilotului de raliu care îi indică acestuia informații despre viteză, itinerariu etc.– „vedetelor din lumea raliurilor li se vor alătura și câteva vedete din lumea show-biz-ului autohton, pentru a experimenta rolul de *copilot*." G. 23 XI 06. „Și cum îi place să conducă și să fie stăpână pe volan, la raliu va fi musai pilot. *Copiloți* nu cunoaște prea mulți, dar știe sigur că-și dorește în dreapta un bărbat" Bănățeanul 14 X 08 (din fr. *copilote*; PR 1937; DN_3, DEX-S, DexX – sensul 1; sensul 2 este mult mai vechi)

copiúță s.f. –Fițuică– „Băieți, nu puneți bază pe *copiuțe*; ori nu le puteți folosi, ori nu nimeriți subiectul, ghinionul vă e scris în frunte!" evenimentul.ro 28 II 01. „a fost prins la un examen cu «*copiuța*»..." Ad. 14 II 04 p. 2. „Cei care dau «like» pe Facebook, săptămânal au șansa de a câștiga prin tragere la sorți un voucher de 100 de lei, cu care pot cumpăra «*copiuțe*»." romanialibera.ro 15 VI 11; v. și *adidas* (sensul 1) 2007, *furăcios* 2003, *hair stylist* 2007 (din *copie* + *-uță*; DALR)

coplátă s.f. –Sumă achitată de pacienți pentru medicamente ori servicii medicale ale căror costuri sunt suportate în parte de către stat– „Va exista *co-plată* pentru unele medicamente. Bolnavii vor participa cu o cotă parte, în funcție de prețul medicamentelor, la plata lor." Naț. 10 I 97 p. 4. „*Coplata* va fi impusă la consultații, în funcție de pregătirea medicului, și chiar la internare. Fără sume scoase din buzunar se va mai putea scăpa doar în cazul în care ajungi la spital în situații de urgență." G. 13 XII 05 p. 16. „pentru medicamentele de pe listele C, respectiv cele care cuprind programele naționale, bolile rare, tratamentele post transplant, *coplata* este zero." J.naț. 2 VII 10 p. 13; v. și Ad. 28 VI 03 p. 7, R.l. 16 IX 05 p. 27, 9 X 06 p. 6, G. suplim. Sănătatea 13 III 08 p. II, R.l. 29 I 08 p. 3, G. 19 II 09 p. 16, R.l. 11 IV 09 p. 1, G. 29 IV 09 p. 9, 21 V 09 p. 4, 1 III 10 p. 1, 27 VIII 10 p. 4 (din *co-* + *plată*; DEX 09)

copolimér s.m. (chim.) –Polimer mixt rezultat din unirea moleculelor a doi compuși diferiți– „În Uniunea Sovietică s-a realizat un nou produs care constituie un concurent pentru aliajul de metal: *copolimerul* cu compoziție «AT»." I.B. 28 II 63 p. 3. „Ca metode de combatere a acestui fenomen menționăm tratamentele chimice (de exemplu tencuielile antiigrasie sau grunduri pe bază de *copolimeri* acrilici) care opresc circulația în stare lichidă a apei prin materialele poroase." J.naț. 17 VII 08 (din fr. *copolymère*, engl. *copolymer*, rus. *kopolimer*; PR 1960; DC, DTP; DN_3, DEX-S, DexX)

copreședínte s.m. –Președinte care îndeplinește această funcție împreună cu un altul– „Cei doi *copreședinți*, Sir B.J. și prof. univ. C.I., au subliniat importanța colocviului pentru dezvoltarea relațiilor culturale româno-britanice." R.l. 10 IV 73 p. 5. „B.O.A., *copreședinte* al Mișcării Internaționale a Tineretului și Studenților pentru Națiunile Unite" Sc. 9 XI 84 p. 6. „Adrian Severin, *copreședinte* la reuniunea PE privind criza gazelor" Ev. 7 I 09; v. și Sc. 4 XI 84 p. 6, R.l. 8 III 00 p. 1 (din *co-* + *președinte*; cf. fr. *coprésident*; DMN 1965; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

coprezentatór, -oáre s.m. –Prezentator alături de altul sau alții– „*Co-prezentatorul* «Impactului», Marius R., trăiește de trei ani o poveste de dragoste cu Olivera, o manechină pe care a cunoscut-o în Timișoara..." Naț. 22 XI 01 p. 14. „*Coprezentatori* necuvântători" Pro TV Mag. 43 / 08 (din *co-* + *prezentator*)

copy-paste s. (cuv.engl.) –Reproducere a unui document, folosind facilitatea de copiere și lipire a programelor de computer, fără a indica preluarea– „Da, ați observat bine, ele au fost aduse nu din condei, ci din taste și mouse, din comenzile *copy și paste*." evenimentul.ro 25 V 04. „Sesizarea ANI este un fel de *copy-paste* după rechizitoriul procurorilor anticorupție." G. 18 IX 08 p. 10. „șeful guvernului s-a prezentat, ieri, în plenul parlamentului, cu un discurs în mare parte *copy-paste*, după cel pe care l-a ținut, anul trecut, cu ocazia bugetului 2009." G. 12 I 10 p. 1; v. și 28 VII 08 p. 10, Ad. Lit. și art. 16 VI 10 p. 4 [pron. *copi-péist*]

copyright s. (cuv. engl.) –Drepturi de reproducere, drepturi de autor– „În perioada premergătoare includerii piesei în repertoriu, am purtat o amplă corespondență cu Ambasada Republicii Chile la București, pentru a obține *copyright-ul*." evenimentul.ro 9 III 01. „[Broșura] explică ce este legal sau ilegal pe net, în domeniul conținutului protejat de *copyright*, și cuprinde un dicționar care explică ce înseamnă file-sharing, upload, download etc." adevarul.ro 28 IV 11 [pron. *cópirait*] (DCMM; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

copyrighter s. (cuv.engl.) –Administrator al drepturilor de reproducere a unei opere– „după terminarea studiilor unii au rămas chiar în facultate, alții au intrat în învățământ, au plecat cu burse, au devenit scriitori, jurnaliști sau *copy-right-eri*." R.lit. 24 XI 04 p. 4. „Psihologul A.D. spune că nu toți ne-am născut *copyrighteri*..." G. 7 IV 10 p. 11 [pron. *copiráităr*]

copywriter s.m. (cuv. engl.) –Autor de texte publicitare– „pentru *copywriter* trebuia găsită [până la includerea meseriei în nomenclatorul ocupațiilor] o altă denumire, de exemplu scriitor sau tehnoredactor." evenimentul.ro 19 IX 03. „Lui Iordan Chimet nu îi făcea plăcere să pozeze ca întâiul *copywriter* român postbelic; nici să-și amintească de ad-urile la care a lucrat în acea epocă – până la urmă – dificilă a vieții sale." D. 13 VII 06. „Alexandra Cristina spune, de la bun început, că ar vrea să devină scriitor, jurnalist sau *copywriter*." D. 20 I 11 [pron. *copiráităr*] (MDN – formă și etimologie greșite: engl. *copywreiter*; Stoichițoiu Ichim, *A* – 1998; DCMM; DexX, DEX 09)

copywriting s. (cuv. engl.) –Publicitate– „*Copywriting-ul* e un mod de a-ți câștiga existența. Și el implică înzestrări specifice și interes pentru literatură, dar nu trăiește din dilemele condeiului." D. 20 I 11; v. și *industrie* (*industria de publicitate*) 2010 [pron *copiráiting*]

coralivór, -ă adj. (biol.) „La nord de Brisbane [...] s-a descoperit că bariera de corali este supusă unui proces de nimicire. Agentul distrugător a fost identificat: sunt stelele de mare, veritabile animale *coralivore*." I.B. 30 VIII 78 p. 4 (din *corali*, probabil după *carnivor*; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 51; DexX)

cordelínă s.f. –Frânghie subțire folosită în alpinism– „Câteodată pun stăpânire, fără prejudecăți, pe tren, invadând vagoane și legând ușile cu *cordelină* (echipament necesar «munțomanilor») pentru a nu permite accesul altor călători." D. 1 X 99 p. 14. „*Cordelina* cu care elevul său era asigurat s-a rupt și amândoi au căzut în gol." evenimentul.ro 27 X 09. „O tânără a stat 12 ore atârnată într-o *cordelină*, în munții Bucegi" click.ro 30 VII 11; v. și *alpinist* (*utilitar*) 2010, *canioning* 2010 (cf. fr. *cordelline*, it. *cordellina*; DN_4, DexX)

cordless adj. (cuv.engl.) –Fără fir– „Telefon *cordless* [...] 48 de numere în memoria CLIP. 16 numere în memoria proprie, funcții de pre-dialing..." Reclamă Carrefour IX 03. „Call Center din România dedicat soluționării problemelor utilizatorilor de telefoane mobile și *cordless*." adevarul.ro 13 IV 05

cordón s.n. || *cordon sanitar* **1.** (med.) –Zonă de supraveghere strictă stabilită la limita unei localități, regiuni etc. aflate în carantină și care nu poate fi traversată decât în condiții bine definite– „În timp ce militarii realizau *cordonul sanitar* de-a lungul a mulți km cât măsoară perimetrul interzis al localității Seveso, cei 300 muncitori și tehnicieni participanți la operațiunile de decontaminare au organizat o acțiune de protest împotriva lipsei unui sistem de protecție față de riscurile pe care le comportă intervenția lor." Sc. 23 II 76 p. 6. „În jurul celorlalte 24 de crescătorii [de porci] a fost instituit un *cordon sanitar*, pentru a determina originea bolii și a împiedica raspândirea acesteia, a spus responsabilul direcției sanitar-veterinare locale..." wall-street.ro 6 VIII 07. **2.** (fig.) –Măsuri de izolare strictă– „După 1989, România și Bulgaria au rămas într-o zonă de «*cordon sanitar*», o zonă gri, de ambiguitate, din punctul de vedere al securității între Est și Vest», a declarat premierul Adrian Năstase la seminarul «Extinderea UE – un viitor comun pentru toți»" Gard. 13 X 03. „Grupul socialist din Parlamentul European a cerut vineri înființarea unui «*cordon sanitar*» în jurul noului grup de extremă dreapta «Identitate, Tradiție, Suveranitate» (ITS), pentru ca el să nu obțină nici un post influent în cadrul acestei instituții" obiectivdesuceava.ro 13 I 07 (după fr. *cordon sanitaire*; DMN 1968; DN_3, DEX 98, DexX)

cordon bleu s. (cuv.fr.; culin.) –Escalop garnisit cu jambon și brânză topită, prăjit pané– „Mai puteți alege și preparate din pește precum ciorbă de crap, borș, file de crap pane la grătar, dar și șnițel pane parizian, *cordon bleu*, mușchi de porc la grătar..." R.l. 3 VII 03 p. 10. „*cordon bleu* de pui, foarte fraged" Z.fin. 22 IX 07 p. 9 [pron. *cordon bleó*]

cord s.n. || *cord-plămân artificial* (tehn. med.) –Aparat destinat să suplinească pentru un timp limitat întreruperea circulației centrale– „Prima operație de *cord-plămân artificial*." Cont. 27 I 61 p. 1. „Zumzetul aparatului *cord-plămân artificial* parcă domină spațiul și timpul." Sc. 25 XII 83 p. 2 (din *cord* + *plămân artificial*, după fr. *cœur-poumon artificiel*; DMN 1968)

coreautór s.m. (livr.) –Coregraf autor de balete– v. *esențializare* 1978. „Întregul grup de dansatori care a intrat în spectacol a mai avut o apariție la fel de reușită, într-un tablou abstract, cu mișcări preponderent liniare, în care toți purtau corpuri colante de culoarea pielii, tablou în care țesătura coregrafică gândită de *coreautor* a fost desenată de ei cu multă acuratețe." R.lit. 7 IV 06 [scris și *choreautor*] //cf. gr. *khoreia* "dans" + *autor*//

coréct adj. || *politic corect* –Care corespunde imperativelor corectitudinii politice– „Dovada de netăgăduit că gândești «*politic corect*»" catedrala-dornaromania, cit. de R. Zafiu în R.lit. 12 / 02. „Statul este *politic corect*" ziare.com 7 IX 10 (după engl. *politically correct*)

corectitúdine s.f. || *corectitudine politică* –Dorința de a diminua ori chiar elimina din exprimare, politici și comportamente ofensele pe motiv de ocupație, sex, rasă, handicapuri, cultură, orientare sexuală, religie, ideologie ori vârstă– „Un film dur despre prejudecățile de rasă, care sunt departe de a fi dispărut chiar și în țara care predică cu atâta convingere (altora) cele două națiuni inseparabile, «political correctness», *corectitudinea politică* și affirmative action, discriminare pozitivă, adică atitudinea nu numai tolerantă, dar chiar preferențială față de minorități – indiferent dacă e vorba de rasă, etnie, sex ori orientare sexuală." Ad. 14 IX 01 p. 12. „Toată tragedia – sau poate vodevilul? – se joacă între faimoasa «*corectitudine politică*» și nu mai puțin faimosul «e interzis să interzici»" orizontliterar.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 12 / 02. „Nu suntem pentru *corectitudine politică*, dar asta nu înseamnă că ni se pare normal să ascundem aspecte neplăcute din trecutul unor scriitori." R.lit. 10 III 04 p. 32. „– Sunteți de părere că un concept contemporan precum «*corectitudinea politică*», ce prespune discriminare pozitivă, multiculturalism, iar pentru unii șubrezirea valorilor creștine, își are rădăcinile în anii '60? – «*Corectitudinea politică*» a devenit un termen peiorativ pentru eforturile de a combate discursurile dușmănoase la adresa unor minorități. Se corelează cu încercarea de a elimina limbajul ori terminologia jignitoare cu privire la membrii unor grupuri minoritare ori grupuri sociale care suferă din pricina discriminării." D. 12 V 06; v. și R.lit. 10 III 04 p. 32 (după engl. *political correctness*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

coréctor 1. s.m. –Profesor care corectează, în vederea notării, o lucrare scrisă– „MEC spune că părinții elevilor pot să se ocupe cu asigurarea unei «gustări» pentru profesorii *corectori*!" evenimentul.ro 7 VI 01. „Profesorii *corectori* au dat, ieri, notă explicativă" Ad. 12 VII 02 p. 16. „Vaslui. Patru *corectori* de la Bacalaureat au fost sancționați" adevarul.ro 15 VII 11. **2.** adj., s.n. –Instrument cu ajutorul căruia se fac mici corecții– „Acoperiți doar micile imperfecțiuni, cu ajutorul unui *corector* de ten de calitate și o pensulă cu vârful ascuțit." G. 19 X 07 p. 29. „Pentru un efect rapid de împrospătare, poți utiliza batonul *corector* cu efect de anticearcăn..." adevarul.ro 17 X 09 (formal, din fr. *correcteur*; în dicționarele curente nu apar aceste sensuri)

coregízor, -oáre s.m.f. –Regizor care participă la realizarea unui spectacol împreună cu alt regizor– „nașterea unui actor, autor și *coregizor* (profesorul M.T.) care, cu piesa sa «Copacul alb», a obținut premiul III la Festivalul teatrului de amatori." Sc. 26 X 76 p. 4. „Numai faptul că este coregizat a stârnit un ditamai scandalul. Filmul e făcut după [...] benzile desenate ale lui Frank Miller. Or, Robert Rodriguez a vrut ca acesta să apară ca și *coregizor*." R.lit. 29 VI 05 p. 23 (din *co-* + *regizor*; FC II 69; DEX, DN_3, DexX)

coregráf s.m. v. *artist-coregraf, balerin-coregraf*

coregrafiá, coregrafizá v.i. –A crea dansuri, balete– „E frumos că multor străini li se oferă posibilitatea de a vâna la noi mistreți, de a-l vedea pe zeul Bachus călare pe un butoi, mâncând sarmale, și pe zeul Neptun *coregrafiind* într-un bar înconjurat de vestale în costume de baie." I.B. 5 V 73 p. 1. „Cele două piese *coregrafiate* de M.R. [...] au fost viu aplaudate." Sc. 8 I 77 p. 4. „La rândul meu voi interpreta un solo dintr-un one-man-show *coregrafiat* de F.F." D. 1 III 08 (din *coregraf* + *-i(z)a*; DEX-S, DexX)

corelatrón s.n. „Pentru efectuarea marelui volum de calcule necesare, un colectiv al atelierului de aparate electronice a realizat o mașină de calcul specializată numită *corelatron*. Mașina preia automat datele de la aparatele de măsură și efectuează în mai puțin de o oră munca a doi calculatori pe timp de două săptămâni." Sc. 18 I 66 p. 7 //probabil din *corela* + *-tron* "instalație"; DexX//

coreoterapíe s.f. „Dansul este un mijloc profilactic excelent pentru evitarea bolilor cardiovasculare și nervoase. Având în vedere acest lucru, la Universitatea populară pentru protecția sănătății din Vilnius (R.S.S. Lituaniană) și-a deschis porțile prima facultate de *coreoterapie*, adică de tratament medical prin dans. Emoțiile care apar odată cu sunetele muzicii, precum și mișcarea, acționează asupra tonusului scoarței cerebrale, îmbunătățesc ritmul respirator, circulația sângelui, metabolismul." R.l. 18 V 82 p. 6. „*Coreterapia* (terapia prin dans și mișcare)" AS 4 III 08 p. 9 //din *coreo-* + *terapie*//

cornoplást s.n. –Tip de material plastic– „În prezent nasturii sunt fabricați și din *cornoplast* și metacrilați." Sc. 18 VIII 62 p. 4 //probabil din *corn* + *-plast*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; DexX//

corp s.n. || *corp-ansamblu* –Corp de balet– „În splendide costume, tinerele dansatoare din *corpul-ansamblu* se mișcă cu grație..." Cont. 14 XII 73 p. 4. „Aveam 24 de ani și am jucat la teatrul din Bârlad, la *corp ansamblu*." Ev. 15 VIII 06 (din *corp* + *ansamblu*)

corporatíst, -ă 1. adj. –Propriu firmelor mari– „Previziunile îmbucurătoare privind creșterea economică și inflația din România ar trebui să determine băncile să reia împrumuturile către sectorul *corporatist*..." zf.ro 28 II 01. „Cele mai mici salarii de pornire în «lumea *corporatistă*» pe astfel de poziții se întâlnesc în cazul call-centerelor, unde salariul pornește de la circa 200 de euro." G. 8 VII 08 p. 7; v. și *lunch* 2007. **2.** s.m.f. –Salariat al unei corporații– „*Corporatistul* are și un suflet pereche: corporatista pitzi. Le vezi peste tot, pe stradă, la metrou, la stop, îmbrăcate aproape la fel, vorbind agitat la telefon sau ascultând Buddha Bar la Mp-3 Playerul din dotare și toate având un singur gând: afirmare cu orice preț. Ele sunt Corporatistele Pitzi." Psihologia azi III 08 p. 26. „Competiția dintre bugetarii concediați și *corporatiști* se anunță acerbă anul viitor pentru fiecare job scos pe piață." Ad. 28 XII 09. „În urmă cu câteva luni era o *corporatistă*." R.l. 11 VIII 10 p. 14; v. și *follower* 2004 (din fr. *corporatiste*; R. Zafiu în R.lit. 32 / 08; DN_3, DEX 98, DexX – sensul 1)

corporáție s.f. || *corporație-mamut* –Corporație de dimensiuni uriașe– „*Corporația-mamut* «International Telegraph and Telephone»." Săpt. 24 III 72 p. 7. „Ofensiva *corporațiilor-mamut*. În lupta inegală de concurență dispar tot mai multe firme mici. 245000 declarații de faliment într-un singur an." Sc. 9 IV 76 p. 6. „Rusia a înființat o *corporație mamut* de tancuri petroliere" cugetliber.ro 30 I 07 //din *corporație* + *mamut*; DexX//

corretto adj. || *caffè corretto* (cuv. it.; culin.) Tip de cafea italienească, având în compoziție și lichior– „*Corretto*: Espresso «corectat» cu puțin alcool" liternet.ro 28 III 04, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Coretto* [sic]: un espresso «corectat» la gust cu puțin coniac sau alt tip de alcool" Unica V 07 p. 156, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*; DIR)

córten s.m. „*corten*, un material ecologic de tip oțel, cu un aspect natural, în culori calde, de o rezistență deosebită la coroziunea atmosferică, utilizat în arhitectură, sculptură, construcții industriale etc. Nefiind protejat, în caz de expunere la aer, i se dezvoltă pe suprafață un strat de oxid, din care rezultă o patină purpuriu-cafenie, fin granulată, ea însăși luând rolul de strat protector, care se formează treptat, în trei-patru ani." R.l. 4 XI 08 p. 20. „aparența minoră a *cortenului* – materialul din care sunt făcute aceste obiecte și cu care sunt placați și pereții coborâtori ai muzeului de la subsol – este încă un element în plus în pledoaria împotriva grandilocvenței." "22" 34 / 10 p. 11 (din engl. *Corten steel*, marcă înregistrată a United States Steel Corporation)

cortină s.f. || *cortina de fier* (pol.) –Linie care despărțea Europa în țări comuniste și țări necomuniste, în timpul războiului rece– „*Cortina de fier* a căzut în 1989, o dată cu revoluțiile din Est.". „Lovite dur de criză, state din centrul și estul Europei s-au trezit să îi acuze pe «bogătanii» vestici că ridică o nouă *Cortină de Fier* ce îi va aduce la sapă de lemn." G. 3 III 09 (după fr. *rideau de fer*, engl. *iron curtain*; PR 1945; Stoichițoiu Ichim, *A*; NODEX, DexX; sintagma se folosea, neoficial, și înainte de 1989)

cortíst s.m. **1.** –Ocupant al corturilor din Piața Universității, în 1990– „Viața de noapte a *cortiștilor*" "22" 51 / 01 p. 13. **2.** –Persoană care locuiește temporar în cort– „Împotriva «*cortiștilor*» de la Vama Veche intenționează să planteze «țăruși antitanc»." Ad. 18 IV 02 p. 15. „«*Cortiștii*» descoperă noi locuri de vacanță." J.nat. 16 VIII 04 p. 37, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *cort* + *-ist*)

cort s.n. || *cort-umbrelă* „*Cort-umbrelă*. Pentru a înlătura principalul inconvenient al corturilor obișnuite – durata necesară instalării lor – un producător francez de umbrele a conceput un sistem ultrarapid (50 de secunde) de «desfășurare» a cortului după principiul deschiderii umbrelelor." Sc. 27 IV 78 p. 6. „*Cort-umbrelă*. Un cort ce se deschide ca o umbrelă și poate fi instalat mai simplu

și mai repede decât cele obișnuite a fost realizat în Franța." R.l. 5 X 78 p. 6 //din *cort* + *umbrelă*, probabil după model fr.; DexX//

coscenarist s.m. –Persoană care realizează și semnează un scenariu împreună cu alta– „N.L., regizor și *coscenarist* (alături de E.P. și N.M.) își utilizează dibaci arsenalul..." R.l. 8 IV 83 p. 2. „E.R., *coscenaristul* și regizorul acestui film, face strălucit această demonstrație." R.lit. 12 I 84 p. 17. „Realizează, în calitate de regizor, *coscenarist* și coproducător, filmul artistic Nu te teme, Jacob!, adaptare dupa O făclie de Paște de I.L. Caragiale." Buc.cult. 13 V 08; v. și R.lit. 15 XII 83 p. 17, 16 VIII 84 p. 17 (din *co-* + *scenarist*; DEX 98, MDN, DexX)

cosmetizá v.t. (peior.) –A face, prin schimbări de suprafață, să pară mai accesibil sau mai atrăgător– „Respectabilitatea mereu *cosmetizată*, liantul mereu reînchegat." R.l. 21 III 81 p. 6. „Atât refuzul celor doi de a se înregimenta sub drapelul FDSN-ului (*cosmetizat* în PDSR) cât și modul în care dr. S. [...] a dat satisfacție sindicatelor [...] l-au umplut de mâhnire..." R.l. 19 VII 93 p. 5. „Cum își poate *cosmetiza* păcatele un escroc internațional ca să devină om de afaceri român" Cat. 20 II 08; v. și zf.ro 7 I 04 (cf. engl. *cosmetize*; BD 1970; MDN, DexX, DEX 09)

cosmetizáre s.f. **1.** –Schimbare de suprafață, fardare– „*Cosmetizarea* guvernului. Schimbări la Ministerul Sănătății" R.l. 30 VIII 93 p. 9. „Ca să ia ochii turiștilor, firmele organizatoare de transporturi internaționale s-au rezumat, de obicei, doar la *cosmetizarea* autocarelor." R.l. 30 IX 95 p. 9. „Pachetul de legi ale educației lansat de Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului (MECT) este «o *cosmetizare*» și nu strategia și reforma structurală de fond de care are nevoie sistemul educațional..." Gorjeanul 15 II 08. **2.** –Înfrumusețare– „Marea *cosmetizare* a străzilor Iașului" ziaruldeiasi.ro 20 XI 06. „Odată cu venirea primăverii au început și lucrările de *cosmetizare* a Capitalei. În Parcul Izvor se lucrează de zor la schimbarea gardului și stâlpilor de iluminat din parc." realitatea.net 7 III 08 (din *cosmetiza*; R. Zafiu în R.lit. 45 / 96 p. 18; Dimitrescu, *Dr.* 171; DexX)

cosmetológ s.m. –Specialist în cosmetologie– „Persoanele care se exprimă tot timpul în limba engleză riscă să se rideze mai devreme, susține *cosmetologul* peruan E.S. Sunetele stridente ale limbii engleze obligă la mișcări rapide și intense ale mușchilor feței, ceea ce provoacă apariția ridurilor." Sc. 25 XI 78 p. 5. „Maria P., *cosmetolog*, biolog și farmacist de origine română, care are un institut faimos în America de Sud și a ales să-și boteze tratamentul cu nume românesc din dragoste pentru bunica sa." După afaceri 3 VI 05 (din fr. *cosmétologue*, DMN 1966; DEX 98, MDN, DexX)

cosmodepanatór s.m. (rar) „O navetă spațială americană, a cărei organizare este proiectată pentru 1977, va folosi la remorcarea și aprovizionarea sateliților artificiali. Iată o nouă meserie pe cale de apariție: *cosmo-depanator*." Săpt. 1 XI 74 p. 2 (din *cosmo-* + *depanator*)

cosmodróm s.n. (astr.) –Teren special amenajat pentru aterizarea și decolarea navelor cosmice– „Iuri Gagarin lângă pătuțul fetiței sale. Și de aici, din camera copiilor, direct la *cosmodrom*." T.N. 30 / 61 p. 31. „alocarea de resurse pentru construirea unui *cosmodrom*." Sc. 3 VI 79 p. 6. „[Satelitul european] GOCE va fi lansat de la *cosmodromul* Plesetk din nordul Rusiei." ziare.com 17 III 09; v. și Sc. 11 IV 79 p. 6 (din rus. *kosmodrom*, fr., engl. *cosmodrome*; DMN 1961, BD 1970; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 1962 p. 135 și LR 4 / 1962 p. 398, Hristea, *PE* 114, FC I 141, 150, 284, Graur, *C.* 21; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cosmológ s.m. –Specialist în cosmologie– „Dar viziunea omului asupra Universului s-a schimbat radical. *Cosmologii* și astronomii au stabilit o legătură între globul de energie și gaz existent la crearea sistemului solar și realitatea de astăzi de pe Pământ." Sc. 10 IV 74 p. 5. „Barrow este un cunoscut *cosmolog*, ale cărui cercetări se referă la relația dintre viață și univers și la natura înțelegerii umane." wall-street.ro 16 III 06 (din fr. *cosmologue*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cosmonaút, -ă s.m.f. (astr.) –Numele aplicat călătorilor în spațiu sovietici sau din zona de influență sovietică. Astronaut– „A fost efectuată aterizarea navei-satelit având la bord pe pilotul *cosmonaut*, maiorul Iuri Alexeevici Gagarin." I.B. 7 VIII 61 p. 1. „A doua *cosmonaută* din lume, sovietica Svetlana Savițkaia..." Pr.R.TV 4 V 83. „Pesedistul Prunariu, primul *cosmonaut* din Parlament" G. 23 VIII 08; v. și Sc. 6 IX 62 p. 4, I.B. 8 VI 65 p. 4, R.l. 1 IX 82 p. 2 || *cosmonaut-cercetător* „Pilotul Vladimir Remek, *cosmonaut-cercetător*, care a efectuat primul zbor spațial în cadrul programului «Intercosmos» cu nava «Soiuz-28»." R.l. 11 III 78 p. 5 || *cosmonaut-erou* „Amintirea *cosmonauților-eroi* va rămâne de aceea neștearsă în memoria omenirii." Sc. 1 VII 71 p. 6 || *cosmonaut-om* „Viitoarele *cosmonaute* sunt antrenate de un centru de medicină spațială, fiind supuse unor încercări identice cu cele ale *cosmonauților-oameni*." Cont. 22 V 64 p. 7 (cf. rus. *kosmonavt*, fr. *cosmonaute*, engl. *cosmonaut*; DMN, PR 1961; L. Seche în LR 1 / 1960 p. 60, Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 135 și 4 / 1962 p. 398, Hristea, *PE* 114, Graur, *T.* 44, FC I 141, Guțu Romalo, *CG* 234; DEX, DN_3, NODEX, DexX); v. și *pilot-cosmonaut*

cosmonávă s.f. (astr.) –Nume aplicat navelor spațiale sovietice sau din zona de influență sovietică– „G. a comentat noile proiecte de protecție a *cosmonavei* contra meteoriților." I.B. 17 IV 61 p. 3. „Prima *cosmonavă* românească pleacă în spațiu de la Vâlcea [...] Cosmonava care va evolua deasupra atmosferei terestre este creaâia unor tineri vâlceni, care au uimit inclusiv NASA, prin proiectele lor, unice în lume." jurnalul.ro 27 I 07; v. și *radiocomplex* 1962 (din *cosmo-* + *navă*, după rus. *kosmokorabli*, fr. *cosmonef*; DMN 1963; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 135 și LR 4 / 1962 p. 398, Hristea, *PE* 168, FC I 149; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cosmoviziúne s.f. **1.** (astr.) –Transmiterea imaginilor televizate din cosmos– „În zilele zborului cosmonauților A.S.N. și P.P.P., televiziunea sovietică a transmis multe aspecte ale acestui zbor. De atunci a apărut un nou termen tehnic: *cosmoviziunea*." Sc. 6 IX 62 p. 4; v. și I.B. 8 VI 65 p. 4. **2.** (fil.) –Viziune totală, cu caracter integrator– „Masoneria poate fi descrisă ca o societate secretă, cu o structură inițiatică, o *cosmo-viziune* gnostică și o manifestare existențială care permite cu ușurință membrilor ei să se întrajutoreze atunci când ajung să ocupe posturi importante în societate." Z. de Mureș 9 IV 07. „*cosmoviziunea* chineză menține un fundament taoist ce sfidează orice abordare filosofică și religioasă occidentală." gazetademaramures.ro 25 VII 05. **3.** –Viziune asupra cosmosului– „pentru pământ, «Madre tierra» – cheia de boltă a *cosmoviziunii* lor –, mayașii, totuși răbdători până la a părea uneori apatici, sunt gata să se bată ca să-l apere." Le Monde diplomatique IX 07. „*cosmoviziunea* maniheistă considera plantele ca răsărite din sperma pe care diavolii întunericului ar fi ejaculat-o pe Pământ în fața vedeniei celui de-al Treilea Trimis." Tric. 12 VIII 08 (sensul 1 din *cosmo-* + *viziune*, probabil după rus. *kosmovidenie*; sensul 2 din engl. *cosmovision*; cf. sp. *cosmovisión*; Webster – sensul 2 1969; Dimitrescu, *Dr.2* 106; MDN, DexX – sensul 1)

cospónsor s.m. –Sponsor împreună cu alții– „între *co-sponsori* se află o pleiadă de grupuscule a căror lozincă este «Afară cu Israelul din Palestina» sau organizații precum Partidul Mondial al Muncitorilor – o grupare trotkistă..." "22" 11 X 05. „Finansbank, în calitate de *co-sponsor*, a fost gazda unei mese rotunde cu tema «Sistemul bancar românesc din perspectiva integrării în Uniunea Europeană»..." wall-street.ro 21 I 06 (cf. engl. *cosponsor*)

costiér, -ă adj. (mar.) –De coastă– „Înseamnă, deci, că în antichitate [...] conturul franjurat al țărmurilor se păstra astfel încât corăbierii puteau practica în relativă siguranță navigația *costieră*." Mag. 11 VIII 73 p. 2. „În anul 1983 a fost construită și prima navă de pescuit *costier* la Marea Neagră..." R.l. 28 II 84 p. 1. „Deșeurile și zona *costieră*, priorități în 2009" Ad. 3 II 09 (după fr. *côtier*; DEX, DN_3, DexX)

costúm s.n. (vest.) || *costum-taior* –Costum de femeie compus din jachetă și fustă din același material– „Deosebit de interesant sunt croite *costumele-taior*." Cont. 8 III 63 p. 2. „Maria Băsescu, soția președintelui, a purtat un *costum taior* de culoare turcoaz" mediafax.ro 4 VII 08 (din *costum* + *taior*, după fr. *costume tailleur*; DexX) || *costum-uniformă* –Uniformă pentru elevi– „La magazinul «Romarta copiilor» din Capitală se probează un *costum-uniformă*." R.l. 5 IX 64 p. 1 (din *costum* + *uniformă*)

costumăr, -ă adj. –De costum– „«Secolul mărgăritarelor» este numit veacul șaisprezece în cartea celor «Cinci secole de istorie *costumară* românească» a lui Al. Alexianu." Săpt. 22 XI 74 p. 8 (din *costum* + *-ar*)

costumáș s.n. (lb. vorbită, peiorativ, înainte de dec. '89) –Securist– „Radu a văzut un *costumaș* lângă școala sa." (probabil din cauză că securiștii aveau „costume" asemănătoare)

coș s.n. || *coș zilnic / de consum* (ec.) –Indice statistic, care ia în considerare produsele de primă necesitate și care reflectă costul vieții– „Nu, pe bune, e de-a dreptul strigător la cer proiectul Guvernului de a desființa Compania Română de Petrol și de a-i lăsa pe acești cetățeni fără milioanele lor de *coșulețe zilnice*." Cat. 10 VI 97 p. 7. „La cheltuielile cu chiria, întreținerea și alte facturi ce privesc utilitățile se adaugă costul total al *coșului zilnic*, care lunar cumulează mai mult de 200 de lei." ziare.com 5 V 08. „În timp ce politicienii se luptă pentru frâiele Puterii, românii au ajuns în punctul în care salariul minim nu mai acoperă *coșul zilnic*, titrează Adevărul în ediția de miercuri." ziare.com 13 X 10 (cf. fr. *le panier de la ménagère*; DexX)

coșerít s.n. –Curățarea coșurilor– „Pentru reparații de sobe dar și

pentru lucrări de *coșerit*, cei interesați se pot adresa la..." R.l. 7 II 84 p. 5. „Locativa câștigă bani și din *coșerit* [...] Vreau să precizez că acest profit s-a datorat și activităților de curățat coșuri." J. de Botoșani 18 II 08 (din *coșar* + *-it*; DA – alt sens; cuvântul este mai vechi)

coșgéter s.m. (sport) –Baschetbalist care înscrie cele mai multe puncte– „*Coșgeterul* echipei române a fost C.C., autorul a 28 de puncte." R.l. 23 XII 77 p. 5. V.D. (1,74 m – *coșgetera* echipei)... I.B. 5 IV 84 p. 7. „Sârbul K. și-a întărit renumele de *coșgeter*" Gaz.sp. 3 II 08 [și *coșgheter*] (din *coș*, după modelul lui *golgheter*; Bantaș, *BE* 124; DN_3, DEX-S, DEX 98, MDN)

coșmarésc, -ă adj. (livr.) –De coșmar– „Iar lovitura de grație pe care Gheorghiță și cu maică-sa o pregăteau ucigașului era apariția neașteptată, *coșmărească* a câinelui lui Lipan." Cont. 5 XII 69 p. 5. „Viața familiei devenise *coșmarească*." TVR2 24 I 98. „Trecutul nostru *coșmaresc*" D. 28 VII 06 [var. *coșmăresc*] (din *coșmar* + *-esc*; DEX 9Hristea8, MDN, DexX)

cotáție s.f. (ec.) –Înscrierea cursului unui produs la bursă ori pe o piață de schimb– „Cererea de ofertă ajunge la ALRO la 18.02.1992, dată în care se termină *cotația* la bursă prevăzută în contract [...] Deci s-a pus la cale, în mod evident, cum să se sustragă cei 5 $/t (chipurile sub formă de discount)." R.l. 4 V 93 p. 16. „BNR a anunțat o *cotație* de 4,21 de lei pentru un euro" realitatea.net 16 IV 09 (din fr. *cotation*, cf. it. *quotazione*; PR 1929; DN_3, DexX)

cotidianitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este zilnic, cotidian– „Spiritul creator a avut, la noi, mai întotdeauna, nevoie și de o confruntare directă. De *cotidianeitatea* experienței (nu neapărat artistice)..." Orizont 1 VII 87 p. 8. „neatent [autorul] își privează eroul de centralitate [...] prin reducerea umanității acestui erou, dacă nu la o singură dimensiune, oricum la foarte puține, sărace indicii de *cotidianitate* [...] în pragul unei condiții – scontate? – de antierou." R.l. 30 VI 88 p. 17. „Ce fel de *cotidianitate* ascunde masca puterii?" Obs.cult. 10 VIII 04 (din *cotidian* + *-itate*; cf. *quotidienneté*; Uritescu, *CV* 36–37; MDN, DexX)

cotidianizáre s.f. –Banalizare, transformare în fapt obișnuit– „lucrare scrisă de mult, dar care [...] în condițiile *cotidianizării* violenței teoretice și practice în lume, are un enorm și binemeritat succes." Săpt. 13 XI 81 p. 2. „Trăim zilnic maladia particulelor supralicitante și serialitatea producțiilor de consum (telenovela), ce scot tragicul de sub imanența sublimului, perceput ca adecvare a scopului actelor personajului la frumusețea morală, și îl apropie de o *cotidianizare* conjuncturală." Obs.cult. 13 VII 04 (din *cotidian*)

cotiéră s.f. **1.** –Rezemătoare pentru cot (la fotolii, scaune etc.)– „Va fi suficient ca o persoană să așeze brațul pe un gen de *cotieră* sau rezemătoare pentru ca mașina să-i indice în câteva secunde tensiunea minimă și maximă." R.l. 12 XI 79 p. 6. „femeia le-a povestit medicilor care încercau să o țină în viață că a fost bătută cu o bucată din *cotiera* unui fotoliu..." Ad. 5 III 09. **2.** –Fașă sau dispozitiv pentru protejarea cotului, folosite în unele sporturi, ca accesorii la uniformele forțelor speciale sau în scop terapeutic– „scuteriștii au ajuns la concluzia că genunchierele și *cotierele* trebuie dublate, dacă țin la integritatea lor fizică." Ad. 9 X 08. „Fiecare polițist este dotat cu vestă cu inserție de azbest care rezistă la lovituri de cuțit, mănuși de luptă, *cotiere*, genunchiere, ochelari și mască de protejare a feței, cătușe, baston cu electroșocuri și două pistoale «Glock», unul cu gloanțe de război și unul cu gloanțe neletale prevăzut cu dispozitiv de ochire cu laser." Ad. 16 XII 08. „Mănuși, șosete, *cotiere*, genunchiere, glezniere, centuri lombare, pantaloni colanți din fibre metalice și haine cu alge marine pentru copii [...] nu sunt doar simple articole de îmbrăcăminte, ci pot fi folosite și în prevenirea sau tratarea unor afecțiuni." Ad. 25 III 09. **3.** –Accesoriu de îmbrăcăminte aplicat pe mâneca hainelor, în dreptul cotului, pentru a apăra stofa– „Prin această colecție a fost pusă la încercare reușita combinației dintre elementele clasice, prêt à porter, și elementele dinamice, derivate din sport, un exemplu fiind *cotierele* folosite la rochii de seară." Ad. 24 X 08. „Agenții din Penitenciarul Bacău au uniforme de serviciu greșit croite. Măsurile ținutelor nu corespund, iar unele uniforme ajung doar până la buric sau au *cotierele* în față." Ad. 25 III 09 (din *cot* + *-ier*; pentru sensul 2 cf. fr. *coudière*; MDN – doar sensul 1)

cotít, -ă adj. || *a o da cotită* (fam.) –A afirma lucruri care contrazic spusele anterioare– „Țărăniștii *o dau cotită* cu Pruteanu" Ev.z. 16 XII 97 p. 6. „Pe de o parte strigă din toți rărunchii că singura soluție pentru țară și popor este demisia guvernului și a dictatorului, pe de alta când vine vorba de forțarea alegerilor anticipate prin demisia în bloc a opoziției *o dă cotită*." "22" 24 I 12

cotón s.n. (text.) || *coton-confecție* –Confecție din bumbac– „N.B. din secția *coton-confecții* a fabricii «Tânăra gardă», aplicând garnituri la confecțiile pentru femei și bărbați." I.B. 11 VII 66 p. 9 (din *coton* + *confecție*)

cotrocenizáre s.f. (pol.; după dec. 1989, cu sens negativ în timpul conducerii lui I. Iliescu) –Evoluție după indicațiile date de la Cotroceni (sediul Președinției)– „[A.B.] s-a așezat, confortabil [...] în compromisul [...] esențial: *cotrocenizarea* culturii noastre." "22" 25 III 93 p. 14. „Un articol semnat de Virgil Ierunca despre «*cotrocenizarea* culturii»." "22" 36 / 93 p. 10. „Printre cuvintele la modă ale tranziției, cu viață mai mult sau mai puțin efemeră, se numără, alături de anglicisme, numeroase derivate și compuse noi. Aș reaminti numai câteva din cele care au făcut «istorie»: dolarizare, dughenizare, vesternizare, fesenist, pesederizare, cederizare, *cotrocenizare*, brucanizare, buticar, chioșcar, răspândac, zvoner, scenarită, mineriadă, golaniadă, manipulare, criptocomunist, a se kaghebi, stalinozaur și câte altele." D. 17 II 06 (articol de Oana Chelaru-Murăruș) (din *Cotroceni* + *-izare*)

cotrocenizát, -a adj. (pol.; după dec. 1989) –Condus exclusiv de la centru, de la Cotroceni (sediul Președinției)– „Puterea, în România, este *cotrocenizată*." R.l. 14 IX 93 p. 1 (din *Cotroceni* + *-izat*)

cottage s.n. (cuv. engl.) –Casă mică, elegantă, în stil rustic. Chalet– „Într-o mică localitate din Dorset, la sud de Londra, un «*cottage*» este încercuit de comando-uri speciale ale Scotland Yard-ului. Aici locuiește Ian Souter Clarence, fost locotenent, dar care se autointitulează «maiorul»." R.l. 6 VII 83 p. 6. „În fiecare dimineață, în *cottage.-ul* lor din Warsash, Vivien și Laurence Olivier se sculau la orele 6,30 și, după ce luau un breakfast mai frugal, el se ducea la aerodrom și ea la gară." Săpt. 13 IV 84 p. 7. „Dormitor în stil *cottage*" G. 20 XI 06; v. și Săpt. 8 VI 84 p. 7, 30 XI 84 p. 7 [pron. *cótegi*] (cf. fr. *cottage*; DN_3, DexX)

country adj. (muz.) –Gen muzical derivat din folclorul albilor din sud-vestul Statelor Unite– „Agenția United Press International anunță că micuța Lucy, alias Charlene Tilton s-a căsătorit cu cântărețul de muzică *country*, Johnny Lee." R.l. 20 II 82 p. 6. „un fermecător buchet de cântece «country», evocatoare ale continentului Lumii Noi, în care începea drumul adesea sinuos al coagulării unei națiuni." J. de festival [al artelor] nr. 8 12 IX 04 p. 13; v. și Săpt. 27 V 83 p. 7 [pron. *cántri*] (din engl. *country-music*; PR 1972; DEX 98, MDN, DexX)

coupé s.n. (franțuzism) **1.** (spect.) –Spectacol-coupé– „Despre *coupé*-ul Macedonski – Cine aiurează, nu oftează! – s-a scris în aceste pagini." R.lit. 19 IV 79 p. 16. „«Iadeș» și «Unchiașul Sărăcie» de Alexandru Macedonski (*coupé*; clasa Sanda Manu și Getta Angheluță, semnatare și ale regiei)." Cont. 6 VII 79 p. 9. „Spectacolul (*coupé* sau întreg) în care tot alți și alți actori vor da glas textului scris special pentru ei." D. 141 / 95 p. 13; v. și *spectacol-coupé* . **2.** (auto) –Automobil cu 2 uși– „Dacia, primul *coupé*? Constructorul român pregătește o surpriză de proporții la Geneva: un concept coupé, bazat pe platforma Sandero." Lib. 6 II 09. „Renault a lansat în România cea mai nouă versiune a limuzinei de clasă medie Laguna, caroseria *Coupé*" sfin.ro 11 IV 09[pron. *cupé*] (din fr. *coupé*; sensul 2 e mai vechi; MDN, DexX – sensul 1) || *coupé-cabrio* (auto) –Automobil decapotabil cu 2 uși– „un loc fruntaș în segmentul *coupé-cabrio* a fost ocupat, ceva timp, pe piața autohtonă, de Peugeot." gandul.info 11 VII 06. „Renault va prezenta în martie un *coupé-cabrio* de mici dimensiuni numit Wind. Renault va prezenta pe 2 martie la salonul auto de la Geneva o decapotabilă mică ce are la bază modelul Twingo." hotnews.ro 2 II 10 (din fr. *coupé-cabrio*) || *coupé-cabriolet* (auto) –Automobil decapotabil cu 2 uși– „Fiind un *coupe-cabriolet* cu patru locuri, 307 CC atrage de la început atât cumpărătorii de coupe-uri, cât și clienții de cabriolete." evenimentul.ro 8 VIII 05. „Cea de-a treia generație a SLK, cel mai mic *coupe-cabriolet* din gama constructorului german va fi lansat în cadrul Salonului Auto de la Detroit..." gadul.info 6 XII 10 (din fr. *coupé-cabriolet*)

cover s.n. (cuv.engl.; spect.) –Piesă interpretată de alt instrumentist ori interpret decât cel originar– „o colecție de 10 *cover-uri* după melodii care au făcut istorie, înregistrate live." Ad. 28 VI 03 p. 4. „a scos pe piață un album, conținând 10 *cover-uri* după Tom Waits și o piesă originală." G. 18 XII 08 p. 15. „a interpretat *coveruri* după piese ale unor muzicieni germani..." G. 31 V 10 p. 4; v. și Nat. 22 XI 03 p. 10, G. 22 XI 08, 2 VI 10 p. 3 [pron. *cávăr*] (din engl. *cover version*; Random House 1965-1970; Stoichițoiu Ichim, *A*)

cover-girl s.f. (cuv. engl.amer.) –Persoană feminină care pozează pentru reviste, model– „Câți săraci din lume ar putea trăi dintr-o singură fotografie făcută bine (de Bella) *cover-girl*-ului Jerry Hall. 10000 franci pe zi înseamnă ceva!" Fl. 22 VI 78 p. 23. „Anul trecut, fosta *cover girl* a fost surprinsă pe peliculă administrându-și o doză de cocaină." G. 19 V

07 p. 11; v. și R.lit. 28 V 81 p. 23 [pron. *cóvergăl*] (cf. fr. *cover girl*; Stoichițoiu Ichim, *A*; PR 1946; DexX)

covór s.n. || *covor termic* –Sistem de încălzire prin pardoseală, realizat prin instalarea, sub parchet, gresie ori mochetă, a unui sistem de țevi prin care circulă agentul termic– „vor putea avea un confort termic sporit dacă apelează la sisteme de încălzire prin pardoseală [...] *Covorul termic* poate fi utilizat și la apartamentele de bloc..." G. 13 XII 07 p. 16. „În cazul în care deja există un parchet, nu este nevoie de scoaterea acestuia pentru montarea unui *covor termic*. Instalația se pune peste parchetul existent și se poate acoperi cu unul sintetic." evenimentul.ro 7 X 08 || *covorul roșu* –Covor de culoare roșie pe care pășesc, în timpul ceremoniilor de primire, șefii de stat sau, în ultima vreme, celebritățile– „Pentru sosirea președintelui Bush la Paris s-a pus *covorul roșu*" R.l. 27 V 02 p. 12. „privim, pe uriașul ecran conectat la sistemul de televiziune internă, cum pășesc pe *covorul roșu* toate celebritățile." Ad. 28 V 02 p. 4. „Oscar 2011: Eleganță pe *covorul roșu*" evz.ro 28 II 11 (după engl. *red carpet*, fr. *tapis rouge*)

cowboyesc, -ă adj. –De tip cowboy– „vestimentația în mare și în minusculele ei detalii, respiră o benefică oroare față de recuzita turismului *cowboy-esc*..." R.l. 16 II 78 p. 2 (din *cowboy* + *-esc*)

cozerie s.f. (livr.) –Prelegere lipsită de pretenții– „După ce mi-am încheiat «prelegerea» din seara aceea [...] sau «*cozeria*», cum preferam s-o numesc eu..." R.lit. 28 II 01 p. 12. „O alternanță diabolică de umor nebun și drame profunde, de *cozerie* stupidă și probleme adânci de ordin filosofic." sfin.ro 22 VI 07. „Poetul propune o *cozerie* pe seama răsfoirii unui album de familie, cu precizările și divagațiile de rafinament ce se fac la o cană de ceai și o prăjiturică, mai degrabă decât la o ceașcă de cafea." Vatra 5-6 / 10 (din fr. *causerie*; DN_3, MDN – numai sensul de "conversație, flecăreală", DEX, NODEX, DexX)

cozeur s.m. (franțuzism) –Persoană căreia îi place și care știe să întrețină o conversație– „Bineînțeles că salonul nu-i salon. Nu o dată l-am văzut. N-are mobile Louis XV, doamne decorative, și *cozeuri* nepresați de timp." Cont. 25 XI 83 p. 13. „Ești fabulos, Florine! Actor imens de teatru și film, tv, *cozeur*, haiduc, cordaci, autor și interpret de bancuri, amintiri, cimilituri." click.ro 17 IV 10 [pron. *cozór*] (din fr. *causeur*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

CPEX s. (pol.) –Comitetul Politic Executiv (al C.C. al P.C.R., înainte de dec. 1989)– „Rechizitoriile sunt [...] incongruente, începând chiar cu acela din marele proces al membrilor fostului *CPEX*." R.lit. 2 VIII 90 p. 2. „Procesele foștilor demnitari din *CPEX* și din alte organe ale puterii n-au fost niciodată deloc politice." R.lit. 10 I 91 p. 2. „Succes lucrărilor *CPEX*!" jurnalul.ro 21 XI 06; v. și R.lit. 21 II 91 p. 2, 11 / 92 p. 3, Cot. 18 III 92 p. 3, R.l. dec. 95 p. 7; v. și *teleconferință* 1993 [pron. *cepeéx*] (abreviere din *C*[omitetul] *P*[olitic] *Ex*[ecutiv])

CPF s. –Cabinet de planificare familială– v. *cabinet (de planificare familială)* 1993, *contracepție* 1993, *contraconcepțional* 1993 [pron. *cepefé*] (abreviere din *c*[abinet de] *p*[lanificare] *f*[amilială])

CPI s. –Abreviere pentru Curtea Penală Internațională– „Parlamentul European va adopta o rezoluție în care va cere tuturor statelor membre și candidate la UE să nu semneze tratate bilaterale cu Statele Unite în privința Curții Penale Internaționale (*CPI*)." Ad. 22 IX 02 p. 1. „dacă această țară [Bulgaria] nu va semna tratatul bilateral de acordare a imunității față de Curtea Penală Internațională (*CPI*) cetățenilor americani aflați pe teritoriul său, pune țările candidate la NATO și UE în fața unei dileme." R.l. 25 VI 03 p. 6 [pron. *cepeí*]

CPU[1] s. –Procesor – „Procesorul sau *CPU* (Central Processing Unit) reprezintă creierul calculatorului, fiind cel mai important cip din sistem. Procesoarele moderne conțin milioane de tranzistoare care sunt gravate pe un pătrat din silicon." Ad. 20 VIII 00 p. 7. „Vând Pentrium 4 *CPU* 2.00 GHz" sibiul.ro 21 IV 09 [pron. *cepeú*]

CPU[2] s. –Abreviere pentru Centrul de primire Urgențe– „În anul 2003, doctorul D.A., pe atunci director al Spitalului Muncipal Roman, inițiia un proiect care urma să devină vital pentru oraș – Centrul de Primire Urgențe (*CPU*)." ziarmldeiasi.ro 6 V 06. „medicul de gardă din UPU sau *CPU* are dreptul de a interna pacientul într-o secție de specialitate a spitalului, în următoarele situații excepționale..." Ordinul Ministerului Sănătății din 16 III 09 [pron. *cepeú*]

CPUN s. –Abreviere pentru Consiliul Provizoriu de Uniune Națională, instituția cu rol de parlament care a funcționat după Revoluția din dec. 1989 până la primele alegeri– „La ceremonie au participat: primul ministru al guvernului, dl. Petre Roman, ministrul culturii, dl. Andrei Pleșu, vicepreședintele *C.P.U.N.*, dl. Ion Caramitru, alte personalități ale vieții noastre culturale și artistice." R.l. 3 V 90 p. 2. „*CPUN* și-ar fi serbat majoratul" jurnalul.ro 11 II 08; v. și Obs. 15 II 90 p. 1 [pron. *cepeuné*] (abreviere din *C*[onsiliul] *P*[rovizoriu de] *U*[niune] *N*[ațională])

crack s. (americanism) **1.** –Tip de drog– „Vameșii australieni au descoperit la Sydeny prima cantitate de «*crack*» identificată până acum în Australia. Este vorba de un drog extrem de periculos, derivat din cocaină..." I.B. 4 IX 86 p. 4. „*Crack-ul* a apărut în Statele Unite ca replică la supraproducția de coca, oferind celor prea săraci o diabolică rezolvare a problemelor existențiale. *Crack-ul* în comparație cu coca este mai ieftin și mai lesne de procurat. Efectul acestui drog este însă distrugător pentru organismul uman, în special pentru creier. Efectul unui singur fum inhalat poate fi asemănat cu impactul dintre o locomotivă lansată în plină viteză asupra unui zid de beton. *Crack-ul*, literalmente, biciuiește creierul consumatorului, apoi îl anesteziază, transformându-l într-o legumă." Expr.Mag. 30 X 97 p. 11. „*Crack* e un derivat al cocainei." "22" 730 / 04 p. 8; v. și I.B. 14 I 88 p. 8, 19 VIII 88 p. 4, Fl. 14 IV 89 p. 21; v. și *antidepresiv* 2002, *hit* (sensul 2) 1997, *zăpadă* 1997. **2.** –Tip de băutură ieftină– „«Oxidații» se întâlnesc la localuri [...] să asculte muzică «supărată» [...] să bea «cocârț» (amestec de băuturi alcoolice ieftine) sau «*crack*» (jumătate bere, jumătate alcool), să se «caftească» cu caraliii." "22" 35 / 94 p. 9 [pron. *crac*] (cf. fr., it. *crack*; MNC 1986, PN 1985; MDN, DexX)

cracker (anglicism) **1.** s.m. (inform.) –Spărgător de programe sau rețele informatice– „*Cracker-ii* aruncă un nou val de teroare prin intermediul Internet-ului." ziaruldeiasi 18 XI 00. „s-a ajuns ca în afara cercurilor de specialiști termenul «hacker» să fie încărcat cu conotații negative. Situația s-a perpetuat până astăzi, oricât de mult au încercat hackeii să se delimiteze de astfel de acțiuni, insistând pentru folosirea termenului de «*cracker*» pentru spărgătorii sistemelor securizate." zf.ro 24 XI 04; v. și *spărgător* (sensul 2) 2012. **2.** s.n. (culin.) –Biscuite crocant– „Piața internă a sticksurilor, *crackersurilor* și a breezle este în declin" zf.ro 26 X 04. „Acoperim tot spectrul de snacksuri sărate (chips, *cracker*, sticks, brezel, popcorn sau alune), chipsul deținând o pondere semnificativă în vânzări." zf.ro 8 XI 06 [pron. *crécăr*] (MDN, DexX – sensul 1)

crámă s.f. || *cramă-restaurant* –Restaurant cu cramă– „În pivnițele complexului turistic «Minerva» din Craiova s-a deschis o *cramă-restaurant* de 400 de locuri." R.l. 31 V 76 p. 5. „*Crama-restaurant* Bolta Rece" boltarece.ro (din *cramă* + *restaurant*; DexX); v. și *restaurant-cramă*

craniometríe s.f. –Ramură a antropometriei care se ocupă cu măsurarea comparată a oaselor craniene umane– v. *fotostereotomic* 1970. „O metodă folosită în antropologie a fost *craniometria*, adică măsurarea oaselor craniului." Bănățeanul 20 III 06 (din fr. *crâniométrie*; DEX, DN_3, DexX)

crawl s.n. (cuv. engl.; tel.) –Text derulat pe orizontală, de la dreapta la stânga, la baza ecranului televizorului– „Adoptat fie ca instrument grafic, fie ca element de furnizare mai rapidă a informațiilor, *crowl-ul* (știrile care rulează pe banda de jos a televiziunilor specializate) este un «must have» în peisajul media autohton." standard.money.ro 20 IX 07. „Pe *crolurile* unor televiziuni a apărut o informație demnă de luat în seamă..." R.lit. 15 II 08 p. 3. „Am aflat de la o televiziune de știri, de pe *crawl*, că eram programat azi și m-am grăbit să ajung..." G. 5 I 10 p. 5 [pron. *crául*]

crazy adj. (cuv. engl.) –Excentric, trăznit– „O comedie nu trebuie să fie nici bufă, nici *crazy* ca să-și permită caractere ieșite din comun..." R.l. 6 VII 81 p. 2 [pron. *créizi*] (BP 1970; D. Am.; DexX)

crăciuníță s.f. „*Crăciunițele*, ajutoarele de nădejde ale lui Moș Crăciun..." Ad. 24 III 03 p. 7. „Oferta cuprinde și Crăciunițe, și animatori – personaje din poveste" Ad. 20 XII 03 p. 5. „De această dată cântăreața [a ales] costume sexy de *crăciuniță*, atât pentru ea, cât și pentru dansatoare." 6am.ro 24 XII 08 (din [Moș] *Crăciun* + *-iță*; DexX)

creatív s.m. –Creator din domeniul publicității– „Vrând să ne arate ce plăcere poate stârni o ofertă Peugeot, *creativii* ne aduc pe ecran o doamnă aparent scorțoasă care, în fața unei vitrine, începe să țipe ca scoasă din minți." G. 12 IX 06 p. 7. „Cât de bine se înțeleg *creativii* dintr-o agenție de publicitate și reprezentanții clientului pentru care lucrează? [...] clientul dictează ritmul jocului în totalitate, forțându-l pe creativ să asculte playlist-ul capriciilor sale?" G. 3 X 07 p. 11. „Avem tineri antreprenori din IT, *creativi* din publicitate premiați la Cannes, absolvenți de Stanford, Harvard, MIT, Oxford sau Cambridge care s-au întors în țară..." forbes.ro 20 I 12 (după engl. *creative*, fr. *creatif*; Stoichițoiu Ichim, *A*; în dicționarele curente doar adj.)

creatór s.m. || *creator de evenimente* –Persoană caree se ocupă de organizarea unui eveniment (congres, reuniune, nuntă etc.)– „*Creatori*

de evenimente în hoteluri. Încearcă o meserie care nu există în România. Fii printre cei 200 de români care pleacă în străinătate pentru a deveni organizator de evenimente" Cot. 14 III 07 p. 25. „un fotograf-colorist, un ceasornicar și un *creator de evenimente* medievale se încăpățânează să supraviețuiască." adevarul.ro 11 VIII 10 (după engl. *events creator*, fr. *créateur d'événements*)

creație s.f. || *creație inteligentă* v. *inteligent*

credibilizá v.t. –A face credibil– „Cred că după 13 ani de politică în România, a venit momentul ca oamenii politici, clasa politică, să facă gesturi de asemenea manieră încât să *credibilizeze* această instituție, numită Parlamentul României, în ochii cetățenilor." evenimentul.ro 7 V 03. „Prezența ambasadorului SUA la înmormântarea lui Teo Peter *a credibilizat* pentru mine [Băsescu] acest mesaj." Ad. 6 I 05 p. 11. „S-a ratat astfel șansa de a reforma și *credibiliza* clasa politică." ziare.com 3 XII 08 (din *credibil* + *-iza*; DexX)

credibilizáre s.f. –Acțiunea de a credibiliza și rezultatul ei– „«Aveam nevoie de *credibilizare* în abordarea problemei pensionarilor», a explicat președintele PD..." adevarul.ro 19 III 02. „Este un punct de cotitură, care ar putea să ducă [...] la o legitimare și o *credibilizare* sporită a României în ochii organismelor internaționale..." evenimentul.ro 14 VII 04. „Este nevoie de femei pentru *credibilizarea* partidului." ziare.com 16 IV 11; v. și R.l. 4611 / 05 (din *credibiliza*; DexX)

crédit s.n. || *credit auto* –Credit pentru cumpărarea unui autoturism– „*Credit auto* vs leasing pentru un autoturism" adevarul.ro 6 V 07 || *credit de consum* –Credit pentru achiziționarea de bunuri de folosință îndelungată– „BCR acordă noi *credite de consum*" evenimentul.ro 2 IV 04. „Românii s-au lecuit de *credite de consum*" adevarul.ro 28 I 10 || *credit de nevoi personale* –Credit acordat fără ca banca să impună împrumutatului să prezinte documente justificative privind utilizarea fondurilor– „BCR si BRD-GSG oferă *credite pentru nevoi personale* nenominalizate, salariaților și pensionarilor, nivelul maxim al creditului fiind de 6 ori salariul net/pensia solicitantului." evenimentul.ro 27 V 02. „La BCR, *creditul de nevoi personale* se aprobă în doar 24 de ore" adevarul.ro 18 IV 11 || *credit de retail* „Banque Sygma, specializată în acordarea de *credite de retail* (pentru finanțarea achizițiilor auto sau pentru consum) și prezentă și pe piața din Polonia, este al doilea jucător francez care alege să vină pe piața locală prin intermediul pașaportului financiar." ziare.com 4 IV 08 || *credit imobiliar* –Credit pentru cumpărarea unei locuințe– „[Credit] pentru cumpărarea sau construirea de locuințe (*creditul imobiliar*)..." evenimentul.ro 2 II 04. „*Credite imobiliare* alternativa la Prima Casă? – vezi oferta băncilor" ziare.com 15 IV 11 || *credit ipotecar* –Credit garantat prin ipotecarea bunului pentru a cărui achiziție a fost contractat creditul– „dobânda pentru *creditul ipotecar*." Ad. 11 X 03 p. 12. „O familie tânără care și-a propus să-și cumpere o locuință prin *credit ipotecar*, imobiliar sau prin programul «Prima Casă» are nevoie de venituri consistente pentru a se putea împrumuta..." gds.ro 5 IX 11 || *credit neperformant* –Credit care antrenează pierderi pentru instituția de credit care l-a acordat– „Refco este în prezent amenințată de insolvabilitate din cauza unui scandal legat de un *credit neperformant*..." zf.ro 18 X 05. „în vara lui 2007 [...] au fost suspendate de la tranzacționare titlurile a două fonduri de investiții ale băncii franceze BNP Paribas, din cauza acumulării de *credite neperformante*." ziare.com 26 XII 08

credit card s. (fin.; cuv. engl.) –Card de credit– „mirajul călătoriilor virtuale în diverse mall-uri a pierit și el, odată cu intensificarea fraudelor de *credit card*." R.lit. 20 XII 00 p. 37. „O bancă a emis un *credit-card* pentru un motan" adevarul.ro 7 II 07

creión s.n. || *în creion luminos / optic* –Accesoriu periferic al unui computer asemănător, ca formă, unui creion, cu senzor optic în vârf, care permite scrierea și desenarea direct în calculator sau, prin atingerea unui ecran special, transmiterea de comenzi (deschidere, închidere, salvare fișiere etc.)– „Vând computer Thompson, *creion optic*, casetofon inclus..." R.l. 10 IX 92 p. 6. „sistemul de scriere cu *creion optic* ce recunoaște caractere chinezești." Z.fin. 11 X 04. „Ivan Sutherland a făcut în 1962 o demonstrație cu Sketchpad, primul program care folosește ferestre, iconuri și un *creion luminos*." Gaz. de Sud 27 III 06 (după fr. *crayon optique*, engl. *light pencil*; DEX 98, MDN, DEX 09 – *creion luminos*) || *pantaloni creion* „*Pantalonii creion* (pe picior) ar trebui să fie, în principiu, negri" AS 19 IX 09 p. 12 (din *pantaloni* + *creion*) || *blugi-creion* v. *blugi*

crémă s.f. || *cremă-pastă* –Cremă de consistența unei paste– „bomboane cu interior din *cremă-pastă* de caise..." I.B. 7 II 75 p. 2 (din *cremă* + *pastă*); v. și *brânză-cremă, supă-cremă*

crenoterapíe s.f. (med.) „tratamentul prin ape minerale (*crenoterapie*), considerat ca cel mai eficace mijloc pentru a evita o surditate prematură." Sc. 6 VI 76 p. 6. „În stațiunile balneare, în cadrul curei profilactice primare se realizează dietoterapia și *crenoterapia* (utilizare a apelor medicinale conform indicațiilor medicale)." ziaruldeiasi.ro 7 II 07 (din fr. *crénothérapie*; LTR; DEX, DN_3, DexX)

creperíe s.f. (cuv. fr.) –Local specializat în desfacerea clătitelor– „O «*creperie*» în apropierea centrului istoric al Bucureștilor [...] Dacă scria pe firmă «vindem clătite», s-ar fi rușinat arhitectul care a conceput interiorul." Ad. 3 X 02 p. 11. „La *Creperie* îi invită pe băimăreni să guste o gamă extrem de variată de clătite franțuzești..." citynews.ro 8 VIII 11

crescătór s.m. || *crescător-îngrijitor* –Persoană calificată în creșterea și îngrijirea animalelor– „Printre proaspeții absolvenți ai cursurilor de un an se numără și câteva femei: 14 (dintr-un total de 45) s-au calificat în meseria de *crescător-îngrijitor* de porcine, 9 (din 26) în aceea de *crescător-îngrijitor* de taurine, 75 la sută din absolvenții cursurilor pentru lucrătorii din complexele de vaci și păsări au fost femei." Sc. 15 IV 77 p. 3. „Cel mai bun specialist în tunsul oilor din județul Tulcea a fost declarat *crescătorul-îngrijitor* D.T." R.l. 17 VII 82 p. 5. „*crescător-îngrijitor* de cai..." R.l. 31 I 08 (din *crescător* + *îngrijitor*)

créșă s.f. || *creșă-grădiniță* –Instituție care funcționează ca o creșă și ca o grădiniță– „Construcția *creșei-grădiniță* din cartierul Titan avansează într-un ritm rapid." I.B. 14 IX 71 p. 1. „În perioada 1975–77, cu contribuția și participarea cetățenilor din județul Mehedinți, au fost construite 84 săli de clasă, 20 ateliere-școală, nouă cămine culturale, nouă dispensare și 19 grădinițe sau *creșe-grădinițe* pentru copii." R.l. 19 X 77 p. 5; v. și 27 XI 76 p. 5 (din *creșă* + *grădiniță*; DexX)

créștere s.n. || *creștere-record* –Creștere care constituie un record– „*Creștere-record* a PIB – 9,3%" R.l. 2 IX 08 p. 1. „SUA, *creștere-record* în ultimii 2 ani" G. 12 X 09 p. 9. „Germania a reușit o *creștere* economică *record*..." R.l. 17 VIII 10 p. 2 (din *creștere* + *record*) || *creștere-șoc* –Creștere bruscă, care constituie un șoc– „Sunt *creșteri-șoc*, de șase ori, care ne-au speriat și pe noi." G. 14 V 09 p. 7. „o *creștere-șoc* a cursului ar fi dus la deteriorarea rapidă a portofoliilor de credite, iar pe de altă parte aceasta s-ar fi transmis repede și asupra prețurilor de consum." zf.ro 5 IX 10. „Prețurile au cunoscut o *creștere șoc* de 2,58% în iulie anul trecut, din cauza majorării taxei pe valoarea adăugată (TVA)." evz.ro 12 VII 11 (din *creștere* + *șoc*)

creștín, -ă adj. v. *democrat-creștin*

crew s. (cuv. engl.) –Grup– „Primul *crew*, primele tag-uri (semnături ale graffer-ilor), primele spray-uri, primul contact cu peretele datează din 2002, atunci când încă nu se găseau instrumentele potrivite pentru graffiti." G. 23 X 06 p. 13. „Dub FX sunt acel *crew* de stradă care combină flow-ul de microfon cu o serie de efecte de pedală, de le iese o minunăție cu tente dub/trip-hop." G. 9 IX 09 p. 16. „Prima ediție a Festivalului Internațional de Cultură Urbană «Street Heroes» va derula în Parcul Tineretului din București, în perioada 12-14 august, cinci competiții multidisciplinare: skateboarding, bmx, street dance, street art și grafitti, ceea ce înseamnă 24 de rideri internaționali, 48 de *crew-uri* multidisciplinare, 38 de parteneri media și o audiență estimată la 10.000 de fani urbani." zf.ro 28 VII 10 [pron. *cru*]

crewing s. (cuv. engl.) „Cine altcineva în țara asta plătește agenților de plasament (*crewing*) sume care ar asigura traiul unei familii medii un an pentru un contract de 6 luni din care nu știi dacă te mai întorci viu, sănătos ori cu banii promiși." Ad. 22 VII 02 p. 10. „Firmă constănțeană de *crewing*, acuzată de «tepuirea» a patru marinari" telegrafonline.ro 21 VII 06 [pron. *crúing*]

crímă s.f. || *crima organizată* –Grupuri centralizate de infractori angajați în activități ilegale cu scopul obținerii de câștiguri bănești– „În cadrul unui program de măsuri împotriva terorismului și a *crimei organizate*, FBI își va deschide un birou la București." Ev.z. 22 VIII 96 p. 3. „*Crima organizată* merge mână în mână cu traficul de influență" Ad. 21 I 98 p. 16. „grupurile de *crimă organizată* din România «stau sub radar» și lucrează ilegal și în secret cu oficiali ai guvernului..." romanialibera.ro 28 III 11 (după engl. *organized crime*, fr. *crime organisé*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *crimă informatică* –Infracțiune care constă în accesul neautorizat într-o rețea informatică– „În 1986 revista virtuală Phrack a publicat articolul «Conștiința unui hacker» scris de un hacker sub pseudonimul «Mentor» după ce a fost arestat pentru o pretinsă «*crimă informatică*»." zf.ro 24 XI 04. „Ofițeri din SRI și Poliție – capi într-o grupare de *crimă informatică*" 9am.ro 5 V 05 (după engl. *informatic crime*)

criminalitáte s.f. || *criminalitate cibernetică* –Infracțiuni comise cu ajutorul computerului– „Kevin Sandlin este atasat adjunct in cadrul Ambasadei și lucrează ca reprezentant al Serviciului Secret American

(USSS – United States Secret Service) pe probleme de fraudă fiscală și *criminalitate cibernetică*." hotnews.ro 12 XII 07. „*Criminalitatea cibernetică* va fi inclusă în noul concept al Alianței la sumitul din noiembrie." adevarul.ro 4 IX 10. „Forțele *criminalității cibernetice* sunt perfect organizate: cu milioane de computere organizate în rețea – botnet – se poate pune în genunchi orice paltformă, oricât de importantă ar fi [...] Aceste milioane de computere sunt controlate, în scopul beneficiarului, de rețele de *criminalitate cibernetică*, al căror serviciu se închiriază cu ușurință pe internet..." romanialibera.ro 3 XII 10 (după engl. *cybernetic criminality*; Ciolan, MC) || *criminalitate economico-financiară* –Infracțiuni economice și financiare– „Întins pe durata a două săptămâni, cursul a inclus lecții predate de instructori americani de la Internal Revenue Service, serviciul de venituri interne al Statelor Unite, și a cuprins [...] tehnici de supraveghere și combatere a *criminalității economico-financiare*." Ev.z. 2 II 98 p. 7. „Surse din cadrul instituției spun că printre cei care au părăsit fostul «Doi ș'un sfert» s-ar afla însuși șeful Serviciului Filaj, Eugen G., care a trecut la Serviciul de Combatere a *Criminalității Economico-Financiare*." financiarul.ro 25 VIII 10; v. și Naț. 15 VI 98 p. 11

criminalizá v.t. –A declara condamnabil, a scoate în afara legii. A incrimina– „Vă este profund dezagreabil fenomenul acesta politic numit Piața Universității. Dar dumneavoastră, în loc să-l numiți politic, l-ați *criminalizat*. Deci aveți reacție de tip comunist, în momentul în care există opoziție, opoziția nu poate fi decât trădătoare, criminală..." Z. II 91 p. 3. „[Noua lege de condamnare a cerșetoriei în Irlanda] «*va criminaliza* sărăcia și va contribui la supraîncărcarea închisorilor», a declarat organizația șefilor de penitenciare." Cot. 21 XII 08; v. și R.l. 15 IV 94 p. 4 (din *criminal* + *-iza*; cf. engl. *to criminalize*, it. *criminalizzare*; Random House 1955-60, BD 1966, DPN 1977; Uritescu, *CV* 38–39; DexX)

criminalizáre s.f. –Scoatere în afara legii, incriminare– „Germania cere *criminalizarea* negaționismului în toată Uniunea Europeană" altermedia.info 19 I 07. „Norvegia se pregătește să declare ilegală cumpărarea serviciilor sexuale [...] *Criminalizarea* sexului va face mai dificilă organizarea traficului de ființe umane." R.l. 16 VII 07 p. 19. „Internaționala Socialistă (IS) a respins, miercuri, în principiu, «*criminalizarea* clandestinilor», într-un text care abordează controversata «directivă de returnare» adoptată de UE..." Teleg. 3 VII 08 (din *criminaliza*; cf. engl. *criminalization*)

criminogén, -ă adj. –Care produce sau favorizează producerea de infracțiuni grave– „Primăria sectorului 3 a început monitorizarea video a 16 intersecții «*criminogene*»" G. 24 III 07 p. 3. „Am auzit chiar zilele trecute, în gura unui mahăr politic român actual, expresia «Potențial *criminogen*». Legat de Portul Constanța și de ce se întâmplă prin vămile din România." cotidianul.ro 27 II 11 (din fr. *criminogène*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

criminostát s.n. (cuv. fr.) „*«Criminostat»*. Este vorba de un sistem informativ elaborat în cadrul poliției franceze și care are semnificația de «criminalogie statistică». Cu ajutorul unor programe executate pe calculatoare electronice sunt studiate structurile diverselor fenomene criminale și evoluția lor în Franța, în scopul găsirii celor mai eficace mijloace de combatere." R.l. 28 VI 76 p. 6

criobiologíe s.f. (biol.) –Studiul efectului frigului asupra ființelor– „S-a născut știința *cryobiologiei* – biologia temperaturilor scăzute." Gaz. lit. 13 IV 67 p. 8. „O foarte tânără ramură a științei – am numit *criobiologia* – capătă noi valențe, se afirmă tot mai viguros." I.B. 18 VII 85 p. 8. „Martorii arată cu degetul spre Institutul de *Criobiologie* din Harkov." R.l. 22 V 07 [și *cryobiologie*] (din fr. *cryobiologie*; cf. engl. *cryobiology*; Random House 1955-60, BD 1967, DMC 1970, DTN 1976; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

criobisturíu s.n. –Bisturiu adus la o temperatură foarte joasă– v. *criochirurgie* 1985 //din *crio-* + *bisturiu*//

criochirurgicál, -ă adj. –Propriu criochirurgiei– v. *criochirurgie* 1985 //din *crio-* + *chirurgical*//

criochirurgíe s.f. –Tehnică chirurgicală în care se folosește frigul (azotul lichid)– „*Cryochirurgia* cancerului pielii ar asigura o rată de vindecare de 96 la sută [...] Deși rezultate similare pot fi obținute și cu alte terapii cum ar fi iradierea sau cauterizarea, *cryochirurgia* este considerată mai puțin traumatizantă, constând din aplicarea azotului lichid pe plagă și distrugerea țesuturilor bolnave prin îngheț, fără ca pacientul să simtă durere." R.l. 11 IV 84 p. 6. „Ce este *criochirurgia*, în ce constă tehnica criochirurgicală? Constă în aplicarea unei temperaturi scăzute, de fapt a unui criobisturiu, pe zona de tratat." Emisiune radio 2 II 85. „Operația de tratare a unei tumori la rinichi prin «*criochirurgie*» [...] a fost un succes" Clujeanul 14 II 07 [scris și *cryochirurgie*] //din fr. *cryochirurgie*; cf. it. *criochirurgia*, engl. *cryosurgery*; MDN; Random House 1960-1965, PR 1969, DPN 1979; DexX//

criocongeláre s.f. –Congelare la temperaturi foarte scăzute– „Am primit un echipament nou de vitrificare care promovează o nouă tehnică de *criocongelare*." banateanul.ro 14 V 08. „CRUA [Centrul de Reproducere Umană Asistată] beneficiază de aparatură de ultimă generație – microscoape, incubatoare, incinte cu aer steril, aparatura de *criocongelare* etc." evz.ro 20 VII 10; v. și adevarul.ro 29 VII 11 //din *crio-* + *congelare*//

criocongelát, -ă adj. –Congelat la temperaturi foarte joase– „Au fost descoperite circa 80 de maladii motorii la șobolanii care au fost obținuți din embrioni *criocongelați*." Lum. 9 II 09 p. 9 //din *crio-* + *congelat*//

crioconservá v.t. –A păstra la temperaturi extrem de scăzute– „Mamele pot *crioconserva* celule-stem pentru copiii lor" adevarul.ro 1 IX 06 //din *crio-* + *conserva*//

crioconserváre s.f. –Conservare la temperaturi extrem de scăzute– „În Italia, tot din motive religioase și politice, *crioconservarea* embrionilor este interzisă." AS 2 X 06 p. 21. „În cazul în care s-a reușit obținerea mai multor embrioni, restul se conservă prin înghețare (*crioconservare*) în azot lichid." jurnalul.ro 9 X 07. „tehnici de reproducere asistată: prelevare de celule reproductive, inseminări intrauterine cu spermă de la partener și cu spermă de la donator, procedee de fecundație a ovocitelor și obținere de embrioni prin tehnici in vitro, *crioconservare* de gameți și embrioni, stocare de embrioni și celule reproductive, după crioconservare." ziuaconstanta.ro 18 XI 10 (după engl. *cryoconservation*, fr. *crioconservation*; PR 1986; DexX)

crioenergétic, -ă adj. –Referitor la energie la temperaturi scăzute– v. *crioenergetică* 1984 (din *crio-* + *energetic*; MDN)

crioenergétică s.f. –Studiul energiilor la temperaturile joase– „*Crioenergetica*. Mai multe institute de cercetări științifice din U.R.S.S. fac cercetări în vederea realizării unor utilaje crioenergetice supraconductibile și a liniilor criogene pentru transportarea curentului electric." Sc. 14 I 84 p. 5 //din *crio-* + *energetică*; MDN//

criofil, -ă adj. (d. organisme) –Care se dezvoltă la temperaturi scăzute– „Descompunerea biologică a materiilor organice conținute în apele reziduale se poate face în mai multe feluri, dintre care reținem metoda *criofilă*, adică la temperatura mediului ambiant, și care durează 90-120 de zile, mezofilă (la 30-35 grade), care durează 8-12 zile și termofilă (circa 50 grade C)." R.l. 11 VI 79 p. 3. „Aflat sub un strat gros de apă, sub acțiunea bacteriilor anaerobe, nămolul intră în fermentare anaerobă *criofilă*, cu producere de biogaz. (Anaerob înseamnă condiții cu lipsă de oxigen, iar criofil se referă la faptul că fermentarea se desfășoară la temperatura apei uzate din bazin, de 5-15 grade C, fără încălzire.)" forum.softpedia.com 19 I 08 (din fr. *cryophile*; cf. engl. *cryophilic*; DN_3, DEX 98, DexX)

criogén, -ă **1.** s. –Amestec criogen– „Consiliul Agenției spațiale vest-europene (E.S.A.) a decis joi, la Paris, executarea unor programe preparatorii pentru fabricarea unui motor de rachetă foarte puternic alimentat cu *criogen* (oxigen și hidrogen lichid)..." R.l. 30 VI 84 p. 8. „O altă metodă de distrucție tumorală este crioablația care distruge țesutul prin înghețare, prin sonde prin care circulă *criogen*." J. de chirurgie, Iași, 4 / 05 p. 367. **2.** adj. –Care produce frig. Refrigerant– „Acumulatoarele *criogene* vor face posibilă rezolvarea problemei acumulării energiei electrice în timpul nopții [...] și livrarea ei în orele de vârf." Sc. 14 I 84 p. 5. „Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Tehnologii *Criogene* și Izotopice [din Râmnicu Vâlcea]" Cronica rom. 25 XI 08; v. și *crioenergetică* 1984 (din fr. *cryogène*; PR din 1900; DN_3, NODEX, DexX)

criogená v.t. –A conserva prin criogenie– „Aș vrea să mă *criogenez*, pe la 70 de ani." Naț. 4 VIII 01 p. 2. „Sper să ajung la 100. Apoi mă *ciogenez*." forum.chip.ro 11 VI 08 //din *criogenie*//

criogénic, -ă adj. –Referitor la criogenie– „Această tehnică *criogenică* va putea permite ca embrionii să fie păstrați chiar și 15 ani. Astfel, ei vor putea fi ușor transportați, în conteinere cu nitrogen lichid..." I.B. 6 IV 88 p. 4. „un laborator *criogenic* (de lichefiere a heliului, azotului, hidrogenului, oxigenului)." Cronica rom. 25 XI 08; v. și *anduranță* 1988, *supraconductor* 1984 (din fr. *cryogénique*; cf. engl. *cryogenic*; PR 1953; DN_3, DEX 98, DexX)

criogeníe s.f. (fiz.) **1.** „Timp de două zile, la Facultatea de electrotehnică din Craiova s-au desfășurat lucrările celui de-al doilea colocviu național de *criogenie* și electrotehnică." Sc. 3 IV 80 p. 5. „*Criogenia* este știința și tehnica temperaturilor joase și extrem de joase." R.l. 11 VII 81 p. 3; v. și *criologie* 2007. **2.** „*Criogenia*. Sub acest nume [...] se

înțelege într-o accepție mai nouă metoda îmbălsămării prin înghețare, fie la minus 79 de grade, cu ajutorul zăpezii carbonice, fie la minus 196 grade, cu ajutorul azotului lichid." Sc. 15 II 78 p. 5 (din fr. *cryogénie*; cf. engl. *cryogenics*; PR sec. XX; DEX, DN_3, NODEX – doar sensul 1, MDN, DexX)

criologíe s.f. (fiz.) –Fizica temperaturilor joase. Crionică– „Medicii apreciază că experiența – circumscrisă unei ramuri noi a științei, crionica sau *criologia* – poate avea o mare importanță pentru medicină." Sc. 26 III 77 p. 5. „Criogenia se ocupă cu obținerea temperaturilor foarte joase, *criologia* are în plus studiul și reacțiile corpurilor supuse acestor temperaturi." metropotam.ro 12 IX 07; v. și *crionică* 1974 (din fr. *cryologie*; LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

criónică s.f. (fiz.)–Criologie– „Publicitatea a avut succes; în mai multe țări au luat naștere cluburi ale adepților *«crionicii»* sau «criologiei» (de la grecescul kryos – rece) cum a fost denumită tehnica înghețării organismului." Sc. 26 V 74 p. 5. „Și, până una-alta, *crionica*, așa controversată cum e, rămâne, deocamdată, singura noastră șansă de a crede în nemurire." Clujeanul 30 I 04; v. și *criologie* 1977 (cf. engl. *cryonics*; BD 1968; DN_3, DEX-S, DexX)

crioprezervâre s.f. –Crioconservare– „O alternativă tot mai populară la congelarea ovulelor ar putea deveni tehnica numită *«crioprezervarea* ovariană», ce implică prelevarea de «felii» de ovare [...] fiind înghețate apoi reimplantate." G. 8 III 07 p. 17. „*Crioprezervarea* embrionilor se poate face din prima zi de la obținerea lor până în a cincea zi de dezvoltare, când embrionul se află în stadiu de blastocist" jurnalul.ro 9 X 07 (după engl. *cryopreservation*)

criostát s.n. –Recipient izolat termic care permite păstrarea unor produse la temperaturi scăzute– „Răcirea magneților se asigură cu ajutorul unor *criostate* (conteinere) umplute cu heliu lichid." Sc. 10 II 81 p. 3. „Timp de aproape doi ani, instrumentele au fost închise în cadrul *criostatului* pentru a menține răceala și pentru a le proteja de contaminare." evenimentul.ro 16 VI 09 (din fr. *cryostat*; DEX, DN_3, DexX)

crioșóc s.n. –Șoc prin frig– „Albinele care fuseseră învățate să recunoască parfumul de rozmarin cu care era îmbibată o bucată de zahăr, «uitau» această lecție în urma aplicării unui *crioșoc* în zona de creier unde sunt localizate percepțiile olfactive – fără a fi distrusă însă, în felul acesta, capacitatea de memorizare." Sc. 10 IX 76 p. 6. „fenomene de *crioșoc* care pot duce la deces." J. de chirurgie, Iași, 4 / 05 p. 368 //din *crio-* + *șoc*; DEX-S, DexX//

crioturbogeneratór s.n. (tehn.) „În acest *crioturbogenerator* [...] în locul obișnuitului rotor se află un vas metalic cu un bobinaj care, răcit cu heliu lichid având o temperatură de minus 269 grade, se comportă ca un supraconductor." Sc. 20 III 76 p. 4 (din *crio-* + *turbogenerator*, probabil după model rus.; DexX)

criptá v.t. –A cifra, a codifica informația pentru a deveni ininteligibilă în absența cheii de decriptare– „În ceea ce privește un eventual protocol pe 2003, cei doi președinți, Adrian Năstase și Marko Bela, și-*au criptat* destul de bine mesajele, nedorind nici unul dintre ei să se arate prea optimist pentru anul care urmează." adevarul.ro 23 X 02; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16; v. și *parola* 2011 (din fr. *crypter*; PR 1951)

criptáre s.f. –Operațiunea de a cripta informația– „securitatea informațiilor este asigurată de folosirea unui algoritm de *criptare*." evenimentul.ro 3 III 02. „CertSign furnizează clienților săi atât pachete care oferă posibilitatea de a semna documente electronice, cât și produse software care asigură *criptarea* informațiilor, pentru ca acestea să poată fi accesate numai de persoanele autorizate." "22" 216 / 07 p. 8. „Arabia Saudită a devenit astăzi prima țară din lume care a suspendat serviciul de mesagerie al telefoanelor BlackBerry, din cauza sistemului de *criptare* ultrasecurizat al terminalelor canadiene care îngreunează supravegherea celor 700.000 de utilizatori." evz.ro 6 VIII 10; v. și *spammer* 2007 (din *cripta*; cf. fr. *cryptage*)

criptát, -ă adj. –Care a fost supus operațiunii de criptare. Cifrat, codificat– „BlackBerry, prea *criptat* pentru lumea islamică" evz.ro 6 VIII 10. „Mesajul antisemit nu este *criptat*, iar scopul principal este de a elimina nuanța marginală a doctrinei, reactivând-o în conștiința populară." adevarul.ro 12 V 11 (din *cripta*)

criptocomunísm s.n. (pol.) –Comunism mascat– „*Cripto-comunismul* acționează în forță în Occident, amăgind multă lume mai mult sau mai puțin inocentă. În schimb, un ochi venit din Est îl recunoaște în mod infailibil. Neocomunismul (a cărui experiență românii au făcut-o, pe fundalul unui trecut recent) se dezlănțuie violent în unele universități americane." "22" 25 IX 92 p. 9. „Exemple ilustrative, tot în acest sens, ne furnizează și partidele *cripto-comuniste*, așa-zise de dreapta." R.l. 20 XII 92 p. 1. „Milosz, ca și Gombrowicz, va alege calea exilului, fiind acuzat de *«criptocomunism»* de către cei aflați deja în afara granițelor Poloniei și de trădare de către cei rămași în țară." Obs.cult. 3 VII 06; v. și D. 202 / 96 p. 3, R.l. 2 VII 96 p. 2, 24 XII 96 p. 2 (din fr. *cryptocommunisme*; DMC 1966; MDN)

criptocomuníst, -ă s.n., adj. (pol.) –Comunist mascat– „Cavalcada forțelor *criptocomuniste*" R.l. 1 XII 92 p. 2. „Datorită unei imagini vechi a Academiei Române, considerată [...] ca fiind *criptocomunistă* sau neocomunistă, această firească dorință a noastră [de a-l avea membru pe E. Ionescu] nu a putut fi până în prezent îndeplinită." Lit. 36 / 93 p. 10. „Dacă avem, după 2000, istorici *cripto-comuniști*, de ce n-am avea și istorici cripto-legionari, pentru strategia simetriilor de interpretare?" R.l. 2 II 07 p. 13; v. și C.r. 8 V 93 p. 6, "22" 30 / 94 p. 8, 39 / 95 p. 4, R.lit. 29 / 98 p. 22; v. și *cotrocenizare* 2006, *restaurație* 1996 (din fr. *cryptocommuniste*; cf. engl. *cryptocommunist*; PR 1949, DMC 1966; MDN, DexX, DEX 09)

criptolegionár, -ă s.n., adj. (pol.) –Legionar mascat– „Naționalism *cripto-legionar*" R.lit. 13 IV 07 p. 15; v. și *criptocomunist* 2007 (din *cripto-* + *legionar*)

criptozoologíe s.f. (zool.) „Zoologul B.H. a întreprins o lungă anchetă, concretizată într-un amplu volum [...] care pune bazele a ceea ce autorul numește *criptozoologia*, sau știința care se ocupă cu studiul animalelor misterioase." Sc. 4 III 79 p. 5. „Expediția [...] este organizată de Societatea de *criptozoologie* din Arizona, specializată în depistarea unor specii de animale considerate dispărute." R.l. 13 VII 85 p. 6. „Scrisă de un membru al Societății Internaționale de *Criptozoologie* care s-a ocupat consecvent în ultimii 25 de ani de studierea unor specii enigmatice ale faunei terestre..." Obs.cult. 2 IX 03 //din *cripto-* + *zoologie*, după model engl.//

cristál sint.s. || *cristal lichid* –Substanță lichidă care care păstrează ceva din structura ordonată proprie cristalelor. Cristalele lichide se folosesc la realizarea dispozitivelor optoelectronice– „Firma electronică japoneză «Sharp» a anunțat realizarea unui nou tip de mașină de scris electronică. Ea este dotată cu un ecran pe bază de *cristal lichid* și cu o memorie care permite elaborarea și corectarea textelor înainte ca acestea să fie imprimate definitiv." R.l. 17 II 84 p. 6. „JVC continuă să producă monitoare cu tub catodic, pentru că sunt încă superioare celor cu *cristale lichide* în ceea ce privește calitatea imaginii." G. 19 V 06 p. 8. „Compania japoneză Sharp, pionierul monitoarelor cu *cristale lichide* (LCD) a creat un tip de monitor ce poate afișa simultan, pe întreaga sa suprafață, trei imagini diferite, în funcție de unghiul de vedere (stânga, centru, dreapta)." R.l. 20 III 07 p. 4; v. și *alcoolemie* 1978, *miniecran* 1988, *retroproiecție* 2008, *transflectiv* 2002 (din fr. *cristal liquide*; cf. engl. *liquid crytal*; DEX 98, DexX)

cristalomanție s.f. –Ghicitul după modul de cristalizare a anumitor substanțe– v. *acromanție* 1977. „În secolul 19 se ghicea viitorul cu ajutorul *cristalomanției*" I.z. 1 IV 07 (din fr. *cristallomancie*; L; MDN, DexX)

crístic, -ă adj. v. *hristic*

crític s.m. || *critic-arbitru* –Critic ce joacă rol de arbitru– „V.R. a adoptat poziția elegant detașată a istoricului literar, sau a *criticului-arbitru*, a cercetătorului care respectă faptele." Luc. 8 XII 73 p. 6. „Publicul, sunt încredințat, ar urmări cu sufletul la gură prăbușirea lui Truman Capote de pe I pe XIII, derby-ul Faulkner – Hemingway, deciziile, întotdeauna contestabile ale *criticilor-arbitri*, faulturile comise de autorii «noului roman» asupra prozatorilor «clasici» sau «cartonașele roșii» atribuite, în semn de eliminare, scriitorilor care încalcă regula jocului." Cont. 15 XI 74 p. 11 (din *critic* + *arbitru*) || *critic-poet* –Critic care scrie poezie– „nu vom putea confunda emoțiile și așteptările [...] profesionistului literar, mai mult sau mai puțin afirmat, ce se încearcă pentru prima oară într-un gen nou, cazul *criticilor-poeți* (sau măcar al redactorilor-poeți și al poeților-critici fiind parțial – cel mai des întâlnit)." Sc. 7 XI 73 p. 6. „Despre efemerul veșnic a vorbit *criticul-poet* Dan Hăulică." Săpt. 21 VI 74 p. 7. „*Criticul poet*" R.lit. 24 XI 04; v. și R.lit. 16 X 75 p. 16, 20 V 82 p. 7 (din *critic* + *poet*); v. și *editor-critic, poet-critic*

crizá (lb. vorbită) **1.** v.t. –A enerva, a irita– „Psihiatria *crizează* România" Atac 7 I 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 8 II 06. **2.** v.r. –A fi cuprins de o criză de nervi– „«Mamă, ce *se crizează* profu' când vede câți am plecat», adaugă altul." Ad. 5 III 02 p. 9, cit. de R. Zafiu în R.lit. 05 / 06. „o recepționeră de la Ambulatoriu *s-a crizat*." adevarul.ro 12 VIII 11; v. și 16 III 11 (din *criză*)

crizát, -ă adj. (lb. borbită) **1.** adj. –Nervos, cuprins de o criză de nervi– „tanti cea *«crizată»* izbește cafeaua pe măsuță..." evenimentul.ro 7 VI 01. „Flăcăul *crizat* de la OTV" Ev.z. 29 XII 05 p. 23, cit. de R. Zafiu în R.lit. 8 II 06. „insule de bunăstare și optimism într-o Românie nevrotică

și *crizată*." evenimentul.ro 20 VII 11. **2.** –Afectat de criza economică– „piața media va depăși pragul de 500 milioane de euro, în ciuda ultimului trimestru care s-a dovedit a fi «*crizat*»." adevarul.ro 24 XII 08. „nici măcar ciupercile nu abundă în această vară *crizată*..." evenimentul.ro 27 VIII 09. „ar putea lua locul lui Popeye, îndopând cu spanac *crizata* economie românească." evenimentul.ro 8 III 10. **3.** s.n. –Criză de nervi– „*Crizatul* nu face bine la sănătate." weblog.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 8 II 06 (din *criza*)

croasánt s.n. (culin.) –Corn preparat din foietaj– „Poți cumpăra de acolo chiar și *croissantele* Star Foods." D. 80 / 94 p. 2. „100 sortimente de patiserie și cofetărie cum ar fi *croissant*, specialități de foitaj etc." R.l. internat. iunie-iulie 95. „Croissantul veritabil trebuie să fie, în primul rând, foarte pufos, dar, în același timp, bine rumenit și nu elastic. Se prepară obligatoriu cu unt, iar gustul celui simplu trebuie să fie neutru – nici dulce, nici sărat – astfel încât să poată fi secționat pe jumătate și «tartinat» în varii feluri." Cot. 26 VIII 06 p. 16; v. și G. 1 IX 09 p. 16 [scris și *croissant*] (din fr. *croissant*; MDN, DEX 09)

crocodilián, -ă adj. –De crocodil– v. *caragian* 1975 (din *crocodil* + *-ian*)

crói s.n. –Croială– „Libertatea lor absolută [a paltoanelor] atât în privința lungimii (de la mini la maxi), a culorii [...] cât și a *croiului* (se poartă mantourile la unu, două și patru rânduri de nasturi, amintind de stilul ofițeresc)..." AS 2 IX 02 p. 8. „Jachetă cu *croi* trapez + fustă neagră cu croi «creion»..." AS 15 XI 08 p. 12. „*Croiurile* simple fac să strălucească și mai tare culorile." AS 1 VIII 09 p. 17 (din *croi*; DEX 98, DexX)

croissant s.n. v. *croasánt*

crol s. v. *crawl*

crolúx s.n. „Unități care confecționează îmbrăcăminte de comandă fără probe, numai pe bază de mulaje. Până în prezent asemenea unități denumite «*Crolux*» s-au organizat pe străzile Franklin, 13 Decembrie." I.B. 2 III 72 p. 1. „Pentru mulți, cuvântul «*Crolux*» nu mai constituie o... enigmă. Este vorba de o nouă metodă de confecționare de comandă a îmbrăcămintei: după efectuarea măsurătorilor singurul drum pe care îl mai faci la croitorie este în ziua stabilită pentru a-ți ridica noua toaletă." I.B. 31 VII 74 p. 3. „Vând garsonieră Bârlad, confort 1, et. 1, zona *Crolux*" imobiliare-info.ro 28 V 08 (abreviere din *cro*[itorie de] *lux*)

cromatográfic, -ă adj. –Referitor la cromatografie– „Analizele *cromatografice* au demonstrat că, din cele 19 fracțiuni *flavonoidice* – substanțe cu efecte terapeutice –, 16 sunt identice cu cele din propolisul colectat de albine și care are largi utilizări în medicină și cosmetică. Cercetătorii români au identificat în mugurii de plop, acid benzoic, acid feluric, acid cafeic, chrisină, *pinocembrică* și alte substanțe *flavonoidice*." R.l. 12 II 81 p. 9. „În numărul trecut am discutat despre metodele *cromatografice* și implicațiile lor în analiza biodieselului." Biodiesel Mag. 7 / 08 (din fr. *chromatographique*; DN_3, DEX 98, DexX)

cromatografíe s.f. (chim.) –Procedeu de analiză chimică și de purificare a constituenților prin absorbția selectivă, de către o materie pulverulentă, a componenților unui amestec de substanțe – v. *aromografie* 1974. „un sistem de «*cromatografie* totală», destinat separării și purificării de biomolecule. Numit «Bio Pilot», sistemul este capabil să producă mai multe grame de material biomolecular pe oră, care satisface cele mai înalte standarduri de puritate." I.B. 13 VII 88 p. 4. „cum arată și cum funcționează *cromatografia*" Biodiesel Mag. 7 / 08 (din fr. *chromatographie*; cf. engl. *chromatography*; PR 1929; DT, LTR, DC; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

cromatográmă s.f. –Reprezentare grafică a unei analize cromatografice– „În concluzie, pe *cromatogramă* putem identifica cantitativ și calitativ amestecul." Biodiesel Mag. 7 / 08 (din fr. *chromatogramme;* cf. engl. *chromatogram*; DexX)

cromatologie s.f. (fiz.) –Studiul culorilor– „Universitatea tehnică din München a luat în considerație înființarea unei catedre de «*cromotologie* fundamentală și aplicată». J.H., inginer specialist în industria coloranților, motivează necesitatea sprijinului universitar în lupta pentru o lume mai bogată în culori, susținând că nu există aproape nici un domeniu al vieții în care culoarea să nu joace un rol." Cont. 24 V 74 p. 5. „a fost preocupat întotdeauna de tehnicile artistice, în principal de *cromatologie*, dar și de restaurare." Ad. 25 III 09 [și *cromotologie*] (din fr. *chromatologie*; cf. engl. *chromatology*; MDN, DexX)

cromodinámică s.f. **1.** || *cromodinamică cuantică* (fiz.) –Teorie din fizica particulelor elementare care descrie quarcii, gluonii și interacțiunile dintre ei, culorile quarcilor jucând un rol asemănător celui al sarcinii electrice– „În pragul unei noi revoluții în fizică. *Cromodinamica* cuantică" Cont. 27 VI 80 p. 5. **2.** adj. (arte) „am creat un nou mod de exprimare artistică: fuziune între știință, tehnică și artă pe care l-am denumit *cromodinamică* după fenomenul de mișcare a culorii pe care l-am obținut cu ajutorul unui aparat pe care l-am denumit «Stație cromodinamică» (de concepție proprie) ce acționează asupra suprafeței pictată corespunzător." Cont. 25 VII 80 p. 2. **3.** –Dinamica culorilor, dinamica cromatică– „Intitulată «Grup de articole privitoare la metaeuristici bazate pe *cromodinamica* genetică utilizate în optimizări» lucrarea se referă la aceeași tematică: dezvoltarea de noi modele computaționale, inspirate din natură, pentru rezolvarea unor probleme complexe de optimizare..." ziarulstiintelor.eu 8 III 09 (din fr. *chromodinamique*, engl. *chronodynamics*; Random House 1975-80, PR înainte de 1990; MDN)

cromosféric, -ă adj. (astr.) –Privitor la cromosferă, stratul de culoare roz, format din gaze incandescente, din jurul Soarelui– „Sunt așa-numitele erupții *cromosferice*, care au influență și asupra anumitor fenomene de pe Pământ." Sc. 16 XII 63 p. 3 (din fr. *chromosphérique*, it. *cromosferico*; AD; LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cromoterapeút s.m. (med.) –Specialist în cromoterapie– „*Cromoterapeuții* spun că roșul este vitalizant, stimulent al glandelor endocrine, al circulației, vasodilatator." J.nat. 23 V 05 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat. „fiecare dintre noi poate deveni propriul *cromoterapeut*." Mon. de Suceava 9 XI 06. „Un corp bolnav emite o schemă de vibrații dezechilibrate pe care *cromoterapeutul* încearcă s-o corecteze." AS 4 III 08 p. 9; v. și Ad. 26 V 05 //din *cromoterapie*//

cromoterapíe s.f. (med.) „Kylie Minogue face *cromoterapie* [...] este adepta terapiei cromatice, așa că a cerut să i se vopsească salonul de spital în roz." Ad. 26 V 05 p. 11. „*Cromoterapia* (terapia prin culori)" AS 4 III 08 p. 9. „Albastrul combate gripa, portocaliul dă vitalitate – *cromoterapia* pe scurt. Folosită încă din Evul Mediu, *cromoterapia* reprezintă un mijloc de combatere a diverselor maladii." G. 20 V 09 p. 16; v. și AS 13 VI 05 p. 7 (din fr. *chromothérapie*; cf. engl. *chromotherapy*; cnrtl.fr 1970; DN_3, NODEX, DexX, DEX 09)

cromotologíe s.f. v. *cromatologie*

cromozomiál, -ă adj. (biol.) –Referitor la cromozomi– „În domeniul biologiei moleculare este necesară elucidarea dinamicii modificărilor moleculare și în aparatul *cromozomial*." Cont. 15 VI 79 p. 7. „această celulă stem embrionară are foarte prezentă informația *cromozomială*..." evenimentul.ro 18 VI 08; v. și *prenatal* 2010, *trisomie* 2011, *viral* 1979 (din *cromozom*[*i*] + *-al*; cf. engl. *chromosomal*; I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 411; DN_3, DEX 98, DexX)

cronaximétru s.n. (med.) –Aparat de măsurat cronaxia, timpul necesar pentru ca un țesut să se excite sub acțiunea unui curent electric– „La I.T.M. s-a introdus în fabricație de serie *cronaximetrul* electronic «Sigmatron» cu ajutorul căruia se stabilește diagnosticul în infecțiunile neuro-musculare." Sc. 17 II 62 p. 4 (din fr. *chronaximètre*; cf. engl. *chronaximeter*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; DT; DN_3, MDN, DexX)

cronicá v.t., v.i. –A scrie cronici (literare), a recenza– „O mare prețuire i se arată profesorului Al.D. [...] și lui V.R., volumele *cronicate* atestând la cel din urmă o armonizare a «esteticului» cu «culturalul»." Săpt. 11 VI 71 p. 6. „volumul *cronicat* este unul de poezie..." Tomis 5 / 05 (din fr. *chroniquer*; MDN, DexX)

crónică s.f. v. *roman-cronică*

cronichétă s.f. (lit.) –Cronică de dimensiuni reduse, fără mare valoare. Minicronică– „Piesa, așa cum deducem din chiar *cronicheta* respectivă, nu se bucură de prea multe calități." Gaz.lit. 21 XII 61 p. 7. „A doua notă este, de fapt, o *cronichetă* TV și mi se pare pur și simplu josnică." Săpt. 18 I 80 p. 7. „aceasta este ultima *cronichetă* pe care o public în cuprinsul rubricii de față." Z. dum. 30 VI 06 (din fr. *chroniquette*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 243, Al. Graur în SMFC IV 86; DN_3, DEX 98, DexX)

cronicízá v.t. (fig.) –A face să devină cronic– v. *dirijism* 1993. „Vosganian: În 2012 criza *se va croniciza*" realitatea.net 16 IX 11 (din *cronic* + *-iza*; cf. it. *cronicizzare*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

cronobiológic, -ă adj. –Care studiază variațiile în timp ale funcțiilor biologice– v. *cronoterapie* 1982. „Motivul pentru care utilizăm fototerapia în tratarea tulburărilor *cronobiologice* și a depresiei sezoniere este acela că ceasul biologic este reglat de lumină." Ev. 10 XI 06. „Ritmurile *cronobiologice* sunt, în general, definite pe 24 de ore." G. 5 VIII 09 p. 12 (din *cronobiologie* + *-ic*; cf. engl. *chronobiological*)

cronobiologíe s.f. –Studiul ritmurilor biologice– „Anumite fenomene și reacții fiziologice sunt influențate sau nu de clipa când au fost provocate? Este întrebarea la care își propune să răspundă *cronobiologia*. Studiul acestor probleme vizează posibilitatea de a prevedea ora cea mai propice pentru luarea unui medicament sau ora când riscul îmbolnăvirii este cel mai mare." Mag. 5 VII 75 p. 4. „— Vă dedicați, de peste două decenii, *cronobiologiei*, un domeniu care în România este

practic necunoscut. Vă rog să explicați ce înseamnă... —Toate funcțiile organismului se desfășoară după un ritm precis, cronologic, numit și «ceasul interior». O legitate a naturii din care face parte și ritmul lunar, reglementat de drumul pe care luna îl parcurge pe orbita din jurul pământului." AS 12 IV 04 p. 7. „*cronobiologia*, știința care se ocupă cu ritmul biologic al organelor." G. 5 VIII 09 p. 12 (din *crono-* + *biologie*; cf. fr. *chronobiologie*, it. *cronobiologia*, engl. *chronobiology*; PR 1970, Random House 1975-80, DPN 1983; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 5; MDN, DexX)

cronofág, -ă adj., s.m.f. (fam.) –Consumator de timp– „Croitorii *cronofage* [...]. Timp pierdut, deplasări de la o unitate care confecționează pantaloni la alta care realizează jachete." I.B. 22 V 82 p. 4. „Eseu, critică și teorie literară: premiul al II-lea – «Cronoclasm și *Cronofagi*» de G.C. din Iași..." R.lit. 10 I 85 p. 2. „Când deplasările devin un efort prea mare și *cronofag*, elicopterul intervine ca soluție salvatoare." sfin.ro 21 VII 06 //din *crono-* + *-fag*; M. Avram în LL 4 / 83 cu înregistrări anterioare, Th. Hristea în R.lit. 17 V 84; DN_3, DexX, DEX 09//

cronoterapíe s.f. (med.) –Terapie care ține cont de ritmurile biologice– „Știți ce este *cronoterapia?* [...] Cercetările cronobiologice demonstrează că oscilațiile funcțiunilor corpului uman pot fi considerabile și neglijarea lor poate duce la greșeli de diagnostic și tratament..." Sc. 10 I 82 p. 5. „Medicamentele, bioritmul și *cronoterapia* [...] Toate aceste modificări cronopatologice atrag după sine necesitatea unei terapii adecvate (*cronoterapie*). De altfel, există date care arată că, în funcție de ora la care se administrează un medicament, se pot obține fie efecte maxime, fie efecte secundare neplăcute." Lum. 12 IV 09 //din *crono-* + *terapie*; MDN//

croque-madame s. (cuv.fr.; culin.) –Sandviș din bucătăria franceză, din pâine prăjită, jambon, brânză, peste care este așazat un ou ochi– „Pentru *croque-madame*, aplică rețeta și servește cu un ou ochi deasupra." Av. IV 04 p. 116, cit. de Stăncioi-Scarlat. „un chelner surâzător te servește cu un «croque-monsieur» sau un «*croque-madame*» (sandviciuri calde cu șuncă, brânză și pentru doamne un ou ochi)..." Ad. 9 IX 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *crocmadám*] (PR 1960)

croque-monsieur s. (cuv. fr.; culin.) –Sandviș din bucătăria franceză, din pâine prăjită, jambon și brânză – „*Croque-monsieur* cu ciocolată" Av. II 03 p. 73, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Croque-monsieur* – nu este doar un sandviș cu șuncă și cașcaval, ci este chiar cel autentic, franțuzesc!" Av. IV 04 p. 116, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *croque-madame* 2009 [pron. *crocmesiö*] (PR)

cross-country s. (cuv. engl.; sport) –Competiție de cros pe teren accidentat– „Atleta română Elena F. s-a clasat pe locul al doilea în cadrul celei de a 25-a ediții a crosului de la Vilamoura (Portugalia), a patra etapă a challenge-ului mondial IAAF de *cross-country*." Nați. 6 II 01 p. 14. „a câștigat și locul I la proba de *cross country*, care a avut loc duminică." ziaruldeiasi.ro 16 VI 09 [pron. *cros-cántri*]

crossover 1. s.n. (cuv. engl.; auto) –Tip de autovehicul rezultat din combinarea unui vehicul de teren cu un monovolum sau un coupé– „Dacia a lansat ieri în România versiunea Stepway a modelului Sandero, un *crossover* care are aspect de SUV, dar rămâne la categoria automobilelor de clasă mică." G. 18 VI 09 p. 5. „Duster este un *crossover* cu pretenții offroad desenat încă de la început cu intenția de a accentua robustețea și spiritul aventurier." R.l. 22 IV 10 p. 11. „Nissan pariază tot mai mult pe SUV-uri și *crossovere*..." zf.ro 10 VIII 11. **2.** adj. (muz.) –Lucrare sau interpret care are succes în mai multe genuri– „În muzica clasică, tot ceea ce există în afară de operă sau de creațiile vocal-simfonice se numește «*cross-over*», iar pentru artistul clasic este un fel de desert." Ad. 10 III 04 p. 4 [pron. *crósovăr*]

croșetáre s.f. (educ.) –Punerea între croșete (paranteze drepte) a unor cuvinte sau porțiuni de text, sistem des folosit de cenzura sau autocenzura dinainte de dec. 1989– „în textul ediției, ultimele trei cuvinte au fost eliminate și semnalate prin blestematele croșete. E păcat de această hilară *croșetare* a unui text din 1899." R.lit. 18 X 84 p. 20 (din *croșetá*; DN, DEX, DexX – alt sens)

crotaliá v.t. –A aplica o crotalie– „Zilele trecute am solicitat medicul veterinar să vină pentru a *crotalia* o bovină adultă." informatia-zilei.ro 31 V 06. „anul acesta ciobanii se tem că nu vor putea să-și vândă mieii pentru că nu *au fost crotaliați*." Bună ziua Făgăraș 24 III 09 (din *crotalie*)

crotaliát, -ă adj. –Căruia i s-a aplicat o crotalie– „Medicul veterinar va avea grijă să consulte și să vaccineze numai animalele *crotaliate*. Numai acestea vor putea fi duse la pășunat, vândute sau abatorizate." Ad. 15 XII 04 p. 5. „Crotalierea era executată de medicii veterinari concesionari [...] contra sumei de 0,25 euro/animal *crotaliat*..." Ad. 30 VI 05 (din *crotalia*)

crotálie s.f. –Marcaj metalic aplicat pe urechea animalelor– „Identificarea animalelor presupune aplicarea mărcii de identificare a animalelor (*crotalie* sau transponder), înregistrarea animalelor în baza de date, eliberarea unui pașaport pentru fiecare bovină, controlul și monitorizarea mișcării animalelor (creșterea sau descreșterea numărului de animale dintr-o exploatație)." evenimentul.ro 28 VIII 04. „Dacă vrea să valorifice animalul sau produsele pe care le obține de la el, fiecare fermier va trebui să aplice *crotalii* (cercei) în urechile animalelor." Ad. 15 XII 04 p. 5. „Licitația pentru achiziția de *crotalii* pentru oi și capre a fost amânată..." Z. 8 III 07 (cf. ngr. *krótalon*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

crotaliére s.f. –Acțiunea de a crotalia– „identificarea și marcarea animalelor, mai exact a oilor și caprelor, prin *crotaliere* (aplicarea unor «cercei» în urechile animalului, cu datele de identificare) va fi suportată de către fiecare proprietar în parte." Ad. 7 VIII 03 p. 4. „marcarea prin *crotaliere* – o plăcuță prinsă în ureche – a oilor și caprelor..." Ad. 25 VIII 03 p. 1. „Poliția a stabilit că atribuirea contractelor de *crotaliere* și înregistrare nu a fost făcută direct medicilor veterinari concesionari, ci a fost interpusă o persoană juridică." Ad. 30 VI 05 (din *crotalia*)

crovangál s.n. (cuv. rus.) „Specialiștii din Leningrad au pus la punct un nou aliaj. Format pe bază de nichel prin adaosuri de crom, vanadiu și galliu, aliajul denumit «*crovangal*», se distinge printr-o ductibilitate excepțională." R.l. 6 II 84 p. 6 (din *crom* + *van*[adiu] + *gal*[liu])

crudivór, -ă adj. –Care nu cuprinde decât alimente crude– „am început un regim *crudivor*; apoi o cură de trei săptămâni numai cu sucuri naturale, continuând regimul *crudivor* 6 luni..." AS 26 IV 04. „Câte 5-7 zile pe lună se ține un regim *crudivor* depurativ..." Ev. 3 VII 08. „Țineți un regim preponderent *crudivor*." AS 13 III 10; v. și jurnalul.ro 22 X 07 (din fr. *crudivore*; Ciolan, *MC*; PR 1987)

crudivorísm s. –Practică alimentară care constă în consumul de produse în stare crudă (nefierte, neîncălzite etc.)– „*crudivorismul* pare să fie o orientare dietetică de inspirație recentă, cel puțin în forma sa teoretică. Atât în Statele Unite, cât și în Europa, această orientare în nutriție se regăsește la începutul secolului al XX-lea." jurnalul.ro 23 XI 06. „Cine își imaginează că dieta vegană fără foc (raw vegan) este o invenție – și o cucerire - a timpului pe care îl trăim, se înșeală amarnic. Ea nu este decât o altă față a «*crudivorismului*», a cărui definiție a fost dată în urmă cu aproape un secol de Duca Enrico Alliata di Salaparuta, un bine-așezat nobil sicilian (cu relații la toate marile Curți ale Europei), care făcuse o pasiune pentru știința alimentației și alimentația științifică [...] «Cucina vegetariana e crudismo vegetale», cartea de bucate a lui Duca Enrico Alliata di Salaparuta, cu cele 1030 de rețete ale ei (multe culese din bucătăria țăranului sicilian) nu este decât avangarda valului de cărți cu rețete vegetariene, vegane și raw-vegan care apar de la o vreme, pe toate continentele planetei." jurnalul.ro 21 X 12 (din fr. *crudivorisme*; Ciolan, *MC*)

crudivoríst, -ă adj., s.m.f. –Adept al crudivorismului– „*Crudivoriștii* adevărați mi-au explicat că alimentația naturală asigură un trai mai îndelungat și mai sănătos, deoarece fructele și legumele în stare naturală sunt alimente ce au o compoziție alcalină, conținând metale bazice..." jurnalul.ro 13 X 05. „*Crudivoriștii* susțin că prin fierbere, alimentele sunt deposedate de cele mai valoroase componente ale lor: enzimele, vitaminele și sărurile minerale." jurnalul.ro 23 XI 06 (din fr. *crudivoriste*; Ciolan, *MC*)

crudofág s.m. –Adept al crudivorismului– „Conform acestor «*crudofagi*», gătitul alterează proteinele din mâncare, făcându-le mai dificil de digerat și anulându-le proprietățile. Ei consideră că, prin gătit, sunt distruse între 50% și 80% din vitamine și minerale; cât despre pesticide, acestea se separă în compuși mai toxici în timpul gătitului, ca să nu mai vorbim de oxigenul pierdut și de alte substanțe nocive eliberate. Încă și mai important e faptul ca enzimele, care stimulează longevitatea, sunt distruse atunci când mâncarea e încălzită la peste 48 de grade Celsius." După afaceri 13 VI 08 //din *crud* + *-fag*; Ciolan, *MC*//

crustacologie s.f. (zool.) –Cercetarea crustaceelor– „«Mikado avatsu-buhanit», astfel a fost denumită o specie de crabi necunoscută până acum [...] Descoperirea a fost avizată de Societatea niponă de *crustacologie*." R.l. 20 II 84 p. 6 //din *crustaceu* + *-logie*//

crustál, -ă adj. (geol.) –Referitor la sau care ține de crusta terestră– „Spre deosebire de cutremurele *crustale* (adâncimea focarului până la 60 kilometri), cutremurele subcrustale din regiunea Vrancea se țin la distanțe mult mai mari..." R.l. 1 IX 86 p. 5. „a fost vorba despre un cutremur *crustal* (de suprafață), într-o zonă activă seismic" adevarul.ro 5 VIII 09 (din *crustă* + *-al*; DexX)

cruzéiro s.m. (cuv.port.) „*Cruzeiro*-ul – moneda națională a Braziliei – a suferit o nouă devalorizare în raport cu dolarul american..." R.l. 4 V

84 p. 6. „[În Brazilia] la 01.11.1942, se schimba numele monedei în «*cruzeiro*». Denumirea nu poartă noroc si la 13.02.1967, 1.000 *cruzeiro* vechi sunt schimbați pe unul nou." wall-street.ro 10 VI 05 (cf. fr. *cruzéiro*; PR 1942; DEX, MDN, DexX)

cryotórium s. (cuv. engl.) –Loc special amenajat pentru conservarea cadavrelor înghețate– „În S.U.A. s-au creat locuri speciale, așa-numitele «*cryotoriums*» pentru depozitarea, în recipiente speciale, a corpurilor neînsuflețite înghețate." Sc. 15 II 78 p. 5.; v. și *criogenie* 1978

CSAT s.n. „Consiliul Suprem de Apărare a Țării (*CSAT*) va dezbate [...] propunerile de modificare a structurilor organizatorice ale Ministerului de Interne și ale Serviciului Român de Informații." Naț. 22 IX 97 p. 12. „mai e timp ca *CSAT*-ul să-l scape de anxietăți pe curajosul tribun, alocându-i un bodyguard de la buget." R.lit. 17 IV 02 p. 12. „*CSAT* a aprobat amplasarea scutului antirachetă pe teritoriul României." Cot. 4 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *ceseaté*] (DAS; DNAR 1998)

CSI s. –Abreviere pentru Comunitatea Statelor Independente– „Prețul drogurilor în *CSI* se situează la o zecime din cel practicat de piețele vest-europene." R.l. 19 III 93 p. 5. „Reuniune *CSI* la Chișinău" "22" 15 XI 08 [pron. *ceseí*] (abreviere din *C*[omunitatea] *S*[tatelor] *I*[ndependente])

CSM s. –Consiliul Superior al Magistraturii– „a fost propus pentru funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, de către Consiliul Superior al Magistraturii (*CSM*)." J.naț. 14 XII 00 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „o parte dintre membrii *CSM* cumulează această funcție cu cea de șef de instanță sau Parchet." Ev.z. 10 VII 06 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *cesemé*] (DAS; DNAR 2000)

CTC s.n. –Controlul tehnic de calitate– „Un roman din care lipsesc primele 30 de pagini [...] iată numai câteva din «surprizele» pe care ni le fac, în ultima vreme, întreprinderile tipografice [...] Dar *C.T.C.*-ul, editorii și librarii ce păzesc?" Săpt. 23 V 86 p. 2. „Cunoscând ABC-ul domeniului, într-un interval de unu-trei ani puteți avansa către funcția de specialist *CTC* (control tehnic și de calitate)." R.l. 13 IV 09 [pron. *cetecé*] (din *C*[ontrolul] *T*[ehnic de] *C*[alitate])

cuadrofónic, -ă adj. –Care captează și redă sunetele pe patru canale– „Căști stereo reglabile, *quadrofonice*, calculator «TI 30», absolut noi." R.l. 13 VIII 80 p. 4. „ea nu mai face nicio deosebire între șoapta lui afrodiziacă și șoapta unei franțuzoaice care se scurge cuadrofonic din CD changer-ul mașinii." Tango 8 I 12; v. și *laptop* 1998 [scris și *quadrofonic*; var. *cuadrifonic*] (cf. fr. *quadriphonique*; DEX 98, MDN, DexX)

cub s.n. || *cub magic / Rubik* „Sâmbătă va avea loc la Budapesta primul campionat mondial al *«cubului magic»*, la care vor lua parte competitori din 19 țări. Cuburile cu care se va lucra vor fi așezate în aceeași poziție – necunoscută anterior concurenților – iar rezultatele individuale vor fi măsurate cu ajutorul unui ceas special conectat la un calculator electronic." R.l. 3 VI 82 p. 6. „Vând radiocasetofon Sanwa, casete, discuri, *cub rubik*, cărți, Larousse, Webster, Călinescu – Istoria literaturii; lampadar, aerotermă, grătar electric." R.l. 25 X 83 p. 6. „Puzzle-ul inventat în anii '80 a redevenit popular în 2000, când iubitorii de jocuri din întreaga lume au început să se întrească în viteza cu care reușeau să rezolve *cubul Rubik*. Considerată una dintre cele mai populare jucării din lume, cubul Rubik câștigă tot mai mulți fani pe măsură ce devine accesibil datorită metodelor de rezolvare explicate pe internet." adevarul.ro 4 I 11 (obiectul a fost inventat în 1974 de ungurul Erno Rubik dar a început să fie exportat în 1980)

cubalíbre s. (cuv. sp.) „Odată cu triumful revoluției în Cuba, piața pentru coca-cola avea puține șanse să se schimbe. Promotorii ei reușiseră s-o folosească mai mult decât ca pe o simplă băutură răcoritoare, inventând *cubalibre* – care este un amestec de coca-cola cu rom cubanez." R.l. 17 I 85 p. 23. „*Cuba Libre*, în traducere «Cuba liberă», este un cocktail tradițional cubanez, care și-a atins vârful de popularitate în anii 1970-1980." ghimpele.ro 1 V 12 [scris și *Cuba libre*]

cubícul s.n. –Spațiu de lucru, într-o încăpere de mari dimensiuni, separat de celelalte spații de lucru prin pereți de circa 1,5 metri înălțime, care permit o relativă izolare atunci când se stă pe scaun în fața biroului și o vedere de ansamblu și comunicarea cu colegii atunci când se stă în picioare– „După mamografie, Bridget a trebuit să aștepte în cabinetul radiologului, într-un *cubicul* care îi inducea o senzație de claustrofobie, simțindu-se goală în halatul de spital." Z. dum. 28 IX 07. „unii din foarte fericii truditori care nu își petrec tinerețile și bătrânețile între pereți de *cubicul* și țipete de manageri cu țintele de profit neatinse." amalia.revistatango.ro 6 X 09 (din engl. *cubicle*; cf. fr. *cubicle*)

cucutenián, -ă adj. (arheol.) –Care ține de Cultura de Cucuteni– „Posibil șantier «*cucutenian*» pe malul Prutului" J. de Botoșani 27 II 06; v. și *amforetă* 2007 (din n.pr. *Cucuteni* + *-an*; cuv. este mult mai vechi)

culíse v. *regizor-culise*

culoár s.n. (circ.) –Spațiu delimitat (pe uscat, apă, în aer) rezervat circulației unor vehicule– „Tot mai multe orașe – printre care Chicago, Denver – au înființat *culoare* speciale pentru circulația bicicliștilor." Sc. 5 XI 74 p. 6. „Al patrulea *culoar* este rezervat petrolierelor încărcate și navelor cu produse nocive ce se îndreaptă spre porturile din zona Mânecii." R.l. 16 I 79 p. 6 || *culoar de transport* „Ambasadorul Poloniei la București, J.P., a propus construirea unui *culoar de transport* între Romania și Polonia, prin Ucraina." C.n. 6 III 06 || *culoar verde* –Culoar pe care vehiculele circulă fără a fi nevoite să oprească la semafoare, bariere etc.– „Camioanele în regim TIR vor avea în curând *«culoare verzi»* la frontiera românească [...] în scopul optimizării fluxului camioanelor în regim TIR..." Ad. 15 IV 05 p. 10. „Uniunea Europeană impune acel *culoar verde*, astfel încât mărfurile să circule cât mai rapid." Z. 22 VII 05. „Limuzinele vor aștepta la scara aeronavelor oficiale și vor avea *culoar verde* până la Parlament." R.l. 27 III 08 || *a avea culoar* –A avea cale liberă datorită lipsei unui adversar puternic– „Pavel *are culoar* la Wimbledon" Z. 23 VI 07. „Oprescu *are culoar* spre Capitală" G. 26 IV 08. „Aspirantă la o medalie olimpică, discobola N.G. *are culoar* spre podium." ProSport 31 VII 08 (din fr. *couloir*; DMN 1966; DEX, DN_3 – cu alt sens, DEX 98, MDN, DexX)

culoáre s.f. || *culoare-lumină* **1.** –Culoare de o mare luminozitate– „Încrengăturile *culorii-lumină* reconsideră [...] tehnici și motive a căror putere eruptivă – cumulată într-un figurativ nostalgic ori polemic – își atestă perenitatea." Luc. 18 II 67 p. 8. **2.** –Procedeu folosit de pictori– „Mijlocul nou de lucru (acest termen devine impropriu) al pictorului este gama proiectoarelor cinematografice atât pentru ecrane plane cât și pentru cele adânci. Noul material se cheamă *culoare-lumină*, cu o gamă și cu o putere incomparabile. Material extra-ușor, ușor de mânuit, pe care îl dilatezi, îl comprimi și îl ștergi după voie." R.lit. 11 X 73 p. 28; v. și Cont. 4 VIII 67 p. 6 //din *culoare* + *lumină*//

culpabilizá v.t. (jur.) –A învinovăți– „Pe scurt, semnatarul articolului «Evidența inadvertenței» încearcă să mă *culpabilizeze* după un procedeu arhicunoscut." R.lit. 6 XII 73 p. 8. „Nu sunt de acord cu încercările de a *culpabiliza* întreg poporul român pentru acțiunile care țin de Holocaust." Ad. 23 III 02. „câteva lecții de bun-simț și rationalitate, cum ar fi aceea că nu e permis *a culpabiliza* legal și practic o categorie – aceea a turnătorilor – fără culpabilizarea corespunzătoare sub toate aspectele a categoriei corelative – a ofițerilor." "22" 20 XI 06; v. și Vatra III 88 p. 5; v. și *sataniza* 1993 (din fr. *culpabiliser*; DMN 1966; Uritescu, *CV* 40; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

culpabilizáre s.f. –Învinovățire– „Mai ales eroul principal trăiește de la început sfâșiat lăuntric și se supune, o vreme fără intenție, unui proces de *culpabilizare* atroce, până la limita răbdării fizice." Săpt. 15 IV 88 p. 2. „Există unii care încearcă să stabilească *culpabilizarea* poporului român, însă, dacă au existat responsabilități, acestea trebuie fixate clar..." Ad. 23 III 02; v. și *culpabiliza* 2006 (din *culpabiliza*; Uritescu, *CV* 41, DEX 98, DexX)

cult s.n. v. *autor-cult, film-cult, roman-cult, serial-cult*

culturál, -ă adj. || *cultural-artistic* –(Acțiune) cu specific cultural și artistic– „Însoțind elevii pe itinerariul *cultural-artistic* al vacanței." I.B. 24 XII 70 p. 1. „În cel de al 24-lea an de activitate, Casa pionierilor din Constanța funcționează cu 44 de cercuri științifico-tehnice, *cultural-artistice*, sportiv-turistice etc." R.l. 25 III 76 p. 5. „Ce se întâmplă în București în 2009 în plan *cultural-artistic*" Z.fin. 15 I 09; v. și R.l. 16 IV 75 p. 2 (din *cultural* + *artistic*; cuvântul e mai vechi)

cultúră s.f. || *cultura Coca-Cola* –Cultura globalizată de tip american– „Cu toate că unii europeni, cu prea multă pripă cârtitoare, numesc produsul de azi al acestei evoluții *cultura Coca-Cola*, e limpede că o fac fără să scruteze realitățile unei spiritualități care nu a încetat să fie în continuă ebuliție." Business Mag. 11 IV 06 (după engl. *Coca-Cola culture*; Ciolan, *MC*) || *cultură consumistă / de consum* – „dacă au construit un tren rapid spre Lhasa, probabil că scopul a fost mai degrabă turistic; dar în aceeași perspectivă, de a «moderniza» cu forța o societate care nu vrea o astfel de modernitate. De fapt, pentru a-i lichida specificitatea, dizolvând-o în mediocra *cultură consumistă*." R.l. 22 III 08. „Aici există o *cultură consumistă*, care-i invită pe oameni să cheltuiască. Nici n-a apucat grecul să înceapă să plătească ratele la mașină, că deja și-a schimbat-o." Ev.z. 25 I 10 (după engl. *consumerist culture*; Ciolan, *MC*) || *cultură folclorică* –Cultură tradițională, anonimă– „[Până în 1989] exista convingerea că folclorul urban este o prelungire a celui rural, că orașul nu-și avea propria sa *cultură folclorică*, cu teme și

forme de expresie specifice." R.lit. 1 VI 05. „*cultura folclorică* nu precizează [...] comportamente domestice sau sociale ostracizante sau agresive." sfin.ro 27 VII 07. „*Cultura folclorică*, rezultat al unui proces îndelungat, organic și multilateral de creație colectivă este profund elaborată și rafinată, în ciuda aparențelor sale uneori stângace sau naive." Conv.lit. 24 I 09 (după engl. *folkloric culture,* fr. *culture folklorique*) || *cultură organizațională* –Ansamblul standardelor colective de gândire, atitudini, valori, convingeri, norme și obiceiuri care există într-o organizație– „Cultura organizațională reprezintă un stil de viață, fiind rezultanta unui evantai de practici interne, norme de conduită, valori, aspirații și credințe specifice firmei respective – adică tocmai ceea ce îi conferă personalitate și identitate umană." Ad. 22 X 03 p. 9. „*Cultura organizațională* clădește imaginea unei companii" Săpt. clujeană 12 III 07 (după engl. *organizational culture*; Ciolan, *MC*) || *cultură populară* **1.** –Cultură folclorică– „La capitolul *cultură populară* nu o să ne bată nimeni, niciodată. Nu este în lume un folclor mai bogat decât cel al românilor, datorită extraordinarei diversități." Ad. 21 XI 09 **2.** –Cultură pop– v. *mcdonaldizare* 2004. „Romanele lui Dan Brown, care au parte de un succes copleșitor, comentează o așa-numită «*cultură populară*»." R.lit. 20 IV 05 p. 29 (după engl. *pop*[ular] *culture*; Ciolan, *MC*) || *cultură strategică* –Ansamblul factorilor culturali care influențează alegerile strategice ale decidenților– „Din păcate, *cultura strategică* este ceea ce lipsește dezbaterii publice de la noi, nu se înțelege că serviciile de informații urmăresc aspecte de securitate națională, și nu oameni politici." jurnalul.ro 19 VI 07. „Uniunea Europeană este cladită pe o *cultură strategică* a negocierilor, a cooperării și schimburilor economice." Mon. de Cluj 27 XI 08. „Andrei A., vicepreședintele Fundației pentru *cultură strategică* [din Rusia], a afirmat într-un articol: «În prezent, arme climatice pot fi folosite pentru a provoca secetă, a distruge culturile și a induce diferite fenomene anormale în unele țării»." agentia.org 6 VIII 10 (după engl. *strategic culture*; Ciolan, *MC*) || *cultură urbană* „A treia sesiune a festivalului de *cultură urbană*" R.l. 2 VIII 05 p. 24. „Eveniment. *Cultura urbană*. Vocabularul hip-hop între adresare directă și rostire licențioasă – cu A.H. și D.M." Z.fin. 21 VII 06. „Parcul Tineretului din Capitală – noul skate-park considerat cel mai dotat din Sud-Estul Europei – găzduiește, de joi până sâmbătă, prima ediție a festivalului internațional de *cultură urbană* «Street Heroes»" Lib. 12 VIII 10 (după engl. *urban culture*; Ciolan, *MC*)

culturísm s.n. (sport) –Tip de cultură fizică în care se urmărește dezvoltarea musculaturii– „Concepute în afara aspirației spirituale, pozițiile și respirațiile degenerează într-un «*culturism*» nu numai banal, dar și funest: absența acelei perspective ascensionale pe care indienii o indică prin etapele detașare-concentrare-meditație-extaz." Sc. 22 III 71 p. 1. „În sala Rapid se va desfășura [...] un atractiv concurs de *culturism*." I.B. 29 VII 89 p. 2. „Sălile de *culturism* și fitness vor avea nevoie de certificat antidoping" realitatea.net 14 IV 08; v. și Sp. 16 II 84 p. 2, I.B. 4 VII 87 p. 7, Sp. 2 VII 87 p. 2 (din fr. *culturisme*; PR 1950; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

cultúrnic s.m. (cuv. rus.) –Activist comunist responsabil cu cultura– „Alții [academicieni] apar cu «lucrări» de nivelul unui *culturnic* raional." "22" 12 VIII 93 p. 11. „M. Eliade era urât de bătrânii *culturnici* ai Internaționalei a treia" Timișoara internat. 56 / 96 p. 12. „cică un venerabil președinte pe viață și *culturnic* [...] poet și ziarist de nădejde din alte vremi..." Mon. de Suceva 8 IX 07; v. și Lupta 213 / 93 p. 7, C. 25 IX 98 p. 27

culturológ, -ă s.m.f. –Specialist care se ocupă de problemele generale ale culturii– „Centrul reunește specialiști în studii politice și juridice, sociologi, *culturologi*, reprezentanți ai armatei și ai partidelor politice." R.l. 11 V 93 p. 2; v. și obiectivdevaslui.ro 22 I 09 (din *culturologie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

cumpărábil, -ă adj. **1.** –Care poate fi cumpărat– „Între un cinci cinstit primit în străinătate și un zece pe linie *cumpărabil* în România cred că e de preferat cinciul." "22" 2 XII 02. „am ținut la zi evidența modelelor și la obiectul *cumpărabil*, și la cel inaccesibil." Obs.cult. 28 VII 05. **2.** (fig.) –Care poate fi cumpărat. Coruptibil– „oricât ar fi de «piloși» unii dintre elevi, sau de «răi» sau «*cumpărabili*» unii dintre profesori, numai examenul – cu probe scrise – poate fi relevant." G. 10 V 05 p. 15 (din *cumpăra* + *-bil*)

cupajáre s.f. (tehn.) –Amestecare– „Cazane în care se efectuează *cupajarea* – amestecul siropului cu concentratul de citrice." Fl. 1 VII 72 p. 25. „*Cupajarea* constă în operația de amestecare în proporții determinate a două sau mai multe vinuri în scopul obținerii unui vin superior față de cele intrate în amestec." Gaz. de agr. 2 IX 07 (din *cupaj*; DEX, DN_3, DexX)

cupláj s.n. (sport) –Program sportiv alcătuit din două sau mai multe meciuri care se desfășoară în continuare, pe același stadion– „programul *cuplajului* de sâmbătă ora 16..." I.B. 30 VII 82 p. 3. „Ah, *cuplajele*! Prin retrogradarea Progresului Vulcan și nepromovarea nici unei echipe bucureștene, Capitala a rămas în divizia A numai cu trei formații [...] *Cuplajele* interbucureștene, mult gustatele *cuplaje* interbucureștene, au devenit doar un eventual deziderat pentru anul viitor." I.B. 4 VIII 82 p. 7. „Că succesul de public a deranjat familia unică a fost reflectat de hotărârea de a nu se mai organiza *cuplaje*." Ev. 20 X 01; v. și I.B. 28 II 84 p. 3 (formal din fr. *couplage*; DN – alt sens. DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cuplét s.n. || *cuplet-pamflet* –Cuplet conținând un pamflet– „Acestei tradiții îi sunt proprii caracterul deschis, incisiv al satirei, demascând racile și năravuri de odinioară, alternarea feeriei cu sarea unui *cuplet-pamflet*." Sc. 31 VII 66 p. 4 (din *cuplet* + *pamflet*; DexX)

cupolétă s.f. –Cupolă de dimensiuni reduse– „Iată un grup de produse realizate din înlocuitori de metal, pentru diferite sectoare industriale [...] *cupoletă*-luminator pentru hale industriale cu degajări de gaze acide." R.l. 10 I 77 p. 3; v. și Ad. 9 V 03, Lumea credinței 3 / 08; v. și *precomprimat* 1977 (din it. *cupoletta*; Dimitrescu, *Dr.2* 137, 142; DexX)

cupón s.n. || *cupon nominativ* –Cupon distribuit, gratuit și nominal, de către stat populației, în toamna anului 1995, în cadrul acțiunii de privatizare în masă, spre a fi schimbat ulterior în acțiuni– „Aflăm, cu stupoare, că situația inscripționării și distribuției *cupoanelor nominative de privatizare* către oficiile poștale este departe de a se afla în grafic, așa cum ni s-a spus la început." Expr. Mag. 31 / 95 p. 3. „Am de vânzare 2 buc. *cupon nominativ* de privatizere cu valoare nominală 975.000 lei, nedepuse." micapublicitate.net 27 IV 09

cuponár(d) s.m. –Deținător al unui cupon de privatizare în masă– „În atenția *cuponarilor*: Lansarea sistemului de tranzacționare a acțiunilor rezultate din privatizarea în masă" R.l. 10 IX 96 p. 4. „Ca să nu fie țepuiți, înainte de a vinde *cuponarii* trebuie să știe câte acțiuni au." Ad. 22 VII 02 p. 6. „«*Cuponarii*» din Moldova își vând acțiunile pentru bani de înmormântare" G. 3 XI 05 p. 15. „Avalanșa *cuponarzilor* riscă să provoace un crah pe piața bursieră. Creșterea bruscă a numărului de români dornici să-și vândă acțiunile oferite de stat în urma programului de privatizare în masă riscă să provoace – dată fiind discrepanța tot mai accentuată între cerere și ofertă – un adevărat crah bursier..." C.n. 18 IX 97 p. 1. „«metoda *cuponarzilor*» – posesori ai certificatelor de proprietate." Atac 48 / 98 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *cupon* + *-ar*(*d*); Stoichițoiu Ichim, *V* – 1995; DNAR 1999)

cuponiádă s.f. (glumeț, peior.) –Istoria alambicată a primirii și depunerii cupoanelor nominative de privatizare din sept.-oct. 1995– „Filiala Electrocentrale a sudat porțile unei întreprinderi trecute pe lista *cuponiadei*." R.l. 30 IX 95 p. 1. „Programul de Privatizare în Masă, proces tradus pe scurt de către mulți jurnaliști sub denumirea de *cuponiadă* și-a încheiat prima etapă la data de 31 martie a.c." Timișoara Internat. 56 / 96 p. 7. „Aplicarea Legii 10 generează o nouă *cuponiadă*" Ad. 11 IV 03 p. 14 (din *cupon*, după tipul *cruciadă*; Ciolan, *MC*; MDN)

cuponizáre s.f. (glumeț, peiorativ) –Distribuirea de cupoane nominative de privatizare– „La zi sunt: corupția, lăcomia, prostia [...] *cuponizarea*, alfabetizarea, victimizarea." R.l. 2 X 95 p. 1. „Odată cu campania de *cuponizare* au apărut ca ciupercile după ploaie zeci de societăți prestatoare de lucrări agricole care adunau cupoane." ziarulde-iasi.ro 2 X 99 (din *cupon* + *-izare*)

cuptór s.n. || *cuptor cu microunde* v. *microunde* || *cuptor-tunel* (tehn.) –Cuptor continuu construit dintr-un tunel– „Alături, la celălalt *cuptor-tunel* lucra F.T. Echipele celor două cuptoare erau în întrecere." Sc. 3 VIII 62 p. 2. „*Cuptor–tunel* pentru ceramică. Un colectiv de la întreprinderea «Electroceramica» a conceput un *cuptor–tunel* pentru produse ceramice și toată tehnologia de fabricație a acestora în noile condiții.»" R.l. 15 I 82 p. 5. „*Cuptor-tunel* – second hand" anunturi.orasultau.ro 7 X 08; v. și Fl. 1 I 74 p. 25 (din *cuptor* + *tunel*; LTR)

cuptorár s.m. –Persoană specializată în lucrul la cuptoare– „Au sărit să dea o mână de ajutor și alți muncitori de la prese, de la mori, de la magazie. Dar nefiind de meserie *cuptorari*, aceștia n-au fost lăsați să intre «în cuptorul-tunel»." Sc. 3 VIII 62 p. 2. „*Cuptorar* sticlă" Lib. 13 X 08 (din *cuptor* + *-ar*; DEX 98, NODEX, DexX)

curát adj. **1.** (fig.) –Neafectat de consumul de droguri– „Păi, să fii «*curat*», dacă ai dependențe (și include și alcoolismul în această categorie) e ca întreținerea unei mașini: trebuie să verifici uleiul și frânele, să te asiguri că psihicul tău e demn să intre în circulație." Cot. 30 IV 09 p. 18. **2.** (fig.) –Fără un trecut pătat de colaborarea cu Securitatea–

„Un ONG din presă a cerut, în cadrul campaniei «Voci *curate*», verificarea ziariștilor centrali, locali și minoritari (circa 1000)...“ G. 9 VIII 06 p. 4 || *mâini curate* v. *mână*

curatór s.m. –Persoană care are în îngrijire un muzeu, o expoziție– „*Curatorul* casei memoriale îmi spune cu bucurie...“ R.lit. 28 II 85 p. 24. „Venerabilul profesor L.D., fondator și *curator* al acestui muzeu privat...“ C.n. 7 II 04. „Alex. Leo Șerban a fost *curator* și expozant și a făcut parte din numeroase jurii internaționale în cadrul unor expoziții de artă și festivaluri de film.“ Ad. 9 IV 11 (după engl. *curator*; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – alt sens, MDN)

curatoriá v.t. –A îngriji o expoziție sau un muzeu din funcția de curator. A curata– „La Stroom, un centru de arte vizuale din Haga, artiștii români [...] participă în septembrie cu diferite proiecte la o expoziție *curatoriată* de M.M.“ Cot. 3 IX 08 p. 18. „Expoziția, *curatoriată* de artista D.V., este realizată sub egida Ordinului Arhitecților din România.“ Obs.cult. 14 V 10 p. 2. „Incursiune într-un peisaj sufletesc. Cum *să curatoriezi* singurătate“ Buc. cult. 5 X 10 p. 9 (din *curator*)

curatoriál, -ă adj. –Referitor la curator– „Filozofia *curatorială* a expoziției gravitează în jurul temei deconstrucției semnificațiilor «clasice» ale monumentelor.“ Cot. 3 IX 08 p. 18 (din *curator*)

curățătorie s.f. || *curățătorie-boiangerie* –Atelier în care se curăță și se vopsesc diferite obiecte– „La Drăgănești (Olt) se va da în folosință o baie populară amplasată într-o clădire în care va mai funcționa și o secție de *curățătorie-boiangerie* și covoare.“ R.l. 11 VIII 77 p. 5 (din *curățătorie* + *boiangerie*); v. și *spălătorie-curățătorie*

curățitór s.m. || *curățitor-sablator* –Muncitor care curăță și netezește piesele mecanice cu un jet de nisip– „De asemenea, angajează oțelari, forjori, termiști-tratamentiști, turnători-formatori, rectificatori, *curățitori-sablatori*, vulcanizatori, ungători, ascuțitori scule, debitator materiale, mașiniști pod rulant cu autorizație I.S.C.I.R., sculer S.D.V., zidari șamotori, primitori distribuitori.“ I.B. 16 III 74 p. 4. „zeci de muncitori din sectoarele calde au devenit *curățitori-sablatori*, tratamentiști, forjori.“ R.l. 19 IX 84 p. 5; v. și *turnător-formator* 1974 (din *curățitor* + *sablator*)

curentă v.t. (arg.) –A aresta– „Traficantul coboară din mașina cumpărătorului. Prin stații se aude ordinul: «*Curentați-l*». (Termenul de «curentat» este folosit de polițiști atunci când rețin pe cineva.)“ Z. 7 III 97 p. 3

curentométru s.n. (hidr.) –Aparat pentru măsurarea intensității curenților acvatici– „*Curentometrele* automate înregistrează, la orice adâncime, direcția și viteza curenților marini.“ Sc. 8 IX 62 p. 4. „Cerere de oferte. *Curentometru* tridimensional“ rolicitatii.ro 24 VI 08 [și *curentmetru*] (din fr. *courantomètre*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; DT; DN_3, DEX 98, DexX)

curierát s.n. –Serviciu de transport (rapid)– „Pentru expedierea de documente sau mărfuri în diverse țări ale lumii se poate apela și la serviciile companiei internaționale de *curierat* expres TNT-Express Worldwide care dispune de mijloace de transport proprii...“ R.l. 2 IV 93 p. 6. „T.H., angajat al unei firme de *curierat*, a intervenit fără a sta pe gânduri în timpul unui jaf armat asupra unei case de schimb valutar.“ R.l. 10 VII 03 p. 1 || *curierat sincronizat* „Bun venit în lumea «*curieratului sincronizat*» de la UPS, unde poți verifica traseul coletelor tale ca și cum ai urmări rutele avioanelor pe un ecran.“ Ad. 29 IX 03 p. 9 (din *curier* + *-at*; DEX-S, DexX)

curling s. (cuv. engl.; sport) –Joc sportiv în care 2 echipe de câte 4 jucători urmăresc să plaseze, prin lansare pentru a aluneca pe gheață, pietre de mari dimensiuni în centrul unui cerc– „Un joc mai puțin popular la noi este *curlingul*...“ R.l. suplim. T.l. 16 / 01 p. 21. „au apărut în programul olimpic sporturi ca voleiul pe plajă, hochei pe iarbă, softball, ciclism mountain bike sau *curling-ul*.“ G. 11 VIII 08 p. 10. „*Curling-ul* este un joc nobil, un simbol al eleganței în sine, un sport de echipă ce se desfășoară pe o pistă înghețată. Scopul jocului este acela de a pune în mișcare blocuri de piatră de 19,96 kilograme, confecționate din granit [...] Aceste pietre trebuie direcționate cât mai aproape de centrul țintei desenate la capătul pistei de joc, denumită casă (house).“ Ad. 25 III 09 [pron. *cărling*] (PR răspândit sec. XX; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

curricular, -ă adj. –Referitor la curriculum-ul școlar– „Ne-am angajat foarte serios în ceea ce numim «reforma *curriculară*», adică schimbarea planurilor de învățământ, a programelor și manualelor școlare.“ Mozaicuri 6-7 / 99 p. 21; v. și D. 26 V 00 (din *curriculum* + *-ar*)

curriculă s.f. –Curriculum școlar. Programă analitică– „*Curricula* pe care o avem în învățământul de informatică este extrem de rămasă în urmă.“ adevarul.ro 28 XI 03. „Începând din acest an universitar oferim studenților noștri o *curriculă* cu adevărat europeană...“ G. educațional 23 II 06 p. VIII; v. și adevarul.ro 14 III 06, G. educațional 18 IX 06 p. I (din *curriculum*; Ciolan, *MC*)

currículum s. **1.** (cuv. lat.; înv.) „Toată istoria predată în liceu a fost complet răsucită, într-un nou și pretențios *curriculum*. Au apărut programe total diferite de cele anterioare și nici acum nu se știe precis care și cum se aplică“ D. 1 X 99 p. 2. „programa analitică sau, cum se cheamă azi, *curriculum*.“ Buc.cult. 20 / 06 p. 1 || *curriculum vitae* –Scurtă biografie– „O carieră de succes începe prin definirea postului și a companiei dorite și nu, cum în mod greșit cred unii, cu elaborarea *curriculum vitae* (CV) și a scrisorii de intenție.“ adevarul.ro 3 VI 02; v. și *resursă* (*resurse umane*) 2003 (DN_3, DexX, DEX 09)

curry s. (cuv. engl.; culin.) „Puteți înlocui șofranul și boiaua cu *curry* – ultimul este un condiment gata preparat, pe care îl găsiți în supermagazinele alimentare.“ Av. X 99 p. 68, cit. de Stăncioi-Scarlat. „pastă de *curry* (ingredient exotic ce conține: cardamom, scorțișoară, cuișoare, chimen, nucșoară și tumeric – ultimul se găsește în magazinele orientale; îl puteți înlocui cu un condiment special pentru grătar)“ Av. VII 01 p. 93, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Se amestecă într-un bol de sticlă, uleiul, zahărul, *curry* și jumătate din cantitatea de suc de lămâie.“ J.nat. 29 IX 07 p. 18 (cf. fr., engl. *curry*; DN_3, DexX)

curs s.n. v. *tabără-curs*

cúrsă s.n. v. *tren-cursă*

cursiér s.m. (fig.) –Comisionar– „acest integru și devotat «*cursier* al luminii» din lucrețianul marș al torțelor...“ Sc. 7 XII 83 p. 4 (din fr. *coursier*; DEX, DN_3 – alt sens, MDN, DexX)

cursiéră adj., s.f. –(Bicicletă) de curse– „Specialiștii industriei noastre de mașini n-au neglijat nici bicicletele *cursiere* și semi-cursiere, urmând a se trece la fabricarea în serie a unor tipuri noi, cu câte 3 și 4 trepte de viteză.“ R.l. 4 III 83 p. 5. „Vând *cursieră* Bianchi în stare perfectă cu toate dotările“ btanunturi.ro 9 VIII 08 (formal din fr. *coursier*; MDN)

curtá v.t. –A căuta, a solicita– „*curtată* de comercianții de artă...“ AS 1 V 00 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cele două companii *se curtează* reciproc de ceva vreme.“ S.fin. 6 VIII 07 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. „F1: Nico Rosberg, *curtat* de Ferrari“ adevarul.ro 4 V 11; v. și evenimentul.ro 28 II 01 (extensie de sens; în dicționarele curente sensul nu apare)

curtát, -ă adj. –Căutat, solicitat– „Negreștiul, tot mai *curtat*. Declararea orașului Negrești drept zonă defavorizată [...] a atras deja atenția mai multor investitori din țară și străinătate.“ evenimentul.ro 17 X 01. „Creditul de consum este de departe cel mai *curtat*...“ Ev.z. 10 VII 06 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *curta*)

curtiér s.m. (peior.) –Curtean (la curtea lui N. Ceaușescu)– „De la Adrian Păunescu *curtier*, la Adrian Păunescu senator, de la dictatura dezvoltată la dictatura în curs de dezvoltare?“ “22” 8 / 95 p. 7 (din *curte* + *-ier*, formație ad-hoc)

customizá v.t. –A adapta la nevoi specifice. A personaliza, a individualiza– „Trebuie ca soluția să-mi dea mie posibilitatea *să*-mi *customizez*, să-mi personalizez lecția. Profesorilor le-au rămas puține lucruri. Printre altele le-a rămas un lucru extrem de important, faptul că modul de predare le aparține.“ G. educațional 22 V 06 p. VIII. „oferă software *customizat* și standard“ evenimentul.ro 23 XII 10 [pron. *castomizá*] (din engl. *to customize*)

cuter s.n. (tehn.) –Instrument sau utilaj de tăiat– „[Pentru salam] este utilizată o pastă numită brandt realizată prin tocarea foarte fină a cărnii de vită cu ajutorul unui utilaj numit *cuter*.“ R.l. 15 IV 92 p. 1. „tăierea tapetului cu ajutorul *cutterului*.“ Ad. 12 IX 03 p. 20. „Acest set de trei *cuttere* este unul dintre cele mai ieftine de pe piață...“ Ad. 21 IV 09 [pron. *cáter*; *scris și cutter*] (din engl. *cutter*; DN – alt sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

cutíe s.f. || *cutie neagră* **1.** (tehn.) –Aparat electronic de la bordul vehiculelor (în special al avionului) care înregistrează datele legate de deplasare (distanță parcursă, consum de combustibil etc.)– „O invenție destinată să înlesnească circulația rutieră. Este vorba de o *«cutie neagră»*, denumită «Trafikon» care servește pentru fixarea pe o bandă magnetică a datelor mașinii – încărcătura, distanța parcursă, combustibilul consumat etc. – ca și pentru stabilirea circumstanțelor unui eventual accident.“ Sc. 15 II 78 p. 5. „Avionul prăbușit la Brașov nu avea *cutie neagră*, ceea ce îngreunează stabilirea cu exactitate a cauzelor accidentului“ ziare.com 30 VIII 07; v. și R.l. 4 XII 79 p. 6, 13 VII 82 p. 6, Ad. 25 II 02 p. 1; v. și *tahograf* 1977. **2.** (fig.) v. *pace-maker* 1974 (din *cutie* + *neagră*; sens 1, după fr. *boîte noire*, engl. *black box*; DMN 1969, BD 1970; GTA; DexX) || *cutie-sertar* –Cutie cu rolul de sertar– „Completarea pieselor principale ale mobilierului cu *cutii-sertare* din mate-

rial plastic sau faianță pentru condimente." Sc. 16 XII 62 p. 2 (din *cutie + sertar*; DexX)

cuțodróm s.n. „Mărturisesc, într-o zi, întâmplător, unui prieten că mă întâlnesc cu un al treilea în parcul Kiseleff. «A, la *cuțodrom*?» «Unde?», întreb eu. Prin mintea mea se perindau imagini cu întreceri de câini sau lupte pe viață și pe moarte și mă gândeam că, deși am trecut de multe ori pe acolo la ore diferite, n-am văzut niciodată așa ceva. Dar nu despre asta era vorba. «*Cuțodromu*», cum îi spunea el, era locul unde posesorii de câini își duc animalul să zburde." D. 13 X 00 p. 9. „Primăria sectorului 1 al Capitalei va inaugura, până la sfârșitul lunii iulie, cel mai mare «*cuțodrom*» din țară. Locația aleasă pentru patrupedele cu stăpân este parcul Kiseleff." Ad. 8 V 03 p. 3. „Posesorii de câini sunt rareori văzuți «la *cuțodrom*», pe motiv că spațiul e prea mic și animalele pot face depresii, așa că preferă să îi plimbe liberi pe alei și pe spațiile verzi, printre copiii care merg de-a bușilea." D. 2 VI 07; v. și Ad. 12 VI 03 p. 9 (din *cuțu + -drom*)

cuvânt s.n. || *cuvânt-cheie* **1.** –Cuvânt care exprimă una dintre noțiunile fundamentale dintr-un text etc.– „*Cuvântul-cheie* este, în ambele titluri «fiu»." R.lit. 21 III 74 p. 30. **2.** –Cuvânt care exprimă obiectivul cel mai important al unei campanii, strategii etc.– „*Cuvântul-cheie* al politicii externe franceze este independența." R.l. 22 I 67 p. 6. „Transparența e *cuvântul cheie*" hotnews.ro 1 IV 09; v. și L. 27 V 67 p. 9, Cont. 16 II 73 p. 11, 2 II 74 p. 10, R.lit. 23 V 74 p. 18, R.l. 31 VII 84 p. 6. **3.** (inform) –Cuvânt sau grup de cuvinte folosite pentru a căuta informație pe internet– „Motoarele de căutare caută așa numitele «*cuvinte-cheie*» în anumite locuri prestabilite." underclick.ro 24 VIII 07. „«Taxa auto», unul dintre cele mai căutate *cuvinte cheie* pe Google" wall-street.ro 9 III 09 (sensurile 1 și 2 din *cuvânt + cheie*, după fr. *mot-clé*; sensul 3 din engl. *keyword*; DMN 1968) || *cuvânt-problemă* –Cuvânt care ridică o problemă de ordin general– „Titlul acestui volum nu este întâmplător. Oricine și Ceva, ortografiate majusculat și omniprezente sunt cuvintele simboluri, cuvintele-temă, *cuvintele-problemă* ce conferă și asigură cărții unitatea registrului." R.lit. 14 XII 72 p. 9. „Până acum semnalările «Dicționarului» au obiectat mai toate asupra listei articolelor, preconizată și recunoscută, de altfel, de autorul însuși «nici completă, nici definitivă», cuprinzând în fapt «idei-cheie», *«cuvinte-probleme»*, cuvinte-eseuri." R.lit. 15 II 74 p. 4. „Ascultarea a devenit pentru noi un *cuvânt problemă*." egirl.ro 29 IV 09 (din *cuvânt + problemă*) || *cuvânt-titlu* –Cuvânt pus în fața unui articol de dicționar– „Rod al unei munci îndelungate și migăloase, întâiul tom din Lexiconul literaturii universale, apărut anul acesta sub îngrijirea Editurii Academiei din Budapesta, cuprinde 4519 *cuvinte-titlu*." R.lit. 15 X 70 p. 2. „Un dicționar enciclopedic olimpic englez-chinez, cuprinzând peste 50000 de *cuvinte-titlu*, a fost publicat în R.P. Chineză." I.B. 19 VIII 88 p. 4. „Dicționar maghiar-român, operă majoră cuprinzând peste 80.000 de cuvinte-titlu..." R.lit. 31 VIII 05 (din *cuvânt + titlu*, după fr. *mot titre*; DEX 98) || *cuvânt-valiză* **1.** –Cuvânt obținut prin aglutinarea altor cuvinte– „Localizarea a devenit deja «glocalizare», *cuvânt valiză* care trimite la efectele globale pe care le are un eveniment localizat." poezie.ro 2 IX 05. „Mult timp în preajma lui '89 la noi se importa altă cafea instant decât Nescafe. Dar consumatorii îi ziceau tot nescafe; sau, mai simplu, nes. Puțini români știau pe atunci că Nescafe era un *cuvânt-valiză* între numele producătorului Nestle și cuvântul cafe. Dar știau bine că Nescafe este cafeaua solubilă prin excelență." Ad. 23 XI 07. **2.** –Cuvânt cu un sens atât de general, încât poate fi interpretat în mod diferit de la o epocă la alta sau de la un individ la altul– „Ca și imaginea, identitatea este «tipul de *cuvânt-valiză*, asupra căruia fiecare își proiectează convingerile, fanteziile, sentimentele, atitudinile» – Claude Dubar, *La crise des identités: L'interpretation d'une mutation*, Presses Universitaires de France, 2000" "22" 11 II 05. „Să recitim, totuși, cu mai mare atenție, ignoratul termen inițial – «proiect». Un *cuvânt-valiză*, bun pentru orice, de la activități didactice și simple întâlniri la albume de muzică sau chiar volume de poezie." R.lit. 14 VII 06. „A fi «rasist» a început să fie definit ca un «*cuvânt-valiză*», adică poți băga în el orice fel de manifestări și de [opinii] personale despre presupuse acte de discriminare." hotnews.ro 17 II 09; v. și I.d. 1 I 09 (din fr. *mot-valise*; sensul 1 PR 1952; DexX)

cuvertát, -ă adj. (culin.) –Acoperit– „Napolitane, din foi tort speciale, *cuvertate* cu umplutură de cacao." (Inscripție pe unele ambalaje de napolitane) (cf. fr. *couvert + -at*; DexX)

CV s.n. –Curriculum vitae– „este bine să alegeți tipul de *CV* care vă avantajează: cronologic, funcțional sau biografic." Cap. 20 XI 97 p. 24. „foarte multe firme apelează la anunțuri online sau cumpără pachete de *CV-uri* de la aceste job-site-uri, urmarea fiind creșterea ofertei de muncă pe net." Ad. 25 XI 02 p. 7. „Numărul de *CV-uri* s-a dublat, dar calitatea nu a crescut" Z.fin. 3 V 09; v. și Nat. 5 III 98 p. 3, "22" 41 98 p. 15, Nat. 15 IX 99 p. 3 [pron. *sivi*; scris și *siviu*] (abreviere din *C*[urriculum] *V*[itae], preluată din engl. americană; R. Zafiu în R.lit 43 99; Stoichițoiu Ichim, *A*)

cvadriciclu s.n. –Vehicul cu patru roți– „directorul tehnic al Registrului ne-a declarat că experții de aici n-au făcut altceva decât să confirme apartenența mașinuțelor la subcategoria «*cvadriciclu* ușor»." G. 9 VI 06 p. 1. „în peisajul automobilistic mureșean a apărut un nou tip de vehicul – *cvadriciclul* – un vehicul cu masa proprie de 350 de kg și motorizare diesel cu putere de 4KW, pe care legiuitorul l-a încadrat în categoria mopedelor, pe cale de consecință nefiind necesară deținerea unui permis de conducere... " citynews.ro 14 I 10 (din engl. *quadricycle*)

cvadrifónic, -ă adj. (tehn. muz.) –Privitor la cvadrifonie– „De la carillon la discul *cvadrifonic*." Pr.R.TV 9 IV 76 p. 13. „Vroiam să știu și eu dacă aceeași aplicație poate folosi amândouă plăcile (de ex. Winamp) pt. a face să zicem un sistem *cvadrofonic* din 2 plăci stereo..." forum.chip.ro 27 VIII 06 [și *cuadrifonic*, *cvadrofonic*] (din *cvadrifonie + -ic*; DexX)

cvadrifonie s.f. (tehn. muz.) –Tehnică de înregistrare și redare bazată pe folosirea a patru surse acustice. Tetrafonie– v. *ambiofonie* 1975. „[Pink Floyd] experimentează continuu (ex: efectul de *cvadrofonie*, consemnat avant la lettre)..." forumul onlinesport.ro 13 IV 04 [și *cuadrifonic*] (din fr. *quadriphonie*; PR circa 1970; MDN, DexX)

cvadruplét s.m. –Fiecare dintre cele patru ființe născute din aceeași sarcină– „Pentru a doua oară consecutiv, o tânără femeie din Nigeria a dat naștere la *cvadrupleți* – s-a anunțat sâmbătă la Lagos. După cum s-a făcut cunoscut, primii cvadrupli au murit la scurt timp după naștere." R.l. 23 I 78 p. 6. „O femeie a născut, luni, trei fete și un băiat, în urma unei operații de cezariană, aceasta fiind prima naștere de *cvadrupleți* înregistrată în ultimii ani la Clinica de Ginecologie nr. I a Spitalului Clinic Județean de Urgență Cluj." mediafax.ro 19 I 09; v. și Teleg. 12 VII 06 (din fr. *quadruplé*; PR 1941; DEX 98, MDN, DexX)

cvadrúplu s.m. –Cvadruplet– „În intervalul amintit, 1882– 1972, în Bulgaria [...] 92 de cazuri s-au născut *quadrupli*." Sc. 15 X 78 p. 5. „*Quadruplii*. Soția unui funcționar din Kyoto a născut la clinica universitară din localitate patru copii – doi băieți și două fete." R.l. 9 X 81 p. 6. „Mama [...] avea o șansă din 80.000 să aibă o sarcină cu *cvadrupli*, conform spuselor medicului acesteia." Z. 12 VII 06; v. și R.l. 10 XI 78 p. 6; v. și *cvadruplet* [și *quadruplu*] (cf. fr. *quadruple*, lat. *quadruplus*; DT; DEX, DN_3, MDN, DexX)

cvasianonim, -ă adj. –Aproape necunoscut– „pe plan muzical a rămas o *cvasianonimă*." Atac 48 / 98 p. 21, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Insist asupra acestor doi termeni pentru că adeseori managerii editurilor ori anonimii și *quasi-anonimii* lor pseudo-îngrijitori fac trimiteri..." R.lit. 26 I 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „un *cvasianonim* urâțel drept protagonist, în locul vreunui star local venerat precum zeitățile – acestea sunt coordonatele unui film «condamnat» la succes mondial." G. 20 II 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *quasi-anonimim*] (din *cvasi- + anonim*; DexX)

cvasicotidián, -ă adj. –Aproape zilnic– „Această femeie – atât de fragilă, în fond, în zbaterea ei *cvasi-cotidiană* prin piețe, en-gros-uri, depozite și hale – este singurul om din această țară care, azi, ar merita o odă." D. 31 III 00 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „au cu muncitorii străini un raport *cvasi-cotidian*" Ev.z. 24 VI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *cvasi- + cotidian*)

cvasidictatúră s.f. –Mod de conducere cu tendințe dictatoriale– „acolo unde exista o *cvasidictatură*..." Obs.cult. 11 VIII 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „folosește excesiv controlul personal asupra serviciilor de informații pentru a controla *cvasidiscreționar* întreaga viață politică..." jurnalul.ro 18 I 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din prefixoidul *cvasi- + discreționar*)

cvasidocumentár, -ă adj., s.m. –Cu caracter aproape documentar– „Procesul de la Verona, reconstruirea *cvasi-documentară* a evenimentelor." Săpt. 6 X 67 p. 3. „piesa prezintă, într-o formulă *cvasidocumentară*, un episod al realității sud-africane." Sc. 15 X 74 p. 6. „Am ales filmul de deschidere acum câteva luni și în acel timp a evoluat de la un film pur și simplu până la un *cvasidocumentar* (despre criza financiară)" Cot. 5 II 09 (din *cvasi- + documentar*; DexX)

cvasifalimentáre s.f. –Aproape de a da faliment– „*cvasi-falimentarea* Băncii Agricole..." Atac 48 / 98 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Pompează bani în bănci *cvasi-falimentare*, lansează lucrări de investiții..." Ev.z. 4 II 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *cvasi- + falimentare*; DNAR 1990)

cvasifiscál, -ă adj. –Cu caracter aproape fiscal– „Deficitul *cvasi-fiscal* bate deficitul fiscal" "22" 18 XI 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „restrângerea, la maximum, a deficitelor publice (fiscale și *cvasifiscale*)..." J.nat. 4 V 05 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „deficitul public este format din deficitul bugetar plus deficitul *quasi-fiscal*." zf.ro 27 VI 06, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *quasi-fiscal*] (din *cvasi-* + *fiscal*; Barbu, *O*)

cvasigeneralizát, -ă adj. –Aproape generalizat– „Chiar și în cadrul partidelor există practica, deja *cvasigeneralizată* [...] când vreunul dintre lideri este acuzat, imediat se răspunde cu iritare: «Este un atac la adresa partidului»." R.l. 16 IV 98 p. 1. „Din păcate, nu sunt cazuri izolate, ci o situație *cvasigeneralizată*." R.l. 30 X 03 p. 1. „[...] și în alte localități importante, pe baza unei blazări *cvasigeneralizate* a electoratului față de dislocarea PSD de la guvernare, au redeșteptat speranța schimbării." R.lit. 14 X 04 p. 1 (din *cvasi-* + *generalizat*)

cvasiindescifrábil, -ă adj. –Aproape indescifrabil– „Un plan general *quasiindescifrabil*." Cont. 25 II 66 p. 6. „telefonul se aude slab, permițând confuzii între cuvinte, sau scrisoarea este caligrafiată *cvasiindescifrabil*, ceea ce duce la același rezultat etc." spyology.myforum.ro 5 X 07 (din *cvasi-* + *indescifrabil*; DexX)

cvasiinstantanéu, -ée adj., adv. –Aproape instantaneu– v. *videodisc* 1978. „[Grupul partidelor de dreapta] blocat *cvasi-instantaneu* de voința comună a tuturor grupurilor politice care au decis că membrii săi nu vor putea niciodată accede la vreo funcție, fie ea cât de mică, în cadrul structurilor Parlamentului European." Z. 6 IV 09 (din *cvasi-* + *instantaneu*; DexX)

cvasimoárte s.f. –Aproape moarte– v. *anabioză* 1981 //din *cvasi-* + *moarte*//

cvasimonopól s.n. (ec.) –Monopol parțial– „Obiectivul urmărit de «Concorde» este să răpească americanilor *cvasimonopolul* asupra avioanelor de transport transatlantice." Sc. 9 XII 63 p. 4. „Crearea unor cooperative agricole pentru apărarea intereselor producătorilor care suportă consecințele unui *cvasimonopol* al Mafiei asupra comerțului cu legume și fructe." I.B. 7 II 76 p. 4. „Actorul deține un «*cvasimonopol*» pe piața echipamentelor optice propuse pentru Armată." Ev.z. 30 IX 08; v. și zf.ro 21 I 03 //din *cvasi-* + *monopol*; DexX//

cvasimonopolíst, -ă adj. (ec.) –Aparent monopolist– „domina în manieră absolută, în regim *cvasi-monopolist*, piața producerii, importării și distribuirii energiei." 9am.ro 6 III 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Aceasta [Televiziunea Română – n.n.], *cvasimonopolistă*, restructurează pachetele de livrare discreționar și trece la scumpiri sensibile..." Ev.z. 10 VII 06 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *cvasi-* + *monopolist*)

cvasipartículă s.f. (fiz.) –Entitate, precum fotonul, care interacționează cu particulele elementare dar nu există ca particulă liberă– „Între altele ei au ajuns la concluzia că dimensiunea sa atinge o zecime de micron (un micron – a zecea mia parte dintr-un centimetru), ceea ce pentru lumea microparticulelor constituie o mărime colosală. Așadar noua *cvasiparticulă* ar putea fi observată și cu ajutorul puterii măritoare a microscopului obișnuit." R.l. 14 X 66 p. 3. „electronii se grupează la un loc în niște *cvasi-particule* care au sarcini fracționale." news.softpedia.com 19 I 06 (din engl. *quasiparticle*; Random House 1955-60, BD 1969; MDN, DexX)

cvasisteá s.f. (astron.) „Spre sfârșitul acestui an, uriașa rețea de oțel din fotografie va forma unul dintre cele mai mari radio-telescoape din lume. Având forma unei cruci ale cărei brațe vor avea o lungime de 1600 metri, el va fi instalat în Australia, și va fi destinat studiului radiațiilor emise de așa-numitele *«cvasistele»*, corpuri cosmice formate, după cât se crede, din pulbere atomică." Cont. 11 VI 65 p. 8. „Dr. Allen R. Sandage de la Observatorul astronomic din Hale (California), urmărind un cuasar (*cvasistea*) situat la 12 miliarde de ani lumină, cum nu poate fi altul mai îndepărtat, afirma că acolo este capătul Universului." profamilia.ro 28 III 05 //din *cvasi-* + *stea*; DexX//

cvasistelár, -ă adj. (astron.) –Alcătuit din cvasistele– „Un grup de oameni de la Laboratorul italian de radioastronomie a reușit să capteze pentru prima oară undele radiofonice extrem de slabe, provenind de la corpuri cerești situate la depărtări de miliarde de ani-lumină și aparținând unui tip de galaxii până de curând necunoscute, așa-numitele «galaxii *cvasistelare*»." Sc. 15 X 63 p. 3. „Noua galaxie este de tip spirală normală, iar în zona ei centrală nu este situat nici un quasar, respectiv un obiect *cvasistelar* emițător de radiounde și cu viteza mare de deplasare spre roșu." Mag. 1 V 02 (din engl. *quasistellar* [*object*]; CD, BD 1968; DEX 98, MDN, DexX)

cvasitotál, -ă adj. –Aproape total– „Un foarte mare număr din răspunsurile formulate de tineri denotau o *cvasitotală* necunoaștere a crimelor și ororilor săvârșite de naziști." R.l. 13 VI 77 p. 6. „Moțiunile au blocat *cvasitotal* activitatea legislativă a Parlamentului" Z.fin. 15 IX 05 (din *cvasi-* + *total*; DexX)

cvasitotalitáte s.f. –Cantitate aproape totală– „Hotărârea Muzeului Metropolitan din New York de a oferi spre vânzare *cvasitotalitatea* colecțiilor sale numismatice [...] a produs spectaculoase oscilații pe piața monetelor antice." R.l. 21 XI 72 p. 6. „*Cvasitotalitatea* persoanelor fizice îndreptățite..." R.l. 22 VII 99 p. 2. „[Cota unică este menită] să avantajeze un număr infim de persoane și companii, a căror *cvasitotalitate* este legată prin interese de actuala structură de guvernare." Ev. 9 III 06; v. și R.l. 10 V 85 p. 6, R.lit. 30 V 01 p. 24 (din *cvasi-* + *totalitate*; cf. fr. *quasitotalité*; DMC 1968; FC I 142; DN_3, DexX)

cvasiunaním, -ă adj. –Aproape total– „De la Hegel, care arăta că scopul final al artei e «determinarea imanentă a obiectului însuși», la E.A. Poe, Mallarmé sau Valéry, s-au afirmat periodic – într-un consens *quasi-unanim* – drepturile «luciditații», în opoziție cu somnul creator." R.lit. 18 I 73 p. 8. „Ceea ce se acceptă *cvasiunanim* este faptul că la baza actualei crize stă cea din domeniul imobiliar din SUA..." Ev. 25 X 08 [scris și *quasi-unanim*] (din *cvasi-* + *unanim*; FC I 169, 170, 189, 238, DEX 98, MDN, DexX)

cvasiunanimitáte s.f. –Aproape totalitate– „Dorința de a se distinge, «de a nu semăna cu *cvasiunanimitatea* vorbitorilor», este așa de puternică încât împiedică intervenția, fie și pentru o clipă, a unei simple judecăți." LR I / 1961 p. 45. „Parlamentul de la Chișinău a adoptat în *cvasiunanimitate*, la 22 iulie, legea cu privire la principiile în baza cărora urmează a fi reglementat conflictul transnistrean și elaborat statutul juridic al regiunii." Ev. 13 VIII 05 (din *cvasi-* + *unanimitate*; cf. it. *cvasi unanimità*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 135; FC I 142; DEX, DN_3, DexX)

cvintuplét s.m. –Fiecare dintre gemenii născuți în număr de cinci. Cvintuplu– „*Cvintupleți*. O tânără franțuzoaică din Bordeaux [...] a dat naștere la cinci copii. Născuți prematur, greutatea lor variază între 1,3 și 1,65 kg. Starea sănătății mamei și a copiilor este bună." Sc. 30 I 80 p. 5. „O basarabeancă a născut *cvintupleți*!" click.ro 30 I 11 (din fr. *quintuplé*)

cvintúplu s.m. –Fiecare dintre gemenii născuți în număr de cinci. Cvintuplet– „*Cvintupli*. La Budapesta s-au născut, prin cezariană, patru fetițe și un băiat." Sc. 5 III 83 p. 5. „Potrivit Institului Federal de Statistică american, numai în 2005 în SUA s-au născut 68 de gemeni *cvintupli* sau sextupli și nu mai puțin de 400 de cvadrupli, rod al numeroaselor intervenții de fertilizare artificială." ziare.com 28 XII 08 (din fr. *quintuple*; DN_3, DEX 98, DexX)

cybersquatting s. (cuv. engl.; inform.) „Această practică, denumită «*cybersquatting*» a devenit o chestiune extrem de controversată..." J.nat. 4 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Cybersquatting*-ul semnifică înregistrarea, traficarea sau folosirea unor nume de domenii cu rea credință pentru a obține profit, pe baza renumelui unor mărci de comerț." RealitateaTV 5 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *saiberscuáting*]

cyclonét s. (fiz.) „Este vorba de un dispozitiv, realizat de specialiști francezi, destinat recuperării peliculei de hidrocarburi formate pe suprafața mării. Conceput pe principiul separării lichidelor de densități diferite, *«Cyclonet»*, care poate fi montat în mai puțin de o oră pe orice ambarcațiune, recuperează 100 metri cubi de hidrocarburi pe oră." I.B. 9 XII 75 p. 4 (cuv. fr.; DexX)

cytofluorimétru s.n. (biol.) „În Franța [...] a fost realizată o nouă instalație, atât de nouă încât specialiștii ezită deocamdată cum să o denumească: «*cytofluorometru*» sau «*cytofluorimetru*». Se știe însă precis la ce servește: măsoară, analizează și triază celulele vii, într-un ritm extraordinar de rapid." R.l. 23 VI 84 p. 6 [var. *cytofluorometru*] (din fr. *cytofluorimètre*, *cytofluoromètre*)

cytomegalovírus s.m. (med.) –Virus din familia herpesului, de obicei nepericulos pentru om, dar capabil să producă afecțiuni grave la nou-născuții infectați– „copilul era grav bolnav. O boală rară – *cytomegalovirus*. Creierul îi este afectat, nu se poate rostogoli, nu poate sta așezat, nu-și poate ridica capul, nu aude bine, e foarte vulnerabil la viruși și infecții." R.l. 2 II 84 p. 6. „Doresc să știu dacă în România se pot trata infecțiile cu *Cytomegalovirus*." AS 6 VIII 01 (din fr. *cytomégalovirus*, engl. *cytomegalovirus*; Random House 1960-1965, PR 1979)

D

da v.t. || *a se da + subst. / adj.* –A pretinde că este, a vrea să treacă drept– „*Ne dăm intelectuali*?" S. Preda, 1988 p. 136, cit. de R. Zafiu în R.lit. 6 / 01. „F.S.N.-ul [...] *s-a dat rănit* de structuri, comploturi și puciuri" Tiner. 51 / 91 p. 16, cit. de R. Zafiu în R.lit. 6 / 01. „îmi pare foarte rău că dânșii, care *se dau moderni și deștepți*, stagnează acum reforma în învățământ" R.l. 2419 / 98 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit. 6 / 01 || *a se da mare* (lb. vorbită) –A-și da aere, a face pe grozavul– „Am mai întrebat în dreapta, am mai întrebat în stânga și am aflat că respectivul C.A. *se dă mare* și intangibil. Cum nu-i plac ochii cuiva, fie că e vorba de o femeie de serviciu, fie că e vorba de un turist, mai mereu mahmurul A. amenință." R.l. 18 VII 79 p. 5. „Bodyguarzii se comportă oribil. *Se dau mari*." Lib. 6 X 95 p. 7; v. și R.l. 22 VI 81 p. 2, R.lit. 17 IV 83 p. 17 || *a da bine* v. *bine* || *a da colțul* v. *colț* || *a da delete* v. *delete* || *a da prin praf pe cineva* v. *praf* || *a da refresh* v. *refresh* || *a da verde* v. *verde* || *a nu se da dus* v. *dus* || *a-i da călcâie* v. *călcâi* || *a o da cotită* v. *cotit* || *a o da la întors* v. *întors* || *a se da grande* v. *grande* || *a se da rotund* v. *rotund* || *a-și da foc la valiză* v. *valiză*

dácea s.f. (cuv.rus.) „împreună cu soțul ei, Louis, istoric de artă, și cu cele două fiice ale lor, se instală în vilă și scriitorul rus Ivan Turgheniev, care își construi, la o sută de metri distanță, o «*dacea*» (casă de vară) în stil rusesc." R.lit. 6 X 83 p. 22. „[Medvedev] provine dintr-o familie de intelectuali, de cadre universitare, trăind într-un apartament confortabil, nu la comun, plus cu o casă de vacanță numită de ei «*dacea*»." evenimentul.ro 8 III 08

Daciáda s.f. –Numele competiției sportive naționale din timpul lui Ceaușescu– „o mare competiție în cadrul finalelor «*Daciadei*» și anume, tradiționala «Dinamoviadă la schi»." Sp. 25 II 85 p. 2-3. „După ce-l vizionezi, întorci o privire înțelegător-îngăduitoare către Povestirile istorice ale lui Dumitru Almaș și spre *daciadele* și româniadele autohtone cu Burebista." R.lit. 25 I 08 p. 25 (din *Dacia* + *-adă*; DEX-S, MDN, DexX)

dacrón s.n. (chim.) –Tip de fibră sintetică de proveniență americană. Tergal– „Chirurgii utilizează în prezent tuburi de *dacron* pentru înlocuirea vaselor groase ale corpului uman, dar *dacronul* nu este adecvat pentru substituirea vaselor mici." R.l. 22 I 86 p. 6. „Pacientului [...] i s-a implantat o proteză vascularizată din *dacron*" Ev. 12 VI 04 (din engl., fr. *dacron*, marcă înregistrată; Dimitrescu, *Dr.* 184; PR 1951; DEX, DN_3, DexX)

dactilofón s.n. (tehn.) „Un profesor de fonetică de la o universitate pariziană a pus la punct primul aparat portativ care permite o sinteză a vorbirii. Aparatul, de proporții reduse, este menit să înlesnească posibilitatea de comunicare a celor lipsiți de darul vorbirii. Denumit *dactilofon*, el are o claviatură cu 30 de clape, dintre care 26 corespund unor litere sau sunete, numărul lor fiind suficient pentru a sintetiza orice frază în limba franceză." R.l. 5 V 78 p. 5 (din fr. *dactylophone*; MDN, DexX)

dactilográfă s.f. || *dactilografă-secretară* –Dactilografă care lucrează și ca secretară– „Satira la adresa ipocriziei feminine din epoca victoriană, în persoana *dactilografei-secretare* Prosy." R.l. 8 II 67 p. 2. „La un moment dat, vine vorba despre dușmanul ei de moarte: o *dactilografă-secretară* de la editură." nastase.wordpress.com 30 I 09 (din *dactilografă* + *secretară*; DexX)

dactilográmă s.f. (tehn.) –Text bătut la mașină– „Mai târziu, când parcurgeam *dactilograma* primului volum din «Un om între oameni», am rămas uimit de acuitatea observației lui Camil Petrescu." Săpt. 5 IV 74 p. 5. „Romanul, ni se spune (pentru unii dintre noi, contemporani cu acea tristă perioadă, lucrul era cunoscut), a circulat în *dactilogramă*..." R.lit. 25 II 05; v. și *print* 2001, *samizdat* 1994 (din fr. *dactylogramme*; DMN 1955; FC I 140; M. Popescu Marin în LR 2 / 77 p. 142; DEX, DN_3, DEX 98 – alt sens, NODEX, MDN, DexX)

dactiloscopíe s.f. –Procedeu de identificare a amprentelor digitale– „M. Twain a anticipat identificarea prin *dactiloscopia* modernă." Săpt. 10 IV 81 p. 7. „Laserul în *dactiloscopie*. Cu ajutorul laserului criminologii americani reușesc acum să identifice amprentele digitale imprimate pe hârtie, piele, metal și câteva tipuri de materiale plastice. Ei ajung chiar să facă vizibile amprentele de pe epiderma umană. Sub influența razelor laser, grăsimile, aminoacizii și alte substanțe, devin fluorescente. Tot astfel se poate stabili relativa vechime a amprentelor." Sc. 15 III 83 p. 3. „Experții de la Institutul de Criminalistică, dar și polițiștii din țară specializați în *dactiloscopie* (procedeul de identificare a persoanelor pe baza amprentelor digitale) aveau de făcut o muncă de Sisif." adevarul.ro 9 III 10 (dn fr. *dactyloscopie*; DEX, DN_3, DEX 98, MDN, DexX)

DAE s. „percepe o dobândă anuală efectivă (*DAE*) de 20,97% pe an." Ad. 18 VIII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*DAE* nu scade sub 20%" zf.ro 2 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (Stoichițoiu Ichim, în LRSF – var. *DEA* 2005)

dan s.m. (cuv. jap.; sport) „Anica a avut ambiția să-și dea toate examenele de *DAN* (gradație în artele marțiale de la nivelul de centură neagră) cu examinatori japonezi." Av. VI 01 p. 97, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Deși are doar 1,57 m înălțime, garda de corp [...] este deținatorul a 6 *Dan* Shidoryu, 6 *Dan* Jujitsu și 6 *Dan* Aikido." ziare.com 28 X 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr., engl. *dan*; Ciolan, *MC*; PR 1944; DN_4, DexX, DEX 09)

dance adj., s. –Gen de muzică electronică, cu orchestrație simplă, accesibilă și potrivită pentru dans– „Vasile Șeicaru bălăcărește muzica *dance* românească" Nat. 13 VI 00 p. 2. „maneaua, *dance-ul* și hip-hop-ul își văd de treabă..." Ad. 14 V 01 p. 4. „Un prim single extras de pe noul album, «Give Me All Your Luvin'», o piesă *dance* înregistrată de Madonna în colaborare cu Nicki Minaj și M.I.A., a fost lansat vineri." gandul.info 7 II 12; v. și Nat. 8 VII 00 p. 1; v. și *pop* 2002 [pron. *dens*] (trad. engl. *dance music*; DexX, DEX 09)

dans s.n. v. *teatru-dans*

dansatór, -oáre s.m.f. || *dansator-actor* –Dansator care are într-un spectacol și numere de actorie– „E vorba, așa cum el însuși menționează în prezentarea sa, de «ridicarea artei coregrafice la cel mai înalt nivel al expresivității, conturând noul tip de dansator-artist, de *dansator-actor*, utilizând baza tehnică performantă a baletului clasic drept punte pentru coregrafia modernă." Obs.cult. VIII 05. „Dintre *dansatorii-actori* de toate naționalitățile, se detașează net maghiaro-românul I.T." R.lit. 19 VI 09 p. 15 (din *dansator* + *actor*) || *dansatoare-stea* –Dansatoare de primă clasă– „Partener ireproșabil al acestei «*dansatoare-stea*», cu care alcătuiește un cuplu fericit..." Cont. 4 V 62 p. 6 (din *dansatoare* + *stea*, după fr. *danseuse étoile*; DexX); v. și *actor-dansator, actor-dansator-cântăreț*

danturáre s.f. (tehn.) –Tăierea dinților unei roți cu o freză specială– „Am văzut adaptat la o morteză un dispozitiv automat pentru *danturarea* roților de la mesele de foraj." Sc. 16 VII 61 p. 1; v. și 12 XI 78 p. 3 (din *dantura*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 135; LTR; DEX, DN_3, DexX)

daoist adj. v. *taoist*

darts s. (cuv. engl.; sport) –Joc sportiv în care concurenții aruncă cu săgeți într-o țintă cu cercuri concentrice– „un demers spectaculos, care nu poate lăsa indiferent pe nici un privitor. Fie el chiar simplu jucător de biliard sau *darts*." evenimentul.ro 20 I 01. „Tenis de câmp, volei, baschet, ping-pong, mini-golf, *darts*, golf, biliard, bowling" Compact 19 VI 08 p. 12. „Primul campionat de *darts* pentru amatorii pasionați de acest joc..." adevarul.ro 3 II 10

datát, -ă[1] adj. –Demodat, învechit– „Patetica «Baladă a soldatului», răscolitoare și vie și căutși de puțin *datată* (numai în măsura în care sentimentele noastre pot fi «*datate*»), rămâne o capodoperă a filmelor de război, atât de westernizate, policierizate în ultima vreme." R.lit. 6 VI 85 p. 7. „Un text din începutul anilor '70 poate acum părea *datat:* nu dă soluții, pune doar probleme, caută căi de înțelegere." R.lit. 18 XI 92 p. 16. „Rar am citit ceva mai convențional, mai *datat*, mai anost." R.lit. 14 III 08 p. 31; v. și 48 / 93 p. 4 (din fr. *daté*, it. *datato*; DPN 1965; Dimitrescu, *Dr.* 171; DexX)

datát, -ă[2] adj. –Despre băuturi, al căror an de fabricație este specificat, fiind obținut din recolta unui singur an– „Compania daneză Carlsberg, al cincilea producător de bere mondial, a lansat pe piață o bere *datată*, în ediție limitată, cu termen de valabilitate de 10-15 ani..." mediafax.ro 1 II 08. „Pe masa furnizorului trona o sticlă de șampanie *datată* din anul 1929..." Gard. 21 II 09 (trad. engl. *vintage*)

dátă s.f. || *dată-limită* –Dată până la care se poate face ceva– „Sectorul

de transferări și legitimări anunță echipele care au depus actele de transferare pentru noi jucători [...] să se prezinte să-și ridice din timp noile carnete de legitimare. *Datele limită* pentru ridicarea acestor carnete: 1 august ora 13..." Sp. 29 VII 82 p. 3. „să respecte *datele-limită* prevăzute de programul de depunere a fișelor." G. 12 VI 08 p. 12. „Guvernul va extinde *data limită* pentru atragerea fondurilor BEI pentru autostrada Arad-Timișoara-Lugoj până la data de 15 februarie 2010." G. 1 IX 09 p. 8; v. și 24 III 07 p. 6, 14 VIII 07 p. 15, R.l. 10 X 07 p. 23, G. 31 X 07 p. 30, 11 III 08 p. 4 (din *dată* + *limită*)

dating s. (cuv. engl.) –Servicii/anunțuri matrimoniale– „Poveștile de succes – nu exagerat de multe – sunt de obicei postate la vedere pe site-urile de *dating* (întâlniri de dragoste)." adevarul.ro 21 VII 03. „site-ul lansat în 2001, menit să furnizeze «servicii discrete de *dating*» și destinat mai ales adulților care aveau deja o relație personală." adevarul.ro 28 X 10 [pron. *déiting*]

daunalitáte s.f. –Rata despăgubirilor pentru daune acordate de o societate de asigurări– „CSA va monitoriza creșterea *daunalității* și impactul acesteia asupra societăților [de asigurări]" R.l. suplim. Bani și afaceri 20 III 07 p. 12. „Rata *daunalității* pe asigurările agricole a ajuns la 90%" Fin. 20 VII 08 //din *daună* + *-itate*//

Davis-cupman s.m. (sport.) –Jucător de tenis care participă la Cupa Davis– „Și-a făcut debutul ca *Davis-coupman* G.L." Săpt. 13 X 71 p. 3. „H.S., alt posibil «*daviscupman*» [...] a suferit de curând o puternică intoxicație alimentară." Sc.tin. 11 XI 85 p. 3. „În ultimul moment, fostul *Davis-cupman* a renunțat să vină la turneul de tenis de la Iași..." ziaruldeiasi.ro 14 VII 08; v. și I.B. 12 X 72 p. 3 [pron. *deviscápman*; scris și *daviscupman*, *davis-c(o)up-man*] (probabil din fr.; I. Ghețe în LR 4 / 57 p. 21, atestări din 1956–57, Il. Constantinescu în LR 2 / 73 p. 110, Th. Hristea în LR 1 / 74 p. 65; DexX)

deadline s.n. (cuv. engl.) –Termen pentru a face sau a termina ceva. Termen-limită– „Aveți de distribuit un comunicat de presă la o conferință și compania care ar fi trebuit să vi le inscripționeze pe CD-uri nu și-a respectat *deadline-ul*." zf.ro 16 I 04. „Când creativitatea scârțâie, *deadline-ul* presează și eficiența devine cuvânt de ordine, publicitarii scot arma secretă" Cot. 14 IV 06 p. 1. „Comisia Europeană nu ne-a dat un *deadline*" C.n. 31 III 09 p. 16; v. și G. 25 VI 09 p. 11 [pron. *dédlain*] (DEA)

deal s.n. (cuv. engl.) –Afacere– „Noul «*deal*» americano-chinez: Statele Unite primesc contracte de 45 miliarde dolari" G. 21 I 11 p. 7. „*Deal-urile* cu 5% din acțiunile BRD au dus rulajul bursei la cel mai ridicat nivel din istorie" zf.ro 23 II 11 [pron. *dil*]

dealer s.m. **1.** (ec.) –Vânzător (intermediar)– „Siglele cu firma Dacia au început să apară la intrarea mai multor ateliere service din Atena și din celelalte orașe grecești, iar *dealer*-ii să o expună în și mai multe vitrine." Fl. 2 IX 88 p. 24. „Celelalte bănci funcționează ca brokeri, executând tranzacții valutare în limita cursurilor stabilite de băncile *dealer*..." R.l. 10 V 96 p. 4. „A.K. avocat și *dealer* de artă din Dubai" Cot. 18 IV 08 p. 7; v. și R.l. 26 XI 91 p. 2, 30 VI 92 p. 8, Expres 2 I 95 p. 1, Ev.z. 25 VI 98 p. 16, Ad. 26 II 04 p. 5, G. 31 V 05 p. 9; v. și *administrator* (*de rețea*) 2006, *interbancar* 1996. **2.** Vânzător de droguri– „dacă țăranul indios (sic!) primea pentru materia primă necesară producerii unui kilogram de cocaină pură doar 250 dolari, la următoarea țară latino-americană prin care se tranzita cocaina brută același kilogram costa deja 10000 dolari, pentru ca ajuns în S.U.A. să atingă 80000 dolari, iar *dealer-ul* ce-l plasează consumatorului să obțină peste 500000 dolari." Fl. 20 VI 86 p. 22. „Polițiștii au reușit să se infiltreze în rețeaua *dealer*-ilor, traficanții fiind prinși în flagrant" Ad. 4 V 02 p. 5; v. și *praf* 2001, *taekwondo* 2005 [pron. *dílăr*] (din engl. *dealer*; PR 1970 – sensul 2; Dimitrescu, *Dr.* 170, 175; Stoichițoiu Ichim, *A*; NODEX, MDN, DexX, DEX 09 – sensul 1)

deambulá v.i. (franțuzism) –A rătăci– „În «Marile iubiri», aproape fiecare nou capitol are în centru un personaj (sugerat la un moment dat) care vegetează sau, mai des, *deambulează* pradă impresiilor sale obscure smulse dintr-o realitate subiectivizată..." R.lit. 23 II 78 p. 9. „Ebrietat dc năvala percepțiilor, «mărită, exacerbată de fiece amănunt ce-mi lărgea ochiul și-mi surescita pavilionul galant al urechii», [Emil Brumaru] *deambula* de unul singur prin Iași..." R.lit. 28 XI 08 (din fr. *déambuler*; MDN, DexX)

debarcader s.n. v. *port-debarcader*

debifá v.t. –A șterge o bifă– „Dezactivarea JavaScript se face din meniul Edit – Preferences – JavaScript, unde se *debifează* căsuța «Enable Acrobat JavaScript»." citynews.ro 3 III 09. „cum se poate *debifa* căsuța de salvare automată din programul de download" tpu.ro 1 IV 10 (din *de-* + *bifa*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 04; cuv. este mai vechi)

debifáre s.f. –Acțiunea de a debifa– „l-am întrebat azi pe șeful meu cum a reparat calculatorul respectiv și mi-a spus că a fost vorba de o *debifare* undeva la setările sistemului de operare." forum.7p.ro 13 IV 07 (din *debifa*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 04)

debirocratizá v.t. –A reduce dimensiunile și puterea birocrației– „De aceea, cred că se urmărește un acces mai facil la aceste fonduri și *să debirocratizeze* întregul sistem." evenimentul.ro 16 VII 03. „Ministerul Muncii *va debirocratiza* Inspecția Muncii" citynews.ro 26 II 10 (după fr. *débureaucratiser*; DexX)

debirocratizáre s.f. –Acțiunea de a debirocratiza și rezultatul ei– „Presa argentineană menționează că Argentina va avea în curând o nouă capitală, situată la aproximativ 900 de km sud de Buenos Aires, în zona Viedma. Ea se va numi «Argentia del Mar» sau pur și simplu «Argentia». Autoritățile au declarat că hotărârea de a se construi o nouă capitală a fost luată în scopul descentralizării și *debirocratizării* activității administrative de stat, urmărindu-se, totodată și dezvoltarea regiunii argentiniene de sud." R.l. 23 V 86 p. 6. „demonopolizarea și *debirocratizarea* societății, ca premise absolut necesare pentru lichidarea moștenirii comuniste." R.l. 2 VII 96 p. 2. „Băsescu: Procesul de descentralizare și *debirocratizare* trebuie urgentat" mediafax.ro 7 III 09; v. și R.l. 8 I 01 p. 1 (din *debirocratiza*; DexX)

debitmétru s.n. –Instrument sau instalație pentru măsurarea debitului unui fluid care curge printr-o conductă– „un nou tip de *debitmetru* de gaze de mare sensibilitate..." R.l. 22 IV 81 p. 5. „Alături de *debitmetre*, diafragme, regulatoare directe de temperatură, termocuple, termorezistențe etc. [...] au fost recent lansate în fabricație prototipurile altor elemente de automatizare, cu componente integral asimilate în țară: *debitmetre* electromagnetice de insersie, detector torometric de debit, tahometru electronic, ventile electromagnetice." R.l. 19 V 84 p. 5. „Cumpăr *debitmetru* aer Opel Astra (eventual doar senzorul)" monitorulexpres.ro 19 VIII 08 (din fr. *débitmètre*; PR 1948; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

debusolát, -ă adj. (livr.) –Dezorientat– „Mulți din cei pe care «societatea de consum» îi aruncă în brațele mizeriei și disperării, mulți din cei *debusolați*, tineri și vârstnici lipsiți de orice perspectivă în viață, ființe omenești ajunse pe treapta cea mai de jos a decăderii fizice și psihice, narcotici, alcoolici, își găsesc refugiul pe Bowery..." Sc. 22 V 77 p. 6. „Mai sunt, într-adevăr, și *debusolați* ai timpului liber, tineri pe care orice inițiativă sau perspectivă îi găsește nepregătiți." I.B. 21 XII 79 p. 1. „Un președinte care este total *debusolat* și incapabil să ofere soluții pentru a scoate economia românească din criză." G. 11 III 09; v. și Sc. 16 XI 79 p. 4 (din fr. *déboussolé*; PR 1961; DN_3, DEX 98, DexX)

debutá v.t. **1.** –A ajuta pe cineva să-și facă debutul, a publica pe cineva pentru prima dată– „O categorie aparte o reprezintă neologismele [...] gramaticale. În acest sens, am reținut atestări ale unor cuvinte folosite cu alte caracteristici gramaticale decât cele consemnate în dicționarele românești. De exemplu, *a debuta*, vb. intranz., apare folosit ca verb tranzitiv în «Cu sudoarea frunții, Iosif Vulcan a înființat revista «Familia», *debutând-ul* pe Eminescu.»" Sc.t. 23 III 74 p. 3. „Breban a refuzat să o *debuteze* pe Gabriela Adamesteanu." "22" 3 / 93 p. 15. „La «Sfântul Sava», am fost președintele cenaclului de poezie. Acolo, l-*am debutat* și pe Corneliu Vadim Tudor." sfin.ro 23 V 08; v. și R.l. 17 III 83 p. 2; v. și *topos* 1984. **2.** v.i. –A începe, a porni, a se iniția– „Formula 1: Sezonul 2008 *va debuta* în Australia" realitatea.net 27 VII 07. „Programul Rabla *va debuta* la 1 iunie și se va desfășura în două etape" wall-street.ro 7 V 08; v. și *conturba* 1996 (din fr. *débuter*; sensul 2 – NODEX, MDN, DEX 09)

decadál, -ă adj. –Care se referă la o perioadă de zece zile– „Dezvoltarea puilor se controlează prin cântăriri *decadale*." Sc. 10 II 61 p. 1. „întocmesc *decadal* situația cantităților de motorină efectiv livrate..." Ferma 10 II 09 (din engl. *decadal*; I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 411; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 240; DN_3, DEX 98, DexX)

decapánt, -ă adj. (fig.) –Caustic, corosiv– „Poet autentic, cu o imaginație luxuriantă și un humor negru, *decapant*." Lit. 29 / 93 p. 7. „Propunerea sa [a lui M. Botez] *decapantă*, după un rechizitoriu feroce la adresa lui Ceaușescu, de-a fi aleasă în funcția de secretar general... tovarășa Elena Ceaușescu!" D. 148 / 95 p. 1 (din fr. *décapant*; PR 1945; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – alte sensuri, MDN)

decapitalizá v.t. (ec.) –A lipsi o întreprindere de capitalul necesar ca să funcționeze cu succes– „Rambursarea ratelor, dar și dobânzile pot *decapitaliza* firmele mici, care vor intra în incapacitate de plată." evenimentul.ro 28 I 03. „inculpații realizând o rețea de societăți pe care le controlau, pentru a *decapitaliza* Terom SA." adevarul.ro 10 III 10 (din *de-* + *capitaliza*; MDN, DexX, DEX 09)

decapitalizáre s.f. (ec.) –Acțiunea de a decapitaliza o întreprindere și rezultatul ei– „De aproape trei ani creditām, practic, sistemul sanitar. Dăm medicamente, iar plățile se fac cu întârziere, astfel încât am ajuns la *decapitalizare* și la imposibilitatea de a ne plăti furnizorii." evenimentul.ro 9 X 02. „o *decapitalizare* accentuată a băncilor..." Nat. 21 II 04 p. 5. „Administratorii societății spun că brokerii și fondurile de investiții, concurenți direcți pe piața de capital ai SIF 5, urmăresc *decapitalizarea* SIF Oltenia pe timp de criză." gds.ro 25 III 10 (din *decapitaliza*; DEX 09)

decapotabilitáte s.f. –Calitatea de a fi decapotabil– „mașinile au fost concepute cu instalații de răcire și dublă filtrare a uleiului, ferestrele din material flexibil poliglas, o *decapotabilitate* sporită, prelată împotriva furtunilor de nisip." R.l. 7 XI 70 p. 2 (din *decapotabil* + *-itate*; DexX)

decăr s.m. –Jucător care poartă pe tricou numărul zece– „Fostul *decar* al Naționalei României nu a mai antrenat din noiembrie 2001, dar pare decis să își găsească o echipă în această vară" Ad. 7 VI 03 p. 11. „*Decarul* echipei noastre naționale, Adrian Mutu" Ad. 13 VI 03 p. 12. „Costea, *decarul* naționalei" Gaz. de Sud 22 VIII 08 (prin extensie de sens din *decar* "carte de joc marcată cu cifra zece")

decasecúndă s.f. –Unitate de timp echivalentă cu zece secunde– v. *attosecundă* 1976 //din *deca-* + *secundă*; DexX//

decădeá v.t. || *a decădea din funcție* –A demite– „Banca Națională a *decăzut* din funcțiile pe care le deținea zece persoane din cadrul Băncii Columna, cinci dintre acestea aflându-se în conducerea băncii." J.nat. 7 VIII 97 p. 12. „Unul dintre șefii din instituțiile de stat care *va fi decăzut* din funcție, cât de curând, de către social-democrați este inspectorul școlar general M.S." Z. de Constanța 3 II 09 (sintagma nu apare în dicționarele curente)

decădére s.f. || *decădere din funcție* –Demitere– „Decizia de *decădere din funcție* a fost luată de Consiliul de Administrație..." C.r. 6 VIII 97 p. 2. „Decizia de *decădere din funcție* a fost luată de Consiliul de Administrație al BNR, după analiza raportului echipei de control." J.nat. 7 VIII 97 p. 12. „*decădere din funcție*, pierdere de reputație sau de popularitate..." Mag. 6 IX 06 (sintagma nu apare în dicționarele curente)

decelerá v.i. **1.** (fiz.) –A-și reduce viteza de deplasare. A încetini– „Am auzit deodată zgomotul unei explozii puternice și avionul, care începuse să înainteze cu viteză pe pistă, a început să *decelereze*." R.l. 7 VII 83 p. 6. **2.** (ec.) –A-și reduce rata de dezvoltare. A încetini– „Creșterea economică a României *va decelera* la 0,8% în 2009" Gaz. de Sud 11 II 09 (din fr. *décélérer*; PR începutul sec. XX; DexX – sensul 1)

decerebrát, -ă adj. (fig.) –Privat de judecată, de putința de a înțelege– „Acum, mini-stresa provocatoare de stres s-a năpustit pe *decerebrații* ce-au produs foi de examen goale." R.lit. 21 VIII 02 p. 2. „De bună seamă, nu cauți niciodată fără perspectiva de a găsi («nu m-ai căuta, dacă nu m-ai fi găsit» spune o vorbă celebră), și nu găsești niciodată pentru a te instala, *decerebrat*, în placiditatea unei soluții gata-făcute." D. 19 XI 09 (din *decerebra*)

decíd s.m. –Numele orei în "timpul metric"– v. *centid* 1974 //din *deci-* "a zecea parte"//

decidént s.m. –Persoană care ia decizia într-o problemă– „un portret al lui Alain Tanner [...] unul dintre «marii» cinematografului elvețian – atinge însă aceeași problemă a decidenților..." Obs.cult. 2 III 04 p. 21. „de ce n-ar avea dreptul și *decidenții* cluburilor bucureștene să se dea în spectacol la microfon?" Ev.z. 11 I 07 p. 15. „De asemenea, decidenții ICR pot fi întrebați pe ce bază – notorietate, premii, critici favorabile – au fost selectați pentru finanțare cei trei artiști de stradă." G. 11 VIII 08 p. 10; v. și Cot. 30 IV 04 p. 3, G. 27 X 06 p. 12 (din *decide*; cf. engl. *decider*; DexX)

decíl, decílă s.m.f. –Fiecare a zecea parte dintr-un ansamblu statistic– „Ca să poată «măsura» nivelul de salarizare, statistica împarte populația în «porții» mici, de câte 10%, așa-numitele *decile*. Apoi, pentru fiecare *decilă* se calculează o medie a veniturilor. Prima *decilă* este cea care cuprinde cele mai mici venituri..." G. 16 IV 07 p. 1. „De cea mai mare majorare a salariului au nevoie cei din *decilul* zece." Fin. 29 VI 08 (din fr. *décile*, engl. *decile*; PR 1947; DN_3, MDN, DexX – *decil*)

decimalíst s.m. –Partizan al sistemului decimal– „Decimalizare. Introducerea sistemului decimal în Marea Britanie a provocat diverse reacții. Printre cele mai hazlii este socotită opinia lansată de «Liga *decimaliștilor*» din Birmingham care anunță introducerea sistemului și în măsurarea timpului. Astfel, minutul va fi compus din 10 secunde, ora din zece minute, ziua din zece ore." I.B. 22 I 75 p. 8 (din *decimal* + *-ist*, după model engl.; MDN, DexX)

decimalizáre s.f. –Acțiunea de a introduce sistemul decimal– v. *decimalist* 1975 (cf. fr. *décimalisation*, engl. *decimalization*; DMC 1967)

deck s.n. **1.** (electron.) –Magnetofon, casetofon etc. fără amplificator de putere– „[Vând] televizoare color, video, *deck*, frigider." R.l. 29 VII 93 p. 13. „Vând amplificatoare, mag, *deck*" craiovaforum.ro 27 XI 08. **2.** (constr.) „*Deck*-ul reprezintă o alegere cochetă de a sta în curte, altfel decât direct pe peluză. Pentru a folosi această soluție este necesar să știi mai multe lucruri despre pardoseala de exterior, poziționarea optimă, materialele din care este confecționată și cum se realizează montarea." R.l. suplim. Casa 19 VIII 11 p. 4 (din engl. *deck*; Random House 1955-60; DEX-S, MDN, DexX)

declarativísm s.m. –Caracter declarativ– „Este cert însă că există mult mai puțină zgură decât în «Prea târziu» și mai puțin *declarativism* factice decât în «O vară de neuitat»" D. 4 XII 98 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Tot acest ceremonial al eroizării creației nu este susținut de versurile propriu-zise, caracterizate printr-un *declarativism* stângaci." zf.ro 15 IX 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *declarativ* + suf. *-ism*; MDN, DexX)

declarație s.f. || *declarație-bombă* –Declarație neașteptată– „*Declarație-bombă* în ancheta «Țigareta II»." ziaruldeiasi.ro 23 X 98, cit. de Stăncioi-Scarlat. „ne încearcă bunul-simț cu *declarații-bombă*..." Cot. 21 II 07 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *declarație* + *bombă*) || *declarație fulger* –Scurtă declarație– „Directorul SRI Costin Georgescu a convocat, ieri, presa pentru o *declarație fulger* privind implicarea serviciului pe care îl conduce în afacerea «Țigareta 2»." Z. 28 IV 98, cit. de Stăncioi-Scarlat. „altă «*declarație fulger*» în stilul Cristian Adomniței..." ziare.com 24 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *declarație* + *fulger*) || *declarație-program* –Declarație care conține un program (de obicei cu caracter politic)– „*Declarația-program* a guvernului grec." Sc. 1 IV 64 p. 4. „*Declarația-program* scrisă de mână și imprimată pe hârtie de împachetat, sună așa..." R.l. 22 V 75 p. 4. „Frontul Democratic Român – prima formațiune politică în libertate. Tot în 20 decembrie se formează primul comitet revoluționar (Frontul Democratic Român), care va redacta și o platformă, o *Declarație-program* sau o Proclamație, având ca scop democratizarea României (au existat două variante ale *Declarației-program*, una radicală și concentrată, citită la Prefectură în 20 decembrie, și alta mai moderată, elaborată în noaptea de 20 spre 21 decembrie și prezentată mulțimii din Balconul Operei)." "22" 9 XII 04; v. și Sc. 29 XI 62 p. 3, R.l. 18 X 69 p. 6, R.l. 24 XII 76 p. 6, I.B. 28 VI 82 p. 8; v. și *democrat-creștin* (din *declarație* + *program*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 325, C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 503) || *declarație-șoc* –Declarație care șochează– „*Declarația-șoc* a fost făcută în exclusivitate..." J.nat. 25 VI 07 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Declarația-șoc* a fost făcută, recent, la un bal pentru strângere de fonduri..." G. 22 X 08 p. 5 (din *declarație* + *șoc*; Barbu, *O*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005)

declasifică v.t. –A ridica, în cazul unui document, al unei informații etc., clasificarea ca secret, confidențial etc.– „Băsescu, tras la răspundere pentru că *a declasificat* dosarele" R.l. 16 VIII 06. „Arhivele Securității Naționale *au declasificat* un document din anii '70 în legătură cu activitățile ilegale desfășurate în anii '50 pe teritoriul american de către CIA, fiind acum accesibil publicului." Teleg. 23 VI 07. „ANRM *a declasificat* contractul de exploatare petrolieră în Marea Neagră" mediafax.ro 31 III 09 (din engl. *to declassify*, fr. *déclassifier*; DexX)

declasificát, -ă adj. (d. o informație, un document etc.) –Căruia i-a fost ridicată clasificarea ca secret sau confidențial– „Tabăra Patapievici-Dinescu-Pleșu protestează față de decizia SRI de a-i da numai dosare *declasificate*" R.l. 20 V 03 p. 9. „Autoarea a folosit, cu indicația de rigoare, și documente CIA *declasificate* și aflate în prezent în fondul National Security Archives de la George Washington University." "22" 9 IX 03 p. 9 (din engl. *declassified*, fr. *déclassifié*)

declic s.n. (fig.) –Declanșare spontană a unui proces psihologic– „Reacția consumatorului român în privința lansărilor de mașini noi este rapidă. *Declicul* se resimte chiar din timpul campaniei de lansare și este puternic influențat de notorietatea pe care noul model și-a câștigat-o în timpul scurs de la lansarea internațională." gandul.info 7 VI 07. „Nu-mi dau seama ce *declic* ideologic au suferit cei doi oameni de afaceri." evenimentul.ro 25 V 10; v. și *farniente* 1985 (din fr. *déclic*; în dicționarele curente nu apare acest sens)

declorurâre s.f. (tehn.) –Acțiunea de îndepărtare a clorului– „Între dotările tehnice menționăm: o centrală proprie de preparare a aburului, două centrale de ventilație, stație de *declorurare* și dedurizare a apei, de recuperare a apelor uzate." R.l. 19 V 84 p. 2 (din *declorura*; DN_3)

decodór s.n. (tehn.) –Dispozitiv care decodează semnalele audio, video sau digitale– „Posesorii de radio tip Maestro-Stereo ne-au sesizat că nu găsesc în magazine piesa numită *decodor*." R.l. 8 III 75 p. 5. „Printre

preocupările din domeniul electronic ale cetățenilor buzoieni, de altfel extrem de pricepuți în acest domeniu, se încadrează și confecționarea «*decodoarelor*», ce au scopul de mări aria de frecvențe a televizorului pentru a recepționa anumite canale TV, la care în mod normal și legal nu pot avea acces decât contra cost." Șansa buzoiană 12 IX 06. „Atât UPC, cât și RCS&RDS oferă pentru recepționarea semnalului digital prin cablu, gratuit, în custodie un *decodor* digital." R.l. 15 VIII 07 p. 9 (din fr. *décodeur*; PR 1968; L; DTR; DexX, DEX 09)

decofrâre s.f. (tehn.) –Demontarea unui cofraj– „Constructorii de pe șantierele de locuințe, ca și cei de la fabrica de prefabricate din beton, au trecut la aplicarea pe panourile folosite la turnarea betoanelor a unei noi substanțe care înlesnește *decofrarea*." R.l. 20 III 80 p. 1. „trebuie respectat termenul de *decofrare*, care este de 21 de zile de la turnare..." Cot. 16 VII 08 (din *decofra*; PR 1948; DEX, DN_3, DexX)

decolectivizâre s.f. –Desfacerea asociațiilor de tip colectivist– „Să rămânem deocamdată la articolul din care am citat. El se intitulează «*Decolectivizarea* scriitorilor și artiștilor». Frumos titlu, actuală cerință! Toată lumea discută despre privatizare și liberă inițiativă. Era timpul să privim prin această prismă și munca scriitorilor. D.I. nu e primul care o face [...] D-sa se referă, de altfel, la intervențiile d-lui Adrian Marino [...] în care Uniunea Scriitorilor e numită «gospodărie colectivă»." R.lit. 12 IV 90 p. 2 (din *de-* + *colectivizare*; DexX)

decolmatâre s.f. (tehn.) –Deznisipare– „La sistemele de irigații s-au curățit aproape 30000 ml de canale și s-au făcut *decolmatări* pe alți 15000 ml." R.l. 29 I 75 p. 1. „Operațiunea de *decolmatare* nu este deloc simplă, dacă avem în vedere că depunerile de noroi de pe fundul bătrânei Dâmbovițe și de care trebuie să o eliberăm însumează peste 110000 metri cubi." R.l. 16 X 85 p. 5. „Primăria Cluj-Napoca începe o serie de lucrări de *decolmatare* a Canalului Morii." cluj4all.ro 21 VII 08; v. și R.l. 26 XII 79 p. 2, 11 XI 85 p. 5 (din *decolmata*; DN_3, DEX 98, DexX)

decolonizâre s.f. –Acțiunea de a reda independența, de a face să nu mai funcționeze în sistem colonial– „Propuneri pentru *decolonizarea* informației la conferința interguvernamentală panafricană [...] Delegații la conferința interguvernamentală panafricană în domeniul informației și comunicațiilor s-au pronunțat în favoarea promovării unei politici de *decolonizare* a informației și a creării unei Agenții panafricane de informații (PANA)." R.l. 26 VII 80 p. 6. „momentul *decolonizării*" R.l. 5 IX 98 p. 5. „România fusese de la bun început pentru dezarmare, de când devenise membră ONU. Obiectivul ONU, consacrat în lozinca celor trei D, dezarmare, dezvoltare, *decolonizare*, convenea cu totul României care dorea să-și folosească resursele pentru dezvoltare" adevarul.ro 6 II 09 (din *decoloniza*; DN_3, DEX 98, DexX)

decomandát, -ă adj. (constr.) (d. un apartament) –Cu camere care nu comunică între ele– „Schimb apartament trei camere, complet *decomandat*." R.l. 3 VII 79 p. 4; v. și 15 II 78 p. 4, 26 VIII 96 p. 12; v. și *bloc-vilă* 2009, *minibicicletă* 1985, *comandat* 1979, *stradal* 1994 (din *de-* + *comandat*; comunicat de M. Avram; DN_4, NODEX, DexX, DEX 09)

decompresurizâre s.f. (tehn.) –Scoatere de sub presiune– v. *presurizat* 1979 //din *de-* + *com-* + *presurizare*; MDN//

decomprimâre s.f. –Reducerea treptată a presiunii exercitate asupra unui scafandru, la ieșirea la suprafață; decompresiune– „Grupul de intervenții sub mare (GISMER, Franța) a reușit performanța de a sta, fără echipament special, timp de 20 de zile la «cota» de –300 metri. «Coborârea» (punerea sub presiune) a durat circa 24 ore, iar «urcarea» (*decomprimarea*) peste 9 zile." Cont. 3 XI 78 p. 5. „nu se asigură suprafața de *decomprimare* în caz de explozie..." obiectivbr.ro 7 X 06 (din *decomprima*; LTR; DEX, DN_3, DexX)

decomunizá v.t. –A înlătura urmările nefaste ale comunismului– „Partidele de dreapta au insistat asupra necesității de a *decomuniza* țara [Polonia], un proces stopat în 1993 o dată cu revenirea la putere a stângii fost-comuniste." J.nat. 20 IX 97 p. 22. „România nu se va defasciza până când nu se va decomuniza, și *nu se va decomuniza* până nu se va defasciza." G. 14 VIII 07 (din fr. *décommuniser*; MDN, DexX – alt sens, DEX 09)

decomunizâre s.n. (pol.; termen folosit după dec. 1989) –Acțiunea de înlăturare a urmărilor nefaste ale comunismului– „*Decomunizarea* este o revoluție pașnică." "22" 40 / 93 p. 4. „*Decomunizarea* nu s-a produs în nici o țară fost-comunistă, cu excepția Cehiei [...] Așa cum comunismul avea mai multe dimensiuni, și *decomunizarea* trebuie privită ca un fenomen pluridimensional: eliminarea poliției secrete și a oamenilor ei [...] apoi lichidarea proprietății de stat prin privatizare și, de asemeni, schimbarea mentalităților." "22" 46 / 93 p. 13. „Europenizare fără *decomunizare*" "22" 26 V 06; v. și D. 99 / 94 p. 5, Lupta 227 / 94 p. 8, "22"41 / 95 p. 9, R.l. 6 XII 96 p. 3, Cot. 26 IV 07 p. 19; v. și *lustrație* 1996 (din fr. *décommunisation*; DexX – alt sens)

deconcentrát, -ă adj., s.f. –(Instituție publică) care se află în subordinea autorităților locale– „o dată cu trecerea *deconcentratelor* în subordinea Consiliului Județean, Prefectura rămâne o instituție golită de conținut..." R.l. 23 VII 08 p. 7. „întârzie numirile la *deconcentrate*..." G. 26 V 09 p. 4. „Ca la fiecare instalare de guvern, și de data aceasta revine în centrul atenției discuția despre politizarea serviciilor *deconcentrate*." R.l. 4 I 10 p. 5; v. și G. 27 IV 09 p. 1, Cot. 28 IV 09 p. 6, R.l. 28 IV 09 p. 7, 22 X 09 p. 1 (din *deconcentra*)

deconfitúră s.f. (franțuzism) **1.** (ec.) –Faliment– „*Deconfitură*: stare de insolvabilitate a unui debitor necomercial" cugetliber.ro 4 VII 07. „singura reglementare referitoare la situația de insolvabilitate notorie datorită supraîndatorării simplilor particulari se regăsește în Codul civil, care conține o serie de dispoziții vetuste și desuete referitoare la starea de *deconfitură* (cuvântul este un exemplu de cuvinte rare și vetuste prezente încă în vocabularul Codului civil)" piperea.ro 7 V 08. **2.** (fig.) –Eșec– „Memoria intră într-o dulce *deconfitură*." "22" 45 / 94 p. 14. „Omul suferea cumplit de pe urma decalajului dintre sufletul său potopitor ca în tinerețe și trupul său în *deconfitură*, chipul său cu trăsături descompuse." Arșavir Acterian, Jurnal, 9 VII 67, în Z. dum. 6 IV 07; v. și R.lit. 31 / 08 (din fr. *déconfiture*; MDN, DexX – sensul 1)

deconstructivísm s.n. –Curent în arhitectura postmodernă, inițiat la sfârșitul anilor '80, care mizează pe haosul controlat (ruperea legăturilor dintre conținut și formă, pe ruperea formelor etc.)– „*Deconstructivism* în București. Arhitectura de avangardă pătrunde în Capitală" R.l. 16 IV 93 p. 7 (din engl. *deconstructivism*, fr. *déconstructivisme*; DexX)

deconstructivíst, -ă adj. **1.** (fig.) –Demolator– „Estul Europei își pune această întrebare *deconstructivistă*: cum de a fost cu putință așa ceva? [Gulagul]" R.lit. 18 I 90 p. 23. **2.** –Referitor la deconstructivism– „una din primele construcții... *deconstructiviste* în București și, poate, în țară." R.l. 16 IV 93 p. 7 (din *de-* + *constructivist*; cf. fr. *déconstructiviste*; DexX)

deconstrúctor s.m. –Persoană care contribuie la distrugerea a ceva deja edificat– „Sunt *deconstructori* ai culturii românești: Ion Brad, Suzana Gâdea, D.R. Popescu etc." R.lit. 34 / 95 p. 11. „înainte de a fi un *deconstructor* militant, Crăciun este un spirit constructiv, așezat și temeinic." Obs.cult. 13 VII 06 (din *de-* + *constructor*; MDN)

deconstrúcție s.f. **1.** (fil., arte) „*Deconstrucția* a avut un ecou aparte în critica literară și în arhitectură." R.lit. 18 I 90 p. 27. „Derrida este inventatorul conceptului de «*deconstrucție*» care constă în desfacerea din interior a sistemelor de gândire dominate de valorile tradiționale." Ad. 11 X 04 p. 4. **2.** –Distrugere, opusul construcției– „În contextul relativizărilor și *deconstrucțiilor* de tot felul, religia oferă un orizont de stabilitate..." Lum. 15 II 08. „Din momentul *deconstrucției* regimului lui Saddam Hussein în Irak, o parte din liderii din zona Orientului Mijlociu extins care conduceau țările de decenii cu o «mână de fier» nu s-au simțit prea confortabil." romanialibera.ro 21 IV 11 (din fr. *déconstruction*; DexX – alt sens)

deconstruí v.t. **1.** –A desface în bucăți pentru a analiza– „El *deconstruiește*, dacă vreți, nebunia..." R.lit. 18 I 90 p. 23. **2.** –A distruge– „Pe plan politic, totul *se deconstruiește*, există o criză de idei, de soluții..." R.l. 16 IV 93 p. 7 (din fr. *déconstruire*; PR 1970)

decontaminá v.t. –A înlătura un factor contaminant. A depolua– „Procedeul la care se recurge în prezent pentru neutralizarea deșeurilor radioactive constă în transportarea lor în adevărate fortărețe, unde se *decontaminează* pe cale naturală pe parcursul a mii de ani." R.l. 13 XI 79 p. 6. „Compania Națională de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România (CNADNR) *va decontamina* o zonă a tronsonului Câmpia Turzii-Gilău al Autostrăzii Brașov-Borș infestată cu substanțe periculoase de Uzinele Chimice Turda" Z. 16 IV 09 (din fr. *décontaminer*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

decontaminâre s.f. (fiz.) –Acțiunea de înlăturare a unui factor contaminant. Depoluare– „apa radioactivă de la centrala nucleară Waterford din Connecticut a fost dirijată spre locurile de deversare obișnuite, în loc să fie îndreptată spre bazinul de *decontaminare*." R.l. 3 IV 75 p. 6. „900 de militari, specialiști în *decontaminări* radioactive au venit în atol și lucrează în echipe, câte 12 ore pe zi." R.l. 23 XI 78 p. 6. „*Decontaminare* pentru autostradă" Z. 16 IV 09; v. și R.l. 19 VII 79 p. 6; v. și *cordon* (*sanitar*) 1976 (din *des-* + *contaminare*; cf. fr. *décontamination*; PR 1952; DT; DEX, DN_3, DexX)

decontracturâre s.f. (med.) –Înlăturarea rigidității musculare– „În secția de galvanizări, faradizări și *decontracturări* o soră face un masaj

electric unui copil." Sc. 4 XII 61 p. 1. „binecunoscuta pauză de prânz este obligatoriu completată cu program de mișcare și gimnastică pentru *decontracturare* și deconectare în vederea creșterii randamentului în muncă." Lum. 7 X 07 (din *decontractura*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 240; FC II 86; DN_3, DexX)

decopertá v.t. **1.** (constr.) –A desface un element acoperitor dintr-o construcție– „În partea de bloc care va fi consolidată, se *decopertează* grinzile." I.B. 8 IV 77 p. 2. „Înainte de a *decoperta*, trebuie acoperită terasa, altfel există riscul ca, atunci când plouă, locatarii să aibă infiltrații" Ieșeanul 29 VIII 06. **2.** –A îndepărta sterilul care acoperă un zăcământ– „Ar fi nedrept ca într-un reportaj de la acest mare obiectiv să-i uităm pe mecanizatori, cei care au *decopertat* și cărat sute de mii de metri cubi de pământ." R.l. 24 X 85 p. 5. „Oxizii de carbon provin din procesul tehnologic de la utilajele care *decopertează* zăcământul de nisip bituminos..." Fin. 21 IV 08 (din *des-* + *coperta*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

decopertáre s.f. **1.** (constr.) –Desfacerea elementului acoperitor al unei construcții, spre a ajunge la structura de rezistență– „Nu se analizează numai elementele care evidențiază avarii ci întreaga rezistență a imobilului. Pe de altă parte, trebuie cunoscută structura acestei case, ceea ce se poate afla în cazul blocurilor vechi doar prin *decopertare*." R.l. 20 IV 77 p. 1. „Aflăm de la constructori că în zona centrală lucrările de *decopertare* au fost realizate în proporție de 75 la sută." R.l. 11 XI 85 p. 5. „O bună intervenție asupra podului casei trebuie să înceapă cu *decopertarea* acesteia (demontarea completă a acoperișului) și cu înlocuirea tuturor stâlpilor și grinzilor de susținere care prezintă un grad de uzură avansat." jurnalul.ro 1 XI 07; v. și *cămășuire* 1977. **2.** (mine) –Dezvelirea unui zăcământ care se exploatează la suprafață– „În primele nouă luni ale anului acești oameni au dat [...] la *decopertări*, 25,3 milioane mc." Fl. 11 XI 83 p. 5. „Lucrările de *decopertare* au început în 1976, iar trei ani mai târziu a început încărcatul cărbunelui în basculante." R.l. 1 XI 84 p. 5. „Cu toate că a fost obligată să încheie un contract cu o firmă de salubrizare pentru gestionarea deșeurilor și a pământului provenit din *decopertări*, firma timișoreană [...] a preferat să «rezolve» problema pe cont propriu." Cetățeanul clujean 8 X 07. **3.** –Îndepărtarea stratului de asfalt și, eventual, a straturilor de sub el, până la pământ– „există un procedeu mai ieftin, mai rapid și mai comod: forajul dirijat, fără *decopertare*." R.l. 13 VIII 97 p. 10. „A început marea *decopertare* și la Cluj" Ad. 3 IV 06 (din *decoperta*; DEX-S, DexX)

decopertát s.n. **1.** (mine) –Decopertare– „se lucra concomitent și la *descopertat* și la exploatat, operațiile repetându-se continuu în schimburi de zi și noapte." Sc. 1 XI 84 p. 5. **2.** (constr.) –Decopertare– „*Decopertatul* vechii faianțe + gresii + îndreptatul pereților + noua placare cu faianță a fost în cazul nostru 250 000 / mp" culinar.ro / forum 4 VII 08 [și *descopertat*] (din *decoperta*; DEX-S, DexX)

decopértă s.f. –Decopertare– „Lucrări de *decopertă* (îndepărtarea sterilului) la cariera cea nouă de lignit." R.l. 6 V 83 p. 2. „depozitarea corespunzătoare a solului fertil de *decopertă* în vederea reutilizării acestuia pentru zonele de spații verzi ce urmează a fi refăcute." Fin. 2 VIII 08 (cf. it. *discoperta*; DEX 98, MDN, DexX)

decór s.n. **1.** –Peisaj (natural)– „Când am considerat că *decorul* autohton nu se ridică la nivelul automobilelor testate, am decolat. Am ajuns până în Africa de Sud unde am testat Mercedes SLR McLaren." Z.fin. 23 XI 04. **2.** –Cadru, ambianță– || *decor cultural* „[Elitele] pot depăși pe mai multe căi răul postbelic – ruperea de «*decorul*» cultural anterior, mai exact reformarea modelelor culturale autohtone, compromise, este numai unul dintre ele." Obs.cult. 8 I 09 || *decor literar* „Israelul, ca *decor literar*" Cot. 23 XI 06 || *decor politic* „*Decorul politic* din Moldova seamănă cu un «Jurassic Park»" Z. de gardă 31 III 05. „Din constatările făcute, interesul locuitorilor județului Vâlcea, pentru fostul primar al municipiului Rm. Vâlcea – M.G. nu a scăzut, nici chiar acum, după ce a fost scos, mișelește și prin delațiune, din *decorul politic* județean." Vocea Vâlcii 28 XI 10. **3.** –Element decorativ integrat într-un peisaj natural– „Două garnituri de tramvai scoase din circulație au fost abandonate în parcuri [...] donate de Regia Autonomă de Transport Public Persoane, și montate în Parcul Mihai Viteazul și în zona centrală a Ploieștiului, cele două garnituri cu o vechime de 80 de ani sunt doar obiecte de *decor* peisagistic." Ad. de seară 23 VII 10 || *decor urban* „Autoritățile din orașul Castellammare di Stabia, din apropiere de Napoli, și-au propus să le interzică doamnelor și domnișoarelor să se îmbrace cu haine prea provocatoare [...] Primarul L.B. a declarat că scopul acestui proiect este «de a restaura *decorul urban* și de a îmbunătăți coexistența»..." Ev. 23 X 10 || *a dispărea / ieși în decor* –A părăsi accidental calea de rulare– „La Monza, în fața a 8000 de spectatori plătitori, Michael Schumacher *a ieșit în decor* și n-a izbutit decât al doilea timp." Pro Sport 14 VIII 97 p. 8. „Burti a fost acroșat de Irvine și *a ieșit în decor*, izbindu-se violent de parapetul de cauciucuri" R.l. 3 IX 01 p. 14. „Într-o curbă «ac de păr» pilotul a derapat și *a ieșit în decor*, bolidul năpustindu-se direct spre un grup de spectatori." Ad. 7 IV 03 p. 11 || *a dispărea în decor* (fig.) –A dispărea, a se face nevăzut– „a salutat frumos echipajul și pasagerii, cerându-și scuze pentru deranj, și s-a parașutat, *dispărând* fără urmă *în decor*." Ad. 21 IX 01 p. 12. „Fetele s-au speriat puțin de mine [...] și *au dispărut în decor*." phonline.ro 1 X 08. „*Au dispărut în decor* sau au fost deposedate de demnități publice multe dintre vedetele baronilor pesediști..." Ad. 7 VII 09 || *a trimite în decor* (fig.) –A face să părăsească scena (artistică, politică etc.)– „Iliescu [...] l-*a trimis în decor* pe Petre Roman." Ad. 15 XII 04 p. 3 (trad. fr. *aller / foncer / partir dans le(s) décor(s)*; Ciolan, *MC*; DexX) || *ieșire în decor* „Șoferul a pierdut controlul mașinii și, după *ieșirea în decor*, Dacia s-a izbit violent de un arbore." Ad. 12 XI 01 p. 10 || *schimbare de decor* **1.** –Schimbare de aspect, de formă– „Peugeot 107 Facelift, *schimbare de decor*. Peugeot încheie seria ședințelor de cosmetizare aplicate acelor automobile care necesitau numaidecât o împrospătare a aspectului general." Mon. de Suceava 8 XI 08 **2.** –Schimbare a condițiilor– „Ar trebui să ne așteptăm la o *schimbare de decor* în economia mondială, în 2011?" financiare.ro 8 I 11 **3.** –Schimbare a locului de desfășurare a unei acțiuni– „*Schimbare de decor* pentru Kimi Raikkonen, va concura în Raliul Finlandei. Fostul campion mondial din Formula 1, Kimi Raikkonen, pare tot mai aproape de o despărțire de «Marele Circ», speculațiile privind o posibilă trecere a acestuia în WRC fiind alimentate de anunțul că finlandezul va participa în raliul din țara sa natală, săptămâna viitoare." G.sp. 3 VII 09

decorativísm s.n. (artă) –Tendință de a folosi elemente pur decorative– „un anume *decorativism* în care stilizările de arhitectură populară, de crestătură și de covor, sau, în altă parte, sugestia unor cumpene de fântână rămân uneori exterioare." Cont. 11 X 66 p. 6. „tendința japonizantă, încărcată, pentru europeni, de un *decorativism* exotic." Ad. 16 IV 09 (din fr. *décorativisme*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

decoratór s.m. v. *arhitect-decorator, pictor-decorator, vitrinier-decorator*

decorsetáre s.f. (fig.) –Relaxare– „Talentul lui A.B. ar putea lucra spre paguba nimănui și spre profitul tuturor în direcția unei – cum să-i spun? a unei anumite decrispări, *decorsetări* a invitaților, pentru că oricât de notorii ar fi aceștia și oricât de mare autoritatea lor profesională, în fața camerei cu becul roșu academicienii încep să cunoască tracul actorilor debutanți." Cont. 16 IX 77 p. 1. „Unele din aceste sonete nu păstrează, voit, canoanele genului, poetul abandonându-le pentru un câștig al ideilor prin *decorsetarea* endecasilabului..." Crișana 28 IV 09 (după *încorsetare*, cu schimbare de prefix)

decredibilizá v.t. –A face să nu se mai bucure de credit. A discredita– „Nu societatea civilă *decredibilizează* procurorii, ci abuzurile" G. 20 I 07 p. 2. „O nouă suspendare a președintelui *ar decredibiliza* România, ca stat." evenimentul.ro 8 I 11; v. și *talibanizare* 2011 (din *de-* + *credibil* + *-iza*)

decredibilizáre s.f. –Acțiunea de a decredibiliza și rezultatul ei– „Motivele «*decredibilizării*» clasei politice" "22" 26 IX 00 p. 16. „Prin *decredibilizarea* lui [a lui Vl. Tismăneanu]" R.lit. 17 XI 06 p. 31. „nu ne rămâne decât să luăm în calcul și varianta cârtiței politice pusă pe *decredibilizarea* ministrului Ecaterina Andronescu." G. 18 IX 09 p. 10; v. și R.l. 4759 / 05, G. 22 I 07 p. 2, R.l. 20 XI 08 p. 13 (din *decredibiliza*)

decrét s.n. || *decret-lege* –Decret cu putere de lege– „Un *decret-lege* cu privire la crearea unei Curți constituționale superioare federale și un acord asupra atribuțiilor președintelui Adunării Federale au fost adoptate de către cea de-a patra reuniune a Consiliului prezidențial al Confederației Republicilor Arabe." Sc. 25 VI 72 p. 6. „Toate *decretele-legi* care vor fi emise de guvern vor fi supuse aprobării Camerei deputaților." R.l. 24 XII 76 p. 6. „Controversatul *decret-lege* adoptat de italieni va fi dezbătut luni de Parlamentul European" Teleg. 10 XI 07; v. și I.B. 13 VI 73 p. 4, R.l. 5 V 75 p. 6, Sc. 7 II 76 p. 8; v. și *preautonomie* 1978 (din *decret* + *lege*; FC I 48, 58; DN_3, DexX)

decretél s.m. (peior., ironic) –Copil (nedorit) născut după decretul ceaușist din 1966 după care orice mamă trebuia să aibă minimum 4 copii– „Așadar, revoluția «*decreteii*» au făcut-o." "22" 2 III 90 p. 6. „Era epoca *decreteilor* și a copilăriei cu cheia de gât." Pri. 22 / 96 p. 8. „*Decreteii* la putere!" D. 212 / 08 p. 4; v. și R.lit. 25 / 93 p. 7, R.l. 21 IX 96 p. 14, 29 I 01 p. 1, "22" 31 / 01 p. 5, LAI 40 / 02 p. 7, Ad. 4 IV 03 p. 1, D. 18 / 04 p. 15, Ad. 22 IV 05 p. 4, 27 IV 05 p. 16, G. 16 V 05 p. 13, R.l.

30 IX 06 p. 1, G. 15 IV 08 p. 16 (din *decret* + *-el*; termenul era folosit oral din 1967; R. Zafiu în Luc. 13 / 90 p. 4)

decriminalizá v.t. (jur.) –A dezincrimina, a abroga o dispoziție incriminatoare– v. *decriminalizare* 1993. „Acum câteva luni în Parlament s-a inițiat un proiect de lege care *decriminaliza* prostituția." sfin.ro 11 VII 08 (din engl. amer. *to decriminalize*; Random House 1965-1970; DEX 98, MDN, DexX)

decriminalizáre s.f. (jur.) „O strategie mai puțin radicală este «*decriminalizarea*», prescrierea unor pedepse minime pentru ilegalități. În Oregon, spre exemplu, s-a decriminalizat pedeapsa celor găsiți cu mici cantități de marijuana." R.l. 3 IX 93 p. 7. „Poziția Sfântului Scaun privind o posibila propunere de *decriminalizare* a homosexualității este greșit înțeleasă de presă..." Gard. 10 I 09 (din *decriminaliza*; cf engl. *decriminalization*; BD 1970; MDN, DexX)

decrispáre s.f. –Deconectare, destindere– v. *decorsetare* 1977. „un exemplu de solidaritate scriitoricească, de acribie profesională, de șarm, de curaj al opiniilor, de *decrispare*." Obs.cult. 17 IV 08 (din *de-* + *crispare*; cf. fr. *décrispation*; DMC 1975; DEX-S, DexX)

DECT s. (tel.) „Telefoanele pentru personalul hotelier sunt fie digitale cu funcțiuni dintre cele mai diverse, fie terminale mobile *DECT* (Digital Enhanced Cordless Telephony)." Ad. 26 VIII 03. „vor fi acordate 6.000 de telefoane digitale fixe, fără fir, *DECT*, potrivit unui comunicat al RDS&RCS." evenimentul.ro 1 XII 06

deculpabilizá v.t. –A înceta de a mai socoti culpabil– „Prin această măsură *am deculpabilizat* anumite lucruri care se făceau oricum..." adevarul.ro 7 XII 01. „După părerea mea eu cred că încearcă *să se deculpabilizeze*..." adevarul.ro 6 IV 09; v. și Realitatea TV 28 I 08 (din fr. *déculpabiliser*; PR 1968; MDN, DexX)

deculpabilizáre s.f. –Acțiunea de a deculpabiliza și rezultatul ei– „Aici, pe coasta de Azur, «*deculpabilizarea*» e de bon ton (*deculpabilizarea* crimei nu a infracțiunii, căci băiatul care a încercat să intre fără bilet la film a pățit-o urât)." R.lit. 25 V 78 p. 19. „Dacă punem toată povestea într-un context mai larg, riscăm să facem din mineri țapul ispășitor pentru toate. Ceea ce nu înseamnă o *deculpabilizare*." adevarul.ro 20 VI 10 (din *deculpabiliza*)

deculturalizáre s.f. **1.** –Abandonarea valorilor culturale– „Pe lângă atâtea altele, tranziția ne-a adus o *deculturalizare* masivă." R.lit. 28 / 95 p. 1. „timpurile s-au schimbat, oportunități bune să ne schimbăm și noi. Refuzând un vast program de *deculturalizare* și despiritualizare." Obs. cult. 15 XI 07. „o bruscă și masivă *deculturalizare* a maselor..." Cultura 9 IV 09; v. și Ad. 9 VII 05, R.l. 25 VIII 05. **2.** –Proces de pierdere sau abandonare a culturii sau a identității culturale a unui popor. a unui grup etnic etc.– „s-a produs o confuzie a valorilor și s-a înregistrat o tendință de *deculturalizare*, mai ales prin căutarea unor noi forme de exprimare care nu se potrivesc cu spiritualitatea românească." evenimentul.ro 12 IX 01. „*deculturalizarea*, erodarea religiozității [în Occident], desprinderea irevocabilă de tradiții ale unor importante segmente ale populației majoritare îi determină pe mulți imigranți să refuze integrarea (confundată frecvent cu asimilarea), să opteze în favoarea culturii, prezumtiv superioare, din care provin, ba chiar să adere la un fundamentalism militant, profund ostil valorilor societății gazdă." "22" 15 XI 05. „inerția culturală a ultimelor decenii de școlarizare și educație în familie au produs ignoranța vidată care va face trecerea lină spre *deculturalizare* națională." "22" 14 IX 07; v. și Gard. 22 XI 02 (din *de-* + *culturalizare*; cf. fr. *déculturation*; PR 1963)

dederón s.n. –Varietate de fibre sintetice asemănătoare capronului. Nailon– „Anterior, Gabonul a emis mărci poștale pe suport de aur, aluminiu, *dederon* și alte materiale exotice pentru filatelie." Sc. 11 V 83 p. 5. „Poliamida. Este o fibră caracterizată de rezistență și duritate, ușor de întreținut și cunoscută mai degrabă sub denumirile de nylon, perlon, *dederon* sau grilon. Prezintă o elasticitate foarte mare, motiv pentru care este folosită pentru ciorapi fini, lenjerie, corsete, corsaje și costume de baie." avantaje.ro 25 VI 08 (nume comercial; NODEX)

dedicát, -ă adj. **1.** (inform.) –Rezervat pentru o sarcină anume– „Instalarea unui server *dedicat* durează între 5 și 10 zile de la data primirii comenzii" pchardweb.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 14 / 06. „La câteva zile de la lansarea browserului de internet Chrome, Google pregătește o nouă surpriză: un telefon *dedicat*, echipat cu un nou sistem de operare: Android." G. 18 IX 08 p. 16. „Site *dedicat* pentru bunurile cumpărate în leasing" evenimentul.ro 23 XII 09. **2.** –Devotat, pasionat– „Angajăm croitori, croitorese talentați și *dedicați*. Experiența nu contează" anuntul.biz, cit. de R. Zafiu în R.lit. 14 / 06. **3.** –Destinat– „spălătorie automată de rufe *dedicată* persoanelor fizice" clubafaceri.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 14 / 06. „Site *dedicat* urâților. În Marea Britanie, a fost înființată recent prima agenție matrimonială destinată persoanelor mai puțin atractive." Ev. 30 X 10 (sensurile 1 și 2 din engl. *dedicated*)

dedicáție s.f. –Devotament– „Să ne amintim că minți strălucite, exponenți ai Neamului, muncind cu mare *dedicație* științifică, au fost frustrați de cea mai înaltă încununare a valorii" clipa.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 14 / 06. „Sunt convinsă că numeroasa echipă a muncit mult și cu *dedicație*." "22" 27 X 06 p. 3 (după engl. *dedication*) || *cu dedicație* –(d. licitații, concursuri etc.) Trucat, pentru a răspunde intereselor unui competitor anume– „Ministrul Agriculturii [...] a convocat ieri directorii Regiei Naționale a Pădurilor (RNP) – Romsilva, în cadrul întâlnirii sugerând că aceștia aranjează licitații «*cu dedicații* pentru executant» și plătesc pentru numirea în funcții." Ziua 28 IV 07 p. 10. „Adio, licitații *cu dedicație*" jurnalul.ro, cit. de R. Zafiu în R. lit. 40 / 11

dedogmatizáre s.f. –Acțiunea de curățare de dogmatism– „În perioada 1963-1966 [Ov.S. Crohmălniceanu] își schimbă atitudinea, așa cum cere spiritul vremii, participând la *dedogmatizarea* literaturii..." R.lit. 17 VII 02 p. 10. „Urmează destalinizarea formală (1953-1964) când se formează o altă viziune asupra contradicțiilor de clasă, o *dedogmatizare* însă inconsecventă și perfidă care produce confuzie doctrinară, «minunata confuzie»." R.lit. 8 I 03. „Din păcate, perioada de relativă *dedogmatizare* 1965-1971, a fost doar un pretext pentru Ceaușescu, ca să-și consolideze puterea și să înlocuiască vechea echipă comunistă a lui Gheorghiu-Dej cu proprii oameni." 9am.ro 19 II 07 (din *dedogmatiza*; DexX)

dedolarizáre s.f. (fin.) –Evoluție a economisirii, creditului, tranzacțiilor etc. dinspre dolar spre moneda națională– „*Dedolarizarea* economiilor populației" TVR2 7 I 98. „Dacă Banca Națională și Guvernul vor continua procesul de dezinflație vom începe să asistăm din ce în ce mai mult la un proces de *dedolarizare* a economiei." zf.ro 26 IV 04 (după engl. *dedollarization*)

dedúce v.t. –A scădea o anumită sumă din totalul de plată– „«Agenții economici care produc și comercializează pâine vor putea *deduce* taxa pe valoare adăugată aferentă bunurilor și serviciilor aprovizionate destinate realizării acestui produs» se precizează în ordonanță." J.nat. 2 IX 97 p. 23. „Firmele nu pot *deduce* nici în 2011 cheltuielile cu combustibilul" evenimentul.ro 12 I 11 (după fr. *déduire*; DexX, DEX 09)

dedúcere s.f. –Sumă care se scade din totalul de plată– „Care sunt persoanele aflate în întreținerea sa pentru care contribuabilul poate beneficia la calculul impozitului pe venit de *deduceri* personale suplimentare?" evenimentul.ro 4 VI 01. „Salariații cu trei persoane în întreținere [...] ar beneficia de o *deducere* de șase milioane lei..." Ad. 18 IX 03 p. 1. „Fără *deduceri* fiscale pentru persoanele fizice" adevarul.ro 23 XII 10; v. și Ad. 25 IX 03, 11 X 03 p. 12 (după fr. *déduction*; Ciolan, *MC*; DexX)

deductibilitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este deductibil– „Contribuabililor-alegători li s-a propus păstrarea actualului sistem, promițându-li-se o serie de *deductibilități* care să le facă viața mai ușoară." Ad. 11 X 03 p. 12. „Autorii raportului au constatat și *deductibilitatea* cheltuielilor de protocol peste plafonul admisibil" R.l. 4614 / 05. „Patronatele insistă pentru *deductibilitatea* TVA la auto" R.l. 28 IV 09 p. 10 (din fr. *déductibilité*; Ciolan, *MC*; PR 1943; DexX)

dedughenizáre s.f. –Acțiunea de înlăturare a dughenelor care au invadat, după 1989, localitățile din România– „A început acțiunea de *dedughenizare*. În Piața Titan un detașament de 40 de polițiști și un pluton de muncitori, sub privirile înlăcrimate ale patronilor, au desființat două dughene." Ev.z. 28 XI 92 p. 5. „Continuă «*dedughenizarea*» Bucureștilor" Z. 19 XI 01. „fenomenul de «chioșcarizare» s-a realizat în timp, iar «*dedughenizarea*» ar trebui să aibă loc, la fel, într-un interval mai îndelungat." Ev. 30 XI 06; v. și As 40 / 92 p. 9 (din *de-* + *dughenizare*; R. Zafiu în Luc. 9 XII 92 p. 5; Ciolan, *MC*)

dedurizáre s.f. –Micșorarea durității apelor industriale– „Până în anii trecuți existau 15 tipuri de stații de *dedurizare* a apei." I.B. 21 I 63 f.p. „Stații pentru *dedurizarea* apei [...] destinate producerii apei deduri-zate, utilizată în alimentarea cazanelor de abur și apă fierbinte, în diverse procese tehnologice..." R.l. 6 XI 84 p. 4. „Stație de *dedurizare* Nobel" anunturigratuite.ro 10 IX 08; v. și *declorurare* 1984 (din *deduriza*; LTR; DN_3, DEX 98, DexX)

dedurizát, -ă adj. (tehn.) (d. apă) –Căreia i s-a redus duritatea– v. *dedurizare* 1984 (din *deduriza*)

defascizáre s.f. –Înlăturarea fasciștilor din structurile statului și combaterea ideologiei fasciste– „represiunea Bisericii începe la sfârșitul lui martie 1945, sub pretextul *defascizării* țării." Cot. 11 X 06 p. 8. „în perioada 1944-1947 [...], sub pretextul *defascizării* țării, PCR se ră-

fuiește cu adversarii din presă, din politică și din cultură..." adevarul.ro 20 VI 11 (din *de-* + *fascizare*; cuvântul datează din 1944-1945)

defavorizát, -ă 1. –Sărac, nevoiaș– „Moș Crăciun vine la teatru pentru persoanele *defavorizate*" Ad. 20 XII 01. „S-a triplat ajutorul acordat familiilor *defavorizate* pentru energia termică" Discurs în Camera Deputaților, 30 IX 03, cit. de R. Zafiu în R.lit. 1 / 04. „Sprijin pentru persoanele *defavorizate*" evenimentul.ro 13 IV 11 adj. **2.** –Înapoiat, nedezvoltat– „Legea zonelor *defavorizate* – mai blândă cu cei care schimbă destinația importurilor" Ad. 21 XI 01. „Afacerile din zonele *defavorizate* își mută sediile după beneficiile fiscale" adevarul.ro 3 X 06. „Liberalii vor să declare județul Botoșani *defavorizat*" evenimentul.ro 30 X 10; v. și Gard. 18 III 03, "22" 15 IX 06 (cf. fr. *défavorisé*; PR 1964 sensul 2, 1968 sensul 1; DexX – sensul 2, DEX 09 – sensul 1)

defectá v.i. –A-și trăda tabăra (partidul, echipa etc.). A dezerta– „Surse din comisie spun că liberalii *au «defectat»* la vot." jurnalul.ro 4 X 06. „Mutu *«a defectat»* chiar în ziua meciului cu Austria!" sport.ro 1 IV 09 (din *defecțiune*; DexX)

defféctor s.m. –Persoană care a defectat– „Activitatea Gretei a încetat după ce un *defector* rus, prin relatările făcute, a pus în pericol rețeaua daneză." Mag. 10 I 01. „Ion Mihai Pacepa, fostul nr. 2 al Direcției de Informații Externe (D.I.E.) a Securității, este cel mai important *«defector»* din serviciile secrete ale țărilor comuniste." adevarul.ro 3 I 06. „deputatul M.G., alt *«defector»* la moțiunea trecută, care a plecat exact înaintea votului..." adevarul.ro 28 X 10 (din *defecta* + *-tor*; DexX)

defectoscóp s.n. (tehn.) –Aparat care descoperă defectele de turnare ale materialelor metalice– „*Defectoscopul* «Beti», recent creat de specialiștii români este un betatron industrial pentru controlul nedistructiv al calității produselor metalice și al sudurilor groase. Prin radiografiere pe film, acesta permite detectarea golurilor, fisurilor, diverselor incluziuni etc." R.l. 19 II 82 p. 5. „Aparate pentru analiza materialelor: *defectoscoape*, ultrametre și durometre." R.l. 17 XI 84 p. 6. „Vând *defectoscop* US Krautkramer" anunturi-az.ro 17 III 08; v. și *durometru* 1984 (din fr. *défectoscope*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

deferizáre s.f. –Acțiunea de neutralizare a fierului dintr-un minereu– „Colectivul Catedrei de profil a Universității clujene a contribuit la aplicarea unei biotehnologii la Întreprinderea minieră din Șuncuiuș [...] Este vorba despre o acțiune de *deferizare* pe cale bacteriană a unei importante cantități de argilă refractară de calitate superioară." R.l. 1 VI 84 p. 5. „se știa că apa nu va fi potabilă fără acest sistem de *deferizare*..." Gaz. de Maram. 1 V 09 (din *defieriza*; DN_3, DEX 98, DexX)

defesenizáre s.f. (pol.; folosit după dec. '89) –Înlăturarea din posturile publice a membrilor FSN– „*Defesenizare*" Cot. 22 VII 91 p. 2. „[Prejudecata] că instrucțiunea – adică intelectualitatea – ar fi o primejdie de defesenizare." R.lit. 25 II 04 p. 18. „Am susținut PNL tocmai pentru tenacitatea a ceea ce am numit *defesenizare*." roxanaiordache.wordpress.com 19 IX 08 (din *des-* + *fesenizare*; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 587)

defibráre s.f. –Acțiunea de a transforma în fibre– „Un colectiv de la catedra de tehnologia pielii și înlocuitorilor de piele, din cadrul Facultății de chimie și tehnologie textilă de la Institutul politehnic din Iași, a reușit, prin *defibrarea* deșeurilor de piele ce rezultă din croirea fețelor de încălțăminte, să obțină un produs nou sub forma unei mase fibroase." R.l. 18 IV 78 p. 5. „Resturile din talpă iau același drum de transformare, prin *defibrare,* în talpă artificială, cele mai mari bucăți fiind folosite direct, ca atare, la încălțămintea pentru copii." R.l. 10 II 81 p. 3 (din *defibra*; LTR; DEX, DN_3, DexX)

deficít s.n. (ec.) || *deficit-record* –Deficit care prin mărimea lui constituie un record– „*Deficit record*. Elveția a înregistrat în 79 cel mai mare *deficit* bugetar din întreaga sa istorie..." Sc. 18 IV 80 p. 6. „Ministrul american al comerțului [...] anticipează un *deficit-record* al balanței comerciale a Statelor Unite pe anul 1985." I.B. 3 VII 85 p. 4. „*Deficit record* de 180 mld. euro prevazut în bugetul Marii Britanii" Z.fin. 22 IV 09; v. și Sc. 4 V 84 p. 6, 28 X 84 p. 6, I.B. 19 VI 87 p. 4 (din *deficit* + *record*)

definisábil, -ă adj. –Care poate fi definit– „Ceea ce ne-a oferit aseară teatrul C.I. Nottara, de altfel spre plăcerea tuturor, e foarte greu *definisabil*." R.l. 3 II 67 p. 2. „Cu o coadă de han tătar, ras pe tâmple după moda punck, pantaloni și bocanci de rocker dar și o cămașă sclipicioasă, de manelist, băiatul e destul de greu *definisabil* ca stil..." freenews.ro 6 IX 08 (din fr. *définissable*; MDN, DexX)

definíție s.f. || *înaltă definiție* –Înaltă finețe a imaginii, datorată numărului dublu, 1250, de linii de afișare pe ecran, însoțită de sunet stereo digital– „Televiziunea digitală de *înaltă definiție* intră în România din 2007" adevarul.ro 17 X 06. „NASA a sărbătorit ieri Ziua Pământului prin transmiterea unor imagini de *înaltă definiție* ale planetei obținute cu ajutorul camerelor instalate pe Stația Spațială Internațională (ISS)." evenimentul.ro 23 IV 09. „Imagini de *înaltă definiție*" financiarul.ro 18 VI 10 (după engl. *high definition*, fr. *haute définition*)

deflagrație s.f. –Explozie– „În cursul zilei de ieri, un tânăr aparținând unei organizații extremiste a aruncat o grenadă de mână asupra unui vehicul militar, parcat pe o arteră din centrul capitalei nord-irlandeze. *Deflagrația* a distrus vehiculul și a provocat rănirea unei persoane." I.B. 17 V 75 p. 8. „La poligonul din statul Nevada din S.U.A. s-a efectuat o nouă explozie nucleară subterană. Puterea *deflagrației* a fost echivalentă cu detonarea a 20 de kilotone trinitrotoluen." R.l. 14 II 83 p. 6. „*Deflagrația* care s-a produs miercuri dimineață [...] și a zguduit și casele învecinate a avut vineri un final tragic." Ad. 15 V 09 (din fr. *déflagration*; cu acest sens doar în MDN, DexX)

defluidizá v.t. (circ.) –A îndruma traficul de pe o arteră principală spre una secundară, pentru a-i asigura fluența– „de la Romană, circulația *se va defluidiza* prin str. Căderea Bastiliei..." I.B. 16 VIII 85 p. 2. „Primul ministru a precizat, privitor la Autostrada București-Ploiești că se lucrează intens și că speră ca lucrările să se termine curând pentru *a defluidiza* traficul." ziare.com 29 X 08 (din *de-* + *fluidiza*)

defluíre s.f. –Retragere, scurgere rapidă– „Pentru marea adunare populară care va avea loc la Palatul sporturilor și culturii va fi asigurată afluirea și *defluirea* prin suplimentarea capacității de transport pe toate cele 20 linii care converg în zonă..." Sc. 30 IV 81 p. 5. „După-amiază am cerut dlui [...] să organizeze *defluirea* minerilor, să se găsească soluții pentru a fi cazați și din acele locuri de cazare, în timpul nopții să facem această *defluire*." R.l. 23 I 91 p. 2. „principalele trasee de afluire și *defluire* ale spectatorilor la și de la Complexul Sportiv «Steaua»" Cot. 20 V 09; v. și I.B. 19 X 82 p. 2 (din *de-* + *afluire*; Uritescu, *CV* 15; MDN, DexX, DEX 09)

defolclorizát, -ă adj. –Lipsit de specific folcloric– „Cadrul folcloric este aproape *defolclorizat*, scenografia dramei, în același timp realistă, este clădită din detalii neutre." R.l. 29 III 73 p. 22 (din *de-* + *folcloriza* + *-at*; DexX)

defoliánt, -ă adj., s.n. (chim.) –(Substanță) care provoacă pierderea frunzelor– „Cel de al doilea raport publicat de Academia Națională de Științe dezvăluie, după trei ani de cercetări, că armata americană, utilizând substanțe *defoliante*, a produs în Vietnam dezastre ecologice ale căror efecte se vor resimți cel puțin un secol." Sc. 30 III 74 p. 7. „*Defoliantul* poate declanșa maladii dermatologice, neoplasme, afecțiuni renale și malformații congenitale pentru copiii celor care au fost expuși." R.l. 26 IX 79 p. 6. „dioxina (substanță conținută și de temutul Agent Orange folosit în războiul din Vietnam ca *defoliant*)" ziaruldeiasi.ro 23 VIII 07; v. și R.l. 4 IV 81 p. 6, 8 VII 83 p. 6, 8 VI 84 p. 6 (din fr. *défoliant*; engl. *defoliant*; DHLF 1943, PR 1966; DN_3, DexX)

defrânâ v.t. –A scoate din frâne, a elibera– „Foc! Oprit de flăcări să coboare pe scări, un locatar de la etajele superioare fixează un cablu de calorifer, de perete sau de o ușă și încalecă fereastra, pentru a se așeza pe un mini-scaun fixat de același cablu. Cu ajutorul unei manete care îi permite să *defrâneze* scaunul, locatarul coboară lin din clădirea incendiată." R.l. 26 III 76 p. 6 (din *de-* + *frâna*; MDN)

déget s.n. || *a-și prinde degetele* (lb. vorbită) –A se încurca, a da peste complicații irezolvabile– „Autorii acestui instrument de tortură pentru angajatori *și-au prins degetele* în propria creație juridică." Cap. 12 II 04. „Președintele Traian Băsescu *și-a prins degetele* încercând să redeschidă dosarele de negociere cu UE" Ad. 15 XII 04

deghizaménț s.n. –Deghizare– „Dar, deși nu cheamă în ajutorul său *deghizamentul* cornut al animalelor, Molière acuză tocmai prin amplificarea trăsăturilor neumane ale eroilor săi principali." Gaz.lit. 15 III 62 p. 7. „călugărul are și accese de mânie, nu ocolește minciuna și *deghizamentul*, fumează, nu refuză băutura..." Obs.cult. 12 III 09 (din *deghiza*; cf. fr. *déguisement*; DN_3, DexX)

dehusábil, -ă adj. –De pe care se poate scoate sau pe care se poate pune husa– „Toate modelele [de canapele] sunt *dehusabile*, la creația lor folosindu-se stofe cu bumbac..." R.l. 15 IX 04. „Colțar *dehusabil* din stofă" 1001case.ro 21 V 09 (din *de-* + *husă* + *-bil*)

deionizáre s.f. (tehn.) –Neutralizarea ionilor dintr-un mediu ionizat– „Pentru termostatarea sistemului am folosit zece variante până să găsim soluția cea mai eficientă [...] Gândiți-vă că dializorul are în componența sa câteva zeci de repere. Tot în țară s-a executat și o stație de *deionizare* a apei, iar concentratul de dializă se fabrică industrial [...] După cum vedeți, toate echipamentele de hemodializă se fac în țară." R.l. 9 XI 84 p. 5. „apa deionizată – produsă printr-un proces de *deionizare*" R.l. 22 V 07 (din *de-* + *ionizare*; MDN, DexX)

deja adv. *deja-spus* –Spus, cunoscut dinainte– „Ce ar fi acest concept de ironie? Se merge la persiflarea truismelor de toate genurile, la bombardarea tabuurilor, la dinamitarea *deja-spusului*." R.l. 7 V 74 p. 2. „a nu cădea în banalul acelui «*deja spus*» și în desuetudine ireversibilă." Ev. 13 XI 02 (din *deja* + *spus*; după fr. *déja-vu*)

dejísm s.n. (pol.) –Organizare a societății proprie perioadei lui Gh. Gheorghiu-Dej– v. *bricola* 1993. „Candid dandysm în plin *dejism*." Obs.cult. 16 VII 02 (din *Dej* + *-ism*)

delatór, -oáre s.m.f. (peior.) –Turnător, informator– „Torționarii și *delatorii* rescriu tacticos istoria." Lupta 7 V 95 p. 3. „Oglinda unui *delator*" "22" 13 IV 07; v. și Ap. 8 / 95 p. 15; v. și *milieu* 1977, *turnător* 1995 (cf. fr. *délateur*; DN, DEX, DexX; cuv. este mai vechi în limba română)

delay s. (cuv. engl.) –Întârziere, decalare– „Orange și Vodafone pun la dispoziție accesul prin mobil la emisiuni tv, cu un *delay* nesemnificativ." G. 14 II 07. „Transmisiile sunt automate în 8 trepte cu un *delay* minim la retrogradare și urcări în turatii line și insesizabile, astfel confortul în utilizare este printre cele mai bune." citynews.ro 14 II 11 [pron. *diléi*]

délco s.n. (tehn.) –Sistem de aprindere a unui motor cu explozie, care utilizează o bobină de inducție; această bobină– „Accesorii auto. Printre acestea se află numeroase sortimente de garnituri din cauciuc, cum ar fi burdufaș planetar, plăci pentru pedale, role schimbătoare de viteză, fișe *delco*, inele pentru cilindru-frână sau baie de ulei etc." I.B. 10 III 72 p. 3. „Vând piese Peugeot 405 din 90 pompă benzină, *delco*, rotor..." anunturi.monitorulsv.ro 1 III 09; v. și Sc. 11 III 82 p. 4, Ad. 21 II 98 p. 1 [și *delcóu*] (din fr., engl. *delco*; marcă înregistrată, acronim din *D*[ayton] *E*[ngineering] *L*[aboratories] *Co*[mpany]; PR 1931; DTA; DEX, DN_3, DexX)

delectánt, -ă adj. „Practic, el este un roman care caută în sens clasic și popular să armonizeze *delectantul* cu instructivul, printr-o temă istorică, adică una din temele predilecte ale acestui tip de roman." R.lit. 1 II 79 p. 4. „străvechi cenaclist, posesor și de umor *delectant*." gazetanord-vest.ro 3 X 10. „Delicioasele creaturi vor tranforma anosta călătorie într-un voiaj *delectant*, frivol și decadent, în care nimeni nu comunică, de fapt, cu nimeni." businessmagazin.ro 19 XII 10 (din *delecta* + *-ant*)

delegát s.m. v. *producător-delegat*

delegáție s.f. v. *adresă-delegație*

delegitimá v.t. –A dovedi caracterul ilegitim al cuiva/ceva– „opoziția se străduiește să-l *delegitimeze* pe Mircea Geoană ca pesedist, prezentându-l drept un oportunist..." "22" 26 V 04. „O altă ipoteză ar fi că atacurile au fost înscenate de opoziție ca să-l *delegitimeze* pe Putin." monitorulexpres.ro 30 III 10. „o malițioasă născocire propagandistică menită *să delegitimeze* eforturi oneste de construcție culturală și morală și să demonizeze niște oameni care nu înțeleg să cedeze presiunilor celor care se cred posesorii unici ai unui adevar pur, integral, definitiv și imaculat." hotnews.ro 1 VIII 11 (cf. fr. *délégitimer*; PR 1980)

delegitimáre s.f. –Acțiunea de a delegitima și rezultatul ei– „Fără consens, «orice majoritate parlamentară, oricât de largă ar fi, nu va putea împiedica nici *delegitimarea* legii privind organizarea viitoarelor alegeri legislative în colegii uninominale, nici compromiterea reformei electorale», se arată în textul comunicatului." ziare.com 14 VII 08. „Constantinescu a propus organizarea unui referendum pentru *delegitimarea* președintelui, ca soluție la blocajul instituțional..." ziare.com 29 XII 10. „O asemenea prevedere ar avea ca efect nu atât o legitimitate suplimentară pentru cei care sunt inserați în mecanismul productiv sau în aparatul de stat, cât o *delegitimare* radicală a celor «neangajați»." ziare.com 22 VI 11 (din *delegitima*)

delestá v.t. (fig.) –A curăța, a debarasa de– „Acum, prin gândirea regizorală și interpretarea extraordinară a personajului Satin de către Toma Caragiu, care *delestează* celebrul monolog de orice patetism, tema omeniei are o vibrație cu totul nouă." R.lit 1 V 75 p. 16. „Să arătăm tehnologiile pe care le proiectează lumea științei, pentru a «*delesta*» atmosfera de această otravă." Mag. 11 IX 02 (din fr. *délester*; DT; DN, DEX, DN_3, DEX 98 – alt sens, MDN, DexX)

delete s. (cuv. engl.) **1.** (inform.) –Ștergere de conținut dintr-un document, a unui fișier de pe discul dur al computerului etc., prin apăsarea tastei Delete– „Pentru ca e-mail-ul, spre deosebire de scrisoarea clasică, nu lasă urme, decât imediate și exclusiv în realitatea virtuală, care sfârșesc odată cu apăsarea tastei *delete*." evenimentul.ro 19 XI 03. „Nu este evident cum ștergi obiectele pe care le introduci [...] fiind totuși mai firească o opțiune «*delete*»." ziare.com 12 VII 08. „site-ul firmei care a organizat până în prezent manifestarea este închis din 23 martie a.c. și se află în curs de «*delete*»." cotidianul.ro 5 IV 11; v. și adevarul.ro 27 VII 04, R.l. 4746 / 05. **2.** (fig.) –Ștergere, îndepărtare– „Cred că în 2012 alegătorii ne vor pune la «favorite» și asta pentru că și noi am pus România la «friend», iar PSD o să fie pus de alegători la «*delete*» și asta este normal, pentru că le-au dat prea mult românilor «reject», a declarat Traian Răzvan Ungureanu." ziare.com 2 IX 11 || *a da delete* **1.** –A apăsa tasta *Delete* pentru a șterge un pasaj, un fișier etc.– v. *mess* 2007. „Tot prostie se cheamă și dacă într-adevăr este vorba despre o eroare și cineva *a dat delete*, din greșeală, taman pe paragraful cu pricina, în timp ce încerca să pună textul pe CD." G. 18 IX 09 p. 12. „Ca să nu mai fii tentată să îl suni sau să îi trimiți mesaje, cea mai simplă soluție este *să dai* «*delete*» numărului de telefon [al fostului iubit]." cotidianul.ro 10 IV 11. **2.** (fig.) –A distruge ceva lucrat deja– „unii fac teatru pe computer și *dau* «*delete*» a doua zi..." Ad. 9 VII 03 p. 4 [pron. *dilít*]

delfinárium s.n. –Bazin amenajat pentru delfini și sala care îl adăpostește– „Am făcut primul pas pe șantierul *delfinariului* [...] Este vorba de un bazin cilindric din beton, legat printr-un canal de alt bazin mai mic. Primul, înconjurat de tribune încăpătoare, întocmai ca o arenă de circ, este rezervat spectatorilor, al doilea este «locuința actorilor», inteligenții și jucăușii delfini." R.lit. 15 V 70 p. 2. „Lucrările de scoatere a șinelor de tramvai de pe fosta linie 102 au dat peste cap circulația rutieră în intersecția de la *Delfinariu* [în Constanța]." Ad. 8 IV 09; v. și R.l. 18 VI 80 p. 5 (din *delfin* + *-ariu*, după modelul lui *acvariu*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

delistá v.t. (ec.) –A scoate de pe lista societăților tranzacționate la Bursă– „Automobile Dacia *va fi delistată* oficial [...] de la Bursa de Valori București (BVB), ca urmare a transformării companiei din societate deschisă în societate de tip închis" Ad. 24 VII 03 p. 5. „OTE *se va delista* de la Bursa din New York" wall-street.ro 1 IX 10 (din engl. *to delist*)

delistáre s.f. –Acțiunea de a delista și rezultatul ei– „De la redeschiderea din 1995, Bursa de Valori București a luat la sfârșitul săptămânii trecute una dintre cele mai drastice decizii, respectiv *delistarea* unui mare număr de societăți de la o categorie la alta." zf.ro 16 VII 01. „*Delistarea* Automobile Craiova, doar cu acordul AVAS" R.l. 6 XI 09 p. 8 (din *delista*)

deliteraturizáre s.f. –Pierderea caracterului literar– „Deși «iremediabila antipatie» față de literatură fusese declarată cu gravitate, în stilul categoric al «manifestelor» cu consecință iminentă în «*deliteraturizare*», scrierile lui [Ion Vinea] trădează cu totul altceva." R.lit. 21 VII 04. „În interviuri, Cristian Bădiliță militează pentru *deliteraturizarea* culturii române..." Ev.z. 10 VII 06 p. 31, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Traducerile ulterioare (Biblia de la București), în afară de necesarul proces de actualizare lingvistică, au marcat și o accentuată *deliteraturizare*." Obs.cult. 29 III 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *deliteraturiza*; DexX)

delocalizáre s.f. –Mutarea unei unități de producție în străinătate, unde mâna de lucru și alte cheltuieli sunt mai ieftine, și importarea producției– „[În Franța] tema *delocalizării* întreprinderilor spre Est cu o mână de lucru mai ieftină va fi tot mai atacată în următorii ani." "22" 731 / 04 p. 16. „Culmea *delocalizării*, spaniolii vor acum să mute căpșuniada în România [...] Oare o să-i plătească pe căpșunarii de la intern ca pe ăia de export?" G. 17 IV 07 p. 9. „*Delocalizarea* responsabilităților americane" R.l. 4 XI 09 p. 8; v. și D. 7 X 05 p. 7, R.l. 4603 / 05 (din fr. *délocalisation*)

delón s.n. (vest.) –Haină de blană întoarsă, asemenea celei purtate de Alain Delon în unele filme– „Mihai trecu în vestibul, își luă *delonul*, și-l puse pe umeri, se întoarse în sufragerie, acroșă o sticlă de palincă, deschise ușa și fără să o mai închidă porni pe scări în jos." R.lit. 17 V 84 p. 15 || *Alain Delon* „În curând, prin grija clubului de fotbal din Oradea, mai toate echipele noastre de fotbal vor purta *«Alain Delon»*-uri." Săpt. 31 XII 76 p. 8. „Executăm *Alain Delon* cu materialul clientului." Săpt. 18 VI 82 p. 5; v. și 29 II 80 p. 3. „Dacă nu îți place ce îți spun, ia un *alaindelon* și detonează-te în Irak." forum.softpedia.com 14 VI 07 || *haină-delon* „O haină-*delon* (gen cojoc), cu multe garnituri de blană, la guler, mâneci și cusături" AS 4 X 04 p. 8 [pron. *dëlon*] (formație rom. din n.pr. [Alain] *Delon*; DexX)

deltadróm s.n. –Locul de desfășurare a antrenamentelor și concursurilor de deltaplanorism– „Așa cum am mai arătat [...] reprezentanții celor 3000 de deltaplaniști din țară s-au întrecut recent pe *deltadromul* omologat de la Bunloc (Brașov) cu diferența de nivel până la aterizare de 530 m." R.l. 26 IX 85 p. 2 (din *delta*[plan] + *-drom*; MDN)

deltanaút s.m. (sport.) –Zburător cu deltaplanul– „Vânturile au fost la un moment dat potrivnice *deltanautului*, dar el le-a depășit, convins, în

fiecare episod al odiseii lui, că va birui." I.B. 6 X 76 p. 8 (din *delta* + *-naut*, după modelul lui *cosmonaut*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 503, MDN, DexX)

deltaplán s.n. (av.) –Aparat individual de zbor, pe principiul planorului, cu aripile în forma literei grecești delta– „Un pilot s-a încumetat să urce împreună cu o echipă de admiratori și reporteri pe vârful muntelui Kilimandjaro și, de acolo, de la înălțimea de 6010 m, pe un *delta-plan*, să se avânte într-un zbor pe distanța de 22 kilometri." I.B. 6 IX 76 p. 8. „Specialiști ai Institutului de aviație din Moscova au experimentat [...] un aparat de zbor original – o motocicletă *deltaplan*, respectiv o motocicletă prevăzută cu o pânză asemănătoare *deltaplanului* și care poate zbura." Sc. 5 II 84 p. 5. „Radu Berceanu a vrut să fugă din țară cu un *deltaplan*" realitatea.net 22 XII 08; v. și Sc. 23 III 77 p. 5, R.l. 12 VIII 77 p. 6, 30 VIII 79 p. 6, Mag. 26 V 79 p. 8, R.l. 5 II 80 p. 6, 24 XI 82 p. 5; v. și *deltaplanist* 1984 (din fr. *deltaplan*, marcă înregistrată; PR 1974, DMC 1975, DTN 1976; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

deltaplanísm s.n. –Sportul cu deltaplanul– „*Deltaplanismul* s-a născut în urmă cu 10-12 ani. Cum? Pe vremea aceea, Centrul spațial NASA punea la punct un dispozitiv «tip deltaplan» pentru readucerea dirijată a capsulelor spațiale. Noua construcție s-a dovedit potrivită nu numai pentru scopuri «cosmice», ci și pentru practicarea unuia dintre cele mai agreabile sporturi tehnice. În numai câțiva ani, această nouă disciplină sportivă – poate cea mai nouă – a cucerit lumea, fiind considerată ca un mijloc de zbor fără motor spectaculos, simplu, economic, la îndemâna oricărui club, grup școlar sau case de cultură." I.B. 29 VI 83 p. 7. „Concitadinul nostru Gabriel S.A. [...] este unul dintre pionierii *deltaplanismului* sucevean." monitorulsv.ro 8 I 11 (din *deltaplan* + *-ism*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

deltaplaníst, -ă s.m.f. (sport) –Sportiv care zboară cu deltaplanul– „La început a fost dorința – dorința de a cuceri înălțimile nesfârșite ale cerului. A urmat apoi speranța – speranța că deltaplanul [...] va reuși să-i poarte spre azurul cerului [...] Așa a luat ființă Clubul *deltaplaniștilor* [...] din Roman." R.l. 24 V 84 p. 2. „Împins de curenții puternici de aer, un *deltaplanist* a pierdut controlul aparatului său de zbor și a lovit voalura parapantei lui R.C., ambii concurenți prăbușindu-se de la mare înălțime pe muntele Oușoru." ziaruldeiasi.ro 13 VII 01. „unul este profesor, altul este ing. miner în subteran, unul este *deltaplanist*, și așa mai departe..." 9am.ro 22 XI 08 (din *deltaplan* + *-ist*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

deltaplanorísm s.n. –Sportul practicat cu deltaplanul– „Cei care doresc să afle mai multe detalii tehnice sau informații privind înființarea unor noi secții de *deltaplanorism*, sunt rugați să ne scrie pe adresa redacției." Mag. 26 V 79 p. 8. „Zboruri cu parapanta și *deltaplanorism* la Durău" Ad. 9 IV 04; v. și R.l. 6 III 81 p. 2 (din *delta-* + *planorism*; MDN)

demantelá v.t. –A distruge, a desființa– „constatăm în lumea intelectuală un apetit teribil de a *demantela*, de a descompune miturile vechi, mituri istorice, mituri din literatură, în general miturile vechi..." "22" 22 VII 02. „este suficient de tare probatoriul procurorilor pentru a *demantela* mafia din fotbalul românesc?" ziare.com 9 V 08. „Evenimentele anului 1989 pot fi citite, în cheie marxist-leninistă, ca autentice contrarevoluții, în măsura în care ele se definesc ca eforturi de a *demantela* edificiul ideocratic totalitar, edificiu asociat, încă de la 1917, cu ridicarea revoluționară." "22" 22 XII 09 (din fr. *démanteler*; MDN, DexX, DEX 09)

demanteláre s.f. –Distrugere, desființare– „[Berlusconi] va încerca tocmai *demantelarea* aparatului statist mussolinian din economia Italiei." R.l. 3 VI 94 p. 8. „*Demantelarea* acestuia [Institutul francez de cultură] a început imediat [în 1949]" R.lit. 6 XII 00 p. 15. „*Demantelarea* Tratatului de la Varșovia [...] a accelerat mersul acelor de ceasornic ale României, de la Est spre Vest." jurnalul.ro 3 IV 09; v. și "22" 12 / 96 p. 8, 44 / 98 p. 1 (din *demantela*; cf. fr. *démantèlement*, it. *demantelazione*)

demará v.t. (fig.) –A porni, a iniția– „*au fost demarate* discuțiile pentru definitivarea noii conduceri tehnice [a echipei de fotbal FCM Bacău]" Ev.z. 20 VI 97 p. 15. „Poliția *a demarat* ancheta..." Nat. 16 II 99 p. 4; v. și Ev.z. 13 VIII 97 p. 11; v. și *AH1N1* 2009, *anchetă-fulger* 2003, *branduire* 2005, *CNA* 2007, *consultanță* 1993, *convertibilitate* 1997, *developer* (sensul 2) 2003, *downhill* 2010, *felie* 2006, *protonegociere* 2010, *planning familial* 2003, *zero* (*clasa zero*) 2003 (MDN, DexX)

demaráj s.n. –Început (al unei activități)– „Ca și în primul meci, selecționata de tineret a României a avut un *demaraj* greoi [...] contra echipei similare a Franței." Pro Sport 14 VIII 97 p. 8. „*Demaraj* dificil pentru mașinile electrice. Automobilele electrice își fac timid loc pe piața locală, însă lipsa unei infrastructuri de alimentare și prețurile foarte ridicate îi țin deoparte pe clienți." evz.ro 8 VI 11 (DEX 98)

demascáre s.f. (pol.) –Denunțare, chiar a unor fapte și intenții ireale, pentru a denigra pe cineva, în timpul comunismului– „Nu mi-au plăcut niciodată «*demascările*», cu atât mai puțin nu-mi plac azi." R.l. 17 VIII 93 p. 1. „Petre Roman era o persoană particulară când s-a organizat «*demascarea*» partidelor istorice, după tipicul anilor '45, '46." R.l. 14 IX 93 p. 1 (din *demasca*; în dicționarele curente apare cu alte sensuri)

demetanizáre s.f. (tehn.) –Acțiunea de îndepărtare a metanului– „stații de *demetanizare* a minereurilor..." R.l. 18 X 84 p. 5 (din *demetaniza*; DN_3, DexX)

demipensiúne s.f. –Pensiune parțială, cu o singură masă pe zi– „În pitoreasca stațiune Poiana Brașov, în lunile aprilie și mai se asigură cazare în hoteluri cu înalt nivel de confort la tariful de 25 lei pe zi de persoană, iar masa în restaurante moderne la tariful de 50 de lei pe zi de persoană (pentru pensiune completă) sau cu 30 lei pe zi de persoană (pentru *demi-pensiune*)." Sc. 12 IV 77 p. 2. „pensiune completă sau *demipensiune* la Crișan sau Sulina." R.l. 9 IX 85 p. 4. „Unele oferte conțin mic dejun/*demipensiune* sau li se pot adăuga mesele contra cost." ziare.com 15 VI 08; v. și R.l. 9 VII 77 p. 2 (din fr. *demi-pension*; DexX, DEX 09)

demitizáre s.f. –Acțiunea de distrugere a unui mit– „Au apărut în ultima vreme în arta spectacolului o serie de termeni ca: «supraregie», «spectacol total», «actor total», *«demitizare»*." R.l. 11 IX 66 p. 2. „Eminescu, între statuie și *demitizare*" Ad. 14 I 09 (din *demitiza*; cf. engl. *demythicize*; BD 1970; DN_3, DEX 98, DexX)

demixtá v.t. (înv.) –A despărți în școli sau clase deosebite fetele și băieții– „În anii trecuți clasele au fost *demixtate*." (din *de-* + *mixt* + *-a*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

démo adj. inv., s.n. **1.** –Înregistrare a unei melodii, a unui actor sau grup trimisă gratuit caselor de discuri, televiziunilor etc. pentru a demonstra calitățile interpretării sau ale interpretului– „[Peștii] au școlit câteva prostituate arătoase și au trimis casete erotice *demo* chiar în Elveția." Nat. 24 VII 00 p. 5. „Au trecut doar trei ani de când, cu ajutorul prietenilor și a unui disc *demo* de vinil înregistrat acasă, un grup de cinci băieți din Newcastle s-a lansat în muzică fără să aibă altceva decât ambiție și mult talent." Cap. 18 IV 07. „și-au lansat primul album [...] după ce și-au trimis *demo-ul* printr-un link la YouTube." Ad. 6 VII 08. **2.** (inform.) –Versiune specială a unui program, cu unele funcții și facilități anulate, distribuit gratuit pentru a-l convinge pe cel ce îl testează să cumpere versiunea comercială– „Bineînțeles că utilitarele gratuite nu sunt la fel de performante, dar poți oricând să încerci niște versiuni *demo* ale programelor produse de către firme consacrate, care au toate caracteristicile funcționale, însă pentru un timp limitat." Cap. 4 XII 02. „Versiuni *demo* ale unui astfel de program puteți descărca de la http..." Cap. 29 V 03 (din engl. *demo*)

democrát s.m., adj. || *democrat-creștin* –Membru al unei formațiuni politice care aplică principiile creștinismului– „Premierul M.R. a prezentat joi după-amiază declarația-program a noului guvern de centru-stânga, format din *democrat-creștini*, socialiști și socialiști democratici." Sc. 22 III 74 p. 6. „El [dosarul] conține rezultatele «interogatoriilor» la care a fost supus fostul lider *democrat-creștin*, răpit și asasinat de «Brigăzile roșii»." Sc. 20 X 78 p. 6. „Partidul Național *Democrat Creștin* a fost relansat" Ev. 14 III 08; v. și R.l. 1 VI 79 p. 6; v. și *democreștin* 1993 (din *democrat* + *creștin*, după fr. *démocrate-chrétien*; cf. it. *democristiano*; MDN, DexX, DEX 09)

democratúră s.f. –Falsă democrație– „Cultul majorității, specific sistemelor totalitare, intolerante, își găsește lesne corespondentul în acea «democrație populară» [...] amintind flagrant de culoarea verde a cărții lui Khadafi: «democrația înseamnă supravegherea poporului de către popor» sau «democrația înseamnă puterea poporului și nu exprimarea opiniilor poporului». Pe scurt, tot ceea ce am putea numi, plastic, *democratură*. Adică, «democrație» și «despot luminat»." R.l. 8 XII 90 p. 5. „A miza pe o restaurație sau cel puțin pe o prelungire la nesfârșit a «tranziției» actuale (un sovietolog de origine română din Paris, Pierre Hassner, o definea drept o *democratură*) înseamnă a nu avea nici o imaginație pentru viitor." R.lit. 25 II III 93 p. 13. „*Democratura* endocrină" jurnalul.ro 15 VIII 05; v. și R.l. 9 I 91 p. 4, "22" 18 / 93 p. 3, R.l. 25 X 94 p. 3, Ap. 10 / 95 p. 9, Lupta 22 III 96 p. 1, R.l. 9 II 98 p. 1 (din fr. *démocrature*; Uritescu, *CV* 47–48, R. Zafiu în R.lit. 25 / 07; MDN, DexX, DEX 09)

democreștín, -ă s.m.f., adj. (pol.) –Democrat-creștin– „Întrebat de un redactor [...] despre evoluțiile în problema unificării mișcării democrat-creștine din România, dl. M.G., președintele Uniunii Demo-

crat-Creștine, a declarat [...] Eu am propus o confederație de partide *demo-creștine*, ideea fiind bine primită de forurile *demo-creștine* internaționale..." R.l. 23 I 93 p. 3. „«Reacționară» din unghiul de vedere al corectitudinii politice, reflecția *democrestină* nu poate ignora un teritoriu al angajamentului etic și al definirii umanului." I.d. 2 / 07 (din *demo*[crat] + *creștin*, după it. *democristiano*; Dimitrescu, Dr.2 135, 142; DexX)

demonizá v.t. –A indica drept sursă a răului, a prezenta drept diavolul însuși. A diaboliza– „Inteligența a fost mai curând exclusă pentru că nu putea fi *demonizată*." R.lit. 36 / 93 p. 3. „Adică Israelul îi *demonizează* pe palestinieni!... Atunci palestinienii îi «angelizează» pe israelieni, prin mașinile capcană și exploziile în locurile civile aglomerate?!..." "22" 685 / 03 p. 2; v. și *delegitima* 2011 (din *demon* + *-iza*; Dimitrescu, *Dr.* 174; în dicționarele curente sensul nu apare)

demonizáre s.f. **1.** –Stăpânire de către demon– „Kristian participase la ceremoniile cultului satanic, unde se vede că a avut ce învăța. La anchetă s-a stabilit că avea psihicul dereglat (*demonizarea* nu figurează în diagnoză), băutura fiind doar adjuvant, iar Sarsailă un banal element de decor." R.l. 10 VI 93 p. 1. **2.** –Prezentare într-o lumină rea, indicare ca întruchipare a diavolului. Diabolizare– „Tot CIA s-a aflat nu numai în spatele acțiunilor militare și subversive îndreptate împotriva lui Fidel Castro, ci și a campaniilor de *demonizare* a charismaticului lider comunist cubanez." Flacăra 3 / 09. „Rusia, implicată alături de Republica Moldova în operațiunea de *demonizare* a României" jurnalul.ro 8 V 09 (din *demoniza*; Dimitrescu, *Dr.* 172, 175)

demonofobie s.f. –Frica de demoni– „*Demonofobia* în mitologiile orientale și sud-est europene." R.lit. 4 XI 92 p. 5. „desfrâul sacru, somnul malefic, *demonofobia* zeilor, toaca lui Noe și toaca lui Dumnezeu..." "22" 18 II 05 (din it. *demonofobia*; DN_3, DexX)

demoscópic, -ă adj. –Care sondează opinia publică– „Sondajul anual efectuat de un institut *demoscopic* din R.F. Germania relevă că cel mai eficient somnifer este... televizorul." R.l. 4 I 78 p. 6. „Potrivit graficelor realizate în urma sondajului *demoscopic*, disponibilitatea de mobilitate a forței de muncă mai în vârstă de 22 de ani scade spectaculos..." wall-street.ro 15 XI 05 (din *demoscop*[ie] + *-ic*)

demoscopíe s.f. –Cercetare a opiniei publice prin statistică– „*Demoscopia* și econometria cererii." Cont. 1 IX 67 p. 8. „Potrivit unui sondaj efectuat de Institutul de *demoscopie* din Allensbach, 85 la sută dintre respondenți au declarat că relațiile sociale bune sunt «deosebit de importante»..." Ev. 1 VIII 06 (din germ. *Demoskopie*, fr. *démoscopie*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; DN_3, DexX)

demotiki s. (cuv. gr.) „Din acest an, în Grecia, manualele școlare utilizează, în locul limbii așa-zis literare, «katharevusa», pe care de fapt nu o mai vorbește nimeni, limba vorbită cotidian, *«demotiki»*." Sc. 15 X 76 p. 5. „Guvernul grec a pus capăt unei dispute lingvistice datând de 150 de ani și a declarat greaca modernă, *«dhimotiki»*, vorbită de popor și cultivată de poeți ca limbă obligatorie în școli, universități și instituții publice. Înfrântă a ieșit greaca veche, «katharevousa», limbă pe care învățații greci au reluat-o din documentele antichității și au declarat-o limbă oficială în 1921." Sc. 26 VIII 77 p. 4. „*Dimotiki*, limba populară, uzuală" Mon. de Vâlcea 15 XII 06 [și *dimotiki*] (DexX)

denaționalizáre s.f. **1.** –Scoatere de sub jurisdicția și proprietatea statului a unei întreprinderi. Privatizare– „Noi *denaționalizări* în Marea Britanie [...] Guvernul conservator din Marea Britanie a anunțat că a hotărât *denaționalizarea* unei alte mari întreprinderi de stat – British National Oil Corporation (BNOC)." R.l. 28 VII 79 p. 6. „a criticat vehement politica guvernului [...] și, în special, *denaționalizarea* – prin vânzarea către firme particulare – a unor importante societăți industriale aparținând statului..." Sc.tin. 11 XI 85 p. 4. „*Desnaționalizarea* pământului și garantarea proprietății private" Cot. 258 / 92 p. 2, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 97. „lupta lui Margaret Thatcher pentru *denaționalizarea* unor sectoare industriale..." Z.fin. 31 I 03; v. și R.l. 2 X 79 p. 6. **2.** –Pierderea caracterului național– „Scopul [...] de *deznaționalizare* și inversare a proporției demografice" Cot. 258 / 92 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 97. „forțele persuasive și fundamentale ale globalizării economice fac probabil ca *denaționalizarea* elitelor americane să continue." Z. 3 VII 04. „Cea mai bună garanție pentru această neutralitate este tocmai abolirea băncilor centrale, *denaționalizarea* monedei și instaurarea unei competiții monetare între emitenți privați de monedă..." Cuv. 4 / 09; v. și R.l. 8 III 00 p. 3, Gard. 17 XI 04 [var. *desnaționalizare, deznaționalizare*] (din *des-* + *naționalizare*; cf. fr. *dénationalisation*; PR mijlocul sec. XX, DMC 1967; DEX, DN_3, DexX – numai sensul 1)

dendrocronológ s.m. –Specialist în dendrocronologie– „Avem în țară *dendrocronologi* practicanți, pe I.P. și pe I.B., ambii colegi ai noștri pe grup [...] te întreb, Bogdan: ce poți face pentru acești doi tineri care doresc să se inițieze în dendrocronologie? Daca poți să le pui o pilă undeva, fie și pentru un curs de inițiere, te rog să ne spui." uk.groups.yahoo.com / group / dend_ro / message / 209 23 IX 07; v. și *dendrocronologie* 2008 (din *dendrocronolog*)

dendrocronológic, -ă adj. v. *dendrocronologie* 2008 (din *dendrocronologie*)

dendrocronologie s.f. –Metodă de datare prin studierea inelelor de creștere din trunchiul copacilor– „Oriunde am discuta despre modificări climatice, ne bazăm pe două tipuri de informații concrete, ambele la fel de relevante: cele rezultate din măsurători efectuate pe platforme meteorologice, din imagini satelitare etc., pe de-o parte, și cele provenite din informații derivate, cum sunt calotele glaciare, arhivele istorice sau *dendrocronologia*, pe de altă parte." D. 26 I 07. „În vara anului 2002, arhitectul Alexandru Baboș a cercetat structura bisericii, a făcut reconstituiri pe hârtie, iar cu sprijinul unui laborator de *dendrocronologie* din Lund (Suedia), care a pus la dispoziție și instrumentarul cuvenit, a luat 16 probe. Probe trimise la laboratorul suedez și datate benevol de dendrocronologul Hans Linderson. (Metoda de datare cu ajutorul inelelor de creștere a arborilor, prin calcule speciale – aflăm din studiul citat – a fost pusă la punct de un astronom american, A. E. Douglass, la începutul secolului XX, la noi, în România, fiind aplicată prima oară abia în anul 1997, în cadrul programului de datare a bisericilor de lemn din Maramureș.)" R.lit. 30 / 08 p. 5. „Disciplină de graniță între dendrometrie (măsurarea arborilor) și auxologie (știinta creșterilor), *dendrocronologia* se ocupă – conform definiției din Webster's Dictionary – de modalitatea datării evenimentelor și a variației factorilor de mediu prin studiul comparativ al inelelor de creștere în grosime a arborilor și al vârstei lor reale, respectiv a anului exact în care s-a format inelul de creștere [...] În țara noastră problema cercetărilor dendrocronologice a fost menționată pentru prima dată de dr. doc. Victor Giurgiu în lucrarea «Studiul cresterilor la arborete» (Ed. Ceres, 1967)." www.agir.ro / univers-ingineresc / dendrocronologiaromaneascasipionieriiei1024.html / 08 / 08 / 13; v. și *dendrocronolog* 2007 (cf. fr. *dendrochronologie*, germ. *Dendrochronologie*, engl. *dendrochronology*; PR mijl. sec. XX; DN, DexX)

dendroflorícol, -ă adj. (bot.) –Privitor la arbori și flori– „un veritabil colț al noutăților, cu amenajări *dendrofloricole* în premieră." I.B. 10 V 84 p. 2. „Primăria Cluj-Napoca se pregătește să cheltuiască până la 3,2 milioane de euro pe material *dendrofloricol* – flori, arbuști și copaci care să înveselească orașul" Z. de Cluj 7 XI 08 (din *dendro-* + *floricol*; MDN, DexX)

denicotinizáre s.f. –Reducerea conținutului de nicotină– „A fost surprins în timp ce se introdusese prin efracție într-un debit de tutun de unde încercase să sustragă sumele provenite din încasări. Va urma, evident, o cură de *«denicotinizare»*." I.B. 31 VII 74 p. 7 (din *denicotiniza*; DEX, DN_3, MDN – alt sens)

dením s. –Țesătură rezistentă de bumbac din care se fabrică jeanșii. Dril– „Purtam un costum de *denim*..." adevarul.ro 26 I 04. „hainele din *denim* sunt încă la modă." Ad. 26 IV 06. „Cântăreața americană rock'n'roll, Cat Power, este desemnată să reprezinte noua colecție specială *denim* de la Levi's Strauss Europa." G. 10 III 09; v. și AS 23 II 04 p. 8, wall-street.ro 28 II 07, Ev.z. 20 III 07 p. 23, G. 15 IX 07 p. 12, 5 V 07 p. 9, 13 III 08 p. 15, 15 III 08 p. 12, 10 IX 08 p. 15, 29 IX 09 p. 14, Ad. de seară 8 XII 09 p. 15 (din fr., engl. *denim*; PR înainte de 1973; Ciolan, *MC*)

denomină v.t. (ec.) –A reduce valoarea nominală a unei monede. A denominaliza– „*Vor fi denominate*, prin tăierea a patru zero-uri, veniturile, prețurile, impozitele și taxele, cursurile de schimb, cotațiile acțiunilor și obligațiunilor, creditele și debitele. Toate valorile exprimate în moneda națională." jurnalul.ro 31 V 04. „Începând de la 1 iulie anul viitor, moneda națională *va fi denominată* în raport de 1 la 10.000, astfel că actuala bancnotă de 10.000 de lei va fi echivalată cu un leu." Cot. 6 IX 04 (din *denominaliza*; DexX)

denominalizáre s.f. (ec.) –Acțiunea de reducere a valorii nominale a unei monede. Denominare– „Operațiunea de *denominalizare* presupune de fapt tăierea zerourilor de la coada bancnotelor pentru a eficientiza operațiunile bancare și cele de schimb." R.l. 13 VII 01 p. 28. „Un rău necesar: *denominalizarea* leului" R.l. 11 VIII 01 p. 28. „Dacă ne uitam în DEX (Dicționarul explicativ al limbii române, editat de Academie) vom gasi «denominalizare». Cuvântul, un neologism, înseamnă reducerea valorii nominale a cantității de bani aflate în circulație sau reducerea valorii nominale a unei bancnote." jurnalul.ro 31 V 04 (din *denominalizare*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

denominăre s.f. **1.** (ec.) –Denominalizare– „Discuțiile despre *denomi-*

narea monetară (așa-numita tăiere a patru zerouri din coada leului) au fost lansate de ceva vreme, însă această idee a început să prindă contur în ultima perioadă..." Ad. 16 IV 02 p. 5. „*denominare*. Cuvântul, luat din engleză, nu-l găsim nici în DEX și nici în alte dicționare românești. Dar a «prins». Și jurnaliștii, și specialiștii, și oamenii de pe stradă spun *denominare*. Pentru că e un cuvânt mai scurt cu patru litere și sună mai bine. Prin urmare, inclusiv legea a optat pentru *denominare* și nu pentru denominalizare." jurnalul.ro 31 V 04. „Privită cu oarecare îngrijorare, dar așteptată cu real interes, *denominarea* monedei naționale (tăierea a patru zerouri din coada leului) și trecerea, de la 1 iulie 2005, la leul nou sau, cum i se spune tot mai des, la leul «greu», va aduce avantaje la nivelul întregii societăți..." Ziarul 18 XI 04 p. 1; v. și Ad. 9 X 02 p. 5, 26 XI 03 p. **2.** (fig.) –Retrogradare, degradare– „Ce facem însă cu vechii profesori? O soluție simplă ar fi *denominarea*: toți profesorii actuali devin conferențiari, după care sunt reevaluați pentru promovarea la gradul de profesor." "22" 845 / 06 p. 18 (din *denomina*; R. Zafiu în R.lit. 43 / 08; Ciolan, MC; DexX)

densificáre s.f. (fig.) –Îmbunătățire, ameliorare– „Pentru Francisc Munteanu «Tunelul» este o experiență în plus, superioară față de ultimele realizări pe linia *densificării* limbajului cinematografic." Cont. 11 XI 66 p. 5 (din *densifica*; în dicționarele curente nu apare cu sensul fig.)

dentomaxilár, -ă adj. (med.) –Privitor la regiunea dinților și a maxilarelor– „se face tratarea afecțiunilor dintelui și parodontului, cu un compartiment de chirurgie orală: ortodonție, unde se tratează anomaliile *dentomaxilare*..." R.l. 18 III 84 p. 5. „Anomaliile *dento-maxilare* sunt afecțiuni cauzate de tulburările de creștere ale oaselor maxilare..." R.l. 18 XII 06 (din *dento-* + *maxilar*; MDN, DexX)

denuclearizát, -ă adj. –Fără arme nucleare– „Zonele *denuclearizate* – pas practic spre dezarmare" Sc. 3 IV 62 p. 4. „Hillary Clinton întinde o mână Phenianului *denuclearizat*" G. 26 V 09 (din *denucleariza*; DEX, DexX)

deodorizáre s.f. v. *dezodorizare*

deontologíe s.f. **1.** –Teoria datoriei morale– „În sensul cel mai larg *deontologia* desemnează acea parte a eticii care se ocupă cu studiul datoriei morale, al originii, naturii și formelor acesteia, în calitatea ei de componentă esențială a conștiinței morale a oamenilor. Obligația morală presupune o cunoaștere a principiilor, normelor și valorilor morale valabile socialmente la un moment dat, capacitatea de a distinge între bine și rău, just și injust etc. Datoria este tocmai obligația morală de a săvârși o acțiune sau de a renunța la ea întrucât contravine respectivelor principii, norme și valori..." Cont. 10 X 75 p. 2. **2.** –Codul îndatoririlor profesionale– „prin *deontologie* se desemnează codul moralei profesionale, al principiilor și normelor morale specifice pe care le implică exercitarea unei profesiuni anumite. Acesta poate fi un cod scris sau transmis doar pe cale orală, prin tradiție și acceptat tacit de către toți practicanții unei profesii. Un astfel de cod este pentru medici cunoscutul «jurământ hipocratic», după numele medicului grec semilegendar, Hipocrat din Cos." Cont. 10 X 75 p. 2. „*Deontologia* medicală i-a fost toată viața o vie credință." Trib.Rom. 1 XII 78 p. 5. „Lecție de *deontologie* cu Jurnalul Național" Cot. 3 VI 08; v. și R.lit. 26 VI 75 p. 24, D. 261 / 98 p. 15; v. și *implantologie* 1992 (din fr. *déontologie*; DCMM; DEX 98 – numai sensul 2, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

deosebít, -ă adj. || *plată deosebită* –(În anunțuri de vânzare-cumpărare imediat după 1989) În valută– „Cumpăr cu plată *deosebită* tablouri vechi..." R.l. 25 VIII 92 p. 11. „Cumpăr urgent vilă [...] zonă centrală, plată *deosebită*." R.l. 15 IX 92 p. 11; v. și R.l. 8 IX 92 p. 10 (R. Zafiu, *D*)

depănát s. v. *control-depănat*

depeizát, -ă adj. –Întrăinat, rătăcit, rupt de ținuturile natale– „era firesc să se simtă uneori *depeizat*, chiar pierdut..." R.lit. 28 II 01 p. 12. „frustrări: aceea a copilului vitreg și vitregit, aceea a transfugului sătul de bunăstarea *depeizată* a Americii, aceea a terorii comuniste și a Gulagului campestru prea încăpător pentru oponenții regimului comunist..." R.lit. 4 / 08 p. 7 (din fr. *dépaysé*; DN_3)

depenalizá v.t. –A scoate din codul penal. A dezincrimina– „Consumul de canabis trebuie să fie *depenalizat*?" evz. 16 XII 07. „Olanda *a depenalizat* consumul și posesia a maxim cinci grame de canabis în 1976, dar producerea sa rămâne ilegală." ziare.com 7 XII 08. „[Olanda] *a depenalizat* consumul drogurilor ușoare..." R.l. 1 X 09 p. 6 (din fr. *dépénaliser*, cf. engl. *depenalize*; PR mijl. sec. XX)

depielá v.t. –A scoate pieile– „Mașina de *depielat* pipote de păsări este invenția unui grup de specialiști de la Întreprinderea Mecanică pentru Agricultură, Timișoara..." Ev.z. 27 XI 92 p. 11 (din *de-* + *piele* + *-a*)

depolitizáre s.f. –Scoatere de sub influența politicului– „Este proclamată *depolitizarea* și dezideologizarea învățământului." Ad. 7 II 90 p. 2. „Se urmărește *depolitizarea* Justiției" R.l. 4616 / 05. „Ada Meseșan, o culme a *depolitizării* TVR" "22" 27 / 10 p. 3 (din *depolitiza*; DN_3, DEX 98, DexX)

depoluá v.t. (ecol.) –A înlătura poluarea (apei, aerului)– „«Bioenergia» deschide largi perspective. Organismele vii – sursă inepuizabilă de produse energetice. Microbi «dresați» *depoluează* mediul înconjurător, produc hrană și biopesticide, vaccinuri și hormoni." Sc. 11 II 78 p. 5. „Primăria Galați *va depolua* lacurile dintre combinatul siderurgic Arcelor Mittal și oraș" Cot. 28 IV 09 (din fr. *dépolluer*; PR 1970; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

depoluánt, -ă adj., s.m. (ecol.) –(Procedeu, substanță, bacterie) care servește pentru depoluare– „*Depoluantul* «Petroabs», bazat în întregime pe o tehnologie românească, și-a dovedit pe deplin eficacitatea atât în acțiunile de depoluare a apelor marine, cât și a [...] apelor râurilor și lacurilor, zonelor de activitate a platformelor de foraj marin etc." R.l. 3 VII 78 p. 5. „introducerea elementelor *depoluante* [la aumobilele Dacia]" R.l. 1 XI 99 p. 1. „Plante *depoluante* de interior" Gaz. de Sud 25 IV 09 (din fr. *dépolluant*; DMC 1957, PR 1985; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

depoluáre s.f. (ecol.) –Acțiunea de a depolua și rezultatul ei. Purificare, epurare– „Societatea Bertin, în colaborare cu Elf-Erap, a pus la punct un procedeu mecanic de *depoluare* și recuperare a lichidelor plutitoare pe suprafața apei." Cronica 19 / 70 p. 11. „la împlinirea a 10 ani de la lansarea Proclamației de la Timișoara, în care se face apel la sensibilizarea clasei politice și a populației țării pentru «*depoluarea* politică a vieții publice românești»..." R.l. 10 III 00 p. 1. „Anumite plante de interior, precum aloe vera, philodendronul, iedera și ficusul, sunt adevărați agenți de *depoluare*." Gaz. de Sud 29 IV 09; v. și Sc. 31 XI 78 p. 4, R.l. 26 III 79 p. 6, 9 VII 81 p. 1; v. și *antipoluare* 1974, *depoluant* 1978 (din *depolua*; cf. fr. *dépollution*, engl. *depollution*; PR 1961, BD 1968; L. Seche în LR 2 / 75 p. 176; DEX, DN_3, DexX)

deponént, -ă s.m.f., adj. (pol.) –Depunător– „Concluzia este că «n-au avut un manageriat capabil să gestioneze bine banii *deponenților* și ai agenților economici care au deschis la ei conturi curente»..." J.nat. 7 VIII 97 p. 12. „plafonul de garantare a depozitelor ar putea crește, din toamna viitoare, la 100.000 de euro pentru fiecare *deponent*." Cot. 2 XI 08 (cf. it. *deponente*, fr. *déposant*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

deponéu s.n. –Depozit, groapă de gunoi– „Construirea unui *deponeu* ecologic de gunoi." R.l. 4816 / 06. „Discuțiile despre *deponeul* ecologic au început încă de acum zece ani." Ad. 7 X 08 (din *depune*)

depózit s.n. || *depozit-magazin* –Depozit cu rol de magazin– „Crearea de depozite de circulație (nu de stocaj). Este vorba de *depozite-magazin* de tipul celor din București ale Întreprinderii de difuzare a materialelor sportive." I.B. 10 XII 66 p. 2. „Comerțul de stat a organizat o nouă rețea de unități: *depozitele-magazin*. Noile magazine folosesc suprafețe mari de desfacere, de la 300 la 1000 m.p., în cadrul depozitelor de mărfuri textile-încălțăminte, oferindu-vă numeroase avantaje..." R.l. 14 VIII 84 p. 4. „La spatele armatei era un *depozit-magazin* de unde cumpărau și tovarășii de la partid." Ad. 23 XI 06; v. și R.l. 27 XII 76 p. 5, I.B. 20 X 82 p. 4 (din *depozit* + *magazin*); v. și *cameră-depozit, gestionar-depozit, magazin-depozit*

deprofesionalizá v.t. –A face să-și piardă caracterul profesional– „Parodia repetată *deprofesionalizează*." R.l. 14 II 85 p. 2. „În timp ce atâția profesioniști ai filmului autohton au șomat, *s-au deprofesionalizat*, au abandonat, aflăn că pe fișele fiscale ale firmei Atlantis figurează 437 de tehnicieni și de actori români!" R.lit. 25 IV 01 p. 17. „administrația publică din România se află în pericolul de *a se deprofesionaliza* alarmant." C. 25 X 05 (din *des-* + *profesionaliza*; MDN, DexX, DEX 09)

deproteinizát, -ă adj. –Din care au fost îndepărtate proteinele– v. *parodontoză* 1975. „Actovegin este un derivat de sânge de vițel *deproteinizat*, care stimulează transportul de oxigen la țesuturi." ziarulde-iasi.ro 14 V 03 (din *deproteiniza*; DEX 98)

depunctá v.t. –A reduce punctajul cuiva la o competiție sau la un examen pentru erori sau nereguli– „Nadia a primit inițial 9,90 fiind apoi *depunctată* la 9,80 din cauza depășirii liniei de demarcație a spațiului de lucru..." R.l. 6 XII 79 p. 5. „Dacă Steaua *este depunctată*, vom face revoluție..." Ad. 27 V 06. „am avut neplăcuta surpriză de *a fi depunctați* (69,33 puncte) și deci să nu mai îndeplinim condițiile de finanțare." R.l. 18 VIII 09 p. 13; v. și 28 X 83 p. 5, TVR1 14 I 98 (din *de-* + *puncta*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

depunctáre s.f. –Acțiunea de a depuncta și rezultatul ei– „Controlul se face de o echipă de specialiști [...] stabilindu-se și un clasament special prin *depunctarea* fiecărei deficiențe..." R.l. 5 II 85 p. 5. „Steaua a scăpat

fără *depunctare*" Ad. 27 V 06 (din *depuncta*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

deputát s.m. || *deputat-avocat* –Deputat care este avocat de profesie– „*Deputatul-avocat* Andon se judecă cu CNSAS-ul pe care-l controlează parlamentar" G. 19 VI 06 p. 1. „Doi pași mai încolo, la toaletă, *deputatul-avocat* «interzis» Victor Ponta îl sfătuia prietenește pe Ovidiu Tender să-și ude fața și să mimeze un infarct." G. 1 VIII 06 p. 14 (din *deputat* + *avocat*) || *deputat-jurist* –Deputat membru în Comisia juridică– „*Deputații-juriști* au menținut varianta mai blândă pentru calomnie prin presă" Ad. 17 II 04 p. 1. „Decizia presupune accesul la dosare a fiecărui *deputat jurist*." ziaruldeiasi.ro 28 VIII 08 (din *deputat* + *jurist*); v. și *femeie-deputat*

dérbi s.n. v. *meci-derbi, partidă-derbi*

dermasín s.n. „O noutate în domeniul pielăriei: *dermasin*. Este un material special, obținut chimic." R.l. 15 X 77 p. 5 //din gr. *derma* "piele" + *sin*[tetic]//

dermatocosmétic, -ă adj., s.n. –Referitor la cosmetica pielii– „au fost prezentate primele linii dermato-cosmetice din țara noastră: Cimilift – lifting facial pe bază de fitoestrogeni, AFA-peelinguri care se pot aplica în timpul verii." Ad. 19 VII 02 p. 7. „a reușit să pună bazele singurului brand românesc de *dermatocosmetice* pe bază de apă termală Herculane." ProTV Mag. 23 / 08 p. 10. „Noul produs *dermatocosmetic* este creat de un medic dermatolog" G. 12 XI 09 p. 12. R.l. 6 V 08 p. 13, G. suplim. Sănătatea 27 III 08 p. IV (din *dermato-* + *cosmetic*)

dermopunctúră s.f. (med.) „Savanții americani propun termenul *«dermopunctură»* pentru a desemna o nouă metodă terapeutică înrudită cu tradiționala acupunctură chineză, dar mai simplă (40 de puncte în loc de 800) și, pretind ei, mai explicabilă din punct de vedere anatomic." Cont. 24 V 74 p. 5 (din engl., fr. *dermopuncture* [*dermoponcture*]; PR 1974; DEX-S, DEX 98, MDN)

déro s. –Denumirea comercială a unui detergent românesc– v. *spray* 1974. „În fiecare secundă se cumpără un pachet de *Dero* în România. Produsul a luat naștere în 1966 pe platforma fabricii de detergenți din Ploiești și de 40 de ani spală «românește» rufele din aproape toată țara. Cu toate acestea, *Dero* a devenit un brand cu acte în regulă abia după preluarea companiei producătoare de către multinaționala Unilever în 1995." Z.fin. 8 V 08; v. și *astroclub* 1976 (din *de*[tergent] *ro*[mânesc]; MDN)

deromânizáre s.f. –Acțiunea de distrugere a trăsăturilor și obiceiurilor proprii românilor– „Acțiunea comuniștilor – deromânizare prin metode staliniste" Ad. 14 II 02 p. 12. „Nu le-a ieșit, celor care au dorit asta, nici o *deromânizare*." jurnalul.ro 5 IX 09. „Incompetența și lipsa de caracter devin acum delicte medii față de trădarea de țară, care este numele acțiunii de *deromânizare* a României, pe care o conduc bocii vremurilor noastre." ziarulring.ro 16 II 10 (din *de-* + *românizare*)

derulá 1. v.r. –A se desfășura– „În schimb, la Buzău faptele *s-au derulat* cu repeziciune." R.l. 22 XI 91 p. 3. „Între 27–29 octombrie *s-a derulat* [la Sinaia] partea întâi a primului modul [la Școala tinerilor lideri politici]." "22" 44 / 95 p. 5; v. și *protonegociere* 1975. **2.** v.t. –A povesti, a relata– „Să *derulăm* abominabila crimă, așa cum s-a desfășurat ea." R.lit. 34 / 95 p. 16. **3.** –A înfăptui o acțiune de durată, împărțită în etape– „a *derulat* împrumutul..." R.l. 6 IX 96 p. 1. „România și Moldova *vor derula* proiecte de 30 de milioane euro" J. de Botoșani 16 VI 05. „Cora România *va derula* un program în valoare de peste 190.000 de euro pentru trainingul angajaților" standard.ro 18 V 09; v. și J.nat. 7 VIII 97 p. 4, Nat. 16 II 99 p. 4, zf.ro 26 V 09. **4.** –A efectua, a realiza– „Firmele private vor putea *derula* licitații electronice" Ad. 4 IV 03. „Trezoreria Statului va putea *derula*, din 2008, operațiuni de încasări și plăți în valută" Mon. de Alba 9 VIII 07. Sensuri nepotrivite în: „Încasările se vor *derula*, conflictul se *derulează, derulăm* emisiunea rock, ne *derulăm* la culesul tomatelor" T. Slama-Cazacu în R.lit. 16 XII 93 p. 12 (din fr. *dérouler*; Dimitrescu, *Dr.* 171, 174; MDN, DexX, DEX 09 – sensul 1)

deruláre s.f. –Desfășurare, înfăptuire a unui proiect gândit pe termen lung– „Nu uitați că suntem singura firmă care poate garanta efectuarea importului de portocale din Grecia și totodată *derularea* lor cu partenerii noștri." R.l. 26 XI 91 p. 4. „Rusia ascunde *derularea* experimentelor paranormale" Gard. 10 I 09 || *în derulare* –În curs de execuție– „Nu renunțăm la proiectele *în derulare*" Ad. 24 XI 08. „Firmele cu proiecte *în derulare* din fonduri europene ar putea fi scutite de plata impozitului forfetar" Z.fin. 28 IV 09 (din *derula*)

desalinizáre s.f. –Acțiunea de extragere a sării (din apă, petrol etc.)– „Cea mai mare și cea mai modernă bază de prelucrare a peștelui din lume, supertraulerul «B-670», denumit și «localitate-oceanică», are 178 metri lungime și 24 metri lățime, iar «locuitorii» sunt în număr de 400. O instalație specială de *desalinizare* a apei marine va asigura zilnic 400 tone apă pentru necesitățile industriale și pentru toate vasele dependente de «nava-mamă»." Sc. 1 III 78 p. 5. „Anual în lume sunt investiți peste 10 miliarde de dolari pentru construirea de uzine de apă potabilă – s-a anunțat în cadrul Congresului internațional asupra *desalinizării* și tratării apei care a avut loc la Nisa între 22 și 26 octombrie a.c." Sc. 6 XI 79 p. 5. „Pentru că omul a distrus treptat – și continuă să o facă – resursele de apă dulce, tehnologiile de *desalinizare* au început să fie folosite la scară tot mai mare..." jurnalul.ro 12 VII 08 (din *desaliniza*; cf. engl. *desalinization*, fr. *désalinisation*; DTN 1974; DT, D. Min.; DEX, DN_3, DexX)

desánt s.n. **1.** –Echipă mobilă care descinde în diferite localități în vederea desfășurării unor activități cu caracter politic, cultural, sportiv etc.– „În foaierul de la etajul I al TNB a avut loc un adevărat *desant* irlandez, artistic și teatral." R.l. 10 XI 05. „*Desant* european la curtea lui Bush" Z.fin. 20 X 08. „*Desant* democrat-liberal la Iași și Vaslui" Ev. 23 V 09; v. și realitatea.net 7 II 09, Obs.cult. 9 IV 09, Mon. de Neamț 22 V 09. **2.** –Vârf de lance, avangardă, echipă infiltrată pe teritoriul inamic pentru a pregăti o ulterioară invazie– „*Desant* bulgăresc în retailul bucureștean [...] Liderul pieței de electrice, electrocasnice și IT&C din Bulgaria [...] a inaugurat ieri primul său magazin din Capitală" Cot. 1 VII 08 (din fr. *descente*, rus. *desant*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

desantá v.i. –A irupe, asemenea trupelor de desant– „O săptămână mai târziu, *desanta* la Focșani o altă echipă: generalul Iordănescu, prefectul Capitalei, Gabriel Oprea, și alți băgători de seamă." Ad. 1 IV 03. „Peste 50 de tineri scriitori din 10 centre culturale românești *vor desanta* în Sala Oglinzilor a Uniunii Scriitorilor din București" R.l. 3 V 06 p. 14 (din *desant*; DN_3, DEX 98, NODEX, MDN, DexX – numai v.t.)

desantísm s.m. (lit.) –Mișcare literară generată de cercul de „desant" de la Facultatea de Litere din București, la începutul anilor '80– v. *desantist* 2008 (din *desant* + *-ism*)

desantíst s.m. (lit.) –Membru al cercului literar de „desant" de la Facultatea de Litere din București, la începutul anilor '80– „Mai demult, cineva scria în «Flacăra» despre *«desantiști»* în chip de grup de comando; recent, ideea a prins rădăcini și la alții." Luc. 28 IV 84 p. 2. „Dragă Ioan Lăcustă, ești un veteran optzecist și un *desantist* din antologia memorabilă Desant 83. Ce mai înseamnă azi optzecismul și desantismul?" Ramuri 3 / 08 (din *desant* + *-ist*)

desatanizáre s.f. –Exorcizare, sfințire– „*Desatanizarea* [leagănului de copii Sf. Ecaterina] se amână." R.l. 19 I 94 p. 10. „aceasta va aduce Satana pe pământ. Se vor face slujbe de *desatanizare*." times.ro 7 VIII 08 (din *de-* + *satanizare*; Dimitrescu, *Dr.* 171; MDN)

descaladáre s.f. –Reducere (a cantității, a intensității)– „Puternica *descaladare* a taxei de scont în Olanda [...] fapt care are drept consecință sporirea investițiilor." Sc. 16 IX 67 p. 6. „de partea română ar fi mai rațional să se ia direcția de *descaladare* verbală, să se confirme că România privește Moldova ca un stat de sine stătător..." infotag.md 28 V 09 (cf. engl. *de-escalation*; BD 1967; MDN)

descarbonizáre s.f. (tenh.) –Acțiunea de a scoate cărbunii din motor– „B. a lucrat 22 de ore în șir la *descarbonizarea* motorului «vaporului»." Sc. 12 IX 62 p. 2 (din *des-* + *carbonizare*; MDN)

descarceráre s.f. –Eliberarea de sub ruine, din mașini avariate etc.– „un echipaj al pompierilor, venit cu o mașină de *decarcerare*, unul al polițiștilor, reprezentanți ai Procuraturii și un Fiat al Salvării stăteau lângă un canal din care se auzeau niște scâncete înduioșătoare." Lib. 6 VI 98 p. 6. „A intervenit un echipaj SMURD care, cu ajutorul unui dispozitiv de *descarcerare*, a reușit să-l scoată pe șofer dintre fiare." Nat. 31 I 01 p. 9. „persoana aflată în starea cea mai gravă este cea care a produs accidentul, fiind necesară intervenția echipajului de *descarcerare*" ziare.com 12 XII 08; v. și R.l. 29 I 01 p. 16, Ad. 8 II 01 p. 10 (din *des-* + [în]*carcerare*; cf. it. *decarcerazione*; DexX, DEX 09)

descărcá v.t. (inform.) –A transfera fișiere de pe Internet pe propriul computer sau periferic– „Noile apariții [de la LiterNet] pot fi *descărcate* gratuit de la adresa de internet a editurii." Ad. 29 IX 03 p. 4. „viitoarele sale cântece vor putea fi *descărcate* gratuit de pe Internet" Ad. 12 III 04 p. 13. „Aproape 60% dintre români descarcă, cel puțin o dată la una sau două săptămâni, câte ceva de pe net – un film, o melodie, un videoclip sau un joc." G. 31 III 10 p. 16; v. și Ad. de week-end 30 IX 04 p. 7, Obs. cult. 23 II 06 p. 22, G. 25 VII 08 p. 16, Cot. 22 VIII 08 p. 20, R.l. 2 XII 08 p. 3; v. și *accesa* (sensul 1) 2008, *adware* 2004, *amprentare* (sensul 2) 2010, *condom* 2009, *demo* 2003, *downloada* 2011, *internaut* 2011, *iPhone* 2009, *Kindle* 2009, *pagină* (*de Internet*) 2005, *peer-to-peer* 2011, *podcast* 2006, *printa* 2005, *Skype* 2005, *soft1* 2005, *spyware* 2004, *telefonie* (*telefonie IP*) 2005, *torrent* 2011, *trei* (*3D*) 2008, *zombi*

2008 (după engl. *to download*; R. Zafiu în R.lit. 35 / 03; Stoichițoiu Ichim, *A* – 200-2001)

descărcáre s.f. (inform.) –Acțiunea de a transfera conținut în format digital de pe internet pe propriul computer sau periferic– „evident că pe atunci cele 200.000 de *descărcări* ale cărților LiterNet la care vom ajunge până la sfârșitul lunii păreau o țintă imposibil de atins." Ad. 18 IX 04 p. 3. „*Descărcarea* unei cărți durează cam 60 de secunde." R.lit. 28 VIII 09 p. 9 (din *descărca*; cf. engl. *download*)

descărcător s.m. v. *încărcător-descărcător*

descântotécă s.f. „A apărut de curând *Descântoteca* lui Marin Sorescu, volum care este, credem, un test edificator al nivelului foarte înalt atins de acest poet." R.l. 24 II 77 p. 5 (din *descânt*[ec] + *-tecă*, formație glumeață după modelul lui *cinematecă*; L. Seche în LR 3 / 77 p. 27)

descernelizáre s.f. (tehn.) –Îndepărtarea din maculatură a cernelii în vederea refolosirii materialului fibros– „După un tratament special realizat cu ajutorul instalației de *descernelizare*, instalație ce va funcționa în cadrul fabricii de hârtie Bușteni, ziarul sau coala de hârtie scrisă revine la ceea ce a fost inițial, luând de la capăt ciclul menirii sale: de a fi utilă, scrisă." R.l. 11 I 74 p. 3. „să cumpere o instalație de *decernelizare*, vitală mai ales pentru reciclarea maculaturii școlare." Mon. de Alba 26 II 07 [și *decernelizare*] (din *des-* + *cerneală* + *-izare*; LTR, SMFC IV p. 312, FC II 84)

desciorchinătór s.m. (tehn.) –Aparat care preia ciorchinele strugurelui– „Strugurii sunt luați în primire de cele două macarale automate și duși la zdrobitor. Din zdrobitor mustuiala cade în cupa unui cântar, de aici la *desciorchinător* și mai departe." Cont. 20 I 61 p. 2. „Apoi strugurii sunt basculați în buncărul de recepție, iar de aici sunt dirijați către *desciorchinător* (separatorul de ciorchini), unde ciorchinii sunt evacuați, iar mustuiala este transportată cu o pompă către presa pneumatică." Z. de Vrancea 6 X 07 (din *des-* + *ciorchine* + *-tor*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 136)

descliftá v.t. (arg. hoților) –A desface fermoarul unei genți pentru a-i fura conținutul– v. *cântá* 1993 (et. nec.; DexX)

desecretizá v.t. –A ridica, în cazul unui document, al unei informații etc., clasificarea ca secret, confidențial etc.– „voi cere să le *desecretizeze*." Antena3 13 XI 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „se «*desecretizează*» ce și cât decide miezul tare al vechii Securități..." R.lit. 18 VIII 06 p. 4. „au existat mai multe tentative de a *desecretiza* aceste contracte considerate păguboase pentru statul român." zf.ro 24 II 09; v. și adevarul.ro 11 X 05, R.l. 4803 / 05, Z. 10 II 09; v. și *desecretizare* 2007 (din *de-* + *secretiza*; DexX)

desecretizáre s.f. –Acțiunea de a desecretiza și rezultatul ei– „va cere după alegeri *desecretizarea* dosarului Omar Hayssam" Antena3 13 XI 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*desecretizarea* dosarelor este necesară." R.lit. 8 IX 06 p. 1. „*Desecretizare*. Administrația Bush a desecretizat marți un raport despre gruparea Al Qaeda în care se avertizează că intensificarea operațiunilor grupării teroriste reprezintă o amenințare la adresa securității SUA" R.l. 18 VII 07 p. 1; v. și Realitatea TV 11 VIII 05, Ad. 21 II 05 p. 3, 3 IV 05 p. 2 (din *desecretiza*; DexX)

desecurizáre s.f. –Curățare a structurilor statale de foștii ofițeri de Securitate– „Raționamentul sună cam așa: datorită impurității mele ideologice [...], eu împiedic «*desecurizarea*» CNSAS, ceea ce ar explica de ce listele cu ofițerii Securității care au făcut poliție politică nu au fost încă publicate. «*Desecurizare*»? Dar sunt securiști în CNSAS?" "22" 14 X 02. „Cătălin Harnagea, fostul șef al SIE în regimul Constantinescu, a ieșit zilele trecute, în plin proces de *desecurizare*, cu o bombă fâșâită de vreo 10 ani – cu care ar fi putut intra în istoria românilor dacă ar fi detonat-o atunci când era în funcție." 9am.ro 1 IX 06. „*Desecurizarea* României" Cot. 26 IV 07 p. 10 (din *desecuriza*)

desén s.n. || *desen-proiect* –Desen cu caracter de proiect– „În fața fiecăruia dintre ei se află un formular, în care se înscriu notele acordate *desenelor-proiecte* pe care le prezintă diferite fabrici textile din țară pentru felurite țesături." Sc. 24 I 64 p. 1 (din *desen* + *proiect*)

desenatór s.m. || *desenator-proiectant* –Desenator care face proiecte– „Era o absolventă a șapte clase elementare care reclama cu insistență o funcție... de *desenator-proiectant*." Sc. 10 V 73 p. 1; v. și R.l. 31 I 08 (din *desenator* + *proiectant*)

desfácere s.f. || *desfacere-transport* –Activitate comercială de vânzare și transport– „În sectorul *desfaceri-transporturi* – total 93 de lucrători auxiliari, din care: 5 primitori-distribuitori, 9 conducători auto, 2 lăcătuși-garaj, 3 motostivuitori, 8 lucrători pentru reparat mijloacele de transport intern [...], 20 de sortatori, 38 de manipulanți pentru încărcări-descărcări." Sc. 27 VII 77 p. 1. „E.U., sef aprovizionare *desfacere transport* din cadrul aceleiași societăți..." ziaruldeiasi.ro 19 VI 99 (din *desfacere* + *transport*)

desfășurătór s.n. **1.** –Plan de desfășurare a unui eveniment, a unui program TV etc.– „Zilele municipiului Motru, un *desfășurător* aproximativ" gorjeanul.ro 5 V 11. „Teo Trandafir, o persoană plină de carismă, dar care n-a avut parte de formate propriu-zise, ci de un fel de emisiuni-burlan, în care făcea ce voia în funcție de un *desfășurător* destul de sumar" adevarul.ro 16 I 11. **2.** –Listă pe care sunt prezentate detaliat convorbirile telefonice efectuate, cheltuielile făcute, ratele de plătit etc.– „Vom cere un *desfășurător* cu toate apelurile efectuate de cei care au avut acces la telefoane și le vom cere justificare pentru fiecare apel dat." evenimentul.ro 4 IV 02. „În pofida insistențelor și a presiunilor, reprezentanții de rang înalt ai companiei nu reușiseră să obțină plata lucrărilor efectuate la autostrada Brașov – Borș și nici un *desfășurător* exact cu termenele când se vor efectua acestea." adevarul.ro 30 III 11 (din *desfășura* + *-tor*; DexX – alt sens, DEX 09 – sensul 1)

desfiá v.t. (jur.) –A declara nulă o înfiere– „Elucidând, însă, acest caz, am discutat cu mai multe persoane, între care și tatăl adoptiv. Regreta. Ce? Că nu a avut posibilitatea legală să o *desfieze*. Doar atât. Nici un grăunte de remușcare pentru traumele provocate în viața fiicei sale." I.B. 6 VI 75 p. 2. „Europa va fi tot mai stupefiată și mâhnită că nu ne poate «*desfia*», dar nici nu ne va mai finanța, căci habar nu are unde se duc banii." R.l. 10 IV 07 (din *des-* + [în]*fia*; Th. Hristea ne-a comunicat că acest cuvânt există în lb. rom. cel puțin de după război; DEX-S, DEX 98, DexX)

design 1. s. –Estetică industrială modernă; disciplină care urmărește îmbinarea frumosului cu utilul în industrie– „Design-ul – o problemă socială. Într-una din sălile U.A.P., la Galeria Nouă, s-a deschis o expoziție complexă, cu machete, studii de ambianță, studii de obiecte utilitare și decorative realizate de secția de design a Institutului de Arte Plastice «N. Grigorescu»." Cont. 28 VI 74 p. 11. „Regele design-ului american, R.L., cel care a inventat rubanul de celofan al pachetelor de țigări, va lucra pentru a da o nouă haină automobilului sovietic Moskvici." Săpt. 1 XI 74 p. 2; v. și Cont. 18 XII 81 p. 11; v. și bioclimatic 2007, industrie 2009, land art 2011, machieză 2011, minimalism 2009, otaku 2006, parc (tehnologic) 2006, tendință 2005. 2. –Prezentare, aspect– „Cred că noul format, designul sunt mai potrivite cu actualele tendințe din presa românească și vor fi mai eficiente în drumul spre cititor." G. 27 X 06 p. 12. „Design-ul de revistă, unde se termină arta și când începe business-ul?" wall-street.ro 16 V 09; v. și aerator 2004, discutabil 2007, hit (sensul 3) 2010, hot-dog 2010, intenna 2005, librărie-cafenea 2009, manevrabilitate 2010, miniaspirator 2008, plan-pilot 2010, portabilitate 2010, purtabilitate 2011, rattan 2004, resort (sensul 2) 2008, stylish 2007, teaser 2009, terminal (sensul 6) 2002, ultraportabil 2004, wenge 2004. 3. adj. inv. –Modern, elegant– „Sunt foarte frumoase fetișcanele detașate pe Lună și foarte *«design»* costumele și decorurile, dar poveștile lor ne fac de multe ori să credem că este mai plauzibil un basm." Săpt. 12 IX 75 p. 6 || *design inteligent* v. *inteligent* || *web design* v. *web* [pron. *dizáin*] (din engl. *design*; cf. fr. *design*; PR 1965; L. Seche în LR 2 / 75 p. 176, Gh. Săsărman în Cont. 29 II 78; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

designer s.m. –Creator în design– v. *cromotologie* 1974. „În complexul expoziției există pavilionul cu produse prezentate de industrie dar și unul al artiștilor plastici. Printre aceștia, întâlnim și tipul nou de plastician – *designer-ul* (cuvânt inexistent în *Micul dicționar enciclopedic*); în expoziția din fața Casei Scânteii, numai designerii D.I. și C.M. apar în două ipostaze." Săpt. 11 VIII 78 p. 5. „Vivienne Westwood este unul din primii șase *designeri* ai lumii și singura femeie dintre ei." R.l. 29 XI 03 p. 8. „Imaginație, precizie, gândire independentă și capacitatea de a lucra în echipă sunt necesare unei persoane care dorește să devină *designer* vestimentar." R.l. 11 IV 11 p. 8; v. și 12 II 81 p. 5, Săpt. 12 II 82 p. 4, Fl. 15 X 82 p. 14, R.lit. 26 V 83 p. 22, R.l. 18 X 84 p. 4, Ev.z. 12 I 95 p. 7, "22" 8 / 98 p. 8, G. 11 VII 06 p. 13, R.l. 11 VIII 06 p. 28, G. 20 II 08 p. 12, R.l. 23 II 08 p. 24; v. și *catwalk* 2003, *colant* 2011, *geometriza* 2009, *haute couture* 2003, *marketer* 2008, *styling* (*hair styling*) 2006, *showroom* 2000, *spăla* 2010, *trendsetter* 2007 || *web designer* v. *web* [pron. *dizáiner*] (din engl. *designer*; cf. fr. *designer*; DHLF 1960, DMN 1965, DMC, PR 1969; Th. Hristea în R.lit. 18 / 78 p. 19; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX); v. și *arhitect-designer*

designeră s.f. –Creatoare în design– „În cei patru ani de când există firma, *designera* a satisfăcut capriciile clienților din toată țara." Ad. 27 IX 04 p. 3. „Modelele au fost concepute de Irina, după idei comune,

designera pornind de la stilul vestimentar al Andreei." R.l. 4845 / 06 [pron. *dizáineră*]

desincronizáre s.f. –Ieșire din sincronie– „Cel de-al doilea capitol cuprinde operele capitale, corespunzătoare maturității, dintre care cel puțin «Moara cu noroc» și «Mara» sunt capodopere, iar cel de-al treilea tot ce a urmat; în fond se dă aici o explicație *desincronizării* estetice a operei." Sc. 28 XII 77 p. 4. „O atare *desincronizare* între echipa premierului și cea a șefului statului poate fi cu greu acceptată de electori..." Ev. 19 IV 02; v. și Cap. 2 IV 08 (din *desincroniza*; cf. fr. *désynchronisation*; DexX)

desjuntizare s.f. –Epurarea foștilor colaboratori ai juntei militare– „După epurarea principalilor colaboratori ai fostei junte militare, guvernul a trecut acum la elaborarea și aplicarea eșalonată a unui program de reorganizare a întregii administrații. Procesul *«desjuntizării»*, cum este denumit aici, este extins și în domeniul sindical." Sc. 8 II 75 p. 4; v. și 26 III 75 p. 6 [pron. *deshuntizâre*] //din *des-* + *juntă* + *-izare*; cf. sp. *desjuntar*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; MDN//

desktop s.n. (anglicism; IT) **1.** –Computer de birou, suficient de mic pentru a avea loc pe o masă de lucru– „*Desktop-ul* viitorului" R.l. 3 VII 02 p. 8. „Adobe intenționează să mute toate aplicațiile sale *desktop* pe web..." G. 29 X 07 p. 25. „certificare recunoscută internațional în domeniul administrării și utilizării calculatoarelor (*desktop* și laptop), funcționării și securității rețelelor de calculatoare." G. 26 VIII 10 p. 4; v. și 10 IX 08 p. 16, Ev.z. 24 XII 08 p. 4; v. și *antispam* 2005, *shortcut* 2011. **2.** –Imagine de pe ecranul computerului afișată după încărcarea sistemului de operare, înainte de a fi pornită orice altă aplicație. Ecran principal de lucru– „colecție impresionantă de imagini pentru *desktop*." eva.ro 14 VII 08. „Am fotografia lui Alex pe *desktop*" Lib. 1 IV 09; v. și *blogăriță* 2007, *laptop* 2005, 2008, *miniaspirator* 2008, *mininotebook* 2008, *ultrabook* 2012 (din engl. *desktop*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; Zafiu, *D*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 09 – sensul 2)

desnaționalizáre s.f. v. *denaționalizare*

desofisticáre s.f. (livr.) –Simplificare, eliminare a elementelor căutate– „*Desofisticarea* (fenomen în sine salutar) a prozei sale a dus însă din păcate la un pseudorealism simplist și stângaci, foarte dispus să accepte [...] clișeele și schematismul unui tip de literatură de mult compromis." R.lit. 8 IV 76 p. 11 (din *des-* + *sofisticare*; DEX-S, DexX)

desonorizánt, -ă adj. –Care atenuează zgomotele. Insonorizant– „În Polonia a început producția unui nou tip de sticlă *desonorizantă*, formată din două straturi termoizolante. Proprietățile de absorbție a zgomotelor sunt similare celor ale unui perete de cărămidă cu o grosime de 6 cm." R.l. 24 X 78 p. 6 (din *des-* + *sonoriza* + *-ant*; DEX-S, MDN, DexX)

desovietizáre s.f. (pol.) –Ieșirea din raza de influență a URSS, din realitatea social-politică și economică de tip sovietic– „*Desovietizare* și rebolșevizare" "22" 45 / 93 p. 16. „Destalinizare și *desovietizare*" Cot. 19 I 06 (din *de-* + *sovietizare*; MDN)

despăcăli v.t. –A readuce la realitate– „Ca în orice poveste artisticește reușită, ca, adică, în orice poveste adevărată, avem acele indispensabile două etape: faza în care personajul se înșală cumplit, și faza când el (și noi împreună cu el) se dezînșală (scuzați barbarismul), se *despăcălește*." R.lit. 1 XI 73 p. 21 (din *des-* + *păcăli*, după fr. *détromper*)

despăcălíre s.f. –Readucere la realitate– „Întâi, două crime încep prin a se arăta încărcate de motive personale, încurcate și verosimile toate. Apoi (*despăcălire* de un tip foarte neobișnuit) aflăm că nici una din cele două crime nu avea vreo legătură cât de mică cu viața personală, cu sentimentele, cu biografia actuală a victimelor, ci cu trecutul vinovaților." R.lit. 18 XII 75 p. 17 (din *despăcăli*)

despecializáre s.f. –Pierderea specializării, a calificării profesionale– „Specialiștii și paradoxul... *despecializării*." R.l. 19 X 76 p. 3. „creșterea suprafețelor de vânzare în magazine a antrenat o *despecializare* a vânzătorilor și o nevoie din ce în ce mai acută de informație asupra produsului." sfin.ro 14 VII 06 (din *des-* + *specializare*; cf. fr. *déspécialisation*; DEX-S, MDN, DexX)

despiritualizáre s.f. (lit.) –Pierderea sau abandonarea valorilor spirituale– „Barbarie pentru el [Bernanos] era și nemăsuratul progres, tehnologia, primatul absolut al economiei, zeificarea profitului – și orice formă de *despiritualizare*, de pierdere a sufletului..." R.lit. 15 II 08. „Depopulare, îmbrătrânire progresivă, *despiritualizare* și depersonalizare a elitelor, eliminarea realelor valori și sprijinirea lingăilor culturali în funcții decizionale, de unde pot căsăpi relaxați pe toți aceia care li se opun în idei" cotidianul.ro 9 IV 10; v. și *deculturalizare* 2007 (din *de-* + *spiritualizare*)

despiritualizát, -ă adj. –Lipsit de spiritualitate, care și-a pierdut spiritualitatea– „Undeva, la doar câteva minute de km 0, într-un București al secolului XXI, *despiritualizat* și rece, la câteva străzi de Bulevardul Dacia, se află un loc unde timpul pare să se fi oprit." jurnalul.ro 23 XI 04. „trei dimensiuni specifice prozei lui Dan Stanca (prezentul *despiritualizat*, obsesia istoriei, alternativa metafizică)" R.lit. 9 II 07 p. 5 (din *de-* + *spiritualizat*)

despresurát, -ă adj. (fig.) –Eliberat– v. *respiro* 1974 (din *despresura*)

desproprietărí v.t. –A lipsi de o proprietate– „numărul persoanelor *desproprietărite* de comunism și poliția sa politică au depășit o treime din populația globului." R.l. 1 XII 05 p. 4. „Păi, cum vine chestia, este sau nu este pământul lui C.? Dacă este, nici o clauză din lume nu-l poate *desproprietări*, pentru că o astfel de clauză este nulă în fața legii." jurnalulbtd 11 X 06 (din *des-* + *împroprietări*; DEX 98, NODEX, DexX; cuvântul apare în dicționarul lui Scriban din 1939)

desproprietărít, -ă adj., s.m. –Care a fost lipsit de o proprietate– „John Perez, patronul firmei Cross Lander, actualul proprietar al uzinei ARO, vânează orice mișcare a AVAS pentru a găsi motive să se considere *desproprietărit* și a chema statul român la Curtea Internațională de Arbitraj de la Washington." adevarul.ro 21 XII 05. „Mirela G., fiica celuilalt *«desproprietărit»*, Constantin G." adevarul.ro 15 XI 10 (din *desproprietări*; DexX)

destabilizá v.t. (pol.; termen des folosit după dec. 1989) –A face să se piardă stabilitatea (unei situații, a unei țări etc.)– „Acum, în plină vacanță parlamentară și într-un moment de reflux politic firesc, pare evident că anumite grupuri de presiune caută să speculeze starea generală proastă, să profite de șovăielile guvernanților și să *destabilizeze* țara." R.lit. 20 VIII 90 p. 2. „Alan Greenspan, omul care poate *destabiliza* bursele" Z.fin. 8 III 07; v. și 29 XI 90 p. 2, Ad. 2 XI 06 (din *des-* + *stabiliza*; cf. engl. *to destabilize*; PR 1970; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

destabilizáre s.f. (pol.; termen des folosit după dec. 1989) –Pierdere a stabilității– „În ultima decadă a lunii august, cel mai târziu în primele zile ale lui septembrie, vom fi martorii unei noi tendințe de *destabilizare* a fragilei noastre vieți politice și economico-sociale." Azi 22 VIII 90 p. 2. „România este amenințată de o *destabilizare* politică" Z. 21 III 09 (din *destabiliza*; DEX 98; DexX)

destabilizatór, -oáre adj. (pol.; termen folosit intens după dec. 1989) –Care destabilizează– „O politică *destabilizatoare* în Nicaragua este contraproductivă. Președintele Reagan va trebui să-și reconsidere prioritățile și să facă unele compromisuri în următorii doi ani pentru a putea guverna cu un Congres în care democrații sunt puternici." Sc. 21 III 87 p. 5. „Acest hibrid este preluat azi de d-nii C.V.T și compania [...] împinși de fosta securitate înainte, ca un vârf de lance în opera ei *destabilizatoare*." R.lit. 30 VIII 90 p. 2. „Creșterea salariilor profesorilor va avea un rol *destabilizator* în economie" Z.fin. 24 X 08; v. și R.l. 27 XI 91 p. 8, Cot. V 91 p. 2, Teleg. 17 III 07 (din *destabiliza* + *-tor*; Irina Preda în LR 10 / 92 p. 546; DEX 98, MDN, DexX)

destalinizáre s.f. (pol.) –Debarasare de influența nefastă a ideologiei de tip stalinist– „Necesitatea *destalinizării* PCB" Ad. 20 I 90 p. 6. „în 1961, când în tot lagărul comunist cuvântul de ordine era *«destalinizarea»*." Naț. 27 VII 02 p. 4; v. și *dedogmatizare* 2003, *desovietizare* 2006 (din *destaliniza*; cf. fr. *déstalinisation*; PR 1956)

destresá v.t., v.r. –A scăpa de stres– „Ca să se *«destreseze»*, [Mati] Brătianu îi trimite pe reprezentanții patronatului la stațiuni în străinătate" C.n. 19 VI 02 p. 5. „unele companii au adoptat metode neconvenționale pentru a *destresa* personalul: într-o sală special amenajată sunt așezate modele în mărime naturală ale liderilor companiei, iar în pauză angajații pot merge să-și «regleze conturile» cu păpușile din cauciuc." G. 24 XI 07. „Un alt site pe care angajații se pot *destresa*, de această dată exprimându-și nemulțumirea față de actualul loc de muncă, sub protecția anonimatului, este www.desprefirme.ro" standard.ro 30 XII 08 (din fr. *déstresser*)

destresáre s.f. –Acțiunea de a scăpa de stres– „Abandonarea pentru scurt timp așa-zisului «dolce farniente» atât de îndragit de mediteraneeni, ajută la *destresare* și la reglarea tuturor funcțiilor din organism." Mag. 9 VIII 00. „Arsenal Park, primul resort exclusivist din România [...] va miza pe team-buildinguri și campaniile de *destresare* a angajaților organizate de companii locale sau străine, pentru a intra pe profit de anul viitor." standard.ro 14 I 09 (din *destresa*)

destânțărizáre s.f. –Stârpirea țânțarilor– „Unul dintre cei patru inspectori ecologiști pe care îi are Capitala [...] apreciază campania de *«destânțărizare»* efectuată în acest an în București ca fiind extrem de slabă și atrage atenția autorităților asupra riscului reizbucnirii epidemiei de meningoencefalită." C.r. 6 VIII 97 p. 3. „Campania de *destântărizare*" Lib. 2173 / 97 p. 1, cit. de R.Zafiu în R.lit. 42 / 97. „La București,

deștânțărizarea începe în parcuri" G. 10 V 07 p. 8; v. și Ad. 9 V 02, Z. 10 V 07 [var. *deștânțarizare, dețânțărire*] (din *des-* + *țânțar* + *-iza* + *-re*)

desú s.n., pl. *desúuri* (franțuzism; vest.) –Lenjerie intimă– „în moda *dessous-urilor* s-a întâmplat o spectaculoasă revoluție [...] de alte *dessous-uri* mai mititele nu mai pomenim ca să nu alarmăm pe mai știu eu cine..." Săpt. 13 V 83 p. 12. „Cele mai noi *desuuri* din Franța." R.l. 19 V 93 p. 2. „Paparazzii n-o urmăresc ca hienele, pentru că nu apare în locuri publice fără *desuuri*..." AS 1 IV 08 p. 20; v. și sfin.ro 17 VI 05 [scris și *dessous*] (din fr. *dessous*; DN_3, DexX)

desugrumáre s.f. (circ.) –Detașare, eliberare– „Degajarea circulației a devenit o problemă acută odată cu revărsarea fluviilor de automobile pe marile artere ale turismului. *«Desugrumarea»* podului Coulonvrenière din Geneva nu s-a putut realiza decât prin construcția unui alt pod..." Sc. 19 VII 69 p. 8 //din *de-* + *sugrumare*//

desulfatáre s.f. –Acțiunea de reducere a sulfaților și rezultatul ei– „Se pot repara acumulatori auto – Înlocuit elemenți – *Desulfatări* – Recondiționări diverse." R.l. 9 V 83 p. 4. „măsuri pentru montarea de instalații de *desulfatare* și electrofiltrare, de arzătoare de gaze naturale cu emisii reduse de oxizi de azot și de instalații de monitorizare continuă a procesului de ardere în cazane la nivelul tuturor societăților comerciale producătoare de poluanți." Z. 30 VIII 03 (din *desulfata*; MDN, DexX)

desulfuráre s.f. (tehn.) –Acțiunea de a desulfura, de a elimina sulful sau compușii sulfului– „în prezent se află în fază avansată probele tehnologice la instalațiile de cracare catalitică, hidrofinare, distilat vid, fabrica de hidrogen, iar la instalația de *desulfurare* gaze și recuperare sulf s-au obținut primele cantități de sulf." R.l. 13 VI 84 p. 1. „Grupul Alstom va realiza patru instalații de *desulfurare* la grupuri energetice aparținând Complexului Energetic (CE) Rovinari..." Z.fin. 16 XI 07 (din *desulfura*; DN_3, DEX 98, DexX)

deșértic, -ă adj. –Propriu deșertului– „Uriașele rezervoare de apă înghețată – icebergurile – ar putea constitui o sursă de alimentare cu apă potabilă a regiunilor *deșertice* sau secetoase – scrie publicația «Earth Science Reviews»." Sc. 12 X 70 p. 4. „K. a denumit acest platou *deșertic* «cea mai mare carte de astronomie a lumii»." Sc. 5 IV 74 p. 5. „căldura *deșertică* din sală a ajutat mult la intrarea în atmosferă." Cot., suplim. Festivalul Enescu 22 IX 09 p. 16; v. și Sc. 27 IX 79 p. 6, R.l. 10 IV 80 p. 6, 5 XI 82 p. 6, evenimentul.ro 8 I 05 (din *deșert* + *-ic*; cf. fr. *désertique*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

deșertificáre s.f. –Transformarea unei regiuni în deșert– „Acolo unde dispar pădurile se instalează deșertul [...] *«Deșertificarea»* – un fenomen de ample proporții." Sc. 5 X 77 p. 5. „Spania este țara din Europa occidentală cu cel mai mare risc de *deșertificare*..." I.B.9 VII 87 p. 8. „*Deșertificarea* este o problemă globală care afectează direct peste 250 de milioane de oameni și o treime din suprafața pământului." J.nat. 18 III 08 p. 15; v. și Sc. 1 XI 84 p. 6, I.B. 8 III 85 p. 8, 10 IX 87 p. 8, 24 V 88 p. 4 (din *deșertifica*; cf. fr. *désertification*; PR 1960; DTN 1976; DEX-S, MDN, DexX)

detalibanizá v.t. –A emancipa, a civiliza– „Eu chiar sper să se construiască oribilitatea asta [Catedrala Mântuirii Neamului], căci ar fi singura noastră șansă de a *de-talibaniza* societatea românească. Poate câțiva «credincioși» vor realiza cât de «umană» este această religie, care cheltuie 400 mln euro pe niște betoane în loc să ajute niște copii bolnavi, să construiască aziluri pentru bătrâni sau să ofere mâncare celor care nu au ce să pună pe masă." skyscrapercity.com 15 I 09 (din *de-* + *talibaniza*; Ciolan, *MC*)

detartránt s.n. (ind.) –Substanță cu proprietatea de a înlătura tartrul– „în circuitul comercial s-au introdus recent noi produse pentru întreținerea curățeniei:[...] «Nufar» produs cu care se curăță găleții din bucătărie și având efect de dezinfectare și deodorizare, ambalat în doze spray; «Nufar» *detartrant* (scoate piatra) de pe obiectele sanitare din faianță." R.l. 28 IV 78 p. 5. „*Detartrant*" R.l. 30 V 92 p. 8. „Au băut *detartrant*, diluant și balsam de rufe" evenimentul.ro 7 IV 04; v. și R.l. 30 V 92 p. 8 (din fr. *détartrant*; DEX-S, MDN, DexX)

detașamentíst s.m. „Semnalul cel mai zguduitor a ceea ce avea să vină trebuia să-l fi constituit pentru noi soarta celor din detașamentele de muncă forțată – *detașamentiștii* cu banderolă galbenă [...] În 1941 au început primele încorporări și concentrări în detașamentele de muncă forțată, devenite subit detașamente de pedeapsă." Fl. 26 IX 86 p. 23 (din *detașament*[e de muncă] + *-ist*)

detașánt s.n. –Substanță care are proprietatea de a scoate petele– „Pentru scoaterea petelor de diverse proveniențe au apărut în comerț următoarele produse; «Pata» – *detașant* pentru petele grase de pe materialele textile (se livrează în cutii, având cinci fiole, un burete pentru șters și zece hârtii absorbante)" R.l. 6 V 78 p. 5 (din fr. *détachant*)

detectiv s.m. v. *femeie-detectiv*

detectivíst, -ă adj. –De detectiv– „Împletirea acestor grupe de probleme, facilitată de dimensiunile reduse ale capitolelor, este însoțită de relatarea, într-un stil vioi, captivant, aproape *detectivist*, cu replici scurte și intervenții parantezate." R.lit. 15 VII 74 p. 9. „informațiile pe care le dețin în legătură cu personajul în cauză sunt minimale. De unde și demersul *detectivist* în acest sens" jurnalul.ro 11 VII 08 (din *detectiv* + *-ist*; DN_3, DEX-S, DexX)

detensioná v.t. –A elimina sau a reduce tensiunea– „Fruntași ai opoziției [...] vom participa alături de ei la miting, în cazul că va avea loc, tocmai pentru a *detensiona* atmosfera." R.l. 5 XII 92 p. 1. „prin demisia directorului, atmosfera din cancelaria Liceului Pedagogic se va *detensiona*." ziaruldeiasi.ro 29 III 05 (din *des-* + *tensiona*; DN_3 – alt sens, DEX-S, MDN, DexX)

detensionáre s.f. **1.** (tehn.) –Eliminarea sau reducerea tensiunilor interne dintr-un material– „La Întreprinderea mecanică Mârșa se aplică una dintre cele mai moderne tehnologii pentru *detensionarea* structurilor sudate și anume prin vibrații electrice." R.l. 12 III 84 p. 5. „În ultima perioadă au fost introduse în uzina craioveană șase instalații de construcție proprie pentru *detensionarea* mecanică, prin vibrații, a pieselor din metal [...]" R.l. 5 II 85 p. 4; v. și 15 IV 84 p. 2. **2.** (fig.) –Reducere a tensiunii– „consideră că gestul era așteptat și că va determina o *detensionare* a atmosferei din cancelaria Liceului Pedagogic." ziaruldeiasi.ro 29 III 05. „Luna mai ar putea aduce o *detensionare* a creditării" standard.ro 27 IV 09 (din *detensiona*; DN_4, DEX 98, DexX)

determinát, -ă adj. –Hotărât, nesovăielnic– „Lionel Jospin a declarat că Franța este *determinată* să sprijine politic România." Antena 1 3 XI 98, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 59. „Astăzi, am neutralizat un grup foarte *determinat* și periculos, a adăugat ministrul." zf.ro 29 IX 06. „liberalii și-au făcut ordine în ogradă după alegerile europarlamentare și sunt mai *determinați* ca niciodată să lupte pentru România în care cred și în care vor să trăiască." ziare.com 15 VI 09 (după engl. *determined*, fr. *déterminé*; cuvântul este mai vechi)

detoxificáre s.f. (med.) –Acțiunea de neutralizare a produselor toxice. Detoxifiere– „Conținutul mare în vitamine, săruri minerale și apă, cantitatea redusă de sare și absența proteinelor duc la creșterea diurezei, la retragerea edemelor (umflăturile), la *detoxificarea* organismului suferinzilor renali." Sc. 31 VII 77 p. 2. „Cura de *detoxificare*" jurnalul.ro 2 VII 08 [și *detoxifiere*] (din *detoxifica*; LTR; DN_3, DEX 98, DexX)

detribalizáre s.f. –Ieșirea din starea tribală– „Actualul președinte al Gabonului, A.B., cunoaște foarte bine mecanismul administrației. El este foarte conștient de faptul că *«detribalizarea»* este procesul necesar prin care țara sa, ca și Africa, în general, poate ajunge la un nivel superior." Sc. 29 VI 67 p. 6 (din *de-* + *tribal* + *-izare*)

detubá v.t. (med.) –A anula măsura de intubație– „Tânărul *a fost detubat*..." evenimentul.ro 6 X 08. „Liceanul *a fost detubat* și respiră singur." adevarul.ro 15 VI 10. „Președintele CJ Argeș, Constantin Nicolescu, *a fost detubat* la ora 15.00 și este conștient, după operația pe cord deschis la care a fost supus duminică..." R.l. 31 I 11 //din *de-* + *intuba*//

deținút s.m. || *deținut politic* „Am înființat prima asociație a foștilor *deținuți politici* din România, în 1977 [Radu Câmpeanu]" jurnalul.ro 9 II 04. „problema *deținuților politici* și a familiilor acestora..." R.lit. 36 / 08 p. 14 (cf. fr. *détenu politique*)

devánș s.n. –Devansare– „Termenul de dare în folosință: octombrie 1974. Constructorii s-au angajat însă să înceapă predarea – în mod eșalonat – din prima zi a lunii august. *Devansul* va însuma 30 de zile." I.B. 22 V 74 p. 1 || *în devans* „Magazinele I.D.M.S. livrează *în devans* autoturisme DACIA 1300..." R.l. 17 XI 78 p. 4. „Meciuri *în devans*, rezultate previzibile" Z. de Bacău 24 IV 09 (der. regr. din *devansa*; DN_3, DEX 98, DexX)

developá v.t. (fig.) –A dezvălui, a scoate la lumină, a revela– „*developează* și revelează, fotografic de-a dreptul, adevărul." D. 18 XII 98 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Meritul cărții este că *developează* prin Horia Bernea românitatea sa genealogică" LAI 1 IV 02 p. 3. „Un studiu extins făcut de sociologii români *developează* trăirile infirme ale celor din jurul nostru." Elle VII 08 p. 44, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr. *développer*; în dicționarele curente apare cu alte sensuri)

develóper s.m. (anglicism) **1.** (inform.) –Programator care contribuie la dezvoltarea unor aplicații soft– „Vă spun că și în Italia (din proprie experiență) *developeri* IT sunt grămadă și buni, nu glumă." G. 11 XI 06 p. 6. **2.** (ec.) –Companie sau persoană care cumpără teren pentru a construi sau pentru a-l vinde în scopul construirii de imobile. Dezvoltator– „*developerul* Anchor Mall a demarat lucrările la un alt proiect,

Plaza Romania, care va fi cel de-al doilea mall la standarde occidentale de pe piața bucureșteană." Ad. 14 X 03 p. 6. „Toți *developerii* echipează complet băile, iar unii chiar și bucătăriile." Ev.z. 23 I 07 p. 10. „*Developerii*, mai flexibili decât băncile" R.l. 16 VI 10 p. 8; v. și Ad. 24 X 03 p. 6, R.l. 16 VIII 07 p. 20 (din engl. *developer*; R. Zafiu în R.lit. 51-52 / 08; Stoichițoiu Ichim, *A*)

device s.n. (aglicism; electron., inform.) –Dispozitiv (mecanic, electric, electronic)– „Pentru cineva care poartă în permanență asupra lui un telefon și un organizer, soluția Treo e ușor de explicat: se pun în aceeași carcasă cele două aparate, se adună prețurile lor și se prezintă pieței drept *device-ul* reformator pentru vechile tipicuri ale omului ocupat." zf.ro 28 X 02. „Practic, de câte ori satelitul va trece pe deasupra zonei în care locuiește, de exemplu, iubita dumneavoastră, pe telefonul ei mobil ori pe alt *device*, îi vor apărea mesaje de dragoste." G. 25 VII 06 p. 6. „Echipamentele IT și de telecomunicații sunt cumpărate atât «pentru a le avea în casă», cât și pentru a le oferi cadou copiilor, în vreme ce *device-urile* electronice și serviciile telecom sunt destinate în mare parte propriei gospodării." G. 18 XII 09 p. 8 [pron. *diváis*] (din engl. *device*)

devoaláre s.f. (franțuzism) –Dezvăluire– „*Devoalarea* o vom face în ziarul de marți..." Ad. 28 IX 91 p. 6. „Volumul își propune o *devoalare* necruțătoare a mediilor afecerilor interne și externe secrete ale României..." Ad. 20 V 09 (cf. fr. *dévoilement*)

devolúție s.f. „*Devoluția* este termenul folosit în Regatul Unit pentru desemnarea procesului prin care o anume provincie (regiune) ajunge să capete un statut special. Adică, ea este procesul prin care unele din componentele autorităților centrale ale unui stat trec în puterea autorităților locale." "22" 26 / 99 p. 10. „În statele UE regionalizarea (simpla descentralizare sau complexa *devoluție*) a fost un instrument necesar pentru asigurarea subsidiarității, corectarea deficitului democratic al statului centralizat, adoptarea unor modele administrative mai flexiblile și mai ieftine, apropiate de cetățean." "22" 28 VI 11; v. și 24 / 99 p. 1, 27 / 99 p. 12 (din engl. *devolution*)

devoțiónál, -ă adj. –Care ține de practicarea unui act sacru– „Domnia sa este și expert în etnomuzicologie, susținând numeroase cursuri de muzică instrumentală și vocală hindustană, de cântece *devoționale* din Bengali, de muzică vedică." R.l. 4 V 93 p. 2. „În secolul al V-lea, a apărut în Biserică interesul pentru «reproducerea» locurilor sfinte în alte zone, pentru ca pelerinii care nu puteau merge în realitate în Țara Sfântă să o poată face într-un mod *devoțional*, spiritual, în inimile lor." Fam. creștină 1 / 05 (din *devoți[une]* + *-onal*; DexX)

déxter, -ă adj. –Abil, priceput– „Priceput și *dexter*, ca totdeauna, regizorul Bițu Fălticineanu face reprezentația cursivă, policromă..." R.lit. 29 VII 82 p. 16 (din lat. *dexter*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

dezabié s.n. (franțuzism; vest.) –Veșminte lejere purtate (de femei) în casă– „[Scheciul] până la urmă rămâne un pretext pentru a-l vedea pe F.P. cu papion violet și pe A.S. în *dezabié*." R.l. 15 I 77 p. 2. „Claudia (Sexxy) a coborât în *dezabie* de la opt" Ring 27 IV 09 (din fr. *deshabillé*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

dezaburíre s.f. –Înlăturare a aburilor. Dezaburizare– „Înainte de a pleca la drum este bine să se verifice și funcționarea ștergătoarelor și spălătorului de parbriz, a instalației de *dezaburire*." R.l. XI 79 p. 5. „Echiparea de bază a lui Spark include scaun șofer reglabil pe înălțime, banchetă rabatabilă, servodirecție, bare de protecție în culoarea caroseriei, *dezaburire* lunetă, preechipare radio și două boxe, ABS, șase airbaguri." zf.ro 26 VII 11 (din *dezaburi*; DexX)

dezaburizáre s.f. –Înlăturare a aburilor. Dezaburire– „«Dacia 1301» [...] mai dispune de geam-lunetă cu instalație de *dezaburizare*." Sc. 19 I 77 p. 2. „asigurarea funcționării ștergătoarelor de parbriz, a instalației de *dezaburizare*, climatizare, a lămpilor pentru semnalizarea schimbării direcției de mers etc." R.l. 6 XII 80 p. 5. „înainte de a pleca la drum, șoferii trebuie să verifice instalațiile de iluminare-remediere și climatizare-*dezaburizare*, pentru a se asigura o bună vizibilitate." Ad. 23 XII 04; v. și R.l. 13 XI 79 p. 5 (din *dez-* + *abur*)

dezactualizá v.r. –A deveni perimat, inactual– „În secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea era suficientă o enciclopedie la o generație, adică la 20–25 de ani. Azi, o enciclopedie se *dezactualizează* mult mai repede, trebuind reclaborată și reeditată la 7–8 ani, fie în întregime, fie prin publicarea unor volume suplimentare." Cont. 10 XII 65 p. 8 (din *dez-* + *actualiza*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

dezagrémént s.n. –Neplăcere, neajuns– „baie se poate face și la strand, așa că nimeni nu va resimți vreun *dezagrement* în bugetul familial." Ev. 2 VII 02. „adevărat dinozaur în materie de tehnica modernă, continui să folosesc – în ciuda multor dezagremente, Oficiul poștal de cartier, telefonul fix și mașina de scris tip muzeal." R.lit. 29 II 08 p. 31 (din fr. *désagrément*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

dezalergizáre s.f. (livr.; fig.) –Descătușare, eliberare– „Evoluând în spațiul dintre contemplația sentimentală și cea problematică, poezia Constanței Buzea rămâne elegiacă, oferind tandrețea unei feminități grave, o nostalgie a unui clasicism intangibil, o formă de *dezalergizare* a liricii." Luc. 28 VII 73 p. 7 (din *des-* + *alergie* + *-iza* + *-re*; MDN, DexX)

dezasortáre s.f. (com.) –Lipsă de sortimente variate– „O altă cauză a *dezasortării* era aceea că în livrările către bazele comerciale nu se urmărea îndeajuns formarea sortimentului comercial." Sc. 4 VII 69 p. 2 (din *dez-* + *asortare*; DN_3, DEX 98, DexX)

dezbalotáre s.f. –Desfacerea baloților– „Vitele în ferme sunt furajate după principii moderne, numai că baloturile de furaje sunt legate cu sârmă; la *dezbalotare*, din neglijență, uneori sârma nimerește în tocătoare și de aici, tăiată mărunt, ca niște ace, ajunge odată cu hrana animalelor în stomacul și intestinele acestora..." R.l. 26 III 74 p. 2 (din *dez-* + *balotare*; DEX 98, DexX)

dezbátere s.f. v. *concert-dezbatere, expoziție-dezbatere, film-dezbatere, întâlnire-dezbatere, spectacol-dezbatere*

dezeroizá v.t. –A înlătura caracterul eroic– „Columbo reprezintă și el un progres în direcția apropierii artei de adevăr. El *dezeroizează* cu o anumită violență eroul clasic al mitologiei americane." Cont. 10 VI 74 p. 10 (der. regr. din *dezeroizare*; Guțu Romalo, *CG* 204; DEX-S, MDN, DexX)

dezeșuá v.t. (mar.) –A repune în funcțiune o navă eșuată– „În jurnalele de bord de la căpitănie a fost înscris un fapt notat laconic: «Eșuat un cargou la mila 31, ora unsprezece [...] La ora cincisprezece *dezeșuat*»." R.l. 21 I 71 p. 2. „În portul nostru maritim o navă a eșuat pe stâncile din dreptul localității Agigea, la circa 1 km în larg. Încercările echipajului de a *dezeșua* vasul cu forțe proprii au rămas fără rezultat." Sc. 13 III 72 p. 2. „Nava [...] *a fost dezeșuată*" ziuaconstanta.ro 19 XII 08 (din fr. *déséchouer*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

dezideologizáre s.f. –Acțiunea de înlăturare a caracterului ideologic– „Paul Dobrescu: Mitul tehnocratic al «*Dezideologizării*»; Cărți și semnificații; Cuvântul cititorilor." R.l. 22 V 78 p. 7. „E.S. și N.M. au jucat un rol important tocmai în *dezideologizarea* literaturii, în eliberarea ei de orice servituți propagandistice." R.l. 43 / 95 p. 3. „*Dezideologizarea* partidelor politice este fenomenul curent, sesizabil oriunde pe harta politică." Obs.cult. 11 X 07; v. și *depolitizare* 1990 (din *dez-* + *ideologi[e]* + *-izare*; DexX)

dezideologizát, -ă adj. –Scos de sub influența ideologiei– „Organisme tranzitorii și *dezideologizate*" R.l. 12 I 90 p. 2. „atacuri concentrate și concertate. Ceea ce este greu de suportat pentru un partid *dezideologizat*, «pragmatic», rarefiat și mult prea dependent de resursele administrative." "22" 17 III 09 (din *dez-* + *ideologiza*)

dezincriminá v.t. –A abroga o dispoziție incriminatoare– „1971. Finlanda *dezincriminează* homosexualitatea" "22", suplim. 78 / 99 p. VI. „demersul de a *dezincrimina* fraudele bancare" adevarul.ro 26 VI 07 (din *dez-* + *incrimina*; cf. engl. *to decriminalize*; DEX 98, MDN, DexX)

dezincriminâre s.f. (jur.) –Scoatere de sub incriminare– „au considerat prin mai toate luările de poziție că relațiile sexuale între persoane de același sex nu trebuie încurajate prin *dezincriminarea* lor." R.l. 26 X 94 p. 9. „Medicii și deputații din Comisia de Sănătate susțin *dezincriminarea* prostituției" Ad. 21 II 02 p. 3. „Deși cei 58,5% dintre cei intervievați nu sunt de acord cu *dezincriminarea* consumului de droguri ușoare, cei care susțin totuși ideea sunt în majoritate tineri." G. 30 IX 09 p. 5 (cf. engl. *decriminalization*; BD 1970; DEX 98, DexX)

dezîndustrializáre s.f. –Scăderea ponderii industriei în economia unei țări– „s-a afirmat nu o dată că în prezent are loc un proces de «*dezindustrializare*» a celor mai dezvoltate țări, ilustrat de slăbirea și accentuarea vulnerabilității structurilor productive din cauza hipertrofierii activităților financiare." R.l. 13 II 85 p. 6. „*Dezindustrializarea* României este o realitate." J.nat. 2 IX 97 p. 4. „Dezechilibrul respectiv poate duce în timp la *dezindustrializare*..." "22" 8 I 05; v. și R.l. 5 VIII 98 p. 1 (din *des-* + *industrializare*; cf. fr. *désindustrialisation*; DMC 1972; MDN, DexX)

dezinfectá v.t. (inform.) –A curăța un sistem informatic de viruși– „În cazul detecției unui e-mail infectat, utilizatorul poate alege între a *dezinfecta* fișierul cu RAV sau a ignora avertismentul." zf.ro 25 VII 01. „un program anti-virus original, produs de o firmă cunoscută [...] niciodată nu îți va cere să cumperi programul lor pentru a-ți *dezinfecta* computerul deja infectat." scientia.ro 4 IX 12 (după engl. *to disinfect*)

dezinfectór 1. adj., s.n. –Bazin cu soluții dezinfectante plasat la un punct de acces– „Fiecare fermă de animale trebuie dotată cu filtru sanitar veterinar și cu *dezinfector* rutier la intrarea și ieșirea din unitate." ziaruldeiasi.ro 20 III 01. „Amenajarea de *dezinfectoare* rutiere și de

picioare." R.l. 4746 / 05. „Comandamentul Antiepizootic al municipiului Brașov a decis închiderea circulației auto pe această arteră, restricționarea circulației pietonale, cu excepția riveranilor și instalarea unui filtru *dezinfector* pietonal." adevarul.ro 20 V 06. **2.** s.m. –Persoană specializată în operațiunile de dezinfectare– „Sinucigașul fusese până nu de mult angajatul spitalului pe postul de *dezinfector*:" ziaruldeiasi.ro 20 XII 00. „Pentru echipa formată din [...] și *dezinfectorul* Costel P., de aproape două luni, nu mai există sâmbătă și duminică." evenimentul.ro 12 XI 09 (din *dezinfecta* + *-tor*; cf. engl. *disinfector*; MDN, DexX)

dezinflație s.f. (ec.) –Reducere ori stabilizare a nivelului general al prețurilor– „se observă un trend de scădere a inflației [...] Această tendință reflectă un proces de *dezinflație*..." Ad. 16 II 01 p. 5. „putem spune că startul *dezinflației* pentru 2004 este destul de prost" Ad. 19 II 04 p. 5. „*Dezinflația* se va relua din 2010" R.l. 12 XI 09 p. 8; v. și *leu greu* 2004 (din fr. *désinflation*, engl. *disinflation*; PR 1970)

dezinhibáre s.f. (livr.) –Lipsă de inhibiție, de prejudecată– „Oricum, e o lucrare care impune prin seriozitate, competență, ingeniozitate și e demnă de subliniat *dezinhibarea* față de vreo prejudecată literară curentă în ce privește limba." R.lit. 14 I 71 p. 22. „Efectul de *dezinhibare* online" ziare.com 30 III 08 (din *dezinhiba*; DEX 98, DexX)

dezinhibíție s.f. (fig.) –Eliberare de complexe, de rețineri– „Există însă și o *dezinhibiție* toxică, ce se manifestă prin limbaj obscen, mânie, ură și chiar amenințări..." ziare.com 30 III 08. „Sexul între cupluri, între tabu și *dezinhibiție*" banateanul.ro 7 V 10 (din fr. *désinhibition*, engl. *disinhibition*; PR 1980; DN_3, DEX 98, DexX)

dezînșelá v.r. –A (se) readuce la realitate– v. *despăcăli* 1973 (din *dez-* + *înșela*, după fr. (*se*) *détromper*)

deznaționalizáre s.f. v. *denaționalizare*

deznavetáre s.f. –Acțiunea de extragere a obiectelor din navete– v. *înnavetare* 1972 (din *dez-* + *navetă* + *-are*)

dezodorizáre s.f. –Acțiunea de suprimare a mirosurilor neplăcute– v. *detartrant* 1978. „îmbunătățirea instalației de *dezodorizare* a gazelor cu miros disconfortant." evenimentul.ro 9 I 07 [var. *deodorizare*] (din *dezodoriza*; DN_3, DEX 98, DexX)

dezosát, -ă adj. –(d. carne) Din care s-a scos osul– „Carnea fiind *dezosată* poate fi pusă direct la fript sau prăjit." M. 7 III 61 p. 5. „o pulpă sau un piept de pui *dezosat*..." retete-bucatarie.com 3 III 09 (cf. fr. *désossé*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 136; DN_3, DEX 98, DexX)

dezoxiribonucléic adj. (biol.) –(Acid) prezent sub formă de nucleoproteine în nucleul celulelor, purtător al caracterelor genetice– v. *ADN* 1983. „Molecula vieții, cea de acid *dezoxiribonucleic*, este compusă din 3,4 miliarde «litere» (A – de la adezină, C – de la citozină, G – de la guanină, T – de la timină), adică din infime «cărămizi» de substanțe organice, din care sunt construiți, între altele, omul și musculița de oțet, stejarul și caracatița, bacteriile și elefantul..." Mag. 29 I 00. „În perioada anilor '50 descoperirea celor doi compuși macromoleculari purtătoare de informații genetice – acidul *dezoxiribonucleic* (ADN) și acidul ribonucleic (ARN) a zgâlțâit puțin din rădăcină copacul vieții, punând sub semnul întrebării câteva dintre axiomele cuprinse în teoria evoluționistă." R.l. 28 I 09 (din fr. *désoxyrybonucléique*; PR 1960; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

dezvoltatór s.m. **1.** (ec.) –Companie sau persoană care cumpără teren pentru a construi sau pentru a-l vinde în scopul construirii de imobile. Developer– „Valoarea totală a lucrărilor derulate în prezent în cadrul proiectului Băneasa se apropie de 100 mil. euro, spun reprezentanții Baneasa Investments, *dezvoltatorul* proiectului." zf.ro 16 IX 05. „Mai ales în zilele de week-end mallurile sunt pline de vizitatori ceea ce i-a determinat pe *dezvoltatori* să inițieze noi proiecte de construcții în diferite zone ale orașului." R.l. 15 II 07 p. 29. „Mulți *dezvoltatori* s-au aruncat să construiască apartamente uriașe și apoi au fost nevoiți să le compartimenteze." R.l. 11 VIII 10 p. 13; v. și G. suplim. Proprietatea 5 XI 07 p. XII, 17 III 08 p. XIV, suplim. Banii 19 II 08 p. VIII, Cot. 21 IV 08 p. 5, G. 12 X 09 p. 8, Ev.z. 14 I 10 p. 10, R.l. 16 VI 10 p. 8; v. și *bloc-cămin* 2008, *disfuncționalitate* 2008, *forward* 2009, *genunchi* (*pe genunchi*) 2010. **2.** (inform.) –Programator care contribuie la dezvoltarea unor aplicații soft– „*Dezvoltatorii* români au intrat în contact cu platforma .NET" R.l. 8 XII 00 p. 8. „Cum a reușit o firmă românească să ajungă în topul mondial al *dezvoltatorilor* de soluții Microsoft?" zf.ro 29 III 01. „*Dezvoltatorii*, administratorii de baze de date, studenții și furnizorii de software independenți caută în general soluții de baze de date gratuite când încep să învețe să dezvolte astfel de aplicații..." R.l. 4 XI 05 p. 7; v. și *transflectiv* 2011 (după engl. *developer*; R. Zafiu în R.lit. 51-52 / 08)

diabolizá v.t. –A indica drept sursă a răului, a prezenta drept diavolul însuși. A demoniza– „Dacă în imaginarul popular faptul de a fi diferit față de alte categorii, alteritatea e conotată negativ, dacă nu cumva e de-a dreptul *diabolizată*, în lumea culturii se poate imagina o alteritate seducătoare, fascinantă." "22" 37 / 93 p. 13. „De ce o serie de intelectuali [...] *diabolizează* marile nume ale culturii interbelice?" R.lit. 6 / 95 p. 14. „au oferit guvernului cel mai bun motiv pentru a interzice manifestările electorale și pentru a-l *diaboliza* pe Orban Viktor..." "22" 29 IX 06 (din fr. *diaboliser*; Dimitrescu, *Dr.* 174; MDN)

diabolizáre s.f. –Prezentare într-o lumină rea, indicare ca întruchipare a diavolului. Demonizare– „Fostul președinte al României Ion Iliescu le-a spus minerilor din Valea Jiului [...] că nu ei sunt vinovați pentru violențele din 1990 și că a fost vorba despre o «acțiune mârșavă, diversionistă, de *diabolizare* a minerilor» care a «stricat imaginea» întregii țări." ziaruldeiasi.ro 15 XI 08. „Geoană: Trebuie să prevenim «*diabolizarea*» românilor în Italia" Ev.z. 13 V 09 (din *diabolizá*; cf. fr. *diabolisation*; Dimitrescu, *Dr.* 172, 175)

diadinámic, -ă adj., s.n. –Formă derivată din curentul sinusoidal de 50 Hz, care a suferit o serie de modificări, folosită în terapeutică pentru calmarea durerilor– „Am urmat un tratament pe bază de *diadinamice* și ultrasunete, așa că sper să iau acum fără probleme testele și să reintru cât de curând în circuitul competițional." Pro Sport 14 VIII 97 p. 5. „Mi s-a prescris bazin termic, bazin cu nămol, ultrasunete, *diadinamice*, masaj și electrostimulare pentru durerile de șold..." adevarul.ro 28 X 09; v. și *magnetodiaflux* 1984 (din fr. *diadynamique*; MDN, DexX)

diafoníe s.f. (tehn.) „Aflăm că perturbațiile care dau curs speculațiilor – în genul păcăniturilor care se aud în receptor, apariției altor convorbiri pe fir – se datorează fie deranjamentelor deja existente, fie scăderii izolației între perechile unui cablu, care determină fenomenul de *diafonie* (transferul câmpului electromagnetic de la o pereche de cabluri la alta)." Cot. 7 VI 93 p. 3 (din fr. *diaphonie*; PR 1953; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

diafrágmă s.f. **1.** (constr.) –Placă– „Blocurile cu 11 nivele sunt construite din *diafragme* de beton armat, turnate în cofraje metalice plane universale." R.l. 25 IV 77 p. 5. **2.** (med.) –Prezervativ pentru femei format dintr-o membrană de cauciuc care blochează colul uterin– „În cazul în care femeia alăptează, metodele de elecție (contraceptive) sunt: minipilula (pilula cu progesteron), metodele de barieră (prezervativ, *diafragme*, spermicide), steriletul." Z. 13 VI 95 p. 4. „*Diafragma*. Este o membrană de cauciuc care acționează ca o barieră ce împiedică spermatozoizii să ajungă la ovul." "22" suplim. 88 / 99 p. VIII. „*Diafragma*, cupola și steriletul, cunoscute și sub denumirea de prezervative feminine, sunt dispozitive care se introduc în cavitatea uterină și au rolul de a evita pătrunderea spermatozoizilor." G. 5 X 09; v. și Cot. 1 VII 05 (din fr. *diaphragme*; DT, LTR; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX 98, DexX – sensul 1, MDN)

diagnóză s.f. –Diagnosticarea defecțiunilor unui mecanism, motor etc. în vederea remedierii lor– „construirea unui corp destinat intervențiilor rapide – *diagnoză* cu o modernă sală de așteptare la etaj, cu bufet și cu vedere directă asupra halei în care se lucrează." I.B. 22 VII 81 p. 4. „*Diagnoza* rapidă. Despre utilitatea verificărilor periodice ale funcționării autoturismelor este de prisos să mai vorbim. Cel mult, am putea vorbi despre utilitatea faptului că s-au organizat mai multe servicii de acest gen. Un bun exemplu ne oferă în acest sens stația CICLOP din str. Caporal Ruică unde, recent, au fost puse în funcțiune o serie de instalații moderne de testare și *diagnoză*." I.B. 27 IX 82 p. 4. „Specialiștii firmei [...], asistați de echipamente de *diagnoză* și service [...] vor rezolva prompt, în orice loc de pe șoselele României, problemele de natură tehnică ce pot apărea în timpul unei deplasări." Ad. 9 VIII 02 (cf. fr., engl. *diagnose*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – alte sensuri; MDN)

dializát, -ă adj. –(Bolnav) constrâns la dializă– „Costul anual al îngrijirii unui bolnav *dializat* – 12.000 $." R.l. 7 X 93 p. 5. „Cel mai vârstnic *dializat* este un preot" Ev. 11 VII 03. „Bolnavii *dializați* și oamenii fără adăpost din Slatina, transportați în centre din cauza vremii" adevarul.ro 14 II 12 (din *dializă*; cf. it. *dializzato*; fr. *dialysé*; DPN 1983)

dializă s.f. (med.) –Metodă de curățare a sângelui de produsele toxice acumulate ca urmare a unei afecțiuni renale, prin introducerea masivă de soluții care antrenează cu ele aceste produse– v. *dializor* 1984. „Bolnavii olteni care fac *dializă* au fost transportați la spital pentru a nu rămâne blocați la domiciliu" adevarul.ro 3 II 12 (din fr. *dialyse*; DEX, DN_3 – alte sensuri, MDN, DexX)

dializór s.n. (med.) –Aparat pentru efectuarea dializei– „–Așadar [...] v-am ruga să explicați la început ce este hemodializa. – O metodă de tratament a insuficienței renale acute și cronice, dar hemodializa poate fi aplicată și în

intoxicații acute exogene cu substanțe dializabile, intoxicații endogene, în tulburări ale echilibrului hidro-electrolitic și acido-bazic în insuficiența cardiacă ireversibilă. – Cum se realizează? – Cu ajutorul rinichiului artificial sau *dializorului*, cum îi spunem noi. În principal, acesta este format din două compartimente – unul în care intră sângele bolnavului și un altul cu soluția de dializă, separate printr-o membrană din cuprofan sau poliacrilonitril. Metoda presupune o circulație a sângelui extracorporală. Acesta iese din arteră cu un debit de 200 ml pe minut, intră în *dializor*, vine în contact cu soluția de dializă prin intermediul membranei, dializantul intră și el în *dializor* cu un debit de 500 ml pe minut. Pe baza a două principii fizico-chimice – difuziunea și ultrafiltrarea – substanțele toxice din sânge trec în soluția de dializă, iar electroliții se echilibrează între cele două medii." R.l. 9 XI 84 p. 5; v. și *deionizare* 1984 (din fr. *dialyseur*; DEX, DN_3, DexX)

dialoghíst, -ă s.m.f. **1.** (cinem.) –Autor de dialoguri (pentru filme, programe tv)– „Care e «legea» unui *dialoghist?* –Să-i cunoască bine pe actori înainte de a le scrie dialogul. Eu țin întotdeauna să-i fac pe actori să vorbească în felul lor obișnuit." Cont. 20 IX 68 p. 5. „Și textul. Care text, bine asezonat de autor sau de un *dialoghist* profesionist cu ceva replici amuzante sau emoționante, va seduce publicul." Mon. de Neamț 2 XI 05 || *dialoghist-scenarist* „se descurcă de minune ca *dialoghist-scenarist*." R.l. 11 XII 08. **2.** –Romancier care utilizează mult dialogul în cărțile sale– „Nu sunt un *dialoghist*, prefer digresiunea, povestirea. Dialogul poate fi și foarte bun, dar și rău, pentru că taie acțiunea. Acest roman a fost întîi un scenariu." Obs.cult. 27 XI 08. **3.** –Membru al redacției revistei Dialog, a Universității din Iași (1969-1990)– „Bogdan Călinescu aparține ultimei promoții a Dialogului pre-decembrist. Plecat la începutul anilor nouăzeci la Paris, acolo unde alt «*dialoghist*», Mihai Dinu Gheorghiu, face o frumoasă carieră academică" Timpul II 06 (din fr. *dialoguiste*; PR 1934; DN_3, DexX – sensul 1)

dial-up s. (cuv. engl.; inform.) –Care se conectează la o rețea (de pildă la Internet) prin formarea unui număr telefonic– „Numărul furnizorilor de Internet (ISP) care oferă acces la world wide web prin *dial-up* la jumătate de preț s-a triplat în decurs de câteva săptămâni, în urma contractelor semnate cu RomTelecom." zf.ro 5 II 01. „ne petrecem nopțile în fața calculatorului conectați pe *dial-up* la LiterNet" Ad. 18 IX 04 p. 3. „În urmă cu zece ani tehnologia dominantă pentru conectarea la internet era prin modemuri care erau legate la linia de telefonie fixă a Romtelecom (*dial-up*). Viteza de download a datelor era de aproximativ 128 kbps, iar conectarea la internet era realizată mai ales seara sau noaptea, când tarifele erau mai mici. Telefonul fix nu putea fi utilizat în paralel cu conexiunea la internet." zf.ro 7 XII 10; v. și zf.ro 17 XI 04, Cot. 9 VII 05 [pron. *dáiălap*] (DNAR 2001)

diamantât, -ă adj. (tehn.) –Prevăzut cu diamante– „Expoziția specializată de diamante industriale, scule *diamantate*, scule și plăcuțe așchietoare." R.l. 1 X 76 p. 4. „Întreprinderea sovietică de comerț exterior [...] invită specialiștii români interesați să viziteze Expoziția de scule *diamantate* și din belbor pentru prelucrarea metalelor, sticlei și marmurei deschisă la București." R.l. 22 XI 78 p. 4. „Disc *diamantat* universal Bosch" okazii.ro 25 V 09 (din *diamant* + *-at*; cf. fr. *diamanté*; DEX-S, DEX 98, MDN)

diaproiectór s.n. (tehn.) „Gama produselor foto a fost completată prin asimilarea în fabricație a *diaproiectorului* «Diaclar» – aparat de proiecție semiautomat pentru diapozitive încasetate și diafilme produse de studioul «Animafilm»." Sc. 6 X 76 p. 5. „E normal ca un *diaproiector* să se încălzească așa de tare?" foto-magazin.ro 4 XI 07 (din *dia*[pozitiv] + *proiector*; LTR; DN_3, DEX-S, MDN, DexX)

diarísm s.n. –Jurnalul intim ca gen literar– „«*Diarismul*» românesc" Lit. 8-9 / 01 p. 7. „Pessoa, care a făcut din dedublarea în *diarism* sau ca *diarism* o sursă a redemarării scriiturii." Obs.cult. 11 III 03. „Un efect, totuși, pozitiv: exilul este o sursă inepuizabilă, creatoare pentru *diarism*, alături de recluziune, boală, singurătate... Toți cei care se ocupă de acest gen literar neomologat și fără reguli stricte remarcă faptul că omul se apucă să noteze în caietele sale secrete nu când este fericit, ci când trece printr-o stare de criză." Z. 12 III 05 (din *diarist*, prin substituție de sufix)

diaríst, -ă **1.** s.m.f. –Persoană care își notează într-un caiet întâmplările de zi cu zi– „[Lovinescu] nu are conștiința unui *diarist* [...] nu crede în valoarea estetică a jurnalului intim." Lit. 16 VII 93 p. 3. „Iorga, Lovinescu [...] și atâția alți interesanți *diariști* sau memorialiști români." "22" 49 / 95 p. 15. „*Diarista* a remarcat și reacția rece a lui Cioran la moartea lui Eliade." Cot. 24 IV 08 p. 19; v. și Lit. 6 / 94 p. 3, R.lit. 7 / 96 p. 1, 8 / 97 p. 23, 27 III 02 p. 21. **2.** adj. –Propriu unui jurnal (intim). Diaristic– „Precipitarea scriiturii *diariste*." "22" 49 / 95 p. 15. „istoria culturală a scriiturii *diariste*" Obs.cult. 11 III 03 (termen des folosit de criticul Eugen Simion; v. Al. Niculescu în Ap. 8 / 95 p. 15; din it. *diarista*; cf. engl. *diarist*, fr. *diariste*; Dimitrescu, *Dr.2* 132, 142; PR 1954; MDN, DexX – sensul 1)

diarístic, -ă **1.** adj. –Propriu unui jurnal (intim)– „Consemnările sale *diaristice* [...] alimentează triviala voluptate de a-ți vedea semenul mânjit." D. 215 / 97 p. 13. „Inevitabil, se fac trimiteri la cele două tipuri majore în materie de reactivitate *diaristică*..." Obs.cult. 11 III 03. „Eugen Ionescu și scriitura *diaristică*" Tomis IV 09; v. și D. 260 / 98 p. 13. **2.** s.f. –Jurnalul intim ca gen literar– „Înainte de a-și focaliza interesul asupra *diaristicii* vieneze propriu-zise, Le Rider întreprinde o dublă arheologie: a jurnalului european și a celui vienez" Obs.cult. 11 III 03 (din *diarist* + *-ic*)

diasporeán, -ă adj. –Din diaspora– „O singură eventualitate ar putea unifica fracțiunile românilor *diasporeni* [...] Au avut loc două congrese ale românilor de pretutindeni: unul la Mamaia [...] cu pretutindenarii noștri din Occident..." Cuvântul 43 / 93 p. 4. „Integrarea și apartenența României la Uniunea Europeană aduce un nou element în evoluția peisajului «*diasporean*» românesc din Germania." antena3.ro 9 III 07 (din *diaspora* + *-ean*)

diávol s.m. || *pact(izare) cu diavolul* –Colaborare cu forțele răului– „C. zice că toată lumea făcea *pactul cu diavolul*." "22" 3 / 93 p. 15. „Am fost acuzați imediat de *pactizare cu diavolul*." D. 146 / 95 p. 15. „Eu am acest defect – și asta explică în bună măsură și căderea în *pactul cu diavolul* – la obrăznicie și brutalitate am o reacție dură [...] Dar politetea mă câștigă." "22" 9 / 96 p. 15. „Recent a fost lansată pe internet o petiție împotriva acestor pașapoarte iar forumurile ortodoxe vuiesc de protestele celor îngrijorați de această presupusă *pactizare cu diavolul*." acum.tv 8 III 09. „*Pact cu diavolul*. Personaje care și-au vândut sufletul" Hunedoreanul 16 I 10 (după. fr. *pacte avec le diable*)

dictafón s.n. (tehn.) –Magnetofon portabil care servește la dictarea corespondenței– „Se pot admira, totodată, cele mai diverse mașini electronice de calcul, instalații de multiviziune, radiotelefoane, videotelefoane, automate cu felurite întrebuințări și alte mijloace moderne de telecomunicații. Un spațiu aparte a fost rezervat bunurilor de larg consum: radioreceptoare miniaturizate sau nu [...], *dictafoane*, magnetofoane, ceasuri." Sc. 12 X 70 p. 3. „După ce a anunțat, acum un an, că nu va mai scrie nici un rând, Georges Simenon a revenit asupra hotărârii sale și, recent, a declarat că... înregistrează pe *dictafon* cel de-al 21-lea (și ultimul?) volum din memoriile sale." Sc. 17 II 80 p. 5. „Poate că domnul Becali a făcut cursuri de retorică între timp sau poate că are un *dictafon* care îi rezolvă notele false" Cot. 9 X 08; v. și Sc. 14 III 81 p. 5, R.l. 16 VIII 82 p. 6 (din fr. *dictaphone*; cf. engl. *dictaphone*; la origine, marcă înregistrată; CD; LTR, D. Am.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

didáctic, -ă adj. || *didactic-experimental* –(Instituție) în care se fac experiențe științifice și se desfășoară practica studenților– „Au fost înființate stațiuni *didactice-experimentale* pe lângă Institutele agronomice din București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara și Craiova." R.l. 30 I 75 p. 5. „constituirea lotului *didactic experimental*..." Gaz. de Sud 7 X 03 (din *didactic* + *experimental*)

didactician s.m. –Specialist în didactică– „Dr. Maria Giurgea, distins *didactician*, multă vreme șeful Catedrei de Pedagogie." Ad. 1 VI 05 p. 16 (din fr. *didacticien*; DN_3, MDN, DexX)

dietár, -ă adj. –Privitor la dietă– „Încă o dată, cărțile de bucate dețin primul loc [...] Numai în ultima lună am înregistrat 8 noi apariții, amplu discutate în rubricile de recenzii ale presei de mare tiraj, mai ales din punctul de vedere al noilor prevederi *dietare*." Luc. 11 X 84 p. 7. „Cercetările au avertizat că analizele asupra acidului stearic *dietar* sunt foarte greu de realizat..." zdaf.ro 20 VI 08 (din *dietă* + *-ar*)

dietetician s.m. –Specialist în dietetică– „a ținut recent un regim propriu de slăbire în urma căruia a dat jos 5 kg fără a apela la ajutorul unui *dietetician*." jurnalul.ro 20 III 04. „un cunoscut *dietetician* american..." ziare.com 18 X 10; v. și jurnalul.ro 3 V 11 (din fr. *diététicien*; DN_3, DEX 98, DexX)

dietoterapíe s.f. –Terapie care constă în urmarea unei diete– „Diminuarea prin *dietoterapie* a greței și a stării de vomă la gravida diabetică" R.l. 3 VII 02 p. 11. „Pentru recuperarea bolnavilor, vom asigura psihoterapie, kinetoterapie și *dietoterapie*." AS 23 XII 11 p. 21; v. și *crenoterapie* 2007, *presopunctură* 2000, *rucola* 2007 (din *dietă* + *terapie*; DexX)

dificultós, -oásă adj. **1.** (livr.) –Dificil– „Veșnicele întrebări *dificultoase* din interviurile gazetarilor [...] Sper că voi avea curând – după o sistematică organizare a activităților mele directoriale – toată liniștea necesară activității mele solistice, dirijorale." Cont. 30 XI 73 p. 6. „Principalul argument că fabrica nu își avea locul la Botoșani a fost cel

al procesului tehnologic *dificultuos*. Materia primă era adusă din vestul țării pentru ca în final produs finit să fie livrat tot acolo." Ev. 15 II 07. **2.** –Greoi– „Din ce în ce mai *dificultuos* devine limbajul criticului pe măsură ce înaintăm în analiza propriu-zisă." Luc. 21 IV 84 p. 2 [și *dificultuos*] (din fr. *difficultueux*; DEX, DN_3, DexX – sensul 1, MDN)

difúr s.n. „Consemnăm, totodată, contractarea – pe lângă elegantele haine de piele și materiale sintetice tip silur și *difur* – a numeroase articole de marochinărie." R.l. 7 X 76 p. 3; v. și *adidas* 1983 (et. nec.; Dimitrescu, *Dr.* 186)

dig s.n. || *dig-batardou* –Tip de dig care închide sau abate apa– „*Digul-batardou* care va separa, în albia Dunării, incinta destinată construcției centralelor electrice și a barajului deversor, obiective componente ale Sistemului hidroenergetic și de navigație «Porțile de Fier II», a intrat în etapa finală de execuție." Sc. 16 XI 78 p. 1. „Pe șantierele sistemului hidroenergetic și de navigație «Porțile de Fier II» constructorii au repurtat un nou și semnificativ succes: închiderea *digului-batardou*." R.l. 9 VI 79 p. 3 (din *dig* + *batardou*)

digest s.n. (americanism) –Rezumat (al unei cărți), publicarea unei opere într-o formă redusă– „Americanii au inventat și *digest*-ul, reducția, plecând de la socoteala că un lucru artisticește finit se poate reduce, rezuma, adică poate fi restrâns la cantitatea de informație din el, cu alte cuvinte la schema lui." Sc. 23 XII 79 p. 1. „N-ar fi exclus ca astfel de seriale să nu fie decât niște «*digesturi*»..." R.lit. 14 II 85 p. 17. „O felie de vreo cincizeci de ani din istoria Argentinei e povestită ca un *digest* autentic..." "22" 28 IV 05; v. și Vineri 5 / 98 p. 8 [pron. *dáigest*] (din engl., fr. *digest*; PR 1930; DN_3 – alte sensuri, MDN, DexX, DEX 09)

digicasétă s.f. (tehn.) „Digicasetofon. La Paris a fost prezentat prototipul unui aparat care permite citirea și scrierea în alfabetul Braille. *Digicaseta*, cum se numește aparatul, este asemănător unui casetofon obișnuit și conține o claviatură de comandă cu zece clape pentru scrierea în Braille, precum și un mic tablou de afișaj în care apare în relief textul scris sau citit. *Digicaseta* poate fi cuplată cu un calculator de buzunar, ceea ce oferă posibilitatea efectuării unor calcule de la cele mai simple la cele mai complicate." R.l. 19 VI 75 p. 6 (din fr. *digicassette*; MNC 1975; MDN, DexX)

digicasetofón s.n. (tehn.) –Aparat care permite citirea și scrierea în alfabetul Braille. Digicasetă– v. *digicasetă* 1975 (din fr. *digicassetophone*; MDN, DexX)

digipak s.n. –Modalitate patentată de ambalare a discurilor (CD și DVD) sub forma unui cărți sau a unui pliant– „Am ținut să scoatem discul în format *digipak* cu un booklet de 20 de pagini și cu o copertă mată, descrie liderul trupei calitățile tehnice ale noului LP." Cot. 30 IV 09 p. 12. „Pachetul conține un double *digipack* (CD + DVD), un tricou serie limitată, 1 USB stick Haggard și un afiș." Ad. 9 I 10 (cuv. engl., marcă înregistrată a MeadWestvaco, Inc.)

digiscóp s.n. (tehn.) „Aparatul numit *«digiscop»* a fost produs de o firmă suedeză și îndeplinește funcția a... cinci cronometre. Având încorporate minuscule unități de memorie, el poate înregistra, de pildă, concomitent, timpurile obținute de cinci participanți la un concurs de atletism. În același timp, este posibilă interconectarea a două, trei sau patru *«digiscoape»*, astfel că se pot omologa simultan timpurile realizate la 10, 15 sau 20 de sportivi." R.l. 9 X 76 p. 6 //din engl. *digit* + gr. *-scop* "care examinează"//

dígit s.m. **1.** (inform.) –Cifră afișată în formă discretă– „Ceas electronic cu 4 *digiți*" azp.ro 7 IX 08. **2.** (prin extensie) –Cifră– „salariile funcționarilor se majorează în 2008 în două etape, creșterea la 1 octombrie fiind de... 10,25%. Adică de doi *digiți*, cu două luni înainte de sfârșitul anului!" sfin.ro 9 V 08 (din engl. *digit*; Ciolan, *MC*; PR 1968; DN_3, DEX 98, DexX)

digitál, -ă adj. **1.** –Referitor la digiți, la cifre. Numeric– „Societățile Philips și Sony au pus la punct un nou disc de înregistrare sonoră cu codaj *digital*, a cărui lectură se face prin laser. O tehnică nouă care permite nu numai o reproducere muzicală de înaltă fidelitate, dar elimină toate inconvenientele legate de uzura microsistemelor sau capetelor de citire." R.l. 2 VI 81 p. 6. **2.** (cib.) –Referitor la sistemul binar utilizat de computere– „Se pune problema unei schimbări radicale a tehnicii de conservare a peliculei cinematografice [...] prin descompunerea lor în semnale *digitale* care pot fi recompuse cu ajutorul unui fascicul laser." Sc. 10 I 78 p. 4; v. și *ADSL* 1999, *autoadapta* 2003, *bandă* (*magnetică*) 2004, *blu-ray* 2008, *box*^{2} 2004, *cameră*^{2} (*digitală*) 2005, 2008, *casetă* 2009, *fotogrammetric* 2008, *gigapixel* 2009, *hyperlink* 2010, *industrie* (*industria outdoor*) 2010, *inteligent* (*imobil inteligent*) 2006, *multiplexor* 2009, *megabit* 2009, *minimașină* (*de scris*) 1980, *patru* (*4k*) 2009, *PDA* 2007, *restricționare* 1998, *rezoluție* 2007, *supercameră* 2010, *sweatshop* 2008, *tomosinteză* 2008, *tsunami* 2008, *tuner* 2009, *videocameră* 2008, *videorecorder* 2008, *zoom* 2003, 2004 || *casă digitală* „Un grup de 145 de companii producătoare de electronice a anunțat constituirea unei alianțe la nivel mondial în vederea susținerii conceptului de *«casă digitală»*." zf.ro 24 VI 04 || *certificat digital* v. *certificat* || *era digitală* „e totuși important ca *era digitală* să consemneze, așa cum e, o realitate străveche." D. 30 XI 01 p. 4 || *fotografie digitală* „Statele Unite inițiază în această săptămână un amplu demers diplomatic, prin care speră să convingă 54 de națiuni să introducă pașapoarte cu microcip, care să conțină *fotografia digitală* a posesorului și caracteristicile sale biometrice." Ad. 2 IX 03 p. 13. „Ce-i drept, computerul arată ca o piesă de mobiler [...] pe care încap [...] filme, muzică, *fotografii digitale* ș.a.m.d." J.nat. 24 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *fișier* (*video*) 2006, *zimți* (*fotografie cu zimți*) 2008 (după. engl. *digital photo*) || *semnătură digitală* v. *semnătură* || *televiziune digitală* v. *televiziune*. **3.** –Accesibil în format electronic, cu ajutorul computerului– „Proiecția a fost una pentru inițiați sau pentru invitați, pentru că filmul (realizat pe suport digital) nu a intrat – deocamdată – în nici un circuit de difuzare)." R.lit. 13 / 03 p. 23. „Varianta *digitală* [a unui curs universitar] este pusă pe Internet." G. 12 I 07 p. 8; v. și *aerofotogramă* 2008, *cititor* (*digital de ziare*) 2008, *infochioșc* 2008, *piratare* 2010, *pixelat* 2007 || *carte digitală* „telefoanele mobile ne vor pune la dispoziție *cărți digitale* cu reproduceri ori ilustrații alb-negru ori color." Ad. lit. și art. 7 VI 05 p. 10; v. și *amprentare* (sensul 2) 2010, *amprentat* (sensul 2) 2010. **4.** Realizat cu ajutorul computerului sau al unor programe informatice– „festival care promovează cultura *digitală* modernă și stimulează întâlnirile dintre artiști vizuali și scena de muzică." G. 14 XI 06 p. 26; v. și *megapixel* 2006, *protezare* 2009. **5.** Prin opoziție cu analogic, se spune despre sistemele sau aparatele care afișează datele în mod discontinuu, cu ajutorul unor caractere (în general cifre) mobile– „Ceasul este de tip *digital*, ca de altfel și calendarul, care indică nu numai ziua, dar și luna și anul. În partea dreaptă a instrumentului se află un minicalculator cu patru operațiuni." R.l. 11 VIII 77 p. 6. „Ceasurile de mână de tip nou cu afișaj *digital* – o inovație considerată revoluționară în tehnica construcției ceasornicăriei, mecanismele clasice fiind înlocuite prin circuite electronice, minutarele prin cifrele care indică orele, minutele și secundele." Sc. 2 II 78 p. 5; v. și *accelerometru* 2010, *alcoolemie* 1978, *analogic* 2006, 2010, *bandă* (*de alergare*) 2003, *capacimetru* 1984, 2008. **6.** –Virtual, referitor la lumea virtuală a internetului– || *drepturi digitale* –Drepturi la securitate și confidențialitate pe internet– „«eYouGuide», un instrument online care oferă sfaturi practice privind *«drepturile digitale»* ale consumatorilor." G. 7 V 09 p. 8; v. și *bling* (sensul 1) 2008, *gherilă* 2007, *hacker* 2007, *internet* 1995, *newsletter* 2005 (din engl., fr. digital; în engl. apărut în 1938, dar răspândit din 1945; DHLF 1960, PR 1968; Ciolan, *MC*; CD, DT, TDE; DEX-S, DexX)

digitalizá v.t. (inform.) –A transforma ceva în unități digitale care pot fi recunoscute de computer. A digitiza– „Operațiunea, denumită «Trecut deschis» [în Cehia], urmărește centralizarea arhivelor aflate în prezent în trei departamente (contraspionaj, informații civile și informații militare), pentru a le reorganiza, declasifica, digitaliza și publica pe Internet." R.l. 21 II 07. „Potrivit Mediafax, numeroase fotografii, filme, secvențe video și versiuni originale ale unor cântece compuse de Paul McCartney *vor fi digitalizate* și arhivate online, artistul britanic urmând să dețină controlul complet asupra fișierelor care vor putea fi accesate de internauți." romanialibera.ro 23 IX 10; v. și adevarul.ro 16 XI 10 (din engl. *digitalize*, fr. *digitaliser*; DEX 98, MDN, DexX)

digitalizáre s.f. (inform.) –Acțiunea de a digitaliza și rezultatul ei. Digitizare– „ministrul comunicatiilor Z.N. a vorbit despre proiectul de *digitalizare* a 12 orașe până în anul 2008, prin instalarea de rețele informatice prin cablu și prin fibră optică." zf.ro 21 IV 05. „Experți în prezervarea operelor de artă de la Centrul de Cercetare și Restaurare din cadrul Muzeului Luvru din Paris experimentează în prezent cu noua tehnologie a *digitalizării* 3D a artefactelor." adevarul.ro 16 XI 10 (din *digitaliza*; DEX 98, MDN, DexX)

digitalizát, -ă adj. (inform.) –Care se bazează pe tehnologia digitală și pe utilizarea computerelor– „Deoarece există anumite vârfuri de trafic la care operatoarele fac față cu greu, conducerea Romtelecom are în vedere introducerea unui serviciu *digitalizat* care să le ușureze munca." ziaruldeiasi 22 X 98. „Pînă la începutul săptămânii viitoare, ultimii abonați Romtelecom din Vaslui conectați la vechea centrală analogică Pentaconta vor trece în digital [...] Centrala Pentaconta va fi dezafectată și în acest fel municipiul reședință *va fi* complet *digitalizat*." ziaruldeiasi.ro 4 I 01. „Grand Cinema Digiplex este cel mai mare cinematograf complet *digitalizat* din țară [...] Este echipat cu cele mai noi tehnologii de proiecție digitală, oferind astfel o varietate mai mare

de opțiuni și cele mai înalte standarde de calitate a imaginii și sunetului." ziaruldeiasi 8 IX 11 (din *digitaliza*; DEX 98)

digitizá v.t. –A transforma ceva în unități digitale care pot fi recunoscute de computer. A digitaliza– „permit companiilor media *să digitizeze*, să stocheze, să proceseze și să distribuie arhive complexe de înregistrări media, sigur și eficient." Ad. 4 V 05 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „site-ul www.loc.gov [...] găzduiește strădania americanilor de *a digitiza* cunoștințele omenirii." R.l. 4 VIII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *digitize*; Random House 1950-55; DexX)

digitizáre s.f. –Acțiunea de a digitiza și rezultatul ei. Digitalizare– „Centrul de Informare Comunitară și Marketing al Bibliotecii Județene «Gh. Asachi» a lansat un proiect-pilot de *digitizare* a documentelor." R.l. 9 X 04 p. 15. „procesul de *digitizare* a arhivelor Societății Române de Radiodifuziune se află în stadiul de implementare." Ad. 28 IX 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În 2010, unul dintre subiectele principale ale târgului este *digitizarea* cărților, căreia îi este dedicat un program numit «Bune practici – noi idei»." adevarul.ro 5 X 10 (din *digitiza*; DexX)

DIICOT s. „cazul a ajuns de competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Crimă Organizată și Terorism (*DIICOT*)." J.nat. 10 VII 06 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „în prezent urmărit penal de *DIICOT*." Cot. 14 III 07 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat (Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005)

dilemátic, -ă 1. adj. –Care provoacă nedumerire, dileme– „Moartea survenită brutal nu constituie doar o împlinire a visului profetic, ci aruncă un tulburător semn de întrebare, menținând caracterul *dilematic* al întregii narațiuni: vis sau realitate?" R.lit. 11 IV 71 p. 3. „Cartea este, de fapt, o istorie *dilematică* a literaturii dramaturgice românești de-a lungul unui secol..." I.B. 10 X 73 p. 2. **2.** s.m.f. –Persoană care se recunoaște în spiritul revistei Dilema– „*«Dilematicii»* nu mai au de mult timp dileme, ci doar certitudini" "22" 13 I 04 p. 9. „Dacă onor Guvernul României aloca comunității ebraice din România un spațiu [...] destinat construirii unei sinagogi [...] câți dintre uteciștii de ieri, guralivii *dilematici* de azi, ar fi avut curajul «intelectual» să se lege cu lanțurile în fața escavatoarelor unor firme israeliene?!" Z. 31 V 04. „Întrebat de vechii *dilematici* ce caută un poet la reuniunea Academiei Internaționale de Gastronomie de la Paris [...] am răspuns că pe vremea când mulți autori români se chinuiau să facă rezistență prin cultură, eu chiar am făcut rezistență prin bucătărie." Ad. 1 II 07 (din fr. *dilémmatique*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX – doar adj.)

dilogíe s.f. –Serie de două opere (literare, dramatice, muzicale) care formează un tot– „«Romantica» [...] este mai degrabă titlul unui proiect de mai mare sau mai mică anvergură, a cărui intenție nu mai surprinde la autorul unor *dilogii*, trilogii și cicluri cum este autorul..." R.lit. 29 V 86 p. 11. „Romanele sale cele mai cunoscute, care formează o *dilogie*..." atelier.liternet.ro/articol/5516 5 III 08 (din fr. *dilogie*; DN_3, DexX – alte sensuri)

diminutív 1. s.n. –Element numeric distinctiv– „Doctorul B.S. arată un buletin de analiză ieșit de la laborator, în care se demonstrează negru pe alb că două șarje de «Supco» (fidea cu pui) având *diminutivul* de fabricație 25 B3 și 26 B3 – au – conform expresiei în vigoare – proprietăți organoleptice modificate." R.l. 14 IV 73 p. 2. **2.** –Abreviere, prescurtare– v. *Radu* 1995. **3.** adj. –Care folosește exagerat diminutivele– v. *fetițoasă* 1978 (formal din fr. *diminutif*; DN, DEX, DN_3, DexX – alte sensuri)

dinamitá v.t. (fig.) –A arunca în aer, a face să explodeze– „înăsprirea controlului și rigorilor de trecere a frontierei, care *a dinamitat* un comerț din care își rotunjeau veniturile mii de familii basarabene..." evenimentul.ro 28 II 02. „În 2002, primul film «Spiderman» a *dinamitat* recordurile existente pentru încasări în prima zi de la lansare, cu 114,8 milioane de dolari." jurnalul.ro 3 VII 04. „Pe scurt, incidentul care *a dinamitat* atmosfera în lotul vicecampionilor mondiali stă cam așa..." jurnalul.ro 20 VI 10; v. și adevarul.ro 2 XI 06, ziaruldeiasi 27 VIII 07 (din fr. *dynamiter*; PR 1966; MDN, DexX)

dinamită s.f. v. *băutură-dinamită*

dinamitáre s.f. (fig.) –Acțiunea de a dinamita și rezultatul ei– „are o energie plină de vervă în *dinamitarea* certitudinilor..." D. 4 XII 98 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Andryi Zholdak sau *dinamitarea* convențiilor" R.lit. 26 VI 02, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Nu riscăm din nou o *«dinamitare»* a scenei politice, având în vedere experiențele cu dosarele fostei Securități?" evenimentul.ro 22 III 06 (MDN; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1993; DexX)

Dinamoviádă –Întrecere între sportivii legitimați la cluburile Dinamo din țările socialiste– „Începând de astăzi, până duminică, sala Floreasca va găzdui întrecerile *«Dinamoviadei* internaționale de handbal» (tineret)." I.B. 5 IX 84 p. 7; v. și *Daciada* 1985 (din *Dinamo* + *-iadă*, după modelul *olimpiadă*; Ciolan, *MC*)

dinescián, -ă adj. (lit.) –Propriu poetului (Mircea) Dinescu– „Exilul *dinescian* este exilul poetului romantic în finalul piesei sale în care îngrămădește toate imaginile frumoase, toate ideile sale, este exilul poetului contemporan în fiecare poem în care caută să se explice..." Săpt. 11 V 84 p. 8. „Ospățul *dinescian* a durat până în noapte." Ad. 10 VI 09 (din n.pr. *Dinescu* + *-ian*)

dining (room) s. (cuv. engl.) –Sufragerie– „mobilier pentru *dinning* [sic!], dormitor și bucătărie și mobilier de completare, cum sunt măsuțele, comodele, mobilierul de hol, dressingul și accesoriile, toate fiind produse din materiale de cea mai bună calitate." Ad. 31 III 03 p. 14. „Casele vor avea 200 mp construiți dispuse în living, *dining room*, cameră tehnică (la parter), iar la etaj trei dormitoare, două băi din care una matrimonială." G. 14 V 07 p. 22. „În multe case, *dining room-ul* este cel mai puțin folosit, chiar dacă mobilierul din acest spațiu este adesea cel mai costisitor." G. 16 I 08 p. 12; v. și Ev.z. suplim. Casa 25 II 07 p. 1, Cot. 5 X 07 p. 8 [pron. *dáining* (*rum*)]

diódă s.f. (tehn.) || *diodă-tunel* –Diodă semiconductoare folosită ca amplificator și generator de oscilații– „Academia i-a decernat premiul C. Miclescu conf. dr. G.C. de la Institutul de fizică al Academiei, pentru cercetările sale asupra *diodelor-tunel*." Cont. 17 II 67 p. 8 (din *diodă* + *tunel*; cf. engl. *tunnel diode*, fr. *diode à effet tunnel*; DEX 98)

dioptrón s.n. –Aparat pentru determinarea viciilor de refracție ale ochiului– „prescripția de ochelari trebuie făcută numai în urma unei măsurători de autorefractometrie (*dioptron*)." adevarul.ro 18 XII 08. „sătenii ar fi putut să aibă parte de glucometru, ecograf și chiar *dioptron* pentru verificarea văzului." J.nat. 18 VI 10 p. 1 (probabil nume comercial; MDN, DexX)

dioxínă s.f. (chim.) –Substanță chimică puternic toxică, reziduu rezultat în producere ierbicidelor– „Biroul internațional al muncii (B.I.T.) a comunicat că înainte de binecunoscuta dramă petrecută la Seveso, în Italia, au fost înregistrate mai multe accidente provocate de *dioxină* în Europa." Sc. 19 XI 77 p. 5. „În Brazilia, guvernul statului Para [...] apreciază că *dioxina* pe care o conțin ierbicidele depozitate în apropiere de barajul Tucurui, unul din cele mai mari din lume, ar putea provoca moartea mai multor zeci de milioane de persoane." R.l. 8 VI 84 p. 6. „Zeci de tone de carne cu *dioxină* s-au consumat încă din octombrie" R.l. 12 XII 08 p. 7; v. și Sc. 23 II 76 p. 6, 19 X 79 p. 6; v. și *defoliant* 2007, *mozzarella* 2008 [var. *dioxin*] (din engl. *dioxin*, fr. *dioxine*; cf. it. *diossina*; Dimitrescu, *Dr.2* 130; BD 1970, PR răspândit după 1976; DPN 1976; DC; MDN, DexX)

dip s.n. (culin.) „După ce v-am lăsat să gustați salatele pregătite cu vinegrete, acum vă sugerăm să le încercați pe cele amestecate cu *dip-uri*. E un cuvânt împrumutat de occidentali din bucătăria americană, de unde l-au luat cu produsul pe care îl desemnau: un sos bazat pe o componentă de lapte, asezonat cu arome picante, foarte bun de pus în salate în locul simplului untdelemn." As 139 / 94 p. 4. „Sosul Hoisin, sau Haixian (se pronunță hăixianjiang) este un sos chinezesc folosit ca *dip*." reteteleluiradu.ro 25 VI 09 (din engl. *dip*; DGE, MDN)

diploíd, -ă adj. (biol.) –(d. celule) Care posedă, în mod normal, un set dublu de cromozomi asemănători– „A.D., profesor de biologie la Școala generală nr. 2 din Alexandria, experimentează din anul 1974 obținerea unor soiuri de pepeni verzi, *diploizi* și tetraploizi. Din aceștia, prin hibridări, se obțin pepeni hibrizi fără sămânță. Până în prezent, a obținut trei linii *diploide* și patru linii tetraploide. Din aceștia a obținut încă peste 30 hibrizi triploizi ale căror fructe sunt lipsite de sămânță." R.l. 5 XI 84 p. 5 (din fr. *diploïde*; PR 1949; DN_3, DEX 98, DexX)

diplomaníe s.f. (ironic) –Mania diplomelor– v. *electronită* 1981. „*Diplomania*, boală a birocrației" Alianța civică 7 V 92 p. 4 [var. *diplomomanie* 1981] (din *diplomă* + *-manie*)

diplomát adj. inv., s.n. –(d. serviete, valize) De tipul celor purtate, la origine, de diplomați– „Antrenorul Naționalei a ascultat de galeria noastră, care i-a strigat: «Dinu huidu-hu, ia-ți valiza și te du!». El și-a luat *diplomatul* la ora 16.03." Ev.z. 8 VI 93 p. 9. „Îl și vezi, în costum, cu *diplomatul*, așteptând pe peron..." Ad. 4 V 02 p. 2; v. și Săpt. 28 IX 79 p. 6 || *geantă-diplomat* v. *letraset* 1983. „Tâlharii i-au luat *geanta-diplomat*, în care se aflau documente, și au dispărut." Ad. 27 II 04 p. 10 (din *geantă* + *diplomat*) || *poșetă diplomat* v. și *bodyguarda* 1995 || *servietă diplomat* „Frumoasa *servietă «diplomat»* aparținea nimănui altuia decât celui care întrebase. Păgubașul." Sc. 28 XII 75 p. 4; v. și *telegestiune* 1983 || *valiză-diplomat* „E controlat portbagajul. Aici o *valiză diplomat* nou-nouță." Sc. 19 XI 78 p. 2; „Computerul din imagine, care încape într-o *valiză-diplomat*, este conceput special pentru nevăzători: ecranul clasic este înlocuit cu o bandă cu puncte în relief. Cel care folosește computerul – realizat în S.U.A. – poate «citi» cu ușurință textele cu ajutorul degetelor. Solicitările sunt făcute cu ajutorul unei claviaturi ale

cărei semne sunt, de asemenea, imprimate în relief." Sc. 7 VII 82 p. 5 (din [*servietă, valiză ca de*] *diplomat*; în dicționarele curente – alte sensuri; DexX); v. și *geantă-diplomat, scriitor-diplomat, securist-diplomat*

diplomomanie s.f. v. *diplomanie*

directéțe s.f. –Calitatea de a fi direct– „*Directețea* textului." Cont. 28 V 71 p. 9. „dragostea sa de țară și de oamenii ei răzbate cu *directețe* în campaniile pe care le-a purtat ca gazetar." Săpt. 18 XI 83 p. 7. „discursul poetic al Angelei M. a câștigat în *directețe* (la început poemele sunt, prin comparație, mult mai reținute)." R.lit. 12 V 04; v. și Sc.t. 15 XII 78 (din *direct* + *-ețe*; MDN, DexX)

directitáte s.f. –Simplitate, directețe– „Fraza e stăpânită, articulată exact, în repezi căderi ce sunt expresive prin *directitate* și limpezime." R.lit. 28 XI 73 p. 12. „Romanul lui G.C. cultivă aproape cu ostentație *directitatea*." R.lit. 9 / 98 p. 4. „*Directitatea*, elementaritatea limbajului nu au mai puțin dreptul de-a pătrunde în cetatea poeziei decât indirectitatea, alambicarea sa." R.lit. 30 VII 03 (din *direct* + *-itate*; L. Seche în LR 1 / 60 p. 60; LRC II 177; DN_3, DexX)

directocrát s.m. „Acești directori-patroni, acești *directocrați* (dacă ni se permite barbarismul), prin influența pe care o au, prin relațiile și controlul pe care îl exercită, reprezintă adevărata putere din România. Ce sunt *directocrații*? Ei sunt [...] directori la întreprinderi de stat, deveniți patroni sau acționari principali, ori având interese principale de afaceri în societăți private, aflate adesea în concurență cu întreprinderile de stat respective." "22" 22 VII 93 p. 1. „premisa acestor cariere îmi părea a fi detașarea lor de «rechinii» știuți de toată lumea, *directocrații* (cum fericit i-a numit pe patronii fabricați prin rapt și corupție comentatorul revistei «22», d-l A. Cornea) cocoțați în fotoliile politicii guvernamentale românești." As 138 / 94 p. 2. „După Revoluție, a apărut o specie economică amfibie și anume *directocrații*. Ei sunt directori de unități productive de stat și în același timp sunt patroni sau membri în consiliile de administrație ale unor societăți private." "22" 44 / 95 p. 13 (din *director* + *-crat*; creație a analistului politic Andrei Cornea; Dimitrescu, *Dr.* 201)

directocrație s.f. –Clasa directocraților– „*Directocrația* (termenul e al lui Andrei Cornea)" R.lit. 16 IV 03 p. 2. „Nu trebuie uitată pasivitatea unei populații demitate, agitația virulentă a vechilor arendași ai comunismului (numiți, cândva, inspirat, de Andrei Cornea «*directocrația*») și, în general, lipsa de apetit pentru schimbare a românului de rând." R.lit. 24 / 05 p. 2 (din *directocrat* + *-ie*)

diréctor s.m. || *director-actor* –Director de teatru și în același timp actor– „*Directorul-actor* K.E. și tânărul regizor principal K.K. împreună cu toți membrii trupei, moșesc cu râvnă la nașterea dramaturgiei maghiare contemporane." Cont. 28 VII 67 p. 4. „Ziceam amândoi că un *director-actor* poate fi tentat să-și croiască repertoriul pe talia proprie și de aceea ați hotărât să vă refuzați acestor ispite." Cinema 4 / 74 p. 13; v. și gds.ro 2 IX 08 (din *director* + *actor*) || *director-patron* –Persoană care este în același timp director și patron– v. *directocrát* 1993 (din *director* + *patron*); v. și *actor-director-animator, președinte-director general*

directór s.n. (inform.) –Unitate de organizare și localizare a fișierelor pe un computer. Un director poate conține fișiere ori subdirectoare. Folder– „Este bine ca fișierele personale să fie salvate într-un singur *director*, pentru a le găsi mai ușor." || *director web* –Director pe web care cuprinde legături spre site-uri din același domeniu– „Înscrieți-vă site-ul într-un *director web*." (din engl. *directory*; Zafiu, *D*)

directoríme s.f. –Mulțimea directorilor– „Aceleași salarii uriașe ale *directorimii*..." R.l. 21 III 02 p. 1. „Nitramonia Făgăraș – devalizată de propria *directorime*" adevarul.ro 12 VIII 02. „Cum să funcționeze coerent, strict și eficient astfel de instituții – de altfel un fel de stat în stat în fiecare minister, cu reguli de salarizare diferite, cu *directorime* și dotări separate – dacă nicăieri nimeni nu a văzut vreun anunț public de angajare, prin concurs cu salarii și responsabilități la vedere, pentru pozițiile de acolo." zf.ro 21 VII 11 (din *director* + *-ime*)

direcționá v.t. –A orienta– v. *colá* 1974. „UE va *direcționa* o parte din subvențiile pentru culturile de tutun către combaterea fumatului" Ev. 6 II 08; v. și *câine-ghid* 2011, *curling* 2009, *fotocameră* 2005, *grilă* (sensul 7) 2009, *hip-hop* (sensul 2) 2009, *non-profit* 2008, *ofițer* (*suport clienți*) 2009, *rețea* (sensul 2) 2008, *tomografie* 2011 (din *direcție* + *-ona*; cf. fr. *directionner*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

direcționáre s.f. –Stabilirea unei direcții, a unei orientări– „În *direcționarea* repertoriului." R.l. 5 X 67 p. 2. „Pentru o mai bună *direcționare* a minusculelor tije de metal ascuțite, pustiul utiliza un fel de conuri de hârtie aidoma micilor pungi ce servesc drept ambalaj pentru semințe." Fl. 15 VII 88 p. 21. „Prevederea referitoare la *direcționarea* unui procent din impozitul pe venit către organizațiile neguvernamentale [...] a fost introdusă în România odată cu adoptarea Codului Fiscal în anul 2003." D. 7 V 07 (din *direcționa*; DexX)

diríg, -ă s.m.f. (lb. arg. al elevilor) –Diriginte, dirigintă– „Ce părere are [...] *diriga*?" Sc. 15 VIII 76 p. 4. „Între ei [elevii], profesorul este numai profu (sau profa), diriginta este *diriga* sau *dirigul* evident pornind de la abrevieri." R.lit. 19 VII 79 p. 9. „*diriga* a respins cu fermitate această ipoteză..." Cat. 20 / 95 p. 6; v. și *prof* 2002 (abreviere din *dirig*[inte], *dirig*[int]*ă*; VRC 279, Th. Hristea în R.lit. 26 III 81 p. 8; DexX)

dirijísm s.n. (ec.) –Sistem în care statul, păstrând cadrul societății capitaliste, își asumă conducerea economiei. Keynesianism– „Controlul, *dirijismul* fac ca principiile enunțate în continuare, unele corecte în esență, să nu fie decât principii [...] *dirijismul* poate fi acceptat parțial într-o economie de piață normală, dar nu după 40 de ani de economie hipercentralizată. *Dirijismul* după *dirijism* este la fel de ineficace ca și *dirijismul* în recesiune și duce la o economie care trăiește practic sub perfuzie. Cronicizează criza." "22" 1 IV 93 p. 7. „Guvernul căruia îi e atât de drag *dirijismul*." R.l. 24 VII 93 f.p. „Până în anii '60, curentul economic dominant a fost *dirijismul* bazat pe scrierile lui Keynes. După aceea s-a impus monetarismul lui Milton Friedman." sfin.ro 2 V 08; v. și *dirijist* 1993 (din fr. *dirigisme*; PR 1930; DEX, DN_3, DexX)

dirijíst, -ă adj. (ec.) –Referitor la dirijism. Keynesian– „Obiecțiile la această concepție *dirijistă* sunt două: dirijismul este absolut ineficace..." "22" 1 IV 93 p. 7. „un stat de drept autentic, degrevat de tendințele *dirijiste* specifice sistemului totalitar..." R.l. 30 I 03 p. 1 (din fr. *dirigiste*; DN_3, DexX)

dirijór s.m. v. *femeie-dirijor, muzician-dirijor*

disc s.n. || *disc compact* –Compact disc, CD– „Un nou tip de disc «citit» cu rază laser va apare pe piață anul viitor. Primul «*disc compact*» a și fost realizat în R.F.G., pe el fiind înregistrată «Simfonia Alpilor» de Richard Strauss sub bagheta reputatului dirijor Herbert von Karajan. El are un diametru de 24 cm și o durată de audiție de o oră. Pentru ferirea de praf și de orice deteriorare, discul a fost acoperit cu o peliculă de protecție. Alte circa 200 de «*discuri compacte*», urmează a fi imprimate în viitorul apropiat cu muzică clasică, dar și «pop»." R.l. 2 VIII 82 p. 6. „Am optat pentru o compresie de 64 HZ care presupune un înalt nivel de claritate a sunetului și permite inscripționarea unui *disc compact* cu 25 de ore de lectură vocală." Z. dum. 30 XI 07 (după engl. *compact disk*; DexX); v. și *compact-disc* || *disc-lecție* –Disc care conține o lecție– „Mapele celor trei *discuri-lecții* vor fi însoțite de ilustrații, explicații și note." I.B. 14 XI 62 p. 1 (din *disc* + *lecție*) || *disc-medalion* –Disc reprezentativ pentru un cântăreț sau compozitor– „Acum se pregătește un *disc-medalion* ce va înregistra piesele sale de succes." Săpt. 14 XI 69 p. 3. „Pe A.M. nu l-am găsit încă pe un *disc-medalion* (pe care îl vom avea, totuși, în acest an)" Săpt. 21 IV 72 p. 13 (din *disc* + *medalion*) || *disc-recital* –Disc care conține un recital– „O îndrăgostită de folclorul oltenesc, cântăreața I.P., a imprimat recent, la «Electrecord» al treilea *disc-recital*, intrat zilele trecute în magazine." I.B. 28 I 74 p. 2. „Un nou *disc-recital* de arii din opere îmbogățește seria celor apărute anterior și dedicate vârfurilor scenei lirice românești." I.B. 27 III 78 p. 5 (din *disc* + *recital*)

dischétă s.f. (inform.) –Suport magnetic amovibil, de mici dimensiuni, capabil să stocheze și să reproducă informațiile de pe computer– „Vând *dischete*..." R.l. 29 X 91 p. 7. „Din casa profesorului au dispărut *dischetele* de computer." Lupta 7 X 93 p. 5. „Depunerea declarațiilor fiscale pe *dischetă*, eliminată" G. 28 XI 07; v. și *cartuș* 1997, *DVD* 1999, *letric* 2006 (din engl. *diskette*, fr. *disquette*, it. *disketta*; PR 1975, PN 1987; NODEX, MDN, DexX)

discipolát s.n. (lit.) –Calitatea de discipol (al cuiva)– „Printre colegii săi de *discipolat* se numără Andrei Pleșu..." R.lit. 22 V 02 p. 16. „o culegere de prelegeri academice pe tema «profesoratului» și «*discipolatului*» în istoria culturii, ținute de celebrul universitar George Steiner, la Harvard – unde a beneficiat de o bursă Charles Eliot Norton, în intervalul 2001-2002 [...] orice profesorat mare și orice *discipolat* pe măsură se termină în sînge și durere." D. 12 VIII 10 (din fr. *discipolat*; DexX)

disc-jockey s.m. (muz.; americanism) –Prezentator de muzică, de obicei într-o discotecă– „în incinta ștrandului studențesc Tei și-a început activitatea o altă discotecă, susținută – muzical, bineînțeles – de către *disc-jokey-ul* B.L." I.B. 4 VI 77 p. 5. „La ASE – ofertă tentantă: agenție de turism angajează *disk jokey*." R.l. 13 IV 93 p. 7. „tata e inginer, dar când eram mică era și *disc-jokey* (punea și prezenta muzică la discotecă, un fel de bunic pentru DJ-ii de azi...)." R.l. 8 III 07 p. 6; v. și Săpt. 19 IX 75 p. 7, R.lit. 23 XI 78 p. 17, R.l. 20 IV 81 p. 6; v. și

disco-bar 1983 [pron. *disc-gióchei*] (din engl. americ. *disc jockey*, răspândit din 1940–45; DMN 1965, PR 1968; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

dísco 1. s., adj. inv. (muz.) –Gen de muzică modernă, de dans, în discoteci– „G.D. – steaua cea mai strălucitoare a muzicii interpretative românești, tip *disco*, acoperă câteva secvențe antrenant incantatorii." Luc. 10 II 79 p. 4. „o Samanthă feministă cu menajamente, ateistă sută la sută, citită, îmbrăcată în trening fiindcă «blugii nu mai sunt la modă», dansatoare *disco*, amatoare de Beethoven, de Bee Gees, de jogging, de coafură «afro» și de expresii «pe radical»." R.l. 6 VII 81 p. 2. „Topuri separate? Adică de hard, reggae, *disco* etc.?" Săpt. 28 IX 84 p. 7; v. și R.l. 19 IV 79 p. 7, Săpt. 22 VI 79 p. 7, 12 XI 82 p. 2 (din engl., fr. *disco*; BD 1967, DMC 1978; DEX-S, NODEX, MDN, DexX) || *disco-ghid-rock* „De curând a apărut, în cadrul Editurii Muzicale, remarcabila carte *Disco-ghid-rock* de Daniela Caraman Fotea și Florian Lungu. După cum mărturiseau dotații autori, compartimentul rock tinde să devină un apelativ al contextului muzicii ușoare contemporane, spre a se deosebi de muzica ușoară de factură tradițională." Săpt. 10 II 78 p. 7. „Daniela Caraman Fotea, Florian Lungu. *Disco-ghid-rock*, ed. a II-a revăzută și adăugită." Cont. 31 XI 79 p. 8 (din *disco* + *ghid* + *rock*) **2.** || *disco-bar* s.n. –Bar și discotecă– „din această săptămână funcționează la rotondă [în Cișmigiu] un *disco-bar*, deschis zilnic între orele 10-24, unde amatorii de muzică bună au posibilitatea să asculte, într-un cadru sonor decent (ca număr de decibeli), ultimele succese ale muzicii ușoare românești și internaționale. La pupitrul muzical – un «veteran» al genului – disc-jockey-ul B.L." I.B. XI 83 p. 6; v. și *semiolimpic* 2001 (din *disco*[tecă] + *bar*; DexX)

discoenciclopedíe s.f. –Titlul unei emisiuni radiofonice care își propunea să fie o enciclopedie a muzicii înregistrate pe disc– „*Disco-enciclopedie* – prezintă Florian Pittiș." Pr.R.TV 10 XI 75 p. 4. „*Disco-enciclopedie*. Prezintă F.P." Pr.R.TV 11 IV 78 p. 6. „Rubricile lui [ale lui Pittiș] muzicale se numeau «*Disco-enciclopedie*» și erau o istorie vie, bine documentată a muzicii rock, a muzicii pop și folk, a hard rock-ului..." jurnalul.ro 9 VIII 07 (din *disco* + *enciclopedie*; DexX)

discofil, -ă s.m.f. (muz.) –Colecționar (amator) de muzică înregistrată pe discuri– v. *hobbist* 1979 (din fr. *discophile*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

discofón s.n. „*Discofonul* înseamnă, concomitent, și telefon, și agendă cu numere de telefoane. Pentru a suna pe cineva, este de ajuns să formezi pe claviatură numele persoanei respective." Fl. 18 XI 83 p. 23 //din *disc* + *-fon*; MDN//

discográfic, -ă adj. –Referitor la înregistrările pe disc– „Antologie *discografică* a grupului Beatles." Pr.R.TV 9 III 83. „The Rasmus a lansat, pe 29 septembrie anul trecut, cel de-al șaptelea material *discografic*, intitulat «Black Roses»..." Z. dum. 19 VIII 10 (din fr. *discographie*; PR 1957; DN_3, DEX 98, DexX)

discografíe s.f. (muz.) –Repertoarul înregistrărilor pe disc ale unui interpret, ale unei formații muzicale etc.– „O criză a *discografiei?*" Sc. 6 II 81 p. 5. „*Discografia* completă a trupei Iris [...] va fi reeditată..." Ev.z. 1 IV 09; v. și *suspectabil* 1974 (din fr. *discographie*; PR 1962; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

discojet s.n. (av.; cuv. engl.) „*Discojet*. Acesta este numele unei mini «farfurii zburătoare», construită de profesorul Paul Mahler și destinată transportului de persoane pe distanțe scurte [...] Capacitatea *«discojetului»* este de două persoane." R.l. 24 II 75 p. 6 [pron. *discogét*] //din disc + engl. americ. *jet*//

disconfórt s.n. –Stare de neplăcere– „Pacientul, care prezenta intoleranță față de anumite substanțe medicamentoase, a fost liniștit în decursul întregii intervenții, neacuzând dureri sau *disconfort*." Cont. 30 V 80 p. 7. „Toate aceste stări de *dizarmonie* și *disconfort* psihic nu fac altceva decât să ne macine personalitatea, producându-ne insatisfacții profunde, ceea ce ne afectează ritmul normal al vieții, relațiile cu ceilalți, performanțele profesionale." J.nat. 20 IX 97 p. 23. „Caniculă și *disconfort* termic în următoarele trei zile" Cot. 22 VII 09; v. și Ev.z. 7 XII 93 p. 8 (cf. engl. *discomfort*; Th. Hristea în R.lit. 18 / 78 p. 19; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

discorál s.n. (tehn.; cuv. fr.) „*«Discoralul»*. Un atelier din Grenoble a anunțat că va începe aplicarea descoperirii inginerului francez R.F. Este vorba de un mic aparat numit *«discoral»*, care aplicat la carburatorul automobilului asigură o economie de benzină de 11 la sută. Principiul aparatului este următorul: el oprește debitul de benzină ori de câte ori conducătorul auto ridică piciorul de pe accelerator." R.l. 7 XI 76 p. 6

discotécă s.f. (muz.) –Loc în care se ascultă și se dansează după muzică modernă înregistrată– „Vizitatorii găsesc reîntinerit și Cazinoul din Mamaia, care a fost supus unor lucrări de reamenajare, adăpostind în prezent o berărie cu 115 locuri, o cofetărie cu 120 de locuri, o *discotecă* cu 140 de locuri." R.l. 5 V 79 p. 5. „Focuri de armă în *discotecă*" ziare.com 11 VII 11; v. și Pr.R.TV 16 XII 78 p. 14; v. și *antifona* 2007, *casetotecă* 1974, *disc-jockey* 1977, 2007, *gelat* 2008, *mascat* 2003, *maxișah* 1970, *minivacanță* 1975, *rockotecă* 1993, *striptease* 2002, *vârstă* (*vârsta a doua*) 1993 (din fr. *discothèque*, it. *discoteca*, engl. *discotheque*; BD 1966; L. Seche în LR 3 / 77 p. 270, atestare din 1969; LTR; DN – alte sensuri, DEX, DN_3, NODEX, DexX); v. și *bar-discotecă*

discount s. (ec.; cuv. englez) –Reducere de preț pentru un cumpărător anumit, în anumite condiții de achiziționare a mărfii– v. *cotație* 1993. „în funcție de numărul biletelor solicitate se aplică un *«discount»* între 5-15 la sută din preț." Ad. 16 III 01 p. 16. „Aici găsiți orice, de la rochii cu *discont-uri* la geci și blugi second hand." Ad. 9 IV 04 p. 9; v. și Nat. 25 I 01 p. 7, Ad. 6 IV 01 p. 3, 18 IV 02 p. 2, 26 VII 03, 17 X 03 p. 14; v. și *card* (*card de discount*) 2009, *festival* (*festivalul shoppingului*) 2009, *monitorizare* 2004, *operator* (sensul 2) 2002 [pron. *discáunt*] (PR 1964; MDN, DexX, DEX 09) || *centru de discount* –Centru comercial în care se vinde cu reduceri de preț– „Repoziționarea Armonia într-un *centru de discount* va costa 1,5 mil. euro" wall-street.ro 24 VII 09 || *discount retailer* (cuv. engl.) –Vânzător cu amănuntul care face reduceri de preț– v. *franchise* 2009 || *discount store* (cuv. engl.) –Magazin care vinde cu reduceri de preț– v. *store* || *magazin de (tip) discount* „Grupul Louis Delhaize, care deține în România rețeaua de *magazine de tip discounter* Profi și hypermarketul Cora, ar putea intra și pe segmentul de supermarketuri." Z.fin. 27 VI 03. „Retailerul german de discount Lidl, prezent în aproape toate țările europene, este interesat de preluarea rețelei de *magazine de discount* Plus din România" Cap. 7 I 10; v. și S. fin. 15 VII 05, 16 III 07, Z.fin. 25 II 08, Cap. 12 III 09 (calc parțial după engl. *discount store*) || *rețea de discount* „*Rețeaua de discount* Plus deschide două magazine la Toplița și Oravița" Cap. 16 XII 09

discounter adj., s.m., s.n. (cuv. engl.) „Magazinul Profi este tip *discounter* (cu reduceri de preț)" Cap. 21 VI 01. „1% din bucureșteni cumpără de la un magazin de tip *discounter*" G. 11 IX 08 p. 7. „Rețelele de supermarketuri cu prețuri mici, așa numiții *discounteri* sunt cumpărători activi pe piața terenurilor." R.l. 17 V 11 p. 9; v. și zf.ro 27 VI 03, 13 I, 28 I 10 || *hard-discounter* „La patru luni de la deschiderea primului magazin de tip *hard-discounter* în Romania, XXL Mega Discount, numărul vizitatorilor a ajuns să fie de 18.000 pe zi, din care o treime sunt și cumpărători..." zf.ro 24 VIII 01 [pron. *discáunter*] (Ciolan, *MC*)

discreționísm s.n. –Caracter discreționar– „Corupție generalizată și *discreționism* decizional" Z. 1 VI 02, cit. de Stăncioi-Scarlat. „au fost făcute tocmai pentru a lăsa loc interpretărilor, *discreționismului* politic și abuzurilor." J.nat. 5 IV 05 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *discreționar* + *-ism*, prin substituție de sufix)

discriminá v.t. –A trata un grup (etnic etc.) mai rău decât sunt tratate celelalte grupuri– „Sunt rromii *discriminați?*" Cot. 6 VIII 97 p. 2. „Chestionarul nu este făcut pentru *a discrimina* o anumită categorie de persoane..." adevarul.ro 3 III 05 || *a discrimina pozitiv* –A favoriza un grup (etnic etc.) pentru a corecta inegalitățile– „Cert este că atunci când *sunt discriminați pozitiv* romii nu mai spun nimic, ba li se pare foarte normal." R.l. 1 VII 06 p. 9 (după fr. *discriminer*; NODEX, DexX)

discrimináre s.f. || *discriminare pozitivă* –Acțiunea de a discrimina pozitiv și rezultatul ei. Acțiune afirmativă– „Într-o țară în care drept de inițiativă legislativă are oricine, asta cam sună a *discriminare*. Și nu pozitivă." Vatra 8 / 00 p. 96. „Romii cer *discriminare pozitivă*, posturi în administrație, locuri fără examen în licee și universități" Ad. 21 III 03 p. 2. „Femeile beneficiază de *discriminare pozitivă*, astfel încât vor avea două sau trei locuri numai pentru ele din cele opt posibile." G. 5 X 06 p. 4; v. și R.lit. 32 / 06 p. 25; v. și *corectitudine politică* 2001, 2006 (traduce fr. *discrimination positive*, care traduce, la rândul lui, engl. *affirmative action* din SUA și *positive discrimination* din Regatul Unit; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

discutábil, -ă adj. || *preț discutabil* –Negociabil, care poate fi negociat– „Vând urgent apartament 4 camere, zona Medical Test, 90 mp, centrală, gresie, faianță, termopan, mobilat, utilat. *Preț discutabil*, în 2 rate." ziarulde iasi 13 III 06. „Ocazie garsonieră Popești super utilată și mobilată, *preț discutabil* [...] Eroii Revoluției 3/4, transformat garsonieră, design super modern, gresie, faianță, termopan, gaz privat, mobilat modern, 50 mp, 78.000E negociabil." R.l. 28 IV 07 p. 11 (formal, din fr. *discutable*; în dicționarele curente apare cu alt sens)

disfuncționalitáte s.f. (folosit mai ales la pl.) –Dereglare, funcționare defectuoasă– „există încă multe *disfuncționalități* în administrație." evenimentul.ro 23 II 01. „criza din contrucții nu înseamnă doar *dis-*

funcționalități și întârzieri, dar și costuri din ce în ce mai ridicate pentru dezvoltatori." ziaruldeiasi 11 VI 08. „Cât au funcționat separat, în cele trei institute s-au produs numeroase *disfuncționalități*." adevarul.ro 31 I 11; v. și R.l. 4619 / 05 (din *dis- + funcționalitate*; cf. fr. *disfonctionnement*; DexX, DEX 09)

disidént, -ă 1. s.m.f. –(pol.; folosit cu sens pozitiv după decembrie 1989) Persoană cu opinii opuse celor ale regimului totalitar. Opozant– „Ne amintim cu toții, și nu fără nostalgie, de acel prim Consiliu Național al Frontului de după revoluție, din care făceau parte majoritatea *disidenților*, adică acei oameni care avuseseră îndrăzneala să-l înfrunte pe față pe Nicolae Ceaușescu." R.lit. 8 XI 90 p. 2. „Dintre toate câte a fost matematicianul de excepție ajuns la multidisciplinaritate și la filosofia științei, viitorologul, politologul [...] ceea ce va dăinui mai mult din el va fi, fără îndoială, *disidentul*, luptătorul demn și neînfricat pentru libertate." D. 147 / 95 p. 12. „Michnik, un *disident* reconvertit" Cot. 4 VI 09; v. și R.lit. 28 I 92 p. 15, R.l. 2 VII 96 p. 6; v. și *lustrație* 2007, *prospectologie* 1992. **2.** adj. –De disidență, care face disidență– „Literatura *disidentă* are o atitudine deschis opozițională față de puterea comunistă." R.lit. 29 / 93 p. 10. „Îngerul *disident*" Mag. 14 II 07. „O aripă *disidentă* a IRA revendică atacul de sâmbătă împotriva cazărmii britanice" Cot. 9 III 09; v. și R.lit. 30 / 93 p. 19, D. 143 / 95 p. 15 [și *dizident*] (din fr. *dissident*; Ciolan, *MC*; DN, DEX 98, NODEX, DexX)

disidéntă s.f. (pol.; folosit cu sens pozitiv după decembrie 1989) **1.** –Atitudine politică opusă celei oficiale, în special sub regimurile totalitare; opoziție– „Unii nu făcuseră niciodată politică decât în măsura în care *disidența* ca atare fusese o atitudine politică." R.lit. 8 XI 90 p. 2. „*Disidența* lui [a lui Dorin Tudoran] pe vremea lui Ceaușescu s-a născut din consecvență." R.lit. 34 / 95 p. 1. „Ceva despre *disidență* și disidenți" R.lit. 1 XI 07; v. și *agent de influență* 1992. **2.** (prin extindere de sens) –Dezacord– „Mânăstirea Vladimirești [se află] mai demult în *disidență* față de conducerea bisericească." R.l. 11 IX 93 p. 2 [și *dizidență*] (din fr. *dissidence*; Uritescu, *CV* 45–46; DN, DEX, NODEX, DexX)

disipatív, -ă adj. (rar) –Care disipează– „filozofia care se desprinde din comportamentul structurilor *disipative* ale lui Prigogine." R.lit. 21 VII 06 p. 3 (din engl. *dissipative*, fr. *dissipatif*; PR 1965; DN_3, DEX 98, DexX)

disneylandizáre s.f. –Transformare a culturii într-una de consum, după modelul Disneyland– „În realitate, în Est ca și în Vest, asistăm la ceea ce Adam Michnik numea undeva o vertiginoasă «Disneyland-izare» culturală." adevarul.ro 4 V 02. „Finanțat în mare parte de Nestlé, «Chaplin's World» ar trebui să-și deschidă porțile în 2012, în vila în care cineastul a trăit la Corsier-sur-Vevey, informează Le Temps. Organizatorii vor să evite o «*disneylandizare*» a lui Charlot." financiarul.ro 25 XI 09 (din engl. *Disneylandization*)

dispecerizáre s.f. –Trecere sub controlul unui dispecer– „*Dispecerizarea* traficului rutier" I.B. 5 X 82 p. 4. „În prima săptămână a lunii iunie se va încheia montarea automatelor, în cadrul *dispecerizării* traficului rutier, pe strada Știrbei Vodă..." I.B. 6 VI 86 p. 7;. „Servicii de *dispecerizare* suplimentare pentru asociațiile de proprietari" ziare.com 8 V 07; v. și I.B. 20 VI 84 p. 3 (din *dispeceriza*; MDN, DexX)

dispensár s.n. || *dispensar-staționar-salvare* –Stabiliment medical cu dispensar, staționar și stație de salvare– „avea la dispoziție o mare cantină-restaurant cu săli de mese în anexele sociale ale halelor, cămine pentru tineret, un club și un *dispensar-staționar-salvare*." Sc. 21 I 78 p. 1 (din *dispensar* + *staționar* + *salvare*)

display s.n. (tehn.) –Ecran– „Ieri, pentru prima dată am jucat șah la teleimprimator, împotriva unei mașini [...] electronice de calcul «Varian-72». De dimensiunea unui dulap mediu, având alături un teleimprimator terminal [...] avea deasupra sa un *display* – un fel de ecran TV care înfățișa tabla de joc." R.l. 27 VIII 75 p. 5. „La New York există deja un *display* electronic care aduce permanent la zi cuantumul uriașei datorii publice a Americii, de ordinul trilioanelor de dolari." Ad. 22 XI 93 p. 8. „un telefon mic și scump, neapărat cu *display* color, sunete polifonice, cameră integrată (cu rezoluție de peste un mega de pixeli), eventual chiar de generația a treia." G. 2 VII 05 p. 3; v. și R.l. 30 XI 77 p. 6, Sc. 15 X 82 p. 5, Cont. 23 XII 83 p. 16, I.B. 29 IV 88 p. 4, Ad. 15 I 02; v. și *bancă* (*de informații*) 1978, *bandă* (*de alergare*) 2003, *bord* 2011, *camera-phone* 2002, *consolă* (sensul 8) 2011, *fotozaț* 1978, *neurofeedback* 2004, *patch* 2008, *transflectiv* 2002 || *head-up display* (auto) „*Head-up display* este un ecran virtual ce afișează informațiile esențiale condusului direct pe parbrizul mașinii, astfel încât cel de la volan să poată avea acces la toate datele de care are nevoie, dar să nu își ia ochii de la ceea ce se întâmplă pe drum. Intrat în limbajul curent sub denumirea de HUD (un acronim format din numele sistemului), dispozitivul a apărut mai întâi ca și tehnologie militară la începutul anilor '60. Primul contact între HUD și automobile a avut loc în 1988, când Oldsmobile Cutlass Supreme a fost prima mașină de serie care oferea opțional un astfel de dispozitiv. Spre deosebire de domeniul aeronautic unde informațiile sunt mult mai ample, la automobile *Head-Up display* proiectează pe parbriz viteza de deplasare, turația, instrucțiunile de navigație (când aceasta este activată) și eventualele mesaje de avertizare pe care sistemele de siguranță și monitorizare ale mașinii le transmit celui de la volan." Ad. 23 VI 10 [pron. *displéi*] (din engl. *display*; TDE; Ciolan, *MC*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

disponibilizá v.t. **1.** –A face să fie disponibil, a elibera– „Aceste înzestrări [...] sunt în măsură să *disponibilizeze* mult și timpul liber al cetățeanului, timp pe care îl poate cheltui cu mai mult folos pentru alte activități..." I.B. 21 VII 86 p. 2. **2.** –A concedia, a da afară– „Nici un salariat *n-a fost disponibilizat*" TVR1, telejurnal, 28 VII 91, cit. de R. Zafiu în R.lit. 9 / 98. „Peste 300000 salariați *au fost disponibilizați* din sectorul privat" J.nat. 20 IX 97 p. 23. „Grupul german producător de produse chimice BASF a anunțat că intenționează *să disponibilizeze* 3.700 de angajați până în 2013, ca parte a planului de restructurare a companiei, scrie CNN Money." Z.fin. 8 VII 09; v. și *pisică* (*a rupe pisica*) 2010, *prerafinare* 2006 (din *disponibil* + *-iza*; MDN, DexX, DEX 09)

disponibilizáre s.f. –Concediere– „Prin *disponibilizările* de personal efectuate fără nici un discernământ, s-a ajuns la suprasolicitarea [...] personalului rămas, care a fost nevoit să preia sarcinile celor disponibilizați." Ev.z. 17 VI 95 p. 2. „După depunerea listelor cu *disponibilizări* [...] vor fi întocmite aceste liste CEC, care vor fi purtătoare de dobândă." J.nat. 2 IX 97 p. 13. „Cum se face o *disponibilizare*: Pașii unei concedieri" wall-street.ro 21 IV 09; v. și R.l. 14 XI 09 p. 4 (din *disponibil* + *-izare*; R. Zafiu în R.lit. 9 / 98; Ciolan, *MC*; DexX)

disponibilizát, -ă 1. adj. –Devenit disponibil– „vinde prin licitație publică autoturisme [...] *disponibilizate* prin Decretul nr. 277/1979." R.l. 4 IV 85 p. 4. **2.** adj., s.m. –Concediat– „Guvernul a stabilit, în ultima sa ședință sistemul de compensare a persoanelor *disponibilizate*." Lib. 11 VIII 97 p. 2. „Minerii au cerut *disponibilizaților* să protesteze, luni, alături de ei" J. nat. 6 VI 98 p. 12. „Încă 600 de *disponibilizați* la Petrotub Roman" Fin. 23 VII 09; v. și *disponibilizare* 1995 (din *disponibiliza*; DexX, DEX 09)

disproteinemíe s.f. (med.) „Dereglarea echilibrului proteinic, adică instalarea stării de *disproteinemie*, are loc în anumite stări fiziologice." Cont. 10 XI 61 p. 7. „Probe de *disproteinemie*. În general, aceste probe investighează funcțiile ficatului." Mag. 8 VII 07 (din fr. *dysprothéinémie*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 238; DN_3, DEX-S, DexX)

distánță s.f. || *la distanță* –Care se desfășoară fără a fi necesară prezența ori proximitatea fizică, apelând la mijloace moderne de comunicare– || *adopție la distanță* „Inspirată de *adopțiile la distanță*, menite să-i ajute pe copiii din lumea a III-a, m-am gândit că în același fel ne putem ajuta și noi copiii cu probleme [...] Practic, oricine vrea să ajute copiii din așa-numita Familie CiD o poate face vizitând site-ul fundației, unde, cu un simplu click, poate fi adoptat, simbolic, unul dintre beneficiarii programului și se pot face donații." 9am.ro 15 IX 08. „*Adopția la distanță* este o acțiune solidară în sprijinul statelor sărace, dar și a familiilor nevoiașe. Adoptarea la distanță poate fi făcută de către oricine are o situație materială bună [...] În general se pot face adopții în statele din toată lumea [...] Cel mai sigur procedeu este să te duci la un centru pentru adopții. Acolo [...] vei completa un formular, unde vei completa tipul de adopție, și modul de plată. Cât costă o asemenea adopție? Adopția individuală costă lunar 26 de euro, iar în schimb vei primi rapoarte și fotografii cu copilul. Poți susține și un copil care se află internat într-un centru de plasament, iar suma cu care poți contribui este de 15 euro. Pentru mamă și copil poți contribui cu 30 de euro. Acești bani vor ajuta copilul să se nască în condiții decente." Femina.rol.ro 10 VIII 09. „*Adopția la distanță* este doar un gest de binefacere [...] Părintele sau părinții adoptivi ai unui astfel de copil aflat departe investește material și afectiv atât cât se poate, având în vedere distanța. Deși pare ceva un pic ciudat, este o metodă prin care un om cu stare materială bună îi oferă unui copil foarte sărac dintr-o țară îndepărtată un trai cât de cât decent." Lum. 1 II 11 (după engl. *long-distance adoption*; Ciolan, *MC*) || *consultație la distanță* (med.) „Ce șanse are modelul românesc de *consultații la distanță*?" businessmagazin.ro 3 II 11 (după engl. *long-distance consultation*; Ciolan, *MC*) || *contract la distanță* „Reglementări privind *contractele la distanță* pentru serviciile financiare. Ordonanța Guvernului nr. 85/2008 privind protecția consumatorilor la încheierea și executarea *contractelor la distanță* privind serviciile financiare a fost publicată în data de 15.05.2008. Rolul

acesteia este de a reglementa condițiile de informare a consumatorilor în vederea încheierii și executării *contractelor la distanță* privind serviciile financiare dintre furnizorii de servicii și consumatori." fin.com 19 V 08 || *cursuri la distanță* „Institutul Bancar Român (IBR) va lansa o nouă serie de *cursuri la distanță*, în luna martie 2010. Principalul avantaj al acestui sistem constă în posibilitatea cursanților de a studia sub îndrumarea unor experți (specialiști din sistemul financiar-bancar), fără a fi nevoiți să-și întrerupă activitatea profesională. Cursanții își vor administra individual timpul de studiu, în cadrul fiecărui program experții acordând 1-4 consultații la clasă, conform unui program prestabilit." Cap. 1 III 10 (med.) || *diagnostic la distanță* „Premieră medicală: *Diagnostic la distanță*, în timp real [...] Doar două dispozitive fac ca pacienta să fie investigată în amănunțime de la sute de kilometri. Ecograful [...] iar comunicarea între cele două echipe se face cu ajutorul internetului." ziare.com 3 II 08. „*Diagnostic la distanță*. În teorie, bolnavii din locuri unde accesul la asistență medicală e precar sunt îngrijiți de medici de la distanță. Așa se întâmplă în SUA, iar sistemul se numește telemedicină." zf.ro 28 I 11 (după engl. *long-distance diagnostic*; Ciolan, *MC*) || *iubire la distanță* „*Iubire la distanță*. «Living apart together»: separați și totuși împreună, sau, mai pe scurt, LAT. Dacă e să dăm crezare specialiștilor, aceasta este cea mai nouă formulă a fericirii: iubirea la distanță, adică, de luni până joi, la tine acasă, și în week-end, la el" AS 18 XII 10. „Confesiunile Mihaelei Rădulescu despre *iubirea la distanță*. Mihaela Rădulescu vorbește despre [...] rețeta succesului unei relații la distanță în noul număr al Pro TV Magazin" G. 23 I 11 || *învățământ la distanță* „*Învățământul deschis la distanță* ar trebui să ofere studentului posibilitatea de a obține o diplomă de studii superioare fără a fi nevoie de prezența lui la sediul universității. Cursurile și materialele care îi folosesc drept suport le sunt transmise prin intermediul computerului, iar testările se desfășoară online. Deși înființat de 5 ani în România, *învățământul deschis la distanță* este departe de modelul occidental." 9am.ro 27 VI 05. „*Învățământul la distanță* și învățământul la zi: sunt complementare sau se exclud?" hotnews.ro 20 VIII 09. „*Învățământul la distanță*, noua tendință în educație. Dacă vrei să îți continui studiile universitare, dar ai deja un job full-time sau copii și nu poți merge zilnic la facultate, ai la dispoziție varianta *învățământului la distanță* [...] În 1858, Universitatea din Londra a devenit prima instituție din lume care oferea programe de *învățământ la distanță* pentru studenții din alte orașe. Prima universitate din România care a oferit această alternativă a fost Academia de Științe Economice din București, în 1998, iar un an mai târziu Universitatea București a lansat o ofertă similară." R.l. 25 XI 10; v. și hotnews.ro 8 VIII 09, financiarul.ro 13 VIII 09 (după engl. *long-distance schooling*; Ciolan, *MC*) || *legătură la distanță* „Capcanele *legăturilor* de dragoste *la distanță*. Ea este la Londra, el la Paris. În această epocă a globalizării, relațiile la distanță nu sunt o raritate [...] Dragostea la distanță nu rămâne fără consecințe [...] *Legăturile la distanță* creează o mare tensiune în plan emoțional și foarte puțini reușesc să mențină o relație îndelungată." ziare.com 2 I 11 || *masterat la distanță* „Masteratele și doctoratele *la distanță* sau la fără frecvență, anulate [...] Andrei Marga susține că noua Lege a educației limitează dreptul la studii al cetățenilor, fiind anulate studiile de master la distanță și cele doctorale fără frecvență." teleg.online.ro 15 I 11 (med.) || *medicină la distanță* „Din 2007 – *Medicină la distanță*. Un program european de telemedicină va fi implementat din ianuarie 2007 și în România, potrivit cotidianului Le Monde. Programul de telemedicină «Health Optimum» a fost testat cu succes timp de doi ani în trei regiuni europene: Funen din Danemarca, Aragon din Spania și Veneția din Italia. Principalele unități sanitare din aceste regiuni au fost unite printr-o rețea IT cu spitalele mici, pentru a se evita deplasările inutile și costisitoare ale bolnavilor. Rezultatele obținute au încurajat extinderea programului din ianuarie 2007 în alte două țări: România și Suedia. Telemedicina, care permite transmiterea de date, voce și imagine în timp real, în scopul acordării îngrijirilor medicale la distanță, va contribui la îmbunătățirea sistemului sanitar european." jurnalul.ro 10 IX 06. „*Medicina la distanță*" 9am.ro 14 IX 07. „*Medicina la distanță*, soluție pentru criza din Sănătate" Ev.z. 15 VIII 09 (după engl. *long-distance medicine*; Ciolan, *MC*) || *muncă/serviciu la distanță* „*Muncă la distanță*. Locuitorii din mediul rural vor avea șansa să își găsească un loc de muncă pe care să-l desfășoare la domiciliu." ziare.com 21 III 08. „Ne vom petrece toata viața în fotoliu, cu un *serviciu la distanță*, la o bere seara cu prietenii virtuali și apoi vom face dragoste cu prietena virtuală pe care nu o vom întâlni vreodată?" Rev. de turism 1 / 10. „Tinerii din Gornești instruiți pentru *munca la distanță*. Tinerii din mediul rural care nu dețin un loc de muncă vor beneficia de cursuri de formare profesională în concordanță cu nevoile de pe piața muncii, prin intermediul cărora vor putea să se angajeze în cadrul unor firme și să presteze *servicii la distanță* lucrând pe calculator." Ziare.com 24 II 10 (după engl. *long-distance job*) || *relație la distanță* „Băncile cred în *relația la distanță* cu clienții [...] De ce sunt mai ieftine serviciile bancare la distanță? Pentru că băncile economisesc destul de multe resurse prin transferul operațiunilor de la ghișeu pe Internet sau la telefon..." sfin.ro 15 VIII 08. „*Relațiile la distanță* rezistă sau nu? *Relațiile la distanță* sunt unele dintre cele mai greu de suportat și de întreținut. Oricât de ciudat ar părea, acestea există și sunt din ce în ce mai frecvente [...] Majoritatea relațiilor de acest gen încep pe internet. Frumusețea acestui început este faptul că ajungi să te cunoști destul de bine, pentru că ai posibilitatea să te deschizi fără probleme. Ca relația să dureze, trebuie să existe un interes comun, atracția fizică nefiind întotdeauna suficientă [...] *Relațiile la distanță* sunt cele mai dificile pentru că oricât de des comunicați, nimic nu se compară cu un sărut, cu o îmbrățișare, cu o atingere [...] Singurul lucru care să te facă să reziști este să te gândești la clipa în care vă veți întâlni pentru prima dată!" newgirl.ro 6 I 09. „nu cred în *relațiile la distanță*, relațiile astea pe mess sau la telefon!, a mărturisit Bianca." Lib. 11 I 11; v. și Ad. 24 I 11 (după engl. *long-distance relationship*) || *sex la distanță* „câteva tinere femei care îți câștigă existența stând de vorbă cu amatorii de *sex la distanță* pălăvrăgesc nonstop, își împrumută generos experiența, se ajută una pe alta să iasă din situațiile abjecte în care le aduc uneori interlocutorii." "22" 30 IX 04. „Sfaturi creative pentru *sexul la distanță*." madone.ro 16 X 09 (după engl. *long-distance sex*; Ciolan, *MC*) || *student la distanță* „*Studenții la distanță*, obligați să se prezinte la cursuri [...] Învățământul la distanță se va numi învățământ la distanță cu frecvență redusă, pentru că, pe lângă examene, studenții vor fi obligați să vină la facultate și în timpul anului." 9am.ro 5 VIII 09 (trad. engl. *long-distance student*) || *vânzare la distanță* „Piața germană a *vânzărilor la distanță*, care este o piață matură, spre deosebire de cea românească, aflată în plină creștere, a fost de 20,4 miliarde în 2001 și este în creștere ușoară și constantă încă de atunci." wall-street.ro 8 XII 06. „Achiziționarea unui laptop din Canada, a unei piese de mobilier din Maroc, a unei cărți din Indonezia, consultarea informațiilor dintr-o bază de date a unei instituții din Australia, rezervarea unui bilet la un concert sau achiziționarea unui bilet de avion, descărcarea fișierelor cu muzică sau programe... toate acestea sunt posibile datorită *vânzării la distanță*." o9atitudine.ro 30 VI 09 (după engl. *long-distance sell*)

distavór, -ă s.m.f, adj. „Locavorii îi numesc pe cei care consumă fără să se gândească la problema transportului *distavori* – adică indivizi fără conștiință ecologică solidă, care ignoră faptul că distanța este sursă de poluare." Z.fin. 3 X 08; v. și *locavor* 2008 (din engl. *distavor*; Ciolan, *MC*)

distonocălm s.n. (farm.) „Ulcetamid este un nou medicament original românesc, realizat de prof. dr. doc. D.D., autor și al produsului *Distonocalm*. Medicamentul, a cărui fabricație industrială va fi asigurată de Întreprinderea de medicamente București, este indicat în tratamentul ulcerului gastric și al ulcerului duodenal." R.l. 11 I 78 p. 2. „Dragnea: Marko Bela să ia niște *distonocalm*" ziare.com 8 XII 08 (din *diston*[ie] "tulburare de tonus" + *calm*[ant])

distópic, -ă adj. –Propriu distopiei, caracterizat de distopie– „editura Quirk Books va lansa în luna iunie un volum în care clasica poveste tragică a Annei Karenina se desfășoară într-o lume *distopică* a roboților și călătoriilor interstelare." G. 18 I 10 p. 15. „«Planeta maimuțelor», un roman *distopic*" adevarul.ro 3 V 11 (din fr. *dystopique*)

distopíe s.f. –Utopie pe dos, societate imaginară organizată astfel încât să împiedice atingerea fericirii– „Filmul era o capodoperă în genul lui, oricare ar fi fost acela: o *distopie* socială SF..." "22" 25 / 10 p. 12. „Bucureștiul ca *distopie*" adevarul.ro 7 VI 11 (din engl. *dystopia*, format din gr. *dys-* și *tópos*; DN_3, MDN, DexX – sensul medical)

distribuitór s.m. v. *primitor-distribuitor*

distrús, -ă s.m.f. (fam.-arg.) **1.** –Dependent de droguri– „Crezi că e la liber pentru toți *distrușii*?" Dragoș Bucurenci, RealK, 2004 p. 87, cit. de R. Zafiu în R.lit. 44 / 05 **2.** –Redus mintal, retardat– „S-a zis că am dat lovitura cu el în campionat, dar a fost un distrus. De fapt, în ultima vreme am adus numai astfel de *distruși* la echipă." ziare.com 30 X 09

divertisménт s.n. v. *spectacol-divertisment*

dividénd s.n. –Parte din profitul unei firme care se împarte acționarilor, în funcție de valoarea acțiunilor deținute – „Prin aceste norme vor fi create facilități pentru acei investitori străini care vor reinvesti *dividendele* care li se cuvin..." J.nat. 7 VIII 97 p. 4. „Acordul prevede că

SIF-urile participante renunță la dreptul de a solicita listarea BCR, precum și la dreptul de a încasa *dividende* speciale." zf.ro 14 IX 11 (din fr. *dividende*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

divízie s.f. –Sector, departament– „ArcelorMittal Galați a trecut sub conducerea *diviziei* de produse plate din Europa de Vest – ArcelorMittal Flat Carbon Western Europe, nemaifiind parte a *diviziei* de produse plate din Europa de Est." evenimentul.ro 12 II 08. „Jaguar a prezentat la Salonul Auto de la Los Angeles cel mai puternic sedan al mărcii, botezat XFR-S, al doilea model al *diviziei* supersport 'R-S' a constructorului britanic, după coupe-ul XKR-S." adevarul.ro 30 XI 12; v. și *banking* (*investment banking*) 2009, *externaliza* 2006, *industrie* (*industria farma*) 2010, *mentenanță* 2008, *wireless* 2001 (după engl. *division*, fr. *division*; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX – doar cu referire la căile ferate; cuvântul este mai vechi)

divizionáră s.f. (sport.) –Echipă care activează în una dintre divizii– v. *meci-școală* 1975. „Surse din anturajul *divizionarei* A Rocar București au dezvăluit că..." Ev.z. 20 VI 97 p. 15. „Rapid a pierdut amicalul cu *divizionara* secundă Concordia Chiajna" Ad. 3 XII 08; v. și *întrecere-maraton* 1988, *superfotbalist* 1984, *șaisprezecimi* 1983 (formal din fr. *divisionnaire*; DN, DEX, DN_3, NODEX, DexX – alte sensuri, MDN)

dizabilitáte s.f. –Handicap– „Copiii cu *dizabilități* vor fi integrați în învățământul de masă" evenimentul.ro 9 IV 04. „Colecție de modă pentru persoanele cu *dizabilități*" evenimentul.ro 7 III 05. „Rețea națională de agenți economici pentru angajarea persoanelor cu *dizabilități*" adevarul.ro 12 IX 11 (din engl. *disability*; S. Dumistrăcel în Lum. 11 VIII 10; DexX, DEX 09)

DJ s.m. „Adrian C. ajunge *DJ* la postul de radio al armatei din Saigon, în plin război în Vietnam [...] Locotenentul H. și sergentul major D. sunt profund jigniți de afirmațiile publice al *DJ-ului*, care nu are nici un pic de respect pentru «apărătorii patriei»." Nat. TV 5 IX 97 p. 7. „Cei doi și-au jucat rolul de *DJ* cu măiestrie." Ev.z. 2135 / 99 p. 12, cit. de R. Zafiu în R.lit 43 / 99. „*DJ-ul* și producătorul Shlomi Aber va mixa în această seară în Studio M." R.l. 19 I 08 p. 28; v. și Ev.z. 17 II 98 p. 8, Ziua TV 6 IX 98, R.l. 3 III 05 p. 31, 4 X 06 p. 26; v. și *after-hours* 2009, *bazat* (sensul 1) 2008, *clubber* 2001, 2002, *disc-jockey* 2007, *fotomodel* 2008, *industrie* (*industria cluburilor*) 2011, *karaoke* 2009, *trance* 2010, *underground* 2010, *warm up* 2006, 2008 [pron. *digéi*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 09)

djellába s.f. (cuv. arab din Maroc; vest.) –Haină cu mâneci largi și capișon, purtată de nord-africani– „Un tânăr în nelipsitul anteriu alb, *djellaba*, stă așezat turcește." R.M. 29 X 95 p. 14. „Transparentă și ușoară, cu broderii delicate, colorată intens sau pastel, «*djellaba*» arabă sau bluza-tunică e uniforma acestei veri." AS 9 VI 03 p. 8. „Toate piesele tipic arăbești, de la fesuri la pantaloni de harem și *djellabe*, au fost prezente în colecție." R.l. 13 IV 10 p. 13; v. și D. 140 / 95 p. 3 (cf. fr. *djellaba*; DexX)

DJ-iță „*DJ-ița* Monica K. îi va încânta pe cei prezenți cu un regal de muzică electronică." R.l. 20 XII 08 p. 25. „O mamă-cântăreață și o *DJ-iță* la un radio de liceu luptă pentru trofeul O-la-la" G. 20 II 09 p. 14 [pron. *digeíță*] (din *DJ* + *-iță*)

DNA s. „Alianța pușcăriabililor din Parlament a trântit *DNA*-ul" G. 10 II 06 p. 10. „Direcția Națională Anticorupție (*DNA*) va cumpăra 50 de aparate de distrugere a documentelor [...] Aparatele vor fi cumpărate doar dacă au capacitatea să taie documentele Direcției Naționale Anticorupție în bucăți tip «confetti»." G. 3 VIII 07 p. 9 [pron *deneá*] (abrevere din *D*[irecția] *N*[ațională] *A*[nticorupție])

doámnă s.f. || *prima doamnă* **1.** –Soția președintelui republicii– „La inițiativa soției președintelui bulgar, Petar Stoianov, la Sofia se va desfășura, duminică și luni, o conferință a soțiilor liderilor din Balcani, cărora li se va alătura și *Prima Doamnă* a Americii, Hillary Clinton, relatează AFP." ziaruldeiasi.ri 8 X 98. „Deși nu a declarat oficial dacă va candida sau nu la funcția supremă în stat, fosta *primă doamnă* [Hillary Clinton] este și preferata publicului, conform unui sondaj realizat de CNN și Time." zf.ro 23 XII 02; v. și *carte* (*carte-interviu*) 2001, *etui* (*rochie etui*) 2010. **2.** –Soția liderului unei organizații– „*Prima doamnă* a PNL, lobby pentru Roșia Montană. Adina Vălean (soția președintelui PNL, Crin Antonescu) a ridicat mingea la fileu firmei mineritului cu cianuri, organizând, ieri la Parlamentul European, un seminar la care au fost prezentate în mod dominant opiniile agentului economic care dorește exploatarea cu cianuri a zăcămintelor aurifere din Munții Apuseni." evz.ro 27 I 10 (după engl. *first lady*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

dobândă s.f. (fin.) || *dobândă-cheie* –Dobândă de referință, folosită de Banca Centrală/Națională în împrumuturile de la băncile comerciale– „O scădere a *dobânzii-cheie* a BNR ar putea fi în același timp o încercare indirectă de oprire a aprecierii leului..." Cot. 25 VI 07 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Dobânda-cheie* a BNR poate ajunge la 10%" Cot. 24 IV 08 p. 11. „BNR reduce *dobânda-cheie* la 7,5%" R.l. 6 I 10 p. 8; v. și Cot. 21 IV 08 p. 27, Ev.z. 9 V 08 p. 14, Cot. 30 X 08 p. 9, jurnalul.ro 5 II 09 p. 8, C. 1 VI 09 p. 10, R.l. 26 VIII 09 p. 11, R.l. 12 XI 09 p. 8 (din *dobândă* + *cheie*)

dóctor s.m. v. *femeie-doctor*

doctorál, -ă adj. (înv.) –Referitor la titlul de doctor și la studiile pentru obținerea lui– „Conform acestui proiect, studiile vor fi de trei ani, cu licență, doi ani pentru diploma de masterat și de trei ani – ciclul *doctoral*." evenimentul.ro 19 I 04. „Când însă vezi în jur atâția tineri absolvenți de facultate – unii chiar cu două facultăți, două masterate, eventual chiar înrolați într-un program *doctoral* – care își caută soluțiile pe piața muncii fără a le găsi (vezi bine, sunt... supracalificați!), îți spui că soluția trebuie căutată în altă parte." R.l. 20 IX 07 (din engl., fr. *doctoral*; în dicționarele curente nu apare cu acest sens)

docudrámă s.f. (cinem.) –Dramă literaturizată bazată pe fapte reale– „Costa Gavras a lucrat filmul în stilul *docu-dramei*, iar la conferința de presă [...] alături de actorii Jack Lemon-tatăl și de Sissy Spacek-nora, au apărut personajele reale, domnul Ed H., tatăl adevărat, și doamna Joyce H., văduva-adevărată." R.lit. 3 VI 82 p. 20. „Este ceea ce americanii numesc *docu-dramă*, filme pe jumătate documentare, pe jumătate dramatice, în cazul de față închipuind ce s-ar fi întâmplat dacă Gorbaciov ar fi fost dărâmat de la putere în octombrie 1989." Ad. 4 V 00. „«Carol I», o *docu-dramă* (film artistic și decupaj din arhive)..." ProTVMag. 18 / 09 p. 32; v. și R.lit. 1 II 03 p. 5, Ad. 18 VII 03 p. 4, Pr. TV Ad. 7 II 04 p. 8, R.l. 4686 / 05, G. 27 VI 08 p. 10; v. și *McJob* 2003 (din engl. *docudrama*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

docufiction s. (cuv.engl.; cinem.) –Combinație între filmul de ficțiune și cel documentar. Docudramă– „lungul, foarte lungul «*docufiction*» «Gigi, Monica și Bianca», mai mult un exercițiu de scenaristică decât un document." Ad. 29 IV 02 p. 4. „filmul poate fi, în ultimă instanță, catalogat drept *docu-fiction*, nu documentar pur." "22" 764 / 04 p. 18 [pron. *docuficșăn*]

docuficțiúne s.f. –Docudramă– „Tabletele sale au milioane de fani, *docu-ficțiunile* și romanele sale sunt best-sellers." R.lit. 10 / 00 p. 24. „La Balotești s-a filmat «Drezina», *docuficțiune* despre cazul lui Nagy János, care în august '89 a fugit din țară pe la Episcopia Bihorului, cu soția, fetița și Moskvitchul lor transformat în drezină." R.l. 12 VII 06 p. 9 (după engl. *docufiction*)

documént s.n. v. *carte-document, cinematograf-document, film-document, fotografie-document, imagine-document, interviu-document, literatură-document, peliculă-document, roman-document, scenariu-document, teatru-document*

documentarist, -ă s.m.f. **1.** –Persoană care se ocupă cu documentarea științifică într-un anumit domeniu– v. L. Seche în LR 1 / 60 p. 61. „Profesorul *documentarist* cu cea mai mare experiență din Franța a fost prezent în Bacău pentru a împărtăși din cunoștințele sale *documentariștilor* băcăuani!" 1tvbacau.ro 11 II 09. **2.** –Autor de filme documentare– „A.P. este o *documentaristă* convinsă, are încredere în forța documentară a realității." Cont. 3 XI 78 p. 6. „Unul dintre cei mai cunoscuți *documentariști*, A.B., care și-a exersat talentul și în domeniul lung-metrajului artistic..." I.B. 22 III 82 p. 4. „A.M., autorul peliculei, *documentarist* la BBC și la prestigiosul canal de televiziune culturală Channel 4 din Londra, a spus..." AS 15 XI 04 (sensul 1 din din *documentar*[*e*] + *-ist*; cf. fr. *documentaliste*; sensul 2 din fr. *documentariste*; sensul 2, PR 1935; DEX, DN_3, NODEX, DexX); v. și *reporter-documentarist*

dog-sitter s.m. (cuv. engl.) –Persoană care are grijă de câine în lipsa stăpânilor– „pe lângă faptul că s-a transformat într-o coafeză pentru câței, fata mai este și *dog-sitter*. Adică, stăpânii vin și lasă animalele la ea, atunci când pleacă din oraș." Nat. 3 III 01 p. 7. „Ulterior, a apărut serviciul de *dog-sitter*: oameni de afaceri grăbiți aveau nevoie de cineva care să le mențină câinele în formă." D. 30 / 04 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. „un «*dog-sitter*», 24 din 24 de ore." Tabu I 09, cit. de Stăncioi-Scarlat

dog-sitting s. (cuv. engl.) –Îngrijitul câinilor în lipsa stăpânilor– „Meseria de dresor presupune să faci și *dog-sitting* [...] Pe românește, serviciu de supraveghere a câinilor de care stăpânii nu au cum să se ocupe." Ad. 13 VI 05 p. 5. „În Occident, servicii ca *dog sitting*, dog taxi sau înhumare și incinerare pentru animale formează deja o industrie foarte profitabilă." jurnalul.ro 23 VII 06

doi num. || *22-ist* –Colaborator sau cititor al revistei 22– „tipic demo-

cratic, ar completa *22-iștii*" D. 10 IV 98 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „am văzut în ce direcție a luat-o fostul *22-ist*" morar.catavencu.ro 28 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din numele revistei *22* + *-ist*) || *24/7* „Știți ce înseamnă «twenty four / seven»? Înseamnă 24 de ore din 24, 7 zile din 7. Deschis zi și noapte, non-stop." R.lit. 12 IX 01 p. 23. „Platforma aleasă [...] oferă] [...] suport tehnic *24/7*." Cap. 13 V 08 || *2D* –Bidimensional– „Puteți lucra simultan în *2D* și 3D, cu generarea automată a secțiunilor și elevațiilor." Cap. 20 I 00; v. și *font* 2003 || *doi în unu* (med.) „Operația numită «*doi în unu*» folosește excesul de grăsime de pe coapse și burtă pentru mărirea în mod natural a sânilor." G. 15 IX 09 p. 12 || *doi pe doi* –Matahală, huidumă, dulap– „la etajul 2 al blocului locuiește căpitanul de Poliție D.L., genul de om «*doi pe doi*»." Ad. 10 VII 03 p. 6. „Când spui pietrar, gândul te duce la o matahală de *doi pe doi*, un fel de Goliat cu un baros în mână, care sfarmă munții." Ad. 11 V 07. „«Nelule, vino că iar c unu' nervos». Iar Nelu apărea de nu știu unde, un Nelu de *doi pe doi*, pe post de bodyguard, cu maiou de plasă, crucifix la gât și ghiuluri multe pe degetele bronzate. Și mi ți-l lua Nelu pe nervos de beregată..." D. 10 VII 08 || *doi și-un sfert* –Denumirea în jargon a unității militare 0215, serviciul secret al Ministerului de Interne, înființat în 1990 și devenit, în 1999, UM 0962– „Dana M. [...] susține că după ce a fost angajată ca sergent-major în cadrul serviciului «*doi ș-un sfert*», șeful său [...] a început să-i pretindă să se culce cu el." Ev.z. 15 VIII 97 p. 12. „Serviciul secret «*Doi ș-un sfert*» (UM 0215) al Ministerului de Interne a organizat activități de poliție politică încă de la înființare." R.l. 24 VII 06 p. 1. „Se prea poate ca numirea lui Virgil Ardelean la serviciul «*Doi și-un sfert*» să fi fost un «test» al lui Traian Băsescu." G. 13 I 09 p. 10; v. și Cot. 22 III 01, Ad. 26 II 02 p. 9, R.l. 27 II 02 p. 1, Ad. 29 VII 03 p. 2, 13 II 04 p. 2, 2 III 04 p. 14, G. 20 I 06 p. 4, 21 VII 06 p. 1, R.l. 24 VII 06 p. 1, Ad. 27 VII 06 p. 4 (DNAR); v. și *un-doi*

doimaiót, -ă adj., s.m. –Turist care-și petrece concediul la 2 Mai– „cârciumile s-au făcut miriadă, de la «Tina» din colțul nordic al plajei *doimaiote*, până la «Expiratul» capului sudic al Vamei..." R.lit. 30 VII 03 p. 3 (din *doi mai* + *-ot*; R. Zafiu în R.lit. 17 / 00, 45 / 04 p. 15)

doimaíst adj., s.m. –Turist care își petrece vacanța în localitatea 2 Mai– „apăreai și tu, împreună cu toată boema *doimaistă* de la sfârșitul anilor '40..." D. 535 / 05 p. 2 (din *doi mai* + *-ist*; R. Zafiu în R.lit. 17 / 00)

dójo s.n. –Sală în care se practică artele marțiale– „Acum mai bine de un sfert de veac avea șase ani. Atunci a pășit pentru întâia oară în *dojo*." Ev.z. 1 XI 00 p. 15. „Locul unde se practică aikido se numește *dojo*. În Occident, *dojo-urile* sunt în general găzduite de către săli de sport sau centre culturale." AS 22 X 01 p. 23. „Însăși etimologia cuvântului *Dojo* înseamnă un loc privilegiat, un loc unde se caută calea, o lume cu totul aparte, în care lumea materială în care trăim și sentimente precum ură, invidie, egoism, orgoliu nu își au locul." Z. de Mureș 30 III 09 (din jap. *dojo*; cf. fr., engl. *dojo*; Ciolan, *MC*; Random House 1940-45, PR 1973)

dolarizáre s.f. (ec.) –Efectuare a plăților, încasărilor și depozitelor financiare în dolari– „Oprirea inflației și a *dolarizării*" R.l. 28 XII 93 p. 4. „procesul «*dolarizării*» economiei naționale s-a oprit [...] Un proces evident de reluare a încrederii în lei – a catalogat Isărescu această tendință." R.l. 3 V 02 p. 1. „Ulterior, *dolarizarea*, ca proces a vizat toate situațiile în care rezidenții unei țări substituie total sau parțial moneda emisă de țara ai cărei rezidenți sunt cu o altă monedă străină (nu doar cu dolarul american așa cum s-ar putea înțelege din denumirea acestui fenomen). Apoi, după înființarea și punerea în circulație a monedei unice europene, s-a introdus conceptul de euroizare." hotnews.ro 2 VII 11; v. și *cotrocenizare* 2006 (din *dolar* + *-izare*; MDN, DexX)

dolarizát, ă adj. –(d. o economie, țară etc.) În care plățile se fac în dolari– v. euroizat 2004, 2005. „Avem un sistem monetar dual (puternic euroizat/*dolarizat*)..." hotnews.ro 31 VIII 05 (din *dolar* + *-izat*)

doméniu s.n. || *domeniu-cheie* –Domeniu de maximă importanță– „Cercetările au identificat și vor acoperi cinci *domenii-cheie*..." R.l. 23 III 07 p. 21. „reformarea *domeniilor-cheie* ale statului." R.l. 14 IX 07 p. 4. „selectăm patru-cinci *domenii-cheie*, de interes comun, și le stimulăm bilateral." Cot. 21 IV 08 p. 9 (din *domeniu* + *cheie*) || *nume de domeniu* (inform.) –Nume unic care identifică un website– „Google a reușit să intre în posesia unui *nume de domeniu* format dintr-o singură literă." antena3.ro 8 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Orice persoană fizică sau juridică, deținătoare a unui *nume de domeniu*, care intenționează utilizarea acestuia în scopul realizării unui site destinat exclusiv distribuirii de materiale pornografice va avea obligația de a notifica în 10 zile Ministerul Comunicațiilor și va trebui să respecte mai multe reguli..." adevarul.ro 5 IV 11 (după engl. *domain* [name], fr. [nom de] *domaine*)

doméstic, -ă adj. **1.** –Care se întâmplă în interiorul unui stat. Intern– „într-un an sau doi, pe piață vor fi câteva firme puternice, care vor deține ponderea principală din transportul *domestic* și vor impune regulile și prețurile" ziaruldeiasi.ro 13 VII 01. „Gale Norton, nominalizată la portofoliul Afacerilor *Domestice* – este suspectată de grupările ecologiste americane..." G. 21 VII 05 p. 11, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 59. „Chelsea este și mai deconectată de propriul campionat *domestic* ..." ziaruldeiasi.ro 17 IV 12; v. și zf.ro 3 IX 08. **2.** –Care se întâmplă într-o organizație, o structură etc. Intern– „totul a plecat de la bani pentru că oricare alte probleme ce țin de orgoliu sau personalitate se pot rezolva *domestic* în condiții de liniște financiară." ziaruldeiasi.ro 11 III 06. **3.** –Care se întâmplă în familie. Casnic– „autorități ieșene și invitați din străinatate și-au propus să analizeze și să compare legislația și modul în care este tratată violența *domestică* în diverse țări din Europa Centrală și de Est." evenimentul.ro 1 XII 01. „victimele violenței *domestice*" G. 21 VII 05 p. 11, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 59. „Verdict în cel mai grav caz de violență *domestică* din Iași" evenimentul.ro 7 XII 12. **4.** –Referitor la viața de familie. Familial– „*Domestic*, o duce bine, dar profesional n-a mai fost niciodată același." evenimentul.ro 5 VI 11. **5.** –Familiar, cunoscut– „ar trebui să refuzăm categoric orice încercare a puterii de a ne mai forța s-o plătim [factura radio-tv]. Fie că plata se numește, atât de *domestic* și inocent, abonament." ziaruldeiasi.ro 12 VI 03; v. și *somelier* 2003. **6.** –Casnic, destinat uzului casnic– „Am găsit un nivel ridicat de insecticide de uz *domestic* inclusiv în casele în care locuiau cuplurile mamă-copil afectate de cancer." ziaruldeiasi.ro 30 VII 09. „Ubi, computerul *domestic* care îți cunoaște vocea" evenimentul.ro 19 XI 12 (sensul 1. după engl. *domestical*)

donór adj. –Care donează. Donator– „Pe baza analizei ADN-ului probelor sangvine, este posibilă testarea a opt sau nouă grupe de sânge, ceea ce mărește compatibilitatea dintre *donor* și receptor." adevarul.ro 13 IX 06. „tariful maxim care va putea fi perceput de către furnizorul *donor* de la furnizorul acceptor este de 7,8 euro pentru fiecare număr portat din categoria numerelor geografice, a numerelor independente de locație și a numerelor nongeografice (altele decât cele pentru servicii de telefonie mobilă), comparativ cu 13 euro, cât este valoarea maximă în prezent." evenimentul.ro 1 V 10; v. și *acceptor* 2008 (din engl. *donor*, fr. *donneur*; DexX)

door to door (cuv. engl.) –Din ușă în ușă– „Cum să faci campanie *door-to-door* într-un cartier unde nu ți se deschide ușa?" G. 23 X 08 p. 4. „Am făcut campanie *door to door*, noi ținem legătura cu oamenii." G. 24 XI 09 p. 4; v. și R.l. 24 IV 09 p. 10, G. 24 XI 08 p. 10 [pron *dor-tu-dór*]

dopáj s.m. –Administrarea unor substanțe chimice stimulatoare care dau o forță provizorie (mai ales sportivilor)– „Practica *dopajului* este pusă în afara regulamentelor sportive." Sc. 12 III 64 p. 5. „Pentru prima oară în istoria acestei competiții s-a înregistrat un singur caz de *dopaj*: cel al jucătorului J.J. (Haiti), suspendat pe un an." R.l. 12 VII 74 p. 5. „Mutu, *dopaj* cu repetiție" Ev.z. 30 I 10; v. și *antidoping* 1974, *biodegradare* 1983, *cancer* 2009, *doping* 1974, *pseudoefedrină* 2000 (din fr. *dopage*; PR 1954; DEX, DN_3, DexX)

dopamínă s.f. **1.** (biochim.) –Catecolamină cu rol de neurotransmițător indispensabil în sistemul nervos– „Prima grefă de țesut celular pe un creier uman, realizată la începutul anului la Stockholm, unui pacient suferind de parkinson, nu a dus la nici o ameliorare a sănătății, s-a anunțat în capitala Suediei. În vârstă de 59 de ani, pacientul se află într-un stadiu avansat al maladiei, iar grefa nu a permis producerea de «*dopamine*», a cărei lipsă stă la baza acestei afecțiuni a sistemului nervos." R.l. 16 VI 83 p. 6. „Au nume interesante – *dopamina*, serotonina, endorfina, noradrenalina – și au capacitatea de a ne face să vedem viața în roz. Sunt, de fapt, niște hormoni, neurotransmițători, și sunt implicați în reglarea stării noastre de spirit." Mag. 16 VI 04. „predispoziția de a face afaceri și de a conduce industrii în apele periculoase ale competiției globale este legată de nivele mai ample decât cea medie de *dopamină*, «neuro-transmițătorul» excitației și a atenției, moleculă chimică produsă de neuronii noștri care leagă sinapsele și ne face să stăm treji." Făclia 13 I 09. **2.** (farm.) –Dopamină administrată în terapia intensivă pentru a mări forța de contracție a mușchilor cardiaci– „*Dopamina* 0,5 la sută, de mare eficacitate în urgențe, în terapia intensivă." I.B. 22 I 85 p. 2 (din fr., engl. *dopamine*; PR 1949, Random House 1955-60; DexX)

dopánt, -ă adj. (chim.) –Substanță stimulatoare, care sporește calitățile motrice– „E. de V., în bagajele căruia a fost descoperit un stoc de produse *dopante*, a recunoscut că în ultimul timp nu se putea lipsi de stimulente, implicând și doi medici care i le procurau." R.l. 20 XI 75 p. 5. „Polițiștii suedezi au descoperit o rețea de traficanți de produse

dopante" Ev.z. 10 XII 09 (din fr. *dopant*; PR 1952, DMN 1955; DexX, DEX 09)

dopáre s.f. (chim.) –Dopaj– „*Doparea* (stimularea artificială a organismului prin intermediul unor medicamente) este ceea ce «L'Express» numește «cancerul sportului»." Sc. 29 VII 63 p. 3. „aplicațiile din domeniul medicinei / chimiei legale (dozarea substanțelor de abuz, a drogurilor, a agenților de *dopare*, investigarea cazurilor de intoxicație sau otrăviri etc)." C. 13 II 10 p. 13 (din *dopa*; DEX, DN_3, DexX)

dóping s.n. (chim.) –Administrarea unor substanțe chimice stimulatoare care dau provizoriu forță– „La actualele campionate mondiale de hochei din Finlanda, două rezultate au fost anulate, ca urmare a faptului că doi jucători au folosit dopajul. Cu acest prilej, s-a reamintit un caz, în care s-a vorbit de un *doping* ieșit din comun." I.B. 17 IV 74 p. 4. „Ravagiile *dopingului* în lumea ciclismului profesionist." Sc. 8 XII 78 p. 5. „Ilie Năstase spune că *dopingul* era o practică obișnuită în tenis" G. 30 X 09; v. și *anabolzant* 1983, *eritropoetină* 2008, *toxicomanie* 1975 (din engl., fr. *doping*; DMN 1965; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 27 – atestare din 1969; L. Seche, PN 2 / 79 – exemple din 1969, Dimitrescu, *Dr.2* 113; DN – alt sens, DEX, DN_3, DEX 98 – "substanță dopantă"; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

dorlotá v.t. –A răsfăța– „exemplul personajului [Miron Cozma] creat de regimul Iliescu și *dorlotat* de regimul Constantinescu poate deveni contagios." R.l. 9 II 99 p.1. „cărturarul prodigios, omul de condei fin disociativ [N. Steinhardt] n-a fost din capul locului un homo religiosus, ci, aidoma monseniorului Vladimir Ghika, un monden, un ins ce se *dorlota* în postura de «gentleman»." R.lit. 28 III 08; v. și 7 VII 06 (din fr. *dorloter*; MDN, DexX)

dormitor s.n. v. *autobuz-dormitor, bac-dormitor, baracă-dormitor, cabană-dormitor, cameră-dormitor, cartier-dormitor, navă-dormitor, oraș-dormitor, ponton-dormitor, rulotă-dormitor, vagon-dormitor*

dorsíl s. (tehn.) „Autostrăzi din sticlă. Multe autostrăzi din Moscova au o culoare mai deschisă decât cea obișnuită. Aceasta se datorește *dorsilului* – un material din cristale de sticlă introduse sub formă de granule în asfalt, în loc de pietriș." Sc. 1 IX 77 p. 5 (probabil cuv. rus.)

dosár s.n. **1.** Rapoarte, referințe etc. despre o persoană, aflate într-un dosar, de obicei la cadrele unei instituții sau în arhivele Securității– „S-au dat la iveală *dosarele* Securității; X are un *dosar* bun/rău." || *a strica dosarul* (în comunism) –A pecetlui soarta, a face ca dosarul de cadre („curat") al cuiva să devină „negativ"– „X *și-a stricat dosarul* căsătorindu-se cu Y care are rude («rămase») în străinătate." || *dosar de rețea* „În 2002 Andrei [Pippidi] m-a întrebat ce înseamnă *dosar de rețea*. Își făcuse atunci cerere la CNSAS să-și vadă propriul dosar." Z. 15 IX 06 p. 7|| *dosar personal* „Dicționarul turnătoriei. *Dosar personal:* dosarul ce conținea materiale de verificare și individualizare ale sursei." Ev.z. 25 VI 98 p. 3. **2.** (inform.) –Folder, director– „Diferența dintre Windows 95 și 98 se vede pe ecranul de prezentare a *dosarelor* (files): iconurile softurilor stocate apar în mijlocul acelora care permit, printr-un simplu clic, accesul la siturile WEB selecționate." R.l. 25 VI 98 p. 5. „o să vezi că este un folder... adică un *dosar* de culoare galbenă." forum.chip.ro 21 III 09 (sensul 2 după engl. *folder*)

dosariádă s.f. –(termen apărut după dec. 1989) Manipulare a celor cuprinse în dosarele securității sau ale altor instituții– „*Dosariada* din august. Surse demne de încredere au informat [...] asupra *dosariadei* care se va declanșa în august, prin lansarea unor dosare de securitate reale, în paralel cu altele false. Sunt vizați lideri ai opoziției și ziariști independenți..." R.l. 18 VII 92 p. 1. „Sub un titlu cât se poate de sugestiv, «*Dosariada* RTV», revista «22» publică în nr. 40 un grupaj de interviuri pe tema dosarelor candidaților propuși de lucrătorii din Televiziune pentru a-i reprezenta în Consiliul de administrație." R.lit. 40 / 94 p. 23. „cine se mai interesează de *dosariada* febrilă a campaniilor electorale? Cei mai mulți români nici nu mai vor să audă de ce s-a întâmplat acum douăzeci, treizeci, patruzeci de ani..." ziaruldeiasi.ro 23 X 04; v. și R.l. 15 X 93 p. 3; v. și *baroniadă* 2008, *mineriadă* 1992 (din *dosar* + *-iadă*; Ciolan, *MC*; DexX)

dosarist s.m. **1.** –Persoană angajată ca să cerceteze dosarele la CNSAS– „150 milioane lei/lună pentru un *dosarist* CNSAS" Ad. 14 III 01 p. 2. „CNSAS își va concedia *dosaristul* care a bătut câmpii" Ad. 23 III 01 p. 1. **2.** (colocv.) –Persoană care are deschis un dosar penal– „La PLD concentrația de «*dosariști*» este mai mare și i se dă mai mare importanță." ziua.ro 5 VII 07. „Prea s-au unit «*dosariștii*» în coaliție, doar doar scapă." aradon.ro 7 XII 09 (din *dosar* + *-ist*)

dosha s.f. (cuv. sanscrit) „Practicanții acestui tip antic de medicină indiană [medicină ayurvedică – n.n.] (vechi de peste 5000 de ani) consideră că există trei forțe energetice principale (*dosha*-uri), care controlează mintea și trupul uman: vata, pitha și kapha." Av. VIII 09 p. 104, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În plus, fiecare om este compus dintr-un anumit amestec de trei forme de energie (*dosha*). Ele se numesc Vata (aer), Pitta (foc) și Kapha (pământ)." Av. XI 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Dacă nu știi, ospătarii te învață cum să mănânci în funcție de «*dosha*» ta. Asta îți arată cam ce fel de individ ești..." G. 10 III 10 p. 11; v. și 24 VIII 09 p. 12 (din engl. *dosha*)

dotáre s.f. || *din / în dotare* –Cu care este înzestrat cineva– „utilizarea armamentului, muniției și tehnicii *din dotare*" Legea 41 / 90, cit. de R. Zafiu în R.lit. 50 / 99. „Am luat mașina pe care o aveam *în dotare* și am dus copilul la spital, ne-a declarat unul din cei 9 jandarmi care au participat la salvarea copilului." Ad. 19 IV 02 p. 15. „Șeful poliției ieșene recomandă folosirea armelor *din dotare*" Gard. 8 VIII 08; v. și "22" 16 / 02 p. 1 (Zafiu, *D*; sintagma vine din limbajul militar și este mult mai veche în limba română)

dotcom adj., s.n. (cuv. engl.; inform.) –(Companie) care face afaceri exclusiv pe internet– „Multe dintre fulminant apărutele companii «*dotcom*» au dispărut deja la fel de fulminant..." R.lit. 20 XII 00 p. 37. „UE va impune TVA tuturor companiilor «*dotcom*»" Ad. 11 VI 03 p. 5. „Din experiența sa anterioară, recesiunea mondială actuală este foarte similară [sic!] cu crahul *dotcom* din anul 2000." zf.ro 4 III 09

douămiism s.n. –Generația scriitorilor care au debutat după anul 2000– v. *milenarism* 2006. „La aproape un deceniu de existență, atestată critic, era timpul ca «*douămiismul*» poetic să fie prins și într-o antologie-bilanț." Obs.cult. 6 VIII 10 p. 8 (din *două mii* + *-ism*)

douămiist, -ă adj., s.m.f. –Autor lansat după anul 2000– „Despre un posibil «fenomen literar-2000» se poate să mai auzim și din altă parte decât dinspre revista *douămiiștilor* de la Tomis." Ad. lit. și art. 3 V 05 p. 2. „antologia bilingvă conține traduceri după textele a 11 poeți români tineri, toți din așa-numita generație «*douămiistă*»." G. 6 II 07 p. 27. „Venită din partea liderului criticii «*douămiiste*», afirmația are de ce să ne pună pe gânduri." Cot. 26 VIII 08 p. 16; v. și R.lit. 31 VIII 05 p. 10, Vatra 9-10 / 05 p. 179, R.lit. 22 VIII 08 p. 14, Cot. 8 V 09, Obs.cult. 6 VIII 10 p. 8; v. și *pișcotar* 2007 (din *două mii* + *-ist*)

dovádă s.f. || *dovadă-tip* –Dovadă standardizată– „După 30 septembrie autovehiculele nu vor avea drept de circulație fără prezentarea, la cererea organelor de control, a *dovezii-tip* care atestă executarea verificării." I.B. 23 IX 70 p. 1 (din *dovadă* + *tip*)

downhill s. (cuv. engl.; sport) –Probă de coborâre în ciclismul montan– „Noutatea acestei ediții este *downhill*-ul, proba de ciclism montan, care va demara astăzi, la ora 14.00, pe dealul Cozla, sub linia de telegondolă." adevarul.ro 17 VII 10. „Concursul de skateboarding se va desfășura în skate-parcul din Șirandul Municipal, iar concursul de mountainbike/*downhill*, va avea loc pe traseele amenajate pe masivul Cozla." evenimentul.ro 1 VII 11 [pron. *dáunhil*]

download s.n. (anglicism; inform.) –Descărcare, transfer de date de pe internet pe computer– „Secțiunea de *download-uri*, prin care orice utilizator va putea downloada programe" gdwd.ase.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 35 / 03. „cifra ajunsese la 25 de milioane de *download-uri*." J.nat. 5 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Băieții au tras din nou melodiile și le-au oferit pe degeaba pentru *download*..." J.nat. 24 V 05 p. 24, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *backdoor* 2003, *copyright* 2011, *debifa* 2010, *dial-up* 2010, *internaut* 2006 [pron. *dáunlăud*] (din engl. *download*)

downloadá v.t. (anglicism; inform.) –A transfera fișiere de pe Internet pe computer. A descărca– „Mi-am ras tot ce *downloadasem* săptămâna trecută" price3.ro / forum, cit. de R. Zafiu în R.lit. 35 / 03. „Receptorul a fost conectat la un computer, imaginile fiind *download-ate*." Ad. 5 III 04 p. 3. „Dacă aveți ghinion, cel care *downloadează* (descarcă) de la dumneavoastră s-ar putea să fie chiar o persoană plătită pentru a-i descoperi pe cei care oferă ilegal muzică sau filme protejate de copyright." adevarul.ro 28 IV 11; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16, Ad. 7 VI 05 p. 7, Cot. 4 V 07 p. 26, 8 VI 07 p. 19, G. 14 VIII 07 p. 17 (din engl. *to dowload*: Stoichițoiu Ichim, *A*)

downloadáre s.f. (anglicism; inform.) –Transferul de fișiere de pe internet pe computer. Descărcare– „Artistul britanic a anunțat recent crearea site-ului we7 – serviciu de *downloadare* de muzică, finanțat de publicitate." adevarul.ro 9 V 07. „*Downloadarea*, manipularea și trimiterea fotografiilor se fac extrem de simplu. Software-ul ajută la transmiterea imaginilor prin e-mail într-un mod simplu și ușor." Ad. 30 IX 09 p. 7 (din *downloada*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

dozatór s.n. (tehn.) –Aparat cu ajutorul căruia se amestecă în dozele dorite diferite substanțe– „Un produs nou vor fi și *dozatoarele* și alimentatoarele pentru magazinele alimentare, usurând asigurarea pre-

ambalării mărfii." R.l. 23 V 85 p. 5. „Băuturile de la *dozator* au un gust execrabil." Ev.z. 16 XII 96 p. 10. „zeama colorată la *dozatoarele* TEC din era postdecembristă." G. 20 V 06 p. 5; v. și R.l. 10 X 98 p. 14; v. și *beach-bar* 2003, *gelaterie* 2003 (din *doza* + *-tor*; cf. it. *dosatore*, fr. *doseur*; Dimitrescu, *Dr.2* 130, 143; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

dozimétru s.n. (fiz.) –Aparat pentru măsurarea dozelor (de raze, de unde)– „Un nou tip de *dozimetru* pentru măsurarea zgomotului în industrie a fost pus la punct în Suedia. Noul *dozimetru*, care cântărește 13,5 g., are forma unui arc de cerc și se adaptează la urechea purtătorului. Plasat astfel foarte aproape de canalul auditiv, instrumentul poate înregistra zgomotul la care este supus purtătorul său." R.l. 19 X 77 p. 6. „Astă-vară, chiar eu am făcut măsurători acolo, cu un *dozimetru* pe care îl avem în dotare. Nivelul radiațiilor nu depășește nivelul natural." ziaruldeiasi.ro 10 XII 01 (din fr. *dosimètre*; DTN 1973, DTP; LTR; DN_3 – alte sensuri, DEX-S, DEX 98, NODEX, DexX)

draft s.n. (anglicism) **1.** –Ciornă, document de lucru– „Orice proiect (*draft*) de contract era trimis la aprobare?" R.l. 9 III 07 p. 5. „Încă nu avem forma finală, aștept *draftul*, până la 1 august, și propunerile universităților, institutelor și Academiei Române pentru componența consiliului." G. 23 VII 08 p. 11; v. și 14 X 08 p. 10. **2.** –Dozator de bere– „Butoiul de 5 litri este o alternativă foarte bună la *draft*, în special pentru consumul acasă, la petreceri, cu prietenii." Ad. 4 IV 02 p. 6. „Berea se găsește atât la *draft*, cât și la sticlă" R.l. 28 VIII 09 p. 9 (din engl. *draft*)

dragá v.t. (franțuzism; fig.) –A agăța (de obicei femei)– „În Franța, [X] *dragheză* și este mulțumit de izbânzile sale sexuale." Lit. 20-22 / 94 p. 5 (din fr. *draguer*, it. *dragare*; DMN 1969, PN, DFAP 1978; DexX)

drágă s.f. (tehn.) || *dragă-aspiratoare* –Dragă cu funcție de aspirator– „O *dragă-aspiratoare*, capabilă să aspire câteva tone de nisip pe oră." I.B. 7 VIII 67 p. 4 (după fr. *drague aspirante / aspiratrice*; D. Tr., DTP)

dragór s.n. (mil.) **1.** –Navă specializată în căutarea și ridicarea minelor submarine– v. *portelicopter* 1974. **2.** –Vehicul blindat folosit pentru depistarea și anihilarea minelor terestre– „*Dragor* de mine pe șasiu de tanc DMT 85 M1" Rev. forțelor terestre VI 08 (din fr. *dragueur*; DTP, LTR; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – sensul 2)

drajefiát, -ă adj. (farm.) –Învelit în glazură– „Un alt medicament natural este polenul *«drajefiat»* care prin caracteristicile sale curative este întâritor, recomandat atât copiilor cât și adulților." R.l. 2 VIII 77 p. 5; v. și 13 VIII 77 p. 5 (din *drajefia*; DEX-S, MDN, DexX)

dramatúrg s.m. || *dramaturg-actor* –Dramaturg care este în același timp actor– „O piesă istorică și un *dramaturg-actor*." Mag. 29 X 66 p. 5 (din *dramaturg* + *actor*); v. *actor-dramaturg*

drámă s.f. || *dramă-spectacol* –Dramă reprezentată într-un spectacol– „Vom începe cronica de librărie anunțând apariția, în Ed. Eminescu, a volumului lui Mihnea Gheorghiu: «Teatru» [...] reunind două dintre *dramele-spectacol* ale unui autor îmbinând cu subtilități rafinamentul informației și adresa socială, în evocări cu timbru personal." Luc. 6 VI 75 p. 3. „Spectacolul [este] implicat direct în desfășurarea acestei *«drame-spectacol»* propuse unei reprezentări după formula teatrului în teatru." Sc. 16 I 76 p. 4 (din *dramă* + *spectacol*)

dramédie s.f. „[Nae Caranfil] și-a definit filmul drept o *«dramedie»*, adică «o poveste cu structură dramatică, dar în registru comic»..." monitorulcj.ro 11 VI 07. „«Restul e tăcere» e un film cu iubiri mari, cu trădări mari și cu dezamăgiri mari. E o *dramedie* – ca să-l citez, din nou, pe Nae [Caranfil] – adică un film în care găsești plânsul și râsul la un loc." AS 1 IV 08 p. 24 (din *dram*[ă] + [com]*edie*; cuv. creat de Nae Caranfil)

draw s.n. (anglicism; sport) –Rezultat de egalitate– „Anul acesta, naționala noastră a susținut 14 meciuri, amicale și oficiale, cu un bilanț favorabil: 6 victorii, 4 *drawuri*, 4 eșecuri, golaveraj 14-15..." I.B. 29 XI 83 p. 7. „Trei *drawuri* la indigo: 1-1!" I.B. 6 XII 86 p. 7. „prin *draw-ul* pronunțat, au ales rușinea în locul scandalului." Ad. 19 V 03 p. 1 [pron. *drau*] (din engl. *draw*; DN_3, DexX)

dread s.n. (cuv. engl.) –Șuviță răsucită din coafura rastafariană. Dreadlock– „*Dread-urile* (codițele) mi le face o fată..." jurnalul.ro 7 VI 05. „Zici «prima cea mai importantă petrecere de d'n'b din această toamnă» și te trezești cu Bong Ra la pupitru – o furie de *dread-uri* sălbatice, aproape la fel de sălbatice ca și muzica pe care o are pe discuri, ce frizează breakcore-ul cu o sprânceană și ragga-ul cu cealaltă." G. 9 IX 09 p. 16 [pron. *dred*]

dres s.n. (anglicism) –Ciorap pantalon– „Sondajul făcut noului nostru articol, șosete supraextensibile folosite deopotrivă de femei, copii și bărbați, firul prezentând o elasticitate maximă, s-a bucurat de mult succes. Pregătim un nou fir care va conferi *dresurilor* o elasticitate sporită." I.B. 27 IV 74 p. 3. „Noile tarife la operațiile de remaiat ciorapi: *dresuri* din fire elastice groase: 20 lei/fir; *dresuri* din mătase: 15 lei/fir." R.l. 7 IX 93 p. 5. „Carradine purta *dres* când a decedat" Lib. 11 VI 09; v. și R.l. 2 V 93 p. 8 (din engl. *dress*; DEX-S, DexX)

dressing s.n. (anglicism) **1.** –Cameră amenajată lângă dormitor pentru a adăposti garderoba. Vestiar– v. *dining* 2003. „Fie că este vorba despre corpuri de depozitare din living, paturile sau noptierele din dormitor sau de *dressing*, sticla neagră luminată din spate are un rol important." Ev.z. 25 IV 07 p. 16. „ideal ar fi ca din dormitor să se amenajeze o mică încăpere închisă, unde dulapurile sunt fără ușă, care să servească drept *dressing*." Cot. 5 X 07 p. 8. **2.** (culin.) –Sos rece– „1 lingură *dressing* fără maioneză" Av. XI 06 p. 148, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Stoarceți lămâia. Amestecați sucul cu iaurt, sare și piper. Serviți *dressingul* alături de ardei. Poftă bună!" Ioana 4 / 07 p. 30 (din engl. *dressing*; MDN, DexX, DEX 09 – sensul 1)

drink s.n. (anglicism; culin.) –Băutură (de obicei alcoolică)– „Italienii nu i-au oferit lui Mircea Sandu 2000 de lire, ci acesta a fost premiul pe care i l-au dat lăptarii mexicani pentru *drink-ul* său preferat..." Săpt. 28 XII 84 p. 9 || *long drink* –Băutură alcoolică servită cu gheață, în pahare înalte– „Prețul unui bilet la acest eveniment este de 70 RON și aveți inclus un *long drink*." G. 31 XII 07 || *soft drink* –Băutură răcoritoare gazoasă– „piața românească de băuturi răcoritoare (*soft drink*) a fost de 1,8 milioane de litri în 2000." Z.fin. 29 III 01 (din engl., fr. *drink*; PR 1924; Bantaș, *BE* 125; Dimitrescu, *Dr.* 170; MDN, DexX, DEX 09)

drisdalít s.n. (probabil cuv. ceh.; geol.) „Un nou minereu căruia i-a fost atribuit numele de *«drisdalit»* a fost descoperit de cercetătorii de la Facultatea de științe naturale din Praga, în colaborare cu cei ai Institutului geologic din capitala Cehoslovaciei. Minereul [a fost] semnalat de o expediție de specialiști, în Zambia [...] Atribuirea numelui a fost aprobată de comisia Asociației internaționale de mineralogie." Sc. 28 V 74 p. 6

drive s. (cuv. engl.) **1.** –Drum– v. *avenue* 1985. **2.** (computere) –Dispozitiv care citește de pe sau scrie date pe un mediu de stocare, de pildă o dischetă– „Doriți să vă schimbați *drive-ul* CD de la calculatorul de acasă..." Z.fin. 22 III 01. „aveți la îndemână o soluție mult mai simplă: memory stick-ul sau flash *drive-ul*." Z.fin. 23 V 03. „utilizatorii pot alege între un harddisk și un *drive* SSD ca suport pentru stocare." R.l. 01 IV 08 [pron. *dráiv*]

drive test s.n. (cuv. engl.) –Test-drive. Cursă de probă– „un scurt *drive-test* cu Dacia SupeRNova pe străzile capitalei" Z.fin. 30 X 00. „Soluție originală: «*drive test*» cu casa. Contra unui avans de 5% din valoarea locuinței, cei care vor să o testeze vor locui într-un apartament similar celui ales" G. 15 IX 09 p. 1. „Invitație la *drive-test* cu noul SUV Dacia Duster" Ev.z. 11 II 10; v. și Ad. 21 IV 05 p. 9, Z.fin. 19 IX 05, Ev.z. 7 III 07 p. 31 [pron. *dráiv-test*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

drive-in s. (cuv. engl. americ.) –Cinematograf / bar în aer liber, în care se intră cu mașina– „Încă în cursul acestui an, în Polonia, pe autostrada care duce spre Wroclaw își va deschide porțile un așa-numit *drive-in* – cinematograf unde spectacolele sunt vizionate în automobil. În acest cinematograf în aer liber își vor găsi loc aproximativ 120 de automobile." Sc. 25 X 74 p. 6. „Bucureștenii vor avea în vara aceasta să vizioneze filme așezați pe scaunul mașinii lor. Primul cinematograf *drive-in* în sistem digital din România se deschide în nordul Capitalei" Cap. 17 VI 09 [pron. dráiv-in] (PR 1953, răspândit din 1970; Guția, *A.* 12; DMC p. 157; D. Am., DTA; MDN, DexX)

driver s.n. (cuv. engl.; inform.) –Program care are rolul de interfață între sistemul de operare și o componentă hardware– „În această secțiune se poate [...] specifica un folder unde să fie căutate *driverele*." adevarul.ro 3 VI 03. „nu știu să își instaleze un *driver* audio pe propriul pc..." jurnalul.ro 7 III 10 [pron. *dráivăr*] (cuv. este mai vechi)

drog s.n. (chim.) –Stupefiant– „Toate drumurile duc la Roma, chiar și acela al *drogurilor*." Sc. 1 V 74 p. 4. „În Canada, muște din specia drosophila urmează să fie folosite pe aeroporturi pentru a depista arme încărcate cu explozibil și *droguri*. În acest fel vameșii vor să aplice în practică cercetările geneticianului japonez T.N. care a reușit să obțină muște din specia amintită, extrem de sensibile la mirosurile emanate de asemenea obiecte." Sc. 17 VII 77 p. 4; v. și *adicție* 2007, *agravantă* 2005, *amfetamină* 1985, *antidepresiv* 2002, *aurolac* (sensul 1) 1990, *bazooka* 1988, *biluță* 2003, *canabicultor* 2008, *canabis* 1975, *captură-record* 1984, *controlor* (*al aerului*) 1984, *crack* 1986, 1997, *CSI* 1993, *dopare* 2010, *escaladă* 1979, *favela* 1985, *graffiti* 1995, *grunge* 2002, *halucinogen* 2009, *heroină* (*heroina țărănoilor*) 2008, *hip-hop* (sensul 2) 2010, *iarbă* (sensul 2) 2009, *imipramină* 2009, *Interpol* 1974, *LSD* 2008, *marijuana* 2010, *microlaborator* 2001, *moarte albă* 1986, *morfină-bază* 2010, *narcoman* 2007, *narcostat* 1993, *narcotest* 2002, *odorologic* 2006, *oraș-laborator* 1984, *petrodolar* 1982, *petrodolaric* 1977, *placă*[1] (*placă turnantă*) 1982, *praf* 1997, *prenadez* 2006, *priză*

(sensul 2) 1997, *pseudointelectual* 2011, *psihedelic* 2009, *punct-cheie* 2009, *rap* 2002, *redozare* 2010, *scaner* (*corporal*) 2011, *sevraj* 2002, 2009, *show-business* 1994, *speed* 1975, *star* 2011, *substanță-cheie* 2001, *tabloid* (sensul 2) 2009, *taekwondo* 2005, *underground* (sensul 10) 2008, *yakuza* (sensul 1) 1983, *zăpadă* 2007, *zvonac* 1997 || *drog dur / ușor* „*Drogurile dure* au fost și sunt la fel de interzise în Olanda ca oriunde. În privința *drogurilor ușoare*, unele restricții în comercializare au fost, într-adevăr, introduse în mod gradat, recent, și în Olanda." R.l. 1 X 09 p. 6; v. și *dezincriminare* 2009 || *drog de risc* v. *minilaborator* 2007; v. și *etnobotanic* 2009, *minilaborator* 2007 || *drogul violului* „GHN este o substanță cu efecte halucinogene, euforizante și sedative. În doze mici, aceasta provoacă o stare asemănătoare cu beția, o dezinhibare și o amnezie parțială, de aici și denumirea populară de «*drogul violului*»." Cot. 24 IV 08 p. 29 || *drog sintetic* „Iată, spre exemplu, ultimul dintre aceste «*droguri sintetice*» (așa cum au intrat ele în nomenclatorul 1979 al Comisiei internaționale de luptă împotriva traficanților de droguri)." Cont. 14 XII 79 p. 4; v. și *ecsatasy* 2002, *metadonă* 2007 (din fr. *drogue*; DMN 1965; DN, DN_3 – alte sensuri, DEX, NODEX, MDN, DexX)

drogomán s.m. –Toxicoman– „[Eroul este] un individ excentric, bisexual, alcoolic și *drogoman*." R.lit. 45 / 94 p. 1. „S-a spus că sunt asasin, *drogoman*..." G. 10 II 10 //din *drog* + *-man*; DexX//

dronă s.f. „Un avion de recunoaștere fără pilot (*dronă*) operat de CIA a atacat, în estul Afganistanului, un grup de oameni..." Ad. 8 II 02 p. 13. „Încă înainte de ivirea zorilor, un mic avion fără pilot (o «*dronă*», cum sună denumirea tehnică) s-a rotit aproape fără zgomot pe deasupra zonei" Ad. 31 III 04 p. 10. „Militarii americani vor de la acest proiect un nou tip de avion fără pilot, mult mai mare decât *dronele* utilizate în prezent..." Ev.z. 30 VII 07; v. și Ad. 12 II 02 p. 9, 6 XI 02 p. 13, 23 IV 03 p. 18, R.l. 16 V 03 p. 6, 15 X 04 p. 6, Ad. 15 IV 05 p. 13, R.l. 9 I 07 p. 6 [var. s.m.] (din engl. *drone*; cf. fr. *drone*)

dropgól s.n. (sport) –Înscrierea de puncte la rugby prin introducerea mingii lovită cu piciorul printre buturi– „Victoria echipei române a fost pecetluită de R.P. printr-un splendid *drop-gol*." Sc. 24 VIII 75 f.p. „toate punctele învingătorilor [au fost] marcate de un singur jucător [...]: 1 eseu, 1 *dropgol* și trei lovituri de pedeapsă." R.l. 18 XI 86 p. 5. „Wilkinson ratează o lovitură de pedeapsă și un *dropgol*." Cot. 13 II 10; v. și R.l. 22 II 82 p. 5 (din engl. *dropgoal*; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 24 îl atestă în 1969; v. și C. Lupu în CL 1 / 83 p. 50; DEX, DN_3, DexX)

drosofíla s.f. (zool.) „În lupta împotriva contrabandiștilor și a piraților aerieni, canadianul Reit propune utilizarea unor musculițe *drosofile*, așa-numitele muște de oțet. Procedeul are la bază descoperirea geneticianului japonez N., care a obținut mutații de musculițe sensibile la anumite mirosuri." Sc. 10 IX 77 p. 5. „sensibilitatea la lumina albastră a fost descoperită de curând și la *drosofila*, și la cobai, și la om." Mag. 27 III 02; v. și *drog* 1977 [scris și *drosophila*] (din fr. *drosophile*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

drugstore s.n. (cuv. engl. americ.) „proprietara unui «*drugstore*» din localitatea Des Moines (Iowa) i-a atras atenția celui de al 59-lea răufăcător, care încerca să-i prade prăvălia, că are ghinion." R.l. 31 III 74 p. 8. „Soții Merrill se străduiesc de doi ani să vândă *drugstore*-ul a cărui valoare este estimată la 260.000 de dolari..." R.l. 3 V 83 p. 6. „Farmaciile de tip *drugstore* comercializează, pe lângă medicamente etice (prescrise prin rețetă) și OTC-uri (libere la vânzare), o gamă de produse asociate, cum ar fi cosmeticele, produsele de înfrumusețare, produse de nutriție, pentru îngrijirea copilului sau chiar textile. Fiecare *drugstore* este împărțit în trei departamente: farmacia propriu-zisă, departamentul de produse cosmetice și restul produselor care nu intră în nici una din primele două categorii." Z.fin. 31 X 05; v. și Cont. 25 X 74 p. 11 [pron. *drágstor*] (cf. fr. *drugstore*; PR 1939, răspândit din 1958; D. Am.; DN_3, DexX, DEX 09)

drumár s.m. –Lucrător la construirea și întreținerea drumurilor– „Circulă știri cum că «Cupa *drumarilor*», competiție de schi cu un statut distinct de 33 de ani încoace [...] s-ar putea «înjumătăți» în acest sezon, printr-o hotărâre administrativă bizară..." Săpt. 28 XII 84 p. 2. „*Drumarii* au hotărât. Întrunirea reprezentanților a 82 de sindicate din sectorul de drumuri naționale și județene [...] a hotărât declanșarea unui conflict de muncă..." R.l. 10 VII 93 p. 16. „*Drumar* lovit de autobuz" Mon. de Alba 9 X 08; v. și R.l. 14 VIII 93 p. 9 (din *drum* + *-ar*; Dimitrescu, *Dr.* 171; DEX 98, NODEX, DexX)

DSC (auto) –Sistem dinamic de control al stabilității; ESP– „Senzorii *DSC* verifică în mod continuu dinamica autovehiculului. Datorită noului nivel de dezvoltare a sistemului dinamic de control al stabilității, care analizează permanent direcția și viteza de rotație a fiecărei roți, xDrive poate să intervină înainte ca situațiile periculoase să devină sesizabile." Ad. 21 II 08; v. și *EBD* 2008 (din engl. *D*[ynamic] *S*[tability] *C*[ontrol])

DSR (auto) „O nouă funcție este și cea de răspuns dinamic al sistemului de direcție (DSR), care ajută la menținerea automobilului pe direcția corectă în situații critice. Practic, în cazul unui derapaj, *DSR*-ul induce un impuls volanului, indicând astfel șoferului direcția în care trebuie manevrat." G. 25 X 05. „Mașina s-a comportat impecabil, indiferent de viteza și de condițiile atmosferice, grație și sistemelor integrate: servotronic, ESP, *DSR*." Z. 20 V 08 (din engl. *D*[ynamic] *S*[teering] *R*[eport])

DSS s. – Abreviere pentru Departamentul Securității Statului– „Cei care au organizat și utilizat teroarea: șefii *D.S.S.*, ai M.Ap.N. și, desigur, liderii fostului P.M.R. și P.C.R., descoperiți vinovați, prin ordinele lor, de violențe și crime." R.lit. 10 I 91 p. 2 (abreviere din *D*[epartamentul] *S*[ecurității] *S*[tatului])

dúal adj. (cuv. engl.; tel.) || *dual-band* (d. telefoane) –Care suportă două benzi de frecvență radio– „Cesky Mobil a devenit al treilea operator de telefonie mobilă din Cehia, după ce a primit o licență *dual band*, GSM 900/1800, de la guvernul ceh, în octombrie 1999." zf.ro 6 VII 01. „Este produs tot de chinezi, fiind un terminal *dualband* GSM." jurnalul.ro 25 IV 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *clamshell* 2005 || *dual-SIM* „Telefoanele *dual SIM* încep să facă valuri în marea undelor radio" G. 18 IV 08 p. 15. „Samsung lansează un nou telefon *dual-SIM* [...] care permite utilizatorilor să folosească simultan două cartele SIM" realitatea.net 10 IV 09; v. și *dual-standby* || *dual-standby* „Samsung B5702 este cel mai nou telefon *dual-standby*, ce le permite utilizatorilor să folosească simultan două cartele SIM. Este, de asemenea, primul dual-sim care sprijină acoperirea globală prin intermediul conectivității Quad-band." R.l. 13 IV 09 p. 7

dublét adj., s.m. v. *gemeni-dubleți*

dublór s.n. (electr.) –Dispozitiv care dublează o anumită mărime– „Cazanul constă din preîncălzitor și, apoi, *dublor* de temperatură și triplor." R.l. 11 I 84 p. 2 (cf. engl. *doubler*; DN_3, MDN – alte sensuri, DexX)

dublóu s.n. (sport) –Cuplu în concursuri de vâsle, sanie etc.– „Pentru Sarajevo, așteptăm o clasare în primele opt *dublouri* din lume." Emisiune Radio 13 I 84. „*dubloul* român de sanie [...] se află pe locul 10." Săpt. 28 XII 84 p. 2. „bob *dublou* masculin" R.l. 11 II 10 (din engl. *double*; DN_3, DexX)

dúblucasetofón, dubluradiocasetofon s.n. –Casetofon cu două dispozitive de citit casete, în vederea înregistrării de pe o casetă pe alta– „[Vând] *dubluradiocasetofon* [...] Vând combină (pick-up, radio, *dublucasetofon*)..." R.l. 29 X 91 p. 7. „Premiul pentru că am intrat la facultate a fost o combină audio: *dublu casetofon*, radio, egalizator pe ambele canale și pick-up." Z.fin. 6 XI 09 (din *dublu* + (*radio*)*casetofon*; MDN, DexX)

dúblu adj. || *dublu-orb* (med.) –Procedură de verificare a eficacității unei terapii sau a unui medicament în cadrul căreia cel puțin unuia dintre pacienți i se administrează un placebo– „Astfel, în urma a cinci serii de verificări, efectuate prin metoda «*dublului-orb*», toate probele de sânge recoltate de la pacienții neoplazici au dat rezultate concordant pozitive, neexistând nici un rezultat fals negativ." R.l. 10 IV 78 p. 5. „Se organizează o nouă cercetare prin metoda «*dublului-orb*»." Fl. 2 VIII 79 p. 8. „Acest ultim studiu, realizat cu maximă rigurozitate științifică (experimental, *dublu-orb*, randomizat, controlat cu placebo – standardul de aur)..." jurnalul.ro 18 VI 07 (după engl. americ. *double-blind* [*test, procedure*], fr. *double aveugle*; PR 1965, BD 1968, DTN 1978; DexX)

dudáin s. (bot.) „*Dudainul* – o varietate sălbatică de pepene, este un dusman de temut al întinselor culturi de bumbac, sfeclă și sparanghel din California." Sc. 21 XII 74 p. 6 (din engl. *dudain melon*; WT)

dughenár s.m. (com.; peiorativ, des folosit după dec. 1989) –Posesor al unei dughene– „Ne oprim la o dugheană și îi cerem [...] *dughenarului* o bere, o coca, un pepsi, un blecola, un brifcor, o zmeurată, o limonadă [...] Dacă se poate, de la gheață. De obicei nu se poate." Ceausescul VI 91 p. 8. „Nu preot trebuia să te faci, ci mai degrabă patron *dughenar* sau bufetier. Că ai simțul banului!" J. de Botoșani 31 X 05. „Fiecare sat român ar trebui să aibă un cojocar, un sumănar, un cismar, un covaciu, un rotariu și un stoler precum și un *dughenar* român." Deșteptarea, Cernăuți 67 / VIII 1903, cit. de Mon. de Suceava 31 VIII 09 (din *dugheană* + *-ar*; Uritescu, *CV* 49–50; A. Stoichitoiu în Hyperion III / 94 p. 176; Ciolan, *MC*; NODEX, DexX)

dugheníst 1. s.m. (com.; peiorativ, des folosit după decembrie 1989) –Posesor al unei dughene– „*Dugheniștii* abuzivi distrug parcurile cu substanțe chimice." R.l. 20 IX 93 p. 14. **2.** adj. –De dugheană– „Câteva edituri particulare, nu neapărat *dugheniste*..." Tin.lib. 467 / 91 p. 5 (din

dugheană + *-ist*; R. Zafiu în Luc. 9 XII 92 p. 4; Dimitrescu, *Dr.* 174, 175; Ciolan, *MC*; DexX)

dugheniză v.r. (peior., des folosit după decembrie 1989) –A se umple de dughene– „Se *dugheniză* orașul [...] prin răspândirea spațiilor comerciale mici, improvizate, inestetice: dugheniza Capitalei continuă." Ad. 42 / 91 p. 7. „*Dugheniză-mă* că m-ai polistirenizat" evz.ro 16 I 10 (din *dugheană* + *-iza*; R. Zafiu în Luc. 9 XII 92 p. 5; Ciolan, *MC*; DexX)

dughenizắre s.f. (com.; peiorativ) –Înmulțirea dughenelor– „*dugheni-zarea* [...] s-a dezvoltat în eflorescență precum mucegaiul prin generație spontanee..." R.l. 5 XI 92 p. 3. „Mai multe cauze au determinat ceea ce unii au numit «*dugheni*zarea» orașului." C.r. III 93 p. 13. „*Dugheni*zarea face prăpăd peste tot" AS 16 VII 07 p. 2; v. și *privatizare* 1991 (din *dugheniza*; R. Zafiu în Luc. 9 XII 92 p. 5, Oana Chelaru-Murăruș în D. 17 II 06; Ciolan, *MC*; DexX)

dulắp s.n. || *dulap-bibliotecă* –Corp de mobilier care cuprinde un dulap și o bibliotecă– „Dintre acestea amintim camera «Lămâița», compusă din opt piese cu funcțiuni diferite: un *dulap-bibliotecă* format din trei corpuri separate..." Sc. 18 II 67 p. 2. „Canapeaua pat, încadrată într-un ansamblu de *dulapuri-biblioteci*, permite amplasarea în orice spațiu." I.B. 25 I 73 p. 5. „*dulap-bibliotecă* 61x242171 6 buc." Z. de Mureș 17 XII 07; v. și Sc. 18 X 70 p. 2 (din *dulap* + *bibliotecă*); v. și *masă-dulap, vitrină-dulap*

dulăpiór s.n. || *dulăpior-farmacie* –Dulăpior cu cele strict necesare pentru primul ajutor– „Bărbatul deschide *dulăpiorul-farmacie* plin de flacoane." Cont. 24 XI 67 p. 1 (din *dulăpior* + *farmacie*)

dúlce s.n. || *dulciuri-răcoritoare* –Unitate comercială unde se vând dulciuri și răcoritoare– „Vom aminti, printre ele, de marele magazin de mobilă din Titan, de centrul comercial A 15 bis din același cartier, având magazin alimentar cu autoservire, unități de legume-fructe, mercerie-galanterie-parfumerie, *dulciuri-răcoritoare*, spălătorie-curățătorie, confecții și încălțăminte, coafură etc." I.B. 7 II 74 p. 1 (din *dulciuri* + *răcoritoare*); v. și *cafea-dulciuri*

dulgherí́ță s.f. –Femeie care a îmbrățișat meseria de dulgher– v. *femeie-aviator* 1982 (din *dulgher* + *-iță*; DexX)

dulghér s.m. || *dulgher-schelar* –Dulgher care montează schele– „T.A., *dulgher-scheler* la o întreprindere de construcții din Capitală." Sc. 14 III 73 p. 5 (din *dulgher* + *schelă* + *-ar*; DexX)

dúmă s.f. –Adunarea legislativă constituită în Rusia țaristă în 1905 și, după 1993, camera inferioară a parlamentului Rusiei– „*Duma de Stat* a Rusiei (Camera inferioară a Parlamentului rus) a ratificat, ieri, proiectul revizuit al legii religiilor..." Z. 20 IX 97 p. 5. „Rusia: *Duma* de Stat cere suspendarea reformei militare" Z. 1 VI 09 (din rus. *duma*; DN_3, DEX 98, DexX)

Dumnezéu s.m. || *până la Dumnezeu* (fam.) –Extraordinar– „O manipulare *până la Dumnezeu*" D. 46 / 93 p. 12. „E scena când Falstaf îi șoptește pudic nu *până la Dumnezeu*, ci luat parcă de la dreapta Lui: «Sunt bătrân, sunt bătrân»..." D. 156 / 96 p. 12. „În timp ce eu stăteam lată la pat, mama, biata de ea, necăjită *până la Dumnezeu*, a ieșit pe stradă să mături trotuarul." AS 13 III 06

duodimensionát, -ă adj. –Cu două dimensiuni– „Preferând omuleții *duodimensionat* al lui Gopo, cinematografia trăiește prin dinamica interioară a vieții pe care o oglindește prin gândire." Cont. 3 VIII 62 p. 5 (din *duo-* + *dimensionat*)

dupát s.n. „O altă piesă multifuncțională este denumită «*dupat*»: un dulap și un pat într-un singur corp de mobilă. Patul se folosește la nevoie prin rabatare. Dulapul este în interior, cu un canat pentru haine, iar deasupra are un corp separat pentru lenjerie." Sc. 10 V 74 p. 4 (din *du*[*lap*] + *pat*; DexX)

după-amiáză s.f. v. *tele-după-amiază* (*duminicală*)

după-rás adj., s. (cosm.) –Loțiune folosită de bărbați după ce s-au ras– „Loțiunea preras electric și *după-ras* «Herba» lipsește de luni de zile." R.l. 18 VI 84 p. 5. „Este nevoie să se aleagă un produs *după ras*, sub formă de gel, loțiune sau cremă..." jurnalul.ro 11 VIII 09 (calc după fr. *après-rasage*; cf. engl. *after-shave*; DexX)

dúplex[1] s.n. (constr.) –Apartament (de obicei de lux) construit pe două nivele– „Pentru prima oară în oraș, apartamentele au fost proiectate pe două niveluri, cu scări interioare, sistem *duplex*." R.l. 25 IV 77 p. 5. „Locuințe unifamiliale (*duplex*) în centrul istoric al orașului de reședință." Sc. 27 XII 77 p. 3. „Blocurile de locuințe vor avea 16 etaje și vor cuprinde apartamente cu două, trei, patru camere, precum și locuințe de tip *duplex* și penthouse." G. 10 XII 07 p. 1; v. și *loft* 2008 (din engl. americ. *duplex* [apartment], fr. *duplex*; DMN 1960; D. Am.; DN, DEX, alte sensuri, DN_3, DEX-S, DexX)

dúplex[2] s.n. (tel.) –Transmisie simultană a programelor provenind din două locuri diferite– „Sâmbătă, 25 sept., a fost realizat, în direct, un *duplex* Costinești-Washington." R.l. 27 IX 93 p. 9. „În cadrul unui *duplex* Budapesta-Târgu Mureș, organizat de postul de televiziune Duna...." G. 24 II 06 p. 14 (din fr. *duplex*; PR, DMC 1954; DEX, DN_3 – alte sensuri, DexX)

dúplex[3] s.n. (vest.) –Deux-pieces– „*Duplex* din lână: pantalon împletit (gen leggins) + pulover scămoșat, strâmt, lung, cu guler rulat pe gât." AS 22 XI 08 p. 12 (probabil extensie de sens operată în română)

durofléx s.n. „«*Duroflex*» este o talpă de cauciuc neted, care are o mare rezistență la uzură, e flexibilă și ușoară." Sc. 29 V 62 p. 2 (din *dur*[abil] + *flex*[ibil]; DEX-S, MDN, DexX)

durométru s.n. (tehn.) –Aparat care folosește la măsurarea durității unui metal– „Aparate pentru analiza materialelor: defectoscoape, ultrametre și *durometre*." R.l. 14 XI 84 p. 4 //din *dur* + *metru*; MDN//

dus adj. || *a nu se da dus* (fam.) –A nu vrea să plece– „Năstase *nu se dă dus* din Palatul Victoria până la alegeri" Ad. 29 IX 03 p. 1. „Nici huiduit de colegi, Adrian Severin *nu se dă dus* din Parlamentul European" gandul.info 24 III 11 (construcția e mult mai veche)

duty-free adj., s.n. (cuv. engl.) „Aeroportul Otopeni rămâne fără *duty-free*" Ad. 12 XII 01 p. 1, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 96. „Organizarea unei licitații internaționale pentru desemnarea transparentă a viitorului administrator al comerțului *duty-free* (fără taxe) pe Aeroportul Otopeni." Ad. 27 III 02 p. 1. „5 euro șpaga la Vama Stamora Moravița pentru fiecare cartuș de țigări de la *duty-free-uri* băgat în țară" G. 6 VIII 09 p. 11; v. și Ad. 25 III 02 p. 8, 28 III 02 p. 1, 3 IV 02 p. 1, 10 IX 02 p. 10, 12 VIII 03 p. 6, 10 II 04 p. 1, 17 IX 04 p. 14, 12 X 04 p. 1, G. 15 V 06 p. 10, R.l. 23 I 07 p. 6, G. 30 IV 07; v. și *negru* (sensul 8 – *piața neagră*) 2005 [pron. *diuti-frí*] (din engl. *duty-free shop*; DexX, DEX 09)

DVD s.n. „Dar substantivul masculin *DVD* știți ce înseamnă? Format din inițialele de la digital versatile disc – el desemnează o dischetă cu lectură optică ce folosește la stocarea programelor video..." R.lit. 42 / 99 p. 23. „cvadruplă lansare: *DVD*, casetă video, CD și casetă audio, toate cu înregistrarea concertului aniversar..." Ad. 11 VII 03 p. 14; v. și *consolă* (sensul 5) 2006, *digipak* 2010, *generalist* 2007, *hikikomori* 2007, *industrie* (*industria filmului*) 2006, *LCD* 2002, *microundă* (*cuptor cu microunde*) 2007, *nanotehnologic* 2009, *piratat* 2006, *player* 2005, *terabyte* 2009 [pron. *dividí*] || *DVD player* v. *CD-R/RW* 2007, *home cinema* 2005, *pirata* 2000, *stereo* 2011, *telecomandă* 2008 || *DVD portabil* –Aparat portabil pentru redarea înregistrărilor pe suport digital optic– „Sistemul «Teleglass» are în dotare și un *DVD portabil* și o pereche de căști." J.nat. 5 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „își etalează accesoriile electronice [...] sau *DVD-uri portabile* încorporate în scaune..." zf.ro 10 XI 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *portable DVD* (*player*)) || *DVD recorder* „*DVD recorder* cu hard-disc de 250 GB" R.l. 15 XII 04 p. 5; v. și *stereo* 2011

E

early booking sint.s. (cuv.engl.) „Târgul de Turism de la finalul acestei săptămâni a adus mai mulți turiști interesați de vacanțe decât la edițiile anterioare, în special datorită ofertelor de *early-booking*, adică rezervare din timp." G. 23 III 09 p. 7. „Hotelierii se pregătesc să lanseze, pe 30 ianuarie, ofertele de early-booking – achiziție timpurie, cu șezlonguri pe plajă incluse în pachet, dar nu știu încă dacă parcelarea va fi realizată la fel ca anul trecut." Ev.z. 8 I 10 p. 9. „Majoritatea clienților și-au făcut rezervări în perioadele de *early booking*." evenimentul.ro 4 VI 11 [pron. *ărli-búching*]

e-banking s. (cuv. engl.) –Banking electronic, servicii bancare accesibile on-line– „introducerea de servicii de *e-banking* și lărgirea gamei de produse și servicii oferite de către bancă..." Naț. 27 V 00 p. 3. „Serviciile de *e-banking* sunt din ce în ce mai utilizate de români" adevarul.ro 30 I 07. „Românii creau clone ale paginilor de *e-banking* ale băncilor și, pe motiv că este o defecțiune tehnică, solicitau conturile și codurile de acces." G. 1 IV 09 p. 2 [pron. *i-bénching*]

EBD s. (auto) –Distribuția electronică a frânării– „Alfa 147 va beneficia, în varianta standard, de șase airbag-uri pentru locurile din față, de ABS și de un sistem sofisticat intitulat *EBD*, care va asigura distribuirea forței de frânare între roțile din față și cele din spate." Z.fin. 30 V 00. „Șoferul este asistat atât de ABS, cât și de *EBD*, dar are la dispoziție în echiparea standard și sistemele DSC (stabilitate dinamică) și TCS (controlul tracțiunii)." Ad. 1 V 08 [pron. *ebedé*] (abreviere engl. din *E*[lectronic] *B*[rake] *T*[echnology])

ebenística s.f. –Tâmplărie de mare finețe, de obicei cu intarsii– „P.R. a obținut în 1952 certificatul de aptitudine profesională, în 1967 și-a deschis un atelier și din 1969 a predat, ca profesor, la școala Boulle, celebră în domeniul *ebenisticii* franceze." R.l. 17 III 79 p. 6. „Una dintre meseriile foarte puțin cunoscute este *ebenistica*. Aflată la confluența dintre pasiune, artă și meserie, aceasta constă în restaurarea obiectelor de cult." Mon. de Botoșani 27 IX 08 (din *ebenist*; cf. fr. *ébénisterie*; DEX 98, MDN, DexX)

ébola s. (med.) –Boală hemoragică letală provocată de virusul cu același nume– „În Uganda a izbucnit o epidemie de febră *Ebola*" Naț. 17 XI 00 p. 11. „Boala a fost numită *Ebola* în 1976 după numele unui râu din Zair" Ad. 12 VI 01 p. 1. „Descoperit prima oară cu doar treizeci de ani în urmă, *ebola* lovește fără avertisment, iar când o face, devastează comunități întregi, așa cum s-a întâmplat în Africa. Transmis prin intermediul fluidelor corporale, virusul ucide 90 la sută dintre victime, în doar câteva zile. Este una dintre cele mai letale boli din lume, față de care nu există tratament." Ad. 6 I 04 p. 8. „O nouă *Ebola* lovește Africa. Epidemia de febră hemoragică din Angola ia proporții, virusul asemănător Ebolei, Marburg, ucigând până acum 150 de persoane." Z. 5 IV 05 p. 20; v. și Naț. 15 X 01 p. 9, AS X 03 p. 22, Ad. 2 VI 04 p. 13 (din engl. *ebola*, fr. *ébola*)

e-book s.n. (cuv. engl.) **1.** –Carte în format electronic– „Cartea electronică, intrată în limbajul internațional sub denumirea *e-book*, are tot mai mulți adepți..." R.lit. 20 IX 00 p. 23. „*E-book* are avantajul reducerii semnificative a costurilor pe termen lung; o carte în format electronic costă mult mai puțin decât varianta tiparită deoarece se elimină costurile de tipar, transport, distribuție sau de intermediere a vânzării. Un alt avantaj însemnat este posibilitatea publicării în tiraj nelimitat." zf.ro 22 V 01. „*E-book-urile* reprezintă conținutul, iar e-reader-ele sau e-book reader-ele sunt suportul. Atât la noi, cât și în afară, termenul «*e-book*» este folosit deseori pentru a le defini pe amândouă, așa cum s-a întîmplat de la Gutenberg încoace și cu termenul «carte»." Obs.cult. 19 III 10; v. și Ad. 19 VI 01 p. 17, R.lit. 7 XI 08 p. 17. **2.** –Cititor de cărți electronice– „Președintele României, Ion Iliescu, este, începând din această săptămână, primul deținător al unui *e-book* românesc." Ad. 9 VI 01 p. 7. „primul *e-book* comercializat în România care încorporează o bibliotecă electronică în limba română." G. 9 III 10 p. 16; *e-book reader* v. *reader* [pron. *ébuc*] (Random House 1980-85; Stoichițoiu Ichim, *A*)

EBS (auto) „Stralis prezintă [...] *EBS*, bord complet nou, pilot automat..." adevarul.ro 7 VI 02. „Sistem de distribuție electronică a forței de frânare (*EBS*)" evenimentul.ro 16 XII 05 [pron. *ebesé*] (din engl. *E*[mergency] *B*[rake] *S*[ystem])

EBV s. (auto) –Distribuția electronică a forței de frânare– „directie asistată, geamuri electrice, radio-CD, proiectoare de ceață, airbag-uri șofer, pasager și laterale, ABS cu *EBV*." evenimentul.ro 16 II 07. „La nivelul siguranței, în afara echipamentelor ABS, *EBV* și asistentă la frânarea de urgență (AFU) în serie, Duster «Prestige» este dotat si cu airbag-uri pentru șofer și pasager și două airbag-uri laterale față." adevarul.ro 12 III 12 [pron. *ebevé*] (abreviere din germ. *Elektronische Bremskraftverteilung*)

e-carte s.f. –Carte electronică– „50 de *e-cărți* la prețul unei cărți tipărite" "22" 48 / 01 p. 14. „Editura LiterNet [...] a atins cifra de 100 de *e-cărți* publicate." Ad. 18 IX 04 p. 3. „Dan Brown a ținut la *e-carte*, iar versiunea electronică a «Simbolului pierdut» se vinde aproape la fel de bine ca și cartea pe hârtie." G. 20 I 10 p. 14; v. și R.lit. 30 I 02 p. 4 (după engl. *e-book*)

ecatóx s.n. „*Ecatox*. Este numele unei soluții care se folosește la stropitul pomilor, pentru a-i feri de atacul dăunătorilor." Sc. 29 VI 75 p. 3. „Împotriva păianjenului roșu și păduchilor de frunze se recomandă *Ecatox* 0,6%." blog.eva.ro 14 I 08 //probabil din *eca*[rlat] + *tox*[ic]: DexX//

echidistánt, -ă adj. (pol.; termen des folosit după dec. 1989) –Lipsit de partizanat (mai ales privitor la o atitudine politică)– „Poliția are o atitudine *echidistantă*..." R.l. 22 VI 91 p. 4. „Iliescu: Johannis întrunește percepția unui om *echidistant*" Z.fin. 14 X 09 (din fr. *équidistant*; DN, DEX – alte sensuri, DEX 98, MDN, DexX)

echidistánță s.f. (pol.; termen des folosit după decembrie 1989) –Lipsă de partizanat (mai ales privitor la o atitudine politică)– „Este mai comod să ai o atitudine partizană decât să păstrezi *echidistanța*." G.T. 4 V 91 p. 1. „[Președintele Iliescu susține] că e garantul *echidistanței* și că, în fapt, i se potrivește ca o mănușă condiția de independent." R.l. 14 VIII 96 p. 3. „Ministerul Administrației și Internelor asigură populația că va acționa ferm față de orice încălcare a legii și va manifesta *echidistanță*, indiferent de calitatea celor care încalcă normele legale în vigoare." Ad. de Galați 4 XII 09 (din fr. *équidistance*; Irina Preda în LR 10 / 92 p. 547; DN, DEX, NODEX – alte sensuri, DexX)

echigravisféră s.f. (astron.) „Nava depășise la ora 13,53 (ora Bucureștiului) *echigravisfera* – linia imaginară ce delimitează zona în care forțele gravitaționale ale Lunii și Pământului se anihilează reciproc – intrând în sfera de atracție a Pământului." R.lit. 23 XI 69 p. 6. „nava spațială Apollo-14 depășește linia *echigravisferei* – punctul echidistant dintre Pământ și Lună, unde forța de atracție a celor doi aștri se anulează reciproc – înaintând cu o viteză de peste 5.200 km pe oră." R.l. 3 II 71 p. 6 //din *echi-* "egal" + *gravi*[tație] + *sferă*; DexX//

echinocțiál, -ă adj. || *punct echinocțial* (astron.) –Fiecare dintre cele două puncte de intersecție ale elipticii cu ecuatorul ceresc, în care se află Soarele la echinocțiu– „Acest loc de intersecție a elipticii cu ecuatorul – numit punct vernal – a fost stabilit ca punct *echinocțial* de primăvară. Practic, de acum începe primăvara astronomică, care își va lua rămas bun la 21 iunie ora 14 și 14 minute, când va avea loc solstițiul de vară." I.B. 21 III 71 p. 6. „Punctele de intersecție de pe sfera cerească dintre ecliptică și ecuatorul ceresc (cercul obținut prin intersecția planului ecuatorial terestru cu sfera cerească) reprezintă punctele *echinocțiale*: punctul vernal sau punctul echinocțial de primăvară si punctul autumnal sau punctul echinocțial de toamnă." Ev. 22 IX 05 (din *echinocțiu*, după fr. *équinoxial*; DN – alt sens, DEX, DN$_3$, NODEX, DexX)

echinoxíst, -ă adj. (lit.) –(Scriitor) aparținând grupării din jurul revistei „Echinox"– „În poezie, mișcarea de re-evaluare (aici existând și tradiția activă a poeziei și meta-poeziei barbiene) începe ca atitudine conștientă cu promoția *echinoxistă*." Luc. 4 II 84 p. 8. „Aflăm astfel că poeții *echinoxiști* sunt singurii care cunosc și practică «textualizarea»..." R.lit. 28 VII 84 p. 24. „La cocteil, invitațiile (in număr de 130) sunt pentru *echinoxiștii* din țară și străinătate și pentru câtiva simpatizanți." R.lit. 19 XI 03 p. 31; v. și Luc. 19 IV 84 p. 10, R.lit. 19 V 84 p. 10, "22" 8 / 96 p. 14, Obs.cult. 9 IV 02 p. 18 (din *echinox* – *-ist*)

echipáj s.n. **1.** –Grup, alcătuit de obicei din trei elevi, care participă la

un concurs, reprezentând școala, un sector, orașul etc.– „*Echipajul* liceului «I. Creangă» s-a clasat primul la concursul de istorie pe sector în aprilie '79". **2.** –Echipă care intervine în situațiile de urgență, deplasându-se cu un mijloc de transport care găzduiește instrumentele sau aparatele necesare– „Serviciul de Ambulanță Județean Galați a înființat o unitate specială de intervenție în caz de înzăpezire, cu *echipaj* antrenat, și care este dotată cu un snowmobil cu sanie pentru transportul bolnavilor." Ad. 6 XI 04 p. 12; v. și *snowmobil* 2005, *vitezoman* 1971 || *echipaj antișoc* v. *antișoc* 2010 || *echipaj de control* v. *policalificat* 1974 || *echipaj de descarcerare* v. *descarcerare* || *echipaj de urgență* v. *medicalizat* 1998 (din fr. *équipage*; DN, DEX, DN_3 – alt sens; DexX)

echípă s.f. (sport) || *echipă-fanion* –Echipă de frunte– „O.C. [...] un sportiv care luminează sufletele iubitorilor vechii *echipe fanion* a Ardealului – Universitatea Cluj." Fl. 5 X 84 p. 24. „fiind vorba de *echipe fanion*, eforturile trebuiau conjugate." Fl. 20 I 89 p. 23. „el a luat o *echipă fanion* a fotbalului românesc, din Divizia B, și pe banii lui proprii, fără să fie mare mogul și fără să facă vreo afacere cu statul, a dus-o în Divizia A, pe un loc onorabil." Obs.cult. 16 VIII 09 p. 6; v. și I.B. 22 X 86 p. 7, Fl. 31 VII 87 p. 23 (din *echipă* + *fanion*; DexX)

ecleziál, -ă adj. –Referitor la biserică, înțeleasă ca instituție. Bisericesc– „Patrimoniul *eclezial*, în pericol" Ev. 7 VIII 02. „Aproximativ 80% din patrimoniul național românesc este *eclezial*" Lum. 12 VII 07 (din fr. *ecclésial*; MDN, DexX)

eclípsă s.f. (fig.) –Declin, decădere, regres– „formație aflată în plină *eclipsă*." C. 19 VIII 99 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Marea Britanie este într-o bizară *eclipsă* de traduceri din literatura universală." jurnalul.ro 20 V 09 , cit. de Stăncioi-Scarlat (după fr. *éclipse*; PR; Zafiu, *D* – 1999; DEX 09)

ecluzá v.t. –A trece printre ecluze– „În cursul zilei de luni [...] la Agigea a fost *ecluzat* un nou convoi de nave, compus din 4 barje de câte 3000 tone fiecare..." R.l. 27 VIII 85 p. 5 (din *ecluză*; cf. fr. *écluser*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

ecluzáre s.f. –Trecere printre ecluze– „O *ecluzare* cu un convoi maxim durează 45–50 de minute." Fl. 25 V 84 p. 20. „și-a mărit capacitatea de *ecluzare*, de 52,4 milioane tone pe an pe un sens, cu încă 33,6 milioane tone marfă/an." ziare.com 22 VIII 08 (din *ecluzá*; DN_3, DEX-S, DexX)

ecluzíst, -ă s.m.f. –Muncitor la ecluză– „Pe fetiță o cheamă Lotrina. (S-a născut la Lotru!) Știe că tata e *«ecluzist»*, ca și mama." Sc. 15 III 79 p. 2 (din *ecluză* + *-ist*; DEX-S, MDN, DexX)

éco adj. inv. –Ecologic– „Companiile aeriene vor să fie *eco*" adevarul.ro 24 IX 07. „Isteria *eco* din ultimii ani a creat industrii noi în lumea modei, una dintre cele mai profitabile fiind cea a materialelor organice și a produselor bio. Noile teritorii neexploatate ale vopselelor de textile nepoluante sau ale materialelor neprelucrate chimic au contribuit la creșterea pieței de jeanși..." Cot. 14 IX 08 p. 15. „cultura *eco* este, în mare parte, un produs de marketing." R.l. 16 V 09 p. 26; v. și jurnalul.ro 7 III 08 p. 14, 18 III 08 p. 13, Ev.z. 6 V 08 p. 25, jurnalul.ro 10 V 08 p. 14, G. 15 I 09 p. 16, 20 II 09 p. 16, 17 X 08 p. 3, jurnalul.ro 26 I 09 p. 14, 5 II 09 p. 13, R.l. 16 V 09 p. 12 (din engl. *eco*, fr. *éco*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005) || *eco-hotel* –Hotel construit din materiale care nu sunt toxice pentru mediu– „Din primăvara acestui an, și Brazilia găzduiește un *eco-hotel*..." sfin.ro 15 VI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Câteva *eco-hoteluri* se găsesc în UK, Franța, Germania..." Beau Monde VII 07 p. 72, cit. de Stăncioi-Scarlat //din *eco-* + *hotel*// || *eco-prietenos* –Prietenos cu mediul înconjurător– „Hummer *«eco-prietenos»*, alimentat cu baterii" G. 27 V 09 p. 11. „Primul stadion *eco-prietenos* din lume. Compania americană Pentair a realizat un sistem de reciclare a apei de ploaie, special pentru stadionul Target Field..." cugetliber.ro 19 I 10 (după engl. *eco-friendly*)

ecocardiográf s.n. (med.) –Aparat pentru examinarea inimii cu ultrasunete– „La bordul navetei se va afla și un *echocardiograf* de concepție americană [...] pentru studierea efectelor absenței gravitații asupra organismului uman." R.l. 2 IV 85 p. 6. „În dotarea Institutului de Boli Cardiovasculare și Transplant Târgu Mureș, Secția Clinică de Cardiologie III, se află încă din luna august un *ecocardiograf* de înaltă performanță pentru aplicații în cardiologia pediatrică." Zi de zi 10 XII 08 [și *echocardiograf*] (din engl. *echocardiograph*; MDN, DexX)

ecocardiográfic, -ă adj. (med.) –Realizat cu ajutorul ecocardiografului– v. *ecograf* 1984. „majoritatea copiilor cu suflu sistolic funcțional ajung în centrele cardiovasculare pentru investigații, cel mai frecvent pentru examen *ecocardiografic*." jurnalul.ro 7 I 08; v. și Mag. 11 VII 01 (din *ecocardiograf* + *-ic*; DexX)

ecocardiografíe s.f. (med.) –Examinare a funcționării inimii cu ajutorul ecocardiografului– „investigații cardiologice: electrocardiogramă, radiografie toracică, *ecocardiografie* Doppler și în unele situații analize de sânge." jurnalul.ro 7 I 08 „*Ecocardiografia* (ecografia inimii) aduce informații mult mai exacte referitoare la dimensiunea cavităților cordului, hipertrofie, anomalii valvulare și congenitale și acolo unde este ușor accesibilă și poate înlocui radiografia toracică în evaluarea afecțiunilor cardiace." ziaruldeiasi 8 X 08 (din engl. *echocardiography*; MDN, DexX)

ecocinematografíe s.f. (ecol.) –Cinematografie pe teme ecologice– „*Ecocinematografie.* În localitatea italiană Rovigo a avut loc cea de a șasea ediție a expoziției internaționale «Natura, omul și mediul înconjurător»." R.l. 18 I 77 p. 6 //din *eco*[logie] + *cinematografie*; MDN, DexX//

ecoclimátic, -ă adj. –Referitor la ecologie și climă– „Secolul XXI va fi *ecoclimatic* sau nu va fi deloc" "22" 29 / 07 p. 13. „Mondializare și compromis *ecoclimatic*?" "22" 12 / 08 p. 14. „era ecologică s-a născut și afirmat rapid ca una *ecoclimatică*, iar perceperea și exprimarea sa politico-juridică a avut loc abia în ultimele decenii ale veacului trecut." "22" 19 III 08 (din fr. *écoclimatique*; MDN, DexX)

ecofílm s.n. (ecol.) „*Ecofilm 74*. Primul festival al filmului ecologic, în iunie în Cehoslovacia." Cont. 24 V 74 p. 11 //din *eco*[logic] + *film*; MDN//

eco-friendly adj. (cuv.engl.) –Care nu dăunează mediului înconjurător– „«Cumpărătorul moral», un nou specimen creat pe banda rulantă de brandurile *«eco-friendly»* care fac din vânzările produselor lor o chestiune de morală publică, este personajul principal al editorialelor din revistele de modă și alte materiale din zona fashion. Acesta trebuie să cumpere jeanși din bumbac organic, care înseamnă bumbac pentru cultivarea căruia s-au folosit mai puține chimicale decât se utilizează în mod obișnuit." Cot. 12 IX 08 p. 15. „Samsung Electronics a prezentat un plan de investiții în valoare de 5.400 miliarde woni (4,29 miliarde dolari) pentru a dezvolta produse ecologice (*eco-friendly*) și a reduce emisiile facilităților sale de producție până în 2013." evenimentul.ro 9 X 09 [pron. *eco-fréndli*] (Douglas Harper 1993)

ecográf s.n. (med.) –Aparat pentru măsurarea densității mediilor bazat pe principiul vibrațiilor ultrasonore– „La clinica medicală nr. 1 din Cluj-Napoca [...] s-a dat în funcțiune un *ecograf* multifuncțional." R.l. 12 VI 84 p. 5. „[Clinica medicală nr. 3] a extins gama explorărilor cu ajutorul *ecografului* și asupra diagnosticului calcefierilor valvulare ale inimii. La un mare număr de bolnavi au demonstrat că explorarea ecocardiografică [...] pune pregnant în evidență, sub forma lipsei de ecouri, această maladie [...] Se îmbogățește astfel posibilitatea de diagnostic ecografic..." R.l. 4 XII 84 p. 5. „Mi s-a spus că în momentul cu pricina exista deja un aparat *ecograf* în spital și un singur post de medic, care era deja ocupat." Ad. 15 II 10 (din fr. *écographe*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

ecográfic, -ă adj. (med.) –Referitor la ecografie– „Centru de ecografie. La clinica medicală nr. 3, profilată pe maladii ale aparatului digestiv și alte boli interne, a intrat în funcțiune un centru de ecografie dotat cu aparatură perfecționată [...] fiind al doilea centru *ecografic* din țară." R.l. 7 IV 83 p. 1. „Cum să ne pregătim pentru un examen *ecografic*" ziaruldeiasi.ro 4 III 09; v. și *ecograf* 1984 (din *ecograf* + *-ic*; DEX-S, DexX)

ecografíe s.f. (med.) –Metodă de diagnosticare prin ultrasunete– „A-și putea vedea copilul înainte de a se naște [...], ce poate fi mai emoționant pentru o viitoare mamă? Acest lucru este astăzi posibil, grație *ecografiei*..." Sc. 6 I 80 p. 5. „*Ecografia* prin ultrasunete se va dezvolta rapid în următorii ani, ajungându-se la aplicarea diagnosticului ultrasonor în toate domeniile medicinei..." R.l. 17 V 84 p. 6. „Ce trebuie să știm despre *ecografie*" ziaruldeiasi.ro 4 III 09; v. și I.B. 31 VII 82 p. 2, R.l. 5 X 82 p. 2, 7 IV 83 p. 1; v. și *biomedical* 1981, *ecografic* 1983 (din fr. *écographie*; PR 1972, DPN 1983; DN_3, DEX-S, DexX)

ecográmă s.f. (med.) –Diagramă obținută la ecograf– „După această *ecogramă*, medicul poate să diagnosticheze, de pildă, o boală atât de periculoasă ca stratificarea retinei, să determine locul și dimensiunile formațiunilor patologice din ochi, să controleze rezultatele tratării lor, să depisteze în timpul unei operații corpurile străine din ochi." Luc. 10 XI [f.a.] p. 3; v. și R.l. 21 IV 81 p. 1 (din fr. *échogramme*; cf. engl. *echogram*; DTN 1978; LTR; DN_3, DEX-S, MDN, DexX)

eco-hotél s.n. v. *eco*

ecolocáție s.f. (tehn.) –Reperarea obiectelor prin analiza ecoului ultrasunetelor– „Se pare că liliecii localizează vânatul grație auzului lor extrem de fin și nu *ecolocației*, cum se credea până acum." R.l. 20 IV 81 p. 6. „Procedeul, numit *ecolocație*, folosește sunetele pentru indentificarea obiectelor după ecoul produs de acestea." 9am.ro 23 XI 06 (din fr. *écholocation*; DN_3, DEX 98, DexX)

ecológ s.m., adj. –Specialist în ecologie– „E o mare deosebire între termenii ecologist și *ecolog*. Ecologistul face politică ecologică, *ecologul* este omul de știință care face ecologie." R.l. 11 VII 91 p. 4.

„Acreditarea ca fermier *ecolog* presupune mai multe beneficii. Dintre acestea, subvențiile mai mari cu 25 la sută constituie principalul avantaj" Ev. 27 I 10 (din fr. *écologue;* PR 1979; DN_4, DEX 98, NODEX, DexX)

ecológic, -ă adj. **1.** –Privitor la ecologie– „Ca orice semnal de alarmă privind echilibrul *ecologic* al planetei noastre, acesta și-a avut valoarea sa, așa cum continuă să aibă și după instituționalizarea apărării mediului." Cont. 22 III 74 p. 10. „Planta-petrol prezintă și un avantaj *ecologic*: ea absoarbe bioxidul de carbon pe care arderea cărbunilor și produselor petroliere îl împrăștie în atmosferă." Sc. 12 I 78 p. 6; v. și R.l. 20 III 84 p. 6; v. și *agroecologic* 1983, *biolog-protecționist* 1975, *defoliant* 1974, *distavor* 2008, *ecoclimatic* 2008, *ecofilm* 1974, *ecomodel* 1978, *flop* (sensul 3) 2009, *gardă* (*Gardă de Mediu*) 2007, *locavor* 2008, *monitoring* 1994, *operator* (*operatoare economică*) 2000, 2001, (*operator ecologic*) 2008, *poluare* 1978, *renaturare* 2009, *stimulent* (*fiscal*) 2010, *taxă* (*ecologică*) 2007, *verde* (*revoluție verde*) 2008, *viral* (sensul 1) 1979, *zoogeografic* 2006. **2.** –Care nu agresează mediul înconjurător– „Când am început, n-am găsit scris la noi un singur rând despre avicultura *ecologică*." G. 27 II 08 p. 13, adevarul.ro 6 I 11; v. și *antiîngheț* 2003, *bioclimatic* 2007, 2009, *biodiesel* 2005, *corten* 2008, *deponeu* 2006, 2008, *ecologiza* 2009, *farfurie* (*zburătoare*) 2007, *industrie* (*industria vinului*) 2007, *inteligent* (*automobil inteligent*) 2009, *minimotor* 2009, *plastin* 2008, *verde* (sensul 2) 2009, (*agenda verde*) 2005. **3.** –Care este obținut fără a apela la metode ori substanțe care agresează mediul. Organic, bio– v. *superlavabil* 1997; v. și *bio* 2010, *brânză* (*brânză-cremă*) 2005, *cob* 2012, *consumactor* 2010, *eco-friendly* 2009, *ecosexual* 2010, *industrie* (*industria modei*) 2008, *instant* (sensul 3) 2008, *locavor* 2008, *organic* 2003 (din fr. *écologique*; cf. engl. *ecological*; DMN, PR 1968, BD 1970, MNC 1986; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 193; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

ecologíe s.f. „Continuând revizuirea dicționarului său, Academia franceză propune «aducerea la zi» a cuvântului ecologie astfel: «ecologie s.f. 1) – La origine, parte a științelor naturale care studiază raporturile animalului cu mediul său. Termenul ecologie a fost creat în 1866 de către biologul german Haeckel. 2) Știință care studiază corelațiile între ființele vii și mediul care le înconjoară. *Ecologie* a insectelor, a păsărilor, a omului etc. *Ecologie* marină, a apelor dulci, terestră etc. 3) În limba modernă, termenul *ecologie* desemnează de asemeni studiul condițiilor necesare dezvoltării armonioase a ființelor vii: ea pune în gardă contra factorilor care amenință echilibrul biologic (poluare, degradare a mediului înconjurător etc.), măsuri adecvate asigurării supraviețuirii speciilor existente. Susținătorii *ecologiei* estimează că progresul tehnic, necontrolat, provocând o ruptură între om și mediul său, pune în primejdie specia umană și numeroase alte specie.»" R.lit. 2 VI 77 p. 23. „Noțiunea de *ecologie este* o noțiune modernă, contemporană, ivită o dată cu accelerarea tuturor zonelor activității umane, cu aglomerările urbane, cu explozia tehnico-științifică etc. cuvântul ecologie având totuși o etimologie străveche, de la antici citire: împerecherea grecescului oikos (casă) cu logos (știință), a dat, în zilele noastre, noțiunea atât de des invocată, astfel definită: parte a biologiei care are drept obiect studierea raporturilor între ființele vii și mediul natural." R.l. 16 III 83 p. 4. „Spălătoria «verde» – *ecologie* românească cu scule străine" G. 15 X 07 (din fr. *écologie*; Ciolan, *MC*; PR 1968; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

ecologísm s.n. –Doctrină și practică a ecologiștilor– „*Ecologismul* este pentru săraci" G. 10 VII 07 p. 20. „Ungaria – *ecologism* european de avangardă" T.l. 24 II 09. „Arhitectura anului 2009 mizează pe accesibilitate și *ecologism*" Cap. 7 XI 09 (din fr. *écologisme*; PR 1975; MDN, DexX)

ecologíst, -ă s.m.f., adj. (pol.) –Membru ori simpatizant al unei mișcări civice sau politice care își propune să militeze pentru apărarea integrității mediului ambiant; referitor la această mișcare– „Trei *ecologiști* de pe vasul Greenpeace, arestați vinerea trecută de poliția canadiană, au fost condamnați [...] la amenzi de 1500 de dolari." R.l. 18 III 82 p. 6. „România nu e oricum printre premianții la capitolul spirit *ecologist*" G. 10 VII 07 p. 20. „ubicuul *ecologist* Dragoș Bucurenci" R.l. 16 V 09 p. 26; v. și 28 IX 82 p. 6, 21 X 82 p. 6, 16 III 83 p. 4, 21 VI 84 p. 6; v. și *deștânțărizare* 1997, *ecolog* 1991, *eoliană* 2006, *esperantist* 2010, *freegan* 2010, *hidroacustic* 2010, *locavor* 2008, *petrodolar* 1982, *tiermondist* 2005, *verde* 1984, *verzișor* 2007 (din fr. *écologiste*; DHLF 1964, PR 1968; MDN, DexX)

ecologizá v.t. **1.** –A curăța mediul înconjurător de elementele poluante– „Când am aflat că va trebui *să ecologizăm* partea asta a râului, mi-am zis că n-o să avem mare lucru de curățat..." G. 18 VII 08 p. 6. „Proiectele moderne de minerit nu se încheie odată cu turnarea ultimului lingou de aur, ci cu ultimul copac replantat pentru a *ecologiza* zona." R.l. suplim. Focus 6 XI 09 p. 8; v. și G. 2 IV 09 p. 1. **2.** –A face să corespundă normelor ecologice– „Mai avem 10 zile *să ecologizăm* 2.300 de gropi de gunoi" ziare.com 6 VII 09. „România mai are 3 zile pentru a *ecologiza* peste 2000 de gropi ecologice" capital.ro 13 VII 09 (din *ecologie* + *-iza*; MDN, DexX – sensul 1)

ecologizáre s.f. –Acțiunea de a ecologiza și rezultatul ei– „*Ecologizarea* la SC ALRO SA Slatina, obiectiv prioritar" Cot. 16 VI 00 p. 7. „vor trebui să obțină finanțarea necesară pentru *ecologizarea* gropii de gunoi de la Glina." Ad. 18 IV 01 p. 17. „Elevii din Petroșani și Petrila au ajutat la *ecologizarea* stațiunii Parâng" R.l. 5 X 09 p. 2 (din *ecologiza*; MDN, DexX)

ecolót s.n. (electron.) –Sondă folosită în ecolocație– „*Ecoloturile* noastre înregistrează adâncimile de pe tot parcursul." Sc. 8 IX 62 p. 4 (din germ. *Echolot*; LTR; DN_3, DEX 98, DexX)

e-commerce s. (cuv. engl.) –Vânzarea și cumpărarea de bunuri prin internet. Comerț electronic– „Britanicii, lideri în *e-commerce*" zf.ro 29 VI 00. „Comerț și afaceri prin intermediul calculatorului (sau, încă și mai nou, prin intermediul telefonului mobil) conectat la Internet? Nimic mai simplu, *e-commerce* și e-business!" C.n. 15 VIII 01 p. 6. „Firmele de *e-commerce* din România nu bagă atât de mulți bani în promovare astfel încât să existe cerere pentru așa ceva." R.l. 26 VIII 10 p. 3; v. și 7 seri anul III / 22 / 99 p. 16 [pron. *icoméRs*]

ecomodél s.n. (ecol.) –Model ecologic– „Cercetările [...] vor fi axate pe examinarea la lupă a unor modele ecologice tip, a raporturilor dintre elementele lor componente (vegetație, animale, resurse etc.). Pentru terminarea unor asemenea *«ecomodele»* s-au ales 18 regiuni de studiu." Sc 21 XII 78 p. 5. „Pentru determinarea unor asemenea *«ecomodele»* s-au ales 13 «regiuni de studiu», în funcție de particularitățile lor fizico-geografice și geologice." Sc. 27 X 82 p. 5 //din *eco*[logic] + *model*; MDN//

econocrát s.m. –Tehnocrat care se ocupă de problemele macroeconomice ale societății– „*econocrații*, «gestionarii societății», trebuie luați în seamă atunci când vorbim despre intelectualii momentului..." "22" 46 / 93 p. 5. „așa cum gândesc mulți politicieni, birocrați, tehnocrați și *econocrați*..." revistacultura.ro 13 II 09 //din *econo*[mie] + *-crat*; Dimitrescu, *Dr.* 201; MDN, DexX//

econometríe s.f. (ec.) –Studiul proceselor economice pe baza datelor matematice– v. *demoscopie* 1967; „șef al Catedrei de Statistică și *Econometrie* de la ASE" Z.fin. 15 VII 09; v. și R.l. 4 II 72 p. 3 (din fr. *économétrie*; PR 1949; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 186; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

econométru s.n. (ec.) –Aparat pentru măsurarea economiilor realizate în consum– „*Econometrul* în ajutorul tractoriștilor. Specialiștii [...] din regiunea Țelinograd (U.R.S.S.) au pus la punct și trimis spre experimentare un *«econometru»* electronic care îi ajută pe tractoriști să economisească o importantă cantitate de combustibil." Sc. 12 V 82 p. 5 (din fr. *économètre*; DMC 1968; MDN, DexX)

economicitáte s.f. –Economisire, grad de economie– „[Apartamentele] nu erau prea spațioase pentru o familie obișnuită, dar era evidentă grija pentru *economicitatea* spațiului, pentru calitatea finisajului." Cont. 16 XII 60 p. 2. „V-aș ruga să faceți o apreciere generală de *economicitatea* acestor resurse." R.l. 25 XI 73 p. 3. „administratorul trebuie să fundamenteze economic, financiar și juridic operațiunile pe care le-a inițiat, având în vedere că noi considerăm că au fost contradictorii principiului *economicitate*, eficiență, eficacitate." Cap. 28 II 02; v. și Sc. 4 XII 63 p. 4, R.l. 5 III 71 p. 3, 30 I 84 p. 6 (din *economic* + *-itate*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 136; DEX, DN_3; DexX – alt sens)

económic, -ă adj. || *economico-social* –Cu caracter economic și social– „Un rol major în îndeplinirea marilor obiective ale dezvoltării *economico-sociale* a țării." R.l. 31 X 78 p. 3. „O țară care se zbate de un mileniu să iasă din sistemul *economico-social* de tip agrar, feudal și rural, cosmetizată puțin de intervențiile Uniunii Europene, s-ar putea cantona în postura de periferie rurală și pitorească" Cap. 10 II 10; v. și *endemicitate* 1973 (din *economic* + *social*; LRC II p. 215)

economíe (ec.) || *economie de piață* –Economie în cadrul căreia prețurile se formează pe piață, în funcție de cerere și ofertă– „La cinema Patria sau în patria cinema-ului românesc de capă și spadă, Parlamentul – semn al înviorării *economiei de piață* – nevoia de bodyguarzi e tot mai acută." R.l. 4 VI 93 p. 2. „Nicăieri în lume, nici măcar în jungla aflată pe calea democrației și a *economiei de piață* nu se emit ordine care să acționeze retroactiv." Ev.z. 24 X 95 p. 1. „România este încă o țară care dă impresia că are un sistem de stat relativ slab pentru a administra

cadrul de reglementare de care orice *economie de piață* are nevoie." Z.fin. 14 I 10; v. și *bifare* 2003, *catifea* (*reformă de* catifea) 1993, *coagula* 2011, *consumism* (sensul 5) 2008, *consumist* (*mișcare consumeristă*) 2003, *dirijism* 1993, *IMM* 1997, *impozitare* 1993, *libertin* 1992, *manelic* 2000, *rotunditate* 1992, *semisubzistență* 2010, *țepar* 2000 || *economie gri*, *economie neagră* v. *negru* (*economie neagră*) 2002 (după fr. *économie de marché*, engl. *market economy*; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

economizatór 1. s.n. –Economizor– „Dacă gospodina respectivă nu are de spălat decât o cantitate de rufe reprezentând jumătate din capacitatea mașinii, e de ajuns să apese pe un buton pe care scrie *economizator*." Sc. 27 XII 77 p. 5. **2.** adj. –Care ajută la economisire– „Printre altele, aici poate fi văzut săpunul *economizator*, care este prevăzut cu un șanț în care gospodinele pot plasa restul unui alt săpun, evitând risipa." Z. 6 III 03 (probabil din *economizor*, prin substituție de sufix; DEX 98, DexX)

economizór s.n. || *economizor de elergie electrică / curent electric* –Dispozitiv care ajută la reducerea consumului de energie electrică– „*Economizoarele* de energie electrică nu au «prins» în România, deși investiția consumatorului casnic poate fi amortizată într-un an" Ev.z. 6 VIII 07 p. 14. „În momentul în care clientul părăsește încăperea, *economizorul* deconectează toți consumatorii, mai puțin frigiderul..." adevarul.ro 28 IX 10 (din fr. *économiseur*; în dicționarele curente apare cu alte sensuri)

ecopedologíe s.f. (ecol.) –Studiul caracterelor somatice determinate de factorii pedologici– „*Ecopedologie* de G. Chiriță." Cont. 1 IX 79 f.p. „S.Z. cercetătoare eminentă în chimia solului și *ecopedologie*." R.l. 18 II 82 p. 4; v. și R.l. 14 II 83 p. 4 //din *eco*[logic] + *pedologie*; MDN, DexX//

eco-prietenós adj. v. *eco*

ecoscóp s.n. (med.) „Specialiștii australieni cu construit un nou aparat căruia i-au dat denumirea de *«ecoscop»*. Noul aparat este folosit pentru obținerea pe ecranul de televiziune a imaginii copilului încă înainte de a se naște." Cont. 27 IX 63 p. 7 (din engl. *echoscope*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; DEX-S, MDN, DexX)

ecosexuál s.m. –Persoană care își prelungește principiile ecologiste în planul vieții sexuale– „Wikipedia semnalează și un sinonim pentru vegansexual: *ecosexualul*." hotnews.ro 11 XII 07. „*Ecosexualii* pretind ca jumătatea lor să se afișeze, ca ei, în haine din bumbac organic, să se ungă numai cu alifii netestate pe animale, să prefere deplasările cu bicicleta sau vreun Prius proaspăt achiziționat, să pună gura doar pe alimente ecologice și să ducă o viață sexuală cu adevarat sănătoasă. Poți pica cu tronc unui *ecosexual* atâta timp cât nu te iei la harță cu natura, risipindu-i resursele și nimicindu-i frumusețea, pentru că ei sunt printre primii care au priceput că echilibrul planetei este pus în pericol de aproape tot ce facem. Chiar și în pat." revistatango.ro 22 I 10 (din engl. *ecosexual*; Ciolan, *MC*)

ecosistém s.n. **1.** (ecol.) –Unitate naturală de bază; sistem ecologic– „Vineri dimineață [...] s-au deschis lucrările simpozionului «Protecția *ecosistemelor* și folosirea rațională a erbicidelor»." Sc. 25 XI 78 p. 5. „Cu autoritatea pe care o deține în materie, savantul britanic ne convinge că și cei, foarte puțini, care vor mai rămâne în viață în cazul unui asemenea cataclism nuclear, vor trăi într-o lume cu un *ecosistem* iremediabil prejudiciat. Astfel, temperatura va scădea sub zero grade și o «iarnă nucleară» se va abate asupra Europei, chiar dacă războiul a început vara." I.B.29 II 84 p. 8; v. și R.l. 5 III 81 p. 6, Sc. 18 IV 81 p. 5, Pr.R.TV 26 III 83 p. 3; v. și *biodiversitate* 2010, *bioeconomic* 2011, *intercondiționare* 2009, *parc* (*natural*) 2008. **2.** (inform.) –Ansamblu de aplicații construite pentru un device (telefon mobiol, tabletă etc.)– „Cisco a lansat AppHQ, un *ecosistem* de aplicații construite special pentru Cisco Cius, care oferă noi metode de a crea, administra și de a implementa rapid aplicații pentru tablete în companii." ziare.com 19 VII 11. „construirea unui *ecosistem* în jurul acestor produse constituie un alt avantaj pe care îl oferă producătorii autohtoni. Astfel, Neura este prima tabletă care are preinstalate aplicații românești pentru Android, ce oferă acces la conținut în limba română și este singura tabletă disponibilă în România care beneficiază de servicii de business precum videoconferință, telefonie IP sau Cloud Computing." Financiarul 26 VII 11 p. 7 (din fr. *écosystème*, engl. *ecosystem*; DMC 1960, PR 1969; D. Filoz.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

ecosóndă s.f. (mar.) –Sondă pentru stabilirea adâncimilor marine prin analiza ecoului acustic– „La Institutul maritim de pescuit din Gdynia a fost pus la punct un procedeu hidroacustic de studiere a fundului mării. Măsurarea coeficientului de reflexie a energiei acustice cu ajutorul unei *ecosonde* permite determinarea reliefului submarin, a grosimii sedimentelor și a adâncimii." I.B. 9 XII 75 p. 4 (din fr. *échosonde*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

ecotáxă s.f. –Taxă ecologică– „Comerciații vor plăti *ecotaxă* pentru pungile din plastic, din 2009" mediafax.ro 29 VIII 08. „Din cauza *ecotaxei*, producătorii de pungi de plastic sunt supraîncărcați fiscal (fiind primii care o plătesc) și riscă să fie nevoiți să-și concedieze angajații)." G. 18 II 09 p. 2 (din *eco-* + *taxă*)

ecoturísm s.n. –Formă alternativă de turism, centrată pe descoperirea naturii, care își propune să afecteze mediul cât mai puțin posibil– „*Ecoturism* în Bucegi [...] Ne-am gândit ca pentru acest sezon să vă oferim o vacanță în stil «eco»." R.l. 11 VII 98 p. 11. „Zărnești ul va primi o finanțare WWF pentru *ecoturism*." Ad. 21 III 02 p. 7. „Seminar-dezbatere: *Ecoturismul* în România" Ad. 9 III 04 p. 1; v. și 10 III 04 p. 14 (din engl. *ecotourism*, fr. *écotourisme*; Random House 1985-90, PR 1992; DexX)

ecrán s.n. || *ecran-gigant* –Ecran de dimensiuni foarte mari– „au organizat locuri publice pentru difuzarea meciurilor CM pe *ecrane-gigant*." R.l. 10 VII 06 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „peste 120 de șoferi au format o adevărată coloană pe șantierul Autostrăzii Bechtel, pentru a ajunge la locul unde în cadrul TIFF puteau vedea, pe un *ecran-gigant*, proiecția celui mai nou film al lui Van Damme..." G. 1 VI 09 p. 1. „Bartolomeu, funeralii pe *ecrane-gigant*" adevarul.ro 2 II 11 (din *ecran* + *gigant*) || *ecran tactil* v. *tactil*

ecstasy s. (cuv. engl.) –Drog sintetic de mare risc, derivat al amfetaminei– „aveau asupra lor 55.000 de pastile de *ecstasy*" Nat. 13 X 00 p. 11. „Drogul sintetic numit *ecstasy*" Ev.z. 3055 / 02 p. 5. „[Polițiștii] aveau indicii că se vinde și se consumă *ecstasy* în restaurantele situate în Piața Universității." R.l. 20 I 05 p. 32 (DexX)

ECU s.m. –Numele monedei convenționale europene– „190 milioane *ECU* vin în România la sfârșitul lunii." Cot. 4 XII 91 p. 3. „Căci, după ajutorul de urgență, în valoare de 11,5 milioane *ECU* pentru înfruntarea dificultăților imediate din domeniul sanitar și alimentar [...] a urmat mineriada din 13–15 iunie 1990 care a făcut ca Parlamentul European să ceară să «nu se continue ajutorul tehnic României, cu excepția ajutorului umanitar»." R.l. 18 VII 92 p. 12. „Un supermagazin în care plătești cu *ECU*" "22" 37 / 93 p. 13; v. și R.l. 22 VI 93 p. 2 (abreviere engl. din *E*[uropean] *C*[urrency] *U*[nit]; cf. fr. *écu*; DHLF 1978, DPN 1983; FS 352; Dimitrescu, *Dr.* 213, 214; NODEX, MDN, DexX)

edentáție s.f. (med.) –Lipsă totală sau parțială a dinților– v. *endoosos* 1992, *fixist* 1995. „Șeful disciplinei *Edentația* parțială întinsă [...] este decanul facultății, N.F." Bună ziua Iași 13 III 07 (după fr. *édenter*; DN_3, DexX, DEX 09)

edictá v.t. –A da un edict, a proclama– „Reamintim că venerabilul lider politic fusese [...] vizitat de un subit duh al blândeții atotiertătoare și *edictase* că [...] ar fi fost vorba doar de un gest pripit." Dim. 20 IX 97 p. 1. „în România, statul *a edictat* o serie de acte normative menite să protejeze drepturile consumatorilor." sfin.ro 21 IX 07; v. și R.l. 4636 / 05 (din fr. *édicter*; DN_3, DexX)

edictáre s.f. –Decretare, promulgare– „Decretul este foarte clar, explicit, amănunțit și nu lasă loc la nici un fel de alte interpretări și discuții: există niște reguli – întărite prin *edictarea* unor norme juridice..." R.l. 9 I 82 p. 1 (din *edictá*)

edictuál, -ă adj. (rar) –De edict, propriu unui edict– „Eugen Ionesco atunci când glosează evenimente din țară (politice îndeobște) o face *edictual*, în texte de-o frază." Lit. 21 / 93 p. 7 (din *edict*; DN_3, DEX 98, DexX)

edíl s.m. || *edil-șef* –Primar– „*Edilul-șef* a dat asigurări că investiția va fi una «exclusiv privată, a unei firme româno-austriece»..." Ad. 21 I 05 p. 3. „*Edilul șef*, Sorin Oprescu, i-a chemat ieri la raport pe responsabilii cu paza și ordinea în București." G. 25 VIII 09 p. 16; v. și "22" 1 II 05 p. 6, R.l. 26 I 07 p. 25 (din *edil* + *șef*, DN_3, DEX 98, DexX)

edilitár, -ă adj. || *edilitar-gospodăresc* –Privitor la întreținerea și îngrijirea clădirilor și a orașului– „Primăvara a declanșat în toate orașele și comunele țării largi acțiuni *edilitar-gospodărești*." R.l. 25 III 76 p. 5. „Realizarea unor obiective și acțiuni *edilitar-gospodărești*." R.l. 2 XII 81 p. 2. „În cazul în care sunt necesare amenajări, serviciul *Edilitar-Gospodăresc* va întocmi analize de preț pentru efectuarea acestor amenajări..." Z. de Mureș 15 X 07 (din *edilitar* + *gospodăresc*)

editáre s.f. –Modificarea, în vederea îmbunătățirii calității sau a transformării în altceva, a unui fișier (text, audio, video)– „pentru mine *editarea* imaginilor este un lucru atât de muzical." R.l. 20 III 07 p. 26. „La fel de ușor se fac și operațiunile de *editare*, printare sau vizualizare a imaginilor." Ad. 30 IX 09 p. 7 (din *edita*; DexX)

editór s.m. || *editor-critic* –Critic care conduce o editură– „Așadar, nu *editor-critic* cu orice preț, ci un editor cultivat, onest și cu autoritate profesională în

meseria pe care o exercită." R.l. 15 VIII 77 p. 2 (din *editor* + *critic*); v. și *librar-editor*

editoriál s.n. || *editorial-eveniment* –Editorial care constituie un eveniment așteptat cu nerăbdare– „un *editorial-eveniment*" Realitatea TV 13 XI 07. „Citește în exclusivitate, în ProSport, *editorialele eveniment* semnate de Cristian Tudor Popescu" G. 22 I 09 p. 12 (din *editorial* + *eveniment*)

editorialíst, -ă s.m.f. –Persoană care scrie editorialul unui ziar, al unei reviste– „*Editorialiști* din Buenos Aires susțin că va avea loc o serioasă înfruntare..." Săpt. 10 X 72 p. 3. „Premiul [a fost acordat] *editorialistei* Roxana Iordache de la cotidianul «România liberă»." Timișoara 43 / 95 p. 2. „a acceptat provocarea revistei Confidențial de a deveni *editorialist*" jurnalul.ro 13 I 10; v. și Săpt. 10 X 72 p. 3, R.l. 19 X 82 p. 6, I.B. 17 II 88 p. 4, R.l. 20 I 82 p. 6, "22" 125 / 95 p. 5, R.lit. 25 IV 01 p. 2 (din fr. *éditorialiste*; PR 1948; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 50; DN_3, NODEX, DexX, DEX 09)

editorializá v.i. –A scrie un editorial– „ziarul la care *editorializează* a atacat atitudinea..." R.lit. 17 XI 99 p. 24. „Greu de crezut, dar și arestații scapă printre degetele vigilentei noastre Poliții – ceea ce îl face pe Marius Tucă să editorializeze pe această temă în Jurnalul Național..." R.lit. 26 XI 03 p. 32. „În același număr, S.P. *editorializează* pe tema România atipică..." R.lit. 24 III 04 p. 32 (din *editorial* + *-iza*)

editúră s.f. || *editură-pirat* –Editură care publică lucrări fără a plăti drepturile cuvenite autorilor sau altor edituri– v. *ediție-pirat* 1991. „interactivitatea (o bibliotecă vie, creativă – *editura-pirat*, casete audio, topuri de carte, chestionare) într-un asemenea spațiu le dă posibilitatea utilizatorilor (adormiți, deocamdată) de a se exprima..." Obs.cult. 24 VII 01 (din *editură* + *pirat*; DexX)

ediție s.f. –Fiecare dintre manifestările artistice, științifice, sportive etc. care se repetă periodic. Etapă– „Mâine, de la orele 19 [...] va avea loc cea de-a doua *ediție* a festivalului-concurs de muzică ușoară dotat cu premiul «Lebăda de argint»." I.B. 9 X 70 p. 2. „Aflat la cea de-a VII-a *ediție* a sa, festivalul «Craiova muzicală» va avea loc între 18 și 25 noiembrie." R.l. 18 XI 78 p. 5. „*Ediția* de anul acesta a Târgului de Carte Gaudeamus găzduiește peste 400 de evenimente editoriale" Fl. Iașului 18 XI 08; v. și Sc. 11 II 71 p. 6, R.lit. 12 X 72 p. 31; v. și *ecocinematografie* || *ediție electronică* „Cotidianul francez «Le Monde» publică, în *ediția electronică*, un articol pe tema «scandalului financiar» care are în centrul său pe ministrul Integrării Europene" Ad. 5 IX 03 p. 4 || *ediție pilot* „*Ediția pilot* a primului festival de teatru independent în aer liber, inițiată de Teatrul Undercloud de «La Motoare»." G. 15 VIII 08 p. 14 || *ediție pirat* –Ediție neautorizată de autor– „Pe piață apăruseră *ediții-pirat* ale aceluiași tratat de chimie anorganică." Fl. 7 I 67 p. 23. „Edituri-pirat, *ediții-pirat*, rapturi editoriale de traduceri din literatura universală, furturi de inteligență culturală, artistică, științifică – iată câteva din gravele rezultate scăpate de sub controlul public..." R.l. 26 XI 91 p. 2. „pentru că autorul nu fusese de acord cu publicarea acestei ediții, cartea a apărut într-o *ediție pirat*." G. 25 IV 08; v. și R.l. 28 XII 66 p. 6, Sc. 24 XI 74 p. 6 (formal din fr. *édition*, it. *edizione*; A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 538; DN, DEX, DN_3, DEX 98 – în sport, NODEX, MDN; *ediție-pirat* după fr. *édition-pirate*; DMN 1966; DexX)

EDS s. (auto) –Blocarea electronică a diferențialului– „sistem de menținere a stabilității mașinii (inclusiv asistent de frânare, sistem de antiblocare a roților – ABS, sistem de blocare electronică a diferențialului – *EDS*, sistem de reglare a forței de tracțiune – ASR)..." evenimentul.ro 22 VIII 05. „Acesta este completat de un mecanism electronic de blocare a diferențialului *EDS*, sistem de asistență la frânarea de urgență EBA, precum și un sistem Overboost care mărește presiunea de frânare." G. 25 X 05 (abreviere din germ. *Elektronische Differenzialsperre*)

educatív, -ă adj. || *educativ-estetic* –Cu rol de educare în domeniul frumosului– „Acum șase ani, Uniunea compozitorilor a inițiat [...] o acțiune *educativ-estetică* cu profil de stagiune, purtând simbolic numele de «Clubul prietenilor muzicii»." I.B. 17 XI 72 p. 2 (din *educativ* + *estetic*)

educatór s.m. v. *învățător-educator*

educáție s.f. || *educație timpurie* „*educație timpurie* (1-3 ani), organizată în creșe sau grădinițe..." G. 14 II 07 p. 3. „*Educație timpurie* de la 0 la 5 ani, gimnaziu până la a IX-a, liceul până la a XIII-a" G. 7 VII 07 p. 1. „Conform proiectului legii învățământului preuniversitar, copiii între 1 și 3 ani vor fi incluși în prima treaptă a educației formale, denumită, în premieră, *educație timpurie*. Educația copiilor se va organiza în creșe și în grădinițe." G. 15 II 09 p. 32

efasáre s.f. –Ștergere– „Rolul din acest film e o nouă demonstrație a talentului său, a economiei de mijloace cu care exprimă, prin infinite nuanțe, faptul că «se întâmplă atâtea și nu se întâmplă nimic», a farmecului său specific, un farmec al *efasării* sclipitoare și al ambiguității atât de necesare personajului Filip." Sc. 9 VII 80 p. 4. „Teme teatral-filozofice [...] provoacă sentimente complexe legate de angoase existențiale și iau în calcul durata, exprimată prin stingere, *efasare*, ca un semn al morții." Obs.cult. 9 VI 02 (din *efasa*; cf. fr. *effacement*)

eféct s.n. || *efect* (*de*) *tunel* –Trecerea unei particule printr-o barieră de potențial– „Aplicare practică a așa-numitului «*efect de tunel*», aparatul [...] este capabil să pună în evidență [...] asperități de dimensiuni infinitezimale." Sc. 22 XII 82 p. 5. „Microscopia prin *efect-tunel* permite stabilirea, la scară atomică, a topografiei unei suprafețe." I.B. 8 VII 88 p. 4 || *efect de domino* –Prăbușiri în cascadă– „pachetul de măsuri nu a reușit să oprească prăbușirea, criza din această țară declanșând *efectul de domino* asupra tuturor celorlalte monede din zonă." Dim. 20 IX 97 p. 5 || *efect de seră* „noile cercetări confirmă teoria «*efectului de seră*» potrivit căreia temperatura atmosferei va crește, ca urmare a acumulării bioxidului de carbon, care captează razele solare, păstrând căldura ca într-o seră." Sc. 24 I 84 p. 7. „Revelle este cel care a introdus în vocabularul științific și, ulterior, în vocabularul general sintagma «*efect de seră*», pentru a descrie, într-un mod concentrat, o largă paletă de consecințe ce rezultă din acumularea necontrolată și accelerată a bioxidului de carbon în atmosferă." G. 25 II 08 p. 3; v. și I.B. 6 II 84 p. 8, R.l. 11 I 85 p. 6 , I.B. 9 VI 88 p. 8, Ad. 7 IV 03 p. 16 || *efect ochi roșii* (foto.) –Colorarea în roșu a pupilelor, în fotografiile făcute cu blitz în medii întunecate, cu aparate compacte la care blitzul este plasat lângă obiectiv– „Funcție pre-blitz împotriva *efectului ochi roșii*" Reclamă Carrefour VII 03. „Neplăcutul *efect de ochi roșii* poate fi eliminat imediat după realizarea pozei, prin simpla apăsare a unui buton." wall-street.ro 24 V 05 (*efect de tunel* din fr. *effet tunnel*; *efect de seră* din fr. *effet de serre*; *efect de domino* din engl. *domino effect*; *efect ochi roșii* din engl. *red-eye effect*; DexX *efect de seră, efect de tunel*)

efemerităte s.f. (rar) –Caracter trecător– „Cât despre *efemeritatea* muzicii tinere, poate într-un articol viitor." I.B. 28 V 82 p. 2. „Artista mai degrabă semnează decât accentuează trecerea sa prin spațiu, *efemeritatea* și fragilitatea figurilor sale din lemn sau hârtie făcând să construiască doar o notă a trecerii sale pe aici." Z. 17 II 01. „Centrului Național al Dansului îi revine misiunea de a se lua la trântă cu *efemeritatea* și cu propria efemeritate." 9am.ro 17 IX 09 (cf. it. *efemerità*; DN_3, DexX)

efemerizá v.t. și v.r. –A face să devină sau a deveni efemer– „Noroc că, ținând să contrazică morbida dorință a oamenilor de a se eterniza monumental ca spirite, întru Duh, eternizând spectralitatea, artistul *efemerizează* morfologia răului recurgând en gros la materiale de la cel mai apropiat Bricostore, prin cel mai reflex gest cotidian." idea.ro 26 / 07. „Odată satisfăcută sau procurată, plăcerea nu se eternizează, [...] ci se «*efemerizează*». Slăbește rapid în intensitate, apunând și lăsând în urma ei un gol sufletesc, un sentiment al eșecului, un gust amar și o durere invers proporțională cu plăcerea iluzorie procurată." Ev. 1 X 08 (din *efemer* + *-iza*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

efemerizáre s.f. –Perimare, învechire rapidă– „Astăzi, actualizarea pe care o presupun mass-media tinde să creeze un fenomen de *efemerizare* pe care nu trebuie să-l considerăm după nume, fenomen pur negativ." R.lit. 14 VI 73 p. 29. „În fața globalizării capitaliste, tehnologice și mediatice, în fața informaționalizării, deci a *efemerizării* și a precarizării, a «instabilizării» de fond, dacă se poate spune așa, dacă mai există vreun «fond», a societăților, «internaționalul» se dovedește un vis imposibil, un simplu bricolaj fantasmatic (vezi ONU), o simplă ficțiune de tranziție, spre altceva, încă nici măcar întrevăzut, prefigurat." liternet.ro 3 V 07 (din *efemeriza*; DEX 98)

eficientizá v.t. –A face să fie eficient– „Am făcut biznis în televiziune, în sensul că am redus cheltuielile și *am eficientizat* activitatea în sensul maximizării profitului..." Ad. 4 V 05 p. 15. „Scopul acestui plan este de a *eficientiza* actul medical..." evenimentul.ro 26 II 11 (din *eficient* + *-iza*; MDN, DexX)

efigiá v.t. (fig.) –A scoate în relief– „Avem acum [...] bucuria de *a efigia* un jubileu: cea de-a 250-a carte tipărită sub arcadele [...] acestei prestigioase colecții, ale cărei volume de buzunar apar în limbile română, maghiară și germană." Săpt. 27 II 81 p. 4 (din *efigie* + *-a*)

égări s.m.pl. (vest.) –Colanți lungi până la glezne– „S.T. adoră slănina cu ceapă și poartă numai *egări* negri." R.l. 10 VII 93 p. 15. „Femeile, pricepute vorbitoare ale unei limbi pe care am numi-o turco-română, sunt prea crude sau mult prea coapte, uzate în aproape egală măsură, toate industrioase, veșnic ofertante în *egări* și în șlapii lor aurii..." R.lit. 2 II 00. „E amuzant să observi cum se repetă istoria, așa cum e

reconfortant să mai vezi, din când în când, bărbați cu *egări* și cu blănuri de vulpe polară care se gândesc, cu o mimică serioasă, cum să cucerească lumea." Cot. 13 I 08; v. și R.l. 4 XII 93 p. 9, Ad. 2 VIII 03 p. 6 (cf. engl. *jaeger* "țesătură sau tricotaj din lînă pentru lenjerie"; MDN, DexX)

egerie s.f. –Sfătuitoare, inspiratoare a unui om politic sau artist– „Să începem să ghicim cine sunt *egeriile* (adică muzele) care îi inspiră pe șoimii noștri din parlament și din afara lui și care le sunt scopurile." R.lit. 16 V 91 p. 2. „Ruxandra Ghica-Dumbrăveni – studentă și *egerie* a lui G. Călinescu – l-a avut drept soț mai întâi pe Alexis Catargi, binecunoscut în lumea bucureșteană cu porecla Bisi..." Z. dum. 27 II 09 (din fr. *égérie*; DN_3, DexX)

egoficțiúne s.f. –Tip de scriere care îmbină ficțiunea cu elemente autobiografice. Autoficțiune– „În noua conjunctură, eroul literar a murit. Locul lui e ocupat deocamdată de narator, *egoficțiunea* fiind conceptul-emblemă al acestei perioade." R.lit. 19 X 05. „este o cu totul surprinzătoare combinație între un roman istoric și ceea ce mai nou se numește *ego ficțiune*." R.lit. 15 V 09; v. și *autoficțiune* 2007 (după fr. *ego-fiction*)

e-gov s. (cuv. engl.) –E-government– „*E-gov* înseamnă că tot serviciile importante le pot face și on-line: plata taxelor, impozitelor (din iulie a.c.), obținere de acte, avize, certificate." Ad. 29 VI 03 p. 6

e-government s. (cuv. engl.) „*e-government* – guvernarea electronică. Pe scurt, e-government reprezintă furnizarea serviciilor guvernamentale prin intermediul Internetului, iar în sens mai larg cu suportul tehnologic oferit de noile tehnologii ale informației [...] Fartner Group definește guvernarea electronică drept fiind «Continua optimizare a furnizării serviciilor, a participării electoratului și guvernării prin transformarea relațiilor interne și externe prin intermediul tehnologiei, Internetului și noilor medii»." C.n. 15 VIII 01 p. 6. „Două din cele 33 de proiecte românești au ajuns în faza finală a competiției pentru premiile europene de *e-Government* [...]. Este vorba despre sistemul electronic de achiziții publice, www.e.licitatie.ro, dezvoltat de MCTI, și sistemul electronic integrat pentru optimizarea transportului și monitorizarea e-business în aria transporturilor – SOMCET-Net, realizat de Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică București." Ad. 10 VII 03 p. 4. „Conform unui studiu anual privind dezvoltarea *e-Government* (oferirea de informații și servicii publice în format electronic) la nivel global, România se plasează pe locul 37 în lume..." Ad. 29 X 03 p. 7; v. și 9 IV 03 p. 6 (Stoichițoiu Ichim, *A*)

ejectábil, -ă adj. || *scaun ejectabil* –Scaun care, la aparatele de zbor, poate fi, în caz de pericol, catapultat odată cu ocupantul lui– „Aviatorul canadian a reușit să se salveze, grație *scaunului ejectabil*." R.l. 24 V 83 p. 6. „l-a pus pe Tony în *scaunul ejectabil*!" Obs.cult. 5 VII 07 (cf. fr. *éjectable*; PR 1956; DN_3, DexX, DEX 09)

elaskón s.n. –Articol de cosmetică auto– v. *autobalsam* 1977 (nume comercial)

elastán s. (text.) –Fibră sintetică de o mare elasticitate. Lycra– „bluzele mai elegante, din acril cu *elastan*, la baza gâtului sau «en coeur», în nuanțe calde, se vând cu 200.000 de lei." evenimentul.ro 7 VI 05. „vom ști, cu siguranță, cât *elastan*, câtă vâscoză și ce cantitate de polietilenă sălăsluiesc pe centimetrul pătrat de tricou, câteva variante de accesorizări trendy și care e locul din care putem achiziționa articolul respectiv..." gandul.info 8 VIII 07. „o pereche de pantaloni din *elastan* pentru fitness costă 110 lei..." R.l. 23 II 08 p. 25 (din engl. *elastane*, fr. *élasthanne*; PR 1971)

elastografíe s.f. (med.) „*Elastografia* detectează nodulii maligni ai ficatului" R.l. 8 I 08 p. 13. „Derivată din ecografia clasică, *elastografia* este o tehnică ultrasonografică utilizată pentru măsurarea elasticității țesutului mamar [...] Aparatul de *elastografie* obține imagini ale țesuturilor cu ajutorul a două tipuri de unde: ultrasunetele (utilizate și de ecografele clasice) și undele de forfecare (măsoară și afișează în detaliu elasticitatea țesuturilor)." jurnalul.ro 12 VII 11 (din engl. *elastography*, germ. *Elastographie*)

e-learning s. (cuv. engl.; înv.) „Chiar și în limba română, sintagma de «învățământ la distanță» este tot mai frecvent înlocuită de *e-learning*." C.n. 15 VIII 01 p. 6. „Direcțiile sale de cercetare sunt două: *e-Learning* (n.r. – formă educațională prin care instructorul și elevul sunt separați spațial și temporal, dar legați prin tehnologiile online) și teledetecția („remote sensing") pe baza modelelor 3D." cotidianul.ro 12 VI 08. „Studenții, doctoranzii și rezidenții de la Universitatea de Medicină și Farmacie «Gr.T. Popa» [din Iași] vor avea o platformă de *e-learning*. Principalele beneficii aduse cursanților sunt accesul la o gamă largă de informații, examinare transparentă și obiectivă realizată integral prin mijloace electronice și dezvoltarea unui mediu colaborativ atât între cursanți, cât și între aceștia și cadrele didactice." ziaruldeiasi.ro 4 XII 10; v. și G. educațional 18 X 06 p. V, G. 17 VIII 09 p. 10 (Ciolan, *MC*)

electoralísm s.n. –Tendința unui partid de a-și subordona politica obținerii succesului în alegeri– „«Problema nu se mai pune de acum de a ști ce se va întâmpla economiei după alegerile din iulie, ci dacă ea va putea supraviețui până la această dată», comenta cotidianul independent «The Jerusalem Post» într-un editorial în care condamna «*electoralismul* economic al guvernului». Ca toți observatorii, ziarul constata că într-o perioadă de șase luni guvernul a efectuat «două viraje succesive de 180 de grade» în conduita politicii sale economice..." R.l. 5 VI 84 p. 5. „Guvernul vorbește despre *electoralism* și destabilizare economică în demersul dvs." jurnalul.ro 31 X 08 (din fr. *électoralisme*; MDN, DexX)

electoralíst, -ă adj. –Referitor la electoralism sau propriu electoralismului– „aceste interese n-au cum să fie preponderent *electoraliste*, nefiind vorba de cântăreți sau sportivi cu mare trecere la «mase»." R.l. 10 IX 96 p. 2. „Managerul capitalist [...] trebuie să facă același lucru în politică, ca activist și militant al unui partid puternic, dând mâna cu votanții prin sate, practicând populismul striptease-ului *electoralist*, zâmbind studentelor și vituperând adversarii grobieni în înscenarea mediatică conexă, ridicolă prin machiaje și scălămbăială, dar care ține de esența oricărui proces politic." jurnalul.ro 21 IV 04. „Din păcate, cei doi au ales să facă acest joc *electoralist* pe spatele părinților, al profesorilor și al angajaților din sistemul bugetar." jurnalul.ro 23 IX 09 (din *electoralism*, prin substituție de sufix; DexX)

eléctric, -ă adj. (d. culori) –Intens, strălucitor– „Culorile *electrice* și fresh" J.nat. 13 VI 05 p. 15. „Galben *electric*" AS 15 XI 08 p. 12 (din fr. *électrique*, engl. *electric*; nu apare cu acest sens în dicționarele curente); v. și *roșu-electric*

electroacupunctúră s.f. (med.) „O interesantă realizare a unor medici din R.P. Chineză care, într-o perioadă de 18 luni, au tratat 110 bolnavi de cord prin *electroacupunctură*. În cadrul acestui tratament, ei au utilizat opt noi puncte de acupunctură, fiecare din acele folosite primind o serie de impulsuri electrice – variabile ca tărie și durată." R.l. 31 XI 77 p. 6. „Se face și *electroacupunctură*." R.l. 23 III 85 p. 5. „*Electroacupunctura* calmează durerea pacienților alergici la anestezie" R.l. 9 IX 06 p. 14; v. și 21 VII 81 p. 3, 12 X 82 p. 2, 12 XI 82 p. 3 //din *electro-* + *acupunctură*; DEX-S, MDN, DexX//

electroacústic, -ă (electr.) **1.** adj. –Care privește electroacustica, studiul transformării oscilațiilor acustice în oscilații electromagnetice– v. *insectofon* 1978. **2.** s.f. –Studiul transformării oscilațiilor acustice în oscilații electromagnetice– „Cu o acustică îmbunătățită, noua scenă a Sălii Palatului a fost inaugurată ieri. De luni se va încerca și îmbunătățirea *electro-acusticii* din sală." G. 18 VIII 08 p. 19 (din fr. *électro-acoustique*; DEX-S, DEX 98, MDN)

electroanestezíe s.f. (med.) –Producerea anesteziei prin folosirea curentului electric– „În locul bombardamentului cu medicamente pe care-l pretinde azi pregătirea preoperatorie și anestezia în sine, o echipă de medici francezi propune *electroanestezia*, mai puțin traumatizantă pentru organism." Mag. 11 VIII 73 p. 1; v. și Sc. 1 X 84 p. 6 (din fr. *électroanesthésie*; DMN 1966; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; DEX-S, MDN, DexX)

electroautobúz s.n. (transp.) –Autobuz acționat electric– „În Suedia a început testarea unui tip de *electroautobuz* urban alimentat de o baterie de acumulatoare." Sc. 20 VIII 82 p. 5 //din *electro-* + *autobuz*; MDN//

electroautomobíl s.n. (transp.) –Automobil acționat electric– „*Electroautomobil*. «Elektrojiguli» – iată numele primului automobil electric construit de cunoscuta uzină din orașul Togliatti (U.R.S.S.)." R.l. 28 III 84 p. 4. „Greeny – modelul de *electroautomobil* cel mai vândut din lume" Fin. 1 V 07; v. și R.l. 24 VI 84 p. 5 //din *electro-* + *automobil*; MDN//

electrobúz s.n. (transp.) –Autobuz cu motor electric alimentat de acumulatori– „Pe străzile orașului japonez Nagoya a început să circule un *electrobuz* de pasageri, care folosește energia unor baterii de acumulatoare." I.B. 14 III 73 p. 4. „troleibuzele își vor face din nou apariția în orașele Angliei [...] Noile vehicule [...] se numesc *electrobuze* și sunt echipate cu niște mici generatoare care le permit devieri mai mari pe traseu." I.B. 8 X 88 p. 4 (din germ., rus. *Elektrobus*, fr. *électrobus*; DTP, D. Tr.; DEX, DN_3, NODEX)

electrocalóric, -ă adj. (fiz.) –Privitor la căldura produsă sau absorbită în conductoare prin trecerea curentului electric– „La Milano veți putea vedea clădirea administrativă a unei mari întreprinderi industriale care își schimbă coloritul fațadei de câteva ori pe zi. Aceasta se realizează printr-un ingenios sistem *electrocaloric* conectat la tăbliile de metal care îmbracă fațada clădirii ca

niște solzi." Sc. 19 VIII 62 p. 3 (din fr. *électrocalorique*; cf. germ. *electrokalorisch*; DEX, DN_3, MDN, DexX)

electrocár s.n. –Platformă acționată de acumulatori, folosită pentru transportul de materiale în gări, ateliere etc.– „Trebuie să știți că *electrocarul* este o mică platformă pe patru roți căreia constructorii nu i-au prevăzut niciodată un viitor artistic." Sc. 16 XI 60 p. 1. „un tunel mai mic pentru *electrocar*, nu pentru metrou." adevarul.es 1 VII 09; v. și I.B. 18 I 61 p. 1, Sc. 29 V 80 p. 5, R.l. 10 VII 80 p. 5 , Ev.z. 27 VIII 96 p. 12; v. și *electrotelefer* (din rusă, unde s-a format din *elektro* + engl. *car* – comunicat Th. Hristea; cf. engl. *elektrocar*, germ. *Elektrocarren*; FC I 139; DT, LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

electrocardiográf s.n. (med.) –Aparat cu ajutorul căruia se reprezintă grafic, pe hârtie, tensiunea și curenții electrici care însoțesc activitatea musculară a inimii– v. *minicardiograf* 1977. „Un aparat electronic portativ putând indica, cu mai multe ore avans, iminența unui atac cardiac, a fost pus la punct de către o firmă din Tel Aviv. Acest aparat, de mărimea unui mic radio cu tranzistori poate fi transportat într-un buzunar, este constituit dintr-un *electrocardiograf*, un ordinator și o memorie electronică, fiind legat de corpul pacientului prin electrozi." R.l. 13 IV 85 p. 6. „*Electrocardiograful* portabil pentru acasă" Ev.z. 15 IV 08; v. și *magnetocardiograf* 1986 (din fr. *électrocardiographe*, germ. *Elektrokardiograph*; DEX, DN_3, DexX)

electrocardioscóp s.n. (med.) –Aparat care permite proiectarea pe un ecran a tensiunii și curenților care însoțesc activitatea musculară a inimii– „*Electrocardioscopul* modular. La solicitarea Ministerului Sănătății Întreprinderea «Electronica» a început să producă «*Electrocardioscopul* modular M 5112 A», primul dintr-o gamă largă de aparate electronice necesare supravegherii bolnavilor cardiaci în condiții de spitalizare [...] noul aparat medical poate fi montat în sălile de operație, în sălile de terapie intensivă și în laboratoarele de explorări funcționale, pentru controlul persoanelor purtătoare de stimulator cardiac, precum și pentru analiza morfologică a electrocardiogramelor." R.l. 10 VII 80 p. 2 (din fr. *électrocardioscope*; DN_3, DEX-S, DexX)

electrocaríst s.m. –Lucrător pe electrocar– „În perioada calificării, muncitorii sunt retribuiți cu retribuția de muncitor necalificat, fochiști autorizați, *electrocariști*." R.l. 26 VI 75 p. 4. „*electrocarist*" Ad. Reșița 25 IX 09 (din *electrocar* + *-ist*; I. Moise în LR 6 / 78 p. 586, DEX 98, MDN, DexX)

electrocásnic, -ă adj. –(Aparat electric) utilizat în casă; electromenajer– „Nici un aparat *electrocasnic* să nu funcționeze peste strictul necesar!" R.l. 17 XI 78 p. 3. „ateliere tâmplărie și *electrocasnice*" R.l. 15 XI 99 p. 24. „exportul ilegal de deșeuri electronice și *electrocasnice* în țările sărace a devenit foarte tentant și pentru români, ce au transformat imediat acest lucru într-o afacere profitabilă." ziare.com 6 X 09; v. și R.l. 21 XI 78 p. 5, 22 I 80 p. 5, 1 VIII 80 p. 5; v. și *energofag* (din *electro-* + *casnic*, după fr. *électroménager, électrodomestique*; PR 1949; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

electrochirurgíe s.f. (med.) „O echipă de medici indieni au reușit, folosind o tehnică japoneză de «*electrochirurgie*», să înlăture o tumoare a intestinului unui om, fără anestezie și bisturiu [...] Odată localizată, tumoarea a fost arsă [...] grație curentului propagat prin firele electrice." R.l. 31 VIII 82 p. 6. „*Electrochirurgie* la Fundeni [...] Este un dispozitiv performant care permite secționarea și electrocoagularea țesuturilor, fiind mai sofisticat decât un bisturiu electric." G. 18 II 10 (din fr. *électrochirurgie*; DEX, DN_3, DexX)

electrodinámic, -ă adj. (electr.) –(Aparat) pus în funcțiune la trecerea curentului electric– „La stațiile C.F.R. Sibiu și Sighișoara au fost date în exploatare două instalații *electrodinamice*." Sc. 5 I 62 p. 1. „au fost făcute teste și simulări și la instalația de centralizare *electrodinamică* a aparatelor de cale ferată." ziare.com 14 V 08 (din fr. *électrodynamique*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 236; DT, LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

electrodrenáre s.f. –Evacuarea unui lichid sub acțiunea curentului electric– „O mare firmă britanică a cumpărat, acum doi ani, brevetul acestei invenții în scopul asanării prin *electrodrenare* [...] noi cercetări care vin în completarea invenției de bază, cea mai importantă fiind metoda de impermeabilizare a construcțiilor prin *electrodrenare*." Sc. 30 XII 73 p. 3 //din *electro-* + *drenare*//

electroenergétic, -ă adj. –Privitor la energia electrică– v. *cititor-încasator* 1972. „Șeful Atelierului *Electroenergetic* de la Aeroportul Kogălniceanu va fi citat cu mandat de aducere" cugetliber.ro 30 XII 09 //din *electro-* + *energetic*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX//

electroeroziúne s.f. (electr.) –Îndepărtarea unui strat superficial dintr-un material prin descărcări electrice– „La Întreprinderea «Electrotimiș» din Timișoara a fost recepționată a 400-a mașină de prelucrat prin *electroeroziune* produsă de această unitate a industriei constructoare de mașini, utilaj de înaltă tehnicitate..." R.l. 22 X 82 p. 5. „încadrează ingineri [...] pentru următoarele domenii: *electroeroziune*, electrochimie..." R.l. 24 VI 85 p. 4; v. și I.B. 20 X 82 p. 5, R.l. 5 XI 82 p. 5 (din fr. *électroérosion*; DN_3, DexX)

electrofíltru s.n. (tehn.) –Filtru electric– „La fabrica de ciment «Temelia» din Brașov s-a pus în funcțiune un *electrofiltru* de captare a prafului." Sc. 26 VII 62 p. 1. „La Bistrița a intrat în fabricație cel mai mare *electrofiltru* românesc." R.l. 19 XI 74 p. 5. „Investiția a constat în înlocuirea electrofiltrului Cazanului de regenerare cu un *electrofiltru* nou, cu randament de 99% în filtrarea gazelor emise în atmosferă" Săpt. clujeană 23 XII 07; v. și R.l. 17 II 81 p. 3, 13 I 82 p. 3, 6 XII 82 p. 5; v. și *cazan-turn* (din fr. *électrofiltre*; cf. engl. *electrofilter*; BD 1970; DT, LTR; DEX-S, MDN, DexX)

electrofizioterapeútic, -ă adj. (med.) –Tratat prin procedee fizice acționate electric– v. *balneofizioterapeutic* 1975. „pacienții beneficiază de un tratament individualizat și complex de recuperare – medicamentos, *electrofizioterapeutic* și kinetoterapeutic – cu o rată semnificativă de ameliorare a stării de sănătate." Mon. de Cluj 19 XI 08 //din *electro-* + *fizio-* + *terapeutic*; MDN//

electrofón s.n. (muz.) –Aparat de reproducere a înregistrărilor fonografice– „La Tokio a fost prezentat în premieră un sistem inedit de reproducere sonoră. Este vorba despre un nou *electrofon* care utilizează o rază laser în locul capului clasic de lectură." R.l. 27 XI 77 p. 6 (din fr. *électrophone*; LTR; DEX, DN_3, MDN, DexX)

electroforegrâmă s.f. (med.) –Reprezentare grafică a unei analize electroforetice– „În schimb, proteinograma sau *electroforegrama*, adică diagrama electroforetică a tabloului proteinic din plasma sângelui, reprezintă valorile cantitative ale diferitelor fracțiuni ale albuminelor și globulinelor sangvine." Cont. 10 XI 61 p. 7 (din fr. *électrophorégramme*; DTN 1977; DFMB; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 236; DN_3, DEX-S, DEX 98, MDN)

electroforétic, -ă adj. (med.) –(Metodă de analiză) care urmărește migrația particulelor încărcate electric sub efectul unui câmp electric– v. *electroforegramă* 1961 (din fr. *électrophorétique*; cf. engl. *imunoelectrophoretic*; BD 1970; LTR; DEX-S, MDN, DexX)

electroforéză s.f. (fiz.) „Cercetătorul american B.G. este creatorul unui aparat despre care se afirmă că va putea sluji la identificarea persoanelor după o cantitate oricât de mică de sânge. Operația se bazează pe *electroforeză*, proces prin care se înțelege deplasarea spre electrozi a particulelor dintr-o soluție coloidală, în cazul de față minusculele componente ale sângelui." Sc. 24 XII 77 p. 6. „O firmă din S.U.A. a expus [...] un model experimental de *electroforeză*, destinat să obțină în spațiu materiale biologice imposibil de fabricat în cantități industriale pe Pământ." R.l. 9 VI 83 p. 6. „*Electroforeza*, test pentru ficat" jurnalul.ro 10 XII 07 (din fr. *électrophorèse*; cf. engl. *electrophoresis*, rus. *elektroforez*, germ. *Electrophorese*; PR 1948, BD 1969; DTP, DM, LTR, D. Min.; DEX, DN_3, DexX)

electroftálm s.n. (med.) „Oculistul polonez profesor W. St. a construit un aparat, așa-numitul *electroftalm* cu 80 de canale pentru suplinirea vederii la orbi." Cont. 3 IX 63 p. 7. „Oculistul polonez W. St. a prezentat un aparat – pe care l-a denumit *electroftalm* – menit să ofere nevăzătorilor posibilitatea percepției vizuale. Principiul aparatului constă în faptul că imită forma obiectului aflat în fața nevăzătorului cu ajutorul unor pulsatoare – acționate de numeroase canale emițătoare de impulsuri – plasate pe fruntea acestuia. Cu cât are mai multe canale – se preconizează realizarea unui *electroftalm* chiar cu 3000 de canale (primul avea doar 600) – cu atât mai exactă este percepția." I.B. 16 III 74 p. 6; v. și 30 X 69 p. 4, R.l. 1 XI 75 p. 6 (din *electro-* + *oftalm*[*ologic*], după model pol.)

electrogeotérmic, -ă adj. –Care produce electricitate pe baza căldurii apelor termale– „Vorbim de centrale *electrogeotermice*. Dar rezervele noastre de ape termale nu depășesc 90 de grade Celsius." R.l. 25 XI 73 p. 3. „Prima centrală *electrogeotermică* din lume va intra în funcțiune anul viitor în Japonia." Sc. 9 VII 76 p. 6 //din *electro-* + *geotermic*; DEX 98, DexX//

electrohidraúlic, -ă adj. (electr.) –Care funcționează prin presiunea unui lichid determinată de curentul electric– „Nava are o mașină de cârmă *electrohidraulică*." Sc. 14 IV 66 p. 1. „La laboratorul de mecanică și vibrații de la Institutul Politehnic a trecut cu succes probele de testare primul robot industrial *electrohidraulic*." R.l. 28 VI 82 p. 5. „Noul model este un coupé-cabrio cu două locuri, cu acoperiș hardtop *electrohidraulic* retractabil." 9am.ro 27 IV 05; v. și R.l. 8 I 83 p. 3, 17 I 83 p. 5, 16 V 83 p. 3 (din engl. *electrohydraulic*; BD 1970; MDN)

electroluminescent adj. –Care emite lumină sub acțiunea unui câmp electric– „La baza conceptului stă materialul *electroluminescent* montat [...] pe pereții laterali, împreună cu un computer care controlează parametrii ambientali (culori și efecte) prin variația voltajului aplicat." go4it.ro 27 VI 07. „Este vorba despre o suprafață *electroluminiscentă*, care poate înlocui convenționala lumină de veghe și care-i poate feri pe

locuitorii casei de micile accidente ce au loc pe întuneric." G. 9 IV 08 p. 12 [și *electroluminiscent*] (din fr. *électroluminescent*; DN_3, DexX)

electromasoterapíe s.f. (med.) –Terapie prin masaj electric– v. *celulită* 1974 //din *electro-* + *masa[j]* + *terapie*; DexX//

electromenajér, -ă adj. –(Aparat) de uz casnic acționat electric. Electrocasnic– „Televizorul, telefonul și majoritatea aparatelor *electromenajere* emit câmpuri electromagnetice." Mag. 23 III 74 p. 5. „Expoziție de echipament *electromenajer*." I.B. 7 VI 74 p. 3. „Muzeul va fi împărțit pe secțiuni speciale, în funcție de categoriile de deșeuri municipale și fluxurile de gestiune a acestora - de la ambalaje (plastic, hârtie, sticlă, metal), la DEEE-uri (deșeuri electrice, electronice, *electromenajere* – inclusiv surse de lumină arse și baterii), de la materiale biodegradabile la cele periculoase pentru mediu, de la servicii de salubritate la co-incinerare, de la demolări la colectarea selectivă și de la reutilizări la reciclare." cotidianul.ro 6 XI 12; v. și R.l. 12 VI 79 p. 6 (din fr. *électroménager*; DEX-S, MDN, DexX)

electrometríe s.f. (tehn.) –Ansamblul metodelor pentru măsurarea mărimilor electrice– v. *scientolog* 1977. „Din conductivitatea electrică obținem rezistivitatea aparentă a rocilor. Această zonă este acoperită de electrometrie." stiintaazi.ro 19 XI 08 (din fr. *électrométrie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

electromobíl s.n. (transp.) –Automobil acționat electric– „Producția în serie a *electromobilului* va începe în anul viitor." Sc. 28 XII 73 p. 6. „*Electromobilul* [...] este încă departe de a fi perfect..." R.l. 24 VI 84 p. 4. „am văzut cu ochii mei, într-un muzeu francez, un *electromobil* străbunic care, în anul 1900, străbătea 130 de kilometri, cu viteza de 60 km/h cu bateria de acumulatori pe care o avea la bord!" Mag. 24 IX 03; v. și Sc. 25 III 74 p. 4, R.l. 29 VI 79 p. 5, Sc. 7 II 80 p. 5, R.l. 7 III 80 p. 5, 4 I 81 p. 2, Sc. 15 VI 83 p. 7, Mag. 26 VII 99; v. și *microelectrobuz* 1975 (din germ. *Elektromobil*, fr. *électromobile*; GWDS 1968; DTN 1976; DT, D. Tr.; DN_3, DEX-S, DexX)

electromopéd s.n. –Motoretă electrică– „«Elmo», primul *electromoped* destinat circulației citadine. După cum vă este cunoscut, întreprinderea noastră este specializată în fabricarea diverselor tipuri de motorete. Ultima noutate: motoreta «Elmo», destinată în special transportului de persoane în orașe." R.l. 11 IV 75 p. 5. „Invenția care l-a făcut celebru, Elmo, singurul *electromoped* din lume cu două trepte de viteză fără comandă electronică, se mai găsește acum într-un singur exemplar, la fabrica de biciclete Zărnești." evz.ro 4 XI 06 (din *electro-* + *moped*)

electrónic, -ă adj. –Care se referă la sau este controlat ori exploatat cu ajutorul unui sistem de calcul– || *agendă electronică* „*Agendă electronică* multifuncțională" Ad. 13 II 02 p. 12. „Banca Transilvania (BT) a activat un program de *agendă electronică* pe pagina sa de internet care poate fi instalat pe calculatoarele personale ale utilizatorilor. Aceasta se deschide automat la ziua în curs, iar pe oricare dintre paginile electronice se pot face însemnări sau se pot fixa evenimentele importante." ziuadecj.ro 26 I 10 || *brățară electronică* „Peste 1000 de persoane – în general cu pedepse scurte – sunt în prezent obligate să poarte brățara electronică model vechi – o alarmă ce se declanșează brusc când persoana trece peste limitele unui perimetru definit." R.l. 13 X 05 p. 10 || *carte de identitate electronică* „Proiectul de lege propus de Ministerul Administrației și Internelor prevede că noul buletin se va numi *carte electronică de identitate*, va fi de tipul «smart card» și va conține datele personale ale titularului în format tipărit și electronic." R.l. 13 VIII 10 p. 3 || *cerneală electronică* v. *micropunct* 2001 || *comerț electronic* „Marele balon de săpun numit *comerțul electronic*" zf.ro 7 III 00; v. și *industrie* (*industria comerțului electronic*) 2011 (după engl. *e-commerce*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *format electronic* „Editura «on line» Liternet a lansat cel de-al cincizecilea volum al său în *format electronic*" Ad. 3 IX 03 p. 4. „Marile teme amplu dezbătute pe vremuri în «oracole» și «caiete de amintiri» sunt prietenia și dragostea, iar internauții de astăzi le păstrează în *format electronic*." Cot. 27 IV 09 p. 20 || *hârtie electronică* „Tehnologia conceperii așa-numitei *hârtii electronice* – în fapt, un ecran electronic de grosimea și flexibilitatea unei coli de scris – a făcut un pas înainte în SUA, unde cercetătorii de la «Laboratoarele Bell» au reușit recent crearea unui prototip." Ad. 30 IV 01 p. 8. „Oamenii de știință americani au anunțat recent că se află cu un pas mai aproape de crearea «*hârtiei electronice*», care să salveze copacii de la tăiere și să schimbe total lumea cărților și a ziarelor. Specialiștii de la firma E-Ink, din Cambridge, Massachusetts, au prezentat zilele trecute un ecran ultrasubțire, care poate fi îndoit sau făcut sul, fără a pierde din claritatea textului scris. Cheia realizării acestui ecran, cu o grosime echivalentă cu trei fire de păr, o constituie o foiță de otel inoxidabil, pe care se află un rând de circuite electronice." Ad. 13 V 03 p. 12 || *identificare electronică* „Proiectul, care se referă la *identificarea electronică* a animalelor, a fost deja aplicat pe un milion de patrupede din șase țări membre ale Uniunii..." Ad. 3 III 04 p. 12 || *mesagerie electronică* v. *mesagerie* || *mesaj electronic* „România a coborât o poziție, pe locul opt, în topul țărilor din care provin *mesajele electronice* de tip spam în trimestrul al doilea din 2010..." G. 6 VII 10 p. 9 || *portofel electronic* „celularul devenit *portofel electronic* s-ar putea dovedi o mare lovitură pe piața gadget-urilor, în 2009." Ad. 7 X 03 p. 9 || *poștă electronică* „Virusul încearcă însă să-i păcălească pe cei care primesc mesajul de *poștă electronică*, în corpul acestuia fiind afișat mesajul «No Viruse Found» (sic)..." R.lit. 20 XII 00 p. 37. „Noile terminale mai vin cu interfața pentru *poștă electronică* mobilă și platformele de conectivitate, incluzând dotările Bluetooth 2.0, USB 2.0, precum și un card de memorie detașabil..." Nat. 25 III 02 p. 5. „programele de *poștă electronică* s-au dovedit a avea și dezavantaje (bombardarea cu mesaje comerciale sau chiar pornografice, ca să nu mă refer la ușurința cu care un mesaj personal poate deveni public)..." G. 19 III 08 p. 12; v. și C.n. 15 VIII 01 p. 6, R.l. 12 IV 06 p. 9; v. și *telecentru*[2] 2009 (după engl. *e-mail*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM) || *rovinietă electronică* „La drumuri cu gropi, *roviniete electronice*" R.l. 8 I 10 p. 1 || *stilou electronic* v. *tabletă*[2] 2006 || *suport electronic* „Inaugurând tradiția înregistrării textului pe *suport electronic*, cu scopul ca acesta să fie păstrat în fondul ipotestean al Bibliotecii Naționale de Poezie..." R.lit. 7 VII 06 p. 19 || *versiune electronică* „Cum funcționează practic editura? «Internautul», oriunde s-ar afla, consultă situl 00h00.com și decide să comande un titlu. Prin transfer bancar sau printr-un cec plătește volumul solicitat, fie în versiune-hârtie, tipărit simplu, dar îngrijit, fie în *versiune electronică*. Versiunea-hârtie, mai scumpă, îi sosește prin poștă în câteva zile. Cea *electronică* îi este livrată în câteva minute." Vineri 16 / 99 || *voce electronică* v. *tasta* 1995 || *volum electronic* „100 de *volume electronice* au apărut pe acest site necomercial" Ad. 18 IX 04 p. 3 || *ziar electronic* „Una dintre aplicațiile noii invenții [...] va fi *ziarul electronic*. Odată cumpărat, acesta își va schimba conținutul zilnic, oriunde s-ar afla proprietarul, informațiile din paginile lui putând fi schimbate prin tehnologii asemănătoare telefoniei mobile." Ad. 30 IV 01 p. 8

electronítă s.f. (formație ironică) „Noul delict are rădăcini multe în civilizația contemporană. Este, pe de altă parte, și consecința unei goane care s-ar putea numi *electronită*: dezvoltarea enormă a activităților inginerești – din păcate, deseori – în detrimentul celor umaniste. O altă sursă e sempiterna fudulie omenească; diplomomania, patalamomania, nevoia de a se lăfăi cu titluri academice, fie pentru a face praf pe un recalcitrant viitor tată-socru, fie pentru a epata pe o dulcinee rezistentă." R.lit. 5 III 81 p. 17 (din *electron*[ică] + *-ită*)

electronituíre s.f. (tehn.) –Nituire cu ajutorul electricității– „Printre cele mai recente [procedee] se află și *electronituirea*. Acest procedeu se aplică la îmbinarea tablelor normale sau profilate cu ajutorul punctelor sudate prin topire." I.B. 7 VI 62 p. 1 (din *electro-* + *nituire*)

electronográf s.n. –Aparat folosit în electronografie– „Cu ajutorul *electronografului*, un aparat conceput de un colectiv de la Laboratorul de electrografie și bioinginerie aplicată (LEBA) am reușit, de pildă, să vizualizăm punctele cele mai periferice de acupunctură, de intrare și ieșire din meridian, numite puncte «ting»." R.l. 23 III 85 p. 5. „Au luat câteva plante de apartament și le-au studiat cu un *electronograf* de la Institutul de Antropologie din Capitală." Lib. 30 X 07 (din fr. *électronographe*; DEX 98, MDN)

electronográfic, -ă adj. (med.) –Referitor la electronografie– „Dumneavoastră sunteți cel care utilizați tehnica *electronografică* într-o variantă originală..." R.l. 9 X 84 p. 5 (din engl. *electronographic*; DEX-S, DexX)

electronografíe s.f. (med.) –Imagine a câmpurilor electrice din corpul omenesc– „Această metodă a permis evidențierea, pentru prima oară, a câmpurilor electromagnetice ale corpului uman, precum și a modificărilor acestora, ce se produc în condiții de boală. Mare interes prezintă *electronografia* mai ales în diagnosticul unor afecțiuni interne, și îndeosebi în evidențierea primelor modificări care apar în boala canceroasă." R.l. 17 XI 75 p. 5. „*Electronografia* pătrunde tot mai mult în practica medicală umană." R.l. 23 III 85 p. 5. „Am fost testat la Institutul de Antropologie [...] de către d-na dr. C.G. (prin *electronografie*) și apoi de către d-l dr. G.N. (membru al Academiei de Științe Medicale), primind avizul favorabil practicării terapiei bioenergetice." AS 14 VI 04; v. și Pr.R.TV 14 XII 79 p. 12, 27 II 84 (din engl. *electronography*, fr. *électronographie*; BD 1970, DTN 1974; DEX-S)

electronoóptic, -ă adj. (opt.) –Referitor la acțiunea câmpului electric asupra luminii– „Transformatorul *electronooptic* montat în aparat mărește intensitatea luminii de 15000 de ori." I.B. 10 XI 75 p. 8. „Prelu-

crate cu concursul instalațiilor *electronooptice*, informațiile au fost de un real folos pentru stabilirea unor noi detalii de tip geologic." I.B. 25 IV 77 p. 2. „Repetăm: fără internare e greu să se facă examenul *electronooptic* al scaunului..." Mag. 23 VII 08; v. și Fin. 27 V 09 (din *electrono-* + *optic*, probabil după model engl.; cf. fr. *électrooptique*; DFMB)

electronvólt s.m. (fiz.) –Unitate de măsură pentru energie folosită în fizica atomică, egală cu energia dobândită de un electron la o diferență de potențial de un volt– „Acum este însă vorba, după cum relatează China Nouă, de o mașină gigant de câteva zeci de GEV (miliarde de *electronvolți*)." Sc. 4 III 78 p. 5. „un ordin de mărime comparabil cu cel al energiei care ține electronul legat de nucleu, câtiva *electronvolți* (eV)" scientia.ro 2 III 09; v. și Sc. 28 VI 77 p. 4, I.B. 26 XII 83 p. 2 (din fr. *électron-volt*, engl., rus. *electron-volt*; PR 1948; FC I 48; DTP, LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

electroosmótic, -ă adj. (electr.) –Privitor la trecerea unui lichid printr-o membrană ca urmare a diferenței de potențial electric între fețele acesteia– v. *biserică-monument* 1972 (din fr. *électroosmotique*; L; DN_3, DEX 98)

electropalán s.n. (circ.) –Palan acționat electric– v. *electrotelefer* 1966. „Organizarea unor fluxuri de montaj pentru *electropalane*, cărucioare, reductoare și subansamble export." R.l. 31 III 74 p. 3. „Vând *electropalan*, marca Balkancar, sarcina max.de ridicare 250 kg, 2 buc." Mon. Expres 1 IX 09 //din *electro-* + *palan*; MDN//

electroplúș s.n. (text.) –Material textil obținut prin lipirea pe o țesătură suport a unui puf din fire sintetice– „Pălăriile din primăvara lui 1975. Aflăm din expoziția deschisă la sediul cunoscutei fabrici din Timișoara: alături de materialele tradiționale (lână, păr de iepure) se folosesc și materii prime noi (plușul, *electroplușul*)." R.l. 16 I 75 p. 5 //din *electro-* + *pluș;* Dimitrescu, *Dr.* 186//

electroplușát, -ă adj. (text.) –Realizat prin lipirea unui puf din fire sintetice pe un material suport– „Fabrica Adesgo din capitală a prezentat 19 modele noi de articole printre care și bluze de tricot din relon cu desene *electroplușate*." Sc. 15 XI 60 f.p. (din *electropluș*; Dimitrescu, *Dr.* 186)

electropneumátic, -ă adj. (electr.) –(Mecanism) care produce aer comprimat cu ajutorul electricității– „Produsele pe care le fabricăm în momentul de față, cum ar fi: ventilatorul *electropneumatic* cu diametrul 400, troliul T.P..." R.l. 31 III 74 p. 3 (din fr. *électropneumatique*; DMN 1970; MDN, DexX)

electropunctúră s.f. (med.) –Electroacupunctură– „*Electropunctura* – «metamorfoză» modernă, cu urmări spectaculoase, a acupuncturii." I.B. 31 XII 81 p. 4. „mi-a explicat pe înțelesul meu ce înseamnă *electropunctura* și s-a oferit să încerce să mă ajute." AS 21 VI 04; v. și *presopunctură* 2000 (din fr. *électroponcture, électropuncture*; PR; DN_3, DEX-S, DexX)

electrorezécție s.f. (med.) –Excizare cu mijloace chirurgicale electrice– „Prima etapă constă în excizarea electrică a zonei cu leziuni și doi-trei milimetri în jurul ei (zona de siguranță), intervenție numită ERAD – *electrorezecție* cu ansa diatermică" jurnalul.ro 24 VII 07. „Mi-a spus [Patriarhul Teoctist] că vrea să se opereze cu laser. I-am explicat că se poate efectua o intervenție prin *electrorezecție* endoscopică." G. 3 VIII 07 p. 3. „Medicul ginecolog mi-a făcut *electrorezecție*..." adevarul.ro 27 V 11 (din engl. *electroresection*)

electroslább adj., s.n. (fiz.) „Descoperirea aduce noi dovezi în sprijinul teoriei potrivit căreia natura este dirijată de o singură forță fundamentală – electromagnetismul și forța slabă fiind două manifestări ale aceleiași forțe, denumită *«electroslab»*." R.l. 17 VI 83 p. 6. „S-a creat astfel în anii 1960 teoria *electroslabă*, teorie care descrie forța electromagnetică și forța slabă ca pe două aspecte diferite ale unei aceleiași forțe, tot așa cum în 1865 James Maxwell crea teoria electromagnetică care descria forța electrică și forța magnetică ca două aspecte diferite ale unei aceleiași forțe. Astfel, fizicienii cred că la nici o fracțiune de secundă după începutul Universului într-un Big Bang, forța *electroslabă* s-a «rupt» în două forțe diferite, forta electromagnetică și forța slabă, iar diferența între ele a fost dată de faptul că o particulă a început să se comporte diferit și să se transforme în două tipuri de particule: pe de o parte fotonul, care are masă zero, iar pe de alta, bosonul Z, care are o masă foarte mare, de 98 de ori masa unui proton, adică la fel de masivă ca un atom masiv!" evz.ro 7 IX 11 (după engl. *electroweak*, fr. *électrofaible*)

electrosolár, -ă adj. –Care se referă la electricitatea obținută prin folosirea energiei solare– „Prima centrală *electrosolară* din Franța [...] va fi construită în zona Pirineilor orientali..." Sc. 17 IX 77 p. 6. „Se numește Astrolab și este primul model hibrid *electrosolar*, secretul lui constând în suprafața de 3,6 mp acoperită cu celule fotovoltaice, a căror eficiență este de 21%, adică foarte apropiată de cea a motoarelor pe bază de benzină." descopera.ro 10 X 08 (din *electro-* + *solar*, după fr. *hélio-électrique*; L 1960; MDN, DexX)

electrostimuláre s.f. (med.) –Utilizarea impulsurilor electrice pentru stimularea țesuturilor vii– „*Electrostimularea* nu este o idee nouă. Medicina o folosește de multă vreme. Această metodă a contribuit la realizarea grefelor de inimă." Sc. 4 I 78 p. 3. „tratamentul cu *electrostimulare*. Este procedura care constă în aplicarea pe piele a unor electrozi conectați la un aparat care generează impulsuri electrice de intensitate, amplitudine, frecvență și durată variabile. Aceste impulsuri ajung la fibrele musculare pe care le stimulează, generând contracția acestora." G. 28 VII 07 p. 9. „*Electrostimularea* este considerată una dintre cele mai eficiente metode de a scăpa de kilogramele în plus și de a te relaxa." G. 26 III 09 p. 12; v. și *presoterapie* 2007 (din *electro-* + *stimulator*, prin substituție de sufix, *-tor* / *-are*; cf. fr. *électrostimulation*; DEX 98, MDN)

electrostivuitór s.n. (tehn.) –Stivuitor acționat electric– „Cu *electrostivuitoarele* s-a cheltuit mai mult." Sc. 9 II 71 p. 6. „*Electrostivuitor* TCM 2,5 t" oferta.ro 20 X 09; v. și R.l. 10 VII 80 p. 5 //din *electro-* + *stivuitor*; MDN, DexX//

electrostivuitorist s.m. –Persoană care lucrează pe un electrostivuitor– „St.C., *electrostivuitoristul* care turna în rețeaua de canalizare substanțe scumpe, procurate pe valută, avea renumele de ins cu care nu te poți înțelege, obraznic, dur." Sc. 19 VI 83 p. 4. „Florin A., 35 ani, *electrostivuitorist*" ziaruldeiasi.ro 5 XII 06 (din *electrostivuitor* + *-ist*; MDN)

electrotelefér s.n. –Instalație de manevrare a pieselor grele, pe principiul macaralei mobile, acționată electric– „Vom enumera [dintre exponatele bulgare] electrocarele de diferite tipuri, marca «Balcancar», *electroteleferele* caracterizate prin construcția simplă, soliditate și comoditate la manevrare, electropalanele care pot funcționa cu comandă-program sau motocarele moderne..." R.l. 18 IX 66 p. 1 //din *electro-* + *telefer*[*ic*]; MDN//

electrotermocauterizáre s.f. (med.) –Cauterizare prin mijloace electrotermice– „Secția de chirurgie este înzestrată cu aparate moderne de sterilizare, *electrotermocauterizare* și reanimare, o cameră de preanestezie etc." Sc. 24 XII 66 p. 2 //din *electro-* + *termo-* + *cauterizare*; MDN//

electrovésta s.f. „*«Electrovesta»* este un tip îmbunătățit de mașină cu cuptor pentru bucătării, cu un consum mai mic de energie electrică." R.l. 22 II 78 p. 5 (din *electro-* + vesta "numele unui tip de mașină de gătit")

elécție s.f. || *de eleție* **1.** –Dintre care se poate alege– v. *diafragmă* 1995, *planificare familială* 1995. **2.** Care a fost ales dintre mai multe opțiuni– „Este greu de demonstrat că e culpă medicală, pentru că flegmonul poate fi și cauzat de ser, iar dacă locul *de eleție* era greșit, cu siguranță nu făcea flegmon." Ev. 23 VII 03. „În pofida alternativelor terapeutice dezvoltate de-a lungul timpului, tratamentul *de eleție* a litiazei biliare rămâne colecistectomia – extirparea chirurgicală a veziculei biliare, laparoscopică sau clasică." ziaruldeiasi.ro 9 VII 08 (din fr. *d'élection*; DN_3, DexX – alt sens)

elefantín, -ă adj. –De elefant– „Doza *elefantină*. Pentru a-l face inofensiv, au fost dizolvate în apă o mie de tablete calmante, porție care a liniștit elefantul." I.B. 23 I 74 p. 4. „Un nas atât de lung ca al elefantului nu poate să nu impresioneze și este posibil ca liberalul să se comporte *elefantin*, crezând că are trompă." Teleg. 28 V 08; v. și I.B. 8 VIII 93 p. 4 (din fr. *éléphantin*; DN_3, DEX 98, DexX)

eleménț s.n. || *element-cheie* –Elementul cel mai important– „Turnul, înalt de 115 metri, este *elementul-cheie* al primului sistem din lume care folosește turnuri pentru producerea de electricitate în scopuri comerciale." G. 14 IV 07 p. 8. „zâmbetul este un lubrifiant al afacerilor, iar companiile au înțeles să-l transforme într-un *element-cheie* al strategiilor lor..." G. 23 X 07 p. 52. „Pregătirea zahărului și temperatura cuptorului sunt două *elemente-cheie* pentru reușită [a bezelelor]" R.l. 8 IX 10 p. 13 (din *element* + *cheie*) || *element-surpriză* –Element (tactic etc.) care constituie o surpriză– „Apoi, m-au «ghicit» apărările, *elementul surpriză* a dispărut, extremele mă urmăresc când intru în terenul advers." I.B. 4 VIII 82 p. 7. „explicația stilului «rece» al echipei [...] lipsit de explozie, de *elementul surpriză*." Fl. 28 III 86 p. 20. „*Elementul-surpriză*, metoda favorită a boss-ului de la OTV" G. 12 XII 07 p. 11; v. și I.B. 8 III 84 p. 7, Nat. 19 VI 01 p. 11 (din *element* + *surpriză*)

eleuterococéc s. (bot.; probabil cuv. rus.) „La combinatul de zahăr de la Ussuriisk (U.R.S.S.) a fost elaborată o metodă de fabricare a zahărului rafinat artificial, în componența căruia intră extracte de anumite plante medicinale ce cresc în taiga, între care și *eleuterococecul*." Sc. 4 XII 76 p. 6

elév s.m. || *elev-muncitor* –Muncitor care continuă pregătirea școlară în paralel cu activitatea productivă– „În anul școlar 1971/1972 și-au ridicat calificarea profesională 3.894.000 studenți-muncitori și

2.888.000 *elevi-muncitori*. Activitatea de producție și cea de ridicare a nivelului de pregătire a cadrelor se îmbină atât de strict încât aici se vorbește cu temei despre «Uzina-aulă universitară».“ Sc. 1 V 73 p. 8. „[Programul artistic] este realizat de *elevi-muncitori* de la secția serală sub îndrumarea profesorului A.D.“ R.l. 18 I 75 p. 2 (din *elev* + *muncitor*) || *elev-problemă* –Elev care constituie o problemă pentru școală– „Aproape în fiecare școală există așa-zișI *«elevi-problemă»*, dar, din păcate, modul de rezolvare a cazurilor-limită diferă prea puțin... de la caz la caz.“ I.B. 14 III 73 p. 1. „*Elevi-problemă* la intersecția familie-școală.“ I.B. 14 XII 83 p. 4. „*Elevii problemă*, tolerați în școli“ Gaz. de Sud 4 IV 08; v. și R.l. 11 XII 80 p. 2 (din *elev* + *problemă*); v. și *expo-elevi, muncitor-elev*

e-licitație s.f. –Licitație desfășurată online– „Medicamentele vor fi achiziționate prin *e-licitație*“ Cot. 02 X 02 p. 7. „Obiectiv: O cincime din achizițiile publice, prin *e-licitație*“ wall-street.ro 12 V 09 (după engl. *e-bidding*)

elicoptér s.n. || *elicopter-macara* –Elicopter cu funcție de macara– „*Elicopter-macara*. În U.R.S.S. a fost construit un elicopter special destinat șantierelor de construcții [...] *«Elicopterul-macara»* va fi produs în curând în serie.“ Sc. 5 VI 76 p. 8 (din *elicopter* + *macara*, probabil după rus. *vertolet-kran*; DexX)

elicopterist s.m. –Conducător de elicopter– „Este adusă bolnava. Este învelită în șubele *elicopteriștilor*.“ R.l. 19 I 72 p. 5. „Deodată, deasupra capetelor, naufragiații au auzit zbârnâitul unui elicopter. Încă o dată, *elicopteriștii* s-au dovedit la înălțime.“ Sc. 2 VI 75 p. 4. „asemenea venituri, care ridiculizează de departe leafa ministrului de Interne [...], care dacă ar opta să se facă *«elicopterist»* ar ieși cu mult mai câștigat.“ 9am.ro 3 VIII 06 (din *elicopter* + *-ist*; DEX 98, DexX)

elicostát s.n. (av.) „*Helicostat* [...] Este vorba [...] de o îmbinare între elicoptere și baloane dirijabile. Aparatul este compus din două baloane legate printr-un cadru metalic, pe care se află și o cabină cu elice de elicopter, acționată de două motoare.“ R.l. 28 III 77 p. 6 [scris și *helicostat*] (din fr. *hélicostat*; DN_3, DEX 98, DexX)

elicotécă s.f. (franțuzism) –Colecție de imagini filmate din elicopter– „O *«helicotecă»*. E vorba de aproximativ cinci sute de ore în avion; de trei mii de ore în helicopter; de 13 ani de viață – petrecuți filmând o țară întreagă: Franța. Serialul, intitulat «Franța văzută din cer» i-a adus autorului acestei *«helicoteci»* 12 premii internaționale, două Oscar-uri și alte vreo 40 de distincții.“ R.lit. 20 II 75 p. 22 [scris și *helicotecă*] (pobabil dintr-un fr. *hélicothèque*; MDN)

eligíbil, -ă adj. (jur.) **1.** –Care întrunește condițiile necesare pentru a fi ales– „Un deținut american, D.G., care execută o pedeapsă de... 210 ani închisoare pentru tâlhării și tentative de omor, a decis să candideze pentru un post de senator în Tennessee. El a fost declarat *«eligibil»*, întrucât legea electorală din Statele Unite omite cazierul judiciar al candidaților.“ I.B. 6 IX 84 p. 8. „Copil *eligibil*, în terminologia cu care operează C.R.A. [Comitetul Român de Adopțiuni], înseamnă copil disponibil înfierii – copiii provenind de la o instituție de stat pentru ocrotirea minorilor (leagăne, cămine și orfelinate).“ R.l. 29 XI 91 p. 1. „Un număr de 69 de pelicule sunt *eligibile* pentru o nominalizare la ediția din 2010 a premiului Globul de Aur pentru cel mai bun film într-o limbă străină“ ziaruldeiasi.ro 10 XII 09. **2.** –Plasat, pe o listă de vot, pe un loc care conferă mari șanse de a fi ales– „Comitetul Executiv al CDR [...] a avut ca punct principal pe ordinea de zi stabilirea grilei de repartizare, între formațiunile membre, a candidaturilor pentru locurile *eligibile* în alegerile parlamentare din noiembrie 1996.“ R.l. 14 VIII 96 p. 3. „Pe un loc *eligibil* pe lista europarlamentarilor liberali se află și profesorul universitar Daniel Dăianu.“ Z. de Vrancea 22 X 07; v. și Z. 29 VIII 96 p. 12, R.l. 10 IX 96 p. 1 (din fr. *éligible*, lat. *eligibilis*; Ciolan, *MC*; DN, DEX, NODEX, DexX – sensul 1)

elipórt s.n. (av.) –Aeroport pentru elicoptere– „La *heliport* se afla adunată aproape întreaga suită pentru Texas, împreună cu câțiva membri ai personalului din aripa de vest, veniți să-și ia rămas bun și să ureze călătorie plăcută.“ L. 16 I 67 p. 25. „în zona unor mănăstiri vor fi construite *heliporturi*...“ G. 10 V 05 p. 3. „Peste puțin timp, echipajul ajungea nevătămat la sol, exact pe *eliportul* prevăzut în foaia de parcurs.“ R.lit. 17 VII 09 p. 16 [scris și *heliport*] (din fr. *héliport*; PR 1952; F. Hasan în LR 2 / 77 p. 133–134; DT; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

elipticitáte s.f. (livr.) –Caracterul a ceea ce este eliptic– „Vorbeam de discreția, *elipticitatea* stilului din acest scenariu.“ R.lit. 18 VI 74 p. 17 (din *eliptic* + *-itate*; DN_3 – alt sens, DEX-S, MDN, DexX)

elitár, -ă adj (livr.) –De elită– „[«Nunta»] era pentru tineri o operă moartă, o operă de învățat la școală. Or, ei au descoperit deodată, pe ecran, personaje vii, discutând probleme arzătoare. Filmul a revitalizat piesa, sfărâmând grupul *«elitar»* care se formase în jurul ei.“ Cinema 4 / 74 p. 9. „Sunt, mai degrabă, un populist *elitar*“ Dil. XI 07 p. 75; v. și R.l. 7 VI 80 p. 2 (din *elită* + *-ar*; după fr. *élitaire*; PR 1968; DEX-S, DEX 98, MDN)

elitáxi s. –Elicopter folosit ca taximetru– „firme care închiriază elicoptere. Se numesc firme de *helitaxi*. Sunt vreo 7 firme de *helitaxi* în București...“ R.l. 7 X 06 p. 2. „Cu încă puțin noroc, prinzi oferta hotelierilor monegaști care vând trei seri la un hotel incluzând transportul gratuit cu *helitaxiul*; caz fericit în care te urci în elicopter și cobori pe acoperișul unui hotel.“ jurnalul.ro 31 III 12 (din *eli*[*copter*] + *taxi*; cf. it. *elitaxi*)

elitísm s.n. (livr.) –Teorie sau sistem care favorizează elitele– „după cel de-al doilea război mondial, tocmai datorită imaginii reale, a consecințelor practice ale *elitismului*, termenul de elită a fost privit cu reticență și utilizat mai rar.“ Sc. 3 XII 82 p. 4. „Școala bună: *elitism* și disciplină“ Cot. 8 XI 06 (din fr. *élitisme*; PR 1967, DMC 1973; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

elitíst, -ă adj. (livr.) –De elită, care favorizează elita– „Publicul nu mai admite viziuni *elitiste*, nu-i suportă pe «perfecți», nu are ce învăța din cartea unui autor care este, în chip afișat, un «reușit».“ R.lit. 15 VI 73 p. 6. „Create în 1980 de un mecena suedez, Jakob von Uemkull, pentru a contrabalansa premiile Nobel pe care le consideră prea *«elitiste»*, premiile pentru «cea mai bună modalitate de a trăi» au fost atribuite, la Stockholm...“ R.lit. 22 XII 83 p. 22. „Anonimul ediția a V-a a fost un festival cu elite însă nu *elitist*, adică deloc snob.“ Z. dum. 29 VIII 08 (din fr. *élitiste*; DMN 1968; DEX-S, MDN, DexX)

elocutóriu, -e adj. –Referitor la vorbire– „o revărsare *elocutorie* ce nu cunoaște granițe.“ R.lit. 30 V 01 p. 5. „N-am știut până acum ce scumpă poate fi tăcerea, ce strălucire de noblețe poate iradia absența, ce mare filozof poți trece, dacă îți strunești la timp organul *elocutoriu*.“ ziaruldeiasi.ro 25 VI 07; v. și 27 II 06 (din *elocuție*)

elongáție s.f. (med.) –Întindere terapeutică a unui membru al corpului– v. *kinetoterapie* 1977. „După succesul aparatului de *elongație*, brașoveanca a mai realizat încă două produse benefice pacienților.“ Ad. Brașov 14 II 10 (din fr. *élongation*, germ. *Elongation*, rus. *elongații*a, engl. *elongation*; DTP; DN – alt sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

eloxáre s.f. –Tratarea aluminiului contra oxidării– „S-a degradat aspectul obiectelor de aluminiu din gospodăria dvs? [...] Unitatea din str. Bujoreni nr. 21 a cooperativei «Metalo-casnica» și-a amenajat un laborator special unde se execută *eloxări*.“ I.B. 29 VI 74 p. 2. „noua muzică irlandeză reușește în mare măsură să-și protejeze atât capitalul propriu cât și împrumuturile ca-ntr-un adevărat proces de *eloxare*, anticoroziv și antioxidant.“ R.lit. 2 II 07 (din *eloxa*; DTP; DEX, DN_3, DexX)

eloxát, -ă adj. –(Despre aluminiu) Tratat contra oxidării– „A doua zi i s-a și prezentat la ușa Galeriei de artă un camion de aluminiu *«eloxat»* (se pare că aceasta înseamnă lustruit) pentru a transporta cele 40 de tablouri până la Bari.“ Săpt. 22 III 74 p. 5. „Întreg plafonul a fost realizat din tablă *eloxată* de culoare galben-aurie.“ R.l. 2 VII 79 p. 5. „Executăm finisaje interioare, exterioare, balustrade de aluminiu *eloxat* la comandă...“ anunultelefonic.net 5 V 09; v. și R.l. 27 IX 82 p. 5 (din *eloxa*; cf. fr. *eloxé*; DN_3, DEX-S, DEX 98)

e-mail s.n. (cuv. engl.) **1.** –Serviciul de poștă electronică– „poșta electronică (*E-mail*) prin care cititorii trimit observații și comentarii autorilor articolelor, iar aceștia răspund pe aceeași cale.“ Ad. 5 VII 95 p. 7. „E rândul spaniolilor să constate amenințarea spanglish-ului pătruns mai ales pe cale... informatică, în special prin mesajele *e-mail* ale rețelei Internet.“ R.lit. 42 / 95 p. 15; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16, C.n. 15 VIII 01 p. 6; v. și *antispam* 2007, *backdoor* 2004, *capabilitate* 2005, *chat* 2000, *cibersex* 2001, *downloadare* 2009, *pluriculturalism* 2001, *portal* 2002, *site* (*web*) 2005, *spammer* 2007, *vierme* 2004. **2.** –Mesaj trimis prin serviciul de poștă electronică– „Genul epistolar, de pildă, se va schimba radical datorită *e-mail-ului*, ceea ce nu înseamnă că scrisorile electronice sunt mai de valoare decât cele tradiționale.“ R.lit. 9 / 96 p. 3; v. și *atașament* 2010, *clică* 2006, *clip* 2004, *cod* (*2D*) 2008, *delete* (sensul 1) 2003, *mesagerie* (*instant*) 2007, *newsletter* 2008, *phishing* 2006. **3.** –Căsuță/cont de poștă electronică– v. *zapare* 1996. „sistemul multitasking permite utilizatorului ca, în timp ce vorbește la telefon, să navigheze pe internet, să-și verifice *e-mail-ul* sau să folosească GPS-ul.“ G. 11 VI 08 p. 16; v. și *mesagerie* (*instantanee*) 2010, *pop-up* 2011 || *junk e-mail* v. *junk* [pron. *iméil*] (R. Zafiu în R.lit. 48 / 98 p. 10; Stoichițoiu Ichim, *A*; NODEX, DEX 09)

e-mail-ístic, -ă adj. –Care ține de poșta electronică (e-mail)– „Dar mai bine să dau o pildă din folclorul *e-mail-istic*...“ D. 20 VII 01 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Dialogul nostru (mediat, *emailistic*) are loc la

puțin timp după lansarea în limba română..." Tribuna 142 / 08 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *e-mail* + *-istic*)

emaná (Termen folosit frecvent după decembrie 1989, de obicei cu sens ironic, depreciativ) **1.** v.i. –A apărea, a-și face apariția– „și-au făcut apariția un număr mare de forțe de ordine [...] trupe de jandarmi, cu scuturi și căști, veniți simultan din două părți (Colțea, respectiv Batiște), care *au emanat* în piață..." R.l. 24 IV 91 p. 1. **2.** –A lua naștere, a apărea– „Într-un răspuns remis spre publicare [...] vioiul serviciu de presă al S.R.I. declară că nici un dosar *nu a emanat* din arhivele sale spre revistele controlate de (foști) securiști." Cat. 17 XII 91 p. 3. **3.** v.i., v.t. –A (se) produce, a (se) concretiza în– „Astfel, gândirea economiștilor de la această întreprindere *a emanat* în [...] hârtie Ediție tip C, mai scumpă decât cea clasică cu 163 la sută." Contrast V 91 p. 2. „Gazul petrol lichefiat *emană* profit în Europa de Est" wall-street.ro 31 III 05. **4.** v.t. –A naște, a aduce pe lume– „Maria [...] *emanându-l* din pântece pe fiul [...] cel dintâi..." Cat. 46 / 91 p. 4. „Practica unor cuvinte și sintagme-emblemă, care polarizau în primele luni ale lui 1990 opinia publică (*a emana*, consens, cetățeni indignați, oameni de bine, democrație originală) a fost înlocuită de cea a formulelor de uz general și indistinct, prin care fiecare tabără își susține poziția și își acuză adversarul (anticorupție, integrare europeană)." R. Zafiu în R.lit. 51-52 / 99 (formal din fr. *émaner*; Uritescu, *CV* 53–55; sensurile nu apar în dicționarele curente)

emanát, -ă s.m.f., adj. (Folosit după decembrie 1989, deseori cu sens ironic, depreciativ) –Ivit pe neașteptate cu ocazia Revoluției din decembrie 1989, propulsat într-o funcție înaltă în stat/într-un partid– „Tot ce are mai *emanat* țara, Fiecare mai *emanat* decât celălalt..." R.l. 228 / 90 p. 1. „De ce «*emanații* revoluției» s-au instalat în palate și vile luxoase?" R.l. 10 IX 93 p. 3. „Generalul Talpeș, credincios *emanatului* de la Moscova, Ion Iliescu, are o avere considerabilă câștigată în anii grei de teorie fesenistă militară." hotnews.ro 25 X 05; v. și R.l. 14 III 91 p. 4, 24 IV 91 p. 1, 30 XI 91 p. 1, D. 202 / 96 p. 3 (din *emana*; R. Zafiu în Luc. 25 / 91 p. 4 și R.lit. 5 / 07, Irina Preda în LR 10 / 92 p. 547, Uritescu, *CV* 50–52; Dimitrescu, *Dr.* 201; Ciolan, *MC*; MDN)

emanatór 1. s.n. –Aparat care emană substanțe volatilizate– „Noutăți la «Metalica» Oradea: *emanatorul* electric împotriva țânțarilor și mușteloi..." R.l. 9 X 84 p. 4. **2.** s.m. –Instituție sau persoană care emană documente, idei etc.– „Dar nici Guvernul ca *emanator* de proiecte de legi nu stă degeaba. A produs un pachet de legi anticorupție pentru care și-a asumat răspunderea în Parlament..." R.lit. 26 III 03; v. și R.lit. 7 XII 06 (din *emana* + *-tor*; MDN, DexX – sensul 1)

emanáție s.f. (Folosit frecvent după decembrie 1989, deseori cu sens ironic, depreciativ) –Produs al Revoluției din decembrie 1989 și, prin extensie, orice produs al Puterii de după 1989– „O *emanație* de nivelul gazetei «Azi»." Expr. Mag. 11 / 90 p. 2. „Prezentându-se ca o *emanație* a Revoluției [...] noul regim a dovedit, la nici un an de la instaurarea sa, că nu face decât să continue, în liniile sale esențiale, politica regimului anterior." R.l. 25 IV 91 p. 5. „Astfel Ion Iliescu și întreaga «*emanație*» s-au situat pe linia salvării esenței sistemului și menținerii României sub suzeranitatea Kremlinului." R.lit. 25 I 06; v. și Timpul 30 / 90 p. 8, Contr. 44 / 90 p. 1, Opinia stud. 1 / 91 p. 2, R.l. 405 / 91 p. 2, Cat. 17 XII 91 p. 7 (formal cf. fr. *émanation*, it. *emanazione*; R. Zafiu în Luc. 25 / 91 p. 4 și 5 / 07, I. Preda în LR 10 / 92 p. 547, C. Tabarcea în Cot. 1 III 91, Uritescu, *CV* 50–52; DexX)

embargonaút s.m. (formație glumeață) –Contrabandist (cu benzină) din perioada embargoului asupra Iugoslaviei– „Alte dezvăluiri despre *embargonauți* și «nașii» lor. Suntem în căutarea unor personaje sus-puse care dijmuiesc câștigurile contrabandiștilor." R.l. 3 X 95 p. 1. „Foc continuu pentru bărcile *embargonauților*." R.l. 6 X 95 p. 1 (din *embargo* + *-naut*)

embriotransfér s.n. –Transferul unui embrion din sau în uterul unei mame surogat– „Daniel are acum 8 ani [...] Fiind prima sarcină prin *embriotransfer* pe care am asistat-o, l-am și botezat." Ad. 20 I 05 p. 14. „Aproximativ 800 de cupluri vor fi beneficiarii din acest an ai Programului de fertilizare in vitro și *embriotransfer*." R.l. 30 III 11 p. 2 (după engl. *embryo transfer*; Random House 1970-75)

emfatizá v.t. –A sublinia, a scoate în evidență– „Vârsta se poate și *emfatiza*: bidivii sunt adolescenți sau de-a dreptul copii (în fond, și mânz e o metaforă pentru vârsta imatură)." R.lit. 1 VIII 01. „departe de mine gândul de a lăuda frumusețile României și de a le *emfatiza* pe cele ale acestui județ, dar..." ziaruldelta.ro, arhiva 2007, cit. de R. Zafiu în R.lit. 2 / 10. „Detaliul explică sistemul, îl *emfatizează*, în timp ce fragmentul este explicat de sistem." Obs.cult. 12 II 09 (din *emfatic* + *-iza*, prin substituție de sufix; cf. fr. *emphatiser*, it. *enfatizzare*)

emfatizáre s.f. –Subliniere, scoatere în evidență– „Ceea ce face din Lévy un epigon al «intelectualului» este tendința permanentă de *emfatizare*, convenența cu gustul comun și un naționalism de pe urma căruia a avut de suferit din partea coreligionarilor săi." Obs.cult. 3 VII 01. „Evidențierea clișeelor, a mistificărilor și a *emfatizărilor* din istoriografia română într-un volum memorabil i-a atras [lui Lucian Boia] o faimă de deschizător de drumuri postrevoluționare în direcția revizionismului istoriografic." Obs.cult. 17 XII 10 (din *emfatiza*)

emísie s.f. || *emisie-pirat* –Emisie radio fără licență– „*Emisiile-pirat* devin periculoase când interferează cu frecvențele utilitare." Ad. 18 V 05 p. 6. „au obținut frecvențe fără ca noi să știm, că n-au venit să solicite [de la CNA] licență audio-vizuală și au emis pe ele, ceea ce, raportat la lege înseamnă o *emisie pirat*." hotnews.ro 24 VIII 05 (din *emisie* + *pirat*) || *aparat/stație de emisie-recepție* –Emițător-receptor de radio portativ– „Persoane aflate una față de alta la distanțe de sute de kilometri și dispunând de mici aparate de *emisie-recepție* («Walkie-talkie») vor putea discuta, din casă sau de pe stradă, prin intermediul unui satelit." Sc. 28 XII 77 p. 5. „Polițiștii primesc stații de *emisie-recepție* performante pentru munca pe teren" Rondul 15 II 10 (din *emisie* + *recepție*)

emisiúne s.f. || *emisiune-anchetă* –Emisiune în care se efectuează o anchetă– „«Vă cunoașteți copilul?» (*emisiune-anchetă*)" Sc. 2 II 67 p. 2. „Publicul francez a urmărit cu stupefacție pe ecranele televizoarelor câteva *emisiuni-anchetă* în care toxicomanii erau filmați în plină criză." Sc. 22 I 72 p. 6. „Realitatea TV va oferi telespectatorilor săi o nouă *emisiune-anchetă* dedicată faptelor din viața reală asupra cărora planează diferite «umbre»." G. 17 I 08 p. 15 (din *emisiune* + *anchetă*) || emisiune-concurs –Emisiune care transmite un concurs– „Sunt la modă *emisiunile-concurs*. Pentru că suscită atenția, antrenează concurenți, ascultători, spectatori; pentru că, în general vorbind, orice dispută pasionează." I.B. 1 II 67 p. 2. „*Emisiune-concurs* pentru tineri interpreți de muzică populară." Pr.R.TV 13 IV 74 p. 13. „reușește să intre în posesia marelui premiu la o *emisiune-concurs* de cultură generală." G. 13 I 09 p. 16; v. și Pr.R.TV 26 I 67 p. 8, R.lit. 7 III 08 p. 29, ProTV Mag. 17 / 08 p. 12, G. 25 XI 09 p. 15 (din *emisiune* + *concurs*) || *emisiune-lecție* –Lecție transmisă prin radio sau televiziune– „*Emisiuni-lecție* pentru lucrătorii din agricultură." Sc. 14 I 71 p. 5. „Vor fi difuzate astfel [la radio] *emisiuni-lecție* la: filozofie și socialism științific, literatură română și biologie." Pr.R.TV 28 III 71 p. 6 (din *emisiune* + *lecție*) || *emisiune-mamut* –Emisiune de foarte mari proporții– „Ne gândim în primul rând la *emisiunile-mamut* («Teleenciclopedia», «Postmeridian», «Promenadă duminicală») unde titlul general, cu vagi și lapidare subtitluri, ne face imposibilă desprinderea secvenței preferate." Fl. 1 VII 72 p. 18. „O *emisiune mamut*, de cinci ore, transmisă în două seri consecutive." Cronica rom. 1 III 05 (din *emisiune* + *mamut*) || *emisiune-portret* –Emisiune în care se prezintă portretul unei personalități– „figura savantului român [Gh. Țițeica] ni s-a înfățișat în adâncă ei complexitate [...] duminică, 5 februarie, când [...] televiziunea a difuzat [...] o convingătoare *emisiune-portret*..." R.lit. 9 II 84 p. 17. „O *emisiune-portret* de 30 de minute consacrată scriitoarei Nora Iuga" Obs.cult. 8 XI 07. „a mărturisit fostul internațional în cadrul *emisiunii-portret* «Români de 10»." G. 27 IV 10 p. 16 (din *emisiune* + *portret*)

emisivitáte s.f. –Măsura capacității unei suprafețe de a radia energie– „Sticla de joasă *emisivitate* funcționează ca o barieră termică între exteriorul și interiorul încăperii [...] În limbaj comun, joasa emisivitate s-ar traduce prin aceea că geamul prezintă o depunere de oxizi metalici care împiedică pătrunderea radiațiilor cu lungime de undă mare, adică a căldurii." Ad. 20 VI 03 p. 9. „începând din 2009 francezii produc și sticle cu proprietăți speciale de control solar și cu joasă *emisivitate*, iar în 2010 vor începe să producă sticle antireflex." zf.ro 13 VI 10 (din engl. *emmisivity*)

émo adj. inv., s.m.f. **1.** –Emotiv, sensibil, timid, anxios– „Psihologii consideră că părinții și profesorii sunt direct responsabili de felul în care evoluează acești copii *emo*." Gard. 14 V 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 25 / 08. „S-a chinuit mult Pitagora cu teorema sa? O fi fost *emo*?" G. 4 VII 08 p. 15. „tânărul, care a povestit cu nonșalanță cum a săvârșit crima, are tendințe *emo* și era retras, mereu în conflict cu părinții și cu societatea..." G. 31 VII 08 p. 2. **2.** –Mișcare, curent emo, manifestat printr-un gen de muzică și un comportament și o ținută specifice– „*Emo* – melancolicii și depresivii. *Emo* este o subcultură ai cărei adepți se îmbracă în negru, au coafuri ce le acoperă o parte din față, de regulă unul dintre ochi, și recurg în cele mai multe cazuri la piercing. Vegetarieni, melancolici și depresivi, antisociali, cu tendințe spre suicid, *emo* se consideră neînțeleși de societate și se retrag în propriile comunități. Marea majoritate a adepților acestui curent sunt adolescenți care au

trecut prin anumite traume cauzate de despărțirea de persoana iubită, divorțul părinților sau lipsa de comunicare cu familia, termenul de «*emo*» fiind derivat de la cuvântul «emoțional». Muzica preferată de aceștia e un soi de subgen al rockului cu influențe punk, cele mai cunoscute formații ale genului fiind: A Fire Inside, Funeral for a Friend, Tokio Hotel, Fall Out Boy și Panic at the Disco." G. 15 V 08. „*Emo* este o ciudată colecție de adolescenți cu probleme emoționale, uitați de părinți și abandonați de profesori în jungla Internetului, unde se inițiază într-o mizerabilă metafizică a morții și suferinței. Sugestionabili în exces la această vârstă, lipsiți de căldura și logica parentală, dezorientați într-un spațiu social deloc primitor, ba chiar ostil..." AS 13 VII 08 p. 3. „Am văzut niște chestii gen: «Eu vreau o cameră *emo*, cu o fetiță care se taie cu lama». OK, foarte frumos..." G. 22 I 09 p. 9; v. și Ring 25 VII 08 p. 16, R.l. 2 IX 08 p. 16, 21 II 09 p. 24 (din engl. *emo*, prescurtat din *emotional*; R. Zafiu în R.lit. 25 / 08)

emo-kid s.m. (cuv. engl.) –Adept al stilului emo– „Puștii inadaptați au devenit «*emo-kids*», se îmbracă în «emo-style» și se machiază cu «emo make-up»." Gard. 14 V 08. „este mottoul site-ului românesc destinat adepților subculturii *emo-kid* din România..." G. 15 V 08, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *raper* 2008

emoliére s.f. –Înmuiere, catifelare– „tehnologii moderne, de mare eficiență: finisaje superioare obținute prin tratarea țesăturilor cu produse de *emoliere*, decantarea sub presiune în autoclave și tratarea împotriva contracției." R.l. 19 XII 83 p. 5. „O cutiuță cu 12 perle de baie pentru parfumarea apei și *emolierea* epidermei." R.l. 9 I 85 p. 3. „balsam pentru rufe cu rol de emoliere a țesăturilor." oferta.ro 7 XII 09 (din *emolient*)

emoticón s.n. –În mesajele electronice, chip stilizat care sugerează emoții, acțiuni, stări de spirit etc.– „Messenger și VoIP de la Google. Comunicare prin Instant Messenger fără *emoticon*, radio online, jocuri, dar cu posibilitate de VoIP." jurnalul.ro 4 IX 05. „SMS-ul tinde să devină o joacă, susținută de abrevierile și *emoticoanele* de pe chat." Cot. 14 VIII 07. „«*Emoticonurile*» sunt inspirate din ideogramele chineze sau japoneze, diferența este că ideogramele au semnificații infinite, pe când acele figuri zâmbărețe sau triste de pe Messenger abia dacă acoperă câteva emoții generale, stereotipe. Ele transmit în cel mai bun caz emoții, nu sentimente." AS 13 VII 08 p. 3; v. și Cap. 14 IX 09; v. și *formata* 2011, *romgleză* 2008 (din engl. *emoticon*; Merriam-Webster 1987, Douglas Harper 1994, PR 1996; DCMM; DexX)

empanádas s.f.pl. (cuv.span.; culin.) –Rulou cu umplutură picantă, specific Spaniei, dar întâlnit și în Filipine și în America Latină– „*Empanadas* cu ardei copți și cașcaval (mâncare mexicană)" AS 9 II 04 p. 9. „Se servește cu totopos (tortilla crocantă), tacos de brânză, quesadilas și *empanadas*." jurnalul.ro 5 VI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat

emulá v.t. **1.** –A concura cu cineva, a fi în competiție cu cineva– „Ce modele să urmărim sau să *emulăm*?" "22" 26 / 95 p. 11. „el va considera că îl imită sau *emulează* pe talentatul și elogiatul autor străin, când, de fapt, imită ori emulează un autor român involuntar, un traducător neglijent" Obs.cult. 20 XI 08. „[Mircea Eliade], personalitate cu care *au emulat* generații întregi și cu care, din nefericire, nu mai emulează nici una." jurnalul.ro 10 II 10. **2.** (inform.) –A simula pe un computer funcționarea altuia, a unui sistem de operare etc.– „În prima fază, PC-urile nu prea interferau cu marile calculatoare (chiar dacă li se spunea «mini», tot mari erau), care continuau să ruleze aplicațiile vitale. O primă idee a fost ca PC-urile să preia și rolul vechilor terminale: era nevoie doar de un banal program care *să emuleze* funcționalitatea terminalului numit – nu fără o notă de dispreț – «prost»." Z.fin. 13 X 04 (sensul 1 – formație regresivă din *emulație*; cf. engl. *toi emulate*; sensul 2 – din fr. *émuler*; engl. *to emulate*; PR 1972 – sensul 2; NODEX- sensul 1, MDN – sensul 2, DexX)

encefalínă s.f. (biol.) „Doi biochimiști britanici [...] au descoperit în creierul unor animale de experiență o proteină care exercită asupra organismului o influență asemănătoare cu aceea a morfinei [...] Se consideră că *encefalina* – cum se numește această proteină – are efecte calmante probabil prin blocarea unor zone receptoare din creier (unde se formează senzațiile de durere)." Sc. 8 I 77 p. 6. „Stimularea electrică a terminațiilor nervoase se face pentru sporirea producției de endorfină și *encefalină*, hormoni ce reprezintă analgezice naturale și au ca efect alinarea durerilor, eliberarea de tensiuni și calmarea." Ev. 10 IX 05; v. și Sc. 19 I 78 p. 5, 22 XII 79 p. 5, R.l. 16 XII 81 p. 6 [scris și *enkefalină*] (din engl. *enkephalin*, fr. *enképhaline*, *encéphaline*; Random House 1970-75, PR 1975; DEX-S, DEX 98, MDN)

endemicitáte s.f. (med.) –Caracter endemic– „Gradul de *endemicitate* și gravitatea acestei boli infecțioase și contagioase [trahomul], cunoscută încă din antichitate, sunt invers proporționale cu nivelul de dezvoltare economico-socială a popoarelor." R.l. 14 IV 73 p. 6. „România [este] considerată o zonă cu *endemicitate* intermediară." Z. de Constanța 5 II 04 (cf. fr. *endémicité*; DM; DN_3, DEX-S, DexX)

endocinematografíe s.f. (med.) –Înregistrare cinematografică a imaginilor din interiorul unui corp– „Endoscoapele moderne, utilate cu lămpi electronice care furnizează o lumină foarte intensă, îngăduie endofotografierea în culori, obținându-se imagini care redau cu multă fidelitate și finețe porțiunea studiată. Alt pas înainte s-a realizat prin introducerea *endocinematografiei*, obținându-se secvențe de 16 imagini pe secundă, pe filme de 8–16 mm." Sc. 4 I 64 p. 2; v. și *endoteleviziune* 1964 (din engl. *endocinematography*, fr. *endocinématographie*; DTN 1974; MDN, DexX)

endodonție s.f. (med.) „Prof. P.F., membru al Academiei naționale de chirurgie dentară din Franța, a pus la punct o nouă tehnică în domeniul conservării danturii (ramură a medicinei cunoscută sub numele de *endodonție* sau endontologie) pe baza folosirii oxidului greu de calciu sau «hexocalex»-ului, cum mai este cunoscut." Sc. 16 VII 77 p. 5. „dispune de cinci cabinete stomatologice, incluzând o unitate de chirurgie, una de *endodonție* microscopică, un laborator de tehnică dentară" jurnalul.ro 31 III 09 (din fr. *endodontie*; DFMB; MDN, DexX)

endofotografiére s.f. –Fotografierea interiorului corpului omenesc sau al animalelor– v. *endocinematografie* 1964 //din *endo-* "înăuntru" + *fotografiere*; DexX//

endomorfínă s.f. (biol.) „Este vorba de descoperirea unor substanțe din clasa proteinelor declanșate de creier în condiții de stimulare dureroasă și care au fost denumite *endomorfine*. S-a constatat astfel că una dintre acestea – eliberată de hipofiza posterioară – și care a fost urmărită prin identificarea ei cu substanță radioactivă, se așază pe anumiți centri nervoși blocând senzația de durere. Ea are deci o comportare asemănătoare cu morfina." Fl. 14 IV 77 p. 9. „Opipeptidele endogene – leucin-encefalina, metionin-encefalina, *endomorfina* I și II, au rol de neurotransmițător, neuro-hormon și modulează activitatea sistemului imun: reglează activitatea sistemului nervos vegetativ, reglează integrarea și interpretarea durerii, intervin în procesul de memorizare și în șocul traumatic sau septic. " scientia.ro 27 V 12 //din *endo-* "înăuntru" + *morfină*; MDN//

endonazál, -ă adj. (med.) –Referitor la mucoasa dinăuntrul nasului– „Dr. S. efectuând vaccinarea prin pulverizații *endonazale* cu vaccinul sovietic tip A-2." Sc. 9 XII 61 p. 1. „Ionizări endonazale cu calciu gluconic 1%." AS 16 XII 11 (din fr. *endonasal*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 236, FC II 104; DN_3, DEX-S, DEX 98, MDN, DexX)

endontologíe s.f. (med.) –Tehnica păstrării danturii– v. *endodonție* 1977 //cf. *endodonție* + *-logie*//

endoosós, -oásă adj. (med.) –Relativ la interiorul osului– „Implantul *endoosos* are indicații precise în anumite tipuri de edentații pe o anumită structură osoasă a maxilarelor, pe un anumit teren de sănătate generală..." R.l. 9 XI 92 p. 3. „De fapt, implantul dentar *endo-osos* este un dispozitiv metalic biocompatibil cu organismul uman (din titan sau zirconiu) care se inseră în grosimea osului alveolar și înlocuiește rădăcina unui dinte care a fost extras." cugetliber.ro 17 XII 12 //din *endo-* + *osos*; MDN//

endoprotéză s.f. (med.) –Proteză folosită în interiorul corpului– „I s-a aplicat o proteză totală dintr-un oțel special – această *endoproteză* constituind o premieră în materie de ortopedie." R.l. 26 XII 75 p. 2. „În ultima vreme, chirurgia reparatorie a obținut remarcabile performanțe, unele senzaționale, folosind pe scară largă *endoprotezele* implantate." I.B. 22 IV 86. „În România, toți cetățenii au dreptul la *endoproteze* gratuit, prin intermediul Programului Național de Endoprotezare, derulat de Ministerul Sănătății." adevarul.ro 8 I 10; v. și R.l. 1 II 80 p. 5, 26 IV 80 p. 2, I.B. 28 X 85 p. 8 //din *endo-* "înăuntru" + *proteză*; DM; MDN, DexX//

endorfínă s.f. (biol.) „Aproape concomitent, oameni de știință din München (R.F.G.), Palo Alto (S.U.A.) și Aberdeen (Marea Britanie) au izolat din creierul șobolanilor și porcilor un număr de substanțe analgezice, denumite *endorfine*." Sc. 19 X 77 p. 5. „Moleculele de *endorfină*, descoperite în 1970, au o proprietate uimitoare, asemănătoare medicamentelor împotriva durerii, cum ar fi morfina. Ele aduc starea de liniște și confort interior." Mag. 16 VI 04. „sexul reduce nivelul general de stres datorită eliberării de *endorfine*, «hormoni ai fericirii»." Ev.Z. 20 XII 08 p. 14. v; și Sc. 19 I 78 p. 5, 22 XII 79 p. 5, R.l. 16 XII 81 p. 6, I.B. 14 VI 84 p. 1; v. și *dopamină* 2004, *encefalină* 2005, *gerontolog* 2008 || *beta-endorfină* –Tip de hormon cerebral– v. *supermorfină* 1976, *protidic* 1977. „Specialiștii consideră că *beta-endorfina*, un hormon

peptidic, are cel mai puternic efect asupra creierului, în urma efortului fizic." Gaz. de Sud 18 VII 06 (din fr. *endorphine*; DTN 1977; DexX)

endoteleviziúne s.f. –Televiziune utilizată în cercetarea cavităților interne– „Datele obținute prin endocinematografie și *endoteleviziune* sunt importante nu numai pentru precizarea diagnosticului unui anumit caz, ele au și o incontestabilă valoare științifică." Sc. 4 I 64 p. 2 //din *endo-* "înăuntru" + *televiziune*; MDN, DexX//

endúro s. (sport) **1.** –Competiție de motociclete pe teren accidentat (la munte etc.)– „Nici chiar amatorii de sporturi extreme nu sunt neglijați, în zonă existând posibilitatea de a practica *enduro* (mountain moto) sau zboruri cu parapanta." adevarul.ro 28 VIII 03. „Martin F. este organizatorul celui mai dur concurs de *enduro* din lume – Red Bull Romaniacs, cu cartierul general la Sibiu." gandul.info 8 I 07. „La doar câțiva kilometri de intrarea în localitate, este amenajată o pistă de *enduro* de peste un kilometru și jumătate și mai bine de 40 de kilometri de off-road." adevarul.ro 13 I 11; v. și 23 VI 06. **2.** –Motocicletă adaptată pentru probele pe teren accidentat– „Va împlini 40 de ani pe 6 august 2005 și a rămas în continuare un mare amator al schiului, dar și al plimbărilor cu motociclete *Enduro*." evenimentul.ro 25 IV 05 || *hard-enduro* „Organizatorul unui concurs de motociclism *hard-enduro* a fost amendat cu suma de 2.500 de lei, deoarece mai mulți rideri au trecut prin partea de nord a Parcului Național Piatra Craiului, peste culmea Măgurei, care este rezervație naturală." adevarul.ro 23 VIII 06. „Pilotul polonez Taddy B. a abandonat în prima etapă a raliului *hard enduro* Red Bull Romaniacs, după ce s-a accidentat la umăr." evenimentul.ro 29 VI 10 (din engl., fr. *enduro*; PR 1970; MDN)

energizá v.t. –A da energie– „Mulți cred că se pot încălzi și *energiza* dacă au în termos vin fiert sau tărie, dar îi asigur că mai eficient este ceaiul fierbinte, care nu este periculos și nu-i predispune, ca alcoolul, la accese de teribilism..." evenimentul.ro 5 XI 01. „Exercițiile fizice ne *energizează* și ne îmbunătățesc starea psihică" adevarul.ro 1 IV 11. „Tableta subțire Fostac Chip, *energizată* cu energie Fostac, înlătură radiațiile nocive de la telefoanele mobile, WLAN, pagere, mouse și tastatură fără fir, walkie-talkie și alarme pentru copii, sisteme de alarmă, aparate radio, telefoane fără fir, Bluetooth, dispozitivele Sat-Nav și multe altele" R.l. 18 IV 11 p. 3; v. și *microcirculație* 2009 (din engl. *to energize*; DexX)

energizánt, -ă (med.) **1.** adj. –Care dă energie– „S-a constatat că acest leac străvechi [ceaiul de mușețel] are nebănuite efecte *energizante*, înlăturând oboseala și creând cicliștilor impresia că dobândesc «picioare noi»." Sc. 10 VIII 77 p. 6. „un nou unguent *energizant* [...] ce are aplicații în tratamentul bolilor reumatismale, al diabetului, ulcerului etc." R.l. 21 V 93 p. 8; v. și R.lit. 24 XI 99 p. 22; v. și *radiestezist* 1996. **2.** s.n. –Produs care dă energie–„ciocolata, cafeaua, cacaoa, băuturile care conțin cafeină, precum *energizantele* sau cola, ne accentuează starea de stres." ziare.com 8 XII 09; v. și *biotrofic* 2003, *ginseng* 2008 (din fr. *énergisant*; cf. engl. *energizing*; PR 1970; DEX-S, DEX 98, NODEX – doar adj., MDN, DexX)

energofág, -ă adj., s.m. –Care este mare consumator de energie (electrică)– „Împotriva aparatelor *energofage*. Într-un alt raport publicat în cadrul Pieței comune – la care se referă revista «Euroforum» – aparatele electrocasnice au fost denumite de autor «înfulecători de energie». Motivul: multe din aceste aparate vândute în țările membre ale Pieței comune sunt atât de nerațional proiectate încât risipesc o cantitate considerabilă de curent electric." R.l. 9 VIII 79 p. 6. „Vă mărturisesc, stimați cititori, că am trăit tot timpul cu impresia că Aluminiu–Slatina – acest colos *energofag* – va muri. Știam că este în stare să consume energie electrică cât tot Bucureștiul." R.l. 25 I 93 p. 1. „Casa Poporului, mamutul *energofag*" G. 27 II 09; v. și Tiner. 4 VI 93 p. 5 //din *energo-* + *-fag*; NODEX, MDN, DexX, DEX 09//

energofagíe s.f. –Risipă de energie (electrică)– „*Energofagie*. În județul Vrancea nu există localitate, oraș sau comună unde să nu se fi întreprins acțiuni concrete pentru economisirea energiei electrice." R.l. 2 II 82 p. 2. „Exportăm muncă, poluare și *energofagie*." Azi 6 III 06 //din *energo-* + *-fagie*; MDN//

energointensív, -ă adj. –Care a fost produs sau produce cu un mare consum de energie– „sticla este un produs *energointensiv*..." R.l. 22 I 80 p. 5. „Diminuarea sensibilă a consumului de materiale *energointensive* în construcția noului tip de transformator de măsură contribuie la scăderea prețului de cost al acestui modern aparat." R.l. 10 IV 81 p. 5. „Principala problemă a ramurii este caracterul *energointensiv* – metalurgia consumă prea multă energie pentru produsul final, conținutul de energie al produselor metalurgice fabricate în România fiind peste media europeană." Z.fin. 1 XI 06; v. și R.l. 1 VII 81 p. 1 (din *energo-* + *intensiv*; DEX-S, MDN, DexX)

energoterapíe s.f. –Terapie care urmărește refacerea corpului sub aspect energetic– „Fiindcă nu toți pacienții pot urma *energoterapia*, suntem ajutați în tratament și de bioterapeuți." AS 18 IX 00. „*Energoterapia* practicată cu ajutorul aparatului nostru are multe rezultate spectaculoase, studiate clinic..." AS 3 III 03. „specialistul nostru ne va spune cum se pune în practică *energoterapia*, o metodă atât de eficientă în cazul în care ne oprim din activitate, precum motorul unui vehicul." curier.ro 18 V 11 //din *energo-* + *terapie*//

enescián, -ă adj. –Specific (muzicii) lui G. Enescu– v. *CD* 1995. „Oedip-ul *enescian* în premieră italiană" R.lit. 16 III 05 (din n.pr. [G.] *Enescu*; termenul este mult mai vechi; DEX 98, DexX)

engramá v.t. (fig., rar) –A marca, a pune o marcă– „În lapidarele declarații călinesciene («Focurile masive, combustiile uriașe care fac să trosnească trunchiurile de copaci mișcă numai pe marii lirici») apar *engramate* deopotrivă orgoliul și slăbiciunea concepției sale..." R.lit. 9 II 84 p. 13 (din *engramă*)

engramáre s.f. „Pierderea progresivă a memoriei o dată cu înaintarea în vârstă este urmarea autodistrugerii unora dintre neuroni, căci neuronii maturi angajați în *engramare* (memorie) nu mai dispun de capacitatea de a se divide, ceea ce determină relativa incapacitate a țesutului nervos de autorefacere, de regenerare." Cont. 3 IV 81 p. 7. „*Engramare*: Un efect permanent produs în psihic pe baza unui stimulent." Z. 27 IX 08 (din *engrama*)

engrámă s.f. –Urmă lăsată în sistemul nervos de un excitant– „«Devenire» e mai degrabă o *engramă* blagiană..." Săpt. 8 II 85 p. 2. „*Engrama* este [în concepția scientologilor] singura sursă a tuturor aberațiilor și suferințelor psihosomatice individuale." Șt. și tehn. 09-10 / 08 (din fr. *engramme*; PR 1951; *Engrame* este titlul unui volum de critică literară de I. Negoițescu, 1975.; FC II 102; DEX-S, MDN, DexX)

enkefalínă s.f. v. *encefalină*

enológ s.m. –Specialist în enologie– „*Oenologul* e cel care se ocupă de elaborarea unui vin, din stadiul de strugure și până când ajunge să fie îmbuteliat." Ad. 5 VII 03 p. 6. „Rar întâlnești printre degustătorii profesioniști de vinuri o femeie! [...] Luci P., *oenolog* de meserie, este una dintre ele." Bănățeanul 23 III 04. „Echipa de *oenologi* de la Murfatlar va fi condusă de francezul Phoilippe Bonnet..." Ev.z. 19 IX 06 [var. *oenolog*] (din fr. *oenologue*; DN_3, NODEX, DexX, DEX 09)

ênșpe num. card. (fam.) –Număr nedeterminat– „Vă mai amintiți «Năstase, *ênșpe* case?»" R.lit. 2 III 05 p. 2. „Și la minus *ênșpe* grade găsește tu cu ce să umbli pe stradă!" D. 106 / 06 p. 16. „Are *ênșpe* mii de stâlpi de rezistență și, dintre toți, în '77 numai unul singur a fost afectat." G. 27 IV 09 p. 5; v. și Ad. 2 V 05 p. 4, G. 7 XI 07 p. 30, 1 IV 08 p. 10, 30 VI 08 p. 9, 16 I 09 p. 1, Cat. 6 IV 09 (de la litera *n*, pron. *en* + *-șpe*)

ênșpelea, ênșpea num. ord. (fam.) –Care se întâmplă a nu știu câta oară, care se situează pe al nu știu câtelea loc etc.– „l-a făcut să rateze pentru *a ênșpea* oară gradul de general" Cat. 1 / 00 p. 9, cit. de R. Zafiu în R.lit. 4 / 00. „Dacă sumele încasate ar fi făcute publice (dar cu adevărat publice, nu în partea *a ênșpea* a Monitorului Oficial) chiar în momentul în care au fost vărsate, dacă am fi verificat și modul de cheltuire al acestor bani, partidele ar înceta, poate, să mai funcționeze ca sereleuri cu obiect de activitate vânzarea de imunități și prestări servicii trafic de influență." Ad. 11 VI 02 p. 1. „*A ênșpea* încălecare a Justiției" G. 26 I 06 p. 1 (din *ênșpe* + *-lea*)

enterobacteriologíe s.f. (biol.) –Specialitate care se ocupă de bacteriologia intestinală– „laboratorul de *enterobacteriologie* – Institutul Cantacuzino." R.l. 4 VII 85 p. 4 //din *entero-* + *bacteriologie*//

enterovírus s.n. –Virus care infectează tractul gastrointestinal– „Medicii au descoperit *enterovirusuri* în cazul multor suferinzi de oboseală cronică" G. 22 IX 07 p. 9. „Diabetul, provocat de un *enterovirus*?!" telegrafonline.ro 26 V 10 (din fr. *entérovirus*; cf. engl. *enterovirus*; Random House 1955-60; MDN, DexX)

entertáiner s.m. (cuv. engl.) –Persoană (cântăreț, actor etc.) care îi distrează pe alții– „era o mare și vizibilă diferență între *enterteiner-ul* [sic!] și omul Andrei Gheorghe." Nat. 1 III 03 p. 3. „La aproape cincizeci de ani de la demonstrațiile împotriva lui [a lui Elvis], Time l-a numit cel mai mare *entertainer* al secolului XX." D. 19 I 06 [pron. *entertéiner*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

entertainment s. (cuv. engl.) –Distracție– „delirul purtând eticheta «*entertainment*» se va descătușa, crescând în fiecare zi." Ad. 28 VI 01 p. 4. „Este în interesul industriei *entertainment-ului* să înceapă un dialog substanțial cât mai curând posibil." G. 8 XI 07 p. 32. „*Entertainmentul* țigănesc este și o șansă, dar și un stigmat, pentru că s-a topit perfect în prejudecățile românilor." Cot. 20 II 09 p. 32; v. și Ad. 7 XI 03 p. 11, R.l.

22 I 08 p. 7, G. 14 II 08 p. 16, 2 IV 08 p. 5, R.l. 29 IV 09 p. 13 [pron. *entertéinment*]

entry-level adj. (cuv. engl.) **1.** –Referitor la locurile de muncă de la baza ierarhiei, în care angajatul dobândește experiență și abilități– „Nu m-aș angaja fără un salariu motivant, de minimum 700 de euro. Când ești *entry-level*, ți se oferă salarii mai mici. Nu mi se pare corect., spunea și Bianca." G. 10 IV 07 p. 9. „Veniturile unui merchandiser sunt de nivel *entry-level*, iar majoritatea angajatorilor, pe lângă un salariu [...] oferă și un program flexibil pentru desfășurarea activității." R.l. 5 VII 10 p. 8. **2.** –Produs din gama adresată cumpărătorilor interesați mai mult de preț decât de calitate– „HP spre exemplu a anunțat că un model *entry level* [de tabletă] fără facilități wireless va costa 1.699 de dolari, iar unul cu facilități wireless va costa 1.799 de dolari." zf.ro 7 XI 02; v. și *BMX* 2010 [pron. *entri-lévăl*]

enzimátic, -ă adj. (biol.) –Referitor la enzime– „În momentul de față, într-adevăr, prin diferite artificii, este posibil să accelerăm sau să încetinim reacțiile *enzimatice*." Cont. 16 III 79 p. 5. „La Întreprinderea de bere «Aurora» a intrat în probe tehnologice o modernă stație de preparate *enzimatice*, necesare procesului de fabricare a berei." R.l. 13 VII 83 p. 5. „Așa se explică recomandările experților de a ne fortifia *enzimatic* regimul alimentar." Ev. 13 VIII 08; v. și I.B. 28 V 84 p. 8 (din fr. *enzymatique*, engl. *enzymatic*; PR sec. XX; DEX-S, MDN, DexX)

eoliánă s.f. –Turbină eoliană– „Un proiect similar început la Baia, în inima Dobrogei, a stârnit protestele ecologiștilor, care au arătat pericolul pe care *eolienele* îl reprezintă pentru păsări." jurnalul.ro 23 XI 06. „Dobrogea, tărâmul unde *eolienele* se învârtesc 11 luni pe an" Fin. 15 VII 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 10. „E adevărat că *eolienele* scumpesc kilowatt-ul?" R.l. 8 IX 11 (prin elipsă, din *turbină eoliană*)

eozinofíl, -ă adj. (biol.; d. celule) –Care are afinitate pentru colorantul roșu numit eozină– „face parte din familia celulelor albe *eosinofile* care, de mai multă vreme, îi intrigă pe experți. În mod normal, în sângele unui om sănătos, celulele *eosinofile* sunt relativ rare, unu-doi la sută din totalul leucocitelor." R.l. 22 I 81 p. 6. „Importanța clinică a unui număr scăzut de *eozinofile* este redusă." ziaruldeiasi.ro 10 IX 08 (din fr. *éosinophile*; DEX, DN_3, DexX)

epicentrál, -ă adj. –Privitor la epicentrul unui cutremur– „Intensitatea cutremurului în zona *epicentrală* a fost de V–VI grade (scara Mercalli)." Sc. 26 I 83 p. 6. „Ele au volumul *epicentral* cuprins între 45°55' – 44°82' lat. N si 26°55' – 26°99' long. E, cu adâncimea de la 70 km, la 158 km." Mag. 28 II 07 (din *epicentru* + *-al*)

epidemíe s.f. (fig.) –Abundență– „*Epidemie* de «foști» la canalele de știri." D. 11 I 02 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Rusia – *epidemie* de bătăi și arestări" jurnalul.ro 25 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (Bidu-Vrănceanu, D – 1994, Stoichițoiu Ichim, *V* – 1995)

epidemiológ s.m., adj. –Specialist care studiază legătura dintre boli și factorii care sporesc posibilitatea declanșării lor– „Într-un studiu intitulat «Spre o tehnologie mai umanizată», rezultat al investigațiilor efectuate [...] de către un grup de experți *epidemiologi*, igieniști, statisticieni, ergonomiști, Congresul canadian al muncii avertizează că «riscurile de îmbolnăvire a muncitorilor sunt cu atât mai mari cu cât petrec mai multe ore în fața terminalelor cu ecrane video»..." R.l. 14 XII 82 p. 6. „Băsescu, primul *epidemiolog* al țării, e contrazis." G. 5 XI 09 (der. regr. din *epidemiologie*; cf. it. *epidemiologo*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

epilogál, -ă adj. –Cu caracter de epilog– v. *trufa* 1972. „Cumva *epilogal*, ea este succedată de un dialog al vidului rezultat din distrugere și ură" R.lit. 26 IX 01 (din *epilog* + *-al*; DEX 98, DexX)

episcop s.m. v. *femeie-episcop*

episód s.n. || *episod-cheie* –Episod de mare importanță– „*Episoade-cheie*, verificate de documente, sunt reproduse cu exactitate." Sc. 27 X 65 p. 2. „Ei, legionarii, sunt sălbaticii, ucigașii în solda naziștilor, evocați ca atare în câteva dintre *episoadele-cheie* ale acestui film." Sc. 23 I 75 p. 2. „rezistența din munți, un *episod cheie*, invocat sub numele de «luptătorii din munți»..." "22" 15 XII 06; v. și R.l. 18 I 67 p. 2 (din *episod* + *cheie*) || *episod-pilot* –Prototipul, primul episod al unui serial de televiziune– „Aici nu e vorba de-un *episod-pilot* din nu știu ce sitcom bun de oferit românilor în loc de pâine." R.lit. 10 III 04 p. 2. „Cei rămași fără slujbă sunt mai ales scenariști, producători și regizori care dezvoltau sau așteptau noi proiecte, luna ianuarie fiind sezonul *episoadelor-pilot*." R.l. 17 I 07 p. 22. „În SUA, *episodul pilot* al serialului a reușit performanța de a aduna în fața micilor ecrane 16,6 milioane de telespectatori..." G. 9 III 10 p. 15; v. și 9am.ro 20 X 05, VIP 46 / 07 p. 15, J.nat. 20 IX 08 p. 14, T.l. 1 X 09 p. 4, 22 X 09 p. 6, G. 5 IV 10 p. 14 (din fr. *épisode pilote*)

epopee s.f. v. *roman-epopee*

epopéic, -ă adj. (livr.) –De epopee– „Permanența vocației *epopeice*." R.l. 16 III 76 p. 1. „Văzut ca parte a întregului, romanul «Împăratul norilor» adaugă încă o pagină importantă masivului *epopeic* la care s-a angajat autorul." Sc. 18 XII 76 p. 4. „spațiile *epopeic* simbolice ale prozei lui Melville, Wolfe și Thomas Pynchon, unde totul devine posibil, coextensiv și simultan." I.d. 1 XI 09 (din it. *epopeico*; Dimitrescu, *Dr.2* 133, 140, 142; DEX, DN_3, DexX)

e-Post s. „Poșta Română lansează serviciul electronic *e-Post*" Ad. 22 II 02 p. 3. „Printre noile tipuri de servicii lansate recent de Poșta Română se înscrie și serviciul «*e-Post*» ce oferă posibilitatea transmiterii și recepției de mesaje prin rețeaua Internet." Ad. 21 V 02 p. 5. „Poșta Română [...] a scos din paleta sa de servicii telegrama, înlocuind-o cu serviciul «*e-Post*»" Ad. 5 II 04 p. 4; v. și 14 VIII 03 p. 11 (fals anglicism)

epoxídic, -ă adj. –Compus dintr-un atom de oxigen și doi atomi de carbon– „Rășinile *epoxidice* sunt rezistente și la agresivități chimice, ceea ce face ca scara lor de utilizare să fie foarte largă." R.l. 26 IV 77 p. 3. „substanțele cele mai potrivite pentru protejarea marmurei de gazele poluante din atmosferă sunt rășinile *epoxidice*..." Sc. 3 VI 84 p. 5. „produse de rășini epoxidice pentru finisarea pardoselilor industriale." zf.ro 12 X 10 (cf. engl. *epoxy* [*resin*], fr. *résine époxy*; WT; PR 1960; DexX)

eprubétă s.f. v. *bebe-eprubetă, copil-eprubetă, gemeni-eprubetă*

epurá v.t. –A da afară din serviciu (înainte de 1989)– v. *restructura* 1992 (*din* fr. *épurer*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX; sensul circulă din anii '50)

epurăre s.f. –Îndepărtare dintr-un post din cauze social-politice– v. *desjuntizare* 1975. „*Epurare* mascată. În prezent, în organigrama guvernului există 424 posturi. Recent, au fost desființate un număr de 128 de posturi, *epurarea* fiind mascată sub pretextul reducerii cheltuielilor bugetare." R.l. 8 IX 93 p. 3. „Stoparea *epurărilor* pe criterii politice" Ev.z. 27 I 97 p. 4. „Marko Bela a cerut ajutor Ungariei împotriva «*epurării* etnice»" realitatea.net 29 V 09; v. și Alianța civică 4 X 91 p. 4, Sf. pol. 7 / 93 p. 19, Ev.z. 20 VI 97 p. 5 (din *epura*; DEX – alte sensuri; semnificația este mai veche, dicționarele i-au dat însă alte sensuri, unele potrivite ideologiei comuniste)

epúră s.f. (fig.) –Prezentare în linii generale a unei opere, a unui autor– „*Epură* pentru Gheorghe Crăciun" Obs.cult. 13 VII 06. „Artiști în *epură*" R.lit. 3 IV 09. „să facă o *epură* din scrierile (corespondență, jurnal, «Adio, Europa») ale teribilului Ion D. Sârbu (devastator, pentru postmodernitate, în umorul său ulcerat)..." Cot. 8 V 09 (din fr. *épure*; DN_3, DEX 98, DexX – alt sens)

erbicidá v.t. –A aplica erbicide pe un teren– „O mașină de erbicidat, două combinatoare și două semănători stăteau pe terenurile din Manasia, din cauză că pe câmp nu sosise cisterna cu apă. Deci nu se poate *erbicida*, nici combinatoarele nu pot intra în lucru și nici semănătorile." R.l. 17 IV 76 p. 5. „Culturile de cereale păioase se *vor erbicida* cu unul dintre următoarele produse..." mesagerul.ro 15 IV 09 (din *erbicid* + *-a*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

erbicidáre s.f. –Aplicarea de erbicide pe un teren– „am plantat viță nobilă; am deprins *ierbicizarea* și fertilizarea ogoarelor [...] și așa am ajuns să strângem la porumb, în medie, 5500 kg boabe la hectar." Sc. 1 VII 75 p. 4. „Umiditatea ridicată din sol va favoriza atât dezvoltarea culturilor, cât și a buruienilor. În aceste condiții apare și mai evidentă importanța ce trebuie acordată *erbicidării* tuturor suprafețelor stabilite." Sc. 13 IV 79 p. 5. „Fermierii au ocazia să combată toate buruienile pe miriști, pentru ca *erbicidarea* următoarei culturi principale de toamnă sau de primăvară să se facă cu cheltuială cât mai mică." Gaz. de agr. 11 VII 07; v. și R.l. 11 X 81 p. 5 [scris și *ierbicizare*] (din *erbicida*; DN_3, DEX 98, DexX)

e-reader s.n. (cuv. engl.) –Dispozitiv care permite citirea cărților în format electronic– „Pe parcursul lui 2010, se estimează că în jur de 5 milioane de dispozitive *eReader* vor fi vândute pe plan global, arată un raport al Deloitte. În același timp, vânzările de cărți în variantă electronică (eBooks) ar putea ajunge la 100 de milioane de exemplare." G. 20 I 10 p. 14. „LibrăriaDigitală.ro și Humanitas pregătesc fiecare peste 100 de volume electronice, destinate *e-readerelor*, cu prețuri la jumătate sau chiar mai mici față de versiunea tipărită." R.l. 15 III 10 p. 15; v. și *e-book* 2010 [pron. *e-ríder*]

eredobiologíe s.f. (biol.) –Ramură a biologiei interesată de problemele eredității– „Orientarea biochimică actuală a *eredo-biologiei* înseamnă, în primul rând, situarea în centrul atenției a caracteristicilor chimice, metabolice ale organismelor." Cont. 5 IV 63 p. 7 //din *eredo-* + *biologie*; DEX 98, MDN, DexX//

ergasiofobíe s.f. „*Ergasiofobia* – teama de muncă. O fobie care pare să

afecteze din ce în ce mai multe persoane este teama de muncă. Din punct de vedere medical, această fobie chiar există, reprezentând condiția psihologică a multor oameni." ziare.com 21 VI 08. „*Ergasiofobia* – (frica de muncă)" R.l. 8 VII 09 (din gr. *ergasia* "muncă" + *fobie*; cf. engl. *ergasiophobia*)

ergocíclu s.n. –Cadru metalic fix, cu pedale, asemenea bicicletei, folosit în scopuri terapeutice sau pentru exerciții fizice– „Pentru antrenamente zilnice, la domiciliu, utilizați *ergociclul* Pedalux 3." R.l. 26 IX 84 p. 4 //din *ergo-* + [bi]*ciclu*; MDN, DexX//

ergométric, -ă adj. –Care necesită un anume efort mecanic– v. *ergometrie* 1980. „am fost nevoit împotriva voiei mele să mă așez într-un scaun *ergometric*..." R.lit. 19 VI 02 (din fr. *ergométrique*; PR; DN_3)

ergometríe s.f. (med.) –Măsurarea lucrului mecanic efectuat în timpul unui efort fizic– „*Ergometrie*. C.M., cercetător francez, a elaborat o nouă claviatură pentru mașini de scris, menită să reducă efortul de dactilografiere și să mărească viteza de lucru [...] așezarea noii claviaturi este mai ergometrică, unghiul în care trebuie să bată cele două mâini fiind mai «natural»." R.l. 27 VI 80 p. 6. „Masă, scaun, distanțe, mărimi, *ergometrie*, stil: bune" Ziarul meu 9 XII 08 (din fr. *ergométrie*; PR 1960; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

ergonométric, -ă adj. –Ergometric– „Bicicleta *ergonometrică* (medicală), contractată de M.C.I. cu Întreprinderea «6 Martie» din Zărnești, are termen de livrare luna septembrie 1981." R.l. 15 VII 81 p. 5. „A dracului bicicletă *ergometrică* sau ergonomică, după cum credeam și noi că i se spune, nu s-a clintit din locul pe care se afla când am încălecat-o." jurnalul.ro 19 I 09 (din *ergonometrie* + *-ic*)

ergonómic, -ă adj. –Care asigură un confort sporit în utilizare– „Din circa două tone de deșeuri, câte rezultă într-un an, se obțin produse – mobilier modular, mobilier *ergonomic* și articole de camping – în valoare de..." R.l. 26 VI 82 p. 5. „Scaunul *ergonomic* poate fi solicitat" R.l. 8 II 10 (din fr. *ergonomique*, engl. *ergonomic*; PR înainte de 1970; DEX-S, DexX)

ergonomíe s.f. –Disciplină care studiază condițiile de muncă în vederea adaptării lor la nevoile umane– v. *profesiologie* 1974. „*Ergonomie* stomatologică" R.l. 8 VII 80 p. 2. „În materie de mobilier pentru birouri, observăm că se pune tot mai mult accentul pe *ergonomie* și funcționalitate" Z.fin. 24 IV 08; v. și Pr.R.TV 22 VI 80 p. 2, R.l. 8 VII 80 p. 2 (din fr. *ergonomie*; cf. engl. *ergonomics*; DMC 1949, PR 1965; L. Seche în LR 2 / 75 p. 176; D. Filoz., DEA; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

ergonomíst s.m. –Specialist în ergonomie– v. *epidemiolog* 1982 (din engl. *ergonomist*; DN_3, DEX-S, DexX)

ergonomizát, -ă adj. –Realizat conform principiilor ergonomiei– „Totul e metalizat, organizat, aliniat, electrificat, lustruit și *ergonomizat*." J.nat. 31 III 08 p. 3. „o abordare interdisciplinară a terapiei stomatologice, într-un spațiu complet *ergonomizat*." jurnalul.ro 31 III 09 (din *ergonomie*)

ergospirométru s.n. (tehn. med.) –Aparat cu ajutorul căruia se examinează funcțiile respiratorii– „Oxycon-4. Este numele unui nou *ergospirometru*, realizat în Olanda și destinat utilizării în cardiologie, medicină preventivă, clinici de reeducare fizică, în laboratoare de psihologie sportivă și a muncii. În timpul unui singur test el asigură informații complete despre funcționarea plămânilor și a inimii." R.l. 14 VIII 82 p. 6 (MDN, DexX)

ergotamínă s.f. (biol.) –Alcaloid izolat din secara cornută– „Specialiștii Institutului pentru controlul medicamentelor și cercetări farmaceutice din București au reușit să extragă din secară *ergotamina*, substanță ce contribuie la diminuarea excitabilității sistemului nervos simpatic, folosită în obținerea unor medicamente, între care Bergofenul. S-a realizat și ergotoxina, din care se produc o serie de derivați cu efect terapeutic în tratarea afecțiunilor de hipertensiune arterială." R.l. 7 XI 78 p. 5. „Tratamentul [migrenei] se face cu medicamentele *ergotamină* și propanolol și, uneori, se recomandă inclusiv tranchilizante sau sedative." jurnalul.ro 16 II 10 (din fr., engl. *ergotamine*; DFMB, DM; DEX 98, DexX)

ergoterapeút s.m. –Specialist în ergoterapie– „Luminița S. este *ergoterapeutul* care iubește copiii" adevarul.ro 9 III 10. „Mariana I., *ergoterapeut* la «Sf. Nicolae»" adevarul.ro 30 VII 10 (din *ergoterapie*; DexX)

ergoterapíe s.f. (med.) –Tratarea unor infirmități prin muncă– „Noua unitate este dotată cu [...] ateliere unde se practică procedee fizioterapeutice (*ergoterapie*, terapie fizică și ocupațională – țesut, croitorie)." I.B. 11 VI 74 p. 1. „«*Ergoterapia*» este un fel de terapie prin muncă, utilizându-se diverse activități în scopul ameliorării stării de sănătate. Se folosește la persoane cu handicap, diferite grade de insuficiență neuropsihică etc." R.l. 9 X 06 p. 10 (din fr. *ergothérapie*; PR 1961; DM; DEX, DN_3, DexX)

ergotoxínă s.f. (farm.) –Amestec de trei alcaloizi izolați din secara cornută– v. *ergotamină* 1978. „[Boala numită cornul secarei] poate produce îmbolnăviri animalelor, cunoscute sub numele de ergotisme, datorate conținutului în alcaloizi toxici (*ergotoxină*, ergotină, cornutină)." Ferma 6 IV 09 (din fr. *ergotoxine*; DFMB, DM; DN_3, DEX 98, DexX)

eritropoetínă s.f. (farm.) „Prof. dr. docent I.B., membru al Academiei de Științe Medicale, a reușit cu sprijinul colaboratorilor săi de la Institutul de medicină și farmacie din Cluj, să obțină *eritropoetină* înalt purificată." R.l. 28 I 75 p. 5. „Profesorul I.B. se numără printre primii în lume care, pe baza unei metode originale, a extras *eritropoetina*, un hormon care ia naștere în sânge și care are o deosebită importanță în practica medicală, servind la explorările funcționale ale măduvei osoase, studiul anemiilor etc." Cont. 20 VII 79 p. 8. „Cea mai importantă victimă a luptei anti-doping din această ediție a Turului Franței, italianul R.R. a recunoscut astăzi în fața procurorilor Comitetului Olimpic Italian că ar fi folosit *eritropoetină* de a III-a generație" Gaz. sp. 3 VII 08 [și *eritropoietină*] (din gr. *erytros* "(globule) roșii" + *po[i]etis* "producere"; DM)

ermetizá v.t. –A face să devină ermetic, de neînțeles– „[V.D.] complică până la ininteligibil expresia unor stări și atitudini simple, *hermetizându-și* discursul excesiv, probabil ca efect al unui mod de a fi el însuși complicat." R.lit. 21 II 85 p. 10. „Intenția este aceea de a *ermetiza* discursul, autorul pare chiar că vrea să încifreze barbian versul său cu concepte â la Nichita, însă rezultatele sunt, în cel mai bun caz, hilare." R.lit. 9 VII 03 (din fr. *hermétiser*; DN_3, DEX-S, MDN, DexX)

ermetizat, -ă adj. **1.** –Închis ermetic– „Piața Sfatului din Brașov devine zilnic, între orele 18-01, o veritabilă fortăreață, *ermetizată* de aproape 500 de jandarmi, polițiști, pompieri" G. 4 IX 08 p. 6. „Autoritățile de la Chișinău resping acuzațiile că sunt vinovate de uciderea unui al treilea tânăr pe care poliția l-a returnat familiei într-un sicriu *ermetizat*." G. 17 IV 09. **2.** (fig.) –Devenit ermetic, de neînțeles– „Un gen de romantism *ermetizat* în pasta căruia găsim cioburi ale unui epos simbolic..." R.lit. 26 XII 08 (din *ermetiza*)

eroizá v.t. –A transforma în erou– „Ceaușescu nu *e eroizat* în aceste reconstituiri de presă, ci trece printr-un proces de spălare a imaginii sale prin ignorarea crimelor făcute de el în timpul cooperativizării și a crimelor săvârșite în numele lui de agenții Securității." R.lit. 4 / 08 p. 31. „În cazul «circuitului roșu», avându-i ca protagoniști pe soții Ceaușescu, lucrurile sunt delicate: nostalgicii «roșii» [...] riscă să-l *eroizeze* pe dictator, ceea ce ar fi o bătaie de joc la adresa victimelor și o gravă inducere în eroare a prezumtivilor turiști." "22" 23 VIII 11 (din fr. *héroïser*; MDN, DexX)

eroizáre s.f. –Acțiunea de a eroiza și rezultatul ei– „gratuită, logică, legitimă, estetică, ludică, atractivă prin *eroizare*, de orice fel ar fi, violența își face cu ușurință loc în grilele noastre de program." adevarul.ro 30 IX 04. „Istoricul Marius Oprea apreciază că ideea unui circuit turistic roșu, exclusiv pe urmele cuplului Ceaușescu, ar risca *eroizárea* dictatorului" cotidianul.ro 18 VIII 11 (din *eroiza*; DexX)

erotizá v.t. –A conferi un caracter erotic– „N-ar fi exclus ca Matei Caragiale să fi *erotizat* așa personajele în dorința de a avea decor de contrast." Luc. 29 VII 67 p. 7. „cei mai buni parteneri de sex masculin sunt dispuși să prelungească durata întâlnirilor platonice, înainte de a *erotiza* relația." R.l. 21 I 09 (cf. fr. *érotiser*; DMN 1968; MDN, DexX)

erotofobíe s.f. „*erotofobia* – frica de sex sau de a pune întrebări despre sex" cugetliber.ro 14 III 08. „*Erotofobia* (frica de senzațiile erotice)" R.l. 8 VII 09 (cf. engl. *erotophobia*)

eróu s.m. || *erou-copil* –Copil care este eroul unei opere literare sau cinematografice– „Conving acum și povestea cu suspensul ei și configurația psihologică a *eroilor-copii* și dialogul, mai sprinten, mai cinematograficizat, racordat la sensibilitatea infantilă și jucăușă a personajelor." R.lit. 3 XII 87 p. 17. „se prezintă copilăria și drumul către maturitate al tânărului Robert Shannon, conturând în tușe puternic realiste mediul social ostil în care *eroul-copil* își croiește drumul în viață" T.l. 11 III 10 p. 15 (din *erou* + *copil*) || *erou-martir* –Persoană moartă eroic (în cursul Revoluției din decembrie 1989)– „Cinstirea *Eroilor-Martiri* din decembrie '89 trebuie să rămână vie în amintirea noastră." R.l. 5 VIII 93 p. 14. „În MO [...] au fost publicate modificările Legii recunoștinței față de *eroii martiri* și luptătorii care au contribuit la victoria Revoluției române din decembrie 1989" R.l. 29 VIII 06 p. 12. „Plata indemnizațiilor *eroilor-martiri* și a luptătorilor din revoluție, eșalonată pe trei ani" G. 13 IV 10 p. 4; v. și infonews.ro 14 XII 05 (din *erou* + *martir*); v. și *oraș-erou, poet-erou, pompier-erou*

eruditísim, -ă adj. (livr.) –Foarte erudit– „Literat *eruditisim*, favorit al principi-

lor italieni si francezi din împletirea secolelor XVI și XVII, prinț el însuși al poeziei, cavaler rafinat și voluptuos, Marino s-a născut la Napoli în octombrie 1569." R.lit. 11 X 73 p. 27 (din it. *eruditissimo*; Dimitrescu, Dr.2 133, 143; VLI; MDN)

esaveráj s.n. (sport, rugby) –Diferența dintre eseurile marcate și cele primite– „În cea de-a treia serie, s-a detașat Noua Zeelandă, cu 6 puncte și cel mai categoric *esaveraj* din serii: 190-34..." Fl. 12 VI 87 p. 22. „Ieșenii joacă pentru *esaveraj*" ziaruldeiasi.ro 19 IX 98. „«Stejarii» au ratat calificarea la *esaveraj*" Șansa buzoiană 24 XI 09 (din *eseu*, după *golaveraj*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

escaladáre s.f. –Extindere ori intensificare (a unui fenomen) într-o anumită zonă. Escaladă– „*Escaladarea* violenței în Irlanda de nord a fost calificată de șeful poliției locale drept «o tragedie umană și un afront adus conceptului de societate civilizată»." Sc. 15 VIII 75 p. 6. „aproximativ 100 de suporteri croați au fost îmbarcați în 2 autocare chiar înainte de începerea meciului, pentru a evita escaladarea violenței pe stadionul timișorean." jurnalul.ro 1 X 09 (din *escalada*; cf. engl. *to escalate*; Guțu Romalo, *CG* 202, M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 132, Graur, *C.* 25 – atestare din 1967, L. Seche în LR 2 / 75 p. 176; DP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

escaládă s.f. **1.** –Extindere sau intensificare rapidă a unui fenomen. Escaladare– „Unde duce *escalada* protecționismului." Sc. 16 II 77 p. 6. „*Escalada* pornografiei în filmul italian este o realitate care a cuprins ca o plagă toate genurile cinematografice." Cont. 1 XII 78 p. 10. „La optsprezece ani, după *escalada* din drog în drog, din ce în ce mai dure, s-a fixat la heroină în 1962." Cont. 11 V 79 p. 4; v. și R.l. 19 IV 83 p. 6. **2.** (sport) –Cățărare fără echipament specializat, folosind punctele de priză și sprijin oferite de stâncă– „Majoritatea practicanților *escaladei* de bloc fac și alpinism montan..." Ad. 23 IV 02. „*Escalada*, un sport în care poți fi inițiat cu 190 de lei pe lună" G. 17 XI 09 p. 13. „Campionatul Național de *Escaladă* pe Gheață va avea loc la cascada Vălul Miresei, din județul Cluj, în weekend." Ad. 26 I 11; v. și Ad. 2 II 08, Gaz. sp. 8 II 10; v. și *alpinism* 2005, *bouldering* 2008, 2009, *bungee-jumping* 2010, *canyoning* 2004, *ciclism* (*ciclism montan*) 2003, *mountain bike* 2002, *mountain biking* 2003, *speoturism* 2008 (din fr. escalade; cf. engl. americ. *escalation*; PR 1964, BD 1966; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 132; D. Am.; DEX 98, MDN)

escalatór s.n. –Scări rulante– „De jos vor porni mai multe *escalatoare* care vor debușa la etajele muzeului, iar o galerie va conduce pietonii spre un vast parking situat sub Jardin des Tuileries»." Luc. 16 VII 83 p. 12. „Stație de mare trafic, aceasta este dotată cu 8 *escalatoare*." I.B. 19 VIII 88 p. 3; v. și *ceasoficare* 2003 (din fr., engl. *escalator*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

escapísm s.n. –Înclinația de a scăpa de rutina cotidiană și a se refugia în fantezie ori în divertisment– „Nu puteai spune nu [înainte de 1989], atunci când te scoteau cu clasa și cu forța la cinema – culmea, pe banii tăi. La vremea respectivă era «*escapism*» și n-aveai altceva mai bun de făcut." hotnews.ro 24 VIII 05. „ideea din spatele modei din America de astăzi: *escapismul*." R.l. 29 IX 09 p. 14. „Ce-am citit la început? Povești, ca tot copilul. Nu era vorba de *escapism*, firește, ci de dorința de-a pătrunde în vârtejul unor aventuri pe care viața de zi cu zi nu putea să mi le ofere." adevarul.ro 30 VII 11; v. și hotnews.ro 11 I 10 (din engl. *escapism*, fr. *escapisme*; DN_3, DexX – alt sens)

escapíst, -ă adj. –Care evită realitatea și propune refugiul în fantezie ori în divertisment– „Literatura trebuie să te facă să îți aduci aminte, nu să uiți. Nu mă interesează literatura *escapistă*." G. 25 XI 09 p. 14. „Nu e un film mare pentru că speculează prea mult sensibilitățile spectatorului și pentru că își dorește prea mult să dea o replică filmelor *escapiste*, care evită dramele realității." hotnews.ro 25 III 11 (din engl. *escapist*, fr. *escapiste*; DN_3, DexX)

eschívă s.f. (fig.) –Mișcare de sustragere de la o obligație etc.– „Firește că afirmațiile îndrăznețe ale acestora din urmă rămân acțiuni solitare atât timp cât plenul Sinodului, deprins cu *eschiva* istorică și prudența strategiei de supraviețuire, întârzie să-și asume noua postură..." R.l. 30 V 92 p. 7. „Peste numai câteva zile, PSD Suceava încearcă o ultimă *eschivă*." Mon. de Suceava 24 VII 08 (din fr. *esquive*)

escórtă s.f. –Damă de companie– „Săptămâna aceasta a debutat în Statele Unite și serialul de televiziune «The Secret Diary of a Call Girl» («Jurnalul secret al unei *escorte*»)." R.l. 14 VI 08 p. 26. „Patrizia și Barbara, două dintre *escortele* care l-au pârât pe Berlusconi presei și justiției" G. 23 VI 09 p. 5. „Știam faptul că Ioana este o «*escortă*»." G. 11 IX 09 p. 6; v. și G. 30 IX 09 p. 7 || *domnișoară de escortă* „de la o anumită sumă nu mai ești curvă, ci *domnișoară de escortă*." Ad. 28 VI 01 p. 3 || *escortă masculină* „O poveste delicioasă și sexy despre viața unei *escorte masculine* în societatea înaltă a plăcerilor vinovate ne este oferită de Amanda Astill în «Memoriile unui Gigolo»." J. dum. 29 / 09 p. 28. „Familiarizat cu viața *escortelor masculine*, Ray [...] decide să-și vândă trupul..." T.l. 1-7 X 09 p. 4 || *femeie-escortă* „și alte *femei-escortă* au mărturisit că au fost plătite să vină la petrecerile lui Berlu și să petreacă noaptea cu acesta." G. 30 IX 09 p. 7 (din engl. *escort*; în dicționarele curente nu apare acest sens)

escrow s. (cuv. engl.; fin.) –Cont colateral în care sunt depozitate sume care vor fi eliberate în anumite condiții contratuale– „Autorii [escrocheriilor] folosesc în comiterea acestor fapte sisteme de plată rapide oferite prin internet (sistem *escrow*, conturi de paypal, conturi e-gold, conturi de internet-banking) sau sisteme de transfer rapid de bani." G. 10 VIII 06 p. 14. „Ei au pus la cale un sistem ingenious de fraudare, prin fișhing, *escrow*, carding și shipping, acesta fiind primul caz complex de acest gen trimis în judecată la Sibiu." Ad. 11 II 10; v. și *carding* 2010 [pron. *éscrou*]

eseísm s.n. –Caracter de eseu– „Radu G. Țeposu are meritul de a fi intuit formula teatrului lui Horia Lovinescu (un «*eseism* dramatic» ce-și aliază în mod superior implicațiile tragice ale tehnicii absurdului), semnificațiile sale cele mai importante, și de a le fi pus inteligent, fie și indirect, în evidență." R.lit. 24 V 84 p. 10. „dinspre o specializare matură, sau, dimpotrivă, dinspre un *eseism* impresionist, se merge spre limbajul jurnalistic: precis, fără redundanțe, strict denotativ, dar și cu judecata de valoare obligatorie." Obs.cult. 9 II 06 (din *eseu* + *-ism*; DexX)

esențár s.n. –Recipient pentru prepararea esenței (de ceai etc.)– „N-a fost îndeplinit cum trebuie nici angajamentul de a reproduce o serie de sortimente noi cum ar fi: strecurători de legume, *esențare*, omletiere." Sc. 25 XI 62 p. 2 (din *esență* + *-ar*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 240; DN_3, DexX)

esențializáre s.f. (livr.) –Reducere la esență– „Din metapoezie – poezia despre poezie, despre materia sa, cuvintele – Nichita Stănescu extrage neliniști metafizice, și dintr-un instrument, cugetarea asupra limbajului se transformă în chiar substanța gândirii poetice. Proces de abstractizare și de *esențializare* caracteristic întregii poezii moderne." R.lit. 8 X 70 p. 21. „*Esențializarea* pe care o presupune un banc [...] înseamnă o performanță." D. 136 / 95 p. 16. „Influențat, probabil, de tehnica haiku, poetul a operat, la un moment dat, un proces de concentrare a expresiei, de *esențializare* a mesajului poetic, din reducerea unei revelații estetice la câteva trăsături de condei." R.lit. 29 V 09; v. și Săpt. 3 III 78 p. 6, 4 III 83 p. 6 (din *esențializa*; Guțu Romalo, *CG* – atestări din 1969; DN_3, DEX-S, DexX)

eséu s.n. (sport) –În jocul de rugbi, așezarea mingii cu mâna în spatele buturilor adverse. Încercare– „A luat destul de repede conducerea pe tabela de scor (prin *eseul* lui P., care a materializat și transformarea)..." I.B. 18 VI 84 p. 7. „căpitanul echipei române înscrie un nou *eseu*, transformat de Ignat..." Fl. 21 IV 89 p. 22; v. și R.l. 13 II 84 p. 5, Fl. 1 VI 84 p. 29; v. și *dropgol* 2006, *flancher* 1984, *transformare* 1986 (din fr. *essai*; DEX, DN_3, DexX); v. și *reportaj-eseu*

esofagoplastíe s.f. (med.) –Restabilire a continuității esofagului printr-un proces reparator, folosind tegumente– „Dr. G.D., creatorul *esofagoplastiei* românești." Sc. 24 XII 66 p. 4. „Jurnalistul trimis pe firul afacerii a aflat cu stupoare că prima *esofagoplastie* cu material gastric a fost realizată, încă din 1951, de un chirurg român, profesorul Dan Gavriliu de la Spitalul Universitar din București." Z. 1 IV 06 //din *esofag* + *plastie*; DM; DEX-S, MDN, DexX//

esofagoscóp s.n. (med.) –Aparat cu care se examinează esofagul— „În prezent există endoscoape specializate pentru multe organe interne: *esofagoscop*, gastroscop, bronhoscop, laparoscop, rectoscop și citoscop." Sc. 4 I 64 p. 2 (din fr. *oesophagoscope*; Fl. Dimitrescu în LR 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108; DT, DM; DN_3, DEX-S, DexX)

ESP s. (auto) –Program electronic de stabilitate– v. *ASR* 2003, 2008. „Am încercat niște mișcări bruște de volan, iar *ESP*-ul a intrat imediat, poate chiar prea repede, alături de TCS. [...] siguranța activă dispune de o gamă largă de echipamente, printre care se numără sistemul de control electronic al traiectoriei (*ESP*) de ultimă generație care acționează atât asupra frânelor, cât și asupra cuplului motor." Ad. 24 I 08 [pron. *esepé*] (abreviere a engl. *Electronic Stability Program*)

esperantíst, -ă s.m.f (lingv.) „*Esperantiștii*, adică susținătorii limbii universale esperanto, nu-și pierd nicidecum speranța și la un recent congres internațional desfășurat în Canada [...] au emis ideea că limba esperanto se îndreaptă spre «maturitate»." Săpt. 14 IX 84 p. 2. „Anarhist, *esperantist*, emfatic istratofil cvasi-mistic, inamic înverșunat al «plutocrației» și admirator, în martie 1941, al tineretului german, japonez și din Balcani, susținător al «artei în slujba poporului», pare-se că și un fel de ecologist avant la lettre sau măcar vegetarian (locuia

într-o cabană, într-o pădure, și ar fi murit pe la începutul anilor 1940 intoxicat cu ciuperci veninoase), [Ion] Căpățână..." Cultura 25 II 10 (din fr. *espérantiste*; DEX, DEX 98, MDN)

espresór s.n. v. *expresor*

espresso s.n. v. *exprés(o)*

establishment s.n. (cuv. engl.) –Instituție, grup de persoane puternice care își apără privilegiile și interesele– „Potentații americani sunt cuprinși în cunoscutul *«establishment»*. Dar acest *«establishment»* îi lasă liberi pe artiști pentru a le risipi energiile, pentru a-i decontracta." Cont. 22 III 74 p. 8. „*Establishment-ul* politic" "22" 40 / 95 p. 8. „*Establishment-ul* proștilor" G. 27 V 09; v. și R.l. 4 II 75 p. 2, R.lit. 3 XII 82 p. 2 [pron. *istáblișment*] (cf. fr. *establishment*; BD 1967, DMN, PR 1968; Stoichițoiu Ichim, *A*; NODEX, MDN, DexX)

estradă s.f. v. *cinematograf-estradă*

estaminét s.n. –Cafenea populară din nordul Franței și Belgia– „Restaurante tip *«estaminet»* cu 130 de locuri și bar de zi cu 42 de locuri" Ad. 17 V 01 p. 15. „cafeneaua L'*Estaminet* din incinta Hotelului Ibis va deveni locația concertelor de jazz și blues, susținute de invitații speciali ai EUROPAfest și muzicieni din noua generație ai jazz-ului internațional." J.nat. 25 IV 07 (din fr. *estaminet*)

estradístic, -ă adj. –Care aparține estradei– „Aparițiile ușor *estradistice* au vitregit darurile comice ale actorilor." Sc. 30 V 63 p. 2. „D.S., cântăreț onorabil, e pus să excelеze într-un rol de nuanță actoricească iar N.F., actriță de dramă, e dirijată spre o falsă exuberanță *estradistică*." Sc.tin. 18 I 71 p. 2. „Gopo a reușit să-l scoată [pe Dem Rădulescu] din stereotipul comicului *estradistic*." jurnalul.ro 18 V 09; v. și Sc. 31 VIII 66 p. 4, R.lit. 17 I 85 p. 16 (din *estradă* + *-istic*; DEX-S)

eșantionáj s.n. –Cercetare prin eșantioane, sondaj– „Primele cercetări nivometrice sunt dezvoltate într-o zonă de *eșantionaj* în care intră bazinele râurilor Topolog, Argeș, Vâlsan, Râul Doamnei." I.B. 25 IV 77 p. 2. „S-a făcut vreo anchetă, măcar prin *eșantionaj*?" R.l. 22 VII 99 p. 2. „MECT a asigurat cadrul de *eșantionaj*, furnizând baza de date cu școlile eligibile și a facilitat accesul în școli." Z. de Constanța 26 II 09 (din fr. *échantillonnage*; DN_3, DEX 98, DexX)

eșichiér s.n. || *eșichier politic* (pol.) –Tablou, spectru al partidelor existente la un moment dat și al relațiilor dintre ele– „*Eșichierul* politic numără peste 100 de partide." Cot. 3 VII 91 p. 1. „*Pe eșichierul politic*, chiar se joacă o partidă de șah!" Bursa 27 X 09 (din fr. *échiquier*; I. Preda în LR 10 / 92 p. 5; NODEX, DexX)

ET, ETI s.m. „Jumătate din populație crede că suntem vizitați sistematic de farfurii zburătoare dirijate de *ETI* (prescurtare azi uzuală pentru Inteligența Extraterestră)." R.lit. 8 II 79 p. 22. „Un extraterestru (*ET*) abia sosit pe Pământ..." R.l. 10 III 84 p. 6. „acești *ET* se pare că au întemeiat o colonie în Munții Carpați, iar Țara Bârsei era sediul central." Mon. Expres 21 VIII 09; v. și Săpt. 22 IV 83 p. 2, 22 XII 83 p. 22 (siglă din engl. *E*[xtra] *T*[errestrial] *I*[ntelligence]; DPN 1983)

etalón s.n. v. *apartament-etalon, fermă-etalon, gospodărie-etalon, magazin-etalon, mostră-etalon, scaun-etalon, unitate-etalon*

etanól s.n. (chim.) –Alcool etilic– v. *radiospectroscopic* 1974. „*Etanol* și benzină din coajă de portocale sau deșeuri de ziar" Ad. 23 II 10; v. și R.l. 20 XII 79 p. 6 (din fr. *éthanol*; cf. engl. *ethanol*, germ. *Äthanol*, rus. *etanol*; F. Ciobanu în SMFC V 62; DT, DC; DEX, DN_3, DexX)

etanșáre s.f. –Închidere ermetică– „În preajma noastră se găsește și meșterul V.M., omul care are în atenție îmbunătățirea microclimatului în secție prin *etanșarea* instalațiilor și o ventilație corespunzătoare." R.l. 22 XI 69 p. 2. „Sistemul de *etanșare* pentru lichide sub presiune poate fi folosit ca un bisturiu pentru tăierea foarte fină a materialelor de natură textilă și nu numai." Ad. 16 XII 09 (din *etanșa*; DTP; DEX, DN_3, DexX)

etanșeizáre –Închidere ermetică– „cam de mult ne promite «Metalocasnica» din București noile activități de montat vizoare la uși, împușcat cuie în pereții apartamentelor, *etanșeizarea* ferestrelor și ușilor." R.l. 15 XII 75 p. 5. „bureți din bumbac pentru *etanșeizarea* ușilor și ferestrelor..." I.B. 11 III 85 p. 4–5. „Calculul unui calorifer nu este un lucru relativ simplu, datorită multitudinii de factori care trebuie luați în considerare. În primul rând este vorba de încăperea ce va fi încălzită: dimensiuni, numărul de pereți exteriori și gradul lor de izolare termică, numărul și mărimea ferestrelor și ușilor, gradul lor de *etanșeizare* etc." jurnalul.ro 19 I 08; v. și I.B. 9 II 84 p. 1 (din *etanșeiza*; MDN, DexX)

etanșeizát, -ă adj. –Ermetic închis– „Geamurile, incasabile, erau prinse în benzi de cauciuc, perfect *etanșeizate*." I.B. 13 XI 82 p. 5. „Un lac de cianură, 250.000 de tone, stăvilit de un baraj înalt de 185 de metri, cu fundul *etanșeizat* cu plastic – Atenție! Nu găuriți plasticul! – și cu o suprafață de cca 400 de hectare, va determina creșterea exponențială a turismului în zonă." Ultima oră 15 II 10 (din *etanșeiza*; DexX)

etapizá v.t. –A împărți în mai multe etape– „Dar a întinde șirul discuțiilor ani și ani de zile, a *«etapiza»* niște dezbateri care nu se dovedesc, prin ceea ce ni se arată, decât a fi sterile, este cel mai nepedagogic sistem utilizat de pedagogi." R.l. 19 XI 70 p. 2. „premierul Emil Boc face o analiză a situației bugetului de stat, în funcție de care *va etapiza* aplicarea măsurilor ce țin de asistența socială" Cot. 20 XII 08 (din *etapă* + *-iza*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

etapizáre s.f. –Împărțire în mai multe etape– „Au fost totodată stabilite criterii de alegere a unităților, *etapizarea* acțiunii..." Sc. 4 VII 69 p. 5. „Cât despre majorarea pensiilor pentru grupele I și II, ministrul desemnat a indicat luna octombrie 2009 ca moment de aplicare, motivând că «atunci se încheie *etapizarea* din ordonanța Guvernului Tăriceanu»." Cot. 20 XII 08 (din *etapiza*; DEX 98, DexX)

etapizát, -ă adj. –Împărțit pe etape– „Sunt prevăzute, *etapizat*, lucrări..." Em. Radio 29 VIII 75. „Sistemul [...] are în vedere o optimizare la nivelul întregului oraș cu realizări *etapizate*." I.B. 20 VI 84 p. 3. „Legea de salarizare unitară a bugetarilor va fi aplicată *etapizat*" Fin. 8 IX 09; v. și Em. Radio 20 X 87 (din *etapiza*; DEX 98, DexX)

etatizát, -ă adj. –Care aparține statului– „La ora actuală sistemul sanitar este practic *etatizat*, cabinetele medicale particulare reprezentând o pondere lipsită de importanță cantitativ..." J.nat. 20 IX 97 p. 18. „De la un sistem cultural centralizat, *etatizat* și controlat ideologic s-a produs în timp transferul către un sistem deschis, plural, liberal, diversificat ca paletă a opțiunilor individual-comunitare." Obs.cult. 14 1 10 (din *etatiza*; DN_3, DEX 98, DexX)

eticitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este moral– „[Petrarca saluta în] Parini pe cel dintâi care restituia poeziei implicita ei *eticitate*." R.lit. 2 I 84 p. 22. „Excursul lui Hillis Miller în subterfugiile limbajului romanului realist [...] nuanțează mai departe ideea limbajului generator, prin forța sa persuasivă, de *eticitate*." Tribuna 16 X 08 p. 6 (din *etic* + *-itate*; DexX)

etilotést s.n. –Aparat care măsoară concentrația de alcool în aerul expirat– „Polițiștii rutieri sosiți la locul incidentului l-au testat pe șeful de post cu *etilotestul*..." Ad. 7 VII 03 p. 10. „Fotbalistul a fost testat cu *etilotestul*, constatându-se o alcoolemie de 0,22 mg/litru." Cot. 13 IV 06 p. 5. „Potrivit *etilotestului*, tânărul avea o alcoolemie de peste 70 la mie." R.l. 12 IX 06 p. 3; v. și Ad. 16 IX 03 p. 10 (din fr. *éthylotest*; PR 1983)

etilotéster s.n. –Etilotest– „Printre propunerile de achiziții se regăsește însă un [...] un *etilotester* pentru Direcția de transporturi..." G. 19 IX 07 p. 4. „Polițiștii țin cu dinții de *etilotester*" monitorulneamt.ro 15 VII 09 (din *etilo-* + *tester*)

etiopatogenie s.f. (med.) –Studiul cauzelor și al mecanismelor de producere a bolilor– „Malformațiile congenitale sunt de aceea boli cu *etiopatogenie* complexă, cel mai adesea congenitală sau, mai rar, mixtă – congenitală și ereditară." Cont. 16 III 79 p. 5. „*etiopatogenie*. Cauzele bolii sunt necunoscute." Cafeneaua sufletelor 28 I 09 //din *etio*[logie] + *patogenie*; MDN, DexX//

étno adj. inv. (d. stilul muzical, vestimentar etc.) –Inspirat din folclor– „Moda *«etno»* nu face altceva decât să readucă în atenție, stilizate, aceste motive ale portului popular din diverse țări." R.l. suplim. Pr. TV 27 / 00 p. 42. „Codițele și conciurile (cocuri) prinse cu ace fac casă bună cu adeptele modei *ethno*, cu tendința «vintage» (moda de talcioc) și hippie." AS 7 X 02; v. și *pop* 2002 [scris și *ethno*] (din *etno-*)

etnobotánic, -ă 1. adj. || *plante / produse / substanțe etnobotanice* –Plante sau produse derivate din plante cunoscute din tradiția populară a avea efecte stupefiante sau psihotrope– „Colegii tânărului le-au declarat jurnaliștilor că miercuri seară acesta ar fi fumat țigări care conțineau *plante etnobotanice*, după care a început să devină agitat..." G. 25 IX 09 p. 4. „Ieri, a intrat în vigoare ordonanța de urgență care interzice vânzarea și consumul *plantelor etnobotanice* și care prevede distrugerea stocurilor în 10 zile" G. 16 II 10 p. 5. „Formula pleonastică *«plante etnobotanice»*" cdep.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 17 / 10. „Senatorii au adoptat, luni, o inițiativă care propune ca vânzarea, comercializarea, distribuirea și livrarea *produselor etnobotanice* din plante, extracte sau combinații din plante cu efect halucinogen sau euforic să fie interzise." G. 10 XI 09 p. 2. „Polițiștii au controlat, în acest an, 12 magazine în care erau vândute *produse etnobotanice* și au întocmit 20 de dosare penale pentru trafic și deținere de droguri de risc." R.l. 14 XII 09 p. 4. „Guvernul a aprobat miercuri dimineață ordonanța de urgență care interzice comercializarea *produselor etnobotanice*" realitatea.net 10 II 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 17 / 10. „Interzicerea celor

36 de *substanțe* și *plante etnobotanice*..." R.l. 11 III 10 p. 12. **2.** s.f. pl. „În prima zi de ilegalitate a *etnobotanicelor*, «magazinele de vise» s-au trezit cu 1.400 de polițiști la poartă" G. 17 II 10 p. 11. „17 persoane arestate pentru trafic de *etnobotanice*" R.l. 11 III 10 p. 12. „Nu vrea să renunțe la *etnobotanice*" adevarul.ro 8 V 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 17 / 10 (din engl. *ethnobotanic*, fr. *ethnobotanique*; sensurile nu apar în dicționarele curente)

etnocéntric, -ă adj. –Care se referă la etnocentrism– „Este inconsecvent, și în definitiv perdant, să aperi valorile minorităților pornind de la etnocentrism. Aceeași perspectivă *etnocentrică* a fost la baza câtorva decizii ale maghiarilor, cu efecte fatale." "22" 42 / 93 p. 1. „Potrivit unui raport întocmit de Institutul Ovidiu Șincai [...] în anul politic 2007 lupta pe scena politică românească se va da între centralismul populist, feudalismul oligarhic și populismul *etnocentric*." Real. rom. 29 I 07 (cf. it. *etnocentrico*; DPN 1984; DexX)

etnocentrísm s.n. –Tendința de a judeca alte etnii pornind exclusiv de la propria etnie, considerată superioară– „*Etnocentrismul*, o inconsecvență" "22" 42 / 93 p. 1. „*Etnocentrismul* nu mai susține că toate raportările la lume sunt la fel de îndreptățite, ci acceptă că singura pe care o putem justifica și pentru care putem oferi rațiuni e cea împărtășită de comunitatea din care facem parte, conform regulilor jocului de limbaj pe care îl jucăm." Obs.cult. 12 XI 02; v. și *etnocentric* 1993 (din fr. *ethnocentrisme*, engl. *ethnocentrism*; DPN 1974; DEX-S, MDN, DexX)

etnofolclóric, -ă adj. (folc.) –Privitor la etnografie și folclor– „Am întâlnit, de pildă, un glas bun, foarte bun, un tânăr dintr-o comună aflată la interferența dintre două zone bine determinate din punct de vedere *etnofolcloric*." Sc. 10 IX 78 p. 14. „Simpozionul internațional «Diaspora culturală românească – paradigme lingvistice, literare și *etnofolclorice*»" ziaruldeiasi.ro 4 XI 09; v. și R.l. 16 X 81 p. 2 (din *etno-* + *folcloric*; DEX 98, MDN)

etnoistórie s.f. (ist.) –Studiul populațiilor neoccidentale dintr-un punct de vedere combinat, istoric și antropologic– „*Etnoistoria* este, așadar, o știință specifică, hrănită de două discipline bine definite: etnologia și istoriografia." Săpt. 25 V 84 p. 2. „expoziții permanente de arheologie și *etno-istorie*" Gaz. de Nord-vest 21 IX 07; v. și *etnolingvistică* 1984 (după engl. *ethnohistory*; MDN)

etnolingvístică s.f. (lingv.) „etnoistoria face parte dintr-o familie mai bogată, constituită din științe interdisciplinare, între care amintim *etnolingvistica*, care își propune să examineze raporturile între limbă, societate și cultură, evidențiindu-se, pe această cale, funcția limbii de a organiza și reprezenta universul la nivelul unei anumite specificități regionale (geografice) și de a construi, pe aceste baze, o viziune originală asupra lumii." Săpt. 25 V 84 p. 2. „de la sociologie la *etnolingvistică*, de la reportaj la anecdotică." Scrisul românesc 10 / 09 p. 10 (din fr. *ethnolinguistique*; DMC, PR – anii '50, DPN 1969; DEX, MDN, DexX)

etnomuzicológ s.m. (muz.) –Specialist în muzica tradițională a diverselor popoare– „Prof. univ. E.C., *etnomuzicolog*." Sc. 31 V 77 p. 4. „În fața unui juriu, alcătuit din folcloriști, *etnomuzicologi*, compozitori, și a unui public exigent, au evoluat tinere talente din 11 județe." R.l. 17 VII 78 p. 5. „Despre Lache Găzaru, doctor Marian Lupașcu, *etnomuzicolog*, spune..." jurnalul.ro 22 II 08; v. și *etnomuzicologie* 1983 (der. regr. din *etnomuzicologie*; cf. fr. *ethnomusicologue*, engl. *ethnomusicologist*; BD 1968; DEX-S, MDN, DexX)

etnomuzicológic, -ă adj. (muz.) –Privitor la etnomuzicologie– „O importantă lucrare *etnomuzicologică*" R.l. 15 IV 83 p. 2. „abordarea unui astfel de subiect necesită în egală măsură specializare folcloristică, *etnomuzicologică*, dar și experiența analitică a muzicologului obișnuit cu tradiția occidentală a muzicii culte." R.lit. 25 II 04 (din *etnomuzicologie*; DexX)

etnomuzicológie s.f. (muz.) –Cercetarea tradiției muzicale a diverselor popoare– „În 1970 este numit profesor la Conservatorul «Ciprian Porumbescu» din București și director al Laboratorului de *etnomuzicologie*, care a luat ființă odată cu instalarea sa aici." Săpt. 28 IV 78 p. 7. „Sunt prezentate aici, într-o tematică largă, probleme și cercetări de *etnomuzicologie* [...] De asemenea, volumul marchează și constituirea Asociației etnomuzicologilor someșeni..." R.l. 15 II 83 p. 2. „Predau cursul de *etnomuzicologie* la Universitatea București și îmi face mare plăcere să lucrez cu studenții." Ad. 24 XI 09; v. și R.l. 27 V 81 p. 2; v. și *devoțional* 1993 (din it. *etnomusicologia*; cf. fr. *ethnomusicologie*, engl. *ethnomusicology*; PR 1955, BD 1967; Th. Hristea în R.lit. 11 XI 76 p. 9; D. Muz., DE; DEX-S, MDN, DexX)

etológic, -ă adj. –Referitor la etologie– v. *etologie* 1979. „Studii recente cu caracter antropologic și *etologic* au pus în lumină faptul că..." Ev. 20 I 10 (din it. *etologico*, fr. *éthologique*; DN_3, DexX)

etologíe s.f. „*Etologia*, știința comportării animalelor. Un șir de studii recente aduc în atenție o ramură nouă a științelor naturii, *etologia* – studiul comportării animalelor. Potrivit teoriilor etologice, care se revendică de la darwinism, orice «societate» animalieră prezintă o anumită structură ierarhică..." Sc. 17 VIII 79 p. 5. „*etologie* (știință care studiază comportamentul animalelor)..." Mag. 7 IV 90 p. 10. „O ramură specială a *etologiei* este *etologia* umană, care a extins aceste cercetări, incluzând specia umană și, bineînțeles, făcând o analiză a comportamentului raportat la comportamentul speciilor de primate existente astăzi, dar nu numai. Multe elemente comportamentale umane le regăsim nu neapărat la primate, ci la carnivore, păsări, specii îndepărtate filogenetic" Ev.z. 2 XII 09 (din fr. *éthologie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

etranjér, -ă adj. (franțuzism) „Onomastica *etranjeră* este din ce în ce mai bine reprezentată..." R.l. 25 VIII 93 p. 2 (din fr. *étranger*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 175)

etui 1. s.n. –Toc (de piele, plastic etc.) rigid pentru păstrarea unor obiecte fragile (ochelari, stilou etc.)– v. *semiprofesional* 1991. „În buzunarul de la piept, el [jucătorul de bridge] poartă un toc de piele cu 4 buzunare pentru 4 teancuri de cărți [...] La o masă joacă 4 persoane, fie individual, fie perechi, fie în echipă cu altă pereche de la altă masă. Fiecăreia îi revine câte un pachet din *etui*." Ev. 7 III 03. **2.** adj. || *rochie etui* –Rochie sac– „Lansată de regretata Jackie Kennedy, *rochia etui* (fără mâneci și simplă) purtată pe deasupra cu un blazer revine perpetuu în modă." AS 13 IX 08 p. 12. „*Rochie etui* – elegantă și rafinată" evaclub.ro 31 X 09. „*Rochia etui* (preferată de actrițele din anii '50, dar și de Jackie Kennedy, fosta primă doamnă a Americii) – simplă, dreaptă, cu decolteu decent, fără mâneci – ce poate face față cu brio în orice împrejurare." AS 10 VII 10 p. 12 [pron. *etüi*; ortografia *etu* este greșită] (*din* fr. *étui*; DEX 98, MDN)

eucariót, -ă adj., s.f. (biol.) „organisme denumite *eucariote* – care, spre deosebire de bacterii, au un nucleu bine definit..." G. 9 X 06 p. 7. „Formele de viață complexe, insectele și mamiferele, au celule (*eucariote*) în care cromozomii sunt adăpostiți în nucleu." hotnews.ro 2 VII 10 (din fr. *eucaryote*; PR 1961; DEX 98, MDN)

eurabizáre s.f. (pol.) –Arabizarea și islamizarea Europei– „«*Eurabizarea*» este conceptul lansat de istoricul Bat Ye'or pentru a desemna procesul de încorporare politică și culturală a Europei în lumea islamică. Acest proces, spune ea, se desfășoară pe fondul unei penetrări treptate a Europei de către arabi..." "22" 2 VI 06 (din *Eurabia* + *-izare*; Ciolan, *MC*)

Eurarabia s. (pol.) –Europa arabizată și islamizată– „Scriitorul de origine egipteană Bat Yeor se referă la apariția unei «*Eurarabii*» ostile în egală măsură Statelor Unite și Israelului." Ad. 16 IV 04 p. 12

euráș s. (dim.) –Euro– „chiar dacă nu ai buzunarul doldora de dolărei și *eurași*." Tabu 14 / 03 p. 119 (din *euro3-* + *-aș*; Ciolan, *MC*)

E-uri s.n.pl.tant. –Aditiv alimentar– „Sunt autorizați cu nemiluita producători de alimente care folosesc aditivi (celebrele *E-uri*) după ureche și fără a-și aviza (prin etichetare corespunzătoare) potențialii clienți de existența acestora și de potențialele riscuri la care se expun consumându-le." Ad. 6 X 01 p. 1. „Aditivii alimentari cunoscuți sub denumirea de *E-uri* se foloseau încă din antichitate de către greci și egipteni." Ad. 21 VI 03 p. 7. „Tinerii sunt cei mai afectați de efectele *E-urilor*..." evenimentul.ro 1 IX 11; v. și Ad. 30 VII 02 p. 14, 31 VIII 02 p. 7, Azi 1 X 02 p. 12, Ziarul 1 X 02 p. 6, VIP 45 / 03 p. 15; v. și *junkfood* 2008 (din engl. *E numbers* – unde E vine de la *Europa* –, "coduri numerice alocate aditivilor alimentari în Uniunea Europeană")

éuro¹- adj. –Referitor la continentul european– || *euro-arab* –Privitor la relația dintre Europa și lumea arabă– „În Spania ar putea fi creată prima universitate *euro-arabă*." R.l. 16 III 84 p. 6. „Dialogul *euro-arab*: exigențe și perspective" Obs.cult. 23 III 04 //din *euro¹-* + *arab*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 205, 212; MDN//

Éuro² s. (auto) –Normă europeană care fixează limitele maxime ale emisiilor poluante ale vehiculelor– || *Euro 2* „Autovehiculele de transport marfă care dispun de motoare echipate cu sisteme antipoluante sub standardul *Euro 2* nu vor mai avea acces în traficul internațional, începând cu 1 ianuarie 2004..." Ad. 25 IV 03 p. 6. „În primul rând, aș dori să se știe că nu există motorină Euro 2. Standardele europene încep cu Euro 3, de aceea, intenționez să fac o prezentare a evoluției conținutului de sulf în motorina auto – sulful fiind pur și simplu otravă pentru oameni și pentru mediu." Ad. 3 VII 03 p. 6 || *Euro 3* „Nu pot fi introduse în țară decât mașini cu standard de poluare Euro 3." Ad. 3 VI 02 p. 15. „Diferența de preț dintre un motor *Euro 3* și unul Euro 4..." Ad. 4 VII 03 p. 8. „prin taxarea semnificativă a mașinilor Euro 3 și Euro 4 – care

reprezintă de fapt principala amenințare pentru producția locală și pentru importatori (nu sunt foarte vechi, sunt performante și bine accesorizate) – și-a protejat interesele inițiale." G. 28 I 08 p. 12; v. și Ad. 15 IV 03 p. 1 || *Euro 4* „singura rafinărie capabilă să îndeplinească încă și mai pretențioasele standarde *Euro 4*, care vor deveni obligatorii și pentru producătorii români, începând din 2005..." Ad. 16 I 03 p. 20. „Până în 2007, autoturismele fabricate în țară trebuie să fie dotate cu *Euro 4*" Ad. 4 VI 03 p. 6 (Dimitrescu, *Dr.* 207, 210)

euro[3] s.m.inv. –Numele monedei unice europene– „Moneda unică europeană are deci un nume, stabilit la ultimul summit al celor 15: *euro*." R.l. 20 XII 95 p. 8. „Pentru cei curioși, dar și dornici să renunțe la dolari, așa arată bancnotele «*euro*» (pluralul – «euri»?)" R.l. 18 XII 96 p. 5. „*Euro* s.m. Monedă unică europeană; numele s-a hotărât la 15-16 dec. 1995 și va circula începând din 2002. Cred că *euro* este un instrument al popularizării, al democratizării ideii europene." D. 275 / 98 p. 5. „Riscurile introducerii premature în Est a *euro*" Cronica rom. 6 III 09 p. 8; v. și R.l. 13 XII 96 p. 5, 9 II 98 p. 4, 6 I 99 p. 4, R.lit. 28 VII 99 p. 23, Ad. 22 X 01 p. 7, Naț. 18 V 02 p. 10, Ad. 26 VI 02 p. 13, 7 X 02 p. 2, R.lit. 13 IV 05 p. 2, R.l. 25 VIII 06 p. 1, G. 14 X 06 p. 4, 7 XII 07 p. 1, 26 II 08 p. 16 [plural colocvial *euroi*] (cuv. internaț.; R. Zafiu în R.lit. 6 / 98; Dimitrescu, *Dr.* 201, 213, 214, 215, 216; MDN, DexX)

euroalégeri s.f.pl. –Alegeri pentru Parlamentul european– „Dovada bunei-credințe – la euro-alegeri" G. 11 X 06 p. 2. „Legea *euroalegerilor*, promulgată de președinte" G. 17 I 07 p. 4. „Tăriceanu și adepții săi consideră că momentul cel mai bun pentru congres ar fi după *euroalegerile* din luna iunie a anului viitor..." Ev.Z. 29 XII 08 p. 7; v. și G. 20 X 06 p. 4, Cot. 20 I 07 p. 8, R.l. 29 I 07 p. 2 (din *euro*[pean] + *alegeri*; S. Dumistrăcel în Lum. 6 X 07; Ciolan, *MC*)

euro-aráb, -ă adj. v. *euro*[1]-

euroatlántic, -ă adj. –Privitor la relația dintre pactul nord-atlantic și structurile comunitare europene– „Italia [...] va sprijini continuarea apropierii României de structurile comunitare și *euroatlantice*." Ev.z. 6 X 95 p. 5. „Îndelung trâmbițata vocație *euro-atlantică*." "22" 44 / 95 p. 5. „Sever Voinescu: «Socialismul bântuie mințile disperate ale locuitorilor spațiului *euro-atlantic*»" Z. 5 V 09; v. și D. 98 / 94 p. 5, Z. 29 VIII 96 p. 12, R.l. 20 V 98 p. 1 (din fr. *euroatlantique*; Dimitrescu, *Dr.* 203, 204, 205, 207, 212, Dr.2 124; MNC 1991; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

Eurobarométru s.n. –Sistem de sondaje de opinie realizate în cadrul Uniunii Europene, instituit în anul 1974– „Dintr-un *Eurobarometru* pe tema limbilor cunoscute de cetățenii celor 15 state membre ale UE, rezultă că..." D. 30 XI 01 p. 4. „Concluzia unui *eurobarometru*: Mulți români se tem că după 2007 vor rămâne fără locuri de muncă" Ad. 25 II 05 p. 15. „În viața de zi cu zi, românii se tem cel mai tare de creșterea prețurilor (43%), situația economică (35%) și sistemul de sănătate (25%), potrivit *Eurobarometrului*." G. 27 VIII 10 p. 9; v. și Ad. 15 II 05 p. 12, R.l. 2 II 06 p. 28, G. 3 II 06 p. 12, R.l. 18 IV 06 p. 24, R.l. 13 I 07 p. 4 (din fr. *Eurobaromètre*, engl. *Eurobarometer*)

eurobónd s.n. **1.** –Obligațiune denominată în altă monedă decât cea europeană, vândută în Europa de o corporație neeuropeană. Euro-obligațiune– „reducerea riscului de țară al României de către diverse agenții internaționale de rating nu justifică o respingere a cererii de euroobligațiuni lansate de România în exterior. «*Eurobondurile* lansate de țara noastră în anii trecuți sunt cotate în prezent cu 100 de puncte mai mult față de perioada dinaintea crizei asiatice și de momentul scăderii ratingului României», a explicat ministrul." Ev.z. 6 VI 98 p. 7. „Creditele și pensiile grăbesc emisiunea de *eurobonduri*" C. 16 I 08 p. 9. **2.** –Obligațiune comună a zonei euro. Euroobligațiune– „Belgia [...] face deja presiuni pentru emiterea de *eurobonduri*." zf.ro 22 VIII 11 (din engl. *eurbond*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 207, 211, 212)

eurocampánie s.f. –Campanie electorală pentru euroalegeri– „Doamna Weber nu mai era civica bătăioasă pentru drepturile omului, cu politician, cap de listă în *eurocampanie*." G. 29 X 07 p. 1. „*Eurocampanie* cu teme sociale [...] Accentul se va pune tot pe problemele interne, mai ales că s-a «cuplat» deja eurocampania cu una timpurie pentru președinție." R.l. 13 IV 09 p. 1 (din *euro*[1]- + *campanie*)

eurocandidát, -ă s.m. –Candidat pentru un loc în Parlamentul European– „*Eurocandidații* PIN vor da examen scris" R.l. 9 VII 07 p. 7. „EBA, cel mai mediatizat *eurocandidat*" mediafax.ro 23 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *euro*[1]- + *candidat*; S. Dumistrăcel în Lum. 6 X 07; Ciolan, *MC*)

eurocént s.m. –Diviziune a monedei euro, egală cu a suta parte din valoarea acesteia– „Spre deosebire de Parlamentul României, deconturile se fac însă până la ultimul *eurocent*, iar absențele de la ședințe se simt la buzunar." R.l. 17 I 02 p. 3. „din 2002, pungile de plastic nu se mai dau gratis la magazine. Cine vrea musai pungă, plătește 15 *eurocenți*." G. 22 X 07 p. 21. „Angajata de 62 de ani nu a luat pentru sine nici măcar un *eurocent*..." G. 26 XI 09 p. 1; v. și 15 V 07 p. 27 (din fr. *eurocent*; DexX, DEX 09)

eurocentríst, -ă adj. –Care consideră Europa drept centru– „Cannes-ul de acum 30, de acum 20 de ani era o serbare de familie. Un festival ombilical. Totul se baza pe o viziune *euro-centristă*. Deasupra, bineînțeles, parnasul hollywoodian." R.lit. 16 VI 83 p. 2. „Ce iremediabil *eurocentriști* suntem!" R.lit.11 VII 85 p. 22. „Argumentul originar al contestatarilor canonului tradițional [...] este estetismul *eurocentrist* văzut ca ideologia (sic) dominantă a bărbatului european alb protestant." D. 12 V 07 //din *euro*[1]- + *centrist*; cf. engl. *europocentric*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 205, 209, 213, Dr.2 124; BD 1966; MDN//

Eurocity s.n. (transp.) –Tren care face legătura între marile orașe ale Europei– v. *intercity* 1993. „Panică în rândurile celor 400 de pasageri, care au ales un tren *EuroCity* pentru a ajunge din Cracovia la Praga." G. 9 VIII 08 [pron. *eurositi*] (din fr., it. *Eurocity*; Dimitrescu, *Dr.* 207; MDN)

eurocomunísm s.n. –Mișcarea partidelor comuniste din Europa occidentală– „Întrebare: Cum apreciați dvs. așa-numitul *eurocomunism* din țările occidentale? Răspuns: După cum este cunoscut, această noțiune de *eurocomunism* este destul de nouă [...] Am înțeles și înțeleg că prin adoptarea acestei noțiuni de *eurocomunism*, anumite partide comuniste din țările occidentale doresc să sublinieze faptul că, în activitatea lor, trebuie să țină seama de realitățile istorice, economico-sociale din țările respective." R.l. 15 VIII 77 p. 3. „apariția, instituționalizarea și, într-un final, osmoza *eurocomunismului* în mediul democratic occidental." I.d. 1 IV 08 (din fr. *eurocommunisme*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 205, 207, Dr.2 124; DMC, DHLF 1975, DTN 1977; MDN, DexX)

eurocomuníst, -ă adj. –Referitor la eurocuminism sau aparținând eurocomunismului– v. "22" 24 V 91 p. 5. „comunismul național (ilustrat de titoism sau direcția *eurocomunistă*..." I.d. 1 IV 08 (Irina Preda, LR 1 / 93)

euroconfórm, -ă adj. –Care se conformează regulilor europene– „Președintele Iliescu și premierul Năstase au de ieri pașapoarte *euroconforme*" Ad. 6 III 02 p. 11. „se duce cu băiețelul într-un parc găsit de asemenea după multe căutări, care trebuia să fie *euroconform* și în care să vină copii «de familie bună»..." G. 28 IX 07 p. 19 //din *euro*[1]- + *conform*//

euroconsiliér s.m. –Consilier pe probleme de integrare europeană– „După sărbătorile de Paști, nomenclatorul de meserii se va îmbogăți cu o nouă categorie funcționărească, inventată prin ordonanță de urgență – *euroconsilierii* [...] înființează, în cadrul Ministerului Integrării Europene, o mică armată formată din 500 de consilieri de integrare" Ad. 12 IV 03 p. 1. „Sute de posturi de *euroconsilieri* au fost înființate în cadrul ministerelor cu scopul declarat de a accelera și fluidiza procesul de integrare a României în UE." Ad. 1 III 04 p. 6; v. și 23 V 03 p. 2, 29 VII 03 p. 3 (din *euro*[1]- + *consilier*)

eurocrát s.m. –Birocrat al Uniunii Europene– „România va fi o pilulă greu de înghițit pentru Bruxelles, iar cei mai mulți dintre *eurocrați* speră, în sinea lor, că nu va adera multă vreme." Obs.cult. 6 XI 01 p. 17. „Pensiile funcționarilor europeni vor crește anul viitor cu 7%. *Eurocrații* «activi» au protestat și au obținut plata retroactivă a măririlor de salariu pe 2009." adevarul.ro 23 VIII 10; v. și R.lit. 7 XI 01 p. 1 (din engl. *eurocrat*, fr. *eurocrate*; Random House 1960-65; Dimitrescu, *Dr.* 204, 207, 210; DN_3, DexX)

eurocriminalitáte s.f. –Criminalitatea din Europa– „La Paris se va ține un colocviu cu tema: Prostituția, proxenetismul și *eurocriminalitatea*." Ev.z. 28 XI 92 p. 5 //din *euro*[1]- + *criminalitate*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 205, 207, Dr.2 124//

eurocrític, -ă adj. –Critic la adresa Uniunii Europene– „o lucrare cu un profund caracter *euro-critic*." G. 27 IX 07 p. 4. „ne menținem statutul de *eurocritici*. Sunt de părere că un *eurocritic* poate face mai mult decât un eurooptimist, a mai declarat Lavinia Șandru." evenimentul.ro 9 II 09 (din *euro*[1]- + *critic*; cf. engl. *euro-critic*)

eurodeputát s.m. –Deputat în Parlamentul european– „*Euro-deputații* nu au făcut un efort minim de a căuta să se edifice asupra situațiilor pe care inițiatorii rezoluției le incriminează." R.l. internaț. 19 VII 95 p. 5. „*Eurodeputatul* german L.G. se va căsători..." G. 9 IX 05 p. 9. „*Eurodeputatul* și-a explicat gestul făcând referire la scandalul din România legat de «flacăra violetă»" gandul.info 3 II 10 (din fr. *eurodéputé*; DPN 1980, PR 1984; S. Dumistrăcel în Lum. 6 X 07; Dimitrescu, *Dr.* 204, 207, 212, Dr.2 124; Ciolan, *MC*; MDN, DexX)

eurodezarmáre s.f. –Dezarmare europeană– v. *europace* 1983 //din *euro*^{1}- + *dezarmare*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 205, 209, Dr.2 124//

eurodolár s.m. –Dolar american depozitat în băncile centrale europene– v. *petrodolar* 1975. „evoluția unui număr mare de alte derivate financiare, printre care tranzacțiile futures pe dobânzi, swap-urile și *Eurodolarii*." Fin. 13 IX 08 (din engl., fr. *eurodollar*; PR 1965, BD 1970, DTN 1972; Dimitrescu, *Dr.* 204, 205, 207, 208, 210, 216, Dr.2 124; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

euroextremíst s.m. –Reprezentant în Parlamentul european al unui partid extremist– „*Euroextremiștii* primesc întăriri de la C.V. Tudor" G. 2 XI 06 p. 3. „Traseism european. Liberalul Coșea s-a alăturat *euroextremiștilor*" Ev.z. 15 III 07 p. 3; v. și G. 15 III 07 p. 4 (din *euro*^{1}- + *extremist*)

eurogără s.f. –Gară care corespunde standardelor Uniunii Europene– „*Eurogara*, ratată [...] Gara Sibiu arată încă foarte prost" R.l. 10 I 07 p. 12. „În schema firmelor implicate în cazul «*Eurogara*» mai apare și un srl..." G. 24 II 07 p. 3. „*Eurogara* Focșani [...] și alte opt gări din Vrancea au fost puse sub sechestru." R.l. 28 VII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *euro*^{1}- + *gară*)

eurogól s.n. –Gol înscris în competițiile europene– „E.B. – *eurogol*. Cel mai frumos gol al meciului a fost realizat de E.B. [...] vedeta Galatei trimițând un lob de la 22 de metri..." Naț. 20 XI 00 p. 4. „*Eurogoluri*" ProTV Mag. 37 / 08 p. 113 (din *euro*^{1}- + *gol*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 207)

eurói s.m. (limba vorbită, ușor ironic) „Ultimul Bertolucci? [...] Un *euroi*!" R.lit. 24 XI 04 p. 2. „«*Euroiul*» se apropie de 4,1 lei" J.naț. 8 I 09 p. 9; v. și J.naț. 11 II 09 p. 3 (Ciolan, *MC*; DexX)

eurointoxicáție s.f. (formație ad-hoc) „Datorită unei salate pe care au consumat-o la bufetul municipal din localitate, în ultima zi a conferinței [Pieței comune], nu mai puțin de 150 de ziariști, funcționari și polițiști au suferit de o intoxicație alimentară, «*eurointoxicație*», cum notează puțin malițios un corespondent francez." R.l. 28 III 81 p. 6 //din *euro*^{1}- + *intoxicație*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 205//

euroizá v.t. **1.** (ec.) –A introduce oficial moneda euro– „Au apărut în presă articole despre propunerea FMI de a *euroiza* economiile estice." hotnews.ro 7 IV 09. **2.** –A face din euro principala monedă de plăți într-o economie– „Nu s-a «*euroizat*» economia, s-a «*euroizat*» gândirea noastră." hotnews.ro 22 VI 11 (din *euro*^{1}- + *-iza*)

euroizáre s.f. (ec.) Acțiunea de a (se) euroiza și rezultatul ei– „Ar fi România pregătită pentru *euroizare* înainte de admiterea în UE, deci înainte de realizarea unui grad suficient de convergență macroeconomică (nominală) și reală?" adevarul.ro 7 V 02. „Politica monetară a Băncii Naționale a României (BNR) este captivă în jocul cursului de schimb din cauza *euroizării* puternice a economiei, fapt ce nu permite o reducere a dobânzii cheie..." wall-street.ro 30 IX 10; v. și *dolarizare* 2011 (din *euroiza*)

euroizát, -ă adj. (d. o economie, țară etc.) –În care plățile se fac în euro– „Economia noastră este puternic dolar/euroizată" hotnews.ro 20 X 04. „dualitatea sistemului monetar (puternic *euroizat* / dolarizat)..." jurnalul.ro 7 IX 05. „Deși avem una dintre cele mai *euroizate* economii din Europa Centrală și de Est, nu ne punem problema să grăbim adoptarea euro, așa cum fac ungurii." J.naț. 19 II 09 p. 9; v. și *dolarizat* 2005 (din *euro*, după modelul *dolarizat*)

Euroländ s. (cuv. engl.) „țara sa este gata să intre în Euroland – zona euro." R.l. 9 III 00 p. 5. „România nu va prinde trenul care ar duce-o în 2014 în *Euroland*." G. 15 II 08 p. 12 [pron. *euroléndˈ*]

eurolístă s.f. –Lista candidaților la alegerile pentru Parlamentul European– „Viorel Hrebenciuc are o prietenă, pe deputata Minodora Clivetti, în favoarea căreia face lobby tot pentru *eurolistă*." R.l. 11 XI 06 p. 2. „Partidele se chinuiesc să întocmească planul alegerilor pentru Parlamentul european. *Euroliste* topite de căldură" R.l. 19 VII 07 p. 7. „*Eurolista* PSD-PC. Lista candidaților PSD..." G. 30 III 09 p. 4 (din *euro*^{1}- + *listă*; S. Dumistrăcel în Lum. 6 X 07)

euronavetíst s.m. –Român care lucrează în Europa occidentală și care face periodic drumuri în țară– „*Euronavetiștii* se întorc în vestul Europei. Vămile din vestul țării au fost luate cu asalt de sute de muncitori români care se întorc în statele UE, după ce și-au petrecut vacanța de Sărbători acasă." Ev.z. 5 I 08 p. 4. „*Euronavetiștii* mai trimit scrisori. Unul din zece români care locuiesc peste hotare aleg această metodă de comunicare cu apropiații de acasă" Ev.z. 29 IX 10 p. 5 (din *euro*^{1}- + *navetist*)

Euronét s.n. –Sistem electronic de comunicație la nivelul Europei– „Pentru a se abona la *Euronet*, utilizatorii au nevoie de un terminal și de o linie telefonică." R.l. 22 II 80 p. 6 (din *euro*^{1}- + [work]*net*; Dimitrescu, *Dr.* 203, 204, 205, 208, 209; MDN)

euroobligațiúne s.f. **1.** –Obligațiune denominată în altă monedă decât cea europeană, vândută în Europa de o corporație neeuropeană. Eurobond– „Banca Comercială Română (BCR) va anunța oficial [...] lansarea pe piața internațională privată de capital a primei emisiuni de *euro-obligațiuni*, aparținând unei entități neguvernamentale române." R.l. 10 IX 96 p. 1; v. și *eurobond* 1998. **2.** –Obligațiune comună a zonei euro. Eurobond– „Cancelarul german Angela Merkel a respins joi ideea creării unor *obligațiuni* comune ale zonei euro [...] *Euroobligațiunile* sunt o idee absolut greșită." zf.ro 15 IX 11 (după *eurobond*; Dimitrescu, *Dr.* 205, 207, 211, 212; MDN, DexX, DEX 09)

euroobservatór, -oáre s.m. –Observator în Parlamentul European (în perioada dinainte de aderarea la UE)– „La începutul lunii septembrie sunt așteptați la Bruxelles, din partea țării noastre, 35 de *euro-observatori*." R.l. 23 V 05 p. 3. „Deputatul PSD Radu P., trimis să tragă mâțele UE pe post de *euroobservator*, se trezește greu..." R.l. 12 IV 06 p. 2 (din *euro*^{1}- + *observator*; Stoichițoiu Ichim, în LRASD – 2005)

eurooptimísm s.n. –Optimism cu care este privită Uniunea Europeană– „Problema raportării cetățenilor față de Europa, pe întregul continent, nu se poate pune doar în doi termeni: euroscepticism și *eurooptimism*. A treia categorie e în creștere: indiferenții." adevarul.ro 26 I 06. „*Eurooptimism* – De ce nu ieșim din criză?" amosnews.ro 13 X 10; v. *eurooptimist* 2007, *europesimism* 2007 (din *euro*^{1}- + *optimism*; cf. fr. *euro-optimisme*)

eurooptimíst, -ă adj., s.m. „35% dintre români, în 2006, se declarau *eurooptimiști*, dar atașați de localitatea și țara lor. Eurooptimismul necumulat cu identitatea locală sau națională este totuși în creștere în România..." R.l. 12 VII 07 p. 2; v. și *eurocritic* 2009 (din *euro*^{1}- + *optimist*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 207, 212)

europáce s.f. –Pace în Europa– „Comentarii despre ceea ce ar trebui să se întreprindă pentru ca Europa să nu devină Euroshima se pot face multe și în diverse modalități. Concis, să ne oprim la cuvinte compuse, de natură a se bucura, suntem singuri, de largă adeziune: eurodezarmare, *europace*. Explicarea noțiunilor respective nu credem că ar fi necesară." R.l. 4 XII 83 p. 6; v. și 4 XI 83 p. 6 //din *euro*^{1}- + *pace*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 209//

europalét s.m. –Palet care corespunde standardelor europene fixate de European Pallet Association– „Vând urgent din stoc *europaleți*" R.l. 8 XII 92 p. 10. „Sunt companii al căror necesar depășește 200.000 de *europaleți* pe an." adevarul.ro 27 IV 09 (din engl. *Euro-pallet*)

europarlamentár, -ă 1. adj. –Referitor la Parlamentul european– „Alegeri *europarlamentare* în primăvară" R.l. 3 I 07 p. 5. **2.** s.m. –Membru al Parlamentului European– „*europarlamentara* are dreptate." J.naț. 15 III 04 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Grupuri, grupuri, *europarlamentarii* români au negociat minute bune pe holuri pe umerii cui să lase dulcea povară de a vorbi de la microfon." G. 16 I 07. „am avea doi *europarlamentari* despre care e imposibil de știut dacă vor fi acceptați de vreuna dintre familiile politice care dețin grupuri de reprezentare în Parlamentul European" Z. 6 IV 09. **3.** s.f.pl. –Alegeri pentru Parlamentul European– „Dacă nu se amână *europarlamentarele*, peste o săptămână expiră termenul de depunere a listelor de candidați..." J.naț. 5 III 07 p. 9 , cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cel mai recent [război – n.n.] [...] are în meniu amânarea *europarlamentarelor*." Cot. 14 III 07 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *euro*^{1}- + *parlamentar*; cf. fr. *europarlementaire*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 207, 212; Stoichițoiu Ichim, în LRASD; Barbu, *O*; S. Dumistrăcel în Lum. 6 X 07; DNAR 1998, MDN, DEX 09)

europeísm s.n. –Caracter european, atitudine favorabilă unității europene– „«Preferații» ar manifesta înclinație pentru «*europeism*» și «universalism», ceilalți pentru «naționalism»." Luc. 11 II 84 p. 1. „Apar situații în care *europenismul* este în pericol." "22" 30 / 95 p. 4. „Conștiința apartenenței la cultura europeană, promovarea *europeismului* și raportarea literaturii române la modelul occidental reprezintă tot atâtea repere semnificative, decelabile pe tot parcursul ideologiei Cercului Literar de la Sibiu, în toate etapele evoluției sale." Tribuna 1 VIII 09; v. și "22" 35 / 95 p. 3 [și *europenism*] (din fr. *européisme*; cf. fr. *européanisme*, it. *europeismo*, engl. *Europeanism*; DMC 1968, PR 1969; Dimitrescu, *Dr.* 173, 175; DN_3, DexX)

europeíst, -ă adj. –Favorabil unității europene– „Serebrian a făcut pasul: în același an în care apărea *Politosfera*, fonda un partid «*europeist*» al tinerei generații" Obs.cult. 30 VII 02 p. 5. „De ce-am fi atunci noi, românii, mai «europeiști» decât președintele Consilului European..." amosnews.ro 22 VIII 11 (din fr. *européiste*; DexX)

européne s.f. pl. –Campionate europene– „trei mari competiții: cam-

pionatele naționale, Jocurile Balcanice și, în fine, *europenele*." I.B. 28 VII 82 p. 7. „*Europenele* de futsal" gandul.info 6 II 12 (cuv. e mai vechi)

europenísm s.n. v. *europeism*

europenitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este european– „multă vreme, orbiți de necazurile noastre, am crezut că «*europenitatea*» e o realitate spre care trebuie să tindem ieșind din pielea noastră." R.l. 6 X 91 p. 1. „Problema aceasta a «*europenității*» e mai complicată decât pare și nu depinde de voturi." R.l. 1 X 93 p. 1. „Euro, Europa, *europenitate*" R.l. 21 V 08; v. și R.lit. 29 / 98 p. 3 (din fr. *européanité*; DHLF 1974; Dimitrescu, *Dr.* 173, 175; MDN, DexX)

europenizáre s.f. –Acțiunea de a (se) europeniza și rezultatul ei– „*Europenizarea* presupune mai întâi opțiune decisă." R.lit. 34 / 95 p. 3. „Tribunalul Sibiu va decide *europenizarea* sau mafiotizarea Universității românești." R.l. 24 X 02 p. 7; v. și Cot. 26 IX 91 p. 2; v. și *targetare* 2011 (din *europeniza*; DexX, DEX 09)

europesimism s.n. –Pesimism cu care este privită Uniunea Europeană– „Acum câteva decenii, Jean Jacques Servan-Schreiber a făcut vâlvă în Europa cu cartea Le Défi Américain (Sfidarea americană). Acelui val de *europesimism* i-a luat locul eurooptimismul din ultimul deceniu al secolului trecut. Americanii vorbeau atunci de Fortăreața Europa (Fortress Europe), ca acum un nou val de *europesimism* să însoțească extinderea Uniunii..." Obs.cult. 8 II 07. „*Euro-pesimism* printre puternicii UE" Ev.z. 20 III 07 p. 14. „*Europesimism* sau eurorealism? Românii vor trăi ca vest europenii abia peste 66 de ani" 9am.ro 9 XI 07 (din *euro*[1]- + *pesimism*; cf. fr. *europessimisme*; Dimitrescu, *Dr.* 204)

Europól s. „Cei 12 nu au căzut încă de acord asupra integrării terorismului în sfera de competență a *Europolului*, viitorul organism de coordonare a polițiilor europene." L. Mag. 12 / 94 p. 48. „Acest proiect, elaborat de *Europol*, organism al Uniunii Europene (UE) care se ocupă de probleme de poliție și de servicii secrete, propune ca firmele de telefonie și de servicii Internet să rețină milioane de informații – printre care detalii ale accesărilor site-urilor de Internet, a forumurilor de discuție (chat rooms) și ale apelurilor și mesajelor scurte (SMS) făcute de pe telefoanele mobile." Ad. 11 VI 02 p. 14 (din engl., fr. *Europol*)

europubélă s.f. –Pubelă care corespunde standardelor Uniunii Europene– „În scurt timp vor mai sosi și 2000 de *europubele*" R.l. 16 VIII 96 p. 20. „*Europubelele* care vor fi amplasate în municipiul Iași vor fi asigurate împotriva hoților și chiar a vicisitudinilor vremii." Ad. 26 II 02 p. 1 (din fr. *europoubelle*; Dimitrescu, *Dr.* 204)

eurorachétă s.f. „aspect de la o demonstrație împotriva «*eurorachetelor*»..." Ap.P. 23 I 80 p. 12. „Prin cuvântul «*eurorachete*» [...] se exprimă o multitudine de noțiuni." R.l. 4 XI 83 p. 6. „pentru a denumi cu o formulă cât mai succintă rachetele cu rază medie de acțiune ce au fost sau se plănuiește a fi instalate pe continent, a fost creat termenul, folosit mai ales la plural, *eurorachete*." R.l. 13 IX 85 p. 6; v. și 15 III 81 p. 6, Sc. 20 VI 81 p. 6, R.l. 30 VI 81 p. 8, Sc. 8 VII 82 p. 6, 7 III 82 p. 6, 7 V 82 p. 6, 7 XI 82 p. 6, 19 XI 82 p. 6, Cont. 6 I 84 p. 15 (calc după fr., it. *euromissile*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 205, 207, 208; DPN 1980; DexX)

euroregiúne s.f. **1.** –Județe de frontieră din țări diferite care conlucrează în proiecte de dezvoltare comune– „Acest concept al colaborării transfrontaliere și al creării *euroregiunilor* este menționat în documente ale C.S.C.E. și ale Consiliului Europei..." R.l. 4 III 93 p. 3. „relația tot mai frecventă dintre județele de frontieră (limitrofe) și județele din țările vecine. În limbajul european, acestea se numesc *euroregiuni*." "22" 40 / 95 p. 8. **2.** –Regiune de dezvoltare, care reunește mai multe județe– „UDMR redesenează România în 15 *euroregiuni*" G. 4 X 07 //din *euro*[1]- + *regiune*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 205, 207, 210//

eurorevelión s.n. (formație ad-hoc) –Revelion care marchează intrarea în Uniunea Europeană– „Îl vom numi *Eurorevelion*, pentru că vom sărbători circulația fără vize în spațiul Schengen." Ad. 18 XII 01 p. 9. „*Eurorevelion*. Am întâmpinat Uniunea Europeană și noul an cu exces de zel..." "22" Buc. cultural 16 I 07 p. 1. „După ce primarul general al Capitalei, Adriean Videanu, și primarul sectorului 5, Marian Vanghelie, și-au prezentat «artileria grea» pregătită pentru *Eurorevelioane*, a venit și rândul premierului Tăriceanu să-și dezvăluie surprizele pentru Noaptea integrării." R.l. 29 XII 06 p. 2; v. și G. 28 XII 06 p. 11, Cot. 7 I 07 p. 16 (din *euro*[1]- + *revelion*)

euroscéptic, -ă adj., s.m. –Privitor cu ochi critic al realităților Europei– „masă rotundă, cu câțiva intelectuali români, în majoritate *eurosceptici*." D. 1 X 99 p. 2. „perspectiva venirii la putere a *euroscepticului* Edmund Stoiber (un declarat adversr al extinderii) sau a euromoderatului Lionel Jospin ar putea schimba semnificativ datele problemei." Ad. 17 XII 01 p. 1. „În Finlanda este în creștere un curent *eurosceptic*..." ziare.com 22 III 11 (din *euro*[1]- + *sceptic*; cf. fr. *eurosceptique*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 207; DexX, DEX 09)

euroscepticísm s.n. –Scepticism cu care este privită Uniunea Europeană– „fațiuni până acum marginale pe scena politică a continentului, cum sunt cele care marșează pe *euroscepticismul* larg răspândit în nordul și estul Uniunii, vor ocupa, pe parcursul mandatului următor, un număr neașteptat de mare de locuri în Parlamentul de la Strasbourg." hotnews.ro 15 VI 04. „Ministrul Afacerilor Externe [...] a insinuat că UE aplică «standarde duble» României și Bulgariei, riscând să crească *euroscepticismul* în rândul cetățenilor acestor state." ziare.com 20 I 11; v. și *eurooptimism* 2006 (din fr. *euroscepticisme*; Dimitrescu, *Dr.* 204; DexX)

Euroshima s.f. „Pe multe [pancarte] era scris: «Nu vrem *Euroshime*!" R.l. 12 X 81 p. 6. „Nu *Euroshimei*!" R.l. 5 XII 81 p. 6. „Pentru a sugera pericolul ce planează asupra Europei ca urmare a angrenării sale în competiția înarmărilor nucleare, a fost lansat termenul *Euroshima*, care trimite la cel dintâi punct de pe glob care a resimțit efectele unei lovituri nucleare." R.l. 13 IX 85 p. 6; v. și 9 XI 81 p. 6, 3 III 82 p. 6, 4 XI 83 p. 6 [pron. *euroșima*] //din *euro*[1]- + [Hiro]*shima*; Dimitrescu, *Dr.* 202, 205, 210, Dr.2 123, 124, 171//

eurosiberián, -ă adj. 1983 –Care face legătura între Europa și Siberia– v. *gazoduct* 1983 (din *euro*[1]- + *siberian*; Dimitrescu, *Dr.* 204, 205; MDN)

eurotarif s.n. –Tarif unic la nivelul Uniunii Europene– „*Eurotarifu*l este valabil în toate cele 27 de state membre ale Uniunii Europene." R.l. 21 VII 07 p. 8. „Operatorii de telefonie mobilă care nu și-au anunțat *eurotarifu*l, amenințați cu procese și amenzi." G. 1 VIII 07 p. 2. „Au intrat în vigoare *eurotarifele* la roaming" G. 1 X 07 p. 9 (din fr. *eurotarif*; S. Dumistrăcel în Lum. 6 X 07)

Eurovision s.n. (cuv. fr.) –Concurs de muzică pop transmis de televiziunile europene– „Un *Eurovision* palid și bolnăvicios" Ad. lit. și art. 2 III 04 p. 6. „*Eurovision*, faza clipuri" Ev.z. 23 I 07 p. 23 [pron. *eurovizión*; Dimitrescu, *Dr.* 203, 208]

Euroviziúne s.f. (comunic.) –Concurs de muzică pop transmis de televiziunile europene– „Premiul *Euroviziunii*. Selecțiuni de la concursul de muzică ușoară." f.d. „O *euroviziune* a sentimentelor" Cronica rom. 6 XII 06 (din fr. *Eurovision*; PR 1954, DMC 1967; Dimitrescu, *Dr.* 207; MDN, DexX)

eurozónă s.f. –Zona statelor care au adoptat moneda euro– „OECD estimează ca *eurozona* va recupera de la creșterea de anul trecut..." zf.ro 29 VII 04. „Liderii *Eurozonei* caută soluții «coordonate» împotriva crizei" G. 13 X 08 p. 7. „După summit, Marea Britanie a ținut să sublinieze încă o dată că nu va contribui financiar la salvarea *Eurozonei*." adevarul.ro 29 X 11; v. și 1 XI 11 (din engl. *eurozone*)

eutanasiá v.t. –A aduce moartea prin eutanasie– „Nici în numele câinilor fără stăpân România nu vrea să se alinieze țărilor civilizate. Primăria Capitalei, în numele iubirii pentru animale (sau pentru voturile iubitorilor de animale?), refuză să le *eutanasieze* în mod civilizat..." R.l. 10 IX 99 p. 10. „Legea olandeză permite pacienților *să fie eutanasiați* chiar și când devin fizic incapabili să-și facă cunoscută voința de a li se curma firul vieții." Ad. 2 III 02 p. 9. „Legea care ar urma să ofere dreptul autorităților locale *să eutanasieze* câinii comunitari va fi din nou supusă votului în Camera Deputaților" ziare.com 7 VI 11; v. și Nat. 5 X 00 p. 8, Ad. 18 IV 01 p. 17, 15 V 01 p. 6 (din fr. *euthanasier*; PR 1989; DexX, DEX 09)

eutanasiére s.f. –Acțiunea de a eutanasia și rezultatul ei– „Astăzi începe *eutanasierea* maidanezilor" Ad. 18 IV 01 p. 17. „Nu pot fi de acord cu *eutanasierea* (în fond, un eufemism pentru exterminare) și n-o să fiu de acord nici dacă, după scrierea acestor rânduri, o să cobor din bloc și-o să fiu mușcat de un maidanez." Ev.z. 31 III 08 p. 17 (din *eutanasia*; DexX, DEX 09)

Eutelsát s.n. (comunic.) „Organizația europeană de telecomunicații prin satelit își va avea sediul la Paris, decizia fiind luată de o conferință interguvernamentală a reprezentanților celor 24 de țări care fac parte din Conferința europeană a poștelor și telecomunicațiilor. În cadrul acestei conferințe, au fost definitivate textele convenției privind înființarea «*Eutelsat*»-ului, care va înlocui «*Eutelsat*-ul interimar», creat în 1977, cu sediul tot la Paris. Structura sa va fi asemănătoare «surorii» sale mondiale – «Intelsat»." R.l. 19 V 82 p. 6. „Organizația europeană de telecomunicații prin satelit «*Eutelsat*» [...] a fost creată în 1982, convenția și acordul de exploatare care o definesc urmând să intre în vigoare la 15 ianuarie 1984, după semnarea lor de către guvernele celor 20 de țări membre și ratificarea de către parlamentele respective." R.l. 1 VII 83 p. 6. „*Eutelsat* vrea să lanseze o nouă platformă de televiziune prin satelit în România, în 2013" mediafax.ro 4 XII 12 //din [Organi-

zația] *Eu*[ropeană pentru] *tel*[ecomunicații prin] *sat*[elit]; Dimitrescu, Dr. 205, 208, 212; MDN//

evaluatór s.m. **1.** –Expert în evaluarea unei oferte la o licitație publică– „Comisia [...] stabilește prețul de negociere în baza raportului de evaluare stabilit de *evaluatorul* angajat prin licitație publică." Z. 24 VI 03 p. 9. „Sunt *evaluator* de întreprinderi și câștig 2000 de lei în fiecare lună." R.l. 27 VIII 09 p. 8. **2.** –Profesor expert în corectarea lucrărilor de examen sau în evaluarea propunerilor de manuale școlare– „Ca să fii *evaluator* de manuale îți trebuie școală." G. 11 III 08 p. 12. „profesorul *evaluator* asigură confidențialitatea cu privire la conținutul lucrărilor scrise." G. 2 IX 08 p. 11 (din fr. *évaluateur*; DN_3 – sensul 1, DexX – alte sensuri)

evaporatór[1] s.m. –Muncitor care lucrează la aparatul de evaporare– „Muncitorii I.H., *evaporator*, P.G., fierbător, au început al doilea an de muncă." Sc. 2 I 61 p. 1 (din *evapora* + *-tor*; DN – alt sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

evaporatór[2] s.n. –Aparat sau instalație pentru evaporarea lichidelor– „apa distilată și apa potabilă sunt produse de două *evaporatoare*, care pot furniza o cantitate de 20 tone pe zi utilizând căldura apei de răcire a motoarelor principale." Sc. 19 xI 82 p. 5. „pentru alimentarea constantă cu apă sărată a acestui *evaporator* au fost necesare lucrări de adâncire a puțurilor de captare și chiar puțuri noi." Lum. 25 V 09 (din fr. *évaporateur*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

evaporáție s.f. (tehn.) –Evaporare– „Zilnic, specialiștii de la I.E.L.I.F. Brăila determină, la punctele de avertizare, stadiul *evaporației* apei din sol pentru a stabili programele de udări." R.l. 18 VII 77 p. 3. „Producerea mucusului reduce cantitatea de *evaporație* de pe suprafața corpului melcului." Gaz de agric. 29 IX 07 (din fr. *évaporation*; DN_3, DEX 98, DexX)

evaporimétru s.n. –Instrument pentru măsurarea vitezei de evaporare a lichidelor– „La stația de avertizare, cercetătorul N.G. face observații cu ajutorul *evaporimetrelor* în scopul stabilirii necesarului de apă al diferitelor culturi irigate." Fl. 15 I 72 p. 8. „este necesară cunoașterea evaporației fizice a apei Ev masurată în *evaporimetru* tip Bac..." Gaz. de agr. 8 VIII 08 (din fr. *évaporimètre*, rus. *evaporimetr*; DTP, LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

evazionísm s.n. (arte) **1.** –Tendință de a crea și difuza opere al căror unic scop este acela de a distrage atenția de la realitate, adormind simțul critic– v. *fesenie* 1991. „Noul *evazionism*" Luc. 2 / 08. „Formalismul estetic se eschivează de la plătirea tributului politic, adoptând calea unui suspect *evazionism* ideologic, inadmisibil pentru puterea comunistă" R.lit. 1 V 08. **2.** Evaziune de la îndeplinirea obligațiilor fiscale– „Italia se află pe primul loc în acest clasament al *evazionismului*, cetățenii săi reușind să ocolească plata taxelor și impozitelor pentru aproximativ 51% din veniturile ce ar fi trebuit impozitate." Ad. 20 VIII 09. „Asociația Națională a Agenților de Turism (ANAT) consideră că introducerea agenților de turism și tour-operatorilor în categoria firmelor suspectate de *evazionism* este o eroare..." Gaz. de Sud 17 I 10 //din *evaziune* + *-ism*; DEX, DN_3 – definiții ideologizate, MDN, DexX//

evazioníst s.m. –Persoană care se sustrage de la plata obligațiilor fiscale– „Fiscul american are un singur țel: să aducă, în condiții legale, venituri cât mai mari la buget. De aceea, el lucrează cu informatori plătiți, selectați din diverse medii sociale, care au misiunea de a furniza informații care pot duce la depistarea marilor contrabandiști și *evazioniști*, sau chiar a unui individ ce nu a declarat, să spunem, venitul obținut din închirierea unui apartament." Ev.z. 2 II 98 p. 7. „Trebuie să ai încredere in contribuabil, nu să-l consideri din start *evazionist*." Z.fin. 19 V 09 (din *evazionism*; DN_3, DEX 98, DexX)

evaziúne s.f. || *evaziune fiscală* –Sustragere de la plata obligațiilor fiscale– „Pentru *evaziune fiscală* de peste 22 miliarde lei într-un an, patronul olandez al «Menarom» Galați – arestat pentru 5 zile" Ad. 11 II 02 p. 7. „Statul obligă agenții economici la *evaziune fiscală*" evenimentul.ro 28 VIII 03. „Cetățeanul maghiar cercetat pentru *evaziune fiscală* rămâne în arest pe perioada anchetei" adevarul.ro 25 III 11 (DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

eveniмént s.n. (circ.) –Accident– „Automobiliștilor, membri ai Automobil Clubului Român, care de-a lungul unei perioade de 15 ani – de la 1 septembrie 1969 – n-au avut abateri de la regulile de circulație – înscrise în permisul de conducere – li se vor acorda diplome de «Automobilist fără *evenimente*»." I.B. 19 IV 74 p. 3. „O noapte la serviciul intervenții la *evenimente* de la Miliția Capitalei." Sc.tin. 6 IV 81 p. 4. „în București s-au produs 25 de *evenimente* rutiere în urma cărora o persoană a decedat..." Ad. 7 VI 05 p. 9; v. și Sc. 29 VI 75 p. 3, R.l. 4 II 76 p. 5, 26 XI 76 p. 5, Sc. 4 V 79 p. 5 (formal din fr. *événement*; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX – alte sensuri, MDN, DexX); v. și *carte-eveniment, concert-eveniment, editorial-eveniment, spectacol-eveniment*

evenimențiál, -ă adj. (livr.) –Care se limitează la descrierea evenimentelor– „Situat între romanul-recherche și romanul-histoire, cunoscuta operă a lui Eugen Barbu, «Groapa», are prin excelență structura unui roman *evenimențial*." Săpt. 28 XII 73 p. 4. „Biografiile scrise de ei sunt *evenimențiale* și psihologice..." R.lit. 30 V 01 p. 1. „includerea Zalăului pe harta turismului *evenimențial* din România" G. 26 II 10; v. și R.lit. 7 II 74 p. 32 (din fr. *événementiel*; PR 1959; DEX 98, MDN, DexX)

evént s.n. **1.** (sport) –Câștigarea, în același an, a Cupei și Campionatului; prin extensie, câștigarea primelor două locuri la o competiție sportivă de către componenții aceleiași echipe (naționale)– „Dinamo a reușit mult invidiatul *event*, câștigând ieri și Cupa României la fotbal..." R.l. 23 V 84 p. 5. „Dinamo a realizat *eventul*" Ad. 7 VI 04 p. 1. „feroviarii vor câștiga *eventul* în sezonul viitor." R.l. 16 VI 09 p. 14; v. și Fl. 1 VI 84 p. 32, Sp. 23 VII 84 p. 3, Sc. 11 VIII 84 p. 5. **2.** –Eveniment– „Merg destul de frecvent în cluburi mai ales când e vreun *event* sau ceva mai special..." G. 16 IX 08 p. 11. „Rețetă de *event* în stil italian" J.nat. 28 V 10 p. 22; v. și *hostesă* 2004 (din engl., fr. *event*; DN_3, MDN, DexX – numai sensul 1)

Everést s.n. (fig.) –Culme, nivel ridicat– „Poate că și tenisul nostru feminin se îndreaptă spre *Everestul* performanței." Em. Radio 7 VI 76 (din n.pr. *Everest*; PN 1981)

evergreen s.n. (cuv. engl.) –Melodie sau, prin extensie, orice nu își pierde prospețimea în pofida scurgerii timpului– „până și această brumă de ingeniozitate a dispărut, o dată cu apariția pe scenă a premierului Nicolae Văcăroiu, cu *evergreen-urile* sale – planificare, contabilitate, gestionarea șireată a mizeriei..." C. 25 IX 98 p. 18. „Trupa de instrumentiști Apropo va susține mâine seară [...] un recital de *evergreenuri* în club Pergola." R.l. 14 IV 06 p. 28. „Sanie cu zurgălăi e și azi un *evergreen* la a cărui faimă a contribuit Edith Piaf..." R.lit. 23 X 09 p. 32; v. și R.l. 26 I 08 p. 25 [pron. *evărgrín*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

evreitáte s.n. –Specific al evreilor– v. *asimilare* 1992. . „*Evreitatea* lui Wittgenstein" Nat. 4-5 XI 99 p. 10. „Norman Manea și-a descoperit în exil cu adevărat *evreitatea* și a problematizat-o ca o mare temă." R.lit. 18 IV 08; v. și Realit. evreiască 92 / III 99 p. I (din *evreu* + *-itate*)

exacțiúne s.f. –Abuz, exces– „Nu voi face inventarul crimelor și *exacțiunilor* lor." "22" 42 / 93 p. 12. „Constantin și Elena sunt numele celor doi pontifi, împărat și împărătească, puși în rândul sfinților pentru a fi acordat drept de rezidență religiei creștine încetând astfel persecuțiile și teribilele *exacțiuni* la care erau supuși." R.lit 16 I 09 (din fr. *exaction*; DN, DN_3, MDN, DexX – alte sensuri)

exasecúndă s.f. –Unitate de timp echivalând cu un miliard de miliarde de secunde– v. *attosecundă* 1976 //din *hexa-* + *secundă*; MDN//

excépție s.f. || *de excepție* –Excepțional „Minimalizat, uneori ignorat de-a binelea, fiindu-i mereu preferate voci *«de excepție»* (oribilă expresie!), care însă, iarăși mereu, uită să confirme opinia critică, poetul acesta se află [...] în primele rânduri ale poeziei românești de azi." Cont. 20 VII 79 p. 10. „Festivalul care se desfășoară la București este o manifestare culturală *de excepție*." R.lit. 43 / 95 p. 13. „Seară *de excepție* pe scena Operei Naționale din Cluj" Z. de Cluj 8 II 10; v. și I.B. 2 VIII 79 p. 2, Săpt. 17 VIII 79 p. 5 (cf. fr. *d'exception*; DexX)

excepționál, -ă adj. (În asociere cu „plată") –Efectuat în valută forte, în dolari– „Vând ultracentral garsonieră confort I. Plata *excepțională*." R.l. 19 X 91 p. 7; v. și 23 V 93 p. 7 (formal din fr. *exceptionnel*; DN, DEX, DN_3, DexX – alte sensuri)

exchange s.n. (anglicism) –Casă de schimb valutar– „politica unui exchange aflat chiar la coloane" Ad. 19 VII 02 p. 5, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 95. „Casele de schimb valutar de pe Litoral trag clienții în piept. Din 35 de *exchange-uri* controlate, jumătate au fost închise." Ad. 22 VIII 03 p. 10 [pron. *icscéindj*] (din engl. *exchange office*)

exclusivíst, -ă adj. –Care se adresează exclusiv unui cerc restrâns de persoane foarte bogate– „un local *exclusivist* al Sucevei..." evenimentul.ro 23 IX 02. „Acest stil *exclusivist* este susținut cu accesorii de rigoare, care de care mai elegante și mai inovatoare." evenimentul.ro 19 V 06. „Angela Merkel și Barack Obama au luat cina într-un restaurant *exclusivist* din Washington" adevarul.ro 7 VI 11; v. și Nat. 22 XI 03 p. 5 (din engl. *exclusivist*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

executorésc adj. (jur.) –Referitor la executarea unui ordin dat de un judecător– „vom putea merge cu titlu *executoresc*..." Ad. 4 V 05 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „firma a apelat deja la un birou *executoresc*." fin.ro 10 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *executor* + *-esc*)

exemplaritáte s.f. (livr.) –Caracterul a ceea ce este exemplar– „Dintre ultimele premiere radiofonice, «Eclipsa» de L.T [...] reține atenția nu

numai prin *exemplaritatea* distribuției, dar și prin virtuțile textului." R.lit. 26 II 76 p. 17. „existența unui potențial de *exemplaritate* etică al culturii umaniste." I.d. 1 I 09 (cf. fr. *exemplarité*; DEX, DN_3, DexX)

exit s.n. (cuv. engl.) –Ieșire, plecare– „Este ultimul acord, un acord de *exit*." Ad. 9 VII 04 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Mulți sunt interesați în primul rând să păstreze valoarea banilor, proveniți în multe cazuri de pe urma unor *exituri* din afaceri începute după '90." zf.ro 9 V 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Interviurile de *exit* reprezintă discuțiile purtate cu angajații care părăsesc compania." sfin.ro 27 IV 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (MDN)

exit poll s.n. (cuv. engl.; pol.) –Sondaj la ieșirea de la urne, cu scopul de a prezice rezultatul alegerilor– „*exit-poll-uri* comandate de marea finanță internațională, interesată în primul rând de stabilitatea Italiei." "22" 13 IV 94. „Conform *exit-polului* realizat de CURS la comanda Antenei 1 și dat publicității aseară la ora 21, primarul general al Capitalei rămâne Traian Băsescu..." Ad. 7 VI 04 p. 1. „Cu câteva ore înainte de anunțarea *exit-poll-ului* de la ora 21, organele de ordine au blocat zona din jurul cafenelei «La Independentu»." R.l. 17 VI 08 p. 5; v. și Nat. 24 XI 00 p. 4, G. 10 V 07 p. 5 (Stoichițoiu Ichim, *V* – 1996, A; DCMM; MDN, DexX)

exitón s.n. (fiz.) „Având «funcții» extrem de importante în cristalul de semiconductor, *exitonul* este un cuplu neutru legat prin forțe electrice. El este alcătuit dintr-o particulă încărcată negativ – electronul – și alta încărcată pozitiv." R.l. 14 X 66 p. 3

exobiologíe s.f. (biol.) „*Exobiologia*. Ramură a științei care studiază prezența și particularitățile formelor de viață în afara Pământului, în spațiul cosmic, pe planetele sistemului solar." Sc. 19 VIII 61 p. 4. „*Exobiologie* sau astrobiologie: Ramură a biologiei care studiază prezența și particularitățile formelor de viață în cosmos" Ad. 9 VIII 08; v. și *antropo* 1975, *extraterestru, paleoastronautică* 1983, 1986 (din fr. *exobiologie*. cf. engl. *exobiology*; PR 1960, BD 1969; DTN 1974; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 136; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

exoplanétă s.f. „Planetele din afara sistemului solar, așa-numitele *exoplanete*, care se învârtesc în jurul altor stele, sunt susceptibile să fie foarte bogate în carbon, întrucât au apărut ca rezultat al condensării prafului de carbon și a gazelor." Ad. 21 VI 05. „Lucram într-un think-tank parizian la vremea aceea [2002]. Articolul relata posibilitatea la orizont de 50 de ani de a descuși continente pe *exoplanete*. În pofida unui parcurs de inginer generalist de relativ bun nivel, cu stagii în SUA, Japonia și Germania, era prima oară când auzeam de termenul «*exoplanetă*»", își amintește Adrian Belu (33 de ani)." cotidianul.ro 12 VI 08 (din engl. *exoplanet*; cf. fr. *exoplanète*; PR 1998)

exoschelét s.n. „concretizări ale conceptului de *exoschelet*, schelet exterior, menit să confere capacități sporite de performanță ființei umane. În ultimii ani, în special în SUA, s-a acordat atenție specială utilizării în scopuri militare a *exoscheletelor*, un fel de roboți umblători, care să acționeze ca un fel de armură pentru militarul aflat în interiorul său și să-i permită să înainteze..." Ad. 15 XII 04 p. 15; v. și *bionic* 2008 (cf. engl. *exoskeleton*, fr. *exosquelette*; DN_3, DEX 98, MDN – alt sens, DexX)

expandá v.t. **1.** (fig.; impropriu) –A exprima; a revărsa– „domniile voastre vă puteți *expanda* oricând spleenul, dezgustul, mânia sau coptura sufletească pe posturile naționale..." R.l. 4 XII 93 p. 3. **2.** v.i., v.r. –A se umfla, a se dilata– „Unitatea inițială a gospodăriei s-a *expandat*... s-a lărgit..." D. 15 X 99 p. 3. „balonașul se învelește într-o plasă dintr-un metal special, numită stent. Acesta «*expandează*» la umflare și rămâne lipit de pereții coronarei, menținând-o deschisă." Ad. 12 II 10 (din engl. *to expand*; MDN, DexX)

expandát, -ă adj. **1.** (chim.) –Care a suferit o dilatare a volumului, devenind spongios– „Tălpile din PVC *expandat* cu structuri celulare și din fibre poliuretanice [...] conferă încălțămintei o linie conformă cu modernele și rapidele cicluri ale modei internaționale." R.l. 21 III 75 p. 3. „Avem practic 9 tehnologii diferite, din ramuri diferite: siderurgie la cubilouri, industrie ușoară, la țesătorii [...] o microrafinărie – la secția de oxidare – deci petrochimie, celuloză și hârtie; chimie din grupa B – la polistiren *expandat*..." R.l. 25 IX 85 p. 5; v. și R.l. 28 XII 74 p. 3, 21 XII 77 p. 6; v. și *fonoizolare* 1974, *grișpandin* 1979, *toast* 2003. **2.** (fig.) –Crescut– „cerșetoria expandată" Cat. 27 VIII 02 (din *expanda*; cf. engl. *expanded*, fr. *expansé*; PR 1964; DEX-S, DexX)

expát adj., s.m. –(Persoană) detașată să lucreze în străinătate– „PSD aduce un *expat* ca să conducă din umbră partidul" zf.ro 13 VII 06. „4.000 de euro / lună, bugetul pentru chirie al unui *expat*. Managerii străini aduși în România de companiile multinaționale primesc un buget lunar între 2.000 și 4.000 de euro pentru plata unei chirii..." G. 3 II 09 p. 6. „Capitala este mult prea scumpă pentru *expati* (angajați ai firmelor străine, detașați să lucreze în România), aflându-se acum pe locul 70 în Europa..." G. 12 VI 09 p. 16; v. și Cot. 1 II 07 p. 11, G. 14 IX 07 p. 18, 24 V 07 p. 26, suplim. Proprietatea 10 XI 08 p. V, 13 XI 09 p. 13, R.l. 14 XII 09 p. 2, G. 8 I 10 p. 14, R.l. 7 IV 10 p. 15; v. și *pub* 2009 (din fr. *expat*, abreviere a lui *expatrié*)

expectáție s.f. –Așteptare, previziune– „Pentru viitor, în scopul consolidării încrederii în moneda națională și a «ruperii» diverselor *expectații* referitoare la evoluția cursului, banca centrală are două posibilități." Ad. 25 VI 98 p. 5. „declarațiile oficialilor BNR privind reacția pieței la *expectații* nu prea sunt acoperite." evenimentul.ro 21 II 05 (din fr. *expectation*, engl. *expectation*; DN_3, DEX 98, DexX)

experiénță s.f. || *experiență-pilot* –Experiență care poate servi drept exemplu pentru alte experiențe– „Un om de afaceri foarte bogat și-a permis o *experiență-pilot*." Cont. 28 X 66 p. 10. „Lacul trebuie reoxigenat. Și pentru că «bolnavul» are proporții mici, «medicii» lacurilor intenționează să facă aici, la Nantua, o *experiență-pilot*. La una din marginile lacului se va construi un fel de sifon capabil să creeze un curent de aer artificial care să pună în mișcare apele stătătoare de la fund, să le oxigeneze." I.B. 27 X 70 p. 4. „O experiență fundamentală a fost în România *experiența-pilot* pe un sistem de benchmarking – de obiectiv, de contractare, de executare, relaționată strict cu rezultatele de contractare și cu posibilitatea de reducere a sumei totale, dacă nu se poate respecta ritmul de implementare sau de contractare." busibess.ro 25 I 07 (după fr. *expérience-pilote*; DMN 1965)

experimentalísm s.n. –Folosire a experimentului ca principal mijloc artistic– „angajarea directă a discursului în formulele diversificate ale unui *experimentalism* lucid, ca unica formă «estetică» acceptată de participare la exprimarea poeticului..." Luc. 4 II 84 p. 7. „contextul anchetei despre avangardă și *experimentalism*..." R.lit. 21 VII 06 (cf. engl. *experimentalism*; DN_3, DEX 98, DexX)

experimentalíst, -ă 1. s.m.f. –Promotor al experimentalismului– „Joyce sau Eugen Ionescu pot fi considerați *experimentaliști* puri. Se înțelege de la sine că, deși am preluat acest termen de la italieni, sfera de semnificații în care îl încadrăm noi este mult mai extinsă, devenind, ca să zic așa, o adevărată categorie tipologică de creație și cunoaștere..." Luc. 4 II 84 p. 2. „Nichita Stănescu este un «*experimentalist* programatic»" R.lit. 27 I 99. **2.** adj. –Referitor la experimentalism– „probabil că nu greșim afirmând că onirismul a constituit un fenomen *experimentalist* (neoavangardist), avându-și echivalentul în manifestările din interiorul altor mișcări neoavangardistice..." Z. 13 X 03 (cf. it. *esperimentalista*; MDN, DexX)

experimént s.n. || *experiment-limită* –Experiment dus până la extremă– „Împrumutul străin, clișeul sec, *experimentul-limită* care, în loc să afirme originalitatea tânărului creator, îl înfeudează unor formule de mult perimate." Cont. 2 XII 66 p. 3. „O expoziție bienală de stat, s-a spus adeseori, nu poate fi doar rezultatul vectorilor celor mai decis orientați către *experimentul-limită*, chiar dacă în multe ateliere individuale stadiul actual de evoluție al artistului n-ar putea fi ilustrat prin altceva decât prin exclusivismul gustului său specializat." Sc. 7 I 71 p. 4. „Se reface întregul și viețile amândurora sunt reconsiderate, extravaganța e aruncată peste bord – un alt *experiment-limită*, desigur..." "22" 23 VII 08 (din *experiment* + *limită*)

expertizá v.t. –A supune unei expertize– „În ceea ce privește construcțiile cu o înălțime sub 4 nivele, din această categorie au fost *expertizate* 35000 imobile, constatându-se că 6700 au nevoie de consolidări." R.l. 19 V 77 p. 2. „Violatorul din Nicolina așteaptă să *fie expertizat*" Ev. 9 VII 08; v. și *antiexploziv* 2002 (din fr. *expertiser*; DT; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

expertíză s.f. –Pricepere, competență– „Un număr de 40 de luptători SPIR din cadrul Poliției Capitalei beneficiază, timp de o săptămână, de *expertiză* ungară în domeniul deprinderii tehnicilor de intervenție rapidă pentru capturarea infractorilor." R.l. 19 VIII 08 p. 19. „Desi nu mai practică medicina, Gupta este apreciat pentru *expertiza* lui în domeniu." G. 8 I 09 p. 5. „C. Voicu consideră că are *expertiza* necesară pentru funcția de ministru de Interne" Real. rom. 29 IX 09, cit. de R. Zafiu în R.lit. 39 / 09; v. și R.l. 24 VIII 09 p. 2, "22" 32 / 09 p. 11, G. 30 III 10 p. 10; v. și *targetare* 2011 (după engl. *expertise*; DexX)

expirát, -ă adj., s.m. –Persoană depășită de evenimente, de cerințele momentului etc.– „Spre deosebire de mai vârstnicii lor colegi, unii încă studenți (considerați, în glumă, deja «*expirați*»), nu fac politică literară, sunt așa de tineri încât chiar au acea puritate care garantează autenticitatea mesajului lor." Obs.cult. 1 I 04. „Vine un *expirat* care caută costuri minime pentru un film de mâna a doua" gândul.info 3 IX 05, cit.

de R. Zafiu în R.lit. 44 / 05. „*Expiraţii* de la Integritate. În componenţa Consiliului Naţional de Integritate se regăsesc membri care nu mai reprezintă instituţiile din partea cărora au fost numiţi." adevarul.ro 13 X 08 (în dicţionarele curente nu apare cu acest sens)

exploatabilitáte s.f. –Calitatea unui bun de a putea fi exploatat– „Tocmai aceste diverse aspecte ale problemelor complexe privind *«Exploatabilitatea* zăcămintelor metalifere» sunt tratate în lucrarea prof. ing. dr. M.M..." Sc. 15 I 71 p. 4. „cu greu te mai poţi aştepta ca respectivul motor să mai poată fi îmbunătăţit, în aşa fel încât să rămână la cote normale de fiabilitate, poluare şi *exploatabilitate*." money.ro 24 VI 08 (cf. fr. *exploitabilité*; DEX, DN_3, DexX)

exploratór s.m. v. *câine-explorator*

éxpo element de compunere cu sensul "expoziţie" || *expo-elevi* –Expoziţie a elevilor– „*Expo-elevi*. Practica elevilor de la Liceul nr. 15 din Capitală." Pr.R.TV 21 VII 74 p. 9. „*«Expo-elevi»* deschisă în localul liceului de filologie-istorie nr. 1 [...] se distinge de cele anterioare prin diversitatea mai mare şi originalitatea exponatelor." Sc. 26 V 79 p. 4; v. şi *microîntreprindere* 1974 (din *expo*[ziţie a] *elevi*[lor]) || *expo-parc* –Expoziţie organizată într-un parc– „Din această primăvară, cartierul Bucureşti din Piteşti va îmbrăca o haină florală deosebită. Colectivul administraţiei serelor, pepinierelor şi parcurilor pregăteşte aici un original *«Expo-parc»* pe o suprafaţă de 15.000 mp." R.l. 8 IV 71 p. 2. „terenul respectiv a fost inclus în inventarul bunurilor aparţinând domeniului public, sub denumirea *Expo-Parc* Slatina." Gaz. de Olt 29 IX 05 (din *expo*[ziţie în] *parc*) || *expo-şcoală* „*Expo-şcoală* este firma unui nou magazin din Bârlad care expune şi desface obiecte lucrate în atelierele şcolilor şi liceelor din localitate." R.l. 9 I 75 p. 3. „*Expo-şcoală*, blocată de... concediu" Mon. de Neamţ 6 X 07; v. şi Sc. 21 VI 80 p. 4 (din *expo*[ziţie de] *şcoală*)

exportlémn s.n. „România este reprezentată de întreprinderea Tehnoforest-export şi *Export-lemn*." R.l. 16 XI 68 p. 1 (din *export* [de] *lemn*)

expotéxt s.n. „La Timişoara s-a înfiinţat un nou tip de magazin, *«Expotext»* (o abreviere a cuvintelor: expoziţie textilă)." R.l. 19 XI 72 p. 5 (din *expo*[ziţie] *text*[ilă])

expozíţie s.f. || *expoziţie-atelier* –Expoziţie în cadrul căreia pot fi urmăriţi meşteşugari în plină activitate– „Muzeul Ţăranului Român din Bucureşti şi un număr de opt colecţionari vă invită la vernisajul *expoziţiei-atelier* «Colecţia colecţiilor. Muzee şi colecţii sătesti din România»..." J.naţ. 21 IX 08 p. 5. „*Expoziţia-atelier* «Podoabe... făcute de mână» va fi organizată..." G. 24 II 10 p. 16 (din *expoziţie* + *atelier*) || *expoziţie-concurs* –Concurs în cadrul unei expoziţii– „La cea de-a IV-a ediţie a *Expoziţiei-concurs* interjudeţene de artă fotografică «România '78» au fost declaraţi câştigători..." R.l. 30 V 78 p. 2. „*Expoziţia-concurs* de machete de nave." I.B. 18 V 83 p. 7. „Lucrarea pictorului Zamfir Dumitrescu, «Water stories», expusă la începutul anului la *expoziţia-concurs* «Trasparenti Variazioni» din Italia, s-a clasat pe primul loc..." J.naţ. 5 III 09 p. 16; v. şi ProTV Mag. 27 / 08 p. 100 (din *expoziţie* + *concurs*) || *expoziţie-dezbatere* –Expoziţie în care se organizează discuţii– „O *expoziţie-dezbatere* în care sunt expuse diferite articole de uz casnic, precum şi schiţele unor ustensile destinate uşurării muncii în gospodărie s-a deschis în ziua de 16 martie la galeriile «Art'Ind»." Sc. 18 III 73 p. 1. „*expoziţia-dezbatere* deschisă la galeriile bucureştene «Art'Ind»." Sc. 19 III 74 p. 1; v. şi R.l. 24 III 83 p. 12 (din *expoziţie* + *dezbatere*) || *expoziţie-simpozion* –Expoziţie prezentată cu prilejul unui simpozion– „La Institutul central de cercetări agricole s-a deschis joi o *expoziţie-simpozion* pe tema «Folosirea maselor plastice în agricultură»." R.l. 18 XI 66 p. 5. „Extinderea relaţiilor comerciale est-vest [...] constituie una din preocupările principale ale firmei «The Singer Co.» care între 5 şi 8 noiembrie va organiza, în colaborare cu întreprinderi româneşti de comerţ exterior, o *expoziţie-simpozion* la Bucureşti..." Sc.t. 1 XI 73 p. 6. „O *expoziţie-simpozion* atemporală, eclectică, derutantă dar şi delectantă." Z.fin. 29 V 09 (din *expoziţie* + *simpozion*) || *expoziţie-târg* –Expoziţie cu caracter de târg (internaţional)– „Sâmbătă dimineaţă s-a deschis în pavilionul nou combinat apicol de la Băneasa prima *Expoziţie-târg internaţional* de apicultură." Sc. 29 VIII 65 p. 1. „Peste 400 din cele mai frumoase şi mai productive animale au fost prezentate la cea de-a 8-a ediţie a *expoziţiei-târg* anuale de la Sighetul Marmaţiei – «Bruna de Maramureş»." Sc. 1 VII 75 p. 5. „*Expoziţie-târg* consacrată Bălţatei româneşti" Gaz. de agr. 18 IX 09; v. şi I.B. 26 IX 66 p. 1, 18 VII 67 p. 1, R.l. 3 IX 78 p. 2, 9 VII 81 p. 2, I.B. 14 V 82 p. 4 (din *expoziţie* + *târg* [internaţional]) || *expoziţie-test* –Expoziţie în care se prezintă mostre pentru testare– „Filiala din Cluj-Napoca a Asociaţiei Române de Marketing a organizat o *expoziţie-test*, în cadrul căreia zeci de creatori din întreprinderile şi instituţiile municipiului au prezentat mostre de obiecte de uz casnic, articole de îmbrăcăminte..." R.l. 9 I 76 p. 2. „*Expoziţie-test*. La Galeria ARTIND a Centralei industriei şi ceramicii fine din Ministerul Industriei Uşoare s-a deschis o expoziţie cuprinzând lucrări realizate în cadrul programului de perfecţionare organizat de Centrul de perfecţionare a cadrelor..." Cont. 13 VI 80 p. 11. „Toboganele fac parte dintr-o expoziţie-test şi sunt amplasate în Turbine Hall." Azi 14 X 06; v. şi Sc. 28 II 76 p. 3, R.l. 23 IV 85 p. 3 (din *expoziţie* + *test*; C. Lupu în SCL 6 / 81 p. 504); v. şi *magazin-expoziţie, navă-expoziţie, târg-expoziţie*

expoziţionál, -ă adj. –Cu caracter de expoziţie– „Încercarea fotoreporterului nostru de a cuprinde «dintr-o singură privire» complexul *expoziţional* de la Piaţa Scânteii [...] nu putea avea mari şanse." R.l. 8 X 70 p. 1. „Constanţa are un Pavilion *Expoziţional*" Teleg. 27 XI 08 (din engl. *expositional*; F. Ciobanu în SCL 4 / 75 p. 351; DEX-S, MDN, DexX)

exprés **1.** s.n. –Aparat de preparat cafea– „Cu acelaşi prilej s-a stabilit ca în marile restaurante şi în principalele magazine alimentare ale Bucureştiului să se instaleze încă 35 de rotisoare, 50 de *expresouri* de cafea etc." R.l. 11 IV 72 p. 20. „În ceea ce priveşte servitul cafelei, poate fi asigurat, de pildă, şi prin folosirea unei instalaţii de tip *«Expresso»*." R.l. 18 III 82 p. 3. „La barul restaurantului «Podul Mogoşoaiei» s-a luat o măsură «gospodărească», înlocuindu-se *expresso*-ul de cafea cu un fierbător de 2000 W cu ajutorul căruia se prepară cafea într-o oală descoperită." R.l. 8 III 83 p. 5. **2.** adj. || *cafea expres* –Cafea preparată într-un aparat special, la vapori– „aceştia, la rândul lor, să le vândă sub formă de cafea «*expreso*»..." R.l. 12 XII 83 f.p. **3.** s.n. –Cafea expres– „Dacă temperaturile mari şi schimbările bruşte de climă vă dau o stare de apatie şi somnolenţă recurgeţi la cafea. Nu sub formă de *expresso* sau Latte macchiato, ci ca peeling pentru piele." AS 9 VII 07 p. 8. „Meniul pune la dispoziţie 18 sortimente de cafea, de la *espresso-ul* simplu [...] la specialitatea casei..." R.l. 26 I 08 p. 24. „consultantul se retrage discret într-un colţ şi trebăluieşte la un *expresso*." G. 16 I 09 p. 9 [var. *espresso*, *expreso*] (din fr. *expresso*, it. [*caffé*] *espresso*; PR 1968; Dimitrescu, *Dr.2* 129, 130, 143; Dimitrescu, *ERI*; DexX, DEX – *espresso*)

expresór s.n. –Aparat pentru prepararea cafelei expres– „Este foarte important ca, pentru a-şi păstra aroma originală, cafeaua să fie făcută doar în *expresor*. Nu mai are acelaşi gust dacă este fiartă într-un vas..." adevarul.ro 8 IV 10. „amatorii de cafea au de unde alege dacă vor să achiziţioneze un filtru sau *espresor* în această perioadă." Ev.z. 15 XII 11 p. 16 (din engl. *expressor*; DexX)

expúnere s.f. (fin.) –Angajament de plată hazardat ori riscant– „expunerea aceasta de 3000 miliarde [...] ar putea crea probleme pentru bancă plecând de la faptul că, din cunoştinţele mele economice, este foarte puţin probabil ca acel client să aibă garanţii materiale serioase, care să acopere această *expunere*." Z. 30 VIII 96 p. 3. „La data actuală, *expunerea* Bancorex faţă de SC General Consulting & Procurement SA este de 121,1 milioane USD" R.l. 21 I 98 p. 8. „La 9 septembrie 2011, *expunerea* băncii la obligaţiunile suverane elene era de 900 milioane de euro." capital.ro 14 IX 11 (după engl. *exposure*; în dicţionarele curente nu apare acest sens)

exténsie s.f. **1.** (inform.) –Tipul unui fişier (text, imagine, audio, video etc.), care urmează după numele acestuia, separat de un punct (.doc, .jpg etc.)– „este un virus [...] care foloseşte tehnica [...] pentru a infecta fişierele cu *extensie* MSH." jurnalul.ro 11 VIII 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „După aceea virusul va căuta fiecare fişier cu *extensia*: exe, dll, dat, mp3, doc şi le va şterge." adevarul.ro 21 V 02. „Virusul este atasat ca un fişier cu *extensia* «.cpl». Fişierele «.cpl» sunt identificate de Windows drept părţi componente ale directorului Control Panel şi astfel sunt executate." adevarul.ro 16 VII 02; v. şi *ataşament* 2004. **2.** (inform.) –Înşiruire de caractere care urmează după un punct şi care localizează un nume de domeniu (.ro, .com, .fr etc.)– „Eurid, organizaţia însărcinată de UE să gestioneze *extensia* «.eu» până în anul 2010." adevarul.ro 7 IV 06. „Numărul site-urilor cu *extensia* «.ro» a crescut de la începutul anului şi până acum cu 5%, comparativ cu aceeaşi perioadă a anului trecut..." ziare.com 26 IV 11. **3.** || *extensie de păr* (cosm.) –Perucă– „O să-mi pun *extensii de păr*, fiindcă tânjesc la nişte cosiţe buclate, ca din basme." AS 11 III 08 p. 32. „am simţit nevoia de o nouă schimbare şi, pentru că mi-a plăcut cum îmi stătea cu părul lung, mi-am aplicat *extensii*..." ProTV Mag. 45 / 08 p. 18 (după engl. *extension*; DexX – sensul 1)

externá v.t. (med.) –A scoate din spital– „Sugarii, copiii nou-născuţi şi lehuzele nu vor fi *externaţi* decât dacă sunt asigurate condiţiile de transport şi de locuit corespunzătoare." R.l. 13 III 73 p. 3. „Victor

Socaciu *va fi externat* joi" Ad. 20 IX 09; v. și R.l. 13 XI 76 p. 3 (din *extern*, după modelul lui *interna* [*în spital*]; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

externalizá v.t. –A încredința o activitate (secundară), un serviciu altei companii sau instituții– „Acest nou software oferă o unealtă de excepție companiilor ce sunt dispuse *să-și externalizeze* soluția de document management." Ad. 3 XII 03 p. 6. „Centrul de la București va fi înființat de WiproBPO, divizie ce oferă servicii firmelor din domeniul IT care *și-au externalizat* anumite operațiuni." G. 25 VII 06 p. 6. „instituția preșcolară privată *a fost «externalizată»*." G. 25 VIII 07 p. 2; v. și *externalizare* 2007 (din fr. *externaliser*, engl. *externalize*; PR 1989; DexX)

externalizáre s.f. –Acțiunea de a externaliza și rezultatul ei– „Primul ministru a explicat ieri rațiunea *externalizării* unor termocentrale din structura Termoelectrica prin faptul că «nu se mai poate accepta ca un minister, o companie națională să asigure, de la centru, căldura pentru localități»." Ad. 9 II 02 p. 1. „posibilitatea *externalizării* pazei în școlile care se confruntă cu acte de violență." G. 7 VIII 07 p. 15; v. și Ad. 18 IV 05 p. 5, G. 27 VI 06 p. 12, 25 I 07 p. 10, 31 X 07 p. 9; v. și *disponibilizare* 2009 (din *externaliza*; PR 1987; DexX)

externalizát, -ă adj. –Care a fost încredințat spre îndeplinire altei companii– „Reprezentanții companiilor spun că o dată cu îmbunătățirea pieței serviciilor, numărul activităților *externalizate* va crește." Ad. 18 IV 05 p. 5. „Pe parcursul următorilor doi ani, este posibil ca marile companii să își dubleze volumul proceselor *externalizate*" money.ro 12 XII 08 (din *externaliza*)

externáre s.f. (med.) –Scoatere din spital a unei persoane, de obicei când starea sănătății s-a îmbunătățit– „Împotriva opunerii categorice a medicilor, se face *externarea* din spitalul specializat din Capitală, pacientul fiind transportat la spitalul din Leordeni, Argeș." Sc. 19 XI 78 p. 4. „Micul prinț, gata de *externare*" Lib. 22 I 10 (din *externa*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

extorcatór s.m. –Persoană care extorchează– „Armata *extorcatorilor* de fonduri din Palermo a crescut de la 500 la 1000 de oameni..." R.l. 21 I 08 p. 12. „Satu Mare: *Extorcatori* în fața instanței" adevarul.ro 13 V 09 (din *extorca* + *-tor*; cf. fr. *extorqueur*)

éxtra s.n. –(Serviciu) suplimentar, care nu este inclus în preț– „Totul e contra cost, iar eu am făcut un fel de boală psihică: [...] mi-e frică, o frică sălbatică, de tot ceea ce, aici, se numește *extra-uri*..." R.lit. 9 VI 83 p. 2. „De aici putem opta pentru campania single player, multiplayer, skirmish, tutorial, dar avem și o pleiadă de *extra-uri* și opțiuni." Gaz. de Sud 30 X 07 (cf. fr., engl. *extra*)

extraatmosféric, -ă adj. –Aflat în afara atmosferei– „Grupul de lucru al Comitetului O.N.U. pentru folosirea spațiului *extraatmosferic* în scopuri pașnice și-a început activitatea." R.l. 10 IX 66 p. 4. „La Palatul Națiunilor Unite din New York se desfășoară lucrările Comitetului O.N.U pentru utilizarea pașnică a spațiului *extraatmosferic*." R.l. 14 VI 75 p. 6. „Singurul român ajuns în spațiul cosmic va prelua președinția Comitetului ONU pentru Utilizarea Pașnică a Spațiului *Extraatmosferic*." Cot. 3 III 09; v. și Sc. 11 III 78 p. 2, R.l. 26 XI 79 p. 6, 16 IV 83 p. 6 (din fr. *extra-atmosphérique*; DMN 1966; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

extraburșiér, -ă adj. –Derulat prin alte sisteme decât cel bursier– „Romcim ocupă în continuare cel mai important loc în piața *extrabursieră*." Cap. 20 XI 97 p. 7. „Asociația Brokerilor a primit acordul Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare (CNVM) să lanseze sistemul *extrabursier* pe care ar putea fi transferate titlurile Fondului Proprietatea." Z.fin. 29 X 09 (din *extra-* + *bursier*)

extracorporál, -ă adj. –Din afara corpului– „Operația și circulația *extracorporală* a fost condusă în așa fel încât pacientul s-a trezit la terminarea operației." Cont. 27 I 61 p. 1. „aparat pentru perfuzie *extracorporală* de ficat în condiții de temperatură normală, cu reglare automată și avertizare." Sc. 28 I 81 p. 5. „Fiind însă mult mai mare decât o inimă umană, aparatul era conectat la un compresor *extracorporal* ce cântărea peste 40 de kilograme." Teleg. 29 X 09; v. și R.l. 28 I 84 p. 5, Mag. 30 XII 00 (din *extra-* "afară" + *corporal*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 136; FC II 112; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

extrăcție s.f. v. *foraj-extracție*

extracurriculár, -ă adj. –Disciplină care nu face parte din programa școlară obligatorie– „Elevii de liceu vor putea alege să studieze anul școlar următor materia *extracurriculară* pilot «Educație pentru drepturile omului»." R.l. 13 IV 09 p. 8. „O parte de inedit au avut-o în acest an activitățile cu caracter *extracurricular*: «Tombola primăverii», activitățile sportive și concursurile." adevarul.ro 4 VI 10 (din engl. *extracurricular*; DexX)

extradúr, -ă adj. –Foarte rezistent– v. *belbor* 1977 (din *extra-* "foarte" + *dur*; cf. fr. *extra-fort*; DEX-S, MDN, DexX)

extragaláctic, -ă adj. (astr.) –Care se află în afara galaxiei– „Trec prin fața lor [a cursanților] galaxiile nebuloaselor *extragalactice*." Sc. 11 XI 61 p. 1. „Terra ar risca atunci să suporte un bombardament mult mai intens de particule *extragalactice*, clima planetei putând fi astfel influențată negativ." Mag. 27 IX 00. „La fel ca și fratele mai mare (Norul Mare a lui Magellan) Norul Mic al lui Magellan este pentru astronomi un fel de laborator *extragalactic* în care se studiază dinamica formării stelelor." stiinta.info 25 II 10; v. și Sc. 17 VII 62 p. 4, Cont. 7 X 66 p. 8, R.l. 22 III 84 p. 6; v. și *radioundă* 1964 [scris și *extragalaxic*] (din fr. *extragalactique*, engl. *extragalactic*; PR 1950; FC II 112; DTP; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

extraopțiúne s.f. –Serviciu / opțiune suplimentar(ă)– „oferă abonaților o *extraopțiune* de 300 de minute." zf.ro 7 VII 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Este vorba despre o *extraopțiune*, ceea ce înseamnă că noul serviciu se poate activa și dezactiva gratuit..." R.l. 4 IV 07 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „a lansat *extraopțiunea* 3.000 care le oferă utilizatorilor 3.000 de minute în rețea..." capital.ro 20 I 11 (din *extra-* + *opțiune*)

extrapúr, -ă adj. –Extrem de curat– „O societate japoneză a anunțat că a pus la punct un procedeu de obținere a molibdenului pur, adică 99,999 la sută [...] Eșantioanele din acest molibden *extra-pur* [...] au fost trimise mai multor reprezentanți ai industriei electronice..." R.l. 23 VI 84 p. 6. „medicamente preparate din substanțe *extrapure*, obținute la bordul stației orbitale Saliut." Săpt. 10 V 85 p. 2. „Săpunul *extrapur* de Marsilia" agenda.ro 4 II 10 (din *extra-* + *pur*; MDN)

extrasenzoriál, -ă adj. –De dincolo de percepția prin simțurile normale– „Percepția *extrasenzorială* a Emiliei este ca o sferă, adică nelimitată, traseele fiind practic continue." Mag. 25 I 01. „Conform unor teorii științifice argumentate, capacitățile *extrasenzoriale* și telepatice ale creierului uman pot depăși bariere nebănuite [...] Percepția extrasenzorială (PE) este echivalentul a ceea ce «vulgar» se cheamă «al șaselea simț»." Clujeanul 23 V 04. „Djuna nu primea la cursuri decât pe cei ce aveau într-adevăr calități bioenergetice și *extrasenzoriale* dar și studii medicale." Ev. 17 VIII 06 (din fr. *extrasensoriel*; cf. engl. *extrasensory*; PR mijl. sec. XX; DN_3, DEX 98, DexX)

extrasezón s.n. –Timpul din afara sezonului turistic– „Experimentul din vacanța de primăvară a dovedit că litoralul poate fi o gazdă perfectă și în *extrasezon*." I.B. 17 XI 73 p. 4. „O.J.T. Bihor pune la dispoziția solicitanților, pentru perioada de *extrasezon*, locuri nelimitate în stațiunile..." I.B.20 XI 84 p. 7. „Zborurile low-cost sunt accesibile, iar hotelurile în *extra-sezon* nu sunt scumpe." R.lit. 30 X 09 p. 22; v. și R.l. 29 IV 75 p. 4, G. 31 X 08 p. 8, G. 20 II 09 p. 8 (din *extra-* "afară [de]" + *sezon*; DEX-S, MDN, DexX)

extrasolár, -ă adj. (astron.) –Exterior sistemului solar– „Pe 30 aprilie anul acesta, tânărul își finaliza, cu sprijinul părinților, doctoratul în astrofizică observațională, la Nisa, unde se pusese în slujba detectării și caracterizării planetelor *extrasolare* asemănătoare Pământului." cotidianul.ro 12 VI 08. „Planetele *extrasolare*, adică cele aflate în afara sistemului nostru solar, care orbitează în jurul altei stele decât Soarele, fascinează din ce în ce mai mulți oameni..." ziare.com 28 VII 11 (din engl. *extrasolar*, fr. *extrasolaire*)

extrateréstru, -ă 1. adj. –Existent în afara globului pământesc– „Probabil și ființele raționale *extraterestre*, dacă ele există, procedează la fel." Sc. 6 V 61 p. 5. „Chestionat de curând asupra viitorului exobiologiei (studiul vieții *extraterestre*) cunoscutul astronom Carl Sagan a făcut următoarele aprecieri..." Cont. 24 XI 78 p. 5. „Muzica din... spațiul *extraterestru*" Mag. 15 I 03; v. și R.l. 26 VI 84 p. 6; v. și *astronaută* 1973, *colá* 1974, *științifico-fantastic* 2010. **2.** s.m.f. –Persoană care aparține unei civilizații din afara Terrei– v. *mixare* 1974. „Un pui de *extraterestru*, găsit de fermieri" mediafax.ro 25 VIII 09; v. și R.l. 18 VIII 80 p. 2; v. și *catastrofism* 1975, *computerist* 2001, *mantră* 1997, *raelian* 2008, *ufologie* 1990 (din fr. *extraterrestre*; cf. engl. *extraterrestrial*; BD 1966; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 136; FC II 113; DT; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

extrateritorialitáte s.f. (jur.) –Statutul unui spațiu (de pildă al unei ambasade) aflat în afara teritoriului unei țări– „În cazul intelighenților est-central-europene [...] *extrateritorialitatea* era prefața unui proces sistematic prin care autoritatea simbolică era transformată în putere." "22" 37 / 93 p. 13. „UE susține că problema legii statutului este caracterul de *«extrateritorialitate»*" Z. 16 XI 01. „Ambasada funcțio-

nează în regim de *extrateritorialitate*, deci teritoriul aparține României" G. 23 XII 09 (cf. fr. *extraterritorialité*; PR 1940; DEX, DN_3, DexX)

extratimpuríu, -ie adj. –Care apare foarte devreme– „[Vând] bulbi de gladiole olandeze Priscilla, roz dantelat, *extratimpuriu*..." R.l. 9 X 91 p. 7. „Soiurile [de cătină albă] aparțin subspeciei carpatica: Bogdănești (*extratimpuriu* – 8 t/ha)..." Gaz. de agr. 10 XII 08 (din *extra-* + *timpuriu*)

extravilán adj., s. –Situat în afara spațiului unei localități– „în județele Tulcea, Teleorman sau Olt un hectar în *extravilan* nu depășește ca preț 5 milioane lei." adevarul.ro 11 X 02. „Trecerea unui teren din *extravilan* în intravilanul unei localități" adevarul.ro 15 III 06. „toate platformele industriale vor fi scoase în *extravilanul* localităților după integrarea în UE." wall-street.ro 5 VII 06 (din *extra-* + fr. *ville* + *-an*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

extrudât, -ă adj. –Obținut prin extrudare– „Concomitent cu creșterea producției, s-a lărgit gama produselor. În acest sens, s-a arătat că, numai în primele luni ale acestui an, au fost asimilate o serie de produse *extrudate*, între care foliile de aluminiu pentru industria electrotehnică." Sc. 6 VI 81 p. 2. „I.I.S. «Metalurgica» – București, produce și livrează Casete metroset – din profile speciale de Al., Mg., Si., *extrudate,* destinate încasetărilor de echipamente electronice. Casetele «Metroset» se execută la următoarele dimensiuni..." R.l. 20 IX 82 p. 4. „pereții vor fi construiți pe o structură metalică cu diafragme de beton armat turnate din polistiren *extrudat*, astfel că temperaturile din interior vor fi constante." adevarul.ro 10 XII 10 (din *extruda*; cf. fr. *extrudé*; DexX)

extrúder s.n. (tehn.) –Aparat pentru extrudare (trecerea forțată a unui material printr-o matriță, pentru a-i conferi forma dorită)– „s-a trecut la producția de mașini de injectare și *extrudere* pentru mase plastice [...] Aceste mașini sunt folosite în producția de furtunuri, platbande, tuburi, izolații pentru cabluri etc." R.l. 27 IX 84 p. 5. „Incendiul (din surse sigure) a izbucnit de la *extruder*, a ajuns hexanul în *extruderul* gata de pornire și știi și tu cum e când extruderul este fierbinte și ce se întâmplă cu hexanul." Teleg. 9 XI 09 (din engl. *extruder*; MDN, DexX)

eye-liner s.n. (cuv. engl.; cosm.) –Produs de machiaj de culoare închisă cu care se subliniază conturul ochilor– „Tot ei au decretat reîntoarcerea în arena modei a *eye-liner*-ului pentru conturarea precisă și puternică a ochilor [...] Cu toții sunt de acord că trebuie evidențiată strălucirea fiecăruia, ceea ce ar însemna dispariția makeup-ului." Săpt. 21 III 75 p. 8. „*Eye-linerul* se aplică cu o linie foarte subțire." Expr. Mag. 25 / 95 p. 18. „Ochii se pun în valoare cu diferite tipuri de dungi *eyeliner*, iar buzele sunt vizibile în nuanțe mate de roșu sau burgundy..." G. 19 X 07 p. 29; v. și Săpt. 21 I 77 p. 8 [pron. *ailáinăr*] (cf. fr. *eye-liner*; DHLF 1961, PR 1962; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX)

F

Facebook s. (cuv. engl.; inform.) –Serviciu de socializare on-line, lansat în anul 2004– „un studiu de la Universitatea din Ohio spune că utilizatorii de *Facebook* sunt studenți mai slabi și au note mai proaste la școală." R.l. 16 V 06 p. 9. „Farmville, un joc de strategie disponibil exclusiv pe rețeaua de socializare *Facebook*, a devenit un adevărat fenomen online, de la lansarea sa în iunie adunând 63 milioane de utilizatori activi." R.l. 4 XI 09 p. 1. „*Facebook*: La origini era limitată numai la studenții de la Harvard. Între timp rețeaua de socializare a devenit o obsesie care consumă timpul a peste 300 de milioane de oameni." R.l. 31 XII 09 p. 9 [pron. *féisbuc*]

facelift s. (cuv. engl.) **1.** –Operație estetică menită să elimine semnele vârstei înaintate– „Actrițele trecute de 40 de ani ajung în cabinetul doctorului R.E., expert în *facelift* volumetric, care își face fața mai tânără tratând-o ca pe un balon dezumflat. Acesta ia grăsime de pe burta pacientelor pe care o injectează sub ochi, în pomeți, sub nas sau în buze." ProTV Mag. 8 / 08 p. 54. **2.** –Redesenare pentru a face mai atrăgător sau mai în pas cu moda– „Logan *facelift* se va vinde la același preț ca și versiunea anterioară." G. 2 VII 08 p. 2. „Luna aceasta, constructorul francez a mers mai departe, odată cu apariția compactului C4 cu *facelift*. Grație colaborării cu BMW, cel mai mare producător de autoturisme premium al momentului, Citroën e în fericita poziție de a introduce pe piață versiunea retușată a reprezentantului său în segmentul C cu două noi motoare pe benzină." Ev.z. 9 X 08. „La prima vedere Renault Duster pare un «*facelift*» adus Daciei Duster, care acum dispune de o grilă frontală cromată și masivă, faruri fumurii și jante de culoare argintiu închis." zf.ro 24 VIII 11 [pron. *féislift*]

facóndă s.f. (franțuzism) –Ușurință de a vorbi. Volubilitate– „O *facondă* jurnalistică îi aduce în pagină tot felul de observații ocazionale despre scriitori, ceea ce face ca multe din articolele sale să semene cu niște reportaje superioare." R.lit.14 II 85 p. 9. „Există toate acele răsuciri vertiginoase de povești și de perspective, pline de *faconda* romanelor latino-americane." R.lit. 6 VIII 03 (din fr. *faconde*; DN_3, DEX-S, DexX)

fáctor s.m. || *factor-cheie* –Element de mare importanță– „Acționează maistrul ca *factor-cheie* în angrenajul complex al producției?" Sc. 9 X 70 p. 1. „Am publicat aceste rânduri din dorința de a atrage atenția celor responsabili, indiferent că răspund sau nu de magazine-etalon, asupra unor *factori-cheie* care asigură succesul oricărei unități comerciale." Sc. 9 VI 74 p. 2. „Pantofii cu toc, *factor cheie* în psihologia unei femei" Lib. 18 II 09; v. și Cont. 6 VIII 82 p. 10; v. și *productivitate* 1975 (din *factor* + *cheie*; DexX) || *factor de risc* (med.) –Element care poate reprezenta un risc– v. *aterogeneză* 1992. „Coeficientul de inteligență ca *factor de risc*" ziarulstiintelor.eu 9 II 10 (după engl. *risk factor*, fr. *facteur de risque*; DexX)

factoring s. (cuv.engl.; fin.) „Banca Română pentru Dezvoltare-Groupe Société Générale oferă clienților săi serviciul de *factoring* internațional, care facilitează pătrunderea exportatorilor români pe noi piețe și care se adresează agenților economici români [...] care urmează să încaseze valută din exportul de mărfuri sau prestări servicii. Apelând la acest produs exportatorii au garanția finanțării pe termen scurt a 80% din creanțe." Z.fin. 15 VIII 00. „*Factoringul*, alternativă la bănci [...] Prin *factoring*, o companie poate face rapid rost de bani, cesionând facturile cu plata la termen." G. 7 X 09 p. 9; v. și zf.ro 7 X 09 (cf. fr. *factoring*; PR jum. sec. XX; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX)

factuál, -ă adj. –Referitor la fapte. Faptic– „Există suficientă informație *factuală* în documentarea articolului, pentru a justifica publicarea sa?" "22" 26 X 05. „Temele preferate și cele evitate de Discovery sunt reprezentative pentru noua direcție a rețelei de posturi, denumită în termeni oarecum tehnici «divertisment *factual*» [...] un mix între informație și divertisment." R.l. 26 IX 07 p. 24 (din engl. *factual*, fr. *factuel*; PR 1950; MDN, DexX)

facultáte s.f. || *facultate-fantomă* –Facultate care funcționează ilegal– „La Herculane, o *facultate-fantomă* produce juriști pe bandă rulantă." R.l. 31 VIII 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „părea să fi pus gând rău *facultăților fantomă*." R.lit. 20 VII 07 p. 31, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Facultăți-fantomă*, pe bani grei, în Vâlcea" ziare.com 12 VIII 09 (din *facultate* + *fantomă*) || *facultate-pirat* –Facultate care funcționează ilegal– „proprietarii fundației din spatele acestei *facultăți-pirat* scot în continuare bani buni pe spatele naivilor..." Ad. 17 VIII 02 p. 12. „«Spiru Haret»: *facultăți-pirat* în învățământul privat" hotnews.ro 27 IX 07 (din *facultate* + *pirat*)

fadoáre s.f. (lit.) –Caracter fad– „Odată cu cartea lui Romulus Vulpescu am citit și două cronici abia apărute și m-a izbit, deopotrivă, *fadoarea* elegantă a comentariilor." Săpt. 11 V 79 p. 7. „Ce înțelege un debutant dintr-un portret critic în care este tratat deopotrivă și de «*fadoare* mimetică» (concedată în «impresie de mimetism»), și de «certă originalitate»?" Obs.cult. 1 I 04 (din fr. *fadeur*; MDN, DexX)

fagocitá v.t. (pol.) –A distruge prin absorbție, ca în fagocitoză– „Intenția de a *fagocita* Convenția Democrată" R.l. 9 X 98 p. 1. „după ce a *fagocitat* Frontul Național, președintele francez, Nicolas Sarkozy, e pe cale să dea o lovitură decisivă acestui partid." R.l. 16 VII 06 p. 12 (din fr. *phagocyter*; DN_3, MDN, DexX – doar sensul medical)

fair play s. (anglicism) –Acceptare loială a regulilor (într-un sport, în afaceri etc.)– „În marele fotbalist eu nu văd doar fenta vrăjită a lui S.M., vigoarea și *fair-play*-ul lui H., perspicacitatea și elanul lui B.C." I.B. 12 IV 74 p. 3. „Jucători, antrenori, arbitri, suporteri, cu toții erau prieteni, învinșii nu uitau să-i felicite pe învingători și împreună să strângă mâinile arbitrilor, oamenii se priveau în ochi, nu existau suspiciuni, *fair play*-ul domina." Fl. 2 XII 83 p. 22. „Gest emoționant de *fair-play* în campionatul iranian" Ad. 31 I 10; v. și Sc. 29 IV 74 p. 3, I.B. 30 IV 74 p. 3 [pron. *féăr-plei*] (din engl. *fair play*; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 29, Th. Hristea în LR 3 / 73 p. 186–187, cu atestări din 1969, L. Seche în LR 2 / 75 p. 176; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

fajita s.f. (cuv. span.; culin.) –Preparat din bucătăria mexicană, din carne de vită sau de pui prăjită cu care se umple o tortilla de făină sau de porumb– „Prețurile, pe meniu, sunt rezonabile – *fajitas* de pui (un fel de tocană mexicană cu mult ardei) 14 lei, quesadilla (o chestie cu cașcaval la cuptor) 16,5 lei, tacos 11 lei. «Ensaladele», adică salatele, costă 6,5-7,5 lei." R.l. 14 VI 08 p. 24. „Mexic: [...] guacamole [...] *fajita* și multă tequila" sfin.ro 8 VIII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *burrito* 2010 [pron. *fahíta*]

fake s. (cuv. engl.) –Fals, contrafacere– „Un astfel de loc, vizibil, există și în Berlin, doar că el e considerat de cei de-acolo ca fiind un *fake*, un loc turistic, bun de arătat la fraierii care se dau în vânt după etichete cool." Obs.cult. 1 I 04. „Nu e cumva puțin ironic că un film despre forța manipulatorie a mass mediei, dar și a telenovelei cu soap-erzatul său dramatic este livrat în celebra cetate a filmului producătoare și de remake-uri și *fake-uri*, dar mai ales de legende?" R.lit. 5 X 07 p. 24 [pron. *féic*]

falafél s.n. (cuv. arab; culin.) –Fel de mâncare din bucătăria libaneză– „«*Falafel*» este o gustare populară israeliană [sic!], care se consumă și în India, Africa, America Centrală și de Sud. Boabele de năut fiert și făcute pastă, amestecate cu suc de lămâie, ulei de măsline și pastă de susan compun un sos apreciat în întreg Orientul." Av. X 99 p. 69, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Chiftelele prăjite din năut se numesc *falafel*, populare mai ales în Liban și Israel." ziaruldeiasi.ro 8 III 08. „Descoperă aici humus, *falafel*, lipii calde, salate felurite..." G. 14 VIII 09 p. 16; v. și D. 410 / 00 p. 16, Ad. 22 X 03 p. 9 (cf. fr., engl. *falafel*; D 1981, PR 1985; DCB)

falimentá (ec.) **1.** v.i. –A da faliment– „Societatea Monolit *a falimentat*." Epoca 30 / 90 p. 4. „Agricultura *falimentează* iar directorii iau «salarii de merit»." R.l. 14 / 92 p. 5. „Peste 150.000 de microîntreprinderi *vor falimenta* în 2010" money.ro 30 I 10. **2.** v.t. –A face să dea faliment, a băga în faliment– „Secția de micelin a societății [...] *falimentată* abuziv de V.G." Cat. 9 / 92 p. 3. „A.B. ar putea *falimenta* Pepsi Cola!" Expr. Mag. 16 / 94 p. 26. „Învățământul *va falimenta* economia" Z.fin. 19 IX 08 (din *faliment*; R. Zafiu în R.lit. 35 / 95 p. 11; DexX – doar sensul 1, MDN)

familísm s.n. **1.** –Viață de familie– „când mă gândesc la literatura mea [Amos Oz], o numesc o literatură a gospodăriei, pentru că majoritatea intrigilor din romanele mele au loc în sânul familiei. Dacă aș concentra toate cuvintele romanelor mele într-un singur cuvânt, acela ar fi «*fami-*

lism»." R.lit. 6 X 04. „Nicoleta L., «iepurașul sexy» convertit la *familism*" adevarul.ro 7 IV 10. **2.** –Acordarea de avantaje rudelor. Nepotism– „*Familisme* la Hanovra. Deși laudă pavilionul românesc de la Hanovra, Departamentul de Control al Guvernului îl acuză pe directorul acestuia că nu și-a îndeplinit «corespunzător» sarcinile de serviciu. Experții au constatat că directorul pavilionului, Alexandru T., s-a «delegat» și cu fiul său, pe care l-a cazat în aceeași cameră cu el." Lib. 19 IX 00 p. 4. „Suferim în România de *familism* amoral nu doar în politică, ci și în alte privințe, iar problema e prea adâncă încât să se rezolve cu legi noi în plus la cele care există [...] sau mărind salariile funcționarilor, profesorilor ori medicilor." evz.ro 9 X 07 (din *familie* + *-ism*)

fan, -ă s.m.f. –Admirator entuziast (al unui sportiv, al unei echipe, al unei vedete etc.)– „Ce mai găsesc pe generic? Îl găsesc pe Tom Jones și-mi amintesc că prin liceu eram «*fan*»-ul lui, abia se lansase, eu eram amorezat, «Delilah», «Dilaila», adică, ș.a.m.d." R.lit. 4 XII 80 p. 17. „fanii și mai ales «*fanele*» fruntașilor PD (FSN)" Ad. 23 X 93 p. 2, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 46. „decernarea premiilor MTV adună o dată pe an toată floarea cea vestită a lumii spectacolului, dându-le *fanilor* prilejul să-și vadă idolii fără intermediul ecranului, al casetelor video ori al revistelor de bulevard. Adică in live." As 182 / 95 p. 16. „Invitat de mai multe *fane*" Ev.z. 2403 / 00 p. 16, cit. de R. Zafiu în R.lit. 40 / 00. „Ea a spus că își dorește să vadă Castelul Bran, fiind «un mare *fan* al lui Dracula»." Ad. 15 IV 04 p. 4; v. și Săpt. 5 XII 80 p. 6, R.l. 25 V 82 p. 6, Cont. 5 VIII 83 p. 14, "22" 35 / 94 p. 8, Ad. 11 V 01 p. 8; v. și *arbitră* 2003, *bros* 2009, *film-recital* 2001, *house* 2003, *manga* 2006, *preserie* 2010, *portavoce* 1990, *radionovelă* 2002, *remix* 2001, *seta* (sensul 1) 2011, *ultraș* 2012, *vișiniu* 2002, *vocal* 2007 (din engl., fr., it. *fan*; DMC 1950, PR răspândit după 1950; DFAP p. 10; Guția, *A.* 12; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

fanatizáre s.f. –Acțiunea de a fanatiza și rezultatul ei– „Antrenamentele și *fanatizarea* [...] sunt patronate de neo-naziștii din grupul «Ordinea»." I.B. 5 II 86 p. 4. „Predarea religiei sau *fanatizare*?" 9am.ro 24 VIII 07 (din *fanatiza*; DexX)

fancy adj. (cuv. engl.) –Fantezist, plin de imaginație– „Toamna aceasta este colorată, iar magazinele sunt pline de accesorii diverse, în cele mai *fancy* combinații de culori și materiale." G. 12 X 07 p. 28. „Trăim o epocă foarte *fancy*, trendy, cool, on-line. Dar și trăirea noastră, și simțirea noastră sunt din ce în ce mai off-line. Cultura a rămas așa, doar ca un head-line. E, mai mult, cultură de consum." R.lit. 22 V 09 p. 13 [pron. *fénsi*]

fanión s.n. v. *echipă-fanion, formație-fanion, jucător-fanion*

fánta s.f. –Băutură răcoritoare din citrice– v. *gin* 1995. „Se înfruntă: un Pepsi rebel, o Coca-Cola prietenoasă, un Sprite supradimensionat, o *Fanta* exotică, o Orangina mai sportivă, un 7Up și o Mirinda aflate în stand-by" S. fin. 15 VI 07 (marcă înregistrată a firmei Coca-Cola; DexX)

fantascientíst s.m. –Autor de lucrări științifico-fantastice– „Și iată pe cine am găsit la locurile lor și ale altora: trei anonimi câștigători ai premiilor de debut ale editurii Eminescu (F.B., D.D.), pe *fantascientistul* M.O., pe duiosul I.L." Săpt. 9 VI 78 p. 3 [pron. *fantașientíst*] (din it. *fantascientista*; Dimitrescu, *Dr.2* 133; MDN, DexX)

fantascienza s.f. (cuv. it.) –Literatură ori cinematografie științifico-fantastică– „*Fantascienza* la Palermo." R.lit. 14 XII 78 p. 24. „Aldani e, după opinia multora, cel mai important autor italian de *fantascienza*." Luc. 24 VII 82 p. 7. „un soi de *fantascienza*, gen secolul XIX" Obs.cult. 26 X 04 [pron. *fantașiénța*] (Dimitrescu, *Dr.2* 133, 141; DLI; MDN, DexX)

fantaștiință s.f. –Ficțiune științifică– v. *voaierism* 1975 (după it. *fantascienza*; Dimitrescu, *Dr.2* 133, 141)

fantaștiințífic, -ă adj. –Cu caracter științifico-fantastic– v. *voaierism* 1975 (din *fanta*[scienza] + *științific*)

fantazá v.i. –A-și imagina, a broda despre– „Și Godard *fantazează* în «Alphaville» asupra viitorului cu ajutorul unor vedete foarte pământene." Cont. 9 IV 66 p. 19. „Poetul *fantaza* involt și hohotitor." D. 14 X 05 (cf. germ. *phantasieren*; F; Hristea, *PE* 128, atestări din 1957; DN_3, DEX 98, DexX)

fantómă s.f. v. *adresă-fantomă, bloc-fantomă, facultate-fantomă, festival-fantomă, firmă-fantomă, institut-fantomă, întreprindere-fantomă, liceu-fantomă, oraș-fantomă, student-fantomă, universitate-fantomă*

fanzín s.n. (americanism) –Publicație modestă destinată unui număr restrâns de pasionați– „viorel M., Marius M., Sergiu N. ș.a. realizatori ai *fanzinului* (fantastic magazin) Paradox '80." Luc. 22 XI 80 p. 6. „Cenaclul Universal Fandom, de pe lângă Universal Club din Capitală, editează de câțiva ani un interesant *fanzin* (în limbaj «profan»: revistă sau magazin axat pe probleme de science-fiction) [...] *fanzinul* scoate și un supliment de literatură străină..." Săpt. 15 VI 84 p. 2. „Casa de Cultură a Studenților din Timișoara și forul superior, Consiliul UASC din Centrul Universitar, au aprobat editarea unui *fanzin*, iar prin mai 1972 materialele erau gata" Obs.cult. 12 XI 09; v. și R.lit. 24 VII 02 p. 11; v. și *sefist* 2011 (din engl. *fan*[atic + maga]*zin*[e]; cf. it. *fanzine*; PR 1963, PN 1983; DFAP p. 110; MDN, DexX)

far s.n. v. *baliză-far*

farfálle s.f.pl. (cuv. it.; culin.) –Tip de paste sub forma unor fluturași– „250 g paste *farfalle*" Unica II 06 p. 116, cit. de Stăncioi-Scarlat. „un fel principal – escalop Zingara, *farfalle* Primavera, medalion Casino, pui a la bunica sau blanchet de văcuță și un desert..." G. 6 VIII 09 p. 16. „În italiană *farfalle* înseamnă fluture, iar forma acestor paste sugerează tocmai acest lucru. *Farfallele* sunt disponibile în mai multe culori: normală, roșie (tomate) sau verde (spanac)." Av. VIII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*; DIR)

farfuríe s.f. –Antenă de forma unei farfurii, antenă parabolică– „Dimensiunile antenei (60 sau 80 cm diametru) sunt mult reduse față de «*farfuriile*» pe care le știm..." J.nat. 27 XII 04 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Nu mai vreau să avem o pădure de *farfurii*, așa că le-am dat un ultimatum chiriașilor, ca până săptămâna viitoare acestea să fie demontate." Ad. 5 XII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *dish antenna*) || *farfurie zburătoare* –OZN– v. *ET* 1971. „*Farfuriile zburătoare*, avioanele ecologice ale viitorului" G. 31 VII 07; v. și *diskojet* 1975, *fresbee* 1982, *ozenist* 1974, *UFO* 1979 (după engl. *flying soucer*, fr. *soucoupe volante*; cf. it. *disco volante*; PR 1947; DEX-S, DexX)

farist s.m. –Paznic de far– „Iarna, când bate crivățul [...] stă *faristul* singur și câte două săptămâni..." Ad. 5 X 02 p. 7. „la câteva zile, *faristul* a fost convocat de comandor la urecheat: «Păi bine mă, ce-ai făcut?». Moșul nu s-a speriat și-a îndrăznit: «Mi-ați dat ordin să nu las pe nimeni dacă n-are aprobare de la superiori și eu v-am ascultat»." G. 19 IX 07 p. 6 (din *far* + *-ist*; probabil mai vechi în limbă)

farmacíe s.f. v. *dulăpior-farmacie*

farmacodependént, -ă adj. –Dependent de o substanță medicamentoasă– „Chiar și copii sub vârsta de 10 ani au fost descoperiți a fi *farmacodependenți*..." Cont. 14 XII 79 p. 4. „povestea se baza pe un medic arogant, irascibil și *farmaco-dependent*, care urăște pacienții dar iubește diagnosticele." R.l. 20 X 10 (din fr. *pharmacodépendant*; PR 1950)

farmacodependénță s.f. –Dependența de o substanță medicamentoasă– „Definirea *farmacodependenței* presupune mai multe noțiuni: dependența psihică: nevoia de a lua un medicament periodic sau continuu pentru a simți efectele psihotrope; dependența cronică reprezentată prin apariția unui sindrom caracteristic, după întreruperea medicamentului; toleranța manifestată prin faptul că efectul produs prin aceeași doză repetată este progresiv mai mic." revistamagazin.ro 22 VI 99. „*Farmacodependența* este una dintre formele de toxicomanie, iar cele două cuvinte sunt frecvent folosite unul în locul celuilalt. Totuși, uzanța tinde să desemneze prin *farmacodependență* mai curând toxicomania, care se leagă de folosirea substanțelor medicamentoase." ziarullumina.ro 23 IV 09 (din fr. *pharmacodépendance*; PR 1950; DexX)

farmacodinámic, -ă adj. –Referitor la farmacodinamică, ramura farmacologiei care studiază acțiunea medicamentelor asupra organismului sănătos– „Iarba de busuioc recoltată în faza înfloritului, uscată și tocată – are o importanță *farmacodinamică* mare datorită conținutului bogat în ulei volatil cu proprietăți tonice caraminative și aromatizante." R.l. 31 V 80 p. 5. „În ultimii ani au apărut noi teste *farmacodinamice* – mai precis teste biochimice, care prin sensibilitatea și finețea lor depășesc orice test pe animal." R.l. 3 V 83 p. 5. „au studiat acțiunile *farmacodinamice* ale produselor apicole..." evenimentul.ro 21 IV 10 (din fr. *pharmacodynamique*; DN_3)

farmacogenéticá s.f. –Studiul rolului factorilor genetici în reacția organismului la medicamente– „*Farmacogenetica* câștigă teren în domeniul psihiatriei. Prin studiul ADN-ului uman se poate descoperi ce tratament este bine tolerat de corp pentru fiecare persoană în parte." Ad. 10 V 06 p. 7. „Avem nevoie de medicamente? Fără discuție și *farmacogenetica* promite ca în viitor să creeze medicamente cât mai individualizate și astfel mai eficiente." jurnalul.ro 20 X 09 (din fr. *pharmacogénétique*; cf. engl. *pharmacogenetics*; Random House 1955-60, PR 1972; MDN)

farniénte s. (cuv. it.; livr.) –Inactivitate, trândăvie– „Semnalez declicul poeziei, adică o scoatere din *farniente* a cititorului prin surpriza unui alt limbaj decât cel comun..." Săpt. 12 IV 85 p. 2. „dulcele *far-niente*

newyorkez se transformă în insuportabile ore de terapie la o clinică de dezintoxicare" jurnalul.ro 14 X 06 (Dimitrescu, *Dr.2* 134, 140, 142, 143; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX; cuvântul este mai vechi)

fársă[1] s.f. (teatru) || *farsă-vodevil* –Farsă cu caracter de vodevil– „Este o *farsă-vodevil* cu atmosferă post-caragialescă." Mag. 24 IX 66 p. 5 (din *farsă* + *vodevil*)

fársă[2] s.f. (culin.) –Umplutură– „Din lapte, făină, ou și puțină sare facem foi de clătite pe care le umplem, în formă de triunghi, sau rulate, cu următoarea *farsă* (vom mai întâlni de-a lungul rețetelor termenul «*farsă*», aceasta fiind o combinație din două sau mai multe ingrediente, combinate și legate, liate cu un sos lejer, cred că mai clar ar fi o «umplutură»). Deci *farsa* pentru aceste clătite o obținem din 400 gr. ficat tăiat fâșii lungi, o ceapă tocată mărunt..." R.l. 5 IV 94 p. 14. „Se umple abdomenul purcelului cu această *farsă* și se coase." S. fin. 31 III 06 (din fr. *farce*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 175; MDN, DexX)

fashion s. (cuv. engl.) –Modă– „spre deosebire de bărbat, la care îmbrăcatul e pe primul loc și *fashion-ul* pe locul doi, femeia se-mbracă ca să fie fistichie." G. 17 VII 07 p. 6. „Este foarte greu ca noi, cei care lucrăm în industria de *fashion*, să fim neapărat influențați de acest curent «eco», și aici mă refer strict la materiale și croiuri. Singurul lucru de care aș putea să fiu influențată este culoarea care etichetează ecologia." Ev.z. 6 V 08 p. 25. „Magazinele de *fashion*, cele care pot genera un trafic intens, sunt slab reprezentate." G. 10 IX 10 p. 9; v. și 26 X 07 p. 23, 16 I 09 p. 9, Cot. 19 III 09 p. 1, G. 11 IX 09 p. 15 || *fashion icon* –Persoană recunoscută pentru faptul că se îmbracă după ultima modă– „Din nou, cea care a împrumutat, adaptat și impus stilul bărbătesc în ținutele lejere, de stradă a fost nimeni alta decât eterna *fashion icon*, Kate Moss." G. 14 VII 07 p. 11. „O reprezentantă de vârf din categoria *fashion icon* este cu certitudine Madonna." R.l. 14 VI 08 p. 25 [pron. *fęșăn*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

fashionable adj. (cuv.engl.) „îmbrăcămintea *fashionable* (la modă)" R.l. 14 IV 07 p. 16. „Colecțiile de gadgeturi sunt nu doar funcționale, ci și cât se poate de *fashionable*." zf.ro 22 VII 11 [pron *fęșănăbăl*]

fashionist, -ă s.m.f. (anglicism) **1.** –Persoană care urmează orbește tendințele modei– „«Vogue poate că este biblia *fashionistelor*, însă nu reprezintă nici un reper pentru cei care stau mai mult în fața monitoarelor decât în fața vitrinelor." G. 26 III 07 p. 19. „Nu ești cool dacă vrei să ai ce au toți, în cazul acesta ești *fashionist*" Ad. 9 XI 07, cit. de R. Zafiu în R.lit. 18 / 09. „Femeia română nu trebuie să fie doar *fashionistă*, ci și cultă. Să știe despre istoria modei, ramurile modei..." adevarul.ro 2 VIII 09; v. și 11 IX 10; v. și *parka* 2012. **2.** –Specialist în modă, stilist, designer– „itinerariul unei adevărate *fashioniste*" mayra.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 18 / 09. „Termenul [harajuku] desemnează regiunea omonimă a orașului Tokyo, unde se adună adolescenții rebeli și *fashioniști* veritabili. Stilul harajuku se compune din haine făcute chiar de tineri, asortate și combinate după bunul plac, adeseori haotic și ambramburit." adevarul.ro 14 VI 10 [pron. *fęșănist*] (din engl. *fashionist*)

fast-food s.n. (americanism; alim.) –Restaurant de tip american unde se mănâncă repede și, în principiu, ieftin– „Pentru a putea face față unui număr cât mai mare de clienți, restaurantele americane cu servire rapidă (așa-numitele «*fast food* restaurants») au introdus o inovație: farfuriile comestibile. Aceste farfurii sunt confecționate dintr-un produs pe bază de pesmet, similar ambalajelor pentru înghețată." Sc. 29 VIII 82 p. 5. „România este o țară în plină schimbare – și acest lucru se simte nu numai prin răspândirea restaurantelor *fast-food* și a magazinelor de modă italiene, ci și în atitudini și aspirații." "22" 40 / 95 p. 13. „O dată pe săptămână, merg la un *fast-food* și îmi ofer un ospăț de cinste." PRO TV 30 / 07 p. 15; v. și R.lit. 30 / 93 p. 6, 14 VII 93 p. 5, "22" 35 / 94 p. 14, D. 106 / 95 p. 7; v. și *cheeseburger* 2004, *hikikomori* 2007, *junk food* 2008, *mcjob* 2007, *trans* 2009, *slow food* 2011, *șaormerie* 2008, *trans* 2009 [pron. *fástfud*] (din engl. *fast-food* [restaurant]); cf. fr., it. *fast-food*; BD 1970, PN 1970, FS 284; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DEX 09)

fátă s.f. || *fată-mamă* –Tânără necăsătorită, cu un copil pe care și-l crește singură– „Lena Grave, *fata-mamă*, traversează cartea cu calmul intemporal al zeităților." R.lit. 29 XII 73 p. 15 (din *fată* + *mamă*; cf. fr. *fille-mère*, it. *ragazza madre*; DexX) || *fată de fată* (fam.arg.) –Fată la superlativ– v. *băiat* (*de băiat*) 2000

fatigabilitáte s.f. (franțuzism; med.) –(Înclinație spre) oboseală– „Mașina nu trebuie condusă în stare de *fatigabilitate*." „respingerea culorii roșu exprimă *fatigabilitate*, slăbiciune, teamă de acțiune și de influențele mobilizatoare ale mediului extern." ziaruldeiasi.ro 20 II 10 (din fr. *fatigabilité*; Th. Hristea în P.N. 3 / 76 p. 20; DEX-S, MDN, DexX)

fatwa s.f. (cuv. arab) „Decret religios pronunțat de un ulama [...] I. Hamilton povestește biografia lui Salman Rushdie înainte de *fatwa* din 1989." R.lit. 7 / 96 p. 15. „Au fost emise *fatwe* (decrete cu caracter religios) împotriva sa, în direct pe canalul de televiziune Al-Jazeera" G. 9 X 06 p. 11. „În 1989, Ayatollahul Khomeini a dat un verdict religios («*fatwa*») care îl condamnă la moarte pe Rushdie." R.l. 5 V 09 p. 13; v. și R.lit. 8 / 97 p. 22, R.l. 14 II 98 p. 4, 8 X 98 p. 5, Ad. 4 V 01 p. 8, G. 10 II 06 p. 9, 11 IV 07 p. 12 (din fr., engl. *fatwa*; Random House 1985-1990, PR răspândit după 1989; DexX)

faultá v.r. (fig.) **1.** –A se autosabota, a-și produce pagube– „Statul *se faultează* singur la Oltchim" R.l. 10 VII 06 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Bosnia *se faultează* singură. Membrii Federației de la Sarajevo nu au reușit ieri să modifice statutul conform normelor FIFA și UEFA" jurnalul.ro 30 III 11. **2.** –A se lovi concurenții între ei, cu mijloace nu tocmai cinstite, pentru a-și asigura un avantaj competitiv– „Reprezentanții Alianței *se faultează* reciproc" 9am.ro 22 VII 05. „Cum *se faultează* la tribunal marii producători de smartphone-uri în încercarea de a prinde o felie cât mai mare din piață" zf.ro 7 X 10 (Stoichițoiu Ichim, *V* – s. *fault* – 1994; în dicționarele curente apare doar cu sensul din sport)

fáună s.f. (fig.; peior.) –Mulțime care oferă un spectacol pitoresc sau repugnant– „*Fauna* realizatorilor de talk-show-uri cărora le place să se audă vorbind singuri s-a îmbogățit..." Atac 48 / 98 p. 29, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Fauna* ONG-urilor intră în parteneriat cu Guvernul" adevarul.ro 21 I 02. „*Fauna* din rubrica Jurnalului Național «Moravuri, caractere, specimene» – exemplare puternice cum sunt țoapa, mitocanul, manelistul, pițipoanca, beizadeaua etc. – își află cumva sorgintea în personajele scriitorului Teodor Mazilu." jurnalul.ro 15 VIII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și adevarul.ro 18 VIII 09 (din fr. *faune*; MDN – alt sens, DEXI, DexX)

faunístic, -ă adj. (zool.) –Referitor la faună– „Zonele dunelor de nisip de pe malul mării ascund o mare bogăție *faunistică* și floristică rară." Sc. 26 VIII 62 p. 2. „Făgetul Clujului – arie naturală protejată cu scop de protecție și conservare a unor habitate și specii naturale importante sub aspect forestier, floristic, *faunistic*, hidrologic, geologic." Mon. de Cluj 12 XI 08 (din *faună* + *-istic*; cf. fr. *faunistique*; F. Ciobanu în SCL 4 / 75 p. 352; DN_3, DEX 98, DexX)

favélă s.f. „Filmul care tratează viața lui Pelé, începând cu copilăria sa grea într-o «*favela*» (cartier al mizeriei) din Rio și până la consacrarea sa ca «cel mai bun jucător de fotbal al tuturor timpurilor» este realizat de cunoscutul regizor F.R." Sc. 12 IV 77 p. 6. „În mahalalele (*favelas*) cele mai nenorocite [din Brazilia] fetițe de 10 ani se prostituează ca să aibă din ce trăi." D. 141 / 95 p. 2. „Atacuri similare au avut loc în cartierele sărace (*favelas*)." R.l. 29 XII 06 p. 5; v. și Cont. 31 VIII 79 p. 12, Sc. 6 IV 80 p. 6, 27 II 83 p. 6, R.l. 30 I 85 p. 6 (din port., engl. *favela*; BD 1970; MDN, DEX 09)

fax s.n. (comunic.) **1.** –Aparat modern care transmite instantaneu prin rețeaua telefonică texte, desene, scheme etc. Telefax– „depanatori de echipamente de birou (copiatoare, *faxuri*, mașini de scris electronice etc.)..." R.l. 20 XI 91 p. 6. „Protestul pe care l-am trimis imediat prin *fax* către Rompres a rămas nedifuzat." "22" 10 IV 92 p. 2. „Țepele vin prin *fax*" Mon. de Neamț 23 II 10; v. și R.lit. 10 X 91 p. 18, R.l. 26 III 92 p. 3, As 5 XI 92 p. 14; v. și *copiator* 2001, *faxá* 1994. **2.** –Document trimis prin fax– „Într-un *fax* sosit la redacție, Federația «Sanitas» din România își anunță intenția de reluare a conflictului colectiv de muncă suspendat..." R.l. 26 III 92 p. 3. „Justiția ieșeană a fost pusă pe jar de un *fax* sosit pe masa judecătorilor în timp ce aceștia se aflau în ședința de judecată." ziaruldeiasi.ro 10 XI 07 (din engl. *fax*, din *facs*[imile]; DCMM; PR 1987; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

faxá v.t. (comunic.) –A trimite prin fax– „V-am trimis prin fax o copie după manuscris. Din păcate, mi-a fost imposibil să vă *faxez* și banda de înregistrare." R.l. 24 V 94 p. 3. „Când *faxez* această corespondență, filmul «Prea târziu» al lui L. Pintilie nu a fost încă proiectat." D. 17 V 95 p. 13. „Când ONU *faxează* hârtii fără conținut, Bruxelles se bâlbâie cordial și chiar liderii NATO nu produc mai mult decât avertismente evazive la adresa Moscovei, speranța statelor din jurul Federației Rusiei care încă mai aspiră la independență nu-și poate arunca ancora decât peste ocean, spre litoralul Statelor Unite" Cot. 25 VIII 08 (din *fax*; cf. fr. *faxer*; MDN, DexX)

fazán s.m. || *a rămâne / pica* (*de*) *fazan* (fam.-arg.) –A rămâne păcălit– „«Am rămas *fazani*.» «Exact» îi răspunde liderul Federației unui grevist." R.l. 18 VIII 93 p. 16. „A picat de «*fazan*» și a plătit amenda" Z. de Cluj 8 VIII 08 (DEX-S, MDN, DexX)

fazanerie s.f. –Crescătorie de fazani– „Puii de fazan au început să

apară pe... bandă. *Fazanăria* «Transilvania» (Ocolul Silvic Cluj) a atins în acest an recordul de 6000 de pui." R.l. 18 VI 73 p. 5. „Tehnicianul silvic A.S. de la *fazaneria* Pădurea Neagră (Vrancea) a realizat în 1979 o producție record, valorificând la export și la colonizare peste 19000 fazani de o calitate excepțională." R.l. 19 III 80 p. 5. „Fazanii de la Rădulești, refuzați la export. Din cauza gripei aviare, păsările rămân blocate în *fazanerie*" Z. de Vrancea 10 XI 05; v. și R.l. 11 X 78 p. 5, 17 XII 81 p. 5 [și *fazanărie*] (din *fazan* + *-erie*; cf. fr. *faisanderie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

fază s.f. || *a fi pe fază* (fam.) –A sta în alertă pentru a putea reacționa cu promptitudine– „Apar multe oferte pentru studenți. Dar, dacă vrei să obții o slujbă, trebuie să fii «*pe fază*», căci, în cel mult două zile, postul se ocupă." R.l. 13 IV 93 p. 7. „Reclama pentru chipsurile Lay's face parte din campania «Fii *pe fază*!», care este difuzată pe aproape toate posturile de televiziune și care «apelează la stereotipuri sexiste la adresa femeilor»." Cap. 26 I 10; v. și *racket* 1993 (DEX-S, DexX)

fănită s.f. –Fană– „Este o «*fănită*» a echipei Rapid" Ev.z. Mag. 8 / 00 p. 12, cit. de R. Zafiu în R.lit. 40 / 00. „Susan este fanul (sau *fănita*) nr. 1 al celebrei echipe Durham Bulls..." Ad. de week-end 21 XII 04 p. 26 (din *fan* + *-iță*)

fâș s. (lb. vorbită) –Material sintetic impermeabil– „Am avut compleuri cu *fâș*, ca un combinezon..." Ev.z. 6 X 07 p. 22. „Din primul meu salariu de la Sfat mi-am luat un *fâș*, că se purta în acea perioadă, și i l-am dat finului meu, pentru că i-a plăcut foarte mult lui." G. 20 III 09 p. 13 (din interj. *fâș*; DEX 98; cuvânt mult mai vechi)

fâță s.f. (fam.) –Femeie care se fâțâie– „«*fâță*» și «pițipoancă» de asemenea mereu prezentă în comedia lui Baranga..." R.l. 16 VI 80 p. 2 (din (*a se*) *fâțâi*; DEX)

FBI s. (cuv. engl.) –Biroul Federal de Investigații al Statelor Unite ale Americii– v. *Interpol* 1974. „«cârtiță» rusă la *FBI*" R.l. 20 XII 96 p. 4. „*FBI-ul* îl caută înnebunit pe hackerul «Vladutz» din România" G. 9 III 07; v. și R.l. 20 XII 96 p. 4; v. și *ciberatac* 2002, *crimă* (*organizată*) 1996, *sparge* 1997 [pron. *efbiái* sau *febei*] (abreviere din *F*[ederal] *B*[ureau of] *I*[nvestigations]; Stoichițoiu Ichim, *A*; cuvântul este mult mai vechi)

featuring s. (cuv. engl.) –Participarea unui artist în spectacolul sau pe albumul altuia– „*Featuring* e atunci când un artist cântă împreună cu un alt artist." Cot. 19 IX 05. „Solista va cânta, pe lângă piesele sale cunoscute, și un *featuring* alături de Matteo." Cot. 17 IV 09 p. 25. „Am surprize muzicale pentru Inna, care va realiza un *featuring* cu un nume greu din străinătate și au primit comenzi de colaborare cu alți artiști de peste hotare." G. 13 I 10 p. 14 [pron. *ficering*]

febricitáte s.f. (franțuzism) **1.** (med.) –Tendința de a face febră– „*Febricitatea* bolnavului este îngrijorătoare". **2.** (fig.) –Aderență afectivă, entuziasm– „[Un] intim, care l-a surprins [pe N. Iorga] în toate ipostazele multiplelor lui activități și i-a luat pulsul *febricității*, de-a lungul întregii sale vieți." R.lit. 18 X 79 p. 7. „Textul se elaborează complex, în trepte – scriere și rescriere, flux și reflux –, în doi timpi diferiți, într-o stare de *febricitate* imaginativă, respectiv într-o dispoziție de maximă luciditate..." Obs.cult. 28 VIII 08. „sacerdotiul său implică multă «petrecere», tandrețe, *febricitate*, precum și celebrare a «ușurinței» cu care intră în relație cu Cartea." R.lit. 20 V 09 (cf. fr. *febricité*; DEX-S, DEX 98 – sensul 1, MDN, DexX)

fedeseniádă s.f. v. *feseniadă*

feed-back s. (cuv. engl. americ.; cib.) –Retroacțiune– „Un rol din ce în ce mai important îi revine noțiunii cibernetice de *«feed-back»* (bucla de reacție de la ieșirea sistemului considerat la intrare), prin intermediul căreia un fenomen își reglează dezvoltarea." Cont. 21 VI 74 p. 5. „Aflăm din revista «Sănătatea» că, potrivit medicinei informaționale, în afară de traumatisme și arsuri, toate bolile trebuie considerate ca o consecință a dezorganizării, sub acțiunea diverșilor agenți patogeni, a mecanismelor de autoreglare prin *feed-back*." Săpt. 7 III 86 p. 2. „Modificarea legislației privind spălarea banilor, care ar putea rezolva atât problema secretului de serviciu, cât și a *feedback-ului* solicitat de raportori." R.l. 4777 / 05; v. și Cont. 8 IV 77 p. 2, Echinox 6–7 / 78 p. 26, Cont. 15 VI 79 p. 7, Ad. 8 XII 03 p. 14 [pron. *fidbec*] (PR 1950, DMC 1959; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; LII; D. Am., D. Filoz., D. Tr.; DN_3, DEX-S, DexX)

feeling s. (cuv. engl.) –Simțire, simțământ– v. *gospel* 1991. „trebuia să fie ceva ritmat, să nu fie ceva rapid și să aibă *«feeling»*." Ev.z. 22 VIII 96 p. 3. „Jazz furibund, *feeling* fecund" Z. de Constanța 22 II 10; v. și R.lit.16 XII 93 p. 12 [pron. *filing*] (cf. fr., it. *feeling*; PN 1982, DFP 1988; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174, 175; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DexX)

feliá v.t. **1.** –A tăia în felii– „La micul dejun, drobul *este feliat* și servit cu ouăle vopsite, brânză proaspătă și ceapă verde." adevarul.ro 2 IV 10. „Fie cumpărați de la supermarket pâine gata feliată, fie rugați vânzătorul de la brutărie *să vă felieze* pâinea pe care o cumpărați." evenimentul.ro 28 IX 11. **2.** (fig.) –A împărți– „Zarurile au fost aruncate și tortul Capitalei *a fost* deja *feliat* între Băsescu, Mitrea, Vanghelie și Orban." Cot. 25 IV 08 p. 4. „Cel care ține cuțitul ce *va felia* tortul salariilor este șeful de secție." evenimentul.ro 20 VIII 08 (din *felie*; DexX, DEX 09)

feliát, -ă adj. **1.** –Tăiat în felii– „Cartoful *feliat* pentru chips are cel mult un milimetru grosime" jurnalul.ro 4 IV 05. „Am cerut toate fanteziile de pâine posibile, de la graham *feliat*, la pită pe vatră și baghetă pariziană din stânga turnului Eiffel." adevarul.ro 13 III 07. „Trupa a solicitat ca din backstage să nu lipsească ghimbirul *feliat*, acesta numărându-se, în ultima vreme, printre cerințele principale ale artiștilor." jurnalul.ro 27 V 11. **2.** s.n. –Acțiunea de a tăia în felii– „Un model din primul lot de mașini de *feliat* pâine scos în 1928 se află expus la Smithsonian Institute, în Washington, Statele Unite ale Americii." jurnalul.ro 15 XII 04. „Topul celor mai proaste dispozitive de uz casnic [...] Aparatul de *feliat* ouă" evenimentul.ro 28 IX 11 (din *feliá*; DexX)

felicitáre s.f. || *felicitare-mărțișor* –Plic cu o felicitare conținând un mărțișor– „Ieri a început producția de *felicitări-mărțișoare* contractate pentru această primăvară." I.B. 5 II 74 p. 1 (din *felicitare* + *mărțișor*)

felíe s.f. || *pe felie* (fam.-arg.) **1.** –Cu mari șanse de victorie, reușită etc.– „Mai mult, dacă era vorba să se dea un premiu pentru prestanță, l-aș fi câștigat cu siguranță, pentru că mă simțeam «*pe felie*» și nu aș fi avut nici un fel de probleme." evenimentul.ro 24 IX 01. „Liberalii sunt *pe felie*" vorbacorinei.blogspot.com, 28.05.09, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 09. „Adi Ilie, «*pe felie*» la Terek Groznâi. Fostul internațional român ar putea evolua pentru gruparea din prima ligă a Rusiei..." cotidianul.ro 24 II 09. **2.** –În afacere, în relații de afaceri– „Strabag intră de tot *pe felie*. După ce a câștigat o licitație contestată de ceilalți participanți și chiar de unii reprezentanți ai Guvernului, firma Strabag va demara, la începutul săptămânii viitoare lucrările de reabilitare a unor străzi din municipiul Sibiu." ziaruldesibiu.ro 20 V 06. „după ce Mircea i-a dat un ciolan patronului de la For You și l-a făcut vicepreședinte, s-a băgat și el *pe felie*." evenimentul.ro 13 II 10. „Gabi Oprea a intrat *pe felie* cu furnizorii de pâine ai Armatei" enational.ro 8 VI 11; v. și evz.ro 19 V 11. **3.** –În relații de prietenie sau de complicitate– „Polițistul «*pe felie*» cu hoții de mașini" jurnalul.ro 26 II 08. „N-avea grijă! Ioana e *pe felie* cu ăla de la intrare și ne bagă moka" dictionarurban.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 09. „Hoți de mașini – *pe «felie»* cu proprietarii centrelor de colectare a fierului vechi" ziuadevest.ro 21 III 10 (DALR)

feliére s.f. **1.** –Acțiunea de a tăia în felii– „Pentru a ușura *felierea*, este indicat să puneți pâine pe un tocător solid de lemn." evenimentul.ro 28 IX 11. **2.** (fig.) –Împărțire– „Sistem energetic național? Specialiștii în domeniu tocmai au constatat că, după ultima *feliere* pe criterii politice, nici acesta nu mai are zile multe." evenimentul.ro 25 IX 09 (din *felia*; DexX, DEX 09)

felinofób adj., s.m. –Persoană care suferă de felinofobie– „«Culmea calmului e o pisică tolănită», spune Jules Renard; această aserțiune o vor împărtăși desigur, citind antologia, chiar și *felinofobii*." R.lit. 23 I 09 p. 13. „Pentru moment, poliția nu deține niciun indiciu cu privire la identitatea și mobilurile criminalului *felinofob*." cancan.ro 12 VI 09 (din *felinofobie*)

felinofobíe s.f. „*Felinofobia* – frica de pisici" ziare.com 21 VI 08 (din lat. *felinus* + gr. *phobia*; cf. engl. *felinophobia*)

fellow s. (cuv. engl.) –În universitățile anglo-americane, membru al unei asociații sau instituții– „A fost amuzant când un *fellow* de cardiologie de anul 2 mi-a explicat că nu trebuie să fie bule de aer pe tubulatura de cateterism. El nu făcuse nici un cateterism în viața lui." "22" 5 X 94 p. 13. „D.P.A. este conferențiar la SNSPA și *fellow* la Hudson Institute" D. 114 / 06 p. 23; v. și R.l. 15 IV 78 p. 4, R.lit. 43 / 98 p. 1, "22" 12 VI 01 p. VI [pron. *félou*] (MDN, DexX)

feméie s.f. || *femeie-agronom* –Femeie care este agronom– „De la femei mergând supuse în spatele bărbatului – la primele *femei-agronom*." Cont. 21 IX 62 p. 5 (din *femeie* + *agronom*) || *femeie-antreprenor* –Femeie care își întemeiază și administrează propria afacere– „*Femeile-antreprenor*, mai bine cotate decât bărbații" G. 14 XII 06 p. 22. „Anita Roddick este considerată una dintre cele mai de succes *femei-antreprenor* din istorie." G. 12 IX 07 p. 12 (din *femeie* + *antreprenor*) || *femeie-arbitru* (sport) –Femeie cu rolul de arbitru într-un meci– „Prima *femeie-arbitru* de handbal din lume [...] s-a retras din activitatea sportivă." I.B. 3 XI 82 p. 7. „Prima *femeie-arbitru* din Bundesliga face duș împreună cu colegii din brigadă." Ev.z. 21 X 95 p. 8. „a fost amendat

[...] de către Federația Engleză de Fotbal pentru declarații misogine la adresa unei *femei arbitru*." G. 15 III 07 p. 29; v. și Ev.z. 21 XI 02 p. 11, G. 21 II 07 p. 30 (din *femeie* + *arbitru*) || *femeie-arhitect* –Femeie care a îmbrățișat profesia de arhitect– „Prima *femeie arhitect* [...] Un fapt mai puțin cunoscut este că prima arhitectă din lume a fost o bucureșteancă – Virginia Andreescu (născută în 1894) [...] devenită Haret prin căsătoria cu inginerul Spiru I. Haret, ea a îmbrățișat o profesiune în care nu se mai ilustrase nici o femeie – arhitectura." I.B. 5 V 82 p. 3. „Este prima *femeie arhitect* care a câștigat premiul Pritzker (o importantă distincție din domeniu)." G. 17 X 07 p. 24 (din *femeie* + *arhiteht*) || *femeie-artist(ă)* –Femeie care a îmbrățișat profesia de artist (plastic etc.)– „Expoziție a *femeilor-artiste*." Sc. 9 III 63 p. 4. „Pentru o *femeie-artist*, era destul de greu înainte de '89." Ev.z. 5 II 10 (din *femeie* + *artist*) || *femeie-astronaut* –Femeie care călătorește în spațiul cosmic– „Anul viitor N.A.S.A. va recruta primul lot de 43 de *femei-astronaute*. Dintre acestea se va alege prima echipă care va fi lansată în spațiu în anul 1979." R.l. 8 XI 76 p. 6. „Prima *femeie astronaut* din Coreea de Sud pleacă în spațiu" ziare.com 8 IV 08. „Sally Ride (32 de ani), prima *femeie-astronaut* americană – care este inginer de bord" Sc. 19 VI 83 p. 6 [var. *femeie-astronaută*] (din *femeie* + *astronaut*; cf. fr. *femme-cosmonaute*; DMN 1967) || *femeie-autoare* –Scriitoare– „Cunoscuta scriitoare engleză Agatha Christie, prima *femeie-autoare* de romane polițiste, și-a marcat evenimentul celei de-a 80-a aniversări a nașterii prin publicarea celei de-a 80-a cărți." I.B. 16 IX 70 p. 4 (din *femeie* + *autoare*; cf. fr. *femme-auteur*; DMN 1966) || *femeie-aviator* –Femeie care este aviator– „Iar femeile [...] nu-s cu nimic mai prejos decât noi – bărbații – în atâtea și atâtea domenii de activitate umană. Să amintesc de *femeile-aviator*, de femeile-marinar..." I.B. 6 XII 72 p. 3. „S-a întâmplat cu ocazia unor manevre militare din 1938, când, pentru prima dată la noi în țară, au fost concentrate patru *femei aviatoare*." R.lit. 29 VII 04 p. 16. „Prima *femeie-aviator* din România povestește despre experiențele la limită prin care a trecut, inclusiv două prăbușiri la sol." Ev.z. 30 VIII 09; v. și Sc. 6 I 82 p. 1, R.lit. 16 V 08 p. 18 [var. *femeie-aviatoare*] (din *femeie* + *aviator*) || *femeie-avocat* –Femeie care este avocat– „ne putem mândri cu câteva recorduri pe plan mondial: prima *femeie-avocat* – Elena Bâlcescu, prima femeie-astronom – Elena Teohari, prima arhitectă..." Săpt. 19 VI 87 p. 2. „o celebră *femeie-avocat* s-a oferit să o asiste pe micuță pe timpul procesului." Cot. 18 IV 08 p. 10 (din *femeie* + *avocat*) || *femeie-blăgăr* –Femeie în ipostaza de blogăr– „Multe dintre *femeile-blogger* se autocenzurează, se reorientează către forumuri private sau suspendă comentariile de pe bloguri." G. 14 X 07 p. 19. „Paradoxal, *femeile blogger* nu se tem pentru siguranța personală, ci nu vor să intre într-un cerc vicios de insulte și calomnii cu puternice tente sexiste." G. 29 X 09 p. 14 [scris și *femeie-blogger*] (din *femeie* + *blogăr*; Ciolan, *MC*) || *femeie-bodyguard* –Femeie care îndeplinește funcția de bodyguard– „Prințesa Diana e protejată de o *femeie-bodyguard*." Ev.z. 259 / 93 p. 6. „A avut suficient curaj cât să își deschidă o firmă de securitate, numai cu *femei-bodyguard*." G. 31 I 08 p. 24 //din *femeie* + *bodyguard*; R. Zafiu în Luc. 20 / 93 p. 4// || *femeie-cameraman* –Femeie care este cameraman– „Am făcut atunci reportaje pe care nu visam să le fac vreodată, spune *femeia-cameraman*." Ad. 6 VI 05 p. 7. „Dalila D. este singura *femeie cameraman* din Pro TV." G. 19 X 09 p. 14 (din *femeie* + *cameraman*) || *femeie-cineast* –Femeie care este cineast– „«Sambizanga» – producție a studiourilor franceze, regizată de angoleza S.M., prima *femeie-cineast* africană." Sc. 15 IV 74 p. 2. „Este pentru prima dată când o *femeie cineast* obține acest premiu [Cel mai bun regizor] la gala BAFTA." G. 22 II 10 (din *femeie* + *cineast*; cf. fr. *femme-cinéaste*; DMN 1967) || *femeie-clown* –Femeie care a îmbrățișat profesia de clown– „La Budapesta sunt pe cale de calificare șase *femei-clown*." Săpt. 7 VI 74 p. 2 (din *femeie* + *clown*) || *femeie-compozitor* –Femeie care a îmbrățișat profesia de compozitor– „M.M. a fost distinsă în cadrul celui de al V-lea concurs internațional pentru *femei-compozitori* de la Mannheim." Cont. 4 XI 66 p. 7. „o prelegere și un concert cameral cu tema *Femei-compozitor* în Germania." Obs.cult. 21 V 02 p. 2. „Reprezentantă de seamă a creației românești, Mansi Barberis (pe numele adevărat Clemansa Plăcințeanu) s-a consacrat ca prima *femeie-compozitor* din orizontul școlii noastre muzicale." Ev. 11 III 09 (din *femeie* + *compozitor*) || *femeie-concertmaistru* –Femeie care este concert-maistru– „Anda Petrovici, prima *femeie-concert-maistru* al Orchestrei simfonice a Filarmonicii..." Săpt. 21 XII 84 p. 8 (din *femeie* + *concert-maistru*) || *femeie-copil* –Femeie cu aspect și atitudini de copil– „Câtă sălbatică energie și ce disperată hotărâre în această firavă *femeie-copil*!" Cont. 24 II 67 p. 4. „Între 1950–1970, tot ceea ce ținea de civilizația ochiului a intrat într-un fel sau altul sub magia unui adorabil clișeu: *«femeia-copil»*." Cont. 26 II 71 p. 7. „Brigitte Bardot, «mitul erotismului fără complexe», *femeia-copil*, mereu bosumflată" G. 5 I 10 p. 16; v. și Ev.z. 22 IV 08 p. 27 (din *femeie* + *copil*; cf. fr. *femme-enfant*) || *femeie de carieră* v. *carieră* || *femeie-deputat* –Femeie aleasă în Camera Deputaților– „Parlamentul monocameral al Suediei (Riksdag) și-a păstrat locul întâi în lume în ceea ce privește numărul *femeilor-deputat* după alegerile legislative de la 15 septembrie." Ad. 22 IX 02 p. 9. „După alegerile din 2000, *femeile-deputat* reprezentau un procent de 7,1% iar cele senator 8,5%." G. 15 VIII 05 p. 4 (din *femeie* + *deputat*) || *femeie-detectiv* (*particular*) –Femeie care este detectiv– „Oprit la ieșirea dintr-un magazin londonez de o *femeie-detectiv*, a lovit-o și a încercat să fugă." R.l. 28 VIII 75 p. 6. „Un detectiv particular [...] se pomenește la rândul său urmărit de o *femeie-detectiv*." Ad. 8 III 02 p. 10. „Singura *femeie-detectiv particular* din Prahova" Ad. 15 VI 02 p. 3. „O *femeie-detectiv* a fost angajată de un tată înspăimântat de planurile fostei neveste de a-i răpi copilul." Ad. de week-end 85 / 04 p. 17; v. și *karate* 1974 (din *femeie* + *detectiv*; cf. fr. *femme-détective*; DMN 1966) || *femeie-dirijor* –Femeie care este dirijor– „După informațiile pe care le dețin, se pare că sunt singura *femeie-dirijor* de orchestră din țară." Univ. comunistă 2 / 85 p. 5. „Prima *femeie dirijor*, care a obținut doctoratul în arta dirijorală la Eastman School of Music, în Statele Unite, Emily Freeman Brown, va conduce, joi seara, orchestra Filarmonicii «Banatul», pe scena concertistică de la Timișoara." ziare.com 6 XI 09 (din *femeie* + *dirijor*) || *femeie-doctor* **1.** (med.) –Doctoriță– v. *femeie-profesor* 1966. „încurajarea pe care bunica copilului a primit-o de la o *femeie-doctor*: «Dacă copilul ăsta trăiește, să-mi aduci flori»." G. 17 VI 09. **2.** –Femeie deținătoare a unui titlu de doctor– „Elisa Leonida-Zamfirescu, prima femeie inginer din Europa, Sarmiza Bilicescu (prima *femeie doctor* în drept din lume și prima femeie avocat din Europa)" Business mag. 30 III 06. „Maria Neumann (1905-2003), distinsă matematiciană, prima *femeie doctor* în matematică din centrul universitar Timișoara (iunie 1968)." Agenda 10 I 09 (din *femeie* + *doctor*) || *femeie-episcop* „În acest an [în Danemarca] a fost aleasă prima *femeie episcop*" "22" 43 / 96 p. 16. „Nu e un lucru obișnuit nicăieri să fii *femeie-episcop*..." Ad. 26 V 05 p. 5. „Biserica episcopală americană a anunțat duminică alegerea în fruntea sa a unei *femei episcop*, care va fi primul înalt prelat și prima președintă din istoria sa..." G. 20 VI 06 p. 9 (din *femeie* + *episcop*; cf. engl. *woman bishop*) || *femeie-forjor* –Femeie care a îmbrățișat meseria de forjor– „Tot într-o scrisoare, un cititor din București îmi atrage atenția că am numit-o pe eroina reportajului lui Al. Stark femeie-sudor în loc de *femeie-forjor*." R.lit. 28 II 74 p. 26 (din *femeie* + *forjor*) || *femeie-gondolier* –Femeie care este gondolier– v. *femeie-toreador* 1974. „Prima *femeie gondolier*" R.l. 5 IV 07 p. 16. „Veneția are prima *femeie gondolier*, după 900 de ani de monopol masculin" realitatea.net 27 VI 09 (după it. *donna gondoliere*; Ciolan, *MC*) || *femeie-inginer* –Femeie care este inginer– „Avem trei secții în afara celor șase unități integrate, toate coordonate de către femei. *Femei-inginer*." R.l. 6 I 74 p. 3. „Pe adresa unei astfel de barăci de pe Olt primește scrisori unul dintre cei mai tineri constructori de hidrocentrale, între primele *femei-inginer-constructor* din România..." R.l. 28 IX 85 p. 5. „romînca Elisa Leonida Zamfirescu, prima *femeie inginer* nu doar din țara noastră, ci din lume [...] Elisa Leonida a venit pe lume la 10 noiembrie 1887, în Galați." Felicia 8 XI 06; v. și R.l. 2 XI 74 p. 4; v. și *femeie-medic* 1976 (din *femeie* + *inginer*; cf. fr. *femme-ingénieur*; DMN 1967) || *femeie întreprinzător* „Zilele femeilor *întreprinzător*" ziuadevest.ro 31 III 10 || *femeie-kamikaze* –Autoare a unui atentat sinucigaș– „palestinienii lansează în luptă *femeile-kamikaze*" Ad. 7 VIII 01 p. 10. „*Femeie-kamikaze* la Tal Afar" R.l. 29 IX 05 p. 10. „O *femeie-kamikaze* ucide 20 de oameni, rănind 50, la un festival muzical din localitatea Tușino (sud-vestul capitalei)" G. 30 III 10 p. 6; v. și Ad. 30 III 02 p. 9, 13 IV 02 p. 5, 16 IV 02 p. 13, 7 VII 03 p. 13, 6 X 03 p. 9, 14 I 04 p. 9, C.n. 17 IX 04, "22" 15 / 10 p. 11 (din *femeie* + *kamikaze*; cf. engl. *kamikaze woman*, fr. *femme kamikaze*) || *femeie-mamă* **1.** –Femeie în calitate de mamă– „Am fost mișcată de rândurile scrise în ziar despre *femeia-mamă*." Sc. 7 XII 66 p. 2. „În proiectele de statut și-au găsit precizarea sarcinile sindicatelor în domeniul aplicării cu strictețe a prevederilor legislației muncii în ce privește ocrotirea femeii, a *femeii-mame* în special..." Sc. 26 III 71 p. 4. „Cert lucru, condiția de astăzi a *femeii-mamă* este cel mai bun argument al grijii deosebite ce este arătată mamei..." R.l. 9 X 84 p. 2; v. și Luc. 2 XII 67 p. 1, R.l. 4 VII 73 p. 2, Sc. 9 XII 73 p. 2, 2 III 75 p. 4, R.l. 26 IX 75 p. 5, 14 II 85 p. 2; v. și *femeie-medic* 1976. **2.** –Gravidă– v. *thalidomidă* (1972) (din *femeie* + *mamă*) || *femeie-manager* –Femeie care asigură managementul unei firme– v. *politiciană* 2004. „La un moment dat a fost singura *femeie*

manager local pentru o companie aeriană." Business mag. 3 IX 07 (din *femeie + manager*) || *femeie-manechin* –Femeie care este manechin– „Cea mai frumoasă [...] este *femeia-manechin*, drapată în rochie neagră, fără spate, cu o simplă bentiță care-i întunecă pielea, cu voaletă violet, punctată în argintiu, care-i acoperă toată fața." Săpt. 7 VI 74 p. 8. „Ioana F., în rolul de *femeie-manechin*, este deosebit de expresivă și convingătoare." R.l. 1 VII 05 (din *femeie + manechin*) || *femeie-marinar* –Femeie care este marinar– v. *femeie-aviator* 1972. „Am avut în schimb plăcerea de a o cunoaște pe unica *femeie-marinar* din flota fluvială și, probabil, și din cea maritimă românească; este vorba despre A.Ț. A. a demonstrat de vreo șase ani, de când este marinar (sau... marinăriță), că este posibil accesul femeii și în această meserie prin tradiție masculină." Sc. 19 XII 79 p. 1. „[Rodica Simionescu] a fost o *femeie marinar*, și nu doar marinar, ci căpitan și nu doar căpitan, ci prima femeie căpitan de cursă lungă a țării." Crai nou 29 III 08 (din *femeie + marinar*) || *femeie-matador* –Femeie care este matador– „A.T. este prima *femeie-matador* din Spania care a beneficiat de prevederile legii din august. Zilele trecute ea a intrat pe jos în arenă (până acum femeile se puteau măsura cu taurul numai călare), participând la o corrida la Guadalajara." R.l. 25 X 74 p. 6. „Cristina Sanchez, singura *femeie matador* din lume, a înfruntat cel de-al doilea taur pe ziua de 1 aprilie, în cadrul coridelor organizate în Mexico la Feria de Texcoco" Z. 4 IV 99; v. și Ev.z. 14 I 97 p. 5 //din *femeie + matador*// || *femeie-medic* –Doctoriță– „Destoinica muncitoare, harnica țărancă, iscusita cercetătoare, femeia-inginer, *femeia-medic*, femeia-profesor și, în același timp, femeia-soție și mamă, în toate aceste ipostaze, femeia din țara noastră se face prețuită și respectată." Sc. 7 III 76 p. 1. „O *femeie medic* psihiatru a fost înjunghiată luni seară de către pacientul său, în timpul unei consultații." Lib. 2 III 10; v. și *femeie-țăran(că)* (din *femeie + medic*; cf. fr. *femme-médecin*; DMN 1961) || *femeie-militar* –Femeie care a îmbrățișat cariera armelor– „la standuri au fost prezente și tinere *femei-militar*." G. 23 X 07 p. 24. „O *femeie militar* în Irak și Afganistan" Unica 30 XI 09 (*din femeie + militar*) || *femeie-miliție* –Miliție de sex feminin– „Un pilot american a fost capturat și este păzit acum, în drumul prin junglă, de către o *femeie-miliție*." R.l. 13 I 67 p. 6. „La Gherla, în perioada când se revoltaseră deținuții, în același pavilion se aflau și femei, erau trei camere cu femei și este lesne de înțeles că acele camere aveau gardian pe hol tot o *femeie miliție*, dar trebuie apreciat faptul că nici un deținut nu a lovit-o sau jignit-o pe milițiancă, și au lăsat-o să plece și nimic mai mult." jurnalul.ro 23 VIII 06 (din *femeie + miliție*) || *femeie-ministru* –Femeie care îndeplinește funcția de ministru– v. *femeie-țăran(că)* 1984. „noul regulamant nu are nici o prevedere în ce privește vestimentația *femeilor-miniștri* [din Pakistan]" Ad. 11 XII 02 p. 13. „*Femeile-ministru*, femeile-președinte-de-Cameră și câteva dintre femeile-parlamentar din jurul președintelui Băsescu nu mai sunt ce au fost." Cat. 30 / 09 p. 24; v. și "22" 43 / 96 p.16 (din *femeie + ministru*) || *femeie-muncitor* –Femeie care muncește, de obicei într-o fabrică sau pe un șantier– v. *femeie-țăran(că)* 1993. „un muncitor bărbat, din Caraș-Severin, a câștigat 772 de lei pe lună, iar o *femeie muncitor* a câștigat 684 de lei pe lună, fapt ce demonstrează și o ușoară diferență de câștig între sexe." caon.ro 30 IX 07 (din *femeie + muncitor*) || *femeie-obiect* –Femeie redusă la starea de obiect de plăcere– „Bărbatul nu mai e în exclusivitate «acel care alege». Lângă *«femeia-obiect»*, apare «bărbatul-obiect»." Cont. 25 XII 70 p. 6. „Femeile sunt îmbrăcate, decorate, stilizate de gustul masculin, în vederea consumului masculin, și această situație e acceptată și chiar dorită, nu numai la nivelul *femeilor-obiect*, dar și la nivelul femeilor emancipate." Cont. 21 V 71 p. 6. „Crin Antonescu l-a acuzat pe Traian Băsescu că a promovat *«femeia-obiect*, femeia cu succes facil»." Ev.z. 16 XI 09 p. 3; v. și Cont. 9 VI 78 p. 9, R.lit. 23 X 80 p. 23, G. 16 XI 09 p. 9 (din *femeie + obiect*; cf. fr. *femme-objet*; DMN, DMC 1965) || *femeie-ofițer* –Femeie care este ofițer (de armată, poliție, în navigație)– „[Carmen] este prima *femeie ofițer* de port din Galați." Sc. 3 X 82 p. 2. „O *femeie ofițer* al Forțelor Aeriene Regale (RAF) din Marea Britanie a câștigat o bătălie legală de șase ani cu armata..." Ad. 30 III 02 p. 9. „șefii poliției germane au decis ca fiecare *femeie-ofițer* să primească trei sutiene pentru a le purta la diversele acțiuni ale forțelor de ordine." G. 6 VIII 08 p. 13 (din *femeie + ofițer*) || *femeie-om de știință* –Om de știință de sex feminin– „Urma de obicei un interviu cu o *femeie-om de știință*." R.lit. 2 X 69 p. 28 (din *femeie + om de știință*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 331) || *femeie-ostaș* –Femeie care luptă ca ostaș– „«*Femeia-ostaș*»." Gaz.lit. 20 IX 62 p. 8. „Dintre toate misiunile, este pentru prima dată când va fi prezentă în teatrul de operațiuni o *femeie ostaș* cu rol în cadrul unei piese de luptă." J. 24 II 08 (din *femeie + ostaș*; cf. fr. *femme-soldat*; DMN, DMC 1968) || *femeie-parlamentar* –Femeie care a fost aleasă în Parlament– „multe țări trimit la Strasbourg foarte puține *femei-parlamentar*." Ad. 24 IX 02 p. 2. „Prima *femeie-parlamentar* din Iași trăiește într-un cort, printre boschetari" Ad. 11 IX 03 p. 3; v. *femeie-ministru* 2009 (din *femeie + parlamentar*) || *femeie-pictor* –Pictoriță– „A șasea ediție a «Săptămânilor internaționale ale femeii», desfășurată la Cannes, a prilejuit o confruntare între *femeile-pictori* și sculptori din diverse țări." Cont. 6 VI 69 p. 7. „Katarina Ivanovic, prima *femeie pictor* din Serbia" Z. 6 IV 09 (din *femeie + pictor*; cf. fr. *femme-peintre*; DMN 1967) || *femeie-pilot* –Femeie care este pilot (de avion, de automobil)– „Ea este prima *femeie-pilot* care sosește la Londra conducând un avion de pasageri de cursă lungă." I.B. 2 X 65 p. 4. „A murit prima *femeie-pilot* din România. Ea avea 93 de ani." Ad. 8 VII 03 p. 11. „O *femeie-pilot*, printre victimele accidentului" G. 7 VII 10 p. 6; v. și Mag. 15 VII 67 p. 3, R.l. 3 VIII 67 p. 3, Sc. 18 XI 73 p. 2, 5 I 74 p. 6, 9 XI 83 p. 5, Ad. 9 II 01 p. 1, ProTV Mag. 47 / 08 p. 57 (din *femeie + pilot*; cf. fr. *femme-pilote*; DMN 1967) || *femeie-poet* –Femeie care scrie (și publică) poezii– „Era cât pe-aci să mă mohorăsc cu bilanțul făcut de M.B. în «Contemporanul» [...] din care urma să rezulte cât de puțin încăpătoare a rămas literatura pentru *femeile-poet* și femeile-prozator și mă chinuiam strașnic să fac în mintea mea dreptate acestei urgisiri." Cont. 18 VII 69 p. 3. „o făptură cu totul și cu totul altfel decât îmi imaginam că poate fi o *femeie poet*." R. lit 9 IV 03 (din *femeie + poet*; cf. fr. *femme-poète*; DMN 1966) || *femeie-politician* –Femeie care activează pe plan politic– „multe *femei-politician* sunt susținătoare ale votului uninominal." Ad. 9 III 01 p. 3. „Bărbații care au luat cuvântul [...] s-au întrecut în aprecieri măgulitor-demagogice la adresa *femeilor-politician*..." Ad. 13 X 03 p. 2. „Mezina președintelui nu are nici o *femeie-politician* drept model." G. 7 II 08 p. 4; v. și 15 VIII 05 p. 4, 13 IX 07 p. 4, 23 X 07 p. 32, Cot. 5 XI 07 p. 23, Ultima oră 14 XI 08 p. 1 (din *femeie + politician*) || *femeie-polițist* –Femeie care este polițist– „*Femeile-polițist* din Capitală – sărbătorite cu flori și cântece" Ad. 9 III 01 p. 3. „O *femeie-polițist* a fost ucisă într-un scurt schimb de focuri." Ad. 27 IV 02 p. 9. „*Femeile polițist* [din Marea Britanie] au purtat până acum pălării stil melon." Ad. 4 III 04 p. 13; v. și 30 X 04 p. 1; v. și *antiglonț* 2008, *polițistă* 2001, 2003 (din *femeie + polițist*) || *femeie-prefect* –Femeie care a fost numită în funcția de prefect– „Noul reprezentant al Guvernului în Capitală este și prima *femeie-prefect* din istoria Bucureștiului [M. Mantale]" Ad. 24 I 05 p. 3. „Prima *femeie-prefect* din istoria Bucureștiului va fi astăzi, pentru 40 de minute, coprezentatoare a principalului jurnal de știri N24." G. 18 I 07 p. 20. „*Femeie-prefect* într-un județ de mineri?" Ev.z. 29 XII 07 p. 7 (din *femeie + prefect*) || *femeie-preot* –Femeie care este preot (în cadrul bisericii anglicane)– „La Catedrala din Bristol a Bisericii Anglicane a avut loc ceremonia primirii în rândul preoților a primei femei. Evenimentul este urmarea deciziei Bisericii Anglicane de a hirotonisi *femei-preot*, decizie mult discutată și contestată de Biserica Catolică." R.l. 14 III 94 p. 8. „Prima *femeie-preot* angajată în armata britanică" Ad. 15 II 01 p. 13. „Pot să primesc euharistia de la o *femeie preot*, am acordat-o la rândul meu femeilor" D. 4 XI 09; v. și Luc. 5 V 84 p. 12, "22" 43 / 96 p. 16, Nat. 21 XII 00 p. 6 (din *femeie + preot*, după engl. *woman priest*) || *femeie-primar* –Femeie care este primar– „Film de actualitate, reliefând momente din viața unei *femei-primar*..." I.B. 3 X 75 p. 2. „Prima *femeie-primar* a Marrakech-ului" Ev.z. 22 VI 09 (din *femeie + primar*) || *femeie-profesor* –Profesoară– „Pentru acostator [...] nu există nici *femeie-profesor*, nici femeie-doctor, nici femeie-țesător." Sc. 14 XII 66 p. 1. „Densusianu-Puscariu Elena (n. 3 mart. 1875, Făgăraș, jud. Brașov – d. 1966). Medic, prima *femeie-profesor* universitar în domeniul medical din România, prima *femeie-profesor* la o clinică de oftalmologie din lume. Fiica lingvistului Aron Densușianu și a scriitoarei Elena Circa, sora lui Ovid Densușianu" Z. dum. 20 XI 09; v. și *femeie-medic* 1976 (din *femeie + profesor*; cf. fr. *un professeur femme*; PR) || *femeie-prozator* –Femeie care scrie (și publică) proză– *v. femeie-poet* 1969 (din *femeie + prozator*) || *femeie-rector* –Femeie ce deține funcția de rector– „După 700 de ani de dominare și conducere necontestată a Universității Cambridge de către bărbați, a fost aleasă ca rector Alice M. Este prima *femeie-rector*!" Sc. 11 VII 75 p. 6. „Niciodată nu am priceput că sunt *femeie-rector*, sau sunt rector-femeie, pentru că atunci când discutăm despre problemele de serviciu nu conștientizez diferențe între mine și colegii mei." G. ed. 18 X 06 p. IX (din *femeie + rector*) || *femeie-regizor* –Femeie care este regizor– „Există prejudecata că regia e o profesie rezervată bărbaților. Prejudecată ce se menține, printre altele, și datorită faptului că nici o *femeie-regizor* încă nu și-a înscris numele în istoria acestei activități, de dată relativ recentă, printr-o înscenare excepțională." R.l. 14 XII 72 p. 2. „O altă anchetă

[...] încearcă să vadă dacă *femeia-regizor* este un handicap (sic!)." R.l. 6 III 99 p. 14. „este pentru prima oară în istoria Oscarurilor când această cinste revine unei *femei-regizor* din America." Ad. lit. și art. 24 II 04 p. 14 (din *femeie* + *regizor*) || *femeie-romancier* –Femeie care scrie (și publică) romane– „Sheherezada e «întâia *femeie-romancier*» din lume..." R.lit.18 X 84 p. 9 (din *femeie* + *romancier*) || *femeie-savant* –Femeie care creează în domeniul științei– „Când în marile laboratoare ale științei o *femeie-savant* își face apariția, nu mai surprinde pe nimeni." Sc. 7 III 78 p. 1. „O *femeie-savant* fierbe într-o eprubetă o licoare. Iubitul ei, ca să-i demonstreze că are curaj și că nu-i pasă de consecințe, bea licoarea și se face mic-mic, cât să-l bagi în poșetă." R.l. 10 V 03 (din *femeie* + *savant*) || *femeie-scriitoare* –Scriitoare– „Mai târziu, când și-a început activitatea literară, a simțit din nou aceeași opresiune din partea editorilor. Ei respingeau *femeile-scriitoare*, refuzându-le textele, după ce în prealabil reținеau... ideile." Săpt. 28 II 75 p. 5. „O singură *femeie scriitoare* s-a înscris în «palmaresul» meu sentimental" Fam. III 09 p. 67 (din *femeie* + *scriitoare*; cf. fr. *femme-écrivain*; DMC 1967) || *femeie-sculptor* –Sculptoriță– v. *femeie-pictor* 1969. „Maestră în arta portretului, considerată de criticii vremii drept cea mai înzestrată *femeie-sculptor* a României în secolul al XX-lea, artista [Milița Petrașcu] a realizat monumentul «Ecaterina Teodoroiu» (1935, Târgu Jiu)" Teleg. 20 III 07 (din *femeie* + *sculptor*) || *femeie-senator* –Femeie membră a Senatului– „Conduse de udemeristul Eckstein, *femeile-senator* s-au luptat să facă loc pe liste semenelor lor" Ad. 20 II 04 p. 2. „senatoarea PD Maria Petre a ținut un scurt curs de istorie, prezentând viața primei femei-senator – Maria Mișu Pop, aleasă în 1939." Ad. 16 IX 04 p. 3; v. *femeie-deputat* 2005 (din *femeie* + *senator*) || *femeie-simbol* –Femeie care constituie un simbol– „*femeile-simbol* pictate de Rosenthal." Săpt. 15 VIII 86 p. 4. „industria cosmeticelor «bio». Produsele sunt deja folosite și lăudate de *femei-simbol* precum Madonna..." G. 17 VIII 09 p. 14 (din *femeie* + *simbol*) || *femeie-sociolog* –Femeie care a îmbrățișat profesia de sociolog– „Toate femeile care s-au încumetat să desfășoare o nouă activitate, specifică bărbaților, s-au declarat extrem de mulțumite de noua lor muncă. Și o ultimă precizare: raportul a fost întocmit de trei *femei-sociologi*." R.l. 1 IX 75 p. 6. „am întâlnit o persoană, care era extrem de interesantă, este vorba de o *femeie sociolog*, care m-a influențat extrem de mult și m-a făcut să doresc să devin și eu sociolog." C.r. I-III 04 p. 2 (din *femeie* + *sociolog*) || *femeie-soldat* –Femeie care luptă ca soldat– „Astfel, un rezervist a fost sodomizat de sergentul său în plină desfășurare a «Furtunii deșertului», 26 de *femei-soldați* au fost mai mult decât hărțuite sexual în cadrul unui congres al aviatorilor de către colegii lor – bărbați..." As 39 / 92 p. 15. „de la începutul anului, patru *femei-soldat* [engleze] au beneficiat de intervențiile chirurgilor militari." Ad. 28 IV 01 p. 10. „*Femeile-soldat*, încorporate la cerere, n-au voie să rămână gravide pe durata militariei" R.l. 22 V 03 p. 2 (din *femeie* + *soldat*; cf. fr. *femme-soldat*; DMN, DMC 1968) || *femeie-soție* –Femeie în ipostaza de soție– *v. femeie-medic* 1976; v. și Săpt. 4 XII 81 p. 1 (din *femeie* + *soție*) || *femeie-sudor* –Femeie care este sudor– v. *femeie-forjor* 1974. „*Femeie sudor* la Faur" Ev.z. 8 VII 09 (din *femeie* + *sudor*) || *femeie-șerif* **1.** –Femeie care deține funcția de șerif– „K.C. este prima *femeie-șerif* din statul nord-american Ohio." Sc. 5 I 77 p. 5. **2.** (fig.) –Femeie voluntară– „cuplu 1: fizician și poet cu o «*femeie șerif*», «împătimită a agriculturii»" Z. 12 V 03 //din *femeie* + *șeriff*// || *femeie-toreador* –Femeie care este toreador– „*Femeii-toreador* au existat în Spania și în trecut." Mag. 29 XII 66 p. 3. „După prima *femeie-toreador*, acum a apărut și prima femeie-gondolier." Săpt. 4 X 74 p. 5. „Prima *femeie toreador* a murit la 86 de ani" editiaspeciala.com 23 II 09 //din *femeie* + *toreador*// || *femeie-țăran(că)* –Femeie care locuiește în mediul rural și se îndeletnicește cu munca pământului și cu creșterea animalelor– „Să luăm o frezie, o garoafă și să le dăruim *femeii-țărănci* și femeii-zidar și femeii-ministru sau medic." Sc. 10 III 84 p. 5. „La Muzeul Internațional al Femeilor din Bonn (Germania) [va avea loc] manifestarea intitulată «Lunile României». Prezentarea se va desfășura pe mai multe secțiuni: *femeia-țăran*, femeia-muncitor..." R.l. 3 XI 93 p. 5 (din *femeie* + *țăran*) || *femeie-țesător* –Țesătoare– v. *femeie-profesor* 1966 (din *femeie* + *țesător*) || *femeie-zidar* –Femeie care a îmbrățișat meseria de zidar– v. *femeie-țăran(că)* 1984 (din *femeie* + *zidar*); v. și *pilot-femeie, președinte-femeie, redactor-femeie, regizor-femeie*

femto- –Prefix care desemnează a cvadrilioana parte (10 la puterea -15) din unitatea al cărei nume îl precedă– (din danezul *femten* "cincisprezece"; cf. engl., fr. *femto-*; BD 1968)

femtosecúndă s.f. (fiz.) –A cvadrilioana parte dintr-o secundă– v. *subnuclear* 1964, *attosecundă* 2008 (*din engl. femtosecond*; cf. fr. *femtoseconde*; Dimitrescu, *Dr.* 180; MDN)

feng-shui s. (cuv. chin.; filoz.) „În ultimii ani, *Feng Shui* a devenit o preocupare pe plan mondial [...] Această filozofie urmărește reechilibrarea energiilor din mediul înconjurător și a energiilor fiecărui individ în parte, folosindu-se de diverse structuri pozitive, sunete, parfumuri..." Av. VII 03 p. 66, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Înseamnă că ești pregătit să te ghidezi după principiile *Feng Shui*, arta străveche de armonizare a energiilor, aplicabilă în orice domeniu." Cosmopolitan I-II 04 p. 80, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Tot mai multe firme apelează la consilierii *feng-shui* atunci când se mută în sedii noi." Ev.z. 15 I 07 p. 28; v. și G. 15 VII 06 p. 2 [pron. *feng-șúi*] (din fr., engl. *feng shui*; PR 1988)

fenobác s.n. (chim.) „*Fenobac*. Această denumire desemnează un nou preparat chimic destinat combaterii poluării mediului cu petrol sau cu diferite reziduuri organice toxice și netoxice." Sc. 23 II 77 p. 5 //din *feno-* "referitor la fenoli" + *bac*[terie]//

fenomén s.n. v. *telenovelă-fenomen*

fereástră s.f. (inform.) –Zonă dreptunghiulară de pe ecranul unui computer, care funcționează ca interfață grafică separată, în care se afișează un document, datele oferite de un program în derulare etc.– „sistem care permite să micșoreze într-o secundă *fereastra* programului la dimensiuni insesizabile cu doar o apăsare de buton." Ad. 5 III 05 p. 9. „Am închis *fereastra* de internet și, câteva zeci de secunde, am închis și ochii, sperând să alung astfel săgețile dureroase înfipte dinspre nicăieri." evenimentul.ro 8 I 10 (după engl. *window*; cf. fr. *fenêtre*; Stoichițoiu Ichim, *A* – 2000-2001; DCMM; DexX)

feribót s.n. (mar.) –Pod plutitor– „Pentru asigurarea unui transport rapid între porturile Napoli și Tunis, societatea italiană «Tirenia» a furnizat mai multe *ferry-boat*-uri care vor acoperi această distanță în 21 de ore." I.B. 12 VI 74 p. 8. „O nouă linie de *feribot* între Bulgaria și România, din octombrie" mediafax.ro 17 VIII 09 [scris și *ferry-boat*] (din engl., fr. *ferry-boat*; DTP, D. Tr.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

férmă s.f. || *fermă-etalon* –Fermă model– „În acest an, de pildă, inginera V.D. a mers la *ferma-etalon* de la Urechești, unde a făcut o tăiere demonstrativă a viței de vie (o tehnologie modernizată)" Sc. 1 IV 76 p. 1. „Foarte mulți dintre sătenii noștri au lucrat la Agroind Laza, care înainte era o *fermă etalon* în regiune" R.l. 28 XII 06 (din *fermă* + *etalon*; DexX) || *fermă (experimentală pilot* –Fermă model– „Cercetătorii de la stațiunea experimentală agricolă din Geoagiu au conceput și organizat *ferme experimentale pilot* în unele cooperative agricole și întreprinderi de stat. Pe parcursul a câtorva ani, specialiștii stațiunii vor urmări în aceste *ferme pilot* aplicarea tehnologiilor moderne de lucrare a pământului și rezultatele obținute." R.l. 3 III 75 p. 2. „la grădina zoologică din Abidjan funcționează, încă din 1982, o *fermă-pilot* pentru creșterea crocodililor." Sc. 15 III 86 p. 5. „*Fermă pilot* la Valea Doftanei" Telegraful de Prahova 17 IX 09 (din *fermă* [*experimentală*] + *pilot*, după fr. *ferme-pilote*; DMN 1962)

fermentoterapíe s.f. (med.) „La Institutul de fiziologie al Academiei de științe a R.S.S. Armene a fost pusă la punct o metodă care se numește o *fermentoterapie* complexă [...] Metoda permite lichidarea cicatricei, deschizând calea refacerii funcțiilor de bază ale celulei. Pentru aceasta sunt utilizați fermenți." R.l. 3 IV 78 p. 6 (din *ferment* + *terapie*, după model rus.)

fermión s.m. (fiz.) „Particulele al căror spin este un număr semiîntreg, 1/2, 3/2, 5/2 [...] se numesc *«fermioni»* și nu este posibil ca, simultan, două dintre ele să ocupe același spațiu." Cont. 12 I 79 p. 5. „Bosonul este una dintre cele două diviziuni ale particulelor elementare, alături de *fermion*, intrând în componența electronilor și nucleonilor." 9am.ro 11 IX 08; v. și *gravitino* 2008, *graviton* 1979, *lepton* 2008, *spin* 1979, *superparticulă* 1979 (de la numele fizicianului it. E. *Fermi*, fr. *fermion*; Dimitrescu, *Dr.* 180, Dr.2 130, 143; PR 1955; DT, LTR, DC; DN_3, DexX)

feroaluminiu s.n. –Aliaj de fier și aluminiu– „O nouă tehnologie pentru producerea de tablă din *feraluminiu* a fost elaborată de cercetătorii polonezi." Sc. 19 V 77 p. 4 [și *feraluminiu*] (din *fier* + *aluminiu*, calc după fr. *ferro-aluminium*; LTR; DN_3, DEX 98)

feromón s.m. (biol.) –Secreții ale unui animal menite a influența comportamentul membrilor aceleiași specii– „*Feromonii* sunt substanțe fabricate de orice corp uman, iar specialiștii le consideră responsabile de atracția dintre persoanele de sex opus." G. 25 VI 08 p. 9. „Descoperirea *feromonilor* a însemnat pentru producătorii de parfumerie o afacere profitabilă." Unica 19 II 10 (din fr. *phéromone*; cf. engl. *pheromone*: Random House 1959, PR 1969; DEX 98, MDN, DexX)

feroneríe s.f. (artă) –Lucrare artistică din fier– v. *velurat* 1974. „Un

grup german de *feronerie* a preluat o afacere fondată în urmă cu 12 ani de un antreprenor român" Z.fin. 5 XI 09; v. și R.l. 21 X 80 p. 3; v. și *art-deco* 2008 (din fr. *feronnerie*; DT; DEX, DN_3, DexX)

fersmanít s.n. (geol.) –Specie de mineral– v. *landauit* 1965 (cuv.rus; de la numele savantului *Fersman*)

fesenár, -ă s.m.f., adj. (pol.; peiorativ) –Fesenist– „Mașina de vot *fesenară*" Viitorul 112 / 90 p. 1. „*Fesenari* și parveniți" Cat. 25 / 91 p. 4. „Fandacsiile *fesenarului* sucevean" Viitorul 178 / 91 p. 1 (din *fesene* + *-ar*; R. Zafiu în Luc. 20 / 93 p. 4, R.lit. 5 / 07, Uritescu, *CV* 62)

fesenariót, -ă adj. v. *feseniot*

fesené v. *FSN*

feseneá s.f. (fam.; ironic) –FSN– „*Feseneaua* și-a cam luat-o în cap." (din *fesene*)

feseniádă s.f. (pol.; peior.) –Odisee de natură fesenistă– „Unele procese tehnologice sunt suprimate din cauza scumpirilor și lipsei de bani, semănăm în miriște, «lucrăm» manual, tăvălugim cu târșul. Altfel spus, aceasta *feseniadă* a agriculturii a ajuns o batjocură, rușinea de pe lume." R.l. 4 VI 91 p. 2; v. și Expr. Mag. 144 / 93 p. 4 [și *fedeseniadă*] (din *fesene* + *-iadă*; Uritescu, *CV* 62–63; Ciolan, *MC*; DexX)

fesenie s.f. (pol.; peior.) **1.** –Totalitatea adepților FSN– „Apriga *fesenie* ploieșteană" Contr. 40 / 90 p. 2. **2.** –Ispravă a adepților FSN– „Telecinemateca – emisiune de cultură cinematografică, băgați de seamă – a programat în premieră pe țară această perlă de evazionism popular. *Fesenie*? Orice politică vehementă cu propriii alegători își are ca aliat o cultură narcotizantă." Cot. 21 VII 91 p. 3 (din *fesene* + *-ie*, după *tiranie*; Uritescu, *CV* 61; DexX)

Fesenílă s.m. (pol.; peior.) –Fesenist– „Cei din opoziție au dominat net întrecerea. S-a dovedit nu numai prin eficacitatea «arsenalului» de lozinci rodate pe la atâtea mitinguri și marșuri, ci și prin furia celor de-alde Pecerilă și *Fesenilă* care, tumefiați la față de furie, scuipau și huiduiau, fiecare după caracterul său." Contrast VI 91 p. 4 (din *Fesene* + *-ilă*, după tipul *Setilă*; Uritescu, *CV* 61)

feseniót, -ă adj. (pol.; peior.) –De nuanță fesenistă– „Presa *feseniotă*" Contrast 30 / 90 p. 2 [și *fesenariot* – v. Contr. 40 / 90 p. 2] (din *fesene*, după *fanariot, mafiot*; R. Zafiu în Luc. 25 / 91 p. 4; DexX)

fesenire s.f. (pol.; peiorativ) –Aplicare în viața socială a principiilor F.S.N.– „De aceea, ei «stau agățați» de fabrici, unde vor accepta orice salariu și orice diversiune sindicală, iar munca le va fi – cuvântul circulă deja – o *fesenire* continuă." Cot. 26 VI 91 p. 1 (din *fesene*; Uritescu, *CV* 62; DexX)

fesenism s.n. (pol.) –Concepție proprie F.S.N.-ului– „abdicând din pieptul liberalilor, intrând direct într-o aripă tânără și pudrată cu *fesenism*." Lucifer 1 VI 91 p. 8 (din *fesene* + *-ism*; A. Stoichițoiu în *Hyperion* III / 94 p. 173; DexX)

fesenist, -ă s.m.f., adj. (pol.; deseori depreciativ) –Membru sau adept al FSN– „V-au dat *feseniștii* puțină mâncare, puțină lumină, salam fără soia..." Ad. 6 V 90 p. 2. „Numele [lui Corneliu Coposu] începuse să fie mânjit de ordurile *feseniste*." "22" 46 / 95 p. 8. „Fostul *fesenist* Cazimir Ionescu revine în prim-planul vieții politice după o absență de aproape șase ani" Ev.z. 10 III 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 5 / 07; v. și Lib. 8 V 90 p. 1; v. și *cotrocenizare* 2006, *neocomunism* 1994, *penețecedist* 1990 (din *fesene* + *-ist*; Uritescu, *CV* 59-60; „Am întâlnit utilizându-se vocabula în discuție chiar cu rol de injurie: *fesenistule*!"; DexX)

fesenizá (pol.; peiorativ) **1.** v.i. –A se purta conform obiceiurilor F.S.N.– „«Libertatea» *fesenizează* și prin faptul că nu spune persoanelor pe nume." Mesager 6 IV 90 p. 2. **2.** v.t. –A impune principiile sau oamenii FSN– „Au *fesenizat* cu înverșunare." Dr. 205 / 90 p. 1. „Ei nu s-au supus dispozițiilor lui Iliescu de a *feseniza* Clujul." "22" 20 V 05. **3.** v.r. –A adopta principiile FSN– „Și sfaturi, multe sfaturi [...] S-au cam *fesenizat*." Ultima soluție VI 91 p. 5. „Și noi ce facem, măi? [...] Ne *fesenizăm* după lampa lui Ilici?" Fraierul român VII 91 p. 10 (din *fesene* + *-iza*; Uritescu, *CV* 60; DexX)

fest s.n. „Gay Fest este un festival anual de gay pride care are loc în București [...] care aduce în centrul atenției publice cultura queer din toate zonele. În cadrul *festului* din acest an s-au organizat expoziții, concerte de cabaret cu transsexuali și alte petreceri." Cot. 8 VI 07 p. 15. „Primul mare festival al Banatului, Semenic *Fest* 2011, va avea loc [...] în localitatea Gărâna." ziare.com 30 VIII 11 (din germ. *Fest*; cf. engl. *Fest*)

festivál s.n. –Sărbătoare, celebrare periodică– „Concurs pentru creatorii români de pagini Web [...] Înscrierile se pot face până pe 20 septembrie, exclusiv pe site-ul *festivalului*..." Gaz. de Sud 11 IX 01. „Cu plajele sale ticsite, arhitectura futuristă, *festivalul* de la Rio și fotbalul de calibru, Brazilia este, cel puțin la prima vedere, o destinație turistică foarte sofisticată și extrem de dinamică." Z.fin. 28 III 03. „Petrecăreților care aleg în acest an să guste din celebra bere germană la *festivalul* Oktoberfest din Munchen le va fi mai ușor să se descurce în acest an, chiar și după ce au dat pe gât mai multe halbe." Cap. 26 IX 09 || *festival concurs* –Festival în cadrul căruia are loc și un concurs– „Miercuri a început la Târgoviște cea de a treia ediție a popularului *festival-concurs* de romanțe «Crizantema de aur»." Sc. 29 X 70 p. 3. „S-a încheiat cea de a treia ediție a *festivalului-concurs* «Voronețiana»." R.l. 26 VII 78 p. 2. „Râmnicu Vâlcea: *Festival-concurs* de chitară unic în țară" Ad. Rm. Vâlcea 25 X 09; v. și I.B. 9 X 70 p. 2, Săpt. 5 VII 74 p. 7, R.l. 22 VI 74 p. 2, 14 XII 74 p. 2, 31 VII 82 p. 5, Sc. 21 XII 83 p. 4 (din *festival* + *concurs*; DexX) || *festival-fantomă* –Fals festival, anunțat doar pentru a strânge fonduri– „Am avut o promisiune de la Primăria Capitalei, dar ne-am trezit în aer, pentru că un alt *festival-fantomă* a primit banii." Ev.z. 23 II 07 p. 23. „AC/DC ar fi trebuit să cânte în România anul acesta, la un *festival-fantomă* ce nu a mai avut loc: Bucharest Rock Arena." presaonline.com 15 XII 09 (din *festival* + *fantomă*) || *festival de gaming* „În weekend-ul 20-21 februarie, la Palatul Copiilor, va avea loc festivalul de jocuri «The Gathering: Origins», primul *festival de gaming* din România care are ca scop implicarea activă a celor mai importante comunități de gameri" 9am.ro 18 II 10 || *festival de modă* „Cea de-a V-a ediție a *Festivalului de Modă* de la Iași s-a desfășurat sub o nouă titulatură, «Romanian Fashion Week»" Gaz. de Sud 22 X 01 || *festival de publicitate* „Prima ediție a *festivalului de publicitate* Ad'Or și-a deschis porțile miercuri, 16 mai, la Sala Palatului." Z.fin. 18 V 01. „la *festivalurile de publicitate* se pot câștiga multe premii grație campaniilor sociale..." Z.fin. 29 I 03 || *festival de tuning* „Mașini de peste 3,5 mil. euro la *Festivalul de Tuning*" Cap. 20 X 08 || *festival de turism* „Județul Satu Mare a fost prezent la *Festivalul de Turism* de la Ujgorod" eziare.com 15 IX 09 || *festivalul berii* „Seara s-a încheiat la *Festivalul Berii* printre miasme de mici și floricele." Gaz. de Sud. 27 X 01. „Anul acesta, la *Festivalul Berii* din Germania o halbă de un litru va costa 7,90 de euro, cel mai mare preț plătit vreodată pentru această băutură." Cap. 28 V 07 || *festivalul brânzei* „Președintele va fi prezent la cea de-a V-a ediție a «*Festivalului Brânzei și Pastramei*», pe Platoul Inima Reginei [din Bran]" ziare.com 27 IX 09 || *festivalul cârnaților* „*Festivalul Cârnaților* de Pleșcoi" ziare.com 1 X 07. „Evenimentul, cunoscut și sub denumirea de *Festivalul Cârnaților*, nu se va ține anul acesta." ziare.com 20 I 10 || *festivalul cartofului* „Tocănițele, tocanele sau gulașurile, toate având printre ingrediente cartofii, au fost vedetele *Festivalului Cartofului*, desfășurat la Miercurea-Ciuc la începutul lunii august." jurnalul.ro 13 VIII 09 || *festivalul clătitelor* „*Festivalul Clătitelor* deschide sezonul sărbătorilor tradiționale" baniinostri.ro 8 II 10 || *festivalul de pomana porcului* „În perioada 19-21 februarie, de vineri până duminică, va avea loc cea de-a V-a ediție a *Festivalului* Internațional *de Pomana Porcului*, organizat la Băile Balvanyos, comuna Turia, județul Covasna [...] Potrivit tradiției, concurenții se îmbracă în port tradițional specific zonei pe care o reprezintă, iar fiecare echipă va trebui să prezinte tradițiile locale privind sacrificarea porcului și preparate tradiționale." baniinostri.ro 16 II 10 || *festivalul de țigări de foi* „Anual, se organizează obligatoriu patru evenimente oficiale, dintre care unul este o plecare în Cuba, la *Festivalul de țigări de foi*." Cap. 21 XI 09 || *festivalul dulciurilor* „*Festivalul dulciurilor* [...] Dedicat cofetarilor și patiserilor, festivalul este gândit sub forma unei expoziții cu vânzare" Z. 29 XI 08 || *festivalul florilor* „avem *festivalul florilor* la Pitești, festivalul castanelor la Baia Mare" G. 29 IX 09 || *festivalul îndrăgostiților* „Porțile celei de-a patra ediții a *Festivalului Îndrăgostiților* s-au deschis ieri cu oficializarea căsătoriilor pentru o zi. De Valentine's Day, 100 de cupluri din Craiova au ales să fie protagonistele unei ceremonii simbolice." Gaz. de Sud 15 II 10 || *festivalul înghețatei* „*Festivalul înghețatei* a plăcut vizitatorilor noștri." Cap. 19 VIII 09 || *festivalul mărțișorului* „Astăzi se deschide *Festivalul Mărțișorului* [...] Festivalul debutează cu târgul de mărțișoare, la care participă 35 de meșteri populari." ziarnldeiasi.ro 24 II 10 || *festivalul merelor* „Și tocmai pentru că celebrele mere de Voinești sunt principala sursă de venit pentru locuitorii comunei, cultivatorii lor s-au gândit să le facă o sărbătoare numai a lor: *festivalul merelor* de Voinești." jurnalul.ro 9 XI 08 || *festivalul peștelui* „Brăilenii au sărbătorit «*Festivalul Peștelui*» cu cea mai mare salată de icre" Z. 14 XI 09 || *festivalul sarmalelor* „Băsescu și Udrea sunt așteptați la *Festivalul Sarmalelor* de la Praid" mediafax.ro 1 X 09 || *festivalul shoppingului* „În această perioadă, acolo [în Dubai] este *festivalul shoppingului*, pentru că discounturile aplicate brandurilor de lux sunt considerabile." Cap. 14 I 09 || *festivalul științei* „Aproximativ 850 de liceeni de la licee din Arad și Cluj-Napoca s-au reunit la Arad pentru «*Festivalul Științei*», unde au prezentat experimente deosebite, au participat la concursuri și jocuri distractive de științe." stiintaazi.ro 7 XI 09 || *festivalul țuicii* „Ultima medalie de aur a fost câștigată la *Festivalul țuicii*, care a avut loc la

sfârșitul lunii trecute în Vălenii de Munte." Z.fin. 16 XI 01 || *festivalul usturoiului* „Mălaimare, actor atunci când nu face politică, și-a arătat supărarea și în legătură cu refuzul miniștrilor de a participa la *Festivalul Usturoiului*, anul trecut în comuna Copalău, Botoșani." Z.fin. 14 IV 03 || *festivalul viei și vinului* „Bucuria vânjenilor, la reluarea «*Festivalului Viei și Vinului*» a fost imensă. Întreg complexul de acțiuni inițiate de organizatori (expoziții de artă populară, lansări de carte, concursul rezervat interpreților de muzică populară, concursul de recitări etc.) s-a bucurat de o audiență deosebită." Gaz. de Sud 15 X 01 || *festivalul vinului* „Cramele din Recaș au avut exclusivitate în organizarea *Festivalului Vinului*, alături de Primăria Timișoara." Z.fin. 5 XI 02 (dicționarele curente nu consemnează sensul și construcțiile acestea; Ciolan, *MC*)

festivaliér, -ă adj. (artă) –De festival– „Agendă *festivalieră*." R.l. 6 IX 67 p. 3. „Specific *festivalier*" R.lit. 27 IX 84 p. 20. „Pot fi înscrise la preselecție toate filmele de scurtmetraj prezentate pe ecrane sau în circuitul *festivalier* (național și internațional) în cursul anului trecut." gandul.info 8 I 09; v. și R.lit. 7 VIII 75 p. 18, 18 III 82 p. 16 (din fr. *festivalier*; PR 1955, DMN 1965; DN_3, DEX-S, DexX)

festivalíst s.m. (artă) –Participant la un festival– „Iată, azi, instantanee surprinzând activitatea de ieri [...] *festivaliști* aplaudând un spectacol român într-unul din parcuri." Sc. 4 VIII 62 p. 4. „Devenind «*festivalist*», până la urmă ai șansa să iei un premiu." ziare.com 4 II 09 (din *festival* + *-ist*; DEX-S, DexX)

festivalítă s.f. –Frenezia organizării de festivaluri– „Fenomenul *festivalitei*, extins la noi în mai toate domeniile artei și combinat, dezastruos, cu ineficientul (dacă nu inexistentul) sistem de difuzare a cărților și revistelor de gen, e unul alarmant, ce va avea drept urmare, după cum atrag atenția, tot mai apăsat în ultima vreme, voci autorizate, o pulverizare a culturii naționale într-o sumă de... culturi locale." C.n. 16 IX 04. „Cineva ar trebui să țină seama de simptoamele *festivalitei* bucureștene." G. 23 IV 07 p. 27 (din *festival* + *-ită*, după modelul *laringită*; Ciolan, *MC*)

festivísm s.n. (peior.) –Caracter festiv artificial– „Când *festivismul* dă mâna cu mulțumirea de sine." Sc. 13 X 65 p. 2. „Nou prilej de *festivism* ieftin în Parlament" ziaruldeiasi.ro 18 I 00. „Ziua Unirii: *festivism* și promisiuni" ziaruldeiasi.ro 25 I 06; v. și Sc. 31 VII 73 p. 2, R.l. 8 I 75 p. 1, Săpt. 11 V 79 p. 7, Luc. 8 IX 79 p. 4 (din *festiv* + *-ism*; DEX-S, DEX 98, MDN, DexX)

festivíst, -ă adj. (peior.) –Caracter festiv conferit unei manifestări banale– „Tomul lui nu e *festivist*, ci numai sărbătoresc." Gaz.lit. 5 X 67 p. 1. „Incongruența trebuind a fi pedepsită, adio material «tocit» de-acasă, adio etalare de cunoștințe «*festiviste*» – atenția și datele unei culturi generale medii rămân aici singurele de rigoare." R.lit. 4 II 71 p. 27. „Mediul cultural băcăuan este incoerent și *festivist*" Deșteptarea 28 X 09; v. și *implementare* 1993 (din *festiv* + *-ist*; Guțu Romalo, *CG* 215; DEX 98, MDN, DexX)

festivizáre s.f. –Conferirea unui caracter festiv sau festivist– v. *implementare* 1993. „acreala veninoasă a publicului, deloc dispus la aplauze și vizibil ostil oricărei încercări de «*festivizare*» a atmosferei..." I.d. 1 VII 08 (din *festiv* + *-izare*; DexX)

féta s.f. (cuv. gr.; culin.) –Brânză de capră sau de oaie, sărată, tartinabilă, produsă tradițional în Grecia– „Negustorii unguri fac avere vânzând *feta* de Brăila fabricată în Mexic [...] Umblu un ceas pe Moșilor, prin fața buticurilor arabe care vând *feta* de Brăila produsă de bulgari." R.l. 1 IX 93 p. 1. „*Feta* – nu este produsă numai în Grecia, ci și în Bulgaria sau România." Unica III 04 p. 150, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Lapte, brânză *feta*, pâine, biscuiți și paste, cafea, ciocolată, chiar mezeluri și alte sute de alimente biologice sunt puse la vânzare în magazinul..." Ad. 28 VIII 09; v. și R.l. 9 VII 93 p. 6, 6 X 93 p. 16; v. și *brânză-cremă* 2005 (cf. fr. *féta*; PR 1950; DexX)

fetíș s.n. v. *actor-fetiș*

fetíță s.f. (fam.-arg.) –Prostituată– „Prinderea în flagrant a *fetițelor*." Nat. 17 X 00 p. 6. „O «*fetiță*» din Bârlad are de achitat 188 de amenzi pentru prostituție" Ad. 13 IV 05 p. 14. „Șapte «*fetițe*», dintre care patru minore, surprinse de mai multe ori în timp ce agățau șoferii pe Centură [...] s-au pomenit cu dosar penal." adevarul.ro 17 VI 11; v. și Ad. 4 V 02 p. 9, 27 VIII 03 p. 7

fetițoásă adj.f. –Femeie care se alintă, are atitudine de fetiță– „o mamă, altă mamă-mămoasă (o Victoria Mierlescu veșnic *fetițoasă*, panicoasă, diminutivă: «a plecat băiatul cu stomăcelul gol!»)..." R.l. 3 IV 78 p. 2. „o ironie bine condusă de o Stela Popescu încântătoare, *fetițoasă* peste termen, zăpăcită cu moderație, cochetă cu mijloace locale." R.l. 1 II 84 p. 2. „Felicia are câte un alt mod de a relaționa cu fiecare om din viața ei: cu maică-sa e iritabilă, cu taică-su e protectoare, cu prietena pe care o sună în Olanda e mai hlizită, mai *fetițoasă* (dar imediat cum încheie convorbirea vedem că s-a prefăcut) etc." D. 24 VI 10 (din *fetiță* + *-os*; DexX)

fetomatérn, -ă adj. (med.) –Privitor la fetus și la mamă– v. *perinatal* 1978. „Practic, sunt detectate celulele fetale care au intrat în sângele matern prin microchimismul *fetomatern*." ziaruldeiasi.ro 7 XII 07 //din *fetus* + *matern*; DEX 98//

fettuccíne s.f. pl. (cuv. it.; culin.) –Paste alimentare în formă de panglică, mai late decât tagliatelle– v. *tortellini* 2004. „Ingrediente: 330 g de *fettuccine*..." jurnalul.ro 15 V 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Aproximativ 450 g paste *fettuccine* (tăiței lați, plați și lungi cu ou, însă puteți să folosiți orice tip de paste dacă nu aveți *fettuccine*)" ev.z. 4 III 11 (PR 1956; Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR)

fezabilitáte s.f. (franțuzism) –Însușirea de a fi fezabil, de a se putea realiza– v. *consulting* 1992. „Cât se plătește pentru studiul de *fezabilitate* la Autostrada Tg. Neamț-Ungheni" wall-street.ro 24 II 10 (din fr. *faisabilité*; DMC 1950; DEX-S, MDN, DexX)

fiabilitáte s.f. (tehn.) –Capacitatea unui aparat, a unui sistem de a funcționa fără incidente un timp dat– „Când Armstrong a coborât pe Lună, pipăind, cu prudență, praful din ograda necunoscută, inima lui bătea cu 156 pulsații pe minut. Era mult, dar fenomenul acesta de tahicardie nu se datora fricii, nici cel puțin îngrijorării, deoarece sentimentul dominant, în toată această călătorie fascinantă, a fost *fiabilitatea*." Cont. 26 VII 69 p. 10. „În opinia cercetătorilor de la «Duke University Medical Center» din Durham (Carolina de Nord), unde a fost verificată *fiabilitatea* aparatului, invenția permite repararea promptă a unui electrod defect." Sc. 18 IV 78 p. 6. „BMW, campion la *fiabilitate*, varianta britanică" C.n. 13 XI 09; v. și Sc. 16 XII 70 p. 6, R.l. 10 III 79 p. 6; v. și *exploatabilitate* 2008, *fonocardiograf* 1975 (cf. fr. *fiabilité*; DMN 1950; LRC II p. 105, L. Seche în LR 2 / 75 p. 177, A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537, Fl. Șuteu în LR 5 / 80 p. 557–558, G. Rusu în LR 5 / 81 p. 567–569; DT; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

fianít s. (geol.; probabil cuv. rus.) „În laboratoarele Institutului de fizică al Academiei de Științe a U.R.S.S. a fost obținut, prin sinteză, un soi nou de monocristale, denumite *fianit*, care se aseamănă, atât prin aspectul lor cât și prin unele însușiri – între care duritatea și transparența – cu diamantele naturale." R.l. 29 XI 75 p. 6

fíbră s.f. || *fibră de sticlă* –Filament de sticlă cu diametru minuscul folosit pentru a întări diferite produse din polimeri – v. *fribroscop* 1964. „Primul bob carenat în întregime și articulat [...] a fost prezentat la J.O. din 1936, în timp ce întâiul realizat din *fibră de sticlă* a fost cel al elvețianului Giobellina, apărut în 1982." Pro Sport 15 I 98 p. 16. „Un alt tip de tapet existent pe piața noastră este cel pe bază de *fibră de sticlă*" Ad. 12 IX 03 p. 20 (din fr. *fibre de verre*, engl. *glass fibre*; invenția datează din 1930; DexX) || *fibră optică* –Filament de sticlă cu diametru minuscul, conducător al luminii prin reflexie totală, folosit la transmiterea informațiilor sau imaginilor– v. *telematic* 1979. „Cablurile de *fibră optică* nu sunt singurele lucruri care s-au furat de pe Autostrada Soarelui." G. 4 IX 09 p. 5; v. și Mag. 31 X 99, G. 19 II 07 p. 3; v. și *bit* 1983, *circuit integrat* 1984, *digitalizare* 2005, *inteligent* (*imobil inteligent*) 2006, *led* 1983, *televiziune* (*digitală*) 2003, *wireless* 2002 (din fr. *fibre optique*; cf. engl. *optical fiber*; invenția datează din 1960; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

fibrinactív s. (adj.) (biol.) „Sângelui luat pentru analiză i se adaugă un poliester denumit «*fibrinactiv*» care permite separarea sângelui în fibrină, ser și globule roșii, fără a fi necesară scurgerea intervalului pentru coagulare." Sc. 3 VI 78 p. 6 //din *fibrină* + *activ*//

fibroblást s.n., s.m. (biol.) –Celulă abia diferențiată, precursoare a țesutului conjunctiv– „Numărul de diviziuni descrește cu vârsta, încât *fibroblastele* prelevate de la o persoană de peste 20 de ani desfășoară în cultură, înainte de a muri, doar 30-40 de diviziuni celulare." Cont. 3 IV 81 p. 7. „nu fac decât să oblig propriul *fibroblast* (celulă din profunzimea pielii) să producă colagen. Dacă doi *fibroblaști* erau programați să moară în aceeași zi, din cauza îmbătrânirii, unul dintre ei este salvat de acest extract, deci, practic, se reduce cu cel puțin 50% viteza de îmbătrânire" G. 12 XI 09 p. 12 (din fr. *fibroblaste*; DN_3, DexX)

fibrolemnós, -oásă adj. –Alcătuit prin împâslirea și presarea fibrelor de lemn– „De aprecieri deosebite s-au bucurat piesele de bucătărie și cuierele de vestibul executate cu plăci *fibro-lemnoase* melaminate." I.B. 6 I 62 p. 1. „Vreau să vă anunț o veste: pentru prima oară în țară, fabricăm – după o tehnologie proprie – plăci *fibro-lemnoase* mulate." R.l. 5 II 75 p. 3. „produce MDF – material *fibrolemnos* de densitate

mare" Z.fin. 3 VII 06; v. și *PFL* 1975 (din *fibră* [de lemn] + *lemnos*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 233; DN_3, DEX-S, DEX 98, MDN)

fibroscóp s.n. (med.) –Endoscop din fibră optică– „Recent s-a introdus în cercetare un nou tip de endoscop – *fibroscopul* – format dintr-un tub flexibil cu diametrul de 1,2 cm., construit din 150.000–200.000 fibre fine de sticlă, fiecare fibră având diametrul de 1,5 microni. Fiecare din aceste fibre transmite câte un element al imaginii alcătuită astfel din multe mii de imagini parțiale." Sc. 4 I 64 p. 2. „pentru stabilirea diagnosticelor, el folosește *fibroscop* ORL (fibroscopie ORL), unicat în zona Moldovei" ziaruldeiasi.ro 1 III 06 (din fr. *fibroscope*; DTN 1974; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108; DEX-S, MDN, DexX)

fibrospóng s. (med.) „Eforturile depuse de specialiștii români în vederea găsirii unui procedeu de corecție a acestei infirmități [hemofilia] s-au soldat cu succes. Ei au realizat un produs numit *«fibrospong»* preparat sub forma unui burete din fibrină, cu ajutorul căruia se obține coagularea sângelui în timpul intervenției chirurgicale." R.l. 27 III 76 p. 5 (din *fibr*[ină] + *spong*[ios])

fibrotéxt s.n. „*Fibrotextul*, un deșeu rezultat la fabricile de încălțăminte, a devenit, ca urmare a unei fructuoase colaborări a specialiștilor din industria ușoară și a celor din construcțiile de mașini, un material util, fără să fie nevoie de investiții suplimentare." R.l. 18 XI 78 p. 5 (din *fibră* + *tex*[tilă]; cf. engl. *fibrotextile*; TDTF; DexX)

ficționalizá v.t. –A construi o ficțiune pornind de la un fapt real– „Filmul *ficționalizează* [...] un episod din timpul vizitei lui Malaparte, care, suferind de o alergie, este trimis de un doctor din București la un alt doctor din Iași..." R.l. 19 VII 08 p. 26. „Inspirat dintr-un caz real petrecut în Minnesota anului 1987, filmul *ficționalizează* o intrigă inedită." G. 4 III 10 p. 16 (din *ficțional* + *-iza*)

ficțiúne s.f. v. *știință-ficțiune*

fidelíst adj., s.m. (pol.) „În ultimul timp cei nemulțumiți [de regimul din Panama] sunt denumiți și *«fideliști»* (simpatizanți ai regimului Fidel Castro)." Sc. 16 VII 61 p. 4 (din engl. *fidelist*, de la n.pr. *Fidel* [Castro]; BD 1963; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 137)

fidelitáte s.f. || *înaltă / mare fidelitate* –Reproducere fidelă a sunetului– „Repertoriul muzical a fost împrospătat cu cele mai noi șlagăre românești și străine care sunt transmise de o stație de *mare fidelitate*." R.l. 1 VIII 79 p. 5. „Dacă ar fi să-i fac un cadou, la această sumă impresionantă de ani ce s-au scurs în muncă și pasiune zi de zi, i-aș oferi un contract cu Electrecordul, pentru un serial de discuri de *înaltă fidelitate* cu lieduri de Schumann și Schubert..." Săpt. 5 XII 80 p. 6. „formatul HD, potrivit oamenilor din domeniu, asigură o imagine de cinci ori mai clară și un sunet de *înaltă fidelitate*." Teleg. 1 X 09; v. și *digital* (sensul 1) 1985, *hi-fi* 1980 (trad. engl. americ. *high fidelity* [*hi-fi*], fr. *haute fidélité*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX-S, MDN, DexX)

fidelizá v.t. –A face consumatorul să rămână fidel unui produs, unei mărci etc.– „Comercianții au început *să-și fidelizeze* clienții" Ad. 17 X 03 p. 14. „Teatrele care la ora asta își *fidelizează* cu adevărat spectatorii nu sunt cele instituționalizate, ci, culmea, cele underground..." Cot. 13 I 07 p. 17. „Aceste servicii, îmbunătățite, ar putea atrage noi clienți sau *fideliza* pe cei vechi." R.l. 21 X 08 p. 9; v. și standard.money.ro 20 IX 07, R.lit. 28 III 08 p. 14; v. și *roman-foileton* 2006, *underground* 2007, *viral* (sensul 2) 2009 (din fr. *fidéliser*; PR 1970)

fidelizáre s.f. –Acțiunea de a fideliza și rezultatul ei– „Respect, fitness și câini – soluțiile *fidelizării* angajatului" Z.fin. 5 VII 01. „Campania de *fidelizare* a abonaților..." evenimentul.ro 1 XII 06 (din *fideliza*)

fidjián 1. adj. –Referitor la sau care este din insulele Fidji– „[MI5 caută] lingviști part-time pentru limbile kurdă, bengali sau *fijiană*..." Ad. 8 III 04 p. 17. **2.** s.m.f. –Locuitor din insulele Fidji– „La Hamilton, în Canada, o *fidjiancă* măritată cu un român punea într-o veselie la cale o oală imensă cu sarmale și povestea că și-n Insulele Fidji carnea tocată, amestecată cu mirodenii și înfășurată în foaie de varză e mâncare de petreceri." Nat. 4 III 99 p. 12 (din *Fidji* + *-an*)

fiér s.m. **1.** || *fier-beton* –Produs siderurgic în formă de bară, folosit la realizarea armăturilor construcțiilor din beton– v. și *fierar-betonist* 1961. „Specialiștii Institutului de construcții Harkov au elaborat o originală metodă de tăiere a *fier-betonului* prin topire cu ajutorul arcului voltaic." Sc. 26 VIII 77 p. 6 (din *fier* + *beton*; DT). **2.** pl. *fiare* (fam.) –Greutăți și aparate pentru exercițiile fizice de fitness, body-building etc.– || *a trage de fiare* „În parcurile Drumul Taberei și Kiseleff se poate *«trage de fiare»*" G. 30 VII 08 p. 16 || *tras de fiare* „Întotdeauna am fost puțin narcisist, altfel nu m-aș fi apucat de *tras de fiare*..." Nat. 27 VII 02 p. 3 (R. Zafiu în R.lit. 50 / 11; DexX)

fierár s.m. || *fierar-betonist* –Muncitor care se ocupă cu executarea armăturilor elementelor de construcție– „Brigada de *fierar-betoniști* condusă de D.D. a executat montarea fierului-beton la 4 blocuri cu câte 9 etaje..." Sc. 7 X 61 p. 1. „*Fierar-betonist* mort pentru că s-a înecat cu pâine și brânză" Nat. 11 XII 01 p. 6; v. și I.B. 2 III 62 p. 1, Sc. 23 XI 81 p. 2 (din *fierar* + *betonist*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 233; DTP; DEX, NODEX, DexX)

fierbătór[1] s.m. –Muncitor care execută operații de fierbere în cadrul prelucrării unor materii prime– v. *evaporator* 1961 (din *fierbe* + *-[ă]tor*; DEX, NODEX, DexX)

fierbătór[2] s.n. (gosp.) –Mic aparat care, pus la priză, face să fiarbă lichidul dintr-un recipient– „Cristi și-a preparat cafeaua cu *fierbătorul*". „Unul dintre principalele avantaje ale utilizării unui *fierbător* electric este dat de siguranța oferită în comparație cu utilizarea aragazului." info-ziare.ro 25 IX 09 (din *fierbe* + *-[ă]tor*; DT; DEX, MDN, DexX)

fiésta s.f. –Serbare (la origine religioasă), petrecere pe străzile orașului, în țările de limbă spaniolă, apoi extins și la alte țări– „Premierea solilor României [...] s-a transformat într-o veritabilă *fiesta* mexicană: formații de «mariachis», cu instrumentiști îmbrăcați în pitorești costume mexicane purtând mari sombreros, se dezlănțuie într-o suită de cântece populare mexicane și românești." Sc. 10 VI 75 p. 2. „Ziua premierei a fost declarată sărbătoare națională în Georgia. A urmat o adevărată *«fiesta»* care a durat cinci zile." Săpt. 2 III 84 p. 7. „Pregătiți pentru marea *fiestă*" jurnalul.ro 5 II 10; v. și Sc. 1 XI 80 p. 4, R.lit. 24 VI 82 p. 21, 2 IX 82 p. 24; v. și *stranier* 2009 [și *fiestă*] (din sp. *fiesta*; cf. fr., engl. americ. *fiesta*; DMN, DMC 1964; El. Toma în ER p. 476; D. Am.; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

fighter s. (cuv. engl.) –Luptător– „Anișoara se remontează repede, are o structură de *«fighter»*, de luptător. Eu lucrez cu ea de un an de zile. Înainte am lucrat cu Carmen B. și pot spune că sunt două naturi diferite, deși amândouă au un psihic excepțional." Săpt. 10 VI 83 p. 7. „Românul lansează o lovitură disperată. Nimerește în plin. Celălalt se prăbușește descleiat. *Fighterul* gâfâie." Ev.z. 1 XI 00 p. 15 [pron. *fáităr*]

figúră s.f. || *a se rupe/sparge în figuri* **1.** –A se da mare, a se comporta mimând o condiție superioară celei reale– „Am fost invitați la preselecție și ne-am dus, nu în dorul lelii, că ar fi însemnat că suntem lipsiți de bunul simț. Dar nu *ne-am rupt în figuri* ca să demonstrăm cât de buni suntem." Nat. 4 01 p. 2. „Romașcanii *se sparg în figuri* la centrul comercial din inima orașului" Cot. 26 VIII 08 p. 15. „48 de crew-uri multidisciplinare sunt pregătite *să se rupă în figuri* (la propriu) în fața actorilor principali ai festivalului." zf.ro 28 VII 10; v. și R.l. 20 IX 08 p. 24; v. și *copil* (*de cartier*) 2002. **2.** –A dansa cu mișcări dezlănțuite– „Băiatul lui Isărescu *se rupe în figuri*! [...] În fotografiile postate pe facebook, Costin dansează ca-n filme, de cele mai multe ori singur, în timp ce toată lumea din jur îl urmărește cu atenție!" libertatea.ro 21 II 10. „Andreea T. *s-a rupt în figuri* pe manele!" click.ro 13 V 11 (DALR; DexX)

filamentár, -ă adj. –Care are filamente– v. *cardat* 1974 (din *filament* + *-ar*; DexX)

filarióză s. (med.) –Elefantiazis– „Bolile tropicale mai fac ravagii în vastele regiuni ale Africii, Asiei și Americii Latine. Potrivit datelor furnizate de Organizația Mondială a Sănătății (OMS) [...] schistosomiasis, o boală purtată de șerpii de apă, care atacă ficatul, splina, intestinele și inima, infectează circa 200 de milioane de persoane; *filariosis*-ul, cauzat de mai multe specii de viermi paraziți, produce desfigurări, inflamări ale brațelor și picioarelor și orbire." R.l. 21 VII 78 p. 6. „*Filarioza* limfatică afectează 120 de milioane de persoane din toată lumea" stiinta.info 30 VIII 09 [var. *filariosis*] (cf. it. *filariosi*, fr. *filariose*; DM; DEX, DN_3, DexX)

fildeșíu, -ie adj. –De culoarea fildeșului– „M-am găsit în fața unui bărbat cu părul foarte cărunt, cu tenul *fildeșiu*, profund oriental." R.lit. 28 III 74 p. 32. „O mică sferă *fildeșie*..." Z. dum. 18 V 07 (din *fildeș* + *-iu*; DEX, DexX)

file sharing s. (cuv. engl.; inform.) „Românii, mai severi decât francezii în privința programelor *file-sharing*" G. 31 V 06 p. 8. „*File-sharing-ul* este complet ilegal. Sintagma înseamnă să le dai altora, cunoscuți sau necunoscuți, acces la un fișier din computerul tău care conține material protejat prin copyright." adevarul.ro 28 IV 11 [pron. *fail-șéăring*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

filializáre s.f. (ec.) –Transferul de activitate către filiale– „*Filializarea* – reorganizarea serviciilor, promovată la Siderurgica Hunedoara [...] *filializarea* activităților auxiliare și transformarea acestora în societăți comerciale pe acțiuni – filiale ale Siderurgica Hunedoara." Ad. 10 X 01 p. 5. „a mai intervenit o problemă legată de *filializarea* Electrocentralei Parașeni." zvj.ro 1 IV 11 (după fr. *filialisation*; PR înainte de 1972)

filibustér s.m. **1.** „termenul *filibuster* a fost preluat de la spanioli, care

îi denumeau cu titlul de filibustero – adică pirat sau corsar – pe cei care atacau coloniile și corăbiile spaniole, în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. În secolul al XIX-lea, denumirea a căpătat un nou sens, desemnându-i pe cei care se angajau într-o acțiune militară neautorizată, care avea ca scop preluarea controlului asupra unui teritoriu, aflat desigur, în America Latină. Cei mai cunoscuți astfel de «conquistadori» au fost Narciso Lopez și William Walker." historia.ro IV 08. **2.** „Folosind *filibusterul*, o metodă desuetă de tergiversare [...] această nouă alianță cu extremismul alege calea nesupunerii față de decizii democratice" R.l. 4716 / 05. „«*Filibuster*» este o practică veche de secole în legislativul american, preluată din Senatul Roman, prin care membrii unui grup politic pot amâna sau chiar bloca o inițiativă legislativă vorbind încontinuu, chiar și zile, până ce expiră termenul dezbaterii acestei legi." zf.ro 20 I 10. „Regulamentul Senatului Statelor Unite permite oricărui senator să vorbească oricât pe orice subiect. Dacă o lege e pusă în dezbatere, senatorii opoziției pot să oprească votarea ei indefinit pur și simplu dezbatând-o la infinit. Nimeni nu le poate lua dreptul la cuvânt. Sau aproape nimeni, pentru că un amendament la regulament permite unei majorități formate din 2/3 din senatori să ceară întreruperea dezbaterii și trecerea la vot. Metoda se numește «*filibuster*». Obama și partidul său au avut în senat exact majoritatea de 40 de locuri de care aveau nevoie pentru a trece orice lege. Dar au pierdut un loc cheie, exact acela care le permitea oprirea unui *filibster*, odată cu moartea corifeului Edward Kennedy și ocuparea locului său de către un republican." hotnews.ro 7 III 10; v. și 9am.ro 4 XI 07, evz.ro 4 XI 08, R.l. 4 XI 10 (din engl. *filibuster*; Ciolan, *MC*; DexX – sensul 2)

filibusterísm s.n. „Pur și simplu, era vorba de o înfruntare între senatorii republicani și cei democrați într-o chestiune aparent lipsită de importanță: aprobarea numirii a patru judecători nominalizați de către președintele Bush. Democrații nu sunt de acord, considerând că vederile celor patru sunt prea conservatoare, dar nu dispun de suficiente voturi pentru a respinge propunerile. Ei s-au prevalat însă, până acum, de o prevedere din regulamentul Senatului care permite prelungirea dezbaterilor – prin procedeul denumit *filibusterism* – pentru a împiedica să se treacă la vot. La rândul lor, republicanii au venit cu inițiativa unei ședințe-maraton de 30 de ore pentru a denunța ceea ce ei cred a fi «obstrucțiile» democraților." adevarul.ro 14 XI 03. „Când puterea este arogantă opoziția obstrucționează. Pentru prima oară sub regimul Constituției din 1991, în Parlament Opoziția apelează la *filibusterism* și intransigență procedurală. Ele sunt legitime câtă vreme Puterea așează masa votului împotriva bunului simț și abuzează de poziția sa dominantă." 9am.ro 20 IX 05 (din engl. *filibusterism*; DexX)

filimoníst, -ă adj. (lit.) –Privitor la scriitorul N. Filimon– „Monografia consacrată de George Ivașcu lui Nicolae Filimon a fost anticipată de câteva apariții care au atras atenția asupra preocupărilor sale *filimoniste*." Săpt. 24 II 78 p. 2 (din n.pr. [N.] *Filimon* + *-ist*)

film s.n. –Prezentare a modului în care s-a desfășurat (o vizită, o cursă etc.)– „Iată pe scurt *filmul* cursei." Sc. 9 V 61 p. 5. „«*Filmul*» unui accident. O «Dacie» frânează, derapează, rupe parapetul și ajunge în Dâmbovița!" I.B. 8 I 83 p. 6. „Rapidul câștigă la Cluj, cu CFR (*Filmul* meciului)" adevarul.ro 7 IV 11; v. și R.l. 24 XII 79 p. 1, R.lit. 26 VI 80 p. 8; v. și *amerizare* 1969 || *a i se rupe filmul* (fam.-arg.) –A-și pierde memoria, a nu-și mai aminti ce s-a întâmplat– „*Mi s-a rupt filmul* și am ajuns la spital" Ad. 20 X 01 p. 12. „Am plecat spre casă, însă «*mi s-a rupt filmul*». Dumnezeu stie cum am ajuns la spital." monitorulneamt.ro 27 XI 06; v. și Ad. 30 VII 02 p. 12, 14 VII 03 p. 11 || *a se rupe filmul* (fam.-arg.) –A înceta o tradiție, tendință etc. și a începe alta– „*S-a rupt filmul* vechilor cinematografe? Unde mai merg bucureștenii la film" adevarul.ro 5 II 09. „Cristian Diaconescu – demisie cu cântec. *S-a rupt filmul* PSD. Vom avea un partid de stânga al lui Băsescu" jurnaluldevrancea.ro 24 II 10; v. și *carte-film* (din fr. *film*; DMN 1965; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 137; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX-S, DexX) || *film-anchetă* –Film cu caracter de anchetă– „Celălalt *film-anchetă* «Mâine începe azi» este un film despre tinerii din zilele noastre." Sc. 18 VII 65 p. 2. „Este necesar, deci, ca strădaniilor pasionate, concretizate adesea în certe reușite ale creatorilor de la studioul «Al. Sahia», să li se răspundă prin stabilirea, în planul tematic, a ponderii justificate de importanța *filmului-anchetă*." Sc. 14 XI 75 p. 4. „regizorul e un observator și intervine cât mai puțin în filmele observaționale; sau, dimpotrivă, regizorul își argumentează bine poziția în cazul *filmelor-anchetă*." "22" 26 I 06; v. și Cont. 17 IX 65 p. 6, R.l. 24 VII 69 p. 2, I.B. 8 X 70 p. 2, Cont. 2 XI 73 p. 5, Sc. 17 IV 74 p. 2, I.B. 18 IV 74 p. 2, Săpt. 26 VII 74 p. 6 (din *film* + *anchetă*; cf. fr. *film-enquête*; DMN, DMC 1966; Fl. Dimitrescu în BRPh 1 / 69 p. 166) || *film-antologie* –Film alcătuit din secvențe antologice– „Acest *film-antologie* trebuie văzut nu numai pentru că noi o cunoaștem deocamdată foarte puțin pe cea căreia îi e dedicat." Cont. 29 X 65 p. 4. „«Așa se distra lumea» este subiectul *filmului-antologie* realizat de cunoscuta casă Metro-Goldwin-Mayer pentru a marca împlinirea unei jumătăți de secol de existență." Sc. 11 VI 74 p. 6. „Nu întâmplător am ales pentru deschiderea retrospectivei un film-antologie realizat de maestru [Jean Georgescu] în 1963: Lanterna cu amintiri." R.lit. 28 II 01; v. și Cont 29 V 64 p. 4 (din *film* + *antologie*; Fl. Dimitrescu în BRPh 1 / 69 p. 166) || *film-avertisment* –Film care are rolul de a atrage atenția asupra unor fenomene– „«Brățara de bronz» este, evident, drama dezrădăcinării. Dar este, în același timp, un film-mărturie, un *film-avertisment* în probleme care au încă o pondere [...] deloc neglijabilă în procesul prefacerilor sociale din țara sa." Sc. 23 IV 76 p. 2. „Guvernul britanic va consacra suma de 2,5 milioane de lire pentru desfășurarea unei vaste campanii împotriva heroinomaniei, care a luat proporții nebănuite în această țară. Campania, care se adresează în special tineretului, cuprinzând în special *filme-avertisment* și materiale publicitare la televiziune, va fi lansată în luna aprilie..." R.l. 1 III 85 p. 6. „Aceasta este povestea unui *film-avertisment* realizat de poliția din Gwent (sud-estul Țării Galilor) care a ajuns, în câteva săptămâni, una dintre cele mai accesate înregistrări postate pe YouTube. Menit să le atragă atenția tinerilor despre riscul folosirii telefonului mobil la volan, filmul a atras atenția mass media din toată lumea, din India până în Canada..." G. 4 IX 09; v. și Sc. 4 II 78 p. 6, R.l. 25 XI 78 p. 2 (din *film* + *avertisment*) || *film-balet* –Balet filmat– „*Filmul-balet* «Carmen» cu M.P. în coregrafia cubanezului A.A." R.lit. 20 XI 69 p. 27. „După o seamă de reușite la televiziune, în primul rând cu un balet «Masa tăcerii» pe muzică de M.L., apoi cu un *film-balet* «tv» pe muzică de Bécaud, a scris și înscenat partitura coregrafică a unei piese de Stravinski." Săpt. 4 XII 70 p. 3. „Royal Opera House: Spărgătorul de nuci (englez, *film-balet*, 2003)" program-tv.ro 13 IX 08; v. și I.B. 12 I 76 p. 6 (din *film* + *balet*) || *film-catastrofă* –Film care are ca temă o catastrofă (cutremur, inundație etc.)– „Psihologii explică moda *filmelor-catastrofă* ca o formă de consolare: un sistem inventează o condiție apocaliptică pentru ca, în comparație cu ea, realitatea să apară mai bună și mai potrivită, mai suportabilă." R.lit. 3 IV 75 p. 23. „Conceput în maniera *filmelor-catastrofă* [...] «Viaductul» aduce în prim-plan figura sinistră, dar reală, a unui maniac care, prin anii '30, se «specializase» în dinamitarea podurilor de cale ferată..." Săpt. 8 VI 84 p. 5. „2012, noul *film-catastrofă* care face furori în toată lumea în materie de încasări." Z. dum. 27 XI 09; v. și R.lit. 22 V 75 p. 24, R.l. 25 XI 78 p. 2, 2 VIII 82 p. 6, Cinema 237 82 p. 18 (după fr. *film-catastrophe*, engl. *catastrophe movie*; DMC p. 80) || *film-comandă* –Film comandat de o anumită instituție spre a fi folosit în scopuri publicitare sau didactice– „La noi, «tehnofilmele» intră în vastul recipient al așa-numitelor *«filme-comandă»*. Ministerele, instituțiile, marile unități industriale sau comerciale sau culturale au posibilitatea să «comande»." R.l. 14 XII 71 p. 2. „o obligație a lui Munteanu de a scrie despre *filmele-comandă* regizate de militari..." R.lit. 30 III 07 p. 19 //din *film* + *comandă*// || *film-concert* –Film care cuprinde lungi secvențe dintr-un concert– „Un *film-concert* intitulat «La sursă», prezintă izvoarele de creație ale unor compozitori ruși." Pr.R.TV 30 XI 86 p. 3. „O adevărată senzație în viața culturală a Vienei a constituit-o prezentarea *filmului-concert* «Crucișătorul Potemkin». Muzica pentru acest film a fost compusă de compozitorul german Edmund Meisel în 1926." R.lit. 26 V 88 p. 23. „Shine A Light – *Film-concert*" AS 20 IV 08 p. 29 (din *film* + *concert*; cf. engl. *concert movie*) || *film-cult* –Film care dă naștere unui adevărat cult– „Inspirat din romanul grafic al lui Frank Miller, autorul lui «Sin City», «300» a ajuns un *film-cult* probabil înainte de a avea premiera americană, pe 9 martie." R.l. 20 III 07 p. 27. „«Pulp Fiction» a avut un succes uriaș, devenind peste noapte un *film-cult*..." T.l. 5 / 08 p. 28 (din *film* + *cult*) || *film-dezbatere* –Film cu caracter de dezbatere– „Indiferent de cum o să-l numim, ne aflăm în fața unui *film-dezbatere* și caracterul acestuia se citește de la început în formula scenariului: procesul." Sc. 15 IX 65 p. 2. „Drumul unui anumit tip de *film-dezbatere*, drumul unui anumit tip de «polițier», drumul unui anumit tip de comedie civică." R.l. 16 II 78 p. 2. „Cu Lions for Lambs, Robert Redford încearcă să ia pulsul națiunii [...] prin interrelaționarea a trei episoade care evoluează în paralel într-un *film dezbatere*." R.lit. 4 I 08; v. și R.lit. 5 I 84 p. 17 (din *film* + *dezbatere*; Fl. Dimitrescu în BRPh 1 / 69 p. 167) || *film-document* –Film cu caracter de document– „*Filmul-document* «Mondo cane»." Cont. 13 I 67 p. 2. „«Cazul Mattei» nu este un film de ficțiune, nu este nici ceea ce numim de obicei un documentar. Este ceva mai mult. Este un *film-document* al

epocii sale, un *film-document* al Italiei de azi." Cont. 1 XII 72 p. 5. „«Sex Traffic», *film-document*, la TVR 1" 9am.ro 4 IV 06; v. și R.lit. 9 X 69 p. 24, 25 III 71 p. 27, I.B. 17 XI 72 p. 2, R.lit. 15 XII 83 p. 17 (din *film + document*) || *film-fluviu* –Film de o lungime neobișnuită– „«Ziaristul» a fost un adevărat *film-fluviu*, având două serii a câte două ore fiecare." Cont. 21 VII 67 p. 5. „Wim Wenders folosește o întrepătrundere de imagini mentale cu realitatea într-un *film*-fabulă-*fluviu* realizând o atmosferă pe cât de sofisticată pe atât de inchizitorială." R.lit. 28 XI 91 p. 23. „E un *film-fluviu*, de 6 ore..." "22" 30 XI 05; v. și R.l. 3 I 78 p. 6, Cont. 1 XII 78 p. 10 (din *film + fluviu*; cf. fr. *film-fleuve*; Ciolan, *MC*; DMN 1966; DexX) || *film-foileton* –Film lung care se difuzează la televiziune, în fragmente– „Cu o modestie proprie numai oamenilor momentului, s-a înscris în unul din programele televiziunii [...] cu acest *film-foileton*: «Concert din muzică de Bach»." R.lit. 20 III 79 p. 17 (din *film + foileton*) || *film-frescă* –Film care constituie o adevărată frescă a unei epoci– „Este greu de spus din ce specie cinematografică face parte filmul «Bietul Ioanide». Eugen Barbu îl consideră un eseu cinematografic. Cu aceeași îndreptățire l-am putea numi *film-frescă*." R.l. 30 IV 80 p. 2. „Luchino Visconti – aristocratul comunist care, prin Rocco e i suoi fratelli [Rocco și frații săi], realizează un *film-frescă* cu o rafinată structură simfonică..." R.lit. 28 XI 01. „E acel gen de *film-frescă* ce face portretul unei comunități aproape dezumanizate – clasa medie americană..." "22" 10 I 06; v. și R.l. 31 VII 82 p. 1 (din *film + frescă*) || *film-gigant* –Film de o lungime neobișnuită, cu foarte mulți figuranți– „Se turnează *filme-gigant* de 3–4 ore în care apar mii de figuranți." Cont. 22 III 63 p. 5. „După «Căderea Troiei», «Ultimele zile ale orașului Pompei», primul *film-gigant* apare deja ca un matur super-spectacol." Cont. 4 VII 69 p. 5 (din *film + gigant*) || *film-lecție* –Film cu caracter de lecție– „D.P. nu a făcut un *film-lecție* despre viața și opera lui Țuculescu și nici n-a încercat o cercetare exhaustivă a creației acestuia." Cont. 23 IX 66 p. 5. „Este un *film-lecție* de istorie, previzibil și bătrânicios." D. 2 VI 06; v. și R.l. 12 XI 66 p. 6 (din *film + lecție*; Fl. Dimitrescu în BRPh 1 / 69 p. 167) || *film-mamut* –Film de o lungime neobișnuită, cu foarte mulți figuranți– „Cheltuielile acestui *film-mamut* ating suma de 90 milioane de franci." Cont. 16 XII 66 p. 5. „*Filmul-mamut* realizat de către producătorul D. de L. împreună cu studiourile sovietice ni se înfățișează ca o reconstituire istorică de amploare a celebrei bătălii purtată de celebrul geniu militar: Napoleon." R.l. 26 XII 71 p. 2. „Soderbergh apare cu un *film-mamut*, care o să pună la grea încercare distribuitorii din lumea largă, pentru că are patru ore și jumătate!" jurnalul.ro 23 V 05 //din *film + mamut*; Fl. Dimitrescu în BRPh 1 / 69 p. 167// || *film-monstru* –Superproducție– „Producătorii italieni au realizat unul din acele *filme-monștri* menite să obțină cel mai mare succes de casă cu cele mai îndoielnice mijloace." Cont. 29 III 63 p. 5 //din *film + monstru*// || *film-muzical* –Film în care muzica este elementul caracterizant– „Formula *filmului muzical* (aici muzică ușoară) nu este, credem, un gen hibrid." Cont. 17 II 67 p. 5. „«Pădurea albastră», *film muzical* pentru copii lansat de Dumitru Lupu" Teleg. 7 XII 07 (cf. fr. *film musical*, it. *film musicale*; PN 1980) || *film-pirat* – „*Filme «pirat»*. Numărul filmelor produse de cinematografia italiană este de trei ori mai mic decât în urmă cu 5 ani. Una din cauze o constituie proliferarea posturilor particulare de televiziune care difuzează așa-numitele *filme «pirat»* – pelicule copiate pe ascuns, pentru care nu plătesc nici o taxă." Sc. 11 III 81 p. 5. „Se aude în surdină vocea anonimului care însoțește imagini dintr-un foarte vechi *film-pirat*, după un roman de Henry Miller, tipărit postum..." Z. dum. 4 VIII 06 (din *film + pirat*) || *film-poem* –Film cu calități de poem– „*Film-poem* asupra generației revoluționare de după război." Mag. 16 VIII 67 p. 5. „Cineclubul televiziunii franceze a programat [...] straniul *film-poem* «Testamentul lui Orfeu» realizat în 1960 și considerat de critici drept un adevărat testament al artistului." Cont. 2 XI 73 p. 10. „Of Time and the City este un *film poem* despre viața lui Terence Davis în orașul în care a crescut, Liverpool." ziare.com 22 V 08; v. și Cinema 4 / 74 p. 9, R.l. 27 XII 77 p. 2 (din *film + poem*; cf. fr. *film-poème*; DMN 1969) || *film-portret* –Film în care se schițează portretul unei personalități– „«Cimarron» este un *film-portret*." I.B. 10 XII 66 p. 2. „*Film-portret*, evocare a personalității unuia dintre pionierii aviației germane de la sfârșitul secolului trecut." R.l. 30 VII 84 p. 4. „«Le mammouth celeste» – un atașant *film portret* realizat de Marie-Jeanne Utrech despre autorul conceptului de «tehnică spectrală» și «sound icon» – compozitorul Horațiu Rădulescu, de origine română, naturalizat francez și stabilit, după 1998, în Elveția." R.lit. 8 II 03; v. și Săpt. 28 II 69 p. 1, I.B. 18 IV 74 p. 2, Sc. 12 VI 74 p. 6, I.B. 11 II 75 p. 4, Sc. 30 I 76 p. 4; v. și *videocasetofon* 1974 (din *film + portret*; cf. fr. *film-portrait*; DMC 1974) || *film-recital* –Film cu valoarea unui recital actoricesc– „Adaugă palmaresului Michelei Morgan o reușită memorabilă în acest *film-recital*." R.l. 14 II 67 p. 2. „Un *film recital* spre desfătarea fanilor lui Tom Hanks, a cărui prestație rămâne remarcabilă..." Bucarest Matin 23 III 01; v. și Mag. 18 II 67 p. 5 (din *film + recital*) || *film-scheci* –Film alcătuit din mai multe părți distincte– „Acesta este un *film-sketch* (cu trei povestiri) pe care-l turnează acum în Italia trei mari cineaști." Mag. 12 XI 66 p. 4. „În secțiunea Forumul Noului Cinema a fost proiectat, ieri, «Lost and Found», *film-scheci* semnat de șase tineri autori europeni, printre care și Cristian Mungiu." Ad. 12 II 05 p. 5; v. și Cont. 28 II 69 p. 5, 14 XI 69 p. 5 [scris și *film-sketch*] //din *film + scheci*; Fl. Dimitrescu în BRPh 1 / 69 p. 167; DexX// || *film-spectacol* –Spectacol ecranizat– „Folclorul muzical al nordului îndepărtat, într-un *film-spectacol*." R.l. 24 XI 75 p. 2. „Un aspect inedit și de un real interes pentru aprofundarea problemelor dramaturgiei cehoviene [...] l-au însemnat *filmele-spectacol* proiectate în fiecare seară, printre care unele realizări devenite clasice..." R.lit. 21 II 85 p. 24. „După ce a făcut peste un miliard de dolari scufundând Titanicul, James Cameron se întoarce cu un nou *film-spectacol*: «Avatar»." jurnalul.ro 20 XII 09; v. și Sc. 6 IV 84 p. 4 (din *film + spectacol*; cf. fr. *film-spectacle*; DMN 1969; DexX) || *film-școală* **1.** –Film exemplar– „Într-o sală pe jumătate plină cu bulevardiști [...] a rulat – o singură dată – «Intoleranță», *film-școală* care ar trebui proiectat zilnic în toate locurile pe unde mișună cinefilii." Cont. 23 X 70 p. 2. **2.** –Film prin care se predă un obiect de învățământ– „Scriitorul O.S. s-a decis să facă filme-cărți, *filme-școală*, «un curs de alfabetizare fundamentală» prin intermediul filmului." R.lit. 13 III 75 p. 22 (din *film + școală*) || *film-vedetă* –Film care este sau se așteaptă să fie urmărit de cei mai mulți spectatori– „*Filme-vedetă*, secțiuni competitive în premieră, 25 de animații românești, 17 videoclipuri și șapte clipuri de advertising. Pe scurt, începe Festivalul Internațional de Animație." G. 2 X 07 p. 11. „*Filmul-vedetă* al ceremoniilor de premiere, «Remușcare», intră în cinematografe la finalul acestei săptămâni." G. 12 II 08 p. 14 (din *film + vedetă*)

fílmic, -ă adj. –Referitor la film– „Ca să fiu mai explicit, ar trebui să recurg la un corespondent cinematografic al termenului consacrat, în literatură, de «livresc». *Filmic* înseamnă altceva, așa că m-aș opri simplu, prin analogie, la «filmesc»." Luc. 11 III 67 p. 8. „Nenumărate sunt motivele de meditație asupra raporturilor realitate-mitologie *filmică* (foamea de mit, mitul ca o compensație, mitul ca refugiu, mitul ca instrument de manipulare etc. etc.)..." R.lit. 30 V 85 p. 21. „Anul *filmic* românesc 2009" Obs.cult. 24 XII 09; v. și Cont. 25 VIII 67 p. 5, SLAST 24 XII 88 p. 12, R.lit. 26 / 99 p. 21 (din *film + -ic*; cf. fr. *filmique*; I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 418, exemple din 1962; DN_3, DEX-S, DexX)

fílmíst s.m. (formație ironică) –Creator de filme– „Românul nu-i născut doar poet ci și sinopsist, scenarist și chiar *filmist*." Cinema 4 / 74 p. 11 (din *film + -ist*; DexX)

filmografíe s.f. (cinem.) –Colecție de filme reunite pe baza unui criteriu (regizor, actor, temă etc.)– „Cunoaștem 11 încercări de alcătuire a unei *filmografii* cuprinzând adaptările după Shakespeare." Cont. 22 VIII 61 p. 5. „În bogata sa *filmografie* se înscriu mai multe filme realizate în regia lui M. Curtiz, «Misiunea Brigăzii 41», «Aventurile lui Robin Hood», «Orașul blestemaților»..." R.lit. 23 VI 83 p. 3. „Era de ordinul evidenței celei mai accesibile că, din activitatea istoriografică «de resort» dinainte de 1990, neîndoielnic validă rămânea o *filmografie*, dar una care-și depășea spectaculos specia..." R.lit. 14 VIII 02; v. și 20 V 82 p. 17, R.l. 3 XI 82 p. 2 (din fr. *filmographie*; cf. engl. *filmography*; BD 1970; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 137; DN_3, DEX-S, DexX)

filocanín s.m. –Iubitor de câini– „Se pare că stagnarea, recesiunea și inflația nu afectează întreaga suflare a societății de consum... Astfel, patrupezii niponi, o duc bine, iar *filocaninii* lucrează în câștig." I.B. 9 VIII 79 p. 4 (din *filo-* + *canin*)

filoflós adj. (text.) „Colectivul fabricii de ață «9 Mai» [...] a livrat comerțului ață de bumbac 55/3, ață Perla pentru brodat și ață *filoflos* destinată broderiilor pe țesături de mătase." I.B. 6 I 66 p. 1 (et. nec.)

filozóf s.m. || *filozof-poet* –Filozof care scrie poezii– v. *poet-filozof* 1978 (din *filozof* + *poet*); v. și *cântăreț-filozof, poet-filozof*

filtráre s.f. (circ.) –Filtru– v. *filtru total* 1974 (din *filtra*)

fíltru s.n. –Control, verificare, triere realizate de poliție sau alte organe cu drept de control– „în urma *filtrelor* mai bine de 300 de șoferi au fost sancționați." Ad. 8 IV 02 p. 9. „Nivelul scăzut al încasărilor i-a determinat pe șefii RATP să organizeze ieri o acțiune de control de tip *filtru*. Astfel, o echipă formată din patru controlori, un șef de tură și un inspector al Serviciului Exploatare a oprit între stații mijloacele de transport" evenimentul.ro 19 II 10 || *filtru total* „«*Filtru total*». O vastă

operațiune de «filtrare» a fost lansată sâmbătă și duminică de poliția italiană în regiunile Torino și Val d'Aosta în scopul prevenirii unor delicte..." R.l. 2 VII 74 p. 6. „Ni se mai spune că *filtrele totale* vor continua să funcționeze cu aceeași exigență." I.B. 25 IV 75 p. 4. „*Filtru total*: Poliția vânează șoferii care se urcă băuți la volan" ziare.com 1 V 08; v. și R.l. 19 XI 75 p. 2; v. și *cafea-filtru* (cf. engl. *total filter*; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX 98, MDN, DexX) || *acțiune-filtru* „Reprezentanții Poliției Comunitare Sector 6 și agenții de la Brigada Poliției Rutiere a Capitalei au desfășurat ieri-dimineață, între orele 5-10, o *acțiune-filtru* în zona Pieței Veteranilor. Au fost legitimate 16 persoane, dintre care 10 au fost sancționate contravențional deoarece nu aveau certificate de producător și nici avize sanitar-veterinare pentru vânzarea de alimente." R.l. 11 XI 06 p. 17

filuménic, -ă adj. –Referitor la filumenie– „Din 1986 și până în 2002 a organizat mai multe expoziții *filumenice* personale." Lib. 24 II 07 (din *filumeni* + *-ic*)

filumenie s.f. „Deși în România nu se mai fabrică chibrituri de câțiva ani, există încă entuziaști care încearcă să mențină vie flacăra unei pasiuni aparent banale: *filumenia*. De peste 40 de ani, Z.P., din Turda, președintele Grupării Filumeniștilor din România (GFR), este mistuit de acest hobby. Colecția lui numără peste 100.000 de piese (etichete, plicuri și cutii de chibrituri), dar și material informativ despre fabricarea chibriturilor (reviste, pliante, cataloage, enciclopedii)." Lib. 24 II 07. „Un hobby numit *filumenie* [...] Colecționarea etichetelor de pe cutiile de chibrituri poartă numele de *filumenie* (dragoste de lumină)." Mon. Expres 20 XII 08. „N-am auzit până acum cinci minute de cuvântul «*filumenie*». Aflu de la istoricul U.B. că este vorba despre «sora mai mică» a filateliei și a cartofiliei, pasiunea de a colecționa cutii, etichete și tot ceea ce se leagă de chibrituri." revistatribuna.ro 15 II 11; v. și Bănățeanul 30 X 06 (din engl. *phillumeny*, format de la lat. *lumen* "lumină")

filumeníst s.m. „Clubul Tineretului din Turda găzduiește o expoziție cuprinzând o parte din colecția de etichete de cutii de chibrituri a *filumenistului* Z.P., de profesie mecanic auto. Colecționând de 17 ani, el a adunat peste 14000 de piese din aproape 70 de țări de pe toate continentele." R.l. 28 IV 83 p. 2. „*Filumeniștii* sunt colecționari de etichete [...] La Moneasa se află unul dintre cei mai pasionați colecționari de etichete de pe cutiile de chibrituri." R.l. 12 I 84 p. 2; v. și Bănățeanul 30 X 06; v. și *filumenie* 2007 (din engl. *phillumenist*; cf. fr. *philuméniste*; cuvântul a fost creat în 1943 de un colecționar britanic)

fímo s. –Numele comercial al unei paste polimerice folosite pentru fabricarea de bijuterii și obiecte decorative– „vei găsi cercei și mărgele lucrate din lut, lemn sau pasta *fimo*..." G. 2 XII 09 p. 16. „Mihaela Z. confecționează bijuterii și mărțișoare din *fimo*..." adevarul.ro 14 II 11 (marcă înregistrată a firmei germane Staedtler Mars GmbH & Co. KG)

finál s.n. || *în final* –La sfârșit, în cele din urmă– „Primii locuitori ai cartierului se vor muta în casă nouă la mijlocul acestui an. *În final*, noul cartier va găzdui 3700 de familii." Sc. 11 V 74 p. 2. „*În final*, mama a intrat în pământ din cauza lui." Ev.z. 23 VIII 93 p. 3. „Analiștii estimează că Yahoo va fi preluată *în final* de Microsoft" wall-street.ro 11 IV 08; v. și R.l. 14 XI 75 p. 2; v. și *arteriopatie* 1983, *audit* 1995, *biotolerat* 2008, *blugist* 2003, *ciberspațiu* 2002, *dificultos* 2007, *galimatias* 1984, *gaură de vierme* 2006, *instalație-pilot* 2008, *operator* (*operatoare ecologică*) 2000, *populism* 2001, *rootkit* 2011, *sodomiza* 1993, *telemedicină* 2011, *zombi* (sensul 22) 2008 (din *în* + *final*; DexX)

finálă s.f. || *finala mică* –Meci pentru desemnarea locurilor 3-4, disputat între învinsele din semifinale– „*Finala mică* s-a jucat între Italia și Coreea de Sud." Pro Sport 14 VIII 97 p. 8. „CM 2010: Germania a câștigat *finala mică*" gds.ro 11 VII 10 (după fr. *petite finale*, it. *piccola finale*; sintagma este mult mai veche)

finalíssima s.f. (cuv. it.; sport) –Finala mare a unui campionat– „În timpul transmiterii *finalissimei*, președintele Asociației Magilor din Italia a ținut în mâna dreaptă un corn enorm de fildeș iar în cea stângă un corb." Săpt. 30 VII 82 p. 12. „După *finalissima* de miercuri seara, Liverpool are motive de supărare. Deși n-a jucat mai slab decât partenera, pe care a dominat-o clar în prima repriză, Cupa Campionilor a luat drumul Milanului." blogsport.ro / ioanitoaia 24 V 07 (Dimitrescu, *Dr.*2 138)

financiár, -ă adj. || *financiar-bancar* Referitor la domeniul financiar și la cel bancar „domeniul *financiar-bancar*" R.l. 22 VII 99 p. 2. „operațiuni *financiar-bancare*..." R.l. 14 II 02 p. 1. „mafia *financiar-bancară*" Nat. 21 VIII 04 p. 4 (din *financiar* + *bancar*)

finanțíst, -ă s.m.f. –Specialist în probleme financiare– „Conform aprecierilor unor *finanțiști* de marcă..." R.l. 1367 / 94 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 21 / 05. „*Finanțistul* Decebal Traian Remeș" R.l. 16 VII 99 p. 1. „Doamna Plumb, care din chimistă s-a trezit *finanțistă*, vrea să modifice regulile de joc printr-o lege demagogică..." Z. 28 IV 04 p. 11 (din *finanțe* + *-ist*; MDN, DexX, DEX 09)

finger s. (cuv. engl.; av.) –Rampă mobilă cu ajutorul căreia se leagă burduful de avion în aeroport. Poartă burlan– „[La Otopeni] vom reface platforma de aeroparcare [...] vom resistematiza pista nr. 4 [...] [vom realiza] un terminal «*finger*» prevăzut cu legături telescopice cu burduf, direct la avioane." R.l. 24 X 92 p. 5. „extinderea zonei de îmbarcare (*Finger*) până la 14 aviobridge-uri, inclusiv Schengen, față de 5 câte sunt în prezent." Z.fin. 18 XII 08 [pron. *fingăr*] (MDN)

finisór s.m. || *finisor-asamblator* „Printre astfel de meserii se numără: bobinator de mașini electrice rotative, montator aparatură optică, prelucrător fire și fibre sintetice, *finisor-asamblator* de obiecte din mase plastice, administrator de hotel, peisagist-floricultor etc." R.l. 7 VIII 75 p. 3. „Bursa locurilor de muncă / Timiș, Vaslui, Vâlcea, Vrancea [...] *Finisor asamblator* obiecte din mase plastice" Lib. 13 X 08 (din *finisor* + *asamblator*) || *finisor-spălător* „Întreprinderea Integrată de Lână Constanța primește înscrieri pentru ucenicie la locul de muncă, la următoarele meserii: *finisori-spălători*..." Dobrogea 7 VIII 73 p. 4 (din *finisor* + *spălător*)

finitúdine s.f. (livr.) –Faptul de a avea limite, un sfârșit– „Am înțeles atunci că viața nu are sens decât pentru că este finită și că această *finitudine* dă un preț fiecărui moment al vieții noastre." "22" 35 / 94 p. 15. „orice încercare de abolire a tragicului înseamnă o modalitate de desolidarizare a ființei conștiente de propria ei *finitudine*, de propriul ei statut ontologic, un refuz al omului de a-și asuma propriul destin..." I.d. 1 VII 09 (cf. engl., fr. *finitude*; PR 1933; MDN, DexX)

finlandizáre s.f. (pol.) „În limbajul politologic, termenul *finlandizare* a fost introdus pentru a desemna procesul de transformare a unei țări independente într-o țară cu suveranitate limitată, pentru a satisface cerințele de restrângere a anumitor grade de libertate în politica internă și îndeosebi externă impuse de URSS [...] Astăzi *finlandizarea* constituie unul din numeroasele concepte specifice generate de politica externă imperialistă (a unui stat)..." Expres internat. 20 XII 90 p. 6. „*finlandizarea* este starea în care un stat mic se situează în sfera de influență a unei mari puteri autoritare și hegemonice în vreme ce rămâne în zona cvasidemocratică și oarecum capitalistă a Occidentului, situație în care s-a aflat Finlanda în raporturile sale cu Uniunea Sovietică." R.l. 2 VI 09. „*Finlandizarea* Asiei de Est?" "22" 33 / 10 p. 11 (cf. engl. *finlandization*, fr. *finlandisation*; Uritescu, *CV* 80-81; Ciolan, *MC*; BD 1969)

fioroșénie s.f. **1.** –Aer fioros– „dacă-l iei din scurt, cerându-i soluții concrete, domnul ministru își pierde din *fioroșenie*." G. 15 IX 05 p. 7. **2.** –Caracter de fiară– „Potrivit legii, hingherii români trebuie să fie, prin deducție logică, persoane cu un IQ respectabil, psihologi fini și spirite reflexive. Ei au obligația de a studia comportamentul și atitudinea animalelor, de a analiza dacă acestea dețin un potențial de *fioroșenie*, de a le interpreta mârâitul sau zbârlitul cozii etc." adevarul.ro 16 IV 08 (din *fioros* + *-enie*)

fir s.n. (circ.) –Bandă de circulație– v. *bretelă* 1982. „Trafic rutier pe un singur *fir* pe DN 1 E 60, în județul Cluj, din cauza zăpezii" hotnews.ro 14 X 09 || *fir de siguranță* (fin.) –Fir subțire de metal din bancnote pentru a le face nefalsificabile– „*Firul de siguranță* este încorporat în compoziția hârtiei speciale pentru bancnotele de 500 lei, 1000 lei și 5000 lei." R.l. 24 III 93 p. 1. „Bancnotele contrafăcute sunt foarte bine realizate, însă nu au *fir de siguranță*." ziaruldeiasi.ro 4 XII 98. „În materie de elemente de siguranță, vor rămâne la fel doar filigranul, elementul auriu, banda iridiscentă, *firul de siguranță* și elementele de transpunere de pe ambele fețe." Cap. 14 XI 08 || *de la firul ierbii* (fig.; ec.) –De la zero, din temelii– „investiții pe obiective deja existente sau pe noi investiții pornite *de la firul ierbii*" ziare.com 22 VIII 08 (după engl. *grassroot*) || *la firul ierbii* **1.** (sport, fotbal) –Fără ca mingea să zboare sus prin aer– „În prima repriză [...] s-a ieșit spre atac mereu cu pasă lungă pe sus, ușor de blocat de masivii danezi, lipsind omul care să angajeze vârfurile în adâncime prin combinații *la firul ierbii*." Ad. 12 IX 03 p. 1. **2.** (fig.) –La nivelul de bază, fără priviri sau concluzii generalizatoare– „Istoria *la firul ierbii*" R.lit. 27 II 09 || *fir roșu/scurt* (tel.) –Legătură telefonică de tip special, securizată, pentru șefii de stat și membrii guvernului– „*«firul roșu»* București-Moscova a fost menținut și de Emil Constantinescu, până în anul 2000..." Ad. 4 V 02 p. 10. „Ieri, la 16,20, în biroul șefului TVR, un specialist de la STS demonta aparatele cu *fir scurt*." Ad. 4 II 05 p. 16; v. și Obs.cult. 7 V 02 p. 3, Ad. 8 II 05 p. 10, 16 II 05 p. 14 || *fără fir* (tel.) –Care comunică cu alt dispozitiv prin intermediul undelor electromagnetice, neavând nevoie de cablu–

„Dacă Silicon Valley este leagănul Internetului, Europa joacă acum rolul de pionier în domeniul tehnologiilor de acces în rețea *fără fir*." zf.ro 14 III 00. „Tehnologia *fără fir* (wireless) înseamnă libertate. Nu mai ești legat ca un cordon ombilical de șnurul telefonului..." Ad. 3 V 03 p. 10. „Internetul *fără fir* își va spori viteza de o mie de ori mai mult decât în prezent..." R.l. 11 IV 07 p. 12; v. *biomedical* 2003, *controler* 2005, *DECT* 2006, *energiza* 2011, *mobil* 2006, *navigare* (*sistem de navigare*) 2004, *WLAN* 2010 (după engl. *wireless*)

firavitáte s.f. (fig.) –Caracterul a ceea ce este firav, slăbuț– „Tânărul actor T.N. ne-a deconcertat prin stângăcia și *firavitatea* cu care și-a debitat rolul." Luc. 30 IX 67 p. 8. „*Firavitatea* juniorului Mihai B. îl îngrijorează pe V. Iftime. Fundașul botoșănean este văzut de Iftime ca un jucător de plastilină." telembt.ro 19 V 10 (din *firav* + *-itate*)

firewall s. (cuv. engl.; inform.) –Dispozitiv sau software menite să permită sau să refuze accesul într-o rețea sau la un computer din rețea– „Este o soluție care oferă protecție antivirus *firewall* pentru dispozitivele mobile cu sistem de operare Symbian OS." J.nat. 23 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „soluția include un *firewall*..." jurnalul.ro 28 I 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. *antispyware* 2008, *cibercriminal* 2008 [pron. *fáiărol*] (DNAR 1999)

firmát, -ă adj. –De firmă– „bruneta a luat masa în compania unui băiețaș de oraș, genul Poponeț 2005, cu scrisuri mari, *firmate* pe îmbrăcăminte." agentia.org 16 XII 08. „Haină de blană și cizme peste genunchi, *firmate*." Ring 19 II 09 p. 11; v. și *vuitton* 2011 (din *firmă* + *-at*)

firmă s.f. || *de firmă* –De lux, produs de o firmă cunoscută– „De la 300.000 lei în sus vorbim de ochelarii așa-zișI *de firmă*." Ad. 1 VIII 03 p. 10. „rufele (fie ele și cu etichetă *de firmă*) sunt spălate în public cu aceeași nonșalanță cu care se face play-back-ul." G. 22 VII 06 p. 5. „revine într-un costum *de firmă*." Cot. 29 IV 09 p. 16; v. și Ad. 6 III 04 p. 6, Ad.lit. și art. 753 / 05 p. 15, R.l. 8 V 06 p. 25, G. 10 VII 06 p. 5, Cot. 12 I 07 p. 24, G. suplim. Școala 30 I 08 p. I, C. 9 V 08 p. 1, G. 23 VII 08 p. 2 || *firmă-căpușă* v. *căpușă* || *firmă de apartament* –Firmă care-și desfășoară activitatea într-un apartament– „o *firmă de apartament* a blocat licitația de cumpărare a unui număr de 727 de autovehicule în leasing prin Bursa Română de Mărfuri (BRM)." G. 15 VIII 08 p. 6. „O *firmă de apartament* cu datorii la buget a câștigat [...] un contract de furnizare a energiei electrice..." R.l. 23 V 09 p. 3 (R. Zafiu în R.lit. 3 / 03) || *firmă-fantomă* –Firmă care funcționează ilegal, fără a avea personalitate juridică– „În curând, Consiliul Anticorupție se va ocupa și de *firmele-fantomă* care au prejudiciat statul..." Cot. 6 VIII 97 p. 1. „inițiatorii Caritasului imobiliar încercau să ia ochii cu construcții în Beverly Hills și să garanteze banii cu asigurări de la o *firmă-fantomă* din Viena." G. 19 VIII 08 p. 2. „Lui Băhăian i-au fost descoperite identitatea falsă și *firma-fantomă* prin care lucra." R.l. 18 I 10 p. 4; v. și Nat. 23 I 98 p. 3, 11 VI 01 p. 3, Ad. 9 IV 02 p. 15, 1 V 02 p. 4, Nat. 13 III 04 p. 3, Ad. 13 IV 04 p. 1, 9 II 05 p. 11 (din *firmă* + *fantomă*; Barbu, *O*) || *firmă-mamă* –Firmă care și-a deschis filiale în alte localități ori în alte țări– „Singura problemă era că atunci când era descoperit un asemenea TIR «drogat», era foarte ușor de luat urma *«firmei-mamă»* din Turcia..." Nat. 11 VI 01 p. 3. „Nu consumăm bani de la statul român, iar *firma-mamă* se ocupă cu altceva." Cot. 28 IV 09 p. 3. „Artrom, credit de la *firma-mamă*" G. 31 III 10 p. 7; v. și G. 16 I 09 p. 9 (din *firmă* + *mamă*) || *firmă-pirat* –Firmă care comite acte ilegale– „Falsuri ale unor *firme pirat*." R.l. 10 VII 93 p. 9. „*Firmele pirat* scot peste graniță sate întregi" Ad. 5 X 04 p. 1 (din *firmă* + *pirat*) || *firmă-pui* –Firmă rezultată din diviziunea unei firme mai mari– „Așa au apărut cele trei *firme-pui*..." J.nat. 14 XII 00 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „e *firma-pui*, după cum rezultă din corespondența oficială dintre GSP și Artisan." jurnalul.ro 4 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *firmă* + *pui*; cf. Stoichițoiu Ichim, *V* – *firmă-căpușă*)

fișiér s.n. –Ansamblu structurat de date cu caracter unitar, păstrat în memoria computerului sau pe un dispozitiv de stocare (hard disk, CD, stick de memorie etc.)– „Pare incredibil faptul că, deși agenția [Rompres] are cel mai bun serviciu de documentare din toată presa, nici până astăzi nu s-a reușit ordonarea ei într-un *fișier* computerizat." Ev.z. 9 VII 97 p. 12. „Dacă *fișierul* nu există, atunci viermele setează pagina de start a lui Internet Explorer la un site de Web." Ad. 6 V 00 p. 5; v. și *handset* 2005 (după fr. *fichier*; engl. *file*) || *fișier atașat* –Document care însoțește un mesaj de poștă electronică– „Nu există nici un pericol dacă *fișierul atașat* nu este deschis" Ev.z. 2406 / 00 p. 12, cit. de R. Zafiu în R.lit. 10 / 02 || *fișier audio* – Fișier care conține înregistrări audio– „au studiat posibilitatea de a crea un format de *fișier audio* de dimensiuni mici..." zf.ro 25 IX 04, cit. de Stăncioi-Scarlat. „spațiul disponibil pentru stocarea *fișierelor audio* și a imaginilor fiind de 32 MB." R.l. 4 IV 07 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *audio file*) || *fișier video* (inform.) –Fișier bazat pe conținut de imagine– „este conceput pentru îmbunătățirea ratei de compresie a *fișierelor video*, fără deteriorări vizibile ale imaginilor." J.nat. 3 I 05 p. 22, cit. de Stăncioi-Scarlat. „De câte ori nu v-ați dorit să trimiteți [...] o serie de fotografii digitale, un album cu muzica preferată sau un *fișier video*..." zf.ro 25 VII 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *video file*)

fitilíst, -ă adj. (fam.) **1.** –Care bagă fitile, care vorbește de rău pe la spate– „Mai mare *fitilist* nu am văzut! Ne vorbea de rău pe toți, dar în față ne zicea că suntem cei mai buni și că nu are nimic cu noi. Ducea vorba de la unul la altul." prosport.ro 12 V 08. **2.** –Care bagă fitile / șopârle, care face aluzii antisistem– „O piesă *«fitilistă»* a lui Marin Sorescu se joacă la teatrul care-i poartă numele, la Craiova. «Există nervi» a fost scrisă în 1964 și are replici despre care nu-ți vine să crezi că au fost scrise atunci sau, mai bine zis, că au putut să apară, ba să fie și rostite pe scena din București." R.l. 23 III 07 p. 17 (din *fitil* + *-ist*; DEX 98)

fitness s. (cuv. engl.) **1.** –Sănătate trupească, condiție fizică– „–Se vorbește astăzi din ce în ce mai mult de acel *«fitness»*, în traducere exactă condiție fizică, capacitate de efort, ca o caracteristică a omului contemporan. Este o noțiune științifică nouă? – Da, și izvorăște din condițiile specifice de viață ale omului modern. Prin creșterea acestei capacități, organismul se opune conștient riscurilor pe care «viața civilizată» (a se citi prea îmbelșugată și lipsită de mișcare și aeroterapie) le reprezintă pentru sănătate. Or, aeroterapia și sporturile de iarnă sunt mijloace extrem de prețioase în această luptă pentru un «fitness» superior." Sc. 6 I 80 p. 2. **2.** (sport) –Ansamblu de exerciții practicate la aparate pentru menținerea formei fizice– „Hoții își amenajaseră chiar și o porțiune specială de pădure pentru antrenamentele fizice: un adevărat teren de *fitness*." R.l. 6 XI 98. „Pentru domeniile nou apărute nici nu există echivalenți românești. Românul merge la *fitness* sau la body-building și zău că acțiunea n-ar putea fi denumită altfel fără riscul de a cădea în patima celor care militau în secolele trecute pentru puritatea limbii și despăducherea ei de neologisme." Nat. 5 / 01 p. 1. „Sală pentru *fitness*, aerobic, saună" Compact 19 VI 08 p. 12; v. și C. 5 II 99 p. 24, Pr. 23 II 00 p. 7, T.l. 8 VII 00 p. 3, Nat. 25 IX 00 p. 16, R.l. 11 VII 01 p. 5, Nat. 25 IV 02 p. 12, G. 08 III 07 p. 11; v. și *aguagym* 2006, *bandă* (*de alergare*) 2011, *body building* 2006, *bowling* 2009, *culturism* 2008, *elastan* 2008, *fidelizare* 2001 (cf. fr. *fitness*; PR 1985; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DNAR 1998, DexX, DEX 09)

fitoapiterapeútic, -ă adj. –(Medicament) din plante și substanțe apicole– „Produse *fito-apiterapeutice* în tratamentul de bază al unor afecțiuni..." R.l. 12 IV 83 p. 5 (din *fito-* + *apiterapeutic*)

fitonutriént s.m. (biol.) –Compus chimic bioactiv, benefic pentru sănătate (un antioxidant, de pildă), care se găsește în plante– „Toate fructele abundă în *fitonutrienți*, substanțe care protejează împotriva bolilor cardio-vasculare, a cancerului și au un efect benefic asupra tuturor sistemelor din organism." G. 18 VI 09 p. 12. „Mărul este un adevărat izvor de *fitonutrienți*, care, pe lângă faptul că protejează inima, ajută la combaterea aterosclerozei." G. 24 IX 09 p. 12 (din engl. *phytonutrient*)

fitosanitár, -ă adj. (biol.) –Care privește îngrijirea plantelor– „În acest an, industria chimică a realizat peste 250 produse noi. Iată câteva: antidoxant (utilizat la fabricarea cauciucului sintetic), hârtie tip «decalcomanie», substanțe *fitosanitare*." R.l. 14 X 77 p. 5. „Stația de prognoză și avertizare Sibiu, din cadrul Unității Fitosanitare Sibiu, recomandă efectuarea următoarelor tratamente *fitosanitare* la culturile pomicole..." Tribuna 5 VIII 08 (din fr. *phytosanitaire*; PR 1950; DEX 98, MDN, DexX)

fitoterapeút s.m. –Specialist în fitoterapie– „păstrează legătura cu medicii care acceptă o colaborare cu un *fitoterapeut*." Ad. 14 IX 07. „Dr. A.N., medic primar O.R.L., homeopat, *fitoterapeut* și doctor în medicină..." G. 12 II 08 p. 22. „A.V. – fitoterapeut, consultant nutriție" AS 1 VIII 09 p. 6 (din fr. *phytothérapeute*; DEX 98, MDN, DexX)

fitoterapíe s.f. –Tratament cu preparate din plante medicinale– „Parfumul florilor poate fi un mijloc deosebit de eficace în combaterea a numeroase maladii, ca astmul bronhic sau dereglările funcționale ale sistemului nervos central – iată concluzia la care au ajuns după o îndelungată experiență medicii din R.S.S. Tadjică. În capitala republicii, Dușanbe, a fost creată o clinică pentru *fitoterapie*, care pare mai mult un institut de floricultură decât un așezământ medical. Pacienții se plimbă printre straturile de flori și respiră aerul îmbălsămat, uitând pe nesimțite de suferințele care i-au adus acolo." Sc. 9 XI 77 p. 5. „tocmai

Germania, care a lansat în 1905 preparatul de sinteză chimică, este cea care a preluat acum, cu multă intensitate, ideea utilizării *fitoterapiei*." Lum. 29 III 09; v. și *aromoterapie* 1987, *gemoterapie* 2005, 2008 (din fr. *phytothérapie*; DN_3 alt sens, DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

fitotrón s.n. (biol.) –Laborator care permite realizarea tuturor condițiilor experimentale pentru creșterea vegetalelor (sol, nutriție, temperatură, lumină etc.– „La Institutul unional de selecție genetică din Odesa a fost inaugurată o stație de climă artificială. În serele și camerele climatizate, selecționerii pot lucra tot timpul anului, *fitotronul* asigurând la comandă o mare varietate de condiții meteorologice." Sc. 8 XII 78 p. 5. „Universitatea [din Iași] va.punele bazele unui proiect ce presupune construirea unei rețele de sere automatizate și a unui *fitotron*, ce este realizat atât în scop didactic cât și în scop de cercetare." Mon. 17 VIII 08; v. și *biofitotron* 1975 (din fr. *phytotron*, germ. *Phytotron*; PR 1950; DEX, DN_3, DexX)

fiță s.f. (fam.) –Ostentație– „O cheie pentru a înțelege cultura română contemporană este «*fițe*» [...] care s-ar traduce aproximativ ca «flauting it» (n.r. – a te da în spectacol, a etala ostentativ, a face caz)" R.l. 12 IV 07 p. 24. „O nouă *fiță* invadează peisajul monden românesc" Taifasuri 72 / 07 p. 11 || *de fițe* –Fițos, de snobi– „Un restaurant «*de fițe*»" eva.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 12 / 04. „Bucătari [în spital] cât într-un restaurant *de fițe*." ziaruldeiasi.ro 26 X 06 || *ultima fiță* –Ultima modă– „Îți iei niște saboți *ultima fiță*" 20ani.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 12 / 04. „*Ultima fiță*: lenjeria intimă de tip scutec" apropo.ro 31 III 09 (S. Dumistrăcel în Lum. 10 XI 07)

fițós, -oásă adj., s.m.f. **1.** (d. persoane) –Plin de fițe, fandosit, snob– „Aș vrea să pot și eu să fac fițe. Chiar detest fițele și mai ales *fițoșii*, adică cei care le fac. Toți sunt considerați *fițoși*, inclusiv eu." Nat. 11 V 02 p. 11. „Românii, un popor de «*fițoși*»" C. 9 V 08 p. 1; v. și Ring 17 VI 08 p. 10, G. 5 IX 08 p. 1. **2.** (d. obiecte) –Luxos sau modern cu ostentație– „În magazinele din Constanța, pe niște ochelari «*fițoși*» poți să dai 700.000 lei." Ad. 1 VIII 03 p. 10. „Dacă vreți un telefon *fițos*, un Nokia 7210 va fi în mare parte pe măsura așteptărilor." Z.fin. 28 I 03. „Dacă are un telefon de câteva mii de euro, un ceas de și mai multe mii, o mașină scumpă și *fițoasă*, și un palat de casă cu trei etaje, și o oglindă sau o inimă mare roșie pe tavan în dormitor e cel mai fericit." jurnalul.ro 24 IX 08; v. și *cabrio* 2011, *caterincos* 2008, *romglez* 2005 (din *fițe* + *-os*; R. Zafiu în R.lit. 12 / 04; DALR; DexX)

fix s.n. –Telefon fix– „Dacă, în locul reporterilor, la biroul lui Miron Mitrea ar fi sunat un cetățean oarecare, să-și exprime doleanțele prin telefon, ori dacă ar fi sunat la *fixul* afișat pe ușă, cu siguranță n-ar mai fi votat în toamnă la fel ca acum patru ani." ziaruldeiasi.ro 26 VI 04. „Acum, după rugăminți, mi-au dat voie să folosesc *fixul* ăsta..." gandul.info 24 VI 06. „Cartelă pentru convorbirile internaționale de pe *fix*" G. 1 X 07 p. 3

fixativ s.n. v. *lac-fixativ*

fíxing s.n. (ec.) **1.** –Curs de echilibru al unei monede în raport cu un etalon dat– „Cantonarea cursului de *fixing* la nivelul de 198 lei/dolar de o bună bucată de vreme." R.l. 28 II 92 p. 1. „Acum câteva luni dolarul se cumpăra la *fixing* cu 160 lei. Acum a ajuns la 220." As 29 V 92 p. 5. „Am trecut prin toate modificările posibile pe piața valutară. Mai întâi erau ședințele de *fixing*, apoi licitațiile valutare, în care cursul era controlat administrativ." Z.fin. 19 XII 08; v. și R.l. 3 IV 93 p. 7. **2.** (bursă) „Prețurile au fost stabilite prin algoritm de *fixing*, în ultimul minut de tranzacționare." Z.fin. 13 X 08. „La ora 16:15 începe sesiunea de preînchidere, în care ordinele pot fi plasate în piață, însă tranzacțiile propriu-zise sunt realizate numai la ora 16:30, în cadrul algoritmului de *fixing*. *Fixingul* este o licitație în cadrul căreia tranzacțiile sunt realizate pe baza celui mai bun preț de cumpărare, acesta trebuind să fie mai mare sau cel puțin egal cu cotația ordinelor de vânzare." Cap. 10 IX 09 (din engl. *fixing*; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 590, cu un citat din 1991, T. Slama-Cazacu în R.lit.16 XII 93 p. 12; Dimitrescu, *Dr.2* 113; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

fixíst, -ă adj. (tehn.) „Meseria noastră [de tehnician dentar] este lipsită de monotonie. Mai ales *fixiștii* știm asta (tehnicienii care se ocupă de edentații parțiale, ținând seama de punctele fixe)." D. 135 / 95 p. 16 (din *fix* + *-ist*; în dicționarele curente nu apare acest sens)

fizician s.m. ||*fizician-astronaut* –Cosmonaut specialist în fizică– v. *pilot-astronaut* 1972 (din *fizician* + *astronaut*)

fiziobalneár, -ă adj. „Au fost, de asemenea, abordate cercetări cu caracter fundamental, privind integrarea metodelor *fiziobalneare* în conceptele terapeutice actuale, abordarea unor mecanisme de acțiune a curelor balneo-climatice prin prisma fiziologiei bioritmurilor sau în lumina fiziologiei adaptării." R.l. 29 V 81 p. 5. „Pentru tratarea sau ameliorarea lor [a varicelor] se recomandă ceaiuri, comprese, apiterapie, gimnastică medicală și tratament *fiziobalnear*." Lib. 7 V 09 (din *fizio-* + *balnear*)

fiziobalneoterapeútic, -ă adj. „Peste 1,2 milioane consultații și 11 milioane tratamente *fizio-balneo-terapeutice* au fost acordate oamenilor muncii veniți în anul 1975 la tratament în stațiunea Olănești-Vâlcea." R.l. 19 III 76 p. 5 //din *fizio-* + *balneo-* + *terapeutic*//

flacón s.n. || *flacon-spray* –Flacon care conține un spray– „O serie de produse farmaceutice, utilizate în tratamentul unor afecțiuni ale epidermei, vor fi livrate în *flacoane-spray* de fabrica bucureșteană «Biofarm»." R.l. 5 IV 73 p. 5 [pron. *flacón-spréi*] (din *flacon* + *spray*; DexX)

fláncher s.m. (sport, rugby) –Jucător pe flancul drept sau pe flancul stâng– „*Flancherul* Rădulescu, cel pe care ziariștii occidentali l-au calificat între primii în lume, autor și al unui eseu important în jocul cu scoțienii, ne-a declarat..." Fl. 25 V 84 p. 28. „Dacă va pune masă musculară pe el, ar putea fi o soluție de viitor, să fie un *flanker* precum sudiștii, adevărați pitbulli pe teren." Ev. 19 IX 09 [var. *flanker*] (din engl. *flanker*; DEX 98, MDN)

flash s.n. **1.** (foto) –Blitz– „La capătul acestui efort sincretic, Xenakis concepe polytopul cu acțiuni de sunete și lumină, *flashuri* electronice, raze laser și benzi magnetice pe multe piste." R.lit. 27 II 75 p. 24; v. și Cont 22 VI 79 p. 17; v. și *megapixel* 2004, 2005. **2.** (presă) –Știre scurtă transmisă cu prioritate– „O abundentă și bună recoltă de spirit critic, combativ, justițiar, în acord perfect cu opinia telespectatorilor, aduc pe ecran emisiunile «Teleobiectiv», «*Flash*» (dați-i alt nume!) și la loc de vârf «Direcția Mișcării Hârtiilor»." R.lit. 18 XII 75 p. 16. „aveam să păstrez cu imensă satisfacție un *flash* transmis de o agenție de presă străină anunțând interzicerea circulației rutiere în proximitatea monumentului." R.l. 2 VI 80 p. 6. „Dacă se produce un seism, telefonul se deschide automat, pentru a difuza *flash-uri* de informații video în direct și datele textuale asociate..." Ad. 7 VI 05 p. 12; v. și R.lit. 35 / 93 p. 12. **3.** –Scurtă declarație– „Scurte *flash*-uri de la autorii victoriei: Lung: «Un meci de un foarte bun nivel tehnic, capitol la care noi am avut tonul. Luând ca un tot ambele întâlniri cu Spania, de la Sevilla și de la București, am dovedit că suntem superiori»." I.B. 30 IV 87 p. 7 [pron. *fleș* și *flaș*] (din engl., fr. *flash*; DCMM; DMN 1959, BD 1969, PN 1978, CO; DT, D. Am.; DEX, DN_3, DexX)

flash mob s.n. (anglicism) –Grup de persoane convocate prin mail, sms etc. pentru a participa la o acțiune rapidă (de protest etc.) într-un loc public și a dispărea înainte de venirea poliției– „Neștiind că o astfel de acțiune tăcută, programată la oră fixă nu durează decât câteva minute, dubele cu jandarmi mobilizați în grabă au sosit prea târziu. A fost o așa numită acțiune *flash-mob*, una din primele organizate în Romania." hotnews.ro 6 XII 04. „se născocesc *flash-mob-uri*, stencil-uri sau piese de teatru pe care să le joace pe stradă." R.l. 3 XI 09 p. 13. „jandarmii aflați în zona Palatului Victoria le-au cerut oamenilor, care s-au adunat pentru un *flash-mob* organizat pe internet, prin intermediul rețelelor sociale, să părăsească zona, pe motiv că adunarea lor nu a fost autorizată." hotnews.ro 20 V 11; v. și adevarul.ro 11 IV 07, G. 9 XI 09 p. 3, 2 XII 09 p. 2, adevarul.ro 4 IV 11, 2 VIII 11 [pron. *flașmób*; scris și *flash-mob, flashmob*]

flashback s.n. (cuv. engl.; lit., cinem.) –Secvență intercalată într-un film sau o operă literară pentru a introduce un episod anterior– „Vrând probabil să imprime un aer de seriozitate, autorii au optat pentru formula nu prea fericită a filmului-proces, depozițiile micuțului inculpat fiind *flashback*-uri." R.l. 7 X 73 p. 2. „David Niven, a cărui moarte a survenit cu câtva timp în urmă, n-a fost doar renumitul actor de cinema pe care îl cunoaștem toți, actor care, cum spune prea bine Romulus Rusan în «*Flash-back*»-ul său [...] chiar în filmele oarecare în care a jucat – și au fost multe asemenea filme în cariera sa – «a strălucit oriunde a apărut»." R.lit. 22 IV 83 p. 21. „Salturile în timp, *flash-back-urile*, corespund atât titlului lucrării, cât și tematicii ei..." R.lit. 30 X 09; v. și 20 VI 74 [pron. *fléșbec*] (cf. fr. *flashback*; Th. Hristea în LR 3 / 73 p. 187, atestări din 1966; DCMM; PR, DMC 1966, BD 1970, CO; D. Am.; DN_3, DEX 98, DexX)

flauroscóp s.n. (med.) –Endoscop pentru cercetarea venelor– „Dr. C.A.M. a decis introducerea, prin piciorul pacientei, a unei sonde cu diametrul redus [...] pe care a reușit să o facă să avanseze încet de-a lungul venelor, fiind urmărită pe parcurs cu ajutorul unui *flauroscop*." R.l. 14 IV 77 p. 6 //din gr. *phlebos* "vene" + *-scopos* "examinare"//

flaușát, -ă adj. (text.) –(Despre țesături) Scămoșat, păros– „Vânzătorii recomandă cumpărătoarelor un nou model de palton pentru femei, confecționat din stofă puțin *flaușată*." Sc. 11 XI 64 p. 1. „Pentru ca părul să nu devină prea moale, după spălare, tamponați-l cu un prosop *flaușat*

și evitați să vă uscați folosind un foehn..." Gaz. de Sud 11 III 10 (din *flaușa*; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 106; DN_3, DexX, DEX 09)

flautín, -ă adj. –De flaut– „Versurile sunt de o limpiditate *flautină*." Cont. 8 III 63 p. 2 (din *flaut* + *-in*; DexX)

flexíbil, -ă adj. || *apartament flexibil* (constr.) „Apartamente *flexibile*. Institutul nostru realizează în prezent proiecte de execuție a unor blocuri ce cuprind apartamente cu structură variabilă, sau *apartamente flexibile* cum li se mai spune [...] În interiorul apartamentului se vor monta niște pereți PVC, adică un material de tip celular ușor și bun termo- și fonoizolant [...] Practic, acești pereți nu au sarcină de rezistență, ci doar funcția de a despărți încăperile." R.l. 14 II 75 p. 5 (din fr. *flexible*, lat. *flexibilis*; DEX, DN_3 – alte sensuri, DexX)

flexicuritáte s.f. „în continuare sunt necesare reforme care că impună un echilibru între flexibilitate și securitate pe piața muncii, abordare numită «*flexicuritate*». «*Flexicuritatea*» este noua mantră a Uniunii Europene în ceea ce privește protecția socială..." Cot. 21 II 07 p. 9, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*flexicuritatea* se definește cel mai simplu ca un compromis între flexibilitate și securitatea muncii. *Flexicuritatea* s-a născut ca soluție la o dilemă europeană: cum să menținem și să îmbunătățim competitivitatea întreprinderilor europene..." Fin.ro, 17 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (compus prin trunchierea și alăturarea termenilor *flexi*[bilitate] și [se]*curitate*)

flexitarianísm s.n. „Uneori, când adepții unor asociații pseudoreligioase permit utilizarea cărnii de pasăre, numele dat de sociologi orientării acestor «dizidenți» este *flexitarianism*." Mag. 25 IV 06. „Vegetarianism flexibil. O dietă vegetariană în care se strecoară din când în când câteva bucățele de carne sau de pește [...] O nouă dietă alimentară, numită de către specialiști «*flexitarianism*», a început să-și facă simțită prezența în bucătăriile din toată lumea." jurnalul.ro 9 XII 08 (din engl. *flexitarianism*)

flicténă s.f. (med.) –Umflătură plină de lichid, băsicuță– „[Degerăturile] însoțite de *flictene*, respectiv de băsici..." R.l. 18 II 84 p. 2. „*flictenă*, leziune elementară la nivelul pielii, care conține un lichid." Lum. 1 IV 08 (din fr. *phlictène*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

flip-flop –Șlapi– „La rochița albă din dantelă puteți asorta fie o pereche de *flip-flop-i* simpli, fie una de espadrile sau de balerini aurii." G. 11 VIII 07 p. 12. „Topless *flip-flop*. Să faci topless la mare nu mai este deloc la modă, ce este însă extrem de fashion în acest an sunt șlapii topless. Adică o perche de șlapi fără baretă între degete, dar care totuși stă pe picior." mayra.ro 25 VII 08 (din engl. *flip-flop*)

flop s. **1.** (sport; anglicism) „Indiscutabil, după exersarea stilului *flop*, chiar dacă nu realizezi performanțe, te orientezi mult mai bine deasupra ștachetei." Sp. 7 I 69 p. 4. „«Cronicarul își amintește cuvintele lui Drăgan Tancici, cel mai titrat tehnician al *flopului*: «Sorin Matei are picior de recordman mondial» [...]». Fără comentarii!" Săpt. 22 VI 84 p. 8. „Medaliatul cu aur la Jocurile Olimpice de la Ciudad de Mexico, din 1968, cunoscut mai ales, însă, pentru faptul că a revoluționat stilul de săritură, inventând faimosul «Fosbury *flop*», a fost diagnosticat cu un cancer al sângelui, dar ședințele de radio și chimioterapie au îndepărtat maladia." J. nat. 27 III 09; v. și Sc. 30 IX 76 p. 6. **2.** (inform.) „«*Flop*» este un acronim pentru numărul de operațiuni ce pot fi efectuate într-o secundă. Termenul petaflop desemnează 1.000.000 miliarde operațiuni." Cot. 9 VI 08. **3.** (cinem.) –Eșec, cădere, nereușită– „nu arareori astfel de povești apocaliptic ecologice dau chix la box-office, vezi măretul *flop* «Waterworld», cu Kevin Costner, din 1995." Cot. 13 VI 09 (din engl. *flop*; MDN, DexX – sensul 1)

floricultór s.m. v. *peisagist-floricultor*

flotáre s.f. (fin.) –Fluctuație a cursului unei monede în funcție de cerere și ofertă– „De la începutul anului s-au înregistrat vânzări masive de tablouri, mulți dintre cei ce consideră operele de artă ca «valori-refugiu» nemaiașteptând *flotarea* francului pentru a efectua noi achiziții." I.B. 23 I 74 p. 4. „România are un regim de curs de schimb prin *flotare* controlată..." Cap. 20 I 10 (din *flota*; DEX, DN_3 – alte sensuri, DexX)

fluidizáre s.f. **1.** –Acțiunea de a (se) fluidiza, fluidificare– „Se amenajează în prezent o instalație specială pentru valorificarea gudroanelor prin *fluidizare*." Sc. 15 XI 61 p. 1. **2.** (circ.) –Degajarea circulației– „Pentru *fluidizarea* circulației. Pentru a se ușura circulația [...] în zilele de sâmbătă după amiază, duminică și sărbătorile legale se interzic în acest loc virajele la stânga." R.l. 20 V 71 p. 3. „Concomitent cu programul de modernizare a arterelor rutiere, se vor extinde și lucrările de *fluidizare* a traficului, prin introducerea dirijării circulației în sistem de undă verde pe axa Nord-Sud, între Piața Victoriei și Piața Șincai." R.l. 11 VIII 75 p. 3.; v. și *supralărgire* 2009. **3.** –Asigurarea funcționării unui circuit fără sincope– „dezvoltarea în ansamblu a pieței interne va avea același efect printr-o *fluidizare* a circuitului financiar..." Cap. 25 IX 02. „în UE se dorește o regularizare a pieței muncii, o *fluidizare* a informațiilor referitoare la calificarea forței de muncă." Cot. 12 VIII 04 (din *fluidiza*; cf. fr. *fluidification*, engl. *fluidization*; DMN 1969; CD; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 240; DTP; DEX, DN_3, DexX – sensul 1)

fluorescént, -ă adj. v. *roșu-fluorescent*

fluturáș s.m. –Foaie de mici dimensiuni, lipită în locuri publice sau difuzată gratuit, care cuprinde scurte anunțuri sau material publicitar– „Nimeni n-ar avea de obiectat dacă pe indicatoarele stațiilor s-ar lipi «*fluturași*» cu un simplu anunț vizibil: «În perioada X, pe linia cutare, se circulă așa»." R.l. 6 IV 84 p. 2. „La 7 noiembrie [1945] «*fluturași*» distribuiți în Capitală îi chemau pe români în Piața Palatului." Românul liber XII 95 p. 6. „Toți românii vor primi acasă *fluturași* pentru a se prezenta la analize [medicale]" G. 2 XI 06 p. 3; v. și R.l. 29 VII 82 p. 2, Sc. 27 VII 83 p. 4, D. 200 / 96 p. 7, Ad. 8 X 03 p. 2, 14 X 03 p. 2 (DEX – alt sens, DexX)

flúviu s.n. v. *film-fluviu, proces-fluviu, scor-fluviu*

flux s.n.|| *în flux* –Pe bandă, industrial– „La Craiova au fost produse *în flux*, primele autoturisme «Oltcit»." R.l. 4 XI 82 p. 5 || *flux de informație* –Raportul dintre cantitatea de informație și unitatea de timp în care este transmisă– „Asistentul de recrutări este nodul cel mai activ al rețelei, cel care face legături cu cel mai mare *flux de informație* între rețeaua închisă a organizației și rețeaua socială deschisă a firmei de administrare de personal." sfin.ro 29 VI 07 (sensul 1 – DEX 98; sensul 2 – DEX 98, MDN, DexX)

flyer s.n. (cuv. engl.) –Fluturaș publicitar– „cutia poștală din scara blocului mi-a făcut o surpriză: alături de «*flyer-ele*» care făceau reclamă diverșilor detergenți sau candidați la primărie, cineva strecurase și un pliant care mă invita... la o lansare de carte..." Ad. lit. și art. 719 / 04 p. 1. „a început să împartă locuitorilor sectorului 5 aproximativ 100.000 de *flyere* electorale." G. 11 II 08 p. 2. „Un elicopter a răspândit *flyere* cu mesajul «Don't cleen up this blood» la premiera filmului «Diaz»" Ev. z. 4 VI 12 22; v. și G. 19 XI 08 p. 10 [pron. *fláier*]

FMI s. „După o întrevedere cu directorul general al Fondului Monetar Internațional (*F.M.I.*) [...] președintele Băncii Naționale Ungare [...] a declarat că au fost reglementate toate aspectele privind contractarea unui credit stand-by cu durata de un an din partea *F.M.I.*" R.l. 24 II 90 p. 4. „Sfaturile șefului misiunii *FMI* pentru România" Z.fin. 26 III 09

foáie s.f. || *foaie de ceapă* (fam.) –Bluză subțire (tip wind-jack) din materiale plastice, la modă la tinerii din anii '70–'80– „Mihnea vrea să-și cumpere o *foaie de ceapă*". || *rochie foaie de ceapă* „Rochia din lână subțire, tricotată, numită «rochia *foi de ceapă*», este una dintre aceste noutăți. Ea, de fapt, este o preluare a rochiei de casă pe care femeile din înalta societate engleză, iar mai târziu și cele din nu prea înalta societate, o purtau acum un veac și jumătate dacă nu chiar mai mult. Compusă din volane și din «felii» de volane, rochia apare ca un tort din care capul purtătoarei apare cu o expresie ingenuă și nedumerită." Săpt. 12 XI 82 p. 8 (din *foaie* + *de* + *ceapă*) || *foaie de drum / parcurs* –Calendarul aderării la UE– „Documentul aprobă «*foile de drum*» detaliate întocmite de Comisia Europeană pentru aderarea României și Bulgariei, care conțin obiective clar definite și oferă fiecărei țări posibilitatea de a-și contura propriul calendar de aderare." Ad. 14 XII 02 p. 10, cit. de Stoichițiu-Ichim, *A* 138. „SUA și România trebuie să aplice o «*foaie de parcurs*»..." Realitatea TV 28 VII 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *road map*)

foc s.n. || *foc prietenesc* „ceea ce militarii denumesc – nu fără o doză de cinism – «friendly fire», în traducere «*foc prietenesc*». Caracteristica lui friendly fire este că el îi face victime nu doar pe cei asupra cărora s-a tras, dar și pe cei care au tras." Ad. 8 IV 03 p. 1, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 139 (după engl. *friendly fire*) || *foc verde* v. *verde*

focalizá v.t., v.r. (fig.) –A (se) concentra asupra, a viza– „Festivalul Internațional de Teatru *se va focaliza* asupra spațiului balcanic" evenimentul.ro 17 I 01. „Astfel, întreaga energie a tinerelor *se focalizează* în direcția personajului visat" Ev.z. 26 IX 04, cit. de R. Zafiu în R.lit. 7 / 07. „Întrebat dacă s-a luat hotărârea de *a focaliza* programul doar asupra fondului nou de case, Pogea a răspuns «nici vorbă de așa ceva»." evenimentul.ro 1 VI 09; v. și evenimentul.ro 31 VII 06, 28 VI 07, 19 VI 08; v. și *diaristică* 2003, *geometriza* 2000, *middle-high* 2010 (din fr. *focaliser*; DexX)

focalizáre s.f. (fig.) –Concentrare– v. *geometriza* 2000. „asistăm la o deplasare a *focalizării* atenției autorului de pe axa orizontală, relațională a existenței umane, pe cea verticală a profunzimilor sufletului." R.lit. 11 IX 09 p. 14 (din *focaliza*; DexX)

focomelíe s.f. (med.) „După doi ani de talidomidomanie [...] Anglia este invadată de «*focomelie*». În doi-trei ani s-au născut mai mult de

două mii de copii fără brațe și fără picioare, malformație socotită în medicină un fel de «tară» inexplicabilă." Săpt. 18 V 73 p. 5. „În special după Contergan s-au născut copii cu anomalii ale scheletului: fie absența completă a membrelor (și acest fenomen s-a numit amelie), fie o dezvoltare redusă a membrelor superioare sau inferioare (ca niște bonturi semănând cu picioarele de focă, de unde și denumirea de *focomelie*)." Cont. 16 III 79 p. 5. „S-a constatat că nou-născuții au avut însă niște malformații foarte grave, încadrate în boala numită *focomelie*. Adică, transformarea membrelor superioare și inferioare în aripi de focă." Lum. 29 III 09; v. și R.l. 26 I 79 p. 6 [scris și *phocomelie*] (din fr. *phocomélie*; L; DM; DN_3, DEX-S, DexX)

fócus s.n. (fig.) –Focalizare, concentrare– „Gala își propune un *focus* pe generațiile actuale, la ea fiind invitate să participe numai spectacole realizate de regizori care au debutat după 1990" Ad. 15 V 03 p. 4. „Un *focus* important va fi în zona muzicii și entertainment-ului: cea mai emoțională formă de comunicare." evenimentul.ro 10 IX 10 || *focus grup* –Grup de interes, grup asupra căruia se concentrează atenția– „*focus grupurile* și interviurile cu sinistrați arătau că aceștia blamau nu autoritățile federale, ci pe cele locale" "22" 11 X 05. „Cercetarea a fost realizată pe baza a șase *focus grupuri*..." evenimentul.ro 15 VIII 11; v. și G. 25 III 08 p. 4, suplim. Școala 2 IV 08 p. VI, 23 IV 09 p. 4, 30 IV 09 p. 1 (după engl. *focus*; DN_3, MDN, DexX – alte sensuri)

focusá v.t., v.r. –A (se) concentra asupra, a viza– „Știrile sunt *focusate* pe anumite categorii ale populației." TVR1 8 VIII 97, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 51. „Birocrația culturală *se focusează* pe următorul eveniment" Cot. 19 IX 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 7 / 07. „își *va focusa* efortul pe acele piețe unde consideră că poate obține profit..." evenimentul.ro 8 VII 11; v. și Cot. 22 I 07 p. 10; v. și G. 12 I 07 p. 8, Cot. 22 I 07 p. 10, G. 14 VIII 07 p. 9 (după engl. *to focus*)

focusáre s.f. (fig.) –Concentrare– „*Focusarea* pe ceea ce este de făcut" cdep.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 7 / 07. „Mark Boone și Sally Sirkin Lewis cred că multora le lipsește *focusarea* pe tot ansamblul locuinței. Pur și simplu, mulți nu văd «poza» întreagă." G. 13 III 08 p. 8 (din *focusa*)

foie gras sint.s. (cuv. fr.; culin.) –Pate din ficat [literal: ficat gras]– „Reprezentanții Bruxelles-ului susțin însă că nu este vorba de interzicerea «*foie gras-ului*», ci de «găsirea unei soluții alternative pentru îndopare»." Ad. 26 II 04 p. 9. „*Foie gras-ul*, interzis în Chicago" Cot. 27 IV 06 p. 2. „Excelent și *foie gras* de gâscă, o cremă fină de nota 20, asezonată cu trufe." Z.fin. 22 IX 07 p. 9 (trunchiere din fr. *pâté de foie gras*; PR)

foileton s.n. v. *film-foileton, roman-foileton*

foiletonísm s.n. (rar) –Caracter de foileton– „să ne oprim puțin asupra *foiletonismului* criticii noastre contemporane. Traversăm o epocă de *foiletonism*, ceea ce duce la consecințe grave. Nicăieri nu se mai face atâta *foiletonism*; când alții inventează ipoteze de lectură și sisteme critice incitante, noi consumăm spațiile revistelor exclusiv pentru a discuta fenomenul literar la zi. Nimic rău în asta, însă criticul foiletonist nu are în general nici metodă [...] bazându-se doar pe intuiție." Sc.tin. Supl.lit. 7 IV 85 p. 3. „Se ignoră adevărul, simplu, că «*foiletonismul* critic corespunde însuși ritmului alert de dezvoltare a literaturii moderne»..." Z. 22 I 05 (din fr. *feuilletonisme*; DN_3, DexX)

foiletonístică s.f. –Totalitatea foiletoanelor din ziare, reviste etc.– „*Foiletonistica* din diverse publicații, spectacolele de estradă, varietățile televiziunii ne aduc din când în când în față crâmpeie din cotidiana îndeletnicire a cumpărătorilor." Sc. 22 I 67 p. 1. „Radu G. Țeposu probează, chiar în limitele unui volum de genul celui pe care-l poate găzdui «Biblioteca critică» a Editurii Eminescu, că aprecierile făcute asupra *foiletonisticii* sale de până acum nu provin nici pe departe dintr-un exces de generozitate." R.lit. 24 V 84 p. 10. „Reiterarea paradigmei estetice de adevăr și frumos [...] nu pare superfluă când vine din partea unui critic care vrea să se apere de impostură și își face datoria cu onestitate în aria *foiletonisticii*." Z. 22 I 05 (din *foileton* + *-istică*; Hristea, *PE* 55–56, atestare din 1966; DN_3 – alt sens, DEX 98, MDN)

folclorizá v.i. –A conferi un caracter folcloric– „Este limpede că un poet contemporan nu poate avea o viziune vetustă, nu poate *folcloriza* în poezie." V.rom. 2 / 63 p. 150. „Ca poet, Platon Pardău *folclorizează* superficial și voios" R.lit. 30 VII 03 (din *folclor* + *-iza*; MDN, DexX)

folclorizát, -ă adj. –Influențat de folclor– „Din plutonul de artiști *folclorizați*, L.I. se numără într-adevăr printre cei care au renunțat la «zeul etnografic», căutând să se plaseze pe coordonatele unui stil." R.lit. 10 VI 71 p. 26 (din *folcloriza*; MDN)

fólder s.n. (cuv. engl.; inform.) –Director sau subdirector în care sunt stocate mai multe fișiere– „Ca oricare român trecut de 25 de ani – prag ales aleatoriu –, memoria are un *folder* în care sunt stocate amintiri referitoare la fostul dictator." Obs.cult. 23 VI 05 p. 26, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Fata ne-a mărturisit că fotografiile și le-a făcut singură și le avea într un *folder* al calculatorului său." evenimentul.ro 22 II 06; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16

fólie s.f. (chim.) –Foaie subțire (de policlurură de vinil, din metal etc.)– „Privirile îți sunt atrase de niște materiale fine, transparente, opace sau diferit colorate, în funcție de materia primă utilizată. Din aceste *«folii»* – cum sunt denumite de specialiști – muncitoarele execută pelerine, glugi, umbrelute pentru ploaie, șorțuri de bucătărie." I.B. 31 III 61 p. 1. „O *folie* izolatoare specială, având proprietatea de a reduce pierderile de căldură din încăperi, a fost realizată în Belgia." Sc. 11 V 79 p. 5. „1.800 de saci de nisip și 400 metri pătrați *folie* polietilenă." Ad. Brăila 9 III 10; v. și Sc. 16 VII 61 p. 1, Z. 7 III 97 p. 10; v. și *antiglisant* 1981, *cardiomiocită* 1977, *extrudat* 1981, *inscripționare* 1973, *împâslitură* 1974, *înfolia* 2011, *lactofiltru* 1974, *limetă* 2011, *poliesteric* 1974, *termosudabil* 1976, *timbru* 1998 (din germ. *Folie*, it. *foglia*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 37; DTP, LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

folk s.n. –Curent (în special în muzică) care propagă revenirea la simplitatea artei populare– „Concepția *folk*-underground pe linia deschisă în urmă cu câțiva ani de bucureșteanul M.P." Săpt. 22 III 74 p. 13. „Dacă printre versuri inspirate lansăm în emisie muzică marginală (oricât de *folk* am numi-o) paguba e suportată de versuri, pe nedrept." R.lit. 13 III 75 p. 16. „Binecunoscutul interpret de muzică *folk* a pregătit pentru toți iubitorii genului un spectacol în care se vor depăna amintiri din Bucureștiul de altădată, dar vor fi spuse și povești care aparțin Capitalei de azi." Ad. 11 III 10; v. și Pr.R.TV 23 III 79 p. 12 (din engl. *folk*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX) || *folk-country* (muz.) –Amestec de stiluri folk și country– „I.M. (cu un *folk-country* în genul lui M.C.) este sensibil, dar n-are voce." Cont. 13 I 84 p. 13 [pron. *fólc-cántri*] (din *folk* + *country*; MDN)

Fólketing s.n. „În urma respingerii în *Folketing* (parlament) a proiectului de buget pentru anul fiscal viitor, primul ministru al Danemarcei [...] a anunțat dizolvarea forului legislativ și organizarea de alegeri anticipate..." I.B. 17 XII 83 p. 8. „*Folketingul*, parlamentul danez, convocat într-o sesiune specială, nu s-a putut întruni la ora fixată." R.l. 4 IV 85 p. 6. „*Folketing* – camera inferioară – era votată de fermieri, comercianți și clasele sociale educate. Landsting, cea de-a doua cameră, era aleasă de clasa bogată a societății, iar unii dintre membrii ei erau numiți chiar de rege. Vechea aristocrație și conservatorii făceau parte din ca. În 1953, prin referendum, a fost revizuită constituția, iar ea prevedea introducerea unui parlament unicameral, actualul *Folketing*." "22" 24 IX 09; v. și R.l. 24 V 84 p. 6 (din germ. *Folketing*; DN_3, DexX)

folkíst, -ă s.m.f. (muz.) –Cântăreț de muzică folk– „La noi au apărut cam prea mulți *folkiști*." Fl. 12 VII 75 p. 20. „A.C. pe care nu știu cum să o calific: solistă, actriță, *folkistă*, compozitoare sau altceva." Săpt. 16 I 76 p. 7. „În acest caz se va prezenta cu un minishow rock care va cuprinde și câteva prime audiții. *Folkiștii?* nu ne-am hotărât încă." Săpt. 8 XII 78 p. 7; v. și 7 XII 79 p. 6, I.B. 29 XII 83 p. 2, 23 VIII 84 p. 8; v. și *vamaiot* 2009 (din *folk* + *-ist*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; DEX-S, DexX)

follower s.m. (cuv. engl.) –Urmaș; care urmează; susținător; (depreciativ) imitator fără succes– „Mereu, fără viziunea performanței în minte, suntem în cel mai bun caz pe locul 2 [...]. În limbaj corporatist, suntem, adică, *follow*-eri." J.nat. 9 VII 04 p. 25, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Contul lui Barack Obama are 3.334.195 de *followers*." Unica II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *fólouer*]

fomíst, -ă s.m.f. (fam.-arg.) –Sărăntoc, mort de foame– „[Daniela Buruiană] i-a numit pe unii dintre semnatarii apelului – Gabriel Liiceanu – «lichea încrâncenată și întunecată» – pe Horia Roman Patapievici – «*fomist*, zălud», pe Vladimir Tismăneanu – «odraslă de bolșevic» și pe Tom Gallagher – «batrână șandrama, văr cu MI 6, cumnat cu Mossad-ul și cumătru cu CIA»." ziaruldeiasi.ro 12 II 07. „distrugătorul război între romani și daci, de pe urma căruia Dacia a fost invadată de o droaie de *fomiști* din întregul imperiu roman..." R.lit. 24 IV 09 p. 3 (cuv. e mult mai vechi; DALR)

fond s.n. –Articol de fond– „L.V. a salutat noua Alianță Națională democratică într-un remarcabil *fond* din «Corriere della Sera»." R.l. 13 II 95 p. 8 || *fond cu capital de risc* (fin.) „*Fondurile cu capital de risc* (FCR) sunt acumulatoare de capital pentru finanțarea întreprinderilor private, în special a celor mici și mijlocii. FCR colectează resursele financiare disponibile ale marilor deținători de capital – bănci, societăți de asigurări, societăți de valori mobiliare, fonduri mutuale, societăți de

investiții, companii, oameni de afaceri – și le investesc într-o mulțime de firme particulare. În schimbul banilor investiți într-o întreprindere privată, *fondul de capital de risc* primește un pachet de acțiuni sau de părți sociale, deci un anumit număr de voturi în adunarea acționarilor / asociaților și un anumit procent din profitul întreprinderii, precum și dreptul de a-și numi un reprezentant în echipa managerială. Fondul nu cere garanții pentru sumele investite, ci își asumă riscul afacerii alături de ceilalți acționari sau deținători de părți sociale. De aici vine și titulatura de *fond cu capital de risc*. Pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM), diferența esențială dintre un FCR și o bancă sau altă instituție finanțatoare este că *fondul cu capital de risc* nu este un creditor, ci un investitor." Cap. 20 XI 97 p. 7 || *fond de investiții* –Entitate care strânge bani de la mai multe personae (investitorii în fonduri), bani pe care administratorul fondului îi investește pe piața monetară sau bursieră– v. *fond speculativ* 1997. „Executivul lucrează la un proiect de act normativ ce vizează constituirea unui *fond de investiții*, care să poată pună la dispoziție resurse financiare pentru proiectele majore ale României, inclusiv cele de infrastructură." Ev.z. 9 III 10 || *fond mutual* (fin.) –Portofoliu de investiții administrat de o societate de administrare care investește banii participanților (investitori) în acțiuni, obligațiuni, depozite bancare și/sau în alte valori mobiliare– „Deși afectate vizibil de scăderea valorii acțiunilor deținute în portofolii, *fondurile mutuale* au înregistrat totuși creșteri..." C.n. 18 IX 97 p. 8. „Cum să speculezi pe un *fond mutual*" Z.fin. 16 VIII 06 || *fond speculativ* (fin.) –Fond de investiții speculative– „Roditi este consilierul lui Soros în gestiunea fondurilor de investiții Quantum Quota, unul dintre cele mai rentabile *fonduri speculative* din lume." Cronica rom. 6 VIII 97 p. 10 (din fr. *fond*; DN_3, DEX 98, DexX – *articol de fond*)

fondu s.n. (cinem.; cuv. fr.) –Procedeu prin care o imagine apare sau dispare lent– „Este pur și simplu figura acestei fermecătoare făpturi, nu în prim sau groplan, ci oarecum în plan total căci este un portret imens care umple tot ecranul, întâi în stop-cadru, apoi topindu-se în *«fondu»* prelungit." R.lit. 26 II 76 p. 17 [pron. *fondii*] (LTR; DN_3, DEX 98, DexX)

foniatrie s.f. (med.) –Specialitate medicală care studiază tulburările vocii– „Unele din problemele discutate la congresul de *foniatrie* și logopedie de la Washington vor fi dezbătute și cu prilejul apropiatului congres național de O.R.L. de la București..." R.l. 30 VIII 80 p. 2. „În țara noastră există un singur Serviciu de *Foniatrie*, înființat în urmă cu 30 de ani." C.n. 16 X 04; v. și *fonoaudiologie* 1986 (din fr. *phoniatrie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

fonoabsorbánt, -ă adj. –Care are proprietatea de a absorbi sunetele– „Plăcile *fonoabsorbante* au domenii largi de utilizare în combaterea zgomotului." Sc. 29 X 63 p. 1. „Geamuri *fonoabsorbante*. Locatarii din casele situate pe marginea autostrăzii ce conduce la Zürich, deosebit de zgomotoasă, vor putea să doarmă, în curând, în condiții mai bune, datorită măsurilor luate recent de municipalitate de a monta la ferestrele apartamentelor încă un set de geamuri, dintr-o sticlă specială, care poate absorbi 50 la sută din vibrațiile zgomotelor." Sc. 5 III 76 p. 6. „îmbrăcarea pereților cu material *fonoabsorbant* (burete sau vată de sticlă)..." sfin.ro 1 IX 06; v. și Sc. 12 II 63 p. 1, R.l. 8 XII 81 p. 6 (din engl. *phonoabsorbant*; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DEX-S, MDN, DexX)

fonoaudiologíe s.f. –Știință care se ocupă de relațiile dintre funcțiile auditive și cele fonatorii– „În curând se va da în folosință, în cadrul Centrului medical de *fonoaudiologie* și chirurgie funcțională ORL un compartiment special destinat acestei ramuri." I.B. 25 IV 84 p. 4. „grădinița-spital din Ciubotica Cucului [...] este, în fapt o prelungire, mai exact o componentă a secției de foniatrie a marei Clinici din Panduri. Și este, neîndoios, meritul prof. dr. Dorin Hociotă, conducătorul Centrului de *fonoaudiologie* și chirurgie funcțională ORL, de a inițiа și dezvolta în țara noastră foniatria." Fl. 4 IV 86 p. 19. „Scrisoarea trimisă de ministrul Sănătății Publice personalului de la Institutul de *Fonoaudiologie* și Chirurgie Funcțională O.R.L." G. 25 IV 08 (cf. fr. *phonoaudiologie*; DN_3, DexX)

fonocardiográf s.n. (tehn. med.) –Aparat care înregistrează grafic bătăile inimii– „La catedra de tehnică electronică și fiabilitate din cadrul Facultății de electronică a fost realizat de curând prototipul unui *fonocardiograf* fetal destinat diagnosticării maladiilor cardiace încă în faza intrauterină." Mag. 4 X 75 p. 3 (din fr. *phonocardiographe*; DM; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

fonoconfórt s.n. (acust.) –Ansamblul condițiilor care fac o locuință comodă din punct de vedere fonic– „Am dori să clarificăm de la început [...] coordonatele până la care ne propunem să dezbatem noțiunea pe care noi am numi-o *«fonoconfort»*. Nu vrem să înțelegem prin apartament un studio de televiziune, izolat astfel încât să nu pătrundă în interiorul lui nici cel mai mic zgomot..." R.l. 23 XI 66 p. 3 (din engl. *phonocomfort*; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 132; DN_3, DexX)

fonofílm s.n. –Film sonor– „Este vorba de *fonofilme* însoțite de albume cu ilustrații realizate după metoda proiecției verticale (întrupare plastică a obiectelor în trei dimensiuni)." Cont. 12 I 62 p. 5 //din *fono- + film*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 237; DexX – alt sens, MDN//

fonoizolánt, -ă adj. –Care izolează fonic– v. *flexibil* 1975. „Stoparea zgomotelor depinde de materialele pe care le folosiți pentru a crea bariera *fonoizolantă*." jurnalul.ro 20 II 06 //din *fon*[ic] + *izolant*; DEX-S, MDN, DexX//

fonoizoláre s.f. –Izolare fonică– „Mochete cu suport din p.v.c. expandat și țesătură din fibre polimerice, care au un înalt grad de *fonoizolare*." I.B. 11 V 74 p. 4. „*Fonoizolarea* este metoda ce poate fi adoptată pentru a se împiedica transmiterea zgomotului între două încăperi." jurnalul.ro 20 II 06 //din *fono- + izolare*; DEX-S, DexX//

fonolingvístic, -ă adj. –(Laborator de învățare a limbilor străine) care utilizează material audio (vizual)– „Recent, liceul [...] a devenit beneficiarul unui laborator *fono-lingvistic*, gen amfiteatru, cu cabine amenajate în cea mai mare parte prin forțe proprii." R.l. 4 IV 74 p. 2. „copilul va asimila sistemul *fonolingvistic* matern, va ajunge la competența lingvistică, adică va înțelege vorbirea celor din jurul său iar, mai târziu, după vârsta de 1,6-2 ani va reuși să exprime el însuși nevoile și dorințele sale." ziaruldeiasi.ro 5 XI 08 //din *fono- + lingvistic*; DexX//

fonomórse s.n. „Prin însăși natura sa telefonul este inaccesibil persoanelor lipsite de simțul auzului. Dar acest handicap va dispărea în curând datorită aparatului *fonomorse* creat de italianul F. Pentru folosirea lui nu este nevoie decât să se cunoască alfabetul morse." Sc. 21 VII 73 p. 6 //din *fono- + morse*//

fonotecát, -ă adj. –Selecționat pentru fonotecă– „Or, în timp ce L.P.-uri Electrecord [...] nu sunt *fonotecate* în întregime, sau discuri întregi nu se transmit pur și simplu deloc [...] se rulează cântece de care lumea s-a cam plictisit." Cont. 7 XII 73 p. 6 (din *fonotecă* + *-at*)

fonoterapíe s.f. (biol.) „Oamenii de știință și specialiștii din R.S.S. Gruzină au aplicat în practică o nouă metodă de tratare a plantelor cu ajutorul *fonoterapiei*. S-a constatat că oscilațiile sonore de joasă frecvență intensifică activitatea biologică naturală a plantelor în lupta cu diverse boli." Sc. 8 II 80 p. 5 //din *fono- + terapie*; DexX//

fonotíp s.n. (tehn.) –Aparat care transformă sunetele în semne grafice– v. *telescriptor* 1973 [și *phonotíp*] (din engl. *phonotype*, MDN, DexX)

font s.n. –Set complet de litere cu o tăietură individuală folosite pentru a afișa text pe ecranul computerului sau a-l scoate la imprimantă– „Imprimanta [...] are cinci *fonturi* în memorie, 12 tipuri diferite de coduri de bare și trei coduri de bare 2D ce oferă echipamentului o funcționalitate sporită" Ad. 6 V 03 p. 7. „dacă oamenilor li se prezintă, de exemplu, cuvântul «albastru» tipărit cu *font* albastru sunt capabili să specifice culoarea fontului mai repede decât dacă cuvântul «roșu» este tipărit cu același font albastru." evenimentul.ro 19 IX 09; v. și *hyperlink* 2010, *samizdat* 2009 (din engl. *font*; DexX, DEX 09)

food court s.n. (cuv. engl.) –Zonă dintr-un mall cu spații unde se poate mânca– „Noul edificiu este conceput ca un complex multiutilitar care cuprinde atât supermarket, *foodcourt*, restaurante, cât și un centru de afaceri." Ad. 18 VI 05 p. 14. „dezvoltă un *food-court* construit pe trei niveluri..." S.fin. 6 VIII 07 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Vom inaugura la magazinul Unirea două lifturi panoramice care facilitează accesul clienților spre zona de *food-court* și fun-land." G. suplim. Propietatea 27 X 08 p. VII [pron. *fud-cárt*]

footing s. (cuv. englez cu sensul schimbat) –Plimbare în pas alergător în scop igienic– „O femeie care n-are timp dimineața să facă oră de *footing* – ca eroina lui Mazurski – va privi întotdeauna cu neîncredere «singurătatea» acestor sclipitoare stele." Cont. 9 VI 78 p. 9. „Jammes, colegul de dormitor, aleargă în fiecare după-amiază, își face *«footing»*-ul; fuge de nebun prin Perugia, din Via Bontempi, prin Piazza Meggiore, ocolește fântâna, o ia pe Via Vannucci, ajunge până în parcul Carducci și revine la cămin." Săpt. 6 VIII 82 p. 7 [pron. *fúting*] (LII; în *À la recherche du temps perdu* de Proust, este folosit termenul *footing*; trad. rom. datează din 1945; FS 227; Dimitrescu, *Dr.2* 113; DN_3, DexX)

foráj s.n. || *foraj-extracție* (ind.) –Foraj combinat cu extracție– „La schela Țicleni, din cadrul Trustului de *foraj-extracție* Tg. Jiu..." Sc. 28 VIII 66 p. 1. „Specializări: «Conducerea producției și a muncii în unitățile de *foraj extracție*» – 1987..." money.ro 11 IX 09 (din *foraj + extracție*)

forjór s.m. v. *femeie-forjor*

formál, -ă adj. –Ceremonios, solemn– „Ea, Nadia, a fost întrebată de ce a fost atât de *formală* la Jocurile Olimpice și a răspuns că autodisciplina și concentrarea au fost atât de mari încât nu-și putea îndepărta gândurile de la activitatea ei nici măcar pentru un timp scurt." R.l. 17 XI 76 p. 5. „O mențiune aparte merită resemantizarea relativ recentă a

adjectivelor *formal*, mai vechi în limbă, respectiv *informal*, sub presiunea limbii engleze, primul căpătând înțelesul de «ceremonios, solemn, conform cu convenienţele», iar cel de al doilea de «neoficial, neprotocolar».“ Oana Chelaru-Murăruș, în D. 26 V 00. „Iranul a recuzat *formal* mai multe clauze din compromisul avansat de Agenția Internațională a Energiei Atomice (AIEA) pentru a disipa temerile suscitate de programul său nuclear“ Ad. 20 I 10 (din engl. *formal*; CO; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, MDN, DexX)

formát s.n. **1.** (spect.) –Organizarea, planul, stilul unui spectacol, unei emisiuni etc.– „Ai experimentat, de-a lungul anilor, diferite *formate* de emisiuni.“ Ad. 3 I 04 p. 7. „*Formatul* emisiunii prezentate [...] la Acasă TV este achiziționat de la compania de producție Europroducciones din Spania și se bucură de un imens succes în multe țări din Europa.“ G., Program TV nr. 9 / 07 p. 10. „Principalul jurnal de la TVR va fi difuzat într-un nou *format* și pe un nou segment orar.“ Pro TV Mag 12 / 09 p. 6. **2.** (inform.) –Structura sau organizarea datelor electronice/digitale în vederea stocării, printării și afișarii lor– „formularelor accesibile în *format* electronic.“ R.l. 10 VII 06 p. 23, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Apple caută deja reviste și cărți în *format* electronic...“ zf.ro 25 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *format*; Ștefănescu, *C*; MDN – sensul 2, DexX)

formată v.t. **1.** (inform.) –A pregăti un suport de stocare (dischetă, disc dur) pentru a putea lucra cu un sistem de operare– v. *forvarda* 2001. „Cum se *formatează* partiția C?“ tpu.ro 7 IV 10. **2.**„Dacă de-abia ți-ai cumpărat un laptop, trebuie *să formatezi* bateria. Nu uita că trebuie complet încărcată și descărcată de câteva ori până va funcționa la adevărata ei capacitate.“ oradeiasi 16 V 11. **3.** –A da formă unui text (a aranja în pagină, a stabili dimensiunea și tipul fonturilor etc.)– „Pentru a *formata* textul și pentru a adăuga emoticonuri, este necesar să aveți activată opțiunea «text îmbogățit».“ help.yahoo.com 28 V 11 (din engl. *to format*; cf. fr. *formater*; PR 1970; MDN – sensul 1, DexX – sensurile 1 și 3, DEX 09 – sensul 1)

formatát, -ă adj. –Crescut și format pentru a corespunde unui model– „sistemul opresiv ne dorea bine *«formatați»* ca yes-meni“ Cultura 23 / 04 p. 17, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 05 (din *formata*)

formatór s.m. **1.** –Persoană care formează specialiști– „Dată fiind multitudinea cererilor de formare profesională continuă, una dintre urgențe o reprezintă formarea *formatorilor* (a profesorilor) pentru posibilele cursuri pentru care sistemul educațional nu are suficienți specialiști.“ Nat. 16 II 98 p. 6. „Seminarul [...] se înscrie într-un program mai larg de pregătire profesională destinat tinerilor jurnaliști din regiune, proiect inițiat de Centrul Cultural Francez din Iași cu sprijinul *formatorilor* de la Școala Superioară de Jurnalism din Lille.“ Z. 28 IV 04 p. 11. „C. este *formator* la Institutul Român de Training.“ G. 3 II 06 p. 4. **2.** –Persoană care formează ori influențează opinia publică– „aș fi curios să văd un sondaj – câți oameni chiar își formează opiniile după vorbele așa-zișilor *«formatori»*?“ D. 76 / 05 p. 7 (din *forma* + *-tor*); v. și *turnător-formator*

formație s.f. || *formație-fanion* –Formație fruntașă– „o echipă tenace, care – iată – reușește să învingă într-o lună ambele *formații-fanion* ale fotbalului nostru.“ I.B. 30 XII 84 p. 7. „De asemenea, internaționalii din cele două *formații-fanion* ale fotbalului românesc au obligația de a demonstra că se află într-o formă ascendentă...“ I.B. 1 XI 89 p. 7. „Trooper, Travka și Luna Amară, *formații-fanion* ale noului val de forțe, revin la Buzău după doi ani...“ R.l. 11 V 06 p. 32 (din *formație* + *fanion*)

formularística s.f. –Întocmirea de formulare (de obicei exagerat)– „Să contribuim la înlăturarea *formularisticii* inutile!“ I.B. 28 V 73 p. 1. „*Formularistica* ne omoară“ Fl. Iașului 20 VIII 09 (din *formular* + *-istică*; DN_3, DEX 98, DexX)

formúlă s.f. –Modalitate de prezentare (a unui serviciu, a unui program de divertisment etc.)– „Știrile TVR într-o nouă *formulă*“ Pro TV Mag. 12 / 09 p. 6. „Radio România Cultural propune o nouă *formulă* de emisiune muzicală «Cvintet muzical» de la ora 12:00.“ srr.ro 24 I 10 (după fr. *formule*)

fórță s.f. v. *idee-forță*

fórum s.n. (fig.) **1.** –Adunare, întrunire în cadrul căreia se discută probleme de interes public– „Mâine, în Capitala țării se deschid lucrările *Forumului* tinerei generații, eveniment politic cu ample semnificații în viața societății noastre.“ Sc. 4 V 80 p. 1. „Luni s-au deschis la Viena lucrările celei de-a II-a Conferințe a Națiunilor Unite pentru cercetarea și utilizarea spațiului cosmic în scopuri pașnice – «Unispace '82», *forum* la care participă peste 1000 de delegați reprezentând circa 120 de țări.“ Sc. 10 VIII 82 p. 4; v. și I.B. 29 VI 80 p. 6, Sc. 29 VI 80 p. 6, 24 VI 82 p. 1, G. 7 IV 09 p. 24; v. și *alterglobalizare* 2011, *cibercriminalitate* 2010, *film-scheci* 2005, *IMM* 2003, *mediumetraj* 2006, *panelist* 2010, *problematiza* 2009, *ciberdisident* 2008, *schemă-pilot* 2007. **2.** (inform.) –Spațiu virtual consacrat discuțiilor, prin mesaje scrise, între membrii unei rețele; spre deosebire de mesageria instant, pe un forum comunicarea nu se face în timp real, ci prin postarea de texte– „*Forum-urile* de pe site-urile create special pentru adolescenți și cele de pe site-urile liceelor bucureștene sunt pline de mesaje postate în săptămânile vacanței de vară“ Ad. 27 VIII 03 p. 6. „băiatul intră pe un *forum*, cunoaște o fată, schimbă adresele de mail, pe urmă se cetuiesc în disperare...“ G. 30 IV 08 p. 10; v. și R.lit. 8 II 08 p. 5; v. și *bakalao* 2005, *Europol* 2002, *femeie-blogăr* 2007, *pactizare* 2009, *piarist* 2008, *posta* 2004, 2009, *postac* 2009, 2010, *topic* 2007, *video-sharing* 2009 (din fr., engl. *forum*; PR 1955; CO; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX 98, NODEX, MDN – sensul 1, DexX)

forumíst, -ă adj., s.m.f. –Participant la un forum virtual de discuții– „Am încercat să observ opiniile *forumiștilor* față de subiect.“ G. 6 XI 06 p. 19. „*Forumiștii* strâng piese de calculator dăruite de oameni din toată țara, le asamblează, iar sistemele gata montate sunt duse acasă la puști deștepți, dar provenind din familii modeste.“ R.l. 16 I 08 p. 15. „Ce ți-e și cu *forumiștii* ăștia!“ ziare.com 13 II 11; v. și R.lit. 8 II 08 p. 5 (din *forum* + *-ist*; R. Zafiu în R.lit. 21 / 05)

forvardă v.t. (anglicism) –A trimite cuiva o copie a unui mesaj electronic primit de la altcineva– „Pe mine nu mă înspăimântă faptul că băieții mei își *«forvardează»* unul altuia mesaje, că «resetează», «formatează» și «linchează», că se joacă trimițând «misile» către «targhetă».“ Ad. 3 III 01 p. 1. „Trimite reply-uri la mail-uri și le *forwardează*, dă accept la invite-uri în Outlook, scrie weekly și monthly reports, gestionează schedule-ul departamentului în funcție de sickness rate și absenteesm, analizează billing-uri, oferă feedback într-un one-to-one meeting, stabilește task-uri, dă access-uri, face requests, ridică issues, oferă support, respectă deadline-uri. E angajatul multinaționalelor din România, așa cum apare în cartea «Corporatistul», a Ralucăi Marchiș, absolventă a Universității Babeș-Bolyai.“ ziuadecj.ro 17 XII 12 [scris și *forwarda*] (din engl. *to forward*)

forward s. (cuv. engl.; ec.) „După o perioadă de acumulări Bursa «Cornul Abundenței» poate oferi clienților săi un nou «produs» – licitațiile de mărfuri la termen (*forward*). În cadrul acestor tranzacții care vor să fie premergătoarele unor reale operațiuni de bursă se pot efectua vânzări-cumpărări la termen.“ R.l. 27 X 92 p. 6. „În așteptarea detaliilor privind programul prima casă, dezvoltatorul imobiliar Impact a trecut deja la acțiune, permițând potențialilor beneficiari ai programului accesul la tranzacții tip «*forward*».“ zf.ro 17 VI 09 [pron. *fórwăd*] (MDN, DexX)

fosfénă s.f. (med.) „așa-numitele *fosfene* (punctele luminoase pe care le putem vedea cu ochii închiși dacă apăsăm cu degetele globii oculari).“ Sc. 28 II 74 p. 8. „În 15 la sută din cazuri retina se poate rupe. Punctele luminoase (*fosfene*) au loc la un singur ochi și durează o fracțiune de secundă.“ Ev. 29 V 08 (din fr. *phosphène*; DM; DEX, DN_3, DexX)

fosfogíps s.n. v. *haldă* 1974. „De doi ani și jumătate, o serie de utilaje pentru o modernă fabrică de *fosfogips* din Bacău formează obiectul unei interminabile dispute.“ Sc. 6 III 81 p. 2. „*Plăci din fosfogips*. Bacău: Pe platforma chimică de la confluența Bistriței cu Siretul au fost obținute primele cantități de plăci din *fosfogips*, material de construcție utilizat la execuția locuințelor și altor obiective economice și social-culturale. Realizată după o concepție românească, fabrica de *fosfogips*, singura de acest fel din țară, asigură valorificarea superioară a unor materii prime recuperabile rezultate din procesul de fabricare a acidului fosforic.“ R.l. 22 VII 81 p. 1. „Noul primar promite ecologizarea haldei de *fosfogips*“ Obs. de Bacău 18 V 08; v. și *apatită* 2007 (din *fosfo-* + *gips*)

fosílă s.f. v. *ou-fosilă*

fótbal s.n. || *fotbal-spectacol* –Fotbal jucat pentru spectacol, nu pentru rezultat– „După părerea noastră nici un astfel de bilanț nu ar fi fost de condamnat pentru că ne-am dus acolo, în continentul *fotbalului-spectacol* sau fotbalului-tehnic pentru a învăța, pentru a clădi o echipă națională în vederea perspectivei.“ I.B. 19 V 82 p. 7. „Noi am jucat pentru calificare. *Fotbalul-spectacol* a fost mai puțin prezent, dar toate echipele nu se mai gândesc astăzi decât la rezultat.“ R.l. 9 IV 83 p. 5. „o incursiune de vis în *fotbalul-spectacol*“ G. 27 I 09 p. 10 (din *fotbal* + *spectacol*) || *fotbal-tenis* –Tenis cu piciorul– „Ieri [...] a avut loc o conferință de presă susținută de Liga Română de *Fotbal-Tenis* Profesionist.“ Ev.z. 12 I 95 p. 7. „România, campioană mondială la *fotbal-tenis*!“ gsp.ro 8 XII 08 //din *fotbal* + *tenis*//

fotoactualitáte s.f. –Fotografii care prezintă actualitatea– „*Foto-actualitate*. Paris. Gara Saint-Lazare paralizată de grevă. Afișele anunță întreruperea traficului feroviar." Sc. 8 X 76 p. 6 //din *foto-* + *actualitate*; MDN//

fotoanchétă s.f. –Anchetă ilustrată cu fotografii– „*Foto-anchetă* în județul Prahova." Sc.t. 18 VIII 73 p. 3. „*Foto-anchetă* realizată de I.B. și I.M." R.l. 15 VII 78 p. 3 //din *foto-* + *anchetă*; MDN, DexX//

fotoartístic, -ă adj. –Relativ la fotografiile artistice– „Expoziția *foto-artistică* a lui F.T., Galeria de Artă" I.B. 12 IV 85 p. 3. „[Un compendiu] privind contextul european, german și românesc atât din punct de vedere *fotoartistic*, cât și din cel politic..." ziaruldeiasi.ro 22 XII 07 (din *foto-* + *artistic*; MDN)

fotocámeră s.f. –Aparat de fotografiat– „Middle-end-ul K300 este direcționat către cei care își cumpără pentru prima oară un telefon cu *fotocameră*, datorită ușurinței cu care pot face fotografii." Z.fin. 31 III 05. „O *fotocameră* cu telefon" Z.fin. 25 I 08 (din rus. *fotokamera*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

fotocerámică s.f. –Imprimarea pe ceramică a imaginilor fotografice– „Primele zece articole ornamentate cu ajutorul *foto-ceramicii* au și fost trimise la comisia mixtă de avizare a Ministerului industriei ușoare." Sc. 27 III 62 p. 2. „fotografii cu grad obișnuit, special ori în regim de urgență, reproduceri după diapozitive, *foto-ceramică*, măriri de tablouri..." I.B. 22 V 84 p. 3. „*Fotoceramica* pornește de la un preț de 65 de lei și ajunge la suma de 105 lei." Ad. 12 II 10 (din fr. *photocéramique*, rus. *fotokeramika*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 237; DTP; DEX, DN_3, DexX)

fotoclúb s.n. (foto) –Club fotografic– „Se va deschide, în curând, cea de-a 14-a Bienală internațională de artă fotografică a *Fotoclubului* medicilor din România." Sc. 23 XI 78 p. 4. „Tumul de Apă din Arad este astăzi gazda vernisajului de fotografii documentare surprinse la Revoluție, organizat de către *Foto Club*." Ad. 17 XII 09 //din *foto-* + *club*; DEX 98, MDN, DexX//

fotocoagulâre s.f. (med.) –Coagulare prin raze laser– „Aparatul modern de *fotocoagulare* permite tratarea unor afecțiuni ale globului ocular fără intervenție chirurgicală." Sc. 26 I 63 p. 2. „*Fotocoagularea* laser este o modalitate de tratament prin care se obține un efect de coagulare termică asupra straturilor profunde retiniene. Rezultatul final constă în apariția unor cicatrici de dimensiuni foarte mici care au un efect benefic în controlul unor boli oculare." Crai Nou 30 IX 09; v. și R.l. 29 VII 81 p. 6 (din engl. *photocoagulation*; BD 1967; DEX-S, DexX)

fotocoagulatór s.n. (med.) „Fotocoagulograful. Specialiștii Academiei de Medicină din Cracovia au construit un aparat pentru măsurarea continuă și înregistrarea automată a coagulării serului și a altor componente ale sângelui, a formării și dizolvării cheagurilor etc. *Fotocoagulatorul,* cum se numește acest aparat, se compune în principal dintr-o celulă fotoelectrică [...] și dintr-un termostat." R.l. 17 IX 74 p. 6 (din engl. *photocoagulator*, fr. *photocoagulateur*; BD 1967, DTN 1971; DEX-S, DexX)

fotocoagulográf s.n. (med.) –Aparat pentru măsurat coagularea sângelui– v. *fotocoagulator* 1974 (din *foto-* + *coagula*[re] + *-graf*; DEX 98, MDN, DexX)

fotocolór s.n. (foto) –Fotografiere în culori– „Eu socot că *fotocolorul* nu înlesnește fotografului să facă artă." Cont. 1 VIII 67 p. 10 (din *foto-* + *color*; DEX-S, MDN, DexX)

fotocompozíție s.f. –Compoziție în fotografie– „Printre ultimele apariții ale aceleiași edituri amintim *Fotocompoziția* de E.I. în care autorul, pe lângă expunerea principiilor *fotocompoziției*, caută să clarifice, pentru fotografii amatori, noțiunea de stil modern în fotografie." Cont. 21 X 66 p. 7. „*Fotocompoziția* este un set de recomandări care ne ajută să selectăm doar anumite elemente în cadru, să le organizăm și să le combinăm între ele [ca să] se coreleze într-un mod armonios." foto-magazin.ro IV 08 (cf. fr., engl. *photocomposition*; PR 1967, CO; DEX 98, MDN, DexX – alt sens, DN_3, DEX-S)

fotoconductór, -oáre adj. (electr.) –Variabil la conductibilitatea electrică a unor substanțe sub efectul radiațiilor– „Aceste materiale plastice conțin în special clor și simpla radiație ultravioletă a soarelui în cursul zilei este suficientă pentru a le face *fotoconductoare* în întreaga lor masă în cursul nopții." I.B. 18 XII 63 p. 3. „Calculul de preț per pagină nu este așa de simplu ca cel descris mai sus.... se ia în calcul și capul *fotoconductor* care la unele imprimante se schimbă împreună cu tonerul." forum.chip.ro 14 VII 04; v. și *pasphil* 1966 (din fr. *photoconducteur*; PR 1950; DT; DEX 98, MDN, DexX)

fotocopiér s.n. –Aparat pentru reproducerea fotografică a textelor sau imaginilor– „*fotocopier*, un aparat care face posibilă transmiterea de facsimile [...] Sistemul fotocopierului a fost introdus încă din anul 1930 în birourile marilor corporații și în cele ale instituțiilor guvernamentale [...] *Fotocopierul*, invenție a unui scoțian, tinde să devină un produs de înaltă tehnicitate (și utilitate) care poartă peste mări și țări emblema «made in Japan»." Fl. 18 IX 87 p. 21. „Firma japoneză Canon a creat un *fotocopier* în culori, dotat cu scanner și laser. Materialul ce urmează a fi copiat este analizat, prin baleiaj, de scanner, iar impresionarea este asigurată de un fascicul laser, care are o mare finețe de reproducere, aproximativ 25000 puncte pe centimetru pătrat." Fl. 10 II 89 p. 21 (din engl. *photocopier*; cf. fr. *photocopieur*; Ciolan, *MC*; PR 1964; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

fotocróm, -ă adj. –Care își schimbă culoarea sub influența luminii. Fotocromatic– „Firma britanică «Applied Rhotophisic Limited» a reușit să elaboreze un material plastic de mare sensibilitate la efectele luminii, menit să înlocuiască cu succes sticla fotosensibilă – mai precis, *fotocromă* – care se colorează în raport cu intensitatea luminii." R.l. 6 XI 76 p. 6. „Dacă termenii de «acetat de celuloză», optyl, serilium, lentile policarbonatate polarizate rezistente la impact sau strat *fotocrom* nu vă spun nimic, mărginiți-vă să alegeți o formă care vă place și vă avantajează și să vă asigurați că perechea respectivă oferă un grad cât mai ridicat de protecție împotriva radiațiilor solare." Z.fin. 18 IV 03 (derivat regresiv din *fotocromie*; DN_3, DEX-S, DexX)

fotocromátic, -ă adj. „Ochelarii de soare *fotocromatici*, ale căror lentile – în funcție de intensitatea luminii – fie că se închid la culoare, fie că se deschid, constituie, potrivit părerii unor savanți englezi, cauza unor grave accidente de circulație." Sc. 5 VI 76 p. 8. „Trebuie precizat faptul că efectul *fotocromatic* este în relație direct proporțională cu radiația ultravioletă și invers proporțională cu temperatura din mediul ambiant." Cap. 13 VI 06 (din *fotocrom* + *-atic*; cf. it. *fotocromatico*; PN 1981; DEX-S, MDN, DexX)

fotocrónică s.f. –Cronică fotografică– „*Fotocronică* industrială." I.B. 19 III 62 p. 1. „O *fotocronică* a desfășurării votului în străinătate poate fi vizualizată accesând link-ul..." Z. de Constanța 6 XII 09 (din *foto-* + *cronică*; cf. it. *fotocronaca*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 237; DEI; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

fotodeterioráre s.f. –Deteriorare sub efectul luminii– „*Fotodeteriorarea* pielii nu este vizibilă în tinerețe, ci doar la vârsta maturității." adevarul.ro 14 VI 06 //din *foto-* + *deteriorare*//

fotodocuménț s.n. (foto) –Document fotografic– „În album vor fi incluse o serie de *fotodocumente* despre viața piloților-cosmonauți sovietici." Sc. 17 II 64 p. 4. „*Fotodocument* EBA: copilul Elena Băsescu în bluziță de marinar" info-ziare.ro 19 V 09; v. și *fototecă* 1977 (din *foto-* + *document*; cf. fr. *photodocument*; DMN 1966; MDN, DexX, DEX 09)

fotodocumentár, -ă adj. (foto) –Alcătuit cu fotodocumente– „s-a deschis în Capitală [...] expoziția itinerantă *foto-documentară* «Arta Oceaniei» realizată de UNESCO." R.l. 15 IX 77 p. 5. „Expoziția *fotodocumentară* «Ungaria 1945–1985»" I.B. 12 IV 85 p. 3. „la Institutul Cultural Român se va vernisa expoziția *foto-documentară* «Culorile Timpului: Arta sinagogală în Moldova»." G. 9 VII 08 p. 14; v. și R.l. 6 IV 83 p. 5, I.B. 12 IV 85 p. 3 (din *foto-* + *documentar*; MDN)

fotoelasticimétru s.n. (foto) –Aparat pentru măsurarea optică a tensiunilor din masa unui corp– „În fotografie, cu ajutorul *fotoelasticimetrului* se determină cantitatea tensiunilor în obiectele de sticlă." I.B. 14 XII 67 [f.p.] (din fr. *photoélasticimètre*; L; DN_3, DEX-S, DexX)

fotoenergétică s.f. (biol.) „*Fotoenergetica* – o nouă ramură științifică. Menirea ei constă în a cerceta influența energiei radiante a soarelui, într-o gamă largă de lungimi de undă, asupra activității vitale a organismelor vegetale și animale." Sc. 25 VII 61 p. 3 (din fr. *photoénergétique*; DTN 1975; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 137; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

fotoepiláre s.f. „*Fotoepilarea* este noul trend în materie de epilare, susțin cosmeticienii. Procedura este nedureroasă și se bazează pe distrugerea ireversibilă a foliculului pilos cu ajutorul luminii. Undele de lumină de anumită lungime sunt absorbite de către melamina, care se găsește și în celulele foliculului. Drept urmare, celulele se încălzesc și se distrug definitiv, susțin specialiștii." G. 9 VI 10 p. 12. „*Fotoepilare* – cea mai nouă metodă de epilare definitivă" elle.ro 21 VI 10 //din *foto-* + *epilare*//

fotoeséu s.n. (foto) –Eseu fotografic– v. *fotoreportaj* 1974 //din *foto-* + *eseu*; DexX//

fotoexpozíție s.f. (foto) –Expoziție fotografică– „Sâmbătă după amiază la Muzeul militar central din Capitală a avut loc deschiderea unei *fotoexpoziții*, organizată cu prilejul celei de a XX-a aniversări a eliberării Cehoslovaciei de sub jugul fascist." Sc. 9 V 65 p. 3. „La Muzeul județean de istorie și artă din Bacău a fost organizată o *fotoexpoziție* documentară intitulată «Unirea din 1859 – moment crucial în afirmarea și dezvoltarea României moderne»." Sc. 10 I 84 p. 3. „*Fotoexpoziție* de

tunuri" Mon. de Sibiu 6 IX 07 (din *foto-* + *expoziție*; L. Seche în LR 1 / 74 p. 77; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DexX)

fotofilmotécă s.f. (foto) –Colecție de filme și de fotografii– „Membrii cineclubului care funcționează pe lângă Casa de cultură a tineretului din Iași și-au propus să întocmească o *fotofilmotecă* a orașului. Primele 400 de fotografii, cuprinzând imagini din toate domeniile vieții economice și social-culturale, au și fost clasificate și catalogate." R.l. 11 II 75 p. 2 (din *foto-* + *filmotecă*; DexX)

fotogalerie s.f. –Galerie de fotografii– „*Fotogalerie.* Semnele clipei" Fl. 17 II 89 p. 13. „*Fotogalerie:Proteste* cu îmbrânceli între dascăli și jandarmi" Ad. 31 III 10 //din *foto-* + *galerie*//

fotogeologíe s.f. (geol.) –Cercetare geologică pe bază fotografică– „*Fotogeologie.* Zăcămintele metalifere, spre exemplu minereuri de plumb sau de zinc, pot fi depistate printr-o nouă metodă – fotografică – implicând cercetarea unor anumite plante." R.l. 25 VII 74 p. 6 (din engl. *photogeology*; MDN, DexX)

fotográf s.m. || *fotograf-artist* –Autor de fotografii artistice– „În cele două cazuri ale turneelor lui S.C. la București, un *fotograf-artist*, pasionat la maximum de subiectul său, E.T., a realizat câteva filme exemplare." Săpt. 2 VI 78 p. 6. „Francois-Marie Banier, în vârstă de 62 de ani, este un *fotograf-artist* care se pare că în ultima vreme are parte de tot ceea ce-și dorește, de la picturi de renume, până la cecuri cu sume exorbitante.Toate din partea prietenei sale, Liliane." Lib. 12 XII 09 (din *fotograf* + *artist*; cf. fr. *photograpе artiste*); v. și *artist-fotograf, reporter-fotograf*

fotografíe s.f. || *fotografie-document* –Fotografie cu caracter de document– „*Fotografiile-document* pe care le înscrie genericul ca și cele câteva secvențe de la început și din final, extrase din vechi jurnale cinematografice – autentice mărturii ale epocii – nu modifică nici ele factura acestei pseudocronici istorice." Sc. 27 VIII 65 p. 1. „Redăm de la pagina 82 copia celor două *fotografii-document*, prima intitulată «Călăii» și cea de a doua «Victimnele»" Zigzag 14 VI 90 p. 8. „O *fotografie document* privind drama ciprioților greci" ert.gr 11 VIII 09; v. și R.lit. 13 V 71 p. 9, R.l. 13 IV 79 p. 6, Sc. 28 VIII 83 p. 2; v. și *UNICEF* 1978 //din *fotografie* + *document*// || *fotografie-șoc* –Fotografie care șochează– „*Fotografiile-șoc* de pe pachetele de țigări apar de la 1 iulie. Pictogramele vor reprezenta trupuri măcinate de boală sau vor sugera moartea" G. 20 II 08 p. 16. „Site-ul american tmz.com a publicat, în premieră, o *fotografie-șoc* care demonstrează cât de crunt a fost lovită celebra solistă Rihanna de către fostul său iubit, Chris Brown" Z. 21 II 09 p. 16 (din *fotografie* + *șoc*)

fotografísm s.n. (arte) –Curent în artă care vrea să redea natura exagerat de fidel– „*Fotografismul* câștigă teren, se creează până și piesa de teatru-document." Alm.Sc. 1967 p. 364 (din germ. *Photographismus*; cf. fr. *photographisme*; DMC 1966; DN_3, NODEX, DexX)

fotogrammétric, -ă adj. (topogr.) –Care privește fotogrammetria– „Sectorul de fotogrammetrie a întocmit, în numai 4 ani, pe cale *fotogrammetrică*, planuri de evidență funciară pentru aproximativ 40 la sută din suprafața țării." Sc. 25 III 64 p. 1. „Planul cadastral digital urmează să fie actualizat prin metode *fotogrammetrice* după exploatarea zborului *fotogrammetric* destinat special acestui scop." Gaz. de Sud 8 X 08 (din fr. *photogrammétrique*; DMN 1966; LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

fotogrammetríe s.f. –Stabilirea dimensiunii obiectelor prin măsurarea perspectivei lor, așa cum apare în fotograme– v. *fotogrammetric* 1964. „Reconstituire tridimensională. Un procedeu elaborat de Institutul de *fotogrametrie* al Universității tehnice din Viena permite, pentru prima dată, reconstituirea tridimensională a unui accident de circulație cu ajutorul unui instrument de precizie și a unui ordinator. Prin sistemul de calcul fotogrametric se poate folosi orice fotografie de amator oricât de puțin reușită." R.l. 22 II 82 p. 6. „De pe site-ul Centrului Național de Geodezie, Cartografie, *Fotogrammetrie* și Teledecție aflăm că..." Gaz. de Sud 8 X 08 (din fr. *photogrammétrie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

fotogrammetríst s.m. (topogr.) –Specialist în fotogrammetrie– „Pentru ca harta să capete grai, *fotogrammetristul* trebuie să stabilească exact toponimia." Sc. 25 III 64 p. 1 (din *fotogrammetrie* + *-ist*; cf. engl. *photogrammetrist*; DEX-S, MDN, DexX)

fotoîntrerupătór s.n. „*Fotoîntrerupător.* O societate britanică a realizat un dispozitiv minuscul, care, acționat prin variațiile de intensitate ale luminii naturale, aprinde sau stinge becurile pentru iluminatul public." Sc. 16 II 78 p. 5 //din *foto-* + *întrerupător*; DEX-S, DexX//

fotóliu s.n. v. *scaun-fotoliu*

fotomodél s.n. –Model care pozează pentru fotografi– „Prima ei meserie: *fotomodel* la renumitele case Vogue, Cosmopolitan, Harper's Bazar." Fl. 4 III 88 p. 21. „*Fotomodel* în devenire – Ce condiții trebuie să îndeplinească o fată sau un băiat care aspiră la meseria de fotomodel?" R.l. 15 I 07. „Un *fotomodel* timișorean l-a cucerit pe cel mai cunoscut DJ din Olanda" Bănățeanul 27 II 08; v. și jurnalul.ro 9 IX 04 (din fr. *photomodèle*, engl. *photomodel*; DN_3, DexX, DEX 09); v. și *actriță-fotomodel*

fotomultiplicatór s.n. –Dispozitiv de amplificare a strălucirii prin efect fotoelectric, utilizat la lunete, telescoape, în radioscopie– „Secția de astrofizică a Observatorului astronomic din Capitală a construit un fotometru cu *fotomultiplicatori* de mare precizie, montat pe un telescop cu un diametru de 50 cm." Sc. 11 XII 65 p. 6. „În imaginea de mai jos puteți vedea un *fotomultiplicator.* Cu ajutorul său se pot număra fotoni individuali." scientia.ro 5 XI 09 (din fr. *photomultiplicateur*; PR 1957; DT, LTR; DEX, DN_3)

fotopictúră s.f. „După șapte ani de încercări, un fotograf britanic susține că a pus la punct o tehnică specială, care permite copierea perfectă a picturilor. El a prezentat 30 de reproduceri foto redând cu fidelitate tablourile originale, implicit textura pânzei. Aceste *fotopicturi* pot fi expuse în locul originalului pentru a-l feri pe acesta de vandalism sau de sustragere." Sc. 13 XII 75 p. 6 //din *foto-* + *pictură*; DexX//

fotoprotectór, -oare adj. –Care oferă protecție împotriva efectelor nocive ale razelor solare– „Cum alegem crema *fotoprotectoare*" adevarul.ro 14 VI 06; v. și *radioprotector* 2012 (din engl. *photoprotector*; MDN)

fotoprotécție s.f. –Protecție împotriva acțiunii nocive a razelor solare– „Pentru bebeluși și pentru copii, *fotoprotecția* trebuie să fie grija prioritară a părinților." adevarul.ro 14 VI 06. „Toți pacienții consultați au primit sfaturi detaliate despre modalitățile de *fotoprotecție* și materiale informative despre identificarea precoce a melanomului." telegrafonline.ro 27 VIII 08; v. și *fotoproteja* 2008 (din engl. *photoprotection*)

fotoprotejá v.t. –A proteja de acțiunea nocivă a razelor solare– „Referitor la utilizarea mijloacelor de fotoprotecție, s-a constatat că 45,6% dintre pacienți nu *se fotoprotejează*..." telegrafonline.ro 27 VIII 08 (din engl. *photoprotect*)

fotoreportáj s.n. –Reportaj bazat pe fotografii– „După fotoeseu, *fotoreportaj* [...] Responsabilul cineclubului, studentul M.L., ne asigură că în aprilie studenții Arhitecturii vor scoate o nouă ediție a expoziției cu tema «Reportajul fotografic»." V.stud. 3 IV 74 p. 14. „*Fotoreportaj:* Chile după cutremurul de 8,8 grade Richter" Ad. 28 II 10 (din rus. *fotoreportaj*; L. Seche în LR 1 / 74 p. 77; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

fotoromán s.n. –Poveste romanescă prezentată sub forma unei succesiuni de fotografii însoțite de text– „Așa cum sublinia prof. V.M., fotografiile [lui Panait Istrati] «pot forma un *fotoroman.* Interesant este la Panait Istrati faptul că obișnuia să fotografieze foarte des gări și porturi, trădând o pasiune pentru aceste spații ale trecerii. Pe Istrati l-au fascinat plecările și venirile, a fost un călător căruia i-a plăcut să conserve clipa, imaginea brută»." Mon. de Brăila 12 X 08 p. 5. „Cartea reprezintă o inedită împletire între literatură și fotografie [...] este vorba despre un *foto-roman* care tratează un subiect real..." Ad. 15 III 09 (din fr. *photo-roman*; MDN, DexX; cuv. apare în traducerea din 1998 a romanului lui Mario Vargas-Llosa *Pantaleon și vizitatoarele*)

fotoschémă s.f. –Schemă stabilită pe baza unei fotografii– „Din cauza deformărilor datorate perspectivei, a modificărilor de scară pricinuite de oscilațiile avionului etc., *«fotoschema»* obținută astfel reprezintă doar o hartă aproximativă a zonei cercetate." Sc. 6 XI 65 p. 4 //din *foto-* + *schemă*//

fotostereotómic, -ă adj. „Aceasta e simpla recuzită necesară aplicării metodei *fotostereotomice* [...] Etimologic exprimată, metoda este «foto» pentru că operează cu fotografii, este «stereo» pentru că redă dimensiunile reliefului corpului supus măsurătorii în trei dimensiuni, având însă la îndemână o simplă imagine plană, și este «tomică» deoarece pe clișeu apar intersecțiile unor plane. Metoda aceasta a fost pusă la punct de dr. C.R. și ing. C.P. încă din 1959, fiind publicată în 1960 în documentele Congresului internațional de antropologie de la Paris. A fost aplicată în țara noastră prima oară în domeniul craniometriei, pentru reconstituirea, după fosile, a capetelor oamenilor primitivi." l.B. 28 X 70 p. 1 //din *foto-* + *stereo-* + *-tomic*//

fotostereotomíe s.f. –Metodă de cercetare în antropologie bazată pe fotografierea în trei dimensiuni– „Este *fotostereotomia*, elaborată de dr. C.R., renumit antropolog, cercetător științific principal la Institutul «Victor Babeș», și ing. C.P., cercetător la Laboratorul de antropologie aplicată din Centrala industriei confecțiilor [...] Noua metodă are avantajul că este riguros științifică, că prezintă exactitate mult crescută în măsurare, că oferă posibilitatea de a determina orice cotă sau perimetru al corpului în trei dimensiuni." R.l. 25 III 75 p. 2 //din *foto-* + *stereo-* + *-tomie*; DexX//

fototapét s. –Tapet pe care este imprimată o imagine fotografică–

„Cumpăr bibliotecă, *fototapet*." I.B. 29 XII 83 p. 3. „Cumpăr tapet și *fototapet*." R.l. 22 I 86 p. 4. „un șomoiog de vegetație crăcos-luxuriantă ce se ițește la o fereastră, lipit ca un *fototapet*..." Z. dum. 28 VIII 09; v. și I.B. 2 II 84 p. 6, R.l. 10 XII 85 p. 4 (din *foto-* + *tapet*; MDN)

fototécă s.f. –Colecție de fotografii sau fotograme și locul unde sunt conservate– „*Fototeca* orașului Marburg (R.F.G.) – cea mai mare arhivă foto consacrată culturii și artei mondiale – își va transpune întreaga colecție, cuprinzând peste o jumătate de milion de clișee, pe microfișe de mărimea unei cărți poștale." Sc. 23 XI 76 p. 5. „Aproximativ 400000 de clișee de format mare se află în posesia *fototecii* germane din Dresda, considerată cea mai mare instituție de acest gen din Europa. Înființată acum 25 de ani, cu un fond inițial de 25000 de fotografii, *fototeca* s-a transformat într-o instituție centrală cuprinzând fotodocumente din viața politică, cultural-artistică, imagini din natură ș.a." Sc. 14 I 77 p. 5. „În România va fi lansată cea mai mare bază de date online cu fotografii din timpul comunismului și va cuprinde imagini din perioada 1945-1989. «*Fototeca* online a comunismului românesc» conține aproximativ 10.000 de fotografii, iar imaginile pot fi accesate de pe site-urile Arhivelor Naționale și Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului..." R.l. 10 XII 08; v. și *diatecă* 1980 (din fr. *photothèque*; PR 1950; L. Seche în LR 3 / 77 p. 271, atestare din 1973; DT, LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

fototelegráfic, -ă adj. –Care se referă la transmiterea fotografiilor prin telegrafie– „Între Moscova și Antarctica a fost stabilită pentru prima oară legătura *fototelegrafică*. Transmiterea primelor fotografii spre Mirnâi a reușit pe deplin." Sc. 23 X 64 p. 4 (cf. fr. *phototélégraphique*; DMN 1968; DEX-S, DexX)

fototéxt s.n. „«*Foto-text*», text legendă la câteva instantanee." R.l. 25 IV 78 p. 2 (din *foto-* + *text*; DexX)

fotoxerográfic, -ă adj. –Referitor la tehnica de reproducere a documentelor fără contact, cu ajutorul unei pulberi electrizate static, inventată de firma Rank Xerox– „Va fi prezentat ca o noutate a tehnicii rapide de multiplicare: U-BIX Mark II– aparat capabil să reproducă prin procedeu *foto-xerografic* 750 copii/oră pe hârtie normală și cu posibilitatea de reducere în trepte de la format A2 până la format A4." I.B. 11 XII 63 p. 3 //din *foto-* + *xerografic*; MDN//

fotozáț s.n. (poligrafie) –Zaț obținut prin fotoculegere– „Bărbatul din fotografia de mai sus nu este programator sau analist la un centru de calcul, ci un... ziarist care-și scrie articolul pentru gazetă. În loc să-l dactilografieze la o mașină de scris obișnuită, redactorul îl bate la o consolă specială cu un display – un ecran asemănător celui de la televizor [...] printr-o apăsare pe un buton, articolul se transformă în cartele perforate sau benzi magnetice care, într-o fază ulterioară, devin *fotozațuri* și sunt introduse automat în pagina de ziar." R.l. 6 I 78 p. 6 //din *foto-* + *zaț*; MDN, DexX//

fovíst, -ă adj., s.m.f. (pict.) –Pictor aparținând fovismului– „Pictori ca aceștia, întâlnindu-se cu *foviștii* (fauves) francezi își revoluționaseră viziunea și limbajul cromatic." Cont. 25 VIII 67 p. 7. „Stilul în care a fost elaborată [pânza Nudul albastru a lui Henri Matisse] a fost cel *fovist*, adică acea manieră stridentă de a vizualiza culorile aprinse și de a le impregna cu o strălucire ireală, departe de luminozitatea naturală. Numit astfel de la «fauve» (bestie), acest curent controversat a reprezentat, totuși, prima etapă în cariera îndelungată a marelui pictor francez." Mag. 21 X 09 [scris și *fauvist*] (din fr. *fauviste*; DN_3, DexX)

fragilizá v.t. –A face să devină fragil. A slăbi– „Partidele de extremă sunt partide care *fragilizează* o democrație." Zig-Zag 7 / 90 p. 8. „După ce a refuzat să meargă la Conferința zonală a FSN de la Arad, poziția lui s-a *fragilizat* tot mai mult, până a fost silit să demisioneze." Expr. Mag. 26 VI 91 p. 4. „Băuturile carbogazoase au [...] proprietatea de a *fragiliza* oasele." ele.ro 30 IV 08 (din *fragil* + *-iza*; Uritescu, *CV* 64; DexX)

fragmentarísm s.n. (lit.) –Tendință literară care preferă ca mijloc de expresie al scriitorului scurte fragmente de proză– „Prozele autorilor în cauză se supun și ele, la o primă vedere, legii «*fragmentarismului*» de rigoare: pe spații mici, ele decupează «felii de viață» cotidiană. N-avem decât a le pune una lângă alta și fresca-i gata!" R.lit. 29 IV 84 p. 4. „o smulgere din context a câte unui element, o dilatare a sa până la gradul la care ocupă integral ecranul unei sensibilități ce s-ar complace în *fragmentarism*, într-o dislocare subiacentă." R.lit. 13 IV 07 (cf. it. *frammentismo*; DN_3, DexX)

frame s.n. (cuv. engl. ; cinem.) –Fiecare dintre imaginile de pe pelicula cinematografică. Cadru– „*Frame-urile* se încalecă" 7 seri 22 / 99 p. 16. „Diferența între un fișier comprimat și unul necomprimat este aceea că în cel necomprimat informația se află în mod complet pentru fiecare *frame* (imagine statică) în parte. Spre deosebire de aceasta, la fișierele comprimate informația o reprezintă *frame-ul* precedent, la care se adaugă doar modificarea survenită în timpul mișcării. S-a constatat că pentru ochiul uman iluzia de mișcare poate fi dată de un număr de 24 de *frame-uri* pe secundă." adevarul.ro 8 X 02. „De menționat că *frame-urile* în mișcare au fost decupate din filme antologice datate în anii '60-'70." evenimentul.ro 15 IV 06 [pron. *fréim*]

franchise s.f. (cuv. engl.) „Pentru obținerea dreptului de reprezentanți autorizați ai firmei Christine Valmy în concordanță cu normele internaționale de «*franchise*», persoanele sau agenții economici interesați trebuie să prezinte dovezi de resurse financiare adecvate, de capacitate de desfacere a acestei colecții de excepție, de garantare a valorii posibile de desfacere pe baza unui plan bine stabilit și plata taxei de licență (*franchise*) în valoare de 50000 lei." R.l. 29 X 91 p. 6. „Firmele aparținând acestor sectoare din Top 100 se vor menține, numai în măsura în care vor avea *franchise* adaptabile la criză (gen discount-retaileri) și acces la capital." Z.fin. 20 X 09 [pron. *fréncíaiz*] (cf. fr. *franchise*; BD 1970, DMC 1973)

francitáte s.f. –Totalitatea caracterelor proprii culturii franceze– „Nu mai puțin interesantă este comunicarea lui M.Z., reprezentant al Comisariatului general al limbii franceze, despre «Panait Istrati și limba franceză», unde se pune în valoare contribuția «strălucită» a scriitorului român la îmbogățirea *francității*." R.lit. 17 I 85 p. 20. „Scriitoarea se referea la un amestec de «*francitate*» – fără a folosi acest cuvânt – și de elemente «orientale»." R.lit. 20 VII 07 (din fr. *francité*; PR răspândit după 1965; MDN, DexX)

fránciu s. (chim.) –Element chimic radioactiv– „Două echipe de fizicieni au reușit recent la separatorul de izotopi al Centrului european de cercetări nucleare (C.E.R.N.) de la Meyrin-Geneva să realizeze prima observare a unei radiații optice a elementului «*francium*»." Sc. 24 III 78 p. 6 [var. *francium*] (din fr., engl. *francium*, germ. *Francium*; PR 1948; CO; LTR; DEX, DN_3, DexX)

francíză s.f. –Drept de producție și comercializare, sub licență, pentru o anumită piață– „*Franciza* este o modalitate de desfășurare a unei afaceri prin care deținătorul unui brand – francizorul – încredințează unui francizat, contra cost, dreptul de folosință a brandului și un pachet de norme care privesc utilizarea acestuia." G. 20 VI 06 p. 5. „*Franșiza*, adică partea din paguba suportată de client în cazul producerii riscului, este de regulă minimum 100 de euro la autoturismele obișnuite..." G. 17 VI 09. „De curând, KFC, care operează în sistem de *franciză* prin firma US Food Network SA [...] a deschis, la Sibiu, primul restaurant de tip drive-thru..." G. 17 VI 10 p. 9; v. și 11 VII 08 p. 8; v. și *targetare* 2011 [var. *franșiză*] (după engl. *franchise*; Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09)

franglais s. (cuv. fr.) „Statutul ordinului prevede, între altele, și apărarea purității limbii franceze în fața asaltului neologismelor de origine anglo-saxonă care au dat naștere, de altfel, limbajului hibrid denumit «*franglais*». În Franța a fost, de altfel, legiferat un decret prin care se recomandă evitarea cuvintelor anglo-saxone ori de câte ori poate fi folosit un cuvânt de origine franceză." Sc. 14 XI 79 p. 5. „Limbajul Coastei este *franglais*-ul: «Le film français» și celelalte buletine franceze ale festivalului sunt scrise jumătate en anglais." Cont. 13 VI 80 p. 9. „franceza e agresată la ea acasă. Nu numai de urâciosul hibrid *franglais*, cu locație domestico-stradală..." Sud Est 24 VI 07 [pron. *franglé*]

frangléză s.f. „Intrată deja în literatură, mai mult pe latura ei anecdotică, «*frangleza*» este denumirea dată acelei limbi franceze care folosește foarte multe cuvinte engleze, fără încercare de asimilare a lor și fără ca ele să fi devenit necesare datorită absenței unui echivalent în limba franceză." Sc. 14 VII 64 p. 3. „Interesant este că, în afara spațiului anglofon, acest cuvânt [gadget] a pătruns efectiv numai în *frangleză* (l-am găsit în «Le Petit Larouse» din '67 – ediția cea mai veche aflată la îndemână)." ziaruldeiasi.ro 13 VI 06; (impropriu) „Acțiunea lingviștilor de combatere a ceea ce ei numesc «*frangleză*», un limbaj alambicat, care tinde să se extindă ca urmare a invaziei terminologiei tehnice." Sc. 4 V 74 p. 6 (din fr. *franglais*, răspândit prin titlul cărții lui R. Etiemble, *Parlez-vous franglais?*; DMN 1959; MDN, DexX)

franglofón, -ă adj. (glumeț) –Cu caracteristici franco-engleze– „Pe programul unu și în emisiunile sportive [se vorbește] un fel de română *franglofonă*." R.l. 30 IX 93 p. 1 (din *fran*[co- + an]*glo-* + *-fon*)

franjurát, -ă adj. –Cu franjuri– v. *costier* 1973. „cele care au o față rotundă trebuie să aibă grijă ce tip de breton își aleg. Ideal în cazul lor este cel *franjurat*, dar într-o parte sau alta, breton care va conferi suplețe conturului feței..." G. de Sud 14 VIII 08 (din pl. *franjuri*; DEX 98, DexX)

frapáre s.f. (tehn.) „Un nou sistem de fabricație a discurilor de fricțiune destinate tractoarelor cu șenile, sistem denumit «*frapare*», original și eficient, prin care, printr-o operație de presare după sinterizarea pieselor, se elimină rectifi-

cările pe ambele fețe, ceea ce înseamnă, practic, 1,4 milioane lei economie." Sc. 11 XI 74 p. 1 (din *frapa*; în dicționarele curente apare cu alte sensuri)

fraudatór s.m. –Autorul unei fraude– „au fost înțeleși cu *fraudatorii*..." J.nat. 6 XII 04 p.11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „lipsea din panoplia relelor doar cea de «*fraudator*»." "22" 29 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *a frauda* + *-tor*; cf. it. *fraudatore*; MDN, DexX)

frază s.f. ‖ *frază-cheie* –Frază de o mare importanță pentru înțelegerea unui text, a unei comunicări– „Se spune [în film]: «Tu nu ești la fel cu ceilalți bărbați» [...] *frază-cheie* care ar vrea să explice succesul instantaneu al doctorului în fața femeilor." Gaz.lit. 17 VIII 61 p. 7. „Tot filmul este numai asta. Înaintarea, pas cu pas, între două *fraze-cheie*." R.lit. 7 II 75 p. 17. „presa și istoricii din SUA așteaptă să decupeze [în primul discurs al lui Obama] o *frază-cheie* care să rămână veșnic în memoria colectivă." G. 21 I 09 p. 4; v. și R.lit; v. și 4 X 84 p. 22, G. 10 IV 08 p. 10 (din *frază* + *cheie*, după fr. *phrase-clé*; DMN 1966; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 137)

frazeologísm s.n. (lingv.) „Direct sau indirect, noi am primit din engleză atât cuvinte sau unități lexicale, cât și combinații stabile de cuvinte, adică unități frazeologice sau *frazeologisme* (cum li se spune tot mai frecvent în lingvistica actuală)." R.lit. 27 IX 84 p. 8. „tipuri de *frazeologisme* definite formal și funcțional (adverbiale, nominale, verbale; sloganuri, clișee, locuri comune) sau semantic și tematic..." R.lit. 20 XII 00 (din rus. *frazeologhism*; MDN, DexX)

freak s.m. (cuv.engl.) –Persoană dependentă (de droguri etc.)– „Vlad Zografi, prezentat de Ioana Pârvulescu aproape ca un *freak*, un tip care fumează cele mai ieftine și mai tari țigări românești, «Carpați» fără filtru..." Obs.cult. 15 I 04 p. 5. „Am avut o perioadă când eram «*freak*» cu gadgeturile, aveam tot ce era la modă la momentul respectiv." Z.fin., suplim. După afaceri 27 XI 09 [pron. *fric*]

frecvénță s.f. ‖ *frecvență redusă* (înv.) „Cursurile fără frecvență, care presupuneau numai prezentarea la examene, au fost desființate în favoarea cursurilor cu *frecvență redusă*. La acestea din urmă, studentul este obligat să facă prezența la facultate trei zile pe săptămână." 9am.ro 27 VI 05. „Candidații care împlinesc vârsta de 18 ani până în luna septembrie și vor să se înscrie la un liceu seral sau cu *frecvență redusă* își vor depune dosarele săptămâna viitoare." citynews.ro 23 VII 11

fredonábil, -ă adj. „Am inclus pe album piese *fredonabile*, e un album mai aerisit, mai modern, care, spre deosebire de primul, are multă melodicitate." AS 4 VI 01 p. 23. „Un atribut care a separat jazz-ul încă de la o vârstă timpurie față de soiuri muzicale dansante și *fredonabile* a fost evitarea repetiției, ori mascarea sa." D. 6 V 10 (din *fredona* + *-bil*)

freegan adj., s.m. (cuv. engl.) „*Freegan-ii*, precum cei din grupul «Food not bombs», mănâncă exclusiv vegetale și alte alimente aruncate de marile lanțuri comerciale sau de restaurante, conform legilor privitoare la calitatea alimentelor." sfin.ro 9 XI 07. „Revista Time a ales deja cuvintele anului. Printre ele, «*freegan*» (un «free vegan», cel care consumă / cumpără doar strictul necesar) și «locavore», ultimul, câștigător în viziunea Oxford Dictionary." Z.fin., suplim. După afaceri 21 XII 07. „Numele de «*freegan*» este o combinație între «free» (liber) și «vegan» (vegetarian) care a apărut prin anii '60, în timpul mișcărilor antiglobalizare. Adepții acestei mișcări au fost primii ecologiști ai secolului al XX-lea, iar astăzi mulți dintre ei trăiesc în aer liber, în corturi sau în căruțe, precum nomazii." Ad. 1 V 10. „Sunt *freegani* full-time și *freegani* part-time. Primii sunt foarte puțini, al doilea grup este mai mare." Ev.z. 31 V 10; v. și Fin. 7 X 08, D. 27 V 10 [pron. *frígan*] (Ciolan, *MC*)

freeganism s.n. (cuv. engl.) „Pentru Mark, un tânar devenit freegan (termen rezultat din cuvintele free și vegan, ultimul desemnând persoane al căror stil de viață exclude utilizarea sau consumul produselor animale, *freeganism-ul* reprezentând un stil de viață anticonsumist, rezultat în anii '90 din mișcarea antiglobalizare și pentru mediu, n.red.), nu a fost o zi prea bună, din pubelă el scoțând un măr, un ardei și câțiva morcovi." Fin. 7 X 08. „Numit generic «*freeganism*», noul stil de viață s-a dezvoltat în jurul refuzului categoric de a risipi resursele planetei." Ad. 1 V 10 [pron. *fríganism*]

free-lance s.f. (cuv. engl.) –Colaborare la un ziar, post de radio sau televiziune– „Am început să predăm pentru că nu poți să trăiești din *free lance*, din banii pe care-i iei pe articole." R.lit. 15 IV 93 p. 7. „Domnul. M.Ș. este corespondent la Budapesta în regim de *free-lance*." R.l. 26 VIII 96 p. 1. „O scriitoare în regim *freelance* care scria pe blogul personal despre industria pornografiei a fost amenințată cu violul." G. 14 V 07 p. 19; v. și *renegocia* 1992 [pron. *frílans*] (cf. fr., it. *free-lance*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174, 175; MDN, DexX)

free-lancer s.m. (cuv.engl.) –Colaborator extern la un ziar, post de radio sau televiziune– „postul emite în 21 de limbi, având 400 de angajați și 200 de *freelancers*." R.l. 27 IX 95 p. 3. „Un profesionist independent (*freelancer*) își gestionează singur timpul, se ocupă de proiect de la început până la predare și își asigură resursele necesare activității pe cont propriu." R.l. suplim. 5 X 09 p. 2; v. și G. 3 II 06 p. 7. Z.fin. 29 I 10 [pron. *frílânser*] (DCMM; MDN)

freeride adj., s. (cuv. engl.) „Zăpada virgină, văi neexplorate, tehnici noi de ski și de snowboard. Asta înseamnă *freeride*." Ad. 27 I 06. „s-a apucat de *freeride* (schi extrem) și acum, la 30 de ani, are propria lui afacere: un magazin de echipamente sportive..." G. 19 X 09 p. 11. „Va aborda un sport care abia înmugurea în 1996: ski offpiste sau ski *freeride*, practicat în afara pârtiilor amenajate. De altfel, Ion va purta primele schiuri produse special pentru ski *freeride*, către sfârșitul anilor '90." Ad. 19 XII 10 [pron. *fríraid*]

freerunning s. (cuv. engl.) „*Freeruning-ul*, așa cum arată și denumirea, înseamnă alergare liberă. Adică mai mult decât să ajungi din punctul A în punctul B. *Freeruning-ul* se bazează pe flipuri și sărituri de la înălțime, iar pentru o dezvoltare cât mai bună a corpului este foarte bine să faci și parkour, și freeruning în același timp. Cu astea două lucruri poți să te miști cum vrei și să ajungi unde vrei într-un interval cât mai scurt de timp..." jurnalul.ro 30 III 08. „Sergiu C. are *freerunning-ul* în sânge" adevarul.ro 6 VI 11 [pron. *fríráning*]

freeskier s.m. (cuv. engl.) –Practicant al skiului pe pârtii neamenajate– „Ion T., povestea celui mai tare *freeskier* din Estul Europei" Ad. 19 XII 10 [pron. *friskier*]

fregátă s.f. ‖ *fregată-școală* (mar.) –Fregată cu rol de școală– „Naufragiul *fregatei-școală* vest-germane «Pamir» a stârnit un puternic ecou în întreaga presă a timpului." Sec. 20 10 / 63 p. 210 //din *fregată* + *școală*//

freón s.n. (chim.) –Compus organic al fluorului folosit ca agent frigorific– „Descoperirea unor concentrații de gaz *freon* în zăpezile antarctice a intrigat mult pe cercetătorii continentului alb." Sc. 19 XII 75 p. 6. „frigiderele vechi și nefolosite pot scăpa *freon*, tuburile de la televizoare se pot sparge și exploda, iar substanțele din ele sunt foarte toxice." Ad. 5 IX 09; v. și Ev.z. 16 XII 96 p. 10 (din fr. *fréon*, engl., rus. *freon*, germ. *Freon*; PR 1950; CO; LTR, DC; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

fréscă s.f. v. *film-frescă, roman-frescă*

freschíst s.m. (pict.) –Creator de fresce– „Se cer deopotrivă relevate virtuțile de meșteșug, excepționala rezistență la intemperii a picturilor exterioare care nu poate fi explicată decât recunoscând că școala de pictură din Moldova deținea secrete necunoscute chiar celebrilor *freschiști*." Sc. 17 IX 67 p. 4. „Superb sintetice, pânzele sunt picto-caligrafii fluente, la scara unui corp de schelă, ca o «giornatta» de *freschist* vechi, catalan." Z.fin. 16 II 07 (din *frescă* + *-ist*; cf. fr. *fresquiste*; MDN, DexX)

fresh s.n. (anglicism; culin.) –Suc de fructe proaspăt– „În ceea ce privește băuturile, vor fi disponibile: bere la pahar, răcoritoare, apă, limonadă și *fresh* de portocale." G. 4 VII 08 p. 14. „băuturile răcoritoare, precum limonada (din mure, rodii sau căpșuni) sau *fresh-urile* (de portocală, grapefruit sau mixt)." G. 8 XII 09 p. 16; v. și 6 X 09 p. 15 [pron. *freș*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

freudíst, -ă adj., s.m.f. –Referitor la teoriile lui S. Freud– „Diminutivarea deplasată era studiată de *freudiști*." Săpt. 16 V 86 p. 3. „O surpriză pentru cei ce nu-l cunosc pe autor [...] o constituie incursiunile analitice în literatura celor ce implică în creație motive de tip *freudist*, de la Hortensia Papadat-Bengescu la Mircea Cărtărescu și de la suprarealiști la oniriști." Obs.cult. 21 VI 07 [pron. *froidíst*] (din n.pr. *Freud* + *-ist*; MDN, DexX)

frezoáre s.f. –Femeie care lucrează la o mașină de frezat– v. *femeie-aviator* 1982 (din *frezor*; DEX, DEX 98, NODEX, MDN)

frezór s.m. ‖ *frezor-rabotor* –Muncitor cu dublă calificare, de frezor și de rabotor– „Povestirea [...] a apărut în coloanele revistei însoțită de fotografia pe care am desprins-o atunci pe loc, fără remușcări, din legitimația de muncitor calificat, meseria *frezor-rabotor*. La câteva zile, revista Orizont îmi publică altă povestire..." Luc. 12 V 79 p. 3. „Eu am lucrat la vagoane, *frezor-rabotor*, am fost și tehnician, mai multe." observator.info 3 III 10 (din *frezor* + *rabotor*)

frigidér s.n. v. *vestă-frigider*

Frigocóm s.n. „Numele întreprinderii este el însuși semnificativ: «*Frigocom*». Frig pentru cerințele comerțului." Sc. 14 III 63 p. 1. „Un număr de 1.400 de locuințe urmează să fie construite pe terenul fostei fabrici *Frigocom* din cartierul bucureștean Drumul Taberei..." G. 2 IV 07 (din *frig* + *com*[ert])

fripturísm s.n. (fam.) –Oportunism– „În nici un caz nu trebuie să îngăduim ca Revoluția din decembrie să nască monstruosul hibrid al *fripturismului* și terorismului politic!" Oblio 3 III 90 p. 7. „Iliescu a vorbit apoi despre «*fripturism*», care e la modă. «Să pui mâna pe

funcție, să nu-i mai dai drumul. Tinerii nu ar trebui să se gândească doar la asta», a mai spus Iliescu." Cot. 30 VII 06 (din *friptură* + *-ism*; Ciolan, *MC*; DEX 98, DexX)

fripturíst s.m. (fam.; pol.) –Oportunist– „Dacă se căznește un pic, îl declară *fripturist* și pe Mihail Kogălniceanu, căci și el a fost ministru de Externe!" Ad. 10 XI 09. „*«Fripturiști»* și «oportuniști» care vor funcții – așa îi cataloghează președintele de onoare al PSD, Ion Iliescu, pe «fugarii» din PSD" hotnews.ro 18 III 10; v. și *țuțer* 1994 (din *friptură* + *-ist*; Ciolan, *MC*)

frisbee s. (cuv. engl.) „partidele de *frisbee*, o farfurie colorată de plastic aruncată de la un partener la altul pe traiectorii variabile, sugerând farfuria zburătoare." R.lit. 2 IX 82 p. 24. „În orașul de la poalele Feleacului funcționează singura echipă de *frisbee* din România care participă la turnee internaționale." adevarul.ro 13 IV 11; v. și actualitateaprahoveana.ro 31 III 11 [pron. *frízbi*] (marcă înregistrată a companiei nord-americane Wham-O; cf. fr. *frisbee*; PR 1978)

frisón s.n. **1.** –Reacție fiziologică (mișcare convulsivă, respirație accelerată ori cu întreruperi etc.) la o emoție puternică– „se urmărește un anumit *frison* al cititorului sau al spectatorului; acesta trebuie să rămână neapărat cu respirația tăiată și mut de uimire!" R.l. 28 X 82 p. 10. „Guvernul dă *frisoane* șoferilor: și rovinietă, și taxă de autostradă" adevarul.ro 24 X 10. **2.** –Stare de spirit sau emoție care se propagă într-o colectivitate– „*Frisoane* patriotarde prin deputați" adevarul.ro 28 V 02. „Oare noi, cei care îi luăm interviuri acestui macabru personaj, mai servim libertatea presei, libertatea pur și simplu, ideea de democrație și emancipare a popoarelor? Sau servim doar ideea de spectacol, de *frison* al informației, de consum mediatic?" jurnalul.ro 19 VI 11 (din fr. *frisson*; în dicționarele curente apare numai cu sens medical)

frisonánt, -ă adj. (franțuzism) –Care provoacă frisoane– „Cartea a ajuns în România la câteva zile după moartea autorului, purtând o dedicație absolut *frisonantă*: «Din afara acestei lumi. Salutări de la I.P. Culianu». Coincidență? Premoniție?" Cot. 7 VI 93 p. 3. „O realitate bântuită și de spectrul războiului [...] se insinuează *frisonant* în diverse contexte..." R.lit. 22 VIII 08 (din fr. *frissonnant*; Dimitrescu, *Dr.* 170; MDN, DexX)

friteuză s.f. (franțuzism; gosp.) –Recipient cu capac în care se prăjesc alimentele– „La braserie patru arzătoare consumă inutil gazele, în fine, o *friteoză* de 4 kilowați la care se frige o tigaie cu cartofi nu are termostat și nici întrerupător." R.l. 19 I 85 p. 5. „[Vând] mașină înghețată, mașină de gheață, *fripteuză* cu încălzitor, bar bere..." R.l. 3 IV 93 p. 7. „*Friteuza* Solinex SX 2595 prezintă pericol de șoc electric" Bursa 25 X 01 p. 5; v. și Z. 7 III 97 p. 10 [și *fripteuză*; pron. *friteóză*] (din fr. *friteuse*; PR 1955; MDN, DexX, DEX 09)

front[1] s.n. (arh.) –Plan vertical care coincide cu alinierea căii de circulație– „La parterul blocului din calea Victoriei 60–64 se asigură – prin reamenajare – un *front* atractiv de expunere a stofelor de calitate superioară, tricotajelor și lenjeriei fine, articolelor de marochinărie." R.l. 20 VIII 77 p. 3. „Imaginea globală ce se va realiza va fi aceea a unui sistem de străzi de mare capacitate (35–80 m între *fronturile* construite) cu legături funcționale clar conturate." R.l. 10 X 78 p. 2 (din fr. *front*; LTR; DEX, DN_3, DexX)

front[2] s.n. (pol.) –Frontul Salvării Naționale– „Cei care susțin *frontul* și guvernul." Expres 23 VII 91 p. 5 (cit. de I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 586)

frontaliér, -ă adj. –Referitor la frontieră– „expulzarea populației albaneze din fâșia *frontalieră*..." R.l. 8 III 00 p. 5. „Președintele face tot ce poate pentru a minimiza cât mai mult cu putință acest incident *frontalier*." adevarul.ro 1 VIII 11 (din fr. *frontalier*; DN_3, DexX)

frontiéră s.f. || *fără frontiere* –Universal, situat deasupra frontierelor– „Grănicerii *fără frontiere*" Cat. 12 / 92 p. 7, cit. de R. Zafiu. Patrimoniu românesc *fără frontiere* AS 15 VI 12 (după fr. *sans frontières*; Zafiu, *D*)

frontieríst s.m. –Sub comunism, condamnat pentru că a încercat să treacă în mod fraudulos frontiera– „În 1948 e condamnat ca *«frontierist»*, închis la Aiud și apoi transferat la Canal." R.lit. 28 VII 99 p. 24. „Autorii filmului [...] au reconstituit dosarul *«frontieriștilor»*, cercetând arhivele justiției militare și stând de vorbă cu transfugi pentru a rememora momentele dramatice prin care au trecut." "22" 31 / 00 p. 5. „din 1957 până în 1961, I.C. a făcut parte dintr-o categorie de «politici» aparte – *«frontieriștii»*." R.lit. 30 IV 03 p. 5 (din *frontieră* + *-ist*; cuv. este mai vechi)

frontist adj., s.m. (pol.) **1.** –Membru al Frontului Salvării Naționale– „*Frontiștii* au mers cu demagogia mai departe." Dr. 20 II 90 p. 3; v. și Azi 157 / 90 p. 2. **2.** –Care se referă la sau ține de Frontul Național, formațiune politică franceză– „temerile care îl propulsaseră pe candidatul *frontist*, Jean-Marie Le Pen, în al doilea tur al Prezidențialelor din 2002 fuseseră mai degrabă legate de insecuritate și de imigrație" Sf. pol. nr. 128 / 07 (din *front*[2] + *-ist*; A. Stoichițoiu în *Hyperion* III / 94 p. 173)

frontman s.m. (cuv. engl.; muz.) –Lider al unei trupe rock– „Actorul Cătălin Mocan este noul *frontman* Kumm" R.l. 20 I 06 p. 28. „Muzica desenului animat este realizată de Zdob și Zdub, *frontman-ul* Roman Iagupov fiind un bun cunoscător al limbii și culturii țigănești." adevarul.ro 28 I 11 [pron. *fróntmen*]

frontulét s.n. (pol.; peiorativ) –Frontul Salvării Naționale– v. Reporter 13 / 90 p. 3, cit. de R. Zafiu în Luc. 13 / 90 p. 45 (din *front*[2] + *-uleț*)

froté adj. inv. (text.; franțuzism) –Care absoarbe apa– „Este vorba de șosete, ciorapi trei sferturi din țesătură *froté* din bumbac, p.n.a., lână pură." I.B. 30 IV 74 p. 3 (din fr. *frotté*; MDN, DexX)

frotír adj. inv., s. (text.) „Țesături *frotir* [...] sunt țesături speciale din bumbac care au proprietatea de a absorbi apa. Ele sunt folosite în special pentru prosoape, halate de baie." Sc. 29 V 62 p. 2. „Cunoscut și sub numele de eponj, *frotirul* este o țesătură care absoarbe foarte bine apa. Astfel, este folosit în confecționarea prosoapelor și a halatelor de baie. Țesătura poate fi recunoscută cu ușurință datorită ochiurilor și a buclelor din care este realizată." acasa.ro 7 XI 08 (cf. fr. *frotté*; DEX 98, MDN, DexX)

frucádă s.f. –Băutură răcoritoare din fructe– „Băuturile denumite Frucola și *Frucada*, produse ale Întreprinderii industriale locale din Brașov. Frucola conține printre altele cafeină, fosfor și vitamina C. *Frucada* este un extras din fructe citrice care conține întreaga grupă de vitamină C." Sc. 6 IX 66 p. 2. „să fi văzut acolo înghețată, nu ca asta de o mâncăm acum, fabrica de Quick Cola, fabrica de sifoane și *frucada*." araratonline.com 4 XII 09 (din *fruct* + *-adă*, după modelul lui *citronadă*; Graur, *C.* 63; MDN, DexX)

frucóla s.f. –Băutură răcoritoare din fructe– v. *frucadă* 1966. „băuturi răcoritoare îndulcite cu 8-12 la sută zahăr: pepsi, *frucola*, oranjade, citronade, limonade ș.a." R.l. 11 VII 80 p. 2; v. și Sc. 19 II 81 p. 2 (din *fru*[ct] + *cola*, după modelul lui *coca-cola*; MDN, DexX)

fruct s.n. || *fructe de mare* –Animale marine comestibile care nu sunt pești– „o porție de *fructe de mare*..." G. 3 X 07 p. 24. „Uniunea Europeană este cel mai mare importator de *fructe de mare* și pește din lume." G. 22 X 07 p. 20. „se-mbracă bine, cu haine de firmă – cum zic șmecherii, mănâncă bine (*fructe de mare*, nu contează că le vine rău până ajung acasă ca să înfulece pe șest o sarma)..." G. 9 XI 07 p. 12; v. și *lasagna* 2008, *prosciuto* 2008 (din fr. *fruits de mer*; cf. it. *frutti de mare*; Dimitrescu, *ERI*; DexX); v. și *legume-fructe*

fructarián, -ă s.m.f., adj. –Persoană care se hrănește exclusiv cu fructe; stilul de viață al unei asemenea persoane– „*Fructarienii* sunt persoane care adoptă un regim alimentar de tip vegetarian, dar mult mai restrictiv decât în cazul altor vegetarieni, ei alegând din motive de sănătate și/sau etice să consume exclusiv doar «fructele» oferite de plante și arbori..." evaclub.ro 5 V 10. „*Fructarienii* consideră că, din toată mâncarea de pe pământ, fructele sunt cele mai delicioase, au cea mai plăcută aromă, cele mai frumoase forme și cele mai vii culori. În plus, sunt singurele alimente care pot hrăni complet oamenii, restul sunt incomplete [...] Stilul de viață *fructarian* nu permite prepararea termică a fructelor și semințelor permise." happynews.ro 2 VII 10 (după engl. *fruitarian*, fr. *fruitarien*; Ciolan, *MC*)

fructarianísm s.n. –Dietă care se limitează la consumarea fructelor crude– „Astfel au apărut mișcările *fructarianismului* și pesco-vegetarianismului. Adepții primei atitudini față de hrană nu consumă decât fructe și «fructe de plante», astfel că pe lângă mere, portocale sau banane sunt admise mazărea, fasolea, roșiile etc. A doua mișcare permite consumarea cărnii albe de pește (deci fără somon sau crustacee)." Mag. 25 IV 06. „În cadrul regimului natural sau crudivor distingem *«fructarianismul»*, în care dieta este limitată la fructe și anumite vegetale a căror recoltare permite plantelor înflorirea." jurnalul.ro 23 XI 06. „În cadrul regimului natural sau crudivor, distingem și *«fructarianismul»*, dietă ce este limitată la fructe și anumite vegetale, a căror recoltare permite plantelor înflorirea." jurnalul.ro 22 X 07 (după engl. *fruitarianism*, fr. *fruitarisme*)

fructonádă s.f. (alim.) –Băutură răcoritoare din fructe– „Citronada, oranjada și *fructonada* sunt preparate în laboratoarele proprii din fructe proaspete și pe bază de sucuri concentrate." I.B. 16 VIII 86 p. 6 (din *fruct*, după modelul *citronadă*)

fructuozitáte s.f. –Gust de fruct proaspăt– „Vinurile sunt bine structurate, echilibrate, cu o *fructuozitate* ridicată." G. 16 XI 09 p. 8. „Vinuri de *fructuozitate* ridicată" gandul.info 15 XI 09 (din *fructuos* + *-itate*; cf. fr. *fructosité*)

frúnză s.f. v. *legumă-frunză*

frustéțe s.f. –Simplitate– „Sentimentul pur, care vibrează în lucrările

sale uneori cu gingășii și timidități sufletești autentice, alteori cu *frusteți* și decizii vag-pedagogice." Cont. 4 VIII 67 p. 4. „Enunțurile succinte, dar percutante și de-o *frustețe* care exclude dreptul la replică, eventual la dialog cu cititorul..." Obs.cult. 4 IV 09 (din *frust* + *-ețe*; DN_3, DEX 98, DexX)

FSN s.n. (pol.; uneori ironic) –(Partidul) Frontul Salvării Naționale– „Expunerile de motive întocmite de trei dintre deputații grupului parlamentar al *FSN*." R.l. 27 VII 90 p. 2. „Președintele *feseneului* județean" R.l. 14 V 91 p. 4. „Stolojan renaște din cenușa fostului *FSN*" G. 10 XII 08; v. și R.l. 4 II 90 p. 2, Strada 4 / 90 p. 8, Lib. 8 V 90 p. 1, R.lit. 13 V 91 p. 2, Cat. 25 / 91 p. 4, R.l. 17 IX 92 p. 2, J. de Vrancea 2 XII 09; v. și *acutiza* 1992, *căpușard* 2007, *fragiliza*1991, *lup* (*tânăr*) 1991 [citit și uneori scris *fesené*] (Abreviere din *F*[rontul] *S*[alvării] *N*[ționale]; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 586, Uritescu, *CV* 60)

fúlger s.n. v. *anchetă-fulger, control-fulger, convorbire-fulger, interviu-fulger, întâlnire-fulger, operațiune-fulger, proces-fulger, spălătorie-fulger, turneu-fulger, vizită-fulger*

full-contact (cuv. engl. amer.) –Luptă cu mâinile goale, fără interdicții de lovire. Box american– „În cazul pregătirii pentru lupta corp la corp, antrenamentul zilnic combină elemente de judo, jiu-jitsu, *full-contact* și aikido." Ev.z. 16 XII 97 p. 3. „pe lângă orele de pilotaj, majoritatea teroriștilor care se aflau la bordul celor patru avioane deturnate la 11 septembrie au luat înainte de atentate lecții de *full-contact*, kick-boxing și alte tehnici de luptă corp la corp, antrenându-se asiduu în săli de forță de pe teritoriul Statelor Unite." Ad. 21 IX 01 p. 17 (PR 1976)

full-time adj. (cuv. engl.) –Cu normă întreagă– v. *betona* 1993. „O persoană poate să ocupe în același timp un loc de muncă *full-time* și un loc de muncă part-time." Ad. 16 IV 04 p. 3. „Angajăm arhitect [...] program *fulltime*." R.l. 20 III 07 p. 4; v. și G. 10 IV 07 p. 9 [pron. *fultáim*] (MDN, DexX, DEX 09; DNAR 1998)

fumétti s.pl. (cuv. it.) „Ați făcut *fumetti* (= benzi desenate) așa mi-ați spus; ce reprezentau? –Întotdeauna am desenat, iar când eram copil desenam *fumetti*." R.lit. 15 XII 83 p. 21. „Dylan Dog, faimos erou de «*fumetti*» italian" Apostrof 9 / 08 (Dimitrescu, *Dr.* 171, 175, Dr.2 133, 140)

funariót, -ă adj. „Epoca *funariotă*" Zigzag 15 / 92 p. 4, cit. de LAI 20 / 92 p. 5. „Cluj. Războiul *funariot* împotriva bisericilor" R.l. 24 VII 93 p. 14 (din numele pr. *Funar* + *-iot*, după modelul *fanariot*)

funcționalitáte s.f. –Însușirea de a fi funcțional– „O mențiune specială pentru *funcționalitatea* expresivă a decorului." Cont. 6 IV 72 p. 4. „Pentru cei care sunt pasionați de automobile, dar nu și de condus, de forme, dar nu și de *funcționalitate*..." Z.fin. 12 II 10 (din *funcțional* + *-itate*; cf. fr. *fonctionnalité*; Th. Hristea în P.N. 3 / 76 p. 20–21, PR înainte de 1966; DN_3, DEX 98, DexX)

fundamentalísm s.n. –Curent religios conservator, care dorește conservarea purității credinței din textele constitutive fundamentale ale dogmei– „*Fundamentalismul* islamic, odată consolidat în Tadjikistan, va influența și celelalte republici din Asia Centrală..." "22" 42 / 93 p. 16; v. și *talibanism* 2001, *multiculturalism* 2007 (după fr. *fondamentalisme*, engl. *fundamentalism*; PR, răspândit cu referire la islamism după 1980; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 589; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

fundamentalíst, -ă **1.** adj. –Caracteristic fundamentalismului– „Ar fi o nenorocire dacă o mișcare creștină *fundamentalistă* ar vrea să creeze un stat creștin *fundamentalist*, cum există statele islamice *fundamentaliste*." Contr. 6 IX 91 p. 11. „Un comando *fundamentalist* islamic [...] se hotărâse să arunce în aer autocarul." R.l. 31 VII 93 p. 2. „ar putea fi primul pas către un regim *fundamentalist*, de tipul fostei dictaturi talibane din Afganistan." Ad. 5 VI 03 p. 9; v. și R.lit. 24 / 93 p. 11; v. și *jihad* 1992. **2.** s.m. –Adept al fundamentalismului– „o polemică – fără îndoială, cordială – cu *fundamentaliștii* islamici." R.lit. 25 IV 91 p. 24. „*Fundamentaliștii*, în Bosnia sau la Hebron, își descarcă mitralierele în mulțime." "22" 9 / 94 p. 1. „*Fundamentalistul* este acela care pretinde o întoarcere către «fundamentele» credinței, apropiindu-se cât mai mult posibil de preceptele religiei și procedând, uneori, dar nu întotdeauna, la o lectură ad litteram a textelor sacre." "22" 25 I 06; v. și R.l. 14 III 94 p. 9, R.lit. 40 / 94 p. 23 (din *fundamental* + *-ist*; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 589; Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09)

fundoshi s. (cuv. jap.) –Obiect japonez tradițional de lenjerie de corp masculină, care acoperă sexul și lasă fesele descoperite, constând dintr-o fâșie de pânză petrecută în jurul brâului, apoi printre picioare și legată la spate– „Cei care iau parte la bătaia cu noroi, în apa rece ca gheața, sunt goi sau poartă un minim de îmbrăcăminte, de cele mai multe ori o bucată de material înfășurată în jurul șalelor, formând un *fundoshi*, costumație asemănătoare luptătorilor de sumo." ziare.com 5 III 09. „el s-a mai purtat în rândul bărbaților japonezi, fiind cunoscut sub denumirea «*fundoshi*». Chiloții sunt de fapt o bucată de material dreptunghiulară, care se prinde cu ajutorul unor sfori." ziarulderiasi.ro 1 IV 09. „Festivalul nudismului (Hadaki Matsuri), Japonia. Participanții se îmbracă în *fundoshi*, lenjerie intimă tradițională purtată de bărbații japonezi, și aruncă noroi și apă unii spre alții, simbolizând purificarea." Ev. 4 V 09 [pron. *fundóși*]

fungostóp s.n. –Produs contra mucegaiului– „Pentru combaterea mucegaiului în construcții se poate folosi noul produs «*Fungostop*»." R.l. 14 IX 85 p. 5. „Se află în faza de experimentare și în curând se va produce *Fungostopul*, care va înlătura condensul." Săpt. 21 II 86 p. 2. „De mucegai se scapă cu *Fungostop*... îl dai pe pereți și-l lași să se usuce..." parinti.com 17 XI 07 //din *fungo-* + *stop*//

funky s. (muz.; cuv. engl. amer.) –Stil „neîngrijit" de interpretare instrumentală a blues-ului, apărut pe la mijlocul anilor '50– v. *soul* 1979. „Cele două surori olandeze de la Sistre K au adus pe scena brașoveană un aer *funky*..." Ad. 22 VIII 03 p. 4 || *funky-jazz* „Într-un moment inedit, vedetele au dansat provocator în lanțuri, îmbrăcate sexy cu haine mulate din piele pe o muzică *funky-jazz*." Ev.z. 30 V 11 p. 15 [pron. *fánchi*] (BD 1959, PR 1970; DJ; MDN, DexX)

funny adj. (cuv. engl.) –Amuzant, nostim– „Pentru o femeie, o ținută ideală este un compleu format dintr-o bluză și o jachetă și o fustă sau o pereche de pantaloni și niște pantofi «*funny*»." zf.ro 16 VIII 04. „Teme pentru fotografii: cel mai *funny* moment; cel mai cool tatuaj; cea mai sexy pereche." Compact 20 VIII 06 p. 11 (Stoichițoiu Ichim, *A* 22)

furá v.t. || *a și-o fura* (fam.-arg.) **1.** –A lua bătaie, a o încasa– „Nea Beni *și-a furat-o* pe aeroport [...] Artistul a fost agresat fizic de un angajat" Cancan 5 III 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 1 / 09. **2.** –A pierde, a fi în pierdere– „Când deschizi o capodoperă, de exemplu, dacă te plictisești, dai vina pe tine. Când deschizi literatura nouă, dacă te plictisești, *și-o fură* autorul. Simplu, nu?" Suplim. de cultură 20 IX 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 1 / 09. „Victor Ponta *și-a furat-o* din nou în Călărași. Puciul împotriva Oanei Mizil a eșuat!" enational.ro 24 VIII 11 (Croitoru Bobârniche 2003, Volceanov 2006, dictionarurban.ro)

furajá v.t. –A hrăni cu furaj animalele– v. *dezbalotare* 1974. „Pentru a *furaja* un vițel, fermierul cheltuie 2 euro pe zi." Graiul Maramureșului 2 II 10 (din *furaj*; Guțu Romalo, *CG* 232; DN_3 – alt sens, DEX 98, NODEX, DexX)

furăcíos, -oásă adj. (colocv.) –Care are obiceiul să fure (referitor mai ales la copii sau la animale)– „bețivanul *furăcios* de Surdu." Politica 1 VI 00. „*Furăcioasa* aia (n.r. pisica) iar a șparlit peștele de pe masă, nu știu cum de o alinți atât, doar coada e de ea" 121.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 24 / 04. „nu-i bine să votezi cu cel furios, fiindcă-i *furăcios*!" 24 de ore 27 V 08; v. și evenimentul.ro 14 X 03, 7 V 04 (din *fura* + *-cios*)

furăciúne s.f. (fam.) **1.** –Furt, hoție– „Să fi mirosit Guvernul că-i rost de o «*furăciune*»?" Mon. de Cluj 24 VII 02, cit. de R. Zafiu în R.lit. 24 / 04. **2.** –Obiect furat– „Să fie de culoare argintie, nu neapărat nou (mă interesează să fie ieftin), nu vreau *furăciune*!" clubopel.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 24 / 04. „Chiar dacă am găsi atestări ale cuvântului în texte vechi, e cert că forma actuală constituie o refacere modernă. Termenul este construit probabil prin analogie, din verbul *a fura* și sufixul *-ciune* (modelul cel mai aproape semantic din seria citată e înșelăciune), demonstrând astfel că sufixul nu este total neproductiv." R. Zafiu în R.lit. 24 / 04

furóu s.n. v. *rochie-furou*

fusilli s.pl. (cuv. it.; culin.) –Tip de paste italienești răsucite– „Paste cu diverse forme: penne (segmente tubulare), *fusilli* (formă de arc)." Av. III 04 p. 94, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Niște paste *fusilli* premium costă 2,99 lei / pachet, însă au calități nutriționale superioare." G. 13 I 09 p. 9. „paste *fusilli* cu sos de roșii, busuioc și măsline" Pro TV Mag 45 / 10 p. 54 [pron. *fuzíli*] (PR 1993; Dimitrescu, *ERI*; DIR)

fústă sint.s. (vest.) || *fustă tub* „Prima și cea mai importantă relatare a revistelor de specialitate se referă la... fuste, dar nu la orice specimen din această foarte largă serie de produse vestimentare, ci doar la aceea denumită *fustă tub*. Se numește în acest prozaic fel pentru că este dreaptă, are forma unui burlan, după cum se exprimă în mod tendențios maeștri ai pixului cu pastă; femeile slabe folosesc modelul *fustă tub* strânsă în talie doar cu un elastic." Săpt. 26 XII 75 p. 8 (din *fustă* + *tub*)

fușerá v.t. –A realiza ilegal un obiect la locul de muncă spre a-l vinde în folos personal– „Ei bine, la întoarcere, unii se dovedesc foarte «strângători»: aproape zilnic aduc cu ei câte ceva: un cărucior de aragaz sau o jardinieră, un toc de ușă – da, da, nu vă mirați! un transformator, o ramă de acvariu sau, pur și simplu, o foaie de tablă. Sunt «*fușerate*», cum se mai spune. Lucrări executate [...] în

întreprinderile în care lucrează cei câțiva «strângători», materiale scoase ilegal din unitățile în cauză." Sc. 5 IX 75 p. 2 (din *fușerai*)

fușerái s.n. (fam.) **1.** –Lucru de mântuială, fușereală– „făceau mărțișoare în atelier pentru fete. *Fușeraie*..." Ad. 4 XII 03 p. 11. „«Un *fușerai*, o improvizație, o bătaie de joc», a comentat prim-vicepreședintele liberal Ludovic Orban procedura asumării Codurilor." Ad. 23 VI 09. **2.** –Furt, înșelăciune– „Observând fapta ilicită a lui Gh. T., C.S., un alt muncitor, în loc să denunțe ilegalitatea și să ia atitudine față de abaterile acestuia, s-a oferit să-i facă rost de un nou client pentru viitorul *«fușerai»*." Sc. 5 IX 75 p. 2 [var. s.f. *fușeraie*] (cf. germ. *Fuschelei, Phuscher*; GWDS; A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537; DEX-S. DexX)

fușereálă s.f. (fam.) –Rasoleală, lucru de mântuială– „Nu ține cu *fușereala* și aproximațiile." R.lit. 4 XI 92 p. 7. „Marea *fușereală* națională" C.n. 14 VIII 09 (din *fușeri* + *-eală*; R. Zafiu în R.lit. 14 / 12; DEX-S, DexX)

fușerí v.t. (fam.) –A rasoli, a face de mântuială– „O nouă carte ce nu se poate *fușeri*, ea cerându-se citită cu creionul în mână." Săpt. 1 XII 78 p. 10. „Dorim ca la facultatea noastră să nu se decline verbele a lua șpagă și a *fușeri* actul educațional." Teleg. 21 IV 07 (din *fușerai*; R. Zafiu în R.lit. 14 / 12; DEX 98, DexX)

futón s.n. (cuv. jap.) –Saltea subțire care se pune în patul japonez sau pe tatami– „În camera lui de dormit, alături de pat, așezasem o saltea, unul din acele *futoane* japoneze (pe care-l câștigase la o altă tombolă școlară), și am sfârșit prin a pune unul și în camera cu televizorul..." "22" 28 / 03 p. 11. „Când te gândești la stilul japonez, îți vine în minte clasicul *futon*. Dacă locuiești într-un spațiu mic, futonul poate ține loc și de pat și de canapea." vreaumobila.ro 25 III 11 (cf. engl., fr. *futon*)

fútsal –Fotbal în sală– „*Futsal*. Scurt istoric. În data de 02.04.2001 Comitetul Executiv al F.R.F. a hotărât prin decizia nr. 2 înființarea Comisiei pentru Fotbal în Sală." frf.ro. „din timp în timp se organizează competiții de minifotbal – mai nou, *futsal* – în care cavalerii fluierului dau cu piciorul în minge, lăsîndu-se supervizați de alți colegi de breaslă." evenimentul.ro 19 I 04. „Barcelona face spectacol și la *futsal*" jurnalul.ro 2 IV 11; v. și Ad. 17 XII 04, 23 VI 05 p. 12; v. și *europene* 2012 (din engl. *futsal*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

futures s.pl. (cuv. engl.; fin.) –Cumpărări sau vânzări cu caracter speculativ care urmează a fi achitate în viitor– „Diferența dintre cursul *futures* și cursul spot nu a depășit niciodată în acest an valoarea de 150 de lei Aflată la început de drum în România, piața futures a Bursei Române de Mărfuri (BRM) a cunoscut o revigorare la începutul anului datorită introducerii monedei unice europene în data de 4 ianuarie 1999. Utilizarea contractelor *futures* își dovedește utilitatea prin oferta unui curs realist..." Ev.z. 26 IV 99 p. 5. „La concurs pot participa toți cei care doresc să-și testeze cunoștințele în domeniul investițiilor *futures* și options." Ad. 8 V 06 p. B2. „Tranzacționarea derivatelor *futures* diferă substanțial de cea a «instrumentelor clasice» (acțiuni, obligațiuni, valute, materii prime etc.) din piața la vedere (spot), cum este cea de la BVB, piața valutară sau bursa de mărfuri." evenimentul.ro 2 III 09; v. și R.l. 14 I 99 p. III [pron. *fiúcers*] (engl. *futures*; DNAR 1998; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1998, *A*)

futurístic, -ă adj. –Care imaginează viitorul omenirii (mai ales sub aspectul progresului tehnic). Futurist– „Încă una dintre ideile futuristice ale lui Jules Verne a fost «reinventată» de un arhitect care speră că a găsit soluția la problema nivelului în creștere al oceanelor – orașele plutitoare." G. 4 VII 08 p. 16. „Odată redescoperite calitățile pământului, oamenii încep să se întoarcă la stilul de viață al medievalilor, dar îl numesc *futuristic*." jurnalul.ro 24 IX 11 (din engl. *futuristic*)

futurológ s.m. –Specialist în futurologie. Viitorolog– „*Futurologul* din 1988 nu vede altă cale de a deștepeni situația unei societăți stagnante, practic fără perspective." R.lit. 25 / 93 p. 8. „cei bogați ar putea ajunge să trăiască mult mai mult decât cei săraci și ei vor fi cei care ar putea împlini prezicerea celebrului *futurolog* american Ray Kurzweil..." 9am.ro 28 X 09 (din fr. *futurologue*; cf. engl. *futurologist*; PR, DMC 1968, BD 1970; DN_3, DEX-S, DexX)

futurologíe s.f. –Viitorologie– „Se naște sub ochii noștri o nouă știință – știința previziunii, știința viitorului (*futurologia*) știința despre legile și metodele prognozării sociale." Cont. 2 II 68 p. 1. „O nouă știință: *futurologia*. În unele țări, au luat ființă institute pentru cercetarea sistematică a condițiilor tehnologice și economice din următoarele două ultime decenii ale secolului XX. *Futurologia*, știința prevederii progresului științific, câștigă tot mai mult teren." R.lit. 26 II 70 p. 23. „*Futurologie*" jurnalul.ro 26 I 07 (din fr. *futurologie*, engl *futurology*, germ. *Futurologie*; BD 1968, DMN, DMC 1968, PN 1981; Th. Hristea în LR 3/72 p. 191; v. și *Caiete critice* 8-9 / 91 p. 47; cuvântul a fost creat de istoricul german Ossip Kurt Flechtheim în 1943 – M. Botez într-o scrisoare din 16 IX 93 către Adrian Niculescu; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

G

gabarític, -ă adj. –Referitor la gabarit– „Foarte greu sesizabilă, diferența *gabaritică* între motoarele din imagine (asincrone de 3 kw și 3000 turații/min) există." R.l. 13 I 77 p. 3. „Accidentul s-a întâmplat după ce TIR-ul care transporta utilajul a agățat grinda unui limitator *gabaritic* aflat la un pod de cale ferată." Mon. expres 14 V 08 (din *gabarit* + *-ic*; DEX 98, NODEX, DexX)

gábor s.m. (arg.) –Polițist– „Păi când se umfla mușchiul pe mine, nu mai conta cine voia să mă oprească. *Gabor*, tovarăș, nu conta." Nat. 30 I 98 p. 3. „Circul nu s-a oprit aici și, când a văzut că agenților le-au sosit întăriri, a crescut miza «băi, *gabore*, îți sparg dinții din gură și te dezbrac de uniformă»." G. 9 X 08 (R. Zafiu în R.lit. 32 / 09; cuv. este mult mai vechi)

gadget s.n. (anglicism) –Dispozitiv ori obiect mic, ingenios și amuzant, uneori, practic– „Numărul *gadgets*-urilor de specialitate sporește ceas de ceas și în proporție geometrică." Cont. 27 XI 70 p. 5. „calendarul, gândit ca un «*gadget*» atractiv, incită imaginația și evită instalarea stereotipiei..." R.lit. 29 XI 84 p. 18. „Într-un ocean de jocuri video din ce în ce mai sofisticate, consola simplă de la Nintendo a fost unul dintre cele mai apreciate *gadget-uri* ale deceniului..." R.l. 31 XII 09 p. 9; v. și Cont. 29 XI 68 p. 11, Sc. 7 I 76 p. 6, R.l. 3 IV 78 p. 2, Ad. 23 XII 08, R.l. 18 VIII 09 p. 7, 22 XII 10 p. 16; v. și *frangleză* 2006, *inteligent* 2006, *poster* 1978, *scalp* 2007, *story* 1979, *superman* 1976 [pron. *gádjet*] (din engl., fr. *gadget*; PR, DMC 1946, LII; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DEX-S, DexX)

gafá v.i. –A face o gafă– „Dem. Rădulescu ne-a oferit o mostră de felul cum se poate *gafa* chiar și la examenul de actorie al oricărei școli populare de artă pentru amatori." Sc.t. 11 I 72 p. 4. „Tatulici a *gafat* de multe ori, cum ar fi emisiunile cu «Acțiunea antisemită» sau «Rușinea de a fi român»." R.l. 16 VI 93 p. 16. „Cântărețul a găsit o modalitate ingenioasă care să-l ajute *să nu gafeze* în timpul show-ului său: și-a montat pe scenă un monitor la care trage din când în când cu ochiul." Cancan 14 XII 09; v. și Luc. 18 X 78 p. 7, R.l. 8 III 00 p. 4; v. și *autogol* 1969 (din fr. *gaffer*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

gagarinít s.n. (geol.) –Specie de mineral– „De curând un colectiv de geologi sovietici a descoperit un nou mineral, care conține elemente din grupa pământurilor rare (ceriu, erbiu, lanten, europiu) existente în cantități infime. Geologii au hotărât să dea noului mineral numele de *gagarinit*, în cinstea primului cosmonaut, Iuri Gagarin." Sc. 19 VIII 61 p. 3 (din rus. *gagarinit*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 137; DN_3, DEX-S, DexX)

gajá v.t. –A oferi drept gaj– „se obliga să nu ipotecheze ori *să gajeze* acțiunile..." Ad. 23 II 01 p. 1. „Este foarte greu să iei decizii când știi că *ai gajat* pentru afacerea ta cu casa sau cu bunurile adunate în 20 de ani..." evenimentul.ro 1 VI 11; v. și Ad. 19 IX 01 p. 3, 20 IX 01 p. 16 (din fr. *gager*; MDN, DexX)

gaját, -ă adj. „După părerea mea, în măsura în care un client are mijloacele active imobile ipotecate și active mobile *gajate* cu gaj fără deposedare, emiterea de bilete la ordin este o simplă hârtie fără valoare." Z. 30 VIII 96 p. 3. „Colecția *gajată* de omul de afaceri este completată cu tablouri de mai mică valoare..." zf.ro 4 X 12 (din *gaja*; DexX)

galanterie s.f. v. *mercerie-(galanterie-)parfumerie, textile-galanterie-tricotaje*

gálben, -ă adj. –În sistemul de codificare a nivelului de alertă, pericol moderat– „În SUA, nivelul de alertă a fost mărit de la «*galben*» (ridicat) la «portocaliu» (foarte ridicat) pentru a patra oară în 15 luni..." R.l. 22 V 03 p. 6 || *cod galben* v. *cod* || *galben-praz* –Verde deschis– „[Se poartă] roșu-frez, violet-deschis, *galben-praz*, verde-iarbă etc. Mai este și vermillonul, dar despre el vă vom explica pe îndelete altădată." Săpt. 26 X 84 p. 8 (din *verde* + *praz*) || *galben-roșiatic* –Galben cu reflexe de roșu– „Într-unul din cartierele Hollywood-ului a fost construit un turn de oțel *galben-roșietic* având înălțimea de 65 de picioare." Mag. 12 XI 66 p. 4 (din *galben* + *roșietic*)

galé s.n. –Vas de flori ornat după stilul Liberty de la începutul secolului al XX-lea– „De mai multă vreme, la întreprinderea «Vitrometan», s-a experimentat cu bune rezultate decorarea obiectelor de cristal după un sistem de gravare denumit «*Galle*». Este un sistem de gravare prin care se scoate în relief – nu se adâncește ca până acum – decorul propus, un gen de sculptură în cristal de o rară frumusețe." R.l. 10 III 82 p. 5. „Cam încărcat decorul, ia să-l mai aerisesc nițel debarasându-l de acest superb *Gallé*." D. 139 / 95 p. 10. „înainte de plecarea în Statele Unite, G.C. a trecut pe la Buzău să cumpere niște *galeuri* pentru doctorul care-l opera." jurnal.tvsatrm.ro 10 III 10; v. și R.l. 24 IX 79 p. 4; v. și *hochemail* 1976 [scris și *gallé, galeu*] (cuv. fr. de la numele lui E. *Gallé*, pictor de vase cu flori în stilul Liberty; MDN, DexX; cuvîntul este mai vechi în română)

galerie s.f. || *galerie comercială* –Loc de trecere acoperit, în interiorul sau în exteriorul unei clădiri, cu magazine lipite unul de altul– „Complexul comercial va beneficia de un spațiu de închiriere de peste 29.000 metri pătrați și de o *galerie comercială* în care se vor reuni diferite magazine." wall-street.ro 29 X 07. „La nivelul anului 1997, World Trade Plaza, din cadrul hotelului Sofitel (inaugurat la mijlocul anilor '90), era singura *galerie comercială* de lux din București. Mario Plaza a fost prima galerie comercială stradală din Capitală." moneyexpress.ro 21 X 08. „Un bărbat a fost împușcat mortal, în timpul unui atac armat comis joi într-o *galerie comercială* din Opole, în sud-vestul Poloniei" R.l. 8 I 10; v. și G. 10 I 08, zf.ro 23 I 08 || *galerie de buticuri* „Situată în Dorobanți, galeria de buticuri Mario Plaza a fost prima de sine stătătoare, neinclusă într-un hotel sau spațiu comercial." moneyexpress.ro 21 X 08 (după engl. *commercial gallery*)

galerist, -ă s.m.f. **1.** –Proprietar al unei galerii de artă– „Este posibil un joint venture românesc cu *galeriștii* elvețieni?" Cuv. 51 / 93 p. 6. „În prefața expoziției sale romane contractate cu o *galeristă* care îi va fi țintit «romanitatea», scriam de altfel în acest sens." LAI 1 IV 02 p. 3. „Cred că a fi *galerist* este mai mult decât o profesie, este o menire. O galerie favorizează meditația, dialogul cu opera..." Cot. 24 IV 08 p. 24; v. și D. 417 / 01 p. 14, Z. dum. 22 II 02 p. 1, R.lit. 21 VIII 02 p. 23, Obs.cult. 10 II 04 p. 6, G. 27 IX 07 p. 6. **2.** –Artist care expune într-o galerie– „Catalog al *galeriștilor*" TVR2 4 II 98 (din fr. *galeriste*; PR 1983)

galimátias s.n. –Vorbire sau scriere confuză, greoaie– „în final, [descoperă] într-o fițuică de scandal un «poem» agramat, lipsit de sens, un *galimatias* oribil, semnat cu propriul său nume de poet consacrat." R.lit. 2 II 84 p. 22. „Reamintim ca prin «*galimatias*» se înțelege «exprimare neclară încurcată». O asemenea exprimare există în fraza de mai jos, extrasă dintr-un articol apărut într-o publicație centrală..." Prahova 21 X 09 (din fr. *galimatias*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

galoșát, -ă adj. –Asemănător cu galoșii– „Din păcate, ghetele *galoșate* pentru femei nu puteau fi procurate decât de cumpărătoarele care purtau numere până la 38." I.B. 22 X 75 p. 2. „Talpa este realizată din cauciuc sintetic sau polmeri, matrițat *galoșat* cu ramă ornament." Monit.of. partea I 28 VIII 07 (din *galoș* + *-at*)

gamaglobulínă s.f. (biol.) –Proteină din plasma sanguină a persoanelor imune– „Medicii așteptau reacțiile – febră, schimbarea coloritului pielii, tulburări digestive etc. – și începeau «tratamentul»: injecții, în doze variate, cu *gama-globulină*. Comportarea organismului copiilor-cobai era înregistrată cu maximum de rigoare științifică." I.B. 31 V 67 p. 4. „Se știe că *gamaglobulina* este o proteină proprie plasmei sanguine, facând parte din familia imunoglobulinelor (anticorpi), fiind folosită în terapia clasică pentru întărirea imunității." Ev. 13 VI 02; v. și R.l. 2 XI 79 p. 6 (din fr. *gammaglobuline*; PR 1959; DZ; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

gámă s.f. –Serie, ansamblu de elemente de aceeași natură sau cu aceeași destinație– „Produsele cosmetice din *gama* «Belatrix» [sunt] realizate după o formulă originală românească." R.l. 3 III 77 p. 5. „Rank Xerox a lansat o nouă *gamă* de materiale de birou." R.l. 14 IX 93 p. 5. „Produsele capilare există în *gama* Suav, Miraj, Gerovital..." Nat. 28 VII 03 p. 3; v. și R.l. 3 VIII 78 p. 5; v. si *aditiv* 1983, *angiografie* 2005, *anticelulitic* 1998, *anticutit* 2007, *antifurt* 1981, *aplicație* 2001, *apreschi* 1982, *atitudinal* 1984, *bagasă* 1982, *bicorp* 2011, *big box* 2003, *bioactiv* 1997, *bioingíner* 1978, *biosenzor* 2003, *BMX* 2010, *cache* 2004, *canibaliza* 2011, *cazeocaroten* 1978, *cico* 1975, *colant* 2009, *coupe-cabriolet* 2010, *creperie* 2011, *culoare-lumină* 1973, *diaproiector* 1976, *drug-*

store 2005, *ecograf* 1984, *e-learning* 2010, *electrocardioscop* 1980, *ESP* 2008, *extrudat* 1981, *hatchback* 2006, *interactivitate* 2011, *împâslitură* 1974, *jet ski* 2003, *jivrat* 1975, *linie* (sensul 1) 1977, *micrometru* 1982, *minitermometru* 1976, *notebook* 1996, *one-stop-shop* 2008, *pasphil* 1966, *peliculizat* 1982, *plastifiere* 2009, *premium* 2009, *stereo* 2011, *stimulent* 2001, *supercoop* 1975, *tartinabil* 2008, *telefon* (*inteligent*) 2009, *sinterizat* 1974, *tipodimensiune* 1967, 2001, *trans* 2007, *vitrus* 1981, *webcam* 2005, *zombi* (sensul 16) (din fr. *gamme*; DMN 1959; DN, DN_3 – alte sensuri, DEX, NODEX, MDN, DexX)

gambler s.m. (cuv. engl.) –Jucător de jocuri de noroc– „Urmăresc cursele de cai și mai și pariez din când în când, recunoaște M. Dar nu pariază sume mari, pentru că nu este un «*gambler*» adevărat. " zf.ro 16 VII 03. „*Gamblerul* de la Cotroceni s-ar plictisi dacă ar muta singur piesele pe eșichier." G. 28 V 05 p. 4, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 108. „Noapte de noapte, *gamblerii* umplu sălile de joc." Ev.z. 8 I 10 p. 1 [pron. *ghémblăr*]

gamepad s. (cuv. engl.; inform.) –Dispozitiv folosit în timpul jocurilor de computer pentru a controla mișcările elementelor de pe ecran– „*Gamepad-uri* cu sistem de răcorire a mâinilor [...] mâinile gamerilor vor fi păstrate reci și uscate chiar și în timpul competițiilor acerbe." Compact 28 VIII 06 p. 13. „Cu sistemul său de răcire, *Gamepadul* Logitech ChillStream pentru PlayStation 3 păstrează mâinile jucătorilor abile și uscate, acesta fiind singurul gamepad compatibil cu PlayStation 3 care să ofere această tehnologie." adevarul.ro 22 III 07 [pron. *ghéimped*]

gamer s.m. (anglicism; inform.) –Jucător; amator de jocuri de computer– „Microsoft este producătorul câtorva jocuri care au urcat foarte sus în clasamentele *gamerilor* de peste Ocean și nu numai..." zf.ro 26 IV 01. „În același număr estival al PC Magazine-ului, *gamer-ii* vor găsi în pagina Conexiuni link-uri către site-uri de jocuri, grupate în mai multe categorii: Magazine, Producători, Portaluri, Acțiune, Curse, Simulatoare etc." Obs.cult. 6 VIII 02 p. 30. „Un procesor pentru *gameri*" Ad. 12 IV 07 p. 13; v. și Cot. 24 V 07 p. 10, R.l. 30 VII 07 p. 16, Ev.z. 29 XII 11 p. 15; v. și *festival* (*de gaming*) 2005, *gamepad* 2006, *surfa* 2001 [pron. *ghéimăr*] (DNAR 2000)

gaming s. (cuv. engl.; inform.) –Domeniul jocurilor video sau de calculator– „Cinematografele din Statele Unite au dat naștere unei noi mode în *gaming*. Au cumpărat patru proiectoare, unul pentru fiecare sală și au conectat la acestea câte o consola XBox." zf.ro 25 VIII 04. „Piața locală de *gaming* (jocuri video, console și alte accesorii) va ajunge anul acesta la aproximativ 15 milioane euro..." R.l. 27 VIII 08 p. 9. „Descoperirile i-au făcut pe specialiștii din domeniul psihologiei să avertizeze că «*gaming-ul*» ar putea deveni marea adicție a umanității." adevarul.ro 21 XII 11 [pron. *ghéiming*]

gamofobíe s.f. (psih.) „*Gamofobia* – frica de căsătorie" ziare.com 21 VI 08. „Această teamă se numește medical *gamofobie* și ea se referă la refuzul de a da piept cu responsabilitățile și greutățile vieții în doi. Această boală este mult mai întâlnită în rândul bărbaților..." citynews.ro 8 IV 11 (DN_3, DexX)

ganáș s. (galicism; culin.) –Cremă de ciocolată topită și frișcă– „prăjitură de portocale și alune braziliene cu *ganache* de ciocolată amară..." Ad. 12 XII 03 p. 7. „Umplutura trufelor poartă numele de «*ganaș*» (din fr. ganache), considerat pretutindeni în lume produsul după care se dă măsura calității unui cofetar. *Ganașul* se folosește, în afară de trufe, și la umplerea unor prăjituri, fursecuri sau chiar fondante. Marea provocare este, în primul rând, ca acest *ganaș* să fie cremos și mătăsos, să acopere perfect limba și bolta palatină si să se «topească în gură»." sfin.ro 20 VI 08 [scris și *ganache*] (DN_3, DEX 98, DexX)

gang s.n. (americanism) –Bandă de răufăcători– „Tot ea a fost amantă de șef de *gang* (Robinson din «Kid Galhad»), dar și fată de milionar." R.lit. 23 XI 78 p. 17. „*Gang* al crimei organizate" R.l. 22 I 85 p. 6; v. și R.lit. 1 XI 79 p. 17; v. și *Ndrangheta* 1985 (din engl. americ. *gang*; cf. fr. *gang*; DMN 1964, CO; D. Am.; DN_3, DexX)

gangsterésc, -ă adj. –De gangster– „Este filmul unui regizor care își iubește concetățenii flecari și gălăgioși, naivi și ușor ridicoli în patetismul lor agresiv, copii teribili ai unui oraș pestrit și colorat; comici în veleitățile lor «*gangsterești*»." Cont. 20 IX 68 p. 5. „Interese de gașcă de caz *gangsteresc*" R.l. 27 IX 99 p. 24. „Patapievici vrea sancțiune pentru stilul «*gangsteresc*» al Antenei 3" Cot. 19 VIII 08; v. și I.B. 6 VII 74 p. 8 (din *gangster* + *-esc*; DEX 98, DexX)

gangsterésțe adv. –În maniera în care procedează gangsterii– „Băieții din Serviciul de Protecție, îmbrăcați *gangsterește*" Expr.mag. 22 / 92 p. 2, citat R. Zafiu în R.lit. 29 / 97. „Ziariști îmbogățiți *gangsterește*, intelectuali frustrați de o glorie văzută la alții, analfabeți literar-artistici s-au năpustit asupra lui George Pruteanu, demascându-l pentru păcate ale tinereții, transformându-l în obiect de ironii stupide, răstălmăcindu-l și caricaturizându-l." Gaz. de Sud 25 X 02. „Trotki, unul dintre pilonii puterii sovietice, creierul și brațul forte al faimoasei Armate Roșii, va fi lichidat, *gangsterește*, de o mână criminală comandată de foștii săi camarazi de arme." Obs.cult. 8 V 08 (din *gangster* + *-ește*)

ganíka s.f. (cuv. sanscr.) –Curtezană, în tradiția indiană– „O astfel de femeie, dotată cu bună dispoziție, frumusețe și magnetism, versată în artele mai sus amintite, purta numele de *ganika*, adică o femeie publică de înaltă calitate." Unica XI 98 (nr. special) p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Curtezanele reale, cu ocupație stabilă și cu statut social recunoscut (*ganika* în India, hua în China, hetaire în Grecia, bonae mulieres în Roma, gheișe în Japonia, cadâne în Turcia), unele învăluite în legendă..." D. 87 / 05, cit. de Stăncioi-Scarlat (cf. engl. *ganika*)

garáj s.n. v. *lăcătuș-garaj*

garajíst s.m. –Proprietarul unui garaj; specialist în repararea automobilelor– v. emisiune TV 25 IX 72. „O fetiță dintr-o familie de *garajist* versaillez a fost răpită." R.lit. 21 X 76 p. 22. „I-am lăsat pe cultivatul *garajist* cu o strângere de inimă, gândindu-mă că ar putea fi ultimul supraviețuitor al unei specii pe cale de dispariție: Omul Cultivat." AS 28 III 05 [scris și *garagist*] (din fr. *garagiste*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

gardáre s.f. –Acțiunea de a face de gardă (pe lângă cineva/ceva)– „Luptătorii palestinieni pregătiți în România pentru *gardarea* personalităților din Autoritatea Palestiniană au avut avizul Israelului" Ad. 25 IX 01 p. 16 (din *gardă*)

gárdă s.f. || *Garda de Mediu* –Autoritate publică de supraveghere și control al respectării legislației în materie de mediu– „*Garda Națională de Mediu* pregătește o nouă taxă ecologică" Ad. 17 IX 07. „*Garda Națională de Mediu* a lansat două proiecte de înfrățire cu instituții de mediu din Italia" realitatea.net 11 III 09 || *Garda Financiară* –Autoritate publică de control, cu atribuții în domeniul financiar, economic și vamal în vederea prevenirii și sancționării actelor de evaziune și fraudă fiscală– „Atribuții extinse pentru *Garda Financiară*: oprirea mașinilor pentru control și verificarea persoanelor" Z.fin. 24 II 09 || *gardă de corp* –Bodyguard, gardă personală– „Senna a dat ordin *gardei de corp* ca nimeni să nu se apropie la o distanță mai mică de 200 de metri de reședința sa." R.l. 22 II 93 p. 8. „Mama președintelui Constantinescu refuză *garda de corp*. Unul dintre zvonurile care circulă de câteva zile este acela că mama președintelui României [...] ar fi refuzat propunerea din partea Președinției de a i se asigura paza de către *bodyguarzi*." J.nat. 2 IX 97 p. 24. „Cea mai sexy *gardă de corp* din Rusia a murit în timpul unui jaf" G. 31 I 08; v. și As 74 / 93 p. 5 (trad. fr. *garde du corps*, engl. *bodyguard*; Dimitrescu, *Dr.* 172, 175; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *a lăsa garda jos* –A slăbi vigilența– „M.T. *lasă garda jos*" J. de Botoșani 31 VII 08. „Real Madrid *a lăsat garda jos*" Gaz. de Sud 29 I 09 (după fr. *baisser sa garde*) || *cu garda jos* –Nepregătit pentru a se apăra– „când mă prinzi nepregătită, *cu garda jos*, mă mai «umflu»." AS 9 IV 07 p. 16. „Mediul a fost prins *cu garda jos* de numirile politice la vârf" Cat. 11 III 08 (DexX – *Garda Financiară*)

garden-apartment s.n. (cuv. engl.) –Apartament la parterul unei clădiri care are acces la o grădină sau un gazon– „La parter, *garden-apartments*" R.l. 4 X 06 p. 16

gastarbeiter s.m. (cuv. germ.) –Muncitor (în Germania) de origine străină– „Nimic mai jalnic decât promenadele *gastarbeiterilor* prin fața lungilor șiruri de vitrine ale Frankfurtului." Fl. 19 V 77 p. 20. „Joschka Fischer dă socoteală pentru vizele acordate «*gastarbeiter*»-ilor din Est" Ad. 26 IV 05 p. 14; v. și Sc. 18 III 81 p. 6 [pron. *gastarbáităr*] (din germ., engl. *Gastarbeiter*; BD 1970, GWDS 1975; MDN, DexX)

gastric sleeve s. (cuv. engl.; med.) „La modă printre români este și operația de micșorare a stomacului, cunoscută sub numele de «*gastric sleeve*»." G. 18 VIII 10 p. 12. „Se pare că la români mai prinde și operația de micșorare a stomacului, cunoscută sub numele de «*gastric sleeve*»." ziare.com 18 VIII 10 [pron. *gástric-sliv*]

gastroenterológ adj., s.m. (med.) –Specialist în bolile aparatului digestiv– v. *neurotransmițător* 1977. „Birocrația a făcut ca Spitalul Roman să rămână și fără singurul candidat pentru postul de *gastroenterolog*" Mon. de Neamț 15 VI 07 (din fr. *gastro-entérologue*; PR 1950; DN_3, DEX-S, DexX; cuvântul este mai vechi)

gastroscóp s.n. (med.) –Aparat cu ajutorul căruia se examinează stomacul– v. *esofagoscop* 1964. „Aparatura medicală – un video-endoscop Olympus, cu *gastroscop* și colonoscop, precum și un video-printer color Mitsubishi – are un grad de fidelitate de 100 la sută..." Ev. 25 VII 02

(din fr. *gastroscope*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108; CO; DM, DT; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

gastrotehníe s.f. –Studiul modificărilor suferite de alimente în timpul preparării lor culinare– „Desigur, legumele și fructele vor sta cu prioritate la masa noastră, alături de celelalte produse, având grijă de: cumpătare, bună dispoziție și o *gastrotehnie* adecvată." R.l. 24 IV 85 p. 5. „Unii autori consideră chiar că deficiența de magneziu din alimentele consumate ar avea un caracter endemic în țările dezvoltate, datorită fenomenelor de ploaie acidă și a procedeelor neadecvate de *gastrotehnie* a alimentelor." copilul.ro 21 I 10 (din fr. *gastrotechnie*; DN_3, DexX)

gatísm s.n. (med.) „Demența senilă duce la *gatism, gatismul* înseamnă ramolisment." R.l. 8 XII 92 p. 4; v. și "22" 45 / 95 p. 7 (din fr. *gâtisme*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 175; DN_3, DexX; cuv. este mai vechi în limba română)

gatopárd s.m. (zool.) –Ghepard– „În grădina zoologică se așteaptă trei pui de *gatopard* veniți la noi de curând." Cont. 26 IX 74 p. 2 (din it. *gattopardo*; Dimitrescu, *Dr.2* 138, 140, 142; DEI; MDN)

GATT s. (ec.) „La lucrări au participat reprezentanți din 23 de țări și teritorii de pe toate continentele lumii, precum și reprezentanți ai secretariatelor *G.A.T.T.* și U.N.C.T.A.D." R.l. 28 V 83 p. 2. „Directorul general al *G.A.T.T.* (Acordul General pentru Tarife și Comerț) [...] s-a pronunțat recent la Londra în favoarea unei noi runde a negocierilor multilaterale comerciale..." I.B. 21 II 84 p. 4. „Informații despre Acordul General de Tarife și Comerț (*GATT*) pot fi obținute de pe site-ul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC)" Z.fin. 4 IX 00 (siglă din engl. *G*[eneral] *A*[greement on] *T*[ariffs and] *T*[rade])

gaullist, -ă adj. –Partizan al doctrinei generalului de Gaulle– „Întrebare: Dacă considerați, domnule președinte, că democrațiile occidentale se află într-o criză și dacă putem conta pe o dezvoltare în sensul *gaulist*?" Sc. 23 III 74 p. 5 [scris și *gaulist*; pron. *golíst*] (din. fr. *gaulliste*; PR 1945; DN_3, DEX 09)

gáură s.f. –Furt, tun– (fam.-arg.) v. *pick-pocket* 1982. „N.S. a dat o *gaură* în bugetul Direcției Vămilor" Ad. 7 II 01 p. 1. „La această sumă se adaugă și penalități, care ridică «*gaura*» la 21.218 USD." G. 27 IV 07 p. 3; v. și Ad. 1 IV 02 p. 11 (Zafiu, *D*; DexX; sensul este mai vechi) || *gaură albă* (astron.) „dacă și când vom găsi «ieșirea» printr-o *gaură albă*, într-un alt univers." Șt. și tehn. 12 / 05. „Un călător stelar care ar trece printr-o gaură neagră va da peste o *gaură albă*. În același mod în care o gaură neagră aspiră totul către interiorul său, o *gaură albă* ar arunca totul către exterior." enigme.ro 18 III 08. „Dacă o gaură neagră e o porțiune din spațiu din care nimic nu poate scăpa, *gaura albă* sau, mai bine zis, versiunea opusă găurii negre, e o porțiune din spațiu în care nimic nu poate «cădea» (intra)." stiintific.com 7 VII 09 (după engl. *white hole*; Ciolan, *MC*; cuv. este mai vechi) || *gaură de vierme* (astron.) „*Gaura de vierme* este o structură ipotetică a spațiu-timpului, reprezentată sub forma unui tunel lung și subțire care face legătura între două puncte de spațiu-timp. Ea ar fi o zonă de gravitație intensă, asemănătoare unei găuri negre; dar, în timp ce gaura neagră este o călătorie către nicăieri, *gaura de vierme* are atât intrare, cât și ieșire." clujeanul.ro 16 XI 04. „existența Energiei Fantomă, dacă se va dovedi reală, ne va oferi un Univers total diferit de cel pe care îl cunoaștem (sau așa credem). Fiind în fond o «gravitație repulsivă», ea va putea deschide mici *găuri de vierme* și să le țină deschise și chiar să le lărgească timp suficient pentru ca nave cosmice întregi să poată trece prin ele." Șt. și tehn. 12 / 05. „Universul nostru s-a născut într-o *gaură de vierme*, o punte în spațiu și timp între alte două universuri mai mari decât al nostru, creată de implozia unei stele gigantice." ziare.com 13 IV 10; v. și Șt. și tehn. 6 / 06 (după engl. *wormhole*; Ciolan, *MC*; cuv. este mult mai vechi) || *gaură neagă* **1.** (astron.) „Printre sursele de raze X figurează quasarii (aștri gigantici ce emit o cantitate de energie echivalentă cu cea a mai multor sute de galaxii), pulsarii (resturi ale unor stele neutronice), și așa numitele *găuri negre* (corpuri cerești masive, invizibile, cu o forță de gravitație atât de mare, încât ea absoarbe și lumina)." R.l. 14 XI 78 p. 6. „au fost efectuate studii asupra razelor gama emise de stele, qasari, «*găuri negre*» și diverse corpuri cerești." R.l. 18 X 86 p. 6. „Universul nostru se află într-o *gaură neagră*?" descopera.ro 6 I 10; v. și Sc. 25 VI 81 p. 7, 15 X 81 p. 5; v. și *black hole* 1984. **2.** (fig.) –Sac fără fund, buzunar găurit– „CFR Călători, o *gaură neagră* de aproape 1 mild. lei" C.n. 23 III 10. „Coplata, bani aruncați în *gaura neagră*" ziare.com 26 III 10 (după engl. *black hole*; BD 1970; Ciolan, *MC*; DEX-S, NODEX, DexX)

gaváj s.n. (med.) –Hrănire cu ajutorul sondei gastrice– „La secția imaturi, copiii sunt alimentați prin *gavaj* [...] (lapte de mamă introdus în stomac cu ajutorul unor sonde subțiri)." Sc. 12 III 61 p. 2. „A fost ținut la aparatul de oxigen în terapie intensivă timp de o săptămână, apoi a fost transferat la reanimare, unde i s-a administrat lapte prin *gavaj* și fenobarbital în exces de către asistente, ca să-l țină adormit pentru că plângea." jurnalul.ro 26 III 10 (din fr. *gavage*; DM; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 137; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

gay (cuv. engl.) **1.** s.m. –Homosexual activ– „Imaginea firescului care înconjoară o viață de *gay*." Contr. 6 / 93 p. 5. „Erau de față câteva cupluri de *gays*, figuri foarte neliniștitoare." Tribuna 12 III 93 p. 7. **2.** adj. –Referitor la homosexualitatea activă– „Fenomenul *gay* a devenit o modă a persoanelor de 15-18 ani, care se dau în două bărci." Ad. 6 IV 02 p. 12; v. și *metrosexual* 2008 || *gay-friendly* „Sunt și foarte mulți *gay-friendly*, oameni care au făcut-o o dată, dar asta nu înseamnă că și-au schimbat viața." Ad. 6 IV 02 p. 12 || *gay-party* „Inaugurarea oficială a *gay-party-urilor* bucureștene începe la ora 23,00." Ad. 6 IV 02 p. 1 || *gay pride* „Am aflat și eu din presa românească despre prima *gay pride* desfășurată la București." Ad. lit. și art. 772 / 05 p. 1; v. și *fest* 2007 || *parada gay* –Defilarea homosexualilor– „Nu renunțăm la *Parada Gay*" J.nat. 23 V 05 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Prin intermediul imagisticii infantile sunt în fapt abordate evenimente recente: inundațiile, *parada gay*, gripa aviară sau bienala bucureșteană." Z.fin. 1 XI 2006, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *ghei*] (cf. fr., it. *gay*; *parada gay* după engl. *gay parade*; BD 1971, DPN 1972, MNC 1979; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174, 175; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

gázdă s.f. v. *oraș-gazdă, țară-gazdă*

gazeificát, -ă adj. v. *apă*

gazíst s.m. **1.** –Lucrător în domeniul extracției sau transportului gazelor naturale– „Cu ocazia «Zilei *Gazistului*» care se va sărbători în ziua de 12 septembrie 2008, conducerea S.N.T.G.N. «Transgaz» S.A. Mediaș și organizațiile sindicale din societate, adresează calde felicitări și gânduri bune tuturor salariaților..." R.l. 12 IX 08 p. 11. **2.** –Companie care activează în domeniul distribuirii gazului– „Profitul *gaziștilor*, luat la ochi" jurnalul.ro 24 I 09. **3.** –Component al echipei Gaz Metan Mediaș– „Tănase nu-i sperie pe «*gaziști*»" prosport.ro 5 IX 09 (din *gaz*, după modelul *petrolist*)

gazoanalizatór s.n. (tehn.) –Aparat pentru analiza gazelor– „Ing. T. cercetează proprietățile unor gaze la *gazoanalizator* – aparat care se fabrică în serie la Leningrad." Luc. 15 XII 60 p. 12 (din *gazo-* + *analizator*; FC I 135, 136, Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 137; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

gazodúct s.n. –Conductă pentru transportul gazelor la distanțe mari– „În cursul misiunii sale submarinul a inspectat *gazoducul* care traversează lacul și care este aproape îngropat în întregime în sedimentele de pe fundul apei." R.l. 1 X 79 p. 6. „Au mai rămas 50 de kilometri de sudat din totalul de 4451 km. al *gazoductului* eurosiberian, anunța miercuri agenția sovietică TASS [...] El urmează să alimenteze cu gaz metan siberian mai multe țări din Europa occidentală începând din 1984." R.l. 3 VI 83 p. 6. „Iranul și Turkmenistanul au deschis un nou *gazoduct*" wall-street.ro 7 1 10; v. și I.B. 7 VII 84 p. 8, 12 XI 84 p. 8 (din fr. *gazoduc*, după *apeduct*; PR 1958, DMC 1966; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

gazohól s.sg.tant. „Peste șase milioane de automobile sunt alimentate în această țară [Brazilia] cu *gazohol* – un nou combustibil alcătuit din 85 de părți benzină și restul alcool etilic." R.l. 28 VII 79 p. 6. „De la whisky la *gazol*." R.l. 18 VI 80 p. 5; v. și Sc. 13 I 80 p. 6 [și *gazol*] //din *gaz* + [alco]*hol*//

gazonát, -ă adj. –Acoperit cu gazon– „Pe terenurile *gazonate* de la «Kooyong Park» din Melbourne au început întrecerile campionatelor internaționale de tenis ale Australiei." R.l. 28 XII 74 p. 5. „Internaționalul a micșorat tarifele practicate pentru închirierea terenului *gazonat* artificial pe care-l deține la Ghiroda, lângă Timișoara" Pro Sport 5 X 07 (din *gazona*; DT; DEX, DexX)

gazpacho s. (cuv. sp.; culin.) –Supă-cremă specific andaluză, nefiartă, obținută din roșii, ardei, castraveți, ceapă și pâine– „*Gazpacho* (supă rece) este o supă specific spaniolă (andaluză, din sud) preparată din legume proaspete și servită rece." Av. VI / 01 p. 125, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Andaluzia este ținutul mâncărurilor la grătar și a ingenioasei supe «*gazpacho*»..." Ad. 23 VI 05 p. 10. „*gazpacho* și salată de vinete..." ProTV Mag. 15 / 09 p. 32 [pron. *gaspácio*]

găgăuzologíe s.f. –Știința care se ocupă cu studiul comunităților găgăuze– „De istoria și cultura găgăuză se ocupă Secția de *Găgăuzologie* a Institutului de Cercetări Interetnice al Academiei de Științe a Republicii Moldova." C.n. 13 XII 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Secția de *Găgăuzologie* a Institutului de cercetări interetnice al Academiei de Științe a Republicii Moldova." J.nat. 23 VII 07 p. 9, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *găugăuz* + *-log* + *-ie*)

gărár s.m. –Susținător sau component al clubului sportiv Rapid Bucu-

rești; rapidist– „O armată de *gărari* s-au dus pe Giulești să aplaude cu palmele înmănușate." Cont. 22 II 63 p. 2. „*Gărarii* caută cu osârdie în sticla gheții un fir de iarba fiarelor." Luc. 4 II 84 p. 8; v. și Luc. 26 VII 67 p. 2 (din *gară* + *-ar*)

găsélniță s.f. –Element de efect, inedit– „Așa că toate *găselnițele* stilistice sunt vânate din zbor și întrebuințate în serie epidemică. A bântuit cu frenezie gripa «exhaustivului». E la modă acum cuvântul «încărcătură». Nu mai există articol lipsit de această încărcătură." Săpt. 2 IX 71 p. 14. „Vă recomand să ascultați cu atenție, la radio sau la televiziune, cântecul «Ce vrei să faci din mine?» interpretat alarmant de des, ca o piesă de mare *«găselniță»*, cum zic unii textieri." Săpt. 19 XII 75 p. 7. „Ultima *găselniță* la achizițiile publice: certificatul de responsabilitate socială" Cap. 17 II 10 (din *găsi* + *-elniță*; cf. fr. *trouvaille*; Graur, *C.* 43; Al. Graur ne-a comunicat că a fost folosit pentru prima oară de Barbu Lăzăreanu prin anii '30; DEX 98, NODEX, DexX)

gășcăr s.m. (fam.-arg.) –Membru al unei găști– „Chiar dacă Poliția arestează *gășcari* periculoși..." R.l. 27 IX 99 p. 24. „Închipuiții, *gășcarii,* snobii, parveniții au devenit veritabile modele." R.lit. 7 III 08 p. 4 (din *gașcă* + *-ar*)

gășcúță s.f. „A acuzat guvernul că minte fără să i-o zică însă pe șleau, iar pe Emil Boc că vrea să-și impună «gășcuța» lui – un diminutiv parcă adaptat la dimensiunile fizice și politice ale premierului – în fruntea partidului." G. 14 IV 10 p. 10. „«E inadmisibil» ca liderul partidului să își pună «o *gășcuță* sub el», referindu-se la cei patru prim-vicepreședinți." R.l. 14 IV 10 p. 2 (din *gașcă* + *-uță*)

găunoșénie s.f. (fig.) –Lipsă de conținut– „*Găunoșenia* unui politician diletant ajuns pe neașteptate la ora scadenței." R.lit. 10 III 04 p. 2. „În acest partid există multă *găunoșenie.*" rasunetul.ro 21 XI 08 (din *găunos* + *-enie*)

găvăreálă s.f. (fam.) –Flecăreală, vorbărie– „era de așteptat ca d-na Nicolai sa-și pledeze cauza ca un jurist, strict, precis, la obiect, la speță, și nu să facă masa mai bogată cu *găvăreli* politico-securiste." G. 17 I 08 p. 18 (din *găvări* + *-eală*; cuv. e mult mai vechi)

gâtuíre s.f. (circ.) –Îngreunare a circulației datorită traficului excesiv– „În fiecare dimineață e așa. Sunt *gâtuiri* pe linie. Întrebați pe controlorii de la capetele de linie." Sc. 3 XI 78 p. 4. „cei care provocau *gâtuirea* traficului erau șoferii neexperimentați." G. 18 XII 09 (din *gâtui*; cf. fr. *embouteillage*; DexX)

geam s.n. || *geam-lunetă* –Geam din spate la automobile– v. *dezaburizare* 1977 (din *geam* + *lunetă*; cf. fr. *lunette* "vitre arrière d'une automobile"; PR sec. XX; DexX)

geámăn adj., s. || *gemeni-dubleți* –Gemeni pereche– „Conform acestor date, în intervalul amintit 1882–1972, în Bulgaria s-au născut peste 30000 de *gemeni-dubleți*, peste 4000 de gemeni-tripleți și 92 de cazuri s-au născut quadrupli." Sc. 15 X 78 p. 5 (din *gemeni* + *dubleți*) || *gemeni-eprubetă* –Gemeni născuți prin însămânțare artificială– v. *vitro* (*in vitro*) 1981 (din *gemeni* + *eprubetă*, după fr. *jumeaux-éprouvette*) || *gemeni tripleți* –Trei gemeni– v. *gemeni-dubleți* 1978 (din *gemeni* + *tripleți*)

geántă s.f. || *geantă-diplomat* v. *diplomat*

gelát, -ă adj. –Care și-a aplicat gel pe păr– „Belciugele din nas, frizurile *gelate,* îmbrăcămintea trăsnită sunt elemente care ajută și ele la agățat." Ad. 15 IV 03 p. 8. „Manelistul *gelat* și tras mult în jos de un lănțoi de aur apare pe scenă, moment în care pirandele din sală urlă mai ceva ca la Elvis." G. 5 II 08 p. 17. „Și ce surpriză am avut, la una din rarele mele ieșiri la discotecă, să o conduc triumfător afară pe fata *gelată* cu care dansasem o seară întreagă..." T.l. 43 / 08 p. 4 (din *gel*)

gelaterie s.f. –Local în care se produce și se vinde înghețată– „Ce poate fi mai plăcut vara decât să te răcorești cu o înghețată? Piața este plină, pentru toate gusturile și pentru toate posibilitățile, începând de la înghețata la dozator, până la cea cumpărată din supermarketuri sau la cea din *gelaterii.*" Ad. 6 VI 03. „Acum e acolo o *gelaterie.* De când au deschis-o, de trei luni, am văzut o dată, înăuntru, două perechi." R.lit. 23 I 09 p. 31. „Capitala României nu se poate mândri cu o mare diversitate de *gelaterii*" R.l. de week-end 31 VII 09 p. 1; v. și *ciocolaterie* 2008 (din it. *gelateria*; Dimitrescu, *Dr.2* 133; Dimitrescu, *ERI*)

geláto s. (cuv. it.) –Înghețată– „Evită să treci prin fața unei firme ca asta: «Pizza e *gelato* da Mario»!" R.lit. 35 / 93 p. 13 (Dimitrescu, *Dr.2* 129, 140; Dimitrescu, *ERI*)

gelotológ s.m. –Specialist în gelotologie– v. *gelotologie* 2007. „Persoana care studiază zâmbetul și râsul, efectele faciale și psihologice ale acestora se numește *gelotolog,* iar ramura științifică care se ocupă cu studierea este cunoscută sub numele de gelotologie." garbo.ro 2 XI 09 (din *gelotologie*)

gelotologíe s.f. „«*Gelotologia*», știința râsului, este subiect academic în Germania și în țările anglo-saxone, Michael Titze, directorul științific al congresului [umorului], explicând: «În țările noastre, marcate de calvinism și puritanism, mai rigide decât cele catolice, simțim nevoia de a ne elibera sentimentele prin umor»." Ad. 4 V 02 p. 2. „*Gelotologie.* Habar n-am avut ce înseamnă acest termen [...] Așa am aflat că de studierea râsului se ocupă gelotologii" capital.ro 17 I 07; v. și *gelotolog* 2009 (după engl. *gelotology*)

gémeni s.m. pl. v. *geamăn*

geminoid s.m. „japonezul Hiroshi Ishiguro, un monstru sacru al roboticii, și-a prezentat ultima creație – *Geminoid.* Precum lasă de înțeles și numele, este un android – replică fidelă a creatorului său, cu atribute atât de umane, încât audiența a fost de multe ori în dificultatea de a-i deosebi când s-au așezat unul lângă celălalt." G. 2 VIII 06 p. 10. „*Geminoid* este o variantă modernă a unei idei mai vechi, un robot umanoid, a cărui înfățișare este identică în cele mai mici detalii cu cea a creatorului său." Cronica rom. 30 IV 07 (din engl. *geminoid*)

gemoterapie s.f. (med.) –Terapia cu ajutorul mugurilor– „*Gemoterapia* este o metodă de vindecare ce utilizează extracte de țesuturi vegetale proaspete, aflate în faza de creștere." evenimentul.ro 15 I 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Există o ramură a fitoterapiei inovatoare care se află la granița dintre medicina alopată și cea homeopată – *gemoterapia* [...] părțile care se folosesc de la plantele tinere în *gemoterapie* sunt țesuturile meristematice, adică muguri, lăstari, ramuri tinere..." J.nat. 5 IV 05 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Gemoterapia* este o metodă de tratament al cărei specific este folosirea extractelor din țesuturi vegetale embrionare proaspete (muguri, ramuri tinere, scoarță, semințe etc.) [...] Fitoterapia tradițională folosește preparate obținute din planta întreagă sau din anumite părți ale acesteia (rădăcină, frunze, flori, fructe, semințe), în timp ce *germoterapia* pornește de la țesuturi vegetale embionare care sunt supuse macerării gliceroalcoolice..." R.l. 19 VII 08 p. 28 (după engl. *gemmotherapy,* fr. *gemmothérapie*)

gen s.n. **1.** –Sex– „persoanele cu vârsta între 16 și 25 de ani de genul feminin, persoanele cu vârsta între 16 și 25 de ani de *genul* masculin..." sfin.ro 24 IX 07, cit. de R. Zafiu în R.lit. 39 / 07 || *de gen* „În prezentarea programului de masterat Gen și Politici Europene (SNSPA), apar: politica dreptății *de gen*, egalitatea *de gen*, combaterea discriminării *de gen*, europenizarea politicilor *de gen* etc. Se observă preferința pentru folosirea ca atribut clasificator a sintagmei *«de gen»*: o marcă distinctivă, prin care se încearcă evitarea confuziei pe care ar putea-o produce polisemantismul termenului *gen*. Pe de altă parte, având în vedere perspectiva dominantă în câmpul de cercetare, *de gen* capătă un sens particular desprins din contexte, devenind și un echivalent contextual al cuvântului feminist." R. Zafiu în R.lit. 39 / 07. **2.** (lb. vorbită) „«Ce ai făcut în week-end?» Am fost la film, *gen».* Pare o greșeală, dar nu este, spun lingviștii. S-a transformat într-o particulă ce are rol de aproximație și înseamnă, în traducere, «cam așa ceva»." Ad. 1 VI 10 p. 26 (după engl. *gender*)

génă s.f. || *genă-cheie* –Genă cu un rol extrem de important– „O *genă-cheie* care ar putea explica de ce reducerea cantității de alimente poate contribui la prelungirea vieții..." G. 4 V 07 p. 15. „25 de *gene-cheie* ar putea încetini îmbătrânirea" G. 17 III 08 p. 12 (din *genă* + *cheie*)

generalíst, -ă adj. (d. periodice, canale tv) –Care se adresează publicului larg, care nu este specializat– „ziarul se va baza exclusiv pe anchete, dezvăluiri și investigații. «Nu va mai fi un ziar *generalist*» a declarat S." zf.ro 18 I 05. „Primul canal *generalist* de televiziune din Franța, cu o cotă de audiență anul trecut de 31,6%, TF1 s-a transformat între timp într-un grup de comunicare integrat care dezvoltă diverse activități, de la producție și difuzare de programe TV, la producție cinematografică, distribuție de DVD-uri și CD-uri sau teleshopping, prin filiala sa cu același nume." zf.ro 14 V 07. „Televiziunea *generalistă* 10TV a fost lansată pe 10 decembrie 2010, de compania de comunicații RCS&RDS." ziare.com 5 X 11; v. și R.l. 10 II 07 p. 9; v. și *indecidabil* 2008, *public-țintă* 2009, *senzaționalism* 2009 || *inginer generalist* –Inginer care nu este specializat într-o subramură a ingineriei– v. *exoplanetă* 2008. „Francezii caută un *inginer generalist* sau de producție, care a practicat o gestiune de producție de tip «lean manufacturing», cu experiență confirmată în management general: gestiune bugetară, investiții, aprovionări, stocuri, finanțe, resurse umane, abilități și certificări de calitate." realitatea.net 21 VI 10 (din fr. *généraliste*; PR 1962; în dicționarele curente nu apar aceste sensuri)

genéric adj., s.n. (farm.) –Produs (medicament, produs cometic etc.) vândut fără a fi asociat cu un brand– „obținerea cu prioritate a dreptului de a produce așa-numitele «generice» – copii după medicamentele

originale, după ce patentul acestora din urmă a expirat." Ad. 4 X 04 p. 13. „Proiectul prevede reducerea la jumătate a numărului de medicamente *generice* (copiate) compensate 90 la sută..." G. 2 VIII 06 p. 1. „producătorii de *generice* trebuie să suporte 100% din creșterea prețului." zf.ro 22 IX 11; v. și G. 8 V 07 p. 16 (după engl. *generic*; sensul nu apare în dicționarele curente)

genétic, -ă adj. || *cod genetic* v. *cod* || *manipulare genetică* v. *manipulare*

genialoíd adj. –Din categoria geniului– „Ca să fiu drept, există destule pasaje citabile în «Intermezzo» și un tip remarcabil, M. însuși, *genialoid*, «nebun», antipatic și scandalos." R.lit. 7 II 85 p. 9. „Cristian Gava: tânăr imberb *genialoid* cu cămașă verde prăzuliu, freză de Guță și neologisme de Horia Patapievici..." Obs.cult. 25 II 10 (din *genial* + *-oid*; DexX)

genocíd s.n. **1.** –Distrugerea masivă a unor bunuri culturale– „*Genocid* cultural la Bagdad. Valori inestimabile ale omenirii – jefuite și distruse de mulțimea dezlănțuită" Ad. 14 IV 03 p. 1. **2.** –Executarea metodică a unor animale– „*Genocidul* maidanezilor. Câinii din Năvodari mor otrăviți. Edilii ridică din umeri" adevarul.ro 5 X 11 (extindere de sens; Ciolan, *MC*)

genúnchi s.m. || *pe genunchi* –În grabă, improvizat– „proiectele *pe genunchi*, varul dat aiurea și gresia pusă strâmb aduc dezvoltatorilor imobiliari pierderi de până la 15%" zf.ro 3 VI 10, cit. de R. Zafiu. „Este un Cod al Muncii făcut *pe genunchi* la o presiune foarte mare." ziare.com 6 III 11 (R. Zafiu în R.lit. 11 / 11; DEXI)

geoacústic, -ă adj. (acust.) „Un sistem de prognoze *geoacustice* cu ajutorul cărora pot fi înregistrate cele mai slabe zgomote produse de deplasarea rocilor în subteran a fost pus la punct în Uniunea Sovietică." R.l. 6 II 85 p. 6 //din *geo-* + *acustic*; MDN//

geobiologíe s.f. –Studiul influenței mediului natural (magnetism, telurism) asupra ființelor vii– „Animalele prevestesc catastrofele naturale? Dacă da, atunci o nouă știință trebuie să se nască: *geobiologia*." Săpt. 6 VII 84 p. 2. „*Geobiologia* sau influența vibrațiilor cosmotelurice asupra sănătății" ziaruldeiasi.ro 22 X 11 (din fr. *géobiologie*; PR 1985; DN_3, MDN, DexX – alt sens)

geocancerologíe s.f. (med.) „*Geocancerologia*. Ultimul număr al revistei «Impact», editată de UNESCO, prezintă o nouă disciplină științifică – *geocancerologia* și primele rezultate obținute de specialiști în acest câmp de preocupări. Numeroasele studii asupra evoluției cancerului au pus în evidență interdependența care există între această boală, modul de alimentație și climă [...] Astfel, a apărut *geocancerologia*, în al cărei domeniu continuă studii și cercetări asidue." Sc. 23 IX 80 p. 5 (din fr. *géocancérologie*; DEX 98, MDN, DexX)

geocoroánă s.f. (astron.) –Coroana pământului– „În timpul zborului rachetelor cosmice sovietice a fost descoperită *«geocoroana»* ionizată a Pământului." Sc. 18 III 64 p. 3 //din *geo-* + *coroană*; DexX//

geodinámic, -ă adj., s.f. (geol.) –(Știință) care studiază modificările scoarței terestre– „Oceanologii sovietici care au studiat vreme de câțiva ani zona nordică a Atlanticului – în cadrul programului internațional «Proiectul *geodinamic*» [...] au ajuns la concluzia că fundul Oceanului Atlantic [...] reprezintă un fost continent." Sc. 28 XI 74 p. 6. „Implicațiile tehnicii plăcilor sunt de o covârșitoare importanță teoretică și practică, ultimul aspect fiind subliniat de descoperirea unor strânse relații între fenomenele *geodinamice* preconizate de noile teorii și acumularea de hidrocarburi și zăcăminte metalifere." Cont. 10 II 78 p. 5. „Potrivit Institutului de *geodinamică* din Atena, seismul s-a produs în apropiere de orașul Nafpaktos..." ziare.com 22 I 10 (din fr. *géodynamique*, engl. *geodynamic*; Stoichițoiu Ichim, *A*; CO; LTR; DEX-S, MDN, DexX)

geoecologíe s.f. –Știință interdisciplinară care se ocupă cu problemele de mediu– „E suficient să enumăr tematica acestui atlas: geologie, climă, ape (ape subterane, lacuri ș.a.m.d.), soluri, vegetație, faună și *geoecologie*; istorie, topografie, etnografie." Sc. 23 II 75 p. 1. „profesor C.D., președintele Centrului Carpato-Danubian de *Geoecologie*..." Ev. 9 V 08; v. și *zoogeografic* 1987 //din *geo-* + *ecologie*//

geografíe s.f. || *geografie-biologie* –Dublă specializare, în geografie și biologie– „Toate sunt construite în atelierul școlii de către elevi și maiștri, sub îndrumarea profesorului de *geografie-biologie* S.V.Z. Rezultatele obținute de micii cercetători ai cercului de geografie-meteorologie n-au întârziat să depășească granițele școlii." Sc. 2 X 73 p. 4 (din *geografie* + *biologie*) || *geografie-meteorologie* –Specializare în geografie și meteorologie– v. *geografie-biologie* 1973 (din *geografie* + *meteorologie*)

geológ s.m. v. *pionier-geolog*

geomagnétic, -ă adj. –Relativ la magnetismul terestru– „Astronomul sovietic E.M. a emis ipoteza că schimbările de presiune atmosferică pot fi prevăzute pe baza furtunilor *geomagnetice*." R.l. 12 I 78 p. 6. „O disproporție între undele Schumann și undele *geomagnetice* induce o stare de micro-stres organismelor vii." Ev. 11 V 06; v. și R.l. 30 XI 79 p. 6 (din fr. *géomagnétique*, engl. *geomagnetic*; PR 1962; CO, LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

geometrizá v.i. –A folosi forme geometrice– „Sunt foarte curios să văd, peste un an–doi, dacă M.M. va mai semăna așa de exasperant cu M.C. cum seamănă azi (Vânătoare de urși), dacă M.P., ieri *geometrizând* pe romburile pălimarelor oltenești, va mai pastișa nudurile lui M." Cont. 17 II 67 p. 7. „Discuțiile s-au purtat discret, disimularea triunghiurilor și poligoanelor în care, virtual, *s-ar geometriza* scena ambelor foruri reprezentative ale comunității având ca argument focalizarea opiniei publice pe derularea turului secund de scrutin pentru desemnarea primarului de Brăila." ziaruldeiasi.ro 20 VI 00. „A doua revoluție mondială în moda coafurilor s-a întâmplat în 1960, când un tânăr designer din Anglia, Vidal Sassoon, *geometriza* tunsoarea ..." Ad. 27 VIII 09 (cf. fr. *géometriser*, engl. *to geometrize*; DN_3, DEX-S, DexX)

geometrizáre s.f. (fig.) –Aranjare geometrică– „Regizorul M.M. împreună cu trei tineri absolvenți ai I.A.T.C. au gândit piesa [...] într-un sens ritualic, al unei *geometrizări* pregnante a tensiunii dramatice." Luc. 23 IX 78 p. 4. „Pictorul [Cézanne] exprimă, de altfel, și teoretic această preferință pentru *geometrizare*, spunând că natura trebuie văzută prin cilindru, sferă și con." bacaul.ro 21 I 09 (din *geometriza*; DEX-S, DEX 98)

geomicrobiologie s.f. –Disciplină de graniță care studiază interacțiunea dintre minerale și organismele microscopice– „Cercetătorul român stabilit în America s-a impus prin cercetări originale în domeniul ecologiei energetice, astrobiologiei, *geo-microbiologiei*, a vieții în medii extreme." "22" Plus 244 / 08 p. 5 //din *geo-* + *microbiologie*//

geooceanografíe s.f. (geol. mar.) „Cu ocazia vizitei sale în țara noastră, oceanograful L.D., căruia i se atribuie inventarea termenului de *geo-oceanografie*, a răspuns solicitării noastre de a ne vorbi despre unele probleme generale legate de cercetările de geologie marină." Cont. 21 V 71 [f.p.] (din fr. *géo-océanographie*; DexX)

geopárc s.n. –Teritoriu care cuprinde unul sau mai multe locuri de mare importanță științifică, nu numai din rațiuni de tip geologic, ci în virtutea valorii lor arheologice, ecologice și culturale (definiție UNESCO, 1999)– „În Țara Hațegului, *geoparcul* dinozaurilor" Ad. 28 VII 03 p. 8. „*Geoparcul* Dinozaurilor" Z. 29 IV 04 p. 11. „*Geoparcul* dinozaurilor din Țara Hațegului este, mai presus de orice, locul unde istoria poate fi studiată stratificat" G. 10 X 07 p. 1; v. și Ad. 12 XII 03 p. 7 (din engl. *geopark*)

geoportál s.n. (inform.) –Portal care oferă acces la informație cu caracter geografic și la servicii asociate cu aceasta (afișare, editare, analiză) prin internet – „Pentru cei care nu dispun de timp ori de mijloace financiare pentru a vizita Franța, există acum la îndemână un instrument simplu – *Geoportalul* [...] După ce își instalează pur și simplu, gratuit, programul TerraExplorer, orice amator poate zbura pe deasupra Franței." G. 11 VIII 07 p. 8 (din engl. *geoportal*)

georeferențial, -ă –Care se referă la forma și dimensiunile Pământului– „în luna martie a anului viitor, la Oficiul de Cadastru, Bucureștiul va avea o imagine aeriană *georeferențială*. Aceasta va fi baza unică folosită ca suport al planurilor de urbanism ale Capitalei..." G. 11 IX 08 p. 6. „Realizarea de baze de date *georeferențiale* și sisteme informatice integrate cu grad ridicat de complexitate, în domeniu" Mon. Oficial 276 / 28 IV 10 //din *geo-* + *referențial*)

geosincrón, -ă adj. (astron.) „Heliocentralele circumterestre prezintă un deosebit interes în condițiile accentuării crizei energetice la nivel mondial [...] Satelitul plasat pe o orbită *geosincronă*, staționară în raport cu Pământul, ar produce energie electrică din razele solare recepționate. Energia va fi transmisă pe Terra sub formă de microunde, către un receptor special, cu un diametru de circa 11 km, care are rolul de a reconverti undele în electricitate." Sc. 23 II 78 p. 6; v. și R.l. 29 VI 81 p. 6 (din engl. *geosynchronous* [orbit]; BD 1968; MDN, DexX)

geostaționár, -ă adj. (astr.) –Care se rotește o dată cu Pământul– „La 16 mai urmează a fi lansat, la Cape Canaveral, primul satelit meteorologic *geostaționar*..." R.l. 10 V 74 p. 6. „În Japonia a fost lansat un satelit plasat pe o orbită *geostațională*, care [...] va transmite emisiuni în direct, pentru rețeaua de televiziune a societății nipone N.H.K." Săpt. 20 IV 84 p. 2. „Cu excepția sateliților *geostaționari*, șapte tipuri de sateliți care înconjoară Pământul, asemenea Lunii, însă mult mai repede, pot fi observați traversând cerul Iașului în fiecare noapte." ziaruldeiasi.ro 26 V 02; v. și Sc. 8 VI 78 p. 6; v. și *avion-laborator* 1974 (din fr. *géostationnaire*; engl. *geostationary*, it. *geostazionario*; PR 1966, DPN 1983, BD 1968; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

geostratég s.m. –Specialist în geostrategie– „Samuel Huntington,

geostrategul" Expres Mag. 31 / 95 p. 8. „o să las analizele geostrategice docte *geostrategilor* militărоși care trasează axe și care mută steguleț colorate pe hărți." businessmagazin.ro 10 I 06 (din *geostrategie*)

geostratégic, ă adj. –Referitor la geostrategie– „Noua politică *geostrategică* a SUA" Ad. 25 IX 02 p. 13. „poziția sa geografică și prioritățile *geostrategice*" "22" 1 II 05 p. 3; v. și *geostrateg* 2006 (din fr. *géostratégique*, engl. *geostrategic*)

geostrategíe s.f. –Ansamblul factorilor strategici în legătură cu factorii geografici și demografici– „*Geostrategii* și concluzii" businessmagazin.ro 10 I 06. „Rusia și Ucraina au semnat la Harkov un acord simplu: *geostrategie* contra gaze." ziare.com 22 IV 10 (din fr. *géostratégie*, engl. *geostrategy*; PR 1965; MDN, DexX)

geoștiințe s.f. pl. –Ansamblul disciplinelor științifice care contribuie la cunoașterea Pământului (geofizică, mineralogie, geochimie, climatologie etc.)– „Descoperirea acestor fosile a fost anunțată în anul 1997 de către geologul D.V., membru în Consiliul Africii de Sud pentru *geoștiințe* și de către paleo-antropologul L.B., care speră să mai găsească și alte asemenea amprente în zonă." R.l. 25 VI 98 p. 5. „Walter Roest, de la Școala de *Geoștiințe* din cadrul Universității din Sydney" mediafax.ro 18 XII 08 (din fr. *géosciences*, engl. *geosciences*; PR 1972)

geotéhnic, -ă adj. –Privitor la stabilitatea și la rezistența terenurilor– v. *vibroforează* 1979. „Un studiu *geotehnic* reprezintă cercetarea terenului pe care se va amplasa viitoarea construcție și constă în principal în executarea unor foraje din care se extrag probe de pământ și care mai apoi sunt supuse unor încercări (de compresiune, tasare, etc.) în laboratoarele specializate. Rezultatele încercărilor sunt sintetizate într-un dosar care poartă denumirea de studiu *geotehnic,* întocmit de către o firmă de specialitate." J.Nat. 25 V 05 (din fr. *géotechnique*; PR 1967; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

geotérmic, -ă adj. (geol.) –Care aparține căldurii din interiorul Pământului– „Înseamnă că foarte aproape există surse *geotermice* – pe care trebuie să le identificăm și să le folosim. Nu neapărat pentru centrale electrice, dar neapărat pentru încălzit." R.l. 25 XI 73 p. 3. „Comisia pentru energie electrică din Mexic a anunțat începerea exploatării unei zone cu potențial *geotermic*, descoperită recent în statul Michoacan." R.l. 3 VII 79 p. 6. „Indonezia trece pe energie geotermală: deține cel mai mare potențial *geotermic* din lume" hotnews.ro 25 X 09; v. și Sc. , 2 XI 77 p. 6, 21 XII 78 p. 6; v. și *geotermometru* 1978 (din fr. *géothermique*, engl. *geothermic*; DMC 1964, CO; D. Min.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

geotermie s.f. (geol.) –Căldura din interiorul pământului– v. *bioenergie* 1978. „conferințe despre biocombustibil, energia rezultată din deșeuri, eficiență energetică, energie eoliană, *geotermie,* hidroenergie, brokeraj tehnologic și finanțare și promovare de proiecte pe aceste domenii." realitatea.net 14 XI 08 (din fr. *géothermie*; DN_3, DEX, NODEX, DexX)

geotermométru s.n. (geol.) „Institutul de geologie și geofizică a realizat *«geotermometrul»* GTE-40 d, un termometru electronic, cu citire directă, portabil, destinat prospecțiunii geotermice de mică adâncime. Utilizarea aparatului a dat rezultate bune în investigarea directă a zonelor geotermale cu manifestări de suprafață." R.l. 28 II 78 p. 5 (din *geo-* + *termometru*; DEX-S, MDN, DexX)

geriatríe s.f. (med.) „*Geriatria*, sau într-o accepțiune mai largă, gerontologia clinică, se ocupă cu prevenirea, terapia, supravegherea continuă și readaptarea la viața socială a vârstnicilor și bătrânilor." Cont. 15 VI 79 p. 7. „Da, la eradicarea acestui flagel, singurătatea, *geriatria* nu poate folosi." R.l. 21 VII 82 p. 6. „În căutarea tinereții eterne, la Institutul de *geriatrie* și gerontologie «Ana Aslan»" AS 9 VII 07; v. și *gerontoprofilaxie* 1984, 2009 (din fr. *gériatrie*; PR 1915; DEX, DN_3, DexX; cuv. este mai vechi)

geroigiénă s.f. (med.) –Ramură a medicinei care se ocupă cu modul de viață rațional în scopul întârzierii îmbătrânirii– „Față de eforturile din ce în ce mai mari [...] în domeniul profilaxiei și terapiei îmbătrânirii, cred că trebuie să acordăm, în activitatea de educație sanitară, mai mare atenție problemelor de *geroigienă*. Organizarea unor «sfaturi de *geroigienă*» ar fi o cale dintre cele mai bune pentru a da indicații și a prescrie tratamentul individual necesar." Sc. 28 II 76 p. 2; v. și *bioritm* 1976 //din *gero-* + *igienă*; DEX 98, MDN, DexX//

gerontocrát s.m. –Persoană care aparține gerontocrației– „Drept vorbind, nici naivii nu-și prea pot lămuri ce urmăresc de fapt simpaticii *gerontocrați,* care au fost sculați de revoluție din pat, uitând să deschidă fereastra spre a lua cunoștință că istoria nu repeta defel vreun cuplet de aiurea și nici nu bătea clopotul de înmormântare al viitorului." Ad. 10 V 90 p. 1. „Marele Strumf, șeful strumfilor, este prezentat ca un *gerontocrat* dictatorial care exercită o putere absolută și ale cărui căciulă și pantaloni de culoare roșie sunt o ocheadă făcută lui Stalin, în timp ce Strumfița, singura blondă creată de Gargamel pentru a provoca dezastru printre dușmanii săi, este o aluzie misogină la adresa unei femei ariene..." jurnalul.ro 5 VI 11 (din *gerontocrație*; MDN)

gerontocrație s.f. –Structură dominată sau condusă de bătrâni– „În ultima vreme termenul de *«gerontocrație»* este tot mai des folosit, îndeosebi în sensul său peiorativ și cu referire predilectă la personalitățile politice ale puterii în exercițiu." R.l. 11 IX 99 p. 7. „iată-l și pe dl C. Rogozanu luând taurul *gerontocrației* de coarne" R.lit. 1 X 03 p. 32 (din fr. *gérontocratie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

gerontofobíe s.f. „*Gerontofobie* și teribilism politic" 9am.ro 23 VII 07. „*Gerontofobia* – frica de bătrâni sau de a îmbătrâni" ziare.com 21 VI 08 (din fr. *gérontophobie*; DN_3, DexX)

gerontológ s.m. (med.) –Specialist în problemele bătrâneții– „Această afirmație aparține *gerontologului* sovietic dr. V.F." Sc. 9 XII 78 p. 5. „*Gerontologii* preconizează aplicarea noii metode în condițiile dispensarizării tuturor celor care au depășit vârsta de 50 de ani." R.l. 22 IV 85 p. 6. „Concentrația crescută de endorfine este și cauza pentru care organismul caută să crească în volum în perioada pubertății, susține *gerontologul* H.K." Ad. 27 IV 08; v. și *vârstă (vârsta a treia)* 1979 (din fr. *gérontologue*, it. *gerontologo*; PR 1965, DPN 1970; DEX-S, DexX)

gerontológie, -ă adj. (med.) –Relativ la problemele bătrâneții– „În cursul experimentelor efectuate la Institutul *gerontologic* din Kiev s-a reușit înlăturarea din molecula complexă a acestui hormon a unui aminoacid." Sc. 9 XII 78 p. 5. „Astfel, în 1952 se înființează primul Institut *Gerontologic* din lume, unde Ana Aslan își va continua cercetările și va crea noi medicamente." Felicia 15 IV 07; v. și *gerontoprofilaxie* 1984 (din *gerontologie* + *-ic*; DEX-S, NODEX, DexX)

gerontologíe s.f. (med.) –Disciplină medicală care se ocupă de fenomenul de îmbătrânire– v. *geriatrie* 1979, 2007, *gerontoprofilaxie* 1984 (din fr. *gérontologie*; PR 1950; DN, DEX 98, DexX)

gerontoprofilaxíe s.f. (med.) –Profilaxia îmbătrânirii– „Institutul național de geriatrie și gerontologie îndrumă 150 de puncte gerontologice din țară. În cercetarea de *gerontoprofilaxie* de la întreprinderi și de la centrul de specialitate al institutului sunt cuprinse peste 12000 de persoane." R.l. 24 II 84 p. 5. „În țară se înființează 144 de centre de *gerontoprofilaxie* și 76 de centre de asistență geriatrică. În jurul Anei Aslan se dezvoltă o întreagă industrie pe care ea o gestiona." Z.fin. 11 IX 09 (din *geronto-* + *profilaxie*; MDN, DexX)

gerovitál s.n. (farm.) –Medicament care întârzie îmbătrânirea– „*Gerovital* și Aslavital reprezintă un domeniu de primă dimensiune al contribuției românești." Cont. 15 VI 79 p. 7. „Produsele *Gerovital* nu se mai găsesc pe piață" R.l. 17 IV 04 p. III; v. și Sc. 1 XII 79 p. 3 (din *gero-* + *-vital*; cf. engl. *gerovital*; BD 1970; LTR; DEX-S, NODEX, MDN, DexX; cuvîntul este mai vechi)

gerovitalizát, -ă adj. –Tratat cu gerovital– „Profesoara Aslan nu consimte să dea decât numele unuia dintre iluștrii săi pacienți: Miguel Angel Asturias, laureat al Premiului Nobel de literatură, care a autorizat-o să-l citeze. Celelalte celebrități *«gerovitalizate»* sunt însă adesea evocate de ziariști și în jet society, unde, cum toată lumea știe, se vorbește..." Cont. 1 III 74 p. 11 (din *gerovital*; DexX)

gesepiádă s.f. „*Gesepiada* [...] încă nu s-a rezolvat problema ca postul voiculescian GSP TV să negocieze cu anumite firme de cablu preluarea meciurilor de fotbal din prima ligă a țării." Ad. de seară 25 XI 08 p. 14 (din *GSP* [TV] + *-iadă*, după modelul *olimpiadă*)

gestionár s.m. || *gestionar-contabil* **1.** –adj. Referitor la înregistrarea contabilă a gestiunii– „nu putem trece cu vederea multe nereguli ce există în ținerea evidențelor *gestionar-contabile* privind masa lemnoasă rezultată la exploatare, abuzurile ce-și fac loc cu prilejul valorificării producției obținute." R.l. 14 XII 71 p. 2. **2.** –s.m. Gestionar care asigură și contabilitatea primară a gestiunii– „Angajez *gestionar contabil* cu studii superioare sau medii." Viața liberă V 03 (din *gestionar* + *contabil*) || *gestionar-depozit* –Gestionar de depozit– „În sectorul de aprovizionare – total 30 de lucrători auxiliari, din care: 8 *gestionari-depozite*, 10 manipulanți de materii prime ș.a." Sc. 27 VII 77 p. 1. „*Gestionar depozit* Constanța" ejobs.ro 4 V 05 (din *gestionar* [*de*] *depozit*) || *gestionar-îndrumător* –Gestionar cu funcția de îndrumător– „Fostul *gestionar-îndrumător* la Întreprinderea de plante medicinale Oradea este chemat în fața justiției pentru delapidare prin fals a peste 200000 lei." R.l. 7 VII 71 p. 2 (din *gestionar* + *îndrumător*) || *gestionar-remizier* –Gestionar care ia în remiză o unitate comercială– „Direcția de poștă a municipiului București angajează factori distribuitori de presă pe autofurgonete ale GETAX și *gestionari-remizieri* la chioșcurile de difuzare a presei." I.B. 23 VII 69 p. 3. „Nu aceeași este situația rulotei (funcționând ca «punct fix») din Strada Cuza Vodă, în noul cartier de locuințe

«Decebal», al cărui *gestionar-remizier*, T.I., a afișat programul..." Fl. 30 / 89, cit. de J.Nat. 6 VIII 09 (din *gestionar* + *remizier*)

gestóză s.f. (med.) –Totalitatea manifestărilor patologice care însoțesc sarcina. Disgravidie– „Hipertensiunea din ultima parte a sarcinii la gravidele cu *gestoză* poate fi privită ca un efort matern de a asigura o presiune suficientă în placentă pentru hrănirea fătului." Cont. 13 I 84 p. 11. „Soia galbenă este considerată de medicii tradiționaliști chinezi drept un remediu foarte bun în tratarea malnutriției la copii, a diareei, balonărilor abdominale și *gestozei* (toxicoza de sarcină, disgravidia)." Ev. 13 II 08 (din germ. *Gestose*; DEX, DN_3, DexX)

gestuál, -ă adj. –Care se exprimă prin gesturi– „Fotoliul, când negru în lumină, când unicul lucru luminat în întuneric, se opunea, prin imobilitatea lui, mobilității exprimate *gestual* și verbal și, în același timp, o potența, o reliefa sensibil." Cont. 4 VIII 67 p. 6. „Sony Ericsson vrea telefoane mobile controlate *gestual*" G. 10 XII 07; v. și *mimico-gestual* (din *gest*; cf. fr. *gestuel*; PR 1945; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

getaxíst s.m. –Șofer de stat, conducător de vehicule GETAX– „Al doilea șofer s-a consultat cu al treilea. Nu știau. Au intervenit și alți *getaxiști*." Sc. 4 VI 63 p. 1. „nefericitul *getaxist* este în șomaj deoarece mașina lui a fost sechestrată pentru o expertiză care, iată a trecut anul și încă nu s-a realizat." amosnews.ro 22 VIII 09 (din *getax* + *-ist*)

ghénă s.f. **1.** –Tubul pentru gunoi al blocurilor– „ca orice om cu simț civic, îmi duc și eu gunoiul la *ghenă*" the4floor.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 38 / 09. „Avem probleme la blocurile cu 8 sau 10 etaje, dotate cu *ghene*." evenimentul.ro 9 IX 03. **2.** –Încăperea de la parterul blocurilor în care se adună gunoiul aruncat pe tub– „O familie cu patru copii locuiește de peste doi ani în *ghena de gunoi* a unui bloc" diasporaro.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 38 / 09. „Focul izbucnit la *ghena* comună se putea propaga pe verticală, însă am intervenit prompt, în așa fel încât nu s-au înregistrat victime omenești, ci doar pagube materiale" evenimentul.ro 8 X 11. **3.** –Spațiu exterior unde sunt amplasate tomberoanele de gunoi– „*ghena de gunoi* care se revarsă în parcare" clujeanul.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 38 / 09. „Avorton abandonat într-o *ghenă*. Joi, câțiva trecători au descoperit un avorton într-un tomberon de lângă Termica SA." evenimentul.ro 21 V 01. „În fața magazinelor sau la *ghena de gunoi*, câinii se milogesc prin scâncete și giumbușlucuri, poate, poate cineva se va îndura și de sufletul lor." evenimentul.ro 30 VIII 05. **4.** (fig.) –Gunoi, groapa de gunoi– „înjurături cu miros de *ghenă*" Cot. 17 III 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 38 / 09 (din fr. *gaine*; DEXI, DexX)

gheretíst, -ă s.m.f. (com.; peior.) –Posesor sau gestionar al unei gherete, al unei dughene– „În locul liber au intrat vagabonzii. Bișnițarii, *gheretiștii* fără noroc și spate..." R.l. 20 III 93 p. 8 (din *gheretă* + *-ist*; Dimitrescu, *Dr.* 174, 175; DexX)

gherílă s.f. **1.** –Război de hărțuire dus de partizani– v. *Hezbollah* 1992. „Mercenari specializați în conflicte de *gherilă*" "22" 47 / 95 p. 3; v. și *copil-soldat* 2001. **2.** –Formațiune de luptă pregătită pentru un război de gherilă– v. *khmer* (*roșu*) 1997. „Rromii din Sintești, înarmați mai ceva ca *gherilele* libaneze" 9am.ro 29 II 08; v. și Ev.z. 30 XI 96 p. 1; v. și *rebranduire* 2010. **2.** (fig.) –Hărțuire– v. *paparazzo* 2005. „*Gherila* digitală continuă pe bloguri" G. 15 V 07 p. 24 (din fr. *guérilla*, sp. *guerrilla*; DEX, DN_3, NODEX, DexX – numai sensurile proprii)

gherisér s.m. –Tămăduitor, vraci– „Anunțând public aceste constatări, profesorul P.M. de la Universitatea Louvain a adăugat că dacă în medicină *«gheriserii»* sunt șarlatani, în iluzionism sunt în schimb maeștri cu totul remarcabili." R.l. 21 XII 76 p. 6 (din fr. *guérisseur*; MDN, DexX)

gherísm s.n. –Mentalitate războinică– v. *impact*[2] 1978 //din fr. *guerre*, it. *guerra* + *-ism*; DexX – alt sens//

ghetoizáre s.f. –Izolare obligatorie a unei anumite populații (în special a evreilor în timpul nazismului)– „Nu peste mult timp a început [...] *ghetoizarea*." Fl. 26 IX 86 p. 23. „[Trebuie] luate în considerare și posibilele consecințe ale marginalizării, *ghetoizării*, asupra homosexualilor înșiși; ar fi de imaginat cazuri extreme precum emigrarea sau chiar sinuciderea." "22" 3 XII 92 p. 2. „Segregarea duce la *ghetoizare*, la imposibilitatea transmiterii valorilor spirituale." Z. de Cluj 20 XI 08 (din *gheto* + *-izare*; cf. it. *ghettizare*, fr. *guettoïsation*; DPN 1977, MNC 1980; DexX)

ghetóu s.n. **1.** –Loc în care trăiește o comunitate, separată de restul populației– v. *spanglish* 1993. „Există cetățenii de mâna a doua, locuitorii *ghetourilor*. Cei pentru care viața înseamnă în primul rând supraviețuire. În fiecare oraș este câte un *ghetou*." realitatea.net 19 XI 06. **2.** (fig.) –Segment retrâns din populație cu gusturi și obiceiuri proprii, care îl izolează de restul societății– „tiraje extrem de mici, audiență restrânsă la *ghetto-ul* cultural al unei tot mai pestrițe «elite»..." Obs.cult. 1 I 04 (din fr., it. *ghetto*; dicționarele curente nu consemnează acest sens extins; MDN – sensul 1, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – alt sens); v. și *bloc-ghetou*

ghicitoríe s.f. –Ghicit, arta ghicitului– „Previziunea economică nu este o *ghicitorie*" Cot. 161 / 91 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 5 / 04. „impozitarea activităților de vrăjitorie și *ghicitorie* ar putea aduce venituri frumoase la buget." ziare.com 7 IX 10 (din *ghicitor* + *-ie*, după modelul *vrăjitorie*)

ghid s.n. v. *broșură-ghid, câine-ghid, disco-ghid-rock*

ghid s.m. || *ghid-interpret* –Ghid care asigură și traducerea explicațiilor– „Concurs pentru selecționarea de *ghizi-interpreți*." I.B. 31 I 73 p. 3. „Este profesor, istoric, sigilograf, conferențiar și *ghid-interpret* în muzeele din capitala Franței." Mon. Expres 6 III 08 (din *ghid* + *interpret*; cf. fr. *guide-interprète*; DMC 1973)

ghidoná v.t. (fam.) –A îndruma– „Dar dacă prostituata *e ghidonată*, ca să-i bage pe cât mai mulți în scandal?" R.lit. 29 IX 04 p. 31. „«La început, mă voi implica mai mult la echipă, voi încerca *să ghidonez* activitatea lui Munteanu», a încheiat Becali." prosport.ro 22 X 08 (din *ghidon*)

ghilimetá v.t. –A pune între ghilimele– „În realitate, autorul a folosit ad-litteram textul original, ceea ce, evident, l-ar fi obligat [...] *să ghilimeteze* frazele respective, să indice, între paranteze, că este vorba de un citat, deci nu de o contribuție originală..." Fl. 27 VIII 78 p. 18. „Când ieșea din șabloane și din ticuri de taxatoare de rată județeano-carpato-mioritică, trăgea câte o apoftegmă precum vorbele *ghilimetate* din capul textului acestuia!" revistaclipa.com V / 10 (din fr. *guillemeter*; DexX)

ghiúrza s. (zool.; cuv. kirghiz) „În mica localitate Badhâz din Kirghizia se află una din fermele de șerpi vestite din Uniunea Sovietică. Aici sunt îngrijite circa 250–300 de cobre și un soi special de năpârci extrem de otrăvitoare, denumite *ghiurza*." Sc. 16 XI 75 p. 6

ghoriba s. (cuv. arab; culin.) –Prăjitură marocană; fursec marocan– v. *cornul gazelei* 2001 (din fr., engl. *ghoriba*)

giácă s.f. –Jachetă– „Pornind de la tradiționalul jeans – ei vor realiza, pe lângă veste, fuste, salopete, *giace*, short-uri etc., alte noi vestminte..." Săpt. 10 III 78 p. 10. „după o percheziție sumară i-au găsit în *geacă* un cuțit." R.l. 11 II 93 p. 9. „Magazinul va fi aprovizionat cu discuri [...] *geci*, bocanci." Cot. 2 X 95 p. 6; v. și *discount* 2004; v. și R.l. 9 I 81 p. 4 [și *geacă*] (din it. *giacca*; Th. Hristea în R.lit. 25 X 79 p. 8; Dimitrescu, *Dr.2* 136, 140, 142; DEX-S, MDN, DexX)

giállo adj. (cuv. it.) „Care sunt romanele «*gialli*» (= polițiste – nota T.S.-C.) care vă plac cel mai mult?" R.lit. 15 XII 93 p. 12 (Dimitrescu, *Dr.2* 133, 140)

Gică-cóntra s.m. –Persoană care are tot timpul ceva de obiectat, care se opune tot timpul oricărei propuneri– „O serie de deduceri existente sau promise la plata impozitelor i-au făcut pe patroni să se alieze cu sindicatele, care s-au transformat (dincolo de o parte a politicului) în *Gică-contra*." Ad. 25 IX 03. „[Boul] nu-și invidiază semenii, nu are frustrări, merge disciplinat la muncă, apoi la păscut, nu are opinii de *gică-contra*." Z. 6 V 05 p. 6. „*Gică Contra*" D. 30 IX 10; v. și Ad. 23 VI 05 p. 3 (din *Gică* + *contra*)

gif s.n. (inform.) –Format standard de fișier grafic comprimat– „Notițele sunt stocate în formă de imagini fotografice (*GIF*)..." zf.ro 19 V 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Deși nu are un hard drive, este dotat cu un port USB, o memorie de RAM de 2 GB, are conectivitate Wi-Fi, multimedia content viewer (pdf, docx, ods, adp, xls, jpeg, *gif*, png, bmp, odt, zip, AVCHD, AVI, AC3) și media player." adevarul.ro 26 VII 10; v. și *pixel* 2004 (din engl. *g*[raphic] *i*[nterchange] *f*[ormat])

gigabit s.m. (inform.) –Unitate de măsură pentru capacitatea de stocare și transfer de date egală cu un miliard de biți– „Inginerii companiei Fujitsu susțin că au dezvoltat o tehnologie nouă care permite stocarea a peste 100 *gigabiți* de date pe un inci pătrat (6,45 cmp) al unui hard-disc." zf.ro 24 VIII 01. „Circa 10.000 de *gigabiți* de informație digitală vor putea fi depozitați pe un nou suport, având aceleași dimensiuni precum un compact disc deja «clasic»" G. 26 V 09. „numărul total de cuvinte pe care le auzim în fiecare zi este echivalentul a 34 de *gigabiți* de informații, suficient pentru a supraîncărca memoria unui laptop mediu." evenimentul.ro 14 XII 09 (din engl. *gigabit*)

gigabyte s.n. (inform.) –Unitate de măsură pentru capacitatea de stocare a datelor egală cu un miliard de bytes– „Fibra optică și soluțiile *gigabyte* sunt concepute pentru un transfer de date masiv..." Ad. 25 VI 02 p. 7. „Supercomputerul de 120 milioane de Gigabytes de la IBM. Am scris corect să știți, 120 de milioane de *Gygabytes*, 120 de Petabytes mai exact, pentru cine este familiar cu sistemul de masură al capacității din

industria de IT." wall-street.ro 31 VIII 11 [pron. *gigabáit*] (din engl. *gigabyte*; DexX)

gigacalorie s.f. (fiz.) –Unitate de măsură pentru energia termică egală cu un miliard de calorii– „Astfel, cu începere de la 15 noiembrie, HG nr. 776 stabilește pentru consumurile casnice [...] 2000 lei și peste pentru o *giga-calorie* (de la 220 lei)." R.l. 29 XI 91 p. 2. „La Satu Mare *gigacaloria* costă 6490 lei." R.l. 7 VII 93 p. 9. „Prețul *gigacaloriei* a crescut de la 1 martie în municipiul Petroșani..." ziare.com 22 III 10; v. și R.l. 3 V 93 p. 1, 4 V 93 p. 2 (din fr. *gigacalorie*; DEX, DN_3, DexX)

gigafón s.n. (fiz.) –Difuzor foarte puternic– „participanții la trafic se vor orienta și vor respecta semnificația indicatoarelor rutiere, a luminii semafoarelor electrice, a indicațiilor și recomandărilor pe care agenții de circulație le adresează prin *gigafoane*." R.l. 22 II 78 p. 5. „Pe strada trecea un TAB cu *gigafon*..." Z. dum. 5 VI 09 (din fr. *gigaphone*; DTN 1976; LTR; DN_3, DexX)

gigánt s.m. v. *ecran-gigant, film-gigant, macara-gigant, oraș-gigant, petrolier-gigant, piesă-gigant*

gigantísm s.n. –Gust pentru dimensiunile gigantice– „După ce marile șantiere navale ale lumii s-au molipsit de *gigantism*, au început să fie lansate la apă nave uriașe." R.l. 22 IX 67 p. 6. „Geoană, atins de *gigantism*" G. 17 XI 09 (din fr. *gigantisme*; DMN 1966; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

gigapíxel s.n. –Unitate de măsură pentru gradul de rezoluție al camerelor digitale, scanerelor etc., egal cu un miliard de pixeli– „Calcule în *gigapixeli*" Zoom 48 / 08 p. 28. „O fotografie panoramică care înfățișează centrul orașului german Dresda și făcută de pe Casa presei (Haus der Presse) din oraș este cea mai mare fotografie din lume, având 26 de *gigapixeli*. Aceasta este cea mai mare fotografie realizată până în prezent. Dacă ar fi tipărită, ar măsura 105 metri lățime și 35 de metri înălțime, în format digital având 26 de *gigapixeli* (297.500 x 87.500 pixeli)." capital.ro 23 XII 09 (din engl. *gigapixel*)

gimnofobíe s.f. „*Gimnofobia* – teama de nuditate. Reprezintă teama de a fi văzut gol și de a vedea alte persoane dezbrăcate, chiar și în situațiile în care acest lucru se consideră normal." ziare.com 21 VI 08. „*Gimnofobia* (frica de nuditate)" R.l. 8 VII 09 (din fr. *gymnopgobie*; DN_3, DexX)

gin s.n. (alim.) –Băutură cu gust de ienupăr– „Beau cu plăcere «Fanta», «Cola» sau *gin* tonic, îmi place pizza." D. 136 / 95 p. 3. „Se spune despre *gin* că provine din India, unde un preot punea chinină în apă, obținând apă tonică, pe care nimeni nu voia s-o bea. Asa că a amestecat-o cu gin si a oferit-o oamenilor drept «băutură gratis», ca profilaxie contra holerei." sfin.ro 23 V 08 (din engl., fr. *gin*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

ginséng s. –Plantă din familia arliaceelor, originară din China, cu proprietăți terapeutice deosebite– „După câteva zile de tăcere a vorbit (presei) și Ben Johnson: nu s-a dopat, se consideră nevinovat (și va face recurs împotriva sentinței de descalificare la proba de 100 m), și înaintea concursului a băut un ceai pregătit de medicul său din *ginseng* (substanță neinterzisă la Olimpiadă) și salcâm." Săpt. 7 X 88 p. 8. „Licorile antistres sunt la modă în București. La fel ceaiurile de slăbit și cele antitabac. *Ging-sengul* face furori. Femeile sunt înnebunite după ceaiurile afrodisiace savurate de partenerii lor." Lib. 11 VIII 97 p. 8. „Are chiar și energizant natural pe bază de *ginseng* și un ceai special pentru mahmureală." G. 12 XII 08 p. 9; v. și Ad. 30 XII 03 p. 10, AS 15 X 07 p. 7, revistamagazin.ro 6 XII 12 [scris și *ging-seng*] (din fr., engl. *ginseng*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

gínși s.pl. (fam.) –Blugi, blue-jeans– „Fata purta un costum de *ginși*." R.lit. 47 / 93 p. 5. „În funcție de formă, inelele sau colierele se pot asorta cu rochii elegante, ținute de zi sau chiar cu *ginși*." evenimentul.ro 8 X 11 (Zafiu, *D*; cuv. este mult mai vechi)

gipác s.n. (tehn.) „Constructorii de locuințe din Pașcani au înlocuit mortarul pentru finisarea construcțiilor cu un nou preparat denumit «*Gipac*», obținut dintr-un amestec de glet, ipsos, aracet și ciment." R.l. 17 XI 81 p. 5 (din inițialele elementelor componente: *g*[let] *ip*[sos] *a*[racet] *c*[iment])

gipán s.n. (fam.) –Jeep– „Vilele, *gipanele*, merțanele, bodigarzii, rolexul pe mână sunt simboluri ale castei prădalnice." Ad. 24 VII 02 p. 1. „Unii și-au luat *gipane*." R.l. 18 VI 10 p. 6 (din *jeep* + *-an*)

gips-cartón s.n. „soluția compartimentării cu pereți din *ghips-carton* este atât comodă (fiind o tehnologie uscată) cât și funcțională (fiind ușoară nu pune în pericol structura de rezistență a clădirii)." R.l. 9 IV 10 p. 1 suplim. „Cum construim pereții despărțitori din *ghips-carton*" R.l. 5 VIII 11 //din *gips* + *carton*//

girofár s.n. –Far rotativ montat pe autovehicule pentru a semnala celorlalți participanți la trafic să facă loc– „Adrian Năstase s-a învățat cu *girofarul*, cum s-a învățat cu ideea că e intelectual." R.l. 10 IX 96 p. 1. „venerabilii conducători țărăniști ai Camerei Deputaților au găsit o ingenioasă soluție și în ceea ce privește interdicția de a purta *girofar*." Cat. 23 VI 98 p. 4. „Cu *girofar* și sirenă după un bețiv la volan... și fără permis" evenimentul.ro 24 V 11 (din fr. *gyrophare*; PR 1974; MDN, DexX, DEX 09)

gitan, -ă adj., s.m.f. (livr.) –De țigan, țigănesc– v. *antivedetă* 1973. „vă invit să dăm împreună ocol ceaunelor care forfotesc pe pirostrii, în taberele de *gitani* (hai să le zicem și-așa) din mai multe țări europene." jurnalul.ro 7 III 09; v. și R.lit. 25 X 79 p. 22 [pron. *jitán*] (din fr. *gitan*; cf. sp. *gitano*; DN, DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, DexX)

giuvaiergereásă s.f. –Femeie care se ocupă cu arta giuvaiergeriei– „Cu G.R. tradiția a fost călcată (prima *giuvaergereasă*)" I.B. 4 XII 65 p. 1 (din *giuvaierger*[ie] + *-easă*; DEX 98, DexX; termenul este probabil mai vechi)

glaciológ s.m. (geol.) –Specialist în studiul ghețarilor– „Pe drumul înzăpezit înainta un «vezdehod» îndrumat de *glaciologul* A.K." Sc. 17 II 62 p. 4. „Studii ale *glaciologilor* și climatologilor britanici au relevat că, în urmă cu două săptămâni, prin desprinderea de calota de gheață a Antarcticii, s-a format cel mai mare aisberg din lume..." I.B. 10 XI 87 p. 4. „Creșterea nivelului mării amenință planeta, dar un *glaciolog* a descoperit o modalitate de a preveni ghețarii să se topească și mai mult, prin învelirea lor în pături ce reflectă razele solare." realitatea.net 19 II 09; v. și Sc. 2 XI 79 p. 5 (din fr. *glaciologue*; PR 1950; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 240; DEX, MDN, DexX)

glacionaút s.m. –Navigator printre ghețari; specialist în glacionautică– „Activitatea științifică a *glacionauților* va consta în studierea ghețarului, efectuarea de fotografii și filme, de măsurători ale radioactivității, prelevarea de eșantioane și înregistrări sonore." Sc. 4 XI 72 p. 6. „Trei tineri francezi considerați primii «*glacionauți*» fac o interesantă experiență într-o fisură a ghețarului Argentière din Alpii francezi. Argentière a devenit leagănul unei profesiuni științifice – glacionautica." Mag. 5 I 74 p. 3 //din *glacio-* + *-naut*; MDN, DexX//

glacionaútică s.f. –Disciplină care studiază ghețarii la fața locului– v. *glacionaut* 1974 //din *glacionaut* + *-ică*; MDN, DexX//

glam s. (cuv. engl.) –Farmec, glamour– „atmosfera new-yorkeză cu tot *glam-ul*, petrecerile și agitația de rigoare." Cot. 14 IV 06 p. 6. „Îi plac mizeria și degradarea și urăște *glamul*." Cot. 20 II 09 p. 22

glamour s. (cuv. engl. amer.) –Farmec– „Regizoarea orchestrează lăsând fiecărui instrument timbrul său: *glamourul* și dulceața Violetei Andrei (dresoare de elefanți), lirismul subțire al lui George Mihăiță (clovnul amorezat) [...] antrenul lui Iosefini scoțând din nasul spectatorilor, bineînțeles, soldi! soldi!" R.l. 25 XII 81 p. 2. „Noul stil *glamour* [al Patriciei Kaas]" As 300 / 98 p. 15. „*Glamour* make-up" Jurnalul TV 52 / 09 p. 25; v. și R.lit. 6 VI 85 p. 20, Ad. 2 III 01 p. 15, AS 24 V 04 p. 8, Ad. 16 IV 05 p. 6, 12 II 05 p. 3, Unica 2 / 07 p. 68, G. 14 VII 07 p. 11; v. și *spot* 1980, *superlux* 2005 || *industria glamour* v. *industrie* [pron. *glémăr*] (Guția, *A.* 14; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174, 175; Ciolan, *MC*; MDN)

glam-rock s. (cuv. engl.; muz.) –Stil de muzică rock de la începutul anilor '70 caracterizat prin imaginea androgină și plină de sclipici a interpreților– „fabuloasele cizmulițe *glam-rock* de la Christian Louboutin." R.l. 9 X 09 p. 12. „A fost numit de formatorii de opinie «deceniul în care s-a uitat bunul gust»: epoca pantalonilor rupți, sclipiciului *glam-rock*, poliesterului, puloverelor micșorate și unei palete de culori de portocaliu, maro și verde avocado." R.l. 29 VI 10 p. 13

glamurós, -oásă adj. –Fermecător, plin de farmec– „Filmul se cheamă «The Aviator» și se petrece în *glamurosul* Hollywwod al anilor '20." AS 30 VI 03 p. 21. „Oricum, aflăm că între Ioana «reală» și cea de pe ecran, *«glamuroasă»*, e o diferență." G. 5 X 06 p. 3. „la pantalonul clasic cu dungă (ultima modă e lungimea 7/8) nu se asociază, ca până mai ieri, un tricou de bumbac, ci o bluză *glamuroasă* de mătase sau un taior de șifon." AS 29 V 10 p. 12; v. și 23 VI 03 p. 8, R.l. 11 I 07 p. 30, 2 XI 09 p. 13 [scris și *glamouros*]

glásnost s. –Transparență, libertatea cuvântului, a informației, a comunicării etc., termen specific reformei lui Gorbaciov de după 1987– „Gorbaciov a aliat conceptului social-economic de «perestroika» pe acela etic de *«glasnost»*." R.lit. 7 II 91 p. 2. „În sfârșit, *glasnost* și în problema deportării popoarelor" R.l. 30 XI 91 p. 8. „Izbucnită în anii cenușii ai comunismului românesc, în contextul în care în Uniunea Sovietică începuse să se vorbească despre «perestroika» și *«glasnost»*, revolta din 1987 a muncitorilor brașoveni a avut un caracter social, apoi politic și a constituit o etapă în lupta anticomunistă încheiată în 1989." 9am.ro 13 XI 07; v. și *perestroika* 1991; v. și R.lit. 14 III 91 p. 2, R.l. 31 1 92 p. 1 (din rus. *glasnost*, cf. fr., engl., it. *glasnost*; PN 1987, MNC 1987; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

gliceról s.n. –Glicerină– „Dr. J.D., de la Universitatea din Illinois, a

anunțat că a descoperit o legătură dintre substanța denumită *glicerol* – un alcool dulce care se găsește sub formă naturală, în mici cantități, în componența sângelui – și fenomenul metabolismului." Sc. 28 XII 77 p. 5. „Procesul de bază în fabricarea biodieselului constă în înlăturarea *glicerolului* (sau a glicerinei) din ulei, pentru a supune arderii în motoare fracțiunea mai volatilă a acestuia. Circa 10% din producția unei fabrici de biodiesel o reprezintă *glicerolul.*" Ferma 30 IX 09 (din fr. *glycérol*; DM, DC; DN_3, DEX 98, DexX)

glimée s.pl.tant. (geol.) „*Glimee* este un termen științific pătruns în toate atlasele de geomorfologie din lume. El a fost propus pentru prima dată de geograful român Tiberiu Morariu, la New Delhi [1967], în cadrul lucrărilor Comisiei internaționale de studiul versanților. *Glimee* înseamnă gâlme, văluriri de teren și acoperă ca sens științific o descoperire românească de excepție: terenurile provenite din alunecări pot prezenta stabilizări cu valoare economică certă." Cont. 6 VII 79 p. 5 (cuv. din familia s. *gâlmă* devenit științific)

glob s.n. v. *abajur-glob*

globalizá v.r. –A căpăta dimensiuni globale, a se extinde la nivel planetar– „Dacă piața *se globalizează*, toată lumea câștigă, crește volumul, scade prețul pe unitate, crește profitul. Reversul? În lipsa barierelor, cataclismele se globalizează, disipând presiunea pe măsura îndepărtării de epicentru..." wall-street.ro 28 III 08. „Cum *se globalizează* bolile infecțioase" Ad. 7 IV 09 (după engl. *globalize*; Ciolan, *MC*; MDN, DexX – alt sens)

globalizánt, -ă adj. –Care contribuie la globalizare– „un autohtonist în luptă cu multinaționalele *globalizante.*" hotnews.ro 3 V 07. „Consumerismul contemporan ni l-a impus [pe Moș Crăciun] pe cel lansat de un brand internațional, simpatic, dar *globalizant:* ușor supraponderal, costumat obligatoriu în roșu și purtând un sac uriaș în spinare." evenimentul.ro 23 XII 09 (din *globaliza* + *-ant*)

globalizáre s.f. (pol.) –Mondializare, universalizare– „Termenul cel mai utilizat astăzi în politica și în politologia tuturor țărilor și tuturor ariilor de cultură este acela de *globalizare.*" Cot. 23 II 00 p. 6. „Fenomenul de *globalizare* a capitalului, a producției de bunuri și servicii, a condus și la o globalizare a consumului, la universalizarea unor comportamente consumeriste." Ev.z. 9 III 08; v. și R.lit. 2 II 00 p. 7, "22" 6 / 00 p. 15; v. și *mcdonaldizare* 2004, *monopolar* 2001 (din *globaliza*; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; DexX)

globalizát, -ă adj. –Care se manifestă la nivel, global, pe deasupra granițelor– „[SIDA] a devenit, în foarte scurt timp, o boală *globalizată*..." Ad. 29 XI 03 p. 7. „ești un *globalizat* de excepție al acestei lumi *globalizate*, în care totul se consumă și totul e cancerigen..." jurnalul.ro 13 III 06; v. și Obs.cult. 22 IV 03 p. 16 (din *globaliza*; Ciolan, *MC*)

globish adj., s. (cuv. engl.) –Engleză simplificată vorbită de non-nativi, care constă din cuvintele și expresiile cele mai frecvente– „Franceza trebuie să arate că merită a fi studiată, nu din obligație, ci din dorința de a accede prin limbă la un univers cultural excepțional, deschis și complementar celui propus de *globish-ul* de origine anglo-saxonă." "22" 1 III 06. „Feedback-ul multicultural utilizează mai ales limba engleză sau sau limbajul *«globish»*. Inventatorul acestui nou limbaj a creat un vocabular de 1.500 de cuvinte ce pot fi utilizate cu succes pentru un feedback de calitate." wall-street.ro 18 IX 07. „sărăcirea limbajului. Asumarea acelui limbaj *globish*, de circa 200 de cuvinte uzuale cu care să te poți descurca oriunde." Ren. 15 VI 09; v. și ziuaveche.ro 17 II 10

glocalizáre s.f. –Simbioza dintre global și local– „*glocalizare,* însumare, așadar, a particularităților zonale..." Obs.cult. 28 IX 06. „Globalizării ar trebui să i se răspundă prin *«glocalizare»,* respectiv prin transferul puterii politice către comunitățile locale relativ mici și civic coerente." jurnalul.ro 24 VI 08. „în contextul globalizării, românii au găsit o posibilă formulă ideală pentru ceea ce sociologul american George Ritzer numea *«glocalizare»:* îmbinarea dintre global și local, în așa fel încât produsul final să corespundă nevoilor locale..." D. 31 I 09; v. și I.d. 1 XII 07, Ev.z. 7 III 10 (din engl. *glocalization*; R. Zafiu în R.lit. 25 / 07, Stoichițoiu Ichim, *A*)

glosofobíe s.f. „Jennifer Love Hewitt nu vrea să devină actriță de teatru în viitorul apropiat pentru că... îi este frică să vorbească în public. Frumoasa brunetă [...] a recunoscut că [...] suferă de o formă ușoară de *glosofobie,* una dintre cele mai răspândite fobii în SUA, și nu numai." 9am.ro 20 IX 05. „Iar recent a afirmat că suferă de *glosofobie,* teama de a vorbi în public." G. 20 VI 06 p. 9 (din fr. *glossophobie*; MDN, DexX)

gloss s. (cuv. engl.) –Produs cosmetic care conferă luciu și strălucire buzelor– „Acum șade pe verandă, nefardată, cu o ușoară umbră de *gloss* pe buze." AS 7 X 02 p. 20. „*Gloss* pentru cura de slăbire. Cercetătorii americani de la o companie de cosmetice din California au creat un luciu de buze care elimină senzația de foame, accelerează metabolismul și împiedică organismul să transforme carbohidrații în grăsime." G. 31 I 08 p. 9. „Și mai sunt *glossuri* pe bază de ciocolată din insule, vanilie, migdale, mentă de Maroc, caisă de Drôme (Franța), zmeură sau mură sălbatică." G. 25 XI 09 p. 11

glossy adj. (anglicism) **1.** (d. reviste) –Tipărit pe hârtie lucioasă, cu multe fotografii– „Le vedem pozele în paginile revistelor *glossy.* Prezența lor este nelipsită în talk-show-urile televiziunilor..." R.lit. 1 XII 06 p. 5. „Mi-au plăcut întotdeauna frumusețile ieșite din tipar, nu cele plictisitor de perfecte, de pe copertele revistelor *glossy.*" AS 21 III 09 p. 20. „O revistă *glossy* publică [...] o anchetă despre privitul la televizor..." R.l. 16 V 09 p. 26; v. și Cot. 8 VI 07 p. 27, 31 VII 08 p. 19, R.l. 2 XII 09 p. 8. **2.** –Strălucitor, sclipicios– „Alegerile sale [ale scenaristului] în ceea ce privește distribuția și o anume estetică *glossy* identifică filmul ca fiind unul pentru gustul larg." TeleG 42 / 06 p. 11, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 101 (DCMM)

Glucoláct s. „Și cum întrebarea dv. a vizat grupa produselor pentru copii, aș vrea să amintesc că la cele două sortimente noi de produse lactate – gluvilact (glucoză și vitamine) și *glucolact*, apărute în magazine în luna septembrie, se va adăuga în curând laptele cu dextromaltoză în două variante, destinat copiilor care nu suportă laptele de mamă." R.l. 27 XII 77 p. 2; v. și *Gluvilact* 1984 (din *gluco*[ză] + *lact*)

glúgă s.f. v. *guler-glugă*

glumotécă s.f. –Colecție de glume– „S. din Dresda, de 25 de ani, colecționează anecdote și caricaturi din întreaga lume. Recolta cu care se poate mândri după un sfert de veac – o *«glumotecă»* constând din 400000 piese clasificate științific, pe teme și subteme." Sc. 19 I 78 p. 5; v. și Săpt. 12 V 78 p. 2 (din *glumă* + *-tecă*, după *cinematecă*)

Gluviláct s. „Colectivul fabricii de lapte praf din Remetea, județul Harghita, a realizat și introdus în fabricație noi produse lactate destinate în special copiilor. *«Gluvilactul»* – lapte praf pentru sugari – este unul dintre aceste produse mult solicitate." R.l. 27 XII 77 p.2. „*Gluvilact* 0,1 și 2, lapte praf cu adaos de făină de orez și zaharoză în diferite proporții, Glucolact, Lacto, lapte praf parțial smântânit, Lactosan, Ciocolact, Zarproten, Caseomalum, produs praf pe bază de cazeină și mere, Caseocaroten, produs praf pe bază de cazeină și morcov..." R.l. 14 XI 84 p. 5; v. și *glucolact* 1977 (din *glu*[coză] + *vi*[tamină] + *-lact*)

gnocchi s.pl. (cuv. it.; culin.) –Găluște mici din griș ori cartof, cu aspect de scoici– „*Gnocchi* (găluște din aluat) cu legume de vară" Av. VI 01 p. 122, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Gulașul se servește cu *gnocchi,* care sunt niște găluște de făină pe care trebuie să le prepari separat. Pentru *gnocchi* ai nevoie de făină, ouă, sare și ulei. Se prepară o compoziție exact ca cea pentru găluștele obișnuite, iar apoi cu ajutorul unei linguri dai drumul găluștelor în apa clocotită." unica.ro 15 II 10; v. și *tortellini* 2004 (Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR)

gnotobiológic, -ă adj. (med.) „La catedra de chirurgie infantilă a Institutului de medicină nr. 2 din Moscova s-a construit acum o așa-numită cameră *gnotobiologică* – un izolator în care nu pătrund microbi, operațiile putându-se astfel efectua în condiții de totală asepsie [...] Întregul personal care participă la efectuarea intervențiilor chirurgicale poartă costume speciale *gnotobiologice*, care, de asemenea, acționează ca o barieră izolatoare." Sc. 7 VII 78 p. 6 (cf. engl. *gnotobiology*; BD 1970; DexX)

goalkeeper s.m. (cuv. engl.; sport) –Portar– „Pentru postul de *goalkeeper* este certă prezența lui L.A." Săpt. 11 VI 82 p. 8. „Vă mai amintiți, desigur, de valorosul *goal-keeper* de-acum câțiva ani, Suciu, în prezent antrenor la centrul de copii al Sportului Studențesc." Săpt. 31 VIII 84 p. 8. „M.B. este un *goalkeeper* de valoare internațională" Ad. 27 XI 09; v. și Nat. 29 I 98 p. 8 [pron. *golkípăr*] (DN_3, DexX)

go s. (cuv. chin.) „*Go-ul* era considerat pe timpuri un etalon al nivelului de cultură al fiecărui individ. Deci, în mod natural, în acele timpuri, a ajuns să fie jucat de elita societății, având și porecla de «Jocul samurailor»." Ad. 22 X 04 p. 10. „Inventat acum 4000 de ani în China, *Go-ul* este cel mai bătrân și cel mai puternic joc de strategie din lume. De 1000 de ani, este jocul național al Japoniei: samuraii i-au folosit principiile în războaie, companiile japoneze le aplică acum în campanii de marketing." Ad. 1 III 05 p. 10. „*Go* e artă marțială, este arta războiului. Aici înveți principii, nu neapărat de război, dar și de viață." G. 13 IV 10 p. 11 (MDN, DexX)

gófră s.f. (culin.) –Produs de patiserie din aluat subțire (ca de clătite), presat și copt între două plăci alveolate care îi imprimă un desen în relief– „*Gofre* cu ananas și înghețată" Av. V 04 p. 108, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Gofre* cu ananas și înghețată" Av. X 05 p. 121, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr. *gaufre*; Gal, *APC*)

gogoșár s.m. v. *ardei-gogoșar*

gol[1] adj. || *a se da de gol, dare de gol, dat de gol* [*până-n Dumnezeu*] (arg.) „Știți

ce este un *dat de gol?* Este un om de nimic, lipsit de cultură, de dorința de a munci, care face din îmbrăcămintea modernă un acoperământ al nulității. Altfel spus, un compromis. Pentru ei [tinerii serioși] un astfel de tânăr *«se dă de gol»*, «se compromite», se descoperă a nu fi altceva decât un manechin care își plimbă îmbrăcămintea ultra-modernă. Câte unul dintre ei, care nu este numai leneș și incult, dar și prost – o «culme» de incultură și de prost gust – este considerat a fi *dat de gol până-n Dumnezeu!* De aici, prin extensie, orice prostie, gafă, stângăcie, a devenit o *dare de gol.*" R.lit. 19 VII 79 p. 9

gol² s.n. || *gol negru* (astron.) –Gaură neagră– v. *quasar* 1977 (din *gol* + *negru*, după engl. *black hole*; BD 1970) || *a da un gol* –A da o țeapă– „Prin faulturi în contabilitate, Marian Iancu *a dat un gol* de 11 milioane de euro lui Poli" G. 13 III 08 p. 2

golán s.m. –Manifestant anticomunist care a participat la fenomenul Piața Universității– „Mai întâi [Ion Iliescu] s-a referit la cei din Piața Universității folosind termenul jignitor de *«golani»* și «huligani»." R.l. 12 V 90 p. 1. „Al. Paleologu a semnat la puțin timp de la evenimentul amintit o interesantă carte intitulată «Ambasador al *golanilor*» (se știe, imediat după Revoluție, scriitorul era chiar ambasadorul țării noastre la Paris) ceea ce dă elementului lexical în discuție o valoare semantică accentuat pozitivă." R.l. 3 VI 92 p. 5. „*«Golanii»* din toată țara vin la București" R.l. 27 V 06 p. 1; v. și R.lit. 24 V 90 p. 2, 2 V 91 p. 2, Phoenix 74 / 91 p. 7, D. 378 / 00 p. 7; v. și *anticomunist* 1991, *cotrocenizare* 2006, *neocomunism* 1990 (D. Uritescu în R.l. 3 VI 92 p. 5; Ciolan, *MC*; termen intrat în circuitul internațional – fr., engl., it. – după mai 1990; DexX)

golaniádă s.f. –Manifestarea golanilor din Piața Universității, din 1990– „A 17-a zi a *«golaniadei»* din Piața Universității. Primele impresii: demonstranții ocupă o zonă foarte întinsă, ca și-n alte zile, dar sunt din ce în ce mai rari. Abia seara târziu, după ora 21, încep să se mai îndesească, odată cu sosirea numeroșilor amatori de a mai vedea un film sau de a mai cânta un cântecel. Mulți stau, se uită, apoi pleacă dezamăgiți." Dim. 11 V 90 p. 4. „Nae Caranfil: dragostea în vremea *Golaniadei*" adevarul.ro 4 VI 10; v. și *cotrocenizare* 2006 (din *golan*, după modelul *mineriadă*; Ciolan, *MC*)

golănésc, -eáscă adj. (apreciativ) –Al golanilor din aprilie-iunie 1990– „Miting *golănesc* la Arad (făcut de demonstranți solidari cu Piața Universității din București)." R.l. 8 V 90 p. 1 (din *golan* + *-esc*)

gold-medalist s.m.f. (cuv. engl. sport) „Deși atletismul a intrat pe afișul Olimpiadei de vară '84, gimnastica va domina până duminică seara celelalte sporturi care își desemnează medaliații. *«Gold-medalist»* (câștigătorul medaliei de aur) devine imediat vedeta presei și televiziunii." Sp. 4 VIII 84 p. 1. „La fiecare cinci minute televiziunea americană prezintă pe micile ecrane *«gold-medalist»*-ii de la Los Angeles, adică pe deținătorii aurului olimpic." Săpt. 10 VIII 84 p. 8 (din engl. *gold-medalist*; MDN, DexX)

gólfer s.m. –Jucător de golf– „Udrea vrea teren de golf la Snagov. Ce cred *golferii* împătimiți" G. 6 I 10 p. 14. „soția acestuia, E.N., care nu l-a însoțit, ca de obicei pe *golfer* la turneul «U.S. Masters», este pe cale să intenteze divorț." evenimentul.ro 17 IX 10 (după fr. *golfeur*)

gomáj s.n. (cosm.) „*Gomaj* cu zahăr pentru mâini uscate." Ev. 8 VI 05. „Cel puțin o dată pe săptămână faceți un *gomaj* al feței. Folosiți pentru aceasta produse cosmetice speciale sau măști clasice, pregătite de dv., cum ar fi, de exemplu, albuș de ou amestecat cu 1-2 linguri de tărâțe de grâu." Mag. 21 XI 07. „*Gomajul* este un procedeu cosmetic prin intermediul căruia sunt îndepărtate celulele moarte de la suprafața pielii." G. 28 IX 09 p. 12; v. și Av. 14 III 07, G. 24 VIII 08 p. 8, 9 VI 09 p. 12 (din engl., fr. *gommage*; DEX, DN_3, DexX – alt sens)

gondolá v.r. –A se mișca unduindu-se– „Dar ideea unei slujnice îmbrăcate ca la revistă, *gondolându-se* ca la șantan, făcând echivoc cu ochiul este sub orice critică." R.l. 5 X 77 p. 2 (din *gondolă* + *-a*; DN_3 – alt sens, DEX 98, DexX)

gondólă s.f. **1.** (com.) –Etalaj care servește la prezentarea mărfurilor în magazinele cu autoservire– „În acest magazin *gondolele* sunt cam înghesuite.". „Amenajări spații comerciale, producție de mobilier comercial de tip Expo Wall, slat-wall, *gondole,* mobilier din PAL melaminat, orice tip de mobilier din PAL și metal, accesorii din sticlă, plexic..." web-list.ro 2 IV 07. **2.** –Cabină suspendată pe cablu folosită pentru transportul pasagerilor– „În prima fază, ne vom ocupa de montarea *gondolei,* iar apoi vom organiza licitația pentru concesionarea serviciului de teleschi." Mon. de Neamț 21 I 06. „În Borșa va funcționa o pârtie cu *gondolă*" Gl. Maram. 1 VI 09 (din it. *gondola*, fr. *gondole*, engl. *gondola*; Dimitrescu, *Dr.2* 134, 139, 143; Ciolan, *MC*; DEX-S, MDN, DexX – sensul 1)

gondoliér s.m. v. *femeie-gondolier*

gonflábil, -ă adj. **1.** –Care se poate umfla– „Casa *gonflabilă*. În Japonia a început producția în serie a caselor confecționate dintr-un material plastic *gonflabil*. Casa se poate monta în timpul record de cinci minute, prin umplerea cu aer a spațiului dintre pereți, plafon și podea." Sc. 4 IX 75 p. 4. „Cateterul are o extremitate în formă de balon *gonflabil* care, la o presiune între 6 și 8 atmosfere, se umflă lărgind diametrul interior al vaselor sanguine, pentru a permite o mai bună circulație a sângelui." R.l. 11 II 78 p. 6. „Municipalitatea din Constanța și-a luat un dig *gonflabil* pentru a preveni eventualele inundații." ziare.com 7 XII 09; v. și Sc. 16 II 79 p. 5, 31 VII 82 p. 5, R.l. 5 XI 82 p. 6, Fl. 11 XII 87 p. 21. **2.** (fig.) v. *optzecist* 1993; v. și *parc* (*de aventură*) 2007, *zorbing* 2007 || *agent gonflabil* v. *agent* (cf. fr. *gonflable*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

gorbaciovísm s.n. –Doctrina de reformare a comunismului propusă de Gorbaciov– „Spre un *gorbaciovism* cu față brucană." Jurn. republican 22 III 90 p. 3. „Criza ideologiei marxiste în Europa de Est, precum și în numeroase studii legate de Gorbaciov, *gorbaciovism* și eforturile reformării comunismului." "22" 8 XII 05 (din n. pr. *Gorbaciov* + *-ism*)

gorbaciovíst, -ă adj. –Potrivit concepției lui M. Gorbaciov– „Prima revoluție [mergea] într-o direcție [...] *gorbaciovistă*, deci spre o variantă românească de «perestroika»." Dr. 20 II 90 p. 1. „Politica internă și externă a d-sale [I. Iliescu] poartă pecetea *gorbaciovistă*." R.lit. 11 IV 91 p. 2. „când pomenea Europa, comunicatul CFSN nu se raporta la Comunitatea Economică Europeană (numele de atunci al Europei instituționale), ci era o manieră de a subscrie proiectului *gorbaciovist.*" "22" 5 V 05 (din n.pr. *Gorbaciov* + *-ist*)

gorepirgésc, -ă adj. –Ca a(l) lui Gore Pirgu, erou al lui Mateiu Caragiale– „Un Thomas Mann, vorbă *gorepirgească*, are, de, calitățile lui." R.lit. 12 XI 70 p. 12 (din n.pr. *Gore Pirgu* + *-esc*)

gorgonzola s.f. (cuv. it.; culin.) –Tip de brânză italiană, numită după orașul în care s-a produs prima dată, Gorgonzola, din Lombardia– „*Gorgonzola* [...] poate fi dulce sau picantă și se potrivește cu pere, stafide sau nuci." Unica III / 04 p. 150, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Salată verde, inele de ceapă [...] și brânză *gorgonzola*..." jurnalul.ro 12 IV 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cea mai bună brânză milaneză este *gorgonzola.*" Independent 153 / II 09 [pron. *gorgonțóla*] (Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR; MDN, DexX)

gorílă s.f. –Gardă de corp, bodyguard– „Asaltat de admiratori și reporteri și apărat de polițiști și *gorile* Ringo Star sosește la Dakota Building." R.lit. 17 VI 82 p. 24. „Secretara *gorilă* a lui Bombonel a vrut să-l dea afară pe Fănel." Z. 11 IX 95 p. 1. „Chiriașul și-a trimis *gorilele* [la magazinul proprietarului]" G. 12 II 08 p. 2; v. și R.l. 17 II 93 p. 2, D. 109 / 95 p. 10, "22" 39 / 96 p. 15 (Dimitrescu, *Dr.* 171, 173, 174, 175; DEX, DN_3 – alt sens, MDN, DexX)

góspel s.n. (muz.) –Tip de muzică religioasă a negrilor înrudită cu blues-ul și jazzul– „[N.D.] este singurul muzician belgian care cântă *gospel* cu acel «feeling» al sudului american." LAI 28 X 91 p. 2. „Ca fetiță, și mai târziu ca adolescentă, cântam *gospel* la biserică." AS 22 VIII 05 p. 21. „[Whitney Houston] a crescut ocrotită, între băncile școlii și corul *gospel*, cultivându-și cu grijă o creativitate muzicală ieșită din comun." AS 22 X 07 p. 20; v. și D. 40 / 93 p. 16; v. și *comics* 1977 (din engl. *gospel*; BD 1968; MDN, DexX)

gospodărie s.f. || *gospodărie-anexă* „Înființarea unor *gospodării-anexe* pe lângă cantinele întreprinderilor craiovene facilitează aprovizionarea cu legume și alte produse agro-alimentare a acestora." R.l. 28 IV 74 p. 5. „Creșterea numărului de *gospodării anexe*, în vederea asigurării aprovizionării cantinelor-restaurant cu carne, legume și zarzavaturi din resurse proprii." R.l. 5 I 78 p. 5. „Caut familie pentru întreținere *gospodărie anexă*..." G. de Sud 22 III 10; v. și I.B. 24 VI 87 p. 3; v. și *cantină-restaurant* 1984 (din *gospodărie* + *anexă*) || *gospodărie-etalon* –Gospodărie model– v. *stație-pilot* 1967 (din *gospodărie* + *etalon*)

gospodărós, -oásă adj. –Econom(icos)– „A prevedea urmările risipei și a acționa în consecință înseamnă a gospodări nu numai propriul buzunar, dar și avuția națiunii. Românul este un om *gospodăros*, a zis el, și am reținut rezonanța acestui adjectiv: *«gospodăros»*!" Sc. 11 I 78 p. 1. „este un om respectuos, *gospodăros,* un bun medic stomatolog." Crai Nou 18 VI 09 (din *gospodar* + *-os*; DEX 98, NODEX, DexX)

GPS s. (cuv. engl.) –Global Positioning System, sistem global de poziționare– „Harta va putea fi pusă, probabil, contra cost, la dispoziția firmelor care vând sisteme de navigare *GPS* pentru autovehicule..." Ev.z. 24 I 07 p. 10. „progresele înregistrate în sistemele de poziționare prin satelit (*GPS*) și cele în tehnologia wireless pe rază mică sunt de natură «să revoluționeze siguranța pe șosele»." Ev.z. 9 V 08 p. 24. „dacă ești în mașină, poți folosi și *GPS-ul* integrat." R.lit. 2 VII 10 p. 5; v. și G. 18 III 07 p. 12, 31 III 07 p. 8, 21 VII 07 p. 8, 5 XI 07 p. 29, 13 XII 07 p. 13,

S.fin. 17 XII 07 p. 43, G. 23 IV 08 p. 1, 20 V 09 p. 13, R.l. 31 XII 09 p. 9 [pron. *gipiés*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

grad s.n. v. *zi-grad*

graff s.n. –Graffiti– v. *bomb* 2003. „Ieri am vazut un *graff* pe-un cub portocaliu care tot încearcă să devină magazin de ornamente de apartament. O literă, înconjurată de o flacără." Obs.cult. 1 I 04 (din *graffiti*)

gráffer s.m. (cuv. engl.) –Autor de graffiti– „e astăzi cu putință să fii *graffer,* adică scriitor de ziduri." Obs.cult. 10 VI 03 p. 12. „Dat fiind «sistemul de valori» al comunității de grafferi, stencilul realizat pe marmura albă a monumentului, într-un loc atât de expus și păzit, e considerată o performanță menită să-i crească spectaculos prestigiul «desenatorului»." G. 13 V 06 p. 7. „Deși Chișinău este un oraș pustiu din punctul de vedere al artei stradale, două grupuri de *grafferi* au reușit să lase câteva taguri prin oraș. Am văzut stenciluri cu Bruce Lee care ține în mână un căluț de jucărie și cred că au fost printre primele." Cot. 29 VIII 08 p. 12; v. și G. 14 V 05 p. 2, 6 VII 05 p. 13 (DexX)

grafician s.m. v. *pictor-grafician*

graffiti s.pl.tant. (cuv. it.) –Scrieri (și desene) zmângălite pe ziduri– „Blocuri devenite cuiburi ale declasării sociale și morale – droguri, prostituție, *graffiti* și violență." R.l. XII 95 p. 20. „Graffiti este un tip de însemnare făcut în mod deliberat de oameni pe suprafețe publice și private. Puțină lume știe că *graffiti* a existat încă din antichitate, în perioada Greciei Antice și a Imperiului Roman." R.l. 27 IX 06 p. 15. „autoritățile au constatat o extindere rapidă a fenomenului *graffiti*" G. 28 III 08 p. 3; v. și "22" 39 / 96 (Plus p. IV) [scris greșit *graffitti*] (cf. fr. *graffiti*; Hristea, *O.* 51; DCMM; Ciolan, MC; DN_3, DEX 98, DexX)

gráfic s.n. || *grafic-cadru* –Grafic cu rol de cadru general– „Perioada de practică de patru săptămâni, care se efectua în timpul vacanței de vară, acum este inclusă în cuprinsul anului școlar. Au fost aplicate, în acest sens, *graficele-cadru* elaborate de Ministerul Educației și Învățământului." I.B. 4 X 76 p. 1 (din *grafic* + *cadru*) || *grafic-program* –Program sub formă de grafic– „Fructele – munca în livezi după *grafice-program*" Sc. 13 X 76 p. 3 (din *grafic* + *program*)

grafitát, -ă adj. –Care conține grafit– v. *autobalsam* 1977 (din *grafit* + *-at*; DexX)

grafofobíe s.f. „Asemănarea [lui Jeni Acterian cu Alexandru Dragomir] cu cel din urmă, mai rar semnalată, ar avea în vedere afinitatea cu spiritul socratic, de unde pare a decurge evidenta *grafofobie* a celor doi." Obs.cult. 18 VIII 05. „*Grafofobia* (frica de a scrie)" R.l. 8 VII 09 (din fr. *graphophobie*; DN_3, MDN, DexX)

grafoscópic, -ă adj –Referitor la grafoscopie, studiul scrisului– „Curtea de Apel București a dispus, luni, efectuarea unei expertize *grafoscopice* în dosarul în care Rodica Stănoiu contestă verdictul de poliție politică dat de CNSAS în cazul sau." ziare.com 9 II 09. „Curtea de Apel București (CAB) a admis [...] o solicitare a CNSAS de întocmire a unei noi expertize *grafoscopice* în procesul cu Rodica Stănoiu..." G. 28 X 09 p. 2 (din *grafoscopie* + *-ic*)

graminăre s.f. „De curând s-a pus la punct procesul de sidefare (*graminare*) a plăcilor de metacrilați." Sc. 18 VIII 62 p. 4 (DC)

grándе s.m., pl. *granzi* **1.** (fam.-arg.) –Persoană puternică, influentă, bogată– „Pițurcă vrea marcaj, «*granzii*» Capitalei plătesc amenzi" R.l. 5 X 06 p. 1. „*granzii* lumii au fost văzuți de tot românul la cină cu Băsescu și doamna Maria" G. 7 IV 08 p. 10. „Pedeliștii mici sar la gâtul «*granzilor*» Blaga-Berceanu-Videanu" G. 14 X 09 p. 2. **2.** (fam.-arg.; sport) –Echipele din fruntea clasamentelor– „Sunt câteva meciuri tari pe sezon între *granzi*, în rest se bat conducătorii între ei cu valize, brichete și telefoane la arbitri, interceptate sau nu de DNA." G. 30 III 09 p. 10. „*Granzii* Europei ar putea vedea Cupa Mondială la televizor" Ev.z. 10 IX 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „FC Brașov poate învinge *granzii* campionatului" Ad. 11 IX 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. **3.** (fam.) –Firmă cu o importantă cotă de piață– „Cei trei *granzi* de pe piața telefoniei mobile din România au intrat în vizorul inspectorilor Consiliului Concurenței." Ev.z. 14 XI 09 p. 10 || *a se da grande* (fam.-arg-) –A se da mare– „*nu te da grande* cu femeile..." D. 446 / 01 p. 18 (după it., sp. *grande*; MDN, DexX – alt sens)

grand-guignol s. (arte; cuv. fr.) –Teatru de marionete– „ce fără glagorie pare acel boiernaș care, tam-nesam, pune mâna pe pușcă și trage-n oameni ca-n ciori și ce figuri de *grand-guignol* trebuie să facă acest atât de talentat M.P. în secvențele în care aschimodia în criză dă foc conacului." R.l. 7 IV 78 p. 2. „Metafizicul n-are multe asemenea «numere» în care să se lăbărțeze în kitsch și *grand-guignol*." R.lit. 19 VII 79 p. 17. „folosirea abuzivă a montajului alternativ enervează și trimite la procedeele răsuflate uzitate prin seriale și telenovele, ca să nu mai vorbim de apelarea la momente de *Grand Guignol* și rezolvarea în cheie melodramatică a unor situații." R.l. 29 I 09 [pron. *gran ghiniól*] (DexX)

granita s.f. (cuv. it.; culin.) –Suc de fructe servit cu gheață sfărâmată– v. *cedrată* 1994 (Dimitrescu, *Dr.2* 129; MDN, DexX)

granodín s.n. „Agricultura noastră folosește un nou produs pentru combaterea mălurii la grâu – *granodinul*." Sc. 22 VII 62 p. 1 (din *gran*[ulă])

grant s.n. (ec.) –Sumă de bani acordată pentru un proiect sau program– „Academia beneficiază de *grant-uri* tot de la Minister" "22" 282 / 98 p. 16. „National Geographic nu vine numai cu revista propriu-zisă, ci și tot ceea ce înseamnă *grant-uri* – bani pentru cercetare, conservare, de care vor putea beneficia specialiștii noștri..." Ad. 3 V 03 p. 12. „Este nevoie ca cercetătorul să aibă putere de negociere, pentru el trebuie alocat *grantul,* nu pentru instituție. În prezent, pentru a accesa un *grant* ai nevoie de acordul universității și trebuie să folosești serviciile sale, ceea ce implică comisioane." G. 27 III 07 p. 11; v. și "22" 5 / 02 p. 14, Ad. 29 XI 03 p. 7, G. educațional 23 II 06 p. VIII (din engl. *grant*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

granulopintoreliéf s. (arte) „În holul hotelului «Riviera» din Mamaia s-a deschis o expoziție de decorațiuni interioare realizată de G.B., după un procedeu artistic numit *«granulo-pinto-relief»*." R.l. 8 IX 77 p. 5. „*Granulo-pinto-relief,* adică pictura în relief cu granule de marmură, granit, calcar etc. constituie o tehnică plastică cu o prezență relativ insolită pe simezele expozițiilor noastre." Cont. 15 VI 79 p. 15 (din *granule* + *pinto-* + *relief*)

gravídic, -ă adj. (med.) –Referitor la graviditate– „Petele sunt un rezultat al producției crescute de melanină, sub controlul hormonului sexual. Tocmai de aceea apare și cloasma sau masca *gravidică* la femeile însărcinate." G. 1 IX 08 p. 8 (din fr. *gravidique*; DexX)

gravitíno s. (fiz.) –Particulă ipotetică, simetrică gravitonului, prezisă de teoria supergravității– „*Gravitino* are masa de repaos nulă și e cuplat cu alte particule doar prin forța gravitațională." Cont. 27 IV 79 p. 7. „Supergravitația folosește de fapt supersimetria. Astfel, bozonului «graviton» îi este atașat fermionul *«gravitino»*." stiinta.info 12 XI 08; v. și *supergravitațional* 1979 (din fr., engl. *gravitino*; Dimitrescu, *Dr.* 180)

gravitón s.m. –Particulă ipotetică socotită a fi cuanta câmpului gravitațional– „Neutronul este un fermion cu spin 1/2, în timp ce particula pe care o asociem cu câmpul electromagnetic, fotonul, ca de altfel și aceea pe care am putea să o asociem cu câmpul gravific, *gravitonul*, sunt bozoni care au spinul 1 și, respectiv 2." Cont. 12 I 79 p. 5. „Se putea, bineînțeles, considera că atracția gravitațională dintre două corpuri e datorată schimbului unor ipotetice particule de câmp – numite *gravitoni...*" Cont. 27 IV 79 p. 7; v. și *gravitino* 2008 (din fr., engl. *graviton*; DEX 98, MDN, DexX)

gravór s.m. v. *pictor-gravor, sculptor-gravor*

grădínă s.f. || *grădină-cinematograf* –Cinematograf amenajat într-o grădină– „de la începutul acestei luni bucureștenii pot viziona filme și în *grădinile-cinematograf* Capitol, Gloria [...] De la 1 iunie va intra în circuit și grădina Eforie..." I.B. 11 V 89 p. 5. „De-abia pe 1 octombrie *grădina-cinematograf* E-Uranus își închide porțile." Z.fin. suplim. După afaceri 14 IX 07 (din *grădină* + *cinematograf*; termenul este mult mai vechi, cel puțin din anii '40; DexX) || *grădină-muzeu* –Grădină cu funcție de muzeu– „Mai fiecare teatru se putea revendica drept autor (chiar dacă în colaborare) al unei asemenea manifestări, fie că aceasta avea loc la Monumentul Eroilor Patriei, sau la Curtea Veche, în *grădina-muzeu* «Enescu», la Rotonda scriitorilor din Cișmigiu etc." I.B. 9 VIII 75 p. 5. „În viitorul apropiat vreau să-mi construiesc la Vânători, acolo unde am atelierul, un fel de *grădină muzeu.* O să fie deschis publicului iubitor de artă." Ad. 30 X 09 (din *grădină* + *muzeu*; DexX) || *grădină-restaurant* –Restaurant amenajat într-o grădină, restaurant cu grădină– „În timpul verii e nevoie la Sulina de cel puțin încă o *grădină-restaurant*." Sc. 26 VIII 62 p. 2. „Noi vă recomandăm ca atunci când veți vizita municipiul Timișoara să treceți pragul *grădinei-restaurant* Casa bănățeană" Prahova 26 III 08 (din *grădină* + *restaurant*; DexX); v. și *oraș-grădină, restaurant-grădină*

grădiniță s.f. v. *creșă-grădiniță*

grăniceri v.i. –A păzi granița– „Jurăm că vom *grăniceri*..." emisiune TV din 31 III 74 (din *grănicer* + *-i*; DexX)

greáță s.f. || *a nu avea grețuri* (fam.-arg.) „Elevii noștri nu au probleme, altfel spus, *nu au grețuri*, atunci când cunosc bine o lecție și pot să răspundă mulțumitor." R.lit. 19 VII 79 p. 9. || *fără grețuri* –Fără jenă, fără rușine– „Directorimea PD-L semnează *fără grețuri*. Deși Curtea Constituțională a desființat cel puțin teoretic posturile de directori coordonatori de la așa numitele servicii publice deconcentrate, o bună parte a șefilor PD-L continuă să semneze acte ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat." Botoșăneanul 23 III 10 (formal din *greu* + *-eață*; DexX)

greenfield adj. (cuv. engl.; ec.) –Construit de la firul ierbii, de la zero– „Fabrică de rulmenți – investiție în *green field* în România" Ad. 27 IV 04 p. 5. „Proiecte *greenfield* de două miliarde de euro" R.l. 9 I 06 p. 6. „Pentru români, ceremonia este un semn că începe să prindă viteză una dintre cele mai «chinuite» investiții *greenfield* (de la firul ierbii) din România." Ad. 19 IX 08; v. și Cot. 14 V 08 p. 11 [pron. *grín-fild*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

grelină s.f. (med.) „Lipsa de somn produce o creștere a nivelului de *grelină*, un hormon eliberat de stomac pentru a semnala foamea." ziaruldeiasi.ro 20 X 06. „Un nivel ridicat de *grelină* (hormonul foamei) în organism poate combate depresia și anxietatea." ziare.com 16 VI 08; v. și *antifoame* 2008 (din engl. *ghrelin*, fr. *ghréline*; descoperirea hormonului a fost făcută publică în 1999)

gresáre s.f. v. *spălare-gresare*

greu adj. || *la greu* (fam.-arg.) –Mult– v. *metrou* 2002, *chick-lit* 2007, *ashram* 2008 (construcția e mult mai veche)

grévă s.f. || *grevă japoneză* –Grevă simbolică, fără încetarea lucrului; semn distinctiv: o banderolă– „Începând de ieri, Sindicatul Independent al Actorilor Profesioniști din România a trecut de la *greva japoneză* la pichetele de protest." R.l. 18 X 95 p. 24. „Studenții au declarat *grevă japoneză*." Timișoara internaț. 51 / 95 p. 7. „Prin *grevă japoneză* vor protesta și polițiștii." G. 2 X 09 p. 5; v. și Ad. 7 IV 03 p. 14, G. 9 I 08 p. 10, 28 I 08 p. 10 (după fr. *grève japonaise*; MDN, DexX) || *grevă perlată* –Grevă care constă în încetinirea sau încetarea lucrului la o anumită fază a producției– „Începând de luni, până la 6 martie, în Italia se desfășoară *greve perlate* ale tehnicienilor sanitari..." I.B. 4 III 87 p. 4 (din fr. *grève perlée*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

gri adj. –Parțial legal, parțial ilegal, pentru a eluda plata impozitelor– || *economie gri* v. *negru* (*economie neagră*) 2002 || *muncă la gri* „românii declară autorităților că lucrează mai puține ore, alimentând fenomenul «*muncii la gri*»." Cot. 30 X 08 p. 3. „Alături de spectrul muncii la negru, supraviețuiește și genul de «*muncă la gri*». E vorba de contractele-convenție, interzise drastic în porturile din întreaga lume. România a ratificat o convenție internațională privind lucrul în porturi, care exclude contractele pe durată determinată." Cap. 20 XI 97 p. 9 || *zonă gri* –Zonă care cuprinde entități mai degrabă negative decât pozitive– „Readucerea cu brutalitate a României în «*zona gri*» a continentului" Ad. 1 VI 01 p. 1 || *gri-argint* –De culoare gri care bate în argintiu– „Noapte ca stofa *gri-argint*." Gaz.lit. 19 VII 62 p. 6. „Culorile folosite sunt: gri, *gri-argint*, violet și negru-metalizat, de la tonurile cele mai deschise, la cele mai închise." Fl. Iașului 17 II 09 (din *gri* + *argint*; DexX) || *gri-argintiu* –De culoare gri care bate în argintiu– „De la *gri-argintiu* la gri-antracit, toate nuanțele cărbunelui și cenușei relansează în moda de toamnă eleganța și sobrietatea." AS 2 X 06 p. 8. „În timpul căsătoriei prințesei suedeze din iunie, o apariție extraordinară a fost un costum Prive *gri-argintiu* purtat de viitoarea mireasă a prințului Albert de Monaco." R.l. 12 VIII 10 p. 13 (din *gri* + *argintiu*) || *gri-antracit* –De culoare gri cu străluciri de antracit– v. *gri-argintiu* 2006 || *gri-fumuriu* –Gri cu nuanțe fumurii– „Se recomandă ochelari cu rame subțiri, metalice și cu lentile *gri-fumuriu*-deschis." Săpt. 23 IV 76 p. 8. „Culoarea mineralului diferă de la fumuriu deschis la *gri-fumuriu* închis și negru." 121.ro 2 II 04 (din *gri* + *fumuriu*; DexX) || *gri metal / oțel* –Culoare cenușie cu reflexe metalice– „Gri oțel. Se poartă străluciri metalice stilate, nu atât de accentuate ca în ceilalți ani, dar *griul metal* este o nuanță interesantă pentru a-ți lumina interiorul și a-ți îmbogăți stilul." R.l. 4 VI 10 p. 5. „*Gri oțel*" T.l. 24 VI 10 p. 59

gril s.n. (anglicism) **1.** –Grătar pentru fript carnea– „Când este aproape gata, se ține puțin sub *grill*-ul încins..." AS 16 V 09 p. 13. **2.** –Friptură la grătar– v. *casual* 2007 (din engl. *grill*; Ciolan, *MC*; DEX 98 – sensul 1, MDN, DexX)

grílă s.f. **1.** (auto) –Grătar din partea frontală a unui automobil– v. *amarare* 2008. „Numai farurile și *grila* radiatorului au fost schimbate radical, alături de stopuri și hayon. În rest, Dacia este cea pe care o cunoaștem cu toții." Ad. 1 III 10. **2.** pl.tant. (culin.) –Fursecuri preparate din cocă și miere, în formă de grilă– „*Grilele* sunt foarte gustoase." || *grilă salarială / de salarizare* –Sistem de încadrare salarială– „În iunie li s-a promis [mecanicilor de locomotivă] că li se vor calcula salariile după o nouă *grilă*." R.l. 18 VIII 93 p. 9. „Organizația solicită publicarea și punerea în discuție publică a celor trei variante de *grile de salarizare*..." Cap. 11 V 09. „Am primit în plus două *grile* (două niveluri în grila după care este salarizat personalul RATB n.r.). În medie, două *grile* înseamnă 160-180 de lei." Ad. 1 IV 10; v. și *plajă* 1993 || *grilă de programe* –Sistem de încadrare orară a programelor radio-tv– „Filmele și serialele vor ocupa un loc important în *grila* toamnei." G. 29 IX 07 p. 18. „În *grilă* va fi introdusă o emisiune dedicată tineretului rom." G. 14 X 09 p. 15; v. și *nișă* 2007, *play-list* 2004 || *grilă de repartizare* –Sistem de repartizare pe locuri prestabilite– v. *eligibil* 1996 || *grilă de start* (sport) –Ierarhie pentru plecarea în cursă stabilită după rezultatele anterioare– „Plecată ultima pe *grila* de start în calificări, slovena a strâns apoi din dinți și a reușit să se califice până în finală!" Ad. 19 II 10. „cele două monoposturi Red Bull au ocupat primele două poziții pe *grila* de start..." Ad. 1 IV 10 || *grilă de examen / examinare* –Tip de examen la care se răspunde prin bifarea variantei corecte; lista cu întrebări și răspunsuri nerezolvate– „*Grila de examen* a sosit de la București, iar plicul a fost deschis în prezența acestor ofițeri." Teleg. 18 VIII 07. „Rutieriștii arădeni le vor oferi luni, 1 martie tuturor femeilor care se vor prezenta la examenul auto câte un mărțișor «de încurajare». Polițiștii promit însă că 1 Martie nu le va scuti de o probă teoretică, așa cum cere *grila de examinare*." Ad. 28 II 10. 7 || *grilă de formare* (sport) –Sistem de stabilire a procentului din sumele de transfer ale unui sportiv cuvenite cluburilor la care acesta s-a format– „reprezentanții CSJ Știinta «U» Craiova au mers la sediul Universității Craiova pentru a depune o cerere prin care solicitau să le fie plătită *grila de formare* pentru șase juniori..." Cot. 27 XI 07. „Gruparea italiană Palermo a direcționat către FRF *grila de formare* a jucătorului Dorin Goian, în valoare de 2% din suma de transfer. În condițiile în care Steaua a încasat circa 2 milioane de euro pentru «Goe», înseamnă că în mod normal grupările Foresta Fălticeni, Bucovina Suceava și Ceahlăul Piatra Neamț ar fi trebuit să împartă suma de 40.000 de euro, în funcție de perioada în care l-au avut sub contract până la vârsta de 23 de ani." Ad. 11 III 10 || *grilă de lectură* (lit.) –Interpretare a unui text etc. în funcție de o ideologie sau de gusturile epocii– „În aceeași *grilă de lectură* se cuvine să citim [...] întregul volum, ca pe un «roman» en miettes al educației estetice și sentimentale..." Z. dum. 9 II 10. „Mi se pare că *grila de lectură* este alta și criticul sau omul de litere ar trebui să se raporteze diferit în contexte care îi cer să fie cel puțin maleabil." Cultura 5 VI 10 (din fr. *grille*; Ciolan, *MC*; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX-S, DEX 98, MDN, DexX – unele sensuri); v. și *test-grilă*

grípă s.f. || *gripa aviară* v. *aviar* || *gripa găinilor/ puilor / puiului* „Măsura luată [...] urmărește evitarea riscului de răspândire și în România a *gripei puilor*, numită și febra aviară." Ad. 27 I 04 p. 1; v. *gripa aviară* 2004, *pandemie* 2004 || *gripa nouă* „Numai în cazurile severe de infecție cu *gripă nouă*, spitalizate, se vor recolta probe și se vor da tratamente cu antivirale..." Ev.z. 10 XI 09 p. 2. „Așa-numita «*gripă nouă*» (mexicană sau porcină) va avea o mortalitate mult mai mică decât s-a prevăzut inițial, probabil la jumătate din cea cauzată de gripa sezonieră..." G. 9 XII 09 p. 11; v. și 26 X 09 p. 13, 2 XI 09 p. 1, 3 XI 09 p. 1, 3 XI 09 p. 3, 6 XI 09 p. 1, Ev.z. 16 XI 09 p. 8 || *gripa porcină* „Primele două focare de *gripă porcină* transmisă la nivel local au fost identificate în Iași și București" G. 29 X 09 p. 1. „împiedicarea răspândirii virusului *gripei porcine* A/H1N1." R.l. 3 XI 09 p. 3. „*Gripa* sezonieră întrece *porcina*" R.l. 14 XII 09 p. 1; v. și G. 2 XI 09 p. 1 || *gripa senegaleză* „La bord, printre pasageri, se află [...] și doctorul Ralph Therman, care avea la el o capsulă cu viruși ai *gripei senegaleze*. El spera ca la Institutul Pasteur din Paris să poată descoperi antidotul maladiei." Naț. TV 15 VIII 97 p. 7 || *gripa sezonieră* „vaccinul împotriva virusului A-H1N1, care provoacă *gripa* tradițională *(sezonieră)*, nu este eficient împotriva virusului A-H1N1-v, responsabil de actuala pandemie." G. 30 X 09 p. 2 (sintagmele nu apar în dicționarele curente)

grișpandín s.n. (culin.) „Se vor produce de asemenea noi produse expandate, cum ar fi cartofulgul, *grișpandinul*, rizofulgul simplu sau cu lapte, experimentându-se introducerea mălaiului instant." R.l. 20 I 79 p. 1 (din *griș* + [ex]*pand*[at] + *-in*)

grívna s.f. (cuv. ucr.) –Moneda națională în Ucraina– v. *carbovanet* 1993. „Ucraina își reduce sprijinul pentru *grivna*" stiri.rol.ro 7 IV 09 (NODEX, MDN, DexX)

groáză s.f. || *de groază* (fam.) –Groaznic– „[La cămine] cu cazarea e *de groază*. Cel puțin în B1, B2 și E, căminele mediciniste." R.l. 27 X 92 p. 6. „Etapă *de groază*! Lupta pentru puncte și bani a făcut ravagii în acest week-end" Gaz.sp. 15 III 10

groom s. (cuv. engl.) –Servitor tânăr, în hoteluri mai ales. Grom– v. *supercivilizație* 1979 [pron. *grum*] (DN_3, DexX, DEX 09)

gropaniádă s.f. –Acțiunea de plombare a gropilor– „Declanșăm chestia cu *gropaniada* și se face liniște." ziare.com 17 II 10. „La declanșarea acțiunii botezate de Sorin Oprescu *«gropaniada»*, edilul le-a cerut asfaltatorilor să «facă gropile mai rapid»." G. 2 III 10 p. 3 (din *gropan*, după modelul *olimpiadă*)

grosiér, -ă adj. (franțuzism) –Grosolan– „Florin Piersic face din nou compoziție, îmbătrânindu-se printr-un machiaj forțat (în genere machiajul este mult prea *grosier*) pentru a fi spătarul Dragomir." Săpt. 5 XI 82 p. 4. „Determinism *grosier*" Ap. 9 / 93 p. 6. „Felul de mâncare «pește cu cartofi prăjiți», fie că este ambalat *grosier* într-o foaie de ziar și mâncat cu degetele, fie că este servit pe o farfurie de porțelan și mâncat cu tacâmuri de lux..." Obs. de Brăila 27 III 10; v. și Săpt. 4 III 83 p. 6 (din fr. *grossier*; Dimitrescu, *Dr.* 175; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

gros-plán s.n. (cinem.) –Mod de încadrare a imaginii pentru a cuprinde exclusiv fața umană sau un detaliu– „E primul Da pe care zugrăvit în *gros-plan*, îl vedem în această tandră și nobilă poveste." R.lit. 4 I 79 p. 17. „Aidoma unei dălți, camera sculptează pur și simplu scenele prin mișcări iuți și grațioase din unghi subiectiv în plonjeu, din *gros plan* în panoramare" G. 7 III 10; v. și Cont. 2 XI 79 p. 19; v. și *fondu* (1976) [și *groplan*] (din fr. *gros-plan*; DMN 1964; DEX-S, MDN, DexX)

groupie s. (cuv. engl.) –Persoană, de obicei de sex feminin, care urmărește intimitatea sexuală sau emoțională cu o celebritate– „La sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70, Suzette și Vinnie erau două foarte populare *groupies* ce însoțeau pretutindeni trupele lor de rock preferate." TeleG 24 V 05 p. 13. „Sunt cunoscute cazurile celebrelor *groupies* adolescentine ale căror «vizite» făceau deliciul trupelor rock." R.l. 18 X 08 p. 27. „imediat după concert, în fața cabinei lui se adunaseră vreo jumătate de duzină de fete foarte tinere și foarte fardate. *Groupies?* Nu, răspunde managerul său. B.B. Doar niște prietene." AS 5 XII 09 p. 28 [pron. *grúpi*]

grunge adj. (cuv. amer.; muz., vest.) „«*Grunge*» este un stil vestimentar în vogă, potrivit mai ales tineretului dar și nonconformiștilor nu foarte tineri. «*Grunge*» sunteți atunci când pare că v-ați îmbrăcat în grabă, cu orice v-a căzut mai întâi în mână. Caracteristic pentru acest stil vestimentar este neglijența studiată și faptul că vă puteți îmbrăca modern, comod și, totodată, cu puțini bani." Expres 4 / 95 p. 14. „E clar faptul că generația O se recunoaște în atitudinea *grunge* venită pe filieră americană [...] Gangsta-rap-ul din Brooklinul new-yorkez cântă drogurile, dar rockerii *grunge* «instigă» la joint-uri și susțin concerte drogați." R.lit. 19 VI 02 p. 4. „poezia lui Manasia dă semnalul «rebeliunii *grunge*» împotriva talkshow-ului universal." Z. fin. 20 II 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și AS 23 XI 98 p. 15 [pron. *grángi*] (cf. fr. *grunge*; MDN, DexX)

grup s.n. v. *focus-grup*

grupâj s.n. –Ansamblu, grup– „Un *grupaj* de povestiri consemnează momente din viața și lupta revoluționară a tineretului înainte de eliberare." I.B. 14 V 61 p. 2. „Revista se deschide printr-un *grupaj* de articole dedicate măreței aniversări..." R.lit. 28 VI 84 p. 13. „prezentam un *grupaj* de știri și, la un moment dat, s-a stins lumina și în regie, și în studio." Ad. 23 III 10; v. și Sc. 16 V 61 p. 2, Sec. 20 6 / 66 p. 18, R.l. 28 IX 78 p. 2; v. și *vituperare* 1986 (din *grup* + *-aj*; cf. fr. *groupage*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 138, I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 405; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

grupúscul s.n. (pol.; peior.) –Grup de mici dimensiuni– „«Neonaziștii ies în lume ca un curent internațional» – scria un ziar vest-german. Iar aceasta este urmarea logică a faptului că *grupusculele* lor inițiale au fost tratate cu indiferență..." I.B. 11 VI 79 p. 8. „Potrivit probelor, printre planurile de acțiune ale acestui *grupuscul* neo-nazist figurează lichidarea realizatorilor de radio și televiziune declarați «dușmani ai rasei albe» și asasinarea personalităților de origine evreiască." I.B. 5 II 86 p. 4. „membrii unui *grupuscul* islamist afiliat Al-Qaeda" Ad. 21 XII 09 (din it. *gruppusculo*, fr. *groupuscule*; DMC 1936, DMN 1965, DPN 1970; DLI; MDN, DexX)

guacamóle s. (cuv. sp.; culin.) –Sos de avocado din bucătăria mexicană– „150 g de *guacamole* (se găsește la hipermarket sau o poți prepara din 1 avocado zdrobit, amestecat cu zeamă de lămâie și un praf de sare; poți adăuga ardei iute, boia, ceapă tocată sau usturoi)" Av. X 05 p. 117, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *fajita* 2008

guárd s.m. –Om de pază, bodyguard– „Împușcat în cap de un *guard* al d-lui S." R.l. 18 I 94 p. 9. „Concurs pentru ocuparea posturilor de *guarzi* la Poliția Comunitară" banatexpres.ro 24 VI 08 (din engl. [*body*]*guard*; DEX 98, MDN, DexX)

guáva s.f. (bot.) „*guava*, un fruct sub formă de ciorchine" J.nat. 29 IX 07 p. 18. „Noul Redd's Sun, cu arome de *guava* și lime, are toate ingredientele unei doze perfecte pentru vară." ProTV Mag. 21 / 09 p. 8 (din engl. *guava*)

gudád s.m. (zool.; cuv. engl. australian) „Cercetătorii australieni au reușit să creeze, ca rezultat al încrucișării între berbec și capră, un nou animal – denumit *gudad*." Sc. 12 II 82 p. 5; v. și R.l. 15 II 82 p. 6

guest-director s.m. (cuv. engl.; cinem.) „O altă noțiune îți sare în ochi, aceea de «*guest director*». Până acum era doar «guest star», termen folosit pentru actorii consacrați care apăreau într-un film. Dar inauguratorul conceptiei de regizor «invitat» de onoare în acest film este consacratul Quentin Tarantino, care regizează o secvență." R.lit. 29 VI 05 p. 25 [pron. *ghest-diréctor*]

guest-star s.n. (cuv. engl.; cinem., teatru) –Actor celebru invitat (într-o emisiune, un film)– „Vom asista la [...] mici medalioane, adevărate bijuterii oferite de *«guest-staruri»*. Mai întâi Radu Beligan spunând inegalabil «Angel radios...» etc., Al. Giugaru, ascultând «Vocea patriotului naționale», Ion Fințeșteanu." Sc. 16 III 79 p. 4; v. și *guest director* 2005 [pron. *ghest-stár*] (DexX)

guest-starletă s.m. (iron.) –Starletă invitată la o emisiune– „Cât despre «*guest-star*»-*leta* L., organizatorii au chemat-o pesemne special ca s-o pocnească în creștet cu ironii și bășcălie, profitând de faptul că fotomodeleasa știa trei, cel mult opt cuvinte în italiană..." Nat. 1 III 99 p. 6 (formație ad-hoc)

gugăleálă s.f. (fam.) –Căutare cu ajutorul motorului Google– „Zic și io una repede că nu am vreme de *gugăleală*" cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 04 p. 14 (din *gugăli* + *-eală*)

gugălí v.i. „Am gugălit ce-*am gugălit* și n-am găsit nimica" cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 04 p. 14. „Pentru restul chestiilor bine de știut, *gugălesc* și gata." hotnews.ro 3 VII 11 (din engl. *to google*; cf. fr. *googler*, it. *googlare*, port. *googlar*)

gulág s.n. (pol.) –Lagărele din Rusia comunistă, în special pentru prizonierii politici; extins la locurile de detenție de același tip din alte țări– „Primul film despre *gulag-ul* românesc" R.l. 12 VI 91 p. 8. „*Gulagul* – denumire dată lagărelor de muncă din Siberia – se întâlnește și în Coreea de Nord, după cum reiese din relatarea unui fost deținut nord-coreean care a reușit să scape cu viață. Astfel, el caracterizează gulagul ca acel loc în care «se moare la foc mic, unde foamea este o obsesie», deoarece prizonierii nu primesc niciodată carne, orez sau grâu." R.l. 5 I 99 p. 4. „La Moscova, în contact cu intelectualii ruși, am aflat despre *gulag*, despre literatura samizdat." Ad. 5 IV 10; v. și Ramuri 9–10 / 95 p. 15, "22" 35 / 95 p. 10, R.lit. 13 / 96 p. 7, "22" 5 / 00 p. 11 (din rus. *gulag*, fr. *goulag*, it. *gulag*; DPN 1974, DMC 1976; MDN, DexX, DEX 09)

gúler s.n. || *gulere albastre* –Muncitor, executant– „În cazul Holcim, spune managerul de resurse umane, salariul mediu de bază pentru cei peste 1.300 de angajati, dintre care în jur de 80% reprezintă «*gulere albastre*», este de aproximativ 500 de euro." Z.fin. 23 X 06. „În general se înțelege prin cei cu *gulere albastre* cei care fac toată treaba, iar cu gulere albe, cei care merg la recepții." Cot. 3 IX 07 || *gulere albe* –Funcționari, cadre superioare– „Marginalizarea categoriilor profesionale superioare (*gulerele albe*)" R.l. 7 IX 93 p. 2. „«*Gulerele albe*» au ieșit din nou în stradă. Ieri dimineață peste o sută de cercetători au pichetat sediile Președinției, Guvernului, Ministerului Educației, al Agriculturii și Palatul Parlamentului." G. 15 II 07 p. 8; v. și Ev.z. 20 III 97 p. 1; v. *chatui* 2003, *lobby* 2002 (după fr. *col blanc / bleu*, engl. *white / blue collar*; DMC 1968; Dimitrescu, *Dr.* 172; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX – *gulere albe*) || *guler-glugă* –Guler din care se dezvoltă o glugă– „Revenind la genul popular al hainelor de blană, la scurte, trebuie amintit că gluga sau *gulerul-glugă*, este mult utilizat. De asemenea utilizate sunt combinațiile cu piele sau skay, la mânșete, buzunare sau la încrustații orizontale." Săpt. 22 X 76 p. 8 (din *guler* + *glugă*; DexX)

gunoiádă s.f. (iron.) –Campanie de strângere a gunoaielor– „n-a ratat nici *«gunoiada»* pusă la cale de șeful statului..." G. 6 VIII 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Marea *«gunoiadă»*" ProTv 17 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *gunoi* + *-iadă*)

gurist,-ă s.m. **1.** –Interpret vocal– „Printre numeroșii privitori s-a aflat și *«guristul»* Marcel Pavel, angajat să le cânte însurăteilor." Ev.z. 16 X 06 p. 24. **2.** –Persoană bună de gură– „*Gurista* de aur a PSD-ului a prins tupeu din nou. După ce a stat cuminte câteva luni, Ana Birchall a revenit în prim plan și, nu în ultimul rând, în grațiile debordante ale șefului." evenimentul.ro 19 III 09 (din *gură* + *-ist*; DALR; DexX, DEX 09; cuvântul este mult mai vechi)

gúru s.m. **1.** „Ceva intermediar între preot al diverselor secte hinduse și preceptor – sau chiar judecător – *guru* este o prezență pitorească între Indus și Gange [...] *Guru* mai este considerat și un intermediar sacru între Dumnezeu (Hari) și oameni. De aceea cuvântul *gurului* este socotit drept «Adevăr absolut», iar persoana lui este divinizată." Cont. 13 XII 74 p. 4; v. și 16 X 81 p. 12. **2.** –Mentor spiritual– „supremația lui Jean-Paul Sartre, marele *«guru»* al inteligheției pariziene." R.lit. 28 / 95 p. 14. „*Gurul* [v. Lazarov] distracției televizate va produce revelionul TVR" G. 28 X 08 p. 15. „Larry King, un adevărat *guru* al televiziunii americane, renunță la emisiunea pe care o realizează pentru

CNN" Z.fin. 30 VI 10; v. și R.l. 17197 p. 5, G. 28 X 08 p. 15, R.l. 1 XI 08 p. 8 (cuv. sanscrit; cf. fr. *gourou*, engl. *guru*; PR 1960, BD 1966, DEX 98 – sensul 1, MDN, DexX)

guruísm s.m. –Mișcare spirituală condusă de un guru– „*Guru-ismul* este doar una din căile pe care se revarsă azi în Occident o întreagă avalanșă de curente și școli mistice orientale." Cont. 13 XII 74 p. 4 (din *guru* + *-ism*; MDN, DexX)

guvérn || *guvern alternativ* (pol.) –Guvern-fantomă, guvern din umbră– „PSD pregătește un *guvern alternativ*" realitatea.net 26 XI 06. „PSD și PNL își fac *Guvern alternativ*" hotnews.ro 20 X 10 || *guvern din umbră* (pol.) –Cabinet fantomă– „Formula de conducere hibridă care ne-a fost propusă, prin care președintele partidului controlează partea politică, președintele executiv un așa-zis (dar nedeclarat) *guvern din umbră* și un secretar general gestionează mecanica partidului, reprezintă mai mult o construcție menită să-i acomodeze pe cei doi lideri, decât o formulă justificată de cerințe electorale și de eficacitate." zf.ro 28 II 05. „Ieșirea în public de joi [...] a președintelui PNL, Crin Antonescu, pentru a anunța lista cu numele miniștrilor *guvernului din umbră* a provocat furia unor importanți lideri liberali." cotidianul.ro 20 IX 10 (după engl. *shadow government*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *guvern-fantomă* (pol.) –Guvern din umbră– „*Guvern fantomă* al orfanilor. De Ziua copilului, Mugur Isărescu i-a instalat ieri pe reprezentanții copiilor orfani în scaunele miniștrilor din Palatul Victoria, cu care a ținut o ședință de guvern." ziaruldeiasi.ro 2 VI 00. „PSD și-a făcut «*guvern-fantomă*»" 9am.ro 17 I 07 || *guvern-marionetă* (pol.) Guvern manipulat de forțe aflate în umbră– „Bătrânul de Mellery, potențial colaborationist, este tentat să accepte un post ministerial într-un *guvern-marionetă*." R.lit. 14 II 85 p. 22. „Băsescu ar fi dorit un rol decorativ pentru PNL, într-un eventual *guvern-marionetă*, pentru a nu mai avea opoziție." R.l. 12 I 10 p. 5 (după engl. *Shadow Ministry*, fr. *gouvernement fantôme*; DexX)

guvernábil, -ă –Care poate fi guvernat– „«Corriere della Sera» scrie: «Panorama echilibrelor interne italiene s-a schimbat fără ca țara să devină mai *guvernabilă* ca înainte. De fapt, partidul «purtător» al guvernului (P.D.C.) este mai slab ca ieri, iar formula neocentristă (de coaliție guvernamentală – n.n.) mai dificil de realizat»." Sc. 29 VI 83 p. 6. „Sorin Oprescu: Reforma internă va continua. Bucureștiul este un oraș *guvernabil*" realitatea.net 25 VII 08 (după fr. *gouvernable*; MDN, DexX)

guvernorát s.n. –Unitate administrativă (în Tunisia, Siria)– „și-au consacrat după-amiaza zilei de vineri cunoașterii activităților unor principale unități economice tunisiene din *guvernoratul* Bizerta." Sc. 19 IV 75 p. 2. „Înainte de-a ajunge Chișinăul *guvernorat* rusesc, o să realizăm noi performanța de a trăi ca-n Siberia." Argeșul 28 VI 09 (din fr. *gouvernorat*; DexX)

gym s. (sport) –Program de educație fizică; sală de educație fizică– v. *jacuzzi* 2007, *pilates* 2007 (din engl., fr. *gym*)

gyrocópter s.n. (cuv. engl.) –Hibrid între areroplan și elicopter– „Pasionat de zbor, Honorius și-a luat licența de pilot, deține două avioane și un *gyrocopter* – un fel de elicopter decapotabil." G. 27 XI 09 p. 14. „Finanțatorul proiectului este Kiss Laszlo, pilot pe singurul *gyrocopter* din România." crainou.ro 2 VIII 10

H

H5N1 s. (med.) –Virusul gripei aviare– „Laboratorul național a fost dotat cu reactivii necesari identificării *H5N1* și se va trece la planul național de intervenție în pandemii." Ad. 25 I 04 p. 12. „[Tinerele viernameze] care au murit în data de 23 ianuarie, după ce fuseseră diagnosticate cu virusul *H5N1*, ar fi putut fi contaminate de fratele lor, și el decedat." Ad. 2 II 04 p. 13; v. și Ad. 5 III 05 p. 5; v. și *antiviral* 2004, *aviar* 2004, 2006

habarnamísm s.n. „*Habernamismul* somnolent al dlui Gabrielescu pune semnul egalității între «revoluție» și «răzmeriță» sau «răscoală»..." R.l. 20 III 95 p. 1. „Nu știu cine a făcut textul cuvântării prezidențiale, dar este clar că nu lipsa de experiență ci *habarnamismul* cras sau, cine știe, reaua intenție l-a pus pe președintele României într-o asemenea situație, cel puțin penibilă." R.l. 28 VII 97 p. 28. „Dinescu se face vinovat și de «*habarnamism*», pentru că «nu-și cunoaște nici legile după care funcționează»." Z. 19 VII 06 [var. *habernamism*] (din *habar n-am* + *-ism*)

habarnísm s. (iron.) – Neștiință, nepricepere– „Eseul este un mixaj abil de *habarnism* academic cu tendențiozitatea publicistică." Obs.cult. 13 XI 01 p. 32. „Toate știrile tv în frunte cu ambiguitățile fermecătoare ale unor demnitari corigenți la gramatică, suferinzi de *habarnism* politico-social..." R.lit. 30 III 05 p. 30 (din *habar n*[u am] + *-ism*)

habarníst (iron.) **1.** s.m. – Ageamiu, nepriceput– „*habarniștii* de la finanțe, agricultură sau interne" R.lit. 31 X 01 p. 2. „7-9% dintre tineri sunt «*habarniști*»" Nat. 6 VI 03 p. 2. **2.** adj. –Nepriceput, care nu are habar– „birocrația pe care o conduce [primul ministru] e lăsată de capul ei și bruma de principii bune pe care le flutură *habarnist* se fac praf la contactul cu realitatea." R.l. 25 VIII 10 p. 8 (din *habar n*[u am] + *-ist*)

habitát s.n. –Totalitatea elementelor fizice care formează mediul obișnuit de viață al cuiva– „locuitorii orașului de pe Vistula au văzut granițele orașului depășind limitele viselor și speranțelor lor, s-au familiarizat cu un *habitat* impresionant, cuprinzând orașul vechi, cu ambianța sa de muzeu, iar pe malul drept al fluviului, centrul administrativ și cultural complet nou și urbanistic modern." R.l. 17 I 80 p. 5. „Acum e pace: cioară, poți croncăni în micul meu *habitat*." R.lit. 35 / 93 p. 19. „la Cernavodă ar urma să se introducă taxa de *habitat* în oraș. Taxă care se impune ca urmare a necesității asigurării curățeniei orașului." cugetliber.ro 30 IX 08; v. și R.l. 25 III 81 p. 6, Luc. 2 X 82 p. 12 (din fr., engl. *habitat*; DMC 1965, BD 1968; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

hachițós , -oásă adj. (fam.) –Năbădăios– „Acesta este titlul articolului concluziv al celei mai *hachițoase* echipe de critici [...] echipa de la «Libération» [...] ziarul la modă – «stânga nonconformistă»..." R.lit. 30 V 85 p. 20. „este *hachițoasă*, teribilistă, imatură, mai degrabă fetiță decât femeie." R.lit. 25 XII 02 p. 32. „Un răspuns cert sută la sută în cazul unui personaj *hachițos* precum Traian Băsescu e imposibil." jurnalul.ro 13 XI 08 (din *hachiță* + *-os*)

hacienda s.f. (cuv. sp., port.) –Mare proprietate rurală în America de Sud– „450 de milioane de telespectatori au urmărit peripețiile unei tinere sclave braziliene într-o *hacienda* din sec. XIX." D. 141 / 95 p. 2. „Poarta se deschide și în fața noastră apare reședința unuia dintre cei mai puternici oameni din România. O clădire cu *hacienda*. Curtea din față este pavată." "22" 29 / 95 p. 6. „Cunoscute în întreaga lume sub denumirea de «*haciendas*», conacele măreție din Mexic aduc încă aminte prin fiecare detaliu arhitectural sau de decor de casele vechilor nobili veniți pe aceste tărâmuri din Spania, cu sute de ani în urmă." wall-street.ro 4 IV 09; v. și R.lit. 37 / 96 p. 22 [pron. *asiénda*] (DN_3, DexX)

hacker s.m. (cuv. engl.) –Utilizator al unui computer personal care încearcă să acceseze neautorizat sisteme proprietare– „pentru asta există *hackeri*. «Datoria» lor este, înainte de toate, să treacă de coduri și parole." D. 134 / 95 p. 14. „Cuvântul *hacker* vine de la *hack* – a ciopârți, a sfărâma, a cotonogi. Prin anii '70, *hackerul* era considerat un pasionat de calculatoare, care, printr-o programare inteligentă, reușea să împingă sistemul spre performanțe ieșite din comun [...] Însă un deceniu mai târziu, sensul s-a modificat, cuvântul fiind asociat individului care sparge codurile rețelelor informatice pentru a sustrage sau distruge informații, ori creează viruși." Ad. 6 III 01 p. 3. „Cu ocazia venirii sale în România, Bill Gates și-a exprimat, la televiziunea publică, părerea despre *hackeri*: «Cuvântul *hacker* acoperă foarte multe tipuri de comportament. Trebuie să facem distincții, pentru că sunt cei care se joacă cu sistemul, găsesc problemele pe care în mod responsabil le raportează. Ăsta e un câștig. Apoi sunt cei care sunt criminali și care sparg sistemele, șterg informațiile, iar asta seamănă cu un jaf armat într-o formă digitală. Din fericire există legi care pedepsesc asemenea acte. De aceea trebuie să distingem între aceste tipuri de activități, pentru că una este benignă, iar cealaltă malignă»." G. 8 VIII 07 p. 15; v. și Ev.z. 18 I 97 p. 3, Vineri 10 / 98 p. 7, 7 seri anul 22 / 99 p. 16, R.lit. 34 / 99 p. 31, Nat. 8 VI 00 p. 9, Azi 15 VII 00 p. 2, R.l. 16 IV 08 p. 1, G. 1 IV 09 p. 2; v. și *antihacker* 2001, 2007, *botnet* 2006, *ciberconflict* 2002, 2003, *cibercrimă* 2009, *ciberpirat* 2011, *clon* 2009, *cracker* 2004, *FBI* 2007, *hardware* 2002, *infectat* 2000, *mafiot* 2009, *mail* (*căsuță de mail*) 2011, *phishing* 2005, 2006, *PIN*[1] 2006, *pirata* 2000, *rootkit* 2011, *server* 2008, *spărgător* (sensul 2) 2012 [pron. *hécăr*] (cf. fr. *hacker*; PR 1984; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1997; Stoichițoiu Ichim, *A*; Zafiu, *D*; R. Zafiu în R.lit. 25 / 01, A. Stoichițoiu Ichim, în LL 3 / 01, 4 / 01; DNAR 1999; NODEX, MDN, DexX)

hackerí v.t. –A intra ilegal în rețele informatice proprietare sau a modifica un program informatic proprietar– „Cine l-*a hackerit* pe Ion Iliescu" ziaruldeiasi.ro 1 XI 00. „Site-ul CNAS, *hackerit* pentru a treia oară" ziare.com 14 I 08. „Site-ul Primăriei Iași, *hackerit* de un fan Scorpions" ziare.com 1 VII 08 (din *hacker* + *-i*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

hackerit s.n. –Acțiunea de a intra ilegal în rețele informatice proprietare sau de a modifica un program informatic proprietar. Hacking– „Și «*hacker*»-*itul* este o meserie" cit. de R. Zafiu în R.lit. 25 / 01. „Unii vizitatori au început să treacă acum inclusiv la atacuri tehnice împotriva site-ului, blocându-l, însă doresc să le reamintesc că *hackeritul* și altfel de practici asemănătoare constituie infracțiune, iar server-ele celor care recurg la astfel de practici pot fi ușor depistate." opiniicetatenesti.com 29 III 09 (din *hackeri*)

hackeríță s.f. –Femeie hacker– „Pentru filmările la spotul Skol s-a vopsit roșcată și asta i-a adus rolul unei *hackerițe* în scurt-metrajul «Project W», un fel de «Matrix» în viziune românească." Lib. 31 V 03. „D.D., o *hackeriță* idealistă..." Tele Ghid Cot. 10 I 05 p. 37. „Angelina Jolie, o *hackeriță* în «Virusul distrugător»" Gard. 24 VI 08; v. și revistavip.net 6 II 08 (din *hacker* + *-iță*)

hacking s.n. (cuv. engl.; inform.) „De cinci ani Călin a descoperit universul calculatorului iar în doi ani s-a specializat în *hacking* (spargere de rețele pe bază de date și informații secrete)" Ev.z. 18 I 97 p. 3. „Bill Gates – de la *hacking* la șefia Microsoft" G. 31 I 07 p. 22 [pron. *héching*]

hackuí –A intra ilegal în rețele informatice proprietare sau a modifica un program informatic proprietar– „Zice că grupul lui *a hackuit* serverul" cit. de R. Zafiu în R.lit. 25 / 01. „Interesant pentru mine e să aflu ce softuleț folosesc ăștia de la poliție pentru a face captura de pe camere, cum e automatizată camera, și cum se poate *hackui*." piticu.ro 26 X 06 [pron. *hecuí*] (din engl. *to hack* + *-i*, nu fără o ironică apropiere de rom. *hăcui*)

hackuíre s.f. –Acțiunea de a intra ilegal în rețele informatice proprietare sau de a modifica un program informatic proprietar. Hacking. Hackerit– „Găsiți aici cele mai simple metode de *hackuire*" cit. de R. Zafiu în R.lit. 25 / 01. „Poate există o metodă de *hackuire* însă noi nu am cercetat mai mult." miresici.ro 25 I 07 [pron. *hecuíre*] (din *hackui*)

hackuit s.n. –Acțiunea de a intra ilegal în rețele informatice proprietare sau de a modifica un program informatic proprietar. Hacking, hackerit– „Sistemele care vor deveni vulnerabile la *hackuit*" cit. de R. Zafiu în R.lit. 25 / 01. „Dacă ești pasionat de informatică și vrei să înveți arta *hack-uitului* pe băncile facultății, programează-ți o sesiune de studii post-universitare în Scoția, la Universitatea Abertay. «Securitatea informatică și *Hackuitul* Etic» este numele cursului care le va facilita studenților incursiunea în lumea criminalității informatice." campusnews.ro 27 VIII 08 [pron. *hecuít*] (din *hackui*)

hadrón s.m. (fiz.) –Particulă elementară supusă unei interacțiuni puternice– „Recenta descoperire vine în sprijinul teoriei privitoare la exis-

tența particulelor quarq, elaborată în prima perioadă a anilor '60. Această teorie susține că atomii sunt compuși din particule denumite *hadroni* care, la rândul lor, sunt formați din particule quarq. Particula descoperită deține, totodată, proprietatea analogă sarcinii electrice, pe care fizicienii presupun că o vor găsi la unul din cele patru tipuri de particule quarq ce ar putea exista. Proprietățile particulelor subatomice n-au putut fi însă constatate în natură." Sc. 11 VI 76 p. 6. „Inaugurarea controversatului colidron de *hadroni* din adâncurile Alpilor a reaprins discuția despre riscurile la care se expun savanții, în încercarea lor de a descifra tainele materiei." Mag. 11 II 09; v. și Cont. 26 VII 80 p. 5 (din engl. *hadron*; Dimitrescu, *Dr.* 180; PR 1965, BD 1971; DEX-S, DN_3, DexX)

hadrozáur s.m. (zool.) „Paleontologul american K.H. a anunțat descoperirea rămășițelor unui cuib de pui de dinozauri [...] în cuib trăiau 15 pui de dinozauri, dintr-o specie denumită *«hadrosauri»* care populau regiunea în urmă cu 70–75 milioane de ani." R.l. 17 VIII 78 p. 6. „Printre descoperiri se numără și resturile unui *hadrozaur* de 20 de metri, dimensiune ce ar putea reprezenta un record în ceea ce privește lungimea acestei specii." ziare.com. 30 XII 08 [scris și *hadrosaur*] (din engl. *hadrosaur*; WT; DEX-S, MDN, DexX)

haikú s.n. (cuv.jap.) –Poezie de tip clasic japonez din trei versuri, primul și al treilea pentasilabice, iar al doilea heptasilabic– „Laconismul, economia extremă a *haiku*-ului nu poate fi comparată cu nici o virtute asemănătoare a vreunei specii lirice europene." R.lit. 12 XII 74 p. 20. „Putem vorbi despre noi, așadar, în graiul desenat al unui mare pictor japonez. Ca în *haiku*-urile tălmăcite, în pendulările cărora legăm două lumi cu aceleași fire ascunse, din desenele lui I.M. se poate citi o poezie a locului și fizionomiilor românești." R.lit. 10 IV 75 p. 1. „Pagina din dreapta reprezintă traducerea în *haiku* a respectivului semn." Obs. cult. 20 II 01; v. și 4 X 79 p. 21 (cf. engl., fr. *haïku*; Dimitrescu, *Dr.2* 154; PR 1922, CD; DTL; DEX-S, MDN, DexX)

háină s.f. *haină-delon* v. *delon*

haiós, -oásă adj. (fam.-arg.) –Amuzant, simpatic– „Dacă amicu' de la Constanța are vreo poantă nouă, te sun din nou și ți-o spun, că știi ce *«haios»* e tipu'." Sc. 10 XII 75 p. 2. „La intersecție [...] m-a pus dracu să râd de un grup de hippyoți pe motociclete cu trei roți. Aveau niște căști *haioase* și niște ochelari de mai mare râsul [...] Unul din ei și-a parcat drăcovenia în dreptul meu, iar între ochi mi-a proptit un pistol de dimensiuni impresionante. Restul [...] țipau să împuște rahatul ăsta de azilant." R.l. 16 I 93 p. 3. „amplul poem Lucian, publicat recent în *haioasă* variantă electronică..." R.lit. 2 VII 10 p. 6; v. și "22" 13 / 94 p. 10, R.lit. 14 VII 04 p. 12 (din *hai*, cf. *a face hai de cineva*, "a lua peste picior"; C. Lupu în LL 3 / 72 p. 349, M. Popescu-Marin în SCL 3 / 79 p. 275; DEX-S, NODEX, DexX)

hair stylist s.m. (cuv. engl.) –Persoană care se ocupă de realizarea stilurilor de frizuri și coafuri. Frizer, coafor– „profesează ca *hair-stylist*. Mai pe românește este coafor sau, după cum vă vine mai ușor, frizer." Naț. 3 II 01 p. 16. „Angajăm coafez(ă), *hair-stilist* cu experiență, manichiurist(ă) cu experiență, salon de lux" R.l. 25 VII 03 p. 12. „Domnișoara care mă tunde, *hair-stylist* își zice, a început să se pregătească de Bac făcându-și copiuțe." R.l. 22 XII 07 p. 8; v. și Ad. 29 VIII 03 p. 7, R.l. 29 XI 03 p. 8, 25 V 06 p. 32, G. 5 V 07 p. 12, 5 X 07 p. 2, 16 VI 08 p. 11 [pron. *heăr-stáilist*; și calcul parțial *hair-stilist*]

hair style s. (cuv. engl.) Stil de aranjare a părului. Frizură, coafură „*Hair-style*. Anul trecut a venit o stilistă de la Londra, în cadrul procesului de rebrenduire a Antenei 1, și doamna aceea s-a uitat la mine, a decis că sunt teribil de demodat cu părul meu dat într-o parte și m-a tuns..." Cot. 16 XI 04 p. 24. „*Hair style*: tendințe primăvară-vară 2011" unica.ro 25 I 11 [pron. *héăr-stail*]

hair styling s. (cuv. engl.) –Profesia de hair stylist– „a avut loc concursul de *hair-styling* pentru juniori [...] invitat special al evenimentului fiind hair-stylistul spaniol Luis V." R.l. 14 XI 06 p. 28. „*Hair-styling*: tunsoare, culoare, coafură. Prețuri: 20 RON un tuns și 500 RON serviciul complet" R.l. 5 X 07 p. 2 [pron. *heăr-stáiling*] (Stoichițoiu Ichim, A)

halál adj. (cuv. ar.; d. mâncăruri și produse cosmetice) –Care este permis de credința islamică– „Vegetarienii sau sportivii de diferite religii nu au fost uitați nici ei, putând găsi în meniu *«halal»* și «coșer»." Cot. 25 IV 08 p. 30. „Odată cu cosmeticele lipsite de chimicale, a fost dezvoltată și o serie de produse cosmetice și de îngrijire a pielii care să fie *«halal»* (permise) pentru musulmane, respectiv care să nu conțină ingrediente provenind de la animale nepermise de Islam: placentă de porc, sânge, grăsimi, chiar și urină, acid stearic (aceste derivate, provenind de la miliarde de animale, sunt vândute de abatoare marilor companii cosmetice)." G. 17 VIII 09 p. 14

haldát s.n. –Depozitarea sterilului în halde– „Operativitatea comunicării cu personalul de pe excavatoare, mașini de *haldat*, benzi transportoare, depozite de cărbune energetic etc. se îmbunătățește substanțial permițând măsuri prompte în situațiile deosebite care se ivesc pe parcurs." R.l. 11 XI 82 p. 3. „a început montajul unei mașini de *haldat* de dimensiuni și capacitate încă neînregistrate la noi în țară." R.l. 3 X 84 p. 5. „Modernizarea mașinii de *haldat* de la Roșiuța vizează creșterea capacității de producție, capacității orare a excavatoarelor cu rotor a circuitului de transport și a mașinii de *haldat*." Vertical 5 VI 07 (din *haldă* + *-at*)

háldă s.f. –Loc unde se depozitează sterilul– „Anual trebuiesc scoase din circuitul agricol câte patru hectare de teren pentru a face loc *haldelor* de cenușă piritică [...] și batalelor de fosfogips." Sc. 28 V 74 p. 2. „Realizarea de noi materiale textile nețesute pentru însămânțat talazuri, terenuri erodate și *halde* de steril." R.l. 7 III 78 p. 3. „După cea de la Mateești, o a doua *haldă* de steril a început să alunece în Vâlcea." Ev.z. 17 III 08; v. și Fl. 2 VIII 79 p. 9; v. și *fosfogips* 2008, *ripare* 1985, *șlam* 2010 (din germ. *Halde*; DT, DG; DEX, NODEX, MDN, DexX)

halfíe s.f. (sport.) –Linia de mijlocași– „E apreciată drept mai bună activitatea formației din prima repriză cu *halfia* D.–B." Sc. 23 I 74 p. 7 (din *half* + *-ie*; DexX)

halogén s.m., adj. || *bec / lampă /, sobă cu halogen* –Care conține un halogen ce-i ameliorează eficacitatea și durata– „[A pocnit] un bec *halogen* care a încremenit întreaga asistență..." R.l. 5 X 91 p. 1. „Sobă cu *halogen* – o ultimă noutate; sobă cu infraroșii pentru baie și bucătărie; robot mixer cu toate operațiunile; sobă termo-quartz." R.l. 29 X 91 p. 6. „Clienții casnici vor avea de ales între becurile fluorescente, cu cea mai mare rată de economisire a energiei (75% mai puțin decât cele incandescente) și becurile cu *halogen*, ce furnizează lumina echivalentă unui bec incandescent, dar folosind cu 25 – 50% mai puțină energie electrică." ziare.com 18 III 09; v. și R.l. 29 XI 91 p. 3 (din fr. *halogène*; DEX, DN_3 – alt sens, DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

halón s.m. (chim.) „A fost brevetat un nou tip de extinctor, bazat pe un gaz de curând descoperit, numit *halon*–1301 [...] *Halonul*–1301 este incolor, inodor și rău conducător de electricitate." Cont. 5 VIII 77 p. 5. „să nu cumpere și să nu utilizeze extinctoare cu *haloni* fără discernământ și să nu le descarce în atmosferă..." satu-mare.ro 15 IX 06 (din fr. *halon*; DEX-S, MDN, DexX)

halterofílă s.f. –Femeie care practică sportul cu haltere– „*Halterofila* Qiu Hongmei a ridicat de aproape trei ori propria greutate" G. 25 IV 07 p. 20. „*Halterofila* R.C. a luat medalia de argint la Jocurile Olimpice" jurnalul.ro 1 VIII 12 (din *halterofil* + *-ă*)

halucinogen, -ă s.m., s.n., adj. (chim.) –Substanță care produce halucinații– „Ambiția beatnicilor de a surprinde sub imperiul *halucinogenilor:* mescaline, peyotl, marijuana etc. «mesajul automat»." Cont. 6 I 67 p. 2. „[Aldous Huxley] a afirmat că valoarea fundamentală a drogurilor *halucinogene* ține de capacitatea lor de a-i procura unui om normal genul de percepții vizionare specifice misticilor, sfinților și marilor artiști." AS 17 I 09 p. 31. „Se pare că tânărul consumase plante *halucinogene* înainte de ispravă și nu a vrut să se prindă de frânghiile aruncate de pompieri." ziare.com 2 IV 10; v. și Alm.Sc. 1967 p. 364, Cont. 14 XII 79 p. 4; v. și *drog* (*drogul violului*) 2008, *etnobotanic* 2009, *inhalosedare* 2008, *LSD* 1978, 2008, *mescalină* 2000, *psihotrop* 1970, *rap* 2002, *underground* (sensul 4) 2009, *zombi* 2006 (din fr. *hallucinogène*; PR 1955; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108; DEX, DN_3, DexX)

ham s.n. –Ansamblu de curele menite a susține și masca, sub haină, tocul pentru pistol– „În mod sigur, tânărul are asupra sa un pistol «Stecikin», prins în *ham*, la spate sau sub braț..." Ev.z. 16 XII 97 p. 3 (extindere de sens)

hamám s.m. „O coborâre pe apele înspumate, dovadă de curaj și de nebănuit prilej de distracție, după care o baie turcească (*hamam*) este binevenită." Av. VI 00 p. 70, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Primul *hammam* (baie turcească) din Transilvania a fost deschis în cadrul Complexului Băile Sărate din Sângeorgiu de Mureș." R.l. 25 VIII 06 p. 11. „Ca să-ți prelungești siesta, un moment de plăcere la *hamam*" Marie ClaireVIII 08 p. 129, cit. de Stăncioi-Scarlat (din tc. *hammam*; DNAR var. *hammam* 2000; DAR)

hamburger s.m. (anglicism; culin.) „Preparatul de bază al alimentației rapide în S.U.A. îl constituie *«hamburgerul»*, chifteaua prăjită servită caldă într-o chiflă tăiată în două." Sc. 28 III 78 p. 5. „Totul a început în 1937, cand cei doi frați McDonald au reușit să deschidă un mic restaurant de familie care vindea *hamburgeri* și hotdogi, în San Bernardino, California." ziare.com 29 XI 09; v. și D. 135 / 95 p. 10; v . și

barbecue 2010, *cheeseburger* 2004 [pron. *hámburgăr*] (din engl. americ., fr. *hamburger* [steak]; DMC 1964; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

hamlét s.m. (folosit mai ales la pl.) –Indispensabili– „Partea de jos a trupului [...] se înveleşte într-o pereche de pantaloni croşetaţi, de mână sau la maşină, ce se mai numesc şi *hamleţi*, iar peste ei se mai trage o pereche de nădragi tradiţionali, fie blugi, fie pantaloni de stofă..." Săpt. 12 II 85 p. 8. „S-a sfârşit şi cu infiltrarea lipsită de graţie a domnilor într-o pereche de *hamleţi*." Naţ. 8 XII 00 p. 1. „La un raion, un domn mai în vârstă mi-a atras atenţia că pe eticheta unui raft scria indispensabili, dar că în spatele ei nu se găseau decât maiouri. M-a întrebat dacă eu nu văd totuşi unde ar putea fi indispensabilii. Nu i-am descoperit, aşa că, până la urmă, clientul a întrebat-o pe vânzătoare. Fata s-a uitat lung, uşor dezorientată. Probabil avea în minte că şi un maiou e indispensabil. Încercând s-o lămurească, omul a folosit cuvântul *hamleţi*. Fata s-a blocat complet. Atunci mi-a venit mie ideea salvatoare: «E vorba de izmene, domnişoară»." D. 107 / 06 p. 17; v. şi Săpt. 18 X 85 p. 8 (formal din n.pr. *Hamlet*)

hamsín s. (cuv. arab) –Vânt care bate regulat în Egipt şi peste Marea Roşie, dinspre sud, timp de 50 de zile începând de la jumătatea lunii martie– „Aerul se îngroaşă şi tremură, peste câteva zile va bate *hamsinul* – vântul acela cald, care vine dinspre Africa..." G. 11 IV 08 p. 10. „La Eilat (cel mai sudic oraş din Israel, aflat la graniţa cu Egiptul (Taba) şi cu Iordania, cu oraşul port Aqaba, care se şi vede, când nu e ceaţă sau *Hamsin*) poţi ajunge cu avionul, direct din aeroportul internaţional Ben Gurion..." tabu.ro 22 I 09 (cf. engl, fr. *khamsin*; MDN, DexX – *khamsin*)

hand made adj. (cuv. engl.) –Realizat manual, făcut de mână– „târg cu haine şi obiecte vintage, accesorii, lucruri *hand-made* şi second-hand." R.l. 23 II 08 p. 25. „târgurile de Florii, unde puteţi găsi de la bucate tradiţionale până la accesorii *handmade* şi obiecte vintage." R.l. 11 IV 09 p. 1. „a început să confecţioneze bijuterii din curiozitate, pentru ca apoi *hand-made-ul* să devină un stil de viaţă." adevarul.ro 14 VI 10; v. şi Ad. de seară 27 III 09 p. 13 [pron. *hend-meid*]

hand-out s.n. (cuv. engl.) –Document distribuit presei ori auditorilor pentru a întări, explica ori îmbogăţi cu informaţii o prezentare orală– „aveţi câteva *hand out*-uri pe care sper că v-aţi uitat." R.lit. 24 IV 02, cit. de Stăncioi-Scarlat. „în ceea ce priveşte predarea, sunt adoptate mijloacele media: microfoane mobile, proiectoare, prezentare în power point, *hand-out*-uri – toate ajutându-te să înţelegi rapid şi eficient substanţa cursului." Obs.cult. 23 VI 05 p. 18, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *hénd-aut]*

handicapánt, -ă adj. –Degradant– „În răstimp de douăzeci de ani, John Cheever a sucombat treptat celei mai *handicapante* dintre patimi – alcoolismul." R.lit. 6 VI 85 p. 22. „În toţi anii scurşi de la Revoluţie, blestemul României a fost frica. Frica de risc, frica de nelinişte, frica de a întreprinde ceva pe cont propriu, dorinţa bolnavă de ghemuire în uterul *handicapant* al amărâtei lefi «sigure»." hotnews.ro 16 XII 06 (din *handicap* + *-ant*)

handicapát s.m. **1.** –Infirm, invalid– „Ziua *handicapaţilor*" Emisiune TV 3 XII 93. „Shia LaBeouf a rămas *handicapat* pe viaţă" Lib. 24 III 10. **2.** (arg. tinerilor; peior.) –Om neputincios, nedescurcăreţ şi cam sărac cu duhul– „Ce-ai găsit la *handicapatu'* ăla de nu te mai desparţi de el?". „Cornel Dinu: «Copos e un *handicapat* al umorului!»" ProSport 23 II 10 (din *handicapa*; cf. engl. *handicaped*, fr. *handicapé*, it. *handicappato*; S. Dumistrăcel în Lum. 4 VIII 10; DMC 1966, DPN 1973; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

handling s.n. (transp.) „*Handling* este un termen care defineşte şi include toate activităţile de pregătire a aeronavelor pentru şi după curse, precum şi serviciile în folosul pasagerilor până în momentul recuperării bagajelor." R.l. 4 IV 91 p. 2. „Şef serviciu *handling* (bagaje şi catering)" R.l. 4709 / 05 [pron. *héndling*] (din engl., fr. *handling*; DN_3, DexX)

handset s.n. (cuv. engl.; tel.) –Receptor telefonic cu difuzorul şi microfonul încorporate într-o singură piesă– „Capabil să stocheze până la 1.000 fişiere de muzică, dotat cu sistem de navigare scroll-wheel (rotiţă), acest *handset* permite utilizatorului să caute cu multă uşurinţă diverse fişiere. *Handset-ul* este perfect pentru iubitorii de muzică." hotnews.ro 12 III 05. „Samsung a prezentat cel mai recent *handset* pentru 2005 [...] care va fi telefonul mobil oficial al Jocurilor Olimpice de Iarnă – Torino 2006" Ad. 11 V 05 p. 8. „În epoca actuală, *handset-urile* care nu au aplicaţii nu au nicio şansă să supravieţuiască." ziare.com 30 VI 11 [pron. *héndset*]

hands-free (anglicism) **1.** adj. –Care poate fi utilizat fără a folosi mâinile– „Cicliştii din Olanda pot obţine o bicicletă dotată cu un kit *hands-free* pentru telefon mobil dacă devin clienţi ai operatorului de telefonie mobil Orange. Clienţii [...] vor primi un încărcător de telefon mobil ataşat la ghidon şi un headset wireless care le va permite să-şi semnalizeze intenţiile în trafic fără a-şi ridica mâinile de pe ghidon." Ad. 19 II 04 p. 9. „modalităţi de copiat la examene. Cel mai la modă pare să fie *hands free-ul*." G. 23 III 07 p. 11. **2.** s.n. „Candidaţii nu au voie să intre la examene cu mobile sau *hands-free-uri*" Realitatea TV 20 XI 05, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 44. „s-a întocmit un top al celor mai populare metode de copiat, utilizate de studenţi, în sesiune. Locul întâi a fost adjudecat de *handsfree-ul* invizibil." G. 3 VII 08 p. 2; v. şi 25 VII 06 p. 6, 22 VIII 08 p. 3 [pron. *héndţ-fri*] (DexX)

hantá v.t. (franţuzism; livr.) –A chinui, a obseda– „Mă întreb doar care sunt numele, încă nedivulgate de teleaşti, aflate pe etichetele aşezate sub capetele de cerbi ce *«hantează»* somnul lui Belphegor." Săpt. 5 IV 74 p. 7. „Ar mai fi şi o ediţie a treia din «Le Chasseur des corbeaux», ce mă *hantează*..." Z. 29 IX 06 (din fr. *hanter*; MDN, DexX)

happening s.n. (spect.; americanism) –Spectacol în care spontaneitatea şi improvizaţia sunt esenţiale– „Unii îmi povestesc ce i-a impresionat îndeosebi. Îi impresionează mai ales ceea ce se numeşte *«happening»*-urile, manifestările-spectacol, care, de fapt, nici nu ţin de artă." Sc. 21 X 69 p. 4. „S-a jucat luni, la Tulcea: «Singuri în noapte», un *happening* cu Tania Popa şi Claudiu Bleonţ" presaonline.com 24 VI 09. „Formă de manifestare artistică, de comunicare interumană sau de comportament socio-cultural, *happeningul* a devenit un mod de viaţă, înglobând spectacolul străzii, spectacolele de sală sau pur şi simplu în aer liber, în staţiile de tramvaie, în parcuri, absolut pretutindeni unde ajung oamenii." Contr. 27 IX 91 p. 10; v. şi Cont. 1 XI 74 p. 4, R.lit. 30 IV 81 p. 19, Săpt. 12 XI 82 p. 2, R.lit. 17 / 93 p. 16; v. şi *comper* 1980 [pron. *hépening*] (din engl. americ. *happening*; cf. fr. *happening*; Dimitrescu, *Dr.2* 113; PR, DMC 1964, BD 1966; DCMM; D. Am., DEX 98, MDN, DexX)

happy-end s.n. (spect.; fals anglicism) –Sfârşit fericit– „Din aceste două arhetipuri a ieşit în tele-noaptea de miercuri un suspans de toată frumuseţea: englezii au condus cu 1–0, a lor era viaţa, ca-n film, când totul e O.K., când totul merge spre *happy-end*." R.lit. 27 V 71 p. 27. „Binele triumfă. Iar acest *happy-end* [...] nu era numai o concesie făcută publicului elisabetan, ci şi expresia unei credinţe în şansa forţelor binelui, frumosului şi adevărului." Sc. 19 I 77 p. 4. „Poveste de dragoste cu... *Happy End* 2007 la PRO TV!" protvmagazin.ro 31 XII 07; v. şi Cont. 15 XI 74 p. 9, I.B. 21 XII 74 p. 3, 24 X 75 p. 2 [pron. *hépiend*] (din fr. *happy end* – pseudoanglicism, v. Hristea, *O.* 44; PR 1947; a fost utilizat şi înainte de 1960, în special cu referire la filme; DTL; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

hard (anglicism) **1.** adj. (d. filme etc.) –Necenzurat– „Se pare că este un porno-*hard*, adică «fără perdea», de aceea este un film interzis spectatorilor sub, doar, 16 ani." R.l. 1 X 93 p. 2. „La Budapesta activează în jur de 50 de tinere actriţe de *«hard»*, recrutate în cele cinci sau şase agenţii care au apărut în ultimii ani [...] Este vorba despre adolescente cu sâni fără silicon, «bulimice» după bani [...] Oricum, la 25 de ani, cariera unei «hard»-iste se termină." Expr.Mag. 30 X 97 p. 17. „Cei care se aşteaptă la lucruri *«hard»* vor fi dezamăgiţi: filmul e sensibil şi pur." G. 2 III 06 p. 7. **2.** –Hard rock– v. *disco* 1984. **3.** s. (inform.) –Structura fizică a unui sistem de calcul. Hardware– „Schimbările de *hard* se vor efectua pe bază de comandă telefonică, dar operaţiile nu vor dura prea mult pentru că se va lucra modulat." Naţ. 8 VI 00 p. 9. „Deci nu numai locaţia informatică, *hardul* este o reuşită, cum şi programul educaţional este extraordinar." Ad. 15 IX 03 p. 8 (DexX – sensul 3

hard rock sint.s. (anglicism; muz.) –Rock cu un grad mai înalt de elaborare şi cu o mai mare stridenţă decât rock and roll-ul– „Iar piesele vor fi, cum spuneam, ceva mai grele, mai *hard-rock and roll* cu influenţe din soul. Ca şi în cele două melodii amintite, vocile [...] vor fi mai aspre, dar ca o principală caracteristică va rămâne melodicitatea." Cont. 26 IV 74 p. 6. „A nu se confunda *hard-rock* cu aşa-numitul curent punk!" Săpt. 6 I 78 p. 7. „Cele mai bune piese *hard rock* din istorie" ziare.com 5 I 09; v. şi Pr.R.TV 29 XI 78 p. 9, Săpt. 8 XII 78 p. 7, 23 VIII 84 p. 11; v. şi *discoenciclopedie* 2007 (din engl. *hard-rock*; BD 1968; DEX-S, DexX)

hardback s. (cuv. engl.) –Ediţie scumpă, cartonată a unei cărţi. Hardcover– „De la *«hardback»* la «paperback». Trecând în revistă, în «Le Monde» din 3 I 1975, iniţiativele britanice în domeniul literaturii pentru copii, D.F. [...] relevă faptul că Editura Collins a lansat între colecţiile sale cartonate (*«hardback»*) pe cea intitulată «Leul» pentru copii între 6 şi 13 ani." R.lit. 23 I 75 p. 22. „lansarea acestui volum a avut loc în 31 martie, simultan în format carte (*hardback*), integral audio (citit de

autor) și multimedia (aplicație pe computer)." Ev.z. 1 IV 10 [pron. *hárdbec*] (WT; MDN, DexX, DEX 09)

hard-core rap s. (cuv. engl.; muz.) –Stil de muzică hip-hop caracterizat prin furie și agresivitate– „Chiar și RAP-ul are mai multe curente, tendințe – unul revendicativ și dur (*hard-core*), și genul în care partea muzicală este preponderentă, chiar improvizația muzicală (jazz-RAP)." R.l. 23 II 93 p. 2. „Acum a trecut pe *hardcore rap*." Cot. 25 VI 07 p. 32, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În 1993, trupa *hard-core rap* Onyx înregistrează o versiune a hit-ului «Slam»..." 9am.ro 27 IV 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [*pron. hardcor rép*]

hardcover s. (cuv.engl.) –Ediție cartonată a unei cărți– „apar, în format *hardcover*, cărți ale autorilor clasici." R.l. 3 IX 08 p. 19. „sunt disponibile două volume *hard-cover* într-o casetă..." G. 8 XII 09 p. 16

hard-disk s.n. (americanism) –Disc magnetic inamovibil, de mare capacitate, folosit pentru stocarea datelor la computere– „Vând *hard-disk* 20 M." R.l. 29 X 91 p. 7. „Dispozitivul pe care sunt stocate datele dintr-un calculator se numește *harddisk* (HDD)." Ad. 30 VII 02 p. 7; v. și Ev.z. 18 I 97 p. 3, 7 seri 22 / 99 p. 16, Cat. 10–16 VI 97 p. 6 (din engl. *hard-disk*; PN 1987; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

hardware s. (cuv. engl.) –Ansamblul dispozitivelor care compun un computer– „Centrul de calcul IOR cu sediul în Aleea IOR nr. 4, sector 3, recrutează de urgență: ingineri sistem specialitate software, ingineri de sistem specialitate *hardware*; analiști programatori, cu o vechime de minim 5 ani în specialitate și buletin de capitală." R.l. 5 III 82 p. 4. „Defecțiunile se pot grupa în două categorii: *hardware* (defectarea echipamentului) și software (viruși, hackeri etc.)." Ad. 30 VII 02 p. 7; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16; v. și *joystick* 2001, *LAN* 2002, *videorecorder* 2008 [pron. *hárdueăr*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_4, DEX 98, NODEX, DexX)

harira s. (cuv. arab; culin.) –Supă tradițională marocană din legume, carne de vită sau de pui și fasole uscată– „Specialitățile tipice pentru marocani sunt *harira*, o supă cu paste, tajine, fripturici consistente și fragede, din bucățele de miel sau pui marinat sau hout (cam aceleași ingrediente de la ultimul fel, altfel pregătite)." Madame Figaro V 00 p. 134, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Fusesem invitat [...] special pentru *Harira*, supa națională." sfin.ro 2 III 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Harira* – supa medicament [...] *Harira* am descoperit-o într-o seară de decembrie, în apropierea Anului Nou, într-o piață din Marrakesh..." AS 19 IX 09 p. 19 (din engl. *harira;* DNAR 2000)

hártă s.f. || *hartă-machetă* –Machetă cu rol de hartă– „Pe mesele lungi ale centrului de coordonare și calcul, sub cristale, erau expuse numeroase hărți [...] alături se afla o *hartă-machetă* indicând amplasarea numeroaselor stațiuni care urmăresc zborul navei Vostok 2. La centru s-au aflat hărți-scheme cu traseele de mișcare și locurile de staționare a acestor nave (= de măsurători)" R.l. 18 VIII 61 p. 4 (din *hartă* + *machetă*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 138) || *hartă-schemă* –Hartă schematizată la maximum– v. *hartă-machetă* 1961 (din *hartă* + *schemă*); v. și *planșă-hartă*

hasdeián, -ă adj. –Care aparține lui B.P. Hasdeu– „Inițiativa Editurii tineretului de a publica în anul viitor o «Literatură română veche», reconstituită din studii și fragmente *hasdeiene*, va constitui, cred, o revelație." Sc. 16 X 68 p. 4. „romantismul *hasdeian* are surse de-a dreptul curioase în contextul literar al deceniului 1860-1870." R.lit. 30 1 09 (din n.pr. al scriitorului [B.P.] *Hasdeu* + *-ian*)

hatchback (cuv. engl.; auto) –Stil de caroserie bicorp, cu portiera portbagajului și luneta formând o unitate– „Caroseria are 3 uși, din care una la spate («*hatch-back*»)." I.B. 29 V 86 p. 8. „În gama Astra există modelul *hatchback* cu cinci uși cu un portbagaj bun, de 380 litri (acceptabil), dar și break-ul mai mare în dimensiuni și cu un portbagaj uriaș de 500 l." gandul.info 28 II 06. „Dacia are alocate 3188 de mașini, fără a include în ofertă al cincilea model al gamei, *hatchbackul* Sandero." G. 1 VII 08 p. 16 [pron. *hécibec*] (Random House 1965-70); v. și *ascendență* 2008, *pick-up* 2007, *sedan* 2006, 2007

hat-trick s.n. (sport) –Performanța unui jucător de fotbal sau hochei pe gheață de a înscrie trei goluri consecutive în același meci– „În partida din «deschidere» Rapid – în evident progres – a surclasat pe «Progresul Vulcan» cu 4-0 prin golurile marcate de I.I. [...] și M., care a realizat un frumos *hat-trick* (min. 45, 58 și 76)." I.B. 2 VIII 82 p. 7. „C. prin al său *hattrick* s-a desprins spectaculos în cursa golgeterilor..." Săpt. 20 IV 84 p. 8. „reprezentativa României a dominat tot meciul, Mutu fiind aproape să realizeze un *hat-trick*, în timp ce selecționata Ucrainei nu a avut nici o ocazie clară de a înscrie." Ad. 22 VIII 03 p. 11; v. și R.l. 14 VIII 85 p. 5, Săpt. 11 X 85 p. 8, 14 IV 87 p. 8, I.B. 7 XI 88 p. 7, Ad. de week-end 123 / 04 p. 2 [pron. *hét tric*] (din engl. *hat-trick*; DN_3, DexX)

haute couture s. (cuv. fr.) –Croitorie de lux– „La Paris, Camera sindicală de *haute couture* îi susține financiar pe designeri – pentru că aceștia aduc bani serioși, din export, Franței." Nat. 22 XI 03 p. 5. „*Haute couture* este arta de a coase și croi..." G. 2 XI 07 p. 25 [pron. *hot-cutiúr*] (Zafiu, *D*)

hayón s.n. (cuv. engl.; auto) –Ușa din spate, cu luneta inclusă, a automobilelor de tip hatchback– „Portbagajul capătă deja o altă înfățișare. Este de-a dreptul uriaș și se pot încărca chiar și obiecte foarte mari grație *hayonului* generos decupat." gandul.info 28 II 06; v. și *grilă* 2010 (din fr. *hayon*; MDN, DexX)

hazár s.m., adj. (cuv. turcic) –Populație care trăiește în centrul Afganistanului, dar și în Pakistan sau Iran– „*Hazarii* au fost un enigmatic popor de origine turcă, de religie mozaică, ce a dominat între secolele VII și XI, teritorii din bazinul inferior al Volgăi." R.lit. 16 V 85 p. 22. „*Hazarii*, de origine nomadă, și majoritatea de religie șiită, sunt primii lor dușmani [ai pașunilor], dar și dușmanii declarați ai talibanilor." Olivia 3 / 03 p. 88-89, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Menumorut e nume *hazar* (nu știu dacă era *hazar* negru sau alb!)..." Cot. 19 VI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl., fr. *khazar*)

hărțuí v.t. || *a hărțui sexual* –A face avansuri repetate, mai ales unei colege sau subordonate– v. *femeie-soldat* 1992. „Judecătoare de la Tribunalul Iași, *hărțuită sexual*" Cancan 1 X 08 (trad. engl. *to harass sexually*; DexX)

hărțuire s.f. || *hărțuire sexuală* –Acțiunea de a hărțui sexual– „Dana M. își menține acuzația de *hărțuire sexuală*" Ev.z. 15 VIII 97 p. 12. „Director de școală acuzat de *hărțuire sexuală*" Ev.z. 13 V 08; v. și *program-pilot* 2008 (trad. engl. *sexual harassment*, fr. *harcelement sexuel*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

HD adj. –Abreviere engl. pentru High Definition– „am fost prima televiziune din Europa de Est care a introdus sistemul *HD*..." G. 27 VIII 07 p. 20; v. și *fidelitate* 2009, *iPad* 2010, *iPhone* 2010, *minitelecomandă* 2010, *player* 2005, *port* 2012

HDD s. –Abreviere engl. pentru hard-disk– v. *harddisk* 2002. „De aproximativ 15 ani folosim hard-disk-uri (*HDD* – Hard Disk Drive)" Z.fin. 18 II 04; v. și *industrie* (*industria HDD*) 2006

head-hunter s.m. (cuv. engl.) –Persoană care se ocupă de head-hunting. Vânător de capete/creiere– „Radarul care reperează valoarea funcționează atât de bine, încât am fi probabil cei mai buni «*head-hunter-i*» (vânători de capete) din lume. Agențiile care asudă în Occident în căutare de oameni capabili (fac adică «headhunting») ar trebui să folosească în faza de prospectare doar români, îndepărtându-i însă imediat, înainte ca aceștia să treacă reflex la sufocarea prăzii." "22" 25 / 01 p. 16. „Am fost racolată de unul dintre cei mai cunoscuți *head-hunteri*, R.F. M-a întrebat mai întâi dacă știu ce înseamnă «*head hunter*». I-am zis că știu ce înseamnă termenul." G. 24 I 08 p. 18. „Astfel de invitații sunt preferate și de către *head-hunteri*, tocmai pentru ca intervievatul să se simtă în largul său, fără grijă." R.l. 9 XI 09 p. 2; v. și Ad. 15 I 05 p. 9 [pron. *hédhanter*]

head-hunting s. (cuv. engl.) –Activitatea de căutare de noi angajați cu performanțe deosebite în domeniul lor– „Ca să supraviețuiască, în general, firmele care fac *head-hunting* desfășoară și alte activități de plasare a resurselor umane pe piață." Ad. 15 I 05 p. 9. „Am lucrat și cu companii de *head-hunting*, dar nu am avut rezultate bune." Cot. 13 VII 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Fie că este vorba de oameni contactați prin firmele de *head hunting* sau prin angajări directe, inginerii români sunt căutați..." Ad. 23 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *head-hunter* 2001 [pron. *hédhanting*]

headliner s.m. (cuv. engl.) –Vedetă– „Phoenix, Timpuri Noi și Zdob și Zdub din Moldova vor fi *headlinerii* noștri." J.nat. 5 VII 07 p. 22, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Formația Prodigy a fost desemnată cel mai bun *headliner*..." medifax.ro 14 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *hédlainer*] (DEA)

headphone s.n. (cuv. engl.; tel.) –Set de căști, de obicei stereo, care se pun pe urechi– „observai că poartă un «*headphone*», o cască prin care primea mesajul doar de el știut al casetofonului așezat pe pântec sau în alte părți mai confortabile." R.lit. 2 IX 82 p. 24 [pron. *hédfon*]

headset s. (cuv. engl.; tel.) –Set de căști cu microfon care se lipesc de urechi– „Cel mai important dintre acestea este *headset-ul* Bluetooth..." J.nat., suplim. 5 VII 07 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Headset*-ul se încărcă prin USB..." Antena 3 11 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *hédset*]

heavy metal adj., s. (cuv. engl.; muz.) „Grupul de *Heavy Metal* Iron Maiden s-a format în iunie 1977..." Săpt. 5 X 84 p. 7. „Doborâtori ai multor recorduri mondiale, povestea acestor eroi ai *heavy metal-ului* se derulează de 30 de ani." R.l. 24 VI 10 p. 9. „Veteranii britanici ai muzicii

rock le-au făcut celor peste 25.000 de români o demonstrație live de *heavy metal*." G. 17 VIII 10 p. 15 [pron. *hévi-metal*] (DexX, DEX 09)

hectisecúndă s.f. –Timpul scurs în 100 de secunde– v. *attosecundă* 1976 (din *hecti-* + *secundă*, după model engl.; MDN)

hedging s. (cuv. engl.; fin.) –Operațiune bursieră la termen realizată pentru a conserva valoarea activelor și a oferi protecție împotriva eventualelor pierderi de valoare– „Simplificând (suficient de mult), putem spune că există patru categorii importante de operațiuni bursiere: speculative; de arbitraj; de *hedging* (de acoperire sau «limitare»); și operațiuni tehnice." R.l. 2 III 94 p. 4. „Apoi au apărut operațiunile serioase de «*hedging*», adică de acoperire a riscurilor din alte operații valutare." J.nat. 6 XII 04 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. „[Este] deținătorul celui mai mare fond de *hedging* din lume..." J.nat. 7 IX 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *héging*] (MDN)

heirupísm s.n. (formație glumeață) –Activitate în asalt, grăbită– „*Heirupism*. Guvernul vrea să fluidizeze circuitul financiar în două zile." R.l. 22 I 94 p. 3. „*Hei-rupismul* ca politică de partid și de stat" Obs.cult. 17 IX 02 p. 3. „Dacă se va merge în continuare pe *hei-rupisme* găunoase..." R.l. 11 III 04 p. 1; v. și Obs.cult. 12 III 02 p. 18 (din *hei-rup* + *-ism*; DexX)

heirupíst, -ă adj. (formație glumeață) –Efectuat în asalt– „anii de facultate presupun o pregătire *heirupistă* spre mediocritate?" R.l. 12 X 95 p. 14. „Achiziții *heirupiste* de peste 600.000 euro ale unui muzeu fără strategie." G. 18 XII 07 p. 30 (din *hei-rup* + *-ist*)

heláncă s.f. –Bluză pe gât din material sintetic supraelastic– „o *helancă*, ciorapii și pantalonii." Nat. 15 XI 99 p. 5. „revistele Bravo și Stern aduse în pachetul cu *helănci*..." D. 90 / 05 p. 19. „sacoul de culoarea fildeșului, purtat cu o *helancă* neagră și niște pantaloni negru cu un deget deasupra gleznei." Independent 24 X 08 p. 30 (din engl., fr. *helanca*, marcă înregistrată a firmei elvețiene Heberlein and Co pentru un sortiment de fire sintetice texturate; Dimitrescu, *Dr.* 186; DN_3, DEX 98, DexX; cuvântul este mult mai vechi)

helicostát s.n. v. *elicostat*

helicotécă s.f. v. *elicotecă*

heliocentrálă s.f. (electr.) –Centrală care transformă energia solară în energie electrică– v. *geosincron* 1978. „puzderia de *heliocentrale* ar «culege» până la 95% din energia Soarelui..." Mag. 19 IX 01 (din fr. *héliocentrale*; DN_3, DEX 98, NODEX)

heliocéntru s.n. (med.) „În scopul tratării bătrânilor și copiilor, în capitala Kazahstanului, Alma-Ata, au fost realizate două *heliocentre*, ce au la bază un sistem de oglinzi care concentrează lumina solară." I.B. 11 II 85 p. 8. „În capitala Kazahstanului, Alma-Ata, funcționează, de curând, două *heliocentre* pentru tratarea persoanelor vârstnice și a copiilor." Sc. 14 VI 85 p. 5 //din *helio-* + *centru*, probabil după un model rus.//

heliodróm s.n. –Loc amenajat pentru aterizarea elicopterelor– „Elicopterul lui a aterizat la Neptun, pe *heliodromul* unității militare din zonă." Ad. 30 VIII 03 p. 2. „vreun șeic arab dispus să-și tragă un *heliodrom* în inima Ardealului..." G. 29 V 06 p. 12 //din *heli*[copter] + *-drom*)

helioenergétic, -ă adj. „Construită din fibre de sticlă, șalupa *helioenergetică* are plafonul format din [...] celule de siliciu monocristalin. Acestea colectează energia solară și o transformă în curent de 120 wați." I.B. 30 X 84 p. 4 //din *helio-* + *energetic*//

heliofizioterapeútic, -ă adj. (med.) „Este știut că numeroși pacienți pleacă la mii de kilometri pentru a ajunge la Alma Ata, unde funcționează un sanatoriu *heliofizioterapeutic* în vederea unor ședințe de «terapie solară». Pentru a evita această lungă deplasare, heliotehnicianul B.P. a proiectat și construit, în apropiere de Moscova, un dispozitiv experimental care a trecut cu succes încercările. Dispozitivul cuprinde un reflector-oglindă de dimensiuni impunătoare (2/1,4 metri), instalat într-o ramă specială și care poate efectua cu ușurință mișcări oscilatorii." Sc. 19 III 74 p. 6 //din *helio-* + *fizioterapeutic*//

helioinstalație s.f. –Instalație care captează lumina solară– „Zeci de pacienți sunt supuși zilnic ședințelor de helioterapie care, concomitent cu alte tratamente, grăbesc vindecarea bolnavilor. Specialiștii au anunțat că, în curând, în *helioinstalație* vor fi introduse elemente automatizate ce vor stabili exact regimul de tratament." I.B. 2 III 85 p. 8 //din *helio-* + *instalație*//

heliomarín, -ă adj. (med.) –Care utilizează acțiunea simultană a razelor solare și a aerului de mare– v. *talasoterapie* 1977. „Tratamentul *heliomarin*" acasa.ro 25 VII 08 (din fr. *héliomarin*; PR 1948; DEX-S, MDN, DexX)

heliotéhnic, -ă 1. s.f. (electr.) „Boom-ul *heliotehnicii*. În cadrul preocupărilor pentru economisirea combustibililor clasici, în S.U.A. se extinde utilizarea instalațiilor care folosesc energia solară." Sc. 29 X 77 p. 6. „*Heliotehnica* sporește randamentul plantelor." Sc. 25 XI 78 p. 5. **2.** adj.– „Dispozitivele *heliotehnice* le furnizează energia necesară pentru iluminat, pentru funcționarea frigiderelor, mașinilor de spălat precum și pentru acționarea unei pompe de apă." Sc. 14 V 80 p. 3 (din fr. *héliotechnique*; L 1962; DEX-S, DEX 98, MDN)

heliotehnicián s.m. –Specialist în utilizarea energiei solare– v. *heliofizioterapeutic* 1974 (din fr. *héliotechnicien*; DTN 1976; DEX-S, MDN, DexX)

helioterapíe s.f. –Tratament care constă în expuneea corpului omenesc la soare– „Atât *helioterapia* cât și talasoterapia acționează pozitiv asupra întregului organism prin mecanisme complexe." Sc. 7 VIII 77 p. 4. „Cura heliomarină. După o iarnă atât de lungă și o primăvară ploioasă cu un soare discret, firește că fiecare dorește să valorifice cât mai bine în lunile de vară virtuțile *helioterapiei* și ale terapiei cu ultraviolete." R.l. 2 VI 87 p. 5; v. și *helioinstalație* 1985, *naturoterapie* 2006, *talasoterapie* 2005 (din fr. *héliothérapie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

helipórt s.n. v. *eliport*

helitáxi s.n. v. *elitaxi*

hemirinichi s.n. (med.) „Primul transplant românesc de *hemi-rinichi*, la Cluj [...] Premiera constă în transplantarea unei părți de rinichi, și nu a întregului organ." Mon. de Cluj 22 VI 07. „Copilul a primit o parte dintr-un rinichi de la mama sa prin procedura transplant de *hemirinichi*." Gard. 22 VI 07 (din *hemi-* + *rinichi*)

hemobiologíe s.f. (med.) –Ramură a biologiei care studiază sângele– v. *perinatal* 1978. „secția de Interne II și cea de Hematologie-*Hemobiologie*, din cadrul Spitalului Clinic Județean de Urgență Oradea vor fi mutate la Spitalul Clinic de Copii «Dr. Gavril Curteanu» Oradea." ziare.com 30 X 07 //din *hemo-* + *biologie*; MDN, DexX//

hemodializă s.f. (med.) –Epurare artificială a sângelui printr-un filtru care elimină moleculele toxice în cazul unei insuficiențe renale grave– „La Cluj-Napoca a fost inaugurat Centrul de *hemodializă* din cadrul clinicii medicale nr. 1." R.l. 2 XI 78 p. 5. „În cadrul Institutului de nefrologie, urologie, *hemodializă* și transplant renal din cadrul Academiei de științe medicale a R.P. Bulgaria a fost realizat un nou dispozitiv de biopsie a țesuturilor." R.l. 27 III 84 p. 6. „Mărturii șocante din Secția de *Hemodializă*" Z. de Brăila 2 VI 08 (din fr. *hémodialyse*; PR 1947; DM; DEX-S, MDN, DexX)

hemodilúție s.f. (med.) –Diluția sângelui– „Prin noua metodă se ia un litru de sânge de la pacient când operația începe și i se infuzează înapoi la sfârșitul acesteia. Conținutul în hemoglobină [al sângelui] în timpul operației scade cu 30 la sută, procedeul fiind numit «*hemodiluție* extremă». Prin această metodă hemoragia din timpul și după operație se reduce la jumătate, iar necesitățile de sânge de la donator se reduc cu două treimi." R.l. 27 XII 79 p. 6 (din fr. *hémodillution*, engl. *hemodilution*; MDN)

hemodinamíst, -ă s.m.f. (med.) –Specialist în hemodinamică (condițiile mecanice ale circulației sângelui)– „În fapt, la o intervenție chirurgicală pe cord deschis lucrează o armată de oameni: patru chirurgi, doi anesteziști, doi specialiști în circulația extracorporală, cardiologi, *hemodinamiști*, plus cei de la laborator, fizioterapie și din alte domenii de explorare..." R.l. 12 II 85 p. 5 //din *hemo-* + *dinamist*//

hemoleucogrămă s.f. (med.) –Analiză pentru depistarea hematiilor și a leucocitelor– „În baremul minim și obligatoriu de analize menționăm: reacția Wasserman, *hemoleucograma*, glicemia, determinarea de grup sanguin (soț și soție), examenul sumar de urină și al unor secreții, apoi tensiunea arterială, pulsul, greutatea gravidei." R.l. 10 IX 82 p. 2. „O *hemoleucogramă* completă va costa 20,000 de lei, antibiograma va fi 100.000 de lei, iar examenul rapid pentru depistarea HIV va costa 250.000 de lei. Testul ELISA a fost tarifat la 200.000 de lei." Ad. 27 VIII 03 p. 12. „*Hemoleucograma* este o analiză la sânge care oferă informații despre numărul de globule albe și roșii din sânge și cantitatea totală de hemoglobină din sânge." G. 20 I 10 p. 12 (din fr. *hemo-léucogramme*; DN_3, DexX)

hemoperfúzie s.f. (med.) „*Hemoperfuzia*. Datorită colaborării fructuoase dintre medici și specialiști din Grecia, Canada, S.U.A., Anglia și R.F. Germania, s-a reușit să se inițieze o tehnică nouă, prin care au fost salvați, pentru prima oară, bolnavi care au fost victime ale unor grave intoxicații, după consumarea de ciuperci otrăvitoare. Noul tratament, denumit «*hemoperfuzie*», constă în purificarea sângelui în afara organismului și restituirea lui prin perfuzie." Sc. 16 IX 76 p. 6 //din *hemo-* + *perfuzie*//

hemoragíe s.f. (fig.) –Scurgere, pierdere (de capital, de valori etc.)– „Ministrul trezoreriei, E.C., a declarat că această măsură s-a dovedit necesară pentru a opri *hemoragia* de dolari pe care Banca Italiei era nevoită să o angajeze spre a susține cursul lirei." Sc. 22 I 76 p. 6. „*Hemoragie* de oameni din Est în Vest" "22" 39 / 96 (Plus p. IV). „vrea o strategie pentru a opri «*hemoragia*» din PSD..." Realitatea TV 25 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Sc. 14 IX 79 p. 5, Astra II / 89 p. 15 (din fr.

hémorragie; DMC 1962; Uritescu, *CV* 66–68; DNAR "cantitate, număr mare" – 1993; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1993; DN, DEX, DN_3 – alt sens, DEX-S, DEX 98 – doar pentru capital, MDN, DexX)

hemotíp s.n. (med.) –Tip de sânge– „*Hemotipurile* 0 (I) și B (II) sunt, la noi în țară, cele mai afectate." R.l. 14 VIII 93 p. 9 //din *hemo-* + *tip*//

hepatectomíe s.f. (med.) „i-a uimit pe colegii din breaslă din nordul Europei, efectuând o *hepatectomie* (extirparea unei porțiuni din ficat) în numai 4 minute și 30 de secunde." Sc. 30 XII 77 p. 6. „O *hepatectomie* parțială poate îndepărta până la 70% chiar 80% din ficat. Partea de ficat restantă proliferează și înlocuiește în câteva săptămâni partea îndepărtată." Lum. 10 VII 08 (din fr. *hépatectomie*; L. 1962; DFMB, DM, DZ; DN_3, DexX)

hepáto adj. (farm.) || *hepato-protector* –Care protejează ficatul– „Un medicament *hepato-protector* a brevetat și farmacista S.A. din Târgu Mureș." R.l. 8 VII 83 p. 5. „Sucul de sfeclă, *hepatoprotector*" cugetliber.ro 11 IX 08 //din *hepato-* + *protector*//

heralogíe s.f. „*Heralogia* își concentrează atenția pe teoria transformării și stingerii situațiilor conflictuale, pe înfăptuirea planurilor de dezarmare." Fl. 8 II 85 p. 31; v. și *pacologie* 1985 //din lat. *hera*[ldus] + *-logie*//

herbáta s.f. (cuv. pol.) –Ceai– „[În Polonia] mă duc la bufet, iau o cafea și o apă minerală – localnicii beau în general și oricând «*herbata*», adică ceai – și revin în sala spațioasă." R.lit. 26 IX 85 p. 24

heroínă s.f. (chim.) –Tip de stupefiant derivat din morfină– „[În S.U.A.] a fost pus la punct un nou preparat pentru tratamentul toxicomanilor care se droghează cu *heroină*." R.l. 17 IX 76 p. 6. „Poliția americană a reușit să dezmembreze o rețea internațională de traficanți de *heroină*, rețea ce utiliza Olanda ca placă turnantă." R.l. 1 II 79 p. 6. „Dependenții români de *heroină*, tratați necorespunzător" Teleg. 22 III 07; v. și *adicție* 2009, *escaladă* 1979, *marijuana* 1977, *metadonă* 2008, *morfină-bază* 2010, *operațiune-fulger* 1983, *pampers* 1997, *precursor* 2007, 2011, *sevraj* 2002, *superpiață* 1984, *supradozaj* 1979, *supradoză* 2001, *toxicoman* 1984 || *heroina țărănoilor* „Delictele în care a fost implicată femeia sunt legate de drogul numit Oxycontină, cunoscut și sub numele de «*heroina* țărănoilor» («hillbilly heroin»), un substitut al *heroinei* ce dă dependență și care poate fi inhalat sau injectat." Cot. 22 XII 08 p. 14 [scris și *eroină*] (din fr. *héroïne*; F. Hasan în LR 2 / 77 p. 133; DM, DT; LTR, DC; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

heroinomán, -ă s.m.f. –Toxicoman care consumă heroină– „Noul medicament s-a vădit a fi mai eficient decât methadona folosită până în prezent pentru dezintoxicarea *heroinomanilor*." R.l. 17 IX 76 p. 6. „Doi *heroinomani* au luat ostatici funcționarii unei bănci din San Sebastian." I.B. 27 IV 84 p. 8. „Unicul gând al *heroinomanului* este pentru doză, de când se trezește și până când o obține, abandonându-se apoi unei stări de abrutizare catatonică. Între primul și al doilea moment, *heroinomanul* nu se va opri de la nimic pentru a obține obiectul dorinței." descopera.ro 21 V 10; v. și Sc. 31 V 77 p. 6, Cont. 27 IX 78 p. 12, R.l. 26 II 83 p. 6, 9am.ro 19 VI 06 (din fr. *héroïnomane*; DN_3, DEX-S, DexX)

heroinomaníe s.f. –Consum de heroină care a produs dependență– v. *film-avertisment* 1985. „*Heroinomanie* tragică. Cazurile de deces, ca urmare a abuzurilor de narcotice, s-au înmulțit în mod îngrijorător..." I.B. 27 VII 88 p. 4. „*Heroinomania* a devenit rapid o urgență sanitară: pe la 1905, orașul New York consuma circa 2 tone de heroină pe an." descopera.ro 21 V 10 (din fr. *héroïnomanie*; PR; DN_3, DEX 98, DexX)

heteroflexíbil s.m., adj. „*Heteroflexibilul* este heterosexual, dar are ușile deschise și spre relațiile cu alți bărbați. Exemplu fiind Ricky Martin, care a mărturisit că are tendințe spre homosexualitate." ziare.com 18 V 08. „Azi [...] trăim «vremuri elastice», vremuri *heteroflexibile*. Vremuri à la Lady Gaga – fără compromisuri, fără limitări, fără catalogări." cosmopolitan.ro 10 VI 10 (din engl. *heteroflexible*)

heterosexuál, -ă adj. –Care prezintă înclinația firească spre sexul opus– „Cei circa 8–19 milioane de bolnavi de SIDA din lumea întreagă au contractat boala, în proporție de trei pătrimi, prin relații *heterosexuale*, a informat recent Organizația Mondială a Sănătății (OMS)." R.l. 15 XI 91 p. 8. „Balint: «Sunt *heterosexual*!»" 9am.ro 11 IX 07 (cf. fr. *hétérosexuel*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

hexagón s.n. –Teritoriul Franței metropolitane, a cărei formă poate fi înscrisă într-un hexagon– „Franța va găzdui o lume întreagă. O lume într-un *hexagon*!" Nat. 9 VI 98 p. 9. „Presa franceză a preluat scandalul – cronici ale cărții (care nu este încă tradusă în franceză) au apărut deja în publicațiile de mare tiraj din *hexagon*." Ev.z. 16 VII 02 p. 18. „Unul din cei patru fii ai lui Alfred, Wolfgang, naturalizat francez în cei șapte ani de exil în *hexagon*, s-a dovedit un matematician supradotat." R.lit. 28 VII 06 p. 29; v. și J.nat. 6 VI 98 p. 22 (din fr. *hexagone*; PR 1934)

hexagonál, -ă 1. s.f. (pol.) –Convenție interstatală semnată de 6 țări– „Polonia va adera în organizație care va fi rebotezată *hexagonală*." R.l. 20 VI 91 p. 18; v. și Azi 2 VIII 91 p. 5. **2.** adj. –Care se desfășoară între 6 membri– „Coreea de Nord și China (unul din statele implicate în negocierile *hexagonale* asupra dosarului nuclear al Phenianului, alături de cele două Corei, SUA, Japonia și Rusia) și-au reafirmat, oficial, prietenia..." businessportal24.com 6 X 09. „Bush și Roh consideră că negocierea unui tratat de pace între cele două state coreene și negocierile în format *hexagonal* privind demilitarizarea ar putea avea drept consecință, «la un moment dat», unificarea și pacea peninsulei." 9am.ro 18 XI 05 (formal, din fr. *hexagonal*; Irina Preda în LR 10 / 92 p. 45, 11–12 / 92 p. 586; MDN – sensul 1)

hexocálex s.n. (chim.) –Oxidul greu de calciu– v. *endodonție* 1977 (din fr., engl. *hexocalex*)

Hezbolláh s. (cuv. arab) –Literal: Partidul Domnului. Organizație politică și paramilitară (privită de unii ca teroristă) a șiiților libanezi, născută în 1982, îndreptată inițial împotriva Israelului– „organizatorul rețelei *Hezbollah*, mișcare șiită proiraniană." Ad. 8 II 90 p. 6. „Foști ofițeri KGB, specialiști în războiul de gherilă, instruiesc pe integriștii șiiți libanezi *Hezbollah* în sudul Libanului, afirmă săptămânalul israelian «Monitin»." R.l. 14 XI 92 p. 8. „*Hezbollah*-ul revendică atacuri anti-israeliene" R.l. 15 IX 93 p. 8. „*Hezbollah* depozitează mii de rachete în apropierea frontierei cu Israelul" mediafax.ro 5 VIII 09; v. și Ev.z. 16 XII 96 p. 5

hialurónic adj. || *acid hialuronic* –Polizaharidă vâscoasă din țesutul conjunctiv– „Combinația specială de extract Pell-Amar cu lipozomi, *acid hialuronic* și hydroviton oferă pielii delicate din jurul ochilor elemente nutritive esențiale pentru a preveni apariția ridurilor și a le diminua pe cele existente." AS 17 IV 00. „În Marea Britanie s-a pus la punct un mod nechirurgical de mărire a sânilor, care constă în injectarea în sân a *acidului hialuronic*. Această substanță permite modelarea sânului după cum dorește femeia." G. 11 IV 08 p. 12; v. și Ad. 10 V 06 p. 7, G. 29 VI 09 (din fr. *acide hyaluronique*, engl. *hyaluronic acid*; derivat din gr. *hyalos* "sticlos" + *uronic*, pentru că a fost izolat inițial din umoarea sticloasă și din cauza conținutului înalt de acid uronic; MDN)

hibachi s. (cuv. jap.) –Grătar mobil japonez (literal: „minge de foc")– „punctul de atracție îl constituie mesele *hibachi*, unde se prepară meniurile Teppanyaki." Elle VI 04 p. 148, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Preparatele sunt pregătite în fața clienților pe celebrele mese «*hibachi*»." BM X 05 p. 112, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *hibáci*] (din engl. *hibachi*)

hibakusha s. (cuv. jap.) „noi, acești *hibakushas* (cum sunt numiți acolo cei atinși de holocaustul nuclear) nu putem uita suferințele." Fl. 13 VIII 82 p. 22. „astăzi *hibakusha* este unul din cuvintele limbii japoneze cu cea mai întinsă arie de cunoaștere pe toate continentele. *Hibakusha* înseamnă «supraviețuitor al bombardamentelor atomice»." R.l. 13 VIII 85 p. 6. „Cei care au depășit acele momente de groază și moarte, supraviețuitorii bombei, se numesc *hibakusha* (oamenii afectați de explozie). 243.692 de *hibakusha* mai trăiesc încă, majoritatea în Japonia." ziare.com 6 VII 09; v. și Sc. 12 XII 84 p. 6, R.l. 27 XII 83 p. 6; v. și *Terrashima* 1985 [pron. *hibacúșa*] (din engl. *kibakusha*; Dimitrescu, *Dr.2* 159; BD 1970; MDN)

hibíscus s. (bot.) „trestia africană repede crescătoare numită *hibiscus*, care în decurs de 150 de zile poate ajunge la o înălțime de 4 m." Sc. 15 VI 84 p. 5. „*Hibiscus* sau trestia africană crește foarte repede [...] hârtia obținută din această plantă are aceleași calități cu hârtia produsă din lemn." R.l. 8 VI 85 p. 6. „Denumit popular Trandafir chinezesc, *Hibiscusul* este un arbust care poate crește până la 2 m înălțime. Are frunze persistente, ovale și dințate ușor pe margini, de un verde strălucitor. Florile cresc în vârful lăstarilor și pot fi simple sau duble, în culori foarte variate. Planta înflorește abundent mai ales primăvara și toamna, având uneori și cinci flori deschise în același timp pe o singură crenguță." jurnalul.ro 4 X 05; v. și Sc. 3 VIII 83 p. 5, R.l. 12 II 85 p. 6; v. și *kenaf* 1974 (din fr., engl., lat. *hibiscus*; DN_3, DEX-S, DexX)

hibrid adj. –Care are posibilitatea funcționării cu două surse de energie– „Vehicule *hibride*, biocarburanți, motoare și tehnologii de ultimă oră: constructorii de automobile din întreaga lume s-au întrecut să le prezinte la Geneva." R.l. 20 III 07 p. 1. „Franța a lansat primul tren *hibrid* din lume. Trenul «bibi» cum este el numit (denumirea venind de la «bi-mod» și «bi-curent») funcționează într-adevăr în două moduri – are și motor Diesel, dar poate merge și cu electricitate, atunci când este nevoie." G. 15 X 07 p. 24; v. și *minivan* 2011, *papamobil* 2011 (după engl. *hybrid*, fr. *hybride*)

hibridóm s.m. (biol.) „Cercetători de la universiatea din Cambridge (Marea Britanie) au imaginat un nou mijloc de luptă împotriva cance-

rului. Este vorba de «*hibridomi*», adică de celule hibride obținute din celule canceroase și limfocite. De la celulele canceroase *hibridomii* preiau capacitatea de diviziune nelimitată (la celulele normale acest proces încetează după un anumit număr de diviziuni), în timp ce de la limfocite moștenesc capacitatea de a «fabrica» anticorpi." Sc. 9 VII 82 p. 5. „Acest protoplasm hibrid (*hibridom*), cultivat pe un anumit mediu nutritiv, își regenerează apoi membrana." Fl. 35 / 89 reprodus în jurnalul.ro 1 IX 09. „Am folosit în experimente pe animale un anticorp produs de celule *hibridom* șoarece/om, care sunt cele mai folosite pentru scopuri de cercetare." gandul.info 4 XI 10 (din engl. *hybridoma*; MDN)

hidroacústic, -ă adj. (acust.) –Privitor la propagarea sunetelor în apă– v. *ecosondă* 1975. „Organizația neguvernamentală ecologistă Mare Nostrum strânge fonduri pentru achiziționarea a zece dispozitive hidroacustice de avertizare ce vor fi montate pe plasele pescărești pentru îndepărtarea delfinilor." cugetliber.ro 12 IX 06 p. 10 (din fr. *hydroacoustique*; cf. engl. *hydroacustics*; DEX-S, MDN, DexX)

hidroagregát s.n. (tehn.) –Agregat folosit în centralele hidroelectrice– „definitivarea tehnologiilor de obținere a spumelor poliuretanice rigide sub formă de plăci sau blocuri, livrându-se deja o primă șarjă spre I.C.M. Reșița în vederea realizării unor *hidro-agregate* pentru Porțile de Fier II." Sc.t. 20 III 84 p. 3. „Hidroelectrica a retehnologizat *hidroagregatul* de la Ipotești" Fin. 8 IX 09 (din *hidro-* + *agregat*; MDN. DexX)

hidroamelioráre s.f. –Ansamblul lucrărilor hidroenergetice de ameliorare agricolă. Hidroameliorație– „În regiunea Timișoara au fost efectuate în ultimii ani importante lucrări de *hidroameliorare*. S-au săpat zeci de kilometri de canale pentru evacuarea apelor ce bălteau în câmpia bănățeană." Sc. 16 XII 60 p. 2. „lucrările de regularizare și *hidroameliorare* tot de pe Siret, dar mai din sud de Bacău, după confluența cu Bistrița, aveau de asemenea o rațiune inginerească rațională, dincolo de faptul că reprezentau megașantiere, cu mii de utilaje, unde munceau și-și câștigau traiul zeci de mii de români..." Fin. 21 IX 09 (din *hidro-* + *ameliorare*; cf. fr. *hydroamélioration*, engl. *hydroamelioration*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 138, Dimitrescu, *Dr.2* 122; FC I 139; DEX-S, DexX)

hidroamelioratív, -ă adj. –Privitor la ansamblul de lucrări hidrotehnice de ameliorare a solului– v. *terasier* 1967. „executarea acestor lucrări *hidroameliorative* [...] 280 de hectare de canal de desecare pot fi alimentate din Mureș și Bega pentru a prelua la nevoie apa necesară irigațiilor." R.l. 6 III 84 p. 5. „Lucrările *hidroameliorative* pe acest areal geografic însumează 343.000 ha." Lumea satului 16 III 10 (din fr. *hidroamélioratif*; DEX-S, DexX)

hidrobiciclétă s.f. –Ambarcație de agrement propulsată cu ajutorul unui mecanism cu pedale– „Plimbări de agrement cu vaporașe, yole, bărci, *hidrobiciclete*, șalupe." R.l. 29 IV 75 p. 4. „În larg, oameni cu bărci și *hidrobiciclete*." Sc. 16 VIII 79 p. 4; v. și R.l. 16 VII 79 p. 5; v. și *jet ski* 2003 (din *hidro-* + *bicicletă*; FC I 20; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

hidrocutáre s.f. (med.) „Doctorul francez L. consideră că înecul este datorat cel mai des contactului cu apa rece, care produce un șoc fiziologic, pe care îl numește *hidrocutare*." Săpt. 9 XI 73 p. 2 (după fr. *hydrocution*; PR 1950; DN_3, MDN, DexX)

hidrocúție s.f. (med.) – Hidrocutare– „Nu te arunca în apa rece a mării sau piscinei după ce te-ai «prăjit» la soare: ești direct expus riscului de *hidrocuție* sau șocul termic. Fenomenul se produce atunci când diferența de temperatură dintre trupul înotătorului și apa în care a plonjat este prea mare. Temerarul își poate pierde cunoștința și există riscul să se înece." libertatea.ro 30 VII 12 „Potrivit poliției, bărbatul, aflat sub influența băuturilor alcoolice, a dorit să facă baie pe o plajă din Prado și a fost victima unei *hidrocuții*." b1.ro 8 XI 12 (din fr. *hydrocution*; DEX 98, MDN, DexX)

hidroenergíe s.f. (hidr.) –Energie produsă de apă– v. *bioenergie* 1978. „Cu 19% mai multă *hidroenergie* în 2005" 9am.ro 17 II 06 (din fr. *hydroénergie*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

hidrofinăre s.f. (chim.) –Operație de eliminare a sulfului din produsele petroliere– „Complexul de reformare catalitică a benzinei și de *hidrofinare* a motorinei de la Brazi." I.B. 17 IX 62 p. 1. „Un incendiu a izbucnit, vineri seară, în incinta Rafinăriei Arpechim Pitești, la cuptorul de *hidrofinare* a motorinei din incinta combinatului." mediafax.ro 18 X 08 (cf. engl. *hydrofining*; DEX, DexX)

hidrofobizát, -ă adj. –Impermeabilizat– „Specialiștii din sectorul lânei au și făcut probe de stofe [...] *hidrofobizate*. Aceste țesături, deși permeabile la aer, nu vor permite trecerea nici unei picături de ploaie." I.B. 23 XII 61 p. 1; v. și *peliculizat* 1982 (din *hidrofob*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 237; DEX-S, DexX)

hidrogeológ s.m. –Specialist în hidrogeologie– „*Hidrogeologul* K.Z. ne furnizează câteva amănunte despre apele minerale din bazinul Târgu Secuiesc." R.l. 6 I 83 p. 5. „Alte variante ar fi cea de analist în probleme de mediu, topograf, specialist în probleme de geopolitică și economie mondială, meteorolog, hidrolog, *hidrogeolog*, geotehnician, paleontolog, inspector de mediu sau specialist în monitorizarea mediului înconjurător." G. 25 VI 09 (cf. fr. *hydrogéologue*; DN_3, DEX 98, DexX)

hidrogeológic, -ă adj. –Relativ la studiul apelor subterane– „S-au întreprins, bunăoară, studii complexe cu caracter geologic, *hidrogeologic*, fizico-chimic și balneo-tehnic, pentru depistare și punere în valoare de noi surse de factori terapeutici naturali..." R.l. 29 V 81 p. 5. „Pe valea Oltului superior au fost extinse forajele *hidrogeologice* pentru investigarea și punerea în valoare a unor noi izvoare de ape minerale și termale." R.l. 3 XII 82 p. 3. „Un studiu *hidrogeologic* întârzie zeci de lucrări de construcție în județ" Gaz. de nord-vest 31 III 07 //din *hidro-* + *geologic*; DexX//

hidrometeorít s.m. (meteo.) „Un glob de gheață, de mărimea unei mingi de fotbal, a căzut «din cer» în curtea unei case din orașul Bourbon-Lancy [...] După descrierea neobișnuitului fenomen și a caracteristicilor globului de gheață, [specialiștii] nu exclud că a putut fi un așa-numit *hidrometeorit*, format din pietre de grindină și fragmente de gheață, contopite la înălțimi foarte mari." R.l. 5 I 77 p. 6 (din *hidro-* + *meteorit*, după fr. *hydrométéore*; L; DexX)

hidrometeorológic, -ă adj. (meteo.) –Referitor la meteorologie și la circulația apei în atmosferă– „În condiții *hidrometeorologice* extrem de grele au fost parcurse 5200 mile." Sc. 2 IX 61 p. 4. „Cea mai nordică stație *hidrometeorologică* din lume se află în insula Heis, din Arhipelagul Franz Josef." R.l. 15 IV 77 p. 6. „Radarul *hidrometeorologic*, repus în funcțiune" Gl. Maram. 19 IX 09 (din fr. *hydrométéorologique*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 138; DEX, DN_3, DexX)

hidrominerál, -ă adj. (hidr.) –Relativ la apele minerale– „Zona văii Iaidonului reprezintă un teritoriu foarte bogat în zăcăminte *hidrominerale* și de gaz terapeutic." R.l. 24 II 77 p. 4. „Vara, pierderile de apă și elemente minerale prin transpirație trebuie compensate printr-un aport *hidro-mineral* corespunzător, altfel, riscăm să avem probleme grave de sănătate..." G. 28 V 08 (din fr. *hydrominéral*; DEX-S, MDN, DexX)

hidroplán s.n. (av.) –Hidroavion– „Specialiștii sovietici au construit prototipul unui *«hidroplan»* submersibil care a fost experimentat într-o zonă a Oceanului Pacific. Nava automată se deplasează sub apă în direcția stabilită și, cu ajutorul unor dispozitive speciale, culege datele dorite de cercetători privind compoziția apei oceanului, fauna și flora acestuia. Din secundă în secundă informațiile se transmit prin radio la nava-bază unde se înscriu pe bandă." I.B. 13 VI 74 p. 4. „În domeniul aviației s-a remarcat și Radu A. Stoika, inginerul care a proiectat și realizat primul *hidroplan* din lume. La 15 august 1925 a efectuat primul zbor cu acest aparat cu elice." descopera.ro 23 III 10 (din fr. *hydroplane*, engl. *hydro[air]plane*; L, CO; D.Am; DN_3, DexX)

hidropneumátic, -ă adj., s.n. (mecan.) –(Aparat) care funcționează cu ajutorul unui lichid sau al unui gaz comprimat– „La secția de *hidropneumatice* a întreprinderii «Balanța» din Sibiu a fost realizat un nou tip de panou hidraulic pentru mașini-unelte." R.l. 21 X 75 p. 5. „[Prezentat în 1955, Citroën «Déesse» («Zeița» – prescurtat DS)] a introdus și o mulțime de inovații tehnice: suspensie *hidropneumatică*, direcție asistată, cutie de viteze semiautomată, frâne cu discuri pe față, iar începând cu anii 1968-1969, sistem de injecție electronică și un sistem de faruri autoadaptive, care îndrepta lumina în funcție de direcția în care era rotit volanul." Ad. 15 XI 09 (din fr. *hydropneumatique*; DN_3, DEX-S, DexX)

hidropónic, -ă adj. „Printr-o inovație adusă metodei *hidroponice* (înlocuirea pământului cu o soluție nutritivă) de cultivare a legumelor, specialiștii bulgari de la stațiunea experimentală din Plovdiv au obținut o creștere considerabilă a randamentului plantelor." Sc. 12 VIII 78 p. 6. „În prezent, în unele țări (Marea Britanie, Olanda, R.P. Bulgaria etc.) s-a extins cultivarea *hidroponică* a legumelor pe straturi din fibre artificiale (vată minerală). În aceste straturi există condiții de umiditate optime pentru dezvoltarea sistemului radicular; de asemenea, substanțele nutritive sunt ușor asimilabile." Sc. 3 IX 82 p. 5. „În culturile *hidroponice*, plantele se însămânțează fie pe substraturi artificiale plutitoare, fie în substrat steril, poros cu permeabilitate foarte mare pentru apă." Gaz. de agr. 21 XII 08 (din fr. *hydroponique*, engl. *hydroponic*; L 1950; CD; DEX, DN_3, DexX)

hidroptér s.n. (mar.) –Ambarcațiune cu flotoare laterale care ajută să

se ridice coca– v. *vapor-zburător* 1979. „*«Hidropterul»*, cea mai rapidă barcă din lume. Căpitanul unei uriașe bărci «zburătoare», care a doborât recordul mondial de viteză pe apă, vrea acum să facă înconjurul lumii cu barca în mai puțin de 40 de zile." ftr.ro 28 III 10 (din fr. *hydroptère*; MDN)

hidrotermoterapíe s.f. (med.) –Terapeutică în care se folosesc apele termale– „Noua secție de fizioterapie – care completează în mod fericit tratamentul cu «Boicil» – include noi proceduri medicale cum sunt electroterapia, *hidrotermoterapia*..." R.l. 27 X 84 p. 5. „Dușurile sunt proceduri de *hidrotermoterapie* care se pot face cu succes acasă." Lum. 28 I 10 (din fr. *hydrothermothérapie*; DN_3, DEX-S, DexX)

hi-fi adj. inv. (muz.) –Reproducere fidelă a sunetului unei înregistrări muzicale. Înaltă fidelitate– „Expansiunea industriei muzicale este stânjenită de prețurile ridicate ale aparaturii *hi-fi* și discurilor." Săpt. 28 VI 75 p. 8. „În a doua jumătate a cincinalului viitor vor apare aparate de înaltă fidelitate, primele radioreceptoare stereo *HI-FI* românești, realizate după o schemă foarte modernă, cu circuite integrate..." R.l. 18 VI 80 p. 5. „Nici școala de vară nu a fost lipsită de zicerile agathoniene: «Pentru mine, voi însemnați generația IT, IQ, *HI-FI* și HI-Q, care, chiar dacă s-au despărțit, rămân un simbol pentru mine»." Ad. 1 IX 03 p. 7 [pron. *haifi*] (abreviere din engl. americ. *hi*[gh]*fi*[delity]; cf. fr. *hi-fi*; PR 1956, BD 1970; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DEX-S, DN_3)

high-tech adj. (cuv. engl.) –Referitor la tehologia de ultimă oră– „Relatările sale despre narațiunile *high-tech* sunt subminate de la început de ipoteza esențială că literatura are menirea de a ne ajuta «să înțelegem cum este lumea și ce înseamnă să fii om»." Cont. 39 / 00 p. 14. „ultimele descoperiri în materie de *high tech*." Ad. de week-end 26 VII 02 p. 11. „În Regie, Paul vinde produse *high-tech* pentru copiat la examene" G. 3 VIII 06 p. 7 [pron. *hai-téh*] (Stoichițoiu Ichim, *V, A*; DexX, DEX 09)

higroscopicitáte s.f. –Calitatea substanțelor de a absorbi umiditatea din aer– v. *mildiograf* 1965. „Bumbacul este materialul optim pentru lenjerie de pat datorită proprietăților sale: *higroscopicitate* (calitatea de a absorbi umiditatea din aer), reținerea căldurii, pigmentul natural plăcut." jurnalul.ro 13 II 10 (din fr. *hygroscopicité*; DTP; LTR, DTN 1975; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

hijáb s.n. (cuv. arab) –Văl purtat de femeile musulmane– „au declarat o grevă pentru a obține concedierea unei profesoare de matematică ce a refuzat să poarte *«hidjeb»*." Femeia VII / 90 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Îmi dăduseră un voal islamic nou (*hijab*), un alt nume (Aisha) și încercau să mă convertească la Islam..." G. 15 VIII 06 p. 11. „a zărit-o, învelită în *hijabul* de culoarea mării în furtună." G. 19 IX 08 p. 10; v. și Ad. 28 XI 03 p. 9, G. 19 IX 08 p. 10, hotnews.ro 13 VII 09 [var. *hidjab*] (cf. fr., engl. *hijab*; PR 1984)

hikikomóri s.m. (cuv. jap.) „Camera unui *hikikomori* include de regulă teancuri de manga, jocuri PC, DVD-uri, cărți și un calculator, unde singuraticul își petrece nopțile." R.l. 11 VII 07 p. 23. „un fenomen social real, cazul așa-numiților *hikikomori*, tineri care se închid în casă pentru ani de zile, rupând legătura cu exteriorul sau comunicând doar pe net. Ei nu muncesc și stau pe banii părinților, deosebindu-se prin aceasta de altă categorie de «paraziți sociali» («social parasities») japonezi, cum ar fi freeters sau NEET, care, chiar dacă stau în casa părinților după ce își termină studiile, se angajează în joburi sub calificarea lor, «McJob-uri» (joburi temporare, fără prestigiu și viitor – restaurante, fast-food-uri etc.) [...] *Hikikomori*, estimați la un milion de cazuri, sunt tineri care, în urma unui șoc afectiv, se închid pentru ani de zile în casă." R.l. 12 VII 07 p. 23

himéră adj., s.f. (biol.) „Ființele *himere*, inginerite genetic pentru binele omenirii." G. 28 III 07 p. 17. „Specialiștii vienezi care au făcut descoperirea presupun că neobișnuita mamă este un caz rar de *«himeră»* (ființă formată prin amestecarea celulelor a doi embrioni diferiți) în ale cărei celule au fost incorporate celulele unei surori gemene neidentice (a cărei evoluție ulterioară, mai puțin favorizată de șansă, a fost oprită). Copiii ar perpetua gene ale acelei mătuși nenăscute." Cont. 30 III 79 p. 5. „Cercetătorii britanici din Cambridge au reușit să creeze nici mai mult nici mai puțin decât «un nou animal», pe care l-au denumit, inspirându-se din mitologia greacă, *«himeră»*. Este vorba de o îmbinare de oaie și capră, obținută prin combinarea celulelor celor două animale în faza embrionară și implantarea embrionului combinat pe o a treia oaie." R.l. 16 VI 84 p. 6 (cf. fr. *chimère*, it. *chimera*; DN, DEX, DN_3 – la plante, DEX-S, MDN, DexX)

hinghér || *hingher de mașini* –Lucrător al unui serviciu care ridică automobuilele parcate ilegal– „Primăriile sectoarelor 2 și 3 au angajat *«hingheri de mașini»* încă de anul trecut." G. 18 V 09 p. 6. „6! *Hingherii de mașini*!" jurnalul.ro 10 VI 09 (în dicționarele curente nu apare acest sens)

hingherí v.t. –A urmări cu obstinație. A hăitui– „În «Unforgiven», Clint Eastwood este un răzbunător [...] care-și *hinghерește* prin rafinamente rivalul." Lit. 19 / 93 p. 13. „Pe ei cine-i *hinghерește*?" ziare.com 18 VIII 09 (din *hingher* + *-i*; DexX, DEX 09 – alt sens)

hingheriádă s.f. –Campanie de prindere a câinilor vagabonzi– „*Hingheriada* Băsescu analizată de cotidianul german «Allgemeine Deutsche Zeitung». «Masacrarea câinilor este inumană și nu reprezintă o soluție de perspectivă»" AS 6 VIII 01 p. 15. „Iubitorii de animale i-au cernt primarului să reducă *«hingheriada»*." Șansa vrânceană 30 I 10 || *hingheriadă auto, hingheriada mașinilor* –Campanie de ridicare a automobilelor parcate ilegal– „Atenție, bucureșteni! *Hingheriada mașinilor* se mută și noaptea în sectorul 2" newstoday.ro 19 VIII 09. „*Hingheriada auto* amânată cu o lună. Programată să înceapă pe 15 martie, operațiunea de ridicare a mașinilor parcate neregulamentar sau abandonate în Sectorul 4 a pornit cu stângul, fiind amânată." Z. Cargo 15 III 10 (Ciolan, *MC*)

híper- –Element de compunere cu sensul "foarte"– „Totul este *hiper* în lumea de azi (hiperconsum, hipercapitalism, hipermedia, hiperspectacular, hiperindividualism, hipercinematograf)." Orizont 1 / 09 p. 11

hiperactív, -ă adj. –Extrem de activ– „este posibil ca un bărbat să producă lapte, dacă hormonul prolactina din organism devine *hiperactiv*." adevarul.ro 1 XI 02. „Pesticidele pot face copiii *hiperactivi*" Ad. de seară 25 VIII 10 p. 12 (din engl. *hyperactive*; DexX)

hiperactivitáte s.f. –Activitate fizică anormal de mare– „Medicamentele cu E-uri produc *hiperactivitate* la copii" adevarul.ro 26 II 08. „Copiii expuși la concentrații mari de pesticide în viața intrauterină prezintă un risc crescut de a dezvolta deficit de atenție, impulsivitate și *hiperactivitate* (tulburare cunoscută sub numele de ADHD)..." Ad. de seară 25 VIII 10 p. 12 (după engl. *hyperactivity*; DexX)

hiperbár, -ă adj. || *medicină hiperbară* (med.) „Terapia cu oxigen pur, la presiune ridicată, se folosește în primul centru de *medicină hiperbară* din România. Aici s-au vindecat rapid oameni cu fracturi, septicemii, necroze și altele [...] Vagonul este, de fapt, camera sub presiune a primului centru de *medicină hiperbară*, deschis în aprilie la Constanța." G. 5 VIII 09 p. 11. „Medicina hiperbară este una dintre cele mai eficiente terapii moderne complementare. Folosește oxigenul la o presiune peste cea normală și are rezultate rapide chiar și acolo unde nu mai funcționează soluțiile clasice. Poate avea efecte spectaculoase atât în cazul infecțiilor urinare, a ulcerelor, cât și a fracturilor." libertatea.ro 2 X 12 (după engl. *hyperbaric medicine*, fr. *médécine hyperbare*; MDN, DexX – doar adj. *hiperbar* "cu o presiune superioară celei atmosferice")

hiperdéns, -ă adj. (astron.) –Foarte dens– „Cercetările au confirmat din nou ipoteza că toate corpurile cerești au, probabil, un «întemeietor de dinastie», adică o așa-numită substanță *hiperdensă* prestelară care prin diviziune în diferite epoci stelare a dat naștere galaxiilor și stelelor." Sc. 23 XII 78 p. 5 (din fr. *hyperdens*; DMN 1966; MDN, DexX)

hiperdezvoltát, -ă adj. –Dezvoltat peste măsură– „Donald-rățoiul, Mickey-șoricelul și alte personaje din desenele animate ale lui Walt Disney au fost excluse din materialul didactic al grădinițelor de copii din statul australian Queensland, cu explicația că acestea ar fi niște «personalități *hiperdezvoltate*»." Cont. 23 XII 77 p. 4. „«Persoana adormită de o frumusețe peste medie» vă spune ceva? Dar «Rudolf, renul *hiperdezvoltat* nazal»?" Ev.z. 5 XII 05 //din *hiper-* + *dezvoltat*; DexX//

hiperfațetát, -ă adj. –Cu nenumărate fațete– „Ne priveam stăruitor în ochi. Și-n aparatul său optic, complex, *hiperfațetat*, construit să perceapă totul, era greu să te uiți..." R.lit. 5 IV 84 p. 8 (din *hiper-* + *fațetat*)

hiperinflație s.f. (ec.) –Inflație foarte mare– „Ne așteaptă o *hiperinflație* de 2000 la sută." R.l. 15 VII 93 p. 4. „*Hiperinflație* la orizont?" Bursa 2 II 09 (din *hiper-* + *inflație*, cf. engl. *hyperinflation*; BD 1970, MDN, DexX, DEX 09)

hiperinflaționíst, -ă adj. (ec.) –Caracterizat prin hiperinflație– „Declinul economic a fost însoțit de pusee *hiperinflaționiste*" R.l. 8 III 00 p. 9. „Contextul economic în care apar episoadele *hiperinflaționiste* este caracterizat de instabilitate politică, șocuri economice negative și deficite fiscale cronice..." Bursa 2 II 09

hipermárket s.n. –Unitate comercială de vânzare cu amănuntul de mari dimensiuni. care combină sub același acoperiș supermagazinul cu produse alimentare și de uz casnic cu magazinele specializate – „Primul *hipermarket* Carrefour din România va fi deschis în luna iunie, pe autostrada București-Pitești, în incinta unui mare complex comercial." Nat. 26 I 01 p. 5. „*Hipermarketurile* angajează masiv" Compact 7 VI 06 p. 1. „Complexul face parte din zona comercială Băneasa, care mai include un *hipermarket* Carrefour, un magazin cash&carry Metro, o

unitate de tip «do it yourself» Bricostore...“ J.naț. 18 III 08 p. 27; v. și Ad. 29 XII 01 p. 5, 4 IV 02 p. 10, 4 IX 03 p. 6, 14 X 03 p. 6, 14 XI 03 p. 4 [scris și *hypermarket*] (din engl. *hypermarket*; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1998; Ciolan, *MC*; DNAR 2000; DexX, DEX 09)

hiperónic, -ă adj. (fiz.) –Privitor la hiperoni, particule elementare cu o masă mai mare decât a protonului– v. *prestelar* 1962 //din *hiperon* + *-ic*; DEX-S; DexX//

hiperprotéic, -ă adj. –Foarte bogat în proteine– v. *cazeolact* 1976. „Noul regim *hiperproteic*. A fost utilizat în Statele Unite încă din anii '60 și pune accent pe alimentele bogate în proteine (carne de vită, pasăre, produse lactate degresate, pește, ouă), limitând consumul de glucide (pâine, pește, orez) și de lipide. Cu acest tip de alimentație, organismul va consuma din rezervele sale de grăsime.“ Felicia 13 II 09 //din *hiper-* + *proteic*; DexX//

hiperputére s.f. (pol.) –Stat extrem de puternic care le domină pe toate celelalte sub toate aspectele– „Statele Unite se transformă dintr-o superputere, dominând o alianță, într-o *hiperputere*...“ D. 468 / 02 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „un sistem internațional dominat de o *hiperputere* – Statele Unite.“ “22” 4 VI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *hyperpower*)

hipersensibilizá v.t. –A face să devină foarte sensibil– „Sărăcia zonei miniere și a minerilor l-au impresionat, l-*au hipersensibilizat*.“ Gaz. de Sud 17 VIII 06. „anticorpii produși de streptococ *ar hipersensibiliza* inima și vasele, cu apariția de autoanticorpi anti-miocard.“ Ev. de Botoșani 14 IV 10 (din *hiper-* + *sensibiliza*; DN_3, DEX 98, DexX)

hipersensibilizát, -ă adj. –Extrem de sensibil– „Reacționează acut la cea mai mică ofensă, fiind *hipersensibilizați*, în sfârșit, îi privesc pe adulți cu superioritate.“ Gaz.lit. 6 X 66 p. 2. „Națiunea germană nu este mai schizofrenă decât toată lumea de astăzi. Dar se străduiește să arate, să se înfățișeze astfel, să-și etaleze permanentele stări de nervozitate, de insuficiență, de iritație, să-și însușească și să-și asume rolul de intelectual *hipersensibilizat* până la nevroză prin forța împrejurărilor unui secol nefast prin vina antecesorilor săi.“ “22” 21 IV 05 (din *hiper-* + *sensibilizat*; DEX 98)

hipertermăl, -ă adj. –(Despre ape) cu un grad de căldură mai ridicat decât al celor termale obișnuite– „Executând trei foraje de adâncime, specialiștii Întreprinderii de foraj și lucrări geologice au pus la dispoziția edililor orașului noi surse de apă *hipertermală* [...] utilizate experimental la încălzirea unui sanatoriu și a 12 apartamente.“ R.l. 11 III 74 p. 7 (din *hiper-* + *termal*; cf. fr. *hyperthermale*; DMC 1969; DEX-S, DexX)

hipertermíe s.f. (med.) –Creștere peste normal a temperaturii corpului– „Medicii de la spitalul din Champel Hill, statul american Carolina de Nord, au anunțat că vor începe experimentarea unui nou tip de tratament al cancerului prin *hipertermie*. Tratamentul ar consta în bombardarea tumorii maligne cu microunde pentru a ridica temperatura acesteia.“ R.l. 5 XII 83 p. 6. „*Hipertermia* apare în condiții de mediu supraîncălzit și umed, boli infecțioase, boli neurologice cu pierderea mecanismului de termoreglare (de pildă, accidente vasculare cerebrale), administrarea de medicamente neuroleptice, criză de delirium tremens. Simptomele formei ușoare sunt: temperatura, pielea umedă, tahicardia, hipertensiune arterială, putându-se ajunge chiar la colaps caloric.“ Prahova 29 VI 06 (din fr. *hyperthermie*; DMC 1977; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

hip-hóp adj., s. (cuv. engl.) **1.** –Subcultura adolescenților urbani, care include muzica rap, break dancing-ul și arta graffiti– „La fel ca și alți băieți din cartier, cei de la blocul Turn sunt hip-hop-eri convinși. Emi, unul dintre ei, care își flutura briceagul prin fața ochilor mei, spunea că respiră *hip-hop*, mănâncă *hip-hop*, trăiește *hip-hop*. Dar, de fapt, ce înseamnă pentru ei acest *hip-hop*? «Pentru noi, *hip-hop-ul* este un mod de viață. Ne place ritmul, versurile sunt atât de reale și se bazează exclusiv pe realitatea adevărată» mi-a zis...“ D. 378 / 00 p. 14. 1. „3 companii de dans (dintre care una de *hip-hop*)“ Ad. 29 IV 04 p. 4. 1. „Premierul rus Vladimir Putin a dezlănțuit aplauzele adepților ruși ai *hip-hopului* și graffitiului, după ce a elogiat arta de stradă.“ G. 16 XI 09 p. 7. 1; v. și 17 VI 05 p. 7, D. 106 / 06 p. 8, G. 30 VI 08 p. 9. **2.** –Muzica rap– „Noi rontăim și oasele *hip-hop-ului*, funk-ului, jazz-ului, blues-ului și soul-ului.“ Naț. 20 II 98 p. 15. 2. „[Noul album] este construit pe un template breakbeat care te direcționează în diferite direcții: electro, punk, *hip-hop*, fidget house.“ G. 3 VI 09 p. 14. 2. „Polițiștii se folosesc de *hip-hop* pentru a-i ține pe liceenii orădeni departe de droguri“ Ad. 24 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și “22” 6 / 00 p. 6; v. și *cultură* (*urbană*) 2006, 2008, *dance* 2001, *grunge* 2004, *raper* 2003, *subteran* 2004, *trance* 2004, *underground* 2010 (Stoichițoiu Ichim, *V*; Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09)

hip-hoper s.m. (cuv. engl.) –Interpret de muzică hip-hopsau adept al stilului hip-hop– v. *hip-hop* 2000. „Iulian, *hip-hoper* de 20 de ani“ Ad. 20 X 03 p. 4. „*Hip-hoperul* Puya, fost coleg de trupă al traficantului Sișu, va cânta pentru campania antidrog a Asociației Române Anti-SIDA (ARAS)“ Cot. 14 X 06 p. 9; v. și *rasta* 2008

hip-hop-ist s.m. –Autor și interpret de muzică hip-hop sau adept al stilului hip-hop– „Pornind de la stratul *hip-hopist* investigația merge către surprinderea modificărilor de comportament...“ Obs.cult. 17 IV 01, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*hip-hop-iștii* Bitză și Ombladon.“ J.naț. 5 IV 05 p. 30, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *hip-hop* + *-ist*; Vârlan, *F*)

hipiót, -ă s.m.f. –Hippy– v. *haios* 1993. „*Hippioți* din toată lumea au luat cu asalt Bacăul“ Z. 14 VIII 00 p. 12. „C.V. Tudor a lepădat cămașa înflorată, de *hippiot* democrat și mizericordios, în care tot încerca să se vâre de vreun an încoace.“ Ad. 1 XI 04 p. 1 (din *hippy* + *-ot*; DexX, DEX 09)

hipíst s.m. –Hippy, hipiot– „*Hippiștii* nu se doreau publici...“ D. 12 V 06 [var. *hippist*] (din *hippy* + *-ist*)

hipnopedíe s.f. (med.) „Ș.K.C și M.G. de la Spitalul clinic de recuperare din Cluj-Napoca au aplicat *hipnopedia* – somnul superficial provocat cu ajutorul medicamentelor specifice – ca metodă de tratament logopedic, pentru corectarea tulburărilor de exprimare la bolnavii afazici...“ R.l. 12 I 85 p. 2. „Dedesubturile acestui «rai terestru» [din Minunata lume nouă a lui Aldous Huxley] îi dau fiori. Copiii nu se mai nasc din mame, ci în eprubete, fiind supuși ingineriei genetice și clonării (viziune de-a dreptul profetică pentru 1932, anul apariției cărții), și îndoctrinați în somn (*hipnopedie*).“ Inf. dum. 14 V 06 (din fr. *hypnopédie*; DEX, DN_3, DexX)

hipnosugestív, -ă adj. –Care se referă la sugestia obținută în timpul somnului provocat artificial– „am constatat că prin metode *hipnosugestive* se pot obține performanțe de muncă fizică mai mari decât în obișnuita stare de veghe.“ Sc. 9 IX 67 p. 6 (din *hipno-* + *sugestiv*; MDN)

hipobáric, -ă adj. (fiz.) –Cu o presiune scăzută– „Barocamera *hipobarică*, realizare a specialiștilor din Cluj-Napoca.“ R.l. 1 II 79 p. 1. „utilizarea locală a amestecului de oxigen-ozon în saci *hipobarici*...“ R.l. 24 IV 10 (din engl. *hypobaric*; WT; DEX-S, MDN, DexX)

hipochinezie s.f. (biol.) „noțiunea de *hipokinezie*, termen științific de circulație relativ recentă ce tinde să înlocuiască, într-un anume sens, expresia binecunoscută de sedentarism. Starea de *hipokinezie* semnifică un mod de viață redus ca mișcare, un mod de viață determinat de mecanizarea și automatizarea atât a producției cât și a activităților din timpul liber al omului modern.“ Sc. 7 VI 71 p. 1 [scris și *hipokinezie*] (din germ. *Hypokinese*; GWDS; FC II 119; DM, DZ; DN_3, DEX 98, DexX)

hipodérmic, -ă adj. (med.) –Subcutanat– „N-am făcut nici o baie vreme de un an de zile și nici nu mi-am schimbat hainele. Nici măcar nu mă mai dezbrăcam, decât ca să înfig din oră-n oră acul seringii *hipodermice*.“ Cont. 16 V 75 p. 11. „Un ac *hipodermic* biodegradabil, care să reprezinte în același timp și un medicament, este visul unui cercetător de la Universitatea Yonsei din Seul.“ G. 22 IV 08 (din fr. *hypodermique*; DTN 1975; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

hipoplastíe s.f. (med.) „[Bolnava suferea de] o *hipoplastie* cardiacă, malformație care [...] exprimă o dezvoltare insuficientă a inimii...“ R.l. 21 X 84 p. 6. „hipoplazie: dezvoltare insuficientă a unui țesut sau a unui organ. Hipoplazia, adesea de origine congenitală, se traduce mai ales prin diminuarea greutății și volumului unui organ, ca în cazul hipoplaziei renale, care poate afecta ambii rinichi. Sinonim: *hipoplastie*“ Lum. 15 VII 08 //din *hipo-* + *plastie*//

hiporeál, -ă adj. –Sub-real– „Kafka își nuanțează opera cu un regim subuman *hiporeal*.“ Sec. 20 6 / 66 p. 165 (din *hipo-* + *real*)

hipotermíe s.f. (biol.) „Dacă am spitaliza pacientul îndată după accident, dacă s-ar respecta în ambulanță condițiile de *hipotermie* (răcire) a suprafeței traumatismului și dacă, în fine, am putea interveni fără întârziere, rezultatele obținute ar fi mai presus de așteptări.“ Sc. 4 I 78 p. 3. „Pastilă împotriva *hipotermiei*. Trei cercetători de la Universitatea canadiană din provincia Alberta au anunțat că au pus la punct și au fabricat o pastilă anume, un fel de bomboană care ar putea servi la învingerea *hipotermiei* – scăderea anormală a temperaturii corpului uman, cu efecte adesea mortale.“ Sc. 28 VII 83 p. 5. „Bătrânii, copiii și persoanele străzii – predispuși la *hipotermie*“ cugetliber.ro 4 I 08; v. și Sc. 22 III 81 p. 4 (din fr. *hypothermie*; DM, DZ; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

hippie adj. v. *hippy*

hippist s.m. v. *hipist*

hippy s.m., adj. (pl. *hippies, hipis, hipiși*; anglicism) –Nume dat tinerilor nonconformiști care, în anii '60–'70, se opuneau societății de

consum și valorilor convenționale– „S.A. a continuat declarând că tot ea l-a ucis [...] pe instrumentistul G.H., crimă de care a fost acuzat un alt membru al «familiei» de *hippies*, R.B." Sc. 11 II 71 p. 7. „În centrele universitare *hippies*-ii s-au demonetizat." R.lit. 20 VI 74 p. 17. „Moda *hippie*. Cu aerul lor de nomazi șifonați dar veseli și fericiți, hippiștii au fost cea mai romantică generație din mileniul trecut. Mișcarea s-a născut în America, dintr-un dor năprasnic de libertate și din exasperarea vieții în orașe de sticlă și de beton." AS 5 VI 06 p. 8; v. și Cont. 26 IV 74 p. 10; v. și *etno* 2002, *haios* 1993, *petrodolar* 1982, *tranzistor* 1974 [scris și *hipi*, *hippie*] (din engl. americ. *hippy*; var. *hippie* din fr.; BD 1950, PR 1967; M. Avram în SCL 4 / 75 p. 319–324; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

hippýsm s.n. –Fenomenul hippy– „Privit cu ochii de astăzi, *hippismul* avea ceva înduioșător..." D. 12 V 06. „*hippysmul* nu poate afecta decât pe tinerii fragili sufletește și impresionabili, pe cei puțin rezistenți la rigorile malaxorului social al societății de consum." Cont. 26 IV 74 p. 10 [var.: *hippism*] (din engl. *hippyism*, fr. *hippy*[*i*]*sme*; DMN 1967, BD 1970; DEX-S, DexX)

hípster (cuv. engl.) **1.** s. (vest.) –Chilot care se termină pe șolduri– „Surpriza absolută este apariția unei noi piese de vestimentație – trikini, care este, de fapt, vechiul bikini, dar cu două slipuri diferite: unul tanga și altul *hipster* sau tai (în fomă de triunghi), care pot fi purtate suprapuse." zf.ro 8 VII 05. **2.** adj., s. „Să te îmbraci «*hipster*» înseamnă să dezgropi tot ce e mai rău în moda ultimilor 20 de ani și să fii teribil de «fashion». Se întâmplă deja de câțiva ani, mai ales în SUA, dar 2008 poate fi decretat anul introducerii în circuitul italian a unora dintre hainele considerate până în urmă cu câțiva ani absolut interzise." financiarul.ro 30 IX 08. „«*Hipster*» este o subcultură americană din care fac parte persoane cu vârste cuprinse între 20 și 30 de ani care cred în gândirea independentă, nonconformism, creativitate, arta și muzică «indie»." Ad. 2 X 08. „Imaginile surprind reacțiile unui hipster la bibliotecă, tânărul neștiind cum să se poarte într-o asemenea instituție." Lib. 11 XII 12 (din engl. *hipster*)

hiroșímă s.f. **1.** „Cea mai nouă «achiziție» a terminologiei sui generis ce își propune să exprime potențialul destructiv al armelor nucleare: o «*hiroșimă*» este egală cu o capacitate de distrugere echivalentă cu cea abătută asupra Hiroșimei." Sc. 16 VIII 75 p. 8. „Comandantul fiecărui submarin Trident [...] va avea la dispoziție o putere de foc echivalentă cu 200 de *Hiroshime*." R.l. 15 I 85 p. 6. **2.** (fig.) –Deșert– „Ce se poate face, înainte ca Bucureștiul să devină o *Hiroșima*, un pustiu atins de otrava morții?" AS 10 IV 06 [scris și *Hiroshimă*] (din n.pr. jap. *Hiroshima*; Dimitrescu, *Dr.2* 123, 124, 171)

histoacrýl s. (cuv. engl.; med.) „În cadrul Târgului Internațional de articole medicale organizat de curând la Düsseldorf în R.F. Germania interesul specialiștilor a fost stârnit de un adeziv destinat a sutura țesuturile umane. După cum precizează firma producătoare, substanța adezivă denumită *Histo-Acryl* este perfect sterilă și lipește în fracțiuni de secundă marginile oricărei răni sau tăieturi, ca a doua piele." Sc. 9 III 79 p. 5. „Medicii au oprit scurgerea unei substanțe din creierul unui bebeluș folosind o tehnică revoluționară cu *Histoacryl*, o substanță similară lipiciului superglue." C.z. 4 XII 09 //din *histo-* + *acryl*//

histoplasmóză s.f. (med.) –Infecție internă cu ciuperca microscopică Histoplasma ai cărei pori, după inhalare, se dezvoltă în interiorul celulelor– „propagarea *histoplasmozei* – gravă maladie pulmonară." Sc. 17 II 76 p. 4 (din fr. *histoplasmose*; PR – prima jumătate a sec. XX; DFMB, DM; MDN)

hit s.n. **1.** (muz.) –Șlagăr, cântec aflat pe primele locuri într-un top– „Dacă n-ar fi fost decât acest *hit* mondial și «parada» noastră ar fi justificată." Săpt. 28 VI 74 p. 7. „Albumele următoare mențin cota, fără însă a o forța, iar *hit*-urile curg liniștite." Săpt. 29 IV 77 p. 7. „remarcăm pe Mihai Constantinescu cu *hitul* său, plin de subînțelesuri politice, «Să iubim și câinii vagabonzi», și Anastasia Lazariuc cu subtilul «Ciau, amore ciau», evident un apropo fin la problema privatizării și a titlurilor de proprietate." Cot. 7 VI 93 p. 5; v. și *Macarena* 1996; v. și Săpt. 20 II 75 p. 8, Cont. 16 III 79 p. 8, Ev.z. 22 VIII 96 p. 3. **2.** –Succes (de vânzări etc.)– „Actorii principali din noul *hit* de televiziune «Lost» (Naufragiații) au beneficiat de creșteri salariale consistente, corelate succesului de care se bucură acest serial." G. 26 I 06 p. 10, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 104. „Multe dintre *hiturile* ultimului deceniu – cum ar fi iPod-ul, iPhone-ul sau consola Wii – reprezintă succese ale designului concentrat pe consumator." R.l. 5 I 10 p. 8. **3.** –Doză de drog– „Momentul cel mai dificil pentru un consumator de «crack» este intervalul dintre două prize. Respectiv până la următorul «*hit*»." Expr. Mag. 30 X 97 p. 11 (din engl. *hit*; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DEX-S, DexX)

hi-tech adj. (cuv. engl.) –Înaltă tehnologie. High-tech– „Datorită peisajului schimbat de «culturile *hi-tech*», regiunea Almeria a fost denumită «marea de plastic a Spaniei»." Naț. 26 I 01 p. 11. „Investitorii israelieni vor să realizeze un parc *hi-tech* la București" R.l. 31 V 02 p. 5. „*Hi-tech* mici, dar scumpe" G. 1 X 07 p. 28; v. și Ad. 18 II 04 p. 1, obiectivbr.ro 16 XII 11 [pron. *hái-teh*]

HIV s.n. (biol.) **1.** „Un copil infectat cu *HIV*, virusul care provoacă SIDA, aproape că s-a vindecat spectaculos în urma unui tratament homeopatic." R.l. 24 X 95 p. 16. „Brăila. Cazuri de infecție cu *HIV* la Casa de Copii nr. 3." R.l. 27 VIII 96 p. 16. „Motivul revoltei: o mână de copii abandonați, infectați cu *HIV*." Ad. 21 VI 03 p. 7; v. și "22" 29 / 95 p. 16, R.l. 16 V 03 p. 26, Ad. 18 IX 03 p. 12. **2.** (fig.) „personaj sinistru, profund imoral, purtător de *HIV* politic." Ev.z. 7 X 95 p. 2. „Oamenii din sat ne înjură și strigă după noi «*HIV-ule*»." Ad. 29 VI 05 p. 3 (abreviere din engl. *H*[uman] *I*[mmunodeficiency] *V*[irus] creată în 1986; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 09); v. *și anti-HIV*

hóbby s.n. –Preocupare în afara profesiunii– „Un club al colecționarilor de curiozități există de mai multă vreme la Casa Centrală de Cultură a Feroviarilor cehoslovaci. Astăzi acest club numără peste o mie de colecționari care se consacră *«hobby»*-ului lor, în peste 200 de «specialități» repartizate în 13 secții." R.l. 26 V 74 p. 6. „Pentru persoanele avute care își fac un *«hobby»* din studiile universitare la bătrânețe, s-a creat o modă de cursuri așa numite «trendy» (sofisticate): parapsihologie, fenomene «paranormale», curs de construcții de... camere pentru păpuși." Săpt. 6 I 78 p. 6. „E un *hobby* pe care-l iau în serios..." Ad. 14 IV 10; v. și Săpt. 15 III 74 p. 14, 3 I 75 p. 7, R.l. 8 II 75 p. 6, Cont. 9 III 79 p. 8, Luc. 19 VII 79 p. 3, Sc. 17 V 81 p. 2 [scris și *hoby*] (din engl. *hobby*; cf. fr. *hobby*; PR 1950; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

hobbyíst, -ă s.m.f. –Persoană care are un hobby– „Există bibliofili, filateliști, discofili etc. care își consumă util orele libere. Pe lângă *hobby*-știi de performanță există și anonimi." Săpt. 23 II 79 p. 5. „I-am spus, ca și domnia sa, și eu sunt un *hobby-ist* al environmentului (mediului înconjurător – n.n.), al mediului, al protecției mediului, a declarat președintele." Ad. 8 V 02 p. 1. „Sunt un *hobist*, un tip dificil, o dualitate psihică." G. 14 II 08 p. 9 (din engl. *hobbyist*; DEX 98, MDN)

hochemail s.n. „Pictorii întreprinderii au asimilat *hochemailul*, un pigment folosit cu succes în picturile în relief, și un auxiliar pentru decorurile din sticlă pisată, denumit «Eis», producând obiecte de galvanoplastie și galeuri (sticlă suprapusă)." R.l. 23 XI 76 p. 5 [pron. *hohemáil*] (din germ. *Hochemail*; DexX)

hólding s.n. (ec.) –Ansamblu de societăți controlate, în baza participării majoritare la constituirea capitalului, de o persoană sau de o altă societate comercială– „*Holdingul* dlui P.P., cel care realmente a pus, se pare, monopol pe o bună parte a industriei alimentare din acest județ." R.l. 12 VII 93 p. 9. „FPS a revenit asupra primei decizii pentru că procedura de divizare durează cel puțin două luni, timp în care *holdingul* ar acumula mult prea multe datorii." J.naț. 2 IX 97 p. 4. „Prevederi de natură să reglementeze cadrul legal pentru activitatea de *holding*." R.l. 4758 / 05; v. și 25 I 93 p. 1, 7 VIII 93 p. 1 (din engl. *holding* (*company*), cf. fr. *holding*; PR 1930; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

hold-up s.n. (anglicism) –Atac armat în scopul jafului– „Aducând la cunoștință măsurile luate de autorități, el a scos în evidență faptul că, în 1973, 185 de autori ai *hold-up*-urilor au fost arestați, iar în ianuarie 1974, alți 30." I.B. 22 II 74 p. 4. „*Hold-up* de excepție, de-adevăratelea în București, vineri seara, la ora când posturile de televiziune transmit alte *hold-upuri*, regizate artistic, spre deliciul telespectatorilor." Metropola 13 III 98 p. 7. „*Hold-up* în secția de vot – Cetățeanul turmentat, varianta cu pistol de jucărie" G. 6 XII 09; v. și Sc. 12 VII 75 p. 6, I.B. 26 VII 75 p. 8, R.l. 18 VI 81 p. 2, 26 II 82 p. 6 [pron. *holdáp*] (cf. fr. *hold-up*; WT, LII; DMC 1950; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DEX 98, MDN)

holíst, -ă[1] s.m.f., adj. (arg. studențesc) –Student care își petrece timpul mai mult în holul facultății decât în sălile de curs sau la bibliotecă– „X era cunoscut ca *holist* la Facultatea de Litere." (din *hol* + *-ist*; C. Lupu în LL 3 / 72 p. 349)

holíst, -ă[1] adj. –Holistic– „E mai degrabă vorba de încercarea de a reinterpreta noțiunea de boală din unghiul de vedere al unei teorii *holiste* despre om." R.lit. 21 III 08 p. 6 (din *holistic*)

holístic, -ă adj. –Referitor la teoria entităților în ansamblul lor, nu ca o sumă de părți compoente– v. *ayurvedic* 2003. „Medicina *holistică* – medicina viitorului? Ovidiu Bojor: «Tratamentul *holistic* înseamnă să vindeci concomitent trupul și sufletul, prin toate mijloacele»" AS 4 III 08 p. 8; v. și *biodinamic* 2010 (din engl. *holistic*)

hollywoodizáre s.f. –Uniformizare a valorilor culturale la nivelul celor hollywoodiene– „apărarea culturii europene de *hollywoodizare* și mondializare nivelatoare" "22" 6 / 98 p. 13. „Oricât de bine ar fi făcută,

hollywoodizarea unui subiect nu poate să evite cu totul infantilizarea lui." D. 31 I 09 [pron. *holiudizáre*]

holocáust s.n. (cuv. ebr.) **1.** –Acțiunea de exterminare a evreilor de către naziști în ultimul război mondial– „O psihiatră canadiană care a studiat copii ai supraviețuitorilor *holocaustului* [...] a ajuns la concluzia că mulți dintre ei dau vieții lor sensul unei misiuni." R.lit. 13 IX 79 p. 22. „Majoritatea specialiștilor în *Holocaust* resping ideea conform căreia naziștii au produs industrial săpunuri din rămășițele victimelor lagărelor de exterminare..." Agerpres 9 IV 10; v. și R.lit. 1 XI 79 p. 23; v. și *culpabiliza* 2002, *instrumentalizare* 1999, *negaționism* 2011, *negaționist* 2001, 2003, *shoah* 1995, 1999. **2.** –Distrugerea programată a unor ființe nevinovate– v. *hibakusha* 1982. „La ieșirea din muzeu un telefon special. Cine ridică receptorul poate auzi înregistrată vocea celor pe care japonezii îi numesc «kibakusha», adică supraviețuitori ai *holocaustului*, povestind cum a fost în acea zi teribilă și în zilele care au urmat." Sc. 12 XII 84 p. 6; v. și R.lit. 9 / 98 p. 1 (din fr. *holocauste*, engl. Holocaust; BD 1967; L. Seche în SCL 4 / 75 p. 426, F. Hasan în LR 2 / 77 p. 33; DN, DEX, DN_3, NODEX – alte sensuri, DEX-S, MDN, DexX; cuvântul este mai vechi – apare de ex. în Smaranda de Lord Thompson, Paris 1932 – dar a căpătat o largă extindere după descoperirea lagărelor de exterminare din timpul celui de-al doilea război mondial)

holodentografíe s.f. (med.) –Fotografierea tridimensională a cavității bucale– v. *holografie* 1974 //din gr. *holo-* "întreg" + lat. *dent-* "referitor la dinți" + [foto]*grafie*//

holográfic, -ă adj. –Care aparține holografiei– „Tehnica utilizată constă în luarea a două imagini *holografice* – imagini laser în trei dimensiuni..." R.l. 18 XI 81 p. 6. „Domină albastru regal și tonalitățile *holografice* de verde-ruginiu." G. 19 X 07 p. 29; v. și *holografie* 1977, *hologramă* 1986 (din. fr. *holographique*; BD 1968; DN_3, DEX-S, DexX)

holografíe s.f. (foto) „*Holografia* în stomatologie. Fotografierea tridimensională a cavității bucale, sau «holodentografia», prezintă un șir de avantaje în comparație cu metodele radiografice practicate în prezent, înlesnind diagnosticarea mai precisă a afecțiunilor dentare." Sc. 26 V 74 p. 6. „*Holografia* este un procedeu de înregistrare a imaginii spațiale a unui obiect, folosind lumina laserului, hologramele înregistrând amplitudinile undelor luminoase care vin de la obiect și fazele acestor unde. Specialiștii britanici au demonstrat că hologramele înregistrează nu numai amplitudinile foarte rapide [...] ci și cele extrem de lente. În acest fel, criminaliștii britanici au intrat în posesia unei camere holografice a cărei greutate este de 18 kg și care slujește la descoperirea urmelor lăsate de răufăcători pe covoare sau alte țesături groase." Sc. 12 X 77 p. 5. „Știința a găsit elemente comune prezente în *holografie* și existență." jurnalul.ro 10 IV 10; v. și Mag. 22 VI 74 p. 1, Pr.R.Tv 12 II 83, I.B. 4 VIII 86 p. 8; v. și *hologramă* 1975 (din fr. *holographie*; cf. engl. *holography*; procedeul a fost pus la punct în 1947 de fizicianul Dennis Gabor – DMC p. 231; PR 1947, BD 1968; DT; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

holográmă s.f. (foto) –Imagine tridimensională– „Holografia permite automatizarea operației de depistare a celulelor canceroase [...] Specialiștii vest-germani au realizat o instalație cu ajutorul căreia proba este comparată de calculator, prin intermediul *hologramei*, cu celule canceroase aflate în diferite stadii ale patogenezei..." Cont. 26 XII 75 p. 5. „Spre deosebire de procedeele cunoscute până în prezent, prin care *hologramele* (înregistrări ale imaginii tridimensionale a unui obiect) erau produse în încăperi speciale, o echipă de cercetători de la Massachussetts Institute of Technology (S.U.A.) a conceput și realizat un sistem holografic care permite proiectarea imaginii tridimensionale în spațiul liber..." I.B. 4 VIII 86 p. 8. „Pentru prevenirea falsificării, pe actele de studii ale elevilor se va aplica o *hologramă* transparentă, deasupra codului numeric personal." Ad. 10 V 04 p. 18; v. și R.lit. 30 VIII 79 p. 23, 5 III 81 p. 22, Fl. 23 X 87 p. 14, Mag. 14 V 88 p. 14; v. și *holografie* 1977 (din fr. *hologramme*; cf. engl. *hologram*; BD 1968; DT; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

home cinema s. (cuv. engl.) –Ansamblu format din DVD player, ecran mare și sistem audio de înaltă fidelitate. Home theater– „Când se achiziționează un *home-cinema* există câteva componente standard cum ar fi DVD player-ul, receiver-ul, televizorul și setul de boxe ce trebuie puse împreună pentru a forma acest sistem." Ad. 13 IV 05 p. 6. „Fiecare vizitator [...] va putea câștiga o imprimantă color Canon, un aparat de fotografiat Samsung sau un sistem *home cinema*." adevarul.ro 7 IX 11 [pron. *hăum-sínema*]

home page s. (cuv. engl.; inform.) –Pagina de acces la un site de pe internet– „Din păcate, direcționarea se face pe *homepage*..." gandul.info 23 XI 07. „Edițiile web ale ziarelor au învățat să scoată la vedere, pe *homepage*, orice flecușteț generator de click-uri." D. 25 VIII 11 [pron. *hăum-peidj*; scris și *homepage*]

home-computer s.n. (cuv. engl.) –Computer pentru uzul familiei– „Pentru a-i cumpăra fetiței un *home-computer* [...] familia a sacrificat obiecte casnice din propria casă." R.l. 4 VIII 93 p. 9 [pron. *hăum compiúter*] (cf. it. *home computer*; DPN 1983; DexX)

homeostazíe s.f. (biol.) „Orice organism posedă o multitudine de mecanisme care-i mențin constanța (așa-zisa *«homeostazie»*), structuri specializate în a primi și a stoca informația, aparate cu care se reproduce etc." Cont. 26 V 78 p. 5. „*Homeostazia* poate fi definită ca proprietate a organismului de a menține în limite foarte strânse diferite constante fizico-chimice și funcționale ale mediului intern, neinfluențate de variațiile mediului înconjurător." Ev. 27 VI 02 (din fr. *homéostasie*; cf. engl. *homeostasis*; PR 1959; DM, DZ; DEX, DN_3, DexX)

homeschooling s. (cuv. engl.) „libertatea de a educa tinerii la domiciliu (*homeschooling*, zic anglo-saxonii), evident cu scutire aferentă de taxe (nu mai utilizez sistemul public, nu mai dau părticica aceea de impozit)." "22" suplim. Libertarienii 20 X 06. „La noi poate părea un vis, dar în unele țări din lume acest sistem se practică încă din secolul al XIX-lea și se numește *homeschooling* sau învățământul acasă." adevarul.ro 20 XI 07 [pron. *hăum-scúling*]

hómles s.m. „Ar mai rămâne încă 7,5 miliarde dolari, foarte bine veniți pentru construcția de locuințe, Statele Unite fiind confruntate cu existența a 3,5 milioane *«homeless»* (oameni fără adăpost)." I.B. 30 VI 87 p. 4. „*«Homleșii»* și «boschetarii» au primit joi o ciorbă caldă..." Ad. 19 X 02 p. 8. „Cândva, în holul unui spital bucureștean, după o anumită oră, spre înserare, *homleșii* aveau voie să se adăpostească." R.lit. 18 / 07 p. 22; v. și Ad. 19 X 01 p. 14, 1 IV 02 p. 7, R.lit. 8 II 03 p. 19, Ad. 10 V 04 p. 1, click.ro 30 IX 10 (din engl. *homeless*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09 – *homeless*)

hómo s.m.f. –Homosexual– „«Ce știți despre Pasolini?» îi întreabă o profesoară, pe elevi, după asasinarea lui Pasolini. «A fost *homo*», răspunde un elev [...] Filmul demonstrează că dispariția lui P.P.P. n-a fost consecința unui «conflict între homosexuali»..." R.lit. 39 / 95 p. 11. „Băiat de ministru, satanist și *homo*?" agenda.ro 18 VII 09 (prescurtare din *homosexual*; DexX)

homoerótic, -ă adj. –Referitor la erotismul homosexual– „Pentru foarte mulți ani am crezut că între relațiile de tip *homoerotic* sunt o distorsiune a idealului biblic al căsătoriei." "22", suplim. 78 / 99 p. VIII. „dialogurile cu Thomas de aici reflectă într-o oglindă perversă «autobiografia» *homoerotică*, atât de simplă, atât de discretă, atât de tandră a lui Leo Augberg din debutul și finalul *Leagănului respirației*." Obs. cult. 24 IX 10 p. 12 (din engl. *homoerotic*)

homofób s.m. –Persoană căreia îi repugnă homosexualii– „Finkelstein, deși este evreu și *homosexual*, lucrează pentru politicieni antisemiți și *homofobi*." Ev.z. 20 III 07 p. 7. „Noul om nou e *homofob* și sexist, se crede profund religios, dar nu are acces la profunzimea sentimentului religios." R.l. 5 II 10 (din fr. *homophobe*; PR 1979)

homográfă s.f. (med.) –Grefă de țesut prelevat de la un individ din aceeași specie– v. *autografă* 1978. „Aplicând o tehnică cu totul originală, o echipă de specialiști ai secției O.R.L. [...] de la Spitalul militar din Iași a reușit să efectueze pentru prima dată în țara noastră, operații de reconstrucție a urechii interne prin *homografe* timpano-osiculare." Sc. 27 II 83 p. 4. „Unui miner internat în București i s-a făcut o *homografă* la braț" ziare.com 20 XI 08 (din fr. *homogreffe*; PR 1899; DN_3, DexX)

homosexuál, -ă s.m.f., adj. –Persoană care întreține relații sexuale cu persoane de același sex– „El nu are nici o înclinație *homosexuală*." D. 98 / 94 p. 10. „Vedeta din Puerto Rico s-a hotărât să spună adevărul și a anunțat că este *homosexual*." Ev.z. 30 III 10; v. și "22" suplim. 78 / 99 p. III; v. și *ghetoizare* 1992, 2006, *poponar* 2002, *roșu* (*pătratul roșu*) 2002, *senator-jurist* 2008, *seronegativ* 2012, *subcultură* 2003 (din fr. *homosexuel*; DEX, DN_3, NODEX, DexX; cuv. este mult mai vechi)

hormonoterapíe s.f. (med.) –Terapeutică bazată pe utilizarea hormonilor– „Aceste cancere hormonale, dependente, pot fi tratate cu succes prin administrarea unor doze mari de hormoni, *hormonoterapia* reprezentând astăzi o importantă metodă ajutătoare în tratamentul cancerului." Sc. 9 II 63 p. 4. „*Hormonoterapia* apicolă este, fără nici un dubiu, net superioară terapiei cu hormoni de sinteză." Ev. 16 IX 09 (din fr. *hormonothérapie*; PR 1938; DZ; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

horror adj. (cuv. engl.) –De groază (în special d. cărți și filme)– „seriale *horror*" Pr.R.TV 33 / 93 p. 1, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 49. „Noaptea [...] unele canale oferă filme *horror*." R.l. 10 III 07 p. 18. „Filmele *horror* îi ajută pe oameni să supraviețuiască în viața reală" evenimentul.ro 14 III 09 (MDN, DexX, DEX 09)

hospice s. (cuv. engl.; med.) „*Hospice* sau cum îngrijim pacienții preterminali. O inițiativă ce aduce România la nivel european în privința îngrijirii pacienților terminali, poartă denumirea de «*hospice*» și se desfășoară deja la Cluj-Napoca și Brașov [...] În zilele noastre, *hospice* reprezintă o formă de tratament paliativ, un program complex de îngrijire pentru pacienții și familiile lor care se confruntă cu o boală incurabilă, cu speranță limitată de viață. *Hospice* este în primul rând un concept anume de îngrijire, nu un loc anume de îngrijire. Se pune astfel accentul pe tratament paliativ, nu curativ, pe calitatea, nu pe lungimea vieții. Se susține viața și se privește moartea ca pe un fapt firesc. Nu se grăbește și nici nu se amână moartea. Se asigură îngrijiri medicale profesioniste (prin medici și asistenți medicali), inclusiv îndepărtarea simptomelor de diferite cauze terminale." Stetoscop 30 / 04. „Centrul de tip *Hospice* pentru persoane lipsite de autonomie din Hârlău" evenimentul.ro 29 X 10 [pron. *hóspis*]

hostél s.n. –Hotel pentru tineret, cu mai multe paturi în aceeași încăpere– „*Hostelurile*, cea mai ieftină cazare" G. 14 IV 08 p. 1. „ce-ar fi să încercați experiența unui *hostel*, cel mai iubit loc de tineri..." ziare.com 19 VII 08. „au transformat vechile cabane în *hostel-uri* de tineret, de 2 stele." G. 26 VIII 08 p. 12 (din engl. *hostel*)

hostésă s.f. –Persoană care întâmpină clienții și le oferă îndrumare– „*Hostesele* din Valencia, instalate în balcoanele imobilelor din fața stadionului Luis Cassanova, au fost supuse unei interminabile ședințe de fotografiat, impuse de reporterii britanici vizibil impresionați de șarmul acestora." Săpt. 18 VI 82 p. 8. „Căutăm manechini / manechine, hosteri / *hostessuri* și interpreți / interprete" R.l. 3875, cit. de R. Zafiu în R.lit. 22 / 03. „90-60-90, 1,75 înălțime, fustă scurtă și un zâmbet larg. Acesta ar fi, pe scurt, portretul unei «*hostese*» sau, mai exact, a fetelor care ne întâmpină la un eveniment sau ne oferă mai multe detalii despre un produs nou lansat." Ad. 18 V 04 p. 7. „În timp ce gheișa rămâne o relicvă culturală, *hostesa* este modernă și exotică." G. 11 IX 09 p. 16. Ad. 8 III 04 p. 8, G. 29 I 08 p. 20, Cot. 15 IV 08, ziare.com 30 XI 10 [var. *hostess*] (din engl. *hostess*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

hostess s. –Profesia sau ocupația de hostesă– „Ridicat la rangul de meserie în ultimii ani, *hostess-ul* – nume ce provine din cuvântul englezesc *host*, adică gazdă – poate aduce astăzi un venit de peste 150 de euro pe zi." Ad. 18 V 04 p. 7. „Sequoia Models caută persoane pentru *hostess*" Maximum 3 / 05 p. 19, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 37 (fals anglicism, în engl. nu are acest sens)

hot adj. (cuv. engl.) –Sexi, atrăgător– „coafuri *hot*" Maximum 12 / 06 p. 29, citat de Stoichițoiu Ichim, *A* 39. „cele mai *hot* nuanțe sunt caramel și negrul" G. 15 IX 07 p. 12. „Inna, cea mai «*Hot*» din topul Billboard [...] a ajuns pe prima poziție în cel mai important clasament al muzicii internaționale, topul Billboard..." Ev.z. 8 I 10 p. 1 (în dicționarele curente nu apare cu acest sens)

hot line s. (cuv. engl.) –Număr de telefon la care apelul este netaxabil, pus la dispoziție pentru a oferi diferite informații sau a solicita ajutor– „*Hot-line-ul* copiilor maltratați de părinți" Ad. 13 II 01 p. 9. „se va înființa un dispecerat în București, cu un *hot-line* al maidanezilor, unde cetățenii vor putea reclama atacurile câinilor, vor putea chema ambulanțe în cazuri grave sau vor anunța hingherii." ziare.com 3 VII 08 [pron. *hót-lain*; scris și *hot-line, hotline*] (Random House 1950-55; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX – alt sens, DEX 09)

hótă s.f. –Instalație deasupra unei plite, mașini de gătit etc. prin care se evacuează gazele și aburii– „Practic, *hota* absorbantă a fost transformată în depozit de lemne, iar ventilația în piesă decorativă." I.B. 15 III 74 p. 2. „*Hota* este un dispozitiv alcătuit dintr-un ventilator și filtre de aer care absorb mirosurile grele, aburul și grăsimile." Gaz. de Sud 16 XII 09 (din fr. *hotte*; LTR; DEX, DN_3, DexX; cuvântul este mai vechi)

hotărâre s.f. || *hotărâre-apel* –(Specific epocii comuniste) Hotărâre cu funcție de apel luată într-o plenară– „*Hotărâre-apel* a plenarei Consiliului Național al oamenilor muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțe" I.B. 8 V 84 p. 1. „*Hotărâre-apel* a Plenarei Consiliului Național al Agriculturii, Industriei Alimentare, Silviculturii și Gospodăririi Apelor" Sc. 23 V 84 p. 1. „Congresul UDMR a adoptat și o *hotarâre-apel* pentru alegerile pentru PE." hotnews.ro 3 III 07 (din *hotărâre + apel*)

hot-dog s.m. (americanism; culin.) „Pe str. Brezoianu a început să funcționeze și un punct de comercializare a crenvurștilor (*hot-dogs*)." I.B. 9 X 75 p. 2. „Unele restaurante erau astfel proiectate [...] încât să semene cu tradiționalii *hot-dogs* (crenvurști într-o chiflă caldă)." Sc. 2 IV 76 p. 4. „Pediatrii susțin că forma unui *hot dog* are un design care poate bloca cu ușurință căile respiratorii ale unui copil." Ad. 23 II 10; v. și Sc. 2 IV 76 p. 4, D. 138 / 95 p. 9; v. și *rotiserie* 2011, *șaorma* 2004 (din engl. americ. *hot-dog*; cf. fr., it. *hot-dog*; R. Zafiu în R.lit. 27 / 97; Stoichițoiu Ichim, *A*, care înregistrează și pl. *hotdogi*; DMC 1950, BD 1966; D. Am., DGE; DN_3, DEX 98, DexX)

hotél s.n. v. *cabană-hotel, cămin-hotel, eco-hotel, restaurant-hotel-școală, vapor(aș)-hotel*

hotelărie s.f. –Industria hotelieră– „Cei 15 norocoși vor merge la cursurile unei prestigioase școli de *hotelărie* din Elveția..." Cap. 8 XI 01. „chinezii consumă atât de mult lux încât au început să aibă un cuvânt greu de spus în recuperarea economică a Germaniei, iar în zone precum piața auto și *hotelărie*, China pare de neoprit." sfin.ro 27 VIII 10 (din *hotel + -ărie*)

hoteliér s.m. –Proprietar de hotel– „Am discutat pe durata acestor două zile cu *hotelierii* din zonele de turism montan și balnear." Ad. 15 X 04 p. 18. „*Hotelierii* ne păcălesc cu oferta pentru copii. Aproximativ 80% din proprietarii de hoteluri s-au lăudat că vor oferi cazare gratuită copiilor sub 12 ani, dar puțini s-au ținut de cuvânt." Ad. 7 VI 09. „Un avocat, un *hotelier*, un om de afaceri în imobiliare, un headhunter (companie care găsește angajați pentru alte companii) și un manager senior într-o companie multinațională." Cot. 18 III 10; v. și *tour-operator* 2003 (din fr. *hôtelier*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

hotél s.n. || *hotel-restaurant* –Hotel în care se află un restaurant– „În jurul pieții au fost construite birourile unor instituții, un *hotel-restaurant*, un teatru și o sală destinată expozițiilor industriale și comerciale (târguri)." R.l. 1 I 67 p. 3. „Vila «9 Mai» se reamenajează pentru gradul de confort 1. La sfârșitul lunii iunie, va deveni *hotel-restaurant* cu 90 de locuri." R.l. 5 IV 74 p. 5. „Domeniul Știrbei, palat și *hotel-restaurant*" ziare.com 26 VI 07 (din *hotel + restaurant*, după fr. *hôtel-restaurant*; DexX)

hotspot s.n. (cuv. engl.; comunic.) –Loc în care utilizatorii de laptopuri sau alte dispozitive mobile pot avea acces gratuit la internet prin tehnologia wireless– „*Hotspoturile* reprezintă zone de acoperire Wi-Fi conectate la rețeaua Zapp CDMA 2000 1 x EUDO" R.l. 4694 / 05. „În cadrul strategiei naționale cu privire la tehnologia informației, *hotspoturile* (puncte de acces wireless) ocupă un loc important." G. 4 VI 09 p. 16. „România are în prezent peste 950 de *hotspot-uri* (puncte de acces gratuit la Internet de bandă largă) iar numărul acestora este în continuă creștere." R.l. 2 XI 09 p. 9; v. și zf.ro 13 XI 08, R.l. 25 VIII 09 p. 8

house adj. (cuv. engl.; muz.) –Tip de muzică disco de la sfârșitul anilor '80, cu fragmente editate electronic– „Club Twilo din New York, «templul» muzicii *house* pe pământ american..." Ad. 14 XII 01 p. 10. „manifestarea *house* cu cea mai mare amploare și cea mai așteptată de către fanii muzicii electronice." Ad. 23 VII 03 p. 3. „Boxele duduiau de ritmuri *house*." Ad. 14 II 05 p. 10; v. și 22 II 02 p. 8, 4 V 02 p. 1, 3 VIII 04 p. 8 [pron. *háus*] (DexX, DEX 09)

housekeeping s. (cuv. engl.) –Întreținerea casei (prin curățenie etc.)– „*Housekeeping*, serveur, construcții, vânzător, singurele locuri unde poți să muncești fără să fii obligat să ai o diplomă franțuzească." G. 31 III 07 p. 6. „Rin Grand Hotel are trei divizii de angajați: una de cazare, în care lucrează cei din departamentul de *housekeeping* (spălătorie, curățătorie, cameriste) și receptie, una de administrație și vânzări (contabilitate, juridic, rezervări, evenimente, securitate, tehnic) și divizia de food& beverage (bucătărie și service)." zf.ro 13 IX 09 [pron. *hauschíping*]

hrănă s.f. || *hrană moartă* „Dacă începem cu *hrana «moartă»*, numărul de leucocite din organism ajunge la 20.000. În schimb, dacă începem cu *hrana «vie»* (vegetale) valoarea rămâne cea normală – 9.000..." R.l. 28 VIII 07 p. 16. „După o perioadă de *hrană moartă* (pregătită prin foc) [celulele canceroase] «se bucură», învie și se înmulțesc în progresie geometrică, îmbolnăvindu-ne de cancer, provocând chiar și metastază." AS 26 VI 10 || *hrană vie* „*hrană vie*, adică mâncare fără carne, nefiartă sau neprăjită." Ev.z. 20 VI 97 p. 6. „[Isihaștii] preferă «*hrana vie*», fructe și legume, trecând ușor de la mâncarea fiartă la cea semifiartă și apoi la cea nefiartă." jurnalul.ro 22 X 07. „Raul reinventează și inovează mereu propriile rețete, îmbină și combină exclusiv legume, fructe, semințe, miere și condimente care nu suportă procesare termică. Aceasta este, de fapt, definiția bucătăriei pe conceptul «raw» (crud, neprelucrat, neprocesat) «vegan» (orice exclude carnea sau proteinele animale). Asta înseamnă *hrana vie*, naturală, netoxică. Natura, cu toate vitaminele, proteinele și enzimele intacte și hrănitoare." jurnalul.ro 20 VI 10; v. și Ev.z. 6 III 10 p. 16 (Ciolan, *MC*)

hrístic, -ă adj. „Aveam 33 de ani [...] Este vârsta *christică* [...] atunci dispare sentimentul tinereții eterne, devii conștient că ești supus, ca și ceilalți, rigorilor timpului." "22" cultural 21 IX 04 p. 2. „Credea [Magda Isanos], dacă se poate spune așa, în kenoză, preluând astfel modelul

christic, recomandând oamenilor să nu mai fie atât de mult obsedați de ei înșiși și să se așeze de ceea ce se află deasupra lor." ziarullumina.ro 20 IV 11 [var. *christic*, *cristic*] (din *Hrist* + *-ic*)

HSDPA (inform.) –Tehnologie care oferă viteză mare de transmitere e datelor– „Standardul Super 3G reprezintă o versiune avansată a tehnologiei *HSDPA* (high speed downlink packet access), care asigură o viteză de transmisie a datelor superioară celei a actualei telefonii mobile..." Ev.z. 10 VII 06 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Nokia a lansat un mobil cu *HSDPA*..." zf.ro 15 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În cazul în care utilizatorii ies din zona de acoperire *HSDPA* de 21,6 Mbps, trecerea la zone cu acoperire prin tehnologii și viteze diferite, precum *HSDPA* de 14,4 Mbps, 3G sau EDGE, se va face neîntrerupt, modificându-se doar viteza de transfer." money.ro 28 XII 11

html s. (inform.) –Limbaj cu indicații pentru felul în care va arăta o pagină web (text, imagine) – „Semnificativă e compunerea din inițiale: limbajele din Internet conțin un uz extins al siglelor – de la cele pur tehnice (HTML, URL, BCC) până la și mai numeroasele abrevieri glumețe utilizate mai ales de tineri, în conversațiile din grupurile de chat." R.lit. 19 VI 02 p. 15. „Tim Berners-Lee, cel care a venit în 1989 cu ideea de a crea un «spațiu global» bazat pe limbajul *HTML* (hypertext) și a adus o contribuție esențială la apariția web-ului, a fost numit cavaler de către regina Marii Britanii chiar la sfârșitul anului trecut." zf.ro 5 I 04. „Nu are Flash incorporat sau *HTML* 5, suportul JavaScript vine cu câteva probleme." zf.ro 20 IV 11 [pron. *haștemelé*] (abreviere din engl. *Hypertext Markup Language*; DCMM)

hub s.n. (cuv. engl.) **1.** (inform.) –Dispozitiv care preia un semnal și îl multiplică, permițând conectarea simultană a mai multor periferice– „Unul dintre *hub-urile* (nodurile de rețea informatică) de la Ministerul Educației se afla în biroul unei funcționare de la Editura Didactică și Pedagogică." Ad. 27 IX 03 p. 10. **2.** –Centru zonal de activitate– „Alitalia are la ora actuală două *hub-uri* Roma-Fiumicino și Milano-Malpensa, însă doar centrul din Roma va rămâne funcțional până la sfârșitul lui martie." evenimentul.ro 18 III 08. „Londra se opune complet acestei taxe, preocupată că Londra își va pierde statutul de *hub* financiar, iar traderii europeni se vor reorienta către Asia." adevarul.ro 28 IX 11 [pron. *hab*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

húla s.f. –Dans hawaian– „Micul oraș japonez Obama, a cărui întreagă suflare i-a ținut pumnii democratului american, a sărbătorit ieri cântând și dansând *hula*, în onoarea noului lider de la Casa Albă." G. 6 XI 08 p. 4. „Artificii, clopote trase în templul budist și dansul *hula* nu au lipsit din sărbătoarea cu specific hawaian." G. 21 I 09 p. 5 (din engl. *hula*)

hulométric, -ă adj. „Prima fermă pentru captarea energiei *hulometrice* (a valurilor) va vedea în curând lumina zilei în largul coastelor portugheze." G. 5 IX 06 p. 10 (din fr. *houlométrique*)

húmus s. (cuv. arab; culin.) „au început cu anunțul «Avem mâncare de post» și cu rafturile de zacuscă, conserve de legume, măsline, ciuperci, chiar *humus* etc." D. 424 / 01 p. 16. „Am continuat cu *humus* și tabouleh – tabouleh-ul e foarte bun..." Ad. 22 X 03 p. 9. „Ingrediente pentru *humus*: 500 g năut; 1 lămâie; 4 căței de usturoi; ulei de măsline; sare" Femeia azi 61 / 07 p. 33; v. și *falafel* 2009, *tabulé* 2009 (din fr. *houmous*, engl. *hummus*; PR 1991)

hunting s.n. „Denumirea unui nou sortiment de piele pentru încălțăminte. Se aseamănă cu antilopa, dar are spicul mai lung. Pantofii din *hunting* îi puteți cere, în magazine, din primele zile ale anului 1961." I.B. 31 XII 60 p. 2 [pron. *hánting*] (din engl. *hunting*; WT; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 138; DEX, DN_3, DexX)

hutóng s.n. (cuv. chin.) –Străduță îngustă din Beijingul tradițional– „Trecerea de la *hutonguri*, de la locuințele ce nu-s departe de colibele primitivismului, la zgârie norii ce devoră totul din calea lor, măturînd și luând în primire metru cu metru, este fără doar și poate dificilă..." Ev. 28 II 04. „Pe timpuri, Beijingul era plin de *hutong-uri* – ulițele înguste de-a lungul cărora se înghesuiau tradiționalele siheyuan-uri (case patrulatere cu ogrăzi interioare)." culiuc.com 10 IX 07. „Am făcut [la Olimpiada din China] 13 reportaje despre infrastructura senzațională a țării, despre zgârie-nori, despre săracii care locuiesc lângă zgârie-nori, în *hutonguri*, în cartiere tradiționare, în case de doi pe doi și care trăiesc cu 10-20 de euro pe lună..." Cot. 28 VIII 08 p. 24 (din engl., fr. *hutong*)

hútu s., adj. –Populație centrafricană, din Rwanda și Burundi– „Cu un titlu de doctor în chiromanție, obținut la «Academia di Ferentari» devii chirurg șef la triburile *huttu*..." R.l. 10 IX 96 p. 1. „Trupele franceze sunt acuzate nu doar că au închis ochii la masacrarea minorității tutsi de către etnia *hutu*, majoritară în Rwanda, dar și că ar fi participat activ la masacre." gandul.info 27 XII 05. „Orașul respectiv a fost scena unora din cele mai mari atrocități din genocidul rwandez din 1994, când, în doar câteva săptămâni, 800.000 de etnici Tutsi și o parte din moderații *Hutu* au fost masacrați de radicalii *Hutu*." ziare.com 24 VI 11 (din engl. *hutu*)

hycomát adj. (cuv. german) –Care aparține unei mașini cu comenzi speciale simple– „[Avem] un număr de autoturisme pentru practica viitorilor șoferi amatori și vom avea și un *hycomat* pentru solicitanții invalizi." R.l. 19 XI 81 p. 2. „Dispozitiv *hycomat* pentru autoturisme [...] putând fi acționat de persoanele handicapate fizic." R.l. 4 VII 85 p. 5. „Accident cu o mașină *hycomat*" Ad. 5 VII 08; v. și *mototriciclu* 2005 //din *hy co*[mandă] + [auto]*mat*//

hyperlink s.n. (cuv. engl.; inform.) –Legătură către locul unde pot fi accesate unele date. Semnalat cu text de culoare albastră, dacă se dă clic pe el conduce automat la locul respectiv– „Printre alte dezavantaje ar fi și faptul că *hyperlink-urile* între mai multe documente create pe Google sunt destul de greu de realizat, dar și că share-uirea unui număr mai mare de documente este dificilă." gandul.info 12 XI 07. „Cititul unei cărți în format digital îți dă posibilitatea de a căuta text în mod automat, de a face trimiteri la el folosind *hyperlinkuri*, de a opera adnotări / marcaje la anumite pagini, de a lua notițe, de a schimba / mări fonturile, de a modifica culorile fundalului, de a face corecturi pe textul original." evenimentul.ro 30 III 10

hypertéxt s. (cuv. engl.; inform.) –Text afișat pe ecranul computerului sau al altui dispozitiv electronic permite, datorită hyperlinkurilor, saltul către alte texte– „în limbajul PHP (Hypertext Preprocessor – unde *hypertextul* este un limbaj / o paradigmă care organizează informația pe o interfață web), pagina de internet pe care o vizităm este, de fapt, o succesiune de comenzi." gandul.info 11 XI 06. „World Wide Web este platforma de documente *hypertext* ce sunt accesate prin intermediul internetului." adevarul.ro 9 VIII 11

I

iáhting s.n. (sport.) –Sport cu iahturi– „«Ați rezistat bine, n-ați avut rău de mare». Și mă invită la balcaniada de *yahting* din toamnă." R.l. 17 VI 74 p. 5. „[La Neptun] funcționează școli de surfing și *iahting* pentru toți cei care doresc să învețe aceste frumoase sporturi nautice." R.l. 13 IX 84 p. 5. „I.M. spune că *yachtingul* nu e atât de simplu pe cât pare." G. 18 III 07 p. 12; v. și Sc. 22 II 79 p. 5, R.l. 9 VII 80 p. 5, 20 VIII 82 p. 5, 7 VI 83 p. 5 [scris și *yachting*] (din engl., fr. *yachting*; I. Gheție în LR 4 / 57, atestări din 1956–1957, Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 186, L. Seche în LR 2 / 75 p. 176, Dimitrescu, *Dr.2* 113; DN_3, DEX-S, DexX)

iahtman s.m. –Practicant al iahtingului– „Cel mai vârstnic participant la Jocurile Olimpice de la Seul este *yachtmanul* D.K. (Bahamas), care va împlini, la 2 noiembrie, 70 de ani..." I.B. 16 IX 88 p. 7. „Recent, o astfel de descoperire a salvat viața unui *yachtmen* francez, Frederic Peutrec." evenimentul.ro 14 III 05; v. și *windsurfing* 1988 [scris și *yachtman*] (din fr. *yachtman*, engl. *yachtsman*; DN_3, DEX 98, DexX)

iárbă s.f. (arg.) **1.** –Canabis uscat și mărunțit care se fumează, eventual amestecat cu tutun– „Mirosul dulceag-amărui al țigărilor cu «*iarbă*» [...] «*iarba*» sunt țigările cu marijuana" Ev.z. 1654 / 97 p. 5, cit. de R. Zafiu în R.lit. 34 / 02. „procurorul Petrescu s-a «autosesizat» cu privire la fumatul de «*iarbă*» al realizatorului Andrei Gheorghe..." Ad. 12 IV 03 p. 1. „nu suntem decât noi trei, când dracu' fumăm noi toată *iarba* asta?" Cat. 6 IV 09; v. și Ad. 12 VII 03 p. 9, 29 X 03 p. 8, times.ro 25 II 09. **2.** –Plantă cu efect psihoactiv– „«*Iarba* legală» invadează orașele din România [...] În timp ce în Germania, Franța, Marea Britanie sau Polonia consumul ierburilor cu efect psihoactiv a fost declarat ilegal, în România comerțul cu astfel de produse cunoaște o dezvoltare surprinzătoare." Ad. 22 IV 09. „Marijuana, hașișul și chiar salvia, cunoscute sub numele generic de «*iarbă*», sunt consumate în România de la vârste din ce în ce mai mici și de tot mai multe persoane." realitatea.net 10 IX 09 (după sensurile engl. *grass*; Ciolan, *MC*; DexX – sensul 1); v. și *verde-iarbă*

iárnă s.f. || *iárnă nucleáră* „Explozia focoaselor nucleare ar duce la instalarea unei «*ierni nucleare*», caracterizată printr-un frig polar și întuneric, care nu ar permite supraviețuirea recoltelor și a civilizației." Sc. 24 I 84 p. 7. „De la bomba atomică la *iarna nucleară*" descopera.ro 23 III 09; v. și *ecosistem* 1984 (după engl. *nuclear / atomic winter*; DexX)

IATC –Instituție de învățământ superior actoricesc, până în 1990– „Aceste patru litere care înseamnă «Institutul de artă teatrală și cinematografică» au intrat de mult în conștiința nu numai a profesioniștilor, ci și a publicului." I.B. 19 IV 74 p. 2. „Protagoniștii lui erau absolvenții de *I.A.T.C.*, reuniți pentru jubiliara întâlnire colegială. Printre ei, în ordinea... catalogului: Mircea Albulescu, Flavia Buref, George Constantin..." Sc. 15 IV 81 p. 4; v. și *geometrizare* 1978, *seralist* 1985 (abreviere din *I*[nstitutul de] *A*[rtă] *T*[eatrală și] *C*[inematografică]; FC I 158)

iatrogén, -ă adj. (med.) –(Boală) care este produsă de medic sau de tratamentul altei boli– „Medicii și-au îmbogățit vocabularul cu un nou cuvânt: maladia «terapeutică» sau maladia *«iatrogenă»*, provocată de medicamentele luate pentru a combatc o altă maladie." Sc. 24 I 75 p. 5. „Așadar, 80% dintre ele [medicamente] n-au nici un efect terapeutic, dar au, în schimb, efecte *iatrogene* (efectele lor proprii, dăunătoare)." AS 25 VI 07 (din fr. *iatrogène*; PR înainte de 1970; DZ; DN_3, DEX 98, DexX)

iaurgerie s.f. –Locul unde se prepară și / sau se consumă iaurt– v. *ceainărie-cofetărie* 1975. „Întreaga stradă conține numeroase decoruri interioare și exterioare (atelier modistă, băcănie, *iaurgerie*, restaurant familial, redacție de ziar, ciocolaterie, magazin de jucării, brutărie etc.), care dau un plus de farmec și realism." Fl. Iașului 15 IX 09 (din *iaurgiu* + *-ărie*; DEX, DexX; probabil formație mai veche)

IBAN –Șir de caractere care identifică în mod unic la nivel internațional contul unui client la o instituție bancară– „Banca Națională nu intenționează să amâne intrarea în vigoare la 1 septembrie a noului regulament prin care toate instituțiile de credit au obligația să genereze codurile *IBAN* (International Bank Account Number) pentru conturile clienților lor și să le transmită acestora noua formă." Z. fin. 26 VIII 04; v. și *alfanumeric* 2006

ibetéxt s.n. (text.) „La întreprinderea «Industria Bumbacului» din capitală au fost puse în funcțiune utilaje pentru obținerea unor textile nețesute, denumite *Ibetext*." Sc. 28 I 63 p. 1 (abreviere din *I*[ndustria] *B*[umbacului] *Text*[ile])

icoánă s.f. (inform.) –Desen simplificat ori simbol care reprezintă o comandă, precum deschiderea ori printarea unui fișier etc.– „*Icoanele* apar pe ecran ca mici simboluri care simplifică accesul la un anumit program sau la o anumită comandă" M.T. Ban ș.a., *Dicționar explicativ de calculatoare*, 1994, cit. de R. Zafiu în R.lit. 23 / 03. „Prin apăsarea pe o *icoană* albastră, comandanții pot localiza poziția inamicului în orice moment, informațiile fiind transmise instantaneu soldaților." ziarulde-mures.ro 14 XII 03; v. și *icon* 2003 (după engl. *icon*)

ice tea s.n. –Ceai servit cu gheață– „Coca-Cola România a anunțat oficial lansarea Nestea *ice tea*, o combinație de extract natural de ceai și suc delicios de fructe, rezultatul fiind un *ice tea* răcoritor, care oferă un efect reconfortant." Ad. 8 V 04 p. 5. „Vânzările de *ice tea* din Romania au înregistrat anul trecut o creștere de 60%, comparativ cu 2007" wall-street.ro 2 IV 09 [pron. *áis-ti*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

icon s.n. (cuv. engl.) **1.** (inform.) –Pictogramă afișată pe monitorul computerului, pe display-ul telefonului mobil etc. pentru a oferi accesul imediat la o comandă– „În adaptarea cuvântului englez la română se observă o mare varietate de soluții; de fapt, se pot atesta toate posibilitățile: de la păstrarea englezismului ca atare (inclusiv cu pronunția originară) la adaptarea lui fonetică (prin pronunțarea conformă scrierii) și morfologică, în forma *icon* sau icoană; pluralele lui *icon* sunt *iconi* (masculin), *iconuri* sau *icoane* (neutru); *icoane* e, desigur, în primul rând pluralul formei feminine [...] Deși nu este atestat de DEX, și *icon* există deja, ca termen de specialitate, în română: în limbajul semiotic și lingvistic («fotografia este *icon* imagistic»; «un *icon* al propriului gust, o diagramă subiectivă» în volumul *Analiză și interpretare*, 1972 p. 137); de obicei i se prefera totuși sintagma semn iconic." R. Zafiu în R.lit. 23 / 03. „pot juca cărți pe computer cu *icon-uri* plantate pe banda de toolbar." Ad. 5 III 05 p. 9. „*Icon-urile* emoționale pozitive alungă stresul. Dacă ne uităm pentru 5 minute, zilnic, la un «smiley face» de pe ecranul computerului alungăm stresul și devenim mai încrezători..." G. 5 XI 07 p. 22. **2.** –Persoană privită ca simbol (al unei credințe, al unei mișcări etc.)– „Materialul face parte dintr-un proiect în curs de desfășurare care constă într-o serie de «portrete de curte» ale celor mai mediatizate *icon-uri* ale societății românești de tip «show off»: Gigi Becali, familia Columbeanu..." Cot. 4 V 07 p. 31. „Există însă soliști foarte populari în România, adevărate *iconuri*, dar care nu au ajuns aici Madonna..." R.l. 19 VIII 08 p. 19. „aceste femei se constituie într-un veritabil *icon* în Marea Britanie, aspectul și reușita lor fiind esențiale pentru cei/cele care visează la succes." R.l. 16 V 09 p. 25 [pron. *áicon*] (DexX, DEX 09 – sensul 1)

iconiță s.f. (inform.) –Pictogramă afișată pe monitorul computerului, pe display-ul telefonului mobil etc. pentru a oferi accesul imediat la o comandă– „Executați un dublu clic pe *iconița* asociată programului" computerland.ro / gsm7manuale, cit. de R. Zafiu în R.lit. 23 / 03. „În Japonia, în curând va fi suficient să privești ecranul telefonului mobil îndreptat în direcția unei străzi pentru a vedea cum se afișează imaginea unui cartier plină de mici *iconițe* care indică magazinele și restaurantele, precum și programul lor, meniul și alte informații." evenimentul.ro 24 VII 09 (din *icoană* + *-iță*)

iconoclastie s.f. –Caracter iconoclast– „Romanul [s-a impus] prin umor, *iconoclastie* și libertatea tonului." R.lit. 18 III 93 p. 22. „*Iconoclastie*" R.lit. 4 IX 09 (din fr. *iconoclastie*, it. *iconoclastia*; DN_3, DEX 98, DexX)

IDD s. (înv.) –Abreviere pentru Învățământ Deschis la Distanță– „Graficul admiterii în învățământul de lungă durată, scurtă durată, masterat și *IDD*" evenimentul.ro 6 III 01. „IDD – «Cenușăreasa» învățământului superior? Învățământul Deschis la Distanță, propus de unele facultăți clujene, continuă să fie lipsit de atractivitate." C. 22 VIII 02 p. 4. „Mă duc la facultate în București, mă înscriu la Jurnalism, la *IDD*, îmi găsesc un job și, mai departe, Dumnezeu cu mila!" gandul.info 29 VI 08

idée s.f. || *ideee-cheie* –Idee de o mare importanță– „Dacă am putut smulge materiei adevărul ei spiritual, și să-l cuprind în acea *idee-cheie* [...] am aflat și calea spre cugetul și sensibilitatea aceluia care contem-

plă sculpturile mele." Gaz.lit. 12 X 67 p. 6. „Tipuri diverse de aranjare a mărfurilor la raft au impact diferit. [...] Se folosesc, de fapt, mixuri de criterii, dar se ţinteşte o *idee cheie*." Business Mag. 22 I 06; v. şi *cuvânt-problemă* 1974 (din *idee* + *cheie*, după fr. *idée clé*; DMN 1970; DexX) || *idee-forţă* –Idee de o mare importanţă– „Trebuie să-i găsim neapărat o *idee-forţă* de la care se reclamă." R.lit. 26 II 70 p. 11. „Consider că marea *idee-forţă* care a dinamizat iluminismul românesc era emanciparea socio-politică a poporului român prin cultură." Fl. 4 IV 86 p. 15. „Mai apoi d-na învăţătoare, la ora de educaţie civică, a reiterat aceeaşi *idee forţă*: învăţaţi, învăţaţi şi iar învăţaţi." R.lit. 7 VIII 09; v. şi Sc. 19 X 75 p. 6, R.l. 18 XI 77 p. 6, 14 IV 80 p. 2, 7 VI 82 p. 1, Cont. 6 VIII 82 p. 10 (din *idee* + *forţă*, după fr. *idée-force*; DMN 1965)

identitár, -ă adj. –Referitor la identitate– „dinamica acestor idei *identitare* naţional-istorice." R.lit. 14 VIII 02 p. 23. „Astăzi, America este nu doar într-o profundă criză economică, ci mai cu seamă într-una *identitară*. Vidul *identitar* se manifestă prin lipsă de idei, prin lipsă de orizonturi şi speranţe, dar mai cu seamă prin lipsă de eroi." zf.ro 10 X 11 (din fr. *identitaire*; PR 1975; DEX 09, DexX)

iéna s.f. || *sticlă, vas de iena* –Sticlă rezistentă la foc– „În institut a fost asimilată tehnologia de fabricaţie a sticlei tip *iena* şi pyrex din care se produc sortimente multiple de baloane, vase şi alte ustensile necesare chimiştilor ce lucrează în laboratoare. Turdaterm, cum a fost denumit acest tip de sticlă (se produce într-o secţie specială creată la fabrica de sticlă din Turda), este un exemplu reuşit de colaborare între cercetare, proiectare şi producţie." R.l. 8 XI 75 p. 3. „Deci, într-o tigaie sau vas de *Iena* pui un praf de zahăr nerafinat, o bucată de ghimbir de mărimea unui căţel mare de usturoi, tăiată mărunt, şi o lingură de unt." money.ro 29 II 08 [scris şi *jena*] (din n.loc. germ. *Jena*; DC; MDN, DexX)

ierbicizáre s.f. v. *erbicidare*

ieşeálă s.f. (fam.-ironic) –Ieşire– „PSD şi marea *ieşeală* a pensionarilor la miting" C. 12 V 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 19 / 10). „Tot din reclame au apărut cuvinte ca «*ieşeală*»..." Ad. 1 VI 10 p. 26 (din *ieşi* + *-eală*, după modelul *abureală, vrăjeală*)

ieşí v.i. || *a ieşi cu cineva* (limba vorbită) –A vea relaţii de intimitate cu cineva– „Daniel *ieşe* cu Ioana."

igienizá v.t. –A face să devină igienic– „Este nevoie de o dispoziţie de suspendare a activităţii pentru ca magazinul să fie *igienizat?*" I.B. 22 XII 71 p. 1. „Elevi din Baia Mare vor *igieniza* malurile râului Săsar, cu ocazia Zilei Mondiale a Apei" emaramures.ro 20 III 10; v. şi *sprayat* 1993 (din *igienă* + *-iza*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

igienizáre s.f. –Acţiunea de a igieniza– „Pentru a asigura o bază ştiinţifică acţiunii de modernizare şi, mai ales, de *igienizare* a încălţămintei astfel încât aceasta să corespundă în mai mare măsură cerinţelor cumpărătorilor..." R.l. 9 VII 71 p. 5. „O largă acţiune de *igienizare*" I.B. 26 III 84 p. 6. „Direcţia Apelor Argeş Vedea a organizat, miercuri, o acţiune de *igienizare* a lacului de acumulare Goleşti" realitatea.net 28 X 09; v. şi Sc. 26 IX 79 p. 1, R.l. 5 XI 92 p. 5 (cf. fr. *hygiénisation*; DTN 1974; DEX 98, DexX)

ikebána s.f. (cuv. jap.) –Arta tradiţională japoneză de aranjare a florilor în glastre– „Popularitatea tot mai mare de care se bucură în lume *ikebana* – arta florală japoneză. Peste patru milioane de niponi practică *ikebana* în cadrul a patru şcoli mai importante." R.l. 6 VI 79 p. 6. „În cultura japoneză, orice formă de artă este descrisă ca o «cale» spirituală. În acest sens întâlnim «calea florilor» (*ikebana*), «calea caligrafiei» (shodo), «calea poeziei» (haiku), «calea sabiei» (kendo)" japoniamea.ro 6 III 07; v. şi 11 IX 79 p. 6, Cont. 28 IX 79 p. 16, R.lit. 19 III 81 p. 4, Săpt. 6 I 84 p. 2 (cf. fr., it., engl. *ikebana*; Dimitrescu, *Dr.2* 149, 150, 161; BD 1966; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

imágine s.f. **1.** || *imagine-document* –Imagine cu valoare de document– „*Imagini-document* ale bombardamentelor violente efectuate asupra populaţiei civile [vietnameze] de aviaţia S.U.A." R.l. 27 VI 72 p. 6. „Ostaşi, adevăraţi eroi fără somn, fără oboseală, au fost prinşi [...] în extraordinarele *imagini-document* ale acestor zile de luptă." R.lit. 10 VII 75 p. 16. „«Simt» că am evoluat: de la simple *imagini-document* la realizarea de fotografii cu mesaj, care «transmit» ceva privitorilor – eseul fotografic – în orice categorie s-ar plasa imaginea în cauză (sport, peisaj, reportaj, aeriană etc.)." jurnalul.ro 21 III 10 (din *imagine* + *document*) || *imagine-simbol* –Imagine cu rol de simbol– „filmul e traversat de o *imagine-simbol* a unui grup de copii jucându-se cu mulajul de ghips al corpului omenesc." L. 29 IV 72 p. 8. „*Imagini-simbol* ale Siriei contemporane." Sc. 22 XII 76 p. 6. „Singura vină a adevăratei artiste a fost aceea că nu era suficient de drăguţă pentru a rămâne în memoria lumii drept o *imagine-simbol* a Chinei..." G. 13 VIII 08 p. 16; v. şi Sc. 6 XII 73 p. 7, 20 VIII 82 p. 4, Fl. 24 VII 87 p. 17, Ev.z. 14 XI 09 p. 6 (din *imagine* + *simbol*) || *imagine-şoc* –Imagine care produce un şoc– „Săptămâna trecută *imaginea-şoc* au fost picioarele unor şcolari care, ca să ajungă la şcoală, se descălţau ca mahomedanii în moschee. *Imaginea-şoc* erau tălpile lor în clisă." Cont. 11 X 68 p. 5. „*Imagini-şoc*, imigrant ucis de poliţia canadiană în aeroport" 9am.ro 16 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Imagini-şoc* pe pachetele de ţigări" Elle VIII 08 p. 138, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *imagine* + *şoc*). **2.** –Percepţia unei instituţii, a unei persoane etc. de către public, mai ales în urma unor acţiuni care au urmărit să o îmbunătăţească– „Suferind de bolile tranziţiei (dar fardat pentru *imaginea* externă), leul a trecut pragul revoluţiei lăsat în bătaia tuturor puştilor." Ad. 23 X 93 p. 5, cit. de Stoichiţoiu Ichim, *A* 83; v. şi *antifiţe* 2008, *autovictimiza* 2010, *autovictimizare* 2010, *activism* (sensul 1) 2009, *branduire* 2005, *bricola* (sensul 4) 1993, *bunăciune* 2009, *can 2006*, *carismă* 1998, *clişeizat* 1999, *consumism* (sensul 3) 2009, *cultură* (*cultură organizaţională*) 2007, *eroiza* 2008, *IQ* 2007, *latin lover* 2007, *lup* (*lup tânăr*) 2004, *mahalagi* 2010, *manelist* 2002, *minifilmuleţ* 2009, *moşav* 2000, *rebrandare* 2004, *spectacologie* 2010, *tabletă*[1] 2004 || *imagine publică* v. *oportunitate* 2005, *paravanghelie* 2004 (după engl. *image*)

imagístică s.f. (med.) || *imagistică medicală* –Tehnici de obţinere a imginii organelor interne prin procedee radiografice– „vom mai avea şi un centru de *imagistică* care vrem să fie numărul 1 în România..." Z. de Mureş 13 X 08. „Clinica de *imagistică* medicală Promedica Diagnostic s-a deschis oficial în ianuarie 2009." Ev.z. 10 III 09; v. şi *nanotehnologie* 2008 (cf. fr. *imagerie*; în dicţionarele curente figurează cu alt sens)

imagología s.f. –Ramură a psihosociologiei care studiază imaginile pe care popoarele sau grupurile sociale şi le fac despre ele înseşi şi despre alte popoare– „Recentul volum al lui Alexandru Duţu continuă, dintr-un anume punct de vedere, cel al *imagologiei* culturale, un volum mai vechi [...] Alăturarea celor doi termeni: *imagologie* şi cultural pare a fi pleonastică, deşi noi insinuăm numai o distincţie în raport cu o posibilă *imagologie* politică, pe care autorul nostru nu o evită." R.lit. 10 X 85 p. 19. „Studiul de *imagologie* al prof. K. Heitmann este o premieră între apariţiile de la noi." R.l. 11 X 95 p. 2. „Eros şi *imagologie*" Obs.cult. 2 XI 04; v. şi R.lit. 39 / 95 p. 3, 45 / 96 p. 3 (din fr. *imagologie*; DN_3, DEX-S, DexX)

imbarazzante adj. (cuv. it.) –Neplăcut, jenant– v. *scippo* 1984 [pron. *imbarazánte*] (Dimitrescu, *Dr.2* 134, 140, 141)

ímbus s.n. v. *inbus*

IMC s. „indicele de masă corporală (*IMC*); când acesta din urmă depăşeşte 30, persoana în cauză este considerată a fi obeză." evenimentul.ro 29 X 07. „Tratamentul este recomandat adulţilor supraponderali cu un indice de masă corporală (*IMC*) de 28 sau mai mare. *IMC* este egal cu greutatea în kilograme împărţit la pătratul înălţimii." G. 29 IV 09; v. şi *BMI* (siglă pentru *indice de masă corporală*, care traduce engl. *Body Mass Index*)

imipramínă s.f. (farm.) –Substanţă cu acţiune antidepresivă– „*Imipramina* – cea mai puternică substanţă radioprotectoare." R.l. 18 XI 66 p. 3. „*Imipramina* este un medicament dezvoltat la sfârşitul anilor '50, un drog foarte puternic, cu unele efecte secundare asupra psihicului uman." Viaţa 10 XI 09 (din fr. *imipramine*; DM; MDN, DexX)

IMM s.n. –Abreviere pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii– „După ce visul frumos al salariaţilor de a cumpăra întreprinderea la care sunt angajaţi este realizat, urmează trezirea la realitate. Ce vor face *IMM-urile* privatizate în concurenţa dură a economiei de piaţă?" Cap. 20 XI 97 p. 21. „Cel puţin jumătate dintre întreprinzătorii particulari din România au un venit mai mic decât ajutorul de şomaj mediu în Uniunea Europeană, a declarat preşedintele Consiliului Naţional al Întreprinderilor Private Mici şi Mijlocii (CNIPMM)... prezent la Forumul Naţional al *IMM*-urilor, de la Târgu Mureş." Ad. 31 VII 03 p. 5. „Previziunile legate de integrarea europeană sunt sumbre pentru *IMM*-uri." sfin.ro 16 V 06

imnificá v.t. (rar) –A scrie imnuri în cinstea cuiva, a proslăvi– „Un Păunescu *imnificándu-l* pe Gheorghiu-Dej în 1965 la fel de natural ca pe Ceauşescu." "22" 42 / 95 p. 15 (din *imn* + *-ficá*)

imnología s.f. **1.** –Culegere de imnuri– „Într-o convorbire mai veche, ne împărtăşeaţi năzuinţa de a realiza o *imnologie* românească..." I.B. 7 XII 85 p. 5. **2.** –Ansamblul imnurilor– „Această legătură, acest paralelism este arătat în întreaga *imnologie* ortodoxă..." ele.ro 11 V 05 (din *imn* + *-logie*; cf. fr. *hymnologie*; DN_3, MDN, DexX – alt sens)

imóbil s.n. || *imobil-monument* (*istoric*) –Imobil care prin vechime şi arhitectură face parte din patrimoniul naţional– „Bătrâna are 84 de ani şi este unul din locatarii *imobilului-monument*..." Ad. 11 II 04 p. 3.

„Municipalitatea nu își va mai exercita dreptul de preempțiune asupra *imobilului-monument* istoric [Casa Bucur]" G. 9 I 07 p. 7. „Același ordin semnat de ministrul Iorgulescu dădea liber și la demolarea *imobilelor-monumente*." G. 15 VIII 08 p. 3; v. și 6 VIII 08 p. 1 (din *imobil* + *monument*)

imobilísm s.n. –Lipsă a schimbărilor sau progresului. Inacțiune– „În fața măsurii abuzive a patronatului, sindicatul piloților n-a depus armele și solicită cu insistență reluarea dialogului [...] După primele 48 de ore de *imobilism*, dialogul încă n-a început." Sc. 24 II 71 p. 7. „Istoria noastră recentă ne arată repetiția aceluiași ciclu: *imobilism* total de vreo 20-30 de ani, în ciuda agitației din paharul cu apă, schimbare bruscă, explozivă, cauzată de același *imobilism*, urmată de un nou *imobilism*, pe treapta atinsă ulterior. După decembrie 1989, au trecut mai puțin de 17 ani de *imobilism* agitat. Mai avem, așadar, de așteptat." D. 19 VII 07 (din fr. *immobilisme*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alt sens, ideologizat, DexX)

impáct s.n. **1.** (fiz.) –Fenomenul de intrare în contact a două sau mai multe corpuri dintre care cel puțin unul este în mișcare– „După toate probabilitățile, fenomenele amintite au fost rezultatul *impactului* dintre un meteorit gigant și Lună." Sc. 28 X 76 p. 4; v. și R.l. 23 VI 79 p. 6, Sc. 24 VI 79 p. 6, R.l. 10 III 80 p. 6. **2.** –Ciocnire (neprevăzută)– „V-ați aflat în situații-limită? În ce mod v-a ajutat experiența să ieșiți din impas? –În sensul că în secunda *impactului* cu neprevăzutul, am știut ce să fac..." R.l. 15 VI 74 p. 2. „Unul din ei [dintre critici] trăiește direct *impactul* cu criteriile neadormite încă ale gherismului reactivat prin pana lui H.S." Luc. 16 XII 78 p. 1; v. și Sc. 31 V 79 p. 5, R.l. 23 VI 79 p. 6. **3.** –Stabilire a unei elații, întâlnire– „«Furtuna» la «Bulandra» în regia lui Liviu Ciulei este un eveniment nu numai prin perfecțiunea artistică pe care o atinge, ci și prin *impactul* cu publicul: identificarea condiției actorului cu cea a spectatorului." Sc. 7 II 79 p. 4. „Teatrul și filmul beneficiază de *impactul* cel mai direct cu spectatorii, un public ce include – și trebuie să includă – categorii din ce în ce mai largi de oameni." Sc. 9 VI 82 p. 4; v. și Luc. 21 IV 79 p. 2. **4.** –Șoc, surpriză– „În schimb, C.G., la început timidă, șovăielnică, în efort vizibil de colorare a personajului are în încheierea destinului său momente de *impact* emoțional." R.l. 18 II 75 p. 2. „«ce *impact* ar avea să auzim glasul lui Mihai Viteazul la Alba-Iulia [...]» – se întreabă, și pe bună dreptate, Ecaterina Oproiu în Contemporanul. Deschid dicționarul și citesc: «impact = ciocnire, incidență». Chiar așa!" Săpt. 10 II 84 p. 2; v. și 3 I 78 p. 6. **5.** (în lb. vorbită, greșit) –Conflict– „Oameni în *impact* cu legea.". **6.** –Contact– „Firește, *impactul* analizei estetice, la V. Mândra, vizează prioritar textul dramatic în ansamblul fenomenului teatral. Dar conexiunile cu arta spectacolului nu sunt, astfel, rupte..." Cont. 22 VI 79 p. 11; v. și *song* 1979. **7.** –Influență, efect– „Imensul *impact* actual al matematicii asupra întregii vieți sociale..." Cont. 10 I 79 p. 2. „Un *impact* lucid se realizează prin serialul «Lupta antifascistă în România», și emisiunea lui A. Păunescu «Permanenta redescoperire a României»..." Luc. 14 VII 79 p. 4. „Numai Revoluția din Decembrie a mai avut un *impact* comparabil prin spectacularitate, marcând o nouă irumpere românească pe scena internațională." "22" 40 / 93 p. 11; v. și Sc. 4 II 75 p. 4, R.l. 13 VI 79 p. 6.; v. și *perimetral* 1982. **8.** –Prezență– v. *L.P.* 1974. **9.** –Importanță– v. *carură* 1975 (din. fr., engl. *impact*; DMC 1950; CD; Fl. Dimitrescu în LR 3 / 80 p. 210–214; DN, DEX – sens 1, DN_3 – sensurile 1–2, DEX-S, DEX 98 – sensurile 1, 2, 4, NODEX – sensul 1, MDN – sensul 7, DexX – sensurile 4 și 7)

impeachement s. (cuv. engl.; jur.) –Punere sub acuzare a unei persoane publice de rang înalt– „Calea spre *impeachement*" "22" 1 / 99 p. 16. „Procesul *impeachementului* lui Clinton este procesul secolului" C.n. 6 I 99 p. 6 [pron. *impicimănt*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

imperisábil, -ă adj. –Nepieritor, veșnic– „Arta *imperisabilă* este, oricât s-ar putea zice altfel, arta pentru mulțimi." Săpt. 24 II 84 p. 1. „un «prezent *imperisabil*, mai adevărat, mai bogat decât la origine»." Obs.cult. 26 III 10 (din fr. *impérissable*; DN_3, DexX)

imperisabilitáte s.f. (rar) –Calitatea de a fi imperisabil– „*Imperisabilitatea* artei majore stă nu în izolare și în anxietate, creația e în datele ei ireductibile o exuberanță a omului care biruie vremurile și afirmă de mii și mii de ori puterea gândului de a se ridica din părelnicie în eternitate." Săpt. 24 II 84 p. 1 (din *imperisabil* + *-itate*; DexX)

implánt s.n. (med.) –Introducerea în corp a unor țesuturi înlocuitoare, a unor aparate cu rol medical etc.– „Un capitol nou în cercetarea medicală. *Implantul* de radiostimulatori." Sc. 4 I 78 p. 3. „Acest complex stomatologic poate oferi *implante*, proteze..." R.l. 9 XI 92 p. 3. „Un *implant* dentar ce poate elibera doze de medicamente atunci când pacientul are nevoie de acest lucru a fost dezvoltat de o echipă de cercetători germani..." R.l. 20 III 07 p. 21; v. și Ad. 26 VI 02 p. 12; v. și *autogrefă* 1978, *bioceramic* 2008, *blefaroplastie* 2009, *multifocal* 2008, *orgasmatron* 2003, *plasture* (*plasture pach*) 2008 || *implant autolog* „Invenția «*implant autolog*» realizată de cercetătorul Radu Iordăchel [...] revoluționează tratamentele clasice ce se aplică pacienților suferinzi de afecțiuni ale țesuturilor conjunctive celulare, în special de la nivelul articulațiilor." Ad. 29 XI 01 || *implant mamar* „Majoritatea pacienților de chirurgie estetică sunt femei, iar cele mai solicitate intervenții sunt cele de *implant mamar*." D. 424 / 01 p. 18 (din fr., engl. *implant*; PR 1932; CD, DM, DZ; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

implantá v.t. (med.) –A introduce într-un țesut– „Profesorul N.M., șeful echipei de cercetări, care a reușit încrucișarea, a declarat că aceasta s-a realizat după metoda «in vitro», ovulul fecundat în condiții de laborator fiind *implantat* în uter..." Sc. 12 III 82 p. 5. „Microcipurile sunt suficient de mici pentru *a fi implantate* în dinți, a declarat inginerul britanic." Ad. 26 VI 02 p. 12; v. și Sc. 9 VII 82 p. 5; v. și *biosintetic* 2011, *dacron* 2004, *endoproteză* 1986, *interfața* 1983, *mamă* (*mamă-surogat*) 2004, *mamă* (*mamă-gazdă*) 2006, *microcip* 1998, *neopenis* 2011, *pace-maker* 1974, *personaj-simbol* 1973, *semiinimă* (*artificală*) 1970 (din fr. *implanter*; DMN 1950; FC II 137, 138, 308; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

implantáre s.f. **1.** (med.) –Realizarea unui implant– v. *parodontoză* 1975. **2.** –Acțiunea de plasare în spațiu (a unei clădiri), amplasare– „O puternică *implantare* de cinematografe, locuri de întâlnire și dezbatere, muzică, teatru, expoziții." Cont. 26 X 79 p. 12. „Nu va fi demolată nici o clădire. Se vor face doar *implantări* bine gândite, realizându-se o cât mai bună armonizare a arhitecturii noi cu arhitectura veche." R.l. 6 VI 83 p. 5 s.f. **3.** –Stabilire– „astfel încât rețelele Al-Qaida să nu găsească un mediu favorabil de *implantare*." D. 1 III 02 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *implanta*; cf. fr. *implantation*; DMN 1965; DM; DEX, DN_3, DexX)

implantológ s.m. (med.) –Medic care face implante– „Vom avea *implantologi*" R.l. 22 I 93 p. 2. „Evoluția metodelor și materialelor cu care lucrează *implantologii* a făcut ca din ce în ce mai multă lume să nu mai folosească proteza și să apeleze la implanturi." G. 9 XI 07 p. 22 (din *implantologie*; MDN)

implantologíe s.f. (med.) –Disciplină medicală care se ocupă cu studiul implantelor– „Vor fi și două mese rotunde cu două teme la fel de actuale: deontologia în *implantologie*; Managementul cabinetului stomatologic." R.l. 9 XI 92 p. 3. „Vor avea loc cursuri de *implantologie*..." R.l. 22 I 93 p. 2. „*implantologia* dentară este un concept nou pentru medici și pacienți prin care pierderea dinților nu înseamnă, obligatoriu, o proteză dentară. Implantul dentar este o rădăcină artificială care introdusă în osul maxilar sau mandibular are rolul de a înlocui rădăcina dentară extrasă." G. 9 XI 07 p. 22 (din fr. *implantologie*; PR 1970; DN_3, DEX 98, DexX)

implementá v.t. **1.** –A pune în practică. A aplica, a realiza– „De altfel, am auzit adeseori – din numeroase guri guvernamentale – că la noi, spre deosebire de celelalte țări fost comuniste, reforma e mult mai «adânc *implementată*»..." Cot. 18 XI 91 p. 3. „«Omul de bine» e menit să *implementeze* tranziția." D. 98 / 94 p. 13. „se solicită *să implementeze* noi metode de predare" R.l. 20 VIII 07 p. 2; v. și R.l. internat. 21 VIII 94 p. 1; v. și *celular* 1992, *distanță* (*medicină la distanță*) 2006, *ecosistem* (sensul 2) 2011, *informațional* 2009, *infringement* 2010, *interacționa* 2007, *kaizen* 2011, *lobbysm* 2003, *megaproiect* 2010, *restaurare* 2001, *telegestiune* 2010. **2.** –A introduce– „La fabrica de ceasuri din Minsk, bunăoară, unde au fost *implementați* în producție 1200 de roboți și manipulatoare, un prim rezultat al automatizării complexe și flexibile este creșterea preciziei ceasurilor electronice..." I.B. 21 VI 85 p. 4. „Google *a implementat* limba română în interfața de traducere «Google Translate»..." RealitateaTV 16 V 08, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *libertin* 1992. **3.** v.r. (ironic) –A se instala– „Știrbu, ștabul fostelor G.A.P.-uri, abia așteaptă ceea ce i s-a promis la întrevederea de la Cotroceni din vară. «Porniți înainte, tovarăși», până la Havana Castristă. Dar nu «temporizați» pasul, nu vă «*implementați*» prin Europa, căci s-ar putea ca pe Fidel să nu-l mai prindeți..." R.l. 12 X 91 p. 4. **4.** v.t. (ironic) –A băga– „Pân' găina și-o frigea, potera-l înconjura, la zdup îl *implementa*." R.l. 28 VI 93 p. 1. **5.** (inform.) –A încorpora, a înregistra pe un mediu magnetic– „primeau codurile de bare pe care le *implementau* apoi pe banda magnetică a cardurilor blank." Lib. 10 VII 06 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *implement*; DCB – semnalează un sens nou, greșit, "a introduce"; Zafiu, *D* – alt sens, în domeniul IT; Stoichițoiu Ichim, *V* – alt sens, A; DN_3, DEX-S, NODEX – sensul 1, MDN, DexX – sensul 2)

implementáre s.f. (livr.) –Introducere, aplicare, îndeplinire– „Flexibilitate în gândire și acțiune pentru *implementarea* progresului tehnologic" R.l. 23 VI 78 p. 5. „Alternativa dumneavoastră la discursul festivist – cu care eram obișnuiți – a fost limbajul insolit: de pe «culmile dezvoltării» am trecut direct la «*implementare*» – festivizarea unui cuvânt, riscând să devie lustruit ca lemnul de atâta utilizare." D. 12 III 93 p. 5. „Ea prevedea și un mecanism de *implementare*, coordonare și control la nivel central, județean și local." Cot. 22 II 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Cont. 18 XII 81 p. 11, R.l. 31 I 92 p.1, Ev.z. 20 VI 97 p. 5; v. și *acquis* 2003, *asimilaționist* 2009, *avocatură* 2007, *digitizare* 2009, *experiență-pilot* 2007, *operator* (sensul 2) 2004, *plan-pilot* 2010, *profesionalizare* 2010, *targetare* 2011, *terabyte* 2002 (din *implementa*, după engl. *implementation*; Th. Hristea în R.lit. 18 / 78 p. 19, T. Slama-Cazacu în R.lit. 16 XII 93 p. 12, Stoichițoiu Ichim, *V*; DN_3, DEX 98, DexX)

implementatór adj., s.m. –Persoană care pune în practică un proiect– „se desfășoară, în mai multe centre din țară, cursul de formare de *implementatori* AEL, la care participă 200 de profesori de informatică din 140 de licee. Cursurile [....] se înscriu în acțiunile ministerului de pregătire a cadrelor didactice pentru înțelegerea și folosirea programului Asistent Educațional pentru Licee (AEL)." Ad. 17 VIII 03 p. 6. „În 2008 ea a devenit aplicant (singur *implementator*) a șapte asemenea proiecte." evenimentul.ro 23 VIII 08 (din *implementa* + *-tor*)

impozitá v.t. (fin.) –A impune, a supune impozitării– „Următorul pas firesc ar fi ca autoritățile să *impoziteze* toate activitățile infracționale aducătoare de venit." R.l. 21 VII 94 p. 1. „Finanțele *vor impozita* și terenul de sub clădire" money.ro 25 III 10 (din *impozit*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

impozitáre s.f. (fin.) –Acțiunea de a impozita– „Potrivit art. 30 din Legea nr. 25/1981, termenul de depunere a declarațiilor de impunere la organele financiare este de 15 zile de la data dobândirii bunurilor supuse *impozitării* sau de la data la care au intervenit schimbări care conduc la modificarea impozitului." I.B. 13 IX 82 p. 6. „În România se va trece de la 1 iulie 1993 la aplicarea taxei pe valoarea adăugată (TVA), sistem de *impozitare* indirectă (adică pe circulația mărfurilor) specific economiei de piață." "22" 25 / 93 p. 5. „Este vorba de o propunere de *impozitare* făcută de Guvern." money.ro 25 III 10 (din *impozita*; DEX 98, DexX)

impresariá v.t. –A face serviciul de impresar pentru cineva– „După cum se știe, Dan Grigore este artistul român cel mai slab *impresariat* în timpul regimului Ceaușescu iar după căderea acestuia este complet neimpresariat de aceleași instituții oficiale ale României..." R.l. 22 V 93 p. 2. „Cred că pe lângă talent dispui și de abilitatea de a te reprezenta, de a te *impresaria*, ceea ce e foarte important!" evenimentul.ro 4 IX 02. „Pe Alexandru T. îl *impresariază*, în România – Artexim, iar la Paris – Valmalete." adevarul.ro 15 II 11 (din *impresar*)

impresariál, -ă adj. –De impresar– „Față de autorul cu talent *impresarial*, care își clădește succesele pe prezența unor stele cu succes la public, L. își exprimă preferința pentru curajoși de felul lui O'Neil." Luc. 18 XI 67 p. 7. „tinerii din ziua de azi ar trebui sprijiniți de instituții cu profil *impresarial*. Nici un dirijor de valoare nu poate pătrunde nicăieri fără un impresar." Cot. 6 IV 10 (din *impresar* + *-ial*; DEX 98, NODEX, MDN)

imprimántă s.f. –Aparat care, conectat la un computer sau la o rețea de computere, tipărește documentele digitale– „de la mașina sa de scris-computer cu *imprimantă* am extras următoarele poeme..." R.lit. 2 XII 92 p. 2. „Câteva bune pagini bătute frumos la mașină. Ori, poate, cine să mai știe, scoase pe *imprimanta* vreunui ordinator." D. 147 / 95 p. 3. „la locuința Mariei B. s-au găsit un scaner, un fotocopiator, o *imprimantă* performantă și zeci de dosare de pensionare pe caz de boală cu bani mulți strecurați printre file." Ad. 7 IV 10; v. și R.l. 10 IX 92 p. 6, 29 XII 93 p. 13; v. și *bluetooth* 2002, *cartuș* 1997, 2009, *copiator* 1992, 2009, *fotoconductor* 2004, *home cinema* 2011, *infochioșc* 2008, *inkjet* 2004, 2006, *inteligent* (*imprimantă inteligentă*) 2004, *laser* 2002, *lista* (sensul 3) 1999, *multifuncțional* (sensul 2) 2010, *notebook* 1996, *palm* 2004, *printa* 2007, *reumple* 2001, 2006, *ribon* 2008, *tastatură* 1993, *telecentru*[2] 2006, *videocameră* 2008 || *imprimantă cu ace, imprimantă matriceală* –Imprimată care imprimă în puncte, prin presarea pe hârtie a unei benzi cu tuș, prin apăsarea unor ace dispuse într-un mănunchi strâns, în forma unei matrici– „*imprimante matriciale* [...] operează atât în mod text, cât și grafic." Ad. 17 II 04 p. 6. „*Imprimantă cu ace* pt bonuri (Restaurantane, Pariuri) 80 mm lățime la hârtie" anunt123.com 17 IX 09. „Epson lansează noua *imprimantă matriceală*..." Ad. 1 IV 10 || *imprimantă cu jet de cerneală* –Imprimantă care imprimă în puncte produse pe hârtie de un jet fin de cerneală– „[O nouă *imprimantă cu jet de cerneală* adresată utilizatorilor exigenți de acasă sau de la birou" Ad. 13 VIII 02 || *imprimantă laser* –Imprimantă care imprimă cu ajutorul unui dispozitiv cu laser care încarcă electrostatic hârtia, astfel încât particulele fine de tuș solid să se prindă de suprafața ei în punctele care trebuie să fie tipărite– v. *cartuș* 1997. „Gary Starkweather, cel care a inventat *imprimanta laser* la centrul de cercetare Xerox din Palo Alto, Statele Unite..." Z.fin. 13 I 03; v. și *cartuș* 2009 (din fr. *imprimante*; PR, DMC 1962; R. Zafiu în R.lit. 29 / 06; DN_3, DEX-S, DexX)

impronunțábil, -ă adj. **1.** –Care nu poate fi pronunțat, spus– „replica «Ce ești, nu o târfă?» se oprea totdeauna înainte de ultimul cuvânt *impronunțabil*." R.lit. 31 I 85 p. 17. **2.** –Greu de pronunțat– „eram în Polonia, într-un orășel cu nume *impronunțabil*." Obs.cult. 22 XI 07 (după fr. *imprononçable*; DN_3, DexX)

impúls s.n. (telef.) –Unitate de măsură aflată la baza taxării convorbirilor telefonice– „În telefonia urbană, o convorbire este egală cu un *impuls*, indiferent de durată. În ceea ce privește convorbirile interurbane prin automat, înregistrarea și tarifarea este diferită: zona I, până la 100 km – un minut egal cu 7,5 *impulsuri*, adică 1,50 lei..." R.l. 11 VI 74 p. 3. „Scurtează [convorbirea], rogu-te, *impulsurile* ne mănâncă." R.lit. 25 XI 92 p. 1. „Afli că *impulsul* s-a făcut 6 lei." R.lit. 35 / 93 p. 12 (din engl. *impulse*; cf. it. *impulso*; DEX, DN_3 – alte sensuri, DexX)

imputrezíbil, -ă adj. –Care nu putrezește– „Din «mogno» – o esență mai prețioasă chiar decât lemnul de jacaranda – *imputrezibilă* și indeformabilă [...] o firmă privată nord-americană făcea traverse de cale ferată." Sc. 26 I 67 p. 5 (din *in-* + *putrezibil*; cf. fr. *imputrescible*)

imundicitáte s.f. (livr.) –Murdărie, impuritate– v. *sinistritate* 1972. „Aproape fiecare jucător din acest spațiu dă dovadă, în aprecierea faptelor, de o rea-credință stupefiantă, dublată de un limbaj de o *imundicitate* extremă." Ev.z. 24 VII 09 (din *imund*; cf. fr. *immondicité*; DEX 98, MDN, DexX)

imunochimíe s.f. (chim.) –Disciplina care studiază imunizarea prin metode chimice– v. *autoimun* 1964, *imunologie* 1964, *interdisciplinaritate* 1978 (din fr. *immunochimie*; PR 1959, DMC; DC; DN_3, DEX-S, DexX)

imunodeficiénță s.f. (med.) –Lipsa răspunsului imun, care predispune la infecții și la boli– „producerea de anticorpi împotriva virusului *imunodeficienței* umane (HIV)" R.l. 8 III 00 p. 4. „medicina a realizat multe progrese în înțelegerea, tratarea și chiar prevenirea sindromului *imunodeficienței* dobândite." ziare.com 5 VI 11 (din engl. *immunodeficiency*; MDN, DexX)

imunodifúzie s.f. (med.) „O perfecționare a acestei metode este imunoelectroforeza, o combinare între electroforeză și *imunodifuzie*." Sc. 28 XI 64 p. 4 (din engl. *imunodiffusion*, fr. *immunodiffusion*; BD 1969, DTN 1973)

imunoelectroforéză s.f. (med.) –Adaptarea tehnicii electroforetice pentru imunizare– v. *imunodifuzie* 1964 (din engl. *immunoelectrophoresis*; BD 1969; DM; DEX-S, MDN, DexX)

imunologie s.f. (med.) –Știință ce se ocupă cu studiul imunității– „La rândul ei, *imunologia*, o ramură a medicinei, recurgând la metodele biochimiei, a dat naștere imunochimiei." Sc. 28 XI 64 p. 4. „Pe plan mondial, *imunologia* este considerată cel puțin în ultimul deceniu, una dintre cele mai dinamice științe biomedicale, care efectiv a revoluționat medicina..." R.l. 10 IX 96 p. 5. „Există o problemă de *imunologie*, de a accepta mâna unui mort." Ad. 14 III 10; v. și R.l. 8 XII 84 p. 6; v. și *alergologie* 2008, *interdisciplinaritate* 1978, *legitimație* (*legitimație-abonament*) 1966, *mioglobintest* 1984 (din fr. *immunologie*; cf. engl. *imunology*; PR 1953; CD, DM, DZ; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

imunopatologíe s.f. (med.) –Disciplină de graniță între imunologie și patologie– „În zilele următoare se vor desfășura în Capitală lucrările Simpozionului «Probleme actuale în *imunopatologie*»." Cont. 30 X 78 p. 7 (din *imuno-* + *patologie*; cf. engl. *immunopathology*; DEX 98, MDN, DexX)

imunostimulatór, -oáre adj. (med.) –Care stimulează apărarea imunitară a organismului– „Specialiștii din cadrul Filialei Iași a Institutului «Cantacuzino» au realizat un preparat *imunostimulator*, «Aerodinul», pentru profilaxia acută a căilor respiratorii. El poate fi utilizat sub formă de instilații nazale și aerosoli. În cercetările care se fac în prezent se mai urmăresc și alte importante preparate *imunostimulatoare* necesare în terapia și diagnosticarea alergiilor produse de praf și polen." R.l. 16 XI 82 p. 3. „Ceaiul verde conține în compoziția sa un *imunostimulator* care sprijină organismul în lupta cu boala." ziare.com 1 X 11 (din engl. *immunostimulatory*)

imunosupresív, -ă adj. (med.) –Care inhibă procesele de imunizare. Imunodepresor– „Pierderile prin mortalitate la cabaline [...] se datorează în principal unui virus *imunosupresiv* – un gen de SIDA care produce calului o anemie infecțioasă gravă." R.l. 31 VII 93 p. 9. „Pe fondul *imunosupresiv* indus de virus, bolile condiționate evoluează

mult mai grav." Ferma 8 I 10 (din engl., fr. *immunosuppressive*; PR, DMC 1968, BD 1970; DN_3, DEX-S, DexX)

imunosupresór, -oáre adj., s.n. (med.) –Imunosupresiv– „Persoanele cu transplant de organe au rămas fără *imunosupresoare*" R.l. 15 III 03 p. 5. „imunitatea scăzută îi face pe bolnavii tratați cu *imunosupresoare* să fie mai vulnerabili și în fața bolilor canceroase." adevarul.ro 2 XII 11 (din fr. *immunosuppresseur*)

imunoterapíe s.f. (med.) –Administrare preventivă de seruri specifice– „*Imunoterapia* cancerului tinde să lămurească de ce organismul [...] «tolerează» țesutul canceros." Sc. 9 II 63 p. 4. „Medicii, scrie publicația britanică, au prelevat celule din propriul sistem imunitar al pacientului, care lupta cu celulele canceroase, le-au clonat și le-au reinjectat la loc în corpul pacientului, printr-un procedeu numit «*imunoterapie*»." Z. 19 VI 08 (din fr. *immunothérapie*; cf. engl. *imunoradiotherapy*; PR 1952, DMC 1966, BD 1968; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

in vitro loc. adv. lat. (biol.) –Într-un mediu artificial, în laborator– „Numărul copiilor născuți în lumea întreagă prin procedeul «*in vitro*» se ridică la opt, cei de acum fiind primii gemeni: un băiat și o fetiță [...] Cei doi «gemeni-eprubetă» și mama sunt în prezent într-o stare excelentă." Sc. 9 VI 81 p. 3. „Vedeta congresului de la Monte Carlo [...] privind sterilitatea s-a dovedit a fi, fără dubii, fecundația «*in vitro*», tehnică modernă ce cunoaște o răspândire vertiginoasă și care promite să detroneze majoritatea celorlalte mijloace de luptă împotriva nefertilității. După mai mulți ani de la nașterea primului «bebe-eprubetă» [...] sunt astăzi în lume peste 1000 de copii care au văzut în același mod lumina zilei." R.l. 3 X 84 p. 6; v. și *bebe-eprubetă* 2008, *bebe-medicament* 2011, *copil-eprubetă* 1981, *crioconservare* 2010, *embriotransfer* 2011, *implanta* 1982, *supraspecializat* 2010; v. și R.l. 4 XI 83 p. 6, 10 X 83 p. 6, I.B. 18 VI 84 p. 8

inasortábil, -ă adj. –Care nu poate fi asortat cu ceva– „Aceleași forme, aceleași culori fade, *inasortabile* cu interioarele moderne." Cont. 13 XII 63 p. 2 (din *in-* + *asorta* + *-bil*, DEX 98, MDN, DexX)

inaudíbil, -ă adj. –Care nu poate fi suportat de auz, lipsit de armonie– „Ne oferă o muzică *inaudibilă*." Cont. 13 X 67 p. 10. „«L'amerai anche tu», cu filaj perfect – până la *inaudibil* –, al notei de La bemol acut, se încarcă de sfâșietoare pasiune, ca o oglindire a propriilor simțăminte ale personajului." Cultura 21 IV 10 (din fr. *inaudible*; DN_3, DEX 98, DexX)

ínbox s.n. (cuv. engl.; inform.) –Cutia de poștă electonică– „Textul din subiect este obișnuit celor primite zilnic în *inbox*..." J.nat. 9 VII 04 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Aceasta a mai spus că *inbox*-ul își va spori capacitatea treptat..." R.l. 2 IX 08, cit. de Stăncioi-Scarlat

ínbus adj., s.n. –Nume sub care sunt cunoscute în unele țări europene (Elveția, Germania) cheile tubulare folosite pentru șuruburile cu cap hexagonal interior– v. *camelback* 2011 [ortografiat greșit și *imbus*] (acronim al numelui companiei care le-a patentat în 1936 – *In*[nensechskantschraube] *B*[auer] *u*[nd] *S*[chaurte])

incapacitât, -ă adj. –Care nu poate acționa– „După aproximativ o oră, corespondenților de presă din Seul li s-a comunicat că Pak «a fost *incapacitat* din cauza unui accident» și a fost instituită legea marțială în întreaga Coree de Sud." R.l. 20 X 79 p. 6. „Tehnocratul, fără echipă, este *incapacitat*." "22" 24 III 09 (din engl. *incapacitated*)

incapacitáte s.f. || *incapacitate de plată* (fin.) –Insolvență– „Pentru *incapacitate de plată*, în 1996, în Consiliul de Administrație [...] se hotărăște evacuarea partenerilor de contract." Ad. 23 VIII 02 p. 1. „Economiștii și-au exprimat temerea că dacă statul elen va intra în *incapacitate de plată*, acest fapt ar provoca un efect de domino." ziare.com 12 X 11 (după engl. *incapacity of payment*)

inch s.inv. –Unitate pentru măsurarea lungimilor egală cu 2,54 cm. Țol– „A apărut [în Anglia] este drept, sistemul metric, dar yardul sau *inchul* nu s-au lăsat cu totul învinși [...] Cea mai dârză rezistență o depune însă pintul (unitate pentru măsurarea lichidelor, egală cu 0,57 litri), care n-a făcut încă nici o concesie litrului." I.B. 7 VI 76 p. 8. „cel mai puternic laptop de 11 *inch*" Cap. 10 III 10 [pron. *inci*] (din engl. *inch*; DEX-S, MDN, DexX)

incidență s.f. (med.) –Totalitatea cazurilor de îmbolnăvire provocată de o anumită maladie într-un timp dat în rândurile unei populații date– „Cea mai mare *incidență* a T.B.C. din Europa [...] În ultimul an și jumătate a fost observată o explozie a îmbolnăvirilor cu TBC care situează România pe primul loc din Europa (în afară de Rusia) în ceea ce privește *incidența* acestei boli." R.l. 30 X 92 p. 3. „Previziunile Organizației Mondiale a Sănătății sunt că, în anul 2020, depresia psihică va fi afecțiunea cu cea mai mare *incidență* în lume..." Ev.z. 31 VIII 97 p. 12. „*Incidența* cazurilor de tuberculoză a scăzut în România cu aproape 30%, în intervalul 2002-2007, dar a rămas cea mai ridicată din Europa, potrivit datelor prezentate luni, de Ziua mondială de luptă împotriva tuberculozei." G. 25 III 08 (din it. *incidenza*; cf. fr. *incidence*; PR 1966; DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX 98, MDN, DexX)

incitánt, -ă adj. –Care incită, care stârnește interesul– „[Luceafărul] publică un grupaj de versuri ale *incitantului* poet de limbă sârbă care este A.P." Săpt. 16 III 84 p. 2. „*Incitant*, titlul [...] nu dezvăluie din primul moment acuitatea conținutului acestui amplu reportaj..." R.l. 16 I 85 p. 6. „Lilly Allen, pictorial *incitant* în revista GQ" ziare.com 21 XII 07; v. și Săpt. 13 I 84 p. 5 (din fr. *incitant*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

incitatív, -ă adj. –Provocator– „[Scaunul electric] stă pașnic și candid în vitrina expoziției Westinghouse, cu brațele desfăcute *incitativ* spre stradă." Gaz.lit. 1 III 62 p. 5. „Trezește-te, trezește-te! / Ucide, ucide!, sacada, în crescendo *incitativ*, ca într-un ritual satanic, proletcultistul Demian Bednâi." R.lit. 13 VI 08 (cf. it. *incitativo*, fr. *incitatif*; DN_3, DEX-S, MDN, DexX)

incluziúne s.f. || *incluziune socială* –Integrare a individului în sistemul social– „semnarea unui protocol de colaborare cu Guvernul, pe tema *incluziunii* sociale." G. 4 X 07 p. 12. „Executivul de la București are în vedere un plan de măsuri pentru *incluziunea* socială a romilor, mobilizând în acest scop fondurile europene." ziare.com 9 IX 10 (după fr. *inclusion sociale*, engl. *social inclusion*, germ. *Sozialer Inklusion*)

incluzív, -ă adj. –Referitor la incluziunea socială– „Cei 15 bărbați vor fi cazați la Centrul școlar pentru educație *incluzivă* Bistrița..." ziare.com 31 X 08. „implicarea indivizilor în dezvoltarea durabilă a comunităților locale și dezvoltarea unei societăți *incluzive* și a responsabilității sociale." hotnews.ro 21 IX 12 (din *incluz*(iune) + *-iv*)

incoming s. (cuv. engl.; turism) „Din cauza traficului îngreunat spre Aeroportul Internațional Henri Coandă s-au semnalat primele pierderi de decolări ale grupurilor de turiști. Este o situație extrem de gravă pentru *incoming-ul* românesc." R.l. 18 IV 06 p. 24. „piața de *incoming* (privind turiștii străini care vin în România) este la un nivel minim istoric..." ziare.com 19 XII 10 [pron. *incáming*]

inconfórt s.n. –Lipsă de confort care produce neplăcere– „În destule cazuri, astfel de spații verzi au rămas câmpuri goale, devenind surse de *inconfort*." R.l. 6 V 74 p. 3. „Femeia este pentru mine o colegă, căreia, poate, nu i-am dăruit întotdeauna superlative, dar i-am păstrat – la vedere – intact respectul pentru *inconfortul* acceptat, dorit." Cont. 1 I 84 p. 15;. „dincolo de *inconfort*, apar boli unele letale, transmise de aceste insecte [țânțari]." Mag. 7 IV 10; v. și I.B. 10 III 78 p. 2; v. și *volumetrie* 1981 (din fr. *inconfort*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

INCRÉST s. –Institutul național pentru creație științifică și tehnică– v. *preprint* 1978. „Sub egida Institutului pentru Creație Științifică și Tehnică *INCREST* București a apărut numărul 10 al revistei internaționale Journal of Operator Theory..." Săpt. 7 X 83 p. 2. (abreviere din *I*[nstitutul] *N*[ațional pentru] *Cre*[ație] *Ș*[tiințifică și] *T*[ehnică])

incubá v.t. –A asista o firmă în cadrul unui incubator de afaceri– „Aproape 30 de proiecte românești pe web vor putea fi *incubate* în acest an de compania Internet Genesis..." zf.ro 10 IV 01. „firmele noi din oraș vor avea posibilitatea de a fi *incubate* și pregătite pentru lumea dură a afacerilor." ziarul21.ro 21 XI 09 (din fr. *incuber*; în dicționarele curente nu apare acest sens)

incubáre s.f. –Acțiunea de a incuba, de a oferi sprijin într-un incubator de afaceri– „Contractul de *incubare* se încheie pe o perioadă de doi ani, cu posibilitatea de prelungire cu încă un an, prin acordul părților." zf.ro 13 X 09; v. și *incubator* 2009 (din *incuba*)

incubát, -ă adj. –Care a beneficiat de asistență în cadrul unui incubator de afaceri– „Firmele incubate au acces direct la consultanță și finanțare, ne spune I.P., președintele Centrului Incubator Tehnologic și de Afaceri – CITAF București." Ad. 2 X 02 p. 7. „Incubatorul de afaceri îi asigură firmei *incubate* biroul gata mobilat, conexiune la internet, iar contra unei sume modice, în jur de 100 de euro, îi sunt asigurate utilitățile, paza sau consultanță administrativă, în primii trei ani de activitate." zf.ro 13 X 09 (din *incuba*)

incubatór s.n. || *incubator de afaceri* –Structură în cadrul căreia autorii de proiecte inovatoare sunt ajutați cu asistență și finanțare– „Conceptul de *incubator de afaceri* a apărut relativ recent în terminologia economiei mondiale și definește o soluție viabilă pentru ieșirea dintr-un impas economic al unei anumite categorii de firme private [...] Apărut la scurt timp după 1989, conceptul de *incubator de afaceri* sau centru de inovare a avut pentru scurt timp intenții de a pătrunde în gândirea economică a micilor întreprinzători, dar s-a stins pe parcurs datorită lipsei de educație în domeniu." C.n., suplim. Argus 17 III 99 p. 5. „Asociația

Parcurilor Industriale, Tehnologice, Științifice și a *Incubatoarelor de Afaceri* din România a decis joi, în cadrul comitetului director, să propună Guvernului modificarea regulilor de accesare a fondurilor puse la dispoziție pentru dezvoltare, prin Programul Operațional Regional 2008-2013..." ziare.com 3 IV 08. „O firmă nu poate petrece mai mult de trei ani în *incubator*. După trei ani se presupune că sunt pregătite și se reia un alt ciclu de incubare." ziarul21.ro 21 XI 09; v. și *incubat* 2009 (din fr. *incubateur d'entreprises*; DexX)

indecidábil, -ă adj. (log.) –În privința căruia nu se poate lua o decizie– „Se explică astfel – prin originea obiectului sau a modelului – o parte din numeroasele nume cu sonorități internaționale; unele explicații rămân însă *indecidabile*: «un ursuleț [...] galben pe care îl cheamă Kevin»..." R.lit. 5 XI 03 p. 15. „Pe plan internațional, comentariile presei generaliste s-au mărginit la un raționament simplist: 1. există o confruntare SUA-Rusia (într-o mare măsură adevărat!), 2. declarațiile preliminare ale competitorilor sunt totuna cu obiectivele urmărite (total fals!), 3. declarațiile americane au fost infirmate, cele rusești au fost confirmate (*indecidabil*!), deci, 4. pentru SUA (și, implicit, pentru NATO, în ansamblu) reuniunea a fost un eșec (evident fals!)." sfin.ro 4 IV 08 (din fr. *indécidable*; cf. engl. *undecidable*; PR 1957; MDN, DexX)

indeformábil, -ă adj. –Care nu își schimbă forma– v. *imputrezibil* 1967 (din fr. *indéformable*; DN_3, DEX-S, DexX)

indexá v.t. (fin.) –A modifica salariile, pensiile, taxele etc. în funcție de un indice economic sau monetar. A compensa– „În ultimul moment suntem informați de la Oficiul Central de plată a Pensiilor că atât indemnizațiile și sporurile IOVR, cât și pensiile nu vor putea fi *indexate* decât în decembrie a.c." R.l. 20 XI 91 p. 2. „Vor urma alte taxe. Și aceeași sărăcie. Ambele *indexate* – adică amplificate – corespunzător." R.l. internat. 19 VII 95 p. 2. „Prețul gazelor se va *indexa* cu inflația" jurnalul.ro 23 III 10 (din fr. *indexer*; PR 1948; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

indexáre s.f. **1.** –Acțiunea de a alcătui un index– „Organizarea muncii intelectuale de documentare prin rezumări de texte sau *«indexări»* bibliografice [...] sunt tot atâtea domenii larg tributare noilor metode de cercetare." Cont. 10 XII 65 p. 8. **2.** (fin.) –Acțiunea de a modifica salariile, pensiile etc. în funcție de un indice economic sau monetar– „guvernul se va întruni din nou, luând în dezbatere și proiectul de hotărâre privind *indexarea* și compensarea salariilor, pensiilor (inclusiv ale agricultorilor), asigurărilor sociale." R.l. 26 XI 92 p. 3. „În aprilie prețul gazelor sigur nu va crește, dar mai târziu cred că va trebui să facem o *indexare* cu inflația pe 2009." jurnalul.ro 23 III 10; v. și R.l. 20 XI 91 p. 3, 2 IV 92 p. 3, 11 VIII 92 p. 3, 27 XI 92 p. 4, 4 III 93 p. 1 (din *indexa*; PR 1948; DN_3 – sensul 1, DexX)

índice s.m. || *indice-record* –Indice care nu a mai fost atins niciodată– „absenteismul a ajuns la *indicele-record* de peste 80% sâmbătă." Cot. 21 V 07 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „să înregistreze mai departe *indici-record*..." J.nat. 5 VII 07 p. 26, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *indice* + *record*)

indiferentísm s.n. –Atitudine de nepăsare– „Să nu fim indiferenți față de... *indiferentism*." Sc. 16 XII 78 p. 7. „Nici o altă țară din Europa nu a fost atât de profund frământată de ideile revoluționare, de *indiferentism* și de ateism ca Franța." Lum. 11 X 07 (din fr. *indifférentisme*; DEX, DN_3, DexX)

indigenizáre s.f. **1.** (ec.) –Legalizarea introducerii într-o țară a unei mărfi provenite din import– „o chitanță de *indigenizare* vamală care se obține de la punctul de trecere a frontierei sau de la Biroul special..." Tin.lib. 18 II 91 p. 1. **2.** –Producere în țară a unor echipamente până atunci importate– „lucrările la respectivele microlaminoare au constat în *indigenizarea* unor echipamente. Întregul nostru colectiv se mândrește cu cele 9 invenții brevetate." Înainte 23 II 88 p. 4. **3.** –Adaptare la condițiile locale– „disputa între conservarea identității culturale japoneze și creștinism va conduce la încercarea de a profila un «creștinism japonez», respectiv la o *indigenizare* a creștinismului." Lum. 16 IV 09 (din *indigen*; cf. fr. *indigénisation*; MNC 1978; Uritescu, *CV* 75–76; MDN)

indimenticábil, -ă adj. (livr.) –De neuitat– „Rămâne dincolo de joc și de joacă, același Birlic (Crăcănel) pe care îl consolează, *indimenticabil*, Giugaru (Pompon): nu plânge, ești volintir!" R.lit. 15 XII 83 p. 17. „Pictor de seamă, scriitor de rafinament, dar și dandy aristocrat și coseur *indimenticabil*..." Z. dum. 7 IV 09 (din it. *indimenticabile*; MDN, DexX)

indiscernábil, -ă adj. (livr.) –Care nu poate fi stabilit cu precizie. Imprecis, nedeterminat– „Un spectacol ca un vis: visul unui nebun, uneori fabulos și lucid – chiar dacă pentru câteva secunde, alteori de neînțeles; paradoxal, *indiscernabil*, superb prin ideație." adevarul.ro 1 XI 05. „femei cu fuste colorate, băieți la maieuri și un număr *indiscernabil* de copii mici care li se încurcă printre picioare." R.l. (Week-end) 14 VIII 09 p. 8 (din fr. *indiscernable*; DN_3, DEX 98, DexX)

indoor adj. (cuv.engl.) –De sală, care are loc pe teren acoperit– „la București (în sala «23 August») și la Deva vor avea loc ultimele concursuri de tenis ale sezonului *indoor*." I.B. 3 III 89 p. 7. „Românca R.M. a câștigat vineri seara proba de triplusalt într-o reuniune atletică *indoor* găzduită de orașul german Dortmund." Ev.z. 2 II 98 p. 15. „pentru partea de *indoor*, am modernizat vechiul sistem de advertising – casete luminoase, bannere, roll-up-uri – prin crearea unui sistem de 84 de plasme." G., suplim. Proprietatea 27 X 08 p. VII [pron. *índor*] (DN_3, DEX 98, MDN, DexX – doar în sport)

indossatríce s.f. (cuv. it.) –Manechin– „Fata era subțire și înaltă. Era manechinul casei de modă Serli din Napoli [...] Și acasă lucrase în același domeniu. Era *indosatrice* de când împlinise vârsta de paisprezece ani." R.lit. 28 IX 78 p. 15 (Dimitrescu, *Dr.2* 132, 140; MDN)

indústrie s.f. –Afacere, activitate (legală sau ilegală) aducătoare de profit– „Această *industrie* clandestină (pentru că afacerile au luat proporțiile unei veritabile industrii) a stârnit nenumărate scandaluri." I.B. 7 IX 82 p. 4. „«Mașina» rock-ului pornită spre Italia e o *industrie* ultraspecializată și bogat sponsorizată. Pentru cele trei concerte Jackson va primi aproape 1,3 milioane dolari (numai șase ore de «muncă»!). Firma Pepsi Cola, sponsorul oficial al turneului, a pus la punct o ingenioasă combinație a răcoritoarei și reconfortantei băuturi cu imaginea starului, ceea ce a dus la creșterea cu 30 la sută a vânzărilor." Fl. 8 VII 88 p. 20. „Ce înseamnă de fapt «vintage»? Românul de rând va da din cap neștiutor, fashionistele vor spune că e un curent la modă iar cunoscătorii vor spune că se referă la vinuri. Nu e deloc greșit, termenul se referă într-adevăr la vinurile vechi. Însă, în ultimii ani, el a fost «adoptat» și în celelalte domenii – artă, mobilă, modă, design interior și multe altele, astfel încât a ajuns o *«industrie»* de sine stătătoare." ziare.com 25 II 09 || *cavaler al industriei, cavaler de industrie* –Mare industriaș– „Formule ca «Mare ofițer agricol» sau *«Cavaler al industriei»* au iscat controverse în plenul Senatului, la discutarea legii privind sistemul de decorații ale României, prin care se vor conferi medalii și decorații militare și civile." ziaruldeiasi.ro 30 IX 99. „Ea era o fată săracă, dar muncitoare, cu o frumusețe stranie, pentru care i se dusese vestea în lume. Chiar dacă locuia într-un oraș de provincie, mulți *cavaleri ai industriei* străbăteau lumea pentru a-i călca bătătura și a intra în vorbă cu ea." sfin.ro 27 V 06. „Traian Băsescu s-a transformat brusc într-un *cavaler al industriei* românești. «Turnirul» prezidențial de săptămâna trecută a atins marile societăți industriale cu peste 2.000 de angajați, vizitele cu scop electoral fiind mascate sub forma «culegerii de informații» pentru dialogul cu viitorul Guvern." jurnalul.ro 25 XI 08. „Dl Dinu Patriciu este fiul unui *«cavaler de industrie»* din perioada interbelică, doctor în petrol și mine în Germania Republicii de la Weimar, apoi un ilustru profesor și director de societate petrolieră multinațională, în România anilor '30 și '40." R.l. 30 VIII 07 (după fr. *chevalier d'industrie* "escroc") || *industria (de) IT* „În Moldova, *industria IT* este mai puțin dezvoltată ca în vestul țării, deși există un potențial enorm" evenimentul.ro 12 IV 03. „Veniturile *industriei de IT* din India se vor dubla până în 2012" evenimentul.ro 1 V 08. „Sper ca *industria IT* din România să nu mai scadă în acest an." evenimentul.ro 2 III 11; v. și *gigabyte* 2011 || *industria aeriană* „Epidemia de pneumonie atipică a avut un impact negativ puternic asupra *industriei aeriene* internaționale..." C.n. 10 IX 03. „*Industria aeriană* va înregistra pierderi uriașe" evenimentul.ro 9 VI 09 || *industria aeronautică* „Grevă în *industria aeronautică*" evenimentul.ro 25 IX 08. „Producătorul de motoare pentru *industria aeronautică* Turbomecanica București (TBM) a încheiat primele trei luni din acest an cu o pierdere de 2,2 mil. lei" zf.ro 2 V 11 || *industria aerospațială* „compania Honeywell, specializată în tehnologie și producție în *industria aerospațială*." evenimentul.ro 17 VI 10 || *industria alcoolului* „Sancțiuni severe pentru evazioniștii din *industria alcoolului*" evenimentul.ro 29 VIII 02. „*Industria alcoolului* și a tutunului, în vizorul Gărzii Financiare" evenimentul.ro 28 II 06 || *industria alimentelor pentru animale* „Student clujean, câștigător la un concurs de top în *industria alimentelor pentru animale*" adevarul.ro 7 IV 11 || *industria ambalajelor* „Succesul *industriei ambalajelor* este strâns legat de dominarea pieței de către magazinele cu autoservire, de tip supermarket, cash and carry..." evenimentul.ro 15 XI 04 || *industria anticorupție* v. *anticorupție* 2007 || *industria apărării* „Emil Boc a făcut promisiuni pentru *industria apărării*..." evenimentul.ro 25 V 09 || *industria asigurărilor* „Atacurile de

la 11 septembrie au determinat pierderi de circa 40 mld. dolari în *industria asigurărilor*." zf.ro 2 V 11 || *industria audiovizuală, industria audiovizualului* „crearea de rețele paneuropene pentru a ajuta profesioniștii din *industria audiovizuală* să-și îmbunătățească abilitățile pe piața internațională." evenimentul.ro 17 II 10. „parteneri din *industria audiovizualului*." evenimentul.ro 17 II 10 || *industria automotive* „Continental este o companie din *industria automotive*. *Industria automotive* este afectată de criza economică mondială și drept urmare este afectat și Continental." evenimentul.ro 9 IV 09. „Delphi este liderul global în furnizarea produselor pentru *industria automotive*, vehicule comerciale, comunicații, energie și tehnologii medicale." evenimentul.ro 22 I 11 || *industria aviatică* „Primăria Bacău a ales să amplaseze MIG-ul în acest sens giratoriu dat fiind specificul orașului, unde *industria aviatică* a devenit unul din simbolurile orașului, prin activitatea cunoscutei societăți «Aerostar»." evenimentul.ro 19 VIII 11 || *industria avicolă* „*Industria avicolă* prinde aripi" evenimentul.ro 22 IX 11 || *industria bancară* „*industria* IT și *bancară*, dar și hipermarketurile și unitățile de bricolaj vor continua să facă recrutări în acest an" evenimentul.ro 15 I 10. „În ultimii doi ani, mai ales de când criza a început să fie resimțită puternic și de *industria bancară*, miza atragerii de clienți cu conturi de salarii s-a multiplicat rapid." zf.ro 1 V 11 || *industria băuturilor* „Cei care desfășoară activități în *industria* alimentară, a *băuturilor* și a tutunului, în industria metalurgică sau cea de mașini și aparate electrice au avut rezultate foarte bune." evenimentul.ro 28 XII 06 || *industria băuturilor alcoolice / spirtoase* „Peste 7.000 de persoane din *industria băuturilor alcoolice* și-au pierdut locurile de muncă anul trecut, pentru că zeci de mii de firme mici și mijlocii au lucrat la jumătate din capacitate, potrivit datelor patronatului din *industria băuturilor spirtoase*, GARANT." evenimentul.ro 10 VIII 11 || *industria berii* „Plenul Camerei Deputaților a respins ieri, cu majoritate de voturi, legea privind aprobarea unor măsuri financiare pentru întreprinderile mici și mijlocii din *industria berii*..." evenimentul.ro 13 VI 07. „Ursus anunță scăderi în *industria berii*" evenimentul.ro 21 IV 11 || *industria bunurilor de capital* v. *industria bunurilor intermediare* 2011 || *industria bunurilor de folosință îndelungată* v. *industria bunurilor intermediare* 2011 || *industria bunurilor de uz curent* v. *industria bunurilor intermediare* 2011 || *industria bunurilor intermediare* „comenzile noi din *industria bunurilor intermediare* au crescut cel mai mult în ianuarie, cu 46,7%, urmate de cele din industria bunurilor de capital (44,0%), industria bunurilor de folosință îndelungată (30,4%) și industria bunurilor de uz curent (10,2%)" evenimentul.ro 9 III 11 || *industria carbonieră* „nu se vor acorda credite din bugetul asigurărilor pentru șomaj, pe termen de până la un an, agenților economici care activează în *industria carboniera* și a construcțiilor navale." evenimentul.ro 7 XI 06 || *industria cartofilor prăjiți* „*Industria cartofilor prăjiți* și consumatorii vor fi nevoiți să se pregătească pentru cartofi prăjiți mai mici..." evenimentul.ro 26 VII 10 || *industria ceramică* „Se caută un administrator financiar, un inspector de resurse umane, un inginer în *industria ceramică*, unul în cea electroenergetică, un inginer petrolist" adevarul.ro 7 X 11 || *industria cimentului* „Hugo Chavez a naționalizat *industria cimentului* din Venezuela" evenimentul.ro 21 VI 08 || *industria cinematografică* v. *starletă* 1993. „Din *industria cinematografică*, star-sistemul a migrat și spre alte domenii: spre sport, modă, muzică sau politică." evenimentul.ro 21 I 06 || *industria cluburilor* „Este primul DJ din Tulcea nominalizat, acestea fiind cele mai importante premii din *industria cluburilor* și a muzicii electronice." adevarul.ro 8 I 11 || *industria comerțului electronic* „Deși 2011 este un an marcat de instabilitate economică, *industria comerțului electronic* și-a păstrat ritmul de creștere de două cifre și rămâne o piață în plină dezvoltare." evenimentul.ro 11 X 11 || *industria componentelor auto* „*industria componentelor auto* din România s-a animat odată cu venirea americanilor la Iași..." evenimentul.ro 18 X 10 || *industria computerelor* „Produsele Apple, ușor de folosit, au însemnat o adevărată revoluție în *industria computerelor*, a muzicii, a telefoniei și a industriei mass-media." adevarul.ro 6 X 11 || *industria concediilor medicale* „În Vaslui s-a dezvoltat o adevărată *industrie a concediilor medicale* [...] în prima jumătate a acestui an s-au eliberat și plătit din fondul unic al asigurărilor de sănătate peste 18.000 de certificate de concediu medical." evenimentul.ro 25 VIII 09 || *industria construcțiilor, industria de construcții* „Profilul Târgului internațional «Mebelexpo» este axat pe *industria construcțiilor*, a mobilei și a mașinilor industriale." evenimentul.ro 7 IX 06. „România a înregistrat, în iulie, cea mai mare creștere anualizată a producției din *industria de construcții* din Uniunea Europeană..." evenimentul.ro 21 IX 07. „*Industria construcțiilor* a fost lovită la început de an din două direcții: odată de valul celor doi ani de criză care a decimat firmele din domeniu și a doua oară de o iarnă prelungită până în luna martie." evenimentul.ro 10 IV 10. „Manifestarea, eveniment de referință pentru *industria de construcții*, este specializată în materiale, mașini, instalații și echipamente..." evenimentul.ro 20 IX 11; v. și *compactiza* 2008 || *industria cosmetică / cosmeticelor / de cosmetice* „Patronii cer statistici privind *industria cosmeticelor*" evenimentul.ro 19 VII 07. „Uleiul extras din sâmburii de caise este folosit cu succes în *industria cosmetică*, împreună cu florile de cais..." evenimentul.ro 9 VII 08. „coenzima Q10 (foarte populară și în *industria cosmetică*)." evenimentul.ro 9 VI 11. „Maiestății Sale Mihai I de România îi zicem ex-rege (nu eu, nu tu, ci 80% din populație), dar n-avem nicio reținere să înscăunăm regi – atenție, regi în exercițiu, nu foști sau ecși! – în șatră, la mezelărie, la țambal sau în *industria cosmeticelor*." adevarul.ro 7 X 11 || *industria creativă* „*Industria creativă* din Iași n-a ajuns la maturitate, dar are orgoliile unui om mare. Câteva agenții din zonă au ajuns să își împartă piața publicității din Moldova, luptînd pentru poziția de lider [...] Miza sunt bugetele uriașe de creație și media." evenimentul.ro 12 IV 07. „În Strategia Orizont 2020, Iașul are o secțiune de dezvoltare economică prin *industria creativă*, iar festivalul de modă este o componentă a acestei strategii." evenimentul.ro 28 V 10 || *industria crimei* „După modelul unor grupări internaționale a apărut o adevărată *industrie a crimei*. Activitățile ilegale s-au diversificat, iar produsul lor financiar crește exponențial..." Ad. 21 I 98 p. 16 || *industria culturală* v. și *spanglish* 1993 || *industria de alcool* „60 la sută din *industria de alcool* operează în subteran" evenimentul.ro 26 VII 03 || *industria de apărare* „Mentalitatea în *industria de apărare* nu s-a schimbat" evenimentul.ro 29 VIII 05. „Guvernul pregătește ștergerea datoriilor pentru *industria de apărare*" evenimentul.ro14 II 11 || *industria de armament* „*Industria* românească *de armament* a intrat în colaps" evenimentul.ro 19 III 08 || *industria de asigurări* „*Industria* românească *de asigurări* este pregătită din toate punctele de vedere să susțină reforma din sănătate..." evenimentul.ro 7 X 11 || *industria de cablu* „*Industria* românească *de cablu* are nevoie de un influx de capital pentru a-și asigura o dezvoltare accelerată, a declarat [...] președintele Asociației de Comunicații prin Cablu (ACC)" evenimentul.ro 18 VIII 05 || *industria de calculatoare* „eforturile depuse de Samsung de a-și spori vânzările pe piața tabletelor, care înregistrează cea mai rapidă creștere din *industria de calculatoare*..." adevarul.ro 13 X 11 || *industria de consum* „O parte dintre companii și-au accelerat expansiunea, cum au fost cazuri în *industria de consum*..." evenimentul.ro 23 VI 11 || *industria de creștere a animalelor* „Un purtător de cuvânt din partea WWF a ținut să reamintească totuși că *industria de creștere a animalelor* produce mari cantități de metan, un gaz cu efect de seră mult mai puternic decât dioxidul de carbon." evenimentul.ro 27 V 10 || *industria de divertisment* „Actorul și regizorul american Tyler Perry s-a situat pe prima poziție în topul celor mai bine plătiți bărbați din *industria de divertisment*, alcătuit în acest an de editorii revistei Forbes." evenimentul.ro 15 IX 11. „lista viitorilor miliardari din *industria de divertisment*, alcătuită de editorii revistei Forbes." evenimentul.ro 24 IX 11 || *industria de fashion* v. *fashion* 2008 || *industria de frumusețe* „un juriu format din specialiști din *industria de frumusețe* și modeling a selectat trei tinere." evenimentul.ro 13 III 04 || *industria de lux* „România este una dintre cele mai atractive piețe pentru brandurile de top din *industria de lux* internațională." C. 9 V 08 p. 1 || *industria de marketing* „Încă din primii ani de viață, *industria de marketing* se folosește de cele mai recente descoperiri în psihologie, antropologie și neuroștiință și îi transformă pe copiii americani, și nu numai, în unii dintre cei mai profitabili consumatori din lume. Cei mici sunt bombardați cu mesaje prin care li se vinde de la mâncare la cele mai sofisticate jucării." evz.ro 7 X 11 || *industria de protecția plantelor* „Asociația *Industriei de Protecția Plantelor* din România [înființată în 2002 – n.n.] va începe în septembrie să colecteze ambalaje de pesticide.... AIPROM va colecta, incinera sau valorifica deșeuri de ambalaje...." J.nat. 2 VIII 07 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat || *industria de publicitate* „1920 – Este anul în care întreaga *industrie de publicitate* a trecut printr-o transformare masivă, atât din punct de vedere al abordării, cât și al practicii. Acum, agențiile de publicitate încep să dezvolte strategii de marketing și copywriting." evenimentul.ro 19 I 10 || *industria de software* „Intrarea României în Uniunea Europeană pe 1 ianuarie 2007 a catalizat interesul giganților IT pentru *industria de software* a țării noastre." evenimentul.ro 7 II 08 || *industria de telefonie, industria telefoniei* v. *balon de încercare* 2002. „un nou sistem care anunță finalul epocii în care *industria de telefonie* mobilă se bazează pe catarge și stații de bază amplasate în întreaga lume."

evenimentul.ro 4 X 11; v. și *industria computerelor* 2011 || *industria de televiziune* „Cât despre stupefiante, ea precizează că a văzut cum mulți oameni din *industria de televiziune* consumă cocaină și ecstasy, dar nu este și cazul ei." evenimentul.ro 22 IV 09 || *industria de turism, industria turismului, industria turistică* „Agroturismul nu trebuie privit ca o alternativă la *industria turismului*." evenimentul.ro 12 VIII 02. „Are loc în București Gala premiilor de excelență pentru *industria de turism* și hotelieră din România." zf.ro 1 V 11. „Japonia va oferi 10.000 de bilete de avion gratuite străinilor pentru a vizita această țară anul viitor, în încercarea de a revigora *industria turistică* afectată de recentul dezastru nuclear." evenimentul.ro 12 X 11 || *industria divertismentului, industria entertainment-ului* „De câteva decenii, *industria divertismentului* pentru adulți a condus adoptarea celor mai importante formate: playerele video, în 1980, televiziunea prin satelit, în 1990, și internetul, în prezent." adevarul.ro 12 I 10. „Este în interesul *industriei entertainment-ului* să înceapă un dialog substanțial cât mai curând posibil." G. 8 XI 07 p. 32; v. și *carte-film* 1975, *dog-sitting* 2006, *dopamină* 2009, *entertainment* 2007, *gerontoprofilaxie* 2009 || *industria eoliană* –Domeniul producerii și întreținerii echipamentelor necesare și a exploatării parcurilor eoliene– „Cu orientare spre *industria eoliană*" evenimentul.ro 4 VI 10 || *industria erotică* „Laura Andreșan se mândrește cu faptul că este un «deschizător de drumuri în *industria erotică*»" evenimentul.ro 23 VI 09 || *industria estetică –Domeniul operațiilor estetice–* „În ciuda protestelor medicilor și ale pacienților, oficialii Ministerului de Finanțe își apără decizia, explicând că *industria estetică* crește enorm de la an la an." adevarul.ro 16 X 11 || *industria exploatării sălilor de cinema „Industria exploatării sălilor de cinema* poate face pasul spre rentabilizare" evenimentul.ro 26 IX 01 || *industria farma* „Este vorba despre divizia de packing, Polirom fiind un furnizor important de ambalaje pentru *industria farma*." evenimentul.ro 28 X 10 || *industria feroviară* „Restructurări la sânge în *industria feroviară*" evenimentul.ro 19 I 02. „Reprezentanți ai patru companii din Olanda din *industria feroviară* vor vizita România săptămâna viitoare pentru stabilirea unor parteneriate de afaceri, a declarat secretarul general al Asociației Industriei Feroviare din România..." evenimentul.ro 7 XII 09; v. și adevarul.ro 2 V 11 || *industria filatelică* „O alta sursă de alimentare a bugetului este *industria filatelică* [în Monaco], cele două ramuri aducând cca 50 la sută din PIB." evenimentul.ro 8 V 09 || *industria filmelor porno* „este un act de curaj ca, la 39 de ani, să intri în *industria filmelor* porno." evenimentul.ro 22 III 06 || *industria filmului* „a inscripționat sute de CD-uri și DVD-uri cu muzică, filme de toate genurile și programe de operare PC fără acordul celor care dețineau drepturile de autor, păgubind astfel cele mai importante nume din *industria filmului* american, precum Metro Golden Mayer, Orion, Universal Pictures și Paramount Pictures." evenimentul.ro 6 VI 09. „Dacă mi-am dorit ceva de când am intrat în *industria filmului*, atunci în mod clar am visat ca într-o zi să joc într-un film de epocă."; v. și *remake* 1974 || *industria fondurilor mutuale* „a încheiat primele patru luni din an cu un randament de 16,6%, cel mai ridicat din *industria fondurilor mutuale*..." evenimentul.ro 25 I 08 || *industria fonografică* „Federația Internațională din *Industria Fonografică* atenționează însă asupra tendinței de încetinire a ritmului anual de creștere." evenimentul.ro 9 III 10 || *industria forestieră* „Până acum un deceniu, Finlanda depindea foarte mult de *industria forestieră*." zf.ro 8 XI 02. „În viitor, avioanele vor zbura folosind deșeuri din agricultură și din industria forestieră" zf.ro 23 IX 12 || *industria glamour* v. *antiglamour* 2007 || *industria glossy* „Epoca Photoshop a *industriei glossy* nu dă semne că ar apune curând..." evenimentul.ro 20 IX 06 || *industria HDD* „*Industria HDD* va ajunge până la 48 de miliarde de dolari în 2014. Peste 2,3 miliarde de HDD-uri vor fi vândute în urmatorii trei ani, pentru numeroase aplicații și dispozitive..." business24.ro 9 III 12 || *industria hip-hop* „Lucrez cu un label profesionist, care a colaborat cu nume mari din *industria hip-hop* sau R&B din România" adevarul.ro 17 X 11 || *industria horeca* –Hoteluri, restaurante și cafenele– „Două evenimente de anvergură, destinate pe de o parte *industriei Horeca*, iar pe de altă parte pieței bunurilor de larg consum, s-au desfășurat ieri în cadrul Centrului de Conferințe «Providența»." evenimentul.ro 27 V 11 || *industria hotelieră* „Primul motel va fi construit, în perioada următoare, de o companie specializată în *industria hotelieră*, la kilometrul 43 al autostrăzii București-Pitești." evenimentul.ro 7 IX 07. „Românii își doresc să lucreze în străinătate în special în construcții, agricultură sau *industria hotelieră*..." evenimentul.ro 12 VII 11 || *industria interdicțiilor „Industria interdicțiilor.* Nu trece o zi fără ca românii să afle că s-a mai interzis ceva." evenimentul.ro 5 III 03 || *industria jocurilor „Industria jocurilor* valorează în prezent aproape la fel de mult ca cea cinematografică..." evenimentul.ro 20 III 09 || *industria jocurilor de noroc* v. *acceptor* 2009. „banii câștigați din alcool [de mafioții americani] au fost investiți apoi în cazinourile din Las Vegas, ceea ce i-a făcut stăpâni absoluți pe *industria jocurilor de noroc*." adevarul.ro 9 X 11 || *industria jocurilor pe calculator* „nume sonore în *industria jocurilor pe calculator*, ca Sierra Games sau Vivendi Universal..." evenimentul.ro 24 VII 09 || *industria jucăriilor* „Plumbul a mai fost folosit, total sau parțial, până în 1966, când a fost interzisă utilizarea lui în *industria jucăriilor*." evenimentul.ro 8 IX 05 || *industria lactatelor* „Patronii firmelor locale din *industria lactatelor* vor importa laptele..." evenimentul.ro 3 XI 09 || *industria literară* „Colin Smythe, care profesează, în Marea Britanie, o meserie deocamdată inexistentă în «*industria*» *literară* românească [agent literar] și a cărei absență explică multe dintre neajunsurile din domeniu." evenimentul.ro 6 III 04 || *industria luxului* „sunt și sectoare ale *industriei luxului* care prosperă pe timp de criză, cum ar fi băuturile spirtoase și centrele de SPA." G. 18 III 09 p. 2. „Cam de prin 2010 însă, după cum constată vag admirativ «The Washington Post», *industria luxului* și-a revenit." adevarul.ro 15 X 11 || *industria magnetoterapiei* „Producătorii din *industria magnetoterapiei* susțin că durerile pot fi alinate prin reechilibrarea câmpului magnetic al organismului sau prin introducerea în corp, pe la nivelul pielii, a unor cantități mici de cupru." evenimentul.ro 20 X 09 || *industria manufacturieră* –Industria prelucrătoare– „«Avem nevoie de expertiza germană, în special în *industria manufacturieră*», a spus oficialul kazah." adevarul.ro 5 X 11 || *industria mass-media* v. *industria computerelor* 2011 || *industria media* „La eveniment au participat peste 100 de invitați din mediul cultural, de business sau din *industria media*." evenimentul.ro 12 IV 11. „[Tableta electronică], un dispozitiv care a revoluționat piața computerelor personale și a *industriei media*." adevarul.ro 6 X 11 || *industria medicală „industria medicală* a depășit-o pe cea a armamentului în privința practicilor ilicite." evenimentul.ro 20 III 09. „*Industria medicală*, a mobilei, textilă sau auto sunt câteva dintre sectoarele în care fibra poliesterică este utilizată." evenimentul.ro 27 IV 11 || *industria meditațiilor* „Cum impozităm *industria meditațiilor*?" ziare.com 17 I 11. „*Industria meditațiilor*, în prag de Bacalaureat" adevarul.ro 25 V 11 || *industria mică* „Același lucru se întâmplă și în alte sectoare de activitate, *industria mică*, prestări servicii." evenimentul.ro 11 VI 11 || *industria militară* „Avioane Craiova este prima fabrică din *industria militară* scoasă la privatizare" evenimentul.ro 4 V 07 || *industria minieră* v. *industria mijloacelor de transport rutier* 2008 || *industria modei* v. *măsură* (*măsura zero*) 2007. „*Industria modei* promovează materialele ecologice" evenimentul.ro 7 I 08. „Îmbrăcămintea bio este o tendință care își va face loc în *industria modei*, iar noi suntem înaintea acestui curent" evenimentul.ro 4 X 11 || *industria muzicală* v. *hi-fi* 1975. „Soneriile telefoanelor mobile au intrat deja în atenția *industriei muzicale*, a revistelor de show-biz și chiar a psihologilor." J.nat. 5 IV 05 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Vânzările totale înregistrate de *industria muzicală* au scăzut cu 10 la sută în 2007..." evenimentul.ro 25 I 08. „un film biografic despre cântăreața Lady Gaga, în cadrul căruia va fi prezentată rapida ei ascensiune în *industria muzicală* internațională." evenimentul.ro 7 X 11; v. și *vinil* 2008 || *industria muzicii rock, industria rock* „Mick Jagger și David Bowie au realizat împreună scenariul unui film, a cărui acțiune este plasată în *industria muzicii rock* [...] solistul trupei The Rolling Stones a scris acest scenariu, despre aventurile unor manageri muzicali din *industria rock*, încă din anii '60." evenimentul.ro 13 IV 11 || *industria nucleară* –Domeniul construcției, întreținerii și exploatării instalațiilor nucleare– „Eveniment pentru *industria nucleară* românească. Fabrica de Combustibil Nuclear de la Pitești a fabricat, ieri, fasciculul cu combustibil nuclear cu numărul 50.000, destinat Centralei Nuclear-Electrice Cernavodă." evenimentul.ro 17 IX 05. „Gigantul german Siemens se retrage din *industria nucleară*" adevarul.ro 18 IX 11 || *industria nunților* „Neamț: Motoare turate în *industria nunților*" adevarul.ro 29 IV 11 || *industria online* „Hotelul «Astoria» va găzdui, în premieră pentru zona Moldovei, o conferință privind *industria on-line* și domeniile de aplicabilitate. Manifestarea este inițiată de Asociația Studenților Informaticieni și își propune să dezvolte subiecte privind comunicarea on-line, blogomania, publicitatea și marketingul sau new-media." evenimentul.ro 14 IV 08 || *industria ospitalității „Industria ospitalității* și a comerțului s-au reunit la Iași" evenimentul.ro 27 V 11 || *industria outdoor* „1990 – Tehnologia digitală a transformat *industria outdoor*. Panourile publicitare care până acum erau pictate manual, încep să fie tipărite cu ajutorul calculatorului." evenimentul.ro 19 I 10 || *industria pensionărilor* „Trebuie să

înceteze și *industria* frauduloasă a *pensionărilor* pe bandă pe bază de dosare trucate și toată această paletă de măsuri asistențiale care de fapt îi țin pe oameni în sclavie..." evenimentul.ro 12 X 11 || *industria pentru adulți* „A împlinit 21 de ani pe 14 martie, dar are în spate o carieră impresionantă în *industria pentru adulți*." evenimentul.ro 1 V 09 || *industria porno, industria pornografică, industria pornografiei* „*Industria porno* este din ce în ce mai orientată către nișe." Cot. 19 VIII 08 p. 24. „de trei ani, este abonată la trofeele AVN, Oscarurile *industriei porno*." evenimentul.ro 1 V 09. „având în vedere sumele de bani care circulă în *industria pornografică*, dacă ar exista o contabilitate reală a veniturilor, iar firmele ar fi obligate să plătească taxe și impozite la stat, toată lumea ar avea de câștigat." evenimentul.ro 16 II 09; v. și *free-lance* 2007 || *industria productivă* „Domeniul cel mai afectat a fost *industria productivă*, în timp ce retailul și industria alimentară s-au menținut pe linia de plutire..." evenimentul.ro 7 VI 10 || *industria produselor naturale* „Fructele de pădure [...] pot fi încadrate în familia produselor farmaceutice și sunt folosite în *industria produselor naturale*" evenimentul.ro 4 X 08 || *industria publicitară* „*Industria publicitară* pe internet este încă în faza de început. Publicitatea on line își face apariția într-un mod semnificativ în 1995 și cele mai multe dintre standardele, normele și politicile acestei industrii au fost stabilite în ultimii 2 ani." evenimentul.ro 19 I 10 || *industria robotică* „În România nimeni nu a realizat din câte știu eu o mână artificială robotică cu cinci degete. Poate fi folosită pentru protezare, dar și în *industria robotică*." adevarul.ro 20 X 11 || *industria second-hand* „«Look» nou pentru *industria second-hand*" adevarul.ro 9 VIII 11 || *industria serviciilor* „Până în 2007, Spania a menținut una dintre cele mai permisive politici de imigrare, întrucât căuta forță de muncă ieftină pentru sectorul construcțiilor și *industria serviciilor*." adevarul.ro 3 X 11 || *industria serviciilor financiare* „*Serviciile financiare* reprezintă *industria* cea mai mare a Marii Britanii." adevarul.ro 4 X 11 || *industria sexului, industria sexy* v. *sex-club* 1970. „În opinia lui Harmer, pornografia, pe lângă faptul că face rău fizic, creează dependență, la fel ca nicotina. Dacă studiile sale vor merge bine, vor exista toate elementele pentru a aduce *industria sexului* la tribunal." evenimentul.ro 6 IV 06. „Criza nu lovește *industria sexy*" evenimentul.ro 16 II 09 || *industria showbizului, industria spectacolului* „Începută cu însemnările de pe blog, adică jurnalele on-line cu capacitate de a influența opinia publică, după cum s-a văzut mai ales odată cu alegerile prezidențiale din 2004, perioada actuală dă seama despre potențialul *industriei spectacolului* în general și a culturii on-line în special de a-și renegocia contractul cu consumatorii." D. 113 / 06 p. 14. „Celebritățile sunt de obicei «fabricate» de *industria showbizzului*, indiferent că este vorba de cinema, televiziune sau revistele mondene." evenimentul.ro 7 III 09. „Iașul este un oraș important al României, dacă ne uităm de la *industria spectacolului*, la micul sau marele ecran sau la business." evenimentul.ro 25 II 11 || *industria sucurilor* „Achiziția vine ca urmare a dorinței gigantului din *industria sucurilor* de a-și îmbunătăți linia de ceaiuri, o nișă a pieței de profil" evenimentul.ro 7 II 08 || *industria sunetului de film* „cei mai cunoscuți oameni din *industria sunetului de film*." adevarul.ro 11 X 11 || *industria tehnică* –Industria producătoare de tehnică industrială– „La momentul actual 41 la sută dintre angajații din Blaj lucrează în *industria tehnică*, iar rata șomajului se situează între 4 și 6 la sută." adevarul.ro 1 VII 11 || *industria tehnologiei* –Domeniul producției în tehnologii de vârf– „*industria tehnologiei* a rămas profitabilă în țara noastră pentru că prezentăm calități pe care le exploatează străinii..." evenimentul.ro 18 V 09. „M-am întrebat ieri de ce acest uimitor geniu din *industria tehnologiei* [Steve Jobs] a reușit să emționeze, mai mult decât orice alt creator din industria IT, o planetă întreagă." evenimentul.ro 8 X 11 || *industria telenovelelor* „Criza financiară a lovit și *industria telenovelelor*." evenimentul.ro 17 III 09 || *industria testelor* „*Industria testelor* medicale pe om a propulsat România în topul țărilor-sursă pentru «cobaii» solicitați de companiile străine producătoare de medicamente." R.l. 20 X 09 p. 4 || *industria transportului maritim* „A fost bursier [Traian Băsescu] la Cursurile Avansate de Management în *Industria Transportului Maritim*, organizate de Academia Navală Norvegiană, pe care le-a absolvit, ca șef de promoție, în 1995." evenimentul.ro 4 XI 05 || *industria vânării de creiere* „Head-hunterii spun că nu se câștigă foarte mult din această activitate, fiindcă *industria «vânării de creiere»* este încă la început în România." Ad. 15 I 05 p. 9 || *industria video, industria videocasetelor* „o ascensiune continuă cunoaște «videomuzica», adică *industria videocasetelor*." Sc. 6 II 81 p. 5. „Mutații în *industria video*: celebra casă de edituri franceză «Hachette» s-a decis să pătrundă în universul «memoriei audiovizuale». Ea a achiziționat 51 la sută din acțiunile unei societăți producătoare de videocasete cuprinzând filme realizate de studiourile Warner, United Artists și Walt Disney, precum și o cunoscută rețea de desfacere. Dispunând de un «canal» complet de distribuire a videocasetelor, «Hachette» speră să valorifice, în acest fel, experiența pe care o are în difuzarea cărții și a presei." R.l. 11 III 81 p. 6; v. și *canalagiu* 1992 || *industria vinului* „Acest program va fi un succes pentru *industria vinului* din România..." evenimentul.ro 13 XII 02. „Conform proiectului, domeniile care pot individualiza economia românească și îi pot crea un avantaj în competiția economică europeană sunt agricultura ecologică și produsele alimentare naturale, industria IT, *industria vinului*, agro-turismul, turismul cultural și Delta Dunării, industria textilă și confecțiile, produsele meșteșugărești tradiționale, industria de mobilă, dar și industria farmaceutică naturistă." evenimentul.ro 18 I 07 || *industria XXX* –Industria porno– „când se vorbește despre sex, despre *industria XXX*, suntem rușinoși." evenimentul.ro 18 II 08 || *industria ziarelor* „World Association of Newspapers, organizația globală a *industriei ziarelor*, cu sediul la Paris, susține și promovează libertatea presei și interesele de business și profesionale ale ziarelor din întreaga lume." adevarul.ro 17 X 11

infectá v.t. (inform.) –A virusa un computer– „Noul vierme de Internet sosește prin e-mail, existând posibilitatea de a *infecta* mașina gazdă chiar dacă fișierul atașat nu este rulat." zf.ro 26 XI 01. „Doi viruși informatici care s-au răspândit rapid și *au infectat* o serie de instituții de stat au fost identificați ieri în România..." evenimentul.ro 28 I 04. „Pentru *a se infecta*, utilizatorii nu trebuie decât să viziteze un site..." G. 7 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Un virus informatic *a infectat* dronele armatei americane" adevarul.ro 9 X 11 (după engl. *to infect*; Stoichițoiu Ichim, *A* – 2000-2001)

infectát adj. (inform.) –Virusat– „Acest tip de program [troian] este bine cunoscut și face parte dintre «instrumentele» favorite ale piraților informatici. El pătrunde în calculatoarele care utilizează sistemul de exploatare Windows și poate trimite apoi hacker-ului care l-a lansat mesaje electronice conținând informații furate din PC-ul infectat." zf.ro 30 X 00. „Atacurile de DoS constă în paralizarea unui site saturînd conexiunile de la calculatoare *infectate* cu programe periculoase." evenimentul.ro 8 VIII 09. „hackerii pot prelua controlul deplin asupra computerului *infectat* și pot copia sau șterge orice date." evenimentul.ro 31 III 10; v. și *dezinfecta* 2001, 2012 (din *infecta*)

infecționist adj. (med.) –Referitor la sau specializat în domeniul bolilor infecțioase– „Până acum medicii *infecționiști* erau nevoiți să colaboreze cu spitalele Fundeni, Urgență și Municipal." R.l. 4723 / 05. „În cazul tânărului decedat în urma unei amigdalite medicul *infecționist* nu este vinovat" crainou.ro 25 X 08 (din fr. *infectionniste*, engl. *infectionist*; DexX)

infertilitáte s.f. (biol.) –Sterilitate– v. *premarital* 1984. „*Infertilitatea* – probleme și soluții" 121.ro 28 II 05 (din *infertil* + *-itate*; cf. fr. *infertilité;* DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

inflaționár, -ă adj. **1.** –Referitor la umflare, la expansiune– „La începutul evoluției sale, Universul ar fi suferit o tranziție care a modificat integral caracteristicile și dinamica sa, tranziție descrisă prin așa-numitele «modele *inflaționare*»." I.B. 4 VIII 87 p. 4. „Conceptul de «societate civilă» [...] tinde să se dezvolte *inflaționar* și riscă, astfel, să își piardă conturele." adevarul.ro 22 VI 10. **2.** (fig.) –Bombastic, umflat– „scoțându-l din tiparele elogiului *inflaționar*" R.l. 16 VII 99 p. 1 (după engl. *inflationary*)

infochiósc s.n. (inform.) –Computer (de obicei cu monitor touchscreen) amplasat într-un loc public pentru a oferi acces la baze de date cu informații utile– „La începutul acestei săptămâni, a fost pus în funcțiune unul dintre cele trei *infochioșcuri* amplasate la Primărie (celelalte două nefiind conectate)." evenimentul.ro 27 XI 03. „Primul *infochioșc* turistic digital din București a fost pus în funcțiune în incinta Aeroportului Internațional «Henri Coandă» Otopeni. Acesta este un automat digital, dotat cu trei ecrane touchscreen, receptor telefonic împotriva vandalizării, imprimantă, cameră web integrată și cameră exterioară pentru transmiterea imaginilor live din Piața Unirii, București." R.l. 26 VIII 08 p. 12. „*Infochioșcuri*, la metrou, din 2010. Metrorex va lansa, în primul trimestru al anului viitor, în toate stațiile de metrou un sistem de informare în timp real, care va indica timpul rămas până la sosirea următorului tren în stație." G. 20 XI 09 p. 2; v. și 13 IV 07 p. 13 (din *info-* + *chioșc*; cf. fr. *infokiosque* "loc de prezentare a unor broșuri, periodice, cărți etc. etalate în scopul prezentării unor culturi alternative")

info-războí s.n. || „*Info-războiul* (engl. info-war; fr. info-guerre) sau războiul

informațional va constitui – potrivit unor recente documente ultrasecrete ale Pentagonului – conceptul și doctrina dominantă a secolului următor." R.l. 4 V 96 p. 8 (calc după engl., fr.)

informatizá v.t. –A dota cu mijloace informatice– „Poșta Română *va informatiza*, până la sfârșitul anului, 400 de oficii poștale" ziarauldeiasi.ro 9 I 02. „Prefectura Galați *s-a informatizat*" Ad. 25 III 10 (din fr. *informatiser*; PR, DMC 1969; Uritescu, *CV* 74; NODEX, MDN, DexX)

informatizáre s.f. (inform.) –Acțiunea de a informatiza și rezultatul ei– „*Informatizarea*, termen apărut în anul 1970, ca o expresie a procesului mutațional al documentării, propune folosirea informaticii în activitățile cercetării și ale tehnicii." Cont. 16 X 81 p. 1. „*Informatizarea* primăriei și listarea informațiilor" R.l. 31 I 92 p. 1. „Procesul de *informatizare* a oficiilor poștale a început în anul 1999." ziaruldeiasi.ro 9 I 02; v. și R.l. 7 VII 83 p. 6, Mag. 2 VII 88 p. 3, zf.ro 14 V 08; v. și *telediagnostic* 2002 (din *informatiza*; Uritescu, *CV* 74; DexX)

informatizát, -ă v.t. (inform.) –Dotat cu mijloace informatice– „Pe lângă multitudinea parametrilor variabili de care dispune, tunelul este complet *informatizat:* un robot urmărește în timp real propagarea focului, fiind permanent plasat la nivelul vârfurilor flăcărilor, prin intermediul unor celule fotosensibile care-l ghidează." Mag. 9 IX 89 p. 7. „Potrivit unui studiu recent [...] sistemul *informatizat* din Danemarca este cel mai eficient din întreaga lume..." ziare.com 30 V 09

informatór, -oáre s.m.f. –Persoană care dădea informații Securității– v. *turnător* 1995. „*Informatorului* «Apostol», unul din cei 35 de turnători din dosarul de urmărire informativă al fostului mitropolit de la Sibiu, îi sunt atribuite două note, ambele datate în 1964." ziare.com 11 I 10; v. și R.lit. 21 / 98 p. 4 (din *informa* + *-tor*; DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX)

informáție s.f. || *informație-cheie* –Informație care oferă elemente cruciale pentru o anchetă, pentru găsirea adevărului etc.– „În calitatea de fost șef al serviciilor de informații, Koussa ar putea deține *informații-cheie* despre împușcarea, în 1984, a polițistului britanic Yvonne Fletcher, în fața Ambasadei Libiei din Londra." G. 1 IV 11 p. 11. „Prospectul simplificat al fondurilor prevăzut de actuala legislație privind valorile mobiliare va fi înlocuit cu un document intitulat «*Informații cheie* destinate investitorilor», potrivit proiectului de ordonanță de urgență privind organismele de plasament colectiv." zf.ro 31 V 11 (din *informație* + *cheie*)

informaționál, -ă adj. (inform.) –Care se referă la informație– „În fața secolului nostru ultracomplicat, în fața bombardamentului *informațional* și a marilor aglomerații..." Sc. 7 IX 67 p. 1. „În cadrul Primăriei Alba Iulia va fi implementat un proiect *informațional* de 50.000 de euro prin care se va avea acces mult mai rapid la bazele de date." Ad. 20 X 09 (din engl. *informational*, fr. *informationnel*; DMN 1970; I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 410, 413; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

infotainment s. (cuv. engl.) –Informații oferite de media prioritar pentru a distra, nu pentru a educa– v. *mcjob* 2003. „Un automobil de clasă mică economic, cu o bună imagine și cu o echipare care include toate echipamentele strict necesare și în plus un foarte bun sistem de *infotainment* dar și tempomat și sistem ESP. " zf.ro 15 XI 12 [pron. *infotéinment*] (DCMM)

infringement s. (cuv. engl.) –Încălcare, violare a legislației– „comisarul pentru protecția consumatorilor a amenințat cu procedura de *infringement* acele state care nu vor sancționa corespunzător toate reclamațiile clienților înșelați de ofertele online." G. 10 XII 08 p. 8. „*Infringement* pentru plăți electronice. CE a declanșat proceduri de *infringement* împotriva României și a altor patru state membre, cărora le va trimite scrisori prin care le cere să implementeze complet în legislațiile naționale directiva serviciilor de plată, care pregătește introducerea Sistemului Unic de Plăți în Europa (SEPA)." J.nat. 4 VI 10 p. 10 [pron. *infrîndjment*]

ingerá v.t. (impropriu) –A presa, a face presiuni– „Unele filiale ne *ingerează* să ieșim din CDR." "22" 30 / 94 p. 9 (formal din fr. *ingérer*; DEX, DN_3 – alt sens)

inginér s.m. || *inginer de sistem* (inform.) –Specialist care oferă sfaturi și sprijin pentru introducerea unui sistem de calcul– „*Inginer de sistem*. Această meserie deja există." Nat. 8 VI 00 p. 9; v. și *administrator (rețea)* 2006 (după fr. *ingénieur système*); v. și *femeie-inginer, muncitor-inginer*

inginéră s.f. –Femeie având specialitatea de inginer– v. *fermă-etalon* 1976. „Este vorba de *inginera* Hana A. și de tehniciana Laura P." Sc. 8 VI 79 p. 2. „Galați: O fostă *ingineră* în combinat a ajuns să-și vândă cărțile ca să aibă din ce trăi" Ad. 9 XI 09; v. și R.l. 14 V 80 p. 5, Sc. 17 X 83 p. 4 (din *inginer* + *-ă*; DexX)

inginerie s.f. **1.** –Operațiune complexă care presupune iscusință și pricepere– „chirurgia modernă este, poate, cea mai sofisticată *inginerie* întreprinsă de om." R.l. T.l. 16 / 01 p. 25 || *inginerie clinică* (med.) v. *nanotehnologie* 2008 || *inginerie genetică* (biol.) –Modificare a structurii genetice a unui organism prin intervenții asupra genelor– „Specialiștii americani afirmă că utilizarea tehnicilor de *inginerie genetică* (divizarea genelor) în agricultură poate permite satisfacerea necesarului de alimente al omenirii...." R.l. 11 V 81 p. 6. „Progresele în domeniul descifrării mecanismelor de transmitere a unor maladii ar putea permite elaborarea în viitorul apropiat a unor terapii bazate pe *inginerie genetică*..." I.B. 19 VI 85 p. 4. „Modificarea genetică, cunoscută și sub numele de «*inginerie genetică*», a fost aplicată pentru prima dată în anii 1970." G. suplim. 20 XI 09 p. 2; v. și Sc. 18 I 82 p. 5, I.B. 28 VII 82 p. 8, Sc. 7 VI 83 p. 4, Ad. 30 X 01 p. 3, 16 XII 03 p. 16, Ev.z. 22 IV 08 p. 18; v. și *biotehnică* 1983 (cf. engl. *genetic engineering*; BD 1969; DEX 98) || *inginerie socială* –Acțiune menită să influențeze atitudinile, comportamentul social și administrarea resurselor la nivelul unei societăți– „Sintagma de «democrație originală» lansată de Ion Iliescu exprima în esență [...] nu vreo intenție reală de «creativitate», ci un mod de a prezerva tradiționalele inerții intelectuale ale stângii mobilizatoare și birocratice. Desigur, acest concept era infuzat, într-o oarecare măsură, de ideile «*ingineriei sociale*» – o doctrină sprijinită nu doar de marxismul tehnocratic, ci și de unii liberali cu pasiune pentru științele exacte." C. 25 IX 98 p. 18. **2.** –Operațiune complexă executată la marginea legii. Escrocherie– „Printr-o subtilă *inginerie*, Satul de vacanță Roșu este scos din domeniul public." R.l. 12 IV 01. „marea *inginerie* politicească pusă la cale de Voiculescu și Năstase îi va scoate pe amândoi din joc într-o frumoasă zi de noiembrie." 7 seri 17 IX 04 p. 3; v. și Ad. 15 II 02 p. 1, R.l. 12 VI 03 p. 28 || *inginerie administrativă* „Printr-o *inginerie administrativă*, Consiliul Județean Tulcea a reușit [...] să treacă această superbă cabană aflată pe malul unui lac din administrarea Ministerului Culturii în administrarea Consiliului Județean Tulcea." R.l. 12 VI 03 p. 28 || *inginerie bancară* „marile *inginerii bancare* și alte probleme controversate." R.l. 5 X 00 p. 3 || *inginerie financiară* „Noi *inginerii financiare* cu cupoanele agricole" Ad. 2 V 01 p. 6. „Averile colosale, adunate prin *inginerii financiare*, dacă nu chiar prin hoții la drumul mare, sunt încă fragile." R.lit. 7 VIII 02 p. 2; v. și R.l. 17 IV 01, 24 VIII 01 p. 10, Ad. 19 XI 01 p. 8, 4 III 02 p. 16, 15 II 02 p. 1, R.l. 3 V 02 p. 16 || *inginerie funciară* „Jurnalul Național afirmă că A.G., primarul comunei Mâneciu, s-ar ocupa de *inginerii funciare* prin care vile de lux sunt plantate pe pământul altora." R.lit. 26 III 03 p. 31 || *inginerie imobiliară* „Magistrat bucureștean, condamnat pentru *inginerii imobiliare*" Ad. 5 VI 03 p. 1. „Berceanu acuză *inginerii imobiliare* cu terenurile CFR" R.l. 23 VII 08 p. 3; v. și Ad. 13 V 04 p. 9 (după engl. *engineering*)

ingineríță s.f. –Ingineră– v. *primăriță* 1972 (din *inginer* + *-iță*; DexX)

ingredиént s.n. || *ingredient-cheie* –Ingredientul cel mai important– „Profesionalism, eleganță, originalitate și un zâmbet. Acestea sunt *ingredientele-cheie* ale unei serviri de calitate." G. 23 III 07 p. 4. „Unul dintre *ingredientele-cheie* este un extract de plante care diminuează pofta de mâncare..." G. 31 I 08 p. 9 (din *ingredient* + *cheie*) || *ingredient-minune* –Ingredient cu efecte minunate– v. *antiperspirant* 2001. „*Ingredient-minune* al rețetelor inedite" jurnalul.ro 7 I 07. „Acest *ingredient minune* ar putea să ajute persoanele care țin dietă să se limiteze la mici porții din alimentele bogate în grăsimi și zaharuri, cu scopul de a preveni obezitatea, spun cercetătorii." Click 5 II 08 (din *ingredient* + *minune*)

inhalosedáre s.f. „se începe tratarea dinților, nu înainte ca delicaților pacienți să li se pună la dispoziție servicii inovative, precum hipnoza și *inhalosedarea* (sedarea cu protoxid de azot), pentru a evita necesitatea anesteziei generale și a reduce teama copiilor de tratamentul stomatologic." ziare.com 18 IV 08. „Anestezia cu gaz halucinogen reprezintă cea mai nouă metodă de liniștire pentru cei care se tem de vizita la stomatolog [...] pentru o *inhalosedare* se plătește cam 300 de lei..." G. 12 XI 08 p. 12 //din *inhalare* + *sedare*//

ininteligénță s.f. –Lipsă de inteligență– „O compoziție de zgomotoasă ingeniozitate nu poate fi justificată ca un împrumut făcut inteligenței [...] din contră, dovedește *ininteligență*." Cont. 25 XI 60 p. 6 (după fr. *inintelligence*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 138; Fl. Ficșinescu în SMFC IV p. 8; DEX, DN_3, DexX)

ínimă s.f. || *inimă-plămân artificial* (med.) „Un aparat *inimă-plămân artificial* care poate îndeplini timp de 1–2 ore funcția inimii și a plămânilor." Cont. 27 I 61 p. 1; v. și *intuba* 1977 (din *inimă* + *plămân* + *artificial*; cf. fr. *cœur-poumon*; DMN 1968; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 138)

inipól s.n. „Stimulator pentru bacteriile consumatoare de petrol. Un asemenea

produs a fost realizat în Franța. Denumit «*Inipol*», el conține azot, fosfor și carbon și are proprietatea de a accelera rapid înmulțirea microorganismelor care «digeră» petrolul brut și care se găsesc în toate mările și lacurile. Fără acest «stimulator», bacteriile și levurile produc biodegradarea țițeiului în 6–8 luni. «*Inipolul*» accelerează simțitor acest ritm..." Sc. 7 V 83 p. 5. „«*Inipol*». În Franța a fost realizat un nou produs – *Inipol* – care contribuie la înlăturarea rapidă a straturilor de petrol sau a reziduurilor deversate în ape." R.l. 27 IV 84 p. 6 (din fr. *Inipol*; DexX)

inițiátic, -ă adj. –Ezoteric– „Poezia sa cu marile teme lirice dintotdeauna nu devine mai lesne de pătruns, dimpotrivă, rămâne *inițiatică*, sondabilă numai prin afinitate spirituală, dar niciodată descifrabilă." Gaz.lit. 25 VII 68 p. 7. „eroul are parte de o experiență *inițiatică*." R.lit. 3 XI 06 (din it. *iniziatico*; cf. fr. *initiatique*; DMN 1950; DN_3, DEX 98, DexX)

inițiatívă s.f. || *inițiativă-cheie* –Inițiativă de maximă importanță– „[Lui Ivasiuc] îi datorăm câteva din *inițiativele-cheie*..." R.lit. 26 I 78. „Propunerea Comisiei privind «Agenda pentru noi competențe și noi locuri de muncă» este o *inițiativă cheie* a Strategiei Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii." amosnews.ro 21 XI 10 (din *inițiativă* + *cheie*, după fr. *initiative clé*)

injectá v.t. (ec.) –A introduce (capital, bani) într-o firmă sau un sistem pentru a-i asigura relansarea ori dezvoltarea– „Conform proiectului de concesionare, viitorul investitor ar trebui să «*injecteze*» mai bine de 42 de milioane de euro..." evenimentul.ro 2 VII 08. „Planurile de *a injecta* capital în băncile europene «sunt în plin proces de desfășurare», a declarat ieri José Manuel Barroso, președintele Comisieie Europene." adevarul.ro 7 X 11 (după fr. *injecter*; PR 1965; în dicționarele curente nu apare acest sens)

injectomát s.n. (med.) –Pompă de injecție automată cu seringă– „ca femeile să nască fără durere, în țările Uniunii Europene și în SUA se utilizează analgezia intravenoasă. Metoda constă în administrarea unei perfuzii controlate de un *injectomat*." evenimentul.ro 15 VIII 08. „a solicitat la momentul respectiv – când au sosit cei opt nou-născuți – incubatoare, ventilatoare și *injectomate*." G. 23 VIII 10 p. 5. „Tot din acești bani se dorește și cumpărarea unui ecograf Doppler cu imagistică 4D și substanță de contrast, precum și a altor echipamente de specialitate precum: *injectomat*, defibrilator, audiometru sau aparate de ventilație mecanică, toate având ca rezultat creșterea semnificativă a calității actului medical." adevarul.ro 12 X 11 (marcă înregistrată a firmei Agilia)

injécție s.f. (ec.) –Aport (de capital, de bani) pentru a relansa un sector, o întreprindere etc.– „*Injecție* de un miliard în apa Fălticeniului" evenimentul.ro 2 XI 06. „BNR va amâna «*injecțiile*» cu bani în sistemul bancar" G. 30 III 09 p. 7. „Sistemul sanitar din Moldova are nevoie de o *injecție* financiară" evenimentul.ro 26 V 11 (după fr. *injection*; DALR; în dicționarele curente nu apare acest sens)

inkjet adj., s.n. (cuv. engl.; inform.) –Cu jet de cerneală (cu referire la imprimante)– v. *cartuș* 1997. „Piața imprimantelor *InkJet* este în creștere, dar modelele Laser și echipamentele multifuncționale vin tot mai puternic din urmă." zf.ro 4 II 04. „la prima vedere, am putea spune că este sosia de altă culoare a imprimantei A516, versiunea mai ieftină, cu LCD mai mic, al acestui *inkjet*..." jurualul.ro 21 IX 06 (DexX)

inocentá v.t. –A dezvinovăți, a declara (pe cineva) nevinovat. A reabilita– „Televiziunea noastră a acordat celor de mai sus spații ample, mult prea mari, desigur pentru a-i *inocenta* pe cei în cauză pentru trecutul mai îndepărtat și pentru a spăla în acest fel de păcate întreaga nomenclatură." Expres 30 III 90 p. 6. „o lectură dezbărată de patimi care să diabolizeze un regim și *să inocenteze* un altul (sau același)..." D. 15 IV 10 (din fr. *innocenter*; Uritescu, *CV* 77; MDN, DexX, DEX 09)

inovatív, -ă adj. –Inovator, care constituie o inovație– „Un ambalaj *inovativ*" 7 seri 282 / 03 p. 62. „Compania elvețiană Rinspeed, creatoare a multor concepte *inovative*" Compact 16 VIII 06 p. 12. „Masterat de business *inovativ* la Universitatea din Luxembourg" G. 19 VI 08 p. 19; v. și Ad. 17 II 04 p. 6 (din engl. *innovative*)

input s.n. (tehn., ec.) –Intrare– „Întregul mecanism de trecere de la *input* la output și de aici la feed-back are la bază un veritabil proces de legitimare..." R.lit. 12 I 84 p. 8. „Drama acestei a doua grupe de țări este că produsele obținute chiar și în condiții de subevaluare a *inputurilor* energetice nu devin competitive." Cap. 20 XI 97 p. 55. „Noi nu scoatem nici măcar banii cheltuiți pe *inputuri* (fertilizatori și alte substanțe chimice folosite în agricultură – n.r.)..." adevarul.ro 2 IX 11; v. și 20 VII 11 (din engl. *input*; DN_3, DEX 98, DexX)

inscripționá v.t. (prețios, uneori inadecvat) –A înscrie pe un obiect, produs etc.– „știa că în magazia de scule a întreprinderii nu se mai aflau cele 100 de rulete pe care *inscripționase* inițialele numelui său." I.B. 20 IX 82 p. 6. „Cea de-a două agendă avea pagini albe, iar cercetările ulterioare au demonstrat că nu fuseseră *inscripționate* prin tehnici speciale." R.l. 22 VI 95 p. 1. „Denumirea maximă care se poate *inscripționa* este de 30 de caractere, inclusiv spațiile libere." Crișana 3 III 04; v. și I.B. 7 III 83 p. 2, Fl. 2 XII 83 p. 29, R.l. 22 VI 95 p. 1, Z. 06 VIII 97 p. 7 (din *inscripție*; R. Zafiu în R.lit. 30 / 95 p. 11; MDN, DexX, DEX 09)

inscripționáre s.f. –Înscrierea pe un produs a datelor necesare pentru identificarea lui– „Am introdus în producție, pentru prima oară în țară, folia termocontractabilă din policlorură de vinil. Este vorba de o peliculă foarte subțire de circa 50 de sutimi de milimetru care se mulează perfect pe fructe și legume [...] constituie o condiție obligatorie pentru dezvoltarea comerțului modern de autoservire și în supermagazine; permite porționarea, ambalarea și *inscripționarea* prețului înainte de a fi introduse produsele în rafturi pentru vânzare." R.l. 25 VII 73 p. 3. „Recent adoptata Ordonanță de urgență 22/1997, care prevede *inscripționarea* bilingvă în localitățile în care populația minoritară reprezintă 20 la sută din numărul total de locuitori creează disensiuni..." Cronica rom. 6 VIII 97 p. 5. „Platforma hardware include 2 GB memorie RAM, unitate optică de *inscripționare* a DVD-urilor și un hard disc de 500 GB." zf.ro 17 IX 08; v. și R.l. 4 I 85 p. 5 (din *inscripționa*; cf. fr. *inscription*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 506; DexX)

inscripționát, -ă adj. –Care are un înscris în care se precizează datele de identificare– „Microbuzul *inscripționat*. Asistența tehnică vine de pe șoseaua laterală..." I.B. 11 VII 77 p. 4. „Alune preambalate (Turcia) *inscripționate* în limba română..." R.l. 5 XII 92 p. 7. „Țigările, *inscripționate* cu avertismente combinate începând din 1 iulie" mediafax.ro 31 V 09 (din *inscripționa*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 506; DexX)

insecticíd s.n. || *insecticid-spray* –Insecticid sub formă de spray– „*Insecticide-spray*" R.l. 20 XI 73 p. 3 [pron. *insecticíd-spréi*] (din *insecticid* + *spray*)

insectofón s.n. „Specialiștii unguri au pus la punct o metodă și un aparat menite să detecteze contaminarea silozurilor. Aparatul, denumit *insectofon*, transformă în semnale electrice zgomotele provocate de organismul insectelor și percepute mai întâi de captatoare electroacustice." Sc. 29 XII 78 p. 5 (din *insectă* + *-fon*, probabil după model maghiar)

inséi s.m. (cuv. jap.) „De obicei, pentru a deveni profesionist, un jucător trebuie să fie admis ca *insei* (student de GO, n.n.) la academia jucătorilor profesioniști din Japonia." Ad. 22 X 04 p. 10. „Trei dintre jucătorii care s-au înfruntat sâmbătă și-au desăvârșit arta GO-ului în Japonia, *insei* (elevi) ai unor mari maeștri. Ca amatori, românii sunt printre cei mai buni din lume, dar tot un român este și singurul jucător european profesionist – sensei Cătălin Țăranu." Ad. 1 III 05 p. 10

inseminăre s.f. (biol.) –Fecundare– v. *mamă-surogat* 1984. „tratament de *inseminare* artificială." ziare.com 21 IV 10; v. și *crioconservare* 2010 (din *insemina*; cf. fr. *insémination*; PR 1931; DN_3, DexX, DEX 09)

insért s.n. –Obiect sau fragment inserat ori intercalat– „«Reconstituirea» istorică trăiește la nivelul sentimentelor și ideilor descoperite – după cum precizează un *insert* final – în înseși documentele secrete ale procesului patrioților ce au atacat în 1867 o cazarmă a ostașilor pontificali, din Roma." R.l. 2 X 79 p. 2. „câteva *inserturi* din piesa originală amintesc de frumusețea, cam lentă, a scrierii dramaturgului norvegian [Henrik Ibsen]." evenimentul.ro 30 III 05. „Conform unui proiect de hotărâre aprobat de Consiliul Local, pe harnașamentul cailor trebuie să fie montate *inserturi* reflectorizante când circulă pe străzile din municipiu." adevarul.ro 4 V 11 (din engl., fr. *insert*; în dicționarele curente nu apare acest sens)

insider s.m. (cuv. engl.) –Persoană în/din interior; care cunoaște situația din interior– „se produc atacuri ale *insider-ilor*..." J.nat. 23 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Petru Popescu era cel mai bine plasat – ca fost *insider* și, totodată, outsider al sistemului, ca «supleant» al lui, care va să zică! – pentru a scrie un roman credibil despre intimitatea familiei conducătoare." "22" 16 / 10 p. 14 [pron. *insáider*]

insolvént, -ă adj. –Intrat în stare de insolvență, care nu este solvabil. Insolvabil– „Astfel, conform art. 27 al. 1/1 și 1/2 din Codul de Procedură Fiscală, răspunde solidar cu debitorul declarat insolvabil în condițiile prezentului cod sau declarat *insolvent*, persoana juridică care, direct sau indirect, controlează, este controlată sau se află sub control comun cu debitorul, dacă este îndeplinită cel puțin una dintre următoarele condiții..." evenimentul.ro 23 VIII 05. „Numai 5% dintre firmele românești declarate *insolvente* scapă de faliment" G. 11 XI 08 p. 6 (din it. *insolvente*; cf. engl. *insolvent*; DN_3, DexX)

insolvénță s.f. (ec.) –Imposibilitatea de a-și achita datoriile. Insolvabilitate– „Firmele ar trebui să se ocupe singure de procedurile de *insolvență*" evenimentul.ro 16 IV 07. „Numărul firmelor intrate în *insolvență* a crescut îngrijorător" G. 25 XI 08 p. 7. „În primele opt luni ale anului curent, 13.265 de firme au intrat în *insolvență*..." adevarul.ro 21 IX 11 (din it. *insolvenza*; cf. engl. *insolvency*; DN_3, DexX)

insomniác, -ă adj., s.m.f. (med.) –Care suferă de insomnie– „Dispozitiv electronic pentru *insomniaci*" Cont. 13 I 84 p. 15. „oameni *insomniaci*" TVR2 6 X 03. „Cultură pentru *insomniaci*" Ad. 25 VI 08; v. și TVR1 22 III 03 (din fr. *insomniaque*; MDN, DexX)

insonór, -ă adj. (acust.) –Care amortizează sunetele. Fonoizolant– „Scena este ultramodernă, fiind suficientă o simplă apăsare pe un buton spre a o transforma de așa manieră încât să formeze un gen de ecran *insonor*." Cont. 4 XI 75 p. 7. „Deseori *insonor* și stins..." Cultura 21 IV 10 (din fr. *insonore*; DT; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

insonorizánt, -ă adj. (acust.) –Care nu are calitatea de a transmite undele sonore– „Aceste podele sunt alcătuite dintr-un strat *insonorizant* de tablă, un strat de bitum și unul de scândură." I.B. 29 VIII 67 p. 2. „Începând cu anul viitor, pe arterele cele mai circulate ale localității se vor amenaja din resturi menajere rambleuri înalte de 10–12 metri, formând bariere *insonorizante*." Sc. 22 X 73 p. 4. „Mașina beneficiază de bariere acustice în uși și în caroserie, parbriz *insonorizant*, ferestre laminate și alte elemente insonorizante." Ad. 21 XII 08 (din fr. *insonorisant*; DN_3, DEX-S, DexX)

insonorizáre s.f. (acust.) –Acțiunea de limitare a transmiterii undelor sonore– v. *kaldex* 1980. „noului C5 i s-a acordat o atenție deosebită în privința *insonorizării*." Ad. 21 XII 08 (din *insonoriza* + *-re*; cf. fr. *insonorisation*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

instalație s.f. || *instalație-pilot* –Instalație experimentală model– „Cercetătorii din laboratorul nostru stabilesc tehnologiile de sinteză, le experimentează pe *instalații-pilot*, caracterizează diferiți polimeri." Sc. 15 XI 70 p. 3. „*Instalația-pilot* ce funcționează la Vatra Dornei..." Sc. 3 IV 81 p. 3. „În final, s-a realizat o *instalație pilot* în institut compusă din două etaje de separare..." Șt. și tehn. 9-10 / 08; v. și Cont. 12 VIII 77 p. 5, R.l. 8 III 78 p. 3, Sc. 9 VIII 79 p. 5, 3 IV 81 p. 3 (din *instalație* + *pilot*; DexX)

instánt adj. inv. **1.** –Care se realizează instantaneu– „Prețul unui loz *instant* «Tombola Magic» este de 1500 lei." Ev.z. 25 VI 98 p. 16. „Casă *instant*, gata în două zile" R.l. 18 IV 10; v. și *cameră*[1] 2008, *card* (*card de credit*) 2007, *mesagerie* (*instant*) 2007, 2011. **2.** (d. alimente și preparate culinare) –Care se prepară rapid, prin dizolvare și, eventual, încălzire– „Vă oferim: crenvurști mici (Olanda); lapte praf *instant* (Belgia)." R.l. 29 VII 93 p. 6. „Rollton construiește o fabrică de mâncăruri *instant* la Titu" standard.money.ro 24 IX 07; v. și *ciocolaterie* 1976, *cuvânt-valiză* 2007, *grișpandin* 1979, *sachet* 2007. **3.** (adv.) –Imediat, instantaneu– „Agricultori. Trecerea de la convențional la ecologic nu se face *instant*. Cum devii bio" J.nat. 7 III 08 p. 14. „În cadrul coaliției PD-L- UDMR, au apărut *instant* «înlocuitorii»" G. 3 III 10, cit. de R. Zafiu în R.lit 12 / 10 (din engl. *instant*; cf. fr. *instantané*; BD 1969; DEX-S, MDN; DexX)

institút s.n. || *institut-fantomă* –Institut fictiv– „*Institutul-fantomă* de studii orientale" Ev.z. 10 VII 06 p. 27, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Așa se explică rezultatele unui *institut fantomă*..." Obs.cult. 9 IV 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *institut* + *fantomă*); v. și *spărgător de gheață-institut*

instituție s.f. || *instituție-cheie* –Instituție de maximă importanță– „Relu Fenechiu a reușit după alegerile din 2004 să-și impună oamenii în *instituții-cheie* ale județului Iași." Ev.z. 6 VIII 07 p. 7. „Cei mai importanți baroni ai PDL și-au alocat *instituții-cheie* ale economiei autohtone." R.l. 19 XII 08 p. 1 (din *instituție* + *cheie*)

instituționalizáre s.f. –Acțiunea de a conferi caracter instituțional– „Se preconizează și o *instituționalizare* a «Casandrei», în sensul câștigării unei independențe, a unui profil mai apropiat de cel al teatrelor profesioniste." Cont. 25 VII 69 p. 4. „pornografia nu este altceva decât un element de *instituționalizare* hidoasă a prostiei umane." Clujeanul 20 VIII 08; v. și *ecologic* 1974, *eurocomunism* 2008 (din *instituționaliza*, după fr. *institutionalisation*; DMN 1956; DN_3, DEX 98, DexX)

instituționalizát, -ă adj. –Care este cuprins într-o instituție școlară, de îngrijire etc.– „Guvernul a decis ieri constituirea unei echipe de criză condusă de premierul Mugur Isărescu, care va analiza situația copiilor *instituționalizați* și a adopțiilor, în vederea audierii din 4 aprilie din Parlamentul European..." zf.ro 24 III 00. „Tinerii *instituționalizați*, șomeri de bunăvoie" Cot. 28 IV 09 p. 8. „Vor fi vaccinate persoanele cu vârsta de peste 65 de ani, cele cu boli cronice [...], copii și bătrâni *instituționalizați*, personal medical..." zf.ro 11 X 11; v. și *fideliza* 2007 (din *instituționaliza*; DEX 09)

instrumentá v.t. –A transforma într-un instrument, a manipula– „Universitatea nu s-a lăsat *instrumentată* pentru a genera conflicte interetnice." "22" 35 / 95 p. 5 (din [a face un] *instrument* [din]; DN, DEX, DN_3, DEX 09 – alte sensuri, DexX)

instrumentalizáre s.f. **1.** (jur.) –Alcătuire a documentelor necesare pentru declanșarea unei acțiuni juridice. Instrumentare– „*Instrumentalizarea* juridică" R.lit. 25 IV 91 p. 24. **2.** –Folosire în scopuri diferite de cele inițiale. Deturnare, manipulare– „*Instrumentalizarea* suspiciunii contra deputaților și senatorilor membri CA și AGA nereușind, voia președintelui ar fi ca atractivitatea în teritoriu pentru P.D.S.R. să nu rămână în cădere liberă." R.l. 14 VIII 96 p. 3. „I.B. (care și-a pierdut o bună parte a familiei în lagărul nazist de la Auschwitz) a reacționat față de câțiva termeni folosiți, între care «*instrumentalizarea* Holocaustului», transformarea Auschwitz-ului într-o «măciucă morală» sau «ritualizarea exercițiilor obligatorii ale memoriei»." R.lit. 24 II 99. „Prins de febra *instrumentalizării* politice a acestui caz, ziarul Ziua pare că a «uitat» adevărata problemă: promovarea pe bani publici a doi foști informatori ai Securității." Ev.z. 7 VIII 08. **3.** –Transformarea într-un instrument pentru atingerea unui scop– „În contextul social, economic și valoric actual, școala pare să fie constrânsă a se supune unui proces de *instrumentalizare*. Trebuie să se concentreze mai ales asupra formării unei forțe de muncă (super) calificate, decât asupra modelării personalității umane..." Lum. 18 V 08 (din *instrumentaliza*; cf. fr. *instrumentalisation*; I. Preda în LR 10 / 92 p. 543)

instrumentáre s.f. (jur.) –Alcătuire a documentelor necesare pentru declanșarea unei acțiuni juridice– „*Instrumentarea* unor [...] dosare" FR 4 / 91 p. 9. „Persoana va depune cererea la casa teritorială de pensii a locului de reședință (locul de ședere obișnuit) din România, care devine instituția de *instrumentare* a cererii..." Gr. Maram. 7 IV 08; v. și Ad. 24 VII 91 p. 5 (I. Preda în LR 10 / 92 p. 586; DexX)

insuperábil, ă adj. **1.** –De nedepășit, insurmontabil– „perioada de mare dificultate – care părea *insuperabilă* după căderea comunismului, dat fiind că se tot prelungea – se poate spune că a fost depășită." Orizont 6 / 08 p. 18. adj. **2.** (fig.) –De nedepășit, excepțional– „Traducător de clasă, Teodor Balș a transpus în românește Garcia Lorca în chip *insuperabil*." Luc. 10 II 79 p. 1. „ne exprimăm și noi speranța pentru îndeplinirea «deziderатului major», al tălmăcirii capodoperei epice, a *insuperabilului* poem, «Orlando Furioso»." R.lit. 24 II 83 p. 20 (din it., lat. *insuperabile*; MDN, DexX)

insurmontábil, -ă 1. –De netrecut, de neînvins– „În genere, trebuie spus că editarea corespondenței unor mari personalități pune grele și uneori *insurmontabile* probleme." Sc. 13 V 83 p. 4. „Cauza neînțelegerii e, însă, profundă. Dar nu *insurmontabilă*." R.l. 31 I 98 p. 1. „o autostradă rămâne încă o provocare *insurmontabilă* la noi." G. 18 VIII 10 p. 10; v. și R.l. 23 XI 92 p. 1, Ev. 18 XI 03, G. 8 IV 06, 4 IX 06. **2.** (d. sentimente) –Care nu poate fi reprimat. Irepresibil– „Această frică pe care mii de oameni o consideră *insurmontabilă*, această frică înscrisă cu litere de purpură pe cerul plumburiu al Moscovei, frica teribilă de stat. (Vasili Grossman)" literaturăsidetentie.ro 31 VII 08. „Cei doi [...] aveau în comun o aversiune *insurmontabilă* față de aventurile amoroase și față de căsătorie." hotcity.ro 30 X 08 (cf. fr. *insurmontable*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

intarsiát, -ă adj. (fig.) –Învârstat, umplut– „A ales jurnalul șarjat, montându-și impresiile despre America într-o pastă epică, *intarsiată* cu date, cu reflecții grave, dar și cu lucruri ușoare și senzaționale fără de care America nu e America." Săpt. 29 IX 78 p. 2 (din *intarsia*; DexX)

intarsionist s.m. –Persoană care împodobește obiectele de lemn aplicând plăcuțe din os, sidef etc. în crestături făcute special– „Nu vrem să încheiem acest reportaj fără a spune câteva cuvinte despre sculptorii în lemn și *intarsioniștii* de la secția de artă." Sc. 5 III 65 p. 2 (din *intarsie*; I. Moise în LR 6 / 78 p. 587 atestă *intarsier, -ă*; DexX)

integrál, -ă adj. || *tracțiune integrală* (auto) v. *tracțiune*

integralíst s.m. (sport) –Jucător titular, care a jucat tot meciul sau toate meciurile– „6 partide a jucat Contra în preliminarii, fiind *integralist* în toate." gsp.ro 30 XI 01. „Fundașul român a fost *integralist* și a punctat în minutul 27." J.nat. 15 I 07 p. 31, cit. de Stăncioi-Scarlat. „990 de minute a bifat stoperul S. în acest sezon de Liga 1 în tricoul lui U Cluj, fiind singurul *integralist* din lotul ardelenilor." gsp.ro 28 X 11 (DN_3, MDN, DexX – alt sens)

integrámă s.f. **1.** –Hologramă– „*Integrama*. Premieră mondială la Paris: prezentarea publică, cu câteva zile în urmă, a unui nou instrument de lucru pentru arhitecți, constructori, proiectanți: *integrama*. Este

cunoscută tehnica realizării de desene cu ajutorul ordinatorului și modificării lor după dorință. *Integrama* merge mai departe, deoarece realizează desene în trei dimensiuni." R.l. 21 II 80 p. 6. **2.** –Joc distractiv asemănător cuvintelor încrucișate, dar cu un grad de dificultate mai redus– „Vești proaste, Lenuțo! Nici *integrama* n-a ieșit, nici guvernul n-a căzut!" R.l. 5 XI 94 p. 5. „Viitoarea hartă a Bosniei seamănă cu o *integramă* care va da cel puțin la fel de multă bătaie de cap, pentru a fi dezlegată, ca și în cazul Cisiordaniei." R.l. 28 IX 95 p. 8. „Cea mai mare *intregramă* din lume, ce depășește 30 de metri înălțime, a fost construită pe zidul lateral al unui bloc turn din Ucraina. Careul, de 19 căsuțe lățime și 34 înălțime, acoperă întregul perete al clădirii rezidențiale din orașul Lvov." Z. 10 I 09 (cf. fr. *intégramme*; MDN, DEX 09)

integrísm s.n. „Ce este, deci, *integrismul*? Văd posibile trei definiții, care se întretaie: 1) religia devenită politică radicală; 2) invadarea domeniului politic în ansamblu de către religie; 3) religia funcționând ca ideologie totală (ceea ce o apropie de religiile seculare de substituție, precum comunismul sau fascismul)." "22" 25 I 06. „un atelier interactiv despre fundamentalism și *integrism* religios în lumea contemporană" descopera.ro 17 IX 09 (din fr. *intégrisme*; Ciolan, *MC*; DN_3 – doar cu referire la catolici, MDN, DexX, DEX 09)

integríst, -ă adj. –Propriu integrismului– v. *Hezbollah* 1992. „Înainte de valul *integrist*, poeții lumii arabo-musulmane au celebrat îndelung dragostea fizică." R.lit. 33 / 95 p. 15. „un ultraortodox evreu este un fundamentalist, dar nu în mod necesar un *integrist*." "22" 25 I 06 (din fr. *intégriste*; PR 1970; Ciolan, *MC*; DN_3 – doar cu referire la catolici, MDN, DexX, DEX 09)

intelectualménte adv. –Din punct de vedere intelectual– „Printre cei care ne conduc există câțiva miliardari nuli *intelectualmente*, oameni fără nici o calitate." R.lit. 10 III 04 p. 16. „Exercițiul, timpuriu și continuu, al învățării limbilor europene clasice, greaca și latina, m-a condus la conturarea unui tipar de gândire, a unei scări de valori și a unui orizont conceptual specific, pe care le socotesc superioare *intelectualmente* celor rezultate din alte mecanisme educaționale." D. 1 VII 10 (din *intelectual* + *-mente*)

inteligént, -ă adj. **1.** (d. mecanisme etc.) –A cărui funcționare este asigurată în parte de un dispozitiv electronic– || *ambalaj inteligent* „[Gândiți-vă] la *ambalaje inteligente* pentru alimente, care îi avertizează pe părinți cu privire la posibile alergii..." Ad. 12 V 09 || *aparat (telefonic) inteligent* v. *organizator*^{2} 2003 || *automobil inteligent* „*Automobilele inteligente* îți bagă degetul în ochi și îți fluieră în ureche" G. 2 VIII 07. „P.U.M.A., *automobilul* ecologic și *inteligent* care aerisește traficul [...] proiectul P.U.M.A. (Personal Urban Mobility and Accessibility Project), dezvoltat de General Motors și Segway. Este vorba de un mic vehicul electric monopost care depășește cu puțin lățimea în spate a unui individ. Se deplasează pe două roți (motiv pentru care este dotat cu un sistem de autobalansare), are o autonomie de 56 Km și atinge o viteză maximă de 56 Km/h – mai mult decât suficient pentru un parcurs casă-birou și înapoi." go4it.ro 7 IV 09 || *beton inteligent* „Un *beton inteligent*. Betonul autocompactant este fluid, se compactează sub efectul propriei greutăți și se autofinisează." fabricadebani.ro 12 IX 08 || *bombă inteligentă* „Poziția ONU a fost lovită de o *bombă inteligentă* (care se autoghidează către țintă)..." G. 27 VII 06 p. 11 || *card inteligent* v. *card* || *casă inteligentă* „*Casa inteligentă* – un SF pe cale de a deveni realitate" G. 19 VII 06 p. 6 || *cip inteligent* „*Cipurile inteligente*, o tehnologie promițătoare pentru viitor, ne pot ușura viața în multe feluri. Vorbim de obiecte banale care devin deodată inteligente, conectându-se la o rețea și făcând schimb de informații." Ad. 12 V 09 || *circulație inteligentă* „*Circulație «inteligentă»* pe Bulevardul Decebal" Ad. 5 I 09 || *cod de bare inteligent* „*Codul de bare inteligent* se înroșește când alimentele sunt expirate. «Citirea» prospețimii va fi permisă de indicatorii cu sensibilitate termică, aplicați pe etichetă" G. 12 III 09 || *dronă inteligentă* „Militarii sunt interesați de perspectivele pe care le deschide în vederea creării unei noi generații de *drone* (avioane fără pilot) *inteligente*. Dotate cu o rază de acțiune de mai multe sute de kilometri, asemenea elicoptere-robot ar reveni la un preț de cost mult mai redus decât dronele obișnuite..." Ad. 23 IV 03 p. 18 || *etichetare inteligentă* „«Citirea» prospețimii și introducerea unor indicatori de temperatură sunt două componente esențiale ale *«etichetării inteligente»*" G. 12 III 09 || *frigider inteligent* „Gândiți-vă la *frigidere inteligente* care vă anunță că laptele este expirat..." Ad. 12 V 09 || *gadget inteligent* „Una din primele întrebări pe care le pune un client de business înainte de a achiziționa un *gadget inteligent* este legată de securitatea datelor salvate pe hard disk. Atunci când pierderea telefonului mobil este sinonimă cu pierderea întregii baze de date cu clienți, este normal ca utilizatorul să-și facă probleme." businessmagazin.ro 20 VI 06 || *haină inteligentă* „Dacă ideea unor *«haine inteligente»* – căptușite cu senzori care să ia tensiunea oamenilor, să le verifice glicemia, cadența respirației, gradul de transpirație etc. – circulă de decenii între oamenii de știință [...] deja sunt testate «textile inteligente»." G. 17 XII 08 p. 13 || *imobil inteligent* „Un nou bloc de apartamente [...] va fi primul *imobil «inteligent»* de locuințe din țară, care va permite locatarilor să-și achite facturile, să contacteze administrația și să monitorizeze clădirea prin internet [...] Blocul beneficiază de sistem de management al clădirii (BMS – Building Management System), ceea ce presupune supraveghere video, monitorizarea traficului în clădire și parcare, reglarea temperaturii și luminii în locuințe, de la distanță, internet cu fibră optică, televiziune digitală, centrală telefonică, control digital al consumului la utilități, monitorizarea on-line a costurilor de energie..." wall-street.ro 25 VII 06 || *mașină inteligentă* „*Mașina inteligentă*. Mercedes A Klasse face-lift dispune de sistemul «parking assist» care parchează singur mașina în lateral, fără ca șoferul să mai pună mâna pe volan" G.sp. 5 IX 08 || *oraș inteligent* „*«Orașul inteligent»* [...] permite interconectarea sistemelor de parcare și transport public într-un dispecerat de unde se poate controla prin GPS și semafoare inteligente întreg traficul din oraș." Ad. 30 V 09 || *parcare inteligentă* „Pe viitor vom avea în Capitală și *parcări inteligente* precum cele din Germania și Japonia care ocupă doar șase metri pătrați, parcări pe verticală în care mașinile sunt așezate de către lifturi speciale." Ad. 13 V 09 || *praf inteligent* „așa-numitul *«praf inteligent»* (microcipuri și microreceptori invizibili cu ochiul liber, care acoperă un teritoriu pentru a urmări deplasarea oamenilor sau a obiectelor..." G. 9 IV 08 p. 12 || *pulbere inteligentă* „[...] *«pulberi inteligente»* («smart dust»), senzori superminiaturizați în măsură să sesizeze permanent ce se petrece în lumea reală, înțelegând prin aceasta totalitatea condițiilor de desfășurare a activității economic a unei întreprinderi sau alteia sau de funcționare a unui anumit agregat." Ad. 13 II 02 p. 12 || *robot inteligent* „«Ziua *roboților inteligenți* la Universitatea Babeș-Bolyai» se află la cea de-a doua ediție." Ad. 11 I 09. „Baia Mare: Norbert Pal a pus pe picioare un *robot inteligent* [...] Acesta face aproape tot ce vrea programatorul său. Se plimbă dintr-o parte în alta a camerei, îi face harta și o memorează, astfel încât dacă îi apare un obstacol în față robotelul știe că e acolo și-l ocolește. Se încarcă singur de la priză și dacă îi sunt activați senzorii de mișcare se duce după persoana care îi este în față. Are și un ecran LCD legat la el." Ad. 12 IV 09 || *semafor inteligent* „La viteză mai mare, *semafoarele inteligente* se schimbă în roșu" G. 7 XI 07 p. 10. „140 de intersecții din Capitală vor beneficia de *semafoare «inteligente»* care, în momentele de aglomerație în trafic, își vor schimba culoarea pe principiul acordării de prioritate pentru direcțiile de mers cele mai solicitate." C. 16 V 08 p. 1. „Administrația Străzilor a reușit montarea *semafoarelor inteligente* în 96 de intersecții..." R.l. 13 I 10 p. 16; v. și G. 7 III 08 p. 6, Ad. 5 I 09 || *sistem de limitare a vitezei inteligent* „S-a inventat *«Sistemul inteligent de limitare a vitezei»*. A fost inventat aparatul care limitează automat viteza autovehiculelor, în cazul în care acestea au depășit viteza legală. Sistemul, care va fi sub forma unui computer de bord, va ști unde se află mașina prin satelit." 7est.ro 11 V 09 || *sistem de tracțiune inteligent* „*sistem de tracțiune* integrală activ, *inteligent*, care optimizează încontinuu distribuția cuplului motor între punți, asigurând manevrabilitate, stabilitate și aderență excelente în orice condiții – inclusiv în ploaie și în cele mai strânse curbe." Ev.z. 27 X 08 || *sutien inteligent* „Un nou *sutien inteligent*, care împinge sânii în sus și mărește bustul atunci când «simte» că femeia care îl poartă este excitată, este în prezent testat de producătorii de lenjerie." Bănățeanul 14 V 09 || *tarantulă inteligentă* „Studenții de la Universitatea Politehnica lucrează de două zile ca să controleze cele mai rapide și *inteligente tarantule* automatizate" Ad. 4 IV 09 || *telefon inteligent* v. *telefon* || *telefonie inteligentă* v. *voicetel* 1998 || *televizor inteligent* „HP a lansat recent noua serie de calculatoare HP TouchSmart IQ800 – *televizoare inteligente* cu touchscreen." smartcasa.ro 26 IX 08 || *terminal inteligent* „Compania canadiană Research In Motion (RIM), producătoarea brandului de telefoane mobile BlackBerry, a lansat primul său *terminal inteligent* (smartphone) cu ecran complet tactil, numit Storm (furtună, în română – n.r.)." Ev.z. 13 X 08. „un *terminal inteligent* de nivel mid-range, cu un finisaj superior și functii SmartPhone complete." Fin. 11 V 09. **2.** (inform.; d. periferice) –Care are capacitatea de a stoca și procesa local date– || *imprimantă inteligentă* „O altă *imprimantă «inteligentă»* pregătită de HP este Photosmart [...] aceasta are mai multe opțiuni pentru printare fără a avea nevoie de conectare la calculator." Z.fin. 6 X 04 || *nanocip inteligent* v. *nanocip* || *sistem de navigare inteligent* v.

navigare; v. și *xDrive* 2008. **3.** || *design / plan / proiect inteligent, creație inteligentă* –Curentul / credința conform căruia / căreia originea și evoluția universului, a vieții și a omului se explică mult mai bine prin acțiunea deliberată a unei entități inteligente decât prin explicațiile selecției naturale oferite de evoluționismul darwinist– „conducerea Universității Lehigh a decis să ceară studenților să audieze o declarație despre «*creația inteligentă*», la începutul cursurilor de biologie despre evoluționism. Declarația susține că teoria lui Charles Darwin nu este demonstrată, că are lacune inexplicabile și face trimitere către lucrarea «Despre Panda și oameni», pentru informații suplimentare. [...] Conceptul de «*creație inteligentă*» nu dă explicit și numele creatorului, deși profesorul Behe, romano-catolic recunoscut, susține public credința sa personală în Dumnezeu." evenimentul.ro 22 X 05. „Dogma, devenită indiscutabilă, ne învață că piața reglementează totul, că mecanismele ei funcționează precum programele divine, softurile dumnezeiești în care cred partizanii teoriei «*designului inteligent*»." R.l. 2 IV 09. „Teoria «*proiectului inteligent*» (ca și alte forme de creaționism științific) își propune să suprime falia dintre știință și credință, urmărind astfel o educație integrală." revistaverso.ro 14 V 09; v. și fabricadebani.ro 11 II 09 (din fr. *intelligent*, engl. *intelligent*; după engl. *smart*; 3 după engl. *intelligent design*; Ciolan, *MC*)

intelighé**nție** s.f. **1.** –Clasa intelectualilor, cu referire la Europa Centrală și de Est– „*Inteligheția* rusă și mâna care o hrănește" Fin. 11 VIII 08; v. *exteritorialitate* 1993. **2.** –Clasa intelectualilor– „Totul se reduce de fapt la o singură problemă esențială: incapacitatea *inteligheției* de a lua poziție critică față de puterea și ideologia dominantă a momentului, oricare ar fi acel moment" D. 13 X 06. „Mihaela Crăciun [realizator tv] promovează «*inteligheția*» din diaspora" Ad. 30 XII 08. **3.** –Elita intelectualității– „["22" este] publicație a G.D.S. care reunește *inteligheția* românească." "22" 35 / 93 p. 3. „Președintele, «*Inteligheția*» și «Boborul»" Neamul Românesc, 3 IV 07. „*Inteligheția* s-a strâns la decorarea lui Patapievici" Cot. 26 VI 08; v. și "22" 8 / 94 p. 9 4. –Clasa intelectualilor stângiști– „Este cazul *inteligheției* franceze care, până în anii '70, nu numai că s-a situat pe poziții de stânga, dar a găsit în Moscova un loc de pelerinaj moral și intelectual." R.l. 1 X 93 p. 2; v. și *guru* (sensul 2) 1995 (din fr. *intelligentsia* – la origine cuv. rus.; Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09)

Intelsát s. (cuv. engl.) „Firmele americane nu au dorit [...] să reprezinte un concurent pentru sateliții din rețeaua «*Intelsat*» dominată în exclusivitate de aceste firme." Sc. 16 VIII 77 p. 5. „Lansarea celui de-al șaptelea satelit de telecomunicații *Intelsat 5* va avea loc la 18 octombrie cu ajutorul unei rachete Ariane..." R.l. 12 X 83 p. 6. „*Intelsat*, compania de satelit care a transmis primii pași pe lună ai lui Neil Armstrong, a încheiat luni un acord prin care compania va fi preluată de un consorțiu format din patru membri, contra sumei de 5 miliarde de dolari..." Z.fin. 18 VIII 04; v. și R.l. 6 XII 80 p. 6, Sc. 7 III 82 p. 6; v. și *Eutelsat* 1982 (abreviere din *In*[ternational] *Te*[lecommunication] *Sat*[ellite Consortium]; Dimitrescu, *Dr.* 205; BD 1968)

intemporál, -ă adj. –Care nu cunoaște dimensiunea temporală. Atemporal, etern– „prezență vie și cât se poate de personalizată, deloc abstractă, deloc *intemporală*, cum de altfel nu a fost niciodată acest critic [N. Manolescu] în scrierile sale." revistaramuri.ro 4 / 09 (din fr. *intemporel*; MDN, DexX; cuvântul apare la Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*, 1980, vol. III p. 184)

intenna s.f. (cuv. engl.; telefon.) –Antenă încorporată în telefoanele mobile– „*intenna*, capacitate de stocare de 80 MB..." Ad. 12 X 04 p. 6. „Telefonul oficial al Jocurilor Olimpice este un produs elegant, cu «*intenna*» compactă și stilată, cu design de lux, de tip slide-up." Ad. 11 V 05 p. 8

intenționalitáte s.f. –Caracter intențional– „Imaginea servește în *intenționalitate*, în formă [...] și în mișcare sensul mai ales liric al operei." Cont. 10 III 67 p. 5. „Principalul scop al colocviului a fost acela de a surprinde metamorfozele ideii de *intenționalitate* de-a lungul istoriei filozofiei, de la Plotin și Proclos la Lévinas și filozofia minții." Obs.cult. 28 IX 04 (din fr. *intentionnalité*; DN_3, DEX 98, DexX)

înter s.m. (sport) –Înaintaș, atacant situat între centrul înaintaș și extrema dreaptă– „nu pricep alergiile intelectuale la numele lui Burruchaga (un *inter* din țara lui Borges) alarmate că acesta ar atenta la strălucirea lui Wittgenstein." R.lit. 3 IV 86 p. 7 (din fr. *intér*[ieur]; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

interactív, -ă adj. –Care permite interacțiunea– „va fi un spectacol *interactiv*, în care soliștii și actorii vor comunica cu cei din sală, antrenând publicul la show-ul de sâmbătă seară." R.l. 4 XII 99 p. 15. „Experimentul se va desfășura sub forma unui *joc interactiv* între public și artist." zf.ro 1 VI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *bookcrossing* 2006, *minishow* 2010, *tutorial* 2001, *zooparc* 2004 || *joc interactiv* v. *cameră*[1] (*de / pentru chat*) 2007 (din fr. *interactif*, engl. *interactive*; PR 1980; MDN, DexX, DEX 09)

interactivitáte s.f. –Interacțiune, acțiune reciprocă– „*Interactivitatea* devine componenta esențială a presei." G. 14 IX 07 p. 2. „în textul ăsta eu mi-am putut da un fel de probă a tot ce pot să fac mai bun până acum ca scriitor pentru teatru – de la comedii negre, teatru de păpuși contemporan, momente de *interactivitate* actor-spectator, monolog, teatru absurd, teatru realist – e toată gama mea de expresie și sensibilitate." D. 30 VI 11 (din fr. *interactivité*; PR 1980)

interacționá v.i. –A intra sau a se afla în raporturi de interacțiune– „Această însușire a mezonilor ka a fost caracterizată printr-un parametru nou – absent la celelalte particule ce *interacționează* tare – denumit «stranietate». Denumirea, pentru această nouă proprietate, marcată printr-un parametru nou – numărul cuantic de stranietate – este sugestivă." Cont. 27 VI 80 p. 5. „rolul celor doi este foarte important, deoarece aceștia vor *interacționa* cu tineri din mai multe țări, vor trebui să promoveze politicile de tineret și să implementeze în țară deciziile care se iau." G. 12 VII 07 p. 9; v. și *biotehnic* 2006, *magnetosferă* 2007, *one-stop-shop* 2009 (din *interacțiune*, după fr. *interagir*; DN_3, DEX 98, DexX)

interafrícán, -ă adj. –Referitor la relațiile dintre țările africane– „Participanții vor analiza probleme tehnice și juridice legate de cooperarea dintre țările africane în domeniul radiodifuziunii. De asemenea, va fi analizat raportul privind proiectul construirii unui centru *interafrican* de radiocomunicații." I.B. 29 X 85 p. 4. „Ministrul de stat pentru afaceri externe al Egiptului, Boutros Ghali, a relevat că apropiata vizită la Cairo a șefului statului etiopian, Mengistu Haile Mariam, va oferi prilejul unor consultări cu președintele Hosni Mubarak în ceea ce privește soluționarea pe cale pașnică a divergențelor *interafricane* pe baza principiilor Cartei Organizației Unității Africane – informează postul de radio Cairo, cit. de agenția KUNA." I.B. 7 V 87 p. 4. „Secretar General al Uniunii *Inter-Africane* Socialiste și Democrate" amosnews.ro 1 VI 03 (din fr. *interafricain*; MDN, DexX)

interbancár, -ă adj. –Referitor la operațiunile dintre bănci– „Pe piața valutară *interbancară* funcționează, în prezent, ca dealer patru bănci comerciale: Banca Comercială Română (BCR)..." R.l. 10 V 96 p. 4. „Tranzacțiile *interbancare* au reprezentat peste 60 la sută din volumul total..." R.l. 14 I 99 p. „Volumul tranzacțiilor de pe piața valutară *interbancară* s-a apropiat luna trecută de recordul de 40 mld. euro de la începutul lui 2009..." zf.ro 10 X 11 (din *inter-* + *bancar*, după fr. *interbancaire*; PR 1960; MDN, DexX)

interbucureșteán, -ă adj. (sport) (d. întreceri sportive) –Care se dispută între echipe din București– „în Capitală, în confruntarea *interbucureșteană* [...] au învins oaspeții..." I.B. 5 IV 84 p. 7. „pe Stadionul «23 august» era un mare cuplaj *interbucureștean* de fotbal. Dinamo întâlnea pe Progresul și Steaua primea replica Rapidului." Ev. 20 X 01. „Steaua și Rapid au jucat celebrul sfert de finală *interbucureștean*." ProSport 17 II 09; v. și I.B. 3 III 84 p. 7, 6 IV 84 p. 3, 11 IV 85 p. 7; v. și *cuplaj* 1982 (din *inter-* + *bucureștean*)

intercity s.n. (transp.) –Tren rapid care leagă între ele orașe importante dintr-o țară– „Societatea Națională a C.F.R. intenționează ca în perioada 1994–1996 să treacă treptat la viteza de circulație de 140–160 km pe oră [...] Legăturile feroviare rapide vor avea ca model serviciile *Intercity* din Occident [...] De asemeni S.N.C.F.R. intenționează să conexeze legăturile sale internaționale de transport pe șină la serviciul Eurocity." R.l. 18 V 93 p. 1. „Pe ruta București-Iași, un nou *intercity*" Cronica rom. 31 I 98 p. 3. „Biletul de tren la *intercity* s-a scumpit în ultimele opt luni cu 20 lei" wall-street.ro 10 VIII 07 [pron. *intersíti*] (din fr., it. *intercity*; PN 1987; MDN, DexX)

interclúburi adj. invar. (sport) –Disputat între cluburi– „sezonul *inter-cluburi* [se încheie] la 30 mai..." I.B. 10 V 84 p. 3. „eu sper să fiu peste câteva zile campion al Europei *intercluburi* cu Juventus." Săpt. 24 V 85 p. 8. „Clasamentul celor mai buni marcatori din competițiile europene *intercluburi*" Ad. 19 II 09; v. și I.B. 8 III 84 p. 7 (din *inter-* + *cluburi*; DEX 09)

intercondiționáre s.f. –Stabilirea unor raporturi complexe de interdependență– „Analiza *intercondiționării* factorilor naturali, economici, demografici, sociali și tehnici." Sc. 11 X 67 p. 1. „urbanismul se află în relație de *intercondiționare* și cu mediul înconjurător, orașul fiind în mare măsură dependent de ecosistemele care îl înconjoară." ecomagazin.ro 2 I 09; v. și Mag. 26 V 79 p. 2 (din *inter-* + *condiționare*; cf. rus. *vzaimoobuslovlennosti*; El. Carabulea în SMFC III p. 35–38; DN_3, DEX-S, DexX)

interconectát, -ă adj. –Care stabilește conexiuni între mai mute elemente care pot funcționa și independent– „Dispeceratul central al sistemului energetic *interconectat*." Sc. 22 I 63 p. 3. „Comisia a examinat, de asemenea, probleme menite să asigure funcționarea *interconectată* a sistemelor energetice ale țărilor membre ale C.A.E.R." Sc. 31 V 83 p. 4. „Eufonika *interconectat* cu Astral și RDS" Z. de Mureș 4 XI 06 (din *interconecta* + *-at*; DEX-S, DexX)

interconexiúne s.f. (tehn.) –Conectare simultană și reciprocă a mai multor circuite– v. *chip* 1978. „Transelectrica vrea să realizeze linii de *interconexiune* cu Serbia și Republica Moldova" wall-street.ro 12 XII 08 (din fr. *interconnexion*; PR 1930, DMC 1970; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

interculturalitáte s.f. –Totalitatea relațiilor dintre culturi coexistente– „orice manual de limbi străine este un caz special de *interculturalitate*." Obs.cult. 21 VIII 01. „Curricula școlară nu pare a reflecta realitatea socio-culturală, și anume faptul că majoritarul și minoritarul sunt într-o continuă relaționare și situație de *interculturalitate*, coabitare, schimb." Obs.cult. 8 V 08 (din fr. *interculturalité*; Ciolan, *MC*)

interdisciplinarísm s.n. –Caracter interdisciplinar– „Cu «*interdisciplinarismul*» acestui număr pot fi puse în legătură și dialogul lui Ș. Cioculescu despre vol. II..." R.lit. 21 III 85 p. 2. „Depinde – e drept – și cu ce mijloace sunt ele [studiile] întreprinse: «bătrânește», în prelungirea istoriografiei literare «factologice», «obiective», cantitative, sau ca *interdisciplinarism*, ca privire panoramică, deopotrivă arhivistică și hermeneutică, ținta finalmente estetică a analizei textuale fiind atinsă după investigarea tuturor contextelor de epocă, unde pot contribui – de pildă – filozofia politică, istoria mentalităților, sociologia literaturii ș.a.m.d." Obs.cult. 10 IX 02 (din *interdisciplinar* + *-ism*)

interdisciplinaritáte s.f. –Caracterul a ceea ce aparține mai multor discipline– „În aula Universității din București au început sâmbătă dimineață lucrările celui de-al doilea Colocviu național de pedagogie, cu tema «Prognoză, inovare și *interdisciplinaritate* în învățământ»." R.l. 3 XII 72 p. 5. „O admirabilă reușită a *interdisciplinarității*: radio-imuno-dozările (și rostesc acest cuvânt răspicat și evidențiindu-i componentele) care reprezintă rezultatul colaborării imunologiei clasice, a imunochimiei, a radiochimiei, a biomatematicii." Fl. 9 III 78 p. 11. „*Interdisplinaritatea* – între teorie și practică" Obs.cult. 5 IV 07 (din fr. *interdisciplinarité*; DMN, PR 1968; DEX-S, MDN, DexX)

interfáță s.f. **1.** (electron.) –Dispozitiv care convertește semnalele astfel încât două aparate să poată comunica între ele– „*Interfața* om-calculator va fi, probabil, realizată prin circuite logice, compatibile cu țesuturile vii, fie implantate, fie plasate în contact cu diferite zone cerebrale sau organe senzoriale." Sc. 29 V 83 p. 5. „În palma stângă am un senzor vizibil și fizic sub forma unui cerc care se cuplează cu o *interfață* la nivelul creierului" Nat. 22 XI 03 p. 3. „Este necesară o *interfață* care să preia semnalul bioelectromagnetic de la nivelul sistemului nervos, să le transmită mai departe." G. 17 VII 07 p. 3; v. și *run-flat* 2004. **2.** (inform.) –Sistem combinat de grafică și text menit să faciliteze comunicarea dintre om și computer ori alte dispozitive similare (tabletă, telefon mobil etc.)– v. *clic* (*a da / face clic*) 2008, *electronic* (*poștă electronică*) 2006, *hypertext* 2006, *implementa*^{2} 2008, *tag* 2009, *wikipedia* 2003. **3.** (fig.) –Zonă de contact sau de interferență între două sisteme, care asigură comunicarea dintre ele– „Ceea ce s-a întâmplat în ultima perioadă a dat peste cap un tip de echilibru strategic temporar instaurat după 1990, la *interfața* spațiului ex-sovietic cu cel al Uniunii Europene." "22" 1 II 05 p. 3; v. și *bioinginerie* 2008. **4.** (fig.) –Persoană ori structură specializată care asigură comunicarea dintre o instituție și publicul ei ori alte instituții– v. *procesare* 1996. „Până într-un anumit moment existau directori editoriali de mare anvergură în presă, care erau o *interfață* între patron și redacție..." Cot. 20 II 09 p. 19; v. și *somelier* 2003 (după engl. *interface*; Stoichițiu-Ichim, A)

interfázic, -ă adj. (tehn.) –Dintre faze– „Prin reorganizarea fluxului la secția bibelouri s-au eliminat complet transporturile încrucișate și s-a redus parcursul inițial *interfazic* al produselor cu circa 200 metri." R.l. 6 I 78 p. 1 (din engl. *interphasic*; WT; DEX 98, MDN, DexX)

interferometríe s.f. (fiz.) –Totalitatea metodelor de măsurare bazate pe fenomenul de interferență– „Tehnica *interferometriei* cu mai multe aparate – folosită în radioastronomie, pentru observarea radiogalaxiei, quasarilor și nucleelor de galaxii – a sugerat astronomului francez A.L. cuplarea unor telescoape optice." Cont. 1 VIII 75 p. 5. „Această ultimă teorie urmează să fie validată grație unei tehnici denumite *interferometrie*, care constă în combinarea luminii captate de patru telescoape diferite, pentru a o amplifica. Imaginea obținută astfel este de 100 de ori mai mare decât cea captată de telescopul spațial Hubble." Ev. 9 IV 10; v. și Mag. 14 VI 75 p. 7 (din fr. *interférométrie*; PR 1950; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; DT; DEX, DN_3, DexX)

interferón s.n. (med.) „Rezistența la mai mulți viruși era consecința elaborării de către celulele organismului a unei substanțe proteice susceptibile de a se întrepătrunde (interfera) cu acțiunea altor viruși – respectiva substanță fiind de aceea denumită *«interferon»*." Sc. 13 V 77 p. 5. „a experimentat cu succes acest *interferon* purificat pe 35 de pacienți." R.l. 1 III 85 p. 6. „O sută de persoane așteaptă tratamentul cu *interferon*" Mon. de Suceava 19 III 08; v. și Sc. 25 III 79 p. 5, Cont. 27 VI 80 p. 5, Sc. 23 I 81 p. 6, R.l. 12 XII 81 p. 6, Sc. 14 V 82 p. 5, R.l. 23 IX 82 p. 6, Cont. 6 VIII 82 p. 7, R.l. 8 II 85 p. 8; v. și *biotehnologie* 1987, *coli* 1985, *plaferon* 1985, *viral* 1977 (din fr. *interféron*, engl. *interferon*; PR 1952, BD 1969; DM; DEX-S, MDN, DexX)

interfón s.n. (telef.) –Sistem de comunicare telefonică între posturi interioare– „Aer condiționat, televizor, telefon, magnetofon, *interfon*, bar." Cont. 16 X 70 p. 9. „Autorul *interfonului* cu patru posturi, C.B., este doar în clasa a IV-a la Liceul D. Bolintineanu." I.B. 9 VI 75 p. 2. „La TVR [în decembrie 1989] ușile erau metalice, se blocau cu drugi pe dinăuntru și aveau *interfon*. Persoanele considerate indezirabile nu puteau intra." Ad. 30 III 10; v. și R.l. 23 VII 77 p. 2, 10 III 79 p. 6, R.l. 18 V 81 p. 5, R.l. 19 VI 82 p. 4; v. și *troler* 2006 (din fr. *interphone*; cf. engl. *interphone*; DMN 1952; D. Am., DT; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

intergaláctic, -ă adj. (astron.) –Între (dintre) galaxii– „Cronologia viitoarelor întâlniri interstelare sau *intergalactice*." Gaz.lit. 24 I 63 p. 8. „în univers ar putea exista o rețea de comunicații *intergalactice* din care Terra încă nu poate face parte." R.l. 26 VI 84 p. 6. „Harta *intergalactică* pe înțelesul tuturor" descopera.ro 29 I 10; v. și Săpt. 9 VIII 85 p. 7 (din engl. *intergalactic*, fr. *intergalactique*; cf. germ. *intergalaktisch*; GWDS; DT, AD; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

interliceál, -ă adj. (sport) –(Întrecere sportivă) între echipele selecționate ale unor licee– „La acest meci *interliceal* [...] au venit spectatori mai mulți decât la oricare cuplaj de divizia A." I.B. 9 II 84 p. 7. „Cuplaj *interliceal* [...] la baschet" I.B. 5 III 84 p. 7. „Pe data de 22 noiembrie va avea loc la Satu Mare primul festival-concurs *interliceal* de muzică ușoară, intitulat «Muzica inimii mele»." ziare.com 20 XI 07 (din *inter-* + *liceal*; MDN, DexX)

interlóp s.m. –Membru al lumii interlope. Răufăcător– „Un *interlop* din Rești și limuzina acestuia – vedete în videoclipul lui Fizz" Ad. 18 V 05. „*Interlopul* Eugen Preda s-a înarmat de la Ciorogârla" Ad. 28 XII 09. „Polițist în comă, după ce a fost bătut de un *interlop* recidivist" Ev.z. 5 IX 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 45 / 10 (DEXI; în celelalte dicționare numai ca adj.; DexX)

intermitént, -ă s.m.f. –Persoană care nu lucrează regulat într-un anumit serviciu– „greva «*intermitenților* spectacolului» care sunt artiști dar și tehnicieni..." R.l. 2 X 92 p. 4. „Acum *intermitenții* au încercat să ocupe un cinematograf din oraș." R.lit. 26 V 04 p. 29 (din fr. *intermittent*; în dicționarele curente apare doar ca adj., cu alt sens)

internaút, -ă s.m.f. –Persoană care explorează Internetul în căutarea informației dorite– „Cum *internauții* sunt tot mai numeroși în țările dezvoltate, se pare că presa scrisă, cel puțin, va avea de suferit." R.lit. 15 / 98 p. 22. „o *internaută* o întreabă într-un limbaj crud pe Maria Magdalena dacă Isus era un bărbat adevărat." R.lit. 14 VI 00 p. 23. „pentru că se cunoaște interesul *internautului* pentru download, chiar în header-ul paginii se află două link-uri către galerie foto și video." Obs.cult. 21 XII 06 p. 20. „Un *internaut* de la Academia de Poliție a fost surprins când descărca de pe internet un film, faptă considerată ilegală." adevarul.ro 28 IV 11; v. și "22" 272 / 98 p. 6, Vineri 16 / 99, Mag. intern. 12 VII 00 p. 1, Ad. 5 II 01 p. 5, R.lit. 6 III 02 p. 29, D. 8 / 04 p. 11, Obs.cult. 13 XII 07 p. 30, Cot. 24 II 09, G. 11 III 09 p. 16 (din engl. *internaut*, fr. *internaute*; PR 1995; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

internaútic, -ă adj. (inform.) –Care ține de Internet– „Mediul *internautic* presupune un cod oarecum avangardistic, cu o autoritate incertă (lipsa cenzurii și prezența oricăror categorii de utilizatori)" Cuv. 8 / 07 p. 3. „Analizele mediatice vor curge pe drumul lor, implicând statistici, vânzări, viteze *internautice* de lectură..." R.lit. 10 VII 07 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „ar fi arătat cu totul altfel dacă ar fi fost scris înainte de inventarea spațiului *internautic*" Obs.cult. 12 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (*internaut* + *-ic*; Stoichițoiu Ichim, în LRASD – 2005; DNAR)

Internét s. (comunic., inform.) –Rețea informatică mondială în cadrul căreia computere conectate la diferite rețele locale pot comunica între ele– „Acum a apărut noul mediu digital, cu rețeaua sa globală de comunicații «*Internet*»..." Ad. 5 VII 95 p. 7. „Odată cu donarea

calculatoarelor la licee, acestea au fost conectate la rețeaua *Internet*." "22" 41 / 95 p. 13. „Sistemul www nu trebuie confundat cu *internetul*. Termenul «*internet*», introdus pentru prima dată în 1974, se referă la o rețea în care sunt conectate milioane de computere. În schimb, World Wide Web este platforma de documente hypertext ce sunt accesate prin intermediul *internetului*." adevarul.ro 9 VIII 11; v. și D. 134 / 95 p. 14, D. 272 / 98 p. 7, 7 seri anul III / 22 / 99 p. 16, Real.evr. 119 / 00 p. 6, R.lit. 20 XII 00 p. 37, Ad. lit.art. 2 V 01 p. 4 || *internet banking* v. *banking* || *internet café* –Local public în care, contra cost, se poate accesa internetul– „Douăzeci și patru de persoane au fost ucise și alte 13 rănite în incendiul unui *Internet-cafe*, duminică dimineață, la Beijing, a anunțat presa oficială chineză." Ad. 17 VI 02 p. 13. „China nu va permite deschiderea de noi *Internet café-uri*" G. 7 III 07 p. 22; v. și *baby-sitting* 2008 (din engl. americ. *internet*; cf. fr., it. *internet*; M. Zamfir în R.lit. 9 / 96 p. 3, R. Zafiu în R.lit. 38 / 01, 41 / 10; DCMM; Principiul Internetului s-a descoperit la 21 nov. 1969 la Univ. Los Angeles de către o serie de profesori, printre care Vinton Cerf. Internetul a început să se răspândească din 1986; MDN, DexX, DEX 09)

internship s.n. (cuv. engl.) –Perioadă de noviciat, de stagiatură într-o firmă pentru tinerii absolvenți– „După absolvire, a aplicat pentru un *internship* în cadrul departamentului de resurse umane." R.l. 11 XII 08 p. 16. „În timp ce studia în Franța a ajuns prin forțe proprii la laboratorul japonez KEK de lângă Tokio, unde a realizat un *internship* plătit integral de asiatici." adevarul.ro 19 VIII 10. „Au trecut doar două săptămâni, în noiembrie 2009, de când am intrat în legătură cu ei, până ce am primit oferta de *internship*." adevarul.ro 21 VII 11; v. și Ev.z. 5 V 08 p. 25 [pron. *întérnșip*]

interoperabilitáte s.f. –Capacitatea de a fi interoperabil, de a putea fi operat reciproc de părțile implicate– „[România continuă] procesul de realizare a *interoperabilității* cu armatele țărilor membre NATO." J.nat. 2 IX 97 p. 6. „Planul conține «ținte» de *interoperabilitate* și criterii clare pe care România trebuie să le îndeplinească pentru a deveni membru al Alianței Nord-Atlantice." R.l. 20 III 99 p. 1. „dacă NATO susține ideea a două sisteme antirachetă independente între care să existe un schimb de informații, Rusia vrea un sistem comun cu *interoperabilitate* deplină." ziare.com 21 IX 11 (din engl. *interoperability*; DexX, DEX 09)

Interpól s.n. –Organism internațional de poliție criminală– „*Interpolul* e deseori imaginat ca un corp de superdetectivi, o ultrapoliție atotputernică." Sc. 6 X 73 p. 6. „După cinci ani de cercetări, în care au colaborat carabinierii și poliția financiară italiană, *Interpolul* și F.B.I., s-a ajuns la depistarea unei organizații dominate de Mafia și având printre liderii ei pe celebrul G.B., «boss» renumit în rândul traficanților de droguri." Sc. 1 V 74 p. 4. „Topul celor mai căutați români prin *Interpol*" 9am.ro 15 XI 07; v. și Sc. 22 X 78 p. 5, Cont. 14 XII 79 p. 4, R.l. 10 III 82 p. 6 (abreviere din engl. *Inter*[national Criminal] *Pol*[ice Organization], care datează din 1956; cf. fr. *Interpol*; L. Seche în LR 2 / 75 p. 177; CD, DP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

interprét, -ă s.m.f. || *interpret-traducător* –Persoană aptă să desfășoare atât activități de interpretariat cât și de traducere– „De asemenea, noile descrieri sunt folosite [...] în laboratoarele de limbă, mai ales în cel organizat de UNESCO și destinat traducerilor simultane și altor tipuri de lucrări desfășurate în secția de *interpreți-traducători* a facultăților de limbi străine din București." Sc. 17 II 74 p. 4. „în 2002 am început să profesez ca *interpret-traducător* în cadrul unor proiecte PHARE ale CE..." sfin.ro 6 II 10 (din *interpret* + *traducător*); v. și *compozitor-interpret, ghid-interpret*

interpretariát s.n. || *interpretariat-traducere* –Activitatea celui care face traduceri, inclusiv simultane– „De altfel, în noile planuri de învățământ, am propus ca după trunchiul comun (anul I și II) studenții să se specializeze în literatură, în limbă sau în *interpretariat-traducere*, în funcție de viitoarea lor profesiune." Sc. 17 II 74 p. 4 (din *interpretariat* + *traducere*)

inter-rail adj. (cuv. engl.; transp.) –Bilet care permite tinerilor sub 26 de ani să călătorească timp de o lună pe toate liniile feroviare europene– „Există, pentru tinerii care nu au împlinit 26 de ani, o legitimație, «*inter-rail*»; avantajul acesteia e că posesorul poate călători în toată Europa." R.l. 14 VII 93 p. 14. „Programul *Inter Rail* există de câțiva ani și cu toate acestea nu foarte multă lume îl cunoaște." 121.ro 9 IV 07; v. și R.l. 5 VII 93 p. 14 [pron. *inter-ráil*] (cf. fr., it. *interrail*; PN 1987; MDN)

intersemestriál, -ă adj. –Dintre semestre– „în intervalul 2-10 februarie 2008 este programată vacanța *intersemestrială*." ziare.com 28 X 07. „Inspectoratul Școlar al Municipiului București a cerut tuturor unităților de învățământ ca în vacanța *intersemestrială* să recomande școlarilor participarea la concerte adecvate vârstei..." G. 29 I 08 p. 11 (din *inter-* + *semestrial*)

interstáție s.f. –Spațiul dintre stațiile de metrou construit pentru trecerea acestuia– „pe întreaga magistrală a 2-a proiectanții au urmărit construirea stațiilor și a *interstațiilor* la adâncimi cât mai mari." R.l. 7 II 84 p. 2. „Ambele scuturi cu care construim *interstația* Pieptănari–Tineretului [...] sunt ajunse, acum, la o distanță de circa 400 de metri față de punctul final..." R.l. 5 IV 85 p. 2. „Lucrările pentru primul tronson vizează construcții de stații și *interstații* de metrou (tunele și galerii), inclusiv proiectare..." baniinostri.ro 12 XI 09 (din *inter-* + *stație*; MDN)

intertítlu s.n. –Subtitlu în interiorul unui articol de lungi dimensiuni– „*Intertitlu*: România, codașa țărilor candidate" Z.fin. 1 VI 01. „un text care lansează și semnalul *intertitlului* de mai sus." R.lit. 1 IX 04 p. 32. „[În presa tipărită] nu se prea știa nici dacă aceste pagini sunt citite pe bune sau doar răsfoite, odată ce titlurile, *intertitlurile* sau casetele cu citate captau atenția." D. 14 I 10 (din fr. *intertitre*; PR 1955)

interumán, -ă adj. –Dintre oameni– „stabilirea unor bune relații *interumane*, în lumina normelor juridice și morale contemporane." R.l. 17 IV 75 p. 6. „Nu-mi place nepăsarea, ignoranța celor din jur, indiferent de domeniul de activitate și mai ales atunci când vine vorba despre relațiile *interumane*" Ad. 14 IV 10 (din *inter-* + *uman*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

interviatór, -oáre s.m.f. –Persoană care ia interviuri– „*interviatorul* – el însuși un cunoscut scriitor, ziarist și traducător [...] nu a întâmpinat dificultăți în munca sa." Luc. 14 IV 73 p. 1 (din *intervia* + *-tor*)

intervieváre s.f. –Luarea unui interviu– „Admirabilă, sub acest raport, *intervievarea* lui A.C., martor al cvasituturor etapelor de dezvoltare pe care le-a parcurs muzica românească." R.lit. 13 IV 72 p. 12 (din *intervieva*; DEX 98, DexX)

intervievatór s.m. –Persoană care ia un interviu– „Există *intervievator* de diverse feluri, dar toți au două lucruri în comun: cred că acela va fi interviul vieții lor, și sunt speriați [...] A trebuit să mă înfrunt câteodată cu asemenea *intervievatori*, iar rezultatele au fost întotdeauna cele mai deplorabile." R.lit. 28 VI 84 p. 23. „*Intervievatorul* propune un termen incitant, care ar putea face carieră: elitcultism (prin analogie cu *proletcultism*)." Ad. lit. și art. 712 / 04 p. 5. „[Al. Paleologu] își corectează *intervievatorul*" R.l. 1 VIII 05 p. 8 (din *intervieva* + *-tor*; DexX)

intervíu s.n. –Convorbire între conducătorul unei întreprinderi sau un reprezentant al acestuia și o persoană care urmează să se angajeze la acea întreprindere– „*Interviul* și testul de angajare vor avea loc [...] la sediul societății." R.l. 31 VIII 92 p. 5. „Revista «22» scoate la concurs următoarele posturi: procesare text, secretariat, difuzare/publicitate. *Interviuri* [...] la sediul din Calea Victoriei 120." "22" 2 / 96 p. 16. „Cum să nu ratezi un *interviu* de angajare" Z.fin. 4 V 09; v. și Ev.z. 2 IX 97 p. 9, Cap. 20 XI 97 p. 24 (din fr., engl. *interview*; DN, DEX, DN_3, NODEX – alte sensuri, DexX) || *interviu-document* –Interviu cu valoare de document– „*Interviu-document*" [titlul unui articol în care se vorbește despre un interviu luat regelui Mihai I] R.l. 12 V 90 p. 1. „Un *interviu document* capturat de Securitate" C.n. 5 IV 03 (din *interviu* + *document*) || *interviu-fulger* –Interviu luat rapid– „le-au consemnat într-un *interviu-fulger*." Cont. 1 IX 67 p. 7. „Apropo de meciul de pe stadionul Steaua: la stația de radioamplificare, în pauza jocului, un foarte frumos program informativ-educativ, cu muzică, știri de ultimă oră și *interviuri-fulger*." I.B. 20 IX 82 p. 7. „Într-un *interviu fulger*, cântăreața americană Jennifer Lopez a dezvăluit câteva lucruri mai puțin cunoscute despre ea." realitatea.net 10 IX 09; v. și R.l. 10 II 74 p. 3 (din *interviu* + *fulger*, după fr. *interview-éclair*; DMN 1970; Giurescu, M.C. 33; DexX); v. și *carte-interviu, reportaj-interviu*

Interviziúne s.f. –Sistem de transmitere a programelor de televiziune între țările socialiste, în perioada dinaintea căderii zidului Berlinului– v. *radioreleu* 1963 (din fr. *intervision*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

interzís, -ă adj. || *a rămâne interzis* –A fi șocat– „medicul B., care era de gardă, *a rămas* «*interzis*» când a văzut despre ce este vorba." ziaruldeiasi.ro 26 VIII 98. „Forul condus de Platini *a rămas interzis* când a văzut ce a făcut una dintre cele mai importante echipe din România" adevarul.ro 3 XI 12; v. și *anticinematografic* 2002 (construcție formată în română, cu *interzis* după fr. *interdit* "très étonné")

interzonál adj., s.n. (sport) –Competiție care are loc între două zone– v. *interzonalist* 1985. „În 1979, brazilianul a încercat cea de-a treia victorie la campionatul *interzonal*, însă a fost nevoit să se retragă din cauza unor probleme de sănătate." Sibianul 19 V 08 (din *inter-* + *zonal*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

interzonalíst, -ă s.m.f. –Sportiv care participă la o competiție interzonală– „*Interzonaliștii* vor începe deja în a doua jumătate a lunii turneul din Tunis. În

timpul marelui festival de la Biel [...] va avea loc cel de-al doilea interzonal..." Fl. 8 II 85 p. 29 (din fr., germ. *interzonal*; DEX, DN_3)

ínti s. „Guvernul peruan a anunțat că începând de la 1 ianuarie 1986 în țară va fi pusă în circulație noua monedă națională, «*inti*» [...] Ea va înlocui actuala monedă «sol»." I.B. 28 XII 85 p. 8. „Peruanii au fost foarte surprinși să constate că biletele de bancă purtând însemnele noii monede naționale, «*inti*», care prin recenta reformă monetară au înlocuit vechiul «sol», și-au făcut apariția în țară cu o săptămână înainte de punerea lor oficială în circulație." R.l. 8 I 86 p. 6; v. și R.l. 3 I 86 p. 6 (din sp. *inti*)

Intifáda s.f. (cuv. arab) –Insurecție– „Actorii principali ai *Intifadei*, îndreptată împotriva ocupanților israelieni, sunt copiii și tinerii..." R.l. 14 IX 93 p. 8. „[Y. Rabin] s-a dovedit implacabil în hotărârea cu care a luptat împotriva *Intifadei* palestiniene." "22" 48 / 95 p. 16. „O adresă web [...] găzduiește unul dintre cele mai cumplite documente ale noii *Intifade*, cea în care nu numai adolescenții sunt chemați să joace un rol de prim-plan, ci și copiii." Ziua 24 III 07 p. 16; v. și "22" 41 / 96 p. 16, R.lit. 10 / 96 p. 16, Ad. 13 II 04 p. 9, C.n. 23 III 04, Ad. 4 XI 04 (cf. it. *Intifada*; PN 1988; MDN, DexX)

intimizá v.t. –A crea un mediu intim– „Alăturat câteva vitrine [...] *intimizează* atmosfera..." Săpt. 9 II 73 p. 8. „Restaurantul «Jiul» din Craiova [...] de curând a fost *intimizat*, având saloane îmbrăcate în lambriuri, tapet textil..." Comerțul socialist 8 III 88 [f.p.]. „restaurantul a fost modernizat, *intimizându-se*, înlocuindu-se mobilierul." Comerțul socialist 25 VI 88 p. 6 (din *intim* + *-iza*; Uritescu, *CV* 78; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

intimizáre s.f. –Acțiunea de a crea un mediu intim– „Ar trebui să găsim cât mai repede modalitatea de a folosi cât mai rațional și mai eficient localurile mari. În acest sens, se poate interveni, după părerea mea, pe mai multe căi: prin *intimizarea* localurilor (compartimentarea lor), prin reprofilare etc. Noi ne gândim, de exemplu, să facem din «Mediaș» [...] berărie-plăcintărie." Sc. 7 II 69 p. 2 (din *intimiza*; DEX 98, DexX)

intoxicáre s.f. –Dezinformare, influențare prin propagandă înșelătoare– „Știm cu toții că a existat în fosta securitate un serviciu special de «*intoxicare*», de dezinformare." R.lit. 8 XI 90 p. 2. „Este momentul în care propaganda – a se citi operația de *intoxicare* – trebuie să intre în joc." Z. 11 IX 95 p. 3. „Geoană: A circulat o *intoxicare* că planul real era «picarea» Guvernului" mediafax.ro 23 XII 09; v. și *virus* (cf. fr. *intoxication*; PR, DMC 1960; Dimitrescu, *Dr.* 171; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri)

intradérmic, -ă adj. (med.) –Situat în dermă– v. *mezoterapie* 1977. „Vaccinul gripal, administrat *intradermic*" Ev.z. 22 II 08 (din fr. *intradermique*, engl. *intradermic*; CD, DZ; DN_3, DEX 98, DexX; cuv. este mai vechi)

intranazál, -ă adj. (med.) –Introdus prin nas– „Vaccinarea se execută prin pulverizare pe cale *intranazală* cu vaccin de tip A II și B." Sc. 17 I 61 p. 1. „corpuri străine *intranazale*, inflamațiile locale precum rinitele..." v. 14 XI 02 (din fr. *intranasal*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 139; FC II 129; DEX, DN_3, DexX)

intraurbán, -ă adj. –Din interiorul unui oraș– „Psihologii și electroniștii japonezi au pus la punct un tip de semafor rutier menit să-i educe pe pietoni în vederea respectării stricte a regulilor de circulație *intraurbană*." I.B. 9 I 84 p. 8. „asociațiile s-au oferit să distribuie membrilor biletele gratuite pentru transportul *intraurban*." evenimentul.ro 25 IV 04 (din *intra-* + *urban*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

intravilán adj., s. –Situat în spațiul unei localități– „Prețul terenurilor din *intravilan* s-a triplat în ultimii cinci ani" adevarul.ro 5 IX 03; v. și *extravilan* 2006, *viloi* 2008 //din *intra-* + fr. *ville* + *-an*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX//

íntro s.n. –Introducere– „Telenovela, i-am spus unuia dintre dascălii mei, e culmea prostituției scenaristice. Nu puneam atunci la socoteală reclamele la napolitane, *intro-urile*, jocurile și concursurile." D. 12 XI 99. „Orson Wells, vocea din *intro-urile* pieselor" R.l. 24 VI 10 p. 16 (cf. engl. *intro*; DCMM)

intronizá v.t. –A așeza pe scaunul episcopal. A încorona– „Cel de-al șaselea Prea Fericit al Bisericii Ortodoxe Române (BOR) *a fost întronizat* ieri la București ca Patriarh..." R.l. 1 X 07 p. 1. „Credincioșii ortodocși din județul Alba sunt în așteptarea unui moment important: duminică, la Catedrala Reîntregirii Neamului, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Părinte Daniel, îl *va introniza* pe IPS Irineu Pop, Arhiepiscop de Alba Iulia." ziare.com 3 VI 11 (din fr. *introniser*)

intronizáre s.f. –Acțiunea de a introniza și rezultatul ei– „*Întronizarea* primei femei în Biserica Episcopală din SUA" R.l. 11 XI 06 p. 9. „A treia zi după *întronizare*..." G. 4 X 07 p. 12 (din *introniza*, după fr. *intronisation*)

intruziúne s.f. –Pătrundere, introducere ilegală– „un tulburător protest [...] împotriva *intruziunii* nejustificate și abuzive a aparatelor tranzistorizate în existența de zi cu zi a oamenilor." Cont. 5 IV 74 p. 10. „În aceste vremuri de confuzie, în care infracționalitatea a ieșit la lumină [...] din pricina slăbiciunii instituțiilor, a vagului legislativ, dar și a *intruziunii* politicului dincolo de spațiul său de competențe, Barbu Brezianu a fost una dintre conștiințele cele mai vii și mai puternic angajate în apărarea patrimoniului național..." R.lit. 17 III 04 p. 24 (din fr. *intrusion*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

intubá v.t. (med.) –A introduce în organism (medicamente, mâncare) cu ajutorul unui tub– „[Omul] a fost introdus într-un plămân artificial, i s-au *intubat* lichide calde în stomac și, treptat, inima pacientului a început să bată." R.l. 22 I 77 p. 6. „Timp de 15 minute, anestezistul nu a reușit să o *intubeze*." ziaruldeiasi.ro 16 II 10 (din *in-* + *tub* + *-a*; cf. fr. *intuber*, it. *intubare*; PR 1964; DN_3, DEX-S, DexX)

intușábil, -ă adj. –De neatins. Intangibil– „Se consideră N.B. *intușabil?*" R.lit. 24 X 91 p. 4 (din fr. *intouchable*; MDN, DexX)

inuít s.m. (cuv. eschimos) „Adevăratul nume al eschimoșilor este «*inuit*» și ei doresc să nu mai fie denumiți cu primul termen, care înseamnă «Mâncători de carne crudă», termen ce le-a fost dat de iezuiți în secolul al XVI-lea." R.l. 7 VI 79 p. 6. „*Inuiții* au încercat, prin invitația făcută, să abordeze problema interdicției comerțului cu carne de focă, impusă în Uniunea Europeană, în condițiile în care vânătoarea de foci este o activitate extrem de importantă pentru comunitatea din Nunavit." ziare.com 8 II 10 (DexX)

inukútut s. (cuv. eschimos) „Limbajul din regiunea canadiană, denumit de eschimoși «*inukutut*», este vorbit în câteva dialecte. Folosirea mai multor forme de scriere a îngreunat contactele dintre comunitățile de eschimoși situate la mari distanțe unele de altele." Sc. 30 IX 76 p. 6 (DexX)

invazív, -ă adj. (med.) –Care necesită introducerea unui instrument medical în corp, pentru diagnostic sau tratament– „Se poate efectua [la Centrul de Cardiologie din Iași] explorarea *invazivă* și neinvazivă în toate cazurile de afecțiuni cardiovasculare..." adevarul.ro 16 II 02. „Potrivit medicilor, operațiile de acest tip sunt «minim *invazive*», adică afectează organismul uman într-o măsură mai mică decât chirurgia clasică." R.l. 12 XI 09 p. 12 (din engl. *invasive*, fr. *invasif*; DN_3, DEX 98, DexX)

invectivá v.t. (rar, cult) –A lansa invective la adresa cuiva– „Lui M. Zaciu nu-i place să fie *invectivat*, dar să *invectiveze* – da." Săpt. 4 VII 80 p. 5. „Părăsindu-l pe Corneliu Vadim Tudor (care s-a și grăbit *să-l invectiveze* în stilul caracteristic...), fostul peremist a mai anunțat că dorește să pornească și el la construirea unui partid... «popular»!" Obs.cult. 8 I 05 (din fr. *invectiver*; DEX 98, NODEX, DN_3, DexX)

invéntică s.f. „pe plan mondial este recunoscută existența *inventicii* ca aceea a unei noi specialități științifice [...] E o disciplină psihologică ce are mai mult scopul de a descifra mecanismul psihic al invenției." R.l. 26 X 78 p. 8. „Prin Hotărâre Guvernamentală, la Iași a avut loc actul de întemeiere oficială a Institutului Național de *Inventică* și a Centrului Național de Implementare a Invențiilor și Investițiilor." R.l. 3 VII 93 p. 9. „Salon de *inventică* la Târgul Internațional Tehnic" Făclia 16 III 10; v. și Pr.RTv 29 V 82, R.l. 18 VI 91 p. 2, Tiner. 4 VI 93 p. 5 (din *inventa* + *-ică*, după tipul *informatică*; Th. Hristea în R.lit. 11 XI 76 p. 9; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

inventotécă s.f. –Bancă de invenții– „Recent, creațiile [inventatorilor] au fost reunite într-o interesantă *inventotecă*..." R.l. 13 VI 86 p. 2 (din *inventa* + *-tecă*; MDN, DexX)

inversiúne s.f. || *inversiune sexuală* –Homosexualitate– „Grila de lectură a *inversiunii sexuale* folosită pentru întâia oară degajat la noi poate fi un prim pas în descifrarea sensibilității proustiene." R.lit. 43 / 95 p. 7. „racola bărbați din oraș sau din gara CFR, în special tineri, cu care practica acte de *inversiune sexuală*..." jurnalul.ro 7 XII 07 (din fr. *inversion sexuelle*; DN – alt sens, DEX, DN_3, DexX)

investițiónál, -ă adj. –Referitor la investiții– „S-a desfășurat recent un seminar internațional pe tema posibilităților *investiționale* străine în România. Expr. Mag. 25 / 95 p. 24. „capital *investițional*" R.l. 5 IX 98 p. 15. „avem în plan implementarea programului nostru *investițional* pentru anii următori" capital.ro 7 XI 12 (din *investiție* + *-onal*; MDN, DexX)

involvá v.t. (anglicism; lb. colocv.) –A introduce, a implica– „Nu sunt *involvat* în această problemă.". „«Cel care vine după mine la MAI să nu permită ca MAI *să fie involvat* în bătălii pentru putere», a mai spus Ioan Rus." antena3.ro 6 VIII 12 (din engl. *to involve*; comunicat de Matilda Caragiu-Marioțeanu)

iódler s.n. –Cântec popular din Tirol care trece fără tranziție de la vocea de piept la cea de cap– „Grupuri de schiori se îndreaptă spre teleferic,

tineri, numeroși, veseli, exuberanți, se bat cu zăpadă, lansează «*jodlere*» spre tării, râd și cântă." Sp. 28 XII 84 p. 2. „Universitatea Mozarteum din Salzburg [...] a înființat și o secție de *yodler* (sic!)." R.lit. 10 IX 03 p. 29 [scris și *jodler*] (din germ. *Jodler*; DEX, DN_3, DexX)

IPA s. –Întreprindere de produse alimentare– v. *cico* 1975, *cico-cola* 1974 (abreviere din *Î*[ntreprindere de] *P*[roduse] *A*[limentare])

iPad s. (cuv. engl.) –Linie de tablete, plasate ca dimensiuni între un telefon și un laptop, produse de Apple, inițial ca platformă pentru conținut audio-vizual (cărți, periodice, filme, muzică și jocuri) și conținut web– „În mod clar, suntem mai pregătiți pentru *iPad* decât am fost pentru trecerea de la «mecanicitatea» mașinii de scris la «virtualitatea» computerului și a laptop-ului." R.lit. 2 VII 10 p. 5. „*iPad* 16 GB. Tableta cu ecran Led MultiTouch permite vizionarea de filme HD și se conectează la internet prin Wi-Fi" R.l. 22 XII 10 p. 16 [pron. *aipéd*] (marcă înregistrată a firmei Apple Inc.)

iPhone s. (cuv. engl.) –Linie de telefoane inteligente, cu acces la Internet, de la Apple– „Cel mai așteptat telefon mobil din lume [...] Apple a lansat în sfârșit *iPhone*" Cot. 11 I 07 p. 14. „Apple *iPhone*: Deși a apărut pe piață cu numai doi ani în urmă, s-au vândut deja peste 21 de milioane de unități. În esență este un computer de buzunar. Există aproximativ 100.000 de apps, aplicații ce pot fi descărcate, care îi conferă posibilități nelimitate." R.l. 31 XII 09 p. 4. „*iPhone* 4 de 16 GB. Poate înregistra HD, are cameră de 5 MP și tehnologie retina display ce oferă textelor și imaginilor o claritate uluitoare." R.l. 22 XII 10 p. 16; v. și 12 IX 07 p. 10, G. 24 VIII 10 p. 16, 17 VI 08 p. 7, 28 VII 08 p. 9 [pron. *aifón*] (marcă înregistrată a Apple Inc.)

iPod s.n. (cuv. engl.) –Linie de playere media de la Apple Inc.– „Ce ar putea avea în comun o capră și un *iPod* (un fel de cutiuță muzicală (portabilă) a firmei Apple, n.red.)?" Ad. 28 XII 04 p. 13. „*iPod* Touch. Stochează până la 10.000 de fotografii sau peste 1.700 de melodii." R.l. 22 XII 10 p. 16; v. și Compact 25 X 05 p. 5, G. 13 I 06 p. 9, 13 V 06 p. 3, 12 VIII 06 p. 3, 12 III 08 p. VI, 16 VI 08 p. 5, R.lit. 7 XI 08 p. 17, G. 16 I 09 p. 16, R.l. 31 XII 09 p. 9 [pron. *aipód*]

ippón s. (sport; cuv. jap.) –Punct obținut la judo prin imobilizarea adversarului la sol timp de 30 de secunde– „În finala pentru locurile 1-2, F.W. l-a învins prin *ippon* pe multiplul campion mondial și european, N.A." Sp. 9 VIII 84 p. 4. „Sportiva română Ioana Dinea a ocupat locul 1 la categoria 52 kg din cadrul turneului internațional de judo de la Bonn, după ce a învins-o în finală, prin *ippon*, pe sportiva germană Raffaella Imbriani." Ad. 19 VI 01 p. 15 || *ippon-averaj* „confruntarea directă a revenit (la «*ippon-averaj*»), pentru că rezultatul a fost 3-3) steliștilor..." I.B. 19 XII 88 p. 7 (Dimitrescu, *Dr.2* 151)

IQ s.n. –Coeficient de inteligență– „A venit și vremea în care oamenii de valoare au șansa să se afirme... *IQ*-ul lor cu nivel crescut nu va mai fi considerat o excrescență malignă." Nat. 14 X 98 p. 1. „Ce ține boierul să verifice? Fecioria fetei? Hărnicia ei? Nici vorbă. *IQ*-ul." R.l. 30 / 03 p. 20, cit. de R. Zafiu. „Vedetele vor imagine cu *IQ*" Cot. 4 I 07 p. 21; v. și Nat. 12 II 99 p. 16, 1 III 99 p. 6, 13 III 99 p. 1 [pron. *aichiú*] (din engl. *Intelligence Quotient*; R. Zafiu în R.lit. 30 / 05)

irakizáre s.f. –Dobândire a unui caracter național irakian– „Atât președintele Bush, cât și contracandidatul Kerry sugerează că problema insecurității este rezolvabilă prin *irakizarea* conflictului, adică prin accelerarea formării unor forțe de securitate irakiene care, ajutate de coaliție, să-i «pacifice» pe insurgenți și să asigure stabilitate." "22" 21 X 04. „Astăzi în Irak, diferența este că am avut o politică de *irakizare* înainte să căutăm o soluție de ieșire." D. 19 I 07 (din *Irak* + *-izare*; Ciolan, *MC*)

iramplasábil, -ă adj. (franțuzism; livr.) „*Iramplasabilul* realizator pare a fi asimilat aforismul cu o triplă doză de luciditate." Cont. 5 VIII 77 p. 9. „Dumnezeu este *iramplasabil*..." Ev.z. 14 XI 09 (din fr. *irremplaçable*; MDN, DexX)

irecuperábil, -ă adj. –Care nu poate fi recuperat– „Ceea ce este *irecuperabil*." Sc. 12 II 67 p. 1. „Persoanele cu handicap *irecuperabil* să fie scutite de prezența anuală la comisia de evaluare" hotnews.ro 19 III 10 (din fr. *irrécupérable*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

irenologíe s.f. –Știința păcii– „Între *irenologie* și polemologie. Pe baza studiilor existente, se precizează că *irenologia* desemnează studierea unor modele de organizare pașnică a societății umane, de eradicare a conflictelor, de promovare a înțelegerii, a unor scopuri globale comune, punctul de convergență reprezentându-l eforturile pentru statornicirea unei noi ordini mondiale." Fl. 8 II 85 p. 31; v. și *pacologie* 1985 (din fr. *irénologie*, it. *irenologia*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

íridológ s.m. (med.) –Specialist în iridologie– „O metodă nouă de depistare și diagnosticare a unui mare număr de boli se anunță a fi iridologia (examinarea irisului și a pupilei). Micile pete de culoare închisă, în formă de boabe de piper, constituie, potrivit *iridologilor*, indicii ale unui proces canceros în organism." Sc. 28 XI 74 p. 6. „Medicul *iridolog* nu-ți spune boala de care suferi, dar vede, prin metode neinvazive, care organ este afectat." G. 15 XIII 08 p. 9; v. și I.B. 27 XII 74 p. 4 (der. regr. din *iridologie*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; MDN, DexX)

iridologíe s.f. (med.) –Metodă de diagnosticare prin cercetarea irisului și a pupilei– v. *iridolog* 1974. „*Iridologie*. Stabilirea diagnosticului prin examinarea irisului [...] Adevărata iridologie modernă a început în secolul 19, cu un medic ungur." AS 12 II 07 p. 7. „*Iridologia* este știința diagnosticării unor afecțiuni, predispoziții, modificări de funcție și structură ale unor organe sau țesuturi pe baza studiului atent al culorii, semnelor, structurilor și modificărilor irisului." G. 15 XIII 08 p. 9 (din fr. *iridologie*, it. *iridologia*; MDN, DexX)

ironíst, -ă s.m.f. –Persoană (scriitor) care practică ironia– „Presupun că nici lingviștii nu pot uita următoarea lecție primită de la un mare *ironist*." Cont. 26 III 71 p. 8. „În realitate, Nicolae Velea nu este un *ironist*..." R.lit. 16 X 02 (din fr. *ironiste*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

IRSÓP s. „După revoluție s-a înființat Institutul Român pentru Sondarea Opiniei Publice (*IRSOP)* și, periodic, au fost date publicității sondaje." R.lit. 18 X 90 p. 2. „s-a cerut Institutului Român pentru Sondarea Opiniei Publice – *IRSOP* – să efectueze rapid un sondaj având ca temă atitudinea populației față de măsurile de eliminare a subvențiilor cu începere de la 1 mai 1993." R.l. 29 IV 93 p. 1. „un studiu realizat de compania de cercetare *IRSOP*" standard.money.ro 30 IX 09; v. și R.lit. 23 V 91 p. 2 (abreviere din *I*[nstitutul] *R*[omân pentru] *S*[ondarea] *O*[piniei] *P*[ublice])

islamísm s.n. –Mișcare politică și religioasă care militează pentru implementarea valorilor islamice în toate sferele vieții– „Ca si alte ideologii, *islamismul* se va lovi cu capul de realitate." Cot. 22 II 06. „Allam a reamintit, într-o scrisoare publicată de «Corriere della Sera», că a primit amenințări cu moartea care l-au determinat să trăiască sub protecție timp de cinci ani, din cauza luărilor sale de poziție publice împotriva *islamismului* și a extremismului musulman." Ad. 24 III 08 (din fr. *islamisme*, engl. *islamism*; în dicționarele curente nu apare acest sens)

islamíst, -ă adj. –Relativ la islamism; partizan al islamismului– „Ucigașul *islamist* al regizorului olandez Theo van Gogh este născut și crescut în Olanda." Cot. 24 VII 05. „astăzi arabul *islamist* a ajuns sinonim cu «Răul» în numeroase mentalități comune ale Occidentului." R.l. 9 II 07. „Mentorul *islamist* al președintelui sudanez a fost eliberat din închisoare" Cot. 9 III 09; v. și Ad. 7 II 09 (din fr. *islamiste*, engl. *islamist*; MDN, DexX)

isterigén, -ă adj. (med.) –Care produce isterie– „Concert *isterigen* [titlu de articol despre muzica însoțită de urlete a unor tineri din Paris]" Cont. 15 XII 61 p. 8 (din fr. *hystérigène*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 242; Dimitrescu, *Dr.2* 108; DN_3, DexX)

istratián, -ă adj. (lit.) –Specific lui P. Istrati– „E drumul pe care odinioară, cu mult succes au trecut [...] și personajele *istratiene*." Gaz.lit. 16 XI 67 p. 8. „pentru crearea unei atmosfere *istratiene*, actrița [...] a citit un capitol din «Chira Chiralina»." R.lit. 19 XII 85 p. 24. „Jurnal *istratian*" ziare.com 16 IV 10; v. și R.l. 23 IV 80 p. 6, Săpt. 1 V 81 p. 2 (din n.pr. al scriitorului [Panait] *Istrati* + *-ian*)

istratológ, -oágă s.m.f. (lit.) –Specialist în opera lui Panait Istrati– „dr. H.S., universitar din Frankfurt, *istratolog* cunoscut, autor al unor studii fundamentale despre scriitorul român..." R.lit. 19 XII 85 p. 24. „Zamfir Bălan este cunoscut și apreciat drept unul din cei mai de seamă cercetători ai scrierilor istratiene, Mircea Iorgulescu numindu-l chiar «cel mai bun *istratolog* din România»." Z. de Brăila 7 VII 09 (din n.pr. *Istrati* + *-log*)

ISU s. –Abreviere pentru Inspectoratul pentru situații de Urgență– „au fost evacuate de reprezentanții Inspectoratului pentru Situații de Urgență Galați [...] Angajații *ISU* au spart ușa..." J.nat. 11 VI 07 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În urma avizării documentelor, de către *ISU* Bacău, acesta a obținut foloase necuvenite..." RealitateaTV 6 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat

IT s.n. (cuv. engl.; inform.) –Tehnologia informației– „În sfârșit, industria *IT* europeană are ceva cu care să se mândrească." zf.ro 14 III 00. „România – locul trei la numărul de specialiști *IT* angajați în Germania. România se situează pe locul al treilea după numărul de specialiști în informatică ce lucrează în Germania [...] în Germania au fost eliberate

10,472 de permise de lucru pentru specialiștii în tehnologia informației." Ad. 11 VII 03 p. 14. „Lanț de magazine *IT*" J.naț. 5 V 05 p. 12; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16; v. și *web design* 2004, 2011 [pron. *aiti*] (din engl. *I*[nformation] *T*[echnology]; DNAR 1999; Stoichițoiu Ichim, *A*)

italienist, -ă s.m.f. (în limbajul tinerilor, peior.) „*Italienist*, tânăr îmbrăcat la ultima modă, în anii '70, dar care pierde vremea pe ștrase, pe aveniu (adică pe bulevarde), nici muncind, nici cultivându-se." R.lit. 19 VII 79 p. 9 (din *italian* + *-ist*; în dicționarele curente apare cu alt sens)

itifalofobíe „*Itifalofobia* – teama de erecție. Deși pare de necrezut, această fobie face tot mai multe «victime» în fiecare an. Oamenii devin din ce în ce mai agitați la vederea unui penis în erecție, iar acest lucru poate avea urmări grave în viața personală." ziare.com 21 VI 08. „*Itifalofobia* (frica de erecție)" R.l. 8 VII 09 (din engl. *ithyphallophobia*, fr. *ithyphallophobie*)

itinerá v.t., v.i. –A (se) plimba– „Am pus în scenă la Osaka, la «Teatrul Februarie», piesa mea «Cocoșelul neascultător». La premieră, membrii asociației văzându-l, l-au preluat, *itinerându*-l în toată Japonia. E primul text scris de mine. A fost montat în Belgia, Canada, Spania, Portugalia, acum și în Japonia." R.lit. 17 X 85 p. 16. „Din Suedia până-n Mexic găștile de anarhiști *itinerează* să facă scandal antiglobalizare și de multe ori se ajunge la violențe extreme." jurnalul.ro 8 XII 07 //din *itinerant*; DexX//

IT-ist s.m. „Salariul unui *IT-ist* la început poate ajunge la 642 de euro" G. 22 IX 09 p. 8. „Ce salariu are un *IT-ist* începător" evz.ro 8 IV 11 [pron. *aitiist*] (din *IT* + *-ist*)

iugoslavizáre s.f. **1.** –Imitarea sau repetarea modelului iugoslav– „Năstase amenință TVR cu «*iugoslavizarea*». Liderul PDSR, Adrian Năstase [...] a atras atenția că partidul său se vede nevoit să procedeze așa cum s-a acționat în Iugoslavia." Z. 21 VI 00 p. 3. „Dej mergea pe calea *iugoslavizării*, în sensul despotismului luminat titoist" "22" 688 / 03 p. 16. **2.** –Dezintegrare a unei țări prin lupte interne ca în Iugoslavia. Balcanizare– „*Jugoslavizare* și ruandare" "22" 29 / 94 p. 3. „Este o lume pe cale de *iugoslavizare*, în care fratele își va ucide fratele și fiul pe tată." "22" 35 / 94 p. 9; v. și *balcanizare* 2008 [scris și *jugoslavizare*] (din n.pr. *Iugoslavia*; Ciolan, *MC*)

ivorián, -ă adj. –Referitor la sau provenit din Côte d'Ivoire (Coasta de Fildeș)– „Deschiderea primei sesiuni a marii comisii mixte de cooperare româno-*ivoriene*" R.l. 24 VI 78 p. 5. „Radiodifuziunea *ivoriană* a consacrat o emisiune specială lui George Enescu." R.l. 7 V 81 p. 6. „Fundașul *ivorian* O.F. a semnat ieri un contract valabil pe cinci ani cu FC Argeș" Ev.z. 19 IX 08 (după fr. [Côte d']*Ivoire* + *-ian*; cf. fr. *ivorien*)

ivrit s. (cuv. ebr.) –Ebraica modernă (limba oficială a Israelului, din 1948)– „Se numesc sabras cei născuți în Israel. Cuvântul sabra înseamnă «smochină». Explicația este că sunt aspri pe dianafară și dulci înăuntru [...] Copiii (celor din prima generație de emigranți), născuți în Israel, au o unică limbă maternă, *ivritul*..." Sec. 20 nr. 346-78 / 91, cit. de Stăncioi-Scarlat. „«Pe vremea aceea, imigranții făceau un curs de *ivrit* la Ulpan», povestește Ila." Av. X 05, cit. de Stăncioi-Scarlat (cf. engl. *ivrit*; DexX, DEX 09)

izodóze s.f.pl.tant. (med.) –Doze egale– v. *cobaltoterapie* 1984 //din gr. *isos* "egal" + *doză*//

izomerázã s.f. (biol.) „un savant japonez a descoperit o enzimă denumită «*izomerază*» care poate transforma glucoza în fructoză." R.l. 31 XII 76 p. 6 (din fr. *isomérase*; DFMB; DexX)

izovít adj. (tehn.) „Geamul *izovit*. La întreprinderea de geamuri din Buzău a început fabricația unui nou tip de geam cu proprietăți izolatoare, fonic și termic, deosebite..." R.l. 12 IV 77 p. 3 //probabil din *izo*[lator] + fr. *vit*[re]; DexX//

Î

îmborcănă v.t. (gosp.; fam.) –A pune în borcane– „Compensația o vom afla în cursul iernii când produsele prime sunt *îmborcănate* (doamne, ce-o să ne mai pată sufletul pentru acest mahalagism [...] de la revoltații cunoscători, din tată-n fiu ai tainelor limbii române) și stau aliniate pe rafturile cămărilor..." Săpt. 19 X 84 p. 8 (din *borcan*; DexX)

împâslitúră s.f. –Material de consistența pâslei– „Tot aici sunt expuse *împâslitura* din fibră de sticlă, foliile de aluminiu bitumate și nebitumate, produse din PVC fabricate la Buzău, toate modelele de tapete realizate la Turda sau gama articolelor sanitare produse la noua întreprindere de ceramică fină pentru construcții din Cluj." R.l. 14 V 74 p. 1 (din *împâsli* + *-tură*; cuvânt probabil mai vechi; DEX 98)

împingătór s.n. v. *navă-împingător*

împínge v.t. || *împinge tava* (fam.) –Restaurant cu autoservire– „Partea de «*împinge tava*» e reprezentată de Mc Moni's sau Dinner Planet. În ele găsești funcționari grăbiți..." Ad. 2 X 02 p. 9. „Puteam, de la «Gambrinus», să trec doar strada, la localul «*împinge tava*» de vizavi, unde aveau ciorbe ieftine și beri spumoase la halbă." D. 27 VI 03 p. 8. „Turiștii care trebuie să-și asigure singuri masa aleg «*împinge tava*». La cantina cu autoservire e mai ieftin decât la restaurantele hotelurilor..." Ad. 23 VI 05 p. 5; v. și Ad. 24 VII 03 p. 6 (construcție mult mai veche)

împomá v.t. –A planta cu pomi– „Dealul e acoperit cu pomi tineri. A fost *împomat* la propunerea mea." Gaz.lit. 4 V 61 p. 3 (din *îm-* + *pom* + *-a*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 62 p. 13; FC II 135; DexX)

împușcá v.t. || *a împușca bolțuri / cuie* –A introduce cuiele în pereții de beton (prefabricați) prin împușcarea cu un pistol special– v. *etanșeizare* 1975. „Sinucidere cu pistolul de *împușcat* bolțuri" ziaruldeiasi.ro 9 VI 98. „trebuie *împușcați* cu pistolul de împușcat cuie." Cat. 10 IX 08 (din *în* + *pușcă*; DEX 96, NODEX, DexX)

încasatór s.m. v. *cititor-încasator*

încasáre s.f. pl. || *încasări-record* –Încasări al căror volum constiuite un record– „*Încasări-record* din export la Gazprom" G. 18 I 07 p. 10. „Producțiile din 2009 au făcut *încasări-record*" R.l. 28 XIII 09 p. 1; v. și Ev.z. 23 III 07 p. 22, G. 17 VII 07 p. 21, 23 VII 07 p. 11, 27 V 09 p. 16 (din *încasări* + *record*)

încastráre s.f. (constr.) –Acțiunea de a încastra și rezultatul ei– „În marea lor majoritate casele s-au deteriorat [în urma cutremurului] la primele nivele în zona «*încastrării*» cum o numim noi specialiștii, numeroase lucrări trebuind a fi atacate de la fundație." R.l. 19 V 77 p. 2 (din *încastra*; DEX, DN_3, DexX)

încărcá v.t. || *a încărca bateriile* –A reda sau a redobândi, prin relaxare, energia– „I.L., redactorul șef, s-a dedulcit la vacanță [...] În timp ce dânsul *își încarcă bateriile*, tranziția merge înainte." Expr. Mag. 32 / 95 p. 24. „Udemeriștii și pesediștii *și-au încărcat bateriile* la Slănic Moldova" Ad. 28 I 02. „Viața sexuală sănătoasă vă *încarcă bateriile*" Click 26 III 08; v. și R.l. 28 XI 05 (cf. engl. *recharge my batteries*, fr. *recharger mes batteries*, it. *ricaricare le batterie*: R. Zafiu în R.lit. 44 / 07; DexX)

încărcătór s.m. || *încărcător-descărcător* –Muncitor necalificat care încarcă și descarcă mărfurile– „Un *încărcător-descărcător* al unui depozit de combustibil transportă la locuințele unor cetățeni cantitățile de lemne și cărbune pe care aceștia le-au plătit din timp." Sc. 16 X 82 p. 4. „[Angajăm] *încărcători-descărători* la depozitul de produs finite..." R.l. 14 VI 08 p. 16 (din *încărcător* + *descărcător*)

încercătór s.m. v. *controlor-încercător, șofer-încercător*

închiriábil, -ă adj. –Care poate fi închiriat sau care este destinat închirierii– „x mp *închiriabili*" Realit. TV 27 VIII 06. „fondul de locuințe *închiriabil* din România reprezintă circa 7% din total..." S. fin. 2 III 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În următorii 3-5 ani, spațiul *închiriabil* în centrele comerciale va crește de patru ori în București" Compact 29 VII 08 p. 1 (din *închiria* + *-bil*)

închisoáre s.f. v. *vapor-închisoare*

încifrát, -ă adj. –Voalat, exprimat în limbaj criptic– „Mesajul ei [al poeziei lui Eminescu] apare deseori mai *încifrat* prin intermediul fantasticului de tip romantic..." Sc. 28 V 64 p. 2. „Dacă Sfânta Scriptură se referă *încifrat* la viața veșnică, folosindu-se uneori și de simbolurile numerice, este pentru că lumea nu poate cuprinde mărturia desăvârșirii, decât simbolic." Lum. 24 III 09 (din *încifra*; DEX 98, DexX)

îndrumătór s.m. v. *gestionar-îndrumător*

îndulcitór s.n. –Substanță folosită pentru a da gust dulce alimentelor– „Un *îndulcitor* hipocaloric Candeline pentru sănătatea dvs." R.l. 25 III 92 p. 4. „*Îndulcitorii* care se folosesc astăzi în alimentație, pe plan mondial, se încadrează în două mari grupe: edulcoranți naturali și edulcoranți artificiali." Ev. 18 IV 10 (din *îndulci* + *-tor*; Dimitrescu, *Dr.* 171, 174; DEX – alte sensuri, DEX 98, NODEX, DexX)

înfățișáre s.f. (arg. studențesc) –Examen– „Mâine am ultima și cea mai grea *înfățișare* din anul ăsta." (C. Lupu în LL 3 / 72 p. 350)

înfoliá s.t. –A introduce într-o folie sau a acoperi cu o folie– „«Arta» de a fura din mall! *Înfolia* în aluminiu hainele, iar alarma nu se declanșa" cancan.ro 31 V 10. „Folia are calități termocontractabile și copiază perfect formele obiectului ce se *înfoliază*, protejând astfel echipamentul." C.n. 22 II 11 (din *în* + *folie* + *-a*)

înfoliére s.f. –Introducere într-o folie sau acoperire cu o folie– „Urmează *înfolierea* și introducerea în tunelul cu infraroșii [...] La finalul procedurii, după desfoliere, se șterge surplusul de apă eliminat din corp și se aplică crema-tratament, pe bază de cafeină și alge marine." G. 3 XII 09 p. 12. „unul dintre cei mai importanți furnizori mondiali de servicii de *înfoliere* cu folie termostrictivă / termocontractabilă, își lansează oficial reprezentanța din România..." C.n. 22 II 11 (din *înfolia*)

înghețá 1. v.t. (fig.) –A întrerupe, a bloca (un proces, o acțiune)– „israelienii *au înghețat* procesul de aplicare a acordului." C. 19 VIII 99 p. 2, cit. de Stăncioi-Scarlat. „băncile i-*au înghețat* companiei o linie de credit de un miliard de dolari." adevarul.ro 2 II 12; v. și *înghețare* 2009. **2.** (fin.) –A suspenda pentru o vreme creșterea salariilor, a prețurilor etc.– „a vrut *să înghețe* salariile bugetarilor." evz.ro 28 I 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În ultimii trei ani, guvernanții de la Budapesta *au înghețat* pensiile și salariile..." adevarul.ro 5 I 12. **3.** v.i. (fig.) –A se bloca, a nu mai evolua nici în sens pozitiv, nici în sens negativ– „BCE a «pompat» 489 de miliarde de euro într-un sistem financiar care se afla în pericolul de a «*îngheța*»." gandul.info 24 I 12. „Sistemul recrutărilor pe piața muncii din Alba pare *să fie înghețat* în prima săptămână din 2012" adevarul.ro 3 I 12 (după fr. *geler*, engl. *to freeze*; Stoichițoiu Ichim, *A*, *V* – 1997; DexX – sensul 2)

înghețáre s.f. (fig.) –Stopare, întrerupere– „*înghețarea*, de îndată ce se conturează, a oricăror perspective" D. 11 I 02 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*înghețarea* negocierilor..." J.nat. 15 III 04 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Înghețare* totală a relațiilor diplomatice cu România. Autoritățile comuniste [din Moldova] au recurs însă la toate «armele» pe care le aveau la dispoziție pentru a «îngheța» relațiile diplomatice cu România." G. 9 IV 09 p. 2 (din *îngheța*; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1993)

îngrijitór s.m. || *îngrijitor-mulgător* –Îngrijitor de vite care se ocupă și cu mulsul– „Cel mai vârstnic *îngrijitor-mulgător* din județul Sibiu, dar și cel mai bun, are 70 de ani." R.l. 28 X 76 p. 5; v. și *recordist* 1977 (din *îngrijitor* + *mulgător*)

îngropá v.t. (fig.) –A da uitării, a face uitat– „Ba, mai mult, reușește *să îngroape* orice dezbatere pe teme importante..." Ev.z. 10 VII 06 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „România și Bulgaria și-*au îngropat* rivalitatea la Sofia..." Cot. 29 XII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (prin analogie cu *a pune cruce*)

înierbáre s.f. –Plantare de ierburi– „Specialiștii recomandă ca după executarea teraselor să fie bine consolidate taluzurile, folosindu-se în acest scop *inerbările* sau piatra acolo unde rezultă din desfundare." R.l. 5 XII 83 p. 2 [var. *inerbare*] (din *înierba*; DEX 98)

înierbát, -ă adj. –Care a fost plantat cu iarbă– „teren complet înierbat, ceea ce înseamnă că tot solul este acoperit de un covor de ierburi." Z. de Apuseni 3 XI 06 p. 7. „Au mai fost solicitate certificate de urbanism pentru executarea parcărilor *înierbate* din zona...." R.l. 7 III 07 p. 21 (din *înierba*; DexX)

înlocuitór s.m. || *cafea cu înlocuitori* (sint. folosită înainte de 1990) „Dv. beți cafea cu *înlocuitori*, nu-i așa?" R.lit. 6 II 02 p. 3. „Prin anii '80 ai secolului trecut, românii beau cafea cu *înlocuitori*, un produs de culoare cafenie-închisă din ale cărui ingrediente lipsea tocmai cafeaua. Astăzi consumăm cultură cu *înlocuitori*, modă care a proliferat la dimensiunea unui fenomen." Lit. 44-46 / 04 p. 25

înnavetáre s.f. –Operația de a încărca și transporta cu navetele– „Toate aceste operații: descărcare din camion, depaletizare, deznavetare, spălarea navetelor și a sticlelor, umplerea și capsularea sticlelor, controlul sticlelor pline, pasteurizarea, *înnavetarea*, paletizarea [...] sunt mecanizate și automatizate." Fl. 1 VII 72 p. 24 (din *în-* + *navetă* + *-are*; DEX 98, DexX)

înroși v.t. || *a înroși firul (telefonului)*, *a înroși firele / liniile* –A da multe telefoane– „Văzând că nu sosesc banii, după câtva timp am reluat corespondența (recomandate cu confirmare), *am înroșit firul telefonului*, dar nu mi s-a mai dat nici un răspuns până în ziua de azi." R.lit. 26 XI 03 p. 3. „nu ostenesc *să înroșească telefoanele* solicitând, cu aplomb, nu-i așa, o invitație de două, de patru, de șase... locuri!" Obs.cult. 9 III 04 p. 25. „Peste 4000 de apeluri de la telespectatori indignați *au înroșit firele* NBC..." G. 10 VIII 06 p. 13

însăcuíre s.f. –Introducere în saci– „Cea mai afectată a fost secția de producție, deci tocmai cei care au făcut zahărul. Din 200 de oameni, s-a hotărât să rămână doar 16 (8 pentru pază și 8 pentru *însăcuire*). Restul de 184 au fost puși pe liber." R.l. 8 I 93 p. 3. „Uzina de ciment Lafarge, din Medgidia, a inaugurat noua linie de *însăcuire* și paletizare" cugetliber.ro 13 IX 08 (din *în-* + *sac* + *-ire*)

însănătoșitór, -oáre adj. –Care însănătoșește– „Ursul învestește o veche practică medicinală populară cu atributele unui simbol: apăsarea *însănătoșitoare* a fiarei carpatine semnifică infuzia de vitalitate pe care o aduce contactul nemediat cu viața, cu realitatea." Sc. 9 X 70 p. 4 (din *însănătoși* + *-tor*; DEX 98, DexX)

însărcinát adj. „Statele Unite: bărbatul *însărcinat*. Un transsexual american de 34 de ani, care s-a supus unui tratament pentru a deveni bărbat, a dat naștere unei fetițe." R.l. 31 XII 08 p. 10. „Încă un bărbat a rămas *însărcinat* și urmează să nască [...] Scott Moore este al doilea «gravid»..." Lib. 27 I 10 p. 31 (din *însărcinată*)

însoțitór s.m. v. *câine-însoțitor*

întâlní v.r. (fam.) –A avea întâlniri amoroase– „Se speculează că relația sa cu miliardarul rus a început în februarie 2006, pe când aceasta *se întâlnea* cu tenismanul M.S." R.l. 20 IX 08 p. 32 (cuvântul este mult mai vechi)

întâlnire s.f. || *întâlnire-dezbatere* –Întâlnire la care se dezbat anumite probleme– „De curând, Mediașul a găzduit o interesantă *întâlnire-dezbatere* a teatrelor populare." Sc. 26 XII 73 p. 6. „O *întâlnire-dezbatere* a proiectului a fost organizată în luna mai la Arad, în cadrul Festivalului de Teatru Underground." "22" 229 / 07 p. 1. „*Întâlnire-dezbatere* privind performanța în școală" ziardambovita.ro 8 VI 11; v. și R.l. 4 VI 76 p. 8, J. de Botoșani 27 X 05 (din *întâlnire* + *dezbatere*) || *întâlnire-fulger* „*Întâlnire-fulger* la sediul Primăriei Capitalei" G. 25 VIII 09 p. 16. „*Întâlnire fulger* între FMI și Guvern" evz.ro 8 V 10 (după fr. *réunion éclair*) || *întâlnire-revanșă* –Meci programat pentru ca pierzătorul să-și poată lua revanșa– „Campionul mondial de șah Gari Kasparov s-a înapoiat la Baku, după ce, timp de o lună, a disputat, în diferite orașe din Europa, meciuri și turnee de pregătire în vederea *întâlnirii-revanșă* cu Anatoli Karpov." I.B. 11 VI 86 p. 7. „nimic nu-l mai împiedică să obțină o *întâlnire-revanșă*..." ziare.ro 7 IV 09 (din *întâlnire* + *revanșă*)

întâmpláre s.f. (spect.) –Reușită– „În această iarnă, prima *întâmplare* literar-artistică – la care vor participa membri reprezentativi ai Cenaclului – va avea loc în Sala Sporturilor din Râmnicu Vâlcea, miercuri 3 decembrie." R.l. 28 XI 80 p. 1. „«Olelle» este o fericită *«întâmplare* artistică» în care autor, regizor și actori reușesc să ofere publicului o mică bijuterie, o mostră de viață și artă." Săpt. 15 II 85 p. 5. „între 28 iunie și 3 iulie, aici veți fi martorii unei serii de *întâmplări* artistice neaoșe și exotice." G. 18 III 08 p. 15; v. și R.l. 13 XII 80 p. 5, 28 XI 81 p. 1, 28 VI 82 p. 2, G. 8 X 07 p. 11 (trad. engl. *happening*)

întórs s.n. || *a o da la întors* (fam.) –A-și schimba opiniile sau hotărârile– „președintele Iliescu și premierul Năstase *au dat-o la întors* după vizita manifestanților" Ad. 23 IV 01 p. 14. „În calitate de inculpat, edilul pesedist *o dă la întors*." Ad. 7 VI 01 p. 14. „Consilierii PDL *o dau la întors*. Nu mai vor crematoriu în Mănăștur" ziare.com 13 I 12 (construcția e mai veche)

întrebáre s.f. || *întrebare-problemă* –Întrebare cu caracter de problemă– „aparatul, al cărui «părinte» este profesorul de chimie I.S., îndeplinește următoarele operații: înregistrează pe film *întrebările problemă*, acordă note (prin convertire de punctaj), semnalizează trecerea la noua întrebare și o efectuează automat după formularea răspunsului." Sc. 29 XI 69 p. 2. „Oameni obișnuiți, aceștia își asumă, în felul lor profund natural, micile și marile *întrebări-probleme* ale timpului nostru." Luc. 4 II 84 p. 8 (din *întrebare* + *problemă*)

întrécere s.f. || *întrecere-maraton* –Întrecere care prin durată ori intensitate solicită asemenea unei curse de maraton– „autentică *întrecere-maraton*, deosebit de solicitantă..." Sp. 3 IV 85 p. 1. „Astăzi, *întrecerea-maraton* a celor 18 divizionare A se încheie, runda cu nr. 34 având misiunea de a răspunde ultimelor întrebări: cine va câștiga campionatul? cine va retrograda, alături de C.S.M. Suceava?" I.B. 22 VI 88 p. 4. „La această *întrecere maraton* s-au înscris cinci unități de învățământ gimnazial romașcane..." evenimentul.ro 24 III 07 (din *întrecere* + *maraton*)

întrepríndere s.f. || *întreprindere-fantomă* –Întreprindere care funcționează ilegal, fără a avea personalitate juridică– „Deschizând adunarea, anunță... înființarea «Societății R» la care sunt asociate cele 6 *întreprinderi fantomă*. Și ca să nu aibă vreo opoziție, avea pregătită o lovitură de grație, cu care (intuiție machiavelică!) știa că își va «câștiga» autoritatea prin «pseudo-corupție financiară»: «Începând din această lună toate salariile vor fi majorate cu 2000 lei!»." Azi 30 VI 90 p. 2. „Băgăm repede gunoiul sub preș, în cazul nostru în râul Bistrița, plasăm responsabilitatea unei *întreprinderi «fantomă»* și treaba e ca și rezolvată." gazetadebistrita.ro 23 X 10 (din *întreprindere* + *fantomă*)

întreprinzátór, -oáre s.m.f. –Persoană care creează și se ocupă de o întreprindere, de o afacere etc.– „Agenția Națională pentru Privatizare și Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii invită uniunile și asociațiile *întreprinzătorilor* particulari legal constituite să o contacteze de urgență la telefoanele..." R.l. 1 V 91 p. 6. „Un *întreprinzător* particular construiește o fabrică de bioxid de carbon." R.l. 21 IX 93 p. 4. „Chiar în zilele următoare vom avea o discuție cu patronatele, după care vom invita reprezentanții profesorilor, medicilor, avocaților, *întreprinzătorilor*, funcționarii publici." evz.ro 15 III 12; v. și R.l. 6 IX 90 p. 1, 22 IX 93 p. 4 || *femeie întreprinzător* v. *femeie* (din *întreprinde*; Laura Vasiliu în LR 3 / 92 p. 166–169; DEX, DN_3 – numai adj., cu alt sens, DexX)

întronizá v.t. v. *introniza*

întronizáre s.f. v. *intronizare*

înțepă v.t. (fam.-arg.) –A înșela– „Practic miliardarul *a fost «înțepat»* cu suma de 420 de mii de euro" G. 27 VII 06 p. 1. „Cum s-a *«înțepat»* Dan [Petrescu]" jurnalul.ro 27 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din analogia cu *țeapă* "înșelăciune"; DexX)

învățământ s.n. || *învățământ terțiar* „*învățământ terțiar* non-universitar care cuprinde învățământul postliceal." G. 14 II 07 p. 3 || *învățământ la distanță* v. *distanță*

învățátór s.m. || *învățător-educator* –Învățător care este și educator– „Posturile de educatoare și *învățători-educatori* din municipiul București [...] se ocupă fără concurs." I.B. 25 III 74 p. 5 (din *învățător* + *educator*)

înzidíre s.f. –Introducere a unui dulap, pat etc. în zid– „Pentru dulapuri este recomandată *înzidirea* lor." Cont. 19 IV 63 p. 2 (din *înzidi*; DEX, DexX)

înzidít, -ă adj. –Zidit în perete– „De asemenea, s-a cerut ca apartamentele noi să fie prevăzute, mai ales în bucătării și holuri, cu dulapuri *înzidite*, măsură ce va contribui la sporirea gradului de folosire a spațiului construit." Sc. 30 X 76 p. 1. „Vreau să construiesc un dulap *înzidit* într-o nișă a apartamenului." misiuneacasa.ro 4 VII 08 (din *înzidi*; DEX 98, DexX)

J

jab s.n. (sport) –Lovitură scurtă la box– „victoria la puncte i-a fost acordată americanului grație unor serii de *«jaburi»* cu ambele mâini, relativ bine ajustate." Sc. 8 VIII 84 p. 5. „i-a aplicat o stângă la ficat, un upercut în bărbie și vreo două *jaburi* peste frează" Ev. 16 IV 10 [pron. *djab*] (din engl. *jab*; DN_3, DEX 98, DexX)

jacaránda s. (cuv. amerind.) –Arbore tropical de esență prețioasă– v. *imputrezibil* 1967. „În octombrie, înfloresc arborii *jacaranda*, petalele lor parfumate încărcând aerul cu un miros plăcut." ecomagazin.ro 23 XI 07 (cf. fr., engl. *jacaranda*; LI 81; MDN)

jachétă s.f. || *jachetă-taior* „prin taior se înțelege acum un ansamblu de două piese, clasica fustă și jachetă, sau orice fel de fustă cu jachetă-taior sau pantalon cu *jachetă-taior* sau chiar fustă-pantalon care a revenit cu aplomb în costumația zilelor ploioase, și ea cu jachetă-taior." Săpt. 17 VIII 79 p. 8. „*Jacheta-taior* să fie strânsă pe talie." miresici.ro 5 V 08 (din *jachetă* + *taior*)

jackpot s.n. (cuv. engl.) –Potul cel mare, la jocurile mecanice; aici, sensul figurat de "mare lovitură"– „Primul adevărat *«jackpot»* îl va realiza speculând asupra yen-ului, cu puțin timp înainte ca acordurile de la Plazza, în 1985, să salte moneda japoneză. Dar cei mari au slăbiciunile lor. În 1987, crahul de pe Wall Street îl va face să piardă 800 milioane de dolari, în câteva zile." R.l. 19 XI 93 p. 8. „Will câștigă *jack-pot-ul*" R.l. 11 IX 99 p. 6. „Ultimul *jackpot*" Gaz.sp. 27 VII 09; v. și Ev.z. 25 VI 98 p. 16 [pron. *jécpot*] (D. Am.; MDN, DexX)

jacquier s.m. (bot.) „Chiar și câțiva *jaquieri* (arbore din familia moraceelor, ale cărui plante n-au petale, cultivat în regiunile tropicale pentru fructele lui bogate în amidon) din Bahia creșteau în grădina lui, speriindu-l pe grădinar prin rapiditatea cu care se dezvoltau." R.lit. 14 III 85 p. 23 [pron. *jachiér*] (din fr. *jacquier*; MDN)

jacuzzi s.n. –Bazin echipat cu un dispozitiv care creează vârtejuri în apă– „Construcție nouă 760 m, finisaje lux, *jacuzzi*, aer condiționat" Pr. 23 II 00 p. 8. „vor avea acces la programele de piscină, *jacuzzi*, aerobic, spinning, gym, squash." Ad. 16 IV 07 p. 1. „*Jacuzzi*, centru de înfrumusețare și masaj" Compact 19 VI 08 p. 12; v. și Ad. 22 X 01 p. 3 [pron. *djacúzi*] (marcă înregistrată în 1966 de Jacuzzi Bros., Inc., din Little Rock, Arkansas; MDN, DexX)

jadeít s.n. „La ultima licitație de pietre prețioase din capitala Birmaniei, cel mai mare interes l-au stârnit obiectele din *jadeit*, varietate rară a nefritului..." Sc. 12 III 81 p. 5. „În sufragerie se mai poate poziționa și un simbol al longevității: un piersic din *jadeit*, imaginea zeului longevității sau un vas antic pictat cu cocori, bambuși ori pini." ziaruldeiasi.ro 21 VI 07 (din fr. *jadéite*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

jaf s.n. (fam.-arg.) –Rablă, vechitură– „un *jaf* de Ladă roșie..." Ad. 25 VI 01 p. 1. „[Bărcile] sunt niște *jafuri*, dai de trei ori din vâsle și intră apa în ele." Ad. 14 V 05 p. 7. „Împăratul are un *jaf* de Rover! Vai de el!" G. 11 IX 06 p. 2 (DALR; DexX)

jaloniér s.m. „Protocolul, în asemenea ocazii, prevede ca de o parte și de alta a culoarului pe care se deplasează delegația oficială să fie plasați soldați (*jalonieri*) din regimentul de gardă." Ad. 27 II 02 p. 1. „Sâmbătă, bucureștenii care-și făceau cumpărăturile într-unul din hipermagazinele «Carrefour» s-au pomenit că târguiesc cot la cot cu șeful statului, neînsoțit de tradiționalul alai format din *«jalonieri»* SPP, ziariști și camere TV." Ad. 11 I 05 p. 12 (din *jalona*; cf. fr. *jalonneur*)

jamahirie s.f. (cuv. arab) –Democrație musulmană– „Ziua națională a *Jamahiriei* Arabe Libiene Populare Socialiste." Sc. 1 IX 77 p. 5. „Acordul comercial pe termen lung dintre guvernul Republicii Socialiste România și *Jamahiria* Arabă Libiană Populară Socialistă, încheiat la Benghazi la 9 aprilie 1979." R.l. 6 XII 79 p. 1. „La sfârșitul anilor 70, [Ghaddafi] a introdus conceptul de *jamahirie*, un sistem de guvernare care exclude partidele politice și se bazează pe comitete populare. Libia s-a transformat în Marea Jamahirie Arabă Unită, iar Ghaddafi a renunțat la toate funcțiile oficiale pentru a deveni liderul revoluției, concentrând astfel întreaga putere în mâinile sale." Teleg. 15 V 07; v. și R.l. 7 IX 79 p. 5 (DPN 1983; MDN, DexX)

jandarmerită s.f. –Femeie jandarm– „Jandarmul și *jandarmeritele* (film cu L. de Funès)" Ad. 13 XII 97 p. 3. „*Jandarmeritele*. Tinerele femei-jandarm vor avea misiunea, în sezonul estival, de a aplana conflicte de pe plajă cu vorba bună, dar vor avea și curajul de a interveni mai dur pentru restabilirea ordinii." Ring 18 VI 08 p. 2 (din *jandarm* + *-iță*, după modelul *șoferiță*)

japonézã s.f. (culin.) –Tip de chiflă împletită– „Cina a constat dintr-o *japoneză* și o cană de lapte." (formal din s. *japoneză*, prin asemănare cu cocul femeilor japoneze; DEX – alte sensuri; MDN, DexX)

japonizá v.t. –A face să capete un caracter japonez– „Cum se *japonizează* o fabrică românească de electrocasnice" businessmagazin.ro 27 III 07. „există un fel specific pe care japonezii îl au de a-și însuși aceste influențe. Pentru că, chiar dacă ei au primit atât de multe influențe și în trecut, și în prezent, ei nu le-au preluat ca atare, ci le-au modificat în felul lor, «le-au *japonizat*»." "22" 3 V 11 (din *Japonia* + *-iza*; cf. fr. *japoniser*)

japonizát, -ă adj. –Care s-a stabilit în Japonia sau a deprins obiceiurile japoneze– „Bântuite de nostalgia plaiurilor strămoșești, tinerele *japonizate* au răspuns prompt..." G. 1 XII 08 p. 15. „Un japonez românizat și un român *japonizat*, despre cutremur" kamikazeonline.ro 15 III 11 (din *japoniza*)

jardiniéră s.f. v. *măsuță-jardinieră*

jargonaút, -ă s.m.f. „Îi mai putem numi și *«jargonauți»*, cuvânt azi la modă pentru a boteza (peste tot în Europa) pe toți aflătorii în treabă care au creat un jargon nou, o păsărească nouă [...] Alt exemplu: două tinere *jargonaute* se prepară pentru dans." R.l. 16 IV 81 p. 17. „*Jargonauți* – așa sunt denumiți, în ultima vreme, atentatorii la puritatea limbii. Astfel, francezul Jacques Merline este autorul unei lucrări de răsunet, în care trage un serios semnal de alarmă împotriva a ceea ce el numește tendințele de «jargonizare» a limbajului de toate zilele." I.B. 2 XI 82 p. 4 (din *jargon* + *-naut*, după model fr.; MDN)

jargonizáre s.f. –Transformarea limbajului cotidian în jargon– v. *jargonaut* 1982 (din *jargon* + *-izare*, după model fr.; MDN)

jazistic, -ă adj. (muz.) –De jaz– „Un madrigal în limbajul muzicii ușoare, cu accente *jazzistice*..." Sc. 29 X 78 p. 4. „[Vorbitorii] au insistat asupra importanței dezvoltării învățământului *jazzistic*." R.lit. 31 I 85 p. 5. „patronii barurilor și restaurantelor cu pretenții angajau formații și ansambluri cu un repertoriu pur jazzistic ori semănând cu jazzul." ziaruldeiasi.ro 24 VI 06 [scris și *jazzistic*] (din *jaz* + *-istic*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

jazman s.m., pl. *jazmeni* (muz.; anglicism) –Interpret de jaz– „În cadrul schimburilor culturale S.U.A.–România este programată în luna decembrie o vizită la București a unor *jazzmeni* de marcă." Săpt. 5 VII 74 p. 7. „*Jazzmenii* străini ne-au arătat că nu sunt suficiente talentul și pasiunea..." Săpt. 10 IV 81 p. 7. „Mă sună don Giovani, un perseverent *jazman*, și mă anunță că mă așteaptă la un vernisaj de pictură..." mesagerulhunedorean.ro 4 VII 09; v. și Sc. 24 VI 78 p. 6 [scris și *jazzman*] (din engl. *jazzman*; PR 1952, DMC 1966, DMN 1969; DJ; DN_3, DexX)

jdemíi num. (fam.) –Zeci de mii– „Argou party. *Jdemii* – zeci de mii (Din «Dicționar de argou al limbii române» de Nina Croitoru Bobârniche – Editura Arnina)" Nat. 31 IX 98 p. 14. „forma fonetică redusă *j' de mii* caracterizează registrul familiar." R. Zafiu în R.lit. 1 / 05 p. 15. „«*Jdemii*» de emisiuni de reality-tv le dau telespectatorilor puterea să elimine concurenții fără noroc unul câte unul" R.l. 31 XII 09 p. 9; v. și 11 VIII 06 p. 1

jean s.m. pl. *jeans*, *jeanși*, *ginși* (vest.) **1.** –Pânză groasă, de obicei albastră– v. și *giacă* 1978, *tercot* 1981. „Fata purta un costum de *ginși*." R.lit. 47 / 93 p. 5. **2.** –Pantaloni confecționați din această pânză– „Se pare că *jeanul* revine cuminte și pocăit la propria-i matcă, la forma lui aceea zisă clasică pe care au purtat-o și viguroșii texani și alții din vechile continente." Săpt. 22 IV 76 p. 8. „Pantaloni... pirați. În R.F. Germania, Olanda și Elveția au fost descoperite în ultimele zile importante cantități de pantaloni *«geans»* purtând mărci care imitau pe cele aplicate pe produsele fabricate de o casă de mode din San Francisco." R.l. 23 VIII 77 p. 6 [pron *gin*; scris și *gean*, *gin*] (din engl. americ. [blue] *jeans*; cf. fr. *jean(s)*; PR 1950; Al. Niculescu în LL 3 / 73 p. 497–498, M. Avram în SCL 4 / 75 p. 322 – atestări numai la pl. din 1973; Zafiu, *D*; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; MDN, DEX 09)

jeep s.n. (anglicism; transp.) –Mașină mică de campanie– „Inevitabil,

primul plan era ocupat de maiorul de Coverley, înfruntând marțial, într-un *jeep* împrumutat cine știe de unde, focul mitralierelor dușmane." R.lit. 26 XII 74 p. 22. „*Jeep*-ul, binecunoscut vehicul începând din timpul celui de-al doilea război mondial, va fi înlocuit în curând în cadrul armatei americane, a anunțat «New York Times» [...] În jargon militar «*Jeep*» însemna G.P., adică «general purpose», întrebuințare generală." R.l. 7 IV 83 p. 6. „Banca Națională mai cumpără 50 de *jeep-uri*." G. 2 IV 10; v. și *radiocomandat* 1962 [pron. *gip*; var. *jep*] (din engl., fr. *jeep*; PR 1942; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

jenșén s.n. (cuv. chin.; bot.) –Ginseng– „Industria farmaceutică chineză a început să producă noi medicamente eficiente împotriva bronșitei cronice și astmatice; este vorba de un spray preparat pe bază de *jenșen*, plantă care crește abundent în China..." Săpt. 10 XII 76 p. 2. „*Jenșenul*, plantă agricolă? Cercetătorii din Extremul Orient sovietic au trecut la cultivarea unui soi de *jenșen* de mare productivitate..." Sc. 7 VII 81 p. 5. „În taigaua ussuriană a fost descoperită o rădăcină de *jenșen* cu o greutate de 390 de grame." Sc. 1 XI 82 p. 3 (C. Lupu în SCL 6 / 84 p. 54; DexX)

jertfitór, -oáre s.m.f. –Om care se jertfește– „intenția mea de a proslăvi minunatul pământ al patriei dintotdeauna, pe *jertfitorii* întru demnitatea, libertatea și demnitatea neamului nostru." I.B. 7 XII 85 p. 5. „Petru Caraman, cărturar de seamă și *jertfitor* pentru adevăr, dreptate și libertate." Ev. 27 II 10 (din *jertfi* + *-tor*)

jet s.n. (av.; americanism) –Avion cu reacție pentru pasageri– „Cronicile mondene fac de obicei publicitate celor ce sosesc seara cu *«jet»*-uri personale – clienții elegantelor hoteluri, magazinelor de bijuterii, ai cluburilor de noapte." Sc. 22 VII 77 p. 6. „Cum schimbi avionul vechi cu un *jet* prezidențial de lux" Business Mag. 13 IV 10 [pron. *get*] (din engl. americ. *jet*; cf. fr. *jet*; PR 1955; DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, DexX)

jet ski sint.s. (cuv. engl.) –Ambarcațiune de uz personal și de divertisment, propulsată de un jet de apă, asemănătoare cu o motocicletă sau cu o trotinetă acvatică– „toată gama de sporturi nautice: *jet ski* [...], ski nautic, bărci cu motor, hidrobiciclete etc." Ad. 20 VI 03 p. 17. „Un turist spaniol a ajuns la spital, vineri seara, cu răni la picioare, după ce a fost implicat într-o coliziune produsă între două *ski-jet-uri* pe Lacul Siutghiol." ziare.com 28 VI 08; v. și *schi-jet* [pron. *getschí*; var. *ski-jet*] (marcă înregistrată a Kawasaki Heavy Industry devenită nume generic pentru ambarcațiunile personale propulsate cu jet de apă; PR 1989)

jetfoil s. (cuv. engl. amer.; av.) „Primul *«jetfoil»* (navă cu aripi portante, propulsate de către reactoare, pe apă) folosit în Europa a stabilit zilele trecute un record de viteză, acoperind distanța dintre Stavanger (Norvegia) și Aberdeen (Scoția) în șase ore." R.l. 27 IV 77 p. 6 [pron. *gétfoil*] (MDN, DexX)

jet-society s. (cuv. engl.) –Totalitatea persoanelor care circulă cu jet-ul; societatea înaltă– „Bomba trebuia să explodeze la miezul nopții, adică la sfârșitul ultimei proiecții, la spectacolul cu «ținută de seară obligatorie», proiecția rezervată pentru *jet-society*." R.lit. 2 VI 77 p. 22. „Se dezvăluie fiorul iubirii, repede înecat în unda unor conveniențe, a unor prejudecăți curente în așa-zisa înaltă societate (*«jet-society»*) siciliană..." Sc. 4 VI 78 p. 4; v. și *gerovitalizat* 1974 [pron. *get-săș́iáiăt*] (DMC 1975)

jihád s. (cuv. arab) –Război sfânt– „*Jihadul* islamic" Ad. 7 II 90 p. 4. „[Algerienii] duc împotriva Franței așa zisul «război sfânt» – *jihadul*." R.l. 6 XII 96 p. 4. „*Jihadul* intern și extern – obiectivul dublu al grupărilor teroriste irakiene" Ad. 28 IV 05 p. 13; v. și Ev.z. 8 XII 92 p. 5, Ad. 1 IX 01 p. 10, 1 III 04 p. 7 (Dimitrescu, *Dr.* 170; MDN, DexX)

jihadísm s.n. –Mișcarea jihadiștilor– „ideea susținută de liderii vestici că «majoritatea musulmanilor» resping *jihadismul* este corectă, dar departe de a fi încurajatoare." R.l. 21 VIII 07. „Noul *jihadism* – din Irak în toată lumea" Ev.z. 29 XI 08 p. 9 (din engl. *jihadism*)

jihadíst, -ă adj. –Referitor la jihad– „Dimensiuni *jihadiste* și eșec islamic" "22" 11 / 01 p. 5. „Pe măsură ce situația din Irak se stabilizează, militanții *jihadiști* se mută spre alte zone din Pakistan, Asia Centrală, Africa, până în India" Ev.z. 29 XI 08 p. 9; v. și *portofoliu* 2005 **2.** s.m.f. –Luptător sfânt musulman– „faptul că avem de a face în majoritatea cazurilor cu *jihadiști* islamici având o agendă politică și o strategie militară clare și public anunțate se pierde undeva în subsolul comentariilor." "22" 26 X 05 (din *jihad* + *-ist*)

jiu-jitsu s. (cuv.jap.) –Artă marțială japoneză dezvoltată în scop de apărare individuală cu mâinile goale, dezechilibrând adversarul– „japonezul Jigoro Kano, preluând elementele unui străvechi sport nipon, *jiu-jitsu*, a deschis prima școală de judo, într-o mică sală a unui templu celebru..." Sc. 22 XII 79 p. 5. „Din această poziție vei învăța tehnicile de evitare, deplasările și eschivele și vei trece la însușirea unui principiu esențial în *Ju jutsu*: ocolire, nu cedare!" Av. IX 01 p. 74, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *dan* 2008, *full-contact* 1997 || *nihon jiu-jitsu* –Stil de jiu-jitsu care reunește multe din tehnicile vechilor școli– „Atunci a obținut diploma de instructor mondial în stilul *nihon jujutsu*..." Av. VI 01 p. 98, cit. de Stăncioi-Scarlat [scris și *ju-jitsu, ju-jutsu*] (din fr. *ju-jitsu*, engl. *jujitsu*; MDN – var. *jiu jitsu*; Dimitrescu, *Dr.2* 149; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

jívrat, -ă adj. –(Ca) acoperit cu gheață– „Există pentru geamurile *givrate* o gamă întreagă de desene și culori [...] În realitate însă, aici găsești doar verde când ție îți trebuie alb și dincolo are doar geamuri în pătrățele când tu vrei model «gheață»." R.l. I3 XI 75 p. 2. „o imensă veioză de cristal *jivrat*..." agenda.liternet.ro III 10 [var. *givrát*] (cf. fr. *givré*; DEX 98, MDN, DexX)

job s.n. (anglicism) „Studenții americani vor să obțină cât mai repede cu putință un *«job»*, un serviciu salariat și totodată să aibă asigurarea de a nu fi amenințați cu șomajul." V.stud. 6 II 74 p. 12. „Într-o cărticică liliputană [...] M.D. reușește a ne spune totul despre *job*, definit în câteva cuvinte chiar pe copertă." R.l. 2 IV 94 p. 14. „*«Job»*, mai elegant și mai modern decât slujbă sau serviciu." Ad. 1 VI 10 p. 26; v. și Săpt. VI 87 p. 7, "22" 5 VI 92 p. 9, 9 IX 97 p. 1, Cap. 20 XI 97 p. 24, Ad. 11 IV 02 p. 3, R.l. 16 VII 07 p. 2, 23 VIII 10 p. 11; v. și *jobshop* 2009, *messenger* 2006, *redegist* 1994 [pron. *giob*] (din engl. *job*; cf. fr. *job*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DMN, DMC 1949; DEX-S, DN_4, DexX)

jobshop s.n. (anglicism) „o manifestare unicat în țara noastră, primul *jobshop*, care în limbaj românesc ar însemna un «târg» al forței de muncă." R.l. 14 VI 93 p. 9. „Cele 15 companii sosite la *JobShop* își prezintă până după-amiază ofertele de angajare și practică de vară pentru tineri. Tot în cadrul târgului de joburi, studenții care doresc să afle mai multe [...] iau parte la un training..." Ad. 1 IV 09 [pron. *giobșóp*] (Ciolan, *MC*; MDN)

joc s.n. || *joc multiplayer* „a făcut public ceea ce avea să devina cel mai popular *joc multiplayer* (cu mai mulți participanți) din istoria Internetului." zf.ro 12 VIII 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „După câte spune șeful Microsoft, noua consolă le va da posilbilitatea utilizatorilor să comunice prin intermediul Internetului, pentru a face *jocurile multyplayer* mai atractive." J.nat. 5 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat || *joc piramidal* „El a fost inițiatorul unui *joc piramidal* cu certificate de acționar, BPS Brokers SA, o «inginerie financiară» prin intermediul căreia în perioada 1997-2000 a reușit să înșele câteva sute de persoane." Ad. 30 XI 01 p. 1. „Problema e că, deși are toate caracteristicile unui *joc piramidal*, asociația are mari șanse să câștige contestația, tocmai din cauza modului cum sunt formulate interdicțiile legale. O hotărâre de guvern din 1999 interzice «jocurile prin care se acumulează fonduri cu promisiunea unui câștig prin multiplicarea sumelor depuse numai pe baza speranței de creștere a numărului de depunători»." Ad. 2 III 02 p. 12. „Legea interzice *jocurile piramidale*" Nat. 2 III 02 p. 3 (după engl. *multiplayer / pyramidal game*) || *joc-retur* (sport) –Joc (sportiv) care se practică în a doua parte a unui campionat– „În *jocurile-retur* din optimile de finală ale turneului de fotbal pentru juniori la Viareggio s-au înregistrat rezultatele..." I.B. 1 II 67 p. 1. „Vom trage cu dinții de acest *joc-retur*, deși adversarul este unul de calibru, care se constituie într-o formație multinațională extrem de valoroasă." Ev. 14 I 10 //din *joc* + *retur*// || *joc-școală* (sport) –Joc (sportiv) cu caracter de antrenament– „Astăzi va avea loc ultima partidă de verificare a lotului reprezentativ. Sincer vorbind, acest *joc-școală* nu-și poate pune amprenta pe alcătuirea naționalei." I.B. 9 X 69 p. 3. „Aseară [...] prima noastră reprezentativă a susținut un *joc-școală* în compania echipei F.C. Argeș." I.B. 13 IV 83 p. 7. „Steaua și-a programat un *joc școală*" ziare.com 23 III 07; v. și I.B. 5 IV 74 p. 3, Sc. 8 V 75 p. 4, I.B. 27 I 83 p. 2, 19 XII 88 p. 7 (din *joc* + *școală*)

jodhpur adj. (cuv. hindus) „pantaloni în stil indian (*jodhpur*) din mătase corai." AS 8 VIII 09 p. 12. „Show-ul s-a mai domolit odată cu apariția unor pantaloni *jodphur*, umflați ostentativ la șolduri, de parcă ar fi fost scufundați în apă." R.l. 20 X 09 p. 16 (din numele orașului omonim din statul indian Rajahstan)

jogger s.m. (cuv. engl.) –Practicant al jogging-ului– „Bustul lui Eminescu va putea fi admirat de *joggerii* din Central Park, New York" Nat. 21 V 99 p. 1. „În urma examinării a două grupuri de bărbați – fotbaliști și *joggeri* – Krustup și colaboratorii din cadrul Universității din Copenhaga [...] au constatat că jucătorii de fotbal au pierdut – în decursul a trei luni – 3,5 kilograme de grăsime și au câștigat două de mușchi. În aceeași perioadă, practicanții de jogging au pierdut două kilograme de grăsime, fără a obține însă câștiguri în masă musculară." jurnalul.ro 10 IX 07 [pron. *giógăr*]

jogging s. (cuv. engl.) –Alergare în scopul păstrării condiției fizice– „El stă acasă, gătește mâncăruri delicioase, practică alergarea (*«jog-*

ging») și vede de copii..." R.lit. 6 IX 79 p. 22. „un om obișnuit, care nu face *jogging* și nu se bronzează decât cel mult în concediu." R.l. 3 VIII 80 p. 2. „Vor fi prezentate ultimele apariții în materie de timp liber, relaxare, sporturi extreme, biciclete, echipamente pentru *jogging*, echipamente montane și de aventură." Ad. 15 IV 10; v. și R.lit. 2 IX 82 p. 24, Săpt. 6 VII 84 p. 8, FI. 12 VI 87 p. 23; v. și *club(b)ing* 2010, *col roulé* 1983, *disco* 1981, *jogger* 2007, *rollerskate* 1980 [pron. *gióghing*] (cf. fr., engl. *jogging*; Dimitrescu, *Dr.2* 113; BD 1969, DMC 1978; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

joint s.n. (cuv. engl.) –Țigară cu cannabis– „Pesemne că un student din ziua de azi simte cam același lucru după ce fumează un *joint*." D. 534 / 03 p. 8. „Amatorii de «*joint*», clienți cu state vechi în cafenelele din Maastricht" Ev.z. 22 IV 08 p. 28. „Din majoritatea amestecurilor [de plante] se fac *jointuri*." Ad. 22 IV 09 [pron. *djóint*]

joint venture s. (cuv. engl.) –Asocierea a două sau mai multe întreprinderi – din țări diferite – în vederea realizării unui program specific– „Colaborarea cu TAROM-ul a fost apreciată ca bună, iar *joint-ventures* dintre Swissair și Austrian Airlines – Avicon, este compania de consultanță atât pentru TAROM, cât și pentru Aeroportul Internațional Otopeni." R.l. 5 VI 92 p. 3. „Fac un *joint-venture* cu Institutul de Cercetări Marine." "22" 282 / 98 p. 16. „[Proiectul] a fost reluat printr-un *joint venture* al Academiei și Muzeului literaturii române..." Obs.cult. 2 III 04 p. 14; v. și R.l. 22 VII 93 p. 11, 16 IX 93 p. 11, Cuv. 51 / 93 p. 6, R.l. 31 X 94 p. 7, Lupta 22 IV 95 p. 3, C.r. 6 VIII 97 p. 2 [pron. *djoint vénceăr*] (cf. it. *joint-venture*; DPN 1982; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

jojóba s. (bot.) „*Jojoba*. Este vorba de un arbore, originar din Mexic, cu numele științific de Simondsia chinesis. Specialiștii au constatat că din semințele de *jojoba* se poate extrage un ulei cu aceleași proprietăți valoroase ca ale uleiului de cașalot." Sc. 10 X 78 p. 3. „Un alt arbust miraculos, *jojoba* – Simmondsia Chinoests – a fost descoperit în deșertul Mexicului și în deșerturile din Statele Unite; el crește în mod normal până la trei metri înălțime..." I.B. 25 IV 84 p. 8. „patru picături de ulei de *jojoba*..." G. 18 III 09 p. 12; v. și Sc. 19 VII 81 p. 5, I.B. 27 XI 85 p. 4; v. și *shea* 2009 (din fr. *jojoba*; cf. sp., amerind. *jobo*; *LI* 83)

jorúri s. (cuv. jap.) –Narațiunea în teatrul de marionete japonez– v. *shamisen* 1974 (Dimitrescu, *Dr.2* 150, 155)

jota s.f. (cuv. sp.) –Dans popular spaniol (aragonez) în trei timpi– „Un balet-pretext pentru mari trupe ale lumii de a demonstra eleganța cu care își poate permite un stil de dans clasic să absoarbă frumusețea violentă, orgolioasă a unei *jota* aragoneze, a unui zapateado andaluz, a unei seguidilla." Săpt. 14 II 75 p. 5 [pron. *hóta*] (cf. fr. *jota*; DN_3, DEX-S, DexX)

joystick s. (cuv. engl.) –Manetă folosită pentru controlul mișcărilor în jocurile pe calculator sau al unor aplicații grafice– „accesorii hardware pentru jocuri (*joystick-uri*, gamepad-uri etc)." Z.fin. 15 VIII 01. „Războiul dintre *joystick* și mouse..." J. nat. 6 XII 04 p. 9, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Off Road, un «4x4» cu *joystick*" G. 12 III 08 p. 8; v. și R.l. 7 II 08 (cuvântul este mai vechi)

jucábil, -ă adj. –Care poate fi jucat– „Cea mai bună piesă din volum este și cea mai *jucabilă*, cea mai dramatică, cea mai scenică." Luc. 29 IV 72 p. 8. „Ceea ce îl face pe CoH *jucabil* și în 2009, la fel ca în 2006, este asemănarea lui cu celebrul Starcraft/Warcraft de pe vremuri." Cat. 20 I 10 (din *juca* + *-bil*; DEX 98, DexX)

jucăríe s.f. v. *armă-jucărie*

jucătór s.m. (ec.) –Operator, societate comercială– „[Vel Pitar este] un *jucător* important în domeniul producției și distribuției de biscuiți, napolitane, paste făinoase, specialități de cofetărie și patiserie și produse de morărit." R.l. suplim. Angajări și cariere 8 I 07 p. 2. „Cei mai importanți *jucători* din industria produselor electronice de consum plănuiesc acum să își recreeze echipamentele audio-video, dar și unele electrocasnice – de la frigider la mașina de spălat, astfel încât viitorul acestora să fie centrat în jurul internetului." R.l. 27 VIII 08 p. 9. „Chiar și fără «ajutorul» crizei din America, *jucătorii* de pe piața imobiliară autohtonă s-ar fi confruntat cu o prăbușire a preției." G. 18 III 09 p. 1 || *jucător comunitar* (sport) –Jucător care poate evolua în echipe din Uniunea Europeană– „Lui Craioveanu i s-a refuzat din nou statutul de *jucător comunitar*" Ad. 28 IX 01 p. 15. „nigerianul Kehinde Fatai, fotbalist ce evoluează în România de când avea 17 ani și ar putea fi considerat «crescut de un club autohton», motiv pentru care ar căpăta automat statutul de *jucător comunitar*." prosport.ro 31 X 11 (sensul nu apare în dicționarele curente) || *jucător-antrenor* (sport) „Era perioada când activam ca *jucător-antrenor* la «Corvinul»." Emisiune Tv. 25 VI 83. „La 34 de ani, Dalglish este *jucător-antrenor* la Liverpool..." I.B. 16 IX 85 p. 7. „Claudiu N., *jucător-antrenor* la Universitatea Cluj nu va juca în meciul de sâmbătă" R.l. 11 XI 10 (din *jucător* + *antrenor*) || *jucător-cheie* **1.** (sport) –Jucător foarte important– „A ieșit Bölöni, omul nr. 1 în registrul tactic al campioanei. Acum va lipsi Pițurcă, un alt *jucător-cheie* în angrenajul ofensiv al echipei." Fl. 19 VIII 88 p. 22. „De aceea spun că Zicu este un *jucător-cheie* pentru noi. Are multă experiență și poate decide un meci cu o pasă bună..." prosport.ro 11 II 11. **2.** –Operator foarte important pe o piață– „România este un *jucător-cheie* în securitatea energetică" ziare.com 5 IX 07. „Petrom tinteste pozitia de *jucător cheie* pe piața energetică din regiune" wall-street.ro 21 V 10 (din *jucător* + *cheie*) || *jucător-fanion* (sport) –Jucător care ajunge să fie perceput ca reprezentativ pentru un club– „*jucătorul-fanion* al voleiului nostru masculin din ultimii 10 ani [...] căpitanul echipei reprezentative și al sextetului dinamovist." I.B. 25 V 82 p. 3. „fost *jucător-fanion* al clubului Dunărea Galați, actual antrenor al juniorilor aceluiași club, omul-fotbal trăiește pentru performanță." viata-libera.ro 24 XI 10 (din *jucător* + *fanion*) || *jucător-rezervă* (sport) –Jucător care poate înlocui pe un titular– „[Numele] unui *jucător-rezervă* [la fotbal]" I.B. 9 XI 66 p. 4. „Nu ai voie să lași un așa *jucător rezervă*." Gaz. de Sud 12 VIII 08 (din *jucător* [*de*] *rezervă*); v. și *președinte-jucător*

judecătór s.m. || *judecător sindic* –Magistrat care organizează și conduce, sub autoritatea tribunalului, întreaga procedură de reorganizare sau lichidare în caz de insolvență– „Reorganizarea judiciară mai înseamnă și trecerea unei decizii finale de privatizare sau lichidare în sarcina unui *judecător sindic*..." R.l. 31 XII 98 p. 9. „În calitate de *judecător sindic* în dosarul lichidării judiciare a unuia dintre cele mai mari abatoare din țară..." Ad. 16 XII 03 p. 10. „fosta șefă a *judecătorilor sindici*..." G. 20 III 07 p. 13; v. și Ad. 23 XII 03 p. 15, R.l. 14 IV 05 p. 28 (cf. fr. *juge-syndic*; DexX); v. și *arbitru-judecător*

județ s.n. || *județ-pilot* –Județ în care se fac primele experimente, pentru a servi ulterior de exemplu altor județe– „Deocamdată avem un tribunal la Brașov și încă puține în câteva *județe-pilot*, precum și un singur Avocat al Copilului." G. 22 VI 09 p. 3. „Brașovul va fi *județ-pilot* în descentralizarea activității de tineret și sport" gsp.ro 28 VII 09 (din *județ* + *pilot*)

judiciaríst adj., s.m. –Polițist la secția judiciară– „*judiciariștii* din cadrul Compartimentului Flagrant au observat o mașină suspectă..." Ad. 23 IV 02 p. 8. „Monitorizați de mai multă vreme de *judiciariști*, hoții au fost luați ca din oală, în timp ce cărau genții în care duceau prada." Ad. 25 IX 04 p. 1. „mandat de arestare preventivă, pentru zece zile, pe numele polițistului *judiciarist* C.C." G. 22 IX 07 p. 8; v. și Ad. 15 VI 02 p. 1 (din *judiciar* + *-ist*; DexX)

judo s.n. (sport) –Sport olimpic, asemănător cu luptele, originar din Japonia– „cu doi ani în urmă, când eu nu reprezentam mare lucru în *judo*, vicecampionul mondial al categoriei m-a învins atunci prin «nippon» (corespunzător cu K.O. de la box)." Sc. 25 V 80 p. 5. „Încep Europenele de *judo*!" gsp.ro 19 IV 10; v. și *judoka* 1983 [pron. *giúdo*] (din jap., fr., engl. *judo*; Dimitrescu, *Dr.2* 151, 154; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

judocán s.m. (sport) –Sportiv care practică luptele judo– „În fața unor adversari de valoarea celor prezenți pe saltelele instalate în sala Floreasca, *judocanii* români și-au etalat calitățile." Sc. 29 I 73 p. 2. „M.F. este al treilea *judokan* român care își adjudecă titlul de campion european." Sc. 15 V 82 p. 5. „Titoasca a bătut un *judocan* cu ranga" C.z. 27 V 09; v. și I.B. 8 VIII 84 p. 5 [pron. și scris și *iudocán* și *giudocán*] (cf. fr. *judoka*; probabil însă creație rom. după modelul *mohican*, cu *-an*, din cauză că *judoka* este mai greu de perceput ca fiind o formă de masc. pl.; PR 1950; Dimitrescu, *Dr.2* 172; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

judoka s.m.inv. (sport) –Practicant de judo– „șapte *judoka*. Între 12 și 15 mai se vor desfășura la Paris campionatele europene de judo. Din lotul selecționabililor români fac parte..." Sc. 4 V 83 p. 5. „Unul câte unul, *judoka* au apărut în sală echipați în kimonourile lor albe. C.N., un nume cu rezonanță pe orice tatami din lume, era de serviciu." Sp. 10 VII 84 p. 1. „*Judoka* clujeană Corina C., aur la Europenele de la Viena" Z. de Cluj 23 IV 10; v. și Sp. 9 VIII 84 p. 4 [pron. *iudóca* și *giudóca*] (din fr., it., jap. *judoka*; Dimitrescu, *Dr.2* 151; Ciolan, *MC*; PR 1950; DN_3, DexX, DEX 09)

juice s.n. (lb. vorbită) –Suc de fructe– „El a făcut descoperiri deosebit de interesante privind folosirea plantelor locale sub formă de ceaiuri, *jusuri*, prafuri și tablete pentru vindecarea multor boli." R.l. 16 V 84 p. 6. „Puțini sunt adulții care n-au simțit vreodată durerea deosebit de ascuțită a nevralgiei sciatice [...] Refractară la orice tratament, se pare că, în sfârșit, și-a găsit «nasul». Este vorba de fructul exotic papaya. Din miezul lui, un grup de oameni de știință canadieni au extras un «*juice*» –

materia primă a unui medicament care se infiltrează în discul intervertebral al bolnavului." I.B. 18 I 85 p. 4. „băuturile răcoritoare se așează în bloc vertical, pe categorie: carbonatate, necarbonatate, *juice*, still drink, nectaruri, iar dacă spațiul permite, pot fi aranjate în funcție de aromă, astfel încât poziționarea să fie bine conturată." Piața 20 XI 09 [pron. *gius*; scris și *jus*] (din engl. *juice*; BD 1968; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

jumbo-jet s.n. (av.; americanism) –Avion de transport cu reacție, de mare capacitate– „Un controlor al traficului aerian de la aeroportul internațional Ontario, California, care a dirijat un *jumbo-jet* 737 și un avion Cessna la distanța de numai 150 metri unul de altul, la aceeași altitudine, a fost trimis să-și... aprofundeze studiile." R.l. 28 V 80 p. 6. „vor avea la dispoziție pentru a trăi și munci 1200 metri cubi, echivalentul habitaclului a două *jumbo-jet*." R.l. 11 VII 98 p. 5. „Boeing și-a lansat noul *Jumbo Jet* 747-8 Intercontinental"" ziare.com 14 II 11; v. și Sc. 22 IV 83 p. 5 [pron. *djambodgét*] (cf. fr. *jumbo-jet*; BD 1966, PR 1969, DMC 1972; DexX)

juniorát s.n. (sport.) –Perioadă când un sportiv face parte din echipa juniorilor– „Baschetul, după cum se știe, a atins un grad înalt de tehnicitate, jucătorului nemaifiindu-i suficienți anii *junioratului* spre a câștiga virtuozitatea necesară marilor întreceri." R.l. 12 II 67 p. 5. „Adio, *juniorat*!" ziaruldeiasi.ro 15 IX 09 (din *junior* + *-at*; DEX, MDN, DexX)

junk s.n. (cuv.engl.) –Gunoi, mizerie– „«Generația X» e biblia postmodernă a milioanelor de tineri «alternativi» care simt că lumea nu li se potrivește, iar viața ar trebui să însemne mai mult decât consumism și noianul de *junk-uri* al culturii pop." Z. dum. 24 X 08 || *junk e-mail* „Pierderile sunt determinate de costurile de conectare din cursul perioadei necesare pentru a citi sau șterge mesajele nesolicitate (*junk e-mail*)." Ad. 5 II 01 p. 5 || *junk food* –Mâncare nesănătoasă– „Fără *junk-food* în școli" G. 9 II 07 p. 10: „produse de tip fast-food și «*junk food*», după care le lasă gura apă copiilor, dar sunt pline de zahăr, grăsimi, sare, îndulcitori sau E-uri." R.l. 14 V 08 p. 3. „Germania și Franța taxează *junk-foodul*" G. 6 I 10 p. 2; v. și R.l. 11 VII 07 p. 24, G. 8 X 07 p. 20, PRO TV 31 / 07 p. 14, G. 27 X 09 p. 4; v. și *bucătărie rapidă* 2001 || *mâncare junk* –Junk food– „Expertul avertizează că *mâncarea junk* este principala cauză a supraponderabilității și a obezității." G. 26 V 09 p. 2 [pron. *djanc*]

junocrație s.f. –Dominația tineretului– v. *teenager* 1969 (din *jun*]*e*] + *-crație*, după tipul *democrație*)

jurist s.m. v. *deputat-jurist, senator-jurist*

jurizá v.t. –A supune judecății unui juriu– „însăși prezența în secțiunea competitivă (ce va fi *jurizată* de [...]) este o dovadă a calităților sale..." R.l. 29 VIII 92 p. 4. „Sperietorile de ciori au fost confecționate în fața publicului, *jurizate* și vândute la licitație publică." R.l. 19 V 94 p. 16. „Gabriela Lungu [...] *va juriza* la festivalul Cannes Lions" wall-street.ro 19 III 10 (din *juriu* + *-iza*; MDN, DexX, DEX 09)

jurizáre s.f. –Acțiunea de a juriza– „Sistemul de *jurizare* este următorul: o notă o acordă membrii juriului, a doua președintele juriului, a treia este media notelor acordate de cele 5 studiouri teritoriale..." Tin.lib. 26 VIII 90 p. 3. „Ecouri Mamaia '97 [...] Față de modul în care s-a efectuat *jurizarea* anul acesta, ei au spus: «Am sperat că s-a schimbat în bine acest festival [...] însă ne-am dat seama că minunea a durat într-adevăr numai trei zile»." Ev.z. 2 IX 97 p. 2. „Totul a culminat cu solicitarea expresă de a se relua *jurizarea*." G. 28 VI 06 p. 13; v. și Ad. 26 VIII 90 p. 3, Cuv. 28 VIII 90 p. 2, Cot. 3 XII 91 p. 3 (din *juriza*; DexX, DEX 09)

jurnál s.n. v. *roman-jurnal*

jurnalíst s.m. || *jurnalist-scriitor* –Jurnalist care este și scriitor– „Costi Rogozanu, *jurnalistul-scriitor*..." R.l. 1 XI 08 p. 9. „ne-a părăsit distinsa doamnă Aura M.-S. *jurnalist-scriitor*, dascăl universitar." R.l. 12 XII 08 p. 10 (din *jurnalist* + *scriitor*)

justițialíst adj. (pol.) –Care își propune să facă justiție, dreptate– „O delegație a Partidului *Justițialist* din Argentina ne va vizita țara..." Sc. 10 V 83 p. 4. „Delegația Partidului *Justițialist* din Argentina..." R.l. 20 XI 84 p. 10. „La începutul anilor '70 [...] după ce Partidul Peronist (rebotezat *Justițialist*) reintră în legalitate..." Obs.cult. 19 III 10 (din sp. *justicialista*; Partidul Justițialist a fost partidul lui Perón)

justițiarísm s.n. –Spirit justițiar– „Guvernul Ciorbea [...] deranjat mai demult de *justițiarismul* lui Valerian Stan, ne-a arătat, fără jenă, că principiile nu valorează mai mult decât o cârpă cu care politicienii de pe malurile Dâmboviței, odată înfipți în scaunele râvnite își șterg pantofii." R.l. 2 IX 97 p. 1. „La umbra *justițiarismului*, a ideii nobile cu pretenție de argument sociologic «dacă ar face toți ca mine, ar fi bine», poate crește orice agresivitate egoistă." ziarullumina.ro 14 IX 11 (din *justițiar* + *-ism*; DexX)

juvakríl s. (chim.; probabil cuv. ucrainean) „*Juvakril* este numele unei pietre semiprețioase obținută pe cale artificială dintr-un polimer și care rivalizează în frumusețe și calitate cu malahitul și jaspul." Sc. 24 X 75 p. 6. „O nouă piatră semiprețioasă obținută pe cale artificială de către oamenii de știință de la Institutul de chimie al Academiei de științe din Ucraina, pe numele său *juvakril*, va da farmec multora din frumoasele noastre femei." Săpt. 31 X 75 p. 2

K

kabúki s.n. (cuv. jap.; spect.) –Teatru tradițional japonez– „Datând din epoca Edo, adică din secolul al XVII-lea, teatrul *Kabuki* reprezenta pe scenă fapte istorice, legende și fenomene sociale. Nô, teatrul cu măști, exista încă din secolul al IX-lea." R.lit. 24 VII 84 p. 21. „Am fost extrem de bucuros că am putut face o demonstrație de *kabuki* autentic pentru spectatorii români." R.lit. 29 VIII 08 p. 26; v. și *actor-dansator* 2006, *bunraku* 1981, *nô* 1981 (cf. engl., fr., it. *kabuki*; Dimitrescu, *Dr.2* 149, 155; PR sec. XX, DPN 1957; DEX-S, MDN, DexX)

kaddish s. (cuv. ebr.) „[L. Wieseltier] a publicat în 1998 un volum intitulat *Kaddish* (Rugăciunea de doliu) care avea să devină una din marile lovituri editoriale ale anului." R.lit. 35 / 01 p. 20. „Momentul culminant al marșului are loc la Auschwitz II-Birkenau și este marcat prin rostirea *kadishului*, rugăciunea pentru morți. *Kadishul* necesită [...] prezența a 10 bărbați adulți." G. 6 V 05 p. 10 [pron. *cadíș*]

kaizén s. (cuv. jap.) „Cartea [lui Masaaki Imai] «*Kaizen*: Cheia către succesul competitiv al Japoniei», a fost un bestseller mondial, introducând cuvântul *Kaizen* în lexiconul corporativ. *Kaizen* este o abordare a productivității, care are ca origine unele aplicații de muncă ale unor experți americani în întreprinderile japoneze, după al Doilea Război Mondial. Literar, *Kaizen* înseamnă îmbunătățire continuă: kai = continuă, zen = îmbunătățire. De asemenea, «kai» mai înseamnă schimbare și «zen» – bine, deci s-ar mai putea traduce și ca «schimbare în bine»." Argeș Expres 1 IV 10. „*Kaizen* este o folosofie japoneză care se concentrează pe îmbunătățirea continuă în toate aspectele vieții. Ea a început să fie aplicată și în mediul de afaceri, iar activitățile *Kaizen* îmbunătățesc în mod continuu toate funcțiile de business. Îmbunătățind activitățile și procesele standardizate, *Kaizen* vizează eliminarea pierderilor. A fost implementat mai întâi în câteva companii japoneze în timpul refacerii țării după cel de-al Doilea Război Mondial, inclusiv la Toyota, iar de atunci s-a răspândit în companiile din întreaga lume." adevarul.ro 12 X 11 (cf. engl. *kaizen*)

káldex s.n. (cuv. engl. americ.) „În Statele Unite a fost realizată o nouă rășină sintetică cu calități deosebite de izolator fonic. A fost denumită *Kaldex* și, sub formă lichidă, poate fi utilizată la insonorizarea autoturismelor, iar sub formă de material plastic la izolarea compartimentului motor." R.l. 22 V 80 p. 6

kamikáze s.m. inv. (cuv. jap.) **1.** –Pilot japonez sinucigaș din al doilea război mondial– „S-au scris sute de pagini despre *kamikaze*, acei oameni-dinamită din timpul celui de-al doilea război mondial. Elemente fanatice îmbarcate în proiectile anume construite, acești războinici sinucigași aveau misiunea să ghideze arma respectivă spre cea mai apropiată țintă, unde, provocând explozia, urmau să fie «înmormântați» în apele oceanului planetar." I.B. 7 XII 85 p. 8. **2.** (fig.) –Sinucigaș– „[M. Botez] denunțase public regimul [în străinătate, la «Europa liberă»], cu singura condiție (de *Kamikadze*!) să nu-i fie difuzate declarațiile decât după reîntoarcerea sa fizică în țară!" D. 148 / 95 p. 15. „Îndeplinirea așa-ziselor misiuni *kamikaze* pe care și le-au asumat." Ad. 14 IX 01 p. 17; v. și D. 191 / 96 p.13, R.l. 14 IX 01 p. 2, Ad. 21 IX 01 p. 17. **3.** –Autor al unui atentat sinucigaș– „Fanatizați religios, mulți tineri au devenit *kamikadze*." R.lit. 39 / 01 p. 1. „*Kamikaze* palestinieni, care ar intenționa să acționeze centurile cu explozibil, ar fi opriți de la acțiunea sinucigașă..." Ad. 13 II 04. „În UE activează 21 de rețele teroriste care recrutează *kamikaze*." Ad. 24 VI 05 p. 12 (cf. fr. *kamikaze*; PR 1950, DMC 1950; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; Dimitrescu, *Dr.2* 162; DN_4, DEX-S, NODEX, DexX – sensul 1); v. și *femeie-kamikaze, navă-kamikaze, terorist(ă)-kamikaze*

kangoo s. (cuv. engl.) „Dacă nu practicați kick boxing, *Kangoo* sau Tae-Bo, exercițiile voastre obișnuite de menținere a siluetei pot fi considerate demodate." Elle VI 00 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Aerobicul *Kangoo* este recomandat și de terapeuți [...] Aerobicul «pe arcuri» este recomandat de medici și terapeuți și în scopul tratării unor probleme de sănătate [...] ghetele *kangoo* sunt prevăzute cu niște «arcuri» și au o greutate de aproximativ două kilograme." G. 25 V 09 p. 12. „*Kangoo* Jumps, cea mai nouă formă de aerobic, a prins bine în România, în special printre vedetele feminine." G. 17 III 10 p. 13 [pron. *cangú*]

karaóke s.n. (cuv. jap.) (muz.) –Formă de divertisment în care interpreți amatori cântă melodii cunoscute, acompaniați de orchestra deja înregistrată– „Un student filipinez [...] a ucis într-un bar *karaoke* un bărbat și a rănit grav pe prietenul acestuia pentru că cei doi au îndrăznit să-și bată joc de interpretarea falsă a cântărețului amator." Ad. 19 II 02 p. 13. „Cuvântul «*Karaoke*» provine de la «kara» care înseamnă «gol» și «oke», prescurtarea cuvântului «okesutora» care se traduce prin «orchestră»." G. 19 VII 06 p. 13. „De antren va fi răspunzător un DJ, care va organiza și *karaoke*." G. 3 XII 09 p. 16; v. și Compact 8 VI 06 p. 5 (din fr. *karaoké*; Dimitrescu, *Dr.2* 155; PR – 1985, din jap. *kara* "gol, vid" + *oke* "orchestrație"; DNAR 1998)

karáte s. (cuv. jap.; sport) –Metodă japoneză de luptă care folosește exclusiv lovituri cu mâna și cu piciorul– „O femeie, bineînțeles, o femeie-detectiv, având grenade [...] înspăimântându-și adversarii la *karate*, vorbind cu ei autoritar, iar cu prietenii, iubiții și șefii – feminin și mângâietor." R.lit. 18 IV 74 p. 17. „Ofensivă, împotriva cui? Împotriva imaginarilor R.P. și T. bătuți măr în ședințele de *karaté*." R.l. 6 II 79 p. 2. „Bistrița: Campionat național de *karate*" Ad. 15 V 09 (din fr. *karaté*, engl. *karate*; Dimitrescu, *Dr.2* 149, 150, 151, 154; Ciolan, *MC*; PR 1956, DMN 1960, BD 1968, DPN 1969; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

karatéka s.m.f. –Practicant de karate– „Comisia de disciplină a federației l-a suspendat pe «căpitanul» cu pricina pe timp de 6 etape. Așteptăm și părerea colegiului de arbitri despre felul în care a reacționat arbitrul cu calități de *karateka*." FI. 26 VI 87 p. 22. „Trei *karateka* a susținut cu virtuozitate – cred că nu exagerez prea mult că în Aiki-do nu au nici o șansă, chiar dacă ești «dotat» cu ciomege și cu săbii. În fine, elevii cunoscutului *sensei* A.G., au scos la iveală câteva din tainele Jiu-jits-ului." Gaz.sp. 20 III 90 p. 2. „Cei mai micuți *karateka* se vor întrece la Timișoara" ziuadevest.ro 20 V 09; v. și *kata* 1990 (din fr. *karatéka*, engl. *karateka*; Dimitrescu, *Dr.2* 152; Ciolan, *MC*; NODEX, MDN, DexX)

karatíst, -ă s.m.f. –Luptător de karate– „Milla Jovovich e o *karatistă* de frunte, a învățat că boxeze și să lupte după tehnici orientale." AS 13 IX 04 p. 21. „Marian Bătăiosu se caracterizează drept *karatist* și naționalist, singurul candidat antisistem." G. 23 VIII 09. „Cel mai tânăr *karatist* cu centură neagră din Argeș" C.z. 18 IX 10 (din *karate* + *-ist*; Ciolan, *MC*)

karité s.m. (cuv. wolof – lb. vorbită în Senegal și Gambia) (bot.) –Arbore din Africa tropicală. Shea– „include uleî de soia, unt de *karite*, precum și ingrediente de refacere a pielii." Av. IV 04 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat. „o cremă organică ce are în compoziție ciocolată, unt de cacao, unt de *karite*, ceară de albine și uleiuri naturale." G. 27 X 09 p. 12; v. și 25 XI 09 p. 11 (din fr. *karité*; MDN, DexX)

karoshi s. (cuv. jap.) „*Karoshi* – moartea din prea multă muncă [...] Termenul japonez «karoshi» se traduce literal prin «moarte din prea multă muncă». Primul caz s-a înregistrat în 1969..." Ev.z. 25 IV 07 p. 3. „«*Karoshi*» este un termen japonez, care înseamnă «moarte din cauza supramuncii». Primul caz de *Karoshi* a fost consemnat, evident, în Japonia, în 1969..." G. 28 IV 07 p. 7. „Angajații japonezi preferă să stea la serviciu mult peste orele de program, iar moartea subită din cauza muncii în exces a primit denumirea «*karoshi*»." G. 11 VII 08 p. 16; v. și J. de duminică 19 VII 09 p. 50 [pron. *karóși*] (din engl., fr. *karoshi*)

kart, karting s. v. *cart, carting*

káta s.f. (cuv. jap.) –Exercițiu care constă într-o înlănțuire de mișcări specifice unei arte marțiale (judo, karate)– „Mai întâi au intrat în arenă karateka din stilul Shotokan conduși de dr.ing. D.M. [...] După un *kata* (exercițiu specific) cu întreg grupul, senseiul a fost pus la o încercare de mare dificultate: nu mai puțin de patru «adversari» s-au năpustit asupra lui, intenționând, firește, să-i dea «lovitura de grație»." Gaz.sp. 20 III 90 p. 1. „Kobudo poate să însemne și *kata* artistic, adică lupte cu adversarii imaginari, pe un fond muzical ales." G. suplim. Scoala 2 IV 08 p. VIII (din engl., fr. *kata*; Dimitrescu, *Dr.2* 152)

katharevúsa s.f. (cuv. gr.) –Greaca literară– v. *demotiki* 1977. „*Katarevusa*, limba pură ținându-se de greaca clasică, întrebuințată în documente oficiale și presă." Mon. de Vâlcea 15 XII 06 [var. *katarevusa*]

kémpo s. (sport) –Artă marțială din Hawai– „din păcate, mi-e imposibil să fac diferența între Zen-Do, Santa-Wu Shu, Thai Box, *Kempo* și alte

școli de arte marțiale, deci, pentru a evita confuziile, le voi spune, simplu, karate." Elle VIII 03 p. 91, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Campioana mondială de senioare la arte marțiale, stilul *kempo*, la doar 18 ani, Veronica S. era un copil-fenomen, care promitea să își învingă destinul de un uluitor dramatism." G. 6 VII 07 p. 7. „În perioada 26-31 octombrie 2009 se desfășoară la Sala Polivalentă din București, Campionatul Mondial de *Kempo*." gsp.ro 26 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (cf. engl. *kenpo karate*)

kenáf s. (bot.) –Plantă din estul Indiei (Hibiscus cannabinus), bogată în fibre– „Specialiștii americani afirmă că au descoperit o plantă care ar putea contribui la lichidarea crizei de hârtie. Este vorba de *kenaf*, din familia hibiscus." Sc. 6 VII 74 p. 6 (din engl.; WT; LII; MDN)

kéndo s.n. (cuv. jap.) (sport) –Artă marțială japoneză în care se folosesc săbii de bambus ținute cu ambele mâini– „dintre artele marțiale, se spune că cea mai nobilă este *kendo*, «calea sabiei», stilul de luptă al samurailor." Nat. 25 XI 00 p. 3. „Ieri, la Sala Olimpia, Clubul *Kendo* din Timișoara invita publicul la o demonstrație de luptă a «samurailor», un spectacol de forță, atenție și spirit *Kendo* și Iaido – inimă bună și puternică." Ad. 22 IX 03 p. 14. „*Kendo* a devenit acum o artă marțială a Japoniei. Se folosește sabia (ken) de bambus ca o adevărată sabie, așa cum o întrebuințau samuraii..." R.lit. 29 VIII 08 p. 26 (din fr., engl. *kendo*; Ciolan, *MC*; PR – 1970; NODEX, MDN, DexX)

kenóză s.f. v. *chenoză*

keplón s. (cuv. jap.) „Sub denumirea de *keplon* o firmă japoneză a lansat un conservant pentru produse alimentare de o factură cu totul nouă. Principalul său avantaj asupra conservanților convenționali constă în faptul că permite menținerea calităților originale ale alimentelor." R.l. 14 VII 75 p. 6 (Dimitrescu, *Dr.2* 150, 164)

keratofakoprotéză s.f. (med.) „Doar termenul îmi aparține [dr. Mircea Olteanu]. Această operație se mai face încă în două-trei centre din lume. Ea se referă la cazurile-limită în care transplantul de cornee în scop optic este ineficient, de exemplu, marii traumatizați [...] Este necesară păstrarea simțului luminos. În astfel de cazuri se recurge la implantarea între straturile corneei opace a unui suport confecționat din titan, în centrul căruia se introduce o lentilă de 65 dioptrii, care va înlocui atât corneea cât și cristalinul. De aici termenul de *keratofakoproteză*." //format cu gr. *keratos* "cornee"//

ketchup s.n. (culin.) –Sos picant pe bază de bulion de roșii– „Mircea a cumpărat un borcan de *ketchup*.". „Prosper om de afaceri în domeniul industriei alimentare – paste de tomate, *ketchup*..." Z.fin. 19 VII 00. „Sticla renumitului *ketchup* [Heinz] are gravată pe ea cifra 57, însă acest număr nu are nimic de-a face cu numărul de produse fabricate de către companie. Adevărul e, așa cum recunoaște fondatorul Henry Heinz, că cinci era numărul lui norocos iar șaptele, al soției." zf.ro 21 VII 12 [pron. *chéciap*] (din engl., fr., it. *ketchup*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

kevlár s. „În RFG a fost realizată o bicicletă perfecționată, de mare viteză [...] Corpul ei este realizat din *kevlar*, un polimer de cinci ori mai rezistent decât oțelul..." Sc. 1 VII 84 p. 5. „Pantalonii, care cunosc un succes nebun în America, sunt făcuți dintr-o țesătuă specială, care conține 25 la sută *kevlar*, materialul ultrarezistent folosit la vestele antiglonț ale poliției..." Ev.z. 31 X 97 p. 2. „Echipamentele de protecție vor fi astfel realizate dintr-o suprafață de *kevlar* (material compus deja folosit pentru vestele antiglonț) pe care se aplică straturi succesive din melanjul STF." G. 18 IX 06 p. 10; v. și Cont. 6 I 84 p. 15, Pro Sport 15 I 98 p. 16, Nat. 17 XI 00 p. 11, G. 19 V 06 p. 7 (marcă înregistrată a firmei Du Pont; PR 1972; DEX 98, DexX)

keyboard s. (cuv. engl.) **1.** (muz.) –Clape, claviatură– „afișul scrie negru pe alb că membrii formației vor cânta la *keyboards* (ceea ce în traducere înseamnă claviaturi), la «twelve-strings» (12 corzi, adicătelea chitară cu 12 corzi), la «drums» (tobe) și alte astfel de făcătoare de sunete." Sc. 27 X 82 p. 4. „În 1990, Gerry își ia un *keyboard* și-și face formație, Roial Grup Junior..." adevarul.ro 6 II 11. **2.** (inform.) –Tastatură– „Exasperată, fata de la computer își distribuia iritarea între nărăvașul *keyboard* și atletul ce asuda în fața imprimatului poștal..." evz.ro 8 VIII 11 [pron. *chibord*] (BD 1969; DexX)

KGB s.n. (pol.) –Poliția politică sovietică– „*KGB*-ul sforăie, dar nu doarme!" Aici Radio Europa liberă 18 VI 91 p. 12. „Revista susține că acești agenți *KGB*, deveniți șomeri, au fost recrutați în ultimele luni în Iran." R.l. 14 XI 92 p. 8. „*KGB-ul* civilizator și «românofilii» barbari" Ev.z. 5 IV 10; v. și R.l. 28 XI 91 p. 8; v. și *deznaționalizare* 2000, *Hezbollah* 1992, *narcobusiness* 1993, *penetrare* 2001, *piraterie* 2008, *secretiza* 2008, *troică* 1997 [pron. *caghebé*] (din rus. *K*[omitet] *G*[osudarsnoi] *B*[ezopasnosti] "Comitetul de Securitate al Statului Sovietic"; termenul este mai vechi)

khamsin s. v. *hamsin*

khmer adj., s.m. || *khmer roșu* „[Pol Pot] a devenit secretar general al partidului comunist [...] iar în 1968 ordonă gherilelor sale, pe care suveranul de atunci al Cambodgiei, Norodom Sihanuk, le-a numit «*khmerii roșii*», primele atacuri contra armatei și poliției." Ev.z. 20 VI 97 p. 5. „S-a întors în Cambodgia pentru a deveni liderul mișcării comuniste cunoscute sub numele de «*khmerii roșii*». Structurată în jurul «Fratelui numărul unu» [Pol Pot], organizația a condus Cambodgia (pe care a redenumit-o Republica Democratică Kampuchea) din 1975 până în 1979, impunând un regim căruia i-au căzut victime aproximativ două milioane de persoane (25% din populația țării)." evz.ro 15 II 09 (după engl. *red khmers*, fr. *khmers rouges*; DEX 98, MDN – numai *khmer*)

khol s. (cuv. arab; cosm.) –Fard de culoare închisă aplicat pe pleoape și gene– „a subliniat ochiul cu un creion *khol* negru." Elle X 00 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat. „interiorul ochiului conturează-l cu creionul *Khol*..." Unica VIII 04 p. 73, cit. de Stăncioi-Scarlat. „cel mai important truc de machiaj oriental, venit din Arabia: *khol-ul*. Pudra de *khol* este utilizată din cele mai vechi timpuri, inițial cu scopul de a proteja ochii de acțiunea factorilor externi, apoi pentru a înfrumusețа privirea." Tango 8 / 09 p. 137 [var. *kohl*, din engl. *kohl*] (din fr. *khôl*; DNAR 2000)

kiciós adj. v. *kitschos*

kickbox(ing) s. „Guvernul a aprobat practicarea în România a sportului profesionist în ramurile de sport *kick box* și thai box." G. 20 V 06 p. 9. „În februarie 1995, Bogdan a mers în Thailanda la campionatul mondial de *kick boxing*. A obținut locul 5 și deja visa la competițiile viitoare..." jurnalul.ro 28 III 08; v. și *full-contact* 2001, *kangoo* 2000, *sport* (*extrem*) 2002, *tae bo* 2008 [scris și *kick boxing, kick-boxing*] (din engl. *kickboxing*; cf. fr. *kickboxing*; PR 1993; DexX)

kidnapá v.t. (americanism) –A răpi un copil; (prin extensie) a răpi orice persoană (în scopuri politice sau pentru răscumpărare)– „În «Stare de asediu» toată narațiunea se reduce la duelul dintre guvernul unei republici latino-americane și mișcarea de rezistenți ilegaliști care *kindnapaseră* pe un personaj misterios trimis de guvernul Statelor Unite să reorganizeze poliția." R.lit. 11 X 73 p. 21. „Copilul comisarului, *kidnapat* de legionari, va fi ucis sub ochii tatălui său." R.lit. 15 IX 78 p. 17. „Valter Roman încerca să-l convingă pe Nagy, care tocmai părăsise ambasada Iugoslaviei, amăgit de sovietici că se poate întoarce liniștit la domiciliul său, dar *kidnapat* și pus sub pază militară, să recunoască noul guvern maghiar și să accepte «ospitalitatea» românească." Z. dum. 3 X 08 (din engl. americ. *to kidnap*; cf. fr. *kidnapper*; DMC 1968; MDN, DexX)

kidnápping s. (cuv. engl. amer.) –Răpire (la origine de copii)– „Sub pretextul «apărării», mii de copii sud-vietnamezi sunt răpiți [...] și duși aiurea, viitori pribegi prin lume. De fapt este vorba de un *«kidnaping»* de masă." Sc. 9 IV 75 p. 6 (cf. fr. *kidnapping*; Dimitrescu, *Dr.2* 113; DMN 1964; DN_3, DEX-S, DexX)

killer s.m. „Pentru eliminarea rivalilor săi el dispune de un grup selecționat de *killers*." I.B. 13 IX 82 p. 8. „Profesiunea de ucigaș cu simbrie – *killer* – nu exista în URSS înainte de 1987." R.l. 9 XI 93 p. 11. „Privire de *killer*, inimă de copil" Gaz.sp. 15 IV 10; (fig.) „«*killer-ul*» londonezilor s-a numit Dani, care a marcat singurul gol al partidei în minutul 28" G. 3 XI 05 p. 8, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 109; v. și R.lit. 28 XI 91 p. 24, D. 15 X 99 p. 8; v. și *picciotto* 1995 [pron. *chílăr*] (din engl. *killer*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; Dimitrescu, *Dr.* 169, 170, 174; NODEX, MDN, DexX)

kilocaloríe s.f. –Unitate de măsură a cantității de căldură egală cu 1000 de calorii– „Substanța, care nu a primit încă un nume, poate absorbi 92 *kilocalorii* pe kilogram de greutate, fără a-și modifica propria temperatură." R.l. 15 IV 81 p. 2. „menționăm lampa de petrol în două variante cu o putere calorică de 860 *kilocalorii*." R.l. 5 VII 83 p. 2. „Câte *kilocalorii* trebuie să consumăm zilnic?" 121.ro 4 III 09; v. și *kilojoul* 2009 (din fr. *kilocalorie*; Dex, DN_3, NODEX, DexX)

kilód s.m. –Anul într-un sistem zecimal englezesc– v. *centid* 1974; v. și Sc. 4 XI 79 p. 6 //din *kilo-* "o mie"//

kilojoul s.n. –Unitate de măsurare a energiei sau a lucrului mecanic egală cu o mie de jouli– „o cantitate de gaz, echivalentă în greutate cu un kilogram, ce erupe de la adâncime de 40 km, transmite rocilor învecinate o căldură de circa 1260 *kilojouli*..." Sc. 19 III 80 p. 5. „Energia pe care o preluăm din alimente se cuantifică în calorii, kilocalorii sau *kilojouli*" 121.ro 4 III 09 [pron. *kilojúl*] (din fr. *kilojoule*; DN_3, DEX 98, NODEX, MDN)

kilotónă s.f. –Unitate de măsură echivalentă pentru armele nucleare echivalentă cu 1000 de tone de TNT– „Odată terminată, această bombă ar putea avea o putere echivalentă a trei *kilotone* de explozibil." R.l. 18

V 77 p. 6. „Intensitatea exploziei, de ordinul *kilotonelor*...“ Sc. 4 XI 79 p. 6. „Jim Brown, veteran american de război, a declarat [...] că SUA au folosit în cadrul operațiunii Desert Storm (războiul contra Irakului din august 1990-februarie 1991) o «mică bombă nucleară cu puterea de 5 *kilotone*».“ hotnews.ro 9 X 08 (din fr. *kilotonne*; cf. engl. *kilotone*; PR 1960; FC I 140; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

kilt s.n. (cuv. engl.) –Fustă cadrilată din portul bărbătesc scoțian– „După grozăviile de la Marsilia, prezența miilor de purtători de *kilturi* și iubitori ai lui Johnny Walker a pus în mare alertă poliția și autoritățile orașului.“ Gaz.sp. 19 VI 98 p. 1. „Timpurile în care nu se purta nimic pe sub *kiltul* scoțian – celebra fustanelă plisată care face parte din portul tradițional al acestui popor – par să apună, dacă ar fi să ne luăm după un «ghid» formulat de o organizație dedicată susținerii tradițiilor scoțiene...“ adevarul.ro 22 XI 10 (DN_3, DEX 98, DexX; cuvântul este cunoscut de mai multă vreme)

kimberlít s. „Cercetătorii [...] au observat că în acele locuri unde în subsol se află formațiuni de *kimberlit* (rocă ultrabazică diamantiferă), în frunzele plantelor se acumulează săruri de metale grele cum sunt vanadiul, nichelul sau cobaltul, microelemente care sunt însoțitoarele nemijlocite ale diamantelor.“ I.B. 27 X 84 p. 8. „În Estul Siberiei [...] au fost descoperite, în 1955, zăcăminte de *kimberlit* (roci eruptive de culoare închisă, care pot conține cristale de diamant).“ jurnalul.ro 28 II 09 (din fr. *kimberlite*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

kimchi (cuv. coreean; culin.) „În Coreea, vechile tehnici culinare încă se mai folosesc. Descoperă rețeta tradiționalului *kimchi*, un amestec de varză și gulii.“ ProTV Mag. 29 IX 09 p. 79 [pron. *chímci*]

kína s. (cuv. papuaș) „Citând o publicație ce apare la Sydney, cotidianul «Le Monde» relevă că apariția în Papua-Noua Guinee a unei noi bancnote de 20 *kinas* (moneda oficială din această țară) a suscitat vii discuții.“ R.l. 13 VII 77 p. 6; v. și 12 XII 96 p. 1 (MDN)

Kindle s. (cuv. engl.) –Nume comercial al dispozitivului electronic dezvoltat de Amazon, folosind tehnologia cernelii electronice, pentru a citi cărți și periodice în format digital– „La fel de inovator este și *Kindle*, un ebook lansat în 2007 de Amazon.“ adevarul.ro 9 XII 08. „Se numește *kindle* și este un ecran închis între coperte. Poate înregistra cam 1500 de cărți, care se pot descărca dintr-o librărie virtuală dispunând acum de 300.000 de titluri.“ R.lit. 28 VIII 09 p. 9. „*Kindle*, aparatul electronic de mărimea unei cărți obișnuite, care poate înmagazina o bibliotecă uriașă în format numeric, câștigă teren în SUA.“ R.lit. 18 XII 09 p. 29 [pron. *chíndl*]

kinetoterapeút s.m. –Specialist în kinetoterapie– „Se pare că se va rezolva într-un fel cu un *kinetoterapeut*...“ Nat. 15 VIII 01 p. 11. „Mă bucur că am avut o prezență internațională, iar cercetătorii și *kinetoterapeuții* autorizați au putut să dezbată problemele actuale cu care se confruntă această disciplină.“ G. 21 X 08 p. 6; v. și Realitatea TV 19 IX 04 (din *kineto*[terapie] + *terapeut*)

kinetoterapíe s.f. (med.) –Terapeutică prin mișcare– „La sanatoriul balnear Grand, din stațiunea Eforie Nord [...] s-a inaugurat o modernă secție de *kinetoterapie* [...] Aici s-au construit, totodată, un puț pentru elongații subacvale, două bazine individuale de *kinetoterapie* [...] precum și două săli pentru masaj uscat.“ R.l. 18 VIII 77 p. 5. „Metodele medicinii fizice moderne de terapie prin mișcare – *kinetoterapie*, într-un termen de specialitate...“ R.l. 29 V 81 p. 5. „înainte de plecarea la Paris, președintele va face ședințele obișnuite de fizioterapie, *kinetoterapie* și hidrokinetoterapie.“ G. 30 V 06 p. 4; v. și Ad. 28 V 04 p. 9; v. și *scripetoterapie* 1975 //cf. gr. *kinetos* “mobil” + *therapeia* “tratament”; DM; DN_3, DexX, DEX 09//

kippa s.f. (cuv. evr.) –Calotă purtată de evreii practicanți– „C.V. Tudor ar fi în stare să-și izbească și capul împodobit cu *kipa* de Zidul Plângerii de la Ierusalim, ca să le demonstreze evreilor cât e el de filosemit.“ Ad. 9 I 04 p. 2. „deși evrei (și oprimați, de regulă), nu au plecat din Ungaria nici ca să fondeze un mic kibuț în Paris, sau oriunde, ori să îi învețe pe autohtoni să poarte *kipa* sau yarmulke [...] ci să beneficieze din plin de ambientul francez pentru a-și asigura traiul și, eventual, bunăstarea.“ G. 7 XII 07 p. 13. „Purtând pe cap tradiționala *kippa* albă, Obama a fost însoțit de rabinul responsabil de Zidul Plângerii...“ G. 25 VII 08 p. 5; v. și Ad. 1 XI 04 p. 1, G. 11 II 06 p. 10; v. și *sikh* 2004 [și *kipa*] (cf. fr., engl. *kippa*; DexX)

kiropracticián s.m. v. *chiropractician*

kiroterapíe s.f. v. *chiroterapie*

kissathlon s.n. (cuv. engl.) „Cei doi au participat la un concurs de «*kissathon*» (maraton al sărutului) organizat în localitatea italiană Vicenza, cu ocazia sărbătorii Sfântului Valentin.“ Ad. 17 II 04 p. 9 (format în engl. din *kiss* “sărut” + *athlon*)

kit s.n. (cuv. engl.) –Ansamblu, set– „Cumpăr *kit* cu microprocesorul 8080 (8085) sau Z.80 pentru instruire programare.“ R.l. 30 I 85 p. 4. „Acum vreau să iau *kit-uri* din State. *Kitul* înseamnă o motocicletă de la A la Z, dar nemontată. O primești în cutii, cu fiecare șurubel la locul lui. E mai ieftină, că e fără mână de lucru.“ G. 26 IX 07 p. 6. „un recipient special în care pui apă, un pic de drojdie, nițel zahăr și torni conținutul unui «*kit*» de bere: extract de malț, amestecat cu hamei și ierburi aromate, totul conform rețetei din prospectul de utilizare.“ G. 16 XI 09 p. 11; v. și Cat. 6 / 99 p. 3, Mag. 24 VI 03, Ad. 5 IX 03 p. 18, Pro TV Mag. 42 / 07 p. 16, G. suplim. Sănătatea 10 IV 08 p. VII; v. și *microcomputer* 1983 (cf. fr., it. *kit*; DMC 1960; MDN, DexX, DEX 09)

kitesurfing s. (cuv. engl.) –Sport nautic bazat pe tractarea practicantului, așezat pe o placă de surf, de către un zmeu– „dacă va avea parte de vreme frumoasă, va merge în largul mării ca să practice *kitesurfing*.“ Ad. 1 VI 08. „*Kitesurfingul* este unul dintre sporturile mele favorite. Ador descărcarea de adrenalină pe care o simt când alunec cu mare viteză pe un vânt puternic, având kite-ul (n.r. zmeul) ca singurul mod de ghidare.“ G. 24 VIII 10 p. 14 [pron. *cáitsărfing*]

kitsch 1. s.n., adj. (artă) –(De) prost gust– „Nu putem ocoli, totuși, observația că mijloacele comunicației de masă manifestă o afinitate față de kitsch.“ Cont. 8 II 74 p. 8. „o rochie de mireasă, kitsh (sic!) autentic, prețuiește două sute de mii.“ J.nat. 20 IX 97 p. 8. „O lume kitsch“ “22” 14 I 03 p. 1; v. și Cont. 22 III 74 p. 4, 1 XI 74 p. 4, R.l. 7 VI 80 p. 2, T.l. 5 X 00 p. 35; v. și antiartă 2006, babalâcime 2007, grand-guignol 1979, kitschizare 1974, manelism 2007, melodramatism 2010, nonvaloare 2000, postmodern 2003, semidoctism 2001, trash 2002. 2. adj. inv. (rar) –Slab, neconcludent– „A o vedea pe Gina Lollobrigida în, poate, cea mai *kitsch* postură a sa ca actriță, mi se pare un lucru cu totul captivant.“ R.lit. 4 I 79 p. 17 [pron. *chici*] (din germ. *Kitsch*, cf. fr. *kitsch*, engl. *kitschy*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; BD 1969, PR 1969; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

kitschizá v.t. –A vulgariza arta– „Oamenii locului l-au demitizat [Ursul, la Berlin], l-au rentabilizat, l-*au kitschizat*“ R.lit. 3 X 01 [pron. *chicizá*] (din *kitsch* + *-iza*; MDN, DexX)

kitschizáre s.f. –Vulgarizare a artei– „Apare posibilitatea *kitschizării* climatului estetic, subiecții respectivi găsindu-se dezarmați în fața noii realități estetice și manifestând spontan tendința unei percepții simplificatoare. Deformării gustului estetic îi urmează, ca un inevitabil complement, producerea de obiecte kitsch.“ Cont. 8 II 74 p. 8. „Interpretul de muzică tradițională, prin profesionalismul său, trebuie să contracareze izbucnirile de artizanat interpretativ, de șablonizare, de *kitschizare* disgrațioasă a actului folcloric.“ jurnalul.ro 5 V 08 [pron. *chicizáre*] (din *kitsch* + *-izare*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

kitschologie s.f. v. *chiciologie*

kitschos, -oasă adj. –Caracterizat prin kitsch, de prost gust– „Doar copiii nu sunt «*chicioși*». În rest...“ R.l. 816 / 92 p. 5, cit. de R. Zafiu în R.lit. 11 / 00. „Centrul orașului este plin de statui *kitschoase*.“ R.l. 2588 / 98 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit. 43 / 98. „Pentru toți aceia care s-au săturat să treacă în revistă colecțiile *kitschioase* de felicitări cu tematică mai mult sau mai puțin pascală așezate pe tarabele de pe străzi, există o alternativă.“ Ad. 26 IV 03 p. 3. „Nu mai vorbesc de concesiile dezgustătoare făcute jurnalismului *kicios* și bălos cu ocazia eliberării dlui Gigi Becali“ G. 7 IX 09 p. 10; v. și Ad. 29 IX 01 p. 3, R.lit. 8 II 03 p. 21, Ad. 26 IV 03 p. 3, G. 15 X 05 p. 1, 20 IX 06 p. 13, 13 II 08 p. 1, R.l. 7 X 08 p. 11 [pron. *chiciós*; scris și *chicios, kicios, kitschios*] (din *kitsch* + *-os*; DexX)

kiwi s.n. (bot.) –Fruct exotic ovaloid bogat în vitamina C– „Au mâncat portocale, banane și *kiwi*“ Tin.lib. 30 XII 89 p. 1. „Acesta este un *kiwi*, acesta un ananas, iată o rodie.“ R.lit. 31 / 93 p. 14; v. și R.l. 12 IX 92 p. 6, Cuv. 52 / 93 p. 3, R.l. 12 XII 96 p. 1; v. și *alergogen* 2006, *mousse* 2003, *oranj* 1992 [pron. *chívi*] (din engl., fr. *kiwi*; BD 1966; DEX, DN_3 – alt sens, DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

kleenex s.n. –Batistă de hârtie– „De ce ar fi un *cleenex* de hârtie mai moral decât o batistă de pânză?“ Ap. 7–8 / 93 p. 22. „Nimeni nu se mai gândește astăzi când face un xerox sau când folosește un *kleenex* la etimologia cuvântului folosit. La fel ca și Xerox sau *Kleenex*, și Google a devenit cuvânt bun de pus în dicționar.“ jurnalistica.lit.uaic.ro 11 VII 06. „Consumul de tip *Kleenex* (șervețele de unică folosință, n.m.), risipa aparțin trecutului, lăsând locul unui consum mult mai selectiv, bazat pe noțiunea de durabilitate.“ atelier-liternet.ro 11 I 09 [scris și *cleenex*; pron. *clínex*] (din engl., fr. *kleenex*, marcă înregistrată, it. *cleenex*; DPN 1983)

Knésset s.n. (cuv. ebr.) „În cadrul vizitei pe care o întreprinde în Israel, președintele Egiptului, Anwar El Sadat [...] a luat cuvântul, duminică în *Knesseth* (parlament).“ R.l. 21 XI 77 p. 6. „Alegerea a fost făcută de

membrii *Knesseth*-ului (parlamentul israelian)." R.l. 20 IV 78 p. 6. „Bătălia pentru *Knesset*" Z. 10 II 09; v. și Sc. 4 VI 80 p. 6, I.B. 5 IV 84 p. 8 [scris și *Knesseth*] (cf. engl., fr. *Knesset*; CD; DN_3, DEX-S, DexX)

knock-down s.n. (cuv. engl.; sport) –Situație în care boxerul trântit la podea se ridică înainte ca arbitrul să numere până la 10– „«Recordul» *knock-down*-urilor într-un meci de box rezistă din 1950." I.B. 10 VII 82 p. 5. „Boxerul [...] a supraviețuit unui *knock down* în prima repriză..." ProSport 9 XI 08 [pron. *cnoc-dáun*] (cf. fr. *knock-down*; PR 1909; DN_3, DexX, DEX 09)

know-how s. (cuv. engl.) –Expertiză, pricepere– „*Know-how*. Formula criptică de mai sus nu înseamnă altceva decât «pricepere, îndemânare, savoir-faire»." R.lit. 16 VI 93 p. 2. „încurajăm femeile care au inițiat deja sau care vor să deschidă propria lor companie privată și care au nevoie de un minim de informare și pregătire tehnică – deci instrumentar tehnic, *know-how* și informații legate de obținerea surselor financiare..." "22" 39 / 95 p. 9. „Toți cei care pleacă într-un sistem mai bun au două avantaje mari: fac rost de niște bani mai mulți și sunt mai mulțumiți decât cu ce câștigau aici și toți sau marea majoritate se întorc acasă și cu *know-how-ul* îmbunătățit, și cu niște bani, iar lucrul acesta este bun și pentru țară...." G. 17 VIII 10 p. 6; v. și R.l. 16 XI 96 p. 6, R.l. internat. 20 VII 94, zf.ro 21 V 09, G. 25 IX 09 p. 7 [pron. *năuháu*] (din engl.; PR, DMC 1970; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1996, *A*; D. Am.; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

koála s.f. (zool.) –Marsupial cățărător care trăiește în Australia– „*Koala* (mamiferă marsupială) este în prezent, în Australia, victimă a unei bacterii care infectează sistemul său ocular..." R.l. 17 XII 84 p. 6. „Sam, o femelă *koala*, noua vedetă a planetei" Ad. 15 II 09 (din fr., engl. *koala*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; DN_3, MDN, DexX)

koán s.n. (cuv. jap.) –Întrebare paradoxală sau lipsită de sens– „Spune-mi ce chip aveai înainte de a se fi născut strămoșii tăi? – așa sună una dintre «ghicitorile», cu sau fără răspuns, pe care filozofia orientală le numește *koan*." L. 28 II 80 p. 28. „ca să nu se creadă că numai japonezii – oricum niște ciudați – sunt amatori de paradoxuri, să citez și un (fel de) *koan* românesc: «Să te ferească Dumnezeu de fuga șchiopului și de bătaia orbului»" R.lit. 15 VI 07 p. 21 (din engl. *koan*)

kogái s. (cuv. jap.) „Această nouă formă de democrație pe care o constituie mișcările de cetățeni [în Japonia] este de fapt legată de un singur cuvânt: *kogai* (poluare). Din 1970, acest cuvânt este prezent pe prima pagină a tuturor ziarelor, în timp ce cu un deceniu mai înainte nu figura decât în dicționarele de specialitate." Sc. 26 XII 74 p. 3 (cf. engl. *kogai*; Dimitrescu, *Dr.2* 150, 168; BD 1970; MDN, DexX)

kóka s. (cuv. jap.; sport) –Decizie de arbitru care acordă unui jucător 3 puncte pentru executarea unui procedeu– „M.F. a câștigat pe rând întâlnirile cu cehoslovacul R.N. – prin «*koka*», olandezul B.S. – prin «yuko» și iugoslavul F.L. – prin «*koka*»..." Sc. 15 V 82 p. 5. „Cel mai bine s-a prezentat D.D. (categ. 65 kg), învingător în finală prin «*koka*» în fața francezului D." R.l. 19 XI 84 p. 7. „victoria din finală, obținută prin *koka*..." Gaz. de Sud 14 VIII 08; v. și Sc. 8 VIII 84 p. 5, Sp. 9 VIII 84 p. 4 (Dimitrescu, *Dr.2* 152; MDN, DexX)

kominterníst, -ă s.m.f., adj. (pol.) –Membru al Kominternului; specific Kominternului– „[În comunism] naționalismul devine șovinism, iar internaționalismul, o ierarhie de tip *kominternist*." R.lit. 1 XI 90 p. 2. „urmăresc aceeași schemă *kominternistă* – deturnarea unei greve în conflict deschis cu autoritățile..." R.l. 14 I 99 p. 3. „un agent *Kominternist* infiltrat din România..." Z. de Constanța 23 XI 09; v. și R.lit. 24 / 93 p. 2, "22" 36 / 93 p. 5; v. și *colaboraționist* 1993 (din *Komintern* + *-ist*)

krill s. (zool.) „Specialiștii presupun că un mic crustaceu din apele antarctice, așa-numitul *«krill»*, va permite, dacă nu eradicarea subnutriției din lume, cel puțin atenuarea considerabilă a acestui flagel," Sc. 20 IV 75 p. 5. „Întreprinderea pentru producerea plaselor și uneltelor de pescuit din Galați a realizat un nou tip de trauler destinat flotei de pescuit oceanic în vederea pescuirii pentru prima dată a *krillului*, o specie de crustaceu de mare, comestibil, ce se găsește în anumite zone ale Oceanului Atlantic." R.l. 10 IV 81 p. 5. „*Krill* este o specie de crustacee similară creveților, de dimensiuni mult mai mici însă, care servește drept hrană pentru balene, pești, pinguini, fiind o verigă deosebit de importantă în lanțul trofic." Ad. 27 III 02 p. 10; v. și Sc. 31 VII 77 p. 6, 15 I 81 p. 5 (din engl. *krill*; CD; MDN, DexX)

krugerránd s.m. –Monedă sud-africană de o uncie de aur, bătută pentru prima dată în 1967, ca mijloc de tezaurizare personală– „Cu prilejul percheziționării autoturismului, au fost găsiți – în roata de rezervă – 1500 de *«krugelranzi»* (sic!), monede sudafricane al căror import este interzis de legile engleze." R.l. 5 VIII 75 p. 6. „Aș vrea acum să achiziționez opt monede sud-africane de aur: *Krugerrand* de o uncie." sfin.ro 8 II 08 (din numele propriu [Paul] *Kruger* + *rand*)

kúkta s.f. –Oală sub presiune– „Ciocănitoarea Woody și modelul ultim al *oalei Kukta*; after-shave-ul Zambilica etc. etc." Săpt. 3 VIII 84 p. 2. „Una dintre puținele mărci de import apărute pe piața românească în perioada comunismului era și oala «*Kukta*». Aceasta era produsă de Întreprinderea Tehnică Maghiară de Comerț Exterior din Ungaria și reprezenta o invenție de-a dreptul spectaculoasă pentru vremurile acelea." Gl. Maramureșului 20 IV 10 (nume comercial)

kúna s.f. (cuv. croat) „Moneda croată se va numi *kuna*." R.l. 5 VIII 93 p. 8. „Croația va adopta, începând de la 30 mai [1994] o nouă monedă, *kuna*." R.l. 11 V 94 p. 8. „un drum de vapor dus-întors costă 30 de *kuna*, adică vreo 4,5 euro." ziuadevest.ro 9 VII 09

kung fu s. (cuv. chin.) –Artă marțială chineză în care se folosesc lovituri cu mâna și piciorul– „Nu este o noutate că termenul *Kung-Fu* a migrat din zona artelor marțiale în cea a cinematografului definind un gen a cărui filmografie înscrie deja mii de titluri." R.lit. 23 VI 88 p. 17. „Deși au trecut mai bine de două mii de ani de când Shaolin *Kung Fu* este studiat și transmis din generație în generație, se cunosc mult prea puține lucruri despre el." T.l. 29 / 03 p. 5. „între două porții de pizza și câteva halbe de bere, cântă la chitară sau se uită la filme de *kung-fu*." AS 26 I 04 p. 21; v. și Mag. 350 / 00 p. 14 (cf. engl. *kung fu*; DexX)

kurnakovít s. (geol.) –Specie de mineral– v. *landauit* 1965 (cuv. rus., de la numele savantului *Kurnakov*)

kuweitián, -ă adj. –Din Kuweit– „În vederea formării noului guvern *kuweitian*" Sc. 1 III 81 p. 6. „Guvernul *kuweitian* a demisionat" ziare.com 25 XI 08 (din *Kuweit* + *-ian*; DEX 98, NODEX, DexX)

L

labiríntic, -ă adj. –Cu caracter de labirint– „P. are o viziune *labirintică* a lumii." Gaz.lit. 5 X 67 p. 8. „Taumaturgia epică se cristalizează *labirintic* în «Istorii»." Cont. 7 VII 78 p. 10. „Arghezi este o personalitate *labirintică*, are o operă *labirintică* și un eu creator *labirintic*." R.lit. 25 II 06; v. și R.lit. 22 X 70 p. 25, 3 XII 70 p. 14, 18 X 79 p. 7, 3 VI 82 p. 10, Sc. 27 VI 82 p. 1 (din fr. *labyrinthique*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

laboratór s.n. v. *avion-laborator, cameră-laborator, casă-laborator, clasă-laborator, navă-laborator, oraș-laborator, teatru-laborator*

lac s.n. || *lac-fixativ* –Soluție care, pulverizată pe păr, îl întărește– „Se produc rujuri de buze, *lac-fixativ* pentru menținerea coafurii." Sc. 24 II 63 p. 2 (din *lac* + *fixativ*)

lacto-bár s.n. –Local de consum public cu specific lactat– „În săptămânile care urmează, alte bufete vor fi amenajate în unități *lacto-bar* și cofetării, iar un bufet «Expres» cu autoservire va fi lărgit cu o secție «Gospodina»." Sc. 15 VI 74 p. 2. „Ieșenii mănâncă iaurt în *lacto-bar*" Cancan 6 X 08 (din *lacto-* + *bar*; DEX-S, MDN, DexX)

lactoduc s.n. –Conductă specială pentru lapte– „Agenția France Presse relatează că în localitatea vest-germană Wesel a fost inaugurat primul *lactoduc*. Conducta, care are o lungime de un kilometru și jumătate, a fost instalată de agricultori ale căror ferme se află prea departe de centrul de predare a laptelui." Sc. 10 III 65 p. 3 (din fr. *lactoduc*; DMN 1966; DEX 98, MDN, DexX)

lactofiltru s.n. (tehn.) –Dispozitiv pentru determinarea impurităților din lapte– „Ele se cheamă *lactofiltru*, Contex II, Liatex F I. *Lactofiltrul* este destinat echipării instalațiilor din industria laptelui, iar Contex II, obținut dintr-o folie de spumă poliuretanică consolidat cu un strat adecvat, este un material suplu [...] Realizarea în țară a *lactofiltrului* și a Liatexului F I, până în prezent importate, înseamnă totodată importante economii valutare." R.l. 18 VII 74 p. 3 (din fr. *lacto-filtre*; LTR; DEX, DN_3, DexX)

LÁDO s. –Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului– „La alegerile din 9 februarie, *Lado* a avut peste 7000 de observatori în București și în teritoriu." Expres 18 II 92 p. 16. „Trăim într-un stat polițienesc a afirmat dl. N. Ștefănescu Drăgănești, președintele *LADO*." R.l. 25 IX 93 p. 3. „*LADO*, în impas financiar" Ev. 1 III 01; v. și "22" 143 / 95 p. 9 (abreviere din *L*[iga pentru] *A*[părarea] *D*[repturilor] *O*[mului])

laicát s.m. –Totalitatea credincioșilor care trăiesc în lume– „*Laicatul* ortodox în actualitate" Cot. 19 V 92 p. 2. „Patriarhul Daniel despre românii minoritari din Covasna și Harghita: «Un *laicat* ortodox foarte activ și conștient de misiunea sa, nu doar spectator, ca în alte regiuni ale țării»" G. 22 VIII 09 (din fr. *laïcat*; PR 1965, DMC 1966; MDN, DexX)

lámă s.f. v. *bloc-lamă*

lambáda s.f. (cuv. port. braz.) –Dans brazilian cu mișcări lascive, în vogă la începutul anilor '90– „Dl. D.Z., bine cunoscut rapsod al cultului personalității și protocronist notoriu, își regăsește graiul ca să proclame [...] sfârșitul *lambadei*, cu alte cuvinte, al carnavalului unei democrații în ritm de *lambada*, în urlete, în spectacole tragic-caragialești din mini-parlament." R.lit. 30 V 90 p. 2. „ne-am distrat copios exersând *lambada*, a declarat noua prezentatoare MTV." G. 5 IX 08 p. 14; v. și R.l. 26 VII 02 p. 3, Z. 18 VII 06, all-news.ro 12 III 08; v. și *macarena* 1996, *promoție* 1996 (cf. fr., it. *lambada*; PN 1989; MDN, DexX, DEX 09)

lambóu s.n. (med.) „Pentru îngroșarea penisului, noi utilizăm două tehnici. Prima constă în transfer autolog de grăsime (adică de la pacient) și cea de-a doua în introducerea sub pielea penisului a unor *lambouri* dermale (bucăți de piele)." Ad. 7 X 02 p. 15. „O altă metodă se bazează pe prelevarea unui *lambou*, de data asta de pe partea exterioară a gambei..." adevarul.ro 27 VII 04. „Am format un *lambou* (bucată de carne sau de piele care se conservă pentru a fi grefată în alte părți ale corpului, n.r.)." adevarul.ro 2 VI 11 (din fr. *lambeau*; DN_3, DexX)

LAN s. (inform.) –Rețea de computere dintr-un loc anume (școală, clădire etc.)– „Rețeaua între două sau mai multe calculatoare, numită în termeni de specialitate *LAN*, se bazează pe două componente: partea fizică (hardware) și protocolul de transmisie (software)." Ad. 25 VI 02 p. 7. „[Tableta] încorporează toată paleta de conectivitate wireless, direct PC și rețeaua *LAN* cu conexiunile 3G, Wi-Fi, Bluetooth, USB, SD și – folosind un adaptor sau docking – HDMI și Ethernet." adevarul.ro 25 VII 11 (din engl. *L*[ocal] *A*[rea] *N*[etwork])

land art (cuv. engl.) –Mișcare artistică născută la sfârșitul anilor '60 care combină cadrul natural și materialele oferite de natură (pământ, piatră, lemn etc.) cu elemente construite de om– „Cele 14 lucrări [...] sunt făcute din polistiren, pânză din fibră de sticlă și rășini pictate în culori speciale, rezistente la intemperii [...] Ele sunt primul ansamblu major de land-art expus vreodată în Capitală și împrejurimi. Și *land-art-ul* este o revoluție generoasă în arta lumii de azi, care scoate opera de artă afară, în peisaj, formând un tot armonios și liniștitor." AS 18 III 08 p. 32. „*Land Art*, arta care îmbină ingineria și ecologia. Arta cu natura și în natură, menită să transmită un mesaj social profund. Aceasta ar putea fi, în câteva cuvinte, definiția *Land Art-ului*. Concept artistic originar din Statele Unite ale Americii din anii 50, *Land Art-ul* a ajuns și la Cluj de aproximativ o jumătate de deceniu, fiind și predat la Universitatea de Artă și Design de către conferențiarul universitar doctor Emil Dobriban." citynews.ro 11 VIII 11 (Random House 1965-70)

landauít s.n. (geol.) „Geologii din Moscova au descoperit în Siberia răsăriteană un nou mineral, pe care, în cinstea cunoscutului fizician sovietic Landau, l-au numit *landauit*. Noul mineral a fost predat colecției muzeului de mineralogie al Academiei de Științe a U.R.S.S. În colecția muzeului există lomonosovit, mendelevit, kurnakovit, fersmanit, denumite astfel în cinstea reputaților savanți Lomonosov, Mendeleev, Kurnakov, Fersman." Sc. 27 I 65 p. 3. „Unui nou mineral descoperit în U.R.S.S. i s-a dat numele de *landaudită* în cinstea fizicianului sovietic Lev Landau." R.l. 23 IX 66 p. 3 [var. *landaudită*] (cuv. rus, de la n. savantului *Landau*)

Lándtag s.n. –În Germania și Austria, organul legislativ al landului, parlamentul local– „Alegerile de ieri din cel mai populat land vest-german, Renania de Nord–Westfalia [...] în vederea desemnării deputaților în parlamentul local – *landtag* – și, implicit, pentru constituirea viitorului guvern de land." R.l. 12 V 80 p. 6. „Rezultatele alegerilor desfășurate duminică pentru desemnarea deputaților din *Landtagul* (parlamentul local) din landul Saar, din R.F.G., arată că victoria a fost obținută de Partidul Social-Democrat..." I.B. 11 III 85 p. 8. „Opoziția din *Landtag-ul* de la Düsseldorf [...] dorește să știe exact de câte ori, în aparițiile sale electorale, a făcut Rüttgers uz de controversatele pasaje la adresa românilor," Cot. 7 IX 09; v. și R.l. 27 X 82 p. 6 (din germ. *Landtag*; DN_3, DEX 98, DexX)

langustínă s.f. (culin.) –Homar norvegian– „autoritățile britanice [...] au oprit și percheziționat două vase care pescuiau «*langustine*» (numele comercial al unui mic crustaceu foarte solicitat)..." Sc. 26 IX 79 p. 6. „Crevetii, caracatița, calamarii, homarul, langusta, *langustina*, scoicile, stridiile, crabul, algele marine și melcii de mare fac toate parte din categoria fructelor de mare." adevarul.ro 5 VIII 11 (din fr. *langoustine*; DGE; MDN, DexX)

lansáre s.f. –Prezentarea unui volum recent apărut, a unui disc, a unei colecții de modă etc. în cadrul unei scurte ceremonii (la o librărie, la o școală, la o instituție etc.)– „La librăria «Mihail Sadoveanu» din Capitală a avut loc *lansarea* romanului..." R.lit. 1 II 79 p. 2. „Se vor iniția seri literare, vor avea loc conferințe, prezentări și *lansări* de cărți." R.lit. 16 VIII 79 p. 23. „*Lansarea* volumului «Note, stări, zile»" Ad. 22 IV 10 (din *lansa*; DEX, DN_3, DexX)

lanț s.n. **1.** –Ansamblu de unități comerciale cu management unic, care aplică aceleași standarde și oferă aceleași mărfuri ori servicii– || *lanț de brutării* „Cel mai mare *lanț de brutării* din Cipru se extinde în România" evenimentul.ro 8 II 08 || *lanț de farmacii* „Acționarii majoritari ai Centrofarm, companie care operează un *lanț de* peste 60 de *farmacii*, au finalizat procesul de delistare a companiei, început în februarie anul acesta." evenimentul.ro 26 VIII 11 || *lanț de firme* „De acest *lanț de firme* se leagă ascensiunea lui X..." Ev.z. 10 VII 06 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat || *lanț de magazine* „P.H. este proprietarul [...] *lanțurilor de magazine* Duplex..." Nat. 5 V 01 p. 7. „Un *lanț* britanic *de magazine* a decis să schimbe numele unui pește pe care clienții săi nu îndrăzneau adesea să îl comande din cauza numelui său englez «pollack», apropiat de cuvîntul argotic pentru o parte intimă a anatomiei masculine." evenimentul.ro 8 IV 09 || *lanț de restaurante* „este patronul unui *lanț de restaurante* din Capitală." evenimentul.ro 12 I 10 || *lanț de săli de fitness* „Madonna va lansa un *lanț de săli de fitness*, în

marile orașe ale lumii." evenimentul.ro 27 X 10 || *lanț de școli* „Ghiță Mureșan, uriașul de 2,35 metri care a jucat în NBA la Washington Bullets și New Jersey Nets, va deschide un *lanț de școli* de baschet în zona capitalei americane" evenimentul.ro 12 VII 04 || *lanț de hoteluri / hotelier* „25 de barmani angajați ai *lanțului hotelier* «Continental» sunt instruiți...." J.nat. 1 VI 04 p. 22, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Un mare *lanț hotelier* din Europa vrea să intre în România" evenimentul.ro 24 V 10. **2.** –Cordon de persoane format în jurul unei instituții pentru a transmite un mesaj social ori politic– || *lanț uman* „*Lanț uman* în jurul Palatului Cotroceni" evenimentul.ro 30 V 07. „Zeci de mii de persoane și-au strâns sâmbătă mâinile pentru a forma un *lanț uman* de 120 de kilometri în nordul Germaniei, în semn de comemorare a catastrofei nucleare de la Cernobâl, din 26 aprilie 1986." evenimentul.ro 26 IV 10 || *lanț viu* „PD intenționează să organizeze un «*lanț viu*» care să înconjoare Parlamentul pentru a bloca adoptarea proiectului de lege care vizează modificarea Legii privind accesul la propriul dosar și deconspirarea securității ca poliție politică, cunoscută ca Legea Ticu." evenimentul.ro 16 IV 04. **3.** –Succesiune de consecințe– || *accident în lanț* „*Accident în lanț* în Nicolina" evenimentul.ro 27 VI 05 || *ciocnire în lanț* „*Ciocnire în lanț* pe Calea Unirii" evenimentul.ro 30 XII 05 || *coliziune în lanț* „Un șofer a provocat o *coliziune în lanț*" evenimentul.ro 20 VII 07 || *reacție în lanț* „Un eventual colaps financiar al Greciei va genera o *reacție în lanț*, cu rezultate incontrolabile..." mediafax.ro 3 III 10. „SUA se tem de o posibilă «*reacție în lanț*» între Phenian și Seul în urma exercițiilor de artilerie cu muniție reală care vor fi efectuate în Coreea de Sud..." R.l. 17 XII 10 || *tamponare în lanț* „Un taximetrist a provocat o *tamponare în lanț* în Alexandru" evenimentul.ro 8 VII 05 (PR 1955; DEX 98, NODEX – sensul 4, DexX – sensurile 2 și 4)

laogái s. (cuv. chin.) –Sistemul de lagăre de muncă din China– „Olimpismul e doar una din formele de educație agreate de autoritățile chineze. Cine face greșeli politice poate gusta din viața în lagărele de reeducare prin muncă. *Laogai*, sinistrul sistem de lagăre de muncă, exterminare și reeducare, țipă după justiție prin Olimpism." "22" 71 / 01 p. 11. „Comisia Europeană a declarat joi că este gata să reflecteze la un mecanism ce vizează să împiedice importul în Europa de produse provenite din taberele chineze de reeducare prin muncă («*laogai*»)" jurnalul.ro 24 IX 10 (cf. engl., fr. *laogai*)

laparoscóp s.n. (med.) –Aparat cu care se cercetează abdomenul și alte organe interne– v. *esofagoscop* 1964. „Pașcani. Spitalul Municipal are *laparoscop*" Ev. 16 VIII 05 (din fr., engl. *laparoscope*; BD 1970; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; DM; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

laparoscópic, -ă adj. (med.) –Care se realizează cu ajutorul unui laparoscop– „Este vorba despre un workshop de chirurgie *laparoscopică* cu sutură mecanică prin demonstrații libere." R.l. 13 VII 93 p. 16. „O pacientă de 39 de ani din Arad a fost operată, miercuri, de o echipă de medici de la Timișoara, care i-au îndepărtat prin metoda *laparoscopică* o tumoră de jumătate de kilogram." ziare.com 10 XII 08 (din *laparoscop* + *-ic*; DexX)

laparoscopíe s.f. (med.) –Investigație medicală cu ajutorul unui laparoscop– v. *by-pass* 1994. „*Laparoscopia*: «chirurgia de catifea»" ziaruldeiasi.ro 3 III 07 (din fr. *laparoscopie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

lapidaritáte s.f. (livr.) –Conciziune– „Impresia stilistică dominantă pe care opera lui Caragiale o sugerează, în mod curent, e – fără îndoială – extrema ei conciziune, *lapidaritatea* ei strictă." Cont. 11 V 62 p. 3. „Nici *lapidaritate* care duce la sărăcirea de sens, nici dezmăț calofil, metaforită fără funcție. Încifrare nu este egal adâncime." Săpt. 12 IV 85 p. 2. „În «Esența reunită», un text de maximă *lapidaritate*, Pabongka Rinpoche oferă toate îndrumările necesare pentru parcurgerea căii spre dobândirea Iluminării." R.l. 22 IV 10; v. și R.lit. 3 II 72 p. 13, Fl. 14 II 86 p. 20 (din *lapidar* + *-itate*; DN_3, DEX-S, DexX)

lapláp s. (cuv. polinezian; culin.) „Iar foarte savurat de polinezieni este «*laplap*», un fel făcut din paste (tot pe bază de făină de manioca), cu garnitură de spanac sălbatic." Olivia VI / 02 p. 94, cit. de Stăncioi-Scarlat. „ne-am așezat pe iarbă și am mâncat *laplap*, un fel de plăcintă coaptă în pietrele fierbinți ale unui foc mare, mâncare din rădăcină de taro stropită cu lapte de cocos și învelită în frunze uriașe." Ad. 1 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr., engl. *laplap* "plantă din care se prepară un fel de mâncare la sărbători")

laptop s.n. –Computer personal mobil, la origine de mărimea unei genți– „membrii Camerei au hotărât ca anul acesta, pe lângă celulare, *lap-top-uri*, copiatoare și alte jucării de oameni mari să achiziționeze și radio-casetofoane quadrofonice pentru automobilele de serviciu ale onor deputaților." Cat. 23 VI 98 p. 4. „*Laptop-uri* la preț de desktop" Ad. 6 VI 05 p. 6. „vânzătorii de calculatoare se așteaptă ca până la sfârșitul acestui an [...] românii să cumpere mai multe *laptop-uri* decât desktop-urile «clasice»." G. 7 VIII 08 p. 16; v. și Nat. 27 I 99, R.lit. 29 IX 04 p. 30, Compact 31 VIII 06 p. 3; v. și *ultrabook* 2011, 2012 [pron. *léptop*] (engl. *laptop*; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1999; Stoichițoiu Ichim, *A*; DNAR 1999; MDN, DexX, DEX 09)

laptopíst s.m. –Posesor sau utilizator de laptop; aici (ironic) patron al unei firme care nu are decât o secretară și câteva laptopuri dar câștigă licitații de infrastructură– „«*Laptopiștii*» de la Alpine Meyer, învinși la licitația pentru București-Pitești de Beșciu și Căsuneanu" G. 23 VI 06 p. 1. „*Laptopiștii* străini se bat cu troica românească pentru prima bucată din București-Brașov" G. 22 II 07 p. 9 (din *laptop* + *-ist*)

largá v.t. (av.) –A arunca ceva dintr-o aeronavă în zbor– „După ce tonele de combustibil au fost *largate*, avionul a intrat în procedura de aterizare." Ev.z. 2 X 95 p. 3. „a simțit că nu se deschide parașuta, dar a ieșit cu bine din această dificilă situație. «În acel moment, *am largat* parașuta principală, i-am dat drumul și am deschis parașuta de siguranță, care e imposibil să nu se desfacă»" Ad. 11 IV 10 (din it. *largare*, fr. *larguer*; PR 1960, DMC 1968; DEX, NODEX, MDN, DexX)

laríngofón s.n. –Microfon aplicat în dreptul laringelui (utilizat mai ales în transmisiile din avion și din tanc)– „(Vând) *laringofon*, Fram, calorifer electric." R.l. 28 VII 78 p. 4. „s-a dus și s-a interesat dacă bătrânul ar putea beneficia de un *laringofon*, aparat ce permite sonorizarea sunetelor." ziaruldeiasi.ro 29 I 01 (din fr., engl. *laryngophone*, rus. *laringofon*; L; LTR, DTP; DEX, DN_3, DexX)

lasagna s.f. v. *lazane*

láser s.n. (fiz.) Amplificator de radiații electromagnetice folosit în telecomunicații, metalurgie etc. „Dacă se ia un cristal ale cărui particule sunt astfel tratate, ele pot iradia cuante (picături de energie) sub forma unor puternice impulsuri electroenergetice de o anumită frecvență. Un asemenea generator de lumină este cel care a primit numele de *laser*." Sp. tehn. 1 / 63 p. 7. „Până la sfârșitul lunii în curs, în Japonia urmează să intre în exploatare cel mai mare telescop cu *laser* din lume." Sc. 23 IV 75 p. 6. „Recent la Lodz a fost realizat primul telefon pe bază de *laser*..." Sc. 15 VI 75 p. 6. „Instalația este capabilă să contabilizeze dintr-o privire – privirea ochiului său cu *laser* – și procentajul de celule anormale, în special canceroase dintr-un țesut viu." R.l. 23 VI 84 p. 6. „Cel mai puternic *laser* ar putea fi construit în România" mediafax.ro 9 X 09; v. și Pr.R.TV 16 V 83, R.l. 13 X 84 p. 6; v. și *animator* 2009, *antibalistic* 2010, *bioefect* 2008, *bisturiu* (*solar*) 2003, *blu-ray* 2006, *compact-disc* 1984, *cotieră* 2008, *dactiloscopie* 1983, *digital* (sensul 1) 1981, (sensul 2) 1978, *disc compact* 1982, *electrofon* 1977, *electrorezecție* 2007, *flash* 1975, *fotocoagulare* 2009, *fotocopier* 1989, *holografic* 1981, *holografie* 1977, *laserist* 1984, *laserium* 1978, *laseropunctură* 2009, *laseroterapie* 1988, *lifting* (sensul 1) 1999, *microexplozie* 1977, *micropuncție* 1965, *miniexplozie* 2010, *nanosecundă* 1977, *planetren* 1978, *policarbonat* 2006, *poliprismatic* 1973, *prostaglandină* 1983, *scaner* 1983, *teletransmisie* 1979, *ultraînalt* 1979, *vergeturi* 2007, *videoterminal* 2008 || *imprimantă laser* v. *imprimantă* || *laser jet* (cuv. engl.) –Imprimantă laser– „Camera Deputaților intenționează să cumpere... 36 imprimante A4, model *Laser Jet* 1200, 12 echipamente multifuncționale model HP *Laser Jet* 5550 și un copiator de viteză medie model Toshiba e-studio 25." R.l. 24 X 02 p. 3 [pron. *léizăr-get*] || *laser tag* (cuv. engl.) –Joc sportiv care simulează lupta între două echipe. Jucătorii adună puncte țintind cu armele cu infraroșii dispozitivele receptoare ale adversarilor– „Paintball-ul și *laser tag-ul* sunt ultima modă în materie de jocuri în Europa." zf.ro 27 II 08. „*Laser tag-ul*, apărut anul trecut și în România, și-a câștigat rapid fani." wall-street.ro 21 VII 08 [pron. *léizăr-teg*] || *laser-diagnostic*, Sc. 26 X 76 p. 5) || *laser-diagnostician*, Sc. 14 IX 76 p. 6 || *laser-traducător*, Sc. 14 IX 76 p. 6 și 26 X 76 p. 5 || *laser-translator*, Sc. 14 IX 76 p. 6 || *laser-grădinar*, Sc. 10 X 78 p. 5 (din engl., cf. fr. *laser*, acronim din *L*[ight] *A*[mplification by] *S*[timulated] *E*[mission of] *R*[adiations]; PR 1960, BD 1963; LTR, DTP; DEX, DN_3, NODEX, DexX. Termenul a apărut în 1960, în America, „părintele" primului laser funcțional fiind Theodore H. Maiman)

laserist, -ă s.m.f. „Începând din acest an școlar, Liceul Industrial «D. Bolintineanu» pregătește primele cadre de... *laseriști*. Este vorba de muncitori specialiști în electronică și echipamente laser..." I.B. 24 V 84 p. 5 (din *laser* + *-ist*; MDN)

lasérium s. (cuv. engl.) „*Laserium* este numele unei forme inedite de spectacol audiovizual creat în Marea Britanie; pe o cupolă închipuind Calea Lactee, cu diferitele ei constelații, se produc, cu ajutorul unui fascicul laser, efecte multiple de lumină, în funcție de inflexiunile unei benzi sonore de acompaniament." Sc. 1 II 78 p. 6

laseropunctúră s.f. –Metodă terapeutică derivată din acupunctură, în care stimularea zonelor sensibile se face cu un fascicul de lumină coerentă– v. *acupunctural* 1995. „voi merge în Franța, pentru un tratament prin *laseropunctură*...“ telegrafonline.ro 2 II 09 //din *laser* + [acu]*punctură*; MDN//

laseroterapíe s.f. (med.) „*Laseroterapie*. Cercetători de la Universitatea din California au pus la punct o metodă fotodinamică de tratare a cancerului, menită să înlocuiască iradierea radioactivă, care prezintă anumite dezavantaje. Procedeul, aflat în experimentare, constă în administrarea unui preparat pe bază de hematoporfirină, care este absorbit selectiv de țesutul canceros. După un anumit interval de timp, asupra țesutului bolnav se proiectează razele unui laser cu argon. Celulele care au absorbit hematoporfirina se colorează, reliefând puternic tumoarea, care poate fi astfel iradiată cu precizie cu ajutorul laserului.“ I.B. 7 IV 88 p. 4. „Tarifele [...] sunt următoarele: *laser-terapia* – 3 Euro, jacuzzi – 4 Euro.“ Ad. 16 V 02 p. 15 [var. *laserterapie*] (din fr. *lasérothérapie*; MDN)

late-night talk show s. v. *show*

latin lover s. (cuv. engl.) –Brunet focos, amantul ideal, italian ori hispanic– „Cine zice Italia are în fața ochilor imaginea unei țări turistice, în care se consumă pizza, mozzarella, spaghetti, se bea Campari, se cântă cantonete pe canalele Veneției și se profită de serviciile acelor «*latin lovers*» atât de «gustați» de nordicele blonde și înalte.“ J.nat. 7 VIII 97 p. 4. „va cânta nimeni altul decât *latin-lover-ul* Pepe.“ J.nat. 7 III 09 p. 19 [pron. *léitin-lover*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

latíno adj. (muz.) –Muzică pop influențată de ritmurile latinoamericane; dansurile pe această muzică– „îi invitase pe toți locuitorii sectorului 1 care doresc să sărbătorească Sf. Constantin și Elena în acordurile muzicii *latino*.“ Nat. 23 V 00 p. 4. „Formația se numește «Hermanos Meza» și interpretează, bineînțeles, muzică *latino*. Ei sunt însoțiți și de patru băieți și trei fete, care dansează «salsa cumbia» și «merengue», dansuri specifice muzicii *latino*.“ R.l. 25 VII 03 p. 10. „Cursanții învață dansuri *latino* (rumba, cha-cha, samba, jive, salsa)“ R.l. 26 III 07 p. 20. „la Sala Palatului, ritmurile *latino* vor fi înlocuite cu cele ale muzicii gospel.“ AS 19 IX 09 p. 32 (din engl. *latino*[american]; DexX, DEX 09)

lavaliéră s.f. (telev.) –Microfon de formă alungită care se atașează persoanelor care participă la emisiuni organizate de televiziune, fie agățându-se la gât, fie într-un buzunar de la piept– „nu avem *lavaliere* cu emițător...“ D. 428 / 01 p. 15. „blonda avea montată *lavaliera* când a povestit de ce anume s-a operat.“ Cancan 2 X 08. „Sunt câțiva abonați ai *lavalierelor*, care cred că stau mai mult la TV decât acasă, ca să nu mai vorbesc de serviciu.“ “22” 16 / 10 p. 4; v. și ProTV Mag. 22 / 09 p. 18 (de la *lavalieră*, prin analogie de formă; DEX 98; NODEX, DN_3, DexX; termenul e mai vechi în română)

lavétă s.f. –Cârpă de șters sau de spălat care poate fi cumpărată din comerț– „se folosește *laveta* umezită...“ Ev. 8 I 08. „Cu ajutorul unei *lavete* speciale din microfibră soluția este îndepărtată.“ Ad. 16 VII 08; v. *antielectrostatic* 2008 (din fr. *lavette*; DN_3, DEX 98, DexX)

lavină s.f. –Avalanșă (de zăpadă, de pietre)– „Acum, când în munții Europei a nins din belșug, e vremea *lavinelor*. Omul nu le poate opri, firește.“ I.B. 5 I 87 p. 4. „*Lavinele* de pietre pot fi provocate și din imprudență de cățărătorii care fac să se disloce pietrele din corpul muntelui.“ meteo.ro 15 X 08 (din germ. *Lawine*, it. *lavina*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

lavotérp s. (tehn.) „Un colectiv de specialiști de la Borzești a realizat un produs nou, deosebit de util și cu o mare eficiență economică, denumit «*lavoterp*». Este un detergent special folosit la spălarea motoarelor, pieselor auto și altor agregate...“ R.l. 12 XII 73 p. 3 //format din lat. *lav*[are] “a spăla” + *terp*[enă]//

layout s.n. (cuv. engl.) –Machetă, prezentare grafică a unei publicații– „nu este exclus ca, în viitorul apropiat, «Gândul» să sufere modificări de *layout*.“ Cot. 11 V 06 p. 5. „Schimbarea conținutului și a *layoutului* a trezit și interesul bloggerilor, care au spus despre noul site că este «mai vizual».“ G. 2 III 10 p. 15 [pron. *léiaut*] (DCMM; DN_4, MDN, DEX 09)

lazáne s.f.pl. (culin.) –Paste făinoase tăiate sub formă de panglici foarte late, folosite asemenea foii de plăcintă, umplute cu roșii, brânză și carne tocată și gătite la cuptor– „Bill Clinton gătește *lasagna* pentru săraci“ Nat. 23 XII 98 p. 14. „*Lazane* cu cârnați“ Av. VI / 05 p. 105, cit. de Stăncioi-Scarlat. „vă recomandăm salata cu fructe de mare [...], *lasagna* [...] sau paste quattro formaggi.“ Compact 17 XII 08 p. 4 [var. *lasagna, lasagne*] (it. *lasagna*, pl. *lasagne*; PR, PL; Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR; DN_3, NODEX, DexX)

lăcătúș s.m. || *lăcătuș-garaj* –Lucrător specializat în lucrări de lăcătușerie auto– v. *desfacere-transport* 1977 (din *lăcătuș* [*de*] *garaj*) || *lăcătuș-montatot* –Tehnician care se pricepe atât la lăcătușerie cât și la lucrări de montare– „Deveneau necesare noi cunoștințe teoretice și deprinderi practice, dar chiar însușirea de noi meserii ca, de pildă, cea de *lăcătuș-montator*, pe care vechiul profil al întreprinderii nu le cerea...“ Sc. 17 XI 63 p. 1. „muncitorii *lăcătuși-montori* G.V., F.I....“ R.l. 2 VIII 82 p. 2. „*Lăcătuș montator* 1“ Lib. 13 VI 08 [var. *lăcătuș-montor*] (din *lăcătuș* + *montator*) || *lăcătuș-sculer* –Tehnician care se pricepe atât la lăcătușerie cât și la confecționarea sau la repararea sculelor– „P.I., *lăcătuș-sculer* din R.P. Ungară, este inventatorul unei mașini de șlefuit pneumatice.“ Sc. 3 III 62 p. 4; v. și Ziarul de gardă 9 VI 05 (din *lăcătuș* + *sculer*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 233; DTP) || *lăcătuș-sudor* –Tehnician care se pricepe atât la lăcătușeric cât și la sudură– „*Lăcătuș-sudor*, calificat, caută Administrația bazelor sportive școlare.“ I.B. 20 VI 61 p. 4. „*Lăcătuș-sudor* confecții metalice“ Ev.z. 10 II 04 (din *lăcătuș* + *sudor*)

LCD s.n. –Ecran cu cristale lichide– „prețurile la unitățile DVD și la monitoarele cu ecran plat pe bază de cristale lichide (*LCD*) scad în fiecare lună.“ zf.ro 21 XI 02. „Televizoarele cu cristale lichide (*LCD* – liquid crystal display) ar putea fi interzise în UE, pentru că «înghit» de patru ori mai multă electricitate decât televizoarele obișnuite cu tub catodic...“ G. 13 I 09 p. 1; v. și *backlight* 2008, 2010, *cerneală* (*cerneală electronică*) 2010, *cristal* (*cristal lichid*) 2007, *inkjet* 2006, *inteligent* (*robot inteligent*) 2009, *microsecundă* 2007, *milisecundă* 2005, *minitelevizor* 2008, *patch* 2008, *plasmă* 2008, *stylish* 2007 [pron. *elsidi* sau, românizat, *elcedé*] (DAS; DNAR 1994)

leadership s. (cuv. engl.) –Funcție, poziție de lider– „«15 ani de cinema mondial». E vorba de studiul lui G.H. care, sub acest titlu, în cele 432 de pagini [...] demonstrează că, odată cu anul 1960, a început «contestarea modelului dominant pe plan cinematografic» – altfel spus, anul când începe să apună supremația hollywoodiană, *leadership*-ul american.“ R.lit. 3 VIII 75 p. 23. „Promițând un alt fel de *leadership* decât PDSR, care presupunea o mai mare austeritate și renunțarea la multe din beneficiile statuate de fosta putere, partidele din actuala majoritate au captat simpatia publicului larg.“ R.l. 25 VI 98 p. 3. „Ziua III este dedicată programelor de instruire în *leadership* și în dezvoltare personală“ R.l. 20 IX 05 p. 28 [pron. *liderșíp*] (cf. fr. *leadership*; DMN 1966; Stoichițoiu Ichim, *A*; DNAR 1994; MDN, DexX)

lease s. (cuv. engl.; ec.) –Sistem de finanțare prin închirierea sau concesionarea unui aparat, utilaj etc., pe o perioadă determinată– „Tarom a început lupta cu Ministerul Finanțelor. Cuiul polemicii este cuvântul englezesc «*lease*».“ Ev.z. 1 VI 93 p. 8 [pron. *liz*] (cf. fr. *leasing*; PR 1960)

leasing s. (fin.) –Formă de închiriere sau concesionare a unor bunuri, cu posibilitatea de achiziție la terminarea perioadei contractuale– „Rata lunară de *leasing* este de fapt o chirie, deductibilă din veniturile firmei înainte de plata impozitului pe profit.“ Cap. 20 XI 97 p. 10. „Valoarea bunurilor finanțate [...] a crescut anul trecut cu 43% [...] a anunțat ieri compania de *leasing*.“ R.l. 20 III 07 p. 11; v. și Antena 1 19 VII 97, Z. 2 II 98 p. 11, Nat. 20 II 98 p. 11, Ev.z. 25 VI 98 p. 16, C.n. 6 VIII 98 p. 1, G 23 V 05 p. 2; v. și *credit* (*credit auto*) 2007, *dedicat* 2009, *firmă* (*firmă de apartament*) 2008 || *leasing de personal* „[Agenția], pe lângă recrutarea și plasarea de personal, prestează și servicii de *leasing de personal* (închiriere pentru o durată determinată) și head-hunting, adică vânătoare de personal...“ Ev.z. 2 IX 97 p. 9 || *leasing financiar* –Leasing în care bunul care face obiectul contractului figurează în contabilitatea utilizatorului, iar la sfârșitul perioadei contractuale utilizatorul poate să înapoieze obiectul ori să-l achiziționeze– „*Leasingul financiar* va permite segmentarea pieței...“ J.nat. 16 VIII 04 p. 28, cit. de Stăncioi-Scarlat || *leasing operațional* –Leasing în care bunul care face obiectul contractului se înregistrează în contabilitatea firmei de leasing, la sfârșitul perioadei contractuale utilizatorul fiind obligat să înapoieze bunul– „vânzările de soft prin *leasing operațional*.“ J. nat. 16 VIII 04 p. 28, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și G 23 V 05 p. 2, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *lízing*] (PR 1963; Stoichițoiu Ichim, *A*; DNAR 1998; DN_4, NODEX, DexX, DEX 09)

léctor[1] s.m. –Angajat al unei edituri care are obligația să citească și să propună spre publicare sau să respingă lucrările prezentate de autori– „E.J., *lectorul* ediției, și el un fin cunoscător al literaturii lui Istrati, avea să fixeze, apoi, prin întrebările adresate invitaților [...] cursul întregii discuții...“ R.lit. 19 XII 85 p. 24 (cf. fr. *lecteur*; DN, DEX – alte sensuri, DN_3, DexX)

léctor[2] s.m. (electron.) –Cititor, dispozitiv utilizat pentru citirea informației, de obicei în format digital– „Autoritățile americane au capturat pe aeroportul Kennedy din New-York un «*lector foto*» electronic ultraperfecționat, care ar fi putut fi folosit în scopuri militare [...] Acest

lector foto [...] servește la fabricarea de semiconductori." R.l. 7 II 83 p. 6. „*lector* de fișiere MP3" Z.fin. 25 V 01. „inventarea primului lector mp3" cotidianul.ro 26 XII 11 (din fr. *lecteur*; DexX, DEX 09)

lectoríță s.f. –Femeie care ocupă un post de lector în învățământul universitar– „a intrat ca asistentă la Catedra de teorie literară a Filologiei bucureștene, mai târziu a devenit doctorandă, apoi *lectoriță*..." Obs.cult. 2 III 04 p. 11. „Blonda *lectoriță* universitară, Elena Udrea, este acuzată de oportunism" G. 10 II 08 (din *lector* + *-iță*)

lectură v.t. **1.** (semidoct) –A citi– „*Lecturate* rapid, cele patru acte [...] par a prezenta [...] un conflict curent pe tema fericirii." Cont. 19 VII 68 p. 4. „*Lecturez*." Cont. 8 II 74 p. 1. „Bibliotecara *lecturează* volumele în fața microfonului, într-un ministudio de înregistrări..." G. 27 XII 07; v. și Luc. 16 VII 83 p. 8, Fl. 25 IX 87 p. 17. **2.** (în sistemul editorial) –A citi un manuscris spre a-l pregăti pentru tipar– „Redactorul a avut de *lecturat* un manuscris încărcat." (din *a da / face lectură*; Guțu Romalo, *CG* 229, atestări din 1970; DN_3, DEX-S, DexX)

lecturăbil, -ă adj. –Care poate fi citit, care poate fi ghicit– „Lucrările lui Perussi vădesc o evoluție ușor *lecturabilă*, deci, un spirit torturat de expresie." Săpt. 28 VII 68 p. 6 (din *lectură* + *-bil*; DexX)

lecturáre s.f. **1.** –Lectură, citire– „Ce enciclopediști mai frecventați în *lecturările* dumneavoastră?" Săpt. 12 III 71 p. 14. „atât Voltaire cât și Iorga și-au păstrat mălția și după «*lecturarea*» cărților în cauză sau, mai exact spus, ironia a fost formulată după lectură, având rolul unei judecăți de valoare." Luc. 20 X 79 p. 1. „*Lecturare* de top la Filologie. Președintele Uniunii Scriitorilor (US), Nicolae Manolescu, a susținut o lectură publică..." Z. de Cluj 24 XI 08. **2.** (tehn.) –Lectură, citire– v. *videocasetă* 1974 (din *lectura*; DN_3, DexX – sensul 1)

lectúră s.f. (tehn.) –Prima fază în reproducerea sunetelor/imaginilor înregistrate– v. *videocasetă* 1974 (DexX, DEX 09 – în inform.); v. și *spectacol-lectură*

lecție v. *concert-lecție, conferință-lecție, disc-lecție, emisiune-lecție, film-lecție*

led s.n. –Diodă emițătoare de lumină– „Firma «Nec Corporation» din Japonia a anunțat că a construit o diodă emițătoare de lumină (*Led*) pentru comunicații prin fibre optice..." Sc. 14 VII 83 p. 5. „diodele sale luminiscente (*LED-uri*) au o eficiență mai ridicată decât cea a unui stâlp prevăzut cu becuri incandescente." G. 29 X 08. „legați cu fire subțiri și *leduri* la aparate..." G. 23 VI 09 p. 9; v. și 4 XII 08 p. 1, R.l. 12 VIII 10 p. 13; v. și *bit* 1983 (acronim din engl. *L*[ight] *E*[mitting] *D*[iode]; DEX 98, MDN, DexX)

lége s.f. || *lege fundamentală* –Constituție– „Adrian Năstase a declarat că noua constituție va fi una a preaderării, urmând ca, la orizontul anului 2007, *legea fundamentală* să mai fie revizuită încă o dată." Ad. 1 VII 03 p. 15. „Ambasadorul SUA: *Legea fundamentală* și drepturile omului nu sunt o licență pentru a fura. Aveți o problemă-cheie cu prezumarea caracterului licit al averilor" gandul.info 6 VI 11 (după fr. *loi fondamentale*; DexX, DEX 09) || *legile lui Murphy* –Ansamblu de formule comice, de origine nord-americană, menite a explica ghinionul– „«*Legile lui Murphy*» sunt deja celebre..." Nat. TV 5 IX 97 p. 30. „Sarcastice, pesimiste, optimiste, paradoxale, incredibil de adevărate și aplicabile, *legile lui Murphy* își merită cu siguranță popularitatea de care se bucură." realitatea.net 27 IX 11 (după engl. *Murphy's law*); v. și *decret-lege*

leggings s.m.pl. (cuv. engl.; vest.) –Pantaloni mulați, până sub genunchi sau până la glezne– „*Legginșii*, pe românește ciorapi-pantalon" AS 30 X 06 p. 8. „cea mai nouă tendință din modă: *legginșii* dantelați." AS 17 I 09 p. 12. „produse de îmbrăcăminte, încălțăminte, articole care servesc la acoperirea capului, dresuri, ciorapi, șosete, colanți, colanți din nailon, jambiere, *leggings* sau jartiere." adevarul.ro 30 II 10; v. și AS 22 I 07 p. 8, 23 IV 07 p. 8, 30 IV 07 p. 8, 10 IX 07 p. 8, 17 IX 07 p. 8, 1 I 08, 8 VI 08 p. 12; v. și *duplex* 2008 [var. *legginși*]

legionár, -ă adj. || *legionaro-securist* –Caracter deopotrivă legionar și securist– „Un adevărat exponent al colaborării *legionaro-securiste*" R.lit. 25 VI 03 p. 13. (din *legionar* + *securist*; Ciolan, *MC*)

legionarizá v.r. (pol.) –A deveni legionar– „Piața Universității s-a dus, Marian Munteanu s-a *legionarizat*, PAC s-a făcut fâșii." "22" 27 / 93 p. 3. „Mihail Polihroniade, primul care *s-a legionarizat*, dar despre care E. Ionescu scrie că a fost întâi comunist" Cultura 24 II 03 (din *legionar* + *-iza*)

legionarizáre s.f. –Acțiunea de a legionariza și rezultatul ei– „La Cioran, *legionarizarea* s-a cristalizat pe modelul german. Apoliticul Cioran se contaminează de politică în două săptămâni după ce ajunge la Berlin, deci în jur de 15 noiembrie 1933." Cultura 3 III 03. „Este înregistrată *legionarizarea* efectivă a conducerii «romanticei» Ligi a studenților" Obs.cult. 27 I 04 p. 6 (din *legionariza*)

legitimáție s.f. || *legitimație-abonament* –Document care servește atât ca legitimație cât și ca abonament– „La recentul turneu internațional de box, unuia dintre fotoreporterii noștri, deși a prezentat *legitimația-abonament* de intrare, eliberată de U.C.F.S., nu i-a fost, pur și simplu, permis accesul pe stadionul Republicii." I.B. 6 IX 66 p. 3. „posesorii de *legitimații-abonament* [...] se vor prezenta [...] pentru a-și ridica tichetele de locuri, fără de care nu vor avea acces pe stadion." I.B. 11 IV 85 p. 7; v. și I.B. 3 III 89 p. 7 (din *legitimație* + *abonament*); v. și *abonament-legitimație*

legiúne || *a fi legiune* –A fi în număr mare– „N-am să enumăr profeții acestei idei false: numărul lor *era legiune*." "22" 9 IX 97 p. 12. „Deficiențele instituționale și culturale ale României *sunt legiune*." Lum. 31 VIII 11 (după fr. *être légion*)

legóng s. (cuv. indonezian; artă) –Dans specific insulei indoneziene Bali– „Strâns legat de tradiție este și faimosul dans *legong*." Elle V 02 p. 138, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Am fost primiți [...] cu ritualul obișnuit sărbătorii: dansatoare *legong*..." jurnalul.ro 24 VIII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *legong*)

legúmă s.f. || *legume-fructe* –Magazin specializat în desfacerea legumelor și a fructelor– „Unități de *legume-fructe*." Sc. 6 II 74 p. 6. „Un punct comercial care cuprinde un magazin alimentar cu autoservire, un magazin de *legume-fructe* și o mercerie-parfumerie etc." Sc. 17 XI 78 p. 5. „Magazin alimentar cu autoservire, pâine, lapte, carne, galanterie-parfumerie, mercerie, farmacie, *legume-fructe*, sifoane." R.l. 15 XII 78 p. 5; v. și *dulciuri-răcoritoare* 1974, *microcomplex* 1975 (din *legume* + *fructe*) || *legume-frunze* –Legume cultivate pentru frunzele folosite în alimentație– „*Legumele-frunze* (păpădia, pătrunjelul, urzicile) [...] sunt bogate în fier." Sc. 15 VI 63 p. 4. „Deși bine cunoscute de milenii, salata verde, spanacul, ștevia și urzicile, denumite «*legume-frunze*», totuși mulți dintre noi nu sunt, în lunile când apar, beneficiarii marilor calități nutriționale și terapeutice de care dispun fiecare dintre ele." Sănătatea V 84 p. 14 (din *legumă* + *frunză*)

lejerítate s.f. –Ușurință– „Ne-a plăcut de data aceasta D., în mare formă, scoțând baloane grele din cadrul porții cu o *lejeritate* pe care nu i-o cunoșteam." Luc. 12 XI 66 p. 2. „Săptămâna modei la Paris – lux și *lejeritate*" intactnews.ro 26 I 10; v. și Luc. 13 X 79 p. 4, R.lit. 5 I 84 p. 17 (din *lejer* + *-itate*, după fr. *légèreté*; DEX 98, MDN, DexX)

lentéțe s.f. –Încetineală– „O anume *lenteță* [...] dă eroilor răgazul de a medita asupra faptelor lor." R.l. 24 VII 69 p. 2 (din *lent* + *-ețe*)

lentílă s.f. || *lentilă bifocală* (med.) –Lentilă împărțită în două, partea de sus pentru vederea la distanță, iar partea de jos pentru vederea de aproape– „Opticienii americani au realizat o *lentilă bifocală* care va da desigur o amploare utilizării unui asemenea «ajutor al vederii»." Mag. 7 VIII 82 p. 8. „*Lentile bifocale*. O asemenea lentilă are două zone: în partea inferioară a lentilei se află corecția pentru aproape, iar restul lentilei (mijloc și sus) pentru vederea de departe." Felicia 28 IV 07 (după engl. *bifocal lens*, fr. *lentilles bifocales*) || *lentilă de contact* (med.) „*Lentilele de contact*, care se aplică direct pe globul ocular, încep să câștige teren în detrimentul clasicilor ochelari." Sc. 6 V 78 p. 6. „Industria *lentilelor de contact* este pe cale să înregistreze un nou succes." Mag. 7 VIII 82 p. 8. „Andreea B. și-a pus *lentile de contact*" VIP 15 IV 10 (după fr. *lentille de contact*; cf. engl. *contact lens*; CD; DM; DEX-S, MDN, DexX); v. și Fl. 11 IX 87 p. 21 (Dex 98, MDN) || *lentilă gravitațională* (astron.) „*Lentilele gravitaționale* sunt obiecte cosmice (galaxii sau grupuri de galaxii) care se află dispuse între Pământ și unele obiecte cosmice (quasari), aflate la mari distanțe." Sc. 5 VI 85 p. 5. „observarea unor surse luminoase distante care se află «în spatele» unui obiect masiv, ar echivala cu observarea unui obiect printr-o lentilă: razele de lumină s-ar curba în apropierea obiectului masiv, iar imaginea obținută de noi va fi deplasată: mai apropiată, mai îndepărtată sau, uneori, multiplă. Efectul se numește «*lentilă gravitațională*». Cu ajutorul acestui efect putem vedea astăzi galaxii aflate la distanțe uriașe de Pământ." hotnews.ro 31 V 09 (după engl. *gravitational lens*, fr. *lentille gravitationnelle*) || *lentilă heliomatică / fotocromatică* (med.) „caracteristica principală a *lentilelor heliomate* (*fotocromatice*) este aceea că protejează împotriva luminii solare directe sau indirecte, cât și a radiației ultraviolete: sunt clare, transparente la interior; colorate la exterior (similar ochelarilor de soare), reacționând sensibil la lumină." ziaruldeiasi.ro 11 II 09 (după engl. *photochromatic lens*, fr. *lentilles photochromatiques*) || *lentilă polarizantă* (med.) „*Lentile polarizante*: sunt foarte indicate conducătorilor auto deoarece îmbunătățesc contrastul, nu influențează percepția culorilor, oferă protec-

ție UV 100% și un confort deosebit în utilizare. Reduc orbirea provocată de suprafețele strălucitoare reflectante, mărind confortul și siguranța." ziaruldeiasi.ro 11 II 09 (după engl. *polarizing lens*, fr. *lentilles polarisantes*) || *lentilă progresivă* (med.) „*Lentile progresive*. Cu acestea, purtătorul vede bine la toate distanțele. Puterea lor optică variază progresiv între partea superioară a lentilei, rezervată vederii de departe și partea inferioară, destinată vederii de aproape. Spre deosebire de lentilele bifocale, la acestea nu există rupturi optice ale imaginilor. Inconvenientul: poate fi necesară o perioadă de adaptare, la unele persoane chiar de câteva luni." Felicia 28 IV 07. „Noua generație de *lentile progresive* este recomandată persoanelor care au nevoie de ochelari pentru distanță, semidistanță și aproape, persoanelor active, dinamice și exigente. Aceste lentile permit vederea clară la toate distanțele și au grad de adaptabilitate sporit față de *lentilele progresive* anterioare..." ziaruldeiasi.ro 11 II 09 (după engl. *progessive lens*, fr. *lentilles progressives*) || *lentilă transition* „*Lentilele transitions*: Sunt cele mai bune lentile fotocromatice organice (plastic). Ajung în câteva secunde la culoarea ideală, asigurându-vă confortul vizual total." ziaruldeiasi.ro 11 II 09 (după engl. *transition lens*)

lentoáre s.f. (franțuzism) –Încetineală– „O lume cu date biologice și sociale normale pare privită prin lentile care îi deplasează contururile firești. Mișcarea capătă o *lentoare* nefirească." Cont. 23 III 73 p. 5. „*Lentoarea* cu care privatizarea a plecat la drum." R.l. 3 VIII 98 p. 1. „*Lentoare* nu înseamnă lene" Cot. 5 IV 09; v. și Fl. 10 IV 87 p. 20 (din fr. *lenteur*; DN_3, DEX-S, DexX)

leptínă s.f. (biol.) „Contrar celor crezute până în prezent, nu anumite mecanisme din creier declanșează și opresc senzația de foame, ci acest hormon, care circulă prin tot organismul, trecând și prin creier. «La persoanele obeze, *leptina* nu ajunge însă în creier, pentru a ajuta la regularizarea apetitului», spune dr. Susan A. Farr, profesor la departamentul de medicină geriatrică al Universitatii Saint Louis. «La fel de îngrijorător e faptul că lipsa *leptinei* afectează creierul și în alte privințe, compromițând procesele de învățare și de memorare. Acest aspect a fost observat atât la persoanele supraponderale, cât și la bolnavii de diabet.»" Mag. 5 VII 06. „cei cărora le lipsește hormonul numit *leptină* mănâncă și atunci când nu le mai este foame." G. 11 VIII 07 p. 8 (din engl. *leptin*, fr. *leptine*; hormonul a fost descoperit în 1994)

leptón s.m. (fiz.) „*Leptonul* greu. O echipă de experți vest-germani au demonstrat practic [...] existența *«leptonilor grei»* – particule atomice elementare considerate a fi mai mici decât electronii și identificate în teorie pentru prima dată în 1975 de fizicieni americani." Sc. 12 III 77 p. 6. „Fermionii, particule cu masă, clasificați în *leptoni* și quarcuri." scientia.ro 1 V 08 (din engl., cf. fr., rus. *lepton*, germ. *Lepton*; DTP, LTR; DEX-S, MDN, DexX)

leptospiróză s.f. –Maladie infecțioasă cauzată de leptospiră– „*Leptospiroza*, sau mai popular «boala șobolanului», face victime printre angajații Companiei de Utilități Publice Focșani." Nat. 21 XII 00 p. 6. „Focșaniul se confruntă chiar și în toiul iernii cu o boală extrem de gravă, specifică sezonului cald, *leptospiroza*, care a și făcut victime..." R.l. 29 XII 00 p. 18. „În țara noastră studiul organizat al *leptospirozei* și al agentului ei cauzal a început în 1950..." Fermierul 20 III 10 (din fr. *leptospirose*; PR 1945; DN_3, DEX 98, DexX)

letrasét s.n. –Set de litere și cifre care pot fi transferate pe hârtie sau pe alt suport– „În geanta sa diplomat purta un *letraset* – cu care își confecționase un parbriz de «liberă trecere»..." I.B. 10 VIII 83 p. 6. „În ianuarie 1990, Guvernul României nu avea încă ștampilă, de aceea Petre Roman, primul-ministru, își autentifica semnătura cu ajutorul *letrasetului* cu numele său." R.l. 14 IV 09 p. 13 (din numele companiei britanice Letraset; DEX 98, MDN)

létric, -ă adj. (admin.) –Pe suport de hârtie, scris pe hârtie– „societățile care au conturi deschise în străinătate «sunt obligate să raporteze *letric*» Băncii Naționale tranzacțiile efectuate lunar prin aceste conturi, până la data de 20 ale lunii următoare." Ad. 13 II 04 p. 6. „Din păcate, în momentul de față, toate cele trei tipuri de rapoarte se trimit în fiecare zi, la Registratura Oficiului, doar pe suport *letric* și magnetic, adică pe dischetă." sfin.ro 7 VII 06. „respondenții la chestionarele sau formularele statistice depun chestionarele sau formularele statistice completate în format *letric* (pe hârtie) la Direcțiile Județene și Regionale de Statistică urmând ca acestea să fie introduse în sistem de operatorul Direcției Județene de Statistică." hotnews.ro 21 VIII 09 //din fr. *lettre* + *-ic*//

leu s.m. || *leu greu* „Guvernul crede că e important ca în 2003 să înceapă pregătirile pentru trecerea la *leul greu*, pregătiri care vor dura câteva luni..." Ad. 14 IV 02 p. 16. „*Leul greu* va începe să circule în a doua jumătate a anului 2005. Potrivit proiectului de lege, vor fi tăiate 4 zerouri din coada leului." Ad. 29 I 04 p. 5. „*Leul greu* ne scoate la prânz în Europa" Z.fin., cit. de R. Zafiu în R.lit. 13 / 05 p. 15: v. și Ad. 12 IV 02 p. 5 || *leu nou* „sintagma «leul greu» e convențională. Deși, într-un fel, exprimă un adevăr: un *leu nou* va fi efectiv greu, în sensul că va cuprinde 10.000 de lei vechi [...] leul greu își asumă un rol important: grăbirea procesului de dezinflație." jurnalul.ro 31 V 04. „Moneda națională a României, leul, va fi denominată astfel încât 10 000 lei vechi, aflați în circulație la această dată, vor fi preschimbați pentru 1 *leu nou* [...] Începând cu data de 1 iulie 2005 contabilitatea se ține în lei noi, denumiți, potrivit legii, lei." text de lege cit. de R. Zafiu în R.lit. 13 / 05 p. 15 (DexX)

leucanéa s.f. (cuv. sp.; bot.) „O plantă miraculoasă, *leucanea*, crește în Mexic sub formă de tufiș sau ca arbore ce poate atinge 20 de metri în 6–8 ani [...] *Leucanea* se prezintă sub forma unor arbuști și poate fi cultivată pe soluri și în climate puțin favorabile culturilor tradiționale." R.l. 17 IX 77 p. 6

leunapór s. (cuv. germ.) „Colectivul uzinelor chimice Leuna din R.D. Germană a elaborat un nou gen de piele sintetică pe care a denumit-o *«leunapor»*. În comparație cu sorturile de piele sintetică de până acum, la producerea *«leunaporului»* sunt eliminate mai multe faze tehnologice." Sc. 4 X 77 p. 3

levofobíc s.f. (med.) „*Levofobia* (frica de obiecte situate în partea stângă a corpului)" R.l. 8 VII 09 (din engl. *levophobia*; DexX)

lexicotécă s.f. –Colecție de dicționare– „După tipărirea și difuzarea [...] celor 20 de volume din lexiconul Brockhaus și a celor 25 de volume din lexiconul Mayer, editura Bertelsmann din R.F.G. va tipări în cursul acestui an o *lexicotecă*, însumând trei grupe de informație..." R.lit. 23 III 72 p. 31 (din germ. *Lexikotek*; GWDS; DEX 98, MDN, DexX)

liá v.t. (culin.; franțuzism) –A lega (un sos, o cremă etc.)– v. *farsă* 1994 (din fr. *lier*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174, 175; MDN, DexX)

liatéx s. (tehn.) –Dispozitiv tehnic de filtrare– v. *lactofiltru* 1974

libanizá v.r. (pol.) –(d. o țară) A fi cuprins de interminabile lupte interne, precum Libanul– „Ar fi fost toate condițiile ca [...] să se *libanizeze*. Ar fi început lupte fratricide [...] Războiul civil ar fi fost inevitabil." Azi 6 VI 91 p. 1. „Criza iugoslavă tinde să se *libanizeze*." Expr. Mag. 23 VII 91 p. 12. „Fără o lovitură de stat internă sau o intervenție externă, actuala situație va degenera, iar Siria *se va «libaniza»* într-un război civil generalizat și se va diviza în fiefuri (suniți, alauiți, druzi, kurzi...)." ziarulfaclia.ro 7 II 12; v. și Cat. 4 IX 91 p. 4, Expr. Mag. 28 X 91 p. 14 (din fr. *libaniser*; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 589, Uritescu, *CV* 79–80, R. Zafiu în R.lit. 42 / 99; DexX)

líber adj. || *a pune pe liber* (fam.) –A concedia din serviciu– v. *însăcui* 1993. „Berceanu *pune pe liber* 8.300 de salariați CFR" Ev. 24 VIII 10 (DEX 98)

liberál s.m. (pol.) –Persoană care este înscrisă în partidul liberal sau are idei liberale– „Liderul *liberal* se simte trădat și cere explicații." "22" 6 / 91 p. 3. „*liberalul* a menționat că datoria PNL este să ia din nou lucrurile de la capăt și să înțeleagă cu ce au fost vinovați *liberalii* de situația în care a ajuns România..." Cot. 24 IV 10 (din fr. *libéral*; Cioian, *MC*; DEX, DN_3, NODEX, DexX; cuvântul este mai vechi)

liberalísm s.n. v. *social-liberalism*

liberalizáre s.f. (ec.) –Înlăturarea subvențiilor pentru a lăsa prețurile să se formeze liber pe piață– „Abia acum, când a doua etapă a *liberalizării* prețurilor intră în impas, dl. Severin afirmă [...] că există o «mică» și o «mare» privatizare." R.lit. 4 IV 91 p. 2. „Ministerul Agriculturii vrea *liberalizarea* prețurilor la lemn" Ev. 14 III 03 (din fr. *libéralisation*; DN_3 – alt sens, DEX-S, DexX)

líbero s.m. (sport) –Apărător liber, fără sarcini de marcaj– „U.S. (*libero*-ul echipei R.F. Germania)..." R.l. 13 VII 82 p. 5. „*Libero-ul* I. (Sportul studențesc) satisfăcător." Săpt. 8 IV 83 p. 8. „Italia pornește la atac cu *liberoul* Scirea, care avansează spre terenul germanilor și apoi îi pasează lui Conti." antena3.ro 23 IV 10 (din it. *libero*: MDN, DexX)

libertár, -ă **1.** adj. (pol.) –Referitor la libertate, care ține de libertate– „Frumoasele noastre tradiții *libertare*." D. 98 / 94 p. 2. „Neînțelegând rostul unui referendum care, probabil, în afară de bani cheltuiți, nu va aduce nici o clarificare în încleștarea ambițiilor, populația aceasta – nu mult alta decât cea din vechiul regim – este obligată, încă o dată, la exercițiul *libertar*." ziaruldeiasi.ro 15 V 07; v. și D. 504 / 02 p. 11, Z. 29 IX 06, R.lit. 28 III 08, "22" 19 VIII 08, Obs.cult. 4 IX 08, "22" 2 XII 08, I.d. 1 VII 09. **2.** adj., s.m.f. –Liber fără opreliști. Anarhist– „Cartierul general al *«libertarilor»* pare a se fi stabilit în clubul «Pirat», aflat în apropierea Pieței Matache din Capitală. Locul în care se află barul este semnalizat încă din Calea Griviței printr-un fel de graffiti cu însemne anarhiste." lupta-ns.blogspot.com 23 III 08. „Faceți parte din generația care îmbină cinismul nihilist cu utopia anarhismului *libertar* pentru că e de bon ton să fii împotriva sistemului (sau a ideologiei unice neo(ultra)

liberale cum le place să spună noilor/vechilor stângiști francezi)." voxpublica.realitatea.net 30 I 10 (cf. fr. *libertaire*; sensul 1 există cel puțin din anii '30; Ciolan, *MC*; DN_3, DexX)

libertarián 1. adj. (pol.) „Desigur, '89 a deschis piața ideilor. Însă, abia după 2000 cred că putem vorbi de o difuzie puternică a ideilor *libertariene* și clasic liberale." "22" suplim. Libertarienii 20 X 06. „Se citează des imperativul *libertarian* al nonagresiunii, sau al folosirii forței fizice numai asupra celor care au furat sau au inițiat-o ei înșiși." I.d. 1 X 08. „Gordon Brown dă cu capitalismul *libertarian* de pământ: Progresismul va învinge, era laissez faire a luat sfârșit." Z.fin. 18 III 09. **2.** s.m. „Pentru *libertarieni*, problema centrală a politicii nu poate fi nici justiția socială, nici națiunea, nici progresul, nici redistribuția, ci relația individului cu statul. Aceasta este piatra de temelie pe care se așază toate celelalte principii și instituții politice." "22" 17 X 06. „*Libertarienii* se opun Statului sub motiv că acesta încalcă în mod necesar principiul nonagresiunii (bunăoară, prin sistemul de taxe și impozite obligatorii)." I.d. 1 VIII 08 (din engl. *libertarian*; Ciolan, *MC*)

libertarianísm s.n. „M-am concentrat asupra *libertarianismului* pentru că el reprezintă forma cea mai radicală de manifestare a ideilor pro-piață și cea mai profundă chestionare a rolului statului în economie." "22" 17 X 06 p. 1. „*Libertarianismul* este expresia unei filosofii radicale a libertății individuale. Țelul ultim este abolirea statului, adică o ordine socială bazată esențialmente pe interacții voluntare. Țelul intermediar este instituirea statului minimal [...] La nivel normativ, *libertarianismul* înseamnă o reîntoarcere la originile liberalismului clasic, iar la nivel explicativ și acțional, o reactualizare a acestora astfel încât ele să răspundă adecvat și credibil provocărilor ridicate, între timp, de epoca modernă." "22" suplim. Libertarienii 20 X 06. „*Libertarianismul* este ideologia libertății." I.d. 1 X 08 (din engl. *libertarianism*; Ciolan, *MC*)

libertín, -ă adj. –Spontan, sălbatic– (utilizare greșită) „În lume există foarte multe tipuri de economie de piață, de la cea de tip *libertin*, sălbatec, la cea de tip suedez sau japonez care e de tip social..." R.l. 23 XI 92 p. 1. „Littré afirmă că *libertin* are, ca adjectiv, un sens învechit și unul în vigoare. În cel dintâi, e vorba de o persoană sau de o opinie care nu se supun nici credinței, nici practicilor religioase. În cel de al doilea, e vorba exclusiv de un școlar care își neglijează îndatoririle, preferând joaca. Limba română cunoaște doar sensul de ușuratic sau, la limită, desfrânat. Am stat și am cugetat la ce va fi vrut să spună dl. Văcăroiu cu economia *libertină* de piață, fiindcă despre aceea socială am mai auzit și eu una sau alta. Din context rezultă în mod clar că economia *libertină* este una spontană, sălbatecă [...] Ne rămâne să credem că primul ministru a implementat un sens nou în limba română [...] O îmbogățire *libertină*, adică spontană, a limbii române." R.lit. 2 XII 92 p. 24 (Articolul reprodus mai sus, semnat de N. Manolescu, ne scutește de orice alt comentariu asupra sensului cuvântului *libertin*). „La o emisiune cu vorbe și vedete am auzit o tânără blondă spunând despre sine: «Eu sunt mai libertină de felul meu». Cred c-ar fi vrut să spună că e jună, belă și de nimeni nu depinde, și i se părea că «libertin» este un sinonim mai pretențios pentru «liber». Pronunțată cu mândrie, propoziția a sunat destul de amuzant, având în vedere că percepția curentă asupra libertinajului e mai degrabă negativă." D. 11 VIII 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 11 (din fr. *libertin*; Ciolan, *MC*)

librár s.m. || *librar-editor* –Librar care este și editor– „Fondată în martie 1895 de către D.S., scriitor și folclorist, și C.M., *librar-editor*, «Biblioteca pentru toți» s-a impus unui mare public cititor din țara noastră." Luc. 7 IV 73 p. 9. „Familia îndurerată anunță încetarea din viață a celui ce a fost G.N.C., fost *librar-editor* din Brașov." R.l. 11 VI 74 p. 4 (din *librar* + *editor*)

librărie s.f. || *librărie-cafenea* „«Joc secund» este deopotrivă cafenea, librărie, sală de meloterapie. Este prima *librărie-cafenea* deschisă în țară de Humanitas." 9am.ro 8 I 05. „Designul noului spațiu are drept model Biblioteca Națională a Franței și se prezintă ca un loc intim, cochet, o *librărie-cafenea* ce se dorește a fi punctul de întâlnire cu literatura și cultura francofonă." R.l. 16 X 09 p. 12 (din *librărie* + *cafenea*) || *librărie-papetărie* –Librărie cu un raion de papetărie– „Tot aici se va deschide în curând o *librărie-papetărie*." I.B. 3 XII 70 p. 1. „Tot în acest complex s-a deschis și o *librărie-papetărie*." R.l. 15 VII 78 p. 5 (din *librărie* + *papetărie*) || *librărie-pilot* –Librărie experimentală model– „Ce este și ce-și propune o *librărie-pilot:* «Cartea Românească»." R.l. 15 I 72 p. 2 (din *librărie* + *pilot*); v. și *bistro-librărie*

librăriță s.f. –Librăreasă– „*Librărița* din Crișcior organizează standuri și expoziții în locurile cele mai frecventate..." f.d. „o tânără *librăriță* de la Librairie Tschann, de pe bulevardul Montparnasse." liternet.ro 15 II 09 (din *librar* + *-iță*)

licéu s.n. || *liceu-fantomă* – Liceu cu rezultate foarte slabe; liceu inexistent– „Avem în județ și vreo două *licee-fantomă*, cu clase foarte slabe." Cot. 7 VII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Politiști cu bacalaureat la *licee-fantomă* din Republica Moldova" R.l. 7 VIII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *liceu* + *fantomă*) || *liceu-pilot* –Liceu în care se fac experiențe metodologice, științifice etc. pentru a servi drept model pentru alte licee– „Misiunea *liceelor-pilot* ar fi să ajungă în ultimă instanță la alcătuirea unor programe și manuale care [...] să conducă pe elevi la a descoperi în efortul intelectual aceeași plăcere ca și în efortul fizic de tip sportiv." Cont. 12 XI 65 p. 6 (din *liceu* + *pilot*, după fr. *lycée pilote*; DMN 1960)

licitație s.f. v. *e-licitație*

licurici (fam.-arg.) –Șef, conducător– „Un nou *licurici* la Kremlin. Îi recomandăm președintelui să ia în calcul de acum înainte și licuriciul rus" times.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 17 / 08. „Președintele mârâie la «*licurici*»" Z. 22 III 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 17 / 08 || *Marele Licurici* –SUA– „*Marele Licurici*, generos doar cu Ungaria" G. 17 III 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 17 / 08 (sensul nu apare în dicționarele curente)

lideráș s.m. –Lider de nivel mic. Șefuleț– „ambiția unui lider, fost lider sau *lideraș*..." G. 10 II 09 p. 4. „Doctore, cred că am un junghi la gât. Cred că e de la un *lideraș*." G. 13 II 09 p. 15 (din *lider* + *-aș*)

líder s.m. –Conducător într-un clasament– „«Observatorul» continuă să fie *liderul* autoritar al programelor informative din România" Ad. 14 IX 01 p. 9, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 104 (după engl. *leader*) || *lider de opinie* –Persoană care, prin notorietatea, pregătirea și talentul ei exercită o mare influență asupra unui mare număr de indivizi– „În 1999, banca aflată în picaj [...] a găsit un colac de salvare în banii pe care Liviu Tudor, *lider de opinie* al unui grup de acționari cu putere de decizie în AGA, a reușit să-i aducă de la Banca Populară Română, care astfel și-a reorientat plasamentele de la Banca Pater, cu precădere către Banca Unirea." zf.ro 9 VI 00. „Doamna Udrea, o femeie care [...] e *lider de opinie* în PDL!" cotidianul.ro 1 XII 10 (după engl. *opinion leader*, fr. *leader d'opinion*) || *lider de piață* „mărcile sale Stalisnkaya și Wembley sunt *lideri de piață* pe categoria votcă, respectiv gin." Ad. 7 X 03 p. 6. „Accor este lider de piață în Europa și unul dintre cele mai mari grupuri hoteliere din lume, operând aproape 4.000 de hoteluri în 140 de țări." zf.ro 20 IV 05; v. și *beta* 2008 (după engl. *market leader*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *lider-locomotivă* –Lider care trage după el organizația, partidul etc. în alegeri– „nu are acum un *lider-locomotivă*." R.l. 4 IV 07 p. 2, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Liderii-locomotivă* ai partidelor încep manevrele prin țară." ziare.com 31 X 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *lider* + *locomotivă*)

líderă s.f. **1.** –Conducătoare a unui grup, a unei organizații etc.– „*Lidera* păcăliților de la «Caritas»" R.l. 1288 / 94 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 40 / 01. „*Lidera* unei organizații numite «Pentru Demnitate Civilă", ea [o candidată la președinția Rusiei] afirmă că dorește crearea unui precedent pentru alte femei în politica din Rusia." zf.ro 24 III 00. „Catherine Trautmann, *lidera* socialiștilor francezi din Parlamentul European." zf.ro 24 XI 12. **2.** –Conducătoare într-un clasament– „celebra interpretă Maria de Jesus, una din *liderele* muzicii latine" Ev.z. 29 V 93 p. 1, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 45. „*Lidera* grupei României a pierdut" prosport.ro 11 XII 12 (din *lider* + *-ă*)

lifestyle s. (cuv. engl.) –Stil de viață– „Ceilalți se delectează cu reviste de *lifestyle*, dar mai există și cazurile izolate, ale acelora care preferă tabloidele." G. 26 X 07 p. 23. „Doamna care știe totul despre *life-style* stă însă mai prost cu stilul literar..." R.lit. 11 VII 08 p. 3. „*Lifestyle*" (titlu de rubrică) G. 9 III 10 p. 1 || *lifestyle center* „Denumirea de mall nu mai e potrivită, noul termen este acela de «*lifestyle center*», un concept urbanistic cu totul nou [...] un oraș pietonal în miniatură, cu tot ceea ce îi este necesar omului modern. Termenul a fost creat spre sfârșitul anilor '80 de firma de construcții Poag & McEwan, dar noua tendință a devenit tot mai evidentă în ultimii doi ani." Ad. 6 I 06 p. C1 [pron. *láif-stail*]

lift s.n. || *lift de trepte* –Lift, sub forma unui scaun, care ajută persoanele cu handicap să urce treptele– „De ieri, oamenii cu deficiențe motorii vor putea intra în clădirea Secretariatului de Stat pentru Persoane cu Handicap (SSPH) din Capitală și chiar vor putea ajunge la etajul instituției. Accesibilitatea la SSPH a persoanelor aflate în scaun cu rotile a fost îmbunătățită prin instalarea unui «*lift de trepte*», montat chiar pe scara interioară." Ad. 15 III 02 p. 3. „Să producă și să exporte în Germania scaune tip *lift de trepte* pentru persoane cu dizabilități locomotorii a fost pentru el o inițiativă originală și profitabilă." capital.ro 2 V 02. „Pentru cei care nu pot urca scările, există și un *lift de trepte*, produs tot de o firmă românească, prezentat ca singurul lift cu stabilizator mecanic, care are posibilitatea de a efectua treceri pe

verticală și orizontală." gandul.info 4 X 07 (după fr. *ascenseur d'escalier*); v. și *baby-lift*

liftá v.t. **1.** (fig., fam.) –A sâcâi, a „juca" pe cineva– „Dacă mă mai *liftezi* mult după fiecare întrebare, prevăd că nu plecăm la 3, ci o să rămânem în prelungiri." R.l. 22 VII 74 p. 2. **2.** –A supune unei operații de lifting– „Referitor la tăiat din aripi, depinde și de cât ai de gând să *liftezi* mașina." club4x4.ro 23 III 10. **3.** –A trage în sus– „România are nevoie de câțiva atractori, poli de gravitație, care să *lifteze* economia țării." jurnalul.ro 6 II 08 (din engl. *to lift*; cf. fr. *lifter*; DN_3 – cu alte sensuri, DEX-S, MDN, DexX – sensul 1)

lífting s.n. **1.** –Operație estetică de eliminare a ridurilor– „*Lifting-ul* feței și gâtului asociat sau nu cu laser skin resurracing și easy peel" C.n. 26 III 99 p. 13. „și-a făcut publică intenția de a-și întinde pielea feței cu ajutorul operației estetice sau cum se spune mai moderu, *lifting*." Naț. 13 XII 99 p. 14. „Cher va rămâne tânără până într-o zi când un nou *lifting* (operație de întindere a pielii care poate fi garantată pentru maximum 5-10 ani, în funcție de regimul de viață, ritmul de îmbătrânire al fiecăruia ș.a.m.d.) va deveni inutil." D. 424 / 01 p. 18. **2.** (fig.) –Întinerire, acțiune menită a face să arate mai tânăr, mai proaspăt etc.– „Rhône-Poulenc face «*liftingul*» sculpturilor lui Brâncuși [de la Tg. Jiu]" R.l. 7 X 95 p. 1. „«România liberă» face *lifting* cu Hurezeanu" Cot. 6 VI 06, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și J. Naț. 4 V 05 p. 26, Ad. 24 V 05 p. 4. **3.** (d. păr) –Zbârlire a părului în scopuri estetice– „*Lifting* – un truc valabil doar pentru părul scurt. După ce vă spălați pe cap, când părul este pe jumătate uscat (deci umed încă), ridicați-l, șuviță cu șuviță în sus, prindeți-l la rădăcină cu un clips și dați-l cu fixativ." AS 5 IV 04 p. 8 (fals anglicism din fr. *lifting*; cf. it. *lifting*; FS 226–227; Dimitrescu, *Dr.2* 113; PR sensul 1 1955, sensul 2 1985, DPN 1982; DNAR 1998; MDN, DexX, DEX 09 – sensul 1)

light adj. (cuv. engl.) **1.** –Slab, diluat– „Iaurt *light* Milli 450 g" Catalog Carrefour IX 03. „Divertisment din categoria «*light*», adică un cântecel, o bârfă mică, o hăhăială delicată, ce rochiță și-a mai luat o vedetuță etc." G. 1 XI 05 p. 13, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 102. **2.** (fig.) –Atenuat– „Cecilia Ștefănescu citea, în cenaclul cărtărescian, o nuvelă cu temă și titlu *light*, «Vacanțierii», în care se făcea elogiul coca-cola. Acum, slavă domnului, astea-s mainstream." Cot. 26 VIII 08 p. 15 [pron. *láit*]

lignoplást s. –Tip de material plastic– v. *pasphil* 1966 //din *ligno-* "lemn" + *-plast* "modelat"; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; MDN//

like s. (cuv. engl.) || *a da like* **1.** –A-și exprima preferința sau aprecierea pentru conținutul unei pagini de internet– „Inboxul va fi împărțit în trei: de la prietenii cu care se comunică cel mai mult, mesajele vor veni în «inboxul social»; nivelul inferior de importanță aparține companiilor care îi contactează pe utilizatori, grupurilor sau persoanelor cărora destinatarul le-*a dat «Like»* sau prietenilor cu care contactele sunt mai rare, iar în ultimul vor intra mesajele considerate de Facebook ca spam." zf.ro 24 XI 10. **2.** (fig.) –A-și exprima alegerea pentru cineva/ceva– „UDMR-ul ne cere să-i *dăm like*" presaonline.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 23 / 12 [pron. *láic*]

lilipút adj. v. *avion-liliput*

liliputanizáre s.f. –Micșorare exagerată– „Dimpotrivă, epocile de criză, de inhibare a creației, de *liliputanizare* a staturii creatorului – mai pe românește, de închidere a sufletului creator – sunt epocile de amurg istoric." R.l. 21 V 77 p. 1 (din *liliputan*)

límbă s.f. || *limbă de lemn* –(Referitor mai ales la discursul politic dinainte de 1989) Limbaj care folosește aproape exclusiv formule încremenite, golite de conținut și de expresivitate– *v. verbatim* 1993. „C.M. preia în mod exterior tot acest instrumentar lingvistic, folosindu-l parcă pentru sonoritatea lui și pentru autoritatea de care se bucură în rândul cititorilor, nu pentru că i-ar fi strict necesar. Îl transformă, practic, într-o (nouă) *limbă de lemn* a filosofiei." Z. dum. 11 I 08 (din fr. *langue de bois*; Ciolan, *MC*; DexX)

limerick s. (cuv. engl.; lit.) –Poezie umoristică scurtă de un comic absurd– „Multe proze sunt însăilări stupide (mai ales fabulele absurde, scrise după modelul *limerick*-ului), jenante pe alocuri, căci prozatorul nu știe să tragă semnificații din faptul insignifiant." R.lit. 8 VII 82 p. 10. „Ori trăim în țara lui Papură-vodă cu o justiție ca-n *limerick*-urile englezești?" R.lit. 28 XI 91 p. 2. „*limerick* este o formă poetică apropiată de cântecele populare rusești numite ceastuski." jurnalul.ro 11 IX 11; v. și R.lit. 35 / 94 p. 24 (din n.pr. al orașului irlandez *Limerick*, care la sfârșitul sec. al XIX-lea, ajuns nume comun, desemna poemele scurte ale lui E. Lear; cf. it. *limerick*; DPN 1982; MDN, DexX)

limétă s.f. (culin.) –Fruct citric, asemănător cu o lămâie mică, rotundă, având coaja și miezul verde, foarte parfumat– „Prepară un sos din sucul de *limetă*, soia" Unica III 05 p. 142, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Limetele* ornează Margarita..." jurnalul.ro 7 III 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „File de ton infuzat cu lemon grass, ușor prăjit, învelit în mousse de *limete* și folie de ardei gras copt" adevarul.ro 22 III 11 (din it. *limetta*, fr. *limette*; Dimitrescu, *ERI*; DGE; MDN)

límită s.f. || *la limită* –În caz extrem– v. *contraproductiv* 1994; v. și *femeie-aviator* 2009, *noiciza* 2005 (traduce fr. *à la limite*; DexX); v. și *caz-limită, dată-limită, experiment-limită, oră-limită, scor-limită, situație-limită, termen-limită*

línie s.f. **1.** –Ansamblu de produse, în special cosmetice, cu calități comune– „Aceeași geneză o are *linia* de produse «Herba», destinată bărbaților, gama «Bioton», cu extractele vegetale și animale, care însumează pleiada unguentelor pentru îngrijirea tenului, *linia* «Ada», în curs de lansare, cuprinzând accesoriile pentru machiaj." R.l. 5 VII 77 p. 6; v. și 3 II 81 p. 5; v. și *șampon-gel* 2002. **2.** (sport) –Compartiment, subdiviziune a unei echipe sportive cu sacini specifice (ofensive, defensive etc.)– „*Linia* de trei sferturi: Mircea P. (Dinamo) și Nicolae D. (Farul)..." IB 26 II 83 p. 7. „Mureșan vine din *linia* a doua și trimite peste poartă" Ad. 6 V 10. **3.** –Modalitate de dispunere a pudrei de cocaină sub forma unei benzi subțiri pentru a fi prizată– „a tras, singur, «o *linie*»..." Ad. 11 II 05 p. 14. „Cocaina s-a porționat *linii* și s-a prizat. S-au mai consumat și pastile de ecstasy și joint-uri cu cannabis." G. 23 IX 05 p. 1. „un tabloid a publicat recent fotografii cu Kate. Imaginile au fost preluate dintr-un filmuleț care o înfățișa făcând cinci «*linii*», în decursul a doar 40 de minute, în timp ce înregistra într-un studio muzical." TeleG 20 / 05 p. 6. || *linie de credit / finanțare* (fin.) –Sumă pusă de bancă la dispoziția unui client, pe o perioadă determinată, pentru a fi utilizată după nevoi– „România are la ora actuală *linii de finanțare* externă de peste două miliarde dolari care stau nefolosite din cauza nepriceperii managerilor români..." J.naț. 7 VIII 97 p. 4 || *linie navetă* (transp.) –Linie de transport în comun organizată pe perioada cât o linie regulată este suspendată ca urmare a desfășurării unor lucrări de utilitate publică, a unor greve etc.– „pe bd. Muncii [...] va funcționa o *linie navetă* de autobuze – 601..." I.B. 11 IV 85 p. 7. „Pentru a se asigura legătura directă între Piața Titan și bd. I.B. Tito s-a înființat *linia navetă* de autobuze 619." I.B. 16 IX 88 p. 7. „*Linia-navetă* de autobuze 640 se va desființa începând de mâine..." R.l. 14 IX 04 p. 18; v. și I.B. 10 X 85 p. 6 || *linie revolving* (fin.) –Linie de credit– „Dintre cei care își doresc o *linie revolving* pe un card de credit, jumătate optează pentru un card de credit standard, iar cealaltă jumătate pentru un card de credit co-branded." R.l. 23 XII 05 (cf. engl. *revolving credit*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *linie verde* v. *verde* (din germ. *Linie*, fr. *ligne*; DMC 1970; DN, DEX, DN_3, DEX 98 – alte sensuri; MDN, DexX sensul 1)

liniмént s.n. (farm.) –Lichid onctuos destinat aplicării pe piele prin fricțiune– „colectivul de apiterapie a realizat medicamentul antireumatismal pe bază de venin «Apireven», în două formule – unguent și *liniment* (soluție)..." R.l. 4 II 84 p. 2. „*Liniment* de usturoi" AS 23 V 09 (din fr. *liniment*; DEX, DN_3, DexX)

liniúță s.f. **1.** –Doză de cocaină dispusă în linie pentru a fi trasă pe nas– „Am tras o doză de cinci *liniuțe*." Ad. 20 X 01 p. 12. „Peste tot era cocaină. Toată lumea priza *liniuță* după *liniuță*." G. 22 I 08 p. 23. „În loc să servești un cocktail, luai o *liniuță*, a declarat Dennis Quaid." adevarul.ro 11 IV 11; v. și adevarul.ro 29 III 09. **2.** –Cursă de automobile sau motocilete în linie dreaptă, pe distanțe scurte– „voiau să câștige «*liniuța*», adică o cursă de viteză pe asfalt între motociclete pe o distanță de 250 de metri." adevarul.ro 7 VIII 06. „Cei ce se vor înscrie vor avea ocazia „să dea o *liniuță*" pe o distanță de 400 de metri și să-și depășească adversarul prin îndemânare sau caii putere ai bolizilor." adevarul.ro 21 IV 09. „G.M.B., cunoscut în lumea tuningului auto drept «Micutzu'», fost președinte al clubului Midnight Racers, a murit în urmă cu aproximativ trei ani și jumătate după o «*liniuță*». Mașina pe care o conducea cu aproape 200 de kilometri la oră s-a oprit într-un stâlp de pe Calea Plevnei." adevarul.ro 6 IV 11 (sensul 1 din engl. *line*; sensul 2 prin analogie cu liniuța "linie scurtă"; R. Zafiu în R.lit. 35 / 10)

link s.n. (cuv. engl.; inform.) –Legătură– „Răul necesar al oricărei pagini de web este acela că ascunde informațiile cele mai importante sub un munte de *link-uri* și reclame în cea mai mare parte inutile." zf.ro 24 III 00. „*Link-urile* către alte site-uri întregesc imaginea de pe Internet a scriitorului" Obs.cult. 9 IV 02 p. 30. „*Linkuri* către site-uri xxx cu duducuțe fără drept de vot?" G. 23 V 05 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Real.evr. 119 / 00 p. 6, Ev.z. suplim. Ghidul TV 2 I 05 p. 36, Obs.cult. 9 II 06 p. 26, 23 II 06 p. 20; v. și *blondă* 2008, *branduit* 2007, *cibercriminalitate* 2011, *clica* 2006, *demo* 2008, *fotocronică* 2009, *gamer* 2005, *internaut* 2006, *malware* 2010, *pop-up* 2011, *scana* 2011, *spam* 2007 (R. Zafiu în R.lit. 19 / 01; DNAR 2000, DexX, DEX 09)

linoplác s. „*Linoplacul* și panourile pentru pereți despărțitori din material plastic. Primul reprezintă o inovație a colectivului de la Întreprinderea «Marmura» din București: din bucățele de marmură cu dimensiuni reduse se realizează, prin îmbinarea cu ajutorul unei rășini poliesterice, plăci de dimensiuni mari – cu o rezistență mai mare decât a plăcilor monobloc – material care poate fi folosit pentru elemente prefabricate." R.l. 16 V 74 p. 3 (probabil din *lino*[leum] + *plac*[ă])

liofilizáre s.f. (tehn.) „Una din metodele cu cele mai mari perspective [de conservare și păstrare a produselor] este *liofilizarea*. Noua metodă constă în uscarea produselor alimentare la o temperatură sub zero grade." Sc. 1 II 62 p. 3. „Carne, fructe, legume și leguminoase conservate prin supunerea prealabilă în vid, la temperaturi scăzute de până la minus 70 grade C. Alimentele tratate prin acest procedeu, denumit *liofilizare*, își mențin timp îndelungat principalele calități: gustul, mirosul, culoarea." Sc. 7 VII 77 p. 5. „Există un aparat de *liofilizare*, prin intermediul căruia se face trecerea de la starea lichidă la cea solidă." Bănățeanul 30 XI 04; v. și R.l. 12 XI 82 p. 3 (din *liofiliza*; cf. fr. *lyophilisation*; PR 1953; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 240; DC, DT; DEX, DN_3, DexX)

lionísm s.n. „Asociația internațională a cluburilor «Lions», ce-și află geneza în S.U.A., în 1917, sub o idee generoasă, «nu vom merge înainte dacă nu vom încerca să facem ceva pentru alții», are aspirații umanitare. *Lionismul* – susțin adepții săi – este o grupare de oameni uniți prin prietenie și dornici să-i ajute pe cei în nevoie. Deviza este: «We serve»." R.l. 13 IV 93 p. 5. „*Lionismul* este un fenomen cultural și social depotrivă, care s-a ridicat frumos în spațiul băcăuan, în zona care și-a permis să deschidă orizonturile acestei mișcări internaționale." ziarul-debacau.ro 16 VI 11 [pron. *laionísm*] (din numele clubului *Lions* + *-ism*)

lipiciozitáte s.f. –Caracter lipicios– „Uscarea pe imprimate este corespunzătoare. Cerneala nu mai prezintă fenomenul de *lipiciozitate*." Sc. 5 X 68 p. 3. „Acest produs (mierea) suportă modificări pentru a-i scoate senzația de *lipiciozitate* favorizând astfel nivelul său de absorbție." frumusete.ele.ro 22 V 09 (din *lipicios* + *-itate*; DexX)

lipoabsórbție s.f. (med.) –Îndepărtarea chirurgicală a excesului de grăsime de sub piele prin practicarea unei incizii și aspirarea țesutului adipos cu o pompă cu vid. Lipoaspirație, liposucție– „Maștera arăta ca o zână dar numai ea știa câte operații estetice, *lipoabsorbții* și masaje anticelulită suportase." Nat. 20 II 99 p. 5. „*Lipoabsorbția* este indicată femeilor care prin constituție au grăsime dispusă pe anumite zone (burtică și coapse – așa-numitele aripioare) și nu pot scăpa de ea prin exercițiu fizic." Ad. 7 X 02 p. 15. „Transpirația în exces se poate trata prin *lipoabsorbție*" G. 11 VIII 07; v. și D. 321 / 99 p. 15 (după engl., fr. *liposuction*, fr. *liposuccion*; PR 1988)

lipoaspirație s.f. (med.) –Îndepărtarea chirurgicală a excesului de grăsime de sub piele prin practicarea unei incizii și aspirarea țesutului adipos cu o pompă cu vid. Lipoabsorbție, liposucție– „*Lipoaspirația* – o metodă chirurgicală de tratament al obezității" Nat. 28 IV 99 p. 3. „[Spitalul de Chirurgie Plastică din București] oferă asistență specializată pentru arsuri, *lipoaspirații*, liftinguri [...] se fac megaliposucții (pentru obezi) etc." Ev.z. 5 I 07 p. 14. „Prin *lipoaspirație* se pot extrage numai cantități moderate de grăsime [...] *lipoaspirația* este intervenția chirurgicală prin care se pot extrage cantități moderate de grăsime cu ajutorul unor canule subțiri introduse prin microincizii la nivelul zonelor interesate." G. 15 XI 07 p. 24; v. și Nat. 16 II 99 p. 12, C.n. 26 III 99 p. 13, Tabu 14 / 03 p. 119, AS 1 V 06 p. 6 (după fr. *lipoaspiration*)

lipofilling s. (cuv. engl.; med.) „*Lipofilling* – vindecarea cearcănelor cu grăsime [...] Cine dorește un efect prelungit sau permanent va apela la procedura de *lipofilling*, care constă în injectarea de grăsime proprie, recoltată în urma unei operații de lipoaspirație, prelucrată apoi specific și introdusă sub pielea cearcănului." Ad. 10 V 06 p. 7. „trebuie să amintim și procedeul de *lipofilling*, care presupune umplerea unor depresiuni sau augmentarea (mărirea) altora prin introducerea de grăsime liberă recoltată prin procedeul de lipoabsorbție." G. 15 XI 07 p. 24

liposculptúră s.f. (med.) „O *liposculptură* poate costa între 400 și 2000 de dolari..." Ad. 7 X 02 p. 15. „*Liposculptura* – operația care elimină grăsimea nedorită" G. 15 XI 07 p. 24 (după engl. *liposculpture*; DexX)

liposúcție s.f. (med.) –Îndepărtarea chirurgicală a excesului de grăsime de sub piele prin practicarea unei incizii și aspirarea țesutului adipos cu o pompă cu vid. Lipoabsorbție, lipoaspirație– „*Liposucțiile* sunt operații cu un anumit grad de risc." Ad. 7 X 02 p. 15. „Intervenția chirurgicală este inspirată de clasica *liposucție* folosită în clinicile de înfrumusețare." G. 11 VIII 07. „*Liposucția* – metoda preferată de femei pentru a slăbi" G. 12 III 10 p. 12 (din engl. *liposuction*, fr. *liposuccion*; PR 1980, Random House 1985-90)

listá v.t. **1.** –A alcătui o listă– „Ieri [...] senatorul A.P. [...] a cerut [...] *să fie listate* rezultatele nominale ale votului pentru fiecare alineat în parte." R.l. 19 XI 93 p. 3. „Încerc acum să reconstitui biblioteca lui Oscar Wilde și să *listez* toate cărțile pe care pot dovedi că le-a citit." R.lit. 40 / 94 p. 20. **2.** (inform.) –A afișa pe ecranul computerului– „Pentru a *lista* toate anunțurile dintr-o anumită categorie sau subcategorie căutați fără nici un cuvânt de căutare" cluj4all.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 06; v. și *riscogramă* 2007. **3.** (inform.) –A printa, a scoate la imprimantă– „A realizat falsurile la computerul personal, le-a scanat și *listat* pe o imprimantă color" Ev.z. 8 I 99, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 06. **4.** (ec.) –A înregistra la Bursă o societate comercială– „Scutiri de taxe pentru companiile care *se listează*" Z. fin. 22 VI 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 06. „Orban vrea *să listeze* aeroportul Otopeni" G. 7 III 08 p. 7 (cf. engl. *to list*, fr. *lister*; DexX – sensurile 1 și 2, DEX 09 – sensurile 1, 2 și 3)

listác s.m. **1.** –Politician ales prin sistemul listelor de partid– „Vechiul tip de «*listac*» și-a consumat speranța de viață și nu poate supraviețui în realitatea politică a Uniunii Europene." Cot. 4 V 07 p. 13. „*Listacii*, înlocuiți cu uninominalii cu proptele" Ev.z. 29 XI 08 p. 2. **2.** –Adept al votului pe liste de partid– „Îmi imaginez ce-o fi fost în sufletul «*listacilor*», «suspendacilor» și «disperacilor» văzând declanșarea de forțe pro-Băsescu de la Castellon..." R.lit. 11 V 07 p. 3. „l-a numit pe Stolojan «fricos» și «*listac*», fiindcă nu și-a manifestat intenția de a candida pentru un colegiu uninominal." G. 19 IX 08 p. 4 (din *listă* + *-ac*; termen creat de T. Baconschi; Ciolan, *MC*)

listáre s.f. **1.** (inform.) –Acțiunea de a scoate la imprimantă un document obținut cu ajutorul computerului– v. *informatizare* 1992. **2.** (ec.) –Înregistrare la Bursă a unei societăți comerciale– „Conducerea Bursei a hotărât scutirea de la plata tarifelor de procesare și admitere la tranzacționare a companiilor care vor încheia procesul de *listare* pe piață până la sfârșitul anului" Z. fin. 22 VI 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 / 06. „Ministerul Transporturilor (MT) a început demersurile pentru o viitoare *listare* pe Bursa din București a unui pachet de 5% din aeroportul Otopeni-Henri Coandă." G. 7 III 08 p. 7 (din *listá*; DexX)

listát s.m. –Individ al cărui nume apare pe o listă– „Deși toată lumea se aștepta ca *listații* să fie cuprinși de o rușine cruntă și să-și achite obligațiile către stat, aceștia nici nu s-au sinchisit." R.l. 26 VI 03 p. 1. „Este interesant că, dacă pentru alți «clienți» ai «listei» se scoate în evidență, ca probleme, și faptul că «*listații*» sau rude de-ale lor au fost excluși din partid, pentru Olaru acest lucru nu este pus în evidență." adevarul.ro 4 IX 06 (din *lista*)

listă s.f. || *listă-meniu* –Listă pe care se află meniul într-un restaurant– „Pe *lista-meniu* a restaurantului «Europa» din Eforie Nord se poate citi..." R.l. 10 V 74 p. 5. „dacă ajungeți în acest local cu titlu de cafenea-lounge și club, contează mai puțin preferințele din *lista meniu*." Z.fin. suplim. După afaceri 14 IX 07 (din *listă* + *meniu*) || *listă neagră* v. *negru*

listing s.n. (anglicism) –Listă, înregistrare a unor nume– „Obrazul subțire cu *listing* dosit se ține..." R.l. 19 XI 93 p. 3. „Menționez că în ziua de 22 decembrie 1989 au fost distruse *listinguri* cu cetățenii străini care au intrat în țară prin PCTF, emanate de la CID pe perioada 1988-1989, pentru care nu s-a făcut proces-verbal deoarece nu aveau relevanță operativă." R.l. 21 VIII 06 p. 3. „Consulul Dinu, care a cerut *listinguri* telefonice de la «doi și-un sfert», nu pățește nimic." G. 16 VI 09 p. 3 (din engl. *listing*; R. Zafiu în R.lit. 29 / 06; DexX)

literá v.t. (În telefonie) –A pronunța nume străine sau mai neobișnuite prin litera inițială a unor cuvinte obișnuite, de obicei nume proprii: S-Sanda, A-Ana, I-Ioana etc.– „Să vă *literez* numele Saint-Exupéry." (din *literă* + *-a*; DEX 98, MDN, DexX)

literatúră s.f. || *literatură-document* –Literatură cu caracter documentar– „a apărut cartea de «*literatură-document*» a unui apreciat profesionist." Săpt. 22 III 74 p. 4. „Este vorba de o *literatură-document*, după afirmația autorului însuși, bazată pe întâmplări reale, în care doar numele personajelor au fost uneori schimbate." R.lit. 18 IV 74 p. 9. „Ca să nu mai vorbim despre memorialistică și *literatura-document*, ce au stat în centrul atenției publice mai ales în anii 90." Ramuri 9 / 09 (din *literatură* + *document*; DexX)

literaturitáte s.f. (livr.) „Se vorbește tot mai mult în Franța și aiurea de starea de literatură (la littératurité), de starea de poezie, de starea de artă, de starea de muzică etc. *Literaturitatea*, ca descoperire a esteticienilor contemporani, nu este decât o problemă de formulare, pentru că starea de literatură a fost sesizată cu mult mai înainte de germani și chiar de

români." Săpt. 7 II 75 p. 2. „deconstructivismul nu caută să descopere *literaturitatea* unui text, ci literaturitatea limbajului, prin *literaturitate* înțelegându-se structură, dar și capacitate performatoare, vitalitate, trecere aproape insesizabilă a cuvintelor în fapte." R.lit. 25 IV 01. „[Mircea Opriță îndepărtează literatura de anticipație] de suspiciunile acelora care o considerau a fi paraliteratură tocmai demonstrându-i *literaturitatea*, care, în viziunea autorului, este o trăsătură definitorie a ei." R.lit. 21 XI 08 (din fr. *littératurité*; DexX)

litorál s.n. v. *căsuță-litoral*

live adj. inv., adv. (cuv.engl.) –În direct– „Dacă un ansamblu nu poate cânta *«live»*, mai ales când apelezi la mijloacele muzicii, atunci..." R.l. 17 XI 92 p. 5. „Momentele când actorii cântă *live* nu sunt convingătoare." R.lit. 46 / 95 p. 11. „Publicul din România are acum ocazia să o asculte [...] cântând *live*." G. 14 XI 08 p. 14; v. și D. 153 / 95 p. 13, Ev.z. 22 VIII 96 p. 2, R.l. 6 IX 96 p. 2, Expr.Mag. 30 X 97 p. 23; v. și *actor-dansator* 2003, *backing vocal* 2009, *bboying* 2007, *bengos* 2008, *bouzouki* 2009, *butic* 2009, *chatui* 2003, *conferință-lecție* 2007, *cover* 2003, *fan* 1995, *heavy metal* 2010, *HSDPA* 2010, *infochioșc* 2008, *talk-show* 1995 [pron. *láiv*] (din engl. (*in*) *live*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

living(-room) s. (anglicism) –Cameră de zi– „În *living-room* contemplu pentru a treia oară imaginile acestui paradis." Cont. 9 II 79 p. 4. „prilej pentru dramaturg de a realiza o situare materială și socială a familiei Sudakov; de a sugera diferența dintre *«livingul»* cu cărți rare, icoane de preț (cumpărate pe vremea când se vindeau ieftin), aparat de proiecție și mediul în care a crescut fata vânzătoarei de la aprozarul din colț, a cărei mamă e alcoolică și al cărei tată e condamnat." Sc. 14 V 81 p. 4. „[Vând] două camere, *living*, 56 m.p., dependințe spațioase." R.l. 14 X 81 p. 4; v. și R.lit. 28 VII 83 p. 23; v. și *cameră*[1] (*cameră tehnică*) 2011, *dining* 2007, *dressing* 2007, *vitrare* 2008 [pron. *líving-rum*] (din engl. *living-room*; cf. fr., it. *living-room*; PR 1948; Th. Hristea în LR 6 / 77 p. 592; Dimitrescu, *Dr.2* 113; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DN_3, MDN; pare a se fi impus definitiv forma trunchiată *living*)

lóbby s.n. (anglicism; pol., ec.) **1.** –Grup de presiune, de influență– „Clubul dorește să fie un *lobby* de gentlemani care să influențeze puterea politică." D. 95 / 94 p. 6. „El apreciază că gulerele albe plecate în Europa vor crea [...] un *lobby* românesc la fel de puternic precum cel maghiar." Ad. 23 VIII 02 p. 16; v. și LL 2 / 83 p. 188, R.l. 24 XII 96 p. 2. **2.** –Presiune exercitată de un lobby– „În Observatorul cultural nr. 8 scrieți că ați fi susținut – rezumând unele dintre afirmațiile mele – cum că «Holocaustul ar fi produsul unui «teribil *lobby*»" Obs.cult. 9 IV 00. „Mușetescu și-a făcut *lobby* la grupul liberal." Ad. 19 III 02 p. 2, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 96 (din engl. *lobby*; cf. fr. *lobby*; PR 1954, DMC 1966; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

lobbýsm s.n. (anglicism; pol., ec.) –Sistem de presiune– „În jurul lui V. Tănase s-a căscat un vid care-l transformă într-un fel de Robinson al *lobbysmului* românesc." R.lit. 31 / 93 p. 2. „Volumul discutat aici încorporează foarte multe anglicisme: a implementa, sponsor, marketing, xerox, hobby, lobby, *lobbysm*, bodyguard, week-end, management, manager, golgheter, play-back etc." Tribuna 16 I 03 p. 9; v. și R.l. 24 XII 96 p. 2 (din engl. *lobbysm*; DN_3, DEX 98)

lobbýst, -ă s.m.f., adj. –Persoană care aparține unui grup de presiune, de influență– „[La recepție] a participat caricaturistul Eugen Mihăescu și *lobbyst*-ul Victor Găetan." R.l. 1 X 94 p. 3. „Jack Abramoff, fost *lobbyist* american apropiat taberei republicane și care execută în prezent o pedeapsă de șase ani de închisoare pentru corupție, a fost condamnat joi la încă patru ani, într-un caz separat de deturnare de fonduri..." ziare.com 5 IX 08. „Un *lobbyst* (promotor al unui grup de interese) acreditat va putea interveni, legal, pe lângă vărul său primar, președinte, parlamentar, ministru sau alt decident din sectorul public, pentru a determina emiterea sau retragerea de legi, decrete, ordonanțe." G. 24 IX 09 p. 5; v. și Ev.z. 247 / 93 p. 3, R.l. 24 XII 96 p. 2, Cot. 21 VII 06 p. 15, G. 11 IX 09 p. 7; v. și *carismatic* 2006 [scris și *lobbyist, lobby-ist*] (din engl. *lobbiyst*; A. Stoichițoiu în *Hyperion* III / 94 p. 174; DN_3)

lobbýstică s.f. (anglicism; pol., ec.) –Sistem de presiune– „La noi *lobbystica* e legalizată și bine scrutinizată." R.lit. 42 / 95 p. 16 (din *lobbyst* + *-ică*)

lóbster s. (cuv. engl.; culin.) –Homar– „companiile aviatice sunt foarte preocupate să îți minte *lobster-ul* cu maioneză din cursa «Pan-Am», icrele negre din cursa «Aeroflot»..." R.l. 18 VI 93 p. 1. „Supa de *lobster* este foarte bună..." După afaceri 22 IX 06

locále s.f.pl. –Alegeri locale– „Testul *«localelor»*" R.l. 1881 / 96 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 32 / 99. „Premierul liberal Călin Popescu-Tăriceanu va candida într-un colegiu din județul Ilfov și nu în Sectorul 1 al Capitalei (câștigat la *localele* din vară de liberalul Andrei Chiliman), așa cum anunțase inițial." zf.ro 19 IX 08 (prin eliptă din *alegeri locale*)

locáție s.f. –Amplasament, situare, loc– „Este desigur cazul ca F.R.F. și I.A.B.S. sau diferite cluburi organizatoare ale meciurilor la stadionul «23 August», să pună ordine deplină atât în privința *locației* biletelor, cât și a controlului la intrări." Sc. 15 X 82 p. 5. „În ultimul timp se folosește foarte des substantivul *«locație»* în cu totul alt sens față de cel exprimat în Dicționarul Explicativ al Limbii Române. Se folosește o traducere nepotrivită a englezescului «location» pentru a defini «poziție», «amplasament», față de semnificația reală de «închiriere». Din păcate, foarte mulți ziariști folosesc acest substantiv cu sensul nepotrivit." R.l. 19 VI 03 p. 30. „unele *locații* cu potențial bun" Ad. 12 II 09; v. și Cot. 6 VIII 97 p. 2, Ev. z. 21 VIII 01 p. 16, Ad. 31 VII 03 p. 6, 16 VIII 03 p. 12, R.M. 682 / 03 p. 9, "22" 699 / 03 p. 3, R.lit. 9 II 05 p. 21, J. nat. 13 VI 05 p. 24, G. 18 IX 06 p. 3, R.lit. 19 I 07 p. 22, G. 24 I 07 p. 20 (după engl. *location*; R. Zafiu în R.lit. 28 / 03, S. Dumistrăcel în *Dacia literară* 2 / 10; DexX, DEX 09)

locavór, -ă s.m.f., adj. „Reprezentativ poate pentru era consumistă și frenezia haute cuisine, *«locavore»* [sic!] e cel mai recent produs al tendinței de a mânca sănătos, în acest caz numai produse din regiunea în care te afli. Curentul a pornit de la un grup de femei din San Francisco care promovau cu doi ani în urmă o dietă bazată numai pe legume și fructe cultivate pe o rază de 100 de mile. Scopul era de a reduce consumul de combustibil care s-ar folosi la transport, dar și conservanții consumați." După afaceri 21 XII 07. „Un *locavor* este [...] un om care se hrănește cu... hrană de origine locală, produsă în zona în care locuiește. Cuvântul s-a născut, ne spun specialiștii, în California, mai precis la San Francisco, în 2005. El a fost inventat de un grup de studente, militante ecologiste, care au decis într-o bună zi să încerce să cumpere produse alimentare (legume, fructe, carne, brânzeturi) de proveniență locală [...] Acum se vorbește despre o cultură alimentară *locavoră*, iar *locavorii* îi numesc pe cei care consumă fără să se gândească la problema transportului distavori – adică indivizi fără conștiință ecologică solidă, care ignoră faptul că distanța este sursă de poluare." zf.ro 1 X 08. „Mișcarea *locavoră* a fost inițiată de un grup de studente ecologiste din SUA, în 2005 [...] *Locavorii* refuză alimentele aduse de la mii de kilometri în avioane, vapoare, trenuri, mijloace de transport care contribuie în acest fel la poluarea mediului înconjurător. Ei își propun să mănânce doar fructe, legume, carne, brânzeturi de proveniență autohtonă, să reducă poluarea și consumul de energie. Pe scurt, *locavorii* promovează produsele ecologice autohtone." jurnalul.ro 23 X 08; v. și zf.ro 3 X 08, Gard. 8 XII 08 (după engl. *locavore*; Ciolan, *MC*)

lock-out s. (cuv. engl.) –Închidere temporară a întreprinderii pentru a nu satisface revendicările muncitorilor. Grevă patronală– „*Lock-out-ul* anunțat de patronat [...] poate duce Suedia spre un grav conflict social și politic." R.l. 20 V 77 p. 6. „în loc de *lock-out* patronal, a avut loc un *lock-out* muncitoresc." Sc. 20 V 77 p. 6. „NBA a anunțat că o grevă a patronilor de cluburi (*lock-out*) a intrat în vigoare pe 30 iunie, după un nou eșec al negocierilor cu sindicatul jucătorilor. Această grevă a patronilor este prima în NBA din sezonul 1998-1999. Greva presupune imposibilitatea cluburilor de a mai negocia transferuri sau de a semna contracte cu jucători liberi, neplata baschetbaliștilor, interdicția impusă jucătorilor de a se pregăti la bazele cluburilor lor și de a avea contacte cu antrenorii lor." observator.ro 1 IX 11; v. și Sc. 24 IV 80 p. 6, 11 VII 82 p. 6 [pron. *lócaut*] (cf. fr. *lock-out*; DMN 1966; DP; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

locomotívă s.f. (pol.) –Politician care trage după el partidul în alegeri– „l-am implicat și în alte proiecte considerate *locomotivă* pentru stație, și mă refer la programul «Ora câștigătorilor»..." Cot. 19 VIII 08 p. 24. „De la statutul de simple nume pe o listă de partid, trase de o *«locomotivă»* electorală, candidații s-au trezit în postura de actori principali ai jocului de-a convingerea electoratului." Ev.z. 29 XI 08 p. 2 (după fr. *locomotive*); v. și *candidat-locomotivă, lider-locomotivă*

locotenént s.m. –Locțiitor, ajutor– „Bătrânul Frank Coppola, «Trei degete», fost *«locotenent»* al gangsterului italo-american Lucky Luciano, l-a înștiințat pe Cutolo de supărarea Cosei Nostra după asasinarea lui Turattelo." R.l. 29 VI 83 p. 6. „După «rețeta» consacrată deja la Tribunalul București în cazul lui Gigi Becali, judecătoarea S.B. [...] a decis, aseară, că *«locotenenții»* latifundiarului pot fi cercetați în libertate." evz.ro 25 IV 09. „Demisia lui Steve Jobs, o șansă pentru *locotenenții* săi să iasă în față" businessmagazin.ro 26 VIII 11 (DN_3, DexX)

locuință s.f. || *locuință-tip* –Locuință alcătuită după acelasi plan cu altele– „Ministerul Industriei Materialelor de Construcții a inițiat un

interesant experiment, constând în construirea unei *locuințe-tip* pentru inginerii și cadrele tehnice ale cooperativei [...] Ea este clădită din prefabricate, materiale de construcție noi, cu însușiri termoizolante și termoacustice superioare." Sc. 4 X 71 p. 2. „s-a oferit ca în schimbul sumei de 5000 de euro, să intervină pe lângă primarul municipiului Rm. Vâlcea, pentru a-i obține o *locuință tip* ANL." Z. de Vâlcea 26 IV 09 (din *locuință* + *tip*)

loft s.n. (arh.) –Ultimul etaj sau mansarda unei clădiri transformate în locuință sau în atelier– „Deasupra studioului, cum casa pe stil vechi are tavanul foarte înalt, s-a creat un fel de *loft*, unde se poate dormi foarte confortabil pe o saltea." R.l. 2 V 07 p. 24. „au început să cumpere (pe credit, desigur) apartamente dărăpănate, transformându-le în ateliere, *lofturi* și duplexuri care azi au devenit de lux." G. 25 VIII 08 p. 9 (din engl. *loft*; MDN, DexX)

logá v.r. (inform.) –A se conecta la o rețea sau la o pagină de internet– „pe site-urile de socializare nu trebuie decât *să te loghezi*, să postezi cea mai reușită poză, să scrii că ești «single» și să introduci câteva date despre tine, iar pretendenții/pretendentele nu vor întârzia să apară." evenimentul.ro 16 I 10. „Fetele trebuie *să se logheze* pe site-urile cu care colaborează studioul, acolo unde au un portofoliu foto." adevarul.ro 11 VIII 11 (din engl. *to log*)

logáre s.f. (inform.) –Conectare– „Fiecare individ va putea să-și urmărească istoria propriei migrații, precum și cercetările mondiale, prin *logarea* la site-ul nationalgeographic.com." Ad. 4 V 05 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „După *logare*, utilizatorii [...] pot accesa contul..." R.l. 4 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *a se loga*)

logístic, -ă adj. –Privitor la mijloacele de hrană, de cazare, de transport etc.– „Au mai intrat în țară tone de medicamente [...] aparatură medicală pentru spitale, material *logistic* modern etc. etc." R.l. 4 II 93 p. 3. „Expoziția este organizată cu sprijinul *logistic* și financiar al Ministerului Culturii din România..." "22" 25 III 93 p. 15. „Spațiile *logistice* sunt cerute, de regulă, pentru a fi închiriate sau cumpărate în urma semnării unui viitor contract, ceea ce face ca cererea să fie mult mai sigură." money.ro 20 IV 10 (din fr. *logistique*; DEX-S – alt sens, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

lógo s.n. **1.** –Element grafic asociat numelui unei firme, unei mărci, unei organizații etc.– „TVR2 are acum și un *logo* nou." Obs.cult. 7 III 00 p. 2. „Celebrul *logo* al formației The Rolling Stones – o limbă enormă scoasă spre privitor" R.lit. 23 I 02 p. 2. „cea mai importantă realizare de până acum este înregistrarea la OSIM a mărcii «Ținutul Secuiesc» și a *logoului* «Produs în Ținutul Secuiesc»...." G. 4 III 10 p. 6; v. și Obs.cult. 30 VII 02 p. 20, Ad. 9 IV 02 p. 14, Cat. 32 / 04 p. 27, Ad. 25 I 05 p. 13, J. nat. 5 IV 05 p. 29, Ad. 18 IV 05 p. 3, J.nat. 23 III 08 p. 14, G. 10 IV 08 p. 3, Cot. 30 IV 09 p. 2, R.l. 8 IX 09 p. 16, Ev.z. 16 XI 09 p. 18. **2.** –Epigraf, citat semnificativ– „Mi-am ales un *logo* pentru această intervenție, anume că omul sfințește locul." Ad. 11 II 05 p. 9. „«Nu vom uita» a fost *logo-ul* acestei manifestări puse sub semnul doliului național." Z. 26 IV 06 p. 7. „Câți dintre copiii românilor nu poartă costumașe din bumbac cu *logo-ul* «Eu sunt șeful», «Vreau decapotabilă», ori «Eu și mami îl iubim pe tata»." G. 15 X 09 p. 16 (din fr., engl. *logo*; PR 1970; Ciolan, *MC*; DCMM; DexX – sensul 1, DEX 09 îl definește drept "siglă formată dintr-un ansamblu de semne grafice")

logódnă s.f. (pol.; ironic) –Alianță, colaborare– „PDSR – ApR: o *logodnă* plictisitoare" C. 19 VIII 99 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Geoană vs Antonescu: Prima dezbatere, presărată cu acuzații, terminată cu o «*logodnă*»" ziare.com 18 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (DexX)

logopéd s.m. v. *profesor-logoped*

lohn s.n. „Ca atâtea alte societăți comerciale, pentru a supraviețui, și firma lasimcoop din Pașcani practică metoda *lohn*. Mai pe românește, asta înseamnă folosirea forței de muncă de la noi, bine pregătită, dar incomparabil mai prost plătită ca în Occident, pentru a realiza produse destinate pieței de acolo. Secția de confecții a societății pășcărene lucrează pentru un partener de afaceri din Italia." Ad. 26 III 01 p. 9. „Dispariția *lohn-ului* în industria textilă ar trimite în șomaj 1 milion de oameni" Ad. 18 II 04 p. 6; v. și 10 XI 01 p. 5, 3 X 02 p. 1 || *în (sistem) lohn* „M.D., directorul general al societății, afirmă că lucrul *în sistem lohn* la care au recurs majoritatea fabricilor de confecții și importurile masive de nasturi sunt principalele cauze care au făcut ca Munplast să piardă o mare parte din piață." Cap. 20 XI 97 p. 3. „Explozia lucrului *în sistem lohn*, începând cu anul 2000, a făcut din țara noastă «Croitorul Europei»." Ad. 16 V 02 p. 7. „Textiliștii *în lohn* au câștigat cu 2 milioane lei vechi mai puțin decât gunoierii" G. 15 I 07 p. 12; v. și Ad. 14 IV 03 p. 6, 4 IX 03 p. 1, 26 II 04 p. 5, 1 XI 04 p. 6, 3 XI 04 p. 6, G. 6 VII 06 p. 6 [pron. *lon*] (din germ. *lohn* "salariu"; MDN – alt sens, DexX, DEX 09)

lol (cuv. engl.; arg. tinerilor) **1.** interj. –Mor de râs– „Ar mai fi de amintit expresiile obligatorii care intră și ies din sfera «la modă»: «*LOL*!», «OMG!», «gen», «a fi pe trip», «a o arde pe chill», «a sta cool», «a se chillaxa», «a fi hip» etc., care întrerup fără logică aproape fiecare frază care survolează centrul Bucureștiului." Cot. 8 VI 07 p. 28. „*Lol*, asta e tare" olimpiade.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 49 / 09. **2.** s.n. –Glumă– „Un *lol* pe zi" oradeanul.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 49 / 09. **3.** –Ironizare– „dacă ai văzut o greșeală o zici frumos, nu cu *loluri* și mișcouri și intenții clare de a te lua din nou de cineva" shinobi-fansub.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 49 / 09 (din *l*[aughing] *o*[ut] *l*[oud] sau *l*[ot] *o*[f] *l*[aughts])

lomonosovít s.n. (geol.) –Specie de mineral– v. *landauit* 1966 (cuv. rus, de la numele savantului [M.V.] *Lomonosov*)

look s.n. (anglicism) –Înfățișare, aspect, imagine– „Chirurgul trebuia să aibă un asemenea *look*, încât milionarul să intre la cuțit convins că e tăiat de cel mai priceput chirurg din America, un medic pe al cărui chip citești siguranță, meșteșug și garanții de reușită. *Look* asta înseamnă: față, înfățișare." R.l. 22 IV 94 p. 1. „Copiii lui Barsony nu-l cruță sub nici un aspect. Mai întâi *look*-ul lui. Nu seamănă deloc cu un refugiat din est, dimpotrivă." Expr. Mag. 16 / 95 p. 8. „noua tendință a caselor de modă la ora actuală – *look-ul* de tocilar." R.l. 23 II 08 p. 25; v. și D. 139 / 94 p. 13, Ren. 3 XI 94 p. 3, R.l. 30 XII 94 p. 11, Star Magazin 1 / 97 p. 2., Pro Sport 14 VIII 97 p. 8, Ev.z. 16 XII 97 p. 3, Cronica rom. 29 I 98 p. 1, Nat. 23 II 98 p. 5, R.lit. 28 VII 99 p. 6, Magazin 354 / 00 p. 14, Ad. de week.end 52 / 03 p. 2, G. educațional 23 II 06 p. XII, R.l. 18 V 06 p. 32, Ev.z. 20 III 07 p. 23, R.l. 26 III 07 p. 28; v. și *autohtoniza* 2006, *baby-doll* 2010, *balsero* 2007, *industrie* (*industria second-hand*) 2011, *KGB* 1991, *oraș-capitală* 2009, *placă*[2] 2010, *spoiler* 2008 [pron. *luc*] (din engl. *look*; cf. fr., it. *look*; PN 1985; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; Dimitrescu, *Dr.* 169, 170, 175; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

lorení v.t. (cuv. creat ad-hoc) –A tăia organul genital masculin– „De când Lorena Bobbit a decapitat colonelul soțului și a fost absolvită de către juriști, «unda seismică» s-a propagat. Poliția din Ankara a prins, apoi a eliberat o turcoaică exasperată, care și-a «*lorenit*» amantul (iată cum se poate îmbogăți limba română)." R.l. 11 III 94 p. 7. „Lorena cea răzbunătoare bântuie și printre bărbați. Polițiștii turci anchetează trei din cei cinci bărbați din orașul Aegean care l-au «*lorenit*» pe un al șaselea. Cei cinci l-au lăsat... fără pe negustorul Yasar Cavik, care voia să se însoare cu meseriașa lor." R.l. 2 VI 94 p. 10; v. și *lorenire* 1994 (de la n.pr. *Lorena* [Bobbit] care a făcut senzație în America și în lumea întreagă din cauză că, din gelozie, a tăiat organul genital al soțului ei)

lorenire s.f. (cuv. creat ad-hoc) –Tăierea organului genital masculin– „*Lorenirea* masculilor rebeli. Chiar dacă nu s-au făcut statistici, soții și ibovnicii zburdalnici, loreniți de femeile înșelate, au devenit o obsesie națională în Thailanda." R.l. 28 V 94 p. 10 (din *loreni*)

loser s.m. (cuv. engl.) –Pierzător, învins– „Săracul e demn de compătimire, de admirație («sărac și cinstit») și, în orice caz, majoritar. Riscă totuși să apară ca un învins sau (cu un termen tot mai frecvent) ca un *loser*, care nu a fost în stare să se descurce" R. Zafiu în R.lit. 51-52 / 03. „Să nu fie considerat un *loser*, un perdant" observatorcultural.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 27 / 04. „N-aș putea să fiu președintele țării pentru că nu m-ar alege nimeni... Se simte atunci când ai o mentalitate de *loser* cum am eu... Nu vezi că toți știa care sunt la putere au fost ceva și înainte? Ei n-au muncit zece ore într-un hipermarket pe un salariu de mizerie... N-au avut experiența asta! Și se simte... au încredere în ei! N-au fost niciodată în postura unui pierzător... și de-aia tot timpul cad în picioare!" D. 16 VI 07; v. și Obs.cult. 1 I 04, "22" 15 II 06, G. 16 IX 06 [citit și scris și *lúzer*, *lúzăr*]

lot s.n. || *lot martor* –În experiențele dublu orb, lot de pacienți care nu primesc tratamentul– „Într-un spital londonez s-a creat un vaccin special, capabil să evite apariția cariei. Experiențe făcute pe maimuțe au arătat că în cazul animalelor vaccinate numărul cariilor dentare a fost de două ori mai mic decât în cazul *lotului martor* (adică al maimuțelor nevaccinate)." Sc. 19 X 80 p. 5. „întârzierea este cauzată de lipsa așa-numitului «*lot-martor*» de copii pe care să se facă testarea [vaccinului]." G. 4 XI 09 p. 4 (după fr. *lot témoin*) || *lot-model* –Serie de obiecte fabricate cu deosebită îngrijire– „În ultima vreme s-au introdus în fabricație «*loturile-model*». Ele sunt într-adevăr excepționale din punctul de vedere al calității." Sc. 25 XI 60 p. 2 (din *lot* + *model*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 233)

lotizáre s.f. –Acțiunea de a împărți terenul în loturi. Parcelare– „S-a luat măsura să se facă o *lotizare* clară în fiecare comună a județului." R.l. 26 X 78 p. 2. „În întreg Lipscaniul, datorită *lotizărilor* foarte înguste și

prețului ridicat al terenului, negustorii se mulțumeau cu o «intrare» cât de mică..." I.B. 13 VII 82 p. 1. „O lucrare de *lotizare* poate dura aproximativ o lună, dar termenul este influențat de către oficiile județene de cadastru, deoarece lucrarea trebuie să treacă prin oficiul de cadastru pentru a fi aprobată." Ad. 22 IX 09 (din *lotiza*; DEX, DN_3, DexX)

lótus s.m. || *poziția lotus* –Poziție așezat, în vederea meditației, în yoga, cu picioarele încrucișate– „Imaginea lui Buddha așezat în *poziția lotus*, specifică meditației Zen, îți relevă detalii semnificative." "22" 5 / 00 p. 15. „Stă în *poziția lotus* și face «podul» la... 83 de ani" jurnalul.ro 24 IV 09 (cf. engl. *lotus position*, fr. *position du lotus*; CD 1970; DexX)

lounge s. (cuv. engl.) „Cu o capacitate de patruzeci de locuri, *lounge*-ul retras este ideal pentru întâlniri de grup, fie întâlniri de business în echipă, într-un spațiu relaxat și vesel, fie întâlniri private..." R.l. 6 I 08 p. 24. „mobilierul suprarealist, (curat) de cafenea – canapale zebrate de *lounge* sau taburele în aceleași tonuri de culoare, la măsuțe negre cubice, (obligatoriu) joase." R.l. 13 XII 08 p. 24. „Există și un termen, și anume «*lounge*», care zugrăvește extrem de bine o zonă în care putem să ne tolănim, să savurăm în liniște o cafea sau o limonadă, chiar o bere, să avem o discuție lejeră sau să citim o carte." R.l. 4 VI 10 p. 3; v. și G. 20 II 08, Compact 17 XII 08 p. 4, R.l. 4 IX 09 p. 8, 9 X 09 p. 12, G. 15 I 10 p. 14, 31 III 11 p. 14 [pron. *láundj*]

lovestorism s.n. –Melodramă– v. *love-story* 1977 [pron. *lavstorism*] (din titlul filmului și al cărții *Love story* + *-ism*; MDN, DexX)

lovestorist, -ă adj. –Melodramatic– „«Anonimul venețian» a venit pe lume într-un climat propice căruia i s-a spus adesea *lovestorist*." I.B. 20 X 72 p. 2. „pentru a-și portretiza eroii, regizorul a lăsat preponderent în prim plan latura «*lovestoristă*»." R.l. 18 VII 75 p. 2 [pron. *lavstorist*] (din titlul filmului și al cărții *Love story* + *-ist*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504)

love-story s.n. (cuv. engl.) –Poveste de dragoste– „De fapt, pelicula lui I.M. este un fel de *Love story* localizat și apoi îmbibat de retrăiri și de tonuri ale «Trecătoarelor iubiri» [...] Nu doar prezența interpretului principal G.M. sau evadarea pe litoral sau vizita în sat stabilesc legătura cu «Trecătoarele iubiri», după cum nu doar moartea prematură a eroinei amintește de «lovestorysm», ci și alte elemente." Sc. 19 XI 77 p. 4. „Poveștile cu orfani care-și părăsesc traiul beduin pentru a intra în orașele Sodoma și Gomora, *love-stories*-urile orientale – ea cu feregea, el fără cămilă, atâtă o atenție până acum inexistentă." Cont. 13 VI 80 p. 8. „*Love story-ul* lui Michael Moore cu capitalismul: Je t'aime, moi non plus?" hotnews.ro 13 I 10; v. și Luc. 7 IV 79 p. 4 [pron. *lavstóri*] (din titlul filmului și al cărții *Love story*, în vogă în anii '70; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX)

low-cost adj. (cuv. engl.) –Ieftin, cu preț scăzut– „Cele mai mari economii le fac cei care acceptă să meargă cu cursele aeriene *low-cost*, unde nu se servește mâncare." G. 19 V 05 p. 4. „Bătălie pe piața laptopurilor *low-cost*" R.l. 16 I 08 p. 12. „Structura ușoară de metal, o variantă *low cost*" Ev.z. 14 XI 09 p. 10; v. și G. 20 X 06 p. 5, 1 XI 06 p. 18, 3 X 06 p. 5, Ev.z. 29 XI 06 p. 13, R.l. 12 I 07 p. 16, Cot. 14 I 07 p. 14, G. 15 I 07 p. 8, Cot. 16 I 07 p. 11, G. 20 III 07 p. 13, 10 II 09 p. 16; v. și *extrasezon* 2009, *operator* (*aerian*) 2007 [pron. *lău-cost*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

LP s.n. (anglicism; muz.) –Disc mare de 33 cm– „«Selectivitate» este cuvântul-cheie în planificarea viitoarelor apariții de *LP*-uri." Cont. 2 II 74 p. 10. „Pe lângă impactul minor al numelor străine în topuri mai observăm două caracteristici ale vieții muzicale franceze: discul mic (single) și nu *LP*-ul este unitatea «regină» a comerțului." Săpt. 28 VI 74 p. 8; v. și 29 IX 78 p. 6, I.B. 30 VII 82 p. 2; v. și *digipak* 2009, *fonotecat* 1973 [pron. *elpí*] (abreviere din engl. *L*[ong] *P*[lay]; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 09)

LSD s.n. „Poliția londoneză a descoperit, într-un imobil din sud-vestul capitalei britanice, o fabrică clandestină de tablete *LSD*, despre care se afirmă că este cel mai mare laborator din lume pentru producerea acestui deosebit de nociv halucinogen." R.l. 3 II 78 p. 8. (fig.). „Cine să fi permis oare acestor ființe întrucâtva asemănătoare nouă, dar sărace cu duhul, să plăsmuiască tot felul de *LSD*-uri muzicale și deci nocive pentru firile umane..." Săpt. 17 VIII 79 p. 7. „Chimistul elvețian Albert Hofmann, care a descoperit accidental drogul halucinogen *LSD*, în 1943, a murit la Basel (nord-vestul Elveției), la vârsta de 102 ani..." mediafax.ro 30 IX 08 (abreviere din germ. *L*[yserg] *S*[äure] *D*[iethylamid]; cf. engl. americ., fr. *LSD*; DMC 1965)

luá v.t. || *ia-mă, nene* (fam.) –Autostop– „«*Ia-mă, nene*». Autostopul este una din variantele ieftine de călătorie" Ev.z. 31 VII 07 p. 17. „Am ieșit la «*ia-mă, nene*» și-am găsit repede o ocazie..." G. 9 XII 08 p. 19. „Volubile, femeile explică că-s din Teleorman și că de două ori pe săptămână vin cu *ia-mă nene* până la București." G. 3 II 09 p. 9 (construcția e mult mai veche)

lucerniéră s.f. –Spațiu care este plantat cu lucernă– „O cireadă de junici [...] a pătruns într-o *lucernieră*, fapt ce a condus la sacrificarea a 18 animale." R.l. 18 VIII 78 p. 5. „Cum se realizează o *lucernieră* curată de buruieni?" Ferma 7 III 10 (din *lucernă* + *-ieră*)

luchiánic, -ă adj. –Ca al(e) lui Luchian– „coloritul florilor și naturilor *luchianice*..." R.l. 9 VI 77 p. 14 (de la n. pictorului *Luchian* + *-ic*)

lucrătór s.m. –Securist– „Autorii recentelor confesiuni pro domo menționează termeni precum ofițeri de securitate, *lucrători* (uitând că *lucrător* are la bază rus. politruk), cadre (ale Securității)." Al. Niculescu, Ap. 8 / 95 p. 15 (din *lucrător* [al Securității]; Ciolan, *MC*)

ludotécă s.f. –Colecție de jucării și de jocuri– „Copiii din Onex (Elveția) vor putea să împrumute, pe termen de 15 zile, jucării și jocuri cu caracter educativ de la noua «*ludotecă*» deschisă în aceste zile în acest oraș. «*Ludotecile*» înființate în Franța, țările scandinave, Canada, India, Brazilia se bucură de o deosebită atenție din partea copiilor." Sc. 29 XI 75 p. 6. „Așa e în fiecare zi la *Ludotecă*, o încăpere plină de zeci de jocuri și jucării, amenajată de Asociația Creativ." G. 18 I 07 p. 7. „*Ludoteca* – menită să surprindă latura ludică a diverselor specializări (economică, politică, științe inginerești, etc.) și să faciliteze familiarizarea cu varii forme de expresie caracteristice culturii orale specifice ariei de adresabilitate a universității..." R.l. 24 VI 10 p. 8 (din fr. *ludothèque*; cf. it. *ludoteca*; L 1970, DTN 1974, DPN 1979; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

lúfa s.f. „Aș dori [...] să obțin de la cineva care are una-două bucăți de burete natural de plantă (*lufa*) [...] Aș fi dispusă chiar să-l cultiv în grădină dacă-mi dă cineva sămânță. Am nevoie de acest burete rotund pentru masaj." AS 27 III 00. „Înainte de duș, masați-vă puternic cu o manușă din *lufa* sau, și mai bine, cu o bandă lată prevăzută cu *lufa*." Mag. 31 V 06. „Ritualul băii începe cu îndepărtarea tuturor impurităților prin spălare insistentă și gomaj cu ceva abraziv, mănuși aspre, perii sau *lufa*." Av. 14 III 07 [var. *luffa*] (din fr., engl. *luffa*; DEX 98, MDN, DexX)

lúme s.f. || *lumea a treia* –Denumire generică dată țărilor în curs de dezvoltare– „Presa și *«lumea a treia»*." Cont. 6 VII 79 p. 12. „Deși expresia *«lumea a treia»*, a fost lansată relativ de curând (la începutul anilor '60, în momentul când un mare număr de colonii și-au dobândit independența politică), lingviștii nu reușesc deocamdată să convină asupra originii acestui termen, care avea să se instaleze atât de temeinic, mai întâi în limbajul ziariștilor și al economiștilor, apoi și în cel al oamenilor politici și organizațiilor internaționale. Paternitatea termenului rămâne așadar o problemă deschisă." R.l. 6 XII 82 p. 6. „Tăriceanu: O economie cu salarii mici este caracteristică *lumii a treia*" ziare.com 25 VII 08; v. și Sc. 12 X 79 p. 5, 16 X 79 p. 4, Cont. 20 II 81 p. 12, R.l. 11 VI 81 p. 6, Fl. 15 X 82 p. 30; v. și *brain-drain* 1989 (după fr. *tiers monde*; cf. engl. *Third World*; PR 1952, BD 1966 – aici se afirmă că în fr. este folosit din 1940; DP; DexX) || *lumea a patra* **1.** –Populația foarte săracă din țările dezvoltate– „Săracii «țărilor bogate» sau *«lumea a patra»*" R.l. 7 IV 80 p. 6. (sensul 1 după fr. *quart-monde*; sensul 2 după engl. *Fourth World*; cf. fr. *quart-monde*; DMC 1965, PR sensul 1 – 1969, sensul 2 – 1974). **2.** –Țările cele mai sărace dintre țările în curs de dezvoltare– „nu ne duceți într-o republică dictatorială, bananieră, de undeva din *lumea a patra*." 9am.ro 21 III 09. „Timișoara arată ca un oraș de *lumea a patra* și din bani publici se finanțează niște activități private." Ad. 28 IV 10 || *lumea a cincea* **1.** –Lumea emigranților– „«Daily Mirror» nu uită să amintească și de *«lumea a cincea»*, a dezmoșteniților soartei – imigranții, care au sperat să-și clădească o viață mai bună, așa cum este ea zugrăvită de o anumită propagandă menită să inducă în eroare pe creduli." Sc. 6 III 81 p. 6. **2.** –Lumea neștiutorilor de carte– „profesorul marocan Mahdi Elmandjra, cunoscut cercetător în domeniul viitorologiei, arată că fiecare al cincilea locuitor al Pământului este neștiutor de carte și nu este în măsură de a beneficia deci în mod direct de tot ceea ce «Galaxia Gutenberg» poate oferi omului modern. Cu alte cuvinte, numita galaxie (Gutenberg sau nu), nu este de fapt o galaxie, iar Elmandjra lansează chiar un termen nou pentru a defini situația. «*Lumea a cincea*» – spune el, înglobând aici pe cei aproximativ un miliard de semeni ai noștri care nu știu să scrie și să citească." R.l. 24 II 81 p. 6. (după engl. *Fifth World*)

lumidúct s.n. „Până la sfârșitul secolului s-ar putea să fie construite orașe în care soarele va fi «transplantat» spre locuințe, spre centre comerciale și chiar locuri de agrement subterane, prin *«lumiducte»*, un fel de tuburi speciale, având calitatea de a reflecta lumina." R.l. 4 VII 73 p. 6 (cf. fr. *lumiduc*; DTN 1977)

lumínă s.f. || *lumină verde* v. *verde*; v. și *an-lumină, culoare-lumină*

luminofór s.m. –Substanță cu proprietăți de luminescență– „Desigur că unui ochi neavizat, *luminofornd* care seamănă cu o banală pulbere albă ce se fixează pe fața interioară a tuburilor de sticlă, nu-i vine a crede că aceasta este esențialul, acel «ceva» fără de care tuburile fluorescente nu ar putea da acea lumină «de zi».“ I.B. 9 I 74 p. 1. „Specialiștii din Moscova au descoperit o nouă substanță luminoasă – oxibromid de lantan –, cu ajutorul căreia se mărește eficiența aparatelor Röntgen. În acest scop s-a realizat un *luminofor*, care permite reducerea de 4-5 ori a iradierii pacienților la radiodiagnostic. Producția de serie a noului *luminofor* va începe peste doi ani.“ R.l. 31 V 82 p. 6. „Partea lată (ecranul propriu-zis, care se vede din carcasa televizorului) este acoperită pe interior cu fosfor (*luminofor*), iar acesta se luminează diferit sub impactul electronilor trimiși de tunul electronic.“ jurnalul.ro 29 V 08 (din fr. *luminophore*, engl. *luminophor*, germ. *Luminophor*, rus. *luminofor*; WT; LTR, DTP; DEX, DN_3, DexX)

lunamobíl s.n. (astr.) –Vehicul lunar– „Stația a aselenizat lin pe fundul unui vechi crater și, în decursul primei săptămâni de activitate, *lunamobilul* «Lunohod-1» a efectuat urcări și coborâri pe pantele interioare ale craterului.“ Sc. 23 XI 70 p. 4 (din *lună* + *mobil*, după model rus.; MDN, DexX)

lunaút s.m. (astr.) –Persoană care alunizează– „La bordul ei se află trei astronauți veterani [...] aspiranți la ademenitorul titlu de *«lunaut»*.“ Mag. 26 VII 69 p. 3 (din *lună* + *-naut*, după modelul lui *cosmonaut*; cf. fr. *lunaute*, engl. *lunanaut*; BD 1967, DMN 1969; Guțu Romalo, *CG* 233, Graur, *C.* 20; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

lunch s. (anglicism) –Masă ușoară de prânz– „Seful statului român s-a văzut în timpul acestui *lunch* cu...“ R.l. 1 X 94 p. 3. „meniu hipertrofiat de mâncare pentru *lunch-uri* corporatiste...“ R.l. 5 III 07 p. 28 [pron. *lánci*] (cf. fr. *lunch*; MDN, DexX)

lunedíst s.m. (lit.) –Membru al cenaclului literar ținut lunea la Facultatea de română din București– „S.A. este și el la fel de categoric, având generozitatea de a mai recunoaște și unii «strămoși» ai *lunediștilor* și integrând în promotori pe Blaga, Philippide, Doinaș.“ Săpt. 24 V 85 p. 2. „Liviu Georgescu, *lunedist* ce a debutat editorial abia în 2000, are începând cu această dată un traseu exploziv.“ R.lit. 3 X 08 p. 11; v. și R.lit. 4 II 82 p. 11, Săpt. 9 VIII 85 p. 7, 19 VI 87 p. 2, SLAST 24 X 87 p. 5 (din *luni* + *-ist*, după it. *lunedi*, fr. *lundi*)

lunétă s.f. v. *geam-lunetă*

lunohód s.n. (astr.) –Vehicul pentru cercetarea științifică a Lunii– v. *lunamobil* 1970; v. și Sc. 8 V 80 p. 5 (din rus. *lunohod*; cf. engl. *Lunokhod*; BD 1970; MDN, DexX)

lup sint.s. || *lup bătrân* –Politician cu vechime; infractor cu experiență, care scapă sistemului judiciar– „Unii, *lupi bătrâni* cu trei cojoace sau rechini mai tinerei, în sacou, făceau afaceri cu copii abandonați...“ D. 11 I 02 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Lupii bătrâni* au nevoie de cosmetică si Botox“ Z. fin. 12 III 04, cit. de Stăncioi-Scarlat (prin opoziție cu *lup tânăr* – DCR2; Zafiu, *D* – alt sens) || *lup tânăr* (de obicei la pl.; pol., ec.) –Tânăr strălucit și ambițios (mai ales în lumea politică, a afacerilor etc.)– „Un răspuns din ce în ce mai tăios se insinuează din partea *«lupilor tineri»* ai FSN, adepții ex-premierului Roman.“ R.l. 30 XI 91 p. 2. „Au participat *tinerii lupi* [...] și alții.“ R.lit. 46 / 95 p. 9. „Tom Cruise se îndepărtează, încet-încet, de imaginea *«lupului tânăr»* pe care o avusese în urmă cu zece ani.“ AS 27 IX 04 p. 21 (varianta *tânăr lup*, după fr. *jeunes loups*; PR 1966, DMC 1967; T. Slama-Cazacu în R.lit. 35 / 93 p. 12; DexX)

lupâra s.f. „Unul din cei mai celebri bandiți sicilieni, A.I., a fost găsit ucis cu lovituri de *lupara* (flintă).“ R.l. 19 IX 75 p. 6. „așa-numitele *«luparas»* – puștile de vânătoare cu țeava retezată.“ Sc. 16 IV 83 p. 6. „Poate cea mai cunoscută armă a mafiei siciliene este *«lupara»*, pușca de vânătoare folosită inițial la vânarea lupilor. Cu țeava retezată, astfel încât să poată fi ascunsă în haină sau chiar legată de picior, departe de ochii potențialelor victime, *lupara* se face vinovată de cele mai multe victime din istoria mafiei italiene și chiar a celei italo-americane.“ descopera.ro 1 X 09 (din it. *lupara*; Dimitrescu, *Dr.2* 131, 142; DexX)

lúrex –Țesătură sintetică cu aparență metalică, conferită de stratul de aluminiu vaporizat– „Vând rochie albă din *lurex*, lungă, măsura 44.“ R.l. 12 XI 83 p. 4. „bluze din materiale lucioase: satin, mătase, *lurex*.“ AS 19 IX 09 p. 12; v. și 12 XII 09 p. 12 (marcă înregistrată a Lurex Company Limited; Dimitrescu, *Dr.* 187; DEX 98, MDN, DexX)

lustrá v.t. –Acțiunea de a supune lustrației– „Ar putea fi *lustrați*, dacă legea este votată de Parlament“ Cot. 11 IV 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 17 / 06. „Dacă Iliescu ar fi fost *lustrat* ca la carte, cele trei mandate de președinte ale sale nu ar fi existat.“ Cot. 15 IV 06 p. 2. „Sute de mii de polonezi, pe punctul de a fi *lustrați* de «dictatura gemenilor» de la Varșovia“ G. 27 VII 06 p. 1 (din fr. *lustrer*)

lustrație s.f. (pol.) –Purificare– „[A. Michnik într-un interviu] Sunt absolut contra decomunizării. Am fost 6 ani în închisoare, 8 ani în opoziție, dar sunt contra decomunizării, ca și contra *lustrației*.“ “22” 40 / 94 p. 13. „legea *lustrației* (cuprinsă, în esență, în punctul 8 al Proclamației de la Timișoara)“ R.l. 30 IX 99 p. 1. „Disidentul polonez Geremek nu vrea să se lase *lustrat*. Polonia «amintește de universul lui George Orwell», afirmă... Bronislaw Geremek, care refuză să se supună noii legi poloneze a lustrației.“ G. 28 IV 07 p. 5; v. și R.l. 2 VII 96 p. 2, 18 IV 98 p. 2, R.l. 8 III 00 p. 3, ziaruldeiasi.ro 23 X 04 (cf. fr. *lustration*; R. Zafiu în R.lit. 17 / 06; DN, DN_3 – alt sens, DexX)

lústră s.f. || *lustră-candelabru* –Lustră în formă de candelabru– „Zecile de tipuri de *lustre-candelabre*, lămpi de masă, aplice [...] sunt doar câteva din produsele care vor întruni, fără îndoială, aprecieri pozitive.“ Sc. 7 X 61 p. 4 (din *lustră* + *candelabru*)

luxomát s. „*«Luxomat»* este denumirea dispozitivului electronic de aprindere și stingere a iluminatului public în orașe, localități și unități economice, brevetat de inginerii orădeni C.K. și F.N.“ R.l. 20 IX 77 p. 5. „Aprinderea iluminatului public în municipiul Cluj-Napoca se face centralizat, prin intermediul unui aparat numit *luxomat*, în funcție de nivelul de iluminare naturală.“ hotnews.ro 11 IV 06 (probabil din *lux* “lumină” + [auto]*mat*)

lycra s.f. –Fibră poliuretanică elastică– v. *ciorap-pantalon* 1993, 2007. „Sandalele au fost concepute pentru a fi purtate cu picioarele goale, așa că respectă această regulă. Cusăturile șosetelor, chiar și cele ale ciorapilor din *lycra*, se văd pe vârful degetelor care ies din pantofii decupați și nu arată deloc frumos.“ Fin. 23 IX 10 (Marcă înregistrată a firmei DuPont; Dimitrescu, *Dr.* 186; MDN)

M

máca s.f. (cuv. quechua; bot.) –Plantă din Anzi ai cărei tuberculi se utilizează în farmacia naturistă și ca aliment– „Apoi *macca*, cea bună la toate...." Elle IX / 03 p. 123, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Maca* este o plantă erbacee, care crește în Munții Anzi, la altitudini de 4.100 – 4.500 metri." ziare.com 3 I 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Maca*, cunoscută ca *Maca* peruviană, este o plantă originară din Anzi, iar specialiștii susțin că are proprietăți tonifiante, imunostimulatorii și este utilă și în cazul tratării unor probleme sexuale masculine și feminine, în plus combate și stresul și astenia." ziare.com 23 VIII 10 (din sp. *maca*)

macará s.f. || *macara-gigant* –Macara de mari proporții– „Silueta zveltă a acestei construcții domină împrejurimile, secundată, ca de o rampă de lansare, de conturul elastic al *«macaralei-gigant»*." I.B. 18 IV 74 p. 1. „Intervenția brațului de 37 de metri al *macaralei-gigant* de la «Metrou»." I.B. 8 I 83 p. 6. „*Macara gigant* prăbușită în Canal" Teleg. 2 XII 06; v. și Sc. 30 I 76 p. 4, I.B. 28 VII 82 p. 3, R.l. 3 IV 81 p. 5. (din *macara* + *gigant*; DexX) || *macara-turn* –Macara care poate fi folosită la mari înălțimi– „A fost terminat un nou tip de *macara-turn* cu un braț de 2,3 tone și 24 m." R.l. 11 X 67 p. 4. „*Macaralele-turn* abandonate reprezintă un pericol public" Cot. 23 II 00 p. 5. „*Macara-turn* uitată în interiorul unei clădiri" 9am.ro 21 VII 06; v. și Sc.t. 1 XI 73 p. 3, R.l. 11 VII 78 p. 6, I.B. 28 VII 82 p. 3, Sc. 16 X 82 p. 4, 13 VIII 87 p. 1 (după fr. *grue á tour*, engl. *tower crane*, germ. *Turmkran*; Fl. Dimitrescu în SCL 3 / 70 p. 325; DT; DTP; DexX); v. și *elicopter-macara, om-macara, tren-macara*

macaragíță s.f. –Muncitoare pe macara– „În portul Galați 25 de femei îndeplinesc funcția de *macaragițe*. Ele fac parte din primul lot de femei care s-au calificat în această meserie cu un an în urmă." R.l. 11 III 76 p. 5. „21 femei îndeplinesc munca de *macaragițe*, ele mânuind cu abilitate giganticele macarale de cheu și plutitoare din porturile Galațiului." R.l. 22 III 82 p. 5. „Șantierul de la Mangalia a crescut la dimensiuni sud-coreene și culori suedeze; unele femei din sat lucrează acolo (una din ele, *macaragiță*, are brațul gros cât trunchiul unui bărbat și bea o oală de cacao cu lapte dimineața)." R.lit. 27 VIII 03 (din *macaragiu* + *-iță*; DEX, NODEX, DexX)

Macaréna s.f. „Datorită coregrafei Mia Frye, profesoară de dans la Paris, *Macarena* a ajuns cel mai mare succes al verii acestui an. De la lansarea, în 1989, a melodiei Lambada nu a existat un hit cum a fost *Macarena* în această vară." Ev.z. 22 VIII 96 p. 3. „Îți pui mâna dreaptă în șold, îți agiți mâna stângă în aer și sari. Poate că nu este cel mai grațios sau cel mai complex dans din lume, dar ar trebui să fii mulțumit că tocmai ai învățat cel mai nebunesc și cel mai la modă dans: *Macarena*." Ev.z. 31 VIII 96 p. 3; v. și R.l. 28 VIII 96 p. 8, D. 195 / 96 p. 12 (din n.pr. sp. *Macarena*; MDN)

macaronár s.m. (fam., depreciativ) –Italian– „Silvia a plecat în Italia cu scopul precis de a-i mulțumi cum știe ea mai bine focosului *macaronar*." Naț. 7 X 98 p. 14. „Anca recunoaște [...] că nu s-ar mai implica într-o relație sentimentală cu un *macaronar*, deși are dublă cetățenie." evenimentul.ro 5 VI 09 (din *macaroană* + *-ar*; DN_3, DEX 98, DexX; cuvântul e mult mai vechi)

macdonaldizáre s.f. –Uniformizare, supunere unor reguli și cerințe comune, de sorginte americană– „*Macdonalizarea* scrisului – m-am gândit eu înciudat și desuet, precum francezii de care râde toată lumea că au dat «frangleza» în judecată." D. 2 II 01 p. 3. „*«Macdonaldizarea»* lumii se reflectă, din 1986, în indicele pe care îl utilizează revista The Economist pentru a ști dacă tipul de schimb al diverselor monede internaționale este stabilit în mod corespunzător." "22" cultural 21 IX 04 p. 6. „*Macdonaldizarea* învățământului" D. 23 VI 07 (din *McDonald's* + *-izare*)

machétă s.f. v. *hartă-machetă*

machetíst s.m. –Persoană care alcătuiește machete– „N.A., I.D., C.C., L.P. sunt doar câțiva din *machetiștii* îndrăgostiți de meseria lor." Mag. 3 XII 66 p. 2. „Cei trei jurnaliști răpiți în Irak în urmă cu câțiva ani au constituit tema abordată de un *machetist* din Mangalia, care și-a prezentat lucrarea la Cluj, în cadrul unei expoziții de machete." clujeanul.gandul.info 22 IX 08 (din fr. *maquettiste*; cf. it. *machettista*; PR 1950; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

machiaverlâc s.n. –Mașinațiuni machivelice– „Dacă-mi îngăduie și a doua sugestie, îl sfătuiesc să aștepte, fără necolegială mefiență, și opinia altor critici, în loc să-și bată capul cu presupusele mele *machiaverlâcuri*. Și îl asigur că, dacă va scrie o carte bună, voi fi primul care să i-o laude, fără nici un resentiment." R.lit. 7 V 87 p. 9. „Dragă Stolo e pus pe *machiaverlâcuri* și vrea să ne sugereze că n-are contracandidat în partid pentru primul fotoliu de la Palatul Victoria." Cot. 31 VII 08 p. 19 (din *Machiavelli* + *-lâc*; DEX 98)

machiézã s.f. –Femeie machior– „Săptămânalul elvețian «Sonntagsblick» a prezentat oficial scuze pentru știrile difuzate despre relația ambasadorului elvețian în Germania cu o *machiezã* din Berlin." Realitatea rom. 16 VII 02 p. 8. „Eram și administrator, și contabilă, și la resurse umane, și femeie de serviciu, am făcut și design interior, și coafeză, și *machiezã*." kamikazeonline.ro 29 VII 11 (din fr. *maquilleuse*; MDN, DexX)

macho s.m. (cuv. sp. din America Latină) –Bărbat care-și face simțită superioritatea– „[În Tatăl Nostru] nu se mai spune «Our Father», ci «Our Father / Mother» ca să se elimine excesul «*macho*» al unui Dumnezeu (strict) masculin." D. 140 / 95 p. 3. „Ce sens are să ai un prieten *macho*, care să nu poată întreține o discuție măcar decentă, dacă nu filosofică?" Clubul liceenilor 1 / 98 p. 47. „Era un bărbat înalt și puternic, bine proporționat, vorbind totuși cu o voce ceva mai subțire decât te-ai fi așteptat judecând după înfățișarea lui de *macho*." R.lit. 30 I 09 p. 16; v. și Naț. 30 I 98 p. 7, R.lit. 2 VII 03 p. 29, Ad. 14 IX 04 p. 8, G. 18 II 06 p. 8, R.lit. 14 XII 07 p. 23, R.l. 30 I 08 p. 24 [pron. *mácio*] (cf. fr. *macho*; BD 1967, PR, DMC 1971, DFAP; MDN, DexX)

machosexuăl s.m. –Bărbat care degajă masculinitate, preocupat în primul rând de familie– „Retrosexual, *machosexual*, metrosexual, ubersexual, tehnosexual. Cred că bărbatul de azi este mult mai mult decât aceste definiții. Doar că și pentru cei care nu vor etichete s-a găsit un nume: pomosexual (de la prescurtarea adjectivului «postmodern»)." tabu.ro 26 XI 08; v. și *pomosexual* 2008 (din engl. *machosexual*)

mácro s.n. (inform.) –Macrocomandă, set de instrucțiuni în formă abreviată– v. *shortcut* 2007. „utilizatorul își poate crea profile noi, sau poate stabili diverse *macro-uri*, ori poate reasigna butoanele [după] dorință." chip.ro 30 XI 11 (din engl. *macro*)

macroangiopatíe s.f. (med.) „În cadrul celei de-a doua secțiuni a simpozionului au fost comunicate peste 40 de lucrări referitoare la una din cele mai frecvente complicații cronice ale diabetului, și anume micro și *macroangiopatia* diabetică (leziunile vaselor sângelui), consecință a tulburărilor metabolice specifice diabetului." Sc. 30 V 84 p. 5. „La consultul neurologic s-a diagnosticat *macroangiopatie* și microangiopatie cerebrală aterosclerotică, cu leziuni ischemice occipital dreapta și lacunare cronice; hipertensiune arterială esențială..." ziare.ro 2 VI 09 (din *macro-* + *angiopatie*; MDN, DexX)

macrobiótic, -ă adj., s.f. „A doua direcție [a vegetarianismului] este alimentația *macrobiotică*, ce are ca bază cereale, cu valoare integrală, legumele și păstăioasele." jurnalul.ro 22 X 07. „nutriția modernă a îmbogățit paleta de alimente *macrobiotice*, astfel că meniul a ajuns îndeajuns de variat pentru a fi inclusiv pe placul gurmanzilor." Business mag. 24 I 08. „Dieta *macrobiotică* a fost inventată în anii '60 de japonezul George Oshawa. Baza acestei diete o reprezintă cerealele integrale, fructele și legumele." AS 6 VI 09 p. 12. „Regim vegetarian compus din cereale, legume și fructe. *Macrobiotica* provine din gândirea chineză, în concepția căreia orice manifestare este guvernată de ritmul a doi timpi, pasiv și activ, după legea lui yin și yang. Hrana se împarte în alimente yang (cereale, mâncăruri sărate) și yin (fructe, mâncăruri acide și dulci, potasiu)." avantaje.ro 24 VI 09; v. și AS 12 II 07, acasatv.ro 24 V 08, AS 1 VI 08 p. 28, Lum. 23 VIII 08, Ad. 20 IX 09 (din fr. *macrobiotique*, engl. *macrobiotic, macropbiotics*; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3, DexX – alt sens)

macroeconómic, -ă adj. –Referitor la fenomenele, sistemele și relațiile economice privite în ansamblul economiei– „Rolul ei este de a consolida mediul *macroeconomic*." R.l. 12 I 00 p. 1. „evoluția indicatorilor *macroeconomici*..." R.l. 22 VIII 02 p. 5. „amărâților de profesori li se ia și ciocolata de Paști pe motiv de chestiuni *macroeconomice*." G.

10 IV 08 p. 2; v. și R.l. 8 III 00 p. 9 (cf. fr. *macroéconomique*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

macroeconomíe s.f. –Studiul sistemelor, fenomenelor și relațiilor privite în ansamblul economiei– „*Macroeconomie*" R.l. 31 III 10 p. 7. „Aprecierile unui novice în *macroeconomie*, visător permanent la un scaun ministerial cu bani mulți..." evenimentul.ro 27 V 11 (din fr. *macréconomie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

macrofíbră s.f. –Fibră groasă– v. *thinsulate* 1979 //din *macro-* + *fibră*; Dimitrescu, *Dr.* 187; DexX//

macropolítică s.f. –Politică privitoare la ansamblul societății– „în spațiul public românesc trecem de la dezbateri despre politicieni și *macropolitică* la cazuri omenești și la relația dintre etică și politică, dintre morală și lege." "22" 25 I 05 p. 10. „distincția dintre *macropolitică* și micropolitică. Cea dintâi este structurală, în schimb micropolitica este cotidiană. Schimbările în sistemul politic de tip micro nu aduc în mod necesar ajustări în structura macro, mai ales în sistemele politice controlate foarte mult, precum cel din China. Dar dacă unități mici sunt bine organizate, ele pot îmbunătăți foarte mult bunăstarea societății ca întreg, puțin câte puțin, prin lucrul la nivelul micro." R.l. 26 XI 10 (din *macro-* + *politică*)

macroprudențialitáte s.f. –Prudență sporită– „[Mugur Isărescu] vorbește despre ceea ce înseamnă *macroprudențialitate*, noul concept mondial care va înlocui relaxarea și dereglementarea financiară din ultimele decenii, ce a adus criza, cu restricții globale și naționale în ceea ce privește mișcările de capital și creditare." zf.ro 3 VII 11. „[Mugur Isărescu] a explicat că «*macroprudențialitatea*» este un concept nou ce vizează «asigurarea sănătății sistemului financiar» și se dorește a fi o «alternativă la reintroducerea controlului capitalului»." jurnalul.ro 6 VII 11 (din engl. *macro-prudentiality*)

macrostabilizá v.t. –A stabiliza la nivel macroeconomic– „Cum *se macrostabilizează* nițel țara, Guvernul comandă un sondaj de opinie, să vadă: îl mai iubește micro-înfometatul?" Ad. 25 IV 02 p. 3. „Măi, oameni buni, nu vă este rușine să faceți nenorocirea asta de chirpici, într-o țară membră a Uniunii Europene, care tocmai a reușit, sub îndrumarea FMI, *să se macrostabilizeze*?" nastratin.ro III 11 (din *macro-* + *stabiliza*)

macrostabilizáre s.f. „Noi am urmărit *macrostabilizarea* pe fundalul unei creșteri economice și nu pe cădere, cum se procedează acum." Lib. 11 VIII 97 p. 3. „Degeaba facem *macrostabilizare* dacă nu restructurăm întreprinderile de stat" Ad. 10 III 04 p. 5. „Am fost oficial anunțați că «deși România a făcut tot posibilul și a obținut un succes în planul *macrostabilizării*, creșterea va depinde de conjunctura internațională, adică de evoluția cererii internaționale»." economistul.ro 12 IX 11; v. și J.nat. 12 IX 97 p. 3 (din *macrostabiliza*; DexX)

madrása s.f. (educ.) –Școală religioasă islamică– „O mare parte din tinerii refugiați s-au regăsit în școlile coranice pakistaneze (*madrasas*)." Elle XI 01 p. 56, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Informația că Barack Obama ar fi fost educat într-o «madrassa» (școală islamică ce promovează doctrinele fundamentaliste) din Indonezia a apărut la sfârșitul săptămânii trecute..." G. 24 I 07 p. 5; v. și 22 I 07 p. 5 [scris și *madrassa*] (din fr., engl. *madrasa*; Ciolan, *MC*)

madrigalíst, -ă s.m.f. –Membru al corului Madrigal condus de Marin Constantin între 1963 și 2011– „*Madrigaliștii* se străduiesc, cu conștiinciozitatea pe care o cunoaștem, să se prezinte la nivelul la care au apărut și în cadrul Festivalului național «Cântarea României»." R.lit. 13 IX 79 p. 18. „Marin Constantin, și *madrigaliștii* săi au cuprins piese din tezaurul muzicii românești de un înalt nivel artistic, pilduitor pentru orice interpret muzical." Sc. 14 VI 82 p. 4. „[Maestrul Marin Constantin] a lăsat în viața noastră momente atât de frumoase și de înălțătoare. Este un dar pe care ni l-a făcut României, nouă ca *madrigaliști*, poate vi-l face și dumneavoastră atunci când ascultați un CD cu Madrigalul." jurnalul.ro 6 I 11 (DN_3, DEX 98, MDN, DexX – alt sens)

mafiológ s.m. –Cercetător expert în problemele Mafiei– „Nu trebuie să se cadă în capcana celor care afirmă că Mafia a fost decapitată [...] Această părere este împărtășită de numeroși «*mafiologi*», în primul rând de deputatul A.R., secretar al Comisiei parlamentare de control asupra Mafiei." I.B. 30 X 84 p. 4 (din it. *mafiologo*; Dimitrescu, *Dr.2* 131; DPN 1982; MDN, DexX)

mafiót 1. s.m. –Membru al Mafiei– „parodia gangsterilor *mafioți* care nu prea ne înspăimântă..." R.l. 6 II 79 p. 2. „Micii întreprinzători din Bulgaria au strâns rândurile împotriva «racket»-erilor, *mafioți* care percep «taxe» de protecție." Ev.z. 336 / 93 p. 5, cit. de R. Zafiu în R.lit. 18 / 00. „Hackerul român din Italia, protejat în închisoare de un *mafiot*" Ad. 9 VI 09; v. și Ev.z. 18 I 97 p. 8; v. și *antidrog* 2007, *broscar* 2009. **2.** (adj.) –În stilul mafioților– „Răpire de copil în stil *mafiot*, la Rovinari" Ev.z. 18 I 97 p. 1. „Activități cu net caracter *mafiot*" R.l. 2456 / 98 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 18 / 00. „Un șir de asasinate în stil *mafiot* din România sunt anchetate de procurorii și polițiștii de la Crima Organizată." G. 16 I 10; v. și I.B. 10 X 85 p. 8; v. și *căpușă* (*firmă-căpușă*) 1997, *megascandal* 2008, *partidocrație* 2008, 2010, *picciotto* 2009, *pizzino* 2008 (din *mafie-* + *-ot*; L. Seche în LR 2 / 75 p. 176; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

mafiótic, -ă adj. –Specific Mafiei– „Această afacere e un act *mafiotic*" R.l. 2459 / 98 p. 3. „Oamenii s-au resemnat cu regimul *mafiotic*" "22" 99, cit. de R. Zafiu în R.lit. 18 / 00. „Aparent ar semăna [cu] un rechizitoriu interlopic, *mafiotic*, politico-mafiotic, făcut de către un reprezentant care probabil se socoate câte o dată [sic!] un simbol al presei de analiză, chiar și de anchetă..." Ad. 12 V 09; v. și R.lit. 20 IV 07 p. 4 (din *mafiot* + *-ic*; DexX)

mafiotísm s.n. –Sistem social dominat de relațiile de tip mafiot– v. *stalinism* 1995. „V.G. îl acuză pe R.G. de *mafiotism*" VIP 1998, cit. de R. Zafiu în R.lit. 18 / 00. „Vorbim de *mafiotismul* economic autohton și, din când în când, de mafiotismul din lumea medicală." R.lit. 29 VI 05 p. 31 (din *mafiot* + *-ism*; A. Stoichițoiu în *Hyperion* III / 94 p. 172; DexX)

mafíst s.m. –Membru al Mafiei– „Dacă cineva încearcă să-și construiască o casă fără să plătească un fel de bir cerut de *mafiști*, riscă să-și vadă locuința distrusă." Sc. 28 VII 63 p. 4. „în Dicționarul limbii române (DLR), litera M, este înregistrat ciudatul *mafist*, apărut în presa românească prin 1963, dar care până la urmă nu s-a impus." R. Zafiu în R.lit. 18 / 00 (din *mafie* + *-ist*; DexX)

mag s.n. (arg. tinerilor) –Magnetofon– „Toby a primit un *mag* de la bunicii lui."; v. și *cas* 1976; v. și Sc. 15 VIII 76 p. 4 (din *magnetofon*, prin abreviere; cf. engl. *mag*; Th. Hristea în R.lit. 13 / 81 p. 8; DexX)

magazín s.n. || *magazin concept* –Tip de magazin apărut la sfârșitul anilor '90, care nu mai este împărțit în departamente, ci orientat tematic, spre stiluri de viață– „în București lumea bună se adună pentru a ciocni un pahar de șampanie cu ocazia deschiderii unui nou *magazin concept* aproape în fiecare lună." hotcity.ro 13 I 10. „O veche casă din centrul istoric al Sibiului, cea de pe Târgul Vinului numărul 9 a fost recent transformată în singurul *magazin concept* din orașul Sibiu." ziare.com 14 IV 11 (după engl. *concept-store*) || *magazin-depozit* „La Buzău au fost organizate recent patru expoziții de mobilă cu vânzare, din care cea mai mare suprafață, de 500 m.p., o deține *magazinul-depozit* din cartierul Simileasca." R.l. 12 X 77 p. 5. „În zona centrală sau în centrele comerciale pentru mai multe ansambluri de locuințe de la orașe se vor construi *magazine-depozite* de mobilă." R.l. 4 I 78 p. 1 (din *magazin* + *depozit*) || *magazin de proximitate* –Magazin de cartier– „Peste 1.000 de *magazine* mici *de proximitate* în 2015" Z.fin. 13 I 10. „Carrefour [...] a introdus pe piața românească un nou concept: primul *magazin de proximitate* Carrefour Express, care are și un motto pe măsură «un prieten alături de tine!»." cancan.ro 13 X 11 (după engl. *proximity store*) || *magazin de vise* –Magazin care vinde produse etnobotanice– „Deși «*magazinele de vise*», celebrele «Spice Shops» ale americanilor, au ajuns și în România de ceva vreme, abia în această vară au devenit vedetele litoralului românesc." ziare.com 7 VII 09. „380 de «*magazine de vise*» verificate de polițiști, în trei zile" G. 19 II 10 p. 3 || *magazin-etalon* „*Magazinele-etalon* sunt unități model, pe care le deschide Ministerul Comerțului în majoritatea orașelor țării." Sc. 15 I 62 p. 2. „De la *magazinul-etalon* «Mobila» din Calea 13 Septembrie pot fi achiziționate dormitoarele Baroc, Luxor [...]" Săpt. 21 II 86 p. 2. „Joi a fost inaugurat un *magazin etalon* în ceea ce privește spiritul comercial și gospodăresc, plăcutul, utilul și modernul în sfera comercială." crainou.ro 31 X 06; v. și Mag. 29 X 66 p. 6, R.l. 25 X 73 p. 3, Sc. 10 XII 75 p. 2; v. și *factor-cheie* 1974 (din *magazin* + *etalon*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 234) || *magazin-expoziție* –Magazin în care se expune și se desface o anumită marfă– „S-au aranjat și sunt în curs de deschidere și alte *magazine-expoziție* de mobilă în care cumpărătorul își alege ce-i place și așteaptă acasă piesele însoțite, unde e cazul, de tâmplari-montatori." Sc. 19 XI 64 p. 1. „În municipiul Baia Mare a fost dat în folosință un *magazin-expoziție* pentru prezentarea și desfacerea mobilei, precum și a accesoriilor și articolelor de decorațiuni interioare." R.l. 24 III 83 p. 5. „*Magazin-expoziție*. «Odată, o doamnă ne-a întrebat dacă este expoziție», spune râzând o vânzătoare din magazin." Ad. 27 IX 09; v. și R.l. 14 II 77 p. 5, 13 IV 77 p. 3 (din *magazin* + *expoziție*) || *magazin-model* „Ce înțelegeți prin *magazine-model?* –Magazine care – prin concepția constructivă și gradul lor de dotare, prin modul lor de organizare și folosire rațională a spațiului comercial, prin fondul de marfă destinat, cât și prin formele moderne de comerț practicate – asigură un nivel ridicat de servire pentru un număr mare de cumpărători și, implicit, realizarea unor indicatori economici superiori." R.l. 19 III 74 p. 1 (din

magazin + model); v. și *bază-magazin, depozit-magazin, porno-magazin, sex-magazin*

maghrebián, -ă s.m.f., adj. –Originar din Maghreb– „Nu sunt destul de *maghrebieni* pentru a se reîntoarce să trăiască acolo, comentează autorul, nici destul de francezi pentru a se simți bine în Franța." R.l. 4 III 82 p. 6. „Anterior, conform unei legi socialiste din 1982, cu cât familia unui imigrant legal *magrebian* era mai numeroasă (soții, copii), cu atât creștea și alocația familială de stat, astfel încât o familie de imigranți musulmani nu mai avea nevoie să muncească, având asigurate absolut toate condițiile de trai." R.l. 10 VI 83 p. 8. „printre cei audiați până acum se află doi români și un *maghrebian*." hotnews.ro 23 VI 09 [scris și *magrebian*] (din n.pr. *Maghreb* + *-ian*; cf. fr. *maghrébien*; PR sec. XX; DexX)

magíe s.f. || *magie albă* –Magie care nu face rău– „Întrebând-o [pe o ghicitoare] ce înseamnă *magia albă* și cum este ea practicată mi-a răspuns că există diferite ritualuri, în funcție de problemele fiecăruia, cu plante sau cu alte lucruri simple, la îndemâna tuturor [...] Cu talismane împletite pentru binele fiecăruia, desfacerea magiei negre și întoarcerea ei la cei care au produs-o, lumea vrăjitoarelor are regulile ei..." Cronica rom. 6 VI 02 p. 4. „toate acestea, numai cu ajutorul «*magiei albe*», nici una [dintre ghicitoare] nevrând să recunoască că ar practica magia neagră." evenimentul.ro 17 VII 09; v. și *magie neagră* 2002 || *magie neagră* –Magie care atrage spiritele răului și este menită să facă rău– „Dezleg de cununii, de boală, de necaz, de dragoste, de tot felul de făcături de *magie neagră*." Z. 20 II 98. „Standuri de magie albă la Romexpo [...] Dintr-un colț, practicantele de magie albă sunt supravegheate de o babă de 105 ani. E celebra Orjanta (se traduce: Urgenta), femeia care se ocupă cu «bengaia» – *magia neagră*." Ad. 30 V 02; v. și *magie albă* 2009 (din fr. *magie noire / blanche*; MDN, DexX)

magíster s.n. (înv.) –Titlu științific intermediar între cel de diplomat universitar și cel de doctor– v. *predoctorat* 1994 (din lat. *magister*; DexX – alt sens, MDN)

Maglév s. „Specialiștii japonezi lucrează la realizarea unui superexpres care va zbura în înțelesul direct al cuvântului la înălțimea de... 10 cm deasupra șinei cu o viteză de 630 km pe oră. Trenul a primit numele de «*Maglev*» de la primele silabe ale cuvintelor englezești «magnetic levitation» și va circula pe o pernă magnetică. Condus cu ajutorul unui computer, el se va deplasa lin și fără zgomot, fără să producă nici cea mai mică poluare a mediului înconjurător. Modelul automat al acestui tren-rachetă se află în prezent în curs de încercare." Sc. 10 II 81 p. 3. „Linia magnetică, adică trenul de mare viteză [chinezesc] *Maglev* – unic în lume, care străbate 40 de km în 8 minute și poate atinge o viteză de 400 de km pe oră." zf.ro 12 VII 10. „președintele JR Central (Căile Ferate Japoneze) a anunțat că intenționează exploatarea comercială a unui tren *maglev*, considerat a fi cel mai rapid tren din lume [...] Acesta funcționează pe baza levitației magnetice, utilizează câmpuri magnetice puternice pentru a-și asigura «plutirea» și a avansa. Spre deosebire de trenurile clasice, *maglev* nu are contact cu șina, ceea ce reduce mult frecarea și ajută la atingerea unor viteze incredibile – recordul oficial fiind de 581 km/oră. Costurile sunt, însă, foarte ridicate și, în ciuda performanțelor, nu mulți sunt dispuși să investească bani într-un astfel de proiect." gandul.info 15 II 11 (din engl. *Mag*[netic] *Lev*[itation]; Random House 1965-70)

magnetizábil, -ă adj. –Care poate fi magnetizat– „Pe patru cincimi din radiografiile creierului uman [...] B. a descoperit, la rădăcina nasului, o pată *magnetizabilă* de oxid de fier, cu proprietăți asemănătoare cu cele ale magnetitei." R.l. 6 III 84 p. 6. „Statele Unite și Japonia au avansat în ultimii ani în tehnica fluidelor *magnetizabile*, exploatându-le în chirurgie, în domeniul militar, transporturi, construcții, la antenele de comunicații și panourile solare." Bănățeanul 13 II 06 (din fr. *magnétisable*; PR; DN_3, DEX 98, DexX)

magnetocardiográf s.n. (med.) –Aparat cu ajutorul căruia se realizează magnetocardiogramele– „Un grup de oameni de știință și tehnicieni din domeniul producției de aparate medicale din R.P. Chineză au construit un *magnetocardiograf*. Acest instrument medical este considerat a oferi date de mai mare acuratețe decât electrocardiograful." R.l. 25 V 86 p. 6 //din *magneto-* + *cardiograf*; MDN, DexX//

magnetocardiográfic, -ă adj. (med.) –Realizat cu ajutorul magnetocardiografului– „Dat fiind că impulsurile magnetice diferă în raport cu starea patologică a inimii, măsurătorile *magnetocardiografice* permit localizarea zonelor suferinde din miocard, precizarea dimensiunilor acestora făcându-se cu o precizie de ordinul micronilor." I.B. 4 VIII 86 p. 8 //din *magneto-* + *cardiografic*; DexX//

magnetocardiográmă s.f. (med.) „Înregistrarea curenților produși de mușchii inimii, prin intermediul potențialelor ce apar la suprafața pielii, furnizează o electrocardiogramă, iar a câmpului magnetic în jurul torsului o *magnetocardiogramă*, respectiv magnetoencefalogramă." Cont. 28 V 77 p. 5 (din engl. *magnetocardiogram*; BD 1966; MDN, DexX)

magnetodiaflúx s.n. (tehn.) „[Aparatul] aducea mai degrabă cu partea de comandă a binecunoscutelor aparate Röntgen. Creatorii lui l-au denumit «*Magnetodiaflux*», pentru că produce unde electromagnetice. «*Magnetodiafluxul*» a fost întrebuințat pentru prima dată în medicină, la tratarea diferitelor afecțiuni." Sc. 24 I 65 p. 1. „se aplică o mare varietate de proceduri: [...] electroterapie cu curenți diadinamici, ionizări, *magnetodiaflux*, ultrascurte, solux precum și alte proceduri..." R.l. 21 II 84 p. 5. „Electroterapie, masaj, termoterapie, kinetoterapie, bioptron (terapia cu lumină), *magnetodiaflux*, laserterapie, saună și fitness sunt principalele proceduri de tratament utilizate în spitalul situat în apropierea Gării de Nord." Ev.z. 5 II 08; v. și Sc. 4 XI 81 p. 6, R.l. 15 VI 83 p. 5, I.B. 9 VI 86 p. 6 //din *magneto-* + *dia-* + *flux*; DexX//

magnetoelectrónic, -ă 1. adj. –Referitor la tehnologia care exploatează atât sarcina electronului cât și spinul lui, manifestate printr-o sarcină magnetică slabă. Spintronică– „De când sistemele *magnetoelectronice* sunt încontinuu miniaturizate, acest tip de cercetare a devenit tot mai important." adevarul.ro 27 VIII 02. **2.** s.f. –Tehnologia respectivă– „Fizicianul Neculai Plugaru a realizat studii de *magnetoelectronică* și spintronică, domeniile care vor genera materialele viitorului din industria electronică." G. 13 X 08 p. 8 (după engl. *magnetoelectronics*; cf. fr. *magnétoélectronique*)

magnetoencefalográmă s.f. (med.) –Encefalogramă înregistrată pe baza câmpului magnetic– v. *magnetocardiogramă* 1977. „cercetătorii au folosit o *magnetoencefalogramă* pentru a monitoriza activitatea cerebrală a 20 de voluntari, în timp ce aceștia priveau câteva tablouri dar și fotografii urâte ale unor orașe și au descoperit diferențe evidente între percepțiile voluntarilor asupra unor imagini pe care le descriau ca fiind «frumoase»." G. 25 II 09 //din *magneto-* + *encefalogramă*; cf. engl. *magnetoencephalogram*; DexX//

magnetográmă s.f. (tehn.) –Diagramă obținută cu ajutorul unui magnetograf– „Înregistrarea «*magnetogramelor*» necesită un izolament cu totul special: pereții încăperii din fotografie conțin cinci straturi de aluminiu și aliaje de aluminiu, bune izolatoare magnetice." Cont. 28 X 77 p. 5. „prin observarea diferențelor de magnetizare între cărămizi și sedimente, se poate observa subsolul, apoi *magnetograma* dă un plan precis al orașului." enigme.ro 14 III 08 (din fr. *magnétogramme*, rus. *magnitogramma*, engl. *megnetogram*, germ. *Magnetogramme*; L, OSRI; LTR, LGG, DTP; DN_3, DEX 98, DexX)

magnetoplán s. (cuv. engl.) „Oamenii de știință de la Institutul tehnologic al Universității Massachusetts (S.U.A.) au proiectat un tren al viitorului care va putea atinge o viteză maximă de 800 km pe oră, denumit «*magnetoplan*». Acest tren urmează să se deplaseze într-un tunel, ermetic închis, sub influența unor câmpuri magnetice." Sc. 18 X 74 p. 6. „Vagonul, care are aspectul unui fuselaj de avion, a fost numit de constructori *magnetoplan*, deoarece dispune de suspensie electromagnetică, ce îl ridică cu 11 milimetri deasupra șinelor." R.l. 24 V 86 p. 6

magnetoscóp s.n. –Aparat care înregistrează imagini și sunet pe un suport magnetic (bandă, disc dur)– v. și *videogramă* 1973, *videomagnetoscop* 1978. „Mini-video. O noutate în domeniul video: la 16 mai va fi pus în vânzare cel mai mic și mai ușor *magnetoscop* din lume. Este vorba de un videocasetofon cu dimensiunile 16,8-7,7-26 cm. Și cu o greutate de 2,5 kg." R.l. 22 IV 83 p. 6. „Această amintire mi-a stârnit dorința de a-mi repara vechiul *magnetoscop* ca să văd caseta de la Le Cheval Bleu, pe care am păstrat-o." Z. dum. 17 XI 06; v. și Sc. 27 IV 83 p. 5; v. și *videomagnetoscop* 1978 (din fr. *magnétoscope*; PR 1961; Dimitrescu, *Dr.2* 108, 122; DN_3, DEX 98, DexX)

magnetosféră s.f. –Partea externă a atmosferei terestre, în care câmpul magnetic exercită o acțiune preponderentă– „În Uniunea Sovietică a fost elaborat un program de studiere a *magnetosferei* terestre." Sc. 26 V 77 p. 4. „Vântul solar, care este compus din atomi puternic ionizați sau electroni liberi, interacționează puternic cu *magnetosfera*, iar unul dintre cele mai spectaculoase fenomene generate de această interacțiune este vizibil și de pe Pământ: aurorele polare." infonews.ro 18 V 07 (din fr. *magnétosphère*, engl. *magnetosphere*; DMN 1966, BD 1967; LGG; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

magnetostrictív, -ă adj. –Care produce deformarea unui corp sub influența magnetizării– „Generator de ultrasunete pentru alimentarea transductoarelor de ultrasunete de tip *magnetostrictiv* cu polarizare magnetică inițială." R.l. 21 VII 84 p. 4. „Material *magnetostrictiv* policristalin în diferite forme masive și procedeu de obținere a acestuia" jurnalul.ro 15 IV 09 (cf. it. *magnetostrictiva*; DN_3, DexX)

magnetotécă s.f. (tehn.) –Colecție de benzi magnetice înregistrate– „Pentru a nu lăsa să se piardă tradiția obiceiurilor caracteristice vieții la țară, oficiul cultural

al mijloacelor audiovizuale din Franța a hotărât crearea unei «*magnetoteci* naționale». Este vorba de înregistrarea pe bandă de magnetofon a relatărilor orale ale unor țărani bătrâni despre specificul unor străvechi îndeletniciri." Sc. 14 IX 79 p. 5 (din fr. *magnétothèque*; DMC 1970; DEX-S, MDN, DexX)

magnezític, -ă adj. –De magnezit– v. *microuzină* 1975 (din *magnezit* + *-ic*; DexX)

magnitúdine s.f. **1.** (geol.) –Grad de intensitate (a unui cutremur de pământ)– „*Magnitudinea* cutremurului, după Scara Richter, a fost estimată la 7,3." Sc. 6 III 77 p. 2. „În ziua de 9 martie 1979 [...] s-a produs în regiunea Vrancea [...] un cutremur cu *magnitudinea* de 4,4 (scara Richter)." R.l. 10 III 79 p. 5. „Indonezia, lovită de un cutremur de o *magnitudine* de 7,4 grade" Z.fin. 9 V 10; v. și Sc. 10 III 77 p. 5, 17 IV 79 p. 6. **2.** (astron.) –Grad de mărime– „Este vorba de o galaxie spirală, cu *magnitudinea* 15, care se află la o distanță de 400 milioane ani-lumină de Pământ." Sc. 5 VI 85 p. 5. „*Magnitudinea* este un termen din astronomie ce desemnează strălucirea unui obiect ceresc, fie el stea, planetă, satelit natural sau artificial, asteroid, cometă sau meteor." astronomic.ro 23 VII 09. **3.** (fig.) –Mărime, dimensiuni– „Despre eșecuri, Simion spune că nu au fost de *magnitudinea* succeselor." G. 24 III 08 p. 9 (din fr., engl. *magnitude*; LTR, LGG; DTP; DN, DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN, DexX – sensurile 1 și 2)

magót s.m. (zool.) –Specie de maimuță din nordul Africii și Gibraltar– v. *pop-corn* 1979. „Urcați muntele [Gibraltar] până ajungeți în rezervația maimuțelor; de fapt, e rezervație naturală, pentru toate dihăniile, dar singurele vizibile sunt maimuțele («*magoți*»)." Cat. 30 IX 08 (din fr. *magot*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

mahalagí v.i. (rar) –A se comporta ca la mahala– „înțepând, calomniind, *mahalagind* cu priviri distinse, făcând pe cucoana și dându-și mereu în petec." R.lit. 15 VI 72 p. 21. „o Mare Doamnă Actriță care *se mahalagește* într-o comedie cu mitocani pentru a face uitată imaginea sa de bătrână burgheză complexată" Cot. 25 IV 10 (din *mahala*; DexX)

mahrám s.m. (cuv. arab) „Talibanii au instituit nu numai obligativitatea fetelor de peste 12 ani și a femeilor de a purta burka, dar și de a umbla pe stradă însoțite de un bărbat din familie, denumit *mahram*." Av. IV / 02 p. 70, cit. de Stăncioi-Scarlat. „O altă îngrădire socială: indiferent de vârsta ei, o saudită nu-și poate obține pașaportul decât în prezența unui «*mahram*» (paznic sau tutore), care este fie soțul ei, fie, dacă e vorba de o celibatară sau văduvă, de un membru apropiat din familie." 9am.ro 26 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *mahram*)

maidanéz, -ă adj., s.m. (d. animale) –Fără stăpân– „Avio era un câine «*maidanez*» care, acum 6 ani cred, într-o noapte ploioasă, a intrat în casa noastră [...] murdar și lovit." "22" 15 V 92 p. 15. „Între forțele de ordine și militantele pentru protecția *maidanezilor* au avut loc altercații..." Ad. 21 IV 01 p. 1. „câței din categoria cunoscută sub denumirea generică de «vagabonzi», «*maidanezi*» sau, în limbaj european, «comunitari»." D. 1 VII 05 p. 18; v. și R.lit. 27 V 92 p. 21, R.l. 17 IX 93 p. 7, Ev.z. 16 XII 97 p. 16, Ad. 13 IX 01 p. 3 (din *maidan*; R. Zafiu în R.lit. 1 / 00; DexX, DEX 09)

mail s.n. (anglicism) **1.** –Serviciul de poștă electronică– „mesajele trimise prin intermediul serviciilor «*mail*» și «sms» au un destinatar clar, iar conținutul mesajului este puternic personalizat..." Ad. lit. și art. 12 IV 05 p. 11. „Posesori de carduri păcăliți prin *mail*" evenimentul.ro 2 II 09; v. și evenimentul.ro 20 VII 05, 8 VI 09 || *adresă de mail* „am intrat în posesia unei baze de date cu *adresele de mail* ale medicilor de familie." evenimentul.ro 14 XI 08. „Cum riști 12 ani de pușcărie spărgând *adrese de mail* la comanda soților geloși" adevarul.ro 5 III 11; v. și evenimentul.ro 20 VIII 08; v. și *forum* 2008 || *căsuță de mail* „Cum faci ordine în *căsuța de mail*" jurnalul.ro 25 VI 04 || *cont de mail* „Șantaj pe net: i-au luat ostatic *contul de mail*" adevarul.ro 17 X 11 || *pe mail* –Pe adresa de mail– „fotografii personalizate, care vor fi trimise celor dragi *pe mail*." evenimentul.ro 30 XI 10 || *pe mail* –Prin intermediul serviciului de mail– „Dan Diaconescu primește membri de partid *pe mail*" click.ro 28 VI 10; v. și evz.ro 19 IX 11. **2.** –Mesaj trimis prin serviciul de poștă electronică– „Am trimis un *mail* lui B. [...] și mi-a răspuns că..." evenimentul.ro 20 VII 05. „Polițist traumatizat la vederea unui *mail* vulgar primit de la șeful lui" adevarul.ro 7 I 11; v. și evenimentul.ro 4 XI 08, adevarul.ro 18 I 11. **3.** –Căsuță/cont de poștă electronică– „momentan, nu a fost prins hacker-ul care i-a spart *mail-ul* și contul de Facebook." adevarul.ro 13 IX 11 [pron. *méil*] (din engl. *mail*; DexX)

maimúță s.f. || *coadă de maimuță* v. *coadă*; v. și *om-maimuță*

mainstream s. (cuv. engl.) –Mișcare principală, curent dominant, grup larg acceptat– „au fost incluse în antologii alături de texte ale unor autori din *mainstream*..." Obs.cult. 23 VI 05 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cum vă poziționați ca autor? Sunteți *mainstream* sau underground?" Cot. 21 V 07 p. 24, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Alex G. este unul dintre fotografii *mainstream* la ora actuală." Cot. 20 II 09 p. 21; v. și G. 28 VII 08 p. 5, Obs.cult. 24 IV 08 p. 9, Cot. 30 IV 09 p. 18, R.lit. 23 X 09 p. 17, R.lit. 28 V 10 p. 5 [pron. *méinstrim*] (DEA)

Majilís s. (cuv. iranian) „Clădirea *Majilisului* (Camera deputaților), sediul guvernului și alte clădiri importante din Teheran au fost trecute sub controlul «forțelor revoluționare»." Sc. 13 II 79 p. 4. „Astfel, 127 de deputați din *Majilis* (Parlament), reformatori în majoritate, au adresat [...] o scrisoare deschisă ayatollahului Khamenei, liderul spiritual al Iranului." Nat. 6 VI 03 p. 12; v. și R.l. 13 III 79 p. 6, 29 V 80 p. 6, R.l. 18 VII 81 p. 6

majorétă s.f. –Tânără îmbrăcată într-o uniformă militară fantezistă care, integrată într-un ansamblu, deschide în pași de dans o manifestare sportivă etc.– „Tinerii au cântat și au dansat, alături de [...] un ansamblu de *majorete*." evenimentul.ro 6 VII 01. „Școală de *majorete*" Ad. 29 IX 03 p. 8. „Trupa de *majorete* a Universității de Medicină și Farmacie din Cluj domină Europa" G. 4 XI 09 p. 13 (din engl. *majorette*; cf. fr. *majorette*; MDN, DexX, DEX 09)

majusculát, -ă adj. –(Scris) cu majuscule– v. *cuvânt-problemă* 1972. „Aproape toți oamenii care lucrează într-un Minister sunt niște creaturi *majusculate*. În fața lor, vizitatorul-contribuabil se simte precum o nevolnică virguliță." Gaz. de Sud 15 I 09 (din *majusculă* + *-at*; DexX)

make-up s. (cosm.; cuv. engl.) –Machiaj al feței– v. *eye-liner* 1975. „cursul de *make up* conține: bazele machiajului, corecțiile feței, care sunt tipurile de fețe, corecții ale ochilor, nasului, buzelor, tipuri de camuflaje, tipuri de machiaje de zi, de seară, de ocazie, de mireasă" bestjobs.ro 4 V 10 || *make-up artist* –Machior– „În sezonul de toamnă-iarnă 2003-2004, ne asigură *make-up-artistul* A.A., albul de nea va fi eclipsat de explozia de culoare din jur, fie că e vorba de vesminte, machiaj sau de culoarea părului." Ad. 29 VIII 03 p. 7. „A.A., *make-up artist* L'Oreal" G. 19 X 07 p. 29; v. și Ad. 2 II 05 p. 5, R.l. 18 V 06 p. 32 [pron. *meicáp*] (cf. fr. *make-up*; DMN 1968; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

máki s. (culin.; cuv. jap.) „De la rețeta simplă și vegetariană de *maki* cu castravete (....) toate sunt absolut delicioase" BM IX 07 p. 126, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Maki*, adică rulou cu orez, învelit în alge" G. 4 IX 09 p. 16 (DexX – alt sens)

malagueño, -a adj. (cuv. sp.) „nu trebuie ratată răsfățarea papilelor gustative cu mâncărurile specifice andaluziene: supă *malagueña*, usturoi, orez cu pui sau cu iepure de câmp, creveți la cuptor sau fripți, cod cu roșii." Ad. 11 X 03 p. 3 [pron. *malaghénio*]

malaxáre s.f. (tehn.) –Acțiunea de a malaxa și rezultatul ei– „Scoarța de rășinoase și de fag poate deveni un excelent îngrășământ pentru agricultură. După *malaxare* și fermentare cu uree și superfosfați, coaja devine un compost-îngrășământ cu calități deosebite și foarte ieftin." R.l. 1 X 77 p. 5 (din *malaxa*; LTR, DT; DEX, DN_3, DexX)

malétă s.f. –Bluză pe gât– „Pulovere [...] fuste [...], *malete* [...] sunt vândute ca pâinea caldă." R.l. 8 XII 93 p. 9. „Sigur ai și tu în garderobă cel puțin o *maletă* pe gât, foarte simplă, pe care de obicei o porți, iarna, pe sub un pulover mai gros." unica.ro 13 X 11. „Fustă plisată să fie! Cele midi arată excelent cu tricouri sau *malete* originale și balerini, iar fustele maxi merg acompaniate de cămășute simple, cu nasturi și pantofi cu toc." unica.ro 3 I 12 (et. nec.; DexX)

malgașizáre s.f. –Acțiunea de adaptare la specificul malgaș– „Universitatea din Madagascar pe calea *malgașizării*" V.stud. 20 III 74 p. 13 (cf. fr. *malgachisation*; MNC 1973; DexX)

mall s.n. „Amplasat foarte aproape de centrul Capitalei, pe Calea Vitan, primul *mol* din România (din engl. mall) va fi deschis, potrivit termenelor prevăzute în proiect, în luna septembrie a acestui an. Dar ce este un *mol*? Conceptul, mai apoi materializarea lui concretă, a apărut în Statele Unite în anii '50: un loc în care oamenii să găsească tot ce au nevoie, la un moment dat, dacă vor să târguiască ori dacă vor să se distreze. Deci, pe lângă supermarketurile cu produse alimentare, aici se află magazine cu îmbrăcăminte, încălțăminte, electronice, articole de sport, bijuterii, dar și cafenele, restaurante, cinematografe, locuri de joacă pentru copii, bowling, cosmetică-coafură, altele." R.l. suplim. Obs. financiar 4 IV 99 p. IV. „nevoia de a ieși în week-end «undeva» a bucureșteanului, nevoie care umple *mallurile* și hipermarketurile și generează vizite prelungite la IKEA, chiar fără să se cumpere ceva." G. 25 XI 08 p. 10; v. și Nat. 13 X 99 p. 14, "22" 1 / 00 p. 1, Nat. 31 V 00 p. 3, "22" 27 / 01 p. 3, D. 11 V 01 p. 18, R.lit. 17 VII 02 p. 23, Ad. 16 III 02 p. 10, 10 IX 02 p. 3, 12 I 04 p. 6, 6 I 06 p. C1, D. 12 I 07, G. 20 III 07 p. 8, Cot. 24 III 07 p. 16, Ad. 12 IV 07 p. 21, jurnalul.ro 11 II 08, R.l. 19 VII 08 p. 25, 21 VIII 08 p. 13; v. și *climatizat* 2008, *credit card* 2000 || *mall de*

fashion „Complexul este un «*mall de fashion*» care va reuni sub același acoperiș zeci de branduri nou-intrate în România." J.nat. 18 III 08 p. 27 || *mall rat* „vizam aici orice mall pisi și *mall rat* (iar dacă tocmai ați omis ingenioasa legătură între acești doi termeni desemnați să ridiculizeze în mod finuț o anumită categorie de oameni, complet opuși dar la fel de periculoși pentru societate, please leave now)" forum.computergames.ro 24 I 09. „am un turn de cărți și n-apuc să le citesc la timp, așa că dacă tot îs *mall rat*, măcar să fac ceva cu cap" badpitzi.eu 10 VII 09 || *șoarece de mall* „O fotografie clară a firelor de care poate da dovadă până și un *șoarece de mol*" subiectiv.ro 9 III 07 [pron. și scris și *mol*] (Ciolan, *MC*; MDN, DEX 09)

mallarmeism s.n. (lit.) –Specific al poeziei lui Mallarmé– „Dar, desigur, nu trebuie să scăpăm din vedere deosebirea: *mallarmeismul* e pus în slujba unui lirism de tip claudelian." R.lit. 9 I 86 p. 9 (din n.pr. *Mallarmé* + *-ism*; DN_3, DexX)

mallorquin adj., s.m. (cuv. sp.) –Din Palma de Mallorca– „Deserturile *mallorqine* conțin un regal de fructe exotice și înghețată..." Avantaje IX / 02 p. 122, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Eu dintotdeauna am vrut să povestesc drama evreilor convertiți *mallorquini*, discriminați și umiliți de alți *mallorquini*, creștini." Ad.lit. și art. 684 / 03 p. 9. „Fuser trăiește în Palma de Mallorca, în insulele Baleare. Face parte dintr-o rasă de câini *mallorquini*, cunoscuți drept «cap de bestia mallorquin»." AS 2 XI 12 [pron. *maliorchín*]

malnutrít s.m., adj. –Care suferă de malnutriție– „22 de țări în curs de dezvoltare suferă încă de «lipsă gravă de alimente» și numărul *malnutriților* va crește de la 420-450 milioane de persoane, cât se estimează în prezent, la peste 600 milioane în următorii 20 de ani." R.l. 17 XI 82 p. 6. „Pe Terra trăiesc mai mulți obezi decât *malnutriți*" jurnalul.ro 21 IX 11. „Bebelușul *malnutrit* a decedat într-un spital din Craiova" adevarul.ro 6 XI 12 (după fr. *mal-nourri*)

malnutríție s.f. –Nutriție insuficientă. Subnutriție– „Statistici date recent publicității de către F.A.O. pun din nou în lumină o dureroasă realitate: existența, în unele zone ale globului, a *malnutriției*." R.l. 28 V 77 p. 6. „Aproximativ 40 milioane de copii din America Latină mor în fiecare an, ca urmare a *malnutriției* – a declarat, la Lima, G.B., reprezentantul în Peru al Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (F.A.O.)." Sc. 7 XI 82 p. 5. „Cinci cauze frecvente care pot duce la *malnutriție*" Ev.z. 25 II 10; v. și *gestoză* 2008, *radioprotector* 2012 (din fr. *malnutrition*; PR 1950; DN_3, DEX 98, DexX)

malprăxis s. „Primele plătite de personalul medical pentru asigurările de *malpraxis* (răspundere civilă în caz de greșeli medicale) sunt deductibile din impozit." Ad. 12 IV 03 p. 3. „Asigurările de *malpraxis*, adică pentru eventualele greșeli medicale, dau bătaie de cap doctorilor. Fără o astfel de poliță, medicul nu poate încheia contract cu Casa de Asigurări de Sănătate." G. 10 V 05 p. 3. „C.T., medic la penitenciarul Rahova, nu poate fi cercetat pentru *malpraxis* (greșeală medicală)." G. 24 VII 06 p. 1; v. și D. 26 III 04 p. 3, Ad. 14 X 04 p. 5, 22 I 05 p. 5, 13 VI 05 p. 3 (cf. engl. *malpractice*; DexX, DEX 09)

malțát, -ă adj. „Un loc important în bucătăria celor mici îl deține făina *malțată*, fabricată din făină albă de grâu grișată și extract de malț." Sc. 4 VII 69 p. 5 (din *malț* + *-at*; DEX 98)

malversațiúne s.f. (folosit mai ales la pl.) –Deturnare de fonduri, cheltuire frauduloasă a fondurilor. Malversație– „a demisionat la începutul anului în urma acuzațiilor de *malversațiuni* financiare lansate împotriva sa." R.l. 8 V 86 p. 7. „Bernard Tapie, arestat și închis pentru *malversațiuni* financiare..." Ad. 9 VII 01 p. 1. „*Malversațiunile* financiare din programul «petrol contra hrană»" R.l. 4757 / 05 (din fr. *malversation*; DN_3, DEX 98, DexX)

malware s. (inform.; cuv. engl.) –Software proiectat pentru a produce daune computerului, unei rețele de computere sau pentru a prelua controlul asupra lor– „Dacă le-ați cumpărat copiilor de Crăciun gadget-uri care se conectează direct la calculatorul de acasă, puteți să vă aflați în fața riscului ca PC-ul să fie infectat cu *malware*." G. 3 I 08 p. 15. „anumite tipuri de programe «răuvoitoare» (*malware*) s-au diversificat cu 500% în 2008..." G. 24 VI 09 p. 11. „email-urile nedorite pe care le primim nu conțin doar reclame, ci și link-uri pe care dacă le deschidem putem infecta calculatorul cu *malware*." ziare.com 15 VII 10; v. și ziare.com 28 II 11 [pron. *málueăr*]

mámă s.f. || *mamă-gazdă* –Mamă-surogat, mamă-purtătoare– „Embrionii rezultați sunt înghețați și trimiși înapoi în SUA, pentru a fi implantați în uterul *mamei-gazdă*." R.l. 22 XII 06 p. 20 || *mamă-purtătoare* –Mamă-surogat, mamă-gazdă– „o tânără orfană vrea să fie «*mamă-purtătoare*»" Lib. 10 II 04 p. 1 (după fr. *mère porteuse*; PR 1984) || *mamă-surogát* „*Mama surogat* este femeia care consimte să fie inseminată artificial cu sperma bărbatului dintr-un cuplu infertil [...] Mama purtătoare este o femeie care consimte ca embrionul obținut prin reproducere umană asistată medical să fie implantat în uterul său și să ducă sarcina la termen, să nască și să cedeze voluntar drepturile sale legale asupra produsului de concepție, în baza unui contract cu un cuplu infertil." Ad. 30 IX 04 p. 14. „asistenta sadică era considerată de funcționarii și șefii Direcției Generale de Protecția Copilului Bistrița-Năsăud *mamă-surogat* model." G. 25 VIII 08 p. 10. „dacă soția este aceea care nu poate face copii, a început să se recurgă la soluția «*mamelor surogat*», adică la inseminarea artificială – contra unei sume substanțiale – a unei femei care se angajează, în scris, să renunțe la orice drepturi asupra copilului după nașterea sa." R.l. 2 II 84 p. 6; v. și 7 VIII 84 p. 6, 30 IV 01 p. 14, Ad. 18 VII 03 p. 11 (cf. engl. *surrogate mother*, it. *madre surogato*; Dimitrescu, *Dr.2* 132, 142; PN 1985); v. și *bancă-mamă, cabină-mamă, companie-mamă, fată-mamă, femeie-mamă, firmă-mamă, navă-mamă, plantă-mamă, soție-mamă, vas-mamă*

mamút s.m. v. *arbore-mamut, corporație-mamut, emisiune-mamut, film-mamut, oraș-mamut*

manágement s.n. (ec.) –Știința organizării și conducerii întreprinderilor– „zilele acestea ne-a vizitat țara o delegație a Centrului de studii internaționale de *management* – care a reunit reprezentanți a 15 mari firme americane cu sediul la Viena." Sc. 31 X 75 p. 5. „«Adevărul» și «România liberă» vor avea nevoie în curând de o schimbare drastică de *management*. Până acum au trăit din capacitatea de adaptare a unor echipe vechi. Vor avea nevoie de oameni noi pentru probleme noi." "22" 8 / 93 p. 11. „Sindicaliștii din Opera Română din Cluj îl acuză pe directorul R.T. de prost *management*." Ad. 21 V 10; v. și R.l. 11 X 76 p. 6; v. și *autospecială* 2008, *bilă* 2005, *coach* (sensul 2) 2005, *consolă* (*de comandă*) 2003, *externaliza* 2003, *generalist* 2010, *implantologie* 1992, *industrie* (*industria transportului maritim*) 2005, *inteligent* (*imobil inteligent*) 2006, *lobbysm* 2003, *manager* 2007, *marketing* 1977, 1978, *master* 2008, *megaproiect* 2010, *neperformant* 2002, *POS*^{2} 2009, *postdoctoral* 2005, *teleeducație* 2000 (din engl., fr. *management*; PR 1921; DMN 1965; DP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

manáger s.m. **1.** –Administrator și coordonator al unei societăți comerciale, al unei reviste etc.– „Prin ce credeți că se justifică succesul «Evenimentului zilei»? În primul rând e datorat *managerului* său." "22" 25 II 93 p. 11. „SC Agrotransport Brăila Vest SA organizează concurs pentru ocuparea postului de *manager* al societății..." Ev.z. 12 I 95 p. 7. „*managerul* spitalului își dorește transferul, dar nu la mijlocul anului." Ad. 21 V 10; v. și Sc. 10 XI 82 p. 5, Lib. 11 VIII 97 p. 2, Ap. 5 / 98 p. 27; v. și *agreement* 1999, *airan* 2009, *brand* (*bran manager*) 2005, 2009, *cvasianonim* 2007, *electoralist* 2004, *expat* 2009, *groupie* 2009, *guler* (*gulere albastre*) 2006, *hotelier* 2010, *industrie* (*industria muzicii rock*) 2011, *linie* (*linie de credit / finanțare*) 1997, *lobbysm* 2003, *pachet* (*la pachet*) 2010, *politiciană* 2004, *profitabilitate* 1996, *programator* 2010, *respecializa* 2009, *scientologic* 1979, *showroom* 2009, *stimuloterapie* 2011, *store* (*store manager*) 2000, *targeta* 2006, *top* (*top manager*) 2007, *Wlan 2003* || *manager al cotidianului* „Sarcinile mărunte, de la așteptarea acasă a instalatorului la făcutul cumpărăturilor sau decorarea bradului de Crăciun par a fi prea mult pentru tot mai ocupații americani, care încep să recurgă în număr din ce în ce mai mare la «noile» servicii oferite de «*managerii cotidianului*». «Oamenii sunt extrem de ocupați [...] motiv pentru care serviciile oferite de noi merg foarte bine», susține tânărul întreprinzător Ezra Glass, care, la 25 de ani, a deschis o firmă de «lifstyle management»." Ev.z. 24 XII 07 p. 24 || *manager de audit* „Raluca S., *manager de audit* într-o companie, ajunsese să lucreze câte 16-18 ore pe zi." G. 28 IV 07 p. 1 || *manager general* –Director general– „dacă actualul *manager general* [...] nu ar fi declarat public că intenționează [...] să ceară aprobarea..." S. Fin, 6 VIII 07 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat. „l-a numit [...] în funcția de *manager general*..." mediafax.ro 18 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *general manager*) || *managerul orașului* „«*Managerul orașului*» ar fi un fel de director tehnic, cu atribuții mai largi, gestionar al unor proiecte și aflat într-o relație mai deschisă cu cetățenii [...] Instituția «city manager» funcționează într-un sfert din statele americane și în Olanda." Ad. 28 IX 04 p. 3. **2.** (eronat) –Exponent– „De ce tocmai unitățile cooperației de consum trebuie să se transforme în *manager* al prostului gust?" R.l. 21 XII 77 p. 2 (din engl., fr. *manager*; DMN 1950; DN, DEX 98 – alt sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX); v. și *femeie-manager*

manageriá v.t. –A conduce în calitate de manager– „credibilitatea reală a Guvernului în exterior este determinată hotărâtor de modul în care evoluează reforma și *se manageriază* economia și finanțele." J.nat.

8 VIII 97 p. 3. „L-am primit tocmai pentru modul de a *manageria* TVR Cultural, a spus Buzura." J.naț. 5 III 07 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Manageriază-ți* singură cariera!" unica.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 11 / 10; v. și TVR 19 XI 99 ora 20 (din *manager*; cf. fr. *manager*; Avram, A – 1994; DNAR var. *a managera* 1998)

manageriál, -ă adj. –Referitor la management– „Fiecare domeniu al asistenței medicale necesită sprijin financiar și *managerial* [...]" J.naț. 20 IX 97 p. 19. „a susținut că experiența *managerială* l-a ajutat..." J.naț. 5 IV 05 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat. „fosta echipă *managerială* de la «Petromin»" R.l. 27 II 03 p. 1 (din engl. *managerial*; DEX 98, MDN, DNAR 2000, DexX)

managerizá v.t., v.r. –A (se) transforma în manager– „Utilizând portițele oferite de o serie de legi stupide (sau mai rar, special întocmite așa), unii membri ai nomenclaturii se vor *manageriza*, devenind un fel de noi capitaliști..." "22" 14 IX 90 p. 2. „Pacienții își pot *manageriza* durerea pentru a-și îmbunătăți activitățile de zi cu zi administrându-și mai mult de un medicament." G. 12 II 08 (din *manager* + *-iza*; Uritescu, *CV* 85, R. Zafiu în R.lit. 11 / 10; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

managing director s.m. (cuv. engl.) –Gradul executiv cel mai înalt în cadrul unei corporații sau organizații. Alt nume pentru *chef executive officer* (CEO)– „M.G., *managing director* al filialei firmei în România" G. 13 IX 06 p. 5. „Monica V., *managing director*, Hill International" R.l. 20 VIII 09 p. 13

managing partner s.m. (cuv. engl.) –Gradul executiv cel mai înalt în cadrul unei firme de avocatură ori de contabilitate sau în cadrul unei corporații de nivel mediu. Alt nume pentru *chef executive officer* (CEO)– „C.T., *managing partner* la Compass" R.l. 4732 / 05. „Corina D., *managing partner* la ABC Human Capital." G. 7 IX 09 p. 8

mancúrt s.m. (cuv. rus.) „Cel care supraviețuia își pierdea complet memoria și devenea *mankurt*. *Mankurtul* era un rob perfect: nu cerea decât mâncare și ceva haine, executa orbește poruncile stăpânului, nu stătea cu nimeni altcineva de vorbă, și mai ales nu se gândea să fugă sau să se revolte." R.lit. 9 II 84 p. 20. „Nu știu ce gândește în aceste momente marele scriitor kirghiz Cinghiz Aitmatov, dar probabil simte că poporul său se află, din nefericire, sub apăsarea cumplitei parabole a mancurtizării, pe care el a creat-o într-un capitol din «O zi mai lungă decât veacul». Se știe cine erau *mancurții*, niște păstori-robi de cămile care nu mai aveau memorie datorită unui tratament criminal aplicat de stăpânii lor." Tin.lib. 19 III 91 p. 4. **2.** (prin extensie) –Orice persoană înrobită total și îndobitocită– „Oricum, *mancurții* se află printre noi și triumful lor va fi o rană pentru istorie." R.l. 16 II 91 p. 1. „Nepotelul a intrat pe mâna rușilor care i-au aplicat «reeducarea», i-au schimbat numele de familie cu unul rusesc – Voronin – cioroi pe românește, și l-au transformat într-un *mancurt* – nume care exprimă tipologia slugii resentimentare la adresa propriului neam." Z. 27 III 08; v. și "22" 47 / 95 p. 11; v. și Cot. 19 XI 08, Ad. 15 XII 08, Z. 11 III 09, jurnalul.ro 30 III 09, R.l. 30 IV 09, Gard. 18 V 09, 23 VI 09; v. și *mancurtizare* 1984 [scris și *mankurt*] (Uritescu, *CV* 93–94, Ciolan, *MC*, Ion Nedelea în *Crai Nou* 3 IV 09; Ciolan, *MC*; MDN, D3xX, DEX 09)

mancurtizá v.t. –A face să-și piardă sau a-și pierde identitatea– „se știe, popoarele care își uită obiceiurile, își uită istoria, își uita limba și nu o mai folosesc, dispar de pe fața pământului. Sau, cum s-a spus mai târziu, se «*mankurtizează*». Termenul a fost folosit de scriitorul Cinghiz Aitmatov, în romanul său «O zi mai lungă decat veacul»." R.l. 16 IX 05 [scris și *mankurtiza*] (din *mancurt* + *-iza*; Ion Nedelea în *Crai Nou* 3 IV 09; Ciolan, *MC*; DexX)

mancurtizáre s.f. –Supunere orbească, depersonalizare, îndobitocire– „regăsim în roman diverse forme și grade ale *mankurtizării* individului. Stafia mankurtului reapare unde nu te-ai fi așteptat." R.lit. 9 II 84 p. 20. „Nu există nici o lege care să interzică «*mankurtizarea*» conștiințelor." R.l. 11 II 94 p. 1. „Scleroza vremii noastre mă înspăimântă, ca o *mancurtizare*." Ad. 15 XII 08; v. și R.l. 16 II 91 p. 1, 26 X 94 p. 16, R.lit. 21 XII 04 p. 16, R.l. 16 IX 05, R.lit. 27 VI 08 p. 10; v. și *mancurt* 1991 [scris și *mankurtizare*] (din *mancurt*; Uritescu, *CV* 94, Ion Nedelea în *Crai Nou* 3 IV 09; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

mancurtizát, -ă adj. (d. un popor, o populație) –Supus total, alienat, îndobitocit– „Să recuperăm frații *mancurtizați!* Interviu cu profesorul Vasile Levițchi, poet și publicist din Cernăuți" Națiunea 38 / 91 p. 5. „Astăzi poporul nu mai vrea nimic. *Mancurtizat*, își iubește călăul" curaj.net. 21 VIII 06 (din *mancurtiza*; Ciolan, *MC*, Ion Nedelea în Crai Nou 3 IV 09; DexX)

mandála s.f. –Reprezentare simbolică, de obicei sub formă de cerc, a universului în budism și hinduism– „Agățate pe pereți, se succedau mantre, *mandale*, devize" Obs.cult. 23 X 01 p. 5. „Te uiți pe pereți și-ți fură ochii poze cu *mandale* colorate." G. 10 III 10 p. 11 (din fr., engl. *mandala*; MDN, DexX)

mandarín, -ă 1. adj., s.f. –(Referitor la) dialectul vorbit în nordul și sud-vestul chinei care stă la baza limbii oficiale– „Dacă cunoștințele vitale Chinei de azi (în IT și piețe financiare) sunt dublate de cunoștințe de limba *mandarină* (dialectul majoritar, care domină sistemul de educație publică), salariile cresc și mai mult." G. 22 IX 09 p. 7. **2.** s.m. –Înalt funcționar– „[În credința intelectualilor ei au] rolul formal de *mandarini*." R.lit. 36 / 93 p. 3. „Pompoșii *mandarini* de la Bruxelles și Strasbourg" "22" 12 / 01 p. 15 (din fr., engl. *mandarin*; DexX)

mándorla s.f. **1.** (culin.) –Băutură răcoritoare pe bază de migdale– v. *bitter* 1977 (din it. *mandorla* "migdală"; Dimitrescu, *Dr.2* 129, 142; Dimitrescu, *ERI*; DexX). **2.** (rel.) „Nimbul – cercul sau discul dimprejurul capului – și aureola (*mandorla*) – conturul elipsoidal sau circular care înconjoară o persoană în întregime – sunt simbolurile încetățenite nu doar în arta creștină, ci și în cea păgână, de la care creștinii au moștenit elemente ale vocabularului artistic și teologic. Aureola (*mandorla*) este nimbul care învăluie tot corpul, iar nimbul poate fi numit aureola capului." Lum. 15 V 08 (din it. *mandorla* "migdală")

maneá s.f., pl. *manele* „Turcismul *manea* face parte din categoria cuvintelor «reactualizate»: care păreau la un moment dat învechite, dar și-au dovedit vitalitatea reapărând, în mod surprinzător, ca termeni de uz curent [...] *Manea* putea apărea, acum câțiva ani, ca termen învechit, de explicat în subsolul unui text. În momentul de față, e folosit cu mare frecvență în limbajul familiar și, evident, în presă [...] Termenul e folosit pentru a desemna un anume tip de muzică actuală, un amestec autohton, fără pretenții artistice dar cu solid succes la o parte din public: o muzică cu rezonanțe orientale și țigănești, cu teme sentimentale și în limbaj semi-cult." R.lit. 25 X 00, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 00. „După o introducere plină de fior culturalo-lemnos, în scenă a intrat Andra, o manelistă cu haina lungă și lucioasă ca o focă. *Maneaua* se înscria în registrul banal..." Naț. 9 IV 01 p. 16. „biletele nevândute în ultima vreme, în ciuda afișelor mai mult decât colorate, mai mult decât decoltate care anunțau mega, super, ultra, para concerte de *manele*." G. 11 X 05 p. 11; v. și Naț. 24 XI 00 p. 2, 31 I 01 p. 16, Obs.cult. 12 III 02 p. 32; v. și *cocalar* 2008, *consumism* 2001, *dance* 2001, *figură* 2011, *mp3* 2006, *play-back* 2000, *țiganiza* 2006. **2.** (fig.; ironic-disprețuitor) –Activitate făcută după ureche, fără o pregătire temeinică și fără un plan– „Asistăm la o *manea* politică. Suntem singura țară din Uniunea Europeană care nu are o strategie postaderare" Cot. 20 I 07 p. 24 (Ciolan, *MC*)

manechín s.m. v. *femeie-manechin*

maneleánd s. –Țara manelelor– „*Maneleland*" Ad. lit. și art. 24 II 04 p. 6 (din *manele* + engl. *land*; Ciolan, *MC*)

manelésc, -eáscă adj. „Îmi place muzica, îmi place ritmul *manelesc*. Și am obosit să le tot apăr." D. 19 I 06 (din *manele* + *-esc*; Ciolan, *MC*)

manelí v.i. –A cânta manele– „*Au manelit* Vali Vijelie, Sorinel Puștiul..." Naț. 4 I 01 p. 16 (din *manele*; Ciolan, *MC*)

Manélia s. –Țara manelelor– „România a devenit «*Manelia*», tărâmul magic în care o anume muzică săltăreață plutește în aer..." Ad. 27 II 04 p. 4 (din *manele* + [Român]*ia*; Ciolan, *MC*)

manélic, -ă adj. (fig.) –Simplu ca manelele– „Reguli simple, *manelice*, pentru economia de piață și pentru studenții la economie." Naț. 24 XI 00 p. 2 (din *manele* + *-ic*; Ciolan, *MC*)

manelión s.n. –Revelion cu manele– „Lui Vali, Adrian, Florin sau lui Nicolae le va fi greu să-și justifice X5-urile numai cu drepturile de autor încasate de la *Manelioanele* TV." kmkz.ro 4 I 11 (din *manele* + [revel]*ion*; Ciolan, *MC*)

manelísm s.n. **1.** –Universul manelelor– „Azur a deschis drumul kitsch-ului de masă în România. Stilul lor a fost preluat după revoluție și statuat în retortele absconse ale *manelismului*." adevarul.ro 10 II 07. „Pentru lumea televizorului, ambasadorii succesului provin din alte teritorii: *manelism*, țigăneală, plesneală, decibeli, poale-n cap." adevarul.ro 28 IX 09. **2.** (fig.) –Lipsă de profesionalism– „Să ne mai temem de coborârea dezbaterii politice în *manelism* și fotbalism." adevarul.ro 2 V 07. „România este condamnată să nu iasă niciodată din acest *manelism* fiscal." adevarul.ro 30 VIII 10. **3.** (fig.) –Stil de viață al iubitorilor de manele– „manelele sunt acum reperul unui nou stil de viață: *manelismul*." evz.ro 8 VIII 09. **4.** (fig.) –Mizerie morală– „Nu există nimic în afară de educație în stare să scoată această țară din jeg, din mocirlă, din *manelism*, din prezent." adevarul.ro 11 IX 10. **5.** (fig.) –Prost-gust– „Greu de crezut că România ar fi putut oferi un spectacol la nivelul celui pus în scenă de vecinii sârbi, că ar fi putut demonstra altceva decât mimetism, telenovelism și *manelism*." adevarul.ro 26 V 08 (din *manele* + *-ism*; Ciolan, *MC*)

manelíst, -ă 1. (adj.) –Propriu manelelor– „însoțit de câte o domnișoară adeptă înfocată a stilului *manelist*." Ad. 29 VII 02 p. 2. „Cum să nu-și dorească maneliștii de la noi să se alinieze modei europene? [...] Și se aliniază nu doar în materie de «compoziții» *maneliste*, ci și în domeniul importurilor și adaptărilor hiturilor internaționale." jurnalul.ro 9 I 06. **2.** s.m.f. –Interpret de manele– „La nivel național există probabil câteva sute de «*maneliști*» a căror productivitate este de-a dreptul uimitoare: luna și albumul" dor.elite.ro 4 / 99, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 00. „Toți au auzit că mi-a făcut Costi piesele și mi-au zis: «Ah, cânți manele!». Nu sunt manele! Doar imaginea lui Costi, ca *manelist*, influențează stilul meu de muzică." Nat. 27 IV 02 p. 2. „Sumele strânse [...] sunt cel mai mare secret al oricărui *manelist* serios." Ev.z. 13 IX 09 p. 9; v. și Nat. 19 V 01 p. 2, Obs.cult. 7 VIII 01 p. 24, Ad. 2 II 01 p. 14, G. 11 III 08 p. 10; v. și *manelist* (sensul 1) 2006. **3.** –Iubitor de manele– „*Manelistul* mobil e de regulă foarte tânăr, are între 14 și 18 ani, gel în păr, șort din material sintetic și în picioare musai papuci." G. 9 VIII 06 p. 7 (din *manele* + *-ist*; Ciolan, *MC*; DexX) || *manelist-șef* (pol.) –Termen disprețuitor folosit pentru a desemna un politician de proastă calitate, cu influență în partid– „Liberalul Orban îl face *manelist-șef* pe Solomon" gds.ro 25 II 06. „Ce-a făcut criza asta din lupta pe contractele cu statul: finul lui Mitrea și *manelistul-șef* al PDL au ajuns să se încaiere, într-o comună din Gorj, pentru nici două milioane de euro. *Manelistul-șef* al PDL este I.C., zis «Bulgaru'»." kmkz.ro 17 VIII 10

manelístic, -ă 1. adj. –Referitor la manele sau propriu manelelor– „Maratonul *manelistic* «Petrecere pe stadion» este anulat pentru că nu se vând biletele." adevarul.ro 29 XII 01. „«Supărat sunt, Doamne, supărat», una dintre capodoperele genului *manelistic*." adevarul.ro 29 I 08; v. și Ad. lit. și art. 24 II 04 p. 6. **2.** –Propriu stilului de viață manelist– „Nu-mi plac absolut deloc maneliștii și când spun chestia asta mă refer atât la oamenii care ascultă manele, cât și la cei care se comportă *manelistic*, scuipând semințe și înjurând și purtându-se în general ca niște bădărani." adevarul.ro 12 XI 09. **3.** s.f. –Arta interpretării manelelor– „Un concert pe stadion, cu nume sonore în ale *manelisticii*, a strâns 4 (patru) plătitori de bilete, cu câteva săptămâni în urmă; nici pe stadion nu mai merg șușele ca altădată." Ad. 21 VII 01 p. 3 (din *manelist* + *-ic*; Ciolan, *MC*)

maneliză v.r. –A adopta stilul de viață și prostul gust al iubitorilor de manele– „Îmi place că orașul [Oradea] nu *s-a manelizat* ca altele..." adevarul.ro 30 VI 09. „se duce în Spania, pentru că «noi, pe litoral, mai mult *ne manelizăm* decât ne civilizăm»." G. 7 IX 09 p. 1. „Mă deranjează faptul că am înclinat balanța către incultură [...] *Ne-am manelizat* și de aceea tinerii noștri nu mai au niciun reper." adevarul.ro 1 III 10; v. și 8 VII 10, 29 XII 10 (din *manele* + *-iza*; Ciolan, *MC*)

manelizáre s.f. –Fenomenul de generalizare a stilului de viață manelist– „Împotriva *manelizării* României" D. 16 III 01 p. 19. „În fond, «becalizarea» merge mână-n mână cu «*manelizarea*» – sunt ramuri (uneori rivale) ale aceluiași trunchi..." D. 13 VII 06. „*Manelizarea* României prin uitarea și îngroparea culturii" jurnalul.ro 15 III 10 (din *maneliza*; Ciolan, *MC*)

manelizát, -ă adj. –Care a fost supus fenomenului de manelizare– „Costi Ioniță, cel *manelizat* până la ADN" R.lit. 25 VII 01 p. 18. „Detestă prostia, manelele și stilul de viață *manelizat*." adevarul.ro 25 X 10; v. și adevarul.ro 23 I 02, R.lit. 27 VI 08 p. 3 (din *maneliza*; Ciolan, *MC*)

manelofíl s.m., adj. –Iubitor de manele– „Zi de neagră deznădejde [...] *pentru manelofili*. Incredibilul s-a produs: maratonul lăutăresco-umoristic [...] a fost anulat." Ad. 16 VI 01 p. 3. „a dorit să afle care este pulsul țării, intenționând să-și asigure un electorat *manelofil*?" adevarul.ro 13 II 04 (din *manele* + *-fil*; Ciolan, *MC*)

manelós, -oásă adj. –Referitor la sau propriu manelelor– „Înspumat ca un șampon, M.M. a înfierat (scuzați) manelele prin toate metodele pe care le-a avut la îndemână. Printre alte propuneri stranii de interdicție, prohibiție, embargou ș.a.m.d., dumnealui își proptise arătătorul către opera *maneloasă*, acuzând-o că e «subcultură», adică un fel de înaltă trădare a decenței neamului." Nat. 26 I 01. „Manelistul Guță rânjind, încarnarea «Manelos spirit». Cu trimitere la «Fabulos spirit», brandul de țară. Ca să facă și mai clară maneaua, autorul a pus în stencil simbolul euro, al Mercedes, dolarul, sabia Ninja și... organul sexual feminin, pe post de papion pentru Guță. «Noi nu suntem chiar fabuloși, ci mai mult *maneloși*», crede Baldovin." gandul.info 8 VII 08 (din *manele* + *-os*)

maneloterapíe s.f. –Terapie care constă în audierea de manele– „i-a făcut *maneloterapie* ca să rămână pe masă și să nu se arunce pe fereastră..." G. 11 VII 08 p. 10 (din *manele* + *terapie*; Ciolan, *MC*)

manelúță s.f. –Diminutiv tandru al lui manea– „Îi băgăm un dans și-o *maneluță*..." jurnalul.ro 16 I 10. „petrecerile la iarbă verde cu mititei și bere – cu *manelute* și țopăieli pe asudatelea și pe surzitelea" revista-ecoul.com 1 V 11; v. și kmkz.ro 15 VIII 10 (din *manea* + *-uță*; Ciolan, *MC*)

manevrabilitáte s.f. –Însușire a unei nave, a unui vehicul de a fi manevrat– „Am enumerat pe scurt doar unele din numeroasele dispozitive atât de variate care asigură *manevrabilitatea* aparatelor și navelor cosmice, care le asigură posibilitatea de a manevra cu siguranță în întinderile nesfârșite ale Cosmosului." R.l. 16 X 69 p. 6. „Rezultatul utilizării pe scară largă a maselor plastice: diminuarea remarcabilă a greutății avionului, creșterea capacității de *manvrabilitate* a acestuia." I.B. 7 XII 85 p. 8. „O mașină cu totul nouă din toate punctele de vedere – motor, design, aerodinamică, *manevrabilitate* și ergonomie." Ad. 9 I 10; v. și R.l. 4 VIII 77 p. 5, 16 XII 81 p. 6, I.B. 10 III 83 p. 7; v. și *inteligent* (*sistem de tracțiune inteligent*) 2008, *vibroforeză* 1979 (cf. fr. *manœuvrabilité*; DT; DEX, DN_3, DexX)

manevriér s.m. (livr.) –Persoană care știe să manevreze cu abilitate (în politică)– „D.V., recentul biograf și comentator al lui Miron, se arată mirat de sciziunea dintre caracterul cronicarului, mare *manevrier* politic, și acela al operei, a unui moralist impresionant." R.lit. 16 VIII 73 p. 6. „Alecu Constantinescu, zis «Porcu'», văzut în epocă drept un «excelent *manevrier* politic» și aflat în fruntea mai multor ministere: Interne, Agricultură și Domenii, Industrie și Comerț." Ev.z. 14 V 09 (din fr. *manœuvrier*; DN_3 – alt sens, DEX 98, MDN, DexX)

mánga s. (cuv. jap.) „președintele juriului iubește poveștile despre războinari [...] Iar când sunt inspirate și de așa-numitele «*manga*» (benzi desenate japoneze), gen care îi stă la inimă, devin periculoase." Ad. 17 V 04 p. 4. „Dezvoltat până la stadiul de fenomen de mase, *manga* cunoaște o mulțime de clasificări: după gen, există «gekiga» (filme dramatice), «mecha» (cele cu roboți uriași), «dojinshi» (cele realizate neoficial, de fanii genului), «maho shojo» (cele cu eroine magice), ba chiar și «shojo-ai» și «shonen-ai» (povești de dragoste cu lesbiene, respectiv homosexuali). După categoriile de public, *manga* se împarte în «josei» (sau «redikomi») – adresat femeilor, «seinen» – destinatarii sunt bărbații, «kodomo» (pentru copii), «shojo» și «shonen» (se adresează adolescentelor, respectiv adolescenților)." G. 31 I 06 p. 7. „De ceva timp, în dicționarul hobbyurilor sale a intrat un nou cuvânt: *manga*, termenul dat de europeni și americani benzilor desenate de origine japoneză." G., suplim. Școala 23 I 08 p. II; v. și G. 31 I 06 p. 7, Economistul 9 II 06 p. VII, Obs.cult. 1 VI 06 p. 8, Cot. 10 X 06 p. 17, G. 31 I 08 p. 7, 21 XII 09 p. 16; v. și *anime* 2006, 2008, *hikikomori* 2007, *otaku* 2006 (cf. fr., engl. *manga*; Random House 1985-90, PR 1991)

mangaléz, -ă adj., s.m.f. –Din Mangalia– „Aflat la Mangalia, într-o vizită de lucru, președintele României a declarat, spre bucuria *mangalezilor* [...]" Cat. 10 VI 97 p. 5. „*Mangalezii* au precizat că prețul gigacaloriei este de 4 ori mai mare decât în anii trecuți la ei în localitate, o situație fără precedent în istoria Mangaliei." trombon.ro 1 XI 11 (din *Mangalia* + *-ez*)

mángo s.n. (bot.) –Fruct exotic originar din India, foarte răspândit în America Latină, de formă ovală, galben și aromat– „Obișnuiți să furăm fructe de *mango* de prin curți și să omorâm câini cu pietroaie pe străzile arzătoare ale Guacanayal-ei, pentru noi era imposibil să concepem o răsturnare mai crudă decât acea viață închinată principiilor." R.lit. 17 XI 83 p. 23. „Dacă nu-mi puteți da, la un preț omenesc, nectar de *mango*, dați-mi bragă." D. 136 / 95 p. 3. „Fructele de *mango* se numără printre puținele de origine asiatică notorii și printre europeni." Mon. de Suceava 1 VII 09; v. și R.l. 10 VIII 92 p. 4, 12 IX 92 p. 6 (din engl. *mango*; DGE; MDN, DexX, DEX 09)

mani pulíte sint.s. (cuv. it.; jur.) –Ancheta magistraturii italiene deschisă în febr. '92 împotriva corupției, în special în rândul oamenilor politici– „Evoluția mediatico-judiciară a operațiilor *mani pulite* îi pregătește pe judecători și pe gazetari să se substituie aleșilor politici." D. 91 / 94 p. 8. „Scandalul cunoscut de acum peste tot sub denumirea de «*mani pulite*»." D. 156 / 96 p. 14 (cf. *mâini curate*; DexX)

manierizáre s.f. (livr.) –Folosirea abuzivă a aceluiași procedeu, tipar etc.– „Mergând împotriva unei îndelungate *manierizări*, D.T. a semnalat cu discreție drama degradantă a acestei femei «descurcărețe»." Gaz.lit. 29 XI 62 p. 7. „Prin această *manierizare*, orientare din capul locului a scrisului, Filip Florian se instalează mai aproape de Fănuș Neagu decât de Eugen Barbu..." Cultura 30 X 08 (din *manieră*; DEX 98, DexX)

manifést s.m. v. *carte-manifest*

manipulá v.t. –A exercita dominație psihologică sau politică asupra unui individ sau asupra unui grup– „Unul dintre sloganurile acestei

perioade postpseudoinsurecționale este: *sunt manipulat...*" Mesager 6 IV 90 p. 3. „[Cheyenne] susține că tatăl său, Marlon Brando, prin tehnicile voodoo *i-a manipulat* fratele pentru a-i ucide iubitul." R.l. 13 VII 93 p. 11. „A ales regia pentru că, spune el, îi place *să manipuleze*, să stea în umbră." G. 16 X 07; v. și R.lit. 35 / 93 p. 1 (din fr. *manipuler*; V. Guțu-Romalo în *Hyperion* III / 93 p. 248; Dimitrescu, *Dr.* 172; MDN, DexX, DEX 09)

manipuláre s.f. –Influență ocultă exercitată asupra unei persoane ori a unui grup de persoane– v. *strâmb* (*a băga strâmbe*) 1995; v. și *beat* 2000, *becaliadă* 2009, *cotrocenizare* 2006, *filmic* 1985, *psihokinezie* 2009 || *manipulare genetică* (biol.) –Acțiunea de provocare a unei mutații genetice– „Un cercetător canadian [...] a întreprins o serie de cercetări privind *manipularea genetică* asupra puilor de găină în scopul accelerării creșterii [...]" R.l. 1 II 86 p. 6. „Un vierme minuscul poate trăi de șase ori mai mult decât durata normală a vieții sale dacă suferă anumite *manipulări genetice...*" Ad. 16 XII 03 p. 12. „Prin expresiile *manipulare genetică* și inginerie genetică se înțeleg acele tehnici care își propun să modifice genomul sau patrimoniul genetic al unei celule sau al unui individ, urmărind crearea de specii noi de plante și animale sau îmbunătățirea celor existente." profamilia.ro 29 X 03 (din *manipula*; pt. *manipulare genetică* cf. fr. *manipulation génétique*; DexX, DEX 09)

mántra s.f. (cuv. sanscrit) „membrii [sectei] Elta își începeau cursurile cu *mantra* Om-Mani-Pad-Me-Hum și apoi stăteau de vorbă cu extratereștrii, dacă aceștia transmiteau ceva [...] Eltiștii se adună la Casa de Cultură Luceafărul..." Ev.z. 20 VI 97 p. 6. „Ce înseamnă «*mantra*»? Etimologic, termenul se traduce astfel: Man = cu ajutorul gândirii iar Tra = a apăra, a proteja. *Mantra* este deci o formulă spirituală care ne apără de orice forță ostilă." Mag. 11 IV 07. „recitarea numelor «al-Qaida» și «Iran» a devenit un soi de *mantra*, de descântec politic. Guvernanții europeni care decid să sprijine militar SUA ar trebui însă să știe să distingă o *mantra* de descrierea reală a unei situații." R.l. 22 III 08; v. și *borborigm* 2010, *flexicuritate* 2007, *mandala* 2001, *yantră* 2004 (cf. fr., engl. *mantra*; MDN, DexX, DEX 09)

maracás s. (muz.) –Instrument muzical alcătuit dintr-o nucă de cocos în care s-au introdus pietricele sau nisip– v. *om-orchestră* 1975. „Grupul [Sarmalele reci] – tamburină: M.I., Z.A., *maracas*: S.R.". „instrumente de percuție cubaneze – claves și *maracas*." Tabu 31 III 09 [și *maracase*] (din sp. *maracas*; DJ; DN_3, DEX-S, DexX)

maradonist s.m. „Un ziarist francez și un afacerist arab victime ale *maradoniștilor*" Nat. 3 VI 00 p. 5. „«Maradona», o altă metodă de șmenuire se practică în sudul țării, prin București și Ploiești. «*Maradonistul*» este dotat cu legitimație falsă de la Poliție și cu bastoane reflectorizante, cu care oprește autoturismele sau TIR-urile cu numere străine. După ce îi flutură șoferului legitimația sub nas, îi cere acestuia să prezinte actele mașinii și valuta pe care o are asupra sa. După așa-zisa verificare a actelor și numărarea valutei, șmenarul returnează portmoneul și actele, nu înainte de a «rupe» o parte din bani." Ad. 5 VI 01 p. 19. „Românii care călătoresc în Cehia sunt sfătuiți să se ferească de «*maradoniști*» – infractori care, dându-se drept polițiști, îi deposedează pe turiști de bani și acte, după ce le-au cerut, chipurile, la control." Ad. 5 III 04 p. 7; v. și 8 III 01 p. 9, Z. 15 V 04 p. 9 (din *maradona* + *-ist*; R. Zafiu în R.lit. 21 / 05)

marál s.m. (cuv. turcic; zool.) –Specie de cerb care trăiește în Tian-Șan și munții din sudul Siberiei– „În unitățile zootehnice ale regiunii autonome sovietice Altaiul Muntos se desfășoară recoltarea [...] coarnelor de «*maral*», mândrul berbec de munte (sic!)" Sc. 9 XI 75 p. 3. „Cerbul *maral*, cu aria de răspândire în munții Iranului de nord, Munții Caucaz, nordul Afganistanului și Munții Turkmeniei, e ceva mai mare, având 135 cm înălțime și o culoare sur-gălbuie." Mon. de Suceava 10 III 08 (DexX)

maránta s.f. (bot.) „O materie primă rară. Așa poate fi considerată, pe bună dreptate, «*maranta*» (în limba engleză «*arrow-root*», adică «rădăcină în formă de săgeată»), o plantă care crește în insula Saint Vincent din grupul Antilelor Mici (zona Caraibilor). Uscată și măcinată fin, rădăcina acestei plante intră ca un ingredient de bază în prepararea sub formă de făină pentru sugari, cât mai ales în diferite tipuri de hârtie folosite la computere. Tocmai datorită raritătii sale, *maranta* constituie principala bogăție a insulei Saint Vincent, pe lângă industria turistică, pentru care este vestită." Sc. 23 IV 80 p. 5. „*Maranta* este o plantă de apartament, decorativă prin frunze, originară din America Centrală și de Sud, unde crește în mod spontan în adâncul pădurii tropicale umede, la umbra copacilor." gds.ro 24 VI 06 (cf. fr. *maranta*; planta și-a căpătat denumirea după numele botanistului italian Bartolomeo Maranta)

maratón s.n. v. *întrecere-maraton, meci-maraton, operație maraton, partidă-maraton, spectacol-maraton, ședință-maraton*

maratonístă s.f. –Femeie care participă la cursa de maraton– „O *maratonistă* care se antrenează în vederea Olimpiadei..." Ad. 10 II 04 p. 15. „Cea mai titrată *maratonistă* a României încearcă să-și câștige biletul pentru Atena" Z. 29 IV 04 p. 16 (din *maratonist*; cuv. este mult mai vechi)

marcáj s.n. (sport) –Acțiunea de a marca un jucător advers, împiedicându-l pe cât posibil să primească mingea– „În ultimele 10 minute din prima repriză, după ce s-a descătușat de vădita incomodare a *marcajului* sever practicat de oaspeți, Steaua a ratat [...] două ocazii de a deschide scorul." I.B. 30 VII 82 p. 3. „*marcajul* danezilor a fost sufocant. Rețineți cuvântul: sufocant – el a revenit și în transmisia de joi." I.B. 24 X 87 p. 7. „Steaua a punctat de două ori în nouă minute [...] profitând de lipsa de *marcaj* a fundașilor craioveni." Ad. 17 V 10; v. și Săpt. 13 VIII 82 p. 8, Fl. 20 VIII 83 p. 23, Sc. 2 XII 83 p. 6, Săpt. 14 IV 87 p. 8 (din fr. *marquage*; DEX, DEX 98, NODEX, DexX)

marcatór s.m. (sport) –Autor al unor goluri sau puncte pentru echipa sa– „M.S. a început un nou antrenament. Cu gândul la... Internazionale, cu dorința subînțeleasă de a fi cât mai des prezent pe lista *marcatorilor*." I.B. 12 VII 84 p. 3. „Doar 2 spanioli [...] fac parte din primii 8 jucători de pe lista *marcatorilor* actualului campionat spaniol." Săpt. 15 IX 85 p. 8. „Uite că am fost și *marcator*, și pasator." ProSport 17 II 09; v. și Sc. 29 VIII 87 p. 5, I.B. 16 IX 88 p. 7; v. și *intercluburi* 2009 (din *marca* + *-tor*; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX-S, MDN, DexX)

marcofilíe s.f. –Ștampilofilie– „Pentru cei mai puțin avizați «*marcofilia*» înseamnă studiul și colecționarea ștampilelor poștale. Această ramură a filateliei și-a găsit în ultima vreme din ce în ce mai mulți amatori și iată, ca urmare, că duminică 6 mai și în această direcție s-a produs un salt calitativ." Săpt. 11 V 79 p. 8. „*Marcofilia* sportivă românească în 1982..." Săpt. 6 I 84 p. 8. „Este vorba de o expoziție aniversară ce marchează 80 de ani de la prima expoziție sibiană de filatelie, așa că puteți admira colecții de istorie poștală, filatelie tematică, maximafilie, cartofilie, întreguri poștale, *marcofilie* și open." tribuna.ro 20 VIII 10 (din fr. *marcophilie*; MDN, DexX)

máre[1] adj. || *a se da mare* v. *da*

máre[2] s.f. || *mare leopardină* (meteor.) „Oamenii de știință sovietici au dat denumirea de «*Mare leopardină*» unor fenomene anterior necunoscute, care apar în urma unui taifun. În zonele pe unde trece taifunul, pe o suprafață de 200-400 kilometri rămâne pe apă o urmă cu temperatura considerabil mai scăzută în comparație cu cea din teritoriul acvatic alăturat. În zonele respective, temperatura apei nu este omogenă și are aspectul unor pete. Ei au stabilit că diferențele de temperaturi pot fi de 5,5 sau chiar mai multe grade Celsius. Formarea «*mărilor leopardine*» este explicată de cercetători prin aceea că mișcarea în spirală a taifunului ridică la suprafața oceanului apa mai rece de la fund, iar căldura de la suprafața apei este cedată atmosferei. Peștii care trăiesc în straturile de suprafață ale oceanului presimt schimbările de temperaturi și migrează în zonele unde nu există pericol. Peștii care nu au reușit să părăsească zona pier." R.l. 10 X 81 p. 6 (după rusă)

marée s.f. –Mulțime de oameni. Val– „Aș vrea să văd o *maree* de oameni care să strige..." C. 17 XII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; apare, alături de un adjectiv care numește culoarea dominantă a îmbrăcămintii participanților la un miting, la o manifestație etc., în creații efemere de tipul || *maree albă* „Greva laptelui, *mareea* albă [...] Iată câteva din titlurile care anunțau acțiunile de protest ale agricultorilor din Europa..." sfin.ro 9 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat || *maree oranj / portocalie* „*Maree oranj* – Riscăm să fim «înghițiți» de olandezi!" gsp.ro 2 VI 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Pentru o clipă am senzația că am ajuns din greșeală în Olanda: o *maree portocalie* mătură orașul." Cat. 25 VI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat || *maree roșie* „Veritabilă *maree roșie* de week-end în Poiana Brașov: îmbrăcați în tricouri purpurii cu sigla partidului [...] aproape 1000 de activiști pesediști [...] au debarcat încă de vineri seară în stațiune." G. 24 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat || *maree neagră* –Pânză de petrol care plutește pe suprafața mării, rezultată din accidente ale petrolierelor– „Calculatoarele și *mareea neagră*. Prognozarea evoluției pânzei de petrol a permis evitarea unor costisitoare și inutile mobilizări a mijloacelor de protecție de-a lungul coastelor (care nu au fost atinse de cleioasa pecingine neagră)." Cont. 16 III 79 p. 5. „O nouă tehnică de luptă împotriva «*mareei negre*» – un aspirator de 13 tone, care poate fi montat pe vapor, pe un ponton, într-un elicopter sau pe o macara. De concepție suedeză, acest aspirator uriaș este dotat cu o pompă de aspirat petrolul cu o viteză ce depinde de temperatura apei mării." R.l. 20 IV 81 p. 6. „Statele Alabama și Mississippi, din sudul

Statelor Unite, au decretat și ele stare de urgență având în vedere apropierea de coastele lor a *mareei negre* produse după explozia, la 20 aprilie, a unei platforme de foraj submarin, scufundate, două zile mai târziu, în Golful Mexic, la 70 km de țărmul SUA." agerpres.ro 1 V 10; v. și R.l. 11 VI 79 p. 6; v. și *biodegradare* 1984, *polmar* 1978 (sensul "mulțime", după fr. *marée*; *maree neagră*, după fr. *marée noire*; cf. engl. *black tide*; PR, DMC 1967; DEX-S, MDN, DexX)

márfă adj. inv. (arg. tinerilor) **1.** –Bun; frumos; de calitate– „Mi-am luat niște blugi *marfă*.". „*«Marfă»* l-a înlocuit pe «mișto» care, după cum se mai știe, poate, ținea locul unor: splendid, superb, bun la gust ș.a.m.d." "22" 7 / 00 p. 8. „«Mișto» și-a lărgit sensurile, a avut epoca lui de mare acoperire, iar acum a fost aproape înlocuit cu *«marfă»*, «cool» sau «beton»." Ad. 3 III 01 p. 1; v. și Clubul liceenilor 1 / 98 p. 27, D. 13 III 98 p. 2, Nat. 16 XI 99 p. 3. **2.** –De treabă– „Profa de mate e *marfă*, n-a picat pe nimeni." || *marfă de marfă* –Extraordinar, cu totul ieșit din comun– „Să ai video acum e fără importanță, dar atunci, când l-am cumpărat noi – pe sub mână, era *marfă de marfă* să ai așa ceva." Nat. 3 IV 99 p. 6. „vor fi prezente nume sonore. Din lipsă de spațiu nu le vom putea da pe toate, dar iată-le pe «cele mai *marfă de marfă*»..." Mag. 350 / 00 p. 10 (R. Zafiu în R.lit. 32 / 00; DexX); v. și *producție-marfă* || *marfă-pirat* „*Mărfurile-pirat* sunt produse cu mărci falsificate – de la aparatură electronică și medicamente până la produse chimice și piese de automobil sau pentru avioane." R.l. 29 I 85 p. 6. „Produse contrafăcute cu etichete originale [...] Profitul: sute de mii de dolari la un singur container cu *«marfă-pirat»*" Ad. 21 V 04 p. 1 //din *marfă* + *pirat*//

margarétă s.f. –Semn de forma unei margarete stilizate, corespunzător stelelor din industria hotelieră, care desemnează gradul de confort și de lux al unei pensiuni agroturistice– „[În pensiunile agroturistice] 7-24 euro/zi/persoană cazarea (în funcție de *«margaretele»* confortului)..."Ad. 10 IV 03 p. 7. „6 zile într-o pensiune agroturistică de 2-4 stele – pardon, *«margarete»*! – cu 5 nopți de cazare în camere single sau duble, plus micul dejun." Ad. 2 V 03 p. 3. „Prețul unui sejur este de [...] lei/persoană, în care este inclusă cazarea în unități de două-trei *«margarete»* și micul dejun." R.l. 16 V 03 p. 12

marginalizá v.t. (soc.) –A scoate pe cineva din funcțiile aparatului central de conducere, destinându-l unor funcții marginale– „Ați fost îndepărtat? îl întreb [pe Ion Iliescu]. *Marginalizat*, mă corectează. Vreau să spun trimis în provincie, cu treburi administrative de rangul doi." "22" 47 / 95 p. 16 (din *marginal*; DexX)

marginalizáre s.f. (soc.) –Excludere, îndepărtare către marginea societății– „Pe continentul latino-american există peste o sută de milioane de persoane care trăiesc în condiții de *marginalizare* socială și economică, relevă un comunicat al UNESCO." I.B. 5 IV 84 p. 8. „teoria *«marginalizării»* în istorie a românilor nu putea să lipsească [...]" Luc. 21 IV 84 p. 7. „Rezultate incerte ale programului angajare a tinerilor băcăuani cu risc de *marginalizare*" Z. de Bacău 17 III 10; v. și *ghetoizare* 1992, *guler* (*gulere albe*) 1992, *nomenclaturist* 1990, *rezistent* 1992, *taliban* 1998 (din *marginaliza*; cf. fr. *marginalisation*, engl. *marginalize*; PR după 1960, MNC 1968, DMC 1970, BD 1970; DEX 98, DexX)

mariachi s.n. (cuv. sp.) –În Mexic, muzician ambulant care se produce la festivități, la căsătorii etc.– v. *fiesta* 1975. „A plătit *mariachi* să-i cânte Alinei S." Cancan 19 I 09 [pron. *mariáci*] (cf. fr. *mariachi*; MDN, DexX, DEX 09)

mariáj s.n. (pol.) –Alianță, colaborare– „altă combinație politică, după *mariajele* cu formațiunile componente ale CDR..." C. 19 VIII 99 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „vechiul *mariaj* franco-german..." D. 1 III 02 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat (după fr. *mariage*; PR sec. XX; sensul nu apare în dicționarele curente)

marijuana s.f. –Amestec de frunze și flori uscate de cânepă indiană, folosit ca stupefiant– v. și *halucinogen* 1967. „Ei s-au făcut vinovați de introducerea în Suedia a unor masive cantități de haș, *marijuana* și chiar heroină." Sc. 12 VII 77 p. 6. „În anii '60, hipioții se refugiau în pădurile din nordul statului California pentru a crește plante de *marijuana*. Erau însoșiți de cultivatorii de *marijuana* medicinală – disponibilă numai pe bază de rețetă de la doctor –, dar și de traficanții mexicani de droguri." R.l. 18 V 10; v. și Cont. 14 XII 79 p. 4; v. și *amfetamină* 2007, *canabicultor* 1977, *captură-record* 1984, *decriminalizare* 1993, *iarbă* 1997, 2009 [pron. *marihuána*] (din sp., fr., engl. *marijuana*; DMN, PR 1950; D. Am.; El. Toma în E.R. p. 472–473, T. Șandru Olteanu în SCL 5 / 78 p. 609–610; Ciolan, *MC*; D. Am.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

marímba s.f. (cuv. sp.; muz.) –Instrument muzical asemănător xilofonului– „Detașamente de parașutiști în uniforme de gală prezintă onorul la trecerea mașinii prezidențiale, în timp ce orchestra de *«marimbas»* (instrumente tipic mexicane) execută melodii folclorice, pline de ritm și culoare." Sc. 10 VI 75 p. 2. „Elevul ia lecții de *marimbă* și pian și adoră muzica." Ad. 19 III 10; v. și R.l. 17 I 81 p. 6, Săpt. 18 XII 81 p. 10, 6 VIII 82 p. 7 (cf. engl. *marimba*; DJ; DN_3, DEX-S, DexX)

marinár s.m. || *marinar-pescar* –Marinar specializat în pescuit– „Ne cere grabnică asistență medicală pentru un *marinar-pescar* care a suferit un accident grav." Sc. 11 XII 65 p. 1 (din *marinar* + *pescar*) || *marinaro-pescăresc* –Cu elemente de marinar și de pescar– „Un alt aspect al colecției sunt modelele *marinaro-pescărești* [...] vesminte pentru strălucitoare recepții, dar și pentru orele plimbării cu cosnita într-o mână." I.B. 28 II 75 p. 8 (din *marinar* + *pescăresc*); v. și *femeie-marinar*

marinăríță s.f. –Femeie care a îmbrățișat meseria de marinar– „La bordul șalandelor «Razelm» și «Gârlița» [...] pot fi întâlnite și niște fete frumoase, ca toate fetele. Cele trei [...] sunt primele fete *marinărițe* din portul Constanța." R.l. 1 X 75 p. 2. *„«Marinărițe»*. Scriam nu de mult în rubrica noastră despre primele trei fete de la serviciul «Căi navigabile» al portului Constanța, care au devenit marinari pe o șalandă." Sc. 16 XII 75 p. 2. „*Marinărița* nu mai este singură, a ajuns în sfârșit acasă!" mondonews.ro 16 V 10; v. și *femeie-marinar* 1979 (din *marinar* + *-iță*; DEX 98, NODEX, DexX)

mariner s.m. (cuv. engl.) –Pușcaș marin. Greșit folosit în locul engl. amer. *marine*– „Nu știm dacă bătrânul măscărici, specializat în asemenea spectacole pentru trupele intervenționiste, a reușit să-i binedispună pe *«mariners»*." Săpt. 13 I 84 p. 2. „B.M. are 19 ani și jumătate. Fiu al unui director de colegiu din Port Angeles, el s-a înrolat în rândurile *marinerilor*." R.l. 16 I 85 p. 6; v. și Ev.z. 8 XII 92 p. 5 [pron. *máriner*] (MDN, DexX)

marinsorescián, -ă adj. –Specific scriitorului Marin Sorescu– „Pentru a ne lămuri asupra unui surprinzător spirit *marinsorescian* la D.V. criticul leagă prin fatalistul «sau» două citate." Săpt. 11 VIII 78 p. 3 (de la numele scriitorului *Marin Sorescu* + *-ian*; DexX)

marionetíst, -ă s.m.f. –Artist mânuitor de marionete– „Mii de spectatori de toate vârstele [...] au aplaudat evoluția *marionetiștilor* noștri..." R.lit. 26 I 84 p. 21. „Spectacolul [...] *marionetiștilor* bucureșteni a cunoscut o importantă afluență a publicului..." R.lit. 20 IX 84 p. 24. „de la București au venit doi *marionetiști* care i-au luat pe spectatori în lumea bâlciului lui Vasilache și al Mărioarei." R.l. 21 VIII 05 p. 2 (din *marionetă* + *-ist*; DN_3, DEX-S, DexX)

marker s.n. **1.** –Creion fluorescent, de diferite culori, folosit pentru sublinieri în text– „la articolul de la p. 6 făceam sublinieri cu *marker* verde." Obs.cult. 14 III 00 p. 6. **2.** –Indiciu, indicator– „simetria facială poate fi folosită drept un *marker* ce poate să prezică acest declin." G. 13 VIII 09 p. 12. **3.** (med.) –Element (trăsătură, genă, substanță etc.) care indică predispoziția la sau prezența unei boli– „La ora actuală nu există o terapie eficientă pentru sindromul Kaposi asociat cu SIDA [...] și nici nu s-a identificat vreun *marker* biologic cunoscut, care să ajute la diagnosticarea timpurie a bolii." R.l. 2 VII 96 p. 16. „20-50% din populație prezintă *markeri* serologici de infecție." Z. de Constanța 5 II 04. „Am făcut primul *marker* tumoral și a ieșit foarte bine. Urmez în continuare tratamentul și mă simt bine." AS 30 IV 07 p. 7 (din engl. *marker*; MDN, DEX 09 – sensul 1, DexX – sensurile 1 și 3)

márketer s.m. –Specialist în marketing– „Continuăm să publicăm opiniile oamenilor de marketing referitoare la «curajul» în publicitate. Răspunsurile vin din partea a doi *marketeri* hârsâiți în «mariajul» cu agențiile de publicitate." Cap. 30 V 02 p. 27. „Scriitorii agreați de *marketeri* sunt, de fapt, autori de branduri «la cheie»." S.fin. 6 VIII 07 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Adică este un melanj de designer, *marketer* [...] și om de vânzari." zf.ro 19 IX 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (engl. *marketer*)

márketing s.n. (anglicism; ec.) –Ansamblul tehnicilor și metodelor care au drept obiect stabilirea strategiei comerciale a unei firme, mai ales prin studiul pieței– v. *expoziție-test* 1976. „În cadrul Facultății de studii economice a Universității din Craiova s-a deschis cel de-al doilea curs de *marketing*-management internațional." R.l. 21 V 77 p. 5. „Promovarea *marketing-ului* la rang de știință a apărut odată cu generalizarea societății de consum. Asimilat tehnicilor de publicitate ieftină (reclama) până la începutul anilor '70, *marketing-ul* a devenit, odată cu apariția crizei, una dintre cele mai nobile funcțiuni ale întreprinderii. Astăzi el face apel la științe și tehnici dintre cele mai diverse." "22" 8 93 p. 12. „Rugăm de pe acum snobii să evite acest articol în care sunt lăudați doi artiști mainstream construiți de mașinării complicate de *marketing* etc." Cot. 9 I 07 p. 16; v. și R.l. 6 V 78 p. 5 (din engl., fr.

marketing; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 193–194, atestări din 1970; L. Seche în P.N. 2 / 74, citat din 1970; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; Dimitrescu, *Dr.2* 113; PR 1959, DMN; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

market-maker s.m. (cuv. engl.; ec.) –Entitate care, prin puterea pe care o are, determină tendințele ori prețurile pe piață– „există hipermarketuri ori supermarketuri – într-un cuvânt *market-makers*, cei care fac prețurile." J.nat. 2 VIII 07 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „lipsa competitivității pe piața bancară și absența unui *market-maker* redutabil..." zf.ro 23 IX 09, cit. de Stăncioi-Scarlat

marsúpiu s.n. –Sac ori scăunel, prins de umerii părintelui, atârnat pe piept ori pe burtă, în care sunt purtați bebelușii– „Multe cupluri tinere vin cu copiii, chiar cu plozi ținuți în cărut sau în *marsupiu*: la un concert cu plată nu li s-ar permite intrarea." Obs.cult. 31 VIII 06 p. 11. „[Bebelușul la trei luni] poate fi purtat în *marsupiu*, dar nu mai mult de o oră pe zi." adevarul.ro 21 XI 11; v. și adevarul.ro 25 XI 11 (din engl. *marsupium*; DexX)

marșá v.i. (franțuzism; lb. cultă colocv.) **1.** –A fi de acord, a se lăsa antrenat într-o acțiune– „Teleobservatorul, ca și telespectatorul, poate să creadă sau să nu creadă în buna-credință a celor doi soți «care nu s-au lăsat niciodată examinați de o comisie științifică», poate să *«marșeze»* sau să nu *marșeze*." Cont. 3 XI 78 p. 8. „Chiar dacă Rusia va fi invitată la FME [Fondul Monetar European], aceasta va fi o aderare pe bază de portofel, nu de creier, astfel că Moscova nu ar trebui *să marșeze* la aceasta, consideră Deliaghin." financiarul.ro 11 III 10. **2.** –A alege o acțiune dintre mai multe posibile– „Unii adolescenți au obiceiul să fure din magazine. Când se întâmplă așa, părinții trebuie *să marșeze* pe consecințe și să-i confrunte cu agentul de securitate al magazinului." Ad. 19 XI 09. „antrenoarea ei a considerat că prea multe fete concurează la crawl, așa că a determinat-o pe adolescentă *să marșeze* pe celelalte trei stiluri: spate, bras și fluture." Ad. 3 IV 10 (din fr. *marcher*; DEX 98, MDN, DexX – sensul 1)

marșrutizáre s.f. **1.** –Asigurarea circulației trenurilor de marfă fără opriri pe traseu– „Centrala noastră, împreună cu Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor, a stabilit ca în acest an să se treacă la *marșrutizarea* transportului pe calea ferată în aproape toate fabricile. Ce înseamnă aceasta? Prin măsura adoptată se asigură aprovizionarea în flux continuu a fabricilor cu sfeclă de zahăr proaspătă, evitarea staționărilor în vagoane..." R.l. 21 VIII 78 p. 4. **2.** (jargonul serviciilor secrete) *„Marșrutizare* era un termen preluat de la ruși și semnifica trimiterea unui agent într-o misiune asupra căreia el nu deținea întregul control, dar din care Securitatea spera să tragă anumite foloase." jurnalul.ro 11 I 06 (din *marșrut*; DEX, DN_3, DexX)

martír s.m. v. *erou-martir; oraș-martir*

mártor s.m. || *martor-cheie* –Martor a cărui depoziție este hotărâtoare– „ar fi putut să fie unul dintre *martorii-cheie* în procesul criminalului de război nazist Barbie, proces care urmează să înceapă." R.l. 11 II 84 p. 6. „uciderea fostului său asociat, *martor-cheie* într-un proces..." R.lit. 18 VII 08 p. 24; v. și Cot. 2 II 07 p. 4, R.l. 6 II 07 p. 8 (din *martor* + *cheie*); v. și *plantă-martor*

marúbo s., adj. inv. (cuv. amerind.) –Numele unui tip de indigeni din Amazonia– „Este a treia oară când expedițiile organizate de FUNAI sunt atacate de indienii *marubo*, unul din triburile cele mai ostile prezenței omului alb în această zonă a Amazoniei." R.l. 10 XI 75 p. 6 (DexX)

másă s.f. || *masă-birou* –Masă care servește drept birou– v. *bancă-pupitru* 1967. „*Masă birou* Toledo" Catalog Kika VIII 09 (din *masă* + *birou*; DexX) || *masă caldă* –Masă, tejghea încălzită pe dedesubt, pe care stau mâncărurile calde gata de servit– „În localul actualului depozit de vinuri [...] va funcționa un lacto-bar cu *masă caldă*. La 13 magazine vom instala *mese calde* pentru produse de patiserie." I.B. 14 VI 75 p. 4. „La capătul *mesei «calde»* am zărit casierița care și-a înăbușit pe loc un căscat." Sc. 5 V 78 [f.p.]. „Cu fiecare bon marcat la casă lăzile cu bere se golesc. Nu și vitrinele frigorifice sau *masa caldă*. Oare de ce?" R.l. 9 VI 81 p. 5 (din *masă* + *caldă*, după it. *tavola calda*; Dimitrescu, *Dr.2* 134, 142, *ERI*; DEX 98, DexX) || *masă-dulap* –Masă care servește ca dulap (pentru radio, televizor etc.)– „În lista noilor sortimente se numără: mese și scaune pentru balcon [...] *masă-dulap* pentru radio și televizor." Sc. 30 V 63 p. 4 (din *masă* + *dulap*; DexX) || *masă rotundă* –Reuniune politică, științifică etc. bazată pe principiul egalității între participanți– „Redactorul-șef [...] este invitat să participe la o dezbatere-*masă rotundă* cu tema..." Cont. 26 V 67 p. 4. „Sceneta a și prins, un număr de critici s-au și grăbit să aștearnă lungi foiletoane și să organizeze intime *mese rotunde*-triunghiulare, în care să laude cu glas înalt cursele salvării." Luc. 19 VII 79 p. 3. „El a menționat că opiniile sale prezentate în cadrul *mesei rotunde* sunt în nume propriu și nu reprezintă părerea BNR." Z.fin. 3 III 10; v. și R.l. 8 IX 79 p. 2 (după fr. *table ronde*; cf. engl. *round table* [*conference*]; PR 1955; DEX 98, NODEX, DexX) || *masă verde* (sport) –Masă în jurul căreia se așază oficialii unei federații sportive pentru a lua hotărâri în cazuri de abatere gravă de la regulamente– „Federația albaneză a decis să-i acorde titlul lui FC Tirana printr-o victorie la *«masa verde»* cu 2–0, penalizând-o pe Flamurtari cu patru puncte." Pro Sport 14 VIII 97 p. 6. „Formația spaniolă Villarreal a fost declarată câștigătoare la *masa verde*, cu scorul de 3-0..." Ad. 10 VIII 02 p. 11 (cf. fr. *table verte*; DEX 98, NODEX, DexX – alt sens)

mascalzone s.m. (cuv. it.) –Om de nimic, derbedeu– „Despre acest *mascalzone* dâmbovițean s-a scris până la sațietate." R.l. 3 VIII 93 p. 2. „Ha, ha, ha, ești un fenómeno, *mascalzone*." reportervirtual.ro 11 IV 10 [pron. *mascalțóne*] (cuv. este mai vechi, cel puțin din anii '30; Dimitrescu, *Dr.2* 134, 140; MDN, DexX)

mascará s.f. (cosm.) –Fard pentru gene, rimel– „Despre machiajul toamnei se spune că va folosi cu precădere *mascaraua* [...] Se mai spune că din trusa de machiaj va dispărea, nu se știe pentru cât timp, creionul dermatograf, fie el negru, maro, verde sau altfel. În compensație se va folosi, cu multă dexteritate, *mascaraua*. Talentul fiecăreia va fi dovedit de lungimea genelor. Lungime ajutată de conținutul obiectului sus-numit." Săpt. 24 IX 76 p. 8. „de mărțișor mai pe românește, el oferă doamnei sale [...] un parfum, un șal sau o lenjerie de corp fină-fină, un puloveraș, un ciorăpel, o *mascara* sau o pudră binemirositoare (ce visuri doamne!) sau una, sau alta sau măcar o floare." Săpt. 12 II 82 p. 8. „Adio *Mascara*! A apărut medicamentul pentru alungirea genelor" mediafax.ro 6 II 10; v. și Săpt. 21 I 77 p. 8 (din engl., fr., it. *mascara*; Dimitrescu, *Dr.2* 140; MDN, DEI, DexX)

mascarpóne s. (cuv. it.; culin.) –Tip de brânză cremoasă din Lombardia, folosită, în general, pentru dulciuri– „Medicii italieni au confirmat [...] prezența bacilului botulismului în *mascarpone*, o specialitate de brânză italienească." Ev.z. 12 IX 96 p. 5. „250 g brânză proaspătă de vaci (eventual *mascarpone*)" Av. XII 03 p. 128, cit. de Stăncioi-Scarlat. „50 g *Mascarpone*" Unica XI 05 p. 160, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Av. III 98 p. 70, VII 98 p. 75, R.lit. 7 / 98 p. 15 (it. *mascarpone*; Dimitrescu, *Dr.2* 129; PR, PL; Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR; MDN, DexX)

mascát s.m. **1.** –Hoț mascat– „Patron jefuit de trei *mascați*" Nat. 3 III 01 p. 7. **2.** –Polițiști din forțele speciale care poartă cagulă– „La vedere au fost scoși și *«mascații»* care patrulau pe ulițe, făcându-i pe țigani să se ascundă pe după garduri." Ad. 8 III 01 p. 9. „[Ambulanța] pleacă escortată de trei mașini ale Poliției, pline ochi de *mascați* și jandarmi." Ad. 16 III 01 p. 1. „Cunoscuți de oameni ca *«mascați»* sau «cagulați», polițiștii din cadrul DPIR sunt cei care fac greul în Poliția ieșeană. De la prinderea unui infractor periculos, urmărit general sau local, până la descinderea în anumite localuri, discoteci sau locuințe unde simplul polițist este depășit de situație, *«mascații»* intervin în forță acolo unde sunt solicitați." evenimentul.ro 15 V 03; v. și Ad. 22 II 01 p. 8, R.l. 21 IV 01 p. 9, Azi 21 XI 01 p. 9 (din *masca*)

máscă s.f. –Dispozitiv care acoperă sau protejează un obiect– „Matrița pentru injectat *masca* televizorului «Tonitza» și cea pentru injectat *masca*-ornament a radioreceptorului «Delta»." I.B. 14 X 63 p. 1. „Cumpăr urgent *mască* și ornament față Fiat 125 S." R.l. 2 VII 79 p. 4. „confecționează-ți dintr-un cearșaf drăguț o *mască* de chiuvetă." ziare.com 14 IX 09; v. și R.l. 16 III 82 p. 3, 18 VIII 83 p. 5 (din fr. *masque*, germ. *Maske*, rus. *maska*; DEX, DN_3, DexX)

mash s.n. (anglicism; publicitate) „După invazia panourilor și bannerelor publicitare pe străzile și în curțile bucureștenilor, *mash-urile* (n.r. – pânzele cu reclame) de pe fațadele blocurilor sunt una dintre cele mai avantajoase afaceri care «se văd» în Capitală." Ev.z. 12 IX 05 p. 22. „le-a zâmbit în permanență familiilor îndurerate, de pe un *mash* electoral." G. 19 XI 08 p. 3 [pron. *meș*]

mass-média s. (comunic.) –Totalitatea mijloacelor moderne de comunicare în masă a informațiilor– „realității sau imaginii lor, se substituie în mod progresiv puterea semnelor și a simbolurilor prin *mass-media*." R.lit. 14 V 73 p. 29. „Cartea, ziarul, radioul, cinematograful și televiziunea au devenit tot atâtea componente ale universului audiovizual, tot atâtea surse de informare și cunoaștere, denumite de specialiști *«mass-media»*." Sc. 25 XII 75 p. 2. „Maria Luisa Busi este una dintre cele mai familiare figuri din *mass-media* italiene, realizând și prezentând TG1, «telejurnalul de seară» al postului național de televiziune." Ad. 25 V 10; v. și Cont. 10 X 75 p. 12, R.l. 18 XI 81 p. 6; v. și *autodenunț* 2002, *efemerizare* 1973, *film-avertisment* 2009, *industrie* (*industria computerelor*) 2011, *ONG* 1998, *publicitar* 2001 (din engl. *mass* [communication] *media*; cf. fr. *mass-media*; PR 1965; Th. Hristea în LR 6 /

77 p. 592, VRC 278, M. Gheorghiu în Luc. 14 VII 79 p. 1, A. Bantaș în LL 3 / 92 p. 131-133; R. Zafiu în R.lit. 28 / 05; Stoichițoiu Ichim, *A*; DP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

mass-mediát, -ă adj. (comunic.) –Adus la cunoștința publicului prin mass-media– „De altfel, declarația absenței veleităților politice a Frontului Salvării Naționale era muzica de fond a scenei politice *massmediate* a începutului de an 1990." R.l. 7 III 91 p. 1 (din *mass-media*; Uritescu, *CV* 87)

máster s.n. (înv.) **1.** s.n. –Ciclu de studii aprofundate, între licență și doctorat. Masterat– „Aici se adunaseră vreo treizeci de actori din toate colțurile țării [S.U.A.] pentru a-și da *master*-ul în arta teatrală." R.lit. 3 IV 84 p. 24. „Din toamnă voi introduce *master*-ul, a anunțat Liviu Maior." "22" 15 / 94 p. 6. „Pentru un astfel de job, este necesar un *master* în management sau administrație" Ev.z. 31 III 08 p. 25; v. și "22" 35 / 94 p. 6; v. și *americanistică* 2010, *codirector* 2004, *distanță* (*masterat la distanță*) 2011, *studiu* (*studii aprofundate*) 1995. **2.** s.m. –Titlu universitar superior licenței și inferior doctoratului– „[Pentru pregătirea pentru doctorat] se vorbește acum și de cursuri urmate în timpul pregătirii, respectiv de obligativitatea prealabilă a titlului de master" Academica III 94 p. 6; v. și *bachelor* 2000, *neurobiologie* 2008, *trainer* 2009 || *master degree* v. *bachelor* 1995 (din engl. *master* [of Arts, of Science] din sistemul universitar american; cf. fr. *mastère*; PR 1986; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

masterál, -ă adj. „Program masteral în Construcție Politică și Analiză Electorală" Ad. 23 IX 03 p. 5. „Anul trecut, fiind acceptat în cadrul unui program masteral al uneia dintre cele mai cunoscute universități londoneze și având nevoie de bani pentru plata taxelor și cheltuielilor de întreținere, am considerat oportun să apelez și la această variantă de finanțare." D. 12 V 07 (din *master* + *-al*, după modelul *doctoral*)

masteránd s.m. –Student la cursurile de master– „studenți săraci, masteranzi, doctoranzi și fete lipsite de noroc..." Plai cu boi 1 X 00. „Monica Anghel, masterand la Academia de Poliție" Ad. 9 II 07 (din *masterat*, după modelul lui *doctorand*; DexX, DEX 09)

masterát s.n. (înv.) –Perioada studiilor pentru obținerea titlului de master– „Câți dintre acești studenți vor putea urma și cursurile celui de-al treilea modul, *masteratul?*" R.l. 26 V 94 p. 2. „La sfârșitul celor 2 ani de *masterat* sau 3 ani de doctorat [ne vom forma] o imagine clară asupra valorii și competenței lor [a centrelor de cercetare]." G. 24 IX 07 p. 15; v. și R.l. 1 IX 94 p. 2; v. și *bachelor* 2000, *cogniție* 2003, *distanță* (*masterat la distanță*) 2011, *doctoral* 2004, 2007, *gen* (*de gen*) 2007, *IDD* 2001, *inovativ* 2008, *normalian* 2006, *postuniversitar* 2010, *profesa* 2009, *supramolecular* 2007 (din *master*; după *doctorat*; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

masterclass v. (cuv. engl.; înv.) –Lecție de muzică, artă etc. pentru studenți avansați ținută de un mare artist– „Regizorul rus Nikita Mihalkov susține un *master-class* cu tema «Regizorul în două ipostaze»" R.l. 14 IV 07 p. 2. „am început să țin și *master-classes*..." AS 25 IV 09 p. 32. „Actrița franceză va susține și un *masterclass* la UNATC..." G. 20 V 10 p. 16; v. și G. 17 IV 07 p. 27, AS 26 IX 09 p. 23, R.l. 14 IV 10 p. 13, Ad. Lit. & art. 19 V 10 p. 5; v. și *performa* 2008 [scris și *mastercalass*] (cf. fr. *master class*; Random House 1950-55; PR 1983; MDN, DEX 09)

masteríță s.f. –Femeie care deține un titlu de master– „toate sunt în puținul timp liber, *masterițe*, doctorese, profunive, profetese." G. 10 IV 08 p. 10 (din *master* + *-iță*)

master-plan s.n. (cuv. engl.) –Plan general, program întocmit pentru atingerea unui obiectiv– „Prima etapă a *master-planului* vizează sensurile unice și culoarele unice pentru RATB." G. 29 IX 07 p. 16. „Chiar dacă Primăria va realiza toate proiectele prevăzute de *master-plan*, timpul de stat în trafic tot va crește cu 20 la sută" G. 16 IV 08 p. 2

mastopexíe s.f. (med.) –Intervenție care constă în ridicarea unui sân căzut prin fixarea lui de mușchiul pectoral– „Plasticienii pot efectua și *mastopecsii*, intervenții de ridicare a sânilor." Ad. 7 X 02 p. 10. „O operație de ridicare a sânilor (*mastopecsie*) costă între 500 și 1500 de dolari" Ad. 10 V 03 p. 7 [scris și *mastopecsie*] (din fr. *mastopexie*; cf. engl. ; DN_3, DexX)

mașínă s.f. || *mașină-capcană* –Mașină încărcată cu o bombă care, de obicei, este declanșată prin telecomandă sau printr-un ceas special– „O *mașină-capcană* a explodat sâmbătă la New Delhi, producând moartea a 8 persoane." R.l. 13 IX 93 p. 8. „Președintele Macedoniei a fost grav rănit ieri, la Skopje, de explozia unei *mașini-capcană* care a sărit în aer." Ev.z. 4 X 95 p. 5. „Atentatul din Abuja a fost comis de un kamikaze aflat la bordul unei *mașini-capcană*, anunță un oficial din cadrul poliției..." zf.ro 26 VIII 11; v. și R.lit. 29 / 94 p. 24, Ad. 31 VII 01 p. 13, 21 V 02 p. 13, 10 X 02 p. 12, 3 IX 03 p. 13, 22 IV 04 p. 1, G. 20 IX 07 p. 5 (din *mașină* + *capcană*, după fr. *voiture-piégée*; DMC 1969; DexX, DEX 09); v. și *avion-mașină*

mașiníst s.m. || *mașinist-actor* –Mașinist la teatru, care face figuratie– „Menționez, cu prețuire, jocul de scenă al muzicanților și deopotrivă pe acela al *mașiniștilor-actori*, admirabili în costumarea lor de cadru, în mișcarea lor sincronizată cu aceea a actorilor propriu-ziși." Cont. 9 XII 66 p. 4 (din *mașinist* + *actor*)

matadór s.m. v. *femeie-matador*

máte[1] s.f. (arg. elevilor) –Matematică– „Mihnea are un foarte bun profesor de *mate*.". „Anul trecut am luat 10 curat la *mate*." G. 12 XII 08 p. 11 (abreviere din *matematică*; Th. Hristea în R.lit. 15 / 81 p. 8)

máte[2] adj., s. || *ceai mate* (cuv. sp.) „Carlos se trezește devreme și își savurează ceaiul *mate*." Nat. 10 XI 01 p. 8. „Ceaiul din *mate* este mai mult decât o băutură. Unii îl consideră medicament, alții – un remediu contra obezității." 9am.ro 11 V 06 (DexX)

matérn adj. || *materno-infantil* –Pentru mamă și copil– „Ceea ce vedeți desenat pe calc va fi «mâine» Centrul *materno-infantil*, instituție medicală reprezentativă, cu sarcini de asistență medicală, de metodologie și îndrumare teritorială, de cercetare aplicativă și de învățământ." I.B. 16 III 74 p. 3. „În cadrul complexului spitalicesc din orașul Gh. Gheorghiu-Dej a fost dat în folosință un modern bloc *materno-infantil* cu o capacitate de 250 de locuri." R.l. 2 III 84 p. 5. „După 15 ani de așteptare, sunt șanse mari ca, în 2012, Severinul să beneficieze de un bloc *materno-infantil* nou-nouț" Ad. 5 V 10 (din *materno-* + *infantil*)

matifiánt, -ă adj. –Care are calitatea de a face mat (în special pielea)– „O soluție la îndemână în această situație, în afara aplicării cremelor matifiante (care reduc aspectul lucios al feței), o reprezintă masca-peeling cu făină de grâu." G. 28 IX 09 p. 12. „Astăzi vă voi vorbi despre fluidul hidratant *matifiant* Clarins, pe care l-am cumpărat din dorința de a găsi o cremă ușoară pentru tenul mixt, dar suficient de hidratantă." ztb.ro 15 XI 11 (cf. fr. *matifier*)

matól, -oálă adj. (arg.) –Beat– „Te-am văzut la recepție *matol* rău. Un senator *matol* e un fel de nimeni beat turtă." R.l. 17 II 94 p. 1. „Iar ai venit matol la meci!?" Ev.z. 25 I 05 (din țig. *mato* "beat"; DER; DEX-S, DexX; 123urban.ro; cuvânt mult mai vechi în română)

matriciál adj. || *imprimantă matriceală / matricială* v. *imprimantă*

matrițér s.m. v. *sculer-matrițer*

máus s.n. (cuv. engl.; inform.) –Dispozitiv periferic al computerului a cărui mișcare pe o suprafață plană antrenează deplasarea cursorului pe ecran– „Mare scofală Internetul ăsta. Am crezut o vreme că [...] e o invenție pentru cei care au prea mult timp, dar când am descoperit că-l pot citi pe Ioan Chirilă în ProSport doar apăsând de trei ori pe *mouse* am reconsiderat." Pro Sport 15 I 98 p. 13. „Concediile pot fi făcute printr-o simplă mișcare a *mouse-ului*..." G. 29 VIII 06 p. 6. „Mi-a răspuns imediat – când am deschis mailul țin minte că-mi tremura mâna pe *mouse*." Obs.cult. 15 IV 11; v. și Ad. de week-end 26 VII 02 p. 11, 15 IX 04 p. 4; v. și *clic* 2002, *copy-paste* 2004, *energiza* 2011, *hands-free* 2006, *joystick* 2004, *monitor2* 2004 [scris și *mouse*] (din engl. *mouse*; Zafiu, *D*; DEX 98, MDN, DexX)

máxi adj. inv. (modă) –(d. fuste, paltoane etc.) Foarte lung, până aproape de gleznă– v. *mini* 1974. „La Levi's abundă contrastele de culori, măsuri și proporții, cu haine strâmte, lungimi mini sau *maxi*, denim negru sau arămiu intens." G. 15 IX 07 p. 12 (din fr. *maxi*; cf. engl. *maxi*; PR 1966, BD 1968; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

máxiecrân s.n. (spect.) –Ecran gigantic– „Pe *maxi-ecranul* montat în Piazza del Popolo din Roma, la două noaptea, în fața a zece mii de spectatori, se retransmitea finala." Săpt. 30 VII 82 p. 12. „intenționase să monteze un *maxi-ecran* într-o piață din Roma, pentru ca meciul să poată fi urmărit atât de italieni, cât și de români, dar nu a fost susținut nici de primărie, nici de membri ai comunității la care a apelat." stiri.rol.ro 13 VI 08 (din *maxi-* + *ecran*; DexX)

maxigheátă s.f. –Cizmă foarte înaltă– v. *minijupă* 1967 //din *maxi-* + *gheată*; DexX//

maximafílie s.f. (filat.) –Colecționarea de cărți poștale ilustrate, cu timbre și ștampile pe o temă dată– „Expoziție. În orașul Portimao, important centru pescăresc și turistic din sudul Portugaliei, s-a deschis Expoziția de *maximafilie* Portugalia-România." R.l. 13 VI 79 p. 6. „Noutăți din domeniul emisiunilor poștale, expoziții, *maximafilie*, aerofilatelie întregesc acest număr [...] Dr. V.N. a fost reales președinte al *maximafiliei* mondiale." Săpt. 18 V 84 p. 8. „Cel mai mare premiu obținut de un român la o expoziție mondială de *maximafilie* a ajuns la Bacău" Z. de Bacău 5 VII 08; v. și Oblio 3 III 90 p. 15 (din fr. *maximaphilie*; DN_3, DEX-S, DexX)

maxipaltón s.n. –Palton foarte lung– „Lollobrigida, nu știu dacă știți, a apărut la

Londra cu o serie de *maxipaltoane*." Cont. 27 II 70 p. 6 (din *maxi-* + *palton*; cf. fr. *maximanteau*, engl. *maxicoat*; DMN 1970, BD 1971; DexX)

maxirecóltă s.f. (formație ad-hoc) –Recoltă foarte mare– v. *microcooperativă* 1972 (din *maxi-* + *recoltă*; DexX)

maxișáh s.n. (sport.) „Alte noutăți? Un bar de noapte și un club cu specific englezesc pe malul lacului Siutghiol, cinci terenuri cu *maxișah* [...] trei discoteci cu săli de audiție în Mamaia, 10 minibowlinguri, noi terenuri de sport, alte 25 jocuri mecanice în cluburile de distracții etc." R.l. 15 V 70 p. 2. „În stațiunea Neptun iubitorii jocului cu 64 de pătrate au posibilitatea să practice [...] *maxișahul*." R.l. 9 VIII 77 p. 5. „În locul vechilor leagăne scârțâietoare și tobogane ruginite au apărut un trenuleț (cu parcurs de 1,1 km), un teren de mini-golf, un lac de 800 mp pe care vor apărea și hidrobicicletele, terenuri de sport, jocuri cromatice, un *maxi-șah*..." Fl. 12 VI 87 p. 24; v. și R.l. 4 VI 71 p. 3 (din *maxi-* + *șah*)

maxitáxi s.n. (transp.) „Experimental, I.T.B. a introdus de ieri microbuzele de tip urban *maxitaxi*." R.l. 19 VIII 77 p. 5. „Liniile de *maxi-taxi* vor funcționa [...] după programul normal al unei zile de lucru." I.B. 30 IV 84 p. 7. „Licențele operatorilor de *maxi-taxi* au expirat la sfârșitul anului 2005" R.l. 10 I 06 p. 23; v. și R.l. 26 XII 77 p. 5, I.B. 18 VIII 77 p. 1, R.l. 12 VII 78 p. 5, Sc. 9 VIII 80 p. 2, I.B. 31 V 82 p. 4, 29 XII 83 p. 2-3, R.l. 20 XII 84 p. 4, Ad. 4 V 02 p. 2, 10 V 10 (din fr. *maxi-taxi*; DMN 1969, BD 1970; DEX 98, NODEX, MDN)

máya adj. inv. (cuv. amerind.) –Privitor la civilizația precolumbiană cu același nume din America Centrală– „Oamenii de știință stăruie încă în efortul lor de a elucida numeroasele enigme ale civilizației *maya*. Străvechii locuitori ai continentului american, mayașii sunt autorii unor uluitoare construcții." Mag. 9 II 85 p. 8. „Surprinzătoarea civilizație *maya*" Mag. 24 I 01. „Cel mai precis și mai bogat calendar elaborat vreodată în lume reprezintă doar unul dintre aspectele definitorii pentru moștenirea lăsată de civilizația maya, care și-a pus însă amprenta și pe artă, arhitectură și gastronomie, printre alte domenii din viața cotidiană din America Centrală și Mexic." mediafax.ro 17 XII 12 [scris și *maia*] (cf. sp., fr. *maya*; DN_3 – alt sens, DEX, MDN, DexX)

mayáș adj., s.m. –Maya– v. *maya* 1985. „Arheologii mexicani au descoperit un important sanctuar *mayaș*" realitatea.net 17 VIII 08 [scris și *maiaș*] (din *maya* + *-aș*)

mazilián, -ă adj. –Propriu (teatrului) lui T. Mazilu– „*Maziliană* prin excelență, această «Mobilă și durere»!" R.l. 28 IV 80 p. 2. „Situația internațională evoluând la fel de coerent ca sentimentele noastre, duminică seara mi-am permis – undeva, pe lângă Antim – să tratez «Taifunul de la Nagasaki» ca un montaj *mazilian*, derivat din încrucișarea «Hiroșimei, mon amour», cu «Anul trecut, la Marienbad»." R.lit. 22 XII 83 p. 17. „Montarea îi aparține regizorului ieșean I.S., care a îmbinat clasicul *mazilian* cu elemente din contemporaneitatea imediată. Textul lui Mazilu e respectat, dar mizanscena a plasat totul într-un studio de televiziune." Ev. 27 IX 06 (din [Teodor] *Mazilu* + *-ian*)

măciúcă s.f. (arg.) –Organul genital masculin– „Altă consoartă ofensată a pus la loc sigur colonelul soțului, legându-l de un balon cu heliu și trimițându-i-l la ceruri [...] *Măciuca* altui Cassanova a fost râșnită cu sadism într-un mixer de bucătărie." R.l. 28 V 94 p. 10 (DexX)

mălái s.n. (fam.-arg.) –Bani– „Dar «*mălaiul*» adevărat se face din dedicații [la nuntă]" Ev.z. 13 IX 09 p. 9. „Trei zile au durat controalele polițiștilor [...] Aceștia au luat «*mălaiul*» de la mai multe firme..." evz.ro 1 X 11 (DexX; sensul e mult mai vechi)

mănúșă s.f. (gosp.) || *mănușă-răzătoare* (gosp.) –Tip de mănușă cu dosul aspru, care funcționează ca o răzătoare– „Lista noutăților e atât de lungă: *mănuși-răzătoare*, care curăță cartofi noi." Cont 28 X 60 p. 10 (din *mănușă* + *răzătoare*)

mărturíe s.f. v. *carte-mărturie*

mărțișór s.n. v. *felicitare-mărțișor*

măslinár s.m. –Culegător de măsline– „385 de «*măslinari*» au plecat în Toledo" G. 11 I 07 p. 7; v. și *căpșunar* 2004 (din *măslină* + *-ar*; DEX 98, DexX, DEX 09 – alt sens)

măsúță s.f. || *măsuță-jardinieră* „Pentru camere luminoase, se poate propune o *măsuță-jardinieră* în mijlocul căreia, într-o tăietură special practicată, punem un recipient de tablă umplut cu pământ de flori și plantat în consecință." Mag. 22 XI 69 p. 6 (din *măsuță* + *jardinieră*)

mână s.f. || *mâini curate* –Ancheta magistraturii italiene deschisă în februarie 1992 împotriva corupției, în special în rândul oamenilor politici– „Dosarul «*Mâini curate*» [...] poate să ducă la o veritabilă lovitură de grație dată clanurilor politice." "22" 25 II 93 p. 16. „Ancheta «*Mâinilor curate*» se strânge din nou în jurul foștilor demnitari italieni acuzați de corupție." R.l. 18 V 94 p. 9. „Când ne gândim la operațiunea *mani pulite* (cu *mâinile curate*), nu trebuie să ne vină în minte imaginile stereotipe cu împușcături și mafioți [...] De fapt, *mani pulite* a vizat corupția politică: finanțarea partidelor, mita mascată, fonduri speciale pentru cumpărarea politicienilor, dubla contabilitate, chestiuni de acest fel care au reușit să dărâme un sistem politic." D. 24 III 06 p. 4; v. și R.l. 26 III 93 p. 5, R.l. 28 II 02 p. 8, Ad. 7 V 03 p. 13 (trad. în rom. a sintagmei italiene *mani pulite*; Dimitrescu, *Dr.2* 135, 141, 142) || *mâini murdare* –Corupție– „*Mâini murdare* și la Londra. Suflă vânt de corupție tipic italiană și la Londra, anunță ziarul «The Guardian»." R.l. 22 III 93 p. 3. „am impresia că tânăra speranță a Parchetului a fost adusă la București nu pentru a declanșa operațiunea «mâini curate» ci pe aceea a «*mâinilor murdare*»." (după *mâini curate*; DexX)

mânárí v.t. (fam.) –A aranja, a falsifica– „2086 de licitații publice din 2009 *au fost* «*mânărite*»" Cap. 21 X 09. „O altă ciudățenie descoperită de Fisc o reprezintă pierderile uriașe raportate de companiile petroliere, în ciuda creșterilor de preț. Prin urmare, acestea vor fi luate la bani mărunți, pentru a depista dacă actele contabile nu *au fost* «*mânărite*»." libertatea.ro 27 I 11 (din *mână*; DexX)

mânăríe s.f. (fam.) –Matrapazlâc, șarlatanie– „în Mureș, polițiștii de la Pașapoarte sunt implicați în emiterea unor acte false, iar dacă ne gândim că ancheta este abia la început putem spune că, în curând, se vor găsi astfel de «*mânării*» și în cadrul altor unități." Nat. 15 II 99. „Cum se cheamă atunci *mânăria* prin care o fabrică ce valora câteva sute de milioane de euro a fost vândută de către colecționarul pesedist la prețul unei tabachere de argint..." G. 1 II 06 p. 12; v. și Ad. 26 II 01 p. 9, R.l. 4 VIII 05 p. 4, Acasă TV 19 I 06 (din *mânări*; DexX)

mânărít, -ă adj. (fam.) –Aranjat, falsificat– „Acțiunea de revendicare a imobilului și a terenului aferent [...] a fost înaintată în baza unor acte *mânărite*..." Ad. 26 VII 01 p. 14. „peste tot o mireasmă pătrunzătoare de non-combat, mai proaspătă decât cea a gazonului unui meci mânărit." gandul.info 7 XII 12 (din *mânări*)

mânuitór s.m. v. *actor-mânuitor*

McDonald's s. –Numele unei serii de restaurante de sorginte americană, rapide și ieftine– „[Coada] nu e la Lenin, ci la *Mac Donald*." Luc. 19 / 93 p. 4. „Compania *McDonald's* a raportat un profit trimestrial mai bun decât se aștepta. Reprezentanții lanțului de restaurante fast food au declarat că vânzările au crescut la nivel mondial..." ziare.com 21 IV 10 [pron. *măcdónalds*] (cf. fr. *McDonald*; MNC 1986)

mcdonaldizáre s.f. –Fenomen de organizare a societății în funcție de imperativele eficienței, primatului cantității asupra calității, previzibilității (standardizării) și controlului la care este supus individul– „Chiar dacă *mcdonalizarea* va continua să se accentueze, sper că veți urma sfaturile date [...] pentru a protesta împotriva celor mai nefaste efecte ale acestui fenomen și pentru a le atenua." Obs.cult. 22 IV 03 p. 16. „Globalizare, *McDonaldizare*, multiculturalism, soaps, cultură populară, Hollywood ar fi doar câteva repere identitare ale Americii, care îi mulțumesc pe unii și îi irită pe alții." Obs.cult. 13 I 04. „restaurantele McDonald's îmi oferă hrana preparată în funcție de imperativele eficienței («cel mai confortabil mod de a trece de la starea de a-ți fi foame la aceea de a fi sătul»; v. George Ritzer, «*Mcdonaldizarea* societății», Ed. comunicare.ro, București, 2003, trad. de Victoria Vuscan, p. 26), calculabilității («punerea accentului pe aspectele cantitative ale produselor vândute – mărimea porției, costul –, și ale serviciilor oferite – timpul necesar pentru a obține produsul», p. 26) și previzibilității («siguranța că produsele și serviciile sunt tot timpul aceleași indiferent de loc», p. 27)." Cultura 25 I 07 (după engl. *McDonaldization*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

mcjob s.n. (cuv. engl.) „Că trăim într-o societate a ecranului, într-o cultură a vizualului și a manipulării prin imagine («virusul evenimentelor mass-media»), că televiziunea livrează infotainment, docudrame și a transformat realitatea în divertisment (conceptul de neoteleviziune al lui Bourdieu), că trăim tot mai mult în legile web-ului: abolirea distanței și informația instantanee (hiper-realitatea culturii virtuale), că identitatea se construiește în supermarketul cultural care ne oferă și «paralizia opțiunilor» nelimitate etc., etc., toate acestea nu țin decât de postmodernitatea postindustrială, de acel atât de expresiv concept de McWorld în care proliferează *McJoburile*." R.lit. 1 II 03 p. 5. „Firma internațională McDonald se luptă să scoată din dicționarele limbii engleze cuvântul *mcjob*. Regele fast-food-ului n-are cum să fie mândru de definiția acestui cuvânt, intrat în 2001 în Oxford English Dictionary: «o muncă prost plătită, fără șanse de promovare, nestimulatoare, în special din sectorul serviciilor». De fapt, cuvântul circulă în engleză încă din anii '80 și se pare ca a fost inventat de ziariștii de la «Washington Post»" R.lit. 15 VI 07 p. 29; v. și *hikikomori* 2007 [pron. *măcjób*]

mecatrónică s.f. –Mecatronică– „*Mecanotronica* va reprezenta industria anilor 1980-2000…" R.l. 2 X 82 p. 6 s.f. „Termenul de *mecatronică* a fost brevetat în 1972 de către japonezi și definește fuziunea tehnologică dintre mecanică-electronică-informatică. Filozofia *mecatronică* marchează saltul de la ingineria tradițională, secvențială, la ingineria simultană sau concurentă adică paralelă." Obs.cult. 20 XI 01 p. 32. „la Universitatea Politehnică s-a organizat o expoziție de *mecatronică*." Ev.z. 9 III 02 p. 5. „Universitatea Politehnica din București își prezintă facultățile: Inginerie Mecanică și *Mecatronică* și Ingineria Sistemelor Biotehnice" G. educațional 23 II 06 p. IV; v. și Ad. 4 V 04 p. 4 [și *mecanotronică*] (din engl. *mechatronics*, fr. *mécatronique*; PR 1985)

mecatronician s.m. –Specialist în mecatronică– „Cele mai noi profesiuni pe care le vor îmbrățișa copiii noștri au (cel puțin la ora actuală) nume exotice și stranii: *mecatronicianul;* plasturgistul; agentul de întreținere a microsistemelor informatice; creatorul de pagină video text; creatorul de mărci comerciale; acvaculturistul; conecticianul; biotehnologistul; creatorul de jocuri." Săpt. 3 XII 85 p. 2 (cf. fr. *mécatronicien*)

mecatroníst s.m. –Specialist în mecatronică– „Tehnician *mecatronist*" J.nat. 7 VI 02 p. 4. „Am făcut 5 ani la frecvență redusă și am terminat specializarea tehnician *mecatronist*" adevarul.ro 13 VI 11 (din fr. *mécatroniste*)

méci s.n. (sport) || *meci-cheie* –Meci foarte important– „În etapa viitoare, două *meciuri-cheie* în Capitală." Sc. 21 XI 75 p. 3. „Sportul Studențesc, în *meciul-cheie* al rundei, n-a realizat decât 1–1…" I.B. 11 IV 85 p. 7. „Era un *meci cheie* pentru că, în cazul unei înfrângeri, exista pericolul să ieșim chiar și de pe podium." Gaz.sp. 13 V 10; v. și I.B. 13 III 76 p. 7, Sc. 13 VII 82 p. 3, I.B. 10 VIII 83 p. 7, 18 III 87 p. 2 (din *meci* + *cheie*; DexX) || *meci-derbi* –Meci între principalii pretendenți la titlu– „Din programul finalelor nu va lipsi, firește, obișnuitul *meci-derbi* al categoriei ușoare, C.C. – P.D." Sc. 9 X 74 p. 5. „*Meciul-derbi* al diviziei A la handbal care a avut loc la Baia Mare nu ne-a prilejuit o nouă surpriză." Sc. 10 X 78 p. 5. „Este un *meci derbi* la oricare dintre disciplinele sportive și sper să producem surpriza…" Ad. 24 X 09; v. și R.l. 15 IV 76 p. 5 //din *meci* + *derbi*// || *meci-marator* –Meci mult prelungit– „La conferința de presă G. Kasparov a făcut ample declarații privind culisele, capriciile, stările de tensiune excepțională și deznodământul *«meciului-maraton»*." Fl. 16 VIII 85 p. 21. „Specialiștii (inclusiv antrenorii celor doi participanți la *meciul-maraton*) pronostichează că viitorul meci pentru titlu din august 1987 va fi jucat tot de cei doi K." Fl. 28 III 86 p. 21. „Monfils, eliminat după un *meci maraton*" Gaz.sp. 27 V 10; v. și Fl. 10 I 86 p. 21, 8 IV 88 p. 23 (din *meci* + *maraton*; DexX) || *meci-revanșă* –Meci care are loc în revanșă– „Azi, de la ora 16,30, tot la Floreasca, *meciul revanșă*." I.B. 11 XII 85 p. 3. „*Meciul revanșă* va avea loc sâmbătă, la Suceava." I.B. 26 VII 89 p. 3. „Bute va trăi același fenomen în acest *meci-revanșă*" G. 25 XI 09 p. 13; v. și I.B. 11 XI 85 p. 7, Fl. 10 I 86 p. 21, 28 III 86 p. 21, I.B. 24 XI 86 p. 7, Sp. 12 XI 87 p. 4 (din *meci* + *revanșă*; DexX) || *meci-școală* –Meci cu rolul de școală, de pregătire– „După un stagiu de pregătire de trei zile la Poiana Brașov […] în care va avea loc un *meci-școală*, echipa va pleca joi […] spre Copenhaga." I.B. 1 X 71 p. 1. „În ultimele zile ale lui decembrie un nou *«meci-școală»* a ținut trează atenția suporterilor celui mai tânăr campion…" Fl. 10 I 86 p. 21. „Mutu, trei goluri într-un *meci-școală*" G. 17 VII 07 p. 23; v. și R.l. 14 XII 75 p. 5 (din *meci* + *școală*; DexX) || *meci-test* –În sporturile de echipă, partidă de verificare a potențialului de joc al uneia sau ambelor formații– „*meciul-test* cu selecționata Angliei…" I.B. 9 XI 84 p. 7. „Ne așteaptă câteva dificile examene internaționale: în acest an *meciurile test* cu Scoția […] și cu Irlanda…" I.B. 19 II 86 p. 3. „Reprezentativa de rugby a României a fost învinsă […] într-un *meci-test* disputat pe stadionul «Santa Colomba» din Benevento." Nat. 20 XI 02 p. 4; v. și R.l. 27 II 81 p. 5, I.B. 16 VI 82 p. 7, Sc. 6 II 83 p. 5, I.B. 23 V 83 p. 7, 18 VII 83 p. 7, I.B. 8 IX 83 p. 3, Sc. 19 X 83 p. 5, 22 X 83 p. 5, I.B. 12 XI 83 p. 7, 14 XI 83 p. 7, I.B. 19 V 84 p. 7, 22 X 86 p. 7, 13 VII 88 p. 2 (din *meci* + *test*; DexX) || *meci-tur* –Meci disputat în turul unui campionat– „De acest lucru s-a convins […] înaintea *meciului-tur* cu Heerenveen…" Lib. 10 VII 06 p. 18, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În *meci tur*, Constanța a reușit o victorie mare în fața francezilor…" Ad. 9 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *meci tur*] (din *meci* + *tur*) || *meci-vedetă* –Meci care suscită cel mai mare interes– „Și a venit *meciul-vedetă*." I.B. 24 IX 84 p. 7. „În *meci-vedetă*, s-au confruntat […] lotul A și lotul olimpic." I.B. 11 XII 85 p. 3; v. și 30 V 83 p. 7, 5 XII 83 p. 7, 17 VIII 84 p. 7, Cont. 11 X 85 p. 7, I.B. 5 VIII 87 p. 2 (din *meci* + *vedetă*; DexX)

medaliábil, -ă adj. (livr.) –Care poate primi o medalie– „Au fost împușcați mai mulți mistreți, de la care au fost recoltate trofee *medaliabile*." Emisiune radio 2 III 74. „Dacă găsești o urmă pe care o consideri aparținând unui animal special, cu trofeu *medaliabil*, atunci trackerul va pleca în urmărirea acelui exemplar…" Mon. de Suceava 8 I 09 (din *medalia* + *-bil*)

medalión s.n. v. *disc-medalion*

medérsa s.f. (cuv. arab; educ.) –Colegiu teologic musulman– „Simfonia tainică a ornamentelor și culorilor apare mai ales pe pereții *«medreselor»*, vechi reședințe destinate celor care studiau Coranul." Av. X 99 p. 131, cit. de Stăncioi-Scarlat. „poți vizita o școală coranică (*Medersa* Bou Inania)…" Marie Claire VIII 08 p. 134, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr. *medersa;* PL – var. a lui *madrasa*)

média s.f. (comunic.) –Mass-media– „Domnul […] dă interviuri *mediei* românești spre amuzamentul celei franceze…" Strada 11 / 90 p. 8. „aspecte legate de culisele televiziunilor românești, fiind acuzat un proces de «berlusconizare» a *media* în țara noastră." G. 13 X 05 p. 15 (din [mass-] *media*; LPG p. 118-118; Uritescu, *CV* 90; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; DexX, DEX 09)

media planner s.m. (cuv. engl.) „Un *media planner* lucrează în media, publicitate și poate avea un salariu cuprins între 300 și 1300 de euro, în funcție de experiență, dar și de responsabilități. O astfel de persoană dezvoltă un program de publicitate ce conține obiectivele stabilite pentru client sau de către acesta. Un *media planner* menține permanent contactul cu clientul, pentru a înțelege cât mai bine obiectivele companiei. La selecționarea diferitelor canale media folosite, el trebuie să identifice segmentele de consumatori cărora li se adresează campaniile publicitare. De asemenea, el realizează prezentări și rapoarte de monitorizare a strategiei de media a competitorilor, precum și informări permanente cu privire la transformările de pe piața de media." Ev.z. 15 I 07 p. 28. „Cristina S., *media planner* într-o agenție de publicitate." G. 1 VII 10 p. 14 [pron. *midia plénăr*]

mediatécă s.f. **1.** –Colecție de mijloace de informare– „Și, să nu uităm, bogăția *mediatecii* [de la Centrul Cultural Francez] care face din ea unul dintre polii culturali cei mai căutați la Cluj." "22" 50 / 95 p. 2. „*Mediateca* – destinată stimulării sensibilității artistice și inițierii și/sau dezvoltării educației cinematografice, muzicale, interculturale, multimedia, informaționale, plastice etc." R.l. 24 VI 10 p. 8. **2.** –Locul unde este depozitată și unde poate fi consultată o asemenea colecție– „O *mediatecă* presupune o amenajare multifuncțională, adică existența unei biblioteci și a unei săli de lectură, a unei săli de cursuri și de reuniuni, a unui spațiu expozițional, dar și a unei rețele de câteva calculatoare, cu acces la internet." Gaz. Văii Jiului 8 II 09 (din fr. *médiathèque*; PR 1970; LPG p. 119; DCMM; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

mediátic, -ă adj. (comunic.) –Referitor la mass-media– „Zilele de 28–29 ianuarie au fost însă un mare semnal de alarmă: nu numai din punct de vedere politic și social, ci și din punct de vedere *mediatic*." R.l. 9 V 91 p. 1. „Cum să scăpăm de personajele cu cazier mediatic încărcat" Cot. 19 II 09; v. și D. 26 V 00 (din fr. *médiatique*; PR 1982; Uritescu, *CV* 88–90; MDN, DexX, DEX 09)

mediatizá v.t. –A aduce la cunoștința publicului prin mass-media– „Demersurile comitetului pentru obținerea vizei de intrare în America au fost intens *mediatizate* în cursul anului trecut în SUA, Japonia și alte țări […]" R.l. 5 V 91 p. 1. „Translatorul nostru, H.V., *a mediatizat* perfect mesajele Teatrului de Comedie." R.l. 22 III 94 p. 2. „Politică în barter: SOV vrea CEC Bank pentru a-l *mediatiza* pe Mircea Geoană" financiarul.ro 25 V 09 (din *media*; I. Iordan în *Un dicționar de cuvinte românești* (din 1962) „pare a fi necunoscut limbii române actuale" – în nota 1, p. 68; PR 1985; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

mediatizáre s.f. (comunic.) –Aducere la cunoștința publicului prin mass-media– „Oricum, *mediatizarea* și rapidă și intensă a numelui acestuia [Mihai Botez] s-ar putea să însemne ceva mai mult decât o simplă ipoteză de presă." R.lit. 21 X 92 p. 18. „Extravagantele din Parlament se datoresc *mediatizării* excesive." R.l. 22 III 93 p. 3. „*Mediatizarea* războiului din Irak…" R.lit. 23 IV 03 p. 1; v. și Cat. 10 VI 97 p. 6 (din *mediatiza*; cf. fr. *médiatisation*; DCMM; MDN, DexX, DEX 09)

mediatizát, -ă adj. (comunic.) –Adus la cunoștința publicului prin mass-media– „Ceilalți nu vor înțelege nimic dintr-un Cioran *mediatizat*." "22" 10 III 92 p. 16. „Justiția britanică a pronunțat […] divorțul definitiv dintre Charles și Diana, punând astfel capăt celui mai *mediatizat* mariaj din lume." Z. 29 VIII 96 p. 12. „EBA, cel mai *mediatizat* eurocandidat" mediafax.ro 23 I 09; v. și R.lit. 34 / 93 p. 18, R.l. 22 III 93 p. 2 (din [*mass-*] *media*; Uritescu, *CV* 88; DexX)

mediatór s.m. –Persoană care intervine pentru a facilita un acord între două părți– „O nouă meserie: *mediator*. Guvernul a adoptat ieri un proiect de lege privind soluționarea conflictelor prin mediere, act normativ care se dorește a fi o alternativă la procesul de instanță [...] Această procedură poate fi aplicabilă tuturor conflictelor de interese sau de drepturi." Nat. 20 X 00 p. 5. „Sute de avocați și juriști au dat năvală în centrele de formare din toată țara, ca să se pregătească pentru o nouă meserie part-time: cea de *mediator*. Cum în țările europene majoritatea *mediatorilor* sunt psihologi și sociologi (avocați foarte puțini), *mediatorii* noștri riscă să nu fie recunoscuți de UE, după ce au băgat bani grei în cursuri." G. 18 IV 07 p. 21 || *mediator european* –Persoană independentă desemnată de Parlamentul european pentru a examina cazurile de rea administrare din activitatea instituțiilor sau organismelor comunitare– v. *avocatul poporului* 2005 || *mediator școlar* „În Codul Ocupațiilor din România a apărut o nouă ocupație: *mediatorul școlar*. Acesta va avea menirea să înlesnească legătura dintre școală și comunitățile de romi, astfel încât să fie prevenite neșcolarizarea și abandonul școlar." Ad. 9 IX 04 p. 13 (sensuri noi adăugate, probabil sub influența fr. *médiateur*, la un cuvânt mai vechi, prezent în dicționare cu alte sensuri; DCMM)

médic s.m. || *medic-cetățean* –Medic interesat de activitatea obștească– „*Medic-cetățean*" (titlu de articol dedicat doctorului I.B., propus candidat al F.D.P.) Sc. 14 I 61 p. 5 (din *medic* + *cetățean*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 367) || *medic de familie* –Medic generalist care asigură asistența medicală de bază– „Asistenții *medicilor de familie* vor încheia contracte directe cu Asigurările" Ad. 7 XI 03 p. 15; v. și G. 12 II 08 p. 9 (din fr. *médecin de famille*; DEX 09) || *medic de întâlnire* v. *medicalizat* 1998; v. și *femeie-medic*

medicalizát, -ă adj. –Dotat cu echipament medical– „Medicul de întâlnire – o premieră în asistența prespitalicească din România [...] Medicul de întâlnire se va deplasa la bolnav cu o mașină mică și cu o dotare medicală minimă. Dacă starea bolnavului este gravă și nu poate fi rezolvată cu mijloacele pe care le are la îndemână medicul, va fi chemat «la întâlnire» un echipaj de urgență, cu o ambulanță *medicalizată*." Nat. 9 VI 98 p. 6. „Sâmbătă dimineața, un avion *medicalizat* va sosi de la Viena pentru a-l prelua pe pacient." G. 29 IX 07 p. 9 (din fr. *médicalisé*; PR 1969)

medicamént s.n. || *bebe-medicament, copil-medicament* v. *bebe-medicament*; v. și *aliment-medicament*

medicină s.f. || *medicină hiperbară* v. *hiperbar*

médii s.pl.tant. –Mijloace de informare în masă– v. *audiomat* 1996. „Marxiștii și alți critici ai culturii occidentale au văzut în explozia *mediilor* manifestarea unui imperialism cultural." C. 25 IX 98 p. 25. „Nu ascund că mi-aș fi dorit să urmăresc o dezbatere încă inexistentă în *mediile* românești apropo de subiect." hotnews.ro 10 II 09; v. și Nat. 15 VI 98 p. 4, hotnews.ro 18 VI 09 (traduce lat. *media*)

mediologíe s.f. „*Mediologia* este o disciplină care explorează căile și mijloacele eficacității simbolice, felul cum imaginile și cerințele pot modifica mersul lucrurilor în societate." R.lit. 42 / 93 p. 23. „Asistent universitar la catedra de teorie literară și *mediologie* a Universității din Mannheim..." hotnews.ro 9 XII 05 (din fr. *médiologie* care apare în cartea *L'état séducteur; les révolutions médiologiques du pouvoir* de R. Debray, Gallimard 1993; DCMM; DexX)

meditáție s.f. v. *roman-meditație*

mediumetráj s.n. „Un lungmetraj în secțiunea Panorama și două *mediummetraje* în secțiunea Forum înseamnă participarea României la ediția cu numărul 56 a Berlinalei." G. 15 II 06 p. 7. „cel mai recent film al său (Lucian Pintilie], *mediumetrajul* «Tertium non datur»" G. 8 V 07 p. 27 [var. *mediummetraj*] (după fr. *moyen métrage*)

megabáncă s.f. –Bancă foarte mare– „*«Megabănci»* și «megaprofituri»." R.l. 4 XII 87 p. 6. „Viața eternă a *megabăncilor*" R.l. 7 V 10 p. 8 (din *mega-* + *bancă*)

megabít s.n. (inform.) –Unitate de măsură pentru capacitatea de stocare și transfer de date egală cu un milion de biți– „Acest nou sistem, a cărui memorie are o capacitate de 10 *megabiți*, extensibilă până la 80 *megabiți*, este alcătuit dintr-o unitate centrală de tratare, o memorie auxiliară și o consolă. El ar putea fi utilizat ca superordinator personal, dar va trebui să mai fie perfecționat." R.l. 16 I 84 p. 6. „specialiștii din cadrul societății «Nipon Telephone and Telegraph» au realizat în premieră o memorie «vie» de 16 *megabiți*. Suportul acesteia constă într-o plăcuță de siliciu cu o suprafață de 1 centimetru pătrat, pe care au fost integrate diferite elemente, între care aproximativ 35 milioane de tranzistori." I.B. 6 VI 87 p. 8. „Romtelecom pierde pe impulsuri și câștigă pe *MegaBiți*" gandul.info 20 III 08 (din engl. *megabit*; BD 1970; cf. fr. *mégabit*; DMN 1985; MDN, DexX, DEX 09)

megabyte s.n. (inform.) –Unitate de măsură pentru capacitatea de stocare a datelor egală cu un milion de bytes– „Site-ul dă posibilitatea utilizatorilor de a-și crea o arhivă proprie de 150 de *megabytes*, care va fi protejată de un algoritm special creat." ziare.com 5 VI 08. „acest telefon ascunde sub carcasa sa un processor de 600 Mhz, o memorie internă de 256 Megabytes, o cameră foto de 3,15 megapixeli, posibilitatea de a atașa un card de memorie de până la 32 de gigabytes, modul wireless, Bluetooth și un jack audio de 3,5 mm." ziare.com 19 IX 11 [pron. *megabáit*] (din engl. *megabyte*)

megacentrálă s.f. –Centrală foarte mare– „Vom avea *megacentrale* eoliene și solare." I.B. 13 XI 82 p. 5. „Deși *megacentrala* de ventilație întinsă pe 3000 mp poate debita 50,000 metri cubi de aer proaspăt pe oră, este nevoie de minim 12 ore pentru ca aerul din sala de plen să devină suportabil." G. 8 VIII 07 p. 6. „*Megacentrală* pe cărbune la Galați. Enel și Global International ar putea construi în România cea mai mare termocentrală din sud-estul Europei" Cot. 5 IX 07 p. 9 (din *mega-* + *centrală*)

megaconcúrs s.n. –Concurs dotat cu premii foarte mari– „Citești și câștigi cu *megaconcursul* «Vrei să fii miliardar»?!" Ev.z. 1 XI 00 p. 1; v. și Ev.z. 1 XI 02 p. 1 //din *mega-* + *concurs*//

megaconferință s.f. || *megaconferință de presă* –Conferință de presă la care sunt invitați foarte mulți reprezentanți ai mijloacelor de informare– „În timp ce pacienții boleau, la Constanța, secretarul de stat R.P. a convocat o *megaconferință de presă* pentru a face un bilanț triumfător al acțiunilor «Minicomandamentului pentru litoral»." Ad. 11 X 03 p. 14. „În timpul unei *megaconferințe de presă* la care au participat 130 de jurnaliști francezi și străini, Nicolas Sarkozy a anunțat oficial intenția de a reforma serviciile secrete." Ziua 16 I 04 p. 9 //din *mega-* + *conferință de presă*//

megaconstrúctor s.m. –Constructor de obiective de mari proporții– „*Megaconstructori*" Ad. 6 IX 08 p. 38. „*Megaconstructori*" ProTV Mag. 14 / 09 p. 84 (după engl. *megaconstructor*)

megaconstrúcție s.f. –Construcție de proporții uriașe– „Aici, în *mega-construcția* cu subsol, parter și trei etaje, a funcționat un laborator de cercetări." Atac 48 / 98 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „N-a făcut nimeni vreun reportaj despre cum a fost ridicată *megaconstrucția* [Casa Poporului], care să fie prezentat participanților la summit." G. 2 IV 08 p. 10. „*Mega-construcție* lângă Snagov..." G. 6 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *mega-* + *construcție*; cf. engl. *megaconstruction*)

megacorporáție s.f. –Corporație uriașă– „Sarcina îi revine *megacorporației* de stat Rusnano, care înglobează toate asseturile din domeniu ale Rusiei." Money Express 20 X 09. „Dubai World, o *megacorporație* cu activități în construcții faraonice și investiții imobiliare în întreaga lume, a cerut o păsuire de 6 luni a datoriilor care se ridicau la astronomica cifră de 59 de miliarde de dolari." cotidianul.ro 2 1 10 (din *mega-* + *corporație*)

megacrédit s.n. –Credit foarte mare– „Jumătate din *megacreditul* pentru urbanism s-a topit" G. 6 XI 07 p. 10. „ratele *megacreditului* luat în 2007 pe care și le plătește..." J.nat. 4 VI 10 p. 3 (din *mega-* + *credit*)

megaescrocherie s.f. –Escrocherie de mari proporții– „*Megaescrocheriile* produse" R.l. 2028 / 97 p. 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 24 / 97. „*megaescrocheria* rambursărilor ilegale de TVA" Ad. 10 III 04 p. 2. „proiectul Palas a fost contestat timp de doi ani, unii calificându-l ca fiind o «*megaescrocherie*», o afacere imobiliară mascată..." G. 26 X 07 p. 10; v. și Ad. 2 II 01 p. 1 (din *mega-* + *escrocherie*)

megafírmă s.f. –Firmă de mari dimensiuni, cu foarte mulți angajați, cu afaceri în multe locuri și cu cifre de afaceri uriașe– „[Cei din Dubai] pot să stea liniștiți într-o privință – vor avea cel mai hidos skyscraper din lume – o copie nereușită după Orașul de Smarald încropită de *megafirma* de arhitectură Skidmore, Owings & Merrill." R.l. 16 VIII 07 p. 20. „Milionarii M. și R.C., patronii unei *megafirme* de construcții..." G. 11 XI 08 p. 11. „Fiscul din trei țări încearcă se revolze misterul *megafirmei* de la Brașov" G. 30 VIII 10 p. 1 (din *mega-* + *firmă*)

megahít s.n. (anglicism) –Creație (carte, melodie, emisiune tv etc.) care se bucură de un succes ieșit din comun– „Un *megahit* tv american ajunge și la noi" adevarul.ro 10 V 07. „Prima parte a trilogiei «Blestemul Caraibelor» devenise deja un *mega-hit* mondial" AS 29 I 08 p. 20. „Nu putea să scape fără un bis. A fost să fie Are You Gonna Go My Way, *megahitul* care a dat titlul albumului din 1993." G. 28 VII 08 p. 15 (din engl. *megahit*; Random House 1980-85; MDN, DexX, DEX 09)

megaofértă s.f. –Ofertă foarte consistentă– „*Mega ofertă* pentru Messi – Chelsea dă 101 de milioane de euro pentru argentinian!"

sport.ro 04 V 08. „Porumboiu i-a făcut o *megaofertă* lui Sânmărtean, dar jucătorul vrea mai mulți bani" gsp.ro 17 XI 11 (din *mega-* + *ofertă*)

megaoráș s.n. –Oraș foarte mare– „*Megaorașe*: Taipei (documentar)" R.l. 12 VII 07 p. 13. „Londra, unul dintre *megaorașele* planetei, supranumită «Capitala lumii», este doar un exemplu de cum ar trebui dezvoltată o metropolă." zf.ro 24 IV 08; v. și G. 20 VIII 07 p. 21 (din *mega-* + *oraș*)

megapariu s.n. –Pariu pe o miză foarte mare– „*Megapariu* al rapperului 50 Cent, care a mizat un milion de dolari pe victoria prietenului Floyd [Mayweather]." sport4all.ro 11 V 07. „*Mega-pariul* ansamblurilor rezidențiale" Cap. 28 II 08 (din *mega-* + *pariu*)

megapartíd s.n. –Partid foarte mare, cu membri numeroși– „Marea realizare a liderilor istorici pesediști este chiar *megapartidul* PSD." AS 2 II 04 p. 2. „*Mega-partidul* lui Băsescu prinde contur." 9am.ro 20 II 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „PD și PDL au încins hora unirii în *mega-partidul* prezidențial" G. 17 XII 07 p. 4 [var. *mega-partid*] (din *mega-* + *partid*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005)

megapetrécere s.f. –Petrecere cu foarte mulți invitați– „*Mega-petrecerea* va avea loc la Saint-Tropez, cu o listă impresionantă de invitați" Ad. 27 V 03 p. 13. „pregătește o *megapetrecere* la care vor fi invitate 300 de persoane" J.nat. 20 IV 04 p. 32. „fetele vor avea parte de o *megapetrecere* de inaugurare..." G. 11 III 10 p. 16 (din *mega-* + *petrecere*)

megapíxel s.n. (inform.) –Un milion de pixeli; termen folosit pentru a descrie rezoluția unui aparat foto digital etc.– „Prima cameră video de 3 *megapixeli*" Ad. 10 IX 03 p. 7. „Camera foto de 3 *megapixeli* și zoom digital de 20x într-un telefon" R.l. 10 V 06 p. 8. „*Megapixelii* – Cu cât numărul este mai mare, cu atât imaginea fotografiată este mai clară. Calitatea imaginii crește odată cu numărul de pixeli afișat (ex: 3MP, 5MP, 8MP etc.)." Ev.z. 4 IX 10 p. 7; v. și Ad. 12 X 04 p. 6, 11 V 05 p. 8, J.nat. 11 VI 07 p. 15 (din engl. *megapixel*; Douglas Harper 1977)

megaprodúcție s.f. –Spectacol sau film realizate cu foarte mari cheltuieli. Superproducție– „*Megaproducția* «Faust», pusă în scenă de Silviu Purcărete..." G. 24 VIII 09 p. 16. „*megaproducții* precum «Cold Mountain» se filmau în țara noastră." R.l. 16 VIII 10 p. 16; v. și G. 16 III 10 p. 15 (din *mega-* + *producție*)

megaproiéct s.n. –Proiect al unui obiectiv (urbanistic etc.) de foarte mari dimensiuni– „*Mega-proiectul* Dracula Park" Ad. 2 VII 03 p. 1. „*Megaproiectul* ce constă în schimbarea destinației fostei «Case Radio» într-un megacetru comercial care se va numi «Centrul Dâmbovița» are aprobarea Parlamentului pentru a fi realizat în parteneriat public-privat..." R.l. 27 IV 07 p. 9. „*Megaproiectul* referitor la un sistem de management al traficului a fost implementat încă de pe vremea fostului primar Adriean Videanu." R.l. 13 I 10 p. 16; v. și G. 19 II 07 p. 21, 11 X 07 p. 8, 26 X 07 p. 10, Cot. 2 V 08 p. 1 (după engl. *megaproject*)

megascandál s.n. –Scandal de proporții uriașe– „*Mega-scandal* TV" 9am.ro 7 XII 04, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În toiul megascandalului legat de fraudele financiare cu fonduri europene, autoritățile de la Sofia au primit, ieri, o nouă lovitură de imagine din cauza unor reglări de conturi în stil mafiot." G. 8 IV 08 p. 16 (din *mega-* + *scandal*)

megastár s.n. (spect.; uneori ironic) –Vedetă de cea mai înaltă clasă. Superstar– „*megastarul* american Michael Jackson va concerta [...] la București [...] în scop non-profit." R.l. 6 X 91 p. 1. „Zecile de mii de români cântau la unison cu *megastarul* [M. Jackson]." R.lit. 15 IV 93 p. 2. „*Megastaruri* și bâlbe pe măsură" Cot. 4 I 07 p. 21; v. și Cot. 1 X 92 p. 3, Ad. 7 XI 92 p. 6, Nouăzeci 7 XI 92 p. 1, Cat. 24 XI 92 p. 8, R.l. 9 X 92 p. 1 (din engl. *megastar*; R. Zafiu în R.lit. 24 / 97; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DEX 09, DexX)

megastore s. (cuv. engl.) –Magazin de mari dimensiuni– „Un nou *megastore* în Capitală. Compania Altex a inaugurat al treilea magazin *Megastore* din București. Situat în complexul comercial Bucur Obor, magazinul are o suprafață de peste 1.000 metri pătrați" Gard. 25 V 05. „Ulterior, a lucrat ca [...] director Altex *Megastore* Bucur Obor și Altex Megastore Unirea..." zf.ro 3 II 09 [pron. *megastór*]

megastructúră s.f. –Construcție de foarte mari dimensiuni– „*Megastructuri*: Shanghai Super Tower (National Geographic Channel, ora 23.00)" T.l. 18 / 08 p. 25. „o «*megastructură*» de 11 etaje, care va răsări într-o zonă de case, pe Bulevardul Victoriei..." Ev.z. 20 XII 08 p. 9 (după engl. *megastructure*)

megasuccés s.n. –Succes foarte mare– „După *megasuccesul* avut cu single-ul de debut «Whine Up», Kat de Luna a pregătit un nou hit..." R.l. 16 VIII 08 p. 25. „apogeul carierei ei actoricești care a început o dată cu *megasuccesul* «Inimă de țigan»." ProTV Mag. 11 / 09 p. 25; v. și ProTV Mag. 47 / 08 p. 26 (din *mega-* + *succes*)

megatónă s.f. –Unitate de evaluare a puterii de distrugere a armelor echivalate cu un milion de tone de TNT– „În fiecare zi arsenalele nucleare sporesc cu o *megatonă*, adică cu echivalentul a 1 milion tone de trinitrotoluen, explozibilul «clasic» cel mai puternic." Sc. 16 VIII 75 p. 6. „Nu se știe cine a venit cu ideea lansării unei bombe de 100 de *megatone* dar pentru savanți era clar că o asemenea armă era practic inutilă, în scopuri militare, ci ar fi putut fi vehiculată doar în scopuri propagandistice." Mag. 13 I 10; v. și R.l. 6 X 81 p. 6, Sc. 21 VI 82 p. 6; v. și *supragenerator* 1967 (din fr. *mégatonne*, engl. americ. *megaton*; PR 1950; D. Am.; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

megéră s.f. (franțuzism) –Femeie arțăgoasă– „Judith, o *megeră* care se recomandă cu dezarmantă sinceritate: «Îmi place tot ce înjosește...»" R.lit. 14 III 85 p. 22 (din fr. *mégère*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

melaminát, -ă adj. (chim.) –Acoperit cu melamină– v. *fibrolemnos* 1962. „Turcii au investit deja 100 de milioane de euro în noua fabrică de PAL *melaminat* de la Reghin, care va fi dată în folosință anul viitor." Ad. 14 IV 10 (din *melamină* + *-at*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 241, DEX 98, DexX)

melamínic, -ă adj. (chim.) –Obținut din melamină– „Înnobilarea [lemnului] se face prin [...] acoperirea cu fibre decorative din hârtie specială și rășini *melaminice*." Sc. 12 II 63 p. 1. „activitatea de producție avea să înceapă un an mai târziu, odată cu fabricarea scaunelor de birou, fiind apoi dezvoltate secțiile de canapele și mobilier modern *melaminic*." Ev.z. 19 V 09 (din *melamină* + *-ic*; DexX)

melână s.f. (text.) –Fibră sintetică textilă asemănătoare cu lâna– „Noua fabrică a uzinei din Săvinești va produce anual 5000 tone fibre sintetice *melană*. *Melana* își va găsi întrebuințarea la stofe de paltoane și costume, la covoare și blănuri artificiale." Sc. 15 XI 63 p. 1. „confecționează de 18 ani păpușele și ursuleți din *melană*." Ad. 21 II 10; v. și I.B. 11 VIII 80 p. 2; v. și *cardat* 1974, *persulfat* 1981 (din *me*[tan] + lat. *lana*; FC I 152; Dimitrescu, *Dr.* 187; DC; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

melancolizá v.i. (livr.) –A se lăsa cuprins de melancolie– „Boierimea cu ișlic și giubea, conversând și *melancolizând* comod pe sofale." Sc. 2 II 78 p. 4. „În Sibiul părăsit de cerchiști, din toamna anului 1945 până în 1953, Radu Stanca *melancoliza* singuratic și nostalgic, cu speranțe din ce în ce mai firave în reconstrucția unor mari proiecte culturale ce ar putea arăta adevărata valoare a tinerilor scriitori din Cercul Literar, substanțial reconsiderat pentru o etapă de maturitate." Euphorion 5-6 / 08 (din fr. *mélancoliser*; DN_3, DEX-S, DEX 98, MDN)

melánj s.n. (franțuzism) –Amestec, amestecătură– „Nimic mai agreabil nu se poate imagina decât acest *melanj* de clișee, speculații teoretice, șovăială poetică și răsfăț." R.lit. 1 IV 93 p. 9. „Frunzăverde: PDL este un *melanj* penibil" realitatea.net 5 XII 07 (din fr. *mélange*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

melatonínă s.f. (biol.) –Neurotransmițător sintetizat în epifiză din serotonină, cu un rol decisiv în ritmurile biologice– v. *serotonină* 2003. „O minune americană: *Melatonina*. Pilula tinereții veșnice. E vorba despre un hormon care împiedică îmbătrânirea, vindecă insomnia și maladiile grave, revigorează potența. În SUA, unde e fabricat, se vinde fără rețetă și consumul este năucitor." AS 6 IX 08. „Numit și «hormonul întunericului», *melatonina* este o substanță chimică produsă de către glanda pineală (localizată la baza creierului) și care este implicată în «semnalizarea» timpului din zi." G. 28 X 09 p. 12 (din fr. *mélatonine*; cf. engl. *melatonin*; Random House 1955-60, PR 1960; DexX)

melcatrin s. (apic.) –Produs apicol– v. *polenapin* 1976 (din lat. *mel* "miere")

melciuí v.i. (formație ocazională) –A dansa urmând linia cochiliei melcului– „Sârba oltenească are o formă specială. Ce face? *Melciuiește*: la un cap se strânge, la altul se destrânge. Ca un melc. În Bucovina nu *melciuiește*, ci șerpuiește." Cont. 25 XI 66 p. 9 (din [a face ca] *melcii* + *-ui*)

melodiascóp s. (muz.) „Scriitorii și experiența lor de viață: Thomas Mann. *Melodiascop*." Pr.R.TV 29 XI 77 p. 6. „Nou sub soare (rubrică de noutăți) *Melodiascopul* emisiunii." Pr.R.TV 8 II 78 p. 6; v. și Pr.R.TV 8 VI 80 (din *melo*[die] + *diascop*)

melodicitáte s.f. (muz.) –Caracterul a ceea ce este melodios– v. *hard-rock* 1974. „Rezonanță și *melodicitate* de pus la rană" jurnalul.ro 22 II 10 (din *melodie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

melodramatísm s.n. –Exprimare exaltată, uneori artificială, a sentimentelor– „Batalov joacă scena admirabil, fără urmă de *melodramatism*." Cont. 7 IX 62 p. 5. „Mărire și decădere, poleite cu aur și luminate strident, într-un *melodramatism* al kitsch-ului perfect, care te fură pentru a-ți lăsa impresia că ai toată lumea la picioare [în Las Vegas]." Cap. 16 I 10 (din *melodramatic*, prin substituție de sufix; DN_3, DEX 98, DexX)

meloterapíe s.f. (med.) –Tratarea unor boli, îndeosebi psihice, cu

ajutorul muzicii. Muzicoterapie– „După-amiaza, vor participa la art-terapie, *melo-terapie* și gimnastică aerobică." R.l. 12 VI 93 p. 5. „Terapia prin muzică – materie de studiu pentru masteranzi. Începând cu anul universitar 2008-2009, Facultatea de Muzică din cadrul Universității Transilvania din Brașov va organiza, în premieră, cursuri de masterat la distanță în domeniul *Meloterapie*." G. 29 VIII 08 p. VII; v. și Emisiune radio 2 II 86, Ad. 22 IX 02 p. 7, Cot. 29 VIII 08 p. 15, G. 19 XI 08 p. 8 (din fr. *mélothérapie*; DN_3, DEX 98, DexX)

mémbru, -ă s.m.f. –Membru de partid– „A.C. are defectul că «nu e *membru*» [al partidului de guvernământ]." Lupta 7 XI 95 p. 3. „Mihai Răzvan Ungureanu nu e *membru* și nu știu dacă și-a exprimat opțiunea de a face parte din partid..." ziare.com 15 VI 12 (folosirea lui *membru* pentru sintagma *membru de partid* este mult mai veche)

memorabilitáte s.f. –Calitatea de a fi memorat– „Eu cred că [lansările de produse] sunt cele mai eficiente, doarece creează *memorabilitate*." Cap. 26 IX 07. „*Memorabilitatea* unei reclame este însă numai unul dintre ingredientele succesului" Cot. 30 I 08 (după engl. *memorability*; DexX)

memoriál s.n. –Monument ridicat în amintirea unui eveniment sau a unui personaj de seamă– „S-a vorbit mult despre construirea unui muzeu în memoria lui John Kennedy, care să adăpostească arhiva fostului președinte al S.U.A. A fost chiar întocmit proiectul *memorialului*, conceput sub forma unei piramide de sticlă înaltă de 25 de metri." Sc. 5 III 75 p. 6. „«Palatul internațional al gloriei spațiale» este numele unui *memorial* inaugurat în localitatea Alamogordo, din New Mexico (S.U.A.)." Sc. 7 X 76 p. 4. „*Memorialul* Sighet, un model pentru Europa" Z. dum. 30 XI 07 (din germ., engl. *memorial*, fr. *mémorial*; DCMM; DN, DEX – alte sensuri, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

memorializáre s.f. –Comemorare– „Raportul, care va avea peste 600 de pagini, va fi împărțit pe cinci categorii de concluzii: condamnarea comunismului, *memorializare*, legislație, arhive și educație." G. 6 XI 06 p. 4. „După 1989, au apărut, ca temă a *memorializării*, obiecte dedicate momentului 1989." "22" 17 VIII 10 (după engl. *memorialization*)

memórie s.f. (inform.) –Organ esențial al unui ordinator care permite să se culeagă și să se păstreze informațiile destinate unui tratament ulterior– v. *brainstorming* 1975; v. și Sc. 29 VII 82 p. 5, Nat. 5 III 98 p. 3, adevarul.ro 14 V 02, zf.ro 30 III 07, G. 31 III 07 p. 8; v. și *cache* 2004, *capabilitate* 2005, *cip* 1978, *cordless* 2003, *cristal* (*lichid*) 1974, *digiscop* 1976, *electrocardiograf* 1976, *electronic* (*poștă electronică*) 2002, *font* 2003, *gif* 2003, *gigabit* 2009, *megabit* 1984, 1987, *megabyte* 2011, *microordinator* 1980, *minimașină* (*de scris*) 1980, *RAM* 2010, *ROM* 2008, 2010, *stick* 2008, 2010, *superconductor* 2004, *videofișă* 1979, *videoplayer* 2009, *viditel* 1980 (din fr. *mémoire*, cf. engl. *memory*; DMC 1960, BD 1967; DEX, DN_3, DexX)

memory stick s. v. *stick*

menáj s.n. –Întreținerea curățeniei la sediul unei întreprinderi sau instituții– „Angajăm persoană serioasă pentru *menaj* firmă" R.l. 2013 / 97 p. 12, cit. de R. Zafiu în R.lit. 19 / 97). „Căutăm femeie serioasă pentru *menaj* firmă (întreținere curățenie birouri)." anunturipenet.ro 6 IV 09 (extensie de sens)

menajéră s.f. –Femeie de serviciu– „Societate comercială angajăm *menajeră* pentru curățenie birou" R.l. 2126 / 97 p. 12, cit. de R. Zafiu în R.lit. 19 / 97). „Firmă angajează *menajeră* pentru întreținere curățenie sediu propriu." anunturi.ro 13 IV 10 (extensie de sens)

menajerîe s.f. –Serviciu de întreținere a curățeniei– „Ofer servicii de *menajerie*, eventual baby-sitter" R.l. 2013 / 96 p. 6, cit. de R. Zafiu în R.lt. 19 / 97). „Ofer servicii *menajerie*. Doamnă serioasă, caut firmă menaj, 2 ori săptămână, după ora 16.00" anunturipenet.ro 02 VIII 07 (extensie de sens)

mendelevít s.n. (geol.) –Specie de mineral– v. *landauit* 1965 (cuv. rus. de la n. savantului *Mendeleev*)

meníu s.n. (inform.) –Listă de opțiuni ale utilizatorului afișată pe ecran sau pe monitor– „în *meniul* din care se setează limbile, apar «româna (România)» și «româna (Moldova)»" D. 30 XI 01 p. 4. „Pe de altă parte, *meniu-ul* iPad-ului e impresionant. Poți vedea fotografii, filme, asculta înregistrări audio, trimite email-uri – cu o singură trecere a degetului peste ecran." R.lit. 2 VII 10 p. 5 (după engl. *menu*; cf. fr. *menu*; Zafiu, *D*; MDN, DexX) || *meniu-pensiune* –Meniu oferit celor care iau masa într-un restaurant în regim de pensiune– „O reclamă-invitație, cât ușa la un local pitestean: «Restaurantul lacto-vegetarian vă oferă următorul *meniu-pensiune*, compus din felul I, supă sau ciorbă; felul II, mâncare; felul III, desert»." R.l. 19 VIII 73 p. 5. „Inițiativa servirii *meniurilor-pensiune* pentru elevi, experimentată inițial la un singur restaurant, s-a extins cu repeziciune." I.B. 11 II 75 p. 1. „Parcare asigurată – gratuit. Posibilitate *meniu pensiune*." anunturi.micportal.ro 3 V 10 (din *meniu* + *pensiune*); v. și *listă-meniu*

menóra s.f. –Sfeșnic cu șapte brațe– „Când au vrut să aprindă «*menora*» (sfeșnicul), au văzut că mai au ulei doar pentru o singură zi." Ad. 22 XII 00 p. 7. „*Menora* este [la evrei] un important obiect de cult, asemănător cu un sfeșnic." Ad. 13 XII 03 p. 2 (din ebr. *menorah*; cf. engl., fr. *menorah*; DexX)

mensuál s.n. –Publicație lunară– „*Mensualul* social-cultural «Zdanie» din Cracovia publică în numărul 7-8/1983, pe lângă texte de autori polonezi, și o serie de traduceri." R.lit. 22 XII 83 p. 24. „Pe 28 septembrie 2004, la clubul Prometheus se lansează *mensualul* Idei în dialog." "22" 6 X 04 (din fr. *mensuel*, lat. *mensualis*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

mentenánță s.f. –Serviciu de întreținere și reparații care asigură buna funcționare a unui produs tehnic– „[Profesorul] va rămâne în sistem și va putea întreține aplicația, *mentenanța* făcându-se astfel din interior." Ad. 17 VIII 03 p. 6. „Producătorul de elicoptere Eurocopter, divizie a concernului franco-german EADS, intenționează să transfere în România unele servicii de *mentenanță*, reparații și service, deoarece aceste activități nu mai dau randament în Franța." G. 1 VII 08 p. 7. „Vor fi create trei centre, inclusiv unul pentru *mentenanța* elicopeterelor Puma și Super Puma." R.l. 18 VI 10 p. 3; v. și 4694 / 05 (din fr. *maintenance*; MDN, DexX)

mentovít s.n. –Băutură răcoritoare pe bază de mentă– v. *aniset* 1974, *cico* 1975, *cico-cola* 1974 (din *ment*[ă] + *vit*[amină])

mențione s.f. || *mențiune-articol* –Articol de dicționar în care este menționată personalitatea ori activitatea cuiva– „Să-l considerăm demn de o *mențiune-articol* («fișă») de 3 pagini, 250-252 pe dl Iosif Constantin Drăgan..." R.lit. 25 VI 03 p. 12. „O *mențiune-articol* ar fi meritat și Corneliu Dima Drăgan..." R.lit. 29 VI 05 p. 12 (din *mențiune* + *articol*)

mercáto s. (cuv. it.) –Piață pe care se tranzacționează transferurile sportivilor de la un club la altul– „Două evenimente au zguduit marți «*mercato*» fotbalului italian..." R.l. 15 VII 93 p. 15. „*Mercato* în «Ștefan cel Mare»" Prosport.ro 3 VI 10 (Dimitrescu, *Dr.* 171, 175, Dr.2 135, 141)

mercerîe s.f. || *mercerie-(galanterie-)parfumerie* –Mercerie în care se vând și produse de parfumerie (și de galanterie)– v. *dulciuri-răcoritoare* 1974, *legume-fructe* 1978. „Pe strada Mihai Eminescu, colț cu strada Viitorului există o unitate comercială pe a cărei firmă scrie: «*Mercerie-parfumerie*» unitatea 173." R.l. 26 IV 83 p. 5 (din *mercerie* [+ *galanterie*] + *parfumerie*); v. și *tricotaj(e)-mercerie*

merchandiser s.m. (cuv. engl.) „Angajăm *mercendiseri* pe o perioadă de 3 luni pentru București." Ev.z. 9 VI 01 p. 10. „SC angajează *merchandiseri*, persoane ordonate cu disponibilitate pentru plecări frecvente în țară, permis categ. B obligatoriu..." R.l. 20 III 07 p. 6. „se caută astfel casieri, *merchandiseri* (agenți comerciali care promovează produsele noi ale unei firme și distribuie material publicitar, n.r.), lucrători comerciali..." G. 5 VII 10 p. 8; v. și R.l. 5 VII 10 p. 8 [pron. *merciandáizer*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

merchandising s. (cuv. engl.) –Ansamblul metodelor și acțiunilor menite să optimizeze vânzările– „Aveam ceva experiență pozitivă de *merchandising* și studii de piață pentru firme producătoare de produse de larg consum." zf.ro 12 II 07. „Claudiu C., managing partner Tri Consultance, firmă specializată pe servicii de *merchandising*." R.l. 5 VII 10 p. 8. „furnizor de soluții mobile pentru automatizarea forței de vânzare și *merchandising* (SFA)..." zf.ro 1 XI 11 [pron. *merciandáizing*] (DexX)

merdeneá s.f. –Produs de patiserie din foi de plăcintă dreptunghiulare umplute (cu brânză, mere etc.)– „Cerșetorul s-a postat lângă coadă la *merdenele*" "22" 43 / 00 p. 3. „La coadă la *merdenele*" "22" 16 III 07; v. și *trigon* 2003 (din tc. *merdane*; DGE; Ciolan, *MC*; DEX 98, DexX; cuvântul este mult mai vechi)

merengue s. (cuv. sp.) –Muzică și dans specifice Republicii Dominicane– „Amelia Vega este nepoata cântărețului de *merengue* panamez Juan Luis Guerra" Ad. 5 VI 03 p. 9. „*Merengue* este considerat un dans amuzant, de origine cubaneză ca și salsa, însă spre deosebire de aceasta, *merengue* e un dans de podea, ceea ce solicită din partea dansatorului o poziție puțin ciudată, fiind numit foarte des și «dansul maimuței»." evenimentul.ro 24 IV 10 [pron. *merénghe*]

meritocrát s.m. –Persoană ajunsă în poziții politice ori economice înalte datorită meritelor ei– „Cartea *Meritocrații* de William Haggard discută pe față o temere comună multor europeni care au aversiune față de ideea unui destin telecomandat..." R.lit. 15 VIII 85 p. 22. „partidul

va fi susținut de «*meritocrați*».“ jurnalul.ro 10 X 11 (din engl. *meritocrat*)

meritocrație s.f. –Ierarhie bazată pe meritul individual– „*Meritocrație* înseamnă puterea meritului. Cuvântul desemnează o situație în care selecția se face în funcție de merit, indiferent de alte criterii, cum ar fi rasa, religia, naționalitatea, limba, sexul, vârsta, culoarea pielii ș.a.m.d.“ R.lit. 4 VIII 99 p. 1. „o democrație adevărată este și o *meritocrație* (și nu o mediocrație).“ G. 28 IV 07 p. 6. „A devenit limpede că Antonescu nu dă doi bani pe principiile *meritocrației*, de vreme ce a preferat să ignore un economist profesionist de talia lui D. Dăianu“ R.l. 26 X 09 p. 6; v. și Z. 28 IV 05 (din fr. *méritocratie*, engl. *meritocracy*; Random House 1955-60, PR 1971)

mersíc interj. „*Mersic* mult de înțelegere pupic pupic“ idieta.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 38 / 07 s.n. „Bebelică îți transmite mii de *mersici* pt complimente“ forum.desprecopii.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 38 / 07 (din *mersi* + *-ic*)

merț s.n. (fam.-arg.) –Automobil Mercedes– „*Merț-urile* patrulau printre castelele cu câte trei caturi ale «nomazilor», iar câțiva bruneți filmau din fața căsoaielor cu turnulețe [...] toate mașinile care treceau prin zonă.“ Ad. 3 V 01 p. 1 (abreviere din pronunția germană *mertédes*; Zafiu, *D*)

merțán s.n. (fam.-arg.) –Mercedes– „Ce *Merțane* și-a tras administrația“ Cat. 37 / 99 p. 8, cit. de R. Zafiu în R.lit. 45 / 99. „noua clasă de îmbogățiți ai tranziției, cu *merțanele*, paraii, viloaiele, piscinele, conturile și cazinourile sale...“ D. 26 V 00. „Când l-am regăsit pe junele posesor de «*merțan*», era aplecat peste ghișeul în spatele căreia o fetișcană păcănea tastatura computerului, exclamând din cinci în cinci secunde: «S-a blocat! S-a blocat!»“ evz.ro 8 VIII 11; v. și Obs.cult. 7 VIII 01 p. 24, Ad. 31 I 04 p. 6 (din *merț* + *-an*; Zafiu, *D*; DexX)

mesagerie –Serviciu care permite transmiterea ori schimbul de mesaje (scrise, orale) prin intermediul unei rețele telefonice ori informatice– || *mesagerie electronică* „Gecad Technologies, producătorul soluțiilor de *mesagerie electronică* AXIGEN, a intrat pe piața din Australia prin încheierea unui parteneriat strategic cu compania locală Cleartext...“ Cap. 3 X 07. „Google testează posibilitatea intoducerii de bannere cu anunțuri publicitare ilustrate în paginile serviciului de *mesagerie electronică* Gmail.“ ziare.com 31 I 11; v. și ziare.com 8 IX 07 || *mesagerie instant* „Compania IBM a lansat deja alte programe sub brandul Lotus, care concurează Microsoft în domeniul e-mailurilor, *mesageriei instant* și al colaborării în cadrul grupurilor.“ ziare.com 18 IX 07. „Facebook a lansat *mesageria instant* pentru telefoane mobile“ ziare.com 10 VIII 11; v. și ziare.com 8 XI 07 || *mesagerie instantaneee* „La întrebarea «Ați fost vreodată atacat prin clientul de *mesagerie instantanee*?», 35,1% au răspuns că au avut o altfel de experiență de cel puțin două ori...“ ziare.com 5 VI 07. „într-o zi obișnuită, un angajat își verifică e-mail-ul de 50 de ori și folosește serviciile de *mesagerie instantanee* de 77 de ori...“ ziare.com 2 III 10 || *mesagerie vocală* „telefonul a fost deconectat, iar cei care apelează acel număr aud un robot care anunță că spațiul destinat *mesageriei vocale* este plin....“ ziare.com 11 XII 07 (după fr. *messagerie*; DexX)

mésă s.f. (rel.) –Liturghie, la catolici– „[Andreotti] se duce în fiecare duminică la *messa*.“ R.l. 18 X 95 p. 19. „Șefii de state sau de guverne, ca și politicienii francezi, vor rămâne la Paris, la *mesa* solemnă de la Nôtre Dame [la înmormântarea lui Mitterand].“ D. 158 / 96 p. 3. „Sper ca surpriza oferită în ultimele ediții de la ora 19 să nu facă parte dintr-o nouă concepție asupra celui mai important tronson de știri al tuturor televiziunilor din lume, «marea *messă* de la ora 20 sau, după caz, 19», cum i se spune în limbajul profesioniștilor.“ Ad. 19 IX 03 p. 4 [scris și *messa*] (din it. *messa*; cf. germ. *Messe*, fr. *messe*; Dimitrescu, *Dr.2* 138, 140, 141, 142; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

mescalínă s.f. (chim.) –Halucinogen extras din peyotl– v. *halucinogen* 1967. „Un halucinogen obținut dintr-un cactus: *mescalina*“ Z. 20 I 00. „Iată, riguros formulate, motivele care l-au determinat pe dr. Pamfil să se supună pe el însuși intoxicării cu *mescalină*...“ “22” 10 VI 08; v. și Cont. 14 XII 79 p. 4 (din fr. *méscaline*, engl. *mescaline*, it. *mescalina*; PR 1933, DPN 1957; CD; DEX, DN_3, DexX)

meseriáș, -ă adj. (fam.-arg.) –Foarte bun, foarte frumos– „Ce antenă *meseriașă* aveau ăia de la hotel!“ Smaranda Cosmin, *Aștept provincia*, 1987 p. 146, cit. de R. Zafiu în R.lit. 32 / 00. „Meserii *meseriașe*“ Nat. 2 III 01 p. 16. „La Pro TV se anunță o vară «*meseriașă*»“ R.l. 8 VII 06; v. și Antena 1 TV 21 V 01

mesmerizá v.t. –A fascina, a captiva– „Tradiția în sine ne poate *mesmeriza*, tradiția cafenelelor elegante...“ Obs.cult. 23 I 01. „Răzvan R. și-a dovedit puterea de a *mesmeriza* cititorul“ Suplim. de cult. 24 V 08 (din engl. *to mesmerize*)

mesmerizát, -ă adj. –Vrăjit, fermecat– „Fanii aproape că au detestat-o, fiindcă i-a văduvit de jumătate din recital. Dar n-au putut rămâne decât *mesmerizați*, după întâlnirea de gradul III.“ G. 8 VII 08 p. 15. „La baza piramidei, jurnaliștii din organizațiile naționale și locale defilează *mesmerizați* după ritmul impus la vârf.“ hotnews.ro 11 I 10 (din *mesmeriza*; cf. fr. *mesmérisme*, din n. pr. *Mesmer*, medic de la sfârșitul sec. al XVIII-lea care vindeca prin fluidul magnetic transmis pacienților)

mess s. (arg. tinerilor) –Messenger, program de mesagerie instantanee– „Dacă ai cont pe Yahoo, poți intra și pe *mess*! E simplu! E ca în Poiana lu' Iocan, doar că toți participanții stau în fața unui calculator și dacă nu-ți convine de cineva îi dai delete (îl ștergi din lista de messenger)!“ G. 23 V 07 p. 11 (din *mess*[enger])

messă s.f. v. *mesă*

messenger s. (cuv. engl.; inform.) –Program de mesagerie instantanee– „Înainte vorbeam pe *messenger*, mai nou, pe măsură ce conexiunile noastre au viteze tot mai mari, ne vedem și ne auzim prin intermediul webcam-urilor și al microfoanelor.“ G. 20 VII 06 p. 13. „mai stau pe *messenger* cu prietenii, mai intră pe paginile de job-uri...“ G. 16 XI 06 p. 19. „i-a sfătuit, ieri, pe angajații instituției să nu mai poarte conversații pe *messenger* la serviciu, avertizând că toate discuțiile se află pe serverul instituției și pot fi oricând aflate.“ G. 13 I 09 p. 3; v. și 29 VIII 06 p. 6, 27 VI 08 p. 12, R.l. 8 IX 08 p. 2, 17 III 09 p. 13

metaártă s.f. –Arta despre artă– „Multă lume manipulează azi cuvântul *metaartă*; în afară de modă, acest fapt arată năzuința spre considerarea artei de pe o platformă superioară; este subînțelesă afirmația: «dați-mi un punct de sprijin și vă voi mișca pământul» [...] În cazul acesta trebuie să acceptăm că aspectul metaartistic este mereu prezent în artă măcar în stare difuză sau ca simplă aspirație.“ R.lit. 21 III 74 p. 22 (din *meta-* + *artă*, probabil după model fr.; MDN, DexX)

metaartístic, -ă adj. –Privitor la metaartă– v. *metaartă* 1974 (din *meta-* + *artistic*; DexX)

metabolít s.m. (biol.) „*metaboliți*, adică produși de descompunere rezultați din diverse reacții chimice.“ Fl. 30 I 71 p. 18. „Micotoxinele sunt *metaboliți* produși de mucegaiuri...“ agroinfo.ro 2 X 09 (din fr. *métabolite*; PR 1950; DM, DT, DZ; DN_3, DEX 98, DexX)

metabolizá v.t. –A transforma prin metabolism– „Ce se întâmplă atunci când mâncăm pâine? Pancreasul secretă insulină, iar aceasta *metabolizează* aminoacizii din pâine, în afară de unul singur, al cărui derivat provoacă somnul.“ Sc. 24 VI 83 p. 5. „La puțin timp după tratament, șoarecii au început *să metabolizeze* normal colesterolul...“ G. 29 I 09 p. 12 (din fr. *métaboliser*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

metacinemá s. sg. tant. „Deosebirea nu stă în cinema, în fizica și mișcarea imaginii, ci în *meta* (peste)-*cinema*, în meta-fizică. Diferența dintre Kojak și un Melville pornește de la calitatea privirii...“ R.lit. 14 IV 77 p. 11 //din *meta-* + *cinema*, după model fr.//

metadónă s.f. –Derivat sintetic al morfinei, utilizat în curele de dezintoxicare– „Polițiștii au mai găsit 80 de comprimate de *metadonă*, ascunse într-un dulap...“ Ad. 29 XI 01. „În prezent, singurul tratament folosit în acest scop este *metadona*, un drog sintetic inventat în timpul celui de-al doilea război mondial, de către medicii naziști. Medicii prescriu *metadonă* în cazul dependenței de droguri, doza fiind redusă treptat până când toxicomanul nu mai simte nevoia de stupefiante.“ Teleg. 22 III 07. „Doar în ultimul an a fost victima a două supradoze, ca urmare a excesului de heroină, cocaină, ecstasy, ketamină și *metadonă*.“ G. 2 IX 08 p. 15 (din fr. *méthadone*, engl. *methadone*; Random Haouse 1945-1950, PR 1971; DexX)

metaforítă s.f. (ironic) –Folosire excesivă a metaforelor– v. *lapidaritate* 1985. „*Metaforita* cronică fără terapie“ baniinostri.ro 10 II 10 (din *metaforă* + *-ită*)

metaforizá v.t. (livr.) –A conferi valențe metaforice– „Banda video *metaforizează* clișeul.“ “22” 5 VIII 93 p. 15. „Datorită poate dorinței prea mari de a *metaforiza* excesiv experiențe fără excepție esențiale, tânărul scriitor nu precupețește nici un efort pentru a prelungi prin roiuri de cuvinte un deznodământ-revelație...“ Obs.cult. 2 X 01. „pornim pe urmele lui Aristotel și spunem că a *metaforiza* înseamnă a găsi asemănări“ Z. dum. 3 VI 09 (cf. fr. *métaphoriser*; DN_3, DEX 98, DexX)

metalíst adj., s. –Adept al stilului heavy-metal– „Fratele *metalist*. Îmbrăcat în straie preotești, sandale, cu un cordon peste mijloc, fratele Cesare Bonizzi [...] este departe de a fi un rocker obișnuit. Este italian, călugăr romano-catolic din Ordinul Capucinilor și solistul trupei Fratello Metallo [...] Cesare Bonnizzi, care se descrie drept un «cântăreț-predicator», a revenit în atenție luna aceasta, odată cu lansarea celui de-al doilea album heavy-metal al său...“ Ev.z. 19 VII 08 p. 20. „Înainte

ne împărțeam în *metaliști* și depeșiști, nu unguri și români" Clujeanul 30 XII 08 (din [heavy-] *metal* + *-ist*; DexX – alt sens)

metalograváre s.f. „Un colectiv de la Întreprinderea de panouri electropneumatice a pus la punct o tehnologie de gravare a pieselor metalice prin folosirea, în exclusivitate, a chimicalelor indigene. Aplicarea ei permite scurtarea timpului de execuție a operațiilor de *metalogravare*..." R.l. 6 III 84 p. 1 (din *metalo-* + *gravare*)

metamúzică s.f. „În orașul vestgerman München a apărut o carte intitulată *«Metamuzica»*. Este vorba de studiul psihiatrilor M.L.P. și E.V. referitor la influența primejdioasă a muzicii așa-zise experimentale asupra sănătății interpreților." Sc. 28 IV 74 p. 6 //din *meta-* + *muzică*//

metanobactérie s.f. (cuv. engl.; biol.) „Un grup de cercetători americani de la Universitatea din Illinois au anunțat descoperirea a ceea ce ei consideră că este o nouă formă de viață: un microorganism denumit *metanobacterie*, care ar putea fi cel mai vechi dintre organismele ce viețuiesc pe Terra..." Sc. 4 XI 77 p. 4. „microorganisme responsabile de transformările materiei organice, cu accent deosebit asupra *metanobacteriilor*." forum.softpedia.com 28 III 08; v. și I.B. 3 XI 74 p. 4 (C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504)

metapneumovírus s.m. –Virus care afectează copiii, provocând infectarea căilor respiratorii– „Studii canadiene, israeliene și britanice arată că *metapneumovirusul* este responsabil de 6 până la 8 la sută din pneumoniile care se instalează la copii. Virusul a fost descris pentru prima oară în urmă cu doi ani." Ad. 20 IX 03 p. 7. „Virusul Respirator Sincitial (VRS) și *metapneumovirusul* pot încă ucide copii în țările în curs de dezvoltare." ziare.com 30 I 11 (din engl. *metapneumovirus*, fr. *métapneumovirus*)

metapoezíe s.f. „Din *metapoezie* – poezia despre poezie, despre materia sa, cuvintele – Nichita Stănescu extrage neliniști metafizice, și dintr-un instrument, cugetarea asupra limbajului se transformă în chiar substanța gândirii poetice." R.lit. 8 X 70 p. 21. „Se încadrează în creația contemporană poetică, având tendințe de *metapoezie*, nu pe partea de limbaj și componență poetică, ci pe trimiteri la viziuni complexe și multiple ale existenței." Ev. 9 VI 01. „E amprenta unui creator solitar, suspendat între meditația aforistică și *metapoezie*..." Ramuri 5 / 10 //din *meta-* + *poezie*; MDN, DexX//

metapsíhic, -ă adj. **1.** –Referitor la fenomene psihice inexplicabile cu mijloacele științei– „Unul dintre «locuitorii» *metapsihici* de la Stanford a fost și israelianul Uri Geller." Clujeanul 23 V 04. **2.** s.f. –Studiul fenomenelor metapsihice. Parapsihologie– „am demonstrat că Dostoievski a făcut saltul de la psihologie la *metapsihică* și spiritologie." Ev. 26 XI 08. „Bazele cercetării moderne a *metapsihicii* au fost puse de celebrul savant englez William Crookes în a doua jumătate a secolului XIX. Mult mai târziu, peste un sfert de secol, francezul Max Dessoir înlocuiește vechiul termen de *metapsihică* cu cel de parapsihologie." Gard. 10 I 09 (din fr. *métapsychique*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX – doar adj., MDN, DexX; cuv. este mult mai vechi)

metaromán s.n. –Roman în care autorul narează scrierea romanului însuși– „E un fel de roman al romanului, în care «cronicarul» iese la rampă. Acest *metaroman* se reducea în «Lumea în două zile» la o anchetă și avea un singur protagonist." R.lit. 9 II 78 p. 9. „criticul român este prezent în sumar cu un amplu studiu dedicat *«metaromanului* românesc actual»." R.lit. 26 VII 84 p. 11. „Un *metaroman* atipic" Obs.cult. 15 I 09 (din *meta-* + *roman*; cf. it. *metaromanzo*; PN 1966; MDN, DexX)

méteo adj. inv. –Meteorologic– „În baza raportului înaintat de Le Verrier lui Napoleon al III-lea în anul 1856, s-a hotărât crearea, pe teritoriul francez, a unei rețele de stații *meteo*, care s-a extins apoi în Anglia, Germania, Austria, Rusia etc." Mag. 11 X 75 p. 8. „24 de directori ai serviciilor meteorologice din diferite state s-au întâlnit la Geneva pentru a începe pregătirile în vederea «operațiunii *meteo* mondiale» ce se va desfășura în 1978–1979." Sc. 8 VI 77 p. 5. „Prognoza *meteo*" Ad. 13 VI 10; v. și Mag. 26 IV 75 p. 6, 25 X 75 p. 6, R.l. 25 IV 80 p. 6, Săpt. 11 II 82 p. 8 (din *meteo*[rologic, -ie]; cf. fr. *météo*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

meteoadaptábil adj., s. –(Persoană) care se adaptează fără probleme la schimbările meteo– „*Meteoadaptabilii* nu au nici un fel de dificultate cu schimbările bruște. Ei se acomodează ușor cu orice fluctuații." AS 15 V 00. „persoanele *meteoadaptabile* se acomodează ușor oricăror fluctuații climatice..." adevarul.ro 4 X 10 //din *meteo-* + *adaptabil*//

meteoinformáție s.f. –Informație meteorologică– „*Meteoinformații*. În fața unui pupitru lung de peste trei metri, conducătorul Centrului de meteorologie spațială urmărește indicațiile cronometrului electronic: pe cadranul luminos cifrele se succed rapid." St. și tehn. 6 / 67 p. 19 (din *meteo-* + *informație*, probabil după model engl.; MDN, DexX)

meteopatíe s.f. (med.) „Se știe că o schimbare bruscă a vremii influențează starea generală a unor persoane, sensibilitate cunoscută sub denumirea de *meteopatie*." Sc. 12 V 78 p. 6 //din *meteo-* + *-patie* "boală, suferință"//

meteorologíe s.f. v. *geografie-meteorologie*

meteorutiér, -ă adj. –Privitor la starea vremii și a drumurilor– „Buletin *meteorutier*" R.l. 24 XI 75 p. 5. „Radiojurnal. Buletin *meteo-rutier*." Pr.R.TV 29 XI 78 p. 8. „le recomandăm conducătorilor auto ca înainte de a porni la drum să se informeze despre condițiile *meteo-rutiere*..." amosnews.ro 23 I 08; v. și Sc. 10 XI 81 p. 5 (din *meteo-* + *rutier*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

meteosensíbil, -ă adj. –Sensibil la schimbările meteo– „Acolo unde avem o stagnare mai veche apar și dureri, iar omul devine chiar *meteosensibil*." AS 15 V 00. „în cazul persoanelor *meteosensibile* apar acutizări ale bolilor deja existente, cum este reumatismul." adevarul.ro 4 X 10; v. și Cot. 8 / 10 VI 07 p. 18; v. și *meteosensibilitate* 2000 //din *meteo-* + *sensibil*; DEX 09//

meteosensibilitáte –Sensibilitate la schimbările meteo– „Specialiștii deosebesc în prezent patru tipuri de *meteosensibilitate*. Meteosensibililor le sunt activate boli deja existente, ca reumatismul sau dereglările sistemului neurovegetativ." AS 15 V 00. „*Meteosensibilitatea*. Când vremea devine dușman" AS 20 VIII 07 p. 6. „Există patru tipuri de *meteosensibilitate*." adevarul.ro 4 X 10 //din *meteo-* + *sensibilitate*//

metisá v.t. –A încrucișa indivizi din rase diferite, a corci– „nu poți ignora nici influențele migrațiilor din secolul al III-lea e.n. care i-au adus pe franci, vizigoți, vandali, ostrogoți, burgunzi, saxoni, alamani, huni și lombarzi – și aceștia *metisându-se*, la rândul lor, cu parții, sciții și mongolii!" Sc. 16 VIII 79 p. 5. „Adică în ce fel *s-au metisat* populațiile din regiunile transfrontaliere și nu numai..." Obs.cult. 18 V 04. „Cât despre eventualitatea, la noi, a unei sinuciderii ministeriale, nici poveste: românii (fie și în cazul că sunt *metisați* cu ucrainieni) nu sunt franțuji." R.lit. 21 / 93 p. 24 (din fr. *métisser*; DN_3, DexX)

metról s. (cuv. ceh; tehn.) „Datorită unei substanțe neinflamabile denumite *«metrol»*, realizată de specialiștii cehoslovaci, riscul incendiilor la vagoanele de metro și de cale ferată va fi mult diminuat." Sc. 11 III 75 p. 4. „Materialul plastic stratificat, rezistent la acțiunea focului, care a fost realizat de specialiștii praghezi urmează să fie utilizat, în premieră, la construirea metroului din capitala Cehoslovaciei. Denumit *«Metrol»*, el va fi folosit la fabricarea unor ecrane protectoare, rezistente." I.B. 19 I 76 p. 8

metrosexuál s.m. „*Metrosexualul* – bărbatul modern care stă la oglindă mai mult decât femeile [...] *Metrosexualul* este undeva între snob și narcisist. Este bine îmbrăcat și obsedat de felul cum arată." G. 7 V 05 p. 5. „*Metrosexualii* mondeni ar renunța la ședințele de spa pe o jumătate de an pentru a sta de vorbă cinci minute [cu Angelina Jolie]." G. 1 III 10 p. 6; v. și Star 166 / 05 p. 22, TeleG 30 / 05 p. 2, Unica 2 / 07 p. 105, Ambition XI 08 p. 42, G. 17 XII 08 p. 8, ProTV Mag. 33 / 10 p. 20; v. și *pomosexual* 2008, *ubersexual* 2005 (din engl. *metrosexual*, cuvânt valiză din *metro*[politan hetero]*sexual*; Random House 1990-95)

metrosexualitáte s.f. –Calitățile de metrosexual– „*Metrosexualitatea* este o nouă creație a lumii moderne." G. 7 V 05 p. 5. „*metrosexualitatea* s-a impus prin aranjarea chipului și corpului la cosmeticiană, plus ceva accesorii mai țipătoare..." evz.ro 8 IX 11 (din *metrosexual* + *-itate*; cf. engl. *metrosexuality*)

metróu s.n. || *metrou de suprafață, metrou ușor* „În 2002, bucureștenii vor circula cu metroul ușor de suprafață" R.l. 11 IX 01 p. 1. „pe șantierul metroului de suprafață al lui Băsescu se stă «la greu». Tabloul e același din toate zilele: pe porțiuni de kilometri de pe linia tramvaiului 41 (viitor «metrou ușor») nu se zărește țipenie de om sau de utilaj" Ad. 16 V 02 p. 3

mezaliá v.r. (franțuzism) –A face o mezalianță– „În genere, simpatia integrală a povestitorului înclină către mama lui și mai puțin către tatăl său, care se *«mezaliase»*, el, avocat și fiu de boieraș, cu fata unor cămătași." R.lit. 9 II 78 p. 7. „Zboruri de noapte peste o lume în care mărinimia *s-a mezaliat* cu impostura." R.lit. 31 V 05 (din fr. *mésallier*; DN_3, DexX)

mezoscăf s.n. (mar.) –Navă specială asemănătoare cu batiscaful, dar care coboară la adâncimi medii– „*Mezoscaful* elvețian A.P. – primul submarin turistic din lume – [...] a început un drum lent." Sc. 15 IV 66 p. 5 (din fr. *mésoscaphe*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108; DEX, DN_3, DexX)

mezoterapíe s.f. (med.) „*Mezoterapia*. Această metodă terapeutică este încă puțin cunoscută, deși se poate afirma că prin intermediul ei se pot trata aproximativ o sută treizeci de afecțiuni [...] Terapia constă în injectarea pe cale intradermică, în zona dureroasă, a unor doze infime de soluții pe bază de procaină, prin intermediul unui injector cu multiple ace extrem de scurte." R.l. 28 IV 77 p. 6. „*Mesoterapia*, adică metoda terapeutică injectabilă, care introduce în derm un amestec de substanțe

vasotrofice, ameliorează [...] microcirculația." Ad. 10 V 06 p. 7. „Radiofrecvența distruge celulita în 6 ședințe. Masajul și *mezoterapia*, mai incipiente doar în primele stadii" G. suplim. Sănătatea 10 IV 08 p. IV (din fr. *mésothérapie*; PR 1960; DexX)

mezotermál, -ă adj. (geol.) –Care se referă la stadiul depunerii mineralelor din soluții fierbinți– v. *sapropelic* 1978. „Trei elemente naturale dau specificul sanatoriului: izvorul *mezotermal* Hercules cu apă sulfuroasă, nămolul de Techirghiol și apa de mare, care este încălzită la 32-34 de grade Celsius în procedura terapeutică, pentru a avea efecte benefice." Ad. 19 VIII 06; v. și Sc. 1 XII 79 p. 3 (din fr. *mésothermal*; L; LTR, LGG; DEX, DN_3, DexX)

micărie s.f. –Loc unde se mănâncă mici– „Pe vremea aia nu găseai *micărie* de la Scânteia până-n Obor. În câțiva ani, bodega s-a făcut restaurant." G. 1 XI 05 p. 2. „Toate [magazinele] sunt înghesuite între un magazin de pâine și un bar sau între o *micărie* și un reparator de telefoane mobile." expresul.ro 13 VI 07 (din *mic* + *-ărie*)

mícro[1] s. –Cartier nou de mici proporții, microraion– „Solicitanții care au încheiat contractele de construcție la blocurile [...] Drumul Taberei *micro* 5 se pot prezenta la C.E.C. pentru a încheia contractele de împrumut." I.B. 6 XII 72 p. 3. „Luni, pe bulevardul Independenței din *Micro* 17, o fetiță de 4 anișori a fost accidentată în timp ce traversa strada pe trecerea de pietoni." I.z. 8 VI 10 (din *micro-* [*raion, cartier*]; DEX, DN_3 – alt sens)

mícro[2] element de compunere || *în micro* –La dimensiuni microscopice– „Atașați preotului M., credincioșii au făcut «zid viu» în jurul bisericii acestuia, repetând, *în micro*, episodul Laszlo Tökes din decembrie 1989." Ad. 27 XI 92 p. 1

microafácere s.f. –Microîntreprindere– „Cum să obții bani pentru pensiuni turistice și micro-afaceri" ziare.com 17 IX 08. „a dispărut o micro-afacere de familie. Și un loc de muncă." evenimentul.ro 3 VIII 09 (din *micro-* + *afacere*)

microagént s.m. –Elev însărcinat cu supravegherea respectării regulilor de circulație în preajma școlii– „Pe primele locuri s-au clasat *microagenții* de la școlile generale nr. 41, 25 și 39." I.B. 30 V 73 p. 3. „Micromilițienii în acțiune. Ieri, cu ajutorul unor lucrători de la circumscripția 10, *microagenții de circulație* de la școlile generale nr. 100 și 109 au supravegheat respectarea de către pietoni a regulilor de traversare pe Calea Văcărești." I.B. 2 IV 75 p. 7 (din *micro-* + *agent* [*de circulație*]; DexX)

microagenție s.f. –Agenție (de voiaj) mică, aflată într-un cartier nou– „În curând, în cartierele Drumul Taberei, București Noi și Pantelimon se vor deschide noi *microagenții* de voiaj C.F.R." R.l. 10 X 75 p. 5 (din *micro-* + *agenție* [*de voiaj*]; DexX)

microanchétă s.f. –Anchetă de mici proporții– „*Microanchetă* la librăria M. Sadoveanu." I.B. 26 VII 67 p. 2. „Etica străzii – *microanchetă* cetățenească." Pr.R.TV 10 XI 76 p. 8. „Imediat după revoluție, într-o *microanchetă* făcută pentru un caiet de spectacol, am întrebat pe cei intervievați, printre altele, ce înțeleg ei prin democrație." ziaruldeiasi.ro 16 VI 06; v. și Luc. 23 IV 67 p. 2, Pr.R.TV 24 III 74 p. 15, 15 X 84 p. 6; v. și *microantologie* 1966 (din *micro-* + *anchetă*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; DEX 98, MDN, DexX)

microangiopatíe s.f. (med.) v. *macroangiopatie* 1984. „Sufăr de *microangiopatie* cerebrală" AS 4 III 02 (din fr. *microangiopathie*; MDN, DexX)

microantologíe s.f. –Antologie de mică întindere– „Punctul de atracție îl constituie Antologia lirică franceză (de fapt o *microantologie*, cum o caracterizează Ov.S. Crohmălniceanu în Cuvântul său introductiv)." Cont. 12 XI 65 p. 3. „În cunoscuta revistă literară din Florența, Inventario [...] a apărut o *microantologie* de poezie română contemporană..." R.lit. 31 I 85 p. 24. „Volumul cuprinde și o *microantologie* a corespondențelor celebre..." Obs.cult. 17 XII 09; v. și I.B. 4 XII 65 p. 4, Gaz.lit. 10 II 66 p. 4, R.lit. 22 XII 83 p. 24, Săpt. 30 XII 83 p. 2, R.lit. 5 I 84 p. 17, Fl. 2 XI 84 p. 10 (din *micro-* + *antologie*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 394; Dimitrescu, *Dr.2* 106; MDN, DexX, DEX 09)

microautomobíl s.n. (transp.) –Automobil de mici dimensiuni– „*Microautomobil*" Mag. 10 IX 66 p. 3. „Acest *microautomobil* consumă aproximativ un litru de benzină la suta de kilometri..." R.l. 25 IX 75 p. 6. „În anul 1945, tot la I.A.R., inginerul Radu Manicatide a construit un *microautomobil* biloc, cu motor în spate și tracțiune pe roțile din spate cu lanț." Mon. expres 29 V 10; v. și Sc. 1 V 74 p. 6 (din *micro-* + *automobil*; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DT; MDN, DexX)

microbactérie s.f. (biol.) –Bacterie extrem de redusă ca dimensiuni– „Bacteriologul dr. N.M. de la clinica de ftiziologie din Cluj [...] a descoperit și studiat a doua *microbacterie* patogenă pentru om și animal." Mag. 28 I 67 p. 2. „O *microbacterie* a fost denumită Microbacterium hatanosis, în onoarea cercetătorului japonez Kanuzori Hatano, care a descoperit recent că acesta trăiește în... tuburile de spray cu fixativ pentru păr." G. 12 III 08 p. 12 (din *micro-* + *bacterie*; cf. engl. *microbacterium*; CD; DEX 98, MDN, DexX)

microbateríe s.f. –Baterie electrică minusculă– „Știați că *microbateria* cu discul cât o piuneză și având grosimea de un milimetru produce energie electrică timp de 5 ani?" R.l. 30 IX 62 p. 4. „Odată [...] aruncate la gunoi, după expirarea termenului de funcționare, *microbateriile* riscă să devină, prin deteriorare, o sursă importantă de poluare." Sc. 17 I 80 p. 5. „Cea mai puternică *micro-baterie* din lume" hotnews.ro 23 VI 09; v. și Sc. 16 X 79 p. 3 (din *micro-* + *baterie* [electrică]; MDN, DexX)

microbiciclétă s.f. –Bicicletă de proporții mici– v. *blue-jeans* 1973 (din *micro-* + *bicicletă*; DexX)

microbicíd, -ă adj. (med.) –Care distruge microbii– „Țesut *microbicid*. În Bulgaria a fost creat un țesut *microbicid* destinat utilizării în chirurgia plastică." Sc. 11 II 79 p. 5. „Un gel vaginal microbicid poate fi eficient în protejarea femeilor împotriva infecției cu virusul HIV..." ziare.com 9 II 09 (din fr. *microbicide*; cf. engl. *microbicide*; DZ; DN_3, DEX 98, DexX)

microbílă s.f. –Bilă extrem de mică– „Pe suprafața hârtiei se află miliarde de *microbile* conținând concentrat de parfum de 10–12 sorturi diferite. Este suficient să atingi suprafața desenului pentru a distruge câteva din aceste bile și să se elibereze, astfel, un anumit fel de parfum." R.l. 13 XI 71 p. 6. „«Cempal», un amestec de ciment, *microbile* de sticlă și lamele de fibră de sticlă, poate înlocui lemnul și azbestul și poate fi utilizat la fabricarea de pale și de frâne." R.l. 6 XI 84 p. 6. „Noaptea [marcajul rutier] este mult mai vizibil decât vopselele obișnuite, pentru că are în compoziție o cantitate foarte mare de *microbile* de sticlă." G. 2 XI 05 p. 3; v. și R.l. 22 IV 76 p. 5, Sc. 16 V 80 p. 5, I.B. 29 VIII 85 p. 8 (din *micro* + *bilă*, probabil după model engl.; DexX)

microbiografíe s.f. –Biografie sumară, de mici proporții– „Al. Piru, Liviu Rebreanu (*microbiografie*)" Cont. 6 II 65 p. 3. „Concepută ca o suită de *microbiografii* romanțate, colecția cu acest nume a Editurii Militare se bucură de mult interes." I.B. 12 I 74 p. 2. „Au reținut vreo 500 de *microbiografii* suspecte din aproape 2.700 de candidați verificați." Cat. 8 XII 08; v. și Sc. 23 II 75 p. 3 (din *micro-* + *biografie*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 394; MDN, DexX)

microbíst, -ă s.m.f. (fam.) –Persoană pasionată de un sport, de un club sportiv, de un gen de muzică etc.– „«Iubitorii de artă» taie reproducerile după tablourile celebre, *«microbiștii»* de sport – îndeosebi figuri de fotbaliști, iar pasionații de cinematografie – vedete ale ecranului." Sc. 20 III 83 p. 4. „Aceiași *«microbiști»* au vrut să urmărească «pe viu» forța de joc a militarilor și mai ales dacă aceștia ar merita să devină campionii de iarnă." Săpt. 21 XII 84 p. 8. „interviu cu G.B., din care aflăm că este un *microbist* al Internetului" Obs.cult. 6 VIII 02 p. 30 (din *microb* + *-ist*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

microblóg s.n. –Blog mai mic decât unul obișnuit, care conține texte scurte– v. *twitter* 2007. „Acum la modă nu mai este atât de mult blogul, ci *microblogul* [...] Există din ce în ce mai mulți utilizatori de Twitter – primul și cel mai «tare» serviciu de acest tip din lume." Ev.z. 5 V 08 p. 29 (din engl. *microblog*)

microblogging s. (cuv. engl.; inform.) –Postarea de mesaje foarte scurte (text sau foto) pe un blog sau pe o rețea de socializare– „Dușmanii online ai regimurilor lui Vladimir Voronin și Mahmud Ahmadinejad – mesajele din rețeaua de *microblogging* Twitter – ar putea deveni un pericol internaut, căci «cyberinfractorii» se folosesc deja de ele pentru a îndrepta oameni către siteuri de unde se preia controlul asupra computerului lor." G. 24 VI 09 p. 11. „Beijingul blochează accesul internauților la Twitter, Facebook și YouTube, dar a permis unui ziar oficial, Cotidianul Poporului, să înființeze o rețea de *microblogging*. Deși nu a postat încă nimic, președintele Hu este înregistrat [...] ca utilizator al «Microblogurilor Poporului»." G. 23 II 10 p. 7; v. și Cot. 24 II 09, 9 IV 09 p. 16, Ev.z. 14 IV 09 p. 16, Obs.cult. 13 VIII 09 p. 22, G. 9 IX 09 p. 14, R.l. 8 I 10 p. 12

microbrigádă s.f. –Brigadă alcătuită din puține persoane– „Casa de cultură a organizat *microbrigăzile* științifice, o formă nouă, capabilă să vină în întâmpinarea nevoii de cunoaștere a oamenilor." Cont. 17 XI 72 p. 6. „Alamarul se construiește prin munca patriotică a *microbrigăzilor*, alcătuite din muncitori, tehnicieni, funcționari..." I.B. 26 VII 74 p. 4 (din *micro-* + *brigadă*; MDN)

microbúz s.n. (transp.) –Autobuz pentru un număr redus de pasageri– „Așadar, cu litoreta (aceasta e denumirea surprinzător de muzicală, pe care constănțenii au dat-o elegantului *microbuz* românesc) să pornim mai departe spre sud." Sc. 16 V 62 p. 1. „Nouă răniți grav după ce un *microbuz* s-a ciocnit cu un tir pe drumul Arad-Oradea" Ad. 13 III 09 (din

fr. *microbus*; PR 1950; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; D. Tr.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

microcalculatór s.n. (inform.) –Calculator de mică putere. Microcomputer– „un aparat complex, dotat cu un regulator electronic și un microcalculator." Cont. 18 XII 70 p. 10. „Un colectiv de specialiști de la Filiala din Cluj-Napoca a Institutului de cercetări pentru tehnica de calcul a conceput și construit *microcalculatorul* S.M.P. – 80 cu utilizări în proiectarea echipamentelor periferice bazate pe microprocesoare." R.l. 28 VI 78 p. 5. „Modelul [...] are încorporat un *microcalculator*, cu ajutorul căruia se pot seta programe." Ad. 17 III 06; v. și Fl. 30 I 71 p. 8, I.B. 25 II 88 p. 2; v. și *birotică* 1991 //din *micro-* + *calculator*; cf. engl. *microcomputer*; DTN 1975; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX-S, DEX 98, NODEX, DexX//

microcantínă s.f. –Cantină de mici proporții (de obicei din întreprinderi)– „În municipiul Ploiești, întreprinderea cu cele mai multe *microcantine* este «1 Mai»." R.l. 17 II 75 p. 2. „Se are în vedere înființarea unei *microcantine*, care să asigure una-două mese calde pe zi unui număr de 40 de copii." ziaruldeiasi.ro 22 III 01. „UMF va avea centru integrat de medicină dentară, complex sportiv și spații de cazare cu *microcantină*." Ad. 11 XII 09; v. și Sc. 7 XI 75 p. 3, 9 XI 78 p. 3, I.B. 28 VI 82 p. 6, Emisiune radio 26 VIII 82 (din *micro-* + *cantină*; DEX-S, DexX)

microcásă s.f. || *microcasă de comenzi* –Casă de comenzi mică, în incinta unei întreprinderi– „Dar cu *microcasele de comenzi* din cadrul sectoarelor ce se mai aude?" R.l. 3 XII 71 p. 2. „*Microcasă de comenzi* în întreprinderi." I.B. 25 I 73 p. 4. „Cu trei ani în urmă, în Întreprinderea «Partizanul» lua ființă prima *microcasă de comenzi* din municipiul Bacău." R.l. 7 X 76 p. 2; v. și Sc. 19 IV 74 p. 2, R.l. 14 VII 82 p. 5 (din *micro-* + *casă de comenzi*)

microcáscă s.f. –Cască audio de dimensiuni minuscule– „În urechea stângă [a asistentei medicale] se vede *microcasca* unei proteze auditive" R.l. internat. VII 94. „*Microcăști* cât un bob de piper..." G. 3 VIII 06 p. 7 //din *micro-* + *cască*//

microcasétă s.f. –Casetă de magnetofon miniaturizată– „Primul aparat dintr-o nouă generație miniaturală – numit SD-2 – a fost prezentat zilele trecute pe piața franceză. Este vorba de un magnetofon cu *microcasete*." R.l. 29 III 79 p. 6. „Până acum rezervate mașinilor de dictat de construcție franceză, *microcasetele* intră în muzică prin intermediul celui mai mic radio-micro-stereo FM care măsoară 23 cm/5 cm. *Microcasetele* sunt din metal și difuzează muzică 90 de minute. Performanțele lor sunt uimitoare, atât pentru înregistrările stereo cât și pentru ascultare." R.l. 20 III 81 p. 6. „mesaje cu un conținut foarte îndrăzneț lăsate pe robotul telefonic [...] Aceste mesaje au fost păstrate pe două *microcasete* audio..." mediafax.ro 28 VII 09 (din *micro-* + *casetă*; cf. fr. *microcassette*; PR 1968; MDN, DexX)

microchirurgicál, -ă adj. (med.) –Privitor la microchirurgie– „Un grup de chirurgi de la spitalul din Shanghai au efectuat o grefă reușită de genunchi: întreaga articulație a fost transplantată, cu sutura *microchirurgicală* a nervilor și vaselor de sânge." Cont. 16 II 79 p. 5. „La clinica de chirurgie plastică și reparatorie din București s-a efectuat o interesantă intervenție chirurgicală cunoscută sub numele de «replantarea extremităților amputate, utilizând tehnica *microchirurgicală*». [...] Realizată cu excelente rezultate, operația citată constituie un fapt deosebit în medicina românească, întrucât a fost elaborată sub microscop [...] Această nouă reușită a școlii românești de chirurgie constituie rezultatul unor eforturi îndelungate depuse de colectivul Clinicii de chirurgie plastică și reparatorie, care a abordat cu competență de mai mulți ani tehnica *microchirurgicală* – în principal în sutura nervoasă..." Sc. 23 I 82 p. 6; v. și I.B 27 IX 82 p. 2 (din *microchirurgie*; DEX-S, DexX)

microchirurgíe s.f. (med.) –Chirurgie la nivelul vaselor de sânge, nervilor etc., practicată prin mărirea zonei operate cu ajutorul microscopului– „Operația [transferării unei porțiuni de creier de albină] s-a efectuat prin *microchirurgie*." Cont. 3 XI 78 p. 5. „El subliniază importanța operativității în conservarea membrului amputat și marile avantaje ale *microchirurgiei*, care permite conexiunea nervilor, vaselor și țesuturilor rupte." Cont. 26 I 79 p. 5. „Congresul International de Microchirurgie si Reconstrucție a Mâinii, un succes" Ev. 26 V 03; v. și Sc. 15 VII 82 p. 5, I.B. 1 VI 84 p. 4, Fl. 12 VI 87 p. 21 (din fr. *microchirurgie*; cf. engl. *microsurgery*; PR 1931; DEX-S, DexX)

microcip s.n. –Plăcuță subțire de material semiconductor, cu dimensiunile laturilor de câțiva milimetri, pe care se formează un circuit integrat. Cip– „Plăcuțele de identificare pe care le poartă militarii americani, în timp de pace ca și în timp de război, urmează să fie modificate. O comisie specială analizează la Fort Benjamin Harrison posibilitatea ca în aceste plăcuțe să fie încorporat câte un *microcip* care să înmagazineze toate datele personale ale purtătorului, care ar putea fi obținute ulterior prin inserarea plăcuței într-un microcomputer." R.l. 7 VII 83 p. 6. „*Microcipuri* pentru animalele preferate [...] *Microcipul* va fi implantat sub piele, în zona cefei [în Los Angeles]" Nat. 17 I 98 p. 5. „Tehnicianul echipei Manchester United, Alex Ferguson, și-ar putea monitoriza jucătorii, în viitor, cu ajutorul unor *microcipuri* injectate sub pielea acestora..." G. 1 VII 06 p. 9; v. și Ad. 23 XII 04 p. 10; v. și *biometric* 2009, *ciborg* 2006, *circuit* (*circuit integrat*) 2008, *digital* (*fotografie digitală*) 2003, *implanta* 2002, *inteligent* (*praf inteligent*) 2008 (din engl. *microchip*; DEX 09, DexX)

microcipá v.t. –A implanta un microcip sub piele– „Toți câinii, cu sau fără stăpân, *vor fi microcipați*, iar cei fără stăpân vor fi sterilizați." ziare.com 14 IV 08. „Toți câinii din Brașov *vor fi microcipați*" ziare.com 25 I 11 (din *microcip*)

microcircuít s.n. **1.** (inform.) –Circuit electronic miniatural. Circuit integrat– „Inginerii de la IBM [...] vor aduce, spun ei, pe scena festivă a minților lumii, *microcircuite* de mii de ori mai rapide." Mag. 6 II 02. „Inovația constă în crearea unor *microcircuite* care să poată fi alimentate chiar și de o tensiune atât de mică." G. 18 VIII 07 p. 8. **2.** –Circuit turistic pe distanțe scurte– „un *micro-circuit* de o zi, pe traseul Ploiești – Breaza – Poiana Câmpina – Telega – Brebu – Câmpina costă între 24 și 39 de euro de persoană, traseu inclus pe Drumul Fructelor." adevarul.ro 16 V 11 (din engl. *microcircuit*; Random House 1955-60, PR 1961; DEX 98, MDN, DexX – numai sensul 1)

microcirculáție s.f. (biol.) –Circulația sângelui prin arteriole, capilare și venule– „se recomandă o medicație pentru susținerea *microcirculației*..." Mag. 26 VII 06. „Ciocolata stimulează *microcirculația* locală, energizează, crește tonusul și este un răsfăț pentru piele." G. 27 X 09 p. 12; v. și 23 VI 09 p. 12 (din engl. *microcirculation*)

microciupércă s.f. (biol.) –Ciupercă microscopică– „durata de conservare a unei pelicule cinematografice este limitată. Suportul pe care este imprimată imaginea devine friabil o dată cu scurgerea anilor, iar stratul subțire de gelatină, care cuprinde imaginea propriu-zisă fiind un produs organic, este supus alterării biologice, inclusiv ca urmare a acțiunii *microciupercilor* și bacteriilor." Sc. 10 I 78 p. 4 (din *micro-* + *ciupercă*, după fr. *microchampignon*; MN 1985)

microcolectivitáte s.f. –Colectivitate mică– „O splendidă *microcolectivitate* cum sunt multe în țara noastră." R.l. 28 II 84 p. 2. „P.C. descrie meticulos viața oamenilor muncii și felul în care *microcolectivitatea* din «conducătoarea» clasă a proletariatului construiește, zi de zi, socialismul." Z. dum. 1 VII 11; v. și I.B. 21 VII 86 p. 2 (din *micro-* + *colectivitate*)

microcompléx s.n. –Complex (comercial, industrial, turistic etc.) de mici proporții– „În cadrul *microcomplexului* comercial situat la parterul blocului 5 de pe șoseaua Pantelimon (în suprafață de peste 1500 m.p.) și-a început activitatea și un modern magazin de legume-fructe." I.B. 30 I 75 p. 1. „Se va amenaja un *microcomplex* de alimentație publică care va avea și o secție «Gospodina»." I.B. 8 IV 77 p. 1. „Mai avem multe lucruri de rezolvat în turism, crearea unor *microcomplexe* de agrement (baze de staționare și mijloace de transport la distanțe mari)." Făclia 11 II 08; v. și Lumea satului 16 I 08 (din *micro-* + *complex*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; MDN, DexX)

microcomputer s.n. (inform.) –Computer de mică putere, inferior miniordinatorului– „Specialiștii francezi au pus la punct un *microcomputer* (în fotografie) care poate îndeplini multiple funcțiuni." Sc. 6 I 80 p. 5. „În urmă cu doi ani și jumătate [...] am început să construiesc un *microcomputer* [Am pornit] de la un kit care avea tastatura, afișajul și un microprocesor, 6502..." Mag. 16 VII 83 p. 8. „*microcomputerele* au încetat să mai țină de domeniul science fiction." Ad. 23 XII 04 p. 10; v. și Sc. 7 VIII 82 p. 5, R.l. 17 VI 83 p. 6, Fl. 2 XII 83 p. 29, Sănătatea V 84 p. 9, Săpt. 2 VIII 84 p. 2, R.l. 23 X 84 p. 6 [pron. *microcompiúter*] (din engl. *microcomputer*; DEX 98, MDN, DexX)

microconcért s.n. –Concert de scurtă durată– v. *microantologie* 1966. „La sfârșitul ceremoniei, corul [...] a susținut un *microconcert* religios." Lum. 15 VI 10 (din *micro-* + *concert*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; MDN, DexX)

microconferínță s.f. –Conferință de scurtă durată– „*Microconferința* lui R.V. despre paradoxe a avut și cuprinderea istorică și concizia pe care o cere rubrica." Cont. 18 II 66 p. 6. „La *microconferința* de presă desfășurată în biroul domniei sale în jurul orelor 20,10, a avut loc următorul dialog." Expres 23 II 90 p. 3. „În cadrul *microconferințelor* și seminariilor vor vorbi speak-eri din întreaga filieră a laptelui din România..." Ad. 20 IV 10; v. și Cont. 9 XII 66 p. 4 (din *micro-* + *conferință*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; MDN, DexX)

microcooperatívă s.f. || *microcooperativă agricolă* „Maxi-recolta microcooperatorilor. Toamna trecută, pionierii din comuna Juc-Herghelie (Cluj) au hotărât să înființeze o *microcooperativă* agricolă, după modelul celei mari, existente în localitate." Sc. 30 XI 72 p. 2. „În *microcooperativa* agricolă." Sc. 3 X 74 p. 4. „*Microcooperativa* agricolă a Școlii generale Cornești (Dâmbovița) se dovedește a fi o adevărată școală a vredniciei." Sc. 14 I 76 p. 5; v. și R.l. 15 VII 72 p. 5; v. și *atelier-școală* 1973 (din *micro-* + *cooperativă* [*agricolă*])

microcooperatór, -oáre s.m.f. –Elev cooperator– v. *microcooperativă* 1972 (din *mini-* + *cooperator*)

microcrédit s.n. (fin.) –Sumă extrem de mică, împrumutată de obicei de o bancă populară sau de o casă de credit, pentru pornirea unei afaceri ori pentru consum– „Banc Post oferă *microcredite* prin oficiile poștale" Azi 13 VI 02 p. 2. „*Microcredite* pentru afacerile dezvoltate la țară" Ad. 13 X 06 p. 8. „lansarea unui program de *microcredite* (până la 10.000 lei) pentru utilarea locuințelor..." G. 23 IX 09 p. 2; v. și Cot. 14 X 06 p. 3, R.l. 14 X 06, Fin. 3 IX 08 (din *micro-* + *credit*; cf. engl. *microcredit*; PR 1995)

microcreditáre s.f. (fin.) –Acordarea de împrumuturi mici– „Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) poartă discuții tehnice cu mai mulți parteneri din sectorul financiar românesc în vederea înființării unei instituții de *micro-creditare*..." zf.ro 30 V 01. „Muhammad Yunus a primit Premiul Nobel pentru Pace în 2006 pentru un sistem inovator de *microcreditare* care avantajează persoanele sărace." gandul.info 4 VIII 12 (din *micro-* + *creditare*)

microcurățătorie s.f. || *microcurățătorie chimică* –Curățătorie chimică de mici proporții– „«Nufărul» a înființat prima *microcurățătorie chimică* din București. Funcționează pe Bd. Muncii 102." R.l. 12 V 75 p. 5 (din *micro-* + *curățătorie* [*chimică*])

microcurént s.m. –Curent de mică intensitate– „S-a pus la punct un aparat electronic portativ care poate fi folosit la stimularea cu *microcurenți* a procesului de consolidare a osului fracturat." R.l. 19 XI 75 p. 2. „O premieră românească în domeniul ortopediei a fost realizată de dr. I.S. În colaborare cu un grup de ingineri, el a pus la punct un aparat electronic portativ care poate fi folosit la stimularea cu *microcurenți* electrici a procesului de consolidare a osului fracturat." R.l. 31 X 77 p. 5. „O experiență care m-a fascinat [...] a fost aceea cu cartoful furnizor de curent electric: străpuns de două lamele și legate lamelele într-un circuit electric, un *microcurent* se formează..." Mag. 19 XI 03 //din *micro-* + *curent* [*electric*]; DEX 98, DexX//

microcutrémur s.n. (geol.) –Cutremur de grad mic– „Oscilațiile permanente ale scoarței pământului generate de *microcutremurele* continue ce parvin din lăuntrul globului terestru." Mag. 29 XII 66 p. 4. „Cutremurele de magnitudine mai mică decât 2 sunt numite *microcutremure*, nu sunt simțite de oameni și sunt înregistrate doar de seismografele locale." evz.ro 21 V 10 (din *micro-* + *cutremur*)

microdéltă s.f. –Deltă în miniatură– „S-a definitivat, de asemenea, proiectul pentru amenajarea, încă din acest an, a unei *microdelte* în preajma lacului Tăbăcărie, unde vor fi expuse în plină stare de libertate o serie de păsări caracteristice regiunii de la vărsarea Dunării în mare." Mag. 11 II 67 p. 2. „*Microdelta* este de fapt o mare expoziție naturală a florei și faunei din această parte a țării." R.l. 17 V 78 p. 5. „o *microdeltă* artificial construită, cu un anumit tip de vegetație, filtrează într-un grad foarte ridicat apele reziduale." Ad. 6 VIII 09; v. și R.l. 10 VI 72 p. 3, Sc. 24 V 77 p. 5, Fl. 14 XI 86 p. 24 (din *micro-* + *deltă*; DEX-S, MDN, DexX)

microdermabraziúne s.f. –Procedeu cosmetic în care pielea moartă a feței este îndepărtată prin aplicarea unui spray abraziv foarte fin– „În sfârșit, după un peeling chimic sau o *microdermabraziune*, vedetele au nevoie de ceva care să le ajute pielea să se vindece." ProTV Mag. 8 / 08 p. 54. „*Microdermabraziunea* redă frumusețea pielii" adevarul.ro 18 III 11 (din engl., fr. *microdermabrasion*)

microdispozitív s.n. (tehn.) –Dispozitiv de dimensiuni microscopice– v. *ultraperfecționat* 1976. „UNICEF [...] a dat publicității o declarație în care avertizează asupra pericolului grav reprezentat de *microdispozitivele* explozive împrăștiate de bombele cu fragmentație (așa-numitele «cluster bombs») care au aceeași culoare, galbenă, ca și pachetele cu alimente distribuite populației civile irakiene de forțele coaliției." Ad. 4 IV 03 p. 12 (din *micro-* + *dispozitiv*; DexX)

microdúr s. „Printre noutățile prezentate la contractări se află încălțăminte cu talpă de *microdur* (un nou înlocuitor de talpă rezistentă, ușoară și flexibilă)." Sc. 18 XI 62 p. 1; v. și R.l. 18 I 63 p. 1 (probabil din *micro*[poros] + *dur*[abil]; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; DEX 98, MDN, DexX)

microecrán s.n. „«Aparatul de vedere artificial» creat de Institutul de construcții mecanice biomedicale de la Universitatea Utah (S.U.A.). În orbita ochilor persoanelor respective se implantează un *microecran*, care ține locul retinei și poate fi orientat după dorință cu ajutorul mușchilor ce dirijează globii oculari." Sc. 28 II 74 p. 6 (din *micro-* + *ecran*, probabil după model engl.)

microelectrobúz s.n. (transp.) –Microbuz acționat electric– „La poligonul de încercare din Moscova a efectuat primele curse de încercare un *microelectrobuz* [...] Este primul electromobil proiectat pentru producția de serie în U.R.S.S." Sc. 27 IX 75 p. 5 //din *micro-* + *electrobuz*; MDN//

microelectrónic, -ă 1. s.f. –Ansamblul tehnicilor de realizare a circuitelor integrate– „președintele «Clubului de la Roma» dr. Aurelio Peccei (Italia), a apreciat că *microelectronica* reprezintă, probabil, cea mai importantă revoluție tehnico-științifică din istoria umanității." Sc. 5 II 82 p. 6. „Purtăm discuții cu un laborator de *microelectronică* din Germania..." evenimentul.ro 28 V 09; v. și R.l. 12 VII 82 p. 2, 2 X 82 p. 4, Sc. 17 I 83 p. 5, R.l. 29 VI 83 p. 6, 8 X 85 p. 6. **2.** adj. –Referitor la microelectronică– „Specialiști din S.U.A., cercetând posibilitățile de ameliorare a condițiilor de fabricare a componentelor *microelectronice* – extrem de sensibile la impurități în cursul procesului tehnologic – au ajuns la concluzia că fumătorii expiră, chiar și la câteva ore după consumarea ultimei țigări, de 40 de ori mai multe elemente poluante decât cei nefumători." R.l. 5 VII 84 p. 6. „Minuni *microelectronice*" evenimentul.ro 29 XI 08; v. și Ad. 22 II 02 (din engl. *microelectronic(s)*; DMC 1967, PR 1966; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

microelemént s.n. **1.** (biol.) –Element chimic care intră în componența hormonilor, a enzimelor, a fermenților etc.– „De ce oare arborii, plantele din zona unde a căzut meteoritul Tungus au o creștere accelerată? Studiind fenomenul specialiștii sovietici au ajuns la concluzia că el este provocat de o concentrație neobișnuită de *microelemente* precum brom, selen, zinc, arsen, iod, telur ajunse pe pământ în timpul catastrofei." Sc. 9 VII 80 p. 5. „Rolul *microelementelor* în hrana oamenilor a început să fie studiat odată cu perfecționarea metodelor de analiză, cu capacitatea acestora de a pune în evidență cantități infinitezimale de metale în țesuturile vii." Sc. 2 VII 81 p. 7; v. și Sc. 3 XI 82 p. 5; v. *apilarnil* 1983. **2.** –Element de dimensiuni microscopice– „se preconizează elaborarea unei așa-numite «cărți universale de plată» (CUP). Ea va semăna cu o carte obișnuită de credit, fiind însă prevăzută cu două rânduri de *microelemente* electronice." Sc. 16 X 79 p. 3 (din fr. *micro-élément*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

microemițátor s.n. –Emițător de mici dimensiuni– „Au fost apreciate *microemițătoarele* cât o gămălie de ac, capabile să capteze orice discuție pe o rază de câteva zeci de metri și să o retransmită instantaneu la distanțe de kilometri." Sc. 3 V 81 p. 4. „Insula franceză Oleron, pe litoralul Atlantic, a amenajat o «audioplajă» care permite nevăzătorilor să se ghideze mai bine prin apă, cu ajutorul balizelor tactile, a dispozitivelor sonore și a *microemițătoarelor*." Ev.z. 16 VIII 06 (după fr. *micro-émetteur*)

microenciclopedíe s.f. –Enciclopedie de proporții reduse– „Când vor fi gata *microenciclopediile*..." R.l. 22 II 67 p. 2. „M.P. poate să susțină o adevărată *microenciclopedie* a cântecului." Săpt. 28 II 69 p. 3. „Textele se constituie astfel într-o *microenciclopedie* despre universul aromânesc..." Obs.cult. 3 VIII 08; v. și R.lit. 26 X 78 p. 19 (din *micro-* + *enciclopedie*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; DN_3, DEX 98, DexX)

microeséu s.n. (lit.) –Eseu scurt– „[C.U. a publicat] un spiritual *micro-eseu* confesiv..." R.lit. 12 I 84 p. 4. „În România literară, Constantin Noica își continuă seria *micro-eseurilor* despre Modelul cultural european [...]" Săpt. 12 IX 86 p. 2. „A tipărit patru cărți de poezie și *micro-eseuri*." R.lit. 24 X 08 p. 30; v. și Săpt. 3 XI 82 p. 2; v. și *microantologie* 1966 //din *micro-* + *eseu*; DEX 98, MDN, DexX//

microexplózie s.f. –Explozie de mici proporții– „A îndreptat fasciculul instalației sale laser spre capul «în suferință» al unei statui marine ce împodobea una din piețele Veneției: mai întâi s-a produs o *microexplozie*, după care, în locul vizat, s-a conturat o mică suprafață de mărimea unei monede complet curată." Sc. 31 VII 77 p. 5; v. și *miniexplozie* 1975 (din *micro-* + *explozie*; cf. engl. *microexplosion*; BD 1970; MDN, DexX)

microexpozíție s.f. –Expoziție de mici proporții– „Apollo – 6 *microexpoziții*." R.lit. 13 XI 69 p. 26. „Odaia de sărbători – casa de dinainte – ia de multe ori înfățișarea unei *microexpoziții* etnografice." Ateneu XII 85 p. 9. „Brașov: *Microexpoziție* de ouă încondeiate, la Muzeul Etnografic din Săcele" Ad. 25 III 10; v. și Sc. 26 XII 73 p. 6, R.l. 16 X 75 p. 5, 17 IX 76 p. 5, 8 X 82 p. 2 (din *micro-* + *expoziție*; DexX)

microfábrică s.f. –Punct de fabricare a unui produs– „Această *microfabrică*, cu o capacitate de până la 3 tone pe oră, este complet mecanizată și cu dozare automată, întrunește toate performanțele tehnice avansate." R.l. 12 VIII 82 p. 5. „Prețul unei *microfabrici* de bere variază între 250 și 360 lei." G. 16 XI 09 p. 11; v. și R.l. 8 X 82 p. 3, 11 XI 82 p. 2 (din *micro-* + *fabrică*)

microfábulă s.f. –Fabulă scurtă– „*Microfabula* lui B.C [...] are ca eroi

niste clești." Cont. 19 III 65 p. 5. „O incursiune în lumea celor care nu cuvântă, prezentându-vă o nouă *microfabulă*." Emisiune TV 22 VIII 82. „Acestea fiind zise, să luăm o «*microfabulă*»..." Obs.cult. 7 XI 00; v. și Cont. 1 VII 66 p. 4, 11 XI 66 p. 2 (din *micro-* + *fabulă*; MDN, DexX)

microfermă s.f. –Fermă de mici proporții lucrată de elevi, studenți– „Cei de la Naturale, muncind în propria *microfermă*, au adus Institutului un venit de 69000 lei prin vânzarea recoltei de plante medicinale." V.stud. 3 IV 74 p. 5. „Sunteți printre cetățenii care au reușit să-și înjghebeze o adevărată *microfermă*..." I.B. 30 I 86 p. 3. „țăranii trebuie să aleagă între a-și declara gospodăria exploatație nonprofesională pentru consum familial sau exploatație nonprofesională – *microfermă* comercială." 9am.ro 11 II 07; v. și R.l. 29 XII 75 p. 5, 12 III 76 p. 5, 17 VI 77 p. 2, 28 IX 82 p. 2, 28 IV 83 p. 5, I.B. 12 VII 88 p. 1 (din *micro-* + *fermă*; MDN, DexX)

microfíbră s.f. (text.) –Fibră foarte subțire de poliester folosită în special la confecționarea îmbrăcămințiі– v. *thinsulate* 1979. „*Microfibra*, conform definiției, este o fibră foarte fină, cu densitate mică." Ev. 8 I 08 (din fr. *microfibre*, engl. *microfiber*; Dimitrescu, *Dr.* 187; PR 1980, Random House 1985-90; MDN)

microfilmáre s.f. –Filmarea unor obiecte microscopice– „Obiectivul aparatului de filmat însă a văzut și a memorat pe peliculă tot prin intermediul procedeului tehnic al *microfilmărilor*." I.B. 7 III 63 p. 2; v. și Cont. 19 XI 65 p. 9 (din *microfilma*; DT; DEX, DN_3, DexX – alt sens)

microfíltru s.n. (circ.) –Filtru (de circulație) de mai mică amploare– „Cu ocazia filtrelor și *microfiltrelor* organizate au fost controlate ieri în Capitală 3259 de autovehicule." R.l. 26 III 77 p. 5. „*Microfiltre* pentru combaterea «turismului electoral»"" citynews.ro 5 VI 09 (din *micro-* + *filtru*; MDN, DexX)

microfișă s.f. **1.** –Fotografie de proporții reduse– v. *fototecă* 1976; v. și 20 XI 79 p. 5. **2.** –Fișă sumar alcătuită– „Nedumerește caracterul expediat, extrem de sumar al celor 17 *microfișe* reunite sub titlul derutant «Eseu asupra criticii literare»..." Sc. 25 I 79 p. 4. „«Danubiana» '84 – *microfișă* biografică" R.l. 10 III 84 p. 1. **3.** (inform.) „informatica va domni, fiind pusă în serviciul patrimoniului național, studiile putând să fie efectuate cu ajutorul unor *microfișe* și a unor bănci de date și imagini." R.l. 30 I 85 p. 6 (din fr. *microfiche*; PR, DMC 1950; DN_3 – sensul 1, MDN, DexX – sensurile 1 și 2)

microfișiér s.n. –Fișier de proporții reduse– v. *microantologie* 1966 (din fr. *microfichier*; DN_3, DexX)

microfízică s.f. (fiz.) –Fizica particulelor elementare– „noua concepție a evoluției universului, cele trei crize în *microfizica* secolului XX, implicațiile epistemologice ale crizei în *microfizică*..." R.lit. 8 XI 84 p. 8. „modelele atomice și nucleare din *microfizică* nu pot fi elaborate pornindu-se de la concepte precum spațiu, timp, materie în sensul fizicii clasice, ci va cere o folosire mai pronunțată a matematicii calculului probabilităților și a statisticii." glascomun.info 16 XI 09 (din fr. *microphysique*; PR 1930; DN_3, DEX-S)

microfoiletón s.n. –Foileton de proporții reduse– „Sub acest titlu [«Echilibristica pe o singură roată»] a apărut în ziarul nostru [...] *microfoiletonul* ce satirizează atitudinea lucrătorilor de la secția moto a cooperativei [...] față de clienți." Drum Nou 5 VIII 62 p. 4. „*Microfoileton*." Cont. 17 VIII 62 p. 2. „Mircea Dinescu publică în «Cațavencul» un *microfoileton* care începe așa..." R.M. 25 I 09; v. și *microantologie* (din *micro-* + *foileton*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; DN_3, DexX)

microfosílă s.f. (geol.) „În laboratorul de micropalcontologie cercetătorul principal G.B. examinează o probă de *microfosilă*." Mag. 29 XII 66 p. 4. „*Microfosilele* din «Sistemul Swaziland». Doi cercetători americani [...] au descoperit într-un sediment din zona geologică sud-africană numită «sistemul Swaziland» fosilele microscopice ale unor forme de viață socotite drept cele mai vechi cunoscute până în prezent." Sc. 22 XI 77 p. 5 (din fr. *microfossile*, engl. *microfosil*, germ. *Mikrofossil*; WT; D. Min.; DN_3, DEX-S, DexX)

microfúlger s.n. (meteo.) –Fulger de mică intensitate– „Sportiva a aterizat pe o pajiște în apropierea localității Altenburg. La aterizare s-a constatat că are pe corp mai multe arsuri provocate de *microfulgere*, ceea ce a necesitat internarea sa în spital." Sc. 30 VII 75 p. 4. „Aceste insecte posedă o particularitate interesantă: aceea de a provoca descărcări de electroni ce ionizează aerul, declanșând astfel un *microfulger* albăstrui, vizibil la o distanță de 6 metri." Sc. 17 I 79 p. 5. „la extragerea negativului din casetă, înainte de developare, cu viteză mare, se pot produce *microfulgere* pe suprafața acestuia datorită frecării" Șt. și tehn. 6 / 04 (din *micro-* + *fulger*; cf. engl. *microflash*; WT; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX-S, DexX)

microgálă s.f. „Gală de mici proporții–„[Andei Călugăreanu] i s-au scris câteva numere foarte bune, dintre care s-a detașat «Portocala» din *microgala* lui Alexandru Bocăneț și Ovidiu Dumitru." Cont. 4 I 74 p. 6. „Oaspeții sunt invitați la o «*microgală*» a muzicii ușoare." Sc. 21 XII 77 p. 4 (din *micro-* + *gală*; MDN, DexX)

microgára s.f. –Gară de proporții reduse, stație mai mare– „Nu de mult, I.T.B.-ul a reușit să smulgă cetățenilor exclamații de admirație pentru reușita construcției «*microgării*» din Piața Scânteii." Sc. 1 XI 65 p. 1 (din *micro-* + *gară*; MDN, DexX)

micrográm s.n. –Unitate de măsură a masei egală cu o milionime de gram– „În cazul femeilor mai tinere, care își administrau cel puțin trei mii de *micrograme* de acid folic pe zi, am observat...." Ad. 22 I 05 p. 5. „Cele mai bune surse de vitamina B12 sunt ficatul de vită – 70 *micrograme*/100 g; ficatul de pasăre – 50 *micrograme*, carnea de iepure – 12 *micrograme*, sardinele – 12 *micrograme*, gălbenușul de ou – 4 *micrograme*." jurnalul.ro 21 III 08 (din fr. *microgramme*; PR 1931; DN_3, DEX 98, DexX)

microgravitáte s.f. v. *microgravitație*

microgravitáție s.f. (fiz.) „au obținut în condiții de *microgravitație* cristalele unor semiconductori, printre care arsenidă și antimonidă de galiu și un compus format din bismut și galiu." Sc. 17 V 80 p. 6. „cum pot fi utilizate ultrasunetele pentru îndepărtarea bulelor de aer, în condiții de *microgravitație*, de pe suprafețele imerse." R.l. 21 IV 06 p. 20. „*Microgravitație*: condiții gravitaționale mai mici decât cele normale" Ad. 9 VIII 08; v. și Galenus XI 06, C. 15 V 08 p. 8 [var. *microgravitate*] (cf. fr. *microgravité*; PR 1975)

microgrădínă s.f. || *microgrădină botanică* –Grădină botanică de mici proporții– „La *microgrădina botanică* din Parcul pionierilor din Constanța se va strânge, în curând, a doua cultură din acest an de la bananierii cultivați aici." R.l. 1 XII 76 p. 5. „Peste 100 de specii de plante și arbuști exotici constituie originala *microgrădină botanică* amenajată într-un pavilion al Întreprinderii de sere Codlea." R.l. 31 I 85 p. 2. „O *microgrădină botanică* are un preț de 50 euro pe metru pătrat fără accesorii..." 9am.ro 24 IV 09 (din *micro-* + *grădină* [*botanică*])

microgrădiníță s.f. –Grădiniță cu un număr restrâns de copii– „O fetiță de vreo patru ani, cu o păpușă în brațe, îi spune bunicului: «Hai mai lepede, tată-male, că întâlziem de *micloglădiniță!*» Bătrânelul își corectează nepotica *«Microgrădiniță*; ia mai spune o dată»." I.B. 28 III 74 p. 2. „La cerere, cooperativa oferă copiilor de vârstă preșcolară *microgrădinițele* sale din toate sectoarele capitalei." R.l. 28 I 75 p. 4. „La telefonul [...] se pot obține informații despre *microgrădinițele* organizate de cooperativa «Prestarea» în zonele Calea Moșilor și Calea Rahovei." R.l. 14 XI 85 p. 5 (din *micro-* + *grădiniță*)

microgrúp s.n. –Grup mic de oameni– „Casele de cultură, cluburile tineretului au introdus de câțiva ani în nomenclatorul lor de lucru o noțiune nouă: acțiunea cu *microgrupul*. De fapt, *microgrupul* participant la o dezbatere se referă la câte o categorie omogenă de oameni, reuniți pe criteriul afinităților de vârstă, profesiune, preocupări profesionale." I.B. 13 III 74 p. 2. „*Microgrupurile* – obiect de cercetare științifică." Pr.R.TV 13 IV 74 p. 13. „*«Gâștile» de cartier – microgrupuri sociale*" Mon. de Suceava 7 VII 08 (din *micro-* + *grup*; DN_3, DEX 98, DexX)

microhálă s.f. –Hală de proporții reduse– „La inspectoratul silvic Vaslui [...] au construit și dat în funcțiune două originale *microhale* de incubat și crescut puii de fazan." R.l. 29 VII 78 p. 5. „Bucureștenii care preferă Piața Unirii își vor putea face, în curând, cumpărăturile dintr-o nouă *micro-hală*. Întinsă pe o suprafață de 70 de metri pătrați și dotată cu vitrine din sticlă, hala va fi destinată comerțului cu produse lactate și va beneficia de aproximativ 16 locuri de vânzare." Metropola 13 III 98 p. 9. „Într-adevăr, *microhala* de legume vândute la preț de producător era închisă și ieri." viata-libera.ro 22 V 10 (din *micro-* + *hală*; DEX-S, DexX)

microhidroagregát s.n. (tehn.) –Hidroagregat de dimensiuni și putere reduse– „Constructorii de mașini din Reghin au scos de pe banda de montaj primele *microhidroagregate* energetice menite a pune în valoare potențialul hidroenergetic al apelor de munte din țara noastră." R.l. 30 I 81 p. 1. „La Întreprinderea de construcții metalice din Caransebeș au fost realizate primele tipuri de *microhidroagregate* elicoidale destinate cursurilor de ape cu debite mici." R.l. 25 IX 84 p. 5; v. și Sc. 25 III 81 p. 3, R.l. 17 VI 82 p. 5, R.l. 15 VI 84 p. 5 (din *micro-* + *hidro-* + *agregat*; MDN, DexX)

microhidrocentrálă s.f. (tehn.) –Hidrocentrală de proporții și putere reduse– „Să mă abat și pe la *microhidrocentralele* de pe Bistrița." R.l. 3 I 67 p. 3. „Buzău: Prima salbă de *microhidrocentrale*." Sc. 17 VII 87 p. 5. „cel mai ieftin și eficient este să produci curent electric cu ajutorul unei *microhidrocentrale* de putere mică." G. 15 VII 07; v. și R.l. 11 VIII 67 p. 3, Sc. 20 VI 73 p. 6, R.l. 12 VII 78 p. 6, 18 X 78 p. 1, Sc. 1 III 81 p. 1, I.B. 28 VI 82 p. 3, R.l. 6 VIII 82 p. 5, 7 II 84 p. 5 (din *micro-* + *hidrocentrală*;

I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DEX-S, MDN, DexX)

microhotél s.n. –Mic hotel– „Marinescu și Bădoi și-au tras *microhotel* lângă Mânăstirea Horezu și se țin numai de chefuri" R.l. 20 I 06 p. 1. „Ne-am străduit să mobilăm cât de cât camerele în ideea că acesta [azil de bătrâni] trebuie să fie un fel de *micro-hotel* și nu un salon de spital..." Z. de Vrancea 6 XII 11 (din *micro-* + *hotel*)

microinstalație s.f. –Instalație de mici proporții– v. *casă-remorcă* 1966. „Apa potabilă din *microinstalațiile* cu sursă de profunzime din mediul rural dar mai ales din fântâni, pe care o beau mulți brăileni, este plină de bacterii, nitriți și nitrați, ceea ce reprezintă o situație extrem de gravă pentru sănătatea oamenilor." obiectivbr.ro 26 II 10 (din *micro-* + *instalație*; MDN, DexX)

microinterviu s.n. –Interviu de mici proporții– „Primul nostru *micro-interviu* este consacrat acestui eveniment." Cont. 2 X 64 p. 7. „*Micro-interviuri* pe teme de economii." I.B. 15 XI 69 p. 3. „Sunt două *microinterviuri*..." hotnews.ro 5 V 09; v. și Cont. 26 II 65 p. 7, 11 VI 65 p. 4 (din *micro-* + *interviu*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395, FC I 131, 142, Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 140; DN_3, DEX 98, DexX)

microîntreprîndere s.f. **1.** (înainte de 1990) –Întreprindere de mici proporții în care lucrează elevi– „La Dărmănești a fost organizată o *micro-întreprindere* a elevilor. Reunind toate atelierele-școală din comună, noua unitate își propune să-i deprindă pe elevi cu spiritul de muncă în colectiv, cu disciplina de producție." Sc. 21 XI 72 p. 5. „Un număr de 200 dintre pionierii de aici lucrează într-o *«microîntreprindere»* rezultată din asocierea a patru cercuri pionierești [...] Se produc bunuri de larg consum, care urmează să fie desfăcute prin magazinul «Expo-elevi»." I.B. 13 VI 74 p. 2. „Elevii care lucrează în aceste ateliere [...] au desemnat, dintre colegii lor, conducerea *microîntreprinderii:* director, inginer-șef, contabil-șef etc." R.l. 11 II 75 p. 2; v. și 6 XII 74 p. 2, 15 III 75 p. 3; v. și *atelier-școală*. **2.** (după 1990) –Întreprindere cu un număr mic de angajați și cu o cifră de afaceri redusă– „primele trei societăți clasificate la categoria *microîntreprinderi* (până la 9 angajați) sunt..." Nat. 24 VIII 98 p. 5. „Impozitul pe *microîntreprinderi* – 1,5 %" Ad. 27 VII 01 p. 14. „încercarea de a elimina statutul *microîntreprinderilor* din 2010" S. fin. 17 I 10 (din *micro-* + *întreprindere*)

microlaboratór s.f. –Mic laborator– „Iar cum la vecinii noștri bulgari asemenea *micro-laboratoare* nu mai sunt de mult o noutate, se pare că a venit și rândul României pentru a fi inclusă în rândurile semipreparatorilor de droguri." Nat. 11 VI 01 p. 3. „Satelitul PhamraSat este dotat cu un *microlaborator* cu senzori care pot detecta ritmul de creștere, densitatea și starea sănătății celulelor de drojdie." evenimentul.ro 7 V 09 (din *micro-* + *laborator*; cf. engl. *microlaboratory*)

microlúme s.f. **1.** –Lume microscopică– „O *microlume* ascunsă ochiului liber prinde sub lupa microscopului contururi tot mai definite." Cont. 17 II 67 p. 9. „experimente făcute pe uriașe molecule de carbon [...] arată că întâmplări din *microlume* pot fi extinse către macrolume, deci și către lumea vie." Șt. și tehn. 4 / 07. **2.** –Univers restrâns– „Au trecut ani și ani [...] În oraș s-au ridicat cartiere întregi de blocuri noi; alături, pe Olt, s-a înălțat o hidrocentrală. Numai în *microlumea* lor, a celor doi frați ajunși, prin moștenire, megiești, nu s-a găsit calea împăcării. Procesele «lăstăresc» înainte." Sc. 28 XII 75 p. 2. „faptele și gesturile [...] creează o *microlume* mai consistentă, literar, decât cea a tribulațiilor amoroase." Z. dum. 20 I 10 (din *micro-* + *lume*; cf. engl. *microworld*; BD 1970, DexX)

micromagazín s.n. –Magazin de mici proporții– „O atenție sporită s-a acordat extinderii comerțului stradal prin tonete mobile și puncte volante de vânzare [...] Aceste *micromagazine* dispun de o suprafață utilă de 50–80 mp fiecare, permițând desfacerea în condiții foarte bune a mărfurilor nealimentare." Sc. 17 V 77 p. 5 (din *micro-* + *magazin*; MDN, DexX)

micrometeorít s.n. (astron.) –Meteorit de mici proporții– „Unele din aceste probleme – pericolul radiațiilor, al *micrometeoriților* etc. – au fost studiate sistematic cu sateliții seriei «Cosmos»." Sc. 12 VIII 62 p. 4. „Aparatele pentru înregistrarea *micrometeoriților*." Sc. 17 VIII 79 p. 6. „dacă un *micrometeorit* [...] perforează costumul spațial, astronautul e ca și mort." Mag. 4 IV 06; v. și R.l. 30 IX 62 p. 3, Sc. 18 III 64 p. 3, 26 VII 69 p. 6 (din fr. *micrométéorite*, engl. *micrometeorite*, rus. *mikrometeorit*; CD; DMN 1966; AD; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; DEX, DN_3, DexX)

micrometróu s.n. –Metrou cu traseu scurt– v. *minimetrou* 1973; v. și Sc. 9 II 81 p. 5 (din *micro-* + *metrou*, după model fr.; DexX)

micrométru s.m. **1.** –Unitate de lungime egală cu a milioana parte dintr-un metru– „cercetătorii germani au creat un aparat care suflă sticla prin niște tubulețe între unu și cinci *micrometri*." G. 30 IV 08 p. 12; v. și *microcapsulă* 2008. **2.** –Instrument de măsurat dimensiunile foarte mici– „În secția de scularie a întreprinderii «Electroputere» din Craiova au fost produse primele câteva sute de *«micrometre de interior»*. Este vorba de aparate de mare precizie pentru măsurarea dimensiunilor interioare ale pieselor industriale. Gama acestora cuprinde 11 dimensiuni între 100 și 1700 milimetri cu suprafețe plane și sferice de măsurare." R.l. 28 IX 82 p. 1 (din fr. *micromètre*; DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – numai sensul 2, DexX)

micromilițián s.m. –Elev însărcinat cu supravegherea respectării regulilor de circulație (în preajma școlii)– „Filme de scurt metraj pe ecranele Capitalei: Gloria: *Micromilițienii*." Sc. 7 VI 71 p. 2; v. și *microagent* (*de circulație*) 1975 (din *micro-* + *milițian*; Guțu Romalo, *CG* 222)

microminiatúră s.f. –Miniatură la scară ultraredusă– „*Microminiaturi.* O tablă de șah, pe care figurile reproduc faza finală a faimoasei partide dintre A.A. și R.C. de la campionatul mondial din 1927; totul – susținut în vârful unui... ac cu gămălie, deoarece e vorba de o *microminiatură* expusă la Muzeul Politehnic din Moscova." Sc. 16 XI 76 p. 5 (din *micro-* + *miniatură*)

microminiaturizáre s.f. –Reducere la dimensiuni extrem de mici– „Alt avantaj este că de la miniaturizarea aparaturii electronice se poate trece la *microminiaturizarea* ei." Sc. 17 III 62 p. 4. „Printre invențiile în domeniul *microminiaturizării* prezentate recent la Târgul internațional de la Hanovra, un interes aparte a stârnit așa-numitul «pix-electronic» [...] Transmițătorul desenează cu «pixul electronic» pe o foaie așezată pe o placă ceramică piezoelectrică schița solicitată la celălalt capăt al telefonului. Impulsurile piezoelectrice, retransmise prin telefon, sunt recepționate de aparatul interlocutorului și retranspuse sub forma unui desen identic." Sc. 16 VII 75 p. 6.v. și R.l. 23 IX 66 p. 3; v. și *micromodul* 1966 (din *microminiaturiza*; cf. fr. *microminiaturisation*, engl. *microminiaturization*; DMN 1966, BD 1971; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 237, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; DT; DN_3, DEX 98, DexX)

micromodél s.n. „Aeromodele: Campionatele mondiale la Slănic [...] Întrecerea propriu-zisă a *micromodelelor* (care cântăresc sub 1 gram) va începe mâine, fiecare concurent urmând să efectueze câte șase lansări." Sc.22 IX 82 p. 5. „Mondial de *micromodele* în Salina Slănic Prahova" hotnews.ro 30 IX 06 //din *micro-* + *model*; DexX//

micromodúl s.n. (electron.) –Circuit miniaturizat al unui sistem electronic– „Această tehnologie modernă permite realizarea [...] unor fine imprimări microscopice, așa-numitele *micromodule* utilizate în microminiaturizare." R.l. 23 IX 66 p. 3. „*Micromodul* video 3D Sharp" foto-magazin.ro 12 VI 10 (din fr. *micromodule*; DMN 1964; DN_3, DEX-S, DexX)

micromonografie s.f. –Monografie de dimensiuni reduse– „Volumul [...] însumează *micro-monografii* despre Mihail Sadoveanu, G. Călinescu [...]" Săpt. 21 IX 84 p. 7. „A.P., F.V. și D.D. au alcătuit o excelentă *micromonografie* a Teatrului Foarte Mic." Fl. 8 II 85 p. 13. „O *micromonografie* notabilă" ziare.com 14 VII 09; v. și *microantologie* 1966 (din *micro-* + *monografie*; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DEX, DN_3, DexX)

micromotór s.n. (mec.) –Motor de putere mică și de mici dimensiuni– „În acest an va trebui să producă circa 20000 *micromotoare*." Sc. 21 X 67 p. 1. „Ce reprezintă de fapt aceste *micromotoare*?" R.l. 16 X 69 p. 6. „un astfel de *micro-motor* cu reacție ar putea furniza de cinci ori mai multă putere decât un acumulator actual..." Șt. și tehn. 6 / 07 (din fr. *micromoteur*; it. *micromotore*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 399; L; LTR; DN_3, DEX-S, DexX)

micromuzéu s.n. –Muzeu de mici proporții– v. *muzeobuz* 1971. „Zestrea *micromuzeului* zoologic din Fizeșul Gherlei (Cluj) se îmbogățește cu noi piese..." R.l. 5 IX 79 p. 5. „Împreună cu elevii a înființat Cercul de istorie și un *micromuzeu* școlar local, care a existat până în anii din urmă." Răs. 25 VI 09 (din *micro-* + *muzeu*; MDN, DexX)

micronodúl s.m. (med.) –Nodul extrem de mic, cu un diametru sub 3 mm– „Dar dacă tot s-a ghicit cu ecograful în tiroida dumneavoastră și vi s-au descoperit acești – extrem de probabil – inofensivi *micronoduli*, poate n-ar strica să repetați o ecografie tiroidiană peste un an..." ziaruldeiasi.ro 28 III 07. „Specialiștii atrag atenția că sutienele purtate cu regularitate produc rupturi ale țesutului mamar, iar în timp se pot forma cheaguri de sânge, care pot duce la apariția unor *micronoduli*." G. 4 IX 08 p. 16 (din *micro-* + *nodul*)

microordinatór s.n. (inform.) –Computer compact și relativ ieftin, cu putere de calcul mai mică decât a unui miniordinator, folosit în firmele mici și de către utilizatori particulari. Microcomputer– „Dreptunghiul de plastic din fotografie reprezintă primul *microordinator* de buzunar: în interiorul său este introdus un microprocesor și o memorie electro-

nică. În această memorie este înregistrată, sub forma unui cifru, «identitatea bancară» a persoanei respective. Cu ajutorul acestui *microordinator* pot fi efectuate cele mai diverse plăți, sumele debitate fiind transferate automat – cu ajutorul unor terminale – în memoria centrală a băncii unde persoana respectivă își are deschis contul." Sc. 11 IV 80 p. 5. „Tehnici de comunicație la distanță: [...] videotex (*microordinator*, ecran TV cu tastatură sau ecran tactil)" O.G. 130 / 31 VIII 00. „[Un] *microordinator* mai mult sau mai puțin performant." jurnaluldevrancea.ro 14 VI 11; v. și R.l. 1 VI 81 p. 6, I.B. 10 VI 88 p. 4 || *microordinator-tabletă* „*Microordinator-tabletă* de la Microsoft. Microsoft Taiwan, filială a gigantului nord-american, a prezentat noul ordinator-tabletă, denumit astfel ca urmare a dimensiunilor și greutății sale reduse." Ad. 25 IV 01 p. 9 (din fr. *microordinateur*; PR 1971; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

micropaleontologíe s.f. (biol.) –Ramură a paleontologiei care se referă la studiul microfosilelor– v. *microfosilă* 1966. „Acad. Theodor Neagu este de o viață întreagă specialist în *micropaleontologie*." Jun. nat. 15 XI 08 (din fr. *micropaléontologie*; LTR, LGG; DN_3, DEX-S, DexX)

microparticulă s.f. (fiz.) –Particulă extrem de mică– v. *cvasiparticulă* 1966. „Autoritățile europene au căzut de acord, marți, la Strasbourg, în privința unui proiect de directivă care stabilește limitele maxime pentru concentrația *microparticulelor* din atmosferă, nocive pentru sănătate, pragul limită pentru anul 2015 fiind de 25 micrograme pe metri cubi." mediafax.ro 11 XII 07. „Studiind posibilitatea inserării de asemenea *microparticule* pentru a obține bancnote perfect nefalsificabile..." G. 16 IV 08 p. 12 (din engl. *microparticle*; BD 1969; DN_3, DEX-S, DexX)

micropiáță s.f. –Piață de dimensiuni reduse– „MMPS intenționează să deschidă *micropiețe*" R.l. 18 X 00 p. 24. „A doua *micropiață* la standarde europene din sectorul 3, Piața Trapezului, a fost inaugurată..." Ad. 9 III 04 p. 8 (din *micro-* + *piață*)

micropilúlă s.f. –Pilulă de dimensiuni minuscule– v. *minipilulă* 2003. „E bine să începem cu *micropilule*, pentru că doza mică per tabletă este lipsită de reacții adverse și complicații" G. 20 VII 09 (din fr. *micropilule*; PR 1982)

microplanétă s.f. –Corp ceresc de mici dimensiuni– „*Microplanetă* redescoperită. Din cele peste 2000 de mici planete descoperite de-a lungul timpului, aproximativ 20 n-au mai putut fi regăsite." Sc. 20 V 80 p. 3. „Milioane de *microplanete* se vor adăuga astfel marilor «cămine» Terra, Marte, Luna..." Mag. 12 IX 01; v. și *miniplanetă* 1987 //din *micro-* + *planetă*//

microporós s.n. (chim.) „Un sortiment nou de cauciuc produs de Combinatul de cauciuc Jilava. Destinat pentru încălțăminte, noul *«microporos»*, produs în toate culorile, este mai ușor, mai rezistent decât talpa obișnuită." I.B. 31 XII 61 p. 2. „Prima pereche de papuci i-a făcut-o mamei sale [...] Cu talpă de *microporos*, cu un rând alb și un rând negru..." Mon. de Suceava 18 III 10; v. și R.l. 20 IV 81 p. 5 (cf. fr. *microporeux*, engl. *microporous*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 387, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; DT; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

microportrét s.n. –Portret de dimensiuni extrem de reduse– „Pictorul H.B. din Holstein (R.F.G.) a bătut recordul în domeniul picturii în miniatură. El a pictat pe «pânză» cu dimensiunile sub 1 mm un portret al lui Dante, care nu poate fi recunoscut decât cu ajutorul microscopului. *Microportretul* este executat în roșu, verde, negru și alb, fiind rodul unei munci de șase luni." Sc. 16 II 67 p. 6. „În chip de introducere la săptămâna regiei tinere, publicăm *microportretele* celor mai tineri dintre regizorii români." Cont. 3 V 69 p. 4. „Am citat acest *micro-portret* al domnului profesor de limba română și m-am întristat" Gorjeanul 26 V 10 (din *micro-* + *portret*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 140; MDN, DexX)

microprelucrătór s. (inform.) „Ocupând un volum minuscul și disponibil la un preț redus, ordinatorul miniaturizat sau *«microprelucrătorul»* poate fi astfel cuplat fie la o mașină-unealtă, fie la o mașină de birou, asigurând automatizarea operațiunilor respective." Sc. 29 IV 76 p. 6. „Pe această bază s-a creat, în 1971, așa-numitul *microprelucrător*, un minuscul computer, mai mic decât o bucățică de zahăr, dar de aceeași capacitate ca și ENIAC-ul din 1946, ce cântărea 30 tone." Sc. 18 VI 76 p. 3 (din *micro-* + *prelucrător*, după engl. *microprocessor*)

microprocesór s.n., s.m. (inform.) –Circuit integrat complex, specializat în operații de calcul, comandă și control, inclus într-un computer sau în alt sistem electronic– „Se așteaptă ca apariția *microprocesorilor* să aibă efecte din cele mai spectaculoase și în viața cotidiană – de la programator pentru mașinile de gătit și de spălat, până la controlarea atmosferei în orașele din ce în ce mai poluate." Sc. 31 XII 76 p. 6. „Funcționarea propriu-zisă este destul de simplă, un *microprocesor* preluând sarcina coordonării imprimării." Sc. 19 XII 78 p. 3. „Cardurile bancare vor avea *microprocesor*" wall-street.ro 30 VI 05; v. și R.l. 14 XII 76 p. 6, Pr.R.TV 1 XII 77 p. 10, R.l. 17 VII 78 p. 6, I.B. 17 XI 87 p. 8, Fl. 11 XII 87 p. 16, I.B. 20 III 88 p. 4, I.B. 17 V 88 p. 4; v. și *kit* 1985, *microcalculator* 1978, *microcomputer* 1983, *microordinator* 1980 (din engl. *microprocessor*; cf. fr. *microprocesseur*; DTN 1973; cf. LR 2 / 84 p. 108; DEX 98, MDN, DexX)

microprodúcție s.f. –Producție la o scară relativ restrânsă– „Am dori să vă referiți, în primul rând, la avantajele care au făcut ca *microproducția* să se extindă într-un număr destul de mare de unități de cercetare științifică." Sc. 8 XI 70 p. 4. „La laboratorul de *microproducție* al Facultății de farmacie din Tg. Mureș au fost realizate granule de polivitamine ce se administrează dizolvate în ceai sau lapte. Tot aici, se realizează siropul antianemic, contra anemiilor feriprive." R.l. 31 VIII 85 p. 5. „Toate cele 20 de spații destinate birourilor sunt ocupate sută la sută, iar la *microproducție*, din cele 20 spații, până în prezent sunt ocupate 15." Ev. 12 II 08; v. și I.B. 12 III 75 p. 4, Sc. 31 V 80 p. 3, R.l. 3 II 82 p. 5, I.B. 28 VII 82 p. 2, R.l. 9 IV 83 p. 5, 7 VI 83 p. 1, Sc. 25 IV 84 p. 4, R.l. 23 IV 85 p. 2; v. și *silențiator* 1975, *termistor* 1975 (din *micro-* + *producție*; DEX 98, MDN, DexX)

micropúnct s.n. **1.** –Tehnică de ascundere a informațiilor folosită în timpul celui de-al doilea război mondial de serviciile secrete care consta în fotografierea unui document și micșorarea filmului până la dimensiunile unui punct– „[Greta] a excelat, grație tehnicienilor sovietici în ceea ce privește [...] *micropunctele*..." Mag. 10 I 01. **2.** –Punct de dimensiuni minuscule– „Folosind o tehnică de avangardă numită imprimare prin *micropunct*, experții americani au reușit în premieră să fixeze pe materialul plastic celule de așa-numită «cerneală electronică». Aceasta este o substanță care, conectată la microcircuite integrate discrete aflate în suportul de plastic, are proprietatea de a schimba modul în care reflectă lumina, creând în acest mod imagini de o calitate apropiată celor afișate de ecranul unui laptop." Ad. 30 IV 01 p. 8 (din germ. *Micropunkt*; cf. engl. *microdot*)

micropúncție s.f. (med.) –Puncție la nivelul celulei– „Laserul, procedeu al electronicii cuantice, cu largi aplicații în domenii variate de cercetare, permite *micropuncția* celulei printr-un fascicul de raze. Modificările celulare care apar pot fi apoi studiate cu ajutorul cinematografiei, după încorporarea unei substanțe marcate." Cont. 26 III 65 p. 7 (din *micro-* + *puncție*, probabil după model engl.; DexX)

microraión s.n. „*Microraionul* este o unitate structurală a orașului care urmărește asigurarea unui confort mai sporit locatarilor." Cont. 2 II 62 p. 6. „La Brăila, la curățătoria chimică a *microraionului* «Hipodrom», pentru pardesiile cu două fețe se percepe taxă dublă." R.l. 19 XI 75 p. 5. „Societatea Drusal nu mai ridică gunoiul baisprienilor din *Microraion* Vest" ziare.com 31 I 09; v. și Sc. 22 XI 61 p. 3, 7 II 82 p. 4; v. și *vagon-dormitor* 1982 (din rus. *mikroraion*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 237, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395, FC I 130, Hristea, *PE* 131–132, VRC 237; LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

microrecitál s.n. (muz.) –Recital cu un program scurt. Minirecital– „Două *microrecitaluri* de muzică ușoară." I.B. 23 VII 69 p. 2. „Susțin *microrecitaluri* atât în pauză cât și în timpul orelor, la cererea clienților mei, profesorii." Nat. 21 III 01 p. 2. „un pușți talentat din Timișoara, care, aidoma lui Carreras, a fost bolnav de leucemie și s-a vindecat, iar acum îi pregătise un *microrecital*." G. 22 VII 08 p. 16; v. și R.lit. 26 VI 75 p. 2, 1 XI 79 p. 6, Obs.cult. 11 XII 01; v. și *café-concert* 1983 (din *micro-* + *recital*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

microreportáj s.n. –Reportaj scurt– „*Microreportaj*." Luc. 19 VI 65 p. 3. „Două *microreportaje* de D.M.I." Gaz.lit. 21 IX 67 p. 3. „Între 1929 și 1933 [Ștefana Velisar-Teodoreanu] a colaborat la Revista Fundațiilor Regale, ziarul Timpul, revista Familia, cu poeme în proză, *microreportaje*, portrete și schițe." Ev. 13 X 07; v. și Pr.R.TV 6 XI 79 p. 6 (din *micro-* + *reportaj*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 140; MDN, DexX)

microretrospectívă s.f. –Retrospectivă de mici proporții– „Au început să apară *microretrospective* aparținând unor micropoeți." Gaz.lit. 5 I 67 p. 2. „meritele filmelor românești sunt multe, iar ciclul prezentat recent mi-a dat ocazia să reamintesc câteva dintre ele, să alcătuiesc la rândul meu o *micro-retrospectivă* a cinematografiei românești, a răspunsurilor la problemele-cheie ale zilelor noastre pe care autorii noștri de filme [...] încearcă să le formuleze ingenios..." R.lit. 5 I 84 p. 17. „Colecția «Thanksgiving» a fost descrisă de purtătorii de cuvânt ai galeriei drept o *microretrospectivă* a carierei lui Goldin." G. 26 IX 07; v. și V. stud. 23 I 74 p. 16 (din *micro-* + *retrospectivă*; DexX)

microrevístă s.f. –Spectacol de revistă de proporții reduse– „Teatrul satiric-muzical «C. Tănase» va prezenta 20 de spectacole cu *microrevista* «Șapte note potcovite»." I.B. 20 XI 61 p. 1. „Despre partea a doua a reprezentației

«Microrevista cu liliputani» de la Circul Mare din Moscova, în numărul viitor." Săpt. 21 XI 75 p. 4 (din *micro-* + *revistă*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 242; MDN, DexX)

microrobót s.n. –Robot miniatural– „Firma «Multisoft» a construit un *microrobot* care cântărește doar 6,5 kg și nu ocupă decât o suprafață de 18 x18 cm, cu o sarcină limitată la 300 grame. Aparatul a fost conceput pentru a servi la instituțiile de învățământ care pregătesc cadre pentru industria de roboți. Prin caracteristicile sale, *microrobotul* permite simularea oricăror aplicații, reproducând condițiile reale de utilizare a unui robot industrial." R.l. 22 IX 82 p. 5; v. și *nanotehnologie* 2003 (din *micro-* + *robot*; DexX)

microromán s.n. –Roman de mici proporții– „Un *microroman* (de 170 pagini) despre tineret." Mag. 3 XII 66 p. 4. „*Micro-romanul* [...] e, și el, cumva, neverosimil." Săpt. 28 XII 84 p. 11. „Autorul acestui *«micro-roman»* mi s-a impus într-o clipă ca un scriitor autentic, profund, cu o îndelungată experiență literară..." Obs. cult. 10 VII 08; v. și Sc. 11 XII 66 p. 4, Cont. 1 VIII 67 p. 3, I.B. 22 X 86 p. 5 (din *micro-* + *roman*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 140; Dimitrescu, *Dr.2* 106; MDN, DexX)

microsecúndă s.f. –Unitate de timp egală cu a milioana parte dintr-o secundă– „Ca să nu mai pomenim de *microsecundă*, al cărui echivalent spațial îl prezintă aproximativ treimea de milimetru." Mag. 29 XII 66 p. 4. „Studiile [...] au condus la concluzia că, pentru câteva *micro secunde*, sunetele emise în cască de un aparat miniaturizat pot depăși 130 decibeli, nivel ce poate dăuna serios auzului ascultătorilor." R.l. 22 VI 84 p. 6. „O *microsecundă* reprezintă a milioana parte dintr-o secundă." Mon. de Suceava 3 III 10; v. și *subnuclear* 1964 (cf. germ. *Mikrosecunde*, rus. *mikroscunda*, fr. *microseconde*, engl. *microsecond*; PR 1931, VLI 1959; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; Dimitrescu, *Dr.* 179; TDE, DTP; DN_3, DEX-S, DexX)

microsegmént s.n. „Pentru realizarea unei astfel de bibliografii o lucrare științifică este descompusă în *microsegmente* (textoizi) relativ unitare semantic, care primesc fiecare o «etichetă» numită descriptor (cuvânt care rezumă conținutul textoidului respectiv)." Cont. 23 VI 78 p. 9. „Cum se explica interesul Securității pentru un *microsegment* al societății românești format din 22 de intelectuali?" R.l. 15 IX 07 //din *micro-* + *segment*//

microsión s.n., adj. (muz.) **1.** –Disc muzical de calitate superioară, cu un șanț de înregistrare extrem de fin– „Nu apăruseră [în '50, în România] încă discurile zise *«micro-sillon»*, azi detronate și ele de cele «compacte»." R.lit. 3 / 95 p. 12. „Discurile de *microsion* sunt acum surclasate evident de performanțele compact-discurilor." Ev. 4 VIII 01. **2.** –Text extrem de concis, de numai câteva rânduri– „[Vasile Băran] și-a adunat compunerile miniaturale într-un volum, *Sub cerul umbrelei mele*, constituit din trei părți: *Microsioane, Microschițe, Microteatru.*" R.lit. 17 I 85 p. 10 [scris și *microsillon*] (din fr. *microsillon*; PR, DMC răspândit din 1950; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

microsistém s.n. –Sistem de mici dimensiuni– „În județul Alba se construiește un *microsistem* pentru alimentarea cu apă potabilă a mai multor localități." R.l. 3 VI 81 p. 5. „C.V., unul din cei mai bine poziționați comercianți de *microsisteme* de supraveghere [...] a vândut în numai zece luni 450 de camere ascunse..." G. 11 VI 08 p. 9 (din *micro-* + *sistem*; cf. engl. *microsystem*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

microsite s.n. –Website dedicat unui scop specific, adesea închis după realizarea obiectivului propus– „în onoarea iubitorilor de sport din toată Europa, un *microsite* va găzdui concursul «În căutarea unui superfan»..." ProTV Mag. 19 / 09 p. 5. „*Microsite-ul* poate fi accesat prin bannerele dedicate sau prin teaserele din secțiunea Jocuri a portalului..." wall-street.ro 4 II 11 [pron. *microsáit*] (din engl. *microsite*)

microstagiúne s.f. –Stagiune de teatru scurtă, de obicei în turneu– „O generoasă *«microstagiune»* s-a deschis pentru bucureșteni o dată cu inaugurarea seriei turneelor de vară." Cont. 4 VI 65 p. 4. „Teatrul Național din Craiova a oferit o *microstagiune*..." Fl. 23 V 86 p. 14; v. și Cont. 16 III 65 p. 4, Sc. 17 IX 67 p. 4, Cont. 13 VIII 73 p. 7, Săpt. 26 VI 87 p. 5, 26 VIII 89 p. 5, Nat. 3 VIII 02 p. 11, G. 21 X 08 p. 10 (din *micro-* + *stagiune*; cf. it. *microstagione*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395, Guțu Romalo, *CG* 222; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 140; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DN_4, DEX 98, DexX)

microstatística s.f. –Statistică de proporții reduse– „O recentă vizită la Muzeul Satului din Capitală ne-a prilejuit următoarea *microstatistică*." Sc. 25 XI 69 p. 2. „La mijlocul anului, o *microstatistică* radiofonică: 133 transmisii, dintre care 26 premiere, 6 seriale." R.lit. 29 V 75 p. 17. „*Microstatistică* comercială." I.B. 13 IX 77 p. 2; v. și Săpt. 5 VII 69 p. 3 (din *micro-* + *statistică*; MDN, DexX)

microstațiúne sint.s. || *microstațiune balneară* –Stațiune balneară de capacitate redusă– „Pentru început, noua *microstațiune balneară* dispune de un pavilion cu 30 de locuri pentru cazare și tot atâtea băi cu cadă." R.l. 8 VIII 75 p. 5. „Consiliul Județean Suceava este pe cale de a materializa o mai veche idee privind amenajarea unei *micro-stațiuni* balneare pentru bolnavii cu afecțiuni respiratorii și reumatice, la Cacica." ziaruldeiasi.ro 2 IX 99. „Va fi o *micro stațiune*..." Ad. 2 V 10; v. și R.l. 23 II 81 p. 7, Emisiune TV 21 I 84, R.l. 17 VIII 85 p. 5, 18 VIII 87 p. 5; v. și *căsuță-camping* 1973 (din *micro-* + *stațiune* [*balneară*]; MDN, DexX)

microstructúră s.f. (fiz.) –Structură de amănunt a materialelor, observată cu ajutorul microscopului sau prin alte procedee– „La laboratorul de *microstructuri* și microcomponente din Corbeville (Franța) a fost realizat cel mai rapid circuit integrat din lume. Comutarea unui inversor amplasat pe un circuit integrat s-a obținut într-un interval de 22 picosecunde, cu 8 picosecunde mai puțin decât se făcea până în prezent (o picosecundă este o milionime de milionime de secundă). Nu este vorba numai de un «record», ci și de faptul că viteza de comutare a fost obținută nu cu un strat de siliciu, ca până acum, ci cu ajutorul unor materiale semiconductoare noi. Substratul utilizat este construit dintr-un amestec de arsenură de galiu și arsenură de galiu-aluminiu." R.l. 24 XII 81 p. 6. „Microscopul cu baleiaj ionic va contribui la obținerea de progrese în sfera cercetării *microstructurilor* metalice." R.l. 3 III 85 p. 6. „Sunt de 70.000 de ori mai mici decât grosimea unui fir de păr, motiv pentru care pot pătrunde în orice *microstructură* a organismului." Ad. 26 III 10 (din fr. *microstructure*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

microtelefón s.n. (comunic.) –Receptor telefonic cu dispozitivul de format numărul atașat la el– „La Paris s-a anunțat că [...] se intenționează în viitor lansarea pe piață a unor *microtelefoane* de buzunar pe care utilizatorii trebuie doar să le branșeze în diferite locuri publice." R.l. 11 X 84 p. 6 (din fr. *microtéléphone*, germ. *Mikrotelephon*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

microtomografíe s.f. (med.) „Primele imagini în trei dimensiuni ale unor celule vii au fost obținute în S.U.A. cu ajutorul unui nou tip de aparat care combină un scanograf și un microscop electronic. Acest procedeu, denumit *microtomografie* și inventat de prof. Alan Nelson [...] poate avea diverse aplicații, mai ales în studierea dezvoltării celulelor canceroase." R.l. 23 V 84 p. 6. „analiza prin *microtomografie* cu raze X a materialelor structurale pentru reactori de fuziune nucleară" St. și tehn. 6 / 05 //din *micro-* + *tomografie*; MDN//

microtubúl s.n. (biol.) –Gol cu structură cilindrică din citoplasma majorității celulelor implicat în schimbul intercelular– „Cercetători americani [...] au pus la punct o structură de laborator care permite studierea mișcării cromozomilor pe parcursul diviziunii celulare și înțelegerea, în perspectivă, a mecanismelor moleculare ale acestei dinamici. Deocamdată s-a putut observa că fiecare *microtubul* din «fusul miotic» se scurtează începând din zona sa de atașare la cromozom prin pierderea de molecule și, de asemenea, s-a observat că energia necesară mișcării derivă exclusiv din această dezasamblare. Sunt pași importanți pe calea elucidării enigmelor transmiterii și conservării informației genetice." I.B. 3 II 89 p. 4. „O vedere în secțiune în care se observă *microtubule* (punctele negre) înconjurate de mitocondrii (centralele energetice ale celulelor) și de un strat protector (microscop electronic în transmisie)." Mag. 9 III 11 (din fr., engl. *microtubule*; Random House 1960-65, PR înainte de 1972)

microúndă s.f. (fiz.) „După ce ani de zile au fost calul de bătaie al industriei comunicațiilor, *microundele* – unde de radio a căror frecvență oscilează între 100 de milioane și 33 de miliarde de perioade pe secundă – sunt pe cale de a-și ocupa locul care li se cuvine ca unică sursă de putere-radio pentru industrie, pentru locuințe și pentru apărarea națională." St. și tehn. în SUA, Ambasada Americană, București, nr. 18, 1969. „Un grup de medici din Varșovia propune utilizarea în lupta împotriva cancerului a *microundelor* (radiații electromagnetice aflate în spectrul frecvențelor între undele de televiziune și razele infraroșii)." Cont. 18 II 77 p. 5. „Gustul e mizerabil, uscat și stătut ca la mâncarea de avion, care, se știe asta, e ținută în frigider și încălzită la *microunde*." R.l. 15 III 07 p. 28; v. și 19 VI 73 p. 6, 8 VII 80 p. 6, 3 VI 81 p. 4, 25 V 83 p. 6, Sc. 25 XII 83 p. 5; v. și *bioefect* 2008, *geosincron* 1978, *hipertermie* 1983, *nanoparticulă* 2007 || *cuptor cu microunde* –Cuptor cu acțiune rapidă, care utilizează microundele– „[Vând] *cuptor microunde*, cuptoare electrice, rotisoare" R.l. 14 IX 92 p. 6. „Telefon fax Sharp, monitoare, aparate proiecție, *cuptor microunde*..." R.l. 5 I 99 p. 14. „Aragaz, *cuptor cu microunde*, calculator. Laptop. Monitor LCD, televizor plasmă. Imprimantă. DVD player. Cafetieră." R.l. suplim. Bani și afaceri 20 III 07 p. II; v. și R.l. 30 VI 93 p. 5, Lit. 32–33 / 94 p. 15; v. și *pirat* (*formă pirat*) 1993, *videoterminal* 2008 (din fr. *micro-*onde, it.

micro-onda; cf. engl. *microwave*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; LTR, TDE, AD; DN_3, DEX-S, DEX 98, NODEX, DexX; *cuptor cu micro-unde* după fr. *four à micro-ondes*; PR 1970)

microunivérs s.n. –Univers de mici proporții; microcosmos– „Cu ochii vom alege un *microunivers*." Gaz.lit. 7 III 63 p. 8. „Altfel spus, dramaturgul construiește un *microunivers* ale cărui date exterioare țin, majoritatea, de comedia pură." Cont. 12 I 79 p. 6. „Este momentul [...] să începem cu un tur virtual al acestui fascinant *microunivers*." scientia.ro 24 IV 10; v. și Cont. 25 VI 65 p. 5, Sc. 29 III 63 p. 3 (din *micro-* + *univers*; Dimitrescu, *Dr.2* 122; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

microuzínă s.f. (tehn.) –Uzină de proporții reduse– „O *microuzină* școlară la grupul școlar de chimie Turda. Elevii au reușit să realizeze în stațiile-pilot trei tehnologii de noi produse: plastisolul (pastă adezivă pe bază de PVC, cu rol protector și anticoroziv în băile galvanice), procorul (pastă de acoperire a părților inferioare ale autoturismelor) și o soluție de ciment magnezitic." R.l. 31 III 75 p. 5. „Teii sunt [...] adevărate *microuzine* de oxigen." R.l. 10 VII 85 p. 6. „*microuzina* de tratare a cărții acide (3 milioane de euro)" sfin.ro 25 VIII 06 (din *micro-* + *uzină*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; DN_3, DEX-S, DexX)

microvibrație s.f. –Vibrație extrem de slabă– „Până în prezent, pentru a supraveghea calitatea apei distribuite populației, râurile erau populate cu pești extrem de sensibili la poluare. Dacă peștii mureau brusc, se dădea alarma. Un inginer vest-german, Wolfgang Berge, a ameliorat sistemul, echipând peștii cu un soi de... mic radar. Instalația bioelectrică, plasată la coada peștilor, trimite între 400 și 800 de *microvibrații* pe minut în mediul înconjurător, în funcție de condițiile existente în apă. Vibrațiile sunt percepute de un receptor de mare sensibilitate. Dacă apa este poluată, frecvența vibrațiilor emise scade la 200." Sc. 20 VII 82 p. 3. „E o cască cu *microvibrații*, îmi explică vânzătorul, care face și o demonstrație: introduce casca în ureche și aceasta se face invizibilă. «S-a lipit de timpan», spune. Ca să o scoată, introduce un bețigaș cu magnet." G. 3 II 07 p. 1; v. și I.B. 28 VI 82 p. 8 [după engl. *micro vibration*]

microzonáre s.f. –Împărțire în microzone– „Această acțiune de cercetare științifică va avea ca finalitate elaborarea unei metode românești de interpretare statistică a fenomenelor seismice, de estimare a intensității seismului și, pe această bază, o *microzonare* mai realistă. Ancheta-sondaj întreprinsă va furniza date prețioase." R.l. 26 IV 77 p. 3. „Despre realizarea unor hărți de microzonare seismică în București [...] s-a tot vorbit ca despre o legendă." 9am.ro 6 VI 05 (din *micro-* + *zonare*)

microzónă s.f. –Subdiviziune teritorială a unei localități– „Amplasată în imediata vecinătate a întreprinderilor «Moldova» și «Țesătura», noua unitate a industriei ușoare va lărgi *microzona* textilă a orașului." Mag. 21 I 67 p. 1. „Ultimul stejar multisecular din fața Circului de Stat ar mai putea fi salvat, după ce alții doi au sucombat în timpul din urmă. Aceasta din cauza proiectării și execuției pavajelor din *microzonă*, care au eliminat pătrunderea apei de ploaie la rădăcinile acestora." R.l. 10 I 84 p. 5. „Era o *microzonă* încărcată de sensuri, în care memoria locului nu s-ar fi regăsit decât într-o ambianță care să grupeze laolaltă comerțul modern de tip BIG, cu tocmeală la taraba producătorului liber." D. 17 VI 10; v. și R.l. 12 VII 82 p. 1 (din *micro-* + *zonă*; cf. engl. *microzone*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 395; BD 1968; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, DEX-S, MDN, DexX)

middle class s. (sint.s. engl.) –Clasa de mijloc– „William Clinton va trebui să amâne nu numai reducerea (mult visată) de impozite pentru *middle class*, ci și a unor programe de investiții." "22" 28 I 93 p. 16. „Baza socială a oricărui partid liberal este *middle-class*, clasa de mijloc, în formare în acest moment în România." "22" 11 II 93 p. 12. „Penthouse pentru *middle class*" Money Express 15 V 07; v. și R.l. 18 II 93 p. 3 [pron. *midl-clás*]

middle-high adj. (cuv. engl.; com.) –Mediu, spre înalt– „această categorie de produse este accesibilă în special clienților cu venituri *middle-high*..." Cot. 21 II 07 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat „El afirmă că în 2010, atenția agenției va fi focalizată pe clienții *middle-high* class și lux." ziare.com 11 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *midl-hái*]

midi adj. inv., s. (modă) –(d. fuste, paltoane etc.) Lungime intermediară între mini și maxi, aproximativ la jumătatea gambei– v. *minigolf* 1974 (din fr., engl. *midi*; BD 1968, DMN 1970; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

miére s.f. v. *blond-miere*

migráre s.f. –Trecere de la o structură la alta, părăsirea unei instituții, societăți comerciale etc. în favoarea alteia– „*Migrarea* de la o rețea GSM la alta mărește factura" Ev.z. 19 X 08. „La ultima sa *migrare*, de la PSD la PDL, nu l-a interesat doctrina, ci cum să ajungă și el parlamentar." R.l. 22 VII 09 (din *migrá*; cf. engl. *migration*; sensul nu apare în dicționarele curente)

migratór s.m. (pol.) –Politician care trece de la un partid la altul– „Problema «*migratorilor* politici»" Cronica rom. 3 VIII 04. „*Migratorul* politic Șerban M. a blocat din nou Senatul" Cot. 17 III 10; v. și hotnews.ro 22 I 10 (după engl. *political migrator*)

migrație s.m. (pol.) –Trecerea de la un partid la altul– „Romania nu are în acest moment o legislație care să interzică migrația parlamentarilor de la un partid la altul." R.l. 22 VII 09. „Migrația politică a fost în anul 2009 la ordinea zilei în Parlament. Înainte, dar mai ales după alegerile prezidențiale, mulți parlamentari și-au părăsit partidele, în funcție de interese și după cum a batut vântul schimbării." hotnews.ro 22 I 10 (după engl. *political migration*)

mijotá v.t. (culin.) –A prăji sau fierbe la foc mic– „se curăță dovleceii de coajă, se dau pe răzătoarea mare și se călesc în untul încins. Se lasă să *mijotească* 10 minute sub un capac." AS 13 VII 08 p. 13. „Se călesc toate cu ulei, iar apoi se lasă să *mijotească* împreună cu un pahar de vin alb." expresmagazin.ro 22 VII 11 (din fr. *mijoter*)

mílă s.f. || *milă aeriană* (av.) –Sistem de fidelizare a clienților practicat de companiile aeriene, care constă în oferirea de puncte care pot fi transformate în kilometri de zbor gratuit– „G. a plătit cinci curse aeriene pentru soția și fiica sa, cu bonusuri obținute prin cumulul de «*mile aeriene*» efectuate în deplasările sale profesionale cu compania Lufthansa." Ad. 2 VIII 02 p. 9. „I.D.E., actual deputat UDMR de Satu Mare, care nu știe exact câte *mile aeriene* are, dar le-a folosit odată pentru un bilet de avion până la București. Pentru fiica sa." R.l. 27 XI 08 (după engl. *airline miles*, fr. *milles aériens*)

mildiográf s.n. (tehn.) „Construit în vederea determinării infecțiilor cu ciuperca ce produce mana viței de vie, aparatul înregistrează automat temperatura, higroscopicitatea și durata prezenței picăturilor de apă pe organele verzi ale plantei. Pentru realizarea *mildiografului*, ing. C.R. [...] a fost distins recent cu premiul Traian Săvulescu al Academiei..." Sc. 23 II 65 p. 4 //din fr. *mildiou*, engl. *mildew* "numele unei boli criptogamice care atacă plantele" + *-graf*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 4; DEX 98, DexX//

milenarism s.n. (lit.) –Generație literară lansată în mileniul III– „*Milenarismul* și bibliofobia [...] De fapt, *milenarismul* / douămiismul, fracturismul, utilitarismul, deprimismul și alte «isme» recente sunt doar etichete care vând marfa unor grupuri, găști, comandouri literare." Obs.cult. 25 V 06 p. 5 (extensie de sens)

milenarist 1. s.m. (lit.) –Autor lansat după anul 2000, în noul mileniu– „*Milenariștii* sunt antiintelectualiști, antielitiști și nu au trecut. În urma lor se întinde deșertul." Obs.cult. 25 V 06 p. 5. **2.** adj. (lit.) –Care a publicat prima carte în noul mileniu– „Ca și alți colegi de generație «*milenaristă*», D.S. a urmat conștiincios cursul și seminariile de Autopromovare. Ajungând să cunoască foarte bine această materie care, altora, le-a rămas complet străină, cu fiecare nou examen el va obține nota maximă. *Urbancolia* (bun titlu) este un volum blindat sub aspectul promovării și al marketing-ului." R.lit. 18 VII 08 p. 11 (extensie de sens)

miliardár s.m. v. *comisar-miliardar*

milíd s.m. –Numele secundei în timpul metric– v. *centid* 1974 *//din mili-* "a mia parte"//

milieu s.m. (franțuzism) –Mediu social al hoților, traficanților etc.– „Borfașul, polițistul, delatorul, femeia (privită cu acel misoginism al *milieului)*, un bar, un pian, o colivie, devin obiecte de studiu și de urmărit doar când, în fața acțiunii, sunt cuceriți și cucerite de neliniștea gestului și a înfăptuirii." R.lit. 14 IV 77 p. 11 [pron. *miliö*] (DEX, DN_3 – alt sens, DexX)

milión s.n. || *de milioane* (fam.) –Grozav, excepțional– „«Oameni *de milioane*» cunoscuți într-o zi obișnuită la Săcele." Sc. 13 X 78 p. 1. „Ce «lansați» aici? îl întrebăm, glumind [...] Idei *de «milioane»* [...] Producem zilnic din apele reziduale circa 400 mc de biogaz." Sc. 17 III 81 p. 2. „Urcatul pe scări – un sport *de milioane*!" 121.ro 6 VI 10 (din fr. *million*; DEX-S, DexX)

milisecúndă s.f. (fiz.) –A mia parte dintr-o secundă– v. *subnuclear* 1964. „Primul monitor LCD cu timp de răspuns de 2 *milisecunde*" G. 2 XI 05 p. 5; v. și 26 IX 06 p. 6, 29 X 07 p. 2 (din engl. *millisecond*, fr. *milliseconde*; Dimitrescu, *Dr.* 179, 180; LTR; DN_3, DEX-S, DexX)

militár s.m. v. *femeie-militar*

milițián s.m. v. *femeie-milițián*

milkshake s. (cuv. engl.; culin.) –Băutură pe bază de lapte cu diverse arome– „Mocca *Milkshake* – o băutură delicioasă din lapte, ciocolată și cafea" Av. VI 98 p. 84, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Un pahar de *milkshake* format din 250 de mililitri de lapte semidegresat, două caise, o piersică, jumătate de banană și zece căpșune." G. 17 VIII 09 p. 12 [pron. *mílc-șeic*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

milónga s.f. (cuv. sp.) **1.** –Muzică de dans argentiniană din care s-a născut tangoul– „La Teatrul Odeon, reprezentația din 22 septembrie cu Ultima soție a seniorului Juan va fi urmată de o *milonga* în piațeta din fața teatrului, la care vor participa dansatorii din spectacolul Un Tango más." Obs.cult. 20 IX 07 p. 2. „Într-un local din București în fiecare seară de joi câteva cupluri se întâlnesc pentru *milonga* [...] În fiecare joi ei vin să danseze, încolăcindu-și trupurile într-unul din cele mai pasionale stiluri de tangou" G. 8 X 09 p. 14. **2.** –Local unde se dansează milonga– „O *milonga* este un fel de sufragerie unde vin două generații de oameni. Mâncăm, vorbim, ne uităm la dansatori. E un loc unde se dansează tangou." G. 8 X 09 p. 14

mimánt s.m. **1.** (spect.) „Pe schemele instituțiilor teatrale, *mimanții*, denumiți și figuranți, sau corp de ansamblu, au atribuții specifice. Fără să fie actori sau balerini propriu-ziși, ei participă la acțiune, figurează în spectacol, mimează prin gesturi, contribuind la crearea atmosferei dorite de regizor." I.B. 18 XII 71 p. 5. **2.** –Persoană care mimează o anumită atitudine, cultură– v. *sfertodoct* 1971 (din *mima* + *-ant*; DEX-S, MDN)

mim s.m. || *mim-artist* –Mim devenit un adevărat artist– „Câteva nume de *mimi-artiști*, care s-au impus prin talentul și maturitatea lor artistică pe plan internațional sunt..." Sc. 1 III 65 p. 4 //din *mim* + *artist*// || *mim-regizor* –Mim care se ocupă de regia spectacolelor (sale)– „Spectacolele *mimului-regizor* N.W [...] merită o discuție aparte." Cont. 3 V 79 p. 4 //din *mim* + *regizor*//

mímic, -ă adj. || *limbaj mimico-gestual* –Limbaj pentru surdo-muți, limbajul semnelor– „Toate știrile Jurnalului TVR1 de la ora 22.30 vor fi traduse, începând de astăzi, în *limbaj mimico-gestual*." G. 11 VIII 08 p. 16. „Melodii pop, traduse în *limbajul mimico-gestual* pe YouTube" ziaruldeiasi.ro 22 XI 08 (după fr. *langage mimico-gestuel*)

mimodrámă s.f. (artă) –Pantomimă– „Jean Louis Barrault creează câteva *mimodrame* care au servit ca model celor ce i-au urmat." Sc. 11 III 65 p. 4. „Marceau a fost devastat când școala sa de *mimodramă* a fost închisă, în 2005." mediafax.ro 27 IX 07 (din fr. *mimodrame*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

mimoplástic, -ă adj. –Care ține de plasticitatea mimului– „Ansamblul polonez de la Wroclaw [...] atinge un nivel rar întâlnit în arta reprezentărilor *mimoplastice*." Sc. 11 III 65 p. 4 //din *mim* + *plastic*[itate]//

minamáta s.f. (med.) „Boala *Minamata* – reprezentând în esență o dereglare gravă și ireversibilă a sistemului nervos în urma consumării de pește contaminat cu mercur – a provocat, până în prezent, în Japonia moartea a peste 150 de persoane." Sc. 25 XI 75 p. 6. „Se reamintește [...] ce s-a întâmplat la Minamata, în Japonia, unde s-au înregistrat 107 morți, 800 de bolnavi și cazuri grave de malformații la nou-născuți în rândul populației care se alimentează cu pești din golful cu același nume, poluat cu mercur..." Sc. 7 IX 77 p. 6. „În 1956, primul om bolnav de ceea ce a devenit boala *Minamata* a fost identificat. Simptomele includeau convulsii, vorbire îngreunată, pierderea funcțiilor motorii și mișcări incontrolabile ale membrelor." realitatea.net 5 V 10; v. și R.l. 30 X 75 p. 6, 24 XI 75 p. 6 (din engl. *minamata*, de la n. loc. jap. *Minamata*; Dimitrescu, *Dr.2* 125, 168; BD 1971; MDN, DexX)

mină s.f. (tehn.) || *mină-pilot* –Mină care servește ca bază de experimentare– „Au fost atacate și lucrări de bază la o *mină-pilot*. Aici se va experimenta și stabili tehnologia unui nou procedeu de extracție a sării." R.l. 13 X 66 p. 1. „S-a întocmit și este în curs de aplicare un program de cercetări miniere constând din deschiderea unei *mine-pilot* unde se vor experimenta tehnologiile de extracție adecvate pentru exploatarea straturilor groase." Sc. 23 II 74 p. 1 //din *mină* + *pilot*; DexX// || *mină-școală* –Mină în care lucrează elevi sau studenți mineri– „Pe lângă Grupul școlar minier de la Motru, jud. Gorj, a fost construită o *mină-școală* care a fost dotată și amenajată după cele mai noi tehnologii ale acestui bazin minier, cu mecanisme în funcțiune, inclusiv un complex mecanizat de avansare, tăiere și susținere." R.l. 13 VI 73 p. 2. „Mina Herja, draga noastră *mină-școală*, lucrează din plin." V.stud. 26 XII 73 p. 12; v. și R.l. 9 IV 80 p. 2 (din *mină* + *școală*; DexX)

mineraliér s.n. (mar.) –Vas pentru transportul minereurilor– „Construcția primului vas *mineralier*." Sc. 14 IV 66 p. 1. „Patru noi nave, intrate în dotarea flotei noastre maritime comerciale, efectuează în prezent primele lor curse pe mările și oceanele lumii: *mineralierul* «Borsec», nava «Felix»..." R.l. 17 V 78 p. 5. „Băsescu a intrat cu un *mineralier* într-un remorcher" Teleg. 9 X 09 (din fr. *minéralier*; DT; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

mineriádă s.f. (pol.) **1.** –Venirea brutală a minerilor în București, pentru a restabili „ordinea" prin violență sau pentru a răsturna un guvern (în anii 1990-91)– „După *mineriadă* «cruciada» minerilor" Alianța civică 4 X 91 p. 4. „După starea de *mineriadă*, România pare să aibă parte, de acum înainte, de starea de dosariadă. Efectul urmărit este similar." R.l. 9 V 92 p. 5. „*Mineriada* s-a organizat de către SRI" Z. 11 IX 95 p. 3; v. și R.l. 29 XI 91 p. 2, Expres 18 II 92 p. 3, Cot. 18 III 92 p. 1, J.nat. 2 IX 97 p. 12; v. și *contrademonstrație* 1993, *cotrocenizare* 2006, *ECU* 1992, *picheta* 1997. **2.** (prin extensie) –Orice act de distrugere făcut de un „comando" în care nu participă neapărat minerii– „Cercetările [poliției] continuă pentru stabilirea participării celorlalți prieteni ai săi [ai lui DD, figură celebră a lumii interlope arădene] la *mineriada* din local [barul Melody din Arad]." Ev.z. 18 I 97 p. 6; v. și *autosuspendare* 1998, *catifea* (*mineriadă de catifea*) 2009 (din *miner*, după modelul lui *cruciadă, olimpiadă* etc.; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

mineríță s.f. –Femeie miner– „După o jumătate de oră, o altă *mineriță* a leșinat, urmând același drum spre spital ca și anterioara." Nat. 21 VII 00 p. 2. „*Minerițele* au leșinat la guvern" Azi 21 VII 00 p. 2. „Pentru rolul unei *mineriți*, Charlize Theron se urâțește din nou" R.l. 18 I 06 p. 26 (din *miner* + *-iță*; DEX 98, DexX)

míni 1. adj. inv. (modă; d. fuste, paltoane) –Scurt, mult deasupra genunchiului– „De la Casa de mode din București am aflat ce vom purta în 1974. *«Mini»* și «maxi» au pierdut teren. Se poartă rochiile cu lungimea sub genunchi la 5 cm." R.l. 31 III 74 p. 7. „Cupluri hilare, alături de păpușile-femei în rochiile lor *mini*." Săpt. 28 IX 76 p. 6. „Vedete în fuste *mini*!" apropo.ro 16 II 09; v. și Săpt. 28 IX 79 p. 6. **2.** (auto) –De mici dimensiuni și de mic litraj– „Noul automobil *«mini»* italian este «Bianchi-Baby» denumit pe scurt BB-112. Din desenul de mai sus se poate vedea că *mini*-ul italian [...] este într-adevăr un «baby» în familia automobilelor." Mag. 15 XI 69 p. 8. „Opel va face un model *mini*" Lib. 21 VI 10. **3.** s.n. (auto) –Automobil de clasă mică, automobil mini– „La o adică, mașina cu totul poate deveni un portbagaj. Sunt pline șoselele de *mini-uri* bucșite cu obiecte voluminoase." gandul.info 28 II 06; v. și *compact* 2006 (din fr., engl. *mini*; PR 1965, BD 1968; L. Seche în SMFC V p. 76, atestări din 1967; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

miniacórd s.n. –Acord în probleme de mică importanță– „Astfel, întâlnirea de la Basel s-a soldat [...] fără a lua nici o hotărâre de fond. De aceea, agenția France Press îl denumește *miniacordul* de la Basel." Sc. 11 II 69 p. 6. „Tăriceanu vorbește de realizarea unui *miniacord* între cele două părți." hotnews.ro 10 XI 05 (din fr. *miniaccord*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139, DexX)

miniaparát s.n. –Aparat de mici dimensiuni– „*Mini-aparatul* de televiziune în culori, cu ecran de 34 cm." Cont. 29 XI 68 p. 11. „Un nou domeniu de aplicare a electronicii: *miniaparate* ce asigură traducerea în diferite limbi străine a unor cuvinte din fondul lexical principal." Sc. 6 IV 79 p. 3. „Referitor la costul unor astfel de drone israeliene, Kommersant aminteste cazul Poloniei, care a achiziționat acum trei ani șase astfel de *miniaparate* în valoare de peste 3 milioane de dolari." Fin. 13 I 10 || *miniaparat de filmat* „*Miniaparat de filmat*. «Fujica P2» este numele unui aparat de filmat, cel din imagine ce cântărește numai 265 grame și este deocamdată cel mai ușor din lume." Fl. 15 VII 88 p. 21 || *miniaparat de radio* v. *radioceas* 1982 || *miniaparat de zbor* „S.G. din Varșovia, pilot, funcție în care a efectuat nu mai puțin de șase mii de ore de zbor, are o a doua pasiune: colecționează aparate miniaturale. El este deținătorul unei bogate colecții de *miniaparate* de zbor." f.d. „*Miniaparat* de zbor. Oțelu Roșu: Doi tineri subingineri de la Întreprinderea siderurgică au realizat un aparat de zbor pentru o singură persoană. Deși în zborurile efectuate până în prezent nu s-a depășit înălțimea de 80 metri..." R.l. 24 XI 82 p. 5 //din *mini-* + *aparat*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 138; MDN, DexX//

miniaparatúră s.n. (tehn.) –Aparatură de mici proporții– „realizări în ce privește *miniaparaturile*, al căror sortiment crește an de an. La familia miniradiouri, minimagnetofoane, miniautomobile, minitelecamere s-a adăugat recent [...] minipicupul." Sc. 15 III 84 p. 5. „Medicii ORL din Iași au scos din urechile a 7 studenți *miniaparatură* de ascultare cu care au copiat la examene" G. 15 II 08 (din *miniaparát* – pl. *miniaparatúri*)

miniaragáz s.n. –Aragaz de mici proporții– „Cooperativa «Tehnometalica» din București va realiza, în curând, un nou produs pentru turiști – *miniaragazul*. Acesta va putea fi transportat, fără inconveniente, în rucsacul iubitorilor de drumeție." R.l. 29 II 72 p. 5. „Un *miniaragaz*, un aragaz cu patru ochiuri (cuptor cu termostat), 80 modele de corpuri de iluminat [...] unicate de menaj și uz gospodăresc [au fost] create de studenții facultăților de arte plastice." R.l. 20 III 73 p. 5. „Nici o șansă pentru *miniaragaz*, așa că avem o cină cu adevărat rece: un sălămior, o bucățică de brânză și o ciocolată" cotid. 16 VI 10 (din *mini-* + *aragaz*; MDN, DexX)

miniaspiratór s.n. –Aspirator de proporții reduse– „Întreprinderea «Ambalajul metalic» și Întreprinderea poligrafică «Banat» au produs noi modele de jucării electromecanice [...] – autoturisme și avioane, comandate de la baterii, *miniaspiratoare* și ventilatoare, albume cu po-

vești etc." R.l. 20 XII 77 p. 5. „*Miniaspiratoarele* Mignon și Voyager le puteți procura de la toate magazinele comerțului de stat..." R.l. 8 VII 82 p. 4. „*miniaspirator* pentru laptop, desktop și suprafețe plane, design retro, se alimentează prin portul USB al calculatorului, potrivit pentru a aduna resturile de mâncare, firele de praf, obiectele mici scăpate printre tastele calculatorului" Ev.z. 11 VIII 08; v. și R.l. 10 XI 82 p. 4 (din *mini-* + *aspirator*; cf. fr. *miniaspirateur*; DMN; MDN, DexX)

miniateliér s.n. –Atelier în care lucrează copii– „*Miniatelierele* preșcolarilor brăileni sunt organizate pe profile: tâmplărie, croitorie, pirogravură, țesut la gherghef etc." R.l. 14 I 77 p. 3. „Un *mini-atelier* de confecționat țigări a fost desființat de către polițiștii bihoreni" Ad. 18 V 10 (din *mini-* + *atelier*; DN_3, MDN – alt sens, DEX 98, DexX)

miniaturizá v.t. –A reduce dimensiunile unui obiect– „Pentru a reduce costul aparatului său, inventatorul a simplificat considerabil circuitele și a *miniaturizat* ordinatorul de recunoaștere a vocilor." I.B. 28 III 74 p. 4. „Poluarea atmosferică face ravagii nu numai asupra omului, animalelor, vegetalelor și clădirilor. Materialul tehnic este și el supus acestui fenomen, care îi accentuează uzura. Este vorba mai ales de materialul electric și electronic, din ce în ce mai *miniaturizat*, mai compact, cu funcțiuni din ce în ce mai complexe și deci extrem de sensibil la poluarea aerului..." Sc. 4 VI 74 p. 6. „Experții sunt de părere și că Phenianul [...] nu dispune de tehnologia de a *miniaturiza* suficient un dispozitiv atomic pentru a-l instala pe o rachetă." Ad. 5 IV 09 (din fr. *miniaturiser*; engl. *to miniaturize*; PR 1960, Le Monde 1955; DT; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

miniaturizáre s.f. –Acțiunea de a miniaturiza și rezultatul ei– „Specialiștii unei fabrici de ceasuri din Geneva au reușit să obțină un record de *miniaturizare* a ceasurilor cu cuarț [...] «Shadow Quartz», mezinul ceasurilor automate, este alcătuit dintr-o cutie care adăpostește o minibaterie cu valabilitatea de un an, o bară de cuarț, un circuit integrat, un micromotor și un rulment cu bile." Sc. 2 V 75 p. 4. „Și încă o noutate: *miniaturizarea* va pătrunde și în acest domeniu. Cartea de telefon automatizată va consta dintr-un mic ecran, cât un portofel, care va putea fi transportat oriunde." I.B. 6 II 84 p. 8. „lumi virtuale, ecrane tactile, *miniaturizare* la maximum, o rețea globală intuitivă și deșteaptă, la care este conectată (a se citi: de care este dependentă) aproape toată lumea." zf.ro 25 I 08; v. și Cont. 14 XII 79 p. 5 (din *miniaturiza*; cf. fr. *miniaturisation*, engl. *miniaturization*; PR 1960; DEX, DN_3, DexX)

miniautobúz s.n. (transp.) –Autobuz cu o capacitate redusă de transport. Microbuz– „*Mini-autobuzul* poate transporta deocamdată 15 pasageri, cu o viteză redusă, pe distanța de 80 km." R.l. 29 V 85 p. 6. „El a fost călcat de un *miniautobuz* plin de călători." ziare.com 18 II 10 //din *mini-* + *autobuz*; DexX//

miniautodróm s.n. –Autodrom pentru copii– „*Miniautodromul*, actualitate de vacanță: până la 20 aprilie mai funcționează [...] autodromul electric și caruselul pentru copii din piața BIG – Berceni..." I.B. 4 IV 77 p. 1 (din *mini-* + *autodrom*; DexX)

miniautomobíl s.n. –Automobil de mici dimensiuni– „Salonul automobilistic 1970 prezenta într-un stand o rudă săracă, *miniautomobilul* electric." Cont. 16 X 70 p. 9. „Iată în imagine un *miniautomobil* ce se alimentează cu energie de la o simplă lampă de birou." I.B. 7 II 76 p. 4. „*Miniautomobile* marca Acrea, lansate luni în România" mediafax.ro 3 IV 08; v. și Sc. 5 III 73 p. 4, R.l. 22 III 74 p. 6, Sc. 14 IV 74 p. 6, 27 XI 76 p. 5, 30 III 79 p. 5, 6 II 81 p. 5, 17 I 82 p. 5; v. și *miniaparatură* 1984 //din *mini-* + *automobil*; L. Seche în SMFC V p. 72, atestare din 1967; DN_3, DEX-S, DexX//

miniautoturísm s.n. –Automobil de mici proporții și de mic litraj– „La viitorul salon internațional de automobile de la Bordeaux va fi prezentat un *miniautoturism* considerat vehiculul cel mai lejer pentru oraș." I.B. 14 XII 67 p. 4. „consumul realizat de *miniautoturismul* lui Iuri Medevțikov este de-a dreptul miraculos." I.B. 28 II 84 p. 4. „În parcul Tineretului municipalitatea va construi un traseu pentru un *miniautoturism* care va asigura contra cost plimbările prin parc." Ad. 31 VIII 06; v. și R.l. 10 IV 78 p. 6 (din *mini-* + *autoturism*, după model fr.; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 138; MDN, DexX)

miniavión s.n. (av.) –Avion de dimensiuni reduse– „«Luna Park» din stațiunea Saturn este luată cu asalt de cei mici. *Miniavionul*, miniscuterele, baby-carturile, minicaruselul le stau numai lor la dispoziție." R.l. 26 VII 73 p. 5. „*Mini-avionul* este destinat antrenărilor piloților." Săpt. 24 V 85 p. 2. „Ca să nu-și mai facă zob mașinile pe drumurile ruinate sau să-și strice zilele de concediu așteptând sechestrați în aglomerația de pe șosele în weekend, românii cu ceva parale au găsit soluția: *miniavionul*" 9am.ro 13 VII 07; v. și I.B. 3 XI 82 p. 8, Sc. 9 XII 78 p. 5 //din *mini-* + *avion*; DN_3, DexX//

minibáschet s.n. (sport.) „Așa s-a născut *minibaschetul*, un baschet simplificat, cu un regulament acordat la accesibilitatea și particularitățile copiilor între 8 și 12 ani." R.l. 12 II 67 p. 5. „în finalul incendiar de joia trecută, s-au aflat în teren, alături de Pall, foarte tinerele M., D., E. și M., până nu demult jucătoare de *minibaschet*!" Fl. 31 I 86 p. 20. „Cupa Vacanței la *minibaschet*" Mon. de Vrancea 5 VI 10; v. și I.B. 12 I 76 p. 7, Sc. 19 VI 80 p. 5 (din fr. *minibasket*; DMN 1967; L. Seche în SMFC V p. 72, M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 133; VRC 273; DN_3, DEX 98, DexX)

minibaschetbalíst s.m. (sport) –Copil care joacă baschet– „Federația de baschet a programat demonstrația *minibaschetbaliștilor* piteșteni în sala Floreasca." Mag. 18 II 67 p. 8 (din *mini-* + *baschetbalist*; DEX-S, DexX)

minibateríe s.f. –Baterie de proporții reduse– „O *minibaterie* pentru cel puțin încă 10 ani. Utilizarea [...] stimulatoarelor cardiace pare să fi readus în atenția specialiștilor problema realizării unei baterii liliput în stare să funcționeze un timp nelimitat." Mag. 28 VI 75 p. 6. „*Minibateria* poate fi reîncărcată la rețea de aproape 2000 de ori." R.l. 17 VI 85 p. 6. „În colaborare cu alți zece parteneri din Europa încercăm să ajungem la utilizarea unei astfel de *minibaterii* pentru aplicații medicale." Cot. 26 III 09; v. și R.l. 16 I 79 p. 6, Sc. 25 V 80 p. 5, Sc. 7 V 81 p. 5, R.l. 1 VI 81 p. 6; v. și *miniaturizare* 1975 //din *mini-* + *baterie*; MDN, DexX//

minibiciclétă s.f. –Bicicletă cu roți mici și cadrul jos– „3 camere, decomandate, mobilă hol, diaecran proiector, *minibicicletă*, casetofon Philips, scule mecanice, trusă chei vaze, ladă epocă, costum neopren, scaun pian." R.l. 24 VI 85 p. 4. „Inventatorul britanic C.S. și-a prezentat la Londra cea mai recentă creație: o *mini-bicicletă* destinată circulației urbane, care se pliază în zece secunde și care nu cântărește decât câteva kilograme. A-Bike, al cărei nume se datorează cadrului telescopic în forma literei A, a fost concepută în Marea Britanie și este fabricată în Malaysia." G. 14 VII 06 p. 8 (din *mini-* + *bicicletă*, după fr. *mini bicyclette*, engl. *mini bicycle*)

minibómbă s.f. –Bombă de dimensiuni și putere reduse– „Ca urmare a înmulțirii atacurilor împotriva pietonilor pașnici, în Franța a fost pusă la punct o umbrelă prevăzută cu o *minibombă* defensivă. *Minibomba*, umplută cu gaz lacrimogen, este încorporată în mânerul umbrelei." Sc. 30 X 72 p. 4. „Un tip unic de *mini-bombe* cu neutroni." R.l. 21 X 95 p. 8. „SUA, acuzate că au utilizat o *mini-bombă* nucleară în timpul primului Război din Golf" mediafax.ro 9 X 08 (din *mini-* + *bombă*, probabil după model fr.; L. Seche în SMFC V p. 72, 79, atestare din 1968; MDN, DexX)

minibrád s.m. „Brazi în miniatură. Horticola «I Mai» pune în vânzare prin unitățile sale [...] 15000 *minibrazi* frumos împodobiți, pentru Anul nou." I.B. 15 XII 75 p. 6 (din *mini-* + *brad*; DexX)

minibugét s.n. –Buget de austeritate– „Ministrul britanic al finanțelor [...] a prezentat în Camera Comunelor detalii asupra «*minibugetului*» pe 1974, care completează drasticele măsuri economice anunțate joia trecută de primul ministru E.H." R.l. 18 XII 73 p. 6. „[Guvernul Angliei] va prezenta astăzi, în Camera Comunelor, o serie de măsuri cu caracter financiar, apreciate de observatorii de la Londra, grație rolului și efectelor scontate, ca un *mini-buget*." I.B. 22 VII 74 p. 4 (din *mini-* + *buget*, probabil după model engl.; MDN, DexX)

minibúz s.n. (transp.) –Autobuz de dimensiuni reduse. Microbuz– „[Trei tineri] au început o expediție la bordul unui *minibuz*, prin centrul Americii de Sud." R.l. 23 II 73 p. 6. „Potrivit comitetului de organizare, vor fi prezentate automobile, camioane, *minibusuri*, piese și accesorii diverse..." R.l. 6 VI 85 p. 6. „Mulți pietreni au reușit să își cumpere un *minibuz* sau un microbuz, după care, pentru a scoate un ban, au început să facă transport de persoane pe rutele consacrate ale orașului..." Ceahlăul 2 II 05; v. și Sc. 23 V 74 p. 4, 7 II 80 p. 5, 17 VII 82 p. 5, R.l. 30 XII 89 p. 3 [scris și *minibus*] (din fr., engl. minibus; DMN, PR 1965, DMC 1968, BD 1968; D. Tr.; DN_3, MDN, DexX)

minicabână s.f. –Căsuță construită în scop turistic– „Nu credeți că aceste căsuțe, cum le numiți dumneavoastră, pot fi transformate în *minicabane* turistice?" R.l. 4 VII 73 p. 5. „vara puteți poposi la *minicabana* familiei Călinescu, din inima pădurii." AS 21 II 00 (din *mini-* + *cabană*; MDN, DexX)

minicalculatór s.n. (inform.) **1.** –Mașină electronică de calcul de mici dimensiuni– „Cerând unui număr de persoane să poarte cu sine, timp de patru zile, un *minicalculator*, o societate de asigurare japoneză [...] a efectuat un original sondaj." R.l. 31 III 74 p. 8. „Cu *minicalculatoare*. După cum anunță ziarele japoneze, industria japoneză producătoare de calculatoare electronice de buzunar se află de câtva timp sub puternica ofensivă a concurenței americane." R.l. 22 IV 76 p. 6. „Telefoanele care au făcut istorie: de la cărămizi la *minicalculatoare*" Cot. 23 II 09; v. și

calculator-ceas 1974, 1976, *digital* (sensul 5) 1977, *superminiaturizat* 1974. **2.** –Ordinator superior ca putere microordinatorului– „Au fost prezentate cele mai noi rezultate ale industriei electronice românești, cuprinzând: *minicalculatoare* I–102F [...] sisteme de culegere de date TDF, terminale grafice..." Sc. 14 XI 84 p. 6. „Mașinile Poliției vor avea *mini-calculator*" antena3.ro 20 VI 07; v. și Sc. 8 XII 74 p. 4, R.l. 25 X 75 p. 6, Sc. 27 II 76 p. 4; v. și *cip* 1976, *ordinator* 1975 (din fr. *minicalculateur*; DMN; DT; DN_3, DEX-S, DexX)

minicámeră s.f. (tehn.) **1.** (tehn.) –Cameră de filmat de dimensiuni reduse– „Copiii vor trebui să învețe folosirea aparatului de fotografiat și a *minicamerei* de 8 mm." Sc. 23 VI 72 p. 4. „*Minicameră* video. În imagine apare cea mai mică cameră de televiziune în culori, ce are mărimea unui ruj de buze, respectiv o lungime de 45 milimetri, un diametru de 16 milimetri, și cântărește doar 18 grame." Fl. 16 IX 88 p. 21;. „Un puști [...] cumpără la mâna a doua *mini-camere* de filmat și postează pe Internet materialele filmate pe acestea de către foștii lor proprietari." ProTV Mag. 27 / 08 p. 100; v. și *navigație* 2002, *terminal* 2002. **2.** –Încăpere de dimensiuni liliputane– „Sediul ziarului este o *mini-cameră* de 3 x 2 m..." R.l. 24 III 84 p. 6 //din *mini-* + *cameră*; L. Seche în SMFC V p. 72, atestare din 1968; D. Am.; MDN, DexX – sensul 1//

minicampionát s.n. –Campionat la care participă un număr redus de echipe– „Azi începe în orașul iugoslav Bitolia «Trofeul Iugoslaviei», un veritabil *minicampionat* de handbal masculin." I.B. 26 VI 73 p. 3. „Un *minicampionat* mondial." I.B. 6 VII 74 p. 6. „Împreună cu echipa de la Liceul cu Program Sportiv Suceava a participat în 2006 la *Minicampionatul* Mondial din Anglia." Ad. 16 VI 10; v. și R.l. 26 XII 80 p. 6, I.B. 29 IV 89 p. 2 (din *mini-* + *campionat*; DEX 98, MDN)

minicăr s.n. **1.** –Convoi cu mai multe miniremorci, utilizat mai ales în scop de agrement– „Aparate electronice moderne, cum ar fi avioane, parașute, cartinguri, *minicaruri* [...] un teleschi pe... lac." I.B. 10 V 74 p. 1. „Colectivul Întreprinderii de reparații auto Craiova a realizat primul lot de *minicare* de agrement. Este vorba de o caroserie fixată pe o osie de autoturism «Dacia», descoperită, cu opt locuri pe bănci. Două remorci de acest fel sunt tractate de un autoturism de teren «ARO»..." R.l. 5 VI 81 p. 5; v. și 4 VII 74 p. 2, 10 X 79 p. 6. **2.** –Miniautomobil– „O uzină din orașul american Bloomington a construit un *minicar* pentru două persoane care se dovedește foarte economicos, consumând doar 3,8 litri de benzină la 100 de mile." R.l. 10 X 79 p. 6. „*Minicar* de 2000 de euro de la Volkswagen în 2011" wall.street.ro 11 IX 07 //din *mini-* + *car*; sensul 2 din engl. *minicar*; DN_3, DEX 98, DexX//

minicardiográf s.n. (med.) „*Minicardiograf*. În S.U.A. a fost creat un electrocardiograf de buzunar, care oferă persoanelor suferinde posibilitatea de a-și controla singure, oricând și oriunde, funcționarea cordului." Sc. 27 III 77 p. 6 (din *mini-* + *cardiograf*, după model engl.; MDN, DexX)

minicárte s.f. –Carte de dimensiuni miniaturale– „Editura Dietz din capitala RDG a luat inițiativa tipăririi unei elegante ediții de *minicărți* legate în piele." R.lit. 16 X 86. „Pe lângă *mini-cărți* și spectacole, există și alte forme de propagare a poeziei..." R.lit. 15 II 08 p. 29 (din *mini-* + *carte*)

minicartiér s.n. –Ansamblu de locuințe care alcătuiesc un mic cartier– „Mogoșoaia, 1200 mp, pădure, *minicartier* vile" R.l. 16 VII 07 p. 5. „165.000 de euro s-au plătit pentru o casă dintr-un *minicartier* nou din Mogoșoaia..." G. suplim. Imobiliar 19 II 08 p. VIII (din *mini-* + *cartier*)

minicarusél s.n. –Carusel de mici proporții, în parcurile de distracții– v. *miniavion* 1973 //din *mini-* + *carusel*; DexX//

minicéc s.n. –Cec cu valoare foarte redusă– „De mai mulți ani, Italia resimte o mare lipsă de monede mici [...] Spre a rezolva această problemă, banca italiană a emis *minicecuri* de 50, 100, 150 lire universal acceptate." R.l. 1 II 77 p. 6. „*Minicecurile* și-au reluat circulația o dată cu fișele de material plastic utilizate curent în supermagazine." Sc. 11 II 77 p. 5 (din *mini-* + *cec*, după it. *miniassegno*; Dimitrescu, *Dr.2* 134, 142; DexX)

minicentrálă s.f. –Centrală de mici dimensiuni și de capacitate redusă– „Din toamna aceasta o *minicentrală* eoliană va alimenta cu energie electrică, pentru prima dată în Austria, rețeaua întreprinderilor municipale vieneze [...] centrala eoliană de la Leobersdorf are o capacitate de numai 22 kW, dar deschide drumul integrării energiei eoliene în rețeaua publică." R.l. 6 VIII 82 p. 6. „La Universitatea tehnică din Viena a fost concepută o *minicentrală* eoliană cu o putere de 1,5 kW, care poate pune în mișcare pompe pentru irigarea a cel puțin 3 hectare. Centrala eoliană, ale cărei palete au un diametru de trei metri, este transportabilă și poate fi instalată în orice regiune în care bate vântul." Sc. 24 IX 82 p. 5. „Prima *minicentrală* nucleară de cartier va fi instalată în România. Această centrală nucleară este mai mică decât o magazie pentru unelte de grădină, dar capabilă să asigure energia pentru 20.000 de locuințe, și va fi de vânzare peste cinci ani." Cot. 9 XI 08 //din *mini-* + *centrală*; DexX//

minicéntru s.n. –Centru de mici proporții și capacitate al unei unități prestatoare de servicii– „Vor lua ființă 8–10 *minicentre* «Nufărul»..." R.l. 14 I 77 p. 3. „Pentru 63.000 de euro, oricine poate locui în Vanina Park, complex care cuprinde și săli de sport, *minicentru* comercial și chiar și recepție la parterul fiecărui bloc." G. 17 IX 08 p. 6 (din *mini-* + *centru*; MDN)

minicircuit s.n. **1.** (electron.) –Circuit integrat minuscul. Microcircuit– „Minicircuitele sunt plasate exact în punctele de pe suprafața ochiului care nu împiedică vederea...." G. 11 II 08 p. 18. **2.** –Circuit turistic între obiective apropiate– „Minicircuit turistic lângă Petroșani" adevarul.ro 27 X 07 //din *mini-* + *circuit*//

minicolécție s.f. –Colecție care cuprinde puține obiecte– „De la un medic din Deva a plecat cu o *mini-colecție* de cojoace, o jumătate de duzină, putea deschide cu ele un mic shop." Sc. 12 VI 83 p. 2. „Scriitorul brazilian Paolo Coelho colaborează cu firma spaniolă Mango, pentru care a «creat» o *minicolecție* de tricouri pe care vor fi imprimate citate din cărțile sale." Ev.z. 24 IV 09 p. 16 //din *mini-* + *colecție*//

minicomputer s.n. (inform.) –Computer de clasă medie, între microcomputer și supercomputer. Minicalculator– „*Minicomputerele* roboților ar permite ca și aceștia să poată lua de sine stătător unele hotărâri." Sc. 19 II 82 p. 5. „După metodologia cunoscută, *minicomputerul* «L.P.D.» a acordat 10 p pentru locul întâi, 9 pentru al doilea, 8 pentru al treilea ș.a.m.d." Fl. 30 XII 88 p. 21. „Andrei spune că robotul lor este «unic, la ora actuală, în forma în care l-am realizat noi» și explică cum acest *minicomputer*, coordonat de 23 de motoraşe, reprezintă de fapt o platformă a sistemului de operare Linux..." G. 7 V 09 p. 11; v. și Ev.z. 28 VII 06 p. 17 [pron. *minicompiúter*] (din engl. *minicomputer*; Random House 1965-70; DN_3, DEX 98, DexX)

miniconcédiu s.n. –Concediu de numai câteva zile– „De cele mai multe ori, părinții vor bone pentru două-trei zile, cât pleacă într-un *miniconcediu* fără copii." G. 16 XIII 08 p. 6. „Deși tradiția e ca angajații să își ia concediu două săptămâni, din ce în ce mai mulți recurg la vacanța «ciopârțită», împărțită în mai multe *miniconcedii* petrecute în diferite locuri." ziare.com 7 VII 09 //din *mini-* + *concediu*//

miniconcért s.n. –Concert scurt, în cadrul căruia se interpretează numai câteva piese– „Primăria autorizase taraful să susțină un *miniconcert* de primăvară..." G. 20 III 07 p. 4. „Câteva sute de oameni au fost prezenți și la *miniconcertul* trupei Red Blonde..." G. 25 XI 08 p. 16. „Acțiunea a fost susținută sonor de un *miniconcert* al Mariei Dragomiroiu..." G. 13 IV 09 p. 1; v. și 15 V 07 p. 11 (din *mini-* + *concert*)

miniconstitúție s.f. –Schiță de constituție– „Legea electorală, în fapt *mini-Constituția* României, prevede pentru președintele țării un rol de arbitru, situat deasupra partidelor." R.l. 4 IV 91 p. 2. „Legea electorală [...] această *mini-Constituție* temporară..." Ad. 8 V 91 p. 1. „Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, un fel de *mini-Constituție* căreia nu i se spune numele, pentru a satisface exigențele euro-scepticilor din sânul UE, din primele zile ale anului 2010, așadar, președinția rotativă a UE va trebui să-și găsească propriul culoar, propriile atribuții, pentru a nu se suprapune peste acelea ale președintelui permanent al UE și nici pe acelea ale ministrului său de Externe." rfi.ro 8 I 10; v. și R.l. 7 IX 96 p. 3 (din *mini-* + *constituție*)

minicoptér s.n. (av.) „O uzină din Worcester (Africa de Sud) fabrică elicoptere pentru o singură persoană. Ele sunt mult apreciate de medici, geologi și pompieri, deoarece *minicopterele* reprezintă un foarte util mijloc de transport în Africa." Sc. 16 II 65 p. 5 (din engl. *minicopter*; GTA)

minicráter s.n. (geol.) –Crater de mici proporții– „Armstrong semnalează că a descoperit în jurul modulului o mulțime de *«minicratere»* pe care le compară cu găurile făcute de gloanțele unei arme cu aer comprimat." Sc. 22 VII 69 p. 6. „Centaur a produs în solul lunar un *minicrater*, cât o jumătate de piscină olimpică." jurnalul.ro 10 X 09 (din *mini-* + *crater*, probabil după model engl.; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139; DexX)

minidevalorizáre s.f. (ec.) –Devalorizare de mici proporții– „Devalorizare. Moneda peruană – sol-ul – a fost din nou devalorizată, la 4 ianuarie. Aceasta este a 22-a *minidevalorizare* de la 19 septembrie anul trecut." Sc. 6 I 77 p. 6. „În Uruguay a intrat în vigoare cea de-a patra *mini-devalorizare* de 0,26 la sută, operată de autoritățile financiare din Montevideo de la începutul anului și până în prezent." R.l. 16 I 79 p. 6. „Banca centrală a Rusiei a permis o nouă *mini-devalorizare* a rublei duminică, prima zi de tranzacționare din 2009..." standard.money.ro 11 I 09 //din *mini-* + *devalorizare*//

minidicționár s.n. –Dicționar de dimensiuni reduse– „*Minidicționare* sunt utilizate în masă de taximetriști și de turiști pentru o bună înțelegere." Săpt. 18 VI 82 p. 8. „Inspirat din *minidicționarul* pentru părinți și copii..." Săpt. 24 II 84 p. 4. „«Așezările rurale brăilene» – *minidicționar* de geografie" obiectivbr.ro 30 VI 10; v. și Sănătatea V 84 p. 6 (din *mini-* + *dicționar*; DN_3, DEX 98, DexX)

minidiscúrs s.n. –Discurs scurt– „zgomot de elicoptere, fum, împușcături și *minidiscursuri* la microfoanele Televiziunii Române Libere..." D. 22 XII 05. „A ținut un *minidiscurs* în favoarea toleranței..." G. 31 VIII 09 p. 10 (din *mini-* + *discurs*)

miniecrán s.n. –Ecran miniaturizat– „Institutul de cercetări Stanford (S.U.A.) a realizat un telefon conceput special pentru surzi. Acest telefon este prevăzut cu un *miniecran* pe care sunt proiectate cuvintele interlocutorului." Sc. 15 II 79 p. 5. „Câțiva studenți britanici au inventat o sticlă de vin dotată cu un *miniecran* tv, care afișează indicii despre gustul și tipul vinului." Lib. 17 VI 03. „Mulțumită unui dispozitiv revoluționar (care este un pic mai mare decât o telecomandă, însă are încorporat un *miniecran*) numit «KangarooTV», spectatorii evenimentelor sportive din toată lumea vor putea să vadă reluări la comandă, să acceseze informații despre jucători când doresc și chiar să asculte conversația dintre membrii echipelor, și asta chiar din tribune." adevarul.ro 12 X 06. I.B. 29 IV 88 p. 4 (din *mini-* + *ecran*, probabil după model engl.; L. Seche în SMFC V p. 80, atestare din 1968; MDN, DexX)

minielicoptér s.n. „Specialiștii sovietici au conceput un elicopter miniatural, dotat cu aparatură de televiziune și destinat urmăririi de la înălțime a montării construcțiilor inginerești înalte, a podurilor suspendate, a liniilor de înaltă tensiune etc. *Minielicopterul*, dirijat prin radio, are înălțimea de 56 cm și lungimea de 1,37m." Sc. 26 II 80 p. 3. „*minielicopterul* fără pilot [...] seamănă cu un model obișnuit, la scară redusă, acționat prin telecomandă de la sol." Ad. 23 IV 03 p. 18 //din *mini-* + *elicopter*//

mieniclopedíe s.f. –Enciclopedie de proporții reduse– „*Mieniclopedia* Larousse." Cont. 19 III 71 p. 10. „Unde este sumara *mini-enciclopedie* care să ne amintească cel mai lung fluviu din lume, sau cât reprezintă în sistemul nostru metric o milă marină?" Cont. 14 XII 73 p. 7. „ghiduri didactice, culegeri de exerciții și probleme, *mieniclopedii*, antologii de texte literare etc." Ev. 20 IV 10 //din *mini-* + *enciclopedie*; L. Seche în SMFC V p. 73, atestare din 1967; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 396; DEX-S, MDN, DexX//

miniexplózie s.f. –Explozie de mici proporții– „Microexploziile nucleare împotriva cancerului. O nouă terapie a cancerului se află în curs de experimentare la Universitatea nord-americană Stanford din California. Este vorba de un tratament prin *miniexplozii* nucleare, tehnică încercată actualmente pe animale [...] Terapia constă în bombardarea cu particule subatomice, produse de un accelerator, a țesuturilor bolnave. Primind aceste particule, celulele canceroase explodează «în formă de stea», autodistrugându-se." Sc. 28 I 75 p. 6. „Prin sugerea bomboanei, gazul este eliberat sub forma unui șir de *miniexplozii*, care produc, potrivit reclamei făcute noului produs, tot atâtea înțepături plăcute cavității bucale." Sc. 3 II 78 p. 8. „Laserul a creat un fel de *mini-explozie* de abur, la interacțiunea cu calcarul." Ad. 23 VI 10 (din *mini-* + *explozie*; cf. engl. *microexplosion*; BD 1970; MDN, DexX)

miniexpozíție s.f. –Expoziție de proporții reduse– „a fost vernisată o *miniexpoziție* de pictură cu subiecte din marină și aviație..." I.B. 18 V 83 p. 7. „la sediul Agenției pentru Protecția Mediului (APM) Suceava este deschisă o *mini-expoziție* cu desene și colaje realizate de copii de la eco-școli și eco-grădinițe." Ev. 3 VI 10 (din *mini-* + *expoziție*; DexX)

miniférmă s.f. –Fermă de mici dimensiuni– „din inițiativa responsabilului cabanei I.M., a luat ființă, în vederea bunei serviri și a unor meniuri cât mai variate, o *minifermă* care însumează, deocamdată, oi, porci, găini, porumbei etc. Din *miniferma* proprie, aici s-au pregătit și servit prin restaurant peste 200 kg carne de porc, 60 de găini și 6 miei." R.l. 2 VIII 82 p. 2. „*Minifermele* din preajma silozurilor" R.l. 5 V 83 p. 3. „2000 de euro, cea mai mică investiție în *miniferma* de sturioni, dacă ai deja helesteul" G. 17 VII 08 p. 9; v. și I.B. 17 V 82 p. 2 (din *mini-* + *fermă*; cf. engl. *minifarm*)

minifilmulét s.n. –Film mai scurt decât un filmuleț– v. *videoclip* 2007. „Construită ca o serie de *minifilmulețe*, rubrica [...] îi dă ocazia [...] să prezinte o nouă imagine asupra istoriei românilor." ProTV Mag. 39 / 09 p. 14 (din *mini-* + *filmuleț*)

minifótă s.f. –Fotă foarte scurtă– v. *minijupă* 1979 (din *mini-* + *fotă*)

minifótbal s.n. (sport.) –Fotbal practicat în săli de sport, pe terenuri reduse ca dimensiuni și cu un număr mai mic de jucători– „Dar ieri am constatat că o «mână» de bun organizator poate face ca activitatea sportivă în aer liber să nu cunoască întreruperi de sezon. Un aprig campionat de *minifotbal* anula frigul." I.B. 12 I 76 p. 7. „În Statele Unite nu există un veritabil campionat național de mai mulți ani, singurele întreceri cu caracter oficial fiind cele de... *minifotbal*." Fl. 18 XI 88 p. 23;. „terenurile de tenis sau *minifotbal* puse la dispoziția turiștilor" G. 29 VIII 08 p. 11; v. și Sc. 28 I 83 p. 4, Naț. 16 II 98 p. 14, R.l. suplim. Aldine 31 VII 04 p. I; v. și *sportiv-turistic* 1974 (din *mini-* + *fotbal*; FC I 139, L. Seche în SMFC V p. 73, atestare din 1968, VRC 273; DN_3, DEX-S, DexX – alt sens)

minifrigidér s.n. –Frigider cu o capacitate redusă– „Alături de frigiderele de mare capacitate [...] în unitățile comerciale și-au făcut apariția și două *minifrigidere*." I.B. 14 V 75 p. 4. „*Mini-frigiderul* Snoopy este atât de mic, încât nu poate răci simultan mai mult de două cutii de bere sau suc." eva.ro 21 XII 09 (din *mini-* + *frigider*; cf. fr. *mini-frigo*; DMN; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 52; DEX 98, MDN, DexX)

minifústă s.f. –Fustă foarte scurtă. Minijupă– „*Minifuste*. De ce plângi, Daniela? –Mămica mi-a luat fustița aia nouă." I.B. 2 IX 67 p. 1. „Desigur, și la Paris există «Le Musée Grévin», unde poți admira [...] pe Generalul de Gaulle în uniformă de gală și pe Brigitte Bardot în *minifustă*." R.lit. 17 VII 75 p. 23. „La bar, transmite un reporter de la fața locului, soldații beau bere rece și urmăresc amuzați chelneritele în *minifuste*." Sc. 15 II 82 p. 4 (din *mini-* + *fustă*, după fr. *minijupe*; DMN 1966; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 133, FC I 139, 149, 150; L. Seche în SMFC V p. 73, Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 141, VRC 273; DN_3, DexX)

minigeneratór s.n. (tehn.) –Generator de mică putere– „*Minigenerator* solar. Specialiștii Institutului român de fizica și tehnologia materialelor au realizat un *minigenerator* termoelectric solar care poate echipa balizele-far autonome de pe mări și oceane, punctele turistice și construcțiile de interes vânătoresc, silvic etc." Cont. 22 VI 79 p. 5. „Purtătorul calcă pe o placă solidară cu o tijă-cremalieră, rotind astfel pinionul pe al cărui ax este montat un *minigenerator* electric și deci generând electricitate." Mag. 18 VI 03 (din *mini-* + *generator*; MDN, DexX)

minighíd s.n. –Ghid de proporții reduse– „*Minighidul* turistului: România – județe și date de bază." I.B. 29 XI 69 p. 2. „*Mini-ghid*." I.B. 15 VII 72 p. 3. „*Minighidurile* prezintă avantajele privind apartenența la structurile sindicale din țară și din străinătate..." R.l. 23 X 08 p. 14; v. și 28 V 80 p. 2 (din *mini-* + *ghid*)

minigólf s.n. (sport.) –Joc de golf practicat pe un teren de dimensiuni reduse– „Am mai aflat că în incinta ștrandului vor mai fi amenajate, în curând, «arene» de *minigolf*." I.B. 8 IV 72 p. 5. „bowlingurile, centrele de jocuri mecanice, Luna Park [...] *minigolfurile*." I.B. 30 VI 73 p. 3. „Turiștii mai pașnici se pot relaxa pe terenurile de *minigolf*..." G. 16 VI 09 p. 16; v. și Săpt. 24 V 74 p. 8, I.B. 15 X 87 p. 7 (din engl., fr. *minigolf*; L. Seche în SMFC V p. 73, atestare din 1967, FC I 139, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 396, atestare din 1969; DMN; DEX-S, MDN, DexX)

minigrădiníță s.f. –Grădiniță cu un număr mic de copii– „În prezent, zeci de copii din capitală beneficiază de îngrijirea unor cadre calificate care lucrează ca pedagogi la *minigrădinițele* de cartier." R.l. 2 II 74 p. 3. „*Minigrădiniță* ultracentral, vilă, curte, ore predare germană, engleză." R.l. 10 X 91 p. 6. „Zeci de copii au învățat să vorbească engleză în *minigrădinița* din apartamentul unei timișorence." Ad. 7 II 10; v. și R.l. 11 III 78 p. 5 (din *mini-* + *grădiniță*)

minihipermárket s.n. –Magazin de tip hipermarket, întins însă pe o suprafață mai mică– „Magazinul de la Unirea va fi un *minihypermarket*" G. 12 III 07 p. 8. „Retailerul francez Carrefour a deschis, miercuri, primul *mini-hipermarket* din țară în Brașov, în incinta complexului comercial Magnolia..." amosnews.ro 12 XI 08 (din *mini-* + *hipermarket*; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*)

minihotél s.n. –Hotel cu un număr mic de paturi– „Hotelul, de fapt un *«minihotel»*, dispune doar de cinci garsoniere cu câte două paturi." I.B. 5 XII 67 p. 4. „Lucrez în turism din 1969, din 1982 am în gestiune *minihotelurile* și vilele [din Mamaia]." R.l. 3 VII 93 p. 10. „a pavoazat cu simboluri naționale terasa *minihotelului* unde și-a invitat toți cunoscuții să vadă meciurile împreună." G. 12 VI 08 p. 16; v. și R.l. 26 III 76 p. 5, Săpt. 11 IX 87 p. 8, Ev.z. 5 IX 98 p. 12 (din *mini-* + *hotel*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139, 140; MDN, DexX)

miniínsulă s.f. –Insulă de mici proporții– „Aldabra, Farquhar, Seychelles, Diego Garcia, Cocos [...] Un șirag de *miniinsule* care se înlănțuie la mari depărtări de orice țară locuită, pierdute undeva în Oceanul Indian." Sc. 2 VIII 67 p. 3. „Un «Tratat de abținere» reciprocă este pe cale de a fi încheiat între Statele Unite și *mini-insula* Belau din Pacific..." I.B. 17 V 82 p. 8. „*Miniinsulele*, case pentru mii de specii de

păsări și animale, sunt din ce în ce mai puține." Cot. 5 VIII 07 (din *mini-* + *insulă*; L. Seche în SMFC V p. 73, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 386)

miniinterviu s.n. –Interviu de mici proporții– „*Miniinterviu* cu G.S." Luc. 14 X 67 p. 3. „un *mini-interviu* despre muzica rock cu Florian Pitiș." SLAST 20 II 88 p. 10. „*Mini-interviu* – Franks, FMI: Nu vă permiteți luxul de a pierde timpul" 6am.ro 11 V 10; v. și I.B. 20 IX 82 p. 7, Nat. 29 VII 02 p. 13, 12 VI 04 p. 3, Cot. 24 III 07 p. 24 (din *mini-* + *interviu*; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 133, FC I 139, 142, L. Seche în SMFC V p. 73, VRC 273; DN_3, DEX-S, DexX)

miniinvaziv, -ă adj. (med.) –Caracterizat prin efecte invazive minime, care afectează minim organismul explorat– „Roboții nu pot opera decât laparoscopic, adică *miniinvaziv*. Deja această tehnică și-a extins aria de aplicație, fiind folosită de la chirurgia generală, la cea toracică, ginecologică, ORL sau urologică." adevarul.ro 19 X 02. „Terapie *miniinvazivă* în cancerul de prostată [...] Tratamentul este *mini invaziv*, nu necesită durată lungă de spitalizare, iar în medie efectuarea lui durează cam 30 de minute." chirurgul.ro 18 IX 08. „românii mai pot beneficia și de alte produse stomatologice *minim-invazive*, care contribuie la prevenirea afecțiunilor stomatologice." G. 18 III 09 p. 12; v. și J.nat. 5 IV 05 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *mini-invaziv*] (din engl. *mini-invasive*)

miniînsemnáre s.f. –Însemnare mică, notiță– „De asta și încerc această *miniînsemnare*." Cinema 12 / 70 p. 41 (din *mini-* + *însemnare*; L. Seche în SMFC V p. 73, atestare din 1968)

minijúp s.n. v. *minijupă*

minijupát, -ă adj. –Cu minijupă– „Fete *minijupate*." Emisiune Radio 10 III 74 (din *minijupă* + *-at*, după fr. *minijupée*; DMN 1969; L. Seche în SMFC V p. 80, atestare din 1968)

minijúpă s.f. (vest.) –Fustă foarte scurtă, mult deasupra genunchilor– „Judecând după instantaneul surprins de fotoreporter, *minijupele* și maxighetele sunt primite cu reticență de trecătoare." R.l. 11 III 67 p. 4. „Când erau la modă *minijupa* și coafura înaltă, masivă, interpretele [de muzică populară] foloseau și ele minifotele și coafurile la modă." R.l. 26 III 79 p. 2. „*Minijupul* poate fi înlocuit cu un pantalon." AS 19 VI 10 p. 12; v. și Cont. 25 VIII 67 p. 8, Ad. 3 IX 09, AS 10 VII 10 p. 12; v. și *taior-pantalon* 2006, *teenager* 1969 [și *minijup*, s.n.] (din fr. *minijupe*; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 133, FC I 139, L. Seche în SMFC V p. 73, Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 141, Dimitrescu, *Dr.2* 122; VRC 273; DMN 1966; DEX, DN_3, DexX)

minijupístă s.f. (ironic) –Purtătoare de minijupă– „splendoarea ei de *minijupistă* a inteligenței..." J.nat. 3 I 05 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „eu nu pot sta la discuții cu un spiruharist sau cu o *minijupistă*!" Ad. 12 IX 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *minijupă* + *-istă*; DexX, DEX 09; cuv. este probabil mult mai vechi)

minilaboratór s.n. (med.) –Aparatură care dă într-un timp foarte scurt rezultatul unei analize– „*Minilaboratorul* stabilește cantitatea de hemoglobină și numărul globulelor roșii în numai un minut." Sc. 7 VII 79 p. 4. „Polițiștii de frontieră timișeni au reușit [...] descoperirea unui *minilaborator* de prelucrare a canabisului și capturarea a doi indivizi care comercializau droguri de risc." G. 17 IX 07 p. 5; v. și R.l. 14 I 80 p. 6, 6 VI 83 p. 6, I.B. 8 IX 87 p. 4 (din *mini-* + *laborator*; DEX-S, MDN, DexX)

minilaptop s.n. (inform.) –Computer mobil de dimensiuni reduse– „Pe piața IT există și alte firme mari la nivel mondial, cum sunt Intel și AMD, care produc *minilaptopuri* și mai performante." G. 28 III 07 p. 4. „Trendul *mini-laptopurilor* a fost reînviat de Asus, care a înregistrat vânzări nesperat de mari în toată lumea" R.l. 16 I 08 p. 12; v. și S.fin. 6 VIII 07 p. 43, G. 1 X 07 p. 28, R.l. 16 I 08 p. 12, zf.ro 25 XI 08 [var. *mini-laptop*; pron. *miniléptop*] (din engl. *mini-laptop*)

miniliberalizáre s.f. –Liberalizare limitată și de scurtă durată– „Avantajele *mini-liberalizării*" "22" 9 VIII 05 p. 11. „[Unele cărți] în anii *mini-liberalizării*, le cumpărase «oarecum pe sub mână» de la doamna Lupescu, directoarea de atunci a Librăriei «Mihail Sadoveanu»." R.lit. 28 XI 08 p. 32 (din *mini-* + *liberalizare*)

minimagazín s.n. (com.) –Magazin de proporții mici, chioșc– „Întreprinderea de confecții «Steaua Roșie» din Sibiu a luat inițiativa valoroasă de a instala și deschide în incinta marilor unități economice [...] chioșcuri de desfacere a produselor sale. Sunt un gen de *minimagazine* de prezentare cu vânzare, ce oferă oamenilor [...] ultimele noutăți în materie de confecții." R.l. 18 XI 76 p. 2. „Ani la rând, am auzit de [...] răufăcători care [...] au pus bazele unui *minimagazin* de pușcărie, oferindu-și marfa fără probleme." Ev. 5 II 09 (din *mini-* + *magazin*; DEX-S, MDN, DexX)

minimagnetofón s.n. –Magnetofon mic, portabil– v. *miniaparatură* 1984. „*Minimagnetofon* solar. După ce a miniaturizat magnetofonul de buzunar firma japoneză Sony i-a dat și o alimentare solară." Fl. 21 X 88 p. 21 *//din mini- + magnetofon*; DN_3, DEX-S, DexX//

minimál, -ă adj. || *artă minimală* „În 1968 am văzut în Statele Unite primele manifestări ale *artei minimale*; mari cuburi de lemn în chip de statui, pânze uriașe acoperite cu câteva culori, compoziții muzicale reduse la câteva sunete. Ceea ce impresiona în toate acestea era nu abstracțiunea, ci încercarea de a atinge formele cele mai elementare ale artei. Prin aceasta, *arta minimală* fascinează." R.lit. 23 V 74 p. 16 (din engl. *minimal art*, germ. *Minimal Art*; BD 1967, GWDS; în dicționarele curente apare cu alt sens)

minimalísm s.n. –Curent artistic dezvoltat în anii '60, care se folosea de mijloace minime de expresie. Artă minimală– „*Minimalism*, grădini verticale și cubism" După afaceri 20 V 05. „în timp ce designul, muzica și artele vizuale se sparg în figuri postmoderne, filmul și dansul contemporan selectează, în majoritate, nume din zona *minimalismului*." R.l. 2 XI 09 p. 13 (din engl. *minimalism*, fr. *minimalisme*; Random House 1965, PR 1967; NDU; R. Zafiu în R.lit. 48 / 07; Ciolan, *MC*; DexX)

minimalist, -ă adj. –Simplu, exprimat cu un minim de mijloace– „United Nations Plaza Hotel – New York. Turnul [...] este construit din sticlă bleu-verde și are o formă *minimalistă*, fațada fiind trunchiată ca un origami japonez." Mag. 353 / 00 p. 24. „La Creangă au nume nu ipotetice jucării (*minimaliste*: «copilul, încălecat pe bățul său...»), ci instrumentele de pedeapsă – Calul Bălan, Sfântul Nicolae." R.lit. 5 XI 03 p. 15. „Mobilierul reprezentativ pentru 2006 este *minimalist*, iar ca materiale sunt preferate, cu precădere, cele naturale, lemnul, pielea." J. casei mele 2 II 06 p. 6 (din engl. *minimalist*, fr. *minimaliste*; PR 1966; NDU; R. Zafiu în R.lit. 48 / 07; Ciolan, *MC*; DexX)

minimárket s.n. –Magazin de mici dimensiuni care desface alimente și produse de primă necesitate– „La scară mare, există *supermarket-uri* și hipermarket-uri. La scară mai redusă, există minimarket-uri..." D. 8 VIII 03 p. 19. „sportivii au la dispoziție o cafenea, frizerie, un *mini-market*, agenție de turism, bancă, un cafe-internet și un uriaș magazin de suveniruri." G. 31 VII 08 p. 12 (din engl. *minimarket*; Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09)

minimașínă s.f. (auto) –Automobil de mici dimensiuni– „*Minimașina electronică* corespunde unei profunde mutații tehnologice – suprimarea mecanicii – în istoria auto." Cont. 11 X 68 p. 8. „Este vorba despre o *minimașină* marca Fiat, cu care șeful PSD speră să circule mai ușor prin traficul aglomerat din București." Lib. 6 VII 10 || *minimașină de gătit* –Mașină de gătit de voiaj– „Am solicitat un costum «trening», un termos, un șezlong, o trusă pentru alimente, o *mini-mașină de gătit* cu spirt, o geantă de voiaj." I.B. 8 VII 74 p. 1 || *minimașină de scris* „Un scriitor american a pus la punct o *mini-mașină de scris* care încape într-un buzunar. Ea are numai cinci clape digitale cu ajutorul cărora se poate constitui alfabetul. A șasea clapă asigură trecerea la litere majuscule, spațierea, corectura etc. Textul se înscrie în memoria electronică a mașinii care poate «ține minte» echivalentul a opt pagini dactilografiate. Transcrierea textului pe hârtie se face automat." R.l. 26 IV 80 p. 6. „O noutate pe piața electronicii, o adevărată bijuterie a tehnicii moderne: o *mini-mașină de scris* care este, în același timp, și calculator. De producție japoneză, ea are următoarele dimensiuni: 190x95x30 milimetri și este prevăzută cu două claviaturi – una pentru litere, cealaltă pentru cifre. Energia necesară funcționării este asigurată de o baterie." Sc. 25 III 81 p. 5 || *minimașină de spălat* –Mașină de spălat de mici proporții– „Noutăți la cooperativa «Electrobobinajul» din București: *minimașină de spălat* rufe, cască de uscat părul, bigudiuri electrice." R.l. 13 IX 77 p. 5. „*Mini-mașina de spălat* îl face pe cățelul vostru într-o jumătate de oră într-un animal de «pluș», care nu va mirosi..." ziare.com 17 V 09 (din *mini-* + *mașină*; cf. fr. *minivoiture*; DMN; L. Seche în SMFC V p. 74, atestări din 1964, Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139; cf. fr. *minimachine à laver*; DMN)

minimercâto s.n. –Perioadă scurtă de trasferări ale jucătorilor– „un comunicat în care se precizează condițiile în care se pot efectua transferuri în perioada 22-25 octombrie. Astfel, jucătorii pot fi transferați în acest *minimercato* în următoarele cazuri..." Ad. 9 X 01 p. 2. „Deși se stabilise că viitoarea perioadă de transferuri va fi abia în ianuarie, luni federalii au întors-o ca la Ploiești și au decis un *mini-mercato* între 22 și 25 noiembrie." Ad. 20 X 01 p. 11. „Pentru că echipele care se zbat să nu retrogradeze au loturile decimate, le-am propus celor din FRF să facă o perioadă de *minimercato*..." 9am.ro 21 XI 06 (din it *minimercato*)

minimetróu s.n. (transp.) –Metrou cu traseu scurt– „La Lille (Franța) a intrat în funcțiune un *«minimetrou»*, unic în lume prin originalitatea sa [...] Micro-

metroul are o capacitate de transport de 6000 pasageri pe oră și circulă timp de 20 de ore zilnic." Sc. 5 XI 73 p. 4. „*Minimetrou*. Și pentru că circulația devine tot mai dificilă, edilii din Nisa au hotărât să construiască un *minimetrou* a cărui lungime totală va fi de 25 de kilometri." Sc. 6 II 74 p. 6; v. și 14 III 79 p. 5, 16 II 80 p. 5 (din fr. *minimétro*; DMC 1970; DexX)

minimicrofón s.n. –Microfon de dimensiuni minuscule– „Utilizând cele mai diverse metode, de la ascultarea convorbirilor telefonice, *minimicrofoanelor* disimulate, până la valorificarea informațiilor provenind din lumea interlopă, poliția a reușit să strângă materiale suficiente pentru lansarea mai multor procese." Fl. 6 I 87 p. 28. „agentul H.W. instalează mai multe *mini-microfoane* în apartamentul dramaturgului, iar echipamentul de ascultare este instalat în podul clădirii." T.l. 2 / 08 p. 39 (din *mini-* + *microfon*)

minimicroscóp s.n. „*Minimicroscop*. Un grup de specialiști britanici a realizat un microscop de buzunar a cărui greutate nu depășește 225 g, dar mărește de 400 ori." R.l. 22 XI 74 p. 6. „În India a fost construit un *minimicroscop* care poate încăpea cu ușurință într-un buzunar." Sc. 2 II 75 p. 4 //din *mini-* + *microscop*, probabil după model engl.; MDN, DexX//

minimină s.f. „Câteva sute de militari americani caută de luni dimineața aproximativ 6000 de *minimine* (mine miniaturale) care au căzut accidental dintr-un avion militar ce zbura deasupra Floridei de nord." I.B. 18 VII 67 p. 4 //din *mini-* + *mină*//

minimodél s.n. „Tehnicianul P.L. din Galați are o colecție inedită de vreo 500 de *minimodele:* autoturisme, autocamioane, tractoare, avioane, trenuri, case, gări..." Sc. 5 VIII 75 p. 5. „Să mai menționăm că P.L. a mai creat – cu aceeași migală, iscusință și răbdare – nu mai puțin de 300 de astfel de *minimodele*, între care și autoturisme, vagoane, locomotive, case..." Sc. 4 I 78 p. 3. „*Minimodel* Lamborghini cu 7000 de cristale Swarovski, jucarie de lux" eva.ro 30 IX 09 (din *mini-* + *model*; MDN, DexX)

minimotór s.n. –Motor mic– „*Mini-motor*. Săptămânalul «Le Point» prezintă, în ultimul său număr, cel mai mic motor fabricat în serie până în prezent. Iată și dimensiunile sale: înălțimea 16 mm, lățimea 12 mm și lungimea 7 mm. La o tensiune de alimentare de 1,2 volți atinge o putere de 70 W și o viteză de 11000 turații pe minut." R.l. 26 IV 80 p. 6. „Pentru că România nu oferă stimulente financiare pentru mașini ecologice, Dacia va scoate un Sandero cu *minimotror* pentru export" G. 14 I 09 p. 16; v. și Sc. 9 VII 82 p. 5, 16 III 83 p. 5 //din *mini-* + *motor*//

minimotorétă s.f. –Motoretă de mic litraj– „Un «amănunt» care a scăpat posesorilor de *minimotorete* «Mobra»: înmatricularea lor la serviciul circulației, susținerea unui examen teoretic și practic de conducere auto." R.l. 21 V 77 p. 5. „Cu *minimotoreta*, sub autotractor" Lib. 10 IX 03 (din *mini-* + *motoretă*; DEX 98, MDN, DexX)

mininomenclaturíst s.m. (peior.) –Nomenclaturist de rangul al doilea– „[Partidul Reconstrucției Naționale și Democratice din Baia Mare] este organizat și are în componență foști *mini-nomenclaturiști* și secretari p.c.r., ajunși «oameni de bine» pe motive fie de vârstă fie de... Revoluție." R.l. 3 V 90 p. 3 (din *mini-* + *nomenclaturist*)

miniobservatór s.n. (astron.) –Observator de mici proporții– „*Mini-observatorul* plasat pe Lună de echipajul astronavei «Apollo-16» a înregistrat pe peliculă o bandă aurorală în jurul Pământului." I.B. 13 V 72 p. 6. „amenajarea unui miniobservator astronomic în Parcul Central din Municipiul Târgu Jiu..." ziare.com 1 III 10 //din *mini-* + *observator*, probabil după model anglo-american; MDN, DexX//

minioráș s.n. –Oraș de mici proporții– „Cartierul se împlinește, deci, pe zi ce trece, devenind un adevărat *minioraș*." I.B. 3 X 73 p. 2. „Când ieși din Cairo spre a te îndrepta spre Suez, drumul trece prin modernul cartier Nasser, un *minioraș* construit în anii din urmă." Sc.t. 11 IV 74 p. 6. „*minioraș* pentru 4000 de oameni în Voluntari" G. 20 II 07 p. 22 (din *mini-* + *oraș*)

miniordinatór s.n. (inform.) **1.** –Ordinator de mici proporții– „O parte din materialele folosite la construcția robotului provin de la un vechi automobil și de la o mașină de spălat, la care s-au adăugat un *miniordinator*, un magnetofon..." R.l. 5 XI 75 p. 6. „Specialiștii vest germani au pus la punct un *miniordinator* destinat încorporării lui în aparatura de bord a automobilelor. De mărimea unui ceas de masă, ordinatorul respectiv oferă permanent date privind consumul de carburant, viteza medie cea mai potrivită, temperatura exterioară și ora exactă." R.l. 16 IV 83 p. 6. **2.** –Ordinator superior ca putere microordinatorului– „Sistemul [francez] denumit DATAPAD este constituit dintr-un *miniordinator* central legat cu una până la opt stații de scriere a textelor – aflate la o distanță de până la 300 m de ordinator." Sc. 21 XII 77 p. 5. „La Paris a avut loc un concurs internațional de șah pentru *miniordinatoare*, care s-a încheiat cu victoria programului vest-german «Mephisto X»: șase puncte din șapte (cinci victorii, două remize și nici o înfrângere)." Sc. 2 VI 81 p. 5.; v. și *telecameră* 1977 (din fr. *miniordinateur*; L 1970, PR 1975; DEX 98, MDN, DexX)

miniparcáre s.f. –Parcare de mici dimensiuni– „23 de miniparcări sunt trasate, în această perioadă, pe raza sectorului 3" R.l. 14 I 08 p. 22. „José intră într-o *miniparcare* pentru urgențe și ne spune că el merge pe următoarea ieșire de pe autostradă." D. 16 XII 10 (din *mini-* + *parcare*)

miniparlamént s.n. –Organism restrâns care funcționează pe principiul parlamentarismului– „Mai zilele trecute întreaga țară a urmărit la televizor întâmplarea din *miniparlament* pe care am putea-o denumi, pentru a fi și noi în rând cu Europa, scandalul politic Dumitru Mazilu." Expres 23 III 90 p. 1. „*Miniparlamentul* UDMR se reunește, sâmbătă, la Tg. Mureș" R.l. 28 IX 01 p. 2. „*Miniparlamentul* maghiarilor își alege conducerea" Ad. 28 VI 03 p. 2; v. și Obs. 15 II 90 p. 1, R.l. 11 IV 90 p. 4, "22" 17 V 90 p. 12, Zig-zag 17 V 90 p. 11, Cot. 20 IX 91 p. 1; v. și *lambada* 1990 (din *mini-* + *parlament*; cf. fr. *mini-parlement*; DMC 1972; Irina Preda în LR 1 / 93 p. 21; MDN)

minipatrúlă s.f. (circ.) –Patrulă de circulație alcătuită din elevi– „S-a aflat care-s cele mai bune *minipatrule* de circulație din București: cele de la școlile generale nr. 114, 170 și 9." R.l. 20 VI 72 p. 5; v. și Emisiune radio 25 X 85 (din *mini-* + *patrulă*; MDN, DexX)

minipícup s.n. –Picup de proporții reduse– v. *miniaparatură* 1984 //din *mini-* + *picup*//

minipilă s.f. (electr.) –Pilă electrică de mici proporții– „Cercetătorii britanici au realizat o *minipilă* atomică, capabilă să asigure funcționarea neîntreruptă, timp de 20 de ani, a unui regulator cardiac." Sc. 17 IX 76 p. 6 (din *mini-* + *pilă*, după model engl.)

minipilúlă s.f. (biol.) –Pilulă (anticoncepțională) cu progesteron– v. *diafragmă* 1995. „Nu trebuie să confundăm micropilulele cu *minipilulele*! Pentru că, deși și unele, și altele împiedică ovulația și blochează pătrunderea spermatozoizilor în colul uterin [...] există și două diferențe majore între cele două tipuri de contraceptive: în primul rând, micropilula conține estrogen și progestativ, iar *minipilula* conține doar progestativ, într-o cantitate mai mică decât pilulele combinate; și, în al doilea rând, micropilula împiedică ovulația, iar *minipilula* – hmm, nu întotdeauna..." 121.ro 24 III 05 (din *minipilule*; cf. engl. *minipill*; PR 1970; MDN)

minipiscínă s.f. –Cadă de baie de dimensiuni mai mari decât cele obișnuite– „vreo patru [români bogați] îl pot aștepta pe Moș într-o *minipiscină* SPA." G. 9 XII 08 p. 1. „Prima *mini-piscină* cu hidromasaj..." ziare.com 7 XII 11 (din *mini-* + *piscină*)

miniplanetáriu s.n. –Planetariu de mici proporții– v. *puzzle* 1972. „Cei mici pot descifra pentru prima dată tainele universului într-un *miniplanetariu*, amplasat la intrarea în muzeu dinspre Parcul Copiilor." info-ziare.ro 15 V 10 //din *mini-* + *planetariu*; DexX//

miniplanétă s.f. (astron.) –Planetă de mici dimensiuni– „Presupusa coliziune a *miniplanetei* Icar cu Terra să nu aibă loc când cele două corpuri cerești se vor apropia unul de celălalt, la 15 iunie 1968." R.l. 24 XI 67 p. 1. „Diametrul *microplanetei* este abia de 8 kilometri și, după cum precizează specialiștii, un «an» pe aceasta este egal cu 39 de luni pe Terra, timp în care *miniplaneta* execută o rotație completă în jurul Soarelui." I.B. 5 XI 87 p. 8. „O nouă *miniplanetă* în sistemul solar" Ev.z. 21 VII 08; v. și R.l. și 26 XII 77 p. 6, Sc. 21 VI 82 p. 5 //din *mini-* + *planetă*; I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 396; MDN, DexX//

minipórt s.n. –Port mic, pentru ambarcațiuni de agrement– „Pe cheiul *mini-portului* Tomis, lume pestriță, cu jobene și redingote, rochii înfoiate și pălării cu panglici..." I.B. 19 IX 75 p. 2. „Delta Dunării va avea două *miniporturi* turistice și o plajă la Sulina." G. 12 VI 09 p. 16 (din *mini-* + *port*)

miniprográm s.n. **1.** –Program artistic de scurtă durată– „Cei care poposesc, serile, în elegantul restaurant Nord-Hotel, au prilejul să aplaude un veritabil *mini-program* de divertisment, realizat de balerina C.N." I.B. 14 XII 83 p. 5. „Realizatorii T.L. și M.V. au realizat o serie de 25 de *miniprograme* despre câteva dintre capodoperele artei universale" Ziua 28 IV 07 p. 11. **2.** –Program care schițează aspectele ori obiectivele principale– „Ceilalți colegi ai săi prezenți au reluat și ei cele mai multe dintre ideile lui Adrian Năstase, nelăsând nici o îndoială asupra sorții pe care o va avea acest *miniprogram* politic." R.l. 12 VI 97 p. 3. „ar trebui de pe acum să ne facem un *mini-program* de antrenament, pentru a intra rapid în formă." cancan.ro 27 V 12 (din *mini-* + *program*; DexX)

miniprotéză s.f. –Proteză miniaturală– „*Miniproteza* [...] se introduce la locul dorit din arteră cu ajutorul unei tije extrem de fine..." Sc. 13 IX 87 p. 5. „Un fel de «*miniproteză*» care, purtată timp de câteva săptă-

mâni, să îi redea privirea pacientului..." G. 3 VI 09 p. 11 (din *mini-* + *proteză*)

minirachétă s.f. (astron.) –Rachetomodel– „I.R. (profesor de fizică; campion mondial la *minirachete*, conducătorul cercului de racheto-modelism al elevilor de la Liceul «Gr. Alexandrescu» din Târgoviște și redactor șef al revistei locale «Astronautica»)." Sc. 7 X 76 p. 6. „[Infanteristul] va fi echipat cu o armă cu două țevi [...] și cu câteva *minirachete* tactice..." R.l. 16 VI 84 p. 6. „La San Remo, o *minirachetă* luminoasă lansată de un adolescent a aterizat pe acoperișul unei case, care a luat foc, iar pompierii au fost nevoiți să intervină." Gaz. de Sud 6 VII 06 (din *mini-* + *rachetă*; DexX)

minirádio s.n. –Aparat de radio portabil, de proporții reduse– v. *mini-aparatură* 1984. „Primul gadget, un *miniradio* portabil" wall-street.ro 12 X 09 (din *mini-* + *radio*; cf. engl. *miniradio*; DN_3, DexX)

minireceptór s.n. –Receptor portabil, de mici proporții– „Poșta britanică intenționează să introducă un serviciu special de *minireceptoare*, care avertizează pe purtători, printr-un semnal sonor, că sunt solicitați de urgență la instituțiile respective." Sc. 11 IV 75 p. 4. „Ultima noutate în materie de tranzistori: pentru a se putea urmări în orice moment emisiunea favorită, unele firme occidentale au creat un *minireceptor* [...] care se poate purta la gât ca un medalion." Sc. 28 V 78 p. 5. „Deși făcea rachete [...], *minireceptoare* radio și multe altele, Viorel avea o adevărată pasiune pentru fotografie." Ad. 22 IV 10; v. și R.l. 1 VIII 75 p. 6 //din *mini-* + *receptor*; L. Seche în SMFC V p. 75, atestare din 1967; MDN, DexX//

miniremaniére s.f. –Remaniere parțială– „Această *«miniremaniere»* guvernamentală, calificată drept tehnică de observatori, este strâns legată de planul de austeritate, lansat la 11 iunie, pentru o perioadă de patru luni, și care are la bază blocarea salariilor și a prețurilor." R.l. 1 VII 82 p. 6. „Cancelarul Helmut Kohl a realizat marți o *mini-remaniere* ministerială." R.l. 27 XI 91 p. 8. „După cum s-a văzut cu ocazia *miniremanierii* în urma căreia au fost schimbați din funcție trei miniștri [...] PSD a fost prea puțin afectat." AS 2 II 04 p. 2 (din *mini-* + *remaniere*)

miniremórcă s.f. (circ.) –Remorcă de mici proporții– v. *minicar* 1974. (fig.) „Intrat în Parlament ca *miniremorca* PSD, Partidul Conservator, care a depășit doar accidental ca popularitate marja de eroare a sondajelor, și-a făcut și el cunoscute măsurile proprii pentru ieșirea din criză." Ziarul național 14 VII 10 (din *mini-* + *remorcă* [*auto*]; MDN)

minireportáj s.n. –Scurt reportaj– „S-a propus înlocuirea genericelor lungi și a pauzelor dintre emisiuni (peisaj sau flori pe fond muzical) cu *minireportaje* sau microinterviuri de 1-2 minute, consacrate lămuririi unor noțiuni de mare actualitate (democrație, privatizare, parlamentarism, stat de drept etc.)." R.l. 28 III 90 p. 2. „Cu filmări din barcă sau elicopter, cu imagini din satelit, *minireportajele* acoperă întreaga suprafață a țării..." G. 16 IV 07 p. 26 (din *mini-* + *reportaj*)

minirobót s.n. –Robot de dimensiuni reduse– „În anul viitor va fi livrat în magazine un *minirobot* de bucătărie, având funcțiuni de ventilator, de aspirator pentru curățirea mesei..." R.l. 29 XI 76 p. 3. „Firma americană «Microrobot» a pus la punct un *minirobot* având o înălțime de 30 cm și o mână mecanică ce poate ridica o greutate de peste 600 grame..." Sc. 18 III 84 p. 5. „Cercetătorii în domeniu nu au căutat doar construirea unor roboți utili, au inventat și un *minirobot* pe care l-au «învățat» să meargă, să urce și să coboare pe scări, să facă flotări, să se plimbe cu trotineta, să danseze, să înoate și chiar să joace fotbal." hotnews.ro 28 VII 07 (din *mini-* + *robot*; MDN, DexX)

minirók s. (zool.) „Agroenciclopedia. Emisiune de știință și practică agricolă. *Minirokul* românesc – un nou hibrid de păsări de talie mică." Pr.R.TV 15 XII 74 p. 8 //din *mini-* + fr. *roc*[*k*] "rasă de păsări"//

miniromán s.n. –Roman de mici proporții– „Cele două *mini-romane* [...] au apărut taman la țanc în zilele toride..." Conv.lit. 9 / 85 p. 11. „Primăvara, prima și cea mai amplă dintre nuvele (aproape un *mini-roman*) este povestea unei adolescente de origine maghrebiană abandonată de mama ei..." R.lit. 17 X 08 p. 28 (din *mini-* + *roman*; DexX)

minirúgbi s.n. (sport.) –Rugbi jucat de copii– „Un meci de rugbi, disputat la Leeds, Anglia, a fost precedat de o demonstrație interesantă: o partidă de *«minirugbi»* în care s-au întâlnit două formații de elevi în vârstă de 11 și 12 ani." R.l. 12 XII 73 p. 6. „*Minirugby* pe litoral [...]" Sp. 18 VII 86 p. 2. „Cupa Bârladului la *minirugbi*" Ev. 28 VII 06 [scris și *minirugby*] //din *mini-* + *rugbi*; DEX 98, MDN, DexX//

minirugbíst s.m. (sport) –Copil care practică minirugbiul– „întrecerea *minirugbyștilor* prezenți la Năvodari a confirmat calitățile copiilor..." Sp. 28 VII 86 p. 2 [scris și *minirugbyst*] (din *minirugbi* + *-ist*)

miniruládă s.f. –Ruladă de dimensiuni mici– „Pe ambalajul ruladelor de format mic apare scris *«miniruladă»*." (din *mini-* + *ruladă*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139, 141)

miniscáf s.m. (mar.) „R.B., un inginer din Geneva, a pus la punct un *miniscaf*, care permite la două persoane să se plimbe la o adâncime de 1,50 m sub apă și să admire peștii și unele vietăți subacvatice." Mag. 21 I 67 p. 3 //din *mini-* + [bati]*scaf*; Fl. Dimitrescu în RRL 1 / 69 p. 5; Dimitrescu, *Dr.2* 108, 124; DEX-S, DEX 98, NODEX, DexX//

miniscúter s.n. –Scuter de dimensiuni reduse– v. *miniavion* 1973. „Vând/schimb scuter Piaggio Guilera cu Piaggio Ciao (sau alt *mini-scuter*)" Mon. Expres 1 VII 10 //din *mini-* + *scuter*; MDN, DexX//

minisérie s.f. –Film (de exemplu o dramatizare) difuzat la televiziune în mai multe părți– „*miniseria* «John Adams» a fost câștigătoarea serii, înscriind la categoriile cea mai bună *miniserie*, cel mai bun actor și cea mai bună actriță într-o miniserie..." ProTV Mag. 3 / 09 p. 25. „Începând din 5 septembrie, canalul HBO România va difuza *miniseria* care a primit numărul-record de 21 de nominalizări la Premiile Emmy «Mildred Pierce»..." R.l. 26 VIII 11 p. 14 (din engl. *miniseries*; Random House 1970-75)

minishow s.n. (anglicism; spect.) –Show de scurtă durată– v. *folkist* 1978. „a ținut morțiș să-și treacă în revistă șlagărele semnate de el, care au fost respinse de-a lungul timpului la Mamaia (și, culmea printre ele este și una dintre cele mai frumoase piese din muzica ușoară românească: «De-ai fi tu salcie la mal»), – aparent improvizând un *mini-show*, modulat în frecvența virtuților vocale ale preoților din lamaseriile tibetane." Ad. 26 VIII 90 p. 3. „*mini-show-uri* ale unor cântăreți la modă semnate de regizori mai presus de orice modă [...] ceea ce a făcut să se vorbească, mult, despre perspectivele așa-numitei culturi video." R.lit. 27 IX 84 p. 21. „«Joaca de-a poveștile», un *mini-show* interactiv pentru copiii de toate vârstele, susținut de trupa de teatru «Sufletel»." ziare.com 26 V 10 [pron. *minișóu*]

minispectácol s.n. (spect.) –Spectacol de proporții reduse– „*Mini-spectacol* de divertisment și film" R.l. 9 VII 84 p. 5. „Expoziție și *minispectacol*, de Ziua Greciei" ziare.com 28 III 09. „Directorul artistic de la Disneyland a fost foarte încântat și mi-a comandat mai multe *mini-spectacole* din acestea, încă din al doilea an de contract." AS 10 VII 10 p. 24; v. și Săpt. 12 IX 85 p. 5, 4 X 85 p. 11 (din *mini-* + *spectacol*; cf. engl. *minishow*; MDN, DexX)

ministațiúne s.f. –Stațiune de mici dimensiuni– „*Ministațiune* balneară. În comuna Teremia Mare, județul Timiș, a fost dată în folosință o *ministațiune* balneară, care pune în valoare apele termale ale unei sonde aflată în apropiere." R.l. 16 V 81 p. 3. „Fiind mult mai atractive din punct de vedere al randamentului investițional, *ministațiunile* apar la munte" G. suplim Proprietatea 10 III 08 p. III (din *mini-* + *stațiune*)

ministér s.n. || *minister-cheie* –Minister cu rol foarte important– „Justiția, *minister-cheie* se află în vizorul oficialilor de la Bruxelles" R.l. 20 XII 08 p. 7. „e vorba de o persoană care conduce (cum o face, asta e altă poveste) un *minister-cheie* din Guvernul României." cotidianul.ro 4 XII 11 (din *minister* + *cheie*)

ministră s.f. –Femeie ministru– „Cele 4 firme ale familiei *ministrei* Puwak au supt 150.000 euro din fondurile europene" Ad. 29 VII 03 p. 10. „Când iese la pensie *ministra* Muncii?" phprebel.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 48 / 04 p. 15. „Mă trezesc ieri la ușă – cu cine? Cu *ministra* Muncii în persoană, povestește un pensionar..." G. 24 XI 08 p. 10; v. și Lib. 6 II 03 p. 13, Ad. 11 II 04 p. 1, Cot. 28 IV 06 p. 10, 29 IV 06 p. 10, G. 19 V 06 p. 9 || *ministră secretar de stat* „*ministra secretar de stat* care, fiind lovită de o umbrelă în timp ce se afla la plajă la mare, descoperă că nu mai există posturi de prim ajutor în acel loc..." "22" 773 / 04 p. 15 (din *ministru*)

ministreásă s.f. –Femeie ministru– „D-na Andronescu își înalță ochelarii și redevine *ministreasă*." Ad. 12 IV 02 p. 1. „*Ministreasa* Sulfina Barbu..." G. 15 X 05 p. 1; v. și "22" 704 / 03 p. 3, R.lit. 17 III 04 p. 31 (din *ministru*; DEX 98, DexX)

ministrésă s.f. (depreciativ) –Femeie ministru– „Medicii au rămas blocați în liftul din blocul *ministresei*" Ad. 2 IV 02 p. 1. „*Ministresa* e o femeie neputincioasă în fața unui sistem în care se regăsesc toate slăbiciunile societății" Ev.z. 3353 / 03 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 48 / 04 p. 15. „Soțul *ministresei* britanice a Culturii, acuzat că a luat mită de la Berlusconi" G. 27 II 06 p. 9; v. și R.lit. 10 IV 02 p. 30, 21 VIII 02 p. 2, Lib. 6 II 03 p. 13, R.lit. 1 X 03 p. 32, Ad. 20 XII 03 p. 11, 24 II 05 p. 14, G. 27 VIII 05 p. 12 (din *ministru*)

ministru s.m. || *ministru-parlamentar* –Ministru care este și parlamentar– „Pornind de la ideea postată pe blogul ei, conform căreia *miniștrii-parlamentari* pot fi anchetați fără avizul Parlamentului..." G. 28 I 08 p. 4. „PD-L propune eliminarea votului din Legislativ necesar

acum pentru începerea urmăririi penale a *miniștrilor-parlamentari*" R.l. 14 VII 08 p. 1 (din *ministru* + *parlamentar*); v. și *femeie-ministru*

minisubmarín s.n. **1.** (mar.) –Submarin de mici proporții– „*Mini-submarín* american împotmolit pe fundul Atlanticului." I.B. 18 VI 73 p. 3. „Prezentând primele rezultate oficiale ale explorării, la o adâncime de 4000 de metri, cu ajutorul robotului Jason și al *minisubmarinului* Alvin, el a derulat un film înregistrat pe o casetă video, după 11 plonjări succesive." Sc. 2 VII 86 p. 6. „Patronul clubului Chelsea, Roman Abramovici, a cumpărat trei *minisubmarine*..." Z. 14 VII 07 p. 16; v. și Sc. 25 III 74 p. 4, R.l. 11 III 78 p. 6, 7 XII 79 p. 6, Sc. 20 I 80 p. 5, Sc. 21 II 82 p. 5, R.l. 24 II 82 p. 6, 27 V 83 p. 6, 13 VIII 84 p. 6, Săpt. 5 X 84 p. 2, G. 10 II 07 p. 8. **2.** (med.) –Aparat minuscul folosit pentru investigarea vaselor de sânge– „Minisubmarinele capabile să exploreze vasele de sânge" G. 23 I 09 p. 11 (din *mini-* + *submarín*, după engl. *minisubmarine*; BD 1966; L. Seche în SMFC V p. 75, atestare din 1968; MDN, DexX)

minisupermárket s.n. –Minimarket– „Așa-i cum zicea un amic de-al meu, patron de *mini-supermarket-uri* în tot orașul (dacă mă pot exprima așa...)" softpedia.com 27 XII 09. „La un *mini-supermarket* în Luanda se vând pachetele cu câte 15 ciresе negre, având un preț de 7,5 euro." gandul.info 5 VIII 12 (din *mini-* + *supermarket*; Ciolan, *MC*)

minișáh s.n. (sport) „Vienezul N.E. a întreprins o tentativă de reformare a jocului de șah. *Minișahul* inventat de el nu are 64 de pătrățele, ci numai 34. Se joacă cu câte patru figuri mai puțin: în loc de 8 pioni, fiecărui jucător îi stau la dispoziție doar 4." Sc. 25 XII 76 p. 6 //din *mini-* + *șah*; MDN, DexX//

miniteátru s.n. (artă) **1.** –Teatru în care se joacă piese scurte– „Sub titlul *«Miniteatru»* se reproșează teatrului experimental «Atelier» din Iugoslavia că a adoptat piese de teatru miniaturale." Luc. 26 VIII 67 p. 6. „activitatea cu copiii, care, prin metode ludice (jocuri și *mini-teatru* de păpuși), sunt învățați cum să identifice situații periculoase sau potențial periculoase petru ei, să știe cui pot cere ajutor..." Ziarul 21 27 III 09. **2.** –Teatru cu o capacitate mică; club teatral– „*Miniteatrul*–Club ieșean a dat un spectacol-lectură." R.lit. 13 XI 69 p. 25. „în parcul «23 August» exista până acum câțiva ani buni un *mini-teatru* de păpuși, un spațiu de bun gust și eficiență garantată." Fl. 14 VIII 82 p. 11 (din fr. *mini-théâtre*; L. Seche în SMFC V p. 75, I. Iordan în SCL 4 / 70 p. 396; DN_3, MDN)

minitehnician, -ă s.m.f. –Tehnician mic, de obicei elev– „Dintre creațiile *minitehnicienilor* clujeni..." R.l. 22 IV 75 p. 5 (din *mini-* + *tehnician*; Guțu Romalo, *CG* 122; L. Seche în SMFC V p. 75, atestare din 1968, DN_3)

minitél s.n. (comunic.) –Sistem de comunicare prin intermediul unui mic computer branșat la telefon– „*Minitel* și maxitaxe. Am mai vorbit în acest colț de pagină despre *minitel* [...] S-a născut dintr-o idee simplă. Anuarul francez, cel foarte clasic, pe hârtie, se trăgea în 25 de milioane de exemplare [...] În locul cărții, pe etajeră, lângă telefon, a apărut el, *minitel*. Nu pe post de carte ci de cheie de acces la anuarul electronic. Niște clape, un cod și ecranul pe care se ivesc, la cerere, datele cerute. Operativitatea și avantajul de a conta pe un documentar adus, din mers, la zi." Fl. 31 VII 87 p. 20. „«*Minitel*» furnizează o imensă bază de date, accesibilă, pe cele mai diverse subiecte și teme, prin intermediul unor coduri cunoscute, tuturor abonaților telefonici francezi care și-au instalat un mic monitor «*Minitel*». E de ajuns, de exemplu, să formezi, așezat în fotoliu lângă «gura sobei», codul 11 și se prezintă pe ecran adresa și numărul de telefon al oricărui abonat din anuarul telefonic." R.l. 20 XII 91 p. 8. „Sistemul de comunicații *Minitel*" Ev.z. 14 III 97 p. 5 (din fr. *Minitel*; cf. it. *minitel*; PN 1988)

minitelecomándă s.f. –Mic aparat cu ajutorul căruia se declanșează funcționarea unui mecanism– „Pentru cei care transportă valori și se tem să nu fie jefuiți, se va pune în vânzare și în România o geantă diplomat cu protecție electronică. Geanta este echipată cu un sistem electric de șoc, acționat de o *mini-telecomandă*. Această telecomandă va opera până la 300 m într-un spațiu deschis." R.l. 9 VI 93 p. 13. „cameră web, *minitelecomandă* și ecran HD BrightView de 13.3"." Fin. 15 II 10 //din *mini-* + *telecomandă*; MDN//

minitelevizór s.n. –Televizor de dimensiuni reduse– „S-au găsit la el 9 verighete gravate din aur de diferite mărimi, un inel de aur în formă de colac, un *minitelevizor* marca «Universum» cu radio, suma de 17000 lei etc." Sc. 18 VII 73 p. 3. „Vând *minitelevizor*, miniradio JVC, casetofon." R.l. 30 I 84 p. 4. „Sony a adus și la CERF 2008 *minitelevizorul* XEL-1, unul din primele realizate pe tehnologia OLED, care vrea să ia locul plasmei și LCD-ului, promițând imagini de o calitate mai bună." Fin. 12 V 08; v. și I.B. 8 III 75 p. 6, Sc. 13 I 76 p. 6, R.l. 28 VI 79 p. 6, Săpt. 30 VII 82 p. 12 (din *mini-* + *televizor*; probabil după model engl.; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 153, L. Seche în SMFC V p. 75, VRC 273, atestare din 1967; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

minitélex s.n. „O firmă vest-germană a realizat de curând un telefon-teleimprimator destinat surzilor. Aparatul – un *minitelex* cu claviatură – poate fi conectat la telefonul obișnuit, «convorbirea» fiind afișată sub forma unui text dactilografiat." R.l. 3 V 78 p. 6 //din *mini-* + *telex*//

minitermométru s.n. „*Minitermometru.* Specialiștii sovietici au construit un termometru mai mic decât o boabă de mac." I.B. 25 I 73 p. 3. „Gama de măsurători a *minitermometrului* este mare – de la temperaturi deasupra lui zero până aproape de zero absolut." Sc. 29 IX 76 p. 4 (din *mini-* + *termometru*; MDN, DexX)

minitést s.n. –Test rapid– „Nu am respectat data inițială de finalizare a *minitestelor*, dintr-un motiv simplu: am așteptat scrisorile celor din orașe îndepărtate." Săpt. 28 IX 84 p. 7. „Fiat Linea 1,4 T-Jet – *mini-test* de anduranță" promotor.ro 14 X 08 //din *mini-* + *test*; MDN//

minitobiscóp s. (cuv. rus.; med.) –Aparat de mici proporții întrebuințat în acupunctură– „*Minitobiscopul* creat de doctorul sovietic G. în colaborare cu ing. B.M. are aspectul unui stilou cu pastă și este superior tuturor «confraților» săi din toate punctele de vedere." I.B. 28 VII 67 p. 1

minitractór s.n. –Tractor de dimensiuni și putere reduse– „Un colectiv de tehnicieni de la cooperativa meșteșugărească «Gutinul» din Baia Mare a realizat prototipul unui *mini-tractor* destinat executării lucrărilor din gospodăriile populației. Echipat cu un motor de 4 c.p., noul tip de tractor poate fi utilizat la lucrările din livezi și grădini de legume fiind prevăzut cu accesorii pentru arat, discuit, grăpat, prășit, cosit, udat, stropit pomi și vie, precum și la transport cu ajutorul unei remorci atașabile de 400 kg." R.l. 4 VII 81 p. 5. „Firma franceză «Minitrac» a realizat recent [...] un *minitractor* multifuncțional, dotat cu un motor cu benzină de 10 CP și cu tracțiune pe toate cele patru roți [...] Roțile pot fi montate și în așa fel încât *minitractorul* să evolueze pe cărări înguste de circa 60 cm." I.B. 3 II 89 p. 2. „În martie, Forma va scoate la vânzare 25 de *mini-tractoare*" ziaruldeiasi.ro 1 II 01; v. și R.l. 27 III 82 p. 3, Sc. 4 IX 82 p. 5, R.l. 21 X 82 p. 2, 2 III 83 p. 5 (din *mini-* + *tractor*; MDN, DexX)

minitransfér s.n. (sport) –Perioada dintre tur și retur, când se pot face unele transferări de jucători de la un club la altul– „În perioada 15 decembrie – 8 ianuarie (*minitransfer*) s-au efectuat până acum câteva mutații notabile." Sp. 28 XII 73 p. 4. „Când a prins perioada de *minitransfer*, s-a întors la Craiova, dar cred că a făcut o greșeală." Gaz. de Sud 10 XII 08 (din *mini-* + *transfer*)

minitranzistór s.n. –Tranzistor de dimensiuni reduse– „Cu un gabarit mic, asemenea unui *minitranzistor*, prevăzut cu două antene, acest dispozitiv creează un «zid» nevăzut, dar eficace, între rechini și cel sau cei ce așteaptă apariția unei nave sau a țărmului spre care au lansat S.O.S." I.B. 18 I 85 p. 4 //din *mini-* + *tranzistor*; DN_3, DexX//

miniturbínă s.f. –Turbină (eoliană) de mică putere– „Specialiștii britanici au realizat o *miniturbină* eoliană deosebit de utilă în căsuțele de vacanță, corturi turistice și chiar pe mici ambarcațiuni [...] ea poate furniza curentul electric necesar încărcării sau menținerii unui acumulator de 12 volți..." I.B. 22 IX 86 p. 8. „O *miniturbină* eoliană, o minihidrocentrală, panouri solare, reciclarea apei de ploaie și o celulă pentru producerea de hidrogen – toate adaptabile unei case" G. 7 I 09 p. 13 //din *mini-* + *turbină*//

miniunitáte s.f. **1.** (ec., înainte de 1989) –Unitate de producție a elevilor– „Conducerea cercului – o *miniunitate* productivă riguros organizată – o asigură elevii aleși în adunarea generală a membrilor cercului." Sc. 15 III 75 p. 1. **2.** (ec.) –Unitate de producție de mici dimensiuni– „[Inițiativele] autorităților locale și județene de a realiza la Motru o miniunitate de producere a energiei electrice." Ziarul Gorjului 20 XI 07. **3.** –Unitate de mici dimensiuni, care asigură serviciile de bază– „Pentru triere la Burdujeni ar trebui să se înființeze o *miniunitate* UPU pentru ca bolnavul să aibă toate șansele." obiectivdesuceava.ro 31 X 08 (din *mini-* + *unitate*)

minivacánță s.f. –Vacanță de câteva zile– „*Mini-vacanța*" TVR 2 V 73. „De la finele campionatului, după o *mini-vacanță* de patru zile, lotul reprezentativ și-a început joia trecută pregătirile." I.B. 25 V 84 p. 3. „De Paști, bancherii vor avea o *minivacanță*." G. 1 IV 10 p. 8; v. și R.l. 29 IV 75 p. 4, 29 IV 81 p. 3, I.B. 5 V 82 p. 7, R.l. 9 V 84 p. 4, I.B. 24 X 85 p. 6, 27 VII 88 p. 2, Lib. 16 I 91 p. 4, R.l. 30 XII 05 p. 11, Compact 19 IV 07 p. 11, J. nat. 31 III 08 p. 13, Ev.z. 24 IV 09 p. 13, G. 29 IV 09 p. 7; v. și *bowling* 1974 (din *mini-* + *vacanță*; MDN, DexX, DEX 09)

minivan s. (cuv. engl.; auto.) –Furgonetă de uz personal și familial– „Changan Automobile este și cel mai mare producător de modele *mini-van* din China" G. 18 XII 07 p. 19. „Ford construiește un *minivan* hibrid" ziare.com 10 VI 11 [pron. *mini-ván*]

minivehícul s.n. (transp.) –Vehicul de mici dimensiuni– „Un *mini-vehicul* urban, conceput de frații Jarret. Două locuri, trei roți, fără volan, fără pedale." Cont. 11 X 68 p. 8. „*Mini-vehicul* subacvatic." Sc. 27 X 78

p. 5. „Ce-ar fi dacă [...] ați pleca dimineața spre serviciu cu un *minivehicul* pe trei roți pe care l-ați putea lua în birou și l-ați alimenta la priză..." G. 7 X 08 (din fr. *mini-véhicule*; DMN; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139; MDN, DexX)

minivulcán s.n. (geol.) „Un profesor din Neapole a avut năstrușnica idee de a confecționa o machetă a Vezuviului conținând substanțe explozive. În momentul punerii în activitate a *«minivulcanului»*, substanțele aflate înăuntru au produs o puternică explozie, cu un deznodământ tragic: nouă elevi au fost răniți, iar profesorului a trebuit să i se amputeze o mână." Sc. 28 XI 76 p. 6 (fig.) „Stadionul, un *mini vulcan*..." G.sp. 22 VIII 09 (din *mini-* + *vulcan*, probabil după model it.)

minúne s.f. v. *copil-minune, ingredient-minune, oală-minune, pilulă-minune*

minizóo s.n. –Grădină zoologică de dimensiuni reduse– „Mini-zoo" I.B. 18 II 86 p. 3. „Campusul noii școli private este dotat cu *minizoo* și sală de fitness." Cot. 12 XII 08 p. 14 //din *mini-* + *zoo*//

minúne s.f. || *aliment-minune* v. *aliment* || *colanți-minune* v. *colant* || *copil-minune* v. *copil* || *dispozitiv-minune* v. *biorezonanță* 2006 || *ingredient-minune* v. *ingredient* || *joc-minune* v. *sudoku* || *oală-minune* v. *oală* || *pilulă-minune* v. *pilulă* || *vas-minune* v. *vas*

minutáj s.n. –Număr de minute (acordat), orar precis al desfășurării unei competiții, ceremonii etc.– „La radio, cine parcurge programul tipărit va fi ușor mirat; vedetele nu apar uneori deloc citate, iar alteori sunt puse la un loc cu tot felul de nume minore, acordându-li-se un *minutaj* egal!" Cont. 12 X 73 p. 6. „Paginile de sudoku sunt însoțite de *minutaj*, ce indică nu neapărat în cât timp se rezolvă careul, ci care e recordul de timp pentru careul respectiv." Ad. 12 XII 08 (din fr. *minutage*; PR 1930; I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 405; DEX 98, MDN, DexX)

mioeléctric, -ă adj. –Care folosește curentul electric produs de contracțiile musculare– „Mâna *mioelectrică*, cum este numită proteza pe care o poartă fetița [...] a fost realizată la Departamentul de neuro-fiziologie al spitalului regional din Obrero, Suedia, și este acționată de un motor electric extrem de mic." R.l. 22 XI 78 p. 6. „Ioana Maria M. are o singură șansă să aibă mânuța dreaptă: o proteză bionică. Până la această proteză este însă drum lung. Totul începe prin crearea țesutului nervos, care în prezent lipsește. Umează montarea unei proteze statice, a uneia *mioelectrice* și, în final, a celei bionice." 9am.ro 5 V 10 (din engl. *myoelectric*; BD 1971; DexX)

mioglobintést s.n. (med.) „Trusa *mioglobintest*. În cadrul Clinicii IV medicale a Spitalului Municipal a fost recent experimentată «Trusa pentru decelarea mioglobinei» – concepută și realizată în laboratorul de imunologie umorală a Institutului Cantacuzino." I.B. 6 IV 84 p. 2. „Spitalul clinic municipal și spitalul clinic de urgență utilizează pentru diagnosticul imunologic al infarctului de miocard trusa denumită *«mioglobintest»*, concepută de cercetători din cadrul Institutului Cantacuzino." R.l. 23 V 84 p. 5 (din *mioglobin* + *test*)

miorític, -ă adj. –Românesc, propriu poporului român– „e foarte probabil ca cinicii, stoicii și epicurienii *mioritici* să se teamă de Ciorbea chiar și-atunci când le face daruri..." Cat. 10 VI 97 p. 6. „Determinând astfel de substantive, *mioritic* poate însemna de la «naiv, credul, prost» până la «înapoiat, indolent, leneș, neputincios, grosolan, murdar, perfid, corupt, hoț, depravat». Prin toate aceste asocieri, adjectivului *mioritic* i se conferă semnificația generală de «românesc, român», definind o entitate socio- și etnopsihologică căreia emițătorul nu-i poate aparține." Stelian Dumistrăcel în Lum. 13 I 11 (din *Miorița* + *-ic*)

mioritísm s.n. –Atitudine specific românească– „[Este] cea mai gravă maladie de care *«mioritismul»* s-a lăsat infectat cu voioșie." D. 18 XII 98 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „din care se extrage repede *mioritismul*..." liternet.ro, 19 XI 03, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *Miorița* + suf. *-ism*; DNAR 1992)

misfít s. (cuv. engl.) „Unde sunt temele grandioase ale lui Kramer: rasismul [...] sau ferocitatea americanului mijlociu [...] care socoate *«misfits»*, adică «neisprăviți» pe toți acei care nu se aliniază la dezolanta mediocritate a lui «average american» și cere ca aceste «rebuturi» să fie aruncate sau măcar izolate în rezervații închise." R.lit. 7 III 74 p. 21

míso s. (cuv. jap.; culin.) „În afară de sushi, lista de meniuri mai cuprinde și alte sonorități nipone : Tempura, Sukiyaki, Shabu-shabu, Yosenabe, Sashimi, supa *Miso* etc." Elle III 99 p. 114, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Femeile japoneze care consumă de trei ori pe zi supă de *«miso»* – un fel de mâncare tradițional, pe bază de germeni de soia – reduc la jumătate riscul de a face cancer la sân..." Ad. 21 VI 03 p. 7. „Pentru cine vrea o supă, o recomandăm pe cea de ghimbir [...] cu tăiței din orez, preparat japonez, din roșii, ceapă, o umbră de usturoi, tăiței subțiri din orez, *miso* (pastă de soia fermentată, creată prin injectarea în boabele de soia fierte a unei ciuperci – koji – cultivate în orz, în orez sau în soia) de orz, sos de soia și sare." G. 4 XI 09 p. 16; v. și Business mag. 24 I 08, Cot. 25 IV 08 p. 30, AS 07 II 09 p. 20 (cf. engl. *miso*)

mișt óc s. (fam.-arg.) –Bătaie de joc, zeflemea– v. *mortal* 1993 (var. a lui *mișto*)

mișt ocár, -ă s.m.f. (fam.-arg.) –Șmecher, glumeț– „Mircea nu se înțelege deloc cu *mișt ocarii* de pe strada lui". „Sunt fustangii și *mișt ocari*" G. 30 X 07 (din *mișto[c]* + *-ar*; Coman Lupu în LL 3 / 72 p. 349, Th. Granser, *M.* 29; DEX 98, DexX)

mișt ocărésc, -eáscă adj. (fam.-arg.) –De mișt ocar– „Aceeași privire ironică, *mișt ocărească* a realității, același aer de flecăreală fără obiect, ca să nu mai vorbim despre un alt fragment [...] care aduce flagrant cu un fragment de poem cărtărescian [...]" Săpt. 28 IX 84 p. 2. „Domnia sa, total străină problemei, s-a lansat într-un stil șmecheresc, *mișt ocăresc*, stil întâlnit zi și noapte pe multe posturi de televiziune, pentru a blama ceva despre care nu avea habar." ziaruldeiasi.ro 26 V 10 (din *mișt ocar* + *-esc*; DEX-S; Granser, *M.* 28; DEX 98, DexX)

mitíci s.m. pl.tant. (ironic) –Români, mai ales bucureșteni– „Cel mai mult i-a deranjat pe *miticii* din România declarația lui Emil Cioran cum că vrea să fie fără patrie." tribuna.ro 5 IV 11. „*«Miticii»*, așa cum sunt denumiți bucureștenii în limbajul popular în unele zone ale țării, au căpătat acest titlu în mod «oficial», în presa clujeană." realitatea.net 27 XI 08. „Florin Călinescu: «Dacă bucureștenii sunt *mitici*, timișorenii sunt costici»" adevarul.ro 5 III 10 (din n.pr. *Mitică*; 123urban.ro)

mitingíst, -ă s.m.f. (peior.) –Persoană care și-a făcut aproape o profesie din participarea la mitinguri– „Cum de *mitingiștii* se prezintă la lucru?" Azi 8 V 90 p. 4. „*Mitingiștii* tristului an 1990" R.l. 19 XI 96 p. 2. „L-am căutat pe *mitingistul* care a speriat România pe la toate adresele cunoscute." J.nat. 7 III 08 p. 4; v. și Azi 157 / 90 p. 1, Ad. 26 VIII 90 p. 2, Azi 20 XII 90 p. 2, Cot. 14 VIII 91 p. 2, Azi 25 V 90 p. 1, 31 V 90 p. 1, R.l. 9 II 94 p. 1, Ad. 4 V 01 p. 14, Ziua 27 IV 07 p. 9, G. 5 XI 07 p. 1 (din *miting* + *-ist*; I. Preda în LR XLI / 92 p. 589, A. Stoichițoiu în *Hyperion* III / 94 p. 173; DexX, DEX 09)

mix s.n. –Amestec, ansamblu de elemente eterogene (în muzică, modă, bucătărie etc.)– „a oferit celor prezenți în Clubul Colours o noapte de *mix*, așa cum sună în cluburile «de afară»." Ad. 30 XI 01 p. 10. „Modă: *mix* de stiluri marca Banana Republic" Ad. 8 V 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 24 / 10. „Apreciez *mix-ul* dintre jacheta tip «biker» și fusta boho, o asociere extrem de actuală." Pro TV Mag. 21 / 10 p. 10; v. și Ad. 12 IV 02 p. 8, 26 IX 03 p. 13, 8 X 03 p. 2, G. 4 X 07 p. 17, ProTV Mag. 1 / 09 p. 89, G. 18 II 09 p. 9, 21 XII 09 p. 2 (din engl. *mix*)

mixá v.t. –A combina diferite melodii– „V.B. nu *a mixat* folosind un soft din computer sau platane legate la un mixer." R.l. 5 VII 10 p. 16. „La 11 ani, *a mixat* 10 melodii într-un minut" cancan.ro 2 IV 12 (din engl. *to mix*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

mixáre s.f. –Acțiunea de a mixa și rezultatul ei– „O glumă – li se explică extratereștrilor într-o povestire științifico-fantastico-umoristică a volumului – este un precipitat rezultat din *mixarea* unei observații penetrante, a unei inteligențe mobile, a unui spirit alert, a unui dar de a sesiza contradicția dintre ceea ce pare și ceea ce e." R.lit. 11 VII 74 p. 6. „Nemții de la Continental Anvelope merg mai departe. Înarmați cu un nou acord de mediu, aceștia extind procesul de producție cu cinci linii de *mixare*, producătoare de gaze și de negru de fum." jurnalul.ro 17 VIII 11 (din *mixa*; DEX, DN_3, DexX)

míxer s.n. (gosp.) –Aparat electric care servește la amestecarea, baterea etc. alimentelor– v. *halogen* 1991. „pune un morcov proaspăt în *mixer* și, cu sucul obținut, tamponează fața..." Ad. 23 IV 10; v. și *mixa* 2010 (din fr., engl. *mixer*; PR 1950, DMC 1966; DEX, DN_3 – alt sens, DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

mixt s.n. (cuv. engl.) –Mixtură, amestec– „Asigurarca unit-linked, un *mixt* de protecție și investiție" G. 17 III 09 p. II. „Primăria Sectorului 2 organizează masa rotundă cu tema «Energetica nucleară și *mixtul* energetic»" amosnews.ro 12 III 10 (din engl. *mixt*; DexX)

mixtá v.t. (înv.) –A alcătui clase în care fetele sunt împreună cu băieții– „Vom *mixta* clasele mici." (din *mixt* + *-a*; DEX-S, MDN, DexX)

mizerabilísm s.n. **1.** „Consiliul Europei, traducătorii și *mizerabilismul*. Am învățat aici [la Strasbourg] cuvântul «misérabilisme» al cărui sens [...] nu-l cunoșteam: pesimism, doctrină a disperării." R.lit. 51-52 / 93 p. 27. **2.** –Stare de mizerie materială– „[Virgil Ierunca] creând puncte de lumină în *mizerabilismul* compact al bolșevismului românesc." R.lit. 6 X 06 p. 4. **3.** –Tendința de a reprezenta în artă aspectele mizere ale societății– „racordându-se la romanul popular cu hoți, criminali și femei fatale, Groapa trebuie înscris în filonul *mizerabilismului*, epic, durabil și atractiv...." R.lit. 21 IX 07 p. 13 (din fr. *misérabilisme*; DMC 1966)

MMS s. „Numărul mesajelor multimedia (*MMS*) a crescut cu 30%." J.nat. 5 V 05 p. 12. „La fel s-au întâmplat lucrurile și cu *MMS-urile* (mesaje mobile care conțin imagini)..." G. 15 VI 05 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*MMS*-urile iau locul SMS-urilor. Traficul SMS (mesaje scrise) [...] a crescut cu 32,64% [...] În schimb, traficul *MMS* (mesaje multimedia) a crescut cu 510%..." R.l. 4 I 07 p. 16; v. și G. 20 VII 06 p. 5 [pron. *memesé*] (din engl. *Multi Messaging Service*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005)

mnézic, -ă adj. –Propriu memoriei– „Depistarea unor tulburări *mnezice* ușoare" ziaruldeiasi.ro 26 III 08; v. și *autoprotector* 2008 (din fr. *mnésique*; PR 1923; DN_3, DEX 98, DexX)

moárte s.f. || *moarte albă* **1.** –Moarte prin înghețare– „Începuse ceea ce oamenii de munte numesc «*moartea albă*». Înghețase și nu mai era conștient." R.l. 9 I 85 p. 5. **2.** –Moarte provocată de droguri– „În decurs de numai un an, numărul victimelor «*morții albe*» a sporit de aproape trei ori la New York. Astfel [...] în cel mai mare oraș american au fost înregistrate în 1979, un număr de 34 de decese provocate de consumul de cocaină..." Sc. 8 V 82 p. 6. „*Moartea albă* a apărut și la noi" Ev.z. 11 X 96 p. 6. „An după an, aflăm că sute și mii de tineri devin dependenți de «moartea albă»..." G. suplim. Școala 6 II 08 p. VII; v. și I.B. 9 IV 86 p. 3, Ad. 4 V 02 p. 1, Z. 4 V 04 p. 1, Metrobus 4 VI 02 p. 1 (traduce fr. *la mort blanche*)

mobbing s. (cuv. engl.; psih.) „Termenul de *mobbing* provine din limba engleză și a fost folosit mai întâi pentru a descrie acel comportament al animalelor care atacă în vederea izolării unui anumit membru al grupului [...] «*Mobbing-ul* la locul de muncă este o formă de agresiune psihică, exercitată și repetată în timp, mai mult sau mai puțin intenționat de unul sau mai mulți agresori față de un singur individ, prin acțiuni negative, menite să izoleze persoana vizată», explică dr. Mencarelli..." unica.ro 8 III 10. „Pe românește, *mobbingul* este hărțuirea psihologică la birou." G. 9 III 10 p. 1 (DexX)

mobíl 1. adj. (comunic.) –Care recepționează și transmite semnale prin unde radio, fără a avea nevoie de fir– „instalarea unui telefon care folosește tehnologie *mobilă*, fără fir, este mult mai rapidă decât instalarea unei linii telefonice fixe." R.l. 29 VII 06 p. 8 || *telefon mobil* –Telefon portativ, celular– „Vom avea *telefoane mobile*" R.l. 14 XI 92 p. 2 (din *telefon* + *mobil*). „amândoi consimt să-și închidă *telefoanele mobile* pentru a nu fi ascultați." G. 10 X 07 p. 3; v. și Ev. 1 VI 93 p. 2, J.nat. 2 IX 97 p. 24, D. 23 IX 97, R.l. 4 IX 03 p. 2, R.lit. 18 VIII 04 p. 21, R.l. 12 IV 06 p. 28. **2.** s.n. –Telefon mobil– „Toți prietenii săi de la radio au încercat să-l sune pe *mobil*, deoarece telefonul fix i-a fost întrerupt pentru că nu l-a plătit." Nat. 17 XI 99 p. 14. „Mă găsește și fără *mobil*" Ev.z. 2054 / 99 p. 2, cit. de R. Zafiu în R.lit. 22 / 99 p. 11. „*mobilul* meu (pardon, portabilul, căci mă aflu în Franța) își încarcă factura de două săptămâni în convorbiri cu Radu Cosașu." Ev. 6 V 08 p. 19; v. și R.l. 9 XII 00 p. 7 (din engl. *mobile phone*; cf. fr. *téléphone mobile*, germ. *Mobiltelefon*; DexX; DEX 09)

móbilă s.f. || *mobilă-tapițerie* –Unitate unde se lucrează mobilă și tapițerie– „Cooperativa meșteșugărească inaugurează în aceste zile la București, pe Bd. Baba Novac, un nou complex. La parter, centre de reparat obiecte optice, o unitate «Tricotextil», unități de marochinărie, *mobilă-tapițerie*, încălțăminte și reparații." R.l. 10 I 75 p. 5 (din *mobilă* + *tapițerie*)

mobilizá v.t. (med.) –A pune (un bolnav) să umble, să se miște– „Ulterior, dacă boala este necomplicată, bolnavul se *mobilizează* progresiv, urmând ca la 2-3 luni [...] să-și poată relua activitatea normală." R.l. 12 VII 82 p. 2. „bolnavul începe să *mobilizeze* picioarele, este ridicat în șezut, începe să miște puțin genunchiul" ziaruldeiasi.ro 1 X 08 (formal din fr. *mobiliser*; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX)

mobilizáre s.f. (med.) –Mersul, mișcarea (unui bolnav) după o operație sau după o lungă ședere în pat– „efectuarea intervenției chirurgicale (dacă este necesară) în primele zile de la accident, apoi *mobilizarea* bolnavului și autorizarea mersului chiar a doua zi după operație." R.l. 27 VII 84 p. 5. „Scopul este salvarea vieții pacientului prin *mobilizarea* (mișcarea) acestuia în pat" ziaruldeiasi.ro 1 X 08 (din *mobiliza*; PR; DN, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX)

mobisód s.n. „Posesorii americani și britanici de celulare, ca și din alte țări occidentale (Japonia) au acum posibilitatea de a se delecta cu episoade de câte un minut (numite sugestiv «*mobisodes*», adică episoade pentru mobil), care comprimă sau concentrează la maximum acțiunea unui faimos serial tv..." Ad.lit. și art. 11 II 05. „Oferta Disney include «*mobisoade*» (episoade create special pentru telefonul mobil) cu durata de un minut din seriale de desene animate celebre" monitorulexpres.ro 20 XI 06 (din engl. *mobisode*)

móbră s.f. (arg. motocicliștilor) –Motocicletă– „«*Mobra*» asta are motor de elicopter! Este făcută de Dodge! Prinde 480 km pe oră!" 220.ro 13 V 06. „poate apar și eu, dacă nu cu o *mobră*, măcar cu mașina...." motor-zone.ro / forum 14 X 08 (din numele motoretei *Mobra*)

mobríst s.m. –Motociclist; motorist– „Cele 10 porunci ale *mobristului*" forum.ddss.ro 17 VI 07; v. și *blană* 2008 (din numele motoretei *Mobra* + *-ist*)

móca adv., adj. (fam.-arg.) –Gratis, gratuit– „Ți-o dau aproape *moca*, doar o sută de parai..." Nat. 28 VII 00 p. 3. „Asistenții persoanelor cu handicap muncesc *moca*" Ev.z. 9 / 02, cit. de R. Zafiu în R.lit. 49 / 05 „Spațiu comercial *moca* în buricul târgului" Ev.z. 8 / 05, cit. de R. Zafiu în R.lit. 49 / 05. „Marele premiul al Festivalului «Umor *moca* de criză» a fost obținut de ieșeanul Aurel Brumă" evenimentul.ro 2 IV 09 (probabil din *pe de-a moaca*; dictionarurban.ro, 123urban.ro, DexX)

mochetár s.m. –Specialist în montarea mochetei– „parchetar, *mochetar*..." R.l. 31 I 08 || *mochetar-linolist* –Specialist în montarea mochetei și a linoleumului– „Tânăr 25 de ani, serios, doresc angajare ca *mochetar-linolist* în București" anunturi-netflash.ro 28 I 09 (din *mochetă* + *-ar*; cf. fr. *moquettiste*)

modél s.n. v. *actor-model, cetățean-model, copil-model, lot-model, magazin-model, pășune-model, pescărie-model, top-model, vas-minune*

modelár, -ă s.m.f. –Creator de modele– „Ecaterina M., *modelară* de la laboratorul de creație al fabricii Adesgo." I.B. 7 II 61 p. 1 (din *model* + *-ar*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 387; DEX 98, NODEX, DexX)

modeláre s.f. || *modelare corporală* –Corectarea, prin tratament cosmetic, fizioterapie, exerciții fizice sau chiar pe cale chirurgicală a imperfecțiunilor corporale– „ultima ediție a emisiunii de week-end [...] le prezintă telespectatorilor noile vacanțe: cele de *modelare corporală* în timp-record." G. 26 VI 09 p. 14. „Fitness și *modelare corporală*" kudika.ro 5 VII 10 (după engl. *body shaping*)

modeling s. –Profesiunea și activitatea de model– „Vreau neapărat să fiu avocat și să îmbin pe cât posibil avocatura cu *modeling-ul*." R.l. 24 VI 93 p. 14. „Premiile anului în modă și *modeling*" Nat. 26 XI 99 p. 2. „Înainte să aleagă calea actoriei, Victoria Principal a cochetat cu *modeling-ul*, urcând pe podium la New York și Londra." VIP 46 / 07 p. 15; v. și Nat. 3 XII 98 p. 2, Mag. 348 / 00 p. 14, Nat. 10 VI 00 p. 5, G. educațional 18 IX 06 p. XII, Click 25 IX 06, R.l. 15 I 07 [scris și *modelling*; pron. *módeling*] (din engl. *modeling*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX – sensul din engleză "conceperea și confecționarea de modele vestimentare", DEX 09)

modelíst, -ă s.m.f. (vest.) –Creator de modă– „frumoase și prea-amabile prezentatoare îmbrăcate de Cardin [...] sau alți mari *modeliști* parizieni." Cont. 11 XI 68 [f.p.] (cf. fr. *modéliste*; PR sec. XX; DN_3, DEX 98, DexX)

modelling s. v. *modeling*

modelór s.m. v. *tâmplar-modelor*

modém s.n. (inform.) –Dispozitiv periferic al unui computer care transformă semnalele analogice transmise pe linia telefonică în informație digitală și invers– „În partea din spate a consolei [PlayStation2] există un amplasament pentru introducerea unui *modem*." Z.fin. 3 III 00. „În plus, toate modelele au inclus, din fabricație, un *modem*, Gigabit Ethernet și Infraroșu." Ad. 13 II 04 p. 6 (din engl. *modem*, format din *mo*[dulator] + *dem*[odulator]; PR 1968; DEX 98, MDN, DexX)

moderá v.t. **1.** –A conduce sau îndruma o discuție, de obicei publică– „regizorul francez G.M. a dialogat cu cineastul român L.D. (moderați fiind de M.M.), pe marginea problemelor de care se lovește cinematograful contemporan." "22" 51 / 92 p. 8. **2.** –A prezenta (o emisiune)– „N-am văzut decât ultima parte a emisiunii de luni seara *moderată* de V.A. Nemaipomenit este, în primul rând, moderatorul însuși." D. 109 / 95 p. 3. „Victoria Beckham *va modera* o emisiune de modă [...] Victoria Beckham, fosta membră a trupei Spice Girls, va prezenta în curând o emisiune de modă..." 9am.ro 26 VIII 06 (din fr. *modérer*; cf. engl. *to moderate*; DN_3, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX – alte sensuri, MDN, DexX)

moderatór s.m. –Persoană care conduce sau îndrumă o discuție, de obicei publică, la radio sau la televiziune, pe un anumit făgaș– „În anii '60-'70, Bacalu era un cunoscut *moderator* al meselor rotunde științifice ale televiziunii.". „Fiecare participant și-a manifestat opinia față de tema pusă în discuție, în completare a răspuns la numeroasele întrebări puse de *moderator*..." R.l. 24 IV 91 p. 1. „Larry King, cel mai cunoscut *moderator* de talk-show de la CNN, a anunțat că începând din

toamnă, va renunța la emisiunea pe care a realizat-o timp de 25 de ani pentru postul american de televiziune..." Z.fin. 30 VI 10; v. și *modera* 1995 (din engl. *moderator*; cf. fr. *modérateur* – alte sensuri; CD; DCMM; DN, DEX, DN_3 – alt sens, DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

modernitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este modern– „Sensurile *modernității*." Sc. 28 VIII 67 p. 1. „Comunismul, o *modernitate* eșuată" R.l. 5 III 10 (din *modern* + *-itate*; cf. fr. *modernité*; DMN 1968; DEX, DN_3, DexX)

modíst, -ă s.m.f. –Creator care dă linia în modă– „Câțiva *modiști* [...] au inventat moda africană cu turbane înalte și înflorate." Săpt. 16 VI 72 p. 16. „*Modista* Zina Dumitrescu se va bate pentru PNR la Primăria Capitalei" Nat. 21 V 99 p. 11. „Văzând că femeile nu se lasă de blugi nici călcate de tren, *modiștii* îi pun pe listă cu ochii închiși." AS 23 II 04 p. 8; v. și Săpt. 27 IV 79 p. 8; v. și *colá* 1974, *iaurgerie* 2009 (din fr. *modiste*; MDN, DexX)

modúl s.n. **1.** –Unitate componentă a unui ansamblu care împreună cu alte unități se poate combina în unități mai mari ori mai complexe– „Primul *«modul»* a fost livrat în ziua deschiderii celui de-al XI-lea Congres al partidului. Acum, din secția a șasea a I.P.B. ies pe bandă următoarele «bucăți de clădire»: bucătării, sufragerii, dormitoare + hol + baie, camere de tineret, casa scării." Sc. 3 III 76 p. 4. „*Modulul* de 1000 de apartamente conceput de I.C.I.M. Brașov [...] înseamnă 26000 elemente spațiale, care în anul 1979 vor fi integrate în patru tipuri de case." R.l. 17 III 79 p. 3. „Astăzi, la Romexpo, inginerul M.M. jr. va lansa oficial pe piață *modulul* individual de protecție antiseismică, invenție pe care a conceput-o și prezentat-o în urmă cu doi ani și care s-a bucurat de un mare succes, fiind premiată cu aur la mai multe Saloane internaționale de inventică..." R.l. 2 X 06 p. 25; v. și Sc. 5 IV 74 p. 1, 3 III 76 p. 1, R.l. 18 VII 81 p. 3; v. și *ambutisat* 1982, *bancomat* 2005, *cookie* 2002, *derula* (sensul 1) 1995, *masterat* 1994, *modulat* 1981, *papetar* (sensul 2) 2009, *plastifia* 2008, *ticketing* 2003, *traductologie* 2005, *vivieră* 2006. **2.** (astr.) –Componentă detașabilă a unei nave cosmice care îndeplinește funcții specifice– „Spacelab va avea două elemente: *modulul*-laborator pentru echipajul uman, în care cercetătorii pot lucra în haine de stradă, și platforma suport pentru instrumentele de măsură și control de cercetare." V.stud. 20 III 74 p. 10 || *modul lunar* v. Sc. 7 VII 69 p. 4; v. și *aselenizare* 1979, *minicrater* 1969, *navă-mamă* 1969, *recuplare* 1969 (din engl., fr. module, germ. Modul, rus. modul; sensul 2 din engl. americ. lunar module; BD 1966, DMN 1966; D. Am., DTP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

modulár, -ă adj. –Realizat din module care se pot adăuga sau elimina– „Întreprinderea «Electronica» din București, a introdus recent în fabricația de serie un original *electrocardioscop* în construcție *modulară* conceput de specialiști români." R.l. 26 IV 80 p. 2. „sperăm să ne extindem și să adăugăm și alte corpuri de clădire la fabrica inaugurată, care este construită *modular*." Ad. 17 V 02 p. 6. „Mobilier *modular*, suprafețe finisate în alb, negru și lemn natur" jurnalul.ro 18 II 09; v. și R.l. 28 IX 82 p. 6, 16 III 83 p. 5; v. și *electrocardioscop* 1980, *ergonomic* 1982 (din fr. *modulaire*, engl. *modular*; DN_3, DEX-S, DexX)

modularitáte s.f. –Caracter modular– „unii constructori oferă, la un preț comparabil cu modelele cu cele mai mari vânzări, versiuni cu caracteristici speciale de *modularitate*." gandul.info 28 II 06. „*Modularitatea* este asigurată de sistemul de rabatare al scaunelor printr-o simplă tragere de o clapetă, astfel încât sunt posibile numeroase configurații ale interiorului, scaunele de pe al doilea sau al treilea rând putând fi rabatate independent ori împreună, pentru a crea o suprafață de încărcare plată." R.l. 11 II 11 (din engl. *modularity*, fr. *modularité*)

modulát, -ă adj. –Realizat din module– „Camion *modulat*. Constructorii de mașini din Varșovia au conceput și brevetat un original model de camion montabil, din trei segmenți sau moduli. Primul segment cuprinde cabina șoferului și cele două roți din față, cel din mijloc partea principală a benei și cel de-al treilea partea ultimă a acesteia, motorul și perechea roților din spate..." Sc. 4 V 79 p. 5. „Școală din moduluri. Nu de mult întreprinderea ungară «Elektoimpex» a expus la Târgul Internațional de dotare a localurilor pentru învățământ din Kuweit o noutate interesantă – așa-numita școală în conteiner sau școala *«modulată»* (formată din moduluri). Este vorba despre o construcție simplă și originală: câteva conteinere, care după înlăturarea pereților exteriori pot forma o sală de clasă sau un atelier-școală." Sc. 24 II 81 p. 5. „vastul spațiu *modulat* doar pe orizontală, cu paravane groase..." Z. dum. 13 X 08 (din *modul*; DEX – alt sens, DEX-S, MDN, DexX)

mógno s. (cuv. amerind.; bot.) –Arbore tropical din familia mahonului– v. *imputrezibil* 1967 (DexX)

moláh s.m. (cuv. arab) –În țările musulmane, titlu de respect acordat liderilor religioși, care învață legile coranice– „Persoanele care încalcă aceste interdicții sunt biciuite în public sau aruncate în închisoare de așa-numiții *mulahi* (judecători religioși)." Ev.z. 5 IV 97 p. 5. „În acest sens, *molahul* Omar a trimis un «edict» la sediul central al ONU..." Nat. 6 IV 01 p. 11. „Statele Unite cred că ben Laden și *mollahul* Omar se ascund în Pakistan" ziare.com 9 II 08; v. și Ad. 26 IX 01 p. 13 [scris și *mollah, mulah*] (din engl., fr. *mollah*; în dicționarele curente apare sub forma *mola*)

moméntn s.n. || *moment-cheie* –Moment extrem de important– „Radu Beligan s-a concentrat asupra unor *momente-cheie*, lucrându-le cu migală, șlefuindu-le cu minuțiozitate și intensitate." Sc. 19 I 77 p. 4. „este momentul ca noi toți, cei care îl admirăm și îl iubim, să-l ajutăm să depășească un *moment-cheie* din viața lui." Săpt. 5 X 84 p. 8. „Pivotul O.M. a marcat de șase ori în *momente-cheie*" Cot. 11 XII 08 p. 3; v. și I.B. 10 III 75 p. 3, R.l. 7 IV 78 p. 2, R.lit. 14 XII 78 p. 16, 24 VI 82 p. 22, G. 3 V 07 p. 1, R.lit. 18 VII 08 p. 24 (din *moment* + *cheie*; DexX) || *moment-surpriză* –Moment (într-un spectacol, meci etc.) care constituie o surpriză– „un meci pozițional, pentru a «fixa» astfel mecanismul de argint viu al Stelei, așteptând un *moment-surpriză*." I.B. 19 III 86 p. 3. „Show-ul va conține efecte și decoruri speciale, ecrane gigant, *momente-surpriză*." G. 14 VIII 09 p. 16 (din *moment* + *surpriză*)

mondén 1. adj. || *de monden* –(d. presă) De scandal, de cancan, tabloidal– „oferă săptămână de săptămână subiecte pentru presa *de monden*." ziare.com cit. de R. Zafiu în R.lit. 16 / 11. **2.** s. –Lumea tabloidelor și subiectele ei– „românii sunt mai interesați de *monden* decât de politică" gazetaromana.ro cit. de R. Zafiu în R.lit. 16 / 11 (extensie de sens)

mondializánt, -ă adj. –Care contribuie la mondializare– „forma statului-națiune suveran se dovedește din ce în ce mai puțin adaptată să facă față provocărilor mondiale și *mondializante*." idea.ro 22 / 05. „Se promovează astfel o muzică (dacă o putem numi așa) *mondializantă*, în care se evită elementele naționale..." R.l. 22 V 08 p. 6 (din *mondializa*)

mondializáre s.f. –Deschiderea economiilor naționale spre o piață mondială, pe fondul progreselor din transporturi și comunicații și al liberalizării schimburilor, ceea ce atrage o interdependență sporită a statelor– „Implicațiile *mondializării* asupra privatizărilor" Lupta 302 / 99 p. 1. „pentru miliarde de oameni, acum, la începutul secolului XXI, *mondializarea* liberală e ceva sinonim cu americanizarea (citat din Revel, Obsesia antiamericană p. 27)" Contrafort V-VI 04. „Începând cu ultimul deceniu al veacului trecut, *mondializarea* neoliberală pune în discuție, inclusiv în plan ecoclimatic, cu o tot mai mare insistență, valorile și principiile ordinii internaționale instaurate după cel de-al doilea război mondial..." "22" 19 III 08; v. și Nat. 24 X 00 p. 16 (din *mondializa*; cf. fr. *mondialisation*; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; DEX 98, DexX)

mondorámă s.f. –Imagine de ansamblu a lumii– „Titlu de rubrică în revista Luceafărul" v. Luc. 24 VI 78 p. 8, 16 XII 78 p. 8 etc. „*Mondorama* științifico-tehnică." Pr.R.TV 29 V 80 p. 10. „În 1990, [Radu Budeanu] a fondat revista «*Mondorama*»" ziaruldeiasi.ro 19 XII 97 (din *mondo-* + *-rama*; L. Seche în LR 4 / 78 p. 341; DEX-S, MDN, DexX)

monegásc, -ă adj. –Din Monaco– „rutierul danez Michael Rasmussen a fost suspendat pentru 2 ani de Federația *Monegască* de Ciclism pentru că a ratat mai multe controale neanunțate, refuzând să spună unde se antrenează." ziare.com. 2 VIII 08; v. *elitaxi* 2012 (din fr. *monégasque*, it. *Monegasco*; DEX, MDN, DexX)

monelínă s.f. –Substanță de 3000 de ori mai dulce decât zaharina– v. *aspartam* 1977. „îndulcitori naturali fără valoare energetică cum sunt dehidrocalconele, acidul gliceric, *monelina* etc." Bihoreanul 3 VI 10 [scris și *monellina*] (din engl. *monellin*, fr. *monelline*)

mongolísm s.n. „sindromul Down, sau Trisomie 21, sau *mongolism* (cea mai raspândită denumire), nu impune avortul selectiv. Deși boala (anomalie a cromozomului 21) se caracterizează prin deficiență intelectuală profundă, copiii au un facies asiatic, ochi cu pliuri specifice, craniu aplatizat etc., trisomicii pot trăi într-o conjunctură psiho-socială bine controlată." Mag. 4 IV 01. „La finalul intervenției, lui Palin i s-a alăturat pe scenă întreaga familie, inclusiv fiica ei adolescentă, care este însărcinată, și bebelușul de cinci luni care suferă de *mongolism*." Cot. 4 IX 08 (din engl. *mongolism*, fr. *mongolisme*; DN_3, DEX 98, DexX)

monitór¹ s.m. –Instructor– v. *preselecție* 1975. „Iarna – *monitor* de schi în Parâng, vara – barman în Germania" Gaz. de Sud 4 I 08 (din fr. *moniteur*; Ciolan, *MC*; DexX)

monitór² s.n. (inform.) –Ecran atașat unui computer pe care sunt vizualizate imaginile sau informațiile– „Operația este urmărită tot timpul pe un *monitor*" ziaruldeiasi.ro 11 V 98. „două calculatoare 286

cu *monitor* monocrom." ziaruldeiasi.ro 4 IX 00. „Prin sălile de Internet din Craiova, miile de părinți și elevi au rămas blocați în fața *monitoarelor*, frecând mouse-ul continuu de prespulț." Ad. 18 VII 02 p. 6; v. și ziaruldeiasi.ro 25 IV 02 (din engl. *monitor*; cf. fr. *moniteur*, germ. *Monitor*; Ciolan, *MC*; LTR, DTP; DN_4, DEX 98, NODEX, DexX)

monitóring s.n. (cuv. engl. americ.) –Tehnică de supraveghere electronică. Monitorizare– „organizarea rețelei de *monitoring* pentru supravegherea faunei și florei [Deltei Dunării]; studiul pilot de regenerare a resurselor de stuf și repunerea în circuitul natural a zonelor abandonate (polderele), reconstrucția ecologică..." R.l. 14 V 94 p. 5. „V.I., șef serviciu *monitoring* la Agenția de Protecție a Mediului." ziaruldeiasi.ro 25 VIII 06 (cf. fr. *monitoring*; PR, DMC 1969; Ciolan, *MC*; MDN, DexX)

monitorizá v.t. **1.** –A urmări cu atenție, a ține sub observație– „Redactorii specializați ai agenției *monitorizează* zilnic 15 ziare." R.l. 9 VIII 93 p. 1. „Premierul îi *va monitoriza* pe Vlădescu și pe Blejnar. «Dacă nu văd rezultate, pleacă»." Fin. 15 VII 10; v. și *antenă* 2005, *antenă* (*timp de antenă*) 2007, *biomedical* 2003, *cabinet* (*cabinet din umbră*) 2000, *daunalitate* 2007, *inteligent* (*imobil inteligent*) 2006, *judiciarist* 2004, *magnetoencefalogramă* 2009, *microcip* 2006, *navă-laborator* 2008, *productivitate* 2011, *zburat* (*pui zburat*) 1999. **2.** –A coordona– „În atelierul în care discuțiile au fost *monitorizate* de H.A. (Curierul național) s-a vorbit despre respingerea în Parlament a legii care să permită ziariștilor accesul la informație." "22" 5 VI 92 p. 8. „Discuția despre cultură și învățământ în tranziție a fost *monitorizată* de către T.T." "22" 30 / 94 p. 11 (din *monitor* + *-iza*; cf. engl. *to monitor*; Ciolan, *MC*; DEX 98, MDN – sensul 1, DexX)

monitorizáre s.f. –Supraveghere, ținere sub observație– „*Monitorizare* medicală. Cluj-Napoca: La clinica medicală nr. 1 a fost dată în funcțiune o stație centrală de *monitorizare* pentru bolnavi cardiovasculari..." R.l. 11 I 83 p. 1. „Doi observatori [ai Consiliului Europei] vor continua *monitorizarea* României prin rapoarte alcătuite din 6 în 6 luni." "22" 41 / 94 p. 6. „președintele APD, Cristian Pârvulescu, a insistat pe faptul că *monitorizarea* a luat în calcul doar «prețurile de listă», fără a se lua în considerare eventualele discounturi sau bartere." Ad. 25 V 04 p. 7 (din *monitoriza*; Ciolan, *MC*; DEX 98, DexX)

monoblóc adj. inv. –Alcătuit dintr-o singură bucată– „A avut loc ieri la Craiova inaugurarea celui mai mare spital *monobloc* din țara noastră cuprinzând 1620 de paturi pentru bolnavi." R.l. 14 III 71 p. 7. „Bordul mașinii este unul *monobloc*" Ad. 3 VI 04; v. și *linoplac* 1974 (din fr., engl. *monobloc*, rus. *monoblok*, germ. *Monoblock*; DMN 1970, FC I 139; DTP; DN – alt sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

monobrand adj. –Purtător al unui singur brand– „Magazine *monobrand* reprezentând firma omonimă." R.l. 26 IV 08 p. 25. „Top 10 vânzări magazine *monobrand*" G. 18 III 09 p. 2 [pron. *monobrénd*] (din *mono-* + *brand*)

monoclonál, -ă adj. (biol.) –Provenit din același clon celular– „anticorpii *monoclonali* au devenit în mai puțin de un deceniu fundația unei noi revoluții în medicină." R.l. 17 X 84 p. 6. „Acest medicament este primul anticorp *monoclonal* din lume folosit în pediatrie." Ad. 13 X 08. „Am încercat tot ce era omenește posibil pentru a trăi – chimioterapie, radioterapie, operații, tratamentele cu anticorpi *monoclonali*, existente în țară, precum și pe cele din străinătate." R.l. 18 VIII 10 p. 11 (din fr. *monoclonal*; PR 1960, în engl. din 1914; MDN, DexX)

monocristalín s., adj. –Compus din monocristale– v. *helioenergetic* 1984 (cf. engl. *monocrystalline*; BD 1967; DexX)

monodiá v.i. –A cânta pe o singură coardă– „Voievodul [V.J.] *monodiază*, lustruind versurile. Scena finală, culminantă, pare operetistică." R.lit. 6 IV 72 p. 20 (din *monodie* + *-a*; DEX-S, DexX)

monodísc s.n. –Mașină electrică pentru întreținerea mecanizată (aspirare, curățare, lustruire) a podelelor, pardoselilor etc. cu ajutorul unui disc la care se atașează perii, polizoare etc.– „Firmă de curățenie angajează urgent personal pentru: agent curățenie, cu experiență în folosirea *monodiscului*; supraveghetor-coordonator." R.l. 20 III 07 p. 7 (din *mono-* + *disc*; cf. fr. *monobrosse*)

monografiá v.t. –A cerceta un subiect sub toate aspectele– „Uneori usor polemice, întotdeauna sintetice, opiniile lui Ov. S. Crohmălniceanu *monografiază* un autor, dar surprind și încadrarea materiei tratate într-o suită, într-o ordine istorică." Săpt. 16 I 76 p. 2. „D. Micu este un spirit echilibrat care *monografiază* (în sensul precizat în prefață) opera criticului, cu creionul în mână și de asemenea după ce a luat cunoștință de tot ce s-a scris despre Călinescu." Săpt. 5 X 79 p. 2. „*Cele două Mântulese* e o carte de identitate a Andreei Răsuceanu, dar și a zonei pe care o *monografiază* prob, împletind meșteșugit firele «pozitive» ale istoriei sociale cu cele «inefabile» ale artei, imaginației și mitului." "22" 2 III 10 (din *monografie* + *-a*; DEX-S, DexX)

monografíst s.m. –Autor de monografii– „Manifestată atât de divers și plenar, vocația scriitorului e surprinsă în feluritele ei ipostaze de biograf și *monografist*, de teoretician literar, de poet și prozator." Sc. 13 II 67 p. 4. „Eu însumi, «*monografist*» al autorului [Ivasiuc] îl ocolesc în seminarele de la Universitate." R.lit. 25 / 93 p. 13. „*monografistul* și diplomatul Brutus Coste" "22" 29 VI 10; v. și R.lit. 31 V 73 p. 7, Săpt. 5 X 79 p. 2, R.lit. 30 V 85 p. 20, Luc. 19 X 85 p. 12, SLAST 7 VI 86 p. 3, Săpt. 26 VI 87 p. 2 (din *monografie* + *-ist*; cf. it. *monografista*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; DN_3, DEX-S, DexX)

monói s. –Ulei parfumat obținut în Tahiti prin macerarea florilor de gardenie în ulei de nucă de cocos– v. *antisolar* 2006 (din fr. *monoi*)

monoindustriál, -ă adj. –Care se bazează pe o singură industrie– „schimbarea structurii *monoindustriale* a zonelor miniere" R.l. 15 XI 99 p. 24. „reducerea taxelor în zone *monoindustriale*" C. 28 XII 02 p. 3. „nu are susținere în mediul rural și nici în orașele *monoindustriale*, ceea ce îi reduce considerabil șansele." Ad. 17 II 04 p. 2 (din *mono-* + *industrial*)

monokíni 1. s.n. –Costum de baie femeiesc, alcătuit numai din slip– „Organizatorii festivalului pregătesc pentru duminică o bătaie cu flori. Păzitorii ordinei și bunelor moravuri organizează vânătoarea purtătoarelor de *monokini*." Cont. 21 V 65 f.p. „Principala cauză pentru care *monokini* nu ar trebui să aibă succes este cea medicală." Mag. 22 V 06. **2.** s.f. (rar) –Femeie care poartă acest costum– „Acum vreo cinci ani municipalitatea își mobilizase serviciile de ordine în faimoasa campanie anti-*monokini*, dar azi, la Carlton, în același hol în care o «*monokini*» apărea călare, asistăm la alt spectacol la fel de extravagant." R.lit. 2 VI 77 p. 24; v. și R.lit. 24 VI 82 p. 21 (din fr., engl. *monokini*; Ciolan, *MC*; DMN 1964, BD 1965; MDN, DexX)

monolitizáre s.f. (tehn.) –Acțiunea de a lega elementele de construcție din beton turnate separat– „cele două fete ce pregăteau «injecția» de *monolitizare* a betonului cu pământul." R.l. 14 I 84 p. 2 (din *monolitiza*; DN_3, DEX 98, DexX)

monóm adj. –Mod de taxare în cotă fixă– „În cazul persoanelor care pot primi cupoane de căldură, acestea vor beneficia de avantajele noilor tarife la energia termică – *monom* și binom – din luna ianuarie 2006, potrivit ANRE." G. 25 X 05 p. 5 (extensie de sens)

monomotór adj., s.n. (av.) (d. avioane) –Care are un singur motor– „Un monoplan, *monomotor* «de buzunar» – așa poate fi descris noul aparat american «Homlet 160» care se demontează în numai 10 minute..." R.l. 31 VIII 79 p. 6. „a dispărut la bordul unui aparat *monomotor*" Ad. 6 IX 07 (din fr. *monomoteur*; GTA; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

monoparentál, -ă adj. –Referitor la un singur părinte care întreține sau crește copiii– „Dacă familia cu venituri nete sub 1,5 milioane de lei pe membru este *monoparentală* (adică copiii sunt crescuți de un singur părinte) alocația complementară crește cu 50%." Ad. 10 IX 01 p. 3. „Aștept din partea premierului [...] un program social care se adresează cu precădere familiei *monoparentale*, respectiv mamei." Ad. 19 VIII 02 p. 9. „beneficiarii vor primi în continuare ajutoarele de căldură sau alocațiile de stat pentru copii, dar nu vor mai primi alocații *monoparentale* sau complementare." G. 1 IX 10 p. 3 (din fr. *monoparental*; PR 1975; DexX, DEX 09)

monopartídic, -ă adj. –Care cunoaște un singur partid– „Regimul *monopartidic*" R.l. 31 III 01 p. 3. „Criza în care am ajuns a fost cauzată și de sistemul *monopartidic*, de faptul că ungurii nu au de ales, votează o singură listă..." 9am-ro 3 VIII 07 (din *mono-* + *partidic*)

monoplás s.n. –Vehicul cu un singur loc– „motorul mașinii va fi echipat numai pentru *monoplasul* britanic." Săpt. 24 V 85 p. 8. „La antrenamentele pentru proba de sanie *monoplas*, austriacul Manuel Pfister a depășit 154 km/h, nou record de viteză." Ad. 13 II 10 (din fr. *monoplace*; PR 1923; DN_3, DexX)

monopól s.m. || *monopol magnetic* „A fost descoperit «*monopolul*» magnetic? Un grup de savanți americani a reușit, se pare, să observe pentru prima oară particula – cunoscută sub numele de *monopol magnetic* – care s-ar afla la baza fenomenului magnetismului și a cărei existență n-a fost încă dovedită..." Sc. 16 VIII 75 p. 6. „Nu demult, presa din întreaga lume anunța descoperirea de către cercetătorii din Berkeley (S.U.A.) a *mono-polului* magnetic, «cărămidă» elementară a magnetismului – asemeni electronului pentru electricitate." Cont. 7 XI 75 p. 5 (din *mono-* + *pol*, probabil după model engl.; în dicționarele curente nu apare acest sens)

monopolár, -ă adj. –Cu un singur pol– „evoluția *monopolară* a lumii." Cot. 23 II 00 p. 6. „Într-o lume *monopolară*, totul înseamnă globali-

zare." Mag. 7 XI 01. „reforma ONU e complicată de proiecția forței într-o lume *monopolară*..." Cuv. 1 / 06 (din fr. *monopolaire*; DN_3, MDN, DexX)

monopóst s.n. –Vehicul cu un singur loc. Monoplas– „un *monopost* de Formula I" Ad. 17 III 01 p. 11. „Imediat la locul accidentului au sosit salvări, macarale și echipa de intervenție, care cu mari eforturi a reușit să scoată de sub maldărul de cauciucuri *monopostul* în care era blocat Burti." R.l. 3 IX 01 p. 14. „bucureștenii vor putea admira [...] *Monopostul* de F1 și își vor putea testa limitele cu simulatoare de Formula 1 în mărime naturală." R.l. 1 IX 08 p. 16 //din *mono-* + *post*, după fr. *monoplace*; DexX, DEX 09//

monorái s.n. (transp.) „*Monorai* – cale de rulare terestră sau, mai ales, suspendată, alcătuită dintr-o singură șină." I.B. 16 I 62 p. 2. „Un *monorai* pentru transportul persoanelor și al materialelor se montează, în prezent, la Întreprinderea minieră Lupeni." R.l. 16 V 83 p. 3. „câteva noutăți care au drept scop dezvoltarea zonei respective, anume un aeroport internațional, un *monorai* (metrou de suprafață), dar și câteva atracții turistice." Ad. 22 II 10; v. și *tren-avion* 1966 (din fr., engl. *monorail*; PR 1884; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 237; D. Tr.; DTP, DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

monotonizá v.t. –A face să devină monoton– v. *bric-à-brac* 1980. „La «Poșta redacției», Eugen Coșeriu era sfătuit să nu se «*monotonizeze*» în rondel." R.lit. 17 VII 09 p. 31 (din *monoton*; DEX, DN_3, DexX)

monovolúm s.n. (auto) –Tip de caroserie în care compartimentele destinate motorului, pasagerilor și bagajelor formează o singură unitate, pentru a profita de spațiu– „noul *monovolum* al producătorului japonez se dorește a fi mașina ideală de familie..." zf.ro 16 V 01. „Confruntată cu dezvoltarea segmentului de *monovolume* și al celui 4x4, berlina tradițională are de suferit." G. 21 X 08 p. 16. „SUV-ul bate *monovolumul*. Dintre cele două segmente dedicate familiștilor, primul își continuă dominația autoritară asupra celui de-al doilea și în 2011, pe piața autohtonă de mașini noi" Ev.z. 5 V 11 p. 11; v. și Ad. 4 VI 03 p. 15 (cf. fr. *monospace*, it. *monovolume*, sp. *monovolumen*)

mónstru s.m. v. *copil-monstru, film-monstru, petrecere-monstru*

montáj s.n. (cinem.) || *montaj-sonorizare* (cinem.) –Faza de montare a imaginilor și de combinare a imaginilor și sunetului în realizarea unui film– „La Casa de filme 2 se află în faza de *montaj-sonorizare* pelicula «Filip cel Bun»." I.B. 26 VII 74 p. 2. „Filmul se află în fază de *montaj-sonorizare*." R.l. 8 II 78 p. 5 (din *montaj* + *sonorizare*); v. și *construcții-montaj*

montanologíe s.f. –Disciplina care se ocupă de studierea zonelor montane– „România conectată la *montanologia* europeană." R.l. 18 VII 90 p. 1. „Facultatea are patru specializări: *montanologie*, industrie alimentară, horticultură și [...] protecția mediului." Z. de Sibiu 31 X 05; v. și Tin.lib. 26 VIII 90 p. 3 //din *montan* + *-logie*; MDN//

montatór s.m. v. *lăcătuș-montator, tâmplar-montator*

monumént s.n. v. *biserică-monument, casă-monument, clădire-monument, imobil-monument, oraș-monument*

moonist, -ă adj., s.m.f. –Adept al doctrinei religioase a sectantului Moon– „În felul lor – recunoaște un deputat din regiunea Rhonului, care a avut de-a face în circumscripția lui cu afaceri de racolare a tinerilor de către *mooniști* [...] – aceste credințe s-au născut ca o reacție împotriva cinismului societății noastre." Sc. 13 XI 77 p. 5 [pron. *munist*] //din n.pr. *Moon* + *-ist*; DexX//

mop s.n. –Obiect de uz gospodăresc pentru spălat podeaua, constând dintr-un material absorbant montat pe o coadă lungă– „[Miloșevici] își face curat în celulă cu mătura și *mopul*" R.l. 12 IV 01 p. 7. „Aproape zilnic, el este văzut cu mătura sau cu *mopul* în mâini, lustruind holurile înguste." Lib. 21 I 09 p. 5; v. și Obs.cult. 20 I 04 p. 13, G. 16 V 06 p. 15, 16 II 07 p. 15, 19 VIII 09 p. 10 (din engl. *mop*; DexX, DEX 09)

mopéd s.n. –Bicicletă cu motor. Ciclomotor– „acum este în teste un *moped*." jurnalul.ro 8 VII 04. „în primele cinci luni ale lui 2008, în București au avut loc 176 de accidente în care au fost implicate motoscutere și *mopede*." G. 20 VI 08 p. 3. „Numărul accidentelor cu *mopeduri* și motociclete este tot mai mare" Ad. 14 VII 10 (din engl. *moped*)

mopedíst s.m. –Conducător de moped– „Un *mopedist* de 83 de ani din Odorheiu Secuiesc a murit, ieri, după ce a intrat în coliziune frontală cu un autoturism..." G. 27 IX 07 p. 8. „După ce doi tineri [...] au murit duminică din cauza unui tirist grec, care nu a acordat prioritate, ieri și astăzi, doi *mopediști* au fost accidentați din același motiv." Ad. 14 VII 10 (din *moped* + *-ist*)

morfínă s.f. || *morfină-bază* –Morfină brută, înainte de purificare– „În timp ce decupa o mașină veche tip Ford, un fierar din Aix-en-Provence (Franța) a avut surpriza să descopere în caroseria mâncată de rugină... 16 kg de *morfină-bază*." R.l. 4 VII 72 p. 6. „cea pe care o preferă și o folosește cel mai adesea este *morfina-bază* pe care și-o injectează singur de mai multe ori pe zi..." Cont. 11 V 79 p. 4. „România, alături de Serbia și Turcia, continuă să fie pe ruta istorică a traficului de droguri, în special opiu, *morfină-bază* și heroină din Afganistan către Europa de Vest." R.l. 5 III 10; v. și R.l. 3 IV 73 p. 6, I.B. 15 III 74 p. 4, R.l. 2 X 79 p. 6 (din fr. *morphine-base*)

moribána s. (cuv. jap.) –Aranjament în ikebana– v. *heika* 2000. „Îmi place foarte mult ikebana și mai mult *moribana*, adică stilul ikebana modern, contemporan, mai permisiv." Ev.z. 10 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *moribana*)

mórna s.f. (cuv. port.; muz.) „Multă lume o așteaptă pe «Diva desculță», pe femeia care a transformat *morna* (amestecul de blues african și fado portughez) în pasiune a milioane de ascultători de pretutindeni..." Ad. 19 IV 03 p. 4. „parcă sufletul ei [al Cesariei Evora] tot în «*mornas*» (acele cântece dulci-amare cu care te fascinează) vorbește." Ad. 17 VII 07 p. 3. „Cesaria Evora, cea mai cunoscută cântăreață de *morna* (un melanj între fado portughez și blues) din lume." AS 19 IX 09 p. 32

mortál, -ă adj. (arg. tinerilor) –Extraordinar, nemaipomenit– „Mișto-cul *mortal* se practică la propriu, la ocazii, când cineva deranjează prea tare..." R.l. 3 VIII 93 p. 1. „Putem deveni serioși, *mortal* de serioși..." Expres 39 / 94 p. 3. „Imaginea zilei. Un tip cu adevărat moral" Lib. 15 IV 10; v. și Expres 30 / 94 p. 15.; v. și *comă* 1979 (din it. *mortale*; Zafiu, *D*; DEX-S, MDN, DexX)

móstră s.f. || *mostră-etalon* –Eșantion-model– „Acțiunea inițiată în cadrul întrecerii [...] pentru obținerea de produse la nivelul *mostrei-etalon*." Sc. 17 IV 62 p. 1. „[Se constată] diminuarea calităților inițiale ale unor produse ale industriei alimentare față de *mostra-etalon*, diversificarea prea lentă a unor sortimente ce pot fi folosite rapid în bucătărie (semiindustrializatele, ketering etc.)..." I.B. 6 V 74 p. 1 (din *mostră* + *etalon*)

moșáv s.n. (cuv. ebr.) –Comunitate agricolă cooperatistă din Israel care reunește mici ferme individuale– „Nu poți avea o imagine completă a Israelului fără a cunoaște cele două tipuri de comunitate, specific evreiești: *moșavul* și kibbutz-ul." "22" 25 / 00 p. 15 [scris și *moshav*] (din engl., fr. *moshav*; MDN)

motél s.n. (turism) „De-a lungul autostradei [în Moscova] din loc în loc vor lua ființă *moteluri*, adică moto-hoteluri, unde șoferii vehiculelor în tranzit se vor putea odihni, mașinile lor primind între timp îngrijirea necesară." Sc. 6 XI 60 p. 3. „pasagerii din autocar au fost duși la un *motel* din apropierea zonei unde s-a produs accidentul..." G. 8 XI 09; v. și *bifamilial* 1984, *braca* 1981, *camion-cisternă* 1967, *industrie* (*industrie hotelieră*) 2007 (din engl. americ. *m*[otor + h]*otel*; cf. fr. *motel*; DMN 1950; D. Am., DT; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 188, Th. Hristea în R.lit. 3 IV 80 p. 5; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

moteliér, -ă adj. (turism) –De motel– „În bătrâna Grădiște ar putea fi amenajat un complex *motelier*, devenind astfel zonă turistică." R.l. 7 XI 77 p. 3. „Complexul *motelier* Bucium, din care face parte și motelul, a fost vândut de fostul FPS, în proprietatea căruia era la vremea aceea, salariaților de la SC «Turism Moldova» Iași." ziaruldeiasi.ro 6 I 06 (din *motel* + *-ier*, după modelul lui *hotelier*; DN_3, DEX-S, DexX)

móto adj. inv. **1.** –Referitor la un vehicul motorizat– v. *microfoileton* 1962 (abreviere din *moto*[rizat], *moto*[cicletă]; MDN). **2.** –Referitor la motocicletă– v. *auto-moto-carting, auto-moto-velo, auto-moto-velo-sport*

motocositoáre s.f. –Cositoare mecanică– „După luni de investigații și anchete, după interogarea a 10 martori, *motocositoarea* [...] a fost descoperită în incinta întreprinderii, acoperită cu o rogojină." Săpt. 5 VII 74 p. 2. „*Motocositoarea* «Carpatina MP» [...] consumă pe oră 1,110-1,500 l benzină C.O. 90, are o productivitate de 8000-20000 kg la un ha de *masă verde*..." R.l. 14 VII 81 p. 5. „La finalul turului, după obicei, șeful statului a oficiat și înmânarea unui premiu: o *motocositoare*..." G. 12 VII 09 (din *moto-* + *cositoare*; DEX-S, DexX)

motocrós s.n. (sport) –Cursă de motociclism pe teren accidentat– „Comisia de specialitate din cadrul CEFS București va organiza în acest an raliuri, *motocrosuri*, concursuri de viteză, îndemânare și regularitate, excursii-raliu etc." R.l. 7 IV 74 p. 5. „La 12 ani a ieșit campion național la motocros, după ce obținuse derogare specială pentru a putea participa la concurs." G. 24 VIII 09 (din engl., fr. *moto-cross*; DMC 1959, BD 1966; FC I 141, L. Seche în LR 2 / 75 p. 177; D. Tr.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

motocultór s.n. (tehn.) –Mașină agricolă ușoară pentru lucrări pe suprafețe mici– „La Întreprinderea «Electrometal» din Timișoara a fost realizat prototipul unui *motocultor* destinat lucrărilor legumicole pe suprafețe mici. Utilajul, echipat cu un motor de 4 C.P. este ușor de

manevrat, având toate comenzile la mână." R.l. 5 VIII 82 p. 2. „Eastrade s.r.l., distribuitor general în România, oferă celor interesați *motocultorul* universal Trakia..." R.l. 20 III 92 p. 6. „a decis să construiască un utilaj, un așa-numit reductor, pe care l-a adaptat ulterior într-un *motocultor*, un utilaj folosit în agricultură." zf.ro 3 XII 12; v. și R.l. 4 XI 82 p. 3, Sc. 17 I 84 p. 2, R.l. 27 III 84 p. 5, 14 IV 84 p. 5 (din fr. *motoculteur*; DN_3, DexX)

motodeltaplán s.n. –Aparat de zbor format dintr-o aripă delta propulsată de un motor cu elice– „Condițiile meteorologice rele l-au obligat pe dl. I.I., pilotul *motodeltaplanului* [...] să aterizeze forțat pe platoul din fața Casei Poporului." R.l. 27 XI 91 p. 2. „Îmi plac activitățile aeronautice, zborul cu parapanta, *motodeltaplanul* și parașutismul..." Ad. 15 XI 10 (după engl. *motor deltaplane*; MDN, DexX)

motodróm s.n. –Autodrom– „De aceea, toți interlocutorii noștri au insistat asupra necesității de a se amenaja un *motodrom*. Pe un astfel de *motodrom* [...] ar putea fi reproduse multe elemente de dificultate ale circulației – pante, curbe, porțiuni acoperite de mâzgă." Sc. 8 XI 67 p. 2. „Acesta va amenaja aici o pistă de karting, *motodrom*, poligoane pentru conducere auto și o bază de agrement pentru membrii săi." I.B. 31 V 82 p. 4. „Juniori pe *motodrom*" Ad. 23 XII 09 //din *moto-* + *-drom*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX//

motofurgonétă s.f. –Vehicul cu caroserie, pe trei roți, cu motor de motocicletă, cu ajutorul căruia se transportă bagaje, alimente etc.– „Distribuirea laptelui la domiciliu cu ajutorul *motofurgonetelor* într-unul din cartierele Capitalei." Sc. 26 III 62 p. 1 (din *moto-* + *furgonetă*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 234, Al. Graur în SMFC IV p. 83; DN_3, DEX-S, DexX)

motohotél s.n. (turism) –Motel– v. *motel* 1960 (din *moto-* + *hotel*; cf. engl. *motor hotel*; BD 1965; DexX)

motonávă s.f. (mar.) || *motonavă-școală* –Motonavă cu funcția de școală– „Pentru perfecționarea pregătirii cadrelor necesare flotei noastre comerciale, cu începere din anul viitor, în registrele navale române va fi înmatriculată prima *motonavă-școală*." R.l. 31 X 75 p. 5 (din *motonavă* + *școală*; DexX)

motoplanór s.n. (av.) „Industria aeronautică românească a introdus anul acesta în fabricația de serie un nou gen de aeronavă – *motoplanorul*, aparat care îmbină calitățile de planare ale planoarelor cu cele de decolare și zbor independent al avioanelor ușoare." R.l. 29 V 78 p. 5. „Este vorba de un aparat ultraușor, *motoplanor*; ULM Festival, produs de Aerostar Bacău sub licență americană." hotnews.ro 3 VII 09 (din *moto-* + *planor*; GTA; DEX-S, MDN, DexX)

motopompíst s.m. –Muncitor care lucrează cu o motopompă– „cursuri de calificare a elevilor în meseria de *motopompiști*..." R.l. 13 IV 77 p. 2. „[Angajăm] conducători motostivuitori autorizați [...] mecanic *motopompist*..." R.l. 13 VIII 80 p. 4. „lucra ca *motopompist* pe nava Pompieri 8..." hotnews.ro 18 III 08; v. și R.l. 9 VII 80 p. 1 (din *motopompă* + *-ist*; DexX)

motór[1] s.n. || *motor de căutare* (inform.) –Program de computer care caută și localizează în rețeaua globală informații referitoare la pagini web, forumuri, imagini, documente etc., în funcție de cuvintele cheie indicate de utilizator– „La această adresă se găsește un *motor de căutare* prin intermediul căruia companiile pot găsi surse de finanțare pentru dezvoltarea activității lor." zf.ro 14 VII 00. „În doar cinci ani, *motorul de căutare* Google a ajuns cel mai important instrument de căutare a informațiilor de pe Internet." Ad. 17 IX 03 p. 8. „Compania, care deține cel mai folosit *motor de căutare* pe internet din lume, a atins la sfârșitul lui 2011 o valoare de piață de 208 miliarde de dolari, în creștere cu 41% față de finalul lui 2010, când Google a ocupat locul 28 în top." zf.ro 3 I 12; v. și Ad. 28 V 02; v. și *cyberhondrie* 2006 (după engl. *search engine*; cf. fr. *moteur de recherche*; R. Zafiu în R.lit. 19 / 01; DCMM; DexX)

motór[2] s.n. –Motocicletă– „campanie pentru a-i determina pe tinerii posesori de *motoare* să renunțe la teribilism, dar în același timp să-i conștientizeze pe șoferi că pe șoselele României circulă și motocicliști." Cot. 16 VI 07. „Parada sânilor pe *motoare* în Noua Zeelandă" ziare.com 20 VIII 08. „Tânarul care a intrat cu *motorul* într-un stâlp de la Pasajul Unirii nu avea permis" Ad. de seară 27 III 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 1 / 11 || *a se da cu motorul* „Gerard Butler *se dă cu motorul*" Lib. 21 VI 10, cit. de R. Zafiu (prin abreviere, din engl. *motorcycle*)

motorachétă s.f. –Motocicletă prevazută cu parașută– „După Shake River Canyon, celebrul cascador american, E.K. ar putea încerca în viitorul apropiat să sară peste Tamisa cu *motoracheta* sa." R.l. 9 I 75 p. 6 (din *moto-* + *rachetă*, probabil după model engl.; DexX)

motoríst[1] s.m. –Specialist în repararea și întreținerea motoarelor– „*Motorist* șef, mort pe navă în urma unui infarct" cugetliber.ro 24 I 08; v. și *respecializare* 2008 (din rus. *motorist;* DEX 98, DN_3, MDN, DexX)

motoríst[2] –Motociclist– „*Motoriștii* au mărșăluit pentru siguranța rutieră." Cot. 16 VI 07. „Cum ieșeam aseară de la Teatru [...] pe Centru o gașcă de *motoriști* făceau gălăgie. Ocupaseră toate benzile și făceau paradă." contrasens.com 30 III 08 (din *motor* "motocicletă" + *-ist*)

motorizáre s.f. **1.** –Înzestrare cu autovehicule– „[Dacia] a contribuit la gradul de motorizare al României..." zf.ro 22 VII 04. „gradul de motorizare al țării este încă scăzut." zf.ro 15 II 08. **2.** –Tip de motor care echipează un autovehicul– „Prețurile vor varia între 18.290 de euro (toate taxele incluse), în cazul variantei cu motorizare de 1,8 litri și 31.380 de euro (toate taxele incluse) pentru modelul de 3 litri Exclusive." zf.ro 20 VI 01. „[Automobilul] va fi oferit cu trei versiuni de motorizare, două diesel și una pe benzină..." zf.ro 26 XII 11 (din *motoriza*; pentru sensul 1 cf. engl. *motorization*; pentru sensul 2 fr. *motorisation*; DN_3, DEX 98 – alt sens, DexX – sensul 1)

motoscúter s.n. –Scuter carosat sau dotat cu o cutie pentru transportul mărfurilor ușoare– „Trustul de cofetării și răcoritoare nr. 2 caută conducători *motoscutere* cu carnet de conducere cat. I, bărbați sau femei." I.B. 29 I 62 p. 4. „Compania Națională Poșta Română a achiziționat 36 de *motoscutere* pentru revitalizarea curieratului rapid din București, Cluj și județul Ilfov..." G. 15 VIII 08 p. 6; v. și *moped* 2008 (din fr. *motoscooter*, engl. *motor scooter*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 237; D. Tr.; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

motostivuitór s.n. –Utilaj motorizat destinat încărcării, descărcării și stivuirii mărfurilor paletizate– „a fost strivit de un *motostivuitor*, care rula singur singurel. *Motostivuitorul* fusese oprit într-o pantă, neasigurat." Sc. 2 XI 79 p. 4 || *motostivuitor-robot* „În Franța [...] a fost realizat un cărucior elevator care nu are nevoie de manipulant, detectoarele montate în capetele furcii permițându-i să evite eventualele obstacole neprevăzute de programator. Circulând de-a lungul unui fir de ghidaj, *motostivuitorul-robot* poate ridica, transporta și descărca mărfuri în greutate de până la o tonă, furca sa deplasându-se pe verticală pe o distanță de 1,5 metri." I.B. 11 VI 86 p. 8; v. și *ATV* 2009 (din *moto-* + *stivuitor*)

motostivuitoríst s.m. –Manipulant al unui motostivuitor– „Baza MIU încadrează *motostivuitorist*, tractorist rutierist, paznici și pompieri pentru unitatea Militari." R.l. 24 XII 84 p. 4. „salariile variază [...] între 270 de euro lunar – pentru un *motostivuitorist*, și 570 de euro, pentru un contabil." ziare.com 9 III 09 (din *motostivuitor* + *-ist*)

mototricíclu s.n. –Triciclu cu motor– „[Vând] *mototriciclu* Minsk, zero km, pianină Stirer, aparat foto Zenit 3." R.l. 21 XI 83 p. 4. „Conform prevederilor legale, revoluționarii, soții supraviețuitori, copiii și părinții beneficiază de scutiri de la plata impozitelor pentru locuință și terenul aferent acesteia, precum și pentru taxele auto pentru un autoturism hycomat și un *mototriciclu*." amosnews.ro 16 VIII 05 (din *moto-* + *triciclu*)

mototurbopómpă s.f. –Agregat de pompare constând dintr-o turbină acționată de motor– „Printr-o inovație realizată de el – modificarea unei *mototurbopompe* – s-a izbutit în 1959 să se dea în funcție noua fabrică de amoniac înainte de termen." Sc. 13 II 61 p. 3 (din *moto-* + *turbopompă*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 388; DN_3, DexX)

moționár, -ă adj., s.m.f. –Susținător al unei moțiuni înaintate Parlamentului– „Nicolăescu i-a făcut nerușinați pe pesediștii *moționari*" G. 13 VI 06 p. 4. „încercata echipă de *moționari* a lui Blaga a luat pe loc repaus..." gandul.info 18 IV 11 (din *moțiune* + *-ar*)

moțóc s.m. –Țap ispășitor– „Să mai livreze niște capete de *moțoci*, ceea ce N. Ceaușescu n-a știut să facă." G. 22 IV 10 p. 10. „Pregătindu-se intens pentru încă o campanie electorală marcată de populism, principalii competitori politici își încearcă tirul către diverși «inamici» de conjunctură, buni de servit – retoric, desigur – electoratului doritor de *Moțoci* pentru a le lua capul." hotnews.ro 7 XI 11 (din n. pr. *Moțoc*, eroul nuvelei *Alexandru Lăpușneanul* a lui Negruzzi)

mountain bike s. (cuv. engl.) **1.** –Bicicletă construită pentru terenuri accidentate, cu un cadru și cu roți mai mici și mai puternice decât ale bicicletelor obișnuite– „nu camionetele cu sticksuri și cola amenință viața pietonilor, ci șmecherii pe «*mountain bikes*» sau role. Zilele trecute, un astfel de roller i-a spart dinții unui copilaș de doi ani, știre de asemenea pierdută de marile agenții de presă." Ad. 2 V 01 p. 3. „Prima ediție a Cupei României la orientare cu *mountain bike* în probele de sprint, lungă și medie distanță începe vineri, 10 iulie." adevarul.ro 7 VII 09. **2.** –Sportul cu această bicicletă. Mountain biking– „Sabin C., șeful salvamontiștilor gorjeni, a făcut, pentru cititorii ziarului Adevărul, o trecere în revistă a activităților incluse în Gorj-Aventura: drumeție, orientare turistică, alpinism, escaladă, speologie-peșteri și caverne, canyoning, rafting cu caiace și bărci pneumatice, traversări pe coardă – orizontale, oblice sau rapele pe distanțe mari, supraviețuire, *mountain*

bike, 4x4, vânătoare, fotovânătoare sau pescuit." adevarul.ro 31 X 02. „Alpinism sau *mountain-bike*" R.l. 8 IX 10 p. 7; v. *aventură* 2009, *bungee jumping* 2010, *canyoning* 2004, *curling* 2008, *rafting* 2004 [pron. *máuntin-baic*; scris și *mountainbike*]

mountain biking s. (cuv. engl.) –Sport extrem, cu biciclete special construite pentru a urca sau coborî pantele accidentate de la munte. Ciclism montan– „Pentru clienți, se organizează excursii și drumeții, ture de escaladă, *mountain biking* – ciclism montan –, cursuri de zbor cu parapanta, rafting." Ad. 20 VI 03 p. 17. „amatori care iubesc *mountain biking-ul* și se luptă pentru weekend-urile petrecute pe bicicletă..." adevarul.ro 5 VIII 10; v. și *ciclism montan* 2003, *parc de biciclete* 2009 [pron. *máuntin báiching*] (Ciolan, *MC*)

mouse s.m. v. *maus*

mousepad s.n. (cuv. engl.; inform.) –Suport de plastic sau de pânză cauciucată, de obicei dreptunghiular, așezat pe birou lângă tastatură, pentru a oferi o suprafață stabilă de mișcare a mausului– „Comercianții ofereau spre vânzare căni și *mousepad-uri* cu chipurile celor doi..." Click 11 V 08 p. 8. „O dată cu apariția calculatorului, s-a dezvoltat și o întreagă industrie de obiecte promoționale legate de acesta: *mousepad-uri*, wrist rests, mouse holders, screensavers etc." evenimentul.ro 28 X 11 [pron. *máusped*]

mousse s.f. (cuv. fr.; culin.) –Spumă– „icre negre pe mango și icre negre pe kiwi, mușchi de vită florentin, piept de curcan cu portocale, *mousse* de somon cu ananas, ruladă de cașcaval cu struguri, prosciuto crudo cu țelină, fois gras cu mere și canapele cu filé de anchoix." Ad. 11 XII 03 p. 11. „Spuma (*mousse*) de fructe și cea de ciocolată sunt foarte ușoare..." Av. IV / 06 p. 164, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *mus*]

mov adj. || *mov-negru* –Nuanță de mov foarte închis– „Printre mulțimea de flori de aici și-au deschis petalele nu mai puțin de 40 de varietăți de lalele, în cele mai diverse culori și nuanțe, de la alb imaculat până la *mov-negru*." Sc. 7 V 74 p. 2 (din *mov* + *negru*); v. și *roșu-mov*

móxa s. (med.) –Bețișor de pelin folosit în medicina tradițională asiatică, ars în apropierea pielii, în puncte bine determinate, cu efecte comparabile celor din acupunctură– „În R.D.P. Coreeană a fost pus la punct un modern aparat medical electronic portativ, destinat aplicării unor procedee terapeutice tradiționale: acupunctură, *moxa* (procedeu terapeutic japonez), ventuze, masaj etc., tratamente care se efectuează pe fondul unei stimulări speciale. Prin aplicarea concomitentă a mai multor procedee terapeutice tradiționale, durata tratamentului este scurtată la jumătate, în timp ce eficacitatea acestuia crește în mod apreciabil." I.B. 2 III 88 p. 4. „Cu timpul, acupunctura și *moxa* au depășit granițele Chinei, fiind cunoscute pe plan mondial." ziaruldeiasi.ro 29 VIII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr., engl. *moxa*, acesta din jap. *mogusa*; Dimitrescu, *Dr.* 2 p. 167; DN_3, MDN)

mozaíc s.n. v. *carte-mozaic*

mozaicát, -ă adj. –Împodobit cu mozaicuri– „Încetineala venea de undeva de sus. Din tavanul / *Mozaicat* al cofetăriei." Săpt. 24 II 86 p. 2. „Fosta Sală Sinodală avea paviment *mozaicat* din marmură..." jurnalul.ro 20 XI 08 (din *mozaic*; DEX 98, DexX)

mozzarella s.f. (cuv. it.) –Tip de brânză nefermentată, preparată din lapte de bivoliță sau de vacă– v. *cedar* 1977. „Deasupra se pune *Mozzarella*, în prealabil topită într-o tigaie încinsă, se presară pătrunjel. (*Mozzarella* este o brânză italienească specială, care intră aproape în toate rețetele europene. Se găsește și la noi în comerț, nefiind mai scumpă decât cașcavalul românesc)." As 183 / 95 p. 4. „Comisia Europeană (CE) este «satisfăcută» de măsurile suplimentare luate de autoritățile italiene privind retragerea de pe piață a loturilor de brânză *mozzarella* suspecte de a fi contaminate cu dioxină din regiunea Campania..." J.nat. 29 III 08 p. 15 [pron. *moțaréla*] (PR, PL; Dimitrescu, *Dr.2* 129, 143, 144; Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR, DZ; MDN, DexX, DEX 09)

mp3 s.n. (inform.) –Fișier audio redus drastic ca mărime prin aplicarea unui algoritm de comprimare– „Situl Napster, de unde fiecare iubitor de muzică în format *mp3* își poate copia melodia preferată" Mag. 17 I 01. „duce tratative cu niște băieți din Poli ca să împrumute un computer cu «niște muzică bestială pe *mptrei-uri*»." D. 13 VII 01 p. 18. „Guru Bivolaru vorbește prin *mp3* cu yoghinii adunați la Băile Herculane" Ad. 2 V 06 || *mp3 player* v. *player* [var. pron. *empetréi*] (din abrevierea engl. *M*[oving] *P*[ictures Experts Group Audio Layer] *3*)

MPV s.n. –Vehicul folosit pentru transportul de persoane cu multe bagaje– „Peugeot 807 este primul *MPV* (multi purpose vehicle – vehicul cu întrebuințări multiple, trad.) care obține punctajul maxim în cazul testelor de impact..." zf.ro 14 V 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „De altfel, Patriot poate fi considerat *MPV*-ul mărcii, un produs destinat prin excelență familiilor..." S.fin. 6 VIII 07 p. 35, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *empevé, empivî*] (din engl. *multi-purpose vehicle*)

MSR s. (auto) –Reglarea momentului de rotație al motorului– „Numărul și importanța dotărilor standard ale noului model Fiat Stilo reprezintă o premieră pentru clasa compactă: ABS + EBD, ASR / *MSR* și frâne asistate electronic, șase airbag-uri, sistem electronic de control al direcției «Dual Drive», radiocasetofon, aer condiționat și închidere centralizată." evenimentul.ro 10 V 02; v. *servofrână* 2006, *servodirecție* 2010 [pron. *meseré*]

muay thai s. (sport) –Sport de luptă tradițional thailandez, în care se poate lovi și cu mâinile și cu picioarele. Box thailandez, thai boxing– „Kickboxing, Tae Kwon Do și *Muai-Thai* reprezintă o mare parte din stilurile de arte marțiale din care este format K-1." jurnalul.ro 16 IX 05. „Adrienne Simmons, o luptătoare în vârstă de 34 de ani, a murit la puțin timp după ce a fost făcută KO într-o luptă în stilul *Muay Thai*." ziare.com 28 VII 10; v. și *box thailandez* 2011 (din engl. *Muay Thai*, fr. *muay thaV*)

mucavá s.f. || *de mucava* –Fals– || *baron de mucava* „un baron de mucava a cărat cu patru camioane și o macara patru lucrări la «moșia» lui." Ad. lit. și art. 17 V 05 p. 3 || *divan politic de mucava* „În *divanul nostru politic de mucava* s-a dat startul în războiul lumilor – oameni-târâtoare se luptă cu oamenii-insectă. În deschidere omul-șopârlă dă piept cu omul-păianjen." Cot. 26 VIII 06 p. 19 || *erou de mucava* „Eroul din mucava" R.l. 15 III 03 p. 3 || *glorie de mucava* „O glorie de mucava" Obs.cult. 12 III 10 p. 12 || *intelectual de mucava* „Un intelectual de mucava" R.lit. 23 III 05 p. 6 || *miliardar de mucava* „Miliardarul de mucava Ilie Alexandru" Nat. 16 X 01 p. 1 || *personaj de mucava* „un personaj de mucava capabil să încarneze un tuip(ar)." R.l. 7 I 09. 19 || *restaurație de mucava* „Restaurația de mucava" R.l. 24 IV07 p. 6 || *succes de mucava* „gustul fals al unui succes de mucava." Ad. 21 XI 03 p. 7

mucăleálă s.f. (fam.) –Haz– „Ar fi o catastrofă dacă dialogurile nu vor fi traduse într-o engleză care să păstreze toată nostimada, savoarea și *mucăleala* lor ardelenească." R.lit. 16 II 78 p. 17 (din *mucalit*; DAR)

muesli s. v. *müsli*

mujahedín s.m. (cuv. arab) –Credincios islamic care luptă în numele religiei sale– „Misiunea sa? Selecționarea viitorilor *mujahedini* luptători în războiul sfânt..." Ad. 21 IX 01 p. 17. „apare un pretins membru Al-Qaida, care spune că «*mujahedinii* eroici au ucis sau au rănit mai mulți cruciați, de diferite naționalități»..." Ad. 1 VI 04 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr. *moudjahidin*; engl. *mujahidin, mujahideen*; DNAR doar în sintagma *Mujahedinii Poporului* – 2000; DEX 09)

mulgătór s.m. v. *îngrijitor-mulgător*

multianuál, -ă adj. –Desfășurat pe mai mulți ani– „Cantitățile de precipitații vor depăși valorile medii *multianuale*..." I.B. 27 IV 84 p. 7. „pentru planificarea *multianuală* a resurselor de apărare." R.l. 19 III 01 p. 3. „După expirarea garanției, străzile vor intra în întreținere *multianuală*..." R.l. 26 IV 07 p. 21; v. și I.B. 29 XII 83 p. 3, Săpt. 6 I 84 p. 2, I.B. 8 V 84 p. 8 (din *multi-* + *anual*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

multiatlón s.n. (sport) –Probă sportivă care combină mai multe întreceri atletice– „Învingând pe I.V. la *multiatlon*, S. a realizat 162,167 puncte." Sc. 7 II 63 p. 5 //din *multi-* + gr. *athlos*, după *pentatlon*; DexX//

multibránd adj. –Care comercializează sau în care sunt prezente mai multe branduri– „magazin de haine *multibrand*, unde se găsesc atât haine pentru femei și bărbați, cât și accesorii și încălțăminte." R.l. 23 X 06 p. 25. „În cadrul celui mai important eveniment *multibrand* din Capitală au fost prezentate colecții de tip cruise (primăvară-vară 2008) și pre-fall (precolecții toamnă-iarnă 2008-2009)." R.l. 23 II 08 p. 24. „Rețea *multibrand* autohtonă prezentă în special în Ardeal, dar și la București..." R.l. 26 IV 08 p. 25 || *multibrand store* „Enzo Bertini este un *multibrand store* dedicat articolelor de încălțăminte și marochinărie." R.l. 14 VI 08 p. 24; v. și Ev.z. 17 III 07 p. 18, G. 18 III 09 p. 2, R.l. 30 IV 09 p. 9 (din engl. *multibrand*)

multicentenár, -ă adj. –Care însumează câteva sute (de ani, de reprezentații etc.)– „În această săptămână la Teatrul Ion Creangă este sărbătoare: cinci spectacole importante din repertoriu vor trece «ștacheta» celor 100, 150 și 200 de reprezentații, iar regizorul Cornel Todea care a pus în scenă patru dintre ele devine astfel un «performer», un regizor *multicentenar* și totuși mereu tânăr." Săpt. 20 VI 83 p. 4. „imaginea celei mai bătrâne plute din Grădina Botanică, un plop *multicentenar* pe care numai o horă bine alcătuită l-ar fi putut cuprinde de trunchi." R.lit. 25 VIII 04. „imaginea unui lăcaș de cult *multicentenar*..." ziaruldeiasi.ro 27 VIII 08 (din *multi-* + *centenar*)

multiculturál, -ă adj. –Referitor la coexistența mai multor culturi–

„Esecul modelului *multicultural*, devenit vizibil în Olanda odată cu asasinarea regizorului Theo van Gogh, ori în metroul londonez, afectează toate societățile vest-europene care au absorbit o puternică imigrație musulmană." "22" 15 XI 05. „Ca să fim *multiculturali*, trebuie să fim sensibili [...] Dacă schimbarea câtorva cuvinte evită o ofensă, le vom schimba" G. 17 III 07; v. și *multiculturalism* 2008 (din *multi-* + *cultural*; cf. engl. *multicultural*, fr. *multiculturel*; MDN, DexX, DEX 09)

multiculturalísm s.n. **1.** –Doctrină și politică de conservare și coexistență a diferitelor culturi în cadrul aceleiași națiuni– „Dicționarele explicative nu ne ajută prea mult când e vorba de termenul *multiculturalism*. Cuvântul e înregistrat ca un neologism (de dl. Florin Marcu, bunăoară). *Dicționarul de cuvinte recente* al dnei Florica Dimitrescu nu-l conține. Ca neologism curent, cuvântul se referă la existența, într-o țară, a mai multor culturi. Exemplul de o astfel de țară este SUA. În limba română, cuvântul n-a fost folosit mai deloc, exceptând studiile de filosofie sau de sociologie culturală, precum și unele de politologie." R.lit. 4 VIII 99 p. 1. „Așa cum Franța are narcisismul de a fi țara Declarației drepturilor omului, a naturii umane universale, Canada are nombrilismul de a fi țara păcii, a negocierii, a misiunilor umanitare și a *multiculturalismului*." D. 15 XII 07. „În ultimele luni, în societatea germană s-a închegat o dezbatere aprinsă asupra *multiculturalismului*." R.l. 17 X 10; v. și Z. dum. 15 I 03, Obs.cult. 18 V 04, Cot. 24 VII 05, D. 25 XI 05, Obs.cult. 26 IV 07, Z. de Cluj 13 II 08, Obs.cult. 24 VII VII 08, 26 XI 09. **2.** „Voga lui actuală se datorează soluției de compromis pe care a oferit-o dl. Andrei Marga în disputa legată de universitatea maghiară. Ca să împace ambele tabere, dl. Marga a venit cu ideea unei universități cu două limbi de predare, maghiară și germană, sugerând și o denumire adecvată, Universitatea Petőfi-Schiller. Este evident că sensul dat cuvântului de către Ministrul Educației și Învățământului este acela de bilingvism. Acest sens n-are însă nici o legătură cu acela din engleza-americană din care *multiculturalismul* a fost împrumutat și care creează specialiștilor dificultăți majore." R.lit. 4 VIII 99 p. 1. „Un număr de familii mixte româno-maghiare nu se rezumă la pregătirea copiilor lor într-o singură limbă, preferând bilingvismul ca expresie a *multiculturalismului* și a transculturalității prin care se recomandă în fața societății." Obs.cult. 21 I 03. **3.** –Politică voluntaristă de asigurare a egalității de șanse la educație și carieră profesională pentru reprezentanții tuturor raselor, sexelor, religiilor etc. dintr-o societate– „În SUA, patria *multiculturalismului*, conceptul are un înțeles exact contrar aceluia din uzul de ocazie care i s-a dat în română: nu înseamnă combinație, sinteză, armonie de două sau mai multe culturi, egale și tolerându-se reciproc. Dacă e să vorbim tranșant, *multiculturalismul* se opune meritocrației, alt cuvânt recent din Dicționarul dnei Dimitrescu, dar și din cel de neologisme al dlui Marcu [...] Din contra, *multiculturalismul* se referă la un criteriu de selecție capabil să asigure o participare egală a raselor, sexelor sau etniilor în viața socială, politică, universitară sau, în general, profesională." R.lit. 4 VIII 99 p. 1 (din engl. *multiculturalism*; cf. fr. *multiculturalisme*; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

multiculturalíst, -ă 1. adj. –Referitor la multiculturalism– „Borges, în antologiile *multiculturaliste* de literatură globală nu mai este Borges, ci un autor latino-american..." R.lit. 10 II 99 p. 13. „Un reprezentant al Consiliului Musulman a criticat vehement excesul de zel *multiculturalist*: «Unde o să ajungem? Îi vom schimba pe cei șapte pitici, pentru ca îi discriminează pe oamenii mai puțin înzestrați fizic?»." Cot. 17 III 07. „La antipozi, secta activiștilor din maidanul *multiculturalist* tropăie peste rămășițele de spiritualitate ale vechii Europe." Cot. 3 III 08. **2.** s.m. –Adept al multiculturalismului– „«Bine, dar ce ne mai separă atunci de Le Pen și de Haider?» – întreabă neliniștit *multiculturalistul* militant." D. 25 XI 05. „Vorba lui Luther (care nu era deloc un «*multiculturalist*»), chemat să dea socoteală la dieta de la Worms: [...] aici stau si nu pot altfel!" "22" 19 I 07 (din *multicultural* + *-ist*; DexX)

multiculturalitáte s.f. –Coexistența mai multor culturi într-o comunitate– „Distincția dintre interculturalitate și *multiculturalitate* reprezintă un capitol aparte..." Obs.cult. 27 VI 00. „Recent, consilierii clujeni ai UDMR au înaintat deliberativului local pentru dezbatere o serie de 11 propuneri care ar rezolva, în opinia inițiatorilor, problema *multiculturalității* în orașul nostru." Ziua de Cluj 16 XI 09. „conferința interdisciplinară cu titlul: «*Multiculturalitate* vs Interculturalitate în România și în Europa de Sud-Est»." amosnews.ro 20 X 10 (din *multicultural* + *-itate*; cf. engl. *multiculturalism*, fr. *multiculturalisme*; Ciolan, *MC*; DexX)

multidimensionalitáte s.f. –Caracterul a ceea ce are mai multe dimensiuni– „Afirmăm, într-un cuvânt, *multidimensionalitatea* structurală a poeziei." Gaz.lit. 3 XI 66 p. 10 (din *multidimensional* + *-itate*; DEX-S, DexX)

multidisciplinár, -ă adj. –Care ține de mai multe specialități– v. *apendicectomie* 1977. „Ideea și partea de concepție aparține unui colectiv *multidisciplinar*..." R.l. 8 X 81 p. 1. „Tratamentul se prescrie în urma unui consult *multidisciplinar*" Ad. 7 VI 10; v. și R.l. 19 XI 79 p. 4 (din fr. *multidisciplinaire*; cf. engl. *multidisciplinary*; PR 1960; DEX-S, MDN, DexX)

multidocumentát, -ă adj. –Documentat multilateral– „reportajul despre corrida, *multidocumentat* și nu în afara unei secrete înfocări..." Cont. 3 II 67 p. 5 (din *multi-* + *documentat*; DexX)

multiétnic, -ă adj. –Format din indivizi aparținând mai multor etnii– „puțină culoare îi mai dau [filmului] doar distribuția *multietnică* și un anume dinamism al imaginii..." R.l. 26 VIII 96 p. 2. „trăind într-un mediu *multietnic*..." R.lit. 14 VIII 02 p. 22 (după fr. *multiethnique*; PR 1977; MDN, DexX)

multifactoriál, -ă adj. –Care depinde de mai mulți factori– „Bolile reumatismale, la care ne referim, au mai multe cauze, cum spun specialiștii, sunt *multifactoriale*." Sc. 12 II 84 p. 2. „obezitatea este *multifactorială*." Mag. 20 I 10 (după engl. *multifactorial*, fr. *multifactoriel*; PR 1978; MDN, DexX)

multifocál, -ă adj. (d. lentilele de ochelari) –Care are mai mult focare, corectând atât imaginile din apropie cât și pe cele din depărtare– „Chirurgia modernă [...] beneficiază de altă soluție, de așa-numitele implanturi bi sau *multifocale*. Acest tip de cristalin își propune să corecteze și vederea la distanță și vederea de aproape." ziaruldeiasi.ro 30 I 08. „Noile lentile de corecție *multifocale* pot înlocui ochelarii multifocali." G. 17 VI 09 p. 32 (din engl. *multifocal*; DN_3, DexX)

multifuncțiónal, -ă 1. adj. –Care are mai multe întrebuințări– v. *opalizat* 1974. „Piața Norilor, într-o viziune *multifuncțională*." I.B. 28 II 84 p. 1; v. și R.l. 9 V 80 p. 4, R.l. 8 X 81 p. 3, R.l. 29 X 82 p. 6, R.l. 16 III 83 p. 5, I.B. 14 VI 84 p. 1. **2.** s.n. (birotică) –Echipament care îndeplinește funcție de fax, imprimantă, scanner și copiator– „Un astfel de *multifuncțional* [...] poate fi și modelul A4 al celor de la Canon, MX340, care poate fi în același timp imprimantă color, copiator color și fax." Z.fin. 24 VI 10 (din *multi-* + *funcțional*; cf. fr. *multifonctionnel*; PR 1967; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

multilateralísm s.n. –Mod de organizare a relațiilor internaționale astfel încât fiecare țară în parte să poată întreține raporturi de cooperare cu toate celelalte– „Obama pledează pentru *multilateralism* și avertizează Teheranul și Phenianul. Președintele american [...] a cerut [...] omologilor săi să acționeze într-un cadru multilateral în fața sfidărilor lumii..." jurnalul.ro 23 IX 09. „Un angajament multilateral este esențial pentru a ne ocupa de aceste amenințări. UE are *multilateralismul* înscris în ADN-ul său." R.l. 8 I 10 p. 6 (din fr. *multilatéralisme*)

multilateralitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este multilateral– „*Multilateralitate*" Sc. 1 X 66 p. 1. „Am învățat și învăț în continuare foarte mult din stilul de lucru al comercianților nemți, care se caracterizează prin *multilateralitate*, deschidere spre nou..." Z.fin. 20 XI 08; v. și *autoeduca* 1975 (din *multilateral* + *-itate*; cf. fr. *multilateralité*, it. *multilateralité*; DMN 1968; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

multimédia adj. **1.** –Care folosește mai multe canale de comunicare– „Miercuri au început la București, sub egida UNESCO, lucrările mesei rotunde cu tema «Integrarea emisiunilor de radio și televiziune în complexe *multimedia* pentru învățământul obligatoriu»." R.l. IV 79 p. 4.; v. și *advertising* 2005. **2.** –Tehnologie care permite integrarea pe același suport de conținut diferit (text, sunet, imagine), consultabil în mod interactiv– „Programe *multimedia*. Marți, în Palatul Festivalurilor de la Cannes, s-a deschis un nou «supertârg» al programelor destinate televiziunii. Noutatea acestei manifestări [...] este că se vizionează și programele făcute special pentru benzi video, deschizând deci accesul profesioniștilor spre acest nou domeniu, cu mijloace specifice de expresie, de mai mare economicitate și eficacitate." R.lit. 10 X 85 p. 22. „Biblioteca *multimedia*" Cot. 25 VIII 05 p. 14; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16, Ad. 23 II 05 p. 6; v. și *antimanele* 2005, *cartuș* (sensul 2) 1997, *cd-player* 2011, *hardback* 2010, *mediatecă* 2010, *MMS* 2005, 2007, *SMS* 2006, *telecomandă* (*telecomandă-ceas multimedia*) 2008, *televiziune* (*digitală*) 2003, *tuner* 1998, *web design* 2000, *website* 2003 (din fr. *multimédia*; PR 1980; DCMM; DexX, DEX 09)

multimétru s.n. (med.) „Personalul medical va avea la dispoziție, începând cu anul viitor, un aparat cu ajutorul căruia va putea efectua măsurarea simultană a rezistenței electrice, tensiunii electrice și temperaturii din orice punct al corpului omenesc. *Multimetrul* fiziologic (aceasta este denumirea aparatului) brevetat de curând și construit pe baza unei lucrări de diplomă susținută de studentul V.N." Mag. 4 X 75 p. 3 (din fr. *multimètre*; PR 1963; LTR, DT; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

multinațională s.f. –Firmă care are angajați de diferite naționalități și funcționează în mai multe țări– „Să fii angajat într-o *multinațională* din România reprezintă, nu numai în publicitate, culmea carierei de tânăr businessman." D. 20 VII 01 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Învățământul nu poate face concurență unor *multinaționale* care își selectează absolvenți foarte buni și le oferă salarii foarte mari, dar și cu o muncă pe măsură..." "22" 22 IX 04 p. 10. „Tendința e descurajantă exact acolo unde mulți români visează să lucreze: *multinaționalele*." Ev.z. 10 VII 06 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și D. 23 XI 01 p. 5; v. și *dero* 2008 (după fr. *multinationale*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005; MDN, DNAR 2001, DexX)

multipartitísm s.n. –Sistem politic în care există mai multe partide– „O perioadă de trei luni și valul de manifestații a scos țara [Mongolia] din iarna de 66 de ani – după cum scria presa internă – evoluția politică ce ar urma să conducă spre un început de independență față de Moscova. După congresul de constituire al U.D.M. și a Partidului Democratic, evenimentele s-au precipitat, confirmând de facto, *multipartitismul* și dând semnalul și «valsului capetelor». Primul care a căzut a fost Stalin, urmat de J. Batmunh, forțat să demisioneze din funcțiile de președinte al republicii și secretar general al P.P.R.M., la putere de 66 de ani." R.l. 28 III 90 p. 4. „Senghor a făcut din Senegal una din primele țări democratice ale Africii, instaurând *multipartitismul*..." Ad. 21 XII 01 p. 10 (din fr. *multipartitisme*; PR 1952; DexX; DEX 09 – *multipartidism*)

multiplatfórmă adj. (tehn.) –Care poate funcționa sub diferite platforme (sisteme de operare, de codificare etc.)– „Canal *multi-platformă* care emite 24 de ore pe zi, 7 zile pe săptămână, KidsCo va pune la dispoziția copiilor și familiilor seriale TV celebre de animație și acțiune, precum și filme artistice." G. 10 X 07 p. 11. „FileZilla este un client FTP popular. Consumă puține resurse, este *multiplatformă* și de asemenea are o versiune portabilă." scientia.ro 10 XII 11 (după engl. *multi-platform*, fr. *multiplateforme*)

multiplayer adj. || *joc multiplayer* v. *joc*

multiplét s.m. –Fiecare dintre frații gemeni veniți pe lume în cadrul aceleiași nașteri– „Mamele primesc aceeași indemnizație indiferent că au un copil, gemeni sau *multipleți*." Radiojurnal 19 V 09 ora 15. „Femeile care nasc gemeni tripleți sau *multipleți* vor primi de la stat o indemnizație de 600 lei pentru fiecare copil." G. 20 V 09 p. 3 (din *multiplu*, după modelul *triplet*; DN_3, DEX 98, MDN, DexX – alte sensuri)

múltiplex s.n. (comunic.) **1.** –Procedeu folosit în telecomunicații pentru transmiterea simultană a mai multor mesaje– „Discursul său a fost precedat de *multiplexul* dintre cele trei capitale, la care au participat mai multe personalități politice." Ad. 13 IV 91 p. 2. **2.** –Mare complex cu mai multe săli de spectacol (cinema, teatru etc.)– „Numărul de bilete vândute în sălile de cinema [...] va crește [...] mai ales datorită construcției unor noi *multiplexuri*..." I.B. 27 IV 89 p. 8. „Primul *multiplex* din incinta unui mall românesc a fost deschis pe 29 iunie [...] Ce înseamnă *multiplex*? Un cinematograf cu mai multe săli de cinema, cu bar, instalații moderne de sunet și aer condiționat." R.l. 6 VII 00 p. 24. „Grație *multiplexurilor* care apar ca ciupercile după ploaie, în Polonia sunt acum circa 1000 de săli de cinema" R.l. 24 IX 07 p. 23; v. și ABC 6 VI 00 p. 5, Lit. 8-9 / 01 p. 3, R.lit. 27 IV 05 p. 23, G. 16 XI 06 p. 19, R.l. 12 VII 07 p. 11 (din fr. *multiplex*; DCMM; DN_3, DEX 98, MDN, DexX – sensul 1)

multiplexór s.n. (tehn.) –Dispozitiv care permite transmisia de semnale în sistem multiplex– „Progresele electronicii moderne permit o prospectare intensivă, radiotelescopul de la Arecho fiind dotat cu un *multiplexor* care asigură ascultarea simultană pe 60000 de canale, așa încât [...] galaxia noastră va putea fi explorată în întregime înainte de anul 2000." R.l. 27 XII 79 p. 6. „Un *multiplexor* digital terestru este un grup de programe și servicii audiovizuale transmise prin emisie radioelectrică terestră, utilizând modulație digitală în limitele unui canal de televiziune standard, având acoperire națională ori regională, prin folosirea unuia sau mai multor canale/frecvențe radioelectrice." telegrafonline.ro 19 VI 09 (din engl. *multiplexor*, fr. *multiplexeur*; PR 1965; DexX)

multíplu s.m. (arte) „Ca și gravurile, *multiplii* sunt lucrări de artă rezultate din repetarea în câteva exemplare – niciodată numeroase – a unor creații de sculptură originală. Nu sunt reproduceri, ci replici, de obicei realizate de artistul însuși..." R.lit. 3 V 84 p. 2 (DN, DEX, DN_3 – alte sensuri)

multipremiát, -ă adj. –Care a obținut multe premii– „Marea școală de tapiserie numărând peste 100 de creatoare de renume cel puțin european din întreaga țară, fiecare *multipremiată* în ultimul deceniu, a făcut ca primatul școlii poloneze deținut ani de zile să fie «corectat» de performanța românească." SLAST 7 V 88 p. 12. „*Multi-premiat* la Veneția, selectat la Sundance și la Toronto." R.lit. 24 III 06 p. 23, cit. de Stăncioi-Scarlat. „«Polițist, adjectiv», *multipremiata* peliculă a lui Corneliu Porumboiu..." G. 7 VIII 09 p. 16 (din *multi-* + *premiat*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005, DNAR 1994)

multiról adj. –Avion militar capabil să efectueze mai multe misiuni diferite (bombardament, recunoaștere, vânătoare etc.)– „s-au stabilit procedurile care vor avea loc pentru achiziționarea avioanelor *multiroll*..." R.l. 18 IX 08 p. 2. „România va cumpăra 48 de avioane *multirol*" R.l. 12 XI 09 p. 12 (după engl. *multirole combat aircraft*)

multitasking adj. (cuv. engl.) **1.** (inform.; d. procesoare și sisteme de operare) –Care poate executa simultan mai multor comenzi– v. *e-mail* 2008. **2.** (fig.) –Care poate executa mai multe operațiuni ori sarcini– „Dani este deja pe *multitasking* și comută de pe o frecvență pe alta destul de repede..." R.lit. 7 VIII 09 p. 24. „Ieri speculatori imobiliari, azi proprietari *multitasking*. Investitorii de portofoliu se văd nevoiți în prezent să muncească pe mai multe planuri." sfin.ro 20 XII 10

multiutilitár, -ă adj. –Cu posibilitatea de a fi utilizat în multe scopuri– „I.A.T. 823. Un avion *multi-utilitar*, modern, ușor și robust..." R.lit. 4 IX 75 p. 16. „Iulius Mall va fi prima parte a unui complex *multiutilitar* care va mai conține un centru bancar, un complex hotelier, un centru de conferințe, o policlinică și un pavilion expozițional." apropo.ro 15 I 04 //din *multi-* + *utilitar*; DexX//

multivalént, -ă adj. (fig.) –Care se poate manifesta în mai multe domenii. Plurivalent, polivalent– „Emisiunea TV în care a fost prezentat *multivalentul* Adrian Păunescu..." R.l. 1 VIII 92 p. 5. „Un artist *multivalent*" adevarul.ro 31 X 11 (din fr. *multivalent*; MDN – numai sensul propriu)

multivision s. v. *multiviziune*

multivitaminizát, -ă adj. –Care conține multe vitamine– „Se va pune în vânzare miere *multivitaminizată* cu polen recoltat de albine, produs care conține întregul complex de vitamine." I.B. 22 VII 61 p. 4 (din *multi-* + *vitaminizat*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 388; DN_3, DEX 98, DexX)

multiviziúne s.f. –Cinerama– „Spectacol în *multivision*. Sub egida Asociației artiștilor fotografi [...] duminică va avea loc la Ateneul român un spectacol în *multivision*. Este vorba de un procedeu prin care se proiectează pe trei ecrane separate trei imagini diferite cu ajutorul a șase proiectoare." I.B. 20 VI 68 p. 1. „[Parisul] se va dezvălui astfel, pe un ecran uriaș de 18 m/10 m, grație *multiviziunii* – un nou mod de expresie, care unește imaginea fixă, tratată și recadrată, cu cinematograful și cu toate ultimele tehnici optice și acustice, controlate de un ordinator." R.l. 3 VI 85 p. 6; v. și *dictafon* [și *multivision*] (din fr. *multivision*; DMN; MDN, DexX)

múncă s.f. || *muncă la negru / gri* v. *gri* (*muncă la gri*) 1997, *negru* (*muncă la negru*) 2002

muncitór s.m. || *muncitor-constructor* –Muncitor care lucrează în construcții– „Omul nostru – fost țăran patruzeci de ani și *muncitor-constructor* douăzeci și doi de ani – în câteva luni și-a ridicat o căsuță." Sc. 15 V 74 p. 1. „Expertiză de cleptomanie pentru un *muncitor constructor* de 50 de ani" Ad. 11 I 05 (din *muncitor* + *constructor*) || *muncitor-elev*–Muncitor care își completează studiile, fără a ieși din producție– „Iată-i pe câțiva dintre *muncitorii-elevi*, fruntași la învățătură, repetându-și lecțiile înainte de a intra la cursuri." Sc. 12 IX 61 p. 1; v. și 24 I 63 p. 2 (din *muncitor* + *elev*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 388) || *muncitor-inginer* –Muncitor care își completează studiile pentru a deveni inginer– „Un nou tip de muncitor și-a făcut apariția în întreprinderi: *muncitorul-inginer*." Sc. 13 X 61 p. 3 (din *muncitor* + *inginer*; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 234) || *muncitor-sortator* –Muncitor care sortează și triază materialele și produsele dintr-o fabrică, uzină etc.– „Ei au fost observați de un grup de *muncitori-sortatori* de la ciurul mecanic." Sc. 18 II 63 p. 1. „În CV-ul publicat pe site-ul Camerei Deputaților, el susține că și-a început activitatea în 1968 ca *muncitor sortator* la IFET Caransebeș." hotnews.ro 14 XII 05 (din *muncitor* + *sortator*); v. și *elev-muncitor*, *femeie-muncitor*

mundialíst s.m. (sport) –Sportiv participant la campionatul mondial de fotbal din 1982 din Spania– „E o reprezentativă a «*mundialiștilor*» care evoluează în campionatul Franței." Fl. 4 VII 86 p. 23 (din *mundial* + *-ist*)

muppet s. (cuv. engl.) „Noul serial săptămânal de televiziune din Anglia, *The Muppets*, a totalizat în decurs de zece săptămâni șapte milioane de spectatori [...] Cuvintele *«Muppet»* reprezintă o combinație între marionetă și păpușă și desemnează asemenea personaje hibride, puțin grotești sau chiar monstruoase." R.lit. 28 IV 77 p. 22. „Celebrele păpuși *Muppets* revin pe ecrane" Ev.z. 29 VIII 08 [pron. *mápit*]

muralíst, -ă adj. (artă) –Pictor specializat în arta murală– „Figura marelui pictor *muralist* David Alfaro Siqueiros [...] a fost evocată în cadrul unei festivități omagiale organizată în capitala Mexicului." R.lit. 2 II 84 p. 22. „fiind *muralist*, lucrez și cu aceste scule de zidărie." Ev. 9 XII 00. „D. este un mare *muralist*, în stilul lui Diego Rivera" Mon. de Neamț 19 IV 07 (cf. sp., it. *muralista*, fr. *muraliste*; DPN 1983; DN_3, DEX 98, DexX)

muscacíd s. (chim.) „*Muscacid* – după cum arată și denumirea, este o substanță contra mușteior." R.l. 20 XI 73 p. 3 (din *muscă* + *-cid*; DexX)

musical s.n. (anglicism; arte) –Comedie muzicală– „«Studentul-cerșetor», unul din *musical*-urile de mare succes de pe Broadway." Cont. 8 III 74 p. 10. „la Hollywood mai sunt încă oameni care chiar știu să facă un *musical*!" R.l. 23 V 09 p. 27; v. și R.l. 17 IX 74 p. 4, Sc. 7 IX 79 p. 4 [pron. *miúzicăl*] (din engl. *musical* [*comedy*]; cf. fr. *musical*; DMN 1966; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DN_3, DexX)

müsli s. (cuv. germ.; culin.) –Amestec de cereale și fructe uscate consumat la micul dejun cu lapte, ceai, iaurt etc.– „25 g de *muesli*" Av. VII 03 p. 118, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Un castronaș de *muesli*, cu 100 ml lapte degresat" Av. XII 03 p. 160, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Iaurtul cu fructe sau *musli* este o capcană, pentru că are adaos mare de zahăr și, din punct de vedere caloric, se apropie de înghețată, deși el este perceput ca iaurt." G. 17 VIII 09 p. 12 [scris și *muesli, musli*] (cf. engl., fr. *muesli*; PR 1957; DexX, DEX 09)

musofobíe „*Musofobia* (frica de șoareci)" R.l. 8 VII 09. „cel care suferă de *musofobie* (teama de șoareci) se mai poate feri de factorul declanșator, respectiv de șoareci..." ziare.com 4 X 10 (cf. engl. *musophobia*)

mussoliníán, -ă adj. –Care pornește de (sau aderă la) ideile lui Mussolini– v. *demantelare* 1994. „Ceea ce dna Petreu nu știe este că legea electorală la care se referă critic Sebastian era de inspirație... mussoliniană" revistacultura.ro 21 VI 09 (din it. *mussoliniano*; Dimitrescu, *Dr.2* 135; DexX; cuvântul este mult mai vechi)

must s. (cuv. engl.) „un lucru este cert: a învăța numele cineaștilor români, ale celor care vin din urmă, devine o obligație, «un *must*», în lumea cinematografului." G. 3 VI 06 p. 7. „Acum [...] hainele de firmă sunt un «*must*»." G. 12 X 07 p. 28; v. și 2 III 07 p. 21 [pron. *mast*] (PR înainte de 1973)

mustáță || *la mustață* (fam.) –La limită– „Senatorul Adrian Păunescu a pierdut la mustață prilejul de a le arăta «bestiilor mici de seră» de la CNA cine este mai tare." Ad. 7 IV 04 p. 16. „Polițiștii i-au prins «*la mustață*» pe răpitori, după 12 ore de investigații, la 200 de metri de granița cu Bulgaria." G. 15 I 09 p. 3 (cosntrucția este mult mai veche)

must-have s. (anglicism) –(Lucru) obligatoriu, care nu poate să lipsească– „Pălăria, un «*must-have*» al sezonului" Ciao 9 / 04, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 44. „încălțările nu sunt ocolite de curentul geometric, drept dovadă *must have*-ul sezonului actual fiind sandala cu talpă ortopedică" J.nat. 13 VI 05 p. 15. „Inspirați din moda orientală, pantalonii cu turul lăsat sunt un *must-have* al sezonului." Ad. de seară 26 VIII 09 p. 15; v. și T.l. 13 IX 07 p. 43; G. suplim. Școala 30 I 08 p. V, J'Adore IV 08 p. 44, G. 13 VI 08 p. 10, ProTV Mag. 8 / 08 p. 50, R.lit. 16 I 09 p. 29, G. 10 III 09; v. și *crawl* 2007, *t-shirt* 2008 [pron. *mast-hév*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

must-see s. (cuv.engl.) „Pentru cine vrea să descopere începuturile Hollywoodului este un *must see*, adică musai de văzut." T.l. 11 III 10 p. 15. „Topul destinațiilor «*must see*» în 2011" ziare.com 5 I 11 [pron. *mast-si*]

mușárd s.m. (franțuzism) –Delator, turnător– „Eugen Barbu, C.V. Tudor sau Adrian Păunescu erau *mușarzii* de serviciu ai Securității." "22" 38 / 95 p. 3 (din fr. *mouchard*; DFAP; DexX)

mușchi s.m. || *a-și arăta / umfla mușchii* (fam.-arg.) –A face o demonstrație de forță pentru a intimida pe cineva– „Din sondaje, combinat cu ultimele alegeri, avem cam 2%, *și-a umflat mușchii* C.J., secretarul general al PER." G. 27 III 08 p. 4. „China *își umflă mușchii* în fața SUA" adevarul.ro 7 XII 11 || *a vrea mușchii cuiva* –A se desfășura lucrurile așa cum vrea cineva– v. *rupe* 2003. „Am ales portarul după cum *au vrut mușchii mei* și de aceea am decis să-l titularizez pe K..." gsp.ro 17 IX 07 (Zafiu, *D*)

mutáție s.f. –Schimbare, transformare– v. *drosofila* 1977. „*Mutații* semnificative pentru o societate al cărei țel suprem este omul." R.l. 3 XII 79 p. 3. „Cu acest prilej, au avut loc convorbiri privind probleme ale dezvoltării și *mutațiilor* socio-economico-culturale din zonele montane ale Europei..." R.l. 18 VII 90 p. 1. „Simptome ale unor *mutații* sociale?" Ev.z. 15 IX 09; v. și R.l. 11 III 81 p. 6; v. și *cancerogenează* 2003, *industrie* (*video*) 1981, *nucleotid* 2009, *viral* 1979 (din fr. *mutation*; DMN 1955; DP; DN – alte sensuri, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

muzeobúz s.n. „Începând de la 6 noiembrie până la sfârșitul lunii, șapte comune din regiunea pariziană sunt vizitate, rând pe rând, de un... muzeu pe roți. E vorba de așa-numitul «*muzeobuz*», o autodubă încăpătoare și aspectuoasă în care sunt expuse, ca într-o mică sală de muzeu, 19 din cele mai renumite opere (tablouri în ulei, desene și guașe) ale pictorului francez Fernand Léger (1881–1955). Turneul – deocamdată experimental – al acestui micromuzeu mobil face parte dintr-o acțiune [...]" R.l. 19 XI 71 p. 6 (din fr. *muséobus*; DMC 1970; MDN, DexX)

muzéu s.n. v. *casă-muzeu, castel-muzeu, colecție-muzeu, grădină-muzeu, navă-muzeu, oraș-muzeu, stradă-muzeu*

muzicál, -ă adj. || *muzical-coregrafic* (spect.) –(Spectacol) de muzică și dans– „Spectacolul *muzical-coregrafic* dedicat zilei de 8 Martie." Săpt. 28 II 69 p. 3. „Spectacolul literar *muzical-coregrafic* «Vestitorii primăverii»." Sc. 12 IV 74 p. 4. „Sala Studio [...] va fi inaugurată [...] cu un spectacol *muzical-coregrafic*..." G. 23 I 08 p. 22 (din *muzical* + *coregrafic*; FC I 172); v. și *film-muzical*

muzicián s.m. (muz.) || *muzician-compozitor* –Muzician care compune muzică– „Ziarele engleze amintesc cu acest prilej că *muzicienii-compozitori* și dirijori trăiesc mult. Astfel, Igor Stravinski și Richard Strauss compuneau și după ce împliniseră 80 de ani." I.B. 4 VI 74 p. 4 (din *muzician* + *compozitor*) || *muzician-dirijor* –Muzician care dirijează– v. *muzician-compozitor* 1974 (din *muzician* + *dirijor*); v. și *actor-muzician*

muzicotécă s.f. (muz.) –Colecție de piese muzicale– „*Muzicoteca* pentru toți." Pr.R.TV 7 X 79 p. 3. „*Muzicoteca* pentru toți." Pr.R.TV 14 X 84. „«Pune-ți o dorință», «*Muzicoteca* sentimentală» sau «Jos pălăria» sunt alte rubrici interesante ale emisiunii." jurnalul.ro 20 IX 07; v. și Pr.R.TV 4 II 80 p. 4, Sc. 25 IV 80 p. 4, Pr.R.TV 7 XI 82 p. 3, 24 IV 83 (din fr. *musicothèque*; DMC 1978, DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

muzicoterapíe s.f. (med.) –Tratament al unor boli nervoase cu ajutorul muzicii. Meloterapie– „E necesară și o sumară pregătire [...] privind *muzicoterapia*, această ramură a terapeuticii situată la granița dintre medicină și muzică." Săpt. 13 VI 75 p. 4. „De aici la folosirea muzicii în scopuri terapeutice, cu investigarea raportului dintre nou și deja știut, dintre timp, ritm și comunicare, dintre potențialul afectiv și dimensiunea estetică în *muzicoterapie* – nu e decât un pas." R.lit. 11 X 84 p. 18. „Tearapia prin muzică, *muzicoterapia* sau meloterapia a devenit deosebit de apreciată, cu precădere în spitalele care utilizează și inducția psihică, alături de tratamentele medicamentoase." 9am.ro 11 I 10; v. și Sc. 19 X 80 p. 5, Mag. 24 X 87 p. 9 (din fr. *musicothérapie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

muzicuționíst s.m. –Interpret la muzicuță– „extraordinarul bluesman «*muzicuționist*» Walter Horton" Obs.cult. 21 I 03. „Cel mai bun *muzicuționist* de blues din lume, Sugar Blue, va susține o serie de concerte în România." Pro TV Mag. 47 / 08 p. 16 (din *muzicuță*, după modelul *acordeonist*)

MVP s. (cuv. engl.; sport) „Hagi, *M.V.P.-ul* meciului" Ad. 13 X 97 p. 8. „Povestea celui mai tânăr golgeter și *MVP* al fotbalului românesc: «Visez că-l driblez pe Hagi!»" gsp.ro 29 XII 11 [pron. *mevepé*] (abreviere din engl. *Most Valuable Player* "jucătorul cel mai valoros")

N

n adj. –Nenumărat, foarte mult, în număr nedefinit– „Pot fi «*n*» cauze. Este foarte greu de spus." Z. 3 VIII 07 p. 5. „PDL și PSD – promotorii politizării până la nivelul «*n*» al administrației..." R.l. 11 VIII 09 p. 2 [pron. *en*]

nachos s.pl. (cuv.sp.; culin.) –Triunghiuri din pastă de porumb prăjite, acoperite cu brânză, foarte populare în Mexic– „Iubitorii filmului preferă Cola la pahar, dar felurile principale sunt cutiile gigant de popcorn și porțiile și mai gigantice de *nachos*." G. 9 VI 08 p. 8. „Orice masă mexicană începe cu o tequila, apoi se servesc *nachos* «obținute din foi de tortillia, tăiate în patru sau șase și prăjite într-o baie de ulei. *Nachos* se mănâncă cu mâna dându-se prin sos de salsa» [sic]" Supl. jurnalul.ro 2 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „mănânc și *nachos* [...] carne cu ceva legume..." ProTV Mag. 21 / 10 p. 16; v. și G. 30 XI 09 p. 16; v. și *chili* 2010 [pron. *nácios*]

nano adj. –Element de compunere cu sensul "extrem de mic"– „Secolul «*nano*»" Mag. 13 IX 99. „Tehnologiile «*nano*» sub semnul întrebării" AS 25 X 08 p. 19 (din gr. *nanos* "pitic"; DN_3)

nanobiotehnologíe s.f. –Aplicarea nanotehnologiilor în domeniul biologic– „Proiectul cu care D.F. a câștigat grantul este despre *nanobiotehnologie* și se va desfășura la Universitatea Tehnică din Munchen, care va pune la dispoziție infrastructura necesară cercetării." G. educațional 17 IV 06 p. I. „4 instituții de învățământ superior de renume din Europa [...] și Universitatea «Aurel Vlaicu» din Arad vor forma un consorțiu științific în domeniul Nanotehnologiilor și *Nanobiotehnologiilor*." G. 8 VII 08 p. 11 (după engl. *nanobiotechnology*; cf. fr. *nanobiotechnologie*)

nanobót s.m. –Robot de dimensiuni foarte mici realizat cu ajutorul nanotehnologiei– „*Nanoboții*, micromașinile care manipulează atomii [...] *Nanobotul* are trei picioare, este înalt de trei centimetri și a fost realizat de echipa cercetătorului Sylvain Martin" Ev.z. 9 VI 01 p. 10. „li s-a vorbit celor prezenți despre ecologie și dezvoltare durabilă, despre prognoze științifice și alegerea profesiilor și meseriilor pentru veacul al XXI-lea, despre electronică și cunoașterea creierului, despre genetică și *nanoboți*." amosnews.ro 16 II 08 (din engl. *nanobot*)

nanocíp s.n. –Cip cu una dintre dimensiuni mai mică de 100 de nanometri– „cred nanoinginerii, nu este departe momentul când, de pildă, o combină secerătoare-treierătoare va funcționa, pe baza unei combinații de câmpuri electrostatice, propulsând deasupra lanului de grâu un nor de nanolăcuste aproape invizibile, minusculi roboți burdușiți de *nanocipuri* inteligente, care, plutind la înălțimea spicului de grâu vor scutura, «zumzăind» ultrasunete, boabele coapte pe un covor, electrostatic, deci invizibil și el, lăsând în urma lor doar paiele goale." Mag. 13 IX 99. „Dacă îmi pierd într-o zi telecomanda, ce fac? Comand alta și aștept o săptămână, livrarea? Nu mai bine îmi pun un *nanocip* sub deget?" G. 26 IX 06 p. 6 (din *nano-* + *cip*)

nanofíbră s.f. –Fibră cu diametrul mai mic de 100 de nanometri– „*nanofibrele* incluse în țesături ar putea face munca unor complicate rețele de senzori." G. 17 XII 08 p. 13. „Este un soi de praf cu *nanofibre*, iar chelioșii o aplică pe părul rărit exact așa cum își aplică femeile pudra pe obraz." G. 4 IX 09 p. 11 (după engl. *nanofiber*)

nanoindústrie s.f. –Industrie ale cărei produse sunt obținute prin nanotehnologie– „Produsele *nanoindustriilor* sunt, bineînțeles, invizibile." Mag. 13 IX 99. „*Nanoindustria* este încă la început, însă deja unele aplicații au trecut de la stadiul de laborator pe liniile de producție industriale." Money Express 20 X 09 (din *nano-* + *industrie*)

nanoinstrumént s.n. –Instrument obținut prin nanotehnologie sau care încorporează elemente obținute prin nanotehnologie– „submarinul, ca idee de aparat chirurgical, iată că astăzi funcționează, urmând însă ca nanocipurile, nanoroboții și *nanoinstrumentele* pe care le-a conceput și le fabrică Homo faber, contemporanul nostru, să intre, curând în producție de serie." Mag. 13 IX 99. „*Nano-instrumentele* de supraveghere vor putea fi amplasate chiar și în închisori..." G. 9 IV 08 p. 12 (din engl. *nanoinstrument*)

nanométric adj. –A cărui mărime se măsoară în nanometri– „Acest domeniu include magneți de dimensiuni *nanometrice* (structurile magnetice complexe de dimensiuni moleculare și atomice)." adevarul.ro 27 VIII 02. „este prima dată când toate componentele necesare calculului informatic la scară *nanometrică* au fost fabricate, conectate și au funcționat..." adevarul.ro 26 X 02; v. și *nanotehnologie* 2008 (din *nanometru* + *-ic*)

nanométru s.m. –Unitate de lungime egală cu a miliarda parte dintr-un metru– „Fiecare bacterie produce astfel de fascicule de câte trei fire care se unesc într-un «șnur» de 3,5 *nanometri* (0,0000035 mm)." Sc. 21 V 81 p. 5. „Deși beneficiile echipamentelor mai mici de 100 *nanometri* (de care se ocupă nanotehnologia) par uriașe, această tehnologie promițătoare poate avea riscuri pentru sănătatea umană." G. 16 IV 08 p. 12 (din fr. *nanomètre*; cf. engl. *nanometre*; DN_3, DexX)

nanoparticulă s.f. –Particulă cu dimensiuni mai mici de 100 de nanometri– „Noua tehnologie funcționează prin atașarea de *nanoparticule*, prin intermediul microundelor, pe fibrele textile. De *nanoparticule* sunt «lipite» substanțe chimice care pot respinge apa, uleiul și bacteriile, formând un strat protector pe materialul acestor obiecte de vestimentație." G. 8 I 07 p. 14. „În Germania, un detergent menajer pe bază de *nano-particule* tocmai a fost retras de pe piață, stârnind astfel și primul «nanoscandal»." AS 25 X 08 p. 19; v. și G. 4 IV 07 p. 17 (după engl. *nanoparticle*)

nanosecúndă s.f. –O miliardime de secundă– „Cercetători de la Institutul Max Planck din R.F. Germania au terminat de curând construcția unui laser cu iod care dezvoltă timp de 0,5 *nanosecunde* (o jumătate de miliardime de secundă) o putere de un miliard de kilowați (un terawat)." Cont. 15 IV 77 p. 5. „Totul, în intervale de *nanosecunde*." G. 26 IX 06 p. 6; v. și Sc. 6 III 83 p. 5; v. și *subnuclear* 1964 (din fr. *nanoseconde*; Dimitrescu, *Dr.* 179, 180; DMC 1962, DMN 1968, PR; DT; DN_3, DexX, DEX 09)

nanospirálă s.f. „O altă invenție parcă desprinsă din filmele SF este cea a cercetătorilor de la Universitatea Harvard: *nanospirale* care se răsucesc sau se îndreaptă după cum li se comandă. Imitând principiul firelor de păr care la contactul cu apa se îndreaptă, dar la uscare se răsucesc, cercetătorii au convins aceste spirale să se îndrepte la contactul cu apa sau cu etanolul." G. 21 I 09 p. 11 (din engl. *nanospiral*)

nanotehnológ s.m. –Specialist în nanotehnologie– „dacă la ora actuală electroniștii și biologii au creat (la Universitatea din Dortmund) biomicrocipuri capabile să se strecoare în cele mai fine vase de sânge din corpul uman, *nanotehnologii* de mâine vor proiecta cipuri de mărimea unei celule umane!" Mag. 13 IX 99 (din *nanotehnologie*)

nanotehnológic, -ă adj. –Referitor la nanotehnologie– „Compania informatică IBM a anunțat realizarea și punerea în funcțiune a celui mai mic circuit integrat din lume, bazat pe așa-zisa tehnică a «cascadei moleculare» – molecule între care mișcarea se transmite ca la piesele de domino. În această reușită *nanotehnologică* a IBM [...] «piesele de domino» au fost molecule de monoxid de carbon așezate pe o suprafață de cupru." Ad. 26 X 02. „cercetătorii din Melbourne au reușit să creeze un «ultra DVD» a cărui capacitate de stocare impresionantă este dată de către o serie de descoperiri *nanotehnologice* de ultimă oră." G. 26 V 09 (din engl. *nanotechnological*)

nanotehnologíe s.f. „laboratorul de *nanotehnologii* atinge, în prelucrări, o acuratețe de o zecime de miime de milimetru." Mag. 13 IX 99. „*Nanotehnologia* are ca domeniu explorarea particulelor cu o grosime mai mică de 100 nanometre, adică a o suta parte a grosimii unui fir de păr, în vederea creării de noi materiale." Ad. 10 VII 02 p. 12. „*Nanotehnologia* (știința fabricării micromecanismelor și microroboților, ceva mai mari decât o moleculă) ar putea deveni curând o componentă esențială a securității naționale a SUA." Ad. 18 IX 03 p. 12. „o adevărată revoluție în știință, inginerie și tehnologie, este de așteptat ca efect al *nanotehnologiilor* – cucerirea abilității de a caracteriza, manipula și organiza sistematic materia la scară nanometrică, la nivel molecular [...] O listă neexhaustivă a domeniilor din aria largă a științelor vieții și domeniilor conexe în care se așteaptă că *nanotehnologiile* vor avea un rol-cheie cuprinde biochimia, biocontrolul, bioinformatica, biomaterialele, biomecanica, biosemnalele, biotehnologiile, ingineria celulară și tisulară, ingineria clinică, imagistica și procesarea imaginilor, tehnologiile informatice, senzorii și instrumentația de măsurare, modelarea

sistemelor fiziologice, proteomice, ingineria reabilitării, robotica medicală și multe altele." Cot. 3 VI 08 p. 13. Ad. 2 IX 04 p. 9, G. 18 VIII 07 p. 8, 5 IX 07 p. 13, AS 25 X 08 p. 19, G. 21 I 09 p. 11; v. și *biotehnologie* 2009, *nanobiotehnologie* 2008 (după engl. *nanotechnology*; cf. fr. *nanotechnologie*; DexX)

nanotúb s.n. „*Nanotuburile* de carbon sunt șiruri lungi de carbon de 50.000 ori mai subțiri decât firul de păr, având între ele cea mai puternică legătură din chimie (mult mai puternice decât legăturile chimice ale cristalelor de diamant). *Nanotuburile* de carbon dețin numeroase propietăți fizice remarcabile, inclusiv transport balistic de electroni (care le face ideale pentru electronică și circuite electrice) și dețin o forță de tracțiune incredibilă încât s-ar putea construi un lift către spațiu numai cu acest material." apropo.ro 30 X 08. „Noul material creat de oamenii de știință – hârtia din conglomerate de *nanotuburi* de carbon – va revoluționa întregul proces de fabricare a diferitelor mașinării, de la avioane și până la televizoare [...] El este realizat din straturi de asemenea «hârtie», presate unul peste celălalt [...] hârtia din *nanotuburi* de carbon (sau «buckypaper», cum a fost botezată de cercetători) va putea fi folosită pe post de scut împotriva interferențelor electromagnetice și a fulgerelor." G. 21 I 09 p. 11 (din engl. *nanotube*)

napodéz s. sg. tant. (chim.) „*Napodez* este denumirea noului produs pentru lipit, fabricat de Întreprinderea «Napochim» din Cluj-Napoca." R.l. 6 X 77 p. 5; v. și *prenadez* 1977 (probabil din *Napo*[chim] + [a]*dez*[iv]; DEX 98)

narativă s.f. „Ulterior [...], el și-a grupat sub acest titlu general toată opera în proză (sau toată *narativa*, cum văd că începe să se spună acum, cu un cuvânt care vine din italianul narrativa și care înseamnă atât narațiune, în sens strâmt, cât și proză, în sens larg)." R.l. 15 IV 81 p. 2. „Conceput inițial în jurul anilor '30 și publicat în versiune finală în anul 1948, Adán Buenosayres, romanul scriitorului argentinian contemporan Leopoldo Marechal (1900-1970), a început să se bucure abia în ultima vreme – după o prelungită eclipsă datorată unei conjuncturi de ordin în primul rând extra-estetic – de întreaga prețuire pe care o merită în peisajul *narativei* hispano-americane din secolul nostru." R.lit. 22 XII 83 p. 20 (din it., sp. *narrativa*)

narativitáte s.f. (lit.) –Caracter narativ– „Romanul popular m-a fascinat întotdeauna: este *narativitatea* în stare pură." R.lit. 15 XII 83 p. 21. „Alexandra Vrânceanu [...] pornește dinspre teoria literaturii [...] pentru a studia manifestările *narativității* într-un discurs de tip non-verbal, pentru a urmări legătura dintre cuvânt și imagine, literatură și pictură." R.lit. 13 VIII 03 (din *narativ* + *-itate*, după it. *narratività*; MDN, DexX, DEX 09)

naratór s.m. v. *personaj-narator*

narcobusiness s.n. –Afaceri cu droguri– „Până la urmă, probabil că nici fostul KGB nu ar mai putea avea succes în combaterea *narcobusiness*-ului." R.l. 19 III 93 p. 3 [pron. *narcobísnis*] //din narco- + *business*; DexX//

narcodependénță s.f. –Dependență de droguri– „Directorul Institutului Național de Medicină Legală (INML) «Mina Minovici» apreciază drept «stranie» și «ieșită din uzanțe» emiterea mandatului de arestare în cazul Andrei Gheorghe pe baza unor teste de *narcodependență* realizate în alte laboratoare decât cele ale Poliției sau cele de medicină legală." Ad. 12 IV 02 p. 12. „HIV, sifilis, hepatita C și *narcodependență*" ziuaconstanta.ro 6 IX 11 (din *narco*[tic] + *dependență*)

narcomán, -ă s.m.f. (med.) –Toxicoman– „Potrivit datelor oficiale ale Ministerului de Interne, în Spania au murit anul trecut 83 de persoane ca urmare a narcomaniei [...] Estimările [...] relevă că 350000 de spanioli sunt toxicomani. Anul trecut au fost arestați 11000 de comercianți și *narcomani*." I.B. 27 XII 84 p. 8. „Viața de *narcoman* – prețuri și preferințe pe piața drogurilor" ziare.com 23 XI 07; v. și Cont. 14 XII 79 p. 4, R.l. 26 II 83 p. 6, I.B. 29 XII 83 p. 4; v. și *narcomanie* 1977 (din fr. *narcomane*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

narcomanie s.f. (med.) –Toxicomanie– „Raportul semnalează, de asemenea, o creștere «fenomenală» a folosirii stupefiantelor și o răspândire alarmantă a *narcomaniei* în Vietnamul de Sud." I.B. 22 II 72 p. 4. „În Camera Reprezentanților a Congresului S.U.A. a fost prezentat un proiect de lege privind lupta împotriva *narcomaniei*." I.B. 11 IX 86 p. 8. „La 23 de ani după dezintoxicare (1924), Ion Barbu încă mai vorbea de *narcomania* sa ca de o «specialitate proprie»." "22" 14 V 08; v. și I.B. 2 XI 77 p. 8, R.l. 3 IV 79 p. 6, 20 XII 79 p. 5, Sc.tin. 26 VII 82 p. 6, I.B. 19 III 87 p. 8; v. și *narcoman* 1984, *narcorublă* 1993 (din fr. *narcomanie*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

narcorúblă s.f. „Narcomanie, narcotrafic, *narcorublă* [...] Potrivit Ministerului de Interne rus [...] beneficiul traficanților a atins în 1991 aproape 3 miliarde de ruble. Se pare că aceste sume au fost reinvestite în structuri comerciale sau financiare nou constituite în țară. Cu alte cuvinte, banii au fost spălați." R.l. 19 III 93 p. 5 (din *narco-* + *rublă*)

narcostát s.n. –Stat în care se produc pe scară largă narcotice– „*Narco-state*. Rol determinant (politic, economic, militar) al drogului. În totalitate: Birmania. În tranziție: Pakistan, Peru." R.l. 1 VII 93 p. 11 //din *narco-* + *stat*//

narcotést s.n. –Test pentru determinarea prezenței narcoticelor– „Drogurile sunt recuperate cu grijă și la sediu trusa *narcotest* confirmă că este vorba de amfetamină." Ad. 8 VII 02 p. 15. „În urma testării preliminare, cu trusa *narcotest*, s-a constatat că pastilele au reacționat pozitiv la testul pentru amfetamină." G. 8 III 07 p. 9 //din *narco*[tice] + *test*//

narcotizánt, -ă adj. (fig.) –Care tocește simțul critic, judecata– v. *fesenie* 1991. „Un congres *narcotizant*" AS 22 I 07 //din *narcotiza*; DexX//

narcotráfic s.n. –Comerțul cu droguri– v. *narcorublă* 1993. „Calderon este nevoit să guverneze cu o nouă hartă a *narcotraficului*, în cadrul căreia statul său natal, Michoacan, strategic pentru carteluri, a fost transformat în abator de crima organizată." R.l. 20 VIII 07 p. 12 (din fr. *narcotrafic*; cf. it. *narcotraffico*; MN, PR 1985, PN 1986, MNC 1992; DexX)

narcotraficánt s.m. –Traficant de droguri– „*Narcotraficantul* columbian Pablo Escobar a anunțat că este dispus să se predea, dacă autoritățile columbiene îi oferă garanții scrise și publice de securitate..." R.l. 6 V 83 p. 3. „Anul trecut și-au pierdut viața aproape 10000 de consumatori de stupefiante și au sporit actele criminale comise de *narcotraficanți*." I.B. 1 XII 89 p. 4. „războiul cu *narcotraficanții*" R.l. 11 VIII 09 p. 11; v. și I.B. 29 IX 89 p. 8, R.l. 20 VIII 07 p. 12, 12 IX 07 p. 14, 26 VIII 10 p. 2 (din fr. *narcotrafficant*, cf. it. *narcotrafficante*; PN 1987; DexX)

naringínă s.f. (chim.) –Substanță de 1000 de ori mai dulce decât zaharina– v. *aspartam* 1977. „Studiul coordonat de doctorul David Bailey, profesor de farmacologie clinică la Universitatea Western Ontario din Canada, a demonstrat că *naringina*, ingredientul activ din grepfrut, blochează un vector cheie al medicamentelor (enzima CYP3A4) care permite asimilarea acestora în organism." Ad. 21 VIII 08 (din fr. *naringine*; DFMB; DexX)

NÁSA s. „*N.A.S.A.* (Administrația națională pentru problemele aeronauticii și cercetarea spațiului cosmic) a anunțat că se studiază în prezent construirea unui instrument numit penetrometru, care va permite să se afle dacă cosmonauții vor putea să se deplaseze în siguranță pe suprafața Lunii." Sc. 26 II 65 p. 3. „Cercetătorii *N.A.S.A.* propun folosirea de combustibili gazoși pentru centralele nucleare." Sc. 11 V 75 p. 4. „Lucrările elevilor din Constanța [...] au reușit să impresioneze specialiștii de la *NASA*." Ad. 21 VII 10; v. și Sc. 27 XII 77 p. 5, R.l. 3 VII 85 p. 6; v. și *amartizare* 1976, *antimaterie* 1979, *aselenizare* 1979, *astronaută* 1973, *cosmonavă* 2007, *definiție* (*înaltă definiție*) 2009, *deltaplanism* 1983, *femeie-astronaut* 1976, *submilimetric* 1982, *planetoid* 1973, *quasar* 1977 [scris și *N.A.S.A.*] (abreviere din engl. *N*[ational] *A*[eronautics and] *S*[pace] *A*[dministration]; FS 310; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.)

nasól, -oálă adj. || *a băga pe nasoale* (arg.) **1.** –A calomnia pe cineva– „L-au auzit *băgând pe nasoale* despre tine.". **2.** –A vorbi despre ceva (sau despre cineva) fără a fi bine informat– „Astăzi *n-a mai băgat pe nasoale* la seminar, pentru că citise bibliografia." || *a fi pe nasoale* se folosește pentru a califica o situație gravă (de ex. la un examen la care s-a luat o notă mică) sau nesigură: „*E pe nasoale!* Nu s-a rezolvat încă nimic." (exemplele și explicațiile la Coman Lupu, LL 3 / 72 p. 350) (din țig. *nasul, nasvalo*; DALR; DEX, DexX)

naș s.m. (arg.) **1.** –Controlor de tren care cade la învoială cu pasagerii fără bilet– „Ați auzit, desigur, și dumneavoastră, stimați cititori, pe câte unul zicând că «*a călătorit cu nașu*'», la fel de firesc cum ar spune că a mers cu rapidul sau alt mijloc de transport. Se știe, de asemenea, că sub această glumeață denumire se ascunde o faptă deloc lăudabilă, și anume aceea de a călători cu trenul, nu cu bilet, cum este normal, ci prin îngăduința plătită a conductorului." Sc. 14 IV 83 p. 2. „Cei care nu mai reușesc să-și ia bilet se urcă în tren cu banii în mână, căutându-l pe «*nașu*»." R.l. 2 X 93 p. 16. „reducerea numărului de persoane care călătoresc fără bilet, prin introducerea unor noi tipuri de abonamente și stimularea «*nașilor*» cu cei mai puțini blatiști pe tren." G. 24 IV 07 p. 32; v. și R.lit. 35 / 93 p. 12, "22" 37 / 93 p. 5, Ad. 10 V 01 p. 12, 9 V 05 p. 9. **2.** (în limbajul mafioților) –Șef al unui clan mafiot– v. *Camorra* 1982, *omertà* 1984 (DEX – alte sensuri, DexX)

náspa adj. inv. (argoul tinerilor postdecembriști) **1.** –Urât– „Mi-a luat maică-mea niște blugi, da' sunt *naspa*. Deh, cumpărați după gustul ei...". „Vom acorda premiul de cel mai *naspa* student" Opinia studențească 24 / 91 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit 36 / 01. **2.** –Antipatic, nesuferit– „Dacă nu vii diseară la film înseamnă că ești cel mai *naspa* individ din sud-estul Europei". „Pentru premiul «Cel mai *naspa* ziarist»

există un singur nominalizat: Tache de la Național." Nat. 17 IV 99 p. 10. „Unul dintre cei mai tumultuoși ani educaționali postdecembriști, dacă nu chiar cel mai «*naspa*» a ajuns, târâș-grăpiș, la final." G. 3 VIII 06 p. 7. **3.** –Rău, fals, contrafăcut– „Mi-au dat de la ei [...] 3.500 de dolari, dolari *naspa*, deci pe risc m-am dus" Acad. Cat. 42 / 98 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit 36 / 01 adv. **4.** –Rău– „E *naspa* rău, îți rupi oasele în hodoroagele astea de mașini." Nat. 5 IV 99 p. 5. „Ce să spun, la început a fost *naspa* rău de tot..." Nat. 8 III 00 p. 5. „A fost *naspa*. Am plâns după aia și mi-a curs fardul." Ad. 6 XII 03 p. 7; v. și Nat. 31 III 00 p. 3 || *pe naspa* –Ilegal– „un lot de 369 mp din strada Buzești nr. 50, restituit tot «*pe naspa*»" Ad. 21 II 01 p. 9 (probabil din *nașparliu*; Zafiu, *D*; DexX)

nașparliu adj. **1.** –Urât– „Băsescu e *nașparliu* (sau, după, caz, hoț, bețiv, curvar, securist, comunist etc), dar care-i mai bun?" ciutacu.ro 17 VI 09. **2.** –Rău, de proastă calitate– „O cutie de chibrituri de-alea *nașparlii*" Cat. intern. 10 / 91 p. 3 cit. de R. Zafiu în R.lit. 36 / 01 (probabil din țig. *nasvaló*; DexX)

náșpă s.f. –Femeie urâtă– „«La stradă» apar [printre prostituate] niște *naspe* de ți-e frică să te uiți la ele." Nat. 24 VII 00 p. 5 (din *nașparliu*, R. Zafiu, *D*. p. 253)

naspét, -ă s.m.f. (arg.) **1.** –Persoană urâtă– „«Dacă e un *naspet*, fug direct», mi-am zis înainte. Dar când a apărut, chiar mi-am dat seama că este un bărbat foarte bine..." Lib. 1 XI 09. „Faceți cunoștință cu *naspetele* care reprezintă Galațiul la Miss Universe România 2010" antidotul.ro 8 VII 10. **2.** –Persoană antipatică sau uricioasă– „E *naspeta* aia de la Justiție, cum îi zice, Macovei, iar plânge la telefon că nu știu ce a mai pățit în Senat." Ad. 7 V 05 p. 7 (din *naspa*; DexX)

natalíst, -ă adj. –Menit a spori natalitatea– „Politica *natalistă* impusă de Nicolae Ceaușescu" Ad. 22 IV 05 p. 4. „politicile *nataliste* date de Nicolae Ceaușescu." ziare.com 14 II 11 (din fr. *nataliste*)

natisít s.n. (geol.) „Oamenii de știință sovietici au descoperit în Peninsula Kola un nou mineral pe care l-au numit *natisit*. El se compune din natriu, titan și siliciu." R.l. 14 I 75 p. 5 (cuv. rus. abreviat din *na*[triu] + *ti*[tan] + *si*[liciu] + *-it*)

NÁTO s. (pol.) –Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, creată în 1949– v. *hold-up* 1975. „Omul care a pus secretele *NATO* pe masa lui Putin" R.l. 2 V 10; v. și *apunta* 2008, *apuntare* 2008, *avion-radar* 2006, *camion-capcană* 2009, *consumism* (sensul 5) 2005, *CPI* 2003, *faxa* 2008, *indecidabil* 2008, *interoperabilitate* 1997, 2011, *nistrean* 2006, *penetrare* 2001, *plenar* 2010, *sommet* 1997, *trienală* 1991 (abreviere din engl. *N*[ord] *A*[tlantic] *T*[reaty] *O*[rganization]; A. Bantaș *BE* 123; Stoichițoiu Ichim, *A*)

naturíst, -ă adj. –Care preconizează o viață în armonie cu natura– „Medicina *naturistă* este un termen care devine tot mai des folosit. Ceea ce facem noi aici este într-un fel o reconsiderare a terapiei naturale..." R.l. 23 III 85 p. 5. „Tratamentul *naturist* este de preferat în detrimentul tratamentului clasic" J.nat. 7 VII 10 (din fr. *naturiste*; PR; DEX, DN_3, DEX 98, MDN, DexX – alte sensuri)

naturopatíe s.f. (med.) –Metodă terapeutică în care se folosesc exclusiv mijloace naturale (masaje, helioterapie etc.)– „«*Naturopatia*» este o specializare în care se utilizează mijloace de tratament ale medicinii alternative. Se folosesc remedii ca ierburi, ceaiuri, extracte naturale și arome." R.l. 9 X 06 p. 10. „Balneologie și *naturopatie* [...] Nostimă mi se pare redescoperirea acestei specialități în cadrul «terapiilor complementare», sub denumirea de «*naturopatie*». În această formă de terapie, medicul este înlocuit cu un «maestru», care îl ajută pe pacient să-și îmbunătățească sănătatea fără să privească starea sa ca pe o problemă exclusiv clinică." Lum. 6 VI 11 (din fr. *naturopathie*, engl. *naturopathy*; PR 1972)

naționál, -ă adj. || *național-comunism* –Formă de comunism care nu respinge total factorul național– „De la Zagreb la Moscova se dezvoltă un «*național-comunism*» care consacră «valorile tradiționale ale Rusiei»." R.l. 25 VI 98 p. 5. „revenirea eventuală a acestora la putere în România – o reîntoarcere către *național-comunism* și sfera de influență a Rusiei o dovedesc ultimele evenimente..." R.l. 10 XII 99 p. 2. „Istoricul Marius Oprea: Băsescu era «beat mangă» și și-a amintit de lecțiile de *național comunism*" jurnalul.ro 24 VI 11 (din *național* + *comunism*)

naționalíst, -ă adj. || *naționalist-xenofob* –Naționalist și xenofob– „Această orientare liberală [...] a renăscut după 1990 în confruntarea ideologică directă cu forțele nostalgic *naționalist-xenofobe*." J.nat. 27 XII 04 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „politica de dreapta extremistă susține un discurs rasist *naționalist-xenofob*..." R.l. 27 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *naționalist* + *xenofob*)

navalíst s.m. (mar.) **1.** –Persoană care lucrează pe o navă– „Operatorul de ecluză A.C. e inginer electromecanic *navalist* și a lucrat în flota maritimă ca șef mecanic." Fl. 25 V 84 p. 20. **2.** –Constructor de nave– „«Țărmurile noi» ale *navaliștilor* severineni." Sc. 13 VIII 87 p. 1. „motorul vasului este unul prea mic, a explicat inginerul *navalist* M.O." Ad. 18 V 10 (din *naval* + *-ist*; DexX)

návă s.f. (mar., astr.) || *navă-bază* –Navă care servește drept bază (de aprovizionare, de lansare)– „O *navă-bază* pentru traulerele de pescuit în largul oceanului a fost concepută la șantierele din Gdansk (Polonia) [...] această insulă plutitoare va servi o flotă formată din 40 de traulere de mare capacitate." Sc. 15 X 76 p. 5. „Fregata franceză Nivose a capturat o *navă-bază* a piraților" cugetliber.ro 17 IV 09; v. și *hidroplan* 1974 //din *navă* + *bază*; D. Tr.; DexX// || *navă-cabotier* –Navă care navighează între porturile de pe coastă– „Printre victimele probabile ale furtunii puternice care a bântuit săptămâna trecută deasupra Mării Nordului se numără și *nava-cabotier* vest-germană «Antje Jansen»." R.l. 14 XII 73 p. 6. „La scurtă vreme [...] două elicoptere ale portavionului francez «Foch» i-au salvat pe cei opt membri ai echipajului *navei-cabotier* sub pavilion hondurasian «Sylvia», care a naufragiat în apele Mediteranei." R.l. 23 V 77 p. 6; v. și Sc. 4 XI 79 p. 6 (din *navă* + *cabotier*, după fr. *navire caboteur*; DTP; DexX) || *navă-dormitor* –Navă amenajată ca dormitor– „În apropierea digului au acostat două *nave-dormitor*." R.l. 14 VII 75 p. 5. „BTT Tulcea dispune de 17 pontoane-dormitor cu câte 42 de locuri, o *navă-dormitor* cu 80 de locuri." I.B. 9 VIII 75 p. 6 (din *navă* + *dormitor*) || *navă-expoziție* –Navă pe care este deschisă o expoziție– „Întreprinderile franceze vor avea posibilitatea să-și prezinte realizările în alte țări, într-un palat plutitor. Vasul achiziționat și transformat în *navă-expoziție* a fost denumit în mod simbolic – «Mesagerul»." R.l. 18 I 73 p. 6 (din *navă* + *expoziție*, probabil după model fr.) || *navă-împingător* –Navă care împinge barjele– „Această societate a achiziționat *nava împingător* Mirăslău cu prețul de 98.000 USD..." amosnews.ro 9 X 03. „transportatorul Dunarom, care era la acea dată cea mai mare flotă fluvială privată, cu 5 *nave-împingător* și 36 de barje pentru transportul de minereu, a intrat în faliment." G. 19 IX 07 p. 6. „O *navă împingător*, aflată sub pavilion Republica Moldova, care conducea un convoi de șase barje goale pe Canalul Dunăre – Marea Neagră, a fost avariată, vineri dimineață, în apropierea Portului Medgidia, după ce s-a ciocnit de malul Canalului." telegrafonline.ro 22 XI 08 (din *navă* + *împingător*) || *navă-kamikaze* –Navă sacrificată pentru a declanșa un atentat terorist. Navă sinucigașă– „Chiar dacă pregătește *nave-kamikaze*, Teheranul nu renunță la programul de rachete..." G. 19 IX 08 p. 5 || *navă-laborator* –Navă la bordul căreia se află un laborator– „a fost lansată o campanie de măsurări și analize ale poluanților, la care participă o flotilă de *nave-laborator*." I.B. 4 III 88 p. 8. „La bordul *navei-laborator* «Sonne», utilizând aparatură de înaltă tehnicitate, ei au localizat numeroase zăcăminte pe fundul mării." I.B. 28 IX 88 p. 4. „Conducerile Rezervațiilor Deltei Dunării din România și Ucraina au inaugurat, la Tulcea, *nava-laborator* «Roua», cu ajutorul căreia se va monitoriza calitatea factorilor de mediu din rezervația transfrontalieră." ziare.com 28 XI 08 (din *navă* + *laborator*) || *navă-mamă* **1.** (astr.) –Navă-bază– „Ei au anunțat că modulul lunar cu care vor coborî pe satelitul natural al Pământului va purta denumirea codificată «Eagle» (Vulturul) iar *nava-mamă* va rămâne pe orbita lunară pentru a aștepta reîntoarcerea." Sc. 7 VII 69 p. 4; v. și *recuplare* 1969. **2.** (mar.) –Navă-bază– „Noua unitate de pescuit va fi dotată cu un elicopter pentru survolarea mării, depistarea bancurilor de pești și asigurarea legăturilor între *nava-mamă* și flotila sa de pescadoare." Sc. 16 V 78 p. 5. „*Nava-mamă* pentru vehicule fără echipaj, baza maritimă a viitorului" G. 19 IX 07 p. 13; v. și *desalinizare* 1978 (din *navă* + *mamă*, probabil după model engl.) || *navă-muzeu* –Navă cu valoare istorcă deosebită, transformată în muzeu– „*Nava-muzeu* «Tudor Vladimirescu», numărând aproape o sută treizeci de ani, a fost adusă la Tulcea." Săpt. 9 VII 82 p. 2. „În prezent, *nava-muzeu* este ancorată în Portul Tulcea, iar turiștii o pot vizita." adevarul.ro 13 I 11 (din *navă* + *muzeu*) || *navă-pirat* –Navă care cutreieră mările pentru a ataca și jefui alte nave– „Împotriva cargoului «Baku» care transporta zahăr, *nava-pirat* a tras câteva salve cu tunuri de 20 mm și a deschis foc de mitralieră." Sc. 30 III 63 p. 6. „Doi scafandri din Louisiana plănuiesc o expediție pentru descoperirea unei *nave-pirat* scufundată cu peste 300 de ani în urmă în apropiere de Belize, în America Centrală." R.l. 4 III 82 p. 6 (din *navă* + *pirat*, după fr. *bateau-pirate*) || *navă-remorcher* –Navă care remorchează ambarcații fără propulsie proprie– „Există câteva proiecte de remorcare a aisbergurilor cu ajutorul unor *nave-remorcher*. Unul dintre ele prevede transportarea unui bloc de gheață plutitor din Arctica spre coastele de nord-vest ale Australiei. Pentru aceasta va fi suficient un vapor remorcher care se va deplasa cu o viteză ceva mai mică de un km pe oră." Sc.

12 X 70 p. 4. „Acostată la doi pași de Administrația Fluvială a Dunării de Jos din Galați [...] *nava-remorcher* maritim multifuncțional «Perseus» pare o ambulanță trasă «pe dreapta», legată de faleză printr-un ponton de lemn." Ev.z. 18 I 09 (din *navă* + *remorcher*, după fr. *navire-remorqueur*; DexX) || *navă-satelit* –Navă cu rol de satelit cosmic– „Au apărut *navele-satelit*, vestitoare ale pătrunderii omului însuși în cosmos." I.B. 4 X 62 p. 3. „Se procedează la readucerea la sol a *navelor-satelit*." Sc. 26 VII 69 p. 6; v. și 22 IV 66 p. 6; v. și *pilot-cosmonaut* 1961 (din *navă* + *satelit*, după rus. *korabli sputnik* sau fr. *vaisseau satellite*; Hristea *PE* 169; DexX) || *navă-sinucigașă* –Navă sacrificată pentru a declanșa un atentat. Navă-kamikaze– „*Nave-sinucigașe* iraniene contra vapoarelor occidentale" G. 19 IX 08 p. 5 || *navă-spital* –Navă amenajată ca spital– „*Nava-spital* «Britannicus» a fost torpilată de germani în 1916." R.l. 24 XI 76 p. 6. „Primele două filme înfățișează peregrinările scafandrilor de pe «Calypso» pe *nava-spital* «Britanic» scufundată în 1916." R.l. 4 I 78 p. 6. „În timpul celui de-al doilea război mondial, vaporul Britannic, o *navă-spital*, este folosit de englezi pentru a transporta arme în Egipt." Pro TV Mag. 32 / 08 p. 100; v. și Sc. 18 X 77 p. 5, R.l. 29 XII 77 p. 6 (din *navă* + *spital*, după fr. *navire-hôpital*; LTP) || *navă-școală* –Navă pe care se face ucenicia marinarilor– „*Nava-școală* Mircea s-a înapoiat în portul Constanța." Sc. 25 VII 69 p. 5. „*Navă școală*, cu elevi la bord, scufundată în Brazilia" ziare.com 16 II 10 (din *navă* + *școală*, după fr. *navire-école*; D. Tr., DT; DexX) || *navă-tanc* –Navă recipient– „Această *navă-tanc* transportă ulei alimentar..." Expres 19 V 92 p. 16. „*Nava-tanc* «Mara», sub pavilion românesc, a sosit în Portul Galați pe 31 martie..." 9am.ro 6 IV 10 (din *navă* + *tanc*) || *navă-uzină* –Navă special amenajată pentru a prepara peștele– „Aflată în largul mărilor și oceanelor, *nava-uzină* aprovizionată continuu de pescarii de pe 11 traulere norvegiene, prelucrează anual 200000 tone de pește (în condiții igienice excepționale, ținând seama de abundența de apă și înalta tehnicitate a instalațiilor), transformându-le în 45000 tone de produse semifinite." R.l. 17 X 70 p. 6. „Fundația «Greenpeace» a anunțat [...] că va lansa o nouă campanie în Oceanul Atlantic împotriva pescuitului de balene [...] Membrii fundației au indicat că vor folosi următoarea metodă: la bordul unor bărci pneumatice, se vor interpune între cetacee și *navele-uzină*, ce au echipament special de vânare a balenelor." R.l. 6 VI 78 p. 6 (din *navă* + *uzină*, după fr. *navire-usine*; DMN 1965; D. Tr., DT)

navetá v.i. –A face naveta– „Din 1990, de când *navetați* între Cluj și Bonn, nu mai predați." Ap. 7–8 / 93 p. 7. „Acolo e România adevărată, în vagoanele pestilențiale umplute până la refuz de-o populație semi-animalizată, lac de sudoare, *navetând* în condiții de exterminare zeci de kilometri pentru a câștiga doar câteva sute de mii peste costul biletului." R.lit. 31 VII 02 p. 2. „pentru cei de acasă, de la Timișoara, limba mea s-a «stricat» de când *navetez* intens la București..." R.lit. 14 VIII 09 p. 4; v. și D. 144 / 95 p. 13 (din *navetă*; DexX)

navétă s.f. **1.** –Ladă cu dimensiuni standardizate, care servește la transportarea unor produse alimentare– v. *Cico* 1978. „Pentru omul de rând, *naveta* e o chestie urâtă, de plastic, în care îți sticlele goale de bere..." Nat. 22 VII 10; v. și R.l. 27 XII 79 p. 2, 19 IV 80 p. 2. **2.** (astr.) || *navetă spațială* –Vehicul care asigură legătura între Pământ și o stație orbitală; navă reutilizabilă– v. *cosmodepanator* 1974. „Vineri a fost experimentat cu succes primul zbor liber al *navetei spațiale* americane «Enterprise» alcătuită din avionul purtător, un Boeing 747, și *naveta* propriu-zisă." Sc. 13 VIII 77 p. 6. „NASA a cerut Congresului american să aprobe construcția unei a cincea *navete spațiale*, afirmând că numărul actual al celor existente (patru) nu poate satisface solicitările." R.l. 26 II 82 p. 6. „O *navetă* rusească nu s-a putut conecta la Stația Spațială Internațională" realitatea.net 2 VII 10; v. și Sc. 14 VIII 77 p. 6, R.l. 26 II 79 p. 6, 17 IX 79 p. 6, 4 XII 79 p. 6; v. și *circumterestru* 1977, *ecocardiograf* 1985, *nezburat* 2006, *preselecționa* 1985, *presurizat* 2010, *Spacelab* 1977 (sensul 1: formal din fr. *navette*; DEX, DN_3, DexX; sensul 2: din fr. *navette* [*spatiale*], după engl. [*space*] *shuttle*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DMN 1970; MDN, DexX)

navetíst s.m. (arg.) –Hoț de buzunare care operează „făcând naveta" pe autobuze– „Preferă distanțele scurte, în circuit: urcarea la Televiziune, coborârea la Muzeul Satului și viceversa. Spre deosebire de omul de rând, «*navetiștii*» sunt atrași de mediile aglomerate." R.l. 3 XI 94 p. 6 (extensie de sens; DALR)

navigá v.i. (inform.) –A trece de la un document la altul, de la un site la altul de pe internet folosind legăturile hipertextuale– „*navigând* pe Internet..." Mag. 354 / 00 p. 1. „*Navigând* la întâmplare, de la un blog la altul, poți avea surpriza să dai peste unul care conține cronici de carte..." G. 6 XI 06 p. 19. „În vremea din urmă, aflu (și tresar!) despre navigarea pe Internet (la banala întrebare, prin telefon, «ce mai faci?», mi se răspunde vesel: «*navighez*»)..." R.lit. 22 VIII 08 p. 3; v. și Nat. 31 I 01 p. 8 (după fr. *naviguer*; cf. engl. *to surf*; R. Zafiu în R.lit. 9 / 00; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

navigáre s.f. **1.** (inform.) –Acțiunea de a naviga pe internet– „*Navigarea* alandala prin bloguri te face să te simți un pic voyeur, ca și cum ai cotrobăi prin camerele unor necunoscuți [...] Dar nu ai destule piese din puzzle pentru a-ți crea o imagine coerentă despre posesorul camerei." Cot. 14 IV 06 p. 7. „Mai mult, *navigarea* pe internet ajută la crearea de noi conexiuni între celule..." G. 12 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *naviga* 2008. **2.** (auto) –Deplasare asistată de un sistem GPS. Navigație– „*programele* inteligente *de navigare* vor face diferența între producătorii de mașini pe viitor." J.nat. 5 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „[Google] a introdus anul trecut, în premieră, un *sistem de navigare* pe telefoanele care folosesc Android." ziare.com 22 I 10 || *sistem de navigare* –Sistem de navigație– „Modelele cele mai recente [de automobile] sunt prevăzute și cu *sisteme* inteligente *de navigare*, conexiuni Internet fără fir (Wireless) și sisteme audio și video superperformante." Ad. 13 III 04 p. 10 (din *naviga*; cf. engl. *navigation*; *sistem de navigare* după engl. *navigation system;* pentru sensul 1: Stoichițoiu Ichim, *A – a naviga, navigator*; Zafiu, *D*; DNAR 1999, DexX)

navigatór s.m. **1.** (inform.) –Persoană care navighează pe internet– „un cuplu de *navigatori* pe Internet" Ad. de week-end 26 VII 02 p. 11. „ONU se declară de partea *navigatorilor*, apărând dreptul de acces la rețea și subliniind că cenzura reprezintă un element absolut incompatibil cu Internetul..." ziare.com 5 VI 11. **2.** (inform.) –Program de navigare care permite căutarea și consultarea paginilor și site-urilor pe internet– „Este vorba despre crearea și lansarea [...] primului browser (navigator) în limba română pentru Internet numit Edison și, în egală măsură, a unui portal deosebit adresat pieței românești." R.l. 8 XII 00 p. 9 (după fr. *navigateur*, engl. *surfer*; Stoichițoiu Ichim, *A* – 2000-2001)

navigáție s.f. || *sistem de navigație* –Program informatic care, folosind sistemul de geolocalizare prin satelit, oferă asistență în deplasarea prin zone necunoscute– „Pentru a putea fi supravegheați și a putea capta imagini din locurile prin care umblă, «robo-șoriceii» au fost dotați cu o minicameră video și cu *sistem de navigație* prin satelit." R.l. 31 V 02 p. 7. „Companiile de telecomunicații germane au dezvoltat un nou *sistem de navigație* pentru telefoanele mobile. Sistemul denumit Cocs (abrevierea pentru Expert în Comunicații și Orientare) utilizează simultan tehnologii deja existente, precum GPS, GSM și Wlan." G. 18 VIII 05 p. 10. „cine ar cuteza să plece de-acasă fără să ia cu sine telefonul mobil, laptop-ul, iPodul, *sistemul de navigație* și toate celelalte?" R.lit. 7 XI 08 p. 17; v. și G. 5 XI 07 p. 29 (după engl. *navigation system*)

naviplán s.n. (av., mar.) –Vehicul care planează deasupra apei. Aeroglisor– „N-102-C este marca ultimului tip de *naviplan* lansat la apă în Franța." Sc. 14 XI 70 p. 6. „Nu departe de Bordeaux, cel mai mare *naviplan* francez a fost complet distrus, în urma unui incendiu, provocat de explozia accidentală a unui aparat electric." R.l. 5 V 77 p. 6 (din fr. *naviplan*; DMN 1965; MDN, DexX)

navomodél s.n. –Macheta unei nave– „În cinstea zilei marinei se va desfășura tradiționalul concurs republican de *navomodele*, la care vor lua parte reprezentanți ai secțiilor de navomodelism din întreaga țară." Sc. 29 VII 61 p. 3. „Aveam doar zece ani când am început să construiesc *navomodele*." Ad. 23 XI 09 (din *navă* + *model*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

navomodelísm s.n. –Tehnica construirii navomodelelor; concurs de navomodele– v. *navomodel* 1961. „Marius Chețcu, campionul mondial la *navomodelism*" Ad. 23 XI 09 (din *navomodel* + *– ism*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

navomodelíst s.m. –Constructor de navomodele– „Pe malul lacului Băneasa și-au dat întâlnire *navomodeliștii*-copii și maturi din întreaga Capitală." Pr.R.TV 13 VI 63 p. 8. „Au participat acolo concurenți din 12 țări din Europa, precizează inginerul *navomodelist*." Ad. 23 XI 09 (din *navomodel* + *-ist*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

nazogeniân, -ă adj. –Din jurul nasului– „se pot mări buzele, fesele, se poate obține efectul de întinerire facială prin injectarea la nivelul obrajilor (pometilor), a șanțurilor *nazogeniene*, a altor riduri de expresie." G. 15 XI 07 p. 24. „Se pot trata zone de riduri profunde-moderate de pe regiuni faciale extrem de mobile (șanț *nazogenian*), zone faciale cu riduri fine, zone ce prezintă cicatrici depresibile pentru estomparea lor..." G. 1 IX 10 p. 12 (din engl. *nasogenian*)

nămoloterapíe s.f. (med.) „O altă procedură cu caracter terapeutic este *nămoloterapia* practicată la Techirghiol sau în lacuri cu proprietăți similare. Ea constă din aplicarea unui strat subțire de nămol (cu care se unge tot corpul după o

prealabilă încălzire la soare, iar îndepărtarea se face prin baia în ghiol." Sc. 7 VIII 77 p. 4 (din *nămol* + *-terapie*; DEX 98, NODEX, DexX)

Ndranghéta s.f. (cuv. it.) „Magistrații din Palmi (sudul Italiei) au deferit tribunalelor 117 persoane acuzate de apartenență la *N'drangheta* calabreză («gang» al crimei organizate)." R.l. 22 I 85 p. 6. „Printre condamnați se află și căpetenia organizației «*Ndrangheta*» (Mafia calabreză)." R.l. 10 VI 86 p. 6. „«Ținta» *'Ndrangheta* ar fi preluarea cât mai multor firme care vor beneficia de cele 15 miliarde euro alocate organizării unei expoziții mondiale la Milano, în 2015." G. 17 VI 10 p. 7; v. și R.l. 30 VII 07 p. 11, Z. 23 V 08; v. și *anticamorra* 1984 [scris și *'Ndrangheta*] (din calabr. *'Ndrangheta*; Dimitrescu, *Dr.2* 131, 142; DPN 1972)

neactivăre s.f. –Neintrare în funcțiune sau în aplicare– „neamânarea intrării României în UE, deci *neactivarea* clauzei de salvgardare..." J.nat. 24 V 05 p. 10, cit. de Stăncioi-Scarlat. „a decis *neactivarea* clauzei de salvgardare pentru România." "22" 28 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *ne-* + *activare*; cf. fr. *inactivation*)

neamânăre s.f. –Lipsa unei amânări– „după Paști, dacă nu cumva și până atunci, în caz de *neamânare* a alegerilor, am putea asista la ceva curățenie de primăvară prin PD Gorj." ziarulgorjului.ro 8 III 07. „să dea un semnal de reluare a activității în Justiție și de *neamânare* a proceselor..." "22" 10 IX 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *neactivare* 2005 (din *ne-* + *amânare*)

neamendábil, -ă adj. **1.** –Care nu poate fi îmbunătățit– „Opera științifică a lui Solomon Marcus are întindere și dimensiunile specifice marilor autori enciclopedici. S-a compus de la început din lucrări *neamendabile*, rotunde, perfecte." R.lit. 30 III 05 p. 7. **2.** –Căruia nu i se pot aduce reproșuri. Neimputabil– „A.G. nu este filolog (detaliu *neamendabil* în principiu, întrucât cunoaștem suficiente cazuri de scriitori remarcabili veniți din alte zone decât filologia)." Obs.cult. 9 III 06. „pierderea identității într-un univers populat cu avataruri care acționează, *neamendabil*, sub protecția anonimatului..." Z. dum. 28 III 08. **3.** –Care nu poate fi amendat, căruia nu i se poate aplica o amendă– „Băieții mai nervoși calcă pedala de accelerație cu nesimțirea, cu liniștea omului nesupravegheat, veșnic *neamendabil*." evz.ro 23 X 08 (din *ne-* + *amendabil*)

neamprostíe s.f. –Purtare și apucături de neam prost– „*Neamprostia* lor costă miliarde din banii publici" Ad. 10 IV 02 p. 1. „Rar atâta vulgaritate, *neamprostie* și agresivitate la un loc" Ad. 7 II 05 p. 1. „se scandaliza vizavi de incultura și *neamprostia* promovate zdravăn la teve." G. 31 III 09 p. 10; v. și 25 IX 09 p. 10, 12 X 09 p. 10 (din *neam prost* + *-ie*; cuv. creat, pare-se, de Cristian Tudor Popescu)

nechezól s.sing.tant. (lb. vorbită, fam.) –Surogat, înlocuitor al cafelei, numit astfel până în 1989 deoarece se zvonise că ar conține ghindă măcinată– „Numai oameni cu foarte mare dare de mână își mai puteau permite să consume cafea. Dar a fost găsită și de astă dată o soluție: în cafeaua măcinată a început să se introducă cicoare – pe atunci numai cicoare–, obținându-se un *nechezol* avant la lettre." Fl. 3 VIII 94 p. 16. „[Românii] se sculau relaxați și bine dispuși, își beau *nechezolul* și porneau vioi spre slujbă." Nat. 14 X 98 p. 1. „«Înainte», «acasă» [...] cafeaua putea fi numai incredul interogativă «cafea-cafea» sau ridicare din umeri a «*nechezol*»." Obs.cult. 19 I 06 p. 9; v. și Z. 29 VIII 96 p. 12, R.lit. 6 II 02 p. 3 (din *necheza* + *-ol*; Ciolan, *MC*)

neconfórm adj. –Necorespunzător, care nu corespunde standardelor– „Importurile din Republica Moldova – multe și *neconforme*" G. 9 XI 07 p. 23. „Laptele «*neconform*» poate fi procesat până în 2013" jurnalul.ro 7 XI 11 (din *ne-* + *conform*; DexX)

necrópolă s.f. v. *biserică-necropolă*

nedemocrátic, -ă adj. –Care nu este democratic– „Constituția modificată «original și *nedemocratic*»" Z. 21 X 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În principiu, orice secret oficial, de stat, militar, de afaceri etc. este *nedemocratic*..." J.nat. 24 V 05 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *ne-* + *democratic*; DexX)

nediseminăre s.f. || *nediseminare a armelor atomice / nucleare* –Nerăspândire– „Este necesară netezirea drumului printr-o serie de măsuri tranzitorii, parțiale, între care se află și mult controversata problemă a nerăspândirii armelor nucleare. Într-adevăr, problema unui tratat de *nediseminare* a armelor nucleare a ridicat în fața tuturor statelor posesoare sau nu de bombe atomice, o serie de probleme..." Sc. 27 VII 67 p. 4. „Tratat de *nediseminare* a armelor atomice." Emisiune TV 16 VIII 79. „Tratatele de *nediseminare* rămân valabile pentru cei care nu au destui bani pentru a le încălca." D. 25 VIII 05 (din *ne-* + *diseminare*; DEX, DN_3, DexX)

needucogén, -ă adj. –Care nu reușește să dea o educație bună– „Să simțim, nu numai să înțelegem ce înseamnă o familie *needucogenă*, de ce nu-i bine să lași copiii pe mâna unei familii *needucogene*." Cont. 22 VI 73 p. 5 //din *ne-* + *educogen*//

neetanșeitáte s.f. –Defectul de a nu fi etanș– „Specialiștii au realizat un nou aparat «Halodet 92» destinat detectării și localizării *neetanșeităților* la instalațiile care lucrează sub presiune sau în vid." R.l. 26 I 77 p. 5. „Unitatea 1 de la Centrala Nuclearoelectrică Cernavodă [...] va fi oprită pe o perioadă de șapte zile după ce s-a constatat, în urma unei inspecții o *neetanșeitate* la sistemul de instrumentație din circuitul primar..." realitatea.net 30 V 09 (din *ne-* + *etanșeitate*, după fr. *non* [*in*] *étanchéité*; DT; DEX-S, MDN, DexX)

neevréu s.m. –Care nu este evreu– „tineri evrei și *ne-evrei* veniți din circa 50 de țări au vizitat mai întâi expoziția din lagăr, dedicată crimelor asupra evreilor." G. 6 V 05 p. 10, cit. de Stăncioi-Scarlat. „mai există încă supraviețuitori și martori, atât evrei, cât și *ne-evrei*..." Cot. 12 XII 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „IQ-ul europenilor *ne-evrei* e 100..." jurnalul.ro 28 IV 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *ne-* + *evreu*)

nefericít adj. || *candidat nefericit* (pol.) –Candidat care a pierdut în lupta cu adversarul său politic– „[J. Chirac] a reușit să se prezinte drept candidatul schimbărilor în fața «imobilului» său prieten de 30 de ani, Eduard Balladur, *candidat nefericit* al acestui scrutin prezidențial." "22" 19 / 95 p. 16. „Lionel Jospin, *candidat nefericit* la ultimele alegeri." ziaruldeiasi.ro 14 VII 06 (trad. fr. *malheureux* "perdant"; Dimitrescu, *Dr.* 172)

negáție s.f. **1.** (înv.; folosit până în dec. 1989) –Hârtie oficială prin care unitatea la care fusese repartizat un abolvent de învățământ superior declara că nu are nevoie de serviciile lui– „Din păcate însă, acordul de principiu pentru schimbarea repartizării (*«negația»*, cum i se mai spune), ca și «oferta», de altfel, se pronunță uneori cu o surprinzătoare ușurință." Sc. 21 III 74 p. 4. „vizualizez scena în care stagiara intră în biroul secretarului de partid pe județ, decisă să facă orice compromis pentru a-i smulge «*negația*»..." R.lit. 16 / 96 p. 17; v. și Fl. 11 X 79 p. 15, Sc. 5 V 82 p. 5; v. și *conductor-arhitect* 1974. **2.** –Hârtie oficială prin care o instituție atestă că nu este îndrituită să acorde o aprobare etc.– „amărâtul care și-a cumpărat din Italia sau Germania o pompă pentru stropit grădina rămâne cu ea în vamă până când obține de la București așa numita *negație*: o dovadă de exceptare, în fond o hârtie care atestă faptul că nu ai nevoie de nici o hârtie de la ISCIR." Ad. 5 IV 02 p. 15 (formal din fr. *négation*; DexX – sensul 1)

negaționísm s.n. **1.** –Negarea holocaustului– „*Negaționismul* – o formă contemporană de antisemitism" "22" 21 / 00 p. 15. „Lucrarea prof. C. Iancu se înscrie în rândul acelor lucrări istorice care servesc adevărul și combat «*negaționismul*», această nouă formă de antisemitism." "22" 48 / 00 p. 13. „Există legi care condamnă *negaționismul* ca relansare a minciunii și îndreptățire a urii." Realit.evr. 284-5 / XI 07 p. 10. **2.** –Negarea crimelor comunismului– „«anumiți dascăli care formează tânăra generație practică o eufemizare și o negare, care vizează *negaționismul*», ceea ce poate fi extrem de periculos pentru o Europă mai mult sau mai puțin unită, căci, dacă evreii au mare grijă față de orice formă de punere sub semnul întrebării a Holocaustului, popoarele care au fost victimele totalitarismului comunist au aceeași datorie nobilă și vitală." "22" 6 IX 11. „Era vechiului *negaționism* propriu stângismului occidental [...] probabil că s-a încheiat. Sunt prea multe documente accesibile, prea multe mărturii teribile pentru a mai fi negate pur și simplu." "22" 4 X 11 (din fr. *négationnisme*; PR 1990)

negaționíst, -ă **1.** adj. –Care neagă holocaustul– „I.C. Drăgan, a cărui bibliografie nu se încadrează defel în categoria eufemistic numită *«negaționistă»*." R.lit. 25 VIII 99 p. 19. „Este foarte grăitor că în România un *negaționist* primitiv al Holocaustului și falsificator al istoriei ca Ion Coja [...] folosește într-o broșură negaționistă [...] un fragment substanțial din cartea lui Goma, *Basarabia* (cu sau fără permisiunea autorului)." Obs.cult. 15 VII 03 p. 8. **2.** s.m. –Persoană care neagă holocaustul– „Autorul revine în România [...] pentru a-i critica pe *negaționiști*." Realit.evr. 119 / 00 p. 4. „*Negaționiștii* avansează tot felul de teorii micșorând tragedia și numărul victimelor" "22" 50 / 00 p. 14. „*Negaționiștii* Holocaustului nu au învățat nimic din lecțiile istoriei." Cont. 18 I 01 p. 5 (din fr. *négationniste*; PR 1990)

negociábil, -ă adj. (Termen devenit foarte frecvent după dec. 1989) –Supus discuției– „Vând casă [...] preț 1–2 milioane, *negociabil*." R.l. 14 IX 92 p. 6. „Din punctul nostru de vedere două lucruri nu sunt *negociabile* în CDR: ideea opoziției unite și propriile opțiuni politice." R.l. 27 XI 92 p. 3; v. și 15 IX 92 p. 11; v. și *discutabil* 2007, *pub* 2010, *semicomandat* 2010 (din *negocia* + *-bil*; DN, DEX, NODEX, DexX)

negritúdine s.f. –Ansamblul valorilor proprii rasei negre– „scriitorul

martinichez Aimé Césaire, cel care împreună cu guyanezul Leon Gontran-Damas și senegalezul Leopold Sedar Senghor, a creat conceptul și curentul de idei al «*negritudinii*».“ R.lit. 26 III 81 p. 22. „[Sénghor] ține conferințe abordând diferite probleme africane, tema sa predilectă fiind analiza termenului «*negritudine*», folosit ca simbol al tradiției culturale africane.“ R.lit. 5 III 84 p. 22. „Leopold Sedar Sengor (sic!), poet, militant, observator al istoriei contemporane, printre altele, cel care a lansat conceptul de «*negritudine*», concept al demnității unei rase umane.“ Ad. 15 XII 04 p. 4; v. și R.lit. 5 VII 84 p. 22, SLAST 24 X 87 p. 12, Ad. 21 XII 01 p. 10 (din fr. *négritude*; cf. engl. *negritude*; PR, DMC 1933, BD 1965; DN_3, DexX)

négru, neágră 1. adj. în compuse care indică nuanțe de negru: || *negru-abanos* –De culoare negru intens, ca abanosul– „Aici se vor ridica hale pentru adăpostirea a 10000 de nurci, îndeosebi din varietățile topaz, *negru-abanos* și alb.“ R.l. 5 VIII 67 p. 1 (din *negru* + *abanos*); || *negru antracit* –De culoare negru intens, ca antracitul– „culori: *negru antracit*“ Reclamă Carrefour 2004 (din negru + *antracit*) || *negru-smoală* –De culoare negru intens, ca smoala– „unele haine erau *negre-smoală* la umeri, devenind un negru translucid pe măsură ce materialul ajungea la picior, sau un negru transparent între faldurile unei rochii.“ R.l. 13 IV 10 p. 13 (din *negru* + *smoală*). **2.** în construcții metonimice care indică apartenența la un corp (organizație etc.) ai cărui membri poartă veșminte negre || *cămăși negre* –Fasciști– „După scrutinul din Italia: *cămășile negre*, un rău mai mic decât cămășile roșii?“ Ad. 31 III 94 p. 5 (cit. de R. Zafiu) (după fr. *chemises noires*, it. *camicie nere*) || *uniforme negre* –Luptători din trupele speciale de intervenție ale poliției– „Din întuneric, între camioanele trase lângă restaurant, apare un pluton de «*uniforme negre*» învârtind bastoanele deasupra capetelor.“ Ad. 12 V 01 p. 12. **3.** (astron., fiz.) || *gaură neagră* v. *gaură*. **4.** || *magie neagră* v. *magie*. **5.** || *maree neagră* v. *maree*. **6.** || *comedie neagră* –Cu scene de groază– „*Comedie* un pic *neagră*, cu o distribuție trăsnet.“ Ad. 1 VI 01 p. 9. „această *comedie neagră*, dacă nu chiar farsă.“ Ad. 17 V 02 p. 8. **7.** || *lista neagră* –Lista indezirabililor– v. *pitbul* 1999. „cei trei lideri PPCD aflați «pe *lista neagră*» a autorităților comuniste de la Chișinău...“ Ad. 25 III 02 p. 12; v. și *ochiometru* 2009, *telefagie* 2009 (după engl. *black list*; Stoichițoiu Ichim, *A*). **8.** –Ilegal– „La Cluj s-au găsit 300 de filme «*negre*»“ Ad. 15 II 02 p. 1 (după fr. *noir*; Ciolan, *MC*; NODEX) || *economia neagră* „Umflarea puternică a *economiei negre* și gri“ Ad. 15 II 02 p. 1 || *piața neagră* v. *speculator* 1997. „Măsura are drept scop eliminarea *pieței negre* a combustibililor...“ Ad. 12 X 01 p. 1. „La anchetă, cei doi au recunoscut că achiziționaseră bunurile de la duty-free câteva zile la rând, pentru a le valorifica pe *piața neagră*.“ Ad. 7 VI 05 p. 9 (după engl. *black market*, fr. *marché noir*; Stoichițoiu Ichim, *A*. **9.** || *la negru* –Ilegal, fără a îndeplini cerințele legale– v. *xeroxa* 1982. „Riscul de a schimba valută *la negru*“ R.l. 21 IX 93 p. 16. „Serviciul Român de Informații preciza în 1996 că 40% din produsul intern brut este dat de economia subterană. Nimeni n-a asociat fenomenul respectiv cu munca *la negru* [...] Nici navigatorii nu sunt ocoliți de spectrul muncii *la negru* sau la gri prin contracte de colaborare sau convenții.“ Cap. 20 XI 97 p. 1. „Sancțiuni usturătoare pentru patronii care angajează persoane «*la negru*»“ R.l. 2 III 02 p. 1; v. și “22” 37 / 93 p. 5, Ad. 15 II 02 p. 1 (cf. fr. *au noir*; Ciolan, *MC*; DMC 1969, DFAP 172; DEX, DEX 98); v. și *angajator* 1997, *gri* (*muncă la gri*) 1997, *pedigriu* 2010, *punct* (*pe puncte*) 2008, *subteran* (*economie subterană*) 2010, *șmenui* 1993. **10.** s.m. –Persoană care execută, în numele alteia, în anonimat, operațiuni înalt calificate– „Publicului american i-a fost dat să poată arunca o privire indiscretă în culisele Casei Albe, ca urmare a demisiei unuia dintre «*negrii*» (autorii din umbră) care redactează textele cuvântărilor rostite de președintele Bush.“ Ad. 28 II 02 p. 13 (DEX 98). **11.** –Persoană care muncește la negru– „Necalificații care cară legal mărfuri cu spinarea s-au adunat în potere și s-au postat la intrările în port să gonească «*negrii*», pe cei care le strică slujbele acceptând să muncească fără contract.“ G. 25 V 06 p. 1

néică s.m. || *neica-nimeni* (fam.; peior.) –Persoană neînsemnată– „un *neica-nimeni* vulgar, necioplit și obraznic...“ Nat. 30 X 00 p. 16. „primarul – un *neica nimeni* pus pe căpătuială“ G. 2 XI 06 p. 32. „sistemul național de învățământ nu e taraba pe care să scoți tot felul de *neica-nimeni* la vânzare, ci un sistem în care, în general, valoarea dascălului este respectată.“ G. 27 IV 07 p. 24; v. și Vatra 12 / 00 p. 94, C.n. 29-30 / 01 p. 5, Ad. 9 VI 01 p. 7, R.lit. 18 VII 01 p. 2, “22” 51 / 01 p. 12, G. 13 XII 05 p. 3, 17 XI 08 p. 15 (din *neică* + *nimeni*)

neimpozitáre s.f. –Lipsa impozitării– „vor putea alege între amortizarea accelerată sau *neimpozitarea* profitului reinvestit...“ J.nat. 1 VI 04 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Plafonul de *neimpozitare* a pensiilor, menținut la nivelul actual de 1.000 de lei“ zf.ro 27 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *ne-* + *impozitare*)

neinițiát s.m., adj. –Care nu este inițiat– „Și aici *neinițiații* pot lua lecții de schi...“ J.nat. 6 dec 04 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „ține și înțelegerea dreptului constituțional ca o disciplina ezoterică, închisă celor *neinițiați*...“ “22” 6 IV 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *ne-* + *inițiat*; DexX)

neinvazív, -ă adj. (med.) –Care nu introduce în organism instrumente medicale sau nu disturbă țesuturile în procedura de diagnostic sau de tratament. Noninvaziv– „Marele avantaj al metodei este faptul de a fi total nenocivă și *neinvazivă* pentru bolnav. Aparatul este astfel construit încât doza de radiație este extrem de mică, fascicolul de raze X fiind orientat pe o suprafață de numai 8 mm grosime.“ R. l. 27 XII 82 p. 5. „au apelat la remodelare corporală, prin metode *neinvazive*...“ adevarul.ro 9 XI 09; v. și *invaziv* 2002 (din *ne-* + *invaziv*)

nejucătór s.m. v. *căpitan-nejucător*

nenorocós adj. || *candidat nenorocos* (pol.) –Candidat care a pierdut în lupta cu adversarul său politic– „Romancierul [Vargas Llosa a fost] *candidat nenorocos* la președinția țării sale.“ D. 144/ 95 p. 3. „senatorul John Kerry, *candidat nenorocos* la presedîția SUA“ Azi 24 VII 07 (trad. fr. *malheureux* “perdant”; DEX, DEX 98 – alte sensuri)

neocolonialísm s.n. –Nouă formă de colonialism care urmărește dominarea economiei unei țări independente– „Pozițiile-cheie pe care puterile occidentale și în special SUA le dețin în aparatul executiv al ONU au permis ca operațiunea ONU din Congo să se transforme într-un instrument de manevră al *neocolonialismului*.“ Cont. 18 X 62 p. 8. „Colonialism, *neo-colonialism*, euro-colonialism“ Cot. 28 IX 09; v. și Sc. 11 XI 79 p. 6 (din fr. *néocolonialisme*, engl. *neocolonialism*; DMC 1950; FC I 139; DP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

neocomunísm s.n. (pol.) –Nouă formă de comunism; termen frecvent utilizat după dec. 1989– „Zile și nopți de sărbătoare a libertății într-o zonă a Capitalei, zonă liberă de *(neo)comunism*. Din ce în ce mai multe persoane și personalități aspiră la demnitatea de golan.“ R.l. 3 V 90 p. 2. „o masă rotundă în care s-au dezbătut următoarele teme: *Neocomunismul* în Bulgaria și în țările central și est-europene, Serviciile secrete și *neocomunismul*, Dimensiunile schimbării în societățile neocomuniste.“ “22” 45 / 93 p. 10. „principalele lozinci [în Piața Universității] erau «Cine-a stat cinci ani la ruși nu poate gândi ca Bush!», «Nu vrem *neocomunism*!», «Ieri Ceaușescu, azi Iliescu!».“ 9am.ro 8 X 08; v. și “22” 28 / 90 p. 11, Ad. 6 V 90 p. 2, D. 98 / 94 p. 16, R.l. 2 VII 96 p. 6; v. și *criptocomunism* 1992 (din *neo-* + *comunism*; I. Preda în LR 11 / 92 p. 580; MDN, DexX, DEX 09)

neocomunist, -ă adj. –Propriu neocomunismului– v. *criptocomunist* 1993. „Victor Ponta ar trebui, acum, să modernizeze partidul și să-l facă european. Nu mai pornește însă de la un partid «*neocomunist*», cum i se spunea în anii ’90, ci de la unul «manelizat», cum a spus chiar Ion Iliescu.“ D. 25 II 10 (*din neo-* + *comunist*; MDN, DexX, DEX 09)

neogaullist, -ă adj. (pol.) –Care se conformează doctrinei politice a generalului De Gaulle după dispariția acestuia– „liderul Adunării pentru republică – grupare *neogaullistă*, de opoziție, din Franța – a cerut președintelui F. Mitterrand dizolvarea Adunării Naționale și organizarea de alegeri legislative anticipate...“ R.l. 24 VII 84 p. 6. „Chirac ar fi stabilit un pact secret [...] în numele partidului *neogaullist* RPR.“ Ev.z. 3 III 97 p. 4. „Un *neogaullist* și o socialistă se vor înfrunta în marea finală a alegerilor prezidențiale din 6 mai.“ Z.fin. 24 VII 07 [pron. *neogolíst*] (din fr. *néogaulliste*; DMC 1971; MDN)

neonatál, -ă adj. (med.) –Care se referă la noul născut– „Poate că ar fi bine să existe un centru de terapie intensivă *neonatală* pe lângă una din marile maternități...“ R.l. 14 III 84 p. 2. „continuă lupta împotriva tetanosului *neonatal*“ mami.ro 13 IV 10; v. și *neonatolog* 2007 (din fr. *néo-natal*; PR, DMC 1969; MDN, DexX)

neonatológ s.m. (med.) „toate afecțiunile pot fi tratate cu rezultate bune, chiar dacă starea copilului este incipient foarte gravă, având o echipă de medici bine pusă la punct, în a cărei componență sunt și *neonatologi* (pediatri pentru nou-născuți).“ R.l. 14 III 84 p. 2. „Scorul Apgar trebuie corelat cu evoluția ulterioară a copilului în perioada neonatală precoce (primele 6 zile de viață), iar în cazul unui scor mic este bine să consultați *neonatologul*.“ ziaruldeiasi.ro 21 IV 07 (cf. engl. *neonatologist*; 1960; MDN, DexX)

neonatologíe s.f. (med.) –Pediatria noilor născuți– „Fenomenul a format tema centrală a «Zilelor naționale de *neonatalogie*», care s-au desfășurat recent la Paris...“ Sc. 29 V 82 p. 5. „Dr. N.G.T., șeful secției de *neonatologie*, Spitalul «Dr. Cantacuzino»“ R.l. 21 III 84 p. 2. „Dr. Maria S., directorul Centrului Regional de *Neonatologie* din cadrul

Maternității «Cuza Vodă» Iași." ziaruldeiasi.ro 21 IV 07; v. și Ad. 19 VI 01 p. 9 (din fr. *néonatologie*; cf. engl. *neonatology* 1960, it. *neonatologia*; PR 1970, DPN 1983; DexX)

neonazíst, -ă s.m.f. (pol.) –Adept al nazismului, după căderea național-socialismului– „Au venit și ceilalți *neonaziști*, a ieșit cu cafteală mare." R.l. 15 I 93 p. 4. „străzile erau pline de suporteri, printre ei și *neonaziști* cu capetele rase, «skinheads», cum le spune." R.l. 16 I 93 p. 3. „Lider *neonazist* din Africa de Sud, ucis în bătaie" ziare.com 4 IV 10 (din *neonazism*, prin substituție de sufix; cf. it. *neonazista*; DN_3, DEX 98, DexX)

neonomenclaturíst, -ă adj., s.m.f. (pol.) –Nomenclaturist de după decembrie 1989– „*Neonomenklaturiștii* au avut o reacție promptă și s-au agățat temeinic de funcțiile, la toate nivelele, care li s-au oferit." R.lit. 18 VII 91 p. 2. „Da, e adevărat că Raportul... clientului *neonomenclaturist* Ioan Cârmazan a fost proiectat în toamna trecută la Gala sus-definită..." Obs.cult. 9 III 04 [scris și *neonomenklaturist*] (din *neo-* + *nomenclaturist*; MDN)

neopénis s.n. (med.) –Penis construit prin operație de schimbare de sex– „O a doua etapă a operației de schimbare de sex, de importanță majoră, a fost realizată în noaptea trecută, intervenția finalizându-se cu «atașarea *neopenisului* la zona receptoare»." gandul.info 1 VI 11. „Pacienta căreia i s-a implantat un *neopenis*, o femeie de 35 de ani din Capitală, se află acum sub supraveghere medicală..." adevarul.ro 2 VI 11 (din engl. *neopenis*)

neoplázic, -ă adj. (med.) –Canceros– v. *dublu-orb* 1978. „Ambele substanțe pot genera direct sau indirect boala *neoplazică*." Ev. 23 XII 09; v. și R.l. 27 VI 80 p. 5 (din fr. *néoplasique*; DZ; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

neoprén s. –Cauciuc sintetic termoplastic– v. *minibicicletă* 1985 s. „Se asigură ghid/instructor și tot echipamentul necesar pentru scufundare, respectiv *neopren* 7 mm – Soprassub, detentor – Genius 2 trepte și vestă compensare Soprassub." Ad. 2 VIII 06. „Majoritatea au fost salvatori profesioniști – salvamari și scafandri militari care au fost echipați corespunzător în costume de *neopren*." G. 7 I 09 p. 2. „N-am îmbrăcat costumul de *neopren*, crezând că voi putea învinge chiar dacă voi înota în textil [...] *Neoprenul* te ajută să plutești și nu mai ai nevoie să faci nici un efort să te ții la suprafață." R.l. 11 VIII 09 p. 15; v. și *canioning* 2010, *rafting* 2004 (din engl. *neoprene*, fr. *néoprène*; inițial marcă înregistrată a firmei americane DuPont; Dimitrescu, *Dr.* 180; PR 1959; DN_3, DexX)

neortodóx, -ă adj. –Atipic, care nu se conformează modelului general– „Îmi vine în minte un spectacol la fel de «*neortodox*» cu Trei surori, de prin 1987-88, al lui Aureliu Manea, la teatrul din Ploiești." Z. dum. 19 III 03. „o serie de măsuri radicale, *neortodoxe*, cu scopul de a împiedica actuala temperare a creșterii economice să se transforme în cea mai gravă criză din ultima jumătate de secol..." ziare.com 8 IV 08. „Un SF *neortodox*" D. 24 III 11 (după fr. *orthodoxe* în propoziții negative; R. Zafiu în R.lit. 34 / 99)

neototalitarísm s.n. (pol.) –Nouă formă de totalitarism, după decembrie 1989– „o nouă interdicție, o nouă formă de monolog, ca să nu spun *neototalitarism*." Dr. 20 II 90 p. 2. „*Neo-totalitarismul* de la Chișinău" Ev.z. 13 V 09 (din *neo-* + *totalitarism*)

neperformánt, -ă adj. –Care nu dă bune rezultate, care este incapabil de performanță– „Șeful RADET a fost amendat pentru management *neperformant*" evenimentul.ro 19 I 02. „Udrea: Miniștrii *neperformanți* ar trebui schimbați" ziare.com 8 VII 11 || *credit neperformant* –Eufemism pentru creditul care nu mai poate fi rambursat– „găurile negre ale *creditelor* bancare *neperformante*..." R.l. 11 IX 99 p. 1. „Cel mai mare *credit neperformant* al BCR este de aproximativ 30 de milioane de euro, sumă nesemnificativă pentru portofoliul de credite neperformante al băncii..." zf.ro 24 III 10 (după engl. *non-performing*; DexX)

neproteját adj. || *contact sexual / sex neprotejat* –Fără prezervativ– v. *seropozitiv* 1992. „Sexul *neprotejat*, principalul factor de deces" G. 28 X 09; v. și *cabinet de planificare familială* 1993 (cf. fr. *non protégé*; DexX)

nerambursáre s.f. –Neplată, nerestituire– „creditorii refuză să depună plângeri penale pentru că o condamnare ar atrage după sine și *nerambursarea* oricărei datorii." Ev.z. 16 XII 97 p. 3. „BNR: Riscul de *nerambursare* a creditului rămâne principala vulnerabilitate a sectorului bancar" mediafax.ro 12 IX 11 (din *ne-* + *rambursare*)

nerambursát, -ă adj. –Neplătit, nerestituit– „datoriile au rămas *nerambursate*." Ev.z. 16 XII 97 p. 3. „Imobil pierdut din cauza unui împrumut *nerambursat* la timp" ziare.com 12 XI 06 (din *ne-* + *rambursat*)

nereformábil, -ă adj. –Care nu poate fi reformat– „*Nereformabili*, intrați prea adânc în malaxorul ticăloșiei comuniste..." R.lit. 4 VII 01 p. 1. „Cel mai *nereformabil* partid este tocmai cel care și-a schimbat cel mai des și democratic conducătorii." ziaruldeiasi.ro 18 II 10 (din *ne-* + *reformabil*)

neregenerábil, -ă adj. –Care nu se regenerează– „S-a calculat că «aurul negru» reprezintă doar o proporție de 3 la sută din sursele *neregenerabile*." R.l. 6 VIII 82 p. 6. „[Uraniul] un combustibil *neregenerabil*." gandul.info 13 V 08 (după engl. *non-renewable*)

nes s.n. –Nescafe– „Prima grijă a lui Mihai la plecarea în concediu a fost să pună în rucsac *nesul* și zahărul.". „O suceveancă a încercat să fure *nes* Jacobs și brânză de burduf" Ev. 9 I 03. „Multe persoane susțin că *nesul* sau cafeaua solubilă este mai tare decât cafeaua măcinată." jurnalul.ro 15 X 07. „Sticla de suc, săpunul și cutia de *nes*: amintiri din comunism" G. 6 X 09; (diminutivat) „Bem un *nesuleț?*" (din *nes*[*café*]; cf. fr. *nes*; Ciolan, *MC*; PR 1976; DEX 98, MDN, DexX; cuvântul circulă din anii '60)

nescafé s.n. (alim.) –Cafea pulbere sau granule de tip instant și, prin metonimie, băutură preparată cu această pulbere– v. *operațional* 1974. „Împărțim căni Europa FM cu *Nescafe* șoferilor" desteptarea.europafm.ro 15 X 09; v. și *cafea-filtru* 1975, *cuvânt-valiză* 2007 [scris și *nes-café*] (marcă înregistrată, depusă în 1939, a firmei Nestlé; din fr. *nescafé*; Ciolan, *MC*; PR 1942; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

nesuléț s.n. v. *nes*

nesustenábil, -ă adj. **1.** –Care nu poate fi susținut la același nivel– „numărul pensionarilor a continuat să fie mai mare decât cel al salariaților, situație care este *nesustenabilă*..." R.l. 10 IX 99 p. 1. „criza de lichidități de pe piața internațională a permis BNR să majoreze dobânda-cheie, fără ca leul să sufere alte aprecieri *nesustenabile*..." Cot. 21 IV 08 p. 27. **2.** –Care nu poate fi susținut cu argumente– „Comasarea alegerilor europarlamentare cu referendumul este *nesustenabilă* de vreme ce are mai mult iz de campanie electorală ca strategia Cotroceniului." R.l. 26 X 06 (din *ne-* + *sustenabil*)

nesifonabilitáte s.f. –Calitatea de a nu se șifona– v. *cardat* 1974 (din *nesifonabil* + *-itate*; DN_3)

nesifonabilizáre s.f. –Calitatea de a nu se șifona– „Eforturile specialiștilor sunt îndreptate acum spre obținerea unei *nesifonabilizări*." Mag. 12 XI 66 p. 6 (din *nesifonabil*)

net s. –Internet– „Datorită *Netului*, Pământul a devenit o gigantică rețea, o agora universală unde cetățenii conectați din toată lumea schimbă informații și opinii, dialoghează în timp real asupra oricărui subiect." R.lit. 6 III 02 p. 29. „știrile pe *net* le vor depăși pe cele clasice..." G. 14 IX 07 p. 2. „legătura dintre teveu și *net* este foarte strânsă, cel puțin în cazul lui Năstase." Cot. 27 II 08 p. 32; v. și Ev.z., suplim. Ghidul TV 2 I 05 p. 36, G. 20 VII 06 p. 13 (din engl. *net*; R. Zafiu în R.lit. 38 / 01, 41 / 10; DexX)

netbook s.n. (cuv. engl.; inform.) –Laptop ușor folosit mai ales pentru conectarea la internet și citirea poștei electronice– „Atom este un cip mic low-power și este destinat laptopurilor ieftine, echipamente pe care Intel și alți producători le denumesc acum *netbook-uri*." R.l. 01 IV 08. „Atâta timp cât la același preț poți să-ți cumperi un *netbook* (n.r. prețul celui mai ieftin *netbook* e de aproximativ 800 de lei), nu cred că vor fi mulți care vor prefera un e-reader." adevarul.ro 2 II 10 [pron. *nétbuc*]

netransparént, -ă adj. (fig.) –Secret– „Contractul a fost acordat fără licitație publică, într-un mod *netransparent*..." J.nat. 23 V 05 p. 16, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Vizite în cadrul cărora domnul Băsescu a vrut să discute în mod – vai! – *netransparent* o nouă coaliție." Z. 28 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *ne-* + *transparent*)

netropicalizát, -ă adj. –Nesupus acțiunii de a deveni insensibil la un climat tropical– „Un Fiat 1300 *netropicalizat*." Sc. 30 VIII 66 p. 3 (din *ne-* + *tropicalizat*; DEX-S, DexX)

neuroangiografie s.f. (med.) –Angiografie efectuată în scopuri neurochirurgicale– v. *angiografie* 2005 //din *neuro-* + *angiografie*//

neurobiologíe s.f. (biol.) –Biologia sistemului nervos– „Hubel este profesor de *neurobiologie* la Harvard, iar Wiesel a devenit conducătorul acestei catedre după ce s-a specializat în oftalmologie și neuropsihologie..." R.l. 12 X 81 p. 6. „și-a luat masterul în *neurobiologie* și comportament la Facultatea de Biologie..." Cot. 30 IV 08 p. 15 (cf. fr. *neurobiologie*, engl. *neurobiology*; Rey 1913, PR 1913, BD 1971; DN_3, DexX)

neuroendocrín, -ă adj. (med.) –Privitor la relațiile dintre sistemul nervos și cel endocrin– v. *stimuloterapie* 1969. „Cauza paradontozei nu este cunoscută, se presupune că apare din cauza unui dezechilibru *neuroendocrin*, în prezența factorilor predispozanți și favorizanți (stre-

sul)." AS 13 V 02 (din *neuro-* + *endocrin*; cf. fr. *neuroendocrinien*; DFMB, DM; DEX-S, MDN, DexX)

neurolímfă s.f. (med.) –Lichid cefalorahidian– „Se pare că memoria este transmisă prin *neurolimfă*." Cont. 3 XI 78 p. 5 (din fr. *neurolymphe*; DM; DN_3, DEX-S, DexX)

neuroortopéd s.m. (med.) „Sunt ortoped și, în același timp, neurochirurg [...] Neuroortopedia [...] este, evident, o arată și numele ei, o «specialitate de graniță». Fiindcă ortopezii văd, îndeobște, doar structura osoasă a coloanei, iar neurochirurgii, la rândul lor, văd numai suferința măduvei spinării și a rădăcinilor nervoase. *Neuroortopedul* trebuie să cuprindă ambele aspecte." Cont. 14 IV 84 p. 6 (din *neuro*[chirurg] + *ortoped*)

neuroortopédic, -ă adj. (med.) „o specialitate rară pe plan mondial: chirurgia *neuroortopedică*." f.d. (din *neuroortopedie*)

neuroortopedíe s.f. (med.) –Disciplină de graniță care combină neurochirurgia și ortopedia– v. *neuroortoped* 1984 (din *neuro*[chirurgie] + *ortopedie*; MDN)

neuroprotéză s.f. (med.) –Microordinator care înlocuiește nervul optic– „Pentru cei 15 milioane de nevăzători din întreaga lume, *«neuroproteza»* este menită să aducă în sensul propriu al cuvântului o rază de lumină." Sc. 28 II 74 p. 8 //din *neuro-* + *proteză*; DexX//

neuropsihologíe s.f. (med.) –Disciplină care studiază fenomenele psihice în legătură cu fiziologia și patologia sistemului nervos central– v. *neurobiologie* 1981. „Spital de *neuropsihologie* transformat în hotel de lux" Z. 16 IX 08 (din fr. *neuropsychologie*; cf. engl. *neuropsychology*; PR 1951; DEX, DN_3, DexX)

neurotransmițátór s.n. (biol.) „La recenta întâlnire de la Nichat a gastroenterologilor francezi s-a semnalat ivirea unei noi speranțe în tratarea radicală a ulcerului prin elaborarea de către biochimiști a unui nou produs, cimetedina. Este vorba de o moleculă menită să «înșele» mecanismul secreției acide care lezează mucoasa stomacală, producând ulcerele. Ținând seama de faptul că secretarea de acid clorhidric este controlată de un *neurotransmițător* – histamina – specialiștii au pus la punct molecule analoge histaminei." Sc. 8 XI 77 p. 5. „Serotonina este un *neurotransmițător* al creierului, care este critic pentru dezvoltare, dar și pentru tratarea depresiei și a anxietăților." G. 15 II 08 (din *neuro-* + *transmițător*, după fr. *neurotransmetteur*, engl. *neurotransmitter*; BD 1971, DTN 1976)

neutríno s. (fiz.) –Particulă electric neutră foarte ușoară– „În Uniunea Sovietică, prinde viață un important proiect astronomic – o stație *neutrino*. Într-un tunel uriaș săpat în munte se va instala un puternic telescop neutrinomezonic, instalație unică în lume pentru înregistrarea particulelor *neutrino*." R.l. 5 II 77 p. 6. „particulele *neutrino*, emise de reacții nucleare. Acestea pot traversa Pământul fără opreliști cu viteza luminii." Mag. 10 XII 09 (din fr., it., engl. *neutrino*; DTP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

neutrinomezónic, -ă adj. –Care folosește particule electrice neutre și mezonice– v. *neutrino* 1977 (din *neutrino* + *mezonic*)

nevăzătór, -oáre s.m.f., adj. –Om lipsit de vedere, orb– „La căminul de *nevăzători* se învață." Sc. 13 I 61 p. 2. „Profesorul de limbă română I.V. de la Grupul școlar de fete *nevăzătoare* din Arad, se gândea de mulți ani la o mașină la care să poată lucra și cei lipsiți de vedere." R.l. 7 III 79 p. 5. „136 de băcăuani sunt și șoferi, și *nevăzători*!" Ad. 5 VI 10; v. și R.l. 30 XI 79 p. 6, Sc. 26 IV 80 p. 6; v. și *diplomat* (*valiză diplomat*) 1982, *electroftalm* 1974, *microemițător* 2006, *neuroproteză* 1974 (din *ne-* + *văzător*; DEX 98, DexX)

nevé || *pe neve* (fam.) –Pe nevăzute– „La un hotel de 2 stele poți economisi cumpărând un loc prin agenție. Dezavantajul este că îl cumperi *«pe neve»*, iar surprizele neplăcute de la fața locului fac... toți banii." Ad. 4 IX 03 p. 9. „În București s-au depus 400 de plângeri la adresa băncilor, pentru comisioane *«pe neve»*" G. 26 VI 08 p. 7. „următorul «as» în materie de divertisment televizat: căsătoriile *«pe neve»*." G. 8 VI 09 p. 15; v. și R.l. 20 III 07 p. 27, G. 11 III 08 p. 9, R.l. 28 VIII 08 p. 5 (DexX, 123urban.ro, dictionarurban.ro; construcția este mult mai veche)

nevorbít 1. adj. –Care nu a mai vorbit de multă vreme– „Domnul Bucurenci, un foarte talentat moderator, n-a avut la dispoziție decât puțin peste o jumătate de oră pentru a-și conversa interlocutorii, așa că am rămas *nevorbit*." D. 2 VI 06. „«Dacă dl Preda este *nevorbit*, să o facă în timpul liber, fără haina de consilier prezidențial» a menționat secretarul executiv al PSD" Ev.z. 18 VIII 07 cit. de R. Zafiu în R.lit 9 / 08. „Fiind *«nevorbit»*, mimul [Mihai Mălaimare] a mulțumit câteva minute în sir, printre altii, unui vechi inamic, Ion Caramitru: «Caramitru și cu mine ne-am bătut pentru aceeași femeie. O blondă parșivă numită politică»." Cot. 15 IV 08. 2. –Care nu este vorbit în limba...– „Taxi / New York Taxi (2004) [...] e un remake după seria franceză a Taxi-urilor, făcut pentru americanii cărora le e prea greu să citească subtitluri, ori care, pur și simplu, cred că e prea extravagant să mergi la un film *nevorbit* în engleză." "22" 4 III 05. 3. –Mut– „Benny Hill este recunoscut pentru umorul *nevorbit*, pentru glumele făcute prin gesturi și semne..." G. 11 VIII 07. 4. (d. telefoane) –La care nu s-a vorbit. Nou, nefolosit– „Care este diferența la vânzare între un aparat *nevorbit* în cutie, sigilat și cu garanție și unul care are vorbite ceva ore?" forum.softpedia, cit. de R. Zafiu în R.lit. 9 / 08. 5. s. –Tăcere– „De atâta *nevorbit*, își simte fața înțepenită și bolândă; chiar și IBM-ul, cu conversațiile stereotipe de acolo, este de preferat acestei tăceri." Lettre internationale 43 / 02 (din *ne-* + *vorbit*)

newsletter s.n. (cuv. engl.; inform.) –Raport periodic (trimis, de regulă, prin e-mail)– „în concurs au rămas 222 de lucrări digitale: site-uri web [...] și *newslettere*." J.nat. 24 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Interesul abonaților pentru *newslettere* este din ce în ce mai mare, iar ratele de clickthrough raportate la e-mailurile deschise au crescut..." G. 1 VII 08 p. 7. „fiecare tip de canal de comunicare: TV, radio, poster, *newsletter*..." zf.ro 6 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (engl. *newsletter*; DNAR 1998)

nezburát adj. –Care nu a zburat– „Puțini știu [că Dumitru Prunariu] a avut o dublură care a parcurs exact același program de antrenament și că abia cu câteva zile înainte de decolare fusese desemnat cel care avea să urce la bordul navetei spațiale Soiuz-40. Numele «cosmonautului *nezburat* al României» este D.D., ofițer de carieră, care a făcut față cu succes exigențelor selecției." Bănățeanul 15 V 06. „Aeromodel de antrenament sky trainer, nou, *nezburat*, asamblat după kit pentru a fi vândut. Anvergura aripilor 1, 55 m, motor magnum 7, 5 cmc, nerodat. conține telecomanda și servourile originale, așa cum au venit în kit." anunturipenet.ro 25 V 06. „Un porumbel de 2-3 ani *nezburat* este dezorientat la eliberare, se va pune prin copaci, nu va ține stolul și multe altele." porumbei.ro 14 III 08 (din *ne-* + *zburat*)

niawái s.m. (cuv. amerind.) „În cursul unei conferințe de presă ținută la Lima, el a prezentat fotografii și a dat explicații asupra modului de viață și obiceiurile *niawailor*, locuitorii unei regiuni neexplorate, unde se află șase triburi de indieni, descendenți ai unei civilizații vechi de 40 de secole." Sc. 28 VIII 77 p. 6

nichitastănescián, -ă adj. (lit.) –Specific poetului Nichita Stănescu– „Editoarea nu ascunde faptul că a grupat textele în funcție de câteva «momente principale ale înțelegerii și valorizării creației *nichitastănesciene*»." R.lit. 15 III 84 p. 9. „răspunsul adevărat la întrebarea din titlu e simplu, atât de simplu încât devine, nu neînțeles (cum sună un vers *nichitastănescian*), ci invizibil." R.lit. 30 I 09 (din numele poetului *Nichita Stănescu* + *-ian*)

nickname s.n. (cuv. engl.) –Pseudonim– „Câștigătorul concursului [...] este vizitatorul cu *nickname-ul* quetzalcoatl." Ad. 21 VII 03 p. 10. „La adăpostul *«nick name»*-urilor electronice, al pseudonimelor, interlocutorii de ocazie sunt feriți nu doar de indiscreția maselor, dar, parcă, și de intersectarea cu vreo idee." Ad. 9 XII 03 p. 4. „Toți între 14 și 18 ani, ascunși sub *nick-name-uri* haioase." Obs.cult. 1 I 04 (Stoichițoiu Ichim, *A*)

nihon jiu-jitsu s. v. *jiu-jitsu*

nímeni pron. neg. v. *neica-nimeni*

nínja s., adj. –Luptător din Japonia medievală, antrenat în artele marțiale și în arta de a acționa pe ascuns– „mai puteau fi văzuți flăcăii de la USPP împachetați în veste antiglonț [...] Au putut fi văzute și câteva «țestoase», temuții soldați *ninja*." R.l. 3 X 92 p. 1. „Prima lovitură de sabie *ninja* dată în centrul Capitalei între X și Y." Expr. Mag. 10 / 95 p. 2. „Preotul și dascălul, mascați ca doi *ninja*" ziaruldeiasi.ro 30 XII 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 27 / 07; v. și R.l. 17 VIII 93 p. 10, Ev.z. 3 XI 94 p. 2 (răspândit prin desenele animate în care apar broaștele țestoase Ninja; Dimitrescu, *Dr.2* 163; MDN, DexX, DEX 09)

nippón s. (cuv. jap.; sport) –KO la judo– v. *judo* 1980 (Dimitrescu, *Dr.2* 153; DEX – alt sens)

nisipoterapíe s.f. (med.) –Procedeu chinez antireumatismal care constă în culcarea bolnavilor cu o parte a corpului în nisip fierbinte– *„Nisipoterapia* este, de fapt, un proces fizioterapeutic bazat pe reacțiile întregului corp omenesc determinat de factori fizici. Această metodă are un efect benefic în tratarea reumatismului..." Mag. 13 X 84 p. 10 //din *nisip* + *terapie*//

nistreán, -ă adj. (pol.) –Care aparține teritoriului Transnistriei– „formațiuni înarmate ale fantomaticei republici *nistrene* au deschis focul asupra postului de poliție aflat pe podul de pe Nistru." R.l. 17 XII 91 p. 1. „Autoproclamata republică *nistreană*." R.l. 12 VIII 93 p. 9. „Referendum *nistrean*, în coasta manevrelor NATO" R.l. 16 IX 06; v. și R.l. 7 XII

91 p. 8, 14 III 92 p. 1, 28 III 92 p. 1 (din n.pr. *Nistru* + *-ean*; NODEX, DexX – alt sens, DEX 09)

nișă s.f. –Public țintă clar delimitat, piață reprezentată de acest public– „*Nișa* comenzilor mai mici" zf.ro 13 VII 01, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Ne adresăm unei *nișe*. Lucrăm pentru oamenii educați, rafinați, cu bun gust și cu bani." G. 10 IV 07 p. 17. „Renault-Nissan vrea să intre pe *nișa* automobilelor electrice" C.n. 13 V 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 22 / 08; v. și G. suplim. Banii 11 III 08 p. VII, 8 IV 08 p. VII || *de nișă* „Nu în ultimul rând trebuie spus că [...] nu e o carte adresată publicului larg, ci un volum *de nișă*." R.lit. 27 VII 07 p. 10. „Băncile universale aleargă după clienții *de nișă*" G. 8 IV 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 22 / 08. „Posturile *de «nișă»* Realitatea TV și Antena 3 au continuat la rândul lor transmisiunile exhaustive..." G. 27 VIII 09 p. 3; v. și R.l. 10 II 07 p. 9, 24 IV 07 p. 23, G. 25 IV 07 p. 26, 14 II 08 p. 12, Cot. 29 VIII 08 p. 25 (după engl. *niche*; DCMM; DexX)

nivél s.n. (constr.) –Etaj– „Blocul în care locuiește Vlad are zece *nivele*". „în patru din cele șase nivele au fost amenajate spații pentru birouri..." Ad. 14 VII 10 (din fr. *niveau*; DMN 1965; DEX, MDN, DexX) || *nivel-record* –Nivel foarte înalt– „Londra: prețul aurului la un *nivel-record*." I.B. 28 I 72 p. 4. „Inflația tinde spre *niveluri-record*." Sc. 31 VII 74 p. 6. „Acțiunile Google au depășit *nivelul record* de 600 de dolari pe unitate" G. 10 X 07 p. 21; v. și I.B. 8 VI 74 p. 8, R.l. 31 VIII 79 p. 6, Sc. 21 III 87 p. 6 (din *nivel* + *record*, după fr. *niveau-record*; DMN 1969; DexX)

nivométric, -ă adj. –Referitor la măsurarea nivelului apelor– v. *eșantionaj* 1977 (din *nivometru* + *-ic*; DEX 98, DexX)

nô s. (cuv. jap.; spect.) „piesele lui (multe dintre ele, compuse în stilul tradițional al teatrului *nô*)." Cont. 11 V 79 p. 11. „trei piese *Nô* de scriitori anonimi japonezi." R.lit. 16 II 84 p. 16. „Și structurile japoneze, cu care avem parteneriate, sunt în criză, dar asta nu înseamnă că nu-l putem aduce pe cel mai bun artist de teatru *No*." jurnalul.ro 14 V 09; v. și Săpt. 18 VI 82 p. 4, R.lit. 22 VII 82 p. 24, Sc. 24 XII 82 p. 4, Pr.R.TV 26 III 83, R.lit. 4 VIII 83 p. 4, 9 II 84 p. 22, "22" 15 / 00 p. 10; v. și *bunraku* 1981, *kabuki* 1984 (cf. fr. *nô*; Dimitrescu, *Dr.2* 149, 156; PR – sf. sec. XIX; MDN)

nobeleát, nobeliát, nobelizat, -ă adj. –Încununat cu premiul Nobel– „Îndreptându-ne spre redacția ziarului al-Ahram, unde urma să-l cunoaștem pe viitorul *nobeliat* – dar ciudat, din redacția inundată de soare mai degrabă mi-l amintesc pe Tawfiq al-Hakim, cu părul alb, cu o figură de înțelept, scoțând un sandviș din servietă, căci era tocmai ora aftar-ului – purtam sub braț multe din romanele mahfuziene..." SLAST 24 XII 88 p. 12. „mă amuză chiar plăcerea (perversă, cum altfel?) de a-l citi pe ilizibilul *nobeleat* Le Clézio." R.lit. 27 III 09 p. 4. „Albania nu a avut încă nici un scriitor *nobelizat*..." AS 9 IV 07 p. 17 (din n.pr. *Nobel*)

no frost sint. s. (cuv. engl.) –Tip perfecționat de frigider cu un sistem intern de îndepărtare periodică a gheții– „Combine frigorifice 260-440 l «*no frost*»." R.l. 1 VI 93 p. 10. „La frigiderele cu răcire «*No frost*» (fără gheață), răcirea celor două compartimente se face cu aer rece uscat, evitându-se astfel formarea gheții." G. 14 V 07 p. 23; v. și Ad. 3 VIII 01 p. 2, R.l. 6 V 04 p. 9

no man's land sint. s. (cuv. engl.) –Teritoriu al nimănui– „România, un *no man's land* guvernat de corupți" Ad. 14 IX 02 p. 3, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 108. „ceea ce șochează – dincolo de exotismul amplăsarii poveștii, într-o Japonie medievală a samurailor (acest cuvânt nu apare în carte!), roninilor (nici acesta!) și seniorilor, lucru mai puțin întâlnit în romanele fantasy care preferă un *no man's land* european, anglo-saxon dacă se poate – este senzația de «carte japoneză», senzația că scrierea nu este o făcătură din care lipseste exact acel parfum pe care îl au cărțile scrise de autorii japonezi." zf.ro 21 VII 09 [pron. *nău-mens-lénd*] (sintagma este mai veche)

noctilucent, -ă adj. || *nor noctilucent* „Norii noctilucenți (care luminează noaptea) sunt un fel de enigmă, nimeni nu prea știe ce și cum cu ei. Prima dată au fost observați cu ocazia erupției vulcanului Krakatoa, în 1883. Pe atunci apăreau doar la latitudini mari, dar în prezent apar, tot mai des, și pe la 45 de grade, adică pe la noi. Ce e cu norii ăștia? Norii ăștia *noctilucenți* sunt vizibili mai ales la asfințit. Cum arată? Ca în poză: niște filamente de un albastru electric, plecând dinspre orizont. Sunt norii cei mai de sus din atmosferă, pe la 85 de kilometri de sol." Cat. 22 VI 07. „Compuși din cristale de gheață, norii troposferici strălucesc pe timp de noapte (numiți pentru aceasta și *noctilucent* sau NLC), continuând să reflecte o parte din radiația solară chiar și după ce solul este complet scufundat în întuneric." Lum. de duminică 24 VIII 08 (din engl. *noctilucent* (*cloud*); cf. fr. *noctiluque*, lat. *noctilucus*)

noctúrnă s.f. –Instalație de iluminat terenul de joc– „și-a construit ilegal un teren de tenis cu *nocturnă* pe terenul închiriat de la municipalitate pentru zarzavaturi..." Ad. 10 XII 03 p. 3. „Teren de sport cu *nocturnă* într-un sat arădean" R.l. 6 XII 11; v. și Ad. 9 XII 03 p. 1 (din [instalație de iluminat] *nocturnă*)

nombrilism s. „Noi, bucureștenii, suferim puțin de *nombrilism*. Nimeni nu mai e ca noi (și la bune, și la rele), pe toate le facem noi, pe toate le-am inventat noi." Obs.cult. 10 II 04 p. 23. „Pentru cine nu cunoaște limba franceză, o să menționez că termenul din titlu vine de la cuvântul franțuzesc «nombril» care desemnează găurica din mijlocul abdomenului: buricul. Deci, prin *nombrilism* se înțelege acea pornire care-i face pe unii semeni, denumiți și narcisiști să practice aproape în exclusivitate – dincolo de discuțiile despre unele teme la zi, precum cele din actualitatea politică în cazul unora, inedite sau recente colportări în cazul altora – un nesfârșit monolog raportat la propria persoană, propriul buric, cum s-ar zice." R.lit. 10 VIII 07 p. 20. „Retrocedările intelectuale ale proprietăților mentalului public duc la apariția unor blocuri regresive de text și imagine. Duc la paseism, *nombrilism*, defetism, la un scepticism lucrativ pentru cel care-l debitează..." R.lit. 16 V 08 p. 31 (din fr. *nombrilisme*)

nombrilíst, -ă adj. „Numai depășind această perspectivă pe care francezii o numesc *nombrilistă* (a te crede buricul pământului) se poate construi." R.lit. 47 / 93 p. 13. „Am abordat acest subiect și în urmă cu vreun an și jumătate. El a rămas, ca mai toate articolele vremii noastre *nombriliste*, fără nici un ecou." R.lit. 11 VII 08 p. 4; v. și Obs.cult. 31 VIII 06 p. 6, AS 18 IV 09 p. 25 (din fr. *nombriliste*)

nomenclatúră s.f. (pol.) –Clasa dominantă, prin funcțiile în partid, în Uniunea Sovietică; prin extensie, și în celelalte țări comuniste– „la încheierea lecturii îmi amintesc că nu i-am dat dreptate autorului, în a cărui pesimistă viziune *nomenclatura* urma să producă în liniște, netulburată de nimeni și de nimic, la infinit ca să zic așa, nomenclaturiști." R.lit. 3 V 90 p. 3. „*Nomenclatura* înseamnă nu numai marii oficiali care trăiau la București, ci mii de posturi aflate pe lista Comitetului Central." "22" 40 / 93 p. 4. „O altă categorie de privilegiați era formată din cei din mica *nomenclatură* locală, în care intrau atât activiștii de partid, cât și directorii fabricilor. Ei și familiile lor aveau prioritate în aprovizionare." "22" 23 XII 08; v. și Alianța civică 4 X 91 p. 4, "22" 30 XII 92 p. 6; v. și *bișnițar* 1991, *căpușard* 2007, *inocentá* 1990, *manageriza* 1990, *perestroichist* 1995, *totalitarism* 1990 [scris și *nomenklatură*] (din rus. *nomenklatura*, răspândit mai ales după traducerea în 1980 a cărții lui M.S. Voslensky, *Nomenklatura*; cf. fr., it. *nomenklatura*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3 – alte sensuri, MDN, DexX, DEX 09)

nomenclaturíst s.m., adj. (pol.) –Care aparține nomenclaturii– „Am combătut și vom combate [...] metodele *nomenclaturiste* de marginalizare a oamenilor, de înăbușire a destinelor pe bază de dosare nejudecate sau neexaminate public." R.l. 12 V 90 p. 3. „În ultima decadă a lunii mai, la Băile Herculane a fost prezent pentru câteva zile tov. Ilie Verdeț, președintele PSM. *Nomenclaturistul* de frunte nu a poposit întâmplător în Valea Cernei." R.l. 4 VI 93 p. 9. „Cum am lustrat un *nomenclaturist*" 9am.ro 16 VI 06; v. și R.lit. 30 VIII 90 p. 2, 18 VIII 91 p. 2, Cot. 18 III 92 p. 3, R.lit. 14 X 92 p. 14, Cot. 18 III 93 p. 2, R.l. 10 VI 93 p. 10, R.lit. 35 / 95 p. 16, R.l. 11 IX 99 p. 7; v. și *rezistent* 1992, *securist* 1993 [scris și *nomenklaturist*] (din *nomenclatură* + *-ist*; DEX 98, MDN, DexX) || *nomenclaturisto-securist* –Referitor la nomenclatură și la securiști– „Toate acestea se întâmplă [...] din cauza persistenței în instituțiile statului a vechilor structuri *nomenclaturisto-securiste*, pentru care legea nu contează." R.l. 5 II 04 p. 1. „Ne-am pricopsit cu eșalonul doi al încrengăturii *nomenclaturisto-securiste*, care, sub regimul iliescian, a menținut România într-o zonă gri a tuturor incertitudinilor..." R.l. 8 XII 05 p. 1 (din *nomeclaturist* + *securist*; Ciolan, *MC*)

nominalizá v.t. **1.** –A propune (pentru un premiu etc.)– „primarul Timișoarei a fost *nominalizat* [...] pentru a primi premiul pe 1992 al Fundației regale [...] din Danemarca." Tin.lib. 4 XII 92 p. 2. „Cei doi [au fost] *nominalizați* printre cei cinci la Premiul Europei." Lit. 32 / 93 p. 12. „și în acest an, misiunea de a *nominaliza* oamenii care intră în cursa pentru câștigarea premiilor s-a dovedit una grea." Gaz. de Maram. 27 XI 06; v. și Ev.z. 31 V 93 p. 8. **2.** (pol.) –A propune pentru un post, urmând ca persoana propusă să fie aprobată prin vot de Parlament– „Dacă Băsescu devine primar și Stolojan câștigă prezidențialele, atunci PD, conform protocolului, *va nominaliza* premierul." Ad. 5 I 04. „Băsescu l-ar putea *nominaliza* din nou pe Boc premier dacă va cădea actualul Guvern" Ad. 12 VI 10 (din fr. *nominaliser*; cf. engl. *nominate*; Dimitrescu, *Dr.* 169, 172; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX – sensul 1)

nominalizáre s.f. **1.** –Propunere (pentru un premiu etc.)– „O *nominalizare* la această festivitate e foarte importantă [...]" R.l. 13 I 93 p. 3. „După mai bine de 60 de ani, Academia revine la formula de 10 *nominalizări* pentru cel mai bun film." jurnalul.ro 26 VI 09; v. și D. 191 / 96 p. 4. **2.** (pol.) –Numire, desemnare– „*Nominalizarea* unui nou ministru al Apărării este blocată în pixul domnului Petre Roman." R.lit. 10 III 00 p. 1. „Anterior, președintele Traian Băsescu făcuse propria *nominalizare*, așa încât toate cele trei schimbări de mandat s-au realizat pe baza propunerilor venite din sfera președinției și a partidului de guvernământ." Ad. 22 VI 10 (din *nominaliza*; DN_3 – alte sensuri, DexX – sensul 1)

nomofobíe s.f. „Îngrijorătoare este dezvoltarea unei fobii bazate pe lipsa unui telefon. «*Nomofobia*» (no mobile phobia) este, după toate aparențele, cea mai «trendy« afecțiune planetară. Există suspiciuni că numeroși contemporani de-ai noștri sunt pur și simplu terifiați de ideea că ar putea rămâne, la un moment dat, fără conexiunile oferite de micutul aparat mobil." G. 1 IV 08 p. 15. „*Nomofobia*. «No mobile phobia», pe scurt *nomofobia*, înseamnă teama de a rămâne fără telefonul mobil și pare cea mai modernă afecțiune, spun cercetătorii britanici. Oamenii sunt pur și simplu terifiați de ideea că ar putea rămâne, la un moment dat, fără conexiunile oferite de celular." G. 17 VI 08 p. 16. „*Nomofobia* (frica de a uita telefonul acasă sau că ți se descarcă bateria)" R.l. 8 VII 09 (din engl. *nomophobia*)

nonautór s.m. –Autor lipsit total de calitățile cerute unui scriitor– „Recent, revista «Times» a publicat un articol foarte caustic cu privire la ceea ce ea denumește non-cărți, scrise de *non-autori*, pentru non-oameni." Cont. 16 IX 60 p. 6 //din *non* + *autor*, FC II 169, 170; DexX//

noncárte s.f. –Carte lipsită de orice substanță, de orice valoare artistică– v. *non-autor* 1960 //din *non* + *carte*; FC II 169, 170//

noncombát s. –Lipsă de combativitate– „Occidentul, bulversat economic de criza economiei americane, dezorientat valoric, paralizat de o ideologie a *non-combatului* răspândită de propriile elite și, astfel, nepregătit să facă față apariției, în exterior, a Califatului ca supraputere mondială..." "22" 30 VIII 05. „La Timișoara, patronul M.I. își acuză unii jucători de *noncombat*" R.l. 22 VIII 06 p. 1 (din *non* + *combat*; DexX)

noninvazív, -ă adj. (med.) **1.** –Care nu introduce în organism instrumente medicale sau nu disturbă țesuturile în procedura de diagnostic sau de tratament. Neinvaziv– „Prelevarea de probe biologice se va face prin metode *non-invazive*...." G. 24 VIII 07 p. 9. „Cea mai nouă tehnică *noninvazivă* pentru frumusețea tenului a fost lansată și pe piața românească. Aflată la granița dintre cosmetică și dermatologie, dermocosmetica procedurală (DCP) a fost adoptată deja în cele mai multe clinici de frumusețe din Europa." G. 24 VII 08 p. 8. „Este un proces simplu și *noninvaziv*. Cel care vrea să devină donator va fi testat inițial virusologic și i se fac teste de compatibilitate." Pro TV Mag 12 / 09 p. 17; v. și G. 18 III 09 p. 12. **2.** –Miniinvaziv– „Metoda prin care se efectuează această intervenție *nonivazivă* constă în introducerea unui dispozitiv prin gura pacientului..." G. 7 IV 09 p. 16 (din *non* + *invaziv*)

nonóm s.m. –Persoană lipsită de calități umane– v. și *nonautor* 1960. „Pe această pânză s-ar întâlni escrocii care distrug câțiva oameni, cu bestiile care distrug mii de oameni. Sunt *non-oameni* care populează filmul lui Weiss." Gaz.lit. 17 VII 61 p. 7 //din *non* + *om*; FC II 170//

nonprofít adj. –Care nu urmărește obținerea de profit– „un larg sector *nonprofit* [...] s-a dezvoltat în țările din Centrul și Estul Europei..." R.l. 13 VI 97 p. 3. „Fiecare cetățean care plătește impozitul pe venit trebuie să știe că poate decide ca 2% din valoarea acestuia să fie direcționat către sponsorizarea unei organizații *non-profit*, adică a unei biserici, asociații filantropice sau ONG." Ev.z. 9 V 08 p. 16 (din engl. *non profit*; DexX, DEX 09)

nonstóp adj. inv., s.n. –Fără întrerupere– „După 267 de zile cât a durat călătoria sa *non-stop* în jurul lumii [...] navigatorul solitar japonez K.H. a revenit recent în portul Osaka." R.lit. 13 V 74 p. 6. „Programul magazinului: 7–21, *non-stop*." R.l. 23 IX 75 p. 4. „Ceasurile aurite, păzite *non-stop*" Lib. 15 IV 10; v. și I.B. 12 I 76 p. 7; v. și *sex-magazin* 1977 (din engl., fr. *non-stop*; FC II 168, 170, 265, 276, 280, 291; DMC 1960; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

nonvaloáre s.f. **1.** –Lipsă de valoare– „O declarație de război contra kitsch-ului și a *non-valorii*" T.l. 5 X 00 p. 35. „Dictatura *nonvalorii*" revistanoinu.com 20 III 10. **2.** –Persoană lipsită de valoare– „Nu cred că la nivelul pepinierelor de *nonvalori* fudule de care am vorbit se mai poate face mare lucru." Ad. 14 XI 03 p. 8 (din *non* + *valoare*; DexX, DEX 09)

non-vintage adj. v. *vintage*

noradrenalínă s.f. (biol.) –Hormon asemănător adrenalinei, care se găsește în glanda suprarenală și în terminațiile nervilor simpatici– „Această variație de temperatură depinde de cantitatea de adrenalină și *noradrenalină* produsă de organism, cei doi hormoni intervenind pentru «răcirea» creierului dar fiind și cauza creșterii agresivității." R.l. 9 VIII 84 p. 6. „De *noradrenalină* depind dinamismul și capacitatea noastră de concentrare." Mag. 16 VI 04 (din fr. *noradrénaline*; DEX, DN_3, DexX)

normalián, -ă s.m.f. (înv.) –Fost elev al Școlii Normale Superioare franceze– „Cu N.N. Condeescu, A. Dupront va rămâne în strânsă legătură: *normalianul* «étranger» român servea în țara sa drept călăuză *normalianului* francez!" R.lit. 46 / 95 p. 14. „Eroul e un *normalian* strălucit, cu masterat și doctorand..." R.lit. 3 VIII 06 p. 29 (din fr. *normalien, -ienne*; PR 1850; DN_3 – alt sens)

notebook s.n. (IT; cuv. engl.) –Ordinator portabil, mai mic și mai subțire decât un laptop– „Sota Company [...] vă oferă toată gama de copiatoare, faxuri, imprimante, *notebook*-uri" R.l. 27 VIII 96 p. 16; v. și R.l. 10 IX 96 p. 16; v. și *netbook* 2008, *portabilitate* 2002 [pron. *nóutbuc*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

nou adj. || *mai nou* –De curând– „Va fi perioada în care scurtele din blană creată (ondulată, cum *mai nou* am aflat că i se spune) [...] vor putea fi purtate cu dezinvoltură [...]" Săpt. 19 X 84 p. 8. „Pictorul S.V. preferă, *mai nou*, penița." Ora 2 XI 93 p. 4. „Serialul și, *mai nou*, filmele au avut o influență majoră în modă, lansând, de-a lungul timpului, mai multe trenduri" ProTV Mag. 21 / 10 p. 14; v. și *biocarburant* 2007, *bioplast* 2005, *brebanian* 1984, *cardiomicită* 2007, *cederizare* 2010, *chick lit* 2007, *consolă* (sensul 6) 2007, *e-commerce* 2001, *egoficțiune* 2009, *futsal* 2004, *messenger* 2006, *poem-roman* 2006, 2010, *procesomanie* 1982, *romglez* 2008, *șaizecist* 2005, *tiermondist* 2002, *traseism* (sensul 5) 2004, *zvonistic* 2006 (din *mai* + *nou*; DexX)

nouăzecíst, -ă adj., s.m. (lit.) –Scriitor din generația '90– „Cert este că *nouăzeciștii* [sunt] mulți cât să-i numeri pe degete." R.lit. 19 I 93 p. 9. „Mihail Gălățanu are, pe lângă capacitatea de a șoca lingvistic, darul de a ne surprinde imagistic. Prima îndemnare e comună «*nouăzeciștilor*» și «milenariștilor»..." R.lit. 13 VII 05 p. 11; v. și *șaizecist* 2005 (din *nouăzeci* + *-ist*)

nucleotíd s.n. (biol.) „Una dintre marile descoperiri ale biologiei contemporane o constituie faptul că genele, care asigură legătura genetică dintre generații, sunt constituite din acizi nucleici, substanțe chimice macromoleculare alcătuite din unități mai mici, denumite *nucleotide*, al căror număr de secvență variază de la o serie la alta." Sc. 4 X 78 p. 4. „După cum se știe, în compoziția unei gene intră patru substanțe – *nucleotidele* – care pot fi asemănate cu patru litere ale alfabetului." Sc. 28 I 81 p. 5. „mii de mici mutații genetice – cunoscute drept polimorfismele unui singur *nucleotid* (SNP) – acționează crescând riscul dezvoltării bolii." Ev. 26 IX 09 (din fr. *nucléotide*, engl. *nucleotide*; L, WT, DFMB; DC, DM; MDN; DEX 09 – *nucleotid*)

nufár s. –Produs pentru curățat obiectele sanitare din faianță– v. *detartrant* 1978 //din *nufăr*//

númăr s.n. || *număr-record* –Număr foarte mare– „Inteligența lui tactică și, mai ales, o știință a plasamentului, îl prezentau într-un *număr-record* de poziții de marcare." Sp. 11 II 74 p. 3. „50 – *numărul-record* de ore consecutive în care un cameraman a rezistat fără să doarmă și filmând..." G. 16 III 10 p. 14. „*Număr-record* de contestații [la bacalaureat]" Ad. 17 VII 10 p. 5; v. și I.B. 24 X 75 p. 4, R.l. 7 II 77 p. 5, 24 VII 06 p. 21, 14 X 06 p. 18, G. 24 VIII 07 p. 2, 22 X 07 p. 12, 29 I 08 p. 24, Cot. 25 IV 08 p. 30, J.nat. 22 VIII 08 (din *număr* + *record*, după fr. *nombre-record*; DMN 1968; DexX)

number one sint. s. (cuv. engl.) –Primul, numărul unu– „Paco Rabanne revine sau, mai corect spus, se impune din nou (el, pe acolo, printre mode și modele a fost mai tot timpul) ca *number one* al modei primăverii și verii." Săpt. 19 II 82 p. 8. „Kiss FM rămâne *Number One*!" G. 31 V 05 p. 20. „Cel mai nou *number one* în top" J.nat. 27 VIII 05 p. 24, cit. de Stoichițoiu Ichim p. 44 [pron. *nambăr oán*] (sintagma e mult mai veche)

numéric, -ă adj. –Digital– „romanul *Inimi încrucișate*, apărut concomitent la Ed. Flammarion, pe hârtie, și în variantă *numerică*..." R.lit. 20 XII 00 p. 47. „președintele Barack Obama a declarat infrastructura *numerică* a țării «un activ strategic național» și l-a însărcinat pe Howard Schmidt, fost angajat la Microsoft, să coordoneze operațiunile privind securitatea cibernetică." adevarul.ro 4 IX 10 (din fr. *numérique*; DexX)

nunceág s.n. –Armă folosită în artele marțiale formată din două bețe scurte unite printr-un lanț ori o coardă– „Poliția a notat că printre bunurile găsite în subteran [în canale] se aflau și două arme de luptă de tip «*nun-chak*»." Ad. 21 X 02 p. 3. „Obținuse centura neagră în Kaun Ki

Do, era vicecampion național la *nunceag* și proaspăt absolvent al «Școlii de Cascadori».“ G. 11 II 08 p. 7. „Bastoane, tonfe, *nunceaguri* – acestea sunt doar câteva dintre armele pe care veți învăța să le folosiți dacă veți urma cursul de kobudo. Diferit de karate, kobudo este un sistem de tehnici de luptă, în care pot fi folosite și armele, dincolo de lupta cu mâinile libere. În limba japoneză, «ko» înseamnă vechi și «budo» înseamnă arte marțiale vechi. Așadar, kobudo este numele pentru artele marțiale vechi tradiționale [...] Veți învăța să luptați cu «*nunchaku*» – armă compusă din două bastoane mici, unite între ele printr-un lanț; «tonfa» – tot un fel de baston, cu un mâner care este ținut cu mâna de către luptător; «bo» – un baston lung, din lemn; «kama» – armă cu mâner din lemn și tăiș din metal; «shinai» – sabie din bambus; «tanto» – cuțit din lemn.“ G. suplim. Școala 2 IV 08 p. VIII (din jap. *nunchaku*, prin engl.)

NUP s.n. –Neurmărire penală– „Dincolo de executarea de către magistrați a unor comenzi politice, există însă și reversul medaliei, respectiv situații în care aceștia pronunță soluții de *NUP* sau SUP, fără a efectua nici un fel de cercetări și ignorând îndrumările pur tehnice date de procurorul ierarhic.“ Ad. 9 V 02 p. 8. „Procurori mureșeni și harghiteni luați la bani mărunți pentru *NUP-urile* date unor învinuiți“ Ad. 30 IX 04 p. 12. „D.L. Maior a fost, în acea perioadă, protagonistul mai multor dosare penale pentru scandaluri și agresiuni cu mână armată, toate închise însă cu *NUP* (neînceperea urmăririi penale)...“ G. 29 XII 06 p. 5

nursing s. (cuv. engl.) –Asistență medicală– „Școala de *nursing* Colentina scoate pentru concurs 27 locuri pentru asistent medical generalist.“ R.l. 16 IX 92 p. 6. „Asociația de *nursing* din România“ R.l. 31 XII 96 p. 13. „am depășit cu mult țările vest-europene în materie de pregătire a asistenților medicali generaliști (*nursing*).“ Ad. 30 VI 03; v. și Antena 1 19 VII 97 [pron. *nărsing*] (MDN, DexX, DEX 09)

nutriționíst, -ă s.m.f. –Specialist(ă) în problemele de nutriție– „Iată ce spune nutriționistul cit. despre tratarea pietrelor la fiere și rinichi și a insomniilor.“ Fl. 8 II 85 p. 2. „Anunțând de curând moartea *nutriționistului* american G.H., ziarul Los Angeles Times a publicat câteva date biografice ale celui pe care cronicarul îl numește «un avocat al alimentației sănătoase».“ R.l. 23 II 85 p. 6. „Pentru a evita acumularea de kilograme, ar fi bine să țineți cont de rezultatele celui mai recent studiu în domeniu, realizat de *nutriționiștii* britanici“ Gaz. de Sud 31 I 08; v. și Ad. 6 IX 03 p. 8, 29 XI 03 p. 7, G. 1 VIII 06 p. 6 (din fr. *nutritionniste*; PR, DMC 1958; MDN, DexX, DEX 09)

nuvelétă s.f. (lit.) –Nuvelă foarte scurtă– „Miller a obținut premiul Hugo în 1995 pentru *nuveleta* «The Darfsteller» (Intrusul din stele)“ R.l. 23 I 97 p. 20. „o cantitate impresionantă de romane și *nuvelete* și sloganuri.“ revistanoinu 17 V 09 (din it. *novelletta*, după *nuvelă*; Dimitrescu, *Dr.2* 133; DN_3, DEX, NODEX, DexX)

O

oálă s.f. || *oală-minune* **1.** (gosp.) –Oală sub presiune– „Printre ustensilele moderne cu care tehnica a înzestrat căminele noastre se află și oala de fiert sub presiune. Un veritabil «vas-minune», care reduce considerabil durata preparării mâncărurilor [...] Altminteri, *«oala-minune»* își pierde atribuțiile moderne, devenind oală banală ca toate oalele." Sc. 7 IV 78 p. 2. „vrem să pricepem și noi de unde se apucă toarta acestei *oale minune* uitată pe foc, poreclită societate civilă și care țiuie mai mult să se afle în treabă." G. 1 VI 05. **2.** „Soluția găsită de adjudeni pentru încălzirea locuințelor pe timp de iarnă este reprezentată de așa-zisa *«oală minune»*, un recipient metalic plin cu apă, amplasat pe ochiul de la aragaz și care trimite apă fierbinte în calorifere prin intermediul unei pompe acționate electric." ziaruldeiasi.ro 13 XI 03 (din *oală* + *minune*, sensul 1 după germ. *Wundertopf*; DEX 98, DexX)

oáspete s.m. v. *profesor-oaspete*

oáu interj. v. *wow*

ob s.n. –Tampon absorbant– „Scrie și pe prospect că sunt femei care mor doar de la purtatul *ob-ului* și este adevărat pentru că *ob-ul* antrenează microbii de perineu, care sunt microbi de anus, de urină, de piele și îi bagă în vagin, iar în vagin avem altfel de microbi [...] care se înmulțesc având sânge menstrual și suportul dat de *ob*..." G. 12 VIII 08 p. 8. „Farmacii deschise în miez de noapte... Doar pentru discuri demachiante și *o.b.-uri*!" curierulialomitean.ro 28 I 10. „Sunt în perioada aceea a lunii, nu-mi pun *OB-uri*!" cancan.ro 5 IV 11 (marcă înregistrată, abreviere a germ. *ohne Binde* "fără fașă")

obediénță s.f. (în francmasonerie) –Dependență, ascultare– „După 1989 au început să acționeze în România mai multe loji masonice, în special de *obedientă* italiană." R.l. 22 IX 93 p. 9. „francmasoneria de *obedientă* franceză..." memo.ro 29 X 05 (cf fr. *obédience*; DN_3, DEX, DEX 98, MDN – alte sensuri, DexX)

obiéct s.n. v. *carte-obiect, femeie-obiect*

obiectív s.n. || *obiectiv-cheie* „unul dintre *obiectivele-cheie* ale cadrului strategic al [...] Direcției de Tehnologia Informației din cadrul MCTI." R.l. 20 VIII 07 p. 1. „activarea oamenilor de știință oriunde în lume pentru a lucra pe datele de la LHC este un *obiectiv-cheie*, adunând cele mai strălucite minți împreună pentru a descifra misterele universului." ziare.com 14 XII 11 (din *obiectiv* + *cheie*)

oblomovísm s.n. –Apatie– v. *teleemisiune* 1972. „Ivan Alexandrovici Goncearov, unul dintre cei mai reprezentativi scriitori ai secolului al XIX-lea, a reușit să introducă prin romanul său, în literatură, conceptul de *oblomovism*, care descrie o stare fundamentală de lene, dezgust, nepăsare și inutilitate." realitatea.net 16 V 09 (din n.pr. *Oblomov*, eroul unui roman de I.A. Goncearov, + *-ism*; DN_3, DEX-S, DexX)

obscurizá v.t. –A face obscur, a întuneca– v. *subprodus* 1979. „Hermes poate revela, arăta, dar și ascunde sau *obscuriza*, pentru ca generațiile următoare să continue căutările." Obs.cult. 23 IV 02 (din *obscur* + *-iza*; cf. fr. *obscurcir*; DN_3, DEX 98, DexX)

obsedantíst, -ă adj. (lit.) –Care se referă la obsedantul deceniu– „Specializat, într-un fel, în acea proză *«obsedantistă»* al cărei filon e, cu toată evidența în ultima vreme, în diminuare [...]" R.lit. 14 III 85 p. 10. „Acesta era, de fapt, limbajul adevărat al străzii, pe care optzeciștii l-au adus în literatură și aceea era România reală, care se săturase și de realismul socialist, și de realismul *obsedantist*, și nu mai avea chef de ideologia oficială." Dil. 8 IV 10; v. și R.lit. 9 II 84 p. 20 (din *obsedant* + *-ist*)

obsesionál, -ă adj. –Care ține de obsesie, obsesiv– „Însăși noțiunea de talent se asociază în mintea noastră cu o doză de «misionarism», o stare *obsesională* a omului pentru a crea anumite valori." Sc. 21 V 69 p. 5. „Nevroza *obsesională* se manifestă prin idei, impulsuri și acțiuni obsedante." citynews.ro 29 II 08 (din fr. *obsessionnel*; PR 1952; DN_3, DEX-S, DexX)

obstaculá v.t. –A bloca, a împiedica– „Potrivit lui Remus Opriș deputatii țărăniști nu au *«obstaculat»* apariția Legii dezvoltării regionale." Nat. 9 VI 98 p. 13. „Era un miracol economic dezordonat, *obstacolat* însă de bariere protectioniste." R.l. 11 VII 98 p. 6. „Cuvântul scris și audiotelevizat poate *obstacula* libertatea de expresie." R.l. 29 VIII 05 [var. *obstacola*] (din *obstacol*; DexX)

obstrucționá v.t. –A face obstrucție la...– „premierul Consiliului de Stat al R.P. Chineze [...] a arătat că relațiile chino-americane vor cunoaște o dezvoltare constantă și susținută dacă liderii americani se vor abține de la acțiuni sau afirmații ce contravin principiilor conținute în cele trei comunicate semnate de China și S.U.A. sau care ar fi de natură să *obstrucționeze* reunificarea pașnică a Chinei..." Sc. 5 I 84 p. 6. „Cine *obstrucționează* dezbaterea televizată a Raportului Comisiei Apartamentul?" Expr. Mag. 25 / 95 p. 2. „În 1969, episcopul Iuliu Hossu este ridicat la rangul de cardinal in pectore, refuză să meargă la Roma, pentru a nu i se *obstrucționa* reîntoarcerea în România." "22" 9 III 04 p. 13 (din *obstrucție* + *-ona*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

obtenábil, -ă adj. –Care se poate obține– „prețul *obtenabil* la vânzarea unor pachete de acțiuni..." J.nat. 4 V 05 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat. „cererea mare ridicând prețul lor de achiziție, ceea ce erodează din randamentul *obtenabil*..." zf.ro 18 XII 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr. *obtenable*)

oceanológ s.m. || *oceanolog-biolog* –Oceanolog specialist în biologie– „Eroul filmului, *oceanolog-biolog*, întreprinde cercetări asupra comportamentului afectiv și social al delfinilor." R.l. 31 III 75 p. 2 (din *oceanolog* + *biolog*; DexX)

oceanonaút s.m. –Navigator care explorează străfundurile oceanelor– „Șase *oceanonauți* a căror vârstă medie era de 26 de ani au petrecut 22 zile la 100 metri adâncime." R.l. 19 X 66 p. 1 (din *ocean* + *-naut*; cf. engl. *oceanaute*, fr. *océanaute*; DMN 1964, BD 1967; MDN, DexX)

océlă s.f. (biol.) „S-a pus din nou în discuție ipoteza emisă de J.R. că pielea omului ar conține anumite dispozitive și structuri de ordin microscopic – *ocele* – care permit perceperea obiectelor exterioare fără intervenția retinei. Fiecare *ocelă* poate să formeze o imagine grosolană." Sc. 16 II 65 p. 4 [și *ocel*] (din fr. *ocelle*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN, DexX – s.m.)

óchi s.m. || *(cooperativa / întreprinderea) ochiul și timpanul* (fam.) –Serviciu de supraveghere și înregistrare– „E un tip dubios, cred că lucrează la *ochiul și timpanul*". „După cum se vede, puține categorii scăpau din programarea acțiunilor și de această instituție monstruoasă de tip *«ochiul și timpanul»*." jurnalul.ro 24 XI 08

ochiométric adv. –(Măsurat) din ochi– „Bucătarul nu cunoaște cuvântul rețetă: el procedează... *ochiometric*." R.l. 28 II 79 p. 2. „Traficul sufocant din România, controlat *ochiometric*" Ad. 13 IV 10 (din *ochiometru* + *-ic*; DexX)

ochiométru s.n. –Ochiul considerat ca instrument de apreciere a măsurii– „«Brazdometrul» e un cuvânt încă necunoscut și care, de fapt, nici nu are un înțeles bine definit. Așa au numit tractoriștii, mai mult în glumă, stinghia de lemn gradată cu care se măsoară adâncimea arăturii. Trebuia și un instrument de control. *«Ochiometrul»* te înșală, a spus directorul, trebuie să găsim altceva." Sc. 21 IX 60 p. 2. „În unele autobaze și unități de transport, verificarea autovehiculelor din dotare se mai face încă empiric, rudimentar, cu *«ochiometrul»*, fără aparatură și instalații de specialitate." Sc. 16 IV 75 p. 4. „printre clădirile trecute pe lista neagră – sau mai bine zis, pe lista cu bulină roșie – se află unele la care «expertizarea» s-a făcut «la *ochiometru*»." obiectivbr.ro 29 IV 09; v. și *restaurant-zahana* 1974 (din *ochi* + *-metru*; FC I 142)

octuplét s.m. –Fiecare din cele opt ființe născute deodată de aceeași mamă– „*Octupleți*. O femeie din Neapole [...] a născut joi opt gemeni – trei băieți și cinci fete [...] Medicii formulează rezerve serioase în ce privește șansele de supraviețuire ale *octupleților*." Sc. 17 VIII 79 p. 6. „O sarcină de *octupleți* (opt copii) este extrem de rară." Lib. 19 IX 00 p. 20. „Nadya Suleman (33 de ani), americanca mamă a 14 copii, care a născut *octupleți* recent..." Lib. 14 II 09 (din *octuplu* + *-et*; cf. engl. *octuplet*; CD; DEX-S, MDN, DexX)

octúplu s.m. –Fiecare din cele opt ființe născute deodată de aceeași mamă. Octuplet– „Ultimele trei supraviețuitoare ale nașterii de *octupli* de la Milano [...] se află în condiții staționare și s-au îngrășat foarte puțin." R.l. 29 VIII 79 p. 6. „Medicii de la spitalul Sao Paolo din Napoli au dat noi amănunte cu privire la starea ultimilor doi supraviețuitori din *octuplii* născuți la 16 august..." R.l. 25 IX 79 p. 6; v. și R.l. 17 VIII 79 p. 6., 5 IX 79 p. 6 (din fr. *octuple*; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 133; MDN, DexX)

ocupaționál, -ă adj. || *pensie ocupațională* „În loc de adevăratele

fonduri de pensii administrate privat, promise de ani de zile, vom avea fonduri... *ocupaționale* (un termen greu digerabil chiar și de un pensionar hârșâit în decorelări și recorelări)." Ad. 1 XI 02 p. 1. „Pensiile speciale vor fi înlocuite de așa-numitele *pensii ocupaționale*. Cei care aparțin unei anumite categorii profesionale vor putea avea și propriul sistem de pensii, paralel cu sistemul public. Dar, pentru a fi înscriși în acel sistem, vor fi obligați să contribuie, suplimentar față de contribuția la sistemul public." G 13 V 09 p. 3 || *terapie ocupațională* (med.) –Terapie care are în vedere o anumită ocupație pentru fiecare bolnav sau bătrân– „În timpul internării, bolnavii beneficiază și de o terapie *ocupațională*, diferențiată după aptitudinile fiecăruia și sub controlul unui personal calificat." Sc. 16 II 70 p. 2. „[Terapia] *ocupațională* este o cale de a avea o viață plină de satisfacții până la adânci bătrâneți; aceasta înseamnă ocupații care să dea fiecăruia sentimentul utilității, al unei împliniri." Sc. 30 XI 75 p. 2; v. și *ergoterapie* (din engl. *occupational*, fr. *occupationnel*; DMC 1964; CD; DEX-S, MDN, DexX)

odihníst, -ă adj. –Vilegiaturist, persoană care vine să se odihnească în concediu– „Ni se arată numeroșii «*odihniști*» care vin să-și petreacă vacanța într-o vastă vilă la munte, în plin sezon de sporturi de iarnă." R.lit. 17 V 73 p. 21 (din *odihnă* + [tur]*ist*)

odorológic, -ă adj. „Criminaliștii au creat expertiza *odorologică*: eșantioane de ser conținând mirosul caracteristic unei persoane pot fi conservate într-un recipient special timp de doi ani și pot servi la nevoie ca un fel de «amprentă» pe baza căreia un câine polițist să descopere pe cel în cauză." R.l. 19 IV 78 p. 6. „Centrul Chinologic «Dr. Aurel Greblea» din Sibiu are primul laborator de Expertiză *Odorologică* din țară. Expertizele făcute aici au valoare recunoscută de probă în fața instanței în cazuri de trafic cu substanțe interzise, cu droguri, explozibili sau tutun." sibiul.ro 22 IX 06 (din fr. *odorologique*; DTN 1976; DexX)

oengéu s.n. –Abreviere pentru organizație non-guvernamentală– „Dacă e vorba însă de o biserică, dacă ea se mai cheamă uriaș, ca un strigăt sub bolți, Catedrala Mântuirii Neamului, sare un *oenge* cu poalele-n cap." Ad. 23 III 04 p. 4. „S-a apucat serios de studiu și, acum trei ani, și-a făcut și *oenge*: Asociația Liga Națională și Internațională pentru Apărarea Drepturilor Omului." G. 13 II 06 p. 2. „funcționează de o sută de ori mai eficient decât orice *oengeu*..." G. 15 II 08 p. 12

oengíst, -ă s.m.f. „Doar susținerea evidentă a oficialilor europeni a făcut ca Monica Macovei să nu fie zburată din postul de ministru, de unde a enervat toată clasa politică cu «mofturile» de *oengistă* băgăcioasă..." D. 114 / 06 p. 4. „Nu cred că românii s-au mirat prea mult de colacul de salvare *oengist* aruncat unui legislator extrem de dornic să treacă sub tăcere trecutul prea puțin glorios al multora dintre membrii săi..." R.l. 9 XI 09 p. 8 (din *oengeu* + *-ist*)

oenológ s.m. v. *enolog*

ofertá v.t. –A face o ofertă– „Banca română *oferteză*" TVR1 30 I 98. „Steaua l-*a ofertat* pe Dorinel Munteanu" C.n. 19 XI 03. „Diaconescu, întrebat dacă *a fost ofertat* de Băsescu sau de Boc pentru Externe" mediafax.ro 24 II 10, cit. de R. Zafiu; v. și Cot. 01 VI 07, Mon. de Alba 22 VIII 07, Z. de Cluj 8 X 07, R.l. 23 VII 08 p. 7, G. 21 VIII 08 p. 1, Cot. 20 XI 08 p. 21 (din *ofertă*, după model it., germ.; E. Zafiu în R.lit. 9 / 08, 36 / 10, Zafiu, *O*; DN_3, DEX 98, DexX)

ofertánt, -ă adj. –Generos– „Mare păcat că o asemenea lucrare a încăput pe mâna unui om limitat intelectual, care și-a bătut joc de un subiect atât de *ofertant*." R.lit. 29 IX 99 p. 6. „Publicul este din ce în ce mai atras de cărțile care șochează, iar cuvintele licențioase nu mai sunt de mult un tabu. Editurile se adaptează, iar autorii tind să se îndrepte din ce în ce mai des spre acest segment de piață, unul din ce în ce mai *ofertant* și pentru scriitorii autohtoni." jurnalul.ro 25 X 07 (din *ofertă* + *-ant*; în dicționarele curente apare doar ca s.m.)

off 1. adv. (cuv. engl.; spect.) –(Voce) din afara scenei, a ecranului– „Remarcabilă scena în care Gino apelează la foruri superioare pentru a i se face dreptate și dialoghează desperat cu voci din *«off»*." Săpt. 19 X 73 p. 12. „Acest rol e îmbucătățit în momente când eroul își povestește în gând tot ce vede, aude și socoate, pentru ca brusc vocea *off* să se oprească și personajul să vorbească normal, ca toți ceilalți." R.lit. 20 XI 75 p. 17. „Scrisori deschise. Voci din *off*" Cultura 17 VIII 10; v. și R.l. 7 I 78 p. 2, Cont. 14 XII 79 p. 8 (abreviere din engl. *off screen*; cf. fr., it. *off*; PR 1944, DPN 1972; MDN, DexX, DEX 09). **2.** s. –Secțiunea rezervată participanților din afara unui festival, concurs etc.– „*Off-ul* independenților în festival" G. 3 XI 05 p. 13, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 44)

off-road 1. adj. (cuv. engl.; auto-moto) –Proiectat și construit pentru a rula pe teren accidentat– „Caracteristicile *off-road* impresionante ale noului Hummer [...] au fost prezentate ieri." Ad. 27 III 04 p. 1. „Jocul prezintă peste 15 mașini *offroad*, 24 de trasee pentru competiții cu 3 moduri de planșe: gheață, ploaie și deșert." G. 12 III 08 p. 8. „Băimărenii dornici de aventură sau amatori de senzații tari au posibilitatea să petreacă un weekend plin de emoții, participând la o cursă *off road*, făcând rafting sau zburând cu parapanta" Ad. 19 IX 09; v. și *sedan* 2004. **2.** s. –Competiție pe teren accidentat– „*Off-road-ul*, competiția șoferilor certați cu asfaltul, a început să se pună bine pe roți și în România." G. 23 VIII 05 p. 7. „Echipa de *off-road* ajunge la satele din munți înaintea civilizației." G. 2 IV 09 p. 1. „A patra etapă a Campionatului Național de *Off-Road* [...] începe mâine pe Muntele Băișorii din Cluj." ziuadecj.ro 26 VIII 10; v. și *bungee jumping* 2010, *enduro* 2011 [pron. *of-róud*) (Random House 1960-65; DNAR 1998; DEA; Stoichițoiu Ichim, *A*)

off-roader s.n. (cuv. engl.; auto) –Automobil de teren– „Hummer H2 e dotat cu un motor de 6.0 litri V8 [...] ceea ce conferă impresionantului *off-roader* caracteristici superioare de putere și performanță." Ad. 27 III 04 p. 1. „Audi a intrat [...] pe tărâmul *off-roaderelor* veritabile." Cot. 21 V 07 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *of-róuder*]

offshore (cuv. engl.) **1.** adj. (tehn.) –Referitor la instalațiile de foraj petrolier din largul mării– „Desigur vor mai trece câțiva ani până la punerea la punct a sistemului la nivelul oceanului planetar, dar vestea este deosebit de încurajatoare, prevederea valurilor fiind deosebit de importantă pentru activitatea de pescuit, traficul naval, extracțiile petroliere *off-shore* și în general pentru întreaga activitate maritimă." R.l. 22 II 65 p. 6. **2.** (ec.) –(Firmă) cu sediul stabilit în paradisuri fiscale pentru a profita de taxele mai scăzute sau de reglementările mai laxe de acolo– „băncile *off-shore* din Nauru..." R.l. 9 III 00 p. 5. „Declar pe propria răspundere că nu am nici un fel de afaceri sau firme *off-shore* cu Fahti Taher..." Z. 17 IV 04 p. 5. (substantivat) „Acest *off-shore* nu a alimentat contul de numerar înainte de cumpărare." G. 2 XI 05 p. 10, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 96. „Curtea de Conturi s-a încurcat în acte și *off-shore-uri*." R.l. 20 III 07 p. 7; v. și Ad. 16 V 05 p. 11, Ev.z. 20 III 07 p. 5, Ev.z. 6 X 07 p. 8 [pron. *ófșor*; scris și *off-shore*] (cf. fr. *off-shore*; DMC 1966, PR 1952; MDN, DexX)

oficiál s.m. –Personaj oficial, persoană cu o poziție înaltă și cu autoritate într-o instituție, organizație sau companie. Oficialitate– v. *arbitru* (*arbitru-judecător*) 1988. „În prezent, anglicanii (atât *oficialii* cât și enoriașii) [...] refuză să-i accepte o nouă căsătorie [prințului Charles al Marii Britanii, după divorțul de Diana]." Z. 29 VIII 96 p. 12. „*oficialii* companiei Bechtel" G. 4 VI 05 p. 1, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 88; v. și *crimă* (*crimă organizată*) 2011, *baseballist* 1997, *colet* (*colet-capcană*) 2010, *expectație* 2005, *industrie* (*industria estetică*) 2011, (*industria manufacturieră*) 2011, *mașină* (*mașină-capcană*) 2011, *minister* (*ministèr-cheie*) 2008, *nomenclatură* 1993, *oengist* 2006, *player* (*CD-player*) 2011, *portocaliu* (sensul 2) 2008, *shopping* 2009, *smartphone* 2004, *vizită* 2008, *Wii* 2006 (după engl. *official*, fr. *officiel*)

ofițér s.m. **1.** || *ofițer-pilot* –Pilot militar– „Un purtător de cuvânt militar american a declarat că un prim bilanț al exploziilor arată că 21 de *ofițeri-piloți* americani [...] au fost uciși." Sc. 17 VI 65 p. 4. „Candidează și reușește la Școala militară de ofițeri de aviație de la București, de unde, după absolvire, în calitate de *ofițer pilot*, este repartizat la Escadrila 13 informație și cercetare, de pe aerodromul de campanie Sântuhalm-Săulești." Gaz. de Sud 26 VII 08 (din *ofițer* + *pilot*; DexX). **2.** –Funcționar (civil)– || *ofițer de credite* –Funcționar al băncii care se ocupă de credite și de relațiile cu clienții care doresc să facă ori au focut deja un credit– „un *ofițer de credite* poate să-și lărgească aria în zona economică." ziare.com 11 XII 08. „*Ofițer credite* [...] Descriere job: promovează produsele băncii, analizează cererile de credit, stabilește și menține o relație bună cu clienții." G. 6 II 10 || *ofițer de cont* –Funcționar al băncii care se ocupă de operațiunile de cont ale clienților– „În calitate de *ofițer de cont*, ea a întocmit 80 de ordine de plată în fals..." Nat. 24 VIII 02 p. 2 || *ofițer de presă* –Purtător de cuvânt– „reprezentativa țării noastre este singura, dintre cele 32 de echipe prezente în Franța, al cărei *ofițer de presă* nu locuiește în același hotel cu jucătorii." Nat. 9 VI 98 p. 2 || *ofițer suport clienți* –Angajat al unei firme care se ocupă de relațiile cu clienții– „Poziția de *ofițer suport clienți* presupune marea majoritate de a lucra pentru companie ca și cum ar fi afacerea dumneavoastră. Cel care are acest post preia apelurile telefonice și le direcționează, răspunde reclamațiilor, oferă informații clienților." R.l. 13 VIII 09 p. 13; v. și *femeie-ofițer* (din engl. *officer*; S. Dumistrăcel în Lum. 10 II 10)

OK (americanism; colocv.) **1.** (adv.) –De acord!; (foarte) bine– „În sfârșit, totul este *OK*, teribila și delicata confruntare este încheiată." R.l. 27 XII 79 p. 15. „Totul ar fi fost *OK*." "22" 36 / 93 p. 2. „Pambuccian: «Nu e *ok* să te faci tot timpul de râs cu astfel de lucruri»" gandul.info 24 I 11; v. și *happy-end* 1971. **2.** (adj.) –Bun, acceptabil– „Un film *Ok*, optimist, cu un happy-end puțin forțat." "22" 12 IX 05 p. 18. „Jeanne

Balibar – o actriță franceză mai puțin cunoscută – face un rol foarte *OK* aici." "22" 839 / 06 p. 18. „Terasa este mai *ok*..." R.l. 23 V 09 p. 24. **3.** (s.n.) –Aprobare– „Bugetul are *OK-ul* F.M.I." Z. 4 III 00 p. 1. „Guvernul si-a dat *OK-ul* pentru comisia de dezvoltare turistică" wall-streeet 3 VI 10 [pron. *ochéi*] (din engl. americ. *OK*, abreviere din all correct, greșit ortografiat *o*[ll] *k*[orrect]; în fr. răspândit după 1939–45; Guția, *A.* 18–19, Al. Graur în SCL 3 / 69 p. 349, M. Gheorghiu în Luc. 14 II 81 p. 1, din *Old Kinderhook*; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; MDN, DexX, DEX 09)

olăreásă s.f. –Femeie care confecționează și vinde oale din lut– „La Cristian (Brașov) există o mică secție de olărit la care lucrează numai femei. Din mâinile a zece *olărese* ies frumoase vaze de flori pentru apartamente și balcoane, dar și ghivece pentru răsaduri." R.l. 9 III 84 p. 5. „dezvăluie *olăreasa* câte ceva din secretul meșteșugului." Ev. 1 IV 06 (din *olar* + *-easă*; DEX – doar s.m., DexX)

olăríță s.f. –Femeie care confecționează și vinde oale de lut– „De acum, fata de la roata olarului își «modelează» un stil propriu [...] Întrucât veți mai auzi de această *«olăriță»*, retineți-i numele: I.O." Sc. 24 III 77 p. 2. „Așa explică doamna E.V., *olăriță*, fiică de olar și soție de olar, cum e cu celebrul cocoș de Horezu..." D. 24 XI 05 (din *olar* + *-iță*; DEX, DEX 98 – alt sens, DexX)

old-boys s.m. pl. (cuv. engl.) –Veteran, fost sportiv retras datorită vârstei– „Ceea ce, gândindu-ne la tradiția motociclismului bucureștean (ieri evocată de cursa *old-boys* a unor M. și I.N., M.S., P.C.), comportă un subiect de scrioasă analiză." I.B. 31 V 76 p. 7. „Meci de *old-boys* pe stadionul Steaua" Ad. 9 VI 10 (Il. Constantinescu în LR 2 / 73 p. 111 – 1969; DN_3, MDN)

olé s.m. (cuv. ivrit) –Imigrant nou sosit în Israel– „Netipărit, *oleul* scriitor este un mut legat fedeleș." Ap. 1-2 / 95 p. 19 (din *ole* [hadaș])

oleodúc s.n. (tehn.) –Conductă de petrol– „Hotărât lucru, faimosul *oleoduc* transalaskan are ghinion [...] Un camion a lovit *oleoducul*, provocând fisuri și scurgeri de petrol." R.l. 21 VII 77 p. 6. „*Oleoducul* Beira-Umtali care va asigura transportul de țiței către Zimbabwe va intra curând în funcțiune." Sc. 9 II 82 p. 4. „Irak: Atentat la un *oleoduc*" ziare.com 6 V 09; v. și R.l. 18 VIII 77 p. 6, 4 VII 81 p. 6 [și *oleoduct*] (din fr. *oléoduc*; PR 1950; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 196, atestări din 1970; DN_3, MDN, DEX 09)

oligarhizá v.r. –A căpăta o structură de tip oligarhic– „Preda a acuzat partidul din care face parte că este pe punctul de a se *oligarhiza*, afirmând că oamenii cu bani au ajuns să facă regulile în partid..." ziare.com 25 I 10. „Cristian Preda: PD-L *s-a oligarhizat*. Eu sunt doar la baza partidului" ziare.com 15 XI 10 (din *oligarhic* + *-iza*)

oligarhizáre s.f. –Acțiunea de a se oligarhiza și rezultatul ei– „Președintele a avertizat, în cadrul discursului, asupra pericolului la adresa democrației provocat de grupurile de interese economice și financiare și a susținut că va rămâne adversarul oricărei tentative de *oligarhizare* a statului." ziare.com 22 XII 09. „Cristian Preda i-a reproșat deschis lui Emil Boc că «desemnarea lui Prigoană jr. drept candidat este semnul unei tendințe clare de *oligarhizare* a PDL»" R.l. 7 1 10 p. 5 (din *oligarhiza*)

oligoelemént s.n. (chim.) –Element chimic care intervine în cantități infime în metabolismul ființelor, dar e necesar dezvoltării lor– „Lăstarii în vârstă de un an pot furniza interesante indicii în ce privește poluarea solului și a vegetației cu *oligoelemente* minerale. La această concluzie a ajuns un grup de biologi, chimiști, agronomi și informaticieni din Cluj-Napoca și Baia-Mare." R.l. 15 VI 77 p. 5. „Magneziul, un *oligoelement* indispensabil organismului" Gorjeanul 1 X 09 (din fr. *oligoélément*; PR 1937; LTR, DZ, DT; DEX, DN_3, DexX)

oligominerál s.n. –Oligoelement mineral– v. *aterogeneză* 1982. „Izvoarele de ape minerale bicarbonatate de la Moneasa conțin calciu, magneziu, sodiu, *oligominerale*." Mon. Expres 22 V 07 //din *oligo-* + *mineral*; DexX//

Oltcit s.n. „Pe platforma industrială de est a Craiovei a avut loc vineri inaugurarea lucrărilor de construcție a întreprinderii societății mixte *«Oltcit»* de autoturisme de mic litraj, rod al colaborării româno-franceze." Sc. 18 VI 77 p. 5. „Autorii *«Oltcitului»*, oameni ai pasiunii..." Sc. 7 XI 82 p. 6. „V-ați gândit vreodată că pasiunea pentru un *Oltcit* poate să meargă atât de departe, încât, dintr-o simplă vechitură, un împătimit să-l transforme într-o mașină de raliu?" Lib. 10 XI 09; v. și Sc. 2 IV 78 p. 5, Pr.R.TV 26 II 79 p. 4; v. și *flux* (*în flux*) 1982, *postgaranție* 1985 [pron. *Ol(t)sít*] (abreviere din *Olt*[enia] + *Cit*[roën]; VRC 281)

om s.m. || *om-broască* **1.** (creatie ad-hoc) –Om cu aspect de broască– „Maryan pictează *oameni-broască*, cu tichie ca a măscăricilor și a nebunilor din evul mediu, cu clopoței." Cont. 19 X 62 p. 5. **2.** –Scafandru (militar)– „*Oamenii-broască* pot coborî în adâncuri pentru a studia sedimentele de pe fundul mării, pot executa prospecțiuni geologice, studii de inginerie și arheologie." Sc. 21 IX 75 p. 4. „au fost selecționate cinci obiective principale de lovit, din care trei la Tripoli (cazarma Bab Al Aziziyah – reședința colonelului Geddafi, baza navală Side Bilal – poligon de instruire a comandourilor palestiniene, așa-zișii *oameni broască* și sectorul militar al aeroportului din localitate)" Lumea militară 1 / 06; v. și Sc. 15 VI 80 p. 6 (din *om* + *broască*; sensul 2 după fr. *homme-grenouille*, engl. *frog man*, it. *uomo-rana*; L 1955; DT; sintagma s-a născut în anii celui de-al doilea război mondial; DexX) || *om-cheie* –Om foarte important– „Generalul David Petraeus, *omul-cheie* pe care a mizat George W. Bush, la începutul lui 2007, pentru redresarea situației din Irak..." G. 26 VI 08 p. 5. „*Om-cheie* în guvernul francez, E. Woerth..." R.l. 8 VII 10 p. 2; v. și G. 10 IV 08 p. 10 (din *om* + *cheie*) || *om de bine* –Om care s-au dat de partea puterii nou instaurate după decembrie 1989– „Dat fiind că mi-am îngăduit să le spun mai marilor zilei câteva lucruri neconvenabile, o mulțime de *oameni de bine* mi-au telefonat la toate orele din zi și din noapte să mă întrebe de ce nu-mi văd eu de treaba mea." "22" 11 II 93 p. 14. „Emanuel Valeriu ne-a delectat prin prezentarea numitului *«om de bine»* I.C. Drăgan." R.lit. 14 VII 93 p. 24. „În această țară plină de *«oameni de bine»*" jurnalul.ro 9 XII 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 5 / 07; v. și R.l. 30 VI 93 p. 1, 16 VII 93 p. 2 (Ciolan, *MC*; DEX 98, DexX, DLRM); v. și *implementa* 1994, *mininomenclaturist* 1990; *om de știință* v. *femeie-om de știință* || *om-macara* „Întrecerile halterofililor de la categoria semigrea au însemnat un veritabil triumf pentru N.C., *«omul-macara»*, cum este denumit de specialiști, care și-a impus calitățile tehnice și de voință încă de la primul stil..." R.l. 7 VIII 84 p. 5. „N.V., halterofilul care a stârnit senzație la Los Angeles [...] nu pare defel *«omul-macara»* despre care specialiștii au făcut să se vorbească atâta." R.l. 15 VIII 84 p. 5 (din *om* + *macara*) || *om-maimuță* –Om primitiv, care trăiește solitar în pădure– „Un *om-maimuță* în Spania zilelor noastre? Locuitorii satului Villen din regiunea Alicante au prins, la poalele munților Sierra del Aguila, o creatură dotată cu o putere musculară deosebită, înalt de 1,25 m. Nu vorbește, se hrănește cu ierburi și rădăcini de plante și doarme în pomi." R.l. 11 IV 72 p. 6. „Graficianul B.H. a fost calificat de o revistă franceză ca «al doilea tată al lui Tarzan». H. este cunoscut pentru pasiunea cu care s-a dedicat ani de zile ilustrării aventurilor trăite de *omul-maimuță*." R.l. 4 VI 74 p. 6. „Povestea popularului *om-maimuță* Tarzan, creată la începutul secolului XX de americanul Edgar Rice Burroughs, se va bucura de o nouă ecranizare." realitatea.net 10 VIII 10 (din *om* + *maimuță*) || *om-orchestră* **1.** –Om care cântă la mai multe instrumente– „Un *om-orchestră*: maracasse, chitară, saxofon, muzicuță, voce – M.G." R.l. 30 I 75 p. 4. „A devenit, în timp, un fel de *om-orchestră*. «Am fost nevoit să-nvăț nouă tipuri de instrumente singur, pentru că aveam nevoie, în orchestră, de vioară, acordeon, contrabas, trompetă, tobă, clarinet, fluier, cobză, nai.»" Lum. 12 VIII 09; v. și Sc. 29 I 80 p. 5, R.l. 20 I 81 p. 5, Ev.z. 20 III 07 p. 9; v. și *om-revistă* 1984. **2.** (fig.) –Om complex, cu preocupări diverse– „X se și lansase ca profesor de filozofie, pianist, ziarist, dramaturg, eseist și romancier. De la un asemenea *om-orchestră* ne-am fi așteptat la o simfonie de idei." Gaz.lit. 5 IV 61 p. 8 (din *om* + *orchestră*, după fr. *homme orchestre*; PR 1964; DexX) || *om-pasăre* **1.** –Ființă hibridă, om cu aripi– „În ce operă de Wolfgang Amadeus Mozart există un personaj *om-pasăre*?" Mag. 16 IV 08. **2.** –Om care încearcă să zboare cu aripi improvizate– „Clubul *oamenilor-pasăre* [...] Cu toate că numărul lor nu este mare, membrii acestui club sunt foarte activi și au luat parte la numeroase demonstrații de zboruri cu aripi improvizate." R.l. 3 I 74 p. 6. „*Omul-pasăre*. Francezul B.B. a creat ingeniosul dispozitiv din imagine, prevăzut cu un motor și cu pânze, care permite omului să zboare aidoma unei păsări, însă numai deasupra unei suprafețe plane, fără obstacole." Sc. 15 X 78 p. 5. „Deltaplanul te face *om-pasăre*, spune interlocutorul nostru, care a descoperit plăcerea de a zbura cu un asemenea aparat în 1979." agenda.ro 3 V 03; v. și R.l. 26 III 74 p. 6. **3.** –Zburător la circ– „Vom pătrunde sub cupola circului, în lumea acelor «nebuni sublimi», cum le spunea cu drag Chaplin, a *«oamenilor-păsări»*, cum i-a numit de-a lungul anilor circul – zburătorii." I.B. 10 IV 74 p. 3 (din *om* + *pasăre*; sensul 1 este vechi; DexX) || *om-păianjen* „Trecătorii care se aflau cu câteva zile în urmă în apropierea «Turnului» din Chicago – cea mai înaltă clădire din lume (443 m.) – au avut surpriza să vadă un alpinist care începuse escaladarea giganticului imobil. D.G., temerarul cățărător îmbrăcat în costumul *«omului păianjen»* din filmul cu același nume, a reușit să termine cu succes «premiera alpină», în ciuda faptului că serviciile de securitate ale zgârie-norului au încercat

să-l împiedice, deschizând câteva ferestre pentru a-l obliga să se oprească." R.l. 29 V 81 p. 6. „*Omul-Păianjen*, disputat în justiție. O firmă de publishing pe internet pretinde drepturi de coprorietate asupra unor personaje celebre precum Spider-Man." R.l. 20 III 07 p. 7. „Un militar chinez coboară în viteză pe o clădire, ca un «*om păianjen*»..." G. 7 VII 10 p. 7; v. și R.l. 18 XI 81 p. 6 (după engl. *Spider Man*) || *om-punte* „Artistul este, prin participarea sa la marile experiențe ale umanității, ca și prin mijloacele de comunicare și de expresie de care se slujește, *omul-punte*. Mijlocitor între trecut și prezent, între prezent și viitor, între trăirile individuale și experiența socială." Sc. 5 XII 73 p. 4. „În viața popoarelor [...] poeții sunt cu adevărat *oamenii-punte*, purtători de cuvânt, marii mijlocitori ai gândirii și simțirii, cei care prezintă chipul însuși, multiplu, al națiunii lor, în fața altor națiuni." R.l. 3 IV 77 p. 2. „Dan C. Mihăilescu vorbea, cred, la un moment dat, despre «*oameni-punte*» sau «pasarelă» între culturi, între discipline, între generații, între zone ale lumii." Conv.lit. XI 02 (din *om* + *punte*) || *om-reclamă* –Om care poartă reclame atât pe spate, cât și pe piept– „Om-sandviș. Strada aleargă înaintea *omului-sandviș*. Cu priviri obosite, el privește vitrinele înghețate [...] *Omul-reclamă* se grăbește." Gaz.lit. 16 II 61 p. 5. „Traversăm un teren de fotbal improvizat, ocolim câteva șanțuri pline cu apă, așteptăm, la o barieră, să treacă un tren care nu mai trece, și citim împreună ziarele cumpărate de la un *om-reclamă*." Suplim. de cult. 25 IV 09 //din *om* + *reclamă*// || *om-revistă* (rar) –Persoană dedicată trup și suflet revistei pe care o scoate– „Adevărat «*om-revistă*» (într-un sens înrudit cu acela al sintagmei «om-orchestră»), M.G. se identifică total cu acest «Adam» pe care-l editează cu atâta dăruire și cu atâta pricepere..." R.lit. 9 II 84 p. 21 (din *om* + *revistă*) || *om-sandviș* –Om care poartă reclame atât pe spate cât și pe piept– v. *om-reclamă* 1961. „*Oamenii-sandwich* ai unor sloganuri care vin totuși [...] dintr-o altă eră ideologică." "22" 13 / 95 p. 8. „*Oameni-sandviș* și muzică la primul marș cultural" J.nat. 1 IX 08; v. și Sc. 19 I 61 p. 3, R.l. 14 XII 78 p. 2, Săpt. 19 X 84 p. 2 [scris și *om-sandwich*] (după fr. *homme-sandwich*, engl. *sandwich-man*; FC I 46; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX) || *omu' și pomu'* (fam.) –Securitatea, puzderie de securiști– v. Ap. 8 / 95 p. 15 (de la împrejurarea că securiștii stăteau în dreptul câte unui arbore, pe traseul lui Ceaușescu)

ombilicoplastíe s.f. „*Ombilicoplastia*, consideră sociologii, reprezintă triumful noii culturi vestimentare pentru adolescente, care lasă mijlocul descoperit, imitând astfel exemplul lansat de Britney Spears." adevarul.ro 18 XII 02. „Operația de refacere a ombilicului se numește medical *ombilicoplastie*." G. 21 V 07 p. 14 (după engl. *umbilicoplasty*)

ombudsmán s.m. (cuv. suedez; jur.; termen introdus o dată cu dezbaterile pe marginea Constituției postdecembriste) –Persoană însărcinată să-i apere pe cetățeni de excesele de putere ale administrației publice– „Avocatul poporului. Este vorba, atât pentru parlamentari cât și pentru noi, de o noutate absolută, instituția fiind împrumutată – am dori să credem după o matură chibzuință – din Constituția Suediei, în care avocatului nostru i se spune *ombudsman*." R.l. 27 III 91. „În ultimele decenii, tot mai multe țări au introdus în sistemul juridic național o instituție «împrumutată» din practica parlamentară suedeză, instituția *Ombudsmanului*, care are ca rol soluționarea plângerilor ce i se adresează de către cetățenii care pretind că drepturile lor au fost încălcate de către funcționari sau autorități ale administrației publice." G. 8 I 07 p. 12; v. și Europeanul 14 XII 06 p. 12 (cf. engl. *ombudsman*; PR 1960, BD 1963; MDN, DexX, DEX 09)

omertà s.f. (cuv. it.) „unul dintre ei expunea regulile bandei într-un dialect sicilian pe care Fratianno nu-l cunoștea. El a înțeles totuși cuvântul «*omerta*», care echivala cu un jurământ al tăcerii și era impus oricărui membru, chiar dacă părăsea organizația..." R.l. 16 II 81 p. 6. „*Omerta*, de pildă, această lege a tăcerii, se așterne peste o afacere..." R.l. 13 V 93 p. 8. „*Omerta* transpartinică în jurul a 11 miliarde de lei" hotnews.ro 17 III 10; v. și R.l. 15 V 82 p. 6, 29 VI 83 p. 6, 4 X 84 p. 6 (Dimitrescu, *Dr.2* 131, 143; MDN, DexX, DEX 09)

OMG s.n. „Intrând în conflict cu Greenpeace pe tema *OMG-urilor*, Sulfina Barbu s-a abținut la votul de interzicere a cultivării porumbului modificat genetic" G. 22 II 07 p. 7. „Organismele modificate genetic (*OMG*) sunt plante, animale sau micro-organisme (bacterii, viruși) ale căror caracteristici genetice au fost modificate în mod artificial pentru a conferi o nouă proprietate." G. 25 X 07 p. 7. „Un organism modificat genetic (*OMG*) sau un podus alimentar derivat dintr-un *OMG* pot fi introduse pe piața UE după ce au fost autorizate pe baza unei proceduri detaliate." G. suplim. 20 XI 09 p. 2; v. și *organism modificat genetic* 2007 [pron. *o-em-gé*]

omletiéră s.f. –Vas special pentru prepararea omletei– v. *esențar* 1962 (din *omletă* + *-ieră*; DN_3, DexX)

omogenizánt, -ă adj. –Care omogenizează– „Americanismul actual, *omogenizant* și globalist..." R.lit. 7 X 98 p. 16. „Teoreticienii postmoderni ai globalizării au insistat asupra procesului de hibridizare sau creolizare din cadrul interacțiunii global-local, proces în care globalul nu se impune uniformizant și *omogenizant*." D. 25 III 06 (din *omogeniza*)

omozukái s. (cuv. jap.) –Mânuitor principal în teatrul cu marionete japonez– v. *shamisen* 1974 (Dimitrescu, *Dr.2* 150, 157)

oncocercóză s.f. (med.) „Împotriva *onchocercozei* [...] E vorba de măsuri pentru combaterea unei grave boli de ochi, foarte răspândită în bazinele marilor fluvii din Africa și America de Sud, care duce la orbire milioane de oameni; de aici și denumirea de mai largă circulație de «orbire fluvială»." R.l. 11 II 75 p. 6. „musca neagră este purtătoarea unui parazit care provoacă *onchocercosa*, soldată cu orbire totală și de nevindecat." Sc. 10 II 80 p. 6. „Cecitate de râu. Sinonime: boala lui Robles; *oncocercoza*." Lum. 16 IV 08 [și *onchocercoză*] (din fr. *onchocercose*; L; DFMB, DM, DZ; DMN; DexX)

oncogénă s.f. (med.) „Cercetările asupra maimuțelor au permis descoperirea a 20 de gene – denumite *oncogene* – susceptibile de a provoca formarea tumorilor atunci când sunt introduse în celule sănătoase. *Oncogenele* au fost depistate și în materialul genetic al virușilor, ceea ce a permis emiterea ipotezei că virușii sunt purtătorii cancerului." R.l. 2 VII 83 p. 8. „După cum s-a anunțat în cercurile medicale, echipa condusă de dr. M. a găsit o nouă legătură între proteinele necesare dezvoltării celulelor și genele care produc cancerul, cunoscute sub numele de *oncogene*." R.l. 11 II 84 p. 6. „formele de cancer în care sunt implicate gene *oncogene*." Ad. 13 VIII 10 (din fr. *oncogène*; DN_3, DEX-S, DEX 98, MDN)

oncopediatríe s.f. (med.) –Specialitate medicală care urmărește tratarea cancerului la copii– „Cum ați ajuns exact la specializarea *oncopediatrie*?" adevarul.ro 16 XII 11. „Dr. M.D.D., șeful secției de *Oncopediatrie* de la Institutul Oncologic «Prof. Dr. Al. Trestioreanu» din București." ziare.com 16 II 10 //din *onco*[logie] + *pediatrie*//

oncopediátru adj., s.m. (med.) –Medic specializat în oncopediatrie– „F.E., medic *oncopediatru*, doctor în medicină" Ad. 11 XII 04 p. 7. „C.S., medic *oncopediatru*: «Am făcut facultatea într-o pereche de pantaloni»" adevarul.ro 16 XII 11 (din *onco*[log] + *pediatru*)

one-man-show s. (cuv. engl.; spect.) –Spectacol susținut de o singură persoană; persoană care susține singură un spectacol– „Actrița are înclinații accentuate pentru aceste «*one-woman-show*» dramatice care cer calități de gândire și sensibilitate nu la îndemâna oricui." R.l. 21 X 77 p. 2. „Lucrarea are aspectul unui adevărat *one-man-show* al unui edificiu cu mai multe nivele, subtil asamblate." Luc. 19 VIII 78 p. 5. „pelicula românească s-a plasat în primele locuri, devansând programele trimise de continentul tuturor show-urilor, inclusiv *one-woman-show-ul*." Cont. 22 VI 79 p. 9. „Steven Tyler, un veritabil *one-man-show*, s-a prezentat la București într-una din celebrele lui ținute fancy: un trenci strălucitor din paiete, pantaloni roșii mulați, maiou negru Aerosmith, adidași cu paiete, ochelari de soare și o pălărie de cowboy cu imprimeuri leopard." R.l. 21 VI 10 p. 15; v. și Săpt. 4 XII 81 p. 5, Ad. 20 VIII 01 p. 2, 7 VII 03 p. 4, R.lit. 11 VIII 04 p. 22, G. 1 IV 09 p. 14; v. și *coregrafia* 2006 [pron. *oan-men-șou*; var. *one-woman-show*] (cf. fr. *one man show*; PR 1955; MDN, DexX, DEX 09)

one-stop-shop s. (cuv. engl.; com.) –Loc de desfacere a mărfurilor unde se pot achiziționa toate produsele necesare pentru un anumit scop/eveniment– „instituția de credit ținteste transformarea sa într-un «*one stop shop*», unde clienții medici să găsească o gamă cât mai diversificată de produse și servicii financiare, de la credite și carduri la asigurări și consultanță gratuită." Fin. 16 VI 08. „*One-Stop Shop* va ajuta persoanele fizice și juridice din România pentru a interacționa cu administrația publică printr-un singur punct electronic." Fin. 2 VII 09. „Ideea de bază a fost aceea de *one stop shop*: un magazin din care îți poți «construi» ușor și la prețuri accesibile ținute pentru întreaga zi." jurnalul.ro 8 XI 09 [pron. *oan-stop-șóp*]

one-woman show s. v. *one-man-show*

ONG s.n. –Abreviere din Organizație non-guvernamentală– „Am întărit câteva *ONG-uri* din domeniu, am sporit interesul pentru această temă în mass-media." 22 8 / 98 p. 10. „*ONG-uri* – paradis fiscal" Ad. 4 IV 04 p. 3. „*ONG-urile* au protestat și au cerut transparență..." R.l. 20 III 07 p. 7; v. și D. 339 / 99 p. 8, AS 8 IV 02 p. 2 [pron. *oengé*] (cf. engl. NGO; Stoichițoiu Ichim, *A*)

oniomaníe s.f. „Pasiunea exagerată pentru cumpărături, cunoscută în

limbajul științific drept «*oniomanie*», a luat în prezent proporții neobișnuit de mari." Ad. 20 V 03 p. 9. „Medicii din România se confruntă tot mai des cu o boală des întâlnită în Occident, și anume *oniomania* sau depedența de shopping." ziare.com 28 X 08 (din fr. *oniomanie*, engl. *oniomania*; DexX)

online (cuv. engl.) **1.** adj., adv. –Conectat la o rețea de computere sau la internet– „Sunt *online* de două ceasuri" 7 seri 22 / 99 p. 16. **2.** –Via internet, realizat sau obținut pe Internet– „Cisco oferă și ajutor *on-line* [...] Această linie asigurată de Cisco oferă consultanță tehnică, de luni până vineri, între orele 8 a.m. și 7 p.m. Cu ajutorul acestor informații vă puteți decide asupra produselor de care aveți nevoie." Cap. 20 XI 97 p. 48. „a introdus sistemul *on-line* în relația cu clienții." G. 29 V 06 p. 2. „Materialele – cumpărate *online*" G. 7 V 09 p. 9; v. și *activism* (*activism online*) 2009, *antipiraterie* 2009, *blogosferă* 2006, *bricola* 2006, *BTS* 2011, *cadastrist* (sensul 1) 2007, *card* (*card de cumpărături*) 2010, *ciberadicție* 2008, *ciberfeminism* 2009, *ciberinfracționalitate* 2008, *cibersex* 2003, *cool* 2000, *consolă* (sensul 2) 2000, *CV* 2002, *dezinhibare* 2008, *digial* (sensul 6) 2009, *digitaliza* 2010, *e-book* (*e-book reader*) 2009, *e-gov* 2003, *fancy* 2009, *e-learning* 2008, *electronic* (*format electonic*) 2003, *emoticon* 2005, *Facebook* 2009, *fototecă* 2008, *industrie* (*industria on-line*) 2008, (*industria publicitară*) 2010, (*industria spectacolului*) 2006, *infringement* 2008, *microblogging* 2009, *pagină* (*pagină web*) 2006, *preînscriere* 2002, *retail* 2003, *rețea* 2008, *semnătură* (*digitală*) 2011, *shareui* 2008, *shopping* 2009, *smartphone* 2008, *streaming* 2008, *surfa* (sensul 2) 2001, *terminal* (sensul 5) 2002, *twitter* 2007, 2009, *verde* (*revoluția verde*) 2011, *viral* (sensul 3) 2009, *virtual* (*universitate virtuală*) 2003, *weblog* 2005 [pron. *on-láin*; scris și *on-line*] (DNAR; MDN, DEX 09)

onorabilizá v.t. –A face să pară onorabil– „[Adrian Păunescu] a lăudat calitățile liderului PRM și a insistat că PSD are obligația *să-l onorabilizeze* pe Vadim în ochii Europei." G. 16 V 06 p. 4. „Cleptocrația [...] elegant definită «oligarhie», vrea și puterea politică pentru a-și conserva (și *onorabiliza*) «achizițiile», dar și pentru a avea acces la noile «oportunități» de afaceri." AS 1 I 08 (din *onorabil* + *-iza*)

onoránt, -ă adj. –Care onorează, face onoare cuiva– „Pentru o gimnastă care nu a mai apărut la concursuri oficiale de foarte multă vreme, rezultatele obținute la Strasbourg sunt *onorante*." R.l. 31 X 78 p. 5. „E mai *onorant* să faci profesia bine decât să faci o carieră fulminantă, asta e opinia mea." Ad. Mag. de duminică 13 III 10 (din *onora* + *-ant*; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 197; DEX, DN_3, DexX)

oops interj. v. *ups*

op adj. inv. (arte; anglicism) –Care se bazează pe reacții optice– „Același nume este excelent într-un proiect figurativ și fad, impersonal într-o lucrare *op*, cu caracter ambiental-decorativ." R.lit. 11 III 71 p. 29 (din engl. *op*[tical art]; BD 1965; MDN) || *op-art* –Curent în arta plastică modernă în care se pune accentul pe efectele optice– „R.W., cu mijloacele *op-artului*, sau J.R. aduc paralel imagini în care ritmul linear preponderent demonstrează o experiență vizuală întemeiată pe o bună cunoaștere a unora dintre curentele artistice mondiale." Sc. 18 I 75 p. 4. „Vasarely este considerat a fi inițiatorul unui curent artistic de avangardă, în perioada anilor 1950 – *op-art* –, preluat și de către creatorii americani." R.lit. 28 II 85 p. 22. „Tibor Fazakas, promotorul *op-art* în România" Ad. 26 II 10; v. și Săpt. 2 XI 79 p. 3 (din engl. *op art*; DN_3, DEX-S, DexX)

opacizát, -ă adj. –Lipsit de transparență ori de strălucire– „[Fabricile] au început să producă cămăși din relon *opacizate*." Sc. 13 VI 63 p. 1. „obraz obosit și *opacizat*" Ev. 3 X 08 (din *opaciza*; DEX 98, DexX)

opalizát, -ă adj. –Care are aparența opalului– „Un pahar cu picior; un bol *opalizat*; o vază irizată; ceramică în culori; servicii moderne; piese multifuncționale." I.B. 29 IV 74 p. 2. „o superbă mostră de lemn *opalizat* – piatră și lemn deopotrivă, îngemănate superb." AS 13 VIII 01 (din *opal*, după fr. *opalisé*; DEX 98, DexX)

open adj., s.n. (anglicism; sport) –Competiție (în tenis, șah etc.) deschisă, fără restricții, tuturor participanților– „Adunarea generală F.I.L.T. din acel an pune în discuție problema turneelor *«open»* (deschise profesioniștilor)." Mag. 23 III 74 p. 8. „În perioada 21-31 iulie se desfășoară sub egida «Daciadei» Festivalul șahist bucureștean dotat cu «Cupa CEFIN», pe durata a 11 runde, *open* general în sistem elvețian." I.B. 11 VII 88 p. 7. „*Open-ul* American este singurul turneu major de unde Rafa nu a reușit să iasă învingător." Ad. 19 VIII 10 [pron. *óupăn*] (din engl. *open*; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 32, atestări din 1969; Stoichițoiu Ichim. *A*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

open source adj. (cuv. engl.) –Cu sursă deschisă. Programe (software) oferite spre folosire gratuită, pe care, în plus, utilizatorii le pot dezvolta / perfecționa– „Dacă veți dori o facilitate în plus față de ce oferă programul cumpărat de dumneavoastră, pur și simplu nu se poate. În cazul *open source*, acest lucru se poate remedia ușor prin modificarea liniilor de comandă din codul-sursă." Ad. 22 X 03 p. 8. „pot alege varianta programelor *open source*." J.nat. 9 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *beta* (*versiune beta*) 2008 [pron. *óupen-surs*]

operatív s.m. –Persoană care lucrează la contrainformații– v. *păianjen* 1994 (DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, MDN)

operatór, -oáre 1. s.m.f. –Persoană calificată care mânuiește ori supraveghează un aparat ori utilaj, efectuează anumite operațiuni etc.– „Populația cumpără mai mulți dolari încă de săptămâna trecută, a afirmat *operatorul* unei case de schimb." Nat. 30 V 00 p. 12. „Un uriaș scandal s-a produs după ce s-a aflat că *operatori* ai oficiilor de pensii au inventat pensii de persecutați politic pentru copii de un an..." R.lit. 28 II 01 p. 24. „M.S., *operatorul* centrului informatic, deschide netul." G. 9 X 07 p. 17; v. și *textofon* 1993 || *operator-radio* –Operator specializat în transmisiile de radio– „Misterul sunetelor care de mai bine de o decadă intrigă pe oceanografi și creează, adesea, dificultăți *operatorilor-radio* pe nave, a fost descifrat." R.l. 15 V 74 p. 6. „Sesiunile de examinare pentru obținerea certificatelor de *operator radio* în serviciul mobil terestru vor avea loc în data de 20 – 21 aprilie 2010 (în București)..." wall-street.ro 26 III 10 (din *operator* + *radio*) || *operator-regizor* –Operator (cinematografic) care lucrează și în calitate de regizor– „*Operatorul-regizor* M.T. a realizat [...] un documentar despre o călătorie la Polul Sud." Cont. 21 IX 62 p. 5 (din *operator* + *regizor*; DexX) || *operatoare ecologică* „Se vor construi bordeluri oficiale, femeile angajate se vor numi «*operatoare ecologice*». Așa vor dispărea, în final, prostituția ilegală și bolile venerice, își imaginează primarul [din Piatra Neamț]." "22" 25 / 00 p. 13. „Primarul din Piatra Neamț intenționează să le angajeze pe prostituate la primărie cu funcția de *operatoare ecologice*." Nat. 19 XII 01 p. 3 || *operator calculator, operator PC* „[Cursuri de calificare pentru] *operator calculatoare*, 6 săptămâni..." R.l. 10 IX 96 p. 5. „Cel mai căutat loc de muncă în România este cel de *operator PC*..." Ad. 23 V 05 p. 7; v. și *analist-programator* 1975, *letric* 2009, *preselecție* 1995 || *operator chimist* v. *administrator* 2006 || *operator de call center* „*Operator call center* [...] Descriere job: preluarea apelurilor telefonice și soluționarea problemelor apărute în activitatea de creditare din rețelele Flanco, Elvila, Praktiker, Bricostore, Depozitul de calculatoare, Dedeman." G. 6 II 10; v. *call center* 2006 || *operator de ecluză* v. *navalist* 1984 || *operator ecologic* „Avem nevoie de 30-40 de *operatori ecologici* și de vreo zece șoferi." G. 1 IX 08 p. 2 || *operator extruder* „Fabrică de pungi angajează *operator extruder* și imprimare..." R.l. 20 III 07 p. 4 || *operator ghișeu* „posturile de *operator ghișeu* universal și teleconsilier din BRD sunt disponibile pentru orice absolvent de studii superioare." G. 14 IV 07 p. 3 || *operator incinerator* „Firma [...] angajează muncitor necalificat, amenajări spații verzi și *operator incinerator*." R.l. 20 III 07 p. 4 || *operator telefonic* „*Operatorii telefonici* sunt la facultate și lucrează în regim part-time, în schimburi de 4-5 ore." G. 26 IV 07 p. 11 || *operator teletext* v. *teletext* 2010 || *operator vânzări* „Carrefour Orhideea caută persoane pentru poziția de: *operator vânzări*; motostivuitorist..." G. suplim. Publicitate 25 II 08 p. 1. **2.** (ec.) –Societate comercială care operează într-un anumit domeniu– „Este important să fii cunoscut de către partenerii din domeniu. Pe de altă parte, chiar dacă lucrezi cu cei mai mulți *operatori*, încălcarea chiar și numai cu un «centimetru» a uzanțelor comerciale în domeniu în relațiile cu unul dintre aceștia îndepărtează toți clienții." Cap. 20 XI 97 p. 11. „Pentru a veni în sprijinul *operatorilor* din domeniul hotelier, Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului [...] a considerat necesară editarea broșurii «Marca Q – Model de bune practici pentru implementarea și certificarea calității serviciilor hoteliere din România»." Ad. 29 X 04 p. 11. „*Operatorul* britanic Vodafone și grupul olandez de sisteme de navigare TomTom vor lansa în Olanda, în 2007, un sistem de ghidaj, în timp real, în trafic, prin intermediul semnalelor de telefonie mobilă transmise din blocajele de trafic." R.l. 20 III 07 p. 4; v. și Ad. 20 XI 02 p. 5, J.nat. 30 VII 07 p. 15; v. și *acceptor* 2008, *aeroportuar* 2008, *amendă-record* 2011, *antifănțari* 2003 || *operator aerian* „*operatorii aerieni* low-cost vor deveni mult mai interesați de România." Cot. 6-7 07 p. 14. „Un nou *operator aerian* low-cost" R.l. 20 III 07 p. 13 || *operator de cablu* „Aplicarea TVA la abonamentele de cablu va majora tarifele cu cel puțin 19 la sută, pentru că unii furnizori ai *operatorilor de cablu* au profitat de ocazie pentru a crește costurile. Nu suntem în măsură să spunem care va fi valoarea exactă cu care vor crește tarifele, întrucât la nivelul industriei nu există o grilă de prețuri, fiecare operator își poate

stabili prețurile după cum crede [...] Într-adevăr, stabilirea tarifelor practicate de cablişti pare a fi reglementată numai de calculele interne ale cablistului." Ad. 29 IV 05 p. 6; v. și *cablist* 2005 || *operator de canale TV* v. *website* 2003; *operator de comunicații* „Liliana Solomon a fost CFO al *operatorului de comunicații* mobile T-Mobile, în Marea Britanie, fiind responsabilă cu operațiunile GSM curente ale companiei" R.l. 13 X 05 p. 5; v. și *ureche* 2007 || *operator de maxitaxi* v. *maxitaxi* 2006 || *operator de plajă* „*Operatorul plajei* va fi obligat să informeze populația cu privire la calitatea apei de îmbăiere" R.l. 26 VII 07 p. 1. „Hotărârea de Guvern prevede ca *operatorii de plaje* să asigure fiecărui turist cel puțin opt metri pătrați de plajă... Vestea noilor norme nu le-a picat prea bine administratorilor de plaje, și așa bulversați de legi ce se bat cap în cap." R.l. 27 VII 07 p. 3 || *operator de retail* „a vândut un teren unui *operator de retail*" Ad. 18 I 10 || *operator de salubritate* „Supărat că în prima zi de ninsoare *operatorii de salubritate* nu au acționat cum trebuie, Oprescu i-a amenințat cu controale pe parcursul nopții de luni spre marți." R.l. 20 I 10 p. 12 || *operator de servicii medicale* „În România sunt 66 de *operatori de servicii medicale* private care dețin una sau mai multe unități sanitare avizate de Ministerul Sănătății" R.l. 25 VIII 08 p. 12 || *operator de telefonie mobilă* „*Operatorul* național *de telefonie mobilă* organizează un concurs..." J.nat. 23 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *eurotarif* 2007, *hands-free* 2004 || *operator de televiziune* „cei doi *operatori de televiziune* [se află] într-o luptă strânsă pentru locul doi." Ad. 24 II 01 p. 11 || *operator de transport* v. *tahograf* 2009 || *operator economic* „fiecare *operator economic* ar urma să contribuie la fondul de solidaritate socială..." J.nat. 11 VI 07 p. 9, cit. de Stăncioi-Scarlat || *operator de / din turism* „Succesul acestora i-a făcut pe *operatorii din turism* să decidă ca în septembrie să revină cu programele sociale." J.nat. 9 VII 04 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Operatorii de turism* critică ordinul ministrului..." R.l. 26 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat || *operator low cost* „avantajați sunt tocmai *operatorii low-cost* care, din cauza taxelor mai mici, operează pe aeroportul Băneasa" G. 12 X 07 p. 25; v. și *low cost* 2009 || *operator portuar* v. și *bugetat* 2011; v. și *bloc-operator, regizor-operator, reporter-operator, tour-operator*

operáție s.f. || *operație-maraton* –Operație chirurgicală care durează foarte mult și presupune eforturi deosebite ale medicilor– „*Operație-maraton*. Un agricultor britanic, al cărui braț a fost amputat de o batoză și care a parcurs o distanță mare cu brațul în cealaltă mână a fost operat, timp de zece ore, în noaptea de luni spre marți, la spitalul din Stoke Mandeville, în Marea Britanie." R.l. 30 VI 83 p. 6. „Iași: Asistenta rănită de tramvai a intrat într-o *operație maraton* de 10 ore" adevarul.ro 14 IV 11 (din *operație* + *maraton*)

operațional, -ă adj. **1.** –Referitor la operațiuni sau la modul de operare– „Mijloace *operaționale* pentru studierea caracteristicilor." Cont. 1 IX 67 p. 8.; v. și *asistent* (*de achiziții*) 2009, *POS*^{2} 2007, 2009. **2.** –Aflat în stare de funcțiune. Funcțional– „Curios, defectele aparatelor devin însă, câteodată, *operaționale*; adică furnizează totuși apă caldă, dar numai pentru [...] nescafé. Chestie de preț?" I.B. 17 X 74 p. 2. „Programul «Prima casă» este *operațional* din 20 iunie" Ad. 3 VI 09; v. și R.l. 12 VIII 80 p. 6; v. și *batiscaf* 1975, *Skylab* 2008 || *leasing operațional* v. *leasing* (din fr. *opérationnel*; DMC 1965; DEX, DN_3, DexX)

operațiúne s.f. || *operațiune-fulger* –Operațiune care se desfășoară extrem de rapid și se bazează pe surpriză– „În timpul unei *operațiuni-fulger* a poliției au fost capturate 3 kg de heroină, cocaină și haşiş, ca și o jumătate de miliard de lire, în cecuri, și bijuterii în valoare de 500 milioane de lire." R.l. 14 X 83 p. 6. „Marina militară americană a reușit să-l elibereze, duminică, în urma unei *operațiuni-fulger*, pe Richard Phillips, căpitanul de vas care a devenit erou în Statele Unite după ce și-a salvat echipajul, oferindu-se ca ostatic piraților somalezi ce îi atacaseră nava." R.l. 14 III 09 p. 14 (din *operațiune* + *fulger*)

óperă s.f. (muz.) || *operă-concert* –Operă prezentată sub formă de concert– „Orchestra Cinematografiei își propune să continue, în noua stagiune, inițiativa *operelor-concert* cu Wozzeck de Alban Berg, Walkiria și Siegfried de Richard Wagner." Cont. 8 X 65 p. 6. „Pierre Colombo nu a creat vreun dezacord cu maniera dirijorilor amintiți, în prezentarea de *opere-concert*." Săpt. 19 IV 74 p. 6 (din *operă* + *concert*; DexX) || *operă-rock* –Operă cu muzică rock– „În prezent a fost lansat pe piață un disc cu *opera-rock* «Hitler superstar». Șaizeci de muzicieni au participat la această înregistrare care evocă nașterea nazismului." Sc. 28 VIII 77 p. 6. „Dacă opera clasică se adresează unui public specific, *opera rock* poate atrage tineretul, pe care îl va împinge, în mod clar, spre dorința de a reveni și la alte spectacole." Ad. 28 V 08 (din *operă* + *rock*, după engl. *rock opera*)

operetístic, -ă adj. (muz.) –De operetă– „Pericolul cel mai mare prevăzut, de altfel, de regizor, acela al căderii în parodie involuntară și *operetistică*, nu a putut fi evitat cu nici un chip, montarea suferind mereu în acest sens." Cont. 21 I 72 p. 6. „Duetul *operetistic* susținut de către M.R. și R.Z." R.lit. 2 IX 76 p. 16. „Nu întâmplător cuvântul operetă rimează cu ușor, superficial, iar *operetistic* trimite la facil, la ceva sub orice critică..." Tric. 20 VIII 10; v. și *monodia* 1972 (din it. *operettistico*; Hristea *PE* 123, I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 419, atestare din 1960; Dimitrescu, *Dr.2* 136, 142; DN_3, DEX-S, DexX)

operístic, -ă adj. –Care ține de muzica și spectacolul de operă– „Ca urmare, Mihai Măniuțiu a fost perfect îndreptățit să-și construiască spectacolul din poncifuri *operistice*, iar rezultatul are mai mult haz decât opera propriu-zisă..." D. 4 XII 98 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „România are, totuși, un mare avantaj în domeniul *operistic*..." AS 29 I 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *oper(ă)* + suf. *-istic*, după modelul *operetistic*)

opiorfínă s.f. (biochim.) „Un calmant natural de șase ori mai puternic decât morfina este prezent în saliva umană [...] Substanța, botezată *opiorfină*, poate sta la originea unei noi generații de calmante naturale ce vor vindeca durerile la fel de eficient ca morfina, dar fără a crea dependența produsă de această substanță și fără efectele secundare de natură psihologică." G. 15 XI 06 p. 18. „O moleculă din saliva umană poate avea un efect analgezic asemănător morfinei. *Opiorfina*, molecula identificată de cercetătorii de la Institutul Pasteur din Paris, poate deveni un aliat în combaterea durerii. Noua substanță se arată chiar mai eficace decât morfina..." adevarul.ro 21 XI 06 (din fr. *opiorphine*; cf. engl. *opiorphin*)

oportunístic, -ă adj. –Oportunist, care profită de condițiile concrete– „Deschiderea magazinelor va fi una «*oportunistică*», respectiv va urmări zonele în care Orange are nevoie să-și întărească prezența și ar putea presupune și deschiderea unor magazine noi." Z.fin. 9 II 10. „[În București] Se construiește *oportunistic* și fără logică." zf.ro 24 IV 08 (din engl. *opportunistic*)

oportunitáte s.f. –Ocazie fericită, prilej favorabil– „*Oportunități* de parteneriat" R.l. 949 / 93 p. 13. „Premierul [...] pare decis să nu rateze nici o *oportunitate* de afirmare a imaginii sale publice." R.l. 1472 / 95 p. 3. „Rusia pierde o *oportunitate* cu Japonia" R.l. 30 VII 10; v. și 1408 / 94 p. 4 (din engl. *opportunity*, fr. *opportunité*, it. *opportunità*; reluarea sensului prezent în dicționarele românești din sec. XIX; R. Zafiu în R.lit. 39 / 95 p. 11, de unde am preluat primele două citate; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, MDN, DexX)

optimizá v.t. –A îmbunătăți– „Ce se poate anticipa asupra stadiilor-tip prin care de regulă trec muncitorii de proveniență rurală în procesul adaptării lor la munca industrială, pentru a *optimiza* această integrare?" Sc. 21 XI 69 p. 4. „Urdăreanu va *optimiza* traficul pe Canalul Dunăre-Marea Neagră, pentru 3,3 milioane de euro" G. 16 IV 10; v. și *superfinisare* 1978 (din fr. *optimiser*, engl. *to optimize*; DMN 1960; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

optimizáre s.f. –Îmbunătățire, ameliorare– „O problemă de *optimizare* a amestecului de produse petroliere." I.B. 9 XI 66 p. 1. „Ce măsuri se iau în transporturi pentru *optimizarea* circulației și economisirea carburanților." R.l. 28 VII 79 p. 2; v. și I.B. 8 XII 70 p. 1 (din *optimiza*, cf. fr. *optimisation*; DMN 1967; SMFC IV 314; L. Seche în LR 2 / 75 p. 176; DT; DEX, DN_3, DexX)

options s., adj. (cuv. engl.; fin., dr.) –Tranzacție care stabilește dreptul (nu obligația) cumpărătorului de a cumpăra sau de a vinde un activ la un preț stabilit, într-o perioadă sau până la o dată hotărâtă– „operațiuni de tip *options* [...] a început tranzacționarea contractelor *options*" R.l. 14 I 99 p. III; v. și *futures* 2006 [pron. *ópșăns*]

optmiár s.m. „E.L., al treilea alpinist care a urcat pe toți «*optmiarii*» (pe cele 14 vârfuri de peste 8000 de metri de pe Pământ)." R.l. 7 X 95 p. 1. „Primul bărbat care a cucerit cei 14 *optmiari* a fost italianul Reinhold Messner, în 1986." Agerpres 15 V 10 (din *opt* + *miar*)

optoelectrónică s.f. (electron.) „Una din posibilitățile cele mai promițătoare de soluționare a problemei energiei o constituie aplicarea pe scară largă a *optoelectronicii* (transmisia informațiilor pe căi optice și nu electrice, ca până acum)..." Sc. 17 X 79 p. 5. „specialiștii Institutului Național pentru *Optoelectronică*." G. 10 VI 10 (din fr. *optoélectronique*; cf. engl. *optoelectronics*; BD 1965, PR 2002; DEX-S, MDN, DexX)

optzecísm s.n. (lit.) –Generația literară a anilor '80– „*Optzecismul* subîntinde obsesia contestării unei ordini legate de mecanismul social." R.lit. 4 XI 92 p. 9. „*Optzecismul* e un fenomen literar prea complex [...] ca el să se încheie prompt în anii '90." R.lit. 19 I 93 p. 9. „Cred că

optzecismul ar trebui redefinit, pornindu-se chiar de la poeții reprezentativi, de care cei care au urmat nu s-au despărțit." ziaruldeiasi.ro 11 XII 07 (din *optzeci* + *-ism*; DexX)

optzecíst, -ă (lit.) **1.** s.m. –Scriitor din generația '80– „Recenta carte a talentatului *optzecist* R.P. [...] e un roman..." R.l. 27 III 93 p. 2. „e limpede că începând cu *optzeciștii* lucrurile se complică. Generația lor este deja o noțiune foarte gonflabilă, forțând nota s-ar putea spune că periodic mai răsare pe undeva un optzecist..." R.lit. 19 I 93 p. 9. **2.** (adj.) „Relevantă mi se pare, însă, idiosincrazia *optzecistă* la ideea de personalitate [...] atribuită identității auctoriale." R.lit. 4 XI 92 p. 9. „poeții *optzeciști* [...] au decis in corpore la Onești încă de pe vremea Cenaclului de Luni." C. 25 IX 98 p. 27. „Actuala generație *optzecistă*" R.lit. 4 IV 01 p. 18; v. și R.lit. 19 I 93 p. 9 (din *optzeci* + *-ist*; A. Stoichițoiu în *Hyperion* III / 94 p. 174; DexX, DEX 09)

orange s.n. (alim.) –Băutură răcoritoare din portocale– „În curând băutura răcoritoare Rio, Kiwi, cola, *orange*" R.l. 10 VIII 92 p. 4; v. și 12 IX 92 p. 6 [pron. *oránj* sau *órindgi*] (din fr. *orange* "portocală" cf. engl. *orange*; DN, DEX, DN_3, DexX – alte sensuri, MDN)

oránj adj. v. *roșu-oranj, roz-oranj*

oráș s.n. || *oraș-bijuterie* –Oraș care constituie o adevărată bijuterie arhitecturală– „De ce și-au construit ei [incașii] așezările pe vârf de munte, între care faimosul Machu Pichu – acest *oraș-bijuterie* – acolo unde-și fac cuiburile condorii?" I.B. 19 V 88 p. 8. „Am văzut asta și la Oxford [...] și în *orașul-bijuterie* Edinborough." AS 13 IX 08 p. 32 (din *oraș* + *bijuterie*) || *oraș-capitală* –Oraș cu funcție de capitală a unei țări– „Ne-a prezentat fotografiile «din copilărie» ale *orașului-capitală* la rubrica «Bucureștiul necunoscut»." R.lit. 20 III 75 p. 16. „Nici unul din aceste locuri nu mai poate răspunde astăzi, cu demnitate, noului profil al *orașului-capitală*." Sc. 27 IV 77 p. 1. „Regizorul Șerban Marinescu aduce de data aceasta pe ecrane, pentru prima dată la noi, un *oraș-capitală* modern, cu look occidental." G. 10 VIII 09 p. 11 (din *oraș* + *capitală*; DexX) || *oraș-cazinou* –Oraș construit în jurul unor cazinouri– „Un «*oraș-cazinou*» stil Las Vegas va fi construit în zona limitrofă dintre Austria, Slovacia și Ungaria [...] Megaproiectul «Eurovegas» îi aparține unui austriac..." R.l. 29 VII 06 p. 5. „Celebrul *oraș-cazinou* american se numără printre cele mai grav afectate de criza imobiliară a creditelor neperformante." wall-street.ro 28 IV 11 (din *oraș* + *cazinou*) || *oraș-dormitor* „Zeci de familii părăsesc zilnic cartierele în care locuiesc, în care s-au născut, populând orașele-satelit din jurul Capitalei, așa-numitele *«orașe-dormitoare»*, lipsite de infrastructura comercială și culturală care conferă Parisului specificul și farmecul său." Sc. 26 XII 75 p. 4. „Otopeni, *oraș-dormitor* sau oraș-birou?" Ad. 15 II 10 (din *oraș* + *dormitor*, după fr. *ville* [*cité*] *dortoir*; PR 1955) || *oraș-erou* –Oraș ai cărui locuitori s-au comportat vitejește (în timpul războiului)– „Zi de zi, leningrădenii adaugă frumuseților *orașului-erou* perle ale viitorului." Sc. 10 I 63 p. 3. „Președintele R.S.F. Iugoslavia, I.B. Tito, a înmânat, în cadrul unei mari adunări populare, ordinul de *oraș-erou* localității Divar din Bosnia." Sc. 6 VI 74 p. 6; v. și Sc. 28 VII 63 p. 4, R.l. 10 XI 82 p. 5 (din *oraș* + *erou*, după rus. *gorod-gheroi*; OSRI) || *oraș-fantomă* –Oraș părăsit de locuitori, lipsit de viață– „Brisbane, un *oraș-fantomă* devastat de inundații. Metropola de mărimea Bucureștiului arată ca un oraș părăsit, după ce mii de locuitori au ascultat sfatul autorităților și au fugit din calea apelor în continuă creștere" Ad. 13 I 11 p. 19. „Las Vegas, noul *oraș-fantomă* al Statelor Unite?" wall-street.ro 28 IV 11 (după engl. *ghost town*, fr. *ville fantôme*) || *oraș-gazdă* –Oraș care găzduiește o manifestare sportivă, culturală etc.– „*Orașul gazdă*. Los Angeles, gazda jocurilor olimpice 1984..." R.l. 9 VIII 84 p. 6. „Anunțul oficial de desemnare a *orașului-gazdă* pentru Olimpiada din 2016 va fi făcut pe 2 octombrie." Cot. 9 IV 09 p. 15 (după engl. *host town*) || *oraș-gigant* –Oraș de mari proporții– „Dacă mai dorim ca pădurile și câmpiile, micile orășele istorice și vechile cartiere de locuit să rămână pe locurile lor [...] dacă nu vrem să locuim în *orașe-gigant* întinse pe 500 de mile, orașe fără început și fără sfârșit, atunci ieșirea este una singură..." I.B. 14 VI 72 p. 4. „*Orașe-gigant*. Ciudad de Mexico va fi orașul cel mai populat în anul 2000, cu 32 milioane de locuitori." Sc. 5 I 77 p. 5. „Un *oraș gigant* [New York], care la o distanță de maxim un ceas, se bucură de Ocean și munte." Tric. 21 VIII 10; v. si I.B. 14 X 82 p. 8, 5 IV 84 p. 8 (din *oraș* + *gigant*; DexX) || *oraș-grădină* –Oraș plin de verdeață, ca o grădină– „În mine crește tot mai puternic sentimentul de mândrie pentru *orașele-grădini* din patria mea." Gaz.lit. 23 II 61 p. 8. „Cald omagiu adus *orașului-grădină*, filmul capătă în cele din urmă atributele unui poem scris într-o frumoasă clipă de inspirație." I.B. 5 III 75 p. 2. „«Expoflora» din parcul Herăstrău – o emblemă a unui *oraș-grădină*." I.B. 30 VI 87 p. 1. „În ciuda renumelui de «oraș al parcurilor» sau «*oraș grădină*», Timișoara este departe însă de normele recomandate, oferind fiecărui timișorean doar 5,2 mp de spațiu verde" Bănățeanul 28 VIII 06; v. și Sc. 27 V 63 p. 6, Sec. 20 6 / 66 p. 187, Cont. 20 VI 69 p. 4, Sc. 13 XII 75 p. 4 (din *oraș* + *grădină*; apare într-un text al lui Topârceanu dedicat Iașilor: „Te salut, oraș grădină cu castanii tăi feerici"; DexX) || *oraș-laborator* –Mică localitate structurată în jurul unui mare laborator (aici de producere a drogurilor)– „Poliția panameză a descoperit ascuns într-o zonă de păduri [...] un adevărat *oraș-laborator* specializat în producerea drogurilor..." R.l. 1 VI 84 p. 6. „A.C.M. [este] considerat drept unul dintre principalii responsabili ai construcției «*orașului-laborator* al drogului», recent descoperit la frontiera dintre cele două țări." R.l. 15 VI 84 p. 6 //din *oraș* + *laborator*// || *oraș-mamut* –Oraș de mari proporții– „a vizitat recent New Yorkul. A dorit, firește, ca în limita timpului fixat să cunoască cât mai mult *orașul-mamut*." Fl. 4 VII 70 p. 32. „Se apreciază că pe harta acestei regiuni vor apărea adevărate *orașe-mamut*, cu populații de până la 40 milioane de locuitori." Sc. 19 X 75 p. 6. „n-ar strica o campanie de ecologizare a unui *oraș mamut*, murdar și poluat, în care imagini cu câini vagabonzi scormonind prin gunoaiele de pe stradă sunt uzuale." "22" 25 VIII 04 (din *oraș* + *mamut*; DexX) || *oraș-martir* –Oraș care a avut mult de suferit– „listele cu semnături [urmează] a fi depuse în *orașul-martir* [Hiroshima] exact în ziua celei de-a 40-a comemorări a tragediei pe care a trăit-o." Sc. 12 XII 84 p. 6. „În *orașul-martir* Timișoara a avut loc un impresionant marș." R.l. 8 V 90 p. 2. „Sibiu: Singurul *oraș martir* fără însemne comemorative la intrare" Ad. 23 XII 09 (din *oraș* + *martir*) || *oraș-monument* –Oraș cu numeroase monumente; oraș care prin el însuși este un monument– „Cu tot caracterul său de *«oraș-monument»* Leningradul este mereu tânăr." Sc. 6 XI 63 p. 3. „Veneția este un *oraș-monument*, o splendidă concretizare a imaginației și frumosului." Lit. 32–34 / 95 p. 1. „Lucrările pentru edificarea «*orașului-monument*» dedicat lui Confucius ar putea începe înainte de anul 2010." Ad. 4 III 08; v. și I.B. 22 I 72 p. 2 (din *oraș* + *monument*; DexX) || *oraș-muzeu* –Oraș cu numeroase instituții de interes artistic, istoric etc.; oraș care prin el însuși este un muzeu– „Un *oraș-muzeu [Viena]*" Sc. 14 XI 62 p. 3. „Ravenna, *oraș-muzeu*" I.B. 18 VI 87 p. 2. „Nessebar – *orașul-muzeu* al Bulgariei" R.l. 25 VIII 06 p. 11; v. și Cont. 28 IX 67 p. 5, 27 VIII 73 p. 12, R.lit. 11 VII 74 p. 24, R.l. 20 VII 74 p. 6, I.B. 18 VI 83 p. 2, R.lit. 22 XII 83 p. 24 (din *oraș* + *muzeu*, după fr. *ville-musée*; DexX) || *oraș-port* –Oraș care trăiește mai ales prin portul său– „Miercuri, *orașul-port* Genova a rămas paralizat de greva generală." Sc. 7 X 66 p. 6. „60 de piese de o inestimabilă valoare au fost donate recent muzeului din Bombay de către serviciul vamal al marelui *oraș-port*." Sc. 23 IX 76 p. 6. „Plecată cu două săptămâni în urmă din Viena, nava a ancorat în câteva *orașe-port* din Austria, Slovacia, Ungaria și Serbia." R.l. 13 IX 07 p. 22; v. și Cont. 21 XI 69 p. 10, I.B. 5 I 71 p. 4, Sc. 29 I 73 p. 4, R.l. 7 V 74 p. 2, I.B. 3 XI 83 p. 3, 29 XII 83 p. 4, 3 II 84 p. 4, Sc. 3 IV 85 p. 6, I.B. 11 IV 85 p. 8, R.l. 4 XII 87 p. 6, I.B. 5 VIII 88 p. 4; v. și *supraaglomerare* 1989 (din *oraș* + *port*; DexX) || *oraș-satelit* –Oraș nou, creat lângă alt oraș mai mare, menit să-l descongestioneze pe acesta din urmă– „[Krinkovo] primul *oraș-satelit* al Moscovei." I.B. 20 VI 61 p. 3. „În apropierea orașului Assuan [...] se va construi un *oraș-satelit* proiectat pentru un milion de locuitori." I.B. 26 IV 84 p. 4. „Primul *oraș-satelit* al Capitalei. Primul proiect rezidențial gigant din România a fost lansat zilele trecute." Cap. 12 IX 07; v. și I.B. 20 VI 61 p. 3, Cont. 17 XII 65 p. 10, Sc. 9 III 67 p. 6, 26 III 74 p. 2, I.B. 28 XI 84 p. 8; v. și *oraș-dormitor* 1975 (din *oraș* + *satelit*, după fr. *ville-satellite*; cf. engl. *town satellite*, germ. *Satellitenstadt*, rus. *gorod-satellit*; BD 1967, DTP, DexX) || *oraș-stat* –Oraș cu statut de stat suveran– „Singapore (suprafața – 581 km pătrați; populația – 2,5 milioane locuitori) înseamnă în limba sanscrită «Orașul leului». Un oraș obișnuit: oraș-insulă și în același timp *oraș-stat*, cu un destin fascinant, indisolubil legat de așezarea sa geografică favorabilă la răscrucea căilor comerciale pe apă dintre India, China și Indonezia, în locul de trecere al celui mai scurt «drum fără pulbere» din Oceanul Indian în Pacific." Sc. 24 XI 82 p. 6. „Monaco nu este doar *orașul-stat* în care orice bogătaș visează să aibă o proprietate, ci și deținătorul celei mai scumpe străzi din lume..." R.l. 20 IX 08 p. 24; v. și Luc. 10 III 84 p. 8, Azi 30 VI 90 p. 2, G. 22 VIII 05 p. 10 (după fr. *cité-État*; cf. engl. *city-state*) || *oraș-stațiune* –Oraș care este o stațiune (balneară)– „Florile *orașului-stațiune* Vatra Dornei." Sc. 24 IV 76 p. 4. „Dacă treceți prin Vatra Dornei nu se poate să nu vă opriți pentru câteva clipe și în frumosul parc al nu mai puțin frumosului *oraș-stațiune*." Sc. 3 V 79 p. 2. „*Orașul-stațiune* Sângeorz-Băi" R.l. 20 VIII 09 p. 7; v. și Sc. 24 II 82 p. 4, 11 V 82 p. 4, 21 IV 83 p. 2, I.B. 19 XI 83 p. 7, R.l. 7 II 84 p. 1, 7 XI 84 p. 1, Săpt. 15 VIII 86 p. 4 (din *oraș* + *stațiune*;

DexX) || *oraș-șantier* –Oraș în care se construiește intens– „*Orașul-șantier* [...] trăiește durata cu o intensitate a muncii..." Sc. 4 X 70 p. 1. „Cehu-Silvaniei, un *oraș-șantier*." R.l. 6 II 79 p. 5. „*Oraș-șantier* pe nervii botoșănenilor" Ad. 27 IV 10 (din *oraș* + *șantier*; DexX); v. și *cartier-oraș*

oratoriál, -ă adj. –Cu specific de oratoriu– „M.M. evoluează în stilul *oratorial* cu linii sonore sigur conduse; M.C. nu pierde avantajul frumuseții glasului și de o particularitate timbrală potrivită nu numai lui Wagner, ci și maestrului vienez." Săpt. 19 IV 74 p. 2. „«Oedip» *oratorial*" 4 IX 09 (din *oratoriu* + *-al*; DexX)

oratóriu s.n. v. *cantată-oratoriu, spectacol-oratoriu*

óră s.f. || *oră-limită* –Oră până la care se poate face ceva– „Autoritățile au anunțat [...] că în acest an vor să impună o *oră-limită* până la care se poate sta pe plajă." Cot. 21 II 07 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Ora-limită* până la care vor putea fi trimise SMS-urile pentru «tema zilei» este 15..." J.nat. 31 II 08 p. 6 [var. *oră limită*] (din *oră* + *limită*; cf. fr. *heure limite*)

orb adj. v. *dublu-orb*

orchéstră s.f. v. *om-orchestră*

ordinatór s.n. (inform.) –Computer– „Trei restaurante din Moscova se servesc de un *ordinator* capabil să întocmească meniuri formate din 10000 de feluri de mâncare." Sc. 25 III 74 p. 4. „Wilhelm Tell, un minicalculator elvețian care a luat parte anul trecut la primul campionat mondial al *ordinatoarelor* programate să joace șah." R.l. 25 X 75 p. 6. „suprapersonajul romancierului apare și el tot mai dependent de *ordinator*, de condiția electronică..." Obs.cult. 14 II 08; v. și 18 VII 74 p. 6.; v. și *cip* 1978, *electrocardiograf* 1985, *fotogrammetrie* 1982, *imprimantă* 1995, *integramă* (sensul 1) 1980, *microprelucrător* 1976, *miniaturiza* 1974, *piraterie* (*informatică*) 1998, *preselecție* 1974, *scaner* (sensul 2) 1983, *teleinformatică* 1981, *telematic* 1979, *teletext* 1977, *vapor-zburător* 1979, *videofișă* 1979, *virus* (sensul 1) 1988 (din fr. *ordinateur*; DMC 1954, DT; Zafiu, *D*; DN – alt sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

ordúră s.f. (fig.) –Murdărie, gunoi– „articolul intitulat *Ordura* din Orizont numărul 29." R.lit. 31 / 91 p. 24. „Compararea ziarului România liberă cu *ordura* România Mare..." "22" 39 / 94 p. 2. „Așadar, poemul ne propune ipostaza poetului dedicat cărții și bibliotecii, dar prizonier al cotidianului și al unei situații ingrate, confruntat nu numai cu *ordura* orașului [...], dar și cu cei care îi siluiesc ființa, existența personală..." Luc. de dimineață 40-41 / 08; v. și R.lit. 1 VIII 91 p. 24, "22" 45 / 95 p. 7 (din fr. *ordure*; DEX, MDN, DexX)

orfévru s.m. (fig.) –Creator de mici bijuterii, artist subtil– „În traducerea liricelor lui Robert Sabatier, Tașcu Gheorghiu se dovedește același admirabil *orfevru*, aceeași conștiință subtil adaptabilă la dubla existență a poeziei originale pe care o tălmăcește și la Poezia pur și simplu." R.lit. 9 V 74 p. 21. „Sublim «prizonier», «ostatic» de lux al limbajului, Șerban Foarță își ia revanșa lucrându-l aidoma unui *orfevru* fantast, nesătios de insolite forme, îmbătat de mirajul proteiform al produselor d-sale." R.lit. 23 XI 07 p. 12 (din fr. *orfèvre*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

orgán s.n., folosit la pl. (pol., adm.) –Grup de persoane care îndeplinea o funcție politică, socială, administrativă în timpul comunismului– „Dl. A. bănuiește astfel că cei 7100 lei confiscați au intrat în buzunarul unor «*organe*»." R.l. 2 IV 92 p. 3. „*Organili* de ordine intervin, îl ridică [pe student] și-l transportă cu duba la Secția I Poliție." Timișoara internat. 50 / 95 p. 7. „cartea mai fusese odată confiscată de «*organe*»." R.lit. 16 / 96 p. 22 [pronunțare incultă *organili*] (formal din fr. *organe*, germ. *Organ*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

orgánic, -ă adj. –Care a fost produs doar cu îngrășăminte sau pesticide de origine animală sau vegetală, fără chimicale. Bio– „Ordinul interzice de asemenea și utilizarea în cuprinsul mesajelor publicitare a următorilor termeni: «ecologic», «biologic», «*organic*», «natur» sau «pur»." Ad. 22 III 03. „Dulceața *organică* de trandafiri și sarea aromată produse de Wolfgang Radatz l-au dat pe spate și pe Prințul Charles..." G. 11 VIII 08 p. 2. „Mâncarea *organică* este mai scumpă decât cea disponibilă în supermarketuri pentru un motiv simplu: pe un hectar de roșii, să zicem, cresc nu doar mult mai puține plante, ci și roșii mai mici, mai firave, care necesită mai multe tratamente. În schimb, au gust de roșii, nu de hârtie și de cretă. Începută ca un curent exclusiv al fermierilor, interesați să-și revigoreze pământurile obosite de agricultura «de performanță», agricultura *organică* a ajuns să ocupe mii de file de legi care variază de la o țară la alta." sfin.ro 20 II 09; v. și *bio* 2010, *brunch* 2008, *eco* 2008, *eco-friendly* 2008, *ecosexual* 2010, *karité* 2009, *lentilă* (*lentilă transition*) 2009, *permacultură* 2010 (din engl. *organic*; Ciolan, *MC*; sensul nu apare în dicționarele curente)

organísm s.n. || *organism modificat genetic* „*Organismele modificate genetic* rămân controversate. Ele au fost denumite de opozanți «mâncarea Frankenstein», pentru că nu sunt cunoscute cu exactitate efectele negative pe care le-ar putea avea pe termen lung atât asupra omului, cât și a mediului înconjurător." Ad. 25 VI 03 p. 15. „După integrarea în Uniunea Europeană, românii se vor confrunta cu o noutate: *organismele modificate genetic*." Ad. 10 VI 05 p. 18. „petiție semnată de un milion de cetățeni care cer ca laptele, carnea, ouăle și alte produse animaliere să fie etichetate corespunzător în cazul în care animalele de la care provin au fost hrănite cu *organisme modificate genetic* (OMG)." Ecologistul 5 / 07 p. 16 (după engl. *genetically modified organism*, fr. *organisme génétiquement modifié*)

organizábil, -ă adj. –Care poate fi organizat, care permite organizarea– „spațiu *organizabil* în funcție de spectacol prin mobilitatea scenei și a sălii." Sc. 11 XI 67 p. 4. „Dacă spunem că «nucleul vital al vieții omenești» variază de la o societate la alta (adică în funcție de diferențele culturale și politice), nu înseamnă oare că, de fapt, subordonăm definirea securității umane la ceva extrem de *organizabil* și de manipulabil, adică la «cultura fricii»?" idea.ro 25 / 06 (după fr. *organisable*; DN_3, DexX)

organizátor[1] s.m. || *organizator de evenimente* „După numai 6 luni de la plecarea din România, Simona Hodoș debutează ca *organizator de evenimente* culturale în Canada..." G. 19 VII 06 p. 13 || *organizator de petreceri* „A îmbinat utilul cu plăcutul și în timp ce scria la licență s-a înscris la un concurs și a câștigat, săptămâna trecută, cel mai râvnit loc de muncă – *organizator de petreceri*, un job plătit cu 1.000 de euro lunar." adevarul.ro 22 X 11 (după engl. *organizer*)

organizátor[2] s.n. –Agendă electronică– „Hard-discurile cu care sunt echipate *organizatoarele* personale vor putea stoca, foarte curând, mai multe date." zf.ro 24 VIII 01. „În viitorul apropiat, utilizatorii de telefoane mobile vor descoperi că este suficient să ai un aparat «inteligent», care poate fi folosit și ca *organizator*, și vor renunța la greoaiele PDA-uri, susține șeful diviziei de software a Symbian, David Levin." zf.ro 8 IX 03 (după engl. *organizer*)

organza s.f. –Muselină ușoară de bumbac, transparentă– „rochie din tul și *organza*, o adevărată operă de artă vestimentară..." Ev.z. 22 IV 08 p. 27. „mireasa a purtat o rochie din dantelă și broderii, cu panglici de *organza*, paiete, perle și cristale." După afaceri 28 VIII 11 [pron. *orgánsa*] (din it., sp. *organza*; cuvântul e mai vechi)

orgasmatrón s.n. „Un medic american și echipa sa caută voluntari de sex feminin pentru a testa așa-numitul «*orgasmotron*». Nu e o glumă, dispozitivul chiar există: este un implant electronic destinat să producă orgasm, instantaneu și la comandă." Ad. 29 XI 03 p. 7. „În America există deja un dispozitiv electronic pentru crearea de plăcere [...] *Orgasmotronul* e de mărimea unui pacemaker și este pornit sau oprit cu o telecomandă." unica.ro 9 I 09. „Oamenii de știință au inventat un dispozitiv mai mult decât real, numit *orgasmatron*, testat și funcționabil, al cărui scop este acela de a produce orgasme instantanee și plăceri sexuale deosebite. Prin simpla manevrare a unei telecomenzi poți ajunge la un orgasm veritabil, reglând durata și intensitatea acestuia." garbo.ro 22 IX 09 [și *orgasmotron*] (din engl. *orgasmatron*)

origámi s. (cuv. jap.) –Arta tradițională japoneză de pliere a hârtiei– „Primul concurs național de *origami* din România" Ad. 14 VI 01 p. 4. „*Origami* la Teatrul Țăndărică. La Teatrul Țăndărică [...] copii din toată țara se vor putea întrece din nou la pliat hârtie." Ad. 13 IV 02 p. 4. „timișorenii au fost invitați la un spectacol antrenant, la care au învățat despre istoria, arta și tehnicile aranjării florilor (Ikebana), despre tehnica împăturirii hârtiei (*origami*), despre caligrafia japoneză («Shodo»), dansurile tradiționale japoneze (Don Pan Bushi) și, nu în ultimul rând, metoda confecționării tăițeilor japonezi (Udon)." Ad. 22 IX 03 p. 14; v. și *minimalist* 2000 (cf. engl., fr. *origami*; PR 1972, DexX)

ornitoptér s.n. (av.) –Ortopter– „Un grup de ingineri sovietici a pus la punct prototipul unui «*ornitopter*», avion care zboară bătând din aripi ca păsările." Cont. 15 V 64 p. 8 (din fr. *ornithoptère*, engl. *ornithopter*, D.Tr, DT; DEX, DN_3, NODEX, DexX; termenul este mult mai vechi, apare de pildă într-un text al lui Traian Vuia din 1943: „Se știe însă că s-au făcut cercetări, eforturi și încercări în direcția unei soluții a zborului omenesc sintetic: ortopter, *ornitopter*, elicopter etc. Viitorul va arăta piedicile care s-au opus până azi acestor soluții sintetice".)

ortéză s.f. (med.) –Dispozitiv menit să amelioreze o deficiență locomotorie– „Ieri, premierului Tăriceanu i-a fost schimbat ghipsul cu o orteză. Surse medicale spun că [...] *orteza* este un dispozitiv modern care permite persoanei să efectueze unele mișcări ușoare, deși «ține» bine genunchiul." G. 3 VIII 06 p. 16. „Premierului i-a fost pus piciorul într-o atelă ghipsată care, la începutul lunii august, a fost înlocuită cu o *orteză*." G. 14 IX 06 p. 8 (din fr. *orthèse*; PR 1973)

ortoptér s.n. v. *ornitopter*

ortóptică s.f. (med.) –Ramură a oftalmologiei care se referă la corectarea tulburărilor vizuale datorate proastei coordonări a mișcărilor oculare (de pildă strabismul)– „Secția de *ortoptică* a clinicii pe care o conduce profesorul Sachsenweger este una dintre cele mai bine dotate din Europa." Sc. 17 IX 67 p. 4. „Medicul acuză conducerea că nu i-a permis să intre în cabinetul de *ortoptică*..." Z. de Vrancea 17 V 08 (din fr. *orthoptique*; DMN 1971; DM, DEX 98, MDN, DexX)

ortostatísm s.m. (med.) –Poziția verticală a corpului– „Dacă vrei să fii cosmonaut [...] proba în centrifugă, proba de *ortostatism* (destinată să verifice reacțiile cardiovasculare la presiuni diferite), testul de verificare a integrității sistemului respiratoriu..." R.l. 18 II 78 p. 6. „Poziția fixă în *ortostatism* este prezentă adesea în numeroase profesii sau situații ale fiecărei zile, ea este dificilă pentru orice coloană vertebrală." ziaruldeiasi.ro 30 VII 08 (din fr. *orthostatisme*; DZ; DN_3, DEX-S, DexX)

os s.n. || *boala oaselor de sticlă* v. *boală*

oscarizát, -ă adj., s.m.f. –Distins cu premiul Oscar– „O reîntâlnire cu recentul *oscarizat* K.S." Ev.z. 5 IV 96 p. 8. „În afară de mult râvnita statuetă, *«oscarizații»* nu se aleg cu nimic." Ad. lit. și art. 24 II 04 p. 14. „Din câte știu, actrițele *«oscarizate»* sau super-respectate nu arată toate ca Angelina Jolie, nu?" T.l. 1 X 09 p. 7; v. și AS 23 II 04 p. 21 (din n.pr. *Oscar*; DexX)

oscilometrie s.f. (med.) –Măsurarea amplitudinii modificărilor de volum ale arterelor periferice– „Aici se pot efectua electrocardiograme, *oscilometrii*, fono și mecano cardiograme." R.l. 14 II 84 p. 5. „Tatăl meu, în vârstă de 53 de ani, după un examen de *oscilometrie* la piciorul drept, a aflat că are circulația 0,5..." AS 20 II 09 (din fr. *oscillométrie*; DN_3, DEX-S, DexX)

ospătár s.m. v. *barman-ospătar*

ospătărie s.f. v. *restaurant-ospătărie*

Ossi s.m. (cuv. germ.) –Numele informal cu care era desemnată de către vest-germani, înainte de reunificare, o persoană din Germania de Est– v. *anti-wessi* 1994, *redegist* 1994. „Cei numiți acum, disprețuitor, *«Ossis»* erau diferiți de frații lor din Vest numiți acum «Wessis»." J.lit. 3-6 / 00 p. 32; v. și *wessi* 2008 (din germ. *Ossi*)

Ossidénta s.f. *„«Ossidenta»*, apa de gură medicinală realizată după brevetul dr. Osipov-Sinești, a fost pusă în vânzare la magazinul de prezentare al fabricii «Miraj»." R.l. 29 VIII 77 p. 5. „Pasta medicinală de dinți *«Ossidenta»*, realizată de întreprinderea «Nivea» Brașov, după prescripțiile doctorului Grigore Osipov-Sinești, a fost distinsă cu o medalie de aur la Salonul internațional de invenții de la Bratislava." R.l. 2 XI 82 p. 5; v. și Fl. 15 X 82 p. 22, R.l. 12 VII 83 p. 6 (probabil din *Os*[ipov] + *Si*[nești] + *denta*[l])

ostaș v. *femeie-ostaș*

osteopetróză s.f. (med.) –Maladie care constă în durificarea oaselor– v. *calcitonină* 1974. *„Osteopetroză*: îngroșare și întărire, generalizată sau localizată, a scheletului. În forma sa cea mai frecventă, osteopetroza apare din primele luni de viață și se traduce prin fracturi cvasi-spontane, o anemie, o creștere în volum a splinei și tulburări vizuale. Nu există un tratament specific al osteopetrozei. Sinonime: boala lui Albers-Schiinberg, boala oaselor de marmură" Lum. 14 X 08 (din fr. *ostéopétrose*; DFMB, DZ)

osteosintéză s.f. (med.) –Reunirea și imobilizarea fragmentelor osoase fracturate prin plăci sau cuie metalice– „La secția de ortopedie a spitalului din Petroșani se folosesc cu succes materiale românești de *osteosinteză* de calitate foarte bună." R.l. 2 XII 80 p. 5. „medicii [...] au optat pentru [...] *osteosinteza* cu metale cât mai rigide..." R.l. 27 VIII 84 p. 5; v. și *anestezist-reanimator* 1982 (din fr. *ostéosynthèse*; DEX, DN_3, DexX)

ostilizá v.t. –A face să-i fie ostil– „Tăriceanu *și-a ostilizat* toți vicepreședinții, supărați că premierul nu i-a chemat măcar duminica seară să le prezinte lista Cabinetului." G. 3 IV 07 p. 6. „Câteva din articolele proiectului de modificare a Constituției [...] vor *ostiliza* Opoziția și vor enerva Consiliul Superior al Magistraturii." adevarul.ro 21 IV 10; v. și G. 21 V 07 p. 1 (din *ostil* + *-iza*)

otáku s. (cuv. jap.) „Termenul *«otaku»* se identifică cu benzile desenate japoneze («manga») și cu animația japoneză («anime»), incluzând totodată și jocuri video, muzică, modă, film, literatură." R.l. 6 X 06 p. 31. „Fenomenul *Otaku* se regăsește de câțiva ani buni în influențele artiștilor ce se preocupă de grafică, pictură, benzi desenate (manga), design, video, jucării sau accesorii [...] Termenul *«otaku»* semnifică omul pasionat de cultura japoneză." G. 24 X 06 p. 13

otoscleróză s.f. (med.) *„Otoscleroza* limitează vibrațiile și împiedică auzul. *Otoscleroza* e o formație patologică osoasă [...] care se exprimă prin anchilozarea «scăriței»." Cont. 17 VIII 62 p. 7. *„Otoscleroza*, frecventă la femei. Este procesul de osificare progresivă a labirintului." Lum. 20 VIII 07 (din fr. *otosclérose*; DFMB, DM; DN_3, DEX-S, DexX)

oțét s.n. *oțet balsamic* v. *balsamic*

ou s.n. || *ou-fosilă* –Ou păstrat ca fosilă– „Oul din imagine [...] are remarcabila vârstă de... un milion de ani! Dată fiind valoarea deosebită a acestui *ou-fosilă*, muzee din numeroase țări ale lumii și-au exprimat dorința să intre în posesia lui." R.l. 2 IV 71 p. 6. „De curând, un grup de arheologi au descoperit în Madagascar, în timpul unor săpături, acest gigantic *ou-fosilă* care cântărește 5 kg." Sc. 23 VI 73 p. 5 //din *ou* + *fosilă*//

out adv., adj. (cuv. engl.) –Exclus– „Fumatul este cu totul *«out»* în cercurile americane care se vor de avangardă..." Cont. 26 XII 75 p. 4 [pron. *áut*] (cf. fr. *out*; PR 1966; DexX)

outdoor adj. (cuv. engl.; public.) –Care se face în spațiul liber (pe stradă etc.)– „Cinci călugărițe cu linia «pentru cinci prieteni credincioși» [...] în *outdoor*, deși corectă și art-directată excelent, nu a fost contractată din motive de context." Cap. 30 V 02 p. 27. „campania de promovare *outdoor*..." G. 14 VIII 07 p. 2. „Campania se va desfășura sub sigla «România, land of choice» și va include și reclame *outdoor* print și chiar pe internet." G. 29 IV 09 p. 2 [pron. *áutdor*] (Stoichițoiu Ichim, *A* – 1998)

outfit s.n. (cuv. engl.) –Ținută– „curelele dau rafinament ținutei și aduc un plus de eleganță pe care orice femeie și-l dorește. Schimbă doar cureaua la același *outfit* și vei vedea diferența!" R.l. 19 VII 08 p. 15. „*outfit-uri* colorate, coregrafii originale și îndrăznețe și multă veselie." J.nat. 9 II 09 p. 24 [pron. *áutfit*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

outlet s.n. (cuv. engl.; com.) –Magazin de fabrică– „primul mall de tip *outlet* din România a fost închiriat în proporție de 90%." Cot. 27 VIII 08 p. 19. „Cel mai mare *outlet* din România vinde haine de firmă reduse cu 30-70%, lângă autostrada București-Pitești." G. 18 XII 08 p. 1. „există și o secțiune generoasă de *outlet*." R.l. 28 VIII 09 p. 8; v. și Ad. de seară 5 XII 08 p. 3 [pron. *áutlet*]

outsider s.m. (anglicism; mai ales în sport) „Pe lângă Coca Andronescu și Mișu Fotino, se remarcă prin câteva puncte înscrise în momentul potrivit *«out-sider»*-ul Const. Diplan." Cont. 21 VII 72 p. 4. *„Out-siderii*, cum li se zice în limbaj sportiv jucătorilor cu șansa a doua, s-au prezentat pe teren fără a lua în considerație pronosticurile, învingând astfel adversari superiori." Sc. 20 VII 74 p. 4. „Experiența *outsiderului* – pe dinafară printre copiii elitei de artiști, pentru că eram pionieră, pe dinafară printre pionieri, pentru că părinții nu erau membri de partid..." D. 15 X 99 p. 7; v. și R.lit. 28 X 82 p. 23 [pron. *áut-saider*; scris și *autseider*] (din engl. *outsider*; I. Gheție în LR 4 / 57 p. 21, atestări din 1956-1957, Il. Constantinescu în LR 4 / 73 p. 32; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX, DN_3, DexX)

outsideră s.f. (anglicism; sport) „echipa României, considerată pe nedrept o *outsideră* și-a scos ghearele" Ad. 21 VI 94 p. 7, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 45. „Deși e privită ca *outsideră*, echipa poate ajunge în finală." evz.ro 21 VI 12 [pron. *autsáideră*]

outsourcing s. (cuv. engl.; ec.) –Externalizare– „Analiștii mai liberali apreciază că *outsourcing-ul*, adică externalizarea prestării unui serviciu sau a fabricării unui produs cu scopul reducerii costurilor, s-a dovedit de fapt un trend sănătos, pentru că a stimulat creșterea productivității globale și a dat un sens nou ideii de concurență." Z.fin. 11 II 03. „Problema transferării unei părți a activității marilor companii în țări cu mână de lucru ieftină (*«outsourcing»* în limbajul de specialitate) va fi, de asemenea larg dezbătută." Ad. 27 I 05 p. 13, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 102. „70 de mari companii din domenii ca bunuri de larg consum, IT&C, consultanță și *outsourcing* vor pune la bătaie 1.600 de locuri de muncă, în cadrul celui mai mare târg de joburi din România." G. 15 IV 10 p. 9; v. și Ad. 11 V 05 p. 8 [pron. *autsórsing*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

overdraft s. (cuv. engl.; fin.) „bani supți direct de Banca Dacia Felix de la Banca Națională, sub forma așa numitului «descoperit de cont» (*«overdraft»*), mecanism prin care, la vremea respectivă, banca centrală acoperea automat diferențele dacă o bancă comercială încheia ziua cu încasări mai mici decât plățile." "22" 20 / 01 p. 4. „posesorii de carduri nu mai au nici un dubiu atunci când doresc să se împrumute pe un card – preferă cardul de credit unui *overdraft* pe cardul de salariu." R.l. 23 XII 05 (DexX)

ovolactovegetarián, -ă adj., s.m. (d. diete) –Care cuprinde produse vegetale, lactate și ouă. Adept al unei asemenea diete– „am grijă de mine. Sunt *ovolactovegetariană* de cincisprezece ani..." Ad. 16 IV 05 p. 5. „Rețete pentru *ovo-lacto-vegetarieni*" Cot. 8 V 07 p. 5. „Regimurile *ovo-lacto-vegetarian*, ovo-vegetarian și lacto-vegetarian oferă organismului suficiente proteine de origine animală." R.l. 13 IV 10 p.

12; v. și 28 VIII 07 p. 16, Independent 23 X 08 p. 32 (din *ovo-* + *lacto-* + *vegetarian*; Ciolan, *MC*)

oxenocardiográf s.n. (probabil cuv. pol.; med.) „La Wroclaw (R.P. Polonă) a fost construit un aparat – *oxenocardiograf* – care poate înregistra activitatea inimii cu ajutorul a patru curbe." Sc. 18 VIII 64 p. 3

ozeníst, -ă s.m.f. –Adept al ideii că OZN-urile există– „*Ozeniștii* din Văleni. Zvonul că la Vălenii de Munte ar fi fost zărit, cu câteva luni în urmă, un O.Z.N., a stârnit mare emoție și un viu interes în rândul populației din oraș, dar mai ales printre școlari. Ei au hotărât, nici mai mult nici mai puțin, să înființeze un cerc O.Z.N. Micii cercetători nu-și propun să caute pe cer «farfurii zburătoare», ci studiază de zor astronautica." Sc. 15 V 74 p. 2. „[Ion Hobana] Cred că, mai mult decât un *ozenist*, sunt văzut ca un reprezentant al SF-ului de la noi. Asta e categorisirea principală." AS 24 VII 10 (din *OZN* + *ist*)

OZN s.n. –Denumire dată obiectelor zburătoare neidentificate– „A.D., soția unui vânzător de pește din Geneva, a adus la cunoștința autorităților locale că un obiect zburător neidentificat a «coborât», luni seara, în curtea locuinței sale. *O.Z.N.*-ul, care, potrivit spuselor femeii, a «staționat» circa 10 minute și a rămas imobilizat la o înălțime de un metru deasupra solului, producea un zgomot ascuțit, asemenea unui scrâșnet." R.l. 21 III 74 p. 6. „*OZN*-uri pornesc vijelios de pe Lună." R.l. 4 XI 93 p. 7. „Winston Churchill a tăinuit secrete despre *OZN-uri*" Ev.z. 5 VIII 10; v. și R.lit. 7 VII 79 p. 12, R.l. 18 VIII 80 p. 2, 1 VIII 81 p. 6, R.lit. 20 V 82 p. 2; v. și *raelian* 1997, *teleportare* 1997, *ufonaut* 1995 [pron. *ozené*; scris și *O.Z.N., ozene*] (abreviere din *O*[biect] *Z*[burător] *N*[eidentificat], după engl. *UFO* – *U*[nidentified] *F*[lying] *O*[bject] "obiect zburător neidentificat"; FC I 156, A. Bantaș *BE* 123; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3; GTA)

ozonoterapíe s.f. (med.) –Folosirea în scop terapeutic a ozonului– „La Viena s-au desfășurat lucrările celui de-al 2-lea Congres al Societății medicale austriece de *ozonoterapie*." Sc. 18 V 80 p. 6. „La Constanța [...] funcționează un centru de recuperare și întreținere a sănătății: masaj, saună, *ozonoterapie*, vibromasaj." R.l. 5 IX 85 p. 5. „În țările din Europa de Vest și în Statele Unite ale Americii *ozonoterapia* este cunoscută și practicată de peste 30 de ani [...] Principiul pe care se bazează *ozonoterapia* medicală este stimularea regenerării organice prin reparația făcută din interior spre exterior." ziare.com 12 X 08 (din fr. *ozonothérapie*; DN_3, DEX-S, DexX)

P

paasbrood s. (cuv. ol.; culin.) „Una din cele mai gustate specialități olandeze preparate cu prilejul Paștelui este «*Paasbrod*», pâine dulce cu stafide." Ad. 14 IV 01 p. 11. „Nelipsită din meniul tradițional al olandezilor este «*Paasbrood*», un fel de pască, cu struguri și stafide." unica.ro 29 III 10

PAC s. (pol.) –Abreviere pentru Partidul Alianței Civice– „*PAC* s-a remarcat prin mai multe intervenții punctuale." R.l. 8 II 93 p. 3; v. și *legionariza* 1993, *panel* 1994 (abreviere din *P*[artidul] *A*[lianței] *C*[ivice])

pacemaker s. (med.) –Stimulator cardiac– „Aparatul «*pace-maker*», după denumirea sa englezească este un fel de «mică cutie neagră» pe care bolnavul de inimă o poartă asupra lui spre a stimula, la nevoie, activitatea cardiacă." Sc. 5 VI 74 p. 6. „Rareori trebuie să te duci noaptea, să pui un cateter în artera pulmonară sau un *pace-maker*..." "22" 5 X 94 p. 13. „Tulburările de ritm cardiac pot fi tratate cu ajutorul unui *pacemaker*" ziaruldeiasi.ro 23 VI 10; v. și Sc. 19 VI 74 p. 6, 20 XI 74 p. 6 [pron. *péis-meikă*] (cuv. engl.; cf. fr. *pacemaker*; DMN 1960, PR 1962; DM; DexX, DEX 09)

pachét s.n. **1.** || *pachet-capcană* –Pachet care conține o bombă– „*Pachete-capcană*, bombe neexplodate, valize suspecte..." R.l. 29 VII 85 p. 6. „Rusia: Un *pachet-capcană* a explodat într-o parcare din Moscova, un polițist a fost rănit" hotnews.ro 3 V 11 (după fr. *colis piégé*). **2.** –Ansamblu unitar de produse, servicii etc.– „Un stat nu poate avea o singură prioritate, este un *pachet* de priorități." G. 14 VII 07 p. 6. „Organizatorii pregătesc un *pachet* special VIP pentru persoanele care doresc locuri în tribunele oficiale, precum și cazare în hotelurile din Mamaia în perioada competiției." G. 30 IV 07 p. 3; v. și Cot. 8 V 07 p. 31, G. 11 I 08 p. 13 (după engl. *package*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *la pachet* –Împreună cu– „va avea loc semnarea oficială a contractului de privatizare «*la pachet*» a societăților Siderurgica Hunedoara și Petrotub Roman." Ad. 28 X 03 p. 6. „a rămas fără loc de muncă în ianuarie, când firma la care lucra pe post de traffic manager a disponibilizat-o *la pachet* cu alți câțiva colegi." G. 17 III 10 p. 14; v. și 16 IV 07 p. 7 || *pachet de beneficii* „Orange România pune un mare accent pe motivarea angajaților săi. De aceea le punem la dispoziție atât un *pachet de beneficii* fixe (abonamente medicale, asigurare de viață, bonuri de masă, zile suplimentare de concediu în funcție de vechimea în companie) cât și unul de beneficii la alegere (cluburi sportive, abonamente medicale pentru familie, abonamente și telefoane la prețuri speciale etc.)." R.l. 24 IX 07 p. 2 || *pachet de refacere* „Participanții români spun că la italieni s-ar putea vinde foarte bine *pachetele de «refacere»*, adică un tratament de revigorare și înfrumusețare..." Ad. 1 X 03 p. 7 || *pachet de servicii* „Pentru un *pachet de servicii* de 3 zile de Crăciun, în camerele de 3 margarete, tariful este de 85 de euro de persoană..." Ad. 12 XII 03 p. 7. „Unde e *pachetul de servicii* medicale de bază?" Z.fin. 15 XII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Ad. 22 X 03 p. 9 || *pachet de urgență* „Ii s-a pus la dispoziție un *pachet de urgență* de 8000 de mii dolari pentru creditarea reparițiilor..." Meridian 23 VIII 95 p. 5 || *pachet familial / pentru familii* „Lecția *pachetelor pentru familii* nu a fost înțeleasă de majoritatea hotelierilor de pe Litoralul românesc nici în acest sezon: deși gradul de ocupare a ajuns la cote acceptabile abia în august, copiiii sunt taxați zdravăn de majoritatea hotelurilor." G. 15 VIII 08 p. 15 || *pachet preplătit* „Cosmote România lansează Cartela Cosmote în valoare de 2 euro (plus TVA), acesta fiind cel mai accesibil *pachet preplătit* de pe piață care conține un card SIM." G. 12 IX 07 p. 10 || *pachet salarial* „În *pachetul salarial* intră și tichete de masă, abonament la o clinică privată, traininguri de acomodare și instruire." Ev.z. 15 III 07 p. 25; v. și Ev.z. 6 VIII 07 p. 25 || *pachet turistic* „un *pachet turistic* în Spania este mai accesibil..." Ad. 20 VI 03 p. 17. „Zilele acestea, agențiile de turism își vând ultimele *pachete* spre destinațiile calde." G. 10 IX 09 p. 1; v. și 15 V 07 p. 20, 27 VIII 07 p. 19

pachetizáre s.f. –Aranjare în pachete– „Este vorba de un nou procedeu de lucru [...] anume: *pachetizarea* cherestelei de rășinoase, un sistem modernizat de ambalare și încărcare mecanizată." R.l. 6 VII 73 p. 3. „Până în anul 1998 am fost furnizori de «sisteme de *pachetizare*», pentru cimentul însăcuit care era exportat." Z.fin. 4 VII 07; v. și Sc. 2 X 76 p. 2; v. și *containerizare* 1975, *paletizare* 1978 (din *pachetiza*; DexX, DEX 09)

pachetizát, -ă adj. –Aranjat în pachete– „Astfel, manipularea cherestelei *pachetizate* permite mecanizarea operațiilor de descărcare și încărcare în toate mijloacele de transport." R.l. 6 VII 73 p. 3. „Fiind complet demontabile piesele din care sunt alcătuite sufrageria și holul se livrează *pachetizat*, ceea ce contribuie la ușurarea și ieftinirea operațiilor de transport." R.l. 25 VII 84 p. 5 (din *pachetiza*; DexX)

PAC-ist, -ă s.m.f. (pol.) –Membru al PAC – D. 193 / 92 p. 2 (din *PAC* + *-ist*, *-istă*; A. Stoichițoiu în *Hyperion* III / 94 p. 173)

pacologíe s.f. „Astfel, alături de expresia descriptivă «știința păcii», în literatura de specialitate sunt folosite, fără a se fi impus în mod definitiv, numeroase alte expresii, cum sunt: irenologia, *pacologia*, paxologia, polemologia sau heralogia [...] *Pacologia* se referă la ansamblul valorilor morale legate de pace, pacifism, de formarea păsnică a opiniei publice, de educarea pentru pace [...] *Paxologia* are ca obiect de studiu însăși ordinea mondială, examinată cu precădere pe plan juridic, fără a exclude însă elementele de ordin militar, politic, economic, social și cultural." Fl. 8 II 85 p. 31 [var. *paxologie*] (din *pace* + *-(o)logie*; DexX)

pact s.n. || *pact(izare) cu diavolul* v. *diavol*

padóc s.n. **1.** –Țarcuri în care sunt ținuți câinii adunați de pe străzile orașului– „După sterilizare patrupezii vor mai fi adăpostiți trei-patru zile în *padocuri*, ulterior fiind repuși în libertate cu un semn distinctiv în ureche." ziaruldeiasi.ro 27 VI 01. „Oprescu vrea *padocuri* pentru câini la Național Arena, ca să le creeze «condiții de viață omenești»" realitatea.net 21 VI 11. **2.** –Spațiu din vecinătatea circuitului unde automobilele ori bărcile de curse sunt pregătite de echipa tehnică– „Anul trecut, Ferrari [...] a surprins pe toată lumea când a anunțat că îl trimite înapoi în *padocuri*, exact când era gata să intre pe pistă și să alerge." hotnews.ro 7 III 05. „Germanul Michael Schumacher a asigurat că nu regretă faptul că și-a reluat cariera cu scuderia Mercedes, după trei sezoane departe de *padocuri*, și în continuare crede în șansele sale de a câștiga curse în 2011." evenimentul.ro 29 XII 10 (din engl. *paddock*; în dicționarele curente apare doar sensul "loc îngrădit pentru cai")

paella s.f. (cuv. sp.; culin.) –Fel de mâncare din bucătăria spaniolă (zona Valencia) constând dintr-un amestec de orez, carne și legume– „*Paella* este unul dintre preparatele spaniole cele mai cunoscute, provenite din regiunea Valencia. Numele îi vine de la «paellera», o cratiță largă, cu două toarte, în care se pregătește mâncare și care se așază în mijlocul mesei..." Av. VI 00 p. 105, cit. de Stăncioi-Scarlat. „[Suporterii] îl vor prăjit, fript la grătar, făcut sushi, băgat în salata de fructe de mare sau în *paella*." R.l. 9 VII 10 p. 11; v. și Av. IX 02, R.lit. 14 VII 04 p. 26, Ad. 28 II 05 p. 7, Unica 22 05 p. 116, Av. III 07 p. 168, IX 07 p. 97 [pron. *paélia*]

pafaríst, -ă adj., s.m. (fam.) –Ageamiu– „Convins că nimeni n-a auzit nimic, senatorul «*pafarist*» s-a întors să explice că știe unde merge: la congres." adevarul.ro 11 XII 03. „Să-i demonstreze lui P. cât de *pafarist* este în materie de apărarea drepturilor fotbaliștilor" Ev.z. 3337 / 03 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 21 / 05. „Oana Popescu a ținut multe ediții ale talk-show-ului «În spatele ușilor deschise» cu un alt *pafarist* al jurnalisticii, Corneliu Calotă." adevarul.ro 26 XI 09 (din [a fi] *p*[e din] *afar*[ă] + *-ist*; 123urban.ro)

pager s.n. (anglicism; comunic.) –Aparat cu ajutorul căruia se pot transmite scurte mesaje scrise unei persoane care nu are sau nu poate fi găsită la telefon– „Oriunde în București, pe stradă, în mașină, în clădiri, puteți primi mesaje de la orice post telefonic. Într-un minut de la apelare, folosind *pagerele* Motorola, aveți mesajul pe ecranul aparatului dvs. Radiotel, numărul unu în comunicații." Cot. 7 VIII 92 p. 3. „Pompierul [...] are autorizație de pistol și *pager*." "22" 34 / 95 p. 3. „Nu mai știu exact când au apărut *pagerele* în România, prin 91, 92, poate. Dar *pagerul* a fost prima «legitimație» tehnologică de om important." voxpublica.realitatea.net 7 II 10; v. și R.l. 29 IV 94 p. 7, 12 V 94 p. 6, 2 X 95 p. 6, 5 X 95 p. 6, Ev.z. 11 IX 95 p. 1, R.l. 26 VIII 96 p. 24; v. și *paging* 2010 [pron. *péidjăr*] (din engl. americ. *pager*; MDN, DexX, DEX 09)

págină s.f. (inform.) –Document, în format HTML, conectat la rețeaua mondială, care poate fi consultat cu ajutorul unui program de navigare– „Cu aproximativ un milion de abonați și nouă milioane de pagini

virtuale vizitate zilnic, site-ul companiei Sohu.com a devenit, fără îndoială, cel mai popular din China." Z.fin. 23 II 00 p. 1; v. și *motor*[1] 2002, *script* 2008, *trailer* 2006 || *pagină de Internet* „Firmele românești care vor să facă afaceri cu parteneri din Canada se pot informa asupra oportunităților de pe această piață accesând site-ul [...] pe care este găzduită și *pagina de Internet* a ambasadei acestei țări în România." zf.ro 14 VI 00. „De câteva minute am descărcat documentul de pe *pagina de Internet* a Ministerului..." gandul.info 18 X 05; v. și *telecentru*[2] 2006 || *pagină de start* –Pagina principală a unui site, care conduce la celalte pagini– „Google și-a modificat *pagina de start*" capital.ro 10 IX 09 || *pagină electronică* v. și *contraceptiv* 2003 || *pagină web* „*Pagina web* a lui Albert Camus este construită cu două variante în limbile engleză și spaniolă, alternative la limba franceză." Obs.cult. 2 IV 02 p. 30. „*Paginile web* nu reprezintă numai o sursă de informații, ci și o ocazie de călătorie via Internet și de participare on-line la evenimentele amintite." Obs.cult. 23 II 06 p. 20; v. și *phishing* 2007 (după engl. *webpage*)

paging s.n. (comunic.) –Sistem de comunicare la distanță folosind pagerul– „Al doilea sistem *paging* din țară. Uni Axis SRL din București a anunțat ieri că a încheiat cu succes toate testele și a pus în funcțiune sistemul său public *paging* în orașul Ploiești..." R.l. 18 II 93 p. 2. „Sistemul *paging* poate fi mai ușor, poate fi mai sigur." R.l. 29 IV 94 p. 7. „Sistemul de *paging* va fi reintrodus săptămâna viitoare în serviciile de medicină de urgență din toată țara. Coletele cu pagere au fost aduse în spitale și urmează ca la începutul săptămânii viitoare să fie instalat softul." Ad. 9 III 10 [pron. *péidging*] (MDN, DexX)

paietát, -ă adj. –Care are aplicate paiete sau are sclipiri ca de paiete– „Pentru a îndulci tendințele, se pot alege culori «*paietate*» sau irizații metalice." G. 19 X 07 p. 29. „Există sute de nuanțe cromatice pentru oje și lacurile de unghii. Unele sunt lucioase, altele mate. Unele par sidefate, altele au reflexe irizate, textură satinată și *paietată*. Nu lipsesc nici nuanțele holografice." Lib. 24 VI 10 (din *paietă*; DexX)

paintball s. (cuv. engl.; sport) „*paintball*, un sport după care occidentalii sunt înnebuniți. Regulile sunt simple: există două echipe de jucători care se împușcă unii pe alții cu vopsea viu colorată." Nat. 22 XIII 00 p. 3. „în perioada de vară, hotelierii au început să ofere pachete în care, alături de cazare și masă, sunt cuprinse și diferite activități precum mersul cu ATV-ul, *paintball*, rafting, expediții și drumeții." Ad. 30 III 07. „Primele bile de *paintaball* au fost create de compania Nelson Paint, în anii '50. Erau folosite pentru a marca, de la distanță, copacii. Fermierii le-au utilizat pentru a marca vitele mai ușor. În 1976, Hayes Noel, Bob Gurnsey și Charles Gaines au venit cu ideea de a crea un joc care să preia din adrenalina unei vânători de bivoli, pe care ultimul o experimentase în Africa. Un prieten le-a arătat, în catalog, un pistol cu vopsea [...] Primul joc de *paintball* s-a jucat pe 27 iunie 1981." G. suplim. Școala 20 II 08 p. VIII. „*Paintball-ul* este un joc strategic, care constă în eliminarea adversarului prin împușcarea cu proiectile de vopsea. Bilele cu vopsea seamănă cu pilulele cu gel sau cu perlele de ulei de baie și se sparg la impact, provocând victimei foarte puțină durere. Vopseaua nu este toxică, este biogradabilă și solubilă în apă..." R.l. 19 VIII 08 p. 2; v. și Nat. 13 II 01 p. 16, Ad. 21 VI 04, 12 IV 09, Nat. 13 II 01 p. 16; v. și *rec-ball* 2008, *showbiz* 2006, *sport* (*sport extrem*) 2002, *team building* 2003 (pron. *péintbol*]

pair v. *au pair*

paleoastronaútic, -ă (astr.) **1.** s.f. –Disciplină care își propune să studieze urmele lăsate de extratereștrii care au vizitat Terra– „D.A., autorul serialelor științifice de *paleoastronautică* și exobiologie." Săpt. 18 XI 83 p. 4. „Probleme ale *paleoastronauticii* și exobiologiei" Pr RTV 5 XII 86; v. și Săpt. 6 II 87 p. 2. **2.** adj. –Referitor la paleoastronautică– „Noi ipoteze *paleoastronautice*" R.l. 29 VII 10 (din *paleo-* + *astronautică*, după model străin; DEX 98, MDN; DexX – alt sens)

paleobotaníst s.m. (bot.) –Specialist în paleontologie care studiază elementele vegetale fosilizate– „Lucrătorii care au demolat un zid al bisericii au descoperit o nișă datând din 1120, în care se afla un trandafir uscat cu diametrul de 4 centimetri. *Paleobotanistul* chemat special de la Londra pentru a scoate floarea din nișă fără a o deteriora a avut nevoie de 4 ore pentru această operațiune. Trandafirul descoperit la Romsey este cel mai vechi specimen botanic identificat pe teritoriul Europei." Sc. 14 II 76 p. 6. „În tufișurile pietrificate *paleobotaniștii* au descoperit peste 50 de specii de plante..." Sc. 30 V 86 p. 7. „*Paleobotanist* «cu acte in regulă», a participat la expediții științifice în Germania, Anglia, Franța, Suedia, Danemarca, China și, anual, în SUA." jurnalul.ro 9 VI 07 (din fr. *paléobotaniste*, engl. *paleobotanist*; DN_3, DEX 98, DexX)

paleospeológ s.m. (speol.) „Atenți la frumusețea straturilor, *paleospeologii*, categorie de cercetători ai istoriei peșterilor, fac săpături, iau probe, scot la iveală resturile scheletice ale unor animale de mult dispărute." Sc. 24 VI 64 p. 1 //din *paleo-* + *speolog*; Dimitrescu, *Dr.2* 122; MDN, DexX//

palét s.m. v. *box-palet*

paletizáre s.f. (com.) –Metodă de manipulare a mărfurilor prin folosirea paleților (platforme speciale)– „Acum tot mai multe mărfuri sunt manipulate în tehnologii de transport moderne (pachetizări, *paletizări*, containere etc.)" R.l. 31 X 78 p. 5. „Producătorul de ciment Lafarge România a inaugurat o nouă linie de însăcuire și *paletizare*, în urma unei investiții în valoare de 2,3 milioane euro." Ad. 23 IX 08; v. și Sc. 2 X 76 p. 2; v. și *containerizare* 1975, *însăcuire* 2008 (cf. fr. *palettisation*; DMN 1958; A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537; DN_3, DEX 98, DexX)

palm s.n. –Palmtop– „imprimantele și *palm-urile* (dispozitive portabile, de mici dimensiuni, cu funcții asemănătoare computerelor) au fost furnizate printr-o colaborare între Transart și firma Sistec din Cluj." zf.ro 7 XII 04. „Fan Courier va investi 1,5 milioane euro în achiziționarea de *palmuri*" smartfinancial.ro 24 IX 07 (din *palmtop*)

palmá v.t. –A ascunde, a plasa pe ascuns în palmă– „Constantinescu a cerut unuia dintre aghiotanții săi 50.000 de lei pe care i-a «*palmat*» subtil în mâna bietei femei." Nat. 30 XI 98 p. 5. „Președintele Senatului, Nicolae Văcăroiu, *palmează* miliarde de la un personaj de teapa lui Vântu." R.lit. 23 I 02 p. 2. „Băsescu *palmează* țigările ca băieții de cartier" Z. 4 VIII 05 p. 3; v. și Ad. 5 VI 01 p. 19 (din *palmă*; DexX; cuv. este mult mai vechi)

palmtóp s.n. –Microcomputer alimentat de baterie suficient de mic pentru a încăpea în palmă– „Chiar dacă oferta pe piața românească a crescut, *palmtopurile* continuă să fie destul de rare pe bursele electronice de tehnică de calcul." R.l. 11 XII 02 p. 9. „navigarea cu tava, telefoanele, laptopurile, *palmtopurile* după tine printre comeseni cere exercițiu..." G. 26 II 08 p. 13 (din engl. *palmtop*)

paltonár s.m. (ironic) –Persoană care poartă palton– „Trebuie să ai grijă să nu vină vreun *paltonar* cu sania..." J.nat. 15 I 07 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „La munte, diferența dintre schiori și *paltonari* este făcută de îmbrăcăminte." jurnalul.ro 27 XI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (*palton* + *-ar*)

paluxá –A aplica un strat de palux pe suprafața parchetului– „Montăm parchet, rașchetăm, *paluxăm*." Nat. 26 IV 99 p. 11. „Rașchetez, recondiționez, finisez și *paluxez* parchet masiv (fag, stejar etc.) și dușumea." anunturi.gds.ro 6 I 12 (din *palux*; cuv. este mult mai vechi)

pamflét s.n. v. *comedie-pamflet, cuplet-pamflet, roman-pamflet*

pampers s.m. pl. tant. (anglicism) –Scutec absorbant de unică folosință– „acest secol renunță la prejudecăți ca bebelușii la *pampers-uri*..." Lit. 44 / 93 p. 4. „O bătrână paralitică a fost prinsă cu heroină în «*pamperși*» [...] a fost arestată [...] deoarece avea ascunse 685 de grame de heroină în scutecele absorbante pe care le purta." Ev.z. 20 VI 97 p. 5. „V-ați dus vreodată într-un hipermarket să vedeți cum arată raftul de *pamperși*?" jurnalul.ro 31 VII 09; v. și Ev.z. 31 XII 96 p. 4, Nat. 13 X 98 p. 11, D. 311 / 99 p. 14, Ev. 14 III 02, Ad. 5 IV 03 p. 12, Cancan 4 V 07, D. 1 III 07 p. 4, G. 28 V 07, mesagerulhunedorean.ro 3 VI 09 [pron. *pémpărs*; scris și pron. și *pempărși*; scris și *pamperși*] (marcă înregistrată a firmei Procter & Gamble; Ciolan, *MC*; cf. fr., it. *pampers*; MDN, DexX, DEX 09)

panacodór s.m. –Brutar care lucrează cu panacodul– „În fotografie – șeful echipei constănțene M.P. se consultă cu cocătorul V.G., asupra calității pâinii. Alături N.Z., «*panocodor*»." Sc. 9 VII 61 p. 1. „La urma urmei, panacot și panacotar sunt forme deja înregistrate în dicționarele românești: în DLR apar ambele, ca variante pentru panacod și panacodar; DEX-ul o păstrează doar pe cea de-a doua. (Dicționarul de cuvinte recente al Floricăi Dimitrescu, 1997, înregistrează și un derivat *panacodor*, sinonim cu panacodarul.)" R. Zafiu în R.lit. 27 / 01 [și *panacodar*] (din *panacod* + *-or*; DEX 98, DexX)

pancake s.f. (cuv. engl.; culin.) –Clătită – „Nu privi spre clătite (*pancakes*); salata de fructe și iaurtul sunt numerele câștigătoare de data asta." Av. IX 07 p. 97, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*pancake* în Anglia [...] clătite în România..." jurnalul.ro 26 II 07, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *páncheic*]

pancétta s.f. (cuv.it.; culin.) –Piept de porc sărat, piperat și condimentat, rulat în formă de cilindru și lăsat să se usuce câteva luni– „*Pancetta* – costiță de porc (sărată)" Av. VIII 06 p. 69, cit. de Stăncioi-Scarlat. „pecorino, prosciutto di Montegnia D'Aquila – șuncă îmbătrânită 18 luni, *pancetta* – burtă de porc uscată în sare [...] – un mezel crud uscat de porc, care nu se taie în felii subțiri, ca rubedeniile sale, ci în cubulețe..." sfin.ro 3 X 08, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Încercați salata Gondolier [...] parmezan, *pancetta*, salată verde, andive, roșii,

ceapă rosie, toate feliate..." G. 11 XI 09 p. 16 (PR 1992; Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*)

panchayáta s.f. (cuv. hindus) „Ceremonia încoronării regelui Birendra Bir Bikram Shah Deva a avut loc luni la Katmandu. La ceremonia încoronării au participat membri ai guvernului și *panchayatelor* (adunări locale)." Sc. 25 II 75 p. 6; v. si I.B. 24 II 75 p. 4

panchen lama s.m. inv. (cuv. tibetan) „Începând cu 1713, aici a fost cetatea de scaun a celor care au deținut titlul de *Panchen Lama*, al doilea rang ca importanță în ierarhia religios-statală tibetană, după Dalai Lama." Av. II 04, p. 126, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În anul 1995, guvernul de la Beijing l-a respins pe tânărul ales de Dalai Lama pentru funcția de *Panchen Lama*, o altă demnitate înaltă în budismul tibetan..." Ev.z. 22 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (cf. fr., engl. *panchen lama*)

pancól s.n. (farm.) „Ați auzit de *«Pancol»*? Este denumirea unui nou pansament, realizat de specialiștii Institutului de cercetări pielărie, cauciuc, mase plastice București [...] Obținut pe bază de colagen din piele animală, *«Pancol»* prezintă o serie de avantaje față de pansamentele textile obișnuite." f.d. (din *pan*[sament din] *col*[agen])

pandantív s.n. v. *ceas-pandantiv*

pandémic, -ă adj. **1.** –Cu caracter de pandemie– „Fără a se sinchisi de ciondăneala politicienilor, virusul *pandemic* (combinație între virusul gripei porcine, cel al gripei aviare și al gripei umane) își continuă evoluția, noi cazuri de infecție fiind depistate la Iași." G. 30 X 09 p. 2. „Streinu-Cercel susține vaccinarea împotriva virusului *pandemic*" evenimentul.ro 5 XII 09. **2.** –Menit să prevină o pandemie– „Doza de vaccin *pandemic* lipsește din cutia care a fost filmată..." G. 27 XI 09 p. 5. „Un chinez a reacționat la vaccinul *pandemic*" evenimentul.ro 16 I 10 (din fr. *pandémique*, engl. *pandemic*; DN_4, DEX 98, NODEX, DexX)

pandemíe s.f. (med.) –Epidemie care se extinde pe teritorii largi– „În ultimii 250 de ani au existat 10 mari epidemii sau *«pandemii»* și alte 20 de mai mică amploare. Cea mai devastatoare a fost *pandemia* care a debutat spre sfârșitul ultimului război mondial; ea a secerat între 20 și 40 milioane de vieți..." Sc. 14 II 78 p. 6. „Gripa găinilor poate declanșa oricând o *pandemie* care va distruge o treime din omenire" Ad. 26 I 04 p. 1 (din fr. *pandémie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

panel s.n. (anglicism) –Masă rotundă ori dezbatere publică (televizată)– „În finalul *panel-ului*, D.P., consilier municipal la Timișoara (PAC) a propus celor de față..." "22" 30 / 94 p. 11. „Am participat la acel *panel* de la școala de vară în care domnul Laszlo Tokes a făcut referire la independența Kosovo." Ad. 24 VII 10 [pron. *pénăl*] (din engl. *panel*; cf. fr. *panel*; PR 1953; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; DEX, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX)

panelíst s.m. –Participant la un panel– „Bogdan Baltazar, *panelist* la Belgrad, la reuniunea anuală a BERD" amosnews.ro 19 V 05. „Marii *panelisti* ai reuniunilor mondiale, în frunte cu Claus Schwab, președintele Forumului Economic Mondial de la Davos, erau prezenți [la Doha]." jurnalul.ro 15 VI 10 (din *panel* + *-ist*; cf. engl. *panelist*, fr. *panéliste*)

panettóne s. (italienism; culin.) –Cozonac tradițional de Crăciun, umplut cu stafide, din bucătăria italiană (specific milanez)– „Am cumpărat un *panetone* pentru Crăciun". „*Panettone* – cozonac rotund, afânat, uneori glazurat" Av. VIII 06 p. 69, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *chiacchiere* 2009 [scris și *panetone*] (din it. *panettone*; Dimitrescu, *Dr.2* 129, 143; Dimitrescu, *ERI*; APC, DIR; MDN – *panetone*)

paneuropeán, -ă adj. –Care este prezent în sau reprezintă întreaga Europă– „modernizarea transporturilor feroviare și rutiere aferente coridoarelor *pan-europene* de transport" R.l. 8 III 00 p. 24. „Coridorul IV *paneuropean* este în lucru doar pe hârtiile oficiale ale Ministerului Transporturilor" R.l. 10 X 08. „Dezamăgire *paneuropeană*" G. 8 VI 09 p. 6; v. și *articol-program* 2008 (din fr. *paneuropéen*, engl. *paneuropean*; DN_3, DEX 98, DexX)

panicá **1.** v.t. –A face să intre în panică– „Bubuitura *a panicat* foarte multă lume de pe Valea Trotușului." Ev.z. 21 IV 06 p. 2. „Zvonurile *au panicat* România" stiri.rol.ro 20 V 07, cit. de R. Zafiu în R.lit. 3 / 11. **2.** v.i. –A se speria că– „Unii *au panicat* că se închide site-ul" Ev.z. 17 I 11, cit. de R. Zafiu în R.lit. 3 / 11. **3.** v.r. –A se lăsa cuprins de panică– „Credincioșii nu *se panichează* în situații limită" Lib. 6 III 09, cit. de R. Zafiu (din fr. *paniquer*, peste care s-a suprapus influența engl. *to panic*; MDN, DexX, DEX 09)

panicós, -oásă adj. (fam.) –Care intră ușor în panică– v. *fetițoasă* 1978. „S-a văzut iar un stil *panicos* de vânzare [la Bursa de Valori București]" C.n. 2 III 09 (din *panică* + *-os*; DexX, DEX 09)

panislamíst, -ă adj. –Care caracterizează întreg Islamul– „tendințele autonomiste și seculariste locale sunt sufocate și devin treptat asimilate curentului *panislamist*." "22" 26 X 05. „Această punere pe același plan a terorismului *panislamist* cu separatismul cecen a fost mereu argumentul (de necombătut) cu care Putin și-a susținut față de Washington politica din Cecenia." businessmagazin.ro 14 III 06 (din *panislamism*, prin substituție de sufix)

panoramá v.t. –A descrie pe larg, a relata– „Așteptăm să se *panorameze* și alte meridiane." R.l. 12 II 67 p. 4. „Romanul său, «Jean fiul lui Ion» *panoramează* – cu realism – asupra vieții de familie și de uzină." Sc. 6 X 78 p. 8. „Cel mai recent volum *panoramează* tabloul creativ de secol XVIII, pe teritoriile Transilvaniei, Țării Românești, Banatului, Moldovei" Festival 16 IX 09 p. 13; v. și R.lit. 26 VI 75 p. 24, Săpt. 2 XI 79 p. 3, D. 261 / 98 p. 13 (din *panoramă*; cf. germ. *panoramieren*; *F*; DN_3, DEX 98 – alt sens, MDN, DexX)

panoramáre s.f. –Viziune largă– „Antologia este o binevenită *panoramare* asupra poeziei românești contemporane..." R.lit. 29 XI 84 p. 8. „Dacă în ampla *panoramare* a creației contemporane românești de secol XX și XXI noțiunile de spargere a tiparelor, de căutare a insolitului, a combinațiilor timbrale nemaiauzite reprezintă miza multor creatori, în cazul muzicii vechi se urmărește opusul." Z. dum. 10 IX 09 (din *panoramá*; DCMM; DEX 98 – alt sens, DexX)

panorámic **1.** s.n. (cinem.) –Cadru larg în film, la televiziune– „Filmul se deschide cu un larg și dezolant *panoramic* asupra grămezilor fumegânde de moloz și de fier." Sc. 12 I 62 p. 2. **2.** adj. (pe lângă *ecran*, uneori în completare cu *stereofonic*) –(Ecran) semicircular foarte lat– „Premiera va avea loc în luna ianuarie, pe ecran *panoramic*-stereofonic." Cont. 8 I 71 p. 5. **3.** (auto) || *parbriz panoramic* –Parbriz care permite o vizibilitate sporită datorită prelungirii deasupra capului șoferului– „pentru C3 apare pentru prima dată la o mașină de clasă mică *parbrizul panoramic* Zenith, cu un preț de 500 de euro." Z.fin. 10 III 10 (din fr. *panoramique*; PR sec XX; DN – alte sensuri, DEX, DN_3, NODEX, DexX – sensurile 1 și 2)

panotáj s.n. (public.) **1.** –Realizarea de panouri publicitare– „Raportul DCG referitor la escrocheriile cu panourile publicitare din Capitală îi dă dreptate lui Băsescu. Primarul general are de luptat cu avizii consilieri și primari de sector ai PDSR, pentru legalizarea și rentabilizarea *panotajului* în București." Ad. 2 II 01 p. 1. „câțiva îndrăgostiți au apelat la firmele de *panotaj* outdoor video, cu rugămintea de a posta mesaje de dragoste pe ecranele amplasate în intersecțiile aglomerate din Capitală." Ev.z. 9 III 07 p. 10. **2.** –Totalitatea panourilor publicitare (ale unui candidat etc.)– „deși în cmp acoperiți, *panotajul* lui Traian Băsescu era mai mare în primele trei săptămâni de campanie, Mircea Geoană cheltuise mai mulți bani – făcând calculul la prețul afișat de către firmele de outdoor. Candidatul PSD a avut mai multe mash-uri și mai multe panouri, iar Traian Băsescu a avut mai multe bannere, care sunt mai ieftine..." G. 30 XI 09 p. 2; v. și Z.fin. 12 X 09 (formal din fr. *panneautage*; cf. engl. *paneling*; MDN, DexX – alt sens)

panotáre s.f. –Expunerea de panouri într-o expoziție pentru a pune în valoare exponatele– „*panotarea* și aranjamentul expoziției [...] au fost realizate la Veneția..." R.l. 2 III 94 p. 2. „Razele pe care le aruncă icoanele, par, printr-o subtilă *panotare* (la care au concurat experiența curatorială a doamnei Ruxandra Garofeanu și devoțiunea părintelui Nicolae Ion Bordașiu), că izvorăsc din gestica dinamică, din chipul îngândurat și pătruns de sfințenie al părintelui, surprins de Ion Grădeanu într-o serie de «instantanee» din timpul predicilor sale." Z. dum. 12 VIII 10 (cf. fr. *panneautage*; DCMM; DexX)

panóu s.n. || *panou solar* –Element constitutiv al unui dispozitiv care transformă energia solară în energie electrică sau termică– „Cu ajutorul *panourilor solare*, timp de 20 de ani nu mai plătiți factura la energie" Ad. 23 V 03 p. 9. „subvenția de 90% pentru achiziționarea și instalarea sistemelor de *panouri solare* nu se acordă și pentru centrala termică împreună cu care va funcționa sistemul." G. 14 I 09 p. 16 (din fr. *panneau solaire*; cf. engl. *solar panel*); v. și *afiș-panou*

pansexuál s.m. „*Pansexualii* sunt asociați cu bisexualii. Ei pot avea relații sexuale cu persoane care nu și-au definitivat sexul sau chiar cu transsexuali." ziare.com 18 V 08 (din engl. *pansexual*, fr. *pansexuel*)

pantalón s.m. (vest.) || *pantalon-trening* –Pantaloni lungi folosiți la sport– „Unitățile comerciale primesc în cursul trimestrului IV cu 15 la sută mai multe treninguri, o cantitate dublă de *pantaloni-trening*." I.B. 6 XI 65 p. 1. „voiam să iau niște janghinoase de autobuze din Turnu-Măgurele, nu puteam să mă îmbrac nici la costum Versace, că prea aveam figură de fițos și nu cadra cu autobuzele rablagite, nu puteam să mă îmbrac nici în *pantalon trening* și tricou Fubu, că totuși eram un licitator de 118.000 USD." hotnews.ro 13 IX 06 (din *pantalon* [*de*] *trening*;

DexX) || *pantalon-tub* –Pantalon în formă de tub– „*Pantalonii-tub*, iată o ultimă noutate a modei. Nu au un nume prea frumos, dar denumirea lor pare a fi explicită și elocventă. Îi cheamă *pantaloni-tub* pentru că sunt drepți, chiar puțin strâmtați în partea de jos a piciorului." Săpt. 21 I 77 p. 8 (din *pantalon* + *tub*; DexX); v. și *ciorap-pantalon, taior-pantalon*

pantóf s.n. || *pantof-platformă* –Pantof cu talpă foarte groasă și rigidă. Pantof-platou– „o apariție destul de nouă prin universul actual al *pantofilor-platformă*." R.l. 22 VI 10 p. 13. „a purtat o rochie scurtă, o fundă cu imprimeu leopard pe cap și *pantofi-platformă* din magazinul ei din Londra." R.l. 19 VIII 10 p. 13 (din *pantof* + *platformă*; cf. fr. *chaussures plateforme*) || *pantof-platou* –Pantof cu talpă foarte groasă și rigidă. Pantof-platformă– „Pantaloni largi, confecționați din tweed, cu talie înaltă, dungă și manșete. Partea plăcută este feminizarea lor cu bluze gingașe, veste sexy și *pantofi-platou* cât mai înalți." AS 19 II 08 p. 12. „Accesorii obligatorii: *pantofii «platou»*, cu talpă groasă." AS 28 VIII 10 p. 12 (din *pantof* + *platou*) || *pantof-sanda* –Pantof foarte decupat și cu curelușă la spate– „*Pantofi-sanda* albi sau bleumarin cu talpă de plută, turbanul în culoarea închisă a combinației și o floare în piept completează ținuta." Săpt. 30 III 73 p. 16. „Se revine la încălțămintea clasică pentru femei. *Pantof-sanda*, culoare bej, baretă care susține pe aceia foarte decoltați." Săpt. 31 V 74 p. 8. „Pantofii mei preferați sunt de culoare neagră, cu toc mediu, dar să fie *pantof-sanda* adică cu curelușă la spate..." garbo.ro 23 X 08 (din *pantof* + *sanda*; DexX)

pantofár s.n. –Dulap pentru pantofi– „*Pantofar* dublu" Carrefour IX 03. „Ideal pentru păstrarea pantofilor [...] *pantofar* din furnir de mesteacăn" Ioana 25 / 07 p. 21 (din *pantof* + *-ar*; în dicționarele curente nu apare decât ca s.m. cu sensul "cizmar")

pánty s.n. (anglicism; vest.) –Ciorap pantalon– „Producția de *panty* [...] continuă să fie destinată femeilor cu picioare ultrascurte." Săpt. 12 IX 75 p. 2. „Dacă ați ști că ne bate gândul să vă zicem din nou, a câta oară, despre defectele ciorapilor, *panty*-urilor pe care magazinele le comercializează, probabil nenumărați ochi vor pierde iradierea de bună dispoziție..." Săpt. 11 VII 80 p. 8 (din engl. *panty*; cf. fr. *panty*; CD, DMN 1967; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; MDN, DexX)

panzer s.n. (sport) –Component al echipei de fotbal a Germaniei– „a primit astfel un motiv să rămână mai departe pe banca *«panzerelor»*...." Ev.z. 10 VII 06 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*«Panzerele»* au eliminat o Portugalie fără vlagă" 9am.ro 20 VI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *pánțer*] (din numele tancului german omonim; Zafiu, *D*)

papagál s.m. (fam.-arg.) –Fraier, prost, ageamiu– v. *aneu* 2002. „Uite ce *papagal* e ăla cu ochelari de soare. E naspa rău de tot!" Ad. 1 III 04 p. 3 (123urban.ro, dictionarurban.ro; cuv. este mai vechi)

papagalíță s.f. (zool.) –Femela papagalului– „*Papagalul* l-am luat de la un tip care, iarna, îl ținea afară, iar *papagalița* am găsit-o chiar în curtea Parlamentului, moartă de foame și fugărită de vrăbii." Ad. 4 VIII 03 p. 2 (din *papagal* + *-iță*; DEX 98)

papáia s.f. (cuv. amerind.) „Suculentul fruct *papaia*, originar din Malayezia și răspândit în India, Antile și Africa, a produs o adevărată senzație într-un spital din Anglia." Sc. 30 IX 77 p. 5. „Este bine ca atunci când cumpărați fructe de *papaia* să le alegeți pe cele care nu sunt foarte moi și nu au porțiuni vătămate." jurnalul.ro 19 II 07; v. și AS 29 IX 03 p. 9, Ad. 5 I 04 p. 1. Ev.z. 31 VII 07 p. 22; v. și *juice* 1985 [scris și *papaya*] (cf. it. *papaia*, span. *papaya*, fr. *papaye*; LI; DGE; DEX, DN_3, DexX)

papamobíl s.n. –Automobil blindat construit special pentru deplasările Papei prin mulțime– „Papa va călători [în Cuba] într-unul dintre celebrele sale automobile numite *papamobile*." Nat. 23 I 98 p. 5. „*Papamobilul* devine verde. Constructorul german de automobile Mercedes-Benz lucrează la un *papamobil* hibrid..." ziare.com 18 VI 11; v. și Cat. 8 / 99 p. 1 (din it. *papamobile*, fr. *papamobile*; cf. engl. *popemobile*; PR 1979, DexX, DEX 09)

paparazzo s.m. pl. *paparazzi* (cuv.it.) –Fotograf insistent care aleargă după imagini insolite cu personaje celebre– „Norocoși *«paparazzi»* au surprins-o pe Cindy mai frumoasă ca niciodată." As 83 / 93 p. 13. „Robert de Niro inculpat pentru agresarea unor *paparazzi*." R.l. 11 X 95 p. 8. „Ei sunt materia primă a muncii de *paparazzi*. Sunt vânatul fotoreporterilor de gherilă..." G. 28 X 05 p. 2; v. și Expr. Mag. 28 / 95 p. 14, J.nat. 2 IX 97 p. 17, Nat. 17 IX 99 p. 16, Ad. 15 V 03 p. 13, G. 8 X 05 p. 9, TeleG 12 / 05 p. 8, G. 24 VII 06 p. 11, 2 VII 08 p. 3 [pron. *paparáțo*] (cf. fr., engl. *paparazzo*; BD 1969; R. Zafiu în R.lit. 41 / 08; Fl. Dimitrescu în LRASD; Dimitrescu, *Dr.2* 132, 143; personaj din *La dolce vita*, sugerat lui F. Fellini de numele unui hotelier calabrez de origine greacă, în 1959; MDN, DexX, DEX 09)

paperback s. (cuv. engl.; lit.) v. *hardback* 1975. „va fi reeditată anul acesta în *paperback* (adică într-o ediție de masă)." R.lit. 30 / 93 p. 19. „Era vorba de lansarea ediției *paperback*." Obs.cult. 14 II 08 [pron. *péipărbec*] (CD; MDN, DexX)

papésă s.f. (fig.) –Femeie cu o autoritate morală sau profesională incontestabilă, aflată în frunte unei mișcări– „Gertrude Stein a fost *«papesa»* avangardei din Montparnasse timp de douăzeci de ani..." R.lit. 13 XII 84 p. 23. „Adepții consideră pe fondatoarea sectei ca fiind cea de-a doua «imaculată a lumii». De altfel, *«Papesa»* din Boston exercită o putere imensă." Fl. 10 IV 87 p. 23. „interviuri cu *«papesa»* televiziunii Oprah Winfrey." G. 8 VIII 06 p. 11 (din fr. *papesse*; MDN, DexX; cuvântul e cunoscut din anii 1930-40)

papetár, -ă adj. **1.** –Referitor la fabricarea hârtiei– „Lemnul acestui arbore (oțetarul) are calități *papetare* surprinzătoare. Chiar la vârsta de un an, tulpinele tinere (care ajung la 1–2 m înălțime) au un randament în pastă *papetară* de circa 45 la sută." R.l. 26 II 74 p. 5. **2.** –De hârtie, referitor la hârtie– „remarcabile valori culturale pe suport *papetar*, care reprezintă importante dovezi istorice ale identității noastre naționale." Lum. 12 VI 07. „Programul, adresat personalului din biblioteci, arhive și muzee care se pregatesc pentru ocupația de conservator *papetar*, este structurat pe nivele de studii și conține trei module de pregătire..." portal-info.ro 21 IV 09 (der. regr. din *papetărie*; cf. fr. *papetier*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

papetărie s.f. v. *librărie-papetărie*

pappardelle s.pl. (cuv.it.; culin.) –Tip de paste italienești în formă de panglici– „*Pappardelle* cu sos de spanac" Av. VI / 98 p. 77, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Paste late, tăieței lați: *pappardelle*, tagliatelle." Av. III 04 p. 94, cit. de Stăncioi-Scarlat. „350 g paste *pappardelle* (tăiței lați)" Av. II 06 p. 90, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*; APC)

papúc s.m. **1.** –Camionetă, vehicul de mici dimensiuni cu bena descoperită– „până la urmă au rupt-o la fugă, abandonând și *«papucul»* în fața hotelului." Nat. 8 III 99 p. 14. „O Dacie *papuc* trimisă să ecariseze cinci județe" G. 21 VI 06 p. 3. „7.250 euro, cel mai ieftin Logan *«Papuc»* [...] Noul *«Papuc»* are doua variante de motorizare: diesel și benzină." Lib. 20 II 08; v. și D. 340 / 99 p. 15, Ad. 8 III 01 p. 9, Z.fin. 20 XI 02. **2.** || *a-și ieși din papuci* (fam.) –A-și ieși din răbdări, a-și pierde răbdarea– v. *asistențial* 2011 (sensul 1 din *papuc*, prin asemănare de formă; și sensul 1 și sensul 2 sunt mult mai vechi; DexX)

parabólic, -ă adj., s.f. (comunic.) –(d. antene de televizor) Cu un ecran reflectant în formă de paraboloid care captează posturile transmise prin satelit– „[Vând] *parabolică*, tv stereo, frigider [...]" R.l. 29 V 93 p. 6. „Aveți aici, la București, mai multe *parabolice* decât în orașul lui Berlusconi." R.l. internat. 8 VI 94 p. 2. „Ce *parabolică* îmi agăț în balcon?" Ad. 29 IV 07 (din fr. *parabolique*; DEX – alt sens, DN_3, DexX)

parabolíst, -ă s.m.f. (livr.) –Autor de parabole– „*Parabolist* bine camuflat, Teodorovici are un fel de artă a poveștii la firul ierbii, cu anonimi din lumea celor care nu cuvântă..." "22" 14 VII 04 (din *parabolă* + *-ist*)

paraciclísm s. –Ciclism practicat de persoanele cu handicap– „Sportivul român Eduard Carol Novak a ocupat primul loc la clasa LC2 la ciclism pe șosea, în cadrul Campionatelor Mondiale de *Paraciclism* de la Bogogno (Italia)..." G. 14 IX 09 p. 13. „Bicicletele campionului mondial la *paraciclism* au fost furate" 9am.ro 6 1 11 (din fr. *paracyclisme*; cf. engl. *paracycling*)

paracivilizáție s.f. (livr.) –Civilizație opusă celei din societatea modernă– „Viața se desfășoară într-o arie de *paracivilizație*, rămânând circumscrisă la rudimentele formelor ei originare." Cont. 15 XII 61 p. 1. „Abia după alți zece ani, «contracultura» avea să ridice rockul la gradul de simbol al unei noi *paracivilizații*." semneletimpului.ro V 09 (din *para-* + *civlizație*; FC II 176, 177, 181; DN_3, DEX-S, DexX)

paraclínic, -ă adj. (med.) –Efectuat într-un laborator– „medicii din ambulatorii nu pot prescrie medicamente compensate și gratuite sau unele investigații *paraclinice*." Ad. 7 IV 04 p. 10. „Furnizorii de servicii medicale *paraclinice* se opun semnării contractului pe 2009" Făclia 1 IV 09 (din *para-* + *clinic*; cf. engl. *paraclinical*; DN_3, DEX 98, DexX)

parádă[1] s.f. || *parada gay* v. *gay*

parádă[2] s.f. (sport) –Parare, evitare a unei lovituri– „în minutul 89 doar o *paradă* în extremis a portarului S. împiedică mingea șutată năprasnic de B. să intre în plasă." R.l. 18 VI 84 p. 5. „Casillas, portarul anului 2009! Vezi o *paradă* miraculoasă a lui Iker" prosport.ro 12 I 10 (din germ. *parade*, fr. *parade*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

paradís s.n. || *paradis fiscal* –Stat în care obligațiile fiscale sunt foarte mici– – „a creat în România o adevărată caracatiță, «cumpărând» fabrică după fabrică, constituind o rețea de firme-căpușă, cu sifonatorul de bani în diverse *paradisuri fiscale* de pe mapamond." Ad. 25 VII 01 p. 1. „C.I. este cercetat de PNA pentru mituirea unor persoane din instituții

cu atributii de control, fiind suspectat, de asemenea, că a transferat ilegal bani în *«paradisuri fiscale»*." Ad. 30 IX 04 p. 14. „Avantajele *paradisurilor fiscale*. Oamenii de afaceri preferă să-și înregistreze firmele în țări cu fiscalitate redusă din motive lesne de înțeles: impozitul pe profit este mult mai mic decât în România sau chiar zero, costurile de înființare a firmei sunt reduse, iar declarațiile fiscale sunt relativ simple." G. 6 IV 09 p. 2; v. și *ONG* 2004 (după fr. *paradis fiscal,* engl. *tax haven*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

paradoxá 1. v.i. –A recurge la un paradox– „«Nesfârșitele primejdii» e un roman conceput ca un joc secund sau ca un refren inteligent asupra unei realități secunde. *Paradoxând*, autorul ajunge, în acest prim roman al său, la o teorie specifică a romanului modern." Săpt. 26 V 78 p. 2. **2.** v.t. –A introduce paradoxuri, contradicții într-un sistem– „Iată deci că era vorba despre o singură cauză care *paradoxează* evoluția sistemului în ambele direcții, «umanismul» și «clasa de mijloc»: acțiunea dreptei politice. Ducând o politică specifică, dar și intervenind în mod agresiv și sistematic în vederea anihilării centrului politic, dreapta politică subminează simultan, atât condiția clasei de mijloc cât și șansele umanismului de a se impune ca morală de sistem." Sf. pol. 113 / 04 (din *paradox*; DexX)

parafarmaceútic, -ă adj. –(Produs) care, deși nu este un medicament, este folosit în tratamentele medicale– „Atrași de potențialul de creștere a pieței, mulți dintre marii producători locali de medicamente își vor vinde în benzinării și supermarketuri suplimente nutritive și *parafarmaceutice* (teste de sarcină, plasturi, benzi adezive)." G. 7 VII 08 p. 7. „Din cauza creșterii euro, unele medicamente vitale pentru pacienți nu se vor mai găsi pe piață, iar produsele *parafarmaceutice*, dermatocosmetice și medicamentele care se eliberează fără rețetă s-ar putea scumpi." ziare.com 13 I 09 (din engl. *pharmaceutical*)

parafiscál, -ă adj. –Referitor la parafiscalitate– „IMM-urile plătesc 196 de taxe *parafiscale*" evenimentul.ro 20 X 05. „Guvernul va scoate din circuit 186 de taxe și tarife *parafiscale*, dintr-un total oficial de 491" R.l. 16 VI 09 p. 10 (din fr. *parafiscal*)

parafiscalitáte s.f. –Ansamblul taxelor și contribuțiilor obligatorii percepute și încasate de instituții ale statului care nu se contabilizează în bugetul de stat– „Chiar ministrul Finanțelor, M.T., a recunoscut că *parafiscalitatea* în România este foarte mare și că nu o poate controla." evenimentul.ro 29 XI 04. „România rămâne însă în topul țărilor europene cu cea mai ridicată *parafiscalitate*" R.l. 16 V 09 p. 10. „Patronii spun că statul crește *parafiscalitatea*." G. 3 III 10 p. 1 (din fr. *parafiscalité*)

parái s.pl.tant. (fam.-arg.) –Dolari– „frații Păunescu [ar fi fost] călugări la Cozia, dacă nu le-ar fi plăcut balerinele și *paraii*..." Cat. 2 IX 97 p. 11. „Pe plan extern *paraii* sunt *parai*." R.l. 8 XII 00 p. 2. „Sunt însă cu siguranță utilizări recente și inovații în interiorul limbii române chindie cu sensul de «petrecere» sau pluralul *parai* (în loc de vechiul parale) cu sensul «dolari»." R. Zafiu în R.lit. 5 / 08; v. și Nat. 24 XI 99 p. 5 (probabil din *para*; DEX 09)

paraliterár, -ă adj. (lit.) –Privitor la lucrările alăturate celor propriu-zis literare– „În cadrul aceleiași dezbateri F.N. condamnă «meșteșugurile» *paraliterare*, care transformă romancierul într-un funcționar sub nivelul literelor." Cont. 10 III 67 p. 10. „Inocentul de Cristian Munteanu, autor cu o bibliografie oarecum închegată, dar cam *paraliterară* (scenarii radio și T.V.). Mărturisesc a nu cunoaște decât în parte, și în părți, opera lui C. Munteanu, așa că aș ezita să-mi fac o idee despre întreg, sau să trag ceva concluzii despre scriitor plecând numai de la, sau oprindu-mă numai la, Inocentul..." R.l. 3 XI 82 p. 2. „Bănuiesc că tinerii cronicari [...] au în vedere texte *«paraliterare»* de un anumit nivel – ficțiuni polițiste, SF, horror, thriller, fantasy etc. dotate cu o oarecare ingeniozitate, create de autori care au în mod cert conștiința mecanismelor literaturii –, nu, pur și simplu, producții de serie ca acelea pe care, în cartea lui Orwell, 1984, le confecționează mașinile, destinându-le «prolilor»..." Obs.cult. 14 VI 07 (din fr. *paralittéraire*; DEX-S, MDN, DexX)

paraliteratúră s.f. (lit.) –Pe lângă/în afara literaturii propriu-zise– „Micul preambul teoretic de mai sus, a cărui idee centrală o vom repeta până la ruinarea definitivă a prejudecății, «science-fiction-ul este *paraliteratură*», ni s-a părut nimerit în contextul discutării romanului lui C.C., autor tentat de re-figurarea unor mituri livrești." R.lit. 22 II 79 p. 9. „Literatura lui Petru Popescu intră într-un raport afișat cu *paraliteratura*, cu literatura de consum..." R.lit. 15 IV 93 p. 7. „Pe teren românesc, chiar și înversunații (cel puțin la nivel declarativ...) democrați și «antielitiști» care sunt postmodernistii afirmați în anii '80 abia reușesc să disimuleze un fin dispreț față de *«paraliteratură»*; atunci când unii dintre ei «recuperează» ceva din așa-numita «literatură de consum» o fac, evident, strict la modul parodic." Obs.cult. 14 VI 07 (din fr. *paralittérature*; PR 1960; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

paramédic s.m. –Lucrător pe ambulanță care, fără a aparține corpului medical, pot acorda primul ajutor– „O ambulanță l-a transportat la spital în Mangalia, iar pe drum *paramedicii* i-au administrat perfuzii pentru scoaterea din starea de șoc." Ad. 21 VII 03 p. 1. *„paramedicii* au acordat primul ajutor supraviețuitorilor." R.l. 14 X 06 p. 6. „După ce a fost tratat de *paramedicii* de la SMURD, bărbatul a făcut un set complet de analize la Spitalul de Boli Infecțioase Iași..." R.l. 16 VI 09 p. 3; v. și D. 1 III 07 p. 11; v. și *paramedical* 2010 (din engl. americ. *paramedic*; S. Dumistrăcel în Lum. 9 II 11; Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09 – alt sens)

paramedicál, -ă adj. –Referitor la activitatea paramedicului– „se prevede că în vreme ce unele meserii vor înregistra un cert declin, altele vor cunoaște o creștere spectaculoasă. Pe primul plan se situează tot ceea ce este legat de informatică (150 la sută), toate profesiunile *paramedicale*, specialiștii în energie..." R.l. 15 VI 84 p. 6. „Paramedicii nu sunt personal medical, personal, de pildă, *paramedical*. Sunt pompieri cu o pregătire pentru a acorda un prim ajutor calificat." "22" 31 VIII 10 (din fr. *paramédical*; Ciolan, *MC*; PR 1950; MDN, DexX, DEX 09 – alt sens)

paramilitár, -ă adj. (d. grupări, organizații) –Care este organizat și dotat după modelul unei armate– „s-a pus întrebarea ce fel de «fantome» au invadat «lăcașul divin», transformând liniștita fermă californiană într-o tabără *paramilitară*." I.B. 7 II 84 p. 4. „Compania cehă de energie CEZ, în care statul deține o participație de 70%, se află în centrul unui scandal după difuzarea unor înregistrări ce dovedesc existența unei unități *paramilitare*, înarmată și antrenată pentru lupte." R.l. 4 II 10 (din fr. *paramilitaire*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

paramotór s.n. –Obiect de zbor compus dintr-o parapantă și un motor cu elice purtat de pilot la spinare– „Se vinde *paramotor* Fly Castelluccio Mach3 4bl, elice 4 pale 95 cm, motor Solo210, carburator Tillotson, tracțiune 47kg, rezervor 5l (cam 1h20min de zbor neforjat)." rhc.ro / forumrhc2 13 IV 06. „cu *paramotorul* am fost la 4100 metri față de nivelul mării și 4000 metri față de decolare/aterizare..." ziaruldeiasi.ro 3 IX 07 (din engl. *paramotor*, fr. *paramoteur*)

paranghelíe s.f. (fam.-arg. și ironic) **1.** –Petrecere, chef strașnic– „Cântări submediocre, romanțe siropoase și *paranghelii* de șușanea" Foamea 22 / 92 p. 3, cit. de R. Zafiu. „Integraliștii, fie ei și de 5 pe linie, fac *paranghelie*..." evenimentul.ro 10 II 09. **2.** –Sărbătorire fastuoasă– „pentru a calcula încăsările maneliștilor, inspectorii fiscali ar trebui să numere bacșișurile pe care aceștia le primesc la nunți, botezuri, spectacole și alte paranghelii." ziare.com 1 X 10 (din gr. *paranghelia*; R. Zafiu în R.lit. 4 / 08; DALR; DEX 09)

paranormál, -ă adj. **1.** –Care este în marginea normalului– „Fiecare demonstrație a lui pe care am putut s-o cercetez în detaliu, avea o explicație normală care era mai probabilă decât cea *paranormală* [...] Uri Geller îndoaie obiecte de metal – linguriță, chei, cuțite – fără să le atingă, doar prin concentrare psihică [...] este, cu alte cuvinte, un medium extraordinar, expert în psihokinezie, telepatie, clarviziune, teleportanță, previziune ș.a.m.d." Cont. 1 VIII 75 p. 5. „Fiica regelui Norvegiei își dezvăluie puterile *paranormale*" Ad. 26 VII 07. „Persoanele care citesc frecvent cotidiene sunt mai puțin predispuse să creadă în fenomene *paranormale*." Cot. 21 IV 08. **2.** (fig.) –Anormal– *„paranormalul* ăsta plângăcios [Tatulici]" Cat. 10 VI 97 p. 8 (din fr. *paranormal*; R. Zafiu în R.lit. 47 / 03; PR 1950; DEX-S, MDN, DexX)

paranormalitáte s.f. –Faptul de a fi la marginea normalului– „De la Faulkner la Marquez [...] literatura ne-a obișnuit cu *paranormalitatea*, cu realismul magic sau miraculos, cu infinita sa capacitate de simulare și metamorfoză." Săpt. 7 XII 84 p. 3 (din *paranormal* + *-itate*; DexX)

parantezát, -ă adj. –Care se află între paranteze, în subsidiar– v. *detectivist* 1974. *„Parantezat*, se oprește și asupra activității cenaclului, afirmând că poetul Cezar Ivănescu are o intuiție foarte bună, promovează valori autentice și mai ales are intuiția unei poezii scrise de femei, care să pună capăt poeziei feministe." Luc. 16 VII 83 p. 8 (din *paranteză*; DexX)

paraóptic, -ă adj. (opt.) –Situat în afara organului de simț al vederii– „Supusă unui control științific la clinica din Harkov s-a constatat că ea poseda o vedere *paraoptică* și mai perfectă decât R.K., că recunoaște fără greșeală literele și culoarea lor." Sc. 16 II 65 p. 4. „Deși sunt destul de rare, există totuși persoane care văd cât se poate de bine fără a se folosi pentru aceasta de ochii lor. «Cunoașterea *paraoptică*» sau «viziunea extraretiniană», vor spune savanții." ne-cenzurat.ro 18 II 10 //din *para-* + *optic*; DexX//

parapántă s.f. –Parașută în formă de aripi fixată pe un cadru, concepu-

tă pentru lansări de pe terenuri în pantă– „*parapanta* este un gen de parașută eliptică – ceva mai alungită decât o parașută obișnuită – cu care se execută salturi de pe creste muntoase sau vârfuri de deal, folosindu-se în dirijarea ei curenții ascensionali de pantă." R.l. 21 XII 93 p. 5. „Zborul cu *parapanta* face furori și la Iași" ziaruldeiasi.ro 3 IX 07. „Zborul cu *parapanta* este de departe cea mai emoționantă activitate, pentru că omul întotdeauna și-a dorit să zboare, iar *parapanta* este ocazia perfectă." Ad. 19 IX 09; v. și R.l. 13 VII 01 p. 1, ziaruldeiasi.ro 13 VII 01, Ad. 12 III 02, 20 VI 03 p. 20, 5 IX 05, protv.ro 21 IV 08; v. și *placă*[2] (*placă de surf*) 2010, *rapel* (sensul 6) 2001, *bungee-jumping* 2010, *ciclism* (*montan*) 2003, *deltaplanist* 2001, *deltaplanorism* 2004, *enduro* 2003, *motodeltaplan* 2010, *mountain biking* 2003, *off-road* (sensul 1) 2009, *paramotor* 2007 (din fr. *parapante*; cf. engl. *parapent*; PR 1983; DexX, DEX 09)

parapantíst s.m. –Zburător cu parapanta– „Un *parapantist* s-a ciocnit în zbor cu un deltaplan" R.l. 13 VII 01 p. 1. „N. era cel mai experimentat *parapantist* din grupul lor." Ad. 12 III 02. „Un *parapantist* cu experiență a ajuns în stare destul de gravă la Spitalul Județean din Deva, după ce a suferit mai multe fracturi." Gard. 13 IV 07; v. și Ad. 5 IX 05, G. 10 II 07 p. 8, Ad. 5 III 07 (din fr. *parapentiste*, engl. *parapentist*)

parapsihológ s.m. –Specialist în parapsihologie– „Ajutați de *parapsihologul* T.B., ei vor descoperi că locuința este bântuită de sufletele neliniștite ale unor sinucigași." Nat. TV 15 VIII 97 p. 7. „De la vraci și «*parapsihologi*», la psihologi profesioniști" Ad. 7 V 04. „Un domn *parapsiholog* a explicat la TV cum devine chestia cu aurele personale." D. 23 II 08; v. și AS 3 IV 00, Clujeanul 23 V 04 (din fr. *parapsychologue*; cf. engl. *parapsychologist*; MDN, DexX)

parapsihológic, -ă adj. –Referitor la parapsihologie– „Ce anume va alege Victor Ciorbea rămâne un mister *parapsihologic*." evenimentul.ro 18 I 03. „au avut opinii diferite în legătură cu demonstrarea existenței în sine a fenomenelor *parapsihologice*." Clujeanul 23 V 04. „Dar cum de l-a recunoscut domnul Geoană pe Aliodor Manolea? Simplu, îl angajase și el cu ceva vreme în urmă tot pentru calitățile sale *parapsihologice*, fapt dovedit tot cu poze." ziare.com 20 I 10 (din fr. *parapsychologique*; DEX 98, DexX)

parapsihologie s.f. –Studiul fenomenelor psihice paranormale– „«*Parapsihologia*» și problemele ei». Vorbește prof. univ. Paul Popescu-Neveanu." Pr.R.TV 11 VI 78 p. 5. „Nostimă a fost propunerea comitetului fondator al «Institutului psihoenergetic» din Brooklin-Massachusetts – instituție de *parapsihologie* și științe oculte – care a cerut ca toți oamenii să se oprească o clipă și să gândească instantaneu la satelit." Sc. 8 VII 79 p. 6. „rușii aveau un singur laborator de *parapsihologie*, la Catedra de Fiziologie a Universității din Leningrad" Clujeanul 23 V 04; v. și *hobby* 1978, *metapsihic* 2009 (din fr. *parapsychologie*; PR 1950; DEX-S, MDN, DexX)

parasailing s. (cuv. engl.) –Activitatea recreațională care constă în ridicarea în zbor cu o parașută de tip delta tractată de o barcă cu motor– „faci ski nautic sau *parasailing* sau o baie turcească." Av. VII 98 p. 141, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Face *parasailing*, snorkling și diving în Cuba sau Maldive." G. 26 V 05 p. 12. „Dacă băieții s-au distrat făcând de la jet-sky la plimbări cu banana și *parasailing*, fetele s-au plimbat cu barca pe mare..." jurnalul.ro 17 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și G. 20 VIII 07 p. 20 [pron. *paraséiling*]

paraskavedekatriafobie s.f. (med.) „*Paraskavedekatriafobia* – teama de Vineri 13. Data de 13 este asociată de superstițioși pericolelor și este considerată o zi a ghinionului. Astfel, de la superstiție la fobie se pare că drumul nu este foarte lung." ziare.com 21 VI 08. „*Paraskavedekatriafobia* – (frica de vineri 13)" R.l. 8 VII 09 (din engl. *paraskavedekatriaphobia*, fr. *paraskevidékatriaphobie*)

parasomníe s.f. (med.) „Sexsomnia este o formă de tulburare de somn denumită *parasomnia* sau comportament nedorit care apare în timpul somnului. Alte comportamente asociate *parasomniei* sunt deschiderea ochilor în timp ce dormi, scrâșnitul dinților, trezitul și folosirea aspiratorului, vorbitul sau mâncatul." ziaruldeiasi.ro 15 VI 10. „Plimbatul sau *vorbitul* în somn. Cauzele acestui tip de tulburări, denumite generic parasomnie, sunt multiple: alcool, medicamente, moștenire genetică, stres." adevarul.ro 16 II 11; v. și *sexsomnie* 2011 (din fr. *parasomnie*, engl. *parasomnia*; MDN, DexX)

parașutá v.t. (fig., fam.) –A numi într-un post, prin decizia arbitrară a unei instanțe superioare– „Lui Claudiu Săftoiu i-a fost de-ajuns mai puțin de o jumătate de an ca să demonstreze că *a fost parașutat* din greșeală la conducerea SIE." Ev.z. 20 III 07 p. 2. „Omul a ajuns și el prin minister acum un an, *parașutat* dintr-o firmă de construcții..." zf.ro 4 VI 11 (după fr. *parachuter*; sensul nu apare în dicționarele curente)

parașútă s.f. (fam.-arg.) –Femeie de moravuri ușoare– „Profesorul cerșetor [este] presat de atracția pentru o «*parașută*» plină de fițe." R.lit. 4 VII 01 p. 17. „Femeia e automat o *parașută*. Dacă doi puști se întâlnesc, se comentează că acela și-a luat o *parașută*, o gagică." D. 31 III 06 p. 3. „Fire-ai a dracu de *parașută* bețivă!!" G. 17 IX 08 p. 10; v. și R.lit. 13 II 02 p. 24 (DexX; cuvântul e mai vechi)

parateatrál, -ă adj. „El vorbea despre noul stadiu al experiențelor sale și le scotea din sfera teatrului, numindu-le «*parateatrale*»." R.lit. 26 VI 75 p. 25. „Greu, poate imposibil de reprodus, ar fi stilul de joc, limbajul *parateatral* utilizat atunci [înainte de 1989] de artiști pentru a exprima comentariul lor social, ce avea un uriaș ecou în rândul spectatorilor." Z. dum. 24 IX 09 (din *para-* + *teatral*; DexX)

parauniversitár, -ă adj. –Din afara universității– v. *postuniversitar* 1974 (din fr. *parauniversitaire*; DMN 1968; MDN, DexX)

paraván s.n. v. *societate-paravan*

paravanghelíe s.f. –Paranghelie organizată de Marian Vaghelie– „«*Paravanghelie*» de zece miliarde de lei. Primarul sectorului 5 vrea să-și refacă imaginea publică înainte de alegeri" Ad. 6 III 04 p. 12. „pesediștilor nu le rămâne decât să dezactiveze alarma și să afișeze un unic slogan-strategie: «Să vă fie de bine, la *paravanghelie*!»." G. 20 IV 09 (din *para*[nghelie] + *Vanghelie*; Ciolan, *MC*)

parazitá 1. v.i. (fig.) –A trăi ca un parazit– „La început, era parazit. A *parazitat* până în ziua când a comis prima spargere. Închisoare, eliberare, parazitism, infracțiune – ciclul nefast a fost reluat de trei ori." Sc. 10 X 82 p. 4 **2.** v.t. (fig.) –A trăi ca un parazit pe seama altcuiva. A căpușa– „Postul Tele 7abc *parazitează* clădirea fostului Teatru Giulești" Ad. 5 III 05 p. 1 (din fr. *parasiter*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

parc –Teren amenajat pentru un anumit scop– || *parc acvatic* –Suprafață, acoperită sau în aer liber, cu amenajări și instalații pentru distracții acvatice (piscină, tobogan etc.)– „Ata Odorhei face primul *parc acvatic* acoperit" Z.fin. 14 XIII 05. „[În România există] în prezent doar câteva parcuri *acvatice*." wall-street.ro 3 IX 07; v. și *aventură* 2009 (după engl. *waterpark*; Ciolan, *MC*) || *parc de activitate* –Ansamblu de dotări simple pentru un parc de joacă individual– „*Parc de activitate* Feber. În acest parc copiii pot realiza mai multe activități cum ar fi: cățăratul, ascunsul, datul pe tobogan, urcatul pe scări etc. Deține un tobogan, care dacă este întors se transformă în scară. Este foarte ușor de asamblat, dezasamblat și de extins." bebestore.ro 21 III 09 || *parc de afaceri* –Perimetru în care sunt concentrate clădiri de birouri cu toate facilitățile necesare pentru buna funcționare a unor agenți economici (infrastructură de comunicații, săli de ședințe etc.)– „Vom dezvolta patru proiecte în Iași, un business park, două ansambluri rezidențiale și un parc industrial. Cel mai mare dintre acestea, *parcul de afaceri*, va cuprinde 22 de clădiri, structurate pe două până la șase etaje." constructoronline.ro 11 II 08 (după engl. *business park*; Ciolan, *MC*) || *parc de aventură / aventuri* –Spațiu amenajat pentru petrecerea timpului liber în mijlocul naturii, făcând exerciții fizice precum cățăratul, traversarea unui pod suspendat etc.– „Aventura Parc – primul *parc de aventuri* din România. Aventura Parc, lângă București (pe DN1A după Crevedia), oferă: distracții pentru întreaga familie, escaladă în copaci, parcurs de sănătate, parcurs rutier cu mașinuțe, castele gonflabile, natura și senzații tari, team building, petreceri tematice pentru copii și adulți." federal.ro 29 III 07. „Situat în apropierea orașului București, în comuna Butimanu [...], Aventura Parc este [...] primul *parc de aventură* deschis în România [...] parcul și-a deschis porțile pe 14 iulie 2006." wall-street.ro 3 IX 07. „*Parc de aventuri* în Făgăraș. Parcul de aventură Capra Parc, situat pe Transfăgărășan, lângă cascada cu același nume, se deschide sâmbătă, 6 decembrie. Parcul este destinat atât alpiniștilor, cât și aventurierilor neexperimentați." Ev.z. 5 XII 08 (după engl. *adventure park*; Ciolan, *MC*) || *parc de biciclete* –Zonă de pădure amenajată pentru antrenamente și plimbare cu bicicleta– „Primul *parc de biciclete* din Cluj-Napoca special amenajat pentru antrenamentele de Mountainbiking și BMX se va inaugura vineri." Clujeanul 30 IV 09. „Primăria municipiului Cluj-Napoca a anunțat inaugurarea primului *parc de biciclete* din Cluj-Napoca, special amenajat pentru desfășurarea antrenamentelor libere de Mountainbiking și BMX." Făclia 30 IV 09 || *parc de bikeri* –Zonă special amenajată pentru antrenamente și concursuri de motocros sau cascadorii pe biciclete– „*Parc de bikeri* în IOR! Având în vedere că în parcul IOR de ceva timp este interzis accesul cu bicicleta, cerem amenajarea unor locuri pentru acești bicicliști (rampe etc.)" petitieonline.ro 11 IV 09 || *parc de autovehicule* –Magazin în aer liber sau târg de autovehicule second hand– „Cel mai mare parc de camioane rulate din România [...] a deschis un nou punct de lucru, cu o parcare de aproximativ 17.000 mp [...] *Parcul de autovehicule* are disponibile la

vânzare peste 400 de camioane rulate..." cefmusedtrucks.com 27 IV 09 || *parc de centrale / generatoare / turbine eoliene* –Parc eolian– „Firma Eolgen din Spania a început construcția unui *parc de generatoare eoliene* în comuna buzoiană Racovițeni." wall-street.ro 26 IX 08. „Cum îți faci un *parc de turbine eoliene*" Ad. 12 II 09. „*Parc de centrale eoliene*, construit în județul Constanța" realitatea.net 10 IV 09 || *parc de distracție / distracții* –Loc stabil de petrecere a timpului liber cu instalații precum carusel, roata mare etc.– „Cât se investește într-un *parc de distracții*?" wall-street.ro 3 IX 07. „Turnu Severin: *Parc de distracții* și agrement în zona Aluniș" Ad. 2 V 09. „Un incendiu a distrus, marți, mai multe bunuri aflate într-un *parc de distracții* pentru copii din municipiul Galați" amosnews.ro 12 V 09 (după engl. *amusement park*; Ciolan, MC) || *parc de distracție tematic* –Parc tematic, parc de distracții organizat cu elemente care țin de o anumită epocă sau un anumit loc (antichitate, Vestul Îndepărtat etc.)– „lipsa unor *parcuri de distracție* tematice din peisajul autohton" wall-street.ro 3 IX 07 || *parc de energie eoliană* –Parc eolian– „Danemarca este gata să înceapă construcția celui mai mare *parc de energie eoliană* de pe glob." bizcar.ro 20 III 09. „Danemarca este gata să înceapă construcția celui mai mare *parc de energie eoliană* de pe glob." ecomagazin.ro 21 III 09 || *parc de iarnă* –Zonă amenajată pentru practicarea sporturilor de iarnă, cu toate facilitățile necesare– „*Parc de iarnă* și pârtii la Bâlea Lac [...] Zona este special amenajată pentru iubitorii skiului, snow-boarding-ului, tubbing-ului sau pentru cei ce preferă pârtia de săniuțe ori banalul capac de plastic. Terenul ocupat de «Winter Park» (aproximativ 8.000 de metri pătrați), este înconjurat de un gard de protecție..." sibianulonline.ro 17 I 09 (după engl. *winterpark*; Ciolan, *MC*) || *parc de improvizație* –Colț într-un parc în care se desfășoară spectacole de teatru de improvizație– „O trupă de actori lansează primul *parc de improvizație* din România – Improvisneyland" student.hotnews.ro 31 III 08 || *parc de joacă* –Perimetru de joacă pentru copii, dotat cu scrânciob, tobogan etc.– „A fost inaugurat primul *parc de joacă* Habitat" habitatcluj.ro 31 V 08. „*Parc de joacă* la norme europene, inaugurat în Mănăștur" Z. de Cluj 5 XII 08. „Accident într-un *parc de joacă*" iasiplus.ro 13 V 09 || *parc de retail* –Zonă comercială care reunește mall-uri, parcări etc.– „Cel mai mare *parc de retail* din România" R.l. 14 XII 06 p. 25. „RED Management face un *parc de retail* și în Satu Mare" businessmagazin.ro 11 IV 08. „Immorent spune că va construi un *parc de retail*, dar nu precizează locația" 6am.ro 7 I 09 (după engl. *retail park*; Ciolan, *MC*) || *parc de role* –Perimetru amenajat pentru plimbare, antrenamente și concursuri pe role– „«Vrem să amenajăm un *parc de role* în incinta ștrandului», a declarat primarul G.F." aradon.ro 4 V 09 (după engl. *rollerskate park*; Ciolan, *MC*) || *parc de rulote* –Spațiu amenajat pentru parcarea rulotelor, cu infrastructura și serviciile necesare (apă, electricitate, comunicații)– „[Film american despre] o tânără crescută într-un *parc de rulote* hipiot, care visa să plece la oraș..." rufeleinpublic.ro 8 III 09 || *parc de sărbători* –Parc de distracții dechis în dentrul orașelor cu ocazia sărbătorilor de iarnă– „În Londra, în celebrul Hyde Park, s-a deschis un uriaș *parc de sărbători* cu o roată de 60 de metri în mijloc." stirileprotv.ro 9 III 09 || *parc de sculptură* –Perimetru care reunește sculpturi plasate în mediu natural– „*Primul parc de sculptură* din România a fost inaugurat la Timișoara, în data de 7 mai [...] Ideea care stă la baza acestui proiect [...] este ca fiecare sculptor care își donează operele spre a fi expuse în această «galerie în aer liber», să planteze și un arbore. În timp, spațiul dedicat acestei «galerii» va deveni un parc cu sculpturi și arbori." primariatm.ro V 03. „*Parc de sculptură* în Timișoara" Z. 5 VIII 03 (după engl. *sculpture park*) || *parc de skate* –Zonă special amenajată pentru antrenamente și concursuri de skateboard– „Primăria Timișoara pregătește un proiect nou pentru skaterii din Timișoara. Aceștia s-au arătat îngrijorați că vor primi un *parc de skate* la fel ca și cel recent desființat." timisoreni.ro 4 II 09 (după engl. *skateboard park*; Ciolan, *MC*) || *parc de soft* –Clădire sau ansamblu de clădiri dotate cu computere, servere, conexiuni la internet de bandă largă puse la dispoziția creatorilor de soft– „Craiova va avea un *parc de soft* destinat studenților de la Universitatea din Craiova [...] Cel mai probabil, *parcul de soft* va fi înființat în clădirea blocului S200 a cărui destinație este de parc IT." Gaz. de Sud 27 IV 09 || *parc de tigri*– „Activiștii pentru conservare au blocat sâmbătă planurile autorităților din insula malaieziană Penang, de a deschide un *parc de tigri* [...] Guvernul regional din Penang a propus recent deschiderea unui parc de 40 de hectare, populat cu tigrii, pentru a încuraja turismul în regiune." green-report.ro 22 III 09 || *parc de vânătoare* –Perimetru în care cresc și sunt îngrijite animale pentru vânătoare– „*Parc de vânătoare* în comuna Avram Iancu" universulpadurii.ro 11 II 08 || *parc de zăpadă* –Parc de iarnă– „Primul *parc de zăpadă* destinat practicanților de snowboard și schi se va instala peste o săptămână, la peste 2000 de metri altitudine, la Bâlea Lac, unde stratul de zăpadă este de peste 20 de centimetri" Cronica rom. 2 XI 06 (după engl. *snow park*; Ciolan, *MC*) || *parc eolian* –Perimetru în care sunt grupate mai multe turbine eoliene care produc electricitate– „Pentru realizarea unui *parc eolian*, investitorul trebuie să parcurgă mai multe etape" Ad. 12 II 09. „Un *parc eolian* se construiește în Dobrogea, în zona Fântânele- Cogealac." realitatea.net 10 IV 09 || *parc imobiliar* –Zona rezidențială, cartier– „Uzina Semănătoarea se va muta în afara Bucureștiului, iar în locul său va apărea cel mai mare *parc imobiliar* din București [...] Acesta se va întinde pe un teren de 42 de hectare și va cuprinde o zonă rezidențială, un mall, un hypermarket, un hotel, precum și birouri." wall-street 5 VII 06. „blocuri de locuințe, grădinițe, școli, hoteluri, clinici medicale și malluri. În doar trei ani, platforma industrială va fi transformată într-un adevărat *parc imobiliar*." ziare.com 28 VI 08 || *parc industrial* –Zona destinată și amenajată, prin facilități de acces și transport, servicii (apă, electricitate etc.) dezvoltării industriale– v. *parc de afaceri* 2008. „Primarul din orașul sibian Avrig vrea să construiască un *parc industrial* care va funcționa pe bază de biomasă și panouri solare." Ad. 9 IV 09 (după engl. *industrial park*; Ciolan, *MC*) || *parc natural* –Teritoriu delimitat, protejat pe baza unui regulament, în care activitățile umane sunt permise cu condiția să se asigure conservarea durabilă– v. *parc național* 2008. „Într-un *parc natural* din județul Mureș se toarnă beton, se taie pădurea și se distruge ecosistemul." realitatea.net 7 XI 08 (după engl. *natural park*; Ciolan, *MC*) || *parc național* –Teritoriu delimitat, protejat prin lege, în care activitățile umane sunt strict interzise, în scopul protejării mediului natural– „Defileul Jiului va fi inclus în categoria zonelor naturale protejate și va deveni *parc național*, beneficiind de protecție împotriva oricăror forme de exploatare sau utilizare a resurselor naturale, a decis guvernul printr-o hotărâre aprobată în ședința de joi." curentul.ro 10 XII 05. „Autoritățile refuză să declare zona Ciucașului parc național [...] Doar titulatura de *parc național* mai poate salva zona de la distrugere – în afară de tăierile ilegale de suprafețe întregi, golurile montane suferă din cauza suprapășunatului intens. În loc să pună umărul la stoparea tăierilor abuzive din zonă, Ministerul Mediului pregătește transformarea perimetrului în parc natural. Asta va permite proprietarilor de păduri să defrișeze în continuare, iar speciile rarisime nu vor putea fi bine conservate. Ca *parc național* însă, aici orice fel de tăieri ar fi interzise." G. 30 I 08. „*Parcurile naționale* s-au dovedit una dintre cele mai importante modalități de protejare și conservare a naturii și a vieții sălbatice. Realizate pentru prima oară în SUA, în 1916, parcurile naționale au fost de atunci adoptate la nivel internațional." realitatea.net 6 II 09 (din engl. *national park*; Ciolan, *MC*; DEX 98, NODEX) || *parc sportiv* –Complex sportiv situat într-un parc– „*Parc sportiv*, nimeni să nu-i schimbe destinația și să nu poată să construiască altceva decât clădiri cu destinație sportivă, avizate de organismul guvernamental în acest sens." "22" 3 VIII 07 (DEX 98, NODEX) || *parc științific* –Perimetru în care sunt concentrate, pentru a profita de avantaje economice, de transport și comunicații sau de apropierea unui centru universitar, institute de cercetare– „Institutele de cercetare, comasate într-un *parc științific*" Cot. 11 XI 08. „La Universitatea Tehnică «Gh. Asachi» se va înființa un *parc științific și tehnologic*." Ev. 19 IV 08 || *parc tehnologic* –Perimetru în care sunt concentrate, pentru a profita de avantaje economice, de transport și comunicații sau de apropierea unui centru universitar, firme tehnologic inovatoare– „Singurul *parc tehnologic* din țară s-ar putea realiza la Iași" Ev. 15 VI 01. „Grupul Renault intenționează să investească 450 milioane euro în realizarea unui *parc tehnologic* la Titu (Dâmbovița) unde va fi realizat designul și procesul tehnologic pentru autoturismele Renault produse în țara noastră." G. 2 XI 06. „*Parc tehnologic* și expozițional de 20 de hectare la Brașov" Bursa 4 IV 08; v. și Ad. 7 II 02 p. 8, 22 II 08 (după engl. *technological park*; Ciolan, *MC*) || *parc zoologic* –Loc în care sunt conservate și îngrijite, în condiții cât mai apropiate de cele din mediul natural, diferite specii de animale în scopuri didactice sau de divertisment– „Acesta va fi primul *parc zoologic* din România, unde animalele vor fi ținute în zone speciale, despărțite prin șanțuri mari de apă, urmând să se renunțe la garduri." stiri.rol.ro 7 X 06. „Un *parc zoologic*, cu o suprafață de șapte ori mai mare decât actuala Grădină Zoologică de la Băneasa, ar putea fi realizat lângă Lacul Morii." R.l. 23 XI 06 (după engl. *zoological park*; Ciolan, *MC*); v. și *expo-parc, pădure-parc*

parc-(aúto-)școálă s.n. (circ.) –Spațiu amenajat pentru a învăța regulile de circulație– „Fundeniul nu va mai fi un parc obișnuit, ci un *«parc auto-școală»*

pentru elevi [...] În foarte scurt timp (2-3 săptămâni) copiii vor putea veni să învețe să conducă, să învețe regulile de circulație." I.B. 29 X 73 p. 3. „Ieri, în cartierul Colentina-Fundeni, a fost inaugurat primul *parc-școală* de circulație pentru elevii din Capitală." Sc. 29 IV 74 p. 2; v. și I.B. 16 V 72 p. 1; v. și *cartodrom* 1976 (din *parc* [+ *auto*] + *școală*; cf. fr. *parc-autos*; DMN 1961)

párching s.n. (circ.; fals anglicism) –Loc de parcare pentru mașini– „Tournais-ul este un burg nu prea mare din sudul Belgiei, un orășel curat, cu mireasmă istorică, centrat ca de obicei împrejurul unei catedrale monumentale și al unei piețe grațioase devenită *parking*." R.lit. 27 II 75 p. 24. „Să-mi spui matali, primarule, ce *parching-uri* ai 'mneata..." R.l. 16 I 01 p. 9. „Cluj: S-a parafat construirea unui hotel și a unui *parking* etajat la aeroport" Ad. 18 VIII 10 [scris și *parking*] (din fr. *parking*; PR 1945; CD; Th. Hristea în LR 1 / 74 p. 61, L. Seche în P.N. 2 / 74 p. 4 – exemple din 1959; D. Am., D. Tr.; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

parcométru s.n. (circ.) –Aparat de taxare într-un parching– „Numărul *parcometrelor* va ajunge la 300 în zonele magazinelor Eva și Unic..." R.l. 29 I 77 p. 5. „În parcarea de la Telefoane șoferul autoturismului cu numărul 7-B-6350 despre care am aflat că lucrează în apropiere, la Romconsult, refuză sistematic să introducă monede în *parcometru*; tot acolo, proprietarul Trabantului cu numărul 13-B-3569 nu numai că nu plătește, dar ocupă și două locuri." I.B. 6 IX 84 p. 4-5. „Zeci de români au fost arestați în Franța și în alte state europene pentru sustragerea banilor din *parcometre*." Ad. 6 XII 03 p. 1; v. și R.l. 28 XII 79 p. 5 (din fr. *parcomètre*; PR 1960; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

parcúrs s.n. || *pe parcurs* –Din timpul, în timpul– „Câteva dintre cele mai amuzante incidente de *pe parcursul* repetițiilor..." I.B. 2 III 74 p. 2. „Toate mi-au fost executate *pe parcurs*, cu excepția vizorului care nici acum nu este montat." R.l. 5 IX 79 p. 5. „Sfatul antreprenorilor din modeling: începeți, experiența o câștigați *pe parcurs*" Z.fin. 4 V 07 (din fr. *parcours*; Guțu Romalo, *CG* 242, atestări din 1971; DEX, DN_3, DexX)

parenting s. (cuv. engl.) –Procesul de creștere a copiilor de către părinți– „Numit «părintele *parentingului*», dr. Gordon a fost nominalizat de trei ori la premiul Nobel pentru pace, pentru filozofia care a stat la baza acestor cursuri-considerate win-win situation, adică există câștig de ambele părți." G. 17 XI 08 p. 8. „Pe parcursul celor trei zile de festival se derulează peste 40 de seminarii, cu o tematică foarte variată, pornind de la înțelegerea în cuplu până la tehnicile de comunicare armonioasă sau *parenting*." Ad. de seară 27 III 09 p. 13

parfumerie s.f. v. *mercerie-(galanterie-)parfumerie*

párka s. (cuv. engl.) „De cea mai mare trecere se bucură mantourile din pânză impermeabilă (gen pânză de cort) și poncho-urile purtate pe spate, ca niște pături. Numite «*parka*», primele au fost inventate de locuitorii Alaskăi, o zonă geografică unde se dârdâie întruna de frig. Drepte, căptușite cu vatelină subțire, prevăzute cu glugă tivită cu imitații de blană, au buzunare mari, aplicate, în care, pe lângă mâini, mai încap o mulțime de obiecte de uz personal." AS 17 I 09 p. 12. „Pe lista de shopping de iarna aceasta a fashionistelor *parka* a avut loc fruntaș." unica.ro 18 I 12 (cuvânt luat de engleză din limba inuiților; cf. fr. *parka*; MDN)

párking s.n. v. *párching*

parkour s. (cuv. engl.) „un nou venit întregește seria «specializărilor»: numitul «*parkour*». Mai pe înțelesul nostru, al «celorlalți», e vorba de un sport extrem, cățărări pe zidurile clădirilor." G. 8 IV 06 p. 7. „O altă exorcizare, la fel de modernă, *parkour-ul*. Un sport? Un puști din Parcul Carol (celălalt loc unde veți găsi traceur-i, adică practicanți de *parkour* bucureșteni, este TNB-ul) îți va spune că da, un fel de sport. «Un fel», pentru că orice sport presupune o serie de reguli și o oarecare competitivitate. Pe când *parkour-ul* n-are nici una, nici alta. Îl faci pentru tine. Așadar, un stil de viață? (Dacă nu știați ce e aia *parkour*, același puști o să vă lămurească: e un free running!). Adică dacă te apucă strechea, începi să sari, să te arunci, să te lași mai apoi să aluneci pe balustrade, pe margini de trotuar, cu skateboard-ul, cu rolele, să faci jonglerii cu bicicleta etc." D. 10 IX 07. „*Parkour* este un fenomen în mișcare [...] În București, *parkour-ul* a apărut cu aproximativ patru ani în urmă [...] «Freerunning» este termenul folosit de Sebastien Foucan în documentarul «Jump London», referitor la «*parkour*», termen care a ajuns ulterior să descrie un sport bazat pe acrobații, diferit de disciplina originală «Le Parkour». *Parkour* este o disciplină fizică inspirată de mișcarea corpului omenesc. Se concentrează pe mișcarea eficientă, neîntreruptă înainte, peste, pe sub, în jurul și prin obstacole naturale sau artificiale, într-un anume mediu înconjurător. O astfel de mișcare poate apărea sub formă de fugă, sărituri, cățărări și tehnici mai complexe. Scopul *parkour-ului* este ca practicantul să-și adapteze mișcarea la orice obstacol din calea sa. Unii găsesc similitudini între *parkour* și cascadoriile sau tehnicile celebrului actor și practicant de arte martiale, Jackie Chan. Alții privesc *parkour-ul* ca pe o artă asemănătoare dansului. Ca pe o formă de a materializa mișcarea corpului omenesc în cea mai frumoasă formă a sa." jurnalul.ro 30 III 08; v. și *wrestling* 2008 [pron. *parcúr*] (Ciolan, *MC*; Random House 2000-2005)

pariá v.i. (fam.; ironic) –A vorbi– „Majoritatea covârșitoare a personajelor publice ale zilei de azi au un vocabular de câteva sute de cuvinte și nu sunt capabile să *parlească* despre altceva decât politicăreală, fotbal, «sentimente» și buletinul meteo." G. 3 VII 08 p. 10 (din fr. *parler*; cuvântul este mult mai vechi)

parlamentár s.m. v. *avocat-parlamentar, femeie-parlamentar, ministru-parlamentar*

parlamentáre s.f.pl. –Alegeri pentru Parlament– „Vot electronic, la următoarele *parlamentare*" monitorulexpres.ro 12 IX 08. „Că Blaga sau Boc vor conduce partidul până la următoarele *parlamentare* din 2012 pare interesant doar pentru simplul membru de partid." ziare.com 18 IV 11 (R. Zafiu în R.lit. 32 / 99; Ciolan, *MC*)

parlamentariádă s.f. (ironic) –Cruciadă pornită de parlamentari– „Decizia PSD de a lansa procedura de suspendare a președintelui României și destituirea primului ministru este o tentativă de destabilizare a statului și o formă de puci, soft, dar nu mai puțin periculos. O *parlamentariadă*." R.l. 23 I 07 p. 11. „A treia *parlamentariadă*" R.l. 28 IV 07 p. 6 (din *parlamentar* + *-iadă*; Ciolan, *MC*)

parodontologíe s.f. (med.) –Ramură a medicinei dentare care se ocupă cu afecțiunile parodonțiului– „Centrul de *parodontologie* «Bucur» își începe activitatea..." R.l. 13 VII 79 p. 5. „dr. Grigore Osipov-Sinești a fost confirmat membru al Academiei de *parodontologie* a Americii, pentru contribuția sa adusă la tratarea parodontopatiilor, pentru cercetările sale originale în acest domeniu..." R.l. 26 IX 84 p. 5. „C.P. este medic specialist în specialitatea de chirurgie dento-alveolară și are ca domeniu principal de activitate *parodontologia*." realitatea.net 14 X 09; v. și *parodontoză* 1975 (din fr. *parodontologie*; L, PR 1970; DEX-S, MDN, DexX)

parodontopatíe s.f. (med.) –Afecțiune legată de fixarea dinților în osul maxilar– v. *parodontoză* 1975. „Un medic dentist roman a brevetat în Franța o metodă inedită de tratament împotriva *parodontopatiei*, o boală larg răspândită și cu impact negativ asupra sănătății dentare. Metoda se bazează pe un amestec de pietre prețioase care au capacitatea de a regenera gingia." R.l. 15 IV 08. „*Parodontopatia* (parodontoza) nu este o boală a dinților, ci este o afectare a aparatului care susține dintele în osul maxilar. Este o afecțiune cronică provocată de către microorganisme." Ad. 30 IX 07; v. și *parodontologie* 1984 (din fr. *parodontopathie*; DFMB, DM; DN_3, DEX-S, DexX)

parodontóză s.f. (med.) „În Capitală funcționează primul centru de parodontologie din țară. Șase medici stomatologi și cadre medii de specialitate asigură efectuarea tratamentului contra parodontopatiei sau, cum mai este cunoscută, *parodontozei* (boală a gingiilor, care face ca, în timp, dinții să devină mobili și să cadă). Tratamentul, rod al unei îndelungate cercetări, constă în implantarea unor biostimulatori de os uman deproteinizat (denumit «osminerale») în septurile osoase intermediare." R.l. 14 XI 75 p. 5; v. și *celulomicrobian* 1984, *parodontopatie* 2007 [var. *paradontoză*] (din fr. *parodontose*, germ. *Parodontose*; cf. it. *parodontosi*, rus. *parodontoz*; L; Hristea, *PE* 133, Th. Hristea în R.lit. 5 VI 80 p. 8; DZ, DM; DN_3, DexX, DEX 09)

parolá v.t. (inform.) –A preveni accesul neautorizat prin introducerea unei parole– „Cum vă *parolați* telefonul fix" libertatea.ro 4 III 06. „noul Kindle va putea fi *parolat*" zf.ro 3 V 10. „Cazul [...] a stârnit dezbateri vii în jurul intimității datelor personale, având în vedere implicațiile pe care le-ar putea avea o sentință prin care orice inculpat să poată fi obligat de acum înainte să dezvăluie parolele sau cifrurile cu care și-a *parolat* sau criptat diferite informații." zf.ro 14 VII 11 (din *parolă*; DEX 09)

parolâre (inform.) –Acțiunea de a parola și rezultatul ei– „Prin *parolarea* telefoanelor se poate preveni încărcarea facturilor." Ev.z. 2 IV 98 p. 5. „Soluția blocării apelurilor prin *parolare* e simplă și ne poate oferi siguranța că nimeni nu accesează numere din străinătate sau cu suprataxă." libertatea.ro 4 III 06 (din *parola*; Zafiu, *D*)

parolát, -ă adj. (inform.) –Protejat prin parolă de acces– „de la Treptow s-au ridicat niște casete video și un computer; pentru că acesta din urmă era *parolat*, și cum parola o știa doar Treptow, computerul a fost trimis la București, la «specialiștii în aparatură complexă»." Ad. 1 X 02 p. 10. „WikiLeaks a publicat un fișier *parolat* ce conține un anunț important" R.l. 1 IX 11 (din *parola*)

parteneriát s.n. –Asociere în vederea unei acțiuni comune– „Poate că e bine să dau o explicație în legătură cu AIRBUS-ul. Acum, pentru că problema de principiu am prezentat-o adineauri și am arătat de ce e nevoie de acest *parteneriat*, în ce constă el și în ce condiții el este, fără îndoială, profitabil pentru țară." Ad. 20 VIII 90 p. 2. „Interesul Franței într-un *parteneriat* privilegiat cu România" "22" 9 / 97 p. 7. „Din contră, eu apreciez maniera obiectivă din partea și a Parlamentului și a Comisiei Europene și spiritul de *parteneriat* care a dominat relațiile noastre." Nat. 13 III 04 p. 3; v. și R.l. 6 X 93 p. 16, 1 XI 99 p. 3, 8 III 00 p. 4, Nat. 13 X 00 p. 5, R.l. 5 XII 00 p. 8, Ad. 24 IV 01 p. 6 (după fr. *partenariat*; PR 1984; MDN, DexX, DEX 09)

participáre s.f. || *participare-record* –Participare masivă– „Cea de-a 14-a ediție a Jocurilor Olimpice de iarnă se va desfășura [...] în orașul iugoslav Sarajevo, cu o *participare record* de peste 1600 de sportivi și sportive..." I.B. 6 II 84 p. 7. „Se anunță o *participare-record* la vot." R.l. 5 XI 08 p. 1; v. și I.B. 9 I 84 p. 7, R.l. 7 II 84 p. 5, Fl. 16 X 87 p. 22, G. 4 II 08 p. 5 (din *participare* + *record*)

particularísm s.n. (livr.) –Caracterul a ceea ce este specific– „*Particularism* și universalism." Gaz.lit. 15 IV 66 p. 4. „Prefer să mă feresc de rețete, tocmai pentru că sunt o fire care crede în *particularism*." wall-street.ro 3 VII 07 (din *particular* + *-ism*; cf. fr. *particularisme*; DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, DexX)

particulă s.f. –Cuvânt care însoțește un nume de familie indicând rangul de noblețe, gradul etc.– „*Particula* «de», în Franța, indică descendența nobiliară. Dar cum s-a ajuns aici sau dacă-i particulă sau altceva, puțini o știu." R.l. internat. ian.-febr. 95 p. 16. „În anul 1792, numele familiei a fost schimbat din Karajanis în Karajan, iar prințul elector Frederick al III-lea al Saxoniei i-a acordat și titlul de noblețe reflectat în *particula* «von»." mediafax.ro 2 IV 08 (din fr. *particule*; DN_3, NODEX, MDN – alte sensuri, DEX, DexX) || *particula lui Dumnezeu* (fiz.) „nimic nu egalează probabil înfrigurarea cu care întreaga lume a fizicienilor așteaptă de peste 30 de ani «să vadă» așa numita particulă Higgs, anunțată recent, inclusiv de marile agenții de presă și de marile ziare și reviste ale lumii. Cum de a ajuns această «*particulă a lui Dumnezeu*», cum i s-a spus, la o asemenea celebritate încă înainte de a «se fi născut»?" revistamagazin.ro 4 X 00. „«*Particula lui Dumnezeu*» poate fura oricând imaginația unui elev de clasa a XII-a. Adrian Buzatu, acum doctorand la Universitatea McGill din Montreal, a trăit-o pe pielea lui, acum șapte ani, intrigat de ce proprietăți magice ar putea să aibă această particulă, cunoscută științific drept «bozonul Higgs» și responsabilă cu valorile maselor particulelor." cotidianul.ro 12 VI 08 (după engl. *God particle*; Ciolan, *MC*)

partíd s.n. || *partid-căpușă* –Partid care căpușează resursele statului– „E vorba de ditamai șeful partidului-stat, a *partidului-căpușă*, a partidului-Dumnezeu, fără de care nu există în România nici defilee ale Oltului și nici «gipane» de ultimul răcnet." R.lit. 24 III 06 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „PLS n-a fost decât un soi de *partid căpușă*..." Ev.z. 6 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *partid* + *căpușă*) || *partid-satelit* –Partid mic care depinde de un partid mai mare ori de o instituție– „Pentru cei interesați declarăm oficial că nu suntem FSN-iști, nici *partid satelit* al cuiva, ci un partid serios ancorat în ideile generoase ale Internaționalei Socialiste." Gl. 3 IV 90 p. 2. „PDSR și-a mai tras un *partid-satelit*, cu denumire pompoasă, cât să dea bine la noul iz internațional pe care vrea să-l dobândească partidul lui Ion Iliescu." Ev.z. 4 XI 00 p. 5. „PSM reprezenta stânga extremă și a fost un *partid-satelit* al PDSR (PSD), condus de Ion Iliescu." evz.ro 6 XI 10 (din *partid* + *satelit*) || *partid-stat* –Partid care își subordonează instituțiile statului. Partid unic– „Dar nici măcar ajustări de circumstanță n-au preocupat în răstimp *partidul-stat* [P.D.S.R.]" R.l. 14 VIII 96 p. 3. „*Partidul-stat* [...] în anul 1983 a pus sub control strict mașinile de scris." Cot. 10 X 06 p. 8. „Partidul Democrat Liberal a devenit un *partid stat*..." ziare.com 10 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și R.l. 9 VI 97 p. 2, 25 VII 02 p. 1, 19 VIII 04 p. 1, Cot. 15 IV 06 p. 2; v. și *partid-căpușă* 2006 (din *partid* + *stat*)

partídă s.f || *partidă-cheie* –Partidă de cea mai mare importanță– „numai neșansa în unele *partide-cheie* l-a privat de un răsunător succes..." Săpt. 24 V 85 p. 8. „CSM Liceul 3 Suceava s-a clasat pe locul IV în Campionatul Național, pierzând *partida* «*cheie*», cea cu Ishido Botoșani." obiectivdesuceava.ro 13 X 04 (din *partidă* + *cheie*) || *partidă-derbi* –Meci între principalii pretendenți la titlu. Meci-derbi– „*Partida-derby* va fi precedată [...] de un meci între foștele glorii ale echipelor Steaua și Dinamo, în care vor evolua, printre alții..." R.l. 23 V 85 p. 5. „G.S. a depășit dificultatea turneului în *partidele derby* cu D.T. și J.P." Fl. 5 VIII 88 p. 23. „După ce *partida derby* a acestei etape, meciul dintre CFR Cluj și U Cluj se anunță a fi o partidă ce se va disputa cu doar câteva mii de suporteri în tribune, o altă confruntare de mare tradiție a fotbalului românesc prezintă aceleași «simptome»." prosport.ro 16 XI 11; v. și I.B. 22 X 85 p. 3, Supl. Fotbal 18 XI 88 p. 2 [scris și *partidă-derby*] (din *partidă* + *derbi*) || *partidă-maraton* –Partidă care durează foarte mult– „B.G. l-a întrecut [...] pe I.N. după o *partidă maraton* care a durat aproape trei ore și jumătate." R.l. 2 VI 75 p. 5. „F.G. susținea o *partidă-maraton*, încheiată după mai multe întreruperi, la mutarea 90 prin remiză..." Fl. 5 X 84 p. 22. „John Isner l-a învins pe Nicolas Mahut cu 70-68 în decisiv, la capătul celui mai lung meci jucat vreodată: 11 ore și 5 minute! *Partida-maraton* s-a întins pe trei zile. Doar actul al cincilea a durat 8 ore și 11 minute" gsp.ro 25 VI 10; v. și R.l. 26 VI 75 p. 3 (din *partidă* + *maraton*) || *partidă-test* –Partidă cu rol de test– „Naționala de rugbi va susține o *partidă-test* cu echipa Angliei." Emisiune Radio 3 XII 84. „România întâlnește Fiji într-o *partidă test*" ProSport 15 X 09; v. și Sc. 4 XII 84 p. 3 (din *partidă* + *test*) || *partidă-vedetă* –Competiție care trezește cel mai mare interes– „În *partida vedetă*, de la ora 20, Lotul A va primi replica echipei iugoslave Buducnost Titograd..." I.B. 18 VIII 82 p. 7. „AC Milan – Barcelona este *partida vedetă* a zilei de Champions League..." hotnews.ro 23 XI 11; v. și I.B. 5 VIII 83 p. 3, 28 II 84 p. 3 (din *partidă* + *vedetă*)

partidocrație s.f. „democrația reprezentativă a fost transformată într-o «democrație a partidelor». Adică într-o «formă de guvernare în care partidele dețin monopolul absolut al personalului, resurselor și politicilor guvernamentale». Într-un cuvânt: *partidocrație*." "22" 807 / 05 p. 1. „Ceea ce profesorul și politologul Daniel Barbu definea drept *partidocrație* – care, în România, înlocuiește, potrivit domniei sale, actul democrației [...] În *partidocrație*, ideile politice diferite nu există, ideologiile politice sunt eludate și partidele se comportă întocmai ca marile familii mafiote, împărțindu-și teritoriile și zonele de influență." Obs.cult. 29 V 08 p. 4. „începutul aducerii în justiție a măcar câtorva din nodurile rețelei mafiote prin care *partidocrația* românească ține în captivitate babiloniană statul român de douăzeci de ani..." Ev.z. 1 IV 10; v. și R.l. 2 XI 09 p. 6 (din *partid* + *-crație*)

partizán s.m.f. (pol.) –Luptător contra comunismului în România, de obicei refugiat în munți– „Să ne mai mirăm că foștii torționari își permit azi, în 1993, să-i numească pe *partizanii* care au organizat rezistența în munți «bandiți», ca pe vremurile de glorie ale lui Alexandru Drăghici?" R.l. 3 VII 93 p. 1. „Faimosul general [Pavel Aranici] s-a remarcat în anii '50 prin tortura rudelor *partizanilor* rezistenți din munți și prin introducerea haitelor de câini în urmărirea și atacarea acestora." Obs.cult. 25 II 10 (din fr. *partisan*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri)

partón s.m. (fiz.) „Particule mai mici decât protonii și neutronii au fost descoperite la acceleratorul liniar din Standford, în California. Aceste particule, denumite *«partoni»* au fost descrise într-un studiu apărut recent în revista «Scientific American»." R.l. 18 VI 71 p. 6; v. și *quarc* 1974 (din engl. *parton*, abreviere din *par*[ticle + pro]*ton*; cf. fr. *parton*; Dimitrescu, *Dr.* 180; BD 1969, DTN 1973; DexX)

part-time adj. (cuv. engl.) –Care nu cuprinde tot timpul ci doar o parte a lui– „În ceea ce privește cititorii, portalul nostru este conceput pentru profesioniști care lucrează cu normă plină sau *part time*..." D. 30 / 04 p. 21, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Ofertă de joburi *part-time* pentru studenți" adevarul.ro 12 XII 08; v. și *agent* (*de curățenie*) 2007, *fidjian* 2004, *freegan* 2010, *full-time* 2004, *mediator* 2007, *operator* (*telefonic*) 2007 [pron. *párt-taim*] (Stoichițoiu Ichim, *V* – 1996; DexX)

party s. (cuv. engl.) –Petrecere– „în cadrul *party-ului* «The Conspiracy» din clubul bucureștean Underworld..." R.l. 3 III 05 p. 31. „Și ca *party-ul* să fie împărtășit de cât mai mulți, event-ul de la Orange Concept Store s-a transmis în direct pe Radio 21." R.l. 5 VII 10 p. 16. „faptul că nu și-a făcut apariția la *party-ul* premierei a confirmat că ceva nu este în regulă." cancan.ro 12 XII 12 (Dimitrescu, *Dr.* 170, 174; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

parțializát, -ă adj. –Parțial– „Există o primejdie ca elevii să posede la absolvirea școlii generale o privire de ansamblu *parțializată* asupra noii literaturi." Cont. 19 XI 65 p. 9 (din *parțial*)

pásăre s.f. v. *om-pasăre*

pasív, -ă adj. || *casă pasivă* „*Casele pasive* sunt construite din materiale obișnuite, dar, prin calcule complexe și o termoizolare eficientă, acestea reușesc să elimine transferul de energie cu mediul înconjurător." Cot. 20 VIII 08 p. 11. „Este prima «*casă pasivă*» din România, cum se cheamă în limbaj de specialitate: o locuință aproape etanșă, care nu pierde strop de căldură. Ai încălzit-o o dată, iar căldura rămâne în camere încă două săptămâni [...] a oferit consultanță pentru încă trei cartiere pasive, două

lângă București și unul în Moldova." G. 11 XI 08 p. 11 (după engl. *passive house*)

pasphil s.n. –Specie de material sintetic– „Un produs sintetic cu însușiri deosebite, ca *pasphilul* de pildă, se îmbină foarte solid cu metalele, piatra, betonul, lemnul etc. Terturanul, un nou material plastic cu calități neobișnuite, poate fi acoperit astăzi cu metal pe cale galvanică. Teflonul, un polimer fluorurat, servește astăzi la producerea de piese speciale de echipament industrial [...] Noul polimer pyrrona prezintă calități semiconductoare și fotoconductoare; o gamă întreagă de alte produse ca: lignoplastul, sticloplastul și alte materiale termoplastice și-au făcut debutul industrial." Sc. 3 XII 66 p. 5 [pron. *pasfil*]

passing-shot s. (cuv. engl.; sport) –(La tenis) Minge rapidă în diagonală sau în lungul liniei care trece de adversarul venit la fileu– „De cealaltă parte a terenului, Năstase greșește din ce în ce mai mult, ratează servicii, *passing-shoturi* sau voleuri." R.l. 20 VII 74 p. 5. „când a executat *passing-shot-ul* câștigător, și-a luat timp. Sau poate totul a înghețat preț de câteva clipe." gsp.ro 26 V 10; v. și Sp. 12 IX 72 p. 3 [pron *pásingșot*] (cf. fr. *passing-shot*; L. Seche în PN 2 / 74 p. 4 – exemple din 1973; Il. Constantinescu în LR 1 / 1973 p. 33; Random House 1945-50; DN_3, DEX-S, DexX)

pasta fimo v. *fimo*

pástă s.f. v. *cremă-pastă*

pastifiánt s.n. –Care permite obținerea unei paste– „Printre acestea [sortimente noi] se numără un nou *pastifiant* utilizat în prelucrarea maselor plastice, hipocloruratul de sodiu." Sc. 15 XI 61 p. 1 (din *pastă*, după modelul lui *plastifiant*; DN_3, DEX 98, DexX)

pastílă s.f. **1.** (circ.) –Refugiu în mijlocul unei piețe, al unei străzi largi etc.– „Lucrările de amplasare a *pastilelor* pentru fluidizarea circulației vor fi gata până la 15 dec." Ev.z. 18 XI 96 p. 14. **2.** (inform.) –Substrat semiconductor pe care este montat un circuit integrat. Microcip– v. *cip* 1976. „acele miraculoase «*pastile* de siliciu» pe care sunt imprimate circuitele integrate și care au făcut posibil ca atât de greoaiele computere de acum două-trei decenii (cât o întreagă încăpere) să ajungă să încapă astăzi într-o simplă servietă, ceea ce a dus la «revoluția cibernetică» ai cărei martori suntem." Sc. 21 XI 82 p. 6. „Potrivit unor experți, circuitul integrat cel mai compact poate conține circa 100000 de componente pe o «*pastilă*» lată de cinci milimetri, legăturile fiind de 30 de ori mai subțiri decât un fir de păr." R.l. 29 VI 83 p. 6; v. și *supercomputer* 1984. **3.** –Text publicistic de mici dimensiuni. Tabletă– „Era unul din puținele mele regrete legate de televiziune, acela că nu mă puteam trezi ca să văd ce carte recomandă criticul în *pastila* lui de fiecare dimineață." Ad. 24 IX 03 p. 4. **4.** –Obiect cilindric de mici dimensiuni– „O nouă metodă de utilizare a paielor a fost elaborată de o echipă austriacă de specialiști. Este vorba de compresiunea paielor în «*pastile*» (piese mici cilindrice de 2,5-5 cm lungime și cu un diametru de 2 cm). Este o nouă posibilitate de rentabilizare a celor 3,5 milioane tone de paie produse anual în Austria." R.l. 10 III 79 p. 6. || *pastila de a cincea zi* (med.) „O nouă soluție pentru contracepția de urgență: pastila de a 5-a zi. Contraceptivul, care poate fi administrat până în a cincea zi de la contactul sexual neprotejat, va apărea în farmacii în câteva săptămâni" G. 9 IX 09 p. 12. „A apărut pastila care te protejează de o sarcină nedorită chiar și luată după cinci zile de la producerea actului sexual." stiriazi.ro 1 II 10 || *pastilă cu / de vin roșu* „*Pastilă de vin roșu* pentru prevenirea bolilor de inimă. Oamenii de știință italieni sunt pe cale să scoată pe piață o pastilă care să substituie un pahar de vin roșu. Pastila în cauză va conține un amestec de zahăr, aminoacizi, polifenoli și alte ingrediente care se regăsesc în vinul roșu, benefice pentru sănătate, în afara alcoolului." Ad. 17 I 04 p. 7. „*Pastile cu vin roșu*? Ultimul număr al revistei Nature publică rezultatele unui studiu desfășurat pe mamifere (cobai), prin care s-au demonstrat efectele pozitive ale unui compus al vinului roșu pentru prelungirea vieții." ecomagazin.ro1 IV 09 || *pastilă albastră* v. *albastru* (sensul 1, formal din fr. *pastille*; sensul 2 după engl. *chip*; DN, DEX, DN_3, NODEX – alte sensuri, DEX-S – sensul 1, MDN, DexX – sensurile 1 și 2)

pastís s.n. (culin.) „Antrenorii lotului francez obișnuiesc să consume o băutură numită «*pastis*» (esență de anason ce se bea cu apă)." R.l. 13 II 84 p. 5. „În afară de coniac, francezii mai au o băutură pe care o consideră de-a lor. Este vorba despre *pastis*, un lichior ce se bea înainte de masă. *Pastis* poate fi atât alcoolizat (40%-45% tărie), cât și nealcoolizat. Se bea de obicei «botezat» cu apă, într-o proporție de 1/5." Mon. de Botoșani 2 VII 10 (din fr. *pastis*; PR sec. XX; MDN, DexX)

paștún, -ă **1.** s.m.f. –Individ care aparține unei popuații native din Afganistan și Pakistan– „Avertismentul e lansat și prin radio în limbile paștună (*paștunii* fiind principala etnie a țării) și farsi." Ad. 6 XI 01 p. 12. „*Paștunii*, de pildă (care alcătuiesc 38% din populatia Afganistanului, adică marea majoritate), numesc acest cod pukhtunwali. Conform acestuia, ei au tot dreptul să-și răzbune violent orice nedreptate sau insultă, să-și apere cu arma în mână teritoriile..." Olivia III 03 p. 88-89, cit. de Stăncioi-Scarlat. **2.** s.f. –Limba vorbită de paștuni– „Forțele americane nu au nici măcar un soldat sau un ofițer care să vorbească *pușțu* – principala limbă utilizată de talibani..." Ad. 20 IX 01 p. 12. „Cei 7 [tineri musulmani] au tradus manualele de zbor în limbi vorbite în Afganistan (persană, *pashtu* și urdu)." Ad. 2 X 01 p. 12. **3.** adj. –Referitor la populația nativă din Afganistan și Pakistan și la limba vorbită de ea– „În emisiunea sa în limba *paștună*, Radio Teheran anunța..." Ad. 1 III 04 p. 7 [var. *pușțu*] (din engl. *pashto, pushtu*)

patalamomanie s.f. (peior.) –Mania patalamalelor, a diplomelor– v. *electronită* 1981 (din *patala*[*ma*] + *manie*; DexX)

patátă s.f. (bot.) „Se înregistrează ca efect prelungit al erbicidelor, scăderea masivă a recoltelor de *patate* (cartofi dulci), soia, orez și nuci de cocos." Sc. 30 III 74 p. 7. „În Europa, se recomandă cartofii europeni. Cartofii aduși de pe alte continente – *patatele* – au proprietăți diferite și este posibil ca sucul lor să se comporte diferit." ziare.com 27 VIII 12 (din fr. *patate*; DN_3, DexX)

patch s.n. (cuv. engl.; inform.) –Program compus din câteva rânduri de cod destinat corectării erorilor sau ameliorării unui program executabil– „Microsoft lansează cinci *patch*-uri de securitate..." RealitateaTV 10 IV 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Peste 350 de jocuri pot fi rulate în format 3D stereo fără a necesita *patch-uri* speciale. Cu două condiții: existența unei plăci video [...] cu unitate de procesare grafică (GPU) și a unui display LCD 3D Ready." R.l. 27 VIII 08 p. 9 [pron. *páci*] (MDN – alt sens)

patchwork s.n. (cuv. engl.) –Material textil obținut din îmbinarea peticelor– „În calitate de mecanic auto, John Fowles a asamblat întâmplări și personaje care au captivat un public imens. Nemulțumit de reacția criticii care, neluând în seamă digresiunile și parantezele retorice, l-a calificat drept scriitor popular și doar atât, și tinzând, conform principiului lui Peter, către limita incompetenței sale, el pune acum pe hârtie un mișmaș de crâmpeie de teorie literară, un *«patchwork»*, cum numesc americanii cuverturile țesute din petice de materiale felurite." R.lit. 7 IV 83 p. 22. „*Patchwork-urile* alătură țesături diverse, culori diferite." C. 20 IV 02 p. 16. „*Patchwork* – arta peticelor colorate" avantaje.ro 11 I 08 [pron *páciuorc*)

paternalíst, -ă adj. (uneori peior.) –Care urmărește impunerea unui control, sub pretextul protecției– „Imparțialitatea *paternalistă* a lui Eisenhower" R.lit. 28 IX 72 p. 22. „Printr-o figură grandios *paternalistă* [...] ne pune mâna pe creștete, îndemnându-ne: «Iubiți-vă țara»." R.lit. 33 / 93 p. 3. „Va înțelege că statul *paternalist* piere? Cu siguranță!" ziare.com 18 IX 07; v. și R.lit. 34 / 95 p. 2 (din engl. *paternalist*, fr. *paternaliste*; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 2; DN_3, DexX)

patibár s.n. (com.) –Bar cu specific de patiserie– „Aprecierile sunt întru totul valabile și în cazul *pati-barurilor* aparținând întreprinderilor de panificație." I.B. 17 III 76 p. 4 (din *pati*[serie] + *bar*; DEX-S, MDN, DexX)

patináj s.n. (sport) || *patinaj-viteză* –Patinaj de viteză– „Campionii Capitalei la *patinaj-viteză*." Sc. 15 I 61 p. 3. „Sportivul olandez Sven Kramer, campion olimpic la *patinaj viteză*, 5.000 de metri, a jignit o jurnalistă americană, după ceremonia de premiere." G. 16 II 10 (din *patinaj* + *viteză*, după fr. *patinage de vitesse*; DexX)

pátio s. (cuv. sp.) –Curte interioară a unei case (spaniole)– v. *saloon* 1979. „Ici-colo, [în Malta] ai pe neașteptate priveliștea încântătoare a unei *«patio»* sau curte interioară, plină de flori și de culoare, plină de lumină orbitoare și de umbră, colțuri tăinuite, amintind Orientul și Spania." jurnalul.ro 13 IV 12 (cf. fr., engl. *patio*; D. Am.; T. Șandru-Olteanu în SCL 5 / 78 p. 609, El. Toma în ER p. 473; DN_3, DEX 98, DexX)

patiserie s.f. v. *simigerie-patiserie*

patríciu s.m. (pol.) **1.** –(Liberal) adept al lui Dinu Patriciu– v. *romanist* 1992. **2.** –Om de afaceri dublat de un fruntaș politic– v. *biznistruc* 2008 (din n.pr. *Patriciu*)

patriót s.m. v. *artist-patriot, savant-patriot*

patrón s.m. v. *director-patron*

patronál, -ă adj. –Care aparține patronatului sau referitor la patronat– v. *lock-out* 1977. „Patronatul lui George Păunescu, numit Alianța Confederațiilor *Patronale* din România, pare să fie singurul existent în opinia Guvernului Boc." ziare.com 22 VI 10 (din fr., engl. *patronal*: DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, DexX)

patronát s.n. –Asociație care reunește patroni de întreprinderi– v. *imobilism* 1971; v. și *deductibilitate* 2009, *destresa* 2002, *industrie* (*industria băuturilor alcoolice*) 2011, *întreprinzător* 2012, *lock-out*

1977, *patronal* 2010, *subfurnizor* 1985 (din fr. *patronat*; DP; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

pátru num. || *4 x 4* –Automobil cu tracțiune integrală– „Din Jeep-uri *4 x 4* și limuzine descindeau rromii cu pirandele, îmbrăcați la patru ace." Ad. 10 IX 01 p. 3. „Sunt modele *4x4* de lux, SUV-uri (Sport Utility Vehicle) cum le place americanilor să le zică." Ad. 21 III 03 p. 8. „*4x4* nu e egal doar SUV" G. 23 XI 06 p. 22; v. și R.lit. 8 V 02 p. 2, Ad. 10 X 03 p. 9. Realitatea TV 30 V 05 || *4k* –Standard pentru rezoluția în cinematografia digitală, cu 4000 de pixeli pe orizontală– „Lungmetrajul «Îngeri și demoni» [...] este primul film difuzat în format digital *4K* [...] Noua tehnologie presupune o rezoluție a imaginii de 4096x2048 pixeli, spre deosebire de 2K – o rezoluție de 2048x1024 pixeli. Potrivit specialiștilor, această tehnologie oferă o calitate excepțională a imaginii proiectate." G. 14 V 09 p. 16 (din engl. *4k resolution*)

patrulatér s.n. (pol.) –Alianță de patru partide– „Chiar atât de scurtă să fie memoria d-lui Iliescu, încât să fi uitat de așa-numitul *patrulater* roșu al guvernării în care FDSN-ul s-a bizuit și pe sprijinul partidului condus de C.V. Tudor pentru a guverna România?" "22" 717 / 03 p. 3. „*Patrulaterul* negru, în acțiune. PSD, PRM, PC și PNL și-au dat mâna..." R.l. 8 II 07 p. 1 (extensie de sens)

páttern s.n. (anglicism) –Schemă, model– „Ne amintim cu toții de ideea lui Ceaușescu despre munca fizică și cea intelectuală: în mintea lui stăpânită de un *pattern* arhaic, doar cea dintâi conta cu adevărat." R.lit. 2 V 91 p. 2. „TVR are *pattern-ul* unor astfel de emisiuni [festivist-aniversare]" "22 6 / 00 p. 8. „Peștele cel mare înghițindu-l pe cel mic e *pattern-ul* îndeobște acceptat încă de pe vremea vechilor hinduși." Ad. 29 XII 09 (din engl. *pattern*; cf. fr. *pattern*; DCMM; PR sec. XX; MDN, DexX)

paxologíe s.f. v. *pacologie*

pază s.f. || *pază de corp* –Gardă de corp, bodyguard– „Honecker s-a plâns reporterului [...] că, acum, «*paza de corp* îl supraveghează ca pe un prizonier»." R.l. 5 XI 91 p. 3. „*Paza de corp* are vestă antiglonț, este îmbrăcat în civil și poartă pistol..." ziaruldeiasi.ro 3 IV 06 (după fr. *garde de corps*; DexX)

pădúre s.f. || *pădure-parc* –Pădure amenajată ca un parc– „În orașul Iași, pe o suprafață de 20 hectare teren degradat s-a amenajat o *pădure-parc*." Sc. 16 VII 61 p. 2. „În *pădurea-parc* «Lunca Jiului» din municipiul Craiova au înflorit câteva pâlcuri de porumbari." R.l. 15 XI 76 p. 5. „Sălaj: *Pădurea Parc* Brădet curățată de șomeri..." Ad. 16 VI 10 (din *pădure* + *parc*; DexX)

păianjen s.m. „În domeniul spionajului, operativii de la contrainformații sunt deseori numiți «*păianjeni*» din cauza plaselor pe care le țes." "22" 13 / 94 p. 8 (DEX – alte sensuri); v. și *om-păianjen*

păr s.m. || *păr-cauciuc(at)* „S-a pus la punct o tehnologie prin care se obține *părul-cauciuc*, un material care, pentru calitățile sale deosebite, poate fi utilizat la tapițeria mobilei și autovehiculelor, ca izolant la instalațiile termice, la filtre de aer etc." R.l. 28 IV 75 p. 5. „Reporterul a comparat în mod eronat produsul *păr cauciucat* cu poliuretanul pe care îl înlocuiește." R.l. 11 VIII 80 p. 3. „Prodplast Sighetul Marmației, județul Maramureș, având în parte profil unicat în economia națională, mă refer la producția de *păr cauciucat*, cu tehnologie austriacă..." cdep.ro 28 VI 99 (din *păr* + *cauciuc(at)*; Dimitrescu, *Dr.* 188)

părerist s.m. –Om care-și dă cu părerea– „Eu am renunțat la foarte mulți *părerîști*" Obs.cult. 13 VIII 09 p. 6. „Meseria de *părerist* nu-ți dă libertatea de a zice orice în public." jurnalul.ro 14 XII 11 (din *părere* + *-ist*; creație, pare-se, a lui C. Nistorescu)

părplást s. „Realizări de prestigiu, cum este valorificarea resturilor de păr de animale, o resursă secundară complet inutilizabilă într-un produs cu caracteristici superioare, «*părplast*», mai bun chiar decât buretele de poliuretan." R.l. 29 XII 78 p. 3. „Printr-un procedeu chimic original, brevetat [...] se obține un produs nou de mare valoare economică, denumit *părplast*, cu menirea de a înlocui poliuretanul (burete)." R.l. 25 I 79 p. 3; v. și 15 X 77 p. 5 (din *păr* + *plast*[ic]; Dimitrescu, *Dr.* 188)

păstorí adj. –A avea în îndrumare sau în administrare– „Alegerile din 4 VI vor reprezenta piatra de cotitură a fotbalului *păstorit* de AJF-ul arădean." Z. 28 V 99, cit. de Stăncioi-Scarlat. „lacul *păstorit* de el..." Lib. 10 VII 06 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Primarul Fluture *păstorește* dezastrul de la municipiu" botoseneanul.ro 28 I 11 (extensie de sens)

păsúne s.f. || *păsune-model* –Islaz care poate servi drept model– „Transformarea acestora [a 866 ha] într-o *păsune-model*." R.l. 8 III 67 p. 3. „Cât despre calitatea masei verzi de pe *păsunea-model*, obținută prin executarea riguroasă a lucrărilor necesare, nu se putea vorbi decât cu calificative de excepție." Ev. 17 I 03; v. și și emisiune radio 5 V 74 (din *păsune* + *model*; DexX)

páine s.f. || *páine toast* v. *toast*

pânzulíță s.f. (tehn.) „Șlefuirea *«pânzuliței»*, a porțiunii de talpă ce îmbracă tocul, va fi făcută mecanic." I.B. 23 XII 60 p. 1 (din pânză + *-uliță*, Zafiu, *D*; LTR, DT; DEX-S, DexX)

pc s.n. –Computer personal, microcomputer– v. *preselecție* 1995. „Dacă pentru utilizatorul unui *PC* cel mai comod suport este cel oferit de Microsoft, IBM, HP sau alți producători de software, în zona de business lucrurile se schimbă radical." Ad. 22 X 03 p. 8; v. și *ultrabook* 2012 [pron. *pisí*] (abr. engl. din *P*[ersonal] *C*[omputer]; Stoichițoiu Ichim, *A*)

PC² „*PC*. Partidul Conservator..." J.nat. 24 V 05 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „vor concura pentru șefia *PC*" RealitateaTV 7 I 08, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *pecé*]

PDA s.n. (inform.) –Agendă electronică– „să aflăm mai multe despre *PDA-uri* (Personal Digital Assistant). *PDA-urile* sunt cei mai mici membri ai familiei computerelor. Capabilitățile lor de bază sunt acelea de a putea înmagazina datele dintr-o agendă telefonică, un planificator de întâlniri, un editor de text și o listă cu adrese." Ad. 5 XI 02 p. 7. „vânzările bune ale asistenților digitali (*PDA*) i-au convins pe producători că este momentul să lanseze laptopurile de buzunar." S.fin. 6 VIII 07 p. 43, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *organizator²* 2003, *sistem* (*de operare*) 2007, *telefon* (*inteligent*) 2007, *twitter* 2007, *Wi-Fi* 2009 [pron. *pe-de-á*] (abr. engl. din *P*[ersonal] *D*[igital] *A*[ssistant])

pdf (inform.) –Imaginea unui document, realizată în vederea transferului, care poate fi afișată pe orice computer, indiferent de sistemul de operare– „Coduri de bare pe documente *.pdf*" zf.ro 9 III 04. „Ce conținea [...] în format *pdf*? MP3-uri...?" G. 23 V 05 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *gif* 2010 [pron. *pedefé*] (abr. engl. din *P*[ortable] *D*[ocument] *F*[ile])

PDG s.m. –Conducător al unei întreprinderi, societăți etc.– „Domnul Z.D., pictor, *PDG* al Societății «Dominus»..." Cot. 3 XII 91 p. 3. „Lindsay Owen-Jones, *PDG* (președinte director general) L'Oreal (salariu în 2004 – 6,6 milioane de euro)" zf.ro 27 V 05; v. și Cot. 20 XII 91 p. 3 [pron. *pedejé*] (abr. fr. din *P*[résident] *D*[irecteur] *G*[énéral]; PR 1960)

PE –Parlamentul European– „organizarea alegerilor pentru *PE*." Cot. 21 II 07 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „va fi «numărul unu» pe lista de candidați liberali pentru Parlamentul European (*PE*)..." J.nat. 2 VII 07 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat

pecoríno s. (cuv. it.; culin.) –Brânzeturi de oaie, din Italia– „*Pecorino* – este un cașcaval obținut din lapte de oaie și poate fi uscat sau proaspăt..." Av. III 04 p. 96, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Omletă cu mazăre, mentă și *pecorino*" Ziua de Constanța 22 VI 11 (Dimitrescu, *ERI*; DIR, APC- *pecorini*)

pedagóg s.m. v. *regizor-pedagog*

pedaliér, -ă adj. –Cu pedale– „Mașina de cusut *pedalieră* Camelia realizează șase cusături utilitare și 13 cusături cu ajutorul accesoriilor." R.l. 23 VII 84 p. 4 (din fr. *pédalier*; DEX, DN_3, NODEX, DexX – alt sens)

pedelíst, -ă s.m.f. –Membru al Partidului Democrat Liberal– „după un sfert de oră în inima Ferentariului, *pedeliștii* au spălat putina" G. 24 XI 08 p. 1. „Băsescu le-a dat *pedeliștilor* doza zilnică de antimogulism" G. 27 XI 09 p. 3 (din *PDL* + *-ist*)

pedigríu s.n. **1.** –Genealogia unui animal domestic de rasă– „câinele lui – o javră simpatică, fără *pedigree*..." R.lit. 23 IX 82 p. 2; v. și R.l. 13 VI 83 p. 6, R.lit. 15 VIII 85 p. 22. **2.** (fig.) –Trecut nobil, blazon– „Iată de ce e necesar să-i facem *«pedigree»*-ul. Într-un fel discută specialistul un ou de struț, și-n alt fel odrasla unei potârnichi." Luc. 4 II 84 p. 2. „fiecare se grăbește să facă act de supunere, inventându-și la nevoie un *pedigree* democrat militant." "22" 45 / 93 p. 16. „Profilul conservator [...] capătă fond și formă în jurul binomului dihotomic: dezvoltare treptată și cursivă/progres utopic, cu *«pedigriu* științific»." Obs.cult. 8 XII 05; v. și Cat. 23 VIII 10 [var. *pedigri, pedigree*] (din engl., fr., it. *pedigree*; PN 1977; R. Zafiu în R.lit. 3 / 97 p. 18; DN_3, DEX 98, MDN)

pedíst, -ă s.m. –Membru al Partidului Democrat– „Relațiile dintre țărăniști și cei doi deputați – unul liberal și altul *pedist*, care i-ar mai putea ajuta cu vreo interpelare, sunt destul de tensionate." evenimentul.ro 9 II 01. „Primar *pedist* arestat pentru mită" R.l. 30 VII 07 (din *PD* + *-ist*; Barbu, *O*; Vârlan, *F*; DNAR 1998) || *pedisto-pesedist* –Referitor la PD (Partidul Democrat) și PSD (Partidul Social Democrat)– „nu varianta unei înțelegeri pedisto-pesediste este cea care îmi dă fiori de scârbă." Cot. 23 V 07 p. 27 (din *pedist* + *pesedist*); v. și *cederisto-pedist*

pedoclimátic, -ă adj. –Referitor la climă și la sol– „Alte proprietăți ale acestui soi de orez: bună rezistență la cădere și boli criptogamice, calitate sporită a bobului, adaptabilitate la condițiile *pedoclimatice* din

zona de vest etc." R.l. 8 III 82 p. 3. „Pentru agricultură, în special pentru cultura cerealelor, plantelor tehnice și furajere, zonele de favorabilitate maximă sub aspect *pedoclimatic* sunt situate în mod special în jurul paralelei de 45°, zona temperat continentală, cu soluri cernoziomere." Cuv. liber 20 VI 07 //din *pedo-* + *climatic*; DN_3, DEX 98, DexX//

pedopornográfic, -ă adj. „materiale video *pedopornografice* cu băieți români racolați de colegii lor abia ieșiți din adolescență." I.N. 18 II 10 p. 2. „Operațiunea [...] pentru a lupta împotriva site-urilor *pedopornografice* a fost un eșec." cotidianul.ro 18 II 11 //din *pedo-* + *pornografic*//

peeling s.n. (cuv. engl.; cosm.) –Operațiune estetică de descuamare a epidermei– „*Peelingul* constă în cojirea pielii cu mijloace fizice sau chimice, provocând astfel formarea unui nou țesut cutanat." Independent 10 VII 01 p. 9. „Și pentru tenul îmbătrânit sunt soluții. *Peeling-ul* chimic [...] reprezintă aplicarea unor substanțe la nivelul tenului care produc o înlocuire dirijată a pielii." Ad. 7 X 02 p. 15. „O dată pe săptămână îmi păstrez timp pentru mine pentru tratamente cosmetice, măști, *peeling*, pe care mi le fac acasă." G. 8 VII 10 p. 12; v. și Ad. 31 V 03 p. 6, As 21 VII 03 p. 8, Ad. 2 VIII 03 p. 9, As 16 VIII 03 p. 5, 18 VI 07 p. 8, 23 VIII 08 p. 12, G. 27 VIII 08 p. 16, 3 XII 09 p. 12 [pron. *píling*] (DexX)

peer-to-peer adj. (cuv. engl.; inform.) –Rețea în care fiecare computer este și client și server pentru fiecare dintre celelalte calculatoare– „Distribuirea sa se face în special prin programele de tip IRC sau *peer-to-peer* și atacă în special sistemele care sunt deficitare la capitolul securitate." Ad. 1 VI 04 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „70% din traficul Internet aparține transferurilor *peer-to-peer*, emsiunile tv și filmele fiind cele mai downloadate" Cot. 8 VI 07 p. 19. „Ambele sisteme sunt *peer-to-peer*, adică presupun stabilirea unei legături directe între două computere, fără niciun intermediar, site etc. La dc++ este vorba de un singur computer de la care descarci, dar la torrente se ia de la mai mulți utilizatori câte o bucățică." adevarul.ro 28 IV 11; v. și AS 2 V 09 p. 25 (Stoichițoiu Ichim, *A*)

pefelé s.n. „*P.F.L.* sunt inițialele binecunoscute: plăci fibrolemnoase. Sunt prezente în casele tuturor mai ales sub formă de mobilier." R.l. 5 II 75 p. 3. „Cum ar arăta un dormitor cu ușă din piele de șarpe și cu gioconde din cristale pe ea, iar celălalt dormitor doar cu ușă din *pefele*?" Ziarul de Mureș 25 V 09; v. și Sc. 26 IV 80 p. 3, R.l. 8 VII 80 p. 3, 6 IV 83 p. 3 [scris și *PFL*] (abreviere din *P*[lăci] + *F*[ibro] + *L*[emnoase]; FC I 155, 164; DEX 98, MDN, DexX)

pégră s.f. (livr.) –Drojdia societății– „[Bubuiturile] m-au făcut să ajung din nou în mijlocul «*pegrei*» care, vorba dlui prim-ministru demisionat, tot nu mai are altceva de făcut decât să iasă în stradă." "22" 11 X 91 p. 5. „Au ațâțat *pegra* – nici ea una oarecare, e adevărat, dar *pegră* –, au isterizat-o și, în imnurile ei nătânge, au pus capul împăratului sub ghilotină." ziaruldeiasi.ro 25 IX 06 (din fr. *pègre*; DFAP 185; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

peisagíst s.m. || *peisagist-floricultor* –Specialist care se ocupă cu aranjatul plantelor ornamentale în parcuri, grădini– v. *finisor-asamblator* 1975. „La această societate națională există și postul de *peisagist-floricultor*, remunerat cu peste 3.000 de lei." antena3.ro 4 VI 10 (din *peisagist* + *floricultor*; DN, DEX, DN_3 – *peisagist* cu alt sens, DexX)

peisáj s.n. || *a apărea în peisaj* –A-și face apariția– „Nu am condus eu grupul, el era condus de Claudiu Săftoiu, eu *am apărut în peisaj* undeva în toamnă, când s-a discutat despre o lege privind activitatea de informații care era în stadiul de schiță când am plecat de la Cotroceni, a spus Renate Weber." G. 27 VII 06 p. 4 || *a ieși în peisaj* **1.** –A ieși în natură, a ieși la aer liber– „De cum a dat gerul iar lacurile au fost acoperite de un strat de gheață de peste 15 centimetri, pasionații de pescuit la copcă *au și ieșit «în peisaj»*." ziaruldeiasi.ro 8 I 11. **2.** –A ieși în stradă pentru a protesta– „Aș putea înțelege «direcția greșită» [...] dacă *ar ieși în peisaj* năcăjiții, șomerii, majoritatea locuitorilor satelor aflați la limita de jos a supraviețuirii, semenii atinși de boli și tratați în dispreț prin spitale-abator. Dar asta nu se întâmplă. Fac zarvă și mărunțesc zoaia socială cei avuți, cei îmbuibați, cei... purtători de simbolice virusuri ale democrației." Făclia 29 IX 09. **3.** –A părăsi calea de rulare– „Brăila: Din cauza poleiului, două mașini au derapat și *au ieșit în peisaj*, într-un cartier din oraș" Ad. 1 XII 10 || *a schimba peisajul* –A schimba cadrul legal dintr-un domeniu– „pregătește lansarea unui proiect care *va schimba peisajul* pieței de telecomunicații mobile din România." yourmoney.wall-street.ro 26 II 07. „Guvernele *schimbă peisajul* în tranzacțiile din domeniul financiar. Implicarea guvernelor din întreaga lume în activitatea băncilor ar putea conduce la restrângerea tranzacțiilor de fuziuni și achiziții în cursul anului 2009..." standard.money.ro 22 III 09. „e de ajuns un grup restrâns de magistrați puși pe fapte mari, pentru *a schimba peisajul*, chiar dacă majoritatea colegilor rămân spectatori." D. 22 IV 10 || *a se topi în peisaj* –A dispărea– „Traficantul de mașini furate B. *s-a topit în peisaj*" Ad. 10 III 01 p. 1. „După intrarea trupelor americane în Bagdad și după ce conducerea irakiană – în frunte cu «marele Conducător» *s-a topit în peisaj*, presa bien pensante din Europa nu prea mai știe despre ce să scrie..." R.lit. 30 IV 03 || *a trimite în peisaj* –A trimite la plimbare– „Își aranjează să rămână singur în București. Ne expediază ca să-și facă de cap. Când începe să dea semne de părinte grijuliu și soț tandru, eu încep să fac bagajele. *Ne trimite în peisaj*. Cât mai departe, nu mai contează cât de scump. El care face crize apocaliptice când trebuie să plătească, acum nu se mai uită la bani." R.lit. 24 X 08 || *peisaj de business* –Lumea oamenilor de afaceri– „Your Money și-a propus în această săptămână să surprindă frumusețile lumii în ochii unor executivi de top din *peisajul de business* autohton." yourmoney.wall-street.ro 26 II 07 || *peisaj decorativ* (redundant)– „Apetitul pentru modificare îi împinge pe ziariști către o exprimare superfluă. Anumite substantive evocă niște adjective inevitabile care sunt doar slab descriptive. Combinațiile devin clișee: stațiune elegantă, rezervație întinsă, băștinași viguroși, catolic devotat, *peisaj decorativ*, scenă plină de culoare și multe altele." jurnalul.ro 21 VII 09 || *peisaj literar* –Viața literară– „*peisajul literar* de după 1989" D. 9 II 08 || *peisaj urban* –Aspect general al orașului– „Vreau să reglementăm haosul din outdoor, din publicitatea stradală, care a ajuns să creeze un *peisaj urban* dezagreabil în Capitală și nu numai, a susținut Elena Udrea la dezbaterea «Protejarea patrimoniului. Fațadele de patrimoniu între conservare și distrugere»." hotnews.ro 14 IX 10 || *schimbare de peisaj* –Schimbare esențială– „Nici o *schimbare de peisaj* în dosarul Maxx Space" Ev. 11 III 08. „Nu știu dacă A.C. mai are viitor la Dinamo, depinde de discuțiile pe care le va avea cu conducerea clubului, dar el are nevoie de o *schimbare de peisaj*." Ad. 10 XII 10 (Ciolan, *MC*)

peisajér, -ă adj. –Referitor la peisaj– „În acord cu aceste principii moderne ale arhitecturii *peisajere* au fost proiectate cele mai noi grădini și parcuri din țara noastră." Cont. 5 IV 63 p. 2. „[Stejarul] Specie de bază în constituirea masivelor păduroase în stil *peisajer* din parcuri, în grupări monumentale în poieni" Gaz. de agr. 30 XI 07 (din fr. *paysager*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

peledíst adj., s.m. –Membru sau simpatizant al Partidului Liberal Democrat (PLD)– „Liberalii și *pelediștii* au aruncat cu pixuri și constituții unii în alții." G. 4 IV 07 p. 1. „În acest moment, nu-mi vine în memorie niciun exemplu elocvent care să ateste faptul că spiritul mișcării *pelediste* s-a resimțit vreodată la Constanța." Teleg. 22 VII 09 (din *PLD* + *-ist*)

pelét s.n. –Pastilă, granulă– „O parte din berea românească este toxică. Primele mari fabrici care au recunoscut că folosesc extract de hamei și *peleți* sunt Bergenbier, Silva, Ursus." Z. 25 XI 97 p. 1. „Pentru o locuință de 150 mp, încălzirea cu *peleți* din biomasă nu depășește 350 de lei lunar, adică jumătate față de costurile unei centrale termice pe gaz." zf.ro 22 XI 11 (din engl. *pellet*)

peliculár, -ă adj. **1.** (chim.) –Care formează o peliculă– „Păi află dumneata că după metoda aia mai veche trebuia să pui un strat de protecție de 9–12 mm grosime. Un strat gros, dur, casant etc. Or, eu îți vorbesc de un strat *pelicular* pulverizat sub presiune..." R.l. 10 I 78 p. 5. **2.** –Caracteristic unei pelicule cinematografice– „În extraordinarul său început, *E pericoloso sporgersi*, Nae reușea miracolul: din substanța și structurile pe care le-aș numi *peliculare* (echivalentul în cinema al atributului *livresc* pentru literatură) ale filmului țâșnesc la răstimpuri emoția, adevărul, viața." Ad. 1 XII 01 p. 3 (din fr. *peliculaire*; LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

peliculă s.f. (cinem.) || *peliculă-document* –Film cu valoare de document– „O *peliculă-document* care a adus mărturii de netăgăduit privind încălcarea sancțiunilor economice impuse regimului rasist rhodesian." R.l. 8 X 67 p. 6. „Emisiunea literară de joi seară [...] – alt motiv de autorespect; Zaharia Stancu, citind poezii din ultimul său volum «Voci în șoaptă», a realizat aici o nouă *peliculă-document*." R.lit. 17 IX 70 p. 27 (din *peliculă* + *document*; DexX)

peliculizáre s.f. –Acțiunea de a aplica o peliculă fină– „Instalație de *peliculizare*" R.l. 18 XII 81 p. 5 (din *peliculă*; MDN, DexX)

peliculizát, -ă adj. –(d. un obiect) Peste care s-a aplicat o peliculă fină– „Geamantane, valize, sacoșe, genți de voiaj, poșete etc. se confecționează din aceste materiale, sunt mai ușoare și practice, sunt *peliculizate* și hidrofobizate, au un aspect plăcut și o variată gamă coloristică." R.l. 16 VI 82 p. 5. „înlocuitori de paltoane din țesături impregnate sau *peliculizate* într-o gamă variată de modele..." R.l. 12 XI 82 p. 3.

„Materiale fine, stofe satinate cu un tuseu rafinat, catifea de mătase lucrată în forme controlate, voal *peliculizat* drapat dinamic, brocart brodat manual, shantung natural modelat în volumetrii și un diafan voal de mătase naturală, în nuanțe nude, albastru *peliculizat* și vernil prăfuit." cosmopolitan.ro 8 VII 10; v. și R.l. 18 XII 81 p. 5 (din *peliculă*; DexX)

peliculogén, -ă adj. (chim.) –Care poate genera o peliculă fină acoperitoare– „S-au introdus în fabricație curentă, la «Azur» Timișoara, substanțe *peliculogene* acrilice pentru oglinzi." R.l. 26 II 77 p. 5 (din fr. *pelliculogène*: LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

penál, -ă adj. (fam.-arg.) **1.** –Dezastruos, sub orice critică– „Frate, femeile la volan sunt dezastre. Femeile la volan sunt *penale*" autoshow.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 39 / 03. **2.** –Josnic, de cea mai joasă speță– „Sunteți *penali* că puneți așa prețuri mari!" atexpc.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 39 / 03 (R. Zafiu în R.lit. 3 / 08; 123urban.ro, dictionar-urban.ro)

penetráre s.f. **1.** –Infiltrare într-o organizație, instituție etc. pentru a o cunoaște și influența– „un copil care stârnește compasiune, folosit în special pentru recunoaștere și pentru a ajuta la *penetrarea* bunicărelor..." Expr. Mag. 30 X 97 p.15. „*Penetrarea* structurilor militare străine de către KGB" Mag. 28 III 01; v. și Mag. 10 I 01. **2.** –Pătrundere, răspândire– „*Penetrarea* telefoniei mobile va atinge circa 70% din totalul populației României..." wall-street.ro 13 VII 06. „România rămâne în coada Europei la *penetrarea* telefoniei fixe și a internetului" standard.ro 27 III 09 (din *penetra*; în dicționarele curente nu apar aceste sensuri)

penetrométru s.n. (tehn.) –Aparat care permite să se afle duritatea unui corp, prin penetrare– v. *NASA* 1965; v. și R.l. 5 III 81 p. 3 (din fr. *pénétromètre*, engl. *penetrometer*, rus. *penetrometr*, germ. *Penetrometer*; PR 1950; LTR, DTP; DN_3 – alt sens, DEX-S, MDN, DexX)

penețe(ce)díst, -ă s.m.f., adj. (pol.) –Membru al PNȚCD– „C.V. susține că mi-aș fi încurcat picioarele «prin cablurile *penețediste*, scoțând din priză o porta-voce»." Ad. 5 V 90 p. 5. „Aici au consumat împreună (ca să vezi fraternitate: un *penețecedist* și un fesenist!) un litru de țuică..." Ad. 6 V 90 p. 3. „Va fi un congres unde sunt binevenite moțiuni din partea oricărui coleg *penețecedist*." Ziua de Vest 18 VI 09 (abreviere din *P*[artidul] *N*[ațional] *Ț*[ărănesc] *C*[reștin] *D*[emocrat] + *-ist*)

pénne s.pl. (cuv. it.; culin.) –Tip de paste italienești de dimensiuni mici, în formă de tub și tăiate diagonal la capete– „Fierbeți 350 g paste (*peme*) în apă sărată" Av. IX 02 p. 93, cit. de Stăncioi-Scarlat. „350 g paste (*penne*)" Av. V 06 p. 123, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *fusilli* 2004 (Dimitrescu, *ERI*; DIR)

pensiúne s.f. v. *meniu-pensiune, restaurant-pensiune*

penthouse s.n. –Apartament luxos construit pe terasa unei clădiri– „Astfel, în cazul *penthouse*-urilor, vânzările au ajuns la un nivel de 73%..." J.nat. 5 III 00 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Primul apartament din România pe care l-am putea asemăna unui *penthouse* a fost construit în 1936, lângă Intercontinental..." Money Express 15 V 07. „a achiziționat în acest ansamblu două *penthouse-uri*." G. suplim. Proprietatea 15 IX 08 p. III; v. și G. 19 II 07 p. 22, 2 IV 07 p. 21, R.l. 11 IV 07 p. 10, Cot. 29 VII 08 [pron. *pénthaus*] (engl. *penthouse*; PR 1947; DEA)

pépsi s.n. –Pepsi Cola– „Bem un *pepsi?*". „India – ceri un *Pepsi* și primești o Coca-Cola" C.n. 9 IX 10 (din *pepsi* [*cola*], marcă înregistrată; DN_3, DEX 98, DexX)

pépsi-cóla s.n. –Băutură răcoritoare carbogazoasă de origine americană– „Am luat și am verificat situația intrărilor de *pepsi-cola* la zece restaurante și bufete în centrul Capitalei." R.l. 13 XII 80 p. 3. „*Pepsi-cola* câștigă teren" Cot. 13 IX 95 p. 1. „Marca *Pepsi-Cola* este prezentă pe piața din România din anul 1966 și era produsă prin intermediul unei francize acordate de PepsiCo statului român." Z.fin. 7 VII 06 (din *Pepsi-Cola*, marcă înregistrată; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

peptídă s.f. (biochim.) –Lanț format dintr-un număr restrâns de aminoacizi– „Savantii desemnează prin numele de *peptide* aceste substanțe hormonale, a căror sursă a devenit în prezent cunoscută: hipofiza, hipotalamusul si talamusul, glande situate la baza creierului." Sc. 19 I 78 p. 5. „această substanță, sinteză a mai multor aminoacizi (*peptide*) a fost folosită în laborator cu mare succes pentru prevenirea formării de tumori canceroase în plămânii unor cobai. Această substanță, denumită «*peptida*-11», s-a dovedit a fi eficientă, în eprubetă, împotriva maladiei lui Kaposi, formă rară de cancer, dar care devine din ce în ce mai comună la bolnavii de SIDA, a precizat dr. Kleinman." R.l. 4 XII 87 p. 6. „este vorba de o *peptidă*, numită colecistokinină (CCK), care provoacă senzația de satietate." Ad. 5 V 08 (din fr. *peptide*; DM, LTR, DT; DEX, DN_3, DexX)

percuționíst, -ă s.m.f. (muz.) –Muzician care cântă la un instrument de percuție– „*percuționiștii* [...] au făcut proba talentului lor..." Săpt. 7 IX 84 p. 4. „Cel mai mare *percuționist* din lume este așteptat la Timișoara" Ad. 19 V 10 (din *percuție*; cf. fr. *percussioniste*; PR 1950; DN_3, DEX-S8, NODEX, DexX)

perdánt, -ă (franțuzism) **1.** s.m. –Persoană care pierde (într-o competiție etc.)– „Principalii *perdanți* sunt John Newcombe și Tom Okker. Primul este învins de fostul as australian Fred Stolle." Săpt. 6 IX 73 p. 3. „Cuvântul este împrumutat din franceză, unde *perdant* e atestat încă din anul 1238." R.lit. 17 V 84 p. 8. „Filat, marele *perdant* de pe urma prăbușirii referendumului" hotnews.ro 13 IX 10; v. și Luc. 17 XI 73 p. 10; v. și *underdog*. **2.** adj. –Care provoacă pierderi– „Nu e voie să joci *perdant* niciodată, cu atât mai puțin în fața unei Brazilii care-și caută sub ochii tăi, inspirația. Dacă o lași, o găsește! Dar poți să n-o lași? Poți mai multe decât știi?" R.lit. 17 VI 82 p. 23. „sunt convins că propensiunea către cinism și «deșteptăciune», în defavoarea eticului, este, cu timpul, *perdantă*." R.lit. 46 / 93 p. 3. „Conservatorii, sătui de «alianța *perdantă*» cu PSD" Ev.z. 25 V 09; v. și "22" 9 IX 97 p. 1 (din fr. *perdant*; Th. Hristea în R.lit. 17 V 84 p. 8; MDN – doar s.m., DexX)

peremíst, -ă 1. s.m.f. –Membru al PRM, Partidul România Mare– „*peremistul* din comisia de mediere a legii." D. 30 / 04 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. **2.** adj. –Referitor la PRM, Partidul România Mare– „votanții *peremiști*..." Ad. 27 XII 04 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *PRM* + *-ist*; Vârlan, *F*)

perestroicát, -ă adj. –Atras de perestroica– „Ar fi însă păcat de dl. Iliescu [...] ca aceste oglinzi care ni-l arată atât de *perestroikat* să fie carnivore." C.r. III 93 p. 4 [scris și *perestroikat*] (din *perestroika* + *-at*)

perestroichíst, -ă s.m.f. –Adept al perestroicăi– „Cursul scurt de Istorie a P.C. pe care, fără îndoială, dl. Iliescu l-a buchisit alături de întreaga generație de viitori *perestroikiști*." R.lit. 19 III 92 p. 2. „M. Botez a suferit aceleași josnice atacuri: nomenclaturist, om al vechii gărzi (citește sovietice!), arivist, comunist (cu varianta *perestroikist!*)" D. 147 / 95 p. 15. „După mintea acestui *perestroichist* [...] eu sunt problema națiunii." J. de Vrancea 5 I 12; v. și R.lit. 1 / 95 p. 11 [scris și *perestroikist*] (din *perestroica* + *-ist*; cf. fr. *perestroïkiste*; MNC 1988; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 589)

perestróika s.f. (pol.; cuv. rus.) –Reconstrucție, reformă; cuvânt de ordine al reformei sovietice preconizate de M. Gorbaciov începând cu sfârșitul anului 1986– v. *gorbaciovist* 1990. „*Perestroika* nu e capabilă nici să demonteze structurile comuniste, nici să împiedice regenerarea lor într-o formă nouă, dar tot așa de periculoasă pentru procesul democratic." R.lit. 29 VIII 91 p. 2. „Nu se poate concepe o politică de piață în condițiile contractelor, birocrației și legislației economice socialiste. *Perestroika* o dovedește." "22" 25 X 91 p. 8. „Mihail Gorbaciov: E timpul pentru *perestroika* în America" hotnews.ro 10 VI 09; v. și R.lit. 14 III 91 p. 2; v. și *glasnost* 1991 [scris și *perestroica*] (cf. fr., engl., it. *perestroika*; PN 1987, MNC 1987; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

perfluorbutilamínă s.f. (chim.) „La Institutul central de cercetări științifice în domeniul hematologiei și transfuziei din Moscova a fost obținut sânge sintetic, așa numit *perfluorbutilamină* (despre cercetările similare ale specialiștilor americani am relatat anterior la această rubrică). Cercetătorii au folosit pentru înlocuirea sângelui natural compuși organici ai fluorului." Sc. 9 I 80 p. 5 (probabil cuv. format în rusă)

performá v.i. –A evolua (într-un spectacol etc.). A interpreta– „Andra a lăsat din pretenții și a fost de acord *să performeze* pentru «doar 800 de euro»" Ziarul 17 V 06 p. 9, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 51. „Ați invitat artiști celebri [...] care *au performat* sau au ținut master class." Cot. 27 VIII 08 p. 19. „În spațiul de la Complexul Ambasador din Neptun *au performat* (chiar dacă sună a barbarism, acesta e cuvântul cel mai potrivit)..." R.lit. 24 VI 09 p. 32; v. și G. 26 XI 08 (din engl. *to perform*)

performánt, -ă adj. –Capabil de performanțe– „Bun, destoinic, de ispravă cedează locul lui select, competent, *performant*, de top; trecător devine tranzient, modern e înlocuit cu up-to-date, avangardist / neconvențional cu underground («literatură underground»), repetitiv cu redundant și iterativ, iar previzibil cu predictibil." Oana Chelaru-Murărus, în D. 26 V 00. „România va fi dotată cu sisteme *performante* de alertare în caz de cutremur" ziare.com 14 X 11 (din fr. *performant*; PR 1968; MDN, DexX, DEX 09)

perfórmer, -ă s.m.f. (sport) –Sportiv, echipă care a obținut o performanță deosebită într-o întrecere– „Cursa nu are drept scop obținerea unui timp record, oricare dintre participanți fiind considerat un «*performer*» dacă reușește să conducă cu bine automobilul respectiv la punctul de sosire." Sc. 9 XI 82 p. 3. „A.C., *performera* ce deține în aceste zile

întâietatea în titlurile presei sportive internaționale, a apărut și s-a impus în lume din sistemul nostru sportiv [...]" Sc. 7 VI 83 p. 3. „Supunerea organismului la stres continuu [...] duce la tulburarea anxios-depresivă. În general, aceasta îi afectează mai degrabă pe *performeri*, pe oamenii foarte bine pregătiți profesional, pe cei care se implică profund în tot ceea ce fac." G. 5 V 08 p. 16; v. și I.B. 17 XI 83 p. 5, R.l. 8 III 00 p. 9 [scris și *performeur*] (din engl. *performer*; cf. it. *performer*; DPN 1983; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

periá v.t. –A controla, a trece prin filtru– „Zeci de polițiști *au «periat»* sute de cartiere..." Ad. 5 II 04 p. 6. „Sute de polițiști și jandarmi *au periat* Vasluiul" adevarul.ro 6 X 11; v. și Ad. 9 II 04 p. 11 (extensie de sens)

periclitáte s.f. (livr.) –Caracterul a ceea ce prezintă pericol– v. *sinistritate* 1972. „spor de *periclitate* de 10 la sută (angajații care se ocupă de întreținerea și administrarea parcărilor)..." Ev. 14 I 05 (din *periclita*; DEX 98, MDN, DexX)

periculozitáte s.f. –Însușirea de a fi periculos– „Căderile de zăpadă au mărit *periculozitatea* circulației rutiere, crescând numărul accidentelor." R.l. 4 XI 69 p. 6. „Judecătorul: *«Periculozitatea* socială a lui Vântu s-a reliefat pregnant»." G. 9 IX 10 (din *periculos* + *-itate*; cf. it. *pericolosità*; LRC II 134; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

périe s.f. v. *vagon-plug-perie*

periféric s.n. –Dispozitiv extern computerului– „Logitech, un lider al pieței de *periferice* wireless pentru o varietate de platforme, lansează astăzi căștile wireless Logitech pentru iPod." Ad. 29 VI 05 p. 8. „De departe cel mai interesant trend al anului se anunță a fi transformarea utilizatorului în principalul *periferic* al computerului, ca urmare a popularității unor tehnologii precum Kinect sau Siri, software-ul-asistentă-personală prin comandă vocală al iPhone 4S." adevarul.ro 9 I 12 (după fr. *périphérique*, engl. *peripheral*; DEX 98, MDN, DexX)

perimetrál, -ă adj. (rar) –Referitor la perimetru– „Impactul demografic determinat de creșterea rapidă a locurilor de muncă, repartizarea lor în teritoriu, dezvoltarea *perimetrală* a zonelor de locuit, a gradului de motorizare, a dus la saturarea circulației rutiere..." Luc. 14 III 82 p. 4. „Rând pe rând, centura *perimetrală* a Bucureștiului își întregește fizionomia, marile artere de ieșire din oraș polarizând în jurul lor cartiere în marea majoritate de factură nouă..." R.l. 14 VII 83 p. 5. „Sistemul de securitate *perimetral* din Portul Constanța – un proiect la standarde europene" infonews.ro 16 IX 05; v. și Sc. 13 VI 86 p. 5; v. și *volumetrie* 1986 (din fr. *périmétral*; DEX, DN_3, DexX)

perinatál, -ă adj. (med.) –Care precedă și urmează unei nașteri, care se referă la perioada dinainte și de după naștere– „Un grup de cercetători de la Centrul de hemobiologie *perinatală* din Paris a pus la punct un nou tratament pentru a soluționa problema unor grave incompatibilități sanguine fetomaterne." R.l. 12 VII 78 p. 6. „Principalele căi de proliferare a hepatitei virale de tip B sunt cele clasice: [...] *perinatal* (la naștere), transplancetar (pe timpul vieții intrauterine), prin alăptare, sărut (în cazurile unor leziuni ale mucoasei bucale) și altele." Ev. 8 X 08 (din fr. *périnatal*; PR 1952, DMN 1971; L. Seche în SMFC VI 26, FC II 154–155; MDN, DexX)

peripetetizá v.i. –A se plimba (pe jos)– v. *cerveza* 2008 (din *peripatetic* + *-iza*; DEX 98, NODEX, DN_3, DexX – doar sensul "a discuta probleme de filozofie plimbându-se")

periurbán, -ă adj. –Situat în imediata apropiere a unui oraș– „O nouă «geografie» *periurbană*" R.l. 21 V 80 p. 1. „această populație desruralizată a fost amestecată cu masa deja *periurbană* de muncitori și cu intelectualitatea pauperă din marile cartiere de la marginea orașelor." "22" 25 II 05. „Specialiștii în Urbanism din cadrul Primăriei Comănești afirmă într-o primă fază că localitatea Comănești nu are zone *periurbane*." Obs. de Bacău 28 V 10 (din fr. *périurbain*; PR 1966; MDN, DexX)

periúță s.f. –Păr tuns scurt și uniform, asemenea perilor unei periuțe– „La volan și pe scaunul din dreapta față se aflau doi indivizi îmbrăcați la fel, având o tunsoare tip *«periuță»*, cu ochelari de soare la ochi..." Cot. 14 V 08 p. 22. „până acum frizura lui Chivu era *«periuță»*, pentru ca părul să nu-l incomodeze în timpul jocului..." ziare.com 22 V 10 (cf. fr. *brosse*; cuvântul este mult mai vechi)

perlát, -ă adj. || *grevă perlată* –Grevă în care muncitorii opresc sau încetinesc lucrul la o anumită fază a producției– „Această categorie de salariați va începe luni la miezul nopții o serie de *greve perlate*." I.B. 6 VIII 77 p. 8. „Lucrătorii italieni din sectoarele de turism au declarat mai multe *greve perlate* în sprijinul cererii de a li se înnoi contractele colective de muncă." I.B. 30 I 86 p. 4. „Justiția s-a blocat. Este într-un fel de *grevă perlată*." infonews.ro 16 VII 09 (după fr. *grève perlée*; PR 1911; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

pérlă s.f. || *perlă de baie* –Mică pastilă parfumată și colorată de pus în apa de baie– v. *emoliere* 1985

perlifér, -ă adj. –Care conține perle– „Molustele *perlifere*, foarte sensibile la condițiile mediului în care își desfășoară «producția», au început să-și rărească rândurile, să dispară sau să dea perle mai puține ori de o calitate scăzută." R.l. 10 X 79 p. 6 //din *perlă* + *-fer*; DexX//

permacultúră s.f. „Alături de agricultura organică și biologică a apărut din anul 1978 un nou concept, cel al *«permaculturii»*, o agricultură cu față umană, care are drept obiectiv ameliorarea producției pe timp îndelungat, cu un consum energetic redus. *Permacultura* se bazează pe tradiția agricolă din zonă, pe îngrășăminte naturale, pe diversitatea biologică a plantelor cu rol alimentar și pe respingerea totală a îngrășămintelor chimice și a pesticidelor. Această concepție este susținută de Masanobu Fukuoka în Japonia, J.J. Rodale în SUA, Bil Mollisen și David Holmgren în Australia etc [...] *Permacultura* încurajează diversitatea speciilor, integrarea agriculturii cu zootehnia, amenajarea pădurilor și ingineria peisajelor." recolta.eu 28 XII 10. „Ideea e promovarea *permaculturii* și a unui trai sustenabil cu ajutorul naturii." citynews.ro 30 VI 11. „*Permacultura* este o ramură complementară design-ului ecologic ce creează așezăminte umane durabile, modelate după ecosisteme naturale, și comprimă 3 principii de bază: grija față de planetă, față de oameni și împărțirea surplusului. Se concentrează deci pe crearea unei planete «sustenabile»." metropotam.ro 9 XI 12 (din engl., fr. *permaculture*)

permafróst s.n. (geol.) „Ultimele fotografii transmise de Viking-1 vin în sprijinul teoriei că sub suprafața planetei Marte ar exista așa-numitul *permafrost* (sol în permanență înghețat)." Sc. 7 VII 76 p. 6. „Zonele de *permafrost* (îngheț permanent) și depozitele de gheață sunt locurile ideale pentru o asemenea conservare." Ad. 13 III 04 p. 1. „Sonda spațială Phoenix [...] urmează să studieze gheața din *permafrostul* arctic al Planetei Roșii..." Ev.z. 25 V 08 (din engl. *perma*[nent] *frost*, fr. *permafrost*, germ. *Permafrost*; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 2; Random House 1946, PR 1956; DN_3, DexX)

permalloy s.n. –Aliaj de fier și nichel cu mare permeabilitate magnetică– „Specialiștii de la Centrul de fizică tehnică din Iași [...] au conceput și elaborat o nouă tehnologie, pe baza căreia au fost obținute primele aliaje *permalloy*, materiale metalice de înaltă permeabilitate magnetică." R.l. 26 V 81 p. 5. „Ecranare magnetică, *permalloy* sau Arabidopsis. Aceste cuvinte capătă sens și valoare într-un laborator performant din Cluj." Ad. 9 VIII 08 [pron. și scris și *permaloi*] (din engl. *perm*[eable] + *alloy*; cf. fr. *permalloy*; Random House 1920-25, PR 1925; DN_3, DEX 98, DexX)

permisív, -ă adj. –Care permite multe, care nu impune multe interdicții. Tolerant– „Legea (și așa *permisivă*) a fost încălcată." R.l. 27 IX 99 p. 1. „Sunteți genul de antrenor dur sau, din contră, unul mai *permisiv*?" adevarul.ro 5 I 12 (din fr. *permissif*, engl. *permissive*; PR 1970; MDN, DexX, DEX 09)

permisivitáte s.f. –Caracter permisiv– „Wilson și aliații săi întru filosofie resping teoriile simpliste unifactoriale ale cauzei și efectului, care se înscriu de la *permisivitatea* bunăstării la puterea de pătrundere a rasismului." Fl. 4 XII 87 p. 20. „Este o poveste despre moralitate și *permisivitate*, identități mascate și încurcate, infidelitate și răzbunare." zf.ro 18 III 11 (din fr. *permissivité*; cf. engl. *permissiveness*; PR 1967; MDN, DexX, DEX 09)

permosál s. –Articol de cosmetică auto– v. *autobalsam* 1977

permutațional, -ă adj. || *artă permutațională* –Artă teoretizată de americanul Abraham Moles, la începutul anilor '60, care pune accentul pe alegerea câtorva elemente simple și pe asamblarea lor în combinații fără sfârșit– „Sabin Ștefănescu, pictor și grafician, preocupat la această oră de procedeele artei *permutaționale*." Cont. 10 VIII 73 p. 7. „În arta *permutațională*, să remarcăm faptul că hazardul este o condiție sine qua non, procesului creator al artistului îi ia aici locul procesul de hazard." Lum. 9 V 10 (din engl. *permutational art*; DN_3, DEX 98, DexX)

pérnă s.f. –Strat format de o substanță (aer, apă etc.) sau de o forță (magnetică etc.) menit să împiedice contactul direct dintre două corpuri– || *pernă de aer* „Avion pe *pernă de aer*. Autovehiculul din imagine, care se poate deplasa la fel de bine în aer, pe apă și pe pământ, a fost creat în R.F. Germania [...] În caz de necesitate, avionul devine vehicul terestru sau barcă pe *pernă de aer*." Sc. 17 V 78 p. 6. „În R.F.G. a început construcția unei căi ferate pe pernă magnetică [...] *Perna de aer* de 10 mm va fi realizată cu ajutorul unui număr de 60 de electromagneți care se fixează sub podeaua fiecărui vagon." Sc. 7 VII 82 p. 5. „Există și un

sistem de *pernă de aer* pe care ele [containerele] pluteau." Obs. prahovean 18 VIII 10; v. și R.l. 17 III 81 p. 1, 16 VII 82 p. 6, R.l. 4 XI 86 p. 6; v. și *aeroglisor* 1968, 1982 || *pernă de apă* „«Ferme de lux dotate cu becuri Philips și calculatoare», «dozatoare automate de hrană», «instalații de încălzire încorporate în podea», «*perne de apă* pentru evacuarea deșeurilor» etc." Cat. 10 VI 97 p. 5. „Colectarea dejecțiilor [...] se face prin canalele cu *pernă de apă* din boxe." Gaz. de agr. 28 VIII 07 || *pernă de fluid* „Timișoara. Specialiștii [...] au realizat un dispozitiv pe *pernă de fluid*, destinat transporturilor uzinale pentru diferite sarcini..." R.l. 16 III 81 p. 5 || *pernă de zgură* „[La] Hunedoara s-a aplicat pentru prima dată o tehnologie originală care constă în turnarea fundațiilor pe *pernă de zgură* de furnal." R.l. 10 I 83 p. 5 || *pernă magnetică* „Autoritățile din R.F. Germania au anunțat că a început construcția unei căi ferate pe *pernă magnetică*." R.l. 16 VII 84 p. 6. „Ultimă realizare japoneză în domeniul transporturilor pe calea ferată, trenul de foarte mare viteză pe *pernă magnetică* a fost testat, pentru prima oară, cu oameni la bord." R.l. 25 VIII 84 p. 6. „Alte vise: trenuri pe *pernă magnetică* între București și Otopeni" Z.fin. 24 III 09; v. și *Maglev* 1981, *pernă de aer* 1982, *transrapid* 1983, 1986 (*pernă de aer*: după fr. *coussin d'air*; cf. engl. *air-cushion*, germ. *Luftfederung*; DMN 1965; WT; D. Tr., DTP; DEX, DexX; *pernă magnetică*: după fr. *coussin magnétique*; DTN 1975)

perpessícius s.m. (fig.) –Unitate de măsură în privința capacității de a edita texte cu dificultăți– „Nici măcar un Perpessicius n-a fost de-ajuns (și un *«perpessicius»* devine, simbolic, unitate de măsură ori o «monetă» a jertfei)." R.lit. 12 I 84 p. 1 (din n.pr. al criticului *Perpessicius*, care și-a consacrat viața publicării și cercetării operei lui M. Eminescu)

personáj s.n. || *personaj-cheie* –Personaj foarte important– „*Personajele-cheie* din «Demonii» sunt (dacă se poate spune astfel) creații ale lui Nikolai Stavroghin." R.lit. 27 I 71 p. 5. „Un talentat interpret al acestui *personaj-cheie*." Sc. 21 II 75 p. 4. „«Profesoara», *personajul-cheie* din dosarul Voicu" R.l. 12 IV 10 p. 1; v. și R.l. 28 VIII 75 p. 9, Sc. 5 I 76 p. 5, Săpt. 20 V 77 p. 6, G. 26 VII 07 p. 1, R.l. 29 X 09 p. 14 (din *personaj* + *cheie*; DexX) || *personaj-narator* –Personaj care este și narator– „«Paradis» se numește în «Îngerii chilugi» orfelinatul în care ajunge *personajul-narator*. Romanul cuprinde relatarea anilor de școală ai unui copil orfan, pretendent, cum se sugerează în final, la un loc în republica literelor." Sc. 27 IV 83 p. 4. „*Personajul-narator*" R.lit. 24 VII 02 p. 11. „O saga inventată cu bunăștiință de *personajul-narator*..." R.lit. 1 II 08 p. 7 (din *personaj* + *narator*) || *personaj-simbol* –Personaj cu valoare de simbol– „Din grupuri se detașează, pline de energie, două *personaje-simbol:* comunistul și logodnica lui." Sc. 6 VII 72 p. 4. „Un *personaj-simbol* de alt regn estetic deci, în abstractizări exprese, ar fi părut aleatoriu și suprapus dacă autorul nu l-ar fi implantat, cu forța și originalitatea personificării, în sistemul constituit de celelalte." R.lit. 21 VI 73 p. 2. „Sebastian Stan, împiedicat de statutul de imigrant să obțină rolul de *personaj-simbol* al SUA" R.l. 8 IV 10 p. 16 (din *personaj* + *simbol*; DexX) || *personaj-surpriză* –Personaj care constituie o surpriză– „În «Oamenii învinș» (M.B.) este un *personaj-surpriză*: își renegă idealurile umanitariste." Cont. 29 III 63 p. 4. „În rolurile lor, E.B. și O.T. (un *personaj-surpriză*) aduc un aer straniu." Cont. 7 XI 75 p. 2. „Pentru Ceaușești urmează un nou calvar, de 45 de minute. Cei doi sunt percheziționați și luați la întrebări de un *personaj-surpriză*: tapițerul Ilie Știrbescu, un bărbat care, la 46 de ani, se manifestă ca lider al revoluționarilor pătrunși în sediul Miliției." Ad. 26 XI 09 (din *personaj* + *surpriză*; DexX)

personalizá v.t. –A face să devină personal, a scoate în evidență trăsăturile specifice, a individualiza– „Actorul *personalizează* totul: modul de a purta un costum [...], modul de a sorbi o cafea în cabinetul directorial..." R.l. 1 II 84 p. 2. „Un accent deosebit a fost pus pe realizarea unei plastici arhitecturale care să *personalizeze* ansamblul, dându-i un caracter de originalitate prin folosirea elementelor decorative luate și prelucrate din arhitectura tradițională a Bucureștiului." R.l. 22 IX 84 p. 5; v. și *downloada* 2007, *upgrada* 2007 (din fr. *personnaliser*; PR sec. XX; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

perspectográf s.n. (tehn.) „Mărturie elocventă stă acordarea a trei medalii pentru cele trei invenții expuse de arh. Ene: Aur pentru *«Perspectograf»* (aparat pentru construirea mecanică a imaginilor perspective); Argint pentru «Hașurator» (aparat pentru măsurarea desenelor)." I.B. 16 II 74 p. 5 (din fr., engl. *perspectographe*, germ. *Perspektograph*, rus. *perspektograf*; DTP; DEX, DN_3, DexX)

pérspex s. –Nume comercial pentru polimetacrilatul de metil. Plexiglas– „Lentilele din sticlă brună au rămas singurul model de lentile de contact până în 1930 când a apărut polimetil-metacrilatul (PMMA ori *Perspex* / Plexiglas), permițând fabricarea lentilelor din plastic pentru prima dată." yuppy.ro 8 I 07. „a inclus în prezentarea ei modele cu tocuri joase cu accente din *perspex* transparent, cu tocuri sau talpă din plexiglas." Unica 3 II 10. „presupunând că poți merge ușor pe tocuri înalte de *perspex*." R.l. 12 VIII 10 p. 13 (v. engl. *perspex*)

persulfát s.m. (chim.) –Sare a acidului sulfuric– „[La Săvinești] a intrat în funcțiune prima instalație din țară de producere a *persulfatului* de amoniu, valoros produs intermediar folosit la fabricarea firelor sintetice de tip melană." Sc. 7 II 81 p. 1. „Întrucât rezultatul analizei spectroscopice a relevat că heparina importată nu este contaminată cu condroitin *persulfat*, C.N. Unifarm S.A. a început distribuirea ei spitalelor care realizează intervenții în care este necesară heparina." amosnews.ro 19 VI 08 (din fr. *persulfate*, germ. *Persulfat*; DEX, DN_3, DexX)

perúș s.m. (zool.) –Specie de papagal– „O atenție deosebită o constituie *perușul*, o specie de papagal ondulat (18–20 cm). Are penajul de culoare verde și este un foarte bun imitator al vocii omului." R.l. 17 IX 85 p. 5. „Semnele de boală la *peruși*" cugetliber.ro 17 XI 07 (din fr. *perruche*; DEX, NODEX, MDN, DexX)

pescár s.m. v. *marinar-pescar*

pescăríe s.f. || *pescărie-model* –Pescărie care poate servi drept model– v. *semiconservă* 1972 (din *pescărie* + *model*)

pescovegetarián, -ă 1. adj. –(d. dietă) Care cuprinde vegetale și pește– „Ce este acela vegetarianism? Acest termen general grupează cinci tipuri de vegetarieni: regimul ovolactovegetarian – vegetale, ouă și produse lactate; regimul lactovegetarian – produse lactate și vegetale; regimul ovovegetarian – ouă și produse lactate; regimul *pescovegetarian* – vegetale și pește; regimul vegetarian – exclusiv vegetale" Felicia 28 III 08; v. și *semivegetarian* 2009. **2.** s.m. –Persoană care ține o dietă pescovegetariană– „Există [...] și vegetarieni care consumă lactate (lacto vegetarieni), ouă (ovo vegetarieni) sau lactate și ouă (ovo-lacto vegetarieni). Mai există o categorie de vegetarieni care mănâncă pește. Aceștia sunt *pesco-vegetarienii*." 121.ro 08 III 10 (din *pesco-* + *vegetarian*; Ciolan, *MC*)

pesedél s.m. (peior.) –Membru al Partidului Social Democrat– „Orice-am spune noi și orice-ar face ei, *pesedeii* sunt incorigibili. Și încă în frunte cu ăl mai pesedeu dintre ei, Ion Iliescu." R.lit. 11 VI 03 p. 2. „Înțeleg amestecul *pesedeilor* în fotbal – acest joc dotat de englezi cu reguli simple e exact la nivelul puterii lor de înțelegere." R.lit. 15 IX 04 (din *PSD* + *-el*)

pesedíst, -ă s.m. –Membru al Partidului Social Democrat– „în Moldova și în Muntenia *pesediștii* par să se fi săturat de aroganța lui Năstase." "22" 1 II 05 p. 5. „strategii de la Benenson Strategy Group, despre care tot *pesedistul* știe că «au lucrat pentru Obama»." G. 30 IV 09 p. 4 (din *PSD* + *-ist*; Vârlan, *F* 2003)

pesedizáre s.f. –Extindere a influenței Partidului Social Democrat– „*Pesedizarea* – mai tare ca reforma" adevarul.ro 29 X 02. „Suficiența s-a manifestat prin *pesedizarea* administrației..." D. 30 / 04 p. 10, cit. de Stăncioi-Scarlat. „munca de *pesedizare*." G. 13 VI 05 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *pesediza*; cuvântul este mai vechi)

péso s.m. (cuv. sp.) –Unitate monetară oficială în mai multe țări din America Latină– „Devalorizarea *pesoului* chilian. Guvernul chilian a hotărât devalorizarea monedei naționale, *pesoul*, cu 18 la sută în raport cu dolarul S.U.A." Sc. 1 VI 82 p. 6. „Frida Kahlo, pe bancnota de 500 de *pesos*" R.l. 1 IX 10 (cf. fr. *peso*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

pésto adj., s. (cuv. it.; culin.) „Sos *pesto* – sosul ideal pentru paste făinoase fierbinți" Av. VI 98 p. 79, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Sos *pesto*: într-un tocător electric amestecați 100 ml ulei măsline, 10 frunze de busuioc, 25 g parmezan ras, 2 căței de usturoi și 1 lingură nuci de pin." Av. V 03 p. 100, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Se fierb spaghetele al dente în apă cu sare, se lasă să se scurgă și se pun pe farfurii. Se toarnă peste el *pesto-ul* de morcovi, se așază feliile de telemea și se presară cu busuioc." AS 8 IV 08 p. 13; v. și 8 X 07 p. 9 (it. *pesto* "măcinat, zdrobit"; Dimitrescu, *ERI*; APC; DIR "condiment pe bază de usturoi și busuioc")

pet s.n. –Sticlă de plastic– „bat la ușile firmelor, se iau de cei ce au în mână *pet-uri* cu apă minerală sau suc și se iau de persoane care transportă tot felul de recipiente în care s-ar putea afla apă." Nat. 29 VII 00 p. 1. „pentru sticla de plastic – numele materiei constituente a fost donat și recipientului. Ba mai mult, a rămas și pentru ambalajul făcut din *PET* (polietilenă) – sticla de plastic sau mai simplu sticla *PET*." Ad. 30 IX 03 p. 9. „Ministerul Mediului vrea să bage taxă pe *PET-uri*" G. 21 IX 09 p. 5; v. și Compact 19 IV 07 p. 6, G. 5 V 07 p. 7, 23 V 07 p. 12, R.l. 10 IX 07 p. 22, G. 9 XI 07 p. 23, 19 XI 08 p. 10 [pron. *pet*] (abr. engl. *PET – polyethylene terephthalate*)

petabyte s.m. (cuv. engl.; inform.) –Unitate de măsură a capacității de

memorie sau de stocare a unui computer egală cu 1024 terabytes– „Mai mult de 100 *petabytes* (peste patru milioane de discuri Blu-ray) de date au fost prelucrați, distribuiți și analizați folosind o rețea globală formată din peste 300 de super-calculatoare ale unor universități din întreaga lume." ziare.com 14 XII 11; v. și *gigabyte* 2011 [pron. *petabáit*]

petrecére s.f. || *petrecere-monstru* –Petrecere de neuitat– „a fost concluzia la care ajunseseră oamenii legii în urma *petrecerilor-monstru* organizate de miliardarul rus..." J.nat. 15 ian. 07 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Madonna, *petrecere-monstru* la 50 de ani" presaonline.com, 1 VII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *petrecere* + *monstru*) || *petrecere-surpriză* –Petrecere organizată fără știința sărbătoritului– „Nadiei i se pregătește o *petrecere-surpriză*" Ev. z. 3 XI 00 p. 12. „indiferent dacă prietenii îi vor face o *petrecere-surpriză* sau nu, Livia își va sărbători ziua într-un mod aparte." Pro TV Mag. 11 / 09 p. 6; v. și Ev. z. 6 XI 00 p. 6 (din *petrecere* + *surpriză*)

petroábs s.n. „Prin măcinarea anvelopelor (ca și a altor deșeuri de cauciuc) se obține o pulbere. Această pulbere, amestecată cu o substanță activă din sulfură de aluminiu și alți ingredienți, dă ceea ce se cheamă *«petroabs»*-ul [...] adică un praf negru care absoarbe cu «lăcomie» reziduurile petrolifere." Sc. 20 III 75 p. 2. „vizităm câteva ateliere: la cel de produse chimice aflăm că numai aici s-a creat și se produce o substanță numită *petroabs*, un depoluant marin (reține produsele petroliere de tot felul de pe suprafața apelor din porturile marine și fluviale)." femeia.ro 2 / 89; v. și R.l. 17 V 83 p. 5; v. și *depoluant* 1978 (din *petro*[lifer] + *abs*[orbant])

petrodolár s.m. „Ca și «eurodolarii» la timpul lor, *«petrodolarii»* reprezintă o noțiune nouă în vocabularul de specialitate, în ambele cazuri fiind vorba despre dolari S.U.A. ieșiți din țara de origine și care s-au acumulat în mari cantități într-o regiune sau alta a globului: eurodolarii – în câteva țări din Europa occidentală, *petrodolarii* – în țările exportatoare de petrol." Sc. 11 II 75 p. 5. „lungi discuții pe cele mai diverse teme ținând de logoreea colectivă cotidiană (mișcările din Franța anului '68, ecologiștii și politizarea lor, hippies, ofensiva drogurilor, cabotinismul lui Jean-Paul Sartre, *petrodolari* etc. etc.)..." R.l. 5 I 82 p. 2. „Răzvan Lucescu refuză *petrodolarii* Timișoarei și rămâne la Rapid" G. 10 VI 06 p. 9; v. și R.lit. 22 V 75 p. 14, R.l. 13 IX 75 p. 6, I.B. 18 VIII 82 p. 8, R.lit 23 VI 83 p. 23 (din fr., engl., it. *petrodollar*; PR, DPN, DTN 1974; Dimitrescu, *Dr.* 205; DEX-S, MDN, DexX)

petrodoláric, -ă adj. –Referitor la petrodolari– „Un fiu de miliardar american [...] a părăsit familia și drogurile și iubita *petrodolarică*." R.lit. 9 VI 77 p. 21 (din *petrodolar* + *-ic*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 503)

petroliér s.n., adj. || *petrolier-gigant* –Petrolier de mare tonaj– „Era *petrolierelor-gigant!*" I.B. 29 VIII 72 p. 1. „după 25 zile regiunea Ekofisk va arăta ca după scufundarea unui mare tanc petrolier, iar după 75 de zile ca și cum s-ar fi scurs țițeiul dintr-un *petrolier-gigant*." R.l. 27 IV 77 p. 5. „Nu e ușor de obținut un job pe un *petrolier gigant*, însă dacă ai făcut cadeția (perioada de 12 luni de stagiu pe mare) în cadrul companiei și ai dovedit seriozitate și implicare, ai șanse mari." money.ro 31 III 10; v. și I.B. 13 XI 73 p. 4 (din *petrolier* + *gigant*)

pet-shop s.n. (cuv. engl.) –Magazin specializat cu produse pentru animalele de companie– „Dintre magazinele specializate, cea mai mare creștere a fost consemnată pe zona de *pet-shop* (magazine pentru animale), numărul acestor locații crescând de patru ori în ultimii patru ani..." G. 18 X 06 p. 5. „Vânzătorii dintr-un *pet-shop* din Băneasa susțin că de la începutul acestui an au vândut peste o sută de astfel de «animale de companie»..." G. 6 VI 08 p. 16; v. și R.l. 15 VIII 06 p. 5 [pron. *pét-șop*] (Ciolan, *MC*)

peyotl s. (cuv. amerind.) –Specie de cactus din Mexic, care conține un alcaloid halucinogen– v. *halucinogen* 1967. „Plantele psihotrope (macul, mătrăguna, cactusul *peyotl* ș.a.) joacă un rol important și în textele poetice semnate în perioada sa «magică» de pictorul suprarealist Victor Brauner." "22" 4 VI 08 (cf. fr. *peyotl*; DN_3, DexX)

pH s. –Măsura alcalinității sau aciditații unei soluții– „nivelul ridicat de acid citric și *pH-ul* mic al sucului de lămâie verde poate neutraliza spermatozoizii în mai puțin de 30 de secunde." Ad. 17 VIII 02 p. 7. „pielea noastră este agresată de baze. Ea trebuie spălată cu substanțe egale cu *pH-ul* pielii. Se folosește «pâinea» de toaletă, substanța cremoasă care spumează și nu agresează pielea." Ad. 18 X 03 p. 9. „Specialiștii spun că acizii produși de bacteriile din placa depusă pe dinți duc la scăderea *pH-ului* dintelui și la demineralizarea smaltului." G. 1 VI 09 p. 16; v. și As 17 VI 02 p. 2, Ev.z. 16 VII 02 p. 12 [pron. *pe-háș*] (din *P*[otențial] *H*[idrogen])

philips s.m. (fig.) –Delator– „Se vede [...] și teama de *«philipși»*, adică de trăgători cu urechea, trăgători fără gloanțe dar la fel de periculoși ca și cei înarmați până-n dinți, într-o lume unde o mentalitate bolnavă încurajează în continuare delațiunea." R.l. internat. 31 V 94 f.p. [pron. *filips*] (din aparatura *Philips* folosită de Securitate pentru a asculta convorbirile celor suspectati)

phishing s. (cuv. engl.; inform.) „Experții în securitate au anunțat descoperirea unui nou virus informatic, al doilea săptămâna aceasta, care vizează furtul de informații bancare sau date de identitate ale celor care utilizează Internetul. Acest nou tip de atac, numit generic *«phishing»*, care confirmă temerile specialiștilor în securitate cu privire la pagubele imense care pot fi provocate de furtul datelor personale și al parolelor." zf.ro 1 VII 04. „Pe scurt, *phishing-ul* este o tentativă de fraudă prin care se caută obținerea unor informații sensibile, ca parole sau detalii legate de cartea de credit, prin intermediul unui e-mail ce pretinde a fi trimis de o companie sau instituție legitimă [...] Termenul de *phishing* a apărut în 1996, fiind pentru prima oară folosit de niște hacker-i ce furau conturi de pe AOL, păcălind diverși utilizatori să își dea parolele." Altitudini 3 V 06 p. 47. „Modul de operare al celor 38 de arestați în acest caz era de tip *«phishing»*: mii de persoane cu conexiune la Internet au primit de la membrii rețelei mesaje sub identitatea falsă a unor instituții financiare, prin care li se cereau informații confidențiale cu privire la numerele de cont, parole și alte date personale cu caracter privat." R.l. 24 VII 08 p. 3; v. și 16 IX 05 p. 15, G. 10 VIII 06 p. 14, 17 IX 07 p. 13, 19 X 07 p. 20, R.l. 26 I 07 p. 13, 16 IV 08 p. 10, G. 20 VI 08 p. 16, 1 IV 09 p. 1, Ad. 17 XI 09 p. 46; v. și *carding* 2010, *rețea* (sensul 2) 2008 [pron. *fișing*]

phocomelíe s.f. v. *focomelie*

phonodactilografíe s.f. *„Phonodactolografia* – cea mai modernă metodă mondială de înlocuire a stenografiei cu aparate electronice Philips." I.B. 18 XII 73 p. 3; v. și R.l. 13 III 76 p. 4 [scris și *fonodactilografie*] (din *phono-* + *dactilografie*; cf. fr. *phonodactylographie*; MDN *fonodactilografie*)

phonotip s.n. v. *fonotip*

pianíst s.m. v. *compozitor-pianist*

piár s.n. –Public Relations– „Dilema antreprenorului modern: Public Relations sau *«piar»*?" sfin.ro 16 V 06. „Realitatea relațiilor colegiale din «firma» X sau Y, în care domni cu posturi înalte și costume strâmte își introduc verbal felurite organe în auzul tuturor celor prezenți, indiferent de vârstă, sex și apartenență religioasă, concurați în această acțiune doar de «brenduitele» lor colege de la *«piar»*." Z. dum. 29 IX 06 || *a face piar* „Substantivul neutru *piar* stă și la baza unei locuțiuni – *a face piar* – care are deja mai multe sensuri. Fără complement, poate însemna «a se specializa în Relații Publice» – «încă nu m-am hotărât dacă vreau să fac piar în viață» (wordpress.com) –, iar cu complement indirect are sensul – destul de răspândit – «a face (cuiva) publicitate», «a face reclamă»: «C.F. îmi face piar» (zoso.ro)" R. Zafiu în R.lit. 6 / 08 (transcrierea pronunției abrevierii engl. *PR*)

piaríst, -ă s.m.f. „PR. PR-ist. *Piarist*. Este o ocupație a cărei definiție începe să fie din ce în ce mai clară [...] *Piariștii* trimit comunicate de presă, anunțuri cu conferințe de presă, lansări sau alte evenimente menite să promoveze produse, servicii sau proiecte." Cot. 08 XI 05. „un *«piarist»* de la o multinațională ne scrie cu disperare pe mail: «Vă rog să ne trimiteți informații despre această nouă reglementare»." Cap. 9 V 07. „Unele dintre denumirile care tind să se răspândească foarte mult sunt în mod evident familiare, aparținînd jargonului meseriei. Un exemplu tipic este termenul *piarist*, format din inițialele PR (*public relations*), pronunțate în manieră engleză și cărora li se adaugă sufixul de agent *-ist* [...] De fapt, forma *piarist* cu sensul «specialist în relații publice» apare în comunicarea orală mult mai des decât în scris. Exemplele scrise se găsesc mai ales în internet și provin adesea din pagini personale, bloguri și forumuri." R. Zafiu în R.lit. 6 / 08; v. și "22" suplim. Buc. cult. 3 / 08 [scris și PR-*ist*]

piáță s.f. || *piață liberă* –Economie liberă, opusă celei planificate preconizate de comunism– „Succesul unei cărți, în cazul de față al unei ediții, în condițiile *pieței libere*, depinde mult, uneori decisiv, de modul cum este lansată." R.lit. 19 XII 95 p. 24. „sistemul particular va absorbi un număr mare de cadre medicale medii și superioare [...] Selecția se va face numai pe criterii științifice, responsabilitatea, competiția, necesitatea economică a *pieței libere* excluzând metoda relațiilor oculte personale." J.nat. 20 IX 97 p. 18. „Cultura pe *piața liberă* conduce la un comportament consumerist și la invazia divertismentului, la apariția unor noțiuni precum: «bunurile culturale» sau «produsele culturale»...." D. 2 VI 06 (după fr. *marché libre*, engl. *free market*; DexX) || *piața neagră* v. *negru*

picciótto s.m. (cuv. it.) –Mafiot tânăr, ucigaș– „R.C., patronul *Camorrei* italiene, arestat de curând, a fost transferat în secret într-o altă închisoare al cărei nume nu a fost anunțat de teama celor 2500 *picciotti*

(ucigasi) din armata sa." Săpt. 14 I 83 p. 2. „Mafia siciliană vorbește despre tinerii ei ucigași (azi se spune killers) cu un termen «mângâietor»: *picciotti* «mititeii, tinerelii» – adică cei mici care, în schimb, ascultă și cum! – de cei mari, de mafioții en titre." Al. Niculescu în Ap. 8 / 95 p. 15. „în slang, «*picciotto*» reprezintă un nivel ierarhic în organizația mafiotă, un fel de «locotenent» al unui boss, om bun la toate)." descopera.ro 29 IX 09 (Dimitrescu, *Dr.2* 131, 142)

pichetá v.t. –A forma un pichet de grevă sau de protest în fața unei instituții, întreprinderi etc.– „Intenționăm ca joi *să pichetăm* clădirea Guvernului, pentru a încerca să arătăm că situația CSR-iștilor este disperată." Ad. 6 III 02 p. 9. „Asociația Victimelor Mineriadelor *pichetează* Ministerul Justiției" J.nat. 2 IX 97 p. 12. „Șefii sindicatelor din BCR *vor picheta* sediul central în timpul prezentării rezultatelor financiare." zf.ro 24 II 11; v. și Dim. 20 IX 97 p. 1; v. și *guler* (*gulere albe*) 2007 (din fr. *piqueter*; PR 1973; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

piciór s.n. || *pe picior* –În grabă, pe fugă– „Strategie făcută *pe picior*" J.nat. 28 XII 06, cit. de R. Zafiu. „A fost ceva făcut *pe picior* într-o lună..." "22" 1 II 11, cit. de R. Zafiu în R.lit. 11 / 11 (DexX)

pickles s. (cuv. engl.; culin.) –Conservă de legume în oțet, murături– „Am cumpărat un borcan de *pickles*." (cf. fr. *pickles;* MDN *piele*, DexX)

pickpocket s.m. (anglicism) –Hoț de buzunare– „La noi, pe Filantropia, pungașii de buzunare când dădeau o gaură în tramvaie, strigau ei, primii: Hoțiii! Ce diferență este deci între spălătorii de morți politici și *pick-pocketii* din tramvaiul 19?" Săpt. 29 I 82 p. 7. „*Pick-pocketii* din Arad. În ultima perioadă, în Arad s-a înmulțit numărul hoților de buzunare." R.l. 23 II 94 p. 9. „Brusc, cei din vagon își pipăie portofelele, sacoșele, buzunarele, poșetele. Cele două «*pick-pocket*» sunt printre noi. Trenul se apropie de stația următoare. Cele două hoațe (romănce, desigur), niște fetișcane cu o înfățișare îngrijorătoare pentru portofelele călătorilor trec repede printre noi, pentru a coborî." Ad. 29 VIII 10 [pron. *picpochet*; scris și *pick-pocket*] (cf. fr. *pick-pocket*; Dimitrescu, *Dr.* 171)

pick-up s.n. (cuv. engl.; auto) –Camionetă, vehicul de mici dimensiuni cu benă descoperită. Papuc– v. *taliban* (sensul 1) 2001. „Următoarele modele aflate în planul francezilor de la Dacia sunt, pe lângă Hatchback, *Pick-up-ul* – varianta utilitară, ce va fi dezvoltată din actualul VAN – și un SUV cu tracțiune integrală." ziare.com 15 III 07. „Noutatea a fost un *pick-up* electric..." ziare.com 30 VI 12; v. și *cabriolet* 2003 [pron. *picap*]

picocasétă s.f. (americanism) „Firma americană «Dictaphone Corp.» a început comercializarea «*picocasetelor*», cele mai mici casete magnetice din lume, pe care pot fi înregistrate 60 de minute de dictare. Această casetă are dimensiunile de 36 mm pe 25 mm și cântărește numai 3 grame." R.l. 21 V 85 p. 6

picosecúndă s.f. (fiz.) v. *subnuclear* 1964. „O *picosecundă* este pentru o secundă ceea ce o secundă este pentru o perioadă de 30 de ani." R.l. 24 VII 79 p. 6. „Acest sistem a fost experimentat la temperatura de minus 269 grade Celsius pentru efectuarea de înmulțiri de 4x4 biți de informații în 280 *picosecunde* (o *picosecundă* reprezintă o trilionime de secundă) a precizat purtătorul de cuvânt al Societății NEC." R.l. 20 II 85 p. 6. „O echipă de cercetători de la Universitatea Cornell [...] a reușit să ascundă un eveniment pentru 40 de *picosecunde*, manipulând lumina." După afaceri 5 I 12; v. și Sc. 6 I 82 p. 5, R.l. 6 III 80 p. 6, Mag. 7 VIII 82 p. 5; v. și *microstructură* 1981 (din fr. *picoseconde*, engl. *picosecond*; Dimitrescu, *Dr.* 179, 180; PR 1960, BD 1967; DEX, DexX)

pictor s.m. || *pictor-ceramist* –Pictor specializat în decorarea ceramicii– „Ceea ce a făcut M. este operă de *pictor-ceramist*." Cont. 17 VIII 62 p. 6 (din *pictor* + *ceramist*) || *pictor-decorator* –Pictor specializat în decoratiuni– „Frații C. și V.L., *pictori-decoratori* fruntași, discutând asupra unor noi modele." Sc. 10 XI 61 p. 2. „Anul 1986 îl lansează și lucrează ca *pictor decorator* în cadrul întreprinderilor comerciale din Lugoj..." Ev.z. 15 IX 08 (din *pictor* + *decorator*) || *pictor-grafician* –Pictor specializat în grafică– „Lucrări remarcabile, dintre care o bună parte aparțin *pictorilor-graficieni*." Cont. 2 V 69 p. 7; v. și R.l. 11 XII 79 p. 4 (din *pictor* + *grafician*) || *pictor-gravor* –Pictor specializat în gravură– „O echipă de desenatori condusă de *pictorul-gravor* italian Giannini a realizat un album puțin obișnuit." R.l. 31 VIII 79 p. 6. „expoziția temporară intitulată «Grigorescu și *pictorii-gravori* ai Școlii de la Barbizon» cuprinde 50 de lucrări: opt desene semnate Grigorescu și 42 de gravuri aparținând maeștrilor francezi a căror creație l-a influențat pe artistul român." G. 10 VI 08 p. 14 (din *pictor* + *gravor*) *pictor-țăran* –Țăran care pictează– „Satul pictorilor – Kovaciza este un sat din Serbia, Iugoslavia, renumit pentru faptul că numără printre locuitorii săi nu mai puțin de 17 *pictori-țărani*. Neavând nici o pregătire specială în domeniul artei penelului, acestia practică, în perioadele de răgaz, așa-numita pictură naivă." Sc. 31 V 74 p. 6. „E în stilistica acestui portret amintirea unei viziuni străvechi a *pictorilor-țărani* din arta românească." R.l. 27 III 79 p. 2. „A fost *pictor-țăran* [Niță Nicodin] și a umplut lumea de bucurie cu închipuirile lui" ziuaonline.ro 25 VI 10; v. și R.lit. 10 IV 75 p. 22 (din *pictor* + *țăran*); v. și *arhitect-pictor*; *femeie-pictor*; *soldat-pictor*

pictoriál s.n. –Set de fotografii pe o temă dată publicate de o revistă– „Al doilea *pictorial* al acestui număr o prezintă pe Nichole Van Croft, o playmate cu dimensiuni de vis (100-60-90)." Ad. 17 I 01 p. 4. „fotografia ei a apărut pe coperta revistei mainstream Esquire, iar Playboy i-a consacrat un *pictorial*" Ad. lit. și art. 15 II 05 p. 14. „Oamenii din branșă zic că, în medie, pe un *pictorial* poți câștiga 300-400 de euro, la fel și pe o copertă." Cot. 20 II 09 p. 22; v. și Ad. 17 VIII 01 p. 7, Nat. 20 IX 01 p. 3, 13 IV 02 p. 12, R.lit. 24 IV 02 p. 32, Ev.z. 7 III 07 p. 31, ProTV 42 / 07 p. 16, Cot. 20 II 09 p. 14 (din engl. *pictorial*; DEX 09 – alt sens)

pictúră s.f. v. *sculpto-pictură*

picurătór s.n. **1.** –Piesă de mobilier de bucătărie (tavă colectoare, blat care face corp comun cu chiuveta, grătar etc.) folosit pentru colectarea și evacuarea apei scurse din vesela pusă la uscat. Scurgător– „Printre acestea se află căzile de baie albe și colorate [...] rezervoarele din porțelan, spălătoarele emailate cu suport *(picurător)* pentru bucătării [...] etc." R.l. 5 V 77 p. 5. „Foarte important este și *picurătorul*, care se montează deaspura chiuvetei. Pe acesta se așază vesela care a fost spalată" Cot. 31 X 07. **2.** –Mic dispozitiv utilizat pentru distribuirea lichidelor în picături– „soluții apoase sau uleioase se aplică nazal sau auricular, cu o pipetă sau *picurător*." jurnalul.ro 11 XI 08 (din *picura* + *-ător*; DTP, LTR; DexX – sensul 2)

pierce s.n. (anglicism) –Practicarea unei găuri în ureche, buric, limbă etc. pentru a introduce un inel– „Clienții noștri cei mai importanți sunt femeile de 20 de ani care vor să-și dea un *pierce* în buric, spune F.M., patronul salonului de piercing și tatuaj [...] *Pierce-ul* în buric a devenit, pentru fetele de la noi, aproape la fel de comun ca și pierce-urile din urechi." Cuv. 7 / 05 p. 22. „Șolduri la vedere, cu buricul aferent decorat cu un *pierce*, sâni siliconați etalați cel puțin pe trei sferturi în decolteuri foarte ample, fuste micro-mini, chiar și când moda dictează maxi, colanții folosiți ca «uniformă școlară»." Ev.z. 14 XI 09 p. 13 [pron. *pirs*]

piercing s.n. (anglicism) –Practica perforării unei părți a corpului (ureche, nas, sprâncene etc.) pentru a atârna o bijuterie; bijuteria respectivă– „Florile cusute pe haine de hipioți au fost date jos și înlocuite cu moda *piercingului* (iarăși o estetică a durerii) cu cercei prinși în sprâncene și în limbă." R.lit. 19 VI 02 p. 4. „Prețul unui *piercing* (cercel care străpunge pielea, de regulă în zona buricului, a sprâncenei sau chiar limba, confecționate din argint sau metal chirurgical) costă..." Ad. 9 IX 03 p. 7. „Crestele, tatuajele și *piercingurile* sunt «însemnele oficiale» ale petrecerii" Ev.z. 19 VII 08 p. 3; v. și Cultura 19 II 04 p. 13, jurnalul.ro 27 II 04, Ad. 6 III 04 p. 7, jurnalul.ro 5 IV 05 p. 32, 13 IV 04 p. 33, Ad. 17 IX 04 p. 16, jurnalul.ro 13 VI 05 p. 15, Z.fin. 6 IV 07, G. 17 IX 07 p. 7, 6 XI 07 p. 22; v. și *pierce* 2005, *rasta* 2007, 2008, *roman-limită* 2008 [pron. *pírsing*] (PR 1991)

piérdere s.f. || *pierdere colaterală* –Pierdere nedorită suferită de cei neimplicați într-un conflict– „a descris copiii uciși în urma atentatului drept «*pierderi colaterale*»." Ad. 30 IV 01 p. 8. „Procedeul (relativ simplu) prin care s-a obținut această metamorfoză a constat în prezentarea preferențială și prioritară a «*pierderilor colaterale*». Expresia a fost folosită prima oară de americani în legătură cu războiul din Kosovo. Presa i-a dat numaidecât un sens dezavantajos pentru cei care o rostiseră, ușor de realizat, fiind la mijloc civili uciși de bombe rătăcite ori clădiri demolate fără rost, cum ar fi ambasada Chinei la Belgrad." R.lit. 23 IV 03 p. 1 (după engl. *collateral losses*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *pierdere-record* –Pierdere care constituie, prin amploarea ei, un record– „12 mari companii aeriene ale S.U.A. au declarat *pierderi-record*, totalizând 575 milioane de dolari numai în primul trimestru al anului în curs." I.B. 13 V 82 p. 4. „*Pierderile record* de peste 1000 de morți numai săptămâna trecută, în majoritate civili irakieni [...] sunt puse de irakieni pe seama aplicării defectuoase a noii strategii americane." G. 6 II 07 p. 7 (din *pierdere* + *record*)

piersicăríe s.f. –Livadă de piersici– „*Piersicăria* de la Gospodăria de Stat Șimleu a intrat în acest an pe rod." Sc. 30 VIII 62 p. 1. „Oamenii știu însă un singur lucru. Ei au avut teren în *piersicărie* și îl vor înapoi." jurnalul.ro 13 IX 07 (din *piersică* + *-ărie*; DEX 98)

piésă s.f. **1.** (lit.) || *piesă-basm* –Basm transpus într-o piesă de teatru– v. *suspans* 1967 (din *piesă* + *basm*). **3.** (artă) || *piesă-unicat* –Obiect de valoare existent într-un singur exemplar– „O dată cu redeschiderea acestei secții a muzeului [...] cele două *piese-unicat* vor constitui noi

puncte de atracție atât pentru specialiști cât și pentru vizitatori." Sc. 5 XII 71 p. 2. „La «Grand Palais» din Paris a fost inaugurată o expoziție cu *piese-unicat* de artă din prețiosul tezaur al basilicii venețiene San Marco." Sc. 31 III 84 p. 6. „La Mănăstirea Giurgeni din județul Neamț se află o *piesă unicat*" 9am.ro 16 IX 07 (din *piesă* + *unicat*). **3.** (tehn.) || *piesă-gigant* –Un obiect foarte mare sau o parte dintr-un mecanism foarte mare– „Sala de numismatică a Muzeului de antichități naționale din Stockholm s-a îmbogățit cu 5 noi exemplare din cele mai mari monede fabricate vreodată în această țară [...] Aceste *piese-gigant*, realizate din argint și cupru, se apropie de dimensiunile pe care le aveau, la acea vreme, lingourile din metalele respective." R.l. 30 I 75 p. 6. „Protagoniștii, doi șoferi ce iau startul într-o cursă dificilă, transportând o *piesă-gigant* a industriei noastre spre o uzină îndepărtată a țării, fac parte dintre acei eroi ce-și ignoră «bravura»." Sc. 26 XII 75 p. 2. „*Piesă gigant* prăbușită pe șosea" Teleg. 7 VII 07 (din *piesă* + *gigant*) || *piesă-radio* –Piesă (de schimb) pentru aparatele de radio– v. *sculer-matriței* 1973 (din *piesă* [pentru] *radio*); v. și Sc. 22 X 74 p. 2

pietonál, -ă adj. (circ.) –Al pietonilor sau referitor la pietoni– „se lucrează intens la construirea pasajului subteran *pietonal*..." R.l. 13 XI 68 p. 7. „Lucrările pasajului *pietonal* de la Casa Scânteii se apropie de sfârșit." I.B. 24 VII 69 p. 1. „Pasajul *pietonal* de corespondență Piața Unirii 1-2 va fi redeschis joi" wall-street-ro 3 IX 09; v. și 17 III 71 p. 7, Sc. 8 I 71 p. 2, R.l. 2 XII 72 p. 5; v. și *dezinfector* 2006, *lifestyle* (*center*) 2006, *subtraversare*1984, *verde* (*verde*) 2002 (din *pieton* + *-al*; cf. fr. *piétonnier*, it. *pedonale*; DMC 1965; DEX-S, DN_3, DexX)

piezocerámic, -ă adj. (fiz.) –Referitor la ceramica piezoelectrică– „[Noul tip de telefon] are o sonerie electronică *piezzo-ceramică*." R.l. 31 I 85 p. 5 (din fr. *piézo-céramique*; DEX-S, MDN, DexX)

piezoeléctric, -ă adj. (fiz.) –Care își modifică dimensiunile sub acțiunea unui câmp electric– „Este vorba de transformatori din ceramică *piezoelectrică* pentru măsurarea vibrațiilor care seamănă ca aspect cu niște pastile cu diametrul de 8 mm și greutatea de aproximativ 5 grame." Sc. 29 VI 79 p. 5. „Capsula microfonică cu granule de cărbune inventată în 1878 de fizicianul englez David Edward Hughes și montată de atunci în toate receptoarele telefonice va fi înlocuită în curând cu o capsulă *piezo-electrică*." Sc. 13 VII 83 p. 5. „Polimerul *piezoelectric* nu poate fi cumpărat în cantități mici." Ad. 12 III 10; v. și R.l. 15 V 82 p. 3; v. și *microminiaturizare* 1975 (din fr. *piézoélectrique*; LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

pilates s. (cuv. engl.) –Sistem de exerciții fizice care unesc dinamismul și forța musculară cu controlul mintal, respirația și relaxarea– „Metoda *Pilates* a apărut acum 100 de ani, în Germania, când un copil firav, cu numele de Joseph Pilates, s-a apucat de culturism pentru a-și îmbunătăți forța. Acesta a reușit să finalizeze programul de exerciții fizice realizat de el, astfel încât, la 14 ani a devenit model pentru diferite desene anatomice. O mare parte din munca timpurie a băiatului s-a bazat pe reabilitarea persoanelor bolnave sau accidentate. Principiile metodei *Pilates* sunt: concentrare, respirație, cordonul de forță (abdomen, spate, fese), mișcări în valuri, relaxarea." Ad. 3 II 07. „Fitness-ul, aerobicul, chiar și renumitul Tae-bo tind să devină istorie. În schimb, aquagym și *pilates* devin sporturile vedetă." Taifasuri 72 / 07 p. 11. „Facem *pilates*, antrenamente pentru musculatură, lucrăm cu haltere și boxăm." AS 14 VIII 10 p. 29; v. și ProTV Mag. 23 / 08 p. 36, AS 31 X 09 p. 28, G. 26 II 10 p. 13, Pro TV Mag. 33 / 10 p. 27 [pron. *pilátiz*] (din n.pr. [Joseph] *Pilates*)

piliér s.m. (sport) –Înaintaș din prima linie la rugbi care îl susține pe taloner– „*pilierul* P. a ținut să se justifice." Fl. 25 V 84 p. 28. „Ca *pilier* am fost declarat de multe ori omul etapei." Ad. 6 XI 10 [pron. *pi-li-ér*] (din fr. *pilier*; DN, DEX – alt sens, DN_3, DEX-S, DexX)

piloníst s.m. –Specialist în montarea la înălțime a echipamentelor de telecomunicații– „Ce aș dori eu să aflu este cum pot să obțin un atestat de *pilonist*? Unde trebuie să mă adresez și cam cât ar costa un atestat?" forum.softpedia.com 28 II 07. „Inginer *pilonist* instalări rețele telecomunicații" ejobs.to 5 III 08; v. și *antenist* 2007 (cf. fr. *piloniste*)

pilós, -oásă s.m. (fam.) –Individ cu pile, cu relații– „E un *pilos*, îi știa maică-sa pe toți de la administrație" 123urban.ro. „Vă rog frumos dacă are cineva o pilă la Romtelecom sau lucrează acolo doresc să mă ajute să găsesc o soluție pentru că dacă nu ești *pilos* nu rezolvi nimic." forum.softpedia.com 14 XII 05. „Ce i se poate întâmpla unui profesor care refuză să favorizeze un «*pilos*»?" forum.portal.edu.ro 23 III 06 (din *pilă* + *-os*; DEX – alte sensuri, DexX; cuv. este mult mai vechi)

pilót¹ s.m. || *pilot-astronaut* (astr.) –Conducătorul unei nave cosmice– „Împreună cu J.K., fizician-astronaut, și P.W., *pilot-astronaut*, C. va petrece la bordul laboratorului aproximativ 28 de zile." R.l. 20 I 72 p. 6 //din *pilot* + *astronaut*// || *pilot-comandant* (av.) –Conducător de aeronave– „Din partea echipajului se cere o strânsă colaborare între *pilotul-comandant*, secund, navigator, radiooperator de bord și mecanic." Sc. 12 X 62 p. 2. „Primul său zbor spațial a fost ca *pilot comandant* al misiunii Gemini 8, în 1966." historia.ro 20 VII 10 // din *pilot* + *comandant*// || *pilot-cosmonaut* (astr.) –Conducătorul unei nave cosmice– „A fost efectuată aterizarea navei-satelit având la bord pe *pilotul-cosmonaut*, maiorul Iuri Alexeevici Gagarin." I.B. 7 VIII 61 p. 1. „Comitetul Central al P.C.U.S. și Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. au hotărât formarea unei comisii guvernamentale pentru elucidarea cauzelor morții tragice a *piloților-cosmonauți*." Sc. 1 VII 71 p. 6. „col. Leonid Ivanovici Popov, *pilot-cosmonaut*, comandantul navei" jurnalul.ro 14 V 10; v. și 17 II 64 p. 4; v. și *fotodocument*1964 (din *pilot* + *cosmonaut*, după rus. *liotcik kosmonavt*; Hristea, *PE* 160; FC I 64) || *pilot-femeie* –Femeie care a îmbrățișat profesia sau are calificarea de pilot (de avion, de curse de automobil)– „«Îndrăgostitele aerului», un volum închinat vieții curajoase a *piloților-femei*." Săpt. 12 X 84 p. 8. „[Niki Lauda și-a trădat] devotata și frumoasa soție care i-a stat alături în suferință, pentru Giovanna Amati, celebrul *pilot-femeie* al concursurilor de automobilism din Italia." As 74 / 93 p. 12. „locotenentul Lavinia G., singurul *pilot-femeie* care pilota AN 2, de la baza Boboc." G. 8 VII 10 p. 13 (din *pilot* + *femeie*); v. și *femeie-pilot, ofițer-pilot, uzină-pilot*

pilót² s.m. v. *centru-pilot, clasă-pilot, emisiune-pilot, episod-pilot, experiență-pilot, fermă-pilot, instalație-pilot, județ-pilot, librărie-pilot, liceu-pilot, mină-pilot, plan-pilot, program-pilot, proiect-pilot, sat-pilot, stație-pilot, studiu-pilot, zonă-pilot*

pilúlă s.f. **1.** –Contraceptiv sub formă de pilulă luat pe cale orală– v. *cabinet de planificare familială* 1993. „În România, 27% din femei [...] folosesc *pilula* ca metodă contraceptivă..." Ad. 22 X 10 || *pilula de a cincea zi* „A apărut *pilula de a cincea zi* [...] Pilula este eficientă pentru o perioadă de cinci zile, după un contact sexual neprotejat sau după ce a eșuat o metodă contraceptivă clasică." R.l. 10 VI 10 p. 12 || *pilula de a doua zi* „Curtea Supremă de Justiție din Chile a interzis comercializarea «*pilulei de a doua zi*», pilulă ce împiedică fecundarea ovulului, evitându-se astfel sarcinile nedorite." Ad. 31 VIII 01 p. 17. „dacă nu este cineva de acord cu concluzia că TVA-ul adăugat la prezervative și *pilule de a doua zi* este responsabil de valul de probleme cu care se confruntă britanicii, vina trebuie aruncată pe umorul de-a dreptul britanic al celor care au întocmit o listă de măsuri pentru combaterea problemelor enumerate mai sus." J.nat. 8 X 04 p. 18. „Din această lună, în farmaciile din România este disponibil un nou produs pentru concepția de urgență, așa-numita *pilulă de a doua zi*" G. 15 X 07 p. 16 (DexX) || *pilula de după* „În general, românii știu despre existența a cinci metode moderne de contracepție – prezervative, pilule, dispozitive intrauterine, legarea trompelor și «*pilula de după*»." Ad. 6 XII 03 p. 2. „*Pilula de după* conține două doze. Pe cea de-a doua o iei la 12 ore după ce ai luat-o pe prima." cugetliber.ro 29 XI 10. **2.** || *pilula albastră* –Viagra– v. *albastru*. **3.** || *pilulă de slăbit* „*Pilula de slăbit* «magică», interzisă în farmaciile din Dolj" Ad. 28 I 10. „Un exemplu este «*pilula de slăbit* Alli», comercializată în Europa de firma GlaxoSmithKline (GSK)." R.l. 16 III 10 (din fr. *pillule* (*anticonceptionnelle*), it. *pillola*; cf. engl. *pill*; BD 1965, MP 1967, DPN 1981; Dimitrescu, *Dr.* 174; Ciolan, *MC*). **4.** || *pilulă-minune* –Pilulă cu efecte miraculoase– „În sfârșit, o *pilulă-minune* pentru bărbați!" AS 20 IV 98 p. 9. „*Pilula-minune* care taie pofta de mâncare" realitatea.net 28 V 08 (după engl. *wonder-pill*)

pilulizá v.t. –A transforma în pilule, (aici) a reduce– „Cronometrul ne spune că Hamlet, jucat integral și cu pauzele de rigoare, durează cinci ore. Regele Lear, cam tot pe atât. Aceste realități ireconciliabile ne pun în fața unei dileme: jucăm textul integral cu sala goală sau îl «*pilulizăm*» ca să nu pierdem publicul?" R.lit. 28 X 71 p. 21 (din *pilulă* + *-iza*; DexX)

pi-mezón s.m. (fiz.) –Tip de particulă subatomică– „Dr. H.Y., laureat al premiului Nobel (1949) a demonstrat matematic existența particulelor energiilor înalte, «*pi-mezoni*»." Sc. 24 XII 75 p. 6 (din ð [pi] – *mezon*, după engl. *phi meson*; cf. fr. *méson* ð; BD 1971)

PIN¹ s.n. –Număr de identificare a deținătorului unui card etc.– „Cetățenii se vor așeza în fața calculatorului, vor accesa site-ul administrației financiare, de unde vor afla cât au de plătit, introduc numărul cărții de credit și codul *PIN*, apasă ENTER și în două minute și-au plătit dările către bugetul local..." Ad. 26 I 02. „După ce alți hoți informatici au copiat site-ul BNR, o rețea de hackeri a încercat să copieze *PIN*-urile cardurilor a mii de români" G. 19 VII 06 p. 1. „*PIN*: «Număr personal de identificare» reprezintă un număr secret necesar atunci când utilizăm cardul." G. 18 IX 09 p. V; v. și 20 VII 06 p. 4 (acronim engl. din *P*[ersonal] *I*[dentification] *N*[umber]; DEX 09)

PIN² „[X], membră *PIN*...“ G. 23 V 05 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*PIN*. Partidul Inițiativa Națională și-a exprimat «satisfacția deosebită» în legătură cu eliberarea jurnaliștilor români care au fost captivi în Irak...“ J.nat. 24 V 05 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Vicele *PIN* pariază cu leafa pe trei luni: Stolojan va fi președintele PD“ G. 19 VII 06 p. 14 (DAS – alte sensuri)

pint s. (anglicism) –Unitate pentru măsurarea lichidelor, egală cu 0,57 litri– v. *inch* 1976 (din engl. *pint*; D.Am; MDN, DexX)

pinyin adj. (cuv. chin.; lingv.) –Sistem de transcriere alfabetică și fonetică a ideogramelor chineze– „Introducerea sistemului «*Pinyin*» de transcriere a numerelor proprii [...] potrivit căruia se unifică redarea fonetică în toate limbile care folosesc alfabetul latin a numelor proprii din China [...]“ R.l. 24 I 79 p. 6 (cf. fr. *pinyin*; PR 1970; MDN, DexX)

pión s.m. (fiz.) –Pi-mezon, mezon pi– „O nouă metodă de luptă împotriva cancerului va fi supusă în curând primelor experimente clinice. Este vorba de iradierea celulelor din tumorile maligne cu *«pioni»*, particule subatomice, ce au proprietatea de a descărca energie asupra unui punct precis.“ Sc. 17 V 79 p. 5. „*Pion-ul* (pi) este un meson încărcat electric.“ stiintaazi.ro 16 IV 09; v. și *spion* 1965 (din engl. *pion*; cf. fr. *pion*; PR 1957; DT; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, MDN, DexX)

pioniér s.m. || *pionier-biolog* –Pionier interesat de biologie– „De fiecare dată în tolba lor de vacanță, echipajele «Cutezătorilor» au adus și adevărate unicate științifice, a căror valoare a fost confirmată de specialiștii în materie. Așa, bunăoară, pionierii-geologi au semnalat depozite de mică în munții Coziei, *pionierii-biologi* au reperat buretele parazit din Delta Dunării, care distruge sculele pescărești, iar pionicrii-speologi au descoperit o peșteră necunoscută și au cartat alte 12.“ Sc. 14 VII 74 p. 4 (din *pionier* + *biolog*) || *pionier-geolog* –Pionier interesat de geologie– v. *pionier-biolog* 1974 (din *pionier* + *geolog*) || *pionier-speolog* –Pionier interesat de speologie– v. *pionier-biolog* 1974 (din *pionier* + *speolog*)

pi-pa s. (cuv. chin.; muz.) „Sunt 40 de mici artiști [din Nankin], știu să mânuiască tobe și săbii, știu să cânte la *pi-pa*, instrument tradițional chinezesc.“ Săpt. 11 VIII 78 p. 4. „El ține în mână o mandolină cu patru coarde sau *pi-pa*...“ Lumea Fengshui 5 / 06 p. 61

pipeline s.n. (cuv. engl.) **1.** –Conductă pentru transportul materiilor fluide– v. *transmediteranean* 1974. „Un grup de tehnicieni mexicani reparau un *pipe-line* avariat de un tractor și prin care se scurgea petrol când, în timpul sudării, s-a produs o puternică explozie.“ R.l. 15 III 82 p. 6. **2.** (inform.) –Arhitectură a procesoarelor care permite trimiterea datelor una după alta, fără ca prima să parcurgă ciclul integral, eliberând traseul pentru următoarea– „Numărul de *pipeline-uri* de pixel/vertex a fost redus de la 24/8 la 20/7. Impactul acestei reduceri asupra performanțelor ar trebui să fie neglijabil...“ Ad. 11 IV 07. **3.** –Catalog, portofoliu (de proiecte, de produse etc.)– „Teleman lucrează la «un *pipeline* (listă de investiții – n.r.) de 40-50 mil. euro...»“ Money Express 24 VII 07. „*Pipeline-ul* existent (proiectele aflate în derulare – n.r.) acoperă circa 50 de milioane de euro în proiecte investiționale...“ zf.ro 30 VII 07. „Avem capacitate financiară, precum și un *pipeline* de produse...“ zf.ro 18 XII 08. „în România avem un *pipeline* de astfel de antreprenori, alte țări nu îl au. Mulți stau ascunși în multinaționale [...] dar sunt foarte discreți.“ Money Express 16 XI 10 || *în pipeline* –În pregătire, în lucru– „Premierul Adrian Năstase a admis, ieri, că Guvernul a aprobat mai multe adopții internaționale, în pofida moratoriului, dar a precizat că era vorba, în general, de situații care erau în curs de rezolvare înaintea suspendării înfierilor de către cetățeni străini. «A fost vorba de rezolvarea situațiilor *din pipeline*, care erau pe conductă.»“ Ad. 23 I 04. „Avem *în pipe-line* mai multe produse și servicii extrem de interesante care urmează să fie lansate în cursul acestui an...“ sfin.ro 22 III 09. „2009 nu este anul în care să pui *în pipe-line* proiecte de 100 milioane de euro...“ Money express 23 VI 09 [pron. *páiplain*] (din engl. *pipeline*; *în pipeline* traduce engl. *in the pipeline*; BD 1970; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 196, atestări din 1970, L. Seche în LR 2 / 75 p. 176; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3, NODEX – sensul 1, MDN, DexX – sensurile 1 și 2; termenul este mult mai vechi, sensul 1 cel puțin de la începutul anilor '40)

piperán s.m. –Locuitor din Pipera– „Știu că sunt *piperani* nervoși, dar dacă m-ar obliga cineva să trăiesc acolo, aș zice pas.“ G. 25 IX 09 p. 4. „«Mini-referendum»-ul lui Costel Pandele a fost un succes, 76,63% din voluntăreni si 72,83% din *pipereni* dorindu-și ca Voluntariul să devină parte integrantă a Bucureștiului, ca Sectorul 7.“ G. 24 XI 09 p. 5. „De ce își vând *piperanii* casele“ stiri.com.ro 4 VII 11 (din *Pipera* + *-an*)

piramidál adj. || *joc piramidal* v. *joc*

pirát **1.** s.m. –Producător ori prestator de servicii ilegal– „Cum-necum, a apărut *piratul* mioritic.“ AS 1 V 00, p. 2, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Război împotriva *«piraților»* de cârnați“ Lib. 10 VII 06 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat || *firmă pirat* „Cuptor cu microunde [produs de] o *firmă pirat* de prin Taiwan – 95.000 lei“ R.l. 30 VI 93 p. 5 || *taxi pirat* „*taxiurile pirat* sunt un fel de mașini cameleon care imită înfățișarea taxiurilor normale.“ G. 29 II 08 p. 3 || *taximetrist-pirat* „*Taximetriștii-pirat*, vânați de polițiști“ Ev.z. 15 I 07 p. 1; v. și R.l. 3 X 07 p. 7. **2.** –Persoană care intră ilegal într-o rețea ori pe un computer, un telefon mobil etc.– || *pirat al calculatoarelor* v. *piraterie informatică* 1998 || *pirat al telefoanelor* „Trei *pirați ai telefoanelor* au fost eliberați pentru că nu li s-a găsit încadrare juridică. N.I. [...] și A.R. [...] au fost reținuți de Poliția Bihor sub acuzația de a fi efectuat convorbiri telefonice pirat pe numerele de telefon ale unor abonați legal. Aparatele telefonice de care s-au servit cei trei au fost aduse din Germania [...] Telefoanele au fost programate cu ajutorul unor aparate care au penetrat sistemul telefonic al Companiei «Tefefonica Romania» [...] din cauza imposibilității încadrării juridice a faptei lor, cei trei autori ai pirateriei telefonice au fost puși ieri în libertate.“ Z. 20 IX 97 p. 8 || *pirat informatic* „*Piratii informatici* au făcut zob un site porno autohton.“ Ad. 6 II 99 p. 12, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 79. **3.** adj. –Produs piratat, obținut ilegal– || *casetă pirat* „*Casete «pirat»*. Italia deține primul loc în ierarhia producătorilor de *casete «pirat»*, pe care sunt înregistrate șlagăre en vogue.“ I.B. 7 IX 82 p. 4; v. și R.l. 6 VIII 83 p. 6 || *CD pirat* „Invazie de *CD-uri pirat*“ R.l. 2785 / 99 p. 10, cit. de R. Zafiu în R.lit 43 / 99 || *traducere-pirat* „Autoarea lui Harry Potter, speriată de *traducerile-pirat*“ G. 13 VIII 07 p. 21 (Stoichițoiu Ichim, *V* 1999; Stoichițoiu Ichim, *A*; DNAR 1998; DexX – sensurile 1 și 3); v. și *avion-pirat, copie-pirat, editură-pirat, emisie-pirat, facultate-pirat, film-pirat, firmă-pirat, marfă-pirat, navă-pirat, stație-pirat*

piratá v.t. **1.** –A fura în maniera piraților, a deturna– „O revoluție fără trecut și *piratată* de orizontul ei ideal“ “22” 6 / 01 p. 13. **2.** (inform.) –A copia ilegal– „Anul trecut, numeroase companii japoneze au decis să amâne lansarea pe piață a unor dispozitive DVD-player, din cauza unui hacker european care a afișat pe Internet modul în care poate fi *piratat* conținutul discurilor respective.“ Z.fin. 23 II 00 p. 1. „a semnat o lege care prevede pedepse de trei ani de detenție pentru cei care *piratează* muzică și filme pe Internet.“ J.nat. 4 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Paulo Coelho se autopiratează [...] Paulo Coelho plătește zece persoane, recrutate dintre cei mai înfocați fani ai săi, din diferite țări, pentru a-l *pirata* [...] să scaneze edițiile din cărțile lui Coelho apărute în limba țării respective și să le lase la descărcat. Pe gratis.“ R.l. 23 II 08 p. 9 (din fr. *pirater* – PR; DNAR 1997; DEX 09)

piratáre s.f. –Acțiunea de a pirata și rezultatul ei– „Din *piratarea* marilor case de discuri încă nu s-au clădit imperii, dar nici nu se moare de foame.“ AS 1 V 00 p. 2, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Pentru a preveni *piratarea*, volumele digitale vor fi «amprentate» cu datele cumpărătorului.“ Ev.z. 8 I 10 p. 1. „Și noi, la ORDA, ne instruim oamenii referitor la cum se folosesc diferitele programe, metode de *piratare*.“ adevarul.ro 28 IV 11; v. și jurnalul.ro 6 VIII 08 (din *pirata*)

piratát, -ă adj. –Copiat în mod ilegal– „Uneori, poliția mai capturează câte o mașină plină de CD-uri cu muzică sau cu programe de calculator *piratate*.“ AS 1 V 00 p. 2, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Efectul de rețea se manifestă prin creșterea interesului consumatorului pentru un anumit produs informațional, odată cu creșterea numărului de utilizatori, indiferent dacă aceștia folosesc programe originale sau versiuni *piratate*.“ dilemaveche.ro 22 XII 05. „Produse *piratate* în zona Târgului Vitan [...] CD-uri și DVD-uri *piratate*.“ R.l. 25 V 06 p. 29 (DNAR 1999)

piraterie s.f. (inform.) –Copiere ilegală, falsificare– „Pentru a stopa *pirateria*, Congresul american a scos o lege...“ J.nat. 4 V 05 p.19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Internetul este copleșit de copii gratuite și fără copyright ale unor capitole din unele cărți și în multe cazuri chiar de copii întregi ale unor cărți. Printre cele mai cunoscute victime ale *pirateriei* de carte se numără...“ G. 1 IV 08 p. 11. „La IGPR au o unitate specială care se ocupă de *pirateria* pe internet și pentru asta trebuie să știi să utilizezi toate metodele.“ adevarul.ro 28 IV 11 || *piraterie informatică* „Trei ani închisoare și amendă pentru un pirat al calculatoarelor. Un student rus a fost condamnat la trei ani închisoare și 3300 dolari amendă pentru *piraterie informatică*, constituind primul caz din Rusia când se dă o sentință pentru acest tip de delict. Tânărul, student la facultatea de comerț, pusese la punct un ordinator pe care îl folosea pentru a intercepta curierul electronic adresat întreprinderilor și particularilor din Extremul orient rusesc. Serviciul Federal pentru Securitate (FSB, ex-KGB) a precizat că tânărul avea intenția să vândă informațiile obținute în acest fel...“ R.l. 21 I 98 p. 5. „*Pirateria informatică* este mai

tare ca legea" evenimentul.ro 24 VII 09 (din fr. *piraterie*; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1995, A; DNAR 1998, DexX)

pírex s. –Sticlă rezistentă la căldură– v. *iena* 1975 [scris și *pyrex*] (din fr. *pyrex*; DN_3, DEX 98, NODEX, MDN)

pirofíl, -ă adj. –Care rezistă la acțiunea focului– „[În procesul lui Klaus Barbie] trebuie verificat dacă morții au decedat, trebuie aduși mulți martori de la mare distanță (de pe lumea cealaltă), iar unele victime n-au proprietățile *pirofile* ale păsării Phoenix și nu pot renaște din propria cenușă în crematorii." Sc. 19 VI 83 p. 6 (din it. *pirofilo*; Dimitrescu, *Dr.2* 138; DN_3, DexX)

piruetá v.i. (coregr.) –A face piruete– „Era ceva în același timp comic și fascinant să o vezi pe femeia aceea fabuloasă jucând rolul unei subrete cu șorț alb și care *piruetează* brusc, făcând un număr de dans și cântec." Săpt. 10 V 85 p. 7 (din *piruetă*; cf. fr. *pirouetter*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

písică s.f. || *a rupe pisica (în două)* –A renunța la ezitări și a lua măsuri hotărâte– „Trebuie să avem curajul *să rupem pisica-n două*" Ev.z. 4 X 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 45 / 06. „Bechtel *rupe pisica*: începe disponibilizările" Ad. 21 IV 10 (construcția este mult mai veche) || *pisică grasă / îngrășată* **1.** –Bugetar cu venituri exagerat de mari– „Credem că în această perioadă trebuie limitate în mod dramatic, eventual prin lege sau prin ordonanță de urgență, și veniturile exagerate pe care le au aceste *pisici îngrășate* din sistemul public românesc și mă refer la șefii de regii, de gen Romsilva..." ziare.com 8 X 08. „Apartheidul *pisicilor grase* de la Bruxelles" jurnalul.ro 3 XI 10. **2.** –Beneficiar al unor unor sume mari și nemeritate– „Deși se pot considera «proprietari» ai activelor naționalizate de către Guvernul Gordon Brown la nouă bănci, britanicii sunt, de fapt, finanțatorii așa-numitelor «*pisici grase*» – cei care conduc băncile și au beneficiat de bonusuri de milioane de lire, în ciuda asigurărilor lui Brown că acest lucru nu va mai fi posibil." G. 20 II 09. **3.** –Instituție care beneficiază de mari alocări bugetare– „«N-am candidat să ajut câteva *pisici grase*», a răbufnit președintele american într-un interviu televizat, cu o zi înainte de a-i convoca la Casa Albă pe directorii primelor 12 bănci din SUA care au beneficiat de cele 700 miliarde USD acordate de Trezorerie la sfârșitul lui 2008." G. 15 XII 09. „Ar trebui să ne gândim la a schimba sistemul de antrenament al atleților. Atletul, nu federațiile, aceste *pisici grase*, trebuie să aibă prioritate [Medvedev]" antena3.ro 2 III 10; v. și „22" 9 VI 09, zf.ro 14 XII 09. **4.** –Instituție sau persoană care câștigă banii ușor, fără efort– „banca centrală, cu intenția lăudabilă academic de a lupta cu inflația, a permis, prin politica de dobânzi înalte, ca băncile românești să devină «*pisici grase*», făcând profit din schimb valutar și din simplul arbitraj între depozitele clienților și plasamentele cu risc zero la BNR sau în titluri de stat." Z.fin. 26 X 10 (după engl. *fat cat*; cf. fr. *chat gras*, it. *gatto grasso*, sp. *gato gordo*; Ciolan, *MC*)

pisiceálă s.f. –Alintare– „Desigur, este numai o *pisiceală* plictisită și languroasă pe care o practică vitejii fii ai lui Adam." Sc. 1 XI 74 p. 8. „Ramona a avut mare noroc sau poate a dat dovadă de multă «*pisiceală*» pe lângă un om al legii scăpând doar cu o singură sancțiune dintr-o serie de contravenții efectuate în câteva minute." Click 4 XI 10 (din *pisicí* + *-eală*; DEX-S, DexX)

pisicí v.r. „Jocul tinerei actrițe este pe tot parcursul sabotat de tendința de a se copilări, de a se *pisici*, a se alinta, deci de o stare de imaturitate vocală." R.l. 7 I 78 p. 2. „Nu se poate descurca deloc singur [copilul] și apelează mereu la ajutorul mamei. Se *pisicește* și o scoate la capăt și în cele mai dificile situații." Lib. 9 VIII 10 (din *pisică* + *-i*; DEX, DexX)

pistárd s.m. (sport) –Ciclist specializat în concursuri de pistă– „Pe velodromul Dinamo *pistarzii* au primit vizita alergătorilor din R.P. Bulgaria." Sc. 8 VII 63 p. 3 (din fr. *pistard*; DEX, DN_3, DexX)

pistól s.n. || *a pune (cuiva) pistolul pe greabăn* (arg. stud.) –A se răzbuna pe cineva; a umili pe cineva– „Dorel *i-a pus pistolul pe greabăn* lui Ion." (v. C. Lupu în LL 3 / 1972 p. 350; DEX 98)

pistolár s.m. **1.** –Trăgător abil cu pistolul (mai ales în filme western)– v. *policier* 1974. „O regie suspectă de a transforma eroii în gangsteri din Chicago localizați la București sub pălării cât roata carului, *pistolari* și mardeiași, într-o inventată dispută ideologică." Săpt. 14 IX 79 p. 6. „Wyatt Earp, povestea *legendarului* pistolar" Ev.z. 31 VIII 10. **2.** –Deținător și utilizator de pistol– „*Pistolar* în autocarul cu turiști. Un cetățean de 37 de ani, din Republica Moldova, rezident în București, a tras, ieri, două focuri de armă în autocarul plin cu pasageri cu care călătorea spre Chișinău." Ev.z. 22 VII 08. „*Pistolar* craiovean, reținut la Costinești. Un tânăr din Craiova a fost reținut de jandarmii constănțeni ieri-dimineață, în Costinești, după ce a tras cu un pistol cu gaze spre un bărbat cu care se luase la bătaie." Gaz. de Sud 13 VIII 08 (din *pistol* + *-ar*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – sensul 1, DexX)

pistoliádă s.f. –Nesfârșite schimburi de focuri de pistol– „Nu îți ia mult să înțelegi că intriga filmului lui Michael Davis II este un simplu pretext pentru a desfășura o *pistoliadă* de mare virtuozitate..." R.lit. 26 X 07. „*Pistoliada* – ultimul fum, ultimul cartuș" Obs.cult. 24 IV 08 p. 14 (din *pistol* + *-iadă*)

pișcotár s.m. –Mâncător de pișcoturi la lansările de carte– „un *pișcotar* ajuns nu se știe cum prin zonă (l-am tot văzut pe la lansări – presupun că are oarecare veleități literare) explică sfătos cum că douămiiștii mai au până departe." G. 16 V 07 p. 27. „deși avea de lansat, nu-i așa, un thriller, a găsit de cuviință să lanseze cartea [...] în fața a zece oameni dintre care jumătate erau *pișcotari*." G. 4 XII 07 (din *pișcot* + *-ar*)

pítbul s.m. –Rasă de câini de luptă obținută prin încrucișarea buldogului cu terrierul– „*Pitbulii*, buldogii americani și rotweilerii, pe lista neagră. Unsprezece rase de câini, în special pitbull-terierii, buldogii americani și rottweilerii, au fost clasate printr-o reglementare a Ministerului polonez de Interne drept specii de câini agresivi..." R.l. 6 I 99 p. 5. „Câinii din rasa *Pitbull* vor fi interzișI în România" Ad. 26 IV 02 p. 14. „Grupul câinilor agresivi îi include pe cei din rasa *pitbul*, rottweiler, akita și chow, în timp ce terrierii, copoii, pudelii sau cei din rasa collie sînt considerați câini blînzi." evenimentul.ro 1 XII 06 (din engl. *pit bull*)

pitíc s.m. (tehn.) „Trebuia să dăm peste *pitic* (semnalul de manevră – nn), apoi să intrăm pe linia de plecare după semnalul de ieșire. Nu am văzut (dacă l-a dat impiegatul – nn) că eram pe stânga. Am depășit *piticul*, apoi, după 200 de metri, am realizat că trebuie să dăm înapoi în gară. Venea locomotiva dinspre Agigea." R.l. 17 VI 95 p. 16

pițipoáncă s.f. –Fătucă ușuratică și cam prostuță– „Îmbrăcată în stilul «fufă», cu mers de *pițipoancă*, nasul smiorcăit, cu gesturi afectate, și-a interpretat rolul excelent, ca o actriță veritabilă." evenimentul.ro 28 X 06. „un italian bănuit de soție că se ține cu o *pițipoancă* de prin Banat." G. 24 VIII 07 p. 6. „«*Pițipoancă*» are o origine necunoscută, explică Rodica Zafiu în volum, în aceeași situație aflându-se și sinonimul lui, «pațachină»." adevarul.ro 23 XII 10; v. și *cocalar* 2010 (DexX, 123urban.ro, dictionarurban.ro)

pix s.n. –Instrument de scris cu pastă și cu bilă în vârf acționat de un dispozitiv mecanic– „aștept cu *pixul* agățat de / vârful unghiei să înceapă vorbirea." Luc. 12 VII 80 p. 5. „Cu *pixul* în mână, calcula ceva pe o hârtie" G. 79-80 / 96 p. 30. „Traian Băsescu: Avem funcționari care au sabotat sistemul, care cred că hârtia, *pixul* și fețele acre pot să dicteze la ghișeu" Ad. 25 XI 10; v. și *fustă-tub* 1975, *microminiaturizare* 1975 (probabil nume comercial; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

píxel s.m. (inform.) –Cel mai mic element al unei imagini care poate fi procesat individual de un sistem video– „În funcție de producător, programele de interpolare sunt mai performante sau mai proaste. În general, se face o aproximare a *pixelilor* și se introduc în mod artificial *pixeli* în plus. Spre exemplu, trei *pixeli* negri și unul alb vor fi înlocuiți de șase *pixeli* negri și doi albi." adevarul.ro 2 VII 02. „*Pixelii* reprezintă mici pătrate de o anumită culoare ce puși unul lângă altul atât pe verticală, cât și pe orizontală, creează o fotografie. Cu cât numărul de *pixeli* este mai mare, cu atât fotografia este mai clară și poate fi mărită mai mult..." Ad. 4 V 05 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Am făcut singur eticheta *pixel* cu *pixel*." adevarul.ro 7 VI 10; v. și zf.ro 17 XI 05 (din engl. *pixel*; Douglas Harper 1969, PR 1978; DexX)

pixelát, -ă adj. (inform.) **1.** –Compus din pixeli. Digitalizat– „România *pixelată*. Peste câțiva ani, vom putea survola orice petic din România stând la computer și călătorind pe o hartă digitală [...] Ca să facă ortofotoplanul întregii țări, s-au tras câteva zeci de mii de cadre." G. 17 VIII 07 p. 6. **2.** (d. imagini) –Realizat la o rezoluție prea mică, ceea ce face vizibili pixelii– „Pe televizor se vedea *pixelat*, în timp ce pe monitor se vedea bine." forum.softpedia.com 3 X 03. „expoziția stradală a înfățișat un fel de gard care, nu numai ca era un cod de bare, dar era unul *pixelat* – arăta ca și cum imaginea ar fi fost mărită cu 500%." După afaceri 13 XI 08 (după engl. *pixelated*)

pixelizát, -ă adj. **1.** –Compus din pixeli. Pixelat– „[Zmeul din desenele animate] măsoară puțin peste un metru și e protejat de o armură *pixelizată*." G. 6 V 05 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Fete și băieți [stăteau] sub același plafon eminamente *pixelizat*..." ziaruldeiasi.ro 7 VI 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. **2.** (d. imagini) –Realizat la o rezoluție prea mică, ceea ce face vizibili pixelii. Pixelat– „E neclar și *pixelizat*..." forum.realitatea.net, VII 2006, cit. de Stăncioi-Scarlat. **3.** (fig.) –Amănunțit, detaliat– „Excelent formulată și și pledoaria pentru părăsirea tonului vehement în favoarea unei analize *pixelizate* a fenomenului – cu atât mai mult cu cât abia aceasta din urmă ar întrerupe cercul emoțional al răzbunării și al instrumentării politice a urii..." revistacultura.ro 28 IV 11 (din *pixel*)

pizza s.f. (culin.) –Mâncare tipic italienească pregătită (la cuptor) din

aluat garnisit cu mozzarella, pește, șuncă, ciuperci, sos picant etc.– „Diverse alte produse alimentare, de la picanta *pizza* și până la fripturi la tavă cu cartofi prăjiți." Sc. 6 V 79 p. 5. „Iau *pizza*, plătesc și gata" Ev.z. 29 VIII 04, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 IX 04. „o *pizza* suprema medie, la Sofia, costă echivalentul a 20,7 lei, iar la București se vinde cu 30 de lei." G. 7 II 08 p. 9; v. și I.B. 23 V 75 p. 4, PRO TV 31 / 07 p. 15; v. și *barbecue* 2010, *cartocciata* 1993, *casual* 2007, *gelato* 1993, *gin* 1995, *kung fu* 2004, *latin lover*1997, *rotiserie* 2011, *șaorma* 2009, *topping* 2008 [pron. *pița*] (din it. *pizza*; Dimitrescu, *Dr.2* 129, 143; Dimitrescu, *ERI*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

pizzar s.m. –Bucătar specializat în prepararea diferitelor rețete de pizza– „Românul Mario, «*pițarul*» de la «Casa Albă»" Ev.z. 2486 / 00 p. 12, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 IX 04. „Recent am descoperit altă ofertă de serviciu afișată pe ușa unui local: «angajăm *pizzar*»." D. 2 II 01 p. 19. „Cel mai bun *pizzar* gătește la Capriccio" ziuadecj.ro 9 X 10; v. și R.l. 25 VII 03 p. 13 [citit și scris și *pițăr*] (din *pizza* + *-ar*)

pizzerie s.f. (com.) –Local unde se vinde și se consumă pizza– „Una dintre cele mai bune «*pizzerii*» din București este aceea de pe Bd. Titulescu." Săpt. 7 IX 84 p. 2. „[În Rm Vâlcea] s-a deschis una dintre cele mai moderne *pizzerii*." Europa 1 XII 92 p. 12. „*Pițeriile* doldora de turiști" Cultura 22 / 04 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 IX 04; v. și *restaurant-pizzerie* [pron. și scris și *pițerie*] (din it. *pizzeria*; Dimitrescu, *Dr.2* 134, 143; Dimitrescu, *ERI*; DEX-S, NODEX, DexX)

pizzino s.m., p. *pizzini* (cuv. it.) „Calogero, fiul fostului boss al Mafiei Salvatore Lo Piccolo, arestat la 5 noiembrie, a fost arestat și el, ironia fiind că tocmai acele «*pizzini*», micile cuvinte descoperite în ascunzătoarea tatălui său, au permis identificarea suspecților acuzați de asociere mafiotă." R.l. 21 I 08 p. 12. „în apartament au fost găsite două pistoale, «*pizzini*» (celebrele bilețele de comunicare cu mafioții), bani și materiale considerate de anchetatori ca fiind «foarte importante»." R.l. 17 XI 09 p. 11 [pron. *pițino*]

plácă[1] s.f. || *placă turnantă* (fig.) –Loc de intersecție al mai multor direcții, interese etc.– „revista americană «Time», subliniind «rolul de *placă turnantă* al Olandei în ce privește proiectele rachetonucleare», citează opinia purtătorului de cuvânt al guvernului vest-german..." Sc. 20 VI 81 p. 6. „aproximativ 400 de bănci din aceste insule servesc drept «*placă turnantă*» financiară traficului de stupefiante..." R.l. 30 VII 84 p. 6. „Iașiul, *placa turnantă* a textilelor contrafăcute" R.l. 5 IX 08; v. și 4 I 82 p. 6, 15 II 82 p. 6, 16 III 82 p. 6, 11 I 83 p. 6, Cat. 10 VI 97 p. 7 (din fr. *plaque tournante*)

plácă[2] s.f. **1.** (inform.) –Suport plan din fibră de sticlă sau din alte materiale pe care pot fi montate cipuri pentru a îndeplini funcții determinate– || *placă de bază* –Componentă hardware pe care se montează sau care asigură funcționarea celorlalte componente ale unui computer– v. *socket* 2002. „*Placa de bază* pe care se asamblează toate componentele se alege în funcție de procesor." Ad. 11 VI 02. „unul din principalii producători de *plăci de bază* și plăci video, anunță lansarea celei mai așteptate game de plăci de bază..." editiaspeciala.com 30 VII 08. „Prima *placă de bază* cu noul chipset X58" ziare.com 25 X 08 (după engl. *motherboard, mainboard*; DexX) || *placă grafică / video* –Componentă de calculator al cărei rol este să producă o imagine care să fie afișată pe monitor– „poate aveți nevoie de o *placă video* mai potrivită pentru noile jocuri apărute pe piață" Z.fin. 22 III 01. „*Plăci video* pentru buget redus cu performanțe bune" Ad. 11 IV 07. „NVIDIA: avem 80-85% din piața de *plăci grafice*" Z.fin. 25 VI 08; v. și *placă de bază* 2008 (după engl. *video card*) || *placă audio / de sunet* –Componentă de calculator al cărei rol este să producă semnale audio transmise către difuzoare– „Placa de sunet este în general suficient de performantă pentru a satisface un utilizator pretențios." Ad. 11 VI 02. „o *placă audio* și una de rețea (ele sunt în general incluse pe placa de bază)" Ad. 20 IV 05 (după engl. *sound card*) || *placă de rețea* –Componentă care permite computerului să comunice cu alte computere sau să împartă cu ele unele periferice– „Conectivitatea este asigurată de o *placă de rețea* standard 10/100M si de una wireless" Ad. 7 III 07 (după engl. *network card*). **2.** –Piesă dreptunghiulară, construită din materiale diferite, în funcție de scopul pentru care servește– || *placă de surf* (sport) –Obiect asemănător cu un schi, ceva mai lat, care permite alunecarea pe apă– „cu barca, parasuta, zmeul, schiurile sau *placa de surf*, tinerii (și nu numai) invadează plajele si apele pentru a obține de la o vacanță însorită ceva mai mult decât un bronz perfect." După afaceri 4 VII 03. „britanicul excentric a anuntat că încearcă să traverseze Canalul Mânecii pe *placa de surf* tractată de o parapantă..." G. 24 VIII 10 p. 14. „și-a amenajat în curtea casei un atelier în care a început să mestereasca *plăci de surf*, windsurf si diverse ambarctiuni nautice." Ad. 19 IX 10 (după engl. *surfboard*) || *a se da cu placa* „Un nou sport face senzație, boardingul pe versanții vulcanilor activi. Un grup de aventurieri dornici de senzații tari a pus bazele unui nou sport care presupune alunecarea pe o placă din lemn pe versanții vulcanilor activi [...] Sportul a apărut în urmă cu patru ani [...] Cel care a pus bazele acestui sport este Phillip Southan [...] Se poate coborî, spune el, în deplină siguranță, chiar dacă cel care *se dă cu placa* nu are pic de experiență în acest sport." ziare.com 10 V 09. „Cocoș jr *se dă cu placa* pe apă" Lib. 18 VII 10. „Diana D. *se dă cu placa* pe apă [...] E o senzație plăcută să fii pe placă, să te tragă o barcă cu viteză" femina.rol.ro 9 VIII 10; v. și cancan.ro 14 V 10 || *placă de skate* (sport) –Obiect de forma unui schi, mai scurt și mai lat, prevăzut cu rotile, care permite alunecarea pe asfalt– „Cât costă o *placă de skate* și la cât timp trebuie să o schimbi?" citynews.ro 20 VI 10. „În timp ce *placa*, bicla, shoes-ii și can-urile își trag sufletul, laureații vor păși pe covorul roșu." zf.ro 28 VII 10 (după engl. *skateboard*) || *a se da cu placa* (*de skate*) „Bătut de un polițist comunitar, pentru că a vrut *să se dea cu placa* de skateboard pe Esplanadă" obiectivbr.ro 20 II 09. „Justin Bieber a pozat pentru ultimul număr al revistei Teen Vogue, cu o serie de fotografii în care tânărul cântăreț *se dă cu placa de skate*, cu un look fresh și foarte natural." myidol.ro 10 IV 10. **7** || *placă de schiat* –Obiect asemănător cu un schi, ceva mai lat și mai scurt, care permite alunecarea pe zăpadă– „Ne-am dat cu bobul și am făcut câteva coborâri și cu *placa*." ziare.com 12 XII 10 (după engl. *skiboard*) || *a se da cu placa* „ne place să facem alpinism, înot, biking, *ne dăm cu placa*. De dragul lui am învățat și eu să mă dau cu placa, deși cred că o să-mi rup gâtul în curând." Ring 21 V 10 p. 7 || *placă ceramică, placă de păr, placă pentru întins părul* (cosm.) –Mic aparat electric în formă de clește folosit pentru a întinde sau ondula părul sub acțiunea căldurii– „Secretele *plăcii* pentru întins părul" gds.ro 26 IV 08. „*Placa pentru păr* nu este utilă numai pentru îndreptarea părului. Folosindu-vă de același instrument, puteți întoarce părul spre interior sau spre exterior, pentru a obține fie o coafură «cuminte», fie una mai dezordonată, în stilul anilor '70." Mon. de Suceava 24 IV 10. „Au furat o *placă de păr* și un sandwich maker" bistriteanul.ro 20 I 11; v. și G. 15 VIII 08 p. 3, gds.ro 20 III 10 (cf. engl. *iron flat*, fr. *plaque céramique*) || *a se da cu placa, a-și face părul cu placa* –A-și întinde părul cu placa– „Păi înainte de *a te da cu placa*, folosește și tu ulei de păr, și la fiecare spălare pe cap, utilizează un balsam, sau mai bine o mască." tpu.ro 31 VII 10. „*Nu te mai da cu placa* [...] părul creț natural e foarte frumos, n-are rost să-l faci cu placa." tpu.ro 11 I 11 (Ciolan, *MC*)

placébo s. sg. tant. (farm.) „Este vorba despre așa-zisele «*placebo*», adică medicamente care acționează asupra psihicului individului." Sc. 24 I 75 p. 5. „Cei 27905 medici «cobai» vor trebui să înghită zilnic câte o ceașcă de aspirină, beta caroten, sau *placebo* (substanță inactivă substituită unui medicament)." R.l. 28 XII 82 p. 6. „Jumătate dintre medicii americani prescriu *placebo*" ziare.com 24 X 08; v. și Sc. 5 XI 75 p. 6. (din fr., engl. *placebo*; PR 1954, BD 1967; DM; DEX-S, NODEX, DexX)

plachétă s.f. || *plachetă sanguină* (med.) –Trombocită– „Se știe că ateroscleroza se datorește aglutinării (lipirii) așa-numitelor *plachete sanguine* și fixării acestora de peretele arterei, ceea ce duce la blocarea circulației în interiorul unor vase sanguine. Rolul prostaciclinei este acela de a împiedica aglutinarea *plachetelor*." Sc. 16 VIII 79 p. 5. „A fost studiată compoziția unei proteine umane denumită «factorul R» (de regenerare), care este transportată de *plachetele sanguine* spre zone unde s-a produs o rană pentru a ajuta la cicatrizare." R.l. 2 VII 83 p. 8. „aplicarea de unguente care conțin factori de creștere găsiți la nivelul *plachetelor sanguine*, în scopul de a stimula formarea unui țesut nou." AS 17 I 09 (din fr. *plaquette*; DN_3 – alte sensuri; DEX, DN_3, DexX)

plaferón s.n. (biol.) „Specialiștii din Tbilisi [...] au reușit să pună la punct un nou tip de interferon. Supranumit «*plaferon*», noul produs are aceleași proprietăți cu interferonul clasic preparat din sângele uman folosit cu succes în profilaxia grupei sanguine, a bolilor aparatului respirator și în anumite tipuri de tumori..." R.l. 15 V 85 p. 6 //probabil cuv. rus.//

plájă s.f. –Distanța între două măsuri sau posibilități– „Senatul Universității de Medicină și Farmacie «Carol Davilla» din București a aprobat grila salarială pentru corpul profesoral. S-au stabilit astfel următoarele *plaje* valorice: preparatori 44000–54000 lei [...] (în condițiile în care [...] o femeie de serviciu de la RENEL câștigă circa 65000 lei/lună)." R.l. 4 VII 93 p. 3. „La capătul lecturii catalogului, rămâi uimit de eclectismul, de *plaja*, practic nelimitată, a interesului și curiozității acestui vizionar al literaturii și artei care a fost André Breton." C. 15 III 03 p. 13. „*Plaja* salarială pentru poziția de supervisor, așa cum ați descris-o dumneavoastră, începe de la 400 de euro și poate depăși 800

euro." R.l. 7 I 10 p. 12; v. și "22" 8 / 98 p. 6, 55 / 05 p. 8 (din fr. *plage*; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, MDN, DexX)

plan s.n. || *plan-cadru* (înv.) –Plan general care stabilește disciplinele de studiu și numărul de ore alocat fiecăreia– „Reprezentanții sindicaliștilor de la Spiru Haret au părăsit miercuri discuțiile de la Ministerul Educației, nemulțumiți de propunerile făcute de conducerea ministerului referitoare la *planurile cadru*." ziare.com 11 III 09. „Patriarhia acuză eliminarea religiei din *planurile-cadru* ale liceului gândite de către Mircea Miclea." G. 20 VIII 09 p. 3 (din *plan* + *cadru*) || *plan-pilot* –Plan diriguitor– „Visam că realizăm pentru muncitori nivelul de viață prevăzut de *planul-pilot*." Cont. 31 I 64 p. 6. „trăiește în cadrul așa-numitului *plan-pilot* și altul în cele opt orașe-satelit." I.B. 16 VII 74 p. 4. „Principalele activități vizează diagnosticarea situației existente, designul unui model de antreprenoriat cultural sustenabil, formarea de specialiști în domeniul implementării strategiilor și inițiativelor culturale la nivel teritorial, crearea unei rețele și a unui plan pilot de acțiune, implementarea *planului* de acțiune *pilot*, diseminarea rezultatelor obținute și multiplicarea activităților de succes" Ev. 26 VIII 10 (din *plan* + *pilot*)

planetoíd s.n. (astr.) **1.** –Satelit artificial– „Lansarea *planetoidului* «Explorer 49». La Centrul spațial de la Cape Kennedy a avut loc duminică la ora 14,13 G.M.T. lansarea satelitului «Explorer-49», care urmează să se înscrie, peste cinci zile, pe o orbită circumlunară. N.A.S.A. a precizat că acest *planetoid* [...] va efectua cel mai aprofundat studiu întreprins vreodată al semnalelor radio provenind din galaxia noastră, din afara ei, de pe Pământ și de pe Jupiter." Sc. 11 VI 73 p. 4. **2.** –Corp ceresc mai mic decât o planetă și mai mare decât un asteroid– „Există supoziția emisă de savanți că Luna ar fi intrat în coliziune cu un *planetoid*; fenomenul s-ar fi produs în 18 iunie 1178. În urma accidentului astral, ar fi rezultat un crater cu diametrul de 18 kilometri." Săpt. 22 VI 84 p. 2. „Fiecare astfel de obiect, fie el planetă, *planetoid* sau asteroid, reprezintă o veritabilă capsulă a timpului care păstrează informații despre zorii sistemului nostru solar." evenimentul.ro 7 I 10 (din fr. *planétoïde*; cf. engl. *planetoid*; LTR, DT; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX – numai sensul 2, MDN, DexX)

planetológ s.m. –Specialist în planetologie, om de știință care studiază planetele– „Efectul de seră naște uragane. «Viteza vântului este surprinzătoare pe Marte, peste 150 de kilometri pe oră, și cred că unui om i-ar fi cam incomod să primească în față grăunțe de nisip care circulă cu asemenea viteză» – a spus *planetologul* Carl Sagan unui reporter." I.B. 14 VII 87 p. 4. „Aceste obiecte sunt considerate de *planetologi* «cărămizile elementare» din care s-a format sistemul solar." descopera.ro 15 IX 10. „Erik A., *planetolog* în cadrul Universității din Santa Cruz, California..." Șt. și tehn. 5 VIII 11 (din fr. *planétologue*; cf. engl. *planetologist*; PR 1975)

planetrén s.n. „Știți ce sunt *planetrenurile*? Savantul american R.S. a prezentat [...] proiectele îndrăznețe care, în aparență, par a ține de domeniul utopiei privind construirea, spre sfârșitul primului secol al mileniului următor, a unor trenuri planetare care să circule în tuneluri subterane, operațiunile de foraj fiind asigurate cu ajutorul unor dispozitive speciale laser. Aceste «*planetrenuri*» ar urma să circule cu viteze de 2500 km/h." Sc. 10 V 78 p. 5. „Proiectul [american de trenuri expres] a primit numele de «*Planetran*». El înlătură nu numai roțile, ci și un alt obstacol care se opune sporirii vitezei mijloacelor terestre de transport, și anume rezistența aerului." Sc. 9 I 82 p. 5; v. și Fl. 22 VI 75 p. 23 [var.: *planetran*] (după engl. *planetran*; MDN)

planificáre s.f. || *planificare familială* –Controlul nașterilor într-o familie– „După naștere, femeia este mai motivată ca oricând pentru a folosi metodele de *planificare familială*. Pentru a preveni apariția unei sarcini nedorite, imediat după naștere se pot folosi mijloace contraceptive moderne, reversive. În cazul în care femeia alăptează, metodele de electie sunt: minipilula (pilula cu progesteron), metodele de barieră (prezervativ, diafragme, spermicide), steriletul." Z. 13 VI 95 p. 4. „Hillary Clinton a dat drept exemplu China și România comunistă pentru a exemplifica efectele negative ale implicării guvernului în deciziile privind *planificarea familială*, într-o conferință de presă organizată în Canada, după summitul G8." ziare.com 31 III 10 (după fr. *planning familial*, engl. *family planning*)

planning s.n. (cuv. engl.) –Planificare– „[Pavarotti] a comunicat că «*planning*»-ul său de spectacole este ocupat până în 1997." R.l. 5 X 93 p. 11. „Așa s-a format Account Planning Group România (APG), o asociație a oamenilor de planificare (*planning*) din agențiile de publicitate." Ad. 20 VIII 07 (MDN) || *planning familial* –Controlul nașterilor într-o familie, planificarea nașterii copiilor. Planificare familială– v. *contraconcepție* 1991. „președintele *planning-ului familial* din New York le-a ținut partea fabricanților, păpușile care nasc sunt foarte bine venite; ele le vor da părinților ocazia să le vorbească copiilor despre modul în care se fac copiii..." As 15 XI 92 p. 4. „statul român a demarat un amplu program național privind contracepția, populația urmând să primească gratuit, prin intermediul medicilor de *planning familial*, pilule, sterilete și prezervative." Ad. 29 XI 03 p. 7. „*Planningul familial*, aproape necunoscut de femeile de la țară" Ad. 27 XI 10; v. și "22" 31 / 94 p. 11, Z. 13 VI 95 p. 4; v. și *contraceptiv* 1995, *contraconcepție* 1994, *preconcepție*[2] 2010 (din fr. *planning familial*; cf. engl. *family planning*; Dimitrescu, *Dr.* 174; Stoichițoiu Ichim, *A*; PR 1959, BD 1970; MDN, DexX, DEX 09)

plánșă s.f. || *planșă-hartă* –Planșă conținând hărți– „Printre ultimele achiziții ale Muzeului marinei române din Constanța se numără o valoroasă lucrare editată în anul 1684 la Veneția, cuprinzând 40 de *planșe-hărți* în care se descrie cursul superior al Dunării, cu date despre navigația fluvială în acea vreme. Prețioase informații științifice prezintă și harta-mercator întocmită în anul 1628." R.l. 12 I 71 p. 5. „În fine, o *planșă/hartă* cu dispunerea parcelară, care te ajută să... mergi la sigur." Fl. Iașului 10 XI 08 (din *planșă* + *hartă*)

plántă s.f. (bot.) || *plantă-mamă* –Plantă cultivată pentru a genera alte noi plante– „Cercetătorii cutreieră pădurile și aleg de acolo speciile cele mai valoroase. Ele sunt aduse la stațiune și devin *plante-mamă*." Sc. 14 V 63 p. 1. „Din semințele și puieții crescuți din rădăcina *plantei-mamă* devenită piesă de muzeu, cresc azi în ghivece speciale câteva sute de urmași viguroși." Sc. 21 II 82 p. 2. „Drajonii sunt lăstari prelevați din muguri de pe rădăcină, bine dezvoltați și cu rădăcini, care se desprind de *planta-mamă* și se plantează, individual, în ghivece." Ziarul de Apuseni 12 V 06 p. 7; v. și I.B. 10 I 78 p. 4 (din *plantă* + *mamă*; DexX) || *plantă-martor* –Plantă care servește ca termen de comparație, ca reper– v. *principal* (*în principal*) 1977. „La identificare, planta-martor a reacționat numai la apropierea făptașului, care a fost perceput ca un pericol și pentru ea." jurnalul.ro 20 III 10 (din *plantă* + *martor*)

plasmă v.t. (livr.) –A crea– „A scrie este a întemeia, *a plasma* o spiritualitate și a pune bazele națiunii." R.lit. 13 XI 80 p. 5 (din it. *plasmare*)

plásmă s.f. –Ecran (de televizor) cu plasmă– „Tot uitându-mă și eu la [...] *plasme* Sony [...] mă amăgesc că viețuiesc în România." Ad. 9 VII 04 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Doar *plasma* uriașă lipită pe un perete, fixată pe un canal american de știri, distonează cu decorul de net-cafe." G. 17 IX 07 p. 6. „Suntem înconjurați de televizoare LCD și *plasme*..." Ev.z. 9 III 08; v. și J.nat. 3 I 05 p. 22, G. 8 VII 06 p. 4, 16 VIII 06 p. 7, 3 X 06, 21 III 08 p. 14; v. și *indoor* 2008, *minitelevizor* 2008 || *ecran / televizor cu plasmă* „*Televizoarele cu plasmă* intră în top" Cot. 19 IV 06 p. 11. „a convins aproximativ 10.000 de consumatori să achiziționeze *televizoare cu plasmă*..." G. 10 VII 06 p. 8; v. și *microundă* 2007, *retroproiecție* (sensul 2) 2008, *tehnosexual* 2008 (după engl. *plasma TV*)

plasmochímic, -ă adj. –Care aparține plasmochimiei– „Un procedeu *plasmochimic* care a condus la aplicații industriale este transformarea metanului în acetilenă, într-un jet de plasmă de hidrogen." Cont. 3 XII 65 p. 8 (din *plasmochimie* + *-ic*; DEX 98, DexX)

plasmochimíe s.f. (chim.) –Ramură a chimiei care studiază reacțiile plasmei– „La noi în țară, cercetările din domeniul *plasmochimiei* au condus la elaborarea unui procedeu industrial de producere a acetilenei folosind plasma arcului electric." Cont 3 XII 65 p. 8. „activități de cercetare fundamentală și aplicativă în tratamente de suprafață, *plasmochimie*, tehnici de iluminare..." Z. de Constanța 8 III 06 (din fr. *plasmo-chimie*; DN_3, DEX-S, DexX)

plasmódium s.n. (biol.) –Masă plasmatică cu mai multe nuclee și învelită de o membrană albuminoidă– „Un important pas în lupta contra malariei a fost înregistrat de doi cercetători americani care au reușit să izoleze substanța «*plasmodium*», care produce această boală. Această substanță se află în glandele salivare ale țânțarului Anopheles și este introdusă, prin înțepătura acestuia, în sângele uman." Sc. 5 II 84 p. 5 [var. *plasmodiu*] (din fr. *plasmodium*; PR 1922; DN_3, DEX 98, DexX)

plasmosféră s.f. „În prezent, omenirea dispune de numeroase date privind componența atmosferei terestre, cunoaște centurile de radiație ale Pământului, centura de plasmă a Terrei (*plasmosfera*)." R.l. 12 IV 74 p. 6 (din engl. *plasmosphere*; BD 1971; MDN, DexX)

plasmotrón s.n. (fiz.) –Generator de plasmă– „Instalațiile realizate în țară – *plasmotroanele* – se situează în privința performanțelor la nivelul celor fabricate în țări cu tradiție tehnică avansată." Sc. 9 XI 67 p. 4. „S-a reușit măsurarea temperaturii unor fluxuri de gaze încălzite în *plasmotroane* până la 1200 de grade." Sc. 22 III 74 p. 6. „Evenimentul marca [...] actul de naștere a producției de *plasmatroane* românești, al celei mai moderne și eficiente tehnologii de tăiere

a metalelor. «Cutitul» de plasmă – un jet de foc cu o temperatură de peste 30.000° C – decupa [...] table de oțel inoxidabil groase de 40 mm, cu o viteză de 8 metri pe oră." Sc. 26 VI 84 p. 2; v. și 8 VI 77 p. 5, R.l. 4 VIII 79 p. 6, R.l. 14 XI 85 p. 6 [var. *plasmatron*] (din fr. *plasmatron*; DT, DEX, DN_3, DexX)

plastifiá v.t. –A acoperi cu o folie transparentă– „[Panoul] va fi format din patru module, va avea foi speciale și, la final, acesta *va fi plastifiat* și înrămat." evenimentul.ro 11 X 08. „Trupul lui Michael Jacksohn ar putea fi *plastifiat*" ziare.com 27 VI 09 (din fr. *plastifier*; DexX)

plastifiánt s.m. (chim.) –Substanță care mărește plasticitatea materialelor cu care este amestecată– „obținerea unor produse care înlocuiesc importul, cum este cazul *plastifiantului* polimer P-100, folosit la fabricarea garniturilor și izolației pentru diferite instalații electrice." Sc.tin. 20 III 84 p. 3 (din fr. *plastifiant*; PR 1930; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

plastifiére s.f. –Acoperirea cu o folie transparentă– „cadavrele devin, prin *plastifiere*, opere de «artă», expuse în galerii, iar serviciile firmelor de pompe funebre depășesc în fantezie pe cele oferite de industria entertainment-ului..." Ad. 13 IV 02 p. 6. „Gama de produse și servicii oferite astfel s-a diversificat, în prezent Serko Advertising oferind și foi cu antet, plicuri personalizate, bannere, flyere și servicii de laminare (*plastifiere*), legare (îndosariere), multiplicare documente, printare, inscripționări cu autocolant, personalizări textile sau căni." zf.ro 11 V 09 (din *plastifia*; DexX)

plastín s.n. (chim.) –Tip de material plastic– v. *textin* 1967. „o pungă ecologică costă doar cu 5% mai mult față de o pungă din *plastin* nebiodegradabil, care poluează mediul înconjurător." jurnalul.ro 19 I 08 (din *plast*[ic] + *-in*)

plastinà v.t. –A supune acțiunii de plastinare– v. *plastinare* 2002 (din *plastinare*)

plastináre s.f. „Pus la punct de [...] anatomistul german Gunther von Hagens, procedeul botezat de acesta «*plastinare*» constă din înlăturarea fluidelor trupului omenesc, ca și a grăsimii, cu o substanță polimerică, mumiile astfel pregătite putând fi așezate în cele mai diverse poziții." Ad. 28 III 02 p. 10. „un puternic scandal izbucnit în legătură cu exportul de cadavre către un așa-zis institut din orașul german Heidelberg, condus de faimosul anatomist Gunther Hagens, inventatorul unei metode speciale de îmbălsămare denumită *plastinare*. Metoda constă din înlocuirea fluidelor corporale ale persoanelor decedate cu un soi de rășină sintetică (de fapt, o substanță polimerică), astfel încât țesuturile se pot păstra nealterate vreme îndelungată. Cadavrele astfel «plastinate» sunt expuse în atitudini din cele mai bizare – călare pe cai îmbălsămați în același mod, jucând șah etc." Ad. 23 VII 02 p. 13. „*Plastinarea* este un proces care a fost inventat în 1978 de către doctorul Gunther von Hagens și care este folosit astăzi în special pentru a le oferi studenților la medicină material didactic. De asemenea, corpurile plastinate pot fi incluse și într-o expoziție. Procesul *plastinării* este unul destul de dificil, durând mai mult de un an până ca trupul uman să fie transformat într-un fel de manechin din plastic. Institutul pentru *Plastinare*, situat în Heidelberg, Germania, plastinează chiar și animale, cum ar fi girafe, cămile, gorile." ziare.com 13 XI 11 (după germ. *Plastination*; cf. engl. *plastination*)

plast- s.f. (chim.) || *plast-sticlă* „*«Plast-sticlă»* s-ar putea denumi noul material care îmbină calitățile sticlei și ale materialului plastic, realizat de oamenii de știință din S.U.A. Este vorba, de fapt, de un material plastic transparent, acoperit cu o peliculă extrem de subțire (0,075–0,25 mm) de sticlă." Sc. 3 VI 76 p. 6 (din *plast*[ic] + *sticlă*, după engl. *acrylic glass*)

plásture s.n. (med.) || *plasture contraceptiv* „*Plasturele contraceptiv* a fost scos pe piață în anul 2002 și, de atunci, peste 4 milioane de femei l-au folosit." G. 18 II 06 p. 8 || *plasture pach* „Este vorba de implantul hormonal subcutanat care se pune o dată la trei luni și oferă protecție timp de sase luni, *plasturele pach*, care se lipește pe piele și blochează ovulația timp de 45 de zile." G. 27 X 08 p. 16 || *plasture spray* „o noutate pe piața produselor farmaceutice este *plasturele spray*, care combină protecția plasturelui cu acțiunea antiseptică. Pulverizat pe rană, formează o peliculă subțire și flexibilă ce se poate întinde până la de 9 ori lungimea ei fără să se rupă." R.l. 17 VII 07 p. 16 (sintagme create după model străin); v. și *vaccin-plasture*

plat s.n. (franțuzism; culin.) –Fel de mâncare– „ne întâlnim de două ori pe lună și atunci îi prepar *plat-ul* preferat: spaghetti." Săpt. 7 VII 78 p. 5 (din fr. *plat*; MDN, DexX)

platán s.m. v. *artar-platan*

platbándă s.f. – Fâșie din material plastic– v. *extruder* 1984 (din fr. *plate-bande*; DN_3)

platformà s.f. 1. || *platformă-aerodrom* –Platformă care slujește pentru decolări și aterizări– „De pe o *platformă-aerodrom* tocmai se înalță elicopterul cu pește." Sc. 28 VIII 65 p. 6 //din *platformă* + *aerodrom*//. **2.** (urban.) –Suprafață de teren pe care se ridică noi construcții industriale, sociale și culturale– „În fotografie: Facultatea de tehnologie chimică de pe *platforma* Institutului politehnic din Iași." Sc. 9 VII 82 p. 1. „Intrarea în funcțiune a noii unități marchează aici debutul celei mai tinere *platforme* a industriei noastre electrotehnice." R.l. 17 IV 75 p. 1.; v. și *Oltcit* 1977, *spălătorie-curățătorie* 1975. **3.** (modă) –Talpă groasă a încălțărilor feminine– „sandalele cu tocuri înalte și talpa groasă (*platformă*)" AS 30 IV 07 p. 8. „anul acesta se poartă foarte mult *platformele* și sandalele cu talpa plată, dar înalte..." jurnalul.ro 20 VI 08. „Încălțăminte cu *platformă*" Lib. 21 I 09 p. 6; v. și T.l. 13 IX 07 p. 43 || *pantof-platformă* „sunt recomandați *pantofii-platformă*, balerinii, sandalele plate sau flip-flop-ii." G. 22 I 07 || *sanda-platformă* „dichisită, cu *sandale-platformă* și machiaj după ultimele tendințe..." G. 28 VIII 09 p. 3. „o femeie-pisică pe *sandalele-platformă*" R.l. 3 XI 09 p. 16. **4.** –Ansamblu de idei aflat la baza activității unei formațiuni politice– v. *declarație-program* 2004 || *platformă-program* –Document care constituie o platformă politică și un program politic– „Țăraniștii care s-au răsculat împotriva talibanilor au hotărât să se întâlnească în mod regulat și, lucru foarte important, l-au însărcinat pe unul dintre ei cu elaborarea unei *platforme-program*." Naț. 5 II 99 p. 2. „Cu această *platformă-program* se prezintă la Roma..." G. 10 IV 08 p. 10 (din *platformă* + *program*). **5.** (inform.) –Combinația de bază dintre componentele fizice (hardware) și programele (software) care definesc funcționarea unui computer și care obligă la compatibilitate toate celelalte componente hardware și aplicații care rulează pe ordinator– || *platformă de e-learning* „toate unitățile de învățământ ar urma să fie conectate la o *platformă de e-learning*, astfel încât lecțiile celor mai buni profesori să fie accesibile oricărui elev din orice școală." G. 17 VIII 09 p. 10 || *platformă de operare* „numărul tot mai mare de sisteme de operare va afecta procesul de scriere a malware-ului – infractorii cibernetici nu vor putea crea cod compatibil cu toate *platformele de operare* disponibile." ziare.com 28 II 11 || *platformă socială* „tot mai mulți internauți autohtoni se bizuie pe cele 140 de semne ale *platformei sociale* [Twitter] pentru a face update-uri constante despre ce mai pun la cale." Cot. 24 II 09 || *platformă software* „Android 2.1, cea mai recentă variantă a *platformei software* dezvoltate tot de Google." G. 6 I 10 p. 16; v. și *dezvoltator* 2000, *e-learning* 2010, *electronic* 2006, *hypertext* 2011, *inteligent* 2006, *internet* 2011, *minicomputer* 2009, *periferic* 2005, *telenovelă* 2009, *twitter* 2009 (sensul 1 după fr. *plateforme*; sensul 2 după engl. *platform*; sensul 3 după fr. *plateforme*, engl. *platform*; sensul 4 după engl. *platform*; Ciolan, *MC*; DN_4 – sensul 3, DEX 98, MDN, DexX – sensurile 1 și 3, NODEX – sensul 3); v. și *camion-platformă, pantof-platformă, sanda-platformă*

platformíst s.m. –Susținător al unei platforme politice într-un partid– „Stolojeniștii nu se ating de mărul otrăvit oferit de Tăriceanu. Disidenții din PNL, așa-numiții «*platformiști*», grupați în jurul lui Theodor Stolojan, se arată destul de rezervați față de ideea de a reveni în partid." G. 9 XI 06 p. 5. „*Platformiștii* primesc și traseiști" Cot. 12 I 07; v. și Realitatea TV 17 XI 06, R.l. 17 XI 06 p. 1, Ev.z. 22 XI 06 p. 7, R.lit. 1 XII 06 p. 31, Cot. 20 I 07 p. 8; adj. „tabăra *platformistă*" R.l. 17 XI 06 p. 1 (din *platformă* + *-ist*)

platizá v.t. –A aplatiza– „Tăiem felii subțiri, 3–4 la porție, le *platizăm* cu ciocanul de bătut șnițele, le dăm un praf de sare, piper..." R.l. 14 III 94 p. 14 (din [a face] *plat* + *-iza*)

platóu s.n. –Talpă foarte groasă. Platformă– „Pantaloni lucioși, aceleași sandale cu talpă «*plateau*» (cum zic francezii)." AS 23 IV 07 p. 8. „Observați și pantofii cu talpă *platou*, la mare modă în vara aceasta" AS 9 V 09 p. 12. „Sandale cu talpă *platou*" AS 19 VI 10 p. 12 (după fr. *plateau*); v. și *pantof-platou*

play-back s.n. –Interpretare mimată a unei înregistrări anterioare– „nu o dată am remarcat defecte de sonorizare a *play-back-ului*." Sc. 22 III 74 p. 4. „Ziua națională a luptei împotriva *play-bac-ului* și manelelor" Naț. 1 XI 00 p. 1. „trupa Class nu a renunțat la *play-back*. Isprava nu le-a adus un premiu, ci descalificarea." Ad. 8 IX 03 p. 4 [pron. *pléibec*] (din engl. *play-back*, cf. fr. *play-back*; PR 1944; DCMM; VRC 278; DJ; DN_3, DEX 98, DexX)

play-boy s.m. (cuv. engl.) –Tânăr bogat și elegant, afemeiat, care-și petrece viața în distracții– „Academicienii par deseori șomeri și *play-boys*-ii – miliardari." Cont. 25 VI 71 p. 6. „Templer, Kojak, Columbo erau convocați săptămânal să perforeze enigma. Fiecare o făcea în felul său: unul în stil *play-boy* flegmatic, altul în stil bonom populist, altul în stil nonșalant-intelectual." Cont. 23 VI 78 p. 9. „Berlusconi: Nu sunt un *play-boy*, sunt deja un «play-old»" Ad. 12 VII

10; v. și R.lit. 14 XI 74 p. 24, R.l. 17 I 75 p. 2 [pron. *pléiboi*] (cf. fr. *play-boy*; PR 1936; Stoichițoiu Ichim, *A*; D.Am.; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

player s.n. (cuv. engl.) –Dispozitiv pentru redarea înregistrărilor audio sau/și video– „[Vând] *Player* (înregistrare) Akai, prototip 1992, sigilat, garanție." R.l. 11 IX 92 p. 6. „a anunțat fabricarea primului *player* capabil să citească atât CD-urile și DVD-urile din vechea generație [...] integrat în *playerele* care știu să redea formatul HD-DVD." J.nat. 3 ian. 05 p. 22, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Deși a fost promovat drept un produs trei în unu (*player* audio și video, telefon mobil și terminal web, înglobate într-un gadget controlabil prin atingeri, grație tehnologiei multi-touch), la fel ca primul iPhone, noul telefon de la Apple a câștigat imediat după lansare o a patra dimensiune: cea de consolă de jocuri video portabilă." Cot. 22 VIII 08 p. 20; v. și *casetă* 2009, *clic* (*a da / face clic*) 2004, *industrie* (*industria divertismentului*) 2010, *recorder* 2011, *snowboard* 2005, *tabletă*[2] (*tabletă PC*) 2010, *terminal* (sensul 5) 2007 || *CD player* [pron. *sidi-pléier*] –Dispozitiv care permite ascultarea cd-urilor audio– „Sistemul este format dintr-un ecran TV cu diagonala de aproximativ 15 cm conectat la un aparat video sau *CD player*." zf.ro 7 III 00. „Pantof sport cu *cd-player*" G. 26 IX 06 p. 6. „Oficialii Ford Europe anunță o decizie interesantă: în curând, mașinile Ford nu vor mai fi dotate cu *CD-player*, lăsând locul noilor sisteme multimedia." promotor.ro 28 VII 11; v. și *antipurici* 2006 || *DVD player* –Dispozitiv care permite redarea conținutului înregistrat pe un DVD– v. *pirata* (sensul 2) 2000; v. și *CD-R/RW* 2007, *home cinema* 2005, *microundă* 2007, *stereo* 2011, *telecomandă* (*telecomandă-ceas multimedia*) 2008 [pron. *dividi-pléier*] || *mp3 player, player mp3* –Dispozitiv sau program informatic care face posibilă ascultarea fișierelor în format mp3– „Ne-am luat *mp3 player*, mobile cu hands-free, casetofon, cărți, șah, rummy, haine ca să nu ne fie frig." Ad. 30 IV 05 p. 12. „Inventarea telefonului cu *mp3 player* s-a dovedit o adevărată mană cerească pentru iubitorul de manele frustrat până acum că nu-și poate căra cu sine combina audio prin oraș..." G. 9 VIII 06 p. 7; v. și 19 VII 06 p. 6; v. și *accelerometru* 2010, *camcorder* 2004, *clapetă* 2005 [pron. *empetrei-pléier*] || *player portabil* –Dispozitiv portabil care permite redarea înregistrărilor sonore– „Creatorul celui mai cunoscut *player portabil* de muzică, celebrul Walkman, a pierdut teren în acest domeniu..." Z.fin. 24 IX 04, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Vânzările s-au redus în special în cazul telefoanelor mobile, *playere*-lor *portabile*, televizoarelor cu ecran plat." J.nat. 5 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *portable player*) (DEX – alt sens; MDN, DexX, DEX 09)

playlist s.n. (cuv. engl.) –Lista cu melodiile care vor fi ascultate / difuzate– „Vor fi difuzate și melodii îndrăgite de cei mici, pentru aceasta «tartorul» *playlistului* ProFM, Cristi S., trebuind să facă un sondaj de opinie în rândul copiilor angajaților radioului." Ad. 1 VI 00 p. 4. „Care să fie algoritmul după care radiourile își alcătuiesc «*play-list*»-urile, care rețeta conform căreia televiziunile muzicale își desăvârșesc grilele de programe?" Ad. lit. și art. 21 IX 04 p. 13. „cântărețul de culoare a fost obligat de oficialități, din motive de sensibilitate religioasă, să scoată din *playlist* hitul «Jesus Walks»." Cot. 10 VIII 08 p. 19; v. și 9 I 07 p. 16 [pron. *pléilist*; scris și *play-list*] (DexX)

playmate s.f. (cuv. engl.) –Parteneră la o petrecere– „La 27 oct. s-a născut *playmate-ul* lunii iulie, americanca Layla H.R." Nat. 15 VI 00 p. 12. „pozează alături de *playmate* a anului 2000." Ad. 17 V 01 p. 13. „voluptuoasele *playmate* ale revistei [Playboy]" Ad. 21 VII 03 p. 13; v. și 3 VIII 02 p. 10 [pron. *pléimeit*]

play-off s.n. (cuv. engl.; sport) –Sistem de competiții eliminatorii– „Președintele federației vest-germane de fotbal [...] propune, cunoscutul de acum, *«play-off»*, adică un turneu final cu 8 echipe, primele clasate, celelalte urmând să lupte pentru evitarea retrogradării..." Fl. 28 VIII 87 p. 23. „Duminică, la 10 zile distanță de la reluarea întrecerii, în sistem *play-off* cu numai șase echipe, s-au întâlnit în meci direct pentru stabilirea campioanei FC Tirana și Flamurtari." Pro Sport 14 VIII 97 p. 6. „Un alt scandal din interiorul hocheiului a fost legat de drepturile de televizare a *play-off-ului* Ligii Naționale" R.l. 23 I 08 p. 19; v. și Fl. 10 IV 87 p. 21, Ad. 20 IV 05 p. 14 [pron. *pleióf*]

playstation s.n. (cuv. engl.) –Numele consolelor de jocuri produse de compania Sony– „*Playstation* cu filme și muzică" Cot. 26 I 05 p. 13. „accesorii mai tehnologizate, cum ar fi *play-station*, iPod-uri sau laptopuri, toate s-au regăsit în scrisorile adresate Moșului." R.l. 25 XII 09 p. 1 [pron. *pleistéișăn*]

plăcintărie s.f. v. *berărie-plăcintărie*

plămân s.m. v. *cord-plămân artificial, inimă-plămân artificial*

plebiscitát, -ă adj. –Supus plebiscitului– „*Plebiscitată* atât de englezi cât și de francezi ea a obținut, în 1962, premiul național al discului francez." Cont. 18 II 64 p. 6. „înfruntarea clasică dintre șeful *plebiscitat* al statului și corpul reprezentativ." D. 3 VIII 06 (din *plebiscit* + *-at*)

pledá v.i. || *a pleda vinovat* –În unele sisteme juridice, a-și recunoaște vinovăția pentru a primi o pedeapsă minimă– „Stevan Todorovici *a pledat vinovat* la acuzațiile de crime împotriva umanității în fața Tribunalului Internațional de la Haga (TPI). El a recunoscut că a persecutat musulmani și croați în perioada 1992-1993, când a fost șef al poliției din orașul Bosanski Samac." zf.ro 2 VIII 01. „Acuzat de conspirație, dare de mită și spălare de bani, Bloom *pledează vinovat* în speranța că își va diminua pedeapsa." G. 20 IV 06 p. 11, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 88 (după engl. *to plead guilty*)

pleistónic, -ă adj. (zool.) „Numai organismele *pleistonice*, adică cele care trăiesc la suprafața apei, pot suporta variații ale mediului." Sc. 9 III 63 p. 4 (cf. engl. *pleistonic*)

plenár, -ă adj. –Deplin, total– v. *monografist* 1967. „A fost la Pitești o adevărată sărbătoare a cărții în contextul culturii socialiste înțeleasă ca o expresie *plenară* a capacității creatoare a poporului..." R.l. 24 VI 80 p. 5. „Totodată, Anders Fogh Rasmussen menționează atenția pe care NATO o acordă «conflictului prelungit din regiunea transnistreană a Republicii Moldova» și salută angajamentul consistent și *plenar* al autorităților de la Chișinău de a soluționa pe cale pașnică diferendul transnistrean" Ad. 9 XII 10; v. și R.l. 23 XI 79 p. 4 (din lat. *plenarius*; cf. fr. *plénier*; DN – alt sens, DEX, NODEX, MDN, DexX); v. și *congres-adunare-plenară*

plenitudinár, -ă adj. –Total, plenar– „Din toată distribuția, se impun *plenitudinar* doar doi actori." R.lit. 9 II 78 p. 6. „Licheleanu a făcut-o și pe asta. E un nenorocit *plenitudinar*." jurnalul.ro 29 VI 09 (din *plenitudine* + *-ar*; DEX 98, DexX)

plesneálă s.f. || *la plesneală* (fam.) –La noroc– „N-ați observat că nu are nimic scris în față...? Totul *la plezneală*." Ad. 403 / 91 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit 5 / 01. „Întrebări prea ușoare [la concursuri TV] și răspunsuri *la plesneală*" R.lit. 23 V 01 p. 1. „nu ai voie să ieși pe scenă la cum o fi, *la plesneală*." AS 4 IV 09 p. 25 (DexX, DLRM; construcția e mult mai veche)

pleșcói s.m. –Cârnat de Pleșcoi (jud. Buzău)– „*Pleșcoii* trebuie presați manual" Lib. 10 VII 06 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Din aceeași sursă aflăm ca *Pleșcoiul* este făcut după o rețetă tradițională din zona Buzăului." jurnalul.ro 14 VIII 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Pleșcoiul* este făcut după o rețetă tradițională din zona Buzăului, din carne de oaie cu usturoi și ardei iute, trasă în mat subțire, presați, uscați și afumați. Din cauza procesului de fabricatie complex (4-5 zile), *Pleșcoii* au dispărut o perioadă lungă de timp de pe mesele restaurantelor cu specific tradițional românesc." ziaruldeiasi.ro 19 I 09

plicticoșénie s.f. **1.** –Senzație de plictiseală– „Detest mondenitățile, dacă cedez vreuneia, am un gust sălciu, de neclintită plicticoșenie..." T.l. 22 II 01 p. 3. **2.** –Lucru plictistor– „Gelu Ionescu, un cunoscător rafinat [...] pune printre plicticoșenii Gargantua și Pantagruel." R.lit. 27 VII 07 p. 11 (din *plicticos* + *-enie*)

pliogríp s. „Experții afirmă, totodată, că sistemul de adezivi bazat pe compuși de uree, realizat în ultimii ani și denumit *«pliogrip»*, face cu putință asamblarea pieselor de fibră de sticlă ale caroseriei." R.l. 13 IX 77 p. 6

plombáre s.f. (constr.) –Umplere a unui spațiu viran, a unei gropi etc.– v. *plombă* 1996. „Cât va da Oprescu pentru *plombarea* aleilor din parcurile Bucureștiului?" ziare.com 22 VI 10 (din *a plomba*; DEX 98, DexX)

plómbă s.f., adj. (arh., constr.) **1.** (și în sint. *construcții-plombă, bloc-plombă*) –Imobil construit în spațiul viran dintre alte două imobile– „Sistematizarea trebuie să-și propună într-un asemenea caz construcții-*plombă*, redistribuirea unor spații." Sc. 15 I 67 p. 2. „De foarte mult interes s-a bucurat proiectul Consiliului popular al Capitalei legat de crearea unor *«plombe»*." R.l. 19 XI 75 p. 9; v. și Sc. 17 IV 80 p. 2. **2.** –Umplere a unei gropi din asfalt– „Administrația străzilor i-a solicitat primarului H. să prelungească până la sfârșitul lunii iunie termenul de plombare a gropilor din carosabilul bucureștean. Inițial edilii au întocmit un program de reparații (*plombe*) până la 30 aprilie 1996, urmând ca după această dată toate forțele disponibile să fie îndreptate spre turnarea covoarelor asfaltice." R.l. 4 V 96 p. 7. „Cinci hectare de *plombe* pe drumurile județene" ziaruldeiasi.ro 3 IV 10 (formal din germ. *Plombe*; DN, NODEX – alt sens, DEX, DN_3, DexX); v. și *bloc-plombă*

plug s.n. v. *vagon-plug-perie*

pluriculturalísm s. **1.** –Prezența simultană a mai multor culturi. Multiculturalism– „noile forme de consum instantaneu ale literaturii de masă, noua tematizare a artei prin feminism, political correctness,

pluriculturalism sau apartenență etnică și confesională marcată, ca și morala publică a noilor tehnologii (Internet, e-mail, lumile virtuale etc.) au cerut regândirea principiilor care ghidează la un moment dat consumul unui obiect artistic sau (declarat) non-artistic prin inserția consumatorului în acel tip de temporalitate aprioric non-utilitar și non-instrumental, numit îndeobște «contemplație artistică».“ Obs.cult. 27 III 01. „Prezența delegației Conferinței Președinților Marilor Organizații Evreiești Americane la București reprezintă, totodată, o recunoaștere a angajamentului politic ferm al țării noastre pe drumul ireversibil al democrației, al implicării active în vederea menținerii unui spirit civic de toleranță și respect față de *pluriculturalism*.“ Ziua 15 II 05. „Dacă una dintre premisele existențiale ale UBB este, ca să-l parafrazez pe Leonard Orban, aceea că «Romanian is not enough», atunci această premisă ar trebui să fie vizibilă nu doar în asigurarea a trei linii de studii, în trei limbi diferite și în discursul despre *pluriculturalism*, toleranță, respect pentru alteritate, refuz al segregaționismului și așa mai departe.“ Obs.cult. 3 XII 06. **2.** –Coexistența culturilor deschise una spre cealaltă. Interculturalism– „Anii '90 aduc pe tapet o problemă care e actuală acum mai mult decât oricând, pe fondul conflictelor între Islam și lumea occidentală: toleranța, dreptul la diferență și cuplul esențialmente antinomic multiculturalism-*pluriculturalism*.“ Obs.cult. 22 XI 07 (din *pluricultural* + *-ism*; Ciolan, *MC*)

pluripartitísm s. „Vânătoarea de comuniști face [...] mari deservicii *pluripartitismului* și democrației.“ Tin.lib. 6 IV 90 p. 1. „democrația este legată de sistemul *pluripartitismului*.“ R.l. 9 XI 00 p. 3; v. și 19 IV 90 p. 4 (din *pluripartit* + *-ism*; cf. fr. *pluripartisme*; PR 1962; R. Zafiu în R.lit. 51-52 / 99; MDN, DexX)

plusá v.i. **1.** (fig.) –A supraevalua– „În ultimii ani *am plusat* cu toții [...] sperând, mai ales, că lucrurile își vor reveni în matcă.“ R.lit. 28 / 99 p. 16. „Un alt sector, care nu se lăsa mai prejos, *plusa* și comunica presei ce mari «vitejii» s-au produs în arealul său...“ Dim. 23 IV 97, cit. de R. Zafiu în R.lit. 21 / 00. **2.** (fig.) –A forța lucrurile– „Mai mult, un site rusesc *a plusat*, anunțând că cei doi ar fi fost surprinși sărutându-se într-un restaurant din Moscova.“ ziare.com 18 IV 08. „Întrebat dacă știe ce reprezintă rețeaua Twitter, fostul fotbalist bulgar a dat un răspuns negativ [...] Autorul interviului *a plusat*, întrebându-l pe bulgar dacă a auzit de Facebook.“ ziare.com 24 XI 11; v. și ziare.com 30 XI 11 (extensie de sens)

plutoíd s.n. –Corp ceresc asemănător lui Pluto și altor obiecte similare, a cărui orbită este situată dincolo de aceea a lui Neptun– „Familia planetelor pitice, cunoscute și sub numele de *plutoide*, s-a îmbogățit cu un nou membru din cadrul sistemului nostru solar“ Ev.z. 21 VII 08. „Al treilea *plutoid* descoperit în sistemul nostru solar“ Teleg. 21 VII 08 (din engl. *plutoid*)

pna[1] s. (text.) –Melană– „O jachetă din *p.n.a.* pentru copii...“ I.B. 21 II 82 p. 2. „Rochitele din stofă, din *p.n.a.*...“ I.B. 23 IV 84 p. 4–5. „printre noii coloranți menționez Melacril pentru vopsit de fire *PNA*, Terocel pentru poliester și bumbac, Solcoderm pentru vopsirea pieilor.“ R.l. 13 X 84 p. 5; v. și *froté* 1974 [pron. *peneá*] (abreviere din *P*[oli] *N*[itril] *A*[cril]; Dimitrescu, *Dr.* 188)

PNA[2] s. (dr.) „Clădirea în care va funcționa Parchetul Național Anticorupție, și care urmează să fie trecută în patrimoniul *PNA*, se află pe strada Eugen Carada nr. 1-3...“ Ad. 20 IX 02 p. 4. „Procurorii *PNA* au arestat trei polițiști“ Ad. 23 IV 03 p. 15; v. și 9 X 02 p. 16, 18 VII 03 p. 1; v. și *bifa* (sensul 4) 2002, *decident* 2004, *paradis* (*fiscal*) 2004, *suspectabil* 2005 [pron. *peneá*] (abreviere din *P*[archetul] *N*[ațional] *A*[nticorupție])

pneumoencefalografíe s.f. (med.) –Metodă neuroradiologică de diagnostic în care aerul este folosit ca mediu de contrast– „Un aparat modern, denumit scanner, este utilizat de puțină vreme, în câteva spitale din Anglia și S.U.A., pentru realizarea radiografiilor creierului. Aceste adevărate «hărți ale creierului», pe lângă faptul că pot fi realizate rapid, fără spitalizarea bolnavului, prezintă avantajul unei exactități mult superioare rezultatelor obținute prin *pneumoencefalografie*.“ I.B. 27 IV 74 p. 4. „Insuflație: introducerea, de obicei sub presiune, a aerului, a unui gaz sau a unor corpuri solide pulverizate în plămân sau într-o cavitate a corpului: insuflație craniană (*pneumoencefalografie*)...“ Lum. 30 VII 08 (din engl. *pneumoencephalography*, fr. *pneumoencéphalographie*; WT, DFMB; DM; DTN 1974; MDN, DexX)

PNL s. –Abreviere pentru Partidul Național Liberal– „mitingul organizat de P.N.Ț.-C.D., *P.N.L.* și P.S.D., autorizat să aibă loc duminică, 26 ianuarie, orele 12,00, într-o zonă de lângă Teatrul Licurici din Bacău.“ R.l. 31 I 90 p. 5. „Se spune, printre altele, că, potrivit programului său, *P.N.L.* își propune înstrăinarea fabricilor, uzinelor, reeditarea vremii patronilor.“ R.l. 4 II 90 p. 1. „*PNL* face aliantă cu Partidul Conservator“ ziare.com 5 I 11; v. și *PSD* 2001 (din *P*[artidul] *N*[ațional] *L*[iberal]; abrevierea este mult mai veche, dar a reapărut după decembrie 1989)

PNȚ(CD) –Abreviere pentru Partidul Național Țărănesc Creștin-Democrat– „Guvernul român a acceptat amânarea alegerilor generale din România, prevăzute inițial pentru luna aprilie, a declarat președintele Partidului Național Țărănesc (*P.N.Ț.*), Corneliu Coposu.“ R.l. 19 I 90 p. 1. „*PNȚCD* este cea mai puternică formație a opoziției democratice.“ Românul liber XII 95 p. 3. „*PNȚCD* a murit oficial. Comitetul Național de conducere a *PNȚCD* a aprobat, sâmbătă, schimbarea numelui partidului în Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD)...“ Ad. 7 II 05 p. 2; v. și Românul liber 30 I 90 p. 1, 31 I 90 p. 5, 4 II 90 p. 2 (din *P*[artidul] *N*[ațional] *Ț*[ărănesc] *C*[rești]n] *D*[emocrat]; abrevierea este mult mai veche, dar a reapărut după dec. 1989)

pocăít, -ă adj. –Persoană care iese dintr-o societate secretă– „Rarii «*pocăiți*» au descris ceremonia de aderare, ce durează circa șase ore, în fața a zeci sau sute de inițiați...“ L. Mag. 12 / 94 p. 42. „fostul premier italian, Giulio Andreotti, acuzat de peste 40 de «*pocăiți*» de a fi fost liderul politic al Mafiei timp de peste două decenii.“ R.l. 28 IV 99 p. 5. „În cartea «Fuga mea», apărută în aprilie 2006, în Franța, el [Barristi] susține că a fost condamnat pe baza mărturiei mincinoase a unui *pocăit*, Pietro Mutti, unul din șefii PAC.“ R.l. 20 III 07 p. 15 (trad. fr. *pénitent*, it. *penitente*; Dimitrescu, *Dr.2* 131)

podcást s.n. (cuv. engl.) –Fișier audio sau video care poate fi downloadat pe computer ori pe telefonul mobil– „sunt la fel de interesante *podcast-urile* oferite de Soundwalk.com, o colecție de ghiduri audio virtuale, ce pot fi descărcate și ascultate în timp ce se vizitează locurile alese.“ evenimentul.ro 6 III 06. „Eu sunt pasionat de *podcasturi*. Așa că am început să fac și eu unul, împreună cu prietenul și colegul meu Andrei Filip. Cum nu puteam vorbi liber, eu scriam și apoi citeam.“ cotidianul.ro 12 VI 08. „Universitatea din Birmingham a anunțat lansarea cursului, care îi va iniția pe studenți în secretele comunicării pe blog, optimizarea *podcast-urilor* și obținerea unor succese profesionale de pe urma marketingului pe site-urile de socializare.“ Ev. 2 IV 09

podcásting s. (cuv. engl.) –Transferul de fișiere audio de pe internet pe computer ori pe telefonul mobil– „politicienii americani și-au început deja campaniile electorale, folosind o metodă pe cât de ieftină pe atât de convingătoare: așa-numitul *podcasting* (jurnale audio) pe Internet.“ zf.ro 15 IV 05. „posesorii telefoanelor mobile cu funcție iPod au posibilitatea de a-și retransmite reciproc înregistrările – sistemul se numește *podcasting*, astfel încât ei pot transmite unui prieten pasajul de carte care le-a plăcut în mod deosebit pentru a-l putea, apoi, comenta împreună.“ Ad. lit. și art. 7 VI 05 p. 10. „*Podcasting-ul* și Vodcasting-ul nu au reușit «să găsească rețeta succesului» în România, însă acest lucru nu împiedică creșterea numărului de utilizatori la nivel internațional și implicit creșterea business-urilor în SUA și alte țări dezvoltate.“ wall-street.ro 7 III 11

poém s.n. || *poem-roman* (lit.) „Fie că se numesc romane, poeme (în proză) sau, mai nou [...] «*poem-roman*», scrierile sale sunt un soi de pastă gelatinoasă în care s-au topit amintiri, sentimente...“ R.lit. 15 II 06 p. 5. „Această carte a cărților Simonei Popescu este un *poem-roman* (sau un «Bildungspoem»)...“ Obs.cult. 25 I 07 p. 7. „*poemul-roman* Fetița cu o mie de riduri și mai nou Hai să furăm pepeni...“ Obs.cult. 16 VII 09 p. 10 (din *poem* + *roman*); v. și *film-poem, reportaj-poem, roman-poem*

poesifér, -ă adj. –Care este plin de poezie– „Eu am să izolez, pentru a demonstra existența în culegerea «La echinox de toamnă» a unor zone *poesifere*, alte texte.“ Cont. 23 XII 77 p. 6 (din *poesie*, după tipul *aurifer*)

poét s.m. || *poet-actor* –Poet care este în același timp și actor– „Întâlniri – la granița dintre arte – cu *poetul-actor* Emil Botta, cu scriitorul-sculptor și poet Ion Vlasiu, cu pianistul-poet Virgil Gheorghiu.“ Săpt. 19 IX 69 p. 3. „Și i-am recunoscut, erau, fără îndoială, discipolii *poetului-actor* care, la începutul secolului trecut, colinda orașele și satele cântând patria, dragostea, natura.“ R.lit. 11 VII 74 p. 24. „volumul se referă numai la actorii-poeți sau *poeții-actori* din România.“ Tric. 5 I 11 (din *poet* + *actor*; Dimitrescu, *Dr.2* 137) || *poet-cărturar* –Poet erudit– „*Poet-cărturar*, Vasile Nicolescu nu este însă un poet livresc, nu este nici un poet descriptiv, ci un liric cutremurat de spectacolul firii și înfiorat de misterul vieții.“ R.l. 16 V 77 p. 2. „Ștefan Aug. Doinaș [...] este un *poet-cărturar* care seamănă mai mult cu Goethe decât cu poeții de azi...“ R.lit. 24 IV 02 (din *poet* + *cărturar*) || *poet-critic* –Poet care se ocupă și cu critica literară– „Desigur, Florin Mugur are dreptate, opțiunea *poetului-critic* este mai strictă, mai severă decât a criticului-poet, și deci în mai mică măsură un produs al culturii.“ Cont. 4 VI 71 p. 3. „Luzi intră în categoria marilor *poeți-critici*, în spiritul tradiției lui

Valéry sau Machado." R.lit. 6 III 75 p. 22. „Lecturile unui *poet-critic*" Luc. 30 IX 09; v. și *critic-poet* (din *poet* + *critic*) || *poet-erou* –Poet care a căzut ca un erou– „Cititorul va găsi în cartea Elenei Gronov cam tot ce s-ar putea spune despre biografia *poetului-erou* Mihail Săulescu." Cont. 8 I 71 p. 3. „*Poetul-erou* Const. T. Stoika." R.lit. 31 I 74 p. 7. „Inscripția de pe monument: «Ion Șiugariu, *poet-erou*, 1914-1945»." I.z. 11 VIII 08 (din *poet* + *erou*) || *poet-filozof* –Poet având o activitate filozofică notorie– „Va trebui să descopere imaginea adevărului, așa cum spunea cândva *poetul-filosof* Lucian Blaga." Cont. 30 IX 66 p. 5. „Lucian Blaga – filosoful-poet, *poetul-filosof* mi se pare o apariție deosebită." Luc. 29 IV 78 p. 4. „Cyrano, un *poet-filosof*, dar și un neîntrecut spadasin..." 9am.ro 18 III 05 (din *poet* + *filosof*); v. și *compozitor-poet, critic-poet, femeie-poet, filosof-poet, soldat-poet*

pointi-sculptură s.f. (arte) „Tânăra artistă M.C. (Franța) execută portrete folosind, în loc de tradiționalul penel și nu mai puțin tradiționalele culori, un material neobișnuit: cuie minuscule. Folosind această tehnică inedită, pe care a botezat-o *«pointi-sculptură»*, ea a realizat unele lucrări [...] apreciate drept reușite." Sc. 27 XII 77 p. 5 [pron. *poánti-sculptúră*] (din fr. *pointi*[llé] + *sculptură*, după model fr.)

polár s.n., s.m. (lit.) –Roman ori film polițist– „[Scriitorul] explică predilecția pentru Los Angeles a scriitorului de *polar*-uri." R.lit. 45 / 95 p. 15. „Cel mai recent roman al lui M.A. e un *polar*" R.lit. 29 / 98 p. 23. „Jan Rankin, scriitorul de «polițiste» cu inspectorul Rebus. Mac Call Smith își datorează averea tot *polarurilor*: cărțile sale sunt traduse în 34 de limbi și s-au vândut în 2,5 milioane de exemplare." R.l. 5 / 06 p. 28 (din fr. arg. *polar*; PR 1968)

pólder s.n. –Porțiune de pământ smulsă mării prin îndiguire– „Pompa a fost folosită pentru a scoate apă de mare de pe un *polder* (teren recuperat din mare) de 1500 hectare, precizează ziarul «Le Monde»." Sc. 21 VI 83 p. 3. „[Celebrele] *poldere* olandeze, cum numesc locuitorii din țara lalelelor și a morilor de vânt acele porțiuni de uscat joase, smulse mării cu trudă și admirabilă perseverență." I.B. 3 XI 88 p. 8. „peste Dunăre va fi înființat un *polder*, care să preia viiturile de pe Dunăre." Ziarul de investigații 9 IX 10; v. și I.B. 10 X 85 p. 8. (din fr., ol. *polder*, germ. *Polder*; cuvântul este mai vechi în română, cel puțin din anii '30; DN_3, DEX 98, DexX)

pole position sint.s. (cuv. engl.) **1.** (sport) –Primul loc pe grila de start, în automobilism– „Michael a plecat din *pole-position* și, după o cursă perfectă, a terminat primul, învingându-l pe Alonso." Ad. 25 IV 06 p. C3. **2.** (fig.) –Primul loc (într-un clasament, în privința șanselor de reușită etc.)– „Cu aceste avantaje, pesediștii puteau pleca liniștiți din *pole-position*, urmând să tranșeze direct bătălia electorală cu principalii adversari, alianța PNL-PD." Ad. 27 II 04 p. 1. „Pe lângă PUR, alte patru partide bat la ușa popularilor europeni. În pole-position sunt UDMR și PNȚCD..." G. 7 V 05 p. 4. „timp de cinci luni de zile, în *pole position* au trecut bancherii, ale căror venituri au crescut..." G. 5 II 09 p. 6; v. și 22 VIII 08 p. 1, ziare.com 8 I 09 [pron. *pol-pozișăn*] (DexX, DEX 09)

polemológ s.m. –Cercetător al războiului– „Cu un veac și jumătate în urmă, Karl von Clausewitz, celebrul *polemolog*, lansase acea nu mai puțin faimoasă decât primejdioasă definiție a războiului, declarând că nu-i altceva decât [...] «continuarea politicii prin alte mijloace»." R.l. 21 VIII 73 p. 1. „Marele *polemolog* român Paul Dimitriu sublinia, într-o carte intitulată Contraargument, rolul nefast pe care îl joacă în viața internațională noile concepții despre pace, propuse lumii sub numele de «noua ordine mondială»." Conica rom. 25 VIII 04; v. și R.lit. 3 XII 81 p. 3 (der. regr. din *polemologie*; cf. it. *polemologo*; DPN 1974; DEX-S, MDN, DexX)

polemologíe s.f. „*Polemologia* reprezintă un «capitol al sociologiei» de dată relativ recentă." Sc. 12 I 78 p. 4. „*Polemologie*. Termenul, ca atare, a fost creat la sfârșitul anilor '50 de Gaston Bouthoul, pentru a desemna un «nou capitol al sociologiei»: studiului științific al războiului." Cont. 10 III 78 p. 2. „Un loc aparte îl ocupă în ansamblul științei, sau științelor păcii *polemologia*, care își propune să analizeze căile de limitare și eradicare a conflictelor și războaielor. Pe plan concret, *polemologia* are menirea să cerceteze dinamica, morfologia, dezvoltarea și soluționarea tensiunilor și diferendelor dintre grupuri de state sau dintre state individuale." Fl. 8 II 85 p. 31. „Socotind «istoriografia o *polemologie*», el [Michel Onfray] tranșează: «Istoriografia ține de arta războiului. Nu este surprinzător, așadar, că în jurul ei domnește ambianța proprie secretelor legate de apărare. Da, disciplina ține de *polemologie*...»" Obs.cult. 21 X 08 (din fr. *polémologie*, engl. *polemology*, it. *polemologia*; DMN 1949, BD 1968, DPN 1970; Th. Hristea în R.lit. 11 XI 76 p. 9; D. Filoz.; DN_3, DEX-S, DexX)

polenapín s. (apic.) „Combinatul apicol Covasna prezintă câteva noi produse: melcatrinul – cu o acțiune stimulatorie și regeneratoare asupra sistemului nervos, ajută la calcifierea oaselor; polenovitalul, care se prezintă cu rezultate deosebite în stările de oboseală și surmenaj; *polenapinul*, folosit în afecțiuni hepatice, gastrice, anemii; vitadonul, care este un aliment dietetic fortifiant." R.l. 30 VI 76 p. 4 (din *polen* + *ap*[icol] + *-in*)

polenovitál s. (apic.) –Produs farmaceutic contra oboselii, obținut din polen– v. *polenapin* 1976. „polen plus lăptișor de matcă (tablete de *polenovital*) folosind, zilnic, câte 6 tablete la adulți și 3 tablete la copii" Lum. 9 XII 07 (din *polen* + *vital*)

poliacrilnitrílic, -ă adj. (chim.) –Care aparține unei specii de materie plastică– „La toarcerea firului se folosesc două tipuri de fibre *poliacrilnitrilice* (care imită lâna)." I.B. 23 XII 61 p. 1 //din *poli-* + *acrilonitril* + *-ic*; Dimitrescu, *Dr.* 188//

policalificáre s.f. –Calificare în mai multe activități– „Cine posedă o *policalificare* are o polișansă de a răzbi mai bine în viață." Săpt. 12 III 71 p. 4. „cerințele de forță de muncă au crescut la operațiile de frezare sau rectificare, astfel că prin *policalificare* s-a ajuns ca fiecare muncitor-așchietor să fie în stare să lucreze, când e cazul, pe oricare dintre mașinile-unelte de bază." R.l. 29 II 84 p. 3. „Înainte de 1990, unul dintre cuvintele impuse de comuniști a fost «*policalificare*». El îl convingea cu forța pe român că se pricepea la multe și că, în felul acesta, putea să se apropie de idealul de mucava al perioadei predecembriste: «omul nou»." Ev.z. 23 X 08; v. și Sc. 10 XII 74 p. 4, R.l. 30 X 79 p. 5 (din *poli-* + *calificare*; DN_3, DEX 98, DexX)

policalificát, -ă adj. –Calificat în mai multe activități– „Muncitori *policalificați* pentru întreținerea locuințelor." I.B. 3 XI 71 p. 1. „Vom organiza un număr de 10 echipaje de control cu personal *policalificat*." R.l. 2 V 74 p. 3. „Engleză, franceză, dans, pian și înot. Toate acestea fac parte din programul zilnic al unor copii aflați la vârsta la care nu pot spune nu. Modelul *policalificat* pare a-i prinde pe tot mai mulți părinți, care planifică în detaliu viitorul propriilor copii, chiar de când aceștia sunt în scutece" G. 26 VII 09 (din *poli-* + *calificat*; DEX 98, DexX)

policarbonát s.n. –Clasă de rășini termoplastice transparente– „În Franța a fost introdus un nou tip de panouri de semnalizare fabricate dintr-un material denumit *policarbonat* Lexan, deosebit de rezistent." Sc. 19 IX 79 p. 6. „Pagina cu datele de identificare ale titularului, realizată din *policarbonat*, va conține numele, prenumele, data și locul nașterii, înălțimea și culoarea ochilor, data și locul depunerii cererii, data valabilității, codul numeric personal, cetățenia, fotografia titularului engravată laser, fotografia în umbră, realizată tot prin perforație cu laser și numărul pașaportului." R.l. 27 IV 06 p. 4 (din engl. *polycarbonate*)

policardiochinetográf s.n. (med.) „Un aparat pentru înregistrarea funcționării sistemului cardiovascular și nervos a fost construit de doi colaboratori ai Institutului de cercetări medicale din Plovdiv – Bulgaria. *Policardiochinetograful*, cum a fost denumit aparatul, este o mașină tranzistorizată cu ajutorul căreia se poate stabili diagnosticul, precum și gradul de îmbolnăvire." Sc. 5 X 70 p. 4 (probabil cuv. bulg.)

policier s.n. (franțuzism; film, lit.) –Film (roman) polițist– „«Un comisar acuză» se recomandă ca un bun *policier*, în care protagonistul își conduce actele sale justițiare până la ultimele lor consecințe, neutralizând una câte una verigile bandei criminale, ceea ce nu înseamnă că Moldovan este numai și numai un «pistolar»." Cont. 5 IV 74 p. 5. „Un *«policier»* naiv, așadar, minunat făcut în naivitatea lui, mut, cu desăvârșire mut, rapid." R.lit. 20 XI 75 p. 17. „am visat să scriu o carte polițistă, pentru că mă pasionau rezolvările ingenioase din *policier-uri*" Ad. lit. și art. 14 IX 10; v. și Sc. 18 XII 75 p. 4, Cont. 26 XII 75 p. 7, R.l. 17 IV 80 p. 17; v. și *film-dezbatere* 1978, *tutu* 1985 [pron. *polisié*] (din fr. *policier*; DMN 1968; DEX 98, MDN)

policitemíe s.f. (med.) –Boală caracterizată prin creșterea numărului de globule roșii. Poliglobulie– „Potrivit unui studiu publicat într-o revistă americană, tutunul este, fără îndoială, principala cauză a unei maladii a sângelui, *policitemia*, ce se manifestă prin puternice dureri de cap, oboseală și chiar leșinuri." R.l. 7 I 78 p. 6. „Aveam ca din senin dureri de cap, amețeli, înțepături în stânga, sub coaste și o stare de slăbiciune generală. După ce am făcut analize medicale, mi s-a pus diagnosticul de *«policitemie* vera». Am aflat că i se mai spune și eritremie." Ev. 12 IX 07 (din fr. *polycythémie*; L; DM, DZ; DEX, NODEX, MDN, DexX)

policlínică s.f. || *policlinică-spital* –Spital care funcționează și ca policlinică– „*Policlinica-spital* are un laborator și o farmacie." Sc. 24 XII 66 p. 2. „Venirea unor medici din *policlinica-spital* este absolut normală atâta timp cât în policlinică sunt foarte mulți tineri care au aptitudini, sunt competenți și care vor să

practice chirurgia, ceea ce în policlinică nu e posibil." ziaruldeiasi.ro 29 V 98 (din *policlinică* + *spital*; Dimitrescu, *Dr.2* 137); v. și *spital-policlinică*

poliecrán s.n. (cinem.) „*Poliecranul* constituie un mijloc sigur de a reflecta concomitent toate dimensiunile vieții interioare, ca și ale acțiunii." Cont. 22 VI 62 p. 4. „*Poliecranul*, supraimpresiunea – procedee cărora nici în stadiul demiurgic al tehnicii de azi nu li s-au găsit funcțiuni cu mult superioare metaforei mecanice – au fost introduse încă în 1924." R.lit. 25 XII 75 p. 17. „Parametrii tehnici și constructivi sunt legați și de sistemul de cinema: prezentare de filme pe format normal (sălile până la apariția formatelor late), prezentare de filme pe format ecran lat (cinemascop), prezentare de film pe format ecran lat (panoramic) sau de format special (cinerama, cinemiracle, kinopanorama, circorama, *poliecran*, «lanterna magică»)." Cuv. liber 7 V 08 //din *poli-* + *ecran*//

poliestéric, -ă adj. (chim.) –De poliester– „Folia *poliesterică* se fabrică pentru prima dată în țară și are utilizări multiple în industria electrotehnică și în alte domenii." R.l. 9 IV 74 p. 3. „Dibutilftalat-ul este un plastifiant *poliesteric*, ce se adaugă în adezivi și cerneluri tipografice." Ad. 7 VII 10; v. și *industrie* (*industria medicală*) 2011, *linoplac* 1974, *reper* 1976 (din fr. *polyestérique*; DEX 98, DexX)

polifenól s.m. (chim.) –Compus organic din clasa fenolilor, cu proprietăți antioxidante– „Ciocolata amăruie conține substanțe numite *polifenoli*, despre care oamenii de știință cred că sunt răspunzători și pentru calitățile similare ale vinului roșu." Ad. 28 VIII 03 p. 9. „Specialiștii spun că *polyphenol-ul*, substanța din popcorn, reduce riscul apariției cancerului, a afecțiunilor cardiace." G. 20 VIII 09 p. 12 (din engl. *polyphenol*, fr. *polyphénol*; DEX 98, MDN, DexX)

polifiziográf s.n. (med.) „Întreprinderea experimentală pentru tehnică medicală din Lódz (Polonia) a început să producă așa-numite *poliflziografe*, aparate care slujesc la înregistrarea proceselor elementare biologice și fizicochimice care se produc în organismele vii." Sc. 9 II 78 p. 6 //din *poli-* + *fiziograf*//

poliglás s. (chim.) –Material flexibil și transparent folosit ca înlocuitor al sticlei– v. *decapotabilitate* 1970 //probabil din *poli-* + germ. *glass* "sticlă"; MDN, DexX//

poliglicól s.m. (chim.) –Substanță chimică lichidă, incoloră, cu gust dulceag– „În pâinea care se vinde la Milano au fost descoperiți *poliglicoli* cu efecte cancerigene." Sc. 26 X 62 p. 3. „propune folosirea antigelului (mono etilen glicol, dietilen glicol sau *poliglicol*) în combinație cu apa distilată (sau de la robinet) în proporție de 50%+50%." Mag. 9 VI 10 //din *poli-* + *glicol*//

poligloție s.f. –Situația celui care cunoaște mai multe limbi– „Lanson spunea că personajele vorbesc, fiecare, altă limbă, potrivit caracterului lor moral. În filmul nostru vedem cum această *poligloție* poate proveni nu numai din caracter, care e ceva fix, dar și din biografia anterioară." R.lit. 1 VI 75 p. 17 (din *poliglot* + *-ie*; DexX)

poligón s.n. (circ.) –Teren pe care se deprinde conducerea autovehiculelor– „În șase ani, *poligonul* Școlii de șoferi amatori din Cluj a fost mutat de cinci ori." R.l. 23 IV 75 p. 5. „Polițiștii vor *poligon* la școala de șoferi." Hunedoreanul 7 VII 08 (formal din fr. *polygone*, germ. *Polygon*; DN_3 – alte sensuri, DEX, NODEX, MDN, DexX)

poligraf[1] s.m. –Autor care scrie despre subiecte din domenii diferite– „Prima monografie românească globală asupra lui Mircea Eliade este aceea scrisă de Ion Lotreanu, poet productiv care s-a exprimat în câteva rânduri și sub raport critic, prozator, mi se pare, în intenție, în orice caz din categoria *poligrafilor*." Luc. 25 IV 81 p. 2 (din fr. *polygraphe*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

poligráf[2] s.n. „*Poligraful*, cunoscut de amatorii de romane polițiste sub numele de detector de minciuni, și-a făcut apariția pe ecranele televizoarelor americane [...] subiecții sunt conectați cu fire electrice la un aparat care le analizează reacțiile la întrebările ce li se pun – conductibilitatea la electricitate, ritmul cardiac și respirator, pulsul." R.l. 22 III 83 p. 6. „În 27 iulie s-a hotărât să fie supus unui test la *poligraf*, aparatul cunoscut publicului larg sub denumirea de detector de minciuni." R.l. 29 VII 93 p. 9. „Avocatul D.C. dispus să-și facă testul *poligraf*" R.l. 24 VIII 11; v. și Nat. 4 II 98 p. 6, 9 II 00 p. 6 (din engl. americ. *polygraph*; DN, DEX, DN_3, DEX 98 – alte sensuri; NODEX, MDN, DexX)

polimetálic, -ă adj. –(d. minerale) Care conține mai multe metale– „în exploatarea nodulilor *polimetalici*, bun al tuturor țărilor lumii, nu poate fi invocat nici un «drept tehnologic», ci numai principiul echității." I.B. 2 XII 85 p. 8. „Totodată, deține 50% din compania locală Transylvania Minerals, cu drept de explorare pentru minereu *polimetalic* în Hunedoara și Arad, potrivit datelor de la Registrul Comerțului." Ev.z. 24 VI 10 (din *poli-* + *metalic*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

poliprismátic, -ă adj. –În formă de prismă multiplă– „Reflector laser *poliprismatic*." Cont. 23 II 73 p. 9 (din *poli-* + *prismatic*; DexX)

polișánsă s.f. (formație ad-hoc) –Șansă mare, multiplă– v. *policalificare* 1971 (din *poli-* + *șansă*)

polític, -ă adj. || *politic corect* v. *corect* || *corectitudine politică* v. *corectitudine* || *politico-diplomatic* –Referitor la politică și diplomație– „Nota comună, din punctul de vedere al acțiunilor *politico-diplomatice* românești [...] a fost o ofensivă critică la adresa politicii Rusiei." J.nat. 5 VII 07 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Abia acum începe caruselul *politico-diplomatic*" Obs.cult. 30 IV 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *politic* + *diplomatic*) || *politico-statal* –Care ține de sfera politică și de cea statală– „posibilitatea de a acumula putere economică nu mai decurge exclusiv din voința *politico-statală* a unui grup de baroni." R.lit. 24 III 06 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Italia [...] s-a trezit copleșită de îmbrățișările emigranților odată cu generalizarea liberei circulații europene. A fost o deschidere *politico-statală*, dar și o deschidere umană." apostrof.ro 5 / 08 (din *politico-* + *statal*)

political correctness sint.s. (cuv. engl.) –Dorința de a diminua ori chiar elimina din exprimare, din politici și din comportament ofensele pe motiv de ocupație, sex, rasă, handicapuri, cultură, orientare sexuală, religie, ideologie ori vârstă. Corectitudine politică– „una dintre cele mai vârtoase [limite – n.n.] era cea impusă de o anumită *political correctness* locală, de un nou conformism..." Caiete critice 6-7 / 96 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Poate doar în ultimul timp, în Occident, să se simtă detronat bărbatul, cu atâta *political corectness*, fiind «prea» majoritar." D. 10 IV 98 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „S-a bătut deja multă monedă în România pe tema *corectitudinii politice* (pc), expusă amatoristic, după ureche [...] «Nu e aici locul pentru un excurs detaliat despre *political correctness* [...] Pc nu este un panaceu critic; a-l invoca nu înseamnă neapărat că ai dreptate, nu te plasează automat de partea etică a controversei. Numai naivii pot crede că pc îl descalifică automat pe cel acuzat de așa ceva...»" "22" 12 XI 03 p. 11 (Stoichițoiu Ichim, *A*)

politically correct sint.adj. (cuv. engl.) –Politic corect– „La final, ca să fiu «*politically correct*», dar și sinceră, mi-ar plăcea să văd un top al bărbaților de succes, nu numai al celor cu o situație financiară remarcabilă." Obs.cult. 6 IV 04 p. 4. „Nu vreau să fac front comun nici cu cei care promovează un exces de «umanizare» a oamenilor de știință pentru a-i proclama «*politically correct*» în contextul postmodern..." Obs. cult. 26 V 05 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Potrivit presei de specialitate americane, actorul George Lopez va asigura vocea protagonistului, într-o adaptare realizată «*politically correct*»." G. 25 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat

politicián s.m. v. *femeie-politician*

politiciánă s.f. –Femeie politician– „primul TOP 50 al femeilor de succes din România care include artiste, *politiciene* și femei cu activitate diplomatică, medici, avocate de succes, creatoare de modă, femei-manager, arhitecte, vedete de televiziune." Obs.cult. 6 IV 04 p. 4. „Politica egalității de șanse este susținută cu tărie și de către *politicienele* din România, *politicienele* de la oraș, mai ales că unele dintre ele visează să ajungă șef de stat." R.l. 14 IV 06 p. 12. „Hai, s-aveți succesuri! Vorba lu a' mică, *politiciana*." G. 20 III 08 p. 10; v. și 2 XII 05 p. 2 (din *politician*)

politológ s.m. –Specialist în politologie– „În diferite școli și colegii americane au fost organizate cursuri facultative conduse de renumiți profesori și *politologi* care pun accentul pe informarea corectă a tinerilor despre toate aspectele cursei înarmărilor nucleare." R.l. 8 XI 82 p. 6. „*Politologi*, oameni de știință, în fond oameni profund preocupați de destinele omenirii, caută să sensibilizeze, astfel, în cunoștință de cauză, opinia publică." R.l. 7 XII 83 p. 6. „*Politolog* britanic: Revoluția română demonstrează că eroii mor, iar oportuniștii ajung în prim-plan" G. 15 XI 09; v. și R.l. 13 VII 82 p. 6, Luc. 10 VII 82 p. 8, Contr. 8 III 91 f.p. (din fr. *politologue*, it. *politologo*; DPN 1971; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

politologíe s.f. „Noțiunea de *politologie* și-a făcut intrarea în vocabularul științific de-abia de aproximativ două decenii și este folosită pentru a denumi în mod abreviat «Știința politică», în sensul de știință despre politică." Cont. 2 IX 77 p. 11. „Europarlamentarul Cristian Preda, autor al mai multor volume de *politologie*, a identificat și el vinovatul în persoana ministrului Muncii..." G. 26 VIII 10 (din fr. *politologie*, it. *politologia*; PR 1957, DPN 1977; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 192, atestări din 1969; DP, D. Filoz.; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

politrúc, -ă s.m.f. (pol., peior.) –Reprezentant al partidului comunist într-un domeniu, care veghează la respectarea aplicării întocmai a principiilor și intereselor partidului– „Un *politruc* spălătel precum

Adrian Năstase n-ar fi ocupat atât de ușor locul central în viața politică de azi." R.lit. 30 / 93 p. 2. „M. Daneliuc a fost dat în judecată de Georgeta Vâlcu pentru că a făcut-o *politrucă*." Z. 6 XI 96 p. 12. „Ce-i drept, nici nu mă așteptam la o altă reacție de la *politrucii* de serviciu, care totuși pun pariu că nu-s în stare să meargă cu recitarea imnului național mai departe de a doua sau, treacă de la mine, a treia strofă." Suplim. de cult. 5 II 11; v. și R.lit. 31 / 93 p. 6, R.l. 7 X 93 p. 9, "22" 14 / 96 p. 2, Dim. 20 IX 97 p. 2, "22" 8 X 09 (din rus. *Politruk*; R. Zafiu în D. 6 IX 12; DEX 98, DexX)

poliție || *poliție comunitară* „programul privind înființarea *poliției comunitare*... Este vorba de polițistul comunitar sau, cum mai este el numit, «agentul de legătură cu comunitatea»." Ad. 26 IV 02 p. 1; v. și Ad. 25 IV 02 p. 1 || *poliție de proximitate* „Birouri ale *poliției de proximitate* în școlile din Sectorul 3" Ad. 21 II 05 p. 10 || *poliție locală* „*Poliția locală*, înființată printr-un proiect adoptat de Guvern și aflat în Parlament, va avea un singur model de uniformă." G. 14 V 09 p. 4. „În orașele cu o populație de peste 20.000 de locuitori, în care nu exista *poliție locală*, aceasta se înființează prin preluarea și reorganizarea structurilor de siguranță publică și patrulare și, parțial, a celor de poliție rutieră din cadrul Poliției Române" ziare.com 31 X 11; v. și G. 11 V 09 p. 9 (cf. fr. *police communautaire / de proximité / locale*, it. *polizia comunitaria / di prossimità / locale*, sp. *policía comunitaria / de proximidad / local*; R. Zafiu în R.lit. 24 / 03 p. 14; DexX – *poliție comunitară*)

polițist s.m. || *polițist de proximitate* „În cadrul Poliției române va fi înființată o nouă funcție, denumită de ministrul de Interne I.R. «*polițist de proximitate*»" Z. 21 I 03, cit. de R. Zafiu în R.lit. 24 / 03 p. 14. „Cine e *polițistul de proximitate*? [...] Spre deosebire de colegii săi, ofițerii de siguranță publică, care patrulează în mașini, el e obligat să meargă pe jos." "22" 9 XI 05 (cf. fr. *policier de proximité*, it. *poliziotto di prossimità*, sp. *policía de proximidad*; DexX); v. și *femeie-polițist*

polițístă s.f. „O *polițistă* din Râmnicu Vâlcea s-a aruncat de la etajul al nouălea al blocului în care locuia [...] Ieri dimineață, tânăra femeie-polițist..." Ad. 11 VI 01 p. 11. „– Cum ați ajuns *polițistă*? – Meseria de polițist e percepută ca fiind eminamente masculină, dar azi nu mai există bariere pentru o femeie polițistă." Realitatea TV 22 VII 03 ora 12,30 (din *polițist*; DexX)

poliuretán s. (chim.) –Tip de polimer utilizat ca material plastic– „Pe baza rezultatelor cercetărilor întreprinse [...] au fost realizate tipuri noi de tălpi din *poliuretan* cu o greutate mai redusă cu 15–20 la sută, ca și noi modele de tălpi din cauciuc [...] la care s-a îmbunătățit și aspectul, asigurându-se vernisarea lor." R.l. 12 XII 79 p. 3. „[O firmă americană] a pus la punct și comercializează mingi de golf luminoase. Acestea sunt fabricate din *poliuretan*." I.B. 24 VI 87 p. 4. „refacerea acoperișului terasei cu termoizolație din *poliuretan*, înlocuirea tâmplăriei vechi cu tâmplărie din PVC și geam termopan." Ad. 19 I 11; v. și R.l. 11 VII 80 p. 3; v. și *păr cauciucat* 1980, *părplast* 1978, 1979 (din fr. *polyuréthan*, engl. *polyurethan*, germ. *Polyurethane*, rus. *poliuretan*; Dimitrescu, *Dr.* 188; DMC 1960, OSRI; DTP, LTR, DC; DEX-S, MDN, DexX)

poliuretánic, -ă adj. (chim.) –Alcătuit din poliuretan– v. *căṣerat* 1967. „un material compozit, folosit în aviație [...] un amestec de aluminiu, lemn, rășini sintetice și spumă *poliuretanică*..." R.l. 30 VII 80 p. 6. „Plăcile au în compoziție granule de cauciuc reciclat îmbinate cu un liant *poliuretanic* și pigmenți pentru colorare." Ad. 16 VI 09; v. și *expandat* 1975, *hidroagregat* 1984, *lactofiltru* 1974 (din *poliuretan* + *-ic*; Dimitrescu, *Dr.* 189; DexX)

polmár s. (tehn.) „În vederea opririi «mareei negre» a fost creat un vast dispozitiv, denumit *polmar* (prescurtarea cuvintelor «pollution maritime» – poluare maritimă)." Sc. 25 III 78 p. 6 (abreviere fr.; DexX)

poltronísm s. (livr.) –Lașitate– „Ni se vorbește despre «obsesia analizei ce migrează nonșalant până spre cele mai ascunse interstiții ale operei» [...] este inventat cuvântul *«poltronism»*." R.lit. 25 IV 74 p. 11. „Acum în județele autonome maghiare, Harghita și Covasna, nu mai este arborat tricolorul românesc... *Poltronism* românesc..." C. Internațional 13 XI 09 (din *poltron* + *-ism*; DEX-S, DexX)

poluánt, -ă adj. –Care infestează aerul, apa etc.– „Preocupările pentru prezervarea mediului natural încep să joace un rol din ce în ce mai mare în adoptarea sau respingerea unor proiecte legate de activitățile *poluante*." R.l. 29 VI 74 p. 6. „Mașina nu răspândește gaze *poluante* în atmosferă." Sc. 25 XI 75 p. 6. „Porcul mutant, mai puțin *poluant*" Ad. 6 I 11; v. și Sc. 13 V 82 p. 3; v. și *aerobioscop* 1975, *biodegradare* 1983, *bioplast* 1975, *epoxidic* 1984, *microelectronic* (sensul 2) 1984 (din fr. *polluant*; DMC 1965; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

poluáre s.f. –Acțiunea de a infesta (apele, aerul etc.). Contaminare– „*Poluarea* apelor mărilor și oceanelor este atât de avansată încât viața submarină a dispărut într-o proporție de 40 la sută." Sc. 18 IX 70 p. 6. „Cel de-al 8-lea simpozion organizat de Comisia pentru combaterea *poluării* mediului [...] se deschide la 25 noiembrie." R.l. 24 XI 75 p. 2. „Guvernul francez a adoptat o «Cartă a calității vieții», care cuprinde măsuri destinate menținerii echilibrului ecologic, precum și o serie de prevederi privind limitarea *poluării* sonore în diferite localități din țară." R.l. 6 I 78 p. 6; v. și Sc. 23 V 74 p. 3, R.l. 9 VIII 75 p. 6, I.B. 20 XII 75 p. 6, 28 VI 82 p. 8, Sc. 5 XII 82 p. 5, AS 263 / 07 p. 2, Z.fin. 3 X 08 || *certificat de poluare, cotă de poluare* „Furtul *certificatelor de poluare* pare să fi provenit din România. Furtul unor certificate de emisii de CO2, ce a provocat sistarea tranzacțiilor UE cu *cote de poluare* în cursul săptămânii trecute, ar putea să-și aibă originile în România [...] Registrele naționale oferă contra cost permise asupra unor *cote de poluare* diferitelor companii." evz.ro 30 I 11 || *standard de poluare* v. *Euro*[2] 2002 || *taxă de poluare* „[Primul ministru] a solicitat celor doi miniștri să pregătească o ordonanță de modificare a legislației de mediu în care să se prevadă că aproximativ o treime din «taxa pentru poluare de la autoturisme» [...] este vărsată la bugetul Ministerului Mediului, pentru diferite proiecte de reducere a gradului de poluare..." zf.ro 17 XII 07; v. *celulă* (*de criză*) 2008; v. și *aerobioscop* 1975, *antipoluare* 1973, *antismog* 2011, *aromoterapie* 1987, *aterogeneză* 1982, *bioindicator* 1974, *biospeologie* 1993, *contergan* 1977, *distavor* 2008, *ecologie* 1977, *energofagie* 2006, *exploatabilitate* 2008, *kogai* 1974, *locavor* 2008, *Maglev* 1981, *microbaterie* 1980, *microvibrație* 1982, *miniaturiza* 1974, *oligoelement* 1977, *smog* 1975, *telegestiune* 2010, *vaporetto* 1983 (din *polua*; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 134; DTP; DEX, DN_3, DexX)

poluatór s.m. –Persoană / instituție care poluează– „Cel mai mare *poluator* din județul Maramureș, uzina Romplumb Baia Mare, a intrat într-un proces de revizie generală..." Z.fin. 19 VII 01. „Marii *poluatori* nu se sinchisesc." S.fin. 6 VIII 07 p. 23, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Până acum, absolut toate studiile, indiferent că erau făcute de institute specializate sau doar de ziare și reviste, indicau avioanele drept *poluator* mai mare decât autoturismele." Ad. 7 VIII 10; v. și J.nat. 2 VII 07 p. 1 (din *polua* + *-tor*; MDN)

pomáto s. (bot.) „Oamenii de știință de la Centrul de cercetări Carlsberg din Danemarca nu știu ce nume să-i dea noului hibrid de roșie și cartof – totayto sau *pomato* (combinația cuvintelor englezești tomato și potato)." R.l. 21 VII 78 p. 6 (abreviere engl.; cf. fr. *pomate*; DTN 1978; DexX)

pomélo s. „Nectarina și *pomelo*, două fructe hibrid" G. 2 XI 07. „*Pomelo*, de exemplu, un fruct original din Asia, reprezintă nu numai un important stimulent imunitar, ci și un bun stimulator al secrețiilor digestive..." R.l. 16 VIII 08. „Un fruct cu mare valoare nutritivă este *pomelo*, originar din Asia, ce reprezintă de fapt un hibrid între grapefruit și portocală." R.l. 9 VII 10 suplim. p. 8 (din engl. *pomelo*, fr. *pomélo*; DGE)

pomivitícol, -ă adj. –Care aparține pomiculturii și viticulturii– „Sfatul popular regional Argeș a luat inițiativa amenajării unui muzeu *pomiviticol*, pe o suprafață de 5 ha." R.l. 20 IX 66 p. 3. „Recent, Guvernul a adoptat o ordonanță de urgență pentru punerea în valoare a plantațiilor *pomiviticole* abandonate." Ad. 3 X 02 p. 4. „Nu vreau să fiu nostalgic, dar parcă înainte de 1989 era mai multă viață în satul nostru, recunoscut ca un bazin *pomiviticol*." Răs. 12 VIII 10 (din *pomi-* + *viticol*; FC I 188, atestare din 1962; DEX 98, DexX)

pomosexuál s.m. „*pomosexualul* este un personaj complex, ambivalent, prefixul *pomo-* fiind, în fapt, prescurtarea curentului postmodern. Un *pomosexual* știe care sunt implicațiile uneia sau alteia dintre orientările sexuale, dar pur și simplu refuză să ia în calcul dacă alături de el se află un hetero, bi sau homo, protestul său fiind definit de refuzul de a aplica vreo etichetă." sfin.ro 10 I 06. „*Pomosexualul* – Termenul a fost creat în 1997 de scriitorii și editorii Carol Queen și Lawrence Schimel. Se referă la persoanele care nu cred în clasificările sexuale, ci în faptul că realitatea erotică este mai presus de limitele genului." ziare.com 18 V 08. „Retrosexual, machosexual, metrosexual, ubersexual, tehnosexual. Cred că bărbatul de azi este mult mai mult decât aceste definiții. Doar că și pentru cei care nu vor etichete s-a găsit un nume: *pomosexual* (de la prescurtarea adjectivului «postmodern»)." tabu.ro 26 XI 08; v. și *machosexual* 2008 (din engl. *pomosexual*)

pompiér s.m. || *pompier-erou* –Pompier care a dat dovadă de eorism– „*Pompieri-eroi*, avansați în grad" Ad. de seară 25 VIII 10 p. 2. „*pompierul-erou* care i-a salvat pe primii trei bebeluși de la Giulești" G. 20 VIII 10 p. 2; v. și 24 VIII 10 p. 3 (din *pompier* + *erou*)

pompierfilíe s.f. (filat.) *„Pompierfilia-II.* Deși mai puțin prezentă în emisiunile postale, tematica «Pompieri» a stârnit în 1974 interesul filateliștilor." Sc. 10 IX 76 p. 4. „De două zile Muzeul pompierilor este gazda celei de-a doua ediții a expoziției filatelice *«Pompierfilia-II.»*" I.B. 14 IX 76 p. 2. „Muzeul pompierilor [...] găzduiește cea de a IV-a ediție a expoziției de filatelie *«Pompierfilia–80»*." I.B. 1 IX 80 p. 5 (probabil din *pompier* + [maxima]*filie*)

pompierístic, -ă adj. **1.** –Care aparține pompierilor sau referitor la pompieri– „Necazuri *pompieristice*." Sc. 10 IX 67 p. 2. **2.** (fig.) –Făcut în grabă, fără planificare– „Cluj: Rectorul UMF: «Protestul studenților este un demers *pompieristic*»" Ad. de seară 12 X 09 (din *pompier* + *-istic*; DEX-S, MDN, DexX)

pompiérită s.f. –Femeie pompier– „Cele cinci *pompierițe* de la Inspectoratul pentru Situații de Urgență Cluj" G. 31 IX 07 p. 6. „Printre participante [...] s-au numărat o fostă sportivă (gimnastică ritmică), o... *pompieriță* căsătorită cu un polițist, o mamă a trei copii și câteva stripperite." click.ro 10 X 09 (din *pompier* + *-iță*)

pom-pom girl s. (cuv. engl.) –Tânără care, cu pompoane în culorile unui club, participă la spectacolele de dans și figuri acrobatice din timpul întâlnirilor sportive– „În această comedie, frumoasa Megan Fox interpretează rolul unei *pom-pom girl*." C. 14 V 08 p. 13 [pron. *pom-pom-găl*]

poncho s.n. (vest.) –Șal de formă pătrată, făcut din stofă de lână colorată, cu o deschizătură în mijloc pentru cap, folosit la origine de indienii din America– „Ca noutate au apărut printre modelele verii un fel de *ponchouri* din voal, mătase sau catifea, practicabile deasupra oricărei îmbrăcăminți." Săpt. 22 III 74 p. 16. „Se anunță că la mare se va purta short, că la munte va fi invazie de *poncho*-uri caleidoscopic colorate." Săpt. 2 V 75 p. 8. „Uite-o cum arată cu *poncho* și pălărie!" Cancan 4 XII 10; v. și Săpt. 26 IV 74 p. 12, 5 VII 74 p. 8; v. și *parka* 2009 [pron. *póncio*] (din sp. *poncho*; cf. engl., fr. *poncho*; D.Am; T. Șandru-Olteanu în SCL 5 / 78 p. 609–610; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

pontón s.n. || *ponton-dormitor* –Ponton care e amenajat ca dormitor– „NAVROM-Galați pune la dispoziția colectivelor din întreprinderi și instituții, în vederea organizării de excursii pe cursul Dunării și în Deltă, nave cu 300 și 600 locuri și un *ponton-dormitor* cu o capacitate de cazare de 40 locuri." I.B. 9 VIII 75 p. 5. „Dispunem de grupuri mari de căsuțe turistice [...] și de *pontoane-dormitor* moderne și confortabile." Sc. 24 VI 82 p. 4. „Facultatea de Teologie din Craiova, condusă de mitropolitul Olteniei, a primit, gratuit, un *ponton dormitor* al Societății Naționale de Îmbunătățiri Funciare în portul comercial Drobeta Turnu Severin, deși instituția educațională nu are nimic în comun cu îmbunătățirile funciare, potrivit ziare.com." R.l. 6 VII 10; v. și I.B. 5 V 82 p. 7, Sc. 31 VIII 82 p. 5; v. și *navă-dormitor* 1975 (din *ponton* + *dormitor*; DexX)

pool s.n. (anglicism; ec.) –Grupare a producătorilor– „Filmul [...] va fi realizat integral în Brazilia de către un *«pool»* TV italo-franco-vest german..." R.lit. 30 IV 81 p. 22. „[S-a format] primul *pool* vesteuropean al telefoanelor. Protocolul prevede dezvoltarea în comun a subansamblelor și anumitor elemente ale viitoarelor centrale telefonice, precum și a circuitelor de racordare a abonaților." R.l. 14 II 85 p. 6. „Monopolul deciziei a dispărut, în ciuda *pool-urilor* mediatice." R.lit. 4 VI 03 p. 32; v. și Sc. 12 XI 82 p. 6, R.l. 12 X 83 p. 6, Sc. 10 VI 87 p. 6, I.B. 29 IV 89 p. 4 [pron. *pul*] (din engl. *pool*; cf. fr., it. *pool*; PR 1907, PN 1969; DN_3, DexX)

pop s., adj. (muz.; americanism) –Formă de muzică larg apreciată, născută în țările anglo-saxone (jazz, folk, rock and roll)– „Valoarea *populul* muzical actual românesc este nu numai o dovadă a progresului muzical actual, ci demonstrează elocvent standardul său competitiv." Săpt. 19 IX 75 p. 7. „A existat și există încă tendința multor critici de specialitate de pretutindeni de a folosi termenii *«pop»* și «rock» pentru a denumi unul și același lucru. Practic ar fi imposibilă o delimitare sau chiar o încercare de acest fel între *«pop»* și «rock». Cele două expresii sunt întotdeauna împreună, folosindu-se fie una, fie cealaltă, după împrejurări." Săpt. 13 III 81 p. 7. „Eurovision este un festival de creație preponderent *pop*, cel mult cu influențe dance, etno, latino etc. Comercial, atractiv, tonic." Nat. 25 V 02 p. 1. „unul dintre cei mai în vogă tineri compozitori și interpreți de muzică *pop*..." ziare.com 30 XII 10; v. și Cont. 11 V 79 p. 4, Săpt. 13 III 81 p. 7, R.l. 27 VII 82 p. 6 (din engl., fr. *pop* [*music*]; DMN 1955, BD 1968; DEX, NODEX, MDN, DexX)

pop-árt sint.s. (cuv. engl.; artă) –Formă a creației plastice care constă mai ales în reunirea unor obiecte (resturi) cotidiene– „În ceea ce privește *pop-art*-ul, modalitate de sorginte populară cultivată de o seamă de artiști, reprezintă, în realitate, o artă inspirată de gustul estetic periferic considerat «popular»." Sc. 25 X 78 p. 4. „Subjugat de *pop-art*, a adus între primii arta americană în muzeele renane." R.lit. 39 / 95 p. 15. „Primăvara *pop-art*" tabu.ro 1 V 08; v. și Săpt. 2 XI 79 p. 3 (cf. fr. *pop-art*; PR 1955, BD 1969; DN_3, MDN)

pop-corn s. (cuv. engl. americ.) –Floricele de porumb– „Magoții, care trăiesc în libertate, se hrănesc cu iarbă și fructe, primind și un supliment de proteine sub forma *pop-cornului* pe care sunt autorizați să li-l ofere numeroșii vizitatori ce se perindă prin rezervație." R.l. 25 V 79 p. 6. „Halle Berry a mâncat *pop-corn* alături de Leno" jurnalul.ro 3 II 11; v. și *cracker* (sensul 2) 2006, *nachos* 2008, *polifenol* 2009 [scris și *popcorn*, *pop corn*] (cf. fr. *pop-corn*; PR 1954; D. Am.; MDN, DEX 09)

poponár s.m. (fam.-arg.) –Homosexual– „Dar cea mai mare boală am avut-o pe *poponari* [...] Îi hăcuiam de când îi gineam." Nat. 30 I 98 p. 3. „Chiar dacă a fi homosexual este astăzi normal din punct de vedere legal, interlocutorii noștri spun că se simt încă discriminați: Ni se spune *poponari*! Mentalitatea, asta nu pot românii să și-o schimbe." Ad. 6 IV 02 p. 1. „Tinerii se retrag strategic, aruncă cu ce apucă și țipă cât îi țin plămânii: *«Poponari*, România nu vă vrea!»." G. 5 VI 06 p. 2 (din *popou* + *-ar*; cuv. este mult mai vechi; DexX)

populísm s.n. (pol.) –Atitudine favorabilă satisfacerii dorințelor poporului, chiar în detrimentul intereselor reale ale acestuia– v. *criptocomunist* 1994. „Programul anunțat de PDSR a fost încărcat cu foarte multe *populisme*. Deocamdată, PDSR dă semne că va renunța la foarte multe dintre aceste populisme, iar dacă așa vor sta lucrurile în final, va fi bine." Ev.z. 7 III 01. „Boc le-a vorbit prefecților despre nihilism, *populism* și negativism" mediafax.ro 17 XII 10 (din fr. *populisme*; R. Zafiu în R.lit. 47 / 07; MDN, DexX, DEX 09)

pop-up adj. (cuv. engl.) **1.** (inform.) –Fereastră care se deschide câteva secunde deasupra unei ferestre deja deschise– „Yahoo toolbar mai conține un short-cut pentru căutări pe net și un program care oprește ferestrele *pop-up*." J.nat. 1 VI 04 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În urma click-ului, în primul banner ne apare un *pop-up* care ne anunță că pentru închiderea ferestrei trebuie închisă o altă fereastră." Obs.cult. 18 V 06. „Nu dați click pe linkurile cu ferestre *pop-up* sau pe spamurile primite pe e-mail." ziare.com 28 II 11. **2.** || *magazin pop-up* (com.) *„Magazinele pop-up* sunt magazine care se deschid pe o perioadă limitată, de la o zi până la 30 de zile, de către retaileri sau non-retaileri. Avantajele acestui tip de magazin sunt efectul de «buzz», crearea sentimentului de «nou», de exclusivitate și elementul supriză caracteristice unei promoții. De obicei, un pop-up store este mai puțin costisitor decât o reclamă la televiziune, iar efectul este același..." G. 13 IX 10 [pron. *pópap*]

pórno adj. inv. (arg. american) –Cu caracter pornografic– „preferi să economisești cei 10 leuți sau să-i dai pe o gazetă *porno* – oricum se poartă, nu-i așa?" "22" 25 X 91 p. 6. „În fața judecătorului, vedeta *porno* susține că a fost insultată și calomniată de Aliuță atunci când acesta ar fi numit-o, într-un ziar sportiv, «prostituată»." Ad. 29 IX 04 p. 9; v. și *broadband* 2001, *canalagiu* 1992, *industrie* (*industria filmelor porno*, *industria porno*) 2008, *soft* 1993, *sex-shop* 1979, *soft*² 1993, *traseism* (sensul 4) 2008, *vizită* 2008 (din *porno*[grafic]; cf. fr., it. *porno*; PN 1970, DPN 1978; DEX-S, NODEX, MDN, DexX) || *porno-hard* v. *hard* 1993. „Eu fac *porno-hard*, da tot..." jurnalul.ro 3 II 11 || *porno-magazin* –Magazin unde se vând obiecte pornografice– „În Paris, *porno-magazinele* se înmulțesc." Sc. 14 XI 70 p. 6; v. și 24 VII 77 p. 6 (din *porno-* + *magazin*, după model fr.; MDN, DexX) || *porno-șantajist* –Șantajist care se folosește de imagini pornografice– *„Porno-șantajistul* J. – arestat de procurorii timișoreni. Un bărbat [...] a fost arestat [...] fiind acuzat că a șantajat o elevă de 16 ani." Ad. 3 VII 01 p. 10. „Un *porno-șantajist* brașovean a fost «săltat» de polițiștii și procurorii de sub Tâmpa, imediat după ce își amenințase fosta iubită că îi va face «reclamă» pe Internet dacă nu reia imediat relațiile cu el." Ad. 22 IX 04 p. 12 (din *porno-* + *șantajist*)

pornostár s.n. –Vedetă a filmelor sau revistelor pornografice– „Dacă prim-miniștrii sunt lucizi și *pornostarurile* devin doamne." Cat. 15 / 91 p. 4. „A jucat în multe filme alături de legendarul *pornostar* Rocco Siffredi." apropo.ro 23 V 08 (cf. fr., it. *pornostar*; PN 1981; MDN, DexX)

porridge s.n. (cuv. engl.; culin.) –Fel de mâncare din fulgi de ovăz specific Angliei– v. *breakfast* 1975. „Somon cu ou, prepeliță cu legume și *porridge* (un fel de budincă) cu stafide. Acesta a fost meniul la dejunul oferit miercuri, la Palatul Buckingham, de regina Elisabeta a II-a..." Ad. 22 X 04 [pron. *pórigi*] (DGE; DN_3, DEX 98, DexX)

port¹ s.n. || *port-debarcader* –Debarcader de unde pleacă vaporașele de agrement– „Pe Herăstrău, Floreasca, Tei și alte lacuri din Capitală navighează zilnic zeci de ambarcațiuni care pornesc din *«porturile-debarcader»*." Sc. 28 VII 61 p. 1 (din *port* + *debarcader*); v. și *oraș-port*

port² s.n. (inform.) –Priză a unui computer la care pot fi conectate

perifericele (imprimantă, tastatură etc.)– „IPaq este dotat deasemeni cu difuzor și microfon, *port* infrarosu, port serial (în mod bizar portul USB este disponibil standard numai la versiunea americană), jack audio in/out, led de semnalizare, adaptor CA și stație pentru schimb de date și încărcare." evenimentul.ro 20 I 01. „Transferul HD se face prin *porturi* DLNA sau HDMI..." gandul.info 11 I 12; v. și *backup* 2009, *cibercriminal* 2008, *gif* 2010, *USB* 2001 (din engl. *port*; cf. fr. *port*; PR 1980)

portá v.t. (tel.) –A transfera de la un operator de telefonie la altul păstrând numărul de apel– „Primul număr de telefon din România *a fost portat* într-o rețea de telefonie mobilă în data de 29 octombrie, la ora 16.34, a anunțat, ieri, L.N., președintele Autorității Naționale pentru Comunicații (ANC), într-o conferință de presă." evenimentul.ro 31 X 08. „Câți români și-*au portat* numărul de telefon și ce rețele au ales" ziare.com 21 X 11 (din engl. *to port* [*the number*])

portabilitáte s.f. **1.** –Calitatea de a fi portabil– „*Portabilitatea* și performanțele excelente fac astăzi din notebook unul dintre cele mai căutate dispozitive IT." Ad. 29 X 02 p. 6. „La achiziționarea unui laptop trebuie neapărat să dăm atenție următorilor patru factori: configurația, *portabilitatea*, aspectul sau designul și, să nu uităm totuși, prețul." zf.ro 13 V 10; v. și *ultrabook* 2011. **2.** (tel.) –Posibilitatea ca utilizatorul să-și păstreze numărul de telefon când trece la alt operator– „*Portabilitatea* numerelor de telefon a fost prinsă în planul de acțiuni al ANRC pentru anul 2005 [...] transferul numerelor depinde și de RomTelecom..." Ad. 7 IV 05 p. 4. „*Portabilitatea* numerelor este un serviciu destinat utilizatorilor de telefonie, ce le permite acestora să își păstreze același număr de telefon atunci când devin abonați ai altor furnizori." R.l. 4 IX 08 p. 9. „Până acum 500.000 de abonați telecom au folosit *portabilitatea*" zf.ro 19 V 11 (din fr. *portabilité*; sensul 2 trad. fr. *portabilité du numéro*; DexX – sensul 1)

portál s.n. –Site de acces în rețeaua Internet, a cărui pagină principală cuprinde trimiteri către alte site-uri– „Dezvoltarea e-mail-ului și a *portalurilor* de Internet a fost explozivă." Ad. 21 VII 02 p. 6. „*Portalul* Ministerului Economiei va afișa prețurile din 1.400 de supermarketuri și hipermarketuri." G. 20 X 10 p. 8; v. și Obs.cult. 23 IV 02 p. 24 (din engl. *portal*; cf. fr. *portail*; PR 1998; DexX)

portáre s.f. (tel.) –Transferul de la un operator de telefonie la altul păstrând numărul de apel– „Cinci operatori de telefonie mobilă au primit clienți prin *portare*." ziare.com 21 X 09. „Tarife mai mici pentru *portarea* numerelor" evenimentul.ro 1 V 10 (din *porta*; cf. fr. *portage*)

portavóce s.f. **1.** –Megafon portativ– „Liderii înarmați cu *porta-voce* anunță că vor coborî în mijlocul fanilor, nu înainte de a-și asigura publicul că spectacolul va continua și în seara următoare, cu începere de la ora 18." Ad. 5 V 90 p. 3. „am fost și eu pe 21 decembrie la Universitate, e drept fără *porta-voce* și fără texte dactilografiate înainte..." "22" 24 XII 92 p. 7. „Protestul a fost condus de C.T., un bărbat de 53 de ani, din Craiova, care a spus la *portavoce* că pădurile trebuie să ajungă la proprietarii de drept." Ad. de seară 2 II 11; v. și Lib. 8 V 91 p. 3; v. și *penețe(ce)dist* 1990. **2.** (fig.) –Purtător de cuvânt– „În cablogramele secrete difuzate în această seară pe internet Berlusconi este descris o *portavoce* europeană a lui Putin" Cot. 3 II 11 (din it. *portavoce*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

portărítă s.f. –Sportivă care apără spațiul porții– „În lotul nostru a intervenit o schimbare, aprobată de forul internațional, *portărița* T.T. fiind înlocuită cu «centrul» M.S." Cot. 19 VIII 08 p. 22. „Paula U. (31 de ani), *portărița* naționalei de handbal feminin, a declarat că jucătoarele prezente în Brazilia trebuie să aibă încredere în ele și să fie puternice psihic..." Lib. 12 XII 11 (din *portar* + *-iță*; cuvântul este mai vechi)

portbagáj s.n. || *portbagaj-auto* –Portbagaj pentru automobile– „Amatorii de excursii vor găsi corturi, *portbagaje-auto* etc." Sc. 7 I 67 p. 2 (din *portbagaj* + *auto*)

port-bebé s.n. –(Ruc)sac matlasat unde este pus copilul purtat pe spatele sau pe pieptul persoanei care-l duce– „articole pentru nou-născuți: costumașe, botoșei, ghetuțe, *port-bebe*." R.l. 17 XII 80 p. 4. „Mama cântă dumnezeiește în spectacol, iar în pauze îl ține la piept într-un *port bebe*." G. 10 VII 07 p. 21. „a cumpărat din Germania, pentru băiețel, pătuț, *portbebe*, premergător, haine de firmă." Ring 2 VII 08 p. 8; v. și I.B. 23 IV 84 p. 4–5, Ad. 11 III 04 p. 11 [scris și *portbebe*] (din fr. *porte-bébé*; PR 1969; MDN, DexX, DEX 09)

porte-bonheur s.n. (cuv. fr.) –Mic obiect care „aduce" fericire, amuletă– „Și, cine poate ști dacă aceste flori [...] nu sunt chiar *port-bonheurul* necesar..." Săpt. 15 VI 84 p. 8. „Unii spun că sunt un fel de «*porte-bonheur*», pentru că și «Polițist, adjectiv» a ajuns la Cannes, dar nu e așa" Ad. lit. și art. 19 I 10 [pron. *portbonör*] (DN_3, DEX 98, DexX)

portelicoptér s.n. (av.) –Navă care permite gararea elicopterelor– „au sosit, din Anglia, o formație de dragoare de mine și un contingent de experți americani cărora li se va adăuga, în curând, *portelicopterul* «Iwo Jima»." Sc. 24 IV 74 p. 8. „Marina rusă, pe cale să cumpere un *portelicopter* francez" Cot. 26 XI 09 (din fr. *porte-hélicoptère*; PR 1960; GTA; DEX 98, MDN, DexX)

portocaliu, -e adj. **1.** || *triunghi portocaliu* (TV) „[Un film] fără vărsări de sânge sau cadavre, ceea ce îl scutește de *triunghiul portocaliu* (interzis minorilor sub 12 ani)." Ad. 10 V 02 p. 10 || *cod portocaliu* v. *cod*. **2.** (pol.) –Care aparține fostei Coaliții Dreptate și Adevăr (PDL + PNL), apoi exlusiv PDL– „nu sunt decât răzbunări politice și vendete ale unor afaceriști *portocalii* din Vrancea." J.nat. 5 VII 07 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Câțiva oficiali «*portocalii*» sunt în apropiere." Ev.z. 1 IX 08 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Disperare în tabăra *portocalie*" brasovultau.ro 1 XII 09. **3.** (pol.) –Care aparține Partidului Democrat din Ucraina– „*Portocaliii* de la Kiev au altă culoare decât cei români [...] Din afară, partidele *portocalii* la putere sunt văzute ca mai înclinate spre democrație..." Cot. 19 II 08, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Sfârșitul iluziei *portocalii* în Ucraina" jurnalul.ro 27 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (Stoichițoiu Ichim, *V* – 2005; Ciolan, *MC*)

portochelári s.m. –Toc din piele, metal etc. în care se păstrează ochelarii– „Niște *portochelari* din piele semănau mai curând a cărți de joc." Cont. 15 IX 61 p. 2 (din *port-* + *ochelari*; DEX, MDN, DexX)

portofóliu s.n. **1.** –Dosar care cuprinde reproduceri după lucrările (desene, fotografii etc.) ale unui artist pentru a-și prezenta activitatea– „George Mihai, elev la clasa de Arhitectură la Liceul de Artă este unul dintre ei, tânărul prezentându-se la examen cu un *portofoliu* bogat." Ad. 4 V 10. **2.** –Album de fotografii artistice ale unui fotomodel– „Artistul Edward Aninaru i-a realizat vedetei un *portofoliu* de fotografii artistice, care au ajuns deja în toate colțurile lumii, acolo unde Inna a reușit în ultimii doi ani să își câștige fani." Ad. 11 IV 10. „Premiul ei (Miss Teen Diamanza) constă într-un *portofoliu* gratuit din partea agenției, precum și consultanță din partea specialiștilor canadieni." Ad. 22 VI 10. **3.** –Album de fotografii tematice– „Echipajele înscrise sunt formate din trei elevi din ciclul liceal care pregătesc un *portofoliu* ilustrativ, un proiect de conservare și o scurtă prezentare" Ad. 27 III 10. **4.** –Listă a premiilor și distincțiilor primite– „Are un *portofoliu* impresionant de premii naționale și internaționale la concursurile de GO." Ad. 6 IV 10. „Ea a fost admisă pe baza unui *portofoliu* construit din zecile de premii pe care le-a obținut în domeniul cinematografiei animate." Ad. 11 VI 10; v. și 28 III 10, 30 V 10. **5.** –Dosar care reflectă activitatea, experiența și competențele profesionale– „Fac eforturi acum să-mi găsesc agent afară. Este ceva mai complicat. Nu-i interesează ce *portofoliu* am, pentru că au actorii lor de care să aibă grijă, cei care sunt în sindicatul lor." Ad. 13 IV 10. „Cei trei ani de experiență din Oradea și cei cinci din Satu Mare le-au fost de mare folos celor doi meșteșugari în formarea unui *portofoliu* și a unui renume." Ad. 15 V 10; v. și 27 IV 10, 10 V 10, 21 V 10. **6.** –Dosar care reflectă aptitudinile și cunoștințele dobândite de un elev– „Noul proiect de lege a educației prevede că admiterea la liceu în clasa a X-a se va face în funcție de așa-numitul *portofoliu* care cuprinde întreaga activitate a școlarului, de la notele obținute, până la caracterizările făcute de profesori." Ad. 11 IV 10. „dacă noul proiect de lege propus de Ministerul Educației va fi adoptat de Parlament: elevii vor avea *portofoliu* de studii cu note și caracterizări din partea profesorilor..." Ad. 12 IV 10. **7.** –Document care atestă nivelul de cunoaștere a uneia sau mai multor limbi străine– „Proiectul EUROPASS se derulează în perioada 2008-2011 și vizează generalizarea utilizării *portofoliului* european al limbilor la scara întregii școli." Ad. 24 VI 10. **8.** –Ansamblul proprietăților, mobiliare sau imobiliare, deținute– „AVAS va scoate la privatizare 62 de societăți din *portofoliu*" Ad. 23 I 07. „Tri Investments deține în România un *portofoliu* format din 69 de unități locative în proiectul Perla Residence" Ad. 15 IV 10; v. și 30 V 08, 10 V 10. **9.** –Lista clienților– „banca avea un *portofoliu*, în decembrie, de aproape 1.500 de clienți." Ad. 14 IV 10. „Inițial, am apelat la relațiile pe care mi le-am făcut în timpul cât am lucrat în domeniu, iar ulterior, am ajuns la un *portofoliu* de clienți constanți la care se mai adaugă, anual, în jur de 15 clienți noi" Ad. 22 VI 10. **10.** –Listă de produse sau servicii oferite clienților– „HP anunță primul scaner mobil din *portofoliu*" Ad. 8 V 10. „Compania Samsung va lansa în curând unul dintre cele mai inovatoare telefoane din *portofoliu*" Ad. 22 V 10; v. și 19 IV 10, 27 V 10, 29 VI 10, 11 V 10, 1 VI 10, 10 VI 10. **11.** –Lista mărcilor pe care le reprezintă un dealer– „România este o piață de referință pentru Louvre, pe care vrem să ne dezvoltăm cu mărcile din *portofoliu*" Ad. 15 IV 10. „Până acum în *portofoliu* aveam doar Renault și Nissan" Ad. 19 IV 10.

12. –Ansamblul posibilităților aflate la îndemână– „cunoscând magnitudinea și gradul de distrugere luat în calcul pentru alternativele aflate în *portofoliul* teroriștilor, întrebarea corelată este: de ce forțele jihadiste lovesc atât de slab?" "22" 20 VII 05 (după engl. *portfolio*; Ciolan, *MC*; dicționarele curente nu consemnează aceste sensuri)

portprosóp s.n. –Suport pentru prosoape– „S-au instalat cuiere, *port-prosoape* și alte articole din materiale plastice." Sc. 2 IV 62 p. 3 (din *port-* + *prosop*; cf. fr. *porte-serviettes*; DexX)

portrét s.n. || *portret-cadru* –Portret schițat în linii mari pentru identificarea unei persoane– „Potrivit diverselor descrieri, cercetătoarea franceză a făcut un *portret-cadru* al enigmaticilor X, cum i-a denumit ea." R.l. 2 XI 78 p. 5; v. și *consultanță* 1973 //din *portret* + *cadru*; DexX// || *portret-robot* **1.** –Portret schematic reconstruit din elemente-tip pentru a identifica pe cineva (ceva)– „După ce presa britanică i-a publicat *«portretul-robot»*, acest păianjen de dimensiuni neobișnuite pe continent a fost observat în mai multe rânduri în centrul Basildonului..." R.l. 14 IX 77 p. 6. „Individul căutat de poliție are *portret-robot*" Lib. 19 I 10. **2.** –Ansamblul trăsăturilor caracteristice unei categorii de persoane sau de lucruri– „*Portretul-robot* al telespectatorului nu se poate face pentru [...] că în fața micului ecran [...] nu există un public, ci publicuri." Cont. 5 V 78 p. 9. „Cercetătorii [...] au întocmit un veritabil *«portret-robot»* al longevivului, în care punctele-cheie sunt următoarele..." I.B. 13 VII 82 p. 4. „Studiind aptitudinile unor jucători europeni, amintita revistă a stabilit un *portret-robot* al marcatorului-tip..." R.l. 25 X 94 p. 15; v. și 20 III 78 p. 6, 1 XII 79 p. 6, Săpt. 26 VI 81 p. 6 (din fr. *portrait-robot*; DMN 1950; DN_3, DEX 98, DexX); v. și *carte-portret, emisiune-portret, film-portret*

portschí s.n. –Dispozitiv care ajută la transportarea schiurilor– „Cooperativa «Deservirea» din Miercurea Ciuc a început confecționarea de *port-skiuri* care se pot monta deasupra autoturismelor." R.l. 8 II 77 p. 5 [scris și *potski*] (din *port-* + *schi*; DEX 98, MDN)

porțelanát, -ă adj. –Cu aspect de porțelan– „bucătăriile vor fi decorate cu gresie *porțelanată*" R.l. 27 IX 06 p. 29. „Ea este mereu luminoasă, fără nici un accent teatral, cu un ten *porțelanat*, odihnit ca după un somn adânc, cu vise dulci." jurnalul.ro 4 III 09 (din *porțelan*)

porționáre s.f. –Împărțire în porții– v. *inscripționare* 1973. „o balanță electronică folosită la *porționare*." G. 7 II 08 (din *porționa*; DN_3, DEX-S, DexX)

porționát, -ă adj. –Tranșat dinainte în porții– „Înghețată *porționată*" (afișe în interiorul cofetăriilor). „Cașcaval [...] *porționat*" Catalog Carrefour IX 03 (din *porționa*)

porúmb s.n. || *porumb-siloz* –Porumb care este folosit pentru hrana animalelor– „Sunt de recoltat încă suprafețe însemnate cu *porumb-siloz*." Sc. 24 IX 62 p. 1. „Programele de cercetare pentru portofoliul *porumb siloz* se desfășoară în cadrul unui departament special creat în companie..." Lumea satului 16 III 10 (din *porumb* + *siloz*)

POS[1] s.n. –Dispozitiv cu ajutorul căruia suma cheltuită într-un magazin este debitată din contul bancar al utilizatorului– „ATM-urile, *POS-urile* și cultura, domeniile în care trebuie să se lucreze" zf.ro 9 III 01. „ATM-urile și *POS-urile* BRD nu vor funcționa timp de 14 ore, vineri și sâmbătă" evenimentul.ro 13 VII 11; v. *bancomat* 2005 (acronim engl. din *P*[oint] *O*[f] *S*[ale terminal])

POS[2] „Ministerul Muncii a lansat ieri Programul Operațional Sectorial (*POS*) de Dezvoltare a Resurselor Umane..." Cot. 14 III 07 p. 10, cit. de Stăncioi-Scarlat. „au semnat marți, la Cluj, primul contract de finanțare prin Programul Operațional Sectorial (*POS*) Mediu de management al deșeurilor." RealitateaTV 26 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (DNAR – alt sens)

post[1] s.n. || *post-cheie* –Funcție foarte importantă– „Practica «amakudari», care constă în a «parașuta» un funcționar de stat într-un *post-cheie* de larg interes pentru monopoluri, este curentă în Japonia – informează ziarul «Asahi»." Sc. 16 III 74 p. 8. „Steaua va rămâne Steaua, chiar dacă alții vor fi titularii în *posturile cheie*." Fl. 19 VIII 88 p. 22. „Cei care au fost pe *posturi-cheie* în perioada trecerii dintr-un regim în altul sunt cei mai bogați și în Rusia, și în România." R.l. 2 VI 10 p. 16; v. și G. 15 IV 08 p. 4; v. și *sculer-șef* 1969 (din *post* + *cheie*, după fr. *poste-clé*; DMN 1966; DexX)

post[2] s.n. –Text plasat pe un website– „Scuze că pun două *post-uri* unul după altul" ciberplai, 2003, cit. de R. Zafiu în R.lit. 13 / 04. „Dacă ne uităm pe *posturile* din blogosferă referitoare la relația «piarist versus jurnalist» o să observăm că există un trend general de a blama clasicul comunicat de presă, scris cu picioarele de piarist, cu informația utilă ascunsă abia în al treilea paragraf, iar în rest numai bla bla-uri publicitare." alexfilip.wordpress.com 15 X 07 (din engl. *post*)

postá v.t. (inform.) –A pune un text pe un website sau pe un forum– „Cum pot *să postez* un topic în cadrul forumului?" bizarnet.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 13 / 04. „Am tremurat în momentul în care am văzut primele 2 cărți *postate* pe situl LiterNet, am fremătat de bucurie când am primit primul mesaj al unui cititor..." Ad. 18 IX 04 p. 3. „Miron Mitrea, fost secretar general al partidului, a dezvăluit că, la subsolul sediului formațiunii din Kiseleff 10, mai multe persoane, grupate într-o «celulă de reacție rapidă», au misiunea de *a posta* comentarii pe site-urile și forumurile instituțiilor și ziarelor." G. 30 III 09 p. 4; v. și Dr. 14 VI 06 p. 16, G. 20 II 07 p. 19, Ev.z. 20 III 07 p. 6, G. 6 II 08 p. 19, Cot. 25 IV 08 p. 4, G. 13 III 09 p. 4; v. și *forum* 2003, *panotaj* 2007 (din engl. *to post*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

postác s.m. –Persoană care postează comentarii pe forumuri– „*Postacul* de partid plătit să atace forumul [...] Uitați-vă pe forumurile de la Realitatea, spre exemplu, și le veți găsi ocupate de 5-6 *«postaci»* de meserie." G. 30 III 09 p. 4. „Lia Olguța Vasilescu, senator PSD, a declarat război *postacilor* de pe forumuri. Ea a anunțat că va iniția o lege care să permită monitorizarea conținutului postărilor de pe internet." G. 12 VIII 10 p. 1 || *postac-propagandist* „[Speri] ca lucrurile să revină la normal: căsuța poștală să ți se curețe de atacurile violente ale spammerilor de partid, *postacii-propagandiști* de pe forumul ziarului să-și ia concediu..." G. 2 XI 09 p. 10 (din *postá* + *-ac*)

postacút, -ă adj. (med.) –(Stare) de după starea maladivă critică– v. *cămin-spital* 1974. „Toate acestea sunt mai clar conturate în faza *postacută* [de după un accident], când bolnavul începe să se «limpezească», cum se spune într-un termen popular. Adică să realizeze ce s-a întâmplat cu el. Faza *postacută* este și zona în care bolnavul face așanumita reacție catastrofă." ziaruldeiasi.ro 27 I 11 (din *post-* + *acut*; DEX-S, MDN, DexX)

postaderáre adj. –Care are loc după aderarea României, din 2007, la Uniunea Europeană– „Guvernul a negat ieri faptul că proiectul strategiei *postaderare* ar susține ideea unor reticențe din partea României față de primirea Republicii Moldova în UE" Cot. 12 I 07 p. 8. „strategia *postaderare* a României nu este adoptată nici la această oră." Z.fin. 6 VIII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și G. 11 I 07 p. 4, Ev.z. 20 I 07 p. 7 (din *post-* + *aderare*)

postafíș s.n. „Prin noul serviciu *postafiș* se asigură efectuarea de reclamă pentru cei interesați, în oficiile poștale, prin expunerea de afișe publicitare sau panouri cu afișaj electronic." R.l. 2 IV 93 p. 6 (din *poșt*[ă] + *afiș*; forma normală ar fi fost *poștafiș*)

postámp s.n. „*Postamp*, serviciu de publicitate care constă în aplicarea de ștampile cu mesaj publicitar pe scrisorile prezentate și (sau) sosite într-un oficiu poștal, în funcție de solicitarea clientului." R.l. 2 IV 93 p. 6 (din *poșt*[ă] + [șt]*amp*[ilă]; forma normală ar fi fost *poștamp*)

postáre s.f. –Acțiunea de a posta și rezultatul ei– „Nici nu mai trebuia să mă obosesc să trimit precedenta *postare*" ciberplai, 2003, cit. de R. Zafiu în R.lit. 13 / 04; v. și *postac* 2010 (din *posta*)

postcomunísm s.n. (pol.) –Perioada de după căderea comunismului– „*Postcomunism* și postmodernism" Ap. 9 / 93 p. 22. „dificultățile și specificul *postcomunismului* românesc" "22" 15 X 02 p. 15. „*Postcomunism* sau doar postcomunism sovietic?" Obs.cult. 31 III 05; v. și Tiner. 26 IV 91 p. 2, EP 22 V 91 p. 8 (din *post-* + *comunism*; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 589, de unde este preluată a doua trimitere; DexX, DEX 09)

postcomuníst, -ă adj. (pol.) –De după căderea comunismului– „Un simpozion de referință pentru România, pentru țările *post-comuniste*" R.l. 28 III 91 p. 1. „o Românie *post-comunistă*, post-totalitară, dar nu și post-mafioto-securistă." R.lit. 25 VI 05 p. 12. „Bucureștiul *postcomunist* prin ochii unei artiste britanice" Cot. 10 II 09; v. și D. 141 / 95 p. 7, "22" 6 / 96 p. 16 (din *post-* + *comunist*; DexX, DEX 09)

postcuratív, -ă adj. (med.) –De după cură– „Direcția sanitară a luat inițiativa înființării pe lângă Spitalul județean a unei secții de pediatrie *postcurativă*. În această secție vor fi internați copiii în vederea consolidării lor după externarea din spital." R.l. 13 XI 76 p. 3 (din *post-* + *curativ*; DEX 98, DexX)

postcúră s.f. (med.) –Îngrijire medicală după un tratament– „În mijlocul unui parc secular din comuna Avrig (Sibiu) [...] și-a deschis porțile sanatoriul de *postcură* pentru boli profesionale." R.l. 26 VII 77 p. 5. „O altfel de zi antidrog, la clinica *post-cură* Teen Challenge de la Grădiștea" mediafax.ro 25 VI 09 (din fr. *post-cure*; PR 1948; DEX-S, MDN, DexX)

postdecembríst, -ă adj. (pol.) –Care s-a petrecut după decembrie 1989– „Istorie *post-decembristă*" Phoenix 32 / 90 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 31 / 97. „Compromiterea unor autorități *postdecembriste*" "22" 12 VIII 93 p. 8. „Cea mai mică inflație *postdecembristă*" Ad. 11 VIII 06; v.

și Azi 13 VIII 91 p. 2, R.lit. 5 V 93 p. 9, Tiner. 4 VI 93 p. 5, Dim. 20 IX 97 p. 2, Ad. 21 XI 03, "22" 11 V 04, R.lit. 21 XII 06 p. 10 (din *post- + decembrie + -ist*; I. Preda în LR 1 / 93 p. 21; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

postdoctorál, -ă adj. „Programele *postdoctorale* îi vizează pe tinerii doctori în științe din România, precum și pe cei din străinătate, care vor să revină în țară. În cadrul programelor *postdoctorale* se vor desfășura activități fundamentale și aplicative de vârf, mobilități, dezvoltarea infrastructurii pentru cercetare și management de programe." Ad. 15 IV 05 p. 7. „A absolvit prima serie din prima școală *postdoctorală* din România" ronduldesibiu.ro 8 XII 11 (din fr. *postdoctoral*)

postdoctoránd s.m. –Cursant al unei școli postdoctorale– „este *postdoctorand* la Catedra de economie a Aarhus School of Business, Universitatea din Aarhus, Danemarca." Cot. 21 IV 08 p. 15. „Guvernul trebuie să aloce mai mulți bani, cercetătorul să se zbată mai mult pentru granturi și să investească banii cu înțelepciune în salariile studenților și *postdoctoranzilor*, în deplasările la cercetare și în achiziționarea de echipament..." cotidianul.ro 12 VI 08 (din *post- + doctorand*)

postelectorál, -ă adj. (pol.) –Care urmează alegerilor– „*Post-electoral*" Sc. 13 IX 67 p. 6. „Asistăm, probabil, la cel mai agitat spectacol politic *postelectoral*." "22" 50 / 93 p. 3. „PDL nu face alianță electorală înaintea alegerilor, dar e posibilă una *postelectorală*" Cot. 30 I 11; v. și Sc. 2 III 83 p. 6, R.l. 31 VII 84 p. 6 (din *post- + electoral*; I. Preda în LR 1 / 93 p. 21; MDN, DexX, DEX 09)

posteóra s.f. (probabil cuv. polon.; chim.) „*Posteora*. În Polonia a fost realizată o substanță care neutralizează petele de petrol de pe mări și oceane. Produsul nu este toxic și nu intră în reacție chimică cu apa, se menține la suprafață și poate fi ușor îndepărtat." Sc. 6 VIII 77 p. 5; v. și R.l. 8 XII 78 p. 6

póster s.n. –Afiș cu imaginea unui cântăreț, actor, sportiv etc. pe care fanii, de obicei, și-l pun pe peretele camerei– „Copilă, mama dormea cu poza lui Mojoukhine sub pernă. Înaintea logodnei, «*poster*»-ul ei, ascuns tot sub pernă, era Valentino." R.lit. 7 VI 79 p. 17. „Victoria asupra campionilor lumii rămâne o pagină luminoasă în istoria fotbalului nostru. Și ea a fost marcată de apariția, în «premieră» la noi, a unui *poster* editat la Sibiu, la inițiativa inimosului D.V." I.B. 25 V 83 p. 7. „Prima piesă pe care tânăra a vândut-o a fost o rochie creată în timpul facultății, un model retro pictat după un *poster* al formației The Beatles." Ad. de seară 5 VII 10; v. și R.l. 3 IV 78 p. 2, Cinema IX 82 p. 23, Săpt. 18 V 84 p. 7, Fl. 17 IV 87 p. 21, Săpt. 19 VI 87 p. 8, R.lit. 5 III 92 p. 3, "22" 44 / 95 p. 12; v. și *bikini* 1993, *newsletter* 2009 (din engl. *poster*; cf. fr. *poster*; DMC 1965; DCMM; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

postfață v.t. **1.** –A scrie o postfață– „În revista «Mioritza» a Universității de limbi și literaturi romanice Rochester din New York [...], în volumul VIII, dec. 1983, *postfațat* de Mircea Eliade..." R.lit. 2 II 84 p. 24. „Umberto Eco – Numele trandafirului. Romanul este tradus și *postfațat* de Florin Chiriței..." R.lit. 10 I 85 p. 2. „Volumul aniversar «Tristia» [...] este îngrijit, tehnoredactat și *postfațat* de scriitorul C.L." Teleg. 12 XI 07; v. și R.lit. 16 V 85 p. 24. **2.** (Prin extensie) –A urma– „Nu cred că mai este necesar să aduc argumente în sprijinul organizării unor spectacole de teatru prefațate, sau mai bine-zis, *postfațate* de un dialog viu, direct între scenă și public." Cont. 1 II 75 p. 2 (din *postfață*; DEX 98, MDN, DexX – sensul 1)

postfațatór s.m. –Autor al unei postfețe– „Despre acest best-seller, *postfațatorul* T.V. scrie..." Săpt. 12 II 82 p. 7. „De asemenea, la pagina de titlu, numele corect al *postfațatorului*: Gabriel Dimisianu," R.lit. 7 VII 88 p. 2. „În afară de faptul că autoarea are două prenume și două nume, există un prefațator și doi *postfațatori*, care nu se sfiesc să laude versurile." R.lit. 20 XI 09 (din *postfață + -(a)tor*; DN_3, DEX-S, DexX)

postgaranție s.f. –Perioada de după expirarea garanției unui produs– „Cooperativa Metalocasnica [...] repară mașini de spălat rufe cu program, atât în garanție, cât și *postgaranție*." I.B. 11 VIII 80 p. 4. „organizăm un «Service» pentru intervențiile în garanție și *post-garanție*." R.l. 12 III 85 p. 5. „În general, *postgaranția* se plătește în cadrul unui contract separat, dar odată obținută vă scutește de banii alocați pieselor de schimb și service-ului aferent." Ad. 5 IX 03 p. 18; v. și R.l. 24 IV 85 p. 5 (din *post- + garanție*; DexX, DEX 09)

postgenerál, -ă adj. (înv.) –(Școală) care urmează școlii generale– „Dintre absolvenții de anul trecut ai școlii generale, 62 la sută intră acum în școlile *postgenerale* (licee de cultură generală și de specialitate, școli profesionale și tehnice)." Cont. 15 IX 67 p. 1. „A apărut programa concursului de admitere în învățământul *postgeneral*." I.B. 20 I 72 p. 1 (din *post- + general*; FC II 191; DexX)

postgúst s.n. –Senzația care rămâne în cerul gurii după degustarea unui vin– „Sunt vinuri cu un *postgust* lung, adică gustul care rămâne după înghițire, spune maestrul somelier." G. 16 XI 09 p. 8. „Un vin voios, plin, cu un *postgust* plăcut." albaiulianul.ro 26 VIII 11 (din *post- + gust*)

postideológic, -ă adj. –Care urmează unei perioade de dominație a ideologiei sau ideologiilor– „o serie de condeie *postideologice* promovate de legislatura Iliescu..." R.l. 15 VIII 00 p. 1. „Nu cumva pentru că, spre deosebire de o fățâială demogogică, de un foc de artificii pe maidanul *postideologic*, o combativitate precum cea a lui Virgil Ierunca îl scoate din sărite?" R.lit. 20 VI 01 p. 6. „Această nevoie poate fi privită și ca *postideologică*: oamenii nu mai au nevoie astăzi de idei mărețe, de noi ideologii care pretind să salveze lumea, ci de experiența concretă a întâlnirii cu Dumnezeu." Obs.cult. 30 IX 11 (din *post- + ideologic*)

postinstituționalizát, -ă adj. –Tânăr care părăsește sistemul instituționalizat de protecție a copilului– „Aproape 500 de slujbe pentru tinerii *postinstituționalizați* [...] Puținii tineri constănțeni care au părăsit centrele de plasament își pot găsi o slujbă..." Teleg. 25 X 06. „Bursa locurilor de muncă pentru tinerii *postinstituționalizați*. Tinerii care părăsesc sistemul de protecție a copilului vor putea participa astăzi la o Bursă a locurilor de muncă special organizată pentru ei...." Gaz. de Sud 26 X 07 (din *post- + instituționalizat*)

postmesagér s.m. „*Postmesager* este un nou serviciu care asigură clientului (expeditorului) difuzarea informațiilor pe care dorește să le ofere celor posibil interesați, prin intermediul unor foi volante, broșuri sau cataloage denumite generic «imprimate fără adresă», prin care se distribuie mesaje publicitare sau de informare generală, în orice localitate din țară, fără a indica numele sau adresa destinatarului." R.l. 2 IV 93 p. 6 (din *post + mesager*)

postmodérn, -ă adj. –Care respinge modernismul în artă și se caracterizează prin eclectism, kitsch și spirit ludic– „nu mai este vorba de astă dată despre tumbe pre- sau *postmoderne*, ci despre o bătălie etică..." "22" 14 I 03 p. 1. „premodernitatea noastră într-o lume *postmodernă*" "22" 25 I 05 p. 10 (din engl. *postmodern*, fr. *postmoderne*; PR 1979; MDN, DexX)

postmodernísm s.n. –Curent artistic din ultimele trei decenii ale secolului XX, care respinge modernismul oficial– „Pentru *postmodernism* [...] pictorul e relicvă." Z. dum. 1 IX 00. „Indivizi care sunt în stare să-ți țină un discurs doct, inclusiv despre *postmodernismul* palatelor cu turnulețe, al lanțurilor groase de la gât, al ghiulurilor și al unghiei mari de la degetul mic." D. 15 VII 10. „*Postmodernismul* românesc nu poate fi separat de reflecția critică și intelectuală născută în marginea sa." "22" 7 VI 11 (din engl. *postmodernism*, fr. *postmodernisme*; Random House 1970-75; MDN, DexX, DEX 09)

postmoderníst, -ă adj. –Propriu postmodernismului– „În iluzoriile grădini în spirit *postmodernist*, fie ele arabe, italienești, sau ale Raiului, zboară fluturi imenși, cu cap de femeie, cu aripile bogat decorate, uneori cu flori." Z. dum. 15 V 07. „când mecanica artificiilor *postmoderniste* sublimează într-o antropologie de natură cuantică." R.lit. 20 VII 07 p. 7 (din engl. *postmodernist*, fr. *postmoderniste*; MDN, DexX, DEX 09)

postmodernitáte s.f. –Perioadă de după ultimele decenii ale secolului XX, marcată prin renunțarea la transcendență și prin instituirea prezentului drept unică dimensiune temporală, ca și prin fragmentarea societății– „micile culturi locale au devenit mai cunoscute ca oricând și participă la pluralismul cultural fără care *postmodernitatea* lumii de azi ar rămâne un concept lipsit de sens." C. 25 IX 98 p. 25. „Sărbători creștine în *postmodernitate*" Lum. 25 XII 11 (din engl. *postmodernity*, fr. *postmodernité*; DexX)

postnatál, -ă adj. –Care urmează după naștere– v. *prenatal* 1979. „Ce spune Udrea despre reducerea concediului *post-natal*" R.l. 23 XI 10 (din *post- + natal*; cf. fr. *postnatal*; DN_4, DEX-S, NODEX, DexX)

postnucleár, -ă adj. –Care urmează după o explozie nucleară– „oare eforturile nu ar trebui canalizate mai curând spre evitarea «planificării morții», spre interzicerea producerii bombelor atomice, decât spre conceperea unor servicii medicale «*post-nucleare*», și care la drept vorbind, ar fi asigurate de... cine?, de medicii care la rândul lor n-ar fi decât niște naufragiați atomici?" I.B. 22 V 82 p. 8. „congressmanul democrat de Missouri a conchis despre ideea privind serviciul *post-nuclear* al poștei." R.l. 22 III 83 p. 6. „filmul mută războiul om-robot într-un viitor *post-nuclear*..." "22" 9 VII 09 //din *post- + nuclear*; DexX//

postprivatizáre s.f. –Care urmează privatizării– „*Postprivatizare*" R.l. 29 XII 00 p. 19. „În urma unui control [...], *postprivatizare*, s-au constatat o seamă de nereguli..." Ad. 4 V 05 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *post- + privatizare*; DNAR 1995)

postpseudoinsurecțional, -ă adj. –Care urmează unei false insurecții– v. *manipula* 1990 (din *post- + pseudo- + insurecțional*; DexX)

postrăspúns s.n. *„Postrăspuns este un nou serviciu de corespondență răspuns intern («CR») care asigură expeditorilor (persoane fizice sau juridice) primirea de răspunsuri la corespondența expediată, urmând ca taxele să fie achitate de acestia în momentul primirii răspunsului."* R.l. 2 IV 93 p. 6 (din *post* + *răspuns*)

postrevoluționár, -ă adj. –Care urmează unei revoluții– *„Un fost lider sindical post-revoluționar a devenit primar în Lupeni..."* R.l. 2 VII 96 p. 2. *„Bine ați venit în Egiptul postrevoluționar!"* financiarul.ro 31 V 11 (din *post-* + *revoluționar*; R. Zafiu în R.lit. 31 / 97; DEX 98, MDN, DexX)

postsincrón s.n. (cinem.) –Înregistrarea sunetului (dialog, zgomote etc.) pentru imaginea deja filmată– *„La un film cum e «Codin» postsincronul implică, desigur, dificultăți. Mai ales că este vorba de o înregistrare a dialogului în română și de o alta în franceză."* Cont. 28 XII 62 p. 5. *„Am venit la București cu avionul, am făcut postsincron aici, la Teatrul Național. Jos erau studiourile de postsincron."* jurnalul.ro 8 XII 09; v. și Săpt. 8 II 80 p. 9, R.l. 8 III 82 p. 2 (postverbal de la *postsincroniza*; cf. fr. *postsynchronisation*; PR 1940; DEX-S, MDN, DexX)

posttotalitár, -ă adj. (pol.) –Care urmează unei epoci totalitare– *„Recuperarea «politicului» în societatea românească post-totalitară"* Sf. pol. 7 / 93 p. 18. *„Ieșirea din boala post-totalitară nu e posibilă refuzând remediul, iar remediul este politic."* R.l. 21 IX 93 p. 1. *„Haosul posttotalitar este resimțit dureros..."* "22" 45 / 93 p. 2; v. și R.l. 4 V 91 p. 4; v. și *post-comunist* 2005 (din *post-* + *totalitar*; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 589; MDN, DexX, DEX 09)

posttotalitarísm s. –Perioadă care urmează totalitarismului– *„câmpul minat al totalitarismului și al posttotalitarismului."* R.l. 15 VIII 00 p. 1. *„Se află într-o neîndoielnică vogă prefixul post. După postclasicism, postromantism (spre a nu ne mai opri la postistorie, posttotalitarism etc.), vorbim îndesat despre postmodernism, legându-ne pe arcurile unui început care nu se îndură a fi sfârșit și ale unui sfârșit care nu se îndură a fi început, de fapt ale unei continuități concomitent inspiratoare de anxietate și liniștitoare."* R.lit. 23 VII 03 (din *posttotalitar* + *-ism*)

posttraumátic, -ă adj. (med.) –Care este ulterior unui traumatism– *„Aceste rezultate, obținute ca urmare a cercetărilor clinice efectuate în boli neurologice, reumatismale și posttraumatice, demonstrează eficiența metodei."* Cont. 10 II 61 p. 7. *„Rezolvarea de puzzle-uri, precum Tetris, imediat după producerea unui eveniment traumatizant poate contribui la reducerea stărilor de rău și a coșmarurilor pacienților care suferă de tulburări provocate de stresul posttraumatic..."* G. 13 I 09 p. 16 (din *post-* + *traumatic*; cf. germ. *post-traumatisch*; DN_3, DEX-S, DexX)

postumitáte s.f. –Perioada de după moartea cuiva– *„În toate timpurile și în toate culturile, o literatură națională s-a făcut mai întâi prin opere valoroase, durabile. Ele au fost create de autori de geniu, dar în postumitate acești autori nu pot fi acceptați și explicați decât prin operele lor."* Săpt. 2 VII 82 p. 3. *„O elegie este și această pagină de revistă pe care i-o închinăm. Prima din postumitate"* R.lit. 9 IV 03 p. 4 (din *postum* + *-itate*; DEX, MDN, DexX)

postuniversitár, -ă adj. –De după studiile universitare– *„Concursul de admitere în anul I la învățământul postuniversitar de ingineri economiști se va ține în ziua de 10 nov. 1960."* Sc. 25 X 60 p. 3. *„Statul nostru adoptă ideea educației permanente, a reciclării profesioniștilor și a ciclării amatorilor în cicluri para-universitare sau postuniversitare în toate meseriile."* Sc. 7 I 71 p. 4. *„Este masteratul studiu postuniversitar?"* D. 11 VII 10 (din *post-* + *universitar*; cf. fr. *post-universitaire*; DMC 1968; FC II 191, VRC 273; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

póștă s.f. || *poștă electronică* v. *electronic*

poveste s.n. || *poveste de succes* v. *succes*

pozát, -ă adj. (franțuzism) –Măsurat, calm– *„Era un om inteligent, cu vocea bine pozată."* "22" 28 I 93 p. 10 (din fr. *posé*; DexX)

pózã s.f. || *pozã-robot* –Portret-robot– *„Imaginea parazitului social, voios sarjată până la clișeizare [...] este derutantă. Ea ne propune ca țintă a ridiculizării o fantoșă, un infantil, un întârziat, aproape inofensiv șantajist al afecțiunii familiale. Așa să fie? Categoric, nu. Parazitul nu este un pomanagiu al hatârurilor și cred că a-i perpetua sus-amintita pozã-robot e o periculoasă dezinformare."* I.B. 10 X 80 p. 1. *„se suprapune cumva portretul unui Tudor Vianu peste poza-robot a «colaborationistului» și «oportunistului»?"* Obs.cult. 3 IX 02 (din *pozã* + *robot*)

pozeur s.m. (franțuzism) –Îngâmfat, afectat– *„Tânărul (D.C.) disimulează histrionic. E pozeur, zgomotos, provocator și chiar agresiv, face nu numai pe clovnul, ci si pe nebunul, părând la un moment dat chiar nebun."* Sc. 30 III 83 p. 4. *„Vei fi socotit, poate, de unii, pozeur, infatuat..."* R.lit. 21 VIII 09 [pron. *pozör*] (din fr. *poseur*; DEX, DN_3, DexX)

poziție s.f. || *poziție-cheie* –Poziție strategică foarte importantă– *„Un comunicat al Statului Major comun argentinian [...] relevă că britanicii au reluat atacul asupra capitalei arhipelagului [...] Ei se află la numai 4 kilometri de Puerto Argentino, unde ocupă «poziții-cheie»."* Sc. 15 VI 82 p. 4. *„să își impună cât mai mulți oameni în poziții-cheie."* G. 28 I 08 p. 4; v. și *neocolonialism* 1962 (din *poziție* + *cheie*; cf. fr. *position-clé*; DMN 1966; DexX)

PR s. (cuv. engl.) *„O nouă profesie apărută după 1989 este aceea de specialist în comunicare și relații publice [...] Ce este PR-ul și de ce îi spune așa? Relațiile publice, sau în engleză «public relations», reprezintă strategia pusă în practică de conducerea unei companii pentru a apăra reputația firmei, a câștiga bunăvoința publicului și a influența în sensul dorit opinia publică."* Ad. 6 VI 02 p. 3. *„piața este supra-saturată de juriști și de cei care vor să lucreze în PR (relații cu publicul – n.n.) sau marketing."* Ad. 7 X 02 p. 7. *„După ce Corina Dănilă s-a plâns, săptămâna trecută, în timpul unei emisiuni difuzate de Antena 2, că nu beneficiază de ajutorul colegilor, PR-ii trustului Intact au încercat să o ajute, facilitând participarea câtorva «anteniști» pe platourile de filmare de la Euforia TV."* Ziarul 22 II 08 [pron. *piár*] (Stoichițoiu Ichim, *A* – 1998)

práctic adv. –De fapt, în fond– v. *bretelă* 1982. *„Practic, sforile, în materie de așa-zisă privatizare, se trag de sus"* R.l. 686 / 95 p. 24. *„Oamenilor li s-au deschis ochii, au văzut cum o mare parte a muncii și a profitului este, practic, confiscată, și s-au reorientat."* R.l. 13 IX 06; v. și *all inclusive* 2002 (R. Zafiu în R.lit. 20 / 98)

practicábil, -ă **1.** adj. –Accesibil, pe care se poate merge (d. drumuri etc.)– v. *aspersare* 1975. *„Drumul sudului devine practicabil"* ziare.com 31 III 09. *„Ar trebui alocate fonduri pentru ca Transfăgărășanul să fie practicabil iarna"* mediafax.ro 12 IV 10. **2.** (impropriu) –Practic, ușor de purtat– *„Ghetele sunt mai ușoare decât bocancii și practicabile."* I.B. 16 XII 60 p. 2; v. și *poncho* 1974. **3.** s.n. (teatru) –Element în teatru constând dintr-un podium mobil– v. *trietajat* 1964. *„Decorul [este] compus dintr-o piesă fixă și două practicabile mobile laterale..."* R.lit. 12 I 84 p. 16 (din germ. *praktikabel*; cf. fr. *praticable*; DN – alt sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

praf s.n. **1.** || *a da prin praf pe cineva* (arg. tinerilor) –A uimi– *„Cătălin a dat-o pe Florica prin praf cu cunoștințele lui despre stimulatorul cardiac."*. **2.** (arg.) –Drog sub formă de praf– *„«Praful» este drogul care se prizează"* Ev.z. 1654 / 97 p. 5, cit. de R. Zafiu în R.lit. 34 / 02. *„Rămași fără marfă, puținii dealeri aflați în libertate au renunțat să mai livreze «prafuri»."* Ad. 13 X 01 p. 12. *„Legenda spune că «Europa» ar fi a lui Nicu Gheară, fostul fotbalist al Rapidului, stabilit la Ibiza, în Spania, și urmărit de «servicii» pentru niscaiva afaceri cu «prafuri»."* R.l. 21 IV 06 p. 4 || *praful morții* – *„«Praful morții» este un derivat al unuia dintre cele mai puternice analgezice..."* R.l. 17 VII 85 p. 8 (DexX – sensul 2)

prăduí v.t. (fam.-arg.) –A prăda, a jefui– *„ciobanul a crezut că hoții au luat câinii pentru a lăsa stâna fără apărare și a o prădui mai ușor."* ziaruldeiasi.ro 17 IV 98. *„Alegi o societate din cele pe care le ai și o prăduiești: îți dai tie și nevestei drept de semnătură pentru sume nelimitate și colecționezi pe ea creanțe de la alte societăți comerciale."* kmkz.ro 27 VII 11 (din *prădа*; R. Zafiu în R.lit. 22-23 / 10)

prăduiálă s.f. –Jaf, furt de proporții– *„Directorul M. va ajunge să dea socoteală de prăduiala de la Poiana Brașov SA – dimpreună cu toată «boșimea» din FPS, MI etc."* Ad. 15 I 01 p. 7. *„Guvernul Boc – ultima prăduială înaintea sfârșitului"* cotidianul.ro 6 XII 11 (din *prădui*; R. Zafiu în R.lit. 22-23 / 10)

prăduíre s.f. –Acțiunea de a prădui– *„Prăduirea unor agromecuri din județul Teleorman"* Ad. 2 XI 01 p. 16. *„Termenul prăduire provine din verbul argotic a prădui [...] Până în secolul al XX-lea, nu avem dovezi că ar fi circulat termenii a prădui, prăduială sau prăduire. Aceștia (ca și a ciordi, a se uși, gagiu etc.) își păstrează marca argotică, oricât de des i-am întâlni în conversația cotidiană sau în Parlament."* R. Zafiu în R.lit. 18 VI 10 (din *prădui*)

preaderáre s.f. –Perioada și totalitatea acțiunilor care preced aderarea la Uniunea Europeană– *„Fondurile acordate pentru perioada de preaderare a României la UE vizează, în principal, dezvoltarea infrastructurilor rurale..."* Z. 22 IX 00, cit. de Stăncioi-Scarlat. *„acordurile de preaderare."* Ad. 25 X 01 p. 1. *„Încă nu am cheltuit integral nici fondurile de preaderare."* R.l. 6 I 07 p. 11; v. și 12 VIII 03 p. 21, Ad. 20 XII 03 p. 11, G. 18 V 05 p. 1, 30 V 05 p. 11, 26 VI 06 p. 1; v. și *absorbi* 2003, *lege (fundamentală)* 2003 (din *preadera*)

prealbíre s.f. –Albire prealabilă– „La fabrica de celuloză a fost dată în funcțiune cea de-a doua linie a instalației de *prealbire* a celulozei." Sc. 12 XII 61 p. 4 (din *pre-* + *albire*; DexX)

prealégere s.f. pl. (pol.) –Alegeri preliminare– „*Prealegerile* din organizațiile locale constituie un mod democratic de selecție" R.l. 6 X 00 p. 1. „În zona Ciucului s-au prezentat la aceste *prealegeri* peste 30.000 de persoane, o adevărată performanță." Ad. 16 V 04 p. 2. „Președintele UDMR Ciuc, B.C., a declarat, luni, într-o conferință de presă, că va propune membrilor și simpatizanților PCM să se înscrie la *prealegerile* organizate de Uniune, care vor desemna candidații la alegerile locale." ziare.com 19 II 08 (din *pre-* + *alegere*)

preambaláre s.f. (com.) –Ambalare prealabilă vânzării– v. *termocontractabil* 1975 (din *pre-* + *ambalare*; DMC 1974; DEX 98, DexX)

preambalát, -ă adj. (com.) –Care a fost ambalat anterior vânzării– v. *microcomplex* 1975. „macrou extra congelat, *preambalat* în pungi de plastic" Ziua de Constanța 1 IV 10 (din *pre-* + *ambalat*; FC II 26, 192; DEX, MDN, DexX)

preamplificatór s.n. (tehn.) –Amplificator utilizat înaintea unui amplificator principal– v. *cassdeck* 1993 (din *pre-* + *amplificator*; DEX 98, MDN, DexX)

preanestezíe s.f. (med.) –Administrare a unor medicamente liniștitoare înaintea unei operații sau a unei anestezii– v. *electrotermocauterizare* 1966. „Un anestezist conștiincios își pregătește și psihic bolnavul, îl pregătește cu medicamente și alege tipul de anestezie cel mai potrivit, cel mai lipsit de riscuri. *Preanestezia* [...] apără bolnavul de teamă, îl apără de traume psihice și fizice." R.l. 12 XII 80 p. 2. „Operația începe în sala de *preanestezie*, unde un bărbat de 32 de ani din Bucecea este pregătit." ziaruldeiasi.ro 8 X 01 (din fr. *préanesthésie*; L 1960; DM, DFMB; DEX-S, MDN, DexX)

preautonomíe s.f. –Statut provizoriu care pregătește autonomia– „În Buletinul oficial al Spaniei au fost publicate cele două decrete-lege care prevăd acordarea *preautonomiei* Țării Bascilor." Sc. 7 I 78 p. 6. „Provinciile spaniole Asturias și Murcia au obținut statutul de *preautonomie*." R.l. 28 VIII 78 p. 6 //din *pre-* + *autonomie*; DexX//

precancerós, -oásă adj. (med.) –Din perioada de dinaintea instalării cancerului– „Pentru a veni în ajutorul acțiunii de depistare a stărilor *precanceroase*, Ed. Medicală pregătește un atlas de colposcopie." Cont. 25 V 62 p. 7. „efectuarea testului Papanicolau, pentru a vedea dacă nu cumva în spatele rănii se ascunde o leziune *precanceroasă*." Ad. 5 III 10 (cf. fr. *précancéreux*; DFMB; DN_3, DexX)

precolumbián, -ă adj. –Dinaintea venirii lui Columb (în America)– „O echipă de arheologi ecuadorieni a descoperit recent [...] ruinele unei așezări datând din mileniul III î.e.n. ce aparține civilizației «Valdivia» din perioada *precolumbiană*." I.B. 9 XII 75 p. 6. „Arheologii au descoperit în provincia Granma din Cuba urme atestând existența unei așezări umane din perioada *precolumbiană*." R.l. 17 IV 80 p. 6. „Un dans *precolumbian* din Mexic a intrat în patrimoniul UNESCO" realitatea.net 10 X 09 (din fr. *précolombien*; DN_3, DEX-S, DexX)

precomándă s.f. (com.) –Comandă prealabilă– „I.C.L. «Mobila» a reluat, de curând, sistemul *precomenzilor*." I.B. 31 V 83 p. 2. „Modalitățile de desfășurare a activității de *precomandă* s-au stabilit de către ICL Mobila..." I.B. 28 IX 84 p. 3. „Cu toate că primele bilete vor fi comercializate în martie viitor, numărul celor care au făcut *precomandă*, pe net, a ajuns la două milioane!" Ad. 27 I 11 (din *pre-* + *comandă*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

precompetițiónál, -ă adj. (sport) –De dinaintea unei (unui șir de) competiții– „Ce s-a petrecut la Steaua într-un răstimp atât de scurt, ce anume a schimbat aproape complet fața acestei echipe? Fără îndoială nu este vorba de nici o minune, ci de cele mai obișnuite «întâmplări»: o perioadă *precompetițională* judicios folosită a rolurilor din echipă." Sc. 7 VI 71 p. 3. „Tot de la Steaua aflăm că în această perioadă *precompetițională* conducerea clubului [...] s-a preocupat de studierea celor mai eficiente metode pentru adaptarea la noile condiții [...] în sezonul de primăvară." I.B. 1 II 84 p. 3. „Hipnoza poate fi utilizată și pentru optimizarea performanțelor (în sportul de performanță, în combaterea tracului *precompetițional* sau în creșterea eficienței învățării)." Ad. 9 XII 09; v. și I.B. 6 XII 72 p. 3 (din *pre-* + *competițional*; I. Iordan în RRL 5 / 70 p. 472; FC II 193; DexX)

precomprimáre s.f. (tehn.) –Comprimarea inițială a betonului armat, spre a-i mări rezistența– „Am executat o serie de hale industriale din care: una în soluția de sheduri turnate monolit pe cofraje mobile iar altele în soluția de prefabricate (arce prefabricate din beton armat asamblate prin *precomprimare*, plăci termoizolante)." Sc. 12 XII 63 p. 3 (din *pre-* + *comprimare*; cf. fr. *précontrainte, précompression*; LTR, DT; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

precomprimát, -ă adj. –Care a fost supus operației de precomprimare– „[S-au realizat] kilometri de tuburi din beton *precomprimat*, mii de stâlpi electrici și altele." I.B. 14 X 63 p. 3. „Cupoletele din masă plastică [...] elementele curbe din beton *precomprimat* contribuie la reducerea de greutate a construcției." R.l. 10 I 77 p. 3. „Prin înlocuirea platformelor din metal de la basculele-pod de 30 tone și de 50 tone, cu platforme din beton armat *precomprimat* cu un profil special s-a reușit o creștere a productivității muncii..." R.l. 19 V 83 p. 3; v. și *preturnat* 2009, *subtraversa* 1965 (din *pre-* + *comprimat*; cf. fr. [béton armé] *précontraint*; I. Iordan în RRL 5 / 70 p. 472; SMFC IV 319, FC II 193; DEX, MDN, DexX)

preconcépție[1] s.f. (livr.) –Prejudecată– „Ei ne fac să ne gândim [...] fără *preconcepții* la viitor." Luc. 1 XII 79 p. 4 (din fr. *préconception*; DEX, DN_3, DexX)

preconcépție[2] adj. (med.) –Care precede concepția, procrearea– „analizele *preconcepție*, sau mai bine zis analizele pe care femeia trebuie să le efectueze înainte de a rămâne însărcinată." G. 20 II 08. „Specialiști în domeniu vor prezenta ultimele noutăți în ceea ce privește *preconcepția* și planningul familial, alimentația gravidei și a mamei care alăptează, nașterea naturală și nașterea prin cezariană, lăuzia și refacerea mamei după naștere." J. de Constanța 16 XII 10; v. și *screening* 2008 //din *pre-* + *concepție*//

precondiție s.f. –Condiție prealabilă– „independența instituțională a unei bănci centrale este o *precondiție* crucială pentru aplicarea cu succes a unei politici monetare orientate spre menținerea stabilității prețurilor." zf.ro 12 X 04. „reluarea negocierilor palestiniano-israeliene, despre care noi susținem că trebuie reluate fără *precondiții*..." C. 13 VIII 10 p. 2; v. și zf.ro 17 XI 10 (din *pre-* + *condiție*; MDN, DexX)

preconferință s.f. –Conferință care precedă și pregătește altă conferință, de mai mare importanță– „Această *preconferință* are menirea de a netezi divergențele." Sc. 27 I 61 p. 4. „Astăzi și mâine vor avea loc cursuri *preconferință* la Clinica de Neurologie..." Z. de Cluj 13 X 10 //din *pre-* + *conferință*; I. Iordan în RRL 5 / 70 p. 472, FC II 193; DN_3, MDN, DexX//

preconsultáre s.f. –Consultare politică prealabilă unui eveniment– „Președintele republicii [...] a și început de altfel ceea ce au fost denumite *preconsultări* în vederea formării unui nou guvern." R.l. 10 XI 68 p. 6. „Mecanismul de *preconsultare* cu Comisia Europeană" R.l. 8 X 05 //din *pre-* + *consultare*; MDN, DexX//

precontráct s.n. –Contract prealabil– „Cetățenii care au încheiat *precontracte* pentru blocul din str. Cotroceni 5–7 sunt anunțați că [...] va începe contractarea definitivă." I.B. 2 XII 67 p. 2. „cei care semnează un *pre-contract* în cadrul Târgului Național Imobiliar [...] primește automat un Ford Fiesta." G. 24 IX 09 p. 8 (din *pre-* + *contract*; cf. engl. *precontract*; DEX 98, MDN, DexX)

precontractuál, -ă adj. –Anterior semnării contractului– „Se pot prezenta, la datele stabilite, solicitanții care au încheiat angajamente *precontractuale* pentru blocurile din Drumul Taberei." I.B. 7 XI 66 p. 1. „Grupul clienților nemulțumiți a propus un amendament la art. 13 prin care doresc o mai bună informare a clienților în stadiul *precontractual*, în ceea ce privește consecințele la care se expun dacă nu mai efectuează plățile." money.ro 10 XI 10 (din *pre-* + *contractual*; cf. engl. *precontractual*; I. Iordan în RRL 5 / 70 p. 472; FC II 193; DEX 98, MDN, DexX)

precumpărát, -ă adj. || *bilet / tichet precumpărat* –Cumpărat înaintea urcării într-un mijloc de transport în comun; tichet– „Pe această linie biletele *precumpărate* (tichetele) nu sunt valabile." R.l. 9 IV 71 p. 2. „Tichetele (biletele *precumpărate* de 0,50 lei) nu sunt valabile pe această linie." R.l. 27 VII 72 p. 2. „Tariful este unic, de 0,65 lei; tichetele (biletele *precumpărate* de 0,50 lei călătoria) nu sunt valabile." I.B. 1 III 75 p. 3 (din *pre-* + *cumpărat*; DexX)

precursór s.m. (chim.) –Substanță care este transformată, prin reacție chimică, în altă substanță– „anhidridă acetică, principalul *precursor* folosit pentru producerea heroinei în zona Asiei Centrale și în Turcia." G. 25 VIII 07 p. 8. „Polițiștii ungari și slovaci au descoperit, joi, șase tone și jumătate de anhidridă acetică, o substanță folosită ca *precursor* pentru heroină..." cancan.ro 7 IV 11 (în dicționarele curente nu apare cu acest sens)

predezvoltá v.t. (biol.) –A dezvolta înaintea lansării, vânzării etc.– v. *predezvoltare* 1983 (din *pre-* + *dezvolta*)

predezvoltáre s.f. (biol.) –Dezvoltare prealabilă– „Se aplică acum programul pentru reproducerea artificială a crapului din linia Frăsinet (cel mai bun material piscicol din țară) cu o viteză de creștere foarte mare și care se pretează deosebit de bine pentru industrializare. Se scontează pe 12 milioane de larve ce vor fi predezvoltate în bazine unde

se va obține și puietul. O altă noutate, cu eficiență economică aparte, constă în faptul că *predezvoltarea* crapului din linia Frăsinet se va face direct în bazinele de prematurare, urmând ca din stație să se livreze puiet și nu larve, ceea ce înlătură pierderile." R.l. 15 IV 83 p. 5. „Creșterea sturionilor s-a desfășurat până în prezent în [...] Stația de reproducere artificială și *predezvoltare* (SRA)..." jurnalul.roro 2 VII 08 (din *pre-* + *dezvoltare*; DexX)

predicát s.n. || *cu subiect și predicat* v. *subiect*

predoctorát s.n. (înv.) „sunteți coordonatorul [...] unui «predoctorat» în lb. germană, ce s-a inaugurat zilele acestea la Universitatea București. Vă rog să-i faceți o scurtă prezentare. – Este vorba de un învățământ umanist interdisciplinar pentru absolvenții cu diplomă și licență [...] pe durata de patru semestre [...] Absolvenții acestui învățământ vor obține titlul de «magister», un titlu științific ce ocupă o poziție intermediară între titlul de diplomat-universitar și cel de doctor." R.l. 1 XI 94 p. 2 //din *pre-* + *doctorat*//

preechipă s.f. (sport) –Echipă lărgită din care se selecționează echipa definitivă pentru un meci– „*Preechipa* se stabilește în cantonament [...] de unde cei selecționați vor și pleca la București." Sc. 3 X 69 p. 3 //din *pre-* + *echipă*; DEX 98, NODEX, MDN//

preelectorál, -ă adj. –Care precedă alegerile– „Secvențe *preelectorale* în SUA" R.l. 25 IX 79 p. 6. „Campanie *preelectorală*" Dr. 20 II 90 p. 3. „Și în zona Gheorgheni prezența alegătorilor la scrutinul *preelectoral* a fost peste așteptări." Ad. 16 V 04 p. 2; v. și R.l. 17 X 79 p. 6, Sc. 4 XI 82 p. 6 (din fr. *préelectoral*; cf. it. *preelettorale*; PR 1957; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

prefațá v.t. **1.** –A inaugura, a deschide– „Noul an teatral *va fi prefațat* de artistul poporului Radu Beligan, apoi vom asista la un spectacol-recital..." I.B. 3 X 75 p. 2. „Serbarea cireșilor *prefațează* la Castranova, secerișul!" R.l. 23 VI 81 p. 2. „evenimentul *a fost prefațat* de o serie de declarații și mutări pe eșichierul parlamentar..." C.n. 29 III 99 p. 1. **2.** –A se afla la început, a deschide– „Una din clădirile de referință construite în Capitală: blocul turn din ansamblul «Ulpia» care *prefațează* șoseaua Pantelimon." R.l. 7 II 79 p. 1; v. și *problematic* 1979. **3.** –A preceda– „Concert în sala de concerte de la Muzeul Cotroceni, *prefațat* și de vizitarea acestuia." R.l. internat. 13 IX 94. „Summit-ul UE – Rusia, *prefațat* de o serie de declarații ruse ostile României" Cap. 22 V 09. „Evenimente care *au prefațat* moartea Ceaușeștilor" Ad. 1 XI 09 (din *prefață*; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX – sensurile 1 și 2)

prefațatór, -oáre adj. –Cu caracter de prefață– „În Argumentul *prefațator*, criticul Mircea Martin îl consideră pe autor «un poet deja matur»." R.lit. 24 IV 86 p. 9 (din *prefață* + *-tor*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – doar s.m.f.)

prefect s.m. v. *femeie-prefect*

preferențiât s.m. –Preferat– „Aceeași maladie poate fi întâlnită și în alte magazine. La cel cu autoservire din str. Mihai Eminescu nr. 100, nici mai mult nici mai puțin decât 6.000 kg de făină de calitate superioară este «păstrată» pentru *preferențiați*." I.B. 6 VII 77 p. 4. „tratamentul *preferențiat* vizavi de unitățile economice, indiferent de activitatea desfășurată trebuie să dispară." J. de Botoșani 17 V 06 (format din *preferențial*, prin substituție de sufix: *-al* / *-at*; DEX 98)

prefinál, -ă adj. –Penultim– „Explozia de exuberanță din scena *prefinală* ni s-a părut însă nefirească, exterioară." Gaz.lit. 29 XI 62 p. 7 (din *pre-* + *final*; I. Iordan în RRL 5 / 70 p. 472; FC II 193; MDN, DexX)

prefix s.n. (comunic.) –Indicativ telefonic– „Din această zi, un nou *prefix* – 84" I.B. 20 XII 73 p. 3. „Impulsurile electrice pentru convorbirile telefonice interurbane cu *prefix* se înregistrează pe același contor." Sc. 10 XII 75 p. 2. „Numerele de telefonie fixă, doar cu *prefix* de la 1 octombrie" ziare.com 30 IX 08; v. și I.B. 30 IV 74 p. 1, 6 V 74 p. 3 || *a schimba prefixul* –A împlini o vârstă rotundă și a schimba cifra zecilor– „Astăzi Ilie Balaci *schimbă prefixul*, aniversând împlinirea vârstei de 40 de ani." Ev.z. 13 IX 96 p. 15. „Acum, când mai am un an și *schimb prefixul*, fac 40..." AS 25 III 08 p. 32 || *schimbarea prefixului*– „Felicitându-vă la a 60-a aniversare [...] ne-ați putea spune ce ați câștigat și ce ați pierdut o dată cu *schimbarea «prefixului»*?" Lit. 51–52 / 96 p. 6 (din it. *prefisso* (*interurbano*); formal din fr. *préfixe*; Dimitrescu, *Dr.2* 131, 139; DTP; DN, DEX – alte sensuri, DN_3, DEX-S, NODEX, DexX – numai sensul 1)

preformatát, -ă adj. (inform.) **1.** –Formatat anterior (d. unitățile de stocare a datelor)– „Cu disk-urile *preformatate* și preinstalate, D-Link asigură întregul proces: un utilizator poate pur și simplu să își aleagă cutia din raft, știind că are acolo tot ce îi trebuie și că beneficiază de garanția D-Link, să o aducă la el acasă și să o conecteze imediat." chip.ro 16 IV 09. **2.** –Al cărui format a fost stabilit dinainte– v. și *template* 2009 (din *pre-* + *formatat*)

pregenéric s.n. (cinem.) –Cadru de film care apare înaintea genericului– „*Pregenericul* a fost conceput de Ciulei ca o suită de imagini reprezentând coloane de ostași în marș." Cont. 27 XII 63 p. 5. „Silueta omenească din *pregeneric* – un om personificat de doi bocanci, ca două ghiulele – mărește senzația de pustietate." R.l. 4 XII 82 p. 2. „Cuplați rapid – în *pre-generic* – în urma unei întâlniri cu scântei la un meci tare, Gary și Brooke reușesc să aibă o relație excelentă, subliniată (pe generic) de numeroasele fotografii care îi arată în posturi romantice..." apropo.ro 20 VIII 06; v. și Cont. 11 IX 64 p. 5 (din fr. *prégénérique*; I. Iordan în RRL 5 / 70 p. 472, FC II 193; DEX-S, MDN, DexX)

preindustrializáre s.f. –Prelucrare primară a materiilor prime– „Lângă noi – un reprezentant al consiliului popular municipal și directorul întreprinderii D.C.A. (actualmente întreprinderea pentru *preindustrializarea* și valorificarea ambalajelor)." Sc. 4 VI 74 p. 2. „Atunci cum se explică «muntele» din vecinătatea orașului de care mi s-a vorbit la Centrala de *preindustrializare* și achiziții a Ministerului Industriei Ușoare?" R.l. 10 II 78 p. 3; v. și R.l. 4 XII 84 p. 5.; v. și *cepuire* 1974 //din *preindustrializare*; FC II 193; LTR; DN_3, DEX-S, DEX 98, MDN, DexX//

preîncălzíre s.f. –Încălzire prealabilă, în scopul ameliorării unui proces ulterior– „Unde poate fi aplicat sistemul? La cuptoarele de oțel (*preîncălzire*)." R.l. 11 IV 72 p. 9. „Am generalizat o metodă experimentală cu bune rezultate, anul trecut: amenajarea unor instalații de *preîncălzire* a vehiculelor garate pe platformele exterioare." I.B. 23 IX 75 p. 3. „la ora actuală, peste 50 la sută din căldura ce rezultă din procesele tehnologice [...] este recuperată și folosită în sistemele de *preîncălzire*." R.l. 31 IV 83 p. 5; v. și 14 XI 75 p. 2, 19 VI 80 p. 1, 5 X 81 p. 5, 5 IV 84 p. 2 (din *preîncălzi*; cf. fr. *préchauffage*; DMN 1969; FC II 193; LTR, DTP; DEX, DexX)

preîncălzitór s.n. –Instalație care servește la preîncălzire– v. *cazan-turn* 1975, *dublor* 1984 (din *preîncălzi* + *-tor*; cf. fr. [*tour de*] *préchauffage*, engl. *preheater*, germ. *Vorwärmer*; LTR, DTP; DEX, DexX)

preînregistrát, -ă adj. –Înregistrat în prealabil– „Difuzarea mesajelor *preînregistrate*. Sistemul poate informa în mod automat pasagerii când anume trenul se apropie de o stație, când trece pe lângă locuri de interes istoric sau turistic." I.B. 8 XI 69 p. 3. „O firmă vest-germană a realizat primul sistem comercial de videodiscuri din lume. Este vorba de un dispozitiv audiovizual denumit T.E.D., care, conectat la un televizor, permite proiectarea pe ecranul acestuia a unor filme *preînregistrate* pe disc." Sc. 15 X 75 p. 6. „muzica trebuie să fie originală și interpretată în totalitate «live» fără nici un material *preînregistrat*." jurnalul.ro 14 IX 08; v. și Mag. 28 XI 99 //din *pre-* + *înregistrat*; DEX 98, DexX//

preînscríere s.f. –Înscriere prealabilă– „S-a subliniat și eficiența unor forme concrete de lucru – *preînscrierea* elevilor din clasa a VIII-a din ultimele săptămâni de cursuri la viitoarele forme de pregătire școlară și profesională." Sc. 16 V 84 p. 4. „Cei interesați de cursurile de limbă franceză își pot testa nivelul folosind formularele «on line» și pot beneficia de serviciul de «*pre-înscriere*»." Ad. 20 IV 02 p. 4. „Centre de *preînscriere* în anul universitar 2011-2012 la Universitatea de Vest «Vasile Goldiș»" aradon.ro 17 III 11 (din *pre-* + *înscriere*)

prelégere s.f. || *prelegere-audiție* –Audiție muzicală precedată de o prelegere– „«Limbajul muzicii și tainele lui» – acesta este titlul ciclului de *prelegeri-audiții* care se va desfășura, sub auspiciile Filarmonicii bucureștene, începând din 22 aprilie 1974." Cont. 19 IV 74 p. 6. „Devenite atât de cunoscute, *prelegerile-audiții* pe tema «Muzica și omul» continuă [...] la Ateneu." I.B. 23 II 75 p. 2; v. și Cont. 30 IV 74 p. 6, I.B. 7 V 74 p. 4, R.l. 10 II 75 p. 5 (din *prelegere* + *audiție*)

preliminá v.t. (cont.) –A calcula anticipat, a prevedea– „Datele statistice *prelimină* că în noul centru comercial vor fi adăpostite circa 16000 de persoane – salariați, personal de deservire, locatari." I.B. 27 XI 73 p. 4. „Se *prelimină* că populația totală a României va fi încă la sfârșitul acestui secol de 30 de milioane de locuitori." R.l. 13 I 75 p. 3. „Oltchim *prelimina* pe total activitate că va înregistra profit, după doi ani de pierderi..." standard.money.ro 16 XII 08 (formație regresivă din *preliminar*; DEX – alt sens, DN_3, NODEX, DexX); v. și Sc. 20 XII 73 p. 4.

preliminăre s.f. (cont.) –Prevedere, calcul anticipat– „Forme avansate de comerț. O *preliminare* semnificativă: aproape 1 milion de lei desfaceri în anul 1977." R.l. 17 I 77 p. 5 (din *prelimina*; DN – alt sens, DEX, DN_3, DexX)

prelucrabilitáte s.f. –Calitatea de a putea fi prelucrat cu ușurință– „[La Roman] au fost produse în premieră pe țară fire lucioase profilate. Obținute pe baza unei tehnologii originale, acestea se caracterizează prin efecte optice deosebite și un grad sporit de *prelucrabilitate*, fiind destinate fabricării tricotajelor pentru articole sportive." R.l. 5 I 85 p. 5 (din *prelucrabil* + *-itate*; DEX, DN_3, DexX)

premaritál, -ă adj. –Care aparține perioadei dinaintea căsătoriei– „În policlinicile sectoarelor 2 și 6 au luat ființă cabinete de sfat *premarital*, unde medici, sociologi, psihologi poartă discuții cu tinerele cupluri privind căsătoria, posibilitatea de a avea copiii doriți la vârste tinere."

I.B. 5 III 84 p. 5. „Contractul *premarital*, în dezbatere publică" jurnalul.ro 18 III 09; v. și I.B. 4 IV 84 p. 5 (din *pre-* + *marital*; MDN, DexX)

premergător s.n. **1.** (bot.) –Plantă care se cultivă pe un teren înaintea alteia– „Cele mai bune *premergătoare* pentru grâu sunt acelea care au fost strânse în prima parte a verii și anume leguminoasele pentru boabe (mazăre, fasole etc.). În cadrul acestor categorii de *premergătoare* se vor prefera acele tarlale care au fost fertilizate în anii precedenți." R.l. 14 VIII 76 p. 3. **2.** –Aparat care ajută copilul să învețe să meargă– „Copilul dumneavoastră a crescut și vreți ca el să se miște în siguranță, prin urmare a-l lăsa într-un *premergător* este o idee bună deoarece stă în poziție verticală." G. 20 XI 09 p. 4 (din *pre-* + *mergător*; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, DexX)

premiádă s.f. „Premii câștigate în cadrul campaniei promoționale *Premiada*" J.nat. 28 III 03 p. 16-17. „*Premiada* la Cluj" Cultura 24 / 06 p. 32 (din *premiu*, după modelul *olimpiadă*)

premiéră s.f. –Activitate încercată pentru prima dată, noutate– v. și *contiflux* 1973. „*Premieră* aviatică. Primul avion propulsat cu energie solară a efectuat, joi, pe aeroportul din Lesham (sudul Angliei) un zbor." Sc. 16 VI 79 p. 5. „*Premieră* în PDL: Dispare candidatul unic" R.l. 2 II 11; v. și R.l. 4 VI 79 p. 6, 2 VII 79 p. 5, 3 VII 79 p. 3, Sc. 19 VI 79 p. 3, 15 VII 82 p. 5, 11 XI 82 p. 5, 13 VII 83 p. 5, Fl. 20 VIII 83 p. 30, I.B. 12 XI 83 p. 7, G. 1 IV 09 p. 1; v. și *apiterapeutic* 1981, *autocameră* 1976, *cameră*[2] (*de scintilație*) 2005, *cobaltotron* 1984, *distanță* (*diagnostic la distanță*) 2008, *endoproteză* 1975, *hemirinichi* 2007, *imagologie* 1995, *integramă* (sensul 1) 1980, *medicalizat* 1998, *microcurent* 1977, *MSR* 2002, *om-păianjen* 1981, *reputațional* 2009, *snowmobil* 1983, *supertren* 1984, *teflon* 1983, *textofon* 1993 || *în premieră* –Pentru prima dată– v. și *teleșcoală*1975. „Premieră tehnică. Constructorii navali din Orșova au realizat *în premieră* națională [...] o instalație plutitoare pentru încărcarea și descărcarea cerealelor în porturi maritime." R.l. 2 VII 79 p. 5; v. și R.l. 27 VII 78 p. 6, Ad. 2 II 01 p. 1, 5 IX 05, Ev.z. 7 III 07 p. 31; v. și *aerofilatelie* 1984, *ainu* 2008, *amprentare* (sensul 2) 2010, *antiglisant* 1981, *antimahmureală* 2008, *autografă* 1978, *banking* (*tv banking*) 2006, *dendrofloricol* 1984, *educație* (*timpurie*) 2009, *electrofon* 1977, *fotografie-șoc* 2009, *industrie* (*industria online*) 2008, *megabit* 1987, *meloterapie* 2008, *metrol* 1976, *micropunct* (sensul 2) 2001, *navigare* 2010, *poster* 1983, *prelucrabiltate* 1985, *psihotronic* 2009, *radiotelescop* 1983, *scribofon* 1978, *semisubmersibil* 1984, *solunar* 1976, *termografic* 1979, *wild-card* 2007, *zooterapie* 2007 (din fr. *première*; DMN 1968, DN, DN_3 – alte sensuri, DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

prémium adj. –De bună calitate și scump– „Alte segmente care prosperă în timp de criză sunt SPA-ul și băuturile spirtoase *premium*." G. 18 III 09 p. 1. „o gamă de parfumerie *premium*, cu tradiție..." zf.ro 21 IX 09; v. și *xDrive* 2008 (din engl. *premium*)

prémiu s.n. || *premiu-record* –Premiu a cărui valoare constituie un record– „Autoritățile puseseră [pe capul lui Terente] un *premiu-record*, 200.000 de lei, pentru a fi prins viu sau mort." Cot. 24 III 07 p. 7. „*Premiu-record*. Fondul de câștiguri la categoria I la extragerea Loto 6/49 de duminică este în valoare de peste 10,7 milioane de euro" R.l. 23 V 09 p. 15 //din *premiu* + *record*//

premodérn, -ă adj. –Aparținând epocii care o precedă pe cea modernă– „[C. Conachi este] reprezentativ pentru faza *premodernă* a literaturii române." Cont. 25 X 63 p. 3. „Dimitrie Cantemir a fost un om modern într-o epocă *premodernă*..." jurnalul.ro 12 II 07 (din *pre-* + *modern*; cf. fr. *prémoderne*; DMN 1967; I. Iordan în RRL 5 / 70 p. 472, FC II 193; DEX 98, MDN, DexX)

prenadéz s. sg. tant. (chim.) „În comerț se găsesc dale de linoleum, în diverse culori. Tehnologia de lipire este cu produsul *prenadez*. Numai că în comerț nu se vinde *prenadez*." R.l. 23 VII 77 p. 5. „câțiva meseriași lipeau cu *prenadez* într-o încăpere, linoleum." R.l. 9 VI 81 p. 5. „*Prenadezul*, drogul săracului" Ev. 20 XII 06; v. și R.l. 22 X 77 p. 5 (format cu *adez*[iv]; DEX-S, MDN, DexX)

prenatál, -ă adj. –Care precedă nașterea– „Potrivit Codului Muncii, femeile beneficiază de un concediu de maternitate plătit de 112 zile (52 *prenatal* și 60 postnatal). Dacă nașterea se produce înainte de expirarea concediului *prenatal*, concediul postnatal se prelungește cu numărul zilelor neefectuate anterior nașterii – comunică forurile de resort celor interesați." R.l. 21 XII 79 p. 5. „Laboratorul de citogenetică este locul unde se stabilește diagnosticul *prenatal*, în special al anomaliilor cromozomiale." hotnews.ro 3 XI 10 (din fr. *prénatal*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

preolimpic, -ă adj. (sport) „În acest an *preolimpic* (de dinaintea olimpiadei) cei mai buni sportivi români au participat sau vor lua parte la 11 campionate mondiale." Sc. 24 VII 63 p. 3. „Turneul *preolimpic* de polo pe apă de la Montreal a fost câștigat de echipa U.R.S.S." R.l. 11 VIII 75 p. 5. „Danemarca, Spania și Suedia vor găzdui turneele *preolimpice* la handbal masculin" Ad. 5 II 11; v. și Sc. 21 II 63 p. 5, 25 XII 63 p. 3, 11 II 71 p. 7 (din fr. *préolympique*; FC II 193, 198; DMN 1967; DEX, MDN, DexX)

preomologáre s.f. –Faza preliminară omologării– „Colectivele consultative din comerț participă la consultările ce au loc în faza de *preomologare* a produselor." Sc. 19 V 64 p. 1. „În săptămâna aceasta vor fi prezentate la *preomologare* internă primele modele de pantofi de damă." I.B. 22 II 71 p. 3. „În *preomologare* la «Didactica», un set de planșe – proiector cu disc." I.B. 23 VII 73 p. 1 (din *pre-* + *omologare*; DexX)

preoperatóriu, -e adj. (med.) –Care precedă o operație chirurgicală– v. *electroanestezie* 1973. „Chirurgul este cel care vă va da o serie de indicații specifice despre pregătirea *preoperatorie*: ce aveți voie să mâncați și ce nu, ce medicamente sau vitamine puteți să luați..." jurnalul.ro 17 IV 06; v. și R.l. 12 XII 80 p. 2 (din *pre-* + *operatoriu*; cf. fr. *préopératoire*; FC II 195, atestare din 1968; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

preorășenésc, -eáscă adj. –Din apropierea orașului– „Întocmirea proiectului de sistematizare a zonei *preorășenești* a Bucureștiului." Cont. 10 II 61 p. 7. „I.T.B. a înființat cinci linii de autobuze pe trasee *preorășenești* al căror tarif este diferențiat." I.B. 9 XI 84 p. 6. „Guvernul decide mâine soarta ratelor. Executivul va hotărî dacă cele 68 de linii *preorășenești* merită să fie reintroduse în circulație de la 1 septembrie" Ev.z. 10 VIII 05 p. 18; v. și Cont. 11 III 66 p. 6, I.B. 16 IX 70 p. 1, R.l. 17 IX 74 p. 3, 7 II 75 p. 2, 5 V 78 p. 5, 6 III 81 p. 1, 6 VII 82 p. 6 (din *pre-* + *orășenesc*; FC II 193; DEX-S, DexX)

préot s.m. v. *femeie-preot*

prepaid adj. (cuv. engl.) –Preplătit– „Tendința de creștere mai rapidă a numărului de utilizatori pentru servicii *prepaid* decât pentru postpaid este reflectată și de scăderea venitului mediu pe client..." zf.ro 3 III 03. „Pentru prima oară în ultimii ani, românii încep să uite de cartela *prepaid* și să se îndrepte cu precădere către abonamentele de telefonie mobilă." G. 4 XII 08 p. 16 [pron. *pripéid*]

prepensionáre s.f. –Pensionare înainte de a fi împlinit vârsta legală impusă– „În Slovenia, Estonia, Polonia se prevede *prepensionarea* în aceleași condiții ca în propunerea noastră." "22" 20 / 94 p. 8. „Program de *pre-pensionare* pentru minerii din Oltenia" Ad. 4 IV 02 p. 9 (din *pre-* + *pensionare*)

preplătít, -ă adj. –Plătit în avans– „Utilizatorii cartelelor *preplătite* nu vor mai fi tarifați de două ori." Realitatea TV 5 VII 04, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 73. „cereau destinatorilor să cumpere o cartelă *preplătită* și să le trimită codul de reîncărcare..." G. 14 IV 07 p. 24. „Orange România reduce, începând de astăzi, tarifele pentru posesorii de cartele *preplătite* la convorbirile internaționale" G. 17 I 08 p. 7; v. și 27 VII 06 p. 6, 1 X 07 p. 3; v. și *pachet* (*preplătit*) 2007, *roaming* 2005 (din *pre-* + *plătit*; cf. engl. *prepaid*)

preprínt s.n. –Text tipărit separat înainte de apariția sa într-o publicație– „Institutul național pentru creație științifică și tehnică (INCREST) publică *preprinturi* cu rezultatele cele mai proaspete; specialiștii din alte țări iau imediat cunoștință de ele." Cont. 26 V 78 p. 4 (din engl. *preprint*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

prequel s.n. (cuv. engl.) –Creație literară, dramatică, cinematografică prevestitoare a unei opere ulterioare– „a lansat «Amenințarea fantomei», primul dintr-o serie de trei *prequels* cu acțiunea plasată înaintea evenimentelor din filmele aterioare." Obs.cult. 17 05 p. 23, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Tarantino intenționează să regizeze un *prequel* pentru «Inglorious Basterds»..." jurnalul.ro 19 VIII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *prícuăl*]

prerafinăre s.f. –Rafinare prealabilă– „Acidul uzat la rafinarea benzinei grele [...] este acum întrebuințat la *prerafinarea* «white-spirit»-ului sau ca acid la rafinarea petrolului." Sc. 3 XI 63 p. 1. „La *Prerafinare* sunt angajați oameni disponibilizați de la Cuprom. Adică au fost angajați din nou la *prerafinare*." Gaz. de Maram. 31 VII 06 //din *pre-* + *rafinare*; DexX//

prerepartizáre s.f. (inv.) –Repartizare prealabilă– „În ultimii ani de studii se va face *prerepartizarea* tuturor studenților." R.l. 8 VII 73 p. 2 (din *pre-* + *repartizare*; DEX 98, DexX)

presalárіu s.n. –Alocație acordată, în unele țări occidentale, absolvenților unei facultăți pe timpul cât nu sunt angajați și deci nu primesc un salariu– „Peste 600000 de absolvenți ai facultăților sunt în căutare de lucru, «presalariul» de 100000 de lire pe lună acordat unui student din trei este o indemnizație de somaj în toată regula." Sc. 31 III 77 p. 6 (din fr. *présalaire*; PR 1950; MDN, DexX)

presár s.m. –Ziarist– „o parte din presă m-a tratat ca pe un actor de doi

bani... Dar, ce să-i faci, așa sunt *presarii*..." R.lit. 24 I 01 p. 3; v. și Realitatea TV 22 II 06 (din *presă* + *-ar*)

prescient, -ă adj. (livr.) –Dotat cu capacitatea de a ști dinainte ce urmează să se întâmple– „Un Agamemnon *prescient* de soarta ce îl așteaptă și înfruntând-o cu bărbăție." R.l. 10 XII 75 p. 2 (din engl., fr. *prescient*; MDN, DexX)

preseísmic, -ă adj. –Care precedă mișcările seismice– „În U.R.S.S., în regiunile seismice recenzate, sunt instalate seismografe de alertă ce înregistrează unele semnale *preseismice*." Cont. 11 VI 65 p. 6 //din *pre-* + *seismic*; DEX 98, DexX//

preselectáre s.f. (tehn.) –Operațiunea de căutare a unui selector, în vederea alegerii liniei de urmat– „Indicatorul de *preselectare* de pe strada Barbu Văcărescu ar trebui amplasat ceva mai înapoi: acum, fiind în imediata apropiere a stației I.T.B., este adesea mascat de troleibuzele oprite." I.B. 13 IX 75 p. 3 (din *preselecta*; DN_3, DEX-S, DexX)

preselectát, -ă adj. –Selectat dinainte– „Cele 29 melodii *preselectate* de către juriu s-au bucurat de o bună interpretare." I.B. 15 VIII 66 p. 2. „Gunoiul *preselectat* de către locuitori se va ridica gratuit." ecomagazin.ro 22 III 09 (din *preselecta*; DEX 98, DexX)

preselécție s.f. –Selecție prealabilă unui concurs– „Cronicari dramatici și oameni de teatru operează o *preselecție*." Săpt. 6 X 67 p. 4. „Societate mixtă organizează *preselecție* pentru ocupare post operator PC..." Ev.z. 12 I 95 p. 7. „Corina D. și Andrei D., la *preselecție* de copii talentați" Lib. 22 IV 10; v. și R.l. 22 XI 75 p. 5 || *buton de preselecție* –Buton care mută radioul, televizorul pe un post ales dinainte– „Va fi suficient să se apese pe unul din butoanele de *preselecție* ale televizorului pentru a face să apară, între două imagini de film, răspunsul ordinatorului." Sc. 2 IV 74 p. 6 (din fr. *présélection*, engl. *preselection*; cf. germ. *Vorselektion, Vorwahl*; PR 1948; DTP; DN_3, DEX-S, DexX)

preselecționá v.t. –A alege prin preselecție– „În Japonia au fost *preselecționați* șase bărbați și o femeie în vederea efectuării unui zbor de o săptămână la bordul navetei spațiale americane..." R.l. 4 VI 85 p. 6. „Am fost *preselecționați* [...] și pentru Festivalul World Music de la Oslo și așteptăm acum să vedem dacă am luat selecția..." Ad. 18 XI 10 (din fr. *présélectionner*; MDN, DexX)

preselecționáre s.f. –Acțiunea de a preselecționa și rezultatul ei– „În cursul anului care precede concursul de admitere la institutul nostru, să aibă loc o *preselecționare* a candidaților din punct de vedere al aptitudinilor artistice." Sc. 24 VI 65 p. 4 (din *pre-* + *selecționare*, după fr. *présélection*; DEX-S, DexX)

presérie s.f. (com.) –Produs în număr limitat înainte de a trece la producția în serie– „Alt tip «Concorde» din *preseria* 01, urmează să fie oferit societății aeronautice Duxford." R.l. 1 XI 75 p. 6. „Pe plan mondial, noutățile pe care fanii le așteaptă de la marca din Ingolstadt [Audi], la Paris, sunt pe de o parte două concepte *pre-serie*, R4 si Q3, dar și două versiuni speciale, RS3 si S7." Fin. 24 IX 10 (din fr. *présérie*; PR 1960; DEX-S, MDN, DexX)

presesiúne s.f. (înv.) –Sesiune care o precedă pe cea propriu-zisă– „Între 9–14 decembrie 1975 va avea loc o *presesiune* de transferări în învățământ pentru posturile din municipii și orașe." R.l. 24 XI 75 p. 5. „unii dintre ei [studenți] au început deja să aibă examene în *presesiune*." Ev.z. 17 XII 05 (din *pre-* + *sesiune*; DEX-S, MDN, DexX)

presezón s.n. –Perioada dinaintea începerii sezonului (turistic, de modă, competițional etc.)– „Tot în stadiul de bune intenții au rămas și alte activități [...] expoziții cu produse refuzate la contractări, lansarea noutăților în *presezon*..." I.B. 8 XI 72 p. 3. „F1: Barcelona va găzdui și ultimele teste din *presezon*" Ad. 22 II 11 (din *pre-* + *sezon*; DEX-S, DexX)

présing s.n. (sport) –Sistem de joc bazat pe folosirea apărării om la om pe tot terenul; presiune exercitată asupra adversarului– „Dar, din minutul 36, studenții au înscris din nou, scor favorabil (60-59) pe care l-au menținut până la încheierea celor 40 de minute de joc, în ciuda unor momente dramatice, în ultimul minut, când steliștii au aplicat un *«presing»* disperat." Sp. 25 III 74 p. 2. „Evident, s-ar putea aduce critici cu privire la incapacitatea fotbaliștilor noștri de a scăpa de *«pressingul»* om la om pe tot terenul..." Sc. 24 IX 81 p. 5. „Prima repriză a fost foarte grea. Partizan a făcut *presing*, dar noi am pregătit jocul în ideea de a ține mult mingea, pentru ca adversarul să obosească alergând după ea." Ad. 24 XI 10; v. si R.l. 27 VI 78 p. 2, Sc. 19 IV 83 p. 5, Fl. 20 VIII 83 p. 30, Sc. 2 XII 83 p. 6, I.B. 29 XII 83 p. 3 (din engl. *pressing*; Il. Constantinescu în LR I 73 p. 32, L. Seche în P.N. 2 / 74 p. 45 – atestări din 1969; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

presopunctúră s.f. –Variantă a acupuncturii care constă în masarea și presarea anumitor puncte vitale ale corpului– „Librarul I.C. ne recomandă, pentru această săptămână, o lucrare căutată atât de femei, cât și de bărbați: *Presopunctura* (un masaj la îndemâna oricui)." Săpt. 25 XI 83 p. 7. „Dr. M.M., specialist în medicina tradițională extrem orientală, este cunoscut pentru metodele sale terapeutice, și anume: acupunctura, *presopunctura*, auriculo-terapia (înțeparea punctelor de pe ureche), dieto-terapia, fito-terapia, laser-terapia (pe punctele de acupunctură și ureche), electropunctură (tratament fără înțeparea pielii)." Nat. 28 XI 00 p. 10. „Îndreptarea coxalelor prin masaj și *presopunctură*" Ev. 5 XII 07; v. și Săpt. 6 IV 84 p. 7, Cont. 4 V 84 p. 12, Sănătatea V 84 p. 9, R.l. 3 VIII 85 p. 5; v. și *autoterapie* 2009, *radiestezic* 2002 (din *pres*[are] + [acu]*punctură*; DEX-S – *presupunctură*, MDN, DexX)

presortáre s.f. –Acțiunea de a sorta în prealabil– „Prevăzută cu stații moderne de sortare, *presortare*, concasare și spălare a materialului, această balastieră va livra anual șantierelor de construcții..." R.l. 20 XII 66 p. 1. „un nou punct de *presortare* a gunoiului a fost finalizat pe raza comunei Câmpineanca." Ad. 29 XI 10 (din *pre-* + *sortare*; DEX 98, MDN, DexX)

presostát s.n. (tehn.) „La Întreprinderea «Armătura» s-a realizat un aparat denumit «*Presostat*», menit să asigure o bună continuitate în funcționarea utilajelor, prevenind, în special, opririle accidentale, cauzate de defecțiuni în sistemele de ungere." R.l. 22 I 81 p. 5 (din fr. *présostat*; DN_3 – alt sens, DEX 98, MDN)

presoterapíe s.f. (med.) –Metodă de tratament în insuficiențele circulației sanguine și limfatice prin presare într-un fel de pantaloni gonflabili– „Aceste tratamente [împotriva celulitei] pot consta în electrostimulare, terapii calde, *presoterapie* sau sistem vacuum." G. 28 VII 07 p. 9. „își supune iubita la *presoterapie*" Real. rom. 27 IX 07 (din engl. *pressotherapy*)

prespăláre s.f. –Spălare prealabilă– „suntem obligați să executăm o *prespălare*, în rampă, afară." I.B. 3 VIII 67 p. 1. „Furnizorul principal este întreprinderea de profil din Tălmaciu. Mașina de *prespălare* și tratare abrazivă a confecțiilor este realizată tot aici, pe baza unei invenții a inginerului M.R." R.l. 19 IV 90 p. 1. „Este recomandat să folosești programul de *prespălare* al mașinii de spălat." click.ro 11 II 11 (din *pre-* + *spălare*; cf. fr. *prélavage*; PR 1960; DEX 98, DexX)

prespălát, -ă adj. (vest.) –Din material spălat înaintea croirii, astfel încât să rezulte degradeuri– „Compania Secuiana SA oferă tuturor pantaloni clasici, tip sport și *prespălați* de calitate occidentală la preț de producător." Ev.z. 20 VI 97 p. 14. „Ei sunt cei care au lansat fenomenul blugilor *prespălați*, numit «stone wash», sau al hainelor din piele cu aspect vintage." T.l. 43 / 08 p. 43. „o pereche de blugi *«prespălați»*" AS 9 V 09 p. 12 //din *pre-* + *spălat*; DexX//

prestatoáre s.f. –Prostituată– „ideea a fost preluată treptat și de *«prestatoarele* de servicii» din cluburile de noapte și din zona gării [...] Decizia «fetițelor» din Deva de a refuza anumite prestații a avut imediat efecte pe piața locală a sexului tarifat." Ad. 16 V 02 p. 1. „În sensul prezentei legi, următorii termeni se definesc astfel: *prestatoarele* sau prostituatele reprezintă persoanele fizice care, cu mijloace specifice, după posibilități și dotări, provoacă satisfacții de natură erotică clienților." Ad. 29 XI 03 p. 7. „eventuala apariție pe piața muncii a *prestatoarelor* de servicii sexuale." G. 24 IX 09 p. 10 (formal din *presta*)

prestáție s.f. (spect., sport) –Tot ceea ce un actor sau un sportiv oferă publicului; (aici) interpretare– V.R. aduce oarecare farmec personal – dar și o lipsă de convingere (sau de forță interpretativă) care-i pune *prestația* sub semnul derizoriului. Săpt. 10 II 84 p. 7. „Acest meci trebuie să fie un semnal de alarmă pentru mine și pentru jucători. Dacă se va repeta o asemenea *prestație*, vor sta în tribună și vor juca poate cei de la echipa a doua." mediafax.ro 26 X 10 (din fr. *prestation*; PR 1959; Zafiu, *D*; DN, DEX 98, NODEX – alte sensuri, DEX, DN_3, DexX)

prestelár, -ă adj. || *materie prestelară* (astr.) –Materia din care se nasc stelele– „Stelele și nebuloasele apar simultan din materia *prestelară* de origine hiperonică." Sc. 17 VI 62 p. 4; v. și *hiperdens* 1978 (din engl. *prestellar matter*, fr. *matière préstellaire*, it. *materia prestellare*; AD; I. Iordan în RRL 5 / 70 p. 473; FC II 193; DEX-S, MDN, DexX)

presurizáre s.f. (av., tehn.) „În cursul verii [...] Armstrong și Aldrin au trecut la *presurizarea* (mărirea presiunii) «Vulturului» pentru prima dată de la lansare." Sc. 19 VII 69 p. 8. „comandantul a anunțat că are o problemă de *presurizare* a cabinei și a anunțat că se întoarce pe Dusseldorf." ziare.com 8 II 09 (din *presuriza*; cf. fr. *préssurisation*; DMN 1953; GTA; DEX, DN_3, DexX)

presurizát, -ă adj. (av., tehn.) –Căruia i s-a asigurat o presiune normală sau puțin peste normal– „Principalele dificultăți pe care le întâmpină omul în cursul zborurilor spațiale sunt: 1) costumul *presurizat*..." Sc. 26 VII 69 p. 6. „Sera se construiește din polietilenă transparentă sau dintr-un material întărit cu fibre de sticlă *presurizat* de o serie de

ventilatoare interioare. În scopul decompresurizării, se prevede închiderea perimetrului serei cu tuburi din plastic umplute cu apă." R.l. 9 II 79 p. 6. „Astronautul amator nu se va putea mișca în navetă, va fi legat cu centuri de scaun și va fi îmbrăcat într-un costum *presurizat*." Ad. 24 VIII 10 (din *presuriza*; DEX-S, DexX)

președínte s.m. || *președinte-director general* –Președinte care îndeplinește funcția de director general– „*Președintele-director general* al societății producătoare de filme Gaumont, Jean Leduc, a înmânat «Legiunea de onoare» celebrei actrițe Michèle Morgan." Cont. 14 III 69 p. 10. „Domnule M.O., în afară că îndepliniți funcția de *președinte-director-general* al firmei [...] cititorii vor să știe cine sunteți dvs." Cot. 20 XII 91 p. 3. „*Președintele-director general* al televiziunii publice [...] a arătat ieri într-o declarație pentru presă că..." Z. 7 II 07 p. 2; v. și Cont. 12 IV 74 p. 10, G. 19 VIII 05 p. 11, 25 V 06 p. 7 (din *președinte* + *director general*, după fr. *président-directeur général*; DMN 1966) || *președinte-femeie* „Segolène Royal ar putea deveni primul *președinte-femeie* din istoria Franței." R.l. 29 XII 06 p. 6. „Vasile Blaga, despre un *președinte-femeie* în 2014" G. 26 III 10 p. 1 (din *președinte* + *femeie*) || *președinte-jucător* –Președinte care nu se limitează la rolul de reprezentare și mediere, ci se implică în viața politică– „Abordând frontal temele grele ale momentului [...] *președintele-jucător* a dat lovitura de deschidere într-un meci care inaugurează o nouă eră în politica românească." "22" 11 I 05 p. 3. „Traian Băsescu și-a întărit rolul de *președinte-jucător*." J.nat. 24 V 05 p. 10, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Președinte-jucător* cu patalama" Cot. 17 IV 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *președinte* + *jucător*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005)

prestanțát, -ă adj. –Ștanțat în prealabil– „Ieri a început producerea unui prim lot de prototipuri modele de încălțăminte bărbătească, cu tălpi din translucid *prestanțat*." R.l. 4 X 67 p. 3 (din *pre-* + *ștanțat*)

pretensionát, -ă adj. (constr.) –Care a fost supus unei tensiuni înainte de aplicarea sarcinilor reale– „Bolta se sprijină prin peste o mie de armături *pretensionate* [...] care au fost fixate în pereții stâncii." I.B. 8 IV 72 p. 6 (din *pretensionare*; DEX, DexX)

pretextuál adv. –Ca pretext– v. *voaierism* 1975. „la început ne-au momit prin diferite reforme care aminteau de idealul comunist. Care nu s-a aplicat decât *pretextual* și un timp scurt, de fapt." Tango 10 IX 10 (din *pretext*, după modelul *textual*; MDN)

preturnát, -ă adj. (constr.) –Turnat dinainte– „La execuția noilor drumuri constructorii au folosit larg elemente prefabricate și dale *preturnate* din beton." Sc. 22 XII 63 p. 1. „În anii '75, s-au mai făcut două poduri laterale, pe grinzi *preturnate* din beton precomprimat." Ev. 20 VII 09; v. și Sc. 2 V 64 p. 1 (din *pre-* + *turnat*)

preț s.n. || *preț-record* –Preț foarte ridicat– „O statuetă din bronz suflată cu aur, găsită la un fermier englez, a fost vândută cu un *preț-record*: 36750 lire." Sc. 18 XII 72 p. 4. „La o licitație ce a avut loc la galeriile «Christie's» din capitala britanică, un vas chinezesc din secolul 15 a fost achiziționat la *prețul record* de 183.880 dolari." R.l. 15 VI 75 p. 6. „*Preț-record* pentru un spațiu comercial din Mureș" R.l. 14 V 08 p. 3; v. și 28 III 74 p. 6, Sc. 28 V 74 p. 6, R.lit. 17 VII 75 p. 22, Cot. 24 III 07 p. 17 (din *preț* + *record*)

preuniversitár, -ă adj. (înv.) –Care precedă perioada studiilor universitare– „Însuși felul cum acest tip de învățământ [primar și secundar] este denumit oficial – învățământ *preuniversitar* – mi se pare semnificativ." "22" 39 / 94 p. 1. „Sprijinit de sindicatele din învățământul *preuniversitar* și universitar, George Pruteanu are «spatele» acoperit..." J.nat. 20 IX 97 p. 5. „Proiectul va fi dezbătut cu toți partenerii sindicali, cu profesorii din *preuniversitar*..." G. 12 V 09 p. 11; v. și R.lit. 19 II 03 p. 31, G. 14 II 07 p. 1 (din *pre-* + *universitar*; I. Preda în LR 1 / 93 p. 29; MDN, DexX, DEX 09)

preuscáre s.f. –Uscare prealabilă– „La întreprinderea de prelucrare a lemnului Satu Mare a fost pusă în funcțiune prima instalație de *preuscare* a cherestelei pentru mobilă." R.l. 14 I 77 p. 5 (din *pre-* + *uscare*; cf. fr. *préséchage*; DT; DEX 98, DexX)

previzioná v.t. –A prevedea, a face previziuni– „Nu e adevărat că artistul nu *previzionează* în nici un fel opera." Cont. 29 IX 67 p. 6. „Hyundai Motor, cel mai mare producător de automobile din Coreea, *previzionează* creșterea vânzărilor, dar nu și a profitului" Z. fin. 20 IV 05. „În 2005, o perlă a lui Napoleon, cântărind 302 grame, *era previzionată* pentru vânzare la 500.000 de dolari, dar s-a adjudecat la 2,5 milioane dolari." J.nat. 20 IX 08. p. 8; v. și R.l. 19 IV 90 p. 4, TV 31 V 90 (din *previziune*, probabil după fr. *prévoir*; DN_3, DexX, DEX 09)

previzionál, -ă adj. –Referitor la previziune– v. *prospectologie* 1970. „Costul învățământului în perspectivă *previzională*." Forum 10 / 74 p. 37. „Declarațiile cu caracter *previzional* sunt acele declarații care nu au un caracter istoric. Aceste declarații includ proiecțiile și estimările financiare și supozițiile și declarațiile care stau la baza acestora și care se referă la planurile, obiectivele, intențiile și așteptările legate de evenimentele, operațiunile, produsele și serviciile viitoare, precum și declarațiile privind performanța viitoare. Declarațiile cu caracter *previzional* sunt în general identificate prin cuvintele «așteaptă», «anticipează», «consideră», «intenționează», «estimează», «planifică» și alte expresii similare." Ziua de Constanța 12 XI 09 (din fr. *prévisionnel*; DMN 1950; DN_3, DEX 98, DexX)

previzionáre s.f. –Întocmirea de previziuni– „Ceea ce deosebește această clădire de celelalte edificii de pe bulevardul «Soare Apune» din Hollywood este firma de neon agățată deasupra intrării: «Studioul de *previzionare* a reclamelor», proprietate a Companiei de studiere a reacțiilor publicului." Sc. 19 I 74 p. 6. „Aceasta a folosit o metodă de expertizare atipică, a *previzionării*." v. și G. 17 VII 07 p. 3; v. și R.l. 4631 / 05 (din *previziona*; DN_3, DEX 09)

prezbiacuzíe s.f. (med.) –Slăbire a auzului la oamenii în vârstă– „[Gerovitalul] are o acțiune favorabilă [...] în diminuarea acuității sensoriale (*presbiacuzie*, presbiopie, cataractă), în nevrite și nevralgii..." Sc. 16 XII 84 p. 2. „Cu trecerea anilor, se instalează *presbiacuzia* – o îmbătrânire a organului auditiv." Ev. 27 VI 07 [var. *presbiacuzie*] (din fr. *presbyacousie*; DN_3, DEX-S, DexX)

prezbiopíe s.f. (med.) –Prezbitism– v. *presbiacuzie* 1984. „O soluție pentru cataracte și prezbiopie" Galenus 5 XII 08 [var. *presbiopie*] (din fr. *presbyopie*; DN_3, DEX-S, DexX)

prezentatór s.m. v. *actor-prezentator*

prezentísm s.n. (filoz.) –Tendință care neagă posibilitatea unei cunoașteri istorice obiective datorită proiectării în trecut a mentalității prezente– „Viitorismul, milenarist sau nu, este însă la fel de dăunător ca și *prezentismul*. Nu numai prezentul trebuie să dea din ce în ce mai mult viitorului, dar și viitorul trebuie să dea mereu mai mult prezentului." Cont. 24 V 74 p. 4. „Aici «*prezentismul*» (judecarea ideilor științifice ale trecutului doar din unghiul stării prezente a cunoașterii științifice) și «internalismul» (concepție care exclude din dezvoltarea ideilor științifice orice factori externi, socio-culturali) se aliază cu «teoria conflictului» pentru a o impune pe cea din urmă." D. 8 IV 10 (din *prezent* + *-ism*; DN_3, DEX 98, DexX)

prezidențiábil, -ă s.m. –Candidat la președinție care întrunește condițiile legale pentru a se prezenta la alegeri– „Există un mare pericol care pândește opoziția acum, la mai puțin de două luni până la alegerile generale: parazitismul politic. Acesta este principala cauză care duce frecvent la fărâmițări și regrupări conjuncturale și chiar la inflația de *prezidențiabili*." R.l. 10 IX 96 p. 16. „[Constantinescu] i-a lăsat cu ochii în soare [pe țărăniști], fără *prezidențiabil*, chiar înainte de campania electorală." R.l. 1 XII 05 p. 1; v. și "22" 26 IX 00 p. 7, Nat. 13 XI 04 p. 11 (din *prezidențial* + *-bil*)

prezidențiále s.f. pl. tant. (pol.) –Alegeri prezidențiale– „Ar putea totuși câștiga prezidențialele" Expres 16 / 92 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit. 32 / 99. „Pe 3 iulie va avea loc al doilea tur de scrutin al *prezidențialelor* din Rusia..." R.l. 2 VII 96 p. 2. „*Prezidențiale* în Taiwan" evz.ro 14 I 12 (Ciolan, *MC*)

prezumțiozitáte s.f. (livr.) –Caracter prezumțios. Aroganță, înfumurare– „Surprinzătoare este Gina Patrichi [...] casantă în vorbă (atât cât să sublinieze *prezumțiozitatea*), vulnerabilă în fond (atât cât să justifice duritatea unor reacții), purtându-și personajul cu o afișată siguranță și dezinvoltură." Cont. 25 IV 80 p. 6. „pentru ca nici un dubiu să nu planeze asupra oportunismului sus-pomeniților demnitari, li se recunoaște doar jalnica prestație de lingăi de cizmă americană, *prezumțiozitate* care mie nu-mi spune decât că CTP nu analizează, ci scuipă, aruncă imprecații, comite calambururi sforăitoare la adăpostul iresponsabilităților majore." Ziarul de Mureș 16 V 05 (din *prezumție*; cf. it. *presumziosità*; DN_3, DEX-S, DexX)

prietenós adj. **1.** –Plăcut, primitor– „Ședința foto s-a desfășurat într-o hală industrială părăsită, pe care echipa ProMotor a încercat să o facă pentru Laura cât mai *prietenoasă*." ProTV 42 / 07 p. 16. **2.** –Lipsit de ostilitate– „Sistemul fiscal este foarte bun și foarte *prietenos*: da, este adevărat că poate să fie simplificat." zf.ro 19 V 11. „Oamenii de știință au demontat mitul bradului artificial *prietenos* cu mediul." antena3.ro 19 XII 11. „Ansamblul office va fi *prietenos* cu mediul" adevarul.ro 10 V 12. **3.** (d. prețuri) –Accesibil, moderat– „Organizăm petreceri private la cele mai *prietenoase* prețuri" 7 seri 36 / 05 p. 34, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 60. „e un loc foarte decent și (destul de) *prietenos* ca prețuri." R.l. 9 X 09. „mii de perechi de pantofi și cizme, toate cu prețuri

prietenoase." kudika.ro 19 XII 11; v. și 9am.ro 4 IV 06; v. și *eco-prietenos* (după engl. *friendly*; Dex 98, DexX – sensul 1)

prima doamnă v. *doamnă*

primaquina s.f. (farm.) –Tip de medicament contra paludismului– v. *conductorină* 1966 [pron. și scris și *primachina*] (din fr. *primaquine*; DFMB; DM)

primár s.m. v. *femeie-primar*

primăriță s.f. –Femeie care îndeplinește funcția de primar– „o comună cu *primăriță*, președintă, secretară, ingineriță, ne uimește, ne tulbură, ne stârnește entuziasmul..." Cont. 21 VIII 72 p. 5. „O comună din Bărăgan și o *primăriță* care-și onorează mandatul." R.l. 8 III 83 p. 3. „*Primărița* din Denta – arestată pentru mită" Ad. 13 IV 02 p. 8; v. și R.l. 8 IV 80 p. 1, Sc. 1 III 81 p. 1, 4 III 83 p. 2, "22" 12 VI 01 p. III (din *primar* + *-iță*; DEX, NODEX, DexX)

prime time s. (cuv. engl.) –Perioadă de maximă audiență (la radio și televiziune)– „Tendința este valabilă [...] și în *prime time* – intervalul cel mai vizionat, între orele 19-23." Ad. 13 V 02 p. 9. „Din toamnă, el va avea un show de divertisment, difuzat în *prime-time*..." Ad. 23 VIII 04 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În *prime-time*, calupurile de publicitate se derulează simultan la majoritatea posturilor." R.l. 14 VI 08 p. 26; v. și G. 23 V 05 p. 3, J.nat. 24 V 05 p. 4; v. și *show* (*show man*) 2010 [pron. *práim-taim*] (Random House 1955-60; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; DexX, DEX 09)

primitór s.m. || *primitor-distribuitor* –Ocupația celui care primește și distribuie mărfurile (într-un depozit)– „M.D. și C.G. – foști *primitori-distribuitori* (gestionari) ai Întreprinderii Industria laptelui Ilfov, au delapidat, în numai două luni, suma de 159247 lei." Sc. 4 II 71 p. 1. „32 de lucrători auxiliari, din care: 1 arhivar, 1 telexist, 1 parchetar [...] 3 *primitori-distribuitori* ș.a." Sc. 27 VII 77 p. 1. „*primitor-distribuitor* benzină și motorină" Ad. 17 I 11; v. și Sc. 13 III 74 p. 4, R.l. 13 VIII 80 p. 4; v. și *desfacere-transport* 1977, *turnător-formator* 1974 (din *primitor* + *distribuitor*)

primovaccináre s.f. (med.) –Prima administrare a vaccinului– „Acțiunea de *primovaccinare* antipoliomielitică [...] *Primovaccinarea* constă în administrarea sub formă de picături pe cale bucală în două reprize, în ianuarie și martie, a vaccinului antipoliomielitic trivalent compensat." Sc. 16 I 76 p. 5. „La această *primovaccinare* sunt invitați să se prezinte la dispensarele medicale [...] atât localnicii, cât și familiile cu domiciliu flotant..." Sc. 19 X 82 p. 3. „În condiții obișnuite, vaccinarea antitetanică a copiilor are loc concomitent cu cea antidifterică, conform schemei de vaccinare, compusă din trei doze de *primovaccinare*, două revaccinări cu DTP și trei revaccinări cu DT." Lum. 28 II 10; v. și R.l. 17 IX 77 p. 4 (din *primo-* + *vaccinare*; cf. fr., engl. *primovaccination*; DEX 98, MDN, DexX)

princeps adj. inv. –Principal, fundamental– „[Sunt] puține sectoarele și nivelurile de activitate care să nu fi intrat în impact cu produsul *princeps* al inteligenței naturale, și anume inteligența artificială." Cronica 11 II 88 p. 6. „Calitatea *princeps* a celor mai reușite piese ale volumului constă tocmai în fixarea acelei trepte în care semnalul inițial s-a eliberat de grobianismul și tulburările stării genuine..." Conv.lit. IV 88 p. 4. „Personajul *princeps* e chiar actorul M.M., multilateral înzestrat..." Tr. Rom. 1 VI 88 p. 11 (din lat. *princeps*; D. Uritescu *CV* 101, de unde sunt preluate exemplele; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX – alte sensuri; MDN, DexX)

principál 1. adj. || *în principal* –În special, mai ales– „Cursurile se vor desfășura inițial în complexele ONT de la Sinaia, Posada și Snagov – *în principal* – pe baza programelor tip elaborate de Biroul internațional al muncii." Sc. 8 XI 70 p. 5. „Descoperirea a fost confirmată cu ajutorul unei metode devenite clasică în depistarea maladiilor vegetale. Ea constă din inocularea unor plante martor sănătoase cu seva plantelor infectate și observarea atentă a simptomelor provocate, *în principal* frânarea creșterii plantei și leziuni ale frunzelor." Sc. 22 VII 77 p. 6. „De data aceasta fondurile strânse prin organizarea loteriei internaționale vor fi folosite, *în principal*, pentru popularizarea olimpiadei." Sc. 10 XI 78 p. 5; v. și 11 V 74 p. 2, R.l. 17 XI 76 p. 6, Sc. 29 IV 79 p. 8; v. și *atractios* 1963, *biometric* 2004, *cromotologie* 2009, *calamitat* 1984, *dializor* 1984, *fotocoagulator* 1974, *geotehnic* 2005, *imunosupresiv* 1993, *rotire* 1992, *resort* 2009, *securist* 1993. **2.** s.m. –Antrenor principal– „fostul tehnician al piteștenilor, în prezent *principalul* Universității Craiova..." Ad. 26 VII 01 p. 15 (1. din *în* + *principal*; Guțu Romalo, *CG* 240-241, atestări din 1960; MDN – sensul 1)

print s.n. (inform.) –Acțiunea de a printa și rezultatul ei– „*Printul* de computer nu mai oferă nici acea minimă notă de personalitate pe care o găseam într-o dactilogramă." R.lit. 14 XI 01 p. 3. „Brandul este cunoscut pentru tricourile ornamentate cu *printuri* icon, adică având reproduse chipuri ale unor lideri politici precum cel al lui Steve Biko..." R.l. 11 IV 09 p. 25. „O publicație online franceză alege să treacă pe *print*" Z.fin. 5 oct. 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Cap. 30 V 02 p. 27 (din engl. *print*; Stoichițoiu Ichim, *A* – 1998; MDN, DexX, DEX 09)

printá v.t. –A scoate la imprimantă, a imprima– „Kodak *va printa* poze de pe telefon" Z. fin. 13 XI 03. „[De pe internet cartea] poate fi descărcată gratuit și *printa*, dacă vrei neapărat s-o citești «tipărită»." G. 16 XI 05. „este un model de imprimantă caracterizat de [...] flexibilitatea de *a printa* atât documente, cât și fotografii color de calitate." jurnalul.ro 14 XII 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *to print*; R. Zafiu în R.lit. 48 / 08; Stoichițoiu Ichim, *V, A*; DexX, DEX 09; cuvânt mai vechi)

printáre s.f. –Acțiunea de a printa– „Reducerea costurilor de *printare*. *Printarea* a început să devină una dintre cele mai costisitoare operațiuni IT, mai ales în întreprinderile mari." Ad. 28 I 03. „Asemenea compoziții devin, prin o simplă copiere (celebrul «copy & paste») și *printare*, teme ideale pentru tineri." "22" 15 I 08 (din *printa*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

prión s.n. (biol.) „«*Prionul*» – o nouă formă de viață lipsită de cod genetic. «*Prion*»-ul, nume derivat din prescurtarea cuvintelor «proteină» și «infecție» reprezintă cea mai mică proteină identificată până în prezent." R.l. 22 II 82 p. 6. „Este vorba [...] de un agent infecțios care provoacă boli nervoase la animale și căruia i s-a dat numele de *prion* [...] *prionul* se deosebește radical de toți ceilalți agenți patogeni prin faptul că este alcătuit numai din albumină, fără să conțină acizi nucleici, care sunt, după cum se știe, purtătorii informației genetice la toate viețuitoarele." Sc. 18 I 84 p. 5. „Boala Creutzfeldt-Jacob, după datele actuale, este cauzată de prezența unui *prion*." citynews.ro 23 VI 08; v. și Sc. 15 VII 82 p. 5, I.B. 28 VIII 87 p. 4 (din fr. *prion*; MN 1986)

prioritár, -ă adj. –Care are prioritate– „Adevărata performanță în ciclismul de șosea presupune etape cu profil cât mai variat, «muntele» având oricum o pondere *prioritară*." Sc. 7 VII 69 p. 3. „V-am ruga [...] să prezentați problemele *prioritare* înscrise pe agenda Automobil Clubului Român." I.B. 19 IV 74 p. 3. „Obiectiv *prioritar*" R.l. 31 I 11; v. și *ecologizare* 2000, *impact* 1979 (cf. fr. *prioritaire*; DT; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

prioritizá v.t. –A ierarhiza în ordinea priorității– „Când ajungi într-o poziție relativ importantă, cert este că trebuie să *prioritizezi*" Ev.z. 16 VII 07, cit. de R. Zafiu în R.lit. 32 / 08. „Ministerul Finanțelor promite că va îmbunătăți și *va prioritiza* cheltuielile pentru investiții..." zf.ro 14 XI 11 (din *prioritar*[ar] + *-iza*)

prioritizáre s.f. –Stabilirea priorităților– „Publicația sprijină candidații în alegerea și *prioritizarea* opțiunilor pentru licee și școli de arte și meserii." Compact 5 VI 06 p. 2, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* p. 51-52. „Emil Boc: Este nevoie de o *prioritizare* a investițiilor începute" financiarul.ro 7 X 11 (din *prioritiza*)

privacy s.f. (cuv. engl.) –Intimitate– „Expunerea publică a ceea ce se numește *privacy*." D. 138 / 95 p. 6. „Am dreptul la *privacy*? Atunci de ce trebuie ca cineva să-mi încalce proprietatea lunar și să mă disturbe că are de citit contoare?" G. 28 III 07 p. 19 [pron. *práivăsi*] (cf. fr. *privacy*; MN 1985)

privatizá v.r. –A-și deschide o mică afacere, a deveni mic întreprinzător– „Vor fi disponibilizați atât cei care doresc să treacă în șomaj și să beneficieze în plus de salariile compensatorii, cât și muncitorii care *s-au privatizat* sau cei aflați la vârsta pensionării." J.nat. 20 IX 97 p. 12. „am avut noroc că a venit așa-zisa Revoluție și *m-am privatizat*." Gl. Aradului 20 VIII 10 (în dicționarele curente numai v.t., cu alt sens; MDN, DexX)

privatizáre s.f. **1.** –Trecerea, din domeniul statului în domeniul privat, a unui serviciu public, a unei întreprinderi etc.– „Continuând politica sa de *privatizare* a unor companii de stat, guvernul conservator britanic [...] a procedat la vânzarea firmei «British Airports Authority» în pofida protestelor sindicatelor..." I.B. 9 VII 87 p. 8. „În 1990 discursul politic avansa cu teamă și ezitări concepte care riscau neînțelegeri (partide, pluripartidism, *privatizare*); între timp, uzul unora din cuvinte s-a normalizat, al altora s-a fixat într-o accepție specifică (butic, privatizat) – încă vag ironică, deși amuzamentul i s-a pierdut prin banalizare." R. Zafiu în R.lit. 51-52 / 99. „Oltchim va fi scos la *privatizare* în prima jumătate din 2012" Ev.z. 22 II 11; v. și I.B. 2 III 87 p. 8, Ev.z. 135 / 92 p. 8, Meridian 23 VIII 93 p. 5, R.l. 7 IX 93 p. 4; v. și *bifa* (sensul 5) 2002, (sensul 6) 2005, *BTT* 2006, *caz-școală* 2006, *cod* (*confidențial*) 2006, *cupon* (*nominativ*) 1995, 2009, *cuponar* 1996, *cuponard* 1997, *cuponiadă* 1996, *decomunizare* 1993, *hit* 1993, *industrie* (*industria militară*) 2007, *întreprinzător* 1991, *judecător* (*sindic*) 1998, *lentoare* 1998, *liberalizare* 1991, *minireportaj* 1990, *mondializare* 1999, *pachet*

(*la pachet*) 2003, *portofoliu* (sensul 8) 2007, *practic* 1995, *program* 1993, *risc* (*de țară*) 1998, *verde* (*a da verde*) 1991. **2.** –Manifestarea inițiativei private– „Primul val de *privatizări* s-a semnalat în comerț. E vorba de «dughenizare»: insalubră ca aspect stradal și, cel mai adesea, curat speculă." C.r. III 91 p. 15; v. și *ascetizare* 1991, *buticar* 1991, *decolectivizare* 1990 (din *privatiza*; cf. fr. *privatisation*; PR 1965; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 588; DEX 98, MDN, DexX – sensul 1)

príză s.f. **1.** (coregr.) „element de sintaxă ce se dovedește a fi esențial: relația dintre doi dansatori definită prin termenul «tehnic» de *priză*." Cont. 25 IV 80 p. 6. **2.** –Doză de drog– „Trecută prin numeroase greutăți, ea începe să consume droguri, devenind în scurt timp dependentă. Și, chiar dacă ar fi conștientizat pericolul, Christina era în stare de orice pentru o «*priză*»." Nat. TV 19 IX 97 p. 15. „decât să iei o «*priză*» sau să «tragi o iarbă», mai bine îți faci un body-piercing sau un tatuaj." R.l. 25 VII 03 p. 10 (din fr. *prise*; sensul 2, dezvoltat prin extensie din priză "doză (de tutun prizat, de medicament"; în dicționarele curente nu apar aceste sensuri)

proactiv, -ă adj. –Care își propune schimbarea situației și nu reacția la evenimente– „banca centrală ar trebui să acționeze *proactiv*, având în vedere presiunile inflaționiste care se anunță pentru anul următor." zf.ro 1 XI 06. „Alături de incompetența pentru o guvernare *proactivă* în favoarea creșterii economice și de disprețul față de problemele sociale ale oamenilor, Guvernul Băsescu-Boc se dovedește incapabil și pe dimensiunea națională a responsabilităților care-i revin." amosnews.ro 18 III 11 (din engl. *proactive*; cf. fr. *proactif*; PR 1971; MDN, DexX – alt sens)

probăsescián, -ă adj., s.m. –Favorabil lui (Traian) Băsescu– „Înversunarea cu care anti-băsescienii se înfruntă cu *pro-băsescienii*." Cot. 26 IV 07 p. 18. „*Pro-Băsescienii* l-au făcut varză pe Dinu Patriciu pentru că și-a amintit abia acum «reverul» prezidențial tras unui copil în 2004." G. 3 XII 09 p. 10 (din *pro-* + *băsescian*)

probiótic, -ă adj. (biol.) –Care conține microorganisme (bacterii etc.) cu efect benefic asupra celui care le ingerează– „Cunoscute pentru conținutul ridicat de vitamina E și minerale, migdalele au dovedit că au și efecte *probiotice*. Cercetătorii din California au descoperit că migdalele nu doar reduc nivelul colesterolului și combat apariția diabetului, ci cresc flora intestinală, necesară pentru buna funcționare a organismului." G. 3 VII 08 p. 8. „Beneficiile pe care producătorii de lactate pretind că le au iaurturile cu *probiotice* sunt puse la îndoială" R.l. 1 X 09 p. 1. „bacteriile *probiotice* sunt microorganisme vii, care, asociate unor alimente și consumate în cantități semnificative, exercită efecte benefice asupra sănătății umane..." G. 29 X 09 p. 12; v. și R.l. 1 X 09 p. 3, G. 7 X 09 p. 12, 24 III 10 p. 12, Ev.z. 3 VIII 11 p. 18 (din fr. *probiotique*; cf. engl. *probiotics*; PR 1987, Random House 1950-55; DexX)

problemátic, -ă adj. –Care constituie/pune o problemă; cu probleme; privitor la o problemă– „[Ecaterina Oproiu] dă «Contemporanului» nota de feminitate *problematică*, grațios-savantă, dar de ar fi trăit în timpul primului «Contemporanul», aveam un Dobrogeanu-Gherea retoric, pătimaș și un tribun de sex slab." Săpt. 16 II 73 p. 6. „Divorțul, copiii *problematici*, amintirea unui fiu mort într-un accident militar, relațiile extraconjugale sunt discuțiile ce se nasc în seara sărbătorii." Nat. TV 5 IX 97 p. 7. „Prin intermediul acestui personaj și a întâmplărilor la care este supus, Grass reexamina istoria recentă, cu precădere episodul cel mai *problematic* al acesteia, și anume apariția și căderea nazismului." Ad. 7 VIII 10; v. și Săpt. 19 I 79 p. 2, Luc. 12 V 79 p. 6, R.l. 11 VI 81 p. 2; v. și *alonjă* 2008, *dezalergizare* 1973 (din *problemă*, după modelul lui *programatic*; I. Iordan în *Omagiu Al. Rosetti*, Buc. 1965, p. 411, LR 3 / 68 p. 204, 205, atestări din 1962; DN – alt sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

problematizá v.t. **1.** –A sistematiza pe probleme– „Nu se poate nega, desigur, intenția autorului de a *problematiza*..." Sc. 18 XI 75 p. 4. „Forumul internațional «Om sănătos într-un mediu curat» *va problematiza* prin conferințe, workshopuri sau expoziții timp de trei zile [...] sănătatea omului și mediul curat în mileniul al treilea." Ad. 25 XI 09. **2.** –A aborda teoretic o problemă– „Scriitorul refuză să ilustreze. El vrea și reușește să *problematizeze*. Nu e de aceea nici o mirare că asemenea serial a inspirat vii și interesante discuții." Sc. 6 VIII 82 p. 4. „Spectacolul își găsește foarte bine locul la Teatrul Act, întregind portretul unui repertoriu care *problematizează* derapajele afective ale cuplului contemporan." Ad. 21 IX 10. **3.** –A considera că ridică probleme– „Dintr-o înțeleaptă deprindere, ne-am obișnuit să *problematizăm* doar fenomenele în care putem, am putut sau vom putea interveni." R.l. 27 VII 68 p. 7. **4.** –A face să ridice probleme, a invita la reflecție– „Expoziția utilizează spații publice de afișaj – vitrine, panouri, ecrane stradale – pentru prezentarea unor lucrări de artă contemporană care *problematizează* spațiul public și diferite dimensiuni ale vieții urbane" Ad. 15 XI 10 (din *problematic* + *-iza*; cf. fr. *problématiser*; MNC 1976; DN_3, DEX-S, MDN, DexX)

problematizáre s.f. **1.** –Sistematizarea unor probleme importante– „Interpretarea lor [a datelor comunicate de istorie] în lumina rolului avut. Dar mai cu seamă, *problematizarea* lor. Punerea, adică, în ecuație a faptelor." R.lit. 26 VI 75 p. 5. „Nu atât un comentariu al unei cărți intenționează rândurile de față, cât *problematizarea* – sumară – a unei idei." Cont. 16 I 81 p. 4. „Revolta – exprimată și în cărțile sale – față de intelectualii «din Vest», care vorbesc despre regimurile totalitare, dar «nu știu nimic despre lipsa de libertate», a dus la o *problematizare* fină: distincția între cei care n-au trăit sub dictatură, dar pretind că înțeleg ceva din ea, și cei care au trăit-o, dar n-au știut să se raporteze la ea..." Ad. 29 IX 10; v. și Luc. 9 VII 79 p. 2. **2.** –Metodă de învățământ care folosește întrebarea-problemă în scopul dezvoltării gândirii creatoare a elevilor, studenților– „În școală și facultăți *problematizarea* a devenit curentă." (din *problematiza*; DN_3 – alt sens, DEX-S, MDN, DexX)

problémă s.f. || *problemă-cheie* –Problemă foarte importantă– „Cu ce *problemă-cheie* se confruntă, în momentul de față, întreprinderea dv.?" I.B. 26 II 73 p. 2. „Se pare că [...] și-a dat seama care este *problema cheie*..." I.B. 18 IX 82 p. 2. „Legea educației, o *problemă-cheie* pentru UDMR" jurnalul.ro 28 XI 10; v. și Sc. 8 VI 77 p. 6, 7 XII 78 p. 6, I.B. 28 V 81 p. 4, 23 V 82 p. 4, R.lit. 5 I 84 p. 17; v. și *microretrospectivă* 1984 (din *problemă* + *cheie*; cf. fr. *problème-clé*; DMN 1964); v. și *copil-problemă, cuvânt-problemă, elev-problemă, întrebare-problemă*

procaínă s.f. (farm.) –Novocaină– v. *mezoterapie* 1977. „*Procaina* a fost introdusă în medicină în 1905. Din 1930 până în 1950 a fost un considerabil entuziasm asupra folosirii *procainei* în tratamentul diferitelor boli, incluzând artroze, ulcer peptic, astm, hipertensiune. Cercetătorii au găsit că nu are un efect curativ. A fost dr. Aslan cea care pentru prima dată folosește *procaina* în combaterea îmbătrânirii." Puterea 9 VI 10 (din fr. *procaïne*; cf. engl. *procaine*; L; DFMB, DM, LTR, DZ; DN_3, DEX 98, DexX)

procés s.n. (jur.) || *proces-fluviu* –Proces de lungă durată– „*Proces-fluviu*. La Tribunalul penal din Napoli a început, marți, un *proces-fluviu* împotriva Camorrei, echivalentul napolitan al mafiei siciliene." R.l. 29 XI 83 p. 6. „În cadrul acestui *proces-fluviu* vor compărea în fața instanței circa 250 de mafioți." Sc. 4 X 84 p. 6. „La capătul unui *proces fluviu*, pe 8 mai 2006, un judecător britanic a respins cererea în justiție a unui studio care depusese din nou plângere împotriva lansării de către Apple a site-ului iTunes Music Store, a softului de muzică iTunes și a primelor cititoare mp3 iPod." Ev. 11 VIII 09; v. și R.l. 9 VII 85 p. 6 (din *proces* + *fluviu*) || *proces-fulger* –Proces cu o desfășurare rapidă– „După un *proces-fulger*, 14 apartamente și un teren din Brașov, făcute cadou unei moarte pe baza xerocopiei unui contract măsluit." G. 27 VII 06 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Opt ani de închisoare după un *proces-fulger*" R.l. 29 XII 11 p. 4 (din *proces* + *fulger*); v. și *carte-proces, spectacol-proces*

procesá v.t. **1.** (ec.) –A prelucra, a manufactura (materii prime, materiale etc.)– „va fi adusă din California o fabrică de procesare a laptelui, concepută *să proceseze* într-o primă fază 1.200 de litri de lapte/oră..." zf.ro 9 III 01; „au renunțat la fermele proprii de bovine, preferând *să proceseze* laptele pe care îl achiziționează de la fermele partenere." zf.ro 22 III 11; v. și *neconform* 2011. **2.** (inform.) –A supune datele, urmând un set de instrucțiuni, unor operațiuni logice sau matematice în vederea obținerii informației dorite. A prelucra datele– „Alteon, companie cu sediul la San Jose în California, dezvoltă tehnologii pentru Internet care permit operatorilor de site-uri să *proceseze*, să urmărească și să direcționeze traficul pe web." zf.ro 31 VII 00. „dealerii se așteptau la un «ecran» în care să poată introduce ofertele, iar sistemul să le *proceseze* și să afișeze prețul aproape instantaneu, așa cum se întâmplă pe piețele mature." zf.ro 6 IX 10; v. și *digitiza* 2005 (din engl. *to process*: DEX 98, MDN – alt sens)

procesáre s.f. **1.** –Prelucrare, manufacturare (a materiilor prime, materialelor etc.)– v. *procesa* (sensul 1) 2001; v. și *comunitar* 2008, *hrană* (*vie*) 2010, *traseabilitate* 2010. **2.** (inform.) –Operațiunea de introducere a unor date în computer și de operare a corecturilor / modificărilor– „Registrul Român al Acționarilor (RRA), responsabil cu menținerea corectă a registrelor acționarilor, va oferi [...] servicii comunității emitenților, în ceea ce privește distribuirea informațiilor, *procesarea* modificărilor în structura capitalului societăților emitente. RRA va oferi inițial administrarea generală a sistemului, controlul accesului utilizatorilor, crearea și întreținerea bazelor de date, transferul proprie-

tății, interfața cu depozitarul, raporturile către clienți, extrase de cont la cerere, restrictionarea unor valori mobiliare, accesul brokerilor aflați la distanță, înregistrarea rapoartelor." R.l. 10 IX 96 p. 4; v. și *alfanumeric* 2006, *listare* 2006 || *procesare* (*de*) *text*(*e*) v. *birotică* 1991; v. și *interviu* 1996, *listare* 2006 (cf. engl. *word processing*). **3.** (inform.) –Îndeplinirea unor operațiuni logice sau matematice aplicate datelor pentru a obține informația dorită. Prelucrarea informației de către procesor– v. *router* 2002. „declinul, în special al memoriei și al *procesării* informației." G. 18 II 06 p. 8; v. și *nanotehnologie* 2008, *patch* 2008, *pulsar* 2011 (DEX 98, DexX – alt sens)

procesatór s.m. (ec.) –Agent economic care prelucrează materiile prime ori materialele– „În deja istoricul conflict dintre producători și *procesatori* s-a mai derulat un episod..." Ad. 25 IV 02 p. 6. „*Procesatorii* de carne nu renunță la creșterea prețurilor" Ad. 13 IX 04 p. 6. „în cadrul discuțiilor de joi dintre producătorii și *procesatorii* de lapte au fost mai multe plângeri ale producătorilor ce primesc prețuri mici pentru laptele livrat." R.l. 29 VII 06 p. 4; v. și Ad. 14 II 05 p. 6 (din *procesa* + *-tor*)

procesomán s.m. (ironic) –Persoană care intentează procese fără să aibă motive serioase, care are mania proceselor– „N.C. e un *procesoman* și un zurbagiu fără pereche." Sc. 20 IX 61 p. 2. „C.M. și-a câștigat un renume de *procesoman*. Pe «rolul» lui se află la ora actuală 10 procese." R.l. 13 VII 93 p. 14. „în România există o tagmă care trăiește din procese. Numiți *procesomani*, ei încarcă instanțele cu sute de plângeri inutile." Ad. 6 IX 09; v. si Sc. 17 V 81 p. 2 (din *proces* + *-man*; Hristea *PE* 57, FC I 140; Dimitrescu, *Dr.2* 108; DEX, DN_3, DexX)

procesomanie s.f. –Mania de a intenta, nejustificat, procese– „*Procesomania* nu riscă să rămână în urma noutăților vieții. Doar reclamagiii de rând se mai judecă pentru câte un burlan, un coteț, o chiuvetă ori – relativ mai nou – pentru un loc de parcare." Sc. 7 III 82 p. 2. „*Procesomania* vadimistă [a lui C. Vadim Tudor] continuă. Ultimul pârât: Emil Constantinescu" R.l. 24 VII 93 p. 9. „Una din principalele explicații ale acestei *procesomanii* este chiar «gena» națională, înclinată spre gâlceavă, spre «să moară și capra vecinului», spre «lasă că-i arăt eu». Din acest motiv, orice problemă cât de măruntă – care ar putea fi rezolvată civilizat, pe cale amiabilă – se transformă într-un dosar la tribunal." G. 25 IV 10 (din *procesoman* + *-ie*; DEX-S, MDN, DexX)

procesór s.n. (inform.) –Circuit integrat, subsistem destinat să interpreteze și să execute instrucțiunile— „Indicativele 2, 3, 4 + 86 din «numele» computerelor desemnează de fapt generația *procesoarelor* cu care sunt dotate". „Un *procesor* rămâne o investiție importantă pentru oricine vrea să facă un up-grade" R.l. 15 XII 04 p. 5; v. și *cache* 2000, 2004, 2009, *cooler* 2002, *CPU*[1] 2000, *gamer* 2007, *placă*[2] (*de bază*) 2002, *socket* 2002, 2007, *ultrabook* 2011, *USB* 2001 || *procesor de text*(*e*) **1.** –Microcomputer destinat exclusiv culegerii și prelucrării de texte– v. *copiator* 1992. **2.** „Un *procesor de text*, sau un sistem de pregătire a documentelor, este o aplicație software folosită pentru producerea (înțelegând prin aceasta: compoziție, editare, așezare în pagină sau formatare, eventual și tipărire) de orice tip de material destinat tipăririi." studentie.ro 22 III 10 || *procesor video* –Dispozitiv electronic destinat prelucrării imaginilor– v. *cassdeck* 1991 (din engl. *processor*, fr. *processeur*; PR 1969, BD 1970; Zafiu, *D*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

procór s. –Tip de pastă cu care se acoperă părțile interioare ale autoturismelor– v. *microuzină* 1975

procustá v.t. (livr.) –A aranja, a scurta– „Ne întrebăm de ce trebuie în mod necesar să *procustăm* cartea..." Săpt. 12 VIII 72 p. 2. „Acțiunea nu trebuie rotunjită și *procustată* spre a deveni roman cu tipare didactice." Săpt. 15 III 74 p. 4 (din n.pr. *Procust*; DN_3, DexX)

procustianizáre s.f. –Procustare– „Temperament bine stăpânit, expozeu didactic, dar ferit de *procustianizări* și opacitate, abilitate demonstrativă dar fără excese speculative, limbaj precis, dar penetrant – calități sigure ale unei energii interpretative «de cursă lungă»." Luc. 17 I 81 p. 2. „proteismul poetului, capacitatea lui de-a se reconstitui și a se împrospăta mereu în postumitate, chiar cu prețul unor interpretări silnice, al unor răstălmăciri. Cu prețul, adesea, al *procustianizării* politice." R.lit. 19 V 99 (din *procustian* + *-izare*)

producătoáre s.f. –Prostituată– „le dau ghes, împingându-i de la spate drept în bratele «*producătoarelor*»." Nat. 5 IV 99 p. 5. „La 14 ani, băiatul unui proxenet bucurestean a primit cadou de la părinți și rude 15 «*producătoare*» [...] nea Dungă a anunțat oficial că își bagă odrasla în afacerea de familie, cu toții urându-i puștanului bun venit în ale «pescăriei» [...] au participat si câtiva băieți care le-au protejat familia la nevoie si niscai clienti fideli, care au primit câte «un scurt moca» din partea casei [...] Eu îi dau opt fete, cele mai meseriase pe care le aveam" Nat. 21 XII 00 p. 3. „În fiecare seară, după ora 20, străduțele sunt invadate de *producătoarele* din zonă, care se reped la portiera fiecărei mașini ce intră în cartier." Ad. 13 X 06 p. 3; v. și Nat. 1 II 99 p. 5

producătór s.m. || *producător-delegat* (cinem.) –Delegat al producătorului care supraveghează realizarea unui film– „Despre funcția de *producător-delegat*: la început, când a fost inventată, noi credeam că *producătorul-delegat* va fi un fel de controlor, de inspector. Mi-am dat seama că, dimpotrivă, pentru noi a fost un colaborator atent." Săpt. 19 IV 74 p. 6. „Simt nevoia să laud [...] energia *producătorului-delegat*..." Sc. 6 VIII 82 p. 4. „în România comunistă, *producătorul delegat* trebuia să fie atent la calitatea artistică și la măsura în care scenariul se regăsea în film" Obs.cult. 27 I 11; v. și Cinema 6/74 p. 7, Săpt. 21 XI 75 p. 4 (din *producător* + *delegat*); v. și *regizor-producător*

productivitáte s.f. –Randament, eficiență– „*Productivitatea* muncii – factor cheie" Sc. 24 V 75 p. 2. „Președintele Traian Băsescu a prezentat joi contextul european în care România, cu o scăzută *productivitate* a muncii pe piața UE, trebuie să-și crească atractivitatea pentru investitorii străini, adăugând că CE va monitoriza dezechilibrele între *productivitate* și creșterile de salarii." money.ro 24 II 11; v. și *producție-marfă* 1974 (cf. fr. *productivité*; DMM; DTP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

prodúcție s.f. (ec.) || *producție-marfă* –Producție în expresia bănească a mărfurilor livrate– „Volumul *producției-marfă* crește cu 24 la sută față de anul trecut, productivitatea muncii sporește cu 17 la sută." Sc. 24 XII 74 p. 2. „*Producție-marfă* peste plan." Sc. 13 V 83 p. 1. „pentru ca minerul de rând să scoată 1.000 de lei *producție marfă*, directorii unităților miniere consumă între 1.259 și 3.383,7 lei." Ziarul Văii Jiului 20 I 11; v. și Sc. 27 XI 75 p. 2, 9 III 78 p. 1 (din *producție* + *marfă*; DEX 98, DexX; probabil formație mai veche) || *producție-record* –Producție foarte mare– „*Producție-record* la Hunedoara" Sc. 21 VIII 73 p. 1. „*Producții record* la struguri pentru masă" Sc. 21 X 89 p. 5. „Mercedes a înregistrat în 2010 o *producție record* de 1,2 milioane mașini" ziarauldeiasi.ro 3 I 11; v. și Sc. 2 IV 74 p. 2, R.l. 7 VIII 75 p. 6, 11 II 77 p. 2, I.B. 28 VII 82 p. 1, 21 III 84 p. 2, 6 IV 84 p. 2, 20 V 85 p. 8 (din *producție* + *record*; cf. fr. *production-record*; DMN 1968; DMM)

produs s.n. || *la produs* –Procurarea banilor prin prostituție– „Ea era una dintre «navetiste», adică stătea vreo două-trei săptămâni în Tucia, strângea câteva mii de dolari, revenea în țară, cheltuia totul, apoi se întorcea la *produs*." Nat. 9 II 99 p. 3. „Cum se lasă seara, mă fardez, mă îmbrac sexy și ies la *produs*" Ev.z. 2610 / 01 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 33 / 01. „Spaniolii au anihilat o rețea de «pești» și falsificatori români [...] Membrii acesteia racolau tinere din țările Europei de Est și le puneau «la *produs*» în Spania." Ad. 4 VI 03 p. 12

prof, -ă s.m.f. (arg. elevilor) –Profesor, profesoară– „Uite, eu sunt o fostă «*profă*», ceea ce, desigur, nu e de natură să te mulțumească." D. 43 / 93 p. 2. „Elevii se trag de șireturi cu *profii* și cu diriga sau dirigul, care la rândul lor nu se lasă mai prejos de elevi în ceea ce privește chiulitul." Ad. 5 III 02 p. 9. „Unii *profi* nu legitimează la examene" G. 11 I 07 p. 15; v. și R.l. 4 II 95 p. 8, 5 VII 95 p. 3, 22 XII 07 p. 8, AS 22 VI 08 p. 29; v. și *dirig* 1979 (din *profesor, profesoară* prin abreviere; cf. engl., fr., it., germ. colocv. *prof*; VRC 279; Th. Hristea în R.lit. 26 III 81 p. 8; DFAP 200; DexX)

profesá v.i. –A exercita meseria de profesor– „Când nu se ocupă de muncă, *profesează*. Astfel, este profesor asociat la un masterat în cadrul Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării (Universitatea București) și la SNSPA." Ad. 8 VII 09. „de ce ne punem problema ca un copil să nu *profeseze* la facultatea unde și tatăl predă?" stirisibiu.ro 21 II 11 (DexX)

profesiográmă s.f. –Reprezentarea unei activități profesionale sub aspectul solicitărilor fizice și psihice la care este expus cel care o depune– „Pe baza *profesiogramelor* întocmite, pornind de la stabilirea efortului fizic și psihic pe care îl necesită una sau alta dintre activitățile profesionale, am făcut propuneri care urmează să fie aplicate pentru corecțiile necesare mașinilor." Sc. 4 I 74 p. 2 (din germ. *Professiogramm*; F; DN_3, DEX-S, MDN, DexX)

profesiologíe s.f. –Reprezentarea solicitărilor fizice și psihice la care este supus cel care exercită o profesie– „S-au întocmit ample studii în domeniul *profesiologiei* medicale și ergonomiei pentru industriile ușoară, construcții de mașini, electronică." Sc. 4 I 74 p. 2 //din *profesie* + *-logie*; MDN, DexX//

profesionalizáre s.f. **1.** –Transformarea în profesie– „Pentru că oricât am lupta împotriva *profesionalizării*, există totuși o profesie de scriitor." Luc. 15 I 61 p. 5. **2.** –Dobândirea unui caracter profesional– „Principalul obiectiv al proiectului este *profesionalizarea* carierei didactice." Ev. 18 XI 10. „În aceste condiții, orice discuție despre *profesionalizarea* administrației, despre autonomie decizională, despre

eficiență în implementare, sunt doar vorbe în vânt..." ziare.com 1 XI 10 (din *profesionaliza*; DEX, DN_3, DexX)

profésor, -oáră s.m.f. || *profesor-artist, profesoară artistă* –Artist (plastic, dramatic etc.) care este și profesor– „Cei mai tineri artiști, vegheați regizoral de unul din cei mai autentici și mai experimentați *profesori-artiști*, Moni Ghelerter [...] au compus minuțios universul gorkian, în linii simple și clare." R.lit. 17 V 73 p. 20. „*Profesoara-artistă*. La casa de cultură a sindicatelor din Sibiu a avut loc un eveniment artistic deosebit, prilejuit de expoziția artistei O.A.S., profesoară în Satu Mare." R.l. 10 I 78 p. 2 (din *profesor* + *artist*) || *profesor-comandant* –Profesor care, în timpul comunismului, conducea activitatea detașamentului de pionieri– „*Profesorul-comandant* devine un participant efectiv și afectiv la munca elevilor și pionierilor, tovarășul lor mai mare, exemplul lor." Cont. 23 XII 66 p. 8. „Fiecare echipaj avea un profesor comandant, dar și un căpitan, respectiv un secund din rândul pionierilor." jurnalul.ro 3 VIII 09 (din *profesor* + *comandant*) || *profesor-diriginte* –Profesor care îndeplinește funcția de diriginte– „Faptul că în prezent *profesorul-diriginte* este și conducătorul detașamentului de pionieri a dus la înlăturarea paralelismului în munca educativă." Cont. 23 XII 66 p. 9. „Aflu apoi această împrejurare de la un *profesor-diriginte*..." Sc. 4 IV 81 p. 2. „directorul D.D. a spus că a primit în Consiliul de Administrație cererea de demisie a profesorului, a fost discutată, aprobată, apoi în locul său la clasă a fost numit un alt *profesor diriginte*." Vocea Brăilei 9 I 10; v. și R.l. 20 III 71 p. 2 (din *profesor* + *diriginte*) || *profesor-logoped* –Profesor care se ocupă cu tulburările de vorbire ale copiilor– „*Profesoara-logoped* D.V. a vizitat apoi școlile de 8 ani, a ascultat cum vorbesc copiii." Sc. 1 III 64 p. 3. „*Profesorii logopezi* riscă să rămână fără obiectul muncii" G. 19 II 08 (din *profesor* + *logoped*) || *profesor-oaspete* –Profesor invitat pentru a ține cursuri la o universitate străină– „Dan Grigorescu, *profesor-oaspete* la Departamentul de Literatură comparată al Universității Washington din Seattle." Cont. 12 III 71 p. 10. „Eugenia Popescu-Județ, *profesor-oaspete* de la Universitatea din Pittsburg, a prezentat creația muzicală cantemirească în istoria muzicii turcești." Sc. 29 X 73 p. 6. „*Profesor oaspete* la Catedra noastră între 1969-1971..." Făclia 13 III 08; v. și R.lit. 27 XII 73 p. 31 (din *profesor* + *oaspete*, după germ. *Gastprofessor*; cf. engl. *visiting-professor*); v. și *femeie-profesor*

profíl s.n. **1.** –Specialitate, specializare, specific– v. *lăcătuș-montator* 1963. „Unele mici modificări în materia cerută la concurs, față de anul 1973, sunt prezente în *profilele*: biologie, farmacie..." Sc. 24 III 74 p. 4. „Galați: Un grup de specialiști de la I.M.E.H. și de la facultatea de *profil* din cadrul Universității a pus la punct un nou procedeu de superfinisare a cilindrilor hidraulici ce intră în componența echipamentelor hidraulice prin deformarea plastică a suprafețelor acestora." R.l. 15 IV 83 p. 1. „Toată lumea fuge de școlile cu *profil* feroviar..." Ad. 5 I 11; v. și R.l. 15 II 78 p. 4, Sc. 10 VIII 79 p. 1, I.B. 22 VIII 79 p. 7; v. și *automagazin* 1966, *BIG* 1984, *cămin-spital* 1974, *educativ-estetic* 1972, *impresarial* 2010, *industrie* (*industria construcțiilor*) 2006, *instituționalizare* 1969, *miniatelier* 1977, *păr-cauciuc* 1999, *prioritar* 1969, *radioolimpiadă* 1975, *semimilenar* 1978, *treaptă* 1979, *virusologie* 1981, *vocațional* 2002 || *de profil* –Specializat– v. *auditor* 1995, *cartofil* 2010, *consumist* (sensul 5) 2007, *deferizare* 1984, *industrie* (*industria sucurilor*) 2008, *prespălare* 1990, *retailer* 2005, *site* 2010, *traseism* 2010. **2.** –Conturul unei secțiuni plane a unui element de construcție– „Scheletul lor este format dintr-un *profil* de oțel special iar greutatea umbrelei s-a redus cu 30 la sută..." R.l. 16 II 80 p. 5. „Între casă și garaj – copertină de *profile* metalice și sticlă." Sc. 7 IX 82 p. 2. „lucrări de înlocuire parțială sau totală a tâmplăriei ferestrelor vechi de lemn cu ferestre noi din *profile* PVC cu ochiuri închise cu geam termopan..." Ad. 1 III 11; v. și Sc. 20 II 80 p. 2; v. și *extrudat* 1972, *precomprimat* 1983, *PVC* 1999, 2010, *tipodimensiune* 2001. **3.** –Descriere a persoanei care și-a deschis un cont pe internet– „În ultima lună, 59% dintre utilizatorii est-europeni chestionați au spus că și-au actualizat *profilul* pe rețelele de socializare, media europeană fiind de 52%." ziare.com 7 III 10. „Ernestina, o bătrânică nostalgică, și-a deschis singură *profilul* și a învățat cum să-i folosească opțiunile, având convingerea că Facebook-ul poate fi un mijloc util de a-și găsi membrii familiei, risipiți peste tot în lume." G. 23 II 11; v. și *seta* 2011, *twitter* 2007. **4.** –Identitate– || *profil bioenergetic* v. *bioenergoterapie* 2008 || *profil genetic* –Codul alfanumeric obținut din materialul genetic, prin aplicarea tehnicilor de biologie moleculară (Legea 76/2008)– „Pe unul dintre obiectele vestimentare aparținând polițistului suspectat de crimă s-au descoperit urme biologice care au evidențiat amestecuri de *profile genetice* din care nu poate fi exclus profilul genetic al Elodiei Ghinescu." G. 23 X 07 p. 3. „În baza *profilului genetic* comun celor două patologii, va putea fi pus la punct un nou test, în măsură să indice riscurile de a dezvolta sau nu cele două boli" Teleg. 23 II 11; v. și *amprentă* (*genetică*) 2007 || *profil psihologic* –Fizionomie mentală– „*Profil psihologic*: Muammar Gaddafi este paranoic" hotnews.ro 28 II 11. **5.** || *profil jos* –Discreție în viața publică– „Mi-am ales un *profil jos*, m-am retras din orice activitate politică, m-am refugiat în teoria literară." R.lit. 16 IV 03 p. 17 (formal din fr. *profil*; 5 după fr. *profil bas*, engl. *low profile*; DN, DEX – alte sensuri, DN_3 – sensul 2, DEX 98, NODEX, MDN, DexX – sensurile 1 și 2)

profít s.n. || *profit-record* –Profit care constituie un record– „Concernele americane specializate în proiectarea și fabricarea de armament au încasat în cursul anului trecut *profituri record*..." I.B. 30 IV 84 p. 8. „cea mai de succes bancă din lume, cu un *profit-record* (3,4 miliarde USD) în trimestrul doi al lui 2009" G. 11 XI 09 p. 7; v. și Ev.z. 28 VII 06 p. 9, Ring 9 V 08 p. 3 (din *profit* + *record*)

profitabilitáte s.f. –Caracter profitabil– „În continuare, managerii de la ARO Câmpulung și-au rezumat planurile de viitor capabile să sporească *profitabilitatea* uzinei." R.l. 10 IX 96 p. 4. „*Profitabilitatea* Automobile Craiova se va reflecta în dezvoltarea industriei orizontale în aproape toate județele" R.l. 10 IX 07 p. 10 (din *profitabil* + *-itate*; cf. it. *profittabilità*; MDN, DexX)

profiteról s.n. (culin.) –Prăjitură cu cremă, cu înghețată și cu frișcă– „Contrazicându-și denumirea, cofetăria «Casata» din centrul Bucureștiului nu mai oferă de la un timp cumpărătorilor decât un singur sortiment de înghețată: *profiterol*." R.l. 21 III 74 p. 5. „Țin minte că am făcut un material bazat pe un studiu, potrivit căruia femeile preferă *profiterolul* în detrimentul sexului." Ad. 30 III 10 (din fr. *profitérole*; DEX, DN_3, DexX)

progerie s.f. (med.) „La Johannesburg s-au întâlnit luni doi copii suferind de o boală rară, care afectează în lume o persoană din opt milioane [...] Amândoi au nouă ani, sunt bolnavi de *progeria* – o maladie care îmbătrânește organismul – și par ca niște oameni bătrâni." R.l. 24 VI 82 p. 6. „Medicina consemnează o boală numită *progerie*. Copilul atacat de ea, în loc să crească și să se dezvolte normal, devenind un adolescent, apoi un tânăr, apoi om matur, îmbătrânește fulgerător." Ad. 18 XII 03 p. 1 (din fr. *progérie*; DEX-S, MDN, DexX)

proglobalizáre adj. –Favorabil globalizării– „militanți *proglobalizare* și antiglobalizare" jurnalul.ro 16 II 04. „Și analiștii *proglobalizare* pot greși." zf.ro 19 VIII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *pro-* + *globalizare*)

prognóstic s.n. „*Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic* (DOOM, 2005) a validat o diferențiere lexicală care se impusese în uz de mai multă vreme: separând forma *prognostic* (cu accentul pe silaba penultimă sau pe finală: *prognóstic* și *prognostíc*), cu sensul "prognoză medicală", de *pronostic* (cu accent pe finală) – "previziune" [...] Până să apară noua ediție din DOOM, dicționarele noastre moderne indicau ca formă standard doar pe *pronostic*, față de care *prognostic* era considerat o variantă învechită. Această limitare se asocia, în DEX, cu restrângerea explicației etimologice la o singură sursă: franceza. De altfel, o aducere la zi cam grăbită, în ediția revăzută din 2009, face ca forma *prognóstic* să fie în continuare explicată exclusiv prin cuvântul francez *pronostic*." R. Zafiu în R. lit. 21 / 11 (din lat. *prognosticum*; cf. fr. *prognostique*, adj.)

prognozáre s.f. –Prevedere– „O rețea de asemenea puțuri permite nu numai *prognozarea*, ci și localizarea cutremurelor." Cont. 3 XI 78 p. 5. „specialiștii din Kirghizia sovietică au elaborat o metodă de sondare electromagnetică la mare adâncime pentru *prognozarea* cutremurelor." I.B. 9 VII 82 p. 4. „Proiect de *prognozare* a poluării aerului" Teleg. 30 IV 07; v. și Sc. 15 X 82 p. 5; v. și *maree neagră* 1979 (din *prognoza*; DEX 98)

prognozát, -ă adj. –Prevăzut– „Evoluția bruscă a centrilor de acțiune atmosferică din Europa a determinat o schimbare a vremii din țara noastră, diferită de cea *prognozată*." Sc. 1 II 72 p. 2. „Creșterea economică *prognozată* 4 – 4,7 la sută, pentru 2012-2014" financiarul.ro 29 IV 11 (din *prognoza*; DEX 98)

prográm s.n. **1.** –Totalitatea acțiunilor propuse a se îndeplini pentru a ajunge la rezultatul dorit– „Cu aproximativ doi ani în urmă, autoritățile române au solicitat un sprijin guvernului american, sub forma unui *program*, care să sprijine procesul de privatizare prin informarea populației." R.l. 7 XII 93 p. 4 || *program-cadru* –Program elaborat în linii generale– „*Programul-cadru*, un instrument eficient de desfășurare a acțiunii." I.B. 18 V 72 p. 1. „Comisia Pieții comune a elaborat un *program-cadru* privind politica energetică a comunității." R.l. 22 VII 74 p. 5. „Al șaptelea *Program Cadru* (PC 7) din Strategia de la Lisabona

strânge laolaltă toate inițiativele UE legate de cercetarea științifică interdisciplinară." financiarul.ro 22 II 08 (din *program + cadru*) || *program-pilot* –Proiect aplicat pentru prima oară cu scopul de a-l testa și îmbunătăți înainte de a-l generaliza– „Potrivit telegramelor de presă, autoritățile din statul american Florida au în vedere un *«program pilot»* care urmărește familiarizarea copiilor cu armele de foc." I.B. 10 VIII 88 p. 4. „stadiul derulării unui *program-pilot* de dezvoltare a sectorului privat." R.l. 15 XI 99 p. 1. „*program pilot* destinat să protejeze pasagerele, adesea expuse la hărțuire sexuală în mijloacele de transport în comun din capitala mexicană" G. 17 I 08 p. 23; v. și Ad. 6 XII 03 p. 9, G. 29 V 07 p. 10, 9 X 07 p. 10, "22" Plus 224 / 08 p. 7 (din *program + pilot*) || *program-tip* –Program standard– v. *principal* 1970 (din *program + tip*). **2.** (inform.) –Ansamblu de instrucțiuni necesare pentru ca un computer să rezolve o problemă– „va depana *programele*, legăturile cu serverele și va descâlci sutele de «conflicte» și incompatibilități." Nat. 8 VI 00 p. 9. „Bebelușul a fost botezat Jon Blake Cusack 2.0, ca și cum ar fi o versiune îmbunătățită a tatălui, asemenea *programelor* de soft." Ad. 4 II 04 p. 9 (din fr. *programme*; sensul 2 din engl. *program*; DCMM; DN, DEX – alte sensuri, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX); v. și *articol-program, caiet-program, comandă-program, declarație-program, grafic-program, platformă-program*

programábil, -ă adj. –Care poate fi programat– „Vând radiocasetofon stereo JVC M 80, *programabil*..." I.B. 29 XII 83 p. 3. „Vând Recorder JVC, *programabil*, nou." R.l. 20 XI 91 p. 7. „Descoperirea echipei lui Gariaev atestă ceea ce știința seculară a ultimelor veacuri a respins, anume că organismul uman este *«programabil»* prin cuvânt, prin limbaj, prin gând." G. 21 X 08; v. și I.B. 11 VI 86 p. 8 (din *programá*; cf. fr. *programmable*; DEX 98, MDN, DexX)

programatór, -oáre s.m.f. și adj. **1.** (inform.) –Persoană însărcinată cu alcătuirea de programare pentru computer– „Câteva tinere *programatoare* – cu copii mici – și-au instalat în camere echipamente terminale pentru ca, după ce-și adorm copiii, să poată intra în legătură cu calculatoarele în vederea testării unor programe." R.l. 15 VII 76 p. 6. „Condiții: studii superioare, vechime în domeniu și *programator* calculatoare minim 5 ani." Ev.z. 12 I 95 p. 7. „un părinte crede că un canotor, un handbalist sau un atlet se descurcă foarte greu în România, și mai multe șanse de a reuși în viață le are un *programator* sau un manager." G. 24 VIII 10 p. 10; v. și Sc. 20 V 79 p. 2, Ev.z. 15 VIII 05 p. 10; v. și *fotozaț* 1978. **2.** –Mecanism de programare– v. *microprocesor* 1976. **3.** || *programator genetic* (med.) „Meseria de *programator* (sau reprogramator) genetic va fi echivalentă cu cea de medic de astăzi." Nat. 8 VI 00 p. 9 (după engl. *programmer*, fr. *programmeur*; cf. it. *programmatore*; Dimitrescu, *Dr.2* 143; DMN 1950, PR 1960; DT; DEX, DN_3 – sens 1, DexX – sensurile 1 și 2); v. și *ajutor-programator, analist-programator*

prohibí v.t. –A interzice– „Nu mi-aș îngădui să vă *prohib* venirea la Televiziune." R.l. 4 XII 93 p. 3 (din fr. *prohiber*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

proiéct s.n. || *proiect-pilot* –Proiect aplicat pentru prima oară cu scopul de a-l testa și îmbunătăți înainte de a-l generaliza– „Trei companii canadiene au anunțat lansarea unui *proiect pilot* vizând exploatarea sisturilor bituminoase de la Anzac, la nord de Alberta." R.l. 23 III 84 p. 5. „multi ani nu a concesionat *proiecte-pilot* sectorului privat și acum, chiar dacă ar vrea, nu are cui." D. 18 XII 98 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cotidianul spaniol [...] arată că este vorba de un *proiect-pilot* al executivului catalan..." G. 13 XI 09 p. 5; v. și Ad. 13 IV 02 p. 11, R.l. 4 X 06 p. 6, G. 16 II 07 p. 10, Ev.z. 22 IV 08 p. 4, R.l. 18 IX 08 p. 2, G. 2 VI 09 p. 8 (din *proiect + pilot*; Barbu, O) || *proiect-tip* –Proiect standard– v. *refolosibil* 1961. „Ministerul Petrolului a întrebuințat [...] un *proiect-tip*." Sc. 27 I 67 p. 1. „Cei doi deputați clujeni propun stabilirea unor *proiecte-tip* care să poată fi puse în operă fără autorizație de oricine are 400 mp în intravilan." Ziua de Cluj 10 II 11 (din *proiect + tip*; cf. fr. *projet type*; DT); v. și *desen-proiect*

proiectánt s.m. || *proiectant-arhitect* –Proiectant în arhitectură– „o discuție pe care arh. D. o poartă cu *proiectanții-arhitecți*." Pr.R.TV 28 XI–5 XII 70 p. 4 (din *proiectant + arhitect*); v. și *desenator-proiectant*

proiectíl s.n. v. *avion-proiectil*

proiecționíst, -ă s.m.f. (cinem.) –Operator însărcinat cu proiecția unor filme, diapozitive etc.– „Șeful cu protecția muncii [...] are în subordine șoferul și *proiectionista* E.H. Până acum doi ani, R. avea două mașini, un ARO și autocaravana." R.l. 3 X 81 p. 3. „Este vorba despre un operator de cinema, pro-stalinist, care descoperă, prin intermediul imaginilor, orrorile comise în numele lui Stalin. Senzațională este însă identitatea *proiectionistului*: Tom Huice, interpretul lui Mozart din «Amadeus» de Milos Forman." Lib. 5 I 91 p. 1. „Radu B. este, de 20 de ani, *proiecționist* la Scala și a văzut mai multe filme decât s-a gândit vreodată că ar putea număra." Ev.z. 31 I 08 (din fr. *projectionniste*; cf. it. *proiezionista*; PR 1907, DPN 1961; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

proindonezián, -ă adj. –Favorabil Indoneziei– „Timorezii orientali sunt terorizați de milițiile *pro-indoneziene*." Z. 9 IX 99, cit. de Stăncioi-Scarlat. „După acest atac, milițiile *pro-indoneziene* au lansat în întreg orașul o operațiune de căutare a membrilor personalului umanitar..." R.l. 8 IX 00 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *pro-* + *indonezian*)

proisraelián, -ă adj. –Susținător al Israelului– „Evreii americani pledează pentru iertarea păcatelor spionului *pro-israelian* Pollard" Z. 11 I 99, cit. de Stăncioi-Scarlat. „angajați ai unui grup de presiune *proisraelian*." G. 6 V 05 p. 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *pro-* + *israelian*)

prómo s.n. –Material promoțional– „La secțiunea care se adresează realizatorilor de producții publicitare audio, video și tipărite vor mai fi premiate cel mai bun *promo* video, cel mai bun spot radio, cel mai bun scenariu de spot, cel mai bun regizor și va fi acordat un premiu special pentru originalitate." Cronica rom. 6 VIII 97 p. 3. „Postul tv poate fi deja recepționat prin cablu, dar deocamdată se fac teste de emisie, fiind difuzate *promo-uri* pentru a se verifica aparatura. În seara aceasta [...] vor fi difuzate câteva programe-test." Ad. 27 VII 05 p. 13; v. și Antena 1 19 VII 97, D. 1 X 99 p. 2, Ad. 4 V 04 p. 4 (din engl. *promo*; R. Zafiu în R.lit. 35 / 99)

promonárhic, -ă adj. –Promonarhist– „Scandalul celor trei nefericiți miniștri semnatari ai unei vechi și amărâte declarații *promonarhice* a fost hiper-umflat." Z. 23 XII 97 p. 2. „Marele miting *promonarhic* din '45" adevarul.ro 23 X 11 (din *pro-* + *monarhic*)

promóter s.m. „*Promoterul* sau hostessul este acea persoană care la petreceri încearcă să întrețină atmosfera. Sau cei care, în cluburi și baruri, îți oferă tot felul de pliante sau mostre gratuite. *Promoterii* pot fi întâlniți și prin magazine făcând reclamă la diverse produse noi; sau te poți trezi cu ei la ușa casei tale oferindu-ți detergenți sau ciocolată." J.nat. 21 IV 04 p. 14. „*Promoter-ul* este acea persoană care te oprește pe stradă, îți bate la ușă ori vine la tine la birou încercând să-ți vândă ceva sau să facă reclamă unui anume produs. El se află în contact direct și permanent cu oamenii, cunoaște piața și poate foarte ușor să definească dorințele consumatorilor..." R.l. 25 VIII 08 p. 1. „aveam multe promoții și trebuia să fiu atent la *promoteri*..." R.l. 7 I 10 p. 12; v. și Ad. 8 V 04 p. 12, R.l. 25 VIII 08 p. 1, G. 14 V 09 p. 7 (din engl. *promoter*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

promóție s.f. –Campanie de promovare a unui produs– „Dansul «Lambada» a fost creația unei întregi echipe de *promoție* ce aparține postului de televiziune francez TF1..." Ev.z. 22 VIII 96 p. 3. „Pe ce destinații sunt bilete la *promoție*" zf.ro 11 XII 11 (din engl. *promotion*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 09, DexX)

promoționál, -ă adj. –Menit să promoveze un produs– „Firmă româno-germană vinde, en gross, imprimeurile marilor case de modă din Europa. Mătase din vâscoză și tricot, la prețuri *promoționale*." L. Mag. 12 / 94 p. 49. „A fost organizată o masă *«promoțională»* la care s-au servit produse alimentare de culoare verde, preparate din alge." Ev.z. 729 / 94 p. 12, cit. de R. Zafiu în R.lit. 35 / 99. „Realizarea acestor materiale *promoționale* a costat aproape 65.00 de euro, susțin reprezentanții MJ..." Ev.z. 22 XI 06 p. 4; v. și R.l. 30 XII 94 p. 12, Ev.z. 20 VI 97 p. 12 (după engl. *promotional*, fr. *promotionnel*; PR 1962; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_4, NODEX, DexX, DEX 09)

promová v.t. –A lansa pe piață, a stimula vânzarea unui produs– „Discul *va fi promovat* printr-un turneu" Ev.z. 1938 / 98 p. 2, cit. de R. Zafiu în R.lit. 35 / 99. „Austriecii și-au făcut un obicei din a veni la București pentru a-și *promova* stațiunile turistice și a prezenta pachetele de vacanță la schi." zf.ro 13 XII 11 (după engl. *to promote*; cf. fr. *promouvoir*; sensul nu apare în dicționarele curente)

prómpter s.n. –Aparat care afișează textul citit de un crainic de televiziune, un om politic etc.– „A.M. (Prima ZV) pare că nu s-a acomodat cu *prompterul* după care își citește rolul." Nat. 15 I 98 p. 2. „putem citi de pe *prompter* până la epuizare" G. 22 VII 06 p. 1. „Deși nu a avut *prompter*, George Marinescu a citit impecabil, după cum i-au dictat «emanații» Revoluției" adevarul.ro 23 III 10; v. și Cronica rom. 29 IV 99 p. 8, Nat. 16 XI 99 p. 2, J.nat. 11 V 08 p. 12 (din engl. *prompter*; cf. fr. *prompteur*; PR 1975; Ciolan, *MC*; DCMM; DexX, DEX 09)

pronosportíst, -ă 1. adj. –Referitor la pronosport– „viața mea *pronosportistă* e un amestec de entuziasm și mazochism..." R.lit. 1 V 86 p. 17. „Vom vedea miercuri 23 noiembrie, seara, câtă forță... *pronosportistă* a avut această veritabilă echipă de comentatori atât de reputați." supl. Fotbal 18 XI 88 p. 4. **2.** s.m. –Jucător la pronosport– „Pentru a

încheia seria, *pronosportistul* de rând va juca..." Z. 23 V 99, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În rest, pentru *pronosportiști*, programul etapei era plin de soliști, de meciuri cu rezultate sigure." G. 13 VI 05 p. 1, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *pronosport* + *-ist*)

pronunciamiento s.n. (cuv. sp.) „Republica Dominicană [...] și Bolivia [...] au fost teatrul unor încercări de «*pronunciamento*» (termen folosit în America Latină pentru denumirea intervențiilor armatei în viața politică) care au eșuat." Sc. 23 X 79 p. 4. „Termenul de puci, sau *pronunciamiento*, este perfect adecvat." roliteratura.ro 22 I 11 [pron. *pronunsiamiénto*] (cf. fr., it. *pronunciamiento*; DEX-S, DN_3)

prooccidentâl, -ă s.m.f, adj. –Care este favorabil Occidentului– „România e *pro-occidentală*, deși e ortodoxă." Z. 16 II 99, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Filoruşii contra *prooccidentali* [...] nu se vor supune deciziei președintelui *prooccidental*..." R.l. 4 IV 07 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *pro-occidental*] (din *pro-* + *occidental*)

propólis s. sg. tant. (apic.) „Apiterapie. Mai concret: tratând cu *propolis* (produs biologic de apărare a vieții în stup, sau cleiul de albine – cum i se mai spune în limbaj popular) afecțiuni tiroidiene, am obținut următorul rezultat..." R.l. 15 III 75 p. 3. „În magazinele «Apicola» din țară s-au pus în vânzare cremele de *propolis* și miere superioară de pădure, cu calități terapeutice deosebite." Sc. 18 X 77 p. 5. „Alifiile cu *propolis* te scapă de acnee" Lib. 28 V 10; v. și R.l. 2 VIII 77 p. 2, 25 IX 95 p. 5 (din fr. *propolis*; DZ; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

proporționalísm s. –Sistem de vot proporțional– „deși a promis că o va face, Tony Blair n-a trecut la *proporționalism*, italienii renunță la el, în țările din Est în care a fost introdus crește nemulțumirea populară și cererea de a trece la vot uninominal." "22" 30 V 00 p. 5. „În iunie 2004, modurile de *proporționalism* utilizate în 23 din cele 25 de state ale Uniunii au diferit prin multe elemente." "22" 1 II 05 p. 3 (din *proporțional* + *-ism*)

prosciutto s. (cuv. it.; culin.) –Tip de șuncă italienească uscată și afumată– „Urmează antreurile reci – tartar de somon scoțian, *Prosciuto* di Parma, crostine cu somon fumé, cocktail de creveți olandezi, aspicuri de pui gelatinoase..." Ad. 12 XII 03 p. 4. „Nici o pizza nu merge toată o dată, chiar dacă are ingrediente ușor digerabile: pește, legume, fructe de mare, *prosciuto*, brânză cu mucegai, mozzarella sau parmezan în diferite combinații." G. 12 XII 08 p. 9. „nimic nu se compară cu o supă toscană con *prosciutto*. Adică un fel de ciorbiță de fasole cu șuncă ușor afumată și arome mediteraneene." G. 2 X 09 p. 16; v. și 10 XII 09 p. 16; v. și *pancetta* 2008 [scris și *prosciuto*] (Dimitrescu, *ERI*; APC, DIR)

prosemít, -ă s., adj. –Susținător al semiților, al evreilor; filosemit– „asumarea critică a eminescianismului dă impresia că ascunde o declarație *prosemită*." Obs.cult. 7 III 00. „transformarea unui partid antisemit într-unul *prosemit* prin diligențele unui consilier importat din țara Sfântă." evz.ro 30 I 07 (din *pro-* + *semit*)

prosemitísm s.n. –Atitudine favorabilă semiților. Filosemitism– „subtextul aparențelor lucrează în logica ori antisemitism, ori *prosemitism*." Obs.cult. 7 III 00. „[Cioran] nu e nici antisemit, nici pro-nazist, așa după cum nu se convertește la *pro-semitism* sau pro-democrație." Cultura 16 I 11 (din *antisemitism*, prin substituție de prefix)

prospectá v.t. (com.) –A cerceta cererea și oferta de mărfuri pe piața comercială– „Ce poate face un editor pentru a *prospecta* mai bine gustul real al publicului?" R.l. 23 IV 74 p. 2. „sunt mulți tineri care încă nu și-au găsit domeniul pentru a-și dezvolta cariera și atunci vin la eveniment pentru a *prospecta* piața sau cu așteptări nerealiste din partea angajatorilor, legat de partea salarială sau cu pretenții de evoluție rapidă pe scara ierarhică." R.l. 3 IV 08; v. și 13 VI 80 p. 6 (din fr. *prospecter*; cf. engl. *to prospect*; DT, DMM; DN – alt sens; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

prospectológ s.m. –Specialist în prospectologie– „*Prospectologul* Mihai Botez" "22" 30 X 92 p. 8–9. „*Prospectologii* știu însă că din eșecurile previziunilor se învață." R.lit. 25 / 93 p. 8. „venise ca să asiste la conferința celui mai mare seminar de Future Science a *prospectologului* american Kahn, autorul faimoasei cărți «Anul 2000»." jurnalul.ro 22 II 11 (din *prospecta* + *-log*; MDN)

prospectologíe s.f. (ec.) –Știința care se ocupă cu studiul perspectivelor de viitor– „Succesele mondiale înregistrate de *prospectologie* ilustrează eficiența ei practică. În numeroase țări [...] se dezvoltă programe previzionale." Sc. 29 X 70 p. 3. „Mihai Botez venea doar ca fost specialist în *prospectologie* sau ca fost cunoscut disident." "22" 30 X 92 p. 8–9 //din *prospect* + *-logie*; MDN, DexX//

prostaciclínă s.f. (biol.) „*Prostaciclina* este o nouă prostaglandină care împiedică globulele roșii să se coaguleze și să se fixeze pe suprafața internă a arterelor. Cercetătorii din R.P. Ungară au reușit să sintetizeze o *prostaciclină* activă mult mai stabilă decât cea naturală." Sc. 23 V 81 p. 5. „inhibarea selectivă a COX-2 poate determina o reducere relativă a producerii endoteliale de *prostaciclină*, lăsând intactă producerea plachetară de tromboxan A2." Galenus 10 XI 10; v. și *plachetă* 1978 (din fr. *prostacycline*, engl. *prostacyclin*)

prostaglandínă s.f. (biol.) „*Prostaglandinele* sunt foarte abundente în sperma umană, precum și în cea de maimuță și de miel. Ele se găsesc, de asemenea, în cantități apreciabile în unele organisme marine și în corali, care ar putea să devină furnizori ieftini de *prostaglandine*." Fl. 30 I 71 p. 18. „Un șir de substanțe, denumite *prostaglandine*, sunt pe cale să revoluționeze farmacologia modernă. Acești «super-hormoni» sunt cele mai puternice substanțe active din punct de vedere biologic." Sc. 13 V 77 p. 5. „soția sa avea deja 40 de săptămâni când a mers să nască, iar când a ajuns la spital i s-a administrat o pastilă de *prostaglandină*, care are rolul de a provoca contracții uterine..." Gaz. de Cluj 25 VIII 09; v. și Sc. 25 V 83 p. 5, I.B. 7 V 86 p. 4; v. și *prostaciclină* 1981, *supracongelat* 1971 (din fr. *prostaglandine*, engl. *prostaglandin*; BD 1969, DMN 1970; DexX)

prostétic, -ă 1. adj. –Care a fost fabricat de om pentru a suplini funcțional o parte a corpului– „Calvin a petrecut peste 200 de ore pentru a crea o proteză *prostetică* cu rol și funcționalitate cât mai apropiată de cea a unui cioc normal de acvilă." descopera.ro 13 VI 08. „Pentru bolnavii care resping o cornee artificială, procedura celor din Miami presupune implantarea unui dinte de-al pacientului pentru a susține o lentilă *prostetică*, după cum explică chirurgul Victor Perez." realitatea.net. 17 IX 09. „Ascunsă deopotrivă în spatele acestei măști *prostetice* și în spatele unui registru de voci distorsionate, care alunecă sinuos între extreme și fac piruete androgine, PTR construiește un peisaj sonic enigmatic, perturbant și confuz." D. 23 I 11. **2.** s.f. –Fabricarea de dispozitive prostetice– „O echipă de cercetători [...] a realizat ciborgul ca parte a unui efort mai amplu menit a revoluționa *prostetica* prin crearea de membre sau alte organe artificiale, care să fie conectate la creier într-un mod cât mai apropiat de cel natural." Ev.z. 19 IV 01 p. 9 (din fr. *prosthétique*; DexX)

protalibán adj. –Care este favorabil talibanilor– „Pashtoon a afirmat că mollahul «se află într-un anturaj *protaliban*», dar gruparea sa va cere predarea liderului suprem al talibanilor..." Ad. 10 XII 01 p. 1. „Pakistanul eliberează un lider *pro-taliban*" amosnews.ro 22 IV 08; v. și Ad. 15 XII 01 p. 10 (din *pro-* + *taliban*)

protécție s.f. || *protecție socială* –Numele de după 1990 al asistenței sociale– „CSDR a luat această măsură ca urmare a creșterii alarmante și nejustificate a șomajului fără măsuri corespunzătoare de *protecție socială*." Dim. 20 IX 97 p. 1. „A sosit rândul americanilor să judece aspru politica eonomică a Europei, risipitoare de resurse și susținătoarea unui sistem de *protecție socială* costisitor, ba uneori chiar imoral." ziare.com 6 I 12 (după fr. *protection sociale*)

protecționíst s.m. v. *biolog-protecționist*

protéic, -ă adj. **1.** (biol.) –Care se referă la proteine– v. *interferon* 1977. „Regimul *proteic* este un stil de viață, dar și o soluție foarte bună, dacă vrei să slăbești fără să pierzi energie. Dieta *proteică* se bazează pe consumul de carne, ouă, pește și pe limitarea consumului de zahăr și grăsimi." eva.ro 5 XI 09. **2.** (med.) –Referitor la protezele dentare– „Pentru tratamentele de restaurare *proteică* există tarife diferențiate..." R.l. 27 V 80 p. 5 (din fr. *protéïque*; DEX, DN_3, NODEX, DexX – sensul 1)

proteinemíe s.f. (med.) –Cantitatea de proteine din sânge– „Acest echilibru proteinemic – denumit cu un termen uzual *proteinemie* – este menținut constant față de mediul intern sau extern." Cont. 10 XI 61 p. 7 (din fr. *protéïnémie*; DFMB; DN_3, DEX-S, DexX)

proteinográmă s.f. (med.) –Diagrama proteinemiei– v. *electroforegramă* 1961 (din fr. *protéïnogramme*; L; DFMB, DM; DN_3, DEX-S, DexX)

protestatár, -ă s.m.f. (pol.) –Persoană care protestează (contra unui anumit regim politic, a unei ideologii etc.)– „Monica Lovinescu era la curent cu poziția de *protestatar* pe care o afișează O. Paler la ședințele de birou ale Uniunii Scriitorilor." Ev.z. 13 IX 95 p. 2. „Un *protestatar* a murit la Port Said" antena3.ro 10 II 11 (din fr. *protestataire*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

protevíst, -ă adj. **1.** adj. –Care ține de postul de televiziune ProTv– „Un nucleu de autenticitate există totuși în televedenia *protevistă*..." D. nr. 10 IV 98, p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Fiscul a scos la mezat telecabina magnatului *protevist*" Ad. 16 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. **2.** s.m. –Lucrător la postul de televiziune ProTV– „Faptul că *proteviștii* s-au înfruptat din ideea genericului portocaliu n-a lăsat sechele în stilul tinerei televiziuni." Nat. 5 III 98 p. 11. „«Jos dictatura», a strigat Teo

către colegii ei *protevişti*, care îi transmiteau indicaţii de regie în cască." Nat. 28 IX 02 p. 12. „Darurile [de Crăciun] au fost cumpărate din România – «Nu trebuie să faci eforturi pentru a le cumpăra din străinătate», consideră *protevistul*." G. 23 XII 09 p. 16 (din *ProTV* + suf. *-ist*; DNAR 1997)

protezá v.t. (med.) –A pune o proteză cuiva– „Militarii români amputaţi în Afganistan *vor fi protezaţi* în SUA" G. 15 VII 06 p. 11. „Potrivit doctorilor, cutia craniană poate fi *protezată*, dar numai după trecerea unei perioade de 3 luni după ce se constată că nu mai e nici o problemă pe creier." evenimentul.ro 16 VIII 11 (din *proteză*; DexX, DEX 09)

protezáre s.f. (tehn. med.) –Executarea de proteze– „Suportul-proteză comandat de D.C. la Întreprinderea de produse ortopedice şi *protezare* [...] n-a ajuns, nici la ora actuală, în posesia destinatarului." R.l. 6 X 80 p. 5. „Formaţia de *protezare* Tg. Mureş [...] anunţă pe cei interesaţi că execută proteze..." R.l. 25 II 81 p. 4. „*Protezare* digitală" jurnalul.ro 30 IX 09 (din *proteza*; DexX, DEX 09)

protídic, -ă adj. (biol.) –Care conţine protide– „A fost descoperită o substanţă *protidică* (identificată la cămile) denumită «betta endorfină» care are o forţă analgezică (împotriva senzaţiei de durere) de 30 de ori mai mare decât morfina (când este injectată în creierul unor animale de laborator) şi care va putea aduce servicii enorme neurologiei..." Sc. 13 V 77 p. 5. „metabolismul *protidic* este îndeosebi tulburat, ceea ce duce la încetinirea circulaţiei sângelui, la răcirea extremităţilor, hipotensiune arterială, constipaţie, afectarea sistemului nervos, oprirea completă a reproducerii etc." Mon. de Vrancea 16 XII 10 (din fr. *protidique*; PR 1950; DEX, DN_3, DexX)

protocroníe s.f. „Ov. S. Crohmălniceanu: Tovarăşul Ungheanu v-a propus două sensuri ale termenului *protocronie*, extrase din cartea dv. Unul însemnând originalitate simultană, altul însemnând anticipaţie. E. Papu: Una [o definiţie] o implică pe cealaltă." Luc. 15 X 77 p. 3. „poate că nu e chiar o întâmplare că avangarda literară românească a fost «*protocronia*», nici că «teatrul absurdului» a avut, prin Eugen Ionescu (mare admirator al lui Caragiale şi Urmuz), şi rădăcini româneşti." ziaruldeiasi.ro 23 XI 10 (din *proto-* + *-cronie*, după modelul lui *sincronie*; DEX-S, MDN, DexX)

protocronísm s.m. –Stabilirea cu orice preţ a priorităţii unei idei, a unei teme etc.– „De multă vreme o carte de critică nu a tulburat apele prea liniştite ale vieţii noastre literare ca această «Din clasicii noştri», cu subtitlul «Contribuţii la ideea unui *protocronism* românesc», semnată de Edgar Papu [...] „...eu nu-mi pot revendica decât paternitatea formulei de *protocronism* românesc, gândit în opoziţie cu ideea sincronismului..." Luc. 1 IX 79 p. 3. „Prof. Edgar Papu a numit fenomenul de anticipaţie cu un cuvânt care a iscat vâlvă: *protocronism*." Sc. 29 VI 82 p. 4. „La Judecata de Apoi a *protocronismului*" Obs.cult. 13 XII 07; v. şi Sec. 20 5–6 / 74, 6 / 76, R.lit. 25 X 79 p. 8, Săpt. 7 XII 79 p. 3 (din *proto-* + *cronic* + *-ism*; DEX 98, MDN, DexX)

protocroníst s.m. –Adept al protocronismului– „*protocroniştii* replicau, de cele mai multe ori, cu argumente şi exemple peremptorii." Luc. 1 IX 79 p. 3. „Sprijiniţi de aparatul ideologic al partidului şi de Securitate, *protocroniştii* au purtat o bătalie împotriva veritabilelor valori estetice şi au cultivat o ideologie pe cât de vetustă, pe atât de exclusivistă." Ev.z. 6 II 08; v. şi *lambada* 1990 (din *protocronie* + *-ist*; DEX-S, MDN, DexX)

protonegociére s.f. „O parte interesantă a cărţii este consacrată aşa-numitelor *«protonegocieri»* care se derulează fără contactul părţilor şi unde comunicarea se realizează prin observarea reciprocă." Sc. 7 X 72 p. 5. „Gerry Adams, preşedintele Partidului Sinn Fein, cu vechi state în IRA, a demarat ceea ce se pot numi *«protonegocieri* de pace», încă din anul 1986." Obs.cult. 5 III 10 //din *proto-* + *negociere*//

protoplanétă s.f. (astron.) „Astronomii de la Observatorul din Stockholm consideră a fi descoperit în steaua RU Lupi un sistem planetar în formare. Condensarea datorită propriilor forţe gravitaţionale ar putea transforma norii opaci de pulbere din jurul nucleului fierbinte al stelei în bulgări denşi de materie (*protoplanete*)." Cont. 8 XI 74 p. 5. „O ipoteză interesantă a fost [...] avansată de astronomul californian D.L. care consideră că respectivul corp cosmic [...] ar putea fi o *«protoplanetă»*, adică o planetă în curs de formare." R.l. 26 V 83 p. 6. „Asteroidul Pallas, din centura de asteroizi dintre Marte şi Jupiter, este de fapt o *protoplanetă*" realitatea.net 14 X 09 (din engl. *protoplanet*, fr. *protoplanète*, rus. *protoplaneta*, germ. *Protoplanet* [*Urplanet*]; AD; DT; MDN, DexX)

protopopiát s.n. (rar) –Protopopie– „*Protopopiatul* [...] vinde prin licitaţie publică un autoturism Dacia 1300." R.l. 8 II 84 p. 4. „*Protopopiatul* Bârlad obligă preoţii să facă «donaţii» substanţiale" obiectivdevaslui.ro 9 II 11 (din *protopopic* + *-at*; DEX 98, DexX)

protosteá s.f. (astron.) –Stea în faza de formare– „Este vorba de o planetă, de o cometă gigant, de o *proto-stea* sau de o galaxie îndepărtată?" R.l. 7 II 84 p. 6. „În urma colapsului se naşte o *protostea*." stiinta.info 22 IV 08 (din *proto-* + *stea*; cf. fr., engl. *protostar*, fr. *protoétoile*; PR 1973; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

prounta s.n. (cuv. ebr.) „lira israeliană a fost redusă la exact o sutime din valoarea pe care o avea în acea perioadă, iar puterea ei de cumpărare actuală echivalează cu un «*prounta*», un bănuţ din 1951." L. 28 II 80 p. 19

provider s.m. (cuv. engl.) –Furnizor– „*Providerul* grec de servicii de Internet, Forthnet, a anunţat, luni, că a primit aprobarea autorităţilor locale de reglementare din sectorul telecomunicaţiilor pentru a furniza servicii de telefonie fixă, devenind primul concurent al companiei OTE Telecoms, transmite Reuters." zf.ro 24 IV 01. „Cabinetul de la Londra şi *providerii* fuseseră nevoiţi să găsească o soluţie pentru a compensa pierderile apreciate la circa un miliard de lire pe an de către producătorii muzicali." G. 25 VII 08 p. 16. „Folosind un program de navigaţie sau browser, cum ar fi Microsoft Internet Explorer, Netscape Navigator sau Mozzila Firefox şi o conexiune la un *provider* Internet (ISP – Internet Service Provider) se poate accesa cu uşurinţă orice pagină web." adevarul.ro 9 VIII 11; v. şi 28 IV 11 [pron. *prováider*] (Stoichiţoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

provinciál s.m. –În unele ordine religioase catolice, conducătorul mănăstirilor dintr-o zonă– „[Giordano Bruno] a fost acuzat de *Provincialul* Ordinului Dominican de erezie." romanialibera.ro 13 V 06. „*Provincialul* Ordinului, adică şeful călugărilor iezuiţi din Romania, este părintele Olivo Bosa" R.l. 23 I 07 p. 4. „părintele Ieronim – *provincialul* Ordinului Sf. Vasile cel Mare..." informatia-zilei.ro 29 VI 11 (din it. [padre] *provinciale*)

provocáre s.f. –Incitare la acţiune. Sfidare– „O mare *provocare* pentru Guvern" adevarul.kappa.ro, citat de R. Zafiu în R.lit. 27 / 03. „O *provocare* lansată de Universitate elevilor de liceu, concursul de creaţie, Titu Maiorescu, s-a bucurat, şi acum, de succes." G. educaţional 27 V 06 p. IV, cit. de Stoichiţoiu Ichim, *A* p. 84; v. şi *editorialist* 2010, *ganaş* 2008, *insurmontabil* 2010 (după engl. *challenge*; R. Zafiu în R.lit. 32 / 08)

prozaicitáte s.f. –Platitudine, prozaism– „*Prozaicitatea* evidentă e aici ascunsă de un văl de pseudopoezie, în fond de un retorism fără acoperire." Cont. 1 IV 63 p. 3. „Deschid o paranteză şi mărturisesc: dacă l-aş fi văzut atunci când revolta încă nu-mi putea fi înăbuşită, în loc să mă simt în faţa lui o existenţă nejustificată, m-aş fi repezit la dânsul [Sigmund Freud] cu pumnii strânşi şi cu întrebarea naivă, dar dureroasă: de ce m-a coborât fără indulgenţă la *prozaicitate*? (R.E. Morel, în «Adevărul literar şi artistic din 1934»)." Ad. 15 VII 09. „Cartea de acum continuă linia de radicalitate elegiac-minimalizantă şi minimalistă a acelor poeme, aluzia la «Marea Legătură» (cu lumea, cu sensurile «majore» de altădată) e plasată într-un context de o modestie şi *prozaicitate* extreme, cu pereţi de fabrică, mirosuri de cantină şi de tălpi infernale ce lasă urme pe «obrazul sinucigaşului» şi cu – deasupra, în pod – zgomotul de haltere al «Ridicătorului» obosit (v. Nimic, nu, nimic)." Tribuna 16 I 11 p. 6 (din *prozaic* + *-itate*; DN_3, DEX 98, DexX)

prozaizáre s.f. –Acţiunea de a face să devină prozaic– „Denunţarea erorii mitice, în primul caz, se produce sub semnul *«prozaizării»* pretextului mitologic (în sensul umanizării lui)." Luc. 30 I 71 p. 2. „Un anumit biografism de bună conduită, dublat de o confesiune ce se cere relativizată prin *prozaizare* dau nota acestei poezii..." Ad. 29 VII 06 (din *prozaiza*; DN_3, DEX 98, DexX)

prozatór s.m. v. *femeie-prozator, reporter-prozator*

próză s.f. (lit.; acum des la pl.) –Scrierile literare în proză ale unui autor– „Înainte de orice, *prozele* lui R.P. sunt «exerciţii de stil» şi mai ales de compoziţie." Cont. 12 IX 75 p. 10. „D.C.T. lasă o oarecare libertate textului, *prozele* sale fiind, adesea, greu de încadrat." Săpt. 10 VIII 84 p. 7. „Confidenţe fictive. Atât de grozavă şi adio şi alte *proze* (Nina Cassian)" Tango 18 XI 08; v. şi R.lit. 12 VII 84 p. 8 (din fr. *prose*, it. *prosa*; Guţu Romalo, *CG* 87, atestare din 1971; DN – alte sensuri, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

prozopoém s.n. –Poem în proză– „Proză este un fel de a zice. E vorba în fond de câteva *prozopoeme* [...] precum şi nişte meditaţii mai mult sau mai puţin poetice asupra condiţiei poetice. Nu cred că am talent de prozator." Luc. 16 II 80 p. 3. „Vasile Dobrian, LUI, «monografii şi *prozo-poeme*»" R.lit. 8 II 03 p. 7. „Daniel Mureşan, Măreţie şi micime, *«prozo-poeme»*..." R.lit. 29 II 08 p. 9 (din *proză* + *poem*; DexX)

prozós, -oásă adj. (lit.; peior.) –Prozaic– „L.T., mai mult dramaturg decât poet, încearcă şi el în nişte *prozoase* poeme marea cu degetul." Săpt. 24 II 84 p. 2. „Curios lucru, F. nu simte că versul final [...] este *prozos* şi ucide restul." Săpt. 4 IV 84 p. 2. „În aceeaşi manieră *prozoasă*,

zgrunțuroasă, indigerabilă, e scris și un alt genial poem, dedicat tragediei cailor, în epoca în care ideologii tractorismului considerau caii drept niște animale costisitoare și ineficiente." jurnalul.ro 6 VI 10 (din *proză* + *-os*; Dimitrescu, *Dr.* 171)

prudențiál, -ă adj. –Referitor la, făcut cu prudență– „interdicțiile la diverse operațiuni bancare impuse de BNR au fost păstrate *prudențial* până la sfârșitul lunii aprilie..." Cap. 8 V 03. „[Sucursalele băncilor străine] trebuie să respecte normele *prudențiale* ale băncilor centrale din țările de origine." Bursa 27 VIII 08 (din engl. *prudential*)

prudențialitáte s.f. (fin.) –Prudență– „Aceste norme de *prudențialitate* dezvoltate deja de banca noastră au respectat întotdeauna cerințele impuse recent de BNR." Cap. 25 IV 02. „BNR încalcă propriile norme de *prudențialitate*" G. 12 I 07 p. 1. „Continua expansiune a creditului neguvernamental, de multe ori forțată chiar de bănci, a dus la o înrăutățire a principalilor indicatori de *prudențialitate*." Fin. 29 VIII 08 (din engl. *prudentiality*)

PSD s. –Abreviere pentru Partidul Social-Democrat– v. *PNL* 1990. „Secretarul general al *PSD* Cozmin Gușă a declarat, joi, că moțiunile inițiate de PD și PNL se referă la o situație creată de aceste partide în perioada în care au fost la guvernare." Ad. 30 XI 01 p. 2. „Chiar dacă *PSD* este pregătit pentru un scor bun la locale, marile lovituri le va primi în alegerile parlamentare și prezidențiale." AS 2 II 04 p. 2

pseudoargumentáție s.f. „Angajat într-o *pseudoargumentație* sterilă, neverosimilă, împotriva evidenței autorul pune, textual, extraordinarul zbor între ghilimele." Sc. 22 VII 81 p. 3. „Ca orice pamflet, și acesta este lipsit de argumente sau, altfel spus, se bazează pe o *pseudo-argumentație*, care ar vrea să mimeze analiza rațională." ziare.com 5 VI 09 (din *pseudo-* + *argumentație*)

pseudocrónică s.f. –Falsă cronică– „o *pseudo-cronică* de festival cu prelungiri..." D. 372 / 00 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Pseudocronica* unui film anunțat: World Trade Center" Z.fin. 1 IX 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *pseudo-* + *cronică*; DexX)

pseudodemocrație s.f. (pol.; peior.) –Falsă democrație– „Sclavia absolută a *pseudodemocrației* are o singură vină: vrea să disciplineze electoratul, făcându-l docil la răcnetul străzii [...]" Ad. 8 V 90 p. 1. „«Revoluția portocalie» din Ucraina, «Revoluția Trandafirilor» din Georgia sau «Revoluția Lalelelor» din Kârgâzstan, toate au reprezentat victorii ale democrației autentice asupra *pseudodemocrației* moștenite din regimurile comuniste." Ev.z. 24 VI 10 (din *pseudo-* + *democrație*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

pseudoeditór s.m. –Fals editor, editor neprofesionist– „Fără această complexă cercetare filologică preliminară [...] orice ediție este rodul unei pseudoîngrijiri, al unei mici înțelegeri între un pseudotextolog și un pseudoeditor de texte clasice, pentru realizarea unei mici afaceri, a unui gheșeft reciproc avantajos din punct de vedere material." romlit.ro 27 VII 05; v. și *pseudoediție* 2006 (din *pseudo-* + *editor*)

pseudoedíție s.f. –Ediție falsă, ediție extrem de slabă calitativ– „*pseudoediția* din 1968 care preface opusculul din 1939 într-un volum masiv de 400 de pagini." Luc. 11 XI 78 p. 1. „În comentariile critice viitoare, voi continua să mă ocup și de alte pseudoediții și de alți pseudoeditori." R.lit. 3 III 06 (din *pseudo-* + *ediție*)

pseudoefedrínă s.f. (farm.) –Alcaloid cristalin administrat mai ales pentru desfundarea nasului– „Țiriac își respectă astfel promisiunea de a lupta prin toate mijloacele prevăzute de lege pentru reabilitarea Andreei Răducan, pe care membrii CIO au acuzat-o de dopaj cu *pseudoefredină*." Ev. z. 1 XI 00 p. 14. „Tenismanul Ivo Minar a fost depistat pozitiv cu *pseudoefedrină*" gsp.ro 25 VIII 09 (din engl. *pseudoephedrine*)

pseudoimpresár s.m. –Fals impresar– „Ne miră că cluburi de prestigiu se joacă... cu fotbaliștii lor lăsându-se amăgiți de *pseudoimpresari*." R.l. 28 VII 93 p. 15. „organizatorii unui concert au fost la un pas de a alege o altă trupă în locul lor, din cauza unui *pseudoimpresar* care a afirmat că trupa Haiducii nu este disponibilă pentru data respectivă..." ziare.com 28 V 08 (din *pseudo-* + *impresar*)

pseudointelectuál adj., s.m. –Fals intelectual– „stupiditățile fabricate în laboratoarele *pseudointelectuale* ale activiștilor P.C.R." R.lit. 30 VII 03 p. 5. „Avem la tv o Românie mică, un grup de «omuleți», mulți dintre ei *pseudointelectuali* agățați la remorca unor politicieni și o Românie reală, foarte mare, ce orbecăie prin ceață și își ia porția de «drog» tot de la televizor." cotidianul.ro 8 XII 11 (din *pseudo-* + *intelectual*; MDN)

pseudomanáger s.m. –Pretins manager– „Turneul în Portugalia a fost aranjat de un «expert», O.I., *pseudomanager* la Sportul Studențesc." R.l. 28 VII 93 p. 15. „ULBS a fost împinsă într-o mizerie cumplită de acest *pseudo-manager*!" monitorulsb.ro 21 I 10 (din *pseudo-* + *manager*)

pseudomonédă s.m. –Monedă falsă– „Tipărirea noilor *pseudo-monede* a adus în discuție viitorul sistemului valutar al Argentinei..." Z.fin. 21 VIII 01, cit. de Stăncioi-Scarlat. „E limpede că tichetele de masă sunt *pseudomonedă*." J.nat. 2 VIII 07 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *pseudo-* + *monedă*)

pseudopoezíe s.f. (lit.; peior.) –Poezie lipsită de calități– v. *prozaicitate* 1969. „Massuti. *Pseudopoezie* sau biografie de Bouffon" Orizont 5 / 10 p. 11 (din *pseudo-* + *poezie*; DN_3, DexX)

pseudopolitician s.m. –Fals politician– „demnitari onești [...] au fost maziliți la cererea expresă a unor *pseudopoliticieni*..." R.l. 16 V 98 p. 7. „jocul scaunelor muzicale n-a încetat nici o clipă, *pseudopoliticienii* fugind ca năuci de colo-colo în căutarea grupului cel mai bine plasat pentru a-și găsi ei înșiși cel mai bun plasament." R.lit. 21 I 11 (din *pseudo-* + *politician*; MDN)

pseudopovéste s.f. –Falsă poveste– „*Pseudopovești* cu pseudomiză, pseudoimpact la populație și alte calități așijderea țin «capul de afiș» al multora dintre emisiuni [la OTV]." G. 12 XII 07 p. 11. „o lume care mestecă de trei zile o *pseudopoveste* deocheată, fără o minimă documentare, bazată doar pe presupuneri, doar pentru plăcerea unor băieți de a scrie la ziar cuvinte care altfel le sunt interzise, ca sex și porno." G. 24 IX 08 (din *pseudo-* + *poveste*)

pseudoprocés s.n. –Fals proces– „la Congresul mondial de Drept, desfășurat cu puțin timp în urmă în Berlinul occidental, printre alte manifestări s-a organizat un *pseudoproces* (dar cu «țintă» foarte exactă) între două state fictive..." I.B. 2 XII 85 p. 8. „Totul începe la Cadiz, în Spania, dar se ajunge și la Londra, la un *pseudoproces*, care e cât pe-aci să se termine cu știreangul de gât..." R.l. 25 V 11 (din *pseudo-* + *proces*)

pseudorealitáte s.f. –Falsă realitate– „Între efort și *pseudorealități*" Sc. 13 VII 66 p. 2. „Într-un timp în care literaturii i se cerea imperativ să reflecte realitatea butaforică promovată de propaganda comunistă, MHS refuza proximitatea literaturii și istoriei, instituind o necesară distanță între ceea ce nu e decât o *pseudorealitate* și discursul romanesc." Obs.cult. 13 V 11 (din *pseudo-* + *realitate*)

pseudoreportáj s.n. –Fals reportaj– „Și iar am văzut *pseudoreportaje* interminabile de la nunți, cumetrii, botezuri și tăieri de moț..." G. 14 XI 06 p. 26. „Paradoxal, locul care a transmis în direct evenimentele sângeroase din '89, devine tribuna de la care sunt lansate *pseudoreportaje* care să ne lumineze." ziare.com 18 XII 10 (din *pseudo-* + *reportaj*)

pseudouniversitáte s.f. –Falsă universitate– „nu pot să nu mă întreb cum a fost posibil ca această *pseudo-universitate* românească să ajungă la un asemenea număr de studenți, de-a dreptul ireal." hotnews.ro 14 VII 09. „proiecte de legi pentru eliminarea *pseudouniversităților* cu frontispiciu din termopan." G. 9 VII 10 p. 1. „acea *pseudouniversitate* numită «Spiru Haret», care, după scandalul de acum doi ani, pare să fi renăscut ca pasărea Phoenix." "22" 19 VII 11 (din *pseudo-* + *universitate*)

pseudovedétă s.f. –Falsă vedetă– „Enciclopedia *pseudovedetelor*" jurnalul.ro 22 IV 08. „*pseudovedetele* care te sufocă la oră de maximă audiență..." G. 31 III 09 p. 10 (din *pseudo-* + *vedetă*)

psihedélic, -ă adj., s. (muz.; anglicism) –Inspirat de efecte vizuale sau sonore produse asupra omului de droguri– „Valurile stârnite pe coasta de vest a Statelor Unite de către noul curent al muzicii *psychedelice* nu reușesc să clintească pilonii blues-ului britanic." Săpt. 26 X 74 p. 7. „Muzica «*psychedelică*» a constituit o muzică de avangardă, inspirată de moda lansată de muzicienii și formațiile de pe Coasta de vest a Americii [...] Epoca «*psychedelică*» a cuprins toate domeniile artei și, în mod deosebit, muzica, pictura, filmul." Săpt. 26 VI 81 p. 7. „Pionierii *psihedelicului*. Leary nu a fost primul filosof care a studiat potențialul drogurilor *psihedelice*." AS 17 I 09 p. 31; v. și R.l. 16 V 96 p. 2; v. și *ralanti* 1977 [scris și *psychedelic*] (din engl. *psychedelic*, fr. *psychédélique*, it. *psichedelico*; BD 1964, DPN 1965, DMN 1967; DN_3, DEX-S, DexX)

psihobiologíe s.f. –Disciplină care studiază psihicul în legătura sa cu funcțiile biologice– „Primul laureat este Roger Sperry [...] profesor la catedra de *psihobiologie* de la Institutul de tehnologie din Pasadena, pentru descoperirile sale care «au extras secretul» specializării funcționale a emisferelor creierului." R.l. 12 X 81 p. 6. „Studiul a fost coordonat de Paul Breslin, un expert în *psiho-biologie* de la Universitatea din Philadelphia (SUA)." ecomagazin.ro 3 X 09; v. și Cont. 16 I 81 p. 4 (din fr. *psychobiologie*; PR 1950; MDN, DexX)

psihofarmacologíe s.f. (farm.) –Ramură a farmacologiei care se ocupă cu studiul substanțelor psihotrope– „ați efectuat timp de aproape

zece ani cercetări laborioase în vastele arii ale *psihofarmacologiei* clinice." Mag. 16 VII 83 p. 8. „deschiderea Conferinței Naționale de Psihiatrie Biologică si *Psihofarmacologie*" gds.ro 28 III 09 (din fr. *psychopharmacologie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

psihofiziológ s.m. –Specialist care studiază raporturile dintre activitatea psihică și procesele fiziologice– „*Psihofiziologii* letoni au ajuns la concluzia că la persoanele cu o activitate foarte intensă a emisferei stângi a creierului, emisferă despre care se știe că asigură funcțiile vorbirii si gândirii, se constată adesea o creștere a nivelului de stres, în timp ce emisfera dreaptă, care dirijează procesele cunoașterii, este insuficient solicitată." Sc. 12 II 82 p. 5. „japonezul Hiroshi Motoyama, ale cărui domenii de expertiză acoperă mai multe discipline, el fiind preot, filozof, yoghin, *psihofiziolog*, specialist în computere, cercetător în medicina orientală, parapsiholog, inginer specializat în electricitate, vindecător spiritual, clarvăzător..." revistatango.ro 11 VI 09 //din *psiho- + fiziologie*; cf. fr. *psychiphysiologiste*; MDN, DexX//

psihografíe s.f. (psih.) „Este de fapt un laborator în care sute de oameni sunt analizați cu de-amănuntul în cadrul unei noi științe numite aici *«psihografie»*. Este vorba de o complexă combinație între psihologie, sociologie, statistică, matematică și prognoză." Sc. 19 I 74 p. 6 (din fr. *psychographie*; FC I 139; DN_3, DexX)

psihoinformatést s.n. (psih.) „Este vorba de un aparat de verificare și măsurare a atenției si operativitatea deciziei. Cu alte cuvinte, *«Psihoinformatest»* realizează un examen automat al caracteristicilor psihice ale persoanelor testate." R.l. 26 IV 74 p. 5 //din *psiho- + informa*[re] + *test*//

psihokinezíe s.f. (med.) –Facultate paranormală de a influența obiectele fizice prin activitatea mentală– v. *paranormal* 1975. „Clarviziunea, telepatia, *psihokinezia*, metode de manipulare mentală de la distanță sunt numai câteva din panoplia experimentelor ce au loc în Rusia în ultimii 50 de ani." Gard. 10 I 09 [scris și *psihochinezie*] (cf. fr. *psychokinèse*; DFMB; PR 1971; MDN, DexX)

psihoneurologíe s.f. –Știință care studiază legăturile dintre conștiență și sistemul nervos– „C. Arseni, M. Golu, L. Dănăilă – *Psihoneurologie*, 500 p." R.l. 11 IV 83 p. 2. „*Psihoneurologia* – este știința care poate identifica atât cauzele, cât și efectele stresului." R.l. 7 III 09 (din *psiho- + neurologie*)

psihooncologíe s.f. –Știință interdisciplinară care se ocupă de domeniul de interferență al psihologiei cu oncologia, de aspectele psihologice ale bolii canceroase– „Acum, când Ministerului Sănătății i se propune un program al Statelor Unite consacrat oncologiei și dedicat *psihooncologiei*, ar fi legitim ca în acest program să fie cooptați absolvenți ai acestor seminare de formare în *psihooncologie*." R.l. 24 X 02 p. 2. „Institutul Fundeni din București organizează [...] «Seminare de formare în *Psiho-Oncologie*»." R.l. 7 V 08 (din engl. *psycho-oncology*, fr. *psycho-oncologie*)

psihoprofesiográmă s.f. „Cercetările întreprinse până acum au permis întocmirea mai multor *«psihoprofesiograme»* – diagrame ale caracteristicilor psihice necesare candidatului într-o anumită profesie." I.B. 18 XI 68 p. 1 (din fr. *psycho-professiogramme*; DN_3, DEX-S, DexX)

psihosociológic, -ă adj. (psih.) –Referitor la psihosociologie– „Înaintea manualelor, tratatelor, laboratoarelor și teoriilor *psiho-sociologice* au existat romanele, poeziile, piesele de teatru, basmele și miturile." R.lit. 12 I 84 p. 19. „atât cât (mai) există ca fenomen *psihosociologic*, politeea trebuie să ne preocupe." revistacultura.ro 8 III 11 (cf. fr. *psychosociologique*; PR 1966; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

psihosociologie s.f. (psih.) –Studiul psihologic al faptelor sociale– „*Psihosociologia* organizării." Cont. 3 II 67 p. 8. „*Psihosociologia* în producție" R.l. 31 III 81 p. 1. „Cartea «*Psihosociologia* Managerială» va depăși paradigma «a învăța ca să cunoști», aducând în prim-plan paradigmele «a învăța să înveți» si «a învăța să acționezi»." ziare.com 9 VIII 10; v. si R.lit. 12 I 84 p. 19 (cf. fr. *psychosociologie*; PR 1950; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

psihosomátic, -ă adj. (med.) –(Privitor la medicina) care studiază bolile legate de cauze psihice– „Cu câțiva ani în urmă, peste 500 de specialiști – medici, psihiatri, anesteziologi, chirurgi, psihologi – întruniți în primul Congres international de hipnoză și medicină *psihosomatică* de la Paris au dezbătut aspecte ale acestor fenomene atât de discutate." Sc. 9 IX 67 p. 6. „terapeutul naturist F.V.E. a sistematizat sase asemenea tipuri *psihosomatice*..." Ev. 13 VI 02; v. și *engramă* 2008, *scientolog* 1977, *stresant* 1973 (din fr. *psychosomatique*, engl. *psychosomatic*; PR 1946; DN_3, DEX 98, DexX)

psihostresór, -oáre adj. –Care provoacă stres– „Ministerul Public informează că a fost identificat un complex de factori *psihostresori*, între care unul marcant..." gds.ro 22 VIII 02. „Procurorul Cristian Panait ieșea din magistratură și din viață, aruncându-se de pe bloc în urma unui «complex de factori *psihostresori*», pe care Parchetul CSI refuză în continuare să-l detalieze." Ad. 27 VIII 07 p. 4 (din *psiho- + stresor*)

psihoterapíe s.f. –Metodă de tratare a bolnavilor prin tratarea psihicului lor– „*Psihoterapia* – un medicament. Într-o comunicare științifică prezentată în cadrul unui simpozion consacrat stresului ca amenințare la adresa sănătății omului psihiatrul olandez J.B. a arătat că *psihoterapia* poate fi tot atât de efectivă ca și tratamentul chimic în efortul de a prelungi viața unui bolnav de cancer." R.l. 15 IV 83 p. 6. „Doar 0,5% din pacienți recurg la *psihoterapie*" R.l. 21 VIII 06 p. 13; v. și I.B. 9 IV 86 p. 3; v. și *bioenergetic* 2008, *dietoterapie* 2011, *scientolog* 1977 (din fr. *psychotérapie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

psihotrónic, -ă adj. –Referitor la psihotronică– || *război psihotronic* „Într-o lume plină de mistere, bănuieli, conspirații și suspiciuni, domnul general de brigadă doctor Emil Străinu iese la suprafață cu o serie de dezvăluiri șocante, în premieră pentru presa românească, în ceea ce privește *războiul psihotronic*." Gard. 10 I 09. „Cum a câștigat Băsescu *războiul psihotronic*" Ev.z. 18 I 10 (din *psihotronică*; DEX 98, MDN, DexX)

psihotrónică s.f. –Disciplină biofizică ce se ocupă cu studiul interacțiunilor la distanță între diferiți subiecți senzitivi– „La sediul B.C.U. [...] s-a inaugurat expoziția de carte «*Psihotronica* / Domeniu interdisciplinar», care reunește lucrări ale unor specialiști remarcabili..." R.l. 15 VI 93 p. 9. „Ce știți despre *psihotronică* și implicarea ei în manipularea în mase" tpu.ro 19 VIII 09 (din engl. *psychotronics*; DN_3, DEX 98, DexX)

psihotróp, -ă adj., s.n. (med.) „Sub egida ONU, la începutul anului 1971 se va întruni o conferință a plenipotențiarilor statelor membre și ai altor state, cu scopul de a adopta un Protocol asupra substanțelor *psihotrope* (halucinogene, stupefiante etc.)." Cont. 27 II 70 p. 12. „Abuzul de *psihotrope* (medicamente ce acționează asupra creierului) constituie, potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, cel mai grav dintre fenomenele de supraconsum medical." Sc. 11 VI 74 p. 6. „Efectul *psihotrop* al marijuanei s-a dublat în ultimii 25 de ani" Bănățeanul 13 VI 08; v. și R.l. 12 VII 78 p. 6 (din fr. *psychotrope*; PR 1950; DM; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

psihovigilizánt, -ă adj. (med.) „Substanțele *psihovigilizante*, ce întrețin și stimulează starea de veghe, sunt folosite des în chiar această perioadă. Studenții au examene, absolvenții de liceu la fel. E perioada când aceștia beau cafea în cantități mari, când se cumpără fiole de cofeină." R.l. 8 VII 78 p. 5 //din *psiho- + vigilizant*//

PSP s.n. (electron.) –Consolă portabilă de jocuri produsă de Sony Corporation– „Acum este la modă *PSP-ul*, care este tot un fel de consolă, dar mult mai deșteaptă. Poți vedea filme, asculta muzică, are jocuri, se conectează la internet." G. 12 III 08 p. VI. „gigantul producător de electronice pentru consum plănuiește să lanseze o versiune mai ieftină a consolei portabile *PSP*, la un preț de 99 de euro." zf.ro 21 VIII 11 (abreviere din engl. *P*[lay] *S*[tation] *P*[ortable])

pteronofobíe s.f. „*Pteronofobia* – teama de a fi gâdilat cu pana. Provine pe fondul unor traume din copilărie legate de gâdilat." ziare.com 21 VI 08. „*Pteronofobia* (frica de a fi gâdilat cu pana)" R.l. 8 VII 09 (din gr. *ptero-* "pană" + *fobie*; cf. engl. *pteronophobia*)

pub s.n. (cuv. engl.) –Cârciumă, tavernă– „Pe băuturi alcoolice s-au cheltuit în *pub-uri* 17,5 miliarde de lire în 2002, față de numai 7,2 miliarde de lire cheltuite la cinema, teatru, muzee sau... bingo." Ad. 3 X 03 p. 13. „The Harp și The Dubliner au fost primele *pub-uri* irlandeze în București, ambele foarte în vogă pe atunci, când erau pline de expați." R.l. 28 VIII 09 p. 9. „Femeia crede că, dacă ora de închidere va rămâne negociabilă, mulți se vor axa pe *pub-uri* și vor renunța la terase." R.l. 12 IV 10 p. 3; v. și Ad. 17 IX 04 p. 16, Ev.z. 5 V 08 p. 32 [pron. *pab*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

pubélă s.f. –Recipient portabil pentru gunoi– „Am relevat și inițiativa I.S.B.-ului să instaleze în locuri anumite din preajma blocurilor – containere și *pubele* speciale, în care populația să poată depozita hârtia din gospodăriile proprii." I.B. 9 V 74 p. 3. „[S-a făcut] economic la resturi menajere, crutând astfel *pubelele* și tomberoanele." Ap. 7–8 / 93 p. 11. „Cele mai circulate zone [din Piatra Neamț] au fost împânzite, de săptămâna trecută, cu doze de aluminiu – tip *pubelă*. În noul «mobilier stradal» vor fi colectate ambalajele băuturilor la cutie." Ad. 10 XI 09; v. și *salubrizare* (din fr. *poubelle*, de la numele prefectului de Seine, E. Poubelle, care a impus aceste recipiente; FS 267, 270; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

public relations sint.s. (cuv. engl.) –Serviciu de relații cu publicul-

„Necunoscut și inexistent, practic, în România, până la revoluție, serviciul de «*public relations*» este adevărata emblemă a unei instituții bancare. (Și nu numai.)" As 9 / 93 p. 4. „Toate serviciile de *public-relations* pentru această sesiune a Uniunii Interparlamentare sunt asigurate de 82 de angajați ai firmei Perfect." R.l. 13 X 95 p. 3. „Aproape totul despre *Public Relations*" wall-street.ro 22 VI 06 [pron. *páblic-riléișănz*] (cf. fr. *public relations*; DMC 1957; DexX)

publicitár s.m. –Persoană care lucrează într-o agenție de publicitate– „Orbiți de orgoliu, *publicitarii* români [...] uită că banii plătiți pentru spațiile publicitare din mass-media sunt ai clienților, iar ei sunt niște administratori care își iau comisioane." D. 20 VII 01 p. 20, cit. de Stăncioi-Scarlat. „200 de tineri dornici sa-i asculte pe vedeta tv Mihaela Rădulescu, actrița Oana Pellea, *publicitarul* Andrei Cohn, alpinistul Alex Gavan și pe boxerul Leonard Doroftei." Cot. 16 X 07. „Raportul susține că anumiți *publicitari* «exploatează în mod explicit mecanismul presiunii exercitate de congeneri asupra individului, în timp ce părinții sunt percepuți ca niște bufoni»..." Cot. 3 II 09; v. și D. 113 / 06, G. 2 X 07 p. 11, adevarul.ro 23 XI 07; v. și *advertising* 2008, *deadline* 2006, *siglă* (sensul 4) 2005 || *redactor publicitar* „Fréderic Beigbeder este autorul unor ficțiuni bazate pe elementele reale ale existenței sale de «*redactor publicitar*», echivalentul tradus din franceză al termenului de «copywriter», folosit și în companiile de publicitate de la noi." G. 28 IX 05 p. 7. „Chimet «retrogradează» de la poziția de strungar la aceea de «redactor de reclame». Din câte se pare, Cooperativa Meșteșugărească (cu sigla COOP) este una dintre rarele instituții care atunci, între anii '50 și '60, conștientizează utilitatea comunicării comerciale. Experiența de *redactor publicitar* [...] îl califică pe Chimet ca mai târziu, în anii '90, să predea noțiuni de publicitate la o facultate particulară din București – printre primele cursuri de acest gen de la noi." D. 13 VII 06 (din fr. *publicitaire*; *redactor publicitar* după fr. *rédacteur publicitaire*; Stoichițoiu Ichim, *A* – „creație lexicală greșit formată"; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – doar adj.)

publicizá v.t. –A promova, a face publicitate ca să devină cunoscut(ă)– „România stă chiar destul de slab la toate cele trei categorii major *publicizate*, chiar și față de țările «emergente» din zonă..." Obs.cult. 7 X 03. „Fantezia constă mai degrabă în a descoperi ce se mai poate vinde, ce se mai poate *publiciza* protăpind o inimioară pe ambalaj." D. 25 II 10. „Ea a dat interviuri, a pozat pentru diferite reviste și a făcut o vizită intens *publicizată* la stația spațială rusă Baikonur." ziare.com 20 X 10 (după engl. *to publicize*)

publicizáre s.f. –Acțiunea de a publiciza– „a avut mai mult spor în *publicizarea* [...] lui X, astă toamnă." D. 20 VII 01 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cred că aceste inițiative au nevoie de mai multă *publicizare*." R.l. 20 oct. 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *publiciza*)

publicizát, -ă adj. –Căruia i se face publicitate– „în primul eșantion de reclamă examinat, tipul de obiect *publicizat* (mașina de spălat cu bule de aer) necesită o implicare predominant rațională a receptorului..." Obs.cult. 27 VIII 00. „[Culoarea] ajută la memorarea momentului *publicizat*, inspiră emoții, creează interes, satisface o anumită nevoie și stimuleaza acea parte inconștientă și instinctivă din noi." ziare.com 19 III 11 (din *publiciza*)

públic s.n. || *public-țintă* –Public vizat de un produs, de o campanie etc.– „*Publicul-țintă* din România le receptează abia în această ultimă stare..." D. 4 XII 98 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Desenele animate nu mai au de mult un anumit *public-țintă*, minorii și cerințele impuse de vârsta lor." R.l. 17 VII 07 p. 13. „Evident, *publicul-țintă* (unul generalist) va fi format din minorități." G. 14 X 09 p. 15; v. și Ev.z. 30 II 07 p. 1, Cot. 24 III 07 p. 10, G. 3 X 07 p. 22, Cot. 20 XI 08 p. 6, 30 IV 09 p. 2, Ev.z. 16 IX 09 p. 6 (din *public* + *țintă*; cf. engl. *target*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* – 2005)

pucíst s.m. –Participant la un puci– „Acest tribunal militar și-a cucerit o tristă faimă prin indulgența sa față de *puciștii* din aprilie 1961 din Algeria." Sc. 11 I 62 p. 6. „Honduras: liderul *pucist* îi propune președintelui înlăturat să renunțe amândoi la președinție" Ad. 24 X 09 (din germ. *Putschist*, fr. *putschiste*; DMN 1964; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

pudrát, -ă adj. (fig.) –Fardat– v. *fesenism* 1991. „Negocieri eșuate, în fața unui nou Zeus, *pudrat*-echidistant" informatiadealba.ro 17 XII 09 (din *pudrá*; DEX 98)

pufoáică s.f. (vest.) –Haină scurtă, vătuită și matlasată– „entuziasmul pe care l-au stârnit și succesul de care s-au bucurat salopetele-*pufoaică* sau *pufoaicele*-salopetă, cum doriți să le spuneți." Săpt. 15 XI 84 p. 8. „Zăceam într-o dimineață vineție de început de iarnă, zgribulit în *pufoaica* de șantierist, la o coadă de cel puțin 3 ore." Ad. lit. și art. 711 / 04 p. 1 (din rus. *fufaika*, apropiat de *puf* + *oaică*; Hristea, *PE* 267; R. Zafiu în R.lit. 36 / 09; DEX, NODEX, DexX)

pui s.m. v. *firmă-pui*

pulsár s.n. (astron.) „*Pulsarele*, se știe, sunt acele obiecte ciudate care emit pulsații radio într-un ritm extrem de regulat (cuprins între o treizecime de secundă și 3,7 secunde)." Cont. 18 VII 69 p. 9. „Aflat la «periferia» galaxiei noastre, cel mai rapid *pulsar* descoperit până-n prezent efectuează 600 de rotații pe secundă și este de o mie de ori mai puternic decât Soarele." Săpt. 18 V 84 p. 2. „Un englez a descoperit un *pulsar* folosind unități de procesare vizuală NVIDIA" capital.ro 2 III 11; v. și *gaură* (*neagră*) 1978, *quasar* 1977, *radioimpuls* 1975, *radiotelescop* 1983 (din engl. americ. *puls*[ating radio source] + [quas]*ar*; fr., it. *pulsar*; CD; DMC 1960, BD 1969; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

pulsatór s.m. (tehn.) –Dispozitiv care aruncă apa în jeturi identice– „mașinile de spălat rufe cu *pulsator*..." R.l. 19 II 82 p. 2. „Piese de schimb – Membrană mare *pulsator*" evrika.ro 1 IX 11 (din *pulsa* + *-tor*; DexX)

pulsatóriu, -e adj. –Alcătuit dintr-o succesiune de impulsuri identice– „Un colectiv [...] din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej a realizat o stație mobilă pentru spălarea mijloacelor de transport și a utilajelor grele folosite la punctele de lucru dispersate. prevăzută cu un dispozitiv de spălare cu jet *pulsatoriu*..." R.l. 14 X 82 p. 1 (din *pulsa* + *-toriu*; DexX)

punct s.n. || *a face punctul* –A face bilanțul– „Pentru moment *să facem punctul*, să citâm din prefața lui I.V." "22" 49 / 94 p. 9 || *punct-cheie* –Punct foarte important– „Observatorii politici din Roma consideră că ele nu afectează *punctele-cheie* ale Concordatului." I.B. 15 XI 69 p. 6. „Inginerul ajunsese cu istorisirea în *punctul-cheie* al întâmplării." Sc. 6 VI 75 p. 4. „Aeroportul internațional al Romei, Fiumicino, și portul Civitavecchia au devenit *puncte-cheie* pentru traficul de droguri..." R.l. 28 XII 09 p. 3; v. și L. 3 XII 70 p. 26, R.lit. 4 III 71 p. 12, G. 25 X 07 p. 6, 9 XI 07 p. 1, R.l. 18 X 08 p. 24 (din *punct* + *cheie*; cf. fr. *point clé*; DMC 1970) || *pe puncte* – Pe cartelă– „Eleganța lui vestimentară contrasta, violent, cu modul de a se îmbrăca al omului din vremea aceea, rămas încă tributar modei proletare: costumul, gen *pe puncte*, șapcă, fără cravată." R.lit. 20 VI 08 p. 12. „o vezi pe maică-ta, îmbrăcată în paltonul acela negru, luat *pe puncte*, trecând strada..." G. 25 VII 08 p. 10 || *punct de rouă* „fenomenul de «*punct de rouă*» acid (transpirație a țevilor) ce se produce la pornirea cazanelor și care duce la depuneri masive de praf pe serpentinele acestora." R.l. 4 XII 82 p. 5 (*a face punctul* după fr. *faire le point*; DEX 98, DexX – *pe puncte*)

punctá 1. v. t. –A sublinia– „Filmul *punctează* apăsat o problematică bine cunoscută în scene cu valori simbolice: armata română, cot la cot cu armata sovietică în lupta pentru zdrobirea hitlerismului e ilustrată în secvențele cu dialogul răspicat și solemn dintre ofițerii români și mareșalul Malinovski." R.l. 20 VIII 80 p. 2. **2.** –A da note, puncte pentru o evoluție sportivă etc.– „Sportivele noastre au fost în nenumărate rânduri *punctate* sub valoarea evoluțiilor." R.l. 26 VII 80 p. 5. „La protecția ocupantului adult, Duster a primit 27 de puncte (74%), dar pentru protecția ocupantului copil, SUV-ul *a fost punctat* ceva mai bine: 38 de puncte (78%)." click.ro 23 II 11. **3.** v.i. –A obține puncte într-o întrecere sportivă– „Noi am *punctat* cel mai mult..." Sc. 27 XI 81 p. 7. „Gazdele au deschis scorul în min. 26 prin Michel, după care fotbaliștii iugoslavi au «*punctat*» de două ori prin B. (min. 46) și C. (min. 82)." I.B. 16 IX 88 p. 7. „Voleibaliștii de la SCM *au punctat* doar la impresia artistică" Gaz. de sud 4 III 11 (din *punct*, după fr. *ponctuer, pointer*; DN – alte sensuri, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

punctificáre s.f. (sport) –Transformarea într-un punct a unei situații sau faze favorabile a meciului– „Trebuie subliniată evoluția bună a cuplului nostru [...] ca și *punctificarea* cu mult aplomb a situațiilor favorabile." Sp. 22 VII 74 p. 2 (din *punct* + *-ificare*)

punctuál, -ă 1. adj. –Privitor la un singur punct, aspect sau element dintr-un ansamblu– „Voita criză a culturii poate fi așadar atinsă (și rezolvată) în problema *punctuală* a instituției teatrale." "22" 27 / 93 p. 15. „«Intelectualii sunt acum peste tot, și în Guvern și în Opoziție», a spus istoricul Ș.T. (ale cărui intervenții s-au dovedit *punctuale* și echilibrate)." "22" 46 / 93 p. 5. „Societatea românească de azi este, firește, departe de condiția postmodernă, deși, începând din anii '70 aspecte *punctuale*, disparate ale acesteia au străbătut bariera ideologică a sistemului comunist și au creat, mai ales în rândul generației tinere, o nouă mentalitate, ostilă totalitarismului și pro-occidentală." C. 25 IX 98 p. 28; v. și *bandă* (*desenată*) 2007, *PAC* 1993, *zvonistică* 2005. **2.** adv. „PSD poate coopera *punctual* și condiționat cu PDL" mediafax.ro 31 VIII 10 (din *punct*, după fr. *ponctuel*, it. *puntuale*; PR 1950; DN_3, DEX, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX)

punk s. si adj. (cuv. engl. americ.) „*«Punk»* se numeau prostituatele din Anglia secolului XV. În jargon american termenul este o insultă: nenorocit, ratat, stârpitură. Azi își spun *«punk»* grupurile de tineri americani care se chinuie să imite formațiile Sonesc, Who, Animals. Sunt a patra generație a rock-ului." Cont. 27 V 77 p. 6. „Cuvântul *«punk»* provenit din limba engleză însemna în secolul al XVI-lea vagabond, haimana sau dacă se aplica unei femei, prostituată. În limbajul argotic american este echivalent astăzi cu «epavă umană», «ratat», «putreziciune», «ființă mizerabilă vrednică de plâns». Astăzi fenomenul *«punk*-rock», care a mocnit mai bine de un deceniu, răbufnește [...] ca un animal sălbatic, în multe din capitalele occidentale." Sc. 17 VI 77 p. 6. „reconstituirea contextului istoric al apariției *punk-ului* și a liniilor sale de dezvoltare." Obs.cult. 10 II 04 p. 32; v. și Sc. 29 VII 77 p. 6, Cont. 14 X 77 p. 4, Sc. 9 VIII 82 p. 6, R.l. 29 XI 03 p. 8; v. si *hard-rock* 1978 [pron. *panc*] (D. Am.; MDN, DexX, DEX 09)

punkist s.m. –Persoană care aderă la fenomenul punk– „Câțiva *punk-iști* îmbrăcați în costume de piele neagră de tristă amintire au replicat prin parafraze în opoziție: «Tot ce avem nevoie e ura!» ca o dezvoltare a principalului lor slogan «Vă urăsc pe toți!»..." R.lit. 17 VI 82 p. 21. „Dacă faci ce-ți place, ești mai *punkist* decât Goian care își face creastă înainte de meci." Cot. 24 VII 09 [pron. *panchíst*] (din *punk* + *-ist*; MDN, DexX, DEX 09)

púnte s.f. v. *om-punte*

pupítru s.n. v. *bancă-pupitru*

purtabilitáte s.f. –Calitatea unui obiect vestimentar de a putea fi purtat– „Confortul în *purtabilitate* este asigurat și prin reducerea greutății tălpii încălțămintei." R.l. 12 XII 79 p. 3. „Articolele de confecții și tricotaje destinate anului viitor se caracterizează prin folosirea unor materii prime bi sau multicomponente. Aceasta conferă produselor finite, pe de o parte, calitățile materiilor prime naturale (moliciune, drapaj, colorit), iar pe de altă parte calitățile fibrelor chimice (rezistență la *purtabilitate*, ușurință la întreținere)." R.l. 2 XII 80 p. 3. „Exceptând caracteristicile de design, un alt element foarte important pentru valoarea unei bijuterii este *«purtabilitatea»*, în opinia designer-ului. «Un inel trebuie să stea pe mână, o broșă să se prindă bine, iar un pandativ să cadă la locul lui», spune Gianni Lazzaro." monitorulcj.ro 18 XII 11 (cf. fr. *portabilité*)

pusher s.m. (cuv. engl.) „Traficanții – așa-numiții *«pushers»* – atrag pe naivi, oferindu-le, la început gratuit, o țigară sau un pliculeț de praf [cu drog]." Sc. 16 VII 76 p. 6 [pron. *páșer*] (cf. it. *pusher*; DPN 1979; DexX)

push-up adj., s. (cuv. engl.) „[Colecția] va cuprinde sutiene *push-up*, sutiene triunghi, slipi string și V-string etc." Lib. 10 IV 02 p. 14. „La fel de moderne sunt [sutienele] bandă sau *push-up* (cupe care ridică sânii)." Ad. 6 VI 03 p. 8. „La parada modei [...] au prezentat 62 piese de lenjerie intimă. Este vorba de sutiene *push-up*, chiloței tanga, în miniatură, corsete pentru talie viespe." Ad. 17 XI 03 p. 8 [pron. *púș-ap*]

pusilánim, -ă adj. (rar) –Fricos; (aici) fragil– „Când se explică, poetul devine *pusilanim* trecând în metaforă [...] Totul e frumos spus, dar futil." Săpt. 27 V 83 p. 2. „«Cântecul pentru Gică piratul», cam *pusilanim*, bate și el undeva..." Săpt. 24 II 84 p. 2. „Un comportament exersat *pusilanim* nu poate invita pe nimeni la a discuta serios filozofia, nu poate atrage interesul unui om asupra domeniului." I.d. 1 / 06 (din fr. *pusillanime*, engl., it. *pusilanime*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174; DN_3, DEX-S, DexX)

pușcăriábil adj., s.m. –Pasibil de a fi trimis la pușcărie– „Deși variate, calificativele inventate de *pușcăriabilii* zilei și susținătorii lor de partid sunt construite în jurul aceleiași idei: Justiția care-i fugărește este asmuțită politic de marele hăitaș Băsescu." G. 13 II 06 p. 1. „Un *«pușcăriabil»* instigă la revoltă în penitenciare. Nati Meir aruncă pușcăriile în haos" ziaruldeiasi.ro 11 XII 06; v. și *concocta* 2002, *DNA* 2006 (din *pușcărie* + *-bil*; DexX)

puștísm s.n. –Comportament caracteristic copilăriei– „La un moment dat însă [...] *puștismele* au încetat să-ți mai șadă bine." Sc. 9 X 66 p. 4. „Doru Bușcu despre noul Cațavencu: «E un *puștism*, un elan de beție prelungită»" realitatea.net 4 III 10 (din *puști* + *-ism*; DEX 98, DexX)

púștu adj. v. *paștun*

putére s.f. (pol.) „în discursul jurnalistic autohton, cuvântul *Putere* a corespuns, în genere, termenilor care în alte limbi desemnează guvernul sau guvernanții. E de presupus că la noi a fost preferat acestora cuvântul *putere* pentru avantajul de a include într-o singură denumire forțe politice evident solidare – guvern, președinte, majoritate parlamentară –, în condițiile în care acestea erau destul de stabile și bine delimitate de restul spectrului politic." R. Zafiu în R.lit. 15 / 97. „*Puterea* e vinovată de dezastrul actual prin ceea ce face, opoziția e vinovată prin ceea ce nu face" R.l. 861 / 93 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 15 / 97. „era oare firesc să se pună Opoziția de acord cu *Puterea*...?" Cat. 10 VI 97 p. 5. „Tunurile pe doi consilieri locali, acuzați de colaborare cu *«puterea»*" adevarul.ro 8 XII 11; v. și J.nat. 2 IX 97 p. 3 (sensul nu apare în dicționarele curente)

puzzle s. (cuv. engl.) **1.** –Joc, la origine englezesc, alcătuit din fragmente decupate care trebuie așezate în așa fel încât, îmbinate, să alcătuiască o imagine– „Cel mai mic tren din lume [...] un miniplanetariu, o miniroată și un *puzzle* (joc de răbdare) cu 3000 de piese componente – acestea sunt doar câteva din noutățile prezentate la cel de-al 23-lea târg internațional desfășurat recent la Nürnberg (R.F.G.)." I.B. 1 IV 72 p. 6. „Am amintit de toate acestea (care nu răpesc cititorului nimic din plăcerea vizionării sale viitoare, căci interesul rămâne acel al trebii de detectiv și al reconstituirii unui *puzzle*) pentru a marca originalitatea «cazului»." R.lit. 18 XII 75 p. 17. „T.C. reconstituie ca într-un joc de *puzzle* avatarurile Cetățeanului Kane." R.lit. 3 VIII 78 p. 9; v. și R.lit. 24 VI 82 p. 21; v. și *cub* (*magic*) 2011, *navigare* (sensul 1) 2006, *posttraumatic* 2009, *zapping* 2008. **2.** (fig.) –Amestec de elemente eterogene– „Să reunim piesele acestui *puzzle*." R.lit. 30 VIII 90 p. 2. „Un film important în *puzzle*-ul cinematografic." D. 146 / 95 p. 8; v. și *vintage* 2009 || *roman-puzzle* v. *roman* [pron. *pazl*] (cf. fr. *puzzle*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

PVC s. (chim.) –Tip de material plastic– v. *fonoizolare* 1974. „[Specialiștii] au prezentat un nou tip de covor *PVC* realizat de ei. Este vorba de un covor spumat, termofonoizlolant în relief, cu suport textil." R.l. 12 I 84 p. 1. „ferestre și uși din profile *pvc* albe, colorate sau imitație de lemn..." R.l. 3 II 99 p. 14. „Compania germană Roplasto oferă pe toate meridianele lumii, de peste 50 de ani, profile *PVC* de cea mai înaltă calitate, pentru sisteme de tâmplărie pentru uși și ferestre cu geam termopan, destinate să satisfacă cele mai stricte exigențe." Fin. 4 VIII 10; v. și *alpinist* (*utilitar*) 2004, *expandat* 1975, *flexibil* 1975, *împâslitură* 1974, *microuzină* 1975, *poliuretan* 2011, *profil* (sensul 2) 2011, *termopan* 1999, *zorbing* 2007 (abreviere din engl. *P*[oly] *V*[inyl] *C*[hlorid]; cf. fr. *PVC*; PR 1972, DTN 1973)

pygmalionésc, -ă adj. –În genul lui Pygmalion– „La portretul de călător în stele, imaginația populară, care e și ea *pygmalionească*, adaugă o trăsătură savantă de distracție, de tinerețe exuberantă și pătimașă." Luc. 7 IV 73 p. 1. „Ștefan Iordache reușește să confere personajului său întreaga subtilitate sadoveniană, schimbându-i însă aerul hedonist-oblomovian în notă frivol-*pygmalionescă* într-un fel de scârbă princiară, într-un soi de sarcasm în fața energumenilor, a corupției generalizate, a imbecilității neaoșe, a lipsei de orizont într-un climat provincial, izolaționist, îmbâcsit de prejudecăți, meschin." R.lit. 26 IX 08 p. 24 (din n.pr. *Pygmalion* + *-esc*; DexX)

pygmalionizá v.t. –A transforma precum Pygmalion– „Este adevărat că a avut o idee fixă: să mă smulgă teatrului pentru a face din mine o actriță de film, m-a *«pygmalionizat»*." R.lit. 11 X 84 p. 20 (din n.pr. *Pygmalion* + *-iza*; DexX)

pýrrona s. (chim.) –Tip de polimer– v. *pasphil* 1966

Q

qat s.n. (cuv. arab; bot.) „Poliția somaleză a confiscat peste 3 tone de tulpini și frunze amărui de *qat*, considerate de medici a fi «cocaina Africii».“ R.l. 13 V 83 p. 6. „culturile de *qat* nu sunt singurul factor care cauzează lipsa apei în Yemen.“ ziuaveche.ro 20 XII 10 (din fr. *qat*; PR 1966)

qatariót, -ă adj., s.m. –Din Qatar– „în fața camerelor TV ale postului *qatariot* Al-Jazira...“ Ad. 4 XII 01 p. 13. „muncește la compartimentul de protocol al unui înalt funcționar din guvernul *qatariot*.“ G. 17 II 06 p. 10; v. și 16 II 06 p. 10 (din *Qatar* + -(*i*)*ot*)

qi v. *chi*

qigong s. (cuv. chin.) „Formele *Qigong*, deși foarte variate, au în general o seamă de exigențe comune...“ Femeia V-VI 90 p. 31, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Disciplină tradițional chinezească, existentă de aproape 8000 de ani, *Qigong-ul* a câștigat, în ultimul deceniu, adepți în întreaga lume. Prin exerciții specifice de respirație, de concentrare sau fizice, metodele *Qigong* duc la activarea unor zone cerebrale puțin solicitate în mod obișnuit.“ Ad. 6 VI 01 p. 3. „O școală de *qigong* se aseamănă oarecum cu o școală de arte marțiale [...] școlile de *qigong* de nivel înalt urmăresc ridicarea spirituală a studenților (pacticanților): nu se preocupă de capacitățile de apărare sau tehnicile de luptă.“ R.l. 12 VI 03 p. 11; v. și Ev.z. 18 III 97 p. 5, ProTV 3 VIII 00; v. și *bioenergetic* 2008 (v. fr. *qi gong*; PR 1990; DexX)

quadrofonic adj. v. *cuadrofonic*

quarc s.n. (fiz.) „Lucrarea pune sub semnul incertitudinii existența partonilor sau *quarkurilor* (ipotetice particule din care ar fi alcătuite particulele elementare).“ Cont. 8 XI 74 p. 5. „La San Francisco are loc prima conferință internațională consacrată particulei nucleare cunoscută sub numele de *Quark*, care se crede că este cea mai mică particulă nucleară.“ R.l. 11 VI 81 p. 6. „Deși mișcarea *quarcurilor* în interiorul protonului este reprezentată, în scopul înțelegerii fenomenelor, ca fiind una lentă, în realitate aceștia se mișcă cu viteze apropiate de viteza luminii.“ scientia.ro 31 III 09; v. și Cont. 27 IV 79 p. 1, Sc. 9 VI 81 p. 3, Mag. 9 II 85 p. 5; v. și *hadron* 1976, *lepton* 2008 [pron. *cuárc*] (din engl., fr. *quark*; Dimitrescu, *Dr.* 180; PR 1967, BD 1970; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

quasar s.m. (astron.) „[Radiotelescopul] va fi destinat studierii *quasarilor*, galaxiilor, planetelor și atmosferei terestre.“ R.l. 17 IV 74 p. 6. „Oamenii de știință au reușit să definească dimensiunile și structura unui *quasar* – o supernovă aflată la câteva miliarde ani-lumină depărtare de Pământ.“ Sc. 5 VI 83 p. 5. „Două galaxii care se ciocnesc creează un *quasar* binar“ realitatea.net 11 II 10; v. și Sc. 9 XI 76 p. 5, R.l. 15 IV 77 p. 6, I.B. 19 VI 85 p. 4; v. și *cvasistelar* 2002, *gaură* (*neagră*) 1978, *interferometrie* 1975, *lentilă* (*gravitațională*) 1985 [pron. *cuasár*] (din engl. americ. *quas*[i stell]*ar* [object]; cf. fr. *quasar*; DMN 1961, PR 1965, BD 1969; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

quebecós, -oásă adj. –Din Québec– „Fiecare stat federal păstrându-și simbolul aparte – crinul, în cazul steagului *quebecoas*.“ R.lit. 23 X 75 p. 24. „Patruzeci de mii de quebechezi (într-un limbaj mai puțin uzual se spune și *quebecoși* – n.a.) așteaptă peste 6 luni pentru a beneficia de o intervenție chirurgicală.“ D. 1 IV 10 [var.: *quebecoas*] (din fr. *québécois*; PR 1754)

quechua adj., s.f. –Limba vorbită de indienii din regiunea Cuzco a Americii Latine; privitor la această limbă– „povestirile au fost redactate în limba *quechua*, vorbită de indienii care locuiesc în regiunea cu același nume din America Latină.“ R.lit. 1 V 80 p. 22. „Din Lima se anunță că Academia de Limbă și Literatură *Quechua* va edita o nouă ediție a dicționarului de limbă și gramatică *quechua*...“ Săpt. 5 VIII 83 p. 2. „Supraviețuirea prin cultură a indienilor *quechua*“ R.lit. 12 VI 09; v. și Sc. 31 VII 83 p. 5 [pron. *chéciua*] (cuv. din lexicul indigen al spaniolei americane; LI 114, Hristea, *O.* 52; DEX 98, MDN, DexX)

queer adj. (cuv. engl.) –Propriu minorităților sexuale– v. *fest* 2007. „După ce a fost expusă la Timișoara, expoziția de fotografie «Să vorbim despre.... arta queer!» ajunge la Cluj-Napoca în cadrul unui turneu prin importantele orașe ale țării...“ angelicuss.com 11 XII 10 [pron. *cuíăr*]

quesadilla s.f. (cuv. sp.; culin.) –Plăcintă cu brânză mexicană– „*Quesadilla* e la origine un aperitiv mexican, picant, colorat și extrem de delicios.“ Unica XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „a optat pentru un meniu internațional: *quesadilla*, gulaș cu bucăți de carne de vită, pui cu smântână și busuioc...“ G. 5 X 09 p. 16; v. și *burrito* 2010, *fajita* 2008 [pron. *chesadília*]

quetzal s. (zool.) „Statuia zeului focului și cununa împăratului Montezuma, făcută din pene de *quetzal*, pasăre care simbolizează dorința de libertate.“ I.B. 9 VI 75 p. 4. „Quetzalcoâlt era reprezentat deseori ca un șarpe înfășurat în jurul propriului corp, ornat cu pene ale păsării *Quetzal*, a cărui gură deschisă lăsa să se vadă o față umană.“ Mag. 9 VIII 07 [pron. *cheţál*] (cuv. amerind.; cf. sp., fr. *quetzal*; LI 115; DN_3 – alt sens, DEX 98, MDN, DexX)

quick s.n. (alim.) –Băutură răcoritoare acidulată– „*Quiq* și porto, altceva nu ținem, a venit răspunsul vânzătoarei.“ Sc. 11 II 82 p. 2 [pron. *cuic*] (din engl. *quick*; Th. Hristea în R.lit. 29 VI 78 p. 5); v. și *citro-quick*

quick-cóla s.f. (alim.) –Băutură răcoritoare acidulată– „O băutură unică – *quick-cola*“ R.l. 13 IV 83 p. 3. „Romaqua, care are sub umbrelă un alt brand românesc puternic – Borsec, nu a renunțat și încă îmbuteliază și vinde Giusto-Brifcor și *Quick-Cola*.“ historia.ro 13 II 11; v. și *carbogazos* 1974, *cico* 1974 (din engl. *quick-cola*; MDN, DexX)

quinoa s.f. (cuv. amerind.; bot.) „*Quinoa* – o supercereală a viitorului? O cereală mai puțin cunoscută – *quinoa* – de proveniență sud-americană, ar putea constitui [...] o sursă extrem de promițătoare de hrană.“ Sc. 28 VII 77 p. 6. „Pătrunzând – acum 453 de ani – în așezările incașe situate în zona montană care aparține Perului de azi, conchistadorii spanioli au văzut o plantă necunoscută în Europa, foarte apreciată de localnici pe care o denumeau *quinua*. Ei preparau semințele acesteia în zeci de feluri, extrem de gustoase și, mai ales, foarte hrănitoare.“ I.B. 6 VI 86 p. 8. „*Quinoa* este încadrată de specialiștii în nutriție în categoria superalimentelor, alături de semințele de in, germeni, mei, lucernă, aloe vera, orz verde, pătrunjel, alge marine, ștevie, floarea-soarelui și algele sălbatice verzi-albastre. *Quinoa* poate fi gătită ca un porridge – fiartă în apă sau opărită cu lapte – sau adăugată în supe, plăcinte și crochete. când este măcinată, poate fi încorporată în pîine, clătite și brioșe.“ ecomagazin.ro 14 VI 08 [pron. *chinóa*] (cf. fr. *quinoa*; MDN, DexX)

quipre s. (cuv. amerind.) „Incașii foloseau pentru a înregistra evenimente, date statistice, cantități de bunuri, un șnur, așa-numitul *«quipre»* pe care făceau noduri de forme, culori și mărimi diferite.“ Sc. 9 II 78 p. 6 [pron. *chípre*]

R

rabatá v.t. –A lăsa în jos, a plia, a îndoi– „Spătarul scaunului poate fi reglat în înălțime, adâncime sau poate fi *rabatat*." R.l. 9 IV 84 p. 5. „cei 500 de litri [ai portbagajului] se pot transforma în 1.550 litri dacă se *rabatează* locurile din spate. Această operațiune este foarte facilă datorită butoanelor amplasate pe lateralele portbagajului, butoane care *rabatează* spătarul banchetei din spate în procentaj 60/40, în funcție de nevoi." promotor.ro 15 XI 10 (cf. fr. *rabattre*; DEX 98, MDN, DexX)

ráblă s.f. || *programul / acțiunea / operațiunea rabla* –Program de scoatere din circulație a automobilelor vechi– „Acțiunea *Rabla* are motorul puțin calat" Cot. 10 VII 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 28 VII 06. „Programul de înnoire a parcului auto, cunoscut și sub numele de programul *Rabla*, va începe, în acest an, pe 1 iunie." wall-street.ro 7 V 08

rabotór s.m. v. *frezor-rabotor*

rachétă s.f. || *rachetă apă-apă* „De curând faimoasa *rachetă apă-apă* Exocet [...] și-a găsit «nașul»." R.l. 20 XII 84 p. 6 (după fr. *missile eau-eau*) || *rachetă de croazieră* „În urma protestelor opiniei publice nipone, vizita navei militare americane «New Jersey» dotată cu *rachete de croazieră* în porturile japoneze a fost suspendată." R.l. 28 IV 84 p. 6. „Orașele sunt vulnerabile la *rachetele de croazieră*, care zboară la mică înălțime." R.l. 23 II 85 p. 6. „Manifestațiile din anii '80 contra instalării *rachetelor* americane *de croazieră* în Europa." R.lit. 16 IV 03 p. 31; v. și Sc. 19 XI 82 p. 6 (după fr. *missile de croisière*) || *rachetă sol-aer* „O experiență încercată cu o rachetă americană *«sol-aer»* de tip Nikezeus [...] a eșuat miercuri seara." Sc. 26 X 62 p. 6. „Incendiu la baza de rachete *sol-aer* McGuire din New Jersey." R.l. 18 XII 81 p. 6. „A fost o lipsă de cooperare – și la sol-sol, și la *sol-aer*." R.l. 4 XI 93 p. 10 (după fr. *missile sol-air*; PR 1954; GTA) || *rachetă sol-sol* v. *sol-aer* 1993 (după fr. *missile sol-sol;* DMC 1966) (în DN, DEX, DN_3 nu sunt înregistrate sintagmele substantivale de mai sus); v. și *avion-rachetă*

rachetodróm s.n. –Ansamblu de spații special amenajate pentru decolarea și aterizarea rachetelor ca și pentru urmărirea și dirijarea zborului lor– „așezările dispun de spitale, biblioteci, cluburi, uzine electrice, depozite de alimente și combustibili, aeroporturi și chiar *rachetodroame*, de pe care sunt lansate rachete geofizice." I.B. 13 XI 82 p. 5. „[În 1930] sub îndrumarea discipolilor lui Oberth, Rudolf Nebel și Klaus Riedel, se construiește, la Berlin – Reineckendorf, primul *rachetodrom* din lume." jurnalul.ro 27 VI 09 (din *rachetă* + *-drom*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

rachetomodél s.n. –Model de rachetă de mici dimensiuni– „Dintre cei 28 astronauți potențiali, doi frați, juniorii E. și V.S., dețin întâietăți naționale de *rachetomodele* și elicoptere cu motor de cauciuc." Sc. 20 III 71 p. 1. „A câștigat peste o sută de premii la competițiile naționale de aeromodele și *rachetomodele* și a fost inclus în lotul pentru Campionatul Mondial din Serbia." Ad. 28 VII 10 (din *rachetă* + *model*, după *aeromodel*; DN_3, DEX-S, DexX); v. și *aero-rachetomodel*

rachetomodelíst s.m. –Persoană care se ocupă cu rachetomodelismul– „Școlarii de la Scăiești (Dolj) sunt cunoscuți ca activi *rachetomodeliști*." R.l. 11 III 78 p. 5. „să relevăm succesele tinerilor *rachetomodeliști* români..." Fl. 23 V 86 p. 8. „«Victorie» a Poliției asupra unui *rachetomodelist* de 74 de ani din Bacău" constanteanul.com 17 II 09 (din *rachetomodel* + *-ist*; DN_3, DEX 98, DexX)

rachetotéhnică s.f. –Tehnica fabricării rachetelor– „Rachetotehnicienii. Oamenii pământului românesc au adus o însemnată contribuție în multimilenara istorie a *rachetotehnicii*, ajunsă astăzi la un adevărat apogeu în era aviației reactive și a zborurilor cosmice." Fl. 21 V 86 p. 8 (din *racheto-* + *tehnică*; MDN, DexX)

rachetotehnicián s.m. –Specialist în realizarea rachetelor– v. *rachetotehnică* 1986 (din *racheto-* + *tehnician*; MDN, DexX)

rack s.n. (anglicism) –Cadru metalic pe care se pot fixa aparate componente ale unui sistem– v. *telecomandă* 1991. „Sunt 4 *rack-uri* cu servere și stații de ultimă oră, toate tehnologie IBM, într-o mașină expoziție care este dotată și cu o sală de conferințe de 20 de locuri." Ad. 8 V 10 (din engl. *rack*; DEX-S, MDN, DexX)

racket (anglicism) **1.** s.n. –Extorcare de bani prin metode gangsterești– „F.F. ia la rând toate *«racket»*-urile, toate șoiurile de târguri, toate tertipurile și demonstrează că oamenii de afaceri pot face orice." R.lit. 7 IV 77 p. 22. „Ce-a fost la împărțeala prin algoritm n-a fost nimic, să te ții acum *racket-uri* politice!" Ad. 21 I 98 p. 1. **2.** s.m. –Hoț care stoarce bani prin violență– „*Rakeții* n-au mai apucat să-și folosească prada pentru că poliția, fiind pe față, i-a depistat." R.l. 14 VII 93 p. 14. „În Ucraina, acolo unde cuvintele polițist și *racket* se confundau frecvent, s-au luat măsuri capitale." Ad. 25 VII 05; v. și Ev.z. 8 III 97 p. 3; v. și *valutist* 1999 [pron. *ráchet*; scris și *raket*] (în engl., *racket* denumește doar activitatea delictivă, autorul ei fiind numit *racketeer*; cf. fr. *racket(teur)*; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DN_3, DexX, DEX 09)

racketer s.m. –Hoț care stoarce bani prin violență– v. *mafiot* 1993 (din engl. *racketer, racketeer*)

racolá v.t. –A atrage prin promisiuni, presiuni etc.– „Pe o plantație lângă Brisbane (Australia) a fost descoperit un mare lagăr de concentrare cu zeci de oameni puși la muncă forțată de stăpânul plantației. Ancheta a dezvăluit că este vorba de șomeri și oameni fără ocupație care erau *racolați* din diverse orașe australiene, cu promisiuni de muncă și apoi reținuți cu forța în condiții de veritabilă sclavie pe această plantație." R.l. 3 XI 77 p. 6. „305000 de cadre cu înaltă calificare *racolate* în 15 ani din țările în curs de dezvoltare." Sc. 17 II 79 p. 6. „Scoțianul acuzat că *racola* copii cu care întreținea relații sexuale, condamnat la închisoare" Lib. 21 II 11; v. și Sc. 6 V 77 p. 6, 13 XI 77 p. 5 (din fr. *racoler*; FC II 209; DN_3, DEX-S, NODEX; DexX)

racoláre s.f. (fig.) –Recrutare– „Cunoscând *«racolările»* tot mai frecvente pe care le face... cicloturismul, iată, deocamdată, două adrese pentru repararea-întreținerea bicicletelor și motocicletelor." I.B. 3 IV 74 p. 3. „Liberalii între *racolare* și migrațiune" 9am.ro 21 V 05; v. și *moonist* 1979 (din *racola*; DN_3, DEX 98, DexX)

racquetball s. (cuv. engl.; sport) –Joc asemănător tenisului, practicat pe un teren înconjurat de patru pereți, cu o rachetă și minge puțin diferite de cele din tenis– „*Racquetball* competiție – 137 [kilocalorii arse]" hotnews.ro 15 I 09. „În afară de asta iubesc badminton-ul, *racket-ball-ul* și o gamă variată de sporturi care se joacă cu racheta." Ad. 18 IV 10 [pron. *ráchitbol*]

radár s.n. v. *avion.radar*

RADEF –Regia Autonomă de Distribuție și Exploatare a Filmelor Româniafilm– „18 cinematografe revin în patrimoniul *RADEF*" G. 5 VIII 08; v. și *suspáns* 2009

radicalitáte s.f. –Caracter radical. Radicalism– „A.C. a lansat o dezbatere fertilă despre valoarea moderației în politică. Voi încerca să arăt că România are deopotrivă nevoie de o anumită *radicalitate*." 9am.ro 20 VI 06. „Credință și *radicalitate*" mesagerul.ro 22 VI 08; v. și *prozaicitate* 2011 (din *radical* + *-itate*)

radiestézic, -ă adj. –Referitor la radiestezie– „Pentru specializarea într-unul dintre domeniile terapiilor complementare, propunem circa 20 de astfel de specializări, între care: masaj (bioenergetic), reflexoterapie, presopunctură și acupunctură, homeopatie, naturopatie, tehnică radiantă și *radiestezică*, cristaloterapie și cromoterapie, programare neuro-lingvistică, terapie cognitivă și prin artă etc." evenimentul.ro 23 III 02; v. și *radiestezie* 2006 (din *radiestezie* + *-ic*)

radiestezíe s.f. –Receptivitate specială la radiațiile emise de diferite corpuri; ansamblu de procedee menite a detecta aceste radiații– „După examenele riguroase pe care le-a susținut, prof. F.N. a fost atestat în *radiestezie*." evenimentul.ro 3 II 01. „*Radiestezia* fizică este susținută de cei care socotesc că electricitatea și magnetismul sunt la originea tuturor fenomenelor radiestezice ce emit «unde» captate de pendul [...] *Radiestezia* mentală este susținută de toți cei ce consideră că spiritul uman este suveran în univers. Aceștia consideră că orice ființă umană deține un instinct primitiv, care împreună cu dezvoltarea unor facultăți mentale, cum ar fi intuiția și selecția, poate astfel să participe în cadrul fenomenului radiestezic." kudika.ro 7 XII 06 (din fr. *radiesthésie*; DN_3, DexX)

radiestezíst, -ă adj., s.m. –Practicant al radiestezici– „Înainte de a fi înregistrată în studio, muzica autorului a fost testată în clinici din SUA și Germania, măsurată energetic de *radiestezișți* și s-a constatat că temele alese de Iovu sunt energizante în proporție de 95 la sută." Ev.z. 22 VIII 96 p. 2. „Profesorul *radiestezist* R. a dezvăluit locul unde se află

ziaristul dispărut" Naț. 13 VII 02 p. 12. „Există două grupări distincte de *radiesteziști* profesioniști. Și anume, cei care care fac parte din radiestezia numita «fizică» și cei ai radiesteziei numită «mentală»." kudika.ro 7 XII 06 (din fr. *radiesthésiste*; DN_3, DexX)

rádio- (tehn.) Element de compunere cu semnificația: **1.** –(Relativ la) emisiunile radio– **2.** –(Relativ la) aparatul de radio– **3.** –(Relativ la) undele electromagnetice– **4.** –(Relativ la) energia radiantă și radiații– **5.** –Stație de emisie radio– v. *operator-radio, piesă-radio* (din fr., engl., it. *radio-*; DEX, DN_3, DexX)

radioactualitáte s.f. „Aplauze – *radioactualitate* muzicală românească." Pr.R.TV 8 II 78 p. 8 (din *radio*^{1}- + *actualitate*; DEX 98, DexX)

radioastronóm s.m. (astr.) –Cercetător în domeniul radioastronomiei– v. *an-lumină* 1966. „După cum a precizat *radioastronomul* R.B., suprafața grupului de pete este de 25 de ori mai mare decât suprafața Terrei, dimensiune pe care au depășit-o numai petele observate pe Soare în aprilie 1947 și în mai 1951. Actualele pete, care sunt o urmare a «subrăcirii magnetice» a gazelor cu o temperatură de 5800 grade Celsius de la suprafața Soarelui, au provocat [...] mari perturbări ale emisiilor radio pe unde scurte." Sc. 16 VII 82 p. 6. „*radioastronomii* au identificat 83 de molecule diferite în mediul interstelar." Mag. 10 I 01; v. și *radiogalaxie* 1985 (din fr. *radioastronome*; PR 1950; DEX-S, MDN, DexX)

radioastronomíe s.f. (astr.) –Studiul fenomenelor din Univers pe baza undelor radio emise de corpurile din spațiul cosmic– v. *cvasistelar* 1963. „[M.R.] a fost profesor de *radioastronomie* și director al Observatorului de *radioastronomie* din Cambridge." R.l. 18 X 84 p. 6. „P.W., de la Centrul Internațional de *Radioastronomie* este de părere că avertismentele privind iminența unei «apocalipse selenare» ar trebui privite cu scepticism." Mag. 16 III 11; v. și *interferometrie* 1975 (din fr. *radio-astronomie*, germ. *Radioastronomie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

radiobiologíe s.f. (biol.) –Specialitate care cercetează acțiunea radiațiilor ionizante asupra organismelor– „echipa care a pregătit și executat transplantul [...] s-a bucurat de colaborarea secției de *radiobiologie* a Spitalului Fundeni." R.l. 4 V 79 p. 5. „Lucrare ce oferă noutăți de fizică radiologică, dozimetrie, *radiobiologie*, radioprotecție, semiologie, noutăți ce țin de inițierea în diversele ramuri ale imagisticii medicale, cum sunt *radiologia* numerizată și digitizată, tomografia computerizată, rezonanța magnetică, ecografia sau medicina nucleară." Făclia 8 VII 08 (din fr. *radiobiologie*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN)

radiocabinét s.n. –Cabinet de informare prin radio– „*Radiocabinet* de informare și documentare" Pr.R.TV 6 X 76 (din *radio*^{1}- + *cabinet*)

radiocálciu s.n. –Calciu radioactiv– „S-a studiat, cu ajutorul radiofosforului și a *radiocalciului*, depunerea fosforului și a calciului în țesuturile și organele găinilor ouătoare, în scopul măririi producției de ouă." Cont 17 VIII 62 p. 7 (din *radio*^{4}- + *calciu*; DEX-S, DEX 98)

radiocapsúlă s.f. (tehn. med.) „Pentru măsurarea activității intestinului, o echipă medicală în colaborare cu Centrul de cercetări nucleare din Strasbourg a pus la punct o *radiocapsulă* miniaturală autonomă." R.l. 19 XII 81 p. 6 //din *radio*^{4}- + *capsulă*//

radiocárte s.f. „La festivalul internațional al cărții, deschis zilele acestea la Nice (Franța), a fost expusă prima *«radiocarte»*. Fiecare exemplar, prezentat sub forma unei cărți legate, conține o casetă și o broșură." Sc. 17 V 78 p. 6. „O știre recentă ne informează că acum, în preajma verii, la Festivalul internațional al cărții de la Nisa a fost expusă prima *radiocarte*." R.lit. 25 V 78 p. 17; v. și R.l. 12 VII 78 p. 6 (din *radio*^{3}- + carte, după fr. *radio-livre*)

radiocasetofón s.n. –Aparat muzical compact conținând un radioreceptor și un casetofon– „*Radiocasetofonul* umplea văzduhul cu muzicile sale, iar posesorul lui îl purta peste tot." R.l. 12 VI 80 p. 2. „Vând *radiocasetofon* stereo Sharp 6060 și *radiocasetofon* mono..." I.B. 29 XII 83 p. 3. „În mansarda mea exista numai un mic *radio-casetofon* pe care mi-l cumpărasem singură, din banii câștigați de pe vânzarea unor mărțișoare...." R.lit. 11 V 05 p. 21; v. și Sc. 11 VI 80 p. 2 (din *radio*^{1}- + *casetofon;* DEX-S, MDN, DexX)

radioceás s.n. **1.** „Un *radio-ceas*, de o concepție originală, a fost realizat de către colectivul condus de prof. dr. docent G.C. [...] O stație de emisie transmite, pe baza unui cod, anumite impulsuri, receptoarelor de unde radio, care sunt, de fapt, ceasornicele propriu-zise." R.l. 18 VI 75 p. 5. **2.** „*Radio-ceas*. Ceasul cu afișaj electronic din imagine prezintă avantajul suplimentar de a fi în același timp și un miniaparat de radio." Sc. 19 VIII 82 p. 5; v. și Mag. 5 VII 75 p. 4 (sensul 1 din *radio*^{3}- + *ceas*; sensul 2 din *radio*^{2}- + *ceas*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504)

radiocenáclu s.n. –Emisiune radio realizată sub forma unei ședințe de cenaclu– „În 1972, postul de radio își propune îmbunătățirea și lărgirea emisiunilor existente. Apoi, un *radio-cenaclu* al tinerilor inspirați publicați sau încă nu." R.lit. 24 II 72 p. 24. „Rubrică de *radiocenaclu*" Pr RTV 5 XII 86. „După un timp, am preluat și rubrica de *radiocenaclu*, «Steaua polară», care fusese susținută, până atunci, de nume sonore [...] și pe care am reușit s-o păstrez destui ani la un nivel suficient de bun, după spusele unora..." Obs.cult. 6 VIII 10; v. și Pr.R.TV 4 IV 84, 29 V 84 (din *radio*^{1}- + *cenaclu*)

radiochimíe s.f. (chim.) –Ramură a chimiei care studiază modificările provocate de radiațiile ionizate– v. *interdisciplinaritate* 1978 (din fr. *radiochimie*; cf. engl. *radiochemistry*; DT, DM; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

radiochirurgíe s.f. (med.) || „*Radio-chirurgia* a fost inventată de doctorul Ellman, stomatolog și inginer electronist, fiind brevetată în anul 1959, în Statele Unite ale Americii. Unda radio produce o incizie fină, continuă, fără a aplica presiune, cu hemostază în același timp, iar vindecarea este foarte rapidă." G. 11 IV 06 p. 3. „*Radiochirurgia*, denumită și chirurgia viitorului, care este o metodă netraumatică de tăiere și coagulare a țesutului moale, fără durere postoperatorie și fără distrugerea țesutului prin electrocauterizare, va fi disponibilă, în curând, și la Suceava." monitorulsv.ro 5 VIII 08 (după engl. *radiosurgery*; cf. fr. *radiochirurgie*)

radiocoástă s.f. –Stație de transmisie și de recepție, situată pe coasta unei mări, a unui ocean, cu funcția de dispecerat– „La stația *radiocoastă* a postului Constanța s-au recepționat semnale SOS." Sc. 1 XII 63 p. 3. „Compania Națională de Radiocomunicații Navale Radionav S.A. cunoscută și sub denumirea de «*Radio-Coastă*», adică Stația Română de Coastă, a fost înființată în anul 1998 din fosta Regie Autonomă «Radionav» Constanța și desfășoară activități de interes public național și internațional prin asigurarea serviciilor de radiocomunicații navale de siguranță, securitate și comerciale, în spectrul de frecvență alocat României de către Uniunea Internațională de Telecomunicații pentru toate navele, indiferent de pavilion." dezvaluiri.ro 2 III 09; v. și R.l. 31 XII 80 p. 5 (din *radio*^{5}- + *coastă*)

radiocomandát, -ă adj. –Dirijat cu ajutorul undelor electromagnetice– „Polițiștii din camioanele și jepurile *radiocomandate*, neliniștiți, așteaptă momentul să intervină." Sc. 19 VIII 62 p. 3. „Printre creațiile prestigioase ale micilor electroniști de aici se numără robotul «Ilie» și automobilul *radiocomandat*." R.l. 25 III 75 p. 2 (din *radio*^{3}- + *comandat;* DT)

radiocompléx s.n. –Aparataj de emisie și recepție cu ajutorul undelor electromagnetice– „Din *radiocomplexul* celor două cosmonave făcea parte aparatajul pentru trei linii bilaterale de telecomunicații radiotelefonice." Sc. 23 X 62 p. 4 //din *radio*^{3}- + *complex*; MDN, DexX//

radiocronologíe s.f. –Ramură a științei care efectuează datări cu ajutorul C 14, izotopul radioactiv al carbonului– „Datările corecte făcute în prezent cu ajutorul *radiocronologiei* permit să se afirme că [...] abia astăzi se pun bazele științifice ale preistoriei și istoriei Africii." Sc. 4 V 65 p. 4 //din *radio*^{4}- + *cronologie*; MDN, DexX//

radiofonorámă s.f. –Titlul unui ciclu de emisiuni radiofonice care își propune să treacă în revistă fenomenul muzical– „*Radiofonorama*. Interpreți români de muzică ușoară." Pr.R.TV 5 I 75 p. 5. „*Radiofonorama* (stereo)" Pr.R.TV 12 VIII 76 p. 11. „*Radiofonorama*" Pr.R.TV 29 IX 77 p. 11 (din *radio*^{1}- + *fono-* + *-ramă*; L. Seche în SCL 2 / 76 p. 202, LR 4 / 78 p. 341)

radiofonotécă s.f. –Titlul unei emisiuni radiofonice– „*Radiofonotecă* pentru tineret." Pr.R.TV 29 IX 77 p. 11. „*Radiofonotecă* școlară." Pr.R.TV 29 IV 78 p. 14 (din *radio*^{1}- + *fonotecă*; L. Seche în SCL 2 / 76 p. 202, LR 3 / 77 p. 272, atestare din 1976; MDN, DexX)

radiofósfor s.n. (fiz.) –Fosfor radioactiv– v. *radiocalciu* 1962 (din engl. *radiophosphorus*; WT; DEX-S)

radiogalaxíe s.f. „De ex. așa-numitele *radiogalaxii*, deci acele galaxii care emit unde radio anormal de puternice (de aceea sunt și numite *radiogalaxii*), de sute de mii de ori mai puternice decât galaxia noastră." Sc. 17 VI 62 p. 4. „Majoritatea *radiogalaxiilor* au o structură fibroasă." Cont. 7 X 66 p. 8. „O nouă *radiogalaxie*, a treia sursă de radiații radio a Universului ca întindere, a fost descoperită în spatele Căii Lactee de radioastronomii Institutului Max Planck din Bonn." R.l. 12 II 85 p. 6; v. și R.l. 27 II 85 p. 6; v. și *an* (*an-lumină*) 1966, *interferometrie* 1975, *radioundă* 1964 (din engl. *radiogalaxy*, fr. *radiogalaxie*; BD 1968; DEX 98, MDN, DexX)

radioheliográf s.n. –Instalație tehnică pentru înregistrarea undelor radio provenite de la Soare– „*Radioheliograful* din Culgood." R.l. 5 X 67 p. 6 //probabil din *radio*^{3}- + *heliograf*; MDN, DexX//

radioimagístică s.f. –Tehnici de vizualizare a organelor interne prin diferite modalități de radiografiere– „Centrul privat de *radio imagistică* medicală va fi cel mai mare din România ca suprafață..." Z. de Mureș 13 X 08; v. și *contrast* 2008 //din *radio-* + *imagistică*//

radioimpúls s.n. –Variație bruscă și de scurtă durată a unui semnal radio– „A fost captat «glasul» pulsarilor. Oamenii de știință [...] din Ucraina au izbutit să

capteze [...] și să înregistreze pentru prima dată *radioimpulsurile* acestor corpuri cerești pe frecvența de 10–25 megahertzi." Sc. 22 I 75 p. 6 //din *radio*^{3}- + *impuls*; MDN, DexX//

radioimunodozáre s.f. –Disciplină de graniță în care colaborează imunologia, imunochimia, radiochimia și biomatematica– v. *interdisciplinaritate* 1978 //din *radio*^{4}- + *imuno-* + *dozare*//

radiolocatór s.n. (tehn.) –Instalație radar– „Specialiștii japonezi au construit un *radiolocator* cu ajutorul căruia pot fi depistate bancurile de pești." Sc. 11 XII 77 p. 5. „Lucram la un *radio locator* al Comandamentului de Apărare Antiaeriană a țării, o instalație cu ajutorul căreia se detectează și se localizează obiecte îndepărtate prin emiterea unor unde radio." Ad. 20 X 07 (din rus. *radiolokator*, engl. *radiolocator*; Hristea, *PE* 127; OSRI; DTP; GTA; DEX, DN$_3$, NODEX, DexX)

radiometeorológic, -ă adj. –Care transmite datele meteorologice prin unde electromagnetice– „Stații *radiometeorologice* în derivă" Sc. 3 XI 62 p. 3 //din *radio*^{3}- + *meteorologic*//

radionovélă s.f. –Operă foiletonistică transmisă la radio– „Luis și-a încântat fanii și pe calea undelor, interpretând personaje în *radionovele*." Programul PR 39 / 02 p. 36. „Telenovelă, *radionovelă* de geniu, «State de România» e o bagatelă siropoasă, balcanică și colorată ca-n Africa." click.ro 4 VII 10 (din sp. *radionovela*)

radioolimpiádă s.f. –Tip de activitate (pionierească) transmisă prin radio– „În zilele vacanței, pionierii bucureșteni vor participa la o serie de activități cu profil tehnico-aplicativ, dintre care menționăm: «*Radioolimpiada* pionierilor»..." I.B. 18 XII 75 p. 1 (din *radio*^{1}- + *olimpiadă*)

radiooperatór, -oáre s.m.f. –Operator radio, de obicei pe o navă– v. *pilot-comandant* 1962 (din engl. radio operator; D. Tr., DT; DN$_3$, DEX-S, NODEX, DexX)

radiopirát s. –Post de radio clandestin– „O nouă stație de *radio-pirat* [...] va intra în curând în funcție în larg." R.l. 1 X 66 p. 4. „*Radiourile-pirat* râd în nasul autorităților" Ad. 18 V 05 p. 6. „*Radiourile-pirat* descoperite de autorități – mai puține cu 15%" G. 6 II 07 p. 26 [scris și *radio-pirat*] (din fr. *radio-pirate*; cf. engl. *pirate-radio*; DMN 1966; DEX 98, MDN)

radioprográm s.n. –Program de radio– „*Radioprogramul* dimineții." Pr.R.TV 22 XII 74 p. 5. „*Radioprogram* matinal." Pr.R.TV 1 VI 77 p. 9. „*Radioprogramul* satelor." Pr.R.TV 11 VI 78 p. 2; v. și Sc. 25 IV 80 p. 4 (din *radio*^{1}- + *program*; L. Seche în SCL 2 / 76 p. 202; DN$_3$, DEX 98, DexX)

radioprotectór, -oare adj. (med.) –Care oferă protecție împotriva radiațiilor nocive– v. *imipraminã* 1966. „Cătina este *radioprotectoare* și fotoprotectoare (de folosit la plajă), cicatrizant puternic, stimulent în cazul proastei circulații periferice, al problemelor de natură sexuală, are efect pozitiv remarcabil în malnutriție, dar și în tratarea SIDA, iar lista ar putea fi mult prelungită." revistamagazin.ro 6 XII 12 (din engl. *radioprotector*, fr. *radioprotecteur*; DEX 98, MDN)

radioreléu s.n. –Instalație care permite realizarea unei comunicații fără fir prin intermediul stațiilor intermediare– „A fost construită și dată în exploatare noua linie *radio-releu* Moscova-București. S-a creat astfel posibilitatea conectării televiziunii române la sistemul de «Interviziune» din care fac parte U.R.S.S. și R.P. Polonă." Sc. 2 II 63 p. 1. „Pe platforma termocentralei electrice de șisturi bituminoase de la Crivina a fost construită o stație de *radioreleu* menită să conecteze orașul Anina la sistemul telefonic automat interurban." R.l. 30 VII 83 p. 3 (din *radio*^{3}- + *releu*; cf. engl. *radio-relay*, rus. *radiorele*; VRC 273; LTR, DTP; DEX, DN$_3$, NODEX, DexX)

radioreportáj s.n. –Reportaj transmis prin radio– „Înfrățiți în muncă și în idealuri – *radioreportaj* în com. Tinca-Bihor." Pr.R.TV 11 VI 78 p. 2. „Ediția se deschide cu un *radioreportaj* realizat la Cairo de C.G., după ce Hosni Mubarak a predat puterea." romania-actualitati.ro 12 II 11 (din fr. *radioreportage*; DEX, DN$_3$, NODEX, DexX)

radiosémn, radiosemnál s.n. –Semn(al) transmis prin radiații electromagnetice– v. *extragalactic* 1966. „*Radiosemnalele* nu se pot deplasa cu o viteză mai mare decât aceea a luminii. S-a calculat că vor trece [...] 800 de ani de la emitere până când ele vor ajunge la cea mai apropiată dintre civilizațiile posibil existente..." I.B. 23 X 86 p. 8 (din *radio*^{3}- + *semn(al)*; cf. engl. *radio signal*, fr. *signal radio-électrique*; Th. Hristea în R.lit. 17 I 80 p. 9; D. Tr.; MDN, DexX)

radiosimpozión s.n. –Simpozion prezentat în cadrul emisiunilor radiofonice– „*Radiosimpozion*: Receptivitate la nou." Sc. 4 IX 67 p. 2. „Amfiteatru politico-ideologic. *Radiosimpozion*." Pr.R.TV 14 VI 78 p. 9; v. și 15 XII 74 p. 3, 10 VIII 77 p. 9 (din *radio*^{1}- + *simpozion*; DEX-S, DexX)

radiospectroscópic, -ă adj. –Referitor la undele radio și la radiațiile electromagnetice emise de un corp ceresc– „Cu ajutorul analizei *radio-spectroscopice*, cercetători de la un observator din Arizona (S.U.A.) au descoperit etanol (alcool etilic) sau alcool pur într-un imens nor de gaze din spațiul interstelar." Sc. 7 XI 74 p. 6 //din *radio*^{3}- + *spectroscopic*; DexX//

radiosteá s.f. (astron.) –Radiosursă de dimensiuni foarte mici– „Astronomul sovietic S. a determinat distanța la care se află cea mai îndepărtată *radiostea*: zece miliarde de ani lumină." Sc. 16 XI 63 p. 3 (din *radio*^{4}- + *stea*, după fr. *radioétoile*, engl. *radiostar*, germ. *Radiostern*, rus. *radiozvezda*; L, WT, OSRI, AD; VRC 273; LTR; DEX, MDN, DexX)

radiostéreo adj. inv. –Tip de radio cu reproducerea stereofonică a sunetelor– „Uzinele «Rolls-Royce» au trecut la producția unui nou model de automobil de lux [...] Caroseria este confecționată din aluminiu produs de Marea Britanie, iar aparatura *radio-stereo* este de fabricație vest-germană." Sc. 7 III 75 p. 6 //din *radio*^{2}- + *stereo*; DexX//

radiostimuláre s.f. (biol.) –Metodă de stimulare a creșterii (plantelor) prin iradiere– „O metodă mult utilizată în practica agricolă este cea a *radiostimulării* semințelor înainte de însămânțare." Cont. 17 VIII 62 p. 7 (cf. fr. *radiostimulation;* DN$_3$, DEX-S, DexX)

radiostimulatór s.m. (med.) –Stimulator al refacerii sau dezvoltării țesuturilor prin emisia de radiații– v. *implant* 1978 //din *radio*^{4}- + *stimulator*; MDN, DexX//

radiotéhnic, -ă adj. –Privitor la radiotehnică– v. *radiotelemetric* 1962 (din fr. *radiotechnique*; TDE; DEX, DN$_3$, NODEX, DexX)

radiotelefón s.n. (comunic.) –Telefon fără fir care asigură transmisia prin unde hertziene– „Convorbiri radiotelefonice cu nava «Vostok»-3 [...] O convorbire prin *radiotelefon* cu cosmonautul maior N." Sc. 12 VIII 62 p. 4. „toate navele străine aflate în rada principalului nostru port maritim comercial pot comunica în permanență, prin *radiotelefon*, atât cu armatorii din porturile Europei cât și cu familiile membrilor echipajelor respective." R.l. 28 IV 81 p. 1. „Motorola i870 [...] funcționând și ca *radiotelefon*" G. 16 X 08; v. și R.l. 10 II 67 p. 3, 26 XII 77 p. 5, I.B. 24 IX 82 p. 2, R.l. 24 V 83 p. 6; v. și *dictafon* 1970, *taxifurgonetă* 1977, *walkie-talkie* 1982 (din fr. *radiotéléphone*, rus. *radiotelefon*; cf. engl. *radiotelephony*; PR 1903, DMN 1965; OSRI; D. Tr.; DEX, DN$_3$, NODEX, DexX)

radiotelefónic, -ă adj. –Privitor la radiotelefonie– v. *radiocomplex* 1962, *radiotelefon* 1962. „cu toate că expresia folosită în caz de sinistru naval și cerere de asistență și salvare respectă ortografia engleză, scriindu-se MAY DAY, ea se pronunță în sistemul *radiotelefonic* din comunicațiile navale folosind în mod expres fonetica franceză, respectiv ca în franțuzescul M'AIDER." Tric. 13 X 06 (din fr. *radiotéléphonique*; L; DN$_3$, DEX-S, NODEX, DexX)

radioteleghidát, -ă adj. –Teleghidat prin unde electromagnetice– „Un dirijabil *radioteleghidat* destinat fotografierii de la mari înălțimi a fost pus la punct de compania niponă «Fudzi Seisakuse»." R.l. 8 XII 75 p. 6. „Telescopul Robert C. Byrd Green Bank Telescope (GBT) este cel mai mare telescop *radio-teleghidat* și totodată cea mai mare structură orientabilă din lume." stiinta.info 5 XI 08 //din *radio*^{3}- + *teleghidat*; DEX-S, DexX//

radiotelemétric, -ă adj. –Care servește la măsurarea distanțelor folosind undele radio– „La bordul satelitului «Cosmos 5» a fost instalat un sistem *radiotelemetric* cu mai multe canale și dispozitive radiotehnice." Sc. 29 V 62 p. 4. „La Havana a fost inaugurată o stație *radiotelemetrică* destinată recepționării informațiilor științifice culese de sateliții artificiali ai Pământului." Sc. 18 XI 76 p. 6. „De asemenea, satelitul dispunea de un radiosistem pentru măsurarea exactă a parametrilor orbitei și de un sistem *radiotelemetric* pentru transmiterea datelor referitoare la funcționarea instalațiilor de bord și a aparaturii științifice" jurnalul.ro 14 VII 09 (din *radiotelemetrie*; cf. fr. *radiotélémetrique*, it. *radiotelemetrico*; DN$_3$, DEX-S, DexX)

radiotelescóp s.n. –Instalație de captare a radioundelor emise de corpurile cerești– „Folosind *radiotelescopul* de mari dimensiuni de la Arecibo, Porto Rico, o echipă de astronomi de la Universitatea Cornell din SUA a descoperit un pulsar care intersectează orbita altei stele. O descoperire în premieră care ar putea să ajute la o mai bună înțelegere a acestor obiecte mici super-dense care se rotesc cu mare viteză și produc semnale radio, descoperite pentru prima dată în 1968." R.l. 28 V 83 p. 6. „După cum transmit din Canberra agențiile de presă, în Australia a fost inaugurat recent cel mai mare *radiotelescop* din emisfera sudică a planetei." I.B. 7 IX 88 p. 4. „Cel mai mare și cel mai avansat *radiotelescop* din lume, capabil să detecteze eventuale urme de viață extraterestră, va fi amplasat pe teritoriile ofertanților de frunte pentru acest proiect: Africa de Sud, pe de o parte, și Australia și Noua Zeelandă, de cealaltă parte." hotnews.ro 25 V 12; v. și *multiplexor* 1979, *quasar* 1974, *radioundă* 1964 (din fr. *radiotélescope*; PR 1952; DN$_3$, DEX 98, NODEX, DexX)

radioteodolit s.m. –Radiogoniometru care servește la reperarea în înălțime– „La observatorul din Constanța se instalează un *radioteodolit* destinat cercetării

straturilor superioare ale atmosferei." Sc. 12 III 64 p. 5 (din germ. *Radiotheodolit*; LTR; DN_3, DEX-S, DexX)

radiotransmisionist s.m. –Persoană care asigură radiotransmisiunea– „Alături de el se află [...] *radiotransmisionistul*..." Pr.R.TV 9 V 63 p. 16 (din *radio*[5]- + *transmisionist;* DEX-S, DexX)

radioundă s.f. –Undă electromagnetică– „*Radioundele* spațiale se vor reflecta la un singur post de recepție [...] Acest uriaș radiotelescop va servi la rezolvarea mai multor probleme importante ca, de exemplu: formarea universului, astronomia extragalaxică, natura radiogalaxiilor." Sc. 12 XI 64 p. 6 (din *radio*[3]- + *undă* [*electromagnetică*], după engl. *radio waves*, germ. *Radiowellen*; Dimitrescu, *Dr.2* 122; AD; DT; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

Rádu n.pr. „*Radu* era denumirea codificată a unor tablete radioactive, cancerigene." "22" 2 / 90. „Acea gravă disfuncțiune [a lui M. Botez] se datora sinistrului *sistem Radu*, diminutivul șmecheresc, din jargonul băieților, sub care era cunoscută cea mai odioasă metodă practicată de Securitate de eliminare a adversarilor politici: supunerea victimelor, fără știrea lor, la radiații." D. 146 / 95 p. 15

raelián, -ă adj., s.m.f. „Adepții sectei *raelienilor* au sărbătorit împlinirea «anului 52» din «era Apocalipsei», așteptând sosirea unui... OZN." J. nat. 7 VIII 97 p. 22. „Întreprinderea Clonaid, fondată de secta *raelienilor*, a anunțat, sâmbătă, nașterea a ceea ce ea afirmă a fi primii bebeluși clonați." Ad. 23 II 04 p. 11. „Ministerul Afacerilor Externe trebuie să soluționeze o petiție, înaintată acum circa două săptămâni Guvernului, de șeful Mișcării *Raeliene* din România (religie ateistă care consideră că oamenii au fost creați de extratereștri, numiți elohimi) [...] Mișcarea *Raeliană* (care are 60.000 de membri, în 86 de țări și a fost inițiată în anii '70 de un jurnalist francez numit Rael), condusă de T.C.M., a făcut cereri similare și în alte state, dar până acum nimeni nu a dat curs petițiilor." G. 29 VIII 08 p. 16 (din fr., engl. *raelien*)

ráfting s. (cuv. engl.) –Coborârea apelor repezi de munte cu raftul, un fel de plută gonflabilă– „Sau 15 km de *rafting*!" Av. VI 00 p. 70, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Pentru *rafting* ai nevoie de o barcă pneumatică [...] Mai departe, îți trebuie veste de salvare, padele profesionale, frânghii, costum și șosete din neopren, costum de baie, saci din plastic, ca să nu ți se înmoaie toate." Ad. 22 X 04 p. 12. „În Mostviertel *raftingul* este rege, iar râul de munte Salza este castelul regelui." R.l. 9 VII 10 p. 16; v. și Ad. 20 VI 03 p. 17, G. suplim. Școala 12 III 08 p. VIII, Ad. 19 IX 09; v. și *bungee-jumping* 2010, *canyoning* 2004, *ciclism* (*montan*) 2003, *mountain bike* 2002, 2003, *off-road* 2009, *paintball* 2007, *scuba* 2004, *speoturism* 2012 (PR 1985; MDN, DexX)

ragazza s.f. (cuv. it.) –Fată. (Aici) Vânzătoare– v. *supercivilizație*1979 [pron. *ragáța*] (Dimitrescu, *Dr.2* 133, 140, 142; MDN)

ragtime s.n. (cuv. engl. americ.; muz.) –Muzică sincopată și rapidă a negrilor americani– „Un roman al vremii când erau la modă *ragtime*-urile sincopate ale lui Scott Joplin, *«Ragtime»* evocă perioada premergătoare celui dintâi război mondial. Este, în saga în curs de constituire a Bicentenarului american, un capitol original, în care probleme sociale serioase sunt tratate într-un stil jucăuș..." R.lit. 8 IV 76 p. 20. „Istoria și ficțiunea pe ritmuri de *Ragtime*" R.lit. 11 1 08 [pron. *régtaim*] (cf. fr. *ragtime*; D. Am., D. Muz.; DEX-S, MDN, DexX)

ráid s.n. || *raid-anchetă* –Anchetă efectuată în diferite întreprinderi, localități etc.– „*Raid-anchetă* prin cooperativele din regiunea Cluj." Sc. 27 I 67 p. 3. „*Raid-anchetă* în câteva orașe." Sc. 28 I 75 p. 2. „*Raid-anchetă*. Avanpremieră la sunetul de clopoțel" Cuv. liber 14 VIII 07; v. și 29 I 67 p. 3 (din *raid* + *anchetă*; FC I 48, H. Mirska în SMFC I 172, L. Seche în SCL 2 / 76 p. 204; DEX, MDN, DexX)

ralanti s.n. (cinem.) –Proiecție în care mișcările apar mai lente decât în realitate– „vivacitatea filmărilor, ingeniozitatea unghiurilor de filmare, folosirea inspirată a stop-cadrului, a *ralantiului*, a filmărilor combinate, a combinării de culori cu exuberanțe psihedelice etc." R.l. 20 V 77 p. 2. „La *ralanti*" money.ro 16 XII 08 [scris și *ralenti*] (din fr. *ralenti*; DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, DexX)

RAM s.n. (inform.) –Memoria din care procesorul primește instrucțiunile și unde depozitează rezultatele– „și dacă *RAM-uri* bat în geam" 7 seri 22 / 99 p. 16. „Memoria *RAM* – Cu cât valoarea este mai mare, cu atât viteza de funcționare a programelor și aplicațiilor din telefonul mobil va fi mai bună. Fiecare software are nevoie de memorie *RAM* pentru a funcționa." Ev.z. 4 IX 10 p. 7 (acronim al engl. *R*[andom] *A*[ccess] *M*[emory])

rámă s.f. (transp.) –Șir de vagoane cu autonomie de mers legate unul de altul– „Intervalul de 15 minute între *rame* ni s-a părut puțin cam mare..." R.l. 24 IX 93 p. 16. „înlocuim acceleratele cu autotrenuri cu *rame* (trenuri tip metrou)." Ad. 26 IV 02 p. 14. „Bombardier ne vinde 20 de *rame* de metrou" wall-street.ro 31 X 05 (din fr. *rame*; DN, DEX – alte sensuri; MDN, DexX)

rámură s.f. || *ramură-cheie* –Sector (industrial) foarte importa „această *ramură-cheie* a dezvoltării – industria constructoare de ı șini." I.B. 10 X 70 p. 1. „Sume importante sunt prevăzute, de asemer pentru dezvoltarea *ramurilor* industriale-*cheie*." Sc. 5 V 78 p. „Cultura timpului liber reprezintă, de asemenea, o *ramură chei* economiei de astăzi, poate chiar cea mai importantă ramură a econon de mâine." "22" 4 V 07 (din *ramură* + *cheie*; DexX)

rand s.m. –Unitate monetară principală în Africa de Sud și în Namib „Salariul minimal al africanilor se situează între 6 și 11 *ranzi* pe lur R.l. 31 X 77 p. 6. „15 bandiți înarmați [...] au jefuit cinci milioane *ranzi* (circa 1,7 milioane dolari) la 12 km de Pretoria." R.l. 3 IX 93 p „Africa de Sud vrea să premieze cu un milion de *ranzi* fiecare gol mai de jucătorii ei la CM 2010" antena3.ro 6 V 10; v. și Sc. 10 IV 81 p. 4, 2 VIII 85 p. 6 (din fr. *rand*; L; DN_3, DexX)

ranger s.m. **1.** –Jandarm– „Escaladarea fortificațiilor de la Pointe Hoc de către o unitate de *«rangers»*." R.l. 7 VI 74 p. 6. **2.** –Gardian mediu– „Meseria de *ranger* a primit aviz să fie inclusă în Clasifica Ocupațiilor din România [...] Rangerii sunt echivalentul gardien ecologi din Deltă – «biosfericii», cum le spun localnicii." Ad. 9 VI 0 7 [pron. *rénger*] (din engl. *ranger*; MDN, DexX, DEX 09 – alt sen

rap s.n. (americanism; muz.) –Stil muzical, subgen hip-hop, veni România în anii '90, constând în declamare pe un fond ritmic monot „Mi-a povestit cum dădea spargeri în magazine ca să-și procure b pentru cocaină. *Rap-ul* lui e o confesiune." As 35 / 92 p. 12. „Bu rești va asista în luna mai la concertul cel mai temut din câte anunțat, primul *rap* în România, cu participarea grupului far al *rapı* francez..." R.l. 23 III 93 p. 2. „Dacă generația beat se putea defini p muzica psychedelică, flower-power-ul anilor '60-'70 (pace, întoarc la natură, halucinogene), astăzi acelor fenomene le răspunde un alt în esență asemănător – caracterizat prin rock-ul alternativ și fuziu acestuia cu *rap-ul* (hard-core), drogurile tari, violență..." R.lit. 19 VI p. 4; v. și Viitorul rom. 4 VI 91 p. 1, R.l. 15 1 98 p. 24; v. și *hard-core* [pron. *rep*; scris și *rapp*] (cf. fr., it. *rap*; PN 1982; Ciolan, *MC*; MI DexX, DEX 09)

rapél s.n. **1.** (med.) „*rapelul* (repetarea vaccinului) se va face anu evenimentul.ro 9 II 04. „Vaccinarea antirabică este esențială per orice cățel de companie sau de pază. Aceasta se va face după săptămâni, iar *rapelul* (repetarea vaccinului) se va face anual." Ev.z. 04. **2.** –Reamintire, rememorare– „Woody Allen meditează despre si n-a spus el în ultimul său interviu că nu este un geniu cinematografic Bergman, ci doar un meșteșugar cinstit? Prin acest *rapel*, W.A., după i-a ridiculizat [...] pe intelectuali, îi obligă la mai multă modestie..." 10 II 95 p. 12. „Seeding an Independent Theatre reprezintă o ı mulă-*rapel* la importantul proiect Seeding a Network inițiat în 1991 Consiliul Britanic, Teatrul Național din Londra și Festivalul Int național de Teatru din Londra (LIFT) în parteneriat cu UNITER..." "7 7 IX 07. **3.** –Amintire, evocare– „Ca *rapel*, în curtea muzeului, corturi, se probează în fața oglinzii, bineînțeles, haine confecționat inspirate după croieli și ornamentică țărănești." D. 28 VII 06. „*Ra* eminescian, soarta universului stă în condeiul poetului / scriitorului ceafa căruia suflă botul mistuitor al lui Seth." "22" 29 I 08. „Atentat teroriste de la Londra servesc drept un puternic *rapel* despre fragilita sentimentului de apartenență în absența respectului mutual, ilus inclusiv prin propășirea limbilor." "22"26 II 08 || *listă de rapel* –Li amintirilor– „Mi-e dor de Vania [...] Mai avem câteva nume pe *lista rapel*..." cafeneaua.com 9 X 07. **4.** (sport) „Sporturi extreme? De to pentru cele mai variate gusturi. Începând cu bungee-jumping, tiroli (alunecarea pe cablu între doi munți), *rapel* (coborâre cu coarda alpinist) de la o altitudine de 200 de m și până la parapantă." Nat. 1 01 p. 8. „Unii au coborât în *rapel* pe funicular..." Ad. 18 VII 05. „Aju la cascada «Pișătoarea» care are o înălțime de 35 de metri, participa pot face *rapel* și tiroliană de pe un mal pe celălalt." Ad. 19 IX 09; v *aventură* 2009. **5.** adj. –Memorabil– „Este momentul *rapel*, în care A realizează că Sandu era de fapt o terță persoană care urmărea din um idila dintre ea și sora lui [...] Aș aminti un moment care se apropie secvența *rapel*, bine conturat din punct de vedere scenaristic: dialo din bar dintre Kiki si Alex [în filmul Legături bolnăvicioase]" "22" 1 06 (din fr. *rappel*; DexX – sensul 1, DEX 09 – sensurile 4 și 5)

raper, -iță s.m.f. (americanism; muz.) –Persoană care cântă sau căr îi place să asculte muzică rap– „[Cioran] anticipa oare tezele *rap-ari* de azi?" R.l. 23 III 93 p. 2. „*Rapperița* a plecat acasă cu premiile pen «Cel mai bun videoclip al anului» și «Cel mai bun videoc hip-hop»..." Ad. 30 VIII 03 p. 4. „Costineștiul va fi invadat anul ace și de *rapperi*, rockeri, emo-kids și grafferi" G. 20 VI 08 p. 11; v

Viitorul rom. 4 VI 91 p. 1, "22" 13 / 94 p. 2, D. 340 / 99 p. 15, "22" cultural 21 IX 04 p. 6, Ad. 2 II 05 p. 5, G. 21 IX 05 p. 10 [pron. *répăr*; pl. *rapari, raperi*; scris și *rapper*] (MDN, DEX 09)

rappy s. „Potrivit documentelor existente în cancelaria comunei, pentru prinderea unui șoarece autoritățile plăteau 10 *rappy* (veche monedă elvețiană)." Sc. 2 II 77 p. 5

RAR s. –Registrul Auto Român– „Piesele auto de schimb vor fi omologate de *RAR*" J.nat. 14 XII 00 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Registrul Auto Român (*RAR*) a respins în noiembrie 19% din mașinile second-hand importate din Uniunea Europeană..." Real. TV 9 XII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (DAS)

ras s.n. v. *după-ras*

rásta adj. –Gen de coafură cu părul împletit în șuvițe care amintesc de forma unor șerpi– „Cu codițe *rasta* și una din pălăriile ei" AS 3 XII 01 p. 18. „Sunt cei mai îndrăciți în ale coafurilor *rasta* și piercing-uri, cei mai zgomotoși și cei mai fericiți, dornici să lege prietenii rapide, de tipul Coca Cola light, adică fără efect de durată." D. 1 III 07 p.22. „În ciuda piercingului unuia și a părului pe care celălalt și-l poartă *rasta* [...] sunt cei mai cucernici hip-hoperi din Oradea." G. 19 III 08 p. 13 (din engl. *rasta*[farian]; Ciolan, *MC*)

rastafarián, -ă adj., s.m.f. „Sute de mii de jamaicani l-au numit pe Haile [Selassie, ultimul împărat al Etiopiei] zeul lor în viață și șeful mișcării religioase *rastafariene*. La rândul său, Bob Marley s-a declarat un adept devotat al acestei religii – o credință ai cărei adepți predică uniunea cu natura, își lasă părul să crească, iar apoi și-l împletesc și fumează marihuana ca un act sacru." Ad. 14 I 04 p. 3. „Mii de *rastafarieni* – practicanți ai unei forme exotice de creștinism – s-au reunit în Etiopia pentru o lună de comemorări în onoarea lui Bob Marley – faimosul cântăreț de reggae..." bbc.co.uk / romanian / news 2 II 05 (din engl. *rastafarian*, *Rastafari* [Movement], format la rându-i din amharic. *Ras* "Duce" și *Tafari*, numele de naștere al lui Haile Selassie I; Ciolan, *MC*)

ratatúi s.n. (franțuzism; culin.) –Ghiveci (rețetă provensală)– „*Ratatui*. 1 vânătă mijlocie, 3 dovlecei, 3 roșii tari, 1 ceapă mare, 4–6 linguri ulei de măsline, 3 căței de usturoi, sare, 1 lingură de măghiran tocat, brânză rasă." As 74 / 93 p. 6. „*Ratatouille* – pentru 4 persoane..." Elle VII 05 p. 144, cit. de Stăncioi-Scarlat [scris și *ratatouille*] (din fr. *ratatouille*; din fr. *ratatouille*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174, 175; PR; Gal, *APC*; DexX)

rating s. (cuv. engl.) **1.** (șah) –Punctaj obținut în urma aplicării unui sistem de clasificare a jucătorilor după valoare– „Deși duelul dintre deținătoarele celui mai ridicat *rating* al turneului s-a încheiat în favoarea vicecampioanei mondiale E.A., turneul a revenit lui K.A., fostă campioană mondială de junioare." Fl. VI 87 p. 23. „Constantin L. *Rating* ELO: 2620" evz.ro 17 IV 11. **2.** (ec., fin.) –Gradul de încredere de care se bucură o firmă sau o persoană– „Eșecul programului de reformă continuă să submineze *ratingul* României" R.l. 11 VII 98 p. 8. „Scăderea *ratingului* nu va afecta prețul de vânzare al BRD" Ad. 6 XI 98 p. 5. „*Ratinguri* de supraveghere. Standard & Poor's menține sub supraveghere *ratingul* «BBB plus» pentru creditele pe termen lung..." R.l. 20 III 07 p. 11; v. și Cot. 9 XI 98 p. 1, C.n. 3 III 99 p. 16, 26 III 99 p. 1; v. și *bond* 2011, *eurobond* 1998, *risc* (*de țară*) 1998. **3.** (radio, tv) –Procentaj care indică numărul ascultătorilor sau telespectatorilor unui anumit program– „Ei, prin *ratingul* de audiență, o obligă pe vipera bătrână să-și muște limba înainte de a-l mai critica pe comperul preferat al generației lor..." D. 1 X 99 p. 2. „punctul nostru de vedere [...] reprezintă o opinie strict personală și nu urmărește [...] convergența cu criteriul așa-zis comercial (*rating*, cotă de audiență), de care se folosesc unele televiziuni, pentru a-și apăra, pe bună dreptate, produsele." "22" 763 / 04 p. 16. „Ziarele gem de exemple negative, cu mizeriile cotidiene se face *rating* și nu cu acte culturale." Obs.cult. 15 XI 07; v. și Ad. 24 II 01 p. 11, 31 VIII 01 p. 10 [pron. *réiting*] (Irina Preda în LR 11-12 / 93 p. 590, Stoichițoiu Ichim, *V* – alt sens, *A*; DCMM; MDN – sensul 1, DexX – sensul 3, DEX 09 – sensurile 2 și 3)

rattán s. (cuv. filipinez; bot.) „Foarte la modă este și mobilierul din *rattan*. Conform explicațiilor oferite de firmele producătoare, *rattanul* este «o esență de lemn care se comportă ca o liană». Ramurile sale, care pot atinge 150 metri lungime, se întind pe pământ și se cațără în copaci. Artizanii din Filipine știu să le «îmblânzească», după metode ancestrale: întâi le curăță de scoarță, le înmoaie într-o baie antiseptică, le usucă la abur, apoi le curbează." Ad. 18 VII 03 p. 8. „În România anului 2004 este la modă, din nou, mobila din esențe exotice (*rattan*, bambus etc.) indiferent de designul ei." Ad. 9 I 04 p. 7 (din engl. *rattan* [*palm*])

rațiocináre s.f. (livr.) –Raționament subtil, pedant– „Nu-mi face plăcere și nici nu cred că sunt utile, în această fază a vieții mele, *rațiocinările* asupra problemelor personale, de creație sau altele." R.lit. 5 IX 85 p. 16. „excesul de contemplativitate, de *rațiocinare*, enervant..." Vatra 10 / 06 p. 29 (din *rațiocina*, din it. *raziocinare*; DN_3, DexX)

rave adj., s. (cuv. engl.; muz.) –Petrecere nocturnă cu dans și muzică techno– „acest cocktail a devenit foarte răspândit, în special în cluburile de *rave*" Ad. 27 IX 02 p. 11. „Muzica *rave*" Ad. 14 VII 03 p. 13. „Vara trecută, la mare, la o petrecere *rave*, pe plajă, am vrut să fumez ceva (fumez «verde» de la 16 ani). Ei: «Nu merge iarba la *rave*, te molește, ia «Special Gold», un praf legal». Am întrebat dacă dă dependență, mi-au spus că nu." Ev.z. 14 I 10 p. 6 [pron. *réiv*] (cf. fr. *rave*; PR 1990)

ravióli s.m. pl. tant. (culin.) –Paste italienești asemănătoare colțunașilor– „[Marco Polo] a adus spaghetti și *ravioli*." R.lit. 40 / 96 p. 21. „*Ravioli* cu salvie și nuci de pin" Av. VII 03 p. 113, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În Italia, fotbaliștii stelești se dau în vânt după «*ravioli*»" cit. de R. Zafiu în R.lit. 29 IX 04; v. și Z.fin. 22 IX 07 p. 9; v. și *tortellini* 2004 (din it. *ravioli*; Dimitrescu, *Dr.2* 129, 142, 144; Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR; MDN, DexX, DEX 09)

raw vegan v. *vegan*

răcoritoáre s.f. pl. v. *dulciuri-răcoritoare*

rămâne v.i. (folosit absolut; pol.) **1.** –În timpul comunismului, a nu se mai întoarce din Occident, a „fugi", a părăsi ilegal țara– „Maestre Marin Constantin, ați călătorit prin lume și... v-ați întors totdeauna acasă. Nu insinuăm cu aceasta nici o acuzație la adresa artiștilor români care *au rămas*." C.r. IX 92 p. 3. „Până acum mai oscilam, mai cochetam cu gândul de *a rămâne* aici (cu sau fără azil politic; în definitiv am viza franceză încă un an)." R.lit. 4 XI 92 p. 7. „[A aflat] că scriitorul cutare «*a rămas*», adică nu s-a înapoiat din Occident unde plecase și, în consecință, nu mai putea fi pomenit." Lit. 24 / 93 p. 14; v. și R.lit. 41 / 95 p. 3, J.lit. 37–40 / 95 p. 2. **2.** –După 1990, a nu părăsi țara– „Omenește, nu-i poți cere unui tânăr *să rămână* [în țară]" R.l. 26 VI 08 p. 16 (sensurile nu apar în dicționarele curente)

răspândác s.m. (pol.) –Persoană care preia și răspândește zvonuri cu intenții răuvoitoare– „Ce anume l-a determinat pe domnul senator de Brașov, F.M., să devină un simplu *răspândac* de zvonuri provocatoare?" R.l. 20 XI 90 p. 5. „Punctajul (= document secret al FDSN pentru instructajul eșaloanelor inferioare) se adresează *răspândacilor*, cei mai în măsură să vehiculeze asemenea idei în rândurile electoratului." R.l. 14 IX 92 p. 3. „acțiunea halucinantă a poliției de a-i sălta de pe stradă pe presupușii autori și *răspândaci*." R.l. 31 I 02 p. 1; v. și Azi 20 XII 90 p. 2; v. și *cotrocenizare* 2006, *zvonac* 2006, *zvoner* 1994, 2000, 2008, *zvonologie* 2003 (din *răspândi* + *-ac*; R. Zafiu în Luc. 12 / 93, A. Stoichițoiu în *Hyperion* III / 94 p. 175; DexX)

rău 1. s.n. || *rău de spațiu* – „«*Răul de spațiu*», consecință a imponderabilității, afectează aproximativ 80 la sută dintre astronauți [...] apreciază dr. B.C., medic la Centrul Național de studii spațiale din Franța." R.l. 3 VII 85 p. 6. „antrenamentul și-a arătat roadele. Nu am avut «*rău de spațiu*» deloc" money.ro 11 XII 07 (după fr. *mal d'espace*). **2.** adv. (fam.-arg.) –Foarte, grozav de– „E bun *rău*" prosport.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 36 / 07. „Bună *rău* prăjitureaua asta chiar dacă are enshpe mii de calorii" culinar.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 36 / 07

răutăcísm s.n. (fam., ironic) –Acțiune întreprinsă cu răutate, comentariu răutăcios– „Sancțiunile aplicate de minister și inspectorate le par tuturor niște «*răutăcisme*», nedreptățiri strigătoare la cer ale unor birocrați care-și scot banii chinuind copiii cu tot felul de cunoștințe folositoare la nimic." G. 3 VII 08 p. 1. „Din cauza acestor *răutăcisme*, Sarkozy a devenit deosebit de sensibil la orice comentariu legat de înălțimea sa, spun gurile rele." G. 11 III 09 p. 16 (din *răutăc*[ios] + *-ism*)

răzătoáre s.f. || *răzătoare-strecurătoare* (gosp.) –Obiect de uz casnic, ce servește atât ca răzătoare, cât și ca strecurătoare– „Priviți, de pildă, *răzătorile-strecurători* din tablă albă." I.B. 8 IX 67 p. 1 (din *răzătoare* + *strecurătoare*); v. și *mănușă-răzătoare*

războí s.n. –Conflict, înfruntare– „Tarabele și *războiul* tarabelor este una dintre continuități." D. 18 XII 98 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Se anunță *război* pe viață și pe moarte în transportul local" ziaruldeiasi.ro 14 VII 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (extindere de sens) || *război asimetric* –Conflict care opune forțelor armate ale unui stat combatanți mult mai slab dotați și înarmați– „occidentalii au reușit să găsească soluțiile ce le asigură capacitatea de a depăși una dintre cele mai formidabile provocări puse de *războiul asimetric* practicat de teroriștii fundamentaliști." "22" 26 X 05. „Analiștii estimează că acest *război asimetric* este tot ceea ce poate Iranul și în momentul de față, deoarece marina și aviația nu se ridică la standardele vestice." cotidianul.ro 28 XII 11 (după engl. *asymmetric war*) || *război computerizat* „Militarii americani vor experi-

menta un nou concept de luptă: *războiul computerizat*" Ad. 4 X 01 p. 13. „«Pregătiți-vă de un *război computerizat*» a fost ideea în jurul căreia s-a axat crearea, de către Statele Unite, a primului centru din lume dedicat în întregime operațiunilor de atac și apărare cibernetică." gandul.info 19 IX 07 (după engl. *computerized war*) || *războiul stelelor* „«*Războiul stelelor*» (numele sub care este cunoscut programul american de transferare în spațiul cosmic a cursei înarmărilor nucleare) e zadarnic, primejdios și costisitor." R.l. 23 II 85 p. 6. „Japonia a anunțat [...] oficial că a aprobat participarea firmelor nipone la programul american de cercetări militare «Inițiativa de Apărare Strategică» (S.D.I.), cunoscut sub numele de «*războiul stelelor*»..." I.B. 4 IX 86 p. 4 (după engl. *Star War*, fr. *guerre des étoiles*); v. și *info-război*

reabilitáre s.f. (arg. elevilor) „[Elevii spun] în loc de reexaminare, atunci când notei insuficiente îi urmează altă notă bună, *reabilitare* (ești *reabilitat*)." R.lit. 19 VII 79 p. 9 (formal din fr. *réhabiliter*)

reaclimatizá v.t. –A aclimatiza din nou– „Se studiază, de asemenea, posibilitatea ca animalele născute în captivitate să fie *reaclimatizate* în pădurile unde au trăit strămoșii lor." R.l. 20 XI 75 p. 6 (din *re-* + *aclimatiza*; DN_3, DEX 98, DexX)

reader s.n. (cuv. engl.) –Dispozitiv care permite citirea cărților în format electronic. E-reader– „În ianuarie anul trecut a anunțat că magazinul «va da la schimb schimba cărți tipărite în locul *readerelor* Kindle nedorite», sfătuind candidații «să aducă o roabă» pentru cărțile pe care le-ar putea primi la prețul unei tablete." R.l. 10 V 11 op. 12 || *reader e-book, e-book reader* „XO-2 va fi lansat prima oară ca un *reader e-book*, cu o capacitate de stocare a peste 500 de cărți în format electronic." R.l. 22 V 08 p. 3. „cel care achiziționează un *eBook reader* împreună cu ziarul va beneficia de un abonament pentru ediția online." R.l. 7 IV 09 p. 7. „Primele *eBook readere* aduse în România s-au epuizat în câteva zile." Ev.z. 8 I 10 p. 1 [pron. *ríder*] (DCMM – alt sens)

readmisie s.f. –Readmitere– „Primii români repatriați în baza acordului de *readmisie* România-Cehia" Ad. 27 IX 01 p. 14. „situația cetățenilor români de etnie romă aflați în Franța, a căror simplă *readmisie* pe teritoriul României ar fi doar o «soluție provizorie», ce nu-i va împiedica să se întoarcă în Occident." Ad. 20 IX 02 p. 14. „Acordul privind regimul de vize și *readmisie* a ajuns la Chișinău" ziare.com 15 X 07 (din fr. *réadmission*; DN_3, DEX 98, DexX)

realégere s.f. –Acțiunea de a realege și rezultatul ei– „Un măgar compromite alegerile din San Miguel del Tigre (Columbia); în timp ce comisia numără buletinele de vot, patrupedul bagă capul pe fereastră și, plăcându-i culoarea roz a buletinelor de vot, le mănâncă pe aproape toate [...] Acum e nevoie de *realegeri*." Săpt. 30 VI 72 p. 2. „Mecanismul *realegerilor* e simplu: majoritatea votanților în județe sunt șefi de deconcentrate puși de vechii lideri, care riscă să-și piardă funcția la o schimbare de gardă." Ev.z. 19 XI 10 (din *realege*; DEX, DN_3, DexX)

real-estate s. (cuv. engl.) –Sectorul imobiliar– „România poate să piardă trenuri importante pe piața de *real-estate*" R.l. 20 III 07 p. 11. „ce au câștigat din retail au investit în *real-estate*..." G. 21 V 09 p. 7 [pron *riăl-istéit*]

reality show s. v. *show*

realizá v.t. **1.** –A lucra, a înfăptui, a efectua– „Un grup de cercetători francezi și-a propus construirea unui oraș în miniatură în care toate elementele să fie *realizate* pe bază de materiale plastice." Sc. 3 XII 66 p. 4. „La noi s-a organizat o rețea oncologică și prin intermediul ei se *realizează* depistarea precoce a celor bolnavi." Fl. 2 VIII 79 p. 9; v. și *construcții-montaj* 1970, *recuplare* 1969. **2.** –A produce, a fabrica, a confecționa– v. *terilenă* 1960. „La fabrica de încălțăminte și mase plastice «Victoria» din Timișoara se *realizează* un variat sortiment de produse." R.l. 7 XII 66 p. 1; v. și *afiș-panou* 1962, *corelatron* 1966, *metrol* 1975, 1976, *piesă gigant* 1975, *relotin* 1961, *rotisor* 1974, *termocontractabil* 1975. **3.** –A alcătui, a elabora– „Emisiune concurs *realizată* de Redacția pentru tineret." Pr.R.TV 4 VII 71 p. 7; v. și *fotodocumentar* 1977, *pneumoencefalografie* 1974. **4.** –A stabili– „La Opera din București comuniunea dintre public și scenă se *realizează* încă de la primele arii." Cont. 10 XII 65 p. 7. **5.** –A publica– „Se va edita un ghid al orașului București și se vor *realiza* materiale de popularizare a obiectivelor importante din acest punct de vedere." I.B. 18 X 66 p. 3. **6.** –A duce la capăt, a duce la bun sfârșit– „Propunându-ne tema acestei anchete, am bănuit de la început dificultățile de a o *realiza*: vastitatea inepuizabilă a aspectelor concrete." Sc. 30 XII 65 p. 7. **7.** –A lua– v. *reportaj-interviu* 1974. **8.** –A picta– „La Londra, la galeriile Sotheby's, Picasso a înregistrat [...] un succes personal – natura moartă: «Sticla de vin», *realizată* în 1925, a fost adjudecată de un cumpărător elvețian, pentru o jumătate de milion lire sterline." R.l. 5 VII 79 p. 6. **9.** –A concepe, a imagina– v. *sitografie* 1975. **10.** –A scrie– v. *reportaj-anchetă* 1972. **11.** –A înțelege– „Nu pot să *realizez* ce înseamnă cu adevărat aproape 500 de milioane de copii care suferă de foame." Fl. 25 I 77 p. 9. „Abia noaptea, în tăcerea hotelului, putem *realiza* locul înalt și incomparabil pe care l-am cercetat." R.lit. 10 V 79 p. 24. „*Realizam* că acționaseră cu bună-credință și nu înțelegeam de ce erau reduși la tăcere." Fl. 2 VIII 79 p. 9 (din fr. *réaliser*; sensul 11 calchiat – și în fr. – după engl. *to realize*; Fl. Dimitrescu în RRL 4 / 75 p. 333–336, C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; Stoichițoiu-Ichim, *A*; dicționarele curente consemnează unele sensuri)

realizatór, -oáre s.m.f. (În special la radio, TV, film, teatru) –Persoană care conduce operațiunile de pregătire și de producere a unui spectacol, a unei emisiuni etc.– „*Realizatorul*-actor va dubla vocile lui Don Quijote și Sancho Panza." Cont. 30 IX 66 p. 5. „Și după ce *realizatorii* principali ai programului [...] și-au petrecut nopți întregi pe platouri, alături de alți *realizatori*, după ce alți zeci de interpreți au cântat, dansat și spus bancuri «vesele», venim noi [...] și începem disecarea." Săpt. 10 I 75 p. 6. „inițial *realizatorii* se așteptau ca marile cazinouri să nu susțină realizarea filmului din cauza prezentării tehnicii prin care masa de blackjack poate fi trișată..." T.l. 24 VI 10 p. 26; v. și Cont. 22 III 74 p. 10, 14 IX 79 p. 4; v. și *carte-film* 1975 (din fr. *réalisateur*; DN – adj.; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX)

reanimáre s.f. (med.) || *reanimare-terapie intensivă* –Procedeu terapeutic folosit în vederea restabilirii funcțiilor vitale ale organismului– „Poate aceste dezechilibre trebuie corectate astfel ca analizele să ajungă cel puțin aproape de normal. Aceasta este o *reanimare-terapie intensivă* preoperatorie." R.l. 12 XII 80 p. 2. „Fata nu a fost nici mutată pe *reanimare-terapie intensivă*, deși era clar că asta i-ar fi fost singura salvare, așa cum a constatat un medic rezident, unul dintre ultimele cadre medicale care au examinat-o." Lib. 17 X 08 (din *reanimare* + *terapie intensivă*; DEX); v. și *anestezie-reanimare*

reanimatór s.m. v. *anestezist-reanimator*

reasiguráre s.f. –Asigurare a unui asigurator– „Contract de *reasigurare*" R.l. 4705 / 05. „principalele ramuri cu locuri de muncă disponibile sunt în domeniul asigurărilor, *reasigurărilor* și ale fondurilor de pensii." G. 23 IX 09 p. 8 (din *re-* + *asigurare*; DN_3, DEX 98, DexX)

rebolșevizáre s.f. (pol.) –Revenirea, după 1989, a bolșevismului– „Desovietizare și *rebolșevizare*" "22" 45 / 93 p. 16 (din *re-* + *bolșevizare*)

rebrandáre s.f. –Acțiune de schimbare a numelui și imaginii unei firme– „*Rebrandare* în hainele rețelei" zf.ro 11 VII 03. „Schimbarea brandului, una din tehnicile utilizate de firmele occidentale pentru îmbunătățirea imaginii, și-a găsit un loc și pe piața românească, investițiile companiilor locale în *rebrandare* depășind în unele cazuri un milion de euro [...] Motivele pentru care o companie începe o campanie de *rebrandare* sunt extrem de diversificate: de la dorința de a da un semnal că ești dedicat viitorului companiei și ai în vedere și obiective pe termen lung, până la existența unei oportunități pe piață." Ad. 22 III 04 p. 6. „*Rebrandare*. Arcelor Mittal Construction, noua denumire a Kontirom" zf.ro 28 II 08; v. și capital.ro 17 VI 04 (după engl. *rebranding*; Ciolan, *MC*)

rebranding s. (anglicism) –Crearea unui nou nume, a unui nou logo etc. sau a unei combinații între ele pentru a determina o nouă percepție publică– „PSD, cu o conducere nouă, și PRM, care se află în plin proces de schimbare a mărcii – «*rebranding*» – nu au nici un interes să meargă acum în fața urnelor." Ad. 27 IV 05 p. 14. „vineri, PSD se îmbracă în roșu, în a doua etapă a procesului de *rebranding*, care va conferi o altă «identitate vizuală noului PSD»." G. 31 I 06 p. 4. „Am asistat în ultimii ani la fenomene de *rebranding* și în România" marketmedia.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit 21 / 06 p. 14; v. și G. 23 II 06 p. 4 (din engl. *rebranding*; Stoichițoiu Ichim, *A*; R. Zafiu în R.lit. 21 / 06; Ciolan, *MC*)

rebrandui v.t. (anglicism) –A crea un nou nume, un nou logo etc. sau o combinație între ele pentru a determina o nouă percepție publică– „O altă echipă care vine cu aceeași formulă este Murfatlar, *rebranduind* Vinars-ul sub o nouă denumire: Zaraza." J.nat. 21 VI 04 p. 32; cit. de Stăncioi-Scarlat. „Mai multe companii românești *se rebranduiesc*" Cot. 22 V 06, cit. de R. Zafiu în R.lit 21 / 06 p. 14. „Geoană vrea să «*rebrenduiască*» și Senatul" G. 23 II 06 p. 4; v. și 15 VI 05 p. 7 [scris și *rebrendui*] (din *re-* + *brandui*; R. Zafiu în R.lit. 21 / 06; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*)

rebranduíre s.f. –Acțiunea de a rebrandui și rezultatul ei– „Cu exact un an în urmă, Televiziunea Română își schimba hainele, în cadrul unui proces despre care s-a spus că ar fi fost prea costisitor, denumit pretențios «*rebrenduire*». Privit retroactiv, evenimentul are semnificații simbolice pentru tot ceea ce ar trebui să însemne o adevărată și necesară

schimbare a acestei instituții strategice." G. 16 V 05 p. 13. „*Rebranduire* prin altoire cu un ciudat aer trendy" romaniaculturala.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit 21 / 06 p. 14. „*Rebranduirea* gherilei cecene" "22" 15 / 10 p. 11 (din *rebrandui*; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*)

rebrusáre s.f. **1.** (circ.) „Stația Gara de Nord având caracterul de stație terminus are rezolvată și zona de *rebrusare* (întoarcere) a trenurilor, lucru ce se rezolvă la nivelul fiecărei magistrale" R.l. 9 VII 84 p. 5. **2.** (fig.) – Revenire, întoarcere– „Acest ocol, ba chiar, speră Heidegger, această *rebrusare* este drenată către limbă, ca «adăpost al Ființei»." Obs.cult. 13 V 03 (după fr. *rebroussement*; DexX)

rebrusmént s.n. (circ.) –Schimbare a direcției unui tren prin întoarcerea locomotivei– „*Rebrusament* [cuv. apare într-un plan al metroului]" Sc. 4 VI 85 p. 5. „lungime galerii (fir dublu) – 216 m + 200 m (galerie *rebrusment* Râul Doamnei interstație) = 464 m" amosnews.ro 14 XI 09 (din fr. *rebroussement*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

rebusíst, -ă adj. –Referitor la rebus– „49 expoziții *rebusiste* vizitate de 16400 persoane." R.l. 13 IV 77 p. 5. „Aniversare *rebusistă* bârlădeană" zvj.ro 26 VIII 10 (din *rebus* + *-ist*; DEX-S, MDN, DexX)

rebutá v.t. (inform.) –A reporni (computerul etc.)– „*Rebutează-l*" 7 seri 22 / 99 p. 16. „E recomandabil să faci câte o operație o dată [pentru a repartiționa spațiul pe disc], nu totul dintr-o mișcare. Adică micșorezi ceva, *rebutezi*; muți ceva; *rebutezi*; mărești altceva, șamd." forum.chip.ro 21 X 04 (din engl. *to reboot*)

recalificá v.r. –A se pregăti în vederea unei noi calificări profesionale– „Reciclare, recalificare, policalificare. Meserii apar, dispar, se transformă, slujitorii lor se *recalifică* pentru a ține pasul cu evoluția științei și tehnicii." Săpt. 12 III 71 p. 4. „Șomerii se pot *recalifica*" jurnalul.ro 15 V 09 (din *re-* + *califica*; SMFC II 74, FC II 205; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

recalificáre s.f. –Pregătire în vederea obținerii unei noi calificări– v. *recalifica* 1971. „numărul șomerilor care au absolvit cursuri de calificare sau *recalificare* organizate de AMOFM București a urcat la 281 persoane." ziare.com 13 X 10 (din *recalifica*; DEX, DN_3, DexX)

recapitalizáre s.f. –Acțiunea de mărire a capitalului– „sarcina *recapitalizării* ei fiind preluată de stat..." Atac 48 / 98 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Guvernul din Portugalia a decis să contribuie cu 4 miliarde de euro la *recapitalizarea* băncilor" Antena3 2 XI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *recapitaliza*; DNAR 1996)

rec-ball s.n. (cuv. engl.) –Variantă a jocului paintball– „Amatorii pot opta pentru «*rec-ball*», jocul pe un teren amenajat cu machete, tranșee, cazemate și foișoare. Există, de asemenea, varianta de a juca «wood-land», care se joacă pe un teren neamenajat special [...] La «speed-ball», varianta sportivă a paintball-ului [...] scopul e de a captura steagul echipei oponente și de a-l aduce în baza proprie." G. suplim. Școala 20 II 08 p. VIII [pron. *réc-bol*]

recépție s.f. v. *emisie-recepție*

recesiúne s.f. (ec.) –Încetinire a ritmului de creștere economică– „Perioada de *recesiune* prin care trece în prezent economia americană ar urma să se prelungească până la mijlocul anului viitor." Sc. 8 XII 74 p. 4. „Lipsită de turiștii din fostele țări comuniste afectate de *recesiune*, Europa de Est cunoaște o puternică creștere a turismului popular." R.l. 12 VIII 93 p. 8. „Lumea intră oficial în *recesiune*" Ev.z. 10 III 09; v. și Sc. 7 I 78 p. 5, 28 I 82 p. 6, R.lit. 35 / 93 p. 12, R.l. 7 IV 10 p. 15; v. și *bingomanie* 2009, *dirijism* 1993, *dotcom* 2009, *filocanin* 1979 (din fr. *récession*, engl. *recession*; PR 1954; D. Am., DMM; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

recicláre s.f. **1.** (educ.) „*Reciclarea* – readaptarea organizată a cunoștințelor de specialitate în raport cu necontenitele progrese ale științei, tehnicii și culturii contemporane (nu ne-am permis să punem o definiție, ci doar să încercăm explicarea acestei noțiuni) – a devenit o necesitate obiectivă în orice țară..." R.l. 7 II 71 p. 1. „Față de numărul de participanți la programe de calificare și *reciclare* profesională de 187 mii persoane în anul 2004, se stabilește ca, la nivelul anului 2015, efectivele să ajungă la minimun 360 mii..." Gaz. de agr. 25 VIII 08; v. și Cont. 5 X 79 p. 3; v. și *postuniversitar* 1971, *recalifica* 1971. **2.** (ec.) „*Reciclarea* automobilelor. În condițiile penuriei de materii prime, *«reciclarea»*, respectiv reintroducerea în circuitul productiv a automobilelor uzate, s-a dovedit o bună metodă de recuperare a unor importante cantități de diferite metale..." Sc. 29 III 77 p. 8. „*Reciclarea* (reintroducerea în ciclul productiv a deșeurilor) ar trebui să devină un principiu axial al economiei." Sc. 7 X 78 p. 5. „Raluca T. vrea să-și convingă colegii și profesorii că viitorul înseamnă ecologie și *reciclare*." Ad. 11 III 11; v. și R.l. 14 VIII 80 p. 6 (din *recicla*; cf. fr. *récyclage*, engl. *recycle, recycling*; DMN sensul 1, BD sensul 2, 1970; DT, DMM; DEX, DN_3 – sensul 1, DEX-S, MDN, DexX)

reciclatór s.m. –Persoană (fizică ori juridică) care se ocupă cu reciclarea deșeurilor– „*Reciclatorii* cer ridicarea interdicției de colectare a deșeurilor neferoase din gospodării" Ad. 29 V 01 p. 6. „unul dintre cei mai importanți *reciclatori* de fier vechi din Europa..." hotnews.ro 5 VII 07 (din *recicla* + *-tor*)

recipiendár s.m. –Persoană admisă într-o societate, un club etc. în onoarea căreia se organizează o ceremonie de recepție– „Al Doilea Supraveghetor face semnul de Maestru și se duce după *Recipiendar*, care până atunci s-a aflat în afara Lojii..." cotidianul.ro 25 IX 07. „Și, pentru că omagiul meu are aerul unui discurs de *«recipiendar»*, îngăduiți-mi ca, deși nu am ajuns încă acolo, să vă urez bun venit..." R.lit. 5 VI 09 p. 16 (din fr. *récipiendaire*; DEX 98, DexX)

recitál s.n. || *recital-spectacol* –Spectacol constituit dintr-un recital– „În această seară, la Buzău va avea loc o manifestare a studioului de poezie din localitate. Este vorba despre *recitalul-spectacol* «Sunt suflet din sufletul neamului meu»." Sc. 29 XI 71 p. 2. „Tudor Istodor a primit o propunere din partea mamei sale, de a susține, împreună, un *recital-spectacol*, pe baza poeziilor lui Omar Khayam." Ad. 26 VIII 10 (din *recital* + *spectacol*; DexX); v. și *disc-recital, film-recital, spectacol-recital*

reclámă s.f. v. *afiș-reclamă, om-reclamă*

recognoscíbil, -ă adj. (livr.) –Care poate fi recunoscut– „Escher se bazează pe un principiu decorativ abstract, dar concretizează și «narativizează» [...] compoziția, folosind elemente figurative, stilizate, totuși *recognoscibile*." R.lit. 2 V 74 p. 21. „[Brandul] trebuie să inducă o emoție, să fie *recognoscibil* și să producă dependență." sfin.ro 25 V 07 (după it. *riconoscibile*; DN_3, DEX-S, DexX)

recóltă s.f. || *recoltă-record* –Recoltă care, prin cantitate, constituie un record– „După îndelungate cercetări, selecționerii niponi au creat o varietate de pătlăgele roșii care dă o *recoltă record* – 3000 de fructe pe o singură tulpină. E adevărat însă că «tulpina» are o înălțime de trei metri și diametrul de 15 cm." Sc. 15 II 80 p. 5. „*Recoltă* de cereale *record* în China" Ad. 5 V 90 p. 6. „*Recolta-record* de bumbac ar putea provoca scăderea prețurilor la textile" adevarul.ro 1 XII 11; v. și R.l. 21 XI 83 p. 1, I.B. 8 XII 83 p. 2, 19 VI 87 p. 1, 5 XI 88 p. 4 (din *recoltă* + *record*)

recomunizáre s.f. (pol.) –Revenirea comunismului– „În ce termeni vedeți restaurația actuală sau, în termenii lui Jozef Darski, *recomunizarea*?" "22" 3 I 94 p. 9. „au apărut neliniști privind o *recomunizare* prin revenirea la putere a fostelor partide comuniste, cu nume schimbat (de regulă în social-democrat sau socialist) și noi lideri, demnitari comuniști din eșalonul al doilea reciclați." 9am.ro 5 XI 07 (din *re-* + *comunizare*; DexX)

reconstituíre s.f. v. *spectacol-reconstituire*

reconstructív, -ă adj. || *chirurgie reconstructivă* –Folosirea chirurgiei pentru a reda unei părți a corpului forma și funcțiile normale– „A fost transferată în sala de operație de la Clinica de *Chirurgie* Plastică și *Reconstructivă* și Arși." evenimentul.ro 3 XI 08. „Aceasta este una dintre cele mai importante descoperiri din *chirurgia* cosmetică și *reconstructivă*, pe care le-am văzut în ultimele două decenii..." G. 15 IX 09 p. 12 (după engl. *reconstructive surgery*)

recontról s.n. (med.) –Nou control– „*Recontrol* medical de specialitate la nevoie." Mag. 24 X 87 p. 9. „Dintre cei 36 de copii intrați în *recontrol*, 10 aveau în continuare râie..." glasul.ro 8 X 08 (din *re-* + *control*)

reconvérsie s.f. **1.** –Adaptare la piața locurilor de muncă prin schimbarea profesiei sau a meseriei– „restructurarea rețelei școlare și *reconversia* profesională" R.l. 29 XI 99 p. 16. „Sătmărenii fără un loc de muncă vor beneficia de cursuri de orientare vocațională și *reconversie* profesională." Ad. 8 II 11. **2.** (ec.) –Schimbare a profilului. Reconversiune– „pentru industria de apărare existau planuri viabile de *reconversie*." Ad. 30 XI 01. „În cadrul Anualei sunt prezentate și modele de *reconversie* a fostelor zone industriale." G. 10 VI 08 p. 6 (din fr. *reconversion*; DexX, DEX 09)

reconversiúne s.f. (ec.) –Adaptare a unei activități economice la noile condiții ale pieței– „*Reconversiune*. Arabia Saudită, țara care posedă cele mai mari rezerve petrolifere din lume, se gândește încă de pe acum cum să economisească aceste rezerve." Sc. 22 IV 75 p. 6. „Sunt totuși câteva schimbări de tipul *reconversiunii* în România. În câți ani credeți că vom ajunge la nivelul Uniunii Europene în ce privește calitatea vilor?" Fin. 13 X 08 (din fr. *reconversion*, cf. engl. *reconversion*; PR 1945; DT, DMN; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

reconvertí v.t. –A converti din nou– v. *geosincron* 1978. „Britney s-a

reconvertit la iudaism?" Cancan 10 VII 09 (din fr. *reconvertir*; PR sec. XX; DT; DN_3, DEX-S)

recopertáre s.f. (constr.) –Acoperirea cu un strat protector a unui element de construcție după decopertare– „nu numai viteza de înaintare este mai mare, ci și economia de bani: dispar decopertarea și *recopertarea*, adică plata muncitorilor și costul asfaltului." R.l. 13 VIII 97 p. 10. „Aici, pe această stradă, au fost executate o serie de lucrări, iar ceea ce a rămas după *recopertare* a fost depozitat pe spațiul verde." crisana.ro 21 VIII 06 (din *decopertare*, prin substituție de prefix)

recórd s.n. v. *absenteism-record, absență-record, afluență-record, amendă-record, an-record, audiență-record, cantitate-record, captură-record, cerere-record, cifră-record, comandă-record, creștere-record, deficit-record, indice-record, încasări-record, nivel-record, număr-record, participare-record, pierdere-record, premiu-record, preț-record, producție-record, profit-record, recoltă-record, restanță-record, săptămână-record, săritură-record, sumă-record, temperatură-record, timp-record, tranzacție-record, valoare-record, vânzare-record, zi-record*

recórder s.n. –Videorecorder– v. *programabil* 1991. „Un player costa 30.000 de lei, iar un *recorder* 50-60.000 de lei, evocă Lăpușan vremurile de dinainte de 1989." Ad. 11 III 11 (din engl. *recorder*; MDN, DexX, DEX 09)

recórding s. (tehn.) –Înregistrare fonografică– „Se poartă moda *«recording»*." Săpt. 5 XII 75 p. 8 (din engl. *recording*; DN_3, DexX)

recordíst, -ă adj. –Care stabilește un record– „I.B. este îngrijitorul-mulgător al unui lot de 12 vaci *recordiste*. În acest lot sunt și vacile Ada (cu o producție record de 12056 litri lapte la lactația a doua), Nina (8401 litri la prima lactație)." R.l. 21 II 77 p. 5 (din *record* + *-ist*; DEX-S)

recruiter s.m. (cuv. engl.) –Specialist în resurse umane care face recrutare de personal– „1300 de euro, salariul de pornire al unui Senior *Recruiter*" wall-street.ro 4 III 08. „Jumătate din *recruiterii* din IT nu știu ce să ceară de la candidați [...] *recruiterul* trebuie să înțeleagă foarte bine care este profilul candidatului căutat." Z.fin. 22 IX 09 [pron. *ricrúter*]

recrutáre s.f. (în limbajul Securității, înainte de 1989) „Dicționarul turnătoriei. *Recrutarea:* acțiunea în urma căreia un om normal era transformat în turnător." Ev.z. 25 VI 98 p. 3

recrutór s.m. –Persoană care atrage și, eventual, angajează persoane doritoare să desfășoare o anumită activitate– „Individul este un anume Brown, de meserie vânzător de arme și *recrutor* de mercenari pentru Africa australă." Sc. 19 I 78 p. 6. „până la sfârșitul anului, *recrutorii* profesioniști vorbesc de un număr de 500.000 de locuri de muncă disponibile pentru românii care vor să muncească peste graniță." G. 17 III 10 p. 14; v. și G. 20 II 07 p. 23, R.l. 16 IV 09 p. 7 (cf. fr. *recruteur*; DN_3, DEX 98, DexX)

réctor s.m. v. *femeie-rector*

rectoscóp s.n. (med.) –Aparat cu care se examinează rectul– v. *esofagoscop* 1964. „Medicul poate examina pacientul cu un anoscop sau *rectoscop*. Anoscopul este un tub luminos folosit pentru a observa hemoroizii interni, iar rectoscopul este folosit pentru examinarea rectului pe toată lungimea lui." garbo.ro 5 III 07 (din fr. *rectoscope*; DM; DN_3, DEX-S, DexX)

recuperabilitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este recuperabil– „Datele indică printre materialele cu indicii de *«recuperabilitate»* cele mai ridicate – prin prisma valorii nete ce se obține la tona de deșeuri – metalele neferoase, hârtia de calitate superioară, cauciucurile [...]" Sc. 18 IX 77 p. 5. „În general, rezultatele recuperării se pot observa cel mai bine la sfârșitul a doi ani. Cam cu ce rămâi la doi ani este maximul de *recuperabilitate* care se obține." ziaruldeiasi.ro 27 II 07 (din *recuperabil* + *-itate*; DEX-S, DexX)

recuperatór s.m. **1.** –Bătăuș angajat pentru a recupera unele sume de bani datorate celui care-l angajează– „Bogdan și-a angajat trei *recuperatori*, dar nu de meserie, ci amatori." Nat. 3 II 98 p. 5. „Luptătorul Moroșanu, provocat de un *recuperator*" cancan.ro 4 V 09; v. și Ad. 11 III 01 p. 9, C.n. 4 IV 01 p. 1, Ad. 26 X 01 p. 13. **2.** –Salariat al unei instituții bancare însărcinat cu recuperarea creditelor– „Postul oferit de KSI este denumit de specialiștii companiei collection representative, însă tradus în limbajul uzual, postul este unul de *recuperator* de datorii de la rău-platnici pentru diferite firme din România, dar și din străinătate." Ev. z. 12 IX 05 p. 14. „În loc să se bucure că vor avea mai multe datorii de încasat, *recuperatorii* de datorii din România spun că, din cauza gravității crizei, vor putea recupera din ce în ce mai puțini bani de la rău-platnici." G. 4 II 09 p. 6; v. și 20 XI 08 p. 1 (din *recupera* + *-tor*; cf. fr. *récupérateur*; DexX – sensul 1, DEX 09)

recupláre s.f. –Cuplare intervenită după o perioadă de decuplare– „Ora 23,35. *Recuplarea* a reușit perfect! La centrul de la Houston au fost însă câteva momente de «suspense», datorită faptului că joncțiunea s-a realizat în timp ce modulul și nava-mamă se aflau în partea invizibilă a Lunii, ceea ce a provocat deteriorarea comunicațiilor radio." Sc. 22 VII 69 p. 6. „Băsescu este dispus să-și scurteze mandatul pentru *recuplarea* prezidențialelor cu parlamentarele" money.ro 14 III 11 (din *re-* + *cuplare*; cf. fr. *rattachement*; DT)

recurát, -ă adj. (jur.) –(Hotărâre) împotriva căreia s-a declarat recurs– v. *computa* 1992. „Nulitatea absolută a încheierii *recurate* are ca obiect încălcarea de către prima instanță a normelor de ordine publică referitoare la publicitatea ședinței de judecată, sub aspectul obligativității pronunțării în ședință publică..." dezvaluiri.ro 13 V 09 (din *recura*)

redáctor s.m. || *redactor-femeie* „Scrise numai de *redactori-femei*, cele două noi reviste vor da prioritate informației, comentariilor, anchetelor și interviurilor cu și despre femei." Sc. 1 II 78 p. 6 (din *redactor* + *femeie*); *redactor publicitar* v. *publicitar*

redactoríță s.f. –Femeie redactor de carte– „E.B., o femeie cu deosebit gust pentru poezie, o *redactoriță* admirabilă." R.l. 21 III 81 p. 2. „Nicoleta M. – *redactoriță* la unul din posturile TV din Piatra Neamț..." T.l. 36 / 08 p. 5. „La începutul anilor '90 am renunțat la navetă și am devenit *redactoriță* la Editura Litera." R.lit. 27 XI 09 p. 16 (din *redactor* + *-iță*; DexX)

redecontaminăre s.f. –Acțiunea de eliminare repetată a radioactivității unui material– „*(Re)decontaminarea* navei astronauților." Emisiune radio 24 VII 69. „Peste 147 de tone de pământ au fost luate de pe rampa din Șimleu și retrimise atunci la *redecontaminare*." Ad. 7 I 11 (din *re-* + *decontaminare*; DexX)

redegíst, -ă s.m.f. –Locuitor al fostei Republici Democrate Germane– „Stările de umilință ale Ossi-ului (fost *redegist*, omul din Est) s-ar datora și modului în care el se raportează la slujbă, la job." "22" 28 / 94 p. 1. „Categoria intelectualului de partid *redegist* este analizată cu rigoare, având drept surse atât documente din arhivele berlineze, cât și interviuri cu unii dintre protagoniștii acestei părți a istoriei recente." Obs.cult. 5 VII 07 adj. „Cu ceva noroc, îți erau aduse acasă [de la casa de comenzi] ceva măsline, zece ouă, un pachet de margarină *redegistă*..." "22" 23 XII 08 (abreviere din *R*[epublica] *D*[emocrată] *G*[ermană] + *-ist*; cuvântul este mult mai vechi; DexX)

redimensionáre s.f. –Realizare la noi dimensiuni– „Colectivele de muncă din Alexandria desfășoară o intensă activitate de *redimensionare* a unor produse..." R.l. 24 II 77 p. 5. „Prefectul G. cere *redimensionarea* spitalelor" ziare.com 12 I 11 (din *redimensiona*; DN_3, DEX 98, DexX)

redingotát, -ă adj. –Evazat– „Croiala lor [a pantalonilor] va fi ușor *redingotată*." Mag. 29 X 66 p. 6 (din *redingotă* + *-at*; DexX)

redirecționá v.t. –A îndrepta spre o nouă direcție– „Au fost identificați clienți CONNEX GSM care nu și-au plătit facturile timp de 14 zile. Apelurile de la telefoanele acestor clienți au fost *redirecționate* către un reprezentant al departamentului de Relații cu Clienții." C.r. 6 VIII 97 p. 2. „Scopul proiectului este acela de a stimula mobilitatea tinerilor și a o *redirecționa* dinspre domeniul de «leisure» către o ofertă culturală." R.l. 20 III 07 p. 27 (din *re-* + *direcționa*; DexX)

redneck s.m. (cuv. engl.) „Levi Jonston [...] este mândru să fie «un *redneck*» (țărănoi)..." Cot. 5 IX 08 p. 11. „Scepticismul catolicilor, al comunității latino și al segmentului de *rednecks* particulari sudului SUA pare a se fi diminuat." R.l. 3 XI 08 p. 6

redozáre s.f. (dr.) –Stabilirea unui nou cuantum– „Asasinul, culmea tupeului, cere *redozarea* pedepsei..." R.l. 16 IV 93 p. 8. „Curtea de Apel Constanța a dispus *redozarea* pedepselor în cazul a trei inculpați care au fost judecați pentru comiterea infracțiunii de trafic de droguri." cugetliber.ro 28 I 10 (din *re-* + *dozare*; DexX)

redúce v.t. –A concedia în urma unei reduceri de personal– „S-a supărat, săraca, *a redus-o* și de la serviciu, lucra la Oftalmologie..." Ev.z. 20 VI 97 p. 8

reemailá v.t. –A reface stratul de email– „*Reemailez*, recondiționez căzi de baie, chiuvete" Ad. de seară 21 II 09 p. 10. „*Reemailăm* căzi de baie sau alte obiecte sanitare" tocmai.ro 12 I 12 (din *re-* + *emaila*)

reeșaloná v.t. (fin.) –A stabili noi termene pentru plata unei datorii– „se poate *reeșalona* datoria până la relansarea economică a Irakului dar în nici un caz nu putem discuta de ștergerea datoriei..." zf.ro 7 I 04. „Firmele își vor putea *reeșalona* pe cinci ani datoriile la stat" Ev.z. 23 II 11 (din *re-* + *eșalona*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

reeșalonáre s.f. (fin.) –Acțiunea de a reeșalona și rezultatul ei– „clubul de la Paris, care reunește principalele bănci occidentale creditoare, a acceptat *reeșalonarea* pe o perioadă de 10 ani a datoriei externe a Guineei Ecuatoriale." R.l. 25 VII 85 p. 8. „eșalonări și *reeșalonări*..."

R.l. 13 VI 02 p. 1. „Zeci de mii de români negociază cu băncile *reeșalonarea* ratelor la credite pe timp de criză, soluție agreată atât de băncile mari, cât și de cele mai mici." G. 12 V 09 p. 1 (din *reeșalona*; DEX 98)

reevaluatór 1. s.m. –Specialist în reevaluarea patrimoniului unei societăți comerciale– „«Gurile rele» spun că Lidia C. și-a pus amprenta și pe reevaluările celor mai importante firme din județul Alba, soțul său fiind singurul *reevaluator* autorizat din zonă." R.l. 10 IX 96 p. 4. **2.** adj. –Propriu activității de reevaluare– „se simte o permanentă tensiune între necesitatea păstrării exigenței critice și motivarea propriului discurs *reevaluator*." R.lit. 2 XII 11 (din *reevalua* + *-tor*)

refegíst, -ă s.m.f., adj. –Locuitor al fostei Republici Federale Germania– „E un «Wessi», spun uneori chiar foștii *refegiști* despre unul dintre ei căruia vor să-i accentueze aroganța față de oamenii din Est." "22" 27 / 94 p. 12. „Se produc [la patinaj]: un *r.f.g.-ist*, o unguroaică pulpoasă, exactă..." Vatra 6 / 98 p. 85. „De la *«refegiști»*, pentru vâlceni" jurnalul.ro 26 VII 06; v. și "22" 28 / 94 p. 11 [scris și *r.f.g.-ist*] (abreviere din *R*[epublica] *F*[ederală] *G*[ermania] + *-ist*; cuvântul este mult mai vechi în limba vorbită; DexX)

referát s.n. || *referat-sinteză* –Referat care sintetizează o chestiune– „[Editorii] au întocmit un *referat-sinteză*." Gaz.lit. 6 IV 67 p. 6 (din *referat* + *sinteză*)

referendár, -ă adj. –Referitor la un referendum– „Procedură *referendară*" Realitatea TV 25 IV 07. „Sigur, la Alba Iulia se desfășoară un act *referendar* – foarte important, este adevărat, dar nu hotărâtor. Să nu uităm că, după Alba Iulia, majoritatea localităților unde s-a votat pentru unire au rămas în afara granițelor țării..." jurnalul.ro 24 XI 10 (din fr. *référendaire*; PR 1969; DexX)

referéndum s.n. –Consultare a tuturor membrilor unui grup, pe o temă oarecare– v. *compozitor-poet* 1972. „În urma unui referendum organizat săptămâna trecută în fabrică, 725 din cei 820 de membri de sindicat au semnat pentru declanșarea grevei generale." zf.ro 23 I 12 (din lat. *referendum*, fr. *référendum*; DEX, DN_3, NODEX – doar cu sensul din domeniul politic, DexX)

refilá v.t. –A umple din nou un cartuș cu toner, cerneală etc. – „Întrebarea mea este [...] se poate *refila* ușor sau tocmai aici e capitolul la care stă mai prost...." forum.softpedia.com 21 VIII 06. „După câteva printuri pe negru deja mi-a scăzut o liniuță la cartușul de negru și aș vrea să întreb dacă se pot *refila* aceste cartușe (și negrul și colorul)" forum computergamers.ro 30 I 07 (din engl. *to refill*)

reflectorizá v.t. (circ.) –A răsfrânge lumina– „Buton reflectorizant cu șurub pentru fixarea numerelor de circulație. Acesta *reflectorizează* puternic orice fascicol de lumină, contribuind la siguranța circulației." R.l. 3 III 71 p. 4 (din engl. *to reflectorize*; DEX-S, MDN, DexX)

reflectorizánt, -ă adj. (circ.) –Care are proprietatea de a reflecta lumina– „În bătaia farurilor, semnul de circulație capătă o strălucire neobișnuită [...] Secretul semnalului luminos? Un material plastic pe suprafața semnului de circulație, devenit – pentru a folosi termenul de specialitate – «indicator rutier *reflectorizant*»." Sc. 21 IX 65 p. 1. „Verificări și la claxon, faruri, capacitatea de încărcare a bateriilor de acumulatoare, existența triunghiului *reflectorizant*." I.B. 12 IV 74 p. 3. „Polițiștii au amendat, săptămâna aceasta, 91 de conducători de scutere care se aflau în stare de ebrietate și care nu aveau echipament *reflectorizant*." Ad. 12 III 11; v. și Cont. 1 VIII 67 p. 9, R.l. 22 IV 76 p. 5, 10 II 77 p. 1; v. și *catadioptru* 1977, *insert* 2011, *maradonist* 2001, *reflectoriza* 1971 (din *reflectoriza*; DEX, DN_3, DexX)

reflectoterapíe s.f. v. *reflexoterapie*

reflexogén, -ă adj. (med.) –Care determină sau intensifică un reflex– „Stimulo-terapia cutanată – cunoscută sub denumirea de acupunctură – este o metodă de tratament care obține efectul dorit prin iritația anumitor puncte și zone *reflexogene* ale pielii. Efectul se obține printr-o serie de reacții neuro-endocrine și humorale, tinzând funcțional să restabilească echilibrul funcțional al organismului dereglat de boală." I.B. 23 VII 69 p. 3. „28 de șomeri bistrițeni învață să facă masaj terapeutic, *reflexogen* și somatic" realitatea.net 15 III 10 (din fr. *réflexogène*; DZ; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

reflexológ s.m. –Specialist în reflexologie– „se bucură de reputația de a fi un foarte bun *reflexolog* – ea masează picioarele clientelor și le verifică reflexele." R.l. 30 XII 94 p. 11. „Un *reflexolog* britanic a fost adus în fața justiției de pacientele sale pe care susținea că le tratează de diverse afecțiuni utilizând ... masaje erotice." ziare.com 3 IX 08 (din germ. *Reflexolog*; cf. engl. *reflexologist*; DN_3, DEX 98, DexX)

reflexologíe s.f. „*Reflexologia* se referă la masajul unor puncte esențiale pe harta tălpii piciorului, a palmei, a capului, feței sau a spatelui." info-ghid.com 27 VIII 08. „J.S., o specialistă britanică în *reflexologie*..." ziare.com 19 IV 09 (din fr. *réflexologie*, engl. *reflexology*; DN_3, DEX 98, DexX)

reflexoterapeút s.m. –Tehnician specialist în reflexoterapie– „P.F., *reflexoterapeut*" Ev. 16 II 02. „Angajăm medic medicină naturistă (reflexoterapie / acupunctură) și *reflexoterapeuți*." R.l. 25 VII 03 p. 12 (din fr. *reflexothérapeute*, engl. *reflexotherapeut*)

reflexoterapíe s.f. (med.) –Metodă terapeutică bazată pe provocarea de reflexe cu rol util în alte părți ale organismului– „După cercetările efectuate la Institutul pentru *reflectoterapie* din Moscova s-a ajuns la concluzia că acupunctura poate constitui un mijloc eficient pentru combaterea fumatului." Sc. 27 V 78 p. 5. „acupunctura – alt fel zis *reflexotherapia* – permite influențarea nu numai a funcționării mecanismelor sistemului nervos central, ci și a activității funcționale stomaco-intestinale." I.B. 12 XI 84 p. 8. „Reflexoterapia de *regenerare* la nivel de celule stem" Ev. 18 VI 08; v. și Ad. 27 X 03 p. 12, Ev.z. 10 II 04 p. 15, R.l. 17 IV 04 p. III, 20 III 07 p. 2, Mon. de Neamț 29 III 07, T.l. 5 / 08 p. 40 [și *reflectoterapie*] (cf. fr. *réflexothérapie*; DEX, DN_3, DexX)

refolosíbil, -ă adj. –Care poate fi utilizat din nou– „Pentru popularizarea unor proiecte-tip *refolosibile* etc., ar fi bine să se editeze un buletin..." Sc. 26 X 61 p. 3. „Cadoul *refolosibil*" jurnalul.ro 24 I 10 (din *re-* + *folosibil*; DEX-S, DexX)

refóntă s.f. (franțuzism) –Refacere– „Nu era nevoie de o *refontă*, deoarece în versiunea ei inițială dramatizarea este remarcabilă." R.l. 25 VII 75 p. 2 (din fr. *refonte*; MDN, DexX)

refresh s. (cuv. engl.) || *a da refresh* (inform.) –A împrospăta informația afișată pe ecranul computerului– „PSD *a dat refresh*. Mircea Geoană este președintele PSD [...] dar abia acum a aflat și site-ul oficial al celui mai important partid de opoziție, www.psd.ro, după ce cotidianul «Adevărul » sèmnala, în ediția de ieri, că PSD habar n-are cine îl conduce. Iute-iute, pe site a fost afișată noua conducere a partidului în frunte cu Mircea Geoană..." Ad. 30 IV 05 p. 11. „A luat iPad-ul, a intrat pe mail, și nu i-a venit să creadă ce vede. *A dat refresh*, s-a mai uitat o dată în inbox, să vadă daca nu cumva mai e un alt mesaj..." ziare.com 10 VI 12 [pron. *rifréș*]

refrișá v.t. (franțuzism) –A împrospăta, a face ca nou– „ateliere pentru *refrișat* îmbrăcămintea, călcat pălării etc." R.l. 24 I 73 p. 5. „un ghid compact care te va ajuta și îți *va refrișa* memoria, astfel încât să nu-ți faci griji." tabu.ro 28 IV 10 (din fr. *rafraîchir*; DEX-S, MDN, DexX)

regál s.n. (livr.) –Cadou, desfătare– „Cu greu se pot găsi cuvinte de mulțumire și apreciere pentru cei de la televiziune care duminică între orele 18 și 19 au oferit celor mici un adevărat *«regal»* tele!" Săpt. 2 IV 76 p. 6. „Tot duminică, pe TVR1, un *regal* cu «Divertis»." Ev.z. 31 I 97 p. 11. „Trei tenori cunoscuți, într-un *regal* muzical la Suceava" Mon. de Suceava 4 III 11; v. și Ev.z. 4 V 84 p. 4 (din it. *regalo*, fr. *régal*; DN, NODEX – alt sens, DEX, DN_3, DexX)

regént adj. v. *căpitan-regent*

reggae s. (americanism; muz.) –Muzică ritmică de origine jamaicană pe care se dansa în anii '70– v. *disco* 1984. „Bob Marley, creatorul stilului *reggae*" Cronica rom. 31 I 98 p. 7. „Sute de fani jamaicani și din întreaga lume s-au adunat, vineri, în Kingston, capitala Jamaicăi, la locuința simbolului muzicii *reggae*, Bob Marley, pentru a comemora 20 de ani de la moartea acestuia." Ad. 14 V 01 p. 13; v. și *rastafarian* 2005 [pron. *réghe*] (cf. it. *reggae*; Ciolan, *MC*; DPN 1980; DEX 09)

regíe s.f. (ec.) –Întreprindere de interes public național, proprietate a statului, administrată de către funcționari numiți de Guvern, ale cărei eventuale deficite sunt acoperite de la buget– „Majoritatea *regiilor* merg astăzi în pierdere". „Parcul este administrat de *Regia* Națională a Pădurilor." Ad. 4 III 11 (din fr. *régie*, germ. *Regie*; cuv. este mult mai vechi, dar a reapărut după decembrie 1989; Ciolan, *MC*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

regionalizáre s.f. –Împărțire în regiuni– „*regionalizarea* s-a făcut de multă vreme, cu succes." J.nat. 1 VI 04 p. 18, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Istoricul Ovidiu Pecican propune o *regionalizare* a României în voievodate și comitate." G. 23 V 05 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *regionaliza*; DEX, MDN – var. *regionare*; DNAR, DexX)

regízor s.m. || *regizor-actor* –Actor care face regie– „Stimularea actorilor spre regie, promovarea de *regizori-actori* cât mai numeroși." R.l. 8 II 67 p. 2. „un regizor devenit *regizor-actor*, un regizor-actor devenit scenarist..." R.l. 11 II 77 p. 2. „«Munti», regizor-actor" 9am.ro 28 VI 05 (din *regizor* + *actor*) || *regizor-artist* –Regizor de înaltă calitate– „Cel dintâi act de creație care îl validează pe *regizorul-artist* este selecția interpreților." Cont. 17 II 67 p. 5. „Aici se vede clar că a lucrat și gândit un *regizor-artist*." R.lit. 14 XI 74 p. 16. „zonele de «acțiune» ale *regizorilor-artiști*, singurii pe care scena autohtonă poate conta spre a

renaște." D. 3 III 11 (din *regizor* + *artist*; DexX) || *regizor-autor* –Regizor care scrie texte literare (dramatice)– „Nimeni nu-l înțelege pe băiat, nimeni nu încearcă să se apropie de el (nici chiar *regizorul-autor*) și el rămâne singur, singur." R.l. 7 X 73 p. 2. „Rodrigo Garcia este un *regizor-autor* a cărui trecere se resimte în grupul cu care a lucrat sau în publicul spectacolelor sale." Ev.z. 2 XI 10 (din *regizor* + *autor*; DexX) || *regizor-culise* –Responsabil cu pregătirile din culise pentru buna desfășurare a unui spectacol– „Teatrul C. Nottara anunță concurs pentru un post de *regizor-culise*." I.B. 1 XI 61 p. 4. „S-or fi făcând cursuri de calificare pentru funcția de președinte? Dar pentru cea de «*regizor culise*» – 414114, că știm o grămadă de băieți care se ocupă cu «lucrături de culise»." Mon. de Roman 2 XII 06 (din *regizor* [*de*] *culise*) || *regizor-femeie* –Regizoare– „La Paris a avut loc primul festival al filmelor regizate de *regizori-femei*." Cinema 4 / 74 p. 17. „d-na Bigelow a devenit prima *regizor-femeie* care a câștigat vreodată Oscarul..." AS 13 III 10 p. 23 (din *regizor* + *femeie*) || *regizor-operator* –Regizor care este și operator al filmului– „*Regizorul-operator* D.T. face prin acest film încă o dată, și dovada calităților care l-au consacrat, colaborând aici cu operatorul M.P." Cont. 26 V 78 p. 8 (din *regizor* + *operator*; DexX) || *regizor-pedagog* –Regizor cu calități și/sau îndeletniciri de pedagog– „Aici e cât se poate de necesar acum *regizorul-pedagog* sosit, nu pe fugă, ci cu intenția de a lucra realmente cu colectivul în bună parte rutinizat." Cont. 11 XI 66 p. 4. „Fără îndoială, piesa de rezistență a colectivului continuă să fie «Azilul de noapte», spectacol creat acum mai bine de 15 ani de cunoscutul *regizor-pedagog* L.S. Vivien." Cont. 15 XI 74 p. 9. „În cadrul programului «Conferințele Teatrului Național» [...] veți putea afla amintirile «unui regizor-pedagog foarte bătrân», cum se recomandă, cu umor, Radu Penciulescu." Cot. 11 VI 10 (din *regizor* + *pedagog*) || *regizor-producător* –Producător de film care semnează și regia– „Filmul pe care îl pregătește acum *regizorul-producător* St. Kramer..." Cont. 2 XI 62 p. 5. „Producătorul-regizor și *regizorii-producători*" Cont. 18 XII 70 p. 5. „Actrița Kate Winslet și *regizorul-producător* Sam Mendes și-au anunțat în luna martie despărțirea, după mai puțin de șapte ani de căsnicie" Mon. de Galați 13 XII 10 (din *regizor* + *producător*; DexX) || *regizor-scenarist* –Regizor care semnează scenariul unei piese de teatru, unui film etc.– „Intenția *regizorului-scenarist* A.S. a fost aceea de a crea mai degrabă o comedie amară decât una plăcută." Cont. 12 IV 63 p. 5. „Toate acestea se-ntâmplă, pesemne, din dorința *regizorului-scenarist* de a-i conferi eroului principal – cartoforul – un dram de complexitate." Săpt. 19 X 84 p. 5. „Regizorul-scenarist are deja subiectul următorului film..." R.l. 14 V 08 p. 19; v. și R.lit. 21 X 76 p. 17, Fl. 23 X 87 p. 14 (din *regizor* + *scenarist*; DexX) || *regizor-scenograf* –Regizor care se ocupă și cu scenografia– „Este admirabil dirijată punerea în scenă a *regizorului-scenograf* român Liviu Ciulei." R.l. 4 VI 74 p. 24. „*Regizorul-scenograf* optează pentru un cadru sobru, în negru și alburiu, cu irizații metalice și lumini sumbre." R.lit. 4 XI 10 (din *regizor* + *scenograf*; DexX); v. și *actor-regizor, actor-regizor-scenarist, femeie-regizor, mim-regizor, operator-regizor, student-regizor*

regulaménț s.n. || *regulament-cadru* –Regulament cu caracter general– „*Regulamentul-cadru* privind răspunderile, organizarea, funcționarea și dotarea cluburilor de performanță." Sc. 22 XII 77 p. 5. „*Regulamentul cadru* după care se vor ghida primăriile sucevene în activitatea de urbanism va fi finalizat la începutul lunii viitoare." Mon. de Suceava 16 II 10 (din *regulament* + *cadru*; DexX)

rehidratáre s.f. –Reechilibrarea substanțelor lichide într-un organism deshidratat– „Grupa sanguină nu a putut fi însă stabilită, fie din cauză că substanțele care o determină dispăruseră, fie că au fost îndepărtate prin procesul de *rehidratare*." Sc. 21 VII 73 p. 6. „Consumul moderat de bere, modalitate de *rehidratare* după efort fizic" mediafax.ro 4 VIII 10 (din *re-* + *hidratare*; DZ; DexX)

rejucáre s.f. || *meci rejucare* (sport) –Partidă jucată în întâlnirile de cupă în cazul în care echipele au terminat un meci anterior la egalitate– „În *meci rejucare* contând pentru optimile de finală ale «Cupei ligii engleze» la fotbal, echipa Tottenham Hotspur a învins cu scorul de 2–0." R.l. 26 XI 75 p. 5. „Echipa Bolton Wanderers s-a calificat în optimile de finală ale Cupei Angliei la fotbal, impunându-se pe propriul teren, cu scorul de 1-0 (0-0), în fața formației Wigan Athletic, miercuri, într-un *meci rejucare* din 16-imile de finală ale competiției." 9fix.ro 18 II 11 (din *re-* + *jucare*; DEX 09)

reîncărcábil, -ă adj. –Care poate fi reîncărcat– „Mouse-ul folosește un acumulator *reîncărcabil*, utilizatorii putând să afle în orice moment nivelul de energie al bateriei pe un indicator special în patru trepte." zf.ro 3 IX 04. „BRD-SocGen lansează astăzi o variantă «reîncărcabilă» a creditului pentru nevoi personale garantat cu ipotecă. Astfel, după o anumită perioadă în care clientul rambursează o parte a împrumutului, banca îi va putea suplimenta creditul până la nivelul sumei garantate inițial." zf.ro 30 III 06. „Tarifele de roaming valabile pentru utilizatorii prepay sau de abonamente *reîncărcabile* rămân însă neschimbate." R.l. 12 IV 06 p. 9 (din *reîncărca* + *bil*; DexX, DEX 09)

reîncărcát, -ă adj. –Reîncarnat, apărut sub o nouă înfățișare– „Zeii din Olimp *reîncărcați*" Ad. 9 VI 06 p. 35, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 74. „Stalin *reîncărcat*" Z. 1 VIII 07, cit. de R. Zafiu în R.lit. 17 / 11. „Cronică de film: Sherlock *reîncărcat*" adevarul.ro 30 XII 11 (după engl. *reloaded*)

rejuvenáre s.f. (med.) –Întinerire– „*Rejuvenarea* vaginală constă într-o metodă chirurgicală de reîntinerire a acestei părți anatomice după naștere." R.l. 22 VI 06 p. 13. „Operații inedite pentru doamne: *rejuvenare* vaginală [...] Chirurgia genitală la femei are ca scop corectarea diferitelor imperfecțiuni și modificări ale vaginului rezultate, în general, în urma nașterilor." evz.ro 4 III 10 (cf. fr. *rejouvener*)

relativizá v.t. –A face să-și piardă caracterul absolut– „O etichetă pe care Miloșevici inutil a încercat s-o *relativizeze* înainte de alegeri..." R.l. 5 X 00 p. 1. „Nu spun toate astea ca *să relativizez* culpa unora și a altora sau ca să scot din discuție dimensiunea morală a unui autor sau a altuia." D. 16 II 06 (din fr. *relativiser*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

relație s.f. (circ.) –Traseu, rută– „Pe această *relație* pot fi transportați 200000 călători." R.l. 27 IV 77 p. 5. „Aceleași tarife se practică pe *relația* Germania–București." R.l. 6 IX 91 p. 14. „Circulația trenurilor pe *relația* Brașov-Predeal a fost întreruptă ieri pentru câteva ore..." G. 22 X 07 p. 3; v. și R.l. 17 V 94 p. 16, Lib. 6 X 95 p. 24, Ad. 20 IX 04 p. 14; v. și *vârf* 1977 (formal din fr. *relation*, it. *relazione*; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX – alte sensuri, MDN)

relaționá v.i. –A intra în relație– „Fobia socială se manifestă prin frica de *a relaționa* cu alte persoane, teama fiind nejustificată și imposibil de controlat." G. 4 XI 08 p. 16. „liderul se impune știind *să relaționeze* cu oamenii" G. 24 III 09 p. 9 (din *relație*; DEX 98, MDN, DexX – v.t., cu alt sens)

relaxoterapie s.f. (med.) –Terapie prin relaxare– „Este bine ca o dată sau de două ori pe an să se facă *relaxoterapie*..." J.nat. 5 IV 05 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Noțiunea de spa este definită prin servicii de fitness și masaj, dar și prin tratamente de întreținere și *relaxoterapie*" zf.ro 25 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr. *relaxothérapie*; MDN, DexX)

relectură v.t. (semidoct) –A reciti– „A *relectura* istoria, a afla în faptele ei ideile scrierii unor noi opere, înseamnă [...] prețuire față de paginile inspirate, nemuritoare ale înaintașilor." I.B. 19 I 76 p. 5. „acest mod atât de modern de *a relectura* literatura română..." R.lit. 21 VII 06 (din *re-* + *lectura*)

relectúră s.f. –Recitire, a doua lectură– „G.S. mi-a promis o *relectură* atentă..." R.lit. 5 XI 70 p. 20. „M.D. câștigă la *relectură*, senzația prospețimii se păstrează intactă." R.lit. 20 VII 78 p. 2. „O *relectură* autocritică" R.lit. 27 VI 08; v. și 17 X 74 p. 23 (din *re-* + *lectură*; cf. fr. *relecture*; DEX-S, MDN, DexX)

releú s.n. v. *aeroport-releu, stație-releu*

relín s.n. (text.) „*Relin* este denumirea țesăturii destinată unor astfel de huse, realizate din fire de in și de relon, rezistentă, nesifonabilă și cu un aspect plăcut." R.l. 24 XI 66 p. 4 (din *rel*[on] + *in*; Dimitrescu, *Dr.* 189)

relocá v.t. –A muta (o afacere, o capacitate de producție etc.)– „În perioada în care a lucrat pentru T-Mobile, Liliana *a fost relocată* în Germania" R.l. 13 X 05 p. 5. „Bucureștiul a coborât 14 locuri în șase luni în topul celor mai scumpe orașe din Europa pentru angajații *relocați* de companiile străine, ocupând locul 71..." R.l. 25 VIII 08 p. 8. „O parte dintre cei care *s-au relocat* au ales spațiile comerciale din mall-uri din cauza fluxului continuu de clienți, a firmelor-ancoră (supermarketuri, cinema, restaurante etc.) precum și a locurilor de parcare." Cot. 9 X 09 p. 9; v. și wall-street.ro 28 II 07 (din engl. *to relocate*; S. Dumistrăcel în *Dacia literară* 2 / 10)

relocalizá v.t. –A reloca– „Firmele mari preferă să-și *relocalizeze* afacerile" ziare.com 18 XII 07. „Un alt investitor francez care *și-a relocalizat* centrele de producție este producătorul de lenjerie Dim SAS." R.l. 5 V 09 p. 10 (din fr. *relocaliser*; PR 1969)

relocáre s.f. –Acțiunea de a reloca și rezultatul ei– „persoanele care au case aflate sub standardele minime românești vor beneficia de o compensare care să le permită strămutarea sau *relocarea* într-o casă care întrunește standardele minime românești." Ad. 24 V 02 p. 13. „Cererea preexistentă, coroborată cu *relocările* tot mai numeroase către birouri de calitate mai bună, a determinat creșterea rapidă a chiriilor..." R.l.

suplim. Bani și afaceri 3 IV 08 p. 1. „nu este vorba de o *relocare*, ci de o ieșire definitivă de pe piață." G. 18 III 09 p. 2; v. și J.nat. 11 II 09 p. 15, R.l. 5 V 09 p. 10, G. 4 IX 09 p. 1, R.l. 16 IX 09 p. 2 (din *reloca*)

relón s.n. (text.) –Tip de fibră sintetică folosită la țesături, tricotaje etc.– v. *electroplușat* 1960. „În 1992-1993, au început din nou să meargă bine mătasea și cordul (frânghie din *relon*)." Ad. 10 II 11; v. și *caprolactamă* 1961, *electroplușat* 1960, *opacizat* 1963, *relin* 1966, *relotin* 1961 (după *nailon*, cu inițiala de la *România*; Hristea, *PE* 33; Dimitrescu, *Dr.* 189; LTR, DC; DN_3, DEX 98, DexX)

reloníst s.m. (text.) –Lucrător la fabrica de relon– „Orașul *reloniștilor*." Sc. 15 XI 60 p. 1 (din *relon* + *-ist*; DN_3)

relontéx s.n. (text.) „Au început să se producă la fabrica «Tânăra Gardă» bluzele, scampolourile, jachetele și cămășile bărbătești din *relontex*, un fir sintetic, subțire, vopsit în tonuri calde." Sc. 16 XII 65 p. 5 (din *relon* + *tex*[til]; Dimitrescu, *Dr.* 189)

relotín s.n. (text.) „Colectivul fabricii Pavel Tcacenco din Capitală a realizat noi modele de ciorapi din *relotin* (combinație de fire relon și bumbac mercerizat)" Sc. 22 I 61 p. 1 (din *relon*; Dimitrescu, *Dr.* 189; LTR; DN_3, MDN)

remake s.n. (cinem.; anglicism) –Ecranizare nouă a unui film de succes turnat mai demult– „Industria mondială a filmului practică, pe scară largă, *«remake»*-uri după opere sau scenarii de prestigiu." Sc. 28 IX 74 p. 4. „Încă de când a fost anunțat *remakeul* (sau mai degrabă «recrearea») după clasicul film «Psycho» (1960, regia Alfred Hitchcock), toată lumea a fost oripilată că cineva ar îndrăzni să facă un *remake* după maestru." T.l. 24 IX 09 p. 13; v. și R.lit. 11 VIII 75 p. 3, 20 XI 75 p. 17, Cont. 31 XII 76 p. 12, I.B. 8 IV 77 p. 2, R.lit. 13 IX 79 p. 17, Obs.cult. 3 X 00 p. 20, Ad. de week-end 60 / 03 p. 7, Ad. lit. și art. 17 II 04 p. 15, R.lit. 39 / 07 p. 24 [pron. *riméic*] (din engl. *remake*; cf. fr. *remake*; PR 1945; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

remantadín s. (cuv. leton; farm.) „În R.S.S. Letonă a fost creat și experimentat un nou medicament contra gripei. Folosit în scopuri profilactice în anul 1976, medicamentul, care a primit numele de *Remantadin*, a permis evitarea epidemiei de gripă în republică." Sc. 13 IV 77 p. 4

remarcáre s.f. –Punere din nou de marcaje pe traseele turistice– „acțiunile din cadrul «Asaltului Carpaților» care vizează marcarea, *remarcarea*, întreținerea de trasee turistice, crearea altora noi." R.l. 30 VI 84 p. 3. „În aceste zile, salvamontiștii bistrițeni au declanșat o amplă campanie de *remarcare* a traseelor turistice." Mesager de Bistrița 10 VII 09 (din *re-* + *marcare*)

remediál, -ă adj. –Menit să remedieze– „Dacă are o clasă slabă, să facă învățământ *remedial*, iar dacă are o clasă bună, să facă performanță." "22" 11 / 10 p. 7. „O astfel de inițiativă ar însemna că transformăm universitățile în centre de educație *remedială*, aceasta nu este misiunea universităților." "22" 3 X 11 (din engl. *remedial*)

remíx s.n. (muz.) –Reorchestrare– „Patru piese noi și două *remixuri* ritmate sunt metodele prin care trupa și-a propus să-și «hipnotizeze» fanii." Ad. 19 VII 01 p. 4. „Anda a pregătit un nou material, un maxi-single care conține patru piese noi și două *remix-uri*. EP-ul se intitulează «Doar cu tine»..." R.l. 16 V 03 p. 26 (din engl., fr. *remix*; PR 1985; DexX, DEX 09)

remiziér s.m. v. *gestionar-remizier*

remorcábil, -ă adj. –Care se remorchează– v. *sărăriță* 1970 (din *remorca* + *-bil*; DEX-S, DexX)

remórcă s.f. || *remorcă-camping* –Remorcă în care sunt depozitate toate cele necesare pentru a petrece câteva zile în camping– „Coop. Precizia din Arad a început construcția unor *remorci-camping*, atașabile la autoturismele de tipul și mărimile existente în țara noastră." Sc. 7 II 67 p. 2. „Mai are doar o șalupă fabricată în 1952, o *remorcă camping* și o barcă cu motor." cugetliber.ro 31 VII 08 [pron. *remórcă chémping*] (din *remorcă* + *camping*, după fr. *remorque de camping*; D. Tr.); v. și *casă-remorcă*

remorchér s.n. v. *navă-remorcher*

renaturáre s.f. –Reconstruirea stării naturale originare– „va sprijini autoritățile locale în acțiunea de *renaturare* a Deltei Dunării." R.l. 10 VII 06 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Reconstrucția ecologică mai așteaptă – CJ Tulcea spune «Nu» *renaturării* Deltei Dunării" J. nat. 5 II 09 p. 14 (din *denaturare*, prin substituție de prefix)

renaționalizá v.t. –A trece din nou în proprietatea statului– „Deputații *au renaționalizat* Castelul Bran" G. 26 IX 09 p. 1. „Guvernul ungar *va renaționaliza* operatorul aerian Malev, prin achiziția a 95% din acțiuni..." capital.ro 28 II 10 (din *re-* + *naționaliza*)

renegociá v.t. –A negocia din nou– „Free-lance-ul nu beneficiază de bonus. Bonus-ul se *renegociază* în momentul când îți schimbi serviciul..." "22" 3 XII 92 p. 16. „Primăria Mangalia va rezilia sau *renegocia* contracte încheiate, în perioada 2005-2007, cu zeci de societăți comerciale care au primit prin asociere, concesiune sau închiriere terenuri în sudul litoralului..." ziare.com 27 X 08 (cf. fr. *renegocier*; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 588; MDN, DexX, DEX 09)

renegociére s.f. –Negociere repetată– „Cartea Albă privind *renegocierea* aderării Angliei la C.E.E." Sc. 28 III 75 p. 6. „Mai mulți chiriași au început să ceară *renegocierea* contractelor..." ziare.com 16 I 09 (din *re-* + *negociere*; DexX, DEX 09)

Renél s.n. –Regia Națională de Electricitate– „Luni [...] vor începe lucrările seminarului cu tema «Relația furnizor-consumator de energie electrică», în organizarea *RENEL*." R.l. 17 X 92 p. 3. „*Renelul* ne-a fericit cu 28 lei pe chilowat." R.lit. 35 / 93 p. 12. „în 1998 are loc dezmembrarea *RENEL*, urmată de înființarea CONEL, care la acea vreme era un fel de companie națională de energie, pentru ca mai apoi producătorii, distribuitorii și transportatorul de energie să se rupă în entități separate." zf.ro 28 I 10; v. și R.l. 7 X 92 p. 1, 7 XI 92 p. 2, 3 V 93 p. 1, 13 XII 96 p. 9; v. și *plajă* 1993, *trage* (*în piept*) 1996 (abreviere din *Re*[gia] *N*[ațională de] *El*[ectricitate])

rentabilizáre s.f. –Acțiunea de a face rentabil– „Întrunit ieri după amiază, Colegiul lărgit al Ministerului Comerțului a analizat modul în care s-a desfășurat până acum în întreprinderile din subordine acțiunea de *rentabilizare*." R.l. 8 III 67 p. 3. „una dintre cauzele revenirii eșalonărilor în actualitate este programul de *rentabilizare* a societăților de stat, pe care Guvernul și l-a asumat în relația cu FMI." zf.ro 6 III 11 (din *rentabiliza*; cf. fr. *rentabilisation*; DMN 1969; DN_3, DEX 98, DexX)

reologíe s.f. (fiz.) „*Reologia* studiază deformarea și curgerea unor materiale care au proprietăți complexe: de exemplu, în anumite situații ele se comportă ca un corp solid, iar în alte situații ca un corp fluid." Sc. 30 XI 63 p. 4; v. și R.l. 13 II 84 p. 2 (din fr. *rhéologie*; cf. engl. *reology*, germ. *Rheologie*, rus. *reologhiia*; PR 1943; OSRI; LTR, DC, DTP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

reométru s.n. (fiz.) –Regulator de debit al unui fluid supus la presiuni variabile– „Avantajele invenției: [viscozimetrul «Lari»] elimină total importul de *rheometre*, poate fi utilizat direct la sonde..." R.l. 2 IV 74 p. 5 [scris și *rheometru*] (din fr. *rhéomètre*; cf. engl. *rheometer*, germ. *Rheometer*, rus. *reometr*; DTP, LTR; DEX, DN_3, DexX)

reorientá v.r. –A se orienta într-o nouă direcție– „K.G.B.-ul *se reorientează* [...] atenția agenților sovietici s-a deplasat acum de la secretele militare la informațiile cu caracter economic, științific și tehnologic." R.l. 5 XI 91 p. 5. „Evenimentele din Africa de Nord pot *reorienta* investiții către România" sfin.ro 9 III 11 (din *re-* + *orienta*; cf. fr. *réorienter*; DEX-S, NODEX, DexX)

repansát s.n. (text.) –Repararea defectelor la țesături– „În atelierele de *repansat* abia ai loc să calci din cauza valurilor de țesături." Sc. 26 III 61 p. 3

repartitór s.n. (tehn.) –Aparat care contorizează consumul de energie termică într-un sistem centralizat– „Ne-am instalat *repartitoarele* la calorifere în toamna trecută..." R.l. 4 XII 03 p. 8. „abonații sistemelor centralizate de încălzire care au *repartitoare* optează diferit în privința «activării» caloriferelor." G. 9 X 07 p. 10; v. și 28 III 07 p. 19 || *repartitor de căldură* „Necontorizații plătesc și economiile făcute de cei cu *repartitoare de căldură*" G. 28 IX 05 p. 3 || *repartitor de costuri* „Instalarea *repartitoarelor de costuri* la nivel de apartament trebuie făcută simultan cu introducerea sistemelor de contorizare la scara blocului. În condițiile date, cetățenii vor plăti numai ce consumă." Ad. 29 X 02 p. 6. „Prin utilizarea *repartitoarelor de costuri* fiecare bucureștean poate decide asupra costurilor de întreținere pentru căldură și apă caldă." Ev.z. 4 I 05 p. 10. „Montarea *repartitoarelor de costuri* a început în urmă cu aproximativ 7 ani, în semilegalitate, când firmele nu erau nici autorizate și nici supravegheate." G. 15 III 07 p. 13; v. și R.l. 16 IX 05 p. 25, J. casei mele 2 II 06 p. 3 (sensul nu apare în dicționarele curente)

repér s.n. (tehn.) –Fiecare dintre elementele componente ale unui obiect tehnic complex– „Un număr mare de *repere* care se realizează din mase de presare poliesterice (silurex-premix), fabricate pentru industria constructoare de mașini, electrotehnică, transporturi etc., materializează cercetarea științifică românească în domeniul înlocuitorilor." R.l. 11 II 76 p. 3. „*Repere* de metal" R.l. 16 I 79 p. 1; v. și 3 IV 81 p. 5 (din fr. *repère*, rus. *reper*; DTP, LTR; DN, DEX – alte sensuri, DN_3, DexX)

repertoriál, -ă adj. (teatru) –Privitor la repertoriu– „Am adresat câteva întrebări cu privire la programul artistic al teatrului, criteriile selecției *repertoriale*..." Sc. 14 XI 70 p. 4. „Teatrul «Ion Vasilescu» ridică stacheta *repertorială* prin asemenea piese care nu merită să rămână doar amintiri." Cont. 18 I 73 p. 4. „Proiect *repertorial* al Teatrului Național

Cluj-Napoca" Făclia 29 VI 08; v. și Sc. 2 III 71 p. 7 (din engl. *repertorial*; Guțu Romalo, *CG* 206–207, 237, I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 413; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

repertorizá v.t. –A înscrie într-un repertoriu, a înregistra– „Un aparat destinat să *«repertorizeze»*, pe cale matematică, atât culorile cât și nuanțele lor, a fost prezentat la salonul de inovații «Inova '73» de la Paris." R.l. 22 VI 73 p. 6. „Arheologii și oceanografii vor evalua starea epavei și vor *repertoriza* elementele acesteia." stirileprotv.ro 20 XII 10 (din *repertoriu* + *-iza*; cf. fr. *répertorier*; DEX-S – și *repertoriá*; S. Șora, RLR 52 / 88 p. 12; DEX 98, MDN, DexX)

réplică s.f. **1.** (artă) –Copie, reproducere a unui original– „Statuile respective urmează să fie înlocuite cu *replici* în curs de realizare în atelierele din Londra ale lui British Museum, unde se dețin mulaje ale originalelor..." Sc. 23 X 76 p. 5. „a făcut în jur de 100 de mărțișoare *replici* după monedele grecești din argint care datează din secolul II înainte de Hristos." Ad. 27 II 11; v. și R.l. 15 XII 80 p. 6. **2.** (geol.) „[Cutremurele] au fost urmate de *replici* în general slabe, *replici* care s-au înregistrat și de această dată în noaptea de 4 spre 5 martie." Sc. 6 III 77 p. 2. „*Replicile* – mișcări tectonice ulterioare acestor seisme de mare adâncime și foarte puternice – apar la scurt interval, în succesiune, având o mică intensitate." Sc. 10 III 77 p. 5. „Peste 250 de *replici* mai mari de 5 grade, de la cutremurul care a lovit Japonia" Ad. 15 III 11; v. și R.lit. 16 VI 77 p. 8, Sc. 17 VI 77 p. 6 (sensul 1 din fr. *réplique*, engl. *replica*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX – sensul 1, MDN, DexX). **3.** || *replică-cheie* –Replică foarte importantă– „O *replică-cheie* a lui Brâncoveanu." R.lit. 13 XI 69 p. 25. „Nu putem ști totdeauna, sub specia vieții, cine e locatar principal și cine tolerat – spune una din *replicile-cheie* ale piesei." Sc. 28 I 77 p. 4. „«Vreau să am un loc de muncă» e *replica-cheie* a fetiței, pe care nu ezită să o repete cu încăpățânare, pentru a fi sigură că mesajul ei a fost înțeles." G. 6 III 11; v. și Cont. 11 III 71 p. 4 (din *replică* + *cheie*; Giurescu, *M.C.* 33)

repondént s.m. –Cel care răspunde la un chestionar, la o anchetă– „Aproape 60% din *repondenți* au spus că principalul motiv pentru care s-ar deplasa în străinătate ar fi descoperirea și contactul cu o nouă cultură." Ad. 9 I 06. „38% dintre *repondenți* nu doresc ca prieten apropiat o persoană de etnie romă" G. 24 IX 09 p. 4. „În România, 55% dintre *repondenți* ar prefera statutul de antreprenor pentru independența personală și 39% pentru perspectiva de câștig" Cap. 6 VI 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 26 / 10 (din fr. *répondant*; DexX)

reportáj s.n. || *reportaj-anchetă* –Reportaj sub formă de anchetă– „Remarcăm, de asemenea, paginile memorialistice semnate de M.P [...] și *reportajul-anchetă* realizat de S.P." Cont. 24 III 72 p. 3. „Ce e nou în salonul de pictură și sculptură al municipiului București – *reportaj-anchetă* de R.G." Pr.R.TV 13 I 77 p. 10. „un *reportaj-anchetă* despre mafia lemnului în Harghita, Covasna, Neamț, Bacău și în multe alte județe..." ziare.com 28 II 11; v. și Săpt. 27 VI 75 p. 6, Săpt. 26 III 76 p. 5; v. și *reportaj-interviu* 1974 (din *reportaj* + *anchetă*) || *reportaj-eseu* –Reportaj cu calități de eseu– „Povestirea este mai mult un *reportaj-eseu*." Cont. 25 VI 62 p. 3. „Pledoarie pentru viață (color). *Reportaj-eseu*" Sc. 23 XI 86 p. 5. „Primul *reportaj-eseu* mai special l-am făcut prin '94. Era vorba de doi copii care muriseră de SIDA la grădinița unde fusesem educatoare." AS 17 VIII 08; v. și *reportaj-interviu* 1974 (din *reportaj* + *eseu*) || *reportaj-interviu* –Material publicistic în care sunt folosite deopotrivă procedeele reportajului și ale interviului– „Unul din ultimele numere ale revistei «Esquire» publică [...] un *reportaj-interviu* cu prolificul scriitor american Tennessee Williams." Cont. 17 XII 71 p. 10. „Reportajul-poem și reportajul-monografic, reportajul-eseu și reportajul anchetă, reportajul-evocare și reportajul-dialog, *reportajul-interviu* și reportajul sociologic, iată numai câteva din tipurile de reportaje prezente." R.lit. 28 XI 74 p. 17. „TVR1 m-a încântat cu un *reportaj-interviu* reușit, cu și despre Gheorghe Zamfir." qmagazine.ro 1 X 07; v. și Săpt. 15 III 74 p. 14 (din *reportaj* + *interviu*; DexX) || *reportaj-poem* –Reportaj cu calități de poem– „Marile *reportaje-poeme* [ale lui Geo Bogza]" Cont. 18 IX 64 p. 3; v. și *reportaj-interviu* 1974 (din *reportaj* + *poem*); v. și *roman-reportaj*

repórter s.m. || *reporter-documentarist* „Cu 44 de ani în urmă, scrie în concluzie Sulzberger, mi-am făcut intrarea în presă ca *reporter-documentarist* la «morga» unui ziar din Pennsylvania (în limbajul presei americane prin «morgă» se înțelege sala de documentare unde se păstrează colecțiile ziarelor)." Sc. 11 I 78 p. 6 (din *reporter* + *documentarist*) || *reporter-fotograf* –Reporter care execută fotografii– v. *artist-fotograf* 1975 (din *reporter* + *fotograf*; DexX) || *reporter-operator* –Reporter care este și operator– „Lenau și Banatul. 175 de ani de la nașterea poetului. Documentar în colaborare cu F.L. și N.B.; *reporter-operator* I.E." Pr.R.TV 12 VIII 77 p. 12 || *reporter-prozator* –Reporter care scrie proză– „Prozatori reporteri și *reporteri-prozatori* scriu pagini de notație directă sau divaghează inspirat într-o eseistică de bună calitate." R.l. 18 II 67 p. 2. „un cuplu de scriitori, el *reporter-prozator* și ea poetă apreciată în țară, care a beneficiat de burse și plimbări cu mare voioșie, fără să lase nimic în urma «contactelor culturale», nici măcar o traducere din opera lor în țările vizitate, în afara impresionantei cantități de maculatură cu relatări tendențioase." Răs. 29 IV 10 (din *reporter* + *prozator*). „În anul 1961, împreună cu Titus Popovici, fusese trimis ca *reporter-operator* în Cuba, cu misiunea de a filma revoluția lui Fidel Castro, și asistase la procesele tribunalelor revoluționare cubaneze." jurnalul.ro 12 I 06 (din *reporter* + *operator*; DexX); v. și *cineast-reporter*

reporteríță s.f. „Femeia poate fi, pentru mine, o *reporteriță* – le cunosc aproape pe toate – le știu cum pornesc încotoșmănate, înfofolite, lăsându-și casa decorată nu cu serpentine, ci cu bilete de instructaj: «în frigider este [...]; nu uita nota de telefon [...]; joi este la școală ședință cu părinții...»" Cont. 1 I 84 p. 15. „Chiar dacă ar fi fost avertizată, *reporterița* nu ar fi avut timp să alerge de la tribunal la bibliotecă pentru a consulta vreun tratat de specialitate." Ad. 14 X 03 p. 4; v. și T.l. 28 VI 00 p. 4, R.lit. 7 III 01 p. 2 (din *reporter* + *-iță*)

reportofón s.n. –Magnetofon special pentru reportaje și interviuri– „refuzând *reportofonul* oferit, preferă să-mi dea răspuns scris." Săpt. 28 IX 75 p. 4. „Ziaristul C.N. găsea oricând un răspuns în fața *reportofonului* deschis." "22" 32 / 93 p. 5. „Ai *reportofonul* pornit?" Ad. 2 II 11; v. și Cot. 1 X 92 p. 6 (din *report*[er] + [magneto]*fon*; DEX-S, NODEX, DexX)

reprezentativitáte s.f. (pol.) –Reprezentarea unei instituții, a unui stat etc. în relațiile cu alte instituții, state etc.– „Prima funcție a unui președinte este *reprezentativitatea*" "22" 1 XII 92 p. 7. „Federația lui C. vrea *reprezentativitate* la nivelul CNH cu 19 membri de sindicat" gvj.ro 1 III 11 (cf. fr. *représentativité*; PR 1954; DN_3, DexX, DEX 09)

reprint s. (cuv. engl.) –Retipărire– „A început publicarea unui *«reprint»*, și anume Cartea cu poze pentru copii, apărută la Weimar, în vremea lui Goethe." Cont. 10 III 78 p. 12 [pron. *riprint*] (DEX-S, MDN, DexX)

reprografíe s.f. (tehn.) „*Reprografia* în pericol. Au trecut oare vremurile bune ale tehnicii de fotocopiat acte? [...] Prin generalizarea folosirii acestei descoperiri, uriașa industrie a *«reprografiei»* (știința sau tehnica reproducerii) este amenințată cu dispariția. La prima vedere pare surprinzător că tehnica anticopie a fost pusă la punct tocmai de către «Rank Xerox», societatea căreia îi revin 60 la sută din profiturile industriei mondiale a reproducerii documentelor." Sc. 14 XI 74 p. 6 (din fr. *reprographie*, engl. *reprography*; Ciolan, *MC*; DMN 1963, BD 1967; DEX-S, DEX 98, MDN)

reptílă || *reptilă monetară* (ec., fin.) –Limită a fluctuației cursului bancar pentru un ansamblu anumit de monede– v. *șarpe monetar* 1976 //din *reptilă* + *monetară*//

reputaționál, -ă adj. –Referitor la buna reputație– „Volksbank aduce o premieră în sistemul bancar românesc: riscul reputațional [...] Prin riscul *reputațional*, pe care l-a introdus de la 1 noiembrie, Volksbank are dreptul de a rezilia contractul de credit al unui client care se plânge public de condițiile impuse de bancă." Ev.z. 23 XII 09 p. 13. „Senat: Băncile, obligate să renunțe la clauzele de risc *reputațional*" R.l. 26 V 10 (din *reputație* + *-onal*)

reradiá v.t. –A retransmite (semnalele radio sau de televiziune)– „Semnalele de televiziune emise de stațiunea din Andover (statul Maine, SUA) au fost recepționate pe satelit și, după o prealabilă amplificare, ele au fost *reradiate* către stațiile corespunzătoare din Europa." Sc. 4 VIII 62 p. 3 (din *re-* + *radia*; DexX)

rerutá v.t. –A trimite pe altă rută– „Am fost nevoiți *să rerutăm* 14 pasageri către alte zboruri." G. 15 III 07 p. 16. „Trenurile care merg spre litoral vor trebui *rerutate*." Realitatea TV 28 V 09 ora 15 (din *re-* + *rută* + *-a*)

resacralizá v.t. –A face să recapete un caracter sacru– „Lumea se *resacralizează*..." R.lit. 15 XII 99 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Problema este cum se poate *resacraliza* existența..." 9am.ro 7 IX 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *re-* + *sacraliza*)

rescoáte v.t. –A scoate din nou– „În perspectivă se dorește ca [...] să *rescoată* UGS la vânzare." Ad. 4 V 05 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat. „La sfârșitul anului 2007, proaspăt înființata editură a holding-ului Adevărul *rescoate* pe piață «Asediul Romei – 1527»..." Ev.z. 9 III 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *re-* + *scoate*)

resentimentár, -ă adj. –Care nu poate trece peste amintirea unor neplăceri din trecut– „Redacția «22» nu împărtășește opinia [...] că deținuții politici ar reprezenta opoziția *resentimentară*." "22" 24 XII 92

p. 13. „Alți autori de memorii sunt însă pătimași până la a fi revendicativi, *resentimentari* cu ostentație." R.lit. 23 / 93 p. 1. „Optimismul *resentimentar* – secretul pesimismului occidental" I.d. 3 / 07; v. și "22" 7 I 93 p. 1 (din *resentiment* + *-ar*; cf. fr. *ressentimental*; MNC 1977; MDN, DexX, DEX 09)

reset s. (cuv. engl.) **1.** (inform.) –Revenire la parametrii impliciți ai unui program de calculator. Resetare– „Trebuie să intri în meniul de setări, la secțiunea «General» și să dai scroll până la sfârșitul meniului. Acolo vei găsi butonul de *«Reset»*." ziare.com 6 VI 11. **2.** (fig.) –Regândire, revizuire, stabilire pe alte baze– „Clinton a declarat că «SUA își dorește să apese butonul de *'reset'* în ceea ce privește relația cu Rusia»." ziare.com 12 III 09. „a fost apăsat butonul *«reset»* în relațiile americano-ruse..." ziare.com 10 II 10 || *a da reset* „2012 dă *«reset»* zonei euro: Vom avea o nouă monedă europeană" ziare.com 28 XII 11 [pron. *risét*] (R. Zafiu în R.lit. 36 / 08; DexX)

resetá v.t. **1.** (inform.) –A reporni computerul, telefonul etc., pentru a reiniția sistemul de operare– „cetățenii simpli ai acestei țări visează la momentul când cineva le va scoate ștecherul din priză tuturor [politicienilor], la va *reseta* programul și-i va înlocui cu o clasă politică înteleaptă..." ziare.com 19 IV 07. „O metodă este apăsarea cu un pix pe o clăpiță din spatele aparatului, care *se resetează*..." ziare.com 13 VIII 08. „Calculatoarele poliției rutiere care supraveghează traficul pe DN1 *se resetează* periodic. Se fac teste și se restabilesc parametrii." G. 22 X 08 p. 16 v.t.; v. și *forvarda* 2001. **2.** (fig.) –A pune pe baze noi, a reconstrui– „angajamentul luat de președintele SUA, Barack Obama, de a *«reseta»* relațiile cu Rusia, care au ajuns la un punct de minim de la terminarea Războiului Rece sub mandatul predecesorului său, George W. Bush." ziare.com 4 V 09. „aranjamentul ar *reseta*, cred, entuziasmul electoral al românilor." adevarul.ro 24 I 12 (din engl. *to reset*; R. Zafiu în R.lit. 9 / 00, 36 / 08; DEX 09 – alt sens, DexX)

resetáre s.f. **1.** (inform.) –Aducerea unui program de computer, telefon mobil etc. la parametrii din fabrică– „*resetarea* telefoanelor merge atât de bine încât ziarele sunt pline de anunțuri tip «decodez orice telefon»." Ad. 3 X 02 p. 9. „nu se specifică însă dacă ineditul [aparat] este înzestrat cu vreo funcție de *resetare*, care în mod normal nu trebuie să lipsească." ziare.com 7 II 08. **2.** (fig.) –Reconstruire, reașezare pe baze noi– „În ceea ce privește *«resetarea»* relațiilor ruso-americane, inițiată de administrația Obama, foștii lideri îl avertizează pe președintele american «să nu dea dovadă de naivitate»." ziare.com 16 VII 09. „Pentru ca Uniunea Europeană să recâștige încrederea și prestigiul, are nevoie de o *resetare* europeană, o transformare structurală reală." adevarul.ro 23 I 12 (din *reseta*; DexX)

resigilábil, -ă adj. –Care poate fi închis din nou ermetic– „Noul ambalaj *resigilabil* Milka" Reclamă III 08. „Burn lansează cutia cu capac *resigilabil* [...] Noul recipient]...] dispune de un mecanism inovator care permite multiple închideri și deschideri pe parcursul întregii zile, fără ca băutura să-și piardă în niciun fel calitățile." avantaje.ro 8 VII 09 (din *resigila* + *-bil*)

resocializáre s.f. –Reintegrare în societate, readaptare la viața în societate– „Pereții Centrului de *resocializare* sunt decorați cu picturile bolnavilor talentați." R.l. 12 VI 93 p. 5. „Această formă de executare a detenției s-a dovedit o modalitate eficientă de *resocializare* și diminuare a efectelor negative pe care le presupune privarea de libertate." Ad. 10 IX 02 p. 5. „Tabără de *resocializare*" jurnalul.ro 5 VI 09 (din *re-* + *socializare*)

resórt s.n. **1.** –Complex turistic– „În orice *resort* civilizat există cel puțin un nene care se numește boot-fitter. Ăsta e omul care te încalță [...] Jobul lui constă în a adapta un clăpar pe fiecare picior al fiecărui cumpărător." derdelus.ro 9 I 08. „Cele mai bune schi *resorturi* din lume [...] Un *resort* pentru toate tipurile de skiori." amazingrace.ro 20 II 08. „Arsenal Park, primul *resort* exclusivist din România, va fi inaugurat la Orăștie în 15 iunie [...] *Resortul* este gândit în principal pentru companii. Avem o sală de conferințe de 200 de locuri [...] La finalul investiției, capacitatea de cazare va fi de 400 de locuri, turiștii având la dispoziție o serie de facilități corespunzătoare clasificării de patru stele: golf, echitație, spa, terenuri de sport, heliport." Z. 21 V 09. v. și wien.ro 3 I 09, G. 25 V 09 p. 10, Mon. Expres 2 VI 09; v. și *destresare* 2009. **2.** (adj.; modă) –Referitor la hainele de vacanță– „Colecțiile *«resort»*, denumite și «cruise», prezintă propuneri vestimentare destinate în mod special vacanțelor de iarnă petrecute în locuri exotice, scăldate de soare [...] În urmă cu numai doi ani colecțiile «cruise» au început să fie prezentate în fața publicului specializat (buyeri, media), în cadrul unui sezon anual [...] Stilul *resort* a evoluat rapid de la cămașa hawaiană, ținuta de golf sau cea nautică, devenind o adevarată expresie a multiculturalismului și a luxului subtil și neprotocolar [...] Îmbrăcămintea *resort*, unică în design și funcționalitate, este confecționată de obicei din bumbac, mătase, denim, poplin, microfibră – materiale ușoare, impermeabile, lesne de curățat și de împachetat. De la topuri tunică, pantaloni scurți, sandale cu talpă plată la rochii lungi de seară, hainele resort au individualitate distinctă, îmbinând funcționalul și confortul cu cele mai noi tendințe din modă." egirl.ro 1 IX 08 (din engl. *resort*; Ciolan, *MC*)

resortisánt s.m. (jur.) –Persoană protejată de țara de origine atunci când se află pe un teritoriu străin– „Autoritățile guvernamentale ale Laosului au dispus dizolvarea a două organizații reacționare din această țară. Este vorba de așa-numita «asociație a *resortisanților* chinezi», fondată în 1952 de interpuși ai regimului din Taiwan, și de așa-zisa «uniune a asociațiilor laoțiene»." Sc. 24 VI 75 p. 6. „Lista a 150 de meserii deschise *resortisanților* statelor europene supuse dispozițiilor tranzitorii." R.l. 31 I 08; v. și 30 IX 93 p. 8 (din fr. *ressortissant*; DEX, DN_3, DexX)

respecializá v.r. –A căpăta o nouă specializare– „O să ne *respecializăm* iarăși." businessmagazin.ro 1 III 09. „Plictisit și nemotivat, un manager din trei vrea să se *respecializeze*" capital.ro 2 XII 09 (din *re-* + *specializa*)

respecializáre s.f. –Acțiunea de a se respecializa și rezultatul ei– „Unul dintre motivele pentru care s-a orientat spre ASE a fost faptul că meseria de inginer motorist a dispărut de pe piața românească și simțea nevoie de o *respecializare*." G. 29 VIII 08 p. 5. „o astfel de firmă [...] se poate confrunta cu o nevoie de *respecializare*." businessmagazin.ro 1 III 09 (din *respecializa*)

respiro s. sg. tant. (livr.) **1.** –Relaxare, repaus– „În genere, ziua de odihnă este un eficient *«respiro»* pentru toți membrii caravanei despresurați de grijile presante ale programului zilnic." R.l. 17 VI 74 p. 5. „UDMR lasă un moment de *respiro* PDL" Ev.z. 3 III 11; v. și Sc. 19 XII 79 p. 1. **2.** (impropriu) –(Ultima) oră– „Știrile de ultim *respiro* referitoare la mode." Săpt. 23 I 76 p. 8 (din it. *respiro*; Dimitrescu, *Dr.2* 138, 140, 141, 142; DEX-S, NODEX, MDN, DexX; cuv. este mai vechi)

respirométru s.n. (med.) „Prof. E.W.B. de la Universitatea din Columbia britanică (Canada) a pus la punct un *«respirometru»*, aparat care permite modificarea artificială a presiunii atmosferice pentru adaptarea atleților la altitudini mari." Sc. 4 III 67 p. 7; v. și 27 IX 74 p. 5 //din *respiro* + *-metru*, probabil după un model engl.; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 505, Dimitrescu, *Dr.2* 122; DEX-S, MDN, DexX//

respondént s.m. (sociol.) –Persoană care răspunde la o anchetă sau la un sondaj de opinie– „Sondajul a relevat faptul că *respondenții* consideră că este normal ca un soț să-și lovească soția dacă aceasta îi refuză avansurile..." Nat. 21 III 01 p. 11. „Același sondaj arată că peste 68 la sută din *repondenți* nu se tem de divizarea UE în centre de putere." Ad. 4 V 04 p. 5. „86% din *respondenți* au declarat că jocurile pe calculator pot fi activități care să ofere dependență și care ar putea duce la lipsa antrenamentului fizic și afectarea relațiilor cu prietenii și părinții." adevarul.ro 21 XII 11; v. și G. 27 II 06 p. 9, 29 V 06 p. 10, 23 II 07 p. 1, Ad. 12 IV 07 p. 11, D. 180 / 07 p. 10, R.lit. 7 III 08 p. 32, Gard. 28 IV 08, G. 7 VIII 08 p. 2, Cot. 17 XI 08, G. 16 IV 09 p. 7, R.l. 13 VI 10 (din engl. *respondent*; R. Zafiu în R.lit. 26 / 10; DexX)

restánță s.f. || *restanță-record* –Restanță foarte mare– „*Restanțe-record* la creditul în lei în urma sfaturilor BNR" Cot. 12 IX 08 p. 8. „În zonele cu *restanțe-record* la creditele în valută prețurile apartamentelor au scăzut mai repede decât în județele fără probleme." R.l. 4 VI 10 p. 7 (din *restanță* + *record*)

restárt s.n. (cuv. engl.) –Repornire– „Teatrul românesc are nevoie de un shut down și de un *restart*" adevarul.ro 4 I 11. „Trebuie să dau *restart* vieții cotidiene și asta nu e ușor." adevarul.ro 10 I 12

restartá v.t. **1.** (inform.) –A reporni (calculatorul, o aplicație)– „dețin puterea de a *restarta* întreaga rețea «în cazul unei catastrofe»." ziare.com 30 VII 10. „Se *restartează* browserul" adevarul.ro 4 I 12. **2.** (prin extensie de sens) –A reporni, a relansa o activitate, un proiect– „Acționarii *restartează* Fondul Proprietatea" evz.ro 28 I 12 (din engl. *to restart*)

restartáre s.f. –Acțiunea de a restarta și rezultatul ei. Repornire– „Avem nevoie de țiței pentru *restartarea* activității la Petromidia." R.l. 4758 / 05. „fiecare card deține doar o parte din codul necesar *restartării* sistemului." ziare.com 30 VII 10 (din *restarta*)

restauránt s.n. || *restaurant-berărie* –Restaurant în care (ca băutură) se servește mai ales ori exclusiv bere– „În 1955–1956 acest *restaurant-berărie* a fost în întregime renovat." Cont. 10 III 67 p. 7. „Dacă fosta primărie a sectorului 2 va găzdui un restaurant City Grill, pentru

cealaltă vilă Petrescu are în vedere un concept de *restaurant-berărie*, ceva poate care să semene puțin cu Caru' cu Bere, un brand pe care nu are voie să-l folosească pentru un al doilea restaurant." moneyexpress.ro 27 I 09 (din *restaurant* + *berărie*; DexX) || *restaurant-cabană* –Restaurant amenajat într-o cabană– „Avem un *restaurant-cabană* în pădurea Adâncata care este nerentabil." Sc. 11 XII 67 p. 2 (din *restaurant* + *cabană*; DexX) || *restaurant-cantină* –Restaurant cu profil de cantină– „TAPL București ne-a anunțat ieri că a deschis în localul fostului *restaurant-cantină* din str. Lipscani un nou restaurant cu autoservire, prevăzut cu o linie modernă." R.l. 24 II 67 p. 3. „Ar fi mult mai necesare *restaurante-cantină*." Cont. 26 II 74 p. 9 (din *restaurant* + *cantină*; DexX) || *restaurant-cherhana* –Restaurant cu specific de cherhana– „De curând, pe malul lacului Siutghiol s-a deschis acest nou *restaurant-cherhana*." R.l. 25 VII 69 p. 2. „*restaurant cherhana* – litoral" sfin.ro 6 VI 07 (din *restaurant* + *cherhana*; DexX) || *restaurant-cramă* –Restaurant cu specific de cramă– „La subsol se va amenaja un *restaurant-cramă* ce va fi legat de un alt restaurant care va funcționa la parter." Sc. 2 IV 78 p. 5. „Între *restaurantul-cramă* Universal [...] și restaurantul Bucur [...] există multe puncte comune." I.B. 14 IX 84 p. 6 (din *restaurant* + *cramă*; DexX) || *restaurant-grădină* –Restaurant cu grădină– „La cunoscutul, greoiul și etc., etc. *restaurant-grădină* «Mioriță», când e sare nu-i mălai..." Sc. 11 VIII 67 p. 2 (din *restaurant* + *grădină*; DexX) || *restaurant-hotel-școală* –Restaurant și hotel cu rol de școală– „Înființarea complexului «*restaurant-hotel-școală* Viilor» are un scop foarte precis: practica elevilor să se desfășoare sub supravegherea instructorilor, în condiții identice cu cele existente în rețeaua de deservire." I.B. 5 XII 67 p. 4 (din *restaurant* + *hotel* + *școală*) || *restaurant-ospătărie* –Restaurant cu specific de birt– „La Călărași și Alexandria s-a deschis câte un *restaurant-ospătărie*." Sc. 8 V 62 p. 1 (din *restaurant* + *ospătărie*; DexX) || *restaurant-pensiune* –Restaurant cu specific de pensiune– „Unele *restaurante-pensiune* refuză să servească elevilor masa de prânz." I.B. 20 X 69 p. 1; v. și *ceainărie-cofetărie* 1975 (din *restaurant* + *pensiune*; DexX) || *restaurant-pizzerie* –Restaurant cu specific de pizzerie– „[Mafia] dispune, în prezent, de o vastă rețea comercială: *restaurante-pizzerii*, mari magazine alimentare cu autoservire, întreprinderi de import-export și de turism." R.l. 18 VII 85 p. 6 (din *restaurant* + *pizzerie*, după it. *ristorante-pizzeria*; DexX) || *restaurant-terasă* –Restaurant pe o terasă– „La punctele de îmbarcare au fost construite două *restaurante-terasă* de toată frumusețea, din sticlă și masă plastică." Sc. 24 VII 63 p. 3; v. și I.B. 19 V 67 p. 1 (din *restaurant* + *terasă*; DexX) || *restaurant-zahana* –Restaurant cu specific de zahana– „La *restaurantul-zahana* «Bumbești» am făcut cunoștință cu câteva inovații (nu prea noi, e drept) în materie de măsură: coniacul – cântărit cu... ochiometrul." I.B. 13 XII 73 p. 3. „secțiunea de drum închisă circulației rutiere [...] cuprins între Piața Iuliu Maniu și *Restaurant Zahana*." Cronica rom. 20 IX 06 (din *restaurant* + *zahana*; DexX); v. și *cabană-restaurant, cantină-restaurant, casă-restaurant, cramă-restaurant, grădină-restaurant, hotel-restaurant, terasă-restaurant*

restaurâre s.f. (inform.) –Readucerea în stare de funcțiune după o întrerupere accidentală– „Configurația implementată de către IBM include un sistem performant de siguranță și *restaurare* a sistemului informatic în caz de dezastru..." Ad. 22 XI 01. „*Restaurarea* sistemului de operare. Pentru a putea restaura partiția de Windows ai la dispoziție două metode." Fin. 30 VII 08 (după engl. *restauration*; cuvântul nu figurează în dicționarele curente)

restaurátor s.m. –Proprietar al unui restaurant– „Gillian Anderson s-a îndrăgostit de un *restaurator*" Lib. week end 19 VI 98 p. 4. „Filozoful-gastronom Brillat-Savarin, în «Fiziologia gustului», explică semnificația acestor termeni: «Un *restaurator* este negustorul al cărui negoț este să aibă mereu masa pusă pentru orice consumator, cu feluri de mâncare la cerere și împărțite în porții cu preț fix. Așezământul se numește restaurant și *restaurator* cel care îl conduce»." jurnalul.ro 30 VI 07 (din fr. *restaurateur*; Ciolan, *MC*; DN_4, DEX 98, DexX)

restaurație s.f. (pol.) **1.** (pol.) –Revenirea, după 1989, la putere a comuniștilor. Recomunizare– „«*Restaurația*» realizată prin acapararea feroce a puterii și legitimată prin «alegerile» din 20 mai 1990 a creat condițiile ideale pentru refacerea fațadei." R.lit. 21 II 91 p. 4. „Un proces de *restaurație* cripto-comunistă sub oblăduirea puterii actuale." R.lit. 4 / 96 p. 3. „Revoluția ca *restaurație*" Obs.cult. 19 III 09; v. și R.lit. 11 / 92 p. 3, Calende V 93 p. 10, R.l. 19 VIII 93 p. 2, 11, D. 33 / 93 p. 3, "22" 41 / 93 p. 9; v. și *recomunizare* 1994. **2.** –Alimentație publică– „Au existat și oferte de joburi din sectorul marii distribuții, *restaurației* și în cel hotelier." ziare.com 18 X 08. „specialist în *restaurație*, angajat de guvernul malaysian să sprijine derularea proiectelor de înființare a unor restaurante cu specific în întreaga lume." jurnalul.ro 26 XI 08 (din fr. *restauration*; Ciolan, *MC*; PR 1961; DGE; în dicționarele curente apare cu alte sensuri)

restaurațiónism s.n. –Dorință de restaurare a unui sistem politic anterior (nu neapărat cel comunist)– „Așa se face că autorul pune în evidență un anumit duh *restauraționist* al revoluțiilor și al revoluționarilor, ce suflă oriunde: și la stînga, și la dreapta, și dinspre religie, și dinspre ateism, în puține cuvinte, suflând «împrăștiat, amestecat, derutant». Acest *restauraționism* revoluționar, cum îl numește Cornea, este pus în evidență prin intermediul următoarelor cinci trăsături..." Obs. cult. 19 III 09. „În 1990, partidele istorice erau pentru mulți români necunoscute sau suspecte, fie prin demonizarea lor constantă în anumite publicații [...] fie prin asocierea lor cu *restauraționismul* interbelic, perceput ca un limb al elitismului, sau, în orice caz, al intangibilului." Obs.cult. 21 V 10 (din *restaurație* + *-ism*; Ciolan, *MC*)

restaurațiónist, -ă adj. –Care urmărește restaurația– „se află în cauză afilierea pretinșilor «apolitici» și «echidistanți» la guvernarea *restauraționistă*, afiliere ce ține de ordinul evidenței." R.l. 12 I 99 p. 1. „[Anticomuniștii] au virat energic, îndată după decembrie '89, în direcția *restauraționistă*, aducătoare într-adevăr de «avantaje»." R.l. 20 VI 01 p. 6. „profilul intelectualului public [...] care se definește prin promovarea «pachetului *restauraționist* cultural și care identifică și promovează perioada interbelică ca un vârf al culturii românești»." Ev.z. 17 V 10; v. și R.l. 18 VII 00 p. 1 (din *restaurație* + *-ist*; Ciolan, *MC*)

restricționá v.t. –A supune unei restricții– „A fost, de asemenea, *restricționată* vânzarea casetelor muzicale și a casetelor video." Ad. 5 VI 03 p. 9. „BNR nu *va restricționa* creditele imobiliare" jurnalul.ro 6 X 11 (postlocuțional din *a supune unei restricții*; menționat de Th. Hristea în R.lit. 38 / 76 p. 8; DexX)

restricționáre s.f. –Acțiunea de a restricționa și rezultatul ei– „Singura modalitate de a putea controla apelurile telefonice este *restricționarea* cu parolă a apelurilor de plecare pentru toți abonații centralelor digitale." Metropola 13 III 98 p. 7. „P. Roman girează, în fruntea MAE, *restricționarea* deplasărilor în străinătate a persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute în Codul Penal." Naț. 10 III 00 p. 4 (din *restricționa*)

restructurá v.t. (eufemism din perioada comunistă) –A da afară din serviciu pe cei considerați a nu avea „dosarul bun"– „Bietul X a fost *restructurat*, fiind fiul lui Y, epurat (comprimat) în anii '50." (Magdalena Vulpe în LR 1–2 / 92 p. 105–107)

resúrsă s.f. || *resurse umane* –Personal, angajați– „Dacă ești interesat de oferta noastră, trimite un Curriculum Vitae [...] în atenția departamentului *Resurse Umane*..." R.l. 16 VI 03 p. 31. „expresia «serviciu de cadre», înlocuită cu una nouă, «*resurse umane*»" R.l. 14 I 08 p. 4; v. și AS VI 03 p. 2, R.l. 19 VI 03 p. 30, 25 VII 03 p. 17; v. și *machieză* 2011 [după engl. *human resources*, fr. *resources humaines*)

reșapát 1. s. (tehn.) –Recondiționarea unei anvelope uzate prin adăugarea unui nou strat de cauciuc– v. *tipodimensiune* 1975; v. și Cont. 31 V 80 p. 10. **2.** adj. (fig.) –Supus unei operațiuni de cosmetizare– „Ceea ce face astăzi Valeriu Stoica în favoarea PDSR, a «foștilor» *reșapați* în general, a încercat în urmă cu un an Radu Vasile." R.l. 19 VIII 00 p. 1 (din fr. *rechapé*; DN_3, DEX 98 DexX – sensul 1)

reședință s.f. v. *casă-reședință*

retail s. (cuv. engl.) –Vânzare cu amănuntul– „Înscrie-te acum la cel mai important eveniment dedicat *retail-ului*" G. 12 X 06 p. 16. „1.700 de angajați din *retailul* controlat de români pleacă acasă" zf.ro 31 VII 09 || *afacere / business de retail* „doi dintre cei mai bogați oameni ai județului Constanța [...] nu sunt interesați de *afacerile de retail*." Ad. 19 XI 09. „Cunoaștem foarte bine specificul *businessului de retail* și cash&carry pe piața românească." Ad. 10 XII 09 || *bancă de retail* „cea de-a două *bancă de retail* din Bulgaria..." R.l. 8 IX 00 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat || *centru / magazin de retail* „de-o parte și de alta a șoselei sunt înșiruite mai multe reprezentanțe auto, diverse show room-uri, două *magazine de retail*, o pensiune" Ad. 8 I 10. „Preluarea celor două *centre de retail*..." Ad. 18 I 10 || *companie / firmă / marcă de retail* „oportunități de investiții pentru *companiile de retail* și producătorii de bunuri de consum..." R.l. 13 X 05 p. 6. „*Firmele de retail* se bat în zilele dinaintea Paștelui în promoții." Cot. 18 IV 06 p. 11. „*Mărcile* internaționale *de retail* care au intrat în prima parte a acestui an pe piața românească au optat în principal pentru centrele comerciale." R.l. 30 IV 09 p. 9; v. și Ad. 20 I 10 || *grup de retail* „*Grupul* german *de retail* Schwarz, care deține supermarketurile Lidl, negociază intens preluarea afacerilor din România și Bulgaria ale competitorului său, Plus Discount." Ad. 7 I 10 || *lanț / rețea de retail* „Marile *lanțuri de retail* din Europa se pregătesc [...] să-și deschidă sau să-și extindă operațiunile în

Europa." R.l. 4683 / 05. „Aproape toate *rețelele de retail* din România au mărci proprii" Ad. 22 XI 09 || *operator de retail* v. *operator* || *parc de retail* v. *parc* || *piața / sectorul / segmentul de retail* „Orhideea – un nou complex comercial pe *piața de retail* din România" Ad. 24 IX 01 p. 7. „scăderi și mai mari ale puterii de cumpărare, ceea ce va afecta și mai mult *segmentul de retail*" Ad. 29 XII 09. „Chiriile din *sectorul retail* au scăzut pe majoritatea piețelor internaționale în ultimii doi ani" Ad. 6 I 10; v. și Ad. 15 VIII 03 p. 6, 14 X 03 p. 6, Cot. 8 I 05 p. 11 || *produs de retail* –Credit de nevoi personale– „Intesa Sanpaolo Bank va mai lansa câteva *produse de retail* până la finalul acestui an" Ad. 19 XI 09) || *retail online* –Comerț electronic– „Profitul obținut pe piețele europene de companiile americane de *retail online* ar putea fi afectat de o decizie a Uniunii Europene" Ad. 11 VI 03 p. 5 || *vânzare de / pe retail* „Față de luna septembrie, *vânzările pe retail* au scăzut cel mai mult în țara noastră față de restul statelor UE" Ad. 3 XII 09. „Vânzările *de retail* din SUA au crescut peste așteptări" Cap. 11 XII 09 [pron. *ritéil*] (Ciolan, *MC*)

retailer s.m. (cuv. engl.; com.) –Companie care activează în domeniul comerțului cu amănuntul– „Compania, cel mai mare *retailer* german și barometrul sectorului național de profil, a informat că profitul [...] a crescut cu 13%." Ad. 4 V 05 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Retailerul* de mobilă suedez IKEA ar putea renunța la o parte din investițiile programate în Polonia..." G. 2 V 08 p. 16; v. și R.l. 8 I 07 p. 7, Ev.z. 12 III 07 p. 25, R.l. 22 I 08 p. 7 [pron. *ritéilăr*] (Ciolan, *MC*)

retalibanizá v.t. –A talibaniza din nou– „Pakistanul, adus în pragul colapsului de unda de șoc a crizei, e cheia și cheia ar putea deschide, curând, o ecluză sinistră care ar putea *re-talibaniza* haotic Afganistanul și ar putea trimite mesaje de mare violență, departe, în Occident." l.d. 1 XI 08 (din *re-* + *talibaniza*; Ciolan, *MC*)

retárd[1] s.n. (livr.) –Întârziere– „Celebra «reînnodare cu marea cultură românească», petrecută în anii '60, a putut părea aproape un miracol în acel context istoric, dar, în euforia acestei întoarceri la arta adevărată, nu s-a observat și faptul că prețul ei a fost un *retard* cultural de treizeci de ani față de experiențele artistice din Occident." C. 25 IX 98 p. 28 (din fr. *retard*; DEX 98 – alt sens, DN_3, DexX)

retárd[2] adj., s.m. (fam.) –Retardat– „concursuri *retarde* la TV" fiimaibun.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 14 / 10. „Glume de *retarzi*!" cancan.ro 2 VIII 10. „Derby-ul Ardealului încinge spiritele în Cluj! Răspunsul halucinant la cererea unor acreditări: «Sunteți *retarzi* mintal»" prosport.ro 17 XI 11 (din engl. *retard*; DexX)

retardá v.r. –A se prosti– „țara *se retardează* din ce în ce mai tare" youtube.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 14 / 10 (din engl. *retard*; DN_3, DexX, DEX 09 – alte sensuri)

retardeálá s.f. –Retardare– „eu, molipsită de *retardeală*, am scos vreo 5 aberații, după care m-am oprit" blogger.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 14 / 10 (din *retard*)

retardél –Diminutiv al lui retard– „nu contează cum iese în față un *retardel* de genul acesta" sbz.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 14 / 10 (din *retard*)

retargetá adj. –A reorienta către alt public țintă– „Postului i s-a schimbat numele [...] și a fost *retargetat*." S.fin. 6 VIII 07 p. 36, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Discovery nu mai e ce-a fost, s-a *retargetat*..." Forum Cat. 2 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *retarghetá*] (din *re-* + *targeta*)

rétro adj. inv. –Care marchează o întoarcere (reluând sau imitând un stil mai vechi)– „o modă *«retro»* a pălăriilor și coafurilor aducând încă aminte de moda anilor dinainte de primul război mondial." R.l. 15 VII 75 p. 6. „Parfumul *«retro»* al străzilor, cafenelelor bucureștene..." Sc. 22 II 79 p. 4. „[Farmacia] e *retro*, are mobilă din lemn masiv, patinat, din 1900 și ceva." G. 25 VI 09 p. 9; v. și Săpt. 3 XI 78 p. 8, Lib. week-end 24 VIII 07 p. 15 (abreviere din fr. *retro*[grade]; DMC 1973; L. Seche în SCL 2 / 76 p. 202; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

retroproiectór s.n. (tehn.) –Aparat de proiecție pe un ecran aflat în spatele operatorului– v. *audiovizual* 1971 (din fr. *retroprojecteur*; DMC 1965; DEX-S, MDN, DexX)

retroproiécție s.f. **1.** (fig.) –Proiectare înapoi în timp– „Portretele sale cuprind notații ale psihologului moralist [...] dar și reflecții ale criticului care procedează la o *retroproiecție* a operei în existența autorului ei." Luc. 8 XII 73 p. 6. **2.** –Proiectarea unei imagini cu aparatul plasat în spatele unui ecran– „ecranele cu plasmă sunt devansate de ecranele pe bază de cristal lichid, preferate de către consumatori, în timp ce ecranele cu retroproiecție, cea de-a treia categorie de ecrane plate, încep să dispară de pe piață..." money.ro 8 I 08 (cf. fr. *retroprojection*; FC II 214, 215; DTP; DN_3 – alt sens, DEX-S, MDN, DexX)

retrosexuál s.m. „*Retrosexualul* are gusturi clasice, care îl apropie de anii '30. Merge cu plăcere la bărbier, fără să se teamă de brici. Costumele îi vin turnate [...] În orice caz, nu poartă haine ori accesorii colorate și sclipitoare [...] Se spune că *retrosexualul* este opusul metrosexualului și, în unele circumstanțe, zicala se aplică. Dacă încercăm însă să definim *retrosexualul* exclusiv prin opoziție (așa cum apare în unele dicționare online) și să spunem că el este bărbatul cu simț estetic foarte redus, care cheltuiește foarte puțin pentru îngrijirea personală și pentru haine, este o greșeală." sfin.ro 28 VI 10. „Harrison Ford ori Sean Connery sunt considerați motive de reînviere a așa-numitului «gentleman's club». Dar a fi *retrosexual* nu este chiar așa de simplu, așa cum nu este deloc simplu să fii gentleman [...] Gurile rele spun că *retrosexualul* e tot ce mai lipsea din jungla trendurilor, printre atâția metrosexuali, ubersexuali și tehnosexuali." evz.ro 8 IX 11. „Una dintre cele mai recente «specii» masculine, *retrosexualul*, impresionează orice femeie prin gesturile sale de gentleman și prin siguranța afișată, care «ascund» rigiditatea și standardele ridicate pe care le are [...] Termenul a fost folosit pentru prima dată de Mark Simpson, cel care a portretizat *metrosexualul*, însă cel care a scos în evidență profilul acestei noi «specii» de masculi este scriitorul american David Thomas, autor al volumului «Manual de retrosexual: Cum să fii un bărbat adevărat». Astfel, exponatul catalogat drept un bărbat stilat și clasic, romantic și independent, gentil și atent este tiparul perfect al bărbatului ideal pentru aproape orice femeie." adevarul.ro 17 I 12 (din engl. *retrosexual*)

retrosexualitáte s.f. –Calitățile retrosexualului– „În România, câteva bloguri au atins delicat (și uneori stupid de-a dreptul, acolo unde a fost vorba doar despre articole străine prost traduse) subiectul *retrosexualității* [...] *Retrosexualitatea* înseamnă reasumarea unui set de valori sexuale și simbolice din zona interbelică, din vremea când bărbații erau bărbați, iar femeile – femei." sfin.ro 28 VI 10. „Alți masculi faimoși, care nu sunt deloc new entry, lansează un nou trend: *retrosexualitatea*." evz.ro 8 IX 11 (din *retrosexual* + *-itate*)

retrovírus s.m., s.n. (biol.) –Virus cu ARN care se reproduce transcriindu-se în ADN– „Experiențe cu *retrovirusi* destinate să modifice configurația genetică a cromozomilor umani" R.l. 11 X 93. „Virusul HIV este un *retrovirus*, care, după ce a pătruns în celulele organismului-gazdă, consumă materialul genetic al acestuia în scopul reproducerii." Lib. 30 XI 99. „Proteină contra SIDA. O proteină (ITK) prezentă în limfocite) produsă de organismul uman poate deschide calea pentru combaterea *retrovirusului* responsabil de îmbolnăvirea cu SIDA..." R.l. 30 IV 08 p. 11; v. și J. de Botoșani 11 XII 04, Teleg. 8 XI 06 (din engl. *retrovirus*, fr. *rétrovirus*; PR 1978; DEX 09)

retsina s. (cuv. gr.; culin.) –Vin grecesc, cu adaos de rășină de pin– „Ai grijă însă cu așa numita *«retsina»*, o băutură obținută din rășină de pin, care nu este apreciată de toată lumea." Av. VI 02 p. 126, cit. de Stăncioi-Scarlat. „[Vinul] are iz de brad cum numai la câteva *Retsina* din Grecia mai găsești" sfin.ro 25 IX 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *retzina*] (cf. fr., engl. *retsina*)

retúr s.n. v. *joc-retur*

rețeá s.f. **1.** (inform.) || *rețea de calculatoare, rețea informatică* –Ansamblu de computere și componente periferice interconectate, care schimbă informație și își pun la dispoziție resursele– „«Dispatch» va fi, începând cu 1 iulie, primul jurnal american care va oferi celor abonați informații la domiciliu, printr-un circuit special. Primii beneficiari sunt locuitorii orașului Columbus, Ohio, care, în schimbul sumei de cinci dolari pe oră, vor putea afla știrile ce îi interesează manipulând un minicalculator terminal conectat la *rețeaua* ce pornește din redacția ziarului. Compunând un anumit cod, abonatul va avea prilejul să ia cunoștință, cu prioritate, de știrile dintr-un domeniu sau altul, știri care apar pe un ecran." R.l. 30 V 80 p. 6. „a anunțat arestarea autorului programului troian Peep, prin care un haker poate intra în diverse *rețele de calculatoare* de unde poate să fure sau să șteargă fișiere." J.nat. 1 VI 04 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *adicție* 2008, *administrator* 2006, 2007, 2010, *criminalitate* 2010, *distanță* (*medicină la distanță*) 2006, *e-Post* 2002, *fir* (*fără fir*) 2000, *hub* 2010, *inteligent* (*cip inteligent*) 2009, *internet* 1995, 2011, *LAN* 2002, 2011, *net* 2002, *navigator* 2011, *petabyte* 2011, *placă* (sensul 3) 2005, 2007, *rootkit* 2011, *terabyte* 2002, *virusa* 2003, *Wi-Fi* 2010, *WLAN* 2003 (după engl. *computer network*; DexX). **2.** || *rețea socială, rețea de socializare* –Platformă ori site care își propune să pună în legătură, în mediul virtual, utilizatorii de internet– „Cele mai multe atacuri [de phishing] au fost realizate prin intermediul *rețelelor sociale*." R.l. 16 IV 08 p. 10. „Infractorii online își direcționează marea majoritate a atacurilor de phishing către *rețelele sociale*, în căutarea datelor personale confidențiale ale utilizatorilor." R.l. 16 IV 08 p. 1; v. și *Facebook* 2009 (după engl. *social networking service*)

rețelística s.f. (inform.) –Specializare în problemele rețelelor de calculatoare– „Conferința Internațională privind educația în domeniul *rețelisticii*" Ad. 25 X 02 p. 14. „O nouă abordare a pieței de *rețelistică*" chip.ro 10 II 11 (din *rețele* + *-istică*)

reúmple v.t. –A umple din nou un cartuș de imprimantă (cu cerneală sau cu toner) după ce conținutul s-a consumat– „când pe ecran mi-a apărut mesajul că nivelul cernelei din cartușe este low, le-*am reumplut*." forum.chip.ro 31 V 06. „Cum se *reumple* un cartuș de imprimantă" douamaini.ro 14 III 09 (după engl. *refill*)

revánșă s.f. v. *întâlnire-revanșă, meci-revanșă*

revanșísm s.n. (pol.) –Atitudine politică dictată de spiritul de revanșă, după o înfrângere– „Italienii încep să înțeleagă din ce în ce mai bine realitatea pericolului *revanșismului* și al militarismului vest-german și chiar consecințele pe care le are în propria țară." R.l. 16 IX 61 p. 4. „Vecinii Germaniei din Est au memorie lungă și se aprind repede, fiind îngrijorați de toate, de la *revanșism* la acorduri semnate cu Rusia peste capul lor, mai scriu jurnaliștii britanici." R.l. 21 XI 10 (din germ. *Revanschismus*, fr. *revanchisme*; PR 1950, F; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

reveioná v.i. (rar) –A petrece revelionul– „Împreună cu alți colegi de-ai mei, de la Teatrul Național și de la alte teatre, voi *reveiona* la ATM." I.B. 31 XII 60 p. 1 (din fr. *réveillonner*; DN_3, DexX)

revendicá v.t. –A-și atribui, a-și asuma (de obicei o crimă, un atentat, răpirea unei persoane etc.), a-și asuma– „Două organizații teroriste diferite au «*revendicat*» – acesta este termenul încetățenit în vocabularul ziarelor care sunt puse mereu în situația de a relata despre asemenea nemernicii – asasinarea remarcabilului irlandez." R.lit. 3 V 79 p. 22. „Până în prezent, cele cinci atentate nu au fost *revendicate*." R.l. 21 V 79 p. 6. „Liderul rebelilor ceceni *revendică* atentatul de la aeroportul din Moscova" Ev.z. 8 II 11 (din fr. *revendiquer*; DN, DEX, DN_3, NODEX, MDN – alte sensuri, DEX 98, DexX)

reversív, -ă adj. –Care permite revenirea la starea anterioară– v. *planificare familială* 1995 (din fr. *réversif*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

revígorá v.t. –A înviora– „fumătorii care renunță la fumat se nasc a doua oară, organismul lor se *revigorează* ca prin miracol." I.B. 4 I 74 p. 1. „La Anticariat deocamdată nimic nou; poate ar trebui întreprins ceva spre a fi *revigorate* Anticariatele." Săpt. 24 I 75 p. 3. „Cum se poate *revigora* agricultura" ziaruldeiasi.ro 26 II 11 (din fr. *revigorer*; A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

revigoráre s.f. –Înviorare– „Prin publicarea acestor teze de doctorat se poate observa o *revigorare* a criticii de tip universitar." Argeș 9 / 73 p. 5. „o binevenită (chiar dacă nu suficient încă) *revigorare* a interesului pentru dramaturgia interbelică." Cont. 9 VII 76 p. 9. „Semne de *revigorare*" R.l. 15 IX 10 (din *revigora*; DN_3, DEX 98, DexX)

revístă s.f. v. *comedie-revistă, om revistă*

revistoíd, -ă adj. (peior.) –Cu caracter de spectacol de revistă– „În 1932, într-un film *revistoid* de mâna a patra, o debutantă se afla înțepenită în centrul unui ecran gol și negru." I.B. 11 IV 73 p. 2 (din *revistă* + *-oid*; DexX)

revizitá v.t. –A relua, a reactualiza– „monumentele *revizitate* ale trecutului" R.lit. 24 VII 02 p. 1. „Unul dintre anglicismele care se răspândesc rapid în ultima vreme e verbul *a revizita*, transpunere a lui *to revisit*. Forma poate fi descrisă ca fiind o traducere – calc de structură (prin echivalarea prefixului și a rădăcinii *visit* cu *vizita*) sau calc semantic (prin adăugarea unor sensuri noi celor ale verbului iterativ *a vizita* "a vizita din nou") ori ca un împrumut, cu adaptare fonetică și morfologică" R. Zafiu în R.lit. 17 / 11

revízor s.m. || *revizor-contabil* –Contabil care îndeplinește munca de revizor– „Când *revizorul-contabil* M.I [...] a venit să controleze unitatea din str. Brezoianu nu s-a descoperit mare lucru." Sc. 18 II 67 p. 1. „Sunt promovați în funcția de *revizor-contabil* începători lipsiți de pregătire." Sc. 29 III 71 p. 2. „I.D., *revizor contabil* la Arhiepiscopie" obiectivdesuceava.ro 14 XII 09 (din *revizor* + *contabil*; DexX)

revolúție s.f. *revoluția verde* v. *verde*

revopsíre s.f. –Acțiunea de a vopsi din nou– v. *zebră* 1975. „*Revopsirea* Turnului [Eiffel] costă 4 milioane de euro" ziare.com 1 IV 09 (din *re-* + *vopsire*; DEX 98, DexX)

revuíst s.m. (spect.) –Autor de spectacole de revistă– „Un încercat *revuist*, H.N., ne invită la Teatrul «Ion Vasilescu» în dubla calitate de autor și regizor..." I.B. 2 IV 75 p. 5. „Puiu Maximilian, cunoscut *revuist*, tatăl lui Mihai Maximilian, și acesta excelent autor de reviste (soțul Stelei Popescu)..." 9am.ro 28 XI 07 (din fr. *revuiste*; C. Lupu în CL 1 / 83 p. 50; DEX, NODEX, MDN, DexX)

rezérvă s.f. v. *jucător-rezervă, tineret-rezerve*

rezidént, -ă **1.** adj., s.m. (înv. medical) –Absolvent medicinist care își perfecționează practica în spital– „La încheierea fiecărei etape, *rezidentul* va susține un examen." R.l. 5 X 95 p. 5. „În urmă cu o săptămână chiar și *rezidenții*, cei care se specializează în radiologie, au dorit să inițieze un protest împotriva condițiilor mizere în care lucrează." J.nat. 20 IX 97 p. 12. „Colegiul Medicilor din România a propus dublarea salariilor medicilor *rezidenți* pentru ultimele două luni din 2012 și triplarea acestora în 2013, sumele rămânând bază de calcul pentru veniturile medicilor primari și specialiștilor..." R.l. 18 X 12; v. și R.l. 1 V 96 p. 5, Nat. 20 I 98 p. 7. **2.** (în limbajul Securității, înainte de 1989) „Dicționarul turnătoriei. *Rezident:* persoana care era recrutată, de regulă, din rândul informatorilor loiali, cu oarecare experiență și pasiune în munca de culegere de informații, recompensată periodic cu diferite sume de bani sau altfel de stimulente și care avea în legătură până la 10 colaboratori." Ev.z. 25 VI 98 p. 3. **3.** adj. –(Firmă) al cărei sediu social se află pe teritoriul României– „BNR a decis să interzică băncii Columna efectuarea de operațiuni privind primirea de depozite în lei și valută, de la persoane fizice și juridice, *rezidente* și nerezidente, precum și contractarea de credite." Ziua fin. 6 VIII 97 p. 4. **4.** „Student *rezident* – student care are domiciliul în localitatea în care învață" G. 5 II 09 p. 11 (din fr. *résident*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX – alte sensuri; MDN – sensul 2, DexX – sensul 1)

rezidențiát s.n. (înv. medical) **1.** –Stagiu de pregătire practică și de specializare într-un spital a absolvenților medicinești– „Ministerul Sănătății organizează concurs de intrare în *rezidențiat* (fostul secundariat)." R.l. 5 X 95 p. 5. „Medicii aflați în stadiu de *rezidențiat*." R.l. 15 V 96 p. 5. **2.** –Examen pentru ocuparea unui post de medic rezident– „Tematica și bibliografia pentru *Rezidențiatul* 2011" Ad. de seară 22 III 11; v. și Ev.z. 8 XI 96 p. 16, 13 III 97 p. 6 (din *rezidență* + *-iat*, după modelul lui *secundariat*; cf. fr. *résidanat*; MNC 1979; MDN – sensul 1, DexX, DEX 09)

rezistént, -ă s.m.f. (pol.) –Patriot care se împotrivește unui regim totalitar– „Deșliu a fost un *rezistent* adevărat, care a plătit cu două decenii de marginalizare și umilințe un deceniu de privilegii. A încetat de a mai fi, prin opțiune proprie, nomenklaturist cultural." R.lit. 28 / 92 p. 15. „Toma Arnăuțoiu: «bandit», poet, *rezistent* anti-comunist" acum.tv 25 X 09; v. și "22" 25 / 92 p. 2 (din fr. *résistant*, it. *resistente*; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri; MDN, DexX)

rezisténță s.f. (pol.) –Împotrivire la un regim totalitar– „Elisabeta Rizea [este o] figură de lumină a *rezistenței* românești." R.lit. 29 / 93 p. 9. „CIA și *rezistența* anti-comunistă din sfera sovietică" ziuaveche.ro 10 V 10 (din it. *resistenza*; cf. fr. *résistence*; DN, DEX, DN_3, DexX – alte sensuri; MDN)

rezolúție s.f. (inform.) –Numărul de elemente de informație (pixeli, puncte) utilizat pentru afișarea ori tipărirea unei imagini digitale– „Această mini-cameră cu *rezoluția* de 5,2 megapixeli și un zoom digital de 8X, poate fi folosită ca un aparat digital de fotografiat, MP3 playar, reportofon sau detector de mișcare." Compact 19 IV 07 p. 12. „Din cauza *rezoluției* scăzute a imaginilor, polițiștii nu au putut să identifice toți suspecții." G. 26 VI 09 p. 2. „Camera foto [...] are o *rezoluție* de 5 Megapixeli" G. 6 I 10 p. 16; v. și Zoom 48 / 08 p. 28 (din engl. *resolution*, fr. *résolution*; DexX – definiție parțială, vizând doar afișarea imaginii)

rezonánță s.f. || *rezonanță magnetică* (*nucleară*) (fiz., med.) –Fenomenul de absorbire și reemitere de către nuclee, într-un câmp magnetic, de radiație electromagnetică; aplicarea acestui fenomen în imagistica medicală– „Mă durea capul și coloana. Am făcut o *rezonanță magnetică* la Spitalul nr. 9 din București..." Ad. 20 III 01 p. 11. „Rezultatele au fost confirmate de investigația prin *rezonanță magnetică* nucleară." Ad. 29 VI 01 p. 1. „Medicii de la Spitalul de Urgență din Capitală au posibilitatea stabilirii unor diagnostice mult mai precise datorită inaugurării unui echipament de *rezonanță magnetică* (RMN). Imagistica prin *rezonanță magnetică* este utilă în patologia neurologică, fiind de neînlocuit în depistarea afecțiunilor măduvei spinării și coloanei vertebrale." Ad. 7 II 02 p. 16. „*Rezonanța magnetică* nucleară (RMN) este explorarea cu cele mai bune rezultate în diagnosticul afecțiunilor cerebrale, ale coloanei vertebrale și articulațiilor." ziaruldeiasi.ro 27 VIII 08; v. și Ad. 24 III 01 p. 6 (după fr. *résonance magnétique*, engl. *magnetic resonance*)

rezultatív, -ă adj. –Care aduce un bun rezultat– „De altfel, majoritatea pugiliștilor sovietici au vădit înclinații către un stil de box clasic și foarte *rezultativ* (8 semifinaliști, 6 finaliști, 5 campioni)." Sc. 16 XI 70 p. 3 (din *rezultat*; cf. fr. *résultatif*, rus. *rezultativnâi*; I. Iordan în SCL 2 / 60 p. 183–184, 3 / 63 p. 310; DN_3, DEX 98, DexX)

rezultát s.n. (sport) || *rezultat-surpriză* –Rezultat neașteptat– „N-a

lipsit mult ca meciul de aseară [...] să se încheie cu un *rezultat-surpriză*." Sc. 26 XII 70 p. 7. „junioara D.D. (de la care noi așteptăm un «*rezultat surpriză*» chiar și la apropiatele J.O.)." I.B. 29 VI 88 p. 7. „Real, *rezultat surpriză* cu Almeria" hotnews.ro 17 I 11; v. și Sc. 21 XI 75 p. 3, Sc. 10 IV 76 p. 5, R.l. 23 V 77 p. 5, Emisiune TV 17 XII 83 (din *rezultat* + *surpriză*)

ribón s.n. (inform.) –Panglică de imprimantă cu ace– „Toner, cerneală, *riboane*" R.l. 1873 / 96 p. 15, cit. de R. Zafiu în R.lit. 6 / 02. „Potrivit CNPR, oficiile Poștei Române vor fi dotate în 2008 în urma derulării acestui contract cu 3.400 calculatoare, 1.150 servere, 2.300 imprimante, 30 laptopuri, 7.735 *riboane* și 315 tonere." evenimentul.ro 4 IV 08; v. și *cartuș* 1997 (din engl. *ribbon*)

Riceteín s. –Produs bogat în proteine– v. *superproteic* 1976

ricotta s. (cuv. it.; culin.) „*Ricotta* – este brânza proaspătă de vaci, cu un gust nu prea pronunțat, asemănător urdei." Av. III / 04 p. 96, cit. de Stăncioi-Scarlat. „500 g brânză *ricotta*" Unica II / 06 p. 115, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR)

rid s.n. || *rid de expresie* „Cercetătorii de la Labo au descoperit cum să reducă factorii care determină formarea *ridurilor de expresie*..." Ev.z. 22 IV 08 p. 7. „Cercetătorii companiei Labo au creat și perfecționat Laboina pentru a ajuta la estomparea *ridurilor de expresie*." R.l. 20 X 09 p. 7. „Contracțiile musculare de la nivelul feței «brutalizează» tenul, iar din cauza mișcărilor repetitive apar multe *riduri de expresie*, în special în partea de sus a feței." evenimentul.ro 13 V 10; v. și R.l. 10 XI 09 p. 5 || *rid dinamic* „Laba gâștei, corzi de vioară, pliuri de marionetă: în mod științific sunt riduri de a doua generație, care se mai numesc și «*dinamice*», produse de factori mecanici, ca urmare a schimbării expresiei feței, a râsului, a încruntării." R.l. 22 IV 08 p. 5

ridicá v.t. –A aresta– „Poarta înaltă de fier a fost *ridicată* (ce bizar, mama a folosit acest cuvânt pe care-l folosea și când vorbea de arestarea cuiva). Da, a fost *ridicată* de niște indivizi de la ICRAL." LAI 5 VI 95 p. 7. „Fane Căpățână a fost *ridicat* de polițiști, în urma percheziților în locuința sa" antena3.ro 3 IX 09 (DEX – alte sensuri, DEX 98, DexX; sensul este mult mai vechi)

rift s.n. (geol.) „*Rifturile* reprezintă marile rupturi ale scoarței, un fel de ferestre deschise în carapacea solidă a globului spre misterele mantalei superioare." Cont. 10 II 78 p. 5. „În decembrie 2007, satul ei, format din familii Kikuyu, din partea vestică a Văii Marelui *Rift* din Kenya, a fost atacat de etnicii Kalenjin." R.l. 4 VI 11 (din fr., engl. *rift* [*valley*]; PR 1959, BD 1970; LGG, DG; DN_3, DEX 98, DexX)

rigidizá v.t. –A face să devină (mai) rigid– „Mai nepotrivită este aplicarea unei singure metode, fie și a celei comparatiste, ceea ce *rigidizează*, din păcate, structura cărții." R.lit. 26 II 76 p. 8. „Persoanele care consumă frecvent suc de rodii prezintă un risc mai mic de a face ateroscleroză, pentru că nu li se *rigidizează* arterele." R.l. 5 X 09 (din *rigid* + *-iza*; cf. fr. *rigidifier*; DMC 1950; DEX, NODEX – alt sens, DEX 98, MDN, DexX)

rigíps s. –Ghips-carton– „Nu se știe cum, deputatul a intrat cu capul într-un perete de *rigips*." Ad. 20 IX 02 p. 14. „Îngerii de *rigips*" R.lit. 16 IV 03 p. 2. „parchetul s-a umflat și cade *rigipsul* de pe pereți." ziare.com 22 I 12 (din numele mărcii înregistrate)

rigipsár s.m. –Muncitor specializat în folosirea rigipsului– „Stein Construct angajează: gletieri, tencuitori, *regipsari*, chituitori." R.l. 14 VI 08 p. 16. „Electrician, dulgher și *rigipsar* caut de lucru" tocmai.ro 2 I 12 (din *rigips* + *-ar*)

ring s.n. (tehn.) –Mașină folosită în industria textilă pentru întinderea tortului, răsucirea firului și înfășurarea lui pe tevi– „Sunt viitori filatori, acum elevi practicanți. Zilnic câte o grupă de 70 din acești tineri montează utilaje – *ringuri*, flevere, bataje – sub conducerea directă a directorului întreprinderii..." R.l. 11 VII 78 p. 5 (din germ. *Ring*; DEX, DN_3, DexX)

ringtone s. (cuv. engl.; tel.) –Sunet pe care îl scoate telefonul atunci când primește un apel– „Dacă doriți să fiți la curent cu acest top, puteți accesa billboard.com, secțiunea *ringtones*." J.nat. 5 IV 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Poate vrea cineva să și-l pună *ringtone* la telefon..." Cat. 1 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „în august, melodia s-a clasat pe primul loc în topul celor mai vândute piese ca *ring-tonuri*, cu 20.000 de descărcări." G. 30 IX 09 p. 15 [pron. și scris și *ríngton*]

rinocerítă s.f. (fig.) –Transformarea oamenilor, într-un sistem totalitar, în ființe gregare– „«*Rinocerită*» în PDSR?" R.l. 9 I 01 p. 1. „*Rinocerita* înviată. Copyro vrea să zădărnicească publicarea lui Mihail Sebastian în limba română" Obs.cult. 4 II 10 p. 32 (din fr. *rhinocérite*, creat de Eugène Ionesco în 1959, în piesa *Les rhinocéros*; DexX)

rinocerizáre s.f. (fig.) –Acțiunea de a (se) rinoceriza și rezultatul ei– „vâna ce se umfla pe fruntea domnului Popescu – acea frunte ce a putut coace ideea revenirii la manualul unic – poate fi și semnul incipient al *rinocerizării*..." D. 15 X 99 p. 5. „«*Rinocerizarea*» Germaniei și a germanilor [...] a fost consecința firească a unui extrem de riscant pariu istoric." Obs.cult. 21 I 10 (din *rinoceriza*, după fr. *rhinocérisation*, creat de Eugène Ionesco în 1959, în piesa *Les rhinocéros*; DexX, DEX 09)

rinoplastíe s.f. (med.) „aproape toate aveau implanturi cu silicon, o altă operație frecventă fiind *rinoplastia* (corectarea nasului)." click.ro 10 X 09. „bărbații români apelează cel mai des la *rinoplastie*, urmată îndeaproape de lipoaspirație, abdominoplastie și ginecomastie, precum și tratamente de înfrumusețare cu laser sau injectabile." G. 26 XI 09 p. 12 (din fr. *rhinoplastie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX; cuvântul este mai vechi)

ripáre s.f. (tehn.) „Celelalte tipuri de vehicule în perioada execuției lucrărilor de *ripare* a podului au create legături pe următoarele rute..." R.l. 4 XII 79 p. 5. „În pregătirea haldelor, s-a luat măsura ca toate lucrările de *ripare* (deplasările transportoarelor) să fie încheiate încă în luna octombrie." R.l. 30 IX 85 p. 5 (din *ripa*; DN_3, DEX 98, DexX)

risc s.n. || *factor de risc* v. *factor* || *risc de țară* –Indice care cuantifică gradul de incertitudine și solvabilitatea unei țări. Risc suveran– „Înrăutățirea *riscului de țară*, comunicată deja de Thomson BankWatch, decizie care ar putea fi adoptată și de alte agenții de rating, conduce la costuri suplimentare pentru o eventuală finanțare externă a plusului de deficit bugetar generat de nerealizarea veniturilor scontate din privatizare." Z.fin. 8 V 98 p. 1. „Bulgaria are un *risc de țară* mai redus..." money.ro 26 X 11; v. și *eurobond* 1998 (cf. engl. *country risk*, fr. *risque pays*) || *risc maternal* –Concediu ori indemnizație acordate femeilor înainte sau după naștere– „femeile aflate în concediu de *risc maternal* [...] vor primi, începând cu 1 ianuarie, o indemnizație mai mică decât puteau primi până în acest moment." Ad. 12 II 05 p. 1. „indemnizațiile de *risc maternal* și cele pentru îngrijirea copilului bolnav sunt asimilate salariilor și, în consecință, impozabile." Ad. 16 II 05 p. 7. „Concediul de *risc maternal* se acordă în condițiile prevăzute de O.U.G. nr.96/2003 și este concediul pe care poate să îl solicite orice salariată care anunță în scris angajatorul asupra stării sale fiziologice de graviditate și anexează un document medical eliberat de medicul de familie sau de medicul specialist care să îi ateste această stare. De asemenea, poate solicita acest concediu orice salariată care alăptează copilul după efectuarea concediului de lăuzie și informează angajatorul în scris cu privire la începutul și sfârșitul prezumat al perioadei de alăptare." monitorul-expres.ro 23 VII 08 (după fr. *risque maternel*) || *risc seismic* –Clasificare a clădirilor în funcție de distrugerile pe care le-ar suferi în caz de cutremur– „Clasa I de *risc seismic*. Imobilele încadrate în această clasă prezintă pericol major de prăbușire în cazul unui sesim cu magnitudinea mai mare de 7 grade pe scara Richter. Aici intră de regulă clădiri construite înainte de 1940." ziaruldeiasi 18 X 07. „Lista Primăriei Capitalei a clădirilor cu *risc seismic* a fost de curând umflată cu încă 1900 de imobile [...] Cei mai mulți locatari nu reușesc să afle în ce categorie de risc le-a fost încadrat imobilul" Cot. 27 IV 09 p. 1 (după fr. *risque séismique*)

riscográmă s.f. –Sinteză statistică a riscurilor– „*Riscograma* este o aplicație care listează afecțiunile de care ar putea suferi un pacient în viitor." R.l. 3 VIII 07 p. 2. „Datele analizelor vor fi centralizate de [...] instituții care vor realiza *riscograma* colectivă." evz.ro 21 I 08 (din *risc* + *-gramă*)

ristrétto s. (cuv. it.; culin.) „*Ristretto*: un Espresso mai concentrat obținut din aceeași cantitate de cafea însă cu apă mai puțină" liternet.ro 28 III 04, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Ristretto*: un espresso mai concentrat, făcut cu foarte puțină apă" Unica V 07 p. 156, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *ERI*; DIR)

rituálic, -ă adj. (rar) –De ritual– „au gândit piesa [...] într-un sens *ritualic*, al unei geometrizări pregnante a tensiunii dramatice." Luc. 23 IX 78 p. 4. „Între umbre luminate și omor *ritualic*" jurnalul.ro 8 III 10 (din *ritual* + *-ic*; Dimitrescu, *Dr.* 171; DEX, MDN, DexX)

rizofúlg s.m. (culin.) –Fulgi de orez– v. *grișpandin* 1979 (probabil din fr. *riz* "orez" + *fulg*, după modelul lui *cartofulg*; DexX)

RMN s. v. *rezonanță* (*magnetică nucleară*) (abreviere din *R*[ezonanță] *M*[agnetică] *N*[ucleară]; DE)

road s. (anglicism) –Drum– v. *avenue* 1985 [pron. *răud*] (MDN, DexX)

road movie s. (cuv. engl.) –Gen de film în care eroul principal pleacă în lume pentru a-și schimba stilul de viață– „Moda *road movie-urilor* în care cuplul de eroi bifează obstacolele ca pe bornele de kilometraj" R.l. 4777 / 05. „Filmul este un *road-movie*, iar acțiunea se petrece în România anului 1990." G. 5 VIII 09 p. 16 [pron. *róud-muvi*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

roadster s.n. (cuv. engl.; auto) „noul Mercedes SLK, un *roadster* în cazul căruia nu știi ce să admiri mai întâi: estetica elegantă, rafinamentul interiorului sau nivelul de echipare." zf.ro 25 IV 01. „Acesta se transformă în câteva secunde dintr-un *roadster* cu două locuri [...] într-unul cu patru locuri..." Compact 16 VIII 06 p. 12. „noul model Z4, care este primul *roadster* (mașină decapotabilă cu două locuri – n.r.) BMW cu un hardtop (acoperiș dur – n.r.) retractabil." gandul.info 29 XII 08; v. și Ad. 1 IV 02 p. 14 [pron. *róudster*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

roaming s. (cuv. engl.; tel.) –Posibilitatea de a suna ori de a fi sunat, în rețelele mobile, dincolo de aria națională de acoperire a operatorului de telefonie– „Companiile Connex și Orange au anunțat oficial că ele nu asigură serviciul de *roaming* din Irak pe cartelă preplătită." Ad. 9 VI 05 p. 1. „Dispariția *roamingului* în UE va scumpi convorbirile interne" G. 16 V 06 p. 1. „apelurile în *roaming* vor începe de la 0,14 euro pe minut, urmând să se reducă până la 0,6 euro pe minut de la 1 iulie 2014." adevarul.ro 2 I 12; v. și G. 26 VII 05 p. 4, 3 XI 05 p. 4, R.l. 12 IV 06 p. 9, R.l. 21 VII 07 p. 8; v. și *activa* 2003, *eurotarif* 2007 [pron. *róming*] (DNAR 1998, DexX, DEX 09)

robíngo s.n. –Joc de noroc asemănător loteriei– „[Poporul] are fotbalul și *robingo*" Vatra 4 / 98 p. 2. „Tot soiul de Bingo și *Robingo* [să contribuie] la subvenționarea unor proiecte culturale valabile." R.lit. 26 / 00 p. 9 (din *ro*[mânesc] + *bingo*; jocul există de la începutul anilor '90)

robót s.n. (tel.) –Serviciu telefonic sau aparat care face posibilă înregistrarea și redarea unor mesaje vocale fără ca prezența fizică a unei persoane umane să fie necesară– „de câte ori am format numărul respectiv, mi-a răspuns un *robot* care spunea ca numărul este nealocat." AS 11 VIII 03. „Primăria vrea *robot* telefonic. Primăria Târgu Mureș intenționează să cheltuiască 200.000 lei pentru un *robot* care să ofere cetățenilor toate informațiile legate de taxele pe care le au de plătit." Ad. 25 X 06. „Corina mi-a lăsat un mesaj pe *robot*, cu vocea aia scârboasă și enervantă! [...] Când i-am auzit vocea pe *robot*, îmi venea să arunc cu ceva în el!" sufleteinoglinda.blogspot.com 14 IV 07; v. și evenimentul.ro 24 IX 05 (R. Zafiu în R.lit. 22 / 97); v. și *avion-robot, bolnav-robot, portret-robot, poză-robot, vehicul-robot*

robótic, -ă adj. –Realizat cu ajutorul unui robot sau care se referă la roboți– „Medicii de la Urgență spun că vor achita o coplată și cei care vor să se specializeze în operații *robotice*, existând ideea înființării unui centru de training..." G. 24 X 07 p. 3. „Oamenii de știință au folosit un submarin *robotic* pentru a studia pentru prima oară un canal adânc, identificat pe fundul Mării Negre." R.l. 3 VIII 10. „O femeie paraplegică a reușit să meargă din nou grație unui echipament *robotic* gândit inițial în scopuri militare, scrie The Telegraph." evz.ro 22 X 11; v. și Sc. 15 VI 83 p. 7, Fl. 20 VIII 83 p. 9, I.B. 6 X 83 p. 8, R.l. 8 IV 84 p. 6; v. și *industrie* (*industria robotică*) 2011 (din engl. *robotic*, fr. *robotique*; PR 1973)

robótică s.f. –Știința construirii roboților și a robotizării proceselor de producție– „Dezvoltarea tot mai mare pe care a luat-o în ultimul timp *robotica*, conducerea și desfășurarea automată a proceselor de producție, a determinat Universitatea «Paul Sabatier» din Toulouse să organizeze un curs special în acest domeniu." Sc. 25 VI 81 p. 7. „Și în aceste sectoare *robotica* va avea prioritate." R.l. 19 III 84 p. 3. „Studenții admiși pe domeniul Mecatronică și *robotică* [...] au șansa de a deveni ingineri cu pregătire interdisciplinară." G. educațional 23 II 06 p. IV; v. și *geminoid* 2006, *nanotehnologie* 2008 (din fr. *robotique*; cf. engl. *robotics* 1941; MNC 1944, PR 1974; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

robotícián s.m. –Specialist în robotică– „O echipă de *roboticieni* de la Institutul de tehnologii industriale avansate a investit 200 milioane yeni și trei ani de muncă pentru a realiza această creație cu față umană..." R.l. 17 III 09 p. 11. „«Îmi doresc să fiu un mare *robotician*», conchide C..." adevarul.ro 12 V 10 (după fr. *roboticien*; PR 1974; MDN, DexX)

robotizá 1. v.t., v.r. (fig.) –A deveni sau a face din cineva un (fel de) robot– „Cântăreții au trebuit să renege totul, să intre într-un «tipar», să se supună «echipei», să-și schimbe numele, să se *robotizeze*." Cont. 16 II 73 p. 11. „Într-o lume nebună, aflată în permanentă mișcare, într-o lume în care informația înseamnă putere, într-o lume care are tendințe, uneori nestăvilite, de a *se robotiza* și de a ne *robotiza* tot mai mult, iată că ajungem să ne mai și întrebăm: ce e mai important? Să citim o carte, un roman ori să răsfoim un ziar?" R.l. 15 XI 08. **2.** v.t. –A automatiza– „În medie, se pot *robotiza* 80 la sută din operațiile manuale pe un produs, în funcție de complexitatea acestuia..." Fin. 5 VI 09 (din *robot* + *-iza*; cf. fr. *robotiser*; DMC 1960; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

robotizáre s.f. **1.** „Condiția succesului [unui cântăreț] – *robotizarea* – intrarea într-un «tipar»." Cont 16 II 73 p. 11. „Ilie Năstase este considerat ca unul din ultimii oameni de geniu din acest sport, total opus tendinței de *robotizare* a sportului cu racheta." R.lit. 10 VII 75 p. 22. **2.** –Dotare cu roboți industriali– „Care este stadiul actual și programele de viitor ale *robotizării* industriei pe plan mondial și în țara noastră?" Cont. 24 X 80 p. 5. „Avantajele «*robotizării*». Introducerea roboților în industrie presupune mai multe beneficii..." Fin. 5 VI 09; v. și I.B. 21 VI 85 p. 4 (din *robotiza*; cf. fr. *robotisation*; PR 1965; DEX 98, DexX)

robotizát, -ă adj. **1.** –Realizat cu ajutorul unui robot– „Trei operații *robotizate* la Spitalul de Urgență din București" G. 24 X 07 p. 3. „Doctorul E.B., de la Spitalul Toledo, a declarat că utilizarea sistemului chirurgical *robotizat* este asemănătoare folosirii bețișoarelor chinezești." R.l. 7 II 08; v. și Fin. 5 VI 09. **2.** –Realizat pentru a fi un robot– „Insecte *robotizate*: cercetătorii militari încearcă să copieze natura" Fin. 13 V 09 (din *robotiza*; DEX 98 – numai sensul 2

robotologíe s.f. –Tehnica construirii roboților industriali– „Lucrările celei de-a șaptea reuniuni internaționale consacrate roboților industriali [...] a avut loc la Tokio și a prilejuit o analiză a actualului stadiu al «*robotologiei*»." R.l. 4 II 78 p. 6 (din *robot* + *-logie*; DEX 98, DexX)

rocăríe s.f. (geol.) –Teren plin de pietre, de roci sau de stânci– „În afară de aceasta, parcul va mai avea ca elemente decorative: pergole, ziduri și *rocării*." R.l. 27 XI 76 p. 4. „Există *rocării* bine amenajate pe suprafețe mici în orașe, dar și pe suprafețe mari în zonele montane. Grădina de piatră este realizată uneori sub forma unor terase sau este amplasată chiar pe acoperișurile clădirilor." jurnalul.ro 24 V 07 (din *rocă* + *-ărie*; cf. fr. *rocaille*; DEX 98, DexX)

róchie s.f. || *rochie-furou* –Rochie dreaptă, în formă de furou– „*rochia* de seară-*furou*, fără spate, drapată după legile artei statuilor." Săpt. 12 V 72 p. 16. „Rochiile de casă au decoltee asemenea rochiilor de seară [...] Sunt simple *rochii-furou*, lungi, brodate cu paiete sau purtate cu o floare mare roșie." Săpt. 4 VII 75 p. 8. „*Rochie-furou*" C. 20 IV 02 p. 16 (din *rochie* + *furou*, după fr. *robe fourreau*) || *rochie-tub* –Rochie dreaptă, în formă de tub– „*Rochiile-tub* în culorile toamnei, sub impermeabile și paltoane lungi, aceasta este recomandarea caselor de modă pariziene." Sc. 18 IV 75 p. 2. „Poartă rochii, topuri fără bretele, rochii tub sau rochii, bluze empire! Cele fără bretele subliniază linia umerilor, *rochiile tub* marchează talia, iar modelul empire accentuează sânii și maschează abdomenul sau șoldurile de care nu suntem tocmai mândre." ladies-cafe.ro 4 III 11 (din *rochie* + *tub*)

rock (and roll) s.n., adj. (anglicism; muz.) –Muzică modernă americană, născută din jazz; dans pe această muzică– „În vacarmul care s-a iscat, cutii de conserve și sticle de bere au fost lansate împotriva agenților, în timp ce formațiile de muzică *rock* continuau să cânte suprasolicitând aparatura de amplificare, pentru a acoperi strigătele." R.l. 30 IV 74 p. 6. „Supunând un număr de plante unor «doze» apreciabile de «*rock'n roll*», s-a observat o încetinire a creșterii acestora..." Sc. 30 VI 74 p. 6. „Tot în București se află și A.U.: se pare că va imprima la Electrecord un disc cu [...] *rock*-uri! Nu-i cam mare distanța dintre jaz și *rock and roll*?" Săpt. 5 VII 74 p. 7. „Pop-ul și *rock-ul*, se știe, nu vor muri niciodată" Ev.z. 16 III 11; v. și Săpt. 14 II 75 p. 4, 14 III 75 p. 5, Pr.R.TV 16 X 83; v. și *beat* 2008, *comics* 1977, *denim* 2009, *derula* 1993, *disco-ghid-rock* 1978, 1979, *emo* 2008, *folkist* 1978, *groupie* 2005, 2008, *heavy metal* 2010, *industrie* (*industria rock*) 1988, *mini-interviu* 1988, *paracivilizație* 2009, *pop* 1981, *punk* 1977, *soft*[2] 2002, *stres* 1974, *subcultură* 2008, *trance* 2004, *vocalist* 2000, *week-end* 1974 || *industria rock* v. *industrie* [pron. *roken(d)ról*; scris și *rock'n roll*] (din engl. *rock* (*and roll*); cf. fr. *rock* (*and roll*); PR, DMN 1957; DJ; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX); v. și *disco-ghid-rock, operă-rock*

rocker s.m. (anglicism; muz.) **1.** –Interpret de rock– „un *rocker* exersat, cu audiență imediată la public [...] Vă mai spunem că recitalurile în continuare au fost bine echilibrate. Spre exemplu, seara a III-a: capete de scală marcate de «retro» și «funk», adică de la evoluția Elenei C., o bună profesionistă cu ever green-uri doar în acompaniamentul..." Ad. 26 VIII 90 p. 3; v. și *grunge* 2002, *metalist* 2008. **2.** –Adept al muzicii rock; tânăr care se îmbracă și se poartă asemenea cântăreților de rock– „Curiozitatea m-a făcut să urmăresc un grup de *rockeri*." R.l. 24 IX 93 p. 16; v. și *definisabil* 2008, *raper* 2008, *vamaiot* 2004, 2009 (cf. fr. *rocker*; DMC 1969; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

rockeríță s.f. –Interpretă ori iubitoare de muzică rock – „Le dăm *rockeriței* pe prostituate." Nat. 13 VI 00 p. 3. „Recitalul unor *rockerițe* în sutiene" Ad. 2 IV 02 p. 1. „Tânăra *rockeriță* A.L. a declarat..." VIP 24 / 03 p. 13 (din *rocker* + *-iță*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

rockotécă s.m. (muz.) –Discotecă specializată în muzică rock– „În timpul liber merg de obicei la *rockotecă*, la petreceri." "22" 22 IV 93 p. 9. „Week-end-ul se petrece la iarbă verde [...] la ski sau în vreo

discotecă sau «*rockotecă*».“ Lit. 18 / 93 p. 2. „La *rockotecă*: subcultură, comunitate și spații identitare“ D. 3 II 11 //din *rock* + *-tecă*; MDN, DexX//

rodopsín s. (biol.) „Specialiștii sovietici în domeniul oftalmologiei au descoperit că ochiul uman transformă energia luminii în energie electrică cu ajutorul albuminei care se găsește în retina ochiului [...] Albumina respectivă, denumită «*rodopsin*», face, în prezent, obiectul unei cercetări atente pentru a i se stabili structura.“ R.l. 6 XI 77 p. 6 [și *rodopsină*] (din fr. *rhodopsine*; PR 1950; DT, LTR; DEX-S, DexX)

roentgen s. v. *stea-roentgen*

rofotipíe s.f. „Ce este *rofotipia*? Un procedeu nou de multiplicare a lucrărilor grafice mono- sau policrome. Sub acest titlu procedeul a fost brevetat în anul 1963 și oferit Uniunii artiștilor plastici de autori, N.R. și A.D.“ Sc. 12 VI 73 p. 4 (probabil din *Ro*[mânia] + *fo*[tografie] + *-tipie*)

roialități s.f.pl. „după obținerea acordului de publicare se încheie un contract și se achită un avans [...] La acest avans se adaugă treptat sumele pentru drepturile de autor (*roialități*), calculate pe baza prețului și a numărului de exemplare vândute.“ evz.ro 28 III 08. „La încheierea contractului se plătește un avans, la care se adaugă apoi, în timp, sumele cuvenite pentru *roialități* (drepturi de autor), calculate pe baza prețului de vânzare al cărții și a numărului de exemplare vândute.“ G. 26 X 09 p. 16 (după engl. *royalties*)

rol[1] s.n. || *rol-cheie* –Rol de mare importanță– v. *rutin* 1977. „Femeia, *rol cheie* pe piața muncii post-criză“ 9am.ro 30 I 09 (din *rol* + *cheie*)

rol[2] s.n. || *guler rol* –Guler în formă de rulou– „Linia actuală: rochii și fuste mai lungi, de format tubular, mâneci căzute, *guler rol* foarte pronunțat care poate servi drept glugă.“ R.l. 27 XI 75 p. 3. „Costum cu *guler rol*.“ Emisiune TV 9 I 84. „Detalii: *guler rol* și buzunare în față.“ evaclub.ro 31 X 09 (după fr. [*col*] *roulé*; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri; MDN)

róle s.f.pl. –Patine cu rotile, în ultima vreme tot mai des cu un singur rând de role una în spatele alteia, care imită mai bine lama patinelor de gheață– „*Role* reglabile“ Reclamă Carrefour IX 03. „Bucureștenii se vor putea plimba în parcuri cu bicicletele și *rolele*“ adevarul.ro 1 VI 09; v. și *mountain bike* 2001, *roler* 2002 (după engl. *rollerskate*; Ciolan, *MC*; DEX 09)

róler s.m. (anglicism) –Persoană care merge cu rolele– „Prima victimă din rândul «*rolerilor*» din Capitală: Tânăr accidentat mortal, în timp ce se plimba pe role“ Ad. 23 VIII 02 p. 1. „Cu atât mai mult *rolerii*, trotiștii, trotinerii [...] nu trebuia să le creăm posibilitatea să ajungă în zona de circulație a bicicliștilor.“ R.l. 22 IV 04 p. 27. „În Parcul Bazilescu rampa este folosită mai mult de micii *rolleri*“ Compact 6 V 08 p. 2; v. și *trotinetist* 2004 [scris și *roller*] (DOOM 2 – *roller*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 09 – alt sens)

rolíst s.m. –Persoană care merge cu rolele– „I.N. a susținut că «ar ieși o nenorocire» dacă s-ar încăiera bicicliștii cu *roliștii*.“ Ad. 23 IV 04 p. 3. „După un tur complet al parcului, s-au așezat pe o bancă într-un loc mai puțin vizitat de «*roliști*» sau fumători zgomotoși.“ jurnalul.ro 2 XII 10; v. și R.l. 22 IV 04 p. 27 (din *role* + *-ist*)

roller coaster s. (cuv. engl.) –Montagne russe– „Se spune că este cel mai abrupt *rollercoaster* alpin din cele 80 în funcțiune acum în Europa. Are 11 serpentine și nenumărate curbe și intersecții.“ R.l. 9 VII 10 p. 16. „construirea de *rollercoastere* (montagne russe) alpine. Stațiunile montane din Austria sunt împânzite de asemenea oportunități de distracție extremă.“ antena3.ro 22 XI 11 [pron *róler-coster*]

rollerskate s.n. (cuv. engl.; sport) „După modelul anglicizării rotilelor – *rollerskate*, a alergatului – jogging și «a sări coarda» a primit acum în Occident denumirea de skipping.“ R.l. 28 V 80 p. 6 [pron. *rolerskéit*]

ROM s. (inform.) –Memorie nevolatilă, care nu șterge datele stocate atunci când aparatul care o conține nu mai este alimentat; de cele mai multe ori, conținutul ei nu poate fi modificat de utilizator– „Cipul este echipat, de asemenea, cu o memorie *ROM* pentru înregistrări de voce...“ agora.ro 11 XI 08. „Memoria *ROM* –Capacitatea proprie de stocare a telefonului. Spre exemplu, dacă un telefon are o memorie *ROM* de 8GB înseamnă că putem încărca în jur de 10 filme și în jur de 200 MP3-uri.“ Ev.z. 4 IX 10 p. 7 (acronim din engl. *R*[ead] *O*[nly] *M*[emory]; cuv. este mai vechi)

rom, rrom s.m. –Țigan– v. *șmenar* 1995. „Românii par a fi adoptat de curând grafia «*rrom*», «*rromi*» cu toate că nu există nici o justificare istorică, etimologică sau fonetică pentru folosirea dublului «r».“ “22” 6 / 98 p. 12. „De ce *rrom* și nu țigan?“ Cot. 9 XI 07; v. și R.l. 28 VIII 96 p. 24, Cat. 10 VI 97 p. 5, Nat. 26 II 98 p. 5 (din țig. *rom* “om”; DEX; cuvântul este mai vechi, dar a început să fie folosit frecvent după dec. 1989; R. Zafiu în R.lit. 4 / 98; DEX 98, NODEX, DexX)

român s.n. || *roman-biografie* –Roman în care se pornește de la o biografie– „*Roman-biografie*, asemenea «Intrusului» (chiar dacă aici e vorba doar de un fragment biografic).“ Sc. 4 VI 72 p. 1. „Un *roman-biografie* [Paul Georgescu, «Doctorul Poenaru»]“ Cont. 31 XII 76 p. 10 (din *roman* + *biografie*) || *roman-cronică* –Roman care își propune să fie o cronică a epocii pe care o prezintă– „În ce privește modalitatea *romanului-cronică*, putem depista rădăcinile până la Neculce.“ Luc. 3 VIII 67 p. 9. „Scriitorul își propune, așadar, să realizeze un *roman-cronică*, o radiografie cât mai exactă a evenimentelor, a comportamentului uman în fața unor evenimente-limită pline de tragism...“ R.lit. 3 X 74 p. 4. „Și totuși, ce se petrece, care sunt întâmplările din acest *roman-cronică* al unui perimetru strâmt și criogenizat?“ R.lit. 25 IV 08 p. 11; v. și Săpt. 28 XII 73 p. 4, R.l. 21 II 75 p. 2, R.lit. 17 VIII 78 p. 9 (din *roman* + *cronică*) || *roman-cult* –Roman care stârnește un adevărat cult– „[A devenit] un fel de *roman-cult* al anilor '90 [romanul lui Vona, exilat]“ R.l. 1 XI 99 p. 1. „*Romanul-cult* din care derivă toată această proză este *De veghe în lanul de secară*, nu întâmplător best seller al librăriilor.“ R.lit. 27 VI 08 p. 32 (din *roman* + *cult*; cf. fr. *roman culte*) || *roman-document* –Roman care constituie și un document de epocă– „Această povestire foarte întinsă (200 pg.) este egală cu un *roman-document* dedicat cunoașterii Americii sau cu un fel de story nonconformistă...“ Săpt. 29 IX 78 p. 2. „Plăsmuire artistică și *roman-document* «Moștenitorul» concurează la locurile pe care le vor ocupa cărțile trainice.“ R.lit. 12 II 87 p. 10. „«Zilele și nopțile...», un *roman-document* de epocă“ jurnalul.ro 23 VI 10; v. și R.lit. 20 VIII 87 p. 19 (din *roman* + *document*) || *roman-epopee* –Roman care evocă fapte eroice și glorioase– „Articolele lui I.I. aduc elogii succeselor repurtate de *romanul-epopee* din proza realismului socialist.“ Gaz.lit. 16 XI 61 p. 2. „În *romanul-epopee* «Centennial» [...] filonul indian este prezent în genealogia mai fiecărei familii americane.“ R.lit. 3 VIII 75 p. 22. „Donul liniștit – *roman-epopee* al secolului XX – merită să apară curat și în ochii celor care au fost induși în eroare cu atâta silință.“ R.lit. 25 V 07; v. și R.lit. 21 VIII 75 p. 22 (din *roman* + *epopee*) || *roman-foileton* –Roman publicat pe fragmente în reviste sau ziare– „Cu 55 de ani în urmă, un editor dibaci, Arthème Fayard, lansa primul *roman-foileton* din seria «Fantomas»...“ Cont. 1 VII 66 p. 4. „Voga serialelor de televiziune a dat un subprodus, succesorul modern al *romanelor-foileton*...“ R.lit. 27 IX 84 p. 22. „Considerat fondatorul presei moderne în Franța, Emile de Girardin [...] înființează La Presse, cotidian în care începe publicarea de *romane-foileton*, ceea ce îi va aduce, în scurt timp, nebănuit de mulți cititori. Cunoaștem cu toții ce înseamnă azi *romanul foileton*. Denumirea nu vine așa cum se crede din faptul că era publicat în episoade succesive, ci dintr-o terminologie jurnalistică existentă la acel moment. «Feuilleton» se numea partea de jos a paginii unui ziar, unde de regulă spațiul era rezervat publicării de literatură. Pentru că rolul foiletonului era de a atrage și de a fideliza publicul cititor, aceasta s-a răsfățat și asupra scriiturii sale [...] Primul *roman-foileton* a fost *Fata bătrână* al lui Balzac, apărut în La Presse, în timpul anului 1836.“ Z. dum. 7 VII 06 (din *roman* + *foileton*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX) || *roman-frescă* –Roman care prezintă amplu o epocă– „În cadrul discuțiilor despre proză [...] alarmarea, iritarea și furia multora a fost *romanul-frescă*.“ Gaz.lit. 16 XI 61 p. 2. „*Romanul-frescă* «Timpul și furtunile» nu e lipsit de momente dinamice și nici chiar de episoade palpitante, precum [...] acela al asasinării ministrului de interne Banciu, în care naratorul introduce și întreține cu iscusință suspens-ul.“ Sc. 13 III 78 p. 4. „*Un om între oameni*, romanul frescă, ar fi putut fi o mare operă a lui Camil Petrescu, dacă epoca i-ar fi îngăduit.“ R.lit. 7 XI 08 p. 15; v. și Sec. 20 3 / 62 p. 185, Sc. 31 I 63 p. 4, Luc. 10 X 70 p. 4, Cont. 18 XII 70 p. 10, Luc. 22 II 75 p. 4, R.l. 12 III 75 p. 2, R.lit. 25 II 05 p. 29 (din *roman* + *frescă*; DexX) || *roman-jurnal* –Roman construit sub forma sau pe baza unui jurnal– „Șuvoiul de agramatisme revărsat din filele *romanului-jurnal*...“ R.lit. 7 XII 05 p. 11. „Citesc, primit de la Alexandru George, *romanul-jurnal Seara târziu*.“ R.lit. 18 VII 08 p. 31. „Un fost prim-ministru, oameni de afaceri miliardari și oameni simpli sunt personajele unui *roman-jurnal* șocant de sincer, lansat la Cluj.“ Z. de Cluj 23 VII 10 (din *roman* + *jurnal*) || *roman-meditație* –Roman în care predomină meditația– „Să avansăm, deocamdată, câteva reflecții despre două *romane-meditații*, căci «Galeria cu viță sălbatică» și «Racul», diferențiate ca expresie, își apropie vocile, totuși, în slujba aceluiași dialog despre Om în relațiile cu Societatea, despre temporar și eternitate.“ R.lit. 19 V 77 p. 6. „E un roman-roman, adică viață, acțiune, psihologie, dramă, tragedie, absurd, grotesc, umor, adică tot ce intră în registrul existenței eterne a vieții [...] Desigur este și un *roman-meditație*, dar nu un roman dizertație, decât dacă presupuneți că romanul meu nu e

bun..." R.l. 23 V 77 p. 2 (din *roman* + *meditație*) || *roman-pamflet* –Roman cu caracter de pamflet– „ample *romane-pamflet* menite să înfățișeze pe o osatură de fapte reale, nu fictive, peisajul politico-social al epocii monarhice." R.lit. 25 III 71 p. 6. „În 1937, Lion Feuchtwanger aborda *romanul pamflet*." R.l. 20 I 75 p. 2. „[Romanul Ianus al lui Eugen Barbu] rămas în paginile revistei România Mare din 1990, este un *roman-pamflet*, buzzatiano-orwellian, care îl ataca pe Gheorghiu-Dej, ca de altfel și prologul la Ianus." R.lit. 24 XI 04 (din *roman* + *pamflet*) || *roman-poem* –Roman cu un pronunțat caracter liric– „*Roman-poem* al unei căutări sentimentale pure..." Buc. cultural 19-20 / 05 p. 1. „*Călătorie într-un picior* e un *roman-poem* despre inadaptarea emigranților, a unei specii de emigranți europeni cu totul aparte, care a încetat să existe cândva, la jumătate de secol după cel de-al Doilea Război Mondial." Obs.cult. 24 IX 10 p. 12 (din *roman* + *poem*) || *roman-puzzle* –Roman alcătuit din fragmente, ca în jocul puzzle– „*Romanul-puzzle* alcătuit din aceste proze e plin de «viziuni» al căror echivalent în literatura română n-ar putea fi căutat decât în Eminescu." LAI 7 VI 93 p. 3. „ciclul de povestiri «Pergamentul diafan», dispus în forma unui *roman-puzzle*." Lit. 21 / 93 p. 4. „«Vrăjitoarea din Portobello» e un *roman-puzzle*, scris din perspectiva a 13 povestitori. Cei 13 sunt personaje care au conoscut-o pe Atna și care încearcă să-i reconstituie biografia." G. 21 IX 07 p. 13; v. și Obs.cult. 31 V 07 [pron. *román-pázl*] (din *roman* + *puzzle*; DexX) || *roman-reportaj* –Roman alcătuit din alăturarea unor reportaje– „«Oameni ca zeii» e un *roman-reportaj*." Cont. 6 II 65 p. 3. „Eu cred că niște bune *romane-reportaj*, indiferent de cât de durabile sunt, n-ar strica deloc." R.lit. 25 II 71 p. 11. „un fel de *roman-reportaj* (Adversarul) în care reconstituia povestea reală a lui Jean-Claude Romand, care și-a ucis soția, copiii și părinții, după care a încercat, fără succes, să se sinucidă, și asta după ce, timp de 18 ani, a pretins că era medic pentru OMS (Organizația Mondială pentru Sănătate)." Obs.cult. 4 IX 08; v. și Cont. 21 X 66 p. 2 (din *roman* + *reportaj*; DexX); v. și *poem-roman*

romanciér s.m. v. *femeie-romancier*

romaníst, -ă s.m.f. (pol.) –Adept al politicii duse de Petre Roman– „Aceștia – țărăniștii, *romaniștii* și patricii – ar fi categoriile umane care periclitează soarta țării în concepția domnului Ion Iliescu." R.l. 17 IX 92 p. 1 (din n.pr. *Roman* + *-ist*)

romascón s. (tehn.) „«*Romascon*» este denumirea unei invenții românești: o freză cu ascuțire continuă." R.l. 5 IX 75 p. 5. „Așa am inventat prima freză *Romascon*, în 1965." ziaruldeiasi.ro 28 VIII 04 (din *rom*[ânesc] + *asc*[uțitor] + [c]*on*[tinuu])

romgléz, -ă s.f. –Limba română care folosește foarte multe cuvinte englezești (americane)– „«*Romgleza*», această recentă maladie care-a molipsit românul în așa măsură încât, dacă te-ai lua după inscripții, ai crede că trăim într-o colonie britanică." Nat. 12 IV 00 p. 12. „Sexul frumos și cititor trebuie să cunoască musai *romgleza*, acel jargon fițos în care sunt concepute majoritatea articolelor din revistele gen: cu multe anglicisme, cu belșug de prefixe și sufixe care includ superlativul: «Tips & Tricks: Supervacanța» sau «De la noi pleci cu un look cool și o vestimentație trendy»." R.lit. 21 IX 05 p. 32 adj. „Mai nou, mulți utilizatori de Internet au renunțat să comunice în limba română, exprimându-și gândurile prin prescurtări... «*romgleze*» (româno-engleze) sau prin «smiles» («emoticons» sau niște desene care exprimă emoția)." AS 13 VII 08 p. 3 (din *român(ă)* + *englez(ă)*, după modelul fr. *franglais*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

RON s.m. „Acronimul oficial și internațional (*RON* = Romanian New Leu, înlocuind pe ROL = Romanian Leu) a fost adoptat surprinzător de repede în uzul cotidian, primind chiar desinență de plural și apărând deja în scris și cu litere minuscule." R. Zafiu în R.lit. 26 / 06. „O pomană din partea statului în valoare de 11 până la 50 *RON*. Chiar și așa, cu toți «*ronii*» aruncați în coada câtorva venituri, pensia medie din România nu depășește valoarea de 80 de euro." Gard. 3 V 06 cit. de R. Zafiu în R.lit. 26 / 06 (Ciolan, *MC*)

róngo-róngo s. –Tip de scriere din Insula Paștelui– v. *tokapu* 1974. „crede că a descoperit misterul giganticelor statui din Insula Paștelui, cât și proveniența panourilor de lemn (*rongo-rongos*) ornate cu o pictografie ieroglifică..." Săpt. 28 IX 84 p. 2. „Creaturile [oameni cu ciocuri de pasăre – n.n.] se regăsesc și în inscripțiile de pe tăblițele descoperite în peșterile de aici. Botezate «*rongorongo*», tăblițele nu au putut fi descifrate nici până azi." Av. VII / 04 p. 142, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Etrusca, primele texte ale civilizațiilor din Americi și *rongo-rongo*, bizarul ansamblu de simboluri descoperit în Insula Paștelui, sunt câteva dintre scrierile cărora oamenii de știință nu au reușit încă să le pătrundă înțelesul." Cot. 29 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *rongorongo*)

ronín s.m. (cuv. jap.) „În Japonia evului mediu, samuraii rămași fără stăpân erau nevoiți să-și câștige existența ca hoți sau ucigași plătiți. Acești oameni erau numiți *ronini*." Ad. 20 IX 02 p. 1. „În Japonia Evului Mediu, samuraii jurau să-și apere cu viața stăpânii. Iar acei samurai ai căror stăpâni erau uciși cădeau în dizgrație și nu mai erau numiți samurai, ci *ronini*." R.l. 21 VII 07 p. 8 (cf. engl., fr. *ronin*; DexX)

room service s. (cuv. engl.) –În hoteluri, serviciu oferit în camera clientului– „În marea lor majoritate aceștia [turiștii] au solicitat însă un fel de «*room service*», adică trimiterea unei mobile la hotelurile și pensiunile unde erau cazați, după ce se săturaseră să umble în căutarea secției de vot." Ad. 20 X 03 p. 14. „O lună de stat într-un hotel care oferă servicii de curățenie zilnică a camerelor, spălătorie, *room-service*, televizor și acces la internet sună bine." zf.ro 4 XII 11 [pron. *rum-sérvis*] (DexX, DEX 09; cuv. este mult mai vechi)

rootkit s. (cuv. engl.; inform.) –Set de programe folosit pentru a obține acces neautorizat la un sistem de operare instalat pe un calculator, mai ales cu scopul de a altera fișiere, de a ataca alte computere etc.– „Virusul este de tipul *rootkit*, adică o aplicație care are capacitatea de a controla sistemul de operare al computerului prin modificarea a ceea ce se numește Master Boot Record (MBR), adică locul din care computerul își ia informații cu privire la sistemul de operare. El instalează ulterior aplicații care fac, propriu-zis, activitatea specifică furtului de informații, reinstalându-le dacă sunt detectate de antivirus." ziare.com 14 I 08. „Daca TDL-4 îți infectează computerul, acesta se poate copia apoi singur pe un altul pe Internet, scrie money.ro. Caracteristicile acestui *rootkit* permit autorilor să creeze o rețea formată din milioane de computere infectate din întreaga lume. Rețeaua computerelor afectate se numește botnet, iar în final hackerii pot obține controlul total asupra calculatoarelor infectate." ziare.com 2 VII 11; v. și *bot* 2009 [pron. *rútkit*]

roș-álb adj. v. *roșu*

roș-albástru adj. v. *roșu*

roșcartóf s.m. (bot.) „În diferite ziare au apărut, recent, relatări amănunțite despre un hibrid inedit – de roșie și cartof – realizat de geneticienii vest-germani în colaborare cu cei danezi [Noua plantă] a fost botezată potatomato, de la cuvintele englezești «potato» (cartof) și «tomato» (roșie) – ceea ce s-ar putea traduce prin *roșcartof*." Sc. 27 VII 78 p. 6 (C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 503)

róșu, -ie || biletel roșu „«Biletelul roșu» este, de fapt, un act prin care toate structurile de poliție afiliate la Interpol sunt înștiințate că există un suspect căruia i se aduc anumite acuzații și, în baza sa, suspectul poate fi reținut în orice loc s-ar afla el, urmând ca autoritățile române să facă ulterior restul procedurilor de extrădare." Ad. 21 V 02 p. 1 || bulină roșie „În București, a început, anul trecut, marcarea cu buline roșii a clădirilor cu grad ridicat de risc seismic." Ad. 3 X 01 p. 3 || carne roșie (culin.) „La prelucrarea cărnii «roșii» (de vacă sau porc) stăm și mai prost: din 215 unități, doar șapte respectă condițiile de igienă." Ad. 5 X 02 p. 2 || pătrat/pătrățel roșu „(4) producții interzise tuturor minorilor, pentru că pot afecta dezvoltarea psihică și mentală a acestora (semnul folosit este pătratul roșu)" Ad. 10 V 02 p. 10. „un regizor ca Greg Araki, a cărui filmografie cu pătrățelul roșu populată de homosexuali și lesbiene se vrea neapărat șocantă..." Ad. 24 V 02 p. 12 (Ciolan, MC) || roș-alb s.m. pl. –Jucător al echipei de fotbal Dinamo– „Sâmbătă, roș-albii s-au întâlnit din nou cu Olimpique..." J.nat. 10 VII 06 p. 29, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Roș-albii nu reușesc să învingă o echipă de liga a treia." gsp.ro 23 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din roșu + alb) || roș-albastru adj., s.m. –(Referitor la) jucătorii ori susținătorii echipei de fotbal Steaua București– „acum roș-albaștrii așteaptă cu sufletul la gură pe cineva curajos..." C. 19 VIII 99 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Galeria roș-albastră și-a dat din nou în petic." Ad. 21 V 02 p. 11. „«Roș-albaștrii» au ajuns în Olanda..." Lib. 10 VII 06 p. 18, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Nat. 11 V 02 p. 9 (din roșu + albastru; Dimitrescu, C; Stoichițoiu Ichim, CLRA) || roșu-carmin adj. inv. –Roșu aprins– „Florile sunt mărișoare [...] alcătuite din cinci petale late, de culoare roșu-carmin." Sc. 21 VII 62 p. 4 (din roșu + carmin; DexX) || roșu-cărămiziu, -ie adj. –Roșu care bate în cărămiziu– „Dar, de fapt, acest sol roșu-cărămiziu e un sol foarte prielnic bananierilor." Sc. 19 II 67 p. 5. „Folosiți toate ocaziile pentru a-l admira pe Marte, care strălucește roșu-cărămiziu întreaga noapte în constelația Gemeni." descopera.ro 9 XI 07 (din roșu + cărămiziu) || roșu-fluorescent adj. inv. –Roșu electric– v. roz-electric 1967 (din roșu + fluorescent; DexX) || roșu-móv adj. inv. –Roșu bătând în mov– v. roz-electric 1967 (din roșu + mov; DexX) || roșu-oránj adj. inv. –Roșu care bate în portocaliu– „În cursul căderii a trecut de la un albastru clar la *roșu-oranj* și, în acel moment, a început să se dezintegreze." R.l. 13 VII 79 p. 6 (din *roșu* + *oranj*; DexX)

rotáție s.f. (pol.) || *rotația cadrelor* –Schimbare de funcții la nivel înalt,

în comunism– „Despre *rotația cadrelor*. Un ștab care s-a dovedit incapabil într-un loc este mutat în alt loc, la același nivel." LAI 5 VI 95 p. 6. „*Rotația cadrelor* la Paris: Alain Juppé se întoarce ca ministru de externe" Business Mag. 6 III 11 (din fr. *rotation*; DEX, DEX 98, NODEX, MDN – alte sensuri, DexX)

roti s.f. (pol.) –În comunism, a schimba de pe o funcție la nivel înalt pe alta– „Fost, mai înainte, prim secretar al CC al UTC, el fusese apoi «*rotit*» în funcția de secretar cu propaganda la județul Prahova." R.lit. 24 / 93 p. 10 (Dimitrescu, *Dr.* 172)

rotíre s.f. (pol.) || *rotirea cadrelor* –Schimbare de funcții la nivel înalt, în comunism– „MAE funcționează în principal cu aceiași oameni dinainte, numiți însă în alte posturi, conform bătrânului și eficientului principiu al *rotirii cadrelor*." Expres 18 II 92 p. 5. „A urmat o masivă *rotire a cadrelor*..." D. 113 / 95 p. 9. „*Rotirea cadrelor* la Matignon" R.l. 1 VI 05 (din *roti*; DexX)

rotiseríe s.f. –Tip de restaurant în care se servește carne pregătită la rotisor– v. *bracá* 1981. „unități de alimentație publică (berărie, cofetărie, *rotiserie*, unitate tip «Gospodina»)." R.l. 28 II 83 p. 5. „Un mic bistro deschis pe strada care poartă numele poetului, tot în centrul Bucureștiului, se intitulează «*Rotiseria* Eminescu»." D. 13 VIII 99 p. 15. „Gălățenii au acum aproape de ei produse proaspete de panificație, patiserie, cofetărie, torturi, *rotiserie*, pizza, sandwich, shaorma, hot-dog, salate, băuturi calde și răcoritoare." Ad. 25 II 11 (din fr. *rôtisserie*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

rotisór s.n. (franțuzism) –Aparat, electric sau cu raze infraroșii, pentru frigerea cărnii– v. *expres* 1972. „Ne-am propus de asemenea să realizăm în anul viitor alte utilaje electrocasnice apreciate de gospodine ca, de exemplu, *rotisoare* pentru fripturi (de capacitate mică, pentru o familie)." I.B. 29 IV 74 p. 4. „Vând *rotisor* capacitate 12 pui..." R.l. 26 IX 91 p. 7. „un pui la *rotisor*, 14,5 lei." Ad. 17 II 11 (din fr. *rôtissoire*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

rotúnd, -ă adj. || *a se da rotund* (fam.-arg.) –A face pe grozavul, a se da mare, a se umfla în pene– „dacă *te dai* atât de *rotund*... dacă faci pe necruțătorul cu cei cărora le ațipește «morala», de ce nu-ncepi, neică, chiar cu mata?" Orizont 2 / 00 p. 30. „Filipaș, de la PSD, *s-a dat* și el *rotund*, întrebându-se prostește ce s-ar fi întâmplat dacă Cicero ar fi fost izgonit din Senatul roman asemenea avocaților băștinași." Ad. 22 IV 02 p. 1. „sunt și alții în țara asta ce trăiesc din 700 de lei pe lună și *nu se mai dau* așa *rotunzi*!" G. 3 XI 08 p. 10; v. și 27 III 08 p. 4 (DALR, 123urban.ro; construcția e mai veche)

rotunditáte s.f. –Caracterul a ceea ce este rotund, sferic– „Firesc, Z. Ornea nu va mai putea vorbi despre *rotunditatea* vieții lui Maiorescu ci, oximoronic, de aspectul «rotund-accidentat» al acesteia." R.lit. 30 IV 87 p. 5. „Urmările aspre ale economiei de piață au dictat această fragmentare a unui întreg ce avea *rotunditatea* universului interior." R.lit. 4 XI 92 p. 11. „Vă mai amintiți? Venerabilul Constantin Ciopraga considera ca fiind specifică mentalității noastre aspirația către echilibru și... «*rotunditate*», sic!" Obs.cult. 19 XI 10 (cf. fr. *rotondité*; Dimitrescu, *Dr.* 170; DexX)

router s.n. (inform.) –Dispozitiv care trimite de la expeditor la destinatar pachetele de informații care circulă într-o rețea– „Cisco Systems, Inc. a anunțat creșterea de mai mult de două ori a puterii de procesare a *routerelor* [...] asigurând o viteză de procesare de milioane de pachete pe secundă (mpps)" Ad. 24 IX 02 p. 7. „Producătorul american de echipamente de telecomunicații Cisco a anunțat că a conceput un nou *router* care accelerează de 12 ori viteza conexiunii la internet, comparativ cu celelalte *routere* existente în prezent..." evenimentul.ro 11 III 10 [pron. *rúter*] (din engl. *router*; cf. fr. *routeur*; PR 1995)

roviniétă s.f. –Înscris autocolant care atestă achitarea taxei de drum de către autovohiculele care rulează în România– „*Rovigneta*, obligatorie" Cot. 18 XII 04 p. 2. „De ce a trebuit să fie inventat pentru asta acest cuvânt oribil, «*rovinietă*»? Iar pe deasupra, la TVR am auzit că «taxa de *rovinietă* se plătește și în alte țări europene». Zău? În franceză, vignette începe tot cu ro?" D. 24 XII 04 p. 19. „Berceanu vrea să-i verifice la *rovinietă* pe românii blocați în zăpadă" G. 16 XII 09 p. 6; v. și Ad. 18 XII 04 p. 12, G. 29 XII 05 p. 3, 29 V 06 p. 3, Ev.z. 31 VII 07 p. 5, R.l. 27 XII 07 p. 1, G. 2 IV 08 p. 7; v. și *aprecia* 2008, *buvinietă* 2006 || *rovinietă electronică* v. *electronic* (*rovinietă electronică*) 2010 [scris și *rovignetă*] (din *ro-* + *vinietă*, cu sensul calchiat după fr. *vignette*; DexX, DEX 09)

roz adj. inv. || *roz-electric* –De culoare roz aprins– „În materie de culori predomină cele pastel sau acide: portocaliu, mov, *roz-electric*, roșu-mov, roșu-fluorescent." R.l. 18 I 67 p. 5. „flacoanele se îmbracă în același *roz electric*." Kudika 8 VIII 07 (din *roz* + *electric*; DexX) || *roz-oranj* adj. inv. –Nuanță de roz care bate în portocaliu– „Saint-Laurent prezintă fuste negre, drepte [...] sau vesta *rose-orange*, violet, verde-iarbă cu eșarfe și pălării asortate." Săpt. 18 VIII 78 p. 8 [scris și *rose-orange*] (din *roz* + *oranj*; DexX)

rozáriu s.n. –Spațiu în care se plantează trandafiri– „Va înființa la Baldovinești și un *rozariu*, care va cuprinde toate speciile posibile de trandafiri." R.l. 15 IV 74 p. 5. „În zona porții nr. 4 a întreprinderii «23 August» din Capitală se amenajează un *rozarium* de 5000 de trandafiri." R.l. 24 X 85 p. 5 [var. *rozarium*] (din fr. *rosarium*; cf. it. *rosaio*; DN_3 – alt sens, DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

ruandáre s.f. –Aducerea unei țări în situația dezastruoasă la care a ajuns Ruanda după războiul de la începutul anilor '90– v. *iugoslavizare* 1994 (din *Ruanda*; DexX)

rubán s.n. (franțuzism) –Panglică– v. *design* 1974 (din fr. *ruban*; DexX)

rubricárd s.m. –Semnatar al unei rubrici– „*Rubricardul* brașovean Al. Mușina, poet «ludic» și el, vine în «Astra» nr. 4, cu o intervenție pe tema pozei lui Celine." Luc. 28 IX 84 p. 2. „m-am hotărât, în sfârșit, după multe ezitări, să-mi fac datoria de *rubricard* și să mâzgălesc un articol despre această ultimă ediție a scrisorilor și telegramelor caragialiene." R.lit. 16 III 05. „personaj pitoresc al vieții și gazetăriei literare de prin 1980 încoace [...], *rubricard* la «Ziarul de duminică», prezență statornică la radio, în comitete, jurii literare ș.a.m.d., Alex. Ștefănescu este o sumă armonioasă de calități contrarii și contrariante." evz.ro 1 II 08 (din fr. *rubricard*)

rucóla s.f. (bot.) „salata mea adusă din Italia, *rucola* [...] a crescut uriașă în grădina mea." AS 17 VII 06 p. 17. „*Rucola* (Rucola balsamica). Este o plantă ierboasă, cu frunzele crestate, asemănătoare cu cele de păpădie, dar rotunjite la margini. A fost preluată din bucătăria italiană [...] *Rucola* este considerată ultima descoperire în materie de dietoterapie pe plan mondial, fiind și cea mai la modă salată din Europa occidentală și din Statele Unite (unde este cunoscută și sub numele de argula). Este apreciată mai ales ca element de forță în curele de slăbire și de dezintoxicare, unanim considerată ca fiind extrem de eficientă în aceste domenii." AS 21 V 07. „*Rucola*, un pic mai acrișoară. Este ruda nobilă a păpădiei, cu un gust puțin mai acrișor, dar cu proprietăți similare." Ev.z. 13 IV 09 p. 22; v. și Unica 3 / 07 p. 124, G. 29 X 09 p. 16, 10 III 10 p. 16 (din it. *rucola*; Dimitrescu, *ERI*; DGE)

rulmentíst s.m. –Muncitor la o fabrică de rulmenți– „Și iată-ne azi confruntați cu problemele complexe ale unui nou cincinal, cu creșterea tinerei generații de *rulmentiști* moscoviți." Sc. 24 XII 75 p. 5 (din *rulment* + *-ist*; DEX-S, DexX)

rulotă s.f. v. *casă-rulotă*

rulótă s.f. || *rulotă-dormitor* –Rulotă amenajată ca dormitor– „Este vorba de *rulota-dormitor* «Albina» cu 10 paturi, instalată pe șasiul unui autocamion (fiind semiremorcată) care asigură condiții confortabile de locuit și odihnă lucrătorilor de pe șantierele de drumuri naționale." Sc. 25 VII 75 p. 5 (din *rulotă* + *dormitor*; DexX)

rumaniól adj., s.m. „*Rumaniol*, dialectul inventat de românii din Spania [...] oboseala și comiditatea sunt principalele cauze ale apariției dialectului «*rumaniol*» în Spania." Ad. 27 II 09 p. 15. „Este vorba despre un fel de comunicare care se naște în situații de urgență lingvistică, însă denumirea de *rumaniol* nu îmi aparține [lui Dan Munteanu Colan], o foloseau studenții din America Latină care făceau școală în România, în anii '60-'70 și care vorbeau o română la fel de ciudată și de hazlie ca românii care vorbesc spaniola aici. Nu toți, bineînțeles. E vorba deci despre combinația dintre rumano și español." hotnews.ro 4 II 11 (din *rumano* + [espa]*ñol*)

rumaníță s.f. „Chihlimbarul de Colți (Buzău), cunoscut și sub numele de *rumaniță*, este considerat ca deosebit de frumos." R.l. 17 I 78 p. 5 (probabil din *romaniță* "floare de culoare galbenă")

rumoáre s.f. –Zvon– „Construiești totul pe *rumori*, pe posibilități și pe probabilități, n-ai informații ci informatori." "22" 14 / 93 p. 6. „S-a țesut un complex de *rumori* în jurul circuitului de înmulțire a banilor de la Cluj." R.lit. 3 / 94 p. 2. „teama de epidemie a provocat reacții individuale considerabile, adeseori alimentate de *rumori* nefondate..." Lum. 9 VIII 09; v. și "22" 20 / 93 p. 16, 12 / 95 p. 14 (din fr. *rumeur*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174; DN, DEX – alte sensuri, DexX)

run-flat adj. (cuv. engl.; auto) –Tip de cauciuc astfel construit încât să permită autovehicolului să ruleze, în cazul unei pene, cu viteză redusă (până la 90 km/h), pe o distanță de circa 150 de km– „inovații tehnice care nu sunt de obicei prezente în această clasă. De exemplu, anvelope tip *runflat* [...] un concept revoluționar iDrice [...] acces fără utilizarea cheii (keyless), interfață pentru telefonul mobil Bluetooth cu kit hands-free și operare prin intermediul volanului multifuncțional." Ad.

20 IX 04 p. 14. „constructorul a eliminat roata de rezervă și a echipat mașina cu anvelope *runflat*." zf.ro 3 V 11 [pron. *rán-flet*]

rúpe v.t. || *a i se rupe* (*în paișpe*) *de* (arg.) –A nu-i păsa (de), a nu da doi bani pe– „Băi, mie nu mi-e frică de nimeni în țara asta! Mie *mi se rupe* de controale și de presă! Asta pentru că el e Vanghelie, care, dacă vrea mușchii lui, dă și somoane la popor." Ad. 30 XII 03 p. 1. „Suntem partizani ai unirii și unității când e vorba de alții, dar *ni se rupe-n paișpe* de istoria noastră." Ev.z. 31 III 08 p. 8; v. și C. 5 IX 08 p. 2 (expr. este mult mai veche) || *a se rupe în figuri* v. *figură*

rúpere s.f. || *la rupere* (fam.-arg.) –Înverșunat, care vrea să distrugă adversarul– „Atac *la rupere* din partea lui Mircea Geoană la adresa lui Adrian Năstase, ieri, într-o ședință lărgită a conducerii PSD" G. 14 VII 07 p. 1. „Băsescu, atac *la rupere* la Regele Mihai: «A comis un act de trădare. Doar pentru că unul a fost slugă la ruși îl iertăm de toate păcatele?»" gandul.info 22 VI 11

rutá v.t. (tel.) –A îndrepta un mesaj spre destinație, indicându-i calea de urmat– „abonații vor fi informați la fiecare apel efectuat către un număr în format local, prin intermediul unui mesaj vocal, cu privire la noul format al numărului, dar apelul nu va mai fi *rutat* către destinație." evenimentul.ro 3 VIII 07. „Dacă o rețea de infractori lansează un atac în Europa de pe un server din Brazilia, *rutat* prin alte servere din Panama, să spunem, îți poți lua adio de la investigație..." zf.ro 22 IX 09 (din engl. *to route*; cf. fr. *router*; PR 1959)

rutáre s.f. (tel.) –Acțiunea de a ruta și rezultatul ei– „Dacă se va forma numărul vechi, abonatul va fi avertizat cu privire la modificare [a numerotației telefonice] fără să se mai realizeze *rutarea* apelului." Ad. 3 VI 02 p. 6. „Pe lângă spațiul mult mai mare pentru adrese, acest protocol mai are și următoarele avantaje: gestionare simplificată a adreselor, autoconfigurarea ușoară a acestora, *rutare* optimizată, o mai bună securizare a datelor transmise" zf.ro 10 X 11 (din *ruta*)

rutiér s.m. (sport) –Ciclist care participă la concursurile desfășurate pe șosea– „De astăzi, timp de trei zile, se va desfășura tradiționala competiție de ciclism fond «Cupa Dinamo». Întrecerile, la care vor participa cei mai buni *rutieri* din țară și sportivi de la Gwardia Cracovia, se vor derula pe parcursul a trei etape." I.B. 3 V 83 p. 7. „*Rutierul* spaniol Jose Maria Jimenez a încetat din viață" Ad. 8 XII 03 p. 9 (din fr. *routier*; DN_3)

rutieríst **1.** s.m. –Tractorist care are dreptul de a conduce pe șosele și în orașe– „Trustul construcții montaj minereuri [...] caută pentru provincie asfaltatori, dulgheri, mozaicari, caloriferiști, *rutieriști*." I.B. 21 V 64 p. 4. „I.F., tractorist la S.M.A. Băilești, a fost oprit și amendat în comuna Negoi (Dolj) pentru că circula pe o șosea națională fără permis de *rutierist*." R.l. 28 X 76 p. 5. **2.** adj. –Propriu agentului de circulație, lucrător la Poliția Rutieră– „Exes de zel *rutierist*. Unii lucrători de la Rutieră dau dovadă de exces de zel tocmai când nu trebuie." Gaz. de Nord-Vest 18 VI 10 (din *rutier* + *-ist*; DEX 98, MDN, DexX – sensul 1); v. și *tractorist-rutierist*

rutín s. (farm.) „Cei doi cercetători au constatat că această substanță, o proteină denumită *rutin*, acționează asupra unei componente a sângelui care joacă un rol-cheie în formarea cheagurilor." R.l. 20 IX 77 p. 6 [și *rutină*] (din fr. *rutine*; DFMB, LTR, DC)

rutináre s.f. –Șablonizare a lucrului– „*Rutinarea*, blazarea, plictisirea [...] intervin la noi prea repede și prea des..." R.lit. 42 / 93 p. 11. „Pe măsură ce cărțile lui [Virgil Ierunca] au fost restituite editorial în România, prin publicarea lor de către Editura Humanitas, receptarea acestora a început să dea semne de descreștere în ultimii ani, indicând o *rutinare* într-un conformism comod, într-o serie de stereotipii, cu anumite diagnostice dinainte stabilite." ziare.com 16 VIII 10 (din *rutiná*)

ryotéi s. (cuv. jap.) „«Studentele» intră într-o «okiya» (casă de gheișe) la vârsta de 15 ani, pentru ca, timp de cinci ani, să învețe poezia, caligrafia, muzica la «shamisen» (instrument cu trei coarde) și bunele maniere. Abia după aceea pot servi «sake» (un fel de rachiu din orez) clienților, în timp ce-i antrenează într-o conversație destinsă și-i încântă cu însușirile lor artistice. Numai că, o dată cu schimbările sociale și cu recesiunea economică, au scăzut simțitor și cererile de dineuri cu gheișe în restaurantele exclusive, celebrele «*ryotei*», cu prețuri astronomice, acum «ajustate» la cererea pieței." R.l. 30 XII 94 p. 11. „La Tokyo, în cartierele Nagatach și Otemachi, în spatele panourilor de lemn și de hârtie ale «*ryotei*» – restaurante de lux cu specific nipon – veghează câțiva «shoguni din umbră»." adevarul.ro 15 IX 07 (cf. engl. *ryotei*; Dimitrescu, *Dr.2* 165)

S

sabátic adj. || *an sabatic* (înv.) –An de concediu, acordat în unele state profesorilor universitari sau salariaților din sectorul privat, pentru a le permite să se dedice studiului și perfecționării profesionale– „Universitatea poate crea centre și echipe de cercetare [...] acestea pot fi petrecute prin *an sabatic* petrecut fie în străinătate, fie în institute." "22" 41 / 93 p. 8. „La șapte ani, profesorii universitari au dreptul la un *an sabatic*." R.l. 23 I 97 p. 2. „se recomandă reanalizarea oportunității acordării *anului sabatic* (an de studiu acordat universitarilor, în care aceștia nu au obligații didactice n.r.)..." G. 12 IV 10 p. 7; v. și Ev.z. 23 IX 05 p. 9, G. 24 V 07 p. 27; v. și *visiting-professor* 1993 (din engl. *sabbatical* (year) 1903, fr. *sabbatique*; PR 1948; D. Am.; DN_3, DEX-S, DexX)

sablatór s.m. v. *curățitor-sablator*

sachet s.n. (franțuzism) –Punguliță, săculeț– v. *termoplastic* 1961. „Vânzările de cafea instant solubilă se bazează, în cea mai mare parte, pe produse tip «*sachet*» – pliculețe de 1,8 grame sau de 2 grame..." Cap. 21 XI 07 [pron. *saşé*] (din fr. *sachet*; MDN, DexX)

sacralitáte s.f. –Caracter sacru– „Naturalitatea în sculptură este gândire alegorică, simbol, *sacralitate* sau căutarea esențelor ascunse în material, și nu reproducerea fotografică a aparențelor exterioare." Luc. 5 VIII 67 p. 10. „Spunem sinceritate, simplitate, *sacralitate* și definim ceea ce scrie B.T. Rămâne să ne bucurăm că există." actualitateaprahoveana.ro 29 XI 09 (din *sacral* + *-itate*; cf. it. *sacralità*; DEX-S, MDN, DexX)

sacrificiál, -ă adj. –Cu caracter de sacrificiu– „N-a venit încă momentul ca actul *sacrificial* al scriitorului ce și-a părăsit masa de lucru să fie întrerupt." R.l. 5 X 93 p. 2. „Acest privilegiu, *sacrificial* pentru cei ce alcătuiau programele, a fost pentru cei ce-l audiam un adevărat balsam." R.lit. 6 VI 01 p. 9: „Meciul de fotbal este un simulacru de bătălie, la fel cum ei au participat la un simulacru de moarte *sacrificială*." Obs.cult. 4 VI 10; v. și "22" 38 / 93 p. 8, R.lit. 11 IV 01 p. 7 (din fr. *sacrificiel*; PR sec. XX; MDN, DexX)

sádo s. (cuv. jap.) –Calea ceaiului– v. *chanoyu* 2005. „chanoyu – întâlnirea care nu presupune altceva decât *sado*: ceai tare și ceai slab." sfin.ro 20 I 06

safári s.n. –Expediție de vânătoare în Africa– „Din când în când, pentru divertisment, vânătorii cu casca albă de plută organizau *Safari*-uri. Oamenii hăituiau și vânau lei și tigri, pantere și antilope." Sc. 25 III 79 p. 6. „Agenția kenyană de informații a folosit cu succes mai mulți porumbei călători pentru a transmite știri despre desfășurarea întrecerilor automobilistice ce au avut loc în cadrul competiției *«safari* raly»." R.l. 23 IV 79 p. 8. „*Safari* în sălbăticia din inima continentului negru" Ev.z. 13 II 11; v. și *aviocar* 1974 (cuv. *african*; cf. fr. *safari*; PR 1950; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

sága s.f. (cuv. scand.) –Istorie (a unei familii) cu aspect de legendă– „Trilogia face parte, probabil, din acea *saga* proiectată în nouă volume sub titlul «O cronică românească a secolului XX»." I.B. 27 XII 75 p. 5. „a realizat de asemeni peste treizeci de volume de tălmăciri literare ce merg de la *saga* miturilor hyperboreene, repovestite în românește [...] până la Thomas Mann..." R.lit. 31 I 85 p. 23. „Cum se încheie *saga* creditelor" R.l. 22 II 11; v. și R.lit. 30 VIII 79 p. 22, 24 VI 82 p. 22; v. și *baleia* 1995, *personaj* (*personaj-narator*) 2008, *ragtime* 1976 (cf. fr. *saga*, engl. *saga*, germ. *Saga*; PR 1949; DTL; DN, DEX, DEX 98, MDN – alt sens, DN_3, DexX)

sahariánă s.f. (vest.) –Haină sportivă foarte ușoară, de vară, cu mâneci scurte– „În uzajul, deci și în asentimentul tinerelor femei dar și al frumoșilor bărbați se află *sahariana*, acea haină trei sferturi, sau ceva mai scurtă, împodobită cu două buzunare pe piept, cu două buzunare sub talie." Săpt. 23 I 76 p. 8. „În *sahariană* kaki, în uniformă militară cu galoane și pasmanterii de aur, sau în gandoura, roba tradițională a beduinilor, lui Gaddafi îi place să primească oaspeții în cort, la Sirt, sau în curtea cazarmei Bab El-Azizia, în buricul capitalei Tripoli." ziuaveche.ro 14 II 11 (din fr. *saharienne*; PR 1949; DEX-S, MDN, DexX)

Sahél s.n. „*Sahelul*, cuvânt de origine arabă, care înseamnă «brâu, margine, centură» și care desemnează zonele de la marginea Saharei, cuprinzând mai multe state, între care Mauritania, Mali, Niger, Senegal, Ciad, Volta Superioară etc., trebuie să se aștepte la noi perioade de secetă la fel de pustiitoare ca cele care au marcat ultimii ani." Sc. 13 I 78 p. 5. „Țările din *Sahel* grav afectate de secetă" I.B. 20 IV 84 p. 4. „Din *Sahel* până la Mediterana" stiriazi.ro 30 I 11; v. și R.l. 7 II 80 p. 6 [scris și *shakel*] (din fr. *sahel*; DEX, DN_3, DexX)

sahelián, -ă adj. –Referitor la Sahel– „Secetă prelungită în țările *sahe-liene*" R.l. 18 II 84 p. 6. „Oraș care în urmă cu șapte secole era capitala Imperiului Songhai și monopoliza o mare parte a comerțului *sahelian*, Gao este în prezent un mic port la fluviul Niger, care și-a trăit de multă vreme zilele de glorie." descopera.ro 2 V 07 (din fr. *sahélien, -ienne*; DN_3, DexX)

saké s.n. (culin.) –Băutură alcoolică japoneză obținută prin fermentarea orezului– „Washingtonul n-a avut trecere în fața băuturii mortale *saké*, făcută din orez." Expres 30 / 94 p. 15. „Tare ca un *sake*!" G.sp. 1 II 08; v. și *mortal* 1994, *ryotei* 1994 (din fr. *saké*; Dimitrescu, *Dr.2* 149, 150, 164; Ciolan, *MC*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX; cuvântul e mai vechi în română)

sálă s.f. –Sală de forță– „La 7:30 îmi duc fata la școală, după care, dacă mă simt bine, mă duc la *sală*, dacă nu, mă culc la loc..." AS 516 / 02 p. 16. „Mă duc la *sală* și până nu mă «războiesc» cu toate aparatele nu mă simt bine" AS 1 III 04 p. 20. „merge la aceeași *sală* la care ajunge și premierul Emil Boc." J.nat. 5 II 09 p. 24; v. și Ad. de week-end 152 / 05 p. 3, PRO TV 30 / 07 p. 15 || *sală de forță* –Sală de sport dotată aproape exclusiv cu aparate menite a spori frța musculară– v. *full-contact* 2001. „Școala nu prea are bani, nu avem dușuri, *sală de forță*, medic sau masor, așa cum ar fi normal." Ad. 20 V 02 p. 4. „Haltera olimpică a fost adusă la Hunedoara, în *sala de forță* aflată în incinta Complexului Sportiv «Michael Klein», în urmă cu 35 de ani, special pentru antrenamentul atleților..." G. 22 II 07 p. 13; v. și Nat. 12 IV 02 p. 2 (cf. fr. *salle de force*) || *sală-studio* –Sală de teatru, de obicei de proporții mici, care servește drept atelier de experiență al anumitor piese, experimente regizorale etc.– „Noua *sală-studio* cu 200 locuri a Institutului de teatru din Tg. Mureș." Sc. 21 XI 62 p. 2. „Spectacolul va avea loc în *Sala «Studio»* a Teatrului de Nord Satu Mare " satmareanul.net 11 III 11; v. și Cont. 16 IX 66 p. 4 (din *sală* + *studio*)

saleduct s.n. –Conductă pentru transportul lichidelor sărate– „Muncitorii I.C.S.M. din orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej au început construcția unui *saleduct* pentru transportul saramurei de la salina Tg. Ocna la Combinatul chimic din București." R.l. 20 XI 66 p. 1. „în cazul salinei trebuie avută o strategie adecvată, dat fiind faptul că la această societate comercială este și un *saleduct* care alimentează combinatul Chimcomplex SA Borzești." Ev. 26 I 07 (din lat. *sal* "sare" + [con]*duct*; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 133; DN_3, DexX)

salidiurétic s.n. (farm.) –Tip de diuretic– „La 83 de persoane atinse de ateroscleroză [...] cantitatea de sare din hrană a fost redusă, administrându-li-se în plus, săptămânal, un *salidiuretic*." R.l. 10 XII 76 p. 6 //din lat. *sal* "sare" + *diuretic*; DexX//

saloon s.n. (cuv. engl. americ.) –Cârciumă din vestul american (în filmele western, în special)– „În mica localitate Pawder Valley sosește un pseudocrescător de oi, mr. J.S.; intră în *saloon*, cumpără un trabuc și începe bătaia." Săpt. 19 IV 74 p. 6. „Curțile interioare, pavate cu lespezi colorate, sunt autentice patios hispane; cofetăriile, restaurantele, cluburile de noapte, unde cântă în stilul dixiland trei sau patru negri, sunt concepute în stilul de *saloon* american." R.lit. 22 III 79 p. 24. „Această experiență s-a repetat și într-un «*saloon*» din București..." Cot. 16 I 06 [pron. *salún*] (cf. fr. *saloon*; DEX 98, MDN, DexX)

sálsa s.f. (cuv. sp.; muz.) –Muzică și dans din Cuba– „a ținut piept, pe ringul de dans, celor mai versate dansatoare de *salsa* din sectorul 1." Nat. 23 V 00 p. 4. „Brașovul devine capitala dansatorilor de *salsa*" adevarul.ro 17 I 12 (din sp. *salsa*; MDN, DexX, DEX)

salubrizáre s.f. –Acțiunea de a face salubru un spațiu– „Pentru a asigura eficiența acestei acțiuni, sunt necesare realizarea unei *salubrizări* exemplare, îndepărtarea gunoaielor, a resturilor menajere, depozitarea lor în pubele acoperite cu capac. Totodată, trebuie etanșeizate diversele orificii (conducte etc.) care pot permite intrarea reziduurilor..." I.B. 26 III 84 p. 6. „Firmele de *salubrizare*, amendate cu până la

5.000 de lei dacă nu spală străzile și trotuarele" mediafax.ro 30 I 10; v. și *decopertare* (sensul 2) 2007, *șampona* 2008 (din *salubriza*; DEX 98, DexX)

salvá v.t. (inform.) –A copia un document din memoria de lucru a computerului pe un disc dur, pe alt mediu de stocare ori într-un loc (alt document etc.) mai sigur– „Nu pot să îmi *salvez* pozele din memoria camerei digitale direct pe stick-ul USB. De ce?" zf.ro 13 I 06. „Sunt, de fapt, două echipamente în unul singur: este și mediacenter dar, în acelasi timp și un NAS (Network Atached Storage), adică o unitate de stocare atașată într-o rețea pe care ne putem *salva* și stoca orice tip de fișier, chiar și pe cele pe care nu le poate rula." zf.ro 12 II 09; v. și *director, inteligent* (*gadget inteligent*) 2006, *zoom* (sensul 1) 2004 (după engl. *to save*; Stoichițoiu Ichim, *A* – 2000-2001; cuvântul este mai vechi, de la începutul anilor '90)

salvamár 1. s.n. –Serviciu (pe litoral) care se ocupă cu salvarea celor în pericol de înec (pe mare)– v. *salvamarist* 1978. „*Salvamarul* se numește Ambiție!" I.B. 7 II 84 p. 3. **2.** s.m. –Salvamarist– „*Salvamar ucis de fulger*" telegrafonline.ro 19 VI 07. „Turistă din Germania, rănită de un *salvamar* în stațiunea Neptun" antena3.ro 5 VIII 10 (din *salva*[re] + *mar*[e, -ină]; DEX-S, NODEX, MDN, DexX); v. și *câine-salvamar*

salvamaríst s.m. –Persoană sau animal care se ocupă cu salvarea persoanelor aflate în pericol de înec pe mare– „*Salvamariștii* patrupezi. O școală specială salvamar funcționează în orășelul francez Gramat, departamentul Lot. Cursanții săi sunt câini." Sc. 21 X 78 p. 5. „Cei 24 de turiști și patru *«salvamariști»* au fost readuși la țărm." Sc. 16 VIII 79 p. 5. „În timpul verii, Naghiu era *salvamarist* pe lacul Colentina." AS 10 VII 00 (din *salvamar* + *-ist*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

salvamónt s. –Organizație care se ocupă cu salvarea celor rătăciți pe munte, celor surprinși de viscole, avalanșe etc.– „Trei ore a muncit echipa *Salvamont* să-l transporte la spital..." M. 10 IV 73 p. 1. „Acțiuni *Salvamont*." R.l. 11 IX 79 p. 6. „Potrivit șefului *Salvamont* Bușteni, Gheorghe H., bărbatul în vârstă de 33 de ani care a urcat luni seara pe Valea Caraiman nu era echipat corespunzător..." ziare.com 15 III 11 (din *salva*[re] + *mont*[ană]; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

salvamontíst, -ă s.m.f. –Persoană sau animal care salvează pe cei rătăciți pe munte, pe cei surprinși de avalanșe, viscole etc.– „Alarmă pentru *salvamontiști*..." R.l. 26 VI 79 p. 2. „Există însă și trei femei *salvamontiste*..." R.l. 6 II 81 p. 5. „Turist căzut într-o râpă, în Bucegi, recuperat de *salvamontiști*" ziare.com 15 III 11; v. și R.l. 20 III 81 p. 5 (din *salvamont* + *-ist*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

salváre s.f. (inform.) –Acțiunea de a salva și rezultatul ei– v. *debifa* 2010 (din *salva*); v. și *dispensar-staționar-salvare*

salvárium s. (iht.) „O specie de pești periculoși, ale căror mușcături pot provoca moartea sau paralizia parțială, a fost detectată pe mai multe plaje ale litoralului spaniol. Este vorba de o specie numită *«salvarium»* care trăiește în special în zonele adânci ale mării." R.l. 17 VIII 78 p. 6

salvaspéu s. „E.C., maestru emerit al sportului, pregătește o echipă de salvatori în peșteri, dintre alpiniștii care au și preocupări speologice. O astfel de echipă, de specialiști în *salvaspeu*, este necesară în zonele accidentate, deoarece salvările în peșteri sunt anevoioase." R.l. 31 III 74 p. 7. „Servicul public *Salvaspeo* a fost înființat la Arad în scopul patrulării preventive, dar și pentru căutarea persoanelor dispărute în mediul subteran speologic, acordarea primului ajutor medical în caz de accidentare, evacuarea accidentaților și persoanelor decedate sau a celor dispărute și găsite până la suprafață." romania-actualitati.ro 21 III 11 [var. *salvaspeo*] //din *salva*[re] + gr. *speo* "peșteră"//

sambadróm s.n. –Zonă din centrul orașului Rio de Janeiro amenajată în timpul Carnavalului pentru defilarea școlilor de samba. Sambadromul a fost proiectat de Oscar Niemeyer și construit în 1984– „*Sambadromul* din Rio de Janeiro unde are loc anual festivalul sambei." emisiune radio 13 X 84 ora 10. „În weekend-ul viitor, Prisma Town devine *sambadrom*" Z. 15 VI 01. „O dansatoare a făcut furori la sărbătoarea dansului din Brazilia, după ce a defilat pe *Sambadrom* aproape dezbrăcată..." cancan 25 II 09; v. și realitatea.net 27 II 06 (din port. *sambódromo*; cf. engl., fr. *sambadrome*; Ciolan, *MC*; DexX)

samizdát s.n., adj. (cuv. rus.) –Lucrare reprodusă artizanal și difuzată clandestin în URSS, apoi și în alte țări cu regim totalitar. Înainte de decembrie 1989 cuvântul nu se putea folosi public– „numărul. 2 al revistei *samizdat* «România liberă» care apare la Budapesta." Lupta 22 VI 88 p. 1. „Scrierile de spiritualitate creștină ortodoxă continuau să circule sub formă de dactilograme (pe vremea când tehnica xeroxului nu era cunoscută la noi!) [...] A fost, de fapt, cum s-a spus, cea mai importantă și poate singura formă de *samizdat* cunoscută în România epocii comuniste." R.l. 22 I 94 p. 2. „Caracterul tipăriturii, fontul, este unul ce aduce cu al mașinii de scris, dând impresia de *samizdat* (pe care, când și când, este imprimată, ca din întâmplare, urma unei căni cu cafea «uitată» pe foaia de hârtie!). " Z. dum. 23 VI 09; v. și R.lit. 52 / 89 p. 24, R.l. 26 I 90 p. 1, Cuv. 4 / 93 p. 2, "22" 34 / 93 p. 12, 47 / 93 p. 3, 14 / 96 p. 7 (cf. fr., engl., it. *samizdat*; PR 1960, BD 1970, DMC, DPN 1976; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

sandá s.f. || *sanda-platformă* v. *platformă*; v. și *pantof-sanda*

sandiníst, -ă s.m.f., adj. (pol.) –Luptător pentru eliberarea Nicaraguei care și-a luat drept model figura generalului Augusto César Sandino– „*Sandiniștii* au luat ostatici 34 de personalități politice din Managua." Meridian 23 VIII 93 p. 9. „războiul forțelor «Contras» dus împotriva guvernului *sandinist* din Nicaragua, dintre anii 1981 și 1985" Ad. 6 III 07; v. și D. 198/96 p. 5 (din fr. *sandiniste*, it. *sandinista*; DPN 1978; DEX 09)

sándviș s.n. v. *om-sandviș*

sangóma s. (cuv. bantu, folosit de populația zulu din Africa de Sud) –Vraci, vrăjitor, ghicitor din Africa de sud– „Cel care interpretează semnele și prevestirile [în oracolul zulu – n.n] este *Sangoma*, ghicitorul – în general, o femeie [...] Inițial, *Sangoma* folosea oase de maimuță sau de crocodil, dar tu poți opta pentru alte obiecte: pietricele, scoici..." Elle VI 00 p. 50, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Pe o colină din apropierea Pretoriei, 50 de *sangoma* – vraci și vrăjitori – îmbrăcați în piele și blănuri de animale, au dansat și au îndeplinit ritualuri în timpul celor câteva ore în care Venus s-a aflat între Pământ și Soare." Z. 10 VI 04, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *sangoma*; DNAR 1999)

sangría s.f. (cuv. sp.; culin.) –Băutură răcoritoare spaniolă, din vin, apă, lămîie, zahăr și fructe– „Nu că cineva și-ar dori să-și petreacă tot timpul mâncând pește prăjit și salate exotice, bând *sangrii* și cerveze..." Obs.cult. 11 II 02 p. 23. „Ca băutură, cea mai revigorantă și gustoasă este *«sangria»*. Se pregătește foarte ușor: într-un litru de vin roșu, sângeriu, turnat într-un bol de sticlă, se pun cinci linguriță de zahăr, apoi se cufundă în el patru piersici tăiate cubulețe. Se adaugă sucul de la patru portocale și se dă la rece. Pentru mai multă tărie se adaugă și un strop de coniac sau rom." Ad. 23 VI 05 p. 10. „*Sangria* vine la carafă, dar licoarea roșiatică nu e de cea mai bună calitate." G. 17 XII 09 p. 16; v. și Ad. 12 XII 03 p. 4, G. 11 VII 06 p. 13, Flacăra 3 / 08 p. 52

sánie s.f. || *sanie-amfibie* „A fost realizată o *sanie-amfibie*, înzestrată cu un motor de 350 CP. Vehiculul poate [...] circula pe orice teren – pe zăpadă, în mlaștini sau în alte zone greu accesibile." Sc. 28 III 78 p. 6. „La biroul de proiectări «Tupolev» din Moscova a fost realizată o *sanie-amfibie*, înzestrată cu motor de 350 C.P." R.l. 12 IV 78 p. 6 //din *sanie* + *amfibie*, probabil după model rus.//

sanisette s.f. (cuv. fr.) **1.** „Afară, de cealaltă parte a străzii, o *«sanisette»*, mașinuță de curățenie a municipalității, în obișnuita culoare verde crud, își rostogolește luminile galbene de-a lungul trotuarelor, ca o jucărie." R.lit. 20 XII 00 p. 43. **2.** „Deși cabinele denumite *«sanisettes»* sunt ultimul răcnet în materie de igienă publică, fiind capabile să se curețe singure, parizienii și turiștii – care preiau peste tot obiceiurile localnicilor, după dictonul «Când ești la Roma, fă ca romanii!» – nu au fost prea solicitate. " G 30 X 07 p. 22

sapiosexuál s.m. „*sapiosexualul* este cel care nu este atras decât de inteligența altor persoane, tot IQ-ul fiind și arma sa de seducție." sfin.ro 10 I 06. „*Sapiosexualul* consideră ca punctul său forte este inteligența. Termenul a fost utilizat pentru prima oară în 1998. Woody Allen este reprezentantul, care spunea că un bărbat poate face sex pe o perioadă limitată, dar poate vorbi o eternitate." ziare.com 18 V 08 (din engl. *sapiosexual*)

sapropélic, -ă adj. (biol.) –Bogat în substanțe organice aflate în diferite stadii de descompunere– „Proprietățile, le-aș numi unice, ale nămolurilor *sapropelice* din lacurile Amara și Techirghiol sunt folosite cu mare eficiență în «Pell Amar» și «Pelox»." R.l. 16 V 74 p. 3. „Posibilități terapeutice de întărire a sănătății: băi cu apă mezotermală sulfuroasă și împachetări cu nămol *«sapropelic»*." Sc. 18 VI 78 p. 4. „Buticul de nămol *sapropelic*" Z. de Constanța 26 II 07; v. și Sc. 1 XII 79 p. 3 (din fr. *sapropélique*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

sarí(ă) s. „Lutul crăpat de soare al *«sarifelor»* – bordeiele de tristă amintire, a făcut loc pietrei și betonului." Sc. 28 IX 74 p. 4

sarín s. –Gaz neurotoxic, lichid incolor și inodor, foarte volatil, folosit ca armă chimică (formula chimică este C4H10FO2P)– „Potrivit documentului citat, un laborator din România a găsit o metodă nouă și foarte economică de sintetizare a gazului *Sarin*. Pe baza acestei tehnologii, o fabrică din România a produs cantități mari de gaz neuroparalizant, păstrate în depozitele armatei române." Ev.z. 28 XI 97 p. 5. „Atentatorul cu gaz *sarin* de la metroul din Tokyo din 1995..." Ad. 21 IX 01 p. 17.

„12 morți și 5.000 de răniți s-au înregistrat în 1995 la metroul din Tokyo, în urma atacului cu gaz *sarin* pus la cale de secta Aum, creată la mijlocul anilor '80." Cot. 18 IV 08 p. 14; v. și Ad. 28 II 04 p. 9, AS 18 VI 01 p. 29, Azi 21 XI 01 p. 7, AS X 03 p. 22 (din engl., fr. *sarin*, provenite din acronimul germ. *S*[chrader], *A*[mbros], *R*[üdiger] și [Van der L]*in*[de], chimiștii care l-au sintetizat în 1938; PR 1974; DEX 98, MDN, DexX)

sashimi s. (cuv. jap.; culin.) „Au ajuns prea târziu: neobișnuita pradă se și transforma în *«sasimi»* (!), o mâncare tradițională japoneză. Din uriașul cefalopod n-a mai rămas decât... o fotografie." R.l. 28 V 83 p. 6. „Puteți alege una dintre cele trei variante de servire: la Teppanyaki, o masă cu plita fierbinte pe care vi se prepară specialitățile chiar de față, la mese normale, dar cu «tacâmuri» japoneze sau la sushi-bar, unde preparatul de bază este *sashimi* și sushi" Elle III 99 p. 114, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Sashimi* este un aperitiv ușor, cu ingrediente asemănătoare celor pentru sushi. Deosebirea esențială este că *sashimi* nu conține orez." The One V 04 p. 137, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Unica XII 03 p. 162; v. și *miso* 1999 [pron. *sașimi*] (din engl., fr. *sashimi*; Dimitrescu, *Dr.2* 164; PR 1970)

satánic, -ă adj. –Referitor la anumite secte ale căror ritualuri sunt închinate lui Satana– „sunt teme satanice care nu irump în mod obligatoriu din grupări *satanice* (foarte rare la noi în țară)." "22" 35 / 94 p. 9. „Poate sunt niște tineri organizați într-o grupare *satanică*, poate nu." Mon. de Suceava 17 X 06; v. și *demonizare* 1993 (din fr. *satanique*; DN, DEX, DexX – alte sensuri, MDN)

satanist, -ă s.m.f. –Membru al unei secte care practică ritualuri satanice– „liniștea cu adevărat de mormânt a cimitirului în care, cel puțin până acum, nu și-au făcut apariția *sataniștii* sau alte soiuri de vandali." Ev.z. 6 VI 98 p. 5. „*Sataniști* reținuți pentru uciderea unui tânăr de 13 ani" Ad. 14 V 02 p. 14; v. și 15 V 02 p. 2 (din *satanism*, prin substituție de sufix; cf. engl. *satanist*; MDN, DEX 09)

satanizá v.t. –A acuza, a culpabiliza– „unii din colegii lui de breaslă au devenit, vorba lui Nichita Stănescu, activiști ai suferinței, fac guverne, desfac guverne, *satanizează*, culpabilizează pe cei ce stau deoparte..." Lit. 21 / 93 p. 3. „încercarea de a *sataniza* intermediarul, de a face din el sursa tuturor nenorocirilor care bântuie prin sacoșele românilor..." R.lit. 15 V 02. „Mă umplu în continuare de scârbă scremetele emise tocmai de [...] căpușele energetice, în acțiunea lor dementă de a-i *sataniza*, atribuindu-le toate relele pământului, pe minerii cărora le sug sângele!" Tric. 7 VI 08 (din *satan*[ic] + *-iza*; Dimitrescu, *Dr.* 171, 174; MDN, DexX)

satelit s.n. v. *cartier-satelit, navă-satelit, oraș-satelit, partid-satelit, seleno-satelit*

satelitár, -ă adj. **1.** –Care utilizează conexiunea prin satelit– „Noua eră a telefoniei mobile universale va beneficia de transmisiile *satelitare*. Telefonia mobilă a viitorului va fi asigurată prin satelit." Telecom Romania on-line 2 / 96. „Cartografiere prin sistem *satelitar* [...] Cartografierea folosind sistemul GPS se efectuează pe plan național..." Crișana 16 VI 05. „Cel mai mare centru *satelitar* la sol, din sud-estul Europei [...] Toate antenele astea formează cel mai mare centru de comunicații prin satelit din sud-estul Europei." G. 22 III 08; v. și R.l. 30 IV 07, Ad. 1 VIII 08. **2.** –Obținut cu ajutorul sateliților– „ni s-au furnizat 16 fotografii *satelitare*, precum și o serie de precizări aparținând directorului adjunct al Centrului Satelitar al Uniunii Europene..." Ședința Senatului 22 IV 08. „Fotografii *satelitare*" enational.ro 2 II 12; v. *dendrocronologie* 2007, *teledetecție* 2006 (din fr. *satellitaire*; PR 1975)

satelizá **1.** v.r. –A se transforma în satelit– „Odată ajuns, asteroidul va fi explodat cu ajutorul unei bombe termonucleare, sau – și aceasta ar fi soluția cea mai bună – să fie provocată coliziunea a doi asteroizi în apropierea planetei. Șocul va produce norul de care este nevoie: acesta se va *«sateliza»* sub forma unui inel plat în jurul planetei." R.l. 13 X 82 p. 6. „un astfel de avion care ar decola de pe Terra ar traversa atmosfera și s-ar *«sateliza»*, pentru ca apoi să coboare ca un aparat normal..." R.l. 13 I 84 p. 6. „acel corp, ajuns în apropierea Terrei, s-a fragmentat în 5 părți inegale printr-o explozie, adică s-a *satelizat*, iar bucățile sale pot fi observate și astăzi, chiar cu telescoape optice de amatori" libertatea.ro 6 XII 10. **2.** v.t. (fig.) –A pune sub influența, a face să graviteze în jurul cuiva– „Numeroasele peisaje *«satelizate»* de autor în jurul eroului titular au fost minuțios pregătite..." Sc. 7 VII 84 p. 4. „Pentru a înfricoșa intelectualitatea pe care n-a izbutit a o *sateliza*, a recurs la aplicarea unor măsuri dure, suflând la urechea cârmuitorului «argumente» în favoarea prigonirii acesteia." R.lit. 25 IX 09 (din *satelit* + *-iza*; MDN, DexX)

satelizáre s.f. –Transformare în satelit (de obicei despre o țară mai slabă)– „printre rarisimele publicații în care se putea analiza fenomenul *satelizării*." "22" 30 / 95 p. 13. „Sovietizare și *satelizare* în Europa de Est" I.d. 5 / 08 p. 54 (din *sateliza*; cf. fr. *satellisation*, it. *satellizzazione*; PR 1957, DPN 1979)

satirizábil, -ă adj. –Care poate fi satirizat– „Mă duc frumușel la doctor și-i cer să-mi facă și mie câteva radiografii satirice, să știu eu ce e *satirizabil* în mine." I.B. 4 VI 77 p. 6. „reflectarea unor fapte criticabile, *satirizabile* în ideea de a îndrepta câte ceva, de a aduce în prim-planul activității noastre tarele societății în care ne mișcăm." R.l. 17 XII 11 (din *satiriza* + *-bil*; DexX)

sat s.n. || *sat-pilot* –Sat model– „Președintele H.B. a inaugurat un nou *sat-pilot* algerian [...] Zeci de alte așezări rurale de acest fel, moderne, sunt în curs de amenajare." R.l. 19 VIII 73 p. 5. „Oficiul general pentru locuințe al Libiei a semnat cu o întreprindere de construcții un contract [...] privind construcția unor *sate-pilot*." I.B. 28 XII 76 p. 4; v. și 26 III 74 p. 4, Sc. 2 VI 74 p. 6, 13 III 75 p. 6 //din *sat* + *pilot*, după fr. *village-pilote*; Rey 1977, DMN 1966//

savánt s.m. || *savant-atomist* –Om de știință specialist în fizica atomică– „[Un film] închinat *savanților-atomiști* din Uniunea Sovietică." Sc. 5 I 62 p. 3. „Un *savant atomist* a fost spulberat de o bombă" Gard. 13 I 10 //din *savant* + *atomist*// || *savant-patriot* –Om de știință patriot– „*Savantul-patriot*, acad. Horia Hulubei a contribuit la crearea și dezvoltarea primelor unități de cercetare din domeniul fizicii în România." Sc. 24 XI 72 p. 7. „În lucrarea recent apărută [...] consacrată «marelui *savant patriot* care și-a consacrat întreaga viață intereselor țării și cauzei țărănimii...» autorul [...] a reușit ca într-un spațiu restrâns să-l încadreze pe Ion Ionescu de la Brad între acei ziditori ai temeliilor viitorului." Lumea satului 1 I 09 (din *savant* + *patriot*); v. și *femeie-savant*

savíst, -ă s.m.f. –Elev la liceul Sf. Sava– „invitat la Sf. Sava, domnul Sorin Dumitrescu le-a declarat *saviștilor* care îl venerează pe Michael Jackson că fac un păcat de moarte, starul fiind un ins satanic." R.l. 5 XI 92 p. 4. „Ultimii *«saviști»* de limbă franceză au spus adio pe French cancan" R.l. 13 VI 07 (din n.pr. *Sava* + *-ist*)

sănié́r s.m. (sport) –Sportiv care practică sportul cu sania– „Dincolo de performanțele tehnice, *sănierul* rămâne totuși factorul principal în asemenea competiții." Emisiune Radio 19 III 84 p. 4. „*Sănierul* N.K. a murit la un antrenament pe pista olimpică înaintea debutului JO." jurnalul.ro 8 II 11; v. și *bober* 1984 (din *sanie*, după modelul *bober*)

săptămână s.f. || *săptămână-record* –Săptămână foarte importantă dintr-un anumit punct de vedere– „În cadrul *săptămânii record* a muncii patriotice [...] principalele obiective vizează înfrumusețarea străzilor și bulevardelor." I.B. 1 II 75 p. 1. „Luni, în numeroase întreprinderi din Capitală, a început o *săptămână record* a activității productive." R.l. 8 VII 75 p. 4. „vlăguită după o *săptămână record*..." Cronica rom. 28 III 03; v. și R.l. 4 XII 79 p. 1 (din *săptămână* + *record*)

sărăríță s.f. „Pe porțile celor trei garaje I.S.B. au început să iasă mașinile de împrăștiat sare și nisip cu încărcare manuală, la care s-au adăugat, pentru prima dată anul acesta, 5 *«sărărițe»* (dispozitive mecanice remorcabile). După acestea au pornit autoperiile." I.B. 22 X 70 p. 1. „La ora 2 și jumătate noaptea au apărut 14 [...] *sărărițe* (utilaje care împrăștie sarea)." R.lit. 13 III 73 p. 4. „În graba generată de municipalitate pentru a restabili traficul normal pe străzile Galațiului, un muncitor, care ajuta cu lopata o *sărăriță* să împrăștie amestecul mai bine, a fost rănit de utilajul greu." G. 8 I 08 (din *sare* + *-ăriță*; DEX 98, DexX)

sărăturát, -ă adj. (Despre sol) –Îmbibat cu săruri vătămătoare pentru plante– „Primii pași au fost destul de grei, din cauza părerii înrădăcinate din moși-strămoși că solurile *sărăturate* sunt «blestemate», că nu se poate crește pe ele nici o plantă folositoare." R.l. 8 III 67 p. 3. „Închipuiți-vă o întindere relativ mare de teren, de circa 20 ha, *sărătură*, acoperită de o pășune săracă." Terra Mag. 3 / 09; v. și R.l. 10 IV 81 p. 5 (din *sărătură*; DEX-S, DexX)

sărbătoáre s.f. v. *tulbură-sărbătoare*

săritúră s.f. || *săritură-record* (sport) –Săritură care constituie un record– „Următoarea senzație este una sonoră, un vuiet îngrozitor pe care îl am în urechi, cel al tribunei, care văzuse *săritura-record*." Fl. 13 VIII 82 p. 20. „După *săritura record*, Anișoara Cușmir a declarat reporterului Agerpres..." Sc. 5 VI 83 p. 5. „*Săritură record*. 200 de parașutiști au reușt să doboare recordul stabilit în California acum doi ani, de 181 de parașutiști." click.ro 8 XI 11; v. și Emisiune radio 12 VI 83, Emisiune TV 4 IX 83 (din *săritură* + *record*)

scafándru s.m. || *scafandru-biolog* –Biolog care lucrează sub apă, ca scafandru– „O serie de specii de mici varietăți marine, descrise în urmă cu 70–80 de ani și care nu mai fuseseră studiate între timp [...] au fost redescoperite de *scafandrii-biologi*." Sc. 12 IV 65 p. 1. „Căluții de mare

au fost adunați de *scafandrii biologi* din Marea Neagră." ecomagazin.ro 27 VI 08 (din *scafandru* + *biolog*); v. și *arheolog-scafandru*

scalp s. –Pielea capului acoperită de păr– „Gadgetul dispune de 128 de electrozi, plasați pe *scalp*..." G. 7 II 07. „Este evident că reclamele pentru produse cosmetice [...] sunt traduse sau adaptate direct din engleză, astfel încât preiau termenul *scalp* cu sensul englezesc – «pielea capului» –, fără a-și pune problema acceptării acestui sens în română. Asistăm așadar la situația (destul de frecventă în ultimii ani) în care un anglicism intrat în română prin intermediul francezei – și având astfel sensurile din franceză – este reîmprumutat direct din engleză, cu sensuri suplimentare." R. Zafiu în R.lit. 7 / 08; v și G. 26 XI 07 (după engl. *scalp*; DN, DMN; în dicționarele curente sensul nu apare)

scaná v.t. **1.** (tehn.) –A examina o suprafață măturând-o cu un fascicul de raze ori de unde– „ambasadorul SUA în România [...] a apăsat pe butonul roșu de la ghișeul de eliberare a vizelor, prin intermediul căruia sunt *scanate* amprentele (degetul arătător de la mâna dreaptă și de la mâna stângă)." hotnews.ro 9 VI 04. „Echipa și-a petrecut șase zile *scanând* adâncurile Mediteranei, cu ajutorul unui sonar..." evz.ro 16 XI 04. **2.** (tehn.) –A examina, a analiza o suită de fenomene variabile în vederea identificării fiecăruia în parte ori a detectării unuia anume– „ELKAT–C sau G este un laptop care are capacitatea de a *scana* frecvențele de telefonie mobilă și de a le decodifica după ultimele trepte ale codării undelor." hotnews.ro 20 V 04. **3.** (inform.) –A transpune un text ori o imagine, cu ajutorul unui scanner, în limbajul digital al computerelor– „Chiar dacă doriți să imprimați, *să scanați* sau să copiați un document, multifuncționalul promite o viteză de până la 30 ppm pentru documentele alb-negru și de până la 20 ppm pentru cele color, fără rabat de la calitate." evz.ro 24 XI 04. „a reușit *să scaneze* toate imaginile originale ale fotografiilor lunare făcute din navele Apollo 15, 16 și 17, în 1969. " ziare.com 29 VIII 07. **4.** (inform.) –A verifica dacă un fișier, un site etc. este sau nu virusat– „Potrivit firmei de cercetare în domeniul informatic McAfee.com Corp, este imposibil ca mesajele *scanate* de antivirus să afișeze rezultatul operațiunii de verificare în acest mod." Naț. 25 III 02 p. 5. „Toate link-urile care vor fi postate pe Facebook *vor fi scanate* de viruși și malware folosind un sistem de securitate dezvoltat de compania Websense" hotnews.ro 3 X 11; v. și *spammer* 2007. **5.** (fig.) –A explora, a analiza– „Omul a stat probabil numai câteva zile în România și imediat *a scanat* situația" Ev.z. 3411 / 03 p. 19, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 05 (din engl. *to scan*; cf. fr. *scanner*; PR 1980; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 98, NODEX, MDN – cu sensul din med., DexX – sensurile 2 și 5)

scanáre s.f. **1.** (tehn.) –Examinarea unei suprafețe măturând-o cu un fascicul de raze ori de unde– „Tehnologiile de recunoaștere personală – prin analizarea geometriei mâinii, *scanarea* irisului sau alte metode..." Ev.z. 29 I 07. **2.** (fig.) –Trecere în revistă, parcurgere– „Rubrica de față își propune, ca urmare a unei «*scanări*» metodice a presei culturale din ultimele luni, să identifice acele zone de care ne simțit apropiați, pe care le considerăm atractive și profitabile..." Mozaic 4-5 / 00 p. 28. „Două cazuri pot fi evidențiate la o primă *scanare* a numelor noi de pe liste..." hotnews.ro 13 IX 04. **3.** *scanare antivirus* (inform.) –Verificare împotriva virușilor informatici– „pentru furnizarea de servicii de *scanare antivirus*..." J.naț. 27 XII 04 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *scana*; cf. engl. *to scan*; Zafiu, *D*; Dex 98, DexX)

scandalocrație s.f. „președintele fondator al PNL, Radu Câmpeanu, a propus ieri, la ședința Biroului Politic Central al formațiunii politice, ca liberalii să ia în discuție «situația actuală» din viața politică, pe care a calificat-o drept «scandalo-democrație»: «Nu trăim o democrație, ci trăim acum o scandalo-democrație». La rândul său, vicepreședintele PNL Varujan Vosganian a propus ca termen de caracterizare a situației politice «*scandalocrația*»." evenimentul.ro 22 I 08. „senatorul Radu Câmpeanu și-a amintit spontan cuvântul inventat. El a catalogat situația politică actuală drept «scandalodemocrație». Neauzind prea bine, așa l-a reținut. Aflându-se lângă el, Varujan Vosganian l-a corectat repede: «*scandalocrație*»." R.l. 22 I 08 p. 6 (din *scandal* + *-crație*)

scaner s.n. **1.** (med.) –Aparat medical modern de radiografie compus dintr-un tomograf conectat la un ordinator. Scanograf– „Un *scanner* ultrasonic ce permite măsurarea adâncimii unei arsuri; cu ajutorul său se poate da un diagnostic mai precis și eventual se poate interveni mai rapid chirurgical." R.l. 16 I 79 p. 6. „*Scannerul* (de la cuvântul englez to scan = a explora) construiește pe un ecran imaginea părții investigate, imagine ce poate fi automat fotografiată." R.l. 15 X 79 p. 6; v. și Cont. 9 XI 79 p. 4, R.l. 16 XI 79 p. 6, 13 X 80 p. 2, 3 VII 81 p. 6; v. și *pneumoencefalografie* 1974, *tomograf* 1979. **2.** (inform.) –Periferic folosit pentru a converti în format digital imagini sau texte existente pe hârtie– „Într-un laborator instalat în subsolurile Bibliotecii Vaticanului, facsimilele sunt reproduse cu perfecțiune printr-un sofisticat sistem de laser, *scanner* și ordinatoare. Întreagă această tehnică permite refacerea cu exactitate a caligrafiei, a nuanțelor de culoare și lumină, a hărților și a textelor autografe. Cu ajutorul *scannerului*, fiecare centimetru pătrat de pagină este divizat în 6400 de puncte, fiecare punct primind 72 de «informații» de culoare, care sunt transpuse pe ordinator și comparate cu originalul, pentru a se garanta astfel o fidelitate perfectă." R.l. 24 V 83 p. 6. „Nu prea cred că cineva care caută prin gunoaie folosește apoi un *scaner* și un calculator numai ca să transmită documentele mai departe. " ziare.com 18 I 11; v. și *fotocopier* 1989, *imprimantă* 2010, *portofoliu* 2010, *videocameră* 2008. **3.** –Aparat care citește informația codificată (sub formă de coduri de bare etc.)– „O companie engleză dă asigurări că a pus la punct o primă casă de marcat fără casier(ă), cu un *scanner* uriaș ce va citi toate codurile de bare ale produselor din cărucioare sau coșuri." Ad. 5 X 04 p. 1. **4.** –Aparat care, în urma transmiterii și receptării ecoului unor unde (radar, infraroșii etc.), determină forma, poziția și distanța la care se află un corp fizic, trasează harta unui loc etc.– „Paleta acționează ca un *«scanner»* (sistem de antenă rotitoare) și poate acoperi un arc întreg de 360 grade. Cu acest nou sistem de radar, elicopterele pot găsi locul cel mai bun de aterizare." Sc. 13 XII 81 p. 5. „prin apăsarea unui buton, sistemul prototip dezvoltat de germanii de la Ibeo activează un *scanner* cu infraroșii care măsoară distanța până la vehiculul din față, informație pe care o transmite computerului de bord, ce menține constant distanța sigură." G. 8 VIII 07 p. 13 || *scaner corporal* „Aeroportul Otopeni va avea *scanner* corporal antidrog" ziare.com 2 III 08. „Ambasada Regatului Țărilor de Jos a donat două *scanere* corporale Aeroportului Internațional «Henri Coandă» [...] Cele două mijloace tehnice moderne [...] oferă posibilitatea ca, prin scanare corporală cu raze X, să fie identificate pe loc persoanele suspecte de deținere a drogurilor, respectiv cele care încearcă să folosească metoda disimulării, prin ingerarea substanțelor stupefiante..." ziare.com 19 III 11 [pron. *skénăr*; scris și *scanner*] (din engl., fr., it. *scanner*; PR, DMC 1964, BD 1966, DPN 1974; DCMM; DEX-S, NODEX, MDN – sensul 1, DexX – sensurile 1 și 2)

scanográf s.n. (med.) –Scaner– v. *microtomografie* 1984 (din fr. *scanographe*)

scáun s.n. || *scaun-balansoar* –Scaun funcționând ca un balansoar– „Se propun jocurile Păcălici, Țintar, un *scaun-balansoar*, un colț al poveștilor etc." Sc. 29 I 63 p. 1. „Magazinul prezintă, în special, produsele cooperativei «Metalocasnica»: piese de mobilier – biblioteci, baruri, fotolii, *scaune-balansoar*, canapele." Sc. 7 I 71 p. 2 (din *scaun* + *balansoar*) || *scaun-etalon* –Scaun folosit ca etalon– „Anul acesta, fabrica de mobilă curbată din cadrul C.I.L. Comănești produce 650.000 de *scaune-etalon*." Sc. 18 XI 69 p. 5 (din *scaun* + *etalon*) || *scaun-fotoliu* –Scaun confortabil în formă de fotoliu– „Salonaș cu șase *scaune-fotoliu* și cu o măsuță la mijloc." R.l. 8 XI 67 p. 1; v. și *cameră-birou* 1973 (din *scaun* + *fotoliu*) || *scaun rulant* –Cărucior cu rotile în formă de scaun pentru transportul handicapaților– „Pentru a veni în ajutorul școlarilor handicapați fizic, în Japonia au fost puse în circulație autobuze speciale. Ele dispun de o platformă anume amenajată în care încap 7 *scaune rulante*..." R.l. 23 II 74 p. 6. „Sportivul în *scaun rulant*" R.l. 5 II 11 (din *scaun* + *rulant*, după fr. *chaise-roulante*)

scăunár s.m. (formație ironică) –Persoană care se agață de scaunul său, de funcția sa– „Despre scaune și *scăunari* s-au scris numeroase pamflete." R.l. 18 IV 74 p. 2 (din *scaun* + *-ar*; DAR – alt sens)

scenarist s.m. v. *actor-regizor-scenarist, regizor-scenarist*

scenaritá s.f. (pol.) –Obsesia de a crea ori de a vedea peste tot scenarii– „Cozmâncă afirmă că PNȚCD are boala *scenaritei*" Ad. 18 III 01 p. 3. „*Scenarita* generală. Plouă cu scenarii politice despre o iminentă cădere a guvernului." "22" 19 V 06 p. 4. „*Scenarita* a lovit și în spectrul politic de stânga. " J.naț. 15 I 07 p. 6, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Naț. 1 III 03 p. 2; v. și *cotrocenizare* 2006 (din *scenariu* + *-ită*, după modelul *laringită* etc.; Stoichițoiu Ichim, *V* 1996; DNAR 1997; DexX)

scenáriu s.n. (pol., ec.) –Plan de desfășurare a evenimentelor– „*Scenariul* e previzibil [...] că au consumuri prea mari, că personalul lor este supraponderal..." D. 18 XII 98 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „la un moment dat, s-ar fi putut imagina chiar un *scenariu* al demisiei din funcția de consilier..." J.naț. 27 VII 06 p. 2, cit. de Stăncioi-Scarlat (calc după fr. *scénario*; Stoichițoiu Ichim, *V* 1999; NODEX, MDN, DexX) || *scenariu-document* –Scenariu cu valoare documentară– „«Vocile independenței» se intitulează *scenariul-document* pus pe disc." R.l. 11 II 78 p. 2. „«Atât de aproape de stele», *scenariu-document* de M.S..." Săpt. 10 III 78 p. 6. „Teatru TV. «Martor și judecător». *Scenariu*

document de I.B." Pr.R.TV 22 IV 85; v. și *concretețe* 1974 (din *scenariu* + *document*)

scénă s.f. || *scenă-cheie* –Scenă de mare importanță într-un spectacol– „Spectacolul debutează puternic și se continuă pe (sic!) câteva *scene-cheie*." Cont. 11 VIII 61 p. 4. „Trebuie citată, de asemenea, G.M., emoționantă într-o *scenă-cheie*." R.l. 2 VI 75 p. 6. „Estul Europei devine *scena-cheie* a bătăliei dintre consolele de jocuri video ale Microsoft și Sony" Z.fin. 11 IV 06; v. și Cont. 3 XI 62 p. 5, R.lit. 12 II 70 p. 24, Cont. 10 XII 70 p. 5, 26 IV 74 p. 5 (din *scenă* + *cheie*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 392)

scenetístic, -ă adj. –De (pentru o) scenetă– „Când ai la-ndemână o campioană ca Tamara Buciuceanu, o pui să suie Ceahlăul, nu să bată șotronul. Dar textele *scenetistice* au devenit o poveste cu cocoșul roșu." Cont. 9 III 79 p. 8 (din *scenetă* + *-istic*)

scenográf s.m. v. *regizor-scenograf*

scenotéhnică s.f. –Arta creării ambianței scenice– „Astăzi se încheie proiectul inițiat de Teatrul Metropolis, în colaborare cu Academia de Artă Dramatică Athanor din Germania: Școala de *Scenotehnică* Europeană." 9am.ro 7 IX 07. „David Esrig ar vrea ca școala de *scenotehnică* și rezultatele ei să impulsioneze investiții în teatrele românești..." G. 10 IX 07 p. 21 (din it. *scenotecnica*; DN_3, DEX 98, DexX)

scepticoíd, -ă adj. (peior.) –Plin de scepticism– „Unele lucrări afișează un aer dezabuzat, *scepticoid*, bântuit amarnic de fantoma grotescului." Sc. 25 VI 71 p. 4. „acest articol urma să înceapă cu un clișeu *scepticoid*..." "22" 9 III 07 (din *sceptic* + *-oid*; DexX)

schéci s.n. v. *film-scheci*

schelár s.m. v. *dulgher-schelar*

scheletón s. (sport) –Sanie foarte joasă cu care se coboară întins pe burtă; sportul practicat cu această sanie– „Știți ce este *skeletonul*? O fotografie interesantă: nu dintr-o cursă de sanie, ci dintr-o probă înrudită cu aceasta, *skeletonul*. Este vorba despre o lunecare la vale, dar nu în poziția stând, ci culcat." Gaz.sp. 23 II 90 p. 4. „Zilele trecute, sportivii Clubului Sporturilor de Iarnă din Vatra Dornei au participat la finalele Campionatului Național de *Scheleton*." Mon. de Suceava 25 II 06. „Delegația [...] cuprinde sportivi [...] care se vor întrece la nouă dintre cele 15 discipline olimpice: sărituri cu schiurile, schi alpin, patinaj viteză, biatlon, sanie, hochei pe gheață, schi fond, *skeleton*, bob." adevarul.ro 10 I 12; v. și Prahova 5 VIII 06 [var. *skeleton*] (din engl. *skeleton*; cf. fr. *skeleton*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

schémă s.f. v. *hartă-schemă*

schi s. v. *bicicletă-schi* || *schi-jet* v. *schi-jet*

schiábil, -ă adj. (sport) –(Loc) în care se poate schia– „După cantitatea de zăpadă existentă în zonele *schiabile* am putea spune că ne aflăm la începutul iernii." Sc. 21 III 84 p. 5. „Brașovul are ca obiective pentru acest an modernizarea domeniului *schiabil* din Poiana Brașov, reabilitarea grădinii zoologice și a parcului, realizarea unui pasaj rutier și a tronsonului trei al centurii. " Z.fin. 24 I 11 (din *schiá*; MDN)

schibób s.n. –Bicicletă montată pe schiuri– „În magazine nu am văzut sănii și nici *schiboburi*." Sc. 24 XI 81 p. 5. „Diferența între snowbike / ski-bike și *skibob* constă în faptul că pentru *skibob* trebuie să îți pui totuși în picioare o pereche de skiuri mai mici care pot oferi utilizatorilor sentimentul unui control mai bun și al stabilității, pe când suportul de la snowbike elimină această necesitate dar în același timp oferă o mai mare deschidere de utilizare a snowbike-ului pentru freestyle." wintersports.ro 7 I 09 (din engl. *skibob*, fr. *ski-bob*; PR 1965, Random House 1965-70; MDN, DexX)

schíd s.n. –Platformă în formă de sanie ori de palet pe care sunt așezate aparate, instalații etc.– „În 1998 apărea la Petrom Băneasa din București primul *schid* GPL." Ad. 17 VIII 06. „în Ordinul emis de ANAF se mai stipulează, între condițiile necesare pentru atestare, ca spațiul de comercializare să fie dotat cu rezervoare verificate metrologic, cu rigle gradate (cu excepția *skid-urilor* GPL) și pompe de distribuție carburanți, verificate metrologic..." financiarul.ro 1 XI 09 (din engl. *skid*)

schilíft s.n. –Instalație pentru transportul schiorilor pe vârful unei pârtii– „Amatorii de schi vor găsi la Sinaia un nou *schilift*." Sc. 12 XII 61 p. 1. „Până la Bâlea-lac, situată la peste 2000 m altitudine, unde se află cele două *schi-lifturi*." R.l. 3 III 77 p. 5. „Primăria Iași a cheltuit 970 de milioane pentru un *schi-lift* pe care nu îl poate omologa" G. 22 II 06 p. 3 (din engl. *skilift*; DN_3, DEX-S, DexX)

schimbá v.t. || *schimba prefixul* v. *prefix*

schimbáre s.f. || *schimbare-șoc* –Schimbare care provoacă un șoc– „*Schimbare-șoc* în Ghencea" J.nat. 25 VI 07 p. 29, cit. de Stăncioi-Scarlat. „E prea devreme să vă așteptați la *schimbări-șoc* în România." zf.ro 23 III 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *schimbare* + *șoc*)

schistosomiázã s.n. (med.) –Tip de boală parazitară. Bilharzioză– v. *filariozis* 1978 [var. *schistosomiazis*] (cf. fr. *schistosomiase*; DFMB; DM; MDN, DexX)

science-fiction s. și adj. inv. (cuv. engl.) –Operă literară sau film care introduce ceva științific posibil într-o lume imaginară– „S-a subliniat în repetate rânduri (inclusiv în numărul special consacrat de «Viața Românească» literaturii științifico-fantastice) că valoarea artistică a unei cărți, a unui film, a unei piese de teatru încadrabile în genul *science-fiction* stă nu atât în precizia datelor tehnice [...] ci în abordarea unor adevărate preocupări, speranțe, temeri și aspirații umane." Cont. 30 IV 74 p. 10. „deși vechi de câteva zeci, sute sau mii de ani, *science fiction-ul* este un început." R.lit. 2 XII 92 p. 3. „Pelerina invizibilității, *science-fiction* devenit realitate" mediafax.ro 4 XI 10; v. și R.lit. 24 IV 75 p. 22, Cont. 26 XII 75 p. 7, R.lit. 22 V 75 p. 22, 22 II 78 p. 9, 14 XII 78 p. 24, R.l. 13 III 79 p. 1, Cont. 17 VI 82 p. 17, Luc. 24 VII 82 p. 7, R.l. 16 VI 93 p. 11; v. și *autor-cult* 2005, *catastrofism* 1975, *fanzin* 1984, *microcomputer* 2004, *paraliteratură* 1979, *scientologie* 1993, *thriller* 1974, *umanoid* 2009, *voierism* 1975 [pron. *sáiăns-ficșăn*] (cf. fr. *science-fiction*; DMN 1950; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

sciéntică s.f. „*Scientica* sau știința despre știință" Ateneu 7 / 71 p. 14. „*Scientica* este tocmai această disciplină apărută cu drepturi autonome prin deceniul al treilea al sec. XX, care studiază știința, colectivul științific, pe omul de știință." Mag. 11 X 79 p. 6. „Nu veți găsi astfel de clasamente pe care le presupune afirmația dvs («cel mai bun specialist») în nici un studiu serios de istoria și sociologia științei sau de *scientică*..." Obs.cult. 1 IV 10 //din lat. *scientica*; DF; DN_3, DEX-S, DexX//

scientizát, -ă adj. –Pătruns de spirit științific– „Poate tocmai pentru că lumea noastră e atât de *scientizată*, de specializată, soluțiile simplității credinței prind foarte repede." Cont. 22 III 74 p. 8 (după engl. *scientized*; DEX 98, DexX)

scientológ s.m. –Membru al Bisericii Scientologice– „După cum a arătat în rechizitoriul său substitutul procurorului Republicii Franceze, «ședințele de mărturisiri», psihoterapia, electrometria, rețetele de vindecare psihosomatică și alte asemenea procedee la care recurg *«scientologii»* nu sunt decât manevre frauduloase pentru a genera o falsă speranță în rândurile celor împinși pe panta disperării de racilele sociale." Sc. 21 II 77 p. 5. „La *«scientologi»*, cuvântul «mamă» este o adevărată înjurătură." Sc. 24 IX 82 p. 5. „S.G. era hotărâtă să discute cu *scientologii* «descoperirile» familiei." Cot. 13 I 07 p. 19 (din *scientologie*; cf. engl. *scientologist*; BD 1970; în dicționarele curente nu apare acest sens)

scientológic, -ă adj. –Care aparține Bisericii Scientologice– „În realitate – scrie Stern – falșii profeți ai sectelor lumii de azi se aseamănă mai degrabă cu managerii unor concerne riguros administrate. Ei se pricep nu numai la treburile supranaturale, ci și la contabilitate și finanțe. Organizațiile lor storc milioane din «consultații spirituale» («Biserica *scientologică*»)." Sc. 23 IX 79 p. 6. „«Biserica *Scientologică*» este o sectă «sinistră și periculoasă», «imorală și nocivă» sub raport social..." R.l. 25 VII 84 p. 6. „Biserica *Scientologică*, ce de zeci de ani vinde mântuire pe bani grei în SUA și Europa, și-a deschis showroom la București." Cot. 13 I 07 p. 1; v. și 14 I 07 p. 18 (din fr. *scientologique*; în dicționarele curente nu apare acest sens)

scientologíe s.f. **1.** „Revista de Științe a U.R.S.S. a consacrat un număr aproape întreg *scientologiei*, ca teorie generală a dezvoltării științei." Cont. 1 XI 74 p. 10. **2.** –Doctrina Bisericii Scientologice– „«Dianetics», o carte de scientologie, conține unul din cele mai infame texte ce s-au putut citi vreodată: «dacă părinții se opun ca copilul lor să facă *scientologie*, înseamnă că mama are ceva de ascuns». Astfel, relațiile de sânge, ca și relațiile de prietenie sunt suspecte. O singură autoritate părintească trebuie să recunoască și să respecte sectantul: aceea a șefului sectei, «adevăratul» tată al membrilor sectei." Sc. 24 IX 82 p. 5. „*Scientologia* este un fel de scamatorie pseudoștiințifică, o combinație ciudată de science-fiction și metempsihoză." R.l. 16 VI 93 p. 11. „Din România, cei mai cunoscuți adepți ai *scientologiei* sunt Paul Lambrino, intitulat prinț de România, și soția sa, Lia." Cot. 13 I 07 p. 19; v. și Ev.z. 15 I 07 p. 31 (din engl. *scientology*; BD 1968; DF; DN_3, DEX-S, NODEX – sensul 1)

scientologíst s.m. –Membru al Bisericii Scientologice. Scientolog– „Catolici convinși, ei par să nu mai pună la inimă (așa de mult) faptul că viitorul lor ginere este un fervent *scientologist*." 9am.ro 30 X 06. „Tom Cruise este un înflăcărat *scientologist*" Ev.z. 23 I 07 p. 27 (din engl. *scientologist*)

scientometríe s.f. –Știința măsurării și analizei științei– „Criteriile *scientometriei* îl vor păstra în memoria comunității științifice." R.l. 29 IV 09 p. 8. „Termenul «*scientometrie*» nu apare în ENEC [Exercițiul

Național de Evaluare a Cercetării], fiindcă în România, în *scientometrie* ca și la fotbal, se pricepe toată lumea. Știința *scientometriei*, inexistentă în România, s-a dezvoltat exploziv în ultimele patru decenii, situație care nu se reflectă în ENEC..." R.l. 13 VIII 10 p. 15 (din fr. *scientométrie*; cf. engl. *scientometrics*)

scintigráfic, -ă adj. (med.) –Obținut prin scintigrafie– „«Imaginea *scintigrafică* în practica clinică», volum alcătuit de..." I.B. 26 XI 85 p. 2. „Clinica Hiperdia are scintigraf [...] În mod normal, un examen *scintigrafic* costă între 200 și 300 de lei." Mon. Expres 24 XII 09 (din engl. *scintigraphic*; DEX-S, DexX)

scippo s. (cuv. it.) „Femeile nu mai îndrăznesc să iasă singure pe stradă cu o geantă în mână. Ele sunt sistematic atacate de motocicliști care practică așa-numita *«scippo»* (smulgerea genții [...] din zbor)." R.l. 3 VI 77 p. 6. „[D.F.] a suferit la Milano ceea ce se numește în limbaj adecvat «un piccolo *scippo*»; i s-a furat portofelul cu pașaport și bani din borselina prea «americană» ca aspect exterior. Acum se străduie să rezolve situația puțin imbarazzante în care se află." R.lit. 26 VII 84 p. 24 [pron. *șípo*] (Dimitrescu, *Dr.2* 136, 142)

scóci s.n. v. *scotch*[2]

scoop s.n. (cuv.engl.) „Ceea ce interesează astăzi mijloacele de informare este ceea ce se cheamă *scoop* (exclusivitate și întâietate în difuzarea unei informații), este noutatea, revelația." D. 151 / 95 p. 15 [pron. *scup*] (cf. fr. *scoop*; D. Am., DCMM)

scopochrome s. (cinem.; cuv. fr.) „Datorită unui procedeu pus la punct de cineastul francez Jacques Tati (procedeu denumit *«scopochrome»*), filmele vechi în alb-negru vor putea rula ca producții în culori." Sc. 6 XII 64 p. 3 [pron. și scris și *scopocróm*] (DMN; DexX)

scopolamínă s.f. (farm.) –Medicament înrudit cu atropina– v. *chimioterapie* 1974. „*Scopolamina* sau serul adevărului" Făclia 13 I 09; v. și R.l. 12 X 79 p. 6 (din fr. *scopolamine*; DT, LTR, DZ; DEX, DN_3, DexX)

scor s.n. (sport) || *scor-fluviu* –Scor foarte mare– „U.T.A. a suferit o înfrângere la un *scor-fluviu*." Sc. 3 XI 69 p. 3. „victoria lejeră a dinamoviștilor bucureșteni la un *scor-fluviu*..." Săpt. 20 I 89 p. 8. „Manchester United face *scor-fluviu* în Anglia" ziare.com 27 XI 10; v. și I.B. 15 X 73 p. 3, R.l. 12 V 75 p. 5 (din *scor* + *fluviu*) || *scor-limită* –Scor minim– „La prima vedere, elvețienii, după *scorul-limită* din fața echipei vest-germane, par a fi mai redutabili decât francezii." Sc. 28 II 70 p. 7. „14 [meciuri] s-au încheiat cu *scorul-limită* de 1–0." I.B. 5 X 70 p. 4. „[Echipa] a pus suflet și sudoare, culegând o victorie chiar un pic mai clară decât acel *scor limită*." Z. de Bacău 15 XI 10 (din *scor* + *limită*) || *scor-surpriză* –Scor contrar așteptărilor– „pe o ploaie torențială care a inundat terenul, un *scor-surpriză*." I.B. 6 VI 86 p. 7. „După rezultatele favorabile consemnate în meciurile disputate cu echipele europene și după recentul loc 3 în C.M. de sală, fotbalul din S.U.A. a mai obținut un *scor-surpriză*: S.U.A.–R.D. Germană 2-0..." I.B. 22 II 89 p. 7. „*Scor surpriză* în alegerile legislative din Olanda" realitatea.net 23 XI 06 (din *scor* + *surpriză*)

scoring s. (cuv. engl.; fin.) –Punctaj– „Valoarea aprobată pentru aceste carduri se stabilește în funcție de un *scoring*, care nu este nimic altceva decât o evaluare statistică a riscurilor financiare pe care le poate prezenta un client." G. 14 II 08. „De obicei, adăugarea unei asigurări de viață în pachetul unui credit permite clienților să obțină un *scoring* mai bun." ziare.com 5 X 11

scotch[1] s.n. (anglicism) –Whisky scoțian– „Asociația producătorilor de whisky scoțian se plânge că de la intrarea Angliei în Piața comună s-au înmulțit discriminările partenerilor europeni față de *«scotch»*." Sc. 18 II 75 p. 6. „*Scotch-ul* ieftin [...] este mult mai inofensiv." Ev.z. 20 XII 96 p. 5. „*Scotch-ul* sau whisky-ul scoțian este o băutură nobilă, perfectă pentru serile petrecute în cluburi selecte sau în intimitatea căminului, fumând un trabuc și răsfoind leneș paginile unui roman." wall-street.ro 9 VIII 07 [pron. *scóci*] (din engl. *scotch* [*whisky*]; cf. fr., it. *scotch*; PR 1950, DPN 1970; DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, DexX)

scotch[2] s.n. (anglicism) –Bandă transparentă adezivă– „avem de gând să facem și vom face material izolant fără nici un suport. – Ceva ca un *scoci*? – Exact." R.l. 25 IX 85 p. 9. „[Plicul] era lipit cu *scoci*" "22" 3 / 97 p. 6. „O fetiță de 4 ani din București a îndrăznit să vorbească în timpul mesei. Pentru această cutezanță a fost taxată cu o bandă de *scotch* pe gură de educatoare, dornică să dea un exemplu celorlalți copii, care ar fi trebuit să învețe astfel că faptele lor au consecințe." Ev.z. 11 I 11 [pron. și scris și *scóci*] (din engl. *scotch* (*tape*), inițial marcă înregistrată a firmei 3M; cf. fr. *scotch*; PR 1955; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

scouter s.m. (cuv. engl.; sport) –Vânător, căutător de talente– „C.O., unul dintre cei mai versați *«scouteri»* de talente fotbalistice din România." G. 2 VI 10 p. 4. „Dragomir laudă talentul de *scouter* al lui Gigi Becali: «Steaua a făcut cele mai bune transferuri»" gsp.ro 20 I 12 (din engl. *scouter*)

scrabble s.n. (cuv. engl.) –Joc logic, asemănător cuvintelor încrucișate, care constă în combinarea literelor în cuvinte pe o tablă cu 15 rânduri și 15 coloane– „se mai află în execuție și o serie de jocuri poligrafiate, cum ar fi [...] *Scrable* (sic!) [...] Colorama..." R.l. 24 II 84 p. 5. „cele două actrițe omorau timpul dintre reprezentații jucând *«scrabble»* – ceea ce le punea la contribuție tot vocabularul, plus o seamă de cunoștințe enciclopedice ca să alcătuiască cuvinte." Săpt. 20 IV 84 p. 7. „Jocurile de șah (mat din patru mutări), *scrabble* și logică de săptămâna aceasta" Ev.z. 24 IV 10 [pron. *screbl*] (marcă înregistrată a firmelor Hasbro și Mattel; cf. fr. *scrabble*; PR 1960; Ciolan, *MC*; DEX-S, MDN, DexX)

screening s.n. (cuv. engl.; med.) –Examinare, conform unui ansamblu de procedee și tehnici unitare, a unei populații în scopul identificării unei boli ori a unor factori de risc– „La ora actuală, în România se face *screening-ul* femeii gravide pentru a depista riscul de boli genetice ale fătului. Cea mai importantă este trisomia 21 sau boala Down." R.l. 23 III 07 p. 20. „Efectuarea unui *screening* corect preconcepție trebuie să facă parte, obligatoriu, din pregătirea femeii pentru a avea un copil." G. 21 II 08 p. VI. „Tot în cadrul acestui centru intenționăm să facem cu titlu gratuit *screening-uri* în populație, pentru depistarea la timp a bolii și prevenția ei." AS 23 XII 11 p. 21 [pron. *scríning*]

screensaver s.n. (cuv. engl.; inform.) –Imagine statică afișată pe un monitor, atunci când computerul este alimentat cu curent dar nu este folosit– „Un nou virus informatic, încorporat într-un *screensaver* sub forma unui desen animat ce îl înfățișează pe fostul președinte american Bill Clinton cântând la saxofon, a început să se răspândească în computerele din întreaga lume." Nat. 25 III 02 p. 5. „se deghizează în ceva «inofensiv», un *screensaver* de exemplu." J.nat. 9 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *mousepad* 2011 [pron. *scrínseivăr*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

scribofón s. (electron.) „*Scribofon* este numele unui aparat electronic care permite scrierea prin telefon și care este introdus experimental săptămâna aceasta în premieră mondială." R.l. 27 IX 78 p. 6; v. și *scribofonic* //din lat. *scrib*[ere] + gr. *-fon*//

scribofónic, -ă adj. –Care aparține unui scribofon– „Primul scribofon, aparat de comunicare la distanță ce permite scrierea prin telefon, a fost recent prezentat în Olanda. Prezentarea primului aparat de acest fel a coincis cu inaugurarea primei linii *scribofonice* care are un caracter experimental și leagă Olanda cu Indonezia." Sc. 27 IX 78 p. 5 (din *scribofon* + *-ic*)

scriitór s.m. || *scriitor-diplomat* „Inaugurăm cu acest număr rubrica *«Scriitori-diplomați»*, care își propune să înfățișeze în câteva trăsături pe cei mai iluștri și mai interesanți scriitori din toate timpurile care au avut de îndeplinit misiuni diplomatice sau au fost diplomați de carieră." L. 30 VI 66 p. 24. „Paul Morand, *scriitorul-diplomat* sau diplomatul-scriitor îndrăgostit de București..." Ad.lit și art. 743 / 04 p. 14. „cotidianul «El País» a publicat începutul romanului, care descrie viața intimă a unuia dintre frați într-un mod destul de șocant, cu detalii scatologice neașteptate din partea distinsului *scriitor-diplomat* [Carlos Fuentes]." R.lit. 3 X 08 p. 29 (din *scriitor* + *diplomat*) || *scriitor-țăran* –Țăran ce scrie opere literare– „100 de ani de la nașterea *scriitorului-țăran* M.K." Sc. 29 XII 71 p. 4. „Recent a avut loc la Arad cea de-a doua întâlnire a *scriitorilor-țărani* din România." Cont. 24 XI 78 p. 8. „nobil istoric și *scriitor-țăran*, care nu și-a negat obârșia până în ultimul ceas al vieții..." Mon. de Sibiu 14 III 08; v. și R.l. 14 XI 75 p. 2, 11 III 76 p. 2, 3 X 76 p. 2 (din *scriitor* [*-toare*] + *țăran*[*că*]); v. și *femeie-scriitoare, jurnalist-scriitor*

scrin s.n. v. *comodă-scrin*

scripetoterapíe s.f. (med.) –Gimnastică medicală terapeutică în care se folosesc scripeții și greutățile– „Piscina are o capacitate de 7000 litri apă și este dotată cu instalații de *scripetoterapie*, baie, scări, un panou de baschet. Tratamentul este continuat în sala de kinetoterapie." R.l. 21 II 75 p. 5. „Într-o sală mică erau înghesuite niște mese, trei saltele acoperite cu cearșafuri, o bicicletă ergonomică și alte aparate pe jumătate ruginite, folosite în *scripetoterapie*." R.l. 7 II 07 //din *scripet* + *terapie*//

script s.n. (anglicism) **1.** –Scenariul unui film, al unei emisiuni– „schița unei lumi pe care actorii au căutat s-o diversifice în bună măsură după chipul și asemănarea lor mai mult decât după *script*." Cont. 3 II 84 p. 13. „[Alan Parker] a început să-și regizeze propriile *script-uri*, formând un parteneriat cu David Puttnam ca producător și devenind regizor full-time de «commercials»." Ad. lit. și art. 18 I 11. **2.** –Document original– „Deoarece instanța a încuviințat cererea formulată de

reclamanta Stănoiu Rodica Mihaela, privind efecturarea unei expertize grafoscopice, s-a cerut Senatului României să comunice originalul acestei declarații, ce urmează a fi folosit ca și *script* de comparație la efectuarea expertizei dispusă de instanță..." Ad. 26 I 11. **3.** (inform.) –Succesiune de instrucțiuni executate de un program de computer– „Cunoștințe: SQL 200 Administrare, *Scripturi*, Trigere..." R.l. 25 VII 03 p. 13. „Fiecare site înscris în Trafic.ro sau în Studiul de Audiență și Trafic Internet al BRAT (SATI) trebuie să aibă în pagină un *script* care contorizează audiența site-ului respectiv. " Ad. 13 V 08 (cf. fr. *script*; PR, DMC 1950; MDN, DexX – sensul 1)

scriptór s.n. –Prompter– „Emil Constantinescu și-a citit discursul la Congres de pe două ecrane de plexiglas. Dispozitivul se numește *scriptor* și e invizibil din sală." Cot. 21 VII 98 p. 1. „dl. Constantinescu și-a citit discursul cuvânt cu cuvânt (l-am urmărit din sală având textul englezesc în mână) după un *scriptor* instalat în fața pupitrului, la înălțimea ochilor [...] acum, că m-am întors, stați că vi-l dau eu în gât pe președinte: uite, na, a citit de pe prompter..." Cat. 21 VII 98 p. 5 (cf. lat. *scriptor*; Ciolan, *MC*)

scrisoáre s.f. || *scrisoare-capcană* **1.** –Scrisoare care conține un exploziv– „*Scrisoare-capcană* în centrul Londrei" R.l. 6 II 07 p. 8; v. și G. 6 II 07 p. 6, Z. 7 II 07 p. 8. **2.** „Angajații instituției [care violau corespondența] au fost prinși în flagrant cu ajutorul unor *scrisori-capcană*, pe nume fictive, care în interior conțineau praf fluorescent [...] cei cinci fiind prinși cu praf fluorescent pe degete." G. 16 III 10 p. 5 (din *scrisoare* + *capcană*)

scroll s.n. (cuv. engl.) –Text derulat pe verticală ori pe orizontală, pe ecranul televizorului ori al computerului, textul nou apărând pe măsură ce dispare de pe ecran cel vechi– „Mai multe posturi de televiziune românești au adoptat noi moduri de interacțiune cu spectatorii – prin benzile de mesaje care se scurg în partea de jos a ecranului (numite, se pare, în jargonul tehnic, *scroll-uri* – scrolling text)" R. Zafiu în R.lit. 11 / 04. „Instituțiile bancare sunt obligate să asigure permanent un spațiu sub formă de bandă *scroll*, pe care se vor derula aceste informații, potrivit unui ordin emis de președintele Autorității pentru Protecția Consumatorilor..." zf.ro 5 IX 11 [var. *roll*] (DCMM)

scrutinizá v.t. –A examina cu maximă atenție– „interesele și aranjamentele dintre Neacșu și Pro TV sunt dubioase și trebuie *scrutinizate* de organele competente din România..." Ad. 14 V 03 p. 8. „Parlamentul și-a pierdut abilitatea de a *scrutiniza* activitatea guvernamentală, parlamentarul neavând un acces facil la informație și lipsindu-i un suport de expertiză." amosnews.ro 5 II 08 (din engl. *to scrutinize*)

scuba s. (cuv. engl.) –Scuba diving– „Programul «Gorj Aventura» include următoarele activități: rafting, rafting nocturn (pentru prima dată în România), cascade, canyoning, peșteri, avene, *scuba*, speleo scuba, alpinism, escaladă, mountainbike, cicloturism, drumeție, schi alpin, iceclimbing, 4x4, caiac." Ad. 25 X 04 p. 15; v. și *canioning* 2004 || *scuba diving* –Înot subacvatic cu respirația asigurată de o butelie de oxigen purtată la spinare– „Aici poți să iei lecții de *scuba-diving*..." Av. VI / 02 p. 126, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Vă puteți bucura de vacanță lenevind la soare sau puteți lua lecții de *scuba diving* (scufundări) în lagune ori savurând o mâncare tradițională." Ad. 7 V 04 p. 9. „Activitățile de speo *scuba diving* se desfășoară în Peștera Izverna din Munții Mehedinți. Această locație oferă, potrivit coordonatorilor programului, printre cele mai bune condiții din Europa pentru derularea acestui tip de activitate. Apa este foarte curată și limpede, oferind astfel o vizibilitate foarte bună, iar lacurile subterane și sifoanele oferă satisfacții garantate." Ad. 2 VIII 06; v. și *snorkeling* 2007 [pron. *scuba-dáiving*] (acronim din engl. *S*[elf] *C*[ontained] *U*[nderwater] *B*[reathing] *A*[pparatus]; Random House 1960-65; DNAR 2000)

scudería s.f. –În sporturile cu motor, echipă care reunește toate vehiculele care aleargă pentru aceeași marcă– „Formula 1 în criză: Ferrari, Mazda, Toyota și alte cinci *scuderii* au anunțat că pleacă" Z.fin. 19 VI 09. „*Scuderia* Ferrari a fost dată în judecată de Ford din cauza noului monopost" gsp.ro 10 II 11 (din it. *scuderia*)

scudetto s.m. (cuv. it.; sport) –Câștigarea campionatului– „Îi trebuie o victorie duminică, la Parma, și obține al treilea «*scudetto*» consecutiv." gsp.ro 13 V 08. „Fundașul lui Inter poate bifa al doilea «*scudetto*» din palmares..." gsp.ro 12 V 09

sculér s.m. || *sculer-matriței* –Sculer care este și matriței– „Discutând despre emisiunea «Seară pentru tineret», *scularul-matriței* Vasile C., Daniela T., confecționeră de piese radio, s-au referit la caracterul neconvingător al unora dintre rubricile acestei emisiuni." Sc. 27 III 73 p. 4. „majoritatea acestor ofițeri au ca ocupație de bază calificări ca lăcătuș, *sculer-matriței*, dar primesc pensii foarte mari ca urmare a gradelor deținute. " ziare.com 27 V 08; v. și R.l. 12 VII 79 p. 6 (din *sculer* + *matriței*) || *sculer-șef* –Șef al unei echipe/secții de sculărie– „Unii dintre aceștia dețin chiar posturi-cheie în diferite sectoare ale uzinei; doi mecanizatori de agricultură coordonează producția de locomotive electrice [...] inginerul minier e *sculer-șef* etc." Sc. 12 XI 69 p. 4. „A fost *sculer șef*, iar apoi a condus biroul tehnic." sibianulonline.ro 21 VIII 06 (din *sculer* + *șef*); v. și *lăcătuș-sculer*

sculpto-pictúră s.f. „Nu este, de fapt, pictură. Ci «*sculpto-pictură*» [...] este un fenomen de combinare a două forme de artă." Cont. 8 XII 67 p. 10. „ținute vestimentare caracterizate prin adoptarea unor linii de construcție și detalii, privind omul ca pe o *sculpto-pictură* cinetică, în care compoziția se încheagă din elemente diferite, care se pun în valoare reciproc prin contrast." informatiadebihor.ro 15 VII 08 //din *sculpt*[ură] + *pictură*//

scúlptor s.m. || *sculptor-gravor* –Sculptor care este și gravor– „Fiecare medalie este opera unui *sculptor-gravor*, reprezentând ea însăși o valoare artistică." R.l. 23 XI 76 p. 5 (din *sculptor* + *gravor*); v. și *femeie-sculptor*

sculptúră s.f. v. *pointi-sculptură*

scurt s.n. (arg.) „Când se-ntâmplă să le mai umfle poterele, curvele care se urcă în camionul turcului pentru cinci mărci *scurtu'* obișnuiesc să zbiere că de ce nu le iau și p'alea de-o fac pe 200 de parai ora, în hoteluri de cinci stele." Ad. 28 VI 01 p. 3. „«*Scurtul*» adică partida de sex oral" Azi 21 XI 01 p. 9. „producătoarele sunt mulțumite că nu mai sunt hărțuite aiurea de oamenii legii, fiind oricum sictirite de «barosanii» cărora le prestează pentru câte un pol «*scurtul*»." enational.ro 7 I 11 (123urban.ro, dictionarurban.ro)

scut s.n. **1.** (tehn.) „În adunarea de dare de seamă și alegeri, maistrul miner C.N. a criticat lipsa uleiului hidraulic atât de necesar bunei funcționări a *scuturilor* (utilajele care sapă tunelurile metroului)." Sc. 5 X 84 p. 1. „În prezent, creăm condițiile necesare lansării la lucru și a celui de al doilea *scut*..." R.l. 5 IV 85 p. 2; v. și *interstație* 1985 || *scut antirachetă* –Sistem de apărare antirachetă– „«*Scutul*» *antirachetă*, pretext pentru un nou război rece?" Ad. 12 IV 07 p. 8. „Propunerile americane privind amplasarea unor elemente ale *scutului antirachetă* în Polonia au dezamăgit Varșovia..." R.l. 23 II 08 p. 6 (după engl. *anti-missile shield*) || *scut uman* –Persoană care, împreună cu altele, formează un lanț uman pentru a împiedica un atac, o acțiune a autorităților etc. Lanțul uman însuși– „Un grup de cunoscuți intelectuali lusitani și-a manifestat public hotărârea de a pleca la Bagdad pentru a se transforma în *scuturi umane*." R.lit. 16 IV 03 p. 31. „*Scuturi umane* în Gaza împiedică un raid israelian. Armata israeliană a anulat ieri un raid aerian planificat asupra locuinței unui militant din Gaza, după ce câteva sute de palestinieni s-au baricadat în clădire..." G. 20 XI 06 p. 3. „o sută de militanți comandați de apropiați ai rețelei al Qaida au preluat controlul moscheii unde rețin drept «*scuturi umane*» 300-400 de studenți islamiști, printre care femei și copii." G. 12 VII 07 p. 5; v. și Ad. 13 VIII 03 p. 9, 27 V 05 p. 16 (după engl. *human shield*)

scuteríst s.m. –Conducător de scuter– „Din motive necunoscute, șoferul mașinii a deschis portiera în timpul mersului, lovindu-l pe *scuterist*, care a ajuns sub roțile camionului." Lib. 14 VII 07. „de la începutul anului, polițiștii i-au amendat din greu pe «*scuteriști*», împărțind peste 2500 de sancțiuni..." G. 20 VI 08 p. 3. „Ghid de supraviețuire pentru *scuteriști*" Ad. 9 X 08; v. și *cotieră* 2008 (din *scuter* + *-ist*; cf. fr. *scootériste*; PR 1951; DN_3, DexX)

second hand (anglicism) **1.** adj. –De mâna a doua, care nu este nici nou, nici de calitate– „Un televizor color *second-hand*" Ev.z. 658 / 94 p. 4, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 01. „Tricolorii naufragiază la echipe *second-hand*" Cot. 3 IX 03 p. 22. „reglementările discriminează cumpărătorii de mașini *second-hand*." Ev.z. 20 III 07 p. 1; v. și 22 VIII 96 p. 9, Cot. 19 X 98 p. 8, R.l. 5 I 99 p. 14, Nat. 12 XII 98 p. 6, Ad. 19 IX 03 p. 8, 25 VII 03 p. 15, "22" 674 / 03 p. 3; v. și *hand made* 2008, *industrie* (*industria second-hand*) 2011, *RAR* 2008, *vintage* (sensul 4) 2004. **2.** s.n. –Obiect de mâna a doua– „Cele două mașini luxoase cu care venea la job au fost înlocuite repejor, după apatiția articolului, cu un *second-hand* amărât." Cat. 35 / 05 p. 3, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A*. p. 44; v. și *trendsetter* 2007, *vintage* (sensul 4) 2008. **3.** –Magazin unde se vând obiecte de mâna a doua– „Traficul cu bijuterii transferate *second hand-ului* din fostul centru de pâine" Nat. 12 II 99 p. 16; v. și *angro* 2007 (sensul 3 după engl. *second hand shop*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

secrét, -ă adj. || *strict secret* v. *troian* 2011 (trad. engl. *top secret*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

secretáră s.f. v. *dactilografă-secretară*

secretizá v.t. **1.** –A impune unui document, unei informații etc. clasi-

ficarea ca secret, confidențial etc.– „Ce vor *secretiza* Văcăroiu și Dorneanu?" Ad. 15 II 02 p. 2. „Senatul *a secretizat* toate documentele pe baza cărora a dat aviz de începere a urmăririi penale împotriva fostului ministru PC al Economiei" Z. 24 IX 08. „Republica Moldova *a secretizat* informațiile privind foștii colaboratori ai KGB" Ad. 27 XI 08. **2.** –A insera elemente care împiedică falsificarea unor documente, bancnote etc.– „Bonurile valorice *sunt secretizate* ca și bancnote, inspectorii primind chiar și patru seturi de lămpi speciale, cu care pot fi identificate falsurile." ziaruldeiasi.ro 19 X 04 (din *secret* + *-iza*; DexX – sensul 1, MDN, DEX 09)

secretizáre 1. –Declararea unui document, a unei informații etc. ca având caracter secret– „Deportații s-au cam prins că ceva n-ar fi în regulă pentru dorita, de către ei, *secretizare* a averilor." R.l. 28 IV 05. „*secretizarea* respectivelor dosare s-a făcut..." C.n. 13 IV 06. „*Secretizările* se fac pe un termen de 50 de ani..." Gard. 10 I 09; v. și Z. de Sibiu 11 VII 05. **2.** –Inserarea unor elemente care împiedică falsificarea unor documente, bancnote etc.– „Direcția Generală de Pașapoarte anunță editarea unui nou tip de pașaport care conține elemente de *secretizare* și de protecție împotriva falsificării." Timișoara internat. 31 / 94 p. 4. „În plus, cupoanele nu prezentau elemente de *secretizare*." ziaruldeiasi.ro 19 X 04 (din *secret* + *-izare*; MDN, DexX, DEX 09)

secretizór s.n. „o linie de mai multe telefoane, cuplate la un *secretizor*..." Mag. 10 I 01. „cu două zile înainte de sosirea președintelui la New York, STS și-a trimis oameni în vila delegației române, unde a fost montată centrala telefonică specială și un *secretizor* pentru protejarea convorbirilor." Ad. 9 V 02 p. 1; v. și ziaruldeiasi.ro 23 II 02 (din *secret* + *-izor*)

secretomaníe s.f. –Mania de a considera și ține totul secret– „Începe prin a combate el însuși *secretomania*." R.lit. 11 X 90 p. 2. „Probabil că dacă eram vreun comerciant arab mi se deschideau imediat porțile celor mai secrete unități militare. Așa însă... Secret. Sau *secretomanie* absurdă." R.l. 10 VI 93 p. 2. „*Secretomania* naște suspiciuni iar suspiciunile pot naște monștri." Z. 19 IV 04 p. 1; v. și R.l. 18 III 94 p. 3, Ev.z. 11 IX 96 p. 1, R.l. 24 I 01 p. 3 (din *secret* + *-manie*; MDN, DexX, DEX 09)

sectór s.n. || *sector-cheie* –Sector extrem de important– „*Sector-cheie* al economiei naționale, energetica mongolă cunoaște o dezvoltare intensă." I.B. 13 VI 83 p. 8. „Aș introduce liberul capital în mica industrie, păstrând *sectoarele cheie* ale economiei naționale, cel puțin în primul mandat, în patrimoniul statului." Even. 8 / 90 p. 7. „Turismul gay, un *sector-cheie* al economiei în Suedia" jurnalul.ro 30 IX 10 (din *sector* + *cheie*)

sectorizát, -ă adj. –Divizat, împărțit pe sectoare– „Peste două treimi din numărul expozițiilor colective au avut loc la târguri specializate și *sectorizate*, în scopul promovării exporturilor noastre de produse." Sc. 20 XII 73 p. 3 (din *sector*; DEX 98, MDN)

sécu (lb. vorbită; pol.) **1.** –Securist– „Ăsta e *Secu* al Facultății noastre". **2.** –Securitate– „Atenție! e de la *Secu*". „Nea Alecu, nea Alecu, frate bun cu nenea *Secu*". „Doar că nu pune pistolul pe masă, nu dă telefon la *Secu:* «Umflați-l»." "22" 9 / 96 p. 13. „Țiriac și-a turnat colegii la *Secu*" click.ro 29 I 10 (prescurtare din *secu*[ritate / -rist]; folosit numai oral înainte de 1989; Ciolan, *MC*)

secularísm s.n. –Doctrină conform căreia statul și biserica trebuie să fie despărțite– „Studiile și sondajele arată că, deja în anul 2001, în regiuni precum Daghestanul, existau majorități ce respingeau *secularismul*, sate întregi ce interziseseră muzica, petrecerile, radioul și TV-ul..." "22" 26 X 05. „În ultima sută de ani, lumea occidentală a evoluat în direcția cosmopolitanismului și a *secularismului*, instituționalizând schimbarea radicală ca element structural al ordinii sociale. Prin urmare, structura socială și culturală a Occidentului a pierdut o bună parte din rigiditatea, inerția și rezistența reflexă la schimbare, caracteristice tuturor societăților din trecut." "22" 2 VI 06. „Unele state au biserici naționale (sau de stat), ca Anglia, altele își reglementează raporturile cu Biserica Catolică prin negocieri și înțelegeri de pe poziții de egalitate (concordate), ca Italia și Germania, unele percep taxe confesionale itemizate (Germania), altele, ca Franța, practică un *secularism* agresiv (laicité) în domeniul public." I.d. II 07 p. 18 (din fr. *sécularisme*, engl. *secularism*)

secularíst, -ă adj. –Referitor la secularism– „acest trend va aduce o renaștere a valorilor religioase în societate, o întoarcere la tradițiile iudeo-creștine și o diminuare a liberalismului *secularist*." "22" 2 VI 06. „Comunitatea evreiască din Rusia – arată autorul (Soljenițân] – a obținut de la Revoluția din Februarie [1917] absolut tot pentru ce s-a luptat și, într-adevăr, nu mai avea nevoie deloc de lovitura din Octombrie, cu excepția acelui tineret evreiesc *secularist* cu înclinații maximaliste, care împreună cu frații lor internaționaliști ruși a acumulat un potențial de ură față de orânduirea de stat rusă și năzuia să aprofundeze revoluția." Z. 7 XI 07. „Desigur, continuitatea e importantă și greșesc prietenii *seculariști* care văd în Biserică un soi de fundație utilă doar ca prestator de servicii sociale; funcția ei de bază rămâne cea liturgică, sub orice vremuri." Ev.z. 12 V 09; v. și Mon. de Suceava 13 XI 09 (Ciolan, *MC*)

secularitáte s.f. –Caracter secular, separație de religie– „Separarea statului de biserică. Aceasta este, în opinia mea, miza ascunsă a conflictului privind Parcul Carol – respectarea principiului separării statului de biserică. *Secularitatea* statului a fost rareori adusă în discuție." Obs.cult. 30 IV 04. „Cooptarea politică a unei mari țări musulmane în comunitatea democrațiilor occidentale ar putea încuraja modernizarea și menținerea *secularității* statale în alte țări islamice" "22" 2 VIII 05. „Bonino prezintă patru poziții teologice cu privire la conceptul de *secularitate*, care, în ciuda diferențelor dintre ele, au în comun acceptarea în diverse grade a secularizării (J. M. Bonino, «Secularity», în D. W. Musser și J. L. Price, eds., A New Handbook of Christian Theology, Lutterworth, Cambridge, 1992, 433–437). " Verso 1 VII 08; v. și Timpul 1 I 06 p. 6 (Ciolan, *MC*)

secularizánt, -ă adj. –Care tinde spre secularitate– „demolarea bisericilor bucureștene în sec. al XIX-lea s-a consumat pe același fond *secularizant* pe care societatea românească îl avea din cauza influenței Revoluției franceze..." R.l. 7 I 08. „În limbaj *secularizant*, limba omenirii creștine de după Revoluție [franceză], noi vorbim încă în interiorul dicționarului teologic creștin. Libertate, egalitate și fraternitate nu sunt gânduri (cuvinte) noi, revoluționare." I.d. 1 IX 09 (din *secularizа* + *-ant*; Ciolan, *MC*)

secúnd s.m. **1.** (mar., av.) –Ofițer care îndeplinește funcția de ajutor al unui căpitan de vas– „Se spune că nu există un *secund* mai exigent ca Angela L. Mulți au învățat ABC-ul marinăriei de la ea." R.l. 8 III 82 p. 5. „au numai cuvinte de laudă, atât pentru comandantul S.M., cât și pentru prima femeie *secund* din țara noastră – Elena M." R.l. 30 V 82 p. 2. „Căpitanul unei nave, slujit de *secundul* său" Ad. 18 XII 09. **2.** (sport) –Antrenor secund– „De aceeași părere este și *secundul* Nelușu Sabău, care speră ca toți rapidiștii să aibă tăria de a trece peste toate aceste momente și de a câștiga meciul de mâine seară." Ad. 24 XI 01. „*Secundul* naționalei de handbal, iubire ca în telenovele" click.ro 7 XII 09. **3.** –Adjunct– „*Secundul* lui Osama Bin Laden ar fi încarcerat la Teheran" Ad. 13 II 02. „Atunci au fost prinși șeful ETA, Mikel Karrera [și] *secundul* său, Arkaitz Agirregabiria" Ad. 1 VI 10 (din fr. *second*; cf. it. *secondo*; DEX, DN_3, NODEX, DexX – sensul 1)

secúndă s.f. || *secundă atomică / astronomică* „*Secunda atomică*, noul etalon oficial de măsurare a timpului introdus în U.R.S.S., permite o creștere a preciziei de 30 de ori – informează agenția T.A.S.S. Ca unitate de măsură a fost luată perioada trecerii de la un nivel energetic la altul a unui atom de cesiu. Până acum, etalonul de măsurare a timpului îl constituia a 86400-a parte din perioada de rotație a Pământului în jurul axei sale – *secunda astronomică*." R.l. 29 I 77 p. 5. „Întregul sistem este controlat și pilotat cu *secunda atomică* de un Master Controll Clock, primind informația Universal Time Clock prin satelit." jurnalul.ro 16 V 05 (din fr. *seconde*)

securíme s.f. –Mulțimea securiștilor– „La finele ceaușismului, *securimea* vehicula în toată capitala zeci de videocasete" LAI 33 / 02 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 45 / 02. „același PCR și aceeași *securime* s-au difuzat la vârful deciziei în absolut toate zonele lumii noastre..." Cot. 8 V 09 (din *secur*[ist] + *-ime*; Ciolan, *MC*)

securísm s.n. –Calitate de securist– „Cei trei acuzați de spionaj de Buruiană se străduiesc să arunce puțină lumină asupra *securismului* metamorfozat în corupție, un securism mai tenebros decât pe vremea lui Ceaușescu..." R.lit. 3 VII 02 p. 31. „un ziar care se respectă nu poate nici să publice, darămite să facă aluzii despre subiectul *securismului* cuiva." G. 9 I 11 (din *secur*[ist] + *-ism*; Ciolan, *MC*)

securíst, -ă s.m.f. –Persoană care execută ordinele Securității, angajată sau nu a acesteia– „*Securistul* fie el profesionist cu studii de specialitate sau amator talentat [...] este și rămâne, în esență, trădătorul aproapelui, al semenului său." "22" 7 / 90 p. 6. „[Casele naționalizate] au fost închiriate, în principal, *securiștilor* și nomenklaturiștilor, care, cu rari excepții, le ocupă și în prezent." R.l. 12 V 93 p. 8. „Să-l faci *securist* pe unul dintre cei mai superficiali politicieni din România este aproape ca o promovare..." G. 9 I 11; v. și Ap. 8 / 95 p. 15, "22" 16 / 02 p. 1; v. și *băiat* 1995, 2004, *carte-document* 2003, *carte-proces* 2010, *căpușard* 2007, *colaboraționist* 1993, *desecurizare* 2008, *emana* (sensul 2) 1991, *nașparliu* (sensul 1) 2009, *sereist* 2006 (din *secur*[itate] +

-ist; Ciolan, *MC*; DN_3 – definiție specifică perioadei comuniste, NODEX, DexX, DEX 09) || *securíst-diplomat* „[Cei doi șefi de stat] s-au îndepărtat înconjurați de *securiștii*-diplomați." R.l. 10 VIII 93 p. 8 (din *securist* + *diplomat*) || *securisto-comunist* adj., s.m. –Care ține de Securitate și de partidul comunist– „ajungând să se declare învins de vechile structuri *securisto-comuniste*..." R.l. 9 IX 00 p. 1. „contracararea oligarhiei *securisto-comuniste*." R.l. 1 XII 05 p. 1. „*Securisto-comuniștii* și cutezătorii PD" cotidianul.ro 25 III 11 (din *securist* + *comunist*; Ciolan, *MC*)

Securitáte s.f. (pol.) –Sistem politico-polițienesc represiv atotputernic în timpul comunismului– „În fapt, *Securitatea* «noastră» este un adevărat cancer generalizat în trupul națiunii." "22" 7 / 90 p. 6. „furniza note informative *Securității*." G. 9 I 11; v. și *agent (de influență)* 2009, *anonimiza* 2004, *băiat* 1995, *cancelar* 2006, *cariocă* 2006, *cercetabil* 2006, *colaborationist* 1993, *declasifica* 2007, *defector* 2006, *desecurizare* 2002, *destabilizator* 1990, *dosariadă* 1992, *eroiza* 2008, *instrumentalizare* 2008, *interviu-document* 2003, *intoxicare* 1990, *lucrător* 1995, *marșrutizare* 2006, *microsegment* 2007, *mușard* 1995, *protocronist* 2008, *Radu* 1995, *semafor* 1998, *spp-ist* 2009, *stânjenel* 1995, *sutaniadă* 2007, 2008, *turnător* 1995, *USLA* 2008, *verde (foc verde)* 1995, *vârf (de lance)* 1991, *xerografia* 2008 (cf. fr. *sécurité*; R. Zafiu L. 2 V 90 p. 4 – termen intrat în lb. fr., v. Le Parisien 25 XII 89 p. 2; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX – definiții specifice perioadei comuniste, DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

sedán s.n. (auto) –Automobil cu un singur compartiment, cu două sau patru uși, cu două rânduri de banchete. Berlină– „Mazda Tribute a îmbinat în permanență confortul unui *sedan* cu rezistența unui autovehicul off-road. " evenimentul.ro 2 VIII 04. „[Cine] vrea spațiu, trebuie să renunțe la caroseria tip hatchback și să opteze pentru un *sedan* bazat pe un model de clasă mică: noile Aveo și Accent oferă portbagaje mari, ca și Logan care dispune de un portbagaj uriaș." gandul.info 28 II 06. „De-a lungul timpului, ambii constructori japonezi au oferit mai multe tipuri de caroserii, începând cu hatchback, *sedan* și chiar break." adevarul.ro 13 XII 07 (din engl. *sedan*; DN_3, DexX)

sedáre s.f. (med.) –Liniștire, sedație– „Grupa culorilor albastre face să scadă tensiunea arterială, încetinește ritmul cardiac și respirator, provocând *sedarea* sistemului nervos central și reducerea oboselii." R.l. 30 XI 77 p. 6 || *sedare terminală, sedare totală* „Un studiu olandez demonstrează o nouă tendință a medicilor, care își sedează permanent pacienții pentru a le ușura suferința și a-i ajuta să treacă peste fazele terminale ale unor boli grave, potrivit Rompres. *Sedarea terminală* implică menținerea în stare de inconștiență a pacienților aflați pe moarte, în cazul în care nu se mai poate face nimic altceva pentru a-i ajuta. *Sedarea totală* este o practică răspândită în spitalele din întreaga lume și se aplică, spre exemplu, în cazul victimelor arsurilor sau ale altor accidente grave, pacienții fiind ținuți permanent în stare de inconștiență până după operarea intervențiilor medicale de urgență și stabilizarea situației lor . Ca ultimă opțiune, *sedarea terminală* se aplică în foarte multe state, unde eutanasia este interzisă." G. 25 III 08 (din *sedație*, prin substituție de sufix: *-ție / -re*; DEX 98, DexX)

sefíst, ă adj. –Științifico-fantastic– „Autostrăzile zburătoare care urmau să defileze pe la capul bucureșteanului, imaginate *sefist* de dl. Videanu, au trecut și s-au dus. Acum e rândul altor proiecte, unele mai realiste, altele la fel de *sefiste*. (De la SF, adică.)" R.l. 17 VI 08 p. 12. „În reviste, fanzine, pe bloguri care înseamnă totuși ceva, sunt băgate în seamă de comunitatea *sefistă* internațională." Obs.cult. 28 VII 11 (din abrevierea *sefe* + *-ist*)

seguidilla s.f. –Dans popular spaniol cu ritm rapid și marcat la 3/4– v. *jota* 1975 [pron. *seghidília*] (din sp. *seguidilla*; cf. fr. *séguedille*; T. Șandru-Olteanu în SCL 5 / 78 p. 610, El. Toma în ER 472, 474–475; D. Muz.; DEX, DN_3, DexX)

seismotectónic, -ă adj. (geol.) –Privitor la mișcarea scoarței pământului– „Modul în care s-au produs cele două cutremure arată că activitatea *seismotectonică* a intrat în normal și deci nu există pericolul de producere a unor șocuri cu o magnitudine egală sau mai mare." Sc. 22 IV 77 p. 5. „În zona Vrancea sistemul *seismotectonic* [...] e influențat mai ales de activități tectonice situate la exteriorul Carpaților și nu în interiorul Carpaților..." romania-actualitati.ro 25 III 11 //din *seismo-* + *tectonic*; MDN, DexX//

seíza s. (cuv.jap.) –„Poziția așezat corectă" din tradiția japoneză, în genunchi, cu fesele sprijinite pe călcâie– „*Seiza*. Este o postură îngenuncheată, destinată favorizării meditației [...] *Seiza* favorizează cristalizarea fluxului *chi*, deci forța vitală a practicienilor." AS 22 X 01 p. 23. „*Seiza* înseamnă, în japoneză, poziția corectă." sfin.ro 20 I 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (din engl. *seiza*)

sejúr s.n. –Ședere temporară într-un loc, hotel etc. pentru vacanță, tratament etc.– „O.J.T. și I.T.H.R. București asigură *sejururi* în hoteluri și vile din stațiunile Sinaia, Predeal, Poiana Brașov, Bușteni." Sc. 11 I 77 p. 4. „Reprezentanții acestor firme, cele mai multe englezești, vând dreptul de proprietate (cu drept de moștenire cu tot) asupra unui *sejur* anual într-un club de vacanță..." R.l. 31 X 94 p. 4. „Cu ce prețuri ne fac concurență bulgarii, la *sejururile* de Paște?" ziare.com 29 III 11; v. și Sc. 9 III 77 p. 5, 12 IV 79 p. 4, R.lit. 24 VI 82 p. 22, R.l. 6 X 82 p. 2, Sc. 11 XI 82 p. 2 (din fr. *séjour*; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 186; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

selenaút s.m. (astr.) –Astronaut care călătorește spre/pe Lună– „Așa arată costumul în care cei doi *selenauți* Armstrong și Aldrin vor păși pe Lună." Sc. 19 VII 69 p. 8. „Primii *selenauți* nu au reușit să viziteze nici măcar un hectar din suprafața Lunii." Sc. 26 VII 69 p. 6. „Cuvintele lunaut și *selenàut* au fost create după modelele astronaut, cosmonaut." Cuv. liber 13 VII 07; v. și Sc. 22 VII 69 p. 6, Cont. 25 VII 69 p. 10, Sc. 26 VII 69 p. 6; v. și *telebasculă* 1971 (din gr. *sele*[ne] + *-naut*, după modelul *cosmonaut*; FC I 156, 284, Guțu Romalo, *CG* 233, Al. Graur în R.lit. 30 și 35 / 69; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

seleno-satelít s.m. (astr.) –Satelit al Lunii– v. *aselenizabil* 1970 //din gr. *selene* + *satelit*; cf. fr. *satellite lunaire*, engl. *lunar / moon satellite*, germ. *Mondsatellit*; AD//

self-contról s.n. (anglicism) –Control asupra propriei persoane– v. *autocontrol* 1971 (din engl. *self control*; cf. fr. *self control*; DN_3, DEX 98, DexX)

self-made-man sint.s. engl. –Om ajuns într-o situație bună prin forțe proprii– „Nu vreau să țin isonul acestui *self-made-man* care a început cărând cabluri și reflectoare, iar acum, la 40 de ani, are la activul său 22 filme regizate și foarte multe filme produse." Cont. 9 VII 78 p. 8. „*Self made man* – AG Weinberger a știut că va deveni chitarist" jurnalul.ro 12 VIII 06 [pron. *selfméidmen*] (cf. fr. *self-made-man*; DN_3, DEX-S, DexX)

sélvă s.f. (geogr.) –Pădure ecuatorială în America Latină– „J.A. acaparase o întreagă zonă din *selva* (junglă) situată pe malul fluviului Putumaya." Sc. 28 XII 75 p. 4. „250 sate pierdute în uriașa *selvă* verde a Amazonului, undeva la granița dintre Brazilia și Venezuela." descopera.ro 29 III 12 (din sp., port. *selva*, fr. *selve*; El. Toma în *ER* p. 473–474; DEX, DN_3, DexX)

semafór s.n. **1.** (în limbajul Securității, înainte de 1989) „Dicționarul turnătoriei. *Semafoare:* indicii prin care ofițerul de securitate își semnaliza prezența în obiectiv și disponibilitatea / posibilitatea să fie contactat." Ev.z. 25 VI 98 p. 3. **2.** || *metoda semaforului* „«*Metoda semaforului*», pentru reducerea porcăriilor alimentare [...] Foarte populară s-a dovedit metoda adoptată deja de Marea Britanie, care a elaborat o prezentare tip «semafor». Aceasta prevede ca ingredientele și produsele nesănătoase să fie prezentate cu/pe fond roșu, cele normale cu galben și cele sănătoase cu verde." G. 13 VI 08 p. 6. „Am foarte mulți pacienți care îmi povestesc că *metoda semaforului* i-a ajutat să aibă control asupra alimentației..." adevarul.ro 1 V 11 || *semafor inteligent* v. *inteligent* || *semafor verde* v. *verde*

semaforizáre s.f. (circ.) –Reglementarea circulației cu ajutorul semaforului– „Deseori, la intersecția Podului Grant cu Calea Griviței se produc blocări de mașini; traficul este deosebit de intens. O soluție o reprezintă *semaforizarea* zonei." I.B. 11 X 74 p. 3. „*Semaforizarea* noului drum de acces spre Aeroportul Otopeni" R.l. 6 X 95 p. 19. „*Semaforizarea* și semnalizarea din București sunt un dezastru." G. 28 IV 09 p. 1; v. și R.l. 11 VII 78 p. 5, I.B. 20 VI 84 p. 3, 29 I 88 p. 2, G. 14 VII 08 p. 10 (din *semaforiza*; DEX 98, DexX)

semaforizát, -ă adj. (circ.) –Dotat cu un semafor– „Noi intersecții *semaforizate* în București între străzile..." R.l. 7 VII 77 p. 5. „La Cluj, străzi *semaforizate* ca în America" Ev.z. 14 VI 10 (din *semaforiza*; DEX 98, DexX)

seméstru s.n. || *semestru alb* (pol.) „Președintele Italiei [...] a inaugurat, o dată cu Anul Nou, «*semestrul alb*»: ultimele șase luni ale mandatului său, în cursul cărora constituția interzice șefului statului să dizolve parlamentul. Hotărât imediat după înlăturarea fascismului, pentru a proteja tânăra republică italiană împotriva oricărei tentații autoritare la sfârșitul mandatului, «*semestrul alb*» marchează în general începerea marilor manevre ale principalelor partide politice în vederea alegerilor prezidențiale." R.l. 7 I 85 p. 6 (după it. *semestre bianco*; Dimitrescu, *Dr.2* 135, 142)

semiaríd, -ă adj. (geol.) –(d. o regiune, un ținut) Caracterizat prin ploi foarte rare– „H.L. consideră că terenurile *semiaride* situate la vest de meridianul 100, ce taie Statele Unite în zonele orașelor Dodge City (statul Kansas), și Abilene (statul Texas) cunosc de secole, la intervale regulate de circa 20 de ani, perioade de secetă." Sc. 19 XI 75 p. 4. „68

milioane de locuitori din America Latină și zona Caraibilor trăiesc în așezări situate în zone aride și *semiaride*..." I.B. 10 V 84 p. 5. „Orașul distracțiilor a fost denumit provizoriu «Gran Scala» și va fi construit în deșertul *semiarid* Los Monegros, din regiunea Aragon, în nord-estul Spaniei." Ad. 14 XII 07 (din *semi-* + *arid*, după fr. *sémi-aride*, engl. americ. *semi-arid*; D. Am.; DN_3, DEX 98, DexX)

semiautonóm, -ă adj. –Care se bucură de autonomie parțială– „Țările Pieței comune au convenit să respecte dorința Groenlandei de a se retrage din C.E.E. începând din ianuarie 1985. Groenlanda a intrat în Piața comună în 1973, pe când făcea parte integrantă din Danemarca, dar în 1979 ea a devenit teritoriu *semiautonom*. Anul trecut, în cadrul unui referendum, populația marii insule a votat pentru retragerea din organismele comunitare." Sc. 21 XII 83 p. 6. „Locuință duplex *semiautonomă* energetic" jurnalul.ro 25 IV 09 (din *semi-* + *autonom*)

semicabínă s.f. –Pupitru separat de cele din jur prin elemente despărțitoare (geamuri, panouri) și dotat cu echipament audiovizual– v. *clasă-laborator* 1966 (din *semi-* + *cabină*; MDN, DexX)

semicentrál, -ă adj. –Situat în apropierea centrului unei localități mari– „Pentru unitățile *semicentrale* și periferice magazinele vor avea același orar ca și al magazinelor alimentare generale." I.B. 17 XII 61 p. 2. „300 mp *semicentral*, Dăbuleni" anunturi.gds.ro 18 III 11 (din *semi-* + *central*; DN_3, DEX-S, DexX)

semicomandát, -ă adj. (constr.) –(Apartament) din care o cameră are o intrare separată și prin cealaltă se trece– „Ofer apartament două camere *semicomandate* confort I..." R.l. 23 V 78 p. 7. „confort 2, *semicomandat*, etaj 1, internet, cablu TV, negociabil" ziaranunturi.ro 14 V 10; v. și R.l. 29 X 91 p. 7 (din *semi-* + *comandat*; DEX-S, MDN, DexX)

semiconsérvă s.f. –Conservă sterilizată parțial, cu o durată de păstrare în general scurtă– „Am mutat centrul investigațiilor pe șantierul Fabricii de *semiconserve* de șuncă." Sc. 25 VII 69 p. 3. „Magazinul stație-pilot de testare a preferințelor, îndeosebi față de *semiconservele* și conservele de pește care au o însemnată pondere în activitatea întreprinderii." I.B. 8 III 75 p. 6. „S-au vândut flotorii de la păstrăvărie, în loc să o pună în funcțiune, s-au vândut utilajele de la fabrica de *semiconserve* Piatra Neamț, tot peștele și materialul de populare..." Ad. 28 IV 10; v. și I.B. 5 VI 72 p. 1 (din *semi-* + *conservă*, după fr. *sémiconserve*; PR 1950; LTR; DEX, DN_3, DexX)

semicósmic, -ă adj. –Care zboară la foarte mare înălțime– „Avioanele *«semicosmice»* vor folosi drept combustibil anumite compoziții din care va face parte oxigenul acumulat din atmosferă." Sc. 13 I 63 p. 3 //din *semi-* + *cosmic*//

semicristál s.n. –Cristal de calitate inferioară– „Vor fi produse noi modele de servicii de tort, dulceață, compot etc. din *semicristal*." Sc. 28 VI 61 p. 1. „se iau niscaiva pahare de cristal sau *semi-cristal*, pline sau pe jumatate pline..." ziuaveche.ro 22 III 11 //din *semi-* + *cristal*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 382, DEX 98, MDN, DexX//

semicúmpene s.f. pl. (circ.) –Bariere scurte la trecerile peste calea ferată– „Nu vă angajați în traversarea căii ferate printre *semicumpenele* barierei închise." R.l. 23 VII 84 p. 4. „Unele bariere automate (BAT) au fost transformate în instalații de semnalizare automată, fără *semicumpene* la trecerile de nivel (SAT)." R.l. 26 IX 85 p. 2. „bariere cu 4 *semicumpene* sau cu 2 *semicumpene*" agerpres.ro 22 VI 10; v. și R.l. 5 V 80 p. 5, 25 XII 82 p. 4, Ev.z. 25 I 97 p. 8 (din *semi-* + *cumpene*; DEX 09 – *semicumpănă*)

semicúrse adj. inv. –(Despre biciclete) Bicicletă cu pinion pentru schimbarea vitezelor– „[Vând] bicicletă *semicurse*..." R.l. 5 XII 83 p. 4. „[Vând] bicicletă damă *semicurse*..." R.l. 24 IV 85 p. 4 (din *semi-* + *curse*)

semicursiéră s.f. –Bicicletă cu pinion pentru schimbarea vitezelor– „Au parcurs în total 3200 km, folosind *semicursiere*." R.l. 19 XII 83 p. 5. „Al 23-lea tip de bicicletă fabricată la întreprinderea «6 Martie» din Zărnești se numește «Torpedo» și este o *semicursieră* cu patru viteze." R.l. 2 VIII 85 p. 5. „Vând *semicursieră* adusă din Austria, stare bună de funcționare, culoare albastră." emm.ro 6 VII 11; v. și *cursieră* 1983 (din *semi-* + *cursieră*)

semidecomandát, -ă adj. (constr.) –(Apartament) în care prin unele camere se trece, iar altele au intrare separată– „Predau contract (vând) trei camere *semidecomandate*, parter înalt, îmbunătățiri, boxă..." R.l. 5 XI 80 p. 4. „Vând 3 camere *semidecomandate*..." I.B. 21 II 84 p. 3. „[Vând] garsonieră *semidecomandată*..." R.l. 15 IX 93 p. 12; v. și 14 II 83 p. 4 (din *semi-* + [de]*comandat*; DexX)

semidemontábil, -ă adj. –Pe jumătate demontabil– „Datorită greutăților reduse, cât și faptului că sunt *semi-demontabile*, ele [chioșcurile] pot fi ușor transportabile." I.B. 21 I 63 p. 2; v. și R.l. 31 III 81 p. 6 (din *semi-* + *demontabil*; DexX)

semideșért s.n. –Regiune de trecere între stepă și deșert– „Perspectivele de dezvoltare ale unei regiuni de *semideșert*." R.l. 8 III 67 p. 5. „înaintarea deșerturilor și a *semideșerturilor*." I.B. 9 VI 88 p. 8. „Potrivit televiziunii de stat, care a arătat imagini de la testarea dronei într-o regiune de *semideșert*, Karrar are un motor turbo jet care îi permite să atingă o viteză de 900 km/h." R.l. 23 VII 10; v. și 31 III 81 p. 6, Sc. 15 IV 83 p. 5, I.B. 7 VII 86 p. 8 (cf. it. *semideserto*, engl. *semidesert*; CD, LGG, DZ; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

semideșértic, -ă adj. –Alcătuit din semideșert– „O importantă descoperire arheologică a fost făcută în stepa *semideșertică* din Turkmenia sovietică." Sc. 26 XII 74 p. 6. „soții Bray care se ocupă, fiind la pensie, și cu căutarea de aur, au descoperit într-o regiune *semideșertică* în apropiere de orașul Kalgoorlie o pepită de aur în greutate de 9 kg." R.l. 15 VIII 80 p. 6. „Principele Radu: «Satul românesc a devenit un spațiu social *semideșertic*»" jurnalul.ro 16 VI 09 (din fr. *semi-désertique*; DMN 1966; DexX)

semidoctísm s.n. –Cultură superficială, stare de semidoct– v. *sfertodoctism* 1969. „multiplicându-se la scara întregii populații *semidoctismul* și kitsch-ul..." R.l. 3 III 01 p. 1. „cei decredibilizați prin *semidoctismul* patent, prin prostiile impenitent reiterate și, mai ales, prin reaua-credință constitutivă." Obs.cult. 4 III 11 (din *semidoct* + *-ism*; DN_3, DEX 98, MDN, DexX)

semiecológic, -ă adj. –Care nu îndeplinește în totalitatea criteriile necesare pentru a fi socotit ecologic– „Automobilul *semiecologic* care se lungește cu 74 cm" Compact 16 VIII 06 p. 12. „membrii asociației fac agricultură *«semiecologică»*..." evenimentul.ro 21 XII 11 (din *semi-* + *ecologic*)

semieșéc s.n. –Eșec parțial– „Lauda unui *semieșec*" G. 6 VIII 09 p. 1. „*Semieșec* la vânzarea acțiunilor Petrom" R.l. 20 VII 11 (din *semi-* + *eșec*)

semifinisát, -ă adj. (ind., ec.) –Finisat parțial– „În prezent, prin folosirea panourilor masive, a cofrajelor glisante, construcția brută sau *semifinisată* se execută într-un timp foarte scurt." Sc. 16 V 63 p. 3 (din *semi-* + *finisat*; DEX-S, MDN, DexX)

semifinít,-ă adj. (ind., ec.) –(d. un produs) Care nu este prelucrat definitiv pentru a fi comercializat– v. *navă-uzină* 1970 (din *semi-* + *finit*, după fr. *semi-fini*; PR 1964; DN_3, DEX-S, MDN, DexX)

semigarsoniéră s.f. (constr.) –Garsonieră foarte mică– „Ofer *semigarsonieră* ultracentrală pentru garsonieră bloc nou." R.l. 4 I 67 p. 4 (din *semi-* + *garsonieră*; DexX)

semiín s.n. „Țesăturile de in și *semiin* (în amestec cu bumbac) datorită calităților lor sunt mult apreciate de cumpărători." R.l. 16 IX 61 p. 1 (din *semi-* + *in*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 392; DEX-S)

semiindustrializá v.t. –A transforma parțial în produs industrial– v. *semiindustrializare* 1974 (din *semi-* + *industrializa*; DEX 98, MDN, DexX)

semiindustrializáre s.f. –Transformare parțială în produs industrial– „La Boteni (Argeș) vizităm mai întâi Centrul de *semiindustrializare* condus de ing. C.L. Este drept că fructele și legumele aduse aici se semiindustrializează, dar ele ar merita o soartă mai bună." R.l. 16 XI 74 p. 3. „La Domnești am fost șeful secției de conservare și *semiindustrializare* a fructelor." Ziarul Argeșul 12 IX 10; v. și *semiconservă* 1972 (din *semi-* + *industrializare*; DEX 98, DexX)

semiindustrializát, -ă adj., s.n. –Prelucrat parțial în produs industrial– v. *mostră-etalon* 1974. „Aducând în discuție atuurile legumelor proaspete sau *semiindustrializate*, ar fi cel puțin incorect să emitem judecăți hazardate cu privire la șansele conservelor clasice, cel puțin pe termen scurt și mediu." Lumea satului 1 VIII 07; v. *și catering* 1974, *mostră-etalon* 1974 (din *semi-* + *industrializat*; cf. fr. *semi-industrialisé*; DMN 1966; DEX 98, DexX)

semiínimă s.f. (med.) || *semiinimă artificială* „Până acum s-au implantat cu succes unor animale jumătăți de inimă artificială, ventriculi fabricați în laborator, care au permis menținerea în viață și însănătoșirea unor inimi bolnave. O astfel de *semiinimă artificială* i-a permis doctorului M.D. de la Houston să salveze viața unui tânăr mexican." Cont. 18 XII 70 p. 10 //din *semi-* + *inimă artificială*, probabil după model engl.//

semimanuál, -ă adj. –Lucrat parțial cu mâinile– „Industria noastră posedă, pe lângă imprimare *semimanuală* cu planșe, mașini moderne..." Cont. 3 VIII 62 p. 2. „Scutul e un element din oțel, manual, *semimanual* sau mecanic." Ev.z. 18 XI 09 //din *semi-* + *manual*; DexX//

semimaratón s.n. (sport) –Probă de alergare pe o distanță de două ori mai mică decât aceea a maratonului– „Ecuadorianul J.J. a terminat învingător în cursa de *semimaraton* de la Quito, fiind cronometrat în 59:14." Sp. 12 XI 87 p. 4. „În Piața «Charles de Gaulle» va fi organizat, mâine, «*Semimaratonul* București»." Ev.z. 29 IX 07 p. 9 (după fr., engl. *demi-marathon*)

semimát, -ă adj. –Aproape mat– „Culori, culori, culori! incorporate în glazuri strălucitoare ori *semimate* [...] cromatismul aleargă cu un fel de libertate pe materie sugerând simboluri posibile." Cont. 3 II 67 p. 7. „Le îndemn pe cele care doresc un rezultat *semi-mat* sau mat să folosească fondul de ten pudră." mediafax.ro 30 X 10 (din engl. *semimat*; WT; DEX 98, MDN, DexX)

semimilenár, -ă adj. –Care datează de 500 de ani– „O întreprindere *semimilenară* [...] Cehoslovacia posedă cea mai veche fabrică cu acest profil [sticlărie] de pe continent." Sc. 19 III 78 p. 6. „*Semi-milenarele*. După documente de arhivă, câteva sate din județul Gorj împlinesc anul acesta cinci sute de ani de existență, dovedită prin înscrisuri." R.l. 7 II 84 p. 2. „La intrare, vizitatorii sunt întâmpinați de un stejar *semimilenar*, de 30 de metri înălțime, care nu poate fi cuprins de cinci oameni cu brațele deschise." ziare.com 17 VII 09 //din *semi-* + *milenar*; MDN, DexX//

semimonopól s.n. –Monopol parțial– „Mult timp domeniul unei minorități căreia instituțiile îi rezervau un *semimonopol*, cunoașterea avea un circuit închis." R.lit. 14 VI 73 p. 29. „Rodipet profită de poziția de *semimonopol* și uită luni la rând să achite facturile pentru publicațiile vândute." Capital 4 IV 02 //din *semi-* + *monopol*; DexX//

seminár s.n. || *seminar-atelier* „Miercuri s-a deschis la București *seminarul-atelier* de folclor, manifestare cultural-științifică cu largă participare internațională, organizată cu prilejul Conferinței mondiale a populației." Sc. 22 VIII 74 p. 6. „Munca într-un asemenea *seminar-atelier* de creație care se cheamă acuma workshop este utilă prin proces, nu prin efect; și prea arareori rezultatele sunt comunicabile urbi et orbi cu titlul de creație încheiată; ele sunt un fel de bruioane, de eboșe ale unor realizări viitoare." monitorulneamt.ro 7 III 06 (din *seminar* + *atelier*)

semiolimpíc, -ă adj. || *bazin de înot semiolimpic, piscină semiolimpică* –Piscină cu jumătate (25 m.) din lungimea unei piscine olimpice– „Miramar este dotat cu *piscină semiolimpică*, săli de saună finlandeză, masaj, fitness, aerobic, arte marțiale, fizioterapie [...] disco-bar și săli de conferințe." Ad. 7 XII 01 p. 3. „Bistrița va avea *bazin de înot semiolimpic*" adevarul.ro 1 X 11 (din fr. *semi-olympique*)

semiopacitáte s.f. –Calitatea a ceea ce este parțial opac– „Calitățile acestui material la un an de la uscare: suprafață marmorată, luciu de lac incolor, *semiopacitate* etc." R.l. 26 VIII 73 p. 2 //din *semi-* + *opacitate*; DEX-S, DexX//

semióptic, -ă adj. (med.) –Care nu ajută decât parțial la vedere– „Se produc, în fabricile de sticlă tehnică [...] sticlă optică și *semioptică*." Sc. 2 III 64 p. 3 //din *semi-* + *optic*; DEX-S, MDN, DexX//

semipermanént, -ă adj. –Care durează o perioadă asimilabilă cu permanența– „Americanii au inventat o tehnică nouă de tatuare *semipermanentă*" G. 6 V 06 p. 3. „Dermoline a descoperit o nouă metodă de anestezie la colorarea *semipermanentă* a buzelor: prin criopigmentare, în timpul căreia pacienta e anesteziată cu gheață." Cot. 2 III 07 p. 10. „masca cu cheratină, machiajul *semi-permanent* sunt câteva dintre noutățile cu care vine..." csid.ro 29 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *semi-* + *permanent*, calc după engl. *semipermanent*)

semipiramídă s.f. –O jumătate de piramidă realizată printr-o secțiune transversală– „Orașul olimpic din Montreal va fi alcătuit din două structuri în formă de piramidă, divizate, la rândul lor, în patru *semipiramide*, fiecare cu 19 etaje." R.l. 16 VII 74 p. 6 //din *semi-* + *piramidă*; MDN//

semipornográfic, -ă adj. –Care ar putea fi considerat poruografic– „Ecoul scandalului provocat de publicarea în paginile revistei *semipornografice* Penthouse a unor fotografii, chipurile, ale starului cel mai sexy al tenisului mondial, rusoaica Anna Kurnikova, surprinsă de la distanță de obiectivul camerei unui paparazzi în timp ce făcea baie de soare topless, fotografii ce s-au dovedit că aparțin altei persoane, sunt departe de a se fi stins." Ad. 21 V 02 p. 12. „A avut apoi o serie de roluri de tip Lolita în filme *semipornografice* lansate la mijlocul anilor 1970." mediafax.ro 13 V 11 (din *semi-* + *pornografic*)

semipreparát s.n. (alim.) –Hrană parțial preparată de către producător– v. *catering* 1974. „*Semipreparatele* culinare pot să depășească stadiul de... semirealizare." Sc. 15 V 81 p. 2. „Fabrica [...] produce *semipreparate* din carne de pasăre." ziare.com 3 II 09 (din *semi-* + *preparat*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

semiprezidențiál, -ă adj. –Sistem de guvernare în care președintele și primul ministru sunt participanți activi la administrarea statului– „În cazul bicameralismului, regimul *semiprezidențial* cu președinte puternic încă se justifică, dar monocameralismul obligă la o reducere substanțială a prerogativelor prezidențiale, pentru a asigura echilibrul puterilor." "22" 27 IX 05 p. 7. „Eurodeputatul PD-L, Cristian Preda, propune o Constituție pe placul Cotrocenilor: «Trebuie să ne gândim la un regim *semiprezidențial* cu un rol mult mai accentuat al președintelui»" gandul.info 12 III 10 (din engl. *semi-presidential*, fr. *semi-présidentiel*; MDN)

semiprofesionál, -ă adj. –(Aparat) care are în bună parte caracteristicile de mare performanță ale celor profesionale– „Vând walkman *semiprofesional*..." R.l. 20 VIII 91 p. 7. „Vând [...] trusă foto *semiprofesională* (aparat, tele, blitz, etu)..." R.l. 18 X 91 p. 7. „Tânărul are un solar *semiprofesional* pe o suprafață de mai bine de 100 de metri pătrați..." Ad. 23 III 11; v. și R.l. 10 XI 91 p. 6 (din *semi-* + *profesional*)

semirecitál s.n. –Recital alcătuit din două părți, fiecare susținut de altă persoană– „La sala Studio a Ateneului, pianista C.I.R. și violoncelistul A.C. [...] susțin câte un *semirecital*." I.B. 17 I 72 p. 2. „De un real interes *semirecitalul* sopranei V.M., cuprinzând lieduri românești." Săpt. 19 V 72 p. 7 //din *semi-* + *recital*; DEX-S, DexX//

semiremorcát, -ă adj. –Remorcat, cu o singură osie și cu partea din față sprijinită de spatele platformei tractoare– v. *rulotă-dormitor* 1975 (din *semi-* + *remorcă* + *-at*)

semirobót s.n. (tehn.) –Mecanism aproape complet robotizat– „Specialiștii de la Combinatul de utilaj greu din Cluj-Napoca au conceput și realizat manipulatoare complexe [...] adevărați *semiroboți* care deservesc presele de 2000 tone." R.l. 15 IV 85 p. 1. „Transformarea lui Brin în *semi-robot* a avut loc în primăvara acestui an. " R.l. 16 VI 10 (din *semi-* + *robot*; MDN)

semiscufundát, -ă adj. –Pe jumătate scufundat– „Noua dragă, denumită «Stevin-80», este cea mai mare din lume [...] Ea lucrează *semiscufundată*, putând fi ancorată printr-un sistem de picioare mecanice, care se extind până la fundul mării și cu ajutorul cărora se poate deplasa în funcție de mersul lucrărilor." R.l. 21 III 79 p. 6. „una dintre cărțile care investighează această lume *semiscufundată*..." R.lit. 17 III 11 //din *semi-* + *scufundat*//

semisilóz s.n. (zoot.) „Este un mare câștig, deoarece prin conservarea ierburilor sub formă de *semisiloz* pierderile de substanțe nutritive sunt cu peste 50% mai reduse în comparație cu uscarea pe brazde a fânului pe vreme ploioasă." Sc. 13 VI 71 p. 4. „Am introdus în alimentație un *semisiloz*, un tip de furaj preparat din porumbul siloz pe care îl recoltăm doar atunci când este uscat pe jumătate." Sc. 10 III 78 p. 3. „[Lucerna] se folosește sub diferite moduri: masă verde proaspătă, făn, făină de lucerne, granule, brichete, siloz, *semisiloz*" Ferma 13 III 11 //din *semi-* + *siloz*//

semisimfónic, -ă adj. –Care nu îndeplinește în totalitate condițiile pentru a fi considerat simfonic– „Pe lângă casa raională de cultură din Câmpulung-Muscel [...] a luat ființă o orchestră *semisimfonică*." Sc. 15 II 63 p. 5. „Aici e cazul să se organizeze o stagiune de concerte simfonice, ori *semisimfonice*." R.lit. 29 XI 73 p. 17. „Și-a început activitatea de dirijor la Storojinet, unde a condus o orchestră *semisimfonică* (1936 – 1938). " Ev. 8 X 08; v. și Cont. 1 IX 67 p. 7, Sc. 5 II 82 p. 4 (din *semi-* + *simfonic*; MDN, DexX, DEX 09; cuvântul este mai vechi)

semisintétic, -ă adj. –Parțial obținut prin sinteză– „Tapete lavabile din hârtie *semisintetică*." R.l. 30 X 79 p. 5. „Aceste două produse combină polimeri *semisintetici*, acizi organici și alți agenți clinici într-o peliculă fizică foarte durabilă." G. 20 V 09 p. 12 (din *semi-* + *sintetic*; DexX)

semistabulație s.f. (zoot.) –Procedeu de creștere și întreținere a vitelor prin menținerea lor aproape tot timpul în grajd– „Extinderea sistemului de *semistabulație* la bovine și la ovine în zonele de câmpie necesită o serie de măsuri." Sc. 10 VII 64 p. 2 (din *semi-* + *stabulație*; DEX 98, MDN, DexX)

semisubmersíbil, -ă adj. –Scufundat parțial în apă– „Natura dezlănțuită din Marea Nordului afectează în mod serios lucrările de prospectare a țițeiului: din decembrie bântuie fără întrerupere furtuni puternice [...] mai multe platforme *semisubmersibile* de foraj fiind avariate sau scoase din uz." Sc. 2 II 74 p. 6. „La Shanghai a fost construită recent, în premieră, o platformă de foraj marin *semisubmersibilă*." I.B. 3 VII 84 p. 4. „[Submarinele] descoperite anterior erau doar *semisubmersibile*, o parte a structurii rămânând întotdeauna deasupra suprafeței apei." mediafax.ro 15 II 11 //din *semi-* + *submersibil*; MDN, DexX//

semisubzistență s.f. –Tip de agricultură practicat în ferme mici care asigură subzistența și desfacerea unei mici cantități de produse– „Nu înțeleg de ce se încăpățânează Guvernul și încearcă să excludă de la aceste compensații o mare parte dintre producători, cei vizați fiind practicanții agriculturii de subzistență și de *semisubzistență*, exact cei care au cea mai mare nevoie de ajutor..." ziare.com 25 VII 07. „Reducerea numărului de ferme de *semi-subzistență* nu este o soluție, ci orientarea lor spre economia de piață ar fi mult mai folositoare, este de

părere comisarul european pentru Agricultură, Dacian Cioloș." ziare.com 15 X 10. „La noi s-au făcut proiecte pe măsurile 141 – Sprijinirea fermelor de *semisubzistență* și 112 – Instalarea tinerilor fermieri, iar la evaluare s-a ținut cont de acest lucru..." evenimentul.ro 21 XII 11 (din engl. *semi-subsistence*)

semisuculént, -ă adj. –De o suculență medie– „Strugurele de masă «Roz românesc» (rezistent la ger și secetă, cu bobul mare, *semisuculent*)" R.l. 23 II 78 p. 5 (din *semi-* + *suculent*; MDN, DexX)

semitârâtór, -oáre adj. (bot.) –(Plantă) a cărei tulpină se întinde parțial pe pământ– „Aceasta [volbura de nisip maritim] este o plantă *semitârâtoare* și cu rizom foarte lung, care fixează nisipul." Sc. 21 VII 62 p. 4 (din *semi-* + *târâtor*; DEX 98)

semitelecomandát, -ă adj. –Pe jumătate telecomandat– „A fost pus la punct un clește *semitelecomandat*." Sc. 20 I 64 p. 4 //din *semi-* + *telecomandat*; MDN, DexX//

semitransparént, -ă adj. –Aproape transparent– v. *stereoocular* 1978. „CNSAS *semitransparent*. Ședințele CNSAS nu vor mai fi publice..." 9am.ro 4 IV 08 //din *semi-* + *transparent*; DEX 98, MDN, DexX//

semivegetarián, -ă adj. (d. dietă) –Care combină vegetalele cu produsele de origine animală– „Cei mai longevivi oameni ai planetei, indiferent de religie, au devenit *semi-vegetarieni* după o anumită vârstă. Dintre aceștia, pesco-vegetarienii sunt cei mai sănătoși oameni ai Terrei." Mag. 25 IV 06. „Alimentația *semivegetariană* constă în consumul de carne din pui și pește." jurnalul.ro 22 X 07. „Există mai multe variante ale regimului vegetarian, cum ar fi regimul lacto-vegetarian, ovo-lacto-vegetarian, ovo-vegetarian, pesco-vegetarian, *semi-vegetarian*, însă majoritatea adepților îl preferă pe cel ovo-lacto-vegetarian, care dă undă verde la consumul de vegetale, lactate, ouă și miere." ziare.com 19 VIII 09 (din *semi-* + *vegetarian*; Ciolan, *MC*)

semnál s.n. || *semnal verde* v. *verde*

semnătúră s.f. || *semnătură digitală / electronică* „Camera superioară a Parlamentului german a aprobat, la sfârșitul săptămânii trecute, o măsură prin care se autorizează *semnătura electronică* în tranzacțiile efectuate pe Internet [...] Lipsa unui standard pentru *semnăturile digitale* a limitat tranzacțiile din multe domenii..." Ad. 13 III 01 p. 6. „De la 1 ianuarie, ANAF a introdus obligativitatea ca orice companie românească să depună online documentele la Fisc, motiv pentru care este absolut necesară obținerea unei *semnături digitale*." financiarul.ro 18 III 11. „*Semnătura electronică* se eliberează pentru o persoană fizică, aceasta având posibilitatea să reprezinte la Fisc un număr nelimitat de societăți." capital.ro 20 VI 11; v. și *amprentă electronică* 2010 (după engl. *electronic signature*; Ciolan, *MC*)

senatór s.m. || *senator-jurist* –Senator cu pregătire juridică– „*Senatorii-juriști* au decis, la dezbaterea ordonanței privind interdicția aleșilor locali și funcționarilor publici de a face afaceri cu primăriile și consiliile locale, că aceștia pot rămâne în continuare acționari la firme care au contracte cu regiile și societățile comerciale aflate în subordinea autorităților locale." Ad. 20 II 02 p. 2. „*Senatorii-juriști* pun talpă legii care le dă magistraților mai multe privilegii decât au parlamentarii." G. 26 V 06 p. 1. „*Senatorii-juriști* interzic preventiv căsătoriile dintre homosexuali" G. 6 II 08 p. 16; v. și Ad. 6 VI 02 p. 2, 19 VI 02 p. 2, 29 IV 04 p. 1, G. 7 VI 06 p. 4, ziaruldeiasi.ro 28 VIII 08 (din *senator* + *jurist*); v. și *femeie-senator*

senséi s.m. (cuv.jap.) –Instructor de judo sau karate– v. *karateka* 1990, *kata* 1990. „*Sensei* este un soi de maestru-antrenor. Elevii trebuie să aplice cu exactitate sfaturile sale." AS 22 X 01 p. 23. „a fost botezat și în religia budistă de către un preot budist american – *sensei* Kaimey." Av. X 04 p. 146, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. *insei* 2005 (cf. engl. *sensei*; Dimitrescu, *Dr.2* 153; Ciolan, *MC*; DJR)

sensitométru s.n. (med.) „Acest laborator (de tipul KTD) asigură, printre altele: măsurarea pulsului cu ajutorul unui *sensitometru* special, determinarea timpului de reacție la stimulenți acustici și luminoși..." Sc. 19 III 78 p. 6 (din fr. *sensitomètre*; DTP, LTR; DEX, DN_3 – alt sens, DexX)

senzaționalísm s.n. –Gust al senzaționalului– „Mercantilismul întemeietorilor uriașelor organisme cu funcție economică și, în subsidiar, politică și ideologică, determina orientări oportuniste, conformiste, sau (în cazul lui «The Los Angeles Times», care s-a dezbărat cu greu de îndoielnica sa faimă inițială), cultivarea *senzaționalismului* ieftin." R.lit. 24 VI 82 p. 22. „Trăim într-o eră a «*senzaționalismului*», după cum subliniază majoritatea comentatorilor de presă." R.l. 5 IX 97 p. 4. „Sectorul de televiziune din România consistă dintr-o piață matură de rețele generaliste, cu doar câțiva mari jucători care pun accentul pe *senzaționalism* și divertisment, la care se adaugă o piață în creștere de canale de nișă, dintre care doar câteva au reușit să atingă un anume nivel de notorietate al brandului." D. 11 IX 09 (din fr. *sensationnalisme*; MDN, DexX)

senzaționalíst, -ă adj. –Care caută senzaționalul– „ușor de apucat în cheie *senzaționalistă* ori vulgară..." R.lit. 20 VII 07 p. 16. „numai victimele sunt singulare; restul e loteria unui trafic trivial, amuțitor, distant, *senzaționalist*." Obs. cult. 19 III 09 (din fr. *sensationnaliste*; DexX)

sénzor s.m. (tehn.) –Dispozitiv foarte sensibil care sesizează un anumit fenomen sau variația unor parametri– „Autoritățile din capitala japoneză au dispus introducerea a ceea ce se apreciază a fi cel mai avansat sistem de dirijare computerizată din lume. O rețea de 2000 *sensori* ultrasonici montată deasupra magistralelor pentru înregistrarea vitezei de deplasare și a numărului de mașini ce trec." Sc. 20 VI 74 p. 6. „Este suficient să se fixeze *senzorul* unui locator ultrasonic cu impulsuri pe pieptul unui om pentru ca pe ecran să apară linii care indică atât funcționarea mușchilor cordului, cât și a valvulelor." R.l. 5 II 84 p. 6. „Pubela strânge gunoiul până la un anumit nivel și apoi un *senzor* se activează, iar un sistem taie resturile și le compactează." Ad. 9 V 11 [scris și *sensor*] (din engl. *sensor*, fr. *senseur*; WT; PR 1970; DEX-S, MDN, DexX)

separatór s.m. „bărbații și femeile vor călători separat în mijloacele de transport în comun din capitala iraniană, Teheran [...] Femeile vor călători pe locurile din spate și în fiecare autobuz se va afla câte un «*separator*» în uniformă specială." Ev.z. 28 XI 92 p. 5 (din *separa* + *-tor*; DN, DEX, NODEX, DexX – alt sens)

sepepíst, -ă s.m. –Lucrător la Serviciul de Protecție și Pază– „*Sepepiștii*, care dormitau pe scări, o enervau pe Mimi..." Ad. 8 IX 01 p. 6. „Mă rog, șoferul și *sepepistul*." Ad. 6 XII 03 p. 7. „Un *sepepist* a fost acuzat de moartea, în chinuri groaznice, a doi tineri, în 1991" R.l. 12 VIII 04 p. 1; v. și Ad. 20 IX 02 p. 14 (din *SPP* + *-ist*; Barbu, *O*; Vârlan, *F*)

seppúku s. (cuv. jap.) –Sinucidere rituală în Japonia. Harakiri– „A.C. și-a făcut *sepuku* pentru că îl cicălea nevasta [...] Aflat sub influența alcoolului, bărbatul a încercat să se sinucidă, înjunghiindu-se cu un cuțit în dreptul inimii." Ev.z. 9 VII 97 p. 12. „Foarte puțină lume știe că, la 25 noiembrie 1970, Mishima și-a făcut *seppuku* în fața comunității sale de războinici, trăgând astfel un semnal de alarmă în ceea ce privește direcția greșită în care se îndreaptă poporul japonez, ca urmare a abaterii de la tradiție și a concesiilor făcute valorilor culturale occidentale, ne-a spus dl Ioan Holban, directorul Teatrului Național din Iași." evenimentul.ro 6 III 02. „pensionarii o să ceară să le tăiați din bani sau își fac singuri *sepuku* cu talonul." G. 28 VI 10 p. 10; v. și 29 V 07 p. 7, 18 VIII 09 p. 7 [scris și *sepuku*] (din engl., fr. *seppuku*; Dimitrescu, *Dr.2* 162; PR mijl. sec. XX; MDN, DexX)

septenát s.n. –Durată de șapte ani– „Cei doi candidați au abordat pe parcursul minutelor rezervate probleme economice și sociale și cu deosebire fenomenul triplării șomajului în ultimii șapte ani. Cum este și firesc, Mitterand a prezentat un «bilanț» social acuzator al *septenatului*..." R.l. 7 V 81 p. 6. „Dacă primul proiect a evoluat într-un ritm impresionant, următorul «*septenat*» va fi consacrat, fără îndoială, celui de-al doilea." ziaruldeiasi.ro 30 VI 07 (din fr. *septennat*; MDN, DexX, DEX 09)

septúplu, -ă adj. –Care reprezintă de șapte ori valoarea exprimată. Înșeptit– „*septuplul* campion mondial s-a oprit, aparent fără motiv." G. 30 V 06 p. 9. „Pilotul Michael Schumacher, *septuplu* campion mondial în Formula 1, a fost declarat cel mai bun sportiv german din toate timpurile." ziare.com 17 VI 11 (MDN, DexX)

sequel s. (cuv. engl.) –Continuare, urmare (a unui film etc.)– „Au mai fost de atunci destule remake-uri și *sequels* (continuări), până la filmul de față..." Ad. de week-end 60 / 03 p. 7. „Studiourile de filme de la Hollywood au anunțat în ultimul timp o serie de proiecte care se referă numai la continuări (*sequel*), adică la extinderea unui subiect ce a avut succes de casă cu o nouă franciză." R.l. 4 IX 09 p. 1. „Actorul consideră povestea vânătorului de fantome una de tip faustian și merită un *sequel*." R.l. 18 VIII 10 p. 16 [pron. *sicuăl*]

seralíst, -ă s.m.f. –Elev, student care urmează cursul seral– „Complicatele înlănțuiri ale formulelor chimice au fost scrise... pe o prozaică bucată de tablă. Ceea ce nu-i împiedică însă pe «*seraliștii*» de la matrițerie să descifreze cu aceeași pasiune, ca într-o sală de curs, sensurile unei formule." Sc. 28 VII 63 p. 1. „întâia clasă de *seraliști* de la IATC." I.B. 11 XII 85 p. 2. „*Seralist* amendat că și-a lovit colega" eziare.com 23 III 09; v. și R.lit. 27 IX 84 p. 5 (din *seral* + *-ist*; DEX-S, MDN, DexX)

séră s.f. || *seră-combinat* –Seră mare cu caracter de combinat– „Am intrat

împreună într-o *seră-combinat* unde ne-a întâmpinat o căldură de 40 de grade." Sc. 24 VI 63 p. 3 (din *seră* + *combinat*)

sereíst s.m. –Lucrător la SRI– „vă dați seama că toate eforturile de integrare ale României ar putea fi zădărnicite din aceleași motive, deși nici măcar un singur *sereist* n-a băgat vreodată mâna în gâtița vreunui terorist?" evenimentul.ro 6 XII 05. „Dacă zeul *sereist*, sieist, sepepist, setesist, într-un cuvânt securist, a obosit, atunci statul se obligă să-i găsească alt loc de muncă, firește, corespunzător." G. 3 III 06 p. 1. „Ce, e așa de greu să îți închipui ca orice posesor de telefon este înregistrat discret și ilegal de un *sereist* cu urechea fină?" ziaruldeiasi.ro 29 I 09 (din abrevierea *SRI* + *-ist*)

sereléu s.n. –Abreviere pentru Societate cu Răspundere Limitată– „O damă bine fardată jură că nu se mai întoarce dacă obține viza, sub privirea indignată a unui director de *sereleu*, care se simte jignit că e în aceeași oală, la coadă, cu toate fufele, el care aduce valută în țară și face export." Ev.z. 6 VI 98 p. 3. „Panicată, conducerea de la Tractorul a încercat să pună batista pe țambal, dispunând o «verificare internă», în urma căreia *sereleurile* s-au grăbit să storneze facturile, pentru ca apoi accesoriile, service-ul și asistența fictive pentru telefonie mobilă să fie refacturate... pe numele unor persoane fizice!" Ad. 22 IX 03 p. 10. „Ca să scape de pușcărie, fostul doctor a șters-o în România, stabilindu-se la Brașov, unde și-a înființat rapid *sereleul* Zebranek Company, «pălărie» pentru o «Clinică Româno-Americană»." Ad. 17 II 05 p. 12; v. și 13 III 01 p. 1, 30 X 03 p. 16 (Zafiu, *D*) || *sereleu-căpușă* v. *căpușă*

seriál s.n., adj. **1.** –(Roman, film, reportaj etc.) apărut în presă sau prezentat la radio sau televiziune în fragmente– „Succesul romanului-frescă al lui G. se datorează prezentării la televiziunea franceză a *serialului*." Cont. 18 XII 70 p. 10. „Film *serial*: Dallas..." Pr.R.TV 8 IX 79 p. 14. „*Serial*: Produs de cartier" Ad. de seară 17 III 11; v. și I.B. 10 I 74 p. 2, R.lit. 23 X 75 p. 16, Pr.R.TV 20 IV 79 p. 13, R.l. 1 III 82 p. 6, Luc. 10 VII 82 p. 1, Cot. 30 IV 04 p. 3, Ad. 4 V 04 p. 4, 9am.ro 20 X 05, T.l. 1 X 09 p. 4; v. și *actor-regizor-scenarist* 2008, *bikini* 1993, *ciné-vérité* 1977, *comics* 1981, *digest* 1985, *elicotecă* 1975, *episod-pilot* 2010, *escortă* 2008, *grand-guinol* 1980, *grilă* (*de programe*) 2007, *impact* (sensul 7) 1979, *microstatistică* 1975, *mobisod* 2005, 2006, *multiplatformă* 2007, *muppet* 1977, *nou* 2010, *paleoastronautic* 1983, *problematiza* (sensul 2) 1982, *roman-foileton* 1984, *sexpert* 2005, *sezon* 2008, 2010, *sitcom* 1999, 2008, *smeci* 1974, *teleecraniza* 1975, *telejustiție* 2007, *telenovelă* 2009 || *serial-cult* –Serial devenit obiect de cult– „«ideologia» unui *serial cult*" D. 27 VII 06. „Ce a însemnat *serialul-cult* «Totul despre sex» pentru romance?" Cot. 14 V 08 p. 19 (din *serial* + *cult*; cf. engl. *cult-serial*). **2.** –Serie (de acțiuni, activități, produse etc.)– „Agenția United Press International anunță un *serial* de manevre militare ale SUA." Ap.p. 23 I 80 p. 12; v. și *fidelitate* 1980. **3.** adj. (inform.) –În comunicarea datelor, procedeu de transmitere a informației împărțite în prealabil în unități de dimensiuni fixe. Este un sistem mai rapid decât cel paralel, care transmite datele în bloc– – v. *port* 2001, *controler* 2004 (din engl. *serial* [*story*]; cf. fr. *sériel*, it. *seriale*; DEX, DN_3, NODEX, DexX – sensul 1)

serigrafiá v.t. –A reproduce prin serigrafie– „[Wahrol] *serigrafia* «idoli» unanim adulați: Marilyn, Elvis etc." D. 132 / 95 p. 13. „Tricourile le *serigrafiază* în Franța..." jurnalul.ro 17 X 10 (din *serigrafie*; MDN, DexX)

serigrafiát, -ă adj. –Imprimat prin serigrafie– „pahare *serigrafiate* pentru înghețată..." R.l. 22 II 84 p. 1 (din *serigrafiá*; DexX)

serigrafíe s.f. –Procedeu de imprimare cu ajutorul unui ecran de mătase– „În imagini: un dublu portret de Sargent – «Ena și Betty Wertheimer», și o *serigrafie* de Warhol – «Liza Minelli»." Cont. 21 XII 79 p. 12. „mijloacele grafice cele mai moderne, în tehnica *serigrafiei*, a gravurii care utilizează ca mediu de imprimare o mătase special preparată." R.lit. 17 V 84 p. 20. „Expoziția de la muzeu va cuprinde peste 50 de lucrări de grafică (*serigrafie*, gravuri, litografii și colaje)." R.l. 15 IX 04 p. 25 (din fr. *sérigraphie*, germ. *Serigraphie*; PR 1949; DN_3, DexX, DEX 09)

serodiagnóstic s.n. (med.) –Diagnostic serologic– „Vineri, la Institutul oncologic din București a avut loc conferința publică și demonstrația practică de *serodiagnostic* al bolii canceroase, susținute de ing. chimist N.I.D." R.l. 15 IV 78 p. 4. „descoperitorul Nicolae Ionescu Dâmbovița, care făcea *serodiagnostic*." jurnalul.ro 11 IV 10; v. și R.l. 27 VI 80 p. 5 (din fr. *sérodiagnostic*; DM, DZ; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

seronegatív, -ă adj., s.m.f. (med.) –(Persoană) care prezintă un serodiagnostic negativ, în special pentru virusul bolii Sida– „doctorul francez Fribourg-Blanc a descoperit recent doi pacienți care, după ce au fost seropozitivi, deci infectați cu virusul SIDA, au redevenit, după un timp, *seronegativi* (virusul dispărând din sânge)." Fl. 12 VIII 88 p. 21. „Un tratament preventiv, administrat înainte și după raportul sexual, cu scopul de a împiedica infectarea cu HIV – virusul care declanșează maladia SIDA – va fi subiectul unor teste clinice efectuate în Franța pe bărbați homosexuali *seronegativi*." evenimentul.ro 6 I 12 (după fr. *séronégatif*; DexX)

seropozitív, -ă s.m.f., adj. (med.) –(Persoană) care prezintă un serodiagnostic pozitiv, în special pentru virusul bolii Sida– „bolnavii suferinzi de artrita reumatismală numită artrită *seropozitivă*." R.l. 15 VI 85 p. 6. „poporul elvețian să învețe că *seropozitivii* și bolnavii de SIDA nu prezintă nici un risc în viața cotidiană, cu excepția relațiilor sexuale neprotejate..." Ad. 1 VII 92 p. 2. „Aproape 40% dintre tinerii *seropozitivi* nu folosesc prezervativul" mediafax.ro 21 X 09; v. și Fl. 12 VIII 88 p. 21, R.lit. 4 XI 92 p. 22, R.l. 27 VIII 96 p. 16; v. și *seronegativ* 1988 (după fr. *séropositif*; MDN, DexX, DEX 09)

seropozitivitáte s.f. (med.) –Caracter seropozitiv– „Potrivit acestor observații, *seropozitivitatea* (existența virusului SIDA în sânge) ar putea fi în unele cazuri, extrem de rare, reversibilă." Fl. 12 VIII 88 p. 21. „Dacă și rezultatul testului specific Western Blot este pozitiv, se declară *seropozitivitatea* HIV." evenimentul.ro 16 II 06 (după fr. *séropositivité*)

seroreácție s.f. (med.) –Reacție serologică– „Testarea posibilităților reale ale *seroreacției* de diagnostic s-a efectuat pe sute de probe de sânge integral a câte 5 ml fiecare." R.l. 10 IV 78 p. 7 (din fr. *séroréaction*; L; DN_3, DEX 98, DexX)

serotonínă s.f. (biol.) „*Serotonina* este cel mai important factor antistres conținut în fructele de cătină. Este un hormon cerebral cu rol vasodilatator, dar și constrictor, precursor al melatoninei, implicat în sinteza proteinelor și în reglarea nivelului glucozei; este un antioxidant eficace, evită formarea radicalilor liberi, este un bun imunomodulator, stimulând răspunsul imun al leucocitelor în apărarea antibacteriană. *Serotonina* controlează starea de veghe-somn, răspunsul la lumină-întuneric și procesul de micțiune nocturnă." Ev. 30 VIII 03. „În timp ce noradrenalina face oficiul de accelerator al reacțiilor, *serotonina* apasă pe frână, pentru a crea un echilibru." Mag. 16 VI 04. „*Serotonina*, substanța care afectează masa de grăsime din organism. O substanță chimică din creier, care influențează dispoziția și apetitul, are efecte și asupra masei de grăsime din corp, relevă un studiu al cercetătorilor de la Universitatea din California, SUA. Substanța în cauză se numește *serotonină* și influențează depozitele de grăsime indiferent de cantitatea de mâncare consumată." G. 13 VI 08; v. și *biotrofic* 2003, *dopamină* 2004, *neurotransmițător* 2008, *sibutramină* 2010, *tranchilizant* 2009 (din fr. *sérotonine*; cf. engl. *serotonin*; PR după 1948; DN_3, DEX-S, DexX)

serpentáriu s.n. –Grădină zoologică (rezervație) cu șerpi– „Un crocodil [...] dintr-o grădină zoologică cu șerpi și alte reptile din Miami, a omorât un băiețel de 6 ani, al cărui tată, imprudent, îl lăsase singur pe un zid [...] Proprietarul *serpentariumului* a împușcat crocodilul și a închis grădina sa zoologică." R.l. 7 IX 77 p. 6; v. și Sc. 10 IV 81 p. 3 [var. *serpentarium*] (din engl. americ. *serpentarium*; WN; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

sertár s.n. v. *cutie-sertar*

sertizát s.n. –Asamblarea a două piese prin îndoirea pereților de la capătul uneia dintre ele– „Mașina de *sertizat* este opera lui S." R.l. 29 IX 86 p. 1 (din *sertiza*; cf. fr. *sertissage*)

sérver s.n. (inform.) **1.** –Computer care oferă servicii, cum ar fi accesul la baze de date, la programe și periferice, computerelor dintr-o rețea– „Imaginea a fost preluată de cotidian de la Internet, unde fusese plasată pe un *server* specializat în publicarea imaginilor șocante." J.nat. 20 IX 97 p. 22. „IBM își extinde supremația pe piața *serverelor*" Nat. 3 VI 02 p. 6. „În ultimele două zile au avut loc atacuri masive ale hackerilor albanezi din Kosovo asupra *serverelor* care asigură activitatea instituțiilor guvernamentale din Serbia și Muntenegru..." G. 5 VIII 08 p. 5; v. și *arhitectură* 2011, *clonă* 2004, *dedicat* 2006, *hackerit* 2009, *hackui* 2001, *messenger* 2009, *phishing* 2007, *rack* 2010, *ribon* 2008, *ruta* 2009, *terabyte* 2002, *teraflop* 2009, *troian* 2011, *URL* 2004, *zombi* (sensul 22) f.a. **2.** –Program informatic care oferă servicii altor aplicații instalate pe același computer ori pe computerele din rețea– „BitDefender lansează soluția antivirus și antispam pentru *servere* de mail FreeBSD" Ad. 25 V 05 p. 8; v. și *applet* 2007, *program* (sensul 2) 2000 (din engl. *server*; Zafiu, *D*; DNAR; DexX, DEX 09)

servíciu s.n. || *serviciu de politețe* „în fine, voi menționa că stațiile au fost dotate special pentru așa-numitele «*servicii de politețe*», curățirea parbrizelor, a farurilor și stopurilor în timpul alimentării mașinilor la pompe." R.l. 21 V 77 p. 5 (din *serviciu* + *de* + *politețe*); v. și *casetă-serviciu*

servoasistát, -ă adj. (auto) –Care este realizat cu ajutorul servodirec-

ției– „C3 este primul automobil al grupului PSA, dotat cu direcție *servoasistată* electric." adevarul.ro 13 IX 02. „O atenție deosebită trebuie acordată mecanismului de direcție [...] la sistemele *servoasistate* se reface strângerea curelei de antrenare a pompei." evenimentul.ro 19 VII 04 (din *servo-* + *asistat*)

servodirécție s.f. (auto) –Dispozitiv de comandă a direcției autovehiculelor care micșorează efortul conducătorului– „un nou produs solicitat cu prioritate de industria auto românească – *servodirecția* hidraulică." R.l. 17 XII 84 p. 5. „Vând Opel Rekord [...] super-accesoriată – închidere centralizată, geamuri electrice, oglinzi electrice, *servodirecție* [...] prețul 6300 dolari, tratabil." R.l. 8 XII 92 p. 10. „Primul nivel de echipare, Trendline, oferă viitorilor clienți aer condiționat climatic, 4 incinte acustice, airbaguri frontale laterale și cortină, asistent la urcarea în pantă, geamuri electrice față și spate, geamuri spate în tentă verde, oglinzi laterale reglabile electric și încălzite, închidere centralizată cu telecomandă, radio CD cu funcție MP3, *servodirecție* electromecanică, reglabilă în funcție de viteză, torpedou cu răcire și sisteme de siguranță ESP, ABS, ASR, EDL și MSR." Ad. 24 XI 10; v. și *servofrână* 1991 (din fr. *servodirection*, după it. *servosterzo*; PR, DMC 1950; DN_4, DexX, DEX 09)

sérvofrână s.f. (tehn.) –Frână extrem de sensibilă, cu servomecanism care transmite comenzile amplificat– „[Vând] Mitsubishi [...] *servofrână*, servodirecție..." R.l. 22 VIII 91 p. 7. „Astfel, pentru cei care aleg varianta full option, modelul include, printre altele, două airbag-uri frontale și două laterale, centuri de siguranță cu trei puncte de prindere pentru fiecare scaun, ABS, MSR, *servofrână* Dual Rate, servodirecție și sistem VarioFlex pentru scaunele spate." Ad. 9 XI 06 (din *servo-* + *frînă*, după fr. *servofrein*; DEX, DN_3, DexX)

servomotór s.n. (tehn.) –Organ al unui motor care servește la reglarea mișcării unui motor– „Aici vor fi instalate *servomotoare* cu cursa cea mai lungă ce s-a realizat vreodată." Sc. 20 VII 68 p. 5. „Servomotoare [...] cu magneți permanenți" R.l. 5 II 99 p. 8; v. și R.l. 7 I 81 p. 1, 9 XI 82 p. 1, 8 VII 83 p. 1, 19 VI 84 p. 5 (din fr. *servomoteur*; DEX, DN_3, DexX)

sesiúne s.f. –Reuniune, întâlnire, ședință– „Înaintea licitațiilor propriu-zise, societățile de brokeraj vor efectua o *sesiune* de testare a acestei vânzări." ziaruldeiasi.ro 24 X 97. „Din închisoare, vedeta a mers direct acasă pentru o *sesiune* maraton de consumat alcool împreună cu prietenii." G. 23 I 08 p. 23. „Amalia Selis va oferi o *sesiune* de autografe în foaierul sălii de concert." AS 5 XII 09 p. 29 (din engl. *session*; în dicționarele curente nu apare decât omonimul împrumutat din franceză)

sesizór adj. (tehn.) –Element al unui mecanism care sesizează o anumită mărime– „[Automatul] are un dispozitiv *sesizor* de șocuri și vibratii..." I.B. 9 II 84 p. 2 (din *sesiza*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

setá 1. v.t. (inform.) –A fixa, a stabili (condiții de funcționare, parametri etc.)– „Folosirea scriptului pentru *a seta* limita de viteză în funcție de un program, orar..." ziaruldeiasi.ro 4 IX 07. „[Li] s-a recomandat *să seteze* funcționarea aparatelor astfel încât să nu deranjeze prin zgomotul produs." ziaruldeiasi.ro 29 IX 08. „Rămâne de văzut dacă fanii celei mai mari rețele de socializare nu vor fi însă deranjați de această mișcare și de faptul că nu există posibilitatea de a-ți *seta* profilul astfel încât să nu vezi reclamele în News Feed." ziaruldeiasi.ro 22 XII 11; v. și *fișier* 2000. **2.** (fig.) –A stabili, a fixa– „Pe-atunci, toată lumea visa să rescrie «Misterele Parisului», și, ca atare, producea variante locale ale best-sellerului marcat de Eugène Sue. Calitățile acelor scrieri? Una singură: *au setat* piața pe produse românești." G. 4 XII 07. „Agenda Israelului e *setată* pe retragerea din Cisiordania" Cot. 23 V 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 36 / 08. „Puțină organizare nu strică, așa că ar fi bine să îți *setezi* niște ore la care să iei micul dejun, prânzul și cina, la care să mai adaugi și două gustări hipocalorice." ziuaruldeiasi.ro 6 IX 11. **3.** v.r. (fig.) –A se organiza, a se mobiliza– „Te setezi pe un obiectiv" Realitatea TV 13 X 04, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 05 (trad. engl. *to set*; DexX, DEX 09 – sensul 1)

sevillan, -ă s.m.f., adj. –Locuitor din Sevilla– v. *malagueño* 1985. „Adriano, ultimul *sevillan* transferat de Barcelona..." adevarul.es 19 VIII 10 [pron. *sevilián*] (din *Sevilla* + *-an*)

sevráj s.n. (med.) –Stare de rău cauzată de lipsa dozei obișnuite de drog– „În luna octombrie, când pe piața drogurilor s-a înregistrat o criză de heroină, zeci de tineri aflați în *sevraj* au fost internați aproape în toate secțiile spitalului." Ad. 8 I 02. „La majoritatea fumătorilor renunțarea la fumat se manifestă prin sindromul de *sevraj*, care este definit ca totalitatea simptomelor care apar la oprirea aportului de nicotină după o utilizare îndelungată a acesteia." ziaruldeiasi.ro 12 XII 07. „cei care ajung să fie internați în spital pentru dezintoxicare ajung deja în *sevraj*, după ce deja au consumat droguri puternice" realitatea.net 10 IX 09 (din fr. *sévrage*; MDN – alt sens, DexX, DEX 09)

sex s.n. || *sex-club* –Club erotic– „Industria sexului – cărți, *sex-cluburi*, afișe, săptămânale specializate – a realizat în 1969 în S.U.A. o cifră de afaceri de 2 miliarde dolari." Sc. 14 XI 70 p. 6. „Taxiul care te duce la *sex-club*" 9am.ro 28 II 07 (din *sex* + *club*, după engl. *sex club*; DexX, DEX 09) || *sex-magazin* –Magazin care desface obiecte cu caracter pornografic sau pentru uz sexual– „De pe urma sutelor de milioane de reviste tipărite anual și ale celorlalte «produse» pornografice, desfăcute în *«sex-magazine»* cu autoservire și program non-stop [...] se realizează profituri fabuloase la adăpostul libertății individuale." Sc. 24 VII 77 p. 6 (din *sex* + *magazin*, după engl., fr. *sex-shop*; PR, DMC 1970; Ciolan, *MC*; MDN, DexX) || *sex-shop* (anglicism) –Magazin care desface obiecte pornografice sau pentru uz sexual– „Explozia publicitară pe care Festivalul a cunoscut-o în ultimii ani, tendința spre gigantism, inflația, competițiile paralele, avalanșa de interese nonartistice (vezi secția porno care la un moment dat transformase câteva săli în sexy-*shopuri*) umflau nesperat cifra de afaceri a Festivalului, dar subminau considerabil prestigiul lui cultural." R.lit. 17 V 79 p. 24. „Cu bastonul prin *sex-shopurile* din București" As 183 / 95 p. 3. „scoaterea *sex-shop-urilor* de pe marile artere și mutarea acestora în alte zone." R.l. 30 IV 09 p. 13 [și *sexy-shop*] (cf. fr. *sex-shop*; PR, DMC 1970; MDN, DexX, DEX 09) || *sex-simbol* –Persoană (mai ales femeie) care reprezintă modelul de frumusețe fizică al unei epoci, țări etc.– „De la *«sex-simbolul»* anilor '60, care aducea atunci Franței tot atâta valută cât și Regia automobilului Renault, B.B. s-a transformat azi într-o femeie de 48 de ani, îmbrăcată în jeans și pulover, care trăiește destul de retrasă." R.l. 24 XII 82 p. 6. „Cameron Diaz este considerată un *sex-simbol*..." G. 31 V 05 p. 19. „În puțin timp A. a devenit faimoasă în Italia, devenind *sex-simbol* alături de o altă româncă" R.l. 26 I 06 p. 32; v. și *bikini* 1993 (din engl. *sex-symbol*; MDN, DexX, DEX 09)

sexapilós, -oásă adj. (fam.) –Cu sexapil– „O astfel de brunetică *sexapiloasă* e și prezentatoarea emisiunii de divertisment pentru tineret de pe TVR2..." R.lit. 1 VIII 01 p. 18. „de aici începe jocul cum să scapi de nevasta *sexapiloasă* pe care n-o iubești..." R.l. 15 XI 07 (din *sexapil* + *-os*; cuv. este mai vechi)

sex-club v. *sex*

sexgate s. (cuv. engl.americ.) –Scandalul sexual în care a fost implicat președintele american Clinton și, prin extensie, orice om politic sau oficial– „«*Sexgate* – scandalul politic american ce a declanșat o adevărată cruciadă împotriva președintelui Bill Clinton» vă este prezentat cu lux de amănunte în numărul din această săptămână al revistei «Click»" Nat. 6 II 98 p. 7. „Antonescu s-a arătat foarte puțin intimidat de *sexgate-ul* provocat de el." R.l. 30 IV 01 p. 2. „Sfârșit umilitor pentru o fostă stea democrată. John Edwards, învins de un *sexgate*" R.l. 17 VIII 09 p. 11; v. și Ad. 30 I 98 p. 5, R.l. 10 X 98 p. 20, G. 25 IX 09 p. 7 [citit *sexghéit*]

séxi adj. inv. **1.** –Referitor la sex și erotism– v. *sex-club* 1970. „Filme *sexi* cu o profesoară din Zalău, postate pe internet" hotnews.ro 26 VI 08; v. și *industrie* (*industria sexy*) 2009. **2.** –Senzual, ispititor– v. *bikini* 1993. „A trebuit să renunț la combinezoanele și rochițele mele violete și *sexi*." Ad. 28 XI 10; v. și *crăciuniță* 2008, *funky* 2011, *pantof-platou* 2008, *produs* 2011. **3.** –Atrăgător, cu vino-ncoace– „Ești cel mai *sexi* bărbat din lume." R.lit. 34 / 95 p. 13; v. și *familism* 2010, *gardă* (*de corp*) 2011, *semipornografic* 2002, *ubersexual* 2005, *VJ* 2005. **4.** (fig.) –Plăcut, simpatic– „Spectacol foarte *sexy*." Săpt. 5 XII 81 p. 8. „Deși a fost anunțată drept o campanie *«sexy»*, care să rupă gura târgului, la o lună de la lansare ea [campania de promovare a lecturii în rândul tinerilor] este mai degrabă una invizibilă." G. 1 VI 05 p. 7, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 101; v. și *acroșant* 2007, *escortă* (*masculină*) 2007 [scris și *sexy*] (din engl. *sexy*; cf. fr., it. *sexy*; DMC 1950, PR 1954, DPN 1980; Guția, *A.* 24; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN, DEX-S)

sexísm s.n. –Discriminare sexuală– „Includerea *sexismului* ca delict" "22" 16 / 98 p. 7. „BBC a fost acuzată pentru a doua oară în ultima lună de *sexism*..." hotnews.ro 29 XII 11 (din fr. *sexisme*; PR 1960; MDN, DexX, DEX 09)

sexíst, -ă adj., s.m. –Persoană care are prejudecăți privitoare la deosebirile dintre sexe– „Universitarul californian [are] ezitarea lui de a flata o femeie și de a trece astfel drept *«sexist»*." D. 140 / 95 p. 3. „Concetățenele *sexiștilor*" "22" 16 / 98 p. 7; v. și *fază* 2010 (din engl. *sexist*, fr. *sexiste*; BD, DMC 1970; MDN, DexX, DEX 09)

sex-magazin s.n. v. *sex*

sexós, -oásă adj. –Cu sex-appeal– „nonșalantă și *sexoasă*..." Ev.z. 2309 / 00 p. 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 11 / 00. „Partenerele îi găsesc pe

bărbații harnici în casă ca fiind și cei mai «*sexoși*».“ J.nat. 29 III 07 p. 17. „«Hot» se ascultă în întreaga Europă, iar imaginile cu bruneta *sexoasă* au făcut milioane de vizualizări.“ G. 30 IX 09 p. 15; v. și Ziarul 1 X 02 p. 13, Ad. 6 V 05 p. 16; v. și *targetare* 2011 (din *sex* + *-os*)

sexpért, -ă s.m.f. –Expert(ă) în probleme de sex– „Pe lângă personajele principale ale serialului «Totul despre sex», adică *sexpertele* Carrie, Samantha, Charlotte și Miranda, în distribuția serialului își fac remarcată prezența multe alte nume sonore...“ Ad. 27 XI 05 p. 7. „Afonii și *sexperta*“ catavencii.ro 29 XI 11 (din engl. *sexpert*)

sexpórt s.n. „Numai *sexportul* (se numește astfel exportul de pornografie) a adus, anul trecut, afaceriștilor danezi, valută forte echivalând cu 600 milioane franci!“ Sc. 14 XI 70 p. 6 //din *sex* + [ex]*port*; DexX//

sex-shop s.n. v. *sex*

sex-simbol s.n. v. *sex*

sexsomníe s.f. (med.) „Un studiu recent a dezvăluit cel puțin 11 tulburări de somn care au, într-un fel sau altul, legătură cu sexul. Aceste tulburări, reunite sub titlul generic de «*sexsomnia*» sau «sleepsex», îi afectează în special pe oamenii sănătoși din punct de vedere psihic.“ evenimentul.ro 7 VI 07. „*Sexsomnia* sau sexul în timpul somnului determină persoanele să întrețină relații sexuale în timp ce dorm.“ evenimentul.ro 7 VII 08. „*Sexsomnia* este o formă a parasomniei (boală de care suferă somnambulii). Cei care suferă de această afecțiune au tendința de a se implica în activități sexuale în timpul somnului, precum masturbare, sex forțat cu partenerul sau chiar viol, fără să își aducă aminte de ceea ce au făcut în momentul în care se trezesc.“ click.ro 5 VII 11; v. și *parasomnie* 2010 (după engl. *sleepsex*)

sexting s. (cuv. engl.) „noul trend în conversația despre sex – *sexting*, care înseamnă trimiterea de mesaje și fotografii explicite cu tentă sexuală mai ales prin intermediul telefonului mobil sau al emailului.“ G. 26 VI 09 p. 12. „Vedeta și-a lansat la începutul lunii cartea «*Sexting*», titlul fiind o combinație între cuvintele «sex» și «texting». Pe scurt, texte cu conținut sexual pe telefonul mobil.“ adevarul.ro 13 VIII 09. „Gândește-te înainte să trimiți poze indecente cu tine pe internet. La ce pericole se expun adolescenții care practică «*sexting*»“ G. 9 II 11 p. 14

sezón s.n. **1.** || *sezonul alb* –Iarna– „În întâmpinarea *sezonului alb* se fac intense pregătiri în toate stațiunile montane de odihnă și sporturi de iarnă.“ R.l. 20 XI 78 p. 5. „La Mangalia, în «*sezonul alb*».“ Sc. 6 XII 78 p. 2. „Cele trei renumite stațiuni montane pot primi de-a lungul întregului *sezon alb* peste 100000 de vilegiaturiști.“ Sc. 21 XII 78 p. 4 (din *sezon* + *alb*, după fr. *saison blanche*). **2.** (tv) –Grup de episoade ale unui serial– „Din luna martie, Discovery Channel difuzează cel de-al doilea *sezon* al serialului «Ultimele 24 de ore»...“ R.l. 23 II 08 p. 27. „Filmările celui de-al doilea *sezon* al serialul «Haven» [...] vor începe în primăvara anului 2011, urmând ca în vară să fie difuzat pe post.“ Ev.z. 22 X 10 (din fr. *saison*)

SF adj., s. –Științifico-fantastic– „Consfătuire a cenaclurilor de anticipație. Recenta Consfătuire pe țară a cenaclurilor de literatură și artă *s.f.* care a avut loc la Timișoara între 7 și 9 noiembrie, cea de-a X-a, a prilejuit câteva bilanțuri semnificative. Ea a confirmat creșterea de viteză a fenomenului în plan românesc. Dacă în urmă cu doi ani existau ceva mai puțin de 10 cenacluri *s.f.*, actualmente ele sunt în număr de 19, în afara grupurilor și nucleelor de mai mică importanță.“ Luc. 22 XI 80 p. 6. „Laureați ai *SF-ului* mondial“ Pr RTV 5 XII 86. „«Cazul *SF*» al Rodicăi Stănoiu, a treia expertiză grafologică“ G. 24 XI 06 p. 4; v. și Sc. 13 VI 82 p. 4, R.lit. 23 VI 83 p. 10; v. și *autor-cult* 2005, *ciborg* 2004, *cineclub* 2007, *combinezon* 2009, *distopie* 2010, *inteligent* (*casă inteligentă*) 2006, *neortodox* 2011, *ozenist* 2010, *paraliterar* 2007, *sefist* 2008 [pron. *sefé*; scris și *s.f.*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

sfârșitór s.m. –Răufăcător care distruge totul– „camera închiriată de Grupul «Divertis» [...] a fost vizitată [...] de o echipă profesionistă comandată. «*Sfârșitorii*» [...] au furat aparatură în valoare de peste 2500 dolari. La plecare, ce nu au putut lua, au distrus, dând foc.“ R.l. 21 I 93 p. 1 (din *sfârși* + *-tor*; DexX – alt sens)

sfertfinalíst, -ă s.m.f. –Echipă ori sportiv care joacă în sferturile de finală ale unei competiții– „Brazilia, Germania și Anglia, *sfertfinalistele* din 2002 care au confirmat în 2006.“ G. 1 VII 06 p. 9. „România, *sfertifinalistă* în campionatul european al inflației“ G. 28 III 08 p. 7. „fosta *sfertifinalistă* la Australian Open a optat pentru competiția din România...“ G. 23 IV 09 p. 13 (din *sfert*[uri] + *finalist*)

sfertodóct, -ă adj., s.m.f. –(Om) care se crede cult dar are cunoștințe superficiale, mai puține chiar decât un semidoct– „Ultima carte pe care a citit-o [...] a fost un almanah vechi uitat de un călător într-un tren de cursă lungă. Mimantul nostru nu-i nici măcar un semidoct. Eventual un *sfertodoct*.“ I.B. 18 XII 71 p. 1. „În fine, vârându-mă în groapa comună și acuzându-mă de genocid muzical, rezultă implicit (în virtutea legii echilibrului care operează în natură) că D.C.M. este un *sfertdoct* atentator la elementara pudoare a formei de exprimare în limba maternă (ca să nu mai vorbim de forma literară, mult mai pretențioasă și fatalmente inaccesibilă domniei sale!...!)“ Luc. 14 III 90 p. 12. „Despre semidocți și *sfertodocți* am mai scris; e un subiect trist și nu-mi face plăcere să revin asupra lui.“ Obs.cult. 4 III 11; v. și R.l. 19 X 71 p. 1, R.lit. 14 II 74 p. 25 (din *sfert* + *-doct*, după modelul lui *semidoct*)

sfertodoctísm s.n. „Semidoctismul, dacă nu chiar *sfertodoctismul*, amenință întotdeauna afirmarea unei științe la modă.“ Sc. 21 XI 69 p. 4. „cred că semi- și *sfertodoctismul* sunt mult mai grave pentru igiena dialogului decât celelalte posibile păcate ale cowboy-lor jurnalistici.“ Obs.cult. 11 II 11; v. și Sc. 17 VIII 80 p. 2, R.l. 21 III 81 p. 2 (din *sfertodoct* + *-ism*)

sfertuíre s.f. –Diminuare cu 25%– „De parcă nu-i ajungea cât de nepopular a ajuns prin *sfertuirea* salariilor, dl. Băsescu ține morțiș să-și agraveze dizgrația printr-un discurs agresiv la adresa victimelor.“ C. 13 VIII 10 p. 1. „Președintele țării, căruia îi place să ne anunțe cel dintâi *sfertuirea* salariilor, iarăși ne-a mai dat de înțeles cam ce ne așteaptă în viitor: «orice trăitor într-o țară e dator cu un impozit». “ ziare.com 19 VIII 10 (din *sfert*)

sfumatúră s.f. –Estompare– „Cu atât mai fascinant, cu cât totul e făcut fără insistență, fără subliniere, fără caricaturizare, cu acea *sfumatura* proprie bunului gust, proprie fenomenului estetic îndeobște.“ R.lit. 23 XI 79 p. 17. „Totul mi s-a părut *sfumatură*, vag, incert.“ R.lit. 3 V 84 p. 14 (din it. *sfumatura*; Dimitrescu, *Dr.* 171, 174, 175, Dr.2 138, 140; MDN, DexX)

shake s. (cuv. engl.; culin.) –Coctail pregătit în shaker– „Compania are în portofoliu mărcile Milli și Oke, iar în urmă cu aproximativ o lună a lansat pe piață produse de lapte cu arome (Milli *shake*).“ zf.ro 18 IV 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Shake* de banane“ Av. VII 03 p. 118, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *șéic*]

shaker s.n. (cuv. engl.; culin.) –Recipient în care se amestecă ingredientele și gheața pentru băuturi de tip coctail– „Setul este compus din *shaker*, clește pentru gheață, strecurătoare, linguriță pentru bar și doza de măsurat...“ zf.ro 24 XII 04, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Singurele lucruri care lipsesc sunt băuturile alcoolice și un barman care să mânuiască cu dexteritate un *shaker*.“ Ad. 4 V 05 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *șéicăr*] (DN_3, DEX 98, DexX)

shaktist s.m., adj. –Adept al cultului zeiței Shakti (în hinduism)– v. *conștientizare* 1974 [pron. *șactíst*] (din n.pr. *Shakti*)

shamisen s. (cuv. jap.; muz.) „Bunraku – teatrul de marionete, constituie unul din aspectele cele mai interesante ale artei dramatice japoneze. El are trei elemente de bază: «joruri» – narațiunea, «*shamisen*» – muzica unui instrument cu coarde originar din Okinawa, și marionetele [...] Mânuitorul principal, denumit «Omozukai», face să funcționeze mâna dreaptă a marionetei și susține cu brațul stâng întreaga greutate a acesteia (cam 19 kg)“ R.l. 1 VIII 74 p. 6. „Program concert: [...] Cântece la instrumentul *shamisen*...“ ziaruldeiasi.ro 22 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *ryotei* 1994 [pron. *șamisén*] (Dimitrescu, *Dr.2* 150, 167; DTM; DexX)

shaorma s.f. v. *șaorma*

shaormar s.m. v. *șaormar*

shaormerie s.f. v. *șaormerie*

share s.n. (cuv. engl.) –Procent, parte– „«Teleenciclopedia», cu un *share* de 18,6%...“ J.nat. 27 XII 04 p. 24, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Astfel, Intact Media Group a înregistrat în 2009 un *share* de 18% pe segmentul urban...“ jurnalul.ro 29 I 10, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron *șéăr*] (DexX – alt sens)

shareuí v.t. (inform.) –A împărți împreună cu alții resurse stocate pe computerul personal– „Gigantul software a anunțat că versiunea actuală va permite utilizatorilor «să își acceseze documentele online și să le *share-uiască* cu alte persoane».“ G. 6 III 08, cit. de Stăncioi-Scarlat. „poți să *share-uiești* pe Facebook / Twitter / mail melodia pe care o asculți...“ Cat. 17 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *șeruí*] (din. engl. *share* + suf. *-(u)i*)

sharia s.f. (cuv. arab) „Nici cu instalarea talibanilor, care au impus *sharia*, legea islamică, lucrurile nu s-au liniștit.“ ziaruldeiasi.ro 24 IX 01. „la musulmani sinuciderea este interzisă prin *Sharia*, fiind considerată un mare păcat...“ G. 13 VI 06 p. 16. „În Nigeria, 12 regiuni au introdus *sharia*, obligându-i pe creștini să se conformeze ei.“ hotnews.ro 11 I 10; v. și Independent 6 VI 02 p. 16, Ad. 5 VI 03 p. 9, 28 VII 03 p. 13, G. 10 X 05 p. 9 (din fr., engl. *sharia*; PR mijl. sec. XX)

shea s. (bot.) –Arbore african din al cărui fruct se extrage untul de shea, folosit în cosmetică; în limbile romanice arborele este cunoscut sub numele de karité– „Un ruj de buze [...] conține sâmburi de caisă, siliciu

din alge, ulei de ricin și de jojoba, unt de *shea*, ceară de gălbenele, tocoferol (vitamina E), pigmenți din oxid de fier pentru a da culoare..." G. 25 XI 09 p. 11. „Înainte de toate m-am documentat puțin asupra proveniență lui și am aflat că este o grăsime de natură vegetală obținută din nucile arborelui karite (*shea*). În stare pură, untul de *shea* are un miros specific și destul de puternic la aplicare, însă acesta dispare treptat pe măsură ce este absorbit în piele." eva.ro 1 III 11 [pron. *șéa*]

shed s.n. (constr.) –Formă de acoperiș în dinți de ferăstrău– v. *precomprimare* 1963 [pron. *șed*] (din engl. *shed*; LTR; DN_3, DexX)

shekel s.m. (cuv. ebr.) „Israelul a anunțat introducerea *shekel*-ului ca monedă națională în locul lirei israeliene. Un *shekel* valorează zece lire israeliene." R.l. 1 X 80 p. 6. „s-a anunțat preschimbarea actualei monede israeliene cu una nouă. Începând de la 24 februarie, moneda israeliană se numește «*shekel*» și valorează 10 lire aflate în circulație." Lumea 28 II 80 p. 19 [pron. *șechél*] (cf. fr., engl. *shekel*; PR 1980; MDN)

shiatsu s. (cuv. jap.) –Metodă de relaxare care constă în apăsarea cu degetele a punctelor de acupunctură– „cursuri atestate: cosmetică, masaj, întreținere, reflexologie, drenaj limfatic, *shiatsu*." Nat. 25 XI 96 p. 8. „lucrează ca asistent pediatru din 1977 și are un teanc de diplome care atestă cursurile de masaj, *shiatsu* și cele prin care a obținut, în Franța, calificarea de «animator acvatic»." Ad. 18 X 03 p. 9. „Acupunctura vindecă astmul bronșic la copii, *shiatsu* îmbunătățește fluxul energetic" G. 11 VIII 09 p. 12; v. și AS 13 VIII 01 p. 8, Ad. 17 III 06 (cf. fr., engl. *shiatsu*; PR 1976)

shih tzu s. (cuv. chin.) –Câine de talie mică, asemănător pechinezului, originar din Tibet– „[Bărbatul] l-a salvat pe cățelul său *shi-tzu*, care se reface acum în urma rănilor suferite." Ad. 2 VIII 02 p. 10. „Fracul purtat de un *shi-tzu* la nunta stăpânului a costat 400.000 lei" Ad. 9 VI 03 p. 5 [pron. *șítu*]

Shinkansen s. (cuv. jap.; transp.) „*Shinkansen* – trenul de mare viteză japonez – care n-a suferit nici o modificare importantă de când a fost pus în funcțiune în 1964, va fi renovat în cursul următorilor 3 ani, în ideea de a-și spori competitivitatea față de avion." R.l. 11 X 82 p. 6. „În cei 20 de ani de când a intrat în funcțiune, pe ruta Tokio–Osaka, cel mai rapid tren japonez, «*Shinkansen*» («noua linie principală») a transportat aproximativ două miliarde de persoane." R.l. 19 X 84 p. 6. „3.000 de euro, un concediu cu shogun, gheișe și *shinkansen*" Cot. 30 VIII 07; v. și R.l. 5 III 85 p. 6, Nat. 17 X 00 p. 11 [pron. *șincansén*] (Dimitrescu, *Dr.2* 169)

shipping s. (cuv. engl.) –Transport pe mare– „specialiștii în *shipping* la acea vreme..." R.l. 25 III 97 p. 1. „[Foste companii de navigație] astăzi șterse definitiv de pe harta navigației și *shippingului* internațional." R.l. 27 II 03 p. 1. „Prea puțini dintre armatorii români nou apăruți au făcut averi fabuloase din cărăușia pe mare. Cei mai mulți se zbat să facă față concurenței dure din *shipping*, cu vapoare obosite, cârpind ici și acolo, după darea de mână a fiecăruia, din mers, pentru ca afacerea să meargă înainte și, dacă se poate, să aducă și profit." Ad. 15 IV 05 p. 14; v. și R.l. 28 V 97 p. 9; v. și *carding* 2010, *escrow* 2010 [pron. *șiping*] (DexX)

shoah s. (cuv. ebr.) „Cu toate eforturile, de la sfârșitul anilor '50, de a se înlocui cuvintele *Szoah* (exterminare) și Holocaust, Auschwitz a devenit simbolul *Szoah*-ului și Holocaustului." "22" 5 / 95 p. 10. „«Holocaust». Termen ebraic însemnând «catastrofă». *Soah-ul* este preferat de evrei celui de Holocaust care înseamnă «sacrificiu»." R.lit. 24 / 99 p. 19. „Fiecărui copil i-ar putea fi «încredințată memoria» unui copil francez, victimă a *Shoah*" G. 18 II 08; v. și R.lit. 29 III 00 p. 11, J.nat. 20 IV 04 p. 6, Z. 16 IV 05 p. IV [pron. *șóa*; scris și *szoah*, *șoah*]

shocking adj. inv. (anglicism) –Șocant– „Ultima ediție a Invitațiilor Euterpei [...] a programat o emisiune cu un titlu menit să intrige, cu o ușoară tentă *shoking*: «La mulți ani, Antonio Vivaldi»." Săpt. 9 VI 78 p. 6. „un ceai în compania unui asemenea personaj dubios, care și-a cumpărat cu bani grei ieșirea din subsolurile presei de gang și intrarea în lumea publicistică cât de cât bună, apare puțin «*shocking*» în ochii gentlemanilor britanici. " Ad. 31 V 02 [pron. *șóching*] (din engl. *shocking*; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 186; DEX, DN_3, DexX)

shogun s.m. (cuv. jap.) **1.** –La origine, cuvântul desemna casta dictatorilor militari japonezi dintre secolele XII-XIX, care au constituit adevărate dinastii; autohtonizat, termenul desemnează un șef al unei organizații criminale– „dl. C.M., zis *Shogunul*, a fost învoit, părăsind arestul poliției, pentru a participa la funeraliile mamei sale." R.l. 14 II 94 p. 16. „*Shogunul* se destăinuie" R.l. 26 II 94 p. 16. „C.L., ginerele lui C.M., «*Shogunul*», cel care a făcut ani de pușcărie («în locul lui Traian Băsescu») în dosarul Flota." G. 21 VII 08 p. 4; v. și R.l. 17 II 94 p. 1. **2.** –Lider politic ce aplică metode agresive– „«*Shogun*»-ul terapiei de șoc sfâșie guvernul de la Varșovia" Ev.z. 29 V 2000 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. și scris și *șogun*] (Dimitrescu, *Dr.2* 149, 168; DN_3, MDN – sensul originar, DexX)

shogunál, -ă adj. „La Muzeul Național de Artă al României puteți admira în această perioadă lucrările expoziției «Călătorie la curtea *shogunală*. Toyohara Chikanobu (1838-1912). Gravură japoneză»..." G. 28 VII 08 p. 14. „Muzeul Național de Artă al României invită publicul să ia parte la o vizită cu ghidaj gratuit [...] la expoziția «Călătorie la curtea *shogunală*»." R.l. 21 VIII 08 p. 19; v. și 29 VIII 08 p. 2 (din *shogun*, după modelul *regal*; Dimitrescu, *Dr.2* 173)

shooting s.n. (anglicism) –Sesiune de fotografiere– „O zi obișnuită de-a Corinei C. arată cam așa: «Ore de canto, lecții de coregrafie, *shooting-uri*, meeting-uri, concerte»." Ad. 21 III 08 || *shooting session* „Febleța dictatorului era vânătoarea, așa că Ș.P. l-a dat gata cu o «*shooting* session» în timpul unei expoziții de vânătoare." G. 19 III 09 p. 9 [pron. *șúting*]

shop s. (anglicism) **1.** –Magazin în care, înainte de decembrie 1989, se vindeau la noi mărfuri, de obicei de lux, pe valută– „Hotel «Continental» din Calea Victoriei [...] cu restaurant, grădină, snackbar și *shop*." I.B. 18 V 74 p. 6. „Multe din obiecte sunt aduse aici direct din *shop*." Sc. 7 IX 82 p. 2. **2.** –Magazin în care se vând mărfuri, de obicei de lux– v. *supercivilizație* 1979. **3.** –Magazin în care se vând produse în regim de duty free– „Cand totul a fost OK, cel care trebuia să asigure paza în spatele *shop-urilor* a verificat cu lanterna platoul din zona portului. " Ad. 25 III 02. **4.** –Magazin– „Asigurările sunt scutite de TVA și pot fi încheiate în orice Orange shop." Ad. de seară 30 III 11 [pron. *șop*] (din engl. americ. *shop*; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DN_3, DEX-S, DexX)

shopaholic, -ă s.m.f. „Becky [...] e o «*shopaholică*» (dependentă de cumpărături), capabilă să calce pe cărbuni încinși dacă la capătul lor se află ceva interesant de cumpărat." G. 13 IV 06 p. 13. „V-ați gândit vreodată să faceți niște mici achiziții de pe Internet? Ei bine, adevărații *shopaholics* vor răsufla ușurați când vor auzi această idee." R.l. 14 IV 07 p. 16. „sunt *shopalcoolic*, dar nu tot timpul, ci numai în perioada sărbătorilor." G. 16 XII 08 p. 10; v. și J'adore IV 08 p. 17 [pron. *șopahólic*; scris și *șopalcoolic*] (Ciolan, *MC*)

shopalcoólic s.m. v. *shopahólic*

shopping s. (cuv. engl.) –Mersul la cumpărături– „eroina [...] e gata să devină o soție transoceanică: *shopping*, cărți de credit, spirit competitiv." R.lit. 30 III 85 p. 21. „Oficialii europeni vor *shopping* online fără frontiere" G. 7 V 09 p. 8. „nu ești singurul șopingmaniac, nu ești singurul dependent de terapia prin *șoping*, ai observat, da?, că nu se mai zice «cumpărături», se zice «*șoping*»..." jurnalul.ro 13 III 06; v. și D. 172 / 96 p. 6, Ev.z. 31 I 98 p. 1, G. 7 IV 07 p. 1, 18 XII 08 p. 1 [pron. și scris și *șóping*] (cf. fr., it. *sho(p)ping*; DPN 1960; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09)

short s.n. v. *șort*

shortcut s.n. (cuv. engl.) **1.** (inform.) –Fișier care, în sistemul de operare Windows, conține numai adresa unui fișier real, stocat pe computer ori în rețea– „Pentru majoritatea utilizatorilor, o aprofundare de câteva zile, cu un manual și cu calculatorul în față, vor fi suficiente pentru a observa o creștere semnificativă de productivitate prin folosirea *shortcut-urilor*, a templatelor și a macrourilor pentru activități repetitive, de exemplu." zf.ro 27 XI 07. „Pentru început, instalează Firefox sau Chrome și pune pe desktop un *shortcut* al browser-ului, iar apoi schimbă-i denumirea și iconița. " ziaruldeiasi.ro 27 XI 11; v. și *pop-up* 2004. **2.** (fig.) –Scurtătură– „În industria materialelor de construcții nu se poate vorbi despre *shortcut-uri* profesionale" zf.ro 29 V 06. „literatura creează, impune tipuri umane, caractere, care devin adevărate repere, dar și... *shortcut-uri*, scurtături în comunicare [...] unui șarlatan demagog îi spui că e un Cațavencu..." ziaruldeiasi.ro 2 VI 10 [pron. *șórtcat*]

show s.n. (cuv. engl.; spect.) –Spectacol de divertisment– „O comună olandeză [...] numărând vreo 6500 locuitori, și-a construit prin «autofinanțare» un studio de televiziune. Programul [...] neglijează meciurile echipei Ajax și *show*-urile lui R.C. în favoarea spectacolelor de păpuși, a emisiunilor de informații locale de politică." Cont. 22 III 74 p. 10. „Teo și Mircea *șou*" Nat. Pr. TV 29 XI 98. „Doamne deosebite oferim *show-uri* reale, satisfacție reală." Ad. 11 X 02 p. 10; v. și R.l. 15 IV 75 p. 6, Săpt. 16 V 75 p. 7, Sc. 31 VII 75 p. 4, Cont. 31 VIII 79 p. 8, Sc. 7 IX 79 p. 4, I.B. 14 XII 83 p. 5, Sc. 6 IV 84 p. 4, G. 19 IX 08 p. 1, 20 X 08 p. 16, 25 XI 09 p. 15, ProTV Mag. 38 / 09 p. 3; v. și *clăpar* (sensul 2) 2009, *gafa* 2009, *interactiv* 1999, *jodhpur* 2009, *moment-surpriză* 2009, *one-man-show* 1979, *prime time* 2004, *surclasa* 1977, *telenoapte* 1971, *teledivertisment* 2003, *top* (sensul 1) 1984 [pron. și scris și *șou*] (cf. fr.

show; DEX, DN_3, NODEX) || *late-night talk show* –Program de televiziune care se transmite noaptea târziu, combinând comentarea umoristică a ştirilor zilei cu intervievarea unui invitat şi pasaje muzicale– „«După bloguri» este un *late-night show* care se alimentează cu conţinut din bloguri, dar nu exclusiv." G. 7 IV 09 p. 24. „Radu Naum şi Radu Banciu fac *Late Night* la B1 TV" realitatea.net 21 III 11 [pron. *léit-nait-show*] || *reality show* –Program de televiziune care surprinde acţiunile unor concurenţi în timp real– „speră să nu aibă parte decât de filme sau *reality-show-uri* cu sânge şi violenţă maximă." J.naţ. 27 XII 04 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Dacă europenii sunt amatori de *reality-show-uri*, japonezii preferă divertismentul, iar cei din America de Sud, telenovelele şi fotbalul." Ev.z. 1 X 07 p. 19. „au anunţat că au în proiect un *reality show* care se bazează pe idilele între supraponderali..." G. 8 VI 09 p. 15; v. şi *autoficţiune* 2007, *bikini* 2008 (Stoichiţoiu Ichim, *A*; DCMM) || *show biz* –Industria spectacolului. Show-business– „este celebră mafia *show-biz-ului* românesc." Naţ. 12 IV 00 p. 1. „Vedetele din *showbiz-ul* autohton se vor înfrunta într-o inedită luptă de paintball..." Compact 7 VI 06 p. 11. „uzina care produce utopii pe bandă rulantă, *showbizul*, a învăţat planeta să creadă în minuni." G. 5 VI 09 p. 10; v. şi Naţ. 5 VI 00 p. 1, Ad. de week-end 123 / 04 p. 6, Ev.z. 29 I 07 p. 6, G. 19 IX 08 p. 1; v. şi *copilot* 2006, *industrie* (*industria muzicală*) 2005 [pron. *şoubíz*; scris şi *showbiz, show-biz*] (din engl. *show-biz show-business*; MDN; DNAR 1992) || *show business* –Industria spectacolelor. Show biz– „Ca aproape tot ce s-a scris despre scurta existenţă a uneia din cele mai mari celebrităţi ale filmului, Marilyn Monroe, piesa tratează despre gloriile şi decăderile *show-business*-ului..." R.lit. 23 V 78 p. 23. „Cu performanţa ei în musicalul «Tovarich», Vivien Leigh a câştigat pe Broadway un Tony – premiu echivalent cu Oscarul cinematografic, în *show-business*." Săpt. 10 V 85 p. 7. „În tot Hong Kong-ul, triada Sun Yee On ar fi omniprezentă – în consilii municipale, administraţie, formaţiuni politice, la Bursă, cursele de cai, imprimerii sau transporturi. Ea s-ar folosi de producţia cinematografică şi *show-business* ca acoperiri pentru traficul de droguri între Asia şi America de Nord." Lumea Mag. 12 / 94 p. 42; v. şi R.l. 1 III 82 p. 6, R.lit. 24 V 84 p. 8, 16 VII 87 p. 23, Super Magazin 14 / 93 p. 14 [pron. *şoubíznis*] (cf. fr. *show-business*; DMC 1960; DexX) || *show de fashion* –Prezentare de modă– „Organizatorii îşi propun să ajungă (pe viitor) la un adevărat *show de fashion*, cu prezentări de modă şi de produse conexe domeniului." R.l. 9 X 09 p. 12 (după engl. *fashion show*; pentru *reality show*, v. Stoichiţoiu Ichim, *V*) || *show girl* –Tânără care apare într-un show pe post de balerină ori de manechin în evenimentele comerciale (lansări de produse etc.)– „Frumoasa «*showgirl*» a fost imortalizată în timp ce îl lăsa să intre în casa sa..." Z. 16 IV 05 p. 16. „Tânăra *show-girl* priveşte spre viitor, următorul calendar dorind să-l realizeze în România." R.l. 26 I 06 p. 32 [pron. *şóugăl*; scris şi *showgirl, show-girl*] || *show man* –Persoană dotată cu darul de a face spectacole– „De altfel, regizorul Alexandru Bocăneţ fusese un incomparabil organizator de spectacole TV, un foarte talentat *«showman»*." R.lit. 29 V 77 p. 17. „Un adevărat *show-man*..." Ad. 13 VII 02 p. 6. „Marele *showman* Jay Leno revine în prime-time după 9 luni de absenţă" realitatea.net 2 III 10; v. şi Săpt. 22 V 81 p. 7 [pron. *şóumen*; scris şi *showman, show-man*] (DN_3 – alte sensuri, MDN) || *show off* –Persoană căreia îi place să apară în public. Exhibiţionist– v. *icon* (sensul 2) 2007 || *show room* (com.) –Magazin de prezentare a produselor– „În prezent, CCIR pune la dispoziţia companiilor româneşti interesate de a lansa oferte pe piaţa internaţională serviciul Internet prin *showroomul* prezent la Romexpo." J.naţ. 8 VIII 97 p. 4. „un designer apreciat în capitala modei, la Paris, acolo unde are mai multe *show-room-uri* într-un an" Naţ. 23 XI 00 p. 14. „Un manager de succes poate deveni client Ferrari, însă cineva care vine cu o pungă de bani în *showroom* nu poate, dacă nu este «reliable», adică dacă nu are un caracter puternic, nu ne putem baza pe el şi se doreşte doar să epateze prin brandul nostru." G. 25 IX 09 p. 14; v. şi Ev.z. 25 VI 98 p. 16, Ad. 9 IV 01 p. 6, R.l. 20 IX 08 p. 24; v. şi *BMX* 2010, *retail* (*centru de retail*) 2010, *scientologic* 2007 [scris şi *showroom, show-room*] (Stoichiţoiu Ichim, *A*; MDN) || *talk show* –Program de radio sau de TV în care un moderator poartă sau conduce o discuţie cu unul sau mai mulţi invitaţi– „la un *talk-show*, o doamnă m-a întrebat de ce mă sapă dl. M." Dr. 6 / 92 p. 16. „Sectorul privat al audiovizualului n-are cum să fie altfel decât frivol, condamnat la a difuza muzică şi *talk-show*-uri." D. 138 / 95 p. 14. „fascinaţia divertismentului cretin şi a «*talkşăului*» logoreic, în lumina spectrală a televizorului, ca unică alternativă cunoscută la vidul sufletesc." R.lit. 8 V 09 p. 3; v. şi D. 135 / 95 p. 15, 191 / 96 p. 7, "22" 10 / 96 p. 5, 5 / 97 p. 10, Caţ. 10–16 VI 97 p. 8, Naţ. 29 XII 98 p. 1, R.l. 23 VII 99 p. 1, 5 X 00 p. 3, T.l. 22 II 01 p. 3, "22" 14 I 03 p. 2, G. 19 III 07 p. 32; v. şi *butona* 1998, *faună* 1998, *glossy* 2006, *moderator* 2010, *pafarist* 2009, *taliban* (sensul 2) 1998 [pron. *tocşóu*] (cf. it. *talk-show*; BD 1970, DPN 1980; Stoichiţoiu Ichim, *A*; DCMM; NODEX, MDN)

showbiz s.n. v. *show*

showgirl s.f. v. *show*

showman s.m. v. *show*

showroom s.n. v. *show*

shuttle s. (cuv. engl.) **1.** (astr.) –Navetă spaţială– „Avem în fază de proiect noul concept de zbor spaţial, cu ajutorul vehicolului *shuttle*, cu caracteristici deosebite – lansare asemeni rachetei, revenire din cosmos şi aterizare similar aeroplanului." Sc.t. 18 IV 74 p. 6; v. şi *avion-rachetă* 1974. **2.** –Navetă, cursă– „Curse în regim *shuttle* către oraş [de la aeroport], călătorii având la dispoziţie doar autobuzele şi taxiurile." G. 10 XI 09 p. 4 || *shuttle bus* „Aeroportul Otopeni va edita un pliant pentru a-i informa pe turiştii străini în legătură cu posibilităţile de transport (autobuz RATB, *shuttle bus*, taxi, rent a car) până în Bucureşti." Ad. 9 II 02 p. 1. „preşedintele Iliescu n-a găsit pe nimeni care să-l întâmpine, aşa că s-a urcat, cuminte, împreună cu suita, în *shuttle-bus-ul* care-l aştepta în faţa scării." Ad. 23 VI 03 p. 1 [pron. *şatl*] (BD 1971; DexX – sensul 1)

siáj s.n. || *în siajul cuiva* (franţuzism) –Pe urmele, în umbra, după exemplul cuiva– „Romanul [...] plutește undeva *în siajul* «Muntelui vrăjit»." R.lit. 1 IV 93 p. 9. „Iniţiativa sa legislativă apare *în siajul* a două mari non-realizări parlamentare, mai exact cea susţinută de senatorul Lia Olguţa Vasilescu şi, mai recent, cea a deputatului Silviu Prigoană." D. 7 X 10 (după fr. *être dans le sillage de*...; DEX, DEX 98, NODEX, MDN – alt sens, DexX)

siblocórd s. (probabil cuv. rus.; farm.) „Institutul unional de chimie farmaceutică din URSS a pus la punct o substanţă, *siblocordul*, sub formă de pastile, care ajută la stimularea memoriei." Sc. 28 I 77 p. 5

sibutramínă s.f. (farm.) „Ce este *sibutramina*? *Sibutramina* este un inhibitor neurotransmiţător care reduce asimilarea de serotonină (cu 53%), norepinefrină (cu 54%) şi dopamină (cu 16%), crescând nivelul acestor substanţe în sinapsele neurale şi inducând senzaţia de saţietate, influenţând apetitul [...] *Sibutramina*, derivat de amfetamină care, într-o cantitate necontrolată, poate provoca persoanelor ce iau acel supliment alimentar tot felul de efecte secundare, precum nervi, irascibilitate, probleme de ritm cardiac şi lipsa poftei de mâncare." mediafax.ro 28 I 10. „Adrian Mutu, depistat pozitiv de două ori cu *sibutramină*..." G. 2 III 10 p. 11; v. şi 4 III 10 p. 13, R.l. 28 V 10 p. 1 (din engl., fr. *sibutramine*)

sicofánt s.m. –Delator, mușard– v. *yesman* 1990. „Sunt inşii politici *sicofanţi* ce şi-au făcut din demagogie, minciună şi sfidare principii de viaţă şi luptă, îndeosebi odată ajunşi în vârful ţării, când nu-i mai preocupă decât păstrarea puterii şi mărirea averii." cotidianul.ro 18 X 11 (din fr. *sicophante*; DEX; cuv. este mai vechi, dar a devenit larg cunoscut datorită aserţiunii dlui Silviu Brucan că preşedintele postrevoluţionar Ion Iliescu s-a înconjurat de „yesmeni şi sicofanţi")

Sída s.f. **1.** (med.) „Primele cazuri de *SIDA* au fost înregistrate în 1981 în Statele Unite, caracterizându-se printr-o scădere brutală a apărărilor imunitare, ceea ce permite unor afecţiuni în mod obişnuit benigne – denumite «oportuniste» să se dezvolte în chip grav..." R.l. 1 VII 83 p. 6. „în România există între 2500 şi 3000 de persoane infectate cu virusul ce provoacă Sindromul Imunodeficienţei Dobândite (*SIDA*)." R.l. 10 VI 93 p. 8. „Piercing-ul, fiind o operaţie de străpungere, implică riscul unor boli ca HIV / *SIDA*, hepatita B, C, reacţii alergice, dacă nu este efectuat într-un cabinet de specialitate, autorizat." J.naţ. 13 IV 04 p. 33; v. şi R.l. 12 VII 83 p. 6, 2 II 84 p. 6, 5 V 84 p. 6, 15 X 85 p. 6, 27 V 85 p. 6, Sc. 29 X 85 p. 4, I.B. 29 I 86 p. 8, R.l. 17 V 86 p. 6, Săpt. 23 V 86 p. 2, I.B. 15 IV 87 p. 4, 17 IV 87 p. 4, LAI 14 X 91 p. 7, R.l. 5 X 92 p. 1; v. şi *AIDS* 1993, *anti-Hiv* 2008, *biotehnician* 2008, *boală* (*boala vacii nebune*) 2001, *disconfort* 1993, *heterosexual* 1991, *HIV* 1995, *imunosupresiv* 1993, *marker* 1996, *peptidă* 1987, *reportaj-eseu* 2008, *retrovirus* 2008, *seronegativ* 1988, 2012, *seropozitiv* 1992, *seropozitivitate* 1988, *sidologie* 1987, *travestism* 2006, *ultraagresiv* 2007, *zvonist* 1990 **2.** (fig.) „[Comunismul] este o excrescenţă maladivă a organismului social, un cancer sau o *SIDA* a istoriei umane." R.lit. 1 XI 90 p. 2 (abreviere din fr. *S*[yndrome] *I*[mmuno] *D*[éficitaire] *A*[cquis]; PR 1983, MNC 1985; Dimitrescu, *Dr.* 173; Stoichiţoiu Ichim, *A*; NODEX, MDN, DexX, DEX 09); v. *şi anti-SIDA*

siderânt, -ă adj. –Care siderează. Stupefiant– „Atunci, preşedintele [...] îmi spune un lucru *siderant*" R.l. 26 IV 05. „Este *siderant*. Au loc două războaie şi [preşedintelui Obama] i-au trebuit 50 de minute să înceapă să discute despre securitate..." 9am.ro 29 I 10 (din fr. *sidérant*)

siderát, -ă adj. –Uluit, stupefiat– „Un polițist din brigada criminală, *siderat* de această decizie, remarca: «Acești tipi sunt din ce în ce mai siguri pe ei, deoarece sunt lăsați de fiecare dată în libertate».“ R.l. 6 VII 83 p. 6. „Emil Constantinescu se declară «*siderat* și dezamăgit»“ ziare.com 7 XII 09 (din *sidera*; DexX)

sidologíe s.f. (med.) –Ramură a medicinei consacrată studierii și tratamentului bolii SIDA– „La Universitatea din Nisa se va introduce un nou curs de *Sidologie*. Se pare totuși, cred englezii, că *SIDA* va fi învinsă tot de un virus cu însușiri asemănătoare celor ale virusului SIDA.“ Săpt. 24 V 87 p. 2 (din fr. *sidologie*; PR 1987)

sidós, -oásă adj., s.m.f. –Persoană atinsă de SIDA– „Băi, *sidoșilor*, voi sunteți ăia care ați venit și în decembrie“ Lib. 26 III 99 p. 6. „Apelativul «tebecistule», aruncat pe vremuri în disputele de idei, este înlocuit cu modernul *sidosule*.“ Ad. 12 VII 03 p. 1. „Copiii îmi spunea «*sidoasa*» și fugeau de mine.“ R.l. 7 I 10 p. 4; v. și Ad. 21 VI 03 p. 7, 25 IX 03 p. 12 (din *sida* + *-os*)

SIF s.n. –Acronim pentru Societățile de Investiții Financiare, create prin transformarea FPP-urilor (Fondurile Proprietății Private)– „ANP propune introducerea unei amenzi de până la 100 de milioane lei în cazul în care FPS sau *SIF* nu încheie până la 15 august transferul de proprietate de la stat în sectorul privat...“ C.r. 6 VIII 97 p. 2. „CNVM va supraveghea *SIF-urile* mai atent“ Ad. 27 VI 03 p. 5. „portofoliul de peste 32 milioane lei investit în *SIF-uri* valora numai 19 milioane lei...“ Ad. 18 VIII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (DAS; DNAR 1999)

sifoná v.t. **1.** (fam.) –A fura, a delapida– „Prin uluitoare manopere financiare, *a sifonat* din România peste 120 mil. dolari“ Ad. 25 VIII 01 p. 1. „Suharto, președintele Indoneziei, a «*sifonat*» 15 miliarde de dolari din banii statului și a cheltuit o parte din ei pe mașini, haine și acțiuni la compania Lamborghini.“ G. 9 IX 08 p. 19. „Milioane de lei din fonduri europene au fost *sifonate* la Universitatea de Medicină Iași.“ Ev.z. 13 X 11 p. 7; v. și G. 19 VI 09 p. 2, R.l. 25 VIII 09 p. 1. **2.** (arg.) –A informa, a pârî– „A *sifonat* careva despre concurs“ Naț. 17 VII 00 p. 3. „în conflict de mai mult timp cu edilul, vorbește de o «coincidență divină», susținând că «n-*a sifonat*» el la procurori.“ G. 4 III 10 p. 10 (extensii de sens; Ciolan, *MC*; DexX – sensul 2)

sigilográfic, -ă adj. –Privitor la sigilografic– v. *sigilografie* 1979. „în zona vestică a existat un oarecare gol în ceea ce privește cercetările *sigilografice* care vizau cunoașterea matricelor sigilare ale târgurilor și orașelor.“ Gl. Aradului 24 XI 10 (din fr. *sigillographique*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

sigilografíe s.f. „Între 27 și 29 septembrie va avea loc la București reuniunea Comitetului internațional de *sigilografie*. Organism creat pe lângă Consiliul Internațional al Arhivelor, Comitetul orientează cercetările ca și acțiunile practice privind conservarea și valorificarea sigiliilor.“ Cont. 22 IX 78 p. 11. „În lumea [...] *sigilografiei*. Cel ce pășește în aceste zile pragul Muzeului Arhivelor din București pătrunde într-o expoziție de o factură aparte, într-o lumea a rarităților și curiozităților [...] sigilografice.“ Sc. 6 IV 79 p. 4. „distinsei specialiste în *sigilografie*, doamna M.V.“ Gl. Aradului 24 XI 10 (din fr. *sigillographie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

siglă s.f. **1.** –Abreviere– „Cooperativa Meșteșugărească (cu *sigla* COOP) este una dintre rarele instituții care atunci, între anii '50 și '60, conștientizează utilitatea comunicării comerciale.“ D. 13 VII 06. **2.** –Element grafic atașat unei mărci– „Citroen își reinventează *sigla*, care a rămas aproape neschimbată în cei 90 de ani de existență. Acum, însă, săgețile ascuțite au fost rotunjite, impresia fiind că ai două bumeranguri în miniatură pe capotă, iar explicația oficială este că noua siglă «rubensiană» se potrivește mai bine cu forma unor modele.“ auto.ro 6 I 09. „Voi propune partidului, ca *siglă*, un măr, pentru că e un semn de sănătate, de deschidere, de simpatie și e un fruct pentru toată lumea. Oricine poate să mănânce un măr, a declarat Cristian Preda pentru Gândul.“ zf.ro 26 I 10; v. și D. 4 II 10. **3.** –Logo– „Cine se uită la *sigla* Colegiului «Noua Europă» vede o lebădă care zboară peste nori. Habar n-am în ce fel este interpretată imaginea în mod obișnuit, dar, pentru mine, care am desenat-o, compilând cu Marina dintr-o enciclopedie de heraldică, sigla încifrează următoarea poveste: Europa este undeva sub nori, nu se vede. (Irina Nicolau)“ D. 17 XI 05. „Reportera mărunțică ce ține în mâini un microfon cu *sigla* unui mare post de radio“ D. 1 IX 06. „Un întreg spirit exista în jurul PRO și al oamenilor de acolo. Acum mă mir când mai văd *sigla* televiziunii într-un colț.“ D. 8 II 09; v. și 15 IX 05, 1 XII 05, 25 III 06, 4 V 06, 5 VII 07, 1 IV 10. **4.** –Inscripție– „N-o să vedeți niciodată vreun publicitar care să apară la Dan Diaconescu Direct, sub *sigla* «Senzațional», și să vorbească până după miezul nopții despre conflict.“ D. 1 IX 05. „Dacă apăsați clanța îndeajuns de ferm, ușa arămită de timp, cu *sigla* Pro Familia într-o parte, se deschide pe jumătate și vă puteți strecura fără nici o problemă într-un hol de un auriu închis și rece“ D. 8 XII 05. **5.** –Nume, denumire– „Un plan de unire sub aceeași *siglă* a tuturor partidelor de extremă dreaptă din Parlamentul European.“ D. 17 XI 06. **6.** –Etichetă– „Pentru cumpărătorul occidental, a alege produsul marcat cu *sigla* comerțului echitabil este un act de responsabilitate socială.“ D. 24 IX 07. **7.** –Banner– „Erau zece mese și 14 lăutari în orchestră. Aveam un fel de *siglă* la scenă, ne-o făcuse Stelian Nistor, și scria pe ea «Filarmonica Șarpele Roșu».“ D. 11 III 10. **8.** –Semn– „Deci da, un blogmeet poate fi considerat «redacția» social media, sub *sigla* comunicării.“ D. 11 III 10 (Ciolan, *MC*; DCMM; dicționarele curente nu consemnează decât sensul 1)

sikh s.m.f., adj. –Membru al unei comunități religioase din India, întemeiată în sec. XVI, care se opunea sistemului castelor– „În Anglia, portul fularului musulman, al turbanului *sikh* sau al kippei evreiești nu este o problemă...“ Ad. 19 I 04 p. 5. „Un preot *sikh* a restabilit recordul pentru cea mai lungă barbă din lume“ descopera.ro 21 III 10 (din fr., engl. *sikh*; MDN, DexX)

silențiatór s.n. (tehn.) –Amortizor de zgomot– „O invenție brevetată de Institutul național pentru creația științifică și tehnică din București a început să fie materializată în atelierele de micro-producție. Este vorba de *silențiatoarele* [...] pentru expansii de gaze și aburi.“ R.l. 14 II 75 p. 6 (din it. *silenziatore*; Dimitrescu, *Dr.2* 131, 143; DN_3, DEX 98, DexX)

silențiós, -oásă adj. –Care nu produce zgomot, tăcut– „La «Albina» e ventilator de vreo treizeci de ani. La «Unic» și «Turist» nu funcționează deloc, fiindcă nu erau *silențioase*.“ Sc. 12 I 67 p. 2. „O șalupă de agrement, care are două mari calități – este *silențioasă* și nu poluează apele – face curse zilnice...“ R.l. 30 X 84 p. 4. „Autobuzul electric e *silențios*, dar scump“ click.ro 24 I 10; v. și R.l. 11 IV 75 p. 5, 26 III 76 p. 5; v. și *antistres* 1979 (din it. *silenzioso*; cf. fr. *silencieux*; Dimitrescu, *Dr.2* 131, 143; DPTTMT; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

silențiozitáte s.f. –Lipsă de zgomot, caracter silențios– „*Silențiozitatea*, o componentă a ocrotirii sănătății publice.“ Sc. 21 II 67 p. 2. „Inginerii de la firma britanică «Fodens Ltd» au construit un camion de 32 tone care nu va produce un zgomot mai mare decât un autoturism obișnuit. Aceste performanțe de *silențiozitate* au fost obținute prin efectuarea unor modificări la motor...“ R.l. 29 III 79 p. 6. „Influență negativă cât mai redusă asupra consumului de carburant al automobilului, capacitate de frânare cât mai bună pe suprafață acoperită cu apă și *silențiozitate*. Toate aceste trei elemente vor deveni cele trei criterii oficiale după care vor fi clasificate anvelopele în Europa începând cu 2012.“ Ad. 24 III 10 (din *silențios* + *-itate*; cf. it. *silenziosità*; M. Gheorghiu în LR 2 / 68 p. 134; DEX, DN_3, DexX)

silenzio stampa sint.s. (cuv.it.) **1.** (fotbal) –Refuz al jucătorilor sau conducerii unui club de a da interviuri sau a face declarații pentru presă ca formă de protest pentru felul în care a fost prezentată echipa de către presă– „conducerea FC Brașov și patronul Ioan Niculaie au intrat în «*silenzio stampa*».“ Ad. 13 XII 01. „jucătorii Stelei au decis să intre în *silenzio-stampa* cel puțin până în ziua meciului...“ J.naț. 24 XI 08 p. 29. „«Bunul simț» al lui Pițurcă, în *silenzio stampa*“ G. 3 IV 09 p. 10. **2.** (prin extensie) –Refuz al unei vedete, al unei persoane publice etc. de a face declarații sau a da interviuri presei pentru a protesta în felul acesta pentru felul în care a fost prezentată de presă– „Mona, în continuare, nu vorbește cu presa. Este în «*silenzio stampa*».“ G. 18 VIII 08 p. 6. „La sfârșit, primarul general al Capitalei a anunțat râzând că își ia o săptămână de concediu și, timp de un an, va intra în *silenzio stampa*.“ G. 14 IV 06 p. 6. „pe perioada negocierilor între cele două partide [politicienii] au intrat în *silenzio stampa*.“ Cot. 23 XII 08 p. 5 (sintagma s-a născut în 1982, la turneul final al Campionatului Mondial de Fotbal; Zafiu, *D*; Ciolan, *MC*)

silicoáne s.n. pl. –Sâni artificiali obținuți prin implantare de silicon– „Bomboane fără *silicoane*“ Ev.z. 2481 / 00 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 6 / 02. „Țața Frosa își pune *silicoane*“ ziaruldeiasi.ro 20 X 01. „Și uite așa, după o lipo capeți curaj și vrei și niște «sili». Adică *silicoane* care, spre deosebire de sânii naturali, sunt garantate pe vecie.“ G. 30 IX 09 p. 14; v. și Naț. 10 II 02 p. 2, C.n. 23 II 02 p. 1, Naț. 1 III 02 p. 12 (DN_3, DEX 98, MDN – s.m., cu alt sens; DexX)

siliconáre s.f. –Implantare de silicon pentru a mări sânii– „Întotdeauna în pas cu moda, Tina Turner a căzut și ea în păcat și a recurs de două ori la un specialist în *siliconări*.“ Magazin 354 / 00 p. 14. „Nicoleta L., după *siliconare*...“ ziare.com 24 I 12 (din *silicon*)

siliconát, -ă **1.** adj. –Umplut cu silicon– v. *pierce* 2009. **2.** (fig.) –Umflat– „procentele din dreptul Elenei Băsescu par *siliconate*.“ Cot. 29 IV 09 p. 11. **3.** s.f. –Femeie care și-a mărit sânii cu silicon– „După ce «*siliconata*» se apropie spășită de cel care pentru câteva minute va fi

«stăpânul» ei..." Naț. 17 VIII 02 p. 2. „Anna Falchi [...] pare a-și fi pus în gând să le facă de rușine pe toate «*siliconatele*» de peste Ocean" Ad. 8 II 07 p. 10 (din *silicon*; DexX)

silimarínă s.f. (farm.) –Substanță care intră în componența medicamentelor antihepatice– v. *armurariu* 1980. „Planta numită armurariu conține *silimarină*, ajutorul de nădejde al ficatului sănătos. Am auzit cu toții de *silimarină*. Găsim această substanță pe denumirea multor produse farmaceutice, dar nu știm exact ce efecte terapeutice are și, la urma urmelor, ce este *silimarina*? Cei care au probleme hepatice o cunosc însă drept protectorul ficatului. De peste 2.000 de ani, această substanță naturală extrasă dintr-o plantă este cel mai bun remediu contra bolilor hepatice. Protejează și regenerează cel mai mare organ din corpul omenesc [...] *Silimarina* este denumirea generică a unui complex de flavonoide (silibină, silicristină și silidianină) și se găsește în semințele de armurariu (Silybum marianum), plantă de la care își trage și denumirea. Armurariul mai e cunoscut la noi și sub numele de ciulinul-laptelui." Mon. Expres 11 VIII 09 (din engl. *silymarin*)

silipór s. (cuv. rus.; constr.) „Un nou material de construcție cu performanțe care întrec pe cele ale produselor de origine minerală utilizate până în prezent a fost realizat de inginerii sovietici. Denumit [...] «*silipor*» (silicat poros), acest material, foarte ușor, are proprietăți termice deosebite." Sc. 6 IV 78 p. 5

silistór s. (cuv. fr.; electron.) „Inventatorul francez A.B. a elaborat un dispozitiv electronic universal – *silistorul* – care poate fi utilizat, după caz, ca baterie, element fotosensibil, transformator, acumulator de energie, condensator electric etc." Sc. 6 IV 65 p. 4

silóz s.n. v. *porumb-siloz*

siluetá v.t. (teatru, film) –A crea, a contura un anumit personaj– „Mihai B. l-a *siluetat* în creion pe doctorul Caius." Cont. 20 IX 63 p. 4. „Mihaela J. a *siluetat* cu duritate și simț al proporțiilor o femeie-fiară." R.lit. 2 V 74 p. 17; v. și 1 XII 79 p. 6 (din *siluetă*; cf. fr. *silhouetter*; DN_3 – alte sensuri, MDN, Dex)

silúr s.n. –Tip de material sintetic– v. *difur* 1976, *adidas* 1983. „*Silur* îmblănit. Zilele acestea s-a lansat un nou model gen cojoc – de haină din *silur* îmblănit – purtând marca întreprinderii «1 Mai» – Oradea." I.B. 24 IX 82 p. 2 (probabil din *sil*[en] + [dif]*ur*; Dimitrescu, *Dr.* 189; DexX)

silurex-premíx s. (chim.) –Tip de material plastic– v. *reper* 1976

SIM s. || *cartelă SIM* v. *cartelă*

simból s.n. v. *carte-simbol, femeie-simbol, imagine-simbol, personaj-simbol, sex-simbol*

simbológ s.m. –Specialist în simbologie– „În regia lui Ron Howard, pelicula îi are ca protagoniști pe Tom Hanks (*simbologul* Robert Langdon), deținător a două premii Oscar, Audrey Tautou (criptologul Sophie Neveu)..." Obs.cult. 26 I 06 p. 5. „Una bucată *simbolog* numit Robert Langdon (Tom Hanks) aliat cu una bucată criptolog (Audrey Tautou) se joacă de-a detectivii, căutând nici mai mult nici mai puțin decât Sfântul Graal..." R.lit. 26 V 06 p. 24. „Emul al lui Réné Guenon, s-a consacrat ca un *simbolog* de marcă, cercetător însetat al misterelor miturilor, revelatoare ale rosturilor și alcătuirii lumii." evenimentul.ro 11 VII 09 (din *simbologie*)

simbologíe s.f. **1.** –Sistem de simboluri– „În comparație cu Brâncuși, Camilian Demetrescu optează «pentru forme cu o largă semnificație, adoptă «un mod nou, diferit, de a face sculptură, pentru că sugerează prototipuri distincte»; pe scurt, Camilian Demetrescu «adaugă o *simbologie* complexă, chiar în sens psihanalitic»." Luc. 7 I 84 p. 7. **2.** –Teoria simbolurilor. Simbolică, simbolistică– „Simbologic (o simbologie inversată), marea, leagăn al vieții, e percepută ca un mediu al durerilor «neegale», ca lacrimă enormă a deznădejdii..." R.lit. 28 III 06 p. 5 (din fr. *symbologie*; cf. engl. *simbology*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

simetrizáre s.f. –Stabilire de simetrii– „Dignitatea criticii nu poate veni din *simetrizarea* abuzivă a unor domenii distincte – artă și cibernetică, arta și structurile limbajului etc., ci din puterea lăuntrică de a depăși disparitatea unei epoci fărâmițate analitic." Sec. 20 12 / 66 p. 28, 29. „Grupul este o entitate structurată într-un mod armonios, posedând un înalt grad de *simetrizare*." Luc. 21 I 67 p. 7. „În afară de *simetrizare*, trebuie să știi că e obligatoriu să ai la îndemână două nuanțe de fond de ten, una mai deschisă, pe care să o aplici pe toată fața, și o alta mai închisă, pentru tâmple și jumătatea inferioară a obrajilor, inclusiv bărbia, pentru a-ți încadra chipul." cosmopolitan.ro 4 X 10 (din *simetrie*; DEX 98, DexX)

simézã s.f. –Panou într-o galerie de tablouri– v. *granulopintorelief* 1979. „În cele două săli de la «*Simeza*» (bd. Magheru nr. 20) este prezent A.C. cu pictură și litografie." I.B. 11 X 80 p. 5. „Brăila a fost prezentă pe *simeze* cu trei lucrări ale cunoscutului artist plastic Dumitru Ștefănescu – Ștef, personalitate marcantă în pictura contemporană din România." ziare.com 1 IV 11 (din fr. *cimaise*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

simiésc adj. –Propriu maimuțelor. Simian– „PRM este strămoșul-gorilă ținut în pivniță al PSD. Când ies cu el la scenă deschisă, fețele pesediștilor capătă trăsături *simiești*." G. 14 V 07. „o Românie din ce în ce mai joasă, mai cufundată în noroiul pestriț al senzațiilor oarbe, al urletelor *simiești*..." G. 31 III 08 (din fr. *simiesque*; DexX)

simigeríe s.f. || *simigerie-patiserie* –Patiserie în care se produc și se vând covrigi– „De asemenea, în trei dintre spațiile existente se vor amenaja *simigerii-patiserii*." Sc. 17 II 78 p. 2. „Alte 7 unități au fost închise definitiv: societăți de *simigerie-patiserie*, 3 brutării..." ziare.com 14 XII 07 (din *simigerie* + *patiserie*)

simpozión s.n. v. *expoziție-simpozion*

simultán s.n. (sport) –Joc al unui șahist cu mai mulți adversari deodată– „au loc *simultane* date de marii maeștri G. și O [...] și turnee după sistemul elvețian." R.l. 26 XI 76 p. 6. „La Școala nr. 29, s-a desfășurat, zilele trecute, un *simultan* de șah susținut de M.V., adversarii multiplului campion al Constanței fiind elevi ai școlii, pasionați de sportul minții." cugetliber.ro 12 II 10 (din germ. *Simultan*; cf. fr. *simultané*; DN, NODEX – alt sens, DEX, DN_3, DexX)

simultaneizá v.t. –A face să se petreacă în același timp– „Același mod de a fractura scheletul narațiunii, de a amesteca planurile, de a dispersa episoadele poveștii, de a *simultaneiza* momentele consumate la mari distanțe de timp, de a asambla imagini derulate în spații diferite." Cont. 12 IX 75 p. 10. „putința de a *simultaneiza* o lectură în elevație și alta în plan, plonjând din înalt..." Obs.cult. 12 VIII 03 (din *simultan* + *-iza*; DN_3, DexX)

sinaiót, -ă adj. –Din Sinaia– „umbra vreunui norișor *sinaiot*..." R.lit. 17 V 00 p. 13. „«Colecția permanentă Costinescu» de la Cazinoul *sinaiot* este dominată, firește, de creațiile peisagistice ale pictorului." Z. dum. 9 XII 08 (din *Sinaia* + *-iot*; R. Zafiu în R.lit. 17 / 00)

sincrofazotrón s.n. (fiz.) –Ciclotron care îmbină elemente de funcționare ale sincrotronului și fazotronului– „Într-un viitor apropiat, instalația «Foton» va fi utilizată într-o serie de experiențe la *sincrofazotronul* institutului." Sc. 19 I 75 p. 4 (din fr. *synchrophasotron*; Al. Graur în LR 2 / 58 p. 3, FC I 135, DTP, DC; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

sincrón adj. || *sincrono-cineproiecție* (cinem.) –Proiectarea unui film concomitent cu spectacolul propriu-zis– „*Sincrono-cineproiecția*, iată ce aduce nou Lanterna magică." Cont. 22 VI 62 p. 4 //din *sincrono-* + *cineproiecție*//

sincrotrón s.n. (fiz.) –Accelerator în care electronii sunt accelerați întâi de un câmp magnetic, apoi de unul electric– „Spre deosebire de acceleratoarele existente [...] noul *sincrotron* va avea un câmp magnetic cu autoreglare." Sc. 8 II 62 p. 5. „*Sincrotron* britanic – Regatul Unit are accelerator mamut de particule" 9am.ro 7 II 07 (din fr. *synchrotrone*; PR 1950; LTR, DC; DLRM, DEX, DN_3, DexX)

sindic s.m. || *judecător sindic* v. *judecător*

Sinerdól s. (farm.) „Cel mai nou produs purtând emblema fabricii de antibiotice din Iași se numește «*Sinerdol*» – medicament ce acționează cu eficiență deosebită în tuberculoza pulmonară, în special în formele cronice." R.l. 13 III 76 p. 5. „Aș dori să menționez o serie de medicamente noi, prezentate în standuri cum sunt antineuroviroticul Rodilemid – fiole, produsul hepatoprotector Silimarina, tonifiantul vascular Difebion, vasoregulatorul cerebral Vincamină, tuberculostaticul *Sinerdol* EH și altele." R.l. 13 X 84 p. 5 (nume comercial)

single adj., s.n. (anglicism) **1.** (muz.) –Disc ce conține câte o singură piesă pe fiecare față– „Anul trecut în Statele Unite au fost decernate 189 «discuri de aur»: 117 pentru albume, 72 pentru *single*." Săpt. 22 II 74 p. 13. „«Roxanne» și «Can't Stand Losing You» n-au fost scrise pentru acest album ci au existat ca *single-uri*, fiind incluse ulterior..." Săpt. 12 XII 79 p. 7; v. și 8 V 81 p. 11; v. și *LP* 1974. **2.** (turism) –Încăpere sau cabină de wagon-lit ocupată de o singură persoană– „În călătorie, Domnica a luat un *single* în tren". „Camerele *single* se pot închiria cu echivalentul în lei a 22 euro, cele duble cu 28 euro, duble în regim de sigle cu 22 euro, iar apartamentele cu 35 euro, prețuri care includ TVA." Ad. 11 IX 03 p. 6 [pron. *singl*] (din engl. *single*; DN_3, DEX 98 – sensul 1, MDN, DexX)

sinistritáte s.f. –Caracterul a ceea ce este sinistru– „Termenii imunidicitate, periclitate și *sinistritate* nu există în vreo altă limbă, din care autorii pasajelor respective să-i fi putut lua. De asemenea, limba română nu cunoaște adjectivele: imundic, pericl și sinistr din care, cu ajutorul lui -itate, să poată fi obținute substantivele imundicitate, periclitate și *sinistritate*." I.B. 25 I 72 f.p. „preferă să ia totul în ușor, dar voioșia la care ajung are o anumită *sinistritate*." Foaia românească 20 X 06 p. 12 (din *sinistru* + *-itate*; Hristea, *PE* 34, I. Iordan în LR 3 / 62 p. 228; DN_3)

sinistróză s.f. –Pesimism excesiv, tendință de a vedea numai aspectele defavorabile– „Lângă cultura Coca-Cola aș așeza un alt fenomen nociv care amenință individul și, în chip fatal, cultura în epoca noastră, și anume ceea ce aș numi pedagogia *sinistrozei*. O pedagogie a disperării, o pedagogie a apocalipsului." C. 25 IX 98 p. 25. „Iată de ce, în climatul de *sinistroză* la care ne-a dus amnezia pledez încă o dată pentru memorie. Adică pentru «Procesul comunismului»." R.lit. 17 I 01 p. 7. „În *Ariergarda avangardei*, Eugen Simion semnalează alte boli naționale, cum ar fi *sinistroza*, generată de simțul exagerat al catastrofei..." evenimentul.ro 14 VI 08 (din fr. *sinistrose*; PR 1971; DN_3, MDN– alt sens)

sinodalitáte s.f. –Caracter ecumenic– v. *sobornicitate* 2010 (din *sinodal* + *-itate*)

sinterizát, -ă adj. (tehn.) –Care a fost legat numai prin încălzire și presare, fără ajutorul unui liant– „Lagărele *sinterizate*, realizate prin presare în matrițe a pulberilor metalice, și-au îmbunătățit caracteristicile tehnico-funcționale." I.B. 13 I 62 p. 1. „Este vorba despre producerea unei game de piese [...] pentru industria automobilului, piese din pulberi metalice presate, sau, în termeni de specialitate, *sinterizate*." Sc. 11 XI 74 p. 1. „Specialiști de la Institutul de cercetări metalurgice, în colaborare cu cei de la catedra de metalurgia metalelor neferoase din cadrul Institutului politehnic din București, au conceput o tehnologie originală, de recuperare a materialelor refolosibile din carburi metalice *sinterizate*." Sc. 29 IV 83 p. 3 (din *sinteriza*; LTR)

sintetizatór s.n. și s.m. **1.** (muz.) –Instrument electronic cu claviatură care poate reproduce caracteristicile sonore ale majorității instrumentelor tradiționale sau poate produce un sunet în întregime artificial– „Unul din aparatele electronic-muzicale cele mai interesante, care ispitesc toate genurile de muzică și grupările muzicale ale prezentului este *syntetizatorul*. Instrument cu pretenția de a fi total – cuprinzând adică pe toate coordonatele extensia sonoră maximă, înțelegând prin aceasta evident punctele cele mai grave ale scării auditive, ca și punctele cele mai înalte, *syntetizatorul* ar putea fi comparat cu orga mare, masivul instrument tradițional, la care lucra Bach." Săpt. 14 XI 80 p. 6. „Vând *sintetizator* Korg..." R.l. 29 X 91 p. 7; v. și *bas-bariton* 2008. **2.** (electron.) || *sintetizator vocal / de vorbire* –Dispozitiv electronic care recompune vocea umană pornind de la silabe sau cuvinte înregistrate sau codificate– „O invenție olandeză, care încă nu a fost comercializată, a realizat o «reconciliere» între Gutenberg și Marconi: o carte vorbitoare. Principiul, susțin autorii, este simplu: pe paginile cărții – cuvinte, iar sub fiecare din aceste cuvinte, un cod. Un scanner plasat deasupra cuvântului analizează instantaneu structura fonetică transmițând-o unui *sintetizator* vocal." R.l. 3 VII 81 p. 6. „Combinatul pentru aparatură electronică «Robotron» din R.D.G. a trecut la producția de serie a unor computere care, pe lângă o bogată «memorie», sunt prevăzute și cu *sintetizatori* de vorbire și de cântece." Sc. 29 VII 82 p. 5 (din it. *sintetizzatore*; cf. engl. *synthetizer*, fr. *synthétiseur*; Dimitrescu, *Dr.2* 136, 142; DPN 1979; DTM; DN_3, DexX)

sintéză s.f. v. *referat-sinteză*

sintónic s.n. –Tip de băutură răcoritoare– „O scurtă escală la *cafe-barul* «Carpați». Și, pentru reconfortare, un «Sintonic» cu gheață." I.B. 22 V 74 p. 6; v. și *cico* 1975, *cico-cola* 1974 (probabil din *sin*[tetic] + *-tonic*)

sintoníe s.f. (fig.) –Înțelegere, armonie– „Am făcut turul lumii împreună. *Sintonie* totală." D. 146 / 95 p. 15. „Lavazza a pus accentul, încă de la început, pe căutarea continuă a noului, pe crearea de mesaje în *sintonie* cu necesitățile de promovare, dar și cu universul cultural înconjurător. " wall-street.ro 2 XI 07 (din fr. *syntonie*; DN, DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, DexX)

sinucigáș s.m. v. *terorist(ă) sinucigaș(ă)*

sir s.m. –Titlu englez care precedă numele cavalerilor și al baronilor– „După cum s-a relatat, Charles Chaplin a primit titlul de *«sir»* pentru meritele sale artistice deosebite." R.l. 14 III 75 p. 6. „*Sir* Alex Ferguson îi atacă pe șefii lui «City»" Ad. 26 XII 09; v. și *copreședinte* 1973 [pron. *sör*] (din engl. *sir*; DEX, DN_3, DexX; cuv. este mai vechi)

sirecárd s. (probabil cuv. germ.; med.) „*Sirecard*. Un nou aparat destinat să readucă la normal, într-un timp record, bătăile inimii în caz de accidente, de încetinire sau accelerare a pulsului, a fost realizat de firma vest-germană Siemens." Sc. 20 VII 75 p. 6

sirtakí s. –Dans grecesc creat în 1964, pentru filmul *Zorba Grecul*, pornind de la un dans popular, hasapikos– „Film artistic: Dansând *sirtaki*" Pr.R.TV 13 VIII 82. „Trebuie să învețe celebrul dans atât de iubit de greci: *sirtaki*." jurnalul.ro 21 IX 11 (PR 1965; MDN, DexX)

sistém s.n. (inform.) || *sistem expert* –Pachet informatic care emulează abilitatea de a lua decizii a unui expert uman– „Cele mai importante produse ale inteligenței artificiale sunt *sistemele expert*, am putea să le spunem experți informatici, care sunt un fel de programe informatice de un tip nou." Sc. 25 IX 84 p. 3 (după engl. *expert system*; DexX) || *sistem de navigare / navigație* v. *navigare, navigație* || *sistem de operare* (inform.) –Colecție de programe de bază necesare pentru funcționarea unui computer– „*Sistemul de operare* Windows" 7 seri 22 / 99 p. 16. „PDA-ul lansat [...] este dotat cu un *sistem de operare* Windows..." J.nat. 11 VI 07 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *minicomputer* 2009 (după engl. *operating system*; DexX); v. și *star-sistem*

sistematizá v.t. (d. sate și clădiri, în timpul lui Ceaușescu) –A distruge– „Centrul Bucureștiului a fost *sistematizat* în timpul lui Ceaușescu". „Comuna Țepuș, altădată sat mare răzășesc, figura printre localitățile care urmau să fie *«sistematizate»*, cu alte cuvinte să dispară..." Lit. 32 / 93 p. 5. (formal din fr. *systématiser*; sensul nu apare în dicționarele curente)

sistemíst s.m. –Persoană care lucrează în sistemul energetic național– „Experiența pe care am acumulat-o în cariera mea de *«sistemist»* – am fost dispecer energetic și inginer de serviciu în centrale mulți ani – mi-a arătat că unii dintre [oameni] depășesc consumurile normate nu din lipsă de bunăvoință de a se încadra în aceste norme, ci pentru că n-au instrumente corespunzătoare de gestiune operațională în timp real care să le permită să ia decizii corespunzătoare." R.l. 14 VII 84 p. 2 (din it. *sistemista*; Dimitrescu, *Dr.2* 132, 143; DPN 1960)

sit, pl. situri s.n. v. *site*

sitál s.n. (chim.) „Noul material sintetic *«sital»*. Acest material compus din sticlă și cristale se obține dintr-o materie primă ieftină, zgura." Sc. 18 I 63 p. 3 //probabil din *si*[ntetic] + [cris]*tal*//

sitcóm s.n. (spect.) –Acronim din engl. amer. «situation comedy», comic de situație: serial TV comic, cu personaje care evoluează în același cadru în episoade autonome, cu râsete pe fundal– „a distribuit-o într-un serial de tip *«sitcom»* (comedie de situații)..." Ad. 15 VII 99 p. 13. „Toată lumea zice că e *sitcom*, la televiziuni e plin de *sitcomuri* toamna asta." Ev.z. 3 IX 03 p. 20. „ea produce și este star în *sitcomul* «30 Rock» difuzat de NBC – serial multirăsplătit cu premii Emmy..." R.l. 23 XI 08 p. 16; v. și Gard. 29 IX 03 p. 15, 9am.ro 20 X 05, 26 VIII 06 , PRO TV Mag. 41 / 07 p. 12; v. și *episod-pilot* 2004, *share market* 1999 (din engl. amer. *sitcom*; cf. fr. *sitcom*; Douglas Harper 1953, PR 1985; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; MDN)

site s.n. (anglicism; inform.) –Grup unitar de pagini de pe Internet, aparținând de obicei unei organizații, dedicate unui subiect sau câtorva subiecte de interes pentru proprietar. Website– „Armata Română a reușit, în sfârșit, să-și consolideze banca de date publice finalizându-și *site-ul* (program de pe Internet [sic!]) cu adresa mil logicnet.ro. *Site-ul* Ministerului Apărării conține, în prezent, informație echivalentă cu circa 700 de pagini A4." Cap. 20 XI 97 p. 12. „Piratii informatici au reușit să penetreze din Hong Kong *siturile* de Internet ale guvernului SUA și să lase acolo graffiti prin care denunță bombardamentul asupra Ambasadei Chinei din Belgrad..." R.l. IV 99 p. 8. „Trend. Mii de amatori pe *siteurile* de profil" G. 15 I 10 p. 14; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16, Ad. 3 VI 03 p. 7, 2 IV 04 p. 1, R.l. 26 IV 05, G. 23 X 08 p. 5, 6 II 09 p. 16 || *site WEB* „Serviciul include și 30 MB pentru căsuța de e-mail, precum și 30 MB pentru găzduirea unui *site* web." R.l. 4694 / 05 [pron. și uneori scris *sait*; var. *sit*] (R. Zafiu în R.lit. 20 / 01; MDN, DexX, DEX 09)

sitografíe s.f. „Un colectiv de la întreprinderea sighișoreană a pus la punct un nou procedeu de *sitografie*. Ca urmare, cele mai dificile desene se pot imprima pe vasele de faianță în mod mecanic cu ajutorul unei mașini realizate tot de ei." R.l. 28 I 75 p. 3 //probabil din *sită*, folosită în acest procedeu + *-grafie*//

situáție s.f. || *situație-limită* –Situație care nu dă posibilitatea alegerii, impunând folosirea la maximum a capacităților (fizice, psihice etc.)– „Autorul alege o formulă dramatică prin firea ei explicită, relevându-și eroii, am spune, în *situații-limită*." Cont. 15 V 64 p. 4. „Preluând schema literară a nuvelei «medievale», M.L.C. încearcă și reușește, în fond, niște foarte largi portrete surprinzând [...] caracterele umane într-o situație-test, sau după un termen de mult acreditat, *situație-limită*." R.l. 8 X 72 p. 2. „Executivul de la Paris a plătit zeci de milioane euro (multe sume rămân secrete) pentru a-și elibera din *situații-limită* cetățenii «nesăbuiți»." G. 7 VII 10 p. 7; v. și Mag. 4 II 67 p. 5, Luc. 11 III 67 p. 20, Cont. 9 VI 67 p. 5, R.l. 23 III 99 p. 1, AS 25 III 08 p. 28, ProTV Mag. 27 / 08 p. 57, G. 20 III 09 p. 32, R.l. 19 XI 09 p. 16; v. și *impact* 1974 (din *situație* + *limită*; cf. fr. *situation-limite*; DMN 1965; FC I 65, Giurescu, M.C. 35; DexX) || *situație-test* –Situație care poate servi drept test– v. *situație-limită* 1972. „au dovedit, chiar și într-o asemenea *situație-test*, că interesele lor de putere și de partid sunt mai presus decât interesele naționale." amosnews.ro 18 III 11 (din *situație* + *test*)

situațional, -ă adj. –Care este legat de o anumită situație– „În «Principele» se folosesc cărămizile factuale și *situaționale* oferite de texte literare și documente mai mult sau mai puțin cunoscute." R.lit. 1 II 79 p. 4. „războiul s-a transformat într-un factor *situațional* care afectează ireversibil reperele, percepția individului..." Ad. 16 V 10 (din it. *situazionale*, cf. engl. *situational*; CD; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

siviu s.n. v. *CV*

skai s.n. (chim.) –Tip de piele sintetică– v. *guler-glugă* 1976 [scris și *scay, scai*] (din fr. *skaï*; PR 1955; DEX, DEX 98, MDN)

skanderbeg s. (sport) „Sâmbătă și duminică la Sala Polivalentă din Tg. Mureș, s-a disputat primul concurs de *skanderbeg* la nivel național." Gaz.sp. 12 IV 90 p. 2. „Cuvântul *skandenberg* nu e înregistrat de dicționarele noastre generale sau de neologisme; circulă însă (și dovada imediată o oferă atestările recente din Internet), ca denumire pentru o probă foarte populară de încercare a puterii, prin aducerea la orizontală a brațului adversarului – denumită în engleză armwrestling, în franceză bras de fer, în italiană braccio di ferro – și care în ultima vreme pare să capete statut de disciplină sportivă. Că numele e legat de personajul istoric Skanderbeg e destul de sigur..." R. Zafiu în R.lit. 26 / 02. „Un sportiv bucureștean [...] a câștigat Campionatul Mondial de *skandenberg*" Lib. 17 XII 07 p. 12; v. și "22" 50 / 00 p. 10 [scris și *skanderberg*]

skateboard s.n. (anglicism) **1.** –Placă pe rotile– „Telly și Casper sunt doi prieteni care merg cu *skateboard-ul*..." Ad. de week-end 139 / 05 p. 32. „Amenajate în marile parcuri ale Capitalei, pistele de dat cu rolele, cu bicicletele și cu *skateboardurile* constituie puncte de atracție pentru tinerii temerari ai orașului" Compact 6 V 08 p. 2. **2.** –Sportul practicat cu un skateboard. Skateboarding– „Se vor instala rampe pentru *skateboard*." Ad. 5 II 99 p. 8, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 97 [pron. *schéitbord*] (Ciolan, *MC*; MDN, DexX – alt sens, DEX 09)

skateboarding s. (cuv. engl.) –Sportul alunecării pe skateboard– „Maeștrii în *skateboarding* și role au sfidat canicula" R.l. 2 VIII 05 p. 24; v. și *crew* 2010, *downhill* 2011 [pron. *schéitbording*]

skate-park s.n. (cuv. engl.) –Zonă dintr-un parc amenajată pentru skateboarding– „Aglomerație în *skatepark-ul* Herăstrău" R.l. 4681 / 05; v. și *cultură* (*urbană*) 2010 [pron. *schéit-parc*]

skater s.m. (cuv. engl.) –Practicant al skatboardului– „am mai vorbit cu *skater-ii* și am mai făcut rost de vreo 30 de plăci uzate, inclusiv vreo șase de la mine." sfin.ro 8 VI 07. „Piatra Neamț: *Skaterii* din întreaga țară sunt «Tari ca piatra»" adevarul.ro 17 VII 10 [pron. *schéităr*]

skeleton s. v. *scheleton*

ski-jet s.n. –Ambarcațiune de uz personal și de divertisment, propulsată de un jet de apă, asemănătoare cu un motocicletă sau cu o trotinetă acvatică– „«Hipioți» cu limuzine și *ski-jeturi*" Ad. 24 VII 01 p. 3. „Tinerii răniți în coliziunea *ski-jeturilor* au fost lăsați să plece din spital..." G. 21 VIII 08 p. 13. „Două *schi-jet-uri* s-au ciocnit, la Neptun, o persoană a fost dusă la spital" madiafax.ro 5 VIII 10; v. și Ad. 28 VII 01 p. 10; v. și *jet schi* (după engl. *jet ski*; PR – *jet ski* 1989; Stoichițoiu Ichim, *A* – var. *jet-ski*)

skimming s. (cuv. engl.; inform.) „Ofițeri din cadrul compartimentului de Combatere a Crimei Organizate ne-au relatat care sunt principalele metode prin care hoții te pot lăsa fără banii din contul de card. Cea mai sofisticată este metoda «*sckimming*» [!] și înseamnă copierea datelor de pe banda magnetică a cardului. Atunci când se plătește electronic, cardul este trecut, de cele mai multe ori, fără ca posesorul să fie foarte atent, printr-un dispozitiv în care sunt copiate toate informațiile de pe banda magnetică. Ulterior, aceste date sunt introduse într-un program special rulat pe computer și se decriptează codul personal de identificare al posesorului. Apoi, hoții creează un duplicat dintr-un «card în alb» (neinscripționat) și merg direct la un automat bancar (ATM) și scot banii." Ad. 25 IV 02 p. 9. „au atașat un aparat de *skimming* pe un bancomat din Maplewood..." G. 28 IX 09 p. 2. „Tinerii sunt cunoscuți de autoritățile americane pentru desfășurarea unor activități de tip «*skimming*» (dispozitiv de citire a cardurilor)." Ad. de seară 16 VIII 10 p. 6; v. și G. 17 IX 07 p. 13, 19 X 07 p. 20, R.l. 4 VII 08 p. 11, G. 12 V 09 p. 16

skinhead s.m. (cuv. engl.) „În Anglia conflictele rasiale au început de câtva timp. Suburbiile au devenit ținta actelor huliganice ale bandelor de *skinheads*." R.l. 2 VII 82 p. 6. „*Skinheads:* tineri violenți care aparțin extremei drepte, dar numai o zecime dintre ei sunt neonaziști. Se rad pe cap. *Skins* sunt organizați în grupe mai mari sau mai mici. Nu au o conducere supraregională a activităților lor. Contactele lor cu partidele de dreapta sunt mai mult sau mai puțin intensive. Scopul lor este curățirea țării de străini și adepți ai politicii de stânga." R.l. 18 IX 92 p. 7. „un *skinhead* cu simpatii pentru extrema dreaptă..." Z. 13 V 06 p. 7; v. și I.B. 18 II 88 p. 4, R.l. 26 VIII 92 p. 6, 29 IV 93 p. 3, 17 V 93 p. 2, 4740 / 05; v. și *capete rase* 1991, *cocktail Molotov* 1992, *neonazist* 1993 [pron. *schínhed*] (cf. fr., it. *skinhead*; BD 1970, DPN 1983, PN 1987; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 09)

skípping s. (cuv. engl.) –Săritul coardei– v. *rollerskate* 1980

skort s. (cuv. engl.; vest.) „Jucătoarele echipei FC Gold Pride au făcut senzație cu ocazia prezentării ediției 2009 a Ligii profesioniste americane de fotbal feminin (WPS), apărând echipate în «*skort*», o combinație între fustă (skirt) și șort." evenimentul.ro 28 II 09. „cizme negre și «*skorts*» (o combinație între o fustă și pantaloni scurți)." G. 6 VII 10 p. 13 (din engl. *sk*[irt] + [sh]*ort*)

skyce s. (cuv. engl.) „În ultimul timp, mai ales femeile tinere cer foarte des aplicarea unor bijuterii dentare. Sunt un fel de diamante artificiale, denumite *skyce*, de fapt un cristal de culoare albă sau albastru safir. Acestea au un diametru de 1,8 sau 2,5 milimetri și se aplică cu ajutorul unui sistem adeziv care nu afectează dintele." R.l. 27 XII 03 p. 7. „*Skyce-ul* dentar sau bijuteriile dentare sunt semiprețioase sau prețioase – din zirconiu, aur, aur alb sau argint – și se aplică pe dinte prin lipire. Este un procedeu tehnic neivaziv, nu facem nici o cavitate (gaură) în smaltul sănătos, nici nu se fixează cu ajutorul vreunui șurub care se «înfige» în dinte, după cum cred mulți dintre pacienți. De asemenea, și durata «de viață» a pietricelei este un mit. Nu îți cade de pe o zi pe alta, dar nici nu ține toată viața." citynews.ro 8 VI 10 [pron. *scáis*]

Skylab s. (astr.) –Laborator spațial american lansat în 1973– „Scopul unei noi vizionări a stației orbitale de către astronauți l-ar constitui, în primul rând, recuperarea unei capsule lăsate în interiorul său de ultimii săi «locatari», G.C., E.G., și W.P. (*Skylab* III), capsulă ce conține diferite tipuri de unelte, produse alimentare [...] și [...] textul unor mesaje transmise prin teleimprimator." R.l. 23 IV 74 p. 6. „*Skylab* la a doua numărătoare inversă." Sc. 11 V 79 p. 5. „O.G., devenit astronaut, care a petrecut două luni în 1973 la bordul *Skylab* 3, prima stație spațială operațională din istorie." Ad. 16 XI 08; v. și R.l. 22 VI 79 p. 6, Sc. 8 VII 79 p. 6 [pron. *scáilăb*] (cuv. engl. americ, din *sky* + *lab*[oratory]; BD 1970)

Skype s. (cuv. engl.) –Program informatic, marcă înregistrată, creat în anul 2003, care permite utilizatorilor să comunice (prin sunet și imagine) pe internet– „Compania Skype Technologies din Luxemburg, care deține serviciul de telefonie pe Internet *Skype*, a anunțat că aplicația software a fost descărcată de pe site-ul de Internet de 100 de milioane de ori, iar 1,2 milioane de oameni din toată lumea plătesc pentru a folosi serviciul. Clienții *Skype* pot vorbi gratis între ei, iar tarifele pentru apeluri în afara rețelei pornesc de la 1,7 cenți pe minut." zf.ro 18 IV 05. „Ca să fie alături de fiul ei care locuiește în Noua Zeelandă, Florica N. și-a sărbătorit ziua pe *Skype*, pe Internet." "22" 21 XII 10 p. 18; v. și 7 IV 10 p. 4 [pron. *scaip*] (marcă înregistrată, în prezent proprietate a Microsoft)

slalomá v.i. (sport) **1.** –A face slalom (la schi); extins în sporturile cu mingea, a fenta, a trece rând pe rând printre adversari– „De-abia reluat jocul P. *slalomează* în careul advers." Emisiune TV 17 III 85. „Scorul a fost deschis de V., care *a slalomat* printre apărătorii adverși și a șutat plasat și puternic la vinclu..." I.B. 26 IX 88 p. 3. „Sârbul Krajici *a slalomat* printre jucătorii nemțeni [la fotbal]." Nat. 24 VII 00 p. 11; v. și I.B. 12 II 87 p. 7. **2.** (fig.) –A se strecura, a se eschiva de la respectarea unor îndatoriri / norme; a face slalom– „[Fotbalistul] n-are obligații precise. El *slalomează* printre paragrafele prevederilor, când pierde la federație, are câștig de cauză la cluburi..." Fl. 23 XII 76 p. 32. „Unii abandonează din start, lovindu-se de întrebări idioate, alții merg până foarte departe, *slalomând* printre ofertele de răspuns de pe calculator." R.lit. 23 V 01 p. 1. „Lavric *slalomează* pe o linie teribil de îngustă." R.lit. 28 IV 06 p. 7; v. și I.B. 4 III 77 p. 3 (din *slalom*; cf. fr. *slalomer*; MDN, DexX – sensul 1)

slalomíst, -ă s.m.f. **1.** –Sportiv (schior) care participă la un slalom– „Cei mai buni *slalomiști* ai noștri, D.C., G.V. și V.B." Sp. 12 IV 71 p. 3. **2.** (fig.) –Șofer care conduce un mijloc de transport în zigzag– „Încă un amănunt: afumatul «*slalomist*», pe nume V.P., nu poseda permis de conducere." I.B. 10 I 74 p. 3. „buclele *slalomistului* de pe șosea nu erau deloc egale." Fl. 8 IV 88 p. 23 (din *slalom* + *-ist*; cf. it. *slalomista*; fr. *slalomeur*; DN_3 – sensul 1, DEX-S, DexX)

slapstick s. (cinem.; cuv. engl.) –Tip de comedie bazată pe gaguri ieftine– „Fac eforturi, spune Edwards, să ridic nivelul *slapstick*-ului și să simplific – mergând pe linia naturalului – ceea ce este sofisticat." R.l. 8 I 75 p. 2. „O secvență de urmărire cu mașina ce amintește de *slapstick-ul* împănat ca tarta în frișcă." Cinema 28 XII 97 p. 21. „o

secvență din comediile «*slap-stick*» de altădată cu Chaplin sau Keaton." ziaruldeiasi.ro 12 VI 08 [pron. *slépstic*] (DN_3)

slimline s. (cuv. engl.; tehn.) „*«Slimline»*. Societatea britanică «Arc Concrete» a pus în fabricație conducte rezistente de beton armat cu fibre de sticlă pentru sistemele de canalizare și transportul apei la suprafață. Compoziția acestor conducte, denumite *«Slimline»* este de 99 la sută beton de înaltă rezistență și 1 la sută sticlă, ceea ce le face imune la mediul alcalin." Sc. 8 X 77 p. 5 [pron. *slímlain*] (MDN, DexX)

slíp s.n. || *slip brazilian* –Slip de tip bikini, cu cele două triunghiuri de mărime egală, acoperind pe jumătate fesele, și legate cu șnur pe șolduri– „*Slipul brazilian*, care acoperă fundul, dar e foarte decupat în față, și cel tanga sunt în topurile preferințelor, cel puțin asta spun vânzătoarele din magazinele de lenjerie intimă." Ev.z. 20 VII 06. „În 2007, costumele de baie sunt ceva mai decupate decât anul trecut, *slipul* reîncepând drumul către modelul tanga ori coborându-și talia către cel *brazilian*." Lib. 3 VI 07 (din fr. *slip brésilien*; Ciolan, *MC*)

sloop s. (cuv. engl.; mar.) –Velier mic, cu un singur catarg și două vele, fără bompres– „D.C. a părăsit, duminică, portul Toulon, la bordul unui *«sloop»* de opt metri, pentru a încerca să traverseze solitar Oceanul Atlantic." R.l. 8 IV 75 p. 6 [pron. *slup*] (D. Tr.; DN_3 – *slup*; MDN)

slot s.n. (cuv. engl.; inform.) –Canelură care permite conectarea unui dispozitiv suplimentar– „Noua serie iPAQ Pocket PC H3900 mai conține un *slot* pentru extensie Secure Digital Input-Output (SDIO), care permite clienților să mute datele." Ad. 30 VII 02 p. 7. „pe partea dreaptă sunt amplasate portul pentru căști, și *slot-ul* pentru cardul mini SD..." J.nat. 5 VII 07 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și J.nat. 11 VI 07 p. 15; v. și *zoom* 2003

slot machine s. (cuv. engl.) –Automat de jocuri mecanice– „Alegătorii din Maryland au aprobat automatele (*slot-machines*) pentru jocuri de noroc..." G. 6 XI 08 p. 2. „[Femeile] într-un procentaj de 60% sunt atrase de *slot machine*." G. 2 IX 09 p. 14 [pron. *slot-mășín*]

slow food s. (cuv. engl.) „este un simpatizant al asociației internaționale *Slow Food*, un grup de presiune care încearcă să salveze tradiții culinare și produse de calitate, dintre care unele ar face un inspector sanitar să leșine. " romanialibera.ro 11 IV 07. „În urmă cu 20 de ani se năștea un principiu denumit *slow food*, care se dorea un altfel de stil de viață, un stil de a mânca și o replică pozitivă la fast-food-ul care cucerise lumea în anii '80. Conform sitului care promovează ideea de *slow-food*, principiul fundamental este promovarea alimentelor tradiționale, a rețetelor culinare locale, a surselor de hrană apropiate și lupta împotriva celor câteva feluri de mâncare unice care se găsesc în restaurantele de tip fast-food. " eva.ro 29 III 11. „Suntem ceea ce mâncăm – spun medicii. Așa a apărut curentul *slow-food*, ca protest față de fast-food-ul care ne-a luat mințile. «Slow» înseamnă în engleză «încet», opusul lui «fast» – rapid [...] Adepții *slow food* fac lucruri simple: s-au întors la gătit, petrec ore bune în bucătărie și au redescoperit obiceiul zilnic al mesei în familie. Mănâncă ce se produce prin apropiere – pe principiul că alimentele aduse de peste mări și țări își pierd nutrienții și vitaminele și mai rău, descurajează agricultura locală." Z. dum. 4 IV 11; v. și zf.ro 25 V 07, sfin.ro 23 I 09, G. 31 VIII 09 p. 16, 8 I 10 p. 10

slum s.n. (cuv. engl.) –Cartier (casă) insalubru/ă și foarte sărăcăcios / sărăcăcioasă– „30–50 la sută din populația urbană a țărilor sărace trăiește la ora actuală în *«slums»*-uri, în condiții înspăimântătoare." Sc. 2 XI 75 p. 4. „Este porecla pe care localnicii au dat-o *slums*-ului Nishinari, cea mai mare aglomerație de cocioabe din Japonia încă de acum 50 de ani. Având o suprafață de 0,62 km pătrați, *slums*-ul se întinde în sud-vestul orașului Osaka." Sc. 8 VII 76 p. 4. „[Imaginea] *slumsului* din New York." R.l. 30 VI 80 p. 6; v. și Sc. 26 XII 75 p. 3, Cont. 31 VIII 79 p. 12 [pron. *slam*; scris și *slums*, pornindu-se, greșit, de la pl. engl.] (Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DexX)

smartphone s.n. (cuv. engl.) –Telefon mobil cu funcții de computer– „Posesorii de telefoane mobile inteligente (*smartphones*) pot cădea victime celui mai nou virus de mobil apărut pe Internet, au avertizat oficialii organizației care produce cel mai răspândit sistem de operare pentru telefoanele mobile, Symbian." zf.ro 24 XI 04. „*Smarphone-urile* și navigatoarele GPS sunt în topul preferințelor cumpărătorilor online din România." R.l. 31 VII 08 p. 9. „*Smartphone-urile* și tabletele cad victime propriei popularități" Ev.z. 14 IX 11 p. 15; v. și 1 X 07 p. 29, Contact 22 I 09 p. 13, R.l. 3 XI 09 p. 7, G. 24 VIII 10 p. 16, zf.ro 7 X 10; v. și *faulta* 2010, *inteligent* (*terminal inteligent*) 2008, 2009, *surf* 2011, *telefon* (*inteligent*) 2005, *WI-Fi* 2009 (Ciolan, *MC*)

sméci s.n. (tenis) –Lovitură puternică executată deasupra capului prin care mingea este trimisă la pământ și făcută să sară departe de locul unde se află adversarul– „Aici are loc primul dintre cele cinci seriale *«smeci*-lob» ale meciului, în care atât Năstase cât și Țiriac au creat momente de mari emoții." R.l. 22 VII 74 p. 5. „Trecem de la forehand și rever la *smeciuri*. Lobez mingea pentru a se încălzi cu lovitura de sus, cu *smeciul*. " hotnews.ro 29 XI 07; v. și Sp. 14 X 72 p. 4 [pronunțarea corectă este *smeș*, dar se pronunță *smeci* sub influența lui *meci*] (din engl., fr. *smash*; Th. Hristea în LL 4 / 72 p. 596–597, Al. Graur în R.lit. 12 X 72; Il. Constantinescu în LR 1 / 1973 p. 33 indică atestări din 1969; v. și Aurel Trofin, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Series Philologia, Cluj, 2 / 67 p. 128, pentru forma etimologică; DEX, DN_3, DexX)

smeciá v.t. (sport) –A face un smeci– „După trei schimburi, Năstase *smecează*." R.l. 22 VII 74 p. 5. „Mingea i-a venit bine, la doi-trei metri de fileu, avea toate posibilitățile *să smecieze* lateral controlat și elegant, cum îi e felul, și să facă punctul." prosport-ro 23 III 09 [var. *smecea*] (din *smeci*; cf. engl. *to smach*, fr. *smasher*; Il. Constantinescu în LR 1 / 1973 p. 33 indică atestări din 1969; DN_3)

smog s.n. (anglicism) „Pe măsura agravării *smogului* (ceață combinată cu fumul industrial) umanitatea riscă să fie constituită cu preponderență din femei." R.l. 7 X 74 p. 6. „Dantelăriile de piatră ale Parlamentului și Mănăstirii Westminster au fost spălate de funinginea timpului și a dispărutului *smog* englezesc." R.lit. 17 I 85 p. 24. „*Smogul*, cel mai periculos în cazul obezilor" ziare.com 19 X 09; v. și R.lit. 3 VI 71 p. 4, R.l. 17 VII 75 p. 6, I.B. 28 II 75 p. 4, Luc. 6 X 79 p. 3, R.l. 9 VIII 82 p. 6, Sc. 22 XII 83 p. 6, I.B. 5 IV 84 p. 8 (din engl. *smog*; PR 1962; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

SMS s.n. (comun.) –Mesaj scris transmis prin telefonul mobil– „În primele trei luni ale acestui an au fost trimise 75 de miliarde de mesaje *SMS*, se arată într-un comunicat al GSM Association." Ad. 26 IV 02 p. 12. „Prima oară, primești un *SMS*." G. 20 XI 08 p. 1. „*SMS-urile* (mesajele scrise) au rămas la modă, dar MMS-urile (mesajele multimedia) au înregistrat cea mai mare creștere în preferințele utilizatorilor." R.l. 29 XII 06 p. 3; v. și Ad. 27 IV 02 p. 9, 29 VII 02 p. 4, 10 IX 02 p. 2, Obs.cult. 15 X 02 p. 11, Ad. 8 X 03 p. 2, R.lit. 18 VIII 04 p. 21, R.l. 15 XII 04 p. 2, J.nat. 5 V 05 p. 12, G. 1 VIII 06 p. 6, J.nat. 31 III 08 p. 6; v. și *emoticon* 2007, *Europol* 2002, *mail* 2005, *MMS* 2007, *oră-limită* 2008, *telecentru*[2] 2006 [pron. *semesé*] (abreviere din engl. *short message service*; cuv. s-a născut în 1992; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; DNAR în sint. *SMS Chat* – 2000; Stoichițoiu Ichim, *CLRA*)

SMURD s. „Dumnezeu și *SMURD*" Ad. 25 IV 02 p. 3. „Diagnosticul i-a fost pus chiar de către părintele *SMURD-ului*, doctorul Raed Arafat." G. 19 VIII 08, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *descarcerare* 2001, *paramedic* 2009 (din *Serviciul Mobil de Urgențe, Reanimare și Descarcerare*; DAS – var. SMUR; DNAR 1999; Stoichițoiu Ichim, în LRSF 2004)

snack s.n. (cuv. engl.) –Gustare rapidă– „La copii, prevalența obezității este legată de timpul petrecut în fața televizorului, de consumul de *snacks*-uri și de influența reclamelor la produsele bogate în grăsimi." J.nat. 5 IV 05 p. 7, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Înlocuiți *snack-urile* cu gustări nutritive sau piure de legume cu biscuiți integrali crocanți" G. suplim. Sănătatea 10 IV 08 p. V; v. și *chip*[2] 2008 [pron. *snec*] (Stoichițoiu Ichim, *V, A*; DGE; MDN, DEX 09) || *snack-bar* –Bufet expres– „Într-un *snack-bar* din New York au năvălit ieri noapte trei tineri înarmați." R.l. 9 X 74 p. 6. „În 2–3 săptămâni dăm drumul și la *snack* în timpul zilei." R.l. 27 X 92 p. 6. „Lukoil a deschis primul *snack bar* într-una dintre cele 300 de stații de carburanți" Z.fin. 2 VIII 07; v. și Sc. 14 XII 75 p. 3, R.l. 4 III 82 p. 5; v. și *bracá* 1981, *shop* (sensul 1) 1974, *trans* 2009 [pron. *snéc-bar*] (din engl. *snack-bar*; cf. fr. *snack-bar*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

snobá v.t. (franțuzism) –A trata cu dispreț– „Pentru prima dată în istoria lui, festivalul așeza în deschidere un film comercial, de public, hollywoodian, categorie pe care, până acum, a *«snobat-o»*." R.lit. 28 / 92 p. 17 (din fr. *snober*; Dimitrescu, *Dr.* 170; PR 1921; DexX)

snobilíme s.f. (depr.) –Clasa snobilor cu ifose aristocratice– „*Snobilimea* de la Snagov" Cot. 24 VII 06 p. 24. „*Snobilimea*. Simte nevoia unui smalț cultural. Așa că se duce la concerte simfonice, cumpără cărți la kilogram din Diverta, răsfoiește o foaie culturală în grabă. Face toate astea nu din convingere, ci pentru că «trebuie»." R.l. 24 IX 07 p. 23 (din *snob* + [no]*bilime*)

snobíme (depr.) –Clasa snobilor cu ifose aristocratice– „L-aș fi aplaudat pe Mircea Băsescu dacă ar fi botezat copilul unui țigan amărâștean. Sau pe un puradel de la orfelinat. Atunci chiar s-ar fi putut discuta despre creștinare – termenul pretențios folosit în *snobime* și în ziare, când vine vorba despre botezuri." enational.ro 1 II 10. „Mă gândesc de-o vreme să țin un curs special despre Dumas, dar mi-era teamă c-o să șochez *snobimea* din facultate." R.lit. 19 III 10 p. 5 (din *snob* + *-ime*)

snobít, -ă adj. –Persoană care a căpătat obiceiuri de snob– „Pe ici, pe colo, observatori *snobiți* și acri au mărâit că filmul e prea simplu." I.B. 5 IV 74 p. 1 (din *snob*; DexX)

snooker s. (cuv. engl.; sport) –Variantă a biliardului, care se joacă cu 15 bile roșii a câte un punct și 6 de alte culori, cu valori între 2 și 7 puncte, jucătorul trebuind să lovească alternativ câte o bilă roșie și una colorată– „[Radu Cosașu este] singurul scriitor român în viață care știe ce e aia *snooker* și singurul scriitor român în viață care știe că e mai interesant să scrii o cronică sportivă decât una literară." G. 28 IV 07 p. 19. „Caut concursul de *snooker*..." G. 2 XII 08 p. 16. „Jucătorul englez de *snooker* J.W., care a susținut un joc demonstrativ în ultima zi a Campionatului European de la București..." G. 7 VI 10 p. 13 [pron. *snúcăr*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

snorkeling s.n. (cuv. engl.) –Înot de agrement pentru observarea faunei marine folosind drept unic echipament o mască și un tub scurt care asigură respirația– „Nu ai voie să nu faci cel puțin o dată «scuba diving», «*snorkeling*» și să mergi cu barca pe mare la pescuit." Elle VIII 07 p. 57, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Ministrul C.A. își va pune-n cui labele de scafandru și ochelarii pentru scufundare, întrucât vara aceasta nu se va putea bucura de sportul său preferat: *snorkelingul*." G. 4 VIII 08 p. 12. „Dar Safari Albastru înseamnă o excursie [...] pentru a face *snorkeling*..." The One IV 09, cit. de Stăncioi-Scarlat

snowbike s. (cuv. engl.; sport) –Cadru de bicicletă montat pe schiuri– „între *snowbike* și bicicletele de dirt suprafața de lucru e diferită – zăpada în primul caz, și terenul în celălalt, în rest se pot executa în ambele cazuri sărituri spectaculoase de freestyle fără nici un impediment, deoarece nu este necesară atingerea pământului cu picioarele la aterizare." wintersports.ro 7 I 09; v. și *schibob* 2009 [pron. *snău-baic*]

snowboard s.n. (cuv. engl.) **1.** –Placă asemănătoare unui schi mai lat, cu care se alunecă pe zăpadă– „Alături de furnizorul de echipamente de *snowboard* Burton, Motorola a realizat geci, șepci și căciuli ideale la utilizarea mobilelor sau a player-elor muzicale." Ev.z. 6 I 05 p. 11. „Nivelul vânzărilor de *snow-board* va fi mai mare decât al schiurilor, practicarea snow-boardingului cunoscând un trend ascendent..." Compact 29 X 08 p. 7; v. și *bulgăreală* 2007. **2.** –Snowboarding– v. *babyschilift* 2005, *bulgăreală* 2007, *freeride* 2006, *parc* (*parc de zăpadă*) 2006, *sport* (*sport extrem*) 2002, *tubing* 2008, *wrestling* 2008 [pron. *snăubord*; scris și *snow-board, snow board*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

snowboarder s.m. –Practicant al snowbordingului– „Cristi, Marcu și Ștefan s-au gândit să facă ceva pentru *snowboarderii* bucureșteni. Ei au pus la punct, în Parcul Tineretului, un snowpark, format din două trambuline (una mare și una mică). «De park-ul nostru se pot bucura toți snowboarderii, avansați sau începători...»" Compact 17 I 08 p. 2. „Un *snowboarder*, cel mai bine plătit sportiv de la JO de iarnă" gandul.info 10 II 10 [pron. *snăuborder*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

snowboarding s. (cuv. engl.; sport) –Sport practicat cu snowboardul– „Un documentar realizat de o firmă germană despre fenomenul *snowbordingului* în România va fi lansat pe piață în cinci limbi, în toamna acestui an" R.l. 25 VIII 09 p. 13. „Ziua Mondială a *Snowboarding-ului*, pe 18 decembrie la Pălținiș" gsp.ro 6 XII 11; v. și *parc* (*de iarnă*) 2006, 2009, *snowboard* 2008 [pron. *snăubording*] (DexX)

snowmobil s.n. (anglicism) –Vehicul motorizat, propulsat de o șenilă, cu două schiuri în față care asigură păstrarea ori schimbarea direcției de mers– „Un alpinist britanic [...] și-a propus o expediție temerară: o călătorie solitară de 700 km peste Polul Nord, fără sănii trase de câini sau *snowmobile*. Se știe că până acum doar șase expediții au reușit să atingă Polul Nord, încercarea alpinistului din Bristol fiind o premieră." R.l. 1I II 83 p. 6. „Serviciul de Ambulanță al Județului Galați a achiziționat un *snowmobil* ce poate ajunge în cele mai izolate locuri în caz de viscol și căderi abundente de zăpadă. Ineditul mijloc de intervenție este dotat cu o remorcă-sanie special construită pentru a putea transporta un pacient în poziție culcat și asistentul care face parte din echipaj." Ad. 7 II 05 p. 18. „președintele, la relaxare, cu *snowmobilul*, la Predeal" G. 31 I 10; v. și Emisiune TV 2 I 84, Ad. 25 II 02 p. 13, 6 XI 04 p. 12, 2 II 05 [pron. *snăumobíl*] (din engl. *snow mobile*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

snus s. (cuv. suedez) –Pudră de tutun umedă care se consumă plasând-o între dinți și buza superioară– „Decizia a fost primită cu încântare de producătorii țigărilor care nu scot fum – așa-numitele «*snus*», devenite o marcă tradițională a Suediei." Ad. 6 VI 05 p. 15. „Suedia, care deține președinția prin rotație a Uniunii Europene, depune toate eforturile pentru a ridica, la nivel UE, interdicția privind consumul de «*snus*», tutun de supt, extrem de popular în această țară și considerat de către fumători o alternativă inspirată, în situația în care fumatul clasic este din ce în ce mai blamat în locurile publice." impactnews.ro 8 VIII 09

soap, soap opera s. (cuv. engl.) –Radionovelă, telenovelă– v. *telenovelă* 1995. „Îmi amintesc de niște afișe care împânzeau, la un moment dat, școala și care anunțau un workshop cu un scenarist american dedicat telenovelei și *soap-ului*." D. 12 XI 99. „A apărut doar pentru câteva minute pe parcursul a patru episoade în alt *soap-opera* american, Melrose Place." VIP 46 / 07 p. 15; v. și *mcdonaldizare* 2004 [pron. *săup opera*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; MDN)

sobornicitáte s.f. –Caracter ecumenic– „Credem că restaurarea *sobornicității* Bisericii reprezintă cheia regenerării, în așa fel încât toate stările ei blocate de infiltrația aparatului de represiune totalitar să fie drenate și eliberate, să-și recapete elasticitatea și să comunice până în profunzimea capilarității informația și opiniile întregului corp al Bisericii." R.l. 30 V 92 p. 7. „Pe Petru și pe Pavel îi avem întotdeauna împreună, în sinodalitate, în *sobornicitate*, în colegialitate apostolică" Lum. 2 VII 10 (din *sobornic* + *-itate*; DexX; cuv. este mult mai vechi)

socátă s.f. –Băutură răcoritoare preparată din flori de soc– „am vândut foarte rapid vreo 80 de navete cu «*Socată*». A fost foarte solicitată. La începutul anului am primit și «Zmeurată»." R.l. 13 IV 83 p. 3. „Dulce-acrișoară, puțin acidulată și numai bună de băut în zilele călduroase, *socata* este licoarea preferată a sezonului. Pentru un corp de invidiat, bea în fiecare săptămână suc de soc." click.ro 28 V 11 (din *soc* + *-ată*; DEX 98, DexX)

soccer s.n. (sport) –Fotbal de tip european– „Credeți că veți găsi cheia acestei probleme eterne a *soccerului* nostru?" Fl. 23 XII 76 p. 32. „doctorul D.T. se află în prima linie a *soccerului* din țara noastră, ocupându-se [...] de sănătatea fotbaliștilor..." Săpt. 7 IX 84 p. 8. „Americanii nu înțeleg cum ne putem uita noi la *soccer*, cum putem sta 90 de minute în fața televizorului sau pe un stadion, unde uneori nu se dă nici măcar un gol, pe când la baschet vezi în medie cel puțin 160 de puncte pe meci..." Ad. 12 II 11; v. și R.l. 4 VIII 82 p. 5, I.B. 29 XII 83 p. 3, Săpt. 24 IV 87 p. 8, Ev.z. 17 XI 93 p. 3 [pron. *sócăr*] (din engl. *soccer*; Th. Hristea în R.lit. 4 V 78 p. 19; DN_3, DexX, DEX 09)

sociál, -ă adj. || *social-liberal* **1.** –Referitor la social-liberalism– „struțocămila *social-liberală*..." R.l. 19 VII 00 p. 1. **2.** –Referitor la alianța dintre socialiști și liberali– „Optimism *social-liberal*: Liderii USL Botoșani anunță câștigarea a 80% dintre primării" ziare.com 27 I 12 (din *social* + *liberal*) || *social-liberalism* –Ramură a liberalismului care consideră că societatea trebuie să apere libertatea și egalitatea de șanse pentru toți cetățenii și că statul trebuie să aibă un rol în acest sens– „Ne putem întreba când erau sinceri și corecți: când cereau ca PDSR să treacă spre *social-liberalism* sau când, după demisie, având prilejul să formeze un partid de asemenea orientare, au stabilit ca noua formațiune să fie tot de centru-stânga, social-democrată?" Dim. 17 VII 97. „Este *social-liberalismul* o doctrină în sine?" Z. 12 VIII 00. „PUR trece, peste noapte, de la *social-liberalism* la conservatorism" Z.fin. 9 V 05; v. și Ev. 10 II 01, ziaruldeiasi.ro 19 III 01 (din engl. *social liberalism*, cf. fr. *social-libéralisme*)

socializá v.i., v.r. –A stabili, a întreține ori a încuraja stabilirea de contacte umane– „Locatarii blocului din Bacău *se socializează* strângându-se seară de seară la ușa ascensorului." "22" 51 / 01 p. 15. „Parlamentarii și miniștrii liberali se socializează la Sinaia" G. 31 I 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 35 / 06 p. 14; v. și Ad. 21 VII 03 p. 8, 31 I 05 p. 1 (după engl. *to socialize*; cf. fr. *socialiser*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; cu excepția DexX, sensul nu apare în dicționarele curente)

socializáre s.f. –Acțiunea de a socializa și rezultatul ei– „premierul Tăriceanu și secundanții săi și-au continuat și duminică «*socializarea*» din Poiana Brașov." Ad. 31 I 05 p. 1. „Liberalii și democrații vor să rezolve problemele din Alianță cu o *socializare* la cârciumă" Ev.z. 28 VIII 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 35 / 06 p. 14. „fiecare dintre noi poartă bagajul instrumentelor de *socializare* oferite de părinții noștri sau alți adulți din preajma noastră..." G. 12 I 10 p. 16; v. și Ad. 3 II 05 p. 3, R.lit. 39 / 05 p. 6, G. 6 II 08 p. 19, 27 VIII 08 p. 6, 27 X 09 p. 7 || *rețea / site de socializare* v. *cameră*[1] 2008, *ciberadicție* 2010, *Facebook* 2009, *loga* 2010, *podcast* 2009, *profil* (sensul 3) 2010, *seta* (sensul 1) 2011, *swinger* 2010 (din *socializa*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM)

societál, -ă adj. –Referitor la sau care aparține unor largi grupuri sociale– „la nivelul *societal*" R. actualități 28 III 02 ora 7,30. „sistem *societal*" TVR1 14 VII 02. „Învățământul universitar este un domeniu al societății puternic conectat la schimbările de logică dominantă care se produc, la anumite intervale de timp, în plan *societal*." adevarul.ro 9 II 12 (din engl. *societal*; MDN, DexX)

societáte s.f. –Grup, mai mult sau mai puțin numeros și organizat, în

care trăiesc unele ființe– v. *sociobiologie* 1977, *etologie* 1979. „În *societatea* albinelor, sinergia pare a fi prezentă pe mai multe niveluri: al ființelor care trăiesc laolaltă, al substanțelor chimice, al raportului cu mediul de viață și, în mod sigur, chiar mai departe, spre absolut…" AS 23 X 10 (din fr. *société*; în dicționarele curente apare doar cu referire la oameni) || *societate de consum* –Tip de societate în care sistemul economic împinge la consum și creează nevoi în sectoarele care îi sunt profitabile– v. *hippysm* 1974. „Transformați prematur în consumatori, copiii cad pradă depresiei și complexului de inferioritate. Experții avertizează că *societatea de consum* distruge copilăria." Ev.z. 9 III 08; v. și *debusolat*1977, *filocanin* 1979, *marketing* 1993 (după fr. *société de consommation*; DN_3, DexX) || *societate-paravan* –Societate în spatele căreia se ascund interesele altei societăți comerciale– „Procurorii consideră că Mediaset a mărit artificial, prin intermediul unor *societăți-paravan*, prețul de achiziționare a drepturilor de difuzare a filmelor." Ev.z. 10 VII 06 p. 9, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Societatea paravan* este SC Gedege SRL…" 9am.ro 27 IX 08, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *societate paravan*] (din *societate* + *paravan*)

societizáre s.f. –Integrare în societate– „*Societizarea* individului prin educație." R.lit. 23 XI 78 p. 8 (din *societate*)

sociobiologíe s.f. „*Sociobiologia* în dispută. Numeroși biologi s-au constituit într-un așa-numit «Sociobiology Study Group» (Grupul de studiu al *sociobiologiei)* pentru criticarea bazelor ideologice ale noii direcții de studiere a societăților animale și umane, promovată de profesorul Wilson ca nouă disciplină universitară." Cont. 23 XII 77 p. 4. „o teorie nou-nouță […] *sociobiologia*. Pe scurt, potrivit acestei teorii, indivizii unei anumite specii nu sunt nimic – totul sunt genele, purtătoarele «codului ereditar»." Sc. 8 IX 79 p. 6. „Studiile asupra genomului sunt în plină desfășurare, însă cercetătorii sunt încrezători că această descoperire va duce la validarea unor concepte importante din domeniul *socio-biologiei*." descopera.ro 23 VI 08; v. și Sc. 8 II 81 p. 5 (din engl. *sociobiology*, fr. *sociobiologie*; DTN 1977; MDN, DexX)

sociogónic, -ă adj. –Care se referă la originea și evoluția societății– „Poemul clasicului literaturii maghiare este o amplă și o originală sinteză a două dintre marile sugestii romantice: poemul *sociogonic* și poemul faustic." Cont. 6 II 65 p. 3. „Viziunea elegiacă este predominantă în poemul «Memento mori» – poem *sociogonic* subintitulat «Panorama deșertăciunilor». " argesexpres.ro 25 I 11 (din fr. *sociogonique*; DN_3, DEX-S, DexX)

sociológ s.m. v. *femeie-sociolog*

sociopát s.m. (psih.) –Persoană cu un comportament antisocial, lipsită de simț moral sau conștiință socială– „acesta, fiind cunoscut ca un vechi bolnav, psihopat, *sociopat*, și-a demonstrat agresivitatea și în alte împrejurări." ziaruldeiasi.ro 16 XI 00. „Viteza, ultimul refugiu al impotenților, al *sociopaților*, al frustraților…" ziare.com 6 V 09. „Termenul «*sociopat*» apare tot mai frecvent în diagnosticul gravelor turburări de comportament caracterizate prin agresivitate și violență. În mod esențial, *sociopatul* este o persoană incapabilă de empatie." cotidianul.ro 14 II 12 (din fr. *sociopathe*; cf. engl. *sociopathic*; MDN, DexX)

socioprofesionál, -ă adj. –Referitor la statutul social și profesional– „toți cei care aparțin unei clase *socio-profesionale*." R.lit. 8 IX 06 p. 1. „O femeie activă din punct de vedere *socioprofesional* nu mai este o anexă a bărbatului și a casei." jurnalul.ro 4 XI 08. „Modele de integrare *socio-profesională* pentru persoanele vulnerabile" baricada.ro 30 XI 11 (din fr. *socioprofessionnel*; PR 1950; MDN, DexX; cuv. este mai vechi)

sociotéhnic, -ă adj. –Care îmbină caracteristici tehnice și sociale– „Este o manevră *sociotehnică*, dar am fi naivi să credem că această schimbare de ambalaj va ajuta partidul pe ultima sută de metri…" G. 23 V 05 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „există nenumărate alegeri *socio-tehnice*…" Cot. 1 II 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *socio-* + *tehnic*)

socioumán, -ă adj. –Care se referă la științele sociale și la cele umane– „Alți elevi au fost mutați de la clasa de *socio-umane* la cele de mate-info «cu recomandare de la profesori»." Ad. 2 II 04 p. 12. „istoria – obligatorie pentru cei din zona *socioumană* [ca probă de bacalaureat]" G. 11 VIII 09 p. 5 (din fr. *sociohumain*, engl. *sociohuman*; DexX)

socket s.n. (cuv. engl.; inform.) –Priza din placa de bază în care se introduce procesorul– „pe o placă de bază dotată cu un anumit tip de *socket* nu se poate instala decât procesorul destinat acestuia." Ad. 20 VIII 02 p. 7. „Luni, AMD își va lansa în sfârșit mult așteptatele procesoare care vor înlocui actualele modele pe *socket* AM2." ziare.com 10 IX 07

sodomizá v.t. –A supune sodomiei– „Arestat, anchetat, *sodomizat*, olandezul a fost în final convertit." R.l. 22 IX 93 p. 1. „Două femei din Focșani l-au reclamat pe primarul municipiului, D.B. la Direcția Națională Anticorupție pentru că, susțineau ele, «*sodomizează* și omoară copii»." ziare.com 6 I 09; v. și *femeie-soldat* 1992 (din fr. *sodomiser*; cf. it. *sodomizzare*; DPN 1983; 123urban.ro; MDN, DexX, DEX 09)

sodomo-gomóric, -ă adj. –Decăzut ca în Sodoma și Gomora– „Nu voi spune că a căzut, că s-a prăbușit într-un mediu *sodomo-gomoric*." Gaz.lit. 29 IX 61 p. 6. „La standu' lu' MISA, un guru (de preferință Gregorian Bivolaru) va fi înconjurat de un grup de femei costumate în câte-o frunză de vie (eventual), care vor practica o… yogă după model *sodomo-gomoric*, adaptat la realitățile României contemporane…" R.lit. 9 VI 04 (din *sodom*[ic] + *gomoric*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 393)

sofiót, -ă adj., s.m. –Referitor la sau locuitor în orașul bulgar Sofia– „În anii '70, românii vindeau *sofioților* blugi americani (luați de la sârbi)…" D. 458 / 01 p. 6. „O parte din melodia «Satellite» care i-a adus tinerei germane Lena victoria în finala Eurovision 2010, a fost copiată după o melodie populară din Bulgaria, susține postul *sofiot* de radio Darik…" R.l. 1 VI 10 p. 1 (din *Sofia* + *-ot*; DexX)

sofrológ s.m. (med.) –Specialist în sofrologie– v. *sofrologie*1974 (der. regr. din *sofrologie*; cf. fr. *sophrologue*; DTN 1976; MDN, DexX)

sofrologíe s.f. (med.) „O nouă disciplină medicală a căpătat în ultimul deceniu largă extindere: «*sofrologia*», de la grecul *sos phren* «echilibrul spiritului». Grație anumitor exerciții, organismul uman poate fi adus într-o stare de totală relaxare fizică și psihică, după care se acționează asupra subconștientului pacientului respectiv, fie pentru a-l vindeca de o maladie, fie pentru a-i da încredere în forțele sale etc., după caz. Sofrologii […] citează cazuri de hipertensiune, astm, migrene, boli de piele în care tehnica relaxării și-a dovedit eficiența." Sc. 15 V 74 p. 6. „Trebuie să înțelegem că în fiecare dintre noi există o parte care privește spre viitor cu speranță. *Sofrologia* ne ajută să atingem această stare." Mag. 8 X 08; v. și R.l. internat. 10 VIII 94 (din it. *sofrologia*, fr. *sophrologie*; DTN 1972; MDN, DexX)

soft[1] s.n. –Program de computer. Software– „mă pasionează «*softul*», inginerii știu despre ce e vorba, pe care vreau să îl aduc la nivelul «hard»-ului pe care îl știu. În anii care vor urma vreau să mă specializez în sisteme de operare și compilatoare, pentru că mă gândesc că în acest domeniu se poate aduce ceva nou." Mag. 16 VII 83 p. 8. „Există siteuri de pe care își descarcă gratuit în computerul de acasă *softul* de care au nevoie" G. 15 VII 05 p. 5; v. și *dosar* (sensul 2) 1998 (din engl. *soft*[ware]; cf. fr. *soft*; DEX 98, MDN, DexX)

soft[2] adj. (americanism) –Ușor– „Dintr-o altă categorie porno, cea «*soft*» (adică mai cu perdea) face parte și sexy cabaret." R.l. 1 X 93 p. 2. „restul de șase piese se îndepărtează foarte mult de rockul «*soft*», ba chiar pot fi catalogate ca fiind îngrozitor de «hard». Să nu se înțeleagă cumva că am virat către «metale grele»." AS 7 X 02 p. 17; v. și "22" 38 / 93 p. 5 (cf. fr. *soft*)

softball s. (cuv. engl.) „*Softball* – un baseball pentru fete, cu o minge mai mare" Ad. 10 VII 03 p. 11. „Echipa națională de *softball* junioare participă la Campionatele Europene" adevarul.ro 27 VII 10; v. și *curling* 2008 [pron *sóftbol*]

softíst s.m. –Specialist în realizarea de software– „Angajăm *softiști*, contabil, persoană pază…" Ev.z. 30 I 95 p. 9. „*Softiștii* autohtoni ar putea deveni curând scumpi pentru vestici" Z.fin. 25 III 03 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 21 / 05. „Moftul neimpozitării *softiștilor*" hotnews.ro 27 V 10; v. și R.l. 16 III 01 p. 1, Ad. 21 VI 01 p. 1, 10 VII 01 p. 1 (din *soft* + *-ist*; Vârlan, *F*; DNAR)

software s. (cuv. engl.; inform.) „Programarea calculatorului, adică «*software*a» reprezintă […] chiar 90% din valoarea utilajului." R.l. 9 I 76 p. 1. „Asistență tehnică și întreținere pentru sisteme de calcul și *software* de aplicație." R.l. 16 IX 93 p. 11. „O companie sud-coreeană producătoare de *software* a găsit o modalitate de a-i ajuta pe angajații care par să muncească din greu, dar care de fapt se distrează cu jocuri pe computer." Ad. 5 III 05 p. 9; v. și I.B. 21 II 84 p. 4, 7 seri 22 / 99 p. 16 [pron. *sóftuer*] (cf. fr. *software*; BD 1964, DMN 1965; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am., TDE; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

sol s.m. –Monedă națională peruană– v. *minidevalorizare*1977, *inti* 1985 (din sp. *sol*; cf. fr., engl. *sol*; PR 1961; DEX, DN_3, DexX)

solár, -ă adj. –Care utilizează energia soarelui– „Vilă *solară*. Prima locuință din R.F. Germania alimentată cu energie *solară* a fost inaugurată nu de mult în localitatea Aachen." R.l. 20 VI 75 p. 6. „În 1976-77 s-au realizat și s-au dat în funcțiune primele case *solare* sistem pasiv și activ la Câmpina […] Televizor alimentat de o baterie cu pilă *solară* (SUA)" R.l. 26 VI 79 p. 6. „Mecanismul de funcționare a ferestrelor de mansardă Velux cu motor *solar* poate fi adaptat și ferestrelor care nu au

încă acest sistem. " Ev.z. 4 IV 11; v. și R.l. 20 V 81 p. 6 (cf. fr. *solaire*; DMC 1970; DN, DEX, DN_3 – alt sens, MDN)

solarmobíl s. (probabil cuv. germ.; tehn.) „Asociația pentru protecția mediului înconjurător și a naturii din Freiburg (R.F.G.) a prezentat la o expoziție de mecanisme acționate cu energie solară un tip de bicicletă numit *«Solar-mobil»*. Este vorba de prima bicicletă din Europa care funcționează cu energie solară captată de o instalație fixată deasupra cadrului." Sc. 10 VI 78 p. 5. „*Solarmobil*. Un ingenios vehicul alimentat cu energie solară [...] a fost prezentat recent în R.F. Germania de către un inginer electronist." Sc. 4 VIII 78 p. 5

soldát s.m. || *soldat-pictor* –Pictor care este militar– v. *soldat-poet* 1977 (din *soldat* + *pictor*) || *soldat-poet* –Poet care este militar– „A fost un *soldat-poet* care a cântat patria și poporul și tot ce n-a reușit să spună prin mijlocirea versului a spus prin sacrificiul suprem în vara lui 1916." Săpt. 18 VII 75 p. 3. „Un soldat-pictor și un *soldat-poet* mărșăluiau în toamna anului 1944 într-o coloană militară spre Clujul eliberat..." Sc. 1 IX 77 p. 1 (din *soldat* + *poet*); v. și *copil-soldat, femeie-soldat*

sóldi s.pl. (cuv. it.) –Bani– v. *glamour* 1981 (Dimitrescu, *Dr.2* 134, 140, 141, 142)

sold-out adj. (cuv. engl.) –(d. spectacole, meciuri etc.) Ale cărui bilete au fost vândute în totalitate– „Concertul de la Timișoara – *sold-out* cu zece zile înainte" R.l. 27 IV 06 p. 28. „Concertele de Crăciun ale lui Bănică, *sold-out*" G. 24 XI 09 p. 14. „Organizatorii au anunțat că biletele fără loc s-au epuizat, devenind astfel a treia categorie *sold-out*." J.nat. 4 VI 10 p. 20; v. și R.l. 19 VIII 08 p. 19, Ev.z. 20 IX 08 p. 1, G. 16 II 09 p. 15, R.l. suplim. 9 X 09, G. 28 X 09 p. 16, 17 XII 09 p. 16 [pron. *soldáut*]

solilocvá v.i. (livr.) –A monologa– „Ne-am întrebat vreodată, *solilocvând*, câte [...] momente unice de spiritualitate românească își mai așteaptă în noi exploratorul?" R.l. 22 II 73 p. 5 [var. *solilocá*] (din fr. *soliloquer*; DN_3, MDN – *soliloca*, DexX)

solitón s. (fiz.) –Undă solitară– „Rezultatele recente sunt apariția în teorie a unei noi particule, *solitonul*." Cont. 27 IV 79 p. 7 (din engl., fr. *soliton*; DEX 98, DexX)

solunár s. (cuv. fr.; tehn.) „*Solunar* este un ceasornic de mână, de precizie, fabricat la Bienne (Elveția), care afișează timpul solar și timpul lunar, indicând totodată, în premieră mondială, fluxul și refluxul marin cotidian, cu două săptămâni înainte." I.B. 10 II 76 p. 4 (DEX-S, MDN, DexX)

soluție s.f. || *soluție-tip* –Rezolvare generală– v. *subramură* 1977 (din *soluție* + *tip*)

somatostatín, somatostatínă s.n., s.f. (biol.) „Insulina este cel de al doilea hormon sintetizat printr-un procedeu de «recombinare-genetică», cel dintâi fiind *somatostatina* [...] (un hormon care regularizează creșterea la om)." Cont. 14 VII 78 p. 5. „Cercetătorul american Roger Giuillermin, laureat al premiului Nobel pentru medicină (1977), a prezentat în cadrul unui seminar pe teme medicale desfășurat la Madrid, o descoperire recentă a sa și anume G.R.F., factor de reglare a creșterii, cheie a unui mecanism hormonal pe care el îl studiază de 15 ani. G.R.F. – substanță care reglează *somatostatinul* sau hormonul creșterii – este secretat de hipofiză în cantități infinitezimale, ceea ce a îngreunat evoluția cercetărilor. Această substanță este o moleculă compusă dintr-un lanț de 44 aminoacizi și ar putea avea aplicații directe în tratamentul nanismului." R.l. 18 V 83 p. 6. „Pentru a preveni efectele expunerii la cantități excesive de hormon de creștere, se poate recurge temporar la tratament medicamentos, de tipul analogilor de *somatostatin*, care reduc valorile hormonului de creștere la niveluri normale și reduc volumul tumoral." Lum. 4 IV 09 (din fr. *somatostatine*, engl. *somatostatin*; PR 1972)

somatotropínă s.f. (biol.) „Prin tratarea vacilor cu doze infime ale unui hormon de creștere – *somatotropină* –, specialiștii în medicină veterinară ai Universității Cornell au reușit să sporească substanțial producția de lapte a acestora." R.l. 24 V 85 p. 8 [var. *somatotrofină*] (din fr. *somatotrop(h)ine*; PR 1959; DexX)

sombréro s.n. (cuv. sp.) –Pălărie cu boruri largi purtată mai ales în America Latină– v. *fiesta* 1975. „Luna de miere cu *sombrero* și tequila" wall-street.ro 29 IX 05 (DN_3, DEX 98, NODEX, DexX; cuv. este mai vechi)

somelerie s.f. –Profesia somelierului, funcția de somelier– „oferim servicii de bucătărie și *somelerie* pentru diverse evenimente, în cadrul firmei noastre" S. fin 10 II 06. „Trofeul *Someleriei* 2008, la final" jurnalul.ro 10 XI 08 (din fr. *somellerie*)

someliér s.m. –Persoană specializată în servicii legate de alegerea corectă a vinului, în funcție de mâncarea consumată– „semnificația celor două însemne ale meseriei de *somelier*: «cește cuța de metal», atârnată cu panglică de gâtul său, poartă numele de «taste vin» și servește la degustarea vinurilor în restaurante, iar insigna reprezintă ciorchinele și vița-de-vie." R.l. 24 X 02 p. 11. „există o meserie cu totul și cu totul aparte, care se cheamă *somelier*, interfața între vinul ca produs și consumator. *Somelierul* are obligația de a descifra în termeni domestici care sunt calitățile unui vin și a i le prezenta unui consumator. În sarcina *somelierului* stă și «asortarea» vinurilor cu mâncărurile potrivite." Ad. 5 VII 03 p. 6. „*Somelierul*, autoritatea supremă în materie de vinuri [...] este [...] una dintre numeroasele descoperiri postdecembriste (cuvântul încă nu este consemnat de dicționarele curente ale limbii române)." zf.ro 3 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Z. 15 IV 04 p. 20, J.nat. 6 XII 04 p. 22, Cap. 13 XII 05, S. fin 10 II 06, G. 3 IV 07 p. 24, G. 13 VIII 08 p. 9, Cot. 16 IV 09, Ad. de seară 16 VIII 10 p. 16; v. și *postgust* 2009, *tip* 2003 (din fr. *sommelier*; Ciolan, *MC*)

sommet s.n. (cuv. fr.) –Întâlnire la nivel de șef de stat. Summit– „*Sommetul*, prevăzut a avea loc la Paris [...] în vederea semnării acordului NATO – Rusia" R.l. 2172 / 97 p. 5, cit. de R. Zafiu în R.lit. 26 / 97. „*Sommet-ul* Francofoniei" G. 20 IX 06 p. 16; v. și R.l. 30 IX 06, AS 2 X 06 p. 2

sonát, -ă adj. (lb. vorbită) –Zăpăcit, trăsnit– „Fata asta este cam *sonată*". „Începând din 30 iunie, la Sala Palatului veți putea urmări «Marțianul meu *sonat*», o comedie ce aduce în prim-plan istoria unui reporter de televiziune care întâlnește un marțian." Ev.z. 27 VI 99. „Erou pentru unii, *sonat* pentru alții" Ad. 14 VII 10 (din it. *sonato*; cf. fr. *sonné*; Th. Hristea în R.lit. 25 X 79 p. 8, Dimitrescu, *Dr.2* 135, 142; DN_3, DexX)

sondár s. (cuv. engl.; tehn.) „Și tot radarul uimitorului liliac este la originea unei alte invenții engleze, *«sondarul»*, care permite orbilor să se deplaseze, ocolind obstacolele întâlnite pe drum." Sc. 25 XII 77 p. 5

sóndă s.f. v. *balon-sondă*

sondór s.m. –Persoană care efectuează un sondaj de opinie– „Enervat, M.M. a pus punctul pe i, recunoscând [...] că atât întrebările cât și intimidările pe care *sondorii* le formulează, sunt absolut normale și firești într-o perioadă de campanie electorală." R.l. 2 X 96 p. 3. „Nu am o pasiune pentru sondaje. Știe toată lumea că «instituția *sondorului*» în România suferă mult pe chestiuni de credibilitate." J. de Tulcea 26 VII 10 (din *sondaj*; MDN)

song s.n. (anglicism) **1.** –Cântec– „Ne reține atenția limbajul cinematografic al acestui film-*song*, film-baladă de un farmec ciudat și captivant." Luc. 13 I 73 p. 8. „o casetă cu câteva din cele mai cunoscute și îndrăgite *songuri* ale poetului scoțian Robert Burns [...] în forma lor autentică..." R.lit. 21 II 85 p. 22; v. și Săpt. 18 VI 82 p. 2. **2.** –Numele unui ansamblu muzical de tineret în anii '80– „Este vorba de formația *Song* alcătuită din studenți de la toate facultățile bucureștene." Cont. 28 VII 78 p. 8. „În urmă cu câțiva ani am remarcat o formație ce abia se afirma. Se numea *«Song»*. Am avut atunci discuții lungi cu ceilalți membri ai juriului ce nu suportaseră impactul cu noutatea." Săpt. 31 X 79 p. 6 (din engl. *song*; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 186; DTM; DN_3, DEX-S, DexX – sensul 1)

sonográmă s.f. **1.** –Imagine a variației în timp a unui semnal sonor– „Pediatrii finlandezi pun mare preț pe... glasul noilor născuți. De-a lungul a două decenii de cercetări, ei au putut izola o serie de așa-numite *sonograme* – înregistrări ale profilului vocii." Sc. 1 X 78 p. 5. **2.** –Imagine a interiorului corpului uman obținută prin înregistrarea ecoului ultrasunetelor– „După ce au localizat poziția exactă a fetusului cu ajutorul unei *sonograme* operația a constat în introducerea unei seringi în abdomenul mamei, iar apoi și în cutia craniană a fetusului, deasupra urechii." Sc. 25 IV 81 p. 5. v. și R.l. 25 IV 81 p. 6 [var. *sonogram*] (din engl. *sonogram*; MDN – sensul 1)

sonomanometrie s.f. (med.) –Metodă utilizată în operațiile pe ureche– „[La simpozionul ORL] s-a vorbit de *sonomanometrie*, metodă care permite să se realizeze presiunea necesară pentru a deschide trompa" Sc. 6 VI 76 p. 6 (din fr. *sonomanométrie*)

sonorizáre s.f. v. *montaj-sonorizare*

sorbitól s. (chim.) „Sectorul de produse zaharoase a introdus în fabricație, începând din acest an, două sortimente de ciocolată cu un înlocuitor de zahăr numit *sorbitol*." R.l. 5 IX 79 p. 5. „Aditivul *sorbitol* E 420 are mai multe întrebuințări în industria alimentară și de aceea este întâlnit în foarte multe produse. Consumatorii trebuie să fie atenți la faptul că o cantitate mare de E 420 ingerată poate provoca probleme ale intestinelor." jurnalul.ro 27 X 07 (din fr. *sorbitol*; PR 1949; LTR, DC; MDN, DexX)

sorescián, -ă adj. –Specific creației scriitorului Marin Sorescu– „Poezia-parabolă tipic *soresciană*." Luc. 30 I 71 p. 2. „Acea resurecție mitică a verbului *sorescian* [...] rămâne, în fond, nedovedită." R.lit. 24 V 84 p. 10. „Craiova: Spectacolul «Sub aripa geniului *sorescian*» la Zilele

«Marin Sorescu» – ediția a X-a" Gaz. de Sud 16 II 10; v. și R.lit. 19 III 81 p. 5, Cont. 17 IV 81 p.10 (din n.pr. *Sorescu* + *-ian*; DexX)

sortát s. || *sortat-ambalat* –(Secție în care) se sortează și se ambalează– „Atelierul de *sortat-ambalat* al întreprinderii «Apollo»." I.B. 11 V 74 p. 3 (din *sortat* + *ambalat*)

sortatór s.m. v. *muncitor-sortator*

sortimentál, -ă adj. –Referitor la sortimente– „Italia a adus la București o variată paletă *sortimentală* a industriei sale constructoare de mașini." I.B. 23 X 70 p. 3. „Colecțiile pentru viitorul sezon [...] oglindesc în mai mare măsură preocupările pentru diversificarea gamei *sortimentale*." R.l. 29 X 75 p. 2. „Este interzisă orice vânzare ori ofertă de vânzare de produse sau orice prestare ori ofertă de prestare de servicii facută către consumator, care dă dreptul acestuia, cu titlu gratuit, imediat sau la un anumit termen, la o primă sub forma unor produse / servicii, în afara cazurilor în care acestea sunt identice *sortimental* cu produsele / serviciile cumpărate" sfin.ro 14 III 08; v. și R.l. 4 VI 74 p. 2; v. și *café-frappé* 1975 (din *sortiment* + *-al*; DN_3, DEX 98, DexX)

sortotipodimensiúne s.f. –Sortimente, tipuri și dimensiuni– „Încheiată de curând, prima etapă a acestei acțiuni de mare anvergură s-a soldat cu scoaterea din fabricație a aproape 9000 de *sortotipodimensiuni* reprezentând circa un sfert din totalul celor aflate în nomenclatoarele curente." R.l. 27 XII 79 p. 3. „S-a apreciat că în acest fel se asigură fixarea de prețuri pentru un număr mai mare de *sortotipodimensiuni* – grosimi, lățimi, gramaje pe unități de suprafață – creându-se posibilitatea satisfacerii mai depline a cererii beneficiarilor, în condițiile folosirii mai eficiente a materialelor. Plusul de eficiență se va reflecta în beneficiile peste plan ale producătorilor și beneficiarilor." R.l. Sc. 31 V 83 p. 1. „Vinde telefoane mobile «puțin folosite», culese de prin baruri, magazine sau taxiuri, pe care le-a grupat, snopuri-snopuri, după *sortotipodimensiuni*." Ad. 3 X 02 p. 1; v. și R.l. 7 IX 85 p. 5 (din *sort*[iment] + *tip* + *dimensiune*)

soție s.f. || *soție-mamă* –Soție care are copii– „T.J. a interpretat rolul zgomotoasei, certăreței și văicăreței *soții-mame* a familiei italiene de mare sărăcie." R.l. 7 IV 71 p. 2. „Ce mai putea face I.M.? Să-și asocieze pentru rolul *soției-mame* o interpretă fină, inteligentă și sensibilă, ca O.T." R.l. 14 III 74 p. 2 (din *soție* + *mamă*); v. și *femeie-soție*

soul s. (muz.) –Tip de muzică modernă lentă, născută din folclorul negilor nord-americani– „Formația vocal-instrumentală «Eruption» în concerte extraordinare de muzică *soul*, funky, disco." R.l. 11 VI 79 p. 4. „Cântărețul de muzică *soul* Solomon Burke a murit la vârsta de 70 de ani" ziaruldeiasi.ro 11 X 10; v. și *hard-rock* 1974 [pron. *săul*] (din engl. *soul* [*music*]; BD 1969; DJ; MDN, DexX, DEX 09)

soundtrack s. (cuv. engl.) –Coloana sonoră a unui film– „Sheryl Crow va realiza coloana sonoră pentru noua serie de «James Bond» [...] Single-ul după acest *soundtrack* va fi lansat în decembrie." Ziua 6 VIII 97 p. 8. „Coloana sonoră a filmului documentar «That Is It» a ajuns pe primul loc în topurile americane, *soundtrack-ul* debutând chiar pe poziția fruntașă a topului Billboard 2000." R.l. 9 X 09 p. 19 [pron *sáundtrec*]

souvlaki s. (cuv. grec.; culin.) –Fel de mâncare grecesc; frigărui din carne de miel sau de porc cu legume– „*Souvlaki* – kebab [sic] cu pui sau vită și varză sau murături" Av. IX 07 p. 97, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Nu lipsește pasta de susan frecată cu ulei de măsline, tzatziki, *souvlaki*, omleta cu spanac și musacaua..." G. 8 V 09 p. 8 [pron. *suvláchi*] (cf. engl., fr. *souvlaki*)

sovietizáre s.f. (pol.) –Transformarea unei realități social-economice și politice dintr-una specific națională într-una de tip sovietic. Comunizare– „*Sovietizarea* sistemelor de drept în Europa de Est" Cot. 24 V 91 p. 2. „Cum a început *sovietizarea* presei românești" Aldine 4 III 11 (A. Stoichițoiu în *Hyperion* IV p. 209; Ciolan, *MC*; DexX)

spa s. –Centru de recuperare fizică într-un cadru luxos– „se dorește a deveni un centru *SPA* («Sanitas per Aqua») și va fi inaugurat oficial peste două săptămâni." R.l. 25 VIII 06 p. 11. „Termenul *SPA* își are originea în denumirea localității belgiene Spa, renumită pentru izvoarele sale minerale cu proprietăți terapeutice. Sensul termenului a fost extins de către americani, ajungând astăzi să facă referire la un stil de viață mai sănătos." G. 21 XII 07 p. 21. „Miniclubul, *spa-urile*, cele 16 restaurante și 15 baruri..." G. 25 V 09 p. 10; v. și G. 10 I 08 p. 23, 25 XI 08 p. 7, 13 II 09 p. 2, Ad. 6 VIII 09 p. 46 (din engl. [health] *spa*, fr. *spa*; PR 1988)

Spacelab s. (astr.) „Două serii de repetiții vor fi realizate în cursul următoarelor zile în S.U.A. pentru pregătirea zborurilor laboratorului european *«Spacelab»*, ce va fi trimis în spațiu în 1980 cu ajutorul navetei spațiale." R.l. 18 V 77 p. 4. „{Experiențe] ce urmează a fi efectuate, în 1980, la bordul laboratorului spațial *«Spacelab»*." R.l. 26 V 77 p. 6; v. și Sc. 27 XII 77 p. 5; v. și *modul* 1974 [pron. *spéislăb*] (din engl. americ. *spacelab*; cf. it. *spacelab*; DPN 1979)

spaghetti-western s.n. (cinem.) –Western realizat în Italia– „G.G. a ieșit din spaghetti-western și acum pozează în actor serios, frumos și cu *box-office*." Săpt. 4 II 78 p. 4. „Ideea de a numi filmul un *«spaghetti-western»* (western italienesc) i-a venit după ce s-a hotărât asupra titlului, inspirat din pelicula regizată în 1978 de italianul Enzo Castellari, «Inglorious Bastards» («Quel maledetto treno blindato»). " Ad. 17 V 09; v. și *western-spaghetti* [pron. *spagheti-uéstern*] (din it. *spaghetti-western*, cf. fr. *spaghetti-western*; Dimitrescu, *Dr.2* 137, 141; PN 1977, DMC 1968; DexX)

spam adj., s.n. (cuv. engl.; inform.) –Mesaje de poștă electronică nesolicitate, care conțin de obicei oferte comerciale– „instrucțiuni asupra mesajelor *spam*..." J.nat. 6 XII 04 p. 34, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Un american considerat drept unul dintre cei mai prolifici autori de mesaje *spam* (reclame nedorite primite pe Internet la accesarea unor site-uri) din lume a fost găsit vinovat de trimiterea de milioane de astfel de mesaje și a fost condamnat la nouă ani de închisoare..." Ad. 11 IV 05 p. 10. „România este a zecea țară de origine a *spam-ului* din întreaga lume..." R.l. 17 VIII 10 p. 3; v. și Ev.z. 1 X 05 p. 17, D. 114 / 06 p. 23, Ev.z. 7 III 07 p. 11, G. 23 VIII 07 p. 11, 2 XI 07, 1 IV 09 p. 2; v. și *accesare* 2005, *bot* 2010, *botnet* 2006, *electronic* (*mesaj electronic*) 2010, *pop-up* 2011, *zombi* f.d., 2008 (Stoichițoiu Ichim, *A*; DCMM; DexX)

spammer s.m. (cuv. engl.; inform.) –Persoană care trimite prin e-mail mesaje publicitare nedorite– „Destinația preferată a *spammerilor* este formată din țări [...] din Europa de Est." J.nat. 9 VII 04 p. 17. „*Spammerii* folosesc o nouă tehnică pentru a eluda filtrele aplicațiilor de securitate – criptarea sau protejarea cu parolă a atașamentelor mail [...] Tehnica se bazează pe faptul că multe sisteme spam nu pot scana mesajele e-mail care conțin atașamente criptate sau protejate cu parolă și le declară legitime." G. 9 V 07 p. 22. „Singurii care n-au trimis nimic de sărbători au fost *spammerii* și phishingarii de la Reifeisen Bank." Cat. 16 / 09 p. 18; v. și G. 2 XI 07 p. 21

spamming s. (cuv. engl.; inform.) –Trimiterea de mesaje de tip spam– „La granița dintre e-mail și *spamming*" zf.ro 1 VI 01. „Activități de *spamming* asupra imprimantelor pe Web" acasa.ro 11 I 08

spanglish s. –Limba spaniolă împănată cu multe elemente englezești– „Adesea, cuvintele din cele două limbi se amestecă și ele sunt pe punctul de a da naștere unui jargon hibrid denumit «*Spanglish*» (contractare a cuvintelor «Spanish» și «English»)." Sc. 27 I 81 p. 5. „*Spanglish*. În Statele Unite literatura hispanică în limba engleză iese din diversele ghettouri (mexican, portorican, cubanez) și își creează propria industrie culturală." R.lit. 37 / 93 p. 23. „41,3 milioane de persoane, adică 14,7% din populația SUA vorbesc *spanglish*, o nouă limbă inventivă și bogată, născută din amestecul englezei cu spaniola." R.lit. 7 VII 06 p. 29; v. și 1 XI 00 p. 23; v. și *e-mail* 1995 [pron. *spángliș*] (din engl. *spanglish*; BD 1967; MDN)

spárge v.t. (inform.) –A intra ilegal într-o rețea de calculatoare ocolind măsurile de securitate– „[Călin Mateiaș] *a spart* calculatoarele Pentagonului și a fost dat în urmărire de FBI" Ev.z. 18 I 97 p. 3. „Un pușți de 15 ani din Sfântul Gheorghe a reușit să *«spargă»* sistemele de la Apple" click.ro 7 VI 12; v. și *hacker* 2001 (după engl. *to break*)

sparring-partner s.m. (cuv. engl.; sport) –Partener de antrenament– „Gazdele merită felicitări pentru modul în care au evoluat, amintindu-ne și de faptul că în octombrie s-au dovedit foarte bine aleși ca *sparring-partneri* ai naționalei." I.B. 18 II 74 p. 3. „În meciul demonstrativ, punctul de atracție al întregului spectacol, Harlem Globetrotters i-au învins cu 85-62 pe New York Nationals, *sparring-partner-ul* lor la fiecare reprezentație." Pro Sport 15 I 98 p. 13. „Paradoxal, el a fost eliminat în turul doi [...] de un egiptean pe care l-a privit doar ca un bun *sparing-partner*." Ad. 23 VIII 04 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Săpt. 22 III 74 p. 10, I.B. 13 VII 74 p. 7 [pron. *sparing-pártner*] (cf. fr. *sparring-partner*; I. Gheție în LR 4 / 57 p. 21, atestări din 1956–1957; DexX, DEX 09)

spasmolític, -ă adj. (farm.) –Care suprimă starea spasmodică– „Plecând de la efectul medicației *spasmolitice* în tratarea hipertensiunii arteriale și a anginei pectorale [s-au aplicat] medicamentele specifice și în cazul unor bolnavi de stenoze pilorice ale stomacului." R.l. 20 V 85 p. 5 (din fr. *spasmolytique*; PR 1953; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

spáte s.n. || *a veni (puternic) din spate* –A fi în ascensiune valorică, a promite– v. *șutér* 1984. „Internet Explorer și Mozilla sunt atacate! Cineva *vine puternic din spate*" evz.ro 4 IX 11

spațialitáte s.f. –Lărgime, spațiu deschis– „Conceput pe *spațialitate*

[...] spectacolul tragic se desfășoară într-un cadru cu totul deosebit." Sc. 12 III 64 p. 2. „*Spațialitate* sacră, *spațialitate* profană" Lum. 28 VIII 10 (cf. fr. *spatialité*, it. *spazialità*; L. Seche în P.N. 2 / 74 p. 45 – exemple din 1957; DN_3, DexX, DEX 09)

spațonaút s.m. (astr.) –Călător în spațiul cosmic. Astronaut, cosmonaut– „Specialiștii au evaluat la peste 15000 numărul acestor *spaționauți* fără orbită stabilă." I.B. 15 XI 85 p. 4. „Profesioniștii programului spațial și canalele de informare în masă chineze preferă termenul de «yuhangyuan», un cuvânt cu o conotație mai științifică, pentru că desemnează literalmente un «navigator al universului». Totuși, termenul cel mai uzitat, care nu face referire la nici o apartenență națională, rămâne cel de «*spaționaut*»." Mon. de Suceava 11 X 05 (cf. fr. *spationaute*, după *aéronaute*; PR 1962; MDN)

spălá v.t. || *a spăla bani* –A investi bani obținuți pe căi ilegale în afaceri legale– v. *narcorublă* 1993. „Designerul Gianni Versace, ucis pentru că *spăla bani* cu ajutorul mafiei" Lib. 6 XII 10 (traduce fr. *blanchir de l'argent, des capitaux*)

spăláre s.f. || *spălare de bani, spălarea banilor* –Investirea banilor „murdari", obținuți pe căi ilegale, în afaceri „curate", legale– „O lege din 1992 pedepsește aspru crima organizată; din iunie 1993 va apărea [în Japonia] și o lege contra *spălării banilor*." "22" 1 XII 92 p. 13. „cazinoul [din Herculane este] locul de *spălare a banilor*..." R.l. 16 IV 93 p. 9. „Unul dintre cei mai importanți oameni de afaceri din Brașov [...] este cercetat [...] pentru *spălare de bani*." R.l. 2 II 06 p. 28; v. și *albire* (sensul 2) 2012, *feed-back* 2005, *videochat* 2010 (după engl. *money laundering*; Stoichițoiu Ichim, *A*) || *spălarea creierului* –Aplicarea unor tehnici psihologice pentru modificarea comportamentelor mentale– v. *yantră* 2004. „*Spălarea creierelor* la «Spiru Haret»" evz.ro 2 X 09 (după engl. *brainwashing*) || *spălare-gresare* (tehn.) –Activitatea de spălare și gresare (a mașinilor)– „Cu titlu de exemplu amintim aici crearea unor stații sezoniere de *spălare-gresare* și mici intervenții în Capitală și în alte orașe mari din țară." R.l. 21 V 77 p. 5 (din *spălare* + *gresare*)

spălát adj. || *bani spălați* –Bani obținuți pe căi ilicite investiți în afaceri legale– „Gaudino a publicat o carte, devenită repede un best-seller, intitulată «Ancheta imposibilă», în care se fac dezvăluiri senzaționale privind modul în care *bani «spălați»* și venituri ilicite [...] au fost folosite pentru finanțarea campaniei electorale a Partidului Socialist, de guvernământ, în 1988..." R.l. 20 III 91 p. 8. „Două miliarde de euro, *bani spălați* în bănci din Austria" Lib. 7 III 10 (din *spălá*, după fr.)

spălătór s.m. || *spălător-ungător auto* –Persoană încadrată pentru a spăla și gresa mașinile– „Banca Națională a Republicii Socialiste România [...] încadrează mecanic auto și *spălător-ungător auto*." R.l. 27 XII 77 p. 4 (din *spălător* + *ungător auto*); v. și *finisor-spălător*

spălătorie s.f. || *spălătorie-curățătorie* –Unitate comercială unde se spală și se curăță hainele– v. *dulciuri-răcoritoare* 1974. „Vizităm pe platforma Militari cea mai mare unitate de *spălătorie-curățătorie* din țară." R.l. 20 II 75 p. 1 (din *spălătorie* + *curățătorie*) || *spălătorie-fulger* –Spălătorie rapidă– „Cooperativa «Sârguința» a înființat o *spălătorie-fulger*, cu câteva centre de primire a rufelor." Sc. 21 X 63 p. 2 (din *spălătorie* + *fulger*)

spărgătór 1. s.n. || *spărgător de gheață-institut* –Institut de cercetare amenajat pe un spărgător de gheață– „*Spărgător de gheață-institut.* Deocamdată, un asemenea «institut plutitor» se află abia în stadiul de proiect." Sc. 6 XII 77 p. 5. „Un *spărgător de gheață-institut*, primul de acest fel din lume, va fi construit în curând în Uniunea Sovietică." R.l. 20 XII 77 p. 6 (din *spărgător de gheață* + *institut*, probabil după model rus; *spărgător de gheață*, după fr. *brise-glace(s)*, engl. *ice breaker*, germ. *Eisbrecher*; DTP, LTR). **2.** s.m. (inform.) v. *carder* 2002. „hacker-ul este un «*spărgător* de programe informatice» sau «*spărgător* de rețele informatice», în nici un caz cel mai mare dușman al parolelor. Acesta din urmă se numește generic cracker." click.ro 7 VI 12; v. și *cracker* (sensul 1) 2004 (după engl. *cracker*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

spânzurá v.t. (în combinație cu *bani, parale, chenzina, salariul* etc.; lb. vorbită) –A cheltui– „Am *spânzurat* toți banii în magazinul ăsta." (comunicat de M. Caragiu-Marioțeanu; DEX 98, DexX)

speaker[1] s.m. (cuv. engl.) „marți a sosit în Capitală lordul cancelar E.J., *speaker-ul* Camerei Lorzilor din Marea Britanie." R.l. 15 IX 76 p. 5. „H.W., *speaker* adjunct al Camerei Comunelor" R.l. 13 III 85 p. 6. „*Speakerul* Camerei Reprezentanților din Congresul american" R.l. 2083 / 97 p. 4 cit. de R. Zafiu în R.lit 2 / 05 p. 11; v. și Sc. 15 VI 78 p. 1, R.l. 11 V 79 p. 6 [pron. *spicher*, greșit *spicher*] (CO; Hristea, *PE* 136, Graur, *T.* 291, *C.* 15; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN, DEX – alt sens, DN_3)

speaker[2] s.n. –Sistem microfon-difuzor suplimentar față de cel de bază al unui telefon care permite comunicarea fără a ține receptorul lipit de ureche. Speakerphone– „Apoi a început să se frământe, a dat câteva telefoane, după care și-a pus mobilul pe *speaker*, ca să simtă și șefu' fiorul licitației." G. 2 II 09 p. 9. „Ministrul Justiției, Cătălin Predoiu, a dat detalii sâmbătă despre momentul în care i s-a propus să-și continue mandatul și a precizat că anunțul păstrării funcției i-a fost făcut atât de liderul PD-L Emil Boc, cât și de cel al PSD Mircea Geoană, «pe *speaker*»-ul telefonului." Cot. 8 II 09 [pron. *spícher*] (din engl. *speaker*)

speakerphone s. (cuv. engl.) –Sistem microfon-difuzor suplimentar față de cel de bază al unui telefon care permite comunicarea fără a ține receptorul lipit de ureche– „*Speakerphone*" Ev. 1 VI 93 p. 2. „claritate a vocii la un nivel superior și *speakerphone*" Ad. 12 X 04 p. 6 [pron. *spicherfon*]

speciós, -oásă adj. (impropriu) –Deosebit, special, specific– „Colecția sau seria nu înseamnă întotdeauna și tiraj mare, așa cum se crede de obicei. O carte mai *specioasă*, dintr-o colecție, poate avea tirajul unei cărți de poezie." R.l. 17 II 73 p. 2. „o oarecare uscăciune, o dificultate în receptare, precum și trimiterea, nu de puține ori, la termeni *specioși*..." Săpt. 4 X 85 p. 2. „Paradoxal, la vizionările de lungmetraj, experimentul *specios* al lui Lee Kang [...] a strâns cel mai mult public, din care prea puțin a părăsit sala..." Cot. 19 VIII 08 p. 17; v. și Sc. 1 VII 75 p. 4, Ad. 4 V 05 p. 3, R.lit. 20 VI 08 p. 29; v. și *campus* 1974 (din fr. *spécieux*, legat de rom. *special* prin etim. pop.; Graur, *C.* 55, Th. Hristea în Sc. 13 I 76 p. 4; DN, DEX, DexX – alt sens)

spectácol s.n. || *spectacol-colaj* –Spectacol alcătuit din multe bucăți legate tematic sau prin autor– „Istorie fabuloasă a fabulei [...] constituie un foarte reușit *spectacol-colaj*." V.stud. 27 III 74 p. 14. „Ultimul spectacol vizionat [...] a fost un *spectacol-colaj* cu textele lui N.O." R.lit. 25 IX 75 p. 24. „«Coroana – exercițiu de putere» – *spectacol colaj* realizat din opera lui William Shakespeare (Teatrul Municipal Carei)" informatia-zilei.ro 24 XI 09 (din *spectacol* + *colaj*) || *spectacol-concurs* –Spectacol în cadrul căruia are loc un concurs– „Trei autori vor încerca în *spectacolul concurs* «Se caută o vedetă», pe care Teatrul «C. Tănase» îl organizează la Sala Palatului [...] să găsească vedete de «varietăți și de muzică ușoară» din rândul publicului." I.B. 28 X 70 p. 2. „Pe lângă *spectacolul-concurs* vor avea loc și recitaluri extraordinare de muzică cultă și dans clasic." R.l. 14 XII 74 p. 2. „*Spectacole-concurs* pentru promovarea tinerilor muzicieni" R.l. 29 XII 09 p. 15 (din *spectacol* + *concurs*) || *spectacol-coupé* –Spectacol alcătuit din fragmente, piese diverse– „Colectivul teatrului organizator a prezentat [...] *spectacolul-coupé* «Tipuri și tertipuri» cuprinzând selecțiuni din creația lui Caragiale." R.l. 31 I 77 p. 5. „Teatrul Giulești a prezentat în premieră [...] un *spectacol-coupé* alcătuit din piesele «Rochia» de Romulus Vulpescu și «Autograful» de Paul Everac." R.l. 15 XII 78 p. 5. „*Spectacolul coupé*, format din «Sake-ul mătușii» (teatru kyogen) și «Doamna Aoi» (teatru Nô), va fi prezentat pe 6 și 7 februarie." mediafax.ro 23 I 09; v. și Z. 19 XI 01 [pron. *spectâcol-cupé*] (din fr. *spectacle-coupé*; DexX) || *spectacol-dezbatere* –Spectacol cu caracter de dezbatere– „«După cădere» – un *spectacol-dezbatere*; publicul devine participant la confesiunea dramatică asupra unei realități occidentale." Săpt. 10 XI 72 p. 7. „caracterul spectacolului, acela de *spectacol-dezbatere*." R.lit. 12 I 84 p. 16. „*Spectacol-dezbatere* «Caragiale pentru totdeauna?» sâmbăta viitoare la Național" Z. de Cluj 18 XI 10; v. și R.lit. 29 III 73 p. 32, I.B. 10 IV 74 p. 2, Sc. 12 VII 74 p. 4, 21 II 75 p. 4, 19 I 76 p. 5, R.l. 14 II 77 p. 2 (din *spectacol* + *dezbatere*) || *spectacol-divertisment* –Spectacol ușor, de varietăți– „Am impresia că va fi un *«spectacol-divertisment»*." Cont. 31 X 69 p. 4. „Dar se pare că acest adevăr a fost uitat chiar de libretist, principalul autor al *spectacolului-divertisment*." Sc. 4 IV 75 p. 4 (din *spectacol* + *divertisment*) || *spectacol-eveniment* –Spectacol de mare importanță, constituind un eveniment artistic– „Dar, cu toate că în această stagiune au lipsit *«spectacolele-eveniment»*, publicul continuă să vină la teatru." Săpt. 3 VIII 73 p. 7. „Moni este autorul unor *spectacole-eveniment*, momente de culme ale artei noastre teatrale." Fl. 13 I 77 p. 18. „Sala de concerte «Mihail Jora» va găzdui [...] *spectacolul-eveniment* «Balade din Carpați», susținut de soprana Felicia Filip și grupul etno-rock K1." R.l. 4 V 09 p. 13; v. și R.lit. 10 III 77 p. 16, Săpt. 13 III 81 p. 4, Săpt. 26 VIII 89 p. 5, G. 29 IX 07 p. 19, 2 XI 07 p. 30 (din *spectacol* + *eveniment*) || *spectacol-lectură* –Spectacol care constă din lectura artistică a unui text literar– „Ideea organizării unui ciclu de *spectacole-lectură* la Teatrul Mic s-a născut din necesitatea de a confrunta cu publicul o seamă de texte dramatice care deocamdată nu intră în repertoriul curent al acestei instituții." I.B. 16 IX 66 p. 1. „Săptămâna Teatrului «Nottara», din programul căruia spicuim: avanpremiera de luni cu *spectacolul-lectură* «Oratoriu pentru Dimitrie Cantemir»."

Cont. 8 II 74 p. 4. „Piesa s-a jucat pentru prima oară în România [...] într-un *spectacol-lectură* la Festivalul de Teatru de la Sibiu." R.l. 21 I 08 p. 18; v. și Cont. 23 IV 65 p. 4, R.l. 1 I 67 p. 2, 10 II 67 p. 4, I.B. 10 IV 74 p. 2, Sc. 29 XI 75 p. 4, R.lit. 8 VII 82 p. 16, Ad. 29 IV 04 p. 4, R.l. 29 IX 05 p. 11, G. 7 XI 06 p. 27, 4 X 07 p. 30 (din *spectacol* + *lectură*) || *spectacol-maraton* –Spectacol care se întinde pe foarte multe ore– „*Spectacol-maraton*. Mahabharata, creat de Peter Brook la Centrul Internațional de Cercetări Teatrale de la Paris, domina prin ineditul montării și faima regizorului afișul teatral..." R.lit. 18 VIII 88 p. 24. „*Spectacolul-maraton* de sâmbătă [...] a umplut ochi sala." G. 13 XII 05 p. 13 (din *spectacol* + *maraton*) || *spectacol-oratoriu* –Spectacol în cadrul căruia se interpretează un oratoriu– „*Spectacol-oratoriu*." Cont. 12 XII 69 p. 4. „Am avut prilejul să văd la Budapesta un *spectacol-oratoriu* cu trei piese într-un act..." R.lit. 31 XII 70 p. 25 (din *spectacol* + *oratoriu*) || *spectacol-proces* –Spectacol în cadrul căruia are loc o dezbatere etică, un proces– „la un *spectacol-proces* cum a fost «Charly»." Cont. 12 XII 74 p. 9. „Un incitant *spectacol-proces* («Antigona» la Teatrul Bulandra) intentat intoleranței, obtuzității, aberației." "22" 40 / 93 p. 15. „«Judecata» a fost un *spectacol-proces* ce poartă semnătura cunoscutului regizor Alexander Hausvater." realitatea.net 10 IX 08; v. și Sc. 25 X 78 p. 4 (din *spectacol* + *proces*) || *spectacol-recital* –Spectacol susținut de un singur interpret sau în care se evidențiază un anumit interpret– „*Spectacolul-recital* de actor." Cont. 7 I 66 p. 2. „Teatrul «Mihai Eminescu» din Botoșani [a fost premiat] pentru *spectacolul-recital* «Viața unei femei» de A. Baranga." Sc. 17 V 78 p. 5. „Teatrul Independent «Ararat» din Baia Mare prezintă mâine, 6 octombrie, un *spectacol recital* pe versuri de Mihai Eminescu." Ad. 5 X 09; v. și Sc. 26 I 67 p. 4, I.B. 3 X 75 p. 2; v. și *prefață* (din *spectacol* + *recital*) || *spectacol-reconstituire* –Spectacol care are ca obiect reconstituirea unui eveniment din trecut– „Teatrul «Manuscriptum» debutează în această stagiune cu un *spectacol-reconstituire* intitulat «Dosarul unei crime politice: N. Iorga»." R.lit. 14 XI 74 p. 2. „Teatrul Muzeului literaturii române «Manuscriptum», în colaborare cu Teatrul «Ion Creangă» prezintă *spectacolul-reconstituire* «Cișmeaua Roșie»." R.l. 22 V 75 p. 2. „Primul *spectacol-reconstituire* al procesului soților Ceaușescu, la Odeon" stiriazi.ro 11 XII 09; v. și I.B. 21 V 75 p. 5 (din *spectacol* + *reconstituire*) || *spectacol-școală* **1.** –Spectacol model, care poate fi folosit în scop didactic– „Unul din cei mai mari regizori amatori ai teatrului românesc, autorul unor spectacole celebre, *spectacole-școală* pentru generații întregi de actori nu și-a semnat niciodată operele regizorale de un prestigiu unanim recunoscut: P. Gusti." Luc. 14 I 67 p. 8. „*Spectacolul-școală* care li se pregătește tinerilor este alcătuit din două părți." telegrafonline.ro 26 IX 08. **2.** –Spectacol dat de o clasă a Academiei de Teatru și Film– „În măsura în care spectacolele «Casandrei» sunt *spectacole-școală* în primul rând, cel cu «Diavolul alb» și-a atins scopul." Cont. 22 I 71 p. 4; v. și Sc. 22 XII 63 p. 2 (din *spectacol* + *școală*) || *spectacol-tăiat* –Spectacol alcătuit din fragmente, piese diverse– „Regizorul *spectacolului tăiat* de la Bulandra, D.M., nu l-a uitat măcar în ceea ce privește Conul Leonida față cu reacțiunea, rezultatul fiind un spectacol bun." R.l. 26 IX 79 p. 2 (din *spectacol* + *tăiat*, după fr. *spectacle-coupé*); v. și *antologie-spectacol, concert-spectacol, dramă-spectacol, film-spectacol, fotbal-spectacol, recital-spectacol*

spectacologíe s.f. –Totalitatea spectacolelor– „Creația Valeriei Seciu constituie un moment antologic în *spectacologia* ultimelor stagiuni." Cont. 1 XII 78 p. 12. „Cred că suntem un teatru la concurență cu celelalte instituții de gen din București, atât ca repertoriu, actori, *spectacologie*, cât și ca purtător al imaginii României în lume." Cot. 31 VIII 10 (din *spectacol* + *-logie*; MDN, DexX)

spectacolografíe s.f. –Palmares de spectacole– „Absolventă a Institutului de teatru din Tg. Mureș (1965), M.S. nu are o *spectacolografie* specială..." Cont. 25 XII 70 p. 4 (din *spectacol* + *-grafie*; MDN)

spectranalític, -ă adj. (fiz.) –Care utilizează analiza spectrală– „Laboratorul de Chimie Fizică de la Muzeul Regional Würtemberg din Stuttgart studiază obiectele de aur preistoric după o metodă *spectranalitică*." Luc. 15 XII 73 p. 9 //din *spectr*[al] + *analitic*//

spectrozonál, -ă adj. „În ultimii ani, acrofotografia a fost mult perfecționată. Utilizarea unor filme de diferite sensibilități, de filme color, de filme *spectrozonale*, care recepționează numai anumite culori, permite identificarea a mult mai multor amănunte ale solului." Sc. 6 XI 65 p. 4 (din *spectru* + *zonal*; cf. fr. *spectrozonal*; DNT 1973; DexX)

speculatór s.m. –Persoană care se ocupă de speculații (financiare, imobiliare etc.)– „Dolarii cumpărați în primele luni ale anului 1997, când cursul ajunsese pe piața neagră la 9000 lei, au produs o pagubă însemnată celor care i-au achiziționat. De la începutul lunii noiembrie, eforturile *speculatorilor* de pe piața neoficială încearcă să ducă cursul cât mai mult peste 8000 lei." Cap. 20 XI 97 p. 1. „Mai încape îndoială că *speculatorii* de pe piață vor putea distruge în voie monedele asiatice?" Z. 21 I 98 p. 4. „Criza politică a crescut apetitul *speculatorilor* pentru derivatele ro/leu" Cot. 10 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr. *spéculateur*; DN_3, DexX – alt sens, MDN)

speed s. (cuv. engl.) –Drog bazat pe amfetamină sau metamfetamină– „Poliția canadiană a confiscat, într-o fermă izolată din regiunea Toronto, o cantitate de 45 kg methamphetamină. Comercializat la bursa neagră, drogul – cunoscut și sub numele de *«speed»* – ar fi adus traficanților câștiguri evaluate la peste 13 milioane dolari." I.B. 23 IX 75 p. 4 [pron. *spid*] (MDN)

speleotémă s.f. (geol.) –Concrețiune specifică peșterilor, formată prin precipitare fizico-chimică– „În «Sala roșie» din Peștera Muierii există o serie de *speleoteme* curioase, de mare varietate coloristică, care distonează cu formațiunile concreționare caracteristice peșterii..." R.l. 27 I 75 p. 5. „Pentru acest gen de infracțiuni penale: distrugeri ale Patrimoniului Natural prin dinamitări, dislocări de *speleoteme* (depuneri de carbonat de calciu din peșteri) și travertine, afectarea habitatelor etc., legea prevede între unu și cinci ani de închisoare." jurnalul.ro 29 IX 04 (din engl. *speleotheme*; MDN, DexX)

speleoterapíe, speoterapíe s.f. (med.) „*Speleoterapie*. În Grota Păcii, de lângă Josvafo (Ungaria) a început să se practice tratamentul traheitei, al bronșitei cronice și afecțiunilor astmatice. Se studiază posibilitățile extinderii *speleoterapiei* și la alte grote." I.B. 23 XI 72 p. 4. „Eficacitatea tratării unor forme de astm în minele de sare. *«Speoterapia»*, cum a fost denumit acest tratament, a fost experimentată în Polonia și în U.R.S.S." R.l. 1 II 78 p. 6. „*Speleoterapia* înseamnă de fapt tratament subteran, în peșteri și în mine de sare. Tratamentul de *speleoterapie* și climatoterapie cuprinde practic inhalarea aerului din mină, fiind foarte util în cazul bolilor căilor respiratorii (boli astmatice, bronșitice și alergice)." jurnale.ro 15 I 07 //din *spe(le)o* + *terapie*; DN_3, DexX//

speológ s.m. v. *pionier-speolog*

speospórt s.n. (sport) –Vizitarea și cercetarea peșterilor ca sport– „*Speo-sport*. O acțiune reușită. Zeci și zeci de oameni pătrund în peșteri, atrași de liniștea tainică a adâncurilor pământului." R.l. 6 II 74 p. 5. „Până în ziua de 6 octombrie la Costinești se desfășoară finala republicană *Speosport* '82 (ediția a X-a). În afara activităților practice, speologii sportivi vor comunica date privind peșterile descoperite în ultimul timp. " R.l. 2 X 82 p. 5. „În 1984 trebuia să găzduim la Timișoara un *Speosport* național (adică întâlnirea anuală a speologilor profesioniști și amatori din toată țara) și aș fi vrut să ofer o surpriză oaspeților." zf.ro 1 X 08; v. și R.l. 8 XI 75 p. 5, 14 XI 77 p. 5 (din *speo-* + *sport*; MDN, DexX)

speoterapeútică s.f. (med.) „Speologii și medicii se gândesc la o colaborare: *speoterapeutica*; s-a constatat că în subteran se pot trata cei suferinzi de astm, reumatism, guturai cronic etc." R.l. 18 XI 75 p. 5. „*Speoterapeutica* înseamnă folosirea microclimei din peșteri pentru tratarea astmului bronșic și a altor boli. Primele experiențe în acest domeniu au fost întreprinse în Gruzia în anii '70 în «peștera albă», din vecinătatea renumitei stațiuni balneare Țhaltubo din Caucaz." Sc. 25 XII 82 p. 5 //din *speo-* + *terapeutică*//

speoturísm s. –Turism în obiective speologice– „Puteți alege între rafting – caiac – canoe, drumeție, alpinism, canioane, *speoturism*, escaladă, ciclism montan ori programe de aventură." Ad. 1 VII 08. „*Speoturismul* necontrolat, închiderea și amenajarea peșterilor în mod neadecvat poate să ducă la dispariția unor colonii semnificative și la declinul populațiilor de lilieci." citynews.ro 6 I 12 (din *speo-* + *turism*)

spermicíd s.n. (biol.) –Substanță care distruge spermatozoizii. Anticoncepțional– v. *diafragmă* 1995, *planificare* (*familială*) 1995. „*Spermicide*. Sunt substanțe chimice care pot fi găsite sub formă de tablete, spumante, creme, geluri, ovule, foițe care se introduc în vagin și imobilizează sau distrug spermatozoizii." "22" suplim. 88 / 99 p. VIII. „Coca-Cola și Pepsi sunt *spermicide*?" ziare.com 3X 08 (din fr. *spermicide*; DMC 1950, PR 1965; MDN, DexX, DEX 09)

spin s.m. (fiz.) „Particule al căror *spin* se măsoară cu numere întregi, 0, 1, 2 [...] se numesc «bozoni» și au proprietatea că pot să se suprapună oricâte în aceeași stare." Cont. 12 I 79 p. 5. „*Spin* (momentul cinetic intern) [...] Particulele având valori fracționare ale *spinului* (numite fermioni) se distribuie astfel încât să nu existe două într-o aceeași stare energetică, pe când particulele cu *spinul* întreg (numite bozoni) pot exista oricâte în aceeași stare." Cont. 27 IV 79 p. 7. „Ce este *spinul* particulelor?" scientia.ro 15 IV 10; v. și *spion* 1965, *supergravitațional* 1979, *superparticulă* 1979 (din engl., fr. *spin*; PR 1938; LTR, DF; DEX, DN_3, DexX)

spión[1] s.m. v. *avion-spion*

spión[2] s.m. (fiz.) „Ultimul număr (4) din Buletinul de informare publicat de institutul de fizică atomică din București anunță, printre altele, descoperirea unei noi particle nucleare, numite *spion* (de la spinning pion, adică o particulă având masa apropiată de cea a particulei denumite pion, dar având spin)." Cont. 14 V 65 p. 7 (din engl. *sp*[inning] *pion*)

spionítă s.f. (ironic) –Mania de a vedea spioni peste tot– „Pe frig politic apare, endemic și epidemic, *spionita*. Cu pupilele ochilor dilatate de virusul *spionitei*, ochii văd agenți secreți în bătrâna spălătorească sau în lustragiul de pantofi din colțul străzii, încearcă să descopere codul cifrat al semințelor de bostan și microemițătoarele din tubul de pastă de dinți." Sc. 14 II 82 p. 4. „Ziariștii și cititorii au fost contaminați de un nou virus care dă boala *spionită*." R.l. 18 III 94 p. 3. „[Filmul] Conversația, genială parabolă despre una din marile obsesii ale vremurilor noastre, *spionita*, când toată lumea ascultă și se crede ascultată în secret de toată lumea." Ad. 3 II 01 p. 9; v. și „22" 140 / 90 p. 12; cit. de A. Stoichițoiu în Hyperion III (din *spion* + *-ită*)

spiralát, -ă adj. –Care are formă de spirală– „Un permanent *spiralat* – 2024 lei" R.l. 15 IV 93 p. 2. „Permanentul *spiralat* se poate obține în schimbul sumei de 8096 lei." R.l. 21 IX 93 p. 5. „Tot în castel va fi amplasat și un tobogan *spiralat*." Ad. 6 IV 10 (din *spirală* + *-at*; cf. fr. *spiralé*; DN, DEX, NODEX, DexX)

spitál s.n. || *spital-policlinică* –Spital în care funcționează o policlinică– „La Hârșova s-a dat în folosință un nou *spital-policlinică*." Sc. 24 XII 66 p. 2 (din *spital* + *policlinică*; Dimitrescu, *Dr.*2 137); v. și *cămin-spital, navă-spital, policlinică-spital*

spleen s.n. (anglicism) –Stare de melancolie– v. *expanda* 1993. „Amplele poeme [...] sugerează *spleen-ul* existențial atât de comun poeților de după 1989, fără însă a recurge la imaginarul expresionist și libertatea lexicală ale reprezentanților «Generației 2000»." R.lit. 22 VIII 08 [pron. *splin*] (cf. fr. *splin*; DN_3, DexX, DEX 09)

spóiler s.n. **1.** (auto) –Element al caroseriei unui automobil, asemănător unei aripi, menit să amelioreze aerodinamicitatea sau să reducă portanța– „Spatele are un *spoiler* masiv, cu două aerisiri pe laterale, acoperite cu plasă." Ad. 21 VIII 06. „*Spoilerul* față și blocurile optice au primit un nou look, forma romboidală a farurilor fiind de acum mai accentuată." G.sp. 5 IX 08; v. și *amarare* (sensul 2) 2008. **2.** (fam.-arg.) –Față, chip– „Că astea de la noi, dacă nu își fac «*spoilerul*», arată de parcă au celulită pe față." Ev.z. 14 XI 09 p. 13. **3.** –Dezvăluirea unei surprize, de pildă a finalului neașteptat al unui film sau al unui roman– „Nu, nu e *spoiler* ce-am făcut, că nu are nici o importanță, dar nici una, dacă Alex se întâlnește până la urmă cu Svetlana sau nu..." Obs.cult. 7 VIII 08. „Oare nu am dezvăluit prea multe amănunte, stricând astfel plăcerea celor ce ar dori să vadă filmul fără a ști dinainte despre ce este vorba? Nici pomeneală de așa ceva, de o divulgare impardonabilă («*spoiler*», cum spun americanii), deoarece subiectul nu are nicio importanță." Ad. 27 IX 08 (cuv. engl.; PR 1975; MDN, DexX)

spondilárd, -ă s.m.f. –Persoană bolnavă de spondiloză– „Ceilalți, colegii lui de serviciu, dormeau bine, în camere aerisite, pe paturi comode, în afară de doi *spondilarzi*, care dormeau pe scândură, ca să-și mențină dreaptă șira spinării." R.lit. 20 XI 69 p. 16 //din *spondil*[oză] + *-ard*//

spónsor s.m. –Persoană, firmă sau organism oficial care susține financiar o acțiune cu caracter cultural, sportiv etc.– „Alfa Romeo-Euroracing mai are un *sponsor* cât de cât... inedit: Coca-Cola!" Săpt. 27 XII 85 p. 12. „AGES – *sponsorul* oficial al oltenilor..." Ev.z. 12 I 95 p. 7. „Oltchim a rămas fără *sponsor* și e în pericol de desființare" jurnalul.ro 12 IV 11; v. și Fl. 11 III 88 p. 23, 8 VII 88 p. 20, Gaz.sp. 31 III 90 p. 1, Lib. 8 V 91 p. 1, R.l. 14 IX 92 p. 2, Lib. 8 V 99 p. 1 (din engl. *sponsor*; cf. fr. *sponsor*; DMC 1970, PR 1972; FS 314; Dimitrescu, *Dr.* 171, 175; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3 „anglicism", NODEX, DexX, DEX 09)

sponsorizá v.t. –A susține financiar o persoană sau o acțiune cu caracter cultural, sportiv etc.– „Echipa suedeză Malmoe este *sponsorizată* de 12 firme (în campionat și în Cupă, fiecare jucător poartă pe tricou numele altei firme, iar rezervele nr. 12 și 13 poartă pe tricou numele celei de a 12-a firme)." Săpt. 20 III 87 p. 7. „Bineînțeles că vom mai *sponsoriza* asemenea concursuri." R.l. 26 IX 91 p. 2. „Visa *va sponsoriza* turneele finale ale Cupei Mondiale la fotbal din 2010 și 2014" wall-street.ro 29 VI 07; v. și Expres 23 III 90 p. 7, R.l. 26 IV 91 p. 3, Cot. 13 IX 91 p. 15, R.l. 26 IX 91 p. 2, 20 XI 91 p. 1, Cat. 10 VI 97 p. 6; v. și *antigangster* 2007, *industrie* 1988, *team* 2011 (din fr. *sponsoriser*, it. *sponsorizzare*; DPN 1978; FS 314; I. Preda în LR 11–12 / 92 p. 589; Dimitrescu, *Dr.* 175; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

sponsorizáre s.f. –Acțiunea de a sponsoriza și rezultatul ei– „Majoritatea sportivilor noștri [...] au o încadrare tarifară, au o carte de muncă, deci vor putea primi o pensie. Este, dacă vreți, un început de *sponsorizare*." Gaz.sp. 20 III 90 p. 2. „Pentru mine, *sponsorizarea* seamănă cu un fel de ajutor." R.l. 26 IV 91 p. 3. „Oțelul va semna un nou contract de *sponsorizare* cu ArcelorMittal" Ad. de seară 10 III 11; v. și Gaz.sp. 15 III 90 p. 3, 31 III 90 p. 1, Expres 23 III 90 p. 7, R.l. 24 IX 96 p. 5; v. și *contraparte* 1993, *nonprofit* 2008 (din *sponsoriza*; DexX, DEX 09)

spórno s. –Locul de întâlnire al sportului cu pornografia– „*Sporno*: unde sportul și pornografia se întâlnesc întâmplător [...] Pentru fiecare poză *sporno* publicată, cel care a trimis-o va primi cinci lire sterline. " adevarul.es 22 XI 10 (din engl. *sporno*; creat în 2006 de Mark Simpson într-un articol pentru revista *Out*)

sport s.n. || *sport extrem* –Activitate sportivă cu un grad ridicat de periculozitate– „[A.S.] era pasionat al *sporturilor extreme*" Nat. 29 VIII 00 p. 7. „majoritatea *sporturilor extreme*, dar și alte discipline sportive, nu au corespondent în limba română; bungee jumping, bodybuilding, wrestling, wind surfing, snowboard, surfing, skateboard, kickboxing, squash, fitness, mountainbike, paintball, powerlifting etc." Ad. 10 X 02. „Tu ce *sport extrem* îndrăgești?" adevarul.ro 18 IX 11; v. și R.l. 11 IX 01 p. 3, Ad. 20 VI 03 p. 20, 28 VIII 03 p. 6; v. și *rapel* (sensul 5) 2001 (după engl. *extreme sport*, fr. *sport extrême*; DexX) || *sport-rege* –Sport de maximă popularitate. Fotbal– „Nu sunt microbist, nu mă ocup cu problemele diverse și complexe pe care le ridică *sportul-rege*, n-am mai fost pe un stadion de ani de zile." I.B. 5 XII 73 p. 1. „Mingea folosită de sutele de bărbați eroi ai *sportului-rege* a fost concepută special pentru condițiile din Mexic..." I.B. 6 VI 86 p. 7. „*Sportul rege* sfidează criza: Piața fotbalistică europeană a crescut la 14,6 mld. Euro" wall-street.ro 5 VI 09; v. și I.B. 19 III 74 p. 3, 27 VII 82 p. 3, Fl. 17 VI 88 p. 23, I.B. 20 VI 88 p. 3 (din *sport* + *rege*); v. și *auto-moto-velo-sport*

sportív, -ă adj. || *sportiv-turistic* –Cu caracter sportiv și turistic– „Calendarul *sportiv-turistic* cuprinde de asemenea manifestări în cadrul «Cupei cutezătorilor» la minifotbal." R.l. 9 VII 74 p. 5. „F.P. a pus joi prima piatră simbolică la temelia «Real Madrid Resort Island», un complex *sportiv-turistic* ce va fi inaugurat în 2015 pe insula Ras Al Khaimah, una dintre cele 7 care formează Emiratele Arabe Unite." prosport.ro 30 III 12; v. și *cultural-artistic* 1976 (din *sportiv* + *turistic*)

spot 1. s.n. –Scurt film publicitar– „S-a calculat că săptămânal, în medie, un copil urmărește nu mai puțin de 55 de *«spoturi»* (mici filme publicitare care îndeamnă pe cei mici să cumpere dulciuri, jucării etc.)." Sc. 26 I 79 p. 5. „Este vorba de fapt de un concurs organizat de o întreprindere de stilouri, care selecționa vedeta unui viitor *spot* publicitar." Mag. 7 IV 90 p. 10. „Pentru vreo doi ani, am făcut numai *spoturi* (filmulețe de 30 de secunde până la 12 minute) pentru piața video." T.l. 18 / 07 p. 3; v. și Sc. 3 VIII 80 p. 2, R.lit. 1 VIII 85 p. 23.; v. și *baleiaj* (*electronic*) 1987, *superinstalație* 2010, *taliban* (sensul 4) 2009. **2.** –Fascicul concentrat de lumină– „Filmul [...] este o mică răzmeriță împotriva realității de pe platou, cu tot ceea ce presupune ea: fotogenie, glanț, spilcuială, *spot*, glamour." R.l. 3 VIII 80 p. 2. „Astfel, lampa de birou «basculantă» după sistemul cumpănă cu contragreutate și cu abajur mobil, asigură toate posibilitățile de mișcare pe o rază de 40 cm. și poate fi folosită ca și lampă *«spot»* în cazul când se dorește să se pună în valoare un tablou sau alt obiect decorativ." R.l. 27 V 81 p. 3; v. și *consumism* 2007, *hackeriță* 2003, *promo* 1997, *sticker* 2005. **3.** adj. (ec.) –Care este plătit pe loc (d. mărfuri)– v. *futures* 1999, 2009 (din engl. *spot*; cf. fr. *spot*; DPN 1960, DMN 1968; DMC 1972, DPN 1979; CD; DCMM; DN, DEX, DN_3 – alt sens, DEX-S, NODEX, DexX)

spovedánie s.f. v. *carte-spovedanie*

SPP s. –Abreviere din Seviciul de Protecție și Pază– „Deși a fost promovat într-un înalt post în *SPP*, generalul M.S. [...] și-a păstrat rolul de eminență cenușie în FPS..." Cat. 10 VI 97 p. 6. „[Uneia] din femeile-ofițer *SPP* i-a căzut o dată pistolul pe asfalt." Ad. 11 XII 00 p. 1. „persoane cu funcții importante în stat care vor să fie dotate cu bodyguarzi de la *SPP*." R.lit. 15 / 02 p. 3 [pron. *sepepé*]

spp-ist, -ă s.m.f. –Angajat al Serviciului de Protecție și Pază, înființat după 1990, bodyguard al unui personaj politic important– v. *body-guardá* 1995. „Traian Băsescu către un *SPP-ist*: Ia-o pe fata asta cu microfonul, că ăștia sunt mai răi ca fosta securitate!" hotnews.ro 25 VI 09 (din *S*[erviciul de] *P*[rotecție și] *P*[ază] + *-ist*)

spray s.n., adj. –Lichid (parfum, dezodorizant) proiectat în picături fine de atomizor: Atomizor– „Să amintim dintre ele cele trei sortimente insecticide – *spray*, detergenții lichizi «Devalco» și «Dero»." R.l. 16 V 74 p. 3. „În ultimii ani au apărut diverse substanțe lichide ambalate în flacoane tip *spray*: deodorante, insecticide, diverse fixative etc." R.l. 13 XI 75 p. 2. „*Spray* nazal care te scapă de sforăit" ziare.com 29 III 11; v. și R.l. 9 XI 82 p. 1; v. și *acvasol* 1977, *antielectrostatic* 2008, *clansman* 1993, *crew* 2006, *detartrant* 1978, *jensen* 1976, *microbacterie* 2008,

tonfă 2009, *vasopresin* 1978; v. și *flacon-spray, insecticid-spray* [pron. *sprei*, greșit *sprai, sprei*] (din engl., fr., it. *spray*; DMC 1960, PR 1964; Graur, *C.* 15; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

sprayát, -ă adj. –Dat cu spray, parfumat– „România a ajuns un fel de anticameră a Germaniei prospere, igienizate, *sprayate*." C.r. III 93 p. 12 [pron. *spreiát*] (din *spray*)

spyware s. (cuv. engl.; inform.) –Program instalat, prin internet, pe un computer fără știința utilizatorului și folosit pentru a trimite către alt computer informații referitoare la utilizator– „Acest program descarcă în mod automat o listă de programe *spyware* cunoscute..." J.nat. 1 VI 04 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Programele *spyware* și adware reprezintă unele dintre cele mai noi amenințări de pe Internet. *Spyware-ul* este un program ce rulează pe computer fără ca vreodată să-și facă simțită prezența. Programele de acest tip încearcă să fure informații cum ar fi numărul cardului de credit, parole, adrese, etc." adevarul.ro 13 IV 05. „vor expune utilizatorii [...] la *spyware*." Cot. 14 III 07 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *bot* 2008, *botnet* 2006 [pron. *spáiueăr*]

squash s. (cuv. engl.; sport) „[Comenzile] sunt plăcute la atingere și au forma unei mingi de *squash*, aspect care facilitează manipularea." evenimentul.ro 27 III 06. „*Squash-ul* a pornit de la jocul simplu de a bate mingea la perete, dar pe măsură ce s-a transformat în sport, a căpătat regulile de rigoare. Ca structură, seamănă foarte mult cu tenisul. Se folosesc rachetele, numai că sunt mai mici și mult mai ușoare, deoarece ritmul de lovire este mult mai frecvent ca în tenis [...] Terenul este format din patru pereți, sunt niște marcaje pe care nu trebuie să le depășești. Terenul are două jumătăți în partea posterioară. Se servește dintr-o jumătate, iar mingea trebuie să ajungă în jumătatea cealaltă. În momentul în care se servește, mingea trebuie să lovească peretele din față peste un marcaj. Apoi regulile sunt simple. Fiecare jucător lovește mingea o singură dată, aceasta trebuind să atingă peretele din față, indiferent câți alți pereți atinge în prealabil. În mod normal, se joacă până la 9." gandul.info 16 VIII 09; v. și *jacuzzi* 2007, *sport (extrem)* 2002 [pron. *scuáș*] (DexX)

squat s. (cuv. engl.) „Un *squat* este o clădire abandonată sau nelocuită, ocupată de persoane care trăiesc în ea fără permisiunea proprietarului" R.l. 2 V 07 p. 24. „de *squat* (ocuparea ilegală a unui imobil) ce părere aveți? S-a întâmplat în Anglia, în orașe industriale, în urma fenomenului punk." G. 4 II 08 p. 14 [pron. *scuót*]

squatter s.m. (cuv. engl.) „Nouă din cele 29 de ateliere aflate în așa-numitul «Cité fleurie» de pe bulevardul A. din Paris, sunt ocupate de *«squatters»*. Termenul – englez – definește o întreagă categorie socială, care, din lipsă de locuințe, se instalează în clădirile abandonate ce urmează să fie supuse demolării. În Anglia, fenomenul «squatterismului» a devenit, de zece ani încoace, o amplă mișcare socială." Sc. 1 XII 76 p. 6. „S-au instalat fără autorizație în acest imobil rămas neocupat de doi ani de zile, în așteptarea demolării. Așa a devenit *«squatter»*, nume dat celor ce ocupă, fără aprobare, locuințe neutilizate." Sc. 5 VI 77 p. 6. „În Italia există Bussana Vecchia, un oraș fantomă care a fost relocuit de *squatteri* în anii '60." R.l. 2 V 07 p. 24; v. și Cont. 31 VIII 79 p. 12, R.l. 2 III 07 p. 7 [pron. *scuótăr*] (cf. fr. *squatter*; PR 1948; MDN, DexX)

squatterism s. –Condiția de squatter– v. *squatter* 1976 [pron. *scuoterísm*] //din *squatter* + *-ism*; MDN, DexX//

SRI (pol.) –Serviciul Român de Informații– „De la început de tot *SRI* a încercat să acrediteze ideea că este singurul abilitat să mânuiască documente secrete." R.lit. 30 V 91 p. 2. „Triada conservatorilor [...] la care se află remorcat și șeful *SRI-ului* a fost explicit somată de Petre Roman să-și alcătuiască, de vrea, un partid al ei!" R.l. 30 XI 91 p. 2. „Cine vrea să influențeze *SRI*?" R.l. 24 III 11; v. și G. 21 VII 06 p. 1, jurnalul.ro 16 VIII 06; v. și *cariocă* 2006, *CNSAS* 2001, *declarație (fulger)* 1998, *declasificat* 2003, *mineriadă* 1995 [pron. *sereí*] (abreviere din *S*[erviciul] *R*[omân de] *I*[nformații])

srilankéz, -ă adj. –Care aparține statului Sri Lanka– „Eforturile poporului *srilankez* pentru dezvoltarea țării sale..." Sc. 4 II 84 p. 6. „Președintele *srilankez* anunță un armistițiu de 48 de ore pentru Anul nou tamil" Ad. 12 IV 09 (din *Sri Lanka* + *-ez*; DEX 09)

srl s. –Săptămână redusă de lucru (până în 1989, când o dată pe lună nu se lucra sâmbăta)– „Sângele în *SRL*" (titlul unui reportaj despre imposibilitatea efectuării transfuziilor în zilele de sâmbătă) Emisiune PRO-TV 1 VI 97 (din *s*[ăptămâna] *r*[edusă de] *l*[ucru])

stabór s. (cuv. țig.) –Judecată țigănească– „Polițist condamnat la moarte de *staborul* țigănesc și judecat de Tribunalul Militar" Ev.z. 20 VI 97 p. 8. „În urma unor bătăi ca-n filme, s-a ajuns la *stabor* (judecata țigănească)." Ev.z. 20 II 98 p. 11. „Părerea adunării: judecătorii din *stabor* nu sunt corupți" G. 16 I 08 p. 1

staff s. (anglicism) –Grup de persoane cu o misiune de conducere– „Boema artistică a fost înlocuită [...] de un *staff*, mai bine zis de un trust de *staff*-uri multinaționale, compuse din persoane care n-au ochi nici pentru marea de azur și, într-o oarecare măsură, nici pentru stelușele în căutarea șansei." R.lit. 2 VI 77 p. 24. „Acești absolvenți vor constitui practic *staff-ul* birourilor de relații publice." R.lit. 34 / 93 p. 4. „această variantă fusese discutată, înainte cu câteva ore, de *staffiurile* lui Băsescu, Antonescu și Oprescu." G. 20 XI 09 p. 10; v. și Cont. 16 III 79 p. 8, Lib. 10 VIII 90 p. 3, R.l. 2 VII 96 p. 2, J.nat. 2 IX 97 p. 13, R.l. 14 IX 99 p. 24, 24 I 01 p. 1, 20 II 03 p. 1, Ad. 25 V 04 p. 7, R.l. 30 IX 04 p. 1, 1 VIII 07 p. 6; v. și *chief* 1979 (cf. fr. *staff*; PR 1950; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DexX, DEX 09)

stagflație s.f. (americanism; ec.) „*Stagflația* va fi la ordinea zilei în Europa occidentală în 1974. Acest termen economic, relativ nou, denotă o îmbinare între stagnarea producției și inflație." Sc. 26 I 74 p. 6. „Uitați inflația, deflația și *stagflația!* își îndeamnă clienții, într-o reclamă apărută în «Le Monde», cu litere de-o șchioapă, agenția de voiaj franceză «Jet Tours»." Sc. 7 XI 76 p. 5. „Teama de *stagflație* a readus vânzătorii în piață" R.l. 14 VI 08 p. 15; v. și Sc. 28 I 82 p. 6 (din engl. americ. *stag*[nation] + [in]*flation*; cf. fr. *stagflation*, it. *stagflazione*; DMC 1960, BD 1971, PN 1976; DEX-S, MDN, DexX)

stalactític, -ă adj. –Referitor la stalactite– „Peștera Polovraci, cu bolți imense și remarcabile formațiuni *stalactitice*." Sc. 18 VIII 62 p. 4. „Un pandantiv cu ametist *stalactitic* costa 70 de lei." Cot. 8 III 09 (din *stalactită* + *-ic*; DEX 98, DexX)

stalinism s.n. (pol.) –Politica de autoritate exacerbată impusă de I.V. Stalin– „În Rusia, de la *stalinism* s-a trecut direct la mafiotism." Ramuri 9–10 / 95 p. 15. „Natura și dinamica *stalinismului* românesc nu pot fi înțelese fără o analiză a culturii politice." "22" 7 VII 03 (din *Stalin* + *-ism*; MDN, DexX, DEX 09)

stand-by adj., s. (cuv. engl.) **1.** || *acord / credit / împrumut stand-by* (fin.) –Linie de credit care acordă beneficiarului dreptul de a obține succesiv împrumuturi, după nevoi, într-o perioadă convenită (de obicei 3–5 ani), până la un total prestabilit– „La Washington s-a anunțat că între Mexic și Fondul Monetar Internațional (F.M.I.) a fost încheiat un acord preliminar cu privire la acordarea unui *credit «stand by»* în valoare de 3,8 miliarde dolari, pentru o perioadă de trei ani. De asemenea, F.M.I. a încheiat un acord preliminar cu Argentina pentru un credit de 1,6 miliarde dolari, rambursabil în 15 luni." Sc. 13 XI 82 p. 6. „România poartă de o săptămână negocieri cu Fondul Monetar Internațional în vederea încheierii unui *acord de tip stand by*." G. 18 III 09 p. 1. „obținerea unui *împrumut stand-by*" R.l. 16 VII 99 p. 1. „FMI urma să dea undă verde *acordului stand-by* cu România" R.lit. 7 VI 00 p. 24; v. și R.l. 28 IX 95 p. 4, 14 I 99 p. III, 11 I 00 p. 1, Ev.z. 31 V 00 p. 3; v. și *FMI* 1990. **2.** (la aparatele electronice) –Indicație de stare între închis și deschis– „telefonul poate rezista în *standby* până la 400 de ore..." Ad. 4 V 05 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. **3.** –Așteptare– „În aceste condiții, piața petrolului fiind foarte rigidă, marile firme au preferat să adopte o poziție de *stand-by*." Cap. 20 XI 97 p. 11. „Un tânăr cu aspect de agent imobiliar, vigilent, dar care nu părea să aibă vreun licăr de simț artistic în ochi a stat *în «stand by»* până aproape de momentul în care s-a licitat pânza pentru care a fost băgat la înaintare." G. 2 II 09 p. 9 [pron. *stendbái*] (*acord stand-by* după engl. *stand-by agreement*; Avram, A, Irina Preda în LR 11-12 / 93 p. 590; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN – sensurile 1 și 2, DexX – sensul 1, DEX 09)

standing s. (cuv. engl.) **1.** –Poziție socială, economică înaltă– „Casa «la centru» devenea o firmă și o condiție exterioară a *standing*-ului cetățeanului." R.l. 25 V 78 p. 2. „Contează că am găsit cu ce să distragem (și să distrăm) atenția publică, cum să mutăm accentele de pe esențial pe accesoriu, cum să speculăm, retoric, contrastul dintre sărăcia autohtonă și *standing-ul* guvernamental. " Ad. 23 II 10. **2.** (sport) (prin extensie) –Poziție înaltă într-un clasament– „La întrecerile Olimpiadei albe noi nu am atins încă un *«standing»* care să ne permită să emitem pretenții deosebite." I.B. 7 II 84 p. 3 [pron. *sténdinġ*] (cf. fr. *standing*; DMN 1950, BD 1965; MDN, DexX; DEX 09 – sensul 1)

star s.n. (anglicism; fig.) „Se poate vorbi despre Ecaterina Oproiu ca despre un *«star»* al presei actuale." R.l. 24 II 75 p. 2. „după nouă ani de viață comună, cele două *staruri* au început procedura de divorț." Star Magazin 1 / 97 p. 15. „*Starul* american a vorbit despre lupta pe care a dus-o pentru a învinge dependența de droguri..." Ad. 11 IV 11; v. și 3 V 02 p. 13 (din engl. *star*; cf. fr. *star*; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 187, 188, atestare din 1970, R.lit. 4 V 78 p. 19, Guția, *A.* 26, Graur, *T.* 90; DN – alt

sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX) || *star-sistem* –Organizare a industriei cinematografice și a spectacolului pornind de la publicitatea și cultul vedetei (starului)– „Televiziunea, care a pus capăt *starsistemului*, îl reînvie...“ Alm. Cinema 1973 p. 24. „Vechea idiosincrazie a *star-sistemului* a dispărut...“ R.lit. 6 VI 85 p. 21. „Inteligența autoarei strecoară foarte discrete și ironice apropouri la lumea de azi, la civilizația de consum, la *star-system*, la politică...“ R.l. 25 V 06 p. 10; v. și R.lit. 3 IV 75 p. 23, 2 VI 77 p. 24, 13 XI 80 p. 17, 30 V 85 p. 20 (din engl. *star-system*; cf. fr. *star-system*; DMC 1950; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504; DCMM; MDN, DexX)

starlétă s.f. (cinem.) –Debutantă în cinematografie– „*Starleturile* (un fel de vedetă în ou, un fel de pui care la anul vor deveni poate celebre) sunt prezente la toate reprezentațiile de gală.“ Cont. 19 V 61 p. 5. „La o reuniune mondenă [...] *starleta* A.K. a venit decisă să atragă atenția potentaților industriei cinematografice.“ Ev.z. 1 VI 93 p. 8. „În zorii celui de-al Doilea Război Mondial, România se comporta ca o *starletă* răsfățată de priviri adulante.“ sfin.ro 12 VIII 05; v. și R.lit. 17 V 79 p. 24, 14 X 82 p. 20 [var. *starlet*] (din engl. *starlet*, fr. *starlette*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 393, Th. Hristea în R.lit. 4 V 78 p. 19, Guția, *A.* 27; DexX, DEX 09)

stat s.n. || *stat asistențial* „*Statul asistențial* este acel tip de stat care nu administrează numai spațiul public și averea aflată în proprietatea statului, ci manipulează și viața particulară și comportamentul cetățenilor săi. O face sub pretextul politicilor de protecție socială [...] *Statul asistențial* și-a creat imaginea tatălui care are grijă de cetățenii săi [...] *Statul asistențial* este prin definiție unul care fabrică săraci, pentru ca moara puterii lui să aibă ce măcina.“ Obs.cult. 1 VII 03. „când toată lumea declarase liberalismul clasic mort și îngropat, acesta a renăscut brusc în a doua jumătate a secolului XX [...] El a spulberat consensul privind *statul asistențial* și agenda dirijistă asociate liberalismului etatist și social-democrației.“ “22” 12 I 07. „Probabil că această retragere a *statului asistențial* se va produce în primul rând în țările în care nu există o tradiție a rezistenței sindicale față de deciziile statului ori ale patronatului și în care ideea democratică a fost parțial compromisă de eșecul a nenumărate «reforme».“ ID 1 VIII 09; v. și ziare.com 3 X 09 (după fr. *état assistentiel*) || *stat minimal* –Stat redus la funcțiile sale de bază– „clișeul ce susține că ordinea (neo)liberală se sprijină pe formula «*statului minimal*».“ zf.ro 13 V 03 (după engl. *minimal state*) || *stat social* „*Statul social* imaginat după al doilea război – cu proiecția lui utopică «statul providență» în care cei loviți de soartă sunt sprijiniți cu generozitate în numele «solidarității sociale» – este în impas. *Statul social* se ține cu bani grei – obținuți din taxe și impozite, întotdeauna mari.“ zf.ro 22 X 02. „fără o identitate politică comună pe care să se bazeze solidaritatea socială, redistribuirea averii de către *statul social* își pierde legitimitatea.“ Z. 16 VIII 04. „*Statul social* (Wellfare State) și-a căpătat, prin lucrările lui Keynes, o justificare economică.“ nraducanu.wordpress.com 9 II 09; v. și Z.f. 11 VII 06, R.l. 19 IX 07, ID II 07, Fin. 26 V 08 (după fr. *État social*, engl. *Welfare State*) || *statul bunăstării* „*statul bunăstării* devine «o familie forțată» care înlocuiește familia tradițională ca furnizor de asigurare socială.“ zf.ro 17 I 08. „Chiar nu încăpem toți în *statul bunăstării*? Răspunsul este afirmativ.“ ziare.com 17 VI 08. „Mașinăria *statului bunăstării* produce un imens aparat administrativ în încercarea de subordonare a economicului de către politic.“ Ad. 1 V 09; v. și J.nat. 14 X 08, Sf. pol. 133 / III 09 (trad. engl. *Welfare State*) || *statul dădacă* „Dar de îndată ce refuză să fie doar păstrătorul sau transmițătorul principiilor vieții sociale pentru a deveni autorul unui «contract social» impus cu forța de către statul «totalitar» sau prin mituirea și coruperea cetățenilor de către *statul «dădacă»* (welfare state) care «dă» (asistență socială, discriminare pozitivă) celor care pretind că au «drepturi», «intelectualul» devine doar un sacerdot al autoreferențialității, un apologet egotist și un veșnic trișor axiologic.“ Z. de Iași 29 V 09. „politica externă pare a fi cea mai mare realizare a neoconservatorilor. Ați amintit, la o recentă conferință, că Reagan nu și-a ținut promisiunea de a dezmembra «*statul-dădacă*». Și un neoconservator v-a replicat, autosatisfăcut: «Da, dar a învins comunismul. Și asta e mai mult decât de ajuns pentru o președinție».“ Z.d. 04 IX 09 (trad. engl. *Welfare State*) || *statul providență / providențial* „Reinfeldt a reorientat dreapta spre centru și i-a asigurat pe suedezi că va îmbunătăți *statul-providență*, nu îl va anihila.“ ziaruldeiasi.ro 19 IX 06. „*Statul-providență* nu este decât varianta blândă a statului totalitar: esența lor este însă identică – socialismul.“ ID XI 06. „sistemul economic capitalist a fost modificat de-a lungul istoriei sub acțiunea reformatoare a statului modern protector și a celui (și mai protector) *providențial* contemporan.“ Sf. pol. 133 / III 09 (după fr. *État providence*); v. și *oraș-stat, partid-stat*

stáție s.f. || *stație-pilot* –Stație model, etalon– „Gospodăriile etalon au menirea ca în linii generale să îndeplinească în rețeaua Gostat funcțiile unor *stații-pilot*.“ R.l. 9 II 67 p. 1. „A apărut astfel posibilitatea evidentă a construirii primei *stații-pilot*, echivalentă din punct de vedere energetic cu o centrală cu puterea de 7,5 MW, prima centrală magmatică. Să adăugăm că investițiile sunt relativ mici și rapid amortizabile.“ I.B. 28 IV 88 p. 8. „*Stație pilot* pentru producerea de biogaz la Timișoara“ ziare.com 28 X 10; v. și Sc. 22 V 74 p. 4, R.l. 4 VI 74 p. 3, 17 II 75 p. 2, 21 III 75 p. 3, 22 III 75 p. 3, 4 I 77 p. 3, 21 V 77 p. 3, Sc. 5 I 80 p. 4, R.l. 11 VIII 80 p. 3, 27 XII 80 p. 5, Sc. 26 V 81 p. 2, I.B. 17 V 82 p. 2, 21 VII 82 p. 8, R.l. 1 X 82 p. 1, 9 XI 82 p. 1; v. și *semiconservă* 1975, *microuzină* 1975, *vivieră* 1984 (din *stație* + *pilot*; cf. fr. *station-pilote*; DMN 1966; A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537) || *stație-pirat* –Stație radiofonică clandestină– „Lupta între autoritățile britanice și *stațiile-pirat* se apropie de confruntarea finală.“ R.l. 1 X 66 p. 4. „vă aduceți aminte probabil de cazul *stațiilor-pirat* organizate în limitele apelor teritoriale engleze?“ Săpt. 1 X 71 p. 1. „la 14 ani mixa pe o mică *stație-pirat* și prin cluburi.“ cosmopolitan.ro II 08; v. și R.l. 9 XI 82 p. 1, R.lit. 25 IV 85 p. 24 (din *stație* + *pirat*; cf. fr. *station [de radio] pirate*; DMN 1969; MDN, DexX) || *stație-releu* „Pentru recepționarea și vizionarea în condiții îmbunătățite a programelor Studioului central de televiziune, în cursul acestui an urmează să fie date în funcțiune noi *stații-releu* de translație.“ Sc. 7 III 75 p. 5. „În localitatea Gippsland din Australia a intrat în funcțiune o *stație-releu* care constituie ultima verigă a sistemului «Omega», sistem de dirijare a navigației maritime și aeriene, la nivel mondial. Celelalte șapte *stații-releu* se află amplasate în Norvegia, Liberia, Hawaii, Dakota de Nord (S.U.A.), Insula Reunion, Argentina și Japonia. Sistemul «Omega», care funcționează independent de condițiile atmosferice, face posibilă localizarea cu o aproximație de patru km, a poziției fiecărei nave sau aparat de zbor, fiind suficiente chiar și emisiunile a numai trei *stații-releu*.“ R.l. 10 XI 82 p. 6. „Ambasada a funcționat, spune el, ca o *stație releu*, a asigurat comunicarea cu cei de-acasă, cu românii din regiune și cu rudele lor din SUA, Canada etc.“ jurnalul.ro 14 IX 05 //din *stație* + *releu*//

staționár s.n. v. *dispensar-staționar-salvare*

stațiúne s.f. v. *oraș-stațiune*

stânga s.f. || *stânga caviar* (pol.) –Stânga îmburghezită– „Să fie oare vorba de aceeași frondă care vă făcea să vorbiți despre o «*stângă caviar*» sau despre o «extremă stângă Prada»?“ D. 89 / 05 p. 11. „Imobilul din 7, rue de Grenelle, locuit de familii bogate reprezentând dreapta conservatoare unele, altele *stânga-caviar*.“ R.lit. 25 VII 08 p. 29 (după fr. *la gauche caviar*; sintagma franceză datează din anii ’80)

stânjenél s.m. (lb. vorbită) –Securist– „*Stânjeneii* stăteau înșirați pe traseul lui Ceaușescu. *Stânjenei*, adică «flori» (ce-or fi stricat bietele flori?) verticale, rigide, în plus și albastre, precum «culorile securității».“ Al. Niculescu în Ap. 8 / 95 p. 15 (din *stânjen* + *-el*)

steá s.f. || *stea-roentgen* (astron.) –Stea care emite radiații X– „Oamenii de știință din R.S.S. Azerbaidjană au infirmat opinia potrivit căreia așa-numitele *stele-roentgen* se sting și dispar după o perioadă de strălucire.“ R.l. 4 VII 78 p. 6 [pron. *stea rönghen*] //din *stea* + *roentgen*// || *stea-triunghi* (tehn.) –Comutator care permite ca la tensiunea trifazică să se treacă de la legătura în stea la legătura în triunghi– „În fotografie [...] noul tip al comutatorului automat *stea-triunghi* de 25 A, realizat în întreprindere.“ Sc. 26 I 61 p. 1 //din *stea* + *triunghi*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 393//; v. și *dansatoare-stea*

steak s.n. (cuv. engl.; culin.) –Friptură la grătar– „*Stek* este numele unui sortiment deosebit de gustos preparat, la cerere, de personalul de servire al vagoanelor restaurant Romvared.“ I.B. 17 III 76 p. 2. „ne-ntoarcem la hotel. «*Steak*» tradițional, jus de portocale în căni cu cuburi de gheață, plante exotice printre mese...“ R.l. 10 XI 82 p. 5. „nu mai sunt nici bătrânele bistrouri cu fețe de masă în carouri, melcii și *steak-ul* cu piper, la care încă visăm, dar pe care le găsim tot mai rar.“ Ad. 19 XI 10 [pron. *stéic*] (din engl. *steak*; cf. fr. *steak*; DexX)

steamer s.n. (anglicism) „Mazărea fiartă în aburi se obține cu ajutorul așa numitelor «*steamere*», aparate electrice care se găsesc în comerț.“ AS 880 / 09 p. 8. „De vreo câțiva ani, au apărut în comerț dispozitive casnice, numite *steamer* (steam înseamnă abur în limba engleză), care fierb în aburi legumele. Este un mod de preparare termică foarte comodă, rapidă și care, conform studiilor, păstrează vitaminele și enzimele conopidei în proporția cea mai mare.“ AS 933 / 10 p. 8 [pron. *stímer*]

stekloprofilit s. (probabil cuv. rus.; constr.) „În construcția unei noi întreprinderi din orașul Gorki s-a renunțat la ferestre, deoarece pereții clădirii sunt

alcătuiți dintr-un nou material de construcție, care permite trecerea luminii, denumit *stekloprofilit*." Sc. 31 III 65 p. 6

stelíst s.m. (sport) **1.** –Sportiv aparținând clubului Steaua sau suporter al acestei echipe– „*Stelistul* N. privește cu încredere spre... titlul de golgeter." I.B. 18 V 74 p. 7. „La antrenamentul *steliștilor*" I.B. 31 VII 74 p. 7. „Fostul *stelist* I.B. a fost depistat băut la volan" Ad. 3 VI 09; v. și Săpt. 8 II 80 p. 7, 8 IV 83 p. 8, Sc. 5 X 80 p. 2, I.B. 22 XI 83 p. 3; v. și *presing* 1974. **2.** –Colaborator al revistei Steaua– „Singuri *steliștii*, în frunte cu Baconsky, și, mai apoi, cu Aurel Rău, primindu-l cu dragoste [pe Blaga], îl vor face să se simtă printre ei..." R.lit. 27 VI 08 p. 12 (din pl. *stele* [clubul *Steaua*] + *-ist*; LRC II 162)

stencil s.n. (anglicism; arte) „Desenul, la prima vedere, un «*stencil*» (un graffiti făcut cu ajutorul unor șabloane), nelipsit de calități artistice, se arăta a fi unul destul de elaborat..." G. 13 V 06 p. 7. „Două dintre cele mai cunoscute lucrări de artă urbană sunt *stencil-ul* care-l înfățișează pe Ceaușescu cu aripioare anunțându-și apariția în cinci minute și cel al lui Dumitru Gorzo și contururile de Dacia 1300 cu care Vlad Nancă a împânzit Capitala." Cot. 10 XII 08. „Folosite mai întâi în campanii de promovare a posturilor de radio, *stencils-urile* (acele mici inscripții realizate cu tipare pe ziduri) au ajuns să fie folosite de edituri." R.l. 17 III 09 p. 13; v. și G. 24 V 06 p. 7, 13 VI 06 p. 13, 8 VII 08 p. 9, Cot. 17 XII 08; v. și *flash mob* 2009, *graffer* 2006, 2008, *manelos* 2008 [pron. *sténsăl*]

stent s.n. (cuv. engl.; med.) –Tub folosit pentru deblocarea vaselor de sânge– „Starea lui Ion Iliescu era foarte gravă, putând face infarct în orice moment, dovadă fiind cele cinci *stent-uri* de care a avut nevoie pentru dilatarea vaselor de la inimă." G. 1 IV 05 p. 1; v. și Ad. 17 V 05 p. 14, 18 VI 05 p. 16; v. și *cateter* 2007

stentorál, -ă adj. –(d. glas) Puternic– „când directorul le strigă, *stentoral*, «Bună ziua, copii!», răspund toți, în același timp, pe toate glasurile..." R.l. 21 II 82 p. 1 (din *stentor* + *-al*)

stéreo adj. inv. –Stereofonic– v. *radiofonoramă* 1976. „Ministerul Comerțului Interior ne informează că, începând din acest trimestru, magazinele de specialitate vor primi și vinde aparate radioreceptor «Bucur» *stereo* cu care se pot recepționa și emisiunile *stereo* de pe programul 3." R.l. 5 V 77 p. 5. „o gamă largă de telecomenzi în sufragerie – pentru televizor, DVD player, recorder, sistem home-cinema, combină *stereo* și aparat de aer condiționat." Ad. 25 II 11; v. și D. 26 V 00; v. și *apreschi* 1985, *autocasetofon* 1982, *autoradiocasetofon* 1985, *autostop* (sensul 2) 1977, *cas*[1] 1982, *casetofon* 1978, *cuadrofonic* 1980, *cvadrifonic* 2006, *parabolic* 1993, *patch* 2008, *programabil* 1983, *radiocasetofon* 1983 (din fr. *stéréo*; DMC 1950; L. Seche în SCL 2 / 76 p. 202; FC I 25; LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

stereofónic, -ă adj. –Care folosește două difuzoare distincte, pentru a crea impresia de relief acustic– „O bancă din S.U.A. a cumpărat de la o companie de radio 48 de ore de emisie, dar în acest timp nu s-a transmis nici un singur sunet. «Antiemisiunea» a fost precedată de următorul anunț: «Cele 48 de ore de liniște *stereofonică* destinată dv., care vor urma după acest anunț, au fost plătite de banca X»." Cont. 19 VII 68 p. 10. „«Cele patru mari necesități» ale unei familii chineze de rând de pe vremea lui Mao Zedong (bicicletă, radio, ceas, mașină de cusut) s-au transformat, în timpul lui Deng Xiaoping, în cele opt mari necesități (televizor color, frigider, radio *stereofonic*, aparat fotografic, set de mobilă, mașină de spălat, motocicletă, ventilator electric)..." Ad. 12 XI 02; v. și *bar-discotecă* 1973, *panoramic* 1971 (din fr. *stéréophonie*; PR 1949; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

stereooculár s.n. –Ocular multiplu– „O firmă americană a început producția unor microscoape care permit examinarea unor preparate simultan de către cinci persoane. Sistemul optic, care constă din prisme și oglinzi semitransparente, «multiplică» imaginea trimițând-o în cinci *stereooculare*." R.l. 9 XI 78 p. 6 //din *stereo-* + *ocular*; DexX//

stereorămă s.f. –Titlul unei emisiuni stereofonice transmise la radio și televiziune– „*Stereorama*" Pr.R.TV 29 V 77 p. 3. „*Stereorama*. Tonomat melodii." Pr.R.TV 4 III 79 p. 3 //din *stereo* + *-rama*; L. Seche în LR 4 / 78 p. 341, atestări din 1976; DN, DEX, DN_3, DEX 98, MDN – alt sens, DexX//

stereoteleviziúne s.f. –Sistem de transmisie a emisiunilor de televiziune care creează impresia de relief al imaginilor– „La Expoziția realizărilor economiei naționale a U.R.S.S. din Moscova este prezentată o instalație de *stereoteleviziune* cu două canale. Datorită unor efecte speciale, telespectatorii devin parcă participanți nemijlociți la acțiunea prezentată pe ecran." Sc. 11 XII 64 p. 3 //din *stereo* + *televiziune*; DexX//

sterilét s.n. –Dispozitiv anticoncepțional care, introdus în uter, asigură o sterilitate permanentă dar reversibilă– „*Steriletul* poate fi folosit cu succes." Cot. 2 X 95 p. 7. „Ca să nu se fărâmițeze averea, țigăncile zlătare din Ivești își montează *sterilete*" Ad. 19 X 02 p. 7. „*Steriletul*, eficient, dar și cu riscuri" Ad. 19 II 10; v. și R.l. 1 III 97 p. 11, Nat. 4 II 98 p. 2; v. și *cabinet* (*de planificare familială*) 1993, *diafragmă* (sensul 2) 1995, *planificare* (*familială*) 1995, *planning* (*familial*) 2003 (din fr. *stérilet*; Dimitrescu, *Dr.* 174; PR, DMC 1960; MDN, DexX, DEX 09)

sterilizá v.t. (fin.) –A scoate banii în exces de pe piață pentru a micșora presiunea inflaționistă– „BNR *sterilizează* tot mai puțini bani" G. 6 XI 06 p. 16. „BNR a vândut un miliard de euro pentru a *steriliza* valuta preschimbată de Finanțe în lei" mediafax.ro 9 II 09 (după engl. *to sterilise*)

sterilizáre s.f. (fin.) –Acțiunea de a steriliza și rezultatul ei– „Pentru *sterilizarea* pieței BNR a absorbit 2 mld. dolari" zf.ro 5 III 03. „Ca de obicei, BCE a anunțat că va efectua marți «o operațiune de *sterilizare*» prin care va prelua depozite pe termen de o săptămână de la bănci, pentru neutralizarea presiunilor inflaționiste create de achizițiile de obligațiuni." zf.ro 24 X 11 (din *steriliza*)

sterimobíl s. (cuv. fr.; tehn.) „O întreprindere belgiană a realizat o instalație, numită «*Sterimobil*» care poate furniza două elemente din cele mai susceptibile să lipsească în zonele afectate de vreo calamitate – apa potabilă și electricitatea. Cum arată și numele, instalația este mobilă. Sistemul său special de filtre, împreună cu dispozitivul cu raze ultraviolete pentru distrugerea bacteriilor purifică și sterilizează în interval de o oră 2500 l de apă." R.l. 27 III 77 p. 6

sterinól s. –Specie de dezinfectant– „Spălarea mâinilor chirurgilor, a pereților sălilor de operații cu «*sterinol*» are un pronunțat efect antibacteric." Sc. 2 IV 62 p. 2 (din *sterină* + *-ol*)

sterioríd s. (bot.) „Cea mai dulce plantă din lume este *sterioridul*, o buruiană din America de Sud." I.B. 25 III 61 p. 3 (Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 393)

steroíd s.m. (biochim.) –Substanță în structura căreia intră un sterol de tipul colesterol, ergosterol– v. *cardiomiopatie* 1978. „Derivați sintetici cu efecte similare hormonului testosteron, *steroizii* anabolizanți au devenit populari datorită efectului lor de dezvoltare a masei musculare. «Anabolic» se traduce prin creșterea masei de țesut, în special muscular, pentru că în structura acestuia există receptori de testosteron." Ad. 21 I 11 (din engl. *steroide*, fr. *stéroïde*; PR 1950; LTR, DC; DN_3, DEX 98, NODEX, MDN)

stick s.n. **1.** (folosit numai la formele de plural *sticks* ori chiar, cu un plural refăcut, *sticksuri*; culin.) –Produs de panificație sub formă de bețișoare crocante– „Întreprinderea de panificație «Titan» din București vinde cozonac «Pandora» însoțit de un bon de control pentru... *sticksuri*." R.l. 25 XII 81 p. 5. „Conform autorizației sanitare, era permisă comercializarea de produse nealimentare, cafea, biscuiți fără cremă și *sticks-uri*..." evenimentul.ro 5 V 03. „Croco Bacău a făcut opt milioane de euro din *sticksuri*" zf.ro 12 I 05, cit. de R. Zafiu în R.lit. 3 / 10; v. și R.l. 29 XI 08; v. și *chip*[2] 2008, *cracker* (sensul 2) 2004, 2006, *mountain bike* 2001. **2.** –Ambalaj de formă cilindrică pentru produse care se aplică prin ungere– „Folosiți așadar *stick*-ul de lipit, nu limba!" J.nat. 4 V 05 p. 32, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Ce tip de deodorant preferi (spray, *stick*, roll-on)?" elle.ro 11 III 11. **3.** (inform.) uneori urmat de *de memorie* –Card de memorie flash folosit pentru stocarea datelor în format digital– „*Stick-uri de memorie* pentru toți elevii [...] se acordă fiecărui elev de liceu, odată cu repartizarea calculatorului, un dispozitiv de memorie detașabil, tip USB, cu o capacitate de stocare de minimum 4 GB." Ring 18 VI 08 p. 5. „inventatorul *stick-ului* USB" Ev.z. 26 I 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 3 / 10. „Cel mai grav atac asupra computerelor armatei americane, care a avut loc în 2008, a fost realizat cu ajutorul unui *stick de memorie* introdus într-un laptop aflat la un post din Orientul Mijlociu..." R.l. 26 VIII 10 p. 1; v. și Compact 19 VI 08 p. 13, R.l. 29 IV 09 p. 7 || *memory stick* (cuv. engl.) –Unitate mobilă de stocare a datelor digitale– „Elevii, dar și copiii de grădiniță ar trebui să primească gratuit *memory stick-uri* de la stat, chiar din această toamnă." G. 16 IV 08 p. 1 (sensul 2 după engl. *memory stick*; MDN, DexX, DEX 09 – sensul 1)

sticker s.n. (anglicism) –Etichetă autocolantă– „Pentru enormitățile enunțate în chip de reguli de participare (abundente în termeni din jargonul publicitar, precum des repetatul *sticker*, lăsat din indolență netradus...), vina televiziunii este poate minoră celei a agenției de publicitate care a pregătit mecanismul de promovare." D. 10 IV 98 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Sticker*-ul lipit pe portbagajul mașinii din față declanșează intriga spotului." jurnalul.ro 9 I 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Desenele pe pereți și în special *stickerele*, care sunt și mult mai ușor de aplicat, pot crea o ambianță specială în camera copilului. În prezent există în magazine o bogată ofertă de *stickere* pe tematici diverse adecvate universului copiilor." R.l. 28 V 10 p. 4; v. și G. 14 IV 08 p. 6 (din engl. *sticker*; Stoichițoiu Ichim, *V*)

sticlă s.f. **1.** –Substanță solidă, transparentă– || *sticlă metalică* „Metalele amorfe, purtând și numele de «*sticlă metalică*», dețin o structură atomică dezorganizată. Ele pot fi de două ori mai puternice decât oțelul. Datorită structurii lor dezorganizate, ele pot dispersa energia provocată de un impact mult mai bine decât un cristal de metal. Metalele amorfe sunt create prin răcirea instantă a metalului topit, până ca acesta să aibă timp să se alinieze într-o structură cristalină." apropo.ro 30 X 08. „Oamenii de știință din SUA au creat sticla care este mai rezistentă decât oțelul. *Sticla metalică* care nu poate fi spartă, decât extrem de greu, a fost fabricată prin combinația a cinci elemente, inclusiv metalul rar paladiu. Celelalte elemente adaugă rezistență, în timp ce paladiul crește plasticitatea sticlei și previne împrăștierea cioburilor." realitatea.net 13 I 11; v. și *plast-sticlă* (după engl. *metallic glass*; cf. fr. *verre métallique*; DexX). **2.** || –Ecranul televizorului– || *pe sticlă* –Pe post, la televizor, într-o emisiune televizată– „Organizatorii au decis că este pregătită pentru apariția *pe «sticlă»*." Naț. 17 VII 00 p. 5. „Toate promo-urile intrate *pe sticlă*" Ev.z. 2320 / 00 p. 10, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 00. „Confruntarea «*pe sticlă*» a prezidențiabililor, fentată de Băsescu" Cot. 5 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Naț. 18 VII 00 p. 12 (DexX; Zafiu, *D*)

sticlocerámică s.f. –Material policristalin produs prin cristalizarea controlată a sticlei, care combină proprietăți ale sticlei și ale ceramicii– „Materialelor de până acum [folosite în chirurgia reparatorie], specialiștii Universității din Jena le-au adăugat, de curând, unul nou: *sticloceramica*. El poate fi prelucrat la freză sau supus altor modelări mecanice." I.B. 22 IV 86. „Cel mai bun finisaj pentru piscină este, cu siguranță, *sticloceramica* numită și steclomozaicul." nola7.com/ro 13 II 12 (după engl. *glass-ceramic*, fr. *vitrocéramique*, germ. *Glaskeramik*)

sticloplást s. sg. tant. –Specie de material plastic– „Ce este *sticloplastul*? Un material care poate fi asemănat cu betonul armat. În *sticloplast*, rolul barelor de oțel îl joacă fibrele de sticlă, iar rolul betonului, materialul plastic." Sc. 4 XII 65 p. 4; v. și I.B. 21 I 63 p. 2; v. și *pasphil* 1966 //din *sticlă* + *-plast*, după tipul *leucoplast*//

stiléttо s. (cuv. it.) –Toc de pantof înalt și subțire– „Cerințele tehnice pentru a crea un *stiletto* sunt un toc puternic, care să susțină greutatea purtătorului, și o talpă întărită, așa încât pantoful să nu cedeze." R.l. 2 XII 09 p. 8. „pantofii *stiletto*, gențile de firmă, coafura bob, broșele în formă de floare..." ProTV Mag. 21 / 10 p. 14

stilíst, -ă s.m.f. „E nesăbuită nădejdea că într-o bună zi vom avea și noi un *stilist*, adică un fel de sculptor al materiei vii? Un modelist, care va lucra cu cei care apar mai des la televizor, îi va învăța ce îi avantajează și ce nu, va povățui femeile cum să-și pună în valoare calitățile." Cont. 20 VI 69 p. 5. „Ca ultimă soluție [...] recurgem la îmbrăcatul nasturilor, aflăm de la F.H.Z., *stilist* la Imod București." Cap. 20 XI 97 p. 3. „ceea ce încearcă *stilista* de față să obțină: să învețe cititoarele ce materiale și ce croieli sunt potrivite pentru ele" bookblog.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 16 / 09; v. și Săpt. 27 X 81 p. 8, Compact 18 II 08 p. 4 || *stilist de unghii* „Claudia, *stilist de unghii* [...] spune că se poartă în continuare unghia pătrată și manichiura french, dar că acum modelul este stilizat, se face pe diagonală, în formă de V și cu alte culori decât clasicul alb." G. 31 III 07 p. 13 (din fr. *styliste*; DMC 1950; în 1952 Guislaine de Polignac devine pentru Galeriile Lafayette, prima „stilistă a modei franceze", v. R.Cr.; Zafiu, *D*; cu excepția DexX, în dicționarele curente nu apare acest sens); v. și *coafor-stilist*

stilóu s.n. v. *cameră-stilou*

stimabilitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este stimabil– „Principiul *stimabilității* (cu cele două alternative extreme: admirația și desconsiderarea) este prefăcut în regim de existență a criticei sale." Luc. 7 IV 73 p. 2 (din *stimabil* + *-itate*; DexX)

stimulatór s.n. || *stimulator cardiac* –Proteză cardiacă electronică; pace-maker– v. *pace-maker* 1974, *electrocardioscop* 1980. „Persoanele care poartă *stimulator cardiac* vor putea conduce numai cu avizul medicului și cu condiția efectuării unor controale medicale regulate. " Ad. 4 VIII 10 (după fr. *stimulateur cardiaque*; DexX, DEX 09)

stimulént s.n. (ec.) –Factor de stimulare a unei activități, a unei ramuri ori a muncii – „*Stimulente* materiale și morale în cooperativele agricole de producție, Ed. Academiei, 1977". **1.** –Facilitate, înlesnire (fiscală etc.) oferită pentru a încuraja dezvoltarea unui sector de activitate, a unei conduite etc.– „În prezent, majoritatea guvernelor din țările Uniunii Europene acordă diverse *stimulente* – scutiri parțiale sau reduceri de impozite – pentru marii producători de autovehicule și distribuitorii acestora, în cazul în care aceste companii se implică în recuperarea modelelor uzate, fizic sau moral." Z.fin. 29 V 01. „atribuirea unor *stimulente* pentru bolnavii din zone cu incidență ridicată, bolnavi care își urmează corect tratamentul, și care constau în alimente sau bonuri valorice, bilete de transport etc." Z.fin. 28 VIII 03. „guvernul de la Bratislava s-a angajat să sprijine inițiativa producătorului PSA Peugeot Citroen prin reduceri de taxe și alte *stimulente* în valoare totală de 157 de milioane de euro." Z. fin. 25 IX 03 || *stimulent fiscal* „Pentru rezolvarea situației și depășirea inerentelor probleme ce apar din administrarea unei suprafețe reduse de teren, actuala putere propune asocierea producătorilor în ferme mari, care să beneficieze și de o serie de *stimulente fiscale*. " Z.fin. 13 X 02. „pachetul de *stimulente fiscale* e discutat de Congres..." Z.fin. 23 X 03. „Guvernul va introduce *stimulente fiscale* pentru producerea și cumpărarea mașinilor electrice. Astfel, cumpărătorii vor primi o «primă ecologică», iar producătorii își vor putea deduce cheltuielile din impozitul pe profit sau vor primi ajutoare de stat." Ev.z. 22 XI 10. **2.** –Avantaj material oferit de un angajator salariaților săi pentru a-i stimula– „Opțiunea mea este pentru un salariu de bază mai mic și pentru un sistem de *stimulente*..." Z.fin. 4 VII 00. „Pentru un angajat salariul nu mai este totul; el se declară în general mulțumit dacă i se oferă în plus o gamă largă de *stimulente*." Z.fin. 5 VII 01. „Am reușit să pun la punct un sistem foarte bun de stimulare a angajaților, în sensul că aceștia primesc 20 de procente din recoltă dacă profitul este depășit [...] Au fost cazuri când, în urma acestor *stimulente*, unii dintre angajați plecau acasă cu camioanele de cereale..." Z.fin. 26 VIII 03. **3.** –Bonus, primă– „MFP a acordat *stimulente* angajaților întrucât altfel diferența față de ceilalți bugetari în privința câștigurilor ar fi fost prea mare și instituția n-ar mai fi funcționat..." mediafax.ro 3 IX 10. „S-au votat «bonusurile» pentru bugetari: media *stimulentelor* din 2009 se va introduce în salariul brut" G. 19 X 10 || *stimulent financiar* „Componentele programului de închidere a minelor și atenuare a impactului social finanțat de Banca Mondială și Guvernul României (cu excepția celui care se referă la acordarea de *stimulente financiare*) se vor derula prin organizații non-profit selectate pe bază de licitații publice internaționale, informează Agenția Națională pentru Dezvoltare și Implementare a Programelor de Reconstrucție a Zonelor Miniere." Z.fin. 16 VIII 00. „«N-ar trebui să îi obligăm pe angajați să muncească mai mult, ci să îi convingem de acest lucru printr-un sistem de *stimulente financiare*», a declarat ministrul italian al Muncii..." Z.fin. 27 VIII 03. „Cei 14.000 de angajați din Ministerul Muncii și agențiile afiliate, presați să doneze «pe liste» jumătate din *stimulentele financiare* [...] spre deosebire de Ministerul de Finanțe, unde fiecare salariat decide dacă și cât donează, la ministerul condus de Păcuraru a fost stabilită o proporție exactă: 50 la sută din veniturile acordate peste salariu pentru muncă suplimentară." G. 6 VIII 08 p. 2 || *stimulent material* „Medicii americani primesc *stimulente materiale* pentru a prescrie anumite medicamente [...] ca să-i stimuleze pe doctori să le recomande produsele, companiile Amgen și Johnson and Johnson i-au recompensat cu sute de milioane de dolari." realitatea.net 9 V 07. „Celulele teroriste trebuie să fie lipsite de *stimulente materiale*. Pe scurt, trebuie tăiată finanțarea terorismului." Ad. 2 IV 10 || *stimulent salarial* „angajații instituțiilor financiare și bancare au primit *stimulente salariale* și au încasat sume reprezentând plata orelor suplimentare..." Z.fin. 13 I 03. **4.** s.m. –Factor de stimulare, stimul– „pe de o parte avem [pentru relansarea economică] *stimulenți* fiscali și bugetari iar pe de altă parte investițiile în anumite domenii." Cap. 26 XI 08. „După înzdrăvenire, economia va trebui sprijinită să-și reia suflul, dar, așa cum ținea să atragă atenția și guvernatorul BNR, Mugur Isărescu, prin alți *stimulenți* decât cei care au doborât-o la pat." G. 8 VII 09 (sensurile nu apar în dicționarele curente; Ciolan, *MC*)

stimuloterapíe s.f. (med.) –Terapie bazată pe folosirea stimulilor– v. *reflexogen* 1969. „Managerul sanatoriului [...] a declarat că unitatea s-a îmbogățit cu noi servicii, astfel: hidroozonoterapie, terapie ambientală de relaxare, meloterapie, masaj cu pietre vulcanice, acupunctură, tehnici de *stimuloterapie* acupuncturală fără ac și masaj relaxant cu uleiuri aromatice." telegrafonline.ro 8 IV 11 //din *stimulo-* + *terapie*; MDN//

stindárd s.n. v. *cineast-stindard*

stíplex s.sg.tant. (chim.) –Combinație între sticlă și plexiglas– „Nasturi fantezi fabricați din *stiplex*." I.B. 21 IX 62 p. 1. „Am văzut la cineva cum făcea căsuțe din *stiplex*, un material plastic de diverse culori și mi-a plăcut." Ad. 12 VI 09; v. și Sc. 18 IV 67 p. 1 (din *sti*[clă] + *plex*[iglas]; DEX, DN_3, DexX)

stop s.n. || *stop-cadru* (cinem.) –Imagine asupra căreia se oprește aparatul de filmat– v. *fondu* 1976. „Și filmul se sfârșește cu un emoționant *stop-cadru* al celor doi îmbrățișați." R.lit. 10 II 77 p. 17. „acea masă familiară din care filmul își ia *stop-cadrele*..." Sc. 9 VII 80 p. 4. „*Stop-cadre* din Epoca de Aur" R.lit. 10 IX 03 p. 4; v. și *acțional* 2007, *ralanti* 1977 //din *stop* + *cadru*; DCMM; DEX-S, DexX//

stopáj s.n. || *stopaj la sursă* (fin.) –Reținerea, de către angajator, a sumelor datorate de angajați ca impozite și virarea acestora către stat– „plata la termenele legale a impozitelor, precum și a impozitelor care se realizează prin *stopaj la sursă*...“ Ev.z. 2 IX 97 p. 9. „[Constituie contravenție] nereținerea sau nevărsarea, potrivit legii, la termenele legale, de către contribuabilii cărora le revin asemenea obligații, a impozitelor, taxelor și a contribuțiilor care se realizează prin *stopaj la sursă*“ zf.ro 24 IV 03. „O tânără din comuna Gorbănești este urmarită penal pentru *stopaj la sursă* în valoare de 11.000 lei.“ ziare.com 15 XI 12 (din engl. *stoppage*; în dicționarele curente apare un omonim provenit din franceză)

store s. (cuv. engl.) –Magazin, prăvălie– || *concept store* „*Concept store* [...] nu este nici magazin specializat, nici boutique de marcă, nici showroom. Este câte ceva din toate, un loc de cumpărături și destindere în același timp [...] Se dorește a fi un spațiu sofisticat, rafinat, care reunește branduri de înaltă clasă.“ R.l. 28 II 08. „Noi ne-am concentrat pe zona de mediu-lux, unde am reușit să câștigăm cota de piață (în special prin impactul celor două magazine de tip «*concept store*» din București și Iași).“ Z.fin. 28 X 09. „UPC vrea să câștige clienți prin lansarea de magazine *concept store* în care să-și prezinte serviciile.“ wall-street.ro 27 I 10 || *convenience / convenient store* „Conceptul de *convenience store* modern (magazin de proximitate – n. red.) există acum doar în benzinării. În 2015 mă aștept să văd pe piața locală peste 1.000 de magazine de acest tip și mai mulți jucători mari, de talie internațională.“ Z.fin. 13 I 10. „Este vorba de sistemul așa-numit *convenient-store*, adică un lanț de magazine de cartier (un fel de «magazinul de la colțul blocului»), unde este de regulă trafic intens de populație și în care se pot cumpăra țigări, produse de patiseric, bilete de loterie...“ sfin.ro 26 VI 09 || *corner store* –Magazin de cartier– „Am deschis de asemenea zece magazine format «*corner store*» denumite 5minut, numărul acestora atingând 34. Acest format de magazine va fi cel care se va dezvolta cel mai rapid.“ zf.ro 29 X 09 || *department store* „una dintre cele mai importante mărci fashion din Germania, va deschide în Băneasa Shopping City un magazin tip «*department store*», în care vor fi prezentate colecțiile a peste 200 de mărci internaționale, pe o suprafață de peste 4.200 mp.“ Cap. 12 IX 07. „Un *department store*, galerii multibrand, accesorii, outlet și multe branduri noi. Este strategia Elmec Sport pentru România“ Z.fin. 9 XII 09. „Definiția de «*department store*» (grand magasin – în limba franceză; «mare magazin» – în limba română) diferă adesea de la o țară la alta“ ronduldesibiu.ro 11 X 09 || *discount store* –Magazin care oferă mărfuri la preț redus– „lanțul de supermarketuri Wal-Mart a spart barierele conceptului *discount-store*.“ Cap. 18 XI 04 || *factory store* –Magazin care vinde la preț de fabrică– „Începând din anul 2006, compania clujeană desfășoară activități de comercializare a produselor proprii și în România, prin intermediul magazinului *Factory Store*, deschis în Cluj-Napoca, firma fiind specializată în confecționarea de jachete, bluze, fuste și tricouri pentru femei.“ Z. fin. 11 V 09 || *general store* –Magazin universal– „Chioșcul, spațiu de recreere sau prăvălie «*general store*»?“ jurnalul.ro 21 VIII 08. „Mă întreb de ce bucureștenii cumpără flori de la «Gherghina Flowers», merg în week-end la «mall», cumpără cafea de la «*General Store*» și se mută în cartierul de blocuri «Amita Gardens».“ AS 11 X 08 || *in-store* –În magazin, în interiorul unui magazin– „companie specializată în măsurarea audienței *in-store* și indoor.“ Z. fin. 22 X 09 || *store manager* –Șef de magazin– „Raluca E., *store manager* Belstaff Flagship Store.“ Z.fin. 22 XI 09 [pron. *stor*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

stórting s.n. (cuv. norvegian) –Parlamentul norvegian– „Partidul Muncitoresc Norvegian, condus de premierul demisionar, a obținut 65 de mandate, fiind cel mai bine reprezentat în *Storting* (parlament unicameral, care numără 155 de deputați)...“ Sc. 14 X 81 p. 6. „Sesiunea de primăvară a *Stortingului* (parlamentul) Norvegiei va fi dominată de problemele deosebit de controversate ale politicii în domeniul petrolier...“ R.l. 20 III 84 p. 6. „În ziua istorică de 7 iunie 1905, Parlamentul Norvegian (*Storting*) a luat decizia unilaterală de a declara desființată Uniunea cu Suedia ce data din 1814.“ R.l. 3 VI 05; v. și Sc. 10 IV 81 p. 4. (DN_3, DexX)

story s.n. (cuv. engl.) –Povestire, poveste, istorisire– „Decorul lui V.M., inteligent și la obiect, reușește să confere «Orașului» [...] un aer de autenticitate care nici în *story* nu prea există.“ Săpt. 21 XI 75 p. 4. „Filmul este un *story* subțire.“ R.lit. 24 / 93 p. 17. „În perioadele de campanie electorală apar tot felul de glume politice și *story-uri* care nu trebuie luate în seamă.“ Ad. 30 X 04 p. 1; v. și Sc. 1 XII 77 p. 4, R.l. 7 I 78 p. 2, Săpt. 29 IX 78 p. 2, R.l. 6 II 79 p. 2, Luc. 26 XI 83 p. 8, R.lit. 15 XII 83 p. 17; v. și *bluesman* 1974, *clip* 1988, *roman-document* 1978 (Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 187, atestare din 1970; DN_3, DexX, DEX 09)

stradál, -ă adj. –Care dă către stradă; care aparține străzii– v. *treflă* (*stradală*) 1978. „3 camere, etaj 2, *stradal*, decomandat...“ R.l. 10 III 94 p. 11. „Retailerul suedez de fashion H&M, care a inaugurat deja trei magazine în România, va deschide primul magazin *stradal* în zona Piața Romană“ wall-street.ro 4 IV 11; v. și R.l. 21 I 97 p. 17, Ad. 8 X 03 p. 2, G. 17 VI 05 p. 7, 11 V 09 p. 9; v. și *galerie* (*comercială*) 2008, *peisaj* (*urban*) 2010, *pixelat* 2008, *privatizare* (sensul 2) 1991, *problematiza* (sensul 4) 2010 || *artă stradală* v. *graffer* 2008 || *comerț stradal* v. *micromagazin* 1977. „[*Comerțul*] *stradal* – care se efectuează pe stradă, în chioșcuri etc.“ R.l. 18 II 92 p. 5 || *mobilier stradal* „Mobilierul *stradal* de pe cele cinci artere va spori prin montarea a 200 de bănci pentru odihnă.“ I.B. (f.z.) V 84 p. 6. „*Mobilier stradal*. În sectorul 3 se vor executa și monta noi elemente de mobilier stradal în scopul înfrumusețării spațiului urban.“ I.B. 20 IV 84 p. 2-3. „*Mobilierul stradal* de pe cele cinci artere va spori prin montarea a 200 de bănci pentru odihnă...“ I.B. 8 V 84 p. 6; v. și *pubelă* 2009 (din it. *stradale*; Dimitrescu, *Dr.2* 134, 137, 143; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

strádă s.f. || *stradă-muzeu* –Stradă care prin vechimea ei constituie un adevărat muzeu, uneori declarat ca atare– „*Strada-muzeu* oferea privirilor câteva opere reprezentative semnate Zadkine, Okamoto, Schoffer și alții.“ Sc. 19 VI 71 p. 6. „*Stradă-muzeu*. Municipalitatea Parisului a hotărât să transforme celebra stradă Grande Armée într-un original muzeu. Astfel, în vitrinele magazinului auto de pe această stradă au fost expuse piese vechi de automobile, în cele ale magazinului de obiecte radiofonice – tipuri dintre cele mai curioase aparate ieșite din uz.“ I.B. 10 II 76 p. 4. „Investigarea trecutului acestor cârciumi ar trebui începută chiar de pe *strada-muzeu* a Fălticeniului, Ion Creangă, sau, așa cum era cunoscută de fălticenenii de odinioară, Ulița Rădășenilor.“ Ev. 5 I 09; v. și I.B. 10 I 74 p. 4 //din *stradă* + *muzeu*//

straniér, -ă s.m.f. **1.** –Sportiv străin legitimat la un club autohton– „Dihonia recentă care se iscă între autohtonul nostru A.G. și cei doi «*stranieri*» L.R. și M.C. mă învioră subit.“ R.lit. 39 / 94 p. 19. „Ultimii *stranieri* sosiți în lot sunt I.D. și M.B.“ Cot. 3 VI 95 p. 1. „Al patrulea «*stranier*» care se pregătește de fiesta este Cristi Chivu.“ gsp.ro 12 V 09; v. și R.l. 29 VIII 96 p. 19, J.nat. 2 IX 97 p. 21, Ad. 7 II 02 p. 14. **2.** –Lucrător în străinătate– „Mii de *stranieri* umflă, de sărbători, bugetele familiilor de acasă. Veniturile celor care muncesc în străinătate, mai mari de la an la an“ Ev.z. 3 I 05 p. 10. „Cursuri de limba română pentru copiii *stranierilor*“ R.l. 2 VII 07 p. 3. „În luna august, Romanul se aglomerează brusc. *Stranierii* – așa li se spune romașcanilor plecați la muncă – vin la odihnă...“ Cot. 26 VIII 08 p. 15; v. și G. 6 XI 07 p. 6, 11 XI 08 p. 1, R.l. 17 VI 08 p. 18. **3.** –Străin lucrător în România– „G.K. face o figură aparte între stripteusele *straniere* care evoluează în România.“ Ev.z. 29 IX 93 p. 6 (din it. *straniero*; Zafiu, *D*; Dimitrescu, *Dr.2* 135, 143; MDN, DexX – sensul 1)

străinâș s.m. (iron.) –Străin– „Cu două aprobări de autoturisme, Ana Mureșan devine *străinaș* la Snagov.“ R.l. 10 VI 93 p. 10. „Ion Iliescu nu vrea să-l vadă pe Cozmin Gușă la partid: E un mercenar, un *străinaș*.“ G. 17 III 09 p. 4; v. și G. 27 III 09 p. 4, 30 IV 09 p. 4 (din *străin* + *-aș*)

străinéz, -ă adj., s.m.f. (iron., depr.) –Străin– „Rulote imense cu numere *străineze*, 4x4, ultimul răcnet, adăpostesc familiști cu stare...“ Ad. 24 VII 01 p. 3. „tinerii români (sau *străinezi*) care ar dori să se cunune «în stil românesc» în Sibiel ar avea ocazia să o facă – totul se organizează după datină, fără bătaie de cap pentru miri.“ Ad. 21 V 04 p. 8. „plecat din țară, printr-o căsătorie aranjată, exact când comunismul o luase cu totul razna, obținând mult râvnitul pașaport de cetățean occidental, întors în țară și fascinând cu pașaportul său de «*streinez*».“ R.lit. 19 XII 08 p. 3; v. și G. 24 IX 05 p. 2, “22” 22 IV 05 p. 4 (din *străin* + *-ez*)

stră-străbunic, -ă s.m.f. –Bunicul bunicului, bunica bunicii– „*Stră-străbunica*. Cu ocazia «Zilei mamei», o peruviană în vârstă de 128 de ani a fost sărbătorită, duminică, de cei 152 de descendenți direcți ai săi. Născută la 1 aprilie 1852, la Cajumurca, în nordul Perului, Maria Vigo Ortiz are 11 copii, 60 de nepoți, 67 strănepoți și 5 *stră-strănepoți*.“ R.l. 12 V 80 p. 6. „regina Sofia a cerut detalii despre descendența reginei Maria, a cărei bunică, regina Victoria a Angliei, este *stră-stră-bunica* regelui Juan Carlos.“ Ad. 12 VI 03 p. 8 (din *stră-* + *străbunic*)

strâmb, -ă adj. || *a băga strâmbe* (lb. vorbită) –A face afirmații în defavoarea unei persoane, a unei idei etc.– „Enciclopedii franțuzești și englezești «*bagă strâmbe*» cum că sloganul ar fi o formă de manipulare.“ D. 112 / 95 p. 14. „doi reporteri de la ziare rivale, după ce la început încearcă *să-și bage strâmbe* unul altuia, se văd nevoiți să-și

unească forțele pentru a descoperi misterul unui accident feroviar..." Ad. 3 II 01 p. 9

streaming s. (cuv. engl.) –Serviciu de oferire în direct (sau cu o foarte mică întârziere) a conținutului audio și video, pe măsură ce este difuzat, foarte utilizat pentru transmisiile pe Internet– „Administrația chineză controlează *streaming-ul*. Administrația de la Beijing susține că noile reguli cu privire la blocarea conținutului video și audio online cu violență și pornografie are ca scop dezvoltarea «sănătoasă» a obiceiurilor de consum ale utilizatorilor de internet." G. 12 II 08 p. 17. „Eolas a intentat un uriaș proces susținând că totul, de la *streaming-ul* video până la rezultatele de căutare ale Google încalcă drepturile intelectuale pe care le are compania asupra internetului." adevarul.ro 9 II 12 [pron. *stríming*]

strecurătoáre s.f. v. *răzătoare-strecurătoare*

street s. (cuv. engl.) –Stradă– v. *avenue* 1975 [pron. *strit*] (MDN)

stres s.n. (med.) –Tensiune nervoasă, încordare– „*Stress*-ul modern [...] Psihiatri de seamă, doctori și psihologi [...] vor examina probleme ale combaterii *stress*-ului modern." I.B. 13 VI 74 p. 4. „Alături de nicotină, alcool, *stress* și grăsimi, zahărul constituie unul din cei mai periculoși factori de risc ai bolii cardiace." R.l. 11 IX 75 p. 6. „Sunt persoane care au nevoie de un *stres* continuu, dar majoritatea consideră că îi pot face față doar un timp limitat, după care apar probleme fizice sau stări depresive." Ev.z. 11 III 09; v. și Săpt. 20 XII 74 p. 5, Cap. 20 XI 97 p. 24, R.l. 12 IV 10 p. 12, G. 1 VI 10 p. 12, Ad. 14 III 11; v. și *asomare* 2003, *aspartam* 2008, *aterogeneză* 2003, *bioactiv* 1997, *celulită* 2003, *endorfină* 2008, *energizant* 2009, *icon* (sensul 1) 2007, *maca* 2010, *neuroendocrin* 2002, *parasomnie* 2011, *performer* 2008, *posttraumatic* 2009, *psihofiziolog* 1982, *psihoneurologie* 2009, *psihoterapie* 1983, *vergeturi* 2004, 2011 [scris și *stress*; pron. greșit *ștres*] (din engl. *stress*; cf. fr. *stress*; PR 1950; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 197, atestare din 1971; Stoichițoiu Ichim, *A*; DM; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

stresá v.t. –A produce stres– „Copilul ăsta care *stresează* pe toată lumea..." "22" 10 XII 92 p. 1. „Dieta din sarcină poate *stresa* copilul" ziare.com 5 VII 07 (din *stres*; cf. fr. *stresser*; PR 1950; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

stresánt, -ă adj. (med.) –Care provoacă stres– „Ei [literații] sunt mai puternici în fața situațiilor *stressante* din viață și apărați de eventuale boli psihosomatice care pot lua naștere pe această cale." Cont. 15 XI 73 p. 12. „După cum au evidențiat sondajele, zgomotul deține primul loc în rândul factorilor *stresanți*." R.l. 17 VIII 78 p. 6. „Rolul de mamă, tot mai *stresant*" Ad. 10 III 11; v. și Cont. 14 XII 73 p. 1 [scris și *stressant*; pron. greșit *ștresant*] (din fr. *stressant*; DMC 1960; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 197; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

stretch s., adj. (anglicism, vest.) –(Țesătură) elastic(izat)ă, strâmtă– „Mulți se mulțumesc doar să «admire» prețurile. Câteva exemple: un pantalon gen *strech* – 60800 lei." R.l. 20 XI 93 p. 12. „Sunt 3 tendințe: 1) rochia cu bretele și bustier [...] 2) Rochia jumătate mată – jumătate transparentă și 3) rochia *stretch* (strâmtă)." As 143 / 94 p. 6. „site-ul le recomandă femeilor să evite să poarte sutien peste o bluză *stretch* și spune nu propunerii creatoarei franceze Vanessa Bruno de a folosi pe post de rochie un combinezon diafan." Ad. 27 III 10 [pron. *stréci*] (cf. fr. *stre(t)ch*; Dimitrescu, *Dr.* 190; Stoichițoiu Ichim, *A*; DMC 1960, PR 1963)

stretching s.n. (sport) –Gimnastică bazată pe întinderea fibrelor musculare– „La Steaua, s-a văzut «mâna» prițeută a profesorului F.M., cunoscutul specialist în judo, care a adus un lucru inedit în pregătirea jucătorilor militari: «*strecing*»-ul (o preparare fizică a grupelor musculare pentru a face față cu brio la solicitări intense." Săpt. 19 VII 85 p. 11. „Sunt indicate exercițiile de întindere (*streching*), care au un efect benefic pentru circulația sângelui." R.l. 19 III 07 p. 2. „demonstrații de fitness, pilates, *stretching* sau aerobic:..." Ad. de seară 27 III 09 p. 13; v. și AS 7 VII 03 p. 7, G. 7 XI 07 p. 22, 12 VI 08 p. 8 [pron. *strécing*]

stricá v.t. || *a strica dosarul* v. *dosar*

stricnizáre s.f. –Omorârea cu stricnină a câinilor vagabonzi– „Lipsesc și seringile pentru *stricnizare*a intracardiacă a câinilor sacrificați [la hingheri]." Expres 46 / 94 p. 9 (din *stricnină* + *-izare*)

strip-mall s.n. (cuv. engl.; com.) „Complexul dispune de spații de vânzare de tip «big box», un hypermarket și un *strip-mall* (o combinație de magazine convenționale mai mici și servicii, alături de magazine care pun în vânzare diverse articole de modă)..." Ad. 3 X 03 p. 9. „Volumului de spații moderne de retail, incluzând proiecte sub formă de malluri urbane, parcuri de retail, galerii comerciale, magazine de tip outlet și *strip mall* (magazinele care nu au spații comune, iar accesul în magazine se face direct din parcare), i s-au adăugat 106.500 mp suprafață închiriabilă în primul trimestru al anului, ceea ce reprezintă o creștere [...] de 91%, față de aceeași perioadă a anului trecut." R.l. 16 VI 10

stripper, -iță s.m.f. (anglicism) „Despre strip-tease masculin s-a tot scris. Din păcate, nu tot ceea ce a apărut este și adevărat. V.N., cel mai curajos *stripper*, a venit la redacția revistei Unica pentru a «dezgoli» adevărul despre el și despre băieții care încearcă să facă fericite femeile..." Unica 18 II 98 p. 90. „Domnișoara Roman este gravidă în lunea a treia prin contribuția *stripărului* (băiat care face striptiz) Bebe de la locanta «Flamingo»..." Nat. 3 XII 98 p. 2. „Greg a fost, în realitate, un cunoscut *stripper* (bărbat care face striptease în baruri, pentru bani)." Nat. 26 I 99 p. 12. „Consilier municipal ziua, *stripperiță* noaptea" G. 31 VII 07 p. 12; v. și Nat. 27 VII 02 p. 3; v. și *pompieriță* 2009 (din engl. *stripper* (+ *-iță*); DexX, DEX 09)

stripping s. (cuv. engl.; med.) –Metodă chirurgicală de smulgere a varicelor– „Doctorul român H.A. a făcut operații demonstrative la clinica universitară din oraș și a prezentat filmul «Chirurgia varicelor fără *stripping*»." R.l. 17 X 78 p. 6. „Modalitatea operațiilor de varice la membrele inferioare fără *stripping* (smulgere) a fost publicată și aplicată în țară, încă din 1969." R.l. 18 III 93 p. 2. „chirurgia varicelor fără *stripping*, o procedură netraumatizantă, ce se face sub anestezie locală, în ambulator, cu internare de două-trei ore." Ad. 31 X 09 (cf. fr. *stripping*; PR 1950; DCMM; MDN, DexX)

striptease s.m. (anglicism) –Spectacol de cabaret în cadrul căruia una/unul sau mai multe/mulți femei/bărbați se dezbracă progresiv cu mișcări lascive– „Varza este o legumă care face [...] *striptease*!" Săpt. 17 V 74 p. 8. „o așa-zisă fostă dansatoare de *strip-tease* care a ajuns studentă la Oxford..." R.lit. 19 III 81 p. 22. „Se vor organiza prezentări de lenjerie intimă, programe de cabaret, de *striptease*, dansuri exotice și body-painting." Ad. 17 IX 04 p. 16; v. și R.lit. 10 X 74 p. 17, Ad. 1 XI 02 p. 16 [scris și *striptis*; pron. *stríptiz*] (din engl. *striptease*; cf. fr. *striptease*; PR 1949; Hristea, *PE* 136–137, VRC p. 278; DEX, DN_3, NODEX, DexX); v. și *bulină* (sensul 1) 2004, *electoralist* 2004, *stripper* 1999, *topless* 1995

stripteuz, -ă s.m.f. –Persoană care face striptease– „Iată mai jos clasamentul primelor cinci balerine [...] și localul unde dansează *stripteusa*." Ev.z. 1 VI 93 p. 6. „Mai bine «*stripteuz*» decât campion olimpic" Nat. 17 I 98 p. 5. „De optsprezece ani încoace, România asta face, are simptome de *striptoză* (apud Mitică Dragomir: «Ce, m-ați văzut pe mine cu vreo *stiptoză*?»), mai dă jos câte-o țoală de pe ea, se dezbracă de trecut din ce în ce mai dezinhibată." G. 2 IX 08 p. 10; v. și Ev.z. 12 VII 93 p. 6, 377 / 93 p. 1, R.l. 12 XII 96 p. 23; v. și *stranier* (sensul 3) 1993 [pron. *striptéz(ă)*; pron. incultă *striptoză*] (din fr. *stripteaseuse*, prin analogie cu *diseuză*; R. Zafiu în R.lit. 47 / 94 p. 11, de unde provin și citatele din Ev.z.)

striptizoaică s.f. (ironic) –Dansatoare de striptease– „Organizatorii ar fi dorit în locul cuvântului înainte de la vernisaj un spectacol de strep-tease. Nu s-a găsit *striptizoaică*." Ad. 17 II 98 p. 4 (format după modelul lui *zgripțuroaică*)

stroboscópic, -ă adj. (fiz.) –Privitor la observarea corpurilor aflate într-o mișcare periodică– „Dispeceratul de serviciu al atelierului [...] ne-a răspuns că «aici nu se pot face asemenea verificări și reglaje, neexistând – sau fiind defecte – lampa *stroboscopică*, testerul electronic, analizatorul de gaze...»." Sc. 23 VI 79 p. 5. „Scoate apoi dintr-un dulap un fel de detector – o lampă *stroboscopică* – și-i aplică cele două terminații pe motor. Inutil: avansul e reglat. De partea defectată nici nu se apropie, Ceea ce nu-l împiedică însă să aprecieze că motorul e «la pământ»." Sc. 21 VI 83 p. 2 (din fr. *stroboscopique*; LTR, DF; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

stroc s.n. (sport) –În sporturile cu vâsle, cadența cu care sunt introduse vâslele în apă– „Un *stroc* susținut a fost înregistrat și de componentele echipajului nostru de 4 + 1 vâsle, care [...] au reușit să întreacă reprezentativa sovietică." Sp. 2 IX 74 p. 1 (Coman Lupu în CL 3 / 83 p. 50, Il. Constantinescu în LR 2 / 73 p. 111)

stropitoáre s.f. v. *ștergător* (*de parbriz*)*-stropitoare*

structurist s.m. –Inginer constructor specializat în structura construcțiilor– „G.A., 27 de ani, *structurist*: Mi-a plăcut denumirea profesiei, nu știam nimic despre ea. Dar acum știu multe și îmi place enorm." Sc. 3 VI 84 p. 3. „«*Structurist*» – iată, într-adevăr, un cuvânt menit să îmbogățească dicționarul profesiilor românești." R.l. 26 II 85 p. 5. „Alexandru Cișmigiu, Doctor Honoris Causa al Institutului de Arhitectură Ion Mincu, un *structurist* profesor, inginer și creator al Școlii de ingineria structurilor din România." Ad. 25 II 05 p. 8 (din *structură* + *-ist*)

strungăriță s.f. –Muncitoare care a îmbrățișat meseria de strungar– „Trimestrial conducerea întreprinderii se întâlnește cu aceste fete, care formează prima promoție de *strungărițe* a uzinei." R.l. 14 XI 75 p. 2. „*strungărița* să știe să

lucreze la fel de bine la mașina de frezat sau la mașina de rectificat." Sc. 8 VI 79 p. 2; v. și *sudoriță* 1975 (din *strungar* + *-iță*; Goga, *Lex.* 54; DEX – alt sens, DEX-S, DexX)

struțocămílă s.f. –Monstruozitate hibridă– „Era prea mișto mașina, avea bot asemănător cu Laguna 2 și spate de Megane sedan 2, adică un fel de *struțocămilă*" daciaclub.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 49 / 03. „SUV-urile de lux, o *struțocămilă* care umflă buzunarele producătorilor" Z. fin. 21 IV 04. „*Struțocămila* birocratică" C.n. 24 XI 05 (din *struț* + *cămilă*)

studént s.m. || *student-actor* –Actor recrutat dintre studenții la Teatru, sau chiar ai altor institute de învățământ superior– „În «Anna Christie» *studenții-actori* nu imită pe nimeni." Cont. 5 II 65 p. 4. „Acest spectacol, în afara premiului special al juriului primit la Festivalul de Dramă Studențească de la Durham, Anglia, a însemnat și comunicarea cu acei extraordinari *studenți-actori* ce au format trupa respectivă." R.lit. 24 VI 82 p. 16. „Teatrul Casandra, unde am debutat ca *student-actor*." AS 22 VIII 05; v. și I.B. 5 XI 62 p. 2, Cont. 16 VII 71 p. 8; v. și *student-regizor* 1975 (din *student* + *actor*) || *student-arhitect* –Student la Arhitectură– „Organizat de teatrul «Ion Creangă», spectacolul va fi realizat de *studenții arhitecți* G.T. și D.I." Cont. 19 VII 68 p. 4. „T.C., *student-arhitect* din Cluj." Săpt. 24 V 74 p. 7 (din *student* + *arhitect*) || *student-club*(*-bar*) –Club (bar) al studenților– v. *club-bar* 1968 (din *student* + *club* [+ *bar*]; Avram, *TR* 289–293) || *student-fantomă* –Student fictiv– „*Studenți-fantomă* de 25 de milioane de euro" Cot. 21 II 07 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*studentul fantomă* Vanghelie și deputații cu diplome ilegale de Spiru o atacă pe Andronescu la facultăți." G. 21 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *student* + *fantomă*) || *student-regizor* –Student la secția de regie a unei instituții de învățământ superior– „Între catedră și scenă. Urmărind o promoție de *studenți-regizori*." I.B. 24 IX 69 p. 2. „Spectacolul – pus în scenă de un *student-regizor* și încercând să reînvie ceva din verva și puterea de improvizație a «Commediei dell'arte» – a oferit unora dintre tinerii studenți-actori posibilitatea să-și demonstreze din plin capacitatea inventivă." Sc. 27 VI 75 p. 4. „Nu mi-ar fi făcut bine nici mie, ca *student regizor* care vrea să învețe, și nici lui, ca actor care nu dorește să se repete. " Obs.cult. 10 VII 08; v. și I.B. 15 XI 62 p. 2, Luc. 22 II 75 p. 5; v. și *cineclubist* 1984 (*din student* + *regizor*)

studențiádă s.f. „Studenții din marile centre universitare vor putea participa, în perioada 5-11 noiembrie la cea de-a doua ediție a festivalului pregătit de Uniunea Națională a Studenților din România. În cadrul programului «*Studențiada*» vor avea loc concerte, concursuri sportive, carnavaluri, expoziții, dezbateri și parade." G. 11 X 07 p. 23. „Pe 27 octombrie, Uniunea Națională a Studenților din România (UNSR) dă startul *Studențiadei*, așteptând tinerii bucureșteni la numeroasele spectacole și concursuri care se vor desfășura până pe 2 noiembrie." R.l. 23 X 08 p. 16; v. și G. 6 XI 07 p. 23, 8 XI 07 p. 23, Ad. de seară 2 XI 08 p. 1, R.l. 1 XI 08 p. 10 (din pl. *studenți*, după modelul *universiadă*; Ciolan, *MC*)

studió s.n. v. *sală-studio*

stúdiu s.n. || (*ciclu de*) *studii aprofundate* (înv.) –Masterat– „Ministerul Învățământului a aprobat recent Metodologia de organizare și desfășurare a dizertației pentru absolvenții ciclului al III-lea de învățământ (*studii aprofundate*)." R.l. 15 VI 95 p. 5. „Candidații reușiți la concursul de admitere în ciclul de *studii aprofundate* (master) vor avea în acest an prioritate la cazarea în căminele studențești." R.l. 29 IX 95 p. 5. „Diploma de *studii aprofundate* a lui Sarkozy, contestată de un profesor" mediafax.ro 6 III 09 (după fr. *études approfondies*; DexX) || *studiu-pilot* –Studiu experimental– „*Studiul pilot*, inițiat de Institutul pentru educație, a scos la iveală faptul că elevii sunt mai calmi și mai cuminți după ce frecventează orele de fericire." G. 5 IX 07 p. 12. „Întocmirea unui *studiu-pilot* care stabilește limitele îngăduite intervențiilor de construcție..." D. 212 / 08 p. 4. „O femeie de 34 de ani, din Northampton, care a făcut parte din *studiul-pilot* al cercetătorilor, a descris rezultatul operației ca fiind «incredibil», după ce i-au fost transferate zone de grăsime recoltată de la șolduri la sâni." G. 15 IX 09 p. 12 (din *studiu* + *pilot*)

stufícol, -ă adj. (bot.) –De stuf– „Am vizitat marele combinat *stuficol* de la Brăila." Sc. 15 IV 61 p. 3. „Resursa *stuficolă* din Rezervație, scoasă la licitație" J. de Tulcea 13 IV 10 (din *stuf* + *-icol*; Graur, *T.* 268, Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 393; LTR; DEX, DN_3, DexX)

stuficultúră s.f. (bot.) –Cultivarea și exploatarea stufului– „*Stuficultura* – valorificarea complexă a inepuizabilei bogății dunărene." Cont. 10 XI 61 p. 2 (din *stuf* + *cultură*; LTR; DEX, DN_3, DexX)

stufozitáte s.f. –Încărcătură inutilă– „Pe alocuri, cititorul întâlnește un exces de aglomerări descriptive, episoade inutile [...] *stufozități*." Sc. 9 IV 71 p. 4. „Guvernul României arată (și acum) ca un uriaș miriapod. E un monstru birocratic. Nu este vorba, însă, de o birocrație funcțională, în sens weberian, ci de una de o *stufozitate* imensă, în care nimeni nu mai știe câte instituții paralele și parazitare există." cronicaromana.ro 15 VIII 06 (din *stufos* + *-itate*)

styling s. (cuv. engl.) **1.** –Înfățișare, aspect elegant și modern– „Mă duc la petrecere, dar fug repede la toaletă și-mi refac *stylingul*" coolgirl.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 16 / 09. „Îmi amintesc că în anul doi de facultate, am avut ca temă o creație care să determine publicul să recunoască un personaj doar prin stilul vestimentar și *styling*." Ad. 1 II 11. „Împreună vor simula realizarea de editoriale de modă și îți vor dezvălui detaliile legate de aparatele folosite, lumină, scenografie, *styling* etc." Ad. 24 II 11. **2.** –Mod de a te îmbrăca și aranja pentru a arăta elegant și modern– „vizite în studiouri de înregistrare, platouri de televiziune, radiouri, redacții de reviste sau ședințe de *styling*." Ad. 23 XII 05. „nu te mira dacă masculul de lângă tine știe mai multe despre cremele hidratante decât tine și nici dacă folosește mai multe produse de *styling* decât ai deținut tu vreodată." kudika.ro 18 X 06. „Trucuri de *styling*" femeia.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 16 / 09 || *hair styling* –Coafură– „La festivalul de la malul mării și-au anunțat participarea cei mai talentați designeri autohtoni și debutanți în domeniu, specialiști în *hair-styling* și make-up, peste 100 de modele de la cele mai importante agenții de specialitate din România. " Ad. 21 VII 06. „Firmele venite aici fac demonstrații gratuite de machiaj, dar și de *hair styling*." Ad. 10 X 06. „și-au făcut programări pentru un serviciu complet de: tuns, spălat, *styling* și masaj capilar, pentru care au plătit 50 de lei. " Ad. 31 XII 10; v. și 25 II 11, 1 III 11, 14 III 11, 17 III 11, 19 III 11 [pron. *stáiling*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

stylish adj., adv. (cuv. engl.) –Stilat, plin de stil, elegant– „Benq [...] a lansat în toamnă un monitor cu suport care se transformă în agățătoare pentru pus în cui, pe perete. *Stylish*!" jurnalul.ro 16 XII 04, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Concentrează-te pe încălțăminte mai *stylish*" cosmopolitan.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 16 / 09. „Familia Beckham, extrem de *stilish* de la un cap la altul! Uite ce trendy s-au îmbrăcat toți" cancan.to 12 XII 12; v. și J.nat. 23 V 05 p. 15, adevarul.ro 7 II 07, ProTV Mag. 8 / 08 p. 50 [pron. *stáiliș*; ortografia *stilish* este eronată]

subacvátic, -ă adj. –Care trăiește / se petrece sub apă– v. *miniscaf* 1967. „Un rău *subacvatic* uriaș a fost descoperit în Marea Neagră" R.l. 3 VIII 10 (din *sub-* + *acvatic*, după fr. *subaquatique*; DMN 1966; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

subansámblu s.n. (pl. *subansamble, subansambluri*) –Parte dintr-un ansamblu care acționează ca unitate funcțională distinctă– „Stănică voia să înlocuiască nituirea manuală la unele *subansamble* [...] cu nituirea pneumatică." I.B. 21 IV 61 p. 1. „Perfecționarea unor *subansambluri* ale compresoarelor a condus la reducerea greutății lor proprii." I.B. 25 IV 84 p. 8. „Polițiștii spun că trebuie să cerem certificate de garanție pentru orice *subansamblu* auto pe care îl achiziționăm." Ad. 29 XI 10; v. și Sc. 10 V 65 p. 2, 4 VII 69 p. 3, R.l. 31 III 74 p. 3, Luc. 4 XI 78 p. 5, R.l. 14 IV 79 p. 5, 28 VI 82 p. 5, 7 I 84 p. 2, 9 V 84 p. 1, 10 XII 84 p. 5; v. și *agabaritic* 1984, *autopropulsat* 1983, *pool* 1985, *tipizare* 1985 (din *sub-* + *ansamblu*, după fr. *sous-ensemble*; PR 1950; FC II 230, 231, 234, Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 393; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

subantreprenór s.m. –Executant al unei lucrări în subantrepriză– „De multe ori, mormanele de pământ provin din neglijența *subantreprenorilor* I.H.C.F., care execută termoficarea." Sc. 20 V 62 p. 3. „Compania spaniolă păstrează contractul pentru patru străzi, lucrările fiind însă realizate de un *subantreprenor*, Apolodor..." zf.ro 22 X 09 (din *sub-* + *antreprenor*, după fr. *sous-entrepreneur, sous-traitant*; FC II 230; DEX-S, MDN, DexX)

subantrepríză s.f. –Subcontractare de către un antreprenor general a executării anumitor obiective parțiale ale unei lucrări– „la efectuarea lucrărilor de metrou mai participă alți 3000 de constructori, aparținând *subantreprizelor* care realizează o serie de obiective concrete." R.l. 7 II 84 p. 1. „Până acum acuzele legate de darea în *subantrepriză* vizau în principal aspecte de ordin material." monitorulneamt.ro 14 VII 10 (din *sub-* + *antrepriză*; MDN)

subcelulár, -ă adj. (biol.) –Care este inclus în celulă– „Cercetătoarea C.S. pregătește o experiență în vederea separării particulelor *subcelulare*." Sc. 7 XII 62 f.p. „Acțiunea laserterapiei se face atât la nivel celular, *subcelular*, organic, sistemic și modificator de organizare, tisular – modificarea pH-ului lichidului intercelular." cugetliber.ro 10 V 08 (din *sub-* + *celular*; cf. engl. *subcellular*, fr. *sous-cellulaire*; DEX 98, DexX)

subconcesioná v.t. (jur.) –Darea în concesiune, total sau în parte, de

către un concesionar, a serviciilor sau bunurilor pentru care deține dreptul de exploatare– „Onțanu a aprobat lotizarea și transformarea în zonă rezidențială [...] oferind astfel «Paradisului Verde» posibilitatea de a *subconcesiona* parcele le prețuri însă mult mai mari." R.l. 4 VII 02 p. 1. „Parcul nautic, pe care Primăria Slatina vrea să-l amenajeze lângă podul Olt, nu poate fi pus în practică pentru că Hidroelectrica, cea care este concesionarul luciului de apă, nu poate *subconcesiona* către primărie suprafața cerută conform proiectului, având nevoie de acordul Ministerului Economiei." ziare.com 31 VIII 11. „solicitarea firmei Adrem Invest de a *subconcesiona* lucrările de construcție a noii centrale termice din municipiul Suceava firmei Bioenergie Suceava, societate ce aparține tot Adrem." crainou.ro 12 VII 12 (din *sub-* + *concesiona*)

subconcesionáre s.f. (jur.) –Acțiunea de subconcesiona și rezultatul ei– „Firma va finaliza centrala termică la Suceava dacă deliberativul local acceptă *subconcesionarea* lucrărilor" crainou.ro 12 VII 12. „Consilierii locali sunt chemati astăzi să voteze *subconcesionarea* contractului de concesiune ADREM Invest către subcontractoarea Bionergie Suceava SRL." ziaruldeiasi.ro 12 VII 12 (din *subconcesiona*)

subcontráct s.n. (jur.) –Contract secundar care instituie obligația de a oferi materiale, servicii sau muncă pentru altcineva decât părțile contractului principal– „acte de stabilire în Uniunea Europeană. Permise de lucru, *subcontracte*, vize de afaceri, self-employment, student..." Ad. 6 VI 03 p. 11. „Avioane Craiova va realiza ușile de mari dimensiuni cu deschidere verticală pentru încărcarea mărfii pe care la va livra către Aerostar în cadrul unui *subcontract*." zf.ro 23 III 07 (din *sub-* + *contract*; cf. engl. *subcontract*; MDN)

subcontractânt s.m. (jur.) –Contractant al unui contractant– „firmele britanice și vest-europene nu doresc să devină simpli «*subcontractanți*» ai programului american." R.l. 24 VII 85 p. 5. „Unii din *subcontractanții* EADS ridică semne de întrebare asupra bonității și seriozității, ei având în general alte preocupări decât proiectele vitale de securitate națională." Ad. 16 IX 04 p. 1 (din *sub-* + *contractant*)

subcontractór s.m. (jur.) –Persoană sau firmă contractată pentru a contribui la realizarea unui contract al firmei contractante– „Rompetrol Well Services ar putea deveni *subcontractor* al unei firme turco-americane." R.l. 4720 / 05. „Turbomecanica devine *subcontractor* Rolls Royce" wall-street.ro 9 VI 05. „COFI nu a plătit costurile datorate *subcontractorului*." wall-street.ro 17 I 12 (din engl. *subcontractor*)

subcultúră 1. –Lipsă de cultură, incultură– „a nu te lăsa amestecat în tărâțele *subculturii*" R.lit. 25 IV 01 p. 17. „Cred, cu riscul de a fi etichetat conservator, depășit în gust, că aceste valuri de vulgaritate, de tembelism chiar, care înaintează agresive pe spațiul muzicii ușoare sunt reflexul *subculturii* unei importante părți dintre tineri și adolescenți." Ev. 31 VII 03. „emulația necesară păstrării vetrelor folclorice de referință din județul Arad, ferindu-le de elementele de *subcultură*..." Ad. 11 VIII 10. **2.** –Ansamblu de comportamente care constituie o deviere de la normele general acceptate într-o societate– „[T]ermenul *subcultură* încă n-a fost definit destul de clar [...] La origine, conceptul de *subcultură* a apărut în sociologie; a fost propus de Școala de la Chicago a anilor '30-'40 din secolul trecut. Apoi s-a produs o schimbare de paradigmă, în sensul lui Thomas Kundt și, în sfârșit, a intrat în joc și punctul de vedere socio-cultural, prin școala britanică de studii culturale [...] Anumite *subculturi* sunt considerate ca atare de marele public. Dacă te duci la Frankfurt și să spunem că ești homosexual și vrei să afli care e infrastructura homosexualității, poți întreba pe oricine «Unde găsesc *subcultura*?» și o să-ți răspundă: «A doua stradă la stânga». Evident, în acest caz, cuvîntul «*subcultură*» nu e un termen științific, dar a devenit demult popular în sfera amintită. Pe de altă parte, atunci cînd vorbim despre *subcultură*, e foarte ușor să apucăm pe o pistă greșită, pentru că nu există o singură *subcultură*, ci o Cale Lactee de *subculturi*. Iar noi avem o competență redusă cu privire la fenomenul subculturalității în societate, între altele pentru că majoritatea *subculturilor* apar ca fenomene relativ izolate, la diferite nivele [...] Orice deviază de la normele societății constituie o *subcultură*. Aceasta este chiar definiția *subculturii*." R.lit. 24 XII 03. „*Subcultura* tinerilor cu «capetele rase». La sfârșitul anilor 1960 și la începutul anilor 1980, în Marea Britanie a apărut o *subcultură* a tinerilor, pe cât de stranie pe atât de enigmatică. Skinheads – tineri cu «capetele rase» și cizme de piele – și-au făcut apariția pe străzi în atitudini provocatoare și de intimidare" Ad. 20 X 07. „*Subculturi* urbane la Școala ANT – rock, hip-hop, street dance, graffiti și folk" G. 30 VI 08 p. 9; v. și TimeOut 28 II 08 (din engl., fr. *subculture*; Ciolan, *MC*; DEX 98, MDN, DexX)

subdiagnosticá v.t. –A diagnostica în mai puține cazuri decât cele reale– „Hipertensiunea la copii este mult *subdiagnosticată*" G. 25 VIII 07 p. 9. „Potrivit specialiștilor pneumologi, în România, afecțiunile respiratorii obstructive sunt *subdiagnosticate*. Acest lucru se întâmplă fiindcă românii nu au obișnuința de a face controale de rutină pentru a depista afecțiunile respiratorii." adevarul.ro 20 XI 11 (din *sub-* + *diagnostica*)

subdimensionát, -ă adj. –Care are dimensiuni sub normele obișnuite– „Chiar lingurița de lemn [...] se lucrează uneori neîngrijit la Întreprinderea I.R.I.L. Bistrița (cu căușul de o grosime neuniformă și *subdimensionată*)." Sc. 28 V 64 p. 4. „Tulcea: Prinși cu sturioni *subdimensionați*" adevarul.ro 1 IV 11 //din *sub-* + *dimensionat*; FC II 230; DEX-S, MDN, DexX//

subdirectór s.n. (inform.) –În structura ierarhică a fișierelor de pe un computer, director subordonat altui director– „În directorul cu fișiere personale am făcut un *subdirector* în care am băgat e-book-urile." „Ei nu au realizat ca datele conțineau și fisierul criptat, deoarece nu era doar criptat, ci și ascuns într-un *subdirector*." jurnalul.ro 30 VIII 11 (din *sub-* + *director*)

subdúcție s.f. (geofiz.) –Alunecarea unei plăci tectonice sub alta, adiacentă– „Un seism superficial, dar nu unul de *subducție*, cum au loc adesea în Antile, ci unul numit de desprindere, cu mișcare orizontală." R.l. 14 I 10 p. 9. „Boninitele (roci bogate în magneziu și siliciu) se formează atunci când roca din manta reacționează cu lichidul hidrotermal și apoi se topește. Se formează de obicei în timpul perioadelor de început ale *subducției*, atunci când o placă tectonică este forțată să treacă sub o alta." financiarul.ro 25 X 11 (din fr. *subduction*; PR 1975; MDN, DexX)

subexpúnere s.f. (foto) –Expunere la lumină a materialelor fotosensibile un timp mai scurt decât cel necesar obținerii unei imagini clare– v. *supraexpunere* 1972 (din *sub-* + *expunere*, după fr. *sous-exposition*; FC II 230, 231; DTP, LTR; DEX, DN_3, DexX)

subfinanțá adj. –A finanța insuficient– „IMM-urile sunt *subfinanțate*" Gaz. de București 24 VII 06 p. 21. „Învățământul românesc este *subfinanțat* și neperformant" G. 19 VII 07 p. 15 (din *sub-* + *finanța*)

subfinanțáre s.f. –Finanțare insuficientă– „un semnal de alarmă asupra *subfinanțării* sistemului sanitar românesc" Ad. 20 II 02 p. 3. „Cercetarea a suferit o perioadă din cauza *subfinanțării*" G. 25 V 06 p. 11. „*Subfinanțare* cronică" G. 2 XI 09 p. 8; v. și R.l. 6 X 06 p. 15, AS 824 / 08 p. 3, G. 27 I 09 p. 11, Cot. 30 IV 09 p. 3, G. 3 IX 09 p. 6 (din *a subfinanța*)

subfurnizór s.m. –Furnizor de piese și componente– „Ritmicitatea este posibilă. Din nou despre furnizori și *subfurnizori*." R.l. 9 V 79 p. 1. „UM Cugir a devenit *subfurnizor* autorizat al firmei Mercedes-Daimler-Benz" evz.ro 17 V 98. „Societatea este *subfurnizor* al UCM Reșița." adevarul.ro 23 VI 09; v. și R.l. 26 II 85 p. 6, 28 XI 85 p. 1 (din *sub-* + *furnizor*; MDN)

subiéct s.n. || *cu subiect și predicat* –Clar, deslușit– „Dacă alegem la întâmplare un cadru și îl punem să formuleze o frază concretă *cu subiect și predicat* nu poate..." jurnalul.ro 14 XI 05. Am putut să înțeleg doar că nu-l va numi în veci premier pe Victor Ponta, deși n-a spus-o *cu subiect și predicat*." ziare.com 2 XII 12; v. și jurnalul.ro 15 III 06, ziare.com 24 V 08 (R. Zafiu în R.lit. 26 / 12)

subinginér s.m. –Tehnician plasat, ierarhic și ca pregătire, imediat sub inginer– v. *sudoriță* 1981. „Bechtel, amendată și cercetată penal pentru moartea *subinginerului* Chindriș" ziare.com 24 XII 10 (din fr. *sous-ingénieur*; DN_3, DexX, DEX 09; termenul este mai vechi)

subliminál, -ă adj. (psih.) –Care este inferior pragului conștiinței– „Fotografiile *subliminale* sunt imagini proiectate cu o viteză mai mare decât poate percepe spectatorul, dar care se pot fixa în subconștientul său." R.l. 17 XI 76 p. 5. „Mesajele *subliminale* rulează foarte rapid și aproape că nici nu le poți vizualiza, însă creierul le percepe." ziare.com 14 VIII 10 (din fr. *subliminal*; DCMM; PR 1950; DEX, DN_3, DexX)

subliterár, -ă adj. –Care nu are calitățile unei bune literaturi– „În America este la modă genul *subliterar* al falselor romane, al romanelor pretext care au menirea de a susține argumentat o anumită teză." R.lit. 4 IV 74 p. 22. „să cazi în extaz în fața penibilului *subliterar*, a maculaturii." Cont. 13 VII 79 p. 2. „în epoca Marelui Will teatrul era socotit o formă de divertisment *subliterară* și subculturală, pe care atât autoritățile ecleziastice (episcopul Londrei) cât și cele laice (Lordul Primar al Londrei) o doreau interzisă prin lege!" R.lit. 16 IV 10; v. și 11 VIII 84 p. 22 (din *sub-* + *literar*; DEX-S, MDN, DexX)

subliteratúră s.f. –Literatură de calitate inferioară– „Este oricum uimitor cum criticul trece cu seninătate prin fața acelor mostre de *subliteratură* ce tind să devină coșmaruri ale librarilor." Săpt. 28 II 75 p. 3. „Ținând seama de funcția educativă a radioului (inclusiv o educație

estetică) semnalăm producțiile de *subliteratură* în speranța că, totuși, ceva se va îndrepta." Luc. 11 XI 78 p. 5. „dacă ne luăm după televizor, nu trăim într-o literatură, ci într-o *subliteratură* cu nenumărate accente penibile." R.lit. 18 II 11; v. și Sc. 20 I 81 p. 4, R.lit. 3 V 84 p. 21 (din *sub-* + *literatură*, după fr. *souslittérature*; DMN 1968; FC II 231; DEX-S, MDN, DexX)

submarginál, -ă adj. –Mai mult decât marginal, inferior– „Inechitatea fundamentală a unui sistem social care permite formarea, ființarea și perpetuarea așa-numitei «civilizații *sub-marginale*», «civilizației ghettourilor», «civilizației bidonville»." Cont. 30 III 79 p. 6. „peste 8 milioane de consumatori de electricitate au fost pur și simplu jefuiți de către intermediari ai pieței (așa-numiții «băieți deștepți», cum le spunea o dată președintele Băsescu) prin faptul că, în timp ce aceștia au preluat aproape toată energia electrică produsă ieftin din surse hidro, cei 8 milioane de consumatori n-au avut acces decât *submarginal* la această energie." "22" 24 VIII 07 //din *sub-* + *marginal*; MDN, DexX//

submediocritáte s.f. **1.** –Lucrare lipsită total de calități– „Se încearcă soliditatea opiniilor estetice cu săgețile boante ale *submediocrităților* în genul «Mongolii»." I.B. 2 VIII 62 p. 2. „mediatizarea atâtor mediocrități și *submediocrități*..." R.l. 23 III 99 p. 1. **2.** –Lipsă aproape totală de calitate sau valoare– „Trăim într-o *submediocritate* mizerabilă" jurnaluldevrancea.ro 12 III 11 (din *sub-* + *mediocritate*; MDN, DexX)

submediócru, -ă adj. –De calitate inferioară– „A mai apărut pe ecranele noastre în unele producții anoste, *submediocre*." Gaz.lit. 28 XII 61 p. 7. „O carte *submediocră* din punct de vedere artistic." Sc. 2 IV 63 p. 2. „Bilanț *submediocru* al parlamentarilor suceveni la final de mandat" obiectivdesuceava.ro 30 IX 08; v. și Cont. 9 VI 67 p. 5, R.l. 3 VIII 67 p. 2 (din *sub-* + *mediocru*; FC II 230, 231; DN_3, DEX 98, DexX)

submilimétric, -ă adj. (fiz.) –Privitor la lungimi de undă mai mici de un milimetru– „Informațiile referitoare la radiațiile *submilimetrice* ale atmosferei terestre permit identificarea existenței și deplasării unor zone active de umiditate sporită." R.l. 23 II 78 p. 6. „La finele deceniului precedent, Agenția spațială americană NASA a lansat un robot interplanetar denumit SWAS (Satelit pentru cercetarea astronomică *submilimetrică*), care a primit misiunea științifică de a descoperi prezența apei, sub diferite forme, în interiorul galaxiei noastre." revistamagazin.ro 6 II 02 (din fr. *submillimétrique*; PR 1964; DEX 98, DexX)

subnormál, -ă adj. –Inferior normalului– „Eroul este un băiat internat într-un institut pentru copii *subnormali*." Cont. 12 VII 63 p. 5. „Mecanismul adaptativ nu poate suplini întotdeauna aportul *subnormal* de iod și apare o reducere a producției de hormoni – hipotiroidismul – mult mai frecvent la nou-născuți și la sugari și prevenibil prin corectarea deficitului de iod la femeie, înaintea sau în cursul sarcinii." ziarullumina.ro 4 VI 08 (din *sub-* + *normal*, după fr. *sous-normal*; FC II 230; DEX 98, MDN, DexX)

subnucleár, -ă adj. (fiz.) –Care se referă la substructurile existente în particule– „Pentru multe procese care se desfășoară în lumea particulelor *subnucleare*, o secundă reprezintă o veșnicie. Unități de măsură cum sunt milisecunda și microsecunda încep să devină incomode în calculele specialiștilor. Prea mari se dovedesc a fi de asemenea nanosecunda și picosecunda, prima reprezentând a miliarda, iar cea de-a doua a bilioana parte dintr-o secundă [...] Astfel, a trilioana parte dintr-o unitate de măsură se va numi femtosecunda, iar a quadrilioana parte – attosecunda." Sc. 13 VI 64 p. 4. „Până în prezent au fost identificate în lume mai mult de 100 de particule *subnucleare*." Sc. 8 VI 77 p. 5. „neutrinii, unele din cele mai misterioase particule *subnucleare*" revistamagazin.ro 23 X 02; v. și *bellezza* 1981, *substructură* 1978 (din engl. *subnuclear*; cf. fr. *subnucléaire*; BD 1967; DT; DEX-S, MDN, DexX)

subponderál, -ă adj. (med.) –Care are o greutate inferioară celei normale– „Din 100 de copii latino-americani, 40 sunt *subponderali*, din cauza proastei alimentații." Sc. 19 IV 78 p. 6. „Studiile respective au arătat că longevivii, în marea lor majoritate, au locuit în zone montane sau submontane, în mediul rural (deci în mijlocul naturii), au dus o viață de familie activă, au desfășurat o muncă fizică de la o vârstă mică, au avut o viață profesională plină de realizări remarcabile, au urmat un regim alimentar mixt, carnivor și lacto-vegetarian, cu ușoară predominanță lacto-vegetariană, au fost *subponderali*, au evitat orice fel de abuzuri." R.l. 9 VII 83 p. 2. „În general, anorexicul se teme să nu ia în greutate, deși este *subponderal* pentru vârsta și pentru înălțimea sa." adevarul.ro 24 X 10 //din *sub-* + *ponderal*; FC II 230; DM; DEX, DN_3, DexX//

subpréț s.n. –Preț mai mic decât prețul pieței– „Demnitari PNL și UDMR au pus mâna pe locuințe ANL la *subprețul*" G. 14 VII 07 p. 1. „Bolidul Porsche al lui David Beckham scos la vânzare pe eBay la *subprețul*" zf.ro 7 1 11 (din *sub-* + *preț*)

subprime adj. (cuv. engl.; fin.) –Secundar, cu un randament inferior– „Acesta este contextul în care au apărut creditele ipotecare *subprime*, cu grad ridicat de risc." sfin.ro 17 VIII 07. „Precedenta criză financiară a fost atrasă de debitori «*subprime*» – care nu s-ar fi calificat pentru obținerea unui împrumut (primit totuși!) și până la urmă au intrat în insolvență." G. 18 III 10 p. 7 [pron. *sab-práim*]

subprodús s.n. **1.** –Produs secundar obținut din deșeurile rezultate în urma obținerii produsului principal– „Specialiștii de la Întreprinderea minieră Harghita au realizat o tehnologie pentru recuperarea și valorificarea *subproduselor* din exploatările miniere." R.l. 7 XII 82 p. 5. „Pus în valoare, acest *subprodus* contribuie la fabricarea nitrocalcarului, îngrășământ cu importante calități în creșterea potențialului productiv al pământului." R.l. 21 IV 83 p. 5. „Directorul BancPost Iași și fiul acestuia – arestați pentru jonglerii financiare cu zahăr și *subproduse* petroliere" Ad. 10 V 03 p. 11; v. și Cont. 14 V 73 p. 5, Sc. 18 VI 75 p. 4, Cont. 18 VII 75 p. 12, Sc. 11 XI 79 p. 5. **2.** (fig.) –Produs de tip inferior– „Arta decorativă e considerată adesea ca un *subprodus* al artei majore." Cont. 13 XII 63 p. 2. „Acesta este cazul filmului «Torino negru»: un fabricat oarecare, un *subprodus* artistic." Săpt. 7 XII 73 p. 6. „Dificultățile în receptarea dramaturgiei ca literatură provin, desigur, și din cantitatea relativ mare de *subproduse* și chiar de maculatură care obscurizează peisajul." R.lit. 22 III 79 p. 1.; v. și *aseptizare* 1979, *bioîngrășământ* 1980, *roman-foileton* 1984. **3.** (fig.) –Consecință, urmare– „Contrar a ceea ce se crede uneori, distrugerea progresivă a pădurilor tropicale este un *subprodus* al sărăciei..." I.B. 30 X 85 p. 4 (din *sub-* + *produs*, după fr. *sous-produit*; FC II 230, 231, 232, 265, 268; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – doar sensul 1, MDN)

subprográm s.n. –Program subsumat unui program mai mare– „Ministerul Integrării Europene va lansa, în curând, un *subprogram* adresat întreprinderilor mici și mijlocii care doresc să investească în domeniul turismului." zf.ro 15 VI 04. „Deși s-a inițiat un *subprogram* de cancer care include și boala prostatică, acesta nu funcționează normal." R.l. 16 IX 05 p. 27. „nu au fost stabilite obiective specifice și nici indicatori specifici pentru fiecare *subprogram* în parte." zf.ro 24 VII 12 (din *sub-* + *program*; cf. engl. *subprogram*; MDN)

subrámură s.f. –Sector de activitate care nu are independență– „Soluții-tip specifice fiecărei *subramuri*." R.l. 7 XI 77 p. 3. „Este un vaccin împotriva a patru *subramuri* virale de HPV, în condițiile în care există 100 de subramuri virale ale HPV" G. 27 XI 08 p. 8 (din *sub-* + *ramură*, după fr. *sous-branche*; DMN 1959; FC II 230; DEX 98, MDN, DexX)

subrăcíre s.f. (fiz.) –Starea unui corp care, în condiții determinate, își păstrează starea de agregare la o temperatură care ar fi trebuit să determine schimbarea acestei stări– v. *radioastronom* 1982 (din *sub-* + *răcire*; cf. fr. *sous-refroidissement*; DEX, DexX)

subredácție s.f. –Redacția locală a unui ziar, a unei reviste etc., cu redacția principală în Capitală– „La *subredacția* din Ploiești am fost vizitat de octogenarul T.D." R.l. 15 V 70 p. 2. „Am primit scrisoarea dv. prin care solicitați un sprijin din partea *subredacției* ziarului «Scânteia» din Oradea." Sc. 13 XII 75 p. 3. „Cotidianul creștin «Lumina» ar putea înființa o *subredacție* la Cluj" ziuadecj.ro 14 II 11 (din *sub-* + *redacție*; FC II 230, DEX 98, MDN, DexX)

subreprezentát, -ă adj. –Reprezentat într-o măsură mai mică decât ar merita– „etnia romă este *subreprezentată* la nivelul administrațiilor locale și centrale și al guvernelor europene." R.l. 3 IX 08 p. 14. „Sectorul este *subreprezentat* la Bursă" wall-street.ro 20 V 09 (din *sub-* + *reprezentat*)

subsaharián, -ă adj. –Care este situat la sud de Sahara– „țările africane din regiunea *subsahariană*." Sc. 11 IV 84 p. 5. „populația Africii *subsahariene* va spori de la 470 milioane de locuitori, în prezent, la 700 milioane în anul 2000." I.B. 4 XII 86 p. 8. „Francezii, convinși că negrii veniți din Africa *Subsahariană* sunt români" catavencii.ro 12 X 11 (din fr. *subsaharien*; PR mijl. sec. XX)

subsemnát adj. || *a da cu subsemnatul* (fam.-arg.) – A da o declarație– „În sfârșit, fostul ministru al Sănătății, I.B. *a dat cu subsemnatul* la Parchet" Ad. 20 X 98 p. 16. „Corneliu Icubov *va da* și el *cu subsemnatul* în scandalul digurilor" G. 9 V 05 p. 16. „Fostul președinte al Băncii Române de Dezvoltare, Bogdan Baltazar, *a dat cu subsemnatul* la DNA" G. 13 IX 06 p. 15 (DALR; DexX; cuv. este mult mai vechi)

subsoláj s.n. (agr.) –Tip de lucrare agricolă prin care se scormonește pământul la arat sub adâncimea la care ajunge plugul– „Arătura la cormană cu *subsolaj* [...] a dat sporuri și mai mari." Sc. 22 I 63 p. 1. „tovarășul Nicolae Ceaușescu a indicat ca în terenurile cu exces de

umiditate să se efectueze lucrări de afânare prin arături adânci și *subsolaje* până la 80 cm, care să permită un drenaj natural, scurgerea apelor spre rigolele și canalele special amenajate." R.l. 28 IV 80 p. 3. „Una dintre lucrările prin care se reafânează solul dintre rândurile de viță-de-vie, pe adâncimea de 35-40 cm, este și *subsolajul*." lumeasatului.ro 1 XII 09 (după fr. *sous-solage*; DEX, DN_3, DexX)

substánță s.f. || *substanță-cheie* –Substanță cu rol esențial într-un proces (de fabricație etc.)– „Există deja semnale că după ce au fost plimbate și apoi consumate, drogurile vor fi cât de curând și produse în România. Căci cum altfel s-ar putea explica descoperirea și confiscarea a 639 de butoaie de acid antranilic, *substanță-cheie* pentru prepararea drogurilor." Nat. 11 VI 01 p. 3. „peroxid de hidrogen – *substanță-cheie* pentru fabricarea artizanală a mai multor tipuri de explozivi." R.l. 14 X 06 p. 6 (din *substanță + cheie*)

substructúră s.f. (fiz.) –Structură a materiei din interiorul particulelor– „Descoperirea și cunoașterea tainelor «*substructurilor*» existente în interiorul particulelor formează obiectul unei noi ramuri a fizicii, care a primit denumirea de fizică subnucleară." Sc. 5 I 78 p. 6. „Grădinița 6, în rol de unitate cu personalitate juridică, are ca *substructură* Grădinița 12 Vaslui, iar împreună depășesc 200 de copii înscriși." obiectivdevaslui.ro 14 III 11 (din engl. *substructure*; DEX-S, MDN, DexX)

subtémă s.f. –Temă care derivă din și se subordonează unei teme mai mari– „Aceeași temă, a dublei conșecințe, cu *subtema* justiției imanente, ar fi de căutat în folclor, în basme." R.lit. 3 I 74 p. 7 //din *sub-* + *temă*; FC II 230; DEX-S, MDN, DexX//

subterán, -ă adj. **1.** –Referitor la rezistența din timpul celui de-al Doilea Război Mondial– || *rezistență subterană* „Uniunea Militară Evreiască și Organizația de Luptă Evreiască, alături de partizani din *rezistența subterană* poloneză, au opus o rezistență acerbă." Ev.z. 19 IV 08. „Cu două zile înainte [de 5 septembrie 1949], comandantul forțelor ucrainiene insurgente, ale căror efective erau estimate la 50.000-200.000 de oameni în 1947, ordonase dezactivarea armatei și transformarea acesteia într-o grupare de *rezistență subterană*. Aceste forțe, luptând în păduri și în munți, atacaseră posturile militare și de miliție și împră tiaseră materiale de propagandă antisovietică." Graiu' Gorjului 13 IV 09 p. 12. **2.** (prin extensie) –Discret, care nu se manifestă fățiș– || *rezistență subterană* „Cei mai înțelepți însă au înțeles tactica sa [a părintelui Arsenie Boca] și au format în jurul lui un curent de *rezistență subterană*." jurnalul.ro 5 IV 04. „sunt fericită datorită oamenilor cu care intru în contact, care alcătuiesc un fel de *rezistență subterană* la vulgaritatea și agresivitatea modelului propus de televiziune și de mode." hotnews.ro 12 VI 10. **3.** –Neoficial, uneori chiar subversiv– || *cultură subterană* „Ca mulți alți exilați [Culianu] e mereu curios să afle ce se întâmpla pe plan cultural în Romania socialistă, în «post-istoria» țării ocupate la început de trupele sovietice, mai apoi auto-ocupată ideologic prin dictatura național-comunistă a lui N. Ceaușescu, dar cu o *cultură subterană* vie, care din când în când mai ieșea și la suprafață." Obs.cult. 6 VII 04 || *editură / publicație subterană* „Scriitorilor interziși [în Cehoslovacia, înainte de 1990] le-a rămas singura posibilitate de a publica – samizdatul. În epoca tehnicilor tipografice sofisticate, ei își transcriau operele la mașina de scris, folosind mai multe hârtii carbon, ca să obțină 10-12 copii. Exemplarele copiate le primeau prietenii lor care, la rândul lor, le lăsau să circule printre alți cititori. În felul acesta au funcționat numeroase *edituri subterane* care au reușit să publice sute de titluri de valoare atât din literatura cehă, cât și din cea universală, în traducere. De pildă, la editura «Petlice» (lacăt), care nici pe departe nu era singura, au apărut peste 400 de titluri de opere beletristice cehești. S-au înființat și o serie de *periodice subterane*, orientate spre cele mai diverse domenii – critică literară, filosofie, teologie, muzică, teatru, cultură, politică." Aldine 22 VIII 10 || *literatură subterană* „Analizând pe scurt literatura deceniilor șapte și opt, Mircea Cărtărescu face, în *Postmodernismul românesc* distincția între *literatura* oficială și cea *subterană*, aceasta din urmă puțin cunoscută până în preajma anilor '80. Curentul subteran este «continuatorul legitim al literaturii române în procesul firesc al evoluției formelor literare»." Obs.cult. 21 XII 04. **4.** –Neoficial, inovator, opus comercialului– || *artă subterană* „Graffiti este văzută ca o formă de *artă subterană*. Este o formă de rebeliune față de ipocrizie, dar și un mod de înfrumusețare a unei clădiri dezafectate, să zicem. " Argeșeanul 29 XII 08 || *cultură subterană* „Alternativă a curentelor la modă, cultura «underground» a apărut ca formă de protest față de stilul oficial, comercial. Cu trimitere directă la *cultura* «*subterană*», «neoficială», «ilegală», «underground»-ul și-a găsit repede adepți între hip-hop-erii «supărați» pe viață. În ceea ce privește stilul, hip-hop-ul «underground» se deosebește de cel comercial prin numărul redus de efecte muzicale dintr-o piesă și prin faptul că, în loc să fie cântată, aceasta este mai mult... vorbită." Orădeanul 13 XII 04. **5.** –Nefiscalizat, desfășurat în așa fel încât să nu se plătească impozite și taxe– || *afacere subterană* „O altă *afacere* «*subterană*» care a băgat în 1999 în buzunarul evazioniștilor miliarde de lei a fost traficul cu alcool." ziaruldeiasi.ro 29 XII 99. „cu cât se încearcă o conlucrare mai strânsă între organismele abilitate să vegheze la respectarea legii dreptului de autor, cu atât mai adâncă este surprinzătoarea tăcere a păgubiților – artiști și compozitori, case de producție, difuzori, care nu vor să ofere detalii asupra piratării, devenită o profitabilă *afacere* «*subterană*»." C.n. 19 VI 04. „Decodoarele tv, o *afacere subterană* de succes " sansabuzoiana.ro 12 IX 06 || *comerț subteran* „Imediat după 1989, cu aceste pasaje, prin excelență locuri cu vad comercial mare, s-a întâmplat la fel ca și cu gurile de metrou: s-au umplut de tarabe, devenind un soi de centre de *comerț subteran*, la propriu și la figurat." Z.fin. 18 VIII 03 || *economie subterană* v. *negru* (sensul 9 – *la negru*) 1997. „creșterea economică cea mai mare s-a înregistrat în domenii aflate în mod tradițional în așa-numita «*economie subterană*», în care se înregistrează evaziune fiscală pe scară largă – construcții, agricultură și silvicultură." Z.fin. 13 VI 03. „*Economia subterană* a crescut alarmant, în țările dezvoltate, în ultimii doi ani, odată cu resimțirea crizei, conform calculelor făcute de economiștii internaționali. Munca la negru și eschivarea de la plata taxelor sau impozitelor pe salarii devin din ce în ce mai frecvente, chiar și în țările dezvoltate." ziare.com 31 VIII 10 (după engl. *underground economy*; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; DexX – *economie subterană*)

subtraversá v.t. –A traversa pe dedesubt– „Conductă de tuburi de beton precomprimat [...] a *subtraversat* până acum 6 căi ferate." Sc. 16 XII 65 p. 4. „ O intersecție ca cea de la Tunari–Ștefan cel Mare se poate *subtraversa* cu conducte în cel mult două zile." R.l. 13 VIII 97 p. 10. „construcția pasajului subteran de pe DN 1 care *va subtraversa* intersecția dintre Șoseaua Ion Ionescu Sisești, recent lărgită la patru benzi, Bulevardul Aerogării și DN 1." ziare.com 19 VII 07; v. și R.l. 15 VII 80 p. 5, Sc. 19 XII 81 p. 5 //din *sub-* + *traversa*; DEX-S, MDN, DexX//

subtraversáre s.f. –Acțiunea de a subtraversa– „Accesul în stația de metrou [...] se va face tot printr-un pasaj subteran ce va realiza în același timp *subtraversarea* pietonală a căii Griviței." R.l. 9 VII 84 p. 5. „A fost realizată *subtraversarea* Dunării a conductei de gaz metan" R.l. 17 XI 90 p. 3. „Mai întâi, a fost *subtraversarea* în aval – Timpuri Noi și Mihai Bravu, apoi în amonte – Semănătoarea, Crângași." Ev.z. 16 XI 09 p. 8; v. și Luc. 14 III 81 p. 4, R.l. 14 VI 82 p. 2, Sc. 6 II 83 p. 5, R.l. 7 II 84 p. 1, Sc. 12 I 84 p. 2, Fl. 31 I 86 p. 24, ziare.com 15 II 11 (din *subtraversa*; MDN, DexX)

subumán, -ă adj. –Care nu corespunde omului, animalic– „Exaltarea vieții umilitoare, *subumane*, din lagăr." Gaz.lit. 14 III 63 p. 7. „Analfabetismul ei nu este deloc echivalent cu prostia sau cu vreun stadiu *subuman*, lipsit de idei sau de trăiri estetice." adevarul.ro 15 II 11; v. și Sec. 20 6 / 66 p. 165 (din *sub-* + *uman*, după fr. *sous-humaine*; DMN 1964; DN_3, DEX 98, DexX)

subvariántă s.f. –Variantă secundară– „Cele mai mari schimbări s-au petrecut în lexic și în distribuția stilistică a *subvariantelor* limbii: anul 1989 a marcat în aceste domenii o ruptură puternică." R.lit. 4 IV 01 p. 11. „Temele tratate le-am mai întâlnit în diferite variante și *subvariante* în texte de gen sau chiar în filme, dar A.B. le remixează cu siguranță și cu prospețime." sfin.ro 28 I 11 (din *sub-* + *variantă*)

subwoofer s.n. (cuv. engl.) –Difuzor care reproduce sunetele grave, corespunzătoare primelor două octave din cele zece care compun spectrul audiofrecvențelor– „sistem de sunet cu *subwoofer* și cinci sateliți și monitor Samsung de 19"." evenimentul.ro 30 VII 04. „Deja *subwooferele* nici nu se mai aud, pentru că emit infrasunete, nu sunete." G. 13 IV 09 p. 16 [pron. *sâbuofăr*]

succés s.n. || *poveste de succes* v. *dating* 2003. „Ce pare însă a fi o *poveste de succes* [o privatizare] riscă să se sfârșească tot la fier vechi." Ad. 4 II 05 p. 3, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 86 (după engl. *success story*)

sucralóză s.f. „*Sucraloza* (Splenda Brand Sweetener) a fost descoperită în 1976. *Sucraloza* este produsă din zahăr printr-un proces patentat, în mai multe etape, care folosește zahărul convertindu-l într-un îndulcitor fără calorii. " ele.ro 4 X 06. „*Sucraloza*, E 955, este unul dintre aditivii alimentari pe care Ministerul Sănătății vrea să îi aprobe spre consum. Acesta este un edulcorant chimic de sinteză, care are o putere de îndulcire de 600 de ori mai mare decât zahărul, de două ori mai mare decât zaharina și de patru ori mai mare decât cea a aspartamului." J.nat. 12 IX 08. „Există și îndulcitori artificiali gen

aspartam, zaharină, *sucraloză* – care nu au calorii." Ev.z. 29 XI 08 p. 15; v. *aspartam* 2008, *clorină* 2008 (din engl. *sucralose*)

suculénte s.f. pl. –Nutreturi provenite din plante cu tuberculi și din rădăcinoase– „Furajele nu sunt asigurate în sortimentul și cantitățile cât de cât potrivite unei bune furajări a animalelor, deficitul ridicându-se la cantități de sute și sute de tone, îndeosebi de fân, iar din *suculente* a rămas o cantitate îngrijorător de redusă." R.l. 10 I 84 p. 3 (formal din fr. *succulent*; DN – adj., DEX, DN_3 – alt sens, DEX 98, MDN, DexX)

sucursalísm s.n. (com.) „Cora face parte din grupul Louis Delhaize, o întreprindere familială care a început să funcționeze acum peste 100 de ani, punând bazele *sucursalismului*: un depozit central care aprovizionează mici puncte de vânzare." Ad. 1 X 03 p. 7. „În 1850, moștenitorii negustorului belgian de vinuri Jaques Delhaize inventează conceptul de «*sucursalism*» – un antrepozit central care aprovizionează puncte de vânzare." bizwords.ro 19 II 12 (din fr. *succursalisme*; PR 1963)

sudóku s. (cuv. jap.) –Joc de origine japoneză care constă în completarea unei grile de nouă careuri a câte nouă căsuțe fiecare cu cifre între 1 și 9– „Regula cifrei unice: jocul de *Sudoku* (termen japonez însemnând «cifra unică») presupune completarea careului de 81 de căsuțe după o singură regulă: orice rând, orice coloană și orice pătrat de 3x3 căsuțe să conțină o singură dată fiecare cifră cuprinsă între 1 și 9. Nu este nevoie de matematică. *Sudoku* este un joc logic: verificarea încrucișată a rândurilor, coloanelor și careurilor mici oferă indiciile necesare pentru găsirea soluției." Ev.z. 14 IX 05 p. 24. „*Sudoku*, jocul-minune" Ev.z. 29 XI 08 p. 15. „Strigătul disperat al unui angajat bugetar: «M-am săturat să joc *sudoku* la serviciu»" ziaruldeiasi.ro 28 III 11; v. și Ev.z. 22 VIII 06 p. 24, 15 I 07 p. 16; v. și *minutaj* 2008 (cf. engl., fr. *sudoku*; Random House 2000-2005, PR 2005)

sudór s.m. v. *femeie-sudor, lăcătuș-sudor*

sudoríță s.f. –Muncitoare specializată în lucrări de sudură– „Cele peste 300 de *sudorițe*, strungărițe, electriciene fac treabă bună." Sc. 21 XI 75 p. 6. „Cu două săptămâni în urmă au venit două fete: *sudorițe*." Sc. 19 IV 80 p. 1. „Meseria: *sudoriță*. Acum Milica este și studentă la Facultatea de subingineri, curs seral." Sc. 20 I 81 p. 3 (din *sudor* + *-iță*; DEX, DexX)

suflătoáre s.f. –Urnă cu bile care sunt amestecate de un jet de aer– „Vom stabili, în prezența delegaților echipelor, pentru fiecare meci câte trei arbitri. Numele acestora se va introduce în *suflătoare* și vom alege arbitrul unui meci, a explicat Pantea sistemul după care funcționează *suflătoarea*." Naț. 16 X 00 p. 14. „Fostul ecuson FIFA a vorbit și despre noul sistem de delegare a arbitrilor, prin «*suflătoare*» cu bile, precum cele folosite de Loterie" gsp.ro 18 IV 09 (din *sufla*)

sufletísm s. (lb. fam.) –Acțiune generoasă, entuziastă– v. *sufletist* 1979 (din *suflet* + *-ism*; Al. Niculescu în R.lit. 4 X 79 p. 8; DEX-S, DexX)

sufletíst, -ă s.m.f. (lb. fam.) –Generos, entuziast– „*Sufletistul* echivalat de autoare ca animator [...] a devenit, astfel, autorul unui act de sufletism." Cont. 14 IX 79 p. 9. „Un medic *sufletist* și un primar cărpănos" jurnalulbtd.ro 28 VIII 09 (din *suflet* + *-ist*; Guțu Romalo, *CG* 193–194, Al. Niculescu în R.lit. 4 X 79 p. 8; folosit din 1944 – comunicat de Al. Graur; Șerban Cioculescu ne-a informat că este o creație a sa din anii '70; DEX-S, NODEX, DexX)

sugestionábil, -ă adj. –Care se lasă ușor influențat prin sugestie. Influențabil, manipulabil– „Ca tablou simptomatic, copilul de 13 ani trăiește într-o lume a ludicului, nu discerne esențialul de întâmplător, este sugestibil și *sugestionabil*, ușor de manipulat." jurnalul.ro 23 VIII 07; v. și *emo* 2008 (din *sugestiona* + *-bil*; cf. fr. *suggestionnable*; DexX)

suicidár, -ă –Referitor la sinucidere– „demers aproape *suicidar*" R.l. 31 I 98 p. 1. „Atentat *suicidar* în Cecenia" evz.ro 1 VII 10 (din fr. *suicidaire*; MDN, DexX, DEX 09)

suicidologíe s.f. „Specialiștii francezi folosesc tot mai des cuvântul *suicidologie*, care desemnează un ansamblu de căutări originale având ca obiect sinuciderea." Săpt. 26 II 71 p. 2. „Medicii de la Urgențe visează la un Centru de *Suicidologie*. Centrul care ar urma să fie înființat la Iași va avea echipa medicală completă." 9am.ro 3 VII 07 (din fr. *suicidologie*; cf. engl. *suicidology*; BD 1971; MDN, DexX)

suk s.n. (cuv. arab) –Piață, bazar– „Atare pitoresc mercantil n-am mai întâlnit decât [...] în bazar, la *suk*." A. 9 / 93 p. 20. „În *suk-urile* din Tunisia găsești de toate: prăjituri cu arome picante, mirodenii, henna, scoici, covoare de lână viu colorate, podoabe kitschioase, haine claie peste grămadă și cele mai ieftine produse de piele." adevarul.ro 15 VI 10 (cf. fr. *souk*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174, 175; MDN)

sumarizá[1] v.t. (livr.) –A avea în sumar– „Începem cu antologia clujeană, care *sumarizează* cincisprezece debutanți (relativi, cu o medie de zece texte per autor..." R.lit. 14 II 85 p. 10 (din *sumar* + *-iza*; DexX)

sumarizá[2] v.t. –A prezenta pe scurt– „La ultima ședință de Guvern, am cernt membrilor cabinetului *să sumarizeze* creșterile bugetare solicitate." G. 12 X 05 p. 10. „Motivul a fost destul de bine *sumarizat* de Radu" miresici.ro 20 II 09 (din engl. *to summarize*)

súmă s.f. || *sumă-record* –Sumă extrem de mare– „O performanță în domeniul vânzărilor la licitație: la Londra, un vas de porțelan chinezesc [...] a fost plătit cu *suma-record* de 210000 guinee." R.l. 23 VI 72 p. 6. „A 90-a ediție a renumitului maraton de la Boston [...] va fi dotată cu *suma-record* de 300000 de dolari." Sc.tin. 11 XI 85 p. 3. „Spania împrumută *sume-record*" Ad. 17 VI 10 p. 24; v. și R.l. 22 VI 73 p. 6, Sc. 20 V 75 p. 2, R.l. 19 X 78 p. 6, 2 IV 85 p. 6, G. 28 I 08, R.l. 29 I 08 p. 10, 29 VI 10 p. 13 //din *sumă* + *record*; DexX//

summit s.n. (cuv. engl.; pol.) **1.** –Întâlnire la nivel de șefi de stat sau de guvern– „Maastricht-ul [...] este în aceste zile în atenția generală datorită *summit*-ului CEE..." "22" 13 XII 91 p. 8. „Cel de-al nouălea *summit* franco-spaniol" R.l. 20 X 95 p. 8. „Cotidianul britanic «Daily Telegraph» acuză SUA că a utilizat *sumitul* de la Roma pentru a bloca orice speranță de armistițiu rapid în Liban." Ev.z. 28 VII 06 p. 10; v. și D. 40 / 93 p. 5, R.l. 14 I 94 p. 1, 20 XII 95 p. 8, R.l. internat. 19 III 95 p. 9, Cat. 10 VI 97 p. 7, Ev.z. 20 VI 97 p. 5, J.nat. 20 IX 97 p. 22, R.l. 18 VIII 98 p. 2, 20 III 99 p. 1; v. și *euro*[1] 1995. **2.** –Reuniune la nivel de conducători de nivel maxim (ai unor instituții, organizații, firme etc.)– „*Summit-ul* administrației locale țărăniste" R.l. 2175 / 97 p. 3 (cit. de R. Zafiu). „Barcelona: «*Summit*» internațional al prostituatelor" Ad. 16 VII 02 p. 13 (cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 19). **3.** (fig.) –Primul eșalon– „a fost, cu nedezmințită constanță, în *summit-ul* scriitorimii..." "22" 45 / 94 p. 14 [pron. sâmit] (Irina Preda în LR 11–12 / 92 p. 590, R. Zafiu în R.lit. 26 / 97; Dimitrescu, *Dr.* 171, 175; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; NODEX, MDN, DexX, DEX 09 – sensurile 1 și 2)

súmo s. (cuv. jap.; sport) „După 20 de ani de activitate, Jesse Takamiyama, cel mai renumit luptător de *sumo* din Japonia, se retrage din competiții. În vârstă de 39 de ani [...] marele campion este originar din Hawaii, fiind singurul sportiv străin care a ajuns să biruie niponii în tradiționalul lor sport național! Nici nu a fost prea greu, de vreme ce Jesse are o alură impresionantă: 1,92 m și 200 kg! Stabilit definitiv în Japonia și numindu-se acum Daigoro Watanabe, marele campion de *sumo* va activa ca antrenor." Sc.t. 4 VI 84 p. 5. „bărbații au în jur de 120-250 kg. Ei sunt practicanții unui sport numit sumo-tori, ce-și are originea în Japonia. A existat chiar un cult, cu o vechime de 2 milenii, practicanții lui *sumo* având parte de sanctuare sacre. Se pare că acest sport însemna pentru japonezi ceea ce înseamnă Turnul Eiffel pentru francezi [...] Luptătorii de *sumo* mor în jurul vârstei de 50 de ani datorită unor afecțiuni cardiace. E adevărat, în timpul «carierei lor sportive» sunt venerați ca niște sfinți, întrecerile se transmit pe micul ecran, au statutul de «star», dar, în condițiile date, putem vorbi despre *sumo* ca despre un sport?" Fl. 21 XI 86 p. 23. „*Sumo*, sportul tradițional al niponilor, datează de acum circa 2000 de ani, în acest moment fiind înregistrați, la diverse cluburi, circa 700 de rikishi. Dimensiunile minime ale unui luptător de *sumo* sunt o înălțime de 1,67 de cm și o greutate de 67 de kg." gandul.info 6 II 11; v. și Mag. 16 VIII 00 p. 21 (cf. engl., fr. *sumo*; Dimitrescu, *Dr.2* 153; DN_3, DexX)

sunetíst s.m. –Tehnician care se ocupă cu sonorizarea– „La câteva minute după repetiție, Nicola a declarat: Îi iubesc pe acești *sunetiști*." R.l. 22 V 03 p. 31. „inginerul de sunet Andrei T. [...] *sunetistul* A.T..." Ev.z. 26 VIII 06 p. 3 (din *sunet* + *-ist*; MDN, DEX 09; DexX – alt sens)

sunnít, -ă adj., s.m.f. –Referitor la sau aparținător de una dintre cele două mari ramuri religioase ale Islamului, care recunoaște Sunna drept baza credinței– „Mahmoud Hammoud este *sunnit*, în vreme ce Hezbollah este o miliție șiită." Ad. 30 X 01 p. 9. „Se conturează tot mai îngrijorător posibilitatea unui război civil între *sunniți*, șiiți și kurzi" Ad. 17 II 07 p. 9 (din engl., fr. *sunnite*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

súpă s.f. || *supă-cremă* –Preparat culinar cu o consistență între aceea a supei și a unei creme– „*Supa-cremă* de roșii cu busuioc costă 26 de lei cu taxele incluse" G. 24 IV 09 p. 8. „Acest piure se combină cu zeama anterior obținută prin strecurare, se adaugă ulei, sare și piper după gust. *Supa-cremă* astfel obținută se consumă simplă ori cu smântână și crutoane." AS 1 VIII 09 p. 8 (din *supă* + *cremă*)

supărát, -ă adj. (fam.-arg.) –Bun, grozav– „E vremea tulburelului limpezit, timp mitic când se rostuiesc, potrivit tradiției, cele mai «*supărate*» dintre nunți." J.nat. 20 IX 97 p. 8. „Nu lipsesc [...] nici mașinile sau jeep-urile «*supărate*»" Ev.z. 1863 / 98 p. 2, cit. de R.Zafiu în R.lit. 18 / 01. „Mașini «*supărate*»" Ad. de seară 21 IX 09; v. și Obs.cult. 1 I 04 || *muzică supărată* (arg. tinerilor) –Muzică dură, heavy-metal, pentru non-conformiști și anarhiști– „Mihai a sunat la

postul de radio și a cerut o melodie *supărată*."; v. și *crack* 1994 (din *supăra*; DexX – *muzică supărată*; 123urban.ro)

súpco s.n. –Supă praf în plic– v. *diminutiv* 1973 (probabil din *sup*[ă] + *co*[ncentrată]; DexX)

súper adv. (fam.) –Foarte bun / frumos– „E *super* poza, îmi place" cit. de R. Zafiu în R.lit. 41 / 00. „[În 2003] cel mai folosit cuvânt al limbii române – din cele 20 întrebuințate de moderatori – era «*super*»..." Ad. 28 VII 03 p. 4 || *super ok* „Sala de nașteri, sala de travaliu sunt *super ok*..." G. 23 VI 09 p. 9. „Este *super ok* băiatul, nu ca alți băieți de bani gata despre care citești în ziare..." G. 2 VI 10 p. 2

superaccesoriát, -ă adj. (d. autoturisme) –Dotat cu numeroase accesorii– „Urgent, Fiat [...] impecabilă, *superaccesoriată*..." R.l. 11 IX 92 p. 6. „Alfa Romeo [...] *superaccesoriată*, superbă..." R.l. 3 IV 93 p. 7; v. și *servodirecție* 1992 (din *super-* + *accesoriat, -ă*; DexX)

superaccesorizát, -ă adj. –Dotat cu numeroase accesorii– „un PC *super accesorizat*..." cotidianul.ro 29 VI 07. „Nintendo Wii, o consolă *superaccesorizată*" Ev.z. 12 I 10 p. 15 (din *super-* + *accesorizat*)

superafácere s.f. –Afacere consistentă, cu câștiguri mari– „După «semafoarele inteligente» și sistemul de taxare RATB, UTI a câștigat *superafacerea* cablurilor" G. 7 III 08 p. 6. „*Superafacere* cu mașini ridicate" G. 15 VI 09 p. 9 (din *super-* + *afacere*)

superalbúm s.n. –Album care conține piese antologice– „Nana Mouskouri aniversează 30 de ani de activitate muzicală prin lansarea unui *super-album* intitulat «Greates Hits» [...] în care sunt incluse 14 cântece «semnificative pentru o carieră de dimensiuni mondiale»..." R.lit. 3 XII 87 p. 22. „Tematica *super-albumului* lansat în 1979 de către Pink Floyd este arhicunoscută de iubitorii genului de muzică propus și care, iată, dăinuie după mai bine de un sfert de veac. " ziare.com 11 XII 10 (din *super-* + *album*)

superaliáj s.n. **1.** (metal.) –Aliaj cu un grad ridicat de puritate și cu rezistență ridicată la temperaturi înalte– „*Superaliajele* utilizate pentru confecționarea unor piese de mare precizie necesare turbinelor sau motoarelor cu reacție, trebuie să fie extrem de pure. Chiar și urme de impurități compromit calitatea *superaliajelor* de nichel-cobalt sau crom-oțel." R.l. 13 VI 81 p. 6. „*Superaliaj* este un termen generic dat metalului care poate funcționa la temperaturi foarte ridicate, până la 1100 grade Celsius. Ele sunt aplicate în zonele de suflu ale turbinelor avioanelor cu reacție. " apropo.ro 30 X 08. **2.** (constr.) –Material foarte rezistent– „Ce a inventat de fapt alchimistul construcțiilor? Un *superaliaj* de ciment, apă și sticlă, în care inventatorul a turnat niște lianți numai de el știuți, care odată închegați transformă amestecul într-un material cu caracteristici apropiate de cele ale oțelurilor." ziarauldeiasi.ro 28 IX 01 (din fr. *superalliage*; PR 1962; MDN, DexX – doar sensul 1)

superaliménț s.n. –Aliment care conține antioxidanți, cunoscuți pentru proprietățile lor anticancer și de prevenire a maladiilor cardiace– „Lista *superalimentelor* care-ți dau energie și alungă oboseala" G. 15 III 10 p. 12. „ingrediente bio de cea mai bună calitate, *superalimente*. Acestea din urmă sunt o categorie aparte de alimente ale căror proprietăți miraculoase asupra sănătății umane s-au redescoperit în ultimele decenii: maca, spirulină, suma, avocado, semințele încolțite, semințele de cânepă. Lista e destul de lungă." jurnalul.ro 20 VI 10. „«*Superalimentele*» sunt pline de nutrienți care au multiple beneficii pentru sănătatea copiilor noștri." cugetliber.ro 26 VI 10; v. și mediafax.ro 29 I 10, R.l. 26 IV 10 (după engl. *superfood*)

superautomobil s.n. –Automobil foarte scump, foarte rapid sau foarte puternic– „*Superautomobil*. Un autocamion gigant – destinat transportului de cărbune, având capacitatea de 240 tone." R.l. 13 I 67 p. 3. „După nouă ani de existență, Can-Am, campionatul *«superautomobilelor»* în care se confruntau «monștrii» a căror capacitate cilindrică depășea 8000 de cm cubi, nu va mai avea loc." Sc. 21 XI 74 p. 6 (după engl. *supercar*; DexX)

superavére s.f. –Avere foarte mare– „Ce se întâmplă cu *superaverile* vameșilor" G. 14 II 11 p. 1. „focoasa A.A. a dat cu piciorul la o *superavere* atunci când a hotărât să se despartă de primul ei iubit..." libertatea.ro 24 X 12 (din *super-* + *avere*)

superbactérie s.f. –Bacterie cu calități ieșite din comun– „Se merge acum preponderat pe selectarea de tulpini microbiene, dar s-a abordat și problema obținerii de «*superbacterii*» prin inginerie genetică..." R.l. 6 XII 83 p. 2. „O «*superbacterie*» se răspândește în lume" Ad. de seară 12 VIII 10 p. 11. „O *superbacterie* rezistentă la antibiotice a infectat jumătate de milion de oameni în India." gandul.info 8 IV 11. (din *super-* + *bacterie*; cf. engl. *super bacterium, super bacteria*)

superbál s.n. –Bal fastuos– „Începe *Superbalul* Bobocilor Liceeni" Ad. 1 III 04 p. 3. „Vineri seara, în timpul «*Superbalului* Bobocilor», organizat de o firmă particulară, rochia unei fete a luat foc." G. 5 II 08 p. 3 (din *super-* + *bal*)

superbogát adj. –Foarte bogat– „ei au transmis cele dintâi imagini ale mareei, criticând vehement *superbogatul* concern [Exxon] pentru încetineala cu care a reacționat..." I.B. 21 IV 89 p. 4. „Actuala locuință a *superbogatului* producător are patru baruri, trei bucătării..." R.l. 16 V 98 p. 5. „Gândește-te însă că ești *superbpgat* și-ți poți permite mai mult decât o vacanță de 12 zile într-un an." G. 24 VIII 10 p. 14; v. și R.l. 10 X 07 p. 14 (din *super-* + *bogat*)

supercalculatór s.n. (electron.) –Calculator de foarte mare putere de calcul– „Societatea israeliană de electronică «Elbit» a anunțat că a pus la punct un *supercalculator* ce poate realiza 34 de miliarde de operații pe secundă." R.l. 14 VII 93 p. 8. „IBM va realiza un *supercalculator* – echivalentul a 2 milioane laptopuri" antena3.ro 4 II 09 (din *super-* + *calculator*; DEX-S, MDN, DexX)

supercámeră s.f. (foto) **1.** –Cameră de luat vederi de dimensiuni foarte mari– „Cea mai mare cameră de luat vederi din lume, de tip «Polaroid», se află expusă la Muzeul artelor frumoase din Boston (S.U.A.) De dimensiunea unei încăperi [...] ea a fost construită în mod special pentru fotografierea color la scară 1:1, a unui celebru goblen vechi de 500 de ani. Pentru a evita neclaritățile de detaliu, inerente tehnicii fotografice curente de mărire a imaginilor, a fost aleasă soluția acestei *supercamere*." Sc. 9 III 78 p. 5. **2.** – Cameră foarte performantă– „Premiul este o *supercameră* digitală!" adevarul.ro 24 IV 10 (din engl. *super- camera*)

supercampión, -oánă s.m.f. (sport) –Campion de prim rang– „La capătul unui «maraton» transcontinental de aproape 3.000 de kilometri, cățelușul «Whisky» a ajuns, după nouă luni, într-un loc situat la 250 km de casă. Aici *supercampionul* canin, complet epuizat, a fost observat de un prieten al stăpânului său, care recunoscându-l, l-a readus cu mașina la «domiciliul» său." Sc. 19 VII 74 p. 6. „Continuăm să vă prezentăm fragmente din scrisoarea deschisă adresată de fostul *super-campion* al boxului profesionist Joe Louis mai tânărului său succesor Floyd Patterson." Fl. 8 II 85 p. 29. „Lucian Bute, provocat de *supercampionul* Kessler" ziare.com 27 I 11; v. și Sc. 22 VII 76 p. 5, I.B. 12 II 87 p. 7, Fl. 19 VI 87 p. 23 (din *super-* + *campion*, după fr. *superchampion*; PR 1950; DEX-S, MDN, DexX)

supercar s.m. (anglicism; auto) –Automobil foarte scump ori foarte puternic– „Tramontana, un nou constructor de lângă Barcelona, produce acest frapant *supercar* cu un singur loc, a cărui producție este limitată la 12 unități pe an." G. 24 I 08 p. 22. „Proiectarea de *supercaruri* este complicată..." adevarul.ro 1 IV 12

supercarburánt s.m. –Carburant cu calități superioare– „În Franța, de pildă, este comercializat un *«supercarburant»*, așa-numit «Eifmoins», conținând un aditiv care permite o reducere cu 6 la sută a consumului de benzină." Sc. 8 I 78 p. 6. „Studii recente de mare amploare dovedesc că [legumele crude] sunt un «*super-carburant*» al vieții, care stimulează metabolismul și regenerează organismul, creierul, sistemul nervos, sistemul hormonal și imunitar." formula-as.ro 16 XII 11 (din fr. *supercarburant*; DEX-S, MDN, DexX)

supercentrálă s.f. –Centrală (electrică) de mare capacitate– „Pământul – o *supercentrală* electrică. Primele calcule arată că utilizarea numai a unei mici părți din energia electrică născută în nucleul lichid al Pământului ar fi mai mare de 2000 de ori decât toate centralele electrice existente în lume." Sc. 5 XI 77 p. 6 //din *super-* + *centrală*//

supercereálă s.f. –Cereală cu calități deosebite– v. *quinoa* 1977 //din *super-* + *cereală*; DexX//

supercinerámă s.f. –Cinerama pe ecran foarte larg– „«O lume nebună, nebună, nebună», comedie în culori și pentru *supercinerama*." Cont. 6 XII 63 p. 5 //din *super-* + *cineramă*; DexX//

supercivilizáție s.f. –Civilizație superioară– „El nu renunță, însă, deocamdată la presupunerea că aceasta ar putea fi și restul unei supernove. Dr. N.K. este adeptul părerii că a fost descoperită o *supercivilizație*." Sc. 14 IV 65 p. 4. „Ifosele și excrescențele *supercivilizației* (esplanade, piscine, groom-ul de la recepție, boy-ul de la lift, ragazza de la shop, cadânele de la bar)." R.l. 6 II 79 p. 2 //din *super-* + *civilizație*; FC II 234; DexX//

superclásă s.f. –Clasă superioară– „Ar fi de bun simț, cred eu, ca sediu al acestei echipe de *superclasă* să se fixeze o capitală a ei, de pildă Cetatea Oțelului sau în Bănie, urmând ca în unele cazuri să se mai stea și în București..." I.B. 22 XI 83 p. 3. „Francezul [...] și-a demonstrat *superclasa* și în partida de la Roma." Lib. 2044 / 97 p. 13, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 98. „e jucător de națională, de *superclasă*." ziare.com 8 XII 11; v. și Fl. 19 VIII 88 p. 22 (din *super-* + *clasă*)

supercompetíție s.f. –Competiție foarte importantă, la care participă

competitori foarte valoroși– „Ce este această *supercompetiție* și ce greutate are ea în momentul de față? Firește, turneul nu deține caracter oficial, dar importanța lui rămâne deosebită, nu numai pentru că este cea mai mare întrecere a anului în handbalul masculin, ci, în special, din cauză că va prilejui confruntarea directă a câtorva dintre pretendentele la titlul olimpic – 1980, cu aproximativ opt luni înaintea Jocurilor de la Moscova." Sc. 18 XII 79 p. 3. „A fost o *supercompetiție*, acesta ne-a fost locul [la Eurovision 2009]" G. 18 V 09 p. 16 (din *super-* + *competiție*)

supercompúter s.n. (electron.) –Computer cu o capacitate de calcul extrem de mare– „acest veritabil *supercomputer* [...] are cea mai mare capacitate de depozitare a datelor și poate efectua o operațiune în 0,35 nanosecunde (a miliarda parte dintr-o secundă)." Sc. 29 IV 81 p. 5. „Dintre cele 84 de *supercomputere* aflate în funcțiune, unele comportă peste 200000 de «pastile» de siliciu și pot efectua mai multe sute de milioane de operații pe secundă." Sc. 23 IX 84 p. 5. „lansarea celui mai rapid *supercomputer* din lume..." G. 4 II 09 p. 16; v. și R.l. 3 III 82 p. 6, Sc. 17 V 83 p. 3, I.B. 1 II 84 p. 4, 20 IV 84 p. 4, Sc. 8 IX 87 p. 4, Ad. 27 VIII 02 p. 7, antena3.ro 4 II 09 (din engl. *supercomputer*; MDN, DexX)

superconductór s.n. (electr.) –Conductor cu performanțe deosebite– „Detaliu dintr-un *superconductor* pentru energetica de mâine, mărit de câteva sute de ori. Cele peste 3000 de fire, realizate dintr-un aliaj de niobiu-titan, se află în interiorul unui cablu cu grosimea de un mm." R.l. 31 XII 76 p. 6. „Progresele realizate de cei doi laureați sunt capitale pentru științele fundamentale, dar se aplică direct și la perfecționarea memoriei computerelor, la *superconductoarele* ceramice, la proprietățile elastice ale polimerilor, precum și la examinarea structurii virușilor." L. Mag. 12 / 94 p. 47. „Cum se poate transforma vidul într-un *superconductor*" stiintasitehnica.com 12 IV 11; v. și R.l. 14 VIII 82 p. 6 (din engl. *superconductor*; DTN 1975; CD; MDN, DexX)

supercoóp adj. inv., s.n. –Magazin universal cooperatist– „În numeroase comune au fost înălțate magazine universale moderne, tip *«supercoop»*, în care sătenii găsesc o gamă largă de produse, de la cele alimentare și de uz casnic până la aparate de radio și televizoare, biciclete, motociclete, mobilă." Sc. 31 I 75 p. 5. „În ultimul timp, într-o serie de comune, cooperația de consum vrânceană a construit unități mari de tip *«supercoop»*, «supermagazin» și magazine universale moderne." Sc. 12 III 75 p. 4; v. și Sc. 8 VIII 75 p. 2 (din *super*[-magazin] + *coop*[erativist]; FC II 6, 234, 235, 236)

supercoroánă s.f. (astron.) –Nebulozitate în jurul coroanei solare– „Lucrările în domeniul cercetării *supercoroanei* solare prezintă o mare însemnătate practică pentru studierea continuă a sistemului solar." Sc. 4 III 63 p. 4 //din *super-* + *coroană*; DexX//

supercúpă s.f. (sport) –Competiție la care participă câștigătorii unor mari cupe (continentale, naționale)– „La Dortmund s-a disputat aseară finala «Supercupei» mondiale la handbal..." Sc. 23 XII 79 p. 5. „*Supercupa* mondială [la handbal masculin] din R.F.G." Sc. 21 II 84 p. 3. „Bilete pentru *Supercupă*" evz.ro 15 VII 09; v. și Sc. 18 XII 79 p. 3, R.l. 24 XII 79 p. 5, Sc. 15 X 82 p. 5, 28 I 83 p. 4, 2 XI 83 p. 5, Fl. 10 I 86 p. 20, Săpt. 12 IX 86 p. 8 (din *super-* + *cupă*; cf. engl. *super cup*; DexX)

superdéns, -ă adj. (fiz.) –Extrrem de dens– „fizicieni din cadrul Universității Berkeley, din California, au obținut o formă nouă, *superdensă*, de materie, în care protonii și neutronii se află la distanțe extrem de mici unii de alții." Sc. 10 VI 85 p. 5. „Care este vârsta Universului? «Între 15 și 30 de miliarde de ani» răspund astrofizicienii. Cum a apărut? Prin explozia unui nucleu *superdens*, o «singularitate», fenomen pe care-l numim Big-bang." jurnalul.ro 19 IV 11 (din *super-* + *dens*)

superdetectív s.m. –Detectiv foarte dibaci– „Cartea «Ultima enigmă» este considerată cântecul de lebădă al celei care l-a plăsmuit pe *«superdetectivul»* Hercule Poirot." Sc. 19 IX 76 p. 6. „s-a format o echipă specială de 35 de polițiști; cinci *superdetectivi* federali au fost atașați poliției locale..." Sc. 8 II 81 p. 6. „*Superdetectiv* în fustă" libertatea.ro 4 X 02; v. și *interpol* 1973 //din *super-* + *detectiv*; DexX//

superdotát, -ă adj. –Care este dotat cu calități ieșite din comun– „Copii *superdotați*. P.R.A.D., o companie vest-germană de relații publice, a inițiat o acțiune de sprijinire a copiilor *super-dotați* din R.F.G." R.l. 20 IX 82 p. 6. „Pasionat de pâine, foarte afectuos, auz normal în ciuda celor patru urechi. Așa ar putea fi descris specialul Yoda, un pisoi *«superdotat»*, cel puțin din punct de vedere auditiv..." G. 21 VIII 08 p. 16 (din *super-* + *dotat*; cf. fr. *surdoué*)

superdozáre s.f. –Dozare excesivă– „respectivele tranchilizante, cu certă valoare terapeutică, produc o dependență a organismului iar abuzul și *superdozarea* declanșează alte probleme medicale." R.l. 29 II 84 p. 6. *„Superdozare.* Anemia, amețelile, lipsa de poftă de mâncare și căderea părului sunt o consecință directă a unei superdoze de vitamina A, absorbite în diverse forme farmaceutice." R.l. 22 III 84 p. 6 (din *super-* + *dozare*; DexX)

superdóză s.f. –Doză excesiv de mare– v. *superdozare* 1984. „Luați o *super-doză*, unică, de 6 linguriță la o cană de apă." formula-as.ro 16 IV 01 (din *super-* + *doză*; cf. engl. *overdose*; DexX)

superechípă s.f. –Echipă cu performanțe excepționale– „Au fost angajate, de o parte și de alta, cele mai puternice *super-echipe* de avocați, se cer daune de patru miliarde de franci, procesul va dura, probabil, ani și ani. Pe drept a fost denumit «Procesul secolului»." Sc. 23 V 82 p. 6. „O *superechipă* așteaptă să vină în România!" gsp.ro 23 VIII 11 (din *super-* + *echipă*)

supereficiént, -ă adj. –Extrem de eficient– „Chuck Noland e un *supereficient* și ultraocupat rezolvator-de-probleme, angajat al firmei de curierat rapid Federal Express și în consecință aflat mereu în întrecere cu cronometrul..." zf.ro 27 III 01. „Medicament *super-eficient* contra cancerului la sân" Ad. 1 VI 02 p. 9. „Reforme *supereficiente*, ținând seama de fondul problemei, nu de forme (de unde critici), dar care au funcționat." ziare.com 23 V 11 (din *super-* + *eficient*)

supererόu s.m. –Erou dotat cu calități deosebite– „*Supereroul* și supermămica" G. 1 IX 08 p. 1. „Kinofest are din acest an o mascotă sub forma unui *supererou*. Numele acestuia este Kinoman." adevarul.ro 12 II 12; v. *comics* 2005 (din *super-* + *erou*)

superétă s.f. –Supermarket cu suprafața cuprinsă între 120 și 400 de metri pătrați– „Mai găseam într-o vreme vin roșu românesc în supermarketurile Geant Casino (a nu se confunda cu rețeaua *superette* Casino din regiunea Lyon!)." forum.desprecopii.com 17 XI 04. „Numărul supermarket-urilor din Paris este în continuă creștere, adaptându-se la stilul de viață pașnic al parizienilor. Aceste tipuri de magazine imense sunt cunoscute în Franța sub denumirea de hypermarché, supermarché sau *superette* și includ mărci de genul Monoprix, Leader Price, Ed sau Franprix." onext.ro 11 I 09. „Ca și în alte țări din Europa Centrală și de Est, în Ucraina are loc un proces intens de transformare a comerțului cu amănuntul, prin creșterea formelor moderne (supermarket, hypermarket, discounter și *superette*). " jurnal.md 28 XI 09 (din engl. *superette*, fr. *supérette*; Ciolan, *MC*)

superexprés s.n., adj. (transp.) –(Tren) extrem de rapid– „La începutul acestei săptămâni a avut loc inaugurarea liniei ferate *superexpres* [...] care asigură ultrarapid legătura directă între capitala niponă, Tokio, și orașul Hakata." R.l. 14 III 75 p. 6. „Se amintește că în Franța, între Lyon și Paris, a fost construită prima linie ferată din Europa pentru trenuri *superexpres*." I.B. 2 VIII 84 p. 4. „În timpul unei călătorii cu un tren *Super Express* între Tokio și Osaka, autorul acestei cărți [...] a avut o iluminare." businessmagazin.ro 20 XI 11; v. și Sc. 2 VI 77 p. 6, R.l. 9 XI 78 p. 6, Sc. 10 II 81 p. 3; v. și *bifuncțional* 1985 (din fr. *superexpres*; DMN 1968; DEX 98, MDN, DexX)

superfiért, -fiártă adj. „În Oceanul Pacific, la vest de Ecuator, au fost luate de la adâncimea de 3000 metri primele probe de «apă *superfiartă*». După cum se știe, aici, fundul oceanului este brăzdat de o imensă crăpătură prin care apa, în contact cu magma, atinge temperaturi superioare gradului ei de fierbere în condițiile de la suprafață." I.B. 30 III 77 p. 8 //din *super-* + *fiert*//

superfinisáre s.f. (tehn.) –Acțiunea de netezire foarte fină a asperităților unor piese sau organe de mașini– „Un reșițean – dr. ing. I.L. – a studiat modul în care s-ar putea optimiza operația de *superfinisare* a unor piese de la motoarele termice." R.l. 11 XI 78 p. 5. „Mașini de superfinisat. Specialiștii [...] din Bârlad au realizat un set de mașini speciale, moderne pentru *superfinisarea* rulmenților." R.l. 24 VII 84 p. 5; v. și Sc. 18 VII 81 p. 5; v. și *profil* (sensul 1) 1983 (din *super* + *finisare*; FC II 235; DN_3, DEX 98, DexX)

superfinisát, -ă 1. adj. (constr.) –(d. apartamente) Căruia i s-au adus îmbunătățiri suplimentare (montat gresie, faianță, tapet etc.)– „[Vând] apartament de lux, 3 + 4 camere *superfinisate*." R.l. 8 XII 92 p. 10. „Apartament 3 camere, parchet, gresie, faianță, *superfinisat*." R.l. 3 VIII 93 p. 12. „Apartament 2 camere: de la 25.000 euro (32 mp) în Iris, până la 180.000 euro (60 mp) ultracentral, confort sporit, *superfinisat*." Ad. de seară 18 II 11; v. și R.l. 4 VIII 93 p. 12. **2.** s.n. (tehn.) –Superfinisare– v. *superfinisare* 1984 (din *super-* + *finisat*; DEX 98, DexX)

superfotbalíst s.m. –Fotbalist de mare clasă– „Duminică dimineață [...] va avea loc «Gala sportului '83», un spectacol cultural-sportiv organizat de C.N.E.F.S. și «Scânteia Tineretului», în cinstea celor mai buni sportivi români ai anului. Nu vor lipsi superhandbaliștii lui Nedef și *superfotbaliștii* lui Lucescu." Săpt. 23 XII 83 p. 2. „transferul secolului în soccerul nostru: *superfotbalistul* Giugiumică a fost transferat de la o divizionară B bucureșteană..." Săpt. 21 IX 84 p. 8. „Dacă îl mai luau și pe B., care e un *superfotbalist*..." ziare.com 30 VIII 10 (din *super-* + *fotbalist*)

superfúlger s.n. (fiz.) „Descărcând fiecare o energie de un milion wați-secundă

(un watt-secundă reprezintă a 3,6-a milioana parte dintr-un kilowatt-oră), ele sunt de o mie de ori mai puternice decât fulgerele obișnuite [...] Într-un interval de 40 de luni au fost înregistrate 17 *superfulgere*." Sc. 22 XII 77 p. 5. „Și mai interesant este faptul că aparatele instalate pe sateliți au înregistrat așa-numite *superfulgere*." Sc. 17 VI 78 p. 6 //din *super-* + *fulger*; DEX-S, DexX//

supergalaxíe s.f. (astr.) –Grup ipotetic de galaxii, foarte apropiate una de alta– „Astronomii sovietici au emis o nouă ipoteză cosmică, conform căreia Universul se compune din poliedrii giganți formați de galaxii și *supergalaxii* a căror poziție se aseamănă, în opinia cercetătorilor, cu fagurii de albine." R.l. 29 X 80 p. 6. „Doi astronomi de la Universitatea din New Mexico sunt de părere că au descoperit cel mai mare corp celest observat vreodată în Univers, o *super-galaxie* lungă de 730 milioane ani-lumină." R.l. 30 I 84 p. 6. „Invizibilă, ea [materia întunecată] constituie totuși majoritatea covârșitoare a materiei cosmice, și, printre particulele ei, pe care, nevăzându-le niciodată, oamenii le-au numit cu nume stranii, ca axioni, neutralini sau altele asemănătoare, se întâlnesc și obișnuitele stele, planete, galaxii, *supergalaxii*, a căror imagine ajunge la noi uneori atât de modificată din cauza lentilelor gravitaționale care fac din Univers un imens caleidoscop aflat într-o permanentă mișcare și framântare..." revistamagazin.ro 29 V 02 (din fr. *supergalaxie*; DN_3, DEX 98, DexX)

supergrâu s.n. (bot.) „Pe un teritoriu de peste 500000 ha [...] se cultivă anul acesta «*supergrâul*» triticale – obținut prin încrucișarea grâului din specia «Triticum» cu secara." Sc. 19 II 74 p. 6 //din *super-* + *grâu*//

supergravitație s.f. (fiz.) „Cum va arăta în viitor peisajul energetic al omenirii, atunci când *supergravitația* și transformarea de supersimetrie vor fi folosite pentru a ne satisface necesitățile de deplasare în spațiu?" Cont. 12 I 79 p. 5; v. și *supersimetrie* 1979 //din *super-* + *gravitație*//

supergravitațiónál, -ă adj. (fiz.) –Relativ la supergravitație– „N., F., G. [...] au generalizat teoria lui Einstein construind un câmp *supergravitațional* în cadrul căruia regăsim teoria relativității generale, dar care prezice prezența unei noi particule, denumită gravitino și având un spin de 3/2." Cont. 12 I 79 p. 5. „Maldacena a găsit o echivalență între teoria *supergravitațională* în cinci dimensiuni într-un spațiu care conține o energie a vidului negativă (un astfel de spațiu se numește anti-de Sitter) și o teorie cuantică a câmpului în patru dimensiuni care nu conține gravitația." evz.ro 25 XII 10 //din *supergravitație* + *-onal*//

supergréu, -a 1. adj. (fiz.) –Foarte greu– „Elemente *supergrele?* În natură ar fi existat elemente cu mult mai grele decât acelea pe care omul a fost capabil să le obțină cu ajutorul unei tehnologii costisitoare." R.l. 31 III 72 p. 6. **2.** (sport) –Categorie la box a pugiliștilor de peste 100 de kg– „Pugilistul american L.H. și-a păstrat centura de campion al categoriei *supergrea* (versiunea W.B.C.), întrecându-l la puncte, după un meci echilibrat, pe compatriotul său T.W. Meciul s-a disputat la Las Vegas, în 12 reprize. În aceeași gală, G.P. (clasat de W.B.C. imediat după Holmes în ierarhia categoriei *supergrea*) a obținut o victorie la puncte în fața lui R.S." R.l. 23 V 83 p. 5. „la Los Angeles se va disputa și categoria *supergrea* la care vor fi admiși numai 12 pugiliști..." I.B. 1 I 84 p. 3. **3.** (fig.) „Becali, campionul perlelor din categoria «*supergrea*»" realitatea.net 9 XI 06. **4.** s.m. –Luptător din categoria supergrea– „Paradoxul *supergreilor* [...] doi candidați supergrei" R.l. 9 III 00 p. 4. **5.** (fig.) –Persoană care prin calitățile ei se detașează net de cei din jur– „intrarea în acțiune a *super-greului* Arnold Schwarzenegger" R.lit. 31 I 01 p. 17 (din *super-* + *greu*; DEX-S, DexX)

superhit s.n. –Melodie care se bucură de un imens succes internațional– „1996, anul lansării *superhit-ului* «Bingo Bongo»" Ad. 3 VIII 04 p. 8. „*superhitul* Proud Mary..." G. 12 II 08 p. 11 (din *super-* + *hit*; cf. engl. *super hit*)

superhormón s.m. (biol.) –Substanță foarte activă din punct de vedere biologic– v. *prostaglandină* 1977 //din *super-* + *hormon*; DEX 98, DexX//

superinstalație s.f. (tehn.) –Instalație extrem de complexă– „realizarea «*superinstalației*» nu va fi posibilă decât printr-o colaborare la scară mondială." Sc. 5 I 78 p. 6. „O *superinstalație* de irigat pe terenurile noastre..." R.l. 13 VIII 93 p. 9. „Proprietarul ne-a spus că este o bijuterie făcută special pentru Puff Daddy, în interior având o *super-instalație* de sunet, și patru televizoare, spoturi luminoase, cameră video, iar motorul are o capacitate de 6.000 centimetri cubi. " cancan.ro 2 V 10 (din *super-* + *instalație*)

superinteligént, -ă adj. –Extrem de inteligent– „Un om *superinteligent*" revistamagazin.ro 9 VII 08. „Orb, sărac, *superinteligent*" ziare.com 4 X 11 (din *super-* + *inteligent*; cf. engl. *super smart*)

superinvestíție s.f. –Investiție foarte mare– „Voestalpine renunță la *superinvestiția* din România" G. 19 XII 08 p. 1. „*Super-investiție* la Galați / Termocentrală de un miliard de euro care creează 2.000 de locuri de muncă" adevarul.ro 7 II 11 (din *super-* + *investiție*)

superîngúst, -ă adj. (foto, cinem.) „Prin introducerea peliculei *superînguste* de 8 mm alături de pelicula clasică de 35 mm și a celei înguste de 16 mm tehnica filmului este pe cale de a suferi o adevărată revoluție." Sc. 11 VII 74 p. 6 //din *super-* + *îngust*; DEX 98, DexX//

superlavábil, -ă adj. –Care se spală foarte ușor– „Tapet Suedia ecologic, *superlavabil*" R.l. 2073 / 97 p. 14-16, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 98. „Finisajele sunt realizate cu vopsea *superlavabilă* de culoare albă." R.l. suplim. Ghidul casei 15 IX 04 p. 1 //din *super-* + *lavabil*//

superlóng adj. inv., s.n. (cuv. engl.) –Extrem de lung– „Ce se mai găsește prin unele din magazinele Capitalei: Haiduc tzuika-special [...] ambalată în cutii cilindrice din tablă *superlong*." Săpt. 31 V 74 p. 2. „unii vânzători din comerț nu vând mărfurile ce le sunt încredințate decât contra *superlonguri* și pungi de cafea." Săpt. 22 II 85 p. 2. „Contrabandă «*super-long*» de țigări din Ucraina" mesagerul.ro 26 II 07; v. și I.B. 6 VI 74 p. 1, 1 IX 84 p. 8 (cf. fr. *superlongue*; DMN 1968; Bantaș, *BE* 123; DEX-S, MDN, DexX)

superlúx s., adj. –Lux exagerat– „Primul trend vorbește despre eleganța modernă, *superlux*, în care clasicul anilor '60 este adus în actualitate prin detalii moderne și țesături. Un nou glamour, simplu și rafinat, în care coafura și machiajul sunt în armonie deplină." R.l. 3 III 05 p. 30. „Brandurile autohtone de modă părăsesc centrul Capitalei. Doar *superluxul* rămâne pe Calea Victoriei" G. 14 IX 10 p. 9 (din *super-* + *lux*)

supermagazín s.n. –Magazin (universal) de mari proporții– „În cartierul Berceni-Sud din Capitală este în construcție un nou tip de unitate comercială, așa-numitul *supermagazin* – în cadrul căruia se va organiza desfacerea atât a mărfurilor alimentare, cât și nealimentare prin sistemul autoservirii." Sc. 5 I 66 p. 3. „M. a fugit de la locul accidentului și a izbit și alte automobile, până a trecut prin vitrina unui *supermagazin*." R.l. 12 VII 75 p. 6. „Măcel la *supermagazin*" evz.ro 4 II 08; v. și *curry* 1999, *ECU* 1993, *inscripționare* 1973, *minicec* 1977, *supercoop* 1975 (din *super-* + *magazin*, după engl. *supermarket*, fr. *supermarché*; DMN 1960; FC II 235–236, A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX-S, DexX)

supermagnét s.n. –Magnet foarte puternic– „*Supermagnet*. De dimensiunea unei mici monede (în greutate de un gram), un magnet «reține» o greutate de două kilograme. Această performanță a fost realizată de către un grup de savanți sovietici." Sc. 2 III 75 p. 6 (din *super-* + *magnet*, probabil după model rus.; DexX)

superman s.m. (cuv. engl.) –Om cu calități ieșite din comun. Supraom– „E foarte clar că autorii acestui Sherlock Holmes [Columbo] vor să construiască un detectiv care să întoarcă pe dos mitul [...] detectivului *superman*: memorie electronică, țintaș-computer, polițistul gadget etc." Fl. 19 VIII 76 p. 18. „pantofii din pânză [...] vor lua locul Adidașilor care acum se vând [...] prin mai toate magazinele: practici, aspectuoși, amintind de *supermeni*..." Săpt. 2 III 84 p. 8. „Ca și când cineva își dorea să se ajungă la o criză care să necesite o intervenție ad-hoc a *Superman-ilor* politicii italiene, la fel ca și în cazul crizei gunoaielor din Napoli..." adevarul.ro 31 III 11; v. și I.B. 26 III 81 p. 4; v. și *supermarket* 1984 [pron. *supermén*] (cf. fr. *superman*; PR 1950; DEX-S, MDN, DexX)

supermanechín s.n. „Iris Strubeger, care ar fi putut deveni *supermanechin*, este astăzi doar top-model." AS 9 X 10 p. 29 (după engl. *super-model*; DMN; D. Am.; DN_3, MDN)

supermaratón s.n. (sport) –Întrecere sportivă care cere un efort mai mare chiar decât maratonul– „Faimoasa cursă contra-cronometru Bordeaux-Paris (un *supermaraton* al ciclismului, aproape 600 km parcurși fără escale)" I.B. 23 XI 72 p. 3. „Un *supermaraton* pe o distanță de 3400 km de-a lungul Marelui Zid Chinez..." I.B. 10 VII 86 p. 8. „Sute de oameni au alergat astăzi, din Ungaria în România, la un *supermaraton*, pe o distanță de peste 200 de kilometri. Evenimentul a devenit o tradiție în vestul țării." evz.ro 23 V 09; v. și R.l. 2 IX 75 p. 6, Sc. 29 X 77 p. 6, 12 VI 80 p. 5, R.l. 8 III 83 p. 5, Fl. 26 VI 87 p. 23 (din fr. *supermaraton*; PR 1950; DEX-S, MDN, DexX)

supermárket s.n. (anglicism) –Magazin de mari proporții, preponderent alimentar– „La o expoziție din străinătate, am văzut odată tineri artiști vânzând trăsnete de carton, fulgere, nori și fulgi de zăpadă într-un «*supermarket*» al lor." I.B. 25 IV 74 p. 1. „Vitan Bârzești [este] un *super-market* în aer liber." R.l. 30 VI 93 p. 5; v. și R.l. 1 III 78 p. 6, R.lit. 12 IV 84 p. 22, zf.ro 1 X 09, 28 I 10; v. și *angro* 2007, *bodyguarda* 2005, *butic* 2008, *ciberpirat* 2005, *discount* (*magazin de tip discount*) 2003, *discounter* 2011, *felia* 2011, *food court* 2011, *gelaterie* 2003, *industrie*

(*industria ambalajelor*) 2003, *mall* 1999, *market-maker* 2007, *mcjob* 2003, *minimarket* 2003, *organic* 2009, *parafarmaceutic* 2008, *portal* 2010, *reloca* 2009, *retail* (*grup de retail*) 2010, *store* (*discount-store*) 2004, *supereță* 2004, 2009 (Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09)

supermasív, -ă adj. (astron.) –Cu dimensiuni de milioane sau miliarde de ori mai mari decât Soarele– „Cu ajutorul unui telescop gigantic instalat în Chile, astronomi de la Universitatea din Bochum (R.F. Germania) au identificat steaua cu cea mai mare luminozitate și masă cunoscută până în prezent. Ei au stabilit că sursa de lumină «R 136 a», din Norii lui Magellan – sistem stelar situat dincolo de Calea Lactee, la o depărtare de 150000 de ani lumină – este un obiect «*supermasiv*» unic. Masa lui este estimată ca depășind de 1000 de ori masa Soarelui, iar luminozitatea fiind de sute de milioane de ori mai mare ca cea a astrului zilei." R.l. 10 IV 81 p. 5. „Sursa de lumină cunoscută sub indicativul de R136 nu este o aglomerare de stele, cum se credea, ci o stea unică, *supermasivă*. Supersteaua R136 – având o masă de o mie de ori mai mare și o strălucire de sute de milioane de ori mai mare decât acelea ale Soarelui, fiind cea mai grea stea cunoscută din Univers – pune în dificultate teoriile actuale privind stabilitatea stelelor." Cont. 15 I 82 p. 5. „M.D. se chinuiește să dibuiască și găuri negre cu mase intermediare (aproximativ de 1.000 de ori mai mari decât Soarele), care nu au putut fi detectate până acum, doar cele *supermasive* s-au expus omenirii." cotidianul.ro 12 VI 08; v. și Sc. 11 IV 81 p. 5 (din engl. *supermassive*)

supermașină s.f. –Automobil cu motor foarte puternic, cu dotări ieșite din comun și foarte scumpă– „Vedeta-vedetelor expoziției a fost «*supermașina* protecției totale» – un fel de car de asalt travestit." Sc. 2 VIII 82 p. 6. „A finanțat singur construcția *supermașinii* și a vândut deja opt exemplare." G. 19 VIII 08 p. 16. „Costă aproape 180.000 euro, cu TVA, și este cea mai nouă *supermașină* de la Mercedes." G. 13 IV 10 p. 6 (din *super-* + *mașină*; cf. engl. *supercar*)

supermămică s.f. –Mamă cu calități deosebite– v. *supererou* 2008 (din *super-* + *mămică*)

supermercáto s.n. (cuv. it.) –(Aici) Cea mai mare piață unde se fac transferurile de sportivi– „«Calcio» nu are bani să-l plătească pe Hagi [...] «*Supermercato*»-ul italian a plătit pentru transferuri peste 200 milioane dolari." R.l. 3 VIII 93 p. 15 (Dimitrescu, *Dr.2* 135, 141; DexX)

supermicroscóp s.n. –Microscop de mare precizie– „Oamenii de știință de la Universitatea japoneză Kyoto au construit un *supermicroscop* electronic cu care se pot distinge combinațiile de atomi din majoritatea moleculelor." Sc. 1 V 75 p. 6. „E un fel de *supermicroscop* care împarte particula în 1000 de părți. Să vezi din ce e făcut protonul înseamnă să înțelegi din ce e făcut Universul..." G. 27 II 08 p. III //din *super-* + *microscop*; FC II 235; DN_3, DEX-S, DexX//

supermíni adj. inv., s.n. (auto) –Termen britanic pentru a numi un automobil situat între automobilul mic de oraș și automobilul mic de familie– „Micuța mașină Fiat are acum design de *supermini*, nefiindu-i rușine să stea lângă 500." adevarul.ro 15 XII 11. „Interiorul este alcătuit în stil șic întâlnit la mașinile din clasa *supermini*." adevarul.ro 1 IV 12 (din engl. *supermini*)

superminiaturizát, -ă adj. –Extrem de mic– „Un grup de ingineri japonezi a realizat o mașină electronică de calcul *superminiaturizată* care a putut fi plasată în corpul unui stilou de dimensiuni obișnuite. Minicalculatorul [...] este manevrat cu ajutorul unui inel rotativ și al unui buton terminal." Sc. 8 XII 74 p. 4 (din *super-* + *miniaturizat*, după fr. *superminiaturisé*; DMN 1965; MDN, DexX)

supermodél s.n. –Model extrem de celebru– „Un *supermodel* se formează la «școala casting»-ului. Din cele 12 ore de pregătire zilnică [...] mai mult de jumătate înseamnă casting." Expres Mag. 16 / 95 p. 14. „*Supermodelul* Cindy Crawford așteaptă primul ei copil..." Ev.z. 20 VI 97 p. 16. „Era *supermodelelor* s-a terminat pe la sfârșitul anilor '90..." AS 9 X 10 p. 29; v. și Ad. 20 V 03 p. 9, G. 19 II 08 p. 15, R.l. 4 IX 09 p. 9, AS 5 XII 09 p. 29, R.l. 15 I 10 p. 11 (din engl. *supermodel*; Random House 1970-75)

supermorfínă s.f. (biol.) „O echipă de medici de la Institutul de cercetări clinice din Montreal a descoperit că una din glandele endocrine, hipofiza, secretă un hormon natural, *supermorfina* – un alcaloid asemănător morfinei [...] Efectele secundare ale hormonului, denumit științific beta-endorfină, sunt mai puțin periculoase decât cele produse de morfină." R.l. 22 XII 76 p. 6 //din *super-* + *morfină*//

supernávă s.f. –Navă de tonaj foarte mare– „O *supernavă* cu un deplasament de 265000 tone va fi construită la șantierul naval «Ulianik» din Pola, R.S.F. Iugoslavia." Sc. 29 III 71 p. 4. „Prototipul unei *supernave* de pescuit [...] a fost realizat la un șantier din Gdansk." Sc. 5 VI 79 p. 3. „România exportă tehnologie în Vest: Forțele Speciale Britanice folosesc în misiuni o *super-navă* de luptă fabricată la Galați" Ad. de seară 10 I 11 (din *super-* + *navă*, după fr. *super-navire*; DMN 1969; DEX-S, MDN, DexX)

supernóvă s.f. **1.** (astron.) „*Supernovele* sunt stele care explodând au o strălucire și mai mare decât novele." Sc. 14 XII 63 p. 4. „Săptămâna trecută un grup de cercetători au observat explozia unei *supernove* cu ajutorul satelitului artificial «IUE»." R.l. 8 V 79 p. 6. „O fetiță de 10 ani a descoperit o *supernovă*" R.l. 5 I 11; v. și Sc. 14 IV 65 p. 4, Cont. 21 XII 73 p. 10, Sc. 27 VIII 75 p. 6; v. și *quasar* 1983, *supercivilizație* 1965. **2.** (fig.) –Superstar– „*Supernova* Michael Jackson a pulverizat toate moleculele sufletelor celor prezenți." R.l. 2 X 92 p. 3 (din fr., engl. *supernova*, germ. *Supernova*; PR sec. XX; AD; FC II 235; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

superofértă s.f. –Ofertă foarte tentantă– „coronițe de brad «ieftine, că-i *superofertă*» la 75.000 lei bucata (triplu față de săptămâna trecută)." Ad. 27 XII 01. „*Superoferte* pentru bugetari: rate mici, RCA ieftin și reduceri la balneo" R.l. 14 X 10 p. 8. „*Superofertă* de filme de artă" R.l. 2 V 11 p. 13; v. și Ad. 4 IX 03 p. 9, G. 12 III 08 p. 15, 7 VII 08 p. 1, Cot. 15 XII 08 p. 14, G. 6 V 09 p. 2, 19 IX 09 p. 16 (din *super-* + *ofertă*; cf. engl. *super offer*, fr. *superoffre*; DEX 09)

superordinatór s.n. (inform.) –Ordinator cu o foarte mare putere de calcul– „Cursa pentru *super-ordinatoare* dintre S.U.A. și Japonia ar putea fi câștigată de cea din urmă dacă guvernul american nu subvenționează cercetările în această direcție – se arată într-un raport al Fundației Naționale de Științe din S.U.A." R.L. 4 IV 82 p. 6. „*Superordinator.* Firma japoneză «Fujitsu» a anunțat realizarea unui *superordinator* capabil să efectueze un miliard de operații pe secundă." I.B. 22 I 85 p. 4. „1976. Prin lume: Americanii aterizează pe Marte. Comercializarea *superordinatorului*: 250 milioane operații pe secundă." dilemaveche.ro 2 VI 07; v. și R.l. 14 II 85 p. 6, I.B. 2 III 85 p. 8, R.l. 30 IX 85 p. 6; v. și *megabit* 1984 //din *super-* + *ordinator*; MDN, DexX//

superoțél s.n. „La institutul de cercetări în domeniul fierului și oțelului de pe lângă Universitatea din Tokio a fost elaborat un «*superoțel*». Calitatea principală a acestui nou oțel japonez – care nu are structură cristalină – constă în rezistența sa neobișnuită la rugină." R.l. 28 VII 74 p. 6. „Stelele neutronice au cruste din *super-oțel* [...] suprafața exterioară a acestor stele colapsate pare a fi de 10 miliarde de ori mai dură decât oțelul sau orice alt aliaj mai dur de pe pământ." astronews.ro 7 V 09 (după engl. *super-steel*; DexX)

superpartículă s.f. (fiz.) „Prin analogie cu «simetria izotopică» care corelează particule cu aceeași valoare a spinului, s-a introdus o «supersimetrie» care corelează particule cu valori diferite ale spinilor (adică fermionii și bozonii), acestea putând fi privite ca stări ale unei «*superparticule*» ipotetice." Cont. 27 IV 79 p. 7. „Ipoteza este cunoscută sub numele de super-simetrie și prezice că fiecare particulă sub-atomică cunoscută poate avea drept pereche o altă *super-particulă*, cu toate că aceasta din urmă rămâne nedetectată." descopera.ro 7 V 12 (după engl. *super-particle*)

superpetroliér s.n. (mar.) –Petrolier de mari proporții– „Strâmtoarea Malacca poluată de naufragiul unui *superpetrolier*." R.l. 8 I 75 p. 6. „Două *superpetroliere* s-au ciocnit în apropiere de Trinidad și au luat foc." Sc. 21 VII 79 p. 6. „Sase pirați somalezi au murit înecați vineri, când plecau de pe *superpetrolierul* saudit Sirius Star, pe care îl capturaseră la 15 noiembrie, a declarat sâmbătă liderul lor..." ziare.com 10 I 09; v. și Sc. 26 VI 76 p. 6 (din fr. *superpétrolier*; DMC 1960; DEX-S, MDN, DexX)

superpiáță s.f. –Piață de foarte mare importanță– „secte pe care le definește drept «*superpiața* spirituală pentru înrobirea oamenilor»." Sc. 23 IX 79 p. 6. „O «*superpiață*» a heroinei a funcționat aproape un an la numai 50 de metri de Înaltul Comisariat pentru lupta împotriva Mafiei, la Palermo." R.l. 24 III 84 p. 6. „*Super-piața* financiară, în forma sa inițială a murit, anunță Associated Press." ziare.com 14 I 09 (din *super-* + *piață*; cf. engl. *supermarket*; DexX)

superplástic, -ă adj. (fiz.) –Caracterizat printr-o plasticitate deosebită– „Noul Centru al artelor în curs de realizare pentru Universitatea Angliei de est va fi prima clădire din lume îmbrăcată în panouri din aluminiu *superplastic*. Noutate în domeniul construcțiilor, acest material, ca aspect foarte plăcut – în limbaj tehnic «Supral» – este un aliaj pe bază de aluminiu cu calități deosebite." Sc. 27 XI 76 p. 5 (din engl. *superplastic*, fr. *superplastique*; BD 1968, DTN 1973; MDN, DexX)

superprodúcție s.f. (cinem.) –Film fastuos realizat cu mari cheltuieli. Megaproducție– „Se programează pe ecranele a opt cinematografe *superproducția* pseudoistorică – Mongolii." Gaz.lit. 26 VII 62 p. 7. „Forman [...] între timp a trecut la splendide *superproducții* de tip Amadeus..." R.lit. 30 V 85 p. 21. „Clasament. *Superproducții* ale

anului" G. 27 V 09 p. 16; v. și Cont. 17 XI 78 p. 11 (din engl. amer., fr. *superproduction*; D. Am., Ciolan, *MC*; DEX, DN_3, DexX)

superprofesionist, -ă adj., s.m.f. –Care dovedește un nivel de profesionalism exemplar– „Timp de 48 de ore cinci hoți «*superprofesioniști*» cum îi consideră poliția spaniolă au lucrat nestingheriți, la sfârșitul săptămânii trecute, într-o bancă din stațiunea balneară Marbella, care adăpostea bijuterii inestimabile, bani și alte valori. «*Superhoții*» au intrat în bancă făcând o spărtură în plafonul clădirii, după care au neutralizat sistemele de securitate și au deschis seifurile. Prada lor se ridică la... 10 milioane de dolari. S-a «lucrat» cu atâta discreție, remarca un reprezentant al poliției spaniole, încât funcționarii băncii și-au dat târziu seama." R.l. 29 XII 82 p. 6. „O regie *superprofesionistă*" Orizont 41 / 91 p. 2, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 98. „E un jucător *superprofesionist*" prosport.ro 5 VI 10; v. și Fl. 31 I 86 p. 20 (din *super-* + *profesionist*)

superprofít s.n. –Profit extrem de important– „[Se] «extrag» din țările în curs de dezvoltare *superprofituri* de ordinul a 50–100 miliarde dolari." I.B. 12 III 84 p. 8. „*Super profit*! Petrom a câștigat în 2011 mai mult cu 72%" ghimpele.ro 22 II 10 (din fr. *superprofit*; PR 1964; MDN, DexX)

superprofitábil, -ă adj. –Care aduce un profit foarte mare– „Un business organizat pe cinci niveluri, nedetectabil și *superprofitabil*" R.l. 19 VII 08 p. 32. „Afacere *superprofitabilă*" adevarul.ro 17 XI 11 (din *super-* + *profitabil*)

superprotéic, -ă adj. „Aliment *superproteic*. Un nou produs bogat în proteine – «Ricetein» – a fost pus la punct, după patru ani de cercetări, de către două mari companii alimentare mondiale." Sc. 22 IX 76 p. 6. „După sărbători voi ține și un regim *superproteic* cu carne albă, pui, pește." ziuaconstanta.ro 31 XII 08 //din *super-* + *proteic*; DEX-S, DexX//

superputére s.f. **1.** –Stat care, datorită forței economice, militare ori politice, poate influența viața internațională sau deciziile altor state. Supraputere– „conștiința necesității de a nu ne lăsa prinși în marea mașinărie a *superputerilor*." R.lit. 3 XII 81 p. 22. „După al doilea război mondial în special, rolul internațional al Europei a scăzut dramatic, iar Statele Unite i-au luat locul ca focar de iradiere culturală și *superputere*." ziaruldeiasi.ro 23 V 02. „Cum a devenit Republica Moldova *superputere* maritimă" adevarul.ro 23 X 12; v. și zf.ro 31 I 03. **2.** –Instituție ori structură cu putere foarte mare– „Nu dorim crearea unei *superputeri* de control, care să fie percepută ca un instrument de presiune politică asupra primului ministru." Ad. 24 I 05 p. 15, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 73 (după engl. *superpower*, fr. *superpuissance*; PR 1963; DexX, DEX 09 – sensul 1)

superrezistént, -ă adj. „Geamuri *superrezistente*. Un geam special de o mare rezistență la diferite șocuri a fost fabricat de specialiștii din Essen (R.F.G.)." Sc. 11 IV 79 p. 5. „nu au pătruns prin parbriz, ceea ce face ca speranțele cercetătorilor să crească și, odată cu ele, și securitatea autovehiculelor prevăzute cu asemenea parbrize *super-rezistente*." Mag. 10 VIII 85 p. 9. „Un microb *super-rezistent* amenință Marea Britanie" semneletimpului.ro 11 VIII 10 (din *super-* + *rezistent*, probabil după model germ.; cf. fr. *surrésistant*; DMN 1969; DEX-S, MDN, DexX)

supersatelít s.n. –Satelit (de telecomunicații) de mare capacitate– „Potrivit agenției Kyodo, acest «*supersatelit*» ar avea o greutate de aproximativ două tone..." R.l. 20 XI 84 p. 11. „«*Super satelit*» de telecomunicații" I.B. 11 XII 84 p. 4. „Rusia concurează GPS-ul american cu un *super satelit*" realitatea.net 26 II 11; v. și R.l. 25 X 84 p. 6 (după engl. *super satellite*; MDN, DexX)

supersecurizát, -ă adj. –Foarte bine securizat÷ „Clădirea Mall-ului nou, *supersecurizată*, a atras mulți curioși...9 J.nat. 23 V 05 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „o lovitură imposibilă: furtul a două ouă Fabergé dintr-un seif *supersecurizat*." Cat. 15 IV 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *super-* + *securizat*)

supershow s.n. (anglicism) –Spectacol de mare amploare, superspectacol– „Despre ansamblul spectacolului, nu vom spune: «That's entertainment» (Aceasta-i distracție, nu glumă!) căci nu este nici «*supershow*» nici «all stars out», ci pur și simplu, vers și vis..." R.lit. 24 XI 77 p. 17. „În stilul său caracteristic, Cassius Clay, alias Mohammad Ali, a declarat că va anunța retragerea sa din activitatea competițională în cadrul unui *supershow* televizat." R.l. 3 II 79 p. 6. „Inna, *super-show* la Paris! A cântat cu sfârcul la vedere" click.ro 31 X 10; v. și I.B. 5 V 82 p. 7, 9am.ro 23 VI 09 [pron. *supersóu*] (din engl. *supershow*; MDN, DexX)

supersimetríe s.f. (fiz.) „Se constată că prin *supersimetrie* apare în mod natural gravitația în teoria cuantică. Se întrevede unificarea îndelung căutată: teoria a fost botezată supergravitație și descrie relativitatea generalizată în termenii teoriei câmpurilor." Cont. 27 IV 79 p. 7. „specialiștii vor să studieze *supersimetria*, un concept care permite explicarea uneia dintre cele mai bizare descoperiri din ultimii ani, aceea că materia vizibilă nu reprezintă decât 4% din Univers. Materia neagră (23%) și energia neagră (73%) împart restul. Cercetătorii de la CERN vor, de asemenea, să studieze misterele materiei și anti-materiei." R.l. 30 III 10; v. și *gravitino* 2008, *supergravitație* 1979, *superparticulă* 1979 (după engl. *super symmetry*)

supersofisticát, -ă adj. –Extrem de complex– „europeanul de rând cât și americanul în haine de lucru vor fi tot mai greu de convins că puzderia de arme *supersofisticate* de care ni se vorbește tot timpul și al căror cost de proporții cosmice este tot mai greu de suportat vor putea fi convinși că ele apără pacea." R.l. 14 XII 82 p. 6. „Televiziunea iraniană a prezentat joi primele imagini cu drona americană *supersofisticată* prăbușită săptămâna trecută în apropierea granitei cu Afganistanul." jurnalul.ro 8 XII 11 (după engl. *supersophisticated*)

superspectácol s.n. (spect.) –Spectacol de mare amploare– „Ceremonia – constând dintr-un *superspectacol* în beneficiul UNICEF – va avea loc la Euroviziune la Teatrul «Fonti»." R.l. 24 II 77 p. 5. „Ansamblul de balet «Fantasio», o companie artistică aplaudată pentru *superspectacolele* susținute în numeroase turnee prin lume, a fost înființat în urmă cu nouă ani." SLAST 3 X 87 p. 3. „*Super-spectacol* la All Star Game-ul campionatului românesc de baschet" Ad.ro 10 IV 11; v. și *film-gigant* 1969 (cf. engl. *super-show*; DexX)

superspecializát, -ă adj. –Cu o specializare de vârf– „textul, de mare rafinament teoretic, iese din încorsetările limbajului *superspecializat*, oferind, într-un limbaj accesibil, o lectură profundă și bogată în semnificații legate de procesele complexe ce au avut loc după prăbușirea comunismului." Obs.cult. 22 VII 03. „majoritatea [ofertelor de locuri de muncă] sunt fie pentru poziții pentru care trebuie să fiți *super specializat* sau pentru care nu se cere experiență deloc." ziare.com 11 VI 12 (din *super-* + *specializat*)

superspión s.m. –Spion cu calități și activitate ieșite din comun– „Un *superspion* german s-a întors acasă" R.l. 30 XI 91 p. 1. „Un fost *superspion* polonez" R.l. 2306 / 97 p. 4, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 98. „*Superspionii*, funcționari publici cu statut special" G. 19 IX 07 p. 9 (din fr. *superespion*, engl. *superspy*)

superstár s.n. (anglicism; spect.) –Vedetă (de cinema, în sport) de maximă mărime– „Nadia Comăneci a devenit primul *super-star* al celei de-a 21-a ediții a Jocurilor Olimpice." Sc. 22 VII 76 p. 5. „Destăinuiri cu un *super-star* mondial: Gheorghe Zamfir" R.l. 5 III 93 p. 2. „*Superstarurile* îi cântă lui Obama, în onoarea învestiturii" G. 14 I 09 p. 16; v. și Sc. 28 VIII 77 p. 6, R.l. 27 VII 82 p. 6, 29 III 83 p. 6, 27 VI 84 p. 6, Ev.z.9 XII 07 p. 19, 16 VIII 08 p. 18 (din engl. *superstar*; cf. fr., it. *superstar*; DMN 1967, DPN 1975, BD; FC II 235–236; DEX-S, MDN, DexX)

supersteá s.f. (astron.) –Stea de dimensiuni uriașe– v. *quasar* 1976 //din *super-* + *stea*; DexX – alt sens//

superstore s. (cuv. engl.) –Supermagazin– „Succesul înregistrat de Gima la București Mall i-a determinat pe managerii companiei să deschidă un al doilea superstore în Prisma Town." Cap. 29 VI 00. „Blugii Levis 501 cumpărați într-un «*superstore*» din Lexington Avenue sunt cu 58 de dolari mai ieftini decât în Europa" 9am.ro 17 XII 07. „Investiția în aceste două *superstore-uri* este de peste 1,2 milioane de euro. " wall-street.ro 20 II 09; v. și evenimentul.ro 16 XII 00, C.n. 2 IX 09 [pron. *superstór*] (DEX 09)

supertalentát, -ă adj. –Foarte talentat– „Ești supertare, ești *supertalentat*." J.nat. 6 XII 04 p. 40, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Dieter Bohlen cucerit de un câine *supertalentat*" Antena3 23 XII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *super-* + *talentat*)

supertánc s.n. –Petrolier de mare capacitate– „*Supertanc* petrolier vândut pe... un franc." Sc. 26 VIII 77 p. 6. „Un *super-tanc* petrolier a fost eliberat pentru o răscumpărare de 13,5 milioane de dolari" cugetliber.ro 9 IV 11 (din engl., fr. *supertanker*; CD, PR 1964; DEX-S, MDN, DexX)

supertáre adj. (fam.-arg.) –Foarte bun– „E o senzație *supertare* pe motocicleta!" 9am.ro 18 I 08, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *supertalentat* 2004 (din *super-* + *tare*)

supertehnologizát, -ă adj. –Care se bazează pe tehnologie de vârf– „Nu lipsesc nici jocurile *supertehnologizate*, precum Playmobil sau emotivul dinozaur Pleo, care-ți imită sentimentele." G. 3 XII 09 p. 16. „țările *supertehnologizate*, de talia Germaniei, au nevoie de dobânzi

mari pentru a atrage investiții, dar pot suporta și o apreciere a monedei." R.l. 18 III 10 (din *super-* + *tehnologizat*)

supertráuler s.n. –Trauler de mare capacitate– „*Supertraulerul* «Bistrița» a ancorat de curând în portul Sulina." R.l. 8 II 77 p. 5. „«Rarău», un nou *supertrauler* de pescuit oceanic lansat la apă" R.l. 14 VIII 84 p. 1; v. și R.l. 14 VI 82 p. 5, Săpt. 15 IV 83 p. 2, Sc. 14 VIII 84 p. 1; v. și *desalinizare* 1978 //din *super-* + *trauler*; DEX-S, DexX//

supertrén s.n. –Tren extrem de rapid sau cu o capacitate ieșită din comun– „*supertrenurile* care asigură legătura între Tokio și Osaka au trebuit să rămână în gară." R.l. 23 IX 74 p. 6. „O premieră absolută în practica mondială: formarea și rularea cu succes pe magistralele feroviare sovietice a unui *super-tren* de marfă cu o greutate de 30200 tone." R.l. 2 VII 84 p. 6. „Cum va arăta *supertrenul* japonez L0, cel mai rapid din lume – 500 km/oră" gandul.info 15 II 11; v. și Sc. 3 VIII 76 p. 6 //din *super-* + *tren*; DEX-S, DexX//

supertrúpă s.f. –Trupă (rock) cu un succes internațional– „Printre datele confirmate pe site-urile oficiale este 25 iulie, când *supertrupa* va avea cântare la Sofia." G. 18 III 08 p. 15. „Tarja are o *supertrupă*" jurnalul.ro 21 VI 09 (din *super-* + *trupă*)

supertrúst s.n. (ec.) –Trust care cuprinde întreprinderile dintr-o ramură de producție din mai multe țări– „Arbitrariul *supertrusturilor* în atenția forurilor internaționale" Sc. 27 III 73 p. 6. „*Supertrustul* născut din fuziunea puternicei «United Fruit Company» cu cel mai mare producător de carne al Statelor Unite, «United Brands Company»." Sc. 27 XII 75 p. 6. „Când ar suna Băsescu, i-aș pune pe toți pe hold, ca să-l previn deschis [...] asupra intenției mele de a deveni supermogulul presei românești, cu promisiunea neconvenabilă și pentru el și pentru toți ceilalți politicieni că în *supertrustul* meu nici unul dintre ei nu va fi defavorizat sau favorizat." catavencu.ro 27 I 10; v. și Cont. 16 III 79 p. 8 (din engl. *supertrust*; FC II 235–236, VRC 273; DEX, DN_3, DexX)

superturnéu s.n. (sport) –Mare turneu (sportiv)– „Organizatorii competiției și-au anunțat intenția de a repeta, și în anul ce vine, un *superturneu* de aceeași forță." Fl. 25 V 84 p. 29. „*Superturneul* internațional de șah s-a încheiat cu doi câștigători..." Sp. 27 IV 87 p. 4. „*Superturneul* de tenis de la București..." R.l. 20 XI 08 p. 19; v. și Fl. 5 X 84 p. 22, 10 I 86 p. 21, 23 X 87 p. 23 //din *super-* + *turneu*; DexX//

supervedétă s.f. –Superstar– „Toți cei prezenți la Zagreb în aceste zile au fost de acord că *supervedeta* Universiadei '87 este romînca Noemi Lung, colecționara unei strălucitoare salbe de 7 medalii, dintre care 5 de aur!" Săpt. 17 VII 87 p. 8. „10 *supervedete* care sunt personaje în jocuri video" eva.ro 14 XII 12 (după engl. *superstar*; DN_3, NODEX, DEX 09)

suplinitoriát s.n. (înv.) –Statutul profesorului suplinitor– „*Suplinitoriatul* este, pe alocuri, o problemă încă nerezolvată." Cont. 17 III 72 p. 2 (din *suplinitor*; DexX)

supórt s. –Sprijin, ajutor– „un raport al Grupului de *suport* al programului Inițiativa Globală pentru Astm (GINA)..." ziaruldeiasi.ro 29 I 99, cit. de Stăncioi-Scarlat. „IBM va furniza servicii operaționale [...] în diverse domenii: găzduire Web, administrare server mainframe și mid-range, servicii e-mail, *suport* pentru aplicații Lotus Notes și servicii de securitate pentru rețele." Ad. 20 VIII 02 p. 7. „*suport* financiar și logistic asigurat filierei francofone de la Facultatea de Administrarea Afacerilor" G. educațional 22 V 06 p. V; v. și *distanță* (*învățământ la distanță*) 2005 (după engl. *support*) || *inginer de suport* –Specialist care acordă asistență tehnică– „dacă te tentează un post de team manager și *inginer de suport*, trimite CV-ul pe adresa..." Ev.z. 31 III 08 p. 27 (după engl. *support engineer*) || *suport tehnic* –Asistență tehnică– „Cert este că cel mai important lucru care poate fi oferit astăzi de comunitatea open-source este reprezentat de *suportul tehnic* asupra software-ului gratuit." Ad. 22 X 03 p. 8; v. și *doi* (*24/7*) 2008, *ofițer* (*ofițer suport clienți*) 2009 (după engl. *technical support*)

suportív, -ă adj. **1.** –Care se poartă înțelegător și încurajator– „dacă părintele este stabil emoțional și este *suportiv* pentru copil, acesta are mult mai mult de câștigat dintr-o relație uniparentală, decât să stea cu ambii părinți într-o familie conflictuală." G. 12 V 05 p. 9. **2.** –Care oferă sprijin– „copilul respiră spontan, se alimentează și primește tratament general *suportiv* și specific pentru starea post-arsură și tratament local zilnic sau de două ori pe zi." mediafax.ro 17 XI 09. **3.** (greșit folosit) „Președintele de onoare al PSD, Ion Iliescu, a declarat [...] că se simte bine în urma operației suferite sâmbătă, la cot, el arătând că este «foarte *suportiv*» la astfel de chestiuni." mediafax.ro 17 III 08 (din engl. *supportive*)

supraacizáre s.f. –Acțiunea de a încărca excesiv cu accize– „*Supraaccizarea* cafelei va încuraja piața «gri» dar nu va diminua importurile" Ad. 11 XII 03 p. 4. „Limbă. «Ce limbă stricată e la București!» se mira Eminescu. Ce ar spune el – se întreabă un publicist lucid, și noi odată cu el – dacă ar asista la masacrul – ori dezmățul? – lingvistic actual: targetare, focusare, prioritizare, sustenabil, interoperabil, tunarizare, vulnerabilizare, paparațizare, sexoasă, europenizare, expertiză, rebrandizare-brânduire, bankingizare, fidelizare, *supraaccizare*, bugetivor, shopingeală, fastfoodizare, implementare, franciză, nursering, premaritalizare etc., etc.?" crainou.ro 11 I 11 (din *supra-* + *accizare*)

supraadăugát, -ă adj. –Adăugat peste altceva– „Copilul se naște cu o boală [...] pe care el a dobândit-o antenatal. În funcție de existența *supraadăugată* a unui fond moștenit de la părinți, bolii congenitale i se poate asocia, în mod inconstant și o componentă ereditară patogenică." Cont. 16 III 79 p. 5 (din *supra-* + *adăugat*; FC II 237, 239, 265; DEX 09)

supraaglomeráre s.f. –Aglomerare foarte mare– „Ultima noutate în domeniul cercetărilor legate de navigația aeriană a viitorului: hidroavioanele-gigant pentru transportul de călători. Scopul: evitarea *supraaglomerării* aeroporturilor..." Sc. 21 I 77 p. 5. „Conform observațiilor, *supra-aglomerarea* de galaxii, căreia aparține și Calea noastră Lactee, este virtual staționară în interiorul Universului." Mag. 9 II 85 p. 9. „*Supraaglomerare* există și la Camera de gardă a spitalului..." J.nat. 18 VI 10 p. 13; v. și I.B. 13 IV 89 p. 4 (din *supraaglomera*; DEX, DexX)

supraalbíre s.f. –Acțiunea de a face ca un material (stofă, pânză etc.) să devină de un alb strălucitor– „Vitrinele magazinelor vor prezenta în curând o noutate: «țesătura supraalbită». Cum se va realiza *supra-albirea*? Cu ajutorul apei oxigenate." I.B. 31 XII 61 p. 2 (din *supra-* + *albire*; FC II 237, Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 393; DexX)

supraalbít, -ă adj. –Devenit foarte alb– v. *supraalbire* 1961 (din *supra-* + *albit*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 393)

supraantrenamént s.n. –Antrenament intens care duce la oboseală cronică– „Acesta, la rândul său, a recunoscut că într-o perioadă de *supraantrenament*, care i-a cauzat lui Werner și o ruptură musculară a indicat în tratament un anabolizant de tipul Dianabol, anunțând de acest lucru și federația elvețiană." Gaz.sp. 11 IV 90 p. 4. „Feriți-vă de *supraantrenament* [...] dacă lucrăm tot timpul la intensitate maximă, riscăm să intrăm în «*supraantrenament*» și să stagnăm." ziarulring.ro 7 XI 10 (după fr. *surentraînement*; DN_3, DexX)

supraasaltá v.t. (fig.) –A copleși, a sufoca– „Marea problemă a Cannes-ului e că este supraasaltat de filme, tot mai multe de la an la an" R.l. 17 V 06 p. 24. „Registrul Auto *supraasaltat*. Registrul Auto este de câteva zile sufocat de mașini." ziare.com 16 XII 06 (din *supra-* + *asalta*)

supracalificát, -ă adj. –Care are un (prea) înalt nivel de calificare– „Libertatea de circulație a serviciilor se caracterizează prin posibilitatea detașării de personal calificat, *supracalificat*, specializat din țările de origine ale unor comercianți care au legături contractuale cu agenți economici români..." ziare.com 27 XII 07. „e *supracalificată* pentru orice domeniu..." G. 24 VI 09 p. 1. „Candidatul *supracalificat*: un risc sau un avantaj pentru companie?" ziare.com 11 V 11 (după fr. *surqualifié*; PR 1970; DexX)

supraconductibilitáte s.f. (fiz.) –Proprietate a unor metale de a-și pierde, în condiții speciale, rezistența electrică– „*Supraconductibilitatea* a fost astfel denumită datorită faptului că unele metale se «metamorfozează» brusc când sunt supuse unei anumite temperaturi critice, caracteristică fiecărui metal, pierzând orice rezistență la curentul electric, pentru a deveni conductori ideali, «supraconductori», de unde și numele fenomenului." Sc. 9 I 74 p. 7. „Un grup de specialiști sovietici a realizat un generator de curent electric care funcționează pe baza fenomenului de *supraconductibilitate* în condițiile unor temperaturi extrem de joase." Sc. 20 III 76 p. 4. „Oamenii de știință au descoperit că băuturile alcoolice pot induce *supraconductibilitate*. Cercetătorii din Japonia au demonstrat că vinul, berea sau whisky-ul pot determina sporirea capacităților conductoare ale unor compuși pe bază de fier." ziare.com 8 III 11; v. și *suprafluiditate* 2009 (din fr. *supraconductibilité*; DF, LTR; DN_3, DEX 98, DexX)

supraconductór, -oáre adj., s.m. (fiz.) –Care prezintă supraconductibilitate– „Specialiștii americani au realizat o sârmă de niobiu-staniu cu proprietăți *supraconductoare*." Sc. 5 XII 64 p. 4. „Un nou element electronic *supraconductor*. Un grup de cercetători americani au prezentat un nou element electronic supraconducător – Quiteron – care prezintă caracteristici asemănătoare cu ale unui tranzistor cu semiconductori, dar se supune unor legi fizice total diferite. El funcționează la temperaturi criogenice..." Sc. 29 XII 84 p. 5. „Compușii pe bază de fier pot deveni *supraconductori*, după ce au fost expuși la aer." ziare.com 8 III 11; v. și Sc. 17 II 84 p. 5, Mag. 24 X 87 p. 12, I.B. 12 VII 88 p. 4; v. și *supraconductibilitate* 1974 [și *supraconducător*] (din fr. *supraconducteur*; DT, DF, LTR; DEX, DN_3, DexX)

supracongelát, -ă adj. –Congelat foarte puternic– „În 1956 dr. B. reia studiul asupra acestei chestiuni și descoperă că se poate extrage prostaglandină (la acea epocă nu se cunoștea decât un singur tip) din glandele de miel *supracongelate*." Fl. 30 I 71 p. 18. „Dacă un frigider merge încontinuu fără să se oprească, înseamnă că este *supracongelat*, așa că va trebui să faceți exact opusul: să-l decongelați. " adevarul.ro 5 IV 11 (din *supra-* + *congelat*; DexX)

supraconsúm s.n. –Consum exagerat– „Un semnal de alarmă: *supraconsumul* de medicamente." Sc. 24 I 75 p. 5. „*Supraconsumul* de stupefiante a dus în cursul acestui an la 259 de decese în Republica Federală Germania, ceea ce înseamnă un spor de 51 de cazuri față de aceeași perioadă a anului trecut." I.B. 2 X 87 p. 8. „SUA: Generalizarea organismelor modificate genetic poate produce *supraconsum* de pesticide" adevarul.ro 30 XI 09; v. și R.l. 20 VII 82 p. 6; v. și *psihotrop* 1974 (din *supra-* + *consum*; după fr. *sur-consommation*; PR 1955; DEX 98, MDN, DexX)

supradimensionát, -ă adj. –De dimensiuni exagerate– „Nu vrem să înțelegem izolația fonică a apartamentului ca o izolație *supradimensionată*, în stare să atenueze orice stridențe." R.l. 23 XI 66 p. 3. „Asistentul de legi a trecut pe la fiecare fată ca să semneze impunătoarele contracte – niște formulare tipărite, *supradimensionate*." Săpt. 7 XI 86 p. 7. „Pașetele *supradimensionate* [...] sunt accesorizate cu un lacăt." G. 15 IX 06 p. 3; v. și R.l. 19 IV 74 p. 3, Fl. 19 VIII 88 p. 18, R.l. 1 VI 10 p. 13 (din *supradimensiona*; cf. fr. *surdimensionné*; DMN 1966; FC II 238; DEX 98, DexX)

supradotát, -ă adj., s.m.f. –Cu calități intelectuale ieșite din comun– „O colonie de vacanță, unică în Franța, a fost deschisă în iulie, într-un sat din sudul țării. Ea permite să se reunească aici tineri *«supradotați»*. 39 de băieți și fete în vârstă de la 6 la 15 ani își petrec o vacanță consacrată astronomiei, informaticii și electronicii, în timp ce se «joacă» cu șase minicalculatoare." R.l. 21 VII 82 p. 6. „Încă din copilărie, Orson Welles a fost un *supradotat*..." R.lit. 6 VI 85 p. 22. „N-a citit la trei ani, ca *supradotații*..." G. 7 VI 10 p. 11; v. și AS 1 VIII 09 p. 25 (din *supra-* + *dotat*, după fr. *surdoué*; DMC 1969, PR 1975; DEX-S, MDN, DexX)

supradozáj s.n. –Doză exagerat de mare (de medicamente, droguri etc.)– „Folosirea heroinei administrată pe cale intravenoasă este însoțită de grave probleme de sănătate – hepatite și decese în urma *supradozajelor*." Cont. 11 V 79 p. 4. „Supradozajul de vitamine" citynews.ro 21 I 09 (din *supra-* + *dozaj*, după fr. *surdosage*; PR 1964; DEX-S, MDN, DexX)

supradozát, -ă adj. (fig.) –Excesiv– „El riscă ca [sic!] [...] să devină un om dominat de propriul său orgoliu *supradozat*..." J.nat. 24 V 05 p. 10, cit. de Stăncioi-Scarlat. „un stil care poate deveni rapid depășit dacă este *supradozat*." G. 28 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *supradoza*)

supradóză s.f. –Doză exagerat de mare (de droguri)– „Cu ultimele resurse bănești pe care le-au avut, au închiriat o cameră la hotel și și-au cumpărat medicamente în *supradoze* nocive. Le-au ingerat și urmarea se cunoaște." R.l. 1 VI 77 p. 6. „Mi-au spus doctorii că am făcut *supradoză* de la heroină." Ad. 20 X 01 p. 12. „Eminem era să moară din cauza unei *supradoze* de metadonă" mediafax.ro 27 XII 10; v. și Sc. 25 XII 79 p. 5, R.l. 1 VII 82 p. 6, I.B. 17 IV 87 p. 4, R.l. 31 X 84 p. 6; v. și *metadonă* 2008 (după engl. *overdose*, fr. *surdose*; PR 1964; DEX-S, MDN, DexX)

supraefórt s.n. –Efort foarte mare– „*supraefortul* de a produce mai mult cere prea multe importuri..." J.nat. 30 VII 07 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „ajută la stres și la *supraefort* intelectual." liternet.ro VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (pref. *supra-* + *efort*; MDN – alt sens, DexX)

supraetajáre s.f. **1.** (constr.) –Acțiunea de a supraetaja și rezultatul ei– „Acest apartament s-a construit prin *supraetajare*". „Indicatorii pentru *supraetajarea* clădirii Tribunalului din Cluj, aprobați ieri de Guvern" ziare.com 8 IV 11. **2.** (fig.; rar) –Suprapunere a unor elemente peste altele deja suprapuse– „Macrocuvintele au acest privilegiu că implică în bogăția lor o multiplicitate de nuanțe, o *supraetajare* mirifică, îmbietoare prin care, lăsând în urmă schema, putem pătrunde în miezul viu și delicat al modulațiilor noastre." Cont. 9 VI 67 p. 9 (din *supraetaja*; DEX, DN_3, DexX)

supraetaját, -ă adj. **1.** (constr.) –Construit deasupra unei clădiri existente– „Un apartament *supraetajat*". „primăria lucrează la parcările *supraetajate*." ziare.com 15 IV 11. **2.** (rar; glumeț) –De mari dimensiuni– „Un bărbat înalt, voinic, de 36 de ani, ținută ultrabulevardistă, frizură *supraetajată*." I.B. 6 I 62 p. 2. **3.** –Compus din mai multe module așezate unul peste altul– „Un tânăr a căzut în cap dintr-un pat *supraetajat*" ziare.com 27 VII 09. „Soluția este mobilierul complex, *supraetajat*: un corp de mobilier mare, dar care combină toate obiectele necesare (pat, birou, spațiu de depozitare, chiar și spațiu de joacă)." ziare.com 7 III 11. **4.** –Cu etaj– „Autobuze *supraetajate*, pe ruta Constanța – Mamaia" ziare.com 20 VI 09. „Primăria Municipiului București va înființa, în primăvara anului viitor, în lunile aprilie-iunie, o linie de autobuze *supraetajate* care să cuprindă principalele obiective de interes turistic din București." ziare.com 4 XII 10 (din *supraetaja*; DEX-S, DexX)

supraexploatáre s.f. –Exploatare nerațională, exagerată– „În prezent au loc o *supraexploatare* a zonelor de pescuit și o enormă risipă a avuțiilor ihtiologice." Sc. 27 III 79 p. 3. „Trăim dincolo de mijloacele noastre atunci când vine vorba de apă [...] *Supraexploatarea* nu poate fi susținută..." ziare.com 19 III 09 //din *supra-* + *exploatare*; DEX-S, MDN, DexX//

supraexpúnere s.f. **1.** (foto) –Expunere îndelungată la lumină a emulsiei fotografice– „Subexpunerea sau *supraexpunerea*, două procedee în fond similare, deși atât de voit extreme, stabilesc un punct de coincidență căzut găunos în afara artei." Luc. 15 I 72 p. 6. „În perioada 10-30 noiembrie, Centrul Cultural Francez, în colaborare cu Muzeul de Artă din Timișoara și Facultatea de Arte din Timișoara, organizează a cincea ediție a Întâlnirilor Internaționale de Fotografie Contemporană de la Timișoara – Surexpositions / *SupraExpuneri*. Evenimentul reunește o dată pe an creații ale unor artiști fotografi contemporani europeni de marcă, în expoziții deschise publicului larg, dar și profesioniști din domeniul cultural-artistic care se întrunesc la discuții și dezbateri în jurul unor teme date. " ziuadevest.ro 2 XI 09. **2.** –Expunere îndelungată la radiații, peste limitele permise– „Doi ingineri de la centrala Fukushima spitalizați după *supraexpunere* la radiații" stiriazi.ro 24 III 11. **3.** (fin.) –Risc sporit la care se expune o bancă– „Riscul *supraexpunerii*" money.ro 11 XI 09 (din *supra-* + *expunere*, după fr. *surexposition*; LTR; DEX, DN_3, DEX-S, DEX 98, DexX – sensul 1)

supraexpús, -ă adj. **1.** (foto.) –Supus unei supraexpuneri– „Parcă niciodată ca la filmul «Cowboy» copia n-a fost atât de mizerabilă. *Supraexpusă* probabil, această copie ne-a dat ocazia să vizionăm un film fără a distinge, de multe ori, chipurile protagoniștilor, aflate într-o perpetuă umbră." Săpt. 13 IV 73 p. 15. **2.** (fin.) –Care se expune excesiv riscului de a nu-și recupera creditele– „Băncile sunt *supraexpuse* la falimentul marilor companii" wall-street.ro 8 XII 05 //din *supra-* + *expus*; DEX 98, DexX – sensul 1//

suprafluiditáte s.f. (fiz.) –Proprietatea unor substanțe de a-și pierde vâscozitatea în condiții speciale– „Academicianul Landau a dezvoltat teoria macroscopică a fenomenului *suprafluidității* heliului lichid." Sc. 2 XI 62 p. 4. „2003: Alexei A. Abrikosov (Rusia / SUA), Vitali Ginzburg (Rusia) și Antony J. Leggett (Marea Britanie / SUA) [au primit Nobelul] pentru contribuțiile lor de pionierat în teoria supraconductibilității și *suprafluidității*." realitatea.net 6 X 09 (din *suprafluid* + *-itate*; cf. fr. *suprafluidité*; DTN 1976; FC II 238; DN_3, DEX-S, MDN, DexX)

supragenerátor s.n., s.m. (fiz.) **1.** –Generator extrem de puternic– „Acest reactor, numit *supragenerator*, dezvoltă o putere de 20 megatone." Sc. 30 I 67 p. 4. „[S. este bănuit că] ar fi urmărit culegerea de informații asupra experiențelor întreprinse în India în domeniul *suprageneratorilor*." R.l. 7 VIII 85 p. 6. **2.** –Generator care produce mai mult material fizionabil decât consumă– „Se estimează că nocivitatea plutoniului rezultat din funcționarea *«suprageneratoarelor»* atomice este atât de puternică încât «doza mortală» pentru întreg pământul ar putea intra într-o minge de mărimea unei portocale." Cont. 13 XII 74 p. 5. (din *supra-* + *generator*, după fr. *surgénérateur*; DMN 1966, PR 1970; DEX-S)

supragréu, -eá adj. **1.** (sport) „Halterofilii având o greutate mai mare de 110 kg vor concura în cadrul categoriei *supra-grea*." Sc. 14 X 68 p. 3. **2.** (fig.) „Unii îi spun «omul de record». Gândindu-se, desigur, la numeroșii lui pomi de categorie *«supragrea»* la rod." Sc. 15 IV 80 p. 1 (din *supra-* + *greu*; DexX)

supragreutáte s.f. –Obezitate– „numai zece la sută dintre obezi își datorează *supragreutatea* corporală unor factori genetici." R.l. 4 IV 83 p. 6. „*Supragreutatea* excesivă, denumită obezitate, constituie un factor major de risc pentru apariția bolilor cardiovasculare." I.B. 27 X 89 p. 4. „Peste 31 [de ani]: *supragreutate* evidentă! Trebuie să slăbiți de dragul sănătății!" AS 27 VIII 07; v. și Sc. 16 XII 84 p. 2 (din *supra-* + *greutate*; DexX)

supraimpozitá v.t. –A impozita suplimentar– „Boc a vorbit despre această specie de bugetari când și-a prezentat ideea de a *supraimpozita*

toate salariile angajaților la stat care depășesc salariul președintelui, considerat a fi primul bugetar al țării." G. 9 IV 09 p. 10. „Războiul comercial continuă: China va *supraimpozita* mașinile americane" capital.ro 15 XII 11 (după fr. *surimposer*)

supraimpozítáre s.f. –Acțiunea de supraimpozita și rezultatul ei– „bulgarii au adoptat de mult *supraimpozitarea* mașinilor cu peste 150 CP." G. 21 VI 10 p. 1. „*Supraimpozitarea* averilor, în pregătire" R.l. 7 VII 10 p. 3 (din *supraimpozita*)

supraimpresionát, -ă adj. (foto) –Adăugat peste o altă imagine– „Chipul Tatianei S. este *supraimpresionat* pe ecranul oscilografului catodic, cu linia fosforescentă a fluxului de electroni desenată pe ecran." Cont. 8 XI 63 p. 8 (din *supra-* + *impresionat*; cf. fr. *surimpression*; DTP; DEX-S, DexX)

suprainfectáre s.f. (med.) –Infectare adăugată alteia– „Bronșite acute sau pneumonii virotice care devin apoi «mixte» prin *suprainfectare* cu bacterii patogene." Sc. 19 I 67 p. 2 (din *supra-* + *infectare*, după fr. *surinfection*)

suprainfectát, -ă adj. –Care suferă de suprainfecție– „La Întreprinderea de antibiotice din Iași a fost introdus pe fluxurile de fabricație un nou preparat medicament cu multiple însușiri terapeutice. Prezentat sub formă de tuburi, în greutate de cinsprezece grame, «Clotrimazol-cremă» este un antibiotic cu spectru larg, recomandat în vindecarea dermatozelor provocate de dermatofite, a candidozelor cutanate, a dermatozelor *suprainfectate* cu fungii, al altor afecțiuni inflamatorii ale țesuturilor." R.l. 17 III 83 p. 5. „Aflată într-un stadiu avansat de deshidratare și cu cangrenă *suprainfectată*, bătrâna E.P. era părăsită în casa sa..." R.l. 12 VII 06 p. 21 (din *suprainfecta*)

suprainfécție s.f. –Infecție provocată de germeni diferiți, adăugată peste o infecție ori boală infecțioasă– „Prințul Rainier a mai fost spitalizat în noiembrie 2002 ca urmare a unei «*suprainfecții* bronhopulmonare» și cu șase luni înainte, în mai 2002, din cauza unei «stări de oboseală generală»." Ad. 18 XII 03 p. 9. „Automedicația poate duce la complicații – la *suprainfecție* bacteriană și pneumonie, în termeni populari, aprindere de plămâni." ziuadevest.ro 11 X 11 (după fr. *surinfection*; DN_3 – alt sens, DEX 98, DexX)

suprainflamát, -ă adj. (fig.) –Extrem de aprins, de înfierbântat– „Destinul României suferind din cauza unor «bolnavi» al căror «eu», *suprainflamat*, a reușit să transforme milioane de oameni normali în «pacienți» ai istoriei." Cot. 18 III 05. „comunicarea mediatică de tip catastrofic, adică *suprainflamată*..." G. 14 V 09 p. 7 (din *supra-* + *inflamat*)

suprainformáție s.f. –Informație bogată, abundentă care depășește posibilitățile de asimilare– „Cum s-ar zice, se ivește o criză de *suprainformație*, care afectează negativ personalitatea tânărului în dezvoltare." Cont. 11 XI 66 p. 4; v. și Sc. 27 III 64 p. 3 (din *supra-* + *informație*, după fr. *surinformation*; DMN 1969; MDN, DexX)

suprainteligént, -ă adj. –Cu un grad ridicat de inteligență– „Progresul va trebui să conducă ulterior, după părerea lui Evans, la ceea ce el numește «a treia revoluție telemetrică». Aceea a anilor 1990 care vor vedea născându-se mașina *suprainteligentă*. Această mașină va avea o importanță considerabilă căci prima sa lucrare – unii spun chiar lucrarea sa esențială – va fi de a concepe ea însăși mașini mai inteligente." Sc. 4 VI 80 p. 5. „Și, ca să nu rămâneți nelămuriți, vin și explicațiile, mai ales pentru cei mai puțin super *suprainteligenți*..." obiectivbr.ro 28 I 06 (din *supra-* + *inteligent*; MDN, DexX)

supraintitulá v.t. –A pune un supratitlu– „Se pare că autorului i-a venit pe parcurs ideea de a face din locul comun de desfășurare a acțiunii nuvelelor lui – Ferrara – un motiv mai puternic de legătură și a *supraintitulat* culegerea *Romanul Ferrarei*." R.l. 15 IV 81 p. 2. „V-am mai pomenit de gândul meu de-*a supraintitula* scrisorile: Recviem pentru Scămoșilă." R.lit. 26 III 03. „«Singura sesiune așteptată», cum *au supraintitulat* organizatorii festivalul studențesc FestudIS [...] aduce la Cinematograful «Victoria» trei filme românești prezentate chiar de regizorii lor. " evenimentul.ro 11 V 10 (din *supra-* + *intitula*; DexX)

supraînsămânțáre s.f. –Însămânțare suplimentară– „S-au făcut *supraînsămânțări* cu semințe de ierburi, graminee și leguminoase." Sc. 10 VII 64 p. 2. „posibilitatea de a lua măsuri din vreme pentru curățirea terenului, amenajarea de adăposturi ușoare și *supraînsămânțarea* pășunilor pentru creșterea cantităților de masă verde." Sc. 1 V 83 p. 5. „Condiții de alcătuire ale amestecurilor de ierburi perene pentru pajiști semănate și *supraînsămânțare*" revista-ferma.ro 25 I 11 //din *supra-* + *însămânțare*; DEX 98//

suprál s. (fiz.) „*«Supral»* – aliajul miraculos. Este numele pe care cercetătorii englezi l-au dat unui nou aliaj tot atât de ușor ca și masele plastice și foarte rezistent, care poate fi produs sub formă de tablă." Sc. 25 VI 77 p. 5; v. și *superplastic* 1976 (din engl. *supral*; MDN, DexX)

supralărgí v.t. –A lărgi o arteră de circulație cu mai mult de o bandă pe sens– „Prin execuția noului pasaj [Basarab] *se supralărgește* Podul Grozăvești cu 2 benzi pe sens." G. 8 IX 05 p. 3. „Un bulevard din Capitală *a fost supralărgit* și modernizat, dar acum trebuie din nou reparat!" apropo.ro 20 VIII 10 (din *supra-* + *lărgi*)

supralărgíre s.f. –Acțiunea de a supralărgi și rezultatul ei– „Șoseaua București-Ploiești (DN1) este deja în curs de modernizare și *supralărgire* la trei benzi pe sens, între podul de la Otopeni și Băneasa." R.l. 26 I 07 p. 25. „Proiectul urbanistic «*Supralărgirea* șoselei Pipera» a primit avizul favorabil din partea Primăriei București. Lucrările de extindere vor fi executate pe un tronson de 1,53 km. Alături de cele patru benzi de circulație deja existente vor fi construite încă două, fapt ce va duce la fluidizarea traficului în zonă." R.l. 28 XII 09. „Primăria Sectorului 2 a inițiat demersurile necesare *supralărgirii* a șase benzi de circulație." R.l. 11 III 10 p. 12 (din *supralărgi*; DexX, DEX 09)

supramediatizá v.t. –A atribui o importanță excesivă în media– „grație relației cu Monica, Irinel Columbeanu *este supramediatizat* la televiziune, în presa scrisă și vorbită, aproape în fiecare zi. " ziare.com 28 XI 07. „postul patronat de Sorin Ovidiu Vântu, l-*a supramediatizat* pe Mircea Geoană..." "22" 2 XII 09. „Evident că *se va supramediatiza* participarea la ceremonii inclusiv a unor militari americani și polonezi." ziare.com 23 IV 10 (după fr. *surmédiatiser*)

supramediatizát, -ă adj. –Căruia i se atribuie o importanță excesivă în media– „cei doi corifei *supramediatizați* ai PRM, d-na Buruiană și d-l Bolcaș..." "22" 14 / 07 p. 2. „Criza luxului, motiv real de panică sau subiect *supramediatizat*?" gandul.info 5 I 10 (din *supramediatiza*)

supramoleculár, -ă adj. (chim.) || *chimie supramoleculară* –Ramură a chimiei carte studiază interacțiunile dintre molecule– „masterat (DEA) în chimie organică și *supramoleculară*, Universitatea Louis Pasteur, Strasbourg, France (1994-1995)" ziare.com 13 X 07. „Părintele chimiei *supramoleculare*, Jean-Marie Lehn" G. 7 V 08 p. 12 (din fr. *chimie supramoléculaire*; cf. engl. *supramolecular chemistry*)

supranormatív, -ă adj. –Care depășește un normativ, care se află în afara normei– „IPCR Grivița Roșie a redus stocurile *supranormative* de material cu 103000 lei." I.B. 22 VII 61 p. 1. „Stocurile *supranormative* pot fi lichidate prin întărirea disciplinei în aprovizionare." Sc. 29 V 79 p. 2. „Mari stocuri de materiale și produse rezultau [înainte de 1989] ca *supranormative*, întrucât normativele de stocuri și în consecință și normativele financiare calculate pe baza normativelor de stoc erau arbitrare fără o justificare și fundamentare temeinică, economică." jurnalul.ro 28 III 09 (din *supra-* + normativ; FC II 238; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 393; DEX, DN_3, DexX)

suprapoluát, -ă adj. –Extrem de poluat– „Autorii respectivei invenții i-au hărăzit un dublu scop: curățirea apei *suprapoluate* și recuperarea [...] petrolului provenit din scurgerile tancurilor petroliere." Sc. 6 XII 73 p. 6. „Tokio este un oraș *suprapoluat*, caracterizat printr-un labirint derutant de străzi." I.B. 5 IV 84 p. 8. „la noi circul și prostul-gust fac parte din aerul, și așa *supraopoluat*, pe care-l respirăm..." revista-cultura.ro 12 VII 07 //din *supra-* + *poluat*; DEX-S, DexX//

supraponderabilitáte s.f. (fiz.) –Starea unui corp a cărui greutate a crescut în urma unei forțe gravitaționale sporite– „Sol cauciucat, spongios și elastic, care îi obligă la un fel de mers de astronauți, dar nu în imponderabilitate, ci în *supraponderabilitate*." R.lit. 10 V 74 p. 2. „Prevenirea afecțiunilor cardiovasculare, care se datorează în mare parte *supraponderabilității* și în general excesului de lipide (grăsimi)." Sc. 15 I 83 p. 5. „*supraponderabilitatea*, rudele de gradul întâi cu diabet, hipertensiunea arterială și colesterolul «bun» redus sunt factori de risc." G. 19 III 09 p. 12 //din *supra-* + *ponderabilitate*; DEX-S, MDN, DexX//

supraponderál, -ă adj., s. „Prima anchetă arăta un procentaj important de copii rahitici, cea de a doua [...] semnala un procentaj de 40 la sută de elevi atonici și *supraponderali* (adică cu o greutate peste media normală)." Sc. 7 VI 71 p. 3. „Se consideră că un individ este obez atunci când greutatea lui depășește 20% din greutatea ideală. Cei care au o greutate între 10 și 20% sunt catalogați drept *supraponderali*." Nat. TV 15 VIII 97 p. 14. „La obezi și *supraponderali* activitatea fizică efectuată corect reduce riscul cardiovascular." ziaruldeiasi.ro 8 IV 09; v. și R.lit. 29 X 76 p. 10, Sc. 30 XI 78 p. 5; v. și *globalizant* 2009, *IMC* 2009, *scenariu* 1998 //din *supra-* + *ponderal*; DEX-S, MDN, DexX//

supraputére s.f. –Mare putere mondială– „Este limpede de pe acum că pe planetă a rămas o singură *supraputere* politică: SUA." R.lit. 12 IX 91 p. 2. „China – viitoare *supraputere* a lumii?" ziuadecj.ro 1 III 10 (după fr. *surpuissance*; MDN, DexX, DEX 09)

supraputérnic, -ă adj. **1.** (tehn.) –Care are o mare capacitate– „Noile termocentrale *supraputernice* vor fi dotate cu turbine cu o putere de

500000– 800000 KW." Sc. 30 X 62 p. 4. **2.** –Care are puteri ieșite din comun– „Câteodată, datorită infatuării egoiste, a ispitei prometeice de a fi unic și *supra puternic*, omul a rătăcit pe căile necunoașterii și ale ignoranței." napocanews.ro 30 VII 09 (din *supra-* + *puternic*, după fr. *surpuissant*; PR 1968)

suprarapíd, -ă adj. –Extrem de rapid– „Rețeaua de linii pe care circulă trenurile *suprarapide* (cu viteze de la 130 până la 200 km pe oră) urmează să fie extinsă în următorii ani, în Japonia." Sc. 31 VII 77 p. 6 //din *supra-* + *rapid*; DexX//

suprarezisténț, -ă adj. –Extrem de rezistent– „Cartofi *suprarezistenți*...? Până în prezent [...] specialiștii au descoperit două varietăți care rezistă la temperaturi ridicate, la ploi și la insecte caracteristice zonelor tropicale." Sc. 3 I 76 p. 4. „A fost nevoie de 12 pompieri și de o targă specială pentru a-l scoate din casă și de improvizarea la spital a unui pat *suprarezistent*." Sc. 2 IV 78 p. 6; v. și Sc. 27 X 81 p. 5, 21 XII 82 p. 5 (din *supra-* + *rezistent*, după fr. *surrésistant*; DMN 1969; DEX-S, MDN, DexX)

supraspecializá v.r. (med.) –A căpăta o specializare suplimentară, într-un domeniu subsumat aceluia al specializării de bază– „medicii specialiști sau cei primari în urologie, ginecologie, dermatologie, psihiatrie etc. se pot *supraspecializa* în sexologie." Ad. 10 II 04 p. 3. „Mii de cadre medicale din România pleacă lunar în străinătate [...] Au mai puțini pacienți, au dotări, curățenie, sunt respectați, iar spitalele care-i angajează investesc în ei pentru a se *supraspecializa*." Ad. 26 III 11 (din *supra-* + *specializa*; cf. engl. *superspecialize*)

supraspecializáre s.f. (med.) –Specializare suplimentară, într-un domeniu subsumat aceluia al specializării de bază– „Dr. Denisa Protopopescu, medic primar de obstetrică-ginecologie [...] la Spitalul Universitar din Capitală, cu *supraspecializare* în reproducere asistată" Ad. 30 X 04 p. 7. „30 la sută dintre medici ar avea nevoie de *supraspecializare* în domeniul îmbătrânirii cerebrale (brain aging)" evenimentul.ro 24 III 11 (din *supra-* + *specializare*; cf. engl. *superspecialization*)

supraspecializát, -ă adj. (med.) –Specializat suplimentar, într-un domeniu subsumat aceluia al specializării de bază– „În prezent, la nivel național, există cel mult 20 de medici *supraspecializați* în sexologie, număr insuficient având în vedere persoanele care au probleme de sănătate sexuală." Ad. 10 II 04 p. 3. „Echipa medicală este formată din medici ginecologi *supraspecializați* în fertilizare in vitro..." ziare.com 18 XI 10. „Profesorul francez care execută operațiile este *supraspecializat* pe probleme ale cotului, umărului și mâinii." realitatea.net 7 V 11 (din *supra-* + *specializat*; cf. engl. *superspecialized*)

suprasubscríe v.t. (fin.) –A avea mai multe cereri de achiziție / subscriere decât numărul instrumentelor de plata oferite spre vânzare– „Oferta publică inițială a firmei hoteliere Casa de Bucovina-Club de Munte *a fost suprasubscrisă* cu 12,37%..." R.l. 17 / 08 p. 14. „Obligațiunile municipale Oradea *au fost suprasubscrise*" R.l. 16 V 03, suplim. Ghid financiar p. 1 (din *supra-* + *subscrie*)

supratensionát, -ă adj. (fig.) –Foarte tensionat– „Starea de spirit *supratensionată* care a cuprins toată țara" R.l. 12 V 90 p. 1. „întorc paginile pentru a intra în clocotul dezbaterilor cotidiene ale momentului, tensionat și chiar *supratensionat* de «chestiunile arzătoare la ordinea zilei»." Conv. lit. V 08 (din *supra-* + *tensionat*; DexX – numai sensul concret)

supraterán, -ă s., adj. (constr.) –Aflat pe sol– „amplasarea *supraterană* și a stației electrice..." R.l. 6 V 85 p. 5. „[La mineri] salariul mediu lunar [propus] este: pentru *suprateran* 114468 lei, pentru subteran 174968 lei." R.l. 5 VIII 93 p. 9. „va fi construit un pasaj *suprateran* cu lungimea totală de 474,40 m...." R.l. 11 III 10 p. 12; v. și 7 V 85 p. 5, Nat. 30 V 00 p. 4, Ad. 18 VII 03 p. 9, 22 IX 03 p. 3, 26 V 04 p. 3, R.l. 6 VII 06 p. 25, G. 2 VIII 06 p. 6, G. suplim. Proprietatea 15 IX 08 p. III, G. 3 VI 09 p. 8 (din *subteran*, prin schimbarea prefixului; DexX)

supratraversá v.t. –A traversa (un drum, o gară etc.) pe deasupra– „Pentru îmbunătățirea circulației pe Podul Grant, se prevede începerea în anul viitor a construcției unui pasaj rutier, paralel cu actualul pod, care va *supratraversa* atât pachetul de linii de cale ferată cât și Calea Griviței." R.l. 11 VIII 75 p. 3. „Pasajul [Basarab] *supratraversează* Calea Griviței" G. 8 IX 05 p. 3 //din *supra-* + *traversa*; MDN, DexX//

supraucíde v.t. –A ucide de mai multe ori– „Acest incident este relatat de fizicianul american R.L. într-o carte intitulată «A ucide și a *supraucide*»." Sc. 23 X 62 p. 4 //din *supra-* + *ucide*, probabil după model engl.; DexX//

supraucigáș s.m. –Ucigaș perfecționat– „Scriitorul american I.L. și-l imaginează pe sadicul doctor continuându-și experiențele, de data aceasta pentru a crea o rasă de *supraucigași*." Sc. 28 II 78 p. 4 //din *supra-* + *ucigaș*, probabil după model engl.; DexX//

surclasá v.t. (franțuzism) –A depăși– „mai îndrăgit chiar decât A.F. de la Kiss (să nu uităm că acesta din urmă împreună cu formația sa i-a cam *surclasat* pe mulți titani, la capitolul show...)" Săpt. 15 IV 77 p. 7. „Parcurile de afaceri pot *surclasa* clădirile individuale de birouri" wall-street.ro 1 IV 08 (din fr. *surclasser*; FC II 243–244; DN_3, DEX 98, DexX)

surdiná v.t. –A diminua– „Educația [sa] profund creștină îi *surdinează* impulsurile brutale." R.l. 1 X 68 p. 20. „Clay a pierdut într-adevăr și credem că îl va face să mediteze la crosetul stâng al lui Frazier, *surdinând* fanfaronada sa un pic medievală." R.lit. 18 III 71 p. 27. „Dincolo de vocabule nu tronează baroce fluvii inefabile, ci un vortex flămând de sine, căruia himera belșugului interior îi *surdinează* (dacă nu cumva eclipsează total) grozăvia." D. 3 III 11 (din fr. *sourdiner*; L; L. Vasiliu în SMFC III 116; DexX)

surdinizáre s.f. –Atenuare– „Un fel de voită impersonalizare sau măcar de *surdinizare* a emoției." R.lit. 24 II 72 p. 4. „acest text socotit inferior celorlalte texte cehoviene, piesa neatingând rafinamentele și acea *surdinizare* a dramei – cum zice G. Călinescu – și nici nu include sensul adevărului în banal și obișnuit, specific dramelor cehoviene." Z. de Bacău 21 XII 10 (din *surdiniza*)

surdobarocámeră s.f. –Barocameră cu izolație fonică perfectă– „Pe ecran apare un om nebărbierit de mult. Abia a ieșit din *surdobarocameră*. Este o lume a tăcerii absolute, asemenea celei ce-l așteaptă în Cosmos. Când a intrat în cameră, el nu știa câte zile o să stea în această liniște absolută, izolat complet de tot ce e viu." T.N. 30 / 61 p. 30; v. și Cont. 29 IX 61 p. 5 //din *surdo*[cameră] + *barocameră*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 393; DN_3, MDN, DexX//

surf s. **1.** (sport) –Sport nautic care constă în plutirea, cu ajutorul unei planșe, pe creasta unui val– „Canalul Mânecii a fost traversat în fel și chip – nu însă cu piciorul. Această realizare aparține englezului J.W., de profesie pilot. Nu este vorba de nici o minune, el având sub picioare, totuși, ceva solid – scândura de *«surf»*." Sc. 20 I 78 p. 5. „Să faci *surf*, sărituri cu parașuta, să faci scufundări la mare adâncime... nu e ușor, spune Daniel, în vârstă de 31 de ani." Ad. 16 III 11; v. și *placă* (sensul 5). **2.** (inform.) –Navigare pe Internet– „Prin urmare, posesorii de smartphone-uri nu se mai mulțumesc doar cu cititul mailurilor, *surf* pe web sau vizualizarea hărților electronice, ci așteaptă aplicații dedicate pentru majoritatea activităților de control la distanță, din care enumerăm telecomandarea electronicelor din casă, vizualizarea camerelor web și de supraveghere etc." jurnalul.ro 7 XII 11 [pron. *sărf*] (din engl. *surf*, cf. fr. *surf*, PR; DN_3 – alt sens, DEX-S, DexX)

surfá v.i. **1.** (sport) –A face surfing– „Garret McNamara este un surfer «vânător» de valuri uriașe. De obicei, *surfează* pe coastele insulelor din arhipelagul Hawaii. " jurnalul.ro 9 XI 11. **2.** (inform.) –A naviga (pe internet)– „Gamerii vor putea să joace online, dar să și *surfeze* sau să-și consulte poșta. " evenimentul.ro 27 I 01. „Ce faci cu pustiul tău care deja *surfează* pe net fără probleme și ție ți-e teamă să nu bântuie prin colțuri «reprobabile»?" jurnalul.ro 4 X 07; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16 (din engl. *to surf*)

súrfer s.m. (sport) –Practicant al surfingului– „Băieții mai au o calitate: sunt «*surferi*» care pot pluti prin aer într-un balet ireal, ce sfidează legile gravitației." Ad. 26 X 01 p. 12. „*surferi* din Australia și Statele Unite s-au lansat într-o confruntare, pe apă, cu «măcelarii» de delfini..." ProTV Mag. 32 / 08 p. 49; v. și *surfa* 2011 (din engl. *surfer*; cf. fr. *surfeur*; PR 1963; DexX)

surferiță s.f. –Practicantă a surfingului– „O tânără *surferiță* [...] a pus în vânzare propria marcă de parfumuri..." J.nat. 5 IV 05 p. 32, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Acolo deveneai interesantă doar dacă erai o *surferiță* blondă." R.l. 3 II 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *surfer* + *-iță*)

surfing s.n. (sport) –Sport nautic constând în plutirea pe crestele valurilor cu ajutorul unor planșe speciale– „Bucureștenii vor putea practica *surfingul* pe lacul Băneasa." Săpt. 9 VIII 85 p. 2. „[R.B.] a ținut să ofere o probă de măiestrie sportivă în *surfing* la Santa Claus, lângă celebra stațiune Malibu." R.l. 13 XII 93 p. 8. „Parcul acvatic oferă baie tropicală, baie cu gheață, baie cu vizionare de filme, baie romană, baie cu apă de mare sau piste de *surfing*" Ad. de seară 10 XI 10; v. și *iachting* 1984, *sport* (*extrem*) 2002 [pron. *sărfing*] (din engl. *surfing*; cf. it. *surfing*; DPN 1978; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

surími s. (cuv. jap.; culin.) „*Surimi* este considerat în mod greșit fruct de mare. În realitate, el este un produs industrial obținut din carne de pește și care, cu ajutorul aditivilor, imită gustul crabului, homarului sau altor crustacee." adevarul.ro 5 VIII 11. „Salată cu *surimi*" adevarul.ro 26 VIII 11 (cf. fr. *surimi*; PR 1983; MDN, DexX)

surmontá v.t. –A depăși, a trece peste un obstacol– „există o diferență culturală – care poate nu e chiar atât de imposibil de *surmontat* – între

expresiile teatrului din România și cele ale teatrului basarabean..." R.l. 17 XI 92 p. 5. „Handicap pe care elevii lui Mircea Lucescu nu l-au putut *surmonta* până la final, deși au marcat o dată." Ad. 25 III 10 (din fr. *surmonter*; DN_3, DexX, DEX 09)

surpríză s.f. v. *cadou-surpriză, control-surpriză, element-surpriză, moment-surpriză, personaj-surpriză, petrecere-surpriză, rezultat-surpriză, scor-surpriză*

surround s. || *sistem / sunet surround* –Sistem de reproducere a sunetului pe mai multe canale, care dă ascultătorului impresia că se află în centrul perimetrului sonor– „Drăcovenia este dotată cu un *sistem surround* și îți creează impresia că sunetul vine din interiorul corpului tău." J.nat. 24 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Astfel, în cabine există *sistem surround*..." zf.ro 8 VI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Dușul prezidențial a venit echipat și cu sunet radio «*surround*», pentru ca președintele să poată asculta știrile în timp ce și-ar face toaleta." G. 29 X 09 p. 7 [pron. *săráund*] (engl. *surround sound / system*)

súrsă s.f. || *pe surse* – Din sursă de încredere, dar care dorește să-și păstreze anonimatul – „De ieri, la PSD s-au interzis declarațiile «*pe surse*» și cele făcute pe holuri sau pe scări, în fața sediului partidului" Cot. 23 X 06, cit. de R. Zafiu în R.lit. 19 / 08. „Înțeleg că este vorba de o informație *pe surse*, care nu a fost confirmată oficial, pe care nu doresc să o comentez." evenimentul.ro 27 VII 11 (DexX)

sursológ s.m. (lit., ironic) –Autor de contribuții documentare brute– „nu este decât un *sursolog* oarecare, ce nici nu merită să mai fie citat." Luc. 28 IV 84 p. 6. „Nu-mi propun aici un examen al argumentelor – pe care B. le mobilizează cu reală competență istorică de *sursolog* – spre a combate acuzele..." Obs.cult. 17 II 11 (din *sursă* + *-log*; MDN, DexX)

sursologíe s.f. (lit., ironic) „Ar fi însă incorect să las despre cartea lui S.C. impresia că se reduce la «*sursologie*». (Nu mai știu cine a pus în circulație acest minunat cuvânt de jargon ca să desemneze ironic pe autorii de, exclusiv, contribuții documentare.)" R.lit. 1 XI 84 p. 9. „Înlocuiești reflecția prin citat, invenția prin *sursologie*." D. 20 I 10 (din *sursă* + *-logie*; MDN, DexX)

sushi s. (cuv. jap.; culin.) „Foarte răspândit este așa-numitul *sushi:* cilindri mici de orez fiert înveliți într-o algă, la mijloc o legumă (castravete), deasupra icre de Manciuria, felii de pește crud, creveți, fructe de mare." "22" 3 XII 92 p. 16. „*Sushi* este astăzi un fel de mâncare foarte popular, atât în țările asiatice de unde și provine, în cele europene dar și pe continentul american." Ev. 26 XI 02. „prepararea *sushiului*, felul de mâncare cel mai la modă acum în București" G. 10 IX 09 p. 16; v. și Ad. 22 IX 06; v. și *carpaccio* 1997, *tempura* 2003, *tapeo* 2001 [pron. *súși*] (din fr., engl. *sushi*; Dimitrescu, *Dr.2* 164; PR 1971; DexX) || *sushi-bar* –Bar în care se servește sushi– „Restaurantul [...] are o capacitate maximă de 48 de persoane (șase mese a câte opt locuri fiecare) și alte 30 de locuri în *sushi-bar*." Ad. 15 X 03 p. 15. „Poliția britanică investighează posibilitatea ca spionul rus Aleksandr Litvinenko să fi fost otrăvit de două ori, o dată la *sushi-barul* Itsu, unde s-a întâlnit cu italianul M.S. în chiar ziua îmbolnăvirii sale..." Cot. 8 I 07 p. 15 [pron. *súși-bar*] (din engl. *sushi bar*)

suspáns s.n. –(Într-un film, spectacol, roman etc.) Moment de așteptare încordată a rezolvării unei situații– „Bine construită, cu momente de emoție și de «*suspense*» care menține trează atenția micilor spectatori, piesa nu depășește totuși nivelul mediu al unor piese-basm cunoscute." Sc. 22 I 67 p. 4. „Un *suspens* realizat cinematografic din tăieturi nervoase." Luc. 15 IX 79 p. 6. „Film cu *suspans* la RADEF" Ad. 20 VII 09; v. și R.lit. 17 VI 82 p. 17; v. și *Berlinală* 2001, *erou-copil* 1987, *happy-end* 1971, *recuplare* 1969, *roman-frescă* 1978, *vintage* (sensul 7) 2008 [scris și *suspens, suspense*] (anglicism provenit din fr. *en suspense*; PR 1955, DMN 1955; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

suspectábil, -ă adj. –Care poate fi suspectat– „În întâlnirea cu publicul bucureștean, în cele patru concerte susținute pe scena Sălii Palatului se punea problema în ce măsură «Middle of the Road» – cu remarcabila sa discografie, *suspectabilă* de «îmbunătățiri» de laborator – este și o formație de spectacol și în ce măsură sound-ul său își păstrează caracteristicile în sala de concert." I.B. 18 IV 74 p. 2. „meritul scrierii în cărțile de economie a unui capitol nou și original, nicicum *suspectabil* de plagiat. " Ad. 4 X 03. „numirea Procurorului General, ca și al PNA, se face numai la propunerea ministrului justiției, lucru *suspectabil* de imixtiuni politice." Ev. 17 VI 05 (din *suspecta* + *-bil*; DexX)

suspiciós adj. „am observat [...] că *suspicios* cu sensul "suspect" este surprinzător de frecvent și că a pătruns chiar în formulele cu sens superlativ. Ca și în alte cazuri (*locație, dedicație, confortabil* etc.), e vorba de un termen preluat în secolul al XIX-lea din franceză, raportat în epocă și la sursa latină – și reîmprumutat acum, fără complexe și fără bănuiala unor capcane, din engleză. Diferența dintre *suspicios* (trăsătură a individului bănuielnic, care suspectează, de obicei excesiv) și *suspect* (trăsătură a unor acțiuni, a unor indicii sau a unor persoane cu aparențe neliniștitoare, dubioase) se pierde, pentru unii vorbitori [...] Un context tipic pentru extinderea semantică este combinarea cu pronumele nehotărât ceva: «Bună! Am o problemă când încerc să intru pe pagina mea de Facebook. Îmi spune că e ceva *suspicios* și trebuie să urmez 5 pași pentru a dovedi că sunt eu și nu altcineva» (tpu.ro); «Cornel Dinu a declarat că s-a întâmplat ceva *suspicios* în meciul Dinamo – Astra 2-2» (iploiesti.ro) etc. Construcția nu este doar o formulare neglijentă, în mesaje compuse în grabă, pentru că apare și în pagini serioase, didactice, conținând sfaturi și instrucțiuni tehnice..." R. Zafiu în R.lit. 26 / 11 (după engl. *suspicious*)

suspiciozitáte s.f. –Caracteristica de a fi suspicios– „Tulburarea se caracterizează prin *suspiciozitate*, neîncredere în ceilalți" otvforum.com, cit. de R. Zafiu în R.lit. 41 / 09. „Tulburările delirante apar la persoane care sunt cu personalități cu *suspiciozitate* crescută..." argesexpres.ro 25 I 11 (după engl. *suspiciousness*)

sustenábil, -ă adj. **1.** –Care poate fi continuat la un nivel constant fără a epuiza resursele. Durabil, suportabil– „Dacă deficitul este acoperit de intrări de capital *sustenabile*, nu pe termen scurt, acesta poate fi un lucru pozitiv." Ad. 25 VI 98 p. 5. „Cursul actual leu / euro este mai *sustenabil* decât alte niveluri din trecut, crede Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale, care declară că BNR poate interveni oricând pe piața valutară" Z. fin. 24 IX 07. „Pe termen mediu brokerii văd un trend *sustenabil* de creșteri pe Bursă" Z. fin. 10 VIII 09; v. și *targetare* 2011 || *agricultură sustenabilă* „cantitatea producției nu mai este prioritară, această poziție fiind ocupată de menținerea potențialului productiv pe o durată nelimitată, fapt pentru care ele pot fi abordate prin conceptul mai larg al agriculturii durabile [...] Ideea unei *agriculturi* durabile (*sustenabile*) constă în ridicarea productivității acesteia, cu obținerea unor profituri sigure și constante cu minim de efecte negative asupra mediului și asigurând securitatea alimentară a populației [...] Agricultura durabilă integrează trei mari obiective: 1. protecția mediului; 2. eficiență economică; 3. echitate economică și socială." recolta.eu 28 XII 10. **2.** (greșit folosit) –Posibil– „Un termen prețios bântuie de o vreme vocabularul clasei politice și nu numai: *sustenabil* – cu sensul de durabil, dar extins aiurea la înțelesul de posibil [...] Ultima moțiune s-a dovedit că nu era *sustenabilă*, deși s-a lucrat la definitivarea ei mai bine de o lună." R.l. 26 X 07 (după engl. *sustainable*; Ciolan, *MC*; DexX – alt sens)

sustenabilitáte s.f. –Caracter sustenabil– „Am stabilit ținte pentru inflație, dar trebuie să urmărim *sustenabilitatea* procesului." Z. fin. 24 IX 07. „Există griji și în ceea ce privește *sustenabilitatea* fiscală pe termen mediu și lung..." G. 22 IX 09 p. 9 (după engl. *sustainability*; Ciolan, *MC*; DexX)

susținătór s.n. –Întăritor– „În nici un caz nu a folosit substanțe interzise. M. avea nevoie de orice, numai de *susținătoare* nu. Era ca o stâncă, nu-l putea opri nimeni." Ev.z. 8 II 93 p. 11 (din *susține* + *-tor*; DN_3, DEX, DEX 98, NODEX, MDN, DexX – alte sensuri)

sutaniádă s.f. –Campania de acuzare a unor membri ai Bisericii Ortodoxe Române de colaborare cu fosta Securitate– „*Sutaniada* continuă" Realitatea TV 16 X 07 ora 20. „*Sutaniada*, ediția a doua. CNSAS anunță deconspirarea unui număr «apreciabil» de colaboratori ai Securității din rândul preoților" R.l. 26 VIII 08 p. 2 (din *sutană* + *-iadă*; Ciolan, *MC*)

sutíst s.m. (sport) –Alergător la proba de o sută de metri– „După «bomba» Ben Johnson, un atlet mai degrabă scund, la campionatele mondiale de juniori s-au remarcat alți doi «*sutiști*» cu statură mică, ambii câștigători ai titlurilor supreme..." FI. 2 IX 88 p. 23. „sprintul de *sutist* al lui Odonkor." Ev.z. 16 VI 06. „Valeri Borzov, ultimul «*sutist*» aparținând rasei albe, înainte de a începe dominația neagră..." Gaz.sp. 29 VIII 07 (din *sută* + *-ist*)

SUV s.n. [auto) –Vehicul sport-utilitar, combinație între volumul unui break și calitățile de vehicul de teren– „Volvo XC90 este un *SUV* (Sport Utility Vehicle) de clasă premium, cu tracțiune integrală, proiectat să fie unul dintre cele mai sigure și mai atractive vehicule oferite pe piață" R.l. 14 VI 03 p. 7. „la începutul anilor '90, RAV4 a fost modelul care a pus bazele clasei *SUV-urilor* compacte. Mai precis, în 1994." R.l. 14 V 06 p. 4. „Un autovehicul care oferă spațiul unui *SUV* din clasa compactă, dar care costă cât o mașină de clasă mică." R.l. 22 IV 10 p. 11; v. și G. 16 XI 06 p. 19, 20 XII 05 p. 1, Ad. 24 I 08, G. 10 III 10 p. 16, 13 IV 10 p. 6; v. și *patru* (4x4) 2003, 2006, *monovolum* 2011, *volum* 2004 [pron. *esyuvi, suv*] (acronim engl. din *S*[port] *U*[tility] *V*[ehicle]; Stoichițoiu Ichim, *S, A*)

suverán adj. || *datorie suverană* (fin.) –Datoria unei entități suverane (stat sau bancă națională)– „a avertizat că *datoria suverană* a Marii Britanii este în pericol de a-și pierde ratingul AAA...“ zf.ro 15 VI 09. „un clasament al țărilor care ar putea da faliment, alcătuit pe baza unor calcule care vizează costul asigurărilor pentru *datoria suverană*“ stirileprotv.ro, 5 VI 20 cit. de R. Zafiu (după engl. *sovereign debt*, fr. *dette souveraine*; R. Zafiu în R. lit. 21 / 12)

swarovski s.n.pl. –Cristale swarowski– „paradigma mercedesului tunat, a vuittonului cu blană, a fotei cu *swarovsky*.“ G. 27 X 09 p. 10. „Să le cerem șoșoni cu *swarovski*.“ G. 26 XI 09 p. 10 (din numele companiei austriece Swarovski AG)

sweatshop s.n. (cuv.engl.) –Atelier în care salariații sunt prost plătiți și muncesc pe brânci, propriu începuturilor capitalismului– „Viitorul muncitorului industrial din țările dezvoltate părea subminat de lucrătorii din *sweatshop-urile* asiatice...“ Z.fin. 11 II 03. „Nu, nu e vorba de faimoasele *sweatshop-uri*, ci de relații cât se poate de onorabile și de profitabile pentru chinezii sau taiwanezii implicați...“ Business Mag. 22 VIII 06. „bloggingul a devenit un fel de «*sweatshop*» al epocii digitale. Richtel pleacă de la trei evenimente nefericite, cărora le găsește o cauză comună: stresul pe care-l implică bloggingul full-time și care, la un moment dat, are consecințe ireversibile.“ moneyexpress.ro 15 IV 08 [pron. *suitșop*] (Ciolan, *MC*)

swing s. (cuv. engl.) –Schimb de parteneri între două cupluri– „Românii fac schimb de parteneri. Cum a prins curentul *swing*“ G. 15 I 10 p. 14. „«*Swing-ul* este o etapă în evoluția unui cuplu. Eu vroiam ceva care să-mi revitalizeze relația», crede bărbatul.“ adevarul.ro 14 IV 10 [pron. *suing*] (DEX 98, MDN, DexX – alte sensuri)

swinger s.m. (cuv. engl.) –Practicant al swingingului– „[Un] club arădean de lux, unde sâmbătă e party pentru *swingeri*, pe românește pentru cei care-și schimbă partenerul de o viață pe unul de o noapte, în timp ce soțul ori soția fac același lucru.“ G. 15 I 10 p. 14. „Dezvăluirile unui *swinger*: «Fac sex de socializare»“ adevarul.ro 14 IV 10 [pron. *suíngăr*]

swinging s. (cuv. engl.) „*Swingingul* este un stil de viață alternativ, bazat pe crearea unor relații de prietenie, în general între cupluri, în scopul desfășurării unor activități recreative care se pot finaliza cu sex, sub diferite forme, între două sau mai multe cupluri.“ 9am.ro 20 XII 07. „3000 de cluburi permanente de *swinging* există astăzi în lume.“ G. 15 I 10 p. 14 [pron. *suínghing*]

switch (cuv. engl.; electron.) –Dispozitiv care preia un semnal provenit de la o sursă unică și îl multiplică spre mai mulți destinatari– „Familia de *switch-uri* 3Com Gigabit Ethernet asigură conexiuni rapide și sigure pentru aplicațiile de rețea și confirmă poziția companiei 3Com de lider în această tehnologie.“ Ad. 5 VII 03 p. 7. „Senatorii și deputații vor să-și ia [...] *switch* pentru rețea TV.“ R.l. 4798 / 05. „*Switch-ul* în cauză este motorul central de primire și transmisie de date către dispozitivele mobile BlackBerry.“ adevarul.ro 12 X 11 [pron. *suíci*] (DexX – alt sens)

syspurdérm s. (probabil cuv. germ.) „Un înlocuitor de piele umană facilitând îndeosebi tratarea arsurilor grave a fost pus la punct pentru prima dată în Europa de un grup de cercetători din R.D.G. Supranumită *«syspurderm»*, această piele realizată dintr-o țesătură sintetică permite acoperirea și protejarea de infecții a porțiunilor afectate de arsuri.“ Sc. 22 V 79 p. 5

Ş

şabloná v.t. **1.** –A realiza un şablon pentru un însemn care urmează a fi multiplicat– „A fost *şablonat* şi semnul Gărzii de Fier…" R.l. 16 IX 06, cit. de Stăncioi-Scarlat. **2.** (fig.) –A introduce într-un şablon de gândire ori de exprimare– „La acel examen de filosofie, profesorul m-a întrebat ce cred despre comunism […] N-am ştiut ce să-i spun. Am *şablonat* practic ceea ce auzisem din presa acelor ani, de la părinţi, de la cunoscuţi." jurnalul.ro 7 III 09 (din *şablon*; DN_3, DEX 98, MDN – alte sensuri, NODEX – sensul 2, DexX – sensul 1)

şablonát, -ă adj. (fig.) –Supus şabloanelor. Stereotip, clişeizat– „încearcă să evadeze din structura strâmtă, *şablonată*, a formatului…" J.naţ. 9 VII 04 p. 25, cit. de Stăncioi-Scarlat. „5 luni mai târziu, am primit un răspuns la vreo zece întrebări, pe o singură coală, incomplet, *şablonat*, irelevant. " zdg.md 21 VIII 08 (din *a şablona*)

şah s.n. || *a da / fi şah* –A uimi, a lua prin surprindere– „S-a spus şi s-a scris că iniţiativa liberală a fost *şah dat* lui Traian Băsescu." J.naţ. 10 VII 06 p. 2, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Coaliţia de la Grivco îi *dă şah* lui Băsescu" jurnalul.ro 19 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „BNR vrea *«să dea şah»* băncilor" www.ziare.com 3 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat || *şah activ* „Organizatorii au inclus şi noua «formulă» de joc: *şah activ*, alături de jocul clasic şi de şahul-fulger (blitz)" Fl. 9 IX 88 p. 23 || *şah blitz* v. *şah rapid* || *şah rapid* „Între 10 şi 17 decembrie, la Ciudad de Mexico, va avea loc primul campionat mondial de *şah rapid*. La întreceri (în care, pentru fiecare partidă, un jucător va avea ca dispoziţie ca timp de gândire 30 de minute) şi-a anunţat participarea şi fostul campion mondial Anatoli Karpov, câştigătorul primului campionat european de *şah rapid* găzduit de oraşul spaniol Gijon." I.B. 3 XII 88 p. 7. „*Şahul rapid* şi blitz – alternative la şahul obişnuit […] *Şahul rapid* este o partidă în care toate mutările trebuie efectuate într-un interval de timp fix, între 15 şi 60 de minute pentru fiecare jucător […] O partidă de blitz este cea în care toate mutările trebuie efectuate într-un interval de timp fix, mai mic de 15 minute pentru fiecare jucător, sau partida al cărei timp, incluzând de 60 de ori un timp adiţional oarecare, este mai mic de 15 minute." G., suplim. Şcoala 23 I 08 p. VIII

şaisprezecími s.f. (sport) –Fază a unei competiţii organizate în sistem eliminatoriu care opune în 16 partide 32 de sportivi ori echipe– „Miercuri s-au disputat meciuri şi în «Cupa României», rămânând numai 14 echipe din diviziile B, C şi din campionatul judeţean care se vor alătura celor 18 divizionare A în *«16»-imi*." I.B. 19 XI 83 p. 7. „Steaua Bucureşti s-a calificat miercuri seara în *şaisprezecimile* de finală ale Europa League la fotbal…" financiarul.ro 15 XII 11 (din *şaisprezece* + *-ime*; DEX 98, NODEX, DexX – alt sens; sensul este mult mai vechi)

şaizecíst, -ă adj., s.m. –Aparţinător generaţiei care a debutat în anii '60– „Un *şaizecist* postmodern" R.lit. 27 X 04. „Dacă admitem existenţa *şaizeciştilor*, şaptezeciştilor, optzeciştilor şi a nouăzeciştilor, s-ar zice că procreaţia se stabileşte mai nou în jurul vârstei de zece ani şi că individul poetic ajunge la maturitate într-un deceniu." R.lit. 31 VIII 05 p. 10 (din *şaizeci* + *-ist*)

şaizecişioptíst, -ă adj., s.m.f. –Aparţinător generaţiei care a declanşat revoltele studenţeşti europene din 1968– „aplatizarea spiritelor *şaizeci-şioptiste*" Obs.cult. 23 VI 05 p. 8. „*Şaizecişioptiştii* s-au revoltat […] împotriva viitorului ce se propunea atunci unei noi generaţii de europeni, născute imediat după război: mercantilism, consumism etatizat, dezintelectualizat şi clişeizat pe surogate…" D. 27 V 08 (din *şaizeci-şiopt* + suf. *-ist*)

şalánger s.m. (sport) –Sportiv care are dreptul de a disputa un titlu de campion direct cu deţinătorul acestuia– „Foreman este apt să-şi apere centura la 30 octombrie în faţa *şalangerului* său oficial, Cassius Clay." Sc. 9 X 74 p. 5. „IBF l-a desemnat pe americanul Jesse Brinkley drept *şalanger* obligatoriu al lui Bute, românul urmând să-şi pună centura în joc la 15 octombrie." prosport.ro 5 VII 10 (din engl. *challenger*, fr. *challengeur*; DMN 1966; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 34, atestări din 1969; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

şaléu s.n. v. *chalet*

şalóm interj. (cuv. ebr.) –Formulă de salut la evrei, atât la întâlnire cât şi la despărţire (literal înseamnă "pace")– „Cum este cu putinţă ca acuma lumea să vorbească aşa de la *Şalom, şalom* din salutul de întâlnire, până la *Şalom, şalom* din salutul de despărţire?" Sec. 20 nr. 346-48 / 90, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Sharon şi Primakov şi-au spus *«şalom»*" Naţ. 22 I 99 p. 13. „De ce Salam? Deşi n-ar părea, nu are legătură cu mezelul, ci cu echivalentul lui *Şalom*." jurnalul.ro 6 III 10 (cf. engl. *shalom*; DEbR)

şalúpă s.f. || *şalupă-automobil* –Şalupă care îndeplineşte rolul de automobil (în Deltă)– „Vor exista [în Deltă] şalupe, remorchere, bacuri-dormitoare elegante şi confortabile, *şalupe-automobile* şi bărci cu motor." Cont. 28 VI 63 p. 7 (din *şalupă* + *automobil*)

şamotór s.m. v. *zidar-şamotor*

şamponá v.t. –A spăla cu şampon– „Maşina directorului Udriste, *şamponată* în faţa Primăriei. Maşina de serviciu a directorului general Gheorghe Udriste este spălată în stradă cu detergent, contrar prevederilor din Legea Mediului." G. 11 XII 07 p. 10. „[Maşinile de salubrizare din Zürich] pândeau târziu în noapte suporterii, pentru *a şampona* străzile." evz.ro 9 VI 08 (din *şampon*; cf. fr. *shampooiner*; MDN, DexX – alt sens)

şantajíst s.m. v. *porno-şantajist*

şantiér s.n. || *şantier-şcoală* –Şantier pe care sunt formaţi viitorii arheologi– „La Pietroasele, în judeţul Buzău, s-au deschis două noi şantiere arheologice: Gruiu-Dării, *şantier-şcoală*, unde lucrează studenţi ai Facultăţii de istorie de la Universitatea Bucureşti…" R.l. 22 VII 75 p. 5. „*Şantier-şcoală* de arheologie medievală la Suceava" R.l. 16 II 08 (din *şantier* + *şcoală*); v. *oraş-şantier*

şantieríst, -ă s.m.f. –Persoană care lucrează pe un şantier– „Într-o altă povestire, «Mâinile», un tânăr *şantierist* îşi măsoară cantitatea de existenţă după modificările de dimensiune, culoare şi asprime ale mâinilor." R.lit. 25 IV 74 p. 11. „Vizitatorul rămâne vizitator, iar *«şantieristul»* (am auzit şi eu expresia chiar la faţa locului şi o folosesc cu titlu de împrumut) rămâne *şantierist*." Cont. 3 II 84 p. 3. „*Şantieristul* Adomniţei de la Educaţie a redus la o treime dăscălimea" G. 3 IV 07 p. 5; v. şi Sc. 21 X 78 p. 2, Săpt. 24 II 84 p. 5 (din *şantier* + *-ist*; L. Seche în LR 1 / 60 p. 64; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

şaórma s.f. (cuv. arab) –Mâncare de tip fast-food din Orientul Mijlociu, constând din carne de oaie, pui, vită, uneori combinate, prăjite la rotisor, cu ingrediente, servite într-o chiflă– „«Ali şi Anita», specific turcesc: ciorbă burtă, chiflă, *şaorma*, mâncăruri calde." D. 417 / 01 p. 16. „Miros de *şaorma* şi kebab." "22" 710 / 03 p. 5. „Un număr de 80 de persoane care prezentau simptome de toxiinfecţie alimentară după ce au mâncat *shaorma* sau pizza […] au fost internate…" G. 25 VI 09 p. 8; v. şi R.lit. 10 IX 03 p. 21, Ad. 13 V 04 p. 14, G. 9 VIII 06 p. 7, ProTV Mag. 43 / 08 p. 12 [scris şi *shaorma*] (DexX – *shworma*)

şaormár s.m. –Bucătar specializat în pregătirea shaormei– „Fastfood angajează *shaormari* şi personal bucătărie" R.l. 11 1 08 p. 2. „Angajăm *şaormari*" gazeta-cu-anunturi.ro 19 VIII 11 (din *şaorma* + *-ar*; R. Zafiu în R.lit. 45 / 04 p. 15)

şaormeríe s.f. –Local în care se prepară şi desface shaorma– „fast-food-ul de pe Dacia arată mai mult a *shaormerie*, un fel de dugheană ţipătoare…" R.l. 14 VI 08 p. 24. „M.M. face turul *shaormeriilor* din Bucureşti." ProTV Mag. 43 / 08 p. 12. „Potrivit Business Magazin *şaormeriile* din România au vânzări zilnice de circa 550.000 de euro…" G. 12 IV 10 p. 1 [scris şi *shaormerie*] (din *şaorma* + *-erie*)

şapóu s.n. –Scurtă introducere aşezată la începutul unui articol de ziar sau de revistă– „În numărul 47 al revistei noastre, în *şapoul* textului […] în loc de […] se va citi…" "22" 3 XII 92 p. 2. „Iată ce aflăm din *chapeau-ul* interviului…" D. 340 / 99 p. 13. „aflăm, fără prea multe detalii suplimentare, din *chapeau*…" Obs.cult. 24 VIII 06 p. 24; v. şi R.l. 23 X 82 p. 2, R.lit. 48 / 93 p. 24, "22" 50 / 93 p. 2, "22" 14 I 03 p. 1 [scris şi *chapeau*] (din fr. *chapeau*; DN_3, NODEX, DexX)

şápte num. v. *zero-zero-şapte*

şaptezecíst, -ă adj., s.m. –Născut ori afirmat în anii '70– „Fiind un copil *şaptezecist*, umblam toată ziua prin grădinile grofilor unde erau arbori ginko biloba." Ad. 9 VII 03 p. 4; v. şi *şaizecist* 2005 (din *şaptezeci* + *-ist*)

şárpe s.m. || *şarpe monetar* (ec., fin.) –Limite, socotite normale, ale fluctuaţiei cursului pentru un ansamblu de monede– „Agenţia France

Presse transmite numeroase reacții față de retragerea francului din sistemul monetar al flotării concertate [...] Comisia C.E.E., întrunită luni la Bruxelles, a luat în dezbatere problema retragerii francului din *«șarpele monetar»*." R.l. 17 III 76 p. 6. „Este semnificativ că în R.F.G. cercuri influente se pronunță tot mai limpede în favoarea renunțării la *«șarpele monetar»*, menținerea lui devenind prea costisitoare pentru economia vest-germană [...] Ziarul «Les Echos» consideră că preocuparea principală nu trebuie să constea în a salva ceea ce comentatorul numește «celebra reptilă monetară» ci de a se trece la o veritabilă reformă monetară." R.l. 20 X 76 p. 6. „Suedia a anunțat devalorizarea coroanei cu 10 la sută și ieșirea din acordul *«șarpele monetar»* vest-european, acord destinat să reprezinte prima etapă a unei Uniuni monetare și economice vest-europene." R.l. 30 VIII 77 p. 7; v. și Sc. 12 I 77 p. 6 (după fr. *serpent monétaire*; PR 1972)

școálă s.f. v. *atelier-școală, autobuz-școală, camion-școală, caz-școală, expo-școală, film-școală, fregată-școală, joc-școală, meci-școală, mină-școală, motonavă-școală, navă-școală, parc-(auto-)școală, restaurant-hotel-școală, spectacol-școală, șantier-școală, traseu-școală*

ședință s.f. || *ședință-maraton* „Cea mai lungă ședință înregistrată de Camera Comunelor din Marea Britanie din 1951 încoace a luat sfârșit vineri, după 26 de ore și jumătate de dezbateri [...] Înainte de a se despărți, după *ședința maraton*, mai mulți deputați au ținut să aducă un omagiu rezistenței de care a dat dovadă [...] ministrul muncii, deosebit de solicitat în decursul celor 26 de ore." Sc. 27 VII 75 p. 4. *„Ședință-maraton*. Consilierii județeni au zăbovit, ieri, mai bine de trei ore în sala de ședințe a Consiliului Județean. " monitorulsb.ro 26 X 07 (din *ședință* + *maraton*, după fr. *séance-marathon*; DMN 1968)

șef s.m. v. *arhitect-șef, edil-șef, manelist-șef, sculer-șef*

șefíme s.f. (iron.) –Totalitatea șefilor– *„Șefimea* de la ProTV" Ev.z. 1707 / 98 p. 2, cit. de R. Zafiu în R.lit. 45 / 02. „Ziua țării la *șefime*" botosaneanul.ro 1 XII 11 (din *șef* + *-ime*)

șenáj s.n. (zoot.) „Inutil să apelați la dicționare! Cuvântul *senaj* – un termen folosit în prezent tot mai mult în practica zootehnică – n-a fost încă preluat de lingvistică. În fond este vorba de un nutreț conservat printr-o metodă nouă, care constă în însilozarea plantelor verzi la umiditate redusă (50–60 la sută) fără să se adauge substanțe ce stimulează fermentația lactică." R.l. 6 VI 74 p. 3 (din fr. *chaînage*; MDN, DexX – alt sens)

șerif s.m. v. *femeie-șerif*

șerpáș, -ă s.m.f. –Membru al unor triburi din India, Nepal etc. care însoțește expedițiile pe Himalaia cărând poverile– **1.** „Patru alpiniști japonezi și doi *șerpași* nepalezi au escaladat zilele trecute vârful Baruntse (7220 metri) din masivul Himalaya..." R.l. 27 XII 80 p. 6. „Participantă la expediția românească, o *șerpașă* de 15 ani – cea mai tânără pe vârful Everestului" Ad. 26 V 03 p. 13. **2.** (fig.) „Ce vă fac *șerpașii*, tovarășe inginer? Așa le spune el celor din colectivul de proiectare: *șerpașii*." R.l. 15 VI 79 p. 4; v. și 25 XII 79 p. 6 (din engl. *sherpa*, pl. *sherpas*; PR 1933, BD 1972; DEX, NODEX, MDN, DexX)

șicánă s.f. –Prag montat pe străzi pentru a obliga șoferii să micșoreze viteza– „a decis montarea, pentru prima dată în București, a unor *«șicane»*, la cinci metri înaintea trecerilor de pietoni din apropierea școlilor. Aceste mici ridicături îi determină pe șoferi să reducă viteza până la limita evitării oricărui pericol în preajma zonelor folosite de elevi pentru traversare." Ad. 8 IX 03 p. 7. „în Ungaria insulele de calmare a traficului au *șicane* doar la intrarea în localități, când trebuie să reduci viteza." ziarelive.ro 11 II 12 (extensie de sens; DexX, DEX 09)

șiit, -ă adj., s.m.f. –Musulman care nu recunoaște completările aduse Coranului în sec. al IX-lea– v. *aiatolah* 1979. „Clericul radical *șiit* Al Sadr se întoarce în Irak cu gândul de a rămâne" financiarul.ro 7 I 11; v. și *hazar* 2003, *hezbollah* 1990, *sunnit* 1991, 2001, *termen-limită* 1985 (din fr. *chiite*, engl. *shiite*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

șiș-chebáb s. (cuv. turc.; culin.) –Carne de oaie ori de miel la frigare, specifică bucătăriei turcești– „cu preparate ca (...) *Sish Kebab* de miel." Elle VII / 01 p. 129, cit. de Stăncioi-Scarlat. „De la turci, mai trebuie să încerci chebabul, în variatele: döner chebab – din miel sau pui fript, servit în lipie sau la farfurie, cu salată, roșii și smântână și *șiș chebab* – frigăruie din cuburi mici de carne de pasăre sau pește, cu sau fără legume..." Lib. 5 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Mâncărurile din Turcia de astăzi se concentrează pe combinații simple, câteva ingrediente și produse proaspete. Carnea de miel este de bază în prepararea mâncărurilor și este întâlnită mai des în *shish kebab* sau doner kebab. Peștele și preparatele din fructe de mare sunt foarte proaspete, cele mai delicioase fiind barbunya și kilic baligi. Alte mâncăruri tradiționale sunt dolma și karniyarik." Ad. 6 V 05 p. 8 [scris și *shish kebab*] (cf. fr. *chiche-kebab*, engl. *shish kebab*; PR)

șlam s.n. –Deșeu provenit din fărâmițarea minereului– „se asigură valorificarea *șlamului* de la uzina cocso-chimică." R.l. 14 III 84 p. 1. „*șlamul* rezultat după recuperare [...] este trimis fabricilor de ciment, iar argila – celor de cărămizi și de țigle." Sc. 15 III 86 p. 5. „Alum «împădurește» halda de *șlam*" obiectivtulcea.ro 8 XII 10 (din germ. *Schlamm*; cf. fr. *schlamm*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

șlăgăros, -oásă adj. „Muzica lui Loewe este, iarăși, prea bine știută, este *«șlăgăroasă»* (de la un șlagăr), cum cu un dulce și intempestiv barbarism îmi spunea cineva." R.lit. 24 III 83 p. 17. „Dansurile, create de C.P., sunt năucitoare, costumele – superbe, create de superba arh. T.D., iar muzica, *«șlăgăroasă»*, este semnată de legendarul M.T." AS 17 IV 10 p. 23. „A ales apoi [Damian Drăghici] un repertoriu *șlăgăros*, ușor cantabil și ușor dansabil, format din piesele ușurele de cârciumă: «Cine-a pus cârciuma-n drum», «C-o damigeană și-un pahar» sau «Zori de ziuă se revarsă», cîntece pe care cu greu le-ar putea considera cineva țigănești." D. 11 XI 10 (din *șlagăr* + *-os*)

șlem s. (sport) || *Marele Șlem* –Câștigarea mai multor concursuri sportive de prima importanță– „Laver, noua sa achiziție, câștigător al *«Marelui șlem»*, semnase contractul trecerii la profesionism în schimbul unei sume uriașe pentru acea vreme." Mag. 23 III 74 p. 8. „Prin această decizie, cei doi și-au văzut compromisă șansa de a mai izbândi în tentativa de cucerire a marelui *«șlem»*, care în limbajul tenismenilor se traduce prin câștigarea în cursul aceluiași an a turneelor de la Melbourne, Roland Garros, Wimbledon și Forest Hills." I.B. 8 VI 74 p. 7. „Irlanda a privat Anglia de câștigarea *Marelui Șlem* la rugby" prosport.ro 19 III 11; v. și Fl. 7 X 88 p. 22 (din fr. *chelem, schelem*, germ. *Schlemm*; cf. engl. *slam*; F, CD; DEX-S, MDN, DexX)

șmécher, -ă adj. (fam.-arg.; d. obiecte) –Foarte bun, deosebit– „Cu ochii înfipți într-un telefon *șmecher*..." moneyexpress.ro 15 IV 08. „În urma lui, călătorii comentează: «Rupt în cur și ai văzut ce telefon *șmecher* avea!»" click.ro 27 III 10. „Mamă ce mașină *șmecheră*, a cui e?" cancan.ro 29 VI 10

șmen s.n. **1.** „agresiunea este un act de răzbunare din partea celor doi – «eroi» ai unui reportaj ce a avut ca subiect *«șmenul»* (înșelarea naivilor prin metoda teancului de ziar, pus între două bancnote în valută)..." R.l. 5 VIII 92 p. 2. *„Șmen* – în argou: operație de substituire frauduloasă a unui original cu un fals (bani, bijuterii, tablouri, regulamente de funcționare etc.)." R.l. 7 VII 93 p. 1. „Becali le-a aplicat hoților metoda *«Șmen»* [...] În loc să le dea banii, bodyguarzii au acționat violent, au bușit mașina hoților, i-au «arestat» pe trei dintre aceștia și i-au dus în Pipera (clasica țeapă, ca în metoda *«Șmen»*, în care în loc de bani primești tăieturi de ziare)." Cot. 5 IV 09. **2.** –Pachetul de bancnote false plasat naivilor care schimbă valută în mod ilegal– „cu prestidigitație de veritabil scamator scotea *«șmenul»* din buzunar și-l arunca la canal." R.l. 16 IV 93 p. 7. **3.** –Șmecherie, hoție– „Marele *șmen* al afacerii preschimbării documentelor are desigur o dedicație. Senatorul I.U. a declarat public că *«șmenul»* are iz de PSD..." C. 24 III 09. „Balizele antiorbire, *șmen* pentru o firmă prietenă a lui Mitrea" G. 9 IV 09 (DexX – sensurile 1 și 2)

șmenár s.m. **1.** –Persoană care înșeală la schimbarea ilegală a banilor. Bișnițar– „Teritoriul [unde se amplasează TIR-uri] a devenit un paradis al proxeneților, *șmenarilor*, tâlharilor." R.l. 24 III 93 p. 8. „Dacă vreun «șmenuit» are relații sus-puse la Circa 10, polițistul îl aduce pe *șmenar* și îi împacă pe cei doi, banii fiind restituiți." D. 101 / 94 p. 9. „Diplomați americani agresați de romi *șmenari* de valută nu lipsesc." Expr. Mag. 10 / 95 p. 2; v. și R.l. 7 IV 93 p. 5; v. și *maradonist* 2001, *șunta* 2004, *xerox* 1993. **2.** –Șmecher, descurcăreț– „Poantele persiflante la adresa lui Traian Băsescu nu mai fac nici cât o ceapă degerată câtă vreme autorul lor este un ditamai ministru care procedează ca ultimul *șmenar* laș, fără onoare, fără caracter." adevarul.ro 19 XII 07. „Astfel de valori dâmbovițene au făcut ca avocățelul *șmenar* să devină milionar de carton, așa, peste noapte. " jurnalul.ro 19 IV 11 (din *șmen* + *-ar*; 123urban, dictionarurban; DexX)

șmenuí v.t. (arg.) **1.** „Patru polițiști [...] au surprins luni, în flagrant, doi indivizi care *șmenuiseră* un cetățean (*a șmenui* – în cazul unui schimb valutar la negru = înlocuirea unui teanc de bancnote numărate corect cu altul, «de țeapă», cu hârtii ordinare sau cu bancnote de valoare inferioară)." R.l. 7 IV 93 p. 5. **2.** –A fura, a înșela– „naivele erau invitate la restaurante luxoase unde se lăsau *«șmenuite»*..." R.l. 16 IV 93 p. 7. „Primarul și secretarul comunei Bengești-Ciocadia vor putea *șmenui* liniștiți și de acum înainte chiar dacă au fost condamnați definitiv la câte 6 luni de închisoare cu suspendare." scandaldegorj.ro 20 II 09 (din *șmen*)

șmenuiálă s.f. (arg.) –Escrocherie, înșelăciune– „Ieri, PD-L și PSD au

mimat, timp de o oră și jumătate, alocarea echitabilă a ministerelor. Marea împărțeală s-a transformat în mica *șmenuială*." G. 18 XII 08 p. 1. „asist la un dezastru provocat de lipsa de scrupule a unor neica nimeni veniți la conducere prin pupincurism și *șmenuială* ieftină." monitorul-degalati.ro 19 VII 11 (din *șmenui* + *-ială*)

șmenuít s. –Persoană înșelată de un șmenar– v. *șmenar* 1994 (din *șmenui*)

șoc s.n. v. *afirmație-șoc, anunț-șoc, creștere-șoc, declarație-șoc, fotografie-șoc, imagine-șoc, schimbare-șoc*

șofér s.m. || *șofer-încercător* –Șofer care încearcă autoturismele înainte de a fi vândute– v. *controlor-încercător* 1971 (din *șofer* + *încercător*)

șoferíță s.f. –Femeie conducătoare de automobil– v. *contratură* 1978. „ne cerem iertare către tovarășa *șoferiță*, căreia în loc de nume i-am reținut doar cifra matricolă – nr. 5098." R.l. 3 II 82 p. 2. „*Șoferița* unui troleibuz a murit la volan" Ad. 12 XII 03 p. 16; v. și 16 X 03 p. 10 (din *șofer* + *-iță*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

șomerizá v.t. –A trimite în șomaj– „când dai în coada la rate, dai în fabrici și uzine, închizi patru zile Piteștii și cinci săptămâni Mercedesu, *șomerizezi* fabrica de volane..." G. 29 X 08 p. 10. „când patronul ia firma la ochi să vadă pe cine mai *șomerizează*, e chiar indicat să te apleci după un chiștoc..." G. 26 VIII 09 p. 10 (din *șomer* + *-iza*)

șort s.n. (vest.) –Pantalon de sport foarte scurt– „Toată lumea este de acord că va fi o vară albă, pentru că taiorul-pantalon, *shorturile*, rochiile de plajă, dar și cele ale orașului [...] toate vor fi albe." Săpt. 17 V 74 p. 8. „Dacă Arjen Robben purta la meciurile bavarezilor pantaloni termoprotectori gri pe sub *șort*, înlocuindu-i între timp cu unii roșii, ca să se asorteze la culoare, Franck Ribery e pentru lila." gsp.ro 9 II 10; v. și *biker* 2010, *giacă* 1978, *manelist* 2006, *poncho* 1975, *skort* 2009 [și *short*] (din engl. *short*; DEX, DN_3, NODEX, DexX; cuv. este mai vechi)

șpăgár, -ă adj., s.m.f. –Persoană care pretinde ori primește șpagă– „Capitala a ajuns Paradisul «găștilor de *șpăgari*» și rețelelor de mafioți" Nat. 8 XI 99 p. 4. „Avocate *șpăgare* trimise în judecată" Ad. 10 VI 05 p. 13. „*Șpăgara* de la Pensii vrea pensie medicală" Ad. 10 VI 10 p. 2; v. și 8 III 01 p. 9, R.l. 21 IV 01 p. 2, Ad. 28 IX 01 p. 1, 7 VI 02 p. 1, 20 VI 02 p. 1, R.l. 26 VI 03 p. 1, 12 VII 06 p. 4, G. 9 VIII 06 p. 14, Antena 3 16 VI 08 (din *șpagă* + *-ar*; Stoichițoiu Ichim, *V* 1999; Ciolan, *MC*; DNAR 1993)

șpăgui v.t. (fam.-arg.) –A da șpagă, a mitui– „Pe cine *șpăguiești* ca să intri pe o piață, cum sabotezi concurența." Cot. 18 IV 08 p. 15. „[Mi-aș dori o presă] fără mercenari care-l slujesc pe cel care-i *șpăguiește* și nu interesul public." Ev.z. 14 XI 09 p. 4 (din *șpagă* + *-ui*; R. Zafiu în R.lit. 30 / 02 p. 15; Ciolan, *MC*)

șpăguiálă s.f. (fam.-arg.) –Acțiunea de a șpăgui– „Au fost ei blamați de președintele Iliescu, dar *șpăguiala* continuă..." R.l. 3 VI 04 p. 1. „Marea *șpăguială* la mica înțelegere" "22" 15 II 11 (din *șpăgui* + *-ială*; Ciolan, *MC*)

șpăguíre s.f. –Acțiunea de a șpăgui și rezultatul ei– „Cămătarul Lajos și-a schimbat declarațiile privind *șpăguirea* judecătorului Burzo" Ad. 4 V 01 p. 16. „PDL a «organizat zilnic o campanie de *șpăguire* electorală sub nasul autorităților»." cotidianul.ro 28 IV 11 (din *șpăgui*; Ciolan, *MC*)

șpringár s.m. „Unul dintre cei mai respectați *șpringari* – spărgători de case – de pe malurile Dâmboviței s-a retras de vreun an de zile într-o letargie totală." Nat. 1 III 00 p. 3. „Locuința fiului fostului ambasador al României în Bosnia [...] a fost spartă, duminică, de o bandă de «*șpringari*»." Ad. 23 IV 02 p. 8. „Hoții aleg o cale simplă de a pătrunde în casele oamenilor. Astfel, ei merg din ușă în ușă, își atribuie calitatea de funcționar la oficiul poștal sau vânzător de produse cosmetice, iar când proprietarul nu este atent aceștia sustrag diferite sume de bani sau obiecte. *Șpringarii*, cum mai sunt denumiți, acționează cu precădere în timpul zilei, între orele 9.00 și 13.00, când oamenii sunt la serviciu, dar și pe timpul nopții" Ad. 9 V 05 p. 8; v. și R.l. 5 VIII 06 p. 12 (et. nec.)

șprițắn s.n. (fam.) –Șpriț– „Probabil că o vor sărbători la fel cum își sărbătoresc momentele de bărbăție, cu bere, *șprițane* și bârfe." Ev.z. 5 V 08 p. 20. „Braconaj, polițiști și procurori suspectați de șpagă și *șprițane* băute la chermezele organizate de antrenor, dosare penale, focuri de armă și o sechestrare înscenată a unui minor." adevarul.ro 1 XI 10 (din *șpriț* + *-an*; cuvântul este mult mai vechi)

ștăbíme s.f. (fam.) –Totalitatea ștabilor– „Toată *ștăbimea* Clujului se dă mare pe motoscutere vara" greenagenda.org, cit. de R. Zafiu în R.lit. 45 / 02. „Afaceri cu firmele-căpușă ale *ștăbimii*" R.l. 26 VIII 04 p. 1 (din *ștab* + *-ime*)

ștergătór s.n. || *ștergătór (de parbríz)-stropitoáre* „*Ștergătoare de parbriz-stropitori*. O companie suedeză de mașini a găsit o soluție originală pentru a îmbunătăți sistemul de curățire automată a parbrizului. Astfel, în locul obișnuitei pompe care stropește geamul, s-au introdus *ștergătoare-stropitori* ale căror cauciucuri au fiecare opt orificii prin care apa curge, la comandă." R.l. 19 IV 74 p. 6 (din *ștergător* [*de parbriz*] + *stropitoare*)

ștetl s. (cuv. ebr.) –Târgușor evreiesc din zona Europei de Est– „E vorba de un *ștetl* evreiesc dintr-o Europă de Est nedefinită" Real. evreiască 82-83 / 98 p. 11. „Sunt născut într-un orășel din nordul Moldovei, altădată un *ștetl*, adică un târg unde populația evreiască era numeroasă...." Apostrof 2 / 06 p. 17. „Participanții la această masă rotundă s-au întors în timp și au vorbit despre *ștetl* – târgul evreisc și lumea lui patriarhală." "22" 227 / 07 p. 3

știínță s.f. || *știință-ficțiune* –(Film, scriere) Care are caracter științifico-fantastic– „Am cunoscut și strămoșii italieni ai filmelor de aventuri, ai filmelor de *știință-ficțiune*, ai comediei briante și absurde." Cont. 4 VII 69 p. 5. „Editura Calmann-Levi, în cadrul scrierilor *știință-ficțiune*, a tipărit volumul..." I.B. 2 XII 74 p. 7. „[Poe] a inventat genuri literare noi privite pe atunci cu surpriză și dispreț, azi devenite clasice (genul detectiv, genul «horror», genul *știință-ficțiune*)..." jurnalul.ro 12 X 09 (din *știință* + *ficțiune*, după engl., fr. *science-fiction*; PR 1950)

științífic, -ă adj. || *științifico-fantastic* –(d. filme, scrieri) Cu caracter de ficțiune științifică– v. *science-fiction* 1974. „Doina O. debutează ca traducătoare, prezentând cititorilor români un volum de povestiri *științifico-fantastice* semnat de Lino Aldani..." Luc. 24 VII 82 p. 7. „Conform unor autori de literatură științifico-fantastică și teoriticieni, la începuturile omenirii Pământul a fost vizitat de ființe extraterestre care, în contact cu oamenii, au ajutat la dezvoltarea culturii, tehnologiei și religiei." ziare.com 7 IX 10 (din *științific* + *fantastic*; FC I 188, 193; DEX-S, MDN, DexX) || *științifico-tehnic* –Cu caracter științific și tehnic– v. *cultural-artistic* 1976. „Consiliul nostru *științifico-tehnic* se va întruni în curând, cu ușile închise, și va analiza ce putem face..." adevarul.ro 31 XII 09 (din *științific* + *tehnic*; FC II 172)

ștíre s.f. || *știre-bombă* –Știre cu mare impact mediatic– „Toate ar fi cum ar fi însă o *știre-bombă* atrage atenția despre scandalul declanșat între jucători și federația cameruneză, legat de dimensionarea premiilor ce se vor pune în joc." Gaz.sp. 8 XII 90 p. 4. „Săptămânalul german «Focus» [...] a lansat o *știre-bombă*, care va da, cu siguranță, mari bătăi de cap autorităților locale, precum și renumitului concern farmaceutic Bayer: conform știrii, specialiștii de la Bayer cunoșteau efectele colaterale (care s-au dovedit a fi dezastruoase) ale medicamentului anticolesterol «Lipobay», ce a făcut până în prezent 52 de victime." Nat. 20 VIII 01 p. 9. „*Știri-bombă* de tipul «Angajată a OTV dispărută cu Cristian Cioacă»..." Cot. 28 XII 07 p. 4 (din *știre* + *bombă*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA* 2005)

știríst, -ă s.m.f. –Redactor de știri– „«*Știrista*» de la Prima TV este un «Capricorn» sincer și realist, încrezător în propria-i persoană și în oamenii apropiați." Ad. 6 V 00 p. 4. „*Știrista* ProTV" VIP 8 / 03 p. 1, cit. de R. Zafiu în R.lit. 21 / 05. „Dar în orice meserie găsești satisfacții, depinde de fiecare domeniu, adaugă *știrista*" TV Satelit 12 V 06 p. 9; v. și Nat. 20 VII 00 p. 12, Ad. 23 IX 03 p. 4 (din *știre* + *-ist*; DexX)

știríță s.f. (ironic) –Știre neînsemnată– „Deschid un ziar dă București, citesc o *știriță* de cinci rânduri și mai-mai să cad pe spate." Ev. 3 VI 06. „Prima treabă o începem cu o *știriță*." C.z. 15 VI 09; v. și D. 6 X 06; v. și *accesare* 2009 (din *știre* + *-uță*)

știúcă s.f. (lb. vorbită) **1.** –Pantofi cu vârful foarte ascuțit-2 „Sandu a fost sfătuit de croitor să-și comande la prietenul de vis-à-vis [...] și o pereche de *știuci*." Sc. 7 I 61 p. 2. **2.** –Șofer care efectuează, ilegal, curse de taximetru cu mașina proprie– „Ica a venit de la Gară cu o *știucă*." (prin asemănare cu *știuca*, tip de pește prădător; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 394)

ștrumf s.m. –Personaj imaginar, de culoare albastră, cu coadă și cu bonetă, al unor benzi desenate și al unui film– „*Strumfii* alunecă pe gresia udă" R.lit. 11 XII 05 p. 8. „Dacă tot ne pregătim pentru lansarea lung-metrajului animat «*Ștrumfii*», ne-am gândit să vă arătăm cam cum ar arăta unele dintre vedetele voastre preferate dacă ar fi «ștrumfizate»." unica.ro 4 IV 11 (din fr. *schtroumpf*. Primul volum cu ștrumfi a apărut în 1959)

șubát s. (cuv. cazah) „În peninsula Mangâșlak de la Marea Caspică (Kazahstan) a luat naștere prima fermă mecanizată de cămile. Ferme asemănătoare urmează să fie organizate acum în apropierea unor centre industriale din republică. Ele vor produce așa-numitul «*șubat*» – un fel de lapte bătut – extrem de hrănitor." Sc. 20 VI 75 p. 6

șuetárd, -ă adj. (peior.) –Palavragiu, care se ține de șuete– „În fața unor asemenea muncitori, «plimbăreții» și «*șuetarzii*» pe care i-am întâlnit ar avea toate motivele să roșească." Sc. 12 VI 74 p. 4. „Mahomed, tiran inteligent și brutal, poet orgolios și strateg intuitiv, *șuetard* amuzant și ucigaș cu sânge rece..." R.lit. 21 III 77 p. 16. „L-am crezut,

mai întâi, ușor *șuetard* și prea aservit devizei junimiste «anecdota primează». " monitorulsv.ro 5 VI 08 (din *șuetă* + *-ard*; DexX)

șuntâ v.t. –A devia; a scurtcircuita– „Dl. Iliescu dă seamă la Consiliul Europei. Șase întrebări care își așteaptă răspunsul. Cu viclenia, a *șuntat* democrația" R.l. 9 X 94 p. 1. „Cu înțelegerile între funcționari și șmenari nu e greu, dar problemele rămân. Dacă laboratoarele adevărate sunt «*șuntate*» de căpușe, se va reduce numărul analizelor efectiv realizate, ca să rămână loc de șpagă." Ad. 17 I 04 p. 7 (din *șunt*; cf. fr. *shunter*; DEX, DN_3, DexX)

șuntáre s.f. –Scurtcircuitare– „Teama de *șuntare*" T. Slama-Cazacu în R.lit. 16 XII 93 p. 13 (din *șunta*; DN_3, DexX)

șușaníst, -ă s.m.f. –Artist care face șușanele– „Mare e grădina *șușaniștilor*..." R.l. 6 VIII 93 p. 2. „Sunt mândră că l-am avut profesor [pe Dem Rădulescu] și mă doare că nu a fost apreciat în timpul vieții așa cum ar fi meritat... Au fost mulți care l-au catalogat drept «*șușanist*». A iubit comedia și a prețuit-o!" jurnalul.ro 18 V 09. „Încerc să mă dezic în toate felurile cu putință de lumea mondenă de la noi: nu merg la evenimente mondene, lansări, celebrări, adunări, comemorări etc. Nu mă interesează să fac parte dintr-o gloată de încuiați fripturiști și *șușaniști*." adevarul.ro 29 X 10 (din *șușanea*)

șut s.n. v. *centrare-șut*

șutér s.m. (sport) –Sportiv care șutează bine la poartă– „Un *șuteur* care vine din spate, M." I.B. 28 II 84 p. 3. „eficiența în atac a *șuterilor*..." R.l. 13 VIII 84 p. 5. „trebuie să ne întoarcem mult în urmă pentru a descoperi un *șuter* german a cărui tentativă a fost oprită de un portar advers: Uli Stielike, la neuitata semifinală a Cupei Mondiale din 1982 împotriva Franței..." romaniansoccer.ro 25 VI 08 [scris și *șuteur*] (din engl. *shooter*, fr. *shooteur*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

șuț s.m. (arg.) –Hoț de buzunare– „un «*șuț*» care se respectă este mai bine îmbrăcat decât mine și dumneata!" Ad. 26 VIII 90 p. 2. „Pe linia autobuzului 331 [...] operează patru echipe a câte patru hoți de buzunare (*șuți*)." R.l. 24 III 93 p. 8. „Sunt cât se poate de grăitoare fotografiile cu polițistul pus de *șuți* să ia mita, o bancnotă de 100 de lei, dintr-un ceaun țigănesc din cupru." adevarul.ro 28 IX 10; v. și Expres 45 / 94 p. 6, Lib. 11 VIII 97 p. 24, Naț. 20 II 98 p. 7 (din *șutí*; 123urban, dictionarurban; DexX)

șuviță v.t. –A colora o șuviță altfel decât restul părului– „Părul grizonat i-a fost tapat și ridicat în coc, apoi *șuvițat* cu albastru." Ad. 30 IX 03 p. 3. „e explicabilă isteria care s-a creat în jurul saloanelor de coafură și cosmetică, invadate de femei și bărbați deopotrivă, care se vopsesc, se «*șuvițează*», recurg la tratamente savante..." Ad. 15 IX 04 p. 4. „Tracy a fost de părere că trebuie să-i *șuvițeze* părul Biancăi..." jurnalul.ro 27 IX 09 (din *șuviță*)

șuvițát, -ă adj. –Cu șuvițe colorate diferit de restul părului– „Blond, brun, *șuvițat*, roz-ciclam sau verde-praz... te poți reînnoi mereu, schimbând periodic culoarea părului." apropo.ro 29 VI 04. „Tourette recomandă culorile naturale, dar și părul *șuvițat* în mai multe nuanțe..." G. 19 X 07 p. 29

șuvíță s.f. –Șuviță colorată diferit de restul părului– „Fetițele aveau *șuvițe* vopsite cu Kna..." G. 27 XII 06 p. 8. „Optează pentru varianta *șuvițelor* foarte subțiri, din loc în loc, care să îți încadreze fața." unica.ro 21 IV 11

T

TAB s.n. –Transportor auto blindat– „s-a instalat la comanda tancurilor și *TAB-urilor*, strivind sub șenile trupuri nevinovate de băieți și fete." R.l. 30 XI 91 p. 1. „Un transportor amfibiu blindat (*TAB*) din dotarea Batalionului 26 Infanterie de la Craiova, dislocat în Afganistan, a luat foc în timpul unei misiuni." Ad. 19 VIII 02 p. 16. „Trei soldați români din Afganistan au fost răniți într-un *TAB* proiectat înainte de '89..." G. 13 III 08 p. 1; v. și Cot. 18 III 92 p. 1, R.l. 8 IX 93 p. 1, R.lit. 50 / 95 p. 8, Est-Vest VI 95 p. 5, Z. 18 XI 96 p. 1, G. 22 IX 07 p. 1; v. și *autostație* 1998 (acronim din *T*[ransportor] *A*[uto] *B*[lindat]; Ciolan, *MC*; DexX)

tábără s.f. || *tabără-curs* –Tabără în care se țin cursuri de specializare– „În această vară Societatea de științe naturale și geografie va organiza pentru profesorii care predau geografia și științele naturii în școlile generale și licee *tabere-curs*, cu program de geografie și biologie." I.B. 28 II 67 p. 2; v. și Sc. 8 III 67 p. 4, 16 VII 68 p. 2 (din *tabără* + *curs*)

tablet PC v. *tablétă*[2]

tabletát s. –Acțiunea de a face tablete– „s-au refăcut 80 de camere ale vechiului laborator, s-au montat și mașinile de *tabletat*." R.l. 11 I 84 p. 5 (din *tabletă*; DEX 98, NODEX, MDN)

tablétă[1] s.f. **1.** –Articol (de gazetă) foarte scurt– „M.J. a încredințat Editurii Eminescu volumul de poezii «Arena» [...] cu o *tabletă* prefață de Geo Bogza." R.lit. 25 IV 74 p. 2. „Mai puțin întâlnit până acum, Fănuș Neagu e redutabil și-n *tableta*-poem..." Săpt. 21 IV 77 p. 3. „colaborarea constantă, din 1996, la ziarul piteștean «Argeșul». Sute de tablete în stil mai mult sau mai puțin arghezian, a căror însumare editorială a ajuns deja la al patrulea volum și care ne oferă imaginea de vesel coșmar a unei Românii văzute din cabinetul dermatologiei." Z. dum. 20 IV 04. **2.** –Scurt material umoristic televizat– „Pentru Pro TV, anul 1997-1998 a marcat o perioadă în care nici un politician nu scăpa din vizorul echipei de la «Chestiunea zilei», condusă de Florin Călinescu, așa cum foarte puțini erau telespectatorii care pierdeau vreun episod al celebrei tablete zilnice." Z.fin. 28 XI 05. **3.** || *tabletă de prospețime* –Preparat contra mucegaiului– „Prin descompunerea lor treptată, *tabletele* emană o cantitate mică de gaz cu conținut de sulf, care protejează legumele și fructele proaspete împotriva mucegaiului. Potrivit noii metode de depozitare, *«tabletele de prospețime»* se introduc în lăzile cu legume sau fructe, care se așază în încăperi frigorifice." Sc. 11 V 78 p. 3 (formal din fr. *tablette*; Ciolan, *MC*; DN – alte sensuri, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN, DexX – sensul 1)

tablétă[2] s.f. || *tablet PC, tabletă PC* „În urmă cu un an, o mână de producători mari de computere au participat la lansarea cu tam-tam a primelor *Tablet PC-uri* la New York. În esență, este vorba de computere portabile capabile să recunoască scrisul de mână aplicat pe ecranul acestora, dar care pot lucra și ca niște laptopuri obișnuite." Z.fin. 17 XI 03. „Dispozitivul constă într-o *tabletă* și un stilou electronice, instalate pe fiecare masă alături de meniuri tipărite. Pentru a comanda, trebuie doar să atingi cu stiloul fotografia felului de mâncare ales." Ad. 2 XII 06. „Atacul *tabletelor PC*" R.l. 13 I 11 p. 9; v. și Z.fin. 5 I 10, Ev.z. 8 I 10 p. 10 (din engl. *tablet PC*; Ciolan, *MC*) || *tabletă grafică* –Periferic care permite introducerea în computer a scrisului de mână, a unui desen, a semnăturii etc., cu ajutorul unui creion optic– „Cel mai nou produs Genius din linia *tabletelor grafice* este EasyPen M610." Z. de Constanța 11 XII 09. „O *tabletă grafică* pentru copiii deștepți" Chip 26 VIII 10 (după engl. *graphics tablet*; Ciolan, *MC*; MDN, DexX)

tabletíst s.m. –Autor de tablete în presa scrisă– „În ultimii ani [Tudor Octavian] și-a câștigat reputația și existența ca pamfletar și *tabletist* la Pro Sport, la Național, la Academia Cațavencu." Obs.cult. 30 III 04 p. 27. „pamfletari și *tabletiști* care s-au impus în atenția publică (Mircea Dinescu, C.T. Popescu, Mircea Mihăieș, Alex Ștefănescu, Ioan Groșan, Tudor Octavian)." Mon. de Suceava 8 I 10 (din *tabletă* + *-ist*; Ciolan, *MC*)

tabloíd 1. adj. –Referitor la o publicație al cărei format este jumătate din formatul obișnuit pentru ziare– „Locuitorii Parisului au la dispoziție un nou cotidian, «L'Imprévu», condus de M.B. și B.H.L. Noua publicație, de format *tabloid*, are 16 pagini și [...] va fi un ziar al stângii populare." Sc. 28 I 75 p. 6. „De aceea m-am gândit de mult la formatul noului ziar [...] Este vorba de un alt format, unul *tabloid*..." Cot. 9 XI 98 p. 8. „Celebrul cotidian britanic «The Times» va apărea, începând de miercuri, în format *tabloid*. «Studiile pe care le-am întreprins arată că oamenii preferă să citească ziare de format mai mic, mai ușor de manevrat» a declarat directorul executiv de la Murdoch Media....." Ad. 25 XI 03 p. 9. **2.** –(d. medii de comunicare precum televiziune, paginile de internet) Caracterizat prin superficialitatea și senzaționalismul unui tabloid– „În țările cu tradiție de presă, ceea ce încearcă să facă Dan Diaconescu e mult mai strălucitor și curat și se numește, după exemplul ziarelor, «televiziune *tabloidă*». " D. 20 I 06. „Cu maximă înverșunare și mijloace specifice, presa *tabloidă* se întrece în a livra către populație subiectele trebuincioase unui trai spiritual îndestulător." G. 5 XI 07 p. 12. „Libertatea.ro, fără rival între site-urile *tabloid* și în decembrie" libertatea.ro 5 I 10; v. și R.l. 18 XI 06, Ev.z. 17 III 09. **3.** s.n. –Ziar bogat ilustrat și concentrat pe știri de scandal sau mondene– „[Revista] a compilat, în devălmășie, din *tabloidele* și hebdomadarele de scandal occidentale." Cuv. 52 / 93 p. 4. „*tabloidul* britanic «The Sun»" Ad. I X 04 p. 12. „Cele mai multe *tabloide* se pot citi în Marea Britanie [...], unde au și fost lansate, ca «ziare de duminică». Succesul lor stă în faptul că abordează subiecte «populare» precum crime, bârfe despre viața celebrităților, despre conduite sexuale, droguri etc. [...] Totuși, acest tip de ziare și de jurnalism este în America [...] mai puțin orientat spre scandal și senzaționalism. De altfel, termenul *«tabloid»* se referă în SUA mai mult la formatul unui ziar (mai mic, mai compact, mai ușor de citit) decât la conținutul lui." G. 16 III 09; v. și J.nat. 5 II 09 p. 24; v. și *lifestyle* 2007; v. și *televiziune-tabloid* (din engl. *tabloid*, fr. *tabloïde*; PR 1955; CD; D. Am.; DCMM; Ciolan, *MC*; DEX-S, DEX 98, MDN – doar sensul 1, DexX)

tabloidál, -ă adj. –Propriu tabloidelor– v. *clișeizare* 2007. „Cam atât despre curajul nebun al presei tabloide sau nu din România. Măcar fii *tabloidal* până la capăt și atacă un ministru în funcție, vorba aia." Cot. 26 V 09 (din *tabloid* + *-al*; cf. engl. *tabloidal*; Ciolan, *MC*)

tabloidizáre s.f. –Adoptarea formatului și stilului jurnalistic al unui tabloid– „reprezentantul acționarului german a informat în mod repetat că nu se dorește *«tabloidizarea»* ziarului." R.l. 15 IX 04 p. 1. „O altă particularitate a televiziunii din România de azi, se arată în raport, pare a fi *tabloidizarea* și trivializarea programelor de știri, care au devenit din ce în ce mai puțin orientate către știrile politice." G. 13 X 05 p. 15. „vorbim despre *tabloidizarea* excesivă, care este o soluție imediată de profit, dar care, pe termen mediu, îți distruge profitul, fiindcă se produce saturația – nu poți să ai tot timpul subiecte senzaționale." "22" 27 / 10 p. 8; v. și Ad. lit. și art. 49 / 04 p. 15, R.l. 5 XI 07 p. 1, G. 29 I 09 p. 15 (din *tabloid* + *-iza* + *-re*; Ciolan, *MC*)

tabouleh s. v. *tabulé*

tabuizá v.t. –A transforma într-un tabu– „Departe de mine cea mai mică umbră a intenției de a *tabuiza* vreun subiect, mai ales când este vorba de sacrosancta libertate a cercetării și expresei." Cuv. 24 / VI 91. „Subiectele pe care de multe ori le *tabuizăm*" "22" 5 / 98 p. 12. „Onorabilă în intenție, o astfel de poziție își dovedește precaritatea tocmai prin faptul că *tabuizează* subiectul înainte de a-l fi supus unui examen lucid și nuanțat..." Obs.cult. 11 XII 01 p. 27 (din fr. *tabouiser*; DexX)

tabuizáre s.f. –Transformarea în tabu– „Un alt caz simptomatic îl reprezintă *tabuizarea* lui Marin Preda, prozator de vază, dar asupra căruia a pogorât, de asemenea, harul factice al admirației globale, interzicând opinia spontană, disocierea, analiza." Săpt. 28 II 86 p. 2. „*Tabuizarea* trecutului, prezentarea lui selectivă și deformată în vremea dictaturii comuniste..." R.lit. 28 VIII 09 p. 12 (din *tabuiza*; DN_3, DEX-S, DexX)

tabulé s. (cuv. arab; culin.) –Salată din bucătăria siriană-libaneză pe bază de cușcuș– „Salată *tabulé* cu pătrunjel și mentă." Av. V / 03 p. 102, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Tabule* este tot o salată din roșii, pătrunjel, ceapă și burgul (semințe de grâu măcinate)." BM X 04 p. 92, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Avantajul bucătăriei libaneze este că știm, în general, ce să cerem și ce ne place, indiferent în ce restaurant cu acest specific ne oprim să mâncăm: humus, kebab, *tabuleh*." G. 2 XII 09 p. 16; v. și 19 X

09 p. 16; v. și *humus* 2003, *zaalouk* 2006 [scris și *tabouleh*, *tabuleh*] (cf. fr. *taboulé*, engl. *tabbouleh*, PR 1975)

tacâmuri s.n. pl. –Aripi și gheare de pasăre; sens foarte răspândit în vremurile grele din timpul comunismului– „Adidași de porc sau *tacâmuri* de pui." R.l. 5 XII 96 p. 24. „Înainte de 1990, monumentul se afla în fața halei de carne Obor, când populația nu putea cumpăra decât copite de porc (numite popular «adidași»), gheare de pui («*tacâmuri*») și alte resturi." G. 15 X 07 p. 10. „îi sugerează ceva cititorului din România: alimentele pe cartelă, cele două ore de program TV pe zi, *tacâmurile* de pui și «adidașii» de porc." R.lit. 18 IV 08 p. 14; v. și G. 24 X 08 p. 1 (Ciolan, *MC*; DEX 98, DexX)

taciturníe s.f. –Starea celui care este taciturn– „Nu este vorba de *taciturnia* lui Brâncuși." Sc. 21 X 67 p. 5 (din *tacitum* + *-ie*; DexX)

tackling s.n. (cuv. engl.; sport) –Fault (la jocul de fotbal și hochei)– „Franța '98. O casetă video, produsă de către Federația Internațională de Fotbal (FIFA), în privința *tacklingului* din spate, care va fi sancționat cu cartonaș roșu, a fost dată [...] spre vizionare celor 67 de arbitri și asistenți ai Cupei Mondiale [...] *tacklingul* din spate care pune în pericol sănătatea adversarului va fi sancționat cu excluderea de pe teren a jucătorului care îl face." Nat. 9 VI 98 p. 8. „[Fotbalistul] a preferat să cadă imediat, deși *tacklingul* lui N. nu a fost foarte puternic." Nat. 13 VI 00 p. 12. „Am învățat să alerg. Sunt zile în care golul nu vine, când nu ai o evoluție reușită. Și atunci, dacă nu sunt în cea mai bună zi, fac o cursă sau un *tackling* în plus." Cot. 8 I 07 p. 22 [pron. *tâcling*] (DexX)

táco s., pl. *tacos* (cuv. sp. amer.; culin.) –Turtiță din mălai, umplută cu carne și condimente, specific mexicană– „masă festivă cu șalău în sos de șampanie, ruladă de pui Mallorca [...] sau *tacos* cu fructe de mare, lămâie verde și coriandru." Ad. 12 XII 03 p. 7. „Poți încerca [...] puțin din varietatea de *tacos*..." Unica II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *empanadas* 2007, *fajita* 2008 (cf. fr. *taco*; PR 1988)

tactíl adj. || *ecran tactil* –Periferic care combină funcțiile unui monitor și cele ale unui mouse– „[T]elecomanda cu *ecran tactil*. Touchscreen Remote poate fi folosită la opt echipamante electronice fără să încurce comenzile, iar la fiecare poate «memora» 25 de comenzi definite de utilizator." zf.ro 4 VI 03. „Telefone mobile: 2009, anul *ecranelor tactile*" sfin.ro 20 II 09. „Noua tabletă Orange are un *ecran tactil* de 7 inch (17,5 cm), o cameră video și una foto (de 2 megapixeli). " Lib. 18 XII 10; v. și *inteligent* 2008, *miniaturizare* 2008 (după engl. *touch-screen*; Ciolan, *MC*)

tae bo sint. s. (sport) –Sistem de fitness, devenit popular în anii '90, care combină boxul, taekwondo și aerobicul– „are grijă, în schimb, să nu lipsească, de la orele de fitness, aerobic și *tae-bo* (o combinație între karate și dans modern), iar, de curând, e tot mai interesată de tai-chi (practică de meditație chinezească)." High Life XII 03 p. 32, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Tae-bo* este un sport de recreere inventat de americani în urmă cu 6-7 ani, devenit acum cel mai la modă sport colectiv din Europa și SUA. *Tae-bo* este o combinație de aerobic și arte marțiale, practicantul executând diferite tehnici din arte marțiale, în principal lovituri de pumn și picior, pe un fond muzical antrenant." R.l. 24 VI 05 p. 11. „Aerobic, *tae-bo*, cardio kick-box, pilates (inclusiv pentru gravide), dans african sau modern și 220 de metri pătrați. Iată, pe scurt, cum se prezintă o sală de antrenament din centrul capitalei dedicată exclusiv femeilor." Compact 9 I 08 p. 4; v. și R.l. 14 V 06 p. 28, Compact 7 VI 06 p. 1, ProTV Mag. 6 / 07 p. 6, Ev.z. 3 VI 07 p. I (din engl. *tae bo*)

taekwondo s. (cuv. coreean) „Tot în cadrul acestei ediții vor avea loc întreceri demonstrative la baseball [...], judo feminin [...] și *taekwondo*..." I.B. 10 IX 88 p. 7. „Doi dintre dealerii de droguri prinși într-un complex comercial din cartierul bucureștean Militari au fost practicanți de *Tae Kwan Do*..." Ad. 6 VI 05 p. 10. „[Fidel Castro a denunțat] mafia care i-a furat lui Angel Valodia Matos medalia de bronz în turneul [olimpic] de *taek-wondo*." Cot. 27 VIII 08 p. 23 (din fr. *taekwondo*, engl. *tae kwon do*; Dimitrescu, *Dr.2* 153; Ciolan, *MC*; PR 1980)

tag s.n. (anglicism) **1.** (inform.) –Etichetă, cuvânt cheie– „S-a stabilit ca *tag-ul* (codul – n .red.) SATI să se introducă imediat în partea superioară a primei pagini [...] pentru că oferă un timp scurt de încărcare și poate aduce un număr mai mare de afișări, a declarat pentru ZF Adrian M., director al departamentului de internet al BRAT." zf.ro 17 X 07. „Ce este de fapt un *TAG*? Keyword (cuvânt-cheie) asociat unui conținut pe internet (articol, fotografie, videoclip etc.) prin care îi ajuți pe utilizatori să afle / înțeleagă mai ușor «despre ce este» conținutul respectiv. Exemplu: unei fotografii cu tine la schi în Bucegi poți să-i adaugi *tag-urile* – schi, Bucegi, 2006" mariusbalaci.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 15 / 09. „La pornire sistemul va automla interfața Easy Mode în care avem împărțite pe *Tag-uri* principalele activități / setări necesare: Comunicare, Distracție, Lucru și Unelte." zf.ro 9 IV 09. **2.** (arte) –Semnătura personalizată a unui graffer– „«*Tag*» desemnează, precizez pentru eventualii ignoranți, acele «graffiti» care proliferează pe ziduri, pe pereții caselor, pe vagoanele trenurilor, pe obloanele magazinelor etc." D. 339 / 99 p. 4; v. și *bomb* 2003, 2004, *graffer* 2008 (din engl. *tag*)

tagalóg, -ă adj., s. –Tagal– „Guvernul se străduiește, în prezent, să creeze o limbă unică filipineză pe baza unei limbi mai răspândite în arhipelag – limba *tagalog*." Sc. 16 VIII 79 p. 5. „A învățat apoi și spaniola, vietnameza, *tagalog* (o limbă vorbită în Filipine)." R.l. 17 IV 09 (cf. fr. *tagalog*; MDN – s.f.)

tagliatelle s.f. pl. (cuv. it.; culin.) „900 g *tagliatelle* (paste făinoase în formă de panglici late) proaspete..." Av. VII 98 p. 72, cit. de Stăncioi-Scarlat. „300 g tăiței lați (*tagliatelle*)" Av. VI 05 p. 106, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *pappardelle* 2004, *tofu* 2003 (it. *tagliatelle*; PR 1963; Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR; MDN)

tahográf s.n. (tehn.) „În legătură cu remarca cititorului R.G. din Cluj-Napoca privind inutilizarea *tahografelor*, aparate care urmăresc și controlează circulația autovehiculelor, furnizând date importante, Centrala de Transporturi Auto ne comunică..." R.l. 12 II 77 p. 5. „*Tahografu*l – «cutia neagră», cum i se mai spune – înregistrează sub formă de diagrame un număr mare de date privind conducerea mașinii." R.l. 31 XI 77 p. 6. „Pentru utilizarea vehiculelor fără *tahograf* sau cu *tahografe* neomologate, operatorii de transport rutier riscă amenzi între 10.000 și 20.000 de lei." G. 31 VIII 09 p. 2; v. și Ad. 2 V 01 p. 5, 8 V 01 p. 6, 31 VII 03 p. 4, R.l. suplim. Auto 14 V 06 p. 1, Ev.z. 1 X 07 p. 4 [și *tahigraf*] (din germ. *Tachograph*; cf. fr. *tachygraphe*; DMC 1970; LTR; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN, DexX – alt sens)

taikonaút s.m. (cuv. chin.) „Termenul de «*taikonaut*» [este] versiunea chineză a astronautului sau cosmonautului." Nat. 24 XI 99 p. 7. „Numele *taikonautului* (echivalentul în limba chineză al cosmonauților ori astronauților) a fost ținut secret..." Ad. 16 X 03 p. 13. „Chinezii nu reușesc să se decidă, având de ales între două cuvinte. Primul, «*taikonaut*», este construit din numele chinez care servește pentru desemnarea spațiului, «taikong», sau «marele vid», care desemnează vizitatorii astrelor și cosmosului." Mon. de Suceava 11 X 05; v. și Ad. 17 X 03 p. 9, 18 X 03 p. 6

taíno s., adj. (cuv. amerind.) „Sunt 450 de piese excepționale, vestigii ale culturii *taino* care a înflorit între anii 600 și 1492 pe teritoriul de astăzi al Republicii Dominicane. E cultura populației băștinașe a acestor meleaguri, populație pe care Cristofor Columb a găsit-o când a debarcat pe respectiva insulă a Antilelor Mari [...] și care l-a primit pe corăbierul spaniol cu ospitalitate și bunăvoință (într-o traducere aproximativă *taino* înseamnă de altfel «om bun»)." R.l. 26 VII 77 p. 6 (cf. engl. *taino*; LI 120)

taiór s.n. (vest.) || *taior-pantalon* –Costum de damă alcătuit din jachetă asortată cu un pantalon– „Voi opta pentru marea reîntoarcere la tailleur, *tailleur-pantalon*, ce a câștigat unul dintre primele locuri pe podiumul feminității." Săpt. 16 VII 71 p. 26. „*Taioare-pantalon*, în variante albastru-marin și alb, evocă ținuta sportivilor ce se vor alinia la defilarea prilejuită de deschiderea Jocurilor Olimpice." R.l. 27 I 72 p. 6. „În imagine, secretara poartă ochelari și este îmbrăcată cu un *taior pantalon* cazon, care contrastează puternic cu fotografiile în care apare cu minijupă sau pantaloni din piele roșii..." jurnalulbtd.ro 2 V 06; v. și *șort* 1974 [scris și *tailleur-pantalon*] (din fr. *tailleur-pantalon*; DexX); v. și *costum-taior, jachetă-taior*

talasemíe s.f. (med.) „O genă umană anormală, provocând o formă a *thalassemiei*, o maladie ereditară foarte comună în Africa și Asia a fost izolată recent de către două echipe de savanți din Geneva și Lyon." R.l. 4 III 80 p. 6. „Anomalia genetică ce caracterizează *talasemia* se exprimă printr-o deficiență în producția «în serie» a globinei normale, necesară pentru a asigura transportul oxigenului indispensabil vieții celulelor din organismul uman. În formele majore ale *talasemiei*, hemoglobina funcțională este produsă în cantități extrem de reduse, ceea ce îngreunează traiul bolnavilor și limitează posibilitățile de supraviețuire. Actualul tratament constă în transfuzii sanguine repetate." R.l. 14 I 81 p. 6. „În acest fel pot fi evitate multe boli, cum ar fi fibroza chistică, *talasemia*, unele tipuri de infertilitate masculină etc." Ad. 30 X 04 p. 7; v. și Sc. 16 X 80 p. 5. (din fr. *thalassémie*; DEX 98, MDN, DexX)

talasoterapíe s.f. (med.) –Tratament în climat marin, prin băi de mare în special– „Regizorul francez A.J. turnează în momentul de față, pe malul Atlanticului, «Tratament de șoc», film în care se preconizează un tratament al maladiilor psihice [...] *talasoterapia*." Cont. 17 XI 72 p. 5. „În *talasoterapie* rolul principal revine băilor de mare, dar desigur acestea sunt combinate cu helio- și aeroterapia, care la un loc constituie complexul binecunoscut sub denumirea de cură helio-marină." Sc. 7

VIII 77 p. 4. „*Talasoterapia* și helioterapia, recomandate în bolile vasculare periferice" Ad. 27 V 05 p. VI [scrierea *talazoterapie* este greșită] (din fr. *thalassothérapie*; DMC 1950; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

talibán adj., s.m. **1.** –Membru al mișcării islamice fundamentaliste sunnite, religioase și politice, predominant de limbă paștu, răpândite în Afganistan și Pakistan– „În aceeași serie de restricții aiuritoare, *talibanii* au mai interzis fotbalul..." Ev.z. 5 IV 97 p. 5. „singura țintă interesantă este reprezentată de brigada *talibanilor* formată din camionete de tip «pick-up» cu mitraliere și lansatoare de rachete." Ad. 2 X 01 p. 13. „Talib înseamnă în arabă student coranic. În timpul războiului împotriva sovieticilor, studenții teologi de la Kabul au organizat o mișcare politică și militară, devenită forță de guvernământ în Afganistanul actual. Ar fi, desigur, incorect să considerăm ca unic valabil tipul european de cultură și să-i transformăm pe *talibani* în Calibani doar pentru că refuză cultura de tip occidental." R.lit. 3 X 01 p. 1; v. și *bardot* 2001, *bombă* (*cu fragmentare*) 2001, *burqa* 2001, *fundamentalist* 2003, *mollah* 2001, *protaliban* 2001, *paștu* 2001, *talibanism* 2001, *țintă* (*în mișcare*) 2001, *ulema* 2001. **2.** (fig.) –Politician care se poartă asemenea unui taliban, dovedind inflexibilitate– „*Talibanii* lui Ciorbea se descoperă deodată în toată nimicnicia lor: simțind că pierd putere decizională, deci politică, simțind gustul amar al marginalizării, ei nu se sfiesc să arunce România în criză guvernamentală și instabilitate politică. *Talibanii* vor cu orice preț puterea, gloria, recunoașterea necondiționată a supremației lor." Ev.z. 9 VI 98 p. 1. „Treptat, grupul «*talibanilor*» a fost pus în contrapondere cu cel al «reformatorilor». Ceva mai târziu, la unele posturi de televiziune care nu doresc să utilizeze calificative peiorative, a apărut categoria de «conservatori», care înlocuiește termenul de «*talibani*». Așa că acum, pe scena politică, în viziunea multor mijloace de informare în masă există două mari grupe de politicieni în partidele aflate la putere și mai ales în PNȚCD: «conservatorii» («*talibanii*» pentru talk-show-uri glumețe) și «reformatorii»." R.l. 29 X 98 p. 1; v. și C. 27 I 98 p. 12, Cot. 22 VII 98 p. 1, Naț. 5 II 99 p. 2, Naț. 22 XI 99 p. 1; v. și *platformă-program* 1999. **3.** –Adept necondiționat al unui personaj sau partid politic, care crede orbește în toate ideile și acțiunile acestora– „*talibanii* anti-Băsescu nu sunt cu nimic mai prejos decât cei ai președintelui României" ciutacu.ro 31 V 09. **4.** –Om care crede orbește într-o idee, care venerează ceva– „unii, după acel an [2007, când Sibiul a fost capitală europeană], au devenit un fel de *talibani* de Sibiu-Hermannstadt, care cred că Piața Mare cu ale ei arteziene este Centrul Universului și Axa Lumii, care sunt gata să ucidă pe cei care se îndoiesc de sfințenia oricărei pietre de pavaj și a oricărui spot care luminează de jos în sus str. Bălcescu." Tribuna 22 V 09 (din engl., fr. *taliban*, preluate din limba paștu; Ciolan, *MC*; PR 1995; DexX, DEX 09)

talibáncă s.f. **1.** –Femeie musulmană învesmântată în burqa– „Umblam legată la cap cu prosopul, de dureri, desigur, ziceai ca sunt *talibancă*." parinti.com 14 II 05. „Când am fost în Turcia, la Moscheea Albastră, am întâlnit într-un loc retras două *talibance*... erau acoperite din cap până-n picioare, iar în zona ochilor aveau ca un fel de plasă..." roportal.ro/discutii 14 VII 07. **2.** –Femeie care crede orbește într-o idee, care venerează ceva (un oraș, de pildă)– „Este fericit ca un copil ceaușist când primea insigne cu ursulețul Mișka de la excursioniștii ruși în parcare la Continental atunci când alți talibani și *talibance* îi spun cât de frumos e, și pentru ei, orașul [Sibiu]." Tribuna 22 V 09. **3.** (fig.) –Teroristă– „A mea [fetiță] e o teroristă, o *talibancă* fără seamăn. Se trezește de 3-4 ori pe noapte și cere sân." pentrumamici.ro/forums 12 XI 08. **4.** –Femeie demnă de dispreț– „Violatoarele de fochiști [...] după ce a fost dat afară pe poartă, stors ca o rufă, le-a strigat agresivelor prostituate peste gard: «Vaci comuniste; Cămile nesătule; Cățele maidaneze; Scroafe perverse; *Talibancelor*»." R.l. 31 XII 98 p. 17 (din *taliban* + *-că*; Ciolan, *MC*)

talibanism s.n. **1.** –Mișcare, atitudine etc. a talibanilor– „Ca orice fundamentalism, *talibanismul* începe prin a fi anticultural, ca să ajungă, la maturitate, acultural." R.lit. 3 X 01 p. 1. **2.** –Atitudine și concepție intolerantă, mai ales în domeniul politic– „*talibanismul* din jurul lui Ciorbea..." R.l. 5 IX 98 p. 3. „Iliescu îi acuză de *talibanism* pe cei care condamnă comunismul" Ad. 20 XI 06. „Mi se va spune că nu poți cere verticalitate într-o societate care-și pierde pe zi ce trece reperele valorice și morale și etichetează intransigența morală drept «*talibanism*» sau «extremism»." Ev.z. 25 IV 08. **3.** –Rigiditate în gândire– „Talibanism fiscal. Ceea ce zdruncină competitivitatea fiscală a României în zonă este, dincolo de ponderea ridicată a contribuțiilor sociale, forma radicală pe care a luat-o cota unică în țara noastră. Nu sunt impozitate numai veniturile regulate cu 16%, ci și economisirea și investițiile." Taxe și impozite 28 III 08. **4.** –Antiamericanism și antieuropenism occidental– „Mircea Mihăieș îl execută sumar, dar meritat, pe reprezentantul României la UNESCO, dl. Eugen Mihăescu, pentru o luare de poziție de un talibanism integral în care îi condamna pe americani, cu «aroganța» lor cu tot și le cerea... dovezi în privința vinovăției lui Ossama bin Laden." R.lit. 14 XI 01 p. 24 (din *taliban* + *-ism*; Ciolan, *MC*)

talibanizá v.t. (fig.) –A radicaliza– „Tot ei [peneliștii] au șansa (sau neșansa) de a fi principalii beneficiari ai sentimentului, de altfel comun al pesediștilor, de *a talibaniza* și mai mult relația cu adversarul politic pedelist." 24-ore.ro 5 VI 08. „Adevărul e că la ora actuală presa *s-a talibanizat* într-o atât de mare măsură încât oștile sunt aproape clar delimitate – cine îi apără pe unii (constant), îi atacă întotdeauna doar pe ceilalți." ziare.com 30 XII 11 (din *taliban* + *-iza*; Ciolan, *MC*)

talibanizáre s.f. –Transformare după modele care sunt pe placul talibanilor– „Pe scurt spus, *talibanizarea* este, la origine, o calibanizare." R.lit. 3 X 01 p. 1. „Președintele Mesici acuză Biserica Catolică de «*talibanizarea*» Croației. Președintele croat, Stipe Mesici, a acuzat, la postul național de radio, Biserica Catolică de ambiții politice, și a cerut respectarea laicității statului." R.l. 18 VIII 09 p. 11. „Desigur, *talibanizarea* mass media decredibilizează întregul discurs public, lucru care nu avantajează decât tot Puterea – care va avea drum liber la propaganda oficială. " ziare.com 30 XII 11 (din *talibaniza*)

talidomídă s.f. v. *thalidomidă*

talidomidomaníe s.f. v. *thalidomidomanie*

talkie-walkie s. (cuv. engl. americ.) –Aparat portativ de emisie-recepție– „gangsteri veritabili în autoturisme Dacia, cascadorie pe două roți, pe o roată, printre vestigii istorice, peste capete de turiști, aparate *talkie-walkie*, whisky." Săpt. 9 II 79 p. 4. „Toki-oki e stația radio pe care o poartă cu ei polițiștii: *talkie-walkie*. Unii îi spun *talkivalki*, alții pur și simplu stație." R.l. 8 V 96 p. 1. „Proiectele de zgârie-nori se înmulțesc în City-ul londonez, simbol al dinamismului acestei puternice piețe financiare și, deși nu sunt construite încă, ele au și căpătat denumiri fanteziste ca «*talkie-walkie*» sau «răzătoarea de brânză»..." R.l. 10 IX 07; v. și *emisie-recepție* 1977 [pron. *tóki-óki*; var. *walkie-talkie*] (cf. fr. *talkie-walkie*; DMN 1954, BD; D. Am.; DN_3 – *walkie-talkie*, DEX-S, MDN, DexX)

talk show s.n. v. *show*

talonér s.m. (sport) –Jucător de rugbi care are sarcina de a talona– „Mircea M. (Steaua) și Marin M. (Steaua) – *taloneri*." I.B. 26 II 83 p.7. „M., puternicul și activul *taloneur* al națională noastre..." Fl. 25 V 84 p. 28. „În construcția unei echipe de rugby, antrenorul pornește de la acoperirea posturilor primordiale. Este vorba despre axa formată din *taloner* – închizător – mijlocaș de grămadă – mijlocaș la deschidere – fundaș. Adică despre numerele 2 – 8 – 9 – 10 – 15." prosport.ro 15 III 09 [scris și *taloneur*] (din fr. *talonneur*; DN_3, DEX 98, DexX)

taluzát, -ă adj. –În formă de taluz– „«Bahluiul» șerpuiește elegant printre maluri *taluzate*, mărginite de arbori proaspăt plantați." Cont. 23 III 62 p. 1. „jandarmul a alunecat în Dunăre de pe malul *taluzat* unde stătea la pescuit." ziare.com 22 X 09 (din *taluza*; DEX-S)

Tamiflu s. –Medicament oral antiviral– „România a fost avertizată de Organizația Mondială a Sănătății pentru a-si reface stocul de *Tamiflu*, din care mai există 70.000 doze de vaccin." G. 19 V 06. „Singurul medicament despre care se crede că ar putea da rezultate este *Tamiflu*, devenit celebru acum câțiva ani, pe fondul temerilor legate de gripa aviară și a dezvăluirii că Donald Rumsfeld, fostul secretar al Apărării din SUA, era acționar la compania producătoare. Medicii nu pot prescrie decât antivirale și medicamente pentru atenuarea simptomelor violente ale «gripei porcine» trecute la om." G. 27 IV 09; v. și 1 IX 09 p. 10 (marcă înregistrată)

tamíl, -ă adj., s.m.f. –Referitor la o populație din sud-estul Indiei; persoană care aparține acestei populații– „Un cunoscut lingvist japonez, Susuma Ono, a anunțat o interesantă ipoteză: limba japoneză ar avea rădăcini comune cu limba *tamil*, din sudul Indiei [...] Autorul ipotezei spune că a descoperit legende și obiceiuri comune la *tamili* și japonezi." Sc. 16 X 91 p. 5. „900 de protestatari *tamili* au blocat London Bridge" ziare.com 7 IV 09 (din fr., engl. *tamil*; MDN, DexX)

támpax s.n. **1.** –Tampon vaginal– „Brandul *Tampax* a apărut în anii '30, însă i-a luat câteva decenii să le convingă pe femei să «facă pasul»." wall-street.ro 16 VI 11. **2.** (fig.) „Năucit cu totul de tupeul Legii 42, Codrin Ștefănescu, vicepreședintele executiv al Federalei de revoluționari UNORD '89, caută de mai multă vreme un *tampax* cu care să bareze hemoragia de impostori ai revoluției." Cat. 23 VI 98 p. 6 (marcă de tampoane produsă de firma Procter & Gamble)

tampón s.n. v. *zonă-tampon*

tanatochimíe s.f. „Recent (1980), s-a propus ca evenimentele moleculare care au loc la, sau după moartea celulei să aparțină unei ramuri denumite *tanatochimie*. Corespunzător, procesele chimice respective vor alcătui tanatobolismul." Cont. 13 I 84 p. 5. „Institutul de Medicină Legală [din București] a reușit să achiziționeze cele mai perfomante aparate din lume, pentru amprenta genetică, toxicologie și *tanatochimie*." Nat. 12 X 98 p. 14. „Pentru a încerca stabilirea etiologică a trombozei sinusurilor venoase se vor efectua investigații complexe de anatomie patologică, toxicologie, *tanatochimie*, hormonale, bacteorologice și serologice." libertatea.ro 28 I 11 (din fr. *thanatochimie*)

tanatologíe s.f. –Știința cauzelor și naturii morții– „Ca și dragostea, moartea este considerată un subiect acceptabil numai în planul ficțiunii [...] Așa se întâmplă și cu *thanatologia*, care degenerează în pălăvrăgeală despre circumstanțe exterioare, despre atitudinea celor din jur, despre o mie de problemuțe adiacente, de la primele asigurărilor pe viață, până la pompele funebre." R.lit. 7 II 75 p. 20. „Comunicările și referatele înscrise în program vizează o vastă arie de probleme referitoare la *thanatologie*, toxicologie, serologie medico-legală..." R.l. 14 IX 84 p. 5 [scris și *thanatologie*] (din fr. *thanatologie*; PR 1950; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

tanc s.n. || *tanc petrolier* –Vas care transportă petrol– „*Tanc petrolier* – spărgător de gheață. Ingineri norvegieni au elaborat proiectul unui spărgător de gheață destinat transportării petrolului extras din zăcămintele arctice." Sc. 4 VI 76 p. 8. „În vederea acostării *tancurilor petroliere* gigant, specialiștii francezi au realizat un far multicolor care înlesnește foarte mult manevrele necesare"." Sc. 11 VII 82 p. 5. „Pirații somalezi eliberează un *tanc petrolier* după primirea unei recompense record de 5 milioane dolari." zf.ro 18 I 10; v. și *navă-tanc* //din *tanc* + *petrolier*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX//

tandém s.n. v. *bicicletă-tandem*

tânga adj., s.m. –Petic triunghiular de pânză care acoperă pubisul, prelungit în partea de jos cu un șnur care trece printre picioare și fese iar în partea de sus cu una petrecută peste șolduri– „Anul acesta nu se mai poartă slipul *tanga*" Unica 8 / 98 p. 70. „Braziliencele au inventat «*tanga*», ca un nor cât mai discret pe muntele venusian [...] În fond, tinerele metise în *tanga* [...] pot da impresia că sunt acele femei «tupinambá» care îi întâmpinau, grațioase, pe primii portughezi ce debarcau în golf..." R.l. 18 XII 08 p. 6. „spre supărarea unora, a cam dispărut *tanga* din peisaj." T.l. 2 / 10 p. 20; v. și Lib. 14 I 02 p. 15, Nat. 29 VII 02 p. 13, Ad. 16 IV 05 p. 6, G. 9 X 06 p. 15, 30 I 07 p. 21, 8 II 07 p. 24, R.lit. 29 VIII 08 p. 32, apropo.ro 24 II 09, G. 25 IX 09 p. 4; v. și *push-up* 2003, *slip* (*brazilian*) 2006, 2007, *tendință* 2009 (din port. *tanga*; cf. engl. *thong*; obiectul a fost inventat în Brazilia în 1974 de Carlos Ficcardi; Ciolan, *MC*; DexX)

tankini s. „*Tankini* se anunță a fi revelația acestui an în materie de modă estivală. Pe jumătate maieu și pe jumătate sutien, *tankini* este completarea perfectă a unei ținute de plajă. Este ideal pentru acelea dintre noi care preferau confortul și adăpostul unui costum de baie dintr-o bucată, însă tânjeau la linia senzuală pe care o imprimă cele deux-pieces." egirl.ro 2 V 04. „Din colecție nu lipsesc bikini, *tankini* și monokini într-o paletă aprinsă de culori și cu motive pop." donnablog.ro 21 I 09 (din engl. *tank* [top] + [bi]*kini*; modelul a fost creat la sfârșitul ailor '90)

tapas s.f. pl. (cuv. sp.; culin.) —Sandviciuri servite în barurile spaniole– „Și *tapas* este un meniu combinat din pește, carne și legume" Av. III 02 p. 114, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Tapas* este un alt preparat foarte popular în Peninsula Iberică. Această specialitate constă în felii de pâine prăjită unse cu sos de roșii și usturoi, servindu-se ca gustare sau aperitiv de două ori pe zi." Ad. 28 II 05 p. 7. „în vreunul din micile baruri din Barcelona, unde li se servește un platou de sandviciuri minuscule – «*tapas*» lângă sticla cu vin." AS 19 VI 10 p. 29; v. și Șapte seri 16 I 08 p. 24 (Gal, *APC*)

tapițerie s.f. v. *mobilă-tapițerie*

tarabagíu, -iță s.m.f. (peior.) –Negustor care vinde la o tarabă– „Peste 100 de *tarabagii* care fac negoț cu haine și articole gospodărești [...] protestează..." R.l. 6 X 95 p. 9. „[Inspectorul] mustăcește schimbând priviri cu cele două *tarabagițe* care se ocupă de vânzarea enigmaticului produs." G. 3 II 09 p. 9. „Niciun *tarabagiu* din Târgul de legume și fructe n-a scăpat fără amendă" ziare.com 23 II 11; v. și Ev.z. 20 VI 97 p. 12 (din *tarabă* + *-giu*; Ciolan, *MC*; DLRM, DEX 98, NODEX, DexX)

tarát, -ă adj. (d. puii de găină) –Mic, sub o anumită greutate, de obicei de circa 500 gr.– „Am cumpărat doi pui *tarați*." (probabil din *tară* "greutate" + *-at*, sau din *tarat* "cu tare"; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – alt sens, MDN)

target s.n. (anglicism) **1.** –Public-țintă– „Eu știu care e *target-ul* meu la Sf. Gheorghe cu cele «3 surori»" R.l. 9 VII 03 p. 4. „[Cartea] are farmec și poate stârni revelații unui public mai larg decât principalul ei *target*, studenții de la facultățile de jurnalism." R.lit. 16 VI 06 p. 5; v. și 35 / 03 p. 23, R.lit. 28 I 04 p. 5, J.nat. 4 V 05 p. 26, G. 31 V 05 p. 2. **2.** –Loc vizat de o campanie publicitară– „*Targetul* este orice lift bun [pentru a face publicitate în ascensor]" G. suplim. Banii 11 III 08 p. VII. **3.** –Obiectiv, scop de atins– „Trebuie să mergem mai departe pentru că avem planuri, exită *targeturi*..." wall-street.ro 28 X 09. **4.** –Nivel, valoare– „*Targetul* în vânzări, un factor motivațional" wall-street.ro 19 X 06. **5.** –Standard– „Toshiba stabilește noi *targeturi* de mediu" ecomogazin.ro 11 V 08 [pron. *tárghet*] (din engl. *target*; Stoichițoiu Ichim, *A* – 1998; Ciolan, *MC*; DexX – sensul 3)

targetá v.t. **1.** –A stabili publicul țintă al unei campanii de publicitate sau al unui produs– „Vă *targetăm* afacerile dumneavoastră" 7 seri 22 / 99 p. 16. „Ar fi fost mai dificil dacă trebuia *să targhetez* plugari sau zețari. Dar, atâta vreme cât campania era destinată top-managerilor, sarcina era ceva mai ușoară." Cot. 21 VII 06 p. 7. „campanie ce se adresează unui public-țintă care nu este nici pe departe cel *targetat* de bancă..." Cot. 30 IV 09 p. 2; v. și G. 16 II 10 p. 11. **2.** –A stabili preferințele unui public-țintă și a realiza un produs în funcție de acestea– „Avantaje a fost prima revistă foarte bine *targetată* de la noi" Obs.cult. 30 VII 02 p. 18. „Încălțămintea ca și îmbrăcămintea de altfel e *targetată* pe tineri, «smart casual» – mai alternativă deci, spre genul de club." R.l. 26 IV 08 p. 25. „prețul corect pentru un apartament de două camere, care *targhetează* pătura medie a populației este..." R.l. 11 VIII 10 p. 13. **3.** –A limita, a restrânge o campanie la un anumit public-țintă sau la o anumită zonă– „Candidatul bucureștenilor de la bloc a vrut *să se targheteze* mai bine pe un anumit sector electoral." OTV 19 III 05, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 51. „Însă dacă îi pun la dispoziție clientului posibilitatea de *a-și targeta* campania doar pe județul Mureș chiar și pe Pro Tv, asta schimbă socoteala" money.ro 9 IV 11 (din *target*)

targetát, -ă adj. –Care are drept public țintă– „Este un canal *targetat* preponderent feminin..." J. nat. 25 VI 07 p. 22, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Stilul predominant este Ghotic Lolita, specific și puternic *targetat* japonezilor..." J. nat. 4 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *targeta*)

tartiná v.t. –A întinde, a unge– „Altă rețetă pe care eu o fac, consistă în a «*tartina*» bucata de carne cu muștar" culinar.ro 25 II 06; v. și *croissant* 2006 (din fr. *tartiner*)

tartinábil, -ă adj. –Care poate fi întins pe o felie de pâine– „Reducerea cererii a fost semnalată atât pe segmentul *tartinabil*, cât și la margarina pentru gătit. " standard.ro 18 IX 07. „Producătorul de preparate din carne Caroli Foods a lansat, sub brandul omonim, o gamă de pate *tartinabil* ambalat în cutii de plastic..." revista-piata.ro 28 X 08. „Surse importante de acizi omega 3 sunt peștele gras, uleiul de in, de rapiță, unele tipuri de margarină *tartinabilă* și nucile." G. 17 III 09 p. 12 (din *tartina* + *-bil*)

taser s.n. (cuv. engl.) „Polițiștii din Washington vor patrula de acum înainte pe străzile capitalei federale americane cu o nouă armă, demnă de un adevărat «război al stelelor». De mărimea unei lanterne, arma denumită «*Taser*» este dotată cu «fulgere de 50000 de volți ce pot imobiliza instantaneu un infractor fără a-i provoca răni. O demonstrație publică a avut loc miercuri asupra unui voluntar – un barman de peste o sută de kilograme – care, primind «loviturile» săgeților *taserului*, a fost doborât, rămânând paralizat timp de zece secunde. Noua armă, care nu va înlocui revolverele, va fi experimentată în capitală pe o perioadă de șase luni. Acest tip de armă va fi utilizat în mai multe orașe, mai ales la Los Angeles, fiind deosebit de apreciată de polițiști." R.l. 2 X 82 p. 6. „Pistolul cu impulsuri electrice a fost introdus experimental în dotarea echipelor de intervenție din Franța și urmează să fie generalizat, însă utilizarea sa naște deja dispute. Poliția susține că «*taser*»-ul (pistolul paralizant) permite imobilizarea agresorului limitând eventualele răniri." Ev. z. 13 IX 05 p. 12 [pron. *téizăr*] (la origine marcă înregistrată)

tastá v.t. –A apăsa tastele telefonului, computerului etc.– „O voce electronică te îndeamnă de la celălalt capăt al firului să *tastezi* pe aparat codul." "22" 7 / 95 p. 10. „Cu un singur deget pot *să tastez*, cu un singur ochi pot vedea. Totuși mă consider un om sănătos" R.l. 4 XII 10 (din *tastă*; cf. germ. *tasten*; DN_3 – alt sens, MDN, DexX)

tastatúră s.f. –Claviatură (de computer etc.)– „Două computere ACER [...] cu *tastatură* ACER [...] și imprimantă Panasonic [...] au fost evaluate la suma totală de 23000 dolari SUA." R.l. 28 VII 93 p. 10. „Au mai fost furate o *tastatură* și un monitor" Ev.z. 652 / 94 p. 2, cit. de R. Zafiu în R.lit. 2 / 02. „Asus a lansat tableta cu *tastatură* detașabilă" capital.ro 28 III 11; v. și *energiza* 2011, *merțan* 2011, *microcomputer* 1983, *microordinator* 2000, *touchscreen* 2006, *trackpoint* 2011 || *tastatură virtuală* v. *virtual* (din germ. *Tastatur*; DEX-S, DexX)

tástă s.f. –Clapă (de telefon, de computer etc.)– „Formarea numerelor se realizează pe *taste*, blocul electronic care generează seriile de impulsuri – realizat în întregime din piese românești – fiind compatibil cu sistemul de telefonie folosit în țara noastră." R.l. 9 III 82 p. 5. „De anul viitor, printr-o apăsare de *tastă*, românii vor afla de unde provine oul din care s-a făcut glazura prăjiturii cumpărate" G. 7 VII 06 p. 5 (din germ. *Taste*; întărit de engl. *key*; DexX, DEX 09)

taşíst, -ă adj. (artă) „Dar, căutând mijloace noi, V. Șt. ne-a înfățișat o expoziție de pictură *«taşistă»*, adică de pete de culoare, pe care le folosește mai mult pentru un efect decorativ." Sc. 16 XII 65 p. 4. „Prezintă o lucrare abstractă, stil *taşist*, în care linia dă tonul lucrării." ziarul21.ro 19 VII 06 (din fr. *tachiste*; DN_3, DEX 98, DexX)

tatámi s.n. (cuv. jap.) **1.** –Rogojină tradițională japoneză care servește drept pat– „Am așezat-o pe *tatami*; corpul a început să-i tremure convulsiv." Sc. 28 VII 74 p. 7. **2.** –Spațiu strict delimitat pe care se desfășoară unele întreceri sportive tradiționale japoneze (de ex. judo)– „ieșirile de pe *tatami*, indiferent de motivație [...] vor fi penalizate." Sp. 25 II 85 p. 4. „Dar nu numai la box au fost arbitraje contestate [...] ci, mai ales, la judo, unde arbitrul de pe *«tatami»* a fost «contrazis» de câteva ori de arbitrul de scaun, toate aceste schimbări de decizii fiind, vă puteți imagina, în favoarea gazdelor." Fl. 7 X 88 p. 22. „Alina Dumitru, eroina de pe *tatami*: «Am luptat pentru aur cu entorsă!»" prosport.ro 22 IV 11; v. și *judoka* 1984. **3.** –Așternut din pai pentru plajă– „Am cumpărat un *tatami* bej." (din fr. *tatami*; L 1960; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 503; Dimitrescu, *Dr.2* 160; Ciolan, *MC*; MDN, DexX)

tatuatór s.m. „Activitatea *tatuatorilor* și a montatorilor de bijuterii pe corp, dar și cea a maestrului de ceremonii și a specialistului în protocol și ceremonial sunt, începând din săptămâna trecută, recunoscute în mod oficial ca ocupații. De asemenea, lumea artistică are mai nou impresari artistici și organizatori de spectacole, iar cea a televiziunii operatori prompter, videotecari și videohockey. O ocupație mai aparte inclusă în nomenclator este și cea de vânzător de produse naturiste, dar și cea de formator de formatori – care o înlocuiește pe cea de expert instructor pregătire profesională." Ad. 1 II 05 p. 3. „un bildungsroman despre un *tatuator*..." Vatra 1 / 10 p. 31 (din *tatua* + *-tor*)

tăxă s.f. || *taxa Băsescu* v. *taxă de drum* || *taxă de drum* „Zeci de cititori ne-au telefonat pentru a ne mai «povesti» despre cozile de la unitățile CEC. Cozi ce au fost provocate de zvonurile conform cărora duminică ar fi expirat termenul de plată a *taxei de drum*, supranumită și *taxa «Băsescu»*." J.nat. 2 IX 97 p. 24 || *taxă de viciu* „*Taxa de viciu* e pe punctul de a fi legiferată – guvernul și-a asumat deja săptămâna trecută răspunderea pentru pachetul de legi care prevedea introducerea acesteia ca sursă de finanțare a reformei din sănătate. Dar deocamdată nimeni nu știe cu cât se va scumpi tutunul — nici Ministerul Sănătății, care a făcut proiectul de lege [...], nici producătorii de tutun, care vor adăuga taxa la prețul pachetului de țigări." businessmagazin 21 II 06 || *taxă ecologică* „Odată cu aderarea la UE a devenit obligatorie o *taxă ecologică* pentru toate electronicele și electrocasnicele, care ar urma să fie folosită pentru reciclarea acestui tip de produse." Ev.z. 20 III 07 p. 4 || *taxă verde* „*Taxa «verde»* pentru electrocasnice. De pe 30 aprilie, românii vor plăti mai mult de 7 lei pentru orice aparat electronic achiziționat, pentru a acoperi taxa de reciclare." Ev.z. 20 III 07 p. 4. „*Taxa verde* aplicată produselor electronice va fi una fixă, în valoare de 7 lei și se va aplica începând de la 1 mai [...] Reamintim că *taxa verde* (sau timbrul verde, cum i se mai spune) are ca scop asigurarea de fonduri necesare colectării și reciclării deșeurilor de echipamente electrice și electronice, precum și gestionării componentelor toxice și periculoase pentru om și mediu." G. 26 III 07 p. 16. „*«Taxa verde»*, aplicată după ureche de marii comercianți de electronice și electrocasnice" G. 3 V 07 p. 3

táxi s.n. || *taxi-parti* –Taximetru particular (după decembrie 1989)– „*Taxi-parti* în condiții foarte avantajoase – piese și servicii gratuite." R.l. 10 X 91 p. 5. „Cel reținut de poliție [este] patronul unei firme de *taxi-parti*." R.l. 7 VIII 93 p. 16. „Îmi amintesc că imediat după revoluția din '89 au apărut așa-numitele servicii de *taxi-parti* și cei care aveau mașini, când ieșeau de la serviciu, își puneau magnetul cu «firma» deasupra mașinii și porneau la drum să facă bani." ziaruldeiasi.ro 19 I 08; v. și R.l. 4 VIII 93 p. 16 (abreviere din *taxi*[metru] *parti*[cular]; DexX) || *taxi pirat* v. *pirat*; v. și *avion-taxi*

taxicamión s.n. –Camion care funcționează în regim de taximetrie– „Știm că 30 de *taxi-camioane* nu pot face totdeauna față cerințelor." Sc. 7 VII 63 p. 2. „Taxifurgonetele și *taxicamioanele* vor circula numai conform comenzilor anticipate." I.B. 29 XII 83 p. 2-3 (din *taxi* + *camion*; DEX-S, MDN, DexX)

taxifurgonétă s.f. –Autofurgonetă care funcționează ca taxi– „În stația de taximetre din fața complexului «Bucur-Obor» din Capitală s-a înființat și o stație de *taxifurgonete*." R.l. 17 XII 75 p. 5. „Aflăm de la [...] șeful autobazei de *taxifurgonete* din I.T.B. că pe încă 20 de mașini au fost instalate stații de radiotelefon." R.l. 26 XII 77 p. 5. „Aflăm de la A.V., șeful autobazei de *taxifurgonete* [...] că s-a extins aria activității de transport pentru populație, îmbunătățindu-se în același timp termenul de onorare a comenzilor: maximum 15 minute de la primirea comenzilor prin dispeceratul *taxifurgonete*..." R.l. 5 XII 88 p. 5; v. și Sc. 18 VIII 82 p. 4; v. și *taxicamion* 1983 (din *taxi* + *furgonetă*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 39; FC I 48; DEX-S, MDN, DexX)

taxifurgonetist s.m. „L.S. – propietar de autoturism și *taxifurgonetist* amator." Sc. 26 IX 82 p. 2 (din *taxifurgonetă* + *-ist*)

taxi-girl s.f. (cuv. engl. americ.) –Prostituată care își așteaptă clienții într-un taxi– „A treia categorie o constituie *«taxi-girls»*, sunt ruda săracă, de obicei puștoaice tuciurii sau femei trecute prin multe. Așteaptă ore în șir într-un taxi oprit în apropiere." Expres 9 VI 92 p. 7. „În parcul de autocare mai poate fi racolată o *«taxi-girl»*." R.l. 17 II 94 p. 5 [pron. *taxigăl*] (cf. fr. *taxi-girl*; PR 1963, DN_3, MDN)

taximetríst, -ă s.m.f. –Șofer de taximetru– „La o răspântie din Cluj-Napoca, *taximetristul* H.G. a observat un cetățean făcându-i semne disperate." Sc. 24 XII 74 p. 2. „În punctele de aglomerație din marile orașe apar adesea *taximetriști* de ocazie, adică indivizi care își transformă autoturismele personale în mașini de piață." R.l. 5 V 79 p. 2. „Dialogul atât de atipic cu *taximetrista*, care mi-a spus și că a fost mai înainte șoferiță de troleibuz, a făcut ca, atunci când am ajuns la gară, să mi se pară că am coborât dintr-o proză de Mircea Nedelciu." R.lit. 10 III 04 p. 21; v. și R.l. 5 III 82 p. 2, Z. 21 I 04 p. 3; v. și *contrafilaj* 2007, *lanț (tamponare în lanț)* 2005, *minidicționar* 1982 || *taximetrist pirat* v. *pirat* (din *taximetru* + *-ist*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

taxofón s.n. (cuv. fr.; tel.) „În Franța a fost introdus în exploatare un aparat de telefon denumit *«taxofon»* care stabilește automat legătura interurbană, după introducerea unei monede." Mag. 29 XII 66 p. 4 (Dimitrescu, *Dr.2* 108; MDN, DexX)

tăiát, -ă adj. v. *spectacol-tăiat*

tâmplár s.m. || *tâmplar-modelor* –Tâmplar care confecționează modele– „Vedeți, am lucrat ca *tâmplar-modelor* la turnătoria uzinelor «Tractorul» și am o pensie bună." R.l. 1 IV 75 p. 2 (din *tâmplar* + *modelor*) || *tâmplar-montator* –Tâmplar care montează mobilele– v. *magazin-expoziție* 1964 (din *tâmplar* + *montator*)

tânăr adj. *tânăr lup* v. *lup tânăr*

târg s.n. || *târg-concurs* –Târg în cadrul căruia au loc concursuri– „Se va deschide reputatul târg al olarilor, dar și unul – în piața Grivița – de jucării și miniaturi din ceramică realizate de copii, un *târg-concurs* cu premii." R.l. 31 VII 73 p. 2 (din *târg* + *concurs*) || *târg-expoziție* –Expoziție cu vânzare în cadrul unui târg– „Acum câteva zile a avut loc la Sighet primul *târg-expoziție* din rasa brună de Maramureș." Sc. 31 III 62 p. 1. „Muzeul Casa Sfatului găzduiește până mâine-seară un *târg-expoziție* de minerale." antidotul.ro 8 IV 11 (din *târg* + *expoziție*); v. și *expoziție-târg* || *târg de joburi* v. *jobshop* 2009, *outsourcing* 2010, *part-time* 2008 (trad. engl. *job shop*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

tchadri v. *chadri*

TCS s. (auto) –Sistem de control al tracțiunii– „Oricum, sistemul *TCS* este oferit ca echipare standard, acesta fiind completat de EBD și ASR." G. 25 X 05; v. și *EBD* 2008, *ESP* 2008 (abreviere engl. din *T*[raction] *C*[ontrol] *S*[yistem])

team s. (cuv. engl.) **1.** –Echipă sportivă– „tinerețea *team*-ului lui Halagian speră să... taie avântul experimentaților internaționali olteni..." Săpt. 21 II 81 p. 12. „un antrenor cu mână de fier ar face curând un *team* de care să tremure toată Europa..." I.B. 7 II 84 p. 3. „Branson a sponsorizat în sezonul trecut echipa Virgin, care s-a clasat pe penultima poziție a Campionatului Mondial de Formula 1, după *team-ul* Lotus" adevarul.ro 13 IV 11; v. și Sp. 16 X 72 p. 4, Săpt. 6 XI 81 p. 8, I.B. 2 VIII 83 p. 3, Săpt. 23 VIII 84 p. 11, I.B. 26 XI 85 p. 3, Pro Sport 14 VIII 97 p. 8. **2.** (prin extensie) –Echipă, colectiv– „Zoe Dumitrescu-Bușulenga a fost activă în *team*-ul de conducere al congresului..." R.lit. 6 IX 79 p. 24. „Echipa Giugaru, Marcel Anghelescu, Costache Antoniu, Beligan, Fintești eanu, Elvira Godeanu, Birlic și comp., mi s-a părut mult mai «în roluri» decât *team-ul* Angharad Rees, Hellen Mirren, Clive Francis ș.a. Și nu-mi vine a crede că iscusiții teleaști ai B.B.C.-ului să fi pornit la luptă cu o formație de mâna a doua..." Cont. 19 XII 80 p. 9. „o femeie de 29 de ani, Sharon Miller [a fost] chemată pe teren pentru a dansa cu Paul Gaffney, unul dintre componenții *teamului*. [...] În locurile speciale, rezervate VIP-urilor, a luat loc și Eloise S..." Pro Sport 15 I 98 p. 13; v. și Cont. 19 XII 80 p. 9 [pron. *tim*] (cf. fr. *team*; Th. Hristea în LR 3 / 92 p. 187, atestări din 1969, Hristea, *O.*; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 34;

Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DEX 98, DexX) || *team building* –Activități menite să sporească performanțele și coeziunea unei echipe– „Pentru companiile care vor să organizeze acțiuni de *team-building*, se pun la dispoziție terenuri de paintball și de trageri cu arcul." Ad. 20 VI 03. „cei care activează în mediul privat au parte de mai multe bonusuri de performanță, telefoane mobile, training-uri, mașini de serviciu sau *team-building-uri*." G. 4 XI 08 p. 7. „Eu m-am gândit acum să transport turiștii cu lotca. E o plimbare de plăcere, turiștii se implică și ei în navigare. E excelentă pentru *team-building-uri*..." G. 28 VI 10 p. 11; v. și 10 VIII 06 p. 2, Cot. 13 I 07 p. 2, R.l. 2 XI 09 p. 2 [pron. *timbilding*; scris și *teambuilding, team-building*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 09 – sensul 1)

teaser s. (cuv. engl.) –În jargonul publicității și al televiziunii, imagine ori secvență menită a atrage atenția publicului– „Fotografiile sunt de genul *teaser*, care lasă să se vadă doar anumite detalii de design ale modelului, fără să fie dezvăluită imaginea întregii mașini." G. 6 II 09 p. 16. „[Șarpele] este nu numai un simbol universal pentru instituțiile medicale, ci și un *teaser* din cadrul unei campanii inedite de publicitate." G. 27 VIII 09 p. 14; v. și *microsite* 2011 [pron. *tízer*] (DCMM)

teasing s.n. (cuv. engl.) –Metodă de publicitate care atrage atenția și deșteaptă interesul publicului prin mesaje misterioase– „Campania de comunicare pentru Coca-Cola vanilla a debutat cu un *teasing* în șase orașe din țară, pe parcursul căreia echipe de «gangsteri» au stârnit curiozitatea consumatorilor din baruri, cluburi și restaurante." Ad. 29 I 04 p. 3. „Oprescu face *teasing*: În câteva săptămâni anunț dacă voi candida" G. 31 VIII 09 p. 6; v. și 10 IX 09 p. 6 [pron. *tízing*]

teatrotécă s.f. „La Paris a luat ființă o «*teatroteca*», un teatru care va reprezenta în suită cele mai mari succese ale scenelor pariziene din ultimul sfert de secol." Cont. 27 IX 63 p. 5 (din fr. *théatrothèque*; L. Seche în LR 3 / 77 p. 272; Dimitrescu, *Dr.2* 108; MDN, DexX)

teátru s.n. || *teatru-dans* –Spectacol care combină elemente de teatru și de dans– „Universul islamic și influența credinței asupra individului atunci când manifestările sociale ale acesteia devin extreme, sunt temele principale ale spectacolului de *teatru-dans* Hamma / Prizonier în cutia toracică, un spectacol de M.M." Ad. 19 X 01 p. 8. „un spectacol original de *teatru-dans* care poate cuceri pe oricine." T.l. 43 / 08 p. 8. „Este un spectacool de *teatru-dans* pasional, puternic, plin de energie..." G. 3 III 10 p. 16 (din *teatru* + *dans*) || *teatru-document* –Teatru cu valoare de document– „în categoria *teatrului-document* pot fi încadrate spectacolele teatrului Taganka din Moscova." R.l. 26 II 84 p. 2. „Din categoria *teatrului-document*, «Ghetou» [...] reconstituie o dureroasă realitate a anilor '40." "22" 25 / 93 p. 15. „Radio Romania Cultural a realizat spectacolul de *teatru-document* Povestea Elisabetei Rizea – Mărturii..." Obs.cult. 21 IX 04 (din *teatru* + *document*) || *teatru-laborator* –Teatru experimental (de tineret)– „*Teatrul laborator* al studenților bucureșteni, «Podul», își reia activitatea." Cont. 15 I 71 p. 4. „Există aici zeci de institute de învățământ superior, numeroase institute științifice, biblioteci și muzee, precum și teatre vestite în întreaga lume – cum este *teatrul-laborator* al lui Jerzy Grotowski și cel de pantomimă al lui Henryk Tomaszewki." Sc. 13 VII 84 p. 5. „Eșantioane de *teatru-laborator*, ele evidențiau dimensiuni esențiale ale celei de-a patra arte, nu oferind răspunsuri ferme ori adevăruri definitive, ci înfățișînd cu tandrețe profunzimi ale teatrului." Obs.cult. 11 VI 10 (din *teatru* + *laborator*)

TEC s. –Dozator de sucuri– „Comerțul a pătruns și în piața de legume, unde câțiva oameni cu inițiativă și-au instalat măsuțe cu tot felul de produse, mașina de înghețată sau de *TEC*, fără să se gândească că micșorează prea mult spațiul." R.l. 19 IV 93 p. 5 (din numele firmei *TEC*, importatoare a dozatoarelor)

teenager s. (cuv. engl.) –Adolescent de la 13 la 19 ani– „Junocrația. De câțiva ani moda se află sub tutela unui despot tânăr. *Teenager*-i au impus minijupa." Cont. 4 VII 69 p. 6. „Jeanși negri, hanorac cu glugă, pantofi sport. «Deghizat» în *teenager*, cu veșnicii ochelari rotunzi, de Rică Venturiano modern, Horațiu Mălăele a venit la Național cu 60 de minute înainte de a intra în scenă la «Tartuffe». Pentru interviu." Ad. 17 XI 09 [pron. *tíneigeăr*] (cf. fr. *teenager*; PR 1946, DMN 1962; MDN, DexX)

teflón s.n. –Material plastic derivat din etilenă și fluor, foarte rezistent la acțiunea agenților chimici și la temperatură– „Tigaie de *teflon* în care se prăjește fără grăsime." Mag. 9 II 77 p. 5. „Chimiștii făgărășeni finalizează o premieră industrială: o instalație pentru producerea *teflonului*-praf și alta pentru fabricarea produselor din *teflon*." R.l. 14 IV 83 p. 5. „La noi *teflonul* costă foarte scump..." adevarul.ro 23 IX 09; v. și R.l. 28 IX 79 p. 4; v. și *pasphil* 1966 (marcă înregistrată a firmei DuPont; din fr. *téflon*; cf. engl., rus. *teflon*; PR 1948; El. Carabulea în LR 3 / 74 p. 188; LTR, DTP; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

teflonát, -ă adj. (d. vase metalice) –Acoperit cu teflon– „La fel și pentru vasele *teflonate*, cunoscute și apreciate deja de cumpărătoare pentru dublul avantaj ce-l prezintă: de a fi curățate ușor și a se putea prăji fără grăsime." I.B. 3 IV 78 p. 4 (din *teflon* + *-at*; cf. fr. *teflonisé*; PR 1963; DEX-S, DexX)

tégo s. –Plăci de placaj stratificat– „Panourile de *tego* ard ca niște chibrituri." R.l. 29 VII 93 p. 9. „Pe un schelet metalic se va pune un strat de lemn subțire, numit *tego*, care va fi îmbrăcat în tablă de inox aurit..." evenimentul.ro 14 III 09; v. și R.l. 7 IX 93 p. 16 (et. nec.)

tehnicalitáte s.f. **1.** –Aspect tehnic– „Nu le place grafica site-ului sau mai știu eu ce altă *tehnicalitate*" books.dreambook, cit. de R. Zafiu în R.lit. 25 / 02. „*Tehnicalități*. Alegerile parlamentare din Egipt sunt unice în lume. Se votează în trei runde, fiecare rundă în două tururi. Sunt deci 6 zile de alegeri în exact o lună de zile." D. 6 I 06. „Dar nu trebuie să subestimăm dificultățile de a face dintr-un obiectiv înfășurat în numeroase *tehnicalități* suportul unei platforme în mod inerent ample și care trebuie să fie comestibilă pentru cetățeni." jurnalul.ro30 I 07. **2.** –Amănunte tehnice care țin de specializarea strictă– „Oricât de spectaculoase ar putea fi însă astfel de cifre și *tehnicalități* financiare, dincolo de bunăvoința politică din fundal, ele nu au nimic magic" Mon. de Brașov 9 VIII 99, cit. de R. Zafiu în R.lit. 25 / 02. „Când în joc este, fără nici o exagerare, criza spirituală a unei țări, noi mutăm discuția, după cum înțeleg, pe un teren de *tehnicalități* obscure și de chichițe juridice." "22" 4 X 05 (după engl. *technicality*)

tehnoéxpo s.n. –Expoziție tehnică– „Începând de ieri, Capitala găzduiește o nouă expoziție internațională a progresului tehnic, o largă confruntare deschisă unora dintre cele mai moderne creații contemporane dintr-o serie de ramuri de larg interes ale construcției de mașini, toate reunite sub genericul «*Tehnoexpo* '75»." R.l. 13 X 75 p. 1. „De duminică, 12 octombrie, Capitala țării noastre este gazda primei ediții a expoziției tehnice internaționale «*Tehnoexpo* '75»." Sc. 14 X 75 p. 1; v. și *TIB* 1975 (din *tehno* + *expo*[ziție]; DexX)

tehnofílm s.n. –Film cu caracter tehnic– v. *film-comandă* 1971 //din *tehno-* + *film*; MDN, DexX//

tehnosexuál „Nu știu în ce măsură contează că suprabărbatul este denumit metrosexual, smoothie, ubersexual, *tehnosexual* etc." kudika.ro 18 X 06. „Un nou termen pentru dicționare: *tehnosexualul*. Personajul descris de cuvântul dinainte poate fi văzut peste tot: e individul cool, nedespărțit de laptopul său de ultimă generație – care arată mai degrabă ca un Ferrari decât ca un calculator –, de iPod sau de telefonul mobil, o mică bijuterie tehnologică în sine, și care trăiește mai mult pe internet decât în lumea reală. În linii mari, *tehnosexualul* este un metrosexual tehnofil. Adică un individ care pune destul preț pe felul în care arată și care e dependent, totodată, de infinitul univers tehnologic de astăzi." adevarul.ro 24 II 07. „*Tehnosexualul* – Termenul a fost inventat de matematicianul Ricky Montalvo, și definește bărbatul cu un nivel ridicat de viață, obsedat de informatică. Nu este prea mult interesat de el însuși și, cu atât mai puțin, de sexul opus. În schimb, leșină după laptopul său, după ultimele, cele mai scumpe și mai sofisticate telefoane mobile, televizoarele cu plasmă și altele." ziare.com 18 V 08. „Metrosexualii sau narcisiștii au evoluat și astfel au luat naștere *tehnosexualii*, care sunt rezultatul răspândirii platformelor sociale, dar care nu au uitat că imaginea de sine trebuie să atragă atenția în mod excesiv. Termenul de «*tehnosexual*» a fost brevetat de Calvin Klein și reprezintă prima generație de «gadget freeks» (ciudații gadgeturilor – n.r.). Potrivit lui Lori Singer, vicepreședintele de marketing de la Calvin Klein, citat de presa internațională, «*tehnosexualii* sunt generația tânără, care se caracterizează mai degrabă prin intermediul mediilor de comunicare folosite decât prin trendurile din muzică sau modă pe care le-au urmat»." adevarul.ro 2 I 12; v. și *pomosexual* 2008, *retrosexual* 2011 (din engl. *technosexual*)

tele-[1] s.f. –Abreviere pentru *televiziune* sau pentru *telefonie*– v. *regal* 1976 (cf. fr. *télé*; DMN 1959; L. Seche în LR 1/74 p. 77) || *tele-după-amiază* (*duminicală*) –Programul de televiziune al după-amiezei– „Inițiativa diversificării *tele-după-amiezelor* duminicale, astfel încât ele să răspundă unor preferințe cât mai variate și să ofere posibilitatea opțiunii, este binevenită." Cont. 25 VII 75 p. 5. „«Linia maritimă Onedin» [...] constituie centrul de atracție și interes al *tele-după-amiezelor* noastre duminicale." Cont. 8 XII 78 p. 11 (din *tele-*[1] + *după amiază* [*duminicală*])

tele-[2] –Prefixoid cu sensul "departe"– (FC I, VIII, 25, I. Iordan în RLR XXXI 1967 p. 247, L. Seche în LR 1/74 p. 77)

teleafișáj s.f. –Afișare a informațiilor pe monitoare, în cadrul unui sistem de televiziune cu circuit închis– „Gara de Nord se poate lăuda astăzi cu un sistem de informare bine pus la punct. Panouri fixe, *teleafișaj* cu monitoare în toate sălile de așteptare..." R.l. 3 X 84 p. 5.

„Pentru informații mai funcționează un ghișeu în holul caselor de bilete, precum și instalații de *teleafișaj*." R.l. 26 V 86 p. 5. „Deși sistemul informațional al gării a fost modernizat – prin panourile de *teleafișaj* –, totuși, în perioadele de vârf de trafic, mulți călători solicită, la biroul de informații de la peronul central, relații privind orele de sosire, destinație ș.a. " jurnalul.ro 4 XII 09; v. și I.B. 24 V 88 p. 2 (din *tele-*[1] + *afișaj*; DexX)

teleanchétă s.f. –Anchetă a televiziunii– „Spicuim câteva rubrici: *«teleancheta»* (trei întrebări și firește... trei răspunsuri)" Pr.R.TV 8 III 62 p. 8. „în ciuda declanșării unor *teleanchete* zgomotoase, corupția cea atât de hulită s-a metamorfozat, micuța de ea, într-o păpușică, într-o jucărioară stricată, băgată în seamă, sporadic, doar de copilașii din presă." gdo.ro 16 III 07 (din *tele-*[2] + *anchetă*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 70 p. 143; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DEX-S, MDN, DexX)

teleást s.m. **1.** –Realizator sau autor de emisiuni de televiziune– „Un termen nou trebuie introdus în vocabular, pentru că din ce în ce mai des va trebui să numim pe acei pionieri care fac ca această artă nouă să-și ocupe locul ei sub soare. Foarte, foarte curând va trebui să spunem *teleast*, cu ușurința cu care rostim celălalt cuvânt al culturii moderne: cineast." Cont. 30 XII 66 p. 4. „Ioan Grigorescu subliniază cum românii – constructori, arheologi, *teleaști* – vor avea o contribuție substanțială." Sc. 4 IV 79 p. 4. „Bucuria lucrului de zi cu zi și, nu de puține ori, și de noapte, lângă acest artist de mare calitate umană și profesională [Al. Bocăneț], stârnea, prin contaminare, o mare dragoste pentru meseria de *teleast* a celor din jurul lui. " jurnalul.ro 23 IV 11; v. și Cont. 10 II 67 p. 5, Luc. 27 V 78 p. 4, Cont. 1 I 84 p. 15; v. și *hanta* 1974, *team* 1980. **2.** –Amator de programe serioase de televiziune– „Altminteri, ador televiziunea, dar nu sunt *teleast*, ci televizorist, adică îmi place să mă și distreze ceea ce văd." Săpt. 2 II 73 p. 6 (din fr. *téléaste*; DMN 1963; FC I, V 21, Fl. Șuteu în P.N. 5 / 67 p. 267, RRL 1 / 69 p. 21–22, F. Hassan în LR 3 / 74 p. 195, Giurescu, *M.C.* 41; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

telebascúlă s.f. –Cântar folosit în cosmos– „Greutatea totală a probelor de rocă se ridică la 54,4 kg. Calculul a putut fi rapid efectuat cu ajutorul unei *«telebascule»* care face parte din echipamentul selenauților. Rocile strânse se depun pe un cântar special, conceput pe baza raportului dintre forțele de gravitație ale Lunii și ale Terrei (1:6)." Sc. 7 II 71 p. 8 (din *tele-*[2] + *basculă*, probabil după model engl.; DexX)

telebatoscóp s.n. (cuv. rus.; med.) „*Telebatoscop* este numele unui aparat nou, conceput de tehnicienii sovietici, în colaborare cu medicii. Acest aparat este destinat detectării corpurilor străine din țesuturi." Mag. 12 XI 66 p. 3 (Fl. Dimitrescu în LR 2 / 70 p. 142)

telebilánț s.n. –Bilanț al emisiunilor de televiziune (la sfârșitul unui an)– „*Telebilanț*" Cont. 3 I 64 p. 5. „*Telebilanț*. Cu o anumită depărtare în timp, adică după trecerea unui an [...] avem senzația satisfăcătoare că undele rotunde ale radiotelevizionii și rectilinii ale televiziunii nu s-au difuzat în spațiu fără urme." R.lit. 1 I 76 p. 16 (din *tele-*[1] + *bilanț*; DexX)

telecabínă s.f. –Instalație cu cablu pentru transportat persoane în cabine suspendate– „În Poiana Brașov funcționează o *telecabină* cu 40 de locuri și patru teleschiuri. Cum zăpada a și venit, s-a început montarea a încă trei baby-schi-lifturi." R.l. 22 XI 75 p. 5. „O meserie bărbătească, mecanic de *telecabină*, îmbrățișată și de o femeie: Hermina T., care lucrează la *telecabina* din Bușteni." R.l. 8 III 82 p. 5. „*Telecabină* peste fluviul Tamisa, între două arene olimpice" evz.ro 219 IV 11; v. și *teletransport* 1971 (din it. *telecabina*, fr. *télécabine*; DMC 1966; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

telecámeră s.f. –Cameră care transmite în timp real, sub formă de semnal de televiziune, imaginea capturată– „Cunoștințele robotului sunt depozitate într-un miniordinator, montat în dreptul pieptului. «Vabot-1» își servește creatorii cu ceai, căutând cu cele două *telecamere* ce-i slujesc drept ochi ceainicul, apucându-l și turnând conținutul în ceașcă." Sc. 15 III 77 p. 6. „*Telecamera* zburătoare, care va fi în curând lansată pe piață în Statele Unite, este destinată transmiterii de reportaje TV, controlului aerian al circulației." Sc. 2 II 79 p. 5. „Supravegherea prin sistem video și controlul accesului se bazează pe aparaturi tot mai precise: de la recunoașterea automată a numerelor de înmatriculare la *telecamerele* care identifică o persoană cu ajutorul irisului sau chiar o navă la distanță de 25 km." financiarul.ro 28 XI 08; v. și *telecopter* 1979 (din fr. *télécaméra*; DMN 1956; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

telecárd s.n. (med.) „*Telecard* PP este un aparat original, realizat de cercetători bulgari, care permite efectuarea electrocardiogramelor prin telefon." I.B. 14 XII 74 p. 8 (din *tele*[fon] + *card*[iogramă], probabil după model bulg.; DexX)

telecasétă s.f. –Casetă care cuprinde un film înregistrat pe bandă magnetică– „Apariția *telecasetei* sau videocasetei, cum se mai numește ea, va constitui, probabil, o revoluție în informații." Săpt. 12 III 71 p. 13 //din *tele-*[1] + *casetă*, probabil după model engl.; DexX//

telecéntru[1] s.n. –Centru de televiziune– „Blocul redacțional de la viitorul *telecentru*." Cont. 1 VIII 67 p. 5 (din *tele-*[1] + *centru*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 70 p. 143; DN_3, NODEX, DexX)

telecéntru[2] s.n. –Centru de comunicații la distanță, dotat cu telefoane, computere conectate la internet, fax etc.– „Fiecare *telecentru* Connex Vodafone este dotat cu telefoane, computere, echipamente multifuncționale (imprimantă, fax, copiator) și mobilă de birou." wall-streeet.ro 2 II 06. „*Telecentrul* va beneficia de toate dotările necesare, internet, poștă electronică, messenger, cameră web..." jurnalulbtd.ro 13 V 09 (din *tele-*[2] + *centru*, după engl. *telecentre*; cf. fr. *télécentre*)

telecinemá s. –Aparat / procedeu de transformare în semnal de televiziune a imaginilor de pe pelicula cinematografică– „*Telecinema*" R.lit. 25 IV 74 p. 17. „Filmul scos din spațiul rece a fost lăsat să se încălzească două zile înainte de a putea fi copiat cu ajutorul unui echipament special, *numit tele-cinema*. " cotidianul.ro 3 XII 08 (din fr. *télécinéma*, engl. *telecinema*; L. Seche în LR 3 / 65 p. 409; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

telecitíre s.f. –Citire a propriului contor și comunicarea indexului prin telefon– „situația inedită, care va fi un început devenit obișnuință pentru noi toți românii, o reprezintă introducerea sistemelor de *telecitire* a punctelor din conturul energetic de tip Argus și Galaxy..." Ad. 25 VI 03 p. 6. „Serviciul de *Telecitire* este noul sistem de facturare al Enel" G. 1 VIII 08 p. 6 (din *tele-* + *citire*)

telecobaltoterapíe s.f. (med.) –Tratamentul de la distanță al tumorilor cu radiații emise de cobaltul radioactiv– „A intrat în funcțiune secția de *telecobaltoterapie* de la Spitalul clinic Colțea" R.l. 17 I 84 p. 5 (din fr. *télécobaltothérapie*; DN_3)

telecomándă s.f. –Mic instrument care transmite de la distanță comenzi pentru aparatul TV, sistemele auto antifurt etc.– „[Vând televizor] color Philips, *telecomandă*, diagonala 37, rack Siemens..." R.l. 19 X 91 p. 7. „s-au născut în case în care *telecomanda* și zapping-ul între zeci de programe TV se făcea curent. Lipsa de interes a unei emisiuni era imediat amendată prin comutarea pe un alt canal." D. 134 / 95 p. 14. „Când stăpâna lui se întoarce de la serviciu, câinele o ajută să se dezbrace, îi face masaj, îi aduce *telecomanda*, după care bagă rufele la spălat." gandul.info 23 IV 11; v. și R.l. 10 IX 92 p. 6, 29 VII 93 p. 13; v. și *bluetooth* 2007, *butona* 1997, *contextualiza* 2010, *macara-turn* 1978, *miniecran* 2006, *minielicopter* 2003, *nanocip* 2006, *nezburat* 2006, *orgasmatron* 2009, *servodirecție* 2010, *tv-banking* 2006, *videoplayer* 1992, *zapa* 1999 || *telecomandă-ceas multimedia* „S-a mai inventat încă un gadget care să vă facă viața mai ușoară. *Telecomanda-ceas multimedia* este un dispozitiv cu 19 butoane care funcționează ca telecomandă pentru TV, arată ora și înlocuiește și telecomanda pentru videoplayere și DVD playere, și chiar receiverul antenei parabolice." G. 28 I 08 p. 19 (din it. *telecomanda*, fr. [*boîte de*] *télécomande*; DPN 1982; DN – alte sensuri, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

teleconcúrs s.n. –Concurs transmis prin televiziune– „Să transmitem o suită de *teleconcursuri* gen «Cine știe, câștigă»." Cont. 1 VIII 67 p. 5. „*Teleconcursul* golea străzile." Cont. 26 IX 69 p. 5. „Membrii CNA au luat decizia amendării celor două televiziuni [...] pentru că în cadrul emisiunilor concurs «Premii fantastice» (Antena 1) și «*Teleconcurs*» (OTV) nu este anunțat vizual și auditiv faptul că selecția participanților la concurs se face aleatoriu, printr-un program special de calculator." cotidianul.ro 23 IV 09 (din *tele-*[1] + *concurs*; FC I 140; DN_3, DEX 98, DexX)

teleconferínță s.f. –Procedeu modern de telecomunicații care permite comunicarea în direct între persoane aflate în localități diferite. Conferința însăși– „Au fost confecționate și montate 4 instalații de *teleconferință* pentru asigurarea unei legături permanente între regulatoarele de circulație din raza Direcției regionale CFR Timișoara." Sc. 2 V 64 p. 1. „*Teleconferința* ce a urmat imediat CPEx" R.l. 4 XI 93 p. 10. „*Teleconferință*. Contra sumei de 40 de dolari pentru o jumătate de oră, muncitorii imigranți pot vorbi cu rudele de acasă" Ev.z. 20 III 07 p. 14; v. și Sc. 13 III 77 p. 5, Ev.z. 17 X 95 p. 1, Nat. 17 I 98 p. 6; v. *și telematică* 1979 (din fr. *téléconférence*; DTN 1974, DMC 1976, PR 1974; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537; Ciolan, *MC*; DEX 98, MDN, DexX)

teleconvertór s.n. (tehn.) –Convertor pentru televizoare– „Cumpăr *teleconvertor* și teleobiectiv 200 sau 400 pentru Zenit TTL." R.l. 13 II 85 p. 4 (din *tele-*[2] + *convertor*; MDN, DexX)

telecoptér s.n. „Telecameră zburătoare. E vorba de o «libelulă mecanică» – un mic elicopter, fără cabină și fără pilot, care transportă o telecameră de luat vederi. Înzestrat cu un motor în doi timpi, *«telecopterul»* are o autonomie de zbor de

peste o oră." Sc. 2 II 79 p. 5; v. și *telematică* 1979 (din *tele*[cameră] + [heli]*copter*, probabil după model engl.; DEX-S, MDN, DexX)

telecronicár, -ă s.m.f. –Cronicar al emisiunilor de televiziune– „*Telecronicari* și *telecronicare*, ascuțiți-vă creioanele." Fl. 14 I 67 p. 2. „În curând telespectatorii vor avea prilejul să-și spună cuvântul. Iată și pentru confrații *telecronicari* un prilej fericit de a privi cu atenție o realizare ambițioasă și care a cerut într-adevăr sacrificii." Săpt. 13 VI 75 p. 4. „Se dedică Amaliei D., *telecronicarul* Observatorului cultural care de curând a scris foarte frumos despre Scott Fitzgerald " D. 26 VII 07; v. și Cont. 9 V 69 p. 1, Sc. 13 VII 82 p. 3 (din *tele-*[1] + *cronicar*; DEX-S, MDN, DexX)

telecrónică s.f. –Cronică a emisiunilor de televiziune– „*Telecronica*" Luc. 26 II 66 p. 8. „Culeg dintr-o *telecronică* o umbră feminină de regret pentru că Hagi n-ar putea face ca Maradona." monitorulsv.ro 21 XII 05; v. și 4 II 67 p. 2 (din *tele-*[1] + *cronică*; L. Seche în LR 1 / 74 p. 77; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DEX-S, MDN, DexX)

teledetécție s.f. (tehn.) –Știința și tehnica detecției la distanță– „*Teledetecția*, tehnică polivalentă (de cercetare, supraveghere, descoperire și inventariere a resurselor pământului), permite obținerea unei cantități uriașe și exacte de informații, imposibil de colecționat prin metode clasice." I.B. 25 IV 77 p. 2. „*Teledetecția* hidrologică – O imagine a planetei Terra?" Pr.R.TV 25 I 78 p. 10. „Există de asemenea un program [...] de învățare a *teledetecției* satelitare, adică a investigării scoarței terestre de la distanță..." G. educațional 23 II 06 p. XII; v. și Pr.R.TV 25 I 78 p. 10, R.l. 31 X 79 p. 6, Sc. 8 VII 82 p. 5, R.l. 21 VI 84 p. 6, I.B. 27 IV 89 p. 8; v. și *e-learning* 2008 (din fr. *télédétection*; PR 1960; DEX-S, MDN, DexX)

telediagnóstic s.n. –Diagnostic stabilit de la distanță, mulțumită mijloacelor actuale de comunicare– „*Telediagnostic* și informatizare în spitalele din Iași" adevarul.ro 16 XI 02. „Două spitale din Arad și Ungaria vor dezvolta o rețea de *telediagnostic* transfrontalier" actualitati-arad.ro 1 II 10 (din *tele-*[2] + *diagnostic*; Ciolan, *MC*)

teledialóg s.n. –Dialog prin intermediul televiziunii– „*Teledialog* între noi, tinerii." Pr.R.TV 12 I 75 p. 8. „Suntem în fața unui nou «*tele-dialog*» de la distanță. Mircea Badea îi dă o replică în stilu-i caracteristic lui Robert Turcescu, după ce acesta a publicat pe o rețea de socializare informații private despre realizatorul Antenei3, preluate de la ANAF." cotidianul.ro 16 VI 11 (din *tele-*[1] + *dialog*; Hristea, *PE* 137, FC I 142, L. Seche în LR 3 / 65 p. 409, atestare din 1964; DEX-S, DEX 98, MDN – alt sens, DexX)

teledirijáre s.f. –Acțiunea de a dirija de la distanță– „*Teledirijarea* automată a traficului feroviar cuprinde sectoare de linie de 200–300 km pe care circulația se desfășoară conform cu varianta de scurgere a garniturilor de tren." Sc. 31 VII 66 p. 4 (din *teledirija*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 70 p. 142; DN_3, DEX 98, DexX)

teledivertisménț s.n. –Emisiune distractivă de televiziune– „Studioul include mai marcat «*teledivertismentul*» în programele de sâmbătă și duminică." Cont. 18 VI 65 p. 6. „*Teledivertisment* estival" PrRTV 4 VIII 84. „*Teledivertisment*. Show-urile de divertisment speculează deliberat o bizară înclinație a individului către apatie și mediocritate, anihilând voința și generând, pe termen lung, retardul psihic ori intelectual." ziaruldeiasi 20 VI 03; v. și Săpt. 1 X 71 p. 13 (din *tele-*[1] + *divertisment*; DEX-S, MDN, DexX)

teledón s.n. –Campanie de donații umanitare care profită de mijloacele moderne de comunicații (televizor, telefon etc.)– „TVR 2 a transmis un program special: *teledonul* organizat pentru strângerea de fonduri în beneficiul Muzeului Statului." Ad. 6 III 02 p. 4. „Fundația, împreună cu Romtelecom, au deschis o linie de *teledon*." Z. 24 IX 05 p. 7. „Preț de 22 de ore, americanii și-au putut exersa «abilitățile» umanitare, participând la *teledonul* organizat anual, de Labour Day, de legendarul comis Jerry Lewis." G. 3 IX 08 p. 15; v. și Ev.z. 12 IX 05 p. 28, G. 14 X 08 p. 1 (din *tele-*[1] + *don*; DexX)

teleecrán s.n. –Ecranul televizorului– „Numeroasele lui spectacole «de sală» [...] i-au asigurat o experiență în lucrul cu actorii, o experiență care, mai ales aici, pe *teleecran*, s-a dovedit o condiție a reușitei." Gaz.lit. 2 III 67 p. 2. „Ecran TV gigant [...] La construirea *teleecranului* au fost folosite 450000 de elemente cinescopice." Sc. 26 XII 84 p. 5; v. și Sc. 15 III 82 p. 5 (din *tele-*[1] + *ecran*; cf. fr. *télécran* – alt sens; PR 1956; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 70 p. 143; NODEX, MDN, DexX)

telececranizá v.t. –A ecraniza special pentru televiziune– „Serialul ne-a făcut însă să ne gândim că mai avem o sumedenie de cărți ce s-ar putea *«teleecraniza»*." Săpt. 12 IX 75 p. 6 (din *tele-*[1] + *ecraniza*; DEX-S, MDN, DexX)

teleeducáție s.f. **1.** –Educație prin televizor– „Suntem într-un secol al *teleeducației*. Vrem să ne educăm și prin televizor." Cont. 17 XII 65 p. 4. **2.** –Educație la distanță– „*Teleeducația* prin sateliți [...] Timp de un an, cu ajutorul satelitului vor fi retransmise programe de radio și televiziune – îndeosebi educative și în domeniul medicinii." Sc. 7 VI 74 p. 6. „Misiuni spre Marte, asteroizi sau Lună; sisteme globale de tele-sănătate sau *tele-educație*; observarea zonelor terestre polare; microgravitația și cooperarea internațională; managementul din spațiu al dezastrelor; turismul spațial etc" Mag. 8 XI 00 (sensul 1 din *tele-*[1] + *educație*; sensul 2 din *tele-*[2] + *educație*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 70 p. 144; Ciolan, *MC*; DEX-S, MDN, DexX)

teleemisiúne s.f. –Emisiune TV– „Nu vreau ca *teleemisiunea* să se transforme în revista «Știință și tehnică»." Cont. 9 XII 66 p. 4. „Evident, o *teleemisiune* are coordonatele ei ample și direcțiile precise implicate de un program ferm." R.lit. 16 X 69 p. 27. „Tendințe de oblomovism spiritual ale consumatorului mediu de *teleemisiuni* artistice." Luc. 21 IX 72 p. 7 (din *tele-*[1] + *emisiune*; Dimitrescu, *Dr.2* 122; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

teleenciclopedíe s.f. –Emisiune cu caracter enciclopedic prezentată de televiziune– „Unele emisiuni noi, primite cu interes, dau de pe acum semne de oboseală – ca în cazul *«Teleenciclopediei»*, care a început să includă subiecte nesemnificative, întâmplătoare." Cont. 18 VI 65 p. 2. „Cel puțin *teleenciclopedia* [...] reușește să fie animată." R.lit. 3 IV 75 p. 16. „*«Teleenciclopedia»*, o poveste de 45 de ani" adevarul.ro 20 V 10; v. și Cont. 18 II 66 p. 6; v. și *emisiune-mamut* 1972 (din *tele-*[1] + *enciclopedie*; L. Seche în LR 1 / 74 p. 77; DEX-S, MDN, DexX)

telefagíe s.f. „După șase ani de *telefagie*, viciu obligatoriu pentru cine se încumetă să țină o cronică TV, ajunsesem la saturație." R.lit. 31 I 74 p. 30. „*Telefagia* dăunează sănătății. Cei ce obișnuiesc să consacre prea mult timp emisiunilor micului ecran riscă să facă o criză cardiacă." Sc. 3 II 79 p. 5. „Numeroase studii au adus dovezi clare că *telefagia* la copii are consecințe nefaste asupra dezvoltării psihomotorii, că le alterează capacitatea de a învăța și de a se concentra, că le provoacă tulburări ale somnului, că îi predispune la obezitate... Recent, un studiu american adaugă la această listă neagră încă un avertisment: *telefagia* predispune la hipertensiune. " jurnalul.ro 18 VIII 09 (din *tele-*[1] + gr. *-fagie* "mâncare", "absorbție", după modelul *cronofagie*; DEX-S, MDN, DexX)

telefáx s.n. (comunic.) **1.** –Aparat care transmite și reproduce documente prin rețeaua telefonică. Fax– „*Telefax* producție 1992, inclusiv telefon [...] garantat de firma Minolta." R.l. 26 III 93 p. 7; v. și *copiator* 1992. **2.** –Document transmis și reprodus prin rețeaua telefonică– „Diverse telexuri și *telefaxuri* trimise din Grecia" R.l. 16 II 93 p. 1. **3.** –Număr de telefon la care se pot trimite faxuri– „Lista reprezentanților. R 01: Virginia Impex – Galați, telefon [...] *telefax*..." R.l. 12 V 92 p. 3 //din *tele*[fon] + *fax*; MDN – sensul 1, DexX//

telefilíe s.f. (formație glumeață ad-hoc) –Atașament față de emisiunile de televiziune– „Unii au hemofilie. Vornicu are *telefilie*, într-o formă rebelă și molipsitoare." Cont. 5 VIII 77 p. 9 (din *tele-*[1] + *-filie* "iubire", după tipul *hemofilie*; MDN, DexX)

telefílm s.n. –Film transmis la și uneori special realizat pentru televiziune– „Nu mă îndoiesc că cei care se ocupă de *telefilm* cunosc bine diferența dintre Buster Keaton și Louis de Funès." R.lit. 20 V 71 p. 29. „Ca regizor-coregraf îmi încerc forțele în diverse genuri: balet, operetă, *telefilm*, opera-rock, comedie muzicală." R.lit. 20 IV 84 p. 23. „În cadrul noilor emisiuni De 3xfemeie a început recent difiuzarea unor *telefilme* speciale în cadrul cărora și-au găsit locul și câteva figuri din showbiz în posturi inedite." ziare.com 3 IV 06; v. și R.l. 5 XI 77 p. 2 (din fr. *téléfilm*; L. Seche în LR 3 / 65 p. 409, atestări din 1965, F. Hassan în LR 3 / 74 p. 195; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

telefón s.n. || *telefon celular* v. *celular* || *telefon fix* v. *fix* || *telefon inteligent* –Smartphone, telefon mobil care oferă mai multe funcțiuni decât un telefon celular obișnuit– „Este știut faptul că unele celulare au fost supuse unei metamorfoze care le-a transformat în smartphone (*telefoane inteligente*)." G. 12 VII 05 p. 10. „Un *telefon inteligent* sau o consolă de jocuri i-ar putea face fericiți, de Sărbători, pe foarte mulți tineri." Ad. 23 XII 08. „Nokia lansează un nou *telefon inteligent* [...] completând astfel gama de telefoane optimizate pentru eficiență..." Bursa 7 V 09; v. și businessmagazin.ro 26 VI 06, R.l. 12 IX 07 p. 10 (după engl. *smartphone*) || *telefon mobil* v. *mobil* || *telefon numeric* –Telefon digital– „Au fost evidențiate avantajele de care se bucură francezii și pe care britanicii, adesea inventatori ai tehnicilor respective, le-au neglijat sau, în mod voit, au uitat a le valorifica: *telefonul numeric* și telematica, trenul de mare viteză, centralele nucleare, racheta «Ariane», roboți industriali. În timp ce Franța a investit însemnate fonduri în cercetările spațiale și în tehnologiile de vârf, britanicii s-au preocupat, mai ales, de... cricket, au subliniat autorii emisiunii T.V." R.l. 19 IV 86 p. 6. „Există și *telefon numeric*." monitorulsb.ro 3 XI 06 || *telefon operativ* –Telefon scurt– „L-am luat pe *telefonul operativ* pe Văcăroiu,

care era la Cotroceni, și i-am spus textual...“ R.l. 9 VII 07 p. 4 || *telefon scurt* –Linie telefonică specială la care sunt conectate doar câteva persoane cu funcții de maximă răspundere în stat– „dați câteva exemple de presiuni politice care s-au exercitat asupra dvs., de *telefoane scurte* pe care le-ați primit.“ “22” 55 / 05 p. 8 (sintagma e mult mai veche) || *telefon-teleimprimator* –Telefon cu teleimprimator destinat surzilor– v. *minitelex* 1978 //din *telefon* + *teleimprimator*; DexX// || *telefon-televizor* –Telefon dublat de un televizor– „Societatea «Nippon Electr. Company» a anunțat ieri că a început să comercializeze un *telefon-televizor*, care este primul de acest fel din lume în folosință comercială. Instalația, denumită «sistemul videofon NEC», cuprinde un televizor emițător și receptor [...] și un sistem automat de reglare...“ I.B. 18 X 67 p. 4 //din *telefon* + *televizor*; DexX// || *telefon verde* –Număr care poate fi apelat gratuit– v. *telverde* 2004. „*Telefon verde* pentru reclamații, la Spitalul Județean de Urgențe Brăila“ adevarul.ro 19 II 11 (trad. engl. *green phone*, fr. *téléphone vert*)

telefonie s.f. || *telefonie 3G* v. *trei* || *telefonie celulară* v. *celular* || *telefonie fixă* „Mii de companii au solicitat autorizații pentru a intra pe piața *telefoniei fixe*.“ Ad. 14 IV 04 p. 6; v. și *penetrare* 2009, *prefix* 2008, *provider* 2001 || *telefonie IP* „Tot ceea ce au nevoie este un microfon, căști și un program care se descarcă gratuit de pe Internet. Soluții tehnice la *telefonia IP*, cum mai este denumită telefonia prin computer oferă aproape toate firmele de comunicații din țară.“ G. 15 VII 05 p. 5 || *telefonie mobilă* „elaborarea caietelor de sarcini pentru obținerea licenței care să permită introducerea *telefoniei mobile* în România...“ R.l. 2 VII 96 p. 2; v. și *antițânțari* 2003, *apelabil* 2010, *balon* 2002, *bluetooth* 2008, *donor* 2010, *electronic* (*ziar electronic*) 2001, *eurotarif* 2007, *grande* 2009, *hands-free* 2004, *HSDPA* 2006, *industrie* (*industria de telefonie*), *operator* (*operator de telefonie mobilă*), *portare* 2009, *penetrare* 2006, *prepaid* 2008, *satelitar* 1996, *scana* 2004, *sereleu* 2003, *telenovelă* 2009 || *telefonie prin computer* v. *telefonie IP* || *telefonie prin Internet* v. *cablist* 2008 || *telefonie video* –Telefonie însoțită de imagine– „o diversitate de servicii, precum *telefonie video*, video streaming (sport, știri, muzică și entertainment)“ Ad. 12 X 04 p. 6

telefonizáre s.f. –Extindere a serviciului telefonic într-un cartier, într-o localitate etc.– „Se lucrează la echiparea noilor centrale Rahova III și Militari III, din cartierele cu același nume, a căror dezvoltare urbanistică a impus și o *telefonizare* corespunzătoare.“ I.B. 14 VI 84 p. 2-3. „Dacă la toate acestea veți adăuga și reluarea lucrărilor sistate [...] la centrala Crângași, precum și înălțarea a trei noi centrale: Titan, Vitan și Băneasa, vă puteți da singuri seama de perspectivele *telefonizării* aproape totale a Bucureștiului.“ Ev. 2 IV 91 p. 2. „Gradul de *telefonizare* în județul Timiș“ amosnews.ro 9 III 04 (din *telefoniza*)

telegénic, -ă adj. –Bun pentru televiziune, care are o prezență plăcută pe micul ecran– „Televiziunea [...] are nevoie de telereporteri – adică de ziariști care să posede pe lângă calitățile firești ale semnatarilor de articole, «stil», dicție, inteligență spontană, simțul umorului, într-un cuvânt farmec *telegenic*.“ Sc. 13 I 66 p. 4. „După câteva probe la pupitru, Siviu a descoperit cum se lucrează cu prompterul și faptul că este *telegenic*.“ adevarul.ro 13 V 10. (impropriu) „O idee *telegenică*: emisiunea «360 de grade», deși, după ce am scris despre ea, ne-a oferit destule inegalități.“ Cinema 12 / 72 p. 44 (din fr. *télégénique*; PR 1961; FC I 24, L. Seche în LR 3 / 65 p. 409, atestări din 1964, Hristea, *PE* 137; DEX – alt sens, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

telegestiúne s.f. (inform.) –Gestionare de la distanță– „*Telegestiunea* informatică. În locul unui dispecerat ticsit de aparate, în locul a zeci de oameni umblând să facă «citirile» în diferite puncte ale uzinei, această aparatură ultramodernă, cât o servietă diplomat, afișează în timp real toate măsurătorile efectuate în diverse puncte ale uzinei“ R.l. 14 VII 84 p. 2. „Printre soluțiile deja implementate de Flashnet în anii anteriori se numără proiectul Wireless Municipal și dezvoltarea sistemului de *telegestiune* a iluminatului public inteliLight, prin care se reduce semnificativ consumul de energie, aspect reflectat atât în diminuarea factorilor de poluare, cât și în scăderea costurilor de consum și întreținere a rețelelor electrice.“ adevarul.ro 22 XI 10 (din fr. *télégestion*, it. *telegestione*; PR 1966, DPN 1979; MDN, DexX)

telegondólă s.f. –Telecabină– „Mamaia se va dota, din luna iunie, cu o *telegondolă*, tip teleferic.“ Ad. 16 IV 04 p. 10. „O urcare cu *telegondola* în Poiana Brașov“ R.l. 30 XII 05 p. 7. „*Telegondola* din Sinaia a fost construită în anul 2007...“ G. 6 VIII 09 p. 4; v. și Ad. 21 I 05 p. 3, G. 30 IV 07 p. 24, R.lit. 22 VIII 08 p. 3, G. 22 XII 08 p. 2, 3 VI 09 p. 8 (din *tele-*^{2} + *gondolă*; DEX 98, MDN, DexX)

telegrădiníță s.f. –Emisiune de televiziune pentru copiii de grădiniță– v. *teleșcoală* 1975 (din *tele-*^{1} + *grădiniță*)

telegrizometríe s.f. (tehn.) „Până în prezent, în acest scop au fost utilizate lampa cu flacără, apoi grizometrul electric. Acestor mijloace, ce se mai utilizează încă, li s-a adăugat în urmă cu câțiva ani *telegrizometria*: captatoare instalate în punctele sensibile care transmit la fiecare patru minute informații din galeriile de fund.“ R.l. 22 XII 77 p. 6 //din *tele-*^{2} + *grizometrie*//

teleimprimatór s.n. (comunic.) **1.** –Aparat telegrafic care permite transmiterea directă a unui text prin dactilografiere și recepția lui la destinație– v. *Skalab* 1974. „La mai mult de o săptămână de la tragicul eveniment, Televiziunea Română n-a găsit știrea pe *teleimprimatoarele* sale. Pe ecranul vinovatei tăceri, lozinca ucigătoare: «Moarte intelectualilor!».“ R.l. 8 VI 91 p. 4; v. și *display* 1975. **2.** –Operator al unui telex– „Lucra la CFR, *teleimprimator* telex, când i-au spus.“ adevarul.ro 18 XI 09 (din *tele-*^{2} + *imprimator*, după fr. *téléimprimeur*; DEX, NODEX, MDN, DexX); v. și *telefon-teleimprimator*

teleinformátică s.f. –Ramură a informaticii care se ocupă cu transmiterea datelor la distanță– v. Emisiune radio 10 VI 76. „Omului de știință i se impune, în rezolvarea problemelor din toate domeniile, o informație pe care nu o poate obține decât cu ajutorul ordinatorului și, mai cu deosebire, a *teleinformaticii* «sistemelor în mod dialogat».“ Cont. 16 X 81 p. 1 (din fr. *téléinformatique*; PR 1968; DEX 98, MDN, DexX)

teleînregistráre s.f. –Înregistrare de la distanță– „Metoda *teleînregistrării* parametrilor biologici permite cercetătorilor să studieze comportarea organismului uman la excitațiile venite din mediul înconjurător.“ Sc. 11 XII 65 p. 6 //din *tele-*^{2} + *înregistrare*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 70 p. 143; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DEX-S, DexX//

telejurnál s.n. –Emisiune de televiziune în care se transmit știrile curente– „*Telejurnalul* (de ce nu «teleziarul»?) se prezintă într-un cadru nou.“ R.lit. 15 VIII 75 p. 17. „Fostul prezentator al *Telejurnalului* (între 1969 și 1990) recunoaște că televizorul a cam mințit poporul în timpul Revoluției din decembrie 1989.“ adevarul.ro 23 III 10 (din *tele-*^{1} + *jurnal*, după modelul lui *radiojurnal*; Hristea, *PE* 137; L. Seche în LR 3 / 65 p. 409, 1 / 74 p. 77, FC I 24, 140, VRC 273; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

telejustíție s.f. –Justiție făcută la televizor– „*Telejustiție* în serial“ Realitatea TV 11 X 07 ora 15,30. „Acum avem o *telejustiție*“ Realitatea TV 10 X 07 (din *tele-*^{1} + *justiție*)

telemanie s.f. (peior.) –Mania de a urmări cu orice preț și în orice condiții emisiunile de televiziune– „[Cik Damadian] reușește în «Munca silnică» o satiră elocventă a *telemaniei*.“ Sc. 30 VI 68 p. 4. „vom încerca să vă convingem de nocivitatea, atât a *telemaniei* infantile, cât și de efectele anumitor programe asupra celor mici.“ revistamagazin.ro 24 IV 08 (din *tele-*^{1} + *manie*; cf. fr. *télémanie*; MNC 1976; DN_3, DexX)

telemárketing s. –Modalitate de vânzare a mărfurilor prin comenzi telefonice– „Respectiva instituție are nevoie de funcționari cu studii superioare și medii pentru serviciile de vânzări, *telemarketing*, relații publice și altele.“ R.l. 11 IV 06. „Dacă achiziționați un bun sau un serviciu de pe un website, prin comandă poștală sau de la o companie de *telemarketing* puteți anula contractul, fără vreo motivare, în șapte zile lucrătoare.“ R.l. 28 IV 07. „ocupația unui operator presupune preluarea sau inițierea de apeluri în vederea oferirii de informații, rezolvarea unor situații semnalate de clienți sau promovarea de servicii și produse, până la vânzarea acestora către anumite categorii de persoane (*telemarketing*).“ R.l. 15 III 10 p. 8 (din engl. *telemarketing*; MDN)

telemátic, -ă **1.** s.f. (inform.) „Informația «telematizată». Autoritățile franceze au anunțat recent un șir de hotărâri privind crearea unei vaste rețele de *«telematică»*, tehnica transmiterii la mare distanță și valorificării informațiilor, care combină informatica (computere de mari dimensiuni și «bănci» gigantice de date) cu sateliți și alte procedee moderne de comunicații (telefonie, telex, teleconferință, videoconferință, instalații de telecoptere, sisteme teletext).“ Sc. 3 III 79 p. 5; v. și *telefon* (*numeric*) 1986. **2.** adj. –Care folosește rețelele de telematică– „Annecy va fi primul oraș *telematic* din Franța, ca urmare a hotărârii guvernului francez de a construi o rețea de telecomunicații pe bază de «fibre optice», sau «fibre de sticlă», care multiplică mult numărul comunicațiilor. Astfel, locuitorii din Annecy vor putea conecta la o rețea unică – televizorul, telefonul și chiar un ordinator.“ R.l. 12 X 79 p. 6; v. și R.l. 28 IX 82 p. 6; v. și *viditel* 1980 (din fr. *télématique*; cf. it. *telematica*; DMC 1978, DPN 1979; DCMM; DEX 98, DexX)

telematizát, -ă adj. –Referitor la telematică– v. *telematică* 1979

telemecánic, -ă adj. –Referitor la controlarea de la distanță a funcționării mecanismelor– „La Dnepropetrovsk (Uniunea Sovietică) a fost realizată o instalație *telemecanică* pentru una din minele carbonifere ale bazinului Donеț.“ Sc. 25 III 64 p. 3 (din fr. *télémécanique*; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 70 p. 143; DTP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

telemedicínă s.f. –Asigurarea serviciilor medicale la distanță folosind computerele ori legături prin satelit– „Viitorul chirurgiei este *telemedicina*, deja tinerii rezidenți din marile centre fac practică operând pe simulator, prin intermediul realității virtuale." adevarul.ro 19 X 02. „Un sistem de *telemedicină* de urgență, prin care spitalele mici din țară pot primi sprijin și recomandări medicale, a fost inaugurat, ieri, la Spitalul Județean din Târgu-Mureș [...] Practic, sistemul regional interspitalicesc de *telemedicină* presupune realizarea unei conexiuni audio, video și de transmisii de date, prin care medicii centrului de coordonare din Târgu-Mureș primesc informații despre parametrii vitali, EKG, datele personale ale pacienților, precum și imagini radiologice și de ecografie." Ev.z. 15 VIII 09. „*Telemedicina* ajută la degrevarea sistemului de urgență și duce în final la reducerea erorilor medicale" Z.fin. 28 I 11; v. și Ad. 2 X 03 p. 6, G. educațional 23 II 06 p. XII, Ev.z. 14 IX 07, J.nat. 23 II 09 p. 12 (din engl. *telemedicine*; Random House 1965-1970; Stoichițoiu Ichim, *CLRA*; Ciolan, *MC*)

telemobíl s.n. (comunic.) –Telefonie mobilă celulară, telefon mobil– „*Telemobil* vă însoțește pretutindeni. *Telemobil* vă apropie la dorință orice colț al lumii. Pentru a nu pierde nici o afacere, pentru a putea fi contactat oriunde, abonați-vă la serviciul *Telemobil* oferit de Telefónica România." R.l. 6 IV 93 p. 13. „Vorbea tare în *telemobil*, programându-și aferată ora la cosmetică." Cot. 235 / 96 p. 6, cit. de R. Zafiu în R.lit. 22 / 99 p. 11. „frecventele convorbiri la *telemobil* între răpitori, ca și cum aceste convorbiri nu ar putea fi ușor localizate..." Ad. de week-end 24 VI 05 p. 7; v. și R.l. 5 IV 93 p. 4, Ev.z. 1 VI 93 p. 2, Ad. 7 V 02 p. 2 //din *tele*[fon] + *mobil*; MDN; DEX 09 – alt sens//

telenoápte s.f. (rar) –Noapte (de revelion) cu program non-stop la televiziune– „Alături de clou-ul celei mai lungi *telenopți* – am numit «show-ul» lui A.B. – secvențele de teatru au pigmentat programul cu câteva clipe preponderent vesele, așa cum se cuvenea în noaptea dintre ani." Cont. 8 I 71 p. 4. „Târziu, în *telenoapte*, mi-a fost dat să aflu ce tare l-a chinuit (12 ani) Dej pe Luca Laszlo, ca și cum fostul gardist al lui Béla Kun n-ar fi avut regim preferențial de închisoare..." Cont. 4 / 10 p. 88; v. și *happy-end* 1971 (din *tele-*[1] + *noapte*)

telenovélă s.f. (spect.) „*Telenovela* este un foileton televizat, inspirat din soap opera..." D. 141 / 95 p. 2. „Potrivit legii, *telenovelele* nu pot fi interzise." Ev.z. 14 I 98 p. 1. „a depus la rândul său o moțiune în justiție prin care a solicitat suspendarea acestui proces inițiat de fosta vedetă braziliană de *telenovele*." zf.ro 12 VIII 12; v. și Ev.z. 14 XI 96 p. 14, 29 XI 96 p. 16, Nat. 28 I 98 p. 13 (din sp. *telenovela*; DPN 1983, MDN, DexX, DEX 09) || *telenovelă-fenomen* –Telenovelă cu o audiență ieșită din comun– „*Telenovela-fenomen* difuzată în premieră europeană pe trei platforme diferite, televiziune, Internet și telefonie mobilă, intră pe 30 martie pe site-ul www.acasatv.ro și pe mobil." ProTV Mag. 11 / 09 p. 8. „«Fără sâni nu există paradis», o nouă *telenovelă-fenomen*" G. 22 VI 09 p. 15. „Protagonista serialului «Regina» povestește în numărul din iunie al revistei [...] despre emoțiile trăite în *telenovela-fenomen*..." Pro TV Mag. 21 / 09 p. 10 (după sp. *telenovela fenómeno*)

telenovélic, -ă adj. –Propriu telenovelelor, de telenovelă– „Un Făt -Frumos purtător de fericire *telenovelică*" Cot. 29 IV 02, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 02. „Comuna Iepurești a devenit tot mai cunoscută, în ultimii ani datorită deselor evenimente derulate aici, uneori *telenovelic*, principala miză – poate chiar unica – fiind supremația la nivelul Primăriei..." ziare.com 26 VIII 08 (din *telenovelă* + *-ic*)

telenovelíst, -ă **1.** adj. –Sentimental, romanțios și convențional, de telenovelă– „Paginile pline de senzațional și de știri «*telenoveliste*»" accept.ong.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 02. **2.** s.m.f. –Iubitor de telenovele– „Condiția de telespectator *telenovelist* sau bingoman" dsclex.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 02. „Avea în România, până la sosire, admiratoare îndârjite printre *telenoveliste*" jurnalul.ro 14 III 01, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 02. **3.** –Actor sau personaj din telenovele– „se opresc din graba lor chiar și pe stradă în fața magazinelor ce vând produse electrocasnice, doar să vadă ce a mai făcut cutare «*telenovelistă*». Telenovela trece, noi rămânem. Cu ce oare?" Excelsior cultural nr. 3, I 99 p. 3. „jurnaliștii au aflat cu emoție că frumușica *telenovelistă* a încercat să învețe un cântec în românește, dar n-a reușit" Cot. 12 III 01, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 02. „Avem o distribuție foarte interesantă. Avem *telenovelişti*, avem actori și colegi între ei deci competiția va fi destul de strânsă." ziare.com 1 X 10 (din *telenovelă* + *-ist*)

telenovelístic, -ă adj. –De telenovele, propriu telenovelelor– „Unul dintre pionierii genului *telenovelistic*" acasa-tv.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 02. „în urmă cu ceva vreme am realizat Top 10 clișee *telenovelistice*..." ziare.com 1 II 10. „Un amestec sulfuros de vulgaritate, vanitate de cartier, agresivitate grotescă și frison *telenovelistic* îmi este inoculat cu o tenacitate asasină, ori de câte ori deschid televizorul, rezuma recent Andrei Pleșu o stare pe care o resimt, cu siguranță, foarte mulți dintre noi." ziare.com 23 IV 11 (din *telenovelist* + *-ic*)

telenovelizáre s.f. –Fenomenul de pervertire generală a gustului public– „Cum *telenovelizarea* politicii nu prea mai este profitabilă, depășindu-se de mult toate limitele bunului-simț, există «ziariștii descurcăreți» care au intuit care este filonul audienței." R.l. 5 XI 07 p. 2. „«Sclava Isaura» a fost începutul «*telenovelizării*» României." adevarul.ro 21 IV 10. „Cred că nu e cazul să insist foarte mult asupra *telenovelizării* / manelizării, că sunt fenomene nu doar vizibile cu ochiul liber, dar care pur și simplu îți sar în ochi. Toată zona de divertisment se desfășoară sub acest semn, nu doar telenovelele sau concertele de manele propriu-zise." Obs.cult. 6 V 11 (din *telenovelă* + *-izare*)

teleobservá v.t. –A observa cu atenție emisiunile de televiziune– „Cineva, nicăieri nu s-a specificat cine anume (sau oare teleobservatorul n-a *teleobservat* cu atenția cuvenită?), a scris în sfârșit o partitură, și nu o partitură «în general», ci o partitură pentru un anumit actor." Cont. 9 III 79 p. 8 (din *tele-*[1] + *observa*; DEX-S, DEX 98, DexX – alt sens)

teleobservatór s.m. –Observator atent al emisiunilor de televiziune– „*Teleobservator*" Cont. 18 X 74 p. 6. „În acest ultim *Teleobservator* mai importantă decât lista succeselor și insuccesele mi se pare menținerea acelui tonus de care vorbeam mai sus, un tonus care să nu transforme izbânda în megalomanie, iar insuficiența în descurajare." Cont. 1 I 84 p. 15. „Punctul pe y – *Teleobservatorul* de știri" amosnews.ro 16 III 11; v. și *marșa* 1978, *teleobserva* 1979 (din *tele-*[1] + *observator*; DEX-S, DEX 98, DexX – alt sens)

teleonomíe s.f. (biol.) „Pentru prima dată noțiunea *teleonomie* a fost definită de către C.S. Pitterndrich, în lucrarea sa «Behavior and evolution» (Comportare și evoluție), 1956, pentru a desemna mecanismele de reglare celulară care sunt determinate în mod obiectiv de anumite legități. Tot în cadrul biologiei, noțiunea *teleonomie* deține un loc central, în interpretarea naturii organismelor vii, la cunoscutul om de știință francez Jacques Monod." Cont. 8 IV 77 p. 2. „Aș propune să introduc aici termenul de «*teleonomie*», din moment ce întreaga activitate a împăratului roman [Hadrian] a fost orientată, coerentă și constructivă, în sensul politicii de putere reală. Așa cum a formulat-o Machiavelli." Transilvania, 1-2 / 05 p. 57 (din fr. *téléonomie*; PR 1972; DN_3, DEX-S, DEX 98, MDN, DexX)

teleoperatór s.n. „Este lesne de înțeles ce poate fi un *teleoperator*. Este un aparat care execută o serie întreagă de mișcări dintre cele mai complicate sub directa îndrumare a omului, care se află la mare distanță de mediul în care operează aparatul, dar care vede pe un ecran de televiziune ceea ce are de făcut." Cronica 5 IX 75 p. 10 (din engl. *teleoperator*, fr. *téléopérateur*; BD 1970, PR 1973; DEX-S, MDN, DexX)

teleplay s.n. (cuv. engl.) –Piesă de teatru adaptată pentru radio sau televiziune– „*Teleplay-ul* Boală incompatibilă [...] m-a îmbolnăvit grav de amărăciune și disperare." R.lit. 17 II 99. „Între creațiile aflate în proiect, un loc de frunte îl ocupă *teleplay-ul* după «Adio, Europa!», celebrul roman al lui I.D. Sârbu, edificator pentru condiția intelectualului în anii totalitarismului românesc." Ad. 12 X 01 p. 7. „Regizorul Alexandru Tocilescu a acceptat provocarea Redacției Teatru-Film și a realizat un *tele-play* după piesa «Bani de dus, bani de-ntors»', farsă tragică scrisă de Pusi Dinulescu." 9am.ro 25 III 05 [pron *teleplέi*]

teleportá v.t. –A muta un corp prin telekinezie– **1.** „când a apăsat pe un buton a dispărut pentru câteva secunde, ca și când ar fi fost *teleportat*." Mag. 21 I 04. „Fizicienii au descoperit cum pot *teleporta* energia. Mai întâi, *au teleportat* fotoni, apoi atomi și ioni. Acum, un fizician și-a dat seama cum să aplice același proces energiei, o tehnică ce prezintă implicații profunde pentru viitorul Științei." descopera.ro 26 II 10; v. și 3 VIII 10. **2.** (fig.) „În primele două zile pe marile ecrane din SUA și Canada «Star Trek: un nou început» *teleportează* 76,5 milioane de dolari" G. 12 V 09 p. 16 (din engl. *to teleport*; Random House 1950-55)

teleportánță s.f. –Mutarea unui corp prin telekinezie– v. *paranormal* 1975 //din *tele-*[2] + *portanță*; DexX//

teleportáre s.f. –Acțiunea de a teleporta și rezultatul ei– „Întrebări care până acum puneau în încurcătură cercetătorii își vor găsi răspunsul în fiecare episod, unde veți descoperi o lume misterioasă, în care *teleportarea*, telepatia, călătoriile în timp, *OZN*-urile și ființe bizare au fost create de cea mai modernă tehnologie și îmbogățite cu efecte de ultim moment." Nat. TV 5 IX 97 p. 30. „Primul fizician care a izbutit să realizeze *teleportarea* unei particule este un român. *Teleportarea* e un sistem automat de transmitere a materiei la distanță..." Nat. 1 XI 00 p. 7. „Susan Boyle este, în egală măsură, victima propriei naivități, a «*tele-*

portării» într-o lume complet străină și a râvnei cu care media i-a betonat piedestalul." G. 5 VI 09 p. 10 (din *teleporta*; DexX)

teleprómpter s. –Prompter– „Numit la un moment dat «cel mai elocvent politician al vremurilor noastre», președintele american Barack Obama a devenit, parcă peste noapte, «președintele *teleprompter*». Chestiunea a fost discutată și răsdiscutată cu ocazia viziei premierului irlandez la Casa Albă, când cei doi politicieni și-au încurcat între ei discursurile, citind greșit de pe *teleprompterele* lui Obama..." ziare.com 31 III 09. „Departe de a fi un mare orator, președintele Barack Obama este doar un bun cititor de *teleprompter*, susțin conservatorii americani, care nu au ratat ocazia de a-l ironiza pe această temă." realitatea.net 20 II 10 (din engl. *teleprompter*; inițial marcă înregistrată; Ciolan, *MC*)

telepublicitáte s.f. –Publicitate prin intermediul televiziunii– „*Telepublicitate*?" Cont. 24 IX 65 p. 2 (din *tele-*[1] + *publicitate*; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DEX-S, MDN, DexX)

telerecítál s.n. –Recital susținut în cadrul unei emisiuni de televiziune– „*Telerecitalul* Al. Giugaru de săptămâna trecută în care Goldoni, Molière, Caragiale ne-au apărut luminați de râsul tranșant al protagonistului." R.lit. 21 VI 73 p. 23. „Căci ceea ce unifica «măștile» *telerecitalului* de săptămâna trecută era tocmai inteligența ca vocație a meseriei." R.lit. 25 IX 75 p. 17. „*Telerecitalul* conține fragmente din mari spectacole ale Teatrului Bulandra în care Clody Bertola a dat viață unor importante personaje." C.r. 12 VIII 03 (din *tele-*[1] + *recital*; DEX-S, MDN, DexX)

teleredáctor s.m. –Redactor al emisiunilor de televiziune– „Telespectatorii au putut urmări cu interes și satisfacție pe scriitorii aflați la masa lor de lucru, cărora *teleredactorii* le-au pus întrebarea stereotipă dar esențială: ce ne veți da în '75?" R.lit. 9 I 75 p. 16 (din *tele-*[1] + *redactor*; DEX-S, MDN, DexX)

teleredácție s.f. –Redacție a emisiunilor de televiziune– „Lăudabilă intenția de luni seara a *teleredacției* literare [...] de a face pe telespectatori să râdă." R.lit. 3 IV 75 p. 16 (din *tele-*[1] + *redacție*; DEX-S, MDN, DexX)

telerepórter s.m. –Reporter al emisiunilor de televiziune– v. *telegenic* 1966. „*Tele-reporteri* juisori" R.l. 14 IX 99 p. 1. „nu aș insista pe imaginea acelui nenorocit de milionar bucureștean care-și scotea pantoful din picior și-l arăta *telereporterului* ca să vadă toată lumea cum i s-a dezlipit talpa, asta ca o concluzie la situația îngrozitoare în care l-au lăsat tîlharii din fruntea unei bănci în faliment." dilemaveche.ro 5 VII 07; v. și Ad. 26 VIII 90 p. 1 (din *tele-*[1] + *reporter*; cf. fr. *téléreporter*; FC I 140, L. Seche în LR 3 / 65 p. 410, atestări din 1964; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

telerevelión s.n. –Emisiune de televiziune prezentată în noaptea de revelion– „Toma Caragiu a avut câteva clipe memorabile de haz care vor rămâne în antologia *telerevelioanelor*." Cont. 8 I 71 p. 4. „*Telerevelion*. Ora 21. Apăsăm pe butonul televizorului și... începe programul festiv din noaptea Anului Nou." I.B. 20 XII 73 p. 3. „Care *telerevelion* va fi cel mai tare" evz.ro 31 XII 10 (din *tele-*[1] + *revelion*; DexX)

telerevolúție s.f. „O *telerevoluție* integrală. România a înscris în istorie prima *«telerevoluție»* integrală. Televiziunea a transmis în lumea întreagă imaginile evenimentelor." Zig-zag 23 IV 90 p. 7. „*Telerevoluția*, două perspective" D. 7 I 10 (din *tele-*[1] + *revoluție*)

telerobót s.n. –Robot chirurgical acționat de la distanță– „Sistemul includea două camere video performante montate pe o masă de operație aflată pe câmpul de luptă, care transmiteau imaginea câmpului operator și a bolnavului la consola unui computer aflat la distanță, de unde un chirurg dirija brațele unui *telerobot* care opera pacientul" evenimentul.ro 29 V 04 (din *tele-*[2] + *robot*)

telerobótic, -ă adj. –Referitor la teleroboți– „[Robotul] va fi controlat de un operator uman, prin intermediul tehnologiilor *telerobotice*." Mag. 28 IV 10 || *chirurgie telerobotică* „Conceptul de *chirurgie telerobotică* a fost dezvoltat de Departamentul Apărării al SUA, în scopul de a asigura asistența medicală ultraspecializată cazurilor grave, chiar direct pe câmpul de luptă." evenimentul.ro 29 V 04 (din engl. *telerobotic*)

telerúbrică s.f. –Rubrică fixă la emisiunile de televiziune– „Prezentatorii unora din *telerubricile* noastre sunt însă la acest punct într-un mare defect." Cont. 18 II 66 p. 6. „Se pare însă că cel puțin una din poveștele persiflante ale lui Anton Pann este urmată cu grijă de unele *tele-rubrici*." Gaz.lit. 25 VII 68 p. 6 (din *tele-*[1] + *rubrică*; DexX)

telescáun s.n. (sport) –Teleferic cu cablu unic de care sunt atașate scaune– „În anii 1969–1970 vor mai fi realizate: un teleschi la Sinaia și un *telescaun* la Predeal." R.l. 13 XI 68 p. 7. „La Predeal, cele două *telescaune* și două teleschiuri au fost renovate și modificate." R.l. 22 XI 75 p. 5. „Zeci de turiști, blocați în *telescaun*, la Vatra Dornei" monitorulsv.ro 23 IV 11; v. și Ad. 20 XII 09; v. și *baby-lift* 2004, *teleschi* 1976, *teletransport* 1971 (din *tele-*[2] + *scaun*, după fr. *télésiège*; DMN 1966; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 70 p. 143, A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

teleschí s.n. (sport) –Instalație de teleferic pentru schiori– „Elicopterul francez Super-Frelon 03 a realizat recent o performanță, transportând de la Nisa la stația *teleschi* din Auron (2.500 m) un cablu de *teleschi* cântărind circa 2 tone." R.l. 10 IV 65 p. 3. „Baza este dotată și cu o instalație unică în Capitală: *teleschiul* nautic." Fl. 16 VIII 85 p. 24. „Cablul unui *teleschi* din Straja s-a rupt în momentul în care mai mulți schiori urcau spre vârful pârtiei." cancan.ro 3 II 11; v. și Sc. 29 XII 76 p. 5; v. și *baby-lift* 2004, *gondolă* 2006, *minicar* 1974, *telecabină* 1975, *telescaun* 1968 (din fr. *téléski*; DMC 1966; Fl. Dimitrescu în LR 2 / 70 p. 143; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

telescopăt, -ă adj. –(Obiect) compus din elemente care se introduc unul în altul– „A fost expusă o colecție de caravane și remorci. Unele, pliante, încap în portbagaj, altele, ingenios *telescopate*, se transformă pe loc într-un apartament cu trei camere și tot confortul." Cont. 16 V 69 p. 10. „clișeul cultural Eminescu, *telescopat* și speculat peste timp, printr-o mitologizare [...] cu sens negativ..." R.lit. 16 VI 04 (cf. fr. *telescoper*, engl. americ. *to telescope*; DZ)

telescriptór s.n. (comunic.) –Teleimprimator– „Un telefon obișnuit și un *telescriptor*, de asemenea obișnuit, conectate printr-un phonotip – un aparat care transformă sunetele în semne grafice [...] reprezintă un sistem de telefon pentru surzi, prezentat recent la Geneva." I.B. 22 III 73 p. 4 (din fr. *téléscripteur*; Ciolan, *MC*; LTR, DTP; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

teleshopping s. (cuv. engl.) –Emisiune de televiziune care prezintă produse ce pot fi cumpărate exclusiv prin comenzi telefonice sau pe internet– „*Teleshoping*" Ev.z. 12 I 95 p. 6. „o grilă de programe care să conțină filme (60%), programe educative (20%), programe de divertisment (10%) și publicitate și *teleshopping* (10%)." adevarul.ro 17 VIII 10; v. și Ev.z. 29 XI 96 p. 7; v. și *generalist* 2007 [pron. *teleșóping*; scris și *teleshoping*] (cf. it. *teleshoping*, fr. *télé achat*; Random House 1980-85; PN 1987; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX, DEX 09)

telespectatór, -oáre s.m.f. –Persoană care urmărește emisiunile de televiziune– v. *stereoteleviziune* 1964; v. și *audiomat* 1982, *cinéfag* 1978, *emisiune-anchetă* 2008, *episod-pilot* 2010, *flash* (sensul 2) 1975, *hacienda* 1995, *hold-up* 1998, *înroși* 2006, *jdemii* 2009, *marșa* 1978, *modelare* 2009, *portret-robot* 1978, *ups* 2009, *videopicup* 1976, *vox pop* 2002, *western-spaghetti* 1997 (din *tele-*[1] + *spectator*; cf. fr. *téléspectateur*; PR 1949; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 394; FC I 140, L. Seche în LR 3 / 65 p. 410, F. Hassan în LR 3 / 74 p. 195; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

telespectatoríme s.f. –Mulțimea telespectatorilor– „Am fi vrut să scriem despre ciocănitoarea Woody [...] cioara Inki, ursul Panda și alți eroi care au cucerit *telespectatorimea*." R.lit. 6 IV 78 p. 17. „Iată un Jerry Lewis care, din câte știu, a făcut să se zguduie de râs *telespectatorimea* de duminică seara." R.lit. 14 IX 78 p. 17. „se va cutremura de plăcere întreaga *telespectatorime* de prin gurile de rai (sau de iad?) dacice. " R.lit. 14 XII 05 (din *telespectator* + *-ime*; DexX)

telespícher[1] s.m. –Crainic al televiziunii– „De aceea, pronunțarea incorectă a unor nume proprii, mai ales la *telespicher*, îl surprinde pe spectatorul informat." Cont. 23 IV 65 p. 2; v. și Sc. 9 XII 65 p. 5 [pron. greșit *teleșpicher*] (din *tele-*[1] + *spicher*; cf. fr. *téléspeaker*; Dimitrescu, *Dr.2* 106; DEX 98, MDN, DexX)

telespícher[2] s. (tehn.) –Aparat cu ajutorul căruia se comunică la distanță– „Timp de zece zile ei «se scufundă» treptat la o adâncime simulată de 40 metri (40 de atmosfere), rămânând în tot acest timp în legătură cu lumea exterioară prin intermediul *telespeakerului*." Sc. 3 IV 74 p. 6. „Cea de-a doua repartiție organizată de Ministerul Sănătății (MS) și direcțiile de sănătate publică a avut loc ieri, prin *telespeaker*, în Bihor ea desfășurându-se în sala 42 a Ambulatoriului de Specialitate a Spitalului Clinic Județean Oradea. " crisana.ro 12 XII 05 [scris și *telespeaker*; pron. greșit *teleșpicher*] (din *tele-*[2] + *spicher*, după model engl.; DEX 98, MDN, DexX)

teleșcoálă s.f. (înv.) –Emisiune de televiziune pentru elevi care vine în sprijinul școlii– „Emisiunile de *teleșcoală* sau telelecțiile se vor adresa, desigur, în primul rând, elevilor, dar și populației adulte." Cont. 1 VIII 67 p. 5. „În premieră [...] «telegrădinița». Televiziunea și-a inaugurat un nou ciclu de emisiuni dedicate celor mai mici «elevi» – preșcolarii. În fiecare marți și miercuri [...] în cadrul cunoscut de câțiva ani al rubricii *«Teleșcoală»*." Sc. 26 X 75 p. 4. „*Teleșcoală* BBC, motivată de gripa porcină [...] Guvernul ar putea invoca o clauză din statutul BBC care îi permite să ceară televiziunii difuzarea unor anunțuri sau programe, în caz de urgență" adevarul.ro 29 VII 09; v. și R.lit. 11 III 82 p. 17 (din *tele-*[1] + *școală*; cf. fr. *télé-enseignement*; DMC 1960; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

teletáx s. (telef.) „Aparatul care înregistrează impulsurile se numește *«teletax»* și este din import." I.B. 15 XII 73 p. 3 //din *tele*[fon] + *tax*[are]; DEX-S, MDN, DexX//

teletécă s.f. –Colecție de filme de televiziune– „«Cadavrul viu» poate fi considerat una dintre realizările televiziunii care merită să figureze într-o «filmotecă» sau *«teletecă»* de aur." Săpt. 18 IV 75 p. 6 (din fr. *téléthèque*; DMC 1966; MDN, DexX)

teletéxt s.n. (tehn.) „Vizitatorii [expoziției din Berlinul occidental] au privit cu interes sistemul denumit «Videotext» sau *«Teletext»*, grație căruia telespectatorii pot primi la domiciliu «programe de actualități individualizate», adică programe alcătuite, pe baza preferințelor abonatului respectiv, comunicate prin telefon unui ordinator central care dispune – în dispozitivul său de memorizare – de o «bancă» de știri privind evenimentele zilei." Sc. 7 VIII 77 p. 6. „Vând televizor Akai, model deosebit, superprofesional, sigilat, *teletext*..." R.l. 9 VII 93 p. 12. „O perioadă însemnată din viața mea am lucrat la studioul local de televiziune ca și operator *teletext*." adevarul.ro 6 XI 10; v. și Sc. 1 X 77 p. 6, R.l. 29 V 80 p. 6, 23 II 83 p. 6; v. și *telematic* 1979, *videotape* 1980 //din *tele-*[1] + *text*; cf. it. *teletext*; DPN 1981; DCMM; DEX-S, MDN, DexX//

teletóp s.n. –Emisiune de televiziune în care se prezintă topurile– „Iată, de pildă, deschizi, numai pentru o clipă, să vezi *«Teletopul»*. Pentru că de multe ori această emisiune a avut un spirit deosebit, constați că s-a produs o schimbare." R.lit. 28 VII 72 p. 25. „A doua emisiune aflată și ea la cea de a doua ediție este Parada cântecului pentru copii. N-au tinerii *«teletop»*, dar bine măcar că au o astfel de emisiune pușlanii." Săpt. 16 VI 78 p. 6. „Prima apariție a fost, în primul an de după Revoluție, în luna martie 1990, în cadrul bine-cunoscutei emisiuni a lui Petre Magdin, *«Tele-Top»*." evz.ro 5 1 11 (din *tele-*[1] + *top*; DEX, DN_3, DexX – alt sens; MDN)

teletransmísie s.f. –Transmisie la distanță– „Corespondența trimisă din Moscova de inginerul P.D., specialist în *teletransmisii*." Cont. 7 II 64 p. 8. „Fellas este denumirea sistemului de *teletransmisie* a datelor prin laser. Realizat de un colectiv de tineri cercetători, sistemul poate fi considerat «un pas spre viitor»..." R.l. 6 X 79 p. 1. „Un aparat de *teletransmisie* menține speranța și legătura cu exteriorul." 9am.ro 11 X 06; v. și R.l. 28 III 81 p. 5 (după fr. *télétransmission*; DN_3, NODEX, MDN, DexX)

teletransmítere s.f. –Transmitere la distanță– „Lufthansa a experimentat deja *teletransmiterea* prin satelit în timp real a electrocardiogramei unui pacient, aflat la bordul unui avion în zbor." J.nat. 23 II 09 p. 12 (din *teletransmite*; cf. fr. *télétransmission*; DexX)

teletranspórt s.n. –Transport cu ajutorul telefericului– „Poiana Brașov. Peste câteva zile un eveniment în *«teletransporturile»* montane: se fac ultimele probe și vor fi date în folosință noile «telecabine». Traseul lor este paralel cu al vechilor «telescaune duble», care, de altfel, vor continua să funcționeze." Cont. 22 I 71 p. 2. „Există peste 300 km de piste de schi, capacitate de *teletransport* de peste 64.000 de persoane pe oră, școli de schi, antrenori frumoși și pricepuți și pârtii pentru copii." revistaflacara.ro 1 I 09 (din *tele-*[2] + *transport*; DEX-S, MDN, DexX)

televedétă s.f. –Vedetă TV– „Cu ce-i greșise tânărul C. *televedetei* Badea? Își cumpărase o mașină scumpă..." 9am.ro 22 X 07. „Gabriela Vrânceanu-Firea, *televedeta* anului 2007" Ring 28 V 08 p. 7 (din *tele-*[1] + *vedetă*)

televizionítă s.f. (glumeț) **1.** –Boală a celui care apare (prea) des în emisiunile de televiziune– „M.C. a fost, ca de obicei, foarte plăcută, dar, cu ceva mai mult «botișor» și răsfăț bulevardist: primele semne ale *«televizionitei»*, pe sănătatea acestei talentate actrițe." R.l. 27 XII 74 p. 2. **2.** –Obiceiul de a privi prea mult emisiuni de televiziune– „Consecințele *«televizionitei»* la copii. Nervozitate, insomnie, scăderea puterii de concentrare, dureri de ochi și de cap, agresivitate – toate acestea constituie, conform unui studiu alcătuit de «Institutul pentru educație sanitară» din Stuttgart, efectele secundare ale vizionării excesive a emisiunilor de televiziune de către copii." Sc. 12 II 77 p. 5 (din *televiziune* + *-ită*, după tipul *apendicită*)

televiziúne s.f. || *televiziune digitală / numerică* –Sistem de transmitere a sunetului și imaginii sub formă de semnale digitale– „Nici nu a apărut încă această îmbunătățire și la orizont se întrevede alta, care probabil va revoluționa transmisiile video. Este vorba de *televiziunea numerică*. Ea constă în variația luminozității a fiecărui punct din cele 250000 care compune o imagine alb negru și de 750000 de puncte în cazul celor color. Cu ajutorul unui computer culorile pot fi corectate, respectiv tenta și saturația, se pot suprima unele elemente din imagine și introduce altele, care nu se află în studio. Ele vor putea fi, de asemenea, mărite sau micșorate după dorință." Fl. 11 XII 87 p. 21. „noile linii de fibră optică permit, printr-o singură conexiune, cam toate serviciile de comunicații: telefonie, conectare la Internet suficient de puternică pentru serviciile multimedia (inclusiv filme și servicii de știri video) dar mai ales posibilitatea de a recepționa *televiziunile digitale*." zf.ro 2 IV 03 (după fr. *télévision numérique*, engl. *digital television*) || *televiziune prin cablu* –Sistem de transmitere a programelor tv prin cablu, cel mai adesea coaxial– „Piața este liberă și pentru servicii: radio-pagingul, telefonia mobilă sau *televiziunea prin cablu* sunt doar câteva exemple." R.l. 27 XI 92 p. 3. „Operatorii de *televiziune prin cablu* sunt obligați să plătească aceste taxe organismelor de gestiune colectivă (OGC)." Lib. 11 VIII 97 p. 17 (după engl. *cable television*; DexX) || *televiziune prin satelit* –Sistem de transmitere a programelor de televiziune cu ajutorul sateliților de comunicații, recepția făcându-se cu antene parabolice– „va fi avantajoasă nu numai pentru News Corp [...], ci și pentru acționarii publici ai grupului de *televiziune prin satelit*." zf.ro 18 IV 03, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Televiziunea prin satelit* este dedicată în principal acelor utilizatori care, din diverse motive, nu au acces la sistemele clasice de distribuție a televiziunii..." J.nat. 27 XII 04 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *satellite television*) || *televiziune-tabloid* „Antena 2 – o *televiziune tabloid*. Postul Antena 2 se va lansa în luna ianuarie a anului viitor ca o televiziune tematică de tip tabloid [...] postul va difuza programe despre catastrofe, crime, accidente, divorțuri, oameni ciudați, sex, bârfă, violuri, violență, agresivitate, bani, adulter, evenimente mondene, vedete și lucruri senzaționale." gandul.info 15 XI 06. „Sorin Ovidiu Vântu a devenit [...] acționar la OTV, singura *televiziune-tabloid* din România." Ev. z. 24 XII 07 p. 17 (din *televiziune* + *tabloid*)

televizór s.n. || *televizor cu plasmă* v. *plasmă*; v. și *telefon-televizor*

televizorist, -ă s.m.f., adj. **1.** –Persoană căreia îi plac programele distractive de televiziune– v. *teleast* 1973. „avem un public *televizorist* căruia nu-i displace trăncăneala." cotidianul.ro 11 XI 09. **2.** –Depanator de televizoare– „Landa a chemat un *televizorist*.". **3.** –Ziarist de televiziune– „Ne enervează din nou, stimați telespectatori, același *televizorist* Luis Lazarus. Ziaristul priceput la toate: crime, legislație rutieră, dispariții, nunți, botezuri și înmormântări." 9am.ro 24 I 07. „Nu aș fi abordat această temă dacă n-aș fi auzit cu ocazia «Zilelor Mănăsturului» o prezentare făcută de un prezentabil *televizorist* academician..." jurnaluldevineri.ro 10 IX 09 (din *televizor* + *-ist*; DEX-S, DEX 98 – sensul 2, DexX – sensurile 1 și 2)

televizuál, -ă adj. –Referitor la emisiunile de televiziune– „cartea Mihaelei Rădulescu se vinde și nu văd nimic rău în asta, publicul *televizual* devine automat target-ul ei ca autor." G. 3 X 07 p. 23. „Canalele de desene animate, campioane ale violenței *televizuale*" evz.ro 10 VI 09 (din fr. *télévisuel*; DEX 98, DexX)

televoting s.n. –Vot acordat prin telefon ori sms de către telespectatori pentru a alege între mai mulți candidați care evoluează într-un concurs televizat– „*Televotingul* sută la sută" Nat. 29 VIII 00 p. 2. „Ați aranjat *televotingul*! Așa ceva este inadmisibil!!!" G. 23 V 05 p. 7. „noul regulament al *televotingului* va permite telespectatorilor să se gândească mai bine pe cine și când votează." Ev.z. 6 III 10 p. 22; v. și Ad. 13 VIII 01 p. 14, 19 II 02 p. 4, 19 VI 01 p. 8, R.l. 4681 / 05, Nat. 20 VIII 02 p. 11, G. 28 VI 06 p. 13 (din engl., fr. *televoting*; DNAR)

télex s.n. (comunic.) **1.** –Serviciu de dactilografiere la distanță cu ajutorul teleimprimatorului– „*Telex* comercial." I.B. 11 IV 74 p. 1. „Spre deosebire de convorbirea telefonică, după cum bine vă este cunoscut, *telexul* are avantajul că oferă un document scris, înlăturând astfel posibilitatea eventualelor greșeli." R.l. 8 II 75 p. 3; v. și 14 XII 78 p. 2, Sc. 11 VI 81 p. 5, R.l. 23 II 83 p. 6, Nat. 2 II 98 p. 1; v. și *teleimprimator* 2009, *telematic* 1979. **2.** –Mesajul astfel transmis– „Expertiza din 2007 transferă negocierile româno-norvegiene în plan guvernamental, prevalându-se de un *telex* transmis de Navlomar București, forul superior al Petromin..." adevarul.ro 8 XI 10; v. și *telefax* 1993 (din fr. *télex*; PR 1958, BD 1968; A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 538; LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

telexist, -ă s.m.f. –Persoană care lucrează la telex– v. *primitor-distribuitor* 1977. „din delegația aia făcuse parte și un *telexist* de la Agerpres..." jurnalul.ro 21 VIII 07 (din *telex* + *-ist*; cf. fr. *télexiste*; PR 1972; MDN, DexX)

teleziár s.n. (formație glumeață, ad-hoc) –Emisiune de televiziune unde se transmit știrile curente– v. *telejurnal* 1975. „Principalele atracții ale programului OTV [...] sunt [...] «*Teleziarul* lui Cristoiu», de luni până vineri, de la 19.35..." libertatea.ro 8 IX 01 (din *tele-*[1] + *ziar*)

telomér s.m. (biol.) „Anumite zone din structura ADN-ului, denumite *telomeri*, care indică abilitatea celulei de a se replica, sunt și ele asociate

cu felul în care arată o persoană. Un *telomer* cu o lungime mai scurtă înseamnă un proces mai rapid de îmbătrânire..." G. 16 XII 09 p. 12. „*Telomerii* sunt markeri ai îmbătrânirii biologice care se găsesc în toate celulele și care au rolul de a proteja cromozomii. Mai precis, *telomerii* sunt pachete de ADN plasate la capetele cromozomilor care au rolul de a împiedica dezintegrarea acestora, respectiv de a întârzia procesul îmbătrânirii. Pe măsură ce oamenii îmbătrânesc, *telomerii* devin din ce în ce mai scurți, celulele nu mai sunt protejate și, în cele din urmă, mor. Se estimează că lungimea *telomerilor* se reduce, în medie, anual, cu 21 de nucleotide sau unități structurale." gandul.info 29 XI 10; v. și *telomeraza* 2009 (din engl. *telomere*; cf. fr. *télomère*; PR mijl. sec. XX; DexX)

telomeráza s.f. (biol.) „*telomeraza*, o enzimă ce este considerată drept un factor critic determinant în apariția cancerului pulmonar." gandul.info 3 XI 08. „*Telomeraza* este o enzimă ce se formează la terminațiile cromozomilor (telomeri) și protejează cromozomii de procesul de îmbătrânire. Pe măsură ce organismul îmbătrânește, telomerii devin din ce în ce mai scurți, celulele nu mai sunt protejate și în cele din urmă mor." G. 6 X 09 p. 16 (din engl. *telomerase*)

telvérde s. –Număr de telefon spre care apelurile nu sunt taxate– „Romtelecom a lansat serviciul *Telverde*! Oriunde vezi numărul 0800 (urmat de alte 5 sau 6 cifre), poți da telefon liniștit, pentru că este gratuit." Ad. 1 VI 01 p. 16. „*Telverde* în agricultură. Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP) va avea, începând cu 5 ianuarie, un telefon gratuit..." Z. 31 XII 08 p. 7. „Primăria va pune în funcțiune o linie *TelVerde* unde vor putea fi sesizate probleme din cele 21 de spitale administrate de PMB." R.l. 23 VIII 10 p. 1; v. și 11 X 04 p. 17, Ad. 26 X 04 p. 6, R.l. 24 IV 09 p. 10, G. 23 VIII 10 p. 5 (din *tel*[efon] + *verde*; Ciolan, *MC*)

tembelizór s.n. (fam.) –Denumire ironică a instrumentului de tembelizare care este televizorul– „Varietatea românească este însă atât de degenerată încât porecla «*tembelizor*» se dovedește a fi din ce în ce mai adecvată." Ad. 22 III 03 p. 15. „Revelionul la *tembelizor*" 9am.ro 2 I 06 (din *tembeliza* + *-or*; cuv. este mult mai vechi, personal îl știm de prin anii '60)

temperatúră s.f. || *temperatură-record* –Temperatură care prin valoarea ei constituie un record– „O *temperatură-record* în ultima sută de ani a fost înregistrată în R.F.G. La 2 august, mercurul termometrelor indica 40 de grade Celsius. Iulie a fost luna cea mai secetoasă din țară, începând din anul 1921." Sc. 4 III 83 p. 6. „s-au înregistrat *temperaturi* minime *record*..." I.B. 22 I 85 p. 4. „Moscova a cunoscut joi *temperatura record* de 38,2 grade C la 16h00 (12h00 GMT), acesta fiind un record absolut în ultimii 160 de ani, de când a început înregistrarea temperaturilor meteo în Rusia." ziare.com 30 VII 10 (din *temperatură* + *record*)

template s.n. (cuv. engl.; inform.) –Fișier cu formatul și structura predefinite, folosit în programele de editare de text pentru a ușura realizarea diferitelor tipuri de documente (scrisoare, fax, CV etc.), care urmează a fi completate– v. *shortcut* 2007. „În cazul Office, de pildă, există documente preformatate (*template-uri*) special concepute pentru administrarea bugetului personal." R.l. 28 VIII 09 p. 8. „Cu ajutorul câtorva acțiuni puteți crea un *template* ce poate fi folosit ulterior în locul celui standard." chip.ro 25 II 11 [pron. *templéit*]

tempomát s.n. (auto) –Sistem care, fără ca șoferul să apese accelerația, menține autmobilul la o viteză constantă până în momentul în care este acționată frâna. Cruise control– „O bilă albă și pentru sistemul *tempomat* cu radar, care până la 200 km/h va frâna și accelera în locul tău și care chiar funcționează." zf.ro 31 III 06; v. și *AFU* 2009, *infotainment* 2012 (din germ. *Tempomat*)

tempostát s.n. „O firmă din Frankfurt pe Main a pus la punct un *tempostat*, adică un instrument cu ajutorul căruia un autoturism poate fi programat să meargă cu o viteză constantă." R.l. 4 IV 84 p. 6. „VDO *tempostat*. Dispozitiv de control al vitezei de conducere pentru pompe de injecție mecanice. Compatibil pentru orice marcă de autoturism" okazii.ro 21 III 11 (nume comercial creat, probabil, în germană)

tempúra s. (cuv. jap.; culin.) –Specialitate culinară japoneză constând în pește, creveți sau legume în aluat, prăjite– „O porție de sushi costă 22$, *tempura* (pe limba noastră crevete și legume) 20$ sau teppanyaki – pește, pui, vită și orez cu legume făcute pe plită – 35$." Unica XII 03 p. 162, cit. de Stăncioi-Scarlat. „poți opta pentru niște preparate «și mai japoneze», cum ar fi homar în sare la grătar, *tempura* cu creveți și file de șalău, tofu prăjit cu sos..." Elle XII 03 p. 188, cit. de Stăncioi-Scarlat. „comercianții portughezi au introdus chili în India și un anumit mod de a prăji, numit *tempura*, în Japonia." ziare.com 5 II 11 (cf. fr. *tempura*; Dimitrescu, *Dr.2* 164; PR 1970)

tendínță s.f. || *în tendințe* –În pas cu moda– „Pe piața internațională stăm bine, și la design suntem *în tendințe*..." Ad. 4 V 05 p. 7. „geanta supradimensionată este *în tendințe*" G. suplim. Școala 30 I 08 p. V. „slipul tanga a ieșit *din tendințe*." Ad. de seară 24 V 09 p. 13; v. și G. 16 XI 06 p. 19, Taifasuri 72 / 07 p. 11, G. 15 III 08 p. 12, 6 XII 08 (după engl. *in trends*)

ténis s.n. || *tenis cu piciorul* – „La un turneu de *tenis cu piciorul* se vor acorda «Cupa Hagi» și «Cupa Iordănescu»." Ev.z. 12 I 95 p. 7. „Zeci de tineri giurgiuveni vor participa la concursurile de biciclete, streetball și *tenis cu piciorul* combinate cu muzică și filme educative." adevarul.ro 28 IX 11 (cf. fr. *tennis à pied*); v. și *fotbal-tenis*

tenorín s. (muz.) „După cum se știe, violoncelul îndeplinește, ca să spun așa, funcția de tenor. Noul nostru instrument ocupă aceeași întindere, și, ca atare, l-am numit «*tenorin*». Cutia de rezonanță, însă, are o altă formă. În plus, există un dispozitiv electronic special care amplifică și modifică timbrul sunetului, în limite foarte largi, producând efecte sonore cu totul deosebite față de instrumentele tradiționale." R.l. 13 VI 73 p. 5. „De un larg interes s-au bucurat și studiile prezentate asupra unui nou instrument românesc: *tenorinul* realizat la Reghin, după proiectul unui grup de muzicologi clujeni." R.lit. 6 VI 74 p. 2 (din *tenor* + *-in*)

tensioactív, -ă adj. (chim.) –Care poate modifica tensiunea superficială a unui lichid– „Anul acesta în schelă au fost extinse un șir de metode avansate de extracție a țițeiului, cum sunt [...] tratamente cu substanțe *tensioactive*." Sc. 15 IX 62 p. 1 (din fr. *tensioactif*, engl. *tensioactive*; PR 1950; D. Min.; DN_3, DEX-S, MDN, DexX)

tensioná v.t. –A produce încordare– „un joc simulat, inautentic, un joc ce nu decomprimă, ci *tensionează* spiritul, o falsă jubilație..." R.lit. 9 V 74 p. 5. „Dumitru Dragomir îl sfătuiește pe Gigi Becali să nu-l dea afară pe Lăcătuș până la vară pentru că altfel *ar tensiona* și mai mult situația din Ghencea." adevarul.ro 18 XI 10 (din *tensiune*; Guțu Romalo, *CG* 168–169, atestări din 1971; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

teoním s.n. –Nume de zeitate– „Aici trebuie remarcată, în mod obligatoriu, coincidența dintre hidronimele Crăciun și *teonimul* Crăciun, zis Moș Crăciun, fapt care nu poate fi explicat prin transfer de nume, ci prin aceea că unul și același arhetip Valac a generat prin aceleași forme succesive pe de o parte toponimele, iar pe de altă parte *teonimele*, unele dintre ele devenite *teonime* eterne așa după cum sugerează următoarele exemple..." napocanews.ro 13 I 10. „normele limbii literare în ceea ce privește scrierea numelor proprii, în general, dar și a *teonimelor* și hagionimelor." Lum. 27 X 10 (din fr. *théonime*)

tequila s.f. (cuv. sp.; culin.) –Băutură alcoolică mexicană obținută prin fermentarea sucului de agavă– „se îmbată cu bere, gin sau *tequila*." Ad. 29 VII 02 p. 2. „Planta mexicană din care se prepară cunoscuta băutură *tequila* ar putea sta la baza apariției unui polimer de fructoză, capabil se traverseze stomacul fără a fi distrus de sucurile gastrice." G. 31 III 07 p. 9. „De asemenea, ador să beau *tequila*" PRO TV 31 / 07 p. 14; v. și Ad. 12 XI 03 p. 7, 9 I 04 p. 9 [pron. *techila*] (DexX)

terabyte s.m. (cuv. engl.; inform.) –Unitate de măsură a capacității de memorie sau de stocare a unui computer egală cu 1024 gigabytes– „Serverul de Stocare pentru Întreprinderi [...] cu numărul 10.000 a fost livrat în cadrul unui contract de implementare a unei infrastructuri de stocare în rețea cu o capacitate de 185 de *terabytes*, proiectată de IBM pentru a proteja datele critice bancare, administrative și referitoare la investiții..." Ad. 25 VI 02 p. 7. „1,6 *terabytes* pe un DVD clasic" jurnalul.ro 21 V 09 [pron. *terabáit*]

teraflóp s.m. (inform.) –Unitate de măsură a vitezei unui computer egală cu o mie de miliarde de operațiuni pe secundă– „putere: 35,86 *teraflopi*, adică – Dumnezeule mare! – 35.860.000.000.000 de operații pe secundă!" Mag. 13 XI 02. „Cel mai rapid supercomputer din lume este BlueGene/L (produs de IBM și destinat studiilor din domeniul biochimiei) capabil să efectueze 280 de trilioane de calcule/s (280 de *teraflopi*). " jurnalul.ro 13 XI 04. „Sistemul va consta în două servere IBM BladeCenter, ce vor avea o putere de 10 *teraflops* (un *teraflop* înseamnă efectuarea a un trilion de operațiuni pe secundă)." ziare.com 24 I 09; v. și Ad. 18 V 05 p. 9 (din engl. *teraflop*)

terahertz s.m. –Unitate de măsură pentru frecvență egală cu o mie de miliarde de hertzi– „Detectând o formă de energie de frecvență ultraînaltă, numită *terahertz*, emisă în mod natural de toate obiectele, noua invenție nu expune pacienții la radiații dăunătoare, așa cum fac razele X." Ad. 9 X 02 p. 10. „Beneficiile comunicațiilor în frecvențe de ordinul *terahertzilor* pot fi imense. Un modulator tipic pentru un semnal de 2,4 gigahertzi poate codifica informații la frecvențe mult mai joase, la aproximativ 50 de megahertzi. Însă o undă de 2,4 *terahertzi* oscilează de o mie de ori mai rapid decât o undă de 2,4 gigahertzi, și în consecință,

dacă modulatorii de *terahertzi* pot fi fabricați, semnalul transmis ar putea fi de o mie de ori mai rapid." R.l. 11 IV 07 p. 12 (din engl. *terahertz*; cf. fr. *térahertz*)

terapíe s.f. v. *reanimare-terapie intensivă*

terapíst s.m. –Specialist în terapeutică. Terapeut– „Pentru a atrage atenția opiniei publice asupra soartei celor aproximativ 500 milioane persoane handicapate din lume, *terapistul* chilian Carlos Soto Esquivel și-a propus să parcurgă 20.000 km, într-un cărucior de invalid propulsat cu mâinile." R.l. 3 I 84 p. 6. „Deși sunt căsătoriți doar de câteva ore Perry și Brand și-au angajat deja un *terapist* personal, fără de care nu iau nicio decizie. Aceștia știu că esența unei căsătorii reușite este armonia, care va fi «garantată» de psihologul lor." 9am.ro 25 X 10 (din engl. *therapist*)

terárіu s.n. (bot.) **1.** –Stâncărie– „În prezent, la Grădina Botanică se lucrează la amenajarea unui *terariu* (stâncărie) unde vor fi cultivate plante ornamentale care în mod obișnuit cresc în sol pietros." Sc. 10 III 61 p. 1. **2.** –Spațiu amenajat pentru creșterea și observarea anumitor animale– „Dornic de senzații tari, T.K. din Johannesburg și-a petrecut nici mai mult nici mai puțin decât 36 de zile într-un *terariu*, în compania unor drăgălașe și nervoase cobre..." Săpt. 22 III 74 p. 2. „Dacă au temperatura corespunzătoare în *terariu* și sunt hrănite atunci când trebuie, [tarantulele] nu au nevoie de absolut nimic." adevarul.ro 14 III 10 (din lat., fr., engl. *terrarium*, germ. *Terrarium*; Al. Graur în LR 2 / 58 p. 2, Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 394; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

terásă s.f. || *terasă-restaurant* –Restaurant care funcționează pe o terasă– „Meniul este nepretențios, conținând exact lucrurile pe care majoritatea oamenilor le comandă la o *terasă-restaurant* de la noi..." R.l. 28 VI 08 p. 24. „Municipalitatea va răscumpara cu 37.200 euro *terasa-restaurant* Vandana din Șirandul Municipal." ziare.com 25 VI 11 (din *terasă* + *restaurant*; cuv. este mult mai vechi); v. și *braserie-terasă, bufet-terasă, restaurant-terasă*

terasiádă s.f. –Campania de demolare a teraselor ridicate ilegal– „*Terasiada* s-a mutat în Parcul Tineretului. Vineri dimineață, inspectorii Primăriei Capitalei s-au dus în Parcul Tineretului pentru a demola două terase construite ilegal..." ziare.com 27 IX 08. „*Terasiada*" R.l. 18 VI 10 p. 4 (din *terasă* + *-iadă*, după modelul *olimpiadă*)

terasiér s.m.f. –Patron al unei terase– „O vreme, hotelierii și *terasierii* din Mamaia s-au gândit că nu au ce să ofere în contul a un milion de dolari, cât poate oferi un turist în Abu Dhani." G. 25 VII 08 p. 15 (din *terasă* + *-ier*)

terasiér, -ă adj. –Care ține de terasament– „Constructorii Trustului utilaj *terasier* București au terminat și dat în exploatare primul obiectiv din cadrul Complexului de amenajări hidroameliorative Albița-Fălciu." R.l. 29 IX 67 p. 1. „Pe raza comunei Zăvoaia, o formație de utilaje *terasiere* sapă un canal de 40 km pentru aducțiunea apei." Sc. 9 XI 83 p. 3. „Trustul județean I.A.S. Ialomița: «În legătură cu aspectele semnalate de un grup de oameni ai muncii din sectorul de utilaj *terasier* al Întreprinderii agricole de stat Giurgeni care solicitau clarificarea..." Fl. 12 VI 87 p. 8 (din *terasă* + *-ier*; DN, DN_3 – alt sens, DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

terasíst –Proprietar de terasă– „Singurii care se declară «câștigați» de pe urma Cerbului sunt *terasiștii* din jurul Pieței Sfatului care au profitat din plin de setea melomaniolor" G. 7 XIX 09 p. 1 (din *terasă* + *-ist*)

teratrón s. (cuv. engl.) **1.** (tehn.) „*Teratron* poate vedea prin ceață [...] Curiosul instrument este, cum era de așteptat, opera savanților britanici. El emite unde a căror lungime depășește lungimile de undă ale luminii, dar este mai mică decât cele folosite în radiolocație." Cont. 10 IX 65 p. 9. **2.** (tehn. med.) „Multă vreme, un aparat de cobaltoterapie a stat nefolosit în spital, privându-i pe pacienții bolnavi de cancer de tratament. D.F.: Aparatul se numește *teratron* și e foarte modern, a fost adus la începutul anilor 2000, dar a zăcut vreo doi ani, pentru că trebuiau foarte mulți bani pentru instalare. A fost inaugurat în urmă cu doi ani și spitalul a făcut o figură onorabilă, fiind printre primele județe din țară în care s-a pus în funcțiune aparatul, achiziționat de Minister prin bani veniți de la Banca Mondială." gazetademaramures.ro 31 X 05 (DEX-S, MDN, DexX)

terawátt s.m. –Care are o putere de un miliard de kilowați– v. *nanosecundă* 1977. „directorul general executiv al companiei a declarat în presă că dorește suplimentarea cantității de energie cu un *terawatt*..." ziare-romanesti.info 22 IX 10 //din gr. *teras* "un milion de milioane" + *watt*; MDN//

tercót s.n. (text.) „Impermeabile de *tercot* (un material indigen – poliester de bumbac, produs la «Dacia»-București)" Mag. 29 X 66 p. 6. „În ce privește țesăturile, vor abunda în primăvară *tercotul*, stofele netede și jeans-ul. Ele pot fi combinate cu tricot, catifea, materiale cu dungi sau carouri." Sc. 14 III 81 p. 2 (din *ter*[gal] + *cot*[on]; DEX 98, MDN, DexX)

teremín s.n. (muz.) –Instrument de muzică electronică, inventat în 1919 de rusul Leon Theremine. Echipat cu două antene, instrumentul produce sunete fără a fi atins, mâna dreaptă comandând înălțimea notei, iar cea stângă volumul– „a început să cânte la ferăstrău în toamna anului 1982. *Teraminul* l-a descoperit în Anglia, în primăvara anului 1999." R.l. 20 III 07 p. 26. „*Thereminul* – sau eterofonul, cum mai e numit, datorită sunetelor «eterice» pe care le produce – e un instrument muzical unic în felul său, prin faptul că a cânta la el nu implică niciun contact fizic între interpret și instrument. Brevetat în 1928 de profesorul rus Leon *Theremin* [...], el este unul dintre primele instrumente muzicale electronice și și-a păstrat până azi admiratori, din rândul cărora s-au ales câțiva interpreți virtuozi." descopera.ro 26 VI 11; v. și Ev.z. 20 III 07 p. 9 (din engl. *theremin*, fr. *thérémine*)

terén s.n. v. *tot-teren*

tergál s.n. (text.) –Tip de fibre textile obținute sintetic, țesătură din astfel de fibre– „Pentru început, țesătoria din Smeeni produce *tergaluri*, materiale pentru rochii și uniforme școlare." R.l. 3 III 75 p. 2. „Apoi a venit moda *tergalului* adus din Japonia, dar asta a trecut repede și lumea s-a întors din nou la cașmir." G. 13 XI 08 p. 8 (din fr. *tergal*; Dimitrescu, *Dr.* 190; PR 1958; LTR, DC; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

terilénă s.f. (text.) –Tip de fibră sintetică în amestec cu lână– „Nou e faptul că țesătura din *terilenă* va fi realizată și pentru perdele." I.B. 31 XII 60 p. 2. „Institutul pentru protecția muncii din Polonia a confecționat pentru muncitorii care lucrează în secții cu temperaturi ridicate o vestă-frigider din *terilen*. În țesutul vestei sunt încorporate canale prin care circulă aer rece." Sc. 12 XI 67 p. 5. „Avantajele mănușilor din *terilenă*" revista-ferma.ro 10 XII 09 [și *terilen* s.n.] (din fr. *térylène*; PR 1950; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 394; Dimitrescu, *Dr.* 190; LTR, DC; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

teritál s.n. (text.) –Terilenă– „Pentru prima oară s-au produs la noi în țară perdele din fire de *terital*, fire sintetice superioare." Sc. 2 XII 62 p. 2 (din it. *terital*, numele comercial al *terilenei*; Dimitrescu, *Dr.* 190, Dr.2 137, 143; DPN 1963; DN_3, NODEX, DexX)

teritorialitáte s.f. **1.** (jur.) „Principiul *teritorialității legii* penale, conform căruia legea penală română se aplică infracțiunilor săvârșite pe teritoriul țării noastre, fie că sunt comise de cetățeni români, fie că sunt săvârșite de către străini sau de către oameni fără patrie." Sc. 22 VI 68 p. 2. „Legislația în materie de TVA conține un set de reguli specifice de stabilire a locului prestării pentru anumite servicii, cunoscute sub numele de «criterii de *teritorialitate*». Potrivit regulii generale stabilite de aceste criterii, locul prestării de servicii se consideră a fi în România atunci cand prestatorul își are stabilit sediul activității economice în România." Z.fin. 8 IV 03. „Modelul la care se face trimitere este cel al *teritorialității* jurisdicției episcopale, potrivit căreia nu pot exista doi episcopi într-un oraș." "22" 12 II 08. **2.** –Caracter teritorial– „Riscând următoarea tautologie, vom spune că expresia «loc al memoriei» implică noțiunea de *teritorialitate*." D. 16 III 06. **3.** –Teritoriu– „există două pregnante tipologii scripturale: scriitori care construiesc o *teritorialitate* ficțională și scriitori care alchimizează stiluri expresive" Cronica rom. 3 IX 08 (din *territorialité*; DEX, DN_3, NODEX, DexX – sensul 1)

teritóriu s.n. || *în teritoriu* (admin.) –În afara capitalei, a sediului central etc.– „Sacrificarea baronilor. PSD începe să retragă sprijinul persoanelor controversate care ocupă funcții de conducere *în teritoriu*" Cot. 30 IV 04 p. 1. „*În teritoriu*, extinderea se face prin franciză. Dacă orașele mari sunt țința favorită a deținătorilor mărcilor de modă, prin dezvoltarea propriilor rețele de retail, strategia diferă net în cazul orașelor medii și mici. Aici se practică sistemul francizei..." Ad. 25 IV 06 p. B2; v. și G. 11 III 08 p. 10; v. și *comunitar* 2000, *instrumentalizare* 1996, *LADO* 1992, *perimetral* 1982

térmen s.n. || *termen-limită* –Ultimul termen– „Patinatorii au *termene-limită* de evoluție pe gheață: o oră și jumătate sau două ore." Cont. 22 I 71 p. 2. „*Termenul-limită* pentru afișarea rezultatelor finale este 9 iulie." R.l. 4 VII 08 p. 3. „*Termenul-limită* pentru semnarea acestor contracte adiționale este 15 februarie." Ev.z. 14 I 10 p. 10; v. și Sc. 10 VIII 75 p. 3, I.B. 19 V 82 p. 6, R.l. 26 V 85 p. 6, R.lit. 28 II 01 p. 12, G. 14 IV 07, R.l. 20 VIII 07 p. 1, 10 IX 07 p. 4, G. 19 XII 07 p. 4, R.l. 29 I 08 p. 19, G. 11 XI 08 p. 4, Ad. 23 III 10 p. 16 (din *termen* + *limită*; cf. *engl. deadline*)

termicém s. (tehn.) –Tip de lubrifiant– „*Termicemul* lubrefiază pereții interiori ai lingotierelor, asigurând astfel fabricarea unor lingouri cu suprafețe curate, fără defecte și impurități." Sc. 17 III 71 p. 6 (probabil din *term*[ic] + *ICEM* "Institutul de Cercetări Metalurgice")

termicián s.m. „O profesiune nouă: *termicienii*. Preocuparea tot mai largă pe toate meridianele pentru economisirea energiei și combustibi-

lului a dat naștere la o nouă profesie, *«termicienii»*. Aceștia își propun să identifice căi și mijloace prin care să se reducă cât mai substanțial consumul de energie și combustibil...“ Sc. 31 V 79 p. 5. „ar fi bine ca un *termician* să analizeze situația și să stabilească necesarul pentru fiecare perete.“ ziaruldesibiu.ro 1 XI 06 (din fr. *thermicien*; PR 1950; DEX-S, DEX 98, MDN, DexX)

terminál s.n. **1.** (transp.) –Ansamblul instalațiilor pentru încărcarea / descărcarea și stocarea produselor petroliere sau gazului natural, la capătul unui gazoduc sau oleoduc– „Regina Marii Britanii, Elisabeta a II-a, a inaugurat [...] noile *terminale* de la Sf. Fergus, de pe țărmul scoțian al Mării Nordului, destinate recepționării gazelor naturale exploatate la Frigg.“ Sc. 10 V 78 p. 6. „LukOil România va construi la Galați un *terminal* petrolier și două benzinării“ Z.fin. 8 V 98 p. 1. „Rompetrol Rafinare a finalizat recent construcția unui terminal de gaz petrolier lichefiat (GPL) în portul Midia“ Z.fin. 25 XI 10; v. și Ad. 19 VIII 02. **2.** (transp.) –Ansamblul echipamentelor pentru încărcarea/ descărcarea mărfurilor în/din mijloacele de transport– „Recent, a luat ființă în stația Ploiești Nord un *terminal* – cum se spune – de transcontainere de care vor beneficia și localitățile Brazi, Valea Călugărească, Scăieni.“ Sc. 24 III 74 p. 5. „La sfârșitul acestei săptămâni va fi inaugurat [...] primul terminal pentru încărcarea TIR-urilor pe platforme de tren...“ Ad. 13 VI 02. „operatorul terminalului de cereale Silotrans din portul Constanța...“ Z.fin. 19 I 11; v. și I.B. 7 VII 84 p. 4, Ad. 28 XI 01, 10 V 02. **3.** (transp.) –Aerogară urbană care servește drept punct de sosire sau de plecare a pasagerilor– „*Terminalul* companiei Alitalia la Roma este la Stazione Termini“. „Fără să coboare din mașină, D.P. a primit pașaportul la intrarea în *terminalul* de sosiri, cu viza de intrare gata aplicată.“ Nat. 22 IX 97 p. 12. „Taxiuri fără șofer, fără gaze de eșapament și declanșate doar prin apăsarea unui buton de pornire vor funcționa, de la anul, între Terminalul 5 al aeroportului Heathrow și parcări.“ G. 31 VIII 09 p. 7; v. și Ad. 23 V 02, 25 IV 02, 17 VII 03; v. și *ceasoficare* 2003, *check-in* 2003, *finger* 1992. **4.** –Aparat de recepție (radio, tv)– „Niciun terminal tv nu trebuie schimbat...“ Ad. 21 VI 06. **5.** (inform.) –Organ de intrare sau ieșire a datelor legat, printr-o linie de comunicație, la un computer care procesează datele– „*Terminalul* cărbunelui. Rapoartele statistice primite de Ministerul Industriei Cărbunelui al R.S.S. Ucrainiene s-au împutinat considerabil. Ele au fost înlocuite prin canalele de televiziune ale instalațiilor videoterminale [...] Cu ajutorul *«terminalului»*, cum au denumit specialiștii acest sistem, se poate lua legătura imediat cu centrul de calcul principal al ministerului, obținând pe ecran răspunsurile ce interesează.“ Sc. 23 II 74 p. 6. „calculatorul pentru un copil ar trebui să fie mai puternic decât un *terminal* de la locul de muncă.“ Ad. 11 VI 02; v. și R.l. 11 IV 83 p. 2; v. și *emula* 2004, *epidemiolog* 1982, *Euronet* 1980, *minicalculator* 1984, *player* 2008 || *terminal bancar / POS* „un reprezentant al magazinului virtual vine la domiciliul sau sediul clientului cu un *terminal POS* mobil cu legătura prin GPRS (General Packet Radio Service) cu ajutorul căruia citește informațiile de pe card și realizează tranzacția.“ Z.fin. 28 II 03. „După mai mulți ani de creștere, numărul de *terminale POS*, aparate prin intermediul cărora se realizează plata prin card la comerciant, a scăzut pentru prima dată în trimestrul al treilea din 2009.“ Ad. 6 XI 09; v. și *microordinator* 1980, *zi-record* 2008 || *terminal mobil* „Dacă munca la birou devine plictisitoare sau prea obositoare, atunci oricare dintre angajați poate ieși la iarbă verde, în campus și își poate continua activitatea la un *terminal mobil*, cum ar fi un notebook. “ Ad. 18 III 03. **6.** –Telefon mobil (cu cameră foto / video incorporată, cu funcții de player audio-video și/sau consolă de jocuri, cu facilități de conectare la internet etc.)– „O combinație între modern, funcții și design, Motorola V70 este un *terminal* pentru consumatorul care își dorește un telefon progresiv și ultramodern.“ Ad. 5 VI 02. „Un telefon ce are incorporată o minicameră web poate transmite imagini on-line ce pot fi recepționate de un *terminal* similar. “ Ad. 6 VIII 02. „Compania americană Apple a prezentat IPhone, un terminal mobil care combină caracteristicile unui telefon cu ale playerului muzical iPod.“ Ev.z. 11 I 07 p. 11; v. și Ad. 18 VI 02, 7 XI 02, 20 IV 05 p. 8, R.l. 12 IV 06 p. 9, 4 X 06 p. 11; v. și *buy-back* 2009, *criptat* 2010, *DECT* 2003, *dual* 2009, *electronic* (*poștă electronică*) 2006, *inteligent* (*terminal inteligent*) 2008, 2009, *WAP* 2005 (din engl., fr. terminal; BD 1966, PR – sensul 1 – 1950, sensul 2 – 1970, sensul 3 – 1970, sensul 5 – 1960; Ciolan, *MC*; LTR, DTR, D. Am.; DEX – alt sens, DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

terminál, -ă adj. **1.** –Care termină, care reprezintă capătul / sfârșitul– „Calculatorul electronic din Wiesbaden este legat de 800 echipamente *terminale* cu afișaj luminos și telex, instalate pe întregul teritoriu al țării.“ R.l. 1 X 76 p. 6. „Ion Alexandru Țiriac face parte dintr-un grup *terminal* de rețea, un grup-țintă...“ Ad. 26 VI 04; v. și *bancă*[2] 1978, *display* 1975, *programator* 1976, *rețea* (sensul 1) 1980, *superminiaturizat* 1974 || *an terminal, clasă terminală* –Anul de studii care încheie un ciclu de învățământ– „[Manualul] se adresează anului *terminal* de liceu.“ Ad. 7 IX 02. „aproape 4.000 de elevi din clasa *terminală* a ciclului primar [...] participă la evaluarea națională...“ Teleg. 9 V 07. „Peste 4.500 de elevi hunedoreni, din clasa terminală gimnazială, au susținut ieri proba la limba și literatura română...“ ziare.com 5 V 10; v. și Ad. 14 II 02, 20 IX 03, 2 V 04, 7 X 04; v. și *conductor-arhitect* 1974 || *boală terminală* –Boală incurabilă care aduce moartea– „«Casa Soarelui» este un așezământ de tip «hospice» unde se asigură îngrijiri paliative copiilor și tinerilor infectați cu HIV și cu boli terminale.“ Ziua de Constanța 8 VII 05. „Fundația [...] derulează proiectul «Tu ești bolnav, iar nouă ne pasă», pentru copiii și adulți cu boli terminale.“ Ad. 25 VIII 09 || *bolnav / pacient terminal* –Bolnav incurabil, aflat în ultima fază de evoluție a bolii– „bolnav terminal, operat doar ca să se constate o metastază ireversibilă.“ R.lit. 3 VIII 06 p. 10. „pacientul este bolnav terminal...“ Gaz. de Bistrița 7 IV 08; v. și *hospice* 2004 || *cancer terminal* „O mamă suferindă de cancer terminal cere să-și revadă, înainte de moarte, fiul...“ Ad. 24 IV 04. „Emma Golightly, o tânără din Newcastle, în vârstă de 22 de ani, care pretindea că este o miliardară bolnavă de cancer *terminal* și le povestea bărbaților că nu-și dorește decât să moară măritată, a fost condamnată ieri, la doi ani de pușcărie, pentru escrocherie.“ Ad. 1 II 07 || *criză terminală* „ne zbatem în *criza terminală* postdecembristă...“ cugetliber.ro 5 III 09. „Regimul comunist se afla [în 1989] într-o *criză terminală*. Numai orbii nu vedeau ce se petrece de fapt: o dictatură decrepită, un dictator paranoic, sărăcie lucie, foamete, izolare internațională.“ Ev.z. 21 XII 09 || *fază terminală, stadiu terminal* „Donatorul a fost un barbat de 43 de ani, iar primitorul, cu un an mai mic, suferea de ciroză hepatică în *stadiul terminal*...“ Ad. 11 II 03. „o mamă bolnavă de cancer în *faza terminală*... “ Ad. 24 IV 04; v. și Ad. 9 I 03; v. și *sedare* 2008 || *prostie terminală* (iron.) „Cine a plătit 800 de $ pentru cabluri de boxe, merită împușcat pentru *prostie terminală*.“ forum.computergames.ro 23 I 02. „Acolo descoperă John Charles seninătatea pe care din ce în ce mai multă lume preferă s-o numească *prostie terminală*.“ “22” 26 IV 04 (din fr. *terminal*, lat. *terminalis*; Ciolan, *MC*; sintagmele nu apar în dicționarele curente)

terminát s.n. v. *tras-terminat*

terminátor s.m. –Distrugător– „Directorul Băncii «Ion Țiriac» este cea de-a șaptea victimă a *Terminatorului*.“ R.l. 7 X 95 p. 16. „Tiberiu Kassai, *«terminatorul»* Borsecului“ Ad. 19 III 02 p. 9. „Euthanasiu, *terminatorul* educației românești“ Ad. 6 X 04 p. 6; v. și 1 IV 02 p. 9, R.l. 10 VII 06 p. 22 (din engl. *terminator*, titlul unui film hollywoodian)

termistór s.n., s.m. (fiz.) „–Nu ne-ați spus totuși ce sunt *termistoarele* [realizate la Cluj] –Niște elemente de circuit în semiconductoare care au proprietatea de a-și modifica rezistența electrică în raport de temperatură. Se folosesc la protecția circuitelor și a tuburilor electrice, la pornirea motoarelor, la reglarea temperaturii etc.“ R.l. 10 I 75 p. 3. „La Institutul politehnic din Cluj se produc *termistori* de foarte mici dimensiuni. Aceștia pot înlocui clasicele termocuple sau pot fi utilizați ca termometre având o excepțională sensibilitate și stabilitate. Microproducția de termistori este realizată în întregime de un grup de studenți și de cadre didactice.“ R.l. 25 IX 75 p. 5 (din fr., engl. *thermistor*; PR 1956; DF, DMA, LTR, DTR, TDE, DPTTMT; DN_3, DEX-S, DexX)

termíst s.m. || *termist-tratamentist* –Muncitor termist specializat în tratarea plăcilor fibrolemnoase– v. *curățitor-sablator* 1974, *turnător-formator* 1974 (din *termist* + *tratamentist*)

termoacústic, -ă adj. (tehn.) –Referitor la căldură și la sunete– v. *locuință-tip* 1971 (din fr. *thermo-acoustique*; DEX, DN_3, DexX)

termobáric, -ă adj. (d. arme) –Detonat de o substanță explozivă care reacționează spontan la contactul cu aerul– „În timpul războiului din Irak au fost utilizate pentru prima oară raxchete Hellfire *«termobarice»*, a declarat secretarul american al apărării, Donald Rumsfeld.“ R.l. 16 V 03 p. 6. „Armata rusă a testat cea mai puternică bombă *termobarică* din lume, cu o putere de patru ori mai mare decât bomba americană de același tip «Massive Ordinance Air Blast», cunoscută sub numele de «mama tuturor bombelor», drept care presa a supranumit-o «tatăl tuturor bombelor».“ R.l. 13 IX 07 p. 13 (din engl. *thermobaric*)

termobiológic, -ă adj. (biol.) „Biologul doctor C. Picos, conferențiar la Universitatea din București, are o pasiune mai puțin obișnuită. De aproximativ un sfert de secol el și-a consacrat eforturile științifice studierii efectelor temperaturii asupra organismelor vii. Ale temperaturilor ridicate și ale celor scăzute. Universul *termobiologic* pe care i l-a deschis acest studiu s-a dovedit, de la început, surprinzător.“ Trib. Rom. 1 XII 78 p. 5 //din *termo-* + *biologic*//

termobúr s. (cuv. rus.; tehn.) „În Pamir, ca și în apropierea polilor Nord și Sud, a fost încercat noul instrument sovietic de forat ghețarii, *termoburul*." I.B. 31 VIII 73 p. 4 (MDN, DexX)

termocoláre s.f. (tehn.) –Lipire (a stofei) cu ajutorul căldurii– „Greutatea costumului bărbătesc de 1,8 kg a fost diminuată la 1,3 kg. Acest lucru a fost posibil prin reducerea greutății țesăturilor și a unor materiale auxiliare, prin introducerea tehnologiei de *termocolare* în confecții, îmbunătățindu-se concomitent parametrii funcționali." R.l. 11 I 77 p. 3. „Operația de *termocolare* se aplică și la costume de școlari." f.d. (din fr. *thermocollage*; DT; DEX 98, MDN, DexX)

termocontractábil, -ă adj. –Care se contractă la căldură– v. *inscripționare* 1973. „Pentru preambalare, atât a produselor legumicole proaspete, cât și a celor în stare prelucrată, institutul nostru [...] a realizat alte două sortimente de peliculă *termocontractabilă*, de astă dată din policlorură de vinil." R.l. 23 X 75 p. 2 (din *termo-* + *contractabil*; DEX-S, MDN, DexX)

termocúplu s.n. (fiz.) –Dispozitiv folosit pentru măsurarea căldurii– v. *microproducție* 1975. „Temperatura poate fi măsurată, după cum este cunoscut, cu termometre din cele mai diferite: termometrul cu coloană de mercur sau alcool (cu gradație Celsius sau Fahrenheit), *termocuple*, bolometre, captatori de radiații infraroșii..." I.B. 6 II 84 p. 8; v. și *debitmetru* 1984 (din fr., engl. *thermocouple*; DTP, LTR, DF, TDE, DPTTMT; DEX, DN_3, DexX)

termofosfát adj., s.m. (tehn.) „În cadrul uneia din secțiile expoziției din Moscova a Uniunii artiștilor plastici din U.R.S.S. s-a prezentat un peisaj executat în pastel pe o placă de aluminiu. Este însă vorba de un pastel *«termofosfat»*. Procedeul constă în a înlocui tradiționalii fixativi organici, care se descompun rapid, cu fixativi minerali, ca, de exemplu, cei fosfatici." Sc. 21 III 74 p. 6 (din fr. *thermophosphate*, rus. *termofosfat*; LTR, DT, OSRI; DEX 98, MDN, DexX)

termográf s.n. –Aparat care înregistrează grafic variațiile de temperatură– v. *termoviziune* 1975. „Un doctor timișorean deține singurul *termograf* din vestul țării. Acest aparat de diagnostic general poate depista nu mai puțin de 150 de boli. *Termograful* are la bază un sistem computerizat, care identifică afecțiunile prin scanare, pe baza înregistrării temperaturii diverselor organe ale corpului, zonele afectate având temperaturi mai mari." banateanul.ro 31 X 05 (din fr. *thermographe*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

termográfic, -ă adj. –Realizat cu ajutorul termografului– „În institutul unde lucrez s-a realizat în premieră națională și mondială măsurarea *termografică* a răspunsului tumorii față de o substanță toxică și netoxică." Fl. 2 VIII 79 p. 9. „În principiul, înainte de examenul *termografic* nu este necesară o pregătire specială din partea pacientului." obiectivbr.ro 24 X 10 (din *termograf* + *-ic*; DN_3, DEX 98, DexX)

termográmă s.f. (tehn.) –Curbă de înregistrare grafică a temperaturii– „În mai multe clinici din Moscova, Leningrad și Kiev se utilizează un nou mijloc de diagnostic – metoda *termogramei*. Primele experiențe sunt bazate pe proprietatea cristalelor lichide de a se împrăștia asemenea apei și de a-și schimba culoarea în urma fluctuațiilor de temperatură. Ele au demonstrat că temperatura pielii crește în zona unde are loc un proces inflamator, sau unde se dezvoltă o tumoră." R.l. 8 XI 76 p. 6. „Pe *termogramă* nu vom vedea osteofitele (ciocurile) pe vertebre, dar în schimb, putem să indicăm care nervi sunt iritați și ce s-a întâmplat cu musculatura adiacentă, după tratament medicamentos sau o ședință de masaj." obiectivbr.ro 24 X 10 (din fr. *thermogramme*, engl. *thermogram*, germ. *Thermogramm*; LTR, TDE; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

termominerál, -ă adj. –(Apă termală) cu săruri minerale– „În urma descoperirii unor izvoare cu apă *termominerală*, în județul Timiș și Bihor se vor amenaja sere și solarii calde, care vor utiliza energia termică eliberată prin circulația apei termale." R.l. 13 IX 77 p. 5. „Apa *termominerală* de la Tășnad poate fi folosită în cure externe în afecțiuni precum stări preartrozice, reumatism degenerativ și afecțiuni dermatologice. " adevarul.ro 22 I 10; v. și R.l. 29 IV 81 p. 3 (din *termo-* + *mineral*; DEX 98, MDN, DexX)

termopán adj., s.n. –Ansamblu format din două foi de sticlă între care există un mediu gazos, etanșate perfect pentru a reduce transmisia termică și fonică– „tâmplărie PVC, geam *termopan*, gresie..." R.l. 3 I 99 p. 14. „această regină a toaletelor publice va fi dotată cu *termopane* care l-ar fi lăsat mut de uimire pe împaratul roman Vespasian." Ad. 30 V 02. „*Termopan* e perceput, adesea cu autoironie, ca unul dintre cuvintele emblematice ale ultimilor 17 ani: devenit un fel de simbol al comodității și al modernizării, ba chiar al bunăstării de tip occidental, este extrem de frecvent în comunicarea curentă (și apare chiar în refrenul glumeț al unui cântec: «*Termopane, termopane*»)." R. Zafiu în R.lit. 51-52 / 06; v. și G. 27 VII 06 p. 4, Ev.z. 15 I 07 p. 25, Z. de Constanța 18 IV 08 (din numele comercial *Thermopane*; NDULR; DEX 09)

termoplástic, -ă adj. (chim.) –Care capătă plasticitate sub efectul căldurii– „Au apărut sachetele *termoplastice*, perfect impermeabile, pentru bomboane." Sc. 7 X 61 p. 4. „Masele plastice, fiind *termo-plastice*, uneori pot fi prelucrate fără alte adausuri." R.l. 27 XII 79 p. 3. „Termenul de garanție al lucrărilor realizate din material *termoplastic* este de 24 luni." adevarul 22 XI 09; v. și *pasphil* 1966 (din fr. *thermoplastique*, engl. *thermoplastic*; PR 1956; TDE, TDTF; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

termorezistént, -ă adj. (tehn.) –Rezistent la temperaturi înalte sau la presiune– „Aceste țesături sunt neinflamabile, *termorezistente*." I.B. 28 III 63 p. 3. „De remarcat de asemenea și noile produse executate – pentru prima oară – din sticlă *termorezistentă* cu grad sporit de rezistență la șocuri puternice de la 250 la 25 grade Celsius." R.l. 3 VIII 79 p. 2. „Blat melaminat *termorezistent* de grosime 30 mm..." adevarul.ro 5 III 07; v. și I.B. 11 IX 84 p. 3; v. și *vitrat* 1984 (din fr. *thermorésistant*; PR 1968; LTR; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

termosaúnă s.f. „[Urmează] să stea la *termosaună* (modalitate de slăbire pe bază de saună) timp de cel mult o oră." G. 4 IX 09 p. 12. „După 40 de minute petrecute în *termosaună* are loc desfolierea și aplicarea unei creme anticelulitice..." revistafelicia.ro 30 IV 10 (din engl. *thermosauna*)

termosudábil, -ă adj. –Care se sudează prin căldură– „Încă din primele zile ale anului, cumpărătorii au remarcat în magazinele alimentare [...] carnea în caserole de polistiren cu folie *termosudabilă*." I.B. 11 II 76 p. 1; v. și R.l. 8 XII 81 p. 5 (din *termo-* + *sudabil*; DEX 98, MDN, DexX)

termoviziúne s.f. (tehn.) –Vizualizare a variațiilor și diferențelor de temperatură– „Printre metodele folosite la reconstrucția «orașului vechi» [Cracovia] se află și cea care, cu ajutorul unei camere de *«termoviziune»*, «iluminează» fațadele clădirilor vechi. Astfel, sunt descoperite, sub stratul de zugrăveală, modificări diverse și rămășițe ale arhitecturii și decorațiilor interioare vechi [...] *Termoviziune* este numele procedeului de detectare rapidă și prevenire a incendiilor în regiunile acoperite cu păduri pus la punct în Suedia. Este vorba de o cameră de televiziune ce înregistrează, de la 200–300 metri înălțime, diferența de temperatură, la sol, începând cu 0,2 grade Celsius. În felul acesta *«termoviziunea»* poate semnala din timp cel mai mic incendiu." I.B. 7 II 75 p. 4. „Pe aeroportul Băneasa, cei care intră în țară vor fi scanați de o cameră cu *termoviziune*." stirileprotv.ro 20 XII 10; v. și R.l. 29 I 80 p. 6 //din *termo-* + [tele]*viziune*, după un model străin; DexX//

termovizór s. (med.) „*Termovizorul* este un aparat folosit de institutul de chirurgie clinică și experimentală a Academiei de Științe Medicale din U.R.S.S. pentru diagnosticarea bolilor vaselor sanguine." Cont. 29 X 65 p. 8. „aparatul denumit *termovizor* care urmărește câmpurile termice ale scoarței cerebrale." R.l. 10 VI 86 p. 6 (din rus. *termovizor*; DEX-S, DexX)

terocél s. –Tip de colorant– v. *colorom* 1978

teroríst, -ă s.m.f. || *terorist(ă) kamikaze* –Terorist care își pierde viața în atentatul pe care îl provoacă. Terorist-sinucigaș– „Cinci membri ai aceleiași familii, răpuși de *teroristul-kamikaze*" Ad. 11 VIII 01 p. 1. „*Teroristele-kamikaze* care au aruncat în aer cele două avioane rusești s-au îmbarcat plătind mită" C.n. 17 IX 04. „După identificarea celor patru *teroriști-kamikaze*, Scotland Yard-ul – în căutarea «creierului» care a inspirat atentatele din Londra" G. 15 VII 05 p. 9; v. și Ad. 5 III 02 p. 13, 29 III 02 p. 13, 25 IV 03 p. 13 (din *terorist* + *kamikaze*) || *terorist(ă) sinucigaș(ă)* –Terorist care își pierde viața în atentatul pe care îl provoacă. Terorist-kamikaze– „Grupările radicale islamice au sporit numărul *teroriștilor-sinucigași* recrutați din țările Uniunii Europene [...] a crescut foarte mult numărul actelor teroriste în care au fost implicați musulmanii din țările UE, folosiți cel mai adesea ca atentatori-sinucigași." Ad. 24 VI 05 p. 12. „O *teroristă sinucigașă* a detonat explozibilul pe care îl purta sub haine în mijlocul unor persoane care se aflau în căutarea unui loc de muncă." R.l. 29 IX 05 p. 10 (din *terorist* + *sinucigaș*)

terpinól s.n. (chim.) „*«Terpinol»* este numele unei soluții ce se poate utiliza în gospodărie la subțierea vopselelor și emailurilor..." R.l. 8 VII 85 p. 5. „O femeie de 57 de ani din comuna Poiana Cristei a confundat aseară sticlele și în loc să bea apă a dus la gură recipientul în care ține *terpinol*. Soluția care este extrem de periculoasă este folosită la diluarea vopselurilor..." ziaruldeastazi.ro 12 VII 10 (din fr. *terpinol*; DEX-S, MDN, DexX)

Terrashima s.f. –Întregul glob distrus ca Hiroșima– „pământul să nu devină niciodată o Terrashima, pe care nu ar mai exista nici hibakusha, nici nissei." R.l. 13 VIII 85 p. 6 [pron. *terașíma*] (din *Terra* + [Hiro]*shima*; Dimitrescu, *Dr.2* 124, 125, 173)

terturán s. –Tip de material plastic– v. *pasphil* 1966

test s.n. || *test-grilă* –Test prezentat sub formă de grilă în care trebuie

marcate răspunsurile corecte– „Examenele se vor ține scris, sub formă de *test-grilă*." Ev.z. 5 II 98 p. 3. „organizează și un examen, format din *teste-grilă*, în funcție de domeniul ales." G. 10 IV 07 p. 9; v. și Ad. 16 VII 03 p. 7, R.lit. 16 VII 03 p. 21, G. 11 IX 05 p. 3 (din *text* + *grilă*; DexX); v. și *concurs-test, expoziție-test, meci-test, partidă-test, situație-test, turneu-test*

téster s.n. (tehn.) –Dispozitiv sau aparat pentru testare– „Am reținut, de asemenea, că I.D.M.S.-ul, la livrarea autoturismelor, asigură un serviciu nou – verificarea mașinilor cu *tester* electronic și reglarea acestora..." R.l. 21 V 77 p. 5. „a achiziționat un *tester* auto de la o firmă din Constanța, în valoare de 15.000 lei, iar pentru contravaloarea acestuia a emis un număr de trei file cec fără a avea disponibil în cont. " R.l. 18 X 06; v. și 26 IV 77 p. 5, 29 XI 77 p. 5; v. și *stroboscopic* 1979 (din engl. *tester*, fr. *testeur*; PR 1952; LTR; DEX – alt sens, DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

tetrafonie s.f. –Tehnică de înregistrare și redare a sunetului pe patru canale (dreapta față, stânga față, dreapta spate, stânga spate). Cvadrifonie– v. *ambiofonie* 1975 (din fr. *tétraphonie*; PR 1970; DEX-S, DexX)

tetrapác s. „La Întreprinderea de industrializare a laptelui din Piatra Neamț a fost pusă în funcțiune o nouă instalație de mare capacitate pentru îmbutelierea laptelui în ambalaje nerecuperabile, denumită *«Tetrapac»*, capabilă să livreze zilnic comerțului circa 10000 pungi din carton cașerat de 0,5 litri." R.l. 7 IX 76 p. 5. „În ultimul trimestru al acestui an vom face cunoștință cu câteva noutăți: lapte livrat în *tetrapak*, un nou tip de ambalaj gen pachet, din carton cașerat." R.l. 30 IX 77 p. 5. „Grație sistemului *tetra-pak*, laptele poate fi păstrat la temperatura camerei până la șase luni, depozitarea în frigider fiind necesară doar după deschiderea cutiei." R.l. 26 VIII 03 p. 21 [scris și *tetrapak, Tetra Pak*] (marcă înregistrată a firmei suedeze Tetra Laval, format din engl. intern. *tetra* "patru" [colțuri] + *Pa*[c]*k*[et]; LTR)

tetraploíd, -ă adj. (biol.) (d. persoane) –Care are patru seturi de cromozomi în loc de două– v. *diploid* 1984 (din fr. *tétraploïde*; PR 1931, MDN, DexX)

teveríst, -ă **1.** adj. –Referitor la Televiziunea Română– „câteva minute de plictis *teverist*..." D. 10 IV 98 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. **2.** s.m.f. –Lucrător la Televiziunea Română– „Cu toate acestea, *teverista* nu este nici pe departe mulțumită." Nat. 21 VIII 04 p. 3 (din *T*(ele) *V*(iziunea) *R*(omână) + *-ist*; Vârlan, *F*)

text s.n. || *text-cheie* –Textul cel mai important– „Acum, *textul-cheie* a devenit «Ce mai face întreținerea?»" G. 31 X 07 p. 11. „*Pe strada Mântuleasa* se dovedește *text-cheie* pentru toți comentatorii..." R.lit. 22 VIII 08 p. 28 (din *text* + *cheie*)

textíle s.fl. pl. || *textile-galanterie-tricotaje* –Magazin unde se desfac textile, obiecte de galanterie și tricotaje– „Tot aici există o unitate de *textile-galanterie-tricotaje*, alta pentru desfacerea cărnii, precum și o piață agroalimentară acoperită." Sc. 17 XI 78 p. 5 (din *textile* + *galaterie* + *tricotaje*)

textín s. –Tip de material din care se lucrează încălțămintea– „În colecția de modele pregătită de fabricile de încălțăminte pentru diferitele sezoane ale acestui an, un loc însemnat îl ocupă cele din *textin* și plastin." Sc. 13 II 67 p. 2 (din *text*[il] + *-in*; DexX)

textofón s.n. (comunic.) „În Marea Britanie a avut loc o premieră mondială [...] au fost instalate telefoane pentru surzi. Principiul acestei invenții inedite, care poartă numele de *«textofon»*, este simplu: abonatul sau clientul cu defecte ale sistemului auditiv imprimă cu degetele pe claviatura aparatului telefonic automat textul mesajului [...] Operatorul de la telefoane transmite aceste texte unei persoane cu auz normal, căreia îi este adresat mesajul." R.l. 17 VI 93 p. 8. „Forme incipiente ale aparatelor de înregistrat cu fir sunt *textofonul* și dictafonul, foarte apropiate de telegrafon, dar care, datorită dezvoltării amplificatoarelor în electronică, puteau captura semnale telefonice slabe și permiteau redarea lor cu un volum mai mare." scientia.ro 21 II 11 (după engl. *textphone*)

textoíd s.m. –Segment minimal de text unitar semantic– *v. microsegment* 1978 //din *text* + *-oid*; MDN//

TGV s.n. (transp.) –Tren de mare viteză construit de francezi– „De duminică distanța Paris–Lyon va fi străbătută de faimosul tren de mare viteză (*TGV*) în exact două ore. El atinge 276 km/h." Săpt. 7 X 83 p. 2. „«*T.G.V.*» sunt trei inițiale pronunțate foarte des de francezi și de turiștii străini de vreo doi-trei ani încoace. Ele înseamnă «train de grande vitesse»." Sc. 14 VII 84 p. 5. „Linie feroviară de tip *TGV*, între România și Ungaria" mediafax.ro 28 IX 07 [pron. *tejevé*] (din fr. *t*[rain de] *g*[rande] *v*[itesse]; DMC 1970)

thai box(ing) sint. s (sport) –Sport de luptă tradițional thailandez, în care se poate lovi și cu mâinile și cu picioarele. Box thailandez, Muay Thai– „Sala este dedicată practicării artelor marțiale (cu precădere a kick boxing-ului și *thai box*-ului)..." evenimentul.ro 6 XI 03, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *kenpo* 2003, *kickbox* 2006 (din engl. *thai boxing*)

thalidomídă s.f. (farm.) „A fost evocat cu acest prilej cazul *thalidomidei* – un produs vest-german care, consumat de femeile-mame, a dus la nașterea unor copii anormali." Sc. 3 IX 72 p. 6. „Presa internațională revine asupra cazului *Thalidomidei*." D. 98 / 94 p. 5. „Nu se cunosc cu exactitate cauzele «buzei de iepure», principalii factori incriminați fiind cei genetici și de mediu. Astfel, pe baza observațiilor clinice, s-a constatat că unele medicamente (precum *thalidomida*, fenitoina, aminopterina), fumatul, consumul de alcool, iradierea, infecțiile virale și vârsta înaintată a mamei cresc riscul de apariție a acestui defect." adevarul.ro 23 VI 10; v. și Cont. 16 III 79 p. 5, R.l. 26 V 79 p. 6; v. și *copil-monstru* 1962 [și *talidomidă*] (din germ. *Thalidomide*, cf. fr., engl. *thalidomide*; PR 1960; DC; DEX-S, DEX 98, MDN, DexX)

thalidomidomanie s.f. –Consum exagerat de thalidomidă– v. *focomelie* 1973 (din *thalidomidă* + *-manie*; DexX)

think tank s.n. (cuv. engl.) –Rezervor de gândire– „Centrul Educația 2000+, *think tank* de politici, servicii și consultanță educațională..." C. 4 IV 07 p. 8. „orice partid modern din Occident are în spate un *think-tank*." G. 20 VI 08 p. 2. „Faptul că studiul a fost publicat cu o zi înaintea summitului de un *think-tank* finanțat de miliardarul George Soros, un apropiat al Administrației Obama, nu poate fi întâmplător." R.l. 4 XI 09 p. 8 [pron. *sinc-ténc*]

thinsulate s. (cuv. engl.; text.) „Iarna viitoare în S.U.A. își va face apariția pe piață o țesătură nouă, supranumită *«thinsulate»*. La fel de călduroasă ca și clasicele țesături destinate îmbrăcămintii groase de iarnă, noua stofă este mult mai subțire. Este vorba de un amestec de microfibre țesute cu macrofibre, stratul izolator de aer dintre fibre împiedicând împrăștierea căldurii interne." Sc. 13 V 79 p. 5. „În Statele Unite a fost realizată o țesătură cu proprietăți deosebite. A fost denumită *«Thinsulate»* și este produsă din amestecuri de microfibre pentru urzeală și de macrofibre pentru bătătură." R.l. 17 V 79 p. 6. „Inconvenientele pufului, inclusiv prețul acestuia, au determinat apariția în 1970 a unei alternative : *Thinsulate*, adica izolație subțire, după cinci ani de cercetări în laborator și teste pe teren. *Thinsulate* asigură o izolație până la 1,5 mai mare decât puful de rață. Un concurent demn de atenție pentru *Thinsulate*, este Primaloft produs la cererea armatei americane, o materie capabilă să înlocuiasca puful, păstrându-și calitățile izolante chiar și umede." jurnalul.ro 12 XII 10 [pron. *tinsuléit*] (marcă înregistrată, din 1979, a fimei nord-americane 3M; Dimitrescu, *Dr.* 191; DexX)

thriller adj., s.n. (cuv. engl.) –Roman, piesă de teatru sau film care provoacă senzații tari– „Un *thriller* nu poate fi lăsat pe seama improvizației." Cont. 13 II 60 p. 5. „*Thrillerul* are, însă [...] legile lui: trebuie să respecte logica și realitatea, sau măcar să dea o convenție credibilă, căci altfel ajunge să semene a science-fiction." R.lit. 6 VI 74 p. 16. „Romanele *thriller* au fost întotdeauna foarte populare în rândul pasionaților de e-books." G. 18 IX 09 p. 14; v. și Cont. 14 II 69 p. 5, R.lit. 7 XI 74 p. 17, Cinema 11 / 79 p. 17, R.l. 2 X 95 p. 2, 20 III 07 p. 18, G. 4 XII 07 [pron. *trílăr*] (cf. fr. *thriller*; DMC 1958; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 187, Guția, *A.* 28; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

tiaré s. –Plantă polineziană din care se obține uleiul monoi– v. *antisolar* 2006 (din fr. *tiaré*)

TIB s. „Alături de Târgul Internațional București – *TIB* – și Târgul internațional de primăvară – TIBCO – Tehnoexpo întregește programul principalelor reuniuni economice internaționale." I.B. 9 X 75 p. 1 (din *T*[*ârgul*] *I*[nternațional] *B*[ucurești])

TÍBCO s. –Târgul internațional de bunuri de consum– „Constructorii din Pitești și Câmpulung Muscel expun la *TIBCO '78* patru variante de automobile Dacia 1300 – în construcție standard, de lux, break și tip camionetă." R.l. 5 V 78 p. 3. „Între 4 și 12 mai a.c. Bucureștiul va găzdui pentru a șasea oară Târgul internațional de primăvară – *TIBCO '79*." R.l. 4 IV 79 p. 4; v. și Sc. 3 V 79 p. 3; v. și *TIB* 1975 (din *T*[*ârgul*] *I*[nternațional de] *B*[unuri de] *Co*[nsum])

tichét s.n. **1.** –În transportul urban, înainte de 1990, bilet de călătorie cumpărat în avans, la un preț redus, în cel puțin zece exemplare– v. *precumpărat* 1971. **2.** –După 1990, supliment salarial nesupus impozitării, acordat sub forma unor tichete care dau dreptul la cheltuirea sumelor echivalente pentru scopul pentru care tichetul a fost acordat (alimente, cadouri de sărbători etc.)– || *tichet-cadou* „*Tichete cadou* pentru angajații Ministerului Educației" G. 23 X 07 p. 23. „[Guvernul] a interzis instituțiilor publice să mai acorde angajaților *tichete cadou* cu prilejul sărbătorilor..." G. 14 IV 08 p. 16. „se introduc impozite mari pe proprietățile imobiliare și taxează tichetele de masă și *tichetele-cadou*." G. 28 VI 10 p. 4; v. și 1 II 08 p. 10, 15 IV 08 p. 7 || *tichet de masă* v. *pachet*

2007, *tichet-cadou* 2010 || *tichet de vacanță* v. *zemanfișism* 2009 (din engl., fr. *ticket*; sensurile și construcțiile acestea nu apar în dicționarele curente)

ticketing s. (cuv. engl.) „Consiliul General al Municipiului București a aprobat ieri acordul de împrumut subsidiar dintre Ministerul Finanțelor Publice, CGMB și RATB pentru finanțarea proiectului de *ticketing*. Acesta se referă la introducerea sistemului unic de taxare pe mijloacele de transport în comun de suprafață și metrou." R.l. 31 V 02 p. 8. „firma se ocupă în principal cu serviciul de *ticketing* (eliberare și rezervare de bilete de avion) și cu organizarea de congrese sau simpozioane." Ad. 19 VI 03 p. 10. „firma de turism care asigură serviciul de *tiketing* pentru PSD a dat partidul în judecată pentru că de o jumătate de an nu a achitat facturile pentru biletele de avion cumpărate pentru călătoriile lui Mircea Geoană în străinătate. " R.l. 7 X 06 p. 2; v. și 25 VII 03 p. 5 (Stoichițoiu Ichim, *A*)

tiermondíst, -ă adj. –Privitor la „lumea a treia"– „«Alianța Populară Revoluționară Americană» [...] este o demagogică formațiune politică *tiermondistă* căreia Internaționala Socialistă îi oferă o suspectă «ospitalitate»." "22" 46 / 93 p. 14. „De câte ori călătorim sau răsfoim presa străină, dăm de aceste reprezentări *tiermondiste* (deși «lumea a treia» se numește, mai nou, «the global South»)." LAI 4 III 02 p. 8. „un amestec bizar de staliniști, antisemiți, adepți ai fascismului *tiermondist*, trotkiști, antioccidentali, fanatici ecologiști sau apologeți ai dictaturilor din lumea a treia și Estul Europei." "22" 11 X 05 (din fr. *tiers-mondiste*; cf. it. *terzo-mondista*; PR 1970, DPN 1980; DexX)

tifoso s.m., pl. *tifosi* (cuv. it.; sport) –Microbist– „Ziarele de seară anunță că Italia a jubilat după cea de a doua victorie a echipei sale. Parcul Borghese a fost invadat de *tifosi* și se semnalează chiar un mort." R.l. 9 VI 78 p. 2. „La orele 12,32, *tifosii* [...] veniți peste noapte din toate colțurile Italiei, au explodat." Săpt. 30 VII 82 p. 12. „*Tifosii* au afișat două bannere și au scandat lozinci de protest la adresa echipei și a conducerii..." gsp.ro 16 IV 10; v. și Săpt. 12 VI 81 p. 8, 9 VII 82 p. 8, R.l. 13 VII 82 p. 5, 15 IV 83 p. 5, I.B. 8 X 83 p. 7, Cot. 17 III 98 p. 7, Nat. 28 VI 01 p. 11 [pron. *tifózo*] (Dimitrescu, *Dr.2* 135, 140; DexX)

tigru s.m. –Țară cu o creștere economică rapidă– „Căci dincolo de «Italia turistică» există o «Italie muncitoare», dinamică, inventivă, creatoare de bogăție și de înaltă tehnologie, o Italie care a devenit «*tigrul*» Europei, fără prea multă propagandă, dar cu multă muncă." J.nat. 7 VIII 97 p. 4. „o țară care era privită ca un *tigru* al Europei, azi a ajuns în perfuzii." zf.ro 9 V 12 || *tigru asiatic* „Studii recente arată că fostele colonii nipone (metamorfozate în redutabili «*tigri asiatici*») au făcut opțiuni similare: statul a fost adevăratul manager și planificator al industrializării de care au beneficiat." zf.ro 13 V 03. „analiștii îi puseseră deja titlul de «Tigru Celtic» acestei economii [a Irlandei], după modelul «*tigrilor*» *asiatici* Singapore, Taiwan, Coreea de Sud și Hong Kong." zf-ro 18 X 12 (după engl. [*asian*] *tiger*)

tiki-táka s. (sport) –Stil de joc în fotbal caracterizat prin pase scurte, mișcări rapide, pentru a menține posesia balonului– „*Tiki-taka*, jocul de pase care i-a făcut celebri pe spanioli, a avut câștig de cauză în fața mașinii de luptă germane." jurnalul.ro 7 VII 10. „Astra Ploiești i-a scos din cap Stelei *tiki-taka*!" Ev.z. 22 VIII 11 p. 29; v. și 10 IX 11 p. 32 (termen creat de un comentator sportiv spaniol în 2006)

timbrál, -ă adj. (muz.) –Caracteristic timbrului (muzical)– „Suita a II-a de balet «Daphnis și Chloe» de Ravel a cunoscut ceea ce se poate numi bogăția coloristică *timbrală* redată în tușe generoase, inspirate, dar totodată atent trasate: colaborarea cu corul «Madrigal» a fost exemplară în obținerea unui prețios aliaj *timbral*." Sc. 13 X 73 p. 6. „fagotul a dublat uneori pianul, îngroșând și evidențiind *timbral* linia conducătoare melodică." revista.cultura.ro 10 XII 09; v. și *oratorial* (din *timbru* + *-al*; DEX-S, NODEX, DexX)

timbru s.n. **1.** (med.) –Bucățică de hârtie, plastic etc. care se lipește pe piele, servind drept suport pentru o substanță cu rol terapeutic– v. *chimioterapie* 1974. **2.** –Imprimat aplicat pe unele produse pentru a certifica faptul că sunt originale și legal comercializate și/sau că în prețul de desfacere sunt cuprinse toate taxele aferente produsului respectiv– „*Timbrele* destinate marcării țigărilor și alcoolului vor fi schimbate. De la 1 august intră în vigoare o nouă emisiune de banderole de marcaj pentru țigări și alcool. Noile *timbre* au următoarele caracteristici: folie *securizantă* special aplicată pe hârtia specială cu inserția de melanj fluorescent la lumina ultravioletă [...] Astfel poate fi identificată rapid și vizual autenticitatea acestora." J. nat. 6 VI 98 p. 13 || *timbru verde* „Electricele, mai scumpe cu 7 lei. Din 30 aprilie, la achiziționarea echipamentelor IT&C și a electronicelor de consum (televizoare etc.), românii vor plăti o contribuție (*timbrul verde*) de 7 lei, reprezentând costurile pentru colectarea și reciclarea deșeurilor de echipamente electrice și electronice..." R.l. 27 IV 07 p. 4 (formal din fr. *timbre*; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, DexX – alte sensuri, MDN)

time-out s. (cuv. engl.) –În unele sporturi, scurtă întrerupere regulamentară a jocului acordată de arbitru și, prin extensie, scurtă întrerupere de orice tip– „Sună telefonul. «Time-out», pentru antrenorul N., solicitat de revista «Flacăra» la o întâlnire cu întreaga echipă." I.B. 13 III 74 p. 3. „*Time-out* explicativ la evenimentele zilei." R.l. 1 IX 93 p. 9. „A urmat un ultim *time-out* al echipei oaspete..." gsp.ro 19 IV 11; v. și R.l. 1 VII 83 p. 6, 13 II 85 p. 5 [pron. *táim-aut*] (Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 34, atestări din 1969; DN_3, DEX-S, DexX)

timer s.n. (cuv. engl.) –Dispozitiv care controlează funcționarea unei mașinării în funcție de timpul stabilit– „Potrivit reprezentanților Oral B, această periuță este prevăzută cu un «*timer*», un dispozitiv care anunță timpul minim de periaj, de două minute." Ev.z. 6 X 07 p. 16. „pentru cei prea ocupați să stea cu ochiul pe felia de pâine, aparatul este dotat cu un *timer* tradițional." G. 21 I 08 p. 12 [pron. *táimer*]

time-share s. (cuv. engl.) –Cumpărarea unei locuințe dintr-o stațiune turistică de către mai mulți clienți, fiecare având dreptul să petreacă în ea un interval de timp proporțional cu suma achitată– „Nu de mult timp, pe piața românească a intrat un nou tip de servicii turistice – se pare destul de agreat peste hotare – vacanțele *time-share*." R.l. 1 X 94 p. 4. „După toate aparențele, în România afacerea de tip «*time-share*» este o afacere prosperă. Altfel nu se explică numărul mare de firme specializate în «vânzarea de timp», care au apărut în ultima perioadă precum ciupercile după ploaie." Expres 4 / 95 p. 15. „«*Timeshare*», un sistem de rezidență în vacanțe în multiproprietăți și pe timp limitat." R.l. 13 VII 07 p. 9 [pron. *taimșéăr*] (MDN, DexX)

time-sharing s.n. (cuv. engl.) –Time-share– „Odată aflate numele și adresa completă a posibilului client, acesta era invitat să participe la o prezentare de ofertă, unde i se propunea de fapt un târg: încheierea unui contract de «*time-sharing*»." Expres 42 / 94 p. 7. „Clienții «*time-sharing*»-ului din Balotești [...] sunt atrași printr-o scrisoare în care sunt anunțați că au câștigat o excursie în Spania..." Expres 4 / 95 p. 15. „Vacanța modernă, în sistem *time-sharing*" evz.ro 27 VIII 10 [pron. *taimșéăring*] (MDN, DexX)

timing s. (cuv. engl.) –Alegerea momentului sau a cadenței potrivite în desfășurarea unei acțiuni, a unui joc sportiv etc.– „Prestând un joc în adâncime, punând mingea în joc cu un «*timing*» aproape fără cusur, el și-a ținut adversarul pe fundul terenului sau l-a atras la fileu pentru a-l pasa." R.l. 20 VII 74 p. 5. „[Schimbările trebuie] să fie treptate și să se respecte un anumit *timing* al derulării lor." "22" 18 / 94 p. 11. „Și totuși, inculparea lui Ion Iliescu pune, cel puțin pentru mine, și o problemă de cronologie. De *timing*, cum s-ar spune." R.lit. 22 VI 05 p. 2 [pron. *táiming*] (cf. fr. *timing*; CD; PR 1909, DMN 1962; MDN, DexX, DEX 09)

timoréz s.m. –Locuitor al insulei Timor– „Sărăcia localnicilor [din insula Timor] și starea de înapoiere în care sunt ținuți îți sare în ochi. Este un lucru frecvent ca *timorezii* de sub stăpânirea portugheză să se descopere la trecerea albilor." I.B. 12 III 74 p. 4. „Atrocitățile suferite de poporul timorez sunt dintre cele mai dure ale timpurilor moderne. " adevarul.ro 12 II 08 (din *Timor* + *-ez*)

timp s.n. || *timp de antenă* v. *antenă* || *timp-record* –Timp foarte scurt– „Oamenii au făcut eforturi deosebite, s-au familiarizat într-un *timp-record* cu materialele inedite folosite, cu utilajele de înaltă tehnicitate." R.l. 10 VII 69 p. 1. „Redactarea într-un *timp-record* de trei ani, sub conducerea unui «stat major» alcătuit din 20 de persoane, a acestui prim volum a fost controlată în permanență de un calculator electronic." Sc. 5 II 75 p. 6. „diva latino nu se omoară cu firea pentru a slăbi în *timp record*." G. 26 III 08 p. 31; v. și Sc. 21 IV 83 p. 2, 23 XII 83 p.1, Cot. 11 I 08 p. 28, J.nat. 26 II 09 p. 14; v. și *gonflabil* 1975, *modelare* (*corporală*) 2009, *peformer* 1982, *sirecard* 1975 (din *timp* + *record*; cf. fr. *temps record*; DMN 1969)

tinerét s. || *tineret-rezerve* (sport) –Lot cuprinzând echipa a doua– „Intenționez să promovez în primul lot pe U. și S.N., care s-au remarcat în echipa de *tineret-rezerve*." R.l. 14 XII 71 p. 2. „La Pitești L. a jucat la *tineret-rezerve* și a făcut o partidă grozavă." V.stud. 17 X 73 p. 6. „Patronul Universității Craiova dorește reînființarea echipelor de *tineret-rezerve*." 9am.ro 24 VII 07; v. și R.l. 9 X 74 p. 6, Sc. 23 X 82 p. 4 (din *tineret* + *rezerve*)

tip¹ s.n. v. *bucătărie-tip, căsuță-tip, cerere-tip, dovadă-tip, locuință-tip, program-tip, proiect-tip, soluție-tip*

tip² s.n., pl. *tips* (cuv. engl., folosit mai ales la plural) „Un somelier de la un hotel de lux câștigă 4000 de euro pe lună, plus «*tipsurile*», bacșișul ce

uneori poate depăși valoarea sticlei." Ad. 5 VII 03 p. 6. „Banii adevărați vin însă de la clienți. «*Tipsurile*» sau bacșișurile sunt un al doilea salariu." G. 23 III 07 p. 11 (pluralul *tipsuri* este redundant, format pornind de la forma de plural engl. *tips*, percepută ca formă de sg.)

tipá v.t. –A construi, a modela după un tip fix– „Manu, un gangster, nu este totuși *tipat* după modelele lansate dincolo de ocean. Atunci când împrejurările îl aduc în preajma unei femei tinere care are un copil, el dă la iveală setea după o altă existență." R.l. 11 VIII 69 p. 3 (din *tip* "model, formă" + *-a*; cf. fr. *typer*; PR, L; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 506)

tipizáre s.f. (tehn.) **1.** –Acțiunea de standardizare– „*Tipizarea* produselor, importantă resursă de creștere a productivității muncii" R.l. 15 VIII 80 p. 3. „Reducerea ciclului de cercetare-proiectare și asimilare în fabricație a produselor [...] prin extinderea *tipizării* și standardizării subansamblelor, produselor și tehnologiilor..." I.B. 18 I 85 p. 2. „Arta fotografică este democratizată, ea devine accesibilă mulțimilor prin industrializare și *tipizare*." adevarul.ro 13 VII 10 **2.** (fig.) „Personajul Lelio din Mincinosul demonstrează puternica lui [a lui Goldoni] capacitate de *tipizare* cu o măiestrie rar întâlnită. Este tipul de personaj nou pe care Goldoni îl aduce în teatru italian, a cărui complexitate depășește figurile destul de schematice ale personajelor comediei dell'arte." adevarul.ro 5 III 11 (din *tipizá*; DEX, DN_3, DexX)

tipodimensiúne s.f. –Dimensiune tip– „Fabrica de mașini unelte și agregate, de pildă, va asimila în acest an 9 *tipodimensiuni* de mașini și agregate, din care 4 de concepție proprie, precum și o gamă de 11 elemente tipizate pentru mașini agregate." I.B. 15 II 67 p. 1. „Tipurile de apartamente vor fi altele decât cele actuale, având o reglare a instalațiilor pentru lățimi de 3–3,60 metri și lungimi de 5–7,50 metri, cu posibilități de diversificare față de aceste *tipodimensiuni*." R.l. 17 III 79 p. 3. „costul variază între 39 de euro și 87 de euro, fără TVA, pe metru pătrat, în funcție de *tipodimensiuni* și culori." adevarul.ro 16 VI 09; v. și Sc. 4 VII 69 p. 3, R.l. 5 V 75 p. 5, 28 III 81 p. 5, adevarul.ro 26 XI 01; v. și *cepuire* 1974 //din *tipo-* + *dimensiune*; A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537; DEX-S, MDN, DexX//

tipotécă s.f. „Pe lângă Imprimeria națională din Franța funcționează un original muzeu al caracterelor tipografice (cunoscut sub numele de *«tipotecă»*), care reunește seturi complete de litere și caractere din toate scrierile lumii." Sc. 14 VII 77 p. 5 (din *tip* "caracter de literă" + *-tecă*, după model fr.; DEX-S, MDN, DexX)

tiramisù s. (cuv. it.; culin.) –Desert tipic italienesc pe bază de mascarpone, ouă, biscuiți, cafea, lichior și pudră de cacao– „Mina a spus că nu mănâncă *tiramisù*." R.l. 16 VIII 96 p. 15. „Italia [e reprezentată] de prăjitura *Tiramisu*." Ad. 8 V 06 p. B7; v. și Ev.z. 2 IX 96 p. 5 (PR 1990; Dimitrescu, *Dr.2* 129, 143, 144, *ERI*; DexX, DEX 09)

tiríst[1] s.m. –Sportiv care practică tirul– „Biroul Federal al FRT va analiza, săptămâna viitoare, participarea *tiriștilor* români la Beijing." Cot. 27 VIII 08 p. 22 (din *tir* + *-ist*)

tirist[2] s.m. –Șofer de tir– „«Să aveți toată încrederea, sunt *tirist*. Șofez zile și nopți fără întrerupere.»" Fl. 2 IX 88 p. 23. „Dacă aș avea un băiat, nu l-aș face *tirist*. Toată tinerețea mi-am pierdut-o pe autobenzi, în cabina de tir. M-am trezit bătrân, cu copiii mari acasă." G. 10 XII 05 p. 2. „*Tiriștii* români; ungurii își fac autostrăzi amendându-ne pe noi" G. 12 I 10 p. 9; v. și 2 VI 10 p. 9, 7 VI 10 p. 9 (din *tir* + *-ist*)

tiroliánă s.f. –Coardă întinsă între două puncte (stânci, maluri înalte etc.) de-a lungul căreia se alunecă, agățat de un scripete, pentru a traversa canioane sau prăpăstii– „Tot acolo, se puteau face traversări tip *tiroliană* sau cățărări în perete pe scări fixe metalice – distracție numită via ferrata." Ad. 16 VI 03 p. 3. „Pentru copii, complexul Duinrell e un paradis, deoarece pot avea parte de tot felul de concursuri: cățărări în copaci, *tiroliana* și multe altele." R.l. 20 V 11 p. 16; v. și *aventură* 2009, *bungee jumping* 2010, *rapel* (sensul 5) 2005, 2009 (din fr. *tyrolienne*; cf. engl. *tyrolean traverse*)

tisulár, -ă adj. (biol.) –Referitor la țesuturi– „Studiile [...] au urmărit evoluția fenomenelor de îmbătrânire, atât la nivel subcelular, celular, *tisular*, cât și al întregului organism..." Sc. 16 XII 84 p. 2. „consum redus de oxigen la nivel *tisular*..." Cot. 26 I 09; v. și 19 II 09 (cf. fr. *tissulaire*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

titanist s.m. **1.** –Pasager pe vasul Titanic în timpul naufragiului– v. *bărbat-cavaler* 1985. **2.** –Locuitor din cartierul bucureștean Titan– „*Titaniștii* sunt cei mai uniți" motoflash.ro 23 I 09 (din *Titan*[ic] + *-ist*)

títlu s.n. v. *cuvánt-titlu*

titrá v.i. –A da un titlu (într-un ziar, o revistă etc.)– „Cei 24 de copii sunt, cum *titrează* ziarul austriac «Volksstimme», victimele setei de profit." Sc. 3 IX 72 p. 6. „Un influent cotidian canadian *titrează*: Ar trebui să învățăm de la români cum să ne motivăm copiii" Z. 10 IV 08 (din fr. *titrer*; DN_3 – alt sens, MDN, DexX, DEX 09)

toaletáre s.f. –Acțiunea de a curăța și face mai estetic– „Și în zona Casei Scânteii s-au efectuat lucrări de *toaletare* a spațiilor verzi..." I.B. 2 IV 84 p. 3. „Se va face și *toaletarea* arborilor, plantându-se puieți în locul celor bătrâni și uscați." Lib. 2 X 95 p. 2. „*Toaletarea* arborilor este în plină acțiune" R.l. 2 IV 06 p. 27; v. și AS 20 VIII 07 p. 2 (din *toaletá*; Dimitrescu, *Dr.* 170, 174; DN_3, DexX)

toalétă s.f. v. *coafeză-toaletă*

toast adj. (cuv. engl.) || *pâine toast* –Pâine optimizată, prin rețetă, și formă, pentru a fi prăjită la toaster– „diverse tipuri de pâine proaspătă și specialități de *pâine toast*, cozonac, pesmet, biscuiți și saleuri, paste, fulgi de porumb și cereale expandate." Cap. 9 X 03. „Fabrică de *pâine toast* de 10 mil. euro în Popești Leordeni" Z.fin. 5 V 09 [pron. *toust*] (din engl. *toast*; cf. fr. *toast*; Ciolan, *MC*; MDN "pâine prăjită cu unt", DexX)

toaster s.n. (cuv. engl.) –Prăjitor electric de pâine– „[Premiu] un epilator electric și un *toaster*..." Lib. 11 II 05. „Prepararea sandvișurilor la micul dejun poate fi mult ușurată de un *toaster*." sfin.ro 9 X 06. „[Membrii trupei rock] au cerut un platou cu legume gătite, multe sucuri și chipsuri, precum și un *toaster* în backstage, pentru a-și face singuri pâine prăjită." Teleg. 27 VI 08; v. și G. 21 I 08 p. 2 [pron. *touster*] (din engl. *toaster*; cf. fr. *toasteur*; Ciolan, *MC*; PR 1959; MDN, DexX)

to do list s. (cuv. engl.) „la primul Comitet Executiv de Integrare Europeană de după «urecheala» aplicată României, aflăm că românescul «plan de acțiune» se numește acum «*to do list*», iar raportul progreselor săptămânale nu se mai poate chema altfel decât «progress report»." Ad. 4 III 04 p. 4. „Problema trebuie adăugată la acest *to do list* pe care îl avem de făcut." Realitatea TV 4 VI 06, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 38

tófu s. (cuv. jap.; culin.) –Brânză din soia; preparat din bucătăria japoneză– „Pentru ea, sosesc pe set, la ora prânzului, tagliatelle din făină integrală, chifteluțe de soia, hamburgheri din *tofu* și cușcuș vegetal." BM IV 03 p. 77, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Tofu* este înlocuitorul cărnii și al brânzei, bogat în proteine, dar sărac în calorii și colesterol." AS 8 I 07 p. 8. „Dintre toate aceste produse din soia, cea mai sănătoasă este brânza *tofu*. Evident, singura condiție este ca soia să nu fie modificată genetic." G. 19 XI 09 p. 12; v. și *tempura* 2003 (cf. fr., engl. *tofu*; PR 1985)

tokápu s. (cuv. amerind.) „Recent, o comunicare a profesorului vest-german T.B. de la Universitatea din Tübingen (cel ce a descifrat scrisul rongo-rongo al populației băștinașe din Insula Paștelui) repune lucrurile în adevărata lor valoare: și incașii își aveau scrierea lor. Timp îndelungat, prof. B. a studiat semnele și desenele de pe vasele de lut [...] ajungând la concluzia că figurile geometrice policrome așezate în pătrate, cunoscute sub denumirea de *tokapu*, care împodobesc aceste vestigii ale vechii culturi precolumbiene, sunt în realitate ideograme..." I.B. 23 III 74 p. 6

tokiót, -ă adj. –Care aparține orașului Tokio– „Rata de creștere a populației *tokiote* [...] a fost cea mai scăzută din ultimul deceniu." R.l. 15 IV 73 p. 6. „Sărbătoare. Zeci de mii de *tokioți* au fost, duminică, oaspeții celei de-a 22-a ediții a sărbătorii anuale a ziarului «Akahata», organ central al P.C. Japonez." R.l. 5 V 81 p. 6. „227 de stele pe cerul *tokiot*" jurnalul.ro 20 XI 08; v. și I.B. 9 VIII 79 p. 4 (din *Tokio* + *-ot*; Dimitrescu, *Dr 2* 174; DEX-S, DexX)

tolár s.m. (cuv. sloven) „*Tolarul*, moneda națională a Sloveniei, ar putea deveni integral convertibil la sfârșitul acestui an." Expres 5 / 95 p. 13

tombaróli s. pl. tant. (cuv. it.) „Obiectele antice de mare valoare sustrase de acești *«tombaroli»*, cum sunt numiți profanatorii de monumente istorice, sunt vândute la prețuri mari." R.l. 28 II 77 p. 6 (Dimitrescu, *Dr.2* 133, 142; DexX)

tomóffle s. (cuv. danez; bot.) „Patru exemplare ale unui hibrid creat artificial dintr-o celulă de roșie și una de cartof cresc de un an într-o seră a unui centru științific de la Copenhaga. Unul dintre «părinții» acestei noi plante, profesorul V.W., a denumit-o în limba daneză *«Tomoffle»* (derivat din *tomată* și *cartof*)." R.l. 24 VII 78 p. 6. „*Tomoffel*-ul născut în Danemarca vine dintr-o tomată și un Kartoffel, cum se numește în daneză cartoful." Fl. 3 VIII 78 p. 20

tomográf s.n. (tehn. med.) –Aparat folosit pentru tomografii. Scanner– „Scannerul – cum i se mai spune *tomografului* – este un aparat radiologic perfecționat, cuplat cu un computer, care selecționează planurile părții corpului investigate." R.l. 15 X 79 p. 6. „În timp ce un aparat radiologic clasic studiază în plan și prin suprapunere organele, *tomograful* computerizat ne evidențiază separat, tridimensional, pe principiul diferențelor de densitate proprii fiecărui țesut. El poate «privi» corpul omenesc în secțiune, din creștet și până la tălpi." R.l. 27 XII 82 p. 5. „Un *tomograf* de ultimă generație va fi pus în funcțiune la Spitalul Județean" adevarul.ro 3 V 11; v. și *butuc* 2004 (din fr. *tomographe*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

tomografíe s.f. (tehn. med.) –Procedeu de explorare radiografică prin

care se obține o radiografie a unui singur plan de profunzime– „*Tomografia* prin calculator permite să se «vadă» creierul sau alte părți ale corpului omenesc în toate detaliile...“ R.l. 15 X 79 p. 6. „O metodă perfecționată de *tomografie* prin computer cu folosirea efectului emisiei de pozitroni pentru obținerea imaginilor creierului uman a fost pusă la punct în S.U.A.“ I.B. 12 XII 85 p. 8. „În prezent, pacienții care au nevoie de o *tomografie* sunt redirecționați spre un cabinet particular de analize cu care Spitalul Județean a încheiat un contract.“ adevarul.ro 3 V 11; v. și R.l. 5 X 81 p. 6, Sc. 4 XI 83 p. 5; v. și *contrast* 2008, *radiobiologie* 2008 (din fr. *tomographie*; PR 1930; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

tomosintéză s.f. (med.) „Radiografii tridimensionale. O nouă metodă de radiografie, bazată pe «*tomosinteza* electronică», a fost pusă la punct în R.F. Germania: în doar câteva secunde se obține o imagine tridimensională completă a organului respectiv. Imaginile sunt înregistrate pe o placă video-magnetică și proiectate pe un ecran TV permițând astfel stabilirea operativă a diagnosticului.“ Sc. 21 II 75 p. 6. „Aparatul medical de ultimă generație are la bază un proces digital numit *tomosinteză*. Noua metodă va putea fotografia sânul din mai multe unghiuri, iar o posibilă tumoră va putea fi detectată mult mai ușor...“ ziare.com 3 VI 08 (din fr. *tomosynthèse*, engl. *tomosynthesis*; DTN 1974; DexX)

tóner s.n. (cuv. engl.; tehn.) –Pulbere de rășină termosensibilă folosită la copiatoare și imprimante laser pentru printarea documentelor– „Pentru unii, exilul nu-și mai avea altă menire decât furnizarea de ajutoare: xeroxuri, *tonner*, computere, fax-uri, video ș.a.m.d.“ D. 149 / 95 p. 15. „Aproape o săptămână rămăsese pe scări urma *tonnerului* care se vărsase din copiatoare.“ “22” 14 / 96 p. 9; v. și *cartuș* 1997, *fotocoductor* 2004 [și *tonner*] (din engl. *toner*; cf. fr., it. *toner*; PR 1977, PN 1981; MDN, DexX, DEX 09)

tonétă s.f. (com.) –Stand mic pe stradă unde se vând cărți, dulciuri etc.– „În vara acestui an vor funcționa cu aproximație 150 mai multe unități sezoniere (piațete, *tonete*-gherete, cărucioare-scutere, triciclete) decât în vara anului trecut.“ I.B. 12 IV 62 p. 1. „Ministrul Internelor [...] a declarat azi, în cadrul unei conferințe de presă, referindu-se la jaful armat care a avut loc la o sucursală din Cluj a Băncii Transilvania, că instituția a fost jefuită mai ușor ca o *tonetă* din piață, ceea ce denotă indolența bâncilor.“ adevarul.ro 15 II 09; v. și Sc. 3 X 82 p. 5; v. și *bifa* (sensul 24) 2005, *micromagazin* 1977 (după fr. *tonnelet*; Al. Graur în SMFC IV 82, A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

tónfă s.f. –Armă originară din China și Okinawa, din care s-a născut bastonul de poliție modern– „Băieți arătoși [...] ecuson metalic, discret vizibil și [...] pe șold, ceva special, o armă albă, vopsită negru, o *tomfă*.“ R.lit. 25 / 93 p. 7. „oamenii legii «și-au tras», după modelul american sau britanic, centuri cu multe compartimente, adevărate «magazii» pentru spray-uri paralizante, încărcătoare, chei sau *tomfă* (înlocuitoarea pulanului, celebrul baston de cauciuc).“ libertatea.ro 14 V 09 (cuv. jap.; cf. engl., fr. *tonfa*)

Tónic-Gál s.n. (alim.) „Cercetătorii de la Facultatea de industrie alimentară din Galați, în colaborare cu specialiștii de la întreprinderea de industrie locală, au realizat un nou tip de băutură răcoritoare: «*Tonic-Gal*».“ R.l. 19 VIII 75 p. 5 (din *tonic* + *Gal*[ați])

tontonmacút s.m. –Membru al poliției secrete haitiene– **1.** „Au reapărut brusc – deși dictatorul din Haiti, Jean-Claude Duvalier, promisese că nu se va mai recurge la ei. Adică la «*tontons-macoutes*», membrii de tristă faimă ai detașamentelor polițienești înființate de tatăl său, François Duvalier, sinistrul «papa Doc», pentru a reprima drastic orice împotrivire față de regimul său sângeros.“ Sc. 16 X 79 p. *4*. „Fără caracterul sângeros al tatălui său François Duvalier, Papa Doc, ale cărui escadroane ale morții, *Tonton Macoute*, au ucis nediscriminat între anii 1957 și 1971, autocratul expulzat acum 25 de ani în urma revoltelor de stradă a fost primit binevoitor de hatienii analfabeți, aduși acum la disperare și convinși că doar o mână forte și care să conducă de la palat poate îndrepta cursul unei națiuni vitregite de soartă.“ financiarul.ro 19 I 11. **2.** (fig.) –Bătăuș– „Din același leat juvenil acneic erau recrutați și *tontonmacuții* nocturni...“ R.lit. 25 / 93 p. 7 [scris și *tonton-macoute*] (din fr.)

toolbar s. (cuv. engl.; inform.) –Bara cu instrumente, componentă a interfeței grafice care grupează butoane ori desene stilizate ale funcțiilor unui program informatic ori unui browser de internet– v. icon 2005, *pop-up* 2004. „se încarcă și Eee Bar, un *toolbar* cu patru butoane.“ jurnalul.ro 1 III 09, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *túlbar*]

top 1. s.n. –Clasament al preferințelor, în special pentru spectacole, muzică etc.– „Unii soliști de muzică populară, soliști-vedete pe care îi întâlnim în toate *top*-urile de specialitate, au început să lanseze în textele lor mentalități curioase.“ Sc. 9 IV 74 p. 4. „Clasamentul se referă la prostul gust privind îmbrăcămintea, respectiv *top*-ul pe 1977 al celor ce dețin palmaresul prostului gust în modă.“ R.l. 24 XII 77 p. 6. „«Videodisco la Tănase» cu un bogat program de show-uri, melodii din *top*-uri, program electronic de lumini...“ R.l. 30 VII 84 p. 4; v. și Săpt. 5 IV 74 p. 7, 28 VI 74 p. 8, 29 XII 78 p. 1, Luc. 16 XII 78 p. 4, Săpt. 16 V 85 p. 7; v. și *compozitor-poet* 1972, *LP* 1974, *topist* 1973. **2.** (vest.) –Maiou, pieptăraș– „*Topurile* (maieuri foarte decoltate) din blugi se poartă cu fuste și pantaloni.“ AS 15 IV 02 p. 9. „*Topurile* în top. Ceea ce pe românește se spune *maieu* (și nu «maiou», cum vrea dicționarul ortoepic) în limba modei occidentale se spune «*top*». Adică pieptărașele strâmte, cu breteluțe, care se poată iarna, pe piele, ca să ne țină de cald și care acum se poartă în văzul lumii...“ AS 23 VI 03 p. 8. „Moda merge mână în mână cu noile tehnologii, dovadă fiind linia de *topuri* din jerseu indigo și pantaloni inspirați de iPod.“ G. 15 IX 07 p. 12; v. și AS 24 I 02 p. 8, 24 V 04 p. 8. **3.** || *top secret* (cuv. engl.) “ultrasecret, strict secret” „Aparatul se plimbă printre mesele de party fastuos, se strecoară pe coridoare «*top* secret», traversează spații aparent pustii...“ Cont. 16 III 79 p. 8. **4.** *de top* –De cea mai bună calitate– v. *performant* 2000. „distribuție *de top*...“ Ad. 28 IV 04 p. 4. „Importăm români *de top*. Românii plecați în străinătate vânează scaunele de directori din companiile din țară“ Cot. 1 II 07 p. 1. „Cea mai nouă stațiune tunisiană [...] oferă hoteluri *de top*, restaurante excelente...“ Compact 19 VI 08 p. 12; v. și *banking* (*private banking*) 2007, *coafor-stilist* 2005, *industrie* (*industria alimentelor pentru animale*) 2011, (*industria de lux*) 2008, *lecturare* 2008, *peisaj* (*de business*) 2008, *performant* 2000. **5.** || *top manager* –Manager aflat în poziție foarte înaltă în conducerea unei firme– „Antreprenorii au un nivel de inteligență emoțională mediu, în timp ce *top managerii* se situează peste medie.“ G. 19 VII 07 p. 10 (din engl. *top*; DMC 1960; Avram, *TR* 290; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

tópic s.n. (cuv. engl.; inform.) –Subiect de discuție pe un forum, pe internet– „Hai să punem *topicuri* inteligente!“ statistics.home.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 6 / 03. „Forumul site-ului frhochei.ro, pe care scrie că ar fi site-ul Federației Române de Hochei pe Gheață, fapt negat de for, a conținut până ieri *topicuri* în care orice utilizator putea viziona filme pentru adulți.“ G. 30 X 07 p. 14; v. și *posta* 2004

topíst, -ă s.m.f. –Persoană care alcătuiește o clasificare a preferințelor, în special muzicale– „«Poliția mulțumește» intră în top direct pe locul 6, la insistențele *top-iștilor* bucureșteni.“ Săpt. 2 II 73 p. 9. „În atenția «*top-iștilor*». Pentru a realiza o mai strânsă și mai dinamică colaborare cu dvs [...] vom publica «mini-teste» de cunoștințe, mai exact de informații muzicale.“ Săpt. 16 III 84 p. 7. „S.C. (Tulcea): bine ai venit printre «*topiști*»!“ Săpt. 10 V 85 p. 7; v. și Săpt. 6 IX 85 p. 7, 26 V 89 p. 7 (din top + *-ist*; cf. C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 505; DEX-S, MDN, DexX)

tópless adj., s. **1.** –Nud de la brâu în sus– „Cu trupul său de invidiat, Samantha Fox, astăzi în vârstă de 31 de ani, a făcut, cu ani în urmă, să înnebunească, mii de reprezentanți ai sexului tare. Ea a cunoscut succesul de timpuriu, la frageda vârstă de 16 ani, atunci când, în paginile ziarului britanic «The Sun», au apărut cele dintâi fotografii *topless*.“ Star Magazin 1 / 97 p. 2. „*Topless* sau moda sânilor goi, în plină vogă pe litoral“ Nat. 30 VII 00 p. 7. „eu nu am vrut niciodată să apar *topless*.“ click.ro 8 VI 11; v. și Clubul liceenilor 1 / 98 p. 13. **2.** –Număr de dans, de obicei pe scena unui cabaret, într-un costum de baie care lasă descoperiți sânii– „Vom vedea la lucru, la dezbrăcat, la *topless* sau cum vreți să-i spuneți, șase fete curajoase.“ Expres 45 / 94 p. 5. „Club Aristocrat angajează fete între 18–30 ani [...] dansatoare (*topless*, striptease) și animatoare.“ Ev.z. 12 I 95 p. 7. „*Topless*... și «yoghini» în Sala Palatului“ Ev.z. 10 III 00 p. 1 (din engl. *topless*; cf. fr., it. *topless*; BD 1964, DPN 1970; DexX, DEX 09)

topmodél 1. s.n. –Manechin– „Sharone Stone, fostă *top-model* [are] o frumusețe, paradoxal, glacială.“ R.lit. 28 IX 92 p. 10. „*top-modelele* noastre [...] sunt mai puțin vorbărețe, e greu să legi o discuție cu ele.“ As 182 / 95 p. 11. „O altă regulă a regimului urmat de *top-model* era aceea că mesele se serveau din patru în patru ore.“ G. 1 VII 10 p. 12; v. și R.l. 13 IX 93 p. 11, “22” 8 / 98 p. 13, Ad. 9 V 02 p. 1, 27 V 03 p. 13, G. 27 X 06 p. 9, evz.ro 5 XI 09, AS 5 XII 09 p. 28. **2.** var. f. *top-modélă* (ironic ori incult)– „Cine știe mai abitir să te convingă că-ți vrea binele ca *topmodela*?“ G. 11 III 08 p. 10. „*Top-modelă* a campaniei este o autodeclarată «urmașă a lui Traian».“ G. 2 XI 09 p. 10. „Împreună cu «*topmodela*» Carmen Brumă care a împlinit duminică 33 de ani, realizatorul de la Antena 3 a dorit să scape un pic de «gura presei» și și-a sărbătorit iubita tocmai la Istanbul.“ puterea.ro 10 V 10 (din engl.

top-model; cf. it. *top-model*; PN 1981; Zafiu, *D*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

tópo adj. –Topografic– „În scaunul din stânga, cu ochii la reperele de identificare dar și la harta «*topo*» pe care creionul trasează fiecare profil acoperit, se află inginerul geofizician F." R.l. 13 I 84 p. 5 (din *topografie*; DEX, DN_3 – exclusiv ca element de compunere cu sensul "loc", DexX)

topoclimatologíe s.f. –Ramură a climatologiei care studiază datele meteorologice de lângă sol– „Institutul de geografie anunță scoaterea la concurs a unui post de cercetător științific principal gr. III la laboratorul de geografie fizică, colectivul de *topoclimatologie*." R.l. 30 XII 74 p. 4. „Temele principale ale colocviului sunt legate de indicatorii climatici pentru gestiunea riscurilor, respectiv secete, furtuni, inundații, alunecări de teren, indicatorii climatici pentru gestiunea resurselor, cum ar fi resurse pedoclimatice și hidrice, rolul reliefului în modificările climatice regionale și metode și tehnici în climatologie și *topoclimatologie*." ziuaconstanta.ro 26 VIII 03 //din gr. *topos* "loc" + *climatologie*; LGG; DN_3, DEX-S, MDN, DexX//

tópos s.n. –Clișeu cultural– „ambianța acelui *topos* fără pereche în creația materială și spirituală a poporului român: casa și satul în care au văzut lumina zilei." Săpt. 20 VII 84 p. 7. „*Toposurile* culturale devin stereotipii de conținut egalizate la majoritatea poeților debutați în fosta colecție «Luceafărul»." Luc. 4 II 84 p. 8; v. *barochist* 1984, *ciberfeminism* 2001 (din gr. *topos* "loc"; DexX, DEX 09)

topping s.n. (cuv. engl.; culin.) –Garnitură pusă deasupra unui aliment– „[La prăjituri] ai grijă ca *toppingul* să fie cu fructe, nu cu arome de fructe." Ev.z. 31 VII 07 p. 22. „Pizza este cu crustă subțire, iar *toppingurile* mai degrabă rare." R.l. 28 VI 08 p. 24. „este de preferat să evităm *toppingul* [la înghețată], pentru că el conține un sirop extrem de dulce și de caloric, echivalent cu o ciocolată topită sau cu o dulceață de fructe extrem de concentrată..." G. 4 VI 09 p. 12; v. și ProTV Mag. I 09 p. 24

toreadoáre s.f. „O *toreadoare* introduce corrida în Rusia" Ad. 2 VI 01 p. 9. „un scriitor de 40 de ani care stă la căpătâiul unei *toreadoare* rănite după o ciocnire cu un taur." Nat. 25 III 02 p. 3 (din *toreador*)

toreadór s.m. v. *femeie-toreador*

torrent s.m., s.n. (cuv. engl.; inform.) –Protocol de transfer rapid pe internet al fișierelor de dimensiuni mari, stocate pe computerele utilizatorilor activi, de unde sunt luate pe bucăți și, în final, asamblate. Site care găzduiește fișierele de metadate necesare pentru funcționarea protocolului. Fișierul de metadate însuși– „De câte ori nu ați căutat muzică și filme pe Internet, ați găsit ceea ce doreați pe un site anume și când ați încercat să-l comandați vi s-a comunicat ca produsul respectiv nu este disponibil și în România? Experiența aceasta, repetată de câteva ori, i-a făcut pe unii să renunțe la gândul «shopping-ului» de producții multimedia pe Internet și să se îndrepte către soluții mai puțin legale – DC++ sau site-uri tip *torrents*." R.l. 01 IV 08. „cel mai hulit motor de căutare de *torrente* – The Pirate Bay." R.l. 7 IV 09 p. 7. „O persoană încă neidentificată de la Academia de Poliție, aflată la muncă în a doua zi de Paște, a fost surprinsă descărcând de pe *torrente* filmul «Trei zile de coșmar» (titlul folosit în cinematografele românești)." adevarul.ro 28 IV 11

tortellini s.pl. (cuv. it.; culin.) –Paste de formă inelară umplute (cu carne, brânză etc.), originare din Bologna și Modena– „Când vor paste proaspete, italienii cumpără *tortellini*, ravioli, gnocchi și fettuccine." Av. III 04 p. 96, cit. de Stăncioi-Scarlat. „250 g *tortellini* umplute cu brânză se fierb în apă cu sare." Acasă TV 16 XI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *Dr.2* 130, 144; Dimitrescu, *ERI*; Gal, *APC*; DIR; MDN)

tortilla s.f. (cuv. sp.; culin.) –Turtă de mălai sau de grâu din bucătăria mexicană și centroamericană– „50 g *tortilla* chips" Av. VII 03 p. 119, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Tortilla* cu pește picant" Av. VII 06 p. 106, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *buritto* 2009, *nachos* 2009 [pron. *tortília*] (Gal, *APC*; MDN)

torționár s.m. **1.** –Persoană care tortura, care schingiuia în închisorile comuniste– „Un *torționar* în Biroul Electoral Suceava" R.l. 21 IX 92 p. 2. „Anchetatorii de la MAI l-au închis în celulă cu doi *torționari* plătiți care au primit misiunea să-l tortureze." 11 46 / 95 p. 7. „Mărturii despre un *torționar* clujean" ziuadecj.ro 1 X 08; v. și R.l. 26 II 93 p. 1, Lupta 7 XI 95 p. 3; v. și *partizan* 1993. **2.** (greșit) –Purtător de tortă– R.l. 30 XII 77 p. 1; cf. Th. Hristea în *Semantică și semiotică*, 1981 p. 273 (din fr. *tortionnaire*; DEX-S, DEX 98 „livresc", DN_3, DexX)

tot adj. || *tot-teren* (auto) –Autovehicul capabil să ruleze pe orice teren– „Este o mașină de excepție, care depășește multe dintre modelele *tot-teren*..." evenimentul.ro 23 I 03. „Combinînd elementele unei berline de lux cu performanțele unui *tot-teren*, Terracan oferă o experiență extraordinară, de Vehicul Utilitar Sport." evenimentul.ro 17 XI 06; v. și 14 II 05 (după fr. *tout-terrain*; PR 1970; DN_3, DEX 98, MDN, DexX)

totalitarísm s.n. (pol.) –Sistemul politic al regimurilor totalitare– „Nu este vorba numai de a demola [...] nomenclatura pentru că ar fi fost prin statut privilegiată, fără a avea competență și moralitate. A schimba fundamental sistemul generator de *totalitarism* înseamnă a demonta acele nervuri care mergeau până la celulele societății." R.l. 3 V 90 p. 2. „Țara aceasta a trecut prin *totalitarism*, ale cărui caracteristici le știm cu toții (arestarea inocenților, schizofrenizarea societății, dedublarea limbajului etc.)." "22" 38 / 93 p. 8. „*Totalitarismul* e sistemul de guvernare care tinde să supună integral puterii politice centrale – partidul unic și statul subordonat voinței acestuia – toate ramurile vieții sociale. *Totalitarismul*, care presupune mijloace efective de control absolut asupra societății, e un produs al secolului XX și al mijloacelor tehnicii moderne, fără de care postulatul său fundamental, controlul absolut al societății, e irealizabil." revista22.ro 13 IV 07; v. și R.lit. 23 VII 03 (din fr. *totalitarisme*; PR 1940; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

totáyto s. (bot.) –Hibrid de roșie și cartof– v. *pomato* 1978 //din engl. *tomato* + *potato*//

touchpad s.n. (cuv. engl.; inform.) –Dispozitiv tactil de introducere a datelor folosit la computerele portabile pentru a ține loc de mouse– „Computerul vine și cu DVD writer și are cititor de carduri și tastatură wireless cu *touchpad* integrat, care se conectează prin Bluetooth." zf.ro 27 X 06. „mouse-ul sau *touchpad-ul*, elemente utile dar îmbătrânite moral." gandul.info 25 X 10 [pron. *táciped*]

touchscreen s.n. (cuv. engl.; inform.) –Display care prin atingerea anumitor puncte comandă computerului să execute anumite comenzi– „Upravlator – tastatura viitorului. Rușii au inventat tastatura viitorului, un amestec de *touch-screen* cu tastatura clasică." G. 24 X 06 p. 6. „un profesor scrie prima literă pe un *touch-screen*..." G. 9 IV 08 p. 12. „Nexus One va fi un telefon *touchscreen*" G. 6 I 10 p. 16; v. și Ev.z. 11 I 07 p. 11, G. 5 XI 07 p. 29, R.l. 22 V 08 p. 10; v. și *consolă* (sensul 8) 2011, *infochioșc* 2008, *inteligent* (*televizor inteligent*) 2008, *tactil* (*ecran tactil*) 2003 [pron. *táciscrin*] (Random House 1970-75)

tour-operator s.m. (turism) –Agent / agenție de turism– „*Touroperatorul* german TUI a fost trimis în România de Bundestag" R.l. 8 VI 02 p. 1. „*tur operatorii* și hotelierii din stațiunile balneoclimaterice au lansat și oferte de o săptămână, renunțând la pachetele standard de 18 zile." Ad. 1 X 03 p. 7. „*Tour-operatorii* își prezintă ofertele pentru sezonul de vară." G. 28 III 08 p. 8; v. și Ad. 27 VIII 02 p. 3, 9 VII 02 p. 10, 20 XI 02 p. 5, 24 VII 03 p. 6, 7 XI 03 p. 1, R.l. 26 V 06 p. 12, Ev.z. 29 XI 06 p. 13 [pron. *tur-operatór*] (din engl. *tour operator*; *fr. tour-opérateur*; Stoichițoiu Ichim, *V, A*)

toxicodependént s.m. –Persoană dependentă de droguri. Toxicoman– „cifra *toxicodependenților* care și-au găsit moartea în primele zece luni ale acestui an a ajuns la 50." I.B. 3 XI 88 p. 8. „R.A., șef al Secției *Toxicodependenți*, din cadrul Spitalului Universitar de Psihiatrie Socola, din Iași." evenimentul.ro 20 V 11 (din fr. *toxicodépendant*)

toxicodependénță s.f. –Dependență de droguri– „Menționăm că 35 la sută din populația adultă a Uniunii Europene prezintă o dată sau de mai multe ori pe parcursul existenței probleme de *toxicodependență*." evenimentul.ro 10 V 07. „*toxicodependență*: tendință de consum de medicamente, care devine din ce în ce mai puțin controlabil în timp." ziarullumina.ro 23 IV 09 (din fr. *toxicodépendance*; PR 1970)

toxicomán, -ă s.m.f. –Persoană dependentă de droguri– „În Italia se vorbește de peste 200000 de tineri *toxicomani*, iar substanța cea mai folosită este heroina." I.B. 20 IV 84 p. 4; v. și I.B. 21 I 86 p. 4; v. și *emisiune-anchetă* 1972, *metadonă* 2007 (din fr. *toxicomane*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

toxicomaníe s.f. (med.) –Dependență în consumul de droguri, cauzată de intoxicarea cu aceste substanțe toxice – „dr. M., binecunoscut în cercurile sportive cicliste ca un promotor al campaniei împotriva dopingului, nu recunoaște să fi încurajat *toxicomania*. M. afirmă că el s-a limitat să ajute un ciclist aflat în «criză de formă»." R.l. 20 XI 75 p. 5. „Potrivit unui studiu al Asociației de ajutorare a victimelor *toxicomaniei* din R.F.G., 63% din populația activă vest-germană consumă bere în timpul serviciului..." I.B. 30 V 86 p. 4. „China face parte din țările care au reușit să lupte cu eficiență împotriva *toxicomaniei* și a alcoolismului" Ad. 30 VIII 08; v. și Cont. 17 X 80 p. 8, I.B. 22 V 82 p. 8 (din fr. *toxicomanie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

toxiinfécție s.f. (med.) || *toxiinfecție alimentară* –Infecție provocată de alimente contaminate cu substanțe toxice– „Provocând *toxiinfecții*

alimentare și alte boli, aceste animale [rozătoarele] constituie un pericol pentru sănătate." I.B. 21 V 75 p. 4. „Prevenirea *toxiinfecțiilor alimentare* în sezonul de vară." Sc. 12 VI 77 p. 4. „odată cu debutul sezonului cald și creșterea temperaturilor, riscul apariției *toxiinfecțiilor alimentare* este mai mare, motiv pentru care populația ar trebui să respecte anumite recomandări." G. 11 VI 08 p. 16 (din fr. *toxi-infection*; DEX, NODEX, MDN, DexX)

toxocaróza s.f. (med.) „*Toxocarioza* – o nouă boală transmisă de câini și pisici" Ad. 28 VII 01 p. 8. „Printre cele mai grave infecții care pot fi transmise de la animalele de companie la om se numără *toxocaroza*, care constă în infectarea cu larvele parazitului Toxocara canis (de la câine) sau Toxocara cati (de la pisică). Boala se manifestă prin febră, tuse și inflamarea ganglionilor limfatici." adevarul.ro 6 II 09 [var. *toxocarioză*] (din fr. *toxocarose*, engl. *toxocariasis*; PR mijlocul sec. XX)

toxoplasmóză s.f. (med.) –Boală produsă de sporozoarul numit toxoplasmă, care parazitează celulele sistemului limfatic– „unui copil de câteva luni, pediatrii i-au diagnosticat *toxoplasmoză* congenitală, diagnostic confirmat apoi de noi și de parazitolog." Cont. 3 II 84 p. 6; v. și *zoonoză* 2002 (din fr. *toxoplasmose*; PR sec. XX; DN_3, DEX-S, DexX)

toy-terrier s. (zool.) „Câinele de pază absolut și cel mai mare concurent al legendarelor gâște capitoline este micuțul câine din rasa *«toy-terrier»*. Simțul lui auditiv este atât de dezvoltat încât simte mișcări practic imperceptibile pentru celelalte rase canine." R.l. 19 X 78 p. 5 [pron. *toi-teriér*] (din engl. *toy-terrier*; MDN, DexX)

trabantíst, -ă s.m.f. (fam.) –Conducător al unui automobil Trabant– „Pe drumurile țării, *trabantiștii* sunt socotiți de către ceilalți posesori de autoturisme niște privilegiați. De câte ori se întâlnesc pe șosea, își aprind farurile în semn de solidaritate și respect, iar atunci când rămâi în pană, spune legenda, zeul șoselei îți pune mâna în cap." Fl. 24 IX 82 p. 18. „Potrivit site-ului *trabantiștilor* din România [...] micuța mașină creată în 1957 a început să fie cunoscută mai bine..." Cot. 21 V 07 p. 23, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Fl. 15 VII 88 p. 21 (din *Trabant* + suf. *-ist*; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1993)

trackpoint s. (cuv. engl.; inform.) –Periferic de introdus comenzi în computer, care constă într-un buton amplasat pe tastatură, sensibil la presiunea și la înclinația degetelor cu care este apăsat de utilizator pentru a dirija cursorul pe ecran– „Modelul 700C a fost primul notebook cu un ecran color TFT de 10,4" și un nou dispozitiv – *«TrackPoint»* – care înlocuia mouse-ul." Ad. 4 X 02 p. 4. „În orice caz tableta nu are doar atât ci mai ține și câțiva ași în manecă și anume: un pix electronic pentru scriere de mână sau pentru desen, și o tastatură Folio cu sistemul *TrackPoint* de la Lenovo." itnewz.ro 21 VII 11 [pron. *trécpoint*] (marcă înregistrată, în 1996, a companiei IBM)

tracomán, -ă s.m.f., adj. –Persoană care face din traci și din studierea istoriei și civilizației lor o adevărată obsesie– „primii sunt «sincroniști» (maiorescieni, lovinescieni...), ceilalți sunt «protocroniști» (*tracomani*, «particularișți», pârvanieni, călinescieni)." Luc. 11 II 84 p. 11. „biblia *tracomanilor*, adică a celor care exploatează politic ideea originii tracice a românilor. Curentul *tracoman* s-a manifestat violent în perioada interbelică..." R.lit. 30 VII 03 p. 5 (din *trac* + *-man*; DEX-S, MDN, DexX)

tractoríst s.m. *tractorist-rutierist* –Tractorist care are dreptul să conducă pe drumurile publice– „Calificat în meseria de *tractorist-rutierist*, a schimbat întinderea ogoarelor cu bătutul trotuarelor." Sc. 27 XI 73 p. 4. „Maiștri construcții și instalații, muncitori, zidari, zugravi, izolatori termici și hidrofugi, necalificați, *tractorist-rutierist*." I.B. 16 IV 74 p. 3. „În octombrie 1974 lucram la Rulmentul Alexandria ca *tractorist rutierist* pe trailer." adevarul.ro 17 II 11; v. și R.l. 14 III 84 p. 1 (din *tractorist* + *rutierist*; DexX)

tracționá v.t. (med.) –A întinde, a supune unei acțiuni de întindere– „Deoarece pereții care despart grupurile de celule de grăsime sunt fibroși și prea puțin extensibili, ei vor *tracționa* inegal pielea atunci când parte dintre adipocite se măresc în volum și întind la maxim suprafața cutanată." adevarul.ro 25 VIII 06. „Este o operație în care se folosesc fire de suspensie care *tracționează* depozitul adipos." G. 19 X 09 p. 12 (din *tracțiune* + *-ona*; cf. engl. *traction*)

tracțiúne s.f. || *tracțiune integrală* (auto) –Tracțiune pe toate cele 4 roți ale automobilului. 4x4– „SJA [Stația Județeană de Ambulanță] a introdus ieri în circulație 2 autosanitare cu *tracțiune integrală*." ziarul-deiasi.ro 26 XI 01. „nici tracțiunea integrală se pare ca nu e disponibilă pe acest model, care vine doar cu tracțiune față." ziare.com 5 IX 12; v. *pick-up* 2007, *inteligent* (*sistem de tracțiune inteligent*) 2008 (din fr. *traction intégrale*; sintagma este mai veche)

trademark s. (cuv. engl.) –Nume, simbol, desen, literă, cuvânt adoptate și folosite de un producător pentru a-și diferența bunurile de cele ale altor producători– „Napoleon e înfățișat în mai toate portretele călare pe calul alb care a devenit un fel de *«trademark»* pentru cuceritorul de origine corsicană..." zf.ro 30 V 01. „*Trademarkul* lui sunt luminile puse dubios." Cot. 20 II 09 p. 22 [pron. *tréidmarc*]

trader s.m. (com., fin.) –Operator pe piețele financiare– „S.D. este *trader* Rasdaq la societatea de valori mobiliare Vanguard, din ianuarie 1997. Este agent de valori mobiliare autorizat de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare." Metropola 13 IV 98 p. 14. „*Traderii* au luat în considerare posibilitatea unor acțiuni teroriste." Ad. 31 III 03 p. 5. „După episodul *traderului* Kerviel, care a risipit singur miliarde de euro, Société Générale ar putea înregistra noi pierderi" Cot. 28 IV 09 p. 10; v. și Ad. 8 V 06 p. B2, R.l. 26 I 08 p. 28, G. 31 I 08 p. 7 [pron. *tréider*] (cf. fr. *trader*; PR 1980)

tradúcere s.f. || *traducere pirat* v. *pirat*; v. și *interpretariat-traducere*

traductologíe s.f. –Știința traducerii– „Teodora Cristea, renumită specialistă în diferite domenii ale lingvisticii, în special în *traductologie*" R.l. 14 IX 03 p. 8. „au absolvit modulul de interpretariat și *traductologie* al Universității «Al.I. Cuza» din Iași" Cot. 31 XII 05 p. 10. „Termenul de *«traductologie»*, denumind o practică literară autonomă, eliberată de sub tirania lingvisticii și a comparatisticii, a fost introdus de Georges Mounin în anii '70. La noi, termenul a pătruns destul de recent, în ultimii câțiva ani, împreună cu evidența semnificației acestuia: practica traducerii se face după un set de reguli, de norme, valabile indiferent de limbile aplicate în acest proces «imperfect» de redare a unei semnificații, dar mai ales a unui sens." Obs.cult. 6 VII 06 p. 8; v. și R.lit. 17 III 06 p. 7 (din fr. *traductologie*; MDN, DexX)

trafalgár s.n. –Covoraș cu subiecte orientale naive– „O sumedenie de carpete plușate, așa-zisele *«trafalgaruri»*: cerbi și păuni, minarete, seraiuri și lei, toate de proveniență indiană." R.l. 9 VIII 93 p. 3 (din n.pr. *Trafalgar*; MDN, DexX)

traficáre s.f. –Acțiunea de a trafica. Trafic– „Dar interesul celor care tezaurizează în scop de *traficare*?" J.nat. 5 V 05 p. 8, cit. de Stăncioi-Scarlat. „existau dovezi despre implicarea celor doi în *traficarea* a aproximativ 180 de mașini din Occident..." Z. 4 I 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *trafica*; DexX)

trágе v.t. || *a i-o trage cuiva* (arg.) –A se împreuna cu cineva– „am fi într-o lume de nebuni, am umbla pe stradă spunându-ne «Ba pe-a mă-tii» sau *«Să ți-o trag»*. Fiecare are dreptul să spună ce vrea la el acasă. În spațiul public, protecția drepturilor celorlalți te obligă să respecți niște reguli." Ad. 10 III 04 p. 2. „uneori așa ai vrea să *«i-o tragi»* uneia tocmai pe canapea, fără să-ți pese nici de pat, nici de Cehov." R.lit. 9 III 05 p. 26. „Prostituție, crime și jafuri în *«Trage-mi-o»*, o nouă apariție în colecția «Eroscop» a Editurii Trei" Cot. 21 IV 06 p. 15 (DexX) || *a trage în piept* (fam.) –A înșela, a minți– „Cum *au tras* frații Păunescu *în piept* Renel-ul" R.l. 15 XII 96 p. 9. „Bă, tu vrei *să ne tragi în piept*..." Ad. 27 IX 04 p. 13; v. și Lit. 12–13 / 96 p. 1. (DexX) || *a trage la xerox* –A reproduce prin fotocopiere– v. *xerox* 1978 (R. Zafiu în R.lit. 35 / 94 p. 9; DexX) || *a-și trage* (fam.-arg.) –A dobândi ceva, de obicei cu mijloace imorale sau nu tocmai licite– „Premierul Pawlak și-a *tras* secretară. O știre lansată de mai multe zile din surse neoficiale a fost confirmată la Varșovia: «Miss Polonia '92», Ewa W., 23 de ani, a devenit secretar de presă al primului ministru polonez, Waldemar Pawlak." R.l. 1 XII 93 p. 8. „Șmecherii *și-au tras* vile, mașini și costume în valută." R.lit. 35 / 94 p. 24. „Doi consilieri *și-au tras* pe firmă lucrări de aproape 4 milioane de euro, bani publici" G. 31 I 07 p. 21; v. și R.l. intemat. 28 XI 94, Expr. Mag. 19 / 95 p. 2, Ev.z. 2 IX 97 p. 7, R.l. 14 II 98 p. 2 (Dimitrescu, *Dr.* 172)

tráiler s.n. **1.** (transp.) –Tip de remorcă folosită pentru transportul pieselor grele– „În dreptul podului de peste Cibin, un tractorist l-a avertizat pe șofer că podul este mult mai îngust decât gabaritul *trailerului*." R.l. 21 III 74 p. 2. „Polițist din București, rănit după ce mașina Poliției s-a ciocnit cu un *trailer* agabaritic" adevarul.ro 20 XI 08. **2.** (media) –Scurte extrase dintr-un film prezentate în scopuri promoționale– „Era mult mai interesant ca filmele să fie prezentate prin *trailer-e* și să aibă o pagină proprie, cu meniu propriu de navigare (prezentare a actorilor, a cinematografiei din țara respectivă etc.)" Obs.cult. 23 II 06 p. 20. „este primul roman cu *trailer* din România" R.l. 17 III 09 p. 13. „am luat la subsuoară *trailer-ul*, adică ceea ce se cheamă azi «promo»-ul filmului, și am alergat cu el la televiziune." AS 19 IX 09 p. 25 (din engl. trailer; D. Tr.; DN_3, DEX-S, DEX 98, NODEX, DexX – sensul 1)

trainer s.m. (cuv. engl.) –Antrenor– „Ziaristul de la cotidianul Adevărul, Liviu Avram, *trainer* al cursurilor de jurnalism de investigație organizate de Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI)..." Ad. 8

VIII 03 p. 12. „Universitatea este o instituție creativă, dar dacă profesorii nu mai pot crea vor deveni simpli *traineri* iar universitățile vor deveni instituții de training." G. 7 XI 06 p. 11. „Are un master în resurse umane, este *trainer*, coach și consultant." R.l. 17 VIII 09, suplim. p. 2; v. și R.l. 15 III 10 p. 1 [pron. *tréinăr*] (DexX)

training s.n. (anglicism) „Am aflat de inițiativa înființării unui centru de jurnalism *(training)* sub auspiciile Fundației pentru Jurnalism Independent din New York." R.l. internaț. 14 XI 94. „Primul târg al companiilor de formare și pregătire de personal (*training*) din România s-a deschis, recent, la Camera de Comerț și Industrie din București." Ad. 4 XII 01 p. 8. „Compania organizează și foarte multe *traininguri*. Noii angajați beneficiază de o lună de *traininguri* de atitudine și de vânzare, de utilizarea sistemului informatic..." Ev.z. 14 VII 08 p. 14; v. și Ad. 25 IV 02 p. 11, 27 VIII 03 p. 6, 19 XI 03 p. 19, R.l. 20 IX 05 p. 28, G. 13 IX 06 p. 5, R.l. 14 IX 07 p. 18, G. 17 IX 07 p. 10, 29 I 08 p. 12,9 II 09 p. 16, R.l. 23 VIII 10 p. 14; v. și *coaching* 2003, *derula* (sensul 3) 2009, *formator* 2006, *jobshop* 2009, *pachet* (*salarial*) 2007, *robotic* 2007, *team* (*building*) 2008, *trainer* 2006 [pron. *tréining*; scris și *trening*] (din engl. *training*; cf. fr. *training*; DMC 1975; Stoichițoiu Ichim, *A*; DN_3, DexX; cuv. este relativ vechi în rom. cu sensul "haină pentru sport")

trampolíno s. (cuv. it.; sport) „țări care nu figurează în nici un clasament olimpic se pot considera virtuale medaliate în probe ca *trampolino* (salturi la plasa elastică)..." R.l. 11 V 93 p. 1 (cf. fr., engl. *trampoline*; Dimitrescu, *Dr.2* 135, 142; PR 1961; MDN)

tramvái s.n. || *tramvai-bibliotecă* „Bibliotecile mobile au devenit un lucru obișnuit în R.P. Ungară. *Tramvaiele-biblioteci* circulă la intervale regulate în diferite centre ale Budapestei." I.B. 17 V 62 p. 3; v. și 30 IX 64 p. 3 (din *tramvai* + *bibliotecă*)

trance s. (muz.) –Muzică de dans electronică, cu ritm repetitiv, cu efect hipnotic– „Albumul, intitulat «Variations», prezintă «Oda bucuriei» a lui Beethoven în diferite stiluri muzicale: simfonie, orgă, pian clasic și jazz, chitară rock, vioară dar și versiuni hip-hop, techno și *trance*." zf.ro 14 IV 04. „Prima petrecere The Mission îl are invitat pe unul dintre cei mai iubiți DJ de *trance* din lume..." G. 1 III 10 p. 16 [pron. *trans*]

tranchilizánt s.n. (med.) –Sedativ, substanță care produce o stare de calm– „Sunt pe cale *tranchilizantele* să cucerească în Occident statutul mitic deținut de aspirină? – se întreabă revista franceză «L'Express»." Sc. 11 VI 74 p. 6. „așa-zisele *tranchilizante* minore provoacă o obișnuință în decurs de numai cinci săptămâni." Sc. 6 X 79 p. 5. „Mâncarea bogată în carbohidrați produce o creștere a concentrației de triptofan (un aminoacid precursor al serotoninei și, totodată, un *tranchilizant* natural)." gandul.info 13 XI 09; v. și Sc. 19 XI 78 p. 4, R.l. 22 XI 78 p. 6 (din fr. *tranquillisant*; PR 1960; DZ; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

trans adj. (chim.) –Se spune despre stereoizomerul în care atomii sau grupurile de atomi purtate de atomii de carbon se situează de o parte și de alta a unui plan simetric– „Margarina face parte din gama grăsimilor vegetale hidrogenate sau parțial hidrogenate, din cauza conținutului de acizi grași de tip *trans*." R.l. 23 III 07 p. 20. „Alimente care conțin o cantitate mare de grăsimi *trans* sunt majoritatea produselor de patiserie, snacksurile, chipsurile, mâncarea fast-food, prăjelile." G. 17 III 09 p. 12 (din fr. *trans*, engl. *trans*)

transafrícán s. –Drum care traversează Africa– „Construcția *transafricanului* avansează." R.l. 30 V 79 p. 6 (din *trans-* + *african*; cf. fr. *transafricain*; A. Rudeanu în SMFC II 91; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

transalaskán adj. –Care străbate Alaska– v. *oleoduc* 1977 (din *trans-* + *Alaska* + *-an*; DexX)

transamazonián s. –Drum care străbate Amazonia– „[Președintele Braziliei] a inaugurat o nouă rută-gigant (3100 km) care unește orașele Belem Sao Luis și Brasilia, la 15 zile după darea în folosință a *transamazonianului*." I.B. 14 II 74 p. 4. „Recent a fost dat în folosință un nou segment [...] al «*transamazonianului*» – șoseaua menită să introducă în circuitul economic brazilian vastul bazin al marelui fluviu." R.l. 19 X 84 p. 6. „un dușman activ al destrucției pădurilor amazoniene, denunțând, prin anii 70, după construirea drumului *transamazonian*, și posibilele despăduriri pe termen lung..." revistamagazin.ro 15 VIII 07; v. și R.l. 19 VI 79 p. 6, 2 II 81 p. 5 (din *trans-* + *amazonian*; DEX-S, MDN, DexX)

transarábic adj. –(Drum) care traversează peninsula Arabia– „Construirea unui drum *transarabic*." Sc. 13 XI 63 p. 3 (din *trans-* + *arabic*; cf. engl. *trans-arabian*; DEX-S, MDN, DexX)

transcanadián adj. –Care traversează Canada de la un ocean la celălalt– v. *camion-cisternă* 1984 (din fr. *transcanadien*; PR înc. sec. XX; MDN, DexX)

transcendentál s.m. –Adept al „meditației transcendentale", grup prezentat de către autoritățile comuniste, la mijlocul anilor '80, drept agentură de spionaj și element nociv în viața societății, ai cărui membri au fost pedepsiți prin îndepărtarea din posturile pe care le ocupau sau prin deportare– v. *bridgeist* 1990

transcontáiner s.n. –Container de mare capacitate utilizat în transporturile internaționale de mărfuri– „Un *transcontainer* numărul 0558 se afla încărcat cu piese de schimb pentru mașini agricole în gara bucureșteană «16 Februarie»." Sc. 31 X 75 p. 4. „Mobila va fi livrată prin sisteme avantajoase (*transcontainere* sau cu mașini specializate) și în ambalaje cu costuri reduse." R.l. 14 X 76 p. 3. „*Transcontainer* transformat în cisternă" telegrafonline.ro 3 XI 09; v. și Sc. 6 XII 75 p. 4, R.l. 7 IX 82 p. 3, Sc. 29 VIII 87 p. 2; v. și *terminal* 1974 [scris și *transconteiner*] (din fr. *transcontainer*; DMN 1968; DEX-S, MDN, DexX)

transcontainerizáre s.f. –Transport cu transcontainere– v. *containerizare* 1976 (din *transcontainer*; DEX 98, DexX)

transcurriculár, -ă adj. (educ.) –Care privește mai multe discipline. Transdisciplinar– „La sfârșitul clasei a IX-a – adică la finalul învățământului obligatoriu se va realiza o evaluare *transcurriculară* și obligatorie a tuturor elevilor care va avea patru componente..." G. 21 X 08 p. 11. „Ce este important este că la finalul clasei a IX-a se va organiza o evaluare *transcurriculară*. Nu va fi o evaluare strict pe matematică și română, ci va fi o probă care va evalua cunoștințele științifice – matematică, fizică, chimie, biologie –, iar alta pe cele de cultură generală, tot *transcurriculară*, română, istorie, geografie, limbi străine. Astăzi, presiunea este doar pe materiile la care se dau la examene." "22" 9 III 10 (din *trans-* + *curricular*)

transdúcer s.m. –Transductor– „Un specialist în biologie marină din Sydney a prezentat recent o tehnologie sonică pentru izgonirea rechinilor și protejarea plajelor australiene [...] Ea constă din așa-zise *transduceri*, respectiv megafoane subacvatice plasate pe fundul mării și conectate la magnetofoane situate pe țărm." R.l. 19 X 77 p. 6 (cf. engl. *transducer*)

transductór s.n. –Dispozitiv care convertește o mărime fizică în alta– v. *magnetostrictiv* 1984. „Investigația se realizează cu ajutorul undelor sonore emise de un aparat special (*transductor*), însă imperceptibile la nivelul urechii." adevarul.ro 17 IX 10 (din fr. *transducteur*; PR sec. XX; DN_3, DEX 98, DexX)

transeuropeán, -ă adj. „Magistrală *transeuropeană*. În baza unui proiect al Programului Națiunilor Unite pentru dezvoltare (P.N.U.D.) 10 țări de pe continentul nostru, între care și România, au convenit să participe la construirea autostrăzii *transeuropene* Nord-Sud." Sc. 6 IV 79 p. 4. „Porturile Drobeta-Turnu Severin și Orșova au fost introduse, în acest an, în rețeaua *transeuropeană* de transport fluvial de marfă..." ziare.com 22 IV 08; v. și Sc. 30 VI 82 p. 5, R.l. 1 VII 82 p. 5 (din *trans-* + *european*; DEX-S, MDN, DexX)

Transfăgărășéan s. –Șosea care traversează munții Făgărașului– „Pentru amatorii de schi în această zonă alpină a masivului Făgăraș accesul se face acum mai ușor, pe *Transfăgărășan*, deschis până la complexul hotelier Bâlea-cascadă." R.l. 3 III 77 p. 5. „Din cauza condițiilor meteorologice nefavorabile, circulația publică pe DN 7C (*Transfăgărășan*) [...] a fost închisă pe toată perioada anotimpului rece." R.l. 13 XI 82 p. 4. „Zece turiști au rămas blocați pe *Transfăgărășan* din cauza zăpezii în apropiere de Bâlea Lac" adevarul.ro 10 X 10; v. și R.l. 4 VIII 79 p. 5 (din *trans-* + *făgărășean*; DexX, DEX 09)

transflectív adj. –Care reflectă și transmite lumina– „Noul display cristal lichid *transflectiv* combină saturația bogată de culoare și contrastul puternic al unui display backlit TFT, menținându-și în același timp abilitatea de a fi vizualizat în spații deschise și în lumina soarelui." Ad. 30 VII 02 p. 7. „Cât despre ecran, dezvoltatorul încă nu s-a hotărât de ce fel va fi [Organizația] ar tinde către unul *transflectiv*, destul de apropiat de cel de pe XO, dar cu e-cerneală îmbunătățită." ziare.com 26 VII 11 (din engl. *transflective*, format din *trans*[missive] și [re]*flective*; cf. fr. *transflectif*)

transformáre s.f. (sport) –Lovitură la rugbi acordată echipei care a reușit un eseu– „au înscris G., C. și I. – eseuri, B. – *transformare*" R.l. 18 XI 86 p. 5. „Încercare după încercare, *transformare* după *transformare* și aproape toate repunerile din margine câștigate." prosport.ro 29 III 10 (din *transforma*; DEX – alte sensuri, DN_3, DexX)

transfrontaliér, -ă adj. –Realizat pe deasupra frontierelor– v. *euroregiune* 1993. „Concentrarea *transfrontalieră* a capitalului și apariția oligopolului mondial" Economistul 8 XII 05 suplim. p. 1. „această acțiune *transfrontalieră* are drept scop promovarea, timp de două zile, a identității turistice a județului Mehedinți..." R.l. 26 V 06 p. 12; v. și 13 VI 97 p. 2, 1 XI 99 p. 3 (din fr. *transfrontalier*; MDN, DexX, DEX 09)

transfúg s.m. **1.** –Persoană care-și părăsește ilegal țara, în general din

motive politice, considerată „trădător" de către regimul comunist– „Petru Dumitriu, «*transfugul*» din 1960." Lit. 32–34 / 95 p. 2. „În critica și istoria literară trebuie readuși în structură «*transfugii*» (M. Călinescu, Nemoianu, M. Popa etc.)." D. 142 / 95 p. 13; v. și "22" 24 / 94 p. 4. **2.** –Persoană care fuge de la un partid– „Traian Băsescu, președintele PD, nemulțumit de primirea în partid a unui consilier peremist: «Nu putem suplini prin șmecherii și *transfugi* ce n-am câștigat în alegeri»." Ad. 31 XII 04 p. 3 (cf. fr. *transfuge*; DN, DEX, DN_3 – cu definiții specifice epocii comuniste, DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

transfuziologíe s.f. (med.) –Disciplină medicală care studiază modificările însușirilor sângelui în procesul de transfuzie– „Institutul Național de Hematologie și *Transfuziologie*" Ad. 25 VI 02 p. 1. „Centru Regional de *Transfuziologie* pentru zona sud-est europeană, la Constanța" ziuaconstanta.ro 25 VI 09 (din *transfuzie* + *-logie*)

transgénic, -ă adj. –Care a suferit o operație de modificare genetică– „credit guvernamental britanic destinat construirii primei ferme de porci *transgenici*" Ad. 13 X 01 p. 3. „În plin război biotehnologic SUA-UE România cade în capcana *transgenicelor* [...] în țara noastră există o suprafață de o sută de mii de hectare cultivate cu organisme modificate genetic" C.n. 30 V 02 p. 1; v. și *xenotransplant* 2001 (din engl. *transgenic*, fr. *transgénique*; Random House 1980-85, PR 1984; DexX)

transgrésie s.f. **1.** –Trecere spre alt domeniu– „Se constată o *transgresie* de la analiza complexelor (structurilor) de fapte sociale concrete, empirice, îndeosebi noi, spre analize conceptuale abstracte, de la ontologie și gnoseologie spre epistemologie." Cont. 10 V 74 p. 4. **2.** –Violare, încălcare– „actul literar ca act de *transgresie* a legii morale" observatorcultural.ro 27 II 01 (cf. fr., engl. *transgression*; DEX-S, DexX)

transmediteraneán, -ă adj. –Care traversează Mediterana– „Proiectul unei conducte *transmediteraneene*. Firmele italiene se pregătesc să construiască o conductă de gaz de 2500 km lungime, între coasta africană și Sicilia. «Pipe-line»-ul ar pleca din Algeria, ar trece prin Tunisia și ar urma, de la Capul Bon, fundul Mării Mediterane până în Sicilia. Apoi traseul ar deveni din nou subacvatic..." Sc. 3 X 74 p. 6. „a apărut deja un organism pe nume TREC (Trans-Mediterranean Energy Cooperation – Cooperarea *transmediteraneană* în energii renuvelabile)" Opinia națională 22 III 10 p. 5; v. și 22 V 80 p. 6 (din fr. *transmediterranéen*, engl. *trans-mediteranean*, it. *transmediterraneo*; DMN 1970; A. Rudeanu în SMFC II 91; DN_3, DEX 98, DexX)

transneptunián, a-ă adj. (astron.) –Care orbitează dincolo de Neptun– „Cum până la Neptun pozițiile și prezența corpurilor cerești par a fi destul de clare în sistemul nostru solar, eforturile oamenilor de știință s-au îndreptat în ultimul secol spre descoperirea de planete *transneptuniene*. " glasul.ro 21 III 09. „Au fost descoperite 14 noi «obiecte *transneptuniene*» [...] așa-numitele «obiecte *trans-neptuniene*» (TNO). Acestea sunt, în majoritatea cazurilor, de mici dimensiuni și primesc puțină lumină solară, două circumstanțe în măsură să le facă greu de detectat." descopera.ro 15 IX 10 (din engl. *transneptunian*)

transnistreán, -ă adj. –Din sau referitor la Transnistria– „Armata și garda *transnistreană*" R.l. 14 III 92 p. 8. „Înainte de a pleca din funcția de șef al Misiunii OSCE în Moldova, P.R. a făcut o retrospectivă a evoluțiilor în problema *transnistreană* în 2011. " adevarul.ro 23 XII 11 (din *Transnistria* + *-ean*; DexX; cuv. este mult mai vechi)

Transpác s. (cuv. fr.; IT) „Pentru sfârșitul anului 1978 a fost programată să intre în funcțiune în Franța rețeaua publică de transmitere a datelor – *Transpac*. Spre deosebire de celelalte rețele de comunicații existente pe teritoriul francez (telefon, telegraf, telex), *Transpac* permite abonaților săi să dialogheze cu computerele existente în diferite centre din țară, să utilizeze calculatoarele electronice și să aibă acces direct la un mare număr de bănci de date." R.l. 5 I 79 p. 6. „RomTelecom și firma franceză *Transpac* au înființat în 1993 – dată la care în România nu exista o lege a concurenței – societatea pe acțiuni Global Communications Romania, al cărei obiect principal de activitate este prestarea de servicii de transmitere de date, inclusiv servicii de Internet." Ad. 19 VII 02

transparentizá v.t. –A face să devină transparent. A desecretiza– „[Executivul a decis] ca presa să aibă acces la toate licitațiile publice, ca o măsură menită *să transparentizeze* actul de guvernare." ziare.com 11 IV 07. „Ministerul Comunicațiilor și centrele subordonate instituției *vor transparentiza* cheltuielile zilnice" zf.ro 14 II 12 (din *transparent* + *-iza*)

transparentizáre s.f. –Acțiunea de a transparentiza și rezultatul ei– „Explozia informațională [...] a dus, cu o expresie a lui Gianni Vattimo, la «*transparentizarea*» lumii de azi, caracterizată și prin accesul aproape nelimitat al fiecărui individ la toată informația." C. 25 IX 98 p. 25. „demersurile pentru *transparentizarea* și disciplinarea mișcărilor speculative de capitaluri..." R.l. 3 X 07 p. 10 (din *transparentiza*)

transpartínic, -ă adj. –Care este situat deasupra partidelor– „Antonescu și Geoană se văd, ambii, nevoiți să strângă rândurile unui pseudo-Obama autohton, transformat în mascota forțelor *transpartinice* decise să-l înlăture, cu orice preț, pe Băsescu din fotoliul prezidențial." R.l. 26 X 09 p. 6. „Toți știu care sunt prietesugurile *transpartinice*, des bazate pe afaceri comune." sfin.ro 22 VIII 10 (din *trans-* + *partinic*)

transplánt s.n. **1.** (med.) –Transplantare de organe, țesuturi printr-o intervenție chirurgicală– „Congresul mondial consacrat problemei *transplantului* de organe a reunit la New York somități mondiale." Fl. 21 IX 68 p. 28. „celebrul chirurg Christian Barnard, «părintele *transplantului* cardiac»..." Sc. 30 XI 79 p. 5; v. și L. 24 IV 69 p. 21–22, Sc. 30 XI 79 p. 5; v. și *azotemie* 1980, *bancă* (*de transplantologie*) 1977, 1979, *ciclosporină* 1985, *hemodializă* 1984, *imunologie* 1984, *radiobiologie* 1979. **2.** (fig.) –Transfer, transmitere– „Alt *transplant* de inteligență și perseverență umană: sonda Surveyor-7." Luc. 13 I 68 p. 3. „*Transplanturi* se pot face în orice domeniu, după cum vedem în zilele noastre, dar culturile naționale refuză soluri străine." Luc. 6 IV 68 p. 10. „Toyota Auris HSD, *transplant* de la Prius" adevarul.ro 25 VIII 10. **3.** (fig.) –Transfer, mutare– „am făcut *transplant* la parohia Mihița..." D. 18 XII 98 p. 14, cit. de Stăncioi-Scarlat. **4.** (fig.) –Infuzie– „Fie că în următoarele luni vom asista la un «*transplant* de Geoană», fie la o revenire la cancerul de tip Iliescu, e limpede că PSD-ul nu va mai juca niciodată în viața publică rolul de mare suprafață din perioada anilor 1990 – 2004." romlit.ro 12 X 07 (din engl. *transplant*; cf. fr. *transplant* "organ transplantat"; DMC 1950, PR 1956; Th. Hristea în LR 3 / 72 p. 198–199; DZ; DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – numai sensul medical; DexX – sensurile 1 și 2; cuvântul a început să fie folosit frecvent numai după ce la 3 XII 67 a fost efectuat primul transplant uman de inimă)

transplantá v.t. (fig.) –Transporta– v. *lumiduct* 1973 (din fr. *transplanter*; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX – alte sensuri, MDN, DexX)

transplantologíe s.f. (med.) –Studiul organelor, țesuturilor menite transplantului– v. *bancă* 1977. „Acum a ales să susțină financiar specializarea în *transplantologie* a șase medici români în clinici din străinătate." adevarul.ro 6 X 06 (din *transplant* + *-logie*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

transpónder s.m. –Aparat de emisie-recepție care răspunde automat la un semnal de identificare emis de un radar, sonar etc.– „Oile din stânele românești vor purta, după 2007, *transponderi* electronici în sânge, în stomac..." Ad. 3 III 04 p. 12. „Avionul Boeing 707 Carpați, aparținând Romavia, a avut probleme la sistemul *transponder*..." evenimentul.ro 12 XII 08; v. și *crotalie* 2004 (din engl. *transponder*, fr. *transpondeur*; Random House 1940-45, PR 1968; MDN, DexX)

transpórt s.n. v. *desfacere-transport*

transrapíd 1. adj. (transp.; d. trenuri) –Care dezvoltă o mare viteză– „Cercetările începute cu zece ani în urmă [în R.F. Germania] la proiectul «*transrapid*», cu susținere magnetică, au intrat acum în faza de experimentare: o garnitură «*transrapid*» [...] a atins [...] 355 km/h..." R.l. 10 I 86 p. 6. „Primele încercări la o viteză de peste 400 km pe oră ale trenului *transrapid* vest-german pe «pernă magnetică» vor avea loc în primăvara viitoare..." R.l. 6 XI 86 p. 6. **2.** s.n. –Tren de mare viteză– „Trenuri ultrarapide. După Japonia, trenurile pe pernă magnetică se răspândesc și în S.U.A. Trenul «*Transrapid* 06» a trecut cu bine primul test experimental pe o lungime de 20 km. El se deplasează fără contact, la 10 mm deasupra căii de rulare, cu o viteză maximă de 400 km/h." Sc. 23 VI 83 p. 5. „până acum *transrapidul* a parcurs 32000 km în diverse încercări..." R.l. 6 XI 86 p. 6. „Bistrițeanul Ștefan H. Hedrich este considerat părintele tehnologiei pentru trenuri rapide pe pernă de aer «*Transrapid*», care circulă cu viteze de până la 500 km/h în China" adevarul.ro 5 VIII 09 //din *trans*[port] + *rapid*, probabil creat în germ.; MDN, DexX//

transsexuál, -ă 1. adj. (biol.) –Referitor la trecerea de la un sex la altul– „Există în lume circa 20000 de persoane pe an care vor să-și schimbe sexul, nefiind nici bărbați nici femei. Există și un pionier al chirurgiei *trans-sexuale*, doctorul B. din Casablanca, care are la activ 800 de operații reușite, din 1966 când au început aceste intervenții." Sc. 19 IV 74 p. 2. „G.B. din Noua Zeelandă este primul primar *transexual* ales din lume." R.l. 18 X 95 p. 5. **2.** s. –Persoană căreia i s-a făcut operația de schimbare a sexului– „*Transsexualii* ar putea concura la JO de la Atena. Comitetul Olimpic Internațional (CIO) intenționează să-i admită la Jocurile Olimpice de la Atena și pe sportivii care au suferit

operații de schimbare de sex..." Ad. 15 XI 03 p. 11; v. și R.lit. 3 XII 03 p. 32, Ad. 4 XII 03 p. 7 (din fr. *transsexuel*, engl. *transsexual*; PR 1965, BD 1970; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

transsexualísm s.n. (med.) „Analizele efectuate și diagnosticele puse de medici specialiști în materie stabileau fără echivoc că e vorba de *transsexualism* – tulburări de identitate sexuală." adevarul.ro 8 I 04. „Tânăra care a suferit, la 1 iunie, o intervenție chirurgicală pentru schimbare de sex suferea de *transsexualism*, fiind diagnosticată cu tulburare de personalitate." adevarul.ro 3 VI 11 (din fr. *transsexualisme*, engl. *transsexualism*; PR 1956; DexX, DEX 09)

transsexualitáte s.f. –Dorința de schimbare a sexului– „Posibilă cauză a *transsexualității*. Un renumit profesor olandez de transsexologie susține că a descoperit în creierele transsexualilor pe care i-a studiat componente specifice sexului opus." Compact 7 VI 06 p. 13. „Discuții în jurul *transsexualității* au fost și vor fi, continuă profesorul Dumitrache, spunând că unii o consideră o perversiune mintală pură, alții, precum psihanaliștii, rezultatul comportamentului unor părinți care și-au dorit un copil de sexul opus celui pe care l-au avut, dar sunt și medici care cred că *transsexualitatea* are drept cauză tumorile pe testicule, ce ajung să secrete mai mult estrogen, sau pe ovare, și ajung să secrete mai mult testosteron, făcând persoana respectivă să simtă că aparține sexului opus." cotidianul.ro 5 II 09 (din fr. *transsexualité*, engl. *transsexuality*, care pentru sensul din română folosesc însă *transsexualisme*, respectiv *transsexualism*, transsexualitatea fiind starea de transsexual; PR 1960; DexX)

transsónic, -ă adj. (fiz.) (d. viteze) –Apropiat de viteza sunetului– „Primul tunel aerodinamic *transsonic* din Europa, destinat să simuleze – pentru construcțiile aeronautice – situații de viteză supersonică va fi realizat la Köln..." R.l. 29 III 85 p. 8. „După încheierea testelor de zbor la viteză mică vor urma cele vizând caracteristicile de zgomot redus ale motoarelor, apoi comportamentul la viteze *transsonice*." Ev.z. 30 VII 07 (din fr. *transsonique*; PR 1947; DN_3, DexX)

transuranián, -ă adj. (chim.) „Descoperirea – de fapt sinteza – elementului 109, anunțată zilele trecute de fizicieni vest-germani, adaugă un nou element tabelului lui Mendeleev, marele chimist rus care, la sfârșitul secolului trecut, a catalogat, după proprietățile lor, cele 92 de elemente existente în natură. Ultimul din elementele tabelului era uraniul, cele adăugate ulterior fiind numite «*transuraniene*». Toate *transuranienele* au fost create de om, deși urme de plutoniu «natural» au fost găsite în S.U.A. și Gabon." Sc. 30 IX 82 p. 5. „În sarcofagul centralei [de la Cernobâl] se află circa 30 de tone de praf care conține elemente *transuraniene*." gds.ro 26 IV 11 (din engl. *transuranian*, fr. *transuranien*; DN_3, DEX 98, DexX)

transuránic, -ă adj. (chim.) „Elementele *transuranice* (sub această denumire sunt cunoscute acele elemente care au numărul atomic superior lui 92, numărul atomic al uraniului considerat îndeobște ca ultimul printre elementele naturale) există și în natură..." Sc. 10 II 78 p. 5 (din engl. *transuranic*; cf. germ. *Transuranisch*, fr. *transuranien*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

transvazáre s.f. (tehn.) –Trecerea dintr-un recipient în altul– „A luat bidonul de plastic și a început să toarne benzină în rezervor. Dintr-odată, benzina a luat foc [...] în timpul *transvazării* benzinei, prin frecare, în condiții de temperatură ridicată, se creează un câmp electric atât de puternic încât poate produce scântei." Sc. 18 VIII 77 p. 5. „Sălaj: *Transvazarea* combustibilului din cisterna răsturnată a fost finalizată, traficul fiind reluat" mediafax.ro 3 IV 10 (din *transvaza*; LTR; DEX, DN_3, DexX)

tranzácție s.f. || *tranzacție-record* –Tranzacție care constituie un record– „*Tranzacție-record* pe piața birourilor din România" G. 2 VIII 07 p. 10. „*Tranzacție-record*: autovit.ro a fost vândut cu 5 milioane euro" evenimentul.ro 4 XI 09 (din *tranzacție* + *record*)

tranzistór s.n. –Aparat de radio portativ cu tranzistori– „Un Mitrea Cocor, cu cinstea lui și curățenia trupească și sufletească, ar face hazul noilor criticaștri, autori și ei de nuvele în care țăranul devine un fel de hippy pe tractor, înarmat cu *tranzistor*." Sc. 24 IV 74 p. 6. „Multă vreme, aparatele de radio portabile, numite «*tranzistoare*», aveau dimensiunea unei cărămizi sau a unei jumătăți de cărămidă. " gds.ro 29 V 10 [var. transistor] (din engl. americ., fr. *transistor*; PR 1953; Guțu Romalo, *CG* 81–84, FC II 246; D. Am., LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX; cuv. este mai vechi, din anii '50)

tranzistorizát, -ă adj. –Care funcționează pe bază de tranzistori– „Radioreceptorul *tranzistorizat* «Dunărea», staționar, cu 3 lungimi de undă (lungi, medii și scurte), utilizând schema constructivă a radioreceptorului «Delta» va fi prezentat într-o casetă furniruită." I.B. 6 I 66 p. 1. „Dispozitivul Automat de Calcul al Institutului de Calcul din Cluj (DACICC) 200 a fost construit de o mână de cercetători, pe baza experienței obținute între 1957 și 1963, când realizaseră o altă performanță – primul calculator *tranzistorizat* din țară, DACICC 1." clujeanul.ro 1 XII 05; v. și Sc. 2 V 64 p. 1; v. și *intruziune* 1974, *policardiochinetograf* 1970 [var. *transistorizat*] (din fr. *transistorisé*, engl. *transistorized*, it. *transistorisato*; DMN 1968; DN_3, DEX 98, DexX)

tranzitáre s.f. –Acțiunea de a tranzita– v. *bretelă* 1974. „Minimum 10 lei, «tariful» de *tranzitare* a Vămii Albița" evz.ro 22 II 11 (din *tranzita*; DEX, DN_3, DexX)

tranzitológ s.m. (pol.) –Specialist în tranziția de la comunism la postcomunism– „Eseul nu se adresează exclusiv celor interesați de modul în care discursurile și practicile de gen au jucat, după 1989, un rol în modelarea reconstruirii statelor și a relațiilor din regiune. Este o lectură importantă pentru oricare analist politic sau *tranzitolog* din regiune." Obs.cult. 22 VII 03. „În definitiv, nu toți trebuie să ajungem analiști politici, *tranzitologi*, profesioniști ai reformei." Ad. lit. și art. 718 / 04 p. 2 (din *tranzi*[ție] + *-log*, după modelul lui *politolog*)

tranzitologíe s.f. (pol.) –Știința tranziției de la comunism la postcomunism– „Exerciții de *tranzitologie*" D. 141 / 95 p. 1. „A avea un președinte direct ales e o grea moștenire pentru o țară care în manualele de *tranzitologie* e singura din Europa de Est cu comunism de tip «sultanic» [...] și care în 1992 încă își exprima în sondaje regretul că Ceaușescu nu mai trăiește, ca să-l poată vota liber." R.l. 26 III 09 (din *tranzi*[ție] + *-logie*, după modelul lui *politologie*)

trapezísm s.n. –Acrobație la trapez– v. *cascadorism* 1978 (din *trapez* + *-ism*; DEX 98, DexX)

traseabilitáte s.f. –Capacitatea unui produs ori a unui serviciu de a-i putea fi trasat, de a putea fi reconstituit istoricul în vederea verificării calității– „Elaborarea unui sistem de *trasabilitate* în sectorul de producție viti-vinicol" evenimentul.ro 21 IX 07. „Unul dintre aspectele definitorii ale clasei de produse certificate este *traseabilitatea*. *Traseabilitatea* presupune respectarea unor reguli stricte în ceea ce privește înregistrarea și păstrarea unor evidențe clare și verificabile pe tot lanțul de producție – de la producerea materiei prime, la procesare, la transport și comerț până la ajungerea produsului la consumator. În acest fel se consideră că se oferă consumatorului un grad ridicat de siguranță și transparență la achiziționarea unui produs bio certificat." sanatatesiviata.ro 30 XII 10 [var. *trasabilitate*] (din engl. *traceability*, fr. *traceabilité*)

traseísm s.n. **1.** (pol.) –Trecerea unui politician de la un partid la altul pentru a nu pierde avantajele puterii– „Noua Constituție va permite practicarea, în continuare, a *traseismului* politic. Acesta este rezultatul opoziției făcute de senatorii PSD la un amendament al pediștilor, ce propunea decăderea din mandat a parlamentarului care-și schimbă partidul pe parcursul legislaturii." Ad. 28 VII 03 p. 2. „*Traseismul* politic rămâne nesancționat" Ad. 19 III 04 p. 3. „episodul Simirad este unul jalnic. Asistăm la o încununare a *traseismului* politic și a lipsei oricăror principii și ideologii." ziare.com 12 IX 09; v. și ziare.com 23 IX 08; v. și *aviatorism* 2007, *euroextremist* 2007. **2.** (sport) –Transferul de la un club sportiv la altul doar pentru a câștiga la salariu– „«*Traseismul*», termen împrumutat din politică, pare să atingă cote alarmante în sport." Ev. 4 X 04. „«*Traseismul*» de la un club la altul îi îmbogățește pe jucători. Fotbaliștii din Liga I au găsit soluția să-și mărească veniturile: transferul de la un club la altul, metodă care atrage automat un plus semnificativ la salariu." Gard. 20 VIII 07. **3.** –Transferul de la o societate comercială la alta doar pentru bani– „Andreea Esca o acuză pe Teo de *traseism* [...] subliniază faptul că Teo e cam lipsită de fidelitate, și că aleargă de la un post de televiziune la altul, dintr-un mare drag de bani." constanta.time4news.ro 30 III 09. „starea jalnică în care se află societatea [CFR Marfă] e cauzată de politici tarifare neflexibile, de consolidarea operatorilor privați și de «*traseismul*» foștilor directori [...] Ei spun că foștii directori au fost «racolați», uneori cu contractele CFR cu tot, de companiile private de profil." ziare.com 19 I 10. **4.** –Schimbare radicală a opiniilor politice sau ideologice– „diva porno s-a plictisit de neseriozitatea pelediștilor, plus că a venit și fuziunea acestora cu PD, lucru pe care Alina îl consideră o mostră de «*traseism* doctrinar». Drept pentru care, aflând că noul lider al PC e o femeie, Alina s-a decis: vrea să intre la conservatori." ziare.com 7 II 08. „Când vorbesc despre *traseismul* ziaristic mă refer la așa-numiții lideri și liderași de opinie, al căror număr la noi e de-a dreptul impresionant, la acei jurnaliști care, după ce proslăvesc o anumită orientare politică și ne povățuiesc într-un anume fel, schimbă brusc macazul în clipa în care se pomenesc la o altă tribună gazetărească. " europalibera.org 16 I 10. **5.** || *traseism electoral* (pol.) –Plimbare între secțiile de vot pentru a vota

de mai multe ori. Turism electoral– „Mai nou avem parte de un nou tip de «*traseism*», anume cel *electoral*. Vorbim, de fapt, aici de un fenomen care s-a dovedit amplu, de un «curent» dacă vreți, și anume «*traseismul electoral*», supranumit de unii «operațiunea autobuzul».“ dbrom.ro 20 XII 04. „O sesizare privind *traseismul electoral* a fost depusă la BEJ și de către Asociația Pro Democrația (APD), care a semnalat că, la Năvodari, «cetățenii sunt transportați cu autobuze [...] și autoturisme la secțiile de votare, pe drum primind indicații cu privire la candidatul pe care trebuie să îl voteze...».“ Teleg. 1 XII 08. „s-au întocmit 35 de dosare penale, scrie HotNews.ro, care contabilizează toate cazurile de *traseism electoral*. “ “22” 7 VI 09. **6.** || *traseism cultural* –Plimbare între mai multe obiective (culturale etc.)– „*Traseism cultural* nocturn. Vineri noapte, bucureștenii au dat piept cu căldura plimbându-se de la o proiecție la alta pe la Institutele Culturale.“ Cot. 25 VI 07. **7.** (pol.) –Racolarea de membri ai altor partide– „Președintele Partidului Conservator (PC), Dan Voiculescu, a acuzat duminică Partidul Democrat (PD) de *traseism* politic și l-a asemuit cu Partidul Social Democrat. «Asistăm la o operație meschină de racolare a primarilor, consilierilor și parlamentarilor de la toate partidele»...“ J. de Botoșani 13 II 06. **8.** –Alergătură continuă între un loc de muncă și altul– „încă sunt doctori care au multe colaborări la privat, ce duce la un *traseism* profesional.“ Cot. 19 VIII 09. **9.** –Trecerea de la un cult la altul– „*Traseismul* confesional [...] Deși termenul «*traseism*» sugerează o nuanță peiorativă, personal consider că omul care dovedește un soi de «neastâmpăr» în a căuta calea spre Dumnezeu, animat fiind de dorința de a fi mântuit, ei bine, acest om trebuie apreciat și respectat.“ forumcatolic.cnet.ro 18 XI 07 (din *traseu* + *-ism*; Barbu, *O*; Ciolan, *MC*; DexX)

traseíst s.m. **1.** (pol.) –Politician care trece de la un partid la altul– „Mai toți *traseiștii* vor să fie vicepreși.“ R.l. 6 X 00 p. 1. „În vara lui 2000, adaptând pentru ziar o știre Mediafax despre un anume Coșea, aflat la al nu știu câtelea partid, am scris pentru prima dată cuvântul *traseist*. S-a răspândit fulgerător...“ Ad. 25 X 03 p. 3. „Am regretat [C.T. Popescu] întotdeauna că *traseist*, cuvânt pe care-l inventasem pentru alții, a ajuns să i se potrivească [lui G. Pruteanu] ca o mănușă.“ G. 31 III 08; v. și Ad. 10 X 01 p. 3, 5 IV 03 p. 2, 8 IV 03 p. 2, 24 IX 03 p. 2, “22” 2 XII 03 p. 3, Ad. 9 X 04 p. 12, 28 I 05 p. 1, Ziarul Gorjului 10 VII 07, G. 21 X 08 p. 4; v. și *platformist* 2007. **2.** –Sportiv ori antrenor care trece de la o echipă la alta doar pentru bani– „Le-a luat antrenor «*traseist*». Olandezul Mark Wotte a pregătit patru echipe în trei ani“ Cancan 4 I 10. **3.** –Persoană care își schimbă radical opiniile politice sau ideologice– „Ziaristul *traseist* pe post de mentor [...] Metamorfoza asta halucinantă nu e parcă foarte supărătoare atunci când ziariștii *traseiști* – pe post de mentori – își mai presară cenușă în cap, când recunosc că au greșit anterior, îndemnându-ne să acționăm într-un anume fel.“ europalibera.org 16 I 10 (din *traseistă*; termen inventat de Cristian Tudor Popescu, așa cum recunoaște el însuși în G. 1 IV 08 p. 10; Ciolan, *MC*; DexX)

traseístă s.f. (arg.) –Prostituată care își așteaptă clienții pe marginea șoselei– „deh, nu suntem *traseiste*, suntem dame de companie...“ Nat. 26 III 98 p. 5. „câteodată, un șef sau altul din Poliție iese în lumina reflectoarelor și zice, după ce a prins niște *traseiste* pe șoseaua de centură, că a dat o lovitură de moarte prostituției.“ Ad. 26 III 01 p. 9. „Primarul din Focșani supărat pe *traseiste* [...] a declarat că prostituatele și șoferii de taxi sunt cei mai rău platnici din oraș.“ J.nat. 14 III 07; v. și Nat. 8 VIII 98 p. 12, 2 XI 98 p. 6, 25 IX 00 p. 8, Ad. 14 V 01 p. 1, ziaruldeiasi 16 V 01 (din *traseu* + *-istă*; Ciolan, *MC*; DexX)

traséu s.n. || *traseu-școală* –Traseu folosit de școlile de șoferi– „suferă și controlul pe *traseele-școală* unde elevii fac practică.“ Sc. 24 VI 65 p. 5 (din *traseu* + *școală*; DexX)

trash s. (cuv. engl.) –Maculatură, gunoi– „Când piața cărții este invadată de literatura de consum, de *trash*-ul cu sloganul «sex, violență, pasiune, sirop», soluția noastră este una singură: încercarea [...] de a face din fiecare apariție editorială un eveniment cultural.“ R.l. 9 VIII 93 p. 2. „câștigurile fabuloase pe care alți particulari [...] le-au obținut și le mai obțin editând cu precădere ceea ce anglo-americanii numesc «*trash*».“ R.l. 6 V 96 p. 2. „Subliteratură *trash*“ Obs.cult. 1 VI 06 p. 9 || *trash-comedy* „mari maeștri în producerea așa-numitelor «*trash-comedy*» (comedia-găleată de gunoi) și reciclarea kitschului...“ Ad. de week-end 10 X 02 p. 13 || *trash-movie* „Slavă Domnului, cu «*trash-movie*» (peliculele gunoi) ne descurcăm și singuri.“ Ad. 21 X 02 p. 4 [pron. *traș*] (MDN, DexX)

tras s. || *tras-terminat* –Tragere la mașină și încheiere (a încălțămintei)– „Instalarea de benzi rulante la secțiile de *tras-terminat* la fabricile «Carmen», «Flacăra Roșie».“ I.B. 7 II 61 p. 1 (din *tras* + *terminat*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 394)

tratamentíst s.m. –Muncitor calificat în tratarea la cald a plăcilor de fibre lemnoase– v. I.B. 11 VIII 80 p. 7; v. și *termist-tratamentist* (din *tratament* + *-ist*; Goga, *Lex.* 120, I. Moise în LR 6 / 78 p. 588; DN_3, DEX-S, DexX)

tratoría s.f. –Birt, restaurant– „Tot în cadrul Complexului funcționează un salon cu specific vânătoresc, *Tratoria* cu specific italian...“ R.l. 31 V 82 p. 4. „Botoșani: Incendiu la *Tratoria*“ adevarul.ro 21 XII 09 (din it. *trattoria* “local unde se servesc paste”; Dimitrescu, *Dr.2* 134, 140, 142; Dimitrescu, *ERI*; DexX)

tráuler s.n. (nav.) –Navă de pescuit dotată cu năvoade în formă de sac (traule) pe care le trage după ea– v. *navă-uzină* 1970. „Un marinar e dat dispărut după scufundarea unui *trauler* polonez“ adevarul.ro 20 IX 09; v. și *krill* 1981, *navă-bază* 1976 (din rus. *trauler*, engl. *trawler*, germ. *Trawler*; OSRI; D. Tr., LTR; DEX, DN_3, NODEX, DexX) || *trauler-uzină* –Trauler pe care este amenajată și o uzină de prelucrare a peștelui– „La șantierele navale din Gdansk se află în construcție un nou *trauler-uzină*, care depășește prin proporții tot ceea ce s-a construit până acum în Polonia în acest domeniu.“ Sc. 16 V 78 p. 5 (din *trauler* + *uzină*; DexX)

traváliu s.n. –Muncă asiduă– „Echipa României a pus stăpânire pe centrul terenului grație eficientului *travaliu* al terțetului K., B., B.“ Sc. 19 IV 83 p. 5. „*travaliul* pe care îl depunea în redacția Europei Libere părea să-l absoarbă complet.“ “22” 8 / 96 p. 14. „București: *Travaliu* pentru indemnizația de creștere a copilului“ adevarul.ro 19 X 09 (din it. *travaglio*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

tráveling s.n. (cinem.) –Procedeu de filmare cu un aparat mobil– „O aglomerare de expresii calchiate după limbajul crainicilor sportivi de la radio și televiziune, al comentatorilor insipizi de filme etc. Sunt pline scrisorile lor de «lovituri de păianjen», de «prim-planuri» și «*travelinguri*», de «secvențe» și «protagonisme».“ R.lit. 26 VII 73 p. 8. „Și vedeai într-un *travelling* lateral care-ar fi stârnit invidia lui Orson Welles zeci de biciclete frumos așezate în linie, abia așteptând să fie încălecate...“ adevarul.ro 27 VIII 10; v. și Cinema 4 / 74 p. 40, R.lit. 34 / 95 p. 15 [scris și *travelling, travling*] (din engl., fr. *travelling*; L. Seche în PN 2 / 74 p. 44, Dimitrescu, *Dr.2* 113; DN – alt sens, DEX, DN_3, DexX)

travestísm s. –Căutarea plăcerii sexuale, în special de către bărbați, în purtarea de veșminte asociate în general cu celălalt sex– „Organizația condusă de Mariela Castro a mai lansat campanii pentru o mai bună promovare a căilor de prevenire a SIDA, cât și pentru tolerarea homosexualității, a bisexualității și a *travestismului*.“ G. 6 VII 06 p. 11. „Ministerul suedez al Sănătății a decis să excludă *travestismul*, fetișismul și sadomasochismul de pe lista oficială a bolilor și dereglărilor psihice, informează AP“ ziare.com 25 XI 08 (din fr. *travestisme*; cf. engl. *transvestism*; MDN, DexX)

travestít s.m. –Homosexual, îmbrăcat (și fardat) ca o femeie– „Piața Spaniei, cu magazinele sale de lux, este goală. Grădinile Pincio sunt regatul *travestiților* și prostituatelor.“ Sc. 15 II 78 p. 5. „[Băieți] care urmează să se prostitueze ca *travestiți*.“ Ev.z. 22 I 97 p. 5. „Constanța: *Travestit* bătut măr și lăsat inconștient în stradă“ adevarul.ro 21 VIII 09 (cf. it. *travestito*, fr. *travesti*, engl. *transvestist*; PR 1923, BD 1967; MDN, DexX, DEX 09)

trăgătoríe s.f. (tehn.) –Locul unde se transformă oțelul în fire de sârmă– „Pe o suprafață de 3970 mp se construiește *trăgătoria* de oțel moale nr. 2, cu o producție anuală de 15000 tone sârmă trefilată.“ Sc. 2 V 64 p. 1. „Mai sunt unele probleme cu secția «*Trăgătorie*», unde angajații au fost nevoiți să accepte, pentru perioade scurte, să stea acasă și să primească 75% din salariu...“ adevarul.ro 22 VI 09 (din *trage* + *-ătorie*; DEX 98, DexX)

trăsnet adj., adv. (fam.) –Foarte bun, foarte frumos– „Se poate face muzică și dacă nu arăți *trăsnet*, e de părere Ramona.“ Ad. 10 VII 01 p. 4. „se va pune de o cântare *trăsnet*.“ J.nat. 24 V 05 p. 24, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Modelul, care era frumos *trăsnet*, studentă la ASE, nu voia să facă teatru...“ J.nat. 16 I 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (R. Zafiu, *D* – alături de alte mijloace ale superlativului: *beton, marfă, bestial, adevărat, meserie* etc.)

treáptă s.f. **1.** (înv.) –Până în dec. 1989, partea I (cl. IX–X) și partea a II-a (cl. XI–XII) a liceului– „În acest an în sesiunea iulie, concursul de admitere în clasa a XI-a (pentru *treapta* a II-a) de liceu se desfășoară după următorul program...“ R.l. 8 VIII 77 p. 5. „Întreprinderea de autoturisme Pitești-Colibași încadrează absolvenți *treapta* I și a II-a de liceu profil mecanic și electromecanic în vederea calificării prin stagiu de practicant în următoarele meserii...“ Sec. c. 10 VIII 79 p. 4. **2.** (lb. colocv.) –Până în dec. 1989, examen susținut de elevi pentru a intra în clasa a XI-a de liceu– „Marius și-a luat strălucit *treapta* în iulie“. „A

urmat dezamăgirea de la examenul de *treaptă*." R.lit. 9 I 09 p. 5 (extensii de sens; DEX – alte sensuri, DEX-S, DexX)

tréce v.i. –(d. o emisiune, un film etc.) A fi difuzat de un post de televiziune– „Este convocată o conferință de presă pentru prezentarea în fața mediilor de informare a unei emisiuni ce urmează să «*treacă*» în aceeași seară, la ora 20,45." Aici Radio Europa liberă 18 VI 91 p. 9. „Cum nu suntem [...] siguri că această coproducție a trei canale de prestigiu din Franța, Anglia și Statele Unite, are vreo șansă să *treacă* și la Televiziunea Română [...] poate c-ar fi util să descriem secvențele mai importante din filmul «Ceaușescu. Motivele mâniei»." "22" 25 X 91 p. 11 (după fr. *passer [à la TV]*; Dimitrescu, *Dr.* 172, 175)

trefiláre s.f. –Trecere forțată a unui metal printr-o filieră, pentru a obține sârmă– „Ea lucrează cu succes pe un grup de șase mașini de *trefilare*..." Sc. 18 II 80 p. 2. „Noutatea produsului [...] constă în posibilitatea *trefilării* firului [...] la diametre mult mai mici." R.l. 14 IX 84 p. 5. „Din cele trei secții care funcționau înainte de insolvență, acum mai funcționează doar una, secția de *trefilare*, unde lucrează 40 de angajați." adevarul.ro 21 X 10 (din *trefilă*; DEX, DN_3, DexX)

tréflă s.f. || *treflă stradală* –Pasaj (denivelat), de forma unui trifoi cu patru foi– „La suprafață, circulația vehiculelor, în sensul Calea Moșilor – Șoseaua Colentina și invers, a fost concepută a se realiza la nivelul rutier actual, cu posibilități fluente de angajare în toate direcțiile prin *trefle stradale* speciale." Sc. 11 I 78 p. 1 (din fr. *croisement / carrefour en trèfle*, sau, prin elipsă, *trèfle*; DMC 1960; DN, DEX – alt sens, DN_3, DexX)

treggings s.m. pl. (cuv. engl.; vest.) „*Treggins*. Cea mai nouă tendință a modei de primăvară: pantaloni din imitație de piele elastică. Strâmți pe picior, au talia înaltă și se pot purta la orice." AS 19 II 08 p. 12

tréi num. || *322* „Președintele PSD s-a legat și de celebrul număr *322*, despre care Traian Băsescu spunea că o să prindă conotații malefice pentru poporul român." G. 28 IV 07 p. 4. „Completul *322* [...] Cei *322* care au pus la cale anul trecut suspendarea președintelui sunt reprezentați în coaliția candidaților DNA. Partidele din care provin aproape că se laudă cu oamenii lor penali." R.l. 24 IV 08. „Suntem azi, cu parlamentul celor *322* + n – «n» reprezintă o cifră ce fluctuează după caz –, în dreapta lui Tudor Vladimirescu și înainte de Pavel Kiseleff." G. 27 VIII 08 p. 6; v. și *antibăsescian* 2007 || *3D* –Tridimensional– „Cercetătorii unei mici firme americane au construit deja un dispozitiv capabil să le «redea» vederea orbilor. E drept, e o formă «pixelată» a ceea ce au în fața ochilor, dar începutul a fost făcut. Dispozitivul [...] constă dintr-un mini-video-recorder, cuplat cu ajutorul unor electrozi, pe creier. Practic, celor care au dizabilități de vedere li se arată în *3D* priveliștea din fața ochilor." G. 26 IX 06 p. 6. „Mobile dotate cu sisteme de videoproiecție, bineînțeles cu transmisie *3D* a imaginii..." G. 14 II 07. „De ce spune Nintendo că jocurile *3D* nu sunt recomandate copiilor sub 7 ani" G. 3 I 11 p. 6; v. și zf.ro 23 II 07, R.l. 21 I 08 p. 10, G. 22 XII 08 p. 13, 10 III 10 p. 15; v. și *patch* 2008 || *3G* –Referitor la dispozitivele mobile, din a treia generație, care folosesc conexiunile de bandă largă și oferă acces la fișiere video– „Telefonia *3G* are și vocea ca element important, dar grosul îl reprezintă transmisiile de date. Telefonul mobil devine un calculator, la fel de puternic ca PC-ul, dar mult mai mic și mai comod." Ad. 26 X 02 p. 6. „Edilii au explicat că au ales sistemul *3G* de audiențe pentru că în acest fel reușesc să discute cu șase-șapte oameni pe oră, față de trei-patru în cazul unui progam obișnuit, când cetățenii vin la biroul primarului." R.l. 8 IX 08 p. 16; v. și Z. 16 IV 05 p. 9; v. și *clapetă* 2005, *videoblog* 2007

tren s.n. || *tren-avion* „Inginerul englez M.B. a elaborat proiectul unui *tren-avion*. Un tren monorai (care face legătura între oraș și aeroport) intră direct în fuselajul avionului special amenajat." Mag. 15 X 66 p. 3 //din *tren* + *avion*// || *tren-cisternă* –Tren alcătuit din vagoane care transportă, în recipiente special amenajate, anumite lichide– „Întâlnirea cu *trenul-cisternă* incendiat." Cont. 1 X 61 p. 2. „Un *tren cisternă* de la Iași până la Bacău" ziaruldeiasi.ro 3 VII 04 (din *tren* + *cisternă*; DexX) || *tren-cursă* „În stație a intrat apoi *trenul-cursă* de persoane 4371." Sc. 26 III 71 p. 2. „12 persoane și-au pierdut viața și alte 100 au fost rănite la Rio de Janeiro, când un *tren-cursă* [...] a deraiat de pe linie." R.l. 19 VII 75 p. 6. „Călătoream întotdeauna cu un *tren-cursă*, extrem de aglomerat sâmbăta..." Ap. 9 / 06 (din *tren (de) cursă*) || *tren de viață* v. *trenă (de viață)* || *tren-macara* –Tren care are în compunere un vagon prevăzut cu macara– „Punând în mișcare un *tren-macara* ei nu au fixat cum trebuie brațul de calare al acestuia." Sc. 1 II 72 p. 2. „Alertă în grupul de muncitori ceferiști călătorind către casă în vagoanele unui *tren-macara*." R.l. 9 XII 76 p. 3. „Conducătorul de *tren macara* [...] a fost sancționat pentru că ar fi părăsit locul de muncă în timpul programului, fără înștiințarea șefului ierarhic, înainte de sosirea schimbului de tură." iasiplus.ro 14 II 10 (din *tren* + *macara*; DexX)

trénă s.f. || *trenă de viață* –Mod, fel de a trăi, standard de viață– „locuind în palat și ducând o *trenă de viață* pe care puțini o puteau concura." R.lit. 21 VII 93 p. 14. „în textul meu [Al. George] este evocată o mătușă a Personajului-Narator (nu și Autor), care vine din Belgia după mulți ani. Aceasta, o persoană înlesnită, chiar bogată, duce un *tren de viață* corespunzător. *Tren de viață* era o expresie curentă în epocă, era traducerea lui *train de vie*. Ei bine, în versiunea tipărită la Polirom apărea *trend de viață*, un anglism de ultimă oră, care nu avea ce căuta în anii (1926-1927) când se petrece acțiunea..."Luc. 28 / 09 [var. *tren de viață*] (după fr. *train de vie*; Dimitrescu, *Dr.* 172; sintagma este mult mai veche)

trend s.n. –Tendință– „Se știe că civilizația modernă, crescând laicizată, suportă din ce în ce mai greu manifestările tradiționale. Iar evreii, mai ales tineretul, nu fac excepție de la acest *trend* general al vremurilor." "22" 40 / 95 p. 13. „1995 a continuat acest *trend* al unui autoritarism tot mai pronunțat." D. 155 / 96 p. 14; v. și C.n. 18 IX 97 p. 1, R.l. 18 VIII 98 p. 2, Nat. 31 X 98 p. 1, R.l. 11 I 99 p. 5, "22" 20 / 00 p. 15, R.lit. 25 X 00 p. 1, Ad. 16 III 01 p. 6, 1 VIII 03 p. 5, AS 21 VII 03 p. 8, "22" 30 XII 03 p. 16, Ad. 27 XII 2004 p. 3, R.l. 3 III 05 p. 30, Ad. 4 V 05 p. 7, "22" 20 VII 05, Cot. 28 VIII 06 p. 2, J.nat. 23 V 05 p. 15, R.l. 3 I 08 p. 4, Cot. 24 II 09; v. și *accesoriza* 2010, *biografist* 2000, *dezinflație* 2001, *fotoepilare* 2010, *minilaptop* 2008, *nou (mai nou)* 2010, *outsourcing* 2003, *periferic* 2012, *post*^{2} 2007, *retrosexual* 2011, *retrosexualitate* 2011, *secularist* 2006, *sexting* 2009, *site* 2010, *snowboard* (sensul 1) 2008, *superlux* 2005, *sustenabil* 2009, *tehnosexual* 2012, *trenă (de viață)* 2009 || *în trend* **1.** –La modă– „Tinerii încearcă *să fie în trend*, să șocheze prin vestimentație..." G. 12 X 07 p. 28. „A fi «la modă», «*a fi în trend*» pe diversele paliere ale existenței noastre, este aproape o condiție a contemporaneității, a unei societăți în care publicitatea, reclama fac parte din experiența zilnică." Obs.cult. 26 III 09 p. 22. **2.** –Care urmează curentul principal de dezvoltare– „țările incluse în OCDE (Polonia, Cehia, Ungaria), unde prețurile produselor sus-amintite au o evoluție integrată *în trendul* general european – de prețuri mai mari." Cap. 20 XI 97 p. 55 (din engl. *trend*; cf. it. *trend*; Stoichițoiu Ichim, *V* – 1999, A; DNAR 1999; DPN 1963; DN_3, DexX, DEX 09)

trendsetter s.m. (cuv. engl.) „Astăzi, nu există creator celebru care să nu caute inspirație în «vechituri», după cum nu există *trend-setter* care să nu îmbrace piese vintage, fie de designeri, fie găsite prin magazinele «obscure» de second-hand." G. 16 XI 07. „Trend / tendință + setter / setează, impune = *trendsetter* / cel care impune tendințele. Este un termen care, potrivit dicționarului Oxford University, a fost preluat din modă dar s-a impus și în multe alte domenii. Așa se face că Madonna e un *trendsetter* în muzică, Bill Gates în IT, Versace în modă, Oprah în televiziune ș.a.m.d. Deși la noi a pătruns ceva mai greu termenul, privind în jur, avem și noi *trendsetter-ii* noștri: Cătălin Botezatu în modă, Andreea Esca în televiziune, Traian Băsescu în politică, Gheorghe Hagi sau Nadia Comăneci în sport." Fl. 3 / 08 p. 70. „Tinerii considerați «*trend-setter*» (cei care impun moda, n.r.)..." Ad. 1 VI 10 p. 26; v. și Cot. 1 XI 08 p. 28, G. 9 XII 09 p. 16, 2 VI 10 p. 14

trendy adj. inv. (cuv. engl.) **1.** –La modă, după ultima modă– „Eu mi-am luat [...] un costum foarte *trendy*, în culoarea grena lucios." Nat. 1 VI 02 p. 12. „Avea un profil cum rar întâlnești în zilele noastre: cultivat, *trendy*, curios, cu o cultură rafinată în diverse domenii." Ad. 9 IV 11. „blogul e așa, o chestie *trendy*" debatehouse.net, cit. de R. Zafiu în R.lit. 22 / 09; v. și Ad. 11 X 03 p. 5, J.nat. 13 VI 05 p. 15, G. 18 VIII 07 p. 13, R.l. 5 II 10; v. și *fancy* 2009, *romgleză* 2005, *stylish* 2012. **2.** (eronat) –Sofisticat– v. *hobby* 1978 (Stoichițoiu Ichim, *A*)

tréning s.n. v. *training*; v. și *pantalon-trening*

triacontanól s. (chim.) „Cercetătorii de la Universitatea din Michigan susțin că un alcool de origine vegetală, «*triacontanol*», ar putea să determine o mare sporire a diferitelor recolte." R.l. 16 XI 77 p. 6 (LTR)

triádă s.f. –Organizație chineză de tip mafiot– „Denumirea de «*triade*» le-a fost dată de poliția din Hong Kong, ca un termen generic desemnând ansamblul societăților secrete chinezești care folosesc simbolice drapele și embleme de formă triunghiulară." L. Mag. 12 / 94 p. 42. „Concurența dintre cele două bande [de mafioți chinezi din București] se soldează uneori cu răfuieli sângeroase, după tipicul reglărilor de conturi ale *Triadelor*." Lib. 11 VIII 97 p. 24. „Se cunosc multe lucruri despre brutalitatea mafiei rusești sau a celei italiene. Însă una dintre cele mai nemiloase organizații criminale este cea a *triadelor* chinezești care, de secole, și-a răspândit tentaculele în întreaga lume." ziare.com 17 X

11; v. și Naț. 22 IX 97 p. 12; v. și *show* (*show-business*) 1994 (din engl. *triad*, fr. *triade*; DEX 09 – alt sens)

trial s.n. (cuv. engl.; sport) –Meci de selecție– „Ieri a avut loc la București un *trial* pentru alcătuirea loturilor reprezentative A, olimpic și tineret." Sc. 2 II 78 p. 5. „în ideea creării unei naționale a României cât mai valoroase [...] Gică a programat pentru luni și marți un *trial* cu 20 de fotbaliști din campionatul intern..." Ad. 17 VIII 01 p. 11. „Reacții pozitive la *trialul* organizat marți seara de FCM Bacău și la care au participat 36 dintre cei mai promițători tineri fotbaliști ai județului. " desteptarea.ro 28 V 09; v. și I.B. 5 X 82 p. 7, 25 V 83 p. 7 [pron. *tráiăl*] (cf. it. *trial*; Il. Constantinescu în LR 1 / 73 p. 34, atestări din 1969; PR 1951, DMC 1970, DPN 1978; DEX – alt sens, DN_3, DEX-S, DexX)

trialóg[1] s.n. –Dialog în trei– „Nu spun că dezbaterile sub forma dialogurilor, *trialogurilor*, anchetelor etc. nu sunt necesare, ci dimpotrivă." R.l. 14 / 71. „*Trialogul* pe care l-a avut M.M. și V.P. cu M.F.I., la Paris." R.lit. 9 XII 92 p. 24. „Despre primele două cărți – *Trialoguri cârcotașe* și *Cotcodăceli* – nu am auzit." R.lit. 19 XII 08 p. 3 (din fr. *trialogue*; DMC 1979; Th. Hristea în LL 4 / 72 p. 602; MDN, DexX)

trialóg[2] s.n. –Set de trei reguli obligatorii– „o rablă de legi ale localului, «un *trialog*» scris cu carioca neagră și afișat pe un perete." R.l. suplim. de week-end 14 VIII 09 p. 8 (din *tri-* + *-log*, după modelul lui *decalog*)

tribalísm s.n. (soc.) **1.** –Organizare socială pe triburi– „Or, *tribalismul* face să apese asupra regiunilor noastre [în Africa] o amenințare mult mai gravă decât însăși subdezvoltarea." Sc. 29 VI 67 p. 6. **2.** –Loialitate necondiționată față de un grup, partid etc.– „[Valeriu Stoica] a făcut o referire fugară, ușor incoerentă, la pericolul «*tribalismului*»." R.l. 10 IX 99 p. 1. „Revigorarea cultului antonescian răspunde radicalizării tot mai primejdioase a politicienilor și partidelor al căror ideal e transformarea României într-un ținut al *tribalismelor* violente și al urii interetnice." R.lit. 4 VII 01 p. 2. „Tocmai acesta este unul dintre sensurile noțiunii de *tribalism*: absolutizarea disjuncției dintre «ai noștri» și «ceilalți»." R.l. 5 V 10; v. și R.lit. 4 VII 01 p. 2 (sensul 1 din fr. *tribalisme*; sensul 2 după engl. *tribalism*; PR 1963, DMC 1972; DN_3, NODEX, DexX)

tribolít s. (cuv. fr.; text.) „Pentru schiori și în general pentru persoanele care au de înfruntat condițiile aspre de climă a fost creată, după un patent francez, o țesătură specială – *tribolit* [...] Prin simpla frecare a fibrelor de vești mintele purtate pe dedesubt se produce electricitate statică, care încălzește corpul." Sc. 24 XII 77 p. 6 (nume comercial; Dimitrescu, *Dr.* 191; DexX)

tribológic, -ă adj. (tehn.) –Referitor la tribologie– „Cercetarea *tribologică*, fiind de interes major, se impune, căci nu se poate vorbi de performanțe mari în construcția de mașini, instalații și utilaje fără aplicațiile acestei științe." R.l. 21 III 81 p. 3. „Inovațiile mele se referă la promovarea materialelor compozite cu proprietăți *tribologice*, aferente coliviilor de rulmenți." adevarul.ro 6 XI 10 (din *tribologie*; DEX 98, DexX)

tribologie s.f. (tehn.) „*Tribologia* a devenit în ultimul timp un nou domeniu de mare importanță al tehnicii avansate. El se ocupă cu studiul problemelor de frecare, ungere și uzare a mecanismelor într-o strictă interdependență cu mecanica, fizica solidelor, chimia fizică, studiul lubrifianților și al maselor plastice și al rezistenței materialelor." R. l. 7 VI 79 p. 1. „*Tribologia* e o știință multidisciplinară, aflată la granița dintre mecanica fluidelor și mecanica solidelor, partea aplicativă numindu-se tribotehnică, având ca obiect studierea proceselor intime de frecare, ungere și uzare a pieselor în timpul funcționării [...] Țări puternic industrializate, ca R.F.G., S.U.A., Japonia, Anglia, obțin anual miliarde de dolari economii ca efect economic al tribologiei aplicate." R.l. 21 III 81 p. 3. „Catedra Organe de Mașini și *Tribologie*, a Universității Politehnica din București" Ad. 10 IV 04 p. 6 (din engl. *tribology*, fr. *tribologie*; BD 1968, PR 1972; DN_3, DEX-S, DexX)

tricolór s.m. (sport) –Component al echipei naționale– v. *meci-școală* 1975. „«*Tricolorii*» se așteaptă să dea patru-cinci goluri în poarta Moldovei" G. 07 II 07 p. 31; v. și Sc. 11 XII 79 p. 3, Săpt. 8 VIII 80 p. 8, Sc. 13 IV 83 p. 5 (din fr. *tricolore*; R. Zafiu, *D*; DEX, DN_3, DexX)

tricotáj s.n. || *tricotaje-mercerie* –Unitate comercială unde se desfac obiecte de tricotaj și mercerie– „În cartierul Strungul au mai luat ființă un magazin modern de încălțăminte și un magazin de *tricotaje-mercerie*." Sc. 23 II 61 p. 1 (din *tricotaj*[*e*] + *mercerie*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 392); v. și *textile-galanterie-tricotaje*

tridimensionál adj. –Care are trei dimensiuni– v. *holografie* 1974; v. și *adaptor* 1986, *baleiaj* 2009, *curentometru* 2008, *fotogrametrie* 1982, *hologramă* 1986, *videodisc* 1986 (din fr. *tridimensionnel*; PR 1953; DEX 98, MDN, DexX)

trienálă s.f. (pol.) –Convenție interstatală semnată de trei țări– „«*Trienala*» vrea să intre în N.A.T.O. Într-o declarație dată publicității [...] miniștrii de externe ai Poloniei, Ceho-Slovaciei și Ungariei s-au pronunțat pentru intrarea celor trei țări ca membre cu drepturi depline în NATO..." R.l. 8 X 91 p. 3 (formal din fr. *triennal*; formație extrapolată, pentru că *trienal* se referă la un răstimp de trei ani; DEX, DN – doar adj., DexX)

trietaját, -ă adj. –Alcătuit din trei etaje– „Practicabilul *trietajat* pe care se desfășoară acțiunea e fără nici o ornamentație." Sc. 12 III 64 p. 2 (din *tri-* + *etajat*; DEX, DexX)

trifurcá v.r. –A se împărți în trei– „Ajungând aici acțiunea se *trifurcă*." R.lit. 30 V 85 p. 21 (din fr. *trifurquer*; DN_3; DEX, DN – doar adj. *trifurcat*, NODEX, MDN, DexX)

trigémeni s.m. pl. tant. –Trei copii născuți deodată de aceeași mamă– „Printre cei mai tineri cetățeni ai orașului se numără *trigemenii* Corneliu, Bogdan și Viorel." R.l. 6 X 73 p. 5 (din *tri-* + *gemeni*; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – alt sens, DexX)

trigger s.n. (cuv. engl.) **1.** (biol.) –Declanșator al unui șir de reacții– v. *electroacupunctură* 1982. **2.** (inform.) –Comandă care declanșează o procedură executată automat– v. script 2003 [pron. *trígăr*] (DEX-S, DEX 98 – alt sens, DN_3, MDN, DexX – doar sensul 1)

trikini s. (vest.) v. *hipster* (sensul 1) 2005. „În sfârșit, imaginația creatorilor de modă a reușit să facă un costum de baie care să avantajeze toate femeile: nu este din două piese, care să lase vederii burtica proeminentă, dar nici dintr-una singură, care să acopere totul [...] Un *trikini* poate fi soluția ideală pentru femeile care au cicatrice după naștere sau vergeturi, pentru cele cu puțină burtică sau cele care nu sunt mulțumite de buricul lor, întrucât acoperă o parte din abdomen, lăsând talia și spatele goale. În plus, datorită fâșiei de material care face legătura dintre sutien și slip, subliniază talia și o scoate în evidență, chiar și atunci când ea nu prea există." csid.ro VIII 09 (din engl. *trikini*)

trilaterálă s.f. (pol.) –Convenție interstatală semnată de trei țări– „integrarea în «*trilaterală*» (Ungaria, Cehoslovacia, Polonia)..." Lit. 4 X 91 p. 14. „Premierul britanic [...] a ajuns la Budapesta, marcând astfel încheierea periplului său prin țările «*trilateralei* de la Visegrad»." R.l. 30 I 92 p. 1. „noii candidați la integrarea în Comunitatea Europeană cu șanse mult mai sporite decât ale altora (știm noi care...) sunt țările «*Trilateralei* de la Vișegrad» – Ceho-Slovacia, Ungaria și Polonia." R.l. 27 V 92 p. 5; v. și R.M. 20 IX 91 p. 6, R.l. 26 XI 92 p. 8 (din fr. *trilatéral*; I. Preda în LR XLI 11–12 p. 586; DexX, DEX 09)

trilobit s. „Electrolux a lansat Trilobite – primul aspirator automat din lume. *Trilobitul* este disponibil și în magazinele de pe piața românească." Ad. 2 X 02 p. 11. „În magazinele din Marea Britanie a fost pus în vânzare un aspirator-robot care face treaba singur, în absența stăpânilor. Denumit Trilobite (în grafia engleză), datorită înfățișării sale similară cu cea crustaceului fosil cu acest nume (în grafia românească, *trilobit*) [...] Spre deosebire de *trilobiții* de acum câteva milioane de ani, aspiratorul-robot se deplasează în spațiu după modelul liliecilor [...] respectiv, robotul este prevăzut cu un emițător de ultrasunete..." Ad. 3 VII 03 p. 12 (din engl. *trilobite*; DexX)

trímer s.n. –Mașină de tuns (părul, iarba)– „*trimmer-ele* – utilaje mai mici pentru tuns iarba în zone mai puțin accesibile, cum ar fi suprafețe înguste, straturi de flori sau gardurile vii..." Ad. 11 VII 03 p. 10. „Rasele [de câini] care au blana încâlcită nu pot fi tunse, se iau cu *trimerul*, un aparat special care intră în păr și îl taie." G. 25 VIII 07 p. 11 (din engl. *trimmer*; sensul nu apare în dicționarele curente)

trimilionár, -ă s.m.f., adj. –(Aici) Care a efectuat trei milioane de kilometri (de zbor)– „Tovarășii de muncă îl felicită, îi oferă flori, i se înmânează insigna de *trimilionar*." I.B. 20 XI 61 p. 1 (din *tri-* + *milionar*)

trimíte v.t. || *a trimite pe cineva după țigări* **1.** (arg. stud.) –A se dovedi superior cuiva– „La comunicarea de azi, X *l-a trimis după țigări* pe Y.". **2.** (arg. sportiv) –A dribla un jucător cu mingea– „X *a trimis după țigări* fundașul central." (C. Lupu în LL 3 / 72 p. 350)

triplétă s.f. –Grup de trei persoane care acționează unitar– „Motivul conflictului a fost Steaua [...] despre care Hagi spune că este pe cale de a fi cumpărat de *tripleta* Pițurcă – Gigi Becali – Viorel Păunescu." Ad. 6 IV 02 p. 11. „s-a legat de *tripleta* Dinescu-Pleșu-Patapievici de la CNSAS, pe care a acuzat-o de ineficiență în demascarea securiștilor." Ad. 29 V 03 p. 2. „PD-L este controlat de baronii portocalii, în frunte cu *tripleta* Blaga-Berceanu-Videanu la nivel central..." ziare.com 10 VII 10 (prin extensie de sens din *tripletă* "echipă de trei jucători"; DexX, DEX 09)

tripléți, tripléte s.m.f. pl. tant. –Trei copii născuți deodată de aceeași mamă– „96 *tripleți* la un milion de prunci." Sc. 14 III 79 p. 5. „La Budapesta a fost instituit un registru al gemenilor. De la crearea lui, acum zece ani, în capitala ungară s-au născut 3 790 gemeni, 25 *tripleți* și cinci perechi de gemeni siamezi." R.l. 10 VII 82 p. 6. „mama celor trei *tripleți* care a dat statul în judecată pentru a obține indemnizația de 600

de lei pentru fiecare copil al ei." G. 26 VIII 09 p. 4; v. și Ad. 117 / 04 p. 15, 26 X 09 (cf. fr. *triplés*; PR 1964; DN, DEX, DN_3 – alte sensuri, MDN, DexX); v. și *gemeni-tripleți*

tríplex adj., s.n. –Transmisie simultană din trei locuri diferite– „Astă-seară, Ora tineretului anunță o Avanpremieră la Ziua tineretului pentru ca sâmbătă, 2 mai, emisiunea consacrată acestui eveniment să fie difuzată în două ediții. Cea de dimineață [...] ne propune o transmisiune *triplex* de la București, Galați, Timișoara..." R.lit. 30 IV 81 p. 16 (extensie de sens; în dicționarele curente apare cu alte sensuri)

triplicitáte s.f. –Ipocrizie, fățărnicie în cel mai înalt grad– „Duplicitatea este un lucru destul de rău, dar X demască [...] o manifestare de *triplicitate*." L. 1 XII 66 p. 27 (din *triplu*, după tipul *duplicitate*; DN_3, DEX 98 – alt sens, MDN, DexX)

triplusaltíst s.m. (sport) –Sportiv care face triplu salt– „Oricum, duetul Corbu-Sancev, acești cei mai buni *triplusaltiști* de pe continent, primește un nou element de considerare prin victoria sportivului nostru." Sc. 21 II 72 p. 3. „întrecerea *triplusaltiștilor*..." I.B. 31 VII 82 p.7. „Cu pașii săi largi și greoi, de *triplusaltist* obosit, se împinge spre poarta nemților și aruncă încă o centrare în careu." adevarul.ro 27 VI 10 (din *triplu salt* + *-ist*; DEX-S, MDN, DexX)

trireactór s.n. (av.) –Avion propulsat de trei motoare cu reacție– „În câteva minute de la decolare de pe aeroportul «Charles de Gaulle» din Boissy, comandantul unui *trireactor* gigant «DC-10» [...] a auzit un zgomot surd." R.l. 23 IV 74 p. 6 (din fr. *triréacteur*; DMC 1960; GTA; DEX 98, MDN, DexX)

trisomíe s.f. (biol.) –Anomalie datorată prezenței unui cromozom în plus– „Celulele care alcătuiesc organismul indivizilor atinși de această tară [boala Langdon-Down] posedă un cromozom suplimentar; este *trisomia* 21 și se întâlnește la copiii de toate rasele." Cont. 16 III 79 p. 5. „Sindromul Down (*trisomie* 21) este o afecțiune cromozomială cauzată de prezența unui cromozom 21 suplimentar. " adevarul.ro 21 III 11 (din fr. *trisomie*; PR 1936, DMN 1968; DEX-S, DexX)

triș s. –Înșelăciune, minciună– „Elevul care ține acum la ureche nelipsitul telefon mobil [...] nu crede decât în cultura *triș*, ca mijloc direct și firesc de a obține hârtia fără acoperire numită diplomă de bac. Nu se va gândi vreodată că bijuteria de la urechea lui, pe care sub formă de handsfree «invizibil» o folosește la copiat, nu putea fi realizată prin *triș*." G. 3 VII 08 p. 10. „civilizații crescute în cultul înșelării vecinului, a prietenului, a aliatului prin șmecherii rudimentare. O asemenea formă de *triș*, trăsnind de autentic specific național, e în plină derulare." adevarul.ro 9 II 11 (din fr. *triche*)

trișerie s.f. –Minciună, înșelăciune– „«Nu să egzistă» să te realizezi altfel la noi decât prin tunuri sau bingo, din «pleașcă», prostie sau *trișerie*, o dată cu moștenirea picată la țanc, ori cu învârtelile, șobolănelile, ponturile de partid, avocățești, ministeriale, eurobugetivore ș.a.m.d." D. 26 V 00. „S-a dorit îmbunătățirea drasticei legislații adoptate în aprilie, ce vizează *trișeria* și actele de violență [în fotbal, în Turcia]." antena3.ro 10 XII 11 (din fr. *tricherie*; DEX 98, DexX)

triticálă s.f. (bot.) „*Triticala*. Este numele unei noi cereale rezultate din încrucișarea grâului cu secara." I.B. 11 IV 74 p. 4. „*Triticale* (triticum + secale, adică grâu + secară) este o cereală nouă, moștenind calitățile de panificație ale grâului și rezistența la frig, umiditate și secetă a secarei." Cont. 7 VII 78 p. 5. „*Triticala* este un hibrid între grâu și secară care se folosește în hrana animalelor." ziarulsemnal.ro 12 VI 08; v. și Sc. 19 IV 81 p. 5; v. și *supergrâu* (din lat. *triti*[*cum*] + [*se*]*cale*; cf. fr. *triticale*; DTN 1974; DEX-S, MDN, DexX)

triumfalísm s. –Încredere, afișată ostentativ, în propriile succese– „Societatea civilă taxează «*triumfalismul*» anticorupției" R.l. 4803 / 05. „*Triumfalismul*, ultima fază a unui regim autoritar" ziare.com 6 IV 11 (din fr. *triomphalisme*; PR 1962; MDN, DexX)

triumfalíst, -ă adj. –Caracterizat prin triumfalism– „O părere care capătă din ce în ce mai mulți adepți este aceea după care poezia română de azi ar fi printre cele mai originale de pe continent și chiar din lume; gândesc așa mai mulți scriitori români și, uneori, feluriți intelectuali străini, cunoscători ai fenomenului românesc. Când nu e o propoziție *«triumfalistă»*, pronunțată de noi în momentele sărbătorești, și când nu provine de la străini amabili care uită enunțul îndată ce l-au rostit, această idee încheagă, pentru cine voiește să clarifice momentul actual, o perspectivă profund tulburătoare." Fl. 13 VIII 82 p. 11. „Adevărul este că, în ciuda nemulțumirii aproape generale a electoratului față de coaliția guvernamentală, scorul obținut de aceasta la locale este îngrijorător de mare și nu îndreptățește entuziasmul *triumfalist* practicat uneori." R.l. 10 IX 96 p. 16. „Băsescu își afișează degeaba un aer *triumfalist*" ziare.com 11 XII 11; v. și Nat. 13 III 04 p. 3 (din fr. *trionphaliste*; PR 1960; MDN, DexX)

triúnghi s.n. v. *stea-triunghi*

triunghiulár s.n. –(Competiție sportivă, artistică etc.) la care participă trei echipe sau reprezentanți a trei țări– „*«Triunghiular»* internațional pentru juniori [...] va avea loc un *«triunghiular»* la care vor participa selecționatele Bulgariei, Ungariei și României." I.B. 3 III 84 p. 7. „Echipele românești Steaua București, FC Național și formația turcă Galatasaray Istanbul se vor întâlni în această seară într-un *«triunghiular»* amical, disputat pe stadionul din Cotroceni." Ad. 8 X 04 p. 12. „*triunghiular* cultural-artistic româno-germano-lituanian, ce se va desfășura la începutul lunii august în Lituania." R.l. 29 VII 06 p. 9 (din *triunghi*, după fr. *triangulaire*; DEX, DN_3, DexX)

trivaccín s.n. (med.) –Vaccin complex alcătuit din vaccin antidifteric, antitetanic și antituse convulsivă– „Copiilor trebuie să li se administreze *trivaccin*". „120.000 de doze de *trivaccin* pentru rujeolă, rubeolă și oreion." adevarul.ro 8 XII 05 (din *tri-* + *vaccin*; Fl. Dimitrescu în LR 4 / 62 p. 394; DN_3, DEX-S, DexX)

triviál adj. –Lipsit de importanță, nesemnificativ– „Aceste întrebări sunt departe de a fi retorice sau *triviale*." "22" 20 VII 05. „ Idealizările de acest fel nu sunt *triviale*, ci, pe alocuri, chiar folositoare și importante pentru cercetările istorice..." Obs.cult. 18 XII 08 (după engl. *trivial*; cf. fr. *trivial*; PR mijl. sec. XX; DexX)

troglodític, -ă adj. –Specific troglodítului– „Băutura poate fi, pentru unii, refugiu în cadrul *trogloditic* al locuințelor reci și întunecate." R.lit. 35 / 93 p. 13 (din *troglodit* + *-ic*; formație personală a Tatianei Slama-Cazacu; DexX)

troglodítism s.n. –Caracter troglodit– „[Profesorul] se întoarce la *troglodítism*." R.lit. 35 / 93 p. 13 (din *troglodit* + *-ism*; formație personală a Tatianei Slama-Cazacu; DexX)

troglodităzáre s.f. „Limba română suportă și ea greutățile tranziției [...] referitor la felul cum arată această limbă de tranziție, d-na Tatiana Slama-Cazacu folosește un cuvânt foarte sever, neînregistrat în DEX: *troglodităzare*. Altfel spus, limba s-ar afla într-un îngrijorător proces de degradare, devenind primitivă și grosolană." R.lit. 35 / 93 p. 1 (din *troglodit* + *-izare*; formație personală a Tatianei Slama-Cazacu; DexX)

troglodíție s.f. „Acum, în *troglodiția* de eră civilizată, vom pune pe calorifer mâncarea «la rece» (frigiderul, congelatorul, gata cu ele!) și zbughi în pat – dacă ai o provizie bună de plăpumi..." R.l. 35 / 93 p. 12 (din *troglodit* + *-ie*; formație personală a Tatianei Slama-Cazacu; DexX)

troián s.m. (inform.) –Program care, sub o aparență inofensivă, declanșează acțiuni de distrugere sau difuzare a informațiilor stocate pe computer, deschide o poartă pentru piratii informatici etc.– „*Troianul* se leagă la un site Web..." J.nat. 6 XII 04 p. 34, cit. de Stăncioi-Scarlat. „În 2006, tânărul și-a testat cunoștințele pe serverul armatei americane, reușind să obțină acces la informații strict secrete. El a instalat un *troian* de tip backdoor, care îi permitea să arunce câte un ochi printre secretele Unchiului Sam, ori de câte ori îl rodea curiozitatea." evenimentul.ro 3 VIII 11; v. și *adware* 2004, *bot* 2009, *infectat* 2000 || *cal troian* „Noua versiune a «Red Code» nu mai blochează paginile Internet, dar furnizează piraților informatici controlul complet de la distanță asupra calculatorului infectat, introducând în sistem un așa-numit *«cal troian»*..." Ad. 7 VIII 01 p. 10. „Spre deosebire de viermi, *«Calul troian»* [...] se deghizează în ceva «inofensiv», [...] un *troian* își făcea loc în computer." J.nat. 9 V 05 p. 19, cit. de Stăncioi-Scarlat (după engl. *trojan horse*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DNAR 2000)

tróică s.f. (cuv. rus.; pol.) **1.** –Convenție interstatală constituită de Olanda, Portugalia și Luxemburg– v. Ad. 6 VIII 91 p. 6. **2.** –Orice asociere (politică) între trei entități– „Un grup de conspiratori [...] Printre ei se află *troika* Armată, KGB, Interne." Ad. 21 VIII 91 p. 1. „Lorin Fortuna, liderul Partidului Republican, a declarat presei că nu agreează inițiativa *«troicii* Vadim–Funar–Păunescu»." Dim. 20 IX 97 p. 1. „Cei trei [...] formează așa-zisa *troică* desemnată de Grupul de Contact pentru a participa la negocierile asupra statutului provinciei Kosovo..." G. 11 VIII 07 p. 5; v. și Cot. 11 IX 91 p. 2, R.l. 21 I 98 p. 4, Ad. 6 VII 00 p. 15, Z. 6 VII 00 p. 3, G. 12 V 05 p. 4, 20 III 07 p. 7 [scris și *troika*] (cf. fr. *troïka*; I. Preda în LR XLI 11–12 p. 586; DEX – alt sens, DexX – sensul 1)

tróler s.n. –Valiză sau geantă care poate fi trasă pe rotile– „*Troler* Eva, diverse dimensiuni" Catalog Carrefour IX 03. „Un nene cu un *troler* după el sună la interfonul blocului percheziționat. Era poștașul." G. 25 II 06 p. 12. „oamenii au coborât nu cu paporniște de rafie sau cu genți cumpărate de la Dragonul Roșu, ci cu *trollere*, iar doamnele, cu poșete." G. 18 VI 10 p. 11 [scris și *troller*] (din engl. *troller*)

trómbă s.f. || *în trombă* (franțuzism) –Vertiginos, rapid– „Degeaba, nicăieri nici un taxi [...] În sfârșit, unul a binevoit să ne ia străbătând *în trombă* Parisul..." R.lit. 27 XII 84 p. 20. „Mașina demarează *în trombă*, face la stânga..." R.l. 1 VII 93 p. 11. „«Rabla» a demarat *în trombă*. În

primele zece zile de la demararea programului «Rabla» au fost casate circa 1.000 de mașini." jurnalul.ro 22 III 11; v. și R.lit. 18 X 84 p. 16, 6 VI 85 p. 23, Lit. 21 / 93 p. 2, Ev.z. 1 XI 93 p. 4 (din fr. [*entrer en*] *trombe*; MDN, DexX)

trotinetíst „Codul Rutier i-ar putea scoate pe roleri și *trotinetiști* dintre pietoni" Ad. 23 IV 04 p. 3. „Fac biciclism din anii '80, de când eram un mic *trotinetist* de fața blocului." kmkz.ro 14 VII 11 (din *trotinetă* + *-ist*)

trufá v.t. (franțuzism) –A umple (cu), a împăna– „Introducerea, joncțiunea părților și momentelor epilogale au fost *trufate* cu citate-aforisme, citate-meditații și citate-lozinci." R.l. 5 IV 72 p. 2 (din fr. *truffer*; MDN, DexX)

trunchi s.n. (tel.) –Tulpină de numere de telefon– „*Trunchiul* 061 al «Salvării» – ne explică forurile de resort – cuprinde 12 linii. Orice apel telefonic este recepționat de toate mesele celor 12 operatoare de serviciu." R.l. 19 XII 78 p. 5 (prin asemănare cu *trunchiul* de copac cu ramificațiile lui; DEX – alte sensuri, DEX-S)

trupét s.m. (ironic) –Membrul unei trupe muzicale– „*Trupeții* au mărturisit că s-au înarmat cu mult optimism..." J.nat. 24 V 05 p. 24, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Piața românească de muzică este poluată în ultimii ani de fel și fel de «*trupeți*»..." Z. 27 IV 06, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *trupă* + *-et*; DEX 98 – alt sens)

t-shirt s. (cuv. engl.) –Bluză de bumbac, cu mâneci scurte ori lungi, în formă de T– „Cunoșteam Shakespeare jucat în veșmintele epocii, îl văzusem pe Hamlet în blue-jeans și pe Ofelia în *T-shirt* marca Travolta, nu însă în aceste bizare costume de imaginație pe care M.L. le-a solicitat pentru inovația lui." Fl. 18 VI 82 p. 12. „În afară de domnul în *T-shirt* negru [...] absolut nimeni din troleibuz n-a perforat vreun bilet." R.lit. 4 VI 03 p. 2. „vă învață cum să purtați cele mai trăsnite *T-shirt-uri* și piesele must have ale sezonului..." Compact 22 V 08 p. 14; v. și *country* 1983 [pron. *tișărt*] (cf. fr. *t-shirt*; PR 1950; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

tsunami s.n. (cuv. jap.) **1.** (geol.) „O serie de valuri seismice, cunoscute sub numele de «*tsunami*» și a căror înălțime depășește adesea 30 metri, s-au abătut marți asupra coastei de est a insulei Hokkaido." R.l. 12 VI 75 p. 6. „în vederea prevenirii catastrofelor pricinuite de mult temutele «*tsunami*» – uriașele valuri iscate de cutremure care, odată ajunse la țărm, provoacă grave distrugeri și mari inundații." R.l. 23 XI 76 p. 6. „Cu banii obținuți [...] se va întinde o mână de ajutor victimelor ciclonului Katrina, *tsunami-urilor* din Asia." G. 22 V 06 p. 9; v. și Sc. 5 III 81 p. 5, R.l. 22 III 82 p. 6, 28 V 83 p. 6, I.B. 5 I 87 p. 4, R.l. 28 V 98 p. 6, Cot. 21 VII 98 p. 11, Ad. 3 I 05 p. 1, 24 VI 05 p. 18, G. 2 VII 05 p. 5, 18 VII 06 p. 10. **2.** (fig.) –Val, invazie– „Ce mi se pare cu adevărat îngrijorător este că valul uriaș, veritabil *tsunami* de tipărituri, nu întâlnește încă, pe toată întinderea sa, acel filtru axiologic pe care și epoca interbelică, și cea postbelică au reușit să și-l creeze." Ad. lit. și art. 743 / 04 p. 1. „*Tsunami* de concedieri colective în 2006" R.l. 29 XII 05 p. 1. **3.** (fig.) –Șoc– „Nici Televiziunea națională, nici particularele n-au îndrăznit să-l supere de dom' Timofte, așa că *tzunami-ul* proiectat de noi n-a putut depăși marginile paharului cu apă." G. 16 II 06 p. 12. „în zilele noastre un *tsunami* antropologic a devastat insula [Sardinia] și el crede că nu se poate trece pe parcursul unei singure generații de la oi la telefonul mobil." R.lit. 30 VI 06 p. 29. **4.** (fig.) –Forță irezistibilă– „*Tsunami-ul* tenisului mondial [...] un tânăr în vârstă de 22 de ani a surprins lumea sportului." Prog. TV 6 / 08 p. 28. **5.** (fig.) –Calamitate, flagel– „*Tsunami* în serviciile secrete. CSAT a ras capii SPP și STS" R.l. 8 XII 05 p. 1. „*Tsunami* politic" Cot. 19 I 07 p. 4. „Europa de Est în cartea a doi jurnaliști italieni: după Marx, un «*tsunami*» al consumismului." Fin. 5 VIII 08; v. și R.l. 12 IX 08 p. 11. **6.** (fig.) –Declanșator al unor efecte nefaste– „Tăriceanu, un *tsunami* pentru Guvernul Tăriceanu?" R.l. 4 XI 05 p. 2. „odată trecut *tsunami-ul* care a declanșat încăierarea..." R.lit. 19 V 06 p. 4 [pron. și scris și *țunámi*] (cf. fr., engl. *tsunami*; Dimitrescu, *Dr.2* 150, 160; S. Dumistrăcel în Lum. 23 III 11; DN_3, NODEX, DexX – doar unele sensuri)

tub s.n. v. *pantalon-tub, rochie-tub*

tubá v.t. (tehn.) –A pune tuburi într-un puț– „Se merge deasupra zăcământului [...] se sapă puțul, se *tubează* cu oțel, după care se dă în exploatare..." R.l. 29 I 85 p. 5. „După forare *se tubează* găurile și apoi se montează niște instalații de exploatare cu niște coloane verticale, cu linii de aer băgate până la 100 de metri adâncime." Lum. 16 VIII 07 (din fr. *tuber*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

tuberculostátic, -ă adj. (farm.) –Care are proprietatea de a inhiba înmulțirea și răspândirea bacililor tuberculozei– v. *amidazină* 1961. „Rifampicina este un *tuberculostatic* major care nu se poate înlocui." adevarul.ro 31 III 11; v. și Cont. 1 IX 61 p. 7 (din fr. *tuberculostatique*; DZ; DN_3, DEX-S, DexX)

tubing s. (cuv. engl.; sport) –Alunecarea (pe apă ori zăpadă) călare pe un colac de cauciuc– „Bâlea Ice Hotel se va îmbogăți în acest an și cu un parc de iarnă: pârtii de schi, snowboard și *tubing*." G. 28 XI 08 p. 16. „Închirierea colacului de *tubing* costă 1 leu pe tură, iar urcatul acestuia cu liftul costă tot atât." adevarul.ro 5 II 12

tulburá v.t. || *tulbură-sărbătoare* –Persoană care strică buna dispoziție a altora– „O trupă de «*tulbură-sărbătoare*» a pătruns în sală." R.lit. 32 / 94 p. 11 (trad. fr. *trouble-fête*)

tulnicăreásă s.f. –Femeie care cântă din tulnic– „Răsăritul soarelui îi va prinde pe oaspeții târgului pe muntele Găina, unde-i întâmpină cu cântec 16 *tulnicărese*." R.l. 7 VII 77 p. 5 (din *tulnic* + *-ar* + *-easă*, formație, probabil, mai veche; DEX 98, DexX)

tumblelogging s.n. (cuv. engl.; inform.) –Numele inițial (2005-2006) pentru microblogging– „Bloguri? E fapt consumat. Facebook? E plin de copii. Twitter? E de anul trecut, dragilor. Cea mai nouă tendință acum este *tumblelogging-ul* – postări directe, la obiect și directe." G. 25 VIII 07 p. 15 [pron. *támbleloghing*]

tun s.n. (fam.) –Lovitură, afacere bănoasă– „Tun de 640 milioane lei la Sidex" Ad. 7 II 01 p. 8 || *a da un tun* „Dl Popârțac *dă un tun* de 7 milioane" R.l. 949 / 93 p. 6, cit. de R. Zafiu în R.lit. 19 / 98. „Îmbătați de fericire după ce au constatat, la deschiderea borsetei [pe care o furaseră] că *dăduseră «tunul»* vieții lor, deoarece aceasta conținea valută și lei în valoare de peste 13 milioane lei, cei patru borfași s-au întors în satul de baștină [...] unde au invitat toată suflarea la un chef monstru..." Ev.z. 31 VIII 97 p. 2. „După ce *a dat tunuri* după tunuri la Compania Națională CFR SA de aproape un miliard de euro, Necolaiciuc «s-a afirmat» și în domeniul devalizării cardului de serviciu." G. 27 IV 07 p. 1 (Zafiu, *D*; Ciolan, *MC*)

tună 1. v.t. –A îmbunătăți (un automobil) prin dotări și ajustări suplimentare– „Se ia un Trabant și *se tunează*. Mai precis, se vopsește, se pun praguri, spoilere, jante de aluminiu și proiectoare, capătă eleron și oglinzi noi-noute, se schimbă tapițeria și volanul și se instalează un supersistem audio." G. 18 X 05 p. 10, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A* 50-51. „*Ai tunat* mașina din pasiune, sau pentru ochii fetelor?" G. 13 IV 09 p. 17. **2.** v.r. (fig.) –A se aranja– „La noi, toate fetele «*se tunează*» cu farduri." Ev.z. 14 XI 09 p. 13 (din engl. *to tune*)

tunát, -ă adj. –Modificat, îmbunătățit– „Mașini și fete *tunate* la Mamaia" G. 7 VII 08 p. 16. „Frigiderele căminiștilor, «*tunate*» cu graffiti" Ev.z. X 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 51-52 / 08. „viceprimarul din anii 2007-2008 și-a completat colecția de mașini *tunate* cu un Rolls-Royce cabrio decapotabil..." R.l. 19 VIII 10 p. 6; v. și G. 24 VII 08 p. 4, 20 X 08 p. 16, 22 I 09 p. 9, 25 V 09 p. 3, Ev.z. 14 XI 09 p. 13; v. și *bling* 2008, *swarowski* 2009 (din *tuna*)

tunél s.n. v. *cuptor-tunel, diodă-tunel*

túner s.n. –Radioreceptor fără amplificator de putere, înglobat într-un sistem– „Primul sistem muzical complex (picup, *tuner*, casetofon, amplificator) – o veritabilă combină audio – a intrat în fabricație [...] la Iași." R.l. 10 X 84 p. 5. „De asemenea, se poate capta televiziunea (dacă avem un calculator multimedia), sistemul de exploatare dispunând de un *tuner*." R.l. 25 VI 98 p. 5. „Pe lângă tapițeria din piele, opțiunile de lux includ [...] un *tuner* TV, un *tuner* radio digital..." G. 14 VII 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și Catalog Carrefour IX 03, J.nat. 24 V 05 p. 19, 22 VI 06 (din engl. *tuner*; cf. fr. *tuner*; PR 1960, FS 283, 306; DEX-S, MDN, DexX)

tungús, -ă adj. –Din regiunea râului siberian Tungus, din regiunea siberiană Tunguska– „E.K., doctor în științe geochimice, a emis o ipoteză potrivit căreia corpul cosmic căzut în taigaua *tungusă* nu a fost un meteorit de mari dimensiuni, ci o cometă. Omul de știință a consacrat mulți ani studierii așa-numitului fenomen *tungus*." Sc. 25 XI 82 p. 5. „Fenomenul *«tungus»* într-o nouă viziune: doi oameni de știință sovietici au emis o teorie conform căreia «obiectul» care a produs, în 1908, cataclismul din Siberia nu a fost un meteorit gigant..." Săpt. 3 VII 87 p. 2. „marele merit al lui Soljenițân e că a știut să intre ca un imens meteorit (sau ce-o fi fost) *Tungus* în apele stătute ale conștiinței occidentale." Z. 5 VIII 08; v. și *microelement* 1980 (din rusă; cf. fr. *toungouze*; cuvântul este mai vechi; MDN consemnează var. *tunguz*, referitoare la limbile altaice din Tunguska)

tuning s.n. (cuv. engl.) **1.** –Modificare, îmbunătățire a automobilului– „Am fost mult pe la saloane din străinătate. Acolo am văzut că nu există «vârstă» pentru *tuning*. Veneau și bătrânei de 60-70 de ani cu mașina tunată." Cot. 24 III 07 p. 7. „Împătimiții volanului au o surpriză: *tuningul* de mașini și-a făcut loc printre standurile expoziției din acest an. Începând de mâine până duminică, vor avea loc demonstrații de mașini tunate." Ev.z. 19 VI 08, cit. de R. Zafiu în R.lit. 51-52 / 08. **2.** (extensie de sens) –Modificare, îmbunătățire– „Au făcut *tunning* la

Palatul Culturii. Acoperișul original a fost înlocuit cu o tablă ieftină și stridentă, iar culoarea pereților a căpătat o nuanță incertă, care face vestitul monument să pară un decor de mucava" Ev.z. 13 V 11 p. 3; v. și G. 20 X 08 p. 16, Cot. 9 IV 09 p. 2 [pron. *tiúning*]

tupál s. „Un industriaș din Valencia a creat o nouă limbă universală numită *tupal*." Sc. 4 IV 75 p. 4. „«*Tupal*» nu seamănă, ca sistem, cu esperanto, întrucât se bazează pe un cod de numere cărora le corespund 17 litere." Sc. 5 VI 77 p. 5 (C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504)

tupeíst, -ă adj., s.m.f. (fam.) –Obraznic, impertinent– „*Tupeistul.* I.N.P. păgubește SNCFR cu 138.411.158 lei și cere României libere 100.000.000 lei despăgubiri... morale." R.l. 8 IV 95 p. 5. „gesturi «*tupeiste*», după cum spun ei, precum o prindere de mână, o îmbrățișare, un sărut pe gât, pe ureche sau chiar pe gură." Ad. 15 IV 03 p. 8. „O altă echipă mai *tupeistă* ar fi bătut-o pe Schalke" Ev.z. 17 IX 11 p. 26; v. și Cat. 13 I 98 p. 4 (din *tupeu* + *-ist*; DexX)

tur s.n. v. *meci-tur*

turboagregát s.n. (tehn.) –Agregat acționat de o turbină– „Pe șantierul Centralei termoelectrice Mintia-Deva, a început montajul *turboagregatului* nr. 5 de mare capacitate." Sc. 11 I 76 p. 1. „*turboagregatul* are un consum calculat..." evenimentul.ro 20 IV 11 (din *turb*[ină] + *agregat*; DEX-S, MDN, DexX)

turbofréză s.f. (tehn.) –Freză acționată de o turbină– „Celor aproape 300 de utilaje obișnuite folosite pentru deszăpezire li se adaugă utilaje grele – *turbofreze*, buldozere, ce vor fi folosite în cazul depunerii unor mari cantități de zăpadă." R.l. 18 I 77 p. 3. „firma de deszăpezire a pregătit și o *turbofreză*, care momentan este depozitată pe platoul Semenic." adevarul.ro 25 I 11 (din *turb*[ină] + *freză*; MDN, DexX)

turbomodél s.n. (av.) –Avion cu reacție care poate lua la bord încărcături mai mari de 5,5 t– „Noul *turbomodel* «AN-26» pus în serviciul Flotei aeriene sovietice, poate lua la bord o încărcătură de 5,5 tone." I.B. 6 XI 74 p. 8 (din *turbo*[reactor] + *model*, după model rus.; GTA; DexX)

turbosuflántă s.f. (tehn.) –Suflantă cu mare viteză de rotație– „F.D., proaspăt absolvent al Facultății de tehnologia construcțiilor de mașini, este preocupat de realizarea proiectului de examen de stat referitor la un prototip de *turbosuflantă*." R.l. 10 III 75 p. 2. „«Hidromecanica» a realizat și livrat un modern stand pentru încercarea noilor tipuri de *turbosuflante* cu care se echipează motoarele autocamioanelor de mare putere și tonaj." R.l. 24 IV 85 p. 5. „O *turbosuflantă* de motor diesel de 1,9 litri și 131 de cai-putere, pentru un Audi A4 model mai vechi, costă între 150 și 500 de euro, în funcție de gradul de uzură." adevarul.ro 2 X 09; v. și R.l. 8 XII 81 p. 5, 26 X 82 p. 5, I.B. 10 VIII 83 p. 6 (din fr. *turbosoufflante*; PR 1960; LTR, D. Tr.; DEX-S, DN_3, DexX)

turbotrén s.n. –Tren foarte rapid acționat de motoare cu turbină– „Un *turbotren* care poate atinge viteze mai mari de 300 kilometri pe oră a parcurs luni, experimental, distanța Bordeaux-Hendaye." Sc. 13 VII 76 p. 6 (din engl., fr. *turbotrain*; BD 1966, PR 1968; DEX-S, MDN, DexX)

turdatérm s. –Tip de sticlă rezistentă la foc produsă la Turda– v. *iena* 1975 (din n.pr. *Turda* + *-term* "căldură")

turísm s.n. || *turism electoral* –Deplasare dintr-o localitate în alta pentru a vota de mai multe ori– „El a fost acuzat de «*turism electoral*», pe 28 noiembrie 2004 fiind suspectat că a votat la mai multe secții de votare, din localități diferite ale județului." evenimentul.ro 13 VII 05. „Șeful de campanie al PSD a arătat că formațiunea sa este pregătită să contracareze acest tip de acțiuni de *turism electoral*, el precizând că se vor stabili echipe ale social-democraților care vor filma și fotografia orice autocare suspecte." zf.ro 19 XI 07. „Operațiunea «*turismul electoral*» a luat amploare duminică la alegerile pentru Parlamentul European. " "22" 7 VI 09

turn s.n. v. *bloc-turn, cazan-turn, clădire-turn, macara-turn*

turnătór, -oáre s.m.f. (peior., fam., pop.) –Denunțător, securist– „[Securiștii] erau desemnați prin *turnător*, delator, ciripitor sau prin... tăcere, însoțită de gestul cunoscut indicând epoleții." Ap. 8 / 95 p. 15. „E *turnător?* am întrebat." R.l. 21 IX 96 p. 1. „*Turnător* cu facilități de revoluționar" adevarul.ro 23 IX 10; v. și Ev.z. 13 IX 95 p. 1, R.lit. 43 / 96 p. 2, 21 / 98 p. 4 (din *turna*; DEX – alte sensuri; sensul este mai vechi; DEX 98, NODEX, DexX) || *turnător-formator* –Muncitor care lucrează forme de turnătorie– „De asemenea, angajează oțelari, forjori, termiști-tratamentiști, *turnători-formatori*, strungari, frezori, rectificatori, curățitori-sablatori [...] sculer S.D.V., zidari-șamotori, primitori-distribuitori..." I.B. 10 IV 74 p. 3; v. și R.l. 12 VII 79 p. 6; v. și *curățitor-sablator* 1974 (din *turnător* + *formator*)

turnéu s.n. || *turneu-fulger* –Turneu de foarte scurtă durată– „Un *turneu-fulger* prin stațiunile de odihnă de la mare sau munte." Cont. 9 VII 65 p. 4. „vom putea efectua un *turneu-fulger* de pregătire în Antile, Bahamas..." Săpt. 28 XII 84 p. 9. „Aflat într-un *turneu-fulger* prin câteva întreprinderi argeșene..." R.l. 20 II 01 p. 1; v. și Sc. 3 I 74 p. 3, R.l. 24 IV 74 p. 6, Sc. 11 I 77 p. 5 //din *turneu* + *fulger*// || *turneu-test* –Turneu artistic (sportiv) cu valoare de test– „Către fiecare final de stagiune Teatrul «Giulești» întreprinde deplasări în mari centre ale țării cu cele mai reprezentative montări din repertoriul anului. De fapt, e vorba de *turnee-test*, prilejuind o atentă sondare a opiniilor și preferințelor publicului." I.B. 24 V 72 p. 2. „*Turnee-test* [...] în rugbyul mondial." Luc. 4 XI 78 p. 7. „La Satu Mare a avut loc un *turneu-test* de evaluare in vederea Campionatului Național de Juniori de la Voineasa." ziare.com 10 III 10 //din *turneu* + *test*//

turrón s. (cuv. sp.; culin.) „La desert, localnicii recomandă crema catalana (cremă de vanilie), coca (un chec pufos) sau *turron* (nuga)." Av. III / 02 p. 114, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cu praline (nuci coapte învelite în caramel, cu smochine și miere sau *turrón* (un sortiment de nuga pregătit de spanioli)." jurnalul.ro 11 XI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat

tusigén, -ă adj. (med.) –Care produce tuse– „Florile de tei pot fi înlocuite cu numeroase alte specii cu acțiune *tusigenă*, expectorantă și antibronșitică. Este vorba de cimbrișor, muguri de plop, frunze de nalbă sau patlagină." R.l. 15 IV 77 p. 5. „Copiii ai căror părinți sunt fumători au afecțiuni respiratorii și prezintă sindrom *tusigen*." Teleg. 5 II 08 (din fr. *tussigène*; DZ; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

tușiér s.m. (sport) –Arbitru de tușă– „Tot despre arbitri: de la Petroșani se relatează că la golul marcat de S. *tușierul* O.S. ar fi trebuit să semnalizeze ofsaid." R.l. 6 XI 78 p. 5. „Problema e că atunci când ai un *tușier* prost, partida se poate duce de râpă." jurnalul.ro 30 I 09 (din *tușă* + *-ier*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

tutorá v.t. –A îndruma, a călăuzi, a sfătui– „ziarul *tutorat* de pleșuvul cavaler al dreptății jurnalistice (pentru cei care nu l-au recunoscut e vorba de CTP)..." Z.fin 13 III 09 (din *tutore*; DexX)

tutorát s.n. –Îndrumare, călăuzire, sfătuire în educație etc.– „Firma Rolex finanțează un original program de *tutorat* artistic, în cadrul căruia maeștri prestigioși din diferite domenii ale artei îndrumă tineri începători aleși prin concurs." R.lit. 27 X 06 p. 29. „tineri absolvenți ce lucrează ca voluntari în centre de zi pentru copii cu dizabilități fizice și mentale. Acești tineri ar putea fi mentori în grădinițele noastre și în școli, susținând un sistem de tip *tutorat* existent în toate rețelele de învățământ din Europa și de peste ocean." cugetliber.ro 26 XII 06 p. 14 (din fr. *tutorat*; PR 1980; DexX)

tutoriál 1. (adj.) –Sistem de învățământ în care profesorul este în contact și îndrumă permanent discipolul– „Directorul general din cadrul Ministerului Educației consideră că cel mai bun mod de organizare al practicii ar fi după un sistem *tutorial*..." Cap. 22 I 04. „[Universitatea Oxford] funcționează după sistemul «*tutorial*»." Z.fin. 31 III 06. **2.** s.n. (inform.) –Program menit să faciliteze achiziția unor proceduri informatice, deprinderea lucrului cu un program etc. Manual electronic– „KP Typing Tutore este un program foarte simplu cu ajutorul căruia, cu puțină răbdare, vă puteți îmbunătăți semnificativ viteza de tastare. Programul afișează o tastatură virtuală, practic un *tutorial* interactiv pentru dactilografierea «în orb»." Cap. 27 IX 01. „Punem la dispoziția candidaților noștri câteva exemple și un *tutorial* cu indicații pentru construirea unui VideoCV cât mai eficient." Z.fin 12 XI 07. „Întreaga zi va include multă muzică, proiecții video cu *tutoriale* Breslo, prăjituri și multe concursuri." T.l. suplim. 9 X 09 p. 2; v. și Cap. 7 II 02 (din engl. *tutorial*; cf. fr. *tutoriel*; PR 1980)

tutsi s., adj. –Populație centrafricană, din Rwanda și Burundi– „Evenimente de acest gen au mai fost înregistrate în Rwanda, în 1994, când aproape 800.000 de membri ai minorității *Tutsi* au fost uciși." ziare.com 30 VII 08; v. și *hutu* 2005, 2011 (din engl. *tutsi*)

tutu s.n. „Azi le-au luat locul simplitatea, asceza chiar. Celebra «*tutu*» (fustă încrețită de tul) e acum înlocuită cu maioul colant și salopeta de lucru." Cont. 8 II 74 p. 12. „Un «policier» în «*tutu*» – cum l-au numit cronicarii de specialitate. În imagine – o scenă din spectacolul coregrafic «Le Concours»." R.lit. 23 V 85 p. 22. „îmbrăcată în *tutu* de balerină..." Ev.z. 23 XII 08 [pron. *tütü*] (din. fr. *tutu*; DEX, DN_3, DexX; cuvântul este mai vechi)

tuxedo s.m. (cuv. engl.; vest.) –Sacou bărbătesc, de obicei de culoare neagră, cu revere de mătase, pentru ocazii oficiale sau semioficiale. Smoching– „Irinel impunea invitaților să vină îmbrăcați în *toxido* sau frac, ca nu cumva ceremonia să capete un aer provincial din cauza unei alegeri vestimentare neinspirate." Gard. 30 VIII 06. „[În 1886] la întoarcerea în Statele Unite [James Potter] și-a afișat noua sa haină la Tuxedo Park Club din New York, uimind asistența. Locul a dat numele american al costumului care în Europa se numește smoking. De culoare

negru cenușiu sau albastru închis, *tuxedo* este totdeauna însoțit de cămașă albă din bumbac, de papion, de ciorapi din mătase și de pantofi din piele, de preferat modelul mocasin. Jacheta este încheiată la unul sau doi nasturi, dar în cazul unor ținute mai importante, în jurul taliei se înfășoară un fel de șal plisat, în care se păstrează biletele și banii. Aparținând categoriei black tie, care privește hainele ce se pot purta în ocazii semi-oficiale, cu un ceremonial mai puțin rigid, *tuxedo* sau smokingul este o ținută elegantă destinată unor evenimente și ceremonii deosebite: la festivitățile de terminare a universității, la decernarea de premii internaționale, la nuntă, la susținerea unui concert în calitate de solist sau dirijor." Felicia 7 VIII 08 [pron. *tuxído*]

TVA s.n. (ec., fin.) „Înainte de a-mi explica ce este Taxa pe Valoarea Adăugată (*T.V.A.*) te-aș ruga să-mi spui cum calculăm Valoarea Adăugată (V.A.). Ca să știu eu din ce îmi iei tu mie 18 la sută." R.l. 3 XII 92 p. 6. „aceste firme vor fi obligate [...] să plătească taxa pe valoarea adăugată (*TVA*) pentru toate vânzările realizate" Ad. 11 VI 03 p. 5. „Au fost introduse modificări la decontul pe *TVA*" adevarul.ro 20 II 12; v. și R.l. 30 VI 93 p. 1, 9 VII 93 p. 5, 13 VII 93 p. 4, 15 VII 93 p. 4; v. și *acciză* 1993, *dotcom* 2003, *impozitare* 1993 [pron. *teveá*] (din fr. *T*[axe â la] *V*[aleur] *A*[joutée])

tv-banking s. v. *banking*

tweet s.n. (cuv. engl.; inform.) –Scurt mesaj postat în Tweeter– „în graba cu care oamenii accesează legăturile pe care le primesc prin mesaje Tweeter (așa-numitele «*tweets*»), ei nu-și dau seama de riscurile la care se expun." G. 24 VI 09 p. 11. „*Tweet-urile* și retweet-urile pot fi despre orice subiect câtă vreme nu depășesc 140 de caractere" R.l. 31 XII 09 p. 9. „«Un chinez a primit Nobel pentru Pace în 2010» a fost un «*tweet*» (mesaj de cel mult 160 de caractere din rețeaua de micro-blogging) care a apucat să circule, vineri, imediat după anunțul de la Oslo." G. 13 X 10 p. 7 [pron. *tuit*]

twitter s. (cuv. engl.) „*Twitter* este un serviciu web care combină funcțiile unei rețele sociale online cu cele ale unui micro-blog, permițând utilizatorilor săi să își updateze profilul cu posturi în format text, de până la 140 de caractere." G. 2 V 07 p. 17. „Gigantul online Google pare interesat de achiziția platformei de micro-blogging *Twitter* sau de un parteneriat cu aceasta..." standard.ro 6 IV 09. „Un îndemn zbura ieri din redacție în redacție: intrați pe *Twitter* ca să vedeți ce e la Chișinău." medifax.ro 8 IV 09 [pron. *tuiter*] (serviciul a fost creat în 2006)

tzatziki s. (cuv. grec.; culin.) –Salată de castravete, cu usturoi, în iaurt. La turci se numește cacik– „O masă bună în Ciclade începe cu un aperitiv grecesc: *Tzatziki* (iaurt cu usturoi și castraveți)" Unica VII 03 p. 138, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*tzatziki* (castraveți cu sos de iaurt și usturoi) cu pitta arăbească" Av. IX 07 p. 97, cit. de Stăncioi-Scarlat. „[Salata] grecească m-am bucurat să văd că e cu *tzatziki*." R.l. 27 XI 09 p. 14; v. și *bouzouki* 2009, *souvlaki* 2009 [pron. *țațichi*] (cf. engl. *tzatziki*; Gal, *APC*)

Ţ

ţambál s.n. || *a pune batista pe ţambal* (fam.-arg.) –A modera, a tempera stridenţa declaraţiilor publice, a unei campanii etc.– „cei care se chinuie *să pună batista pe ţambal* invocă motivul că..." Ad. 11 X 02 p. 13. „*«Batista pe ţambal»*. În ciuda declaraţiilor beligerante din ultima perioadă, de ambele tabere, preşedintele PC a dat de înţeles ieri, că e dispus să aplaneze acest «război al sondajelor». " evenimentul.ro 26 VII 11 (DALR – alt sens)

ţară s.f. || *ţară-arhipelag* –Ţară alcătuită dintr-un arhipelag– „stâncile şi marea sunt însăşi substanţa fizică a acestei *ţări-arhipelag* [Grecia]." Sc. 21 VIII 66 p. 3. „Republica Indonezia, *ţară-arhipelag*" I.B. 18 VIII 86 p. 8. „Acest anunt [...] a fost postat de autorităţile filipineze de-a lungul tuturor drumurilor publice din această *ţară-arhipelag*..." descopera.ro 16 IV 09 (din *ţară* + *arhipelag*) || *ţară-gazdă* –Ţară care găzduieşte un congres, o expoziţie, o competiţie sportivă etc.– „R.D. Germană, *ţară-gazdă*, expune într-un şir de pavilioane un număr mare de produse." Sc. 8 III 64 p. 4. „De la colegii noştri spanioli am aflat că echipa *ţării-gazdă* se află de mai multe zile în cantonament." R.l. 16 IV 75 p. 5. „În ciuda seismului din *ţara gazdă*, CM de rugby rămâne în Noua Zeelandă" gsp.ro 5 III 11; v. şi R.l. 11 IV 73 p. 2, 26 XII 74 p. 6, 25 XI 75 p. 5 (din *ţară* + *gazdă*)

ţărán s.m. v. *consilier-ţăran, femeie-ţăran, pictor-ţăran*

ţărăníst s.m. (pol.) –Membru al partidului ţărănesc– „Noul lider *ţărănist* surprinde încă o dată prin noutatea propunerilor sale." "22" 6 / 96 p. 3. „Voiculescu a fost nevoit să bată cu pumnul în masă în repetate rânduri pentru a reinstaura liniştea, reproşându-le foarte iritat comportamentul de *«ţărănişti»*." adevarul.ro 28 I 08; v. şi *romanist* 1992 (din *ţăran* + *-ist*; DEX, DEX 98, MDN; cuv. este mai vechi, dar a revenit în uz după decembrie 1989)

ţărănitáte s.f. –Specificul ţărănimii– „[Horia Bernea] are o bună experienţă a *ţărănităţii*." "22" 38 / 95 p. 7 (din *ţăran* + *-itate*)

ţeápă s.f. (fam.-arg.) –Înşelătorie, escrocherie– „După o perioadă de relativă acalmie, moda *«ţepelor»* trase prin eliberarea de file CEC fără acoperire face din nou ravagii pe malurile Dâmboviţei." Naţ. 13 X 99 p. 5. „*Ţeapa* semnalată de ziarul Adevărul la CJAS Galaţi – pusă în operă la Atlas SA" Ad. 18 II 02 p. 14. „Jos, huo, la oase, *ţepe*, mârşavi, ilegitimi, foşti, neo şi cripto, profitori, corupţi, oligarhi, slugi, îmbogăţiţi, sărăciţi, furaţi, înşelaţi." Ziua 28 IV 07 p. 1; v. şi R.lit. 15 IX 04 p. 30; v. *şmenui* 1993 || *a da / trage o ţeapă* –A înşela– „Şi C. *a dat o ţeapă* la Dacia Felix." R.l. 29 IV 96 p. 24. „*«A da o ţeapă»* sau «un tun» sunt expresii aflate la curent, cu litere de-o şchioapă, pe pagina întâi a ziarelor, pe care toată lumea le înţelege, după cum «a lua şpagă» sau «a băga parai» nu au nevoie de explicaţii." R.l. 11 IX 99 p. 1 || *a lua ţeapă* –A fi înşelat– „Siguri deja că *«au luat ţeapă»*, ei au depus plângere la poliţie." Naţ. 17 XI 99 p. 5. „Ce bine-mi pare că *ai luat ţeapă*" Ev.z. 15 IV 04 p. 21 (Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09); v. şi *bloc-ţeapă*

ţepár s.m. –Escroc, autor de ţepuiri, persoană care dă ţepe– „În cadrul unui dosar consacrat, pe mai multe ore, escrocilor internaţionali, un bătrân *ţepar*, cu mai multe identităţi, a demonstrat, în faţa camerelor de luat vederi, cum îi păcăleşte pe colegii de la Evenimentul zilei, «cel mai mare cotidian din România», pe tema unor documente." Cat. 10 VI 97 p. 5. „La multe meserii apărute în ultimii ani în economia noastră de piaţă, una foarte bănoasă nu este (încă) înregistrată în catalog: *«ţeparii»* [...] Ei practică la vedere înşelăciunea, prin folosirea falsului în înscrisuri oficiale, dar şi uzul de fals, ce le aduce sume ameţitoare de bani." R.l. 23 VIII 00 p. 24. „Istorii vesele şi triste cu neobositul *ţepar* Nati Meir" Ev.z. 21 X 09, cit. de Stăncioi-Scarlat R.l. 22 VII 99 p. 3, Naţ. 13 X 99 p. 5, D. 26 V 00, G. 17 II 07 p. 1, 23 VII 07 p. 13, R.l. 18 I 10 p. 4 (din *ţeapă* + suf. *-ar*; Ciolan, *MC*; DexX)

ţepuí v.t., v.i. (fam.-arg.) –A înşela, a da o ţeapă– „Statul român – *ţepuit* în afaceri cu vile time-sharing" R.l. 30 V 02 p. 9. „Adjunctul Gărzii Financiare Harghita l-a ajutat foarte mult pe Csibi *să ţepuiască* bugetul de stat..." Ad. 16 IX 04 p. 10. „O avocată *a ţepuit* cu vile-fantomă poliţişti, notari şi oameni de afaceri" G. 25 X 07 p. 8; v. şi Ev.z. 17 IX 04 p. 5, G. 17 I 08 p. 6 (din *ţeapă*; DALR, DexX)

ţepuitór s.n. (arg.) –Cel care „dă o ţeapă", care fură prin înşelătorie. Şmenar, ţepar– „*«Ţepuitorii»* au plătit cu viaţa." R.l. 16 I 98 p. 28. „poliţiştii au stabilit că persoana care folosise buletinul era [...] un *ţepuitor* care fugea de cămătarii din Tecuci. " adevarul.ro 17 IV 11 (din *ţeapă* + *-itor*; comunicat Mihaela Macovei)

ţesătór s.m. v. *femeie-ţesător*

ţestoásă s.f. **1.** –Luptător ninja– v. *ninja* 1992. **2.** (arg. stud.) „Accesul manifestanţilor [studenţi] pe Bd. Kogălniceanu fusese blocat de dubele Poliţiei (*«ţestoase»* în limbajul studenţilor), jandarmi şi cordoane de scutieri." R.l. 21 X 95 p. 1 (din *ţest* + *-oasă*)

ţevár s.m. –Muncitor specializat în fabricarea sau repararea ţevilor– „Circa 4000 de salariaţi ai Petrotub SA [...] din Roman au blocat Drumul European 85 [...] Doar un sfert de oră au reuşit *ţevarii* să stăpânească cele patru benzi ale E 85." Ad. 29 X 03 p. 3. „au reuşit să se califice cu vremea la locul de muncă şi să-şi câştige onorabil existenţa, unii ca maiştri, alţii ca muncitori electronişti, tâmplari ori *ţevari*." adevarul.ro 4 XII 10 (din *ţeavă* + *-ar*; DEX 98, NODEX, DexX – alt sens; cuv. este cu siguranţă mult mai vechi)

ţiganizá 1. v.t. –A conferi un caracter ţigănesc– „Manelele, în accepţiunea acestor oameni, *ţiganizează* România." D. 19 I 06. **2.** v.r. –A ajunge să se comporte ca un ţigan sau a căpăta o puternică amprentă ţigănească– v. *ţiganizare* 2007. „protestatarii au afişat un carton pe care era scris: «Rrom = Cetăţean român = Cetăţean European». Dacă prima parte a enunţului e corectă, înseamnă fie că ţiganii s-au românizat, fie că noi ne-am *ţigănizat*. Nu ştiu care-i cea mai bună variantă." adevarul.ro 6 IX 10. **3.** –A ajunge să fie dominat / deţinut de ţigani– „Cum *s-a ţiganizat* Timişoara [...] Ţiganii au ajuns să pună stăpânire pe centru, profitând de ambiguitatea legii şi de sprijinul funcţionarilor." adevarul.ro 13 VII 11 (din *ţigan* + *-iza*)

ţiganizáre s.f. –Acţiunea de (se) ţiganiza şi rezultatul ei– „Toni «Coşciug» şi *ţiganizarea* morţii. Moartea este pentru el o afacere, dar patronul de la «Anthony», una dintre cele mai mari firme de pompe funebre din ţară, vrea respect pentru mort [...] la greci, care-s ortodocşi, nu vezi circăria de aici. Noi, românii, ne-am ţiganizat, se enervează nea Toni." R.l. 5 XI 07 p. 8 (din *ţiganiza*)

ţigáră s.f. –(d. pantalonii la modă în anii '70) Strâmţi în partea de jos– „Bogdan poartă pantaloni *ţigară*." (prin asemănare cu *ţigara*); v. şi *blugi-ţigară*

ţigarétă s.f. –(d. pantalonii la modă în anii '70) Strâmţi în partea de jos– „Pantalonii gen *ţigaretă*, model italian" Lib. 21 I 09 p. 6 (prin asemănare cu *ţigareta*)

ţigánism s.n. –Manifestări proprii ţiganilor– „*Ţigănisme* şi mahalagisme în faţa a 7000 de spectatori de la Polivalentă." Tin.lib. 27 II 90 p. 1. „Noi suntem campioni la mondenităţi, scandaluri, *ţigănisme*." evenimentul.ro 30 VI 08 (din *ţigan* + *-ism*)

ţíntă s.f. v. *client-ţintă, public-ţintă*

ţípţer, ţipţeroáică s.m.f. „În Vişeu de Sus, Maramureş, există un cartier în care trăiesc şi în prezent în jur de 700 de *ţipţeri* – descendenţi ai nemţilor care au fost colonizaţi aici la sfârşitul secolului al XVIII-lea [...] explică Cristina Funer, o *ţipţeroaică* get-beget, care a ales să rămână în Maramureş în loc să ia calea Germaniei ori a Austriei după Revoluţie. " adevarul.ro 7 II 10 (din *Ţipţerai*, numele cartierului nemţesc din Vişeul de Sus, Maramureş, format din numele regiunii Zips, de unde au fost aduşi strămoşii locuitorilor actuali, şi *reih* "şir de case"; DexX; cuv. este mult mai vechi)

ţipţerésc, -eáscă adj. –Propriu ţipţerilor– „Fiind de etnie *ţipţerească*, cântam şi făceam scheciuri, aşa m-au agăţat la un ansamblu." G. 19 VI 08 p. 16. „Deşi există un dialect *ţipţeresc*, puţini ţipţeri îl mai vorbesc. «Acum, se vorbeşte o ţipţerească mai nouă, mai apropiată de limba germană care se învaţă în şcoală.»" adevarul.ro 7 II 10 (din *ţipţer* + *-esc*; DexX; cuv. este mult mai vechi)

ţol s.n. || *la ţol festiv* (lb. vorbită) –(Îmbrăcat) în haine elegante– v. *xerox* 1993. „*La ţol festiv*" jurnalul.ro 28 III 11 (DEX 98, NODEX; construcţia este mult mai veche)

ţopísm s.n. –Comportament de ţoapă– „La el în emisiune, doctoranzii în antropologie şi licenţiaţii în terapia cognitivă doar mimează *ţopismul* în mijlocul străzii." G. 31 III 09 p. 10. „Mă crispează expresia «a fi în tendinţe», care mi se pare o formă de *ţopism* semantic." adevarul.ro 10 VI 10 (din *ţoapă* + *-ism*)

ţunámi v. *tsunami*

ţúţer s.m. –Lingău– „Vadim Tudor, *ţuţerul* lui Eugen Barbu.“ Cuv. 33 / 93 p. 6. „Vă amintiţi belicoasele declaraţii gen «Am îmbrăcat cămaşa morţii» şi alte aiureli macabre ale *ţuţerului* barbian?“ R.lit. 26 XI 03 p. 2. „Nici un şef nu e întreg dacă n-are în preajmă un alai de *ţuţeri*. În orice organizaţie clădită pe o osatură ierarhică se va găsi cineva care îşi va ţuguia aprobator buzele şi va elogia, măcar şi onomatopeic, vioiciunea cerebrală a superiorului.“ D. 23 II 08; v. şi R.l. 27 V 94 p. 2, “22” 2 / 95 p. 7, 39 / 96 p. 15 [scris şi *ţuţăr*] (probabil din ţig. *ţuţ* “om pus la patru ace” – comunicat Dragoş Gheorghiţă; Dimitrescu, *Dr.* 172; DexX)

U

uáu v. *wow*

ubersexuál adj., s.m. „Americanii au născocit o nouă categorie masculină: *ubersexualii*. Acest gen de mascul lasă deoparte ceara de păr și orele petrecute la saloanele de înfrumusețare. În opinia americanilor, aceștia sunt deasupra standardelor, dar apreciază berea și femeile. La acești bărbați apar calități masculine apreciate de sexul opus, cum ar fi încrederea, conduita, pasiunea și compasiunea. *Ubersexualii* caută calitatea. Cei care au lansat acest nou concept au stabilit și diferențele dintre *ubersexual* și metrosexual. Astfel, în timp ce *ubersexualul* este pasionat de cauze și principii, metrosexualul este pasionat de el însuși. *Ubersexualul* preferă să-și «îngrijească» mintea, pe când metrosexualul își îngrijește podoaba capilară. Cei mai buni prieteni ai bărbatului adevărat sunt tot bărbați, pe când metrosexualul preferă femeile ca prieteni. *Ubersexualul* este sexy, pe când metrosexualul este narcisist. *Ubersexualul* este interesat de artă și cultură și face diferența între bine și rău, în timp ce metrosexualul cunoaște mai bine diferența dintre crema exfoliantă și loțiunea tonică pentru ten." G. 5 XI 05 p. 5. „*ubersexualul* este doar un metro dus la apogeu – combinație între eleganță, stil și performanțe deosebite (în sport, film sau alte arene care conferă vizibilitate)..." sfin.ro 10 I 06. „Spre deosebire de metrosexual, bărbatul *übersexual* are un aer boem, nici pe departe macho, el fiind mai degrabă un bărbat cu principii puternice și preocupări pentru alte lucruri decât bere, fotbal și femei ușoare. *Übersexualul* petrece mai mult timp îngrijindu-și mintea decât părul." Ambition XI 08 p. 42. „Acum la modă sunt *ubersexualii* care se consideră foarte intelectuali, se îmbracă mereu la dungă. *Ubersexualii* sunt foarte stilați și foarte masculini, nu au preocupări de genul fotbalul, ieșitul cu prietenii la o bere, ci preocupări intelectuale. De menționat este că atât metrosexualii, cât și *ubersexualii* sunt bărbați cu orientări sexuale normale." G. 26 XI 08 p. 7; v. și *pomosexual* 2006, 2008 [var. *übersexual*] (din engl. *ubersexual*, provenit din germ. *über* "deasupra, superior" și *sexual*; termenul a fost creat în 2003 de ziaristul englez Mark Simpson)

ucrónic, -ă adj. –Referitor la ucronie, refăcut mintal de parcă s-ar fi întâmplat– „Vă propun totuși un exercițiu de tip *ucronic*: încercați să eliminați din cultura română tot ce are «sânge jidănesc»..." D. 15 X 99 p. 9. „Eminescu, *ucronic* și apocaliptic" Obs.cult. 17 IX 10 (din fr. *uchronique*)

udemerist, -ă adj., s.m. –Referitor la sau aparținător de UDMR– „Pentru că George Pruteanu s-a împotrivit ordonanței privind Legea învățământului pentru minorități, *UDMR-iștii* din Comisie l-au pârât (încă o pâră!) pe senator partidului de guvernământ PNȚCD..." J.nat. 20 IX 97 p. 5. „obiecția *udemeristului* V.A...." R.l. 17 I 01 p. 3. „Licitație trucată: Tun *udemerist* ca la carte" jurnalul.ro 14 II 09; v. și *composesorat* 2001; v. și R.l 14 II 01 p. 1 [scris și *UDMR-ist*] (din *UDMR* + *-ist*)

UE s. –Uniunea Europeană– „Partidele de stânga au cucerit puterea în majoritatea țărilor *UE*..." R.l. 11 I 99 p. 5. „adevărul este că *UE* contribuie la spargerea de monopoluri regionale sau naționale în beneficiul masei largi de consumatori." Ev.z. 20 III 07 p. 6. „ambasador al României la *UE*" G. 15 IV 08 p. 4; v. *și anti-UE*

ÚFO s. (americanism) –Farfurie zburătoare– „Am fost mințiți! exclamă acum acești ufologi, susținând că au pus mâna, între altele, pe mărturisirile unor foști colonei de aviație martori ai prăbușirii a «cel puțin două farfurii zburătoare» [...] Mai este, spun ei, și povestea unui bombardier F-4 Phantom, care ar fi urmărit în 1976 deasupra Iranului un *UFO* mare." R.lit. 8 II 79 p. 22. „Așadar, sceptici *UFO*, puteți avea altă explicație pentru imaginile care se văd clar aici?" adevarul.ro 6 X 10 (abreviere din engl. americ. *U*[nidentified] *F*[lying] *O*[bject] "obiect zburător neidentificat")

ufológ s.m. –Adept al ipotezei existenței UFO– v. *UFO* 1979. „Li se adaugă *ufologi* mai bătrâni..." R.lit. 20 V 82 p. 22. „Conferința a fost susținută de celebrul scriitor și *ufolog* C.T." adevarul.ro 22 VII 09; v. și Ev.z. 11 IX 95 p. 1 (din fr. *ufologue*; cf. it. *ufologo*; DMC 1974, DPN 1983; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

ufológic, -ă adj. –Referitor la obiectele zburătoare neindentificate– „Ne aflăm într-o pauză *ufologică* (nu-mi vine să mai scriu ozenologică pentru a nu-i supăra pe medicii ORL-iști care protestează împotriva folosirii abuzive a unui termen aparținând specialității lor: «ozena» este o ulcerație nazală rău mirositoare)." R.lit. 20 V 82 p. 22. „Fenomenul *ufologic* a existat întotdeauna." evz.ro 2 IX 09 (din *ufologie* + *-ic*)

ufologíe s.f. –Studiul fenomenelor asociate cu obiectele zburătoare neidentificate– „*Ufologia* a devenit un fenomen care se autoreproduce." R.lit. 20 V 82 p. 22. „Nu întâmplător, în acest oraș sovietic există și un puternic cerc de [...] O.Z.N.-iști. Să fi stabilit ei contacte radio cu extratereștrii, să-i fi depistat aceia pe amatorii de *ufologie*?!" Z.Z.M. III 90 p. 16. „congresul internațional de *ufologie* de la Scottsdale (Arizona)..." Mag. 25 V 11; v. și Fl. 12 VI 87 p. 11 (din fr. *ufologie*; PR 1972; DexX, DEX 09)

ufonaút s.n. –Ființă care călătorește într-o farfurie zburătoare– „Imagini inedite despre recuperarea și autopsierea unor *ufonauți* dintr-un OZN. [...] cunoscutul ufolog M.H., Germania, a prezentat integral filmul «Roswell 1947»..." C.r. 26 IX 95 p. 1 (din *UFO* + *-naut*)

Ugg s. || *cizme Ugg* –Încălțăminte fără toc din piele de oaie întoarsă, marcă înregistrată a firmei Deckers Outdoor Corporation– „Sunt la modă și *cizmele uggs* – cele cu blană, fără toc, în care bagi pantalonii." G. suplim. Școala 30 I 08 p. V. „Încălțămintea modernă, precum balerinii sau *cizmele Ugg* (cele fără toc), cauzează disconfort pe termen lung, caracterizat prin dureri ale tălpilor, genunchilor sau spatelui, avertizează medicii britanici..." G. 27 XI 09 p. 12

ul(ca)cetamíd s. (farm.) *„«Ulcacetamid»*. Un nou medicament românesc realizat de prof. dr. docent Dumitru Dobrescu. Este recomandat pentru tratamentul ulcerelor gastrice și duodenale." R.l. 10 II 76 p. 5; v. și *distonocalm* 1978 (din *ulc*[er] + *acetamid*)

ulcosilvanil s. (farm.) „O altă față a modestiei sale [a doctorului Pușcaș] e numele dat medicamentului descoperit – *Ulcosilvanil* – și nu o denumire care să provină din numele său și cu un «il» la sfârșit." Săpt. 20 V 77 p. 5. „Delegația de specialiști români, condusă de dr. I. Pușcaș, care a luat parte la congres, a prezentat nouă comunicări științifice privind cercetările proprii efectuate la Șimleu Silvaniei. Comunicarea privind *ulcosilvanilul* în tratamentul ulcerelor gastro-duodenale a suscitat un interes deosebit." Sc. 16 VI 80 p. 4 (din *ulc*[er] + *Silvan* + *-il*)

ulcostóp s.n. (farm.) –Medicament românesc utilizat în dermatologie– „El este destinat tratării unor maladii dermatologice cum sunt zona zoster, verucii, psoriazis. Cercetările de până acum au dat bune rezultate, întreprinderea «Terapia» fabricând medicamentul în producție de serie sub denumirea de «*Ulcostop*»." R.l. 14 III 84 p. 1 (din *ulc*[erație] + *stop*)

ultraagresív, -ă adj. „[Declarațiile lui Ion Iliescu] sunt toate subsumate unei campanii povertiste *ultraagresive*, menită să realizeze un țel propagandistic de mare rafinament al perversiunii: să convertească sărăcia și nemulțumirea acumulate sub regimul Iliescu-PSD în capital procentual pentru sine în sondaje." Ad. 29 VII 03 p. 1. „Super SIDA. Tulpinile HIV se pot combina, dând naștere la viruși *ultraagresivi*" Ad. 17 VII 07 p. 9. „Un cuplu [de politicieni] în care membrii se comportă la fel. Cu aceeași vehemență, cu același limbaj *ultraagresiv*." ziare.com 5 VII 11 (din *ultra-* + *agresiv*)

ultrabook s.n. (anglicism) „Intel lansează o nouă categorie de laptopuri numite *UltraBook* [...] Pe lângă faptul că *ultrabook-urile* vor avea procesoare rapide și putere mare de calcul, acestea vor fi ușoare oferind utilizatorilor o portabilitate foarte mare." zf.ro 31 V 11. „Piața computerelor personale trage tot mai mult către *ultrabookuri*. Adică nu doar se înlocuiește PC-ul clasic (desktopul) cu laptopul, ci și laptopurile se doresc a fi cât mai portabile, elegante și ușor de utilizat oriunde." Cap. 8 XII 12 [pron. *ultrabúc*]

ultracentrál, -ă adj. –Situat în centrul orașului– „În București, creșterea chiriilor a atins în 2007 5% pentru zonele *ultra-centrale* și 7% pentru cele centrale..." G. 14 II 08 p. 7. „oferta de terenuri centrale și *ultracentrale* din top 10 mai cuprinde și terenuri cu prețuri de 6.000 euro/mp și 2.500 euro/mp." ziare.com 9 VI 11 (din *ultra-* + *central*; DEX 98, MDN, DexX; cuv. este mai vechi)

ultradefensív, -ă adj. –Exagerat de defensiv– „a considerat că adoptând o tactică *ultradefensivă* va reuși să împiedice jocul fantezist al lui Figo&Co." J.nat. 21 VI 04 p. 35, cit. de Stăncioi-Scarlat. „a abordat, ca

de obicei, o tactică *ultra-defensivă*" Cat. 21 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *ultra* + *defensiv*)

ultraelogiós, -oásă adj. –Care exagerează cu laudele– „Ele sunt invariabil elogioase, ba chiar *ultra-elogioase*, enervant și suspect de politicoase..." D. 18 XII 98 p. 13, cit. de Stăncioi-Scarlat. „a publicat o cronică *ultra-elogioasă* a peliculei." medifax.ro 15 V 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *ultra-* + *elogios*)

ultrafiltráre s.f. (tehn.) –Filtrare extrem de fină– v. *dializor* 1984. „Dacă am scăzut un kilogram în greutate la o ședință, în loc de trei kilograme, înseamnă că nu merge bine pompa de *ultrafiltrare*. " adevarul.ro 18 IX 04 (din *ultra-* + *filtrare*, după fr. *ultrafiltration*; DN_3, DexX)

ultraînált, -ă adj. (fiz.) –Foarte înalt– „Sunt examinate două metode de transport fără fir a unor mari cantități de energie și pe distanțe lungi: una prin raze laser, alta – poate mai realistă – cu ajutorul radiațiilor de frecvențe *ultraînalte*." Sc. 29 III 79 p. 5 //din *ultra-* + *înalt*; LTR//

ultraortodóx, -ă adj. –Extrem de atașat de valorile tradiționale– „un *ultraortodox* evreu este un fundamentalist..." "22" 25 I 06. „*Ultraortodocși* gay din Israel au site de susținere" G. 26 II 08 p. 11 (din *ultra-* + *ortodox*; Ciolan, *MC*)

ultraperfecționát, -ă adj. –Foarte perfecționat– „Se lucrează la perfecționarea unor microdispozitive logice capabile să efectueze fiecare 10 milioane de operații pe secundă. Se apreciază că în acest fel la sfârșitul anilor '80 își va face debutul un computer *ultraperfecționat*, o adevărată culme a procesului început acum 30 de ani." Sc. 18 VI 76 p. 3. „Agențiile au transmis două știri: una, ca un ecou, anunța transferarea – de peste ocean, către o țară din Europa occidentală – a unui șir de batalioane de artilerie *ultraperfecționată* – artilerie cu încărcătură nucleară." Sc. 22 I 78 p. 6. „un sistem informatic antifraudă *ultraperfecționat*, care permite evitarea neregulilor în ziua scrutinului." adevarul.ro 12 VI 09 (din *ultra-* + *perfecționat*, după fr. *ultra-perfectionné*; DMN 1965; DexX)

ultraportábil adj., s.n. –(Computer portabil) de dimensiuni mult reduse– „IBM a lansat un notebook *ultraportabil*, cu un design nou, instituind astfel noi standarde de portabilitate, rezistență a bateriei și conectivitate wireless în sistemele ultraportabile." Ad. 13 II 04 p. 6. „Ascensiunea *ultraportabilelor* pe piața globală [...] s-a făcut resimțită și pe piața locală." G. 19 VIII 08 p. 3 (din *ultra-* + *portabil*, probabil după model engl.)

ultrarapíd, -ă adj. –Extrem de rapid– „Nu știați de metoda de maturizare *ultrarapidă* a mieilor?" Sc. 25 XI 61 p. 3. „Avocat înființez *ultrarapid* societăți." Lib. 2068 / 97 p. 21, cit. de R. Zafiu în R.lit. 42 / 98. „Trenul *ultrarapid* reduce călătoria de 1.068 kilometri la numai trei ore de mers." adevarul.ro 27 XII 09; v. și Sc. 8 II 80 p. 5, 7 II 82 p. 5, 10 VIII 82 p. 3, I.B. 2 VIII 84 p. 4, 3 II 89 p. 4; v. și *cort-umbrelă* 1978, *superexpres* 1975, *transrapid* 1983 (din fr. *ultrarapide*; DMN 1965; FC II 249, 251; DEX, DN_3, Dex)

ultraréce adj. (fiz.) „Neutronii *ultrareci* au proprietăți foarte interesante: ei pot fi stocați în butelii cu pereți de cupru, beriliu și chiar de sticlă." Cont. 12 I 79 p. 5. „Atomi *ultra-reci* pentru studiul energiei întunecate a vidului" evz.ro 27 II 11 //din *ultra-* + *rece*//

ultrasecrét, -ă adj. –Secret în foarte înalt grad– „În fond despre întâmplările din film, spectatorul nu știe și nu află, cu certitudine, nimic. Ele rămân *ultrasecrete*, ultramisterioase." R.lit. 12 VI 80 p. 7. „Se pare că lacul austriac Toplitz va fi «absolvit» de misterul care-l înconjoară privind existența, pe fundul său, a unui tezaur – lingouri de aur, bijuterii, documente *ultrasecrete* – care ar fi fost scufundate, după unele presupuneri, de către naziști, în timpul ultimului război mondial. După cum a declarat [...] conducătorul unei echipe vest-germane care a efectuat, la bordul unui mini-submarin, cercetări pe fundul lacului, în luna iunie, n-a fost descoperită urma nici unui tezaur de felul celui la care se refereau zvonurile respective." R.l. 9 VII 83 p. 6. „Jurnalul *ultrasecret* va putea fi însă dat publicității abia la cincizeci de ani de la moartea mea..." R.lit. 21 XII 06 p. 27 (din *ultra-* + *secret*; DexX, DEX 09)

ultrasofisticát, -ă adj. –Extrem de sofisticat– „dezvoltarea la care s-a ajuns în electronică și informatică ar putea fi anihilată, ca de altfel și alte comori ale civilizației umane, într-un timp foarte scurt, în cazul unui conflict militar în care rolul preponderent l-ar avea tocmai armele *ultrasofisticate* care ar semăna moarte, ghidate fiind tocmai de sisteme și programe ultraperfecționate, bazate pe cea mai avansată electronică." R.l. 29 VI 83 p. 6. „în loc să încaseze în bani amenzile percepute șoferilor de camioane, polițiștii îi făceau pe aceștia să «plătească» în produse alimentare, carne, pește proaspăt sau congelat sau chiar și în material sau aparatură electronică *ultra-sofisticată*, potrivit încărcăturii camionului..." R.l. 2 IV 85 p. 6. „Armament *ultrasofisticat* pentru Forțele Speciale ale Armatei Române" gandul.info 5 III 08 (din *ultra-* + *sofisticat*)

ultrasonór, -ă adj. –Referitor la ultrasunete– v. *ecografie* 1984. „Inhalatorul *ultrasonor* permite dispersarea substanțelor medicamentoase până la particule micrometrice..." zdg.md 17 XI 05 (cf. fr. *ultrasonore*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

ultrastructúră s.f. (med.) –Structură intimă a unui țesut– „Dr. I.P. cercetează *ultrastructura* unor tumori endocrine." Cont. 2 II 62 p. 7 (din fr. *ultrastructure*; DT; FC II 250–251; DN_3, DEX-S, DexX)

ultrași s.m. pl. –Suporter pătimaș al unei echipe de fotbal, ai unui partid etc.– „Forțele de ordine care asigurau protecția lesbienelor și transexualilor au avut de furcă cu un grup de «*ultrași*», care au încercat să străpungă cordonul forțelor de ordine, dar și cu simpli cetățeni care huiduiau." ziaruldeiasi.ro 5 VI 06. „Până și *ultrașii* politici trebuie să fi înțeles că poziția doamnei Pârvu echivalează cu cea a unui arbitru de fotbal și că este ceva putred dacă după meci arbitrul merge la chef cu una dintre echipe." G. 12 VI 09 p. 1. „Suporterii *ultrași* ai Stelei i-au atacat cu pietre pe fanii olandezi" adevarul.ro 16 II 12; v. și G. 10 IV 07 p. 2, 11 V 07 p. 6, 14 V 07 p. 3, 10 IX 07 p. 2, 25 II 08 p. 13 (din *ultra* + *-aș*)

umagánu s. (bot.) „R.S. a ajuns la concluzia că unele animale sălbatice au viciul alcoolului. Elefantul, de pildă, arată dr. S., consumă fructe de *umaganu* – africanii obțin din ea băuturi alcoolice tari – care, sub efectul fermenților din stomacul pahidermului, se transformă în alcool." R.l. 19 VI 74 p. 6

umámi s. (cuv.jap.; culin.) „Un tub minuscul proiectează sub formă de jet un amestec de substanțe chimice care simulează cele cinci senzații gustative de bază: dulce, acru, amar, sărat și *umami* – gustul glutamatului de monosodiu." Ad. 12 IX 03 p. 12. „Gustul *umami* desemnează savoarea alimentelor. El a fost definit încă din 1908 de profesorul Kikunae Ikeda de la Universitatea imperială din Tokyo, dar de-abia în 1907 cercetătorii au descoperit papilele gustative specializate în perceperea acestui gust. *Umami* este un gust dat de conținutul de proteine al alimentelor și de descompunerea proteinelor în timpul fermentării sau preparării alimentelor la foc mic." J.nat. 24 XI 08 p. 18. „*Umami* nu se aseamănă cu nimic acru, dulce, sărat sau amar, dar nici nu e străin de mâncarea noastră de zi cu zi. Ați simțit «al cincilea simț» de fiecare dată când ați mâncat o roșie bine coaptă, o bucată de carne sau o felie de brânză maturată (gustul acela specific, inconfundabil, al alimentelor fără cusur). Artificial, gustul *umami* se obține cu ajutorul glutamatului, un aminoacid prezent în alimentele cu un conținut mare de proteine. E un gust «rotund», care îți umple gura și care potențează celelalte arome." AS 19 IX 09 p. 29

umanoíd, -ă adj., s.m.f. –Ființă cu aspect și caracter omenesc– „Până nu de mult [...] tratatele de specialitate au indicat că familia omului (așa-numiții *umanoizi*) a luat naștere într-o perioadă relativ recentă – acum vreo cinci milioane de ani." R.l. 22 I 67 p. 5. „Roboții *umanoizi* au ieșit demult din romanele science-fiction și se pregătesc să-și ia locul în societatea omenească, fiind capabili să arate ca noi, să plângă, să râdă și să comunice, la fel ca noi." ziare.com 23 VI 09 (din fr. *humanoïde*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

umbrélă s.f. || *sub umbrela (cuiva)* –Sub protecția / autoritatea (cuiva)– „Ansamblul operațiunilor *sub umbrela* ONU" R.l. 23 II 93 p. 3. „Dnii C. și P. [își dau osteneala] să se instaleze *sub altă «umbrelă»*." R.l. 16 VI 95 p. 1. „Trei hoteluri *sub umbrela* Hilton vor fi deschise în țară, în acest an" financiarul.ro 31 V 11; v. și C.r. I-III 93 p. 12, "22" 40 / 93 p. 1, R.l. internat. 9 VIII 94 (din engl. *under the umbrella*, it. *sotto l'ombrello*; cf. fr. *parapluie* "protecție, adăpost"; BD 1966; Dimitrescu, *Dr.* 172); v. și *brand-umbrelă, cort-umbrelă*

umorál, -ă adj. **1.** (med.) –Referitor la umori– v. *mioglobintest* 1984. **2.** (fig.) –Care reflectă dispoziția sufletească de moment– „Jurnalul e cu mult mai liber, mai *umoral*, mai simpatic. N-a fost ținut la zi, nici sistematizat apoi, ci lăsat oarecum la voia întâmplării." R.lit. 16 III 78 p. 8. „cerând totodată scuze d-lor Mihai Zamfir și Eugen Simion, ținte ale vehemenței *umorale* a d-lui Rusu..." R.lit. 17 I 01 p. 1. „În urmă cu niște ani, într-o discuție off the record cu un important lider PSD, am întrebat de ce partidul se lasă reprezentat cu atâta lejeritate de un individ – incoerent, agramat, *umoral* – precum fostul senator Gh. Dumitrașcu." adevarul.ro 16 XI 05 (din fr. *humoral*; DEX, DN_3, DexX)

úndă s.f. || *undă de șoc.* **1.** (geol.) –Undă seismică de mare intensitate– „*Unda de șoc* care a avut o perioadă de aproape un minut a fost simțită de populație." R.l. 7 III 77 p. 6. **2.** –Regiune de presiune și densitate sporite care se mișcă asemenea unei unde, cu viteza sunetului, ca urmare a unei explozii sau a unui șoc– „La clinica de urologie Grosshadern din München a fost inaugurat un centru specializat în eliminarea calculilor renali cu ajutorul *undelor de șoc*, eliminându-se, astfel,

intervenția chirurgicală. Acest tratament, experimentat în R.F.G. începând din 1980, permite reducerea calculilor renali la dimensiunea unui grăunte de nisip și eliminarea naturală grație *undelor de șoc* dirijate împotriva pietrelor. Amplasarea acestora este detectată cu ajutorul razelor X." R.l. 12 V 82 p. 6. „Utilizând fenomenul *undei de șoc*, o echipă de medici din München a evitat în 450 de cazuri operația unor pacienți cu calcul renal. Echipa a pus la punct un aparat care permite pulverizarea acestora, prin procedeul amintit." R.l. 5 V 84 p. 6. „*undele de șoc* de intensitate redusă și-au demonstrat eficacitatea în stimularea creșterii unor noi vase de sânge din cele deja existente, în testele pe animale." ziare.com 25 XI 09. **3.** (fig.) –Ansamblu de efecte, în general neplăcute, ale unui fenomen, procedeu etc.– „Se amplifică *«unda de șoc»* a falimentelor și șomajului" Sc. 12 XI 82 p. 6. „Cutremurul de pe piața financiară a SUA, declanșat de preluarea băncii de investiții Bear Stearns de către JP Morgan Chase, și-a transmis *unda de șoc* în Asia, Europa, și, la scară mai mică, în România. " hotnews.ro 17 III 08 (după fr. *onde de choc*, engl. *shock wave*; DMN 1967; D. Tr., LTR, LGG; DEX-S, MDN, DexX) || *undă verde.* **1.** (circ.) –Sistem care permite autovehiculelor care circulă cu o anumită viteză, constantă, să întâlnească numai semafoare "pe verde"– „Anul acesta va marca și începerea lucrărilor pentru instalarea de *«undă verde»* pe axa piața Victoriei – piața Națiunilor Unite." R.l. 11 I 77 p. 5. „*«Unda verde»*, dincolo de menirea ei principală de a asigura fluxul continuu al vehiculelor, este și un excelent instrument de luptă împotriva poluării." Sc. 22 IV 78 p. 7. „Computerul dirijează *«unda verde»*." Sc. 18 II 79 p. 5; v. și R.l. 28 IV 78 p. 5, I.B. 5 X 82 p. 4; v. și *fluidizare* 1975. **2.** (fig.) –Aprobare– „V.P., secretarul american al apărării, a venit să dea *«undă verde»* Europei de Est." Ev.z. 18 VII 94 p. 1. „*Undă verde* pentru anchetarea lui «Schumi». Traian Băsescu și-a dat acordul pentru începerea urmăririi penale împotriva ministrului Z.N." Ev.z. 20 III 07 p. 4 (după fr. *onde verte*, engl. *green light*, germ. *grüne Welle*; DTN 1975; R. Zafiu în R.lit. 15 / 96 p. 9; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX-S, MDN, DexX); v. și *clonare* 2006, *semivegetarian* 2009, *stand-by* (sensul 1) 2000

underdog s.m. (cuv. engl. americ.) „Cea mai largă categorie socială, aceea numită de americani *«underdogs»* (textual: câini învinși într-o competiție canină și, prin extensiune, orice perdant, orice handicapat sau neprivilegiat în lupta pentru existență..." R.lit. 19 V 77 p. 2 [pron. *ândărdog*]

underground (cuv. engl.) **1.** adj. inv. –Subteran, situat sub nivelul solului– „Subsolurile vechilor clădiri sunt spații atractive pentru amenajarea localurilor [...] sunt cele mai populare locații *«underground»*, amenajate în pivnițele de pe vremuri." Ad. 12 IX 09. „A adus debutanți [...], a continuat buna tradiție a importului de spectacole [...], a adus și ea *underground* (concept care la noi ține strict de spațiu, din păcate) și dans în festival. " Ad. lit. si art. 5 X 10. **2.** –De rezistență, care aparține mișcării antigermane din teritoriile ocupate de nemți în timpul celui de al Doilea Război Mondial– „Fiul unui avocat înstărit, Mostowicz a studiat el însuși dreptul la Kiev. Împrietenindu-se cu numeroși polonezi din diasporă, se implică în acțiunile politice ale unei grupări *underground* a Organizației militare poloneze." Ad. 2 IX 09. **3.** –Ilegal, clandestin, situat în afara legii– „Organizatorii evenimentelor susțin că spectacolele clandestine sunt necesare pentru a combate suprimarea identității palestiniene de către autoritățile israeliene în Ierusalim, unde activitățile culturale au devenit parte a conflictului politic. «Proiectul Ierusalimul *underground* creează un cadru intim unde pot fi făcute confesiuni personale și se poate vorbi despre mici probleme cotidiene.»" Ad. 5 XI 09. „În cursul unei singure zile, 22 decembrie 1989, am ieșit din *underground* în mainstream..." R.l. 10 XI 09 p. 3. „În țara [Kenya] în care cărțile ei aveau să pătrundă, ulterior, *«underground»*, Michela [Wrong] a petrecut patru ani ca reporter pentru «Financial Times», fiind adesea prinsă în revoltele de stradă." Forbes 10 IX 10; v. și Ad. 5 VII 10, 15 VIII 10. **4.** –Semilegal, semiclandestin– „Aici, toată lumea a primit diverse produse halucinogene. Nimic nu a fost ilegal sau *underground*." Ad. 25 VIII 09. **5.** (ec.) –Subteran, care funcționează fără forme legale sau a cărui activitate economică este doar în parte legală– „Funcționa foarte bine sistemul «pe sub mână», exista un trafic *«underground»* intens." Ad. 18 XII 09. „În afara acestor companii importante, pe piață mai activează și câteva zeci de afaceri *«underground»*. Adică rețele [de internet] de cartier sau chiar de bloc, care funcționează fără forme legale." Ad. 14 I 10. **6.** –Marginal, de la marginea societății— „[Într-o clădire din Copenhaga] trăiau de peste 25 de ani tineri squatters, punks și alți adolescenți de cultură *underground*." R.l. 2 III 07 p. 7. „Ierarhie *underground*. Deși par o adunătură de oameni îmbătați cu aurolac care nu mai știu de pe ce lume vin și încotro se îndreaptă, vagabonzii de complex sunt foarte bine organizați." Ad. 10 XII 09. **7.** –Referitor la disidența culturală prin neurmarea liniei impuse de autoritățile comuniste– „Spectacolul îl are drept erou pe Vladimir Vîsoțki, legendarul poet, muzician și actor ce a marcat generații întregi de ruși, cel care a reprezentat rezistența prin cultură *underground* în plină opresiune sovietică." Cot. 27 III 09. „Tot ce nu era [înainte de 1990] participare directă la colectivismele impuse avea o vagă alură de *underground*, de dizidență discretă, mai curând defensivă." Ad. 15 VI 10. **8.** –Neconvențional, experimental, avangardist– „În ciuda premiilor și omagiilor, el a rămas un scriitor *underground*." R.lit. 38 / 96 p. 22. „Nu știu alții dacă au mai avut atâta șansă să fie formația, la un moment dat, cea mai populară și, în același timp, cea mai *underground*. Aste este foarte greu de obținut. Timpuri Noi este una dintre puținele formații care au existat și înainte și după (n.red. – 1989)." Ad. 21 VI 10; v. și D. 203 / 96 p. 15, Ad. 9 IV 05, Cot. 21 V 07 p. 24, Ad. 26 IX 10; v. și *performant* 2000. **9.** –Neobișnuit, insolit– „Zeci de voluntari au vrut să le arate brașovenilor cât de important este să citești. S-au adunat în Piața Sfatului, cu cărțile în mână și și-au văzut liniștiți de lectură, chiar dacă unii oameni se uitat puțin cam ciudat. Acțiunea face parte din proiectul «Lecturi Urbane», realizat de un grup de voluntari care vor să creeze și o bibliotecă *«underground»*." Ad. 18 IV 10. **10.** || *muzică underground* –Muzică (psihedelică, punk, grunge, hip-hop etc.) situată în afara circuitului de difuzare comercială, apărută în anii '60 și care pune accentul pe sinceritate, libertate și creativitate– „A fost șocul pe care simplitatea și cursivitatea melodică îl proiectau asupra unor timpane insensibilizate de complicate și tunătoare sofisticări subterane (vezi *«underground»-ul* și variantele sale)." I.B. 18 IV 74 p. 2. „Muzica electronică e *underground* la noi pentru că nimeni nu îi dă atenție..." Ad. 24 XI 03. „«Promovez muzica de *underground* a Bistriței, acele piese care nu se aud la televizor și radio. Pun muzică drum and bass, hip hop, breakbeat pentru cei care caută aceste gen de piese și nu știu unde să le asculte», explică DJ-ul." Ad. 1 IX 10; v. și G. 30 VI 08 p. 9, Ad. 12 VIII 09, 22 V 10, 25 V 10, 6 VIII 10, 10 VIII 10, 13 VIII 10, 31 VIII 10, 17 IX 10, 27 X 09. **11.** || *teatru underground* –Teatru alternativ, experimental, neinstituționalizat, cu spectacole pentru scene improvizate în baruri sau cluburi– „Teatrele care la ora asta își fidelizează cu adevărat spectatorii nu sunt cele instituționalizate, ci, culmea, cele *underground*..." Cot. 13 I 07 p. 17. „Te-am întâlnit deseori în Green Hours, la teatrul *underground* / neconvențional. De ce preferi acest tip de cultură (teatrul în bar) decât pe cel clasic? Cum se simte un artist pe o scenă dintr-un spațiu atât de intim (prin comparație cu sălile de spectacol mari)?" Ad. 27 XII 09. „Festivalul de Teatru și Film *Undergroun*d, cel mai important eveniment cultural din Arad, a ajuns anul acesta la cea de-a opta ediție." Ad. 17 III 10; v. și 26 VIII 09, 4 X 09, 16 XI 09. **12.** s.n. –Totalitatea cluburilor underground– „Încă din 2000, Cătălin și-a făcut trupă de hip-hop, „Clandestin", împreună cu câțiva prieteni. Au avut câteva apariții în *underground-ul* local, la diferite spectacole de gen, prilej cu care au promovat mai ales melodii cu mesaj social." Ad. 9 IX 10 [pron. *andăgráund*] (cf. fr. *underground*; DMC 1965, PR 1967, BD 1968; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; MDN, DexX, DEX 09 – sensuri parțiale)

undevá adv. –Cândva– „Va ploua *undeva* spre seară" Realitatea TV 16 III 08 ora 15. „Primul rețetar venețian, «Libro per cuoco», redactat *undeva* către sfârșitul anilor 1300, abundă în rețete clasice, deja, pentru începutul Evului Mediu. " J.nat, suplim. Bucătărie, 11 II 09 p. 1. „*undeva*, în preajma Crăciunului, vom primi cel mai frumos, mai așteptat și mai prețios dar din lume: copilul nostru!" ProTV 36 / 09 p. 22

ungătór s.m. v. *spălător-ungător auto*

unghiulá v.i. –A găsi un unghi (nou, interesant), de obicei în arta fotografică, a filmului– „Apoi Antonioni caută pe pereți, în lumânarea unei camere, în trecerea unui vapor printr-un canal, *unghiulând* savant, efectele unei plastici ieșite din contextul realismului dat de peisajul complet." Cont. 17 II 67 p. 5 (din *unghi*)

unicameralísm s.n. –Sistem parlamentar cu o singură cameră– „disputa privind *unicameralismul*, introdusă oarecum forțat pe agenda publică, apare ca un episod din confruntarea dintre Executiv și Legislativ." "22" 27 IX 05 p. 7. „Nici Ion Iliescu și nici Călin Popescu Tăriceanu, principalii adversari declarați ai *unicameralismului*, nu știu probabil că 13 din cele 25 de state din Uniunea Europeană au parlamente formate dintr-o singură cameră." Obs.cult. 22 IX 05. „Astfel, bicameralismului actual i se contrapune *unicameralismul*, care este văzut drept un model de legislativ «suplu» și cu costuri reduse, datorită numărului mai mic de parlamentari." "22" 19 XI 09 (din engl. *unicameralism*)

unicarbonát adj. (chim.) –Carbonat insolubil– „Noul model de permis este realizat pe suport *unicarbonat*, iar datele și fotografia sunt gravate

cu laser." G. 11 XI 08 p. 16. „Pe lîngă aspectul total diferit, noul permis are și mai multe elemente de siguranță: datele și fotografia gravate cu laser, pe suport *unicarbonat* și un cod de bare care conține bolile de care suferă deținătorul." evenimentul. 26 I 09 (din engl. *unicarbonate*)

unicát s.n. v. *piesă-unicat*

UNICÉF s. –Organizația UNESCO pentru copii– „A patra expoziție mondială de fotografie cu tema «Copiii acestei lumi», consacrată Anului internațional al copilului – 1979, s-a deschis la Lausanne, sub egida *UNICEF*. Sunt prezentate 515 fotografii-document realizate de 238 fotografi din 94 de țări ale lumii." R.l. 3 V 78 p. 6. „Organizația *UNICEF* sprijină familiile sărace din Bacău" adevarul.ro 7 XI 10; v. și R.l. 17 XI 82 p. 6; v. și *superspectacol* 1977 (abreviere din engl. *U*[nited] *N*[ations] *I*[nternational] *C*[hildren's] *E*[ducation] *F*[ound]; Stoichițoiu Ichim, *A*)

unidimensionâ v.t. –A face să devină unilateral– „Astfel, alunecarea spre degradare a lui A., fostul luptător, în loc să fixeze tragicul întâmplării, se pierde în penibil, în bună măsură și din vina lui M.A. care își *unidimensionează* personajul." R.lit. 22 V 71 p. 2 (din *uni-* + *dimensioná*; DEX-S, MDN, DexX)

unidimensionalizáre s.f. –Acțiunea de a face să devină unilateral– „Accentuarea exclusivă a laturii rațional-logice a ființei umane, și mai ales solicitarea ei exclusivă – până la a transforma și arta într-o emanație a ei – este o altă cauză a *«unidimendionsionalizării»* ființei umane." Cont. 16 IX 77, suplim. p. IV (din *unidimensional*)

unifórmă s.f. v. *costum-uniformă*

uninominál, -ă adj. (pol.) –Care are în vedere un singur nume– „sistemul practicat în Franța, vot uninominal în două tururi de scrutin, nu este propriu-zis un sistem majoritar, având avantajele ambelor sisteme, deci creând majorității «manufacturizate» (prin forțarea unui învingător)..." "22" 30 V 00 p. 5. „s-ar putea recurge la o campanie electorală *uninominală*..." R.l. 19 VII 00 p. 1. „în colegiile *uninominale* vor candida personaje perfect adaptate noii Românii: șmecheri cu gura mare, actori de telenovele, maneliști celebri, fotbaliști pe final de carieră, starlete de tot felul și, desigur, jurnaliști-analiști-vedete." Cot. 27 VIII 08 p. 17; v. și *femeie-politician* 2001 (din fr. *uninominal*; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX 98, DexX)

uniséx adj. inv. –(d. vestimentație, în special) Destinat deopotrivă femeii și bărbatului– „Am înțeles, din discuțiile purtate de luminate și vizionare inteligențe, discuții reluate de condeiele presei că este vorba în toamnă, de un veșmânt *unisex*, adică valabil, precum pantalonii blug, pentru toate categoriile și subcategoriile." Săpt. 24 X 80 p. 8. „Trupa se prezintă la rampă în veșminte *unisex:* redingote negre și gambete." "22" 50 / 95 p. 15. „Maiou *unisex*" Reclamă Carrefour VII 03; v. și *chopper* (sensul 2) 2010 (din fr. *unisexe*; cf. engl., it. *unisex*; moda unisex s-a răspândit după 1970; DMC, PR 1960, BD 1969, DPN 1974; MDN, DexX, DEX 09)

unitáte s.f. || *unitate-etalon* –Întreprindere cu rol de model– „În agricultura de stat au fost stabilite *unități-etalon* atât în producția vegetală cât și în cea animală, care vor deveni model în întreaga activitate pentru toate unitățile agricole." R.l. 2 IV 74 p. 5. „BIG Berceni, care se va deschide peste câteva zile, se va număra printre *unitățile etalon* ale Ministerului Comerțului Interior." I.B. 11 II 75 p. 1. „acum sunt bolnav de supărare, mâhnit că din această *unitate-etalon* s-a ales praful, practic nu mai e nimic." Lumea satului 1 II 07; v. și Sc. 21 I 77 p. 1, R.l. 28 XII 79 p. 5 (din *unitate* + *etalon*)

universiádă s.f. (sport) –Competiție sportivă universitară– „*Universiada* '81" I.B. 22 VII 81 p. 1. „Baschetul la *Universiadă*" Z. 12 II 09 (din *univers*[itate] + [olimp]*iadă*; cf. it. *universiade*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

universitáte s.f. || *universitate-fantomă* „*Universități-fantomă* care eliberează diplome... legale. Iată un paradox semnalat pe unele meleaguri, prioritatea aparținând însă, după cât se pare, Angliei." I.B. 8 XI 72 p. 1. „Organismul de la Strasbourg situează S.U.A. și Italia în fruntea listei *«universităților-fantomă»* care furnizează amatorilor «diplome à la minut», ce pot fi chiar echivalate în diferite țări occidentale." Sc. 15 VI 74 p. 6. „Vosganian, Onțanu și Pendiuc, doctori honoris causa la o *universitate-fantomă*. O universitate care-și ține cursurile pe Internet, aflată în SUA, cu profesori din Albania și cu o sucursală-fantomă în Italia, a recrutat câțiva politicieni români pentru a le îmbogăți palmaresul de titluri academice." Cot. 1 XI 08 //din *universitate* + *fantomă*; cf. fr. *faculté fantôme*; DMN 1969//

unplugged adj. (cuv. engl.; spect.) –Acustic, fără amplificare sau modificare electronică– „Pe 2 octombrie începe a treia ediție a turneului, intitulat, anul acesta «Beethoven *unplugged*»." G. 26 IX 08. „De 1 Martie, Kumm invită fetele la un miniconcert, *unplugged*, la Cafe Verona..." G. 1 III 10 p. 16 [pron. *anplágd*]

unsprezéce s. (sport) –Echipă de fotbal– „Realitatea este că în afară de echipa din Craiova și *unsprezecele* dinamovist nu avem mai nimic în fotbal!" I.B. 23 XI 82 p. 3. „Au câștigat lejer bucureștenii, dar *unsprezecele* din capitala Moldovei a dovedit o formă foarte bună..." I.B. 28 II 84 p. 3. „Rada anunță schimbări în *unsprezecele* de start al Rapidului" Ad. 20 IV 09; v. și I.B. 7 II 84 p. 3 (după fr. *onze*; în dicționarele curente – alte sensuri)

únu num. || *un-doi* (sport) –Pase scurte (de la unul la altul)– „Driblingurile, *un-doi-urile* puse ca pe masă, celebrele «table» braziliene, țineau până la linia de 16 m." R.lit. 17 VI 82 p. 23. „Pentru Nicolae Văcăroiu, omu' e cel mai prețios capital. Omu' lui, C.C., coechipierul cu care «Hagi al finanțelor» schimba *un-doi-uri* pe vremea când purta banderola de căpitan al BID-ului lui S.O. Vântu." Ad. 7 IV 03 p. 3

updatá v.t. (anglicism) –A aduce la zi, a actualiza– „Site-ul este într-o continuă dezvoltare, fiind *updatat* periodic cu noi fotografii." Ad. 21 V 03 p. 7. „D'aia stilul *se updatează* pe fiecare piesă" 4elemente.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 05. „Numai pe site-ul ziarului Gândul, *updatat* oră de oră, afli primul ce se întâmplă în România și în lume." G. 19 VI 08 p. 15; v. și Pro TV Magazin 14 IX 07 p. 6; v. și *twitter* 2007 [pron. *apdatá*] (din engl. *to update*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

updatáre s.f. (anglicism) –Acțiunea de a updata și rezultatul ei. Aducere la zi. Actualizare– „nu prea se potrivește *updatării*, mai ales la mâna unei regizoare debutante." R.lit. 24 III 06 p. 23, cit. de Stăncioi-Scarlat. „utilizarea computerelor firmei se face doar în scop de afaceri și nu de *updatare* a blogurilor..." Cot. 12 X 07, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *updata*)

upgradá v.t. (anglicism) –A îmbunătăți, a perfecționa– „Impactul conversației pe suport video va fi simțit de utilizatori în doar câteva săptămâni de când aceștia își vor *upgrada* MSN Messenger cu ultima sa versiune." Ad. 13 IV 05 p. 6. „E tot mai greu să fii la modă [...] Trebuie *să upgradezi* și să personalizezi absolut tot ce ține de tine, inclusiv prietenii, pasiunile, felul de a vorbi." Cot. 8 VI 07 p. 28. „Chipul lui Ridzi *este upgradat* cu un fermoar care îi acoperă gura, iar poza poate fi preluată de bloggerii care se alătură demersului lui Șuțu pentru demiterea Monicăi Iacob Ridzi." Obs.cult. 16 VII 09 p. 22 [pron. *apgradá*] (din engl. *to upgrade*; DexX)

upgradáre s.f. –Acțiunea de a upgrada și rezultatul ei. Îmbunătățire, perfecționare– „Improvizațiile și *up-gradările*, astăzi atât de «la modă», vor deveni ineficiente și nu se vor mai practica." Naț. 8 VI 00 p. 9; v. și *bancomat* 2005 [pron. *apgradáre*] (din *upgrada*; Stoichițoiu Ichim, *A*)

upgradát, -ă adj. (anglicism] –Îmbunătățit, perfecționat– „Un proaspăt tătic din statul Michigan a decis ca băiețelul său să poarte numele său... *upgradat*." Ad. 4 II 04 p. 9. „Nobel contra Nobel, varianta *upgradată*" Cultura 23 / 04 p. 5, cit. de R. Zafiu în R.lit. 20 / 05 [pron. *apgradát*] (din *upgrada*)

upgrade s.n. (cuv.engl.) –Îmbunătățire– „Conform primelor detalii, noua tehnologie nu necesită un *upgrade* al sistemului de operare Windows..." R.l. 11 VIII 04 p. 5, cit. de Stăncioi-Scarlat. „achiziția unui pachet de programe și a opțiunii de *upgrade*..." J.naț. 16 VIII 04 p. 28, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *procesor* 2004 [pron. *ápgreid*] (DexX)

uploada v.t. (anglicism) –A copia ori a transfera date de pe computer pe internet– „Vom ajunge să ne «*uploadăm*» întreaga viață pe net?" G. 29 VIII 06 p. 6. „au intrat pe www.profm.ro și *au uploadat* fotografii..." ProTV Mag. 23 / 08 p. 3. „Problemele apar atunci când *uploadați* (puneți la dispoziția altora) muzică, jocuri sau filme." adevarul.ro 28 IV 11; v. și ProTV Mag. 38 / 09 p. 3, Cot. 19 VIII 08 p. 24 [pron. *aplăudá*] (din engl. *to upload*; R. Zafiu în R.lit. 17 / 12)

ups interj. –Exclamație de surprindere sau dezamăgire– „Anna Kurnikova spune «*Ups*!»" Naț. 29 I 99 p. 12. „*Ups*! Era să uit." Ad. 6 XII 03 p. 7. „*Oops*! Un dansator i-a smuls lui Britney părul de pe cap" Lib. 29 IV 09; v. și Naț. 22 II 99 p. 8, 17 VII 00 p. 2, 1 XI 00 p. 1, 22 VI 02 p. 12, Ad. 21 X 03 p. 9, R.lit. 22 IX 04 p. 23, D. 13 VII 06, ProTV Mag. 22 / 09 p. 8; v. și *auch* 2001 [scris și *oops*] (din engl. *whoops, woops, oops*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

UPU s. (med.) –Abreviere pentru Unitatea de Primire Urgențe– v. *CPU*[2] 2006, 2009. „*UPU* – prietena românului chefliu" Gura Ialomiței 21 IV 09

uranián, -ă s., adj. –Homosexual masculin. Referitor la homosexualitatea masculină– „*Uranianul* este o ființă ce are drepturi umane naturale. Iubirea *uraniană* nu este o crimă reală niciunde." "22", suplim. 78 / 99 p. VII. „Datorită poate exclusivismului lui *uranian*,

căsătoria nu mai avusese loc." "22" 22 VII 03 p. 11 (din fr. *uranien*; în dicționarele curente sensul nu apare)

uranifér, -ă adj. (geol.) –Care conține uraniu– „Depozit *uranifer*. În nordul Australiei [...] a fost descoperit un mare zăcământ de minereu de uraniu." Sc. 15 II 77 p. 5. „Ca urmare a lipsei autorizației de mediu și a neîndeplinirii condițiilor impuse de legea mediului privind explorarea zăcământului *uranifer*, IPM a dispus sistarea activității de explorare la mina de uraniu de la Grințieș." Ev. 20 II 02 (din fr. *uranifère*; PR sec. XX; DN_3, DEX 98, DexX)

uraníst s.m. –Homosexual– „Performanța confesivă a Strajei dragonilor, cu atât mai mult cu cât vine de la un *uranist*, riscă s-o pună în umbră pe cea stilistică: prezentarea Clujului, a Ardealului în genere." R.lit. 19 VI 02 p. 21. „mi-ai spus că un *uranist*, care s-ar apropia de tine cu intenții de seducător sau cu pofta sensibilă de a fi sedus de tine, ți-ar produce oroare..." Apostrof XII 10 (din fr. *uraniste*; DN_3, MDN, DexX)

urbán, -ă adj. || *cultură urbană* v. *cultură* || *dans urban* –Street dance– „Antrenor cu portofoliu bogat. Pal Jozsef a participat la concursuri naționale și internaționale de *dans urban*, clasându-se pe primele locuri..." Ad. 13 V 10 (după engl. *urban*; Ciolan, *MC*)

uréche s.f. || (*cooperativa*) *ochiul și urechea* (fam.) –Securitatea– „Unde altundeva putea să lucreze o secătură ca el, dacă nu la *cooperativa ochiul și urechea*". „Operatorii de comunicații, *ochiul și urechea* statului" S. fin. 13 IV 07

urechélniță s.f. (fam.) –Persoană care trage cu urechea. Securist– „Nu mai poți să intri într-un restaurant de atâtea *urechelnițe*."

urechísm s.n. –Lipsă de profesionalism– „*Urechism* cu cântec în presa austriacă" Ad. 11 IX 95 p. 1. „Când spun *urechism*, sensul e cel bine cunoscut; cineva cântă sau vorbește, în cazul acesta, nu după note și partituri, ci după cum i se imprimă, folosind doar urechea, simțul auditiv." G. 5 III 08. „Între *urechism* și profesionalism" ziare.com 4 IV 08 (din *ureche* + *-ism*; R. Zafiu în Luc. 24 / 92 p. 4; DexX)

urechíst, -ă adj. (formație glumeață) –Făcut după ureche, superficial (d. critici, recenzii etc.)– „Din păcate, creatorul și scriitorul tânăr substituie din ce în ce mai mult lectura crâncenă și învățarea modelelor ilustre cu informația superficială, cu metoda *urechistă*. Nu se citesc romane, se citesc fragmente. Nu se citesc cărți, se citesc articole despre cărți." Sc. 20 II 74 p. 5. „Specialiști *urechiști*, autorități confuze, politicieni veroși au produs țării pagube de mii de miliarde de lei." R.l. 4611 / 05. „cartea cam *urechistă* a lui Radu Portocală, «Autopsia unei lovituri de stat»." Z. 27 VIII 07; v. și Luc. 1 VI 74 p. 7 (din *ureche* + *-ist*; DexX)

urgentíst, -ă adj., s.m. (med.) –Cadru medical specializat în acordarea asistenței de urgență– „*Urgentiștii* sunt o specializare recentă." emisiune BBC 10 II 01. „[Pacienta] a fost consultată la Unitatea de Primire Urgențe de medicul de gardă *urgentist* care a solicitat examen neurologic." Mon. de Vaslui 10 II 09 (din fr. *urgentiste*; PR 1986)

urinoterapíe s.f. –Terapie prin ingurgitarea urinei– „Cartierul general al Mișcării pentru Integrare Spirituală în Absolut (MISA), condusă de «maestrul» disciplinei yoga prin *urinoterapie* și sex, Gregorian Bivolaru, a fost luat cu asalt, ieri, de zeci de procurori și polițiști." Ad. 19 III 02 p. 14. „Funar folosește practicanții *urinoterapiei* împotriva contracandidatului Rus" Ad. 13 V 03 p. 3 (din *urino-* + *terapie*)

URL s. (inform.) –Abreviere din Universal Resource Locator, lanțul standardizat de caractere care identifică orice adresă de document pe Internet– „Internetul este disponibil publicului larg începând din 1991. Berners a creat primul server, browser (program de navigare pe Internet) și protocoalele necesare funcționării Internetului: adresele *URL*, protocolul HTTP și codul HTML. În 2003, el a fost facut Cavaler al Ordinului Imperiului Britanic pentru munca sa de pionierat." jurnalul.ro 16 IV 04. „Bit.ly, serviciu de scurtat *URL-uri* dezvoltat de Betaworks Studio. Bit.ly a devenit foarte rapid cel mai utilizat serviciu de scurtat adresele de internet pe Twitter și pe numeroase alte site-uri, serviciul obținând și o finanțare în valoare de două milioane de dolari de la diverși investitori." flacarais.ro 15 XII 09; v. și *html* 2002

urlătór s.m. (muz.) –Solist de muzică ușoară care cântă foarte tare– „E evident că D.A. și V.P. sunt doi exaltați ritmici, sau, cum se spune – între ghilimele – «*urlători*»." Luc. 29 VII 67 p. 8 (din *urla* + *-ător*, după it. *urlatore*; DEX – alt sens)

urmărít s.m. || *urmărit general* –Persoană dată de poliție în urmărire generală– „Doi *urmăriți general* pentru tâlhărire" Nat. 24 VII 00 p. 10. „Pentru a scăpa de închisoare, un *urmărit general* s-a ascuns într-o cutie lungă de 1 metru" Ad. 26 IV 02 p. 14. „Trei tineri bucureșteni – înjunghiați de un *urmărit general*" Ad. 16 IV 03 p. 14

urmăritór s.m. –La Twitter, persoană care urmărește postările– „Numărul de *urmăritori* pe Twitter mi-a și crescut în perioada asta de la 130 la peste 400." Cot. 8 IV 09. „Președintele Statelor Unite, Barack Obama, care nu a mai postat de la sfârșitul campaniei, rămâne pe locul cinci în top, cu 580.000 de *urmăritori*." Cot. 9 IV 09 p. 11 (după engl. *follower*)

urmuzián, -ă adj. –Caracteristic pentru Urmuz– „Tehnica poemului e aici (și nu numai aici!) *urmuziană*, cu înlănțuiri logice șocante." Sc. 22 XI 67 p. 4. „Sub influența literaturii de avangardă, în textul Monicăi Lovinescu se strecoară accente de umor negru, *urmuzian*..." "22" 7 IX 07 (din n.pr. *Urmuz* + *-ian*)

USB s. (inform.) –Universal Serial Bus, magistrală de transmitere a datelor și tip de conectare a unor componente la computer sau a unor dispozitive electronice între ele, asigurând comunicarea serială (pe un singur canal). Standardul USB a fost creat în 1996– „Playstation 2 are placă grafică comparabilă cu una de PC în valoare de 200 de dolari, plus procesor, porturi *USB* și alte suporturi care de fapt o pot încadra foarte bine la categoria de produse IT..." Z.fin. 16 III 01. „are ieșire și pentru căști, *USB* și tot ce mai e nevoie." G. 26 IX 06 p. 6. (eronat, în loc de *stick USB*) „toți elevii și preșcolarii vor primi, la începutul fiecărui ciclu din învățământul preuniversitar, un *USB* de minimum 4 GB." G. 16 IV 08 p. 1; v. și *accelerometru* 2010, *backup* (sensul 1) 2009, *capabilitate* 2005, *cibercriminal* 2008, *digipak* 2010, *electronic* (*poștă electronică*) 2002, *gif* 2010, *headset* 2009, *LAN* 2011, *miniaspirator* 2008, *multi-codec* 2007, *port* 2001, *stick* (sensul 3) 2008, 2010 [pron. *usebé*]

user s.m. (cuv. engl.) –Utilizator– „Sunt un *user* anonim." jurnalul.ro 8 IV 06. „Previziuni: 2 milioane de *useri* unici" G. 2 III 10 p. 15 [pron. *iuzer*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

USLA s. –Unitate specială de luptă antiteroristă– „Au fost uciși șapte ofițeri, subofițeri și militari în termen ai *USLA*." R.l. 4 XI 93 p. 10. „[La 21 decembrie 1989] trupe *USLA*, civili înarmați" R.lit. 50 / 95 p. 9. „Securitatea, Miliția și trupele *USLA* au acționat, împreună cu militarii, pentru a opri manifestațiile de la Timișoara, din decembrie 1989..." G. 9 VII 08; v. și Ev.z. 30 XII 96 p. 5 (abreviere din *U*[nitate] *S*[pecială de] *L*[uptă] *A*[nti teroristă])

usláș s.m. –Membru al unităților de luptă antiteroristă– „Prin gazete unii îl acuză că în acele zile tulburi ar fi împușcat niște *uslași*..." R.l. 1 X 92 p. 2. „Un *uslaș* era, în anii '70, un fel de James Bond sau, mai mult, un fel de Jackie Chan?" Ad. 3 II 03 (din *USLA* + *-aș*; Ciolan, *MC*; DexX, DEX 09)

ușuí v.t. (fam.) –A alunga, a goni– „Jandarmii discută omenește cu romii dotați cu sacouri și lănțișoare de aur de multe grame și îi *ușuiesc* brutal pe cei cu trening de fâș și pantofi cu ciucurași mai scâlciați." G. 5 II 08 p. 17. „Mai întâi, SC Multitrend Impex SRL, iar apoi SC Container Clearance Services SRL l-au *ușuit* pe Pilcă din funcția de administrator pe care o deținea în cadrul celor două afaceri." ziuaconstanta.ro 25 VIII 11 (prin extensie de sens; cuvântul este mult mai vechi)

utilizatór s.m. (inform.) –Persoană care folosește un calculator, un device, un program informatic ori un serviciu (de telefonie etc.)– v. *Euronet* 1980. „până la sfârșitul anului [portalul] va ajunge la 2 milioane de *utilizatori* unici." G. 2 III 10 p. 15; v. și *acceptor* 2008, *advertiser* 2005, *alcooltester* 2006, *antimanea* 2011, *antispam* 2007, *antișoc* 2007, *autofocus* 2004, *beta* (*versiune beta*) 2001, *botnet* 2006, *box*^{2} 2004, *bug* 2002, *card* (*de salarii*) 2005, *cibercriminalitate* 2011, *ciberpirat* 2007, *clic* (*a da clic*) 2009, *cod* (*de bare*) 2008, *condom* 2009, *conectivitate* 2002, *contextualiza* 2010, *cookie* (sensul 2) 2007, *cordless* 2005, *criptare* 2010, *download* 2003, *drive* 2008, *dual* (*dual SIM*) 2009, *editură* (*editură-pirat*) 2001, *electronic* (*agendă electronică*) 2010, *e-mail* (sensul 3) 2008, *extraopțiune* 2011, *Facebook* 2006, 2009, *HSDPA* 2011, *imprimantă* (*cu jet de cerneală*) 2002, *infecta* 2009, *inteligent* (*gadget inteligent*) 2006, *internautic* 2007, *joc* (*joc multiplayer*) 2008, *like* (*a da like*) 2010, *logare* 2010, *macro* 2011, *megabyte* 2008, *microblog* 2008, *microblogging* 2010, *microtelefon* 1984, *organizator*^{2} 2003, *pc*^{1} 2003, *peer to peer* 2011, *periferic* 2012, *phishing* 2005, 2006, *piratat* 2005, *placă*^{2} (*placă de sunet*) 2002, *podcasting* 2011, *portabilitate* 2008, *preformatat* 2009, *prepaid* 2003, *preplătit* 2006, *procesare* 1996, *profil* (sensul 3) 2010, *reîncărcabil* 2004, 2006, *rețea* (*rețea socială*) 2008, *romglez* 2008, *schibob* 2009, *shareui* 2008, *shortcut* 2007, *SMS* 2006, *spyware* 2007, *streaming* 2008, *tactil* (*ecran tactil*) 2003, *tag* 2009, *televiziune* (*televiziune prin satelit*) 2004, *topic* 2007, *twitter* 2007, *upgrada* 2005, *videosharing* 2009, *videoblog* 2007, *videotelefonie* 2005, *Wi-Fi* 2008, *zombi* (sensul 18) 2008 (din fr. *utilisateur* și după engl. *user*; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX)

UV (med.) –Raze ultraviolete– „lentilele oferă 100% protecție împotriva razelor *UV*." zf.ro 1 IV 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „radiațiile *UV*

din timpul zilei favorizează de asemenea sinteza radicalilor liberi...“ BM VII-VIII 08 p. 126, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *yuvi, uvé*] (din engl. *ultraviolet*); v. *anti-UV*

uzínă s.f. || *uzină-pilot* –Uzină cu rol de model– „Prima *uzină-pilot* din lume pentru transformarea apei de mare în apă potabilă, cu ajutorul energiei solare, a fost inaugurată la Puerto Penasco, în statul mexican Sonora.“ Sc. 8 I 64 p. 3. „La Orléans (Franța) a fost inaugurat primul centru de recuperare totală a deșeurilor. *Uzina-pilot* este capabilă să trateze două tone de resturi menajere pe oră.“ R.l. 20 X 77 p. 6. „Vizitatorii vor avea astfel posibilitatea să cunoască *uzina pilot* a modelului Logan...“ Ev. 22 VII 05; v. și Sc. 11 V 74 p. 6, R.l. 6 XI 82 p. 6, 23 XI 82 p. 6, I.B. 25 IV 84 p. 8 (din fr. *usine-pilote*; DMN 1968; DexX); v. și *navă-uzină, trauler-uzină*

úzo s. (cuv. gr.; culin.) –Băutură alcoolică tradițională grecească, de tip rachiu, obținută din migdale– „Ca aperitiv, încearcă renumitul «*ouzo*», în amestec cu apă sau gheață.“ Av. VI 02 p. 126, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Încă un pahar de *uzo*“ Unica V 04 p. 141, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Halvaua din Macedonia curgea peste *ouzo* și vinuri cu bouquet de pe muntele sfânt Athos...“ R.lit. 20 VII 07 p. 18, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *uzo*] (gr. *ouso*, via fr., engl. *ouzo*; cuvântul este mult mai vechi)

vacantă v.t., v.r. –A face să devină ori a deveni vacant– „[Un post] *s-a vacantat* recent, după ce un deputat PD a fost numit judecător la Curtea Constituțională." zf.ro 30 XI 07. „*Se vacantase* un loc pe lista indemnizațiilor de merit." R.lit. 23 X 09 p. 1. „Regrupare a taberelor în colegiul *vacantat* de Victor Surdu [care a decedat]" evenimentul.ro 6 VIII 11 (din *vacant*; DexX)

vacantáre s.f. –Acțiunea de a vacanta și rezultatul ei– „Liberalii își vor alege candidatul înainte de *vacantarea* postului." R.l. 4714 / 05. „Din punct de vedere juridic, constituțional, *vacantarea* locurilor, unul sau două sau cinci sau trei sute înseamnă doar declanșarea unor alegeri parțiale cu mandat până la încheierea legislaturii și nu ar fi o soluție cu alegerile anticipate, a spus liderul social-democrat." evz.ro 21 I 12 (din *vacanta*)

vácă s.f. || *boala vacii vacii nebune* v. *boală*

vaccín s.n. (med.) || *vaccin-plasture* „Teste extrem de recente ale unor astfel de *vaccinuri-plasturi* au început să se efectueze pe sute de voluntari." G. 11 XI 06 p. 9. „*Vaccin plasture* împotriva maladiei Alzheimer [...] În urma testelor de laborator, cercetătorii au remarcat că *vaccinul-plasture*, care se eliberează prin piele, a fost capabil să curețe creierul de plăcile de proteine care se dezvoltă în timpul maladiei Alzheimer." realitatea.net 23 I 07 (din *vaccin* + *plasture*)

vaccinologíe s.f. (med.) –Specialitate medicală care se ocupă de dezvoltarea vaccinurilor– „Anul acesta s-a înființat pentru prima dată Comitetul Național de *Vaccinologie*." ziare.com 4 XII 08. „Conf. univ. dr. A.R., membru al Comitetului Național de *Vaccinologie*" G. 4 XI 09 p. 3 (din engl. *vaccinology*)

vadimizare s.f. „*Vadimizarea* limbajului politic și publicistic (limbaj violent, argotic, deșuchiat, trivial) așa cum apare în România Mare condusă de Vadim Tudor." D. 27 X 00 p. 3; v. și *becalizare* 2006 (din n.pr. *Vadim* + *-izare*)

vagón s.n. || *vagon-cisternă* –Vagon în formă de rezervor, care transportă lichide (de obicei inflamabile)– „*Vagoane-cisternă* de mare capacitate." R.l. 12 X 66 p. 1. „În timpul unor manevre între întreprindere și gara C.F.R. Sibiu, cei doi au atașat la locomotiva lor un *vagon-cisternă* din gară, plin cu benzină." Sc. 23 III 74 p. 2. „Pereții unui *vagon-cisternă* încărcat cu 53.000 de litri de acid clorhidric s-au fisurat..." Ad. 4 III 09; v. și R.l. 21 II 75 p. 6, 13 I 77 p. 1, 1 III 78 p. 6 (din *vagon* + *cisternă*, după fr. *wagon-citerne*; C. Maneca în SMFC I 198, FC 145, 47; LTR; DEX 98, MDN, DexX) || *vagon-dormitor* **1.** –Vehicul tractabil, de dimensiunile unui autobuz, amenajat ca dormitor în șantiere etc.– „Ca într-o poveste a eschimoșilor, orașul răsărit în tundră crește văzând cu ochii. Cu numai câțiva ani în urmă era o aglomerare de câteva sute de *vagoane-dormitor*; acum primele microraioane de blocuri cu câte cinci etaje, cu școli, magazine, cinematografe sunt gata înălțate, iar construcția continuă într-un ritm intens." Sc. 7 II 82 p. 4. „S-au împlinit 5 (cinci) ani de când, în incinta secției de prestări servicii a primăriei din comuna Livezi (Vâlcea), zace un *vagon-dormitor*." Sc. 19 X 82 p. 2. „Un suflet milostiv i-a lăsat pentru o vreme un *vagon-dormitor* vechi și hârbuit, care timp de patru ani a fost paraclis." AS 12 X 03. **2.** –Vagon de cale ferată amenajat ca dormitor– „Trenul regal mai are în formație un alt vagon-dormitor de clasa I, cu o capacitate de 6 locuri, și un *vagon-dormitor* de clasa a II-a, cu o capacitate de 16 locuri. " Lum. 15 V 08. „În halta Palas-Constanța de la *vagonul dormitor* au apărut flăcări uriașe." antena3.ro 30 I 12 (din *vagon* + *dormitor*) || *vagon-plug-perie* –Tramvai care mătură și îndepărtează zăpada– „De la primirea ordinului, la fiecare 5 minute, de la depourile de tramvaie va ieși câte un *vagon-plug-perie*." R.l. 13 I 77 p. 1 (din *vagon* + *plug* + *perie*; DexX)

vagonábil, -ă adj. –(d. o cantitate foarte mare) Care se transportă cu vagonul– „De la Codlea se aduc cantități *vagonabile*, în special garoafe." I.B. 11 IV 72 p. 3. „[Vindem] orez numai în cantități *vagonabile*." R.l. 15 XII 92 p. 10. „prețul de cost al unității de marfă transportată prin rețeaua Petrotrans era la jumătatea prețului de cost al aceleiași unități de produs transportată *vagonabil*." sfin.ro 21 IX 07; v. și R.l. 16 XII 92 p. 9 (din *vagon*; DexX)

val s.n. || *val seismic* –Tsunami– „Acest nou *val seismic* abătut asupra coastelor indoneziene a adus în mintea populației catastrofa de la 26 decembrie 2004." Gaz. de București 24 VII 06 p. 17. „Un *val seismic* de doi metri a ajuns în insulele Kurile după ridicarea alertei de tsunami" jurnalul.ro 28 II 10 || *a fi pe val* (fam.) –A se bucura de succes, a fi într-o perioadă favorabilă– „Jo-Wilfried Tsonga *este pe val*, reușind să ajungă în finala primului turneu de Mare Șlem al anului." Pr. TV 6 / 08 p. 28. „Steaua *este pe val*, dar vrem să le tăiem elanul" adevarul.ro 5 VIII 10 (DexX)

valíză s.f. (fam.) || *a-și da foc la valiză* (fam.) –A face o greșeală ireparabilă– „Prin această mărturisire, președintele [Iliescu] [...] *și-a dat foc la valiză*, ca să folosim o expresie adecvată argumentației avansate pentru a motiva disensiunile sale cu Petre Roman." R.l. 27 III 92 p. 4. „Abia în clipa când porțile Alianței DA se vor deschide în calea blondei de la Golden Blitz, Băsescu va simți pe pielea lui ce înseamnă *să îți dai singur foc la valiză*." G. 13 II 06 p. 12. „Băsescu *și-a dat foc la valiză*" ziare.com 13 I 12; v. și adevarul.ro 27 XI 11 (DexX) || *valiză-diplomat* v. *diplomat*; v. și *cuvânt-valiză*

valoáre s.f. || *valoare-record* –Valoare care constituie un record– „Consumul intern de energie a atins *valoarea-record* pe timp de vară de aproape 8000 Mhz..." J.nat. 30 VII 07 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Forintul maghiar a atins o *valoare record* față de euro" zf.ro 24 VI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *valoare* + *record*)

valutíst s.m. –Persoană care schimbă valută, de cele mai multe ori ilegal– „În anul 1993, un *valutist* din Rădăuți, V.M., a fost victima unei tâlhării, autorii fiind celebrii rachetă." Nat. 26 III 99 p. 2. „E.C., un cunoscut *valutist* din Brașov." Ad. 30 X 03 p. 16. „Cunoșteam deja câțiva *valutiști*" "22" 13 IX 05 p. 12; v. și Nat. 22 II 99 p. 1, C.n. 24 III 99 p. 3, R.l. 30 IX 99 p. 2, Nat. 22 XI 99 p. 7 (din *valută* + *-ist*; DALR)

valvulotomíe s.f. (med.) –Rezecția unei valvule cardiace– „dispozitivul de *valvulotomie* pentru bai-passuri cu safena «in situ»..." Cont. 13 IV 84 p. 6 (din fr. *valvulotomie*; PR 1964; DEX, DN_3, DexX)

vamaiót s.m. –Turist la Vama Veche– „Cât te costă să fii *vamaiot*. În Vama Veche se stă la cort!" Contact 19 IV 02 p. 13. „*«Vamaioții»* au decretat că Vama Veche a fost dintotdeauna a rockerilor și a «bunului-gust»." J.nat. 16 VIII 04 p. 37, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Rockeri *vamaioți*, exilați din vamă de «gloata de cocalari», tineri profesioniști în bermude, familii hipiote cu copii mici, politehniști fără bani, folkiști care în timpul zilei murmură cântece de munte prin stufăriș, oameni de afaceri camuflați în «casual» și o mulțime de străini din vestul Europei veniți în căutarea tărâmului neprihănit." R.l. 14 VIII 09 (din n. pr. *Vama* (*Veche*) + *-iot*, după modelul *fanariot*)

vampirísm s.n. **1.** –Apartenență la clasa vampirilor– „Un bulgar suspectat de *vampirism* de către soacră-sa a băgat divorț după ce nevasta l-a «testat» înfigându-i un ac înroșit în burtă" Ev.z. 20 VI 97 p. 5. **2.** –Clasa vampirilor– „Castelul Erzsebet, din Slovacia, reședința și închisoarea primei mari figuri a *vampirismului*, contesa maghiară Erzsebet (Elisabeta) Bathory, supranumită «Elisabeta cea sângeroasă»." ziare.com 7 IV 11 (din fr. *vampirisme*; MDN, DexX, DEX 09 – alte sensuri)

vampirologie „Scurt tratat de *vampirologie*" adevarul.ro 30 XI 02. „Mic tratat de *vampirologie*" moneyexpress.ro 8 IX 09 (din *vampir* + *-logie*)

vandabilitáte s.f. (com.) –Însușirea de a se vinde ușor– „O contradicție între *vandabilitate* și inovările în domeniul formei." Sc. 1 III 64 p. 2. „Se pare însă că în ultimul timp gheața a fost spartă și că neîncrederea în *«vandabilitatea»* (frumos barbarism, nu-i așa?) culegerilor de epigrame a mai scăzut." Luc. 24 III 79 p. 6. „Nu cred că valoare și *vandabilitate* se exclud, mai ales în spațiile ceva mai cultivate cum sunt cele occidentale..." Cultura 26 VII 07 (din *vandabil* + *-itate*; cf. engl. *vendability*; DMM; DEX-S, MDN, DexX)

vandalizá v.t. –A produce, cu sălbăticie, mari distrugeri– „Casa scriitorului Radu Teodoru *a fost* și ea *vandalizată*..." R.l. 6 VIII 97 p. 6. „Obeliscul celor 13 generali maghiari din Arad *a fost vandalizat* de persoane necunoscute, care au mânjit monumentul cu excremente și au scris pe el cu vopsea mai multe obscenități." Ad. 8 V 02 p. 1. „Un român de 32 de ani fără acte legale de ședere în Italia *a vandalizat* basilica Santa Maria Maggiore din apropierea gării Termini din Roma. El a lovit în repetate rânduri cu o piatră ușile de bronz și lemn și a smuls mai multe

steme ale basoreliefului" evz.ro 19 XII 11 (din fr. *vandaliser*; PR 1983; MDN, DexX)

vandalizáre s.f. –Acțiunea de a vandaliza și rezultatul ei– „Viceprimarul Aradului refuză să comenteze *vandalizarea* obeliscului celor 13 generali" Ad. 9 V 02 p. 14. „Tânărul arestat preventiv [...] după ce a participat duminică seara la *vandalizarea* Centrului Vechi din Capitală este un pasionat de nazism." ziare.com 16 I 12 (din *vandaliza*)

vangheliádă s.f. **1.** –Petrecere organizată de Marian Vanghelie– „Primarul sectorului cinci a organizat [la Romexpo] o petrecere dedicată profesorilor bucureșteni, motivul sărbătorii fiind triplu: Dragobetele, Mărțișorul și Ziua Femeii. La petrecerea pe care însuși Vanghelie a numit-o «*Vangheliada*» au fost invitate peste 6000 de cadre didactice, pentru care s-a pregatit o masă îmbelșugată, distracția fiind asigurată de formații de muzică populară, ușoară și latino." ziaruldeiasi.ro 20 III 08. „A fost, totuși, un concert cu un milion două sute cel mai ieftin bilet, nu o *vangheliadă* cu mici și bere." Z.fin. 27 VIII 09. **2.** –Campania electorală a lui Marian Vanghelie– „«*Vangheliada*» electorală a început cu o paranghelie" G. 21 III 08 p. 4. „În paralel cu *Vangheliada*, contracandidatul primarului «care este», doctorul Sorin Oprescu declara resemnat la Realitatea Tv, că el vrea să candideze, dar nu prea îl susține nimeni în partid." Cot. 20 III 08 (din *Vanghelie* + *-iadă*)

vanghelión s.n. –Revelion la prețuri foarte mici, sau chiar gratuit, organizat de primarul Vanghelie pentru pensionari, șomeri etc.– „De «*Vanghelion*» am mâncat și noi somon" Cot. 2 I 06. „Ofertă irezistibilă pentru bucureșteni: *Vanghelion* și Udrelion" Z 31 XII 08. „Marian Vanghelie a pus cruce *Vanghelionului*" G. 15 XII 09 p. 6; v. și mediafax.ro 28 XII 07, G. 3 I 08 p. 1 (din *Vanghe*[lie] + [reve]*lion*; Ciolan, *MC*)

vanghelísm s.n. –Comportament ca al lui Marian Vanghelie, incultură, populism ieftin, cinism, agresivitate– „Vicepresedintele PSD Ilfov, Gigi Nețoiu, a mai acuzat ieri «*vanghelismul*» din PSD." ziaruldeiasi.ro 17 I 09. „Președintele Victor Ponta [s-a născut] din dezacordul baronilor, din trădări și din lupte îndosariate, din *vanghelism* și invidie, din curiozitate, revoltă, spirit de turmă și sete de revanșă." Cat. 24 II 10 (din *vanghelie* + *-ism*)

vanghelizá v.t. **1.** –A ajunge să fie dominat de Marian Vanghelie– „PSD *s-a vanghelizat* și veți vedea oameni din acest partid care vor lua poziție. Dacă s-a ajuns ca Marian Vanghelie să propună excluderea lui Miron Mitrea din partid, atunci lucrurile se complică în PSD, fiind de așteptat răsturnări spectaculoase în acest partid, a spus Simirad." mediafax.ro 24 IX 09. **2.** –A silui limba română precum Marian Vanghelie– „Săftoiu: Dacă gramatica nu e studiată corect, vom avea «succesuri» și *vom vangheliza* limba română" mediafax.ro 16 II 10. „EBa «*vanghelizează*» limba română" ziaruldeiasi.ro 19 I 11. **3.** –A coborî pe cineva la nivelul de cultură și comportament al lui Marian Vanghelie– „Îndeosebi canalele tv nu au făcut mai nimic pentru a ne europeniza, dar au făcut și «fac totul» pentru a ne becaliza, *vangheliza*, băsesciza, maneliza." evenimentul.ro 25 VIII 09 (din *Vanghelie* + *-iza*; Ciolan, *MC*)

vanghelizáre s.f. –Acțiunea de a vangheliza și rezultatul ei– „«*Vanghelizarea*» PSD este o realitate pe care nu o mai poate nega niciun social-democrat care nu are orbul găinilor. Primarul sectorului 5 își revarsă perlele de spiritualitate peste tot, chiar și acolo unde nu ar avea ce căuta sau nu este dorit." ziare.com 9 II 09. „Ar putea părea o prostie, o exagerare fără seamăn și total nefondată. Ce vrea să însemne *vanghelizarea*? Nu este o generalizare fără temei chiar și dacă ne referim doar la *vanghelizarea* politicii?" ziare.com 19 II 10 (din *vangheliza*; Ciolan, *MC*)

vanghelizát, -ă adj. –Marcat de influența lui Marian Vanghelie– „Stimați candidați, începeți să vă nuanțați discursurile și să luați în considerare și pe bucureșteanul căruia revelionul *vanghelizat* nu-i este de ajuns!" Time Out 22 V 08. „De-abia începuse Victor Ponta să machieze chipul *vanghelizat* al partidului, că intelectualul de serviciu al partidului [Cristian Diaconescu], fața cea mai spălată a acestuia, îi pune, prin demisia sa și circumstanțele ei, o ștampilă cumplită – partid de șantajiști care operează cu mijloace securistice și în care nu au loc oameni de valoare." ziare.com 25 II 10 (din *vangheliza*)

vapór s.n. || *vapor(aș)-hotel* –Vapor(aș) amenajat ca hotel– „Pe malul Araguaiei ancorase un mic *vaporaș-hotel*." Sc. 25 III 67 p. 1. „Șantierele navale Elsinore, Danemarca, au anunțat intrarea în producție a primelor *vapoare-hotel*. Noul tip de navă [...] va putea găzdui până la 432 de pasageri." R.l. 12 VII 77 p. 6 //din *vapor(aș)* + *hotel*// || *vapor-închisoare* „Marea Britanie ar putea apela la *vapoare-închisori* pentru a face față suprapopulării centrelor de detenție britanice" G. 23 X 06 p. 9 (din *vapor* + *închisoare*, probabil după un model engl.) || *vapor-zburător* „Începând cu această primăvară pe apele Canalului Mânecii circulă un nou tip de ambarcațiune – hidropterul. Construit de societatea aviatică americană Boeing, acest *vapor-zburător* nu glisează pe apă, ci o survolează datorită aripilor sale escamotabile comandate de un ordinator." Sc. 27 V 79 p. 5. „[Howard Hughes] a plăsmuit un uriaș hidroavion, un fel de *vapor zburător* cât o casă cu cinci etaje" Ad. 25 II 05 (din *vapor* + *zburător*, după engl. *flying boat, floatplane*; CD)

vaporétto s. (cuv. it.) –Vaporaș– „se adaugă alte inconveniente generate de condiții economice și tehnice, de intensificarea traficului pe canale, multiplicându-se numărul faimoaselor «*vaporetto*», de poluarea datorită motoarelor." R.l. 2 VI 83 p. 5. „Gondola, șalupa și *vaporetto* sunt indispensabilii tovarăși de existență ai venețienilor, ca și ai vizitatorilor." Lit. 32–34 / 95 p. 1. „M-am urcat pe un *vaporetto*, pornind în călătoria vieții mele pe Canal Grande." J. de bucătărie 11 II 09 p. 29; v. și G. 11 IV 08 p. 8 (Dimitrescu, *Dr.2* 136)

vaporizatór s.n. –Aparat sau instalație care realizează vaporizarea unui lichid– „mașina electrică de cusut «Sanda», mașina de spălat rufe cu program automat, fiarele electrice de călcat cu termoregulator și *vaporizator*, uscătorul electric cu cască..." R.l. 1 VIII 80 p. 5. „Un nou model de fier de călcat de mare eficiență a intrat în producția de serie la «Electro-Mureș» – Târgu Mureș [...] Acesta poartă denumirea «Tropic» și are atât termostat, cât și *vaporizator*." I.B. 24 IX 82 p. 2 (din fr. *vaporisateur*; DN_4, DEX 98, NODEX, DexX)

vaporozitâte s.f. –Însușire a ceea ce este vaporos– „nu am întâlnit o anume *vaporozitate*, cu implicațiile ei diafane de legendă și transfigurare." Cont. 8 XII 67 p. 4. „Poetică a contrastelor ireconciliabile, dar, totodată, și a unui cinism ce mizează din plin pe retorica dezinhibată a afectelor, lirica lui D.L. nu e una atât cerebrală, cât, mai curând, una ce vizează acele laturi de umbră, de diafanitate și *vaporozitate* ale universului." R.lit. 24 IV 09 (din *vaporos* + *-itate*; cf. it. *vaporosità*; DN_3, DEX-S, DexX)

varán s.m. (zool.) „O varietate de șopârle, *varanii*, care trăiesc în insula indoneziană Komodo – atinge dimensiuni uriașe: trei metri lungime. În ultimii ani *varanii* s-au înmulțit în mod neobișnuit, ajungând la peste două mii – de patru ori mai mulți decât locuitorii insulei." Sc. 12 III 81 p. 5. „*Varanii* – șopârle uriașe ce pot atinge o lungime de trei metri – au fost descoperiți în primii ani postbelici în insula indoneziană Komodo. Descoperirea a făcut atunci senzație în lumea științifică. Recent un grup de etnografi care a întreprins o expediție în Noua Guinee, într-o regiune mlăștinoasă izolată, a aflat de la populația locală despre existența acolo a unor «șerpi cu picioare». Este vorba de *varanii* guineezi, ceva mai mari chiar decât cei din insula Komodo, total necunoscuți până acum zoologilor." Sc. 14 VII 82 p. 5. „o hipnotiza [...] cu privirea lui de *varan*." R.lit. 31 X 08 p. 21 (din fr. *varan*; Ciolan, *MC*; DN_4, DexX)

varíce s.f. || *la varice* (fam.-arg.) „Până acum, acest bufet era pentru deputați o permanentă sursă de nemulțumire: se mânca «*la varice*» (în picioare), era înghesuială, felurile cele mai bune se terminau repede și rămâneau doar niște crenvurști sleiți." 9am.ro 4 V 05. „Unii șoferi cereau 300.000 pentru un loc în picioare, zis și «*la varice*», ca să încapă cât mai mulți pasageri." Ad. 20 VI 05 p. 3

vas s.n. || *vas-mamă* –Vas care deservește alte ambarcațiuni– „Construcția unui tanc petrolier de un milion de tone este destul de ingenioasă. El se compune dintr-un *vas-mamă* și patru chesoane detașabile, care fac corp comun cu nava." R.l. 19 XII 74 p. 6. „Octombrie Roșu fusese amenajat în Șantierul Naval din Brăila ca *vas mamă* pentru flota de pescuit" R.l. 30 X 08. „o navă suspectată că ar fi servit ca *vas-mamă* pentru atacul eșuat asupra vasului egiptean Amira." epochtimes-romania.com 15 V 09; v. și *anteprogramat* 1973 //din *vas* + *mamă*// || *vas-minune* (gosp.) –Vas de bucătărie a cărui construcție permite prepararea rapidă a mâncărurilor, prin fierbere sub presiune– v. *oală-minune* 1978 (din *vas* + *minune*, după *oală-minune*; DexX)

vasopresín, -ă s.m.f. (biol.) –Hormon secretat de glanda hipofiză care contractă arterele și ridică presiunea sanguină– „*Vasopresinul*, un spray nazal la care lucrează compania farmaceutică elvețiană «Sandoz», are, după toate aparențele, consecințe deosebit de favorabile asupra memoriei." R.l. 14 I 78 p. 6. „O substanță care provoacă boli cardiovasculare la persoanele mai în vârstă este cu siguranță și hormonul cunoscut sub numele de *vasopresină*." Sc. 9 XII 78 p. 5. „Unul dintre hormonii studiați – *vasopresina* – stimulează memoria." Sc. 2 VII 82 p. 5. „bărbații care moștenesc o variație genetică ce afectează un anume tip de hormon (*vasopresin*) sunt predispuși la conflicte în cadrul cuplului..." Teleg. 3 IX 08 (din fr. *vasopressine*; PR 1950; DZ; DN_3, DexX)

vânător s.m. || *vânător de capete / creiere* „a apelat deja la serviciile unor «*vânători de creiere*» în scopul găsirii unui nou director de investiții..." Ad. 12 II 01 p. 5. „Probabil că ați auzit de «*vânătorii de*

capete». Ei nu sunt niște războinici sângeroși, ci acele persoane care recrutează specialiști pentru diverse firme." J.nat. 7 IV 02 p. 12. „Discutăm frecvent acest subiect în ședințele de Guvern, pentru ca programul «Return to Romania» să devină mai eficient, a precizat Geoană. El a adăugat că un «head-hunter» (*vânător de capete*) lucrează pe lângă primul ministru, de câteva luni, în încercarea de a-i coopta pe acești tineri în instituțiile administrației centrale." Azi 21 VI 02 p. 2. „Meseria de *vânător de creiere* nu are, deocamdată, nici măcar o denumire oficială în limba română. Practicanților ei li se spune head-hunteri, într-o adaptare dâmbovițeană a termenului englezesc." Ad. 8 I 05 p. 9 (după engl. *head-hunter*)

vânt s.n. || *pe vânt* –Eolian– „Un deficit al energiei *pe vânt*" R.l. 8 IX 08. „Hidroelectrica vrea să intre și *pe vânt*" sfin.ro 4 XII 09. „Principalul avantaj al turbinelor *pe vânt*" Ad. 18 VI 10; v. și Ev.z. 3 XI 08 (R. Zafiu în R.lit. 29 / 10, de unde sunt luate și citatele)

vânzáre s.f. || *vânzare-record* –Vânzare foarte mare, care constituie un record– „În ciuda acestor *vânzări-record*, rafturile nu au rămas nici o clipă goale." J.nat. 4 V 05 p. 12, cit. de Stăncioi-Scarlat. „*Vânzarea-record* a tabloului lui Pallady" Cot. 24 III 07 p. 17. „cel mai de succes turneu muzical al momentului, cu *vânzări-record* în întreaga lume." J.nat. 19 II 09 p. 24; v. și R.l. 14 X 06 p. 20, Cot. 14 III 07 p. 11, R.l. 23 VII 07 p. 7, G. 26 VI 08 p. 16 (din *vânzare* + *record*; Stoichițoiu Ichim, *CLRA*)

vârf s.n. || *perioadă, lună, ramură, oră* etc. *de vârf* –De mare intensitate, trafic, tehnicitate etc.– „Pe noua linie R1 circulă 100 de autobuze pe oră și sens în *orele de vârf*. Traseul are o lungime de 5,2 km. În *perioada de vârf* circulă un autobuz la 40 secunde." R.l. 27 IV 77 p. 5. „Noutăți în *ramuri de vârf* ale industriei noastre." R.l. 10 V 79 p. 1. „Iulie, luna *de vârf* pentru plecările la tratamente" Mon. de Vaslui 5 VIII 09; v. și Sc. 12 IV 79 p. 4 (DEX 98, DexX) || *la vârf* –La cel mai înalt nivel în stat– „O ultimă întâlnire *la vârf*" R.l. 21 I 94 p. 9. „Inflația reuniunilor *la vârf*" Z.fin. 5 XII 08 (trad. fr. (*au*) *sommet*; DexX) || *vârf de lance* (fig.) –Elementul, grupul cel mai eficient, cel mai avansat într-un domeniu– „[Luceafărul și Săptămâna] ambele fiind publicații *vârf-de-lance* ale Partidului și Securității." R.lit. 24 X 91 p. 5. „[I.M.] a fost un *vârf de lance* al generației '80." Timișoara 15 I 94 p. 2. „SUA vor ca România să devină *vârf de lance* al combaterii traficului de persoane" G. 13 II 08; v. și R.l. 6 XI 92 p. 1, 29 IX 95 p. 19; v. și *destabilizator* 1990 (după fr. *fer de lance*, it. *ferro di lancia*)

vârstă s.f. || *vârsta a doua* –Vârsta adultă– „Chiar la intrarea în discotecă un tip, la *vârsta a doua*, beat, mi-a pus un pistol în tâmplă. Nu s-a întâmplat însă nimic." R.l. 15 I 93 p. 4. „Destinațiile cele mai cerute de cei aflați la *vârsta a doua* sau a treia sunt Băile Felix sau Sovata" R.l. suplim. Locuri și călătorii 18 I 08 p. 2; v. și *zizaga* 2008 (format după *vârsta a treia*) || *vârsta a treia* –Perioada de după pensionare. Bătrânețe– „A treia vârstă. Într-un buletin consacrat *vârstei a treia*, Organizația Mondială a Sănătății apreciază că numărul persoanelor în vârstă se va dubla până în anul 2000. În 1970 existau în lume 304 milioane de persoane în vârstă de peste 60 de ani." R.l. 7 V 79 p. 6. „Noi, gerontologii români, considerăm că metoda esențială de întârziere a proceselor degenerative de vârstă și de evitare a fenomenelor morbide la *vârsta a treia* este profilaxia." Cont. 16 VI 79 p. 7. „Am văzut doi indexați de *vârsta a treia* cumpărând [...] biscuiți «Eugenia» privatizați." R.l. 18 V 93 p. 1; v. și I.B. 27 VII 82 p. 4, Mag. 7 VIII 82 p. 3 [var. *a treia vârstă*] (după fr. *troisième âge*; DMN 1966; DEX-S, DexX)

vedetariát s.n. –Atitudine de vedetă, vedetism– „Chiar și defectele acestui pasager în Parnasul de celuloid, defecte ironizate cu gelozie la emisiunile umoristice (alt semn de *vedetariat*!) devin simpatice." R.lit. 30 V 85 p. 20. „Această cumpătare se potrivește cu reținerea lui față de *vedetariat*." Ev.z. 21 X 07 (din fr. *vedettariat*; PR 1947)

vedétă s.f. v. *actor-vedetă, copil-vedetă, film-vedetă, meci-vedetă, partidă-vedetă*

vedetizáre s.f. –Transformare într-o vedetă– „De ce unele edituri și-au construit strategia de publicitate pe *vedetizarea* unor autori, iar altele nu?" Obs.cult. 6 VII 06 p. 11. „[Un] politician abil și viclean. El reprezintă, de fapt, *vedetizarea* mediocrității, șansa acordată dotației precare de a se impune cu insolență, înlocuind competența prin tupeu, și legitimitatea morală printr-un mărunt instinct al oportunității." ziare.com 5 X 09 (din *vedetă* + *-izare*)

vegán s.m., adj. „A creat o linie de pantofi «*vegan*» care exclude folosirea pielii naturale în procesul de producție." ProTV Mag. 32 / 08 p. 50. „*Veganii* [...] nu consumă produse animale sau derivate, ci doar legume și fructe, motiv pentru care se expun riscurilor nutriționale." R.l. 13 IV 10 p. 12. „Avem peste 120 de *vegani* în România [...] Nu se hrănesc cu mâncare de origine animală, nu se îmbracă în piele sau lână, nu se spală cu săpunuri din grăsimi animale." G. 8 III 10 p. 1; v. și R.l. 18 VII 10 p. 9; v. și *crudivorism* 2012, *vegansexual* 2007 (din engl. *vegan*, din *veg*[etari]*an*; Ciolan, *MC*) || *raw vegan* (cuv. engl.) „Adepții alimentației *raw vegan* consumă legume, fructe, semințe, cereale și, cu măsură, uleiuri procesate la rece – rapiță, in, susan, măsline." Slab sau gras 75 / 11 p. 22; v. și *crudivorism* 2012 [pron. *ro-vígan*]

veganísm s.n. „Una dintre consecințele acestei mișcări este expansiunea (tot de la Hollywood pornind) a *veganismului* (un nu hotărât oricăror produse animale), filozofie de viață care, numai în Marea Britanie, numără 250 000 de adepți." Elle VIII 07 p. 79, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Una dintre fițele occidentale care au pătruns în București e *veganismul*." R.l. 18 VIII 10 p. 9 (din engl. *veganism*; Ciolan, *MC*)

vegansexuál, -ă adj., s.m.f. „Numeroși vegetarieni din Noua Zeelandă au decis să nu mai întrețină relații sexuale cu persoane care consumă carne sau produse din carne. Fenomenul a fost remarcat de o cercetătoare [...] care a și găsit un termen pentru adepții vegetarianismului dus la extrem: *vegansexuali*." Ev.z. 1 VIII 07 p. 6. „*Vegansexualul* este cel ce nu consumă nici un fel de produs de proveniență animală și decide să nu aibă relații intime cu parteneri non-vegani despre care spune ca au trupul compus din resturi de animale moarte. Cuvântul «*vegansexual*» provine dintr-un studiu realizat de Annie Potts, cercetător la University of Canterbury și director la New Zealand Centre for Human-Animal Studies. " hotnews.ro 11 XII 07. „Și termenul «*vegansexual*» se numără printre cele mai noi și poate mai șocante invenții. E vorba despre o persoană care nu consumă niciun fel de produs de proveniență animală și refuză să aibă relații intime cu parteneri omnivori. Principalul motiv pentru a deveni vegan este unul moral, protejarea naturii fiind considerată un scop destul de nobil pentru a-i influența chiar și relațiile." După afaceri 21 XII 07; v. și *ecosexual* 2007 (din engl. *vegansexual*; Ciolan, *MC*)

vegetaróm s. „Fabrica de conserve «Mureșeni» din Târgul Mureș a pus de curând la dispoziția cumpărătorilor un nou sortiment alimentar. Este vorba de *«vegetarom»* – o supă concentrată și în același timp o aromă vegetală, care dă savoare aparte unor mâncăruri." R.l. 6 V 78 p. 2 (din *vegeta*[*l*] + *rom*[ânesc])

vehícul s.n. || *vehicul-robot* –Vehicul care se deplasează fără șofer– „Vehicul care «vede». Studentul canadian Hans Moravek a construit un fel de *vehicul-robot* pe un postament rulant, care se poate deplasa ocolind piedicile din cale grație unui dispozitiv special. *Vehicului-robot* este dirijat de un computer care înregistrează și evaluează imaginile transmise de o cameră de luat vederi, aflată la bord [...] inventatorul speră să-i sporească curând viteza, folosind microcomputere care să prelucreze mai rapid materialul vizual." Sc. 18 VI 80 p. 5. „Anul trecut, faza semifinală a competiției... a fost câștigată de un *vehicul-robot*..." J.nat. 14 VI 05 p. 19. „O firmă privată va trimite un *vehicul-robot* pe Lună" ziarultimpul.ro 14 II 11 (după engl. *robot vehicle*)

vélo v. *auto-moto-velo, auto-moto-velo-sport*

velomonorái s.n. „*Velomonorai*. În localitatea japoneză Gotembo se instalează o rețea de transport originală: o serie de monoraiuri pe care vor circula «biciclete» dotate cu motoare ajutătoare cu curent continuu, precum și cu acumulatoare." Sc. 6 III 82 p. 5 //din *velo-* + *monorai*; DexX//

velorícșă s.f. –Combinație între ricșă și bicicletă– „*Velоricșe* au fost puse în circulație de o întreprindere de transporturi din marele oraș american." Sc. 3 X 72 p. 4 (din *velo-* + *ricșă*, după fr. *véllo-pousse*; PR 1956; MDN, DexX)

velorúție s.f. –Revoluția bicicletelor– „Cam asta a fost *velorutia*, mica revoluție pe două roți, desfășurată sâmbătă, de ziua Bucureștiului" R.l. 24 IX 07 p. 24. „Mă uit cu uimire la *velorutie*: sute de biciclete se scurg alene spre Calea Victoriei, cu destinația Parcul Izvor." evz.ro 23 IX 09 (după fr. *vélorution*)

velotype s.n. (cuv. ol.) „«*Velotype*», cum a fost denumită noua mașină de scris, are claviatura împărțită în trei zone ce grupează, pe lângă litere, și cele mai utilizate silabe." R.l. 31 I 84 p. 6. „Ce este «*velotype*»? O firmă olandeză a pus la punct o nouă claviatură pentru mașinile de scris, la care se poate bate cu o viteză de trei ori mai mare decât la tipurile obișnuite." Sc. 18 II 84 p. 5; v. și Sc. 30 III 84 p. 5 [pron. *velotáip*]

velurát, -ă adj. (d. piei) –Scămoșat pe o parte– „Feronerii și accesorii metalice pentru mobilier clasic și stil. Confecții din piele *velurată*, brodate cu motive naționale din zona folclorică a Mureșului și Târnavelor." Luc. 9 III 74 p. 9. „Pentru zilele următoare se prevede introducerea în fabricație a unor noi modele de încălțăminte perforată și trasată cu fețe de piei *velurate*." Sc. 3 IV 75 p. 2; v. și *dersin* 1983 (din *velur* + *-at*; DEX, DN_3, DexX)

venezuelít, -ă adj. (rar) –Care aparține Venezuelei– „S.M., educator *venezuelit*." Sc. 22 I 63 p. 3 (din *Venezuela* + *-it*; DEX-S, MDN)

ventibúr adj. (tehn.) „Radiatorul *ventibur* realizat de «Elgomet» Tg. Jiu și radiatorul cu turbină, fabricat de «Electro» Argeș sunt două noi aparate pentru încălzitul apartamentelor." R.l. 1 XI 75 p. 5 (format probabil de la lat. *ventus*)

venusián, -ă adj. –Care aparține planetei Venus– „Sonda-mamă sau «busul transportor», cum i se mai spune, cele trei sonde mici lansate luni ca și o altă sondă mică desprinsă din Pioneer-2 cu câteva zile mai înainte, se îndreaptă spre atmosfera *venusiană*." R.l. 22 XI 78 p. 6. „Clima *venusiană* pare să fie un fel de «ciclu al sulfului», care este elementul component predominant al norilor *venusieni*." R.l. 9 II 79 p. 6. „Astăzi, din fosta atmosferă *venusiană* a mai rămas doar un strat foarte subțire de gaze, între care predomină dioxidul de carbon și azotul." Ad. 14 XI 07; v. și Sc. 3 VI 82 p. 7, Mon. Expres 18 III 06 (din fr. *vénusien, -enne*; DEX-S, MDN, DexX)

venusonaút s.m. –Astronaut care explorează planeta Venus– „Echipamentul *venusonautului* va fi [...] asemănător cu acela al unui scufundător la 1000 metri adâncime." Cont. 14 VI 74 p. 5 (din *Venus* + *-naut*, după tipul *cosmonaut*; DexX)

verbátim adv. (cuv. lat.) –Cuvânt cu cuvânt, exact așa cum se aude / scrie– „Ar trebui să reproduc *verbatim*, dat fiind caracterul ireproductibil al limbii de lemn bine stăpânite." "22" 5 VIII 93 p. 4. „fragmentele pline de haz nu pot funcționa ca anecdote. Iar a le păstra și a le reproduce *verbatim* din memorie se arată la fel de incomod..." R.lit. 17 XI 06 (cf. fr., engl. *verbatim*)

vérde 1. s.m., folosit mai ales la pl.: *verzii, partidul verzilor* (pol.) –Aparținător mișcării ecologiste– „În anul recent încheiat, *«Verzii»*, micul partid al mișcării ecologiste din R.F.G., a obținut câteva succese notabile." R.l. 11 I 84 p. 6. „Purtătorul de cuvânt al *«verzilor»* [...] anunțase miercuri intrarea iminentă în politică a lui Antonio di Pietro." R.l. 4 XI 95 p. 8. „Candidatul *verzilor*, Remus Cernea, anunță că participă la dezbaterea de la Cluj" hotnews.ro 14 XI 09; v. și R.l. 13 III 85 p. 6, Cot. 8 X 91 p. 4 (cf. fr. *les verts*, it. *i verdi*; PR 1978; I. Preda în LR 10 / 92 p. 547; DexX). **2.** adj. –Ecologic, nepoluant– „Ferrari «*verde*»? s-au întrebat mulți. Ei bine, da, în curând aceasta va fi o realitate." G. 7 XI 08 p. 16. „Curentul *verde* a ajuns chiar și în moda propriu-zisă, creatori precum Stella McCartney prezentând deja colecții cu rochii de mireasă realizate din materiale ecologice, cum ar fi bumbacul sau mătasea." G. 28 IX 09 p. 14; v. și *papamobil* 2011 || *a da verde* –A da liber, a da startul pentru o activitate, a permite inițierea unei proceduri– „La CFR Marfă *nu s-a dat verde* pentru privatizare" Ad. 4 VI 01 p. 7. „Senatul *dă verde* Legii lu' Mucles în varianta Camerei" Z. 4 IV 02 p. 9. „Irlanda *dă verde* angajării specialiștilor IT" G. 3 XI 06 p. 4; v. și Ad. 1 VI 02 p. 5, 2 X 02 p. 1 || *agenda verde* –Agendă ecologică, listă de priorități ecologice– „el le-a cerut țărilor candidate precum Polonia, Ungaria, Bulgaria sau România, să-și dezvolte propria *«agendă verde»*, pentru a fi candidați puternici pentru fondurile de Dezvoltare Rurală și Agricultură Ecologică" AS 10 X 05; v. și Ev.z. 20 III 07 p. 6, Z. 6 III 09, C.n. 26 I 09 || *bancnotă verde* –Dolarul american– „Actualul ministru demisionar [al Argentinei] leagă, la paritate, peso-ul de puternica *bancnotă verde*." Ad. 21 XII 01 p. 9 || *beretă verde* –Purtător al beretei verzi a pușcașilor marini din Statele Unite– „*«Beretele verzi»*, în Caucaz. Instructorii militari americani au sosit în Georgia" R.l. 30 V 02 p. 8. „Ea a obținut *«bereta verde»*, dar va rămâne un membru al armatei, și nu un pușcaș marin [al Marinei britanice]. Femeile nu pot intra în prima linie..." Nat. 1 VI 02 p. 4 (după engl. *green beret*) || *carte verde* (asig.) –Document de asigurare auto internațională– „Celor două societăți [...] li s-a retras dreptul de a mai elibera documente internaționale de asigurare de tip carte verde..." Ad. 20 III 02 p. 8 (după engl. *green card*); v. și 14 III 02 p. 8 || *clădire verde* –Clădire eficientă din punct de vedere energetic– „*Clădirile* sunt considerate *«verzi»* dacă sunt mai eficiente din punct de vedere energetic și consumă mai puține resurse în timpul construcției și al operării decât restul locuințelor. Eficiența energetică sporită reduce consumul de energie și gaz și astfel sunt reduse și emisiile de carbon." Z.fin. 30 X 08. „Situația *clădirilor verzi* în România e cam albastră" Ev.z. 17 IX 09; v. și 9am.ro 9 III 09 || *energie verde* –Energie produsă din surse regenerabile– „Din totalul *energiei verzi* produsă anul trecut, ponderea celei obținute din surse hidrologice a fost de 83% și doar 16,3% a fost generată de centralele eoliene. " ziare.com 20 VIII 08 || *foc verde* –Autorizație, acord– „Cum să nu lucrezi cu dragoste pentru țară în condițiile în care ți se dă toată atenția, toată îndrumarea, când ți se dă, cum se spune, *«foc verde»*." Sc. 5 VI 83 p. 4. „Directorul SRI n-a ezitat o clipă să dea *foc verde* aducerii acestui volum [Cartea albă a Securității] la cunoștința opiniei publice." Ev.z. 13 IX 95 p. 1. „*«Foc verde»* traduce expresia franceză *feu vert* [...] Sintagma a căpătat în ultimul timp sensuri figurate; în dicționarele franceze actuale este înregistrată și expresia «donner le feu vert», cu sensul «a autoriza (o acțiune); a permite (cuiva) să acționeze»..." R.lit. 15 / 96 p. 9. „Se pare că Ion Rațiu a avut în vedere mai mulți potențiali editori și, abia dupa ce Brian Jones mi-a dat *foc verde*, m-a ales pe mine." Cot. 18 III 08 (după fr. *feu vert*; DMC 1959; R. Zafiu în R.lit. 15 / 96 p. 9) || *linie verde* –Autorizație, acord, aprobare. Foc verde– „Desigur, este vorba de finanțarea externă a cărei *«linie verde»* trebuie s-o dea experții FMI." Cot. 283 / 93 p. 1. „S-a dat *«linie verde»* Ministerului Transportului de a stopa existența [...] firmei «Expres Pilot»." R.l. 1076 / 93 p. 2 (R. Zafiu în R.lit. 15 / 96 p. 9, de unde provin și cele două citate) || *lumină verde* –Aprobare– „Domnul S. a primit *lumină verde*." R.l. 681 / 92 p. 3, cit. de R. Zafiu în R.lit. 15 / 96. „*Lumina verde* dată arheologilor n-a surprins pe nimeni." Expres 29 / 94 p. 16. „Oamenii de știință întruniți recent la Londra cu prilejul Conferinței Internaționale pentru identificarea prin Coduri de Bare a vieții au dat *lumină verde* creării unui gigantic catalog al tuturor speciilor de pe Pământ." Ad. 2 III 05 p. 12; v. și R.l. 4 XI 95 p. 8, Z. 21 I 98 p. 4 (după fr. *feu vert*, engl. *green light*) || *număr verde* (tel.) „Spitalul a deschis o linie telefonică specială, un *«număr verde»*, la care se poate apela gratuit." Ev.z. 21 X 95 p. 8 (după fr. *numéro vert*, it. *numero verde*; PN 1987; Ciolan, *MC*) || *revoluția verde* **1.** –Revoluția agriculturii chimizate și mecanizate, de tip industrial, pornită în anii '60 ai secolului trecut– „Omul de știință Norman Borlaug, părintele *«Revoluției Verzi»* și câștigător al Premiului Nobel pentru Pace pentru rolul jucat în combaterea foametei mondiale și salvarea a milioane de vieți, a decedat, sâmbătă, în Texas, la vârsta de 95 de ani [...] Omul de știință a primit Premiul Nobel în 1970 pentru introducerea unor noi soiuri de cereale și a altor inovații în domeniul agriculturii în țările aflate în curs de dezvoltare." ziare.com 13 IX 09. „îi fusese decernat [lui Norman Borlaug] Premiul Nobel, motivația juriului fiind că el găsise «o alternativă pentru pace și pentru viață – *revoluția verde*»." revistamagazin.ro 13 X 10. „*«Revoluția verde»*, începută în India anilor 1960, copiată și în Africa, a făcut posibilă o producție de alimente suficientă pentru țările producătoare, cu surplusuri pentru export." ziare.com 17 XI 10. **2.** –Revoluția produsă de viziunea ecologistă. Revoluția ecologică– „*Revoluția verde* crește prețul gazelor. Guvernul britanic a decis, la sfârșitul săptămânii trecute, că și cetățenii trebuie să participe la efortul general impus de strategia renunțării la petrol. Revoluția ecologică, a cărei necesitate a fost impusă atât de încălzirea globală, cât și de creșterea neîncetată a prețului țițeiului, va fi suportată de fiecare locuitor prin mărirea facturilor la gaze cu 37 la sută." adevarul.ro 30 VI 08. „Sunt pregătit să port pe umeri partea care-mi revine din *revoluția verde*..." Z. 6 III 09. „*Revoluția verde* începe în România într-un mod mioritic. Ieri, o mulțime de oameni a atacat morile de vânt ale grupului ceh de utilități CEZ de pe raza comunei constănțene Cogealac." jurnalul.ro 27 VII 10. „Parcul Custozza a declanșat *«revoluția verde»* în mediul online. Florin Roman, vicepreședinte al PNL Alba, a reiterat ieri, în cadrul unei conferințe de presă, intenția de a organiza un lanț uman în jurul Parcului Custozza, ca formă extremă de protest împotriva defrișării copacilor seculari de aici." ziarulunirea.ro 5 III 11. **3.** –Revoluția din 2009 din Iran– „chiar dacă s-ar dori neapărat proclamarea *revoluției* din Iran drept una «colorată», atunci culoarea ei ar fi una singură: cea *verde*, islamică. Prin urmare, din acest punct de vedere, demonstranții iranieni, care cer revizuirea rezultatelor alegerilor, nu au niciun fel de contradicții ideologice cu actualul președinte al țării, Mahmoud Ahmadinejad." ziare.com 21 VI 09. „În *«Revoluția Verde»* din Iran, din 2009, evenimentele au putut fi urmărite de presa occidentală prin intermediul YouTube sau Twitter." hotnews.ro 4 II 11 (după engl. *green revolution*, fr. *la révolution verte*; Ciolan, *MC*) || *semafór verde* –Aprobare, liberă trecere– „înainte de a avea *semafor verde* de la Paris." R.lit. 19 / 92 p. 24 (din *semafor* + *verde*, după fr. *feu vert*) || *semnal verde* **1.** (circ.) –Permisiune de trecere– „50 de trenuri-navetă așteaptă remorcarea și *semnalul verde* pentru a porni spre cele aproape 30 importante termocentrale." R.l. 1026 / 93 p. 1. **2.** (fig.) –Permisiune, aprobare– „La *semnalul verde* al Fondului Monetar Internațional și-au deschis pungile Banca Mondială, programul Phare..." Lib. 1331 / 94 p. 3. „Explozia de investiții imobiliare de pe piața românească a devenit un *«semnal verde»* și pentru companiile aeriene, care așteaptă ca această creștere să se propage în curând și în domeniul transportului aerian internațional." Z.fin. 10 XII 04 (din *semnal* + *verde*, după fr. *feu vert*; R. Zafiu în R.lit. 15 / 95 p. 9, de unde sunt primele 2 exemple) || *stradă verde* „Fidel promisiunii făcute în Programul *«Străzi verzi»*, prin care în fiecare reședință de județ vor fi alese anumite străzi sau artere de circulație care să devină strict pietonale..." Ad. 15 VIII 02 p. 12 || *verde-iarbă* –Verde ca iarba– „[Se poartă]

veste violet, *verde-iarbă* cu eşarfe şi pălării asortate..." Săpt. 18 VIII 88 p. 8; v. şi *galben-praz* 1984 (din *verde* + *iarbă*)

vergetúră s.f. „*Vergeturile*, aceste dungi ce apar pe suprafaţa pielii, de culoare sidefie sau roz-violaceu, creează probleme de ordin estetic şi psihologic. Factorii care declanşează aceste striaţii inestetice sunt: stresul, obezitatea, problemele renale, eforturile fizice intense, alimentaţia necorespunzătoare, lipsită de vitamine şi minerale, administrarea unor tratamente pe bază de hormoni anabolizanţi. Pentru prevenirea *vergeturilor*, specialiştii recomandă să se evite: terapiile de slăbire sau îngrăşare bruscă, eforturile fizice prelungite, hrana săracă în vitamine şi minerale, antrenamentele sportive în exces. " adevarul.ro 10 VII 04. „Un tratament inovativ cu laser te poate scăpa de *vergeturi* sau riduri" gandul.info 28 IX 07. „*Vergeturile*, acele dungi sidefii sau roz-violacee de pe suprafaţa pielii, creează femeilor numeroase probleme de ordin estetic, dar şi psihologic. Care sunt cauzele declanşatoare? De cele mai multe ori, *vergeturile* apar după naşteri. Specialiştii au identificat drept factori declanşatori şi stresul, obezitatea, unele probleme renale, sau o alimentaţie necorespunzătoare, lipsită de vitamine şi minerale." revistamagazin.ro 6 IV 11; v. şi *trikini* 2009 (din fr. *vergeture*; DN_3, DEX 98, DexX)

vermillon s.n. –Roşu foarte viu– v. *galben-praz* 1984. „violet + alb + *vermillon* de rodiu..." sfin.ro 5 X 07 [pron. *vermión*] (din fr. *vermillon*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

vermutizá v.t. –A prepara vinul ca să devină vermut– „Pinot noir este foarte parfumat, pare a fi *vermutizat*." Cont. 20 I 61 p. 2 (din fr. *vermouthiser*; DN_3, DEX-S, DexX)

vernián, -ă adj. –Privitor la J. Verne– v. *western* 1975. „Castelul din Carpaţi este cartea în care «prezenţa chipurilor, a obiceiurilor şi peisajelor româneşti în creaţia *verniană* culminează», motiv pentru care Hobana îi acordă în lucrarea sa cele mai multe pagini de analiză." R.lit. 18 V 05 (din n.pr. [Jules] *Verne* + *-ian*; DexX)

vernisá v.i. –A deschide o expoziţie– „Într-un asemenea climat propice *vernisează* peste hotare, la Berlin, Paris, Tokio, Veneţia." Săpt. 26 VII 74 p. 6. „În aceste zile s-au *vernisat* numeroase expoziţii de artă plastică." Sc. 15 XI 74 p. 6. „Artistul român Mircea Cantor *va vernisa* prima expoziţie personală [...] în Marea Britanie, la Modern Art Oxford, în perioada 2 aprilie – 1 iunie, potrivit site-ului instituţiei." mediafax.ro 12 III 08; v. şi *miniexpoziţie* 1983 (der. regr. din *vernisaj*; cf. fr. *vernir*; Graur, *C.* 8; DN – alt sens, DEX, DN_3, NODEX, DexX)

vertebroplastíe s.f. (med.) –Metodă terapeutică care constă în injectarea unui gel special între vertebrele teşite ale şirei spinării– „La Spitalul Universitar de Urgenţă Bucureşti se practică *vertebroplastia*, o metodă modernă de rezolvare a tasării vertebrale." R.l. 8 I 08 p. 13. „Prima procedură de *vertebroplastie* la care s-a utilizat polimetilmetacrilatul (PMMA) a fost raportată în 1985 de către Gallibert şi Deramond, fiind efectuată pentru tratamentul instabilităţii corpului vertebral însoţită de forme agresive ale hemangiomului corpului vertebral." kudika.ro 1 VI 10 (după engl. *vertebroplasty*)

verticalitáte s.f. (fig.) –Intransigenţă, neabdicare de la principii– „Forţa morală şi *verticalitatea* celor două personaje [A. Saharov şi M. Botez] erau întru totul comparabile." D. 147 / 95 p. 15. „PD-L: hiperpragmatism sau *verticalitate*?" Cot. 9 IX 08 (din fr. *verticalité*; DMN 1976; MDN, DexX)

verzişór s.m. (fam.-arg.) –Dolar şi, prin extensie, bani– „Grig, un urât plin de *verzişori*" D. 454 / 01 p. 20. „Liberalii ecologişti, amendaţi cu milioane de *verzişori*" G. 7 XI 07 p. 12 (Ciolan, *MC*; DALR; DexX)

veselíe s.f. || *într-o veselie* –Mult şi fără grijă– „A rulat *într-o veselie* pe ecranul românesc de tranziţie" Cat. 32 / 91 p. 8, cit. de R. Zafiu în R.lit. 39 / 98. „CNEAA a acreditat şi autorizat facultăţi *într-o veselie*" Z. 5 VII 00 p. 7. „Elicopterele aduc *într-o veselie* oameni bolnavi din Deltă" ziare.com 16 II 12; v. şi Z. 06 VIII 97 p. 7, Nat. 18 V 99 p. 1 (DexX)

véstă s.f. || *vestă-frigider* –Vestă folosită de unii muncitori, având canale prin care circulă apă rece– v. *terilenă* 1967 //din *vestă* + *frigider*//

véste s.f. || *veste-bombă* –Veste neaşteptată– „*Veste-bombă* vineri: candidează Diaconescu la PSD!" G. 14 IIII 08 p. 1. „De parcă nu ar fi fost deja ceva important, o a doua *veste-bombă* a picat după câteva zile..." Ad. lit. şi art. 3 II 12; v. şi G. 3 XII 08 p. 2 (din *veste* + *bombă*)

vetustéţe s.f. –Vechime, bătrâneţe– „Unora dintre emisiunile literare, puţină *vetustéţe* le şade bine: gesturile sunt mai încete, pe degetele lenеşe cad fire de praf." R.lit. 18 III 71 p. 27. „Un anumit aer de *vetustéţe* îi stătea bine." R.lit. 23 II 07 (din *vetust* + *-eţe*; cf. fr. *vétusté*; DEX-S, DexX)

vexilogíe s.f. „Ştiţi ce este *vexilogia*? Prin acest cuvânt se înţelege ştiinţa care se ocupă cu descrierea şi istoricul steagurilor." Sc. 7 I 76 p. 6 (cf. engl. *vexilology*, fr. *vexillologie*; BD 1971; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 506; DN_3, DexX)

vezdehód s. (cuv. rus.; transp.) –Tip de mijloc de transport care poate fi utilizat pe orice fel de teren– v. *glaciolog* 1962

viágra s.f. „Ieri, celebrul medicament «Viagra», destinat tratamentului disfuncţiilor sexuale ale bărbaţilor (impotenţă) a fost autorizat de către Ministerul Sănătăţii." Nat. 15 X 98 p. 5. „Numele îi vine de la vigor (vigoare) şi de la Niagara (cascada ce simbolizează descărcarea senzorială)." AS 18 V 98 p. 9. „asta era înainte ca inventatorii remediului albăstrui să fi primit Nobelul, în preistoria *viagrei*" R.l. 20 IX 07 p. 6; v. şi Ev.z. 25 VI 98 p. 16, Z. 7 X 98 p. 1, Ad. 20 X 98 p. 12, G. 22 IX 09 p. 12; v. şi *albastru* (*pastila / pilula albastră*) (marcă înregistrată în 1998 de compania Pfizer; Ciolan, *MC*)

vibratór s.n., adj. –Aparat care transmite vibraţii în scopuri erotice– „Există truse *vibratoare* cu scule schimbătoare ca la strung [...] Reporterul roagă să i se satisfacă un vechi vis: să probeze [în sex-shop] un *vibrator*." As 187 / 95 p. 3. „Nu aveau *vibrator*, aşa că au folosit o bormaşină" Lib. 13 III 09 (din fr. *vibrateur*; DN, DEX, DN_3, DEX 98, NODEX, MDN – sensuri generale, DexX)

vibraţionál, -ă adj. –Referitor la vibraţii– „Curăţenia într-un spaţiu de locuit poate şi trebuie să însemne şi transformarea nivelului său energetic pentru a-l investi cu un nivel *vibraţional* ridicat, cu claritate şi echilibru." ziaruldeiasi.ro 9 VIII 08. „Dacă suntem întristaţi că nu avem destui bani, oferta noastră *vibraţională* este sărăcia, iar Universul nu are încotro şi trebuie să ne răspundă cu ceea ce se potriveşte *vibraţional*, adică, mai multă sărăcie." jurnalul.ro 26 XII 11 (din fr. *vibrationnel*)

vibroforéză s.f. (tehn.) –Instalaţie de foraj prin vibraţie– „O invenţie românească, instalaţia de foraj geotehnic prin vibraţie, *«vibroforeza»*, a stârnit un deosebit interes în rândul specialiştilor prin câteva performanţe: gabarit redus faţă de alte instalaţii de acest tip, greutatea mică (sub 300 kg.), manevrabilitate uşoară." Cont. 22 VI 79 p. 5 (din *vibra*[ţie] + *foreză*; DEX-S, MDN, DexX)

vibromasáj s. –Masaj pe bază de vibraţii– „Sicriul deschis la marginea cimitirului, ferăstrăul electric al medicului legist sau aparatul de *vibromasaj* al frizerului, revolverul [...] toate comunică o stare de nelinişte, de difuz, vecină cu fantasticul." I.B. 23 X 70 p. 2. „Fotoliu cu 12 programe de *vibromasaj*" Ad. 18 XI 07 (din fr. *vibromassage*; PR 1950; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 506; DEX-S, MDN, DexX)

vicepréş s.m. (ironic) –Vicepreşedinte– „Mai toţi devin *vicepreşi*." R.l. 6 X 00 p. 1. „Şi pentru *vicepreşul* Duvăz «sfânta proprietate» este un moft..." R.l. 2 II 01 p. 1. „Creşte numărul doritorilor de «*vicepreş*» la PSD Gorj" ziare.com 14 V 10; v. şi *traseist* 2000

vichyssoise s.f. (cuv.fr.; culin.) –Cremă de cartofi, praz şi zeamă de carne de pui, servită rece– „*Vichyssoise* – supă de praz şi cartofi" Av. VIII 06 p. 69, cit. de Stăncioi-Scarlat. „[Despre New York] se spune că este locul unde au fost inventate câteva feluri de mâncare celebre, precum: salata Waldorf, ouăle Benedict, *vichyssoise* (o supă pentru care pretenţiile americanilor au stârnit deja o dispută cu francezii, care şi-o revendică)" J.nat. 18 II 09, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. şi AS 28 XI 09 p. 13 (pseudofranţuzism, format de un bucătar new-yorkez, care şi-a numit noul preparat *crême vichyssoise glacée* "supă cremă de la Vichy, servită rece")

victimizá v.t. –A transforma în victimă– „Un nou val de scumpiri *victimizează* pensionarii" R.l. 17 III 92 p. 4. „C.V. Tudor l-a *victimizat* pe primul ministru" R.l. 7 IX 93 p. 3. „De ce te *victimizezi*? Acesta este preţul succesului pe care îl plătesc toate vedetele." Nat. 10 II 02 p. 2 (din *victimă*; cf. engl. *victimize*, fr. *victimiser*; MDN, DexX, DEX 09)

victimizáre s.f. –Transformarea în victimă– „Lucrarea pare a fi opera serviciului de dezinformare, în scopul *victimizării* preşedintelui şi a creşterii, pe această cale, a popularităţii sale în pragul campaniei electorale." R.l. 14 III 92 p. 3. „Sunt un om foarte norocos, însă tot ce am făcut până acum a fost doar o *victimizare* a personalităţii mele." jurnalul.ro 11 XII 08; v. şi Nat. 26 II 98 p. 5; v. şi *cuponizare* 1995 (din *victimiza*; DexX)

vicúnia s.f. (zool.) –Vigonie– „El a adus o contribuţie deosebită la salvarea de la dispariţia totală a *vicuñei*, rumegător din specia lamei care trăieşte în zonele muntoase ale Americii Latine." Sc. 18 I 76 p. 4. „destinul tragic al *vicuniei*, unul dintre animalele pe cale de dispariţie din Peru." stiri.acasa.ro 29 VII 08 (din sp. *vicuña*; MDN)

vídeo 1. adj. inv. –În legătură cu sistemele de transmitere vizuală, cu televiziunea– „Cercetătorii societăţii nipone «Matsushita Denky» au pus la punct un nou sistem de reproducere a înregistrărilor *video* şi sonore, folosind discuri din policlorură de vinil." R.l. 4 I 78 p. 6. „Cameră *video* multifuncţională" Compact 19 IV 07 p. 12; v. şi 9 VII 80 p. 6; v. şi *player* 2008, *videotelefon* 1974. **2.** s. (lb. vorbită) –Video-

casetofon– „Am văzut un film la *video*."; v. și *videocasetă* 1991 (din engl. americ., fr., it. *video*; DMN 1960; D. Am.; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

video sharing s.n. (cuv. engl.) –Site de pe internet care găzduiește fișierele video care pot fi vizionate ori descărcate– „Autoritățile australiene au interzis accesarea, de pe calculatoarele din școli, a site-urilor de *videosharing*, precum YouTube, din cauza apariției unei noi forme de hărțuire printre tineri, și anume cyber-hărțuirea, relatează AFP. Picătura care a umplut paharul a fost un scandal declanșat la finele anului trecut, când 12 liceene s-au filmat în timp ce umileau o tânără de 17 ani, bolnavă mintal, pe care au supus-o și la abuzuri sexuale." G. 4 IV 07 p. 22. „reprezentanții cunoscutului site de *videosharing* spun că s-a constatat că majoritatea utilizatorilor au achiziționat fișiere muzicale după o primă vizionare a lor pe YouTube." R.l. 7 IV 09 p. 7. „Vom folosi și conținut de pe forumuri, rețele sociale, site-uri de *video-sharing*, site-uri de știri..." G. 7 IV 09 p. 24 [pron. *video șéăring*]

videoblóg s.n. –Blog care include înregistrări video– „se poate vorbi cu umor și cu inteligență despre cărți, despre cultură în general, iar autorul primului *videoblog* «de autor» de la noi o demonstrează." G. 26 X 06 p. 13. „Primul *videoblog* românesc. Utilizatorii Vodafone live! 3G au acum acces gratuit la conținut video exclusiv, într-o nouă secțiune a portalului mobil, intitulată Homemade.ro, unde este găzduit primul *videoblog* românesc. Videoclipurile publicate pe site sunt realizate exclusiv de utilizatori, cu ajutorul telefonului mobil, webcamului sau camerei video." R.l. 27 IV 07 p. 12 (cf. engl. *videoblog*)

videocámeră s.f. –Cameră pentru înregistrări video– „[Vând] *videocameră* Sony." R.l. 15 IX 92 p. 11. „Suma alocată în cadrul proiectului poate acoperi cheltuieli în următoarele domenii: [...] achiziții de echipamente IT și de comunicații, respectiv computer, laptop, fotocopiator, telefon, fax, videoproiector, imprimantă, scanner, cameră foto digitală, *videocameră*; achiziții de mobilier de birou..." Ad. 21 VIII 08; v. și *videomagnetofon* 1978 //din *video-* + *cameră*; MDN, DexX, DEX 09//

videocasétă s.f. „Pentru la anul se prevede deja o competiție marginală, dedicată *videocasetelor* (filmelor înregistrate pe bandă magnetică). Fiecare își va alege filmul din rafturile unui cine-magazin, precum cărțile de la librărie." R.lit. 21 V 71 p. 2. „Există deja *videocasetă* – dar ea nu a justificat speranțele, între altele fiind mult prea costisitoare. Locul ei tinde să-l ia discul: transparent sau magnetic! Problemele cele mai complicate le ridică aparatul de «lecturare» [...] Se are în vedere un procedeu care să permită o dublă lectură – atât optică cât și auditivă. Deci, și videofon și picup." Sc. 28 IX 74 p. 6. „Mama lui ben Laden susține că *videocaseta* cu fiul său este falsă" Z. 24 XII 01; v. și Sc. 27 V 80 p. 3, 6 II 81 p. 5, R.l. 6 VIII 83 p. 6, 19 X 91 p. 4; v. și *audiocasetă* 2004, *casetotecă* 1974, *industrie* (*industria video*) 1981, *securime* 2002, *telecasetă* 1971, *videodisc* 1978 (din engl. *video cassette*, fr. *vidéocassette*; BD, DMC 1970, PR 1971; Ciolan, *MC*; DEX-S, MDN, DexX)

videocasetofón s.n. –Aparat de înregistrare / redare a videocasetelor– „Elementele biografice, preferințele, interesele ș.a. sunt consemnate într-o discuție cu un salariat al agenției «matrimoniale»; acesteia i se adaugă un film-portret de 5 minute al fiecărui candidat în parte. De patru ani utilizat în acest rol, *videocasetofonul* n-a determinat încă reunirea decât a unui număr foarte redus de cupluri – față de cererile înregistrate." Sc. 12 VI 74 p. 6. „[Vând] *videocasetofon* Sanyo..." R.l. 10 VI 83 p. 5. „Moartea pasiunii vine pe bandă de *videocasetofon*" S. fin. 8 IX 06; v. și 22 IV 83 p. 6, Luc. 15 X 83 p, 10, R.l. 21 XI 83 p. 4, I.B. 29 XII 83 p. 3, Z.fin. 12 II 03; v. și *magnetoscop* 1983, *videotecă* 1984 (din *video-* + *casetofon*, după un model străin; DEX-S, MDN, DexX)

videochat s.n. (cuv. engl.) –Videotelefonie– „aparatură electronică de ultimă oră, folosită pentru activități de *videochaturi* erotice și pornografice." Ad. 20 III 04 p. 12. „Principalul dosar îl are în prim-plan pe «Guru», acuzat de spălare de bani și evaziune fiscală, precum și trafic de persoane prin karma-yoga sau obligarea adeptelor la prestații pe *video-chat-uri*." Ad. 23 V 05 p. 10. „După ce s-a văzut și el surprins pe capturile video alături de Tănase ca niște adevărate vedete de *videochat*, fostul stelist și-a vărsat nervii pe tânăra Alexandra." cancan.ro 5 VI 10; v. și Ad. 24 X 04 p. 7 [pron. *videoceát*]

videochatístă s.f. –Angajată la un studiou de videochat erotic– „am intrat în casă la o *videochatistă* și avea pe masă ditamai teancurile de euro numai în bancnote de 100." gazetanord-vest.ro 4 IV 11. „Cât timp a lucrat la studio, cârtița noastră a cunoscut zeci și zeci de *videochatiste*" kmkz.ro 29 VII 11 (din *videochat* + *-istă*)

videoclíp s.n. –Film scurt, de obicei cu caracter publicitar sau care conține înregistrarea unei melodii– „Am făcut *videoclipul*, declara Antonioni, pentru a mă amuza și pentru a aprofunda cunoștințele de electronică." R.lit. 30 VIII 84 p. 23. „În *videoclipul* dvs. spuneți că avem nevoie de o morală, de o justiție." "22" 11 IX 92 p. 15. „Unii preferă să umple «timpii morți» cu *videoclipuri* muzicale sau cu minifilmulețe animate ori de divertisment." G. 27 III 07 p. 26; v. și Săpt. 21 XII 84 p. 7, Fl. 8 VII 88 p. 21, 15 VII 88 p. 21, R.lit. 4 XI 92 p. 22, R.l. 11 XI 92 p. 3, Ev.z. 22 VIII 96 p. 3, Cronica rom. 31 I 98 p. 6, jurnalul.ro 9 II 09 p. 24; v. și *videoblog* 2007 (din engl. *video clip*; cf. fr. *vidéoclip*, it. *videoclip*; PR 1982, Larousse, FS 284, MN p. 284, PN 1985; NODEX, MDN, DexX, DEX 09)

videocomunicáție s.f. –Comunicare bazată pe transferul imaginilor la distanță– „La Cannes are loc, în aceste zile, a șaptea ediție «Vidcom», manifestare care reunește pe specialiștii în *videocomunicații* din numeroase țări ale lumii [...]" R.l. 14 X 81 p. 6. „Cea mai mare cotă de pe piața mondială a echipamentelor de *videocomunicații* o deține firma Ploycom, cu o cotă de 41,8%." Z.fin. 5 X 06 (din fr. *vidéocommunication*; DMC 1972; MDN, DexX)

videoconferínță s.f. –Teleconferință însoțită de imagini de televiziune– v. *teleconferință* 1977. „O nouă rundă a disputei Iliescu-Năstase a avut loc ieri, la Guvern, în cadrul *videoconferinței* cu prefecții." Nat. 1 III 03 p. 4; v. și Ad. 14 X 03 p. 10; v. și *cameră*[2] 2007, *ecosistem* 2011, *telematică* 1979 (din *video-* + *conferință*; cf. fr. *vidéoconférence*; Ciolan, *MC*; DMC 1979, PR 1979; MDN, DexX)

videoconvertór s.n. (tehn.) –Convertor pentru diferitele tipuri de formate video– „Vând *videoconvertor* PAL–NTSC profesional." R.l. 29 VII 93 p. 13 (din *video-* + *convertor*; MDN, DexX)

videoconvorbíre s.f. **1.** –Convorbire înregistrată cu mijloace video– „În partea a doua a serii va fi proiectată o nouă *video-convorbire* realizată de Sorin Dumitrescu din seria «Gândirea teafără»." R.l. 16 VI 93 p. 1; v. și R.l. 4 VIII 93 p. 1. **2.** –Convorbire telefonică însoțită de imaginea interlocutorilor– „Connex a dat startul la *videoconvorbiri* pe telefonul mobil" Z.fin. 18 IV 05. „Aflată în SUA, pentru o vizită de stat, regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii a trăit un moment istoric, marți, având o *videoconvorbire* cu astronauții de pe Stația Spațială Internațională" Teleg. 10 V 07 //din *video-* + *convorbire*; DexX//

videodísc s.n. (muz.) –Disc care permite redarea de imagine și sunet pe un receptor tv – „*Videodiscul* conceput de firma japoneză Matsushita funcționează ca un disc normal, dar, pe lângă muzică sau text vorbit, conține și imagini transmisibile pe ecranul televizorului." Cont. 2 IV 71 p. 9. „Durata *videodiscului* este de o oră [...] timp în care reproduce 90000 de imagini, ceea ce înseamnă 25 imagini pe secundă. Superioritatea pe plan tehnic a *videodiscului* în raport cu videocasetele constă în aceea că permite accesul cvasiinstantaneu la oricare dintre imagini." Sc. 7 V 78 p. 5. „Proiectul compact discului a fost lansat după eșecul înregistrat în 1978 de Philips în dezvoltarea unui *video disc*." Lum. 21 VIII 07; v. și Săpt. 28 XII 77 p. 5, Sc. 7 V 78 p. 5, Săpt. 27 V 80 p. 3, I.B. 8 X 88 p. 4; v. și *adaptor* 1986, *preînregistrat* 1975, *videopicup* 1976 (din engl. *videodisc*, cf. fr. fr. *vidéodisque*; BD 1970, DMC 1970, PR 1972; Ciolan, *MC*; DEX-S, MDN, DexX)

videodiscotécă s.f. –Colecție de videodiscuri. Încăperea în care sunt privite videodiscurile– „La *videodiscoteca* amenajată în clădirea cazinoului din Eforie Sud, funcționează o instalație de televiziune cu circuit închis, destinată prezentării unor filme muzicale color." R.l. 15 VII 80 p. 5. „*Videodiscoteca* pentru tineret. Emisiune de J.G. și C.U." Pr.R.TV 3 II 83. „«Felix» povestește cum, atunci când s-a deschis în București o *videodiscotecă*, a apelat la serviciile lui Ilie Z., cetățean român rezident în SUA, de la care a aflat că «ar fi dotat această discotecă cu aparatură»." Ad. 26 VII 08; v. și Emisiune radio 6 I 84 (din *video-* + *discotecă*; MDN, DexX)

videofișă s.f. „*Videofișe*. Tone de hârtie ar putea fi economisite prin întrebuințarea sistemului *«videofișă»* de către bănci. În locul sulurilor imense de hârtie care ies dintr-un ordinator, un aparat filmează cecurile și le înregistrează direct pe o memorie sub formă de disc sau de bandă." R.l. 22 V 79 p. 6 //din *video-* + *fișă*; DexX//

videofón s.n. –Aparat telefonic care redă sunete și imagini– „*«Videofonul»* sau telefonul cu televiziune este una din invențiile a căror răspândire este așteptată în întreaga lume – cu un deosebit interes. Instalația este formată dintr-un aparat de recepție pentru televiziune, cuplat la un telefon de un tip nou, la care discul este înlocuit cu o claviatură. În prezent, în unele țări (S.U.A., U.R.S.S.) funcționează în mod experimental stații publice de «videofonie»." Cont. 11 VI 65 p. 9. „Anunțul prin *videofon* cu primarul" Ad. 19 X 08; v. și Sc. 14 V 74 p. 6; v. și *telefon-televizor* 1967, *videocasetă* 1974 (din engl. *videophone*, cf. fr. *vidéophone*; Random House 1950-55, DMN 1955, BD 1967, PR

1970; A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537; Dimitrescu, *Dr.* 210; Dimitrescu, *Dr.2* 108; DN_3, DEX-S, DexX)

videofónic, -ă adj. –Efectuat cu ajutorul unui videofon– „În cadrul demonstrațiilor făcute pentru vizitatori, de cel mai mare interes s-a bucurat până în prezent legătura *«videofonică»* Paris-Geneva." Sc. 7 X 75 p. 6 (din engl. *videophonic*, fr. *vidéophonique*; L 1970; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 506; DEX-S, DexX)

videofonie s.f. –Transmiterea semnalelor video și audio pe rețeaua telefonică– v. *videofon* 1965. „Vedetele absolute au fost însă telefoanele de generația a treia [...] cu viteze mari de transfer al datelor, funcții de *videofonie* și aplicații office îndreptate spre sectorul business." Z.fin. 31 III 05 (din engl. *videophony*, fr. *vidéophonie*; PR 1970; DEX-S, MDN, DexX)

videográf s.n. (americanism) „O profesie nouă în S.U.A. este scriitorul public sau, mai bine zis, *videograful* public. Întrucât s-a constatat că bunicii și chiar părinții nu mai au timp să-și povestească viața și să transmită copiilor și nepoților anumite informații și amintiri, s-a acceptat ideea ingenioasă de a aduce persoanele interesate într-un studio și de a le cere să vorbească în fața unei camere de luat vederi. Aceste videomemorii rămân să se transmită de la o generație la alta." R.l. 13 I 81 p. 6; v. și *videomemorii* 1981 //din *video-* + *-graf*; MDN//

videográmă s.f. –Înregistrare video– „Fericitul autor primește [...] un magnetoscop portativ, un magnetoscop pentru montaj și apoi, timp de două săptămâni, *videograma* lui este programată în fiecare seară la videoteatrul societății «Videographe». După aceea, găsindu-și loc în videoteca societății, ea este înregistrată în niște fișe care sunt trimise universităților, societăților de televiziune prin cablu." Săpt. 1 VI 73 p. 12. „TVR Internațional difuzează sâmbătă, 17 decembrie, ora 20,00, filmul documentar *Videograme* dintr-o revoluție. Realizat în 1992 de către Andrei Ujica și Harun Farocki, filmul este o copleșitoare evocare documentară a Revoluției din decembrie 1989, reconstituită din fragmente filmate în acele zile fierbinți și din mărturiile celor care au participat la evenimente." hotnews.ro 9 XII 05. „Înregistrarea sau înscrierea în aceste registre naționale este obligatorie și se face pe propria răspundere a persoanelor fizice sau juridice și este obligatorie pentru persoanele fizice și juridice care produc, importă, distribuie sau multiplică fonograme, *videograme* sau programe pentru calculator. " financiarul.ro 22 IX 08 (din fr. *vidéogramme*; MDN, DexX)

videomagnétic, -ă adj. –Care se referă la înregistrările vizuale pe suport magnetic– „Mijloacele mecanice și audiovizuale, televiziunea în circuit închis, înregistrările *videomagnetice* sunt numai câteva din direcțiile spre care își îndreaptă activitatea centrul de la Cracovia." Sc. 22 X 75 p. 4. „O bibliotecă «Shakespeare» de un fel deosebit este pregătită în Marea Britanie. Este vorba de înregistrarea tuturor pieselor marelui dramaturg pe benzi *videomagnetice*." Sc. 29 X 76 p. 6 (din fr. *vidéomagnétique*; DMC 1974; DEX-S, MDN, DexX)

videomagnetofón s.n. „Cunoscuta firmă japoneză «Sony» a lansat pe piață *videomagnetofonul*, un aparat care permite proiectarea pe ecranele televizoarelor a filmelor înregistrate pe bandă magnetică în casete." Sc. 11 II 70 p. 7. „*Videomagnetofon* portativ. *Videomagnetofonul* este preferat, din mai multe puncte de vedere: banda magnetică nu trebuie developată și poate fi utilizată de mai multe ori." Sc. 11 X 81 p. 5. „Școlile de acest gen din republică nu au tehnică de nici un fel, pe când aici copiii au două calculatoare, două *videomagnetofoane*, televizoare și fax." timpul.md. 6 X 06; v. și R.l. 26 XII 78 p. 6 //din *video-* + *magnetofon*; DEX-S, NODEX, MDN, DexX//

videomagnetoscóp s.n. –Magnetoscop– „Saltul ei a fost ovaționat îndelung, dar ovațiile s-au transformat în vacarm la apariția notei: 9,65 (!?) Din nou contestație, din nou discuții în fața *videomagnetoscopului*, iar noua notă a fost comunicată abia după încheierea tuturor întrecerilor din grupa a 3-a." Sc. 25 X 78 p. 5 //din *video-* + *magnetoscop*; MDN, DexX//

videomemórii s. pl. tant. –Memorii înregistrate video– „Videograful povestește. Pentru ca amintirile persoanelor în vârstă să nu se piardă, în curând vor putea fi folosite tehnicile cele mai moderne de înregistrare video. Persoanele respective vor putea fi invitate într-un studio să vorbească în fața unei camere de luat vederi. Veritabile «arhive de familie în imagini», aceste *videomemorii* vor putea fi apoi consultate din generație în generație." Sc. 8 I 81 p. 5; v. și *videograf* 1981 //din *video-* + *memorii*; DexX//

videopicup s.n. „Recent, firma olandeză «Philips» a prezentat presei proiectul unui *videopicup* care poate fi conectat la orice televizor. Pe discurile sale sunt imprimate imagini alb-negru și color, însoțite de înregistrări sonore. Fiecare disc are o durată de o jumătate de oră [...] videodiscul oferă telespectatorilor posibilitatea opțării pentru anumite programe – filme, teatru, lecții." Sc. 24 VI 76 p. 6 [pron. *videopícap*] //din *video-* + *picup*//

videoplayer s.n. –Aparat de redare a fișierelor video– „Vând *video Player* și videorecorder." R.l. 27 IX 91 p. 7. „*Video player* Orion, telecomandă, sigilat, japonez, produs 1992." R.l. 10 IX 92 p. 6. „Vând mp4 *video player* nou folosit 1 sap. are: cameră foto 2MP, memorie internă 1G, slot card MMC, TV in/out, FM, jocuri, Driver USB." anunturi360.ro 17 I 09; v. și *cassdeck* 1991 [pron. *videopléier*] (din engl. *videoplayer*; DexX)

videoproiectór s.n. –Aparat de proiecție care poate fi conectat la un computer, la un videoplayer etc.– „O sală [de cinematograf] de buzunar dotată cu *video-proiector*" R.l. 27 IX 93 p. 2. „*Videoproiectorul* Toshiba TDP-D1 este un echipament profesional de prezentare destinat mediilor de afaceri." Ad. 29 VII 03 p. 6; v. și *videocameră* 2008 (din fr. *vidéoprojecteur*; PR 1984; DexX)

videorecórder s.n. –Aparat care înregistrează și redă semnale video pe bandă magnetică sau pe videodiscuri– „[Vând] *videorecorder* model 1991..." R.l. 21 VIII 91 p. 7, 29 XI 91 p. 8. „DVR (digital video recorder) sau PVR (personal *video recorder*) este un aparat care înregistrează video în format digital. Unii producători de aparate electronice au început să ofere pe piață TV-uri cu hardware și software DVR încorporat. A devenit unul din aparatele folosite de firmele de pază pentru a asigura urmărirea imaginilor, având în vedere că asigură un timp mai mare de înregistrare decât obișnuitele aparate video." ziarul-deiasi.ro 28 II 08; v. și R.l. 10 X 91 p. 7; v. și *videocasetă* 1991, *walkman* 1988 (din engl. *videorecorder*, fr. *vidéo-recorder*; Random House 1950-55, MNC 1967; MDN, DexX)

videostreaming s. (cuv. engl.; tel.) v. *telefonie* (*video*) 2004. „intenționează să extindă acoperirea rețelei 3G și în alte localități. Clienții vor avea acces la programe tv în timp real (*videostreaming*) sau la emisiuni înregistrate (video-download), care pot fi stocate pe telefonul mobil și vizionate ulterior." Ad. 18 IV 05 p. 5 [pron. *videostríming*]

videotape s. (cuv. engl.) –Bandă magnetică pe care se înregistrează în format video. Videocasetă– „În diversele saloane ale expoziției sunt prezentate [...] jocuri electronice pe micul ecran, teletext și *videotape*-uri." R.l. 29 V 80 p. 6. „L-au dat și pro-tv-ul, și Antena 1 și multi l-au copiat pe *videotape-uri*." ziua.ro 30 X 08, comentarii pe forum la un articol despre filmul românesc [pron. *videotéip*] (MDN)

videoteam s. (cuv. engl.; tehn.) „*«Videoteam* – 1000» este un nou procedeu, puțin costisitor, de proiecție a imaginilor de televiziune pe un ecran de mari proporții." Sc. 23 III 79 p. 5 [pron. *videotím*]

videoteátru s.n. –Spectacol de teatru înregistrat video– v. *videogramă* 1973 (din fr. *vidéothéâtre*; MDN, DexX)

videotécă s.f. –Colecție de filme înregistrate pe videocasete– „Din *videoteca* televiziunii: Amalia Rodriguez." Pr.R.TV 17 XI 78 p. 10. „în perioada următoare cooperativa va închiria instituțiilor, pentru activitatea de *videotecă*, videocasetofoane și televizoare alb-negru și color." I.B. 8 VIII 84 p. 6. „Consiliul Național al Cinematografiei va lansa pe piață o serie de casete video cu filme românești în cadrul programului *Videoteca* pentru toți." Ad. 20 XII 02; v. și Sc. 9 III 79 p. 5, Pr.R.TV 3 IX 79 p. 4; v. și *casetotecă* 1974, *tatuator* 2005, *videogramă* 1973 (din fr. *vidéothèque*; DMC 1973; L. Seche în LR 3 / 77 p. 272; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

videotelefón s.n. –Telefon prevăzut cu un dispozitiv care permite să fie văzut interlocutorul– „*Videotelefonul* este pus în funcțiune: în fața lor [a persoanelor] – un microfon, o cameră de televiziune și un televizor cu ecran mare. Trebuie precizat [...] că asemenea centrale de *videotelefon* nu există încă. Dar la sfârșitul acestui an ele vor fi instalate la Moscova, Leningrad, Kiev." Sc. 27 V 61 p. 4. „Cu puțin timp în urmă, între orașele Sofia și Varna a fost instalată prima rețea *video-telefon* din Bulgaria. Pentru realizarea legăturii video se folosește releul de televiziune Sofia-Varna și anume în acele ore în care studiourile nu emit." Sc. 14 V 74 p. 6. „*Videotelefoanele* – ultima modă în materie de comunicații" Ad. 10 X 03; v. și zf.ro 15 IX 03 (din engl. *videotelephone*, fr. *vidéo-téléphone*, germ. *Videotelephon*[anlage]; BD 1967, DMC 1970; DTR; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

videotelefónic, -ă adj. –Referitor la videotelefon– „În trei orașe din Uniunea Sovietică – Moscova, Leningrad, Kiev – s-au deschis centre urbane *videotelefonice*." Sc. 14 I 62 p. 3. „[Participanții la reuniuni se vor afla] în contact unul cu altul printr-un sistem multilateral de legături *videotelefonice*." Sc. 6 VII 78 p. 5. „Ministrul Comunicațiilor își amintește că a avut o convorbire *videotelefonică* cu ministrul de Externe" Ad. 10 X 03 (din *videotelefon* + *-ic*; DexX)

videotelefonie s.f. „posibilitatea vorbitului la telefon «cu imagini», adică *videotelefonia*. Numărul românilor care apelează la montarea unui videotelefon, acasă sau la firmă, este în creștere...." Ad. 10 X 03 p. 6. „*Videotelefonie*, prin Connex, de azi într-o săptămână. Serviciile de telefonie 3G în rețeaua Connex vor fi lansate comercial în data de 25 aprilie, utilizatorii având posibilitatea să acceseze Internetul și să

transmită date și imagini la viteze ridicate, să asculte muzică și să urmărească emisiuni tv pe telefonul mobil." Ad. 18 V 05 p. 5 (din engl. *videotelephony*; DexX)

videoterminál 1. adj. –Referitor la terminalele unui sistem de televiziune în circuit închis– v. *terminal* 1974. **2.** s.n. „Îl recomand cu multă căldură [...] tuturor oamenilor care în măsură mai mare sau mai mică sunt în preajma aparatelor de radiolocație, xerox, laser, fizioterapie, *videoterminale* și televizoare, aparate de masură și control, cuptoare cu microunde, mijloace de comunicație prin radio și televizor, transport electric etc." AS 11 V 08 //din *video-* + *terminal*; MDN//

videotéx s. „La expoziția de telecomunicații organizată recent în Berlinul occidental, «vedeta» principală a fost așa-numitul *videotex*. Peste 150 de firme din 150 de țări ale lumii au prezentat acest sistem de comunicare de la distanță constând dintr-un ecran care racordat la un aparat de telefon, furnizează abonaților diverse informații utile." Sc. 4 XI 79 p. 5. „Viewtron oferea servicii bancare, shopping și știri și trebuia să devină un «MacDoland's al *videotex-ului*»." Computerworld 13 X 08; v. și *microordinator* 2000 (din engl. *videotex*; Random House 1975-80)

videotéxt s.n. (tehn.) –Sistem electronic de vizualizare pe ecranul televizorului a unor informații sub formă de text. Teletext– „începând din toamnă, cetățenii vest-germani vor putea efectua un virament bancar, rezerva bilete de tren sau de avion, afla programele cinematografelor [...] fără să iasă din casă, datorită unui sistem de *videotext* experimentat de trei ani la Düsseldorf." Sc. 31 III 83 p. 5. „Vizitele demnitarilor noștri [...] nu sunt menționate pe *videotext*, nu există." R.lit. 24 / 93 p. 3. „Dolce Info va difuza și servicii *videotext*." Cot. 23 X 08; v. și Sc. 4 XI 78 p. 3; v. și *teletext* 1977 (*din* fr. *vidéotexte*; cf. it. *videotext*; DNT 1977, DPN 1981; MDN, DexX)

videotransmísie s.f. –Transmisie a unor imagini prin mijloace electronice– „Pentru prima dată în țară, *video-transmisie* din sala de operație" R.l. 29 V 93 p. 8. „Președintele George W. Bush s-a adresat liderilor republicani reuniți la Convenție în cursul unui discurs de opt minute, rostit într-o *videotransmisiune* în direct." evz.ro 4 IX 08 [și *videotransmisiune*] //din *video-* + *transmisie*; cf. fr. *vidéotransmission*; PR 1977; MDN//

videur s.m. (cuv. fr.) –Persoană viguroasă angajată într-un restaurant, bar etc. pentru a alunga clienții indezirabili– „R [...] pe vremea când nu era nimic, a lucrat în barul lui Vian ca «*videur*» (se înțelege, nu «voyeur»...) și după aceea a rupt bilete la Cinematecă." R.lit. 27 XII 84 p. 17 [pron. *vidör*] (PR 1960, DFAP 248)

viditél s.n. (cuv. ol.) –Minitel– „Serviciile poștale olandeze au început să experimenteze un nou sistem de informații telematice. «*Viditel*», cum este numit acest sistem, permite abonaților să primească pe ecranul unui televizor conectat – prin telefon – de un calculator electronic informații cuprinse într-o memorie de 120000 de pagini." R.l. 9 VIII 80 p. 6

viérme s.m. (inform.) –Program informatic malefic, care are proprietatea de a se multiplica folosind funcțiile automate ale sistemului de operare. Spre deosebire de un virus, nu trebuie să se atașeze la un fișier (stă în memoria computerului) și nici nu corupe fișierele de pe discul dur– v. *fișier* 2000. „Evaman este un *vierme* care se răspândește prin e-mail...." J.nat. 9 VII 04 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat. „a crezut că a fost infectat cu un virus tip *vierme* când computerul a încetat brusc să mai funcționeze." evenimentul.ro 26 II 09; v. și *antimanea* 2011, *backdoor* 2004, *troian* 2005 (după engl. *worm*; Stoichițoiu Ichim, *A*; Cvasnîi Cătănescu, *R*; DNAR 2000)

vietnamizáre s.f. „Războiul din Vietnam, de la «escaladare» la «*vietnamizare*»" historia.ro I 06. „[Nixon] a început politica de «*vietnamizare*», înlocuind soldații americani cu vietnamezi și derulând o retragere în etape. " D. 19 I 07. „Conform strategiei, numita «*Vietnamizare*», care a fost adoptată de Richard Nixon în cazul Vietnamului, se dorea anihilarea forțelor Armatei Nord Vietnameze (ANV), în paralel cu pregătirea, motivarea și însărcinarea Armatei Republicii Vietnam (ARV) de a lupta împotriva ANV, pe măsură ce armata americană se retrăgea din teatrul de operațiuni." ziare.com 10 XII 09 (din engl. *vietnamization*; Ciolan, *MC*; DexX)

vieţáș s.m. –Condamnat pe viață– „În momentul în care ne gândim la un «*vieţaș*», suntem tentați să ni-l imaginăm în ipostaza contelui de Monte Cristo, a lui Papillon sau a lui Hannibal Lecter, perfect izolat într-o celulă." R.lit. 20 IV 05 p. 6. „«*Vieţașii*» ar face orice, numai să mai schimbe peisajul." G. 27 III 07 p. 11 (din *viață* + *-aș*; DALR; DexX; cuv. este mult mai vechi)

viitorist, -ă adj. (livr.) –Care prevede viitorul, așa cum poate fi el imaginat la un moment dat. Futurist– „Aceste proiecte cu iz *viitorist* ilustrează [...] preocuparea față de găsirea unor soluții energetice cât mai economicoase." I.B. 27 VII 82 p. 4. „Își fac, de asemenea, apariția vapoare cu mult mai... *viitoriste*, cum sunt navele japoneze cu pânze rigide, construite din metal, sau «Moara de vânt» a comandantului Cousteau, o construcție cu pânze cilindrice." I.B. 30 X 85 p. 4. „Proiect *viitorist* al ANRSC. Furnizorii de energie termică nu pot obține un profit mai mare de 10%" C.n. 22 I 04 (din *viitor* + *-ist*, după fr. *futuriste*; PR 1966; DN_3, DexX, DEX 09)

viitorológ s.m. –Futurolog– „O planetă a insectelor imune la radioactivitate, în locul planetei oamenilor [...] iată o viziune care nu ar putea fi calificată altfel decât prin formula lansată cândva de *viitorologul* american Herman Kahn: «a imagina inimaginabilul»." R.l. 14 II 83 p. 6. „Ana-Maria Sandi, *viitorolog*" "22" 47 / 95 p. 8. „Îmi plac *viitorologii*." jurnalul.ro 26 I 07; v. și Cont. 9 XII 83 p. 6, Mag. 22 I 06 (din *viitorologie*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

viitorologíe s.f. –Știința viitorului. Futurologie– „Spuneți, și pe bună dreptate, că *viitorologia* încă nu are contururi clar definite. În ce fel credeți că poate contribui sociologia, știința analitică a prezentului (sau a trecutului istoric), la cercetarea evoluțiilor viitoare?" Cont. 15 IX 72 p. 8. „În cadrul *viitorologiei*, dvs. v-ați ocupat de problema societăților civile." "22" 47 / 95 p. 8. „Biroul de *viitorologie*, București" Ad. 24 VI 05 p. 8; v. și Cont. 23 II 73 p. 4, R.l. 26 IX 79 p. 1, Sc. 9 IV 81 p. 8, Fl. 13 VIII 82 p. 22 (din *viitor* + *-logie*, după fr. *futurologie*, engl. *futurology*; PR 1968; DP; Th. Hristea în R.lit. 18 III 77 p. 8; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

vikingofíl s.m. –Admirator al vikingilor– „Dispută aprinsă, care aduce în 1957 *vikingofililor* o categorică victorie." I.B. 21 III 74 p. 4 (din *viking* + *-fil*)

vilaiét s.n. –Diviziune administrativ-teritorială din țările musulmane– „Consiliul de miniștri al Turciei a decretat starea de asediu pentru un interval de o lună [...] în 14 *vilayete* de frontieră ale țării." Sc. 21 VII 74 p. 6. „O misiune de explorare a Oficiului național de cercetări științifice al Algeriei (O.N.R.S.) a prezentat *wilayatului* Ouargia proiectul de realizare a unei așezări agricole care va folosi energia solară pentru necesitățile gospodărești și cele de producție." Sc. 24 XI 77 p. 4. „Guvernul junilor turci a emis o circulară secretă [în 1915] în care se ordona autorităților din *vilaiete* (diviziune administrativ-teritorială din Imperiul Otoman, condusă de un valiu – guvernator al unui *vilaiet*) să extermine populația armeană..." J. de Botoșani și Dorohoi 22 IV 06 [scris și *wilayat, vilayat*] (din fr. *vilayet*; DEX, NODEX, MDN, DexX)

vílă s.f. v. *bloc-vilă*

vílca s.f. (bot.; cuv. amerind.) „Locuitorii din Vilcombe [Peru] își datorează vârsta venerabilă unei excelente circulații sanguine, care s-ar datora, la rândul ei, combinării unei slabe presiuni atmosferice cu o abundență de oxigen emanând dintr-o plantă, *«vilca»*, foarte răspândită în regiune și a cărei caracteristică este degajarea unei cantități deosebit de mari de oxigen." R.l. 1 II 78 p. 6

vilói s.n. (fam.) –Vilă de mari dimensiuni– „În timp ce primarul și-a ridicat un «*viloi*» cu trei etaje, școala a ajuns o ruină." R.l. 25 V 99 p. 2. „Capi ai poliției scoși din *viloaie*" R.lit. 31 VII 02 p. 2. „transformarea islazului comunal în teren intravilan, numai bun de construit *viloaie*..." R.l. 7 II 08 p. 5; v. și Ad. 5 II 01 p. 13; v. și *merțan* 2000 (din *vilă* + *-oi*)

vinegrétă s.f. (culin.) –Sos rece, preparat din ulei, oțet, sare și piper, cel mai adesea aromatizat– v. *dip* 1994. „Pentru sosul *vinegretă*: 2 linguri zeamă de lămâie, 8 linguri ulei de măsline, sare și piper negru măcinat" AS 6 XI 06 (din fr. *vinaigrette*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

víníl s.n. –Disc de vinil care conține înregistrări muzicale anterioare erei compact discurilor– „În august 1982, compact discul pătrundea pe o piață dominată de *viniluri*. CD-ul avea să revoluționeze întreaga industrie muzicală, dar, și mai important, să pună piatra de temelie la dispariția discului de gramofon. Astăzi, doar nostalgia mai salvează *vinilul* de la uitare." R.l. 16 VIII 08 p. 1; v. și *cluber* 2002, *demo* 2007, *DJ* 2002 (din engl. *vinyl*; sensul nu apare în dicționarele curente)

vinotécă s.f. –Colecție de vinuri de calitate superioară– „Combinatul dispune de o *vinotecă* specială unde vor fi depozitate mostre de vinuri vechi." Sc. 7 I 62 p. 2. „*Vinoteca* oferă deocamdată doar vinuri rare românești." R.l. 7 VIII 93 p. 7. „Murfatlar pune gaj *vinoteca*" Z.fin. 11 VII 06; v. și R.l. 13 VI 80 p. 2, Săpt. 2 VII 82 p. 8, R.l. 20 VIII 82 p. 5, I.B. 12 VIII 86 p. 1 (din *vin* + *-tecă*; cf. fr. *vinothèque*; DTN 1973; Fl. Dimitrescu în LL 10 / 65 p. 235; Dimitrescu, *Dr.2* 108; Graur, *T.* 268, L. Seche în LR 3 / 77 p. 271; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

vinoterapíe s.f. –Tratament cu polifenoli din struguri– „Terapeuții suațin că *vinoterapia* cu struguri roșii păstrează tinerețea pielii și încetinește procesul de îmbătrânire." G. 1 VI 09 p. 12. „recomand tuturor argeșenilor și femeilor de pretutindeni masajele prin *vino-*

terapie, cu împachetările de rigoare." argesexpres.ro 25 I 11 (după engl. *wine therapy*)

vintage adj. **1.** (d. băuturi) –Obținut din recolta unui singur an, care este specificat pe etichetă– „Șampania fără vârstă, adică cea «non-vintage», în care anul de fabricație nu este specificat, este dominantă pe piața în materie de aproximativ 90% și este mult mai ieftină decât cea «*vintage*». Cea din urmă este produsă numai din struguri din aceeași recoltă, iar un an este considerat fructuos din acest punct de vedere dacă 10-15% din producția de șampanie este «*vintage*». Conform regulilor, această șampanie trebuie consumată la o vârstă de minimum trei ani." askmen.ro 16 X 07. „șampania non-vintage (amestec din recolte din ani diferiți) și cea *vintage* (din recolta unui singur an, evident mai bună și mai scumpă)." Ad. 31 XII 08; v. și Cap. 4 VIII 08. **2.** (d. un obiect) –Care datează din epoca de origine, care nu este o copie sau o imitație contemporană– „Pe această platformă [...] sunt așezate pe rând o bancă simplă, de lemn, un divan *vintage* autentic și un fotoliu simplu, verde, iar în jurul lor se învârt personajele..." G. 1 II 08 p. 14. „scenograful aduce în scenă mobilier *vintage* de anii '60..." G. 10 VIII 09 p. 10. „Târg *vintage* în clubul La Scena" R.l. 15 I 10 p. 11. **3.** –(d. modă, stil, gusturi) De epocă, vechi– „[Îmi plac] gustul de mentă, moda *vintage*, Italia, apusul soarelui" T.l. 8 III 07 p. 1. „Colecția Jovovich-Hawk, de inspirație *vintage*, lansată în această primăvară, i-a adus deja peste un milion de dolari." G. 7 IV 07 p. 13. „Joia seara, în mod obișnuit cântăm la «Violeta's Vintage Kitchen» («*vintage*» desemnând un curent care promovează, în toate domeniile, reîntoarcerea la valorile «retro», vechi și bune..." AS 1 VIII 09 p. 25. **4.** –Second hand– „Pantaloni *vintage* (second-hand) din material de blugi, ușor evazat" AS 27 IX 04 p. 8. „Oana Crețu își consideră produsele niște second-handuri mai speciale: «*Vintage-ul* e altceva decât un tricou care a fost purtat și lăbărțat de un individ acum patru ani și care a ajuns într-un magazin second-hand. Produsele *vintage* sunt acele haine care deja au 50 de ani și au fost păstrate cu drag pentru că aveau anumite semnificații pentru familia respectivă. Nu putem compara hainele care au fost ținute pe un umeraș, ținute într-un cufăr, cu un tricou care a fost purtat la două meciuri de fotbal și aruncat»." G. 14 III 08 p. 12. **5.** –Nou, dar creat în stil retro– „Levintza, regina *vintage-ului*. Rochii de seară somptuoase, croiuri ample, materiale prețioase și ornamente sofisticate – toate își dau mâna pentru a alcătui un puzzle ce reinventează ținute de epocă, combinându-le cu elemente cotidiene." G. 2 X 07 p. 30. „Desigur că există Converse și în variante mai scumpe, cum este modelul *vintage* 1946..." R.l. 26 I 08 p. 25. „[Michelle Obama] nu poartă absolut deloc mărci prestigioase, nici *vintage*, preferând să promoveze o creativitate și originalitate americană care își au originea în diversitate." Ad. 4 IV 09; v. și Compact 18 II 08 p. 4, G. 6 XII 08, J. casei mele 8 I 09 p. 8. **6.** –(d. automobile) Produs între 1919 și 1930; prin extensie, automobil cu o vechime mai mare de 20 de ani– „o persoană care conduce licitația citește o listă de nume de domenii pe Internet, producând o încântare atât de mare printre participanți de parcă ar fi fost o licitație de automobile *vintage*." Business Mag. 2 VII 07. „Un Corvette 1963, abandonat într-o curte părăsită [...] Dacă sunteți în căutarea unei mașini *vintage* pe care să o restaurați, aceasta ar fi perfectă..." volan.ro 1 III 09. „Îi invităm, atât pe clujeni, cât și pe iubitorii de automobile *vintage* din toată țara, să vină alături de noi pentru a se apropia de aceste mașini, a afla povestea lor și a trăi momente deosebite." comunicate de presa.ro 10 IV 09. **7.** –Care datează din perioada automobilelor vintage, 1919-1930– „Seara de 6 decembrie va fi dedicată suspansului, care va fi ilustrat printr-o selecție de filme de dată recentă sau, dimpotrivă, care se revendică perioadelor vintage, așa cum este cazul lui „La chute de la maison Usher", realizat în 1928 " Cot. 3 XII 08. **8.** (d. fotografii) –Care datează din epoca în care a fost luată vederea– „Bari «*Vintage*. Fotografia unui trecut prezent». Expoziția colectivă de fotografie va fi deschisă până la 10 ianuarie 2009, în Galeria Bluorg." Ad. 17 XII 08. „fotografii alb-negru, *vintage*, din care vă privesc frumuseți feminine." G. 28 X 09 p. 16. **9.** –Cu o vechime mai mare de 20 de ani– „Cu fața sa înfășurată în bandaje, mersul sacadat și vocabularul redus la câteva interjecții, «Mumia» (The Mummy) alcătuiește, împreună cu Frankenstein și Dracula, cel mai celebru trio al figurilor emblematice «*vintage*» ale cinematografului horror." Ad. 9 VIII 08. „De curând au apărut pe internet un pictorial *vintage* al Pamelei Anderson. Imaginile au fost realizate în urmă cu 20 de ani când celebra blondă nici nu visa la postura de sex simbol." Ad. 30 I 09 [pron. *vintidgi* sau *ventáj*] (cf. fr. *vintage*; PR 1989; Ciolan, *MC*)

viódă s.f. (muz.) –Instrument muzical din seria violină, violă, violoncel, contrabas– „*Viodele* – invenție a prof. univ. Ion Delu brevetată în 1971 – au devenit cunoscute în Anglia, U.R.S.S., Polonia, Cehoslovacia, Austria, S.U.A., Franța, Italia, Japonia. Numeroase orchestre din țară folosesc *viodele* fabricate la Reghin." R.l. 3 III 75 p. 5. „cunoscutele *viode* (instrumente care «reduc» spațiul acustic al violoncelelor și contrabașilor la cel al unor «viori» infinit mai mari, folosind tehnica de execuție de la aceste instrumente)." Săpt. 2 IV 82 p. 6. „ansamblul format din [...] I.M.L. (*viodă* și violă)..." Z. 28 III 01; v. și R.l. 9 XI 82 p. 4 (probabil din *vio*[lă] + n.pr. *De*[lu]; din pl. *viode* s-a creat sg.; MDN)

VIP s.n. (americanism) –Persoană foarte importantă, căreia i se rezervă un tratament special– „Nu se mai zice «von», se zice *P.D.G.* Nu se mai zice «de», se zice *V.I.P.*" R.lit. 16 VI 83 p. 20. „Elita adevărată (alta decât cea compusă din *VIP* ori guvernanți la diverse eșaloane) e minusculă." R.lit. 35 / 93 p. 2. „un *VIP*, adică «cineva care e cunoscut pentru că e cunoscut» și în viața căruia intri pentru că-ți place bârfa." D. 56 / 05 p. 13; v. și Super Magazin 14 / 93 p. 13, R.l. 10 IX 93 p. 1, Expres 39 / 94 p. 14, As 202 / 96 p. 13, Z. 30 VIII 96 p. 3, R.lit. 50 / 98 p. 23, Nat. 3 VII 00 p. 6, D. 534 / 03 p. 17; v. și *bling* 2010, *blogăreală* 2008, *ceasoficare* 2003, *check-in* 2003, *pachet* 2007, *team* 1998 (acronim din engl. *V*[ery] *I*[mportant] *P*[erson]; cf. fr. *vip*; MNC 1981; R. Zafiu în R.lit. 31 / 99; Stoichițoiu Ichim, *A*; MDN, DexX)

vipă s.f. –Reprezentantă a lumii mondene– „Cu excepția «*vip*»-*elor* care se lasă îmbrăcate ca păpușile de Crăciun, expediate la destinatar în cutii, femeile normale la cap se îmbracă cum vor, aleg din modă doar ce le place." AS 16 VII 07 p. 8. „O «*vipă*» de nota zece" AS 29 I 08 p. 17 (din *VIP*)

vipărie s.f. (iron.) –Mulțimea vedetelor– „*Vipăria* din lumea artistică și din televiziunile particulare cam rămăsese acasă, nefiind aptă de o asemenea investiție ucigătoare [un bilet la concertul lui Jose Carreras]" Nat. 5 X 00 p. 6 (din *VIP* + *-ărie*)

vipésă s.f. –Reprezentantă a lumii mondene– „o blondă proaspăt aterizată în lumea «*vipeselor*»" J. de duminică 15 VI 01 p. 3. „Kate Moss, *VIP-esa* modei" cotidianul.ro 24 II 09. „*VIP-esa* Ana Maria Pătru..." Arena vâlceană 23 XI 10 (din *VIP* + *-esă*, după modelul *tip-tipesă*)

virál, -ă **1.** adj. (biol.) –Virotic– „aceste proteine vor izbuti să stopeze invazia *virală*. Până în prezent s-a reușit să se sintetizeze mai multe forme de interferon, una dintre acestea fiind deja folosită cu succes în tratarea hepatitei *virale*." Sc. 13 V 77 p. 5. „Nil (1958) consideră că 25 la sută dintre malformații apar prin mutații genetice, 20 la sută prin anomalii cromozomiale, 15 la sută prin embriopatii *virale* iar restul de 40 la sută au o cauză încă necunoscută, probabil factori conjugați – ereditari și ecologici." Cont. 16 III 79 p. 5; v. și Pr.R.TV 20 IV 79 p. 12, R.l. 9 XI 82 p. 4. **2.** || *marketing viral, publicitate virală* (inform.) –Formă de publicitate care, bazându-se pe rețelele sociale și adoptând modelul de difuzare propriu virușilor informatici, contribuie la promovarea unei mărci, a unui produs etc.– „O altă metodă de *publicitate virală* ar fi prin jocuri și gadget-uri. Implementarea jocurilor în portaluri poate fideliza ușor audiența." money.ro 26 II 09. „Avantajele financiare ale viralelor sunt certe: «Față de reclama plătită în ziare, costurile sunt practic nule» [...] pe timp de criză economică, *reclamele virale* vin cu argumentul imbatabil al costului." R.l. 17 III 09 p. 13. **3.** s.n. (inform.) –Fișier video larg răspândit pe internet, trimis prin poșta sau mesageria electronică, postat pe bloguri sau pe site-uri– „*Viralele* asaltează Internetul" G. 17 X 07 p. 4. „[Scriitorul] cunoaște mecanismele publicității online și ale *viralului*, implicându-se personal în promovarea romanului său pe bloguri, răspunzând celor care îl comentau, dedicând el însuși textului un blog pe care a organizat concursuri, realizând un filmuleț video pe youtube, cu rol de trailer." R.l. 17 III 09 p. 13. „o agenție specializată pe proiecte și comunicare pe medii sociale, a asigurat pentru Băsescu, în timpul campaniei prezidențiale, mai multe tipuri de servicii neconvenționale, pe Internet, precum *virale* video, activism online, comentarii pe site-urile principale..." Cot. 17 XII 09 (sensul 1 din fr. *viral*; sensul 2 din engl. *viral video*; sensul 1 – PR 1950; I. Iordan în SCL 4 / 64 p. 414; DN_3, DEX-S, DexX – doar sensul 1)

virologíe s.f. (biol.) –Ramură a microbiologiei care studiază virusurile. Virusologie– „La Institutul de virusologie «Șt. S. Nicolau» al Academiei de științe medicale a avut loc ședința festivă de comunicări cu prilejul aniversării a 30 de ani de la apariția primului număr al revistei românești de specialitate – «*Virologie*»." Sc. 16 III 79 p. 5. „Din 2005 m-am mutat la Harvard, unde fac în continuare biologie structurală, dar pe altă direcție, pe *virologie*." Ad. 8 VIII 07 (din fr. *virologie*, engl. *virology*, it. *virologia*; PR 1945, Zingarelli 2000; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

virtuál, -ă adj. –Care este creat și menținut cu ajutorul unor computere și al unor programe informatice; care există și se manifestă pe Internet–

„Stârnit de zecile de minute cu Năstase&Iliescu pe care [...] a trebuit să le văd cu ocazia alegerilor pentru funcția de președinte ale Consiliului Național PSD, am virat-o puțin spre stânga *virtuală* încercând să înțeleg mai bine blogosfera pesedistă." Cot. 27 II 08 p. 32; v. și *blogosferă* 2008, *carte-obiect* 2010, *chat* (*chat room*) 2000, *web design* 2000; *bibliotecă virtuală* v. și *bookcrossing* 2006 || *călătorie virtuală* v. și *credit card* 2000 || *cultură virtuală* v. și *mcjob* 2003 || *ecran virtual* v. și *display* 2010 || *enciclopedie virtuală* v. și *Wikipedia* 2003 || *ghid virtual* v. și *podcast* 2006 || *librărie virtuală* v. și *Kindle* 2009 || *lume virtuală* „vrea să facă bani într-o *lume virtuală*." zf.ro 9 I 03, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *coplanar* 1998, *miniaturizare* 2008, *pluriculturalism* 2001, *trafic* 2007 || *magazin virtual* v. și *body piercing* 2001, *store* (*iTunes Store*) 2009, *terminal* 2003 || *pagină virtuală* v. și *pagină* 2000 || *realitate virtuală* v. și *chatui* 2007, *computerist* 2008, *delete* 2003, *telemedicină* 2002 || *spațiu virtual* v. *ciberhondrie* 2011, *încriptare* 2001 || *tastatură virtuală* v. *tutorial* 2001 || *tur virtual* v. *microunivers* 2010 || *universitate virtuală* „Universitățile online [...] *Universitățile virtuale* sunt o soluție și pentru cei care lucrează deja și vor să se specializeze în munca pe care o fac. Educația online nu se reduce la cursuri prin corespondență. *Universitățile virtuale* au o ofertă la fel de bogată ca și cele tradiționale – studii universitare, postuniversitare, de doctorat și MBA." C. 15 III 03 p. 14 (după engl. *virtual*; Ciolan, *MC*; DexX)

virtuóz, -ă adj. –Cu calități de virtuoz– „Tălmăcirea lui Mozart a fost savuroasă, adăugând fidelității față de litera textului o anume exuberanță *virtuoză*." Cont. 29 III 74 p. 4 (cf it. *virtuoso*, fr. *virtuose*)

vírus s.n., s.m. **1.** (inform.) –Program de mici dimensiuni, ascuns într-un mesaj sau într-un fișier aparent inofensiv, care poate provoca daune serioase computerului infectat, prin alterarea sau ștergerea fișierelor etc.– „și ordinatoarele se pot îmbolnăvi! Mai rău, «boala» poate deveni contagioasă. Programele lor sunt sensibile la «*virusuri*» venite de aiurea, respectiv la microprograme de autodistrugere disimulate într-un program: informațiile acestora vor «îmbolnăvi» ordinatorul contaminat până la a-l bloca." I.B. 10 VI 88 p. 4. „Patru versiuni ale programului informatic Microsoft Word au fost «infectate» cu un *virus*, au anunțat surse din cadrul companiei Microsoft." Cot. 13 IX 95 p. 4. „*Virușii* informatici împlinesc 25 de ani" G. 16 VII 07 p. 12; v. și D. 147 / 95 p. 4, R.l. 6 XII 96 p. 1, 7 seri 22 / 99 p. 16, Ad. 6 V 00 p. 5, Naț. 25 III 02 p. 5, Ad. 27 IV 04 p. 7; v. și *antimanele* 2005, *hacker* 2001, *antivirus* 2000, *atașament* 2001, *cookie* 2002, *extensie* 2002, 2005, *hardware* 2002, *infecta* 2004, 2011, *rootkit* 2008, scana 2011, *screensaver* 2002, *smartphone* 2004, *virusa* 1999. **2.** (fig.) –Boală, nenorocire– „Greșelile de tipar, un adevărat *virus* HIV al cărților românești" R.lit. 34 / 95 p. 5. **3.** (fig.) –Sursă a unui rău moral– „Este vorba despre *virusul* care provoacă «intoxicarea» opiniei publice." R.l. 11 X 95 p. 3; v. *spionită* 1994 (R. Zafiu în R.lit. 9 / 00, pentru sensul 1; Stichițoiu-Ichim, A; DN – alte sensuri, DEX, DN_3, DexX)

virusá v.t. (inform.) –A infecta un computer cu un virus– „Papp Elod l-a acuzat pe senatorul Verestoy Attila că le-*a virusat* programul calculatorului cu virusul Rechin, acest lucru producând în timpul lucrărilor un adevărat haos." Naț. 8 III 99 p. 4. „Anna Kurnikova *a virusat* sute de mii de calculatoare" Ad. 14 II 01 p. 14. „Cine știe, poate *se virusează* rețeaua dacă obosești partenerii cu vreo cugetare..." Ad. 9 XII 03 p. 4 (din *virus*; Zafiu, *D*; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

virusologie s.f. (biol.) –Ramură a biologiei care se ocupă cu studiul virușilor; virologie– „În 1965, Șt.S. Nicolau – creatorul și titularul primei catedre de *virusologie* din lume și creator al celui de al doilea institut cu asemenea profil din lume – enunța ipoteza sa privitoare la existența și rolul, în patologia umană și animală, ale infravirusurilor sau artrovirusurilor, porțiuni, fragmente de virus, alcătuite din acizii lor nucleici, lupsiți de componenta proteică, împreună cu care formează virionul infectant." Cont. 18 XII 81 p. 5. „realizarea la Institutul de *virusologie* «Ștefan Nicolau» din Capitală a unor seruri antirujeolice, pornindu-se de la citoromul C. Asigurarea protecției antirujeoloase în acest mod deschide largi perspective realizării vaccinurilor cu antigen nonviral." Fl. 10 IV 87 p. 24. „Premiul Nobel pentru medicină / fiziologie a fost atribuit în 2008 germanului Harald Zur Hausen și francezilor Francoise Barre-Sinoussi și Luc Montagnier, pentru lucrări de *virusologie*..." Ad. 6 X 08; v. și R.l. 15 II 78 p. 4, Cont. 14 XII 79 p. 5; v. și *virologie* 1978 (din rus. *virusologhia*; C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 505; DEX, DN_3, NODEX, DexX)

viscerál, -ă **1.** adj. –Instinctiv, inconștient– „Antiamericanismul este ilogic și *visceral*" Z. 25 X 07, cit. de R. Zafiu în R.lit. 40 / 07. „Nu am fost deloc zguduit când unul dintre cei mai autoritari moraliști contemporani s-a declarat ca un «anticomunist *visceral*»." D. veche 29 III 08. **2.** s.m. –Individ care acționează sub impulsul instinctelor, fără a reflecta– „*Visceralii* nu au câștigat niciodată în fața cerebralilor" adevarul.ro, cit. de R. Zafiu în R.lit. 40 / 07 (MDN, DexX)

visiofón s.n. (comunic.) „În Franța a fost prezentat un nou model de *visiofon* (telefon cu imagine)." I.B. 21 VI 73 p. 4 (din fr. *visiophone*; DMC 1970, PR 1970)

visiting professor sint.s. (cuv. engl.) –Profesor invitat la o Universitate să țină cursuri ori conferințe– „Am reușit să facem să funcționeze niște forme care înseamnă, sub o formă puțin mișcată, *visiting professor*, de pildă, sau un an sabatic care se numește altfel." "22" 41 / 93 p. 9. „La noi și la celelalte Universități funcționează sistemul de *visiting professor*." "22" 38 / 94 p. 9. „Streinu a ținut un curs special la București la începutul anilor '70, ca *visiting professor*, să zicem." R.lit. 25 IX 09 p. 1; v. și G. 17 X 06 [pron. *víziting profésor*]

vișiníu, -íe s.m. (sport) –Jucător / suporter al echipei de fotbal Rapid București. Giulești– „fanii «*vișinii*» au început să-l înjure din nou..." Ad. 20 V 02 p. 14. „a declarat tehnicianul *vișiniilor*." J.nat. 27 VII 06 p. 29, cit. de Stăncioi-Scarlat (Dimitrescu, *C* – și *alb-vișiniu*; Zafiu, *D* – *alb-vișiniu*)

vitadón s. (apic.) –Numele comercial al unui produs fortifiant– v. *polenapin* 1976 (din *vita* "viață")

vitalsexuál s.m. „*Vitalsexualul* – Termenul a apărut în 2005, în Europa. *Vitalsexualii* sunt bărbații trecuți de 40 de ani, care nu acceptă să îmbătrânească din punct de vedere sexual. Actorul Jack Nicholson este exemplu clasic..." ziare.com 18 V 08 (cf. fr. *vitalsexuel*)

vitézã s.f. v. *patinaj-viteză*

vitezíst s.m. **1.** –Alergător într-o cursă de viteză– „Bolt, al doilea *vitezist* al lumii" ProSport 04 V 08. **2.** –Fotbalist care atacă în viteză– „Argentinianul de 21 de ani S.D., noul *vitezist* al echipei CFR, a ajuns luni seara, după ora 22, pe aeroportul din Cluj, cu o cursă de la Madrid." Clujeanul 7 I 08. **3.** –Fotbalist de la clubul Steaua– „La Ploiești, *viteziștii* au câștigat în fața petroliștilor..." Săpt. 18 V 84 p. 8. „*vitezistul* Martin" Realitatea TV 9 VI 03; v. și Săpt. 24 V 85 p. 8, 11 X 85 p. 8, 4 V 86 p. 11, 18 IX 87 p. 8. **4.** –Vitezoman– „Tratament pentru *viteziști*. Vremea curselor ilegale de mașini e pe ducă." zf.ro 10 II 05. „Motociclist *viteztist* oprit prin coliziune de mașina Poliției" ziaruldeiasi.ro 24 III 08 (din *viteză* + *-ist*; DN_3, DexX – sensul 1)

vitezoman, -ă s.m.f. –Șofer care are mania vitezei, care conduce mașina cu o viteză exagerată– „Un echipaj al circulației, ca să-l «tempereze» pe un *vitezoman* care circulă cu o viteză mult peste limita admisă de lege, e obligat să pornească la urmărirea respectivului, să circule cu viteza celui urmărit și chiar cu o viteză mai mare." Sc. 18 V 71 p. 2. „Sunt *vitezomană* (ador viteza și implicit mașinile care pot să facă față cu brio vitezei)" T.l. 31 V 01 p. 3. „Un călugăr *vitezoman* s-a răsturnat cu ATV-ul" G. 19 XII 07; v. și I.B. 25 IV 75 p. 3, Sc. 26 VI 80 p. 2, 27 VI 82 p. 5, R.l. 15 VII 82 p. 2, Lib. 6 III 98 p. 27 (din *viteză* + *-man*, după modelul *cleptoman*; A. Beyrer în SCL 5 / 76 p. 537; DEX-S, NODEX, MDN, DexX)

vitezomaníe s.f. –Mania vitezei– „Luând legătura cu familia M., aveam să aflăm că nu numai în luna aprilie contorul dăduse semne de «*vitezomanie*»." I.B. 21 VII 82 p. 6. „Un italian pasionat de sporturile cu motor a găsit leacul la acest tip de *vitezomanie*." zf.ro 10 II 05. „*Vitezomania* omoară... omenia" Bihoreanul 10 VII 08 (DexX)

vitícol, -ă adj. || *viti-vinicol* –Referitor la vie și la vin– „Recent la Odobești, în județul Vrancea, a luat ființă o interesantă colecție muzeală *viti-vinicolă*." R.l. 12 I 85 p. 2. „S.B., fost director al Stațiunii de Cercetări *Viti-Vinicole* Blaj" R.l. 3 XI 08 p. 16 (din *viti*[col] + *vinicol*)

viticotécă s.f. –Colecție de soiuri de viță de vie– „Colecția de la Plevna, o adevărată *viticotecă*, este destinată schimbului de soiuri de viță, efectuat de cercetătorii bulgari cu specialiștii din diverse țări ale lumii." I.B. 25 IV 74 p. 4 (din *vitico*[*l*] + *-tecă*; MDN)

vitráre s.f. –Dotare cu geamuri– „s-au și efectuat analize pentru optimizarea gradului de *vitrare* la magazinele universale și generale proiectate în institutul nostru. Respectiv, stabilirea mărimii optime a suprafeței de geamuri în pereții exteriori ai acestor construcții comerciale, menite să asigure un consum redus de energie electrică pentru iluminat, concomitent cu un consum rațional de energie termică pentru încălzire." R.l. 3 X 79 p. 2. „Spațiul vitrat este egal proporțional cu cel plin, living-urile și dormitoarele bucurându-se de *vitrare* completă." J. casei mele 3 VII 08 (cf. fr. *vitrage*)

vitrát, -ă adj. –Alcătuit din sticlă; cu geamuri– „Din sala mare de banchet, unde se făceau pregătiri pentru Anul Nou, am putut admira printr-un perete complet *vitrat* zecile de cupole ale bisericilor din Kremlin." Cont. 13 I 67 p. 4. „Cele două prime niveluri vor comunica interesant cu strada: vor fi amplu *vitrate*, lăsând să

se vadă și monumentala scară de legătură între ele." R.l. 14 XI 78 p. 3. „noua sobă este prevăzută cu un cuptor de 35 cm cubi, cu ușă *vitrată* (din sticlă termorezistentă)." R.l. 6 II 84 p. 2; v. și R.l. 11 XII 81 p. 5 (după fr. *vitré*; DN_3, DEX-S, DexX)

vitrináj s. –Aranjament al vitrinei– „în paginile de gardă, monografistul ipotetic al filmului documentar românesc și universal afișează [...] ceea ce ar fi putut eventual să distribuie pe coperta a IV-a: un *vitrinaj* publicitar, un fel de cocardă de nouă rânduri late, cu care ține inexplicabil să-și orneze vitrina." Obs.cult. IV 04. „Atmosfera Vintage de la Galeria Galla este aproape fără cusur, fiind completată cu tablouri, fotografii, obiecte de epocă, *vitrinajul* fiind și el pus în acord cu epoca." G. 2 X 07 p. 30. „Vom îmbunătăți [...] expunerea și *vitrinajul* magazinului din Calea Moșilor nr. 268." Viața Cooperației Meșteșugărești 16 II 07 (din *vitrină* + *-aj*)

vitrínă s.f. *vitrină-dulap* –Dulap cu oglindă– „Celălalt nu mai primește oglinzile de la toaletă și de la *vitrina-dulap*." Sc. 10 I 63 p. 2. „Te adresezi vânzătorului care te-a convins să cumperi (neapărat) o *vitrină-dulap* văduvită integral de cristaluri." I.B. 18 III 72 p. 3 (din *vitrină* + *dulap*); *vitrină frigorifică* –Frigider cu rafturile, ușa sau trei pereți de sticlă– v. *ladă frigorifică* Ev.z. 22 VIII 96 p. 8. „Compania Whirlpool a lansat recent, în România, vitrina frigorifică pentru vinuri..." Ev.z. 20 VIII 08 (după fr. *vitrine frigorifique*; DexX); v. și *bibliotecă-vitrină*

vitriniér, -ă adj. **1.** adj. –Referitor la vitrină– „Decorație *vitrinieră*." Cont. 1 IX 67 p. 1. (din *vitrină* + *-ier*; DN_3, DEX 98, DexX – numai substantiv, MDN) s.m. **2.** s.m. *vitrinier-decorator* –Persoană care se ocupă cu aranjarea vitrinelor de magazine– „Vitrina rezervată confecțiilor călduroase găzduiește [...] imaginea (desenată) a unor umbrele. Pe unde or fi umblând *vitrinierii-decoratori*?" I.B. 23 X 76 p. 4. „Cert, *vitrinierii-decoratori* băimăreni au fantezie, bun gust, talent." R.l. 9 XI 83 p. 2. „Totodată, a fost schimbată denumirea unor calificări profesionale. Astfel, denumirea calificării profesionale *vitrinier-decorator* se modifică în tehnician decorator spații comerciale." Lum. 7 VIII 08 (din *vitrină* + *-ier* + *decorator*; DEX, DN_3)

vitrocerámic, -ă **1.** adj. –Construit din vitroceramică– „Cu plita *vitroceramică*, cu activare «touch control» gătitul poate deveni o artă." PRO TV 41 / 07 p. 7. „dacă punem în balanță și avantajele pe termen lung, cea mai indicată este plita *vitroceramică*, cu inducție." Ring 18 VIII 09 p. 6. „o plită electrică ce dispune de patru arzătoare și suport *vitroceramic* costă în jur de 700 de lei la retaileri..." evz.ro 29 XI 11 (din *vitroceramică*). **2.** s.f. „*Vitroceramica* este un nou material de construcții obținut de specialiștii Institutului central de chimie anorganică al Academiei de științe a R.D.G., din deșeuri de sticlă, pe calea cristalizării dirijate. Metode speciale de topire, răcire și de eliminare a tensiunii interioare fac posibilă obținerea din sticlă a unui material cu o cristalizare fină, asemănător ceramicii, de o înaltă duritate, cu o rezistență ridicată la uzură și la coroziune. *Vitroceramica* rivalizează cu succes, în unele cazuri, cu oțeluri de calitate superioară." Sc. 13 I 83 p. 5. „Rromii au scos ochiurile de la niște aragaze de *vitroceramică*, aruncate la gunoi, și le încălzesc pe foc. După ce se încing, le introduc în cocioabele din lemn și carton, pe post de calorifere." adevarul.ro 9 I 09 (din fr. *vitrocéramique*; PR 1974)

vitrus s.m. „Articole de menaj din *vitrus*. Baia Mare: În cadrul întreprinderii de faianță «Faimar» a intrat în producție o nouă secție unde se realizează articole de menaj din *vitrus*. Este vorba de un material ceramic cu calități apropiate de cel al porțelanului, dar realizat în întregime din materii prime indigene, din care se execută o gamă largă de articole de menaj și obiecte decorative." R.l. 3 X 81 p. 1. „bibelourile balerine și căței diformi de *vitrus*, că porțelan nu era." Jurn.nat. 29 IX 06 (cf. fr. *vitreux*, engl. *vitreous*)

vituperánt, -ă adj. –Denigrator, defăimător– „ingredient pentru o tot mai *vituperantă* propagandă anticapitalistă..." Ev.z. 22 XI 06 p. 6. „În 1985, eram în situația de pașaportar, luându-mi-se cetățenia română în urma cererii de emigrare [...] Un foarte cunoscut poet care mă onorase cu amiciția sa, odată mirosindu-mi «jegul», la proxima întâlnire, nas în nas, cu el, acesta a zbughit-o, la propriu vorbind, pe vis-a-vis, ca și cum nu mă cunoștea..., azi dovedind un anticomunism vehement, barbar, *vituperant*..." gorjeanul.ro 8 XI 11 (din fr. *vitupérant)*

vituperáre s.f. (livr.) –Blamare, criticare– „Interesante puncte de vedere între luminarea (și *vituperarea*) fenomenului aduc și celelalte articole ale grupajului." Săpt. 12 IX 86 p. 7. „o *vituperare* împotriva degradării consumiste actuale..." Obs.cult. 14 I 03. „insinuanta *vituperare* împotriva valorii." Luc. 27-28 / 08; v. și R.l. 18 VIII 00 p. 1, R.lit. 11 II 04 p. 15 (din *vitupera*; DEX, DN_3, DexX)

víu adj. || (animal) *în viu* –Viu, înainte de tăiere– „creșterea prețurilor la carne *în viu*." J.nat. 2 IX 97 p. 23. „Desi s-a ieftinit *în viu*, porcul e la fel de scump în galantar" C.n. 24 VII 03 (construcția e mult mai veche; DexX)

viúță s.f. –Străduță– v. *chiacchiere* 1984 (din it. *viuzza*; Dimitrescu, *Dr.2* 136, 140)

vivário s.n. –Cușcă de sticlă special amenajată pentru creșterea în mediul lor natural a unor animale mici– „Competența și pasiunea [...] au dus la realizarea unui muzeu numit *Vivariul*." Cont. 13 I 84 p. 16. „Știți ce este un *vivariu*? [...] este un loc în care trăiesc pești, păsări exotice și indigene. Un asemenea lăcaș există la Bacău." Săpt. 24 IV 87 p. 2. „Contract suspect la *Vivariu*" R.l. 10 X 06 (din fr., lat. *vivarium*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

viviéră s.f. –Compartiment special construit pentru păstrarea peștelui în stare vie– „se fac pregătiri pentru punerea în funcțiune pe lacul Bicaz a unei stații pilot pentru creșterea păstrăvilor în *viviere* flotabile..." R.l. 6 XI 84 p. 5. „Au apărut deja oameni interesați în a închiria străzi de amenajare în *viviere*, adică module legate de la un mal la altul al lacului. Avantajul unei străzi este că putem controla, gestiona și păzi în maxim de siguranță creșterea și integritatea peștilor..." Monitorul 12 X 06 (din fr. *vivier*; DN_3, DEX-S, NODEX, DexX)

vizaví loc. prep. *vizavi de* **1.** –Față de– „Își manifestau dezaprobarea *vis-a-vis de* Liga respectivă." R.l. 19 IV 90 p. 3. **2.** –Referitor la, în legătură cu– „Nu știm în ce măsură domnul C.C. are sau nu dreptate *vizavi de* starea de lucruri de la Conservatorul «George Enescu»..." R.l. 19 IV 90 p. 1. **3.** –Despre– „Un vicepreședinte al CPUN să prezinte un raport *vizavi de* evenimentele de la Târgu Mureș" R.l. 25 IV 90 p. 3 [folosire masivă și deseori improprie după 1990] (din fr. *vis-a-vis*; v. Valeria Guțu-Romalo LT 3/92 p. 162-166, de unde au fost extrase exemplele de mai sus; DexX; DEX 09 – sensul 2)

vizíbil, -ă adj. –Care atrage privirea publicului ori este constant prezent în ochii publicului– „În tot acest timp a reușit să facă din CCF [Centrul Cultural Francez] un pol cultural *vizibil*, dinamic." Orizont 2 / 06 p. 28. „La noi sunt incomparabil mai *vizibili* și mai vocali inamicii lui Marx..." Obs.cult. 12 IV 07 p. 8. „Dan C. Mihăilescu este unul dintre cei mai «*vizibili*» critici literari de astăzi." Vatra 3 / 08 p. 26; v. și D. veche 31 III 06 p. 20, AS 9 IV 07 p. 17, G. 26 IV 07 p. 27 (după engl. *visible*; sensul nu apare în dicționarele curente)

vizibilitáte s.f. –Calitatea de a fi vizibil– „Simplul fapt de a debuta cu două cărți este, în general, suficient pentru a atrage atenția asupra unui autor. Chiar dacă la edituri cu *vizibilitate* diferită (Do-minor și Polirom) și chiar dacă apărute la o distanță de câteva luni." R.lit. 28 IV 06 p. 7. „Deși grupul parlamentarilor bulgari este de două ori mai mic, vecinii de la sud sunt mai incisivi și au o *vizibilitate* mai mare" Ad. 12 IV 07 p. 19; v. și "22" 14 / 07 p. 2 (din *vizibil* + *-itate*; sensul nu apare în dicționarele curente)

vizioná v.t. **1.** –A vedea un spectacol înainte de premieră– „Ziariștii au fost invitați să *vizioneze* filmul cu o zi înainte de premieră.". **2.** (Prin ext., folosit impropriu ca sinonim mai "distins" al lui a vedea) –A vedea (în general) un film, la cinematograf sau la televizor– „Ieri *am vizionat*, la telecinematecă, un film cu Jean Gabin.". „Abonații Orange pot *viziona* programe TV pe telefon" C.n. 10 X 04. **3.** –A vedea o piesă de teatru– „*Vizionarea* piesei le-a întregit elevilor imaginea pe care trebuie s-o aibă asupra dramaturgului Mihail Sebastian.". „Un grup de 190 de persoane private de libertate aflate în Penitenciarul de Maximă Siguranță (PMS) Botoșani *vor viziona* piesa de teatru «Cerere în căsătorie»." J. de Botoșani și Dorohoi 30 I 07. **4.** –A asculta un recital– „Am *vizionat* un recital sugestiv.". „Cei care doresc *să vizioneze* toate recitalurile extraordinare, în număr de șapte, pot cumpăra un abonament la prețul de 150 RON..." Deșteptarea 31 III 06. **5.** –A urmări un meci, o partidă sportivă– „Meciul va putea fi *vizionat* pe micul ecran." I.B. 28 X 74 p. 7. „Deținuți *vor viziona*, din tribune, meciul de fotbal FC Botoșani – FC Brașov" BotosaniNews.ro 3 XI 07; v. și I.B. 20 IV 96 p. 3. **6.** –A vizita o expoziție– „În 1967 C. Piliuță a *vizionat* numeroase expoziții din Italia.". „Publicul din București va putea *viziona* această expoziție la Muzeul Național de Artă Contemporană..." zf.ro 28 IX 07. **7.** –A vedea (un obiect)– „Cupa Davis va putea fi *vizionată* zilnic între orele 9–18.". „Specialiștii care *au vizionat* proiectul expus într-unul din foaierele Marelui Palat al Festivalului, din Salzburg sunt de părere că ideea este senzațională." I.B. 21 VIII 78 p. 7. „mai pot *fi vizionate* operele Oanei C." jurnalul.ro 8 XII 07. **8.** –A vizita un apartament, o casă etc. în vederea cumpărării– „Azi *vizionez*, mâine sigur plătesc." R.l. 28 VIII 94 p. 14. „Cumpărătorul ar trebui ca, atunci cand intră în bloc să *vizioneze* un apartament, să se uite în primul rând

dacă există restanțieri la întreținere." Buna ziua, Constanța 12 X 06 (formal din fr. *visionner*; Guțu Romalo, *CG* 181, atestare din 1971, Th. Hristea în P.N. 3 / 76 p. 21–22, de unde sunt citatele fără trimitere, C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 504, Guția, *A.* 29; în dicționarele curente doar cu referire la spectacole și filme)

vizionáre s.f. –În perioada comunistă, prezentarea unui spectacol, înainte de premieră, în fața „forurilor" pentru a obține aprobarea de a fi urmărit de publicul larg– „Tot șeful propagandei era acela care stabilea criteriile cenzurii [...] interzicerile de cărți și spectacole, «*vizionările*» (cum erau numite premierele de teatru și film la care participau activiștii culturali)." R.lit. 37 / 93 p. 1 (din *vizionă*; sensul nu apare în dicționarele curente)

vizitá v.t. (inform.) –A intra pe o pagină de internet. A accesa– v. *hypertext* 2006, *trafic* 2007. „Se spera ca site-ul revistei *să fie vizitat* de peste douăzeci de milioane de internauți." Realitatea TV 13 II 08; v. și *cibernaut* 2008, *clic* 2008, *hackerit* 2009 (din engl. *to visit*; cf. fr. *visiter*; Zafiu, *D*; sensul nu apare în dicționarele curente)

vízită s.f. –Intrare pe o pagină de internet. Accesare– v. *web* 2001, *podcast* 2006, *cookie* 2007. „Un oficial japonez, retrogradat pentru prea multe *vizite* pe site-urile porno" antena3.ro 2 V 08; v. și *felie* 2009, *infecta* 2009 (din engl. *visit*; cf. fr. *visite*; sensul nu apare în dicționarele curente) || *vizită-fulger* –Vizită extrem de scurtă– „a efectuat o *vizită-fulger* în Republica Moldova" R.l. 10 IX 93 p. 9. „Guvernul ucrainean a început, de la *vizita-fulger* a președintelui Leonid Kucima pe stânca respectivă, în iunie 2003, să o prezinte în fața comunității internaționale drept o insulă locuită." G. 11 VII 08 p. 5 (din *vizită* + *fulger*)

vizualizá v.t. **1.** (inform.) –A face vizibil, a afișa (o imagine, date prelucrate de computer) pe un ecran– „Firma vest-germană Siemens a pus la punct un sistem de televiziune în direct care permite conducătorului unei garnituri de tren subteran să *vizualizeze* persoanele, controlând dintr-o singură privire dacă toți pasagerii au urcat și dacă ușile vagoanelor sunt închise." Sc. 8 XI 79 p. 5. „Cu ajutorul «Sar»-ului poate *fi vizualizat* relieful și se asigură recunoașterea geomorfologică a fundului mării." R.l. 26 VII 84 p. 6; v. și I.B. 6 X 83 p. 8; v. și *angiografie* 1999, *blu-ray* 2006, *electronograf* 1985, *fotocronică* 2009, *osciloscop* 1983, *subliminal* 2010, *transflectiv* 2002. **2.** –A face vizibil, a reprezenta pictural într-un anume fel– v. *fovist* 2009. **3.** –A cerceta vizual– v. *biletofilie* 2011. **4.** –A citi, a consulta, a se uita peste (un document etc.)– „Cei de pe ejobs sau bestjobs nici măcar nu mi-*au vizualizat* CV-ul." G. 22 X 09 p. 11 (din fr. *visualiser*; DEX 98, MDN, DexX – sensul 1)

vizualizáre s.f. **1.** –Acțiunea de a face vizibil ceva invizibil– „O nouă metodă de *vizualizare* – cu ajutorul radiațiilor infraroșii – a gazelor invizibile a fost concepută de un grup de cercetători de la Departamentul de tehnologie a căldurii din cadrul Institutului politehnic din Stockholm." R.l. 25 XII 79 p. 3; v. și Sc. 12 XII 79 p. 5, R.l. 23 III 85 p. 5. **2.** –Afișarea pe ecran a imaginilor– „«Telenavetiști». Dezvoltarea extraordinară pe care au luat-o în ultimul timp computerele este pe punctul de a da naștere unei noi categorii de persoane «telenavetiștii», care vor putea lucra acasă fiind în legătură cu locurile lor de muncă – situate într-o regiune mai apropiată sau mai îndepărtată – cu ajutorul unor microordinatoare prevăzute cu ecrane de *vizualizare*." Sc. 30 VI 82 p. 5; v. și Sc. 4 XI 83 p. 5; v. și *consolă* 2004, *editare* 2009, *sexos* 2009, *STN* 2010. **3.** –Consultare vizuală (pe un ecran)– „Camere de televiziune instalate la principalele intersecții permit *vizualizarea* în permanență a situației circulației." Sc. 26 VI 83 p. 5; v. și *surf* 2011 (din *vizualiza*; DN_3, DEX 98, DexX)

VJ, -iță s.m.f. (anglicism) –Realizator de programe cu videoclipuri muzicale– „*VJ-ița* de la MTV era obsedată să se bronzeze" J.nat. 5 IV 05 p. 31. „Cristi Stanciu, *VJ-ul* de la MTV, s-a alăturat susținătorilor campaniei antiaccidente a motocicliștilor." R.l. 14 IV 06 p. 28. „MTV are [...] două dintre cele mai sexy 100 de femei din lume, *VJ-itele* Diana M. și Ella." R.l. 15 VI 06 p. 32. „Noua membră a echipei MTV, Laura Cosoi, a avut deja parte de prima experiență în postura de *VJ*." G. 5 IX 08 p. 14; v. și 14 XI 06 p. 26 [pron *vídgei*]

voaierísm s. (franțuzism) –Comportare de voyeur; curiozitate, interes– „E limpede că ne aflăm în plină fanta-știință, în science-fiction, numai că pe Mihnea Gheorghiu nu-l interesează o asemenea incursiune decât pretextual, țelul său fiind superior, mai vast. (Ceea ce nu înseamnă că, implicit, scenaristul n-ar măsura și n-ar sublinia, cu o ironică voluptate, tocmai componentele și dimensiunile mult schimbate ale fanteziei actuale, puternic influențate, dominate chiar, de acest fenomen contemporan al *voyerismului* colectiv, care e cinematograful și mai ales televiziunea.) Mihnea Gheorghiu își exploatează excelenta idee fanta-științifică în sensul unei discuții în jurul condiției umane." R.l. 23 VI 75 p. 2. „Scene de *voaiorism*, crime pasionale [...] iată câteva trăsături ale operei lui Gabrea." R.lit. 45–46 / 94 p. 1. „Campania poliției îi va avea în vizor pe cei care hărțuiesc persoanele de pe litoral care se poarta «imoral, fără respect, jignitor», făcându-se vinovate și de *voaierism*, a spus șeful poliției din Dubai." R.l. 15 VII 08; v. și Nat. 20 II 98 p. 3, C. 25 II 98 p. 21 [scris și *voye(u)rism*, *voaiorism*] (DMN 1968; MDN, DexX)

voaiór s.m. (franțuzism) –Persoană care se complace în a privi pe ascuns un spectacol (erotic)– „Nerval călătorul (mai exact figura sa mitizată), se prezintă ca un *voyeur*, mulțumindu-se cu deliciile spectaculare, femeia oferindu-se (o, desfătări ale vălului oriental!) privirii..." R.lit. 17 XI 77 p. 2; v. *navigare* 2006, *videur* 1984 [scris și *voyeur*] (MDN, DexX)

vocál, -ă adj. **1.** –Care se face auzit cu insistență și vehemență. Gălăgios, zgomotos– „Chiar instituții ale statului au reacționat, fără să fie foarte *vocale*..." G. 19 IV 05 p. 4. „Mircea Dinescu, cel mai *vocal* membru al CNSAS..." R.l. 9 VIII 06 p. 20. „Întrebat ce ar schimba în cercetarea românească, Mihai I. ar permite să fie «*vocale*» și promovate în instituțiile de cercetare tocmai persoanele cu recunoaștere internațională." cotidianul.ro 12 VI 08; v. și R.l. 8 V 06 p. 1, Obs.cult. 25 V 06 p. 5, R.l. 26 V 06 p. 2, Ad. 4 / 06 p. 39, G. 17 VII 06 p. 4, Ev. z. 15 I 07 p. 7, G. 18 IV 07 p. 24, Obs.cult. 30 VIII 07 p. 5, R.l. 16 I 08 p. 5; v. și *vizibil* 2007 (după engl. *vocal*) || *vocal-simfonic* (muz.) –Care se cântă cu vocea și cu orchestra simfonică– „Compozitorul a făurit un limbaj care a încorporat stilului *vocal-simfonic* elementele cântecului de masă până la fuziunea deplină." I.B. 10 V 61 p. 3. „Concertul Filarmonicii «Transilvania» – Un *vocal-simfonic* extraordinar" Făclia 24 III 08 (din *vocal* + *simfonic*). **2.** s.m. –Solist vocal– „*vocalul* B.A. și-a răsfățat fanii cu câteva trufandale." G. 8 X 07 p. 11. „Cornel Ilie, *vocalul* de la Vank." G. 17 XI 08 p. 15. „au colaborat cu muzicieni renumiți, cum ar fi *vocalul* de la Orifice Vulgatron..." G. 3 VI 09 p. 14 „au colaborat cu muzicieni renumiți, cum ar fi *vocalul* de la Orifice Vulgatron..." G. 3 VI 09 p. 14

vocalíst, -ă s.m.f. „O *vocalistă* în costum național s-a apucat să cânte o «baladă de pușcărie» la un microfon care nu mergea. «Pușcărie, pușcărie / Aoleo ce îmi faci mie», se tânguia gurista..." G. 22 VI 06 p. 2; v. și R.l. 16 X 06 p. 30 (din *vocal* + *-ist*; cf. germ. *Vokalist*; DexX)

vocalitáte[1] s.f. (muz.) „confruntarea dogelui Simon cu Gabriele [în opera lui Verdi *Simon Boccanegra*), și el tenor, nu mai evidențiază diferența timbrală bariton-tenor, ambii sunt tenori de parcă ne-am situa în plină *vocalitate* belcantistă rossiniană transportată în scriitura romantică." Cultura 24 III 10. „Termenul de *vocalitate* (provenit din italianul «vocalità») a început să fie mult folosit la noi în ultimul timp. Deseori, eronat. Se vorbește despre *vocalitatea* lui Mario del Monaco [...] *Vocalitatea* înseamnă cu totul altceva, nu este atașată unui glas, ci este proprie scriiturii unui compozitor și, în consecință, apanajul unui rol dintr-o operă. De pildă, vorbim [...] despre *vocalitatea* în belcanto-ul rossinian [...], despre *vocalitatea* specifică opusurilor lui Wagner și, particularizând aleator, despre *vocalitatea* lui Figaro [...] De fapt, *vocalitatea* unui rol fixează tocmai modul în care compozitorul a scris, fixează tipul și coloristica de glas potrivite caracterului personajului, țesăturii de pe portativ, raportului între liric și dramatic [...] Dar a extinde și a aplica forțat unor cântăreți termenul de *vocalitate*, dorind a exprima marjele posibilităților acestora în abordarea diverselor personaje, este teoretic incorect și practic riscant." Cultura 10 II 11 (din it. *vocalità*; DexX)

vocalitáte[2] s.f. –Calitatea de a fi vocal, de a fi o voce ascultată– „Deci nu se adună trei-patru-cinci persoane – dintre care unii nici nu mai au *vocalitate* în PSD – să facă comentarii." Ad. 15 I 05 p. 2. „Ungaria e o țară mică. Dotată, însă, cu câtiva politicieni a căror *vocalitate* și pretenții sunt în raport invers proporțional cu dimensiunile." evenimentul.ro 6 VI 11 (din *vocal* + *-itate*; cf. engl. *vocality*; MDN)

vocaționál, -ă adj. –Referitor la vocație, la talent– „Liceul va avea trei filiere: teoretică, tehnologică și *vocațională*." Lib. 6 VI 98 p. 11. „liceele din filiera *vocațională* (profilul sportiv, militar, teologic, artistic, pedagogic sau cu clase bilingve)" Ad. 18 VI 02 p. 11. „Eram deja hotărât să merg la un liceu *vocațional*, la «Tonitza»..." G. 13 V 05 p. 9; v. și R.lit. 20 VI 01 p. 1, Ad. 30 VIII 01 p. 16, 29 VI 02 p. 16, 15 IX 03 p. 8 (din fr. *vocationnel*; cf. engl. *vocational*; DN_3, DexX)

vocefón s.n. „*Vocefonul*. Este vorba de o instalație electronică realizată în SUA, cu ajutorul căreia aparatul telefonic este pus în funcțiune de vocea umană. Instalația este destinată mai ales bolnavilor spitalizați. La primul strigăt, microfonul aflat în apropierea patului bolnavului se conectează, chemând în acest fel asistenta sau medicul." Sc. 27 IX 77 p. 4 (din *voce* + *-fon*, după model engl.)

vodevíl s.n. v. *farsă-vodevil*

vogueing s. (cuv. engl.) „Dansul cel mai la modă în lumea occidentală

este «*Vogueing*», pe o temă a cântăreței Madonna." Noi femeile 19 IX 90 p. 4. „În anul 1990, Madonna, una dintre icoanele cele mai celebre și influente ale comunității gay, a lansat un hit cu numele Vogue și a adus cu această ocazie în atenția publicului dansul adiacent: *vogueing* [...] dansul provine din subcultura gay și a intrat, datorită artistei, în circuitul mainstream-ului de club și în topurile muzicale. Acest dans își are originea în anii 1930 și se dezvoltă în comunitatea gay afro-americană și latino, din cartierul popular Harlem din New York. El se caracterizează prin mișcări angulare, lineare, rigide și gesturi complexe ale picioarelor și corpului și în special ale mâinilor, prin poziții stilizate la maximum și mai ales prin imitarea gesturilor extrem feminine ale divelor hollywoodiene și ale manechinelor ce apar în paginile revistei Vogue, revistă de fashion style foarte îndrăgită atunci și acum [...] numele dansului este derivat din numele revistei. *Vogueingul* apare în câteva cluburi newyorkeze ținute de drag queens (bărbat care se deghizează, îmbracă și fardează (drags) exagerat în femeie cu scopul de a performa un spectacol; a nu se confunda cu travestiții sau transsexualii) și numite sugestiv săli de bal și evoluează din simpla performanță de a merge ca un manechin cu pozele specifice, în dansul complex pe care îl cunoaștem astăzi." Time Out 28 II 08 [pron. *vóghing*]

voicetel „Comisia a consemnat și achiziționarea unui sistem de telefonie inteligenta *Voice-Tel*, cu suma de 45 milioane de lei, închiriat pentru o zi pentru PDSR Bacău și nefolosit în prezent (Acest sistem de telefonie este un robot care poate apela automat diferite persoane pentru a transmite mesaje. Coincidența face ca acest sistem să fie închiriat de PDSR Bacău în campania electorală – n.r)." ziaruldeiasi 28 I 98. „Astfel, bătrâna Dumitru, care a depășit de mult 60 de ani, s-a trezit că are de plată pentru luna martie 1.259.700 lei pentru convorbiri pe *voicetel*, audiotel, audioline și romtext." Ev.z. 2 IV 98 p. 5 [pron. *voistél*] (din numele companiei Voicetel)

VoIP s. (cuv. engl.; inform.) „RT și operatorii de GSM vor fi obligați prin licență (și sunt obligați prin cea actuală) să se interconecteze cu noua generație de operatori care vor apărea după liberalizarea pieței telecomunicațiilor și care vor oferi în principal servicii de *VoIP*." zf.ro 23 VIII 01. „*VOIP* (Voice over Internet Protocol – voce pe suport Internet)" R.l. 4686 / 05; v. și *arhitectură* 2011, *emoticon* 2005 [pron. *voip*]

volét s. (livr.) –Parte, subdiviziune (a unui document, a unei cărți, a unui proiect etc.)– „În cel de-al doilea *volet* al cărții, tonul evoluează către poeticul pur și enigmatic." R.lit. 9 VI 77 p. 9. „Între timp s-a mai adăugat un *volet* al proiectului: susținerea unor titluri alese chiar de editorul străin..." R.l. 28 XI 05. „potențialul film e gândit ca *volet* introductiv al unei trilogii intitulate «Femei din secolul al XVIII-lea» [...] ritmul de producție ar trebui să fie de un film pe an." R.l. 21 II 07 (formal din fr. *volet*; DEX, DN_3 – alte sensuri, DexX)

voltampéric, -ă adj. (fiz.) –Care se referă la voltamper– „Aparate destinate înregistrării automate a dependențelor funcționale a două tensiuni electrice au fost realizate în mai multe țări. Ele pot fi folosite cu succes la înregistrarea caracteristicilor *voltamperice* ale lămpilor electronice." Sc. 5 XII 64 p. 4 (din *voltamper* + *-ic*)

volúm s.n. || *de volum* –Produs în cantități mari, pentru a fi ieftin– „SUV-urile [...] nu aveau nimic comun cu ideea de lux, fiind realizate în general de producătorii auto *de volum*" Z. fin. 21 IV 04. „Abia lansată Skoda Fabia (45 unități vândute în doar câteva zile) este o mașină *de volum*." G. 7 VI 07. „Actualii clienți de mașini *de volum* sunt viitori potențiali cumpărători de automobile premium." Z. fin. 15 II 08 (cf. engl. *volume car*) || *volum-antologie* „«În comuniune cu pământul» (Im Einverstandnis mit der Erde) se intitulează un recent *volum-antologie* din poezia Anei Blandiana, în traducerea germană a cunoscutului poet și eseist, pasionat exeget al literaturii și culturii române, Hans Diplich." R.lit. 12 VI 86 p. 24. „Calitatea filologică a editării acestui *volum-antologie*, fără pretenții cronologizante, este remarcabilă, iar contextualizările – atractive și oportune." Dil. III 08 (din *volum* + *antologie*)

volumetríe s.f. –Mărime (ca volum)– „O mare fântână decorativă în Piața Centrală din Bistrița: *volumetria* fântânii să apară din jocuri de apă." Sc. 27 XII 77 p. 3. „Ne-am îndreptat atenția în special spre partea superioară, cu locuințe a construcțiilor, de unde rezultă o *volumetrie* foarte variată. În rest, sunt vitrine. — Nu este un lucru costisitor această *volumetrie*? — Ca fereastra să fie în stânga sau în dreapta nu costă nimic. Altceva costă: prostia, comoditatea, când nu poți mai mult și declari că nu e posibil fiindcă e scump. Urâtul, *inconfortul* costă mult." R.l. 11 XII 81 p. 5. „Casă cu *volumetrie* definită de contraste" J. nat. 15 III 08; v. și Sc. 13 VI 86 p. 5 (din fr. *volumétrie*; DN, DEX, DN_3, DexX – alt sens)

voluminozitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este voluminos– „Pe lângă aspectul îmbunătățit al stofelor, se economisesc, totodată, până la 30 la sută din firele de lână, dat fiind că buclajul conferă lânii *voluminozitate*." Sc. 1 XII 76 p. 5. „Ostentația este primul atribut al acestei cărți ce poate fi considerată un obiect artistic în sine. Titlul provocator, *voluminozitatea*, sincretismul cuvânt-imagine țin de o strategie a seducției fulminante." Luc. 11 / 08 (din *voluminos* + *-itate*; cf. fr. *voluminosité*, engl. *voluminosity*; MDN, DexX)

voluntariá v.i. –A munci voluntar– „Toți revoluționarii care îl înconjurau pe domnul Iliescu în studioul 4, în ziua de 22 decembrie au *voluntariat* [...] în Golf." "22" 15 IV 91 p. 2. „Ce am văzut când am ajuns aici m-a convins că a meritat tot efortul pe care l-am depus ca să pot *voluntaria* alături de aceste minunate fete și în folosul acestor oameni foarte necăjiți, a spus Dana, una dintre voluntare." Bihoreanul 30 IX 08 (din *voluntar*)

voluntariát s.n. –Activitate desfășurată voluntar, benevol– „*Voluntariatul* a depășit cu mult efortul autorităților" R.l. 28 IV 05. „Acțiuni de *voluntariat* cu ocazia Zilei Mondiale de Prim Ajutor. Sute de voluntari de Crucea Roșie din țară vor face demonstrații de prim ajutor..." Cot. 13 IX 08 (cf. fr. *voluntariat*; DEX 98, NODEX, DN_3, MDN – alt sens, DexX, DEX 09)

voluntár, -ă adj. || *voluntar-patriotic* (d. muncă, în comunism) –„Liber consimțită", executată gratis „în scopuri patriotice"– „Tinerii bucureșteni pun semnătura generației lor în marea carte a muncii *voluntar-patriotice*." Sc. 30 III 74 p. 1. „Cetățenii [...] au construit și executat în anul trecut prin muncă *voluntar-patriotică* amenajări, trotuare și alei pe 560000 mp." R.l. 15 III 75 p. 3; v. și R.l. 22 XI 75 p. 5; v. și *pietonal* 1972 (din *voluntar* + *patriotic*)

voodoo adj. (americanism) –Relativ la practicile cultului afro-american cu același nume– „Practicile *voodoo*" "22" 39 / 96 p. 2. „erau singurii care puteau să-i salveze fratele. Sub influența ritualurilor *voodoo* acesta devenise extrem de violent." Nat. TV 15 VIII 97 p. 22. „Judecătoarea «*Voodoo*» [...] e acuzată, pe lângă agresare verbală și fizică, și de practici oculte, după ce personalul instanței a surprins-o murdărind cu pământ, sare, piper și potiuni birourile și scaunele celor cu care se afla în conflict " Z. 11 III 06; v. și Nat. TV 12 IX 97 p. 6; v. și *manipulá* 1993 [pron. *vudú*] (din engl. americ. *Voodoo*; D. Am.; DexX)

vopsí v.t. || *a-și vopsi un examen* (arg. stud.) –A-și asigura dinainte nereușita la un examen– „Singur *ți-ai vopsit examenul* ăsta! De ce n-ai venit și tu măcar o singură dată la seminar?" (C. Lupu în LL 3 / 72 p. 350)

vopsitór s.n. v. *zugrav-vopsitor*

vorbéte s.m. –Persoană care vorbește fără să gândească, repetând papagalicește lucruri învățate dinainte– „Înainte de '89 îmi chinuiau timpanul doar Nicu și Savanta, acum cohorte de *vorbeți*, orbeți ai limbii, schingiuiesc și prepozițiile în direct." G. 3 VIII 06 p. 1. „Flutur crede că Orban e un «*vorbete* de week-end»" Ev.z. 27 XI 06. „Nu o să-i mai răspund pentru că, pentru mine, Ponta este un *vorbete*. Se laudă cu o carieră de procuror de care nu a auzit nimeni și cu șefia de la Corpul de Control, adică un post în care nu făcea decât ce-i comanda alt șef." Scandal de Gorj 14 II 08 (probabil din *vorb*[itor] + [orb]*ete*)

vorbí v.i. (fam., pop.) –A fi în vorbă cu X– „Mariana *vorbește* cu Ion." (din *vorbă*)

voucher s.n. (cuv. engl.) –Document care asigură dreptul la bunuri sau servicii (hrană, găzduire etc.) până la echivalența unei sume achitate în prealabil– „La vamă [firmele care organizează excursii în străinătate vor trebui să prezinte] copie după licență și *vouchere*, din care se rezulte că în țara de destinație călătorii vor avea toate serviciile asigurate." R.l. 2 III 94 p. 9. „Tot conducerea le-a oferit și un voucher – un «bon de masă» – pentru o cină festivă în valoare de 150 de dolari." Ad. 15 X 01 p. 3. „Opinia publică trebuie să înțeleagă că anumite categorii defavorizate nu vor plăti coplata, ele vor primi *vaucere* (cupoane – n.r.). *Vaucerele* pot fi baza unui viitor sistem privat de asigurări de sănătate." G. 29 IV 09 p. 9; v. și Ad. 1 IV 02 p. 1, "22" suplim. Libertarienii 20 X 06, Compact 12 XII 07 p. 13, G. 19 II 09 p. 3 [pron. și scris și *váucer*] (MDN, DexX – alt sens)

vox pop s. (media) –Vox populi. Interviuri cu reprezentanți ai publicului la un post de radio ori de televiziune– „Rămân pe loc rubricile care au prins din plin la telespectatori: *vox-pop-urile* realizate în autobuze, metrou sau chioșcurile de ziare, precum și telefoanele în direct." Lib. 4 I 02 p. 14. „*Vox pop*: Concertul Iron Maiden este o ocazie unică" ziare.com 18 V 10

voyant, -ă s.m.f. (franțuzism) –Persoană care citește trecutul și prevede viitorul. Ghicitor, prezicător– „s-au adresat atunci în disperare de cauză [...] unei celebre *voyante*, singura în stare să citească obiectul prin intermediul fotografiei. Pipăind-o cu unghiile de la mâna dreaptă,

femeia a ghicit ce se ascundea în misterioasa imagine..." R.lit. 20 IX 84 p. 9. „întreabă o *voyantă* ce vede despre el..." ddtv.ro forum 15 VI 07. „eu nu sunt nici astrolog, nici *voyant*..." ziua.ro forum 11 VIII 08 [pron. *voaiánt(ă)*] (din fr. *voyant*)

voyeur s.m. v. voaior

voyeurism s.n. v. *voaierism*

vuitton s.n. –Produse de marochinărie de lux, marca Vuitton– „Bahmuțanca își ia câte *Vuittoane* poftește..." G. 3 VI 10 p. 10. „Oricâte *vuittoane* și zdrențe firmate și-ar înnoda pe ele, alde astea încolonate în cap cu Leana Urdea, tot niște țoape ajunse vor fi!" Clipa XII 11

vulnerabilizá v.t. –A face să devină vulnerabil– „Singurul adevăr este că Adrian Nastase și guvernul său s-au «*vulnerabilizat*» singuri. " zf.ro 23 II 04. „Scoaterea banilor din țară *ar vulnerabiliza* băncile" R.l. 28 VII 09; v. și Ev.z. 10 XI 09 p. 4 (din *vulnerabil* + *-iza*)

vuvuzélă s.f. **1.** –Instrument sud-african de suflat, folosit de spectatorii de la meciurile de fotbal, care imită răgetul unui elefant– „Totul se va învârti în jurul *vuvuzelei*, o trompetă specifică suporterilor din Africa de Sud, unul dintre simbolurile acestei Cupe Mondiale." Pro TV Mag. 23 / 10 p. 97. „Am încercat să ignor zumzăitul enervant al *vuvuzelelor*" hotnews.ro 11 VII 09, cit. de R. Zafiu. „Președintele UEFA, Michel Platini, a declarat [...] că nu îi plac *vuvuzelele*, deoarece strică atmosfera de la Cupa Mondială." G. 25 VI 10 p. 12. „Ia *vuvuzeaua*, neamule! Sunetul Cupei Mondiale la tine pe telefon" click.ro 17 VI 10, cit. de R. Zafiu; v. și R.l. 15 VI 10 p. 10. **2.** (fig.) –Producător de zgomot– „În viața cotidiană, întâlnim *vuvuzele* autohtone la tot pasul. Le găsim în viața politică, mondenă, socială, jurnalistică. Cele mai asurzitoare *vuvuzele* le întâlnim în lumea politică." ziare.com 3 VII 10, cit. de R. Zafiu [var. ironică *vuvuzea*] (din engl. *vuvzela*, împrumutat din limba populației zulu; R. Zafiu în R.lit. 27 / 10)

W

wakeboard s. (cuv. engl.; sport) –Placă pentru practicarea wakeboarding-ului– „Plaja, marea, piscina, tobogane cu apă, *wake-board*, parasailing, aqua gym, ballydance, plimbări și cine cu prietenii au fost la ordinea zilei." ProTV Mag. 34 / 10 p. 14. (impropriu) „Sportul acesta se numește *wakeboard*, iar în weekend lacul Snagov este înțesat de pătimași." cancan.ro 5 VIII 10 [pron. *ueicbórd*]

wakeboarding s. (cuv. engl.; sport) „nu pierde nici o zi însorită de vară fără a da o fugă pe litoral sau la vreun lac din apropierea Bucureștiului, pentru o tură de *wakeboarding*. Acesta este un sport acvatic care constă în parcurgerea suprafeței apei pe o placă de care practicantul este legat tot timpul, după ce, în prealabil, a fost «ancorat» de o ambarcațiune cu motor." Lib. 18 VII 10. „Diana D. și-a descoperit o nouă pasiune: *wakeboardingul*. Sună pompos, însă, în realitate, e vorba de un sport nautic în care practicantul urcă pe o placă și e tras de o barcă cu motor." femina.rol.ro 9 VIII 10 [pron. *ueicbórding*]

walk s. (cuv. engl.) –Stradă– v. *avenue* 1985 [pron. *uóc*]

walkie-talkie s.n. (comunic.) –Talkie-walkie– „Radiotelefonul portativ (*walkie-talkie*) nu mai constituie de multă vreme o noutate. El este binecunoscut și frecvent folosit. «Clasicul» *walkie-talkie* are însă și un incovenient, care constă, în principal, în raza sa scurtă de acțiune." I.B. 5 X 82 p. 8; v. și *emisie-recepție* 1979 [pron. *uóki-tóki*] (din engl., fr. *walkie-talkie*; PR 1956; D. Am.; DEX 98, DN_3, DexX)

walkman s. (cuv. engl.) –Dispozitiv portabil de ascultat muzică la căști– „Firma niponă de articole electronice «Sony», inventatoarea casetofonului de buzunar *«walkman»*, a lansat recent pe piață primul *walkman-video*. Aparatul, cu o greutate de 1,1 kilograme, dispune de un *videorecorder* de 8 mm, cu durata de redare de patru ore. Diagonala ecranului color este de 7,62 centimetri." I.B. 19 VIII 88 p. 4. „La 31 de ani de la lansarea dispozitivului portabil pe piață, Sony a anunțat că va renunța să mai producă celebrul *Walkman* cu casetă. Producția a fost oprită, poetic, vineri, cu doar o zi înainte ca i-Podul să aniverseze nouă ani de viață." G. 26 X 10 [pron. *uócmen*] (nume comercial folosit din 1978 de firma Sony; Stoichițoiu Ichim, *A*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

wallaby s.m. (zool.) –Cangur pitic– „de la antipozi parvine știrea descoperirii unui «nou» mamifer – fiind vorba de Australia, firește, marsupial: animalul descoperit în statul Victoria este o specie de *«wallaby»*, înalt de 45 cm și cu o coadă lungă de 60 cm." Sc. 14 III 81 p. 5. „Proprietarii unei grădini zoologice i-au adus Suveranului Pontif un ursuleț koala, un pui de *wallaby*, un piton, un pui de crocodil, o șopârlă și o echidnă..." jurnalul.ro 17 VII 08 [pron. *uálabi*] (din engl., fr. *wallaby*)

wallpaper s.n. (cuv.engl.; inform.) –Desen de fond pe monitorul unui computer, pe ecranul unui telefon mobil etc.– „Un *wallpaper* cu tovarășa Elena Ceaușescu, lăcrimând pe o odă închinată de poet în tinerețe?" G. 23 V 05 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Fotografiile și filmele pot fi vizionate pe ecranul TFT cu o diagonală de 1,8 inci, putând fi chiar transformate în *wallpaper*. " adevarul.ro 15 VI 05. „Site-ul gsp.ro îți oferă un *wallpaper* cu echipa de start a Unirii Urziceni..." gsp.ro 25 II 10, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *uólpeipăr*]

WAP (inform.) –Protocol de comunicare care permite accesul, fără fir, la Internet de pe telefonul mobil, agenda electronică etc.– „Terminalul pune la dispoziție toate modalitățile de comunicare, cum ar fi MMS, *WAP* 2.0, GPRS Clasa 1.0, sau port infraroșu, jocuri și aplicații Kava." Ad. 20 IV 05 p. 8. „*WAP* – Special creat pentru dispozitive mobile. Permite navigarea mult mai rapidă pe internet datorită faptului că afișează doar textul site-ului fără fotografii." Ev.z. 4 IX 10 p. 7 [pron. *uap*] (acronim din *W*[ireless] *A*[pplication] *P*[rotocol]; Random House 1995-2000)

warm-up s. (cuv. engl.) –Perioadă dinaintea unui concert, a unei emisiuni radio sau tv în timpul căreia spectatorii sunt întreținuți cu momente artistice menite a încălzi atmosfera– „În deschiderea concertului, organizatorii au ales ca *warm-up-ul* să fie făcut de un DJ din Timișoara." G. 17 VII 06 p. 13. „The Rasmus a reușit să facă *warm up*-ul." Cot. 25 VI 07 p. 32, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cinci DJ danezi vor asigura sesiunile de *warm-up*..." RealitateaTV 2 IV 08, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *uórmap*]

wasp s.m.f., adj. (americanism) „Jane Howard, o *«wasp»* (albă, anglo-saxonă, protestantă), are bunul simț elementar de a nu atribui virtuți speciale ascendenței sale de americană «pur sânge» și de a se apropia cu egală receptivitate de familii din toate mediile etnice și sociale amalgamate în împestrițata și, de aceea, viguroasa structură americană." R.lit. 20 III 80 p. 22. „Disprețul față de oamenii altor rase și religii decât *WASP* (alb, anglo-saxon, protestant) n-a dispărut." Ad. 11 V 04 p. 1; v. și R.lit. 39 / 96 p. 23 [pron. *uósp*] (abreviere din engl. americ. *W*[hite] *A*[nglo] *S*[axon] *P*[rotestant]; cf. it. *wasp*; Random House 1955-1960, BD 1966, DPN 1981, PR 1980; Stoichițoiu Ichim, *A*)

wattsecúndă s.f. –Submultiplu al wattorei– v. *superfulger* 1977 (din fr. *wattseconde*, engl. *wattsecond*, germ. *Wattsekunde*; LTR; DN_3, DEX 98)

web s.n. (cuv. engl.; inform.) –Prescurtare pentru World Wide Web, rețeaua mondială de documente hipertext interconectate, ramură a Internetului– „nimeni nu știe ce site-uri au vizitat, a explicat Hsu. Safeweb permite vizitatorilor să navigheze pe Internet fără a fi detectați, prin bruierea datelor disponibile în momentul consultării *web-ului*." Ad. 16 II 01 p. 12. „Ideea accesului la *web* prin intermediul telefoanelor mobile nu este nici nouă, nici genială. Este, pur și simplu, de domeniul evidenței." businessmagazin 19 VIII 08; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16; v. și *desktop* 2007, *twitter* 2007 (PR 1994; DexX) || *web design* s. (cuv. engl.; inform.) –Activitate care constă în planificarea, construirea și implementarea paginilor sau site-urilor web– „Proiectele se vor înscrie în concurs pe patru secțiuni de participare: [...] virtual (*web design*, multimedia, video)..." zf.ro 21 VI 00, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Site-ul oferă [...] servicii de *web design* & software și multe altele." zf.ro 3 IV 01. „Anul 2011 pare a fi anul celor care au studii în domeniul electronicii și care au experiență în IT, *web-design* sau programare." zf.ro 9 II 11; v. și zf.ro 7 VIII 03 [pron. *ueb-dizáin*] || *web designer* s.m. (cuv. engl.; inform.) –Realizator de site-uri web– „Cele mai cerute ocupații în 2003. Ocupații noi: reprezentant vânzări, specialist IT, programator, *web designer*, webmaster, agent pază, agent imobiliar, agent asigurări" Ev.z. 8 I 04 p. 3. „Darly Johnson, actor de 27 de ani și *web designer* liber profesionist, «adică fără un job anume», după cum el însuși declară." zf.ro 2 III 06. „Domeniile de activitate în care activează microbloggerii români sunt, cu precădere, IT și telecomunicații, studenți sau *web designeri*." Cot. 24 II 09; v. și 7 seri 22 / 99 p. 16 [pron *ueb-dizáiner*] || *web editor* s.m. (cuv. engl.; inform.) –Persoană care creează și editează conținutul paginilor web– „Din Constanța am primit o carte de vizită, care îmi dădea doar următoarele informații despre expeditor: G.Ș. – *webeditor* & webdesigner" Ad. 6 I 01 p. 3. „generația de ziariști tineri, care se formează acum, este deja alcătuită din viitori profesioniști hibrizi, *web editori* care se vor mișca cu naturalețe atât în mediul clasic, cât și în cel virtual." zf.ro 2 V 08 [pron. *ueb-éditor*]

webcam s. (cuv. engl.; inform.) –Cameră video ale cărei imagini sunt transmise, adesea în timp real, pe internet– „Din gama alternativelor ieftine, Maria-Magdalena Mircea menționeaza *web-cam*-urile..." zf.ro 14 I 05, cit. de Stăncioi-Scarlat. „folosește un *webcam* pentru a păstra legătura cu soțul ei și cu copiii, atunci când este departe de casă..." G. 11 X 05 p. 9. „În general, fetele se dezbracă în fața *webcam-ului* pentru străini, care plătesc sume mari de bani pentru a le fi împlinite fanteziile." adevarul.ro 17 IX 10; v. și J.nat. 9 V 05 p. 19; v. și *messenger* 2006, *videoblog* 2007 [pron. *uébcam*]

web-cameră s.f. –Webcam– „Primarul capitalei argentiniene Buenos Aires a ordonat instalarea unor *web-camere* în propriul birou, astfel încât locuitorii orașului să-l poată vedea la muncă." G. 17 X 06 p. 9 (după engl. *webcam*)

weblog s.n. –Numele complet al blogului– „Specialiștii spun că în acest moment cele mai citite publicații electronice sunt jurnalele personale online (*weblog*, prescurtat blog)." zf.ro 4 VII 05. „Președintele iranian [...] și-a lansat vineri propriul *webblog*." Cot. 17 VIII 06 p. 9. „există peste 100 de milioane de astfel de *web logs* în ciberspațiu." R.l. 31 XII 09 p. 9 [pron. *uéblog*] (Zafiu BL; Zafiu BLO; Ciolan, *MC*)

webmaster s.m. (cuv. engl.; inform.) –Persoana responsabilă cu întreținerea și administrarea curentă a unui site web– „Angajăm *webmaster*" 7 seri 22 / 99 p. 16. „Mecanismele de feed-back sunt minime [...], limitându-se la adresele de email ale membrilor și grupurilor parlamen-

tare, precum și o adresă de email de tip *webmaster*." adevarul.ro 23 III 04. „E vorba de o profesiune de credință a arhitectului, pe care *webmaster-ul*, cel puțin, pare că și-o asumă integral..." zf.ro 3 VI 11; v. și *web designer* 2004 [pron. *uebmáster*; scris și *Web Master*]

website s.n. –Grup de pagini web interconectate, conținând text, imagini etc., care pot fi accesate la o adresă web unică– „Pentru moment, *website-ul* Centrului Cultural Român reprezintă o fantă prin care populația network-ului [...] poate accesa evenimentele noastre." "22" 27 / 99 p. 5. „Până în prezent, ideea s-a dovedit una de succes, numărul celor care au accesat *website-ul* primăriei dublându-se în ultimele zile." G. 17 X 06 p. 9. „Între timp, a fost blocat și *website-ul* de prezentare al proiectului..." zf.ro 25 V 11; v. și R.l. 16 V 03 p. 26 [pron. *uébsait*; scris și *web site*] (Random House 1990-95)

wedding planner s.m. (cuv. engl.) –Persoană angajată să organizeze nunta și, eventual, luna de miere a mirilor– „Așa cum toate nunțile seamănă între ele, și toate filmele despre nunți pot semăna. Dacă în primul caz, putem da vina pe tradiție, pe Cel de Sus sau pe *wedding-planner*, în ultimul caz de vină e regizorul." zf.ro 23 IX 05. „Cele mai mari dureri de cap le are un *wedding planner* cu locația. În Capitală, doar printr-o minune mai deschizi ușa vreunui restaurant, dacă ți-a căsunat să te însori «din scurt»." G. 24 II 06 p. 2. „Pentru client, totul începe cu un telefon, o programare și o întâlnire cu *wedding-planner-ii* agenției." R.l. suplim. Angajări și cariere 21 I 08 p. 1 [pron. *uéding-plánner*] (Stoichițoiu Ichim, *A*)

weed shop s. (cuv. engl.) –Magazin de droguri ușoare– „*Weed-shopurile*, așa cum sunt numite magazinele unde sunt vândute amestecurile [de ierburi cu efect psihoactiv], sunt marcate cu o frunză de canabis. " Ad. 22 IV 09. „*Weed shop-urile* din Iași, vânate de comisarii OPC" financiarul.ro 29 VI 09. „au făcut o oprire la un *weed shop* [...] de unde au cumpărat un plic cu ierburi pentru fumat." ziaruldeiasi.ro 29 VIII 09; v. și adevarul.ro 31 I 10 [pron. *uíd-shop*] (Ciolan, *MC*)

week-end s.n. (anglicism) –Sfârșit de săptămână folosit pentru odihnă– „În *week-end* până la casa părintească din Adunații din Deal. Evident, în astfel de cărți, nu ne va mai surprinde faptul că muncitorul din zilele noastre mestecă chewing-gumm, răsfoiește Play Boy și dansează la Casa de Cultură rock and roll." Sc. 24 IV 74 p. 6. „Ca să n-avem surprize în *week-end*, zilnic putem obține informații despre starea drumurilor din întreaga țară telefonând la..." I.B. 22 X 74 p. 6; v. și R.lit. 9 VI 83 p. 20, Mon. de Neamț 17 III 09, antena3.ro 27 V 10; v. și *bifare* 2003, *blockbuster* 2003, *col roulé* 1983, *dezvoltator* (sensul 1) 2007, *distanță* (*iubire la distanță*) 2010, *gen* (sensul 2) 2010, *groază* 2010, *lobbysm* 2003, *mall* 2008, *maree* (*roșie*) 2009, *modelare* (*corporală*) 2009, *rockotecă* 1993, *store* (*general store*) 2008, *vorbete* 2006, *wrestling* 2008, *zapa* 2004 [pron. *úic-end*] (din engl. *week-end*; R. Zafiu în R.lit. 2 / 05 p. 11; Stoichițoiu Ichim, *A*; D. Am.; DEX, DN_3, DexX)

wenge s. –Millettia laurentii, arbore african denumit și palisandrul african sau falsul abanos, cu lemn de culoare închisă– „am schimbat gamele de produse și am preluat ultimele tendințe în domeniu din Occident – design minimalist sau european cu influențe asiatice, culori vii, tapițerii din textile și piele, mobilă din stejar masiv albit sau cu nuanțe de *wenge* (un maro foarte închis – n.red). " zf.ro 23 VIII 04. „Finisajele de tip *wenge* sunt soluția ideală pentru iubitorii stilului minimalist." Ev.z. 20 VIII 08. „Mobilierul *wenge* este elegant și contrastează plăcut cu farfuriile purpurii." G. 10 III 10 p. 16 [pron. *uénge*] (la origine cuvânt african, intrat însă prin engl. și fr.)

Wessi s.m. (cuv. germ.) –Numele informal cu care era desemnată o persoană din Germania de Vest înainte de reunificare– v. *refegist* 1994. „Berlinezii din Est exclud relațiile amoroase cu un *wessi* (german din Vest)" Nat. 13 X 00 p. 1. „Cei doi întreprinzători care au deschis berăria, Willi Gau, în vârstă de 60 de ani și Woolle Schmelz, de 53, un «ossi» și un «*wessi*» (estic și vestic, n.r.), susțin că tema barului este complet inofensivă." G. 6 VIII 08; v. și Obs.cult. 20 II 01 p. 8; v. *și anti-Wessi* [pron. *vési*] (din germ. *West*, spre a-l deosebi de *Ossi*, din germ. *Ost*)

western s.n. (cuv. engl.) –Gen de film a cărui acțiune se petrece, de obicei, în timpul colonizării vestului Statelor Unite– „Modelul volumului îl aflăm fără nici un efort în literatura verniană, îmbogățită de experiența *westernurilor* și a literaturii polițiste." Sc. 14 X 75 p. 4. „În fiecare deceniu, criticii i-au prezis moartea, dar *westernul* a reusit să se adapteze la schimbările oricărei epoci." Cot. 14 IX 05. „Numai *westernurile* ieșite pe banda vestitului combinat de iluzii de la Hollywood mai întrețin panorama populară cu fermecătoare amazoane..." Sc. 13 XI 77 p. 6; v. și Săpt. 19 IV 74 p. 6, R.l. 16 X 80 p. 2 [pron. *uéstern*] (cf. fr. *western*; PR 1950; Guția, *A*. 30; D. Am.; DEX, DN_3, DexX); v. și *spaghetti-western*

westernizát, -ă adj. **1.** (d. filme) –Făcut ca un western– v. *datat* 1985. **2.** –Occidentalizat– „Îmi imaginez că prezentul atac împotriva postmodernității a avut asupra intelectualului «*westernizat*» de pe plaiurile dâmbovițene un efect devastator." R.lit. 8 V 02 p. 12. „știu sigur că e inamicul declarat al oricărui creier «*westernizat*»..." ziare.com 06 VIII 08 (din *western*)

western-spaghetti s.n. (spect.) –Western realizat în Italia– „ranch-uri de carton și logodnice de plastic, nimic din risipa de vopsea roșie proprie *westernurilor spaghetti*..." R.l. 16 II 78 p. 2. „Acest *western-spaghetti* va prilejui telespectatorilor reîntâlnirea cu actorul italian Giulianno Gemma." Nat. TV 19 IX 97 p. 15. „La scara istoriei literaturii universale reprezintă romanele lui Raymond Chandler altceva decât, să spunem, în cinematografie, *western-urile spaghetti*, care făceau furori în deceniul opt al secolului trecut?" R.lit. 9 III 08 p. 14; v. și R.l. 16 X 80 p. 2, R.lit. 26 V 04 p. 23, R.l. 28 VIII 07 p. 19 [pron. *uéstern-spaghéti*] (din it. *western-spaghetti*; cf. it. *spaghetti-western*; Dimitrescu, *Dr.2* 137, 141; PN 1977; DexX)

Wi-Fi s.n., adj. (cuv. engl.; inform.) –Ansamblu de protocoale de comunicare fără fir conforme normelor instituite de Wi-Fi Alliance. Termenul desemnează atât normele, cât și certificatul de conformitate cu acestea– „Susținută, printre alții, de giganți IT precum Intel și Microsoft, tehnologia *Wi-Fi* permite evitarea unor costuri ridicate legate de dezvoltarea unei infrastructuri bazata pe cabluri." zf.ro 21 IV 03. „Este greu să nu consideri justificat numărul atât de mare de voturi obținut de internetul wireless, deși nu se știe dacă tehnologia *Wi-Fi* prezintă vreun pericol pentru sănătatea utilizatorilor..." Ev.z. 24 XII 08 p. 20. „*WIFI* – Îți permite să te conectezi la o rețea sau la internet când te afli în apropierea unui hotspot. Aceste rețele au o arie limitată de acoperire, în medie cam 45 de metri într-o clădire și în jur de 90 metri în afara ei." Ev.z. 4 IX 10 p. 7; v. și R.lit. 28 IV 06 p. 7, S.fin. 6 VIII 07 p. 43, R.l. 25 VIII 09 p. 8, zf.ro 29 I 10; v. și *accelerometru* 2010, *gif* 2010, *hotspot* 2005, *iPad* 2010, *LAN* 2011 [pron. *uái-fai*] (marcă înregistrată în 1999 a consorțiumului Wi-Fi Alliance; din engl. *wi*[reless]*fi*[delity])

Wii s. (cuv. engl.) –Consolă de jocuri lansată pe piață de Nintendo în noiembrie 2006– „Deși oficialii Nintendo păstrează tăcerea asupra prețului noii sale console de jocuri video, majoritatea specialiștilor din piață consideră că Nintendo *Wii* va costa între 200 și 300 $, scrie presa internațională. " zf.ro 18 V 06. „asemănarea dintre Sony și *Wii-ul* de la Nintendo, constă în dispozitivele speciale care fac legătura cu consola." adevarul.ro 31 I 11 [pron. *uí*]

Wikipedia „*Wikipedia* este în prezent enciclopedia virtuală cu conținut liber en vogue, care a bătut de departe ca trafic de internet [...] vechile enciclopedii [...] Wikipedia (wiki înseamnă «rapid» în hawaiană) [...] dispune din iulie 2003 și de o variantă în limba română [...] cu o bază de lucru pentru interfață și documentația tradusă..." Ad. 20 X 03 p. 8. „*Wikipedia*: Enciclopedia open-source conține peste 14 milioane de articole în peste 260 de limbi" R.l. 31 XII 09 p. 9 [pron. *uikipídia*] (a fost lansată în 2001)

wild-card s.n. (cuv. engl.; sport) –Invitație adresată unui sportiv sau unei echipe de a participa la o competiție deși nu întrunește criteriile de calificare– „Dacă ar fi după mine, a spus Ion Țiriac, nu aș da *wild-card-uri* jucătorilor români. Trebuie lăsați să se chinuie puțin în calificări." Ad. 30 VIII 03 p. 11. „țara noastră a participat în premieră, datorită unui *wild-card*." J.nat. 2 VII 07 p. 29, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Jucătoarea română de tenis S.C., beneficiara unui *wild-card* și cap de serie numărul 4..." G. 24 II 10 p. 13; v. și Ad. 24 V 05 p. 15, R.l. 8 IX 09 p. 15, medifax.ro 15 IX 09 [pron. *uáild-card*] (DEA; Random House 1955-60)

windsurfing s. (cuv. engl.; sport) –Sport practicat cu windsurful– „Trei tineri vest-germani au reușit să traverseze duminică Canalul mânecii pe așa-numitul «*wind-surfing*» – un fel de planșetă înzestrată cu un catarg și o mică velă." Sc. 20 V 75 p. 6. „De asemenea a câștigat mai multe regate la primele concursuri de *windsurfing* de la noi, fiind și primul concurent cu echipament complet românesc (made Fita)." Fl. 2 X 87 p. 23. „*Windsurfing*. Disciplină olimpică, din 1984, *windsurfingul* a fost tradus la noi prin denumirea «obiectului» cu care este practicată, planșa cu velă. Descompunând cuvântul am traduce astfel: «plutire pe valuri cu ajutorul vântului», de unde vă puteți da seama că invenția a pornit de la spectaculosul sport australian surfing (de la surf – val deferlant, brizant sau, cum i se mai spune, berbec, format în zonele de lângă țărm, când fundul apei se ridică brusc), adăugându-se vela. Creația aparține inginerului informatician Hoyle Schweitzer, care ajutat de *iahtmanul* Jim Drake, a experimentat prima planșă cu velă în largul celebrei plaje californiene Malibu, iar «nașul» acestui sport a fost

editorul Burt Salsbury, din Washington, cel ce a contribuit decisiv la popularizarea *windsurfingului*." Fl. 11 III 88 p. 23. „Fie ca practică *windsurfing* și se folosesec de velă ca să navigheze, fie înaintează trași de un zmeu, ca la kateboarding, briza mării nu le e suficientă ca să «zboare» peste valuri." Prahova 11 IX 06; v. și Fl. 16 VIII 85 p. 24 [pron. *uind-sărfing*] (Random House 1965-70; PR 1972; Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX, DEX 09)

win-win adj. (cuv. engl.) –Avantajos pentru ambele părți, variante etc.– „Între cele trei [părți] se stabilește o relație *win-win*... " zf.ro 2 VI 03. „am convingerea că există un echilibru în avantajul ambelor părți. Există un «*win-win* deal» în realitate." Ad. 21 VI 05 p. 1. „De multă vreme, se află într-o situație *win-win*. Traian Băsescu are de câștigat și dacă moțiunea trece și dacă nu." G. 24 VIII 07 p. 1 [pron. *uin-uin*)

wireless adj. (cuv. engl.; comun.) –Fără fir– „Lucent va avea numai două divizii, ce vor vinde echipament de telecomunicații *wireless*, respectiv produse dedicate sistemelor tradiționale, prin cablu." zf.ro 12 VII 01. „amintim de posibilitatea achiziționării unor rețele radio (*wireless*) sau prin fibră optică." Ad. 25 VI 02 p. 7. „Boc dă *wireless* la toți alegătorii din sectorul pedelistului Negoiță" G. 4 VI 09 p. 2; v. și R.l. 11 VIII 04 p. 5, jurnalul.ro 9 V 05 p. 24, Ad. 11 V 05 p. 8, 17 VIII 05 p. 6, R.l. 26 IV 08 p. 7 [pron. *uáiărles*] (Stoichițoiu Ichim, *A*; DexX)

WLAN s. (inform.) –Rețea locală fără fir care folosește semnale radio de înaltă frecvență pentru transmiterea datelor– „Pentru un acces fără cablu, o versiune cu o antenă *WLAN* integrată va fi introdusă la CeBIT 2002." adevarul.ro 26 I 02. „Chiar dacă managerii români pot deja să se conecteze la rețeaua firmei sau la Internet prin tehnologiiile de telefonie mobilă GPRS sau CDMA, la mare căutare vor fi și soluțiile *WLAN* (wireless local area network), apreciază Orange Romania." zf.ro 21 III 03. „*WLAN* – Oferă posibilitatea de a te conecta fără fir la internet și să te poți deplasa într-o zonă mare de acoperire. De exemplu, dacă în parc sau în restaurantul în care te afli sunt montate «hot spot-uri» (dispozitive care oferă acces la internet), poți naviga gratuit pe net. " Ev.z. 4 IX 10 p. 7 (din *W*[ireless] *L*[ocal] *A*[rea] *N*[etwork] "rețea locală fără fir")

wok s.n. (cuv. chin.; culin.) –Vas din bucătăria chineză, asemănător cu un ceaun, în care alimentele sunt pregătite la foc iute– „Toate ingredientele sosului se pun în tigaie (*wok*), în afară de feculă și de uleiul de susan." 2000 Plus 10 / 98 p. 56, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Felurile sunt preparate în *wok*, instrument arhaic al bucătăriei asiatice, care păstrează nealterate toate proprietățile ingredientelor." Elle VII 02 p. 129, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Poți afla cum se folosește corect *wok-ul*, cum se prepară chili cu carne sau cu supă de pește sau cum se face o clătită savuroasă cu jeleu." ProTV Mag. 3 / 09 p. 28; v. și Av. V 04 p. 102, VI 04 p. 98, Unica III 05 p. 47 [pron. *uoc*] (din fr., engl. *wok*; PR 1980; DGE)

won s.m. (cuv. coreean) –Moneda națională sud-coreeană– „*Wonul* coreean ar putea să fie cotat în jur de 1300/dolar..." Z. 21 I 98 p. 4. „*Wonul* puternic afectează profitul Hyundai Motor" Z. fin. 20 IV 05; v. și *antițânțari* 2003 (PR 1964; DN, DexX)

workahólic adj., s.m. (cuv. engl.) „Sunt un insomniac, noaptea lucrez, ziua lucrez, sunt uneori ca un *workaholic*, drogat de muncă. Nu fac altceva, nu merg nicăieri, nu prea ies din casă, nu pierd vremea, nu sunt un om monden, nu văd lume. Tot timpul lucrez ceva. Nu înțeleg să-mi trăiesc viața altfel decât lucrând." Buc. cult. 30 / 07. „la noi se muncește oricum foarte mult, oamenii sunt «*workaholics*» (n.r. dependenți de muncă)." G. 2 VIII 07 p. 15. „Nu pot spune că sunt un *workaholic* pentru că atunci când stau până la 2 stau pentru că mă pasionează subiectul și nu pentru că e nevoie. Știu să mă și relaxez." Z. fin. 30 V 08; v. și G. 28 IV 07 p. 1, Cap. 12 XII 07 (Ciolan, *MC*)

workaholísm s. –Dependență de muncă– „Despre *workaholism* a început să se vorbească încă de la începutului deceniului al șaptelea al secolului trecut. Măsuri concrete pentru reducerea fenomenului sau stoparea efectelor nedorite nici până acum nu s-au luat decât sporadic, la nivel organizațional. " Cap. 12 XII 07. „Românii sunt înclinați spre *workaholism*" Cot. 17 I 08

workshop s.n. (anglicism) –Grup de lucru, atelier– „Seminare și mese rotunde (organizatorii le-au numit *workshop*-uri)." R.lit. 5 IV 79 p. 24. „Ar mai fi de adăugat, ca inovație, numărul mare de mese rotunde și ateliere (*workshops*) peste care am avut cinstea să fiu responsabil..." R.lit. 30 IX 82 p. 24. „la Sibiu se va desfășura un *workshop* premedia pe tema finanțării din bugete mici și mijlocii a filmelor și documentarelor artistice. " R.l. 10 X 07 p. 23; v. și R.lit. 4 VII 85 p. 24, 47 / 93 p. 22, Obs.cult. 3 X 00 p. 20, 177 / 03 p. 20, Ad. 13 VI 05 p. 3, G. 18 IX 06 p. XII, 18 IX 08 p. 11, 6 VII 10 p. 15; v. și *atelier* (sensul 2) 1994, *laparoscopic* 1993, *problematiza* (sensul 1) 2009, *seminar-atelier* 2006, *soap* 1999 [pron. *uăc-șop*] (din engl. *workshop*; cf. it. *workshop*; Stoichițoiu Ichim, *A*; Ciolan, *MC*; BD 1966, DPN 1983; MDN, DexX)

World Wide Web s. (cuv. engl.; inform.) –Literal, "pânza de păianjen mondială". Rețeaua informatică mondială, sistemul public hipertext care funcționează pe Internet și care permite consultarea, cu ajutorul unui navigator, a paginilor de site-uri– v. *dial-up* 2001, *hypertext* 2011, *internet* 2011 [pron. *uórld-uáid-uéb*]

wow interj. (cuv. engl.) –Interjecție care exprimă surpriza. Oo!– „*Wow*! Ce bine arăți...!". „*Uau*! 6 luni de avantaje" Ad. 2 III 05 p. 15, cit. de Stoichițoiu Ichim, *A*. „Ca să nu mai zic de Axinte de la Vacanța Mare. *Oau*! Succes garantat!" D. 21 VIII 08 [pron. *uau*] (DexX)

wrestler s.m. (cuv. engl.; sport) –Luptător, practicant al luptelor– „Randy Robinson (Mickey Rourke) este un *wrestler* obligat să se retragă din sport din cauza problemelor cardiace." R.l. 8 IX 08 p. 7 [pron. *réstler*]

wrestling s.n. (cuv. engl.; sport) –Lupte, trântă– „*Wrestling* electoral cu măști [...] luptele trucate de tip *wrestling*." Psihologia azi III 08 p. 26. „Un tânăr chipeș și arogant, care înainte de a se apuca de medicină s-a ocupat de *wrestling*." AS 22 VI 08 p. 32. „*Wrestling*, parkour, biciclete lowrider, breakdance, fotbal, arte marțiale, golf, surf sau snowboard sunt câteva din sporturile pe care MTV le «practică» în week-end-ul special din 5-6 iulie..." G. 4 VII 08 p. 14; v. și Ev.z. 14 XI 09 p. 4 [pron. *résling*] (DexX)

wushu s. (cuv. chin.; sport) –Artă marțială chinezească– „Demonstrația de *Wushu* a fost deschisă de copilul M.B." Gaz.sp. 20 III 90 p. 1. „Rezultate: puterea, flexibilitatea și viteza sunt elementele vizate de *Wu shu*." Cosmo. I / 00 p. 37, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Jet Li a fost prezent la Campionatul Mondial de *Wushu*." Realitatea TV, 14 XI 07, cit. de Stăncioi-Scarlat [var. *wu shu*] (din fr., engl. *wushu*; Dimitrescu, *Dr.2* 154)

X

xDrive s. (auto) –Sistem compterizat de administrare a tracțiunii la automobilele BMW– „Cu tehnologia și software-ul adaptate la cerințele specifice ale unei mașini premium, *xDrive* permite distribuția variabilă, în rapoarte diverse, a forței de tracțiune între puntea față și cea din spate, asigurând aderență de zile mari." Ad. 21 II 08. „Sistemul inteligent 4x4 BMW *xDrive* îmbunătățește stabilitatea, dinamica și tracțiunea." Bănățeanul 20 IX 08; v. și *DSC* 2008 (pron *icsdráiv*]

xenotransplánt s.n. (med.) „Realizarea, în România, a primelor *xenotransplanturi* (prin prelevare de organe de la porc) depinde de rapiditatea în aprobarea, de către Ministerul Finanțelor, a garanției pentru obținerea unui credit guvernamental britanic destinat construirii primei ferme de porci transgenici, la Moara Domnească, în județul Ilfov..." ziaruldeiasi.ro 13 X 01. „Himerele animal-om vor exista cu adevărat într-o zi și ne vor furniza celule identice genetic cu cele ale pacientului și chiar organe întregi, gata de transplant. De «*xenotransplant*», de la grecescul «xeno», care înseamnă «străin»." revistamagazin.ro 25 II 04. „Domeniul în care porcinele își pot dovedi utilitatea este numit de oamenii de știință *xenotransplant*. Este vorba despre transferul de celule, țesuturi sau organe de la o specie la cealaltă, în acest caz de la porcine la om." ziare.com 18 XII 10; v. și Ad. 13 X 01 p. 3, adevarul.ro 7 XI 06 (din engl. *xenotransplant*; Random House 1960-65)

xerocópie s.f. –Copie obținută prin xerografiere– „Deținem date din care rezultă că Charles Hernu [...] a fost luat în legătură de către rezidența sovietică de la Paris [...] așa cum rezultă din *xerocopia* după originalul consilierilor sovietici..." J.nat. 2 IX 97 p. 9; v. și *proces-fulger* 2006 (din fr. *xérocopie*; Ciolan, *MC*; DN_3, DEX 98, NODEX, DexX)

xerografiá v.t. –A reproduce un document prin xerografie (fotografie electrostatică)– „Mai multe cărți pe care el credea că le deține în exclusivitate [...] *xerografiindu-le* «subversiv» înainte de 1989." Lit. 32–34 / 95 p. 2. „Ani buni, Securitatea *a xerografiat* zeci de declarații vamale care cuprindeau liste cu produse alimentare pentru a decripta mesajele secrete ale lui George Ciorănescu." Gard. 17 II 08 (din *xerografie*; Ciolan, *MC*; MDN)

xérox s.n. (tehn.) –Aparat de copiat și multiplicat rapid prin procedeul xerografiei. Copiator– „*Xerox* economisește hârtia. Specialiștii firmei «*Xerox*» au pus la punct o nouă mașină de copiat și multiplicat care poate imprima pe ambele fețe ale unei coli, economisind astfel importante cantități de hârtie." Sc. 17 IV 74 p. 6. „Vând *xerox* Olivetti sigilat..." R.l. 10 IX 92 p. 6. „Îmi tragi un *xerox*" 7 seri anul III / 22 / 99 p. 16; v. și Sc. 8 X 78 p. 4, R.l. 1 X 81 p. 3, 7 VIII 93 p. 1, Ad. 22 XI 93 p. 5; v. și *Bohotin* 2003, *kleenex* 2006, *lobbysm* 2003, *reprografie* 1974, *samizdat* 1994, *toner* 1995, *videoterminal* (sensul 2) 2008 (din engl. [Rank] *Xerox* [Limited], marcă înregistrată; BD 1970; Bantaș, *BE* 127, R. Zafiu în R.lit. 35 / 94 p. 9; Ciolan, *MC*; DEX, DN_3, DexX)

xeroxá v.t. **1.** –A fotocopia– „Oamenii aceștia formidabili care ne «*xeroxează*» cărțile, care dau pe ele «la negru» cifre substanțiale, așteaptă să le dovedim, nu numai prin cărți că suntem alături de ei." R.lit. 14 X 82 p. 4. „Fotografiile reproduse erau de calitate slabă, altfel le-aș fi *xeroxat*." D. 148 / 95 p. 15. „Observând că nu are copiile, acesta și-a manifestat intenția de a coborî la parterul Primăriei pentru *a xeroxa* actele." Gaz. de nord-vest 23 VI 05. **2.** (fig.) –A copia– „Este interesant de văzut dacă exemplul va fi urmat și de către români, care se grăbesc a *xeroxa* mai toate modelele." evenimentul.ro 16 III 02. „Nu cred că putem «*xeroxa*» același meci cu Italia." gsp.ro 12 VI 08 (din *xerox*; R. Zafiu în R.lit. 35 / 94 p. 9; Ciolan, *MC*; DEX-S, MDN, DexX)

xilomanție s.f. –Ghicitul în lemn– v. *acromanție* 1977 //din gr. *xilo* "lemn" + *manteia* "prevestire"; cf. engl. *xylomancy*; DexX//

XL adj. **1.** (d. obiecte de îmbrăcăminte) –Foarte largi, foarte mari– „magazinele de modă occidentale [...] și-au deschis «aripi» cât se poate de largi, cu fuste, rochii, pantaloni și accesorii în mărimi expandate: *XL* și XXL." AS 10 V 04 p. 8. „se poartă cu mantouri largi, pulovere *XL* și fuste evazate." AS 22 I 07 p. 8. **2.** (prin extensie, despre orice obiect) –Foarte mare– „Ouăle din categoria A se clasifică după greutate astfel: *XL* – foarte mari; L – mari; M – medii; S – mici..." R.l. 27 IX 05 p. 23; v. și Ad. 6 IV 04 p. 4, Suplim. de cult. 42 / 05 p. 5 (abreviere engl. pentru *eXtra Large*)

XXL 1. (d. obiecte de îmbrăcăminte) –Foarte foarte mare, foarte foarte lung– „La una dintre tarabe puteți cumpăra haine mărimea *XXL*." R.l. 25 VII 03 p. 10. „Pantalonii scurți au revenit! Se vor potrivi perfect cu sandale romane [...], bluzițe baby-doll, pălării cu borul mare sau ochelari de soare *XXL*." R.l. 14 IV 07 p. 16; v. și G. 13 III 08 p. 8, R.l. 14 VI 08 p. 25, Ad. de seară 25 XI 08 p. 15; v. și *XL* 2004. **2.** (prin extensie, despre orice obiect) –Foarte mare– „Gene *XXL*" Reclamă la TV Acasă 27 II 05. „Și ochelarii, tot *XXL*. Sticle de culoare închisă, dimensiuni cât farfurioarele de dulceață... Ochelarii de soare din vara asta sunt opulenți precum cei purtați de piloții de avioane din primul război mondial. Mari, bombați..." AS 9 VII 07 p. 8. „Accesorii în format *XXL*" AS 20 II 10 p. 12. **3.** (fig.) –Excesiv, în exces– „Matthew Perry trăiește în format *XXL*. Pentru debutul său pe o scenă de teatru din Londra, simpaticul actor [...] a închiriat trei apartamente aflate în același imobil, situate în cartierul luxos din Mayfair. Chiria lunară se ridică la circa 170.000 de dolari." AS 9 VI 03 p. 21. „va câștiga, la schimb, o porție *XXL* din bălăcărelile becaliene." G. 29 I 08 p. 12; v. și AS 9 VII 07 p. 8, R.l. suplim. de week-end 14 VIII 09 p. 9, AS 3 X 09 p. 12 (abreviere engl. din *eXtra eXtra Large*)

XXX adj. –Pornografic– „Ofer filme *XXX* la prețuri deosebite" Ad. 22 VII 03 p. 7. „cât timp Internetul rămâne o simplă sursă de distracție și comunicare, știrile vor abunda, în continuare, de elevi transformați în vedete *xxx*..." G. suplim. Școala 10 IV 08 p. VII. „Planurile unui actor *XXX* pentru țara sa natală" Ev.z. 1 X 11 p. 18; v. și Ad. 28 VIII 03 p. 13, 29 I 04 p. 1; v. și *industrie* (*industria XXX*) (la origine, mod de clasificare a filmelor și programelor tv rezervate exclusiv adulților)

Y

yachting s. v. *iahting*

yachtman s.m. v. *iahtman*

yakiniku s. (cuv. jap.) „potențialii clienți, cam alintați, nu se prea dau în vânt să-și murdărească mâinile gătind *yakiniku*, adică carne prăjită după moda japoneză, la mesele cu instalații speciale aduse din Japonia și preferă terasele." vipmagazin.md VI 05. „Situat într-un cartier muncitoresc al orașului, Jambo este ceea ce japonezii numesc un «*yakiniku*», adică un local unde clienții sunt poftiți să-și prepare singuri friptura. Oamenii își comandă diverse ingrediente, pe care le prepară apoi pe grătarul încastrat în masă." Ev.z. 21 XII 07 p. 24

yakúza s., adj. (cuv. jap.) **1.** –Mafia japoneză– „Gangsterii experimentați ai faimoasei mafii japoneze «*Yakuza*» sunt puternic implicați în traficul de droguri..." I.B. 14 XI 83 p. 8. „*Yakuza* este numele mafioților japonezi din Tokio și Osaka, ale căror organizații imită pe cele ale samurailor (ritualuri, coduri etc.) și se prezintă drept apărătoare ale ordinii." "22" 1 XII 92 p. 13. „*Yakuza*, una dintre cele mai bogate organizații criminale din lume, nu mai poate plăti salariile celor 90.000 de angajați..." C. 26 I 09 p. 11; v. și Nat. TV 19 IX 97 p. 28, Ad. 5 IV 02 p. 10, 8 XI 04 p. 20. **2.** –Membru al Mafiei japoneze– „Cel mai puternic boss al mafiei japoneze a început ieri să-și ispășească pedeapsa cu închisoarea de șase ani, devenind cel mai puternic *Yakuza* care sfârșește în spalele gratiilor." Z. 7 XII 05. **3.** (cinem.) –Film cu gangsteri– „Noul său film intitulat *Yakuza* (cuvânt japonez care înseamnă gangster, dar indică deopotrivă și filmele cu gangsteri) vine să întărească demonstrația [...] Idol al spectatorilor de filme *yakuza*, cel mai popular actor din Japonia, Takakura, joacă îndeobște fără nuanțe." R.lit. 7 II 75 p. 20. „*Yakuza* este un gen de filme deosebit de gustate de publicul japonez. Spre deosebire de producțiile similare occidentale [...] *yakuza* are un caracter profund mobilizator, propunându-și să demonstreze că actele antisociale, goana după înavuțire pe calea crimei sunt sortite eșecului." Sc. 25 III 75 p. 6; v. și Nat. 27 II 98 p. 10 (MDN; Dimitrescu, *Dr.2* 163; Random House 1960-1965, PR 1985; DexX)

yang s. (cuv. chin.) –Principiul masculin, activ, luminos care în filosofia și religia chineză interacționează cu yin, influențând destinul ființelor și lucrurilor– „[Turandot] s-a convertit la iubirea clasică dintre bărbat și femeie, s-a hotărât să urmeze principiile *yang* și yin." "22" 15 / 00 p. 10. „Macrobiotica – creată de japonezul George Ohsawa, dar perfecționată ulterior, se bazează pe principiul corectei combinații între yin și *yang*, în concordanță cu tipul de energie a locului, a anotimpului, a situației în general..." NE nr. 2 / 03 p. 17, cit. de Stăncioi-Scarlat; v. și *yin* (cf. fr., engl. *yang*; DNAR 1993)

yankéu, -e adj. (americanism) –Din Statele Unite– „Încet-încet, în urma importurilor masive de produse alimentare, limba română se va împopoțona, și ea, cu cuvinte *yankee*, stârnind în cele din urmă protestul – așa cum se întâmplă acum în Franța – domnilor academicieni." As 139 / 94 p. 4. „Virus *yankeu* [...] Peste cinci tone de creier de porc infestat cu bacteria Salmonella, importate din SUA, au fost confiscate de Poliția Sanitar-Veterinară de pe piața tulceană." C.n. 4 III 04; v. și *big-store* 1993 (din engl. *yankee*; DN, DEX 98, NODEX, DexX – subst.)

yántră s.f. (cuv. sanscrit) „Lumea este deseori văzută ca un sistem complex de către tradiția tantrică și din această cauză este necesară o simplificare, o reducere la esență până la cele mai mici detalii. Astfel, *yantrele* sunt transpuneri lineare sau geometrice, bidimensionale sau tridimensionale prin intermediul cărora accedem la sursa esențială a manifestării unui aspect din această creație. Divinitatea guvernatoare sau protectoare a *yantrei* ocupă întotdeauna locul central în *yantra* (atunci când *yantra* este plană), sau vârful *yantrei* (când reprezentarea este tridimensională) [...] *Yantra* poate fi încărcată cu mantra sau bija mantra reprezentării respective, pentru a deveni eficientă." yogaesoteric.net item=4122. „Procedeele de spălare a creierului prin repetarea de mantre și auto-hipnoză cu *yantre* produc o acutizare a unor maladii psihice." cafeneaua.com 22 III 04. „Celor câteva sute de adepți [membri MISA] adunați la Pipera li s-a înfățișat la început o *yantră* diferită de ceea ce văzuseră ei până atunci. *Yantra* este o imagine care îi ajută pe yoghini la meditație." G. 18 III 08 p. 13

yarmulke s.f. (cuv. evr.) –Calotă purtată de evreii practicanți. Kippa– „punându-și *yarmulka* pe cap, întocmia precum Vadim Tudor când s-a spetit să treacă drept filosemit." "22" 766 / 04 p. 7; v. și *kippa* 2007 [var. *yarmulka*] (cf. engl. *yarmulke*)

yeshiva s.f. (cuv. ebr.) „De data aceasta, ținta aleasă a fost un institut de studii talmudice (*yeshiva*) din cartierul Kyriat Moshe, din Ierusalimul de Vest." jurnalul.ro 6 III 08. „Te ajut să intri într-o *yeshiva*, o școală religioasă evreiască pentru intelectuali veniți de peste tot." "22" 17 / 08 p. 8

yesman s.m. (anglicism) –Persoană care spune totdeauna da; oportunist slugarnic– „În ce-l privește pe dl. Iliescu, el s-ar fi înconjurat de *yesmeni* și de sicofanți." R.l. 7 VI 90 p. 2. „Gorbaciov nu vrea să se înconjoare de *yesmani*." Expres internat. 5 VI 91 p. 1. „Singurii politicieni corespunzători pentru președinte sunt *yesmen-ii*, ceilalți sunt fie bătrâni, fie învechiți, fie corupți, doar politicieni adevărați nu sunt." G. 2 XI 07 p. 5; v. și R.lit. 21 II 91 p. 4, Cont. 8 III 91 p. 4; v. și *aplaudac* 2002 [pron. *iésmen*; pl. *yesmeni, yesmani*] (cf. fr., it. *yesman*; PN 1985; Cezar Tabarcea în Cont. 8 III 91 p. 4; R. Zafiu în R.lit. 7 / 96 p. 7; Stoichițoiu Ichim, *V* – var. pl. *yesmani* "lingăi"; Stoichițoiu Ichim, *A*; cuvânt făcut celebru de Silviu Brucan; NODEX, MDN, DexX)

yéti s.m. –Presupus umanoid din masivul himalaian – „Un *Yeti* african? Încurajată de relatările unor localnici și în ciuda scepticismului oamenilor de știință, cercetătoarea franceză J.R.E. și-a anunțat intenția de a porni în căutarea «omului pădurii», ființă primitivă asemănătoare omului." Sc. 28 X 78 p. 5. „După unii, «*Yeti*», cum i se mai spune misterioasei ființe zărite în apropierea crestelor Himalayei ar avea o statură uriașă." I.B. 21 II 85 p. 8. „Două laboratoare de microbiologie londoneze care au examinat mostre de păr prelevate din jungla indiană și atribuite unei specii de «*yeti*» locale au comunicat că, potrivit primelor rezultate, ADN-ul creaturii prezintă caracteristici atât umane, cât și simiene." Ev.z. 30 VII 08; v. și R.l. 25 XII 79 p. 6, Sc. 13 XII 81 p. 5, I.B. 21 II 85 p. 8; v. și *ciuciunaa* 1978 (din fr. *yéti*, engl. *yeti*, provenite din tibetanul *yeh-teh*; Random House 1950-1955, PR 1956; DexX)

yin s. (cuv. chin.) –Principiul feminin, pasiv, întunecat care în filosofia și religia chineză interacționează cu yang, influențând destinul ființelor și lucrurilor– „Energia sexuală feminină (*yin*) este aproape nelimitată, în timp ce energia sexuală masculină (yang) este mult mai greu de susținut și se pierde foarte ușor." Nat. 13 X 00 p. 12. „Conform medicinii chineze, organismul nostru este guvernat – la fel ca Universul – de două forțe opuse și complementare. Yang – este asociat cu ceea ce este masculin, foc, cald, uscat, mișcare. *Yin* – mai degrabă feminin, se compară cu apa unui lac, umedă, rece, imobilă. Pentru a fi în formă, acești doi poli trebuie să se afle în echilibru." AS 13 VIII 01 p. 8. „Ciocnirile între civilizații, între *yin* și yang, între tradiție și modernitate creează o stare de tensiune în care se desfășoară povestea lor de dragoste." T.l. 11 III 10 p. 10; v. și AS 10 XI 03 p. 3, R.lit. 23 X 09 p. 32; v. și *yang* 2000, 2003 (cf. fr., engl. *yin*; DNAR 1993)

yoghín s.m. –Adept al filozofiei și al practicilor yoga– „S.S., India, a încheiat cu bine una din cele mai spectaculoase demonstrații de yoga din cariera sa – cufundarea într-o stare asemănătoare cu somnul hibernal [...] *Yoghinul* a rămas în această stare timp de opt zile." Sc. 17 VI 79 p. 5. „Așteptați de localnici ca pe o adevarată mană cerească, *yoghinii* prezenți anul acesta în numar de 1.800 [...] au mai revigorat puțin o stațiune aflată parcă într-o veșnică hibernare." Gard. 7 V 07 (din engl. *yogin*; cf. fr. *yogi*; DN_3, MDN, DexX, DEX 09)

YouTube s. (cuv. engl.) –Site de video sharing– „*YouTube*: Apărut în 2005, a făcut posibil schimbul global de imagini video" R.l. 31 XII 09 p. 9; v. și *viral* 2009 [pron. *iutúb*]

yo-yo s. || *efectul yo-yo* „Când vrei să slăbești, de obicei ții o dietă drastică, slăbești, după care începi să mănânci din nou normal și... pui la loc tot ce ai pierdut, chiar și ceva în plus. Acest efect e numit «*yo-yo*» și nu face altceva decât să-l descurajeze și să-l demobilizeze." Av. II 03 p. 97, cit. de Stăncioi-Scarlat. „Cercetătorii au numit fenomenul de îngrășare după o cură de slăbire «*efectul yo-yo*»." Compact 27 V 08 p. 12. „Am auzit de tot felul de regimuri de slăbire, dar mi-a fost frică de *efectul yo-yo*, mi-a fost frică să nu îmi dau metabolismul peste cap sau să îmi distrug sănătatea..." G. 1 VII 10 p. 12; v. și Unica VI / 04 p. 112, G.

11 IV 07 p. 12 (după engl. *yo-yo effect*; Ciolan, *MC*; MDN – "jucărie; joc")

yúko s. (cuv. jap.; sport) –La judo, decizie de arbitru care acordă unui jucător 5 puncte pentru executarea unui procedeu sportiv– v. și *koka* 1982 (Dimitrescu, *Dr.2* 153)

yuppie s.m. (americanism) –Tânăr dinamic și cu succes în carieră– „Aceștia sunt nepoții lui Stalin. Sunt niște *yuppies* ai marxism-leninismului." LAI 28 X 91 p. 7. „studenți care trag toată noaptea de o bere și *yuppies* (young urban professionals) care beau Long Island și Godfather." Cot. 12 I 07 p. 16. „El pare încă unul dintre acei *yuppies* inodori-incolori-insipizi dâmbovițeni ce-și imită colegii de dincolo de Ocean." G. 22 XII 08 p. 6; v. și După afaceri 3 VII 09 [pron. *iúpi*] (acronim din engl. *Y*[oung] *U*[rban] *P*[rofessional]; cf. fr., it. *yuppie*; PR 1984, PN 1985, MN 1986)

Z

zaalouk s.n. (culin.; cuv. berber) –Salată marocană de vinete cu roșii și usturoi– „După un studiu îndelungat al meniului, cei trei prieteni au ales pentru aperitiv: un brick cu ton (delicată plăcintă crocantă), o salată *zaalouk* (un fel de zacuscă cu vinete, dovlecei, roșii și ardei gras) și un tabuleh." sfin.ro 20 X 06. „Între timp se aduce însă salata *Zaalouk* (un fel de zacuscă) sau o salată de morcovi cu chimen." Z. fin. 8 II 08, cit. de Stăncioi-Scarlat (din fr., engl. *zaalouk*; DNAR 2000)

zacherlínă s.f. –Numele unui insecticid– „Autorul acestor rânduri [Andrei Pleșu] nu se exclude din clubul bombănitorilor. Și el, ca toată lumea, se complace, uneori, «să dea cu *zacherlină*-n proști»" D. 18 VII 97. „«Dar n-am nici gaz în lampă, nici praf de *zacherlină*» – mă scuzam eu peltic și încurcat..." Cronica rom. 16 II 05 (din germ. *Zacherlin*; R. Zafiu în R.lit. 49 / 07; DEX 98, MDN, DexX)

zahaná s.f. v. *restaurant-zahana*

zamác s. –Aliaj de zinc, aluminiu, magneziu și cupru, la origine marcă înregistrată– „Terminațiile din alamă (realizate prin turnare) sunt înlocuite cu altele, mai ieftine, din *zamac* (un aliaj din zinc, aluminiu, magneziu, cupru) realizate prin injecție." R.l. 23 V 95 p. 5. „În cazul pieselor de *zamac*, situația stă puțin altfel. *Zamacul* devine lichid la 420 de grade, ceea ce înseamnă că matrițele nu sunt atât de solicitate." Ziarul de Mureș 25 VII 05 [și *zamak*] (din germ *Z*[ink] *A*[luminium] *MA*[gnesium] *K*[upfer]; cf. engl. *zamac*, fr. *zamak*; PR 1970)

zap s.n. –Operația de schimbare frecventă a canalelor la TV– „O arie «pe 2» mi-a paralizat *zappul*, oprindu-mă, ca într-o vrajă, să văd «Tunurile Saratogăi» «pe 1»." R.lit. 7 VIII 93 p. 18. „*Zap*-ul la români" R.lit. 9 / 96 p. 3 (din *zapá* Dimitrescu, *Dr.* 114)

zapá v.i. –A schimba frecvent canalele la TV cu telecomanda– „Dădusem din întâmplare peste această emisiune «*zapând*» în căutarea unui jurnal." D. 5 / 93 p. 3. „filmul pe care tocmai îl nimerise *zappând* cu telecomanda" D. 359 / 99 p. 15, cit. de R. Zafiu în R.lit. 26 / 00 p. 7. „Chiar dacă *zappezi* în mare grabă dai de inadvertențe: nici un detaliu nu corespunde realității" R.lit. 23 X 09 p. 32; v. și 9 / 96 p. 3, Obs.cult. 6 IV 04 p. 40 [și *zappa*] (din fr. *zapper*; cf. engl. *to zap*; R. Zafiu în R.lit. 26 / 00 p. 7, Dimitrescu, *Dr.* 114; MNC 1988; MDN, Dex 09, DexX)

zapáj s.n. –Operația de schimbare a canalelor TV cu ajutorul telecomenzii– „[Televiziunea] e ceva perpetuu lipicios, pe care nici un «*zapaj*» nu-l poate șterge." D. 8 / 93 p. 13 (din *zapá* + *-aj*; MDN; R. Zafiu în R.lit. 26 / 00 p. 7, Dimitrescu, *Dr.* 114)

zapáre s.f. –Operația de schimbare a canalelor TV cu ajutorul telecomenzii– „Consideră telefonul, o ieșire la cinematograf, la spital sau un mesaj de pe E-mail doar ca *zapări* pe alte canale." R.lit. 9 / 96 p. 3. „Canalele pentru tineri sunt cele mai agresive, pentru că publicul lor s-a făcut remarcat drept campion la *zapare*..." Cot. 3 VII 08 (din *zapá*; DEX, MDN; R. Zafiu în R.lit. 26 / 00 p. 7)

zapateado s. –Dans spaniol în trei timpi, marcat cu tocurile pantofilor– v. *jota* 1975. „Muñoz a vrăjit publicul, l-a sedus, ridicându-l în picioare cu un *zapateado* (dansul alert din călcâi și vârful piciorului) ce părea să dea foc scenei." R.l. 10 XII 05 [pron. *sapateádo*] (din sp. *zapateado*; El. Toma în ER p. 472, 474; DEX 98, MDN, DexX)

záping s.n. **1.** –Operația de schimbare a canalelor TV cu ajutorul telecomenzii– v. *telecomandă* 1995. „Un sfert de oră de *zapping* comparat între TVR și ProTv" D. 272 / 98 p. 15; v. și D. 10 IV 98 p. 15, Cat. 16 VI 09. **2.** (fig.) –Schimbare rapidă și frecventă a planurilor, a perspectivei etc.– „*Zapping* prin cultură" Cot. 8 I 06. „*Zapping* la Chișinău" Ev.z. 20 V 06. „Se trece de la povestea unui personaj la pățaniile altuia și chiar de la o epocă la alta, fără să se respecte convenția unui anume sens temporal, tehnică narativă pe care scriitorul o va relua și în alte romane. Trama prozei se întinde de-a lungul a două generații, sugerate încă din titlu, și, în pofida acestui permanent *zaping* al autorului de la un moment la altul, povestea își conservă perfect coerența, asemenea unui puzzle, care se completează treptat. " Cot. 01 IV 08 [și *zapping*] (din fr., engl. *zapping*; cf. it. *zapping*; PN 1988, PR 1986; FS 227, 285; R. Zafiu în R.lit. 26 / 00 p. 7; Dimitrescu, *Dr.2* 112-115; MDN)

zarzavagíu s.m. (arg.) –Persoană care se îndeletnicește cu schimbarea dolarilor– v. *zarzavat* 1991

zarzavát s.n. (arg.) „din pricină că dolarii sunt verzi au fost numiți «verdeață», apoi «*zarzavat*», iar cei care îi schimbă se numesc «zarzavagii»! Modeștilor hoți de buzunare, «găinarilor» adică, li se spune elevat «avicultori»!" R.l. 5 IX 91 p. 4

zăpádă s.f. „Distribuitorii sunt și consumatori, dar mai puțin de crack și mai mult de «*zăpadă*», denumirea cocainei pulbere, prizată pe nas cu ajutorul unui pai. În jurul lor mișună o altă faună botezată «freeloaders». Aceștia sunt considerați niște paraziți care supraviețuiesc «on welfare», adică mulțumită ajutoarelor sociale." Expr. Mag. 30 X 97 p. 11. „«*Zăpadă*» pentru 50 Cent. Cântărețul american 50 Cent este implicat într-un scandal legat de droguri..." Ev.z. 7 XII 07 (după engl. *snow*; cf. fr. *neige*)

zburát adj. || *pui zburat* „Într-un efort de pionierat, bine monitorizat și organizat, ciclul păsări – ouă – *pui zburați* – bani, devine profitabil." V.l. 16 IV 99. „*Puii zburați* sunt de fapt pui de carne crescuți de la ecloziune și până la vârsta de 3 saptămâni când sunt scoși la vânzare." agroinfo.ro 17 VI 04. „Conform unei note transmise săptămâna trecută, fermele de păsări [...] care vor să comercializeze *pui zburați* și pui de o zi trebuie să respecte o serie de condiții [...] *Puii zburați* trebuie să fie vaccinați împotriva pseudopestei aviare și bursitei infecțioase aviare..." bacaul.ro 23 V 07 (din *zbura*)

zburătór s.m. „urmăream, realmente uluit, saltul palpitant al unor tineri pe o verticală de 45 de metri, spre acoperișul halelor. Imaginați-vă, niște oameni pe un ger de «crăpau pietrele», avântându-se spre cer – dar nu cu ascensorul sau elicopterul – ci cu propria lor putere, încleștându-și brațele și spărgând gheața de pe stâlpii de metal, ca Icarii din legendă. Așa se numesc în lumea șantierelor: «*zburătorii*»." R.l. 27 II 84 p. 4 (din *zbura* + *-ător*; sensul nu apare în dicționarele curente); v. și *vapor-zburător*

zébră s.f. (circ.) –Marcaj de traversare a străzii, constând din linii paralele de culoare albă sau galbenă– „Atenție la [...] semafoare și *zebre*!" R.l. 7 IV 74 p. 2. „*Zebre* din metal. *Zebrele*, liniile și săgețile ce reglementează circulația pe străzi și șosele necesită din când în când o revopsire pentru a rămâne vizibile." Sc. 28 XI 75 p. 5. „Fetiță omorâtă pe *zebră* de un șofer care a fugit" G. 31 VII 08; v. și I.B. 11 IV 74 p. 1, R.l. 29 VIII 79 p. 6, Nat. 13 X 99 p. 6, C. 2 II 09 p. 2 (după it. *zebra* (*stradale*), engl. *zebra crossing*; în it. și în engl. pronunțarea este diferită de cea din română, deci cuvântul a fost introdus pe calea scrisului; cf. germ. *Zebrastreifen*; Randon House 1950-1955; Dimitrescu, *Dr.2* 110-112, 136, 139, 143; DN, DEX 98, DexX)

zegísm s. –Teorie care consideră că dezvoltarea economică trebuie stopată, pentru a nu epuiza resursele planetei– „Teoria «creșterii zero» sau *zegism*. O ripostă energică a fost dată acestei pseudoteorii de primul ministru al Franței." Sc. 19 II 75 p. 5 (cf. fr. *zégisme*, engl. *Zero Economic Growth* "creștere economică zero"; DP; MDN, DexX)

zelatór, -oáre s.m.f. (peior.) –Partizan sau apărător zelos– „Toți *zelatorii* cultului lui Ceaușescu, strânși în ograda rău mirositoare a «României Mari», îi reproșează lui Deșliu proletcultismul întâilor sale volume." R.lit. 28 I 92 p. 15. „Și dacă Noica a fost un *zelator* al puterii comuniste, ce păcat a mai comis C.V. Tudor?" "22" 1 IX 04. „un pseudo-jurnalist pe post de critic de film, ca Eugen Atanasiu, *zelator* al lui Sergiu Nicolaescu..." Obs.cult. 25 I 07; v. și R.lit. 12 V 93 p. 7 (din fr. *zélateur*; DN_3, DEX-S, DexX)

zéro num. || *categoria zero* –Categoria cea mai înaltă– „cinematograful Republica din Constanța e considerat cinematograf de *categoria zero*, deci în rând cu Multiplex-ul." D. 8 XI 03 p. 11 || *clasa zero* (înv.) –Clasa preprimară, dinaintea clasei I– „D-na ministru a spus că începând cu anul școlar 2002-2003 se va înființa clasa preprimară (n.n. – deocamdată numită fie «*clasa zero*», fie «clasa întâi»), la care vor fi înscriși obligatoriu copiii de 5 ani." Ad. 8 VII 02 p. 1. „Profesorii hunedoreni acuză demnitarii de la Ministerul Educației și Cercetării (MEC) că au decis înființarea «*clasei zero*» încă înainte de a cunoaște rezultatele programului-pilot demarat în 12 județe ale țării." Ad. 3 X 02 p. 3; v. și Ad. 8 VIII 02 p. 10 || *de gradul zero* –De cel mai înalt grad– „Tânărul Iglesias a avut unde dormi: la Hotel Marriott, a fost cazat într-unul dintre cele două apartamente pentru «VIP-uri *de gradul zero*»." Ad. 15 VI 02 p. 12. „Datorită sistemului de playlist, știrile de ultimă oră și *de*

grad zero ca importanță și prioritate vor putea primi poziția din desfășurător pe care o merită ca grad de importanță..." Ad. 24 V 05 p. 4; v. și G. 3 XI 05 p. 3 || *grupa zero* (biol.) –Grupă de sânge compatibilă, la donare, dar nu și la primire, cu celelalte grupe sanguine– „Persoanele care au *grupa* sanguină 0 (*zero*), considerată o grupă aristocrată (mai puțin frecventă, dar cu posibilitatea de a dona celorlalte grupe în caz de urgență), sunt foarte grăbite, vioaie și tonice." Ad. 14 VI 03 p. 5 || *măsura / talia zero* –Măsură de haine pentru talia cea mai mică– „*Măsura 0*, atât de râvnită de tinerele puștoaice dar și de celebritățile de la Hollywood, este cea mai proaspătă «găselniță» a industriei modei internaționale, care este învinuită de mulți că forțează tinerele femei să se îmbrace cu haine «de la raionul de copii»." G. 26 I 07 p. 21. „Brigitte Bardot, primul model de «*talie zero*». O poză descoperită recent arată ceea ce doar se bănuia până acum – cunoscuta actriță franțuzoaică Brigitte Bardot a lansat modelul «zero». Talia este atât de subțire, încât mai potrivită decât o curea ar fi o brățară, comentează «The Daily Mail» [...] Conform măsurătorilor, mijlocelul ei ar fi avut doar puțin peste 40 de centimetri." G. 4 IV 07 p. 24. „Acuzați că au creații numai pentru fetele cu «*măsura zero*» (fără «forme»), asupra creatorilor de modă se fac tot mai multe presiuni să își îndrepte atenția către femeile obișnuite." G. 4 IX 09 p. 16 || *momentul zero* –Momentul de început– „Mai avem, în Romania [...] doi absolvenți de biologie, la București [...] care sunt însă la *momentul zero* (fără job, fără experiență, doar cu dorința de a face)." uk.groups.yahoo.com / group / dend_ro / message / 209 23 IX 07 || *opțiunea zero* –Opțiunea dezarmării nucleare totale– „În general noi ne pronunțăm pentru ca, în ultimă instanță, Europa să devină liberă de arma nucleară – și cu rază medie de acțiune și tactică. Aceasta ar fi o adevărată *«opțiune zero»*, echitabilă pentru toate părțile." R.l. 26 XI 81 p. 5. „Dacă am vorbi de *«opțiunea zero»* consider că prin aceasta ar trebui să înțelegem realizarea unei dezarmări generale nucleare în Europa, retragerea totală a oricărui fel de armament nuclear din Europa. Cât timp vor rămâne diferite tipuri de armament nuclear, nu se poate vorbi de *«opțiunea zero»*." R.l. 30 XI 81 p. 1 || *ora zero* –Ora când este inițiată, simultan, în locuri situate pe fuse orare diferite, o acțiune– „partea a treia și ultima din revoluționara trilogie a fraților Wachowski, «Matrix 3» a fost lansat simultan în lumea întreagă la așa-numita *Oră Zero*. Aceasta a însemnat, de fapt, ora 6,00 la Los Angeles, 9,00 la New York, 14,00 la Londra și 16 la București." Ad. 6 XI 03 p. 12 || *protocol zero* –Protocol rezervat personalităților celor mai importante– „reprize de focuri de artificii, salve de confeti și o pază de *«protocol zero»*" Ad. 6 III 04 p. 11 || *punctul zero* –Kilometrul zero– „Magazin situat în *Punctul 0* al României – închis definitiv pentru mizerie" Ad. 25 VIII 03 p. 3 || *sursă zero* –Sursa primară, aflată la originea difuzării unei știri– „Adrian Năstase susține că nu-l îngrijorează apariția casetelor audio, promisă de «*sursa 0*», cea care a postat stenogramele pe internet..." G. 30 VIII 05 p. 4 || *toleranță zero* –Intoleranță– „«*Toleranță zero*» pentru furtul intelectual" R.l. 15 IX 03. „*Toleranță zero* pentru infractori și protecție totală pentru victime." G. 9 X 07 p. 14; v. și Ad. 16 IX 04 p. 1, 30 X 04 p. 1, G. 17 IX 09 p. 3, 6 X 09 p. 14 || *tribuna zero* –Tribuna rezervată personalităților– „Oricum, avem imagine mai bună decât cei de la «*zero*»." G. 11 V 07 p. 6 || *zero barat* –Inexistent– „timp liber ioc, viață *zero barat*." D. 534 / 03 p. 9 || *zero-zero-șapte* (cinem.) –Agentul 007, alias James Bond, erou al unei serii de romane și filme de acțiune, chipeș, cultivat, inteligent, descurcăreț și cu succes la femei– „Agenții din familia *007* înmagazinează tone de cifre și pot reconstitui un număr de telefon doar din zumzetul aparatului: Columbo nu e nici măcar în stare să țină minte să-și ia un carnețel de notițe. *Zero-zero-șapte* nu se despart de arma cu lunetă, dar de Columbo se trage cu sila ca să fie dus la poligon." Fl. 19 VIII 76 p. 18. „Agentul *007* – cel mai bine îmbrăcat britanic" G. 2 IV 08. „În urmă cu puțin timp a fost lansat oficial site-ul care promovează cel mai nou film al agentului *007*: «Quantum of Solace»." europafm.ro 30 VI 08 (din *zero* + *zero* + *șapte*, după engl. *zero-zero-seven*, fr. *zéro-zéro-sept*, it. *zero-zero-sette*)

zgrunțurozitáte s.f. –Calitatea de a fi zgrunțuros– „Fără să facă apel la nisip, ghips etc. pentru a da pastei *zgrunțurozitate*, el nu caută printre resturile textile petice de sac sau alte cârpe pentru a lipi pe tablouri." I.B. 26 X 66 p. 2 (din *zgrunțuros* + *-itate*; DEX 09)

zgubilít(ic), -ă adj. (arg. elevilor, peior.) „*Sgubilitic*, excentric, deosebit printr-o comportare proprie, ciudată. Termenul, prin structura sa fonetică și accentuală, trimite la paralitic etc., cu utilizare hazlie evidentă." R.lit. 19 VII 79 p. 9. „Niște *zgubiliți*" R.lit. 35 / 96 p. 18. „Dragomir: Mutu este *zgubilitic*, dar câți se nasc ca el?" ziare.com 16 I 11 [scris și *sgubilitic*] (C. Lupu în SCL 6 / 82 p. 505)

zi s.f. || *zi-grad* „Estimările revistei sunt bazate pe utilizarea etalonului *zi-grad*. O *zi-grad* este intervalul de 24 de ore a cărui temperatură medie scade sub 18,3 grade Celsius – punctul la care este considerată necesară încălzirea artificială." Sc. 28 XII 73 p. 6 //din *zi* + *grad*// || *zi-record* –Zi în care se realizează o producție foarte mare– „Fiecare zi – o *zi «record»* în realizarea investițiilor!" Sc. 17 VIII 73 p. 1. „*Zi-record* la Transgaz: subscrieri de 153%" Business Standard 6 XII 07. „*Zi record* de tranzacționare pentru terminalele BRM" Cap. 15 VI 08; v. și I.B. 18 V 74 p. 1 (din *zi* + *record*)

zidár s.m. || *zidar-șamotor* –Zidar care este și șamotor– „Sunt [...] de meserie *zidar-șamotor*." R.l. 16 VII 79 p. 1. „Sunt unele meserii foarte căutate, mai ales în industria de prelucrare a pielii, dar și în construcții și turism, precum, marochiner, confecționer articole din piele și înlocuitori, croitor, dulgher, *zidar șamotor*, prelucrător prin așchiere, inginer construcții civile etc." J. nat. 16 II 07; v. și *turnător-formator* 1974 [scris și *zidar-șamoteur*] (din *zidar* + *șamotor*); v. și *femeie-zidar*

zigzagá v.i. –A merge în zigzag– „au văzut în depărtare un șarpe uriaș, verde cenușiu, *zigzagând* în meandrele șoselei..." Z. dum. 26 II 03. „Aici trăiește Grady Tripp [...] veșnic adolescent *zigazagând* spre criza vârstei a doua." R.l. 10 IX 08 p. 19 (din fr. *zigzaguer*; MDN, DexX)

zímți s. pl. tant. **1.** (arg. stud.) –Bani– „Nu persoana ta le interesează (pe fete), ci *zimții* tăi". **2.** || *poză cu zimți*– „Pasionații de fotografie veche pot să participe la concursul «*Poze cu zimți* – Interioare de vieți, interioare de case–, ce se desfășoară între 5 și 25 mai. Cei interesați sunt invitați să trimită fotografiile pe adresa Ordinului Arhitecților din România [...] Concursul este prilejuit de lansarea volumului «*Poze cu zimți*», semnat de Anca Mizumschi..." G. 14 V 08. „Anca Mizumschi: «*Poze cu zimți*» este un concept care a plecat de la o carte care-și propune să evoce un anumit tip de atmosferă. Pe măsură ce cartea a prins formă, m-am gândit și la alt aspect: cel legat de fotografie, având în vedere faptul că evocă frumusețea *pozelor cu zimți* alb-negru din copilăria noastră, din copilăria generației mele – suntem ultima generație care are astfel de poze, pentru că după noi toți, copiii au început să aibă fotografii digitale – am încercat să readuc în atenția opiniei publice frumusețea excepțională a acestor poze. Cred că valorile acelei perioade nu trebuie să moară." J. nat. 11 VI 08 (sensul 1 de la zimții monedelor; DEX 98, NODEX – fam., înv.; C. Lupu în LL 3 / 72 p. 350)

zitán s. (cuv. germ.) „Imitând în condiții de laborator procesele din interiorul unui vulcan, experți vest-germani au obținut o «piatră sintetică» ale cărei proprietăți o recomandă pentru a fi folosită în construcții. Datorită structurii sale poroase, piatra sintetică – denumită *«zitan»* – este de cinci ori mai ușoară decât betonul armat, dar este solidă și rezistă bine la umiditate." Sc. 23 II 77 p. 5

zlătneán, -ă adj., s.m.f. –(Locuitor) din Zlatna– „Consiliul local Zlatna a aprobat la ultima ședință Regulamentul cuprinzând obligațiile cetățenilor și persoanelor juridice privind întreținerea curățeniei orașului. Printre obligațiile *zlătnenilor* figurează și necesitatea curățeniei în locuințe." Z. 25 XI 97 p. 12. „Acum, *zlătnenii* rămași fără loc de muncă au început să facă naveta la Alba, ori să ia drumul Spaniei sau Italiei pentru a putea supraviețui." Ad. 16 X 07. „La sărbătorirea de anul acesta a clubului *zlătnean*..." monitorulab.ro 19 II 08 (din *Zlatna* + *-ean*; cuvânt mult mai vechi)

zmeurátă s.f. (culin.) **1.** –Băutură răcoritoare din zmeură– v. *citrola* 1975, *dughenar* 1991. **2.** –Băutură alcoolică preparată din zmeură fermentată, zahăr și alcool– „[Sucul de zmeură] trebuie păstrat la rece și se poate utiliza la prepararea zmeuratei, prin simpla amestecare cu o băutură spirtoasă (rom, vodca, alcool rafinat) cu 24 de ore înainte de consumare." Evenimentul 4 VII 02. „Lichiorul de zmeură (*zmeurata*)" Lum. 30 VII 07 (din *zmeură* + *-ată*, după tipul *vișinată*; DEX-S, NODEX, DexX)

znakoplást s. (cuv. pol.; chim.) „Cu *«znakoplast»*, o substanță pusă la punct la Uzinele chimice din Zloty Stok (Polonia), operațiunea destul de complicată de marcare pe șosele a semnelor de circulație este mult simplificată." Sc. 12 I 78 p. 6

zómbi s. **1.** –În voodoo, mort înviat de un vrăjitor– „Printre țăranii haitieni este foarte răspândită credința despre așa-numiții *«zombi»* – oameni care sub influența «vrăjilor» mor, iar ulterior, datorită acelorași «vrăji», înviază. În «cea de-a doua viață» a lor, aceste persoane nu-și mai aparțin, pentru că nu-și mai aduc aminte nimic din viața lor precedentă și devin forță de muncă gratuită, de obicei sclavi pe plantațiile de zahăr." Fl. 1 VI 84 p. 31. **2.** –În cultura pop (filme și literatură horror), mort sculat din mormânt care se hrănește cu carne omenească– „Fellini cu Nava lui, sub toptanul de horrors și împresurat de *zombi*" R.lit. 7 VI 84 p. 17. „n-o să spun nimic despre morții ieșiți din cavouri care reușesc să danseze frenetic pentru că o să-mi spuneți că vorbesc despre *zombii* din filmulețul de prost gust «Thriller»." Cronica rom. 23 IV 08. **3.** –Personaj nedefinit, cu aspect înspăimântător– „Până una-alta,

piața e plină de următoarele [mărțișoare]: căței, pisici, iepurași, lebede, rațe, broscuțe, floricele, flori, o floare, soarele, coșarul, luna, talismane cu zodii, fluturași, *zombi* (adică ceva indescifrabil, cu ochi mari, înfricoșători), chestii din lemn discutabile ca valoare culturală, măturici făcute din linguri de lemn, bijuterii din plexiglas, ș.a." J. nat. 28 II 06. **4.** –Persoană lipsită de voință proprie– „Copiii-*zombi* decid succesul mărcilor. Copiii au decizia de cumpărare pentru mărfuri de 188 de miliarde de dolari anual. Cele două miliarde de dolari investite în reclamele țintite către copii și adolescenți își fac treaba. Cu mici excepții, legile permit șefilor de marketing să-i transforme pe micuți în *zombi*-cumpărători." S. fin. 14 IV 06. „A doua categorie de prafuri, halucinogenele disociative, pot aduce o persoana în stare de «*zombie*», ea părând complet lipsită de voință proprie." J. nat. 29 XI 06. **5.** –Persoană sedată, letargică– „Guvernul american a folosit injecții cu substanțe psihotrope puternice în cazul străinilor expulzați, fără a avea însă consimțământul acestora. Înainte de a fi deportați, imigranții erau sedați cu așa numitele «cocktailuri de dinaintea zborului», scrie «The Washington Post» [...] Printre pastilele administrate se numără Haldol (Haloperidol), care se prescrie bolnavilor de schizofrenie și are ca efecte secundare amețeli, stări de greață, producând «efectul *zombie*»..." Ad. 15 V 08. **6.** –Persoană care execută fără crâcnire ordinele altcuiva– „Consilieri *zombi* și judecători voodoo. Prin decizia în care îi dau dreptul «omului de afaceri» să distrugă Parcul Bordei, experimentații judecători de la Curtea de Apel îi obligă pur și simplu pe alegii bucureștenilor să voteze altfel decât le dictează conștiința. Or, în toate cărțile de drept, în toate legile și reglementările stă consfințit dreptul oricui de a vota așa cum îi dictează conștiința. «Exercitarea» unui vot în sala de judecată de către magistrați care au alte atribuții e un lucru absurd, care îi transformă pe consilieri într-un fel de *zombi*." G. 5 X 07. **7.** –Persoană lipsită de judecată și de discernământ– „Ascultându-l, am senzația că vorbește unui popor de *zombi* subdezvoltați mintal, în fața cărora e de ajuns să mimezi răspunsul pentru ca ei să creadă că l-au aflat" Cot. 27 X 05. „Psihologia teroriștilor: nu sunt *zombi*, ci oameni maleabili [...] Contrar prejudecăților curente, fundamentaliștii nu au profil de «*zombi*» spălați pe creier și nici nu sunt niște zănatici scăpați din azilul de nebuni." G. 11 IX 08. **8.** –Persoană care acționează și se poartă ca un automat, ca un robot– „*Zombi* în America. Trupa lui Pițurcă vor juca primul meci la nici 20 de ore de la sosirea în Los Angeles." Cot. 19 V 06. „Ajungeam seara acasă, lucram noaptea și dormeam trei-patru ore. Eram *zombi*." Ad. 30 VII 08. **9.** –Persoană lipsită de capacitatea de reacție– „Unul dintre editorialiștii As-ului a mers până acolo încât l-a jignit pe tehnicianul german, făcându-l «*Zombi*» din cauza «incapacității sale de a reacționa»." Gaz. sp. 17 XI 08. **10.** –Persoană care, în urma consumului de alcool, nu mai poate reacționa– „O să vorbesc, însă, despre alt fel de *zombi* care, deși n-au băut în viața lor cocktailul «Acapulco Zombi» sunt la fel de penibili." Cronica rom. 23 IV 08. **11.** –Persoană care, în urma consumului de droguri, nu mai poate reacționa– „Odată am intrat să dau pensiile pe scara respectivă. Între primul și al doilea etaj, doi se injectau. Am urcat la trei, am mai găsit doi *zombi* cu acu-n venă." G. 20 III 09. **12.** –Persoană total dependentă de medicamente– „Astfel, treptat, devin niște ființe neadaptate, un soi de *zombi*, dependenți nu de un vrăjitor, ci dependenți de chimismul acestor medicamente pentru a-și menține un echilibru psihic fragil." AS 643 / 04. **13.** –Persoană lipsită de libertate– „Firește, acum în România e altceva. E libertate. Nu mai ești un *zombi* fiindcă te obliga cineva. Acum ești un *zombi* prin liberă alegere..." J. nat. 10 III 06. „Mulți dintre cei care locuiesc în așa-zisele țări libere nu sunt deloc liberi în gândire. Majoritatea se lasă invadați de vulgaritate: de la filme vulgare la minți vulgare. Iar lucrul ăsta îi transformă pe oameni în *zombi*. Cred că în interiorul regimurilor totalitare întâlnești indivizi mult mai liberi, pentru că libertatea este o chestiune interioară, nu depinde de structura politică." Cot. 12 VI 07. **14.** –Persoană care se pune voluntar și necondiționat în slujba cuiva– „acei *zombi* care apar și dispar de aproape două decenii în presa noastră. Acei *zombi* care s-au făcut preș la picioarele puternicilor zilei și care au trecut în neant o dată cu foști puternici ai zilei. Observ, însă, o evoluție a *zombilor*: dacă acum 15 ani erau racolați dintre ziariștii înfometați, acum sunt racolați dintre «elitiștii» coagulați pe Calea Victoriei, deși unii vin din provincie." Cronica rom. 23 IV 08. **15.** –Persoană care nu mai reprezintă un pericol– „șeful statului i-a tratat pe Voiculescu și pe ai săi ca pe niște *zombi* îngropați sub lespedea «soluției imorale»." Cot. 3 IV 06. **16.** –Persoană declarată în mod oficial moartă– „American Zombie (2007). Filmul evidențiază traiul zilnic al unei mici comunități de *zombii* din Los Angeles și lupta acestora de a fi reacceptați în societatea umană în condițiile în care se confruntă cu toată gama de probleme cu care s-ar confrunta orice persoană declarată în mod oficial moartă: absența actelor de identitate, imposibilitatea de a închiria un apartament sau lipsa unei asigurări medicale." cinemarx.ro. **17.** –Parazit, vietate care trăiește pe organismul sau pe cadavrul altei ființe vii– „Viermi *zombi*, descoperiți în Suedia. Oamenii de știință au descoperit o nouă specie de viermi marini, ce trăiesc pe oasele de balenă aflate pe fundul oceanului. Noua creatură a fost semnalată pe resturile unei carcase de balenă din apele de mică adâncime din apropierea Laboratorului «Marina Tiarno», din Suedia. Astfel de «*viermi zombi*», cum sunt adesea numiți, sunt cunoscuți din apele abisale ale Pacificului, dar prezența lor în Marea Nordului este o mare surpriză." Evenimentul, 21 X 05. **18.** –Parazit, instituție care parazitează statul– „Cele mai mari bănci și instituții financiare ale lumii occidentale sunt practic în cvasi-faliment fiind deja calificate drept instituții «*zombi*», doar cordonul ombilical financiar guvernamental ținându-le în viață într-o sui-generis cameră de urgență." J. nat. 19 III 09. **19.** –Computer controlat de la distanță– „*Zombi* (*zombie*). Computer care permite atacatorului aflat la distanță să execute acțiuni, de regulă atacuri masive asupra altor computere sau servere, prin intermediul computerului *zombi*. Expeditorii de spam folosesc astfel de computere pentru a trimite mesaje nesolicitate fără să fie detectați." siguranta.ro. „Bandele de pirați cibernetici construiesc deja rețele de mii de calculatoare «*zombi*» – adică PC-uri pe care le pot controla de la distanță. Unii le închiriază altor escroci, care pot plăti până la 350 de dolari pe săptămână pentru o asemenea armată fantomă." J. nat. 18 VIII 05. „Dacă utilizatorul descarcă fișierul executabil oferit și îl rulează, acesta începe să descarce alte programe malware de pe Internet, acționând ca o poartă de intrare în sistem. În final, transformă computerul într-un «*zombie*» care poate fi folosit pentru a trimite spam și a lansa atacuri DDoS." Cap. 11 IX 08; v. și *bot* 2010. **20.** –Cocteil Zombie, rețetă de băutură dulce, puternic alcoolizată– „*Zombie Cocktail*. Acest cocktail are potențialul de a vă transforma într-un «*zombie*» după cum este și numit iar mulți consumatori de acest «*Zombie*» pot să va ateste acest lucru. Nu, nu vă speriați, după ce încercați credeți-mă ca o să mai comandați și data viitoare. A debutat la World's Fair în anul 1939 [...] Ingrediente: 1. Suc de lămâie – 1 1/4 oz 2. Rom maro – 1 oz 3. Suc de portocale – 3/4 oz 4. Brandy de cireșe – 1/2 oz 5. Rom 'ușor' – 1/2 oz 6. Rom (151 proof) – 1/2 oz. Instrucțiuni: Turnați toate ingredientele într-un shake de cocktail-uri împreună cu niște gheață, 5-6 cuburi, se amestecă bine și se toarnă într-un pahar înalt împreună cu niște gheață spartă. Ca decor, puteți tăia o felie de portocală și una de lămâie și mai adăugați o umbreluță de hârtie. Se servește cu paiul." sfaturilemamei.ro 26 II 09. **21.** –Tip de muzică macabră– „*Zombi Hip-Hop*: trupa virtuală Gorillaz, proiectul lui Damon Albarn, ilustrează cel mai bine termenul de *zombi hip-hop*. Amestecă elemente de rap newyorkez cu elemente electro pentru a crea un sound dark, numai bun pentru a trezi monstrul înfometat de carne din noi." Cot. 7 IX 07 [și *zombie*, citit însă tot *zómbi*] (din fr., engl. *zombi(e)*; Ciolan, *MC*; MDN, DexX – unele sensuri)

zónă s.f. || *zonă-cheie* –Zonă foarte importantă– „*Zone-cheie* în dramaturgie." Cont. 23 III 73 p. 4. „Le Figaro despre frontiera estică a UE. Marea Neagră – *zonă-cheie* pentru securitatea Europei" R.l. 29 XII 05. „După curățarea *zonelor-cheie*, de pe care urmează să îndepărtăm depozitele de grăsime sau celulita, pe acestea se aplică niște fețe care să «strângă» ușor pielea." G. 28 IX 09 p. 12; v. și Sc. 23 V 74 p. 3, R.l. 30 VII 08, G. 8 VI 09 p. 16 (din *zonă* + *cheie*) || *zonă-pilot* –Zonă care constituie un model urmat de alte zone– „Centrul istoric este delimitat în patru *zone-pilot*, iar lucrările au început deocamdată doar în prima dintre ele..." R.l. 23 I 07 p. 27. „*zona-pilot* a Centrului Istoric (respectiv zona Lipscani, Doamnei, Calea Victoriei)..." G. 5 V 07 p. 7. „*Zona-pilot* a centrului istoric ce va fi refăcută vizează spațiul cuprins între Lipscani, Bd. I.C. Brătianu, Halelor, Splaiul Unirii și Calea Victoriei" R.l. 16 VIII 07 p. 2 (din *zonă* + *pilot*) || *zonă-tampon* „la câteva ore după semnarea documentelor finale ale acordului de dezangajare dintre Siria și Israel, în zona înălțimilor Golan, unitățile de observatori ai O.N.U. au încercat să ocupe, miercuri, *zona-tampon* dintre armatele siriană și israeliană." Sc. 6 VI 74 p. 6. „România ar putea deveni *zona tampon* între Est și Vest" Z. 21 VII 01. „Sute de copaci au fost tăiați lângă Rezervația Repedea de hoții de lemne. Dezastrul a avut loc în *zona tampon* a rezervației care se află în proprietate privată." ziaruldeiasi.ro 11 IX 06; v. și I.B. 23 IV 84 p. 8, „22" 17 V 90 p. 12-13; v. și *minilivadă* 2006 (din *zonă* + *tampon*; DexX)

zóo s., adj. inv. –Grădină zoologică– „Nucu merge la *zoo*.". „Serviciile competente franceze au organizat un studiu pe scară națională privind modul de funcționare al grădinilor zoologice. Cu acest prilej s-a consta-

tat că există și unități *zoo* care funcționează în mod clandestin." R.l. 12 VII 75 p. 6. „Un urs gunoier a fugit de la *Zoo*" G. 25 V 08 (din fr. *zoo*; DEX, DN$_3$, DexX)

zoobotánic, -ă adj. –Cu caracter dublu, zoologic și botanic– „Grădina *zoo-botanică* marină. Pe insula Helgoland (R.F.G.) va funcționa peste doi ani o creșcătorie specială pentru viețuitoarele, animale și vegetale, din ocean, putându-se urmări prin metode științifice condițiile de viață și de mediu ale acestora." I.B. 22 V 74 p. 8. „În cadrul Complexului muzeal de științele naturii din Constanța funcționează un delfinariu, un acvariu, un planetariu, o expoziție din păsări exotice și un parc *zoo-botanic*." R.l. 4 XI 86 p. 2 (din *zoo-* + *botanic*; MDN, DexX)

zoofórt s.n. „Cercetătorii Institutului pentru minereuri și metalurgie neferoasă din Baia Mare au pus la punct o tehnologie pentru producerea pe scară industrială a carbonatului de mangan cristalizat, un produs de tip *zoofort* foarte solicitat în industria biostimulatorilor." R.l. 27 V 81 p. 3. „o fabrică modernă de producere a nutreturilor combinate (52.225 tone), cu toate fazele, începând cu secția de *zoofort*" C.n. 3 II 03 (et. nec.)

zoogeográfic, -ă adj. „O lucrare de o deosebită importanță necesară bibliotecilor de specialitate din întreaga țară a fost recartată din unitățile bucureștene și concentrată la Colectura Bibliotecilor [...] spre a se putea astfel satisface și cererile întreprinderilor, instituțiilor, institutelor de cercetări, cabinetelor de documentare tehnică, precum și institutelor de învățământ superior. Seturile amintite sunt structurate astfel: populația, așezările, agricultura, căi de comunicație, transporturi, legături economice, geologie, relief, climă, ape, soluri, vegetație, faună, geoecologie. Prezentăm cuprinsul seturilor respective: Harta administrativă: Cuaternarul: neotectonica, seismicitatea; Terasele: Temperatura aerului date fenologice; Elemente climatice: Apele subterane și minerale; Scurgerea apei: Elemente fitologice și *zoogeografice*; Mișcarea naturală a populației..." Fl. 10 IV 87 p. 24. „Într-o abordare neconvențională, îndrăzneață, organizatorii propun publicului să privească speciile atât din punct de vedere zoologic (sistematic, prin prisma preferințelor lor ecologice și biologice, *zoogeografic* etc.), cât și din punct de vedere al valorii lor ca simbol heraldic." R.l. 23 VIII 06 (din *zoogeografie* + *-ic*)

zooinstantanéu s.n. (creație ad-hoc) –Rubrică TV în care se prezintă instantanee din zootehnie– „*Zooinstantanee*. Porumbul fulguit și producția de lapte; șantiere zootehnice aflate încă la temelie; metisarea – o sarcină mereu actuală." Pr.R.TV 11 IX 77 p. 2. „*Zooinstantanee*. Cum menținem valoarea biologică ridicată a animalelor?" Pr.R.TV 29 I 78 p. 2 (din *zoo* + *instantaneu*)

zoom s.n. (cuv. engl.) **1.** (foto) –Efectul de apropiere sau depărtare a unei imagini obținut cu un obiectiv cu distanță focală variabilă; obiectivul însuși; numit și zoom optic– „DC3410 include un memory flash de 16 MB și un slot SD/MMC Card, *zoom* digital 4X cu focalizare automată ce funcționează continuu, ecran digital de mare rezoluție de 1,6 inch, posibilitatea de adăugare a datei și blitz încorporat." Ad. 30 IX 03 p. 7. „*Zoomul* optic – de fapt singurul care merită acest calificativ, se realizează prin deplasarea în interiorul obiectivului a unor grupe de lentile și care produc modificarea distanței focale a ansamblului optic. Prin această modalitate, obiectivul furnizează fiecărui fotosit al captatorului, informație optică utilă și care va fi apoi salvată în fotografia dvs." foto-magazin.ro XII 04. **2.** (inform.) –Efect de mărire sau micșorare pe ecran (monitor, display) a unei imagini sau a detaliului unei imagini; numit și zoom digital– „[la DVD] putem accelera sau încetini curgerea imaginilor, ne putem juca și cu *zoom-ul*, ecranul ne stă la dispoziție ca o mică masă de montaj personală." Ad. lit. și art. 13 I 04 p. 16. „*Zoomul* digital este o inovație software: din centrul imaginii se decupează o porțiune care este apoi expandată, iar informația lipsă este calculată prin determinarea mediei informației furnizată de pixelii din vecinătate (proces denumit interpolare)." foto-magazin.ro XII 04. „*Zoom* digital – Nu e foarte folositor și nu contează cât de mare e valoarea (4x, 12x etc.). Mai exact, acesta poate face ceea ce se poate realiza într-un banal program de editare foto. E același lucru dacă mărești pe un detaliu din poză pe computer sau pe camera foto, prin intermediul *zoomului* digital. În plus, calitatea imaginii are de suferit." Ev.z. 4 IX 10 p. 7; v. și Ad. 12 X 04 p. 6; v. *megapixel* 2006, *rezoluție* 2007. **3.** (fig.) –Focusare, decupare din ansamblu și analiză amănunțită– „*Zoom*" R.l. 6 XI 04 p. 11. „E ca și cum autoarea textului ar fi vrut să spună tot ce crede despre lumea de azi dintr-o suflare, în loc se decupeze bucăți de realitate și să facă *zoom* pe ele." G. 20 V 06 p. 7 [pron. *zum*] (PR 1950; DNAR *zoom digital* – 2000; DN, DexX)

zooma v.t. –A obține efectul de apropiere de obiectivul fotografiat sau filmat– „Acum, copii, hai să *zoom*-ăm pe desfășurător..." D. nr. 10 IV 98 p. 15, cit. de Stăncioi-Scarlat. „un simplu clipit poate face «retina» [...] să «*zoomeze*», să închidă sau să deschidă camera." ziare.com 20 XI 08, cit. de Stăncioi-Scarlat [pron. *zumá*] (din engl. *to zoom*)

zoomuzicologíe s.f. „cetaceele, ca balena sau delfinul, au demonstrat o tulburătoare competență muzicală [...] Pe când un curs de *zoomuzicologie* la vreun conservator?" L. 27 III 80 p. 32 (din *zoo-* + *muzicologie*, formație glumeață)

zoonóză s.f. (med.) –Boală infecțioasă a animalelor transmisibilă la om– „Pisica poate transmite omului o serie de boli, denumite de specialiști *zoonoze*: maladia ghearelor de pisică [...], toxoplasmoză, larva migrans, enterită, pestă felină..." Ad. 26 X 02 p. 7. „După alerta provocată de gripa aviară, o nouă *zoonoză* atacă Asia [...] O nouă *zoonoză* (boală infecțioasă care apare la animale, dar care poate fi transmisă omului) a apărut în China." Cot. 8 VIII 05 (din fr. *zoonose*; PR 1953; DEX 98, DN, MDN, DexX)

zoopárc s.n. –Grădină zoologică– „Un proiect ambițios la Zărnești: *Zooparc* pe 20 de hectare și muzeu interactiv despre carnivorele mari" Ad. 26 II 04 p. 8. „universul poetic al lui Ioan Flora e plin de vietăți mai mult sau mai puțin ciudate: bufnițe, cârțițe, vasilisc, strutocămile, iepuri, et caetera, încât cărțile lui pot fi comparate cu un tratat despre animale și păsări, un *zooparc* livresc, între două coperte-cuști." Fam. 11-12 / 05 (din germ. *Zoopark*; Ciolan, *MC*; DN, DEX 98, DexX)

zooromán s.n. –Roman având ca personaje animale– „În plină ofensivă a prozei de inspirație social-istorică, Pop Simion apare cu un «*zooroman*», intitulat «Bestiariu», în care protagoniștii sunt o pereche de vulturi-monahi..." R.lit. 3 XII 81 p. 10. „iată-l pe Pop Simion semnând [...] un excelent *zooroman* intitulat (cum altfel?) Bestiarium..." Săpt. 2 IV 82 p. 5 (din *zoo-* + *roman*; DexX)

zooterapíe s.f. (med.) „mai mulți copii însingurați, care refuzau să vorbească ori să își facă prieteni au început să comunice, după doar câteva ședințe de *zooterapie*. " Z. 9 II 05. „Ideea programului este de a utiliza câini, dresați special, în *zooterapie* – o metodă de stimulare a capacității de comunicare și exprimare personală, dar și o reducere a anxietății la copii – inedită la noi în țară, dar cu largă aplicație în Occident." G. 23 VI 05 p. 3. „Câinii terapeuți oferă ceea ce medicina nu poate oferi fără să folosească medicamente. *Zooterapia*, aplicată în premieră în România, poate aduce îmbunătățiri psihicului uman, la nivel social sau emoțional prin intervenția directă în procesul terapeutic folosind animale care corespund unor criterii specifice. La Ploiești, un tânăr face *zooterapie* gratuit pentru copiii cu probleme emoționale și cu handicap fizic." Monitorul de Prahova 23 X 07 (din fr. *zoothérapie*, engl. *zootherapy*; DN, DEX, DexX – alt sens)

zorbing s.n. (sport) „În Poiana Brașov va fi inaugurat, la acest sfârșit de săptămână, un nou mod de a petrece timpul liber – *zorbingul*. Denumirea zorb este de origine englezească și definește obiectul cu ajutorul căruia se practică acest sport extrem. Zorb-ul este o minge gonflabilă din PVC, de aproximativ trei metri înălțime, care are în interior un balon de dimensiuni mai mici, susținut într-o poziție paralelă cu mingea exterioară, prin intermediul unor fire de nailon, de culori diferite. Spațiul din interior este locul unde va sta persoana care dorește să practice acest sport. Ea va fi susținută de un ansamblu de curele confecționate dintr-un material rezistent. După ancorarea practicantului, mingea gonflabilă este împinsă pentru a se rostogoli și nu se va opri decât după ce va ajunge într-o zonă plată." Monitorul Expres 28 VII 07. „Turiștii care au venit în acest weekend la Poiana Brașov au descoperit o modalitate inedită de distracție: *zorbingul*. Sport cu tradiție în Noua Zeelandă, *zorbingul* a intrat recent și printre preocupările românilor." realitatea.net 6 V 08. „Vreți să vă rostogoliți cu uriașa sferă transparentă și să vă simțiți ca într-o mașină de spălat? Dacă da, acesta este *zorbingul*, un sport extrem inventat în 1994 în Noua Zeelandă și pe care puteți să-l încercați în Parcul Tineretului din București." gsp.ro 11 III 09. „a văzut la TV o emisiune despre baloane imense, în care intri și te rostogolești. Sportul se numește *zorbing*..." Pro TV Mag. 24 / 10 p. 27 (din engl. *zorbing*, format din *Z* + *orb* "sferă" + *-ing*; invenția datează din 1994, când a fost creată în Noua Zeelandă firma Zorb Limited)

zückli s. (cuv. germ.) „*Zückli* – zahăr sintetic pentru o alimentație rațională. Procurat până acum pe bază de rețetă, «*Zückli*» e un înlocuitor sintetic al zahărului." Sc. 25 XII 75 p. 6 [pron. *țiúcli*]

zugráv s.m. || *zugrav-vopsitor* –Zugrav care este în același timp și vopsitor– „Șeful unei brigăzi de *zugravi-vopsitori* lucrând la finisarea unui bloc." Sc. 10 XII 61 p. 2. „Caut ofertă de lucru, *zugrav-vopsitor*, ieftin și de calitate." arad.commune.ro 31 V 08 (din *zugrav* + *vopsitor*)

zugrăviță s.f. –Femeie care a îmbrățișat meseria de zugrav– „Venise la secretara U.T.C. A.M. – *zugrăviță* în echipa lui D.B. – să-i ceară

recomandări." Sc. 19 IV 80 p. 1. „Doamna Doina este *zugrăviță*" R.lit. 20 III 02 p. 19 (din *zugrav* + *-iță*; termenul este mai vechi)

zúlu adj. || *ora Zulu* –Fusul orar al americanilor în teatrele de operațiuni, care este fusul meridianului Greenwitch, ultimul în împărțirea în 24 de fusuri orare, numite de la A(lpha) la Z(ulu)– „Militarii, ca și ziariștii de altfel, s-au obișnuit destul de greu cu fusul orar din Afganistan, având în vedere că în tabără se folosește *ora «zulu»* (ora GMT)." Ad. 13 VII 02 p. 6. „«Este ora 01.00, *ora Zulu. Ora Zulu* este în urmă cu trei ore față de ora Bucureștiului (adică la noi era ora 04.00) și cu două fața de ora reală de la Kandahar. Dar pe noi nu ne interesează ora locală. În baza militară ne orientăm după *ora Zulu*, care a fost stabilită de americani, după ora de la Baza Tempa, unde a fost pus la punct tot planul pentru amenajarea acestei Baze militare», mi-a răspuns unul dintre ofițerii prezenți." Gard. 14 VI 08 (din engl. *Zulu Hour*)

zvonác s.m. (peior.) –Zvonist– „curioșii care treceau prin zonă special pentru a se convinge dacă în zona demarcată sub denumirea Golania se consumă droguri și se fac orgii – așa cum lansaseră *zvonacii* Puterii." R.l. 13 VI 97 p. 3. „Nu vreau să par pesimist și nici *zvonac* sau răspândac din fire, dar din câte am citit până acum și m-am documentat, lucrurile nu stau tocmai a la «Mărmureanu»..." cutremur.ro / forum 23 XI 06. „De ce mă faci *zvonac* mă deșteptule?" forum softpedia 7 IV 08 (din *zvon* + *-ac*; A. Stoichițoiu în Hyperion III/92 p. 175; DexX)

zvonér s.m. (peior.) –Zvonist– „*Zvonerul* pe mapamond" Cuv. 27 IV 93 p. 5. „Au rămas... cu popularele concepte de «*zvoneri*» și «răspândaci»." D. 366 / 00 p. 4. „*zvonerul* și răspândacul de criză își fac treaba." T.l. 51 / 08 p. 4; v. și R.l. internat. 26 I 94 p. 1; v. și *cotrocenizare* 2006, *zvonologie* 2003 (din *zvon* + *-er*; Zafiu, *D*; Dimitrescu, *Dr.* 171, 174; DexX)

zvoní v.t. –A răspândi zvonuri– „Dacă vi se pare că bat câmpii (*zvonesc*) nu-mi dați crezare." Timpolis 29 V 03. „Mint, *zvonesc*, colportează." forum.realitatea.net 16 I 08. „Început de mai 1944 în Șoimeni (27 km de Cluj). Cele două radiouri din sat *zvonesc* că sfârșitul războiului nu-i departe." G. 13 VIII 08 (DEX – numai v.i., DexX)

zvoníst s.m. „N-am văzut încă tancuri lângă Palatul Culturii dar *zvoniștii* spun că soldații armatelor frățești au început să vândă și asemenea tractoare. Morala comunistă este foarte serios zguduită la intrarea în acele *Sex-Shop*, unde pornografia aduce bani frumoși. Ici-colo un purtător de virus *SIDA* stă turcește și cere ajutor trecătorilor sau se poate vedea câte o țigancă ținând danciul pe genunchi și un carton pe care scrie în cea mai curată poloneză: «Suntem români! Nu avem, dați-ne, etc... etc...»" Tin.lib. 23 XI 90 p. 5. „Cel indizerabil devenea peste noapte ușuratic, *zvonist*, ciudat, recalcitrant, nebun și împins spre marginea grupului." J. nat. 30 IX 05; v. și *zvonologie* 2003 (din *zvon* + *-ist*; Zafiu, *D*; DEX 98, NODEX, MDN, DexX)

zvonístic, -ă 1. adj. –Referitor la zvonuri– „psihologii și sociologii ar putea contribui prin explicarea fenomenului *zvonistic* și prin diminuarea tensiunilor psihice generate de stirile alarmiste care trezesc în fiecare individ în parte temeri ascunse, sentimente de vinovăție, de neîmplinire etc., care înlesnesc de fapt asimilarea zvonurilor și le amplifică semnificația." Mag. 4 XII 99. „«Aparatul *zvonistic*» al celor două blocuri politice – Uniunea Națională PSD+PUR și Alianta D.A. – a lansat informații false în acest sens." Cronica rom. 25 XI 04. „mai nou, filmele se lansează în 4 săli pe tot continentul nord-american, apoi în 12 săli, apoi în 12 orașe, și tot așa, pentru o maximalizare a efectului *zvonistic* (marketing pe gratis, cum ar veni)." D. veche 24 II 06; v. și Obs.cult. 3 XII 02, Jurn. de Botoșani 9 V 05, ziua.net 18 VII 05, Femeia 28 XII 07 (din *zvon* + *-istic*). **2.** s.f. –Răspândirea de zvonuri– „De la *zvonistică* la aranjamente punctuale cu diverse personaje predispuse la trădare, întregul arsenal este folosit [de către PSD]" R.l. 1 VIII 05 p. 1. „prin *zvonistica* d-voastră întunecată [...] încercați să strecurați teama în rândul magistraților?" "22" 1 II 05 p. 4. „*Zvonistică* și înscenare [...] Printre subiectele abordate a fost și necesitatea intensificării zvonisticii despre o apropiere PD-PSD..." Z. 23 III 07; v. și J.nat. 5 IV 05 p. 5, Jurnal de Chișinău 18 IV 08. **3.** –Totalitatea zvonurilor referitoare la o persoană, un eveniment etc.– „este pe cale să cedeze *zvonisticii* [...] care de la o vreme pare să controleze viața noastră politică." "22" 8 / 98 p. 5. „Nu știu de unde a apărut *zvonistica* aceasta." J.nat. 9 VII 04 p. 11, cit. de Stăncioi-Scarlat. „a fost enormul nor al *zvonisticii* vânturate, val după val, de mediile de informare și-n primul rând de televiziuni." J.nat. 24 V 05 p. 4, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *zvonistic*, derivat ironic; Zafiu, *D* – 1992)

zvonológ s.m. v. *zvonologie* 2003 (din *zvonologie*)

zvonologíe s.f. (iron.) –Știința și arta răspândirii zvonurilor– „*Zvonologia* a avut reprezentanți [la Gala Mamaia]" Nat. 29 VIII 00 p. 2. „Mă consider «specialist» în ziaristică și, deci, îndreptățit să propun o nouă știință: *zvonologia*. Fie și pentru a-mi schimba statutul (tocit!) de zvoner / răspândac sau zvonist, care nu au alură științifică, ci, mai degrabă, de argou, necesită să devin... *zvonolog*." Timpolis 29 V 03. „Acuma se joacă de-a personajul zglobiu pe post de cobai al secției *Zvonologie* Tactică din SRI." teodorescu.blog.cotidianul.ro 7 VIII 07 (din *zvon* + *-logie*)

zvonotécă s.f. (iron.) –Colecție de zvonuri– „De săptămâna viitoare vom iniția o pagină pe placul vostru: o *zvonotecă* în toată regula, cu informații ce sunt în fază de se zice că..." Atac 23 III 98 p. 15. „Dacă sâmbătă noaptea sursa care alimenta *zvonoteca* era postul de televiziune [...], ieri, zvonurile au circulat libere." Nat. 15 I 01 p. 2. „*Zvonoteca*: Se împart așii de treflă" J.nat. 5 IV 05 p. 3, cit. de Stăncioi-Scarlat presaonline.com 1 VI 09, cit. de Stăncioi-Scarlat (din *zvon* + *-tecă*; Stoichițoiu Ichim, în LRASD – 2005)